T.C

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YENİ TÜRK DİLİ BİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

ESKİ ANADOLU TÜRKÇESİ DÖNEMİ ESERLERİNDEN "TEFSİRÜ'L-LÜBÂB TERCÜMESİ" ÜZERİNE DİL İNCELEMESİ (GİRİŞ-İNCELEME-METİN-SÖZLÜK)

İSMAİL TAŞ

2502080372

Tez Danışmanı

PROF. DR. MUSTAFA ÖZKAN

İSTANBUL-2016

T.C

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YENİ TÜRK DİLİ BİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

ESKİ ANADOLU TÜRKÇESİ DÖNEMİ ESERLERİNDEN "TEFSİRÜ'L-LÜBÂB TERCÜMESİ" ÜZERİNE DİL İNCELEMESİ (GİRİŞ-İNCELEME-METİN-SÖZLÜK)

İSMAİL TAŞ

2502080372

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. MUSTAFA ÖZKAN

Bu Tez, İstanbul Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi (BAP) Tarafından 18921 Numaralı BAP Doktora Tez Projesi Olarak Desteklenmiştir.

İSTANBUL-2016

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı	:	İsmail TAŞ	**Numarası**	: 2502080372
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı	:	Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yeni Türk Dili Bilim Dalı	**Danışmanı**	: Prof. Dr. Mustafa ÖZKAN
Tez Savunma Tarihi	:	25.04.2016	**Saati**	: 15.00
Tez Başlığı	:	Eski Anadolu Türkçesi Dönemi Eserlerinden Tefsirü'l-Lübâb Tercümesi Üzerine Dil İncelemesi (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük)		

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin **50. Maddesi** uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-Prof. Dr. Mustafa ÖZKAN		Kabul
2-Prof. Dr. Musa DUMAN		Kabul
3-Prof. Dr. Hayati DEVELİ		Kabul
4-Prof. Dr. Kemal YAVUZ		Kabul
5- Doç. Dr. Enfel DOĞAN		

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Prof. Dr. Hatice TÖREN		
2-Prof. Dr. Zuhal KÜLTÜRAL		Kabul

ÖZ

ESKİ ANADOLU TÜRKÇESİ DÖNEMİ ESERLERİNDEN "TEFSİRÜ'L-LÜBÂB TERCÜMESİ" ÜZERİNE DİL İNCELEMESİ (GİRİŞ-İNCELEME-METİN-SÖZLÜK)

İSMAİL TAŞ

Eski Anadolu Türkçesi, Türkçenin XIII-XV. yüzyılları arasında gelişme gösteren dönemidir. Bu dönemde te'lif ve tercüme pek çok eser yazılmıştır, ancak tercüme eserler daha çoktur. Bu dönemde tercüme edilen eserler, adeta birer telif eser niteliği taşımaktadır. Bu dönemde ortaya konan eserlerin de katkısıyla Türkçe pek çok yeni söz varlığı kazanmıştır. Ayrıca te'lif tercüme niteliği taşıyan bu eserlerin yazılması Türkçenin gelişmesine çok büyük katkılar sağlamıştır.

Bu tezde, Eski Anadolu Türkçesi dönemi eserlerinden "Tefsirü'l-Lübab Tercümesi üzerinde dil incelemesi yapılmıştır. Tefsirü'l-Lübab Tercümesi, Musa bin Hacı Hüseyin el-İznikî'nin Hazin-i Bağdadî'nin Arapça olarak kaleme aldığı eserinin tercümesidir. Çalışmamızda, eserin kimi varsayımlara göre aynı müellife ait olan Enfesü'l-Cevahir'in ikinci cildi olduğu üzerinde durulmuş ve iki eserin ayrı ayrı eserler olduğu konusundaki tespitlerimiz yer almaktadır. Tezimiz kapsamında ele aldığımız Tefsirü'l-Lübab Tercümesi'nin nüsha araştırılması yapılmış ve tespit edilen nüshası üzerinde incelemede bulunulmuştur. Daha sonra ele aldığımız eserin ikinci cildinin çeviri yazımı yapılmış, nüsha tespitleri ile ilgili yaptığımız araştırma sonuçları ortaya konulmuş, metin üzerinde dönemin dil özellikleri tespiti için örnek okumalar yapılmış ve metnin söz varlığının belirlenerek örnekli sözlüğü hazırlanmıştır. İncelemesini yaptığımız Tefsirü'l-Lübab Tercümesi, devrin dil yapısını, kelime hazinesini, anlam dünyasını ve düşünce yapısını en güzel şekilde bizlere sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tefsirü'l-Lübab Tercümesi, Musa bin Hacı Hüseyin el-İznikî, Eski Anadolu Türkçesi, Kur'an Tercümeleri, Sözlük

ABSTRACT

A LANGUAGE STUDY ABOUT "TEFSİRÜ'L-LÜBÂB" TRANSLATION ON THE WORKS OF THE OLD ANATOLİON TURKISH PERIOD

İSMAİL TAŞ

Old Anatolian Turkish period is the progressive term of Turkish between 13th and 15th century. During this period, many compilation and translated Works were written, but translated Works are more. Works which had been translated in this term nearly hold the distinction of being compilation. In these works, which are important for the vocabulary of Turkish, ratio of Turkish words is higher than ratio of Arabic words, used for corresponding Islamic concepts. Religious terms belonging to previous era had been used or new terms had been derived by Turkish derivational suffixes attached to Turkish nouns and verbs for corresponding Arabic concepts of Islam. Turkish has gained lots of terms and general vocabulary by this way.

In this project, it is aimed at analysing Tefsiru'l-Lubab's Translation which was composed in Old Anatolian Turkish period in terms of language. This work was translated by Musa bin Hacı Huseyin el-İzniki from Hazin-i Bağdadi's Arabic work. It will be ascertained whether the work is the second volume of the same author's work, Enfesü'l-Cevâhir or not and it will be analysed if these two works are the same or not.

Copies of Tefsirü'l-Lübab's Translation presents us the structure of language, the thesaurus, world of meanings and frame of mind in the period of Old Anatolian Turkish. In our project, it is aimed at researching and assessing several copies of this work in order to compose historical dictionary of Turkish and establishing the texts corrently.

Key Words: Tefsirü'l-Lübab Tercümesi, Musa bin Hacı Hüseyin el-İznikî, Old Anatolian Turkish, translations of Qur'an, historical dictionary of Turkish

ÖNSÖZ

Araştırma ve incelemesini yaptığımız eser, Eski Anadolu Türkçesi dönemi dil özelliklerini bünyesinde barındıran XV. yüzyıla ait bir yazmadır. Bu eserin ismi tespitlerimize göre, Tefsiri'l-Lübâb Tercümesi'dir. Çalışmamızın esasını teşkil eden Tefsiri'l-Lübâb Tercümesi, Hâzin el-Bağdadî'nin Beydâvî tefsirini te'vil yoluyla Arapça olarak kaleme aldığı Lübabü't-te'vîl fî Ma'âni't-tenzîl eserinin Türkçeye tercümesidir. Gerek nüsha karşılaştırmaları gerekse yazarın diğer eserlerinde kullandığı mahlas ve isminden hareketle bu eserin Musa bin Hacı Hüseyin İznikî'ye ait olduğunu söyleyebiliriz. Hâzin tefsirinin Arapça aslından yaptığımız karşılaştırmalarda eserin birebir tercümesinin yapılmadığı ve İznikî'nin bu eseri kendine özgü tercüme ettiği anlaşılmaktadır. Bu bakımdan bu eserin telif tercüme olduğunu söylemek gerektiği kanaatindeyiz.

Tefsiri'l-Lübâb Tercümesi, içerdiği Türkçe kelimeler bakımından devrin dil yapısını, kelime hazinesini, anlam dünyasını ve düşünce yapısını çok ince bir çizgiyle bizlere sunmaktadır. Bu çalışmamızda, Türkçenin gelişim serüvenini daha açık görebilmek maksadıyla, eserin leksikolojik ve anlam bilimsel olarak incelemesi yapılmıştır. Bu amaçla eserin kime ait olduğu, hangi dönemde yazıldığı ve nüshalar arasında ne gibi farklar olduğunu tespit edilmiştir. Metnin tam ve doğru tespit edilmesi için birçok nüsha incelenmiş ve değerlendirmede bulunulmuştur.

Hazırlamış olduğumuz çalışma esas olarak dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, üzerinde çalıştığımız yazmanın müellifi olan Musa bin Hacı Hüseyin İznikî'nin hayatı ve eserlerinden kısaca bahsedilmiş ve eserleri üzerinde kimlerin ne çalışma yaptığı belirtilmiştir. Bu bölümde müellifin lakabının neler olduğu konusu aydınlatılmaya çalışılmıştır. Ayrıca üç kişiye atfedilen ve Ebu'l-Leys es-Semerkandî'den tercüme edilen Tercüme-i Tefsir-i Ebu'l-Leys eserinin kime ait olduğunu ortaya koyabilmek için nüsha karşılaştırmalarından örnekler verilmiştir. Bu eserin İznikî tarafından tercüme edildiği ve eserin ismine Enfesü'l-Cevâhir adını verdiği delilleriyle ortaya konmuştur. Daha sonra Enfesü'l-Cevâhir ile üzerinde

çalıştığımız eser karşılaştırılarak İznikî'nin her iki eseri de ayrı ayrı tercüme ettiği ortaya konmuştur. Bu bölümde son olarak Tercüme-i Tefsir-i Ebu'l-Leys üzerinde, Ahmed-i Dâ'î'ye atfedilerek, yapılmış çalışmalara değinilmiştir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, Tefsiri'l-Lübâb Tercümesi'nin genel tanımı, konu, şekil ve hacim özelliklerine değinilmiştir. Daha sonra eserin Musa bin Hacı Hüseyin İznikî'ye ait olduğu hususu dile getirilmiştir. İznikî'nin, Enfesü'l-Cevâhir ve Tefsiri'l-Lübâb eserini ayrı ayrı yazdığı hususu nüsha karşılaştırılmalarıyla orya konmuştur. Kütüphane kayıtlarından hareketle ve yaptığımız araştırmalar sonucu yurt içi ve yurtdışından elde ettiğimiz yazmaların ayrıntılı liste ve değerlendirmesi sunulmuştur. Bu bölümde son olarak Hâzin tefsiri olarak tanımlanan Tefsiri'l-Lübâb eserini 19. yüzyılda İznikî'dan başka bir şahsın da tercüme ettiği örnekleriyle ortaya konmuştur.

Çalışmamızın üçüncü bölümünü "METİN" kısmı oluşturmaktadır. Bu kısımda, Bursa Yazma Eserler Kütüphanesi Ulu Cami 435 numarada kayıtlı olan nüshanın tamamı noktalama işaretleri ve transkripsiyon alfabesi kullanılarak günümüz alfabesine çevrilmiştir. Metinde geçen ayet, hadis ve Arapça sözlerin anlamları dipnot olarak belirtilmiştir.

Çalışmamızın son bölümünü "Sözlük" kısmı oluşturmaktadır. Sözlük kısmı örnekli sözlük şeklinde hazırlanmıştır. Kelimelerin metin içerisinde geçen anlamının daha iyi anlaşılması için metin içerisindeki kullanıldıkları cümleler gösterilmiştir. Ayrıca kelimenin anlamı geçtiği cümleye göre verilmiş ve hangi manada geçmiş ise o örnekler sunulmuştur. Farklı manalar için metindeki farklı örnekler sunulmuştur. Ayrıca kelimenin aynı manada geçtiği yerlerin varak numaraları sistematik olarak belirtilmiştir. Çalışmamızı kısıtlı bir zamanda ve belirli yükümlülükler altında hazırlamamız muhakkak ki eksiklikler ve hatalar oluşturmuştur. Ancak zaman içerisinde olumlu yönlendirmelerle ve yeniden değerlendirmeyle bu eksikliklerin giderilebileceği ve çalışmamızın daha sonraki yapılacak çalışmalara da bir basamak oluşturacağı kanaatindeyiz.

Bu çalışmayı hazırlarken şüphesiz birçok kimseden yardım aldım. Özellikle lisans döneminden bu yana, çalışmalarım konusunda maddi ve manevi desteğini gördüğüm değerli hocam Prof. Dr. Mustafa ÖZKAN'a; çalışmamın ilk safhalarında bilgi ve tecrübesiyle yol gösteren Prof. Dr. Kemal Eraslana; birçok kaynak kitaba ulaşmamı sağlayan, emeğini ve kütüphanesini hizmetime sunan Doç. Dr. Necmettin Gökkır ve A. Semih Torun Bey'e; yine maddi ve manevi desteğiyle birçok kaynağa ulaşmamda büyük yardımları olan Dr. Necdet Yılmaz Bey'e; yardım ve yönlendirmeleriyle yazma eserlerin birçoğunu temin etmeme vesile olan Doç. Dr. Orhan Yavuz ve Yrd. Doç. Ferruh Özpilavcı'ya; Arapça kısımların okunmasında ve anlamlandırılmasında yardımlarını gördüğüm Prof. Dr. Hüseyin Yazıcı'ya; tez çalışmalarımı büyük titizlikle inceleyerek yönlendirmelerde bulunan değerli hocalarım Prof. Dr. Hayati Develi'ye, Prof. Dr. Kemal Yavuz'a, Prof. Dr. Musa Duman'a, Prof. Dr. Zühal Kültüral'a ve Doç. Dr. Enfel Doğan'a; sözlük çalışmam sırasında hazırlamış olduğu, örnekli sözlük veritabanını istifademe sunan, Türk Dili okutmanı Halil Açıkgöz Bey'e; araştırma sürecinde sorularımı sabırla cevaplayan Prof. Dr. Hatice Tören'e; desteğini hiç bir zaman esirgemeyen kayın pederim Muhammet Gürdal'a; ayrıca çalışmalarım sırasında en büyük destekçim değerli eşim Yasemin Taş'a ve kızlarıma içten teşekkürlerimi sunarım.

İsmail Taş

İstanbul, Mayıs 2015

İÇİNDEKİLER

ÖZ iii

ABSTRACT iv

ÖNSÖZ v

İÇİNDEKİLER viii

KISALTMALAR LİSTESİ xi

KULLANILAN TRANSKİRİPSİYON ALFABESİ xii

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM: 7

1. MUSA BİN HACI HÜSEYİN EL-İZNİKÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ 7

1.1. HAYATI 7

1.1. ESERLERİ 8

1.1.1. Kitābu'l-Miʿrāc 8

1.1.2. Terceme-i Tefsīr-i Ebu'l-Leyṣ veya Enfesü'l-Cevāhir 9

1.1.3. Ḳıṣasu'l-Enbiyā 11

1.1.4. Terceme-i Ḥıṣnu'l-Ḥaṣīn fī-Minheci'd-dīn 12

1.1.5. Zādu'l-ʿİbād 12

1.1.6. Terceme-i Faṣlu'l-Ḫitāb 13

1.1.7. Münebbihü'r-Rāḳidīn 13

1.1.8. Terceme-i Tefsīri'l-Lübâb 14

2. ENFESÜ'L-CEVÂHİR'İN GENEL TANITIMI 15

2.1. ESERİN ADI 15

2.1.1. Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi (BEYEK), Ulucami 436 Numaralı Nüshada 15

2.1.2. Ankara İlahiyat Fakültesi 37486 Numaralı Nüshada 16

2.1.3. Kütahya Vahit Paşa Kütüphanesi 4286 numaralı Nüshada 16

2.1.4. Milli Kütüphane 06 Hk 1908 Numaralı Nüshada 17

2.2. ESERİN İZNİKÎ'YE AİTLİĞİ 20

2.2.1. İznikî'nin " Dāʿī " Mahlasının Yer Aldığı Diğer Eserleri 20

2.2.1.1. "Terceme-i Faṣlu'l-Ḫiṭāb" Eserinde 20

2.2.1.2. "Terceme-i Ḥışnu'l-Ḥasīn Fī Minheci'd-dīn"Eserinde 21

2.2.1.3. "Münebbihü'r-Rāḳidīn" Eserinde 23

2.2.1.4. "Zādu'l-ʿibād" Eserinde 26

2.2.1.5. Ankara İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi 37486 Numaralı Nüshada 28

2.3. KONU, ŞEKİL, HACİM 30

2.4. ENFESÜ'L-CEVÂHİR'İN NÜSHALARINDAN BAZILARI 30

2.4.1. Ankara Milli Kütüphane'de Bulunan Nüshalar 31

2.4.2. Bursa İnebey Yazma Eser Kütüphanesi'de Bulunan Nüshalar 35

2.5. YAZILIŞ TARİHİ 41

2.6. NÜSHA KARŞILAŞTIRMASI 41

2.6.1. Ulu Cami 436 Numaralı Nüsha 43

2.6.2. Ulucami 435 Numaralı Nüsha 46

2.6.3. Ankara İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi 37486 Numaralı Nüsha 59

2.6.4. Kütahya Vahit Paşa Kütüphanesi 4286 Numaralı Nüsha 64

2.7. ESER ÜZERİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR 66

İKİNCİ BÖLÜM: 70

1. TERCÜME-İ TEFSİRİ'L-LÜBÂB ESERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ 70

1.1. ESERİN ADI 70

1.2. KONU, ŞEKİL, HACİM 71

1.3. NÜSHALARI VE ÜZERİNDE ÇALIŞTIĞIMIZ NÜSHANIN TANIMI 72

1.4. YAZILIŞ TARİHİ 76

1.5. TERCÜME-İ TEFSİRİ'L-LÜBÂB'IN ŞEKİL VE İMLA ÖZELLİKLERİ 77

1.6. TERCÜME-İ TEFSİRİ'L-LÜBÂB ESERİNİN ENFESÜ'L-CEVÂHİR ESERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ 152

1.6.1. BEYEK, ULUCAMİİ 436 NUMARALI YAZMA 154

1.6.2. TOPKAPI SARAYI YAZMA ESERLER KÜTÜPHANESİ K561 178

1.6.3. MISIR'DA BULUNAN NÜSHALAR 182

1.6.4. SIRBİSTAN'DA BULUNAN NÜSHALAR 192

1.6.5. BALIKESİR YAZMA ESERLER KÜTÜPHANESİ (BALIKESİR İL HALK KÜTÜPHANESİ) 193

1.6.6. BOSNA NÜSHALARI 196

1.6.7. KOÇ ÜNİVERSİTESİ NÜSHASI (ŞEVKET RADO) 200

1.6.8. KÜTAHYA VAHİT PAŞA KÜTÜPHANESİ 4289 NUMARALI NÜSHA (DÖRDÜNCÜ CİLTTEN) 206

2. KÜTÜPHANELERDEN TEMİN EDİLEN YAZMALARIN LİSTESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ 208

3. TEFSİRİ'L-LÜBÂB ESERİNİN BİR BAŞKA MÜELLİF TARAFINDAN ÇEVİRİSİ 243

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: METİN 252

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: SÖZLÜK 1047

SONUÇ 4524

KAYNAKÇA 4531

ÖZGEÇMİŞ 4554

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e. : Adı geçen eser

a.g.y. : Adı geçen yazma

a.g.m. : Adı geçen makale

ʿa.m. : Aleyhi's-selam

a.l.m. : Aleyhi's-selam

Ank. : Ankara

Arş. : Araştırmaları

Bkz.: Bakınız

bsk.: Baskı

C. : Cilt

DTCFY: Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Yayınları

DTCF : Ankara Dil Tarih-Coğrafya Fakültesi

Enst. : Enstitü

Fak. : Fakültesi

haz. : Hazırlayan

İst. :İstanbul

MEB : Milli Eğitim Basımevi

nr. : Numara

r.ḍ.h. : Radiya'l-lahu anh

r.ḥ : Rahima'l-lahu Aleyh

s. : Sayfa

S. : Sayı

SBE : Sosyal Bilimler Enstitüsü

TDA : Türk Dünyası Araştırmaları

TDE : Türk Dili ve Edebiyatı

TDK : Türk Dil Kurumu

TTK : Türk Tarih Kurumu

Ü. : Üniversite

vd. : ve devamı

vr. : Varak

Yay. : Yayınevi

BEYEK: Bursa Yazma ve Eski Eserler Kütüphanesi

TS: Topkapı Sarayı Müzesi Yazma Eserler Kütüphanesi

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

أ: a, e, ʾ

آ: ā,a

ب: b

پ: p, ṕ

ت: t

ث: ṣ

ج: c, ḉ

چ: ç

ح: ḥ

خ: ḫ

د: d

ذ: ẕ, đ, đ

ر: r

ز: z

ژ: j

س: s

ش: ş

ص: ṣ

ض: ż, ḍ

ط: ṭ

ظ: ẓ

ع: ʿ

غ: ġ

ف: f

ق: ḳ

ك: k, ñ, g

ل: l

م: m

ن: n

و: v, u, ü, ū, o, ö

ه: h, a, e

ي: y, i

ى: y

GİRİŞ

KUR'AN TERCÜMELERİNİN DİL BAKIMININ DEĞERİ

İnsanı öteki canlılardan ayıran ön önemli özellik şüphesiz ki dildir. İnsanoğlu dil sayesinde düşündüklerini ve gördüklerini tespit edebilmekte ve bunları kuşaktan kuşağa aktararak bir kültür birikimi sağlamaktadır. Dil, insanlar arasında, gerek bireysel gerekse kitlesel, iletişimi sağlayan bir araç olarak kullanılmaktadır.[1] Aslında dil tanımlaması çok farklı şekillerde yapılmıştır ve her araştırıcıya göre de bir yönüyle farklılık göstermektedir. Ancak bunların her birine bakıldığında ortak olan dilin iletişimi sağlayan bir fonksiyonda yer almasıdır. İletişim, adeta insanın var oluşuyla ve var olma misyonuyla özdeşleşmiş haldedir. İletişim insanın bilgi faaliyetine bağlı olarak ortaya çıkıp, dallanıp budaklanarak gönümüzde daha da bir önemli hale gelmiştir. İleten insan, dil ile hangi tür seviyede olursa olsun bir bilgi parçacığını iletir. Öyleyse, ileten insan aynı zamanda bir bilen ve bildiğini zannettiği şeyleri ileten insandır.[2] Bu iletim ise, her türlü boyutuyla, dil ile gerçekleşmektedir.

Dil, üstün bir sanatkârın elinden çıkmış harikulade eşsiz bir yapıya benzemektedir. Seslerin alelâde bir şekilde bir araya gelmesiyle kelimeler, alelâde kelimelerin bir araya gelmesiyle cümlelerin oluşması asla görülmemiştir. Bütün sesler bir amaç, bir düzenli yönlenişle bir araya gelmekte ve kişinin düşünce yapısına göre şekillenerek bir mesaj vermektedir. Kelimelerin bir araya gelmesi sonucu oluşan yapıda anlatılmak istenen bir olgu varsa buna cümle denmektedir. Yoksa anlamsız sesler örgüsünden oluşmuş çağrılara dil diyemeyiz. Dilin bir amaç uğruna belli bir şekilde kullanılması söz konusudur. Tıpkı eşsiz güzelliğe sahip bir bina inşa etmek gibidir. Tahta ile taş yahut maden ile çini gibi farklı malzemelerin bir arada

[1] Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, **Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım,** Filiz Kitabevi Yay., İstanbul 2006, 2.baskı s. III

[2] H.Mustafa, Açıkgöz, **İletişim Felsefesine Giriş**, , Birey Yay., İstanbul 2003, 2.baskı s. 21

kullanılmasında amaç, basit ve ilkel zıt ifadeleri yaratmak yerine, tabiî ve sunî olanın, erkek ve kadının tezatlı ama aynı zamanda birbirine saygılı güzellikleri gibi bireysel güzellikleri vurgulanmaktadır.[3] Tıpkı bir bina yapımında bu kural göz önüne alınması gibi dilde de bu önemlidir. Burada anlatılmak istenen her sesin bir amaç uğrunda belli bir düzen içerisinde bir araya gelmesiyle dil olarak tanımlanmasıdır. Ancak bu noktada güzellik ifade etmektedir. Dil, bir düşüncenin aktarımını sağlamaktadır.

Kelimelerimiz bizim düşüncelerimizdir. Çünkü dilin taşıyıcısı olan insan, ancak dilin kelimeleriyle birlikte düşünebilir, düşüncelerini fikirler olarak ifade edebilir. İnsanın içindeki duygulanmaların, bilgilerin ve iç tefekkürün ses kalıpları içinde şekillenmesi ise dil ile olur.[4]

Düşünce dünyamız sürekli bir ilerleyiş içerisindedir. İnsan somut olan düşünceden soyut olan düşünce sistemine doğru ilerler. Düşüncelerin dil ile ifade edildiği göz önüne alınırsa dil bir yandan düşünceyi oluştururken kendi varlığını da düşünceye borçlu olmaktadır. Bir milletin dili o milletin dünya görüşünden ayrı olamaz. Bu dünya görüşü dili belirler ve geliştirir. Bu yüzden de bir millet ancak dilini yetkin bir seviyeye eriştirdiği zaman fikrî bir ilerleme kaydedebilir.' [5]

Dilin taşıyıcısı olan insan, ancak dilin kelimeleriyle birlikte düşünebilir, düşüncelerini fikirler olarak ifade edebilir. İnsanın içindeki duygulanmaların, bilgilerin ve iç tefekkürün ses kalıpları içinde şekillenmesi ise dil ile olur.[6] Bütün bunları düşündüğümüzde tarihi devirler içerisinde dilimizin gelişimini görmemiz açısından sade bir dil ile yazılmış olan Kur'an tercümelerinin önemi daha da iyi anlaşılmaktadır.

Kültürlerin taşıyıcısı ve temel unsuru olan dil hiçbir zaman durağan halde olmamıştır. Bir milletin duygu ve düşünce hazinesi dil vasıtasıyla nesilden nesle

[3] Turgut Cansever, **İslam'da Şehir ve Mimari**, İstanbul 1995, s. 15.
[4] Mustafa Özkan, Osman Esin, Hatice Tören, a.g.e., s.33
[5] Mustafa Özkan, Osman Esin, Hatice Tören, a.g.e.,s.33–34
[6] Mustafa Özkan, Osman Esin, Hatice Tören, a.g.e.,s.33

aktarılır. Türkçe de yüzyıllar boyu akıp gelen bir nehir gibi, içinden geçtiği her topraktan bir unsur almıştır.[7]Türkçenin tarihi gelişimi seyrine baktığımızda ilişkide bulunduğu kültürlerden etkilenmiş ve yeni kavramları haznesine katmıştır.

Eski Anadolu Türkçesi, Anadolu Selçukluları Devleti'nin kuruluşundan sonra XIII-XV. yüzyıllar arasında gelişme kaydeden yazı ve konuşma dilinin adıdır.[8] Eski Anadolu Türkçesi'nin ilk dönemlerinde daha sade olan dil giderek bu özelliğini kaybetmiştir. Yabancı kelimelerin varlığı XIII. yüzyıldan XV. yüzyıla doğru gittikçe çoğalmıştır. Yazı dilinin konuşma dilinden uzaklaşarak bir aydın zümre dilinin oluşmaya başladığı görülmektedir.[9] İşte bu süreç içerisinde Türk dilinin gelişmesi ve zenginleşmesi bakımından Kur'an tercümelerinin önemi büyüktür.

Dil, edebiyat ve kültür bir milletin tarihi ile yakından ilgilidir. Türkler XI. yüzyıldan itibaren Müslüman olmaya başlamışlar ve yeni bir kültür ve edebiyat geliştirmişlerdir. Kutadgu Bilig, Atebetü'l-hakayık, Divânü Lugâti't-Türk ve Dîvân-ı Hikmet gibi eserler bu dönemin eserleridir. Bu dönemde, İslam'ın kutsal kitabı olan Kur'an'ı anlamak ve dinin esaslarını hakkıyla öğrenebilmek için onu Türkçeye tercüme etmişlerdir. Bu tercümeleri klasik edebî dilin kurulmasını sağladığı gibi, Türkçenin daha olgun bir duruma gelmesine de hizmet etmiştir.[10]

Halka dini öğretmek amacıyla yazılan Kur'an tercümeleri, sade bir dille yazılmıştır. İslami kavram ve terimlere halkın anlayabileceği Türkçe karşılıklar bulunmuş ve anlatımın sadeliği için ayrı bir özen gösterilmiştir. Mukaddes bir eserle ilgili olmaları dolayısıyla bu eserlerin tercümesine, gerek yazılmaları sırasında, gerek istinsahları sırasında, ayrı bir ehemmiyet gösterilmiştir. Bu bakımından Kur'an tercümeleri, Türk dilinin gelişme ve olgunlaşma devrelerini takip etmek maksadıyla yapılacak çalışmalar için oldukça önemli eserlerdir.[11]

---

[7] Mustafa Özkan, **İnsan İletişim ve Dil**, İstanbul 2008, 3F Yay., s.79.
[8] Mustafa Özkan, **Türk Dinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi**, İstanbul 2000, s. 40.
[9] Mustafa Özkan, a.g.e., s. 40.
[10] Mustafa Özkan, **İnsan İletişim ve Dil**, İstanbul 2008, 3F Yay., s. 84-85.
[11] Abdülkadir İnan, **Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Tercümeleri Üzerinde Bir İnceleme**, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1961, s. 14.

Bir kültür ve medeniyetin daha sonraki kuşaklara aktarılması, diğer medeniyet havzasındaki bilgilerin başka bir medeniyet havasına aktarılmasında şüphesiz tercümelerin rolü büyüktür. İslamiyet'in kabulüyle özellikle Kur'an tercümeleri yapılmıştır. Bu tercümeler, daha önce de değindiğimiz gibi, klasik edebî dilin oluşması yanında Orta Asya'nın çeşitli Türk köşelerinde Türkçenin daha olgun bir duruma getirilmesinde önemli rol oynamıştır.[12]

Kur'an tercümeleri başlıca iki kola ayrılabilir. Bunlardan birisi satır arası tercümeler, diğeri de tefsirli tercümelerdir. Satır arası tercümeler, Kur'an'ın ayetlerinin altına daha küçük ve farklı hatla kelime kelime Türkçelerinin yazılması şeklinde yapılmaktadır. Kimi zaman Farsçalarıyla birlikte yapılan bu tercümeler, farklı mürekkep kullanılarak belirginleştirilmiştir. Bu tercümeler Türkçenin tarihi sözlüğünü oluşturmak bakımından son derece önemlidir. O dönemde Türkçe bir kelimenin nasıl anlam bulduğunu anlayabilmek için bugün Arapçalarıyla karşılaştırmak suretiyle detaylı bilgi edinilebilmektedir. Böylece atalarımızın dini kavram ve terimlere o dönemde nasıl karşılıklar verdiğini görebilmekteyiz.[13]

Kur'an tercüme türlerinden bir diğeri ise "Tefsirli" tercümelerdir. Bu tercümeler Arapça kelimelere tek tek anlam vermekten ziyade bir bütün olarak açıklama yoluna başvurmaktadır. Kısa hikâye ve anlatı türleriyle zenginleştirilen bu tercümeler Türkçenin cümle yapısının gelişimini görmemiz açısından oldukça önemlidir. Kur'an tercümeleri, Türklerin Müslümanlığı kabul etmesinden sonra dillerinde meydana gelen değişmenin aldığı yeni istikameti belirtmeleri ve ayrıca İslam dini ile gelen yeni kavram ve terimlere nasıl anlamlar verdiklerini göstermesi bakımından oldukça önemlidir. Bu bakımından bu tercümeler Türk dilinin dil yadigârları olarak değerlendirilmelidir. Kur'an'ın ilk tercümeleri Türk dilindeki

[12] Mustafa Özkan, a.g.e., s. 88-96.
[13] Ahmet Topaloğlu, **XV. Yüzyıl Başlarında Yapılmış Kur'an Tercümesi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1976, 1/1; II. Cilt, Sözlük, İstanbul 1978, s. XVII.

ölmüş ve unutulmuş kelimeleri görebilmek ve belki de onları yeniden kullanım alanına kazandırabilmek için en canlı kaynaklardan birisidir.

Abdülkadir İnan "Makâleler ve İncelemeler" adlı kitabının ikinci cildinde Kur'an tercümelerindeki İslâmî terimlerin Türkçe karşılıkları hakkında şöyle demektedir:

"Türk dili tarihini öğrenme ve Türk dilinin olgunlaşma ve gelişme süresini takip etme ve inceleme için eski Kur'an tercümelerinin önemi büyüktür. Hele İslâm'dan sonra Türk dilinin gelişmesinde aldığı yeni istikameti, İslam dini ile gelen yeni kavramları ifade için İslâm'dan önceki Türk kültürü devrinin dil hazinesinden (Budizm, Manihaizm, Şamanizm terimlerinden) nasıl faydalanıldığını öğrenmek için bu Kur'an çevirmeleri değerli gereçler vermektedir… Şunu da kaydedelim ki biz Kur'an tercümesinden Kur'an'ın kelimesi kelimesine yapılan çevirmelerini anlıyoruz. Kur'an'ın tefsiri çevrileri Türk filolojisi bakımından başka türlü değeri haizdirler"[14]

Selçukluların yıkılıp, Anadolu'da Beyliklerin kurulmasıyla birlikte milli dile itibarın da arttığı görülmektedir. Özellikle Karaman ve Osmanlı Beylerinin milli dillerine büyük önem vermeleriyle,[15] birçok Türkçe dini kitap yanında, cüz'i veya tam Kur'an tercümelerinin meydana getirildiği görülmektedir. Önceleri namazda okunan kısa sureler ile Yasin, Tebâreke gibi surelerin tercüme ve tefsirleri yapılır. Daha sonra ise tam tercümeler ve büyük tefsirler meydana getirilir.[16]

Yüksek lisans çalışmamıza konu olan eser de XV. yüzyılda yazılmış bir tefsirli tercümedir. Türkçenin söz varlığı açısından önemli olan bu eserde, İslam dininin kavramlarının karşılığı olan Arapça kelimeleri karşılamada Türkçe kelimelerin oranı fazladır. İslam dinine ait pek çok Arapça kavramı karşılamak için yer yer eski dönemlere ait dinî terimler kullanılırken bir yandan da Türkçe isim ve

[14] Abdülkadir, İnan, **Makaleler ve İncelemeler cilt II**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1991, s. 141
[15] Osman Ergin, **Türk Maarif Tarihi**, İstanbul 1977, s. 210.
[16] Abdülkadir, İnan, **Kur'an'ın Türkçe Tercümeleri Üzerine Bir İnceleme**, Ankara 1961, s. 14.

fiil köklerinden Türkçe yapım ekleriyle yeni terimler türetilmiştir. Türkçe, bu yolla pek çok terim ve genel söz varlığı kazanmıştır.

Çalışmamıza konu olan eserin ismi Tefsiri'l-Lübâb Tercümesi'dir. Tercüme-i Tefsiri'l-Lübâb olarak de bilinen bu nadide eser, içerdiği Türkçe kelimeler bakımından devrin dil yapısını, kelime hazinesini, anlam dünyasını ve düşünce yapısını çok ince bir çizgiyle bizlere sunmaktadır. Bu çalışmamızda, Türkçenin gelişim serüvenini daha açık görebilmek maksadıyla, eserin leksikolojik ve anlambilimsel olarak incelenmesi de amaçlanmıştır. Bu amaçla eserin kime ait olduğunu, hangi dönemde yazıldığını, nüshalar arası ne gibi farklar olduğunu, metnin tam ve doğru tespit edilmesi için birçok nüsha incelenmiş ve değerlendirmede bulunulmuştur.

I. BÖLÜM

1. MUSA BİN HACI HÜSEYİN EL-İZNİKÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyin el-İzniḳī, genellikle eserlerinde ismini belirtmiştir. Bu isimlere baktığımızda Ebu'l-Faẕl Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyin el-İzniḳī[1] veya Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyin bin Īsā[2] olarak geçmektedir. İznikī'nin eserlerine baktığımızda iyi bir eğitim aldığı ve yaşadığı devrin en iyi yazarlarından birisi olduğunu görmekteyiz. Dini, ilmi, tasavvufî ve ahlâkî pek çok eser tercüme ve te'lif etmiştir. Eserlerine baktığımızda devrini aydınlattığı kadar bugünün insanlarında da ışık saçtığını görmekteyiz. Akıcı ve düzenli bir üslupla meydana getirdiği eserleri sebebiyle ilim dünyasında tanınmış ve takdir görmüştür. Bu değerli ilim insanı mütevazı bir hayat sürmüş ve İznik'te vefat etmiştir. Bugün kabri İznik'in bir kenar mahallesinde bütün gözlerden uzak, süs ve gösterişten itina edercesine bizleri selamlamaktadır.

1.1. HAYATI

Yazarın isminin sonunda yer alan "İznikî" nispesinden İznikli olduğunu anlamaktayız. İznikî'nin hayatı hakkında en geniş çalışma Hikmet Özdemir tarafından doktora çalışması olarak ortaya konmuştur.[3] Hikmet Özdemir, Musa bin

---

1 Terceme-i Faṣlu'l-Ḫiṭāb, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, nr. 1563, vr. 4a/2
Terceme-i Kışaṣ-ı Enbiyā, Süleymaniye Kütüphanesi, Şazeli Bölümü, nr. 126, vr. 2a/4
Zādu'l-ᶜ İbād, Süleymāniye Kütüphanesi, Hamidiye Bölümü, nr. 635,vr. 2a/9
Ayrıca Bkz.: Paşa Yavuzarslan, **Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyin İznikī: Münebbihü'r-rākidīn (Uyurları Uyandurucu)**, Cilt I, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2002, s.1
Murat Küçük, **Terceme-i Faṣlu'l Ḫiṭāb**, **Mûsa Hacı Hüseyin İznikî (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara 1996.

2 Terceme-i Ḥışnu'l-Ḥaṣīn Fī Minheci'd-dīn, Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, İsmail Saib Efendi I/1331, vr. 160b/7
Münebbihü'r-Rāḳidīn, Süleymaniye Kütüphanesi, Serez Bölümü, nr. 635, vr. 2a/9

3 Hikmet Özdemir, **Mūsā Ḥācı Ḥüseyin el-İznikī, Hayatı ve Eserleri**, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (Yayımlanmamış Doktora Tezi, nr. 20761) Ankara 1980, 150 s. +4 sayfa bibliyografya.

Hacı Hüseyin İznikî'nin İznik'e sonradan mı geldiği yoksa orada mı doğduğu konusunda kesin bilgi bulunmadığını belirtmektedir.[4] Biz de araştırmalarımız sonucu bu konuda bir bilgiye rastlayamadık.

İznik, Türk kültür tarihi açısından önemli bir yere sahiptir. Selçuklular döneminde devletin başşehri olmuş, ilim ve irfan merkezi olmuştur. Bu şehrin en parlak dönemi Anadolu Selçukluları zamanında başşehir olduğu zamandır. Bu dönemde birçok medrese açılmıştır. Askeri öneminin yanında ilim ve kültür merkezi olması ayrı bir değer kazandırmıştır. İşte böyle köklü bir geçmişe sahip bir bilim ve kültür merkezinde doğup yetişen İznikî, muhakkak ki döneminin medreselerinden ders almıştır. Kaynaklarda hayatı hakkında geniş bir bilgiye rastlamadığımız Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyin el-İznikī'nin eserlerinden edindiğimiz bilgiye göre iyi bir medrese eğitimi aldığı muhakkaktır. Eserlerinin bir kısmı Arapça ve Farsçadan tercüme eserlerdir. Bunun yanında Arapça ve Türkçe telif eserleri de mevcuttur. Bu kadar çeşitli konularda eser veren Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyin el-İznikī'nin İznik'te bulunan Orhaniye ve Süleyman Paşa medreselerinde yetişmiş olduğu düşünülebilir.[5] Ayrıca eserlerine baktığımızda devrindeki ulema ve gönül önderleriyle, özellikle de Emir Sultan ile münasebetlerini görmek mümkündür. Bu bize onun yüksek ilim çevrelerine mensup olduğunu ve ulema tarafından en az devlet adamları tarafından sevildiği kadar çok sevildiğini göstermektedir.

1.2. ESERLERİ

1.2.1. Kitābu'l-Miʿrāc

Bu eser İznikî'nin Hz. Muhammed'in miracını konu aldığı eseridir. Arapça olarak kaleme alınan bu eser İznikî'nin önemli eserlerindendir. Tamamen telif olan bu eserde, ilmî ve tasavvufî konulara da yer verilmiştir. Bu eserde İznikî'nin tasavvufî yönünü de görmekteyiz. Kitābu'l-Miʿrāc, Hikmet Özdemir tarafından yayınlanmıştır.[6]

---

4 Hikmet Özdemir, **a.g.e**., s. 1

5 Musa bin Hacı Hüseyin İznikî'nin hayatı ve eserleri hakkında geniş bilgi için bkz.: Hikmet Özdemir, **a.g.e**.

6 Hikmet Özdemir, Mūsā bin Hācı Hüseyin İznikî, Mirâc, İstanbul 1984.

1.2.2. Terceme-i Tefsīr-i Ebu'l-Leyṣ veya Enfesü'l-Cevāhir

İznikî'nin eserlerine baktığımızda başta Kur'an tefsiri ve tercümesi gelmektedir. Bunlardan biri de Tercüme-i Tefsîr-i Ebu'l-Leys adlı eseridir. Bu eser, Ebul'-Leys es-Semerkandi'nin Arapça olarak kaleme aldığı tefsirin tercümesidir. Eserlerine isim verme geleneği olduğunu anladığımız İznikî, bu eserine Enfesü'l-Cevâhir adını vermiştir. Birçok araştırmacı tarafından Tefsir-i Ebu'l-Leys es-Semerkandi tercümesi muhtelif kişilere atfedilmiştir. Bu kişiler daha önceki araştırmalarımızda da değindiğimiz gibi Musa bin Hacı Hüseyin el-İznikî, İbn Arapşah ve Ahmed-i Dâ'î'dir.[7] İznikî'nin, doktora çalışmamız olan Hâzin el-Bağdadî'nin Beydâvî tefsirini te'vil yoluyla kaleme Arapça Lübabü't-te'vîl fî Ma'âni't-tenzîl eserinin tercümesini de yaptığı kaynaklarda belirtilmektedir. Bu eser Hâzin tercümesi olarak bilindiği gibi Tefsiri'l-Lübab tercümesi olarak da bilinmektedir. Hikmet Özdemir, İznikî'nin hayatı ve eserleri adlı doktora çalışmasında ve Mirac adlı kitabında[8] bu iki eserin aynı olduğunu daha çok Enfesü'l-Cevâhir adıyla bilindiğini belirtmektedir. Hikmet Özdemir'in de aralarında bulunduğu bazı araştırmacılar, Enfesü'l-Cevâhir isminin İznikî'nin bu eserine verdiği isim olduğu kanaatindedir.[9] Araştırma ve incelemelerimiz sonucunda bu tespitin doğru olmadığı kanaatine vardık. Bu konuyu ilerleyen bölümlerde açıklığa kavuşturacağız. Şu kadarlığını belirtelim ki Musa bin Hacı Hüseyin el-İznikî her iki eseri de ayrı ayrı tercüme etmiştir. Enfesü'l-Cevâhir, İznikî'nin Tercüme-i Tefsir-i

---

7 Ayrıntılı bilgi için bkz.: İsmail Taş, **15. Yüzyıla Ait "Enfesü'l-Cevâhir" Adlı Yazma Üzerinde Dil İncelemesi (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük)**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul 2008
İsmail Taş, **Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Tercüme Edilen Ebu'l-Leys Es-Semerkandî Tefsiri'nin Asıl Müellifi ve Tercümeye Verilen İsim**, İstanbul Üniversitesi *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* 41. Sayı, İstanbul 2011, s. 107-160.
İsmail Taş, **15. Yüzyılda Yazılmış Olan "Enfesü'l-Cevâhir" Adlı Kur'an Tercümesinin Müellifi Meselesine Dair Tespitler**, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu, 27-30 Nisan 2011

8 Hikmet Özdemir, **Mirac (Kitabü'l-Mi'râc, Ebu'l-Fazl Musa b. Hacı Hüseyin el-İzniki),** Türkiye İlmi İçtimai Hizmetler Vakfı Yay., İstanbul 2009, s.10

9 Ayrıntılı bilgi için bkz.: İsmail Taş, İsmail Taş, **Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Tercüme Edilen Ebu'l-Leys Es-Semerkandî Tefsiri'nin Asıl Müellifi ve Tercümeye Verilen İsim**, İstanbul Üniversitesi *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* 41. Sayı, İstanbul 2011, s. 107-160.
Abdulbaki Çetin, "**Ebu'l-Leys Semerkandî Tefsirinin Türkçe Tercümesi Üzerine"**, Selçuk Ünivesitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Konya, Haziran 2007, s. 53-101.

Ebu'l-Leys eserine verdiği isimdir. Nüsha karşılaştırmaları ve araştırmalarımız sonucu Ahmed-i Dâ'î ve İbn Arapşah'ın bu eseri tercüme etmemiş olduğunu tespit ettik.

Araştırmacıların ihtilaf ettiği bir diğer konu ise eserin ismidir. Eserin isminin en başta müellif hattında " Enfesü'l-Cevâhir" olduğunu tespit ettik.[10] Daha sonra diğer birçok nüshada eserin isminin yine aynı olduğunu gördük. Bu kadar farklı zaman ve mekânda yazılmış nüshada aynı ismin yazması bir müstensih hatası olarak değerlendirilmemelidir. Üstelik müellif hattı olarak değerlendirilen BEYEK Ulucami 436'da müellifin bizzat ismi ve ithaf ettiği Umur Bey'in vakıf kaydı ve mührü hemen eserin isminin altında yer almaktadır. Araştırmamız sırasında tespit ettiğimiz ve karşılaştırmasını yaptığımız birçok nüshayı örnek halinde sunamadık. Buna çalışmamızın hacmi ve zamanın kısıtlı olması sebep oldu.

Bütün bu bilgiler ışığında şu sonuçlara ulaşmaktayız: Ebu'l-Leys es-Semerkandî tefsiri Mûsâ bin Hâcı Hüseyin İznikî tarafından tercüme edilmiş ve "Enfesü'l-Cevâhir" adı verilmiştir. Bu durum İznikî'nin Umur Bey'e sunduğu kendi el yazısı olan, Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi (BEYEK) Ulucami 436'da bulunan nüshadan ve diğer nüshalarla yaptığımız karşılaştırmalar sonucu açık olarak görülmektedir.

Ahmed-i Dâ'î'ye atfedilen "Ebu'l-Leys-i Semerkandî Tefsiri Tercümesi", yapılan tezlerin belirtmiş olduğu nüshaları ve kütüphanelerde bulunan 15 nüshayı incelememiz sonucunda, İznikî'nin "Enfesü'l-Cevâhir" adlı Ebu'l-Leys es-Semerkandî tefsirinin nüshalarıdır.

İznikî, Hazîn-i Bağdadî'nin Arapça yazdığı Kur'an tercümesini de tercüme etmiştir. Bu tercümenin ismi "Tefsiri'l-Lübâb Tercümesi"[11] olarak değerlendirilmelidir. BEYEK, Ulucami 435'te bulunan kendi el yazması bizi bu sonuca götürmektedir. Ulucami 435'te kayıtlı olan nüsha, Enfesü'l-Cevâhir'in ikinci

[10] Bu hususa Abdülbaki Çetin de değinmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Abdülbaki Çetin, "**Ebu'l-Leys Semerkandî Tefsirinin Türkçe Tercümesi Üzerine"**, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Konya, Haziran 2007, s. 53-101.

[11] Bu konuda tarafımızdan doktora çalışması hazırlanmaktadır: İsmail Taş, Eski Anadolu Türkçesi Dönemi Eserlerinden "Tefsirü'l-Lübab Tercümesi" Üzerine Dil İncelemesi (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Devam eden doktora çalışması)

cildi olan Ulucami 436'da kayıtlı nüshanın öncesi zannedilmiştir. Biz her iki nüshada ortak olan bölümleri karşılaştırdığımızda, bu iki nüshanın birbirinden farklı eserler olduğunu gördük. Ayrıca ilerleyen bölümlerde ayrıntılı olarak sunacağımız üzere Topkapı Sarayı Yazma Eserler Bölümü K561 numarada kayıtlı olan Tefsiri'l-Lübab Tercümesi'nin üçüncü cildini de tespit ettik. Söz konusu bu üçüncü cildi temin ederek ayrıntılı inceleme fırsatı bulduk. Bundan hareketle de İznikî'nin her iki eseri ayrı ayrı tercüme ettiğini söyleyebiliriz. Ancak, İznikî bu eserleri adeta te'lif edercesine tercüme etmiştir. Bu bakımdan bu eserlere biz te'lif tercüme terimini kullanmanın uygun olacağı kanaatindeyiz.

1.2.3. Ḳışasu'l-Enbiyā

Mûsâ bin Hacı Hüseyin İznikî'nin tercüme eserlerinden biriside Kısasu'l-Enbiya adlı eseridir. İshak es-Saʿlebî'nin Arapça eserinin Türkçeye tercümesi olan bu eser İznikî'nin ismini ve üslubunu anlamamız açısından önemlidir. Sade bir dille tercüme edilmiş olan bu eserde, Hz. Âdem'den son peygamber Hz. Muhammed'de kadar gelip geçen peygamberler ve kıssaları anlatılmaktadır.[12] Bu eser üzerine en kapsamlı çalışmayı Nesrin Bayraktar yapmıştır.[13] Çalışmanın önsözünden de öğrendiğimize göre bu çalışma; Giriş, Metin ve Dizin olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde eserin müellifi, mütercimi ve nüshaları hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca bu bölümde eserin içeriğine de değinilmiştir. Metin bölümünde eserin Türkiye kütüphanelerinde ulaşılan iki kopyasından hareketle metni verilmiştir. Kitapta, eserin İstanbul Süleymaniye Kütüphanesinde Şazeli 126 numarayla kayıtlı Şazeli nüshası esas alınmıştır ve ayrıca İstanbul Süleymaniye Kütüphanesinde Yozgat 431 numarayla kayıtlı bulunan Yozgat nüshası da çalışmaya dâhil edilmiştir. Şazeli nüshasının varaklan köşeli parantez içinde verilmiş ve satır numaraları da bu nüshaya göre verilmiştir.

---

[12] Eser hakkında ayrıntılı bili için bkz.: Ahmet Ateş, "**Anadolu Kütüphanelerindeki Bazı Mühim El Yazmaları**", TDED, C. VIII, İstanbul 1958, s. 93-94; Dr. İsmet Cemiloğlu, **14. Yüzyıla Ait Bir Kısas-ı Enbiyâ Nüshası Üzerinde Sentaks İncelemesi**, TDK Yay.: 602, Ankara 1994, s. XIV vd.

[13] Nesrin Bayraktar, **Ebü'l-Faẓl Mūsā bin Ḥacı Ḥüseyn İzniḳī Ḳaṣaṣü'l-Enbiyā Tercümesi (Metin-Dizin)**, Ebabil Yayıncılık, Ankara 2008

Nesrin Bayraktar çalışmasında birinci cilde yer vermiştir. Birinci ciltte; önce dünyanın, gökyüzünün, cennet ve cehennemin yaradılışı ve katlan anlatılmıştır. Ardından Âdem peygamberden başlayarak peygamberlerin hikâyelerini ele almış ve Hz. Musa hikâyesinin bir bölümü anlattıktan sonra Firavunun eşi ve Hz. Musa'yı Nil nehrinde bulup büyüten Asiye'nin Firavun tarafından öldürülmesiyle birinci cilt son bulmaktadır. Bu bölümün ardından Firavunun yaptırdığı köşk üzerine yeni bir alt bölümün başlığı atılmış ancak bu alt bölüm tamamlanmadan birinci cilt sona ermiştir.

Nesrin Bayraktar, çalışmasının son kısmında eserin dizinine yer vermiştir. Dizin bölümü; Sözlükler Dizini ve Özel Adlar Dizini olmak üzere iki kısma ayrılmıştır. Her iki dizinde de sayfa numaraları esas alınarak dizinleme yapılmıştır.

1.2.4. Terceme-i Ḥışnu'l-Ḥaṣīn fī-Minheci'd-dīn

Bu eser, İmam Cezerî'nin Arapça olarak kaleme aldığı Ḥışnu'l-Ḥasīn adlı dua, zikir ve evrâd konularını işleyen eserinin tercümesidir. İznikî, İmam Cezerî'nin Timurleng'in kötülüklerinden ve zulümlerinden kurtulmaya vesile olması amacıyla yazdığı bu eseri, aynen tercüme etmiştir. Ancak esere "Minheci'd-dīn" adını eklemiştir. Yazdığı eserlere isim verme geleneğini bu eserinde de görmekteyiz. İznikî, kendisinin bu kelimeyi neden eklediğini de eser içerisinde belirtir. Ayrıca yeri geldikçe kendisinden de nasihat ve vaazlar eklemiştir. Eser, Emir Sultan Muhammed Buharî adına tercüme edilmiştir. Bu eser bize İznikî'nin tasavvufî yönünü de göstermesi bakımından önemlidir. Eser üzerinde Paşa Yavuzarslan tarafından yüksek lisans çalışması yapılmıştır.[14]

1.2.5. Zādu'l-ʿİbād

İznikî'nin bir diğer eseri de Zādü'l-ʿİbād adlı eseridir. Bu eser İznikî'nin Farşça bilgisini göstermesi bakımından ve tasavvufî yönünü göstermesi bakımında oldukça önemlidir. Bu eser, Ebû Bekir bin Muhammed es-Seylânî'nin Farsça olarak

[14] Paşa Yavuzarslan, **Mûsâ bin Hâcı Hüseyin el-İznikî, Terceme-i Ḥısnu'l-Ḥasīn fī-Minheci'd-dīn, (Giriş-İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin),** Ankara Ü., SBE., (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1993.

kaleme aldığı Necâtu'z-Zâkirîn adlı kitabının tercümesidir. 64 bab şeklinde düzenlenmiş olan bu eserde, çeşitli dualar ve dualaların faziletleri anlatılmaktadır. İznikî bu eserini Çandarlı'nın torunu Çelebi Muhammed'in isteği üzerine tercüme etmiştir.[15] Bu eser hakkında, Süleyman Altıner tarafından Doç. Dr. Enfel Doğan danışmanlığında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yeni Türk Dili Bilim Dalı'nda doktora çalışması yürütülmektedir.[16]

1.2.6. Terceme-i Faṣlu'l-Ḫitāb

Hâce Parsâ'nın Farsça Faṣlu'l-Ḫitāb adlı eserinin Türkçe tercümesidir. Tasavvuf konusunda bilgiler veren bu eser, Timurtaş Paşa'nın oğlu Umur Bey tarafından tercüme ettirilmiştir. Eserin vakıf kaydı BEYEK Ulucamii 436 numarada yer alan Enfesü'l-Cevâhir nüshasında yer almaktadır. Eser hakkında Murat Küçük tarafından yüksek lisans çalışması yapılmıştır. [17]

1.2.7. Münebbihü'r-Rāḳidīn

Bu eser hakkında en geniş çalışma Paşa Yavuzarslan tarafından doktora çalışması olarak hazırlanmıştır. Bu eser, Türk ahlakı ve kültürü açısından son derece önemli bir eserdir. Ayrıca İznikî'nin ömrünün son dönemlerinde yazmasından dolayı, dili artık olgunluk seviyesinde ve üslubu tam anlamıyla şekillenmiştir. Bu sebeple bu eser birçok araştırmacı tarafından önemli bulunmuştur.[18]Konusu İslam ahlâkı ve kültürü olan bu eserde, müellif İslam âlimlerinden aktarmalar yaparak sosyal hayatla

---

15 Ayrıntılı bilgi için bkz.: Paşa Yavuzarslan, **a.g.e.**, s. 4 vd.

16 Süleyman Altıner, **Ebü'l- Fazl Musa İznikî'nin Zâdü'l-İbâd (Kullara Gıda) Adlı Eseri (Metin-Dil İncelemesi-Sözlük-Dizin)**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yeni Türk Dili Bilim Dalı (Devam eden doktora tezi, dan.: Doç. Dr. Enfel Doğan), İstanbul 2015

17 Bu eser hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Murat Küçük, **Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyin İznikī, Terceme-i Faṣlu'l-Ḫiṭāb, (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)** Ankara Ü., SBE., (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1996.

18 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz.: Paşa Yavuzarslan, **a.g.e.**, s. 5 vd.

ilgili konuları örneklerle aktarmaktadır. Eser, 15 ana bölümden oluşmaktadır, her bölümde insan organlarıyla işlenen iyilik ve kötülüklerden bahsedilmektedir.[19]

1.2.8. Terceme-i Tefsīri'l-Lübâb

Çalışmamızın esasını teşkil eden Tefsiri'l-Lübab Tercümesi, Hâzin el-Bağdadî'nin Beydâvî tefsirini te'vil yoluyla Arapça olarak kaleme Lübabü't-te'vîl fî Ma'âni't-tenzîl eserinin Türkçeye tercümesidir. Bu eser, Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyin İznikī tarafından tercüme edilmiştir. Eserin, Bursa Yazma Eserler Kütüphanesi Ulu Camii 435 numarada ikinci cildi yer almaktadır. Ayrıca tarafımızdan eserin üçüncü cildi Topkapı Sarayı Yazma Eserler Kütüphanesi Koğuşlar 561 numarada tespit ve temin edilmiştir. Eserin üçüncü cildinin sonunda dördüncü cildinin varlığı belirtilmektedir. Ancak kütüphane kayıtlarında ve araştırmalarımız sonucunda henüz dördüncü cilde rastlayamadık. Doktora çalışması olarak ele aldığımız Ulu Cami 435 numaralı yazmada bu eserin birinci cildinde değinilen konulara tekrar değinildiği bilgisine ulaştığımızdan birinci cildin varlığı kanaati de kuvvet kazanmıştır.

Eserin ikinci cildinin ferağ kaydında belirtildiğine göre bu eser 25 Rebiyülahir 838, Pazar/28 Kasım 1434, Pazar tarihinde kaleme alınmıştır. Kanaatimizce, Mûsâ bin Hacı Hüseyin el-İznikî öncelikle Hâzin'den Tefsiri'l-Lübab eserini tercüme etmiş ve daha sonra da Ebu'l-Leys es-Semerkandî'den Tefsir-i Ebu'l-Leys eserini tercüme etmiştir.

İncelemesini yapacağımız Tefsirü'l-Lübab Tercümesi, devrin dil yapısını, kelime hazinesini, anlam dünyasını ve düşünce yapısını çok ince bir çizgiyle bizlere sunmaktadır. Çalışmamızın ilerleyen bölümlerde bu eser hakkındaki detaylı bilgi ve tartışmalara yer vererek tespitlerimizi daha detaylı aktaracağız.

---

[19] Eser hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Yavuzarslan, Paşa, **Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyin İznikī: Münebbihü'r-rākidīn (Uyurları Uyandurucu)**, Cilt I, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2002.

2. ENFESÜ'L-CEVÂHİR'İN GENEL TANITIMI

2.1. ESERİN ADI

Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyin İznikī tercüme ettiği ve telif olarak ortaya koyduğu eserlerinde mutlaka eserin ismini belirtmiştir. İznîkî'nin bir tercüme geleneğinde yetiştiği muhakkaktır. Bu anlayış çerçevesinde kendi üslubunu oluşturmuş ve tercüme eserlerinde dahi ince bir anlam dairesi içerisinde eserlerine isim vermiştir. İznikî, incelediğimiz Kur'an tercümesine de *Enfesü'l-Cevâhir* ismini vermiştir. Bu konuda araştırmacılar ihtilaf etseler de biz eser nüshalarından ve kendi el yazısıyla ortaya koyduğu nüshadan anladığımız üzere eserin ismini *Enfesü'l-Cevâhir* olarak kabul ediyoruz. Bu isim hakkında yapılan tartışma ve sonuçlarına tarafımızdan yapılan yüksek çalışmasında ve diğer çalışmalarımızda ayrıntılı olarak yer verdiğimiz için tekrar değinmedik.[20] Ancak önemine binaen *Enfesü'l-Cevâhir* isminin geçtiği nüsha örneklerine tekrar değinmek yerinde olacaktır:

2.1.1. Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi (BEYEK), Ulucami 436 Numaralı Nüshada

[1 a]

El-cildü'ṣ-ṣānī min **Tefsiri Enfesi'l-Cevâhir.** *Ellefehū ve reccemehū* Ebu'l-Fażl Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyin el-ʿİznikī ʿufiye ʿanhumā" (Bu kaydın altında Umur Bey'e ait 857/1453 tarihli vakfiyesi yer almaktadır.)[21]

Temme kaydı:

---

[20] Ayrıntılı bilgi için bkz.: İsmail Taş, **15. Yüzyıla Ait "Enfesü'l-Cevâhir" Adlı Yazma Üzerinde Dil İncelemesi (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük)**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul 2008
İsmail Taş, **Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Tercüme Edilen Ebu'l-Leys Es-Semerkandî Tefsiri'nin Asıl Müellifi ve Tercümeye Verilen İsim**, İstanbul Üniversitesi *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* 41. Sayı, İstanbul 2011, s. 107-160.
İsmail Taş, **15. Yüzyılda Yazılmış Olan "Enfesü'l-Cevâhir" Adlı Kur'an Tercümesinin Müellifi Meselesine Dair Tespitler**, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu, 27-30 Nisan 2011
Abdulbaki Çetin, "**Ebu'l-Leys Semerkandî Tefsirinin Türkçe Tercümesi Üzerine"**, Selçuk Ünivesitesi Türkiyat Arastırmaları Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Konya, Haziran 2007, s. 53-101.

[21] Vakıf kayıtlarıyla ilgili ve müellif hattıyla oluşturulan takım hakkında bilgi için bkz.: Abdülbaki Çetin, **a.g.m.**, s. 65., 59.dipnot.

“ Temme’l-cildü’ṣ-ṣānī̄ min tefsīri kitābi **Enfesi’l-Cevāhir.** *Ellefehū* el-ʿabdü’l-faḳr Ebu’l-Faẓl Mūsā bin Ḥacı Ḥüseyin bin ʿİsā el-ʿİzniḳī ʿafa’l-lāhu ʿanhüm ve li-cemīʿi’l-müʾminīne ve’l-müʾmināt. Ve yetlūhü baʿdehü el-cildü’ṣ-ṣānī̄ bi ʿavni’l-lāhi ʿafvü’l-ġaffār ve huve erḥamü’r-rāḥimīn.”

2.1.2. Ankara İlahiyat Fakültesi 37486 Numaralı Nüshada

Sözünü ettiğimiz bu nüsha çalışmamızda esas aldığımız nüshadır.

Temme kaydı : [234 a/13-14-15]

Elḥamdüli’l-lah vaḥde ʿālī̄ itmām heẕe’l-cildi’l-evvel (14) min tefsīri’l-**Enfesü’l-Cevāhir** ve *yetlū baʿde’l-cildi’ṣ-ṣānī̄ min evvel (15) sūreti’l-Enʿām* ”

2.1.3. Kütahya Vahit Paşa Kütüphanesi 4286 numaralı Nüshada

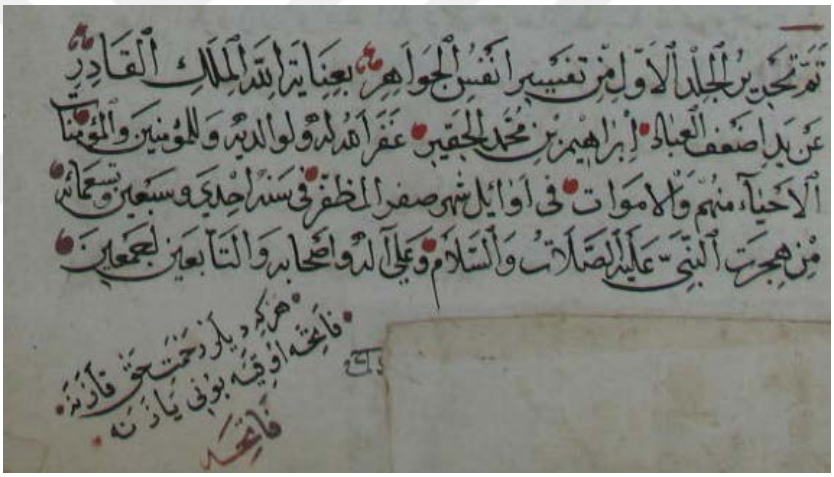

1. Cilt Son Sayfa:

“Temme taḥrīru’l-cildi’l-evvel min tefsīr-i **Enfesi’l-Cevāhir.** Bi-ʿināyeti’l-lāhi’l-meliki’l-ḳādir. ʿAn yedi eđʿafi’l-ʿibād. *İbrāhīm bin Muḥammed el-Ḥaḳī̄r,* ġafara’l-lāhu lehū veli valideyhi ve’l-müʾminīn ve’l-müʾmināt. El-aḥyā-i minhum ve’l-emvāt. Fī evā’īl şehr-i ṣafer el-muẓaffer. Fī sene iḥdā ve sebʿīne ve tisʾumie. Min hicreti’n-nebiyyi ʿaleyhi’ṣ-ṣelātü ve’s-selām. Ve ʿalā ālihī ve aṣḥābihī ve’t-tabiʿīne ecmaʿīn”

“ Her ki diler raḥmet-i Ḥaḳ ḳazana. Fātiḥā oḳıya bunı yazana. Fātiḥā”

2.1.4. Milli Kütüphane 06 Hk 1908 Numaralı Nüshada

Milli Kütüphane 06 Hk 1908 numarada yer alan nüshanın baş tarafında eserin ismi kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Aşağıda bu bölümü de aynen aktaracağız. Bu eseri Kütahya Kütüphanesi'nde yer alan nüshanın dördüncü cildi ile karşılaştırdığımızda birebir uyuştuğunu gördük. Nesih hatla yazılmış olan bu nüsha 125 varaktan oluşmaktadır. Bu eser dördüncü cilt olarak belirtilmektedir. Milli Kütüphane'de araştırmalarım sırasında bu nüshanın diğer ciltlerini bulamadım. Kütüphane kayıtlarında bu nüshanın sadece dördüncü cildi yer almaktadır. Ancak daha sonraki zamanda Bursa Yazma Eserler Kütüphanesi'nde yaptığım çalışmalar sırasında kayıtlara girmeyen bir nüsha daha tespit ettim. İncelemesini yaptığım bu nüsha depoda görevli memur nezaretinde yaptığım tarama sonucunda tespit edilmiştir. Nüsha, Bursa Yazma Eserler Kütüphanesi Haraççıoğlu 142 numaraya kayıt edilmiştir.[22] Bu nüshayı incelediğimizde Milli Kütüphanede bulunan 06 Hk 1908 numaralı nüshanın üçüncü cildi olduğu anlaşılmaktadır. Aşağıda her iki nüshada yer alan Enfesü'l-Cevâhir ismine yer verilmiştir.

[23]

"El-cildü'ṯ-ṯāliṯü min Tefsir-i **Enfesi'l-Cevāhir**." BEYEK, Haraççıoğlu 142, vr. 1b

"El-cildü'r-rabi'u min Tefsir-i **Enfesi'l-Cevāhir**." Milli Kütüphane, 06 Hk 1908, vr. 1b[24]

[22] Bu nüsha hakkında ilerleyen günlerde yayınlamak üzere makale hazırlığım sürmektedir.
[23] Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi, Haraççıoğlu 142 numaralı nüsha.
[24] Bu ve benzeri isimlerden yola çıkarak eserin ismini "*Tefsir-i Enfesü'l-Cevâhir*" olarak belirtmek de mümkün görünmektedir.

Yukarda belirttiğimiz nüshalardan başka eserin isminin *Enfesü'l-Cevâhir"* olduğunu yazan nüshalar da vardır. Abdülbaki Çetin, sözünü ettiğimiz makalede bunlara değinmiştir.[25] Biz çalışmamızda, daha önce yer verilmeyen nüshalardan örneklere değindik.

İsmail Hikmet Ertaylan, Ahmed-i Dâî'nin Ebu'l-Leys tefsiri tercümesi olarak kabul ettiği Kütahya Molla Bey (şimdiki yeri, yukarda belirttiğimiz üzere, Kütahya Vahit Paşa Kütüphanesi 4286 numaradır. Dört cilt de bu numara altında toplanmıştır.) 4286-4289 numaradaki *"Enfesü'l-Cevâhir"* için *"eserin sonunda müstensih yine "Enfesü'l-Cevâhir" adını kullanmak hatasına düşmüştür. Enfesü'l-Cevâhir Musâ İznikî'nin Hâzin'den tercemesinin adı olduğu muhakkaktır. Bunu isbat eden, müellifin kendi el yazısı ile Umur Beğ'e ithafen yazmış olduğu nüshadır"*[26] der. Sözlerinde devam eden Ertaylan, "*daha birçok tefsir nüshalarına İbn Arabşah, Musa İznikî adları verildiği halde bunların Ahmed-i Dâ'î tefsiri nüshaları olduğu görülmektedir"* şeklinde belirtir. Bunu da eserde geçen " dâ'î" mahlasına bağlamaktadır. Ancak aşağıda İznikî'nin diğer eserlerinden vereceğimiz örneklerden de anlaşılacağı üzere İznikî de bu mahlası kullanmaktadır. Ve bunu hemen hemen bütün eserlerinde görmekteyiz. Ayrıca yukarda "Enfesü'l-Cevâhir" isminin geçtiği birbirinden farklı yerlerde ve zamanlarda istinsah edilmiş nüshalara baktığımızda bu kadar çok müstensih hatası olduğu düşünülemez. Müellifin kendi el yazısı olan nüshada da eserin isminin "Enfesü'l-Cevâhir" olduğu görülmektedir. Bu bakımdan eserin ismini "*Enfesü'l-Cevâhir* " olarak kabul etmek en doğrusudur.

İsmail Hikmet Ertaylan'nın bu eserin Ahmed-i Dâ'î'ye ait olduğunu ileri sürmesi birçok araştırmacı tarafından kabul görmüştür. Ertaylan'a göre tefsir tercümesinin Ahmed-i Dâ'î'ya aidiyeti içinde geçen "dâ'î" mahlaslarından

---

[25] Abdülbaki Çetin, **a.g.m.**, s. 60 vd.

[26] İsmail Hikmet Ertaylan, **Türk Edebiyatı Örnekleri VII, Ahmed-i Dâ'î, Hayatı ve Eserleri**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1952. s. 145- 146 (Ertaylan, s. 146'da 1. dipnotta "Tefsire dâir çıkacak tedkiknâmede gösterilecektir." diye belirtmektedir. Ancak araştırmalarım sonucu bu esere rastlamadım.)

anlaşılmaktadır. Ertaylan, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY 1190 numarada yer alan nüsha hakkında şunları söylemektedir[27]:

" Bu nüsha Sahib Molla kitaplarındandır. Üzerinde "Ebu'l-Leyṣ tefsîri tercümesi" ve "El-cildi evvel, Tefsîr-i şerîf-i Ebü'l-Leyṣ" dedikten sonra da " Enfesü'l-Cevâhir" yazar ki yanlıştır. Tefsir, hakikatte Dâ'î'nin tefsiridir. Fakat ondan hiç bahsolunmamıştır. Sarîh surette kimseye izâfe edilmemiştir. Yalnız "Enfesü'l-Cevâhir" adı verildiğine göre Ebu'l- Faẓl Mūsā ibn-i elhac Ḥüseyin ibn-il İsā el-İznikî'nin Ebu Hâzin'in "Lübâb" adlı tefsirinden yapmış olduğu tercüme ile karıştırılmış olduğu anlaşımaktadır."[28]

Sözü edilen eseri incelediğimizde, bu nüshanın incelediğimiz nüsha ile birebir uyduğunu görülmektedir. Ertaylan, eserin içerisinde geçen "dâ'î" mahlası dolayısıyla Ahmed-i Dâ'î'ye ait olduğunu belirtir. Ancak Ahmed-i Dâ'î'ye atfettiği Kütahya nüshasını incelediğimizde de Ahmed-i Dâ'î'ye yönelik, eser içerisinde hiçbir kayda rastlayamayız. Ertaylan, İstanbul Üniversitesi'nde bulunan nüshanın sonunda yer alan temme kaydının da yanlış değerlendirme sonucu yazıldığını aktarır. Temme kaydı şu şekildedir:

"Temme cildü'l-evvel min tefsîr **Enfesü'l-Cevâḥir** ve yetlūhū baʿde'l-cildi'ṣ-ṣānî min evveli sūrati'l-enʿāmi temmet…."

Yukarda verdiğimiz kayıt, üzerinde çalıştığımız nüshanın sonunda da aynen yer almaktadır. Dolayısıyla bu kadar farklı nüshada aynı kaydın yer alması, yaptığımız nüsha karşılaştırmalarından da anladığımız kadarıyla, sadece bir yanlış kayıt edilmiş bir isim olarak düşünülmemelidir. Eserin ismi ve "dâ'î" mahlası hakkında yer alan görüşler, eserin yazarı hakkındaki görüşler Abdülbaki Çetin tarafından daha önce sözünü ettiğimiz makalede belirtildiği için tekrar değinmedik. Ancak Abdülnaki Çetin ve Ertaylan tarafından görülmeyen nüshalarda yer alan

---

[27] Enfesü'l-Cevâhir'in İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümü 8248 numara ile Süleymaniye Kütüphanesi Fatih Bölümü 631 numarada kayıtlı nüshaların başına yer alan manzum kısım, Ahmed-i Dâ'î'ye atfedilerek bazı çalışmalara konu olmuştur. Bu çalışmalar şunlardır: Mustafa Özkan, **" Ahmed-i Dâ'î'nin Tercüme-i Tefsir-i Ebü'l-Leys es-Semerkandî mukaddimesi"**, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, XXIX, İstanbul 2000, s. 177-188. ; Ayrıca bkz.: Abdurrahman Özkan, " **Ahmed-i Dâ'î'nin Tefsir Tercümesi'nin Manzum Mukaddimesi ve Dil Özellikleri",** Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi, S. 11, Konya 2002, s. 1-57.

[28] İsmail Hikmet Ertaylan, **a.g.e**., s. 141.

"Enfesü'l-Cevâhir" ismine yer verdik. Bütün bu araştırmalar sonucu eserin isminin Enfesü'l-Cevâhir olduğunu söyleyebiliriz.

2.2. ESERİN İZNİKÎ'YE AİTLİĞİ

Enfesi'l-Cevâhir (Tercüme-i Tefsīr-i Ebu'l-Leys) eserinin Ahmed-i Dâ'î'ye atfedilmesinin en önemli sebeplerinden birisi "dāʿī" mahlasının kullanılıyor olmasıdır. Ancak yalnızca bu sebepten bu eserin Ahmed-i Dâ'î'ye atfedilmesinin doğru olmadığı İznikî'nin diğer eserlerine bakıldığı zaman açıkça görülmektedir. Bu bakımdan aşağıda, bu hususu açıklığa kavuşturmak için İznikî'nin diğer eserlerinde bu ifadeyi aynıyla kullandığı yerlere değineceğiz.

2.2.1. İznikî'nin " Dāʿī " Mahlasının Yer Aldığı Diğer Eserleri

Musa bin Hacı Hüseyin el-İznikî'nin eserlerinde ismine sıfat olarak kullandığı ifadelerden birisi de duacı anlamına gelen "*dāʿī* " kelimesidir. Bu kelime daha çok bir mahlas olarak düşünülmüş ve bazı araştırmacılar tarafından " *Ahmed-i Dāʿī*"ye ait zannedilmiştir.[29] İznikî'nin *Enfesü'l-Cevâhir* adlı eseri, *Tefsir-i Ebu'l-Leys es-Semerkandî* adıyla da bilinmektedir ve bu eserde yer alan " *dāʿī*" kelimesi sebebiyle *Ahmed-i Dāʿī* 'ye atfedilmiştir.[30] Eserde yer alan " *dāʿī* " kelimesi tek başına yer aldığı gibi, daha çok "*fakir dāʿī*"şeklinde yer almaktadır. Biz bu kelime grubunun İznikî'nin diğer eserlerinde de yer aldığını tespit ettik. Hatta bu kelime İznikî'nin tam ismini söylediği eserlerinde de yer almaktadır. Şimdi sırasıyla mahlas olarak kabul edilen bu kelimenin bulunduğu bölümlere yer verelim:

2.2.1.1. " Terceme-i Faṣlu'l-Ḫiṭāb" Eserinde

"**[4 a]** Ammā Allahu Teʿālā'ya ḥamd-i keşīr ḳılduḳdan ṣoñra ve Resūl'e (2) (ʿaleyhi's-selām) ṣalavāt-ı ʿazīz olduḳdan ṣoñra bu **dāʿī faḳīr** ki **Ebu'l-Fażl Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyin İzniḳī**'dür, (3) عفى عنهم و على جميع المؤمنين. Bu kitāb-ı şerīf[i] (4) tercüme ḳılmaġa bāʿiṣ ve **dāʿī** ol oldı kim امير الامرا و ملجاء اصاحب اجود (5)

---

[29] İsmail Hikmet Ertaylan, **Türk Edebiyatı Örnekleri VII, Ahmed-i Dâ'î, Hayatı ve Eserleri**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1952, s. 141.

[30] İsmail Hikmet Ertaylan, **a.g.e**., s. 146
Abdülkadir İnan, "**Kur'an'ın Eski Türkçe ve Oğuz-Osmanlıca Çevirileri Üzerine Notlar", Makaleler ve İncelemeler,** Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1998, Cilt II, s. 146

(6) Umur Beg والکرم واحسن الاخلاق والشیم زادالله فضله وافضاله والحج فی الدارین امال و حسن قاله و فعاله Çelebi İbni Timutaş (Temurtaş) Paşa tevḳīʿ-i hümāyūn (7) irsāl idüp eyle iltimās ḳılmışlar kim şeyḫü'ş-şüyūḫ ezhedü'z-zühedāʾ ve aʿlemü'l-ʿulemāʾ (8) şeyḫ Muḥammed Pārsā'nuñ (فو رالله مضجعه) teʾlīfi ki cemʿ itmiş ʿulūm-ı şerīʿatdan ve beyān-ı ṭarīḳatdan (9) şöyle ki gerekdür basṭ itmiş ḥaḳīḳat gülistānından ʿandelīb olup (10) ötmiş anı bu Türkī lisān üzere tercüme ḳılavuz ki ʿumūma fāyide ola ve ṣevābı ʿinda'l-lah (11) zāyid ola. Pes ol emre imtiṣāl gösterüp bu **efḳaru'l-fuḳarā** daḫı Ḥaḳ Teʿālā'dan (12) ʿavn u ʿināyet ṭaleb idüp ve anuñ luṭfına ve iḥsānına iltimād ḳılup ve seyyidü'l-mürselīnden (13) (ʿa.m) ṭaleb-i himmet idüp ve ervāḥ-ı ṣāḥābīden istimdād dileyüp mezār-ı meşāyıḫ-ı kibārdan (14) naṣr ṭaleb idüp Ḥaḳ Teʿālā'dan istiḫāre ve istiʿānet ḳılduḳdan ṣoñra tekrār-ıla bu işe (15) iḳdām idüp ibtidā ḳılduḳ. Şol recā üzere ki ol *mücībü'd-duʿā Raʾūfu'r-Raḥīm nāṣır-ı ʿaṭūf* (16) muʿāvin olup bu **żaʿīf**, **naḥīf** ḳulına ilhām birle ṭarīḳ-i ṣevāb üzere ḫatmine (17) irgürüp ebter ḳomaya. (…) "[31]

2.2.1.2. "Terceme-i Ḥışnu'l-Ḥasīn Fī Minheci'd-dīn"Eserinde

Mûsâ Hacı Hüseyin İznikî, sözünü ettiğimiz bu eserinde, kendi ismini eserin son kısımlarında zikretmiştir. Eserin baş kısmında yer alan manzum kısımda ise isminin yerine sıfat olarak kullandığı kelimeler göze çarpmaktadır. Bu beyitlere burada değinmek yerinde olacaktır. "Sebeb-i Tercüme-i Kitâb" bölümünde şu şekilde yer almaktadır:

[4 a]

(1) Egerçi degüldi ḫara ḫālüme

Ki derc idedüm ḳālini ḳālime

(2) Velī yümniçün bu işi işledüm

Şeker aġacına ʿasel aşladum

(3) Çü ol ṭūṭīyidi ġıdāsı şeker

Żaʿīf arucuḳ ṭabʿi bala çeker

[31] Terceme-i Faṣlu'l-Ḫiṭāb, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, nr. 1563, vr. 4a
Ayrıca Bkz.: Murat Küçük, **Terceme-i Faşlu'l Ḫiṭāb**, **Mûsa Hacı Hüseyin İznikî (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara 1996, s. 9-10.

(4) Kimerse ki bulmaya ʿıṭr-ı laṭīf

Gerek ola ʿaṭṭārile ol ḥarīf

(5) Tā anuñ ḳoḳusından ala naṣīb

Dimaġına ire bu ʿıṭr-ı ʿacīb

(6) Çü ol ḳoḳulattı bu resme ṭıbi

Kim ola ṣaça ʿıṭrı bunuñ gibi

(7) Velī bu **zaʿīf** daḫı ḥaḳ fażlile

Diler ḫalṭ ide nevʿi ṭıb beẕlile

(8) Tā tażʿīf olup ḳoḳusı yayıla

Faḳīrler naṣīb alalar bayıla[32]

Yukarda verdiğimiz örnek beyitlerde, özellikler yedinci beyitte, İznikî kendi ismi için kullandığı sıfatlara yer vermiştir. Bunu belirttikten sonra, İznikî'nin aynı eserde tam ismini belirttiği yere de temas edelim:

[160b] (1) Pes saʿādeti olan bu mertebeye ṭaleb ḳılur kim varduḳca ziyāde (2) ola. Anda ne naḳṣ ola ne fenā, ol āḫiret mertebesidür (3) ḥāṣıl olmaz illā şol kim dünyada gendülere (4) ʿāfiyet ḥāṣıl ḳıldılar. Eger dilerseñ kim ʿāfiyet nedür (5) bilesin daḫı anuñ ṭālibi olasın, bilgil bu ʿāfiyet bābında söz (6) çoḳ bu bir baḥr-ı ʿamīḳdür kimse eknāfına irişmez. Ammā (7) bu **aḥḳaru'l-ʿibād ve ḳalīlü'z-zād fī-ṭarīḳi'l-maʿād Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyin (8) bin Īsā (ġafarallāhu ʿanhum)** kim gendü şehirinde ġarībdür ve aḥvālinde (9) müteḥayyir kerībdür ol baḥirden ki ʿāfiyet esrārlarıdur bir ḳaç (10) ḳaṭarāt ṭālibler üzerine neşr eylesün. Tā ki ol ṭayyānlara andan birez (11) ḳanmaḳlıḳ gibi ola, hem bu kitāb-ı şerīfüñ daḫı ḫatmi bu kelām-ı (12) ʿāfiyet üzere ola. Ümīẕdür kim buña muṭṭaliʿ olanlara (13) ʿāfiyet ḥāṣıl ola. (…)[33]

---

[32] Terceme-i Ḥışnu'l-Ḥaşīn Fī Minheci'd-dīn, Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, İsmail Saib Efendi I/133, vr. 4a/1-8
Ayrıca Bkz.: Paşa Yavuzarslan, **Mûsâ Bin Hâcı Hüseyin İznikî, Terceme-i Ḥışnu'l-Ḥaşīn Fī Minheci'd-dīn (Giriş- İnceleme- Tankitli Metin- Dizin)**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara 1993, s. 7-8.

[33] Terceme-i Ḥışnu'l-Ḥaşīn Fī Minheci'd-dīn, Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, İsmail Saib Efendi I/133, vr. 160b/1-13
Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi Bölümü, nr. 626.
Süleymaniye Kütüphanesi, Mihrişah Sultan Bölümü, nr. 51
Ayrıca Bkz.: Paşa Yavuzarslan, **a.g.e.**, s. 169.

Yukarda belirttiğimiz örnek metinde görüleceği üzere, İznikî kendisini "**fakir, zaif** ve **duaya muhtaç**" bir kul olarak nitelendirmektedir. Bu sebeple de bazı eserlerinde "**faḳir dāʿī"** sıfatı göze çarpmaktadır. Kullanılan bu ifade, eserlerinde kullandığı sıfatlarla da karşılaştırıldığında, bir mahlas olmaktan ziyade " duacı kul, aciz, fakir duacı" anlamında bir mütevazılık anlayışının ifadesidir.

2.2.1.3. "Münebbihü'r-Rāḳidīn" Eserinde

Mûsâ bin Hacı Hüseyin İznikî tarafından yazılan bir diğer eser de "Uyuyanları Uyandırıcı" anlamına gelen " Münebbihü'r-Rāḳidīn" adlı eserdir. İznikî bu eserinde de kendi ismini belirtmiştir. Eser üzerinde inceleme yaptığımızda, İznikî'nin " faḳir dāʿī " sıfatını burada da kullandığını tespit ettik. Şimdi İznikî'nin kendi isminin ve kendisi için kullandığı sıfatların yer aldığı bölüme yer verelim:

"…(6) **dāʿī Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyin** daḫı ol iltimās üzere bir ḳaç naṣīḥat yazdum. Velīkin (7) ġāyetde vaḳtum ṭarıdı … (9) … ve daḫı bu kitāba Münebbihü'r-Rāḳidīn deyü ad (10) virdüm"[34]

" duʿā ḳılsa bī-şek bī-şüphe (21) Ḥaḳ Taʿālā anuñ duʿālarını ḳabūl édüp murād-ı dünyevī ve murād-ı uḫrevī ki [312 a] vardur ḫās ḳılvére faẕlıyla ve keremiyle ki ol mucībü'd-daʿvātdur. (2) Şükr ü şenā-yı bī-ḥad ol pāẕişāh ḥażretine olsun ki bu (3) **żaʿīf, naḥīf, günāh yükü altında béli şınmış ḳulına** kendünüñ faẕlıyıla (4) muʿāvenet-i küllī ḳılup bunuñ bigi kitāb-ı şerīf bunca letāyif u (5) deḳāyıḳlarıla ḳalbine ilhām édüp ḫatmine érişdürdi. Ümīẕdür ki (6) ʿām luṭfından şol kimseleri ki buña müṭālaʿa ḳılar tevfīḳ (7) refīḳ ḳılup anları bu fevāyidlerile maḥẕūẕ olup naṣīb almaḳdan (8) maḥrūm ḳılmaya. Ve recā ol ḥażretden daḫı budur kim bu **żaʿīf sevādü'l-** (9) **vech ḳulı ki Mūsā İbni Ḥācı Ḥüseyin İbni ʿĪsā**'dur. (…)"[35]

Münebbihü'r-Râkidîn eserinin, Süleymaniye Kütüphanesi'nde üç nüshası bulunmaktadır. Bunlardan birisi Serez Bölümü 1583'te diğerleri de Nuruosmaniye Bölümü 2187 ve 2611'de kayıtlıdırlar. Aşağıda örnek aldığımız bölüm, her üç nüsha ile karşılaştırmalı olarak verilmektedir. "N" ile gösterdiğimiz Nuruosmaniye Bölümü

---

[34] Münebbihü'r-Rakidîn, Ankara Dil Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi M. Ozak I-408, vr. 1b/6-10

Ayrıca Bkz.: Paşa Yavuzarslan, **Münebbihü'r-Rakidîn I (Giriş-İnceleme-Tenkitli Metin), II Sözlük**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2002, Cilt I, s. 17

[35] Süleymaniye Kütüphanesi, Nuruosmaniye, nr. 2187/2611

Ayrıca Bkz.: Paşa Yavuzarslan, **Münebbihü'r-Rāḳidīn (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı (Doktora Tezi), Ankara 1999, (Türk Dil Kurumu İstanbul 2002 I. Baskı)

2187'de, "S" ile gösterdiğimiz ise Serez Bölümü'nde yer alan nüshalardır. Ayrıca bazı okunmayan veya eksik olan bölümler için Süleymaniye Kütüphanesi Nuruosmaniye 2611'deki nüshadan bakarak eksikleri tamamladık. Her üç nüshada da aynı olan kısımları ise iki nüshanın ismini vererek Nuruosmaniye Bölümü'ndekini esas aldık. Bu bölümleri önce Paşa Yavuzarslan'ın doktora çalışmasında tespit etmiştik. Daha sonra eserleri Süleymaniye Kütüphanesi'nde inceleme fırsatımız oldu. Paşa Yavuzarslan'ın tespitleriyle birlikte kendi tespitlerimizi de belirtecek olursak şu bilgilere ulaşırız:

" [N,S 1 b] …(18) ve daḫı Ḥaḳ Teʿālā ḥażretin şükr ü şenāyıla ve resūlini medḥ ü duʿāyıla anduġumuzdan soñra (19) bilgil kim bu kitāb-ı şerīf düzmeklige bāʿīṣ ne oldı déyelüm andan maḳṣūda bünyād édelüm. [N, 2 a] Zīrā müʾellif-i kitāba bu daḫı şarṭdur. Sebeb-i taḥrīż-i teʾlīf buyıdı kim baʿżı yārenler ki ḳatumuzda (2) cemʿ olmışlardı. İltimās ḳılup dédiler kim bize bir kitāb cemʿ édivérseñüz ve anda leṭāyif (3) ve ġarāyib sözler derc étseñüz. Çünki ʿArabīden behremend degülüz bārī aña müṭālaʿa ḳılup (4) müstefid olsavuz, iñen cid édüp istidʿā ḳıldılar. **Bu dāʿī** daḫı ki **aḥḳarü'l-ʿibād ve esvedü'l-vech** (5) **ve's-sevād Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyin bin ʿĪsā**'dur. Ol iltimāsa icābet ḳılup naẓar daḫı ḳıldı (6) gördi ki bu eslāf ki geldiler gitdiler her biri dünyada bir ad ḳodılar ʿilm ü [S, 2 a] ʿamele ictihād ḳılmaġıla (7) tā ol vaḳtden ḳıyāmete degin ehl-i İslām dilinde duʿāyıla ẕikr olınmaḳdan ḫālī degüller. Ammā (8) bu **bī-çāre** gördi kendüyi ki ʿilm ü ʿamelden yaddur ve ṭarīḳ-i āḫiretde bī-zāddur vardı şürūʿ édüp (9) bu kitāb-ı laṭīfi derc édüp bir ḳaç naṣāyiḥler ḳaleme getürdi. Līkin vaḳt daḫı ṭar idi ve (10) eşġāl-i keşīreye meşġūlıdı ve feṣāḥat u belāġāyı daḫı kelāmda terk eyledi. Şol ümīẕe kim her kimse (11) kim bu kitāba muṭṭaliʿ ola ne ḳadar ḳalīlü'l-ʿilm daḫı olursa müstefīd olup kelāmınuñ feḥvāsından (12) fehm eyleye bu **żaʿīf bendeye** duʿā ḳıla **dāʿīler** keşīr ola. Şāyeẕ ki bir vaḳt-i (13) şerīfde vāḳiʿ ola yaḫuẕ bir müstecābü'd-daʿve olan duʿāsına düş gelüp bu **bende-yi müẕnib** (14) maġfūr ola. Zīrā Ḥaḳ Teʿālā'nuñ velīleri ḫalḳ içinde gizlidür kimse bilmez. Pes (15) işbu nesneler bāʿīṣ oldı kim bunı cemʿ eyledük ve **Münebbihü'r-Rāḳidīn** ad vérdük yaʿnī (16) **uyurları uyandırıcı**. Ve daḫı tertīb ḳılduḳ bu kitābı on dört bāb üzerine. (…)"[36]

Yukarıda verilen örneklere ve sözünü ettiğimiz eserlerin devamına bakıldığında İznikî, eserlerinde "duacı" anlamında "dāʿī" kelimesini kullanmaktadır. Kanaatimce bu kelime mahlas olarak kullanılmaktan ziyade mütevazı bir anlayışın

[36] Süleymaniye Kütüphanesi, Serez Bölümü, nr. 1583, vr. 1b-2a
Süleymaniye Kütüphanesi, Nuruosmaniye Bölümü, nr. 2187/2611, vr. 1b-2a
Ayrıca Bkz.: Paşa Yavuzarslan, **a.g.e**., s. 1-2

geleneği ve terbiyesi olarak kullanılmıştır. Bu bakımdan *Enfesü'l-Cevâhir*'in bazı nüshalarında ki bu nüshalar *Tefsîr-i Ebu'l-Leys es-Semerkandî* olarak da bilinmektedir, geçen "dāʿī" kelimesi ile eserin Ahmed-i Dāʿī'ye atfedilmesi yanlış bir değerlendirme olarak görülmektedir.

Hikmet Özdemir'e göre "*bu fakīr dāʿî* " tabiri İznikî tarafından çok sık kullanılan bir tabirdir. Özdemir şu şekilde belirtmektedir: " 'bu fakīr dâʿî' tabiri onun [İznikî'nin] çok kullandığı bir tabirdir. Bu tabiri onun hemen her eserinde görmekteyiz. Tefsir nüshalarında da sık sık bu tabiri kullanması bu eserleri onun yazdığının isbatıdır."[37]Özdemir, Ahmed-i Dâî ihtimaline değinmez ve İbn Arabşah üzerinde durmaktadır.

İznikî'nin *Münebbihü'r-Rāḳidīn* adlı eserinde "bu dāʿī" kelimesi yine şu şekilde yer almaktadır:

"**bu dāʿī** daḫı ki aḥḳarü'l-ʿibād ve esvedü'l-vech ve's-sevād Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyin ʿİsā'dur ol iltimāsa icābet ḳılup naẓar daḫı ḳıldı gördi ki (…)"[38]

Araştırmalarım sırasında yukarda belirttiğim eserleri görme fırsatım oldu. Burada yer verdiğim örnekleri okumalarım sırasında tespit etmiştim. Ancak daha sonra bu eserlerin akademik çalışma olarak ortaya konduğunu tespit ettim. Münebbihi'r-Rāḳidīn üzerinde, daha önce de bahsettiğimiz üzere, Paşa Yavuzarslan tarafından doktora çalışması yapılmıştır. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda 1999 yılında Prof. Dr. Hamza Zülfikar'ın danışmanlığında tamamlanan bu eser, 2002 yılında Türk Dil Kurumu yayınları arasında basılmıştır. Yukarıda yer verdiğim örneklerin okunuşları ve usul açısından ortaya konması esnasında sözünü ettiğimiz doktora tezinden faydalandım. Ancak okumalarım esnasında, ifadeleri daha anlaşılır kılmak için noktalama işaretlerini kullanmayı uygun gördüm.

---

[37] Hikmet Özdemir, **Mūsā Ḥācı Ḥüseyin el-İznikī, Hayatı ve Eserleri**, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Ankara 1980, s. 79

[38] Paşa Yavuzarslan, **Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyin İznikī: Münebbihü'r-rākidīn (Uyurları Uyandurucu)**, Cilt I, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2002, s.108

2.2.1.4. "Zādu'l-ʿibād" Eserinde

Abdulbaki Çetin'in Hikmet Özdemir'den aktardığına göre " *dāʿī*" kelimesi *Zādu'l-ʿibād* eserinde de geçmektedir.[39]Abdülbaki Çetin tarafından belirtilen bu bölümleri araştırmalarımız sırasında yerinde tespit etme fırsatımız oldu. Ayrıca, kimi yerde daha fazlasını tespit ettik. Kısaca bu bölümlere yer verecek olursak:

" Pes **bu dāʿī** daḫı çün ʿināyet-i Ḥaḳḳıla bu kitāb-ı şerīfüñ tercemesine ʿazm ḳılduḳ … Zādu'l-ʿibād diyü tesmiye ḳılduḳ."[40]

" … emmā baʿdehū. Yaʿnī Allāhu Teʿālā'ya ḥamd ü şenā ḳılduḳdan ṣoñra ve Resūlüne ṣalavāt ve taḥiyyātdan ṣoñra ve ṣaḥābe-i kirāmına duʿādan ṣoñra bilesiz ki İmām Ebū Bekir İbni Muḥammed İbni'l Ḥüseyn-i Es-Setlānī el-Merendī (raḥmetu'l-lāhi ʿaleyhi) aḳsām-ı edʿıyyede saʿy-i cemīl idüb bir kitāb teʿlīf itmiş ki ol kitāb-ı şerīfe Necātü'ẕ-Ẕākirīn tesmiye ḳılmış. Lisān-ı ʿAcem üzere ḳaleme getürüb taṣdīr itmiş. Gerekli terkīb ve tertīb üzere vazʿ itmiş. Ḥaḳ Teʿālā saʿyini meşḳūr idüb merḥum ve maġfūr kılsuñ. Emmā eʿazzu'l-aḥsāb ve ekremu'l-ensāb ve mefḫaru'ş-şebāb ve maʿdenu'l-aḫlāḳ ve'l-elṭāf ve menbāʿu'l-cūdi biḥusni'l-efṣāf Muḥammed Bin İbraḥim Paşa Bin Ḫayreddin eʿlallāhu şe'nehū eyle iltimās ḳıldı. **Bu eżʿafu'l ibād ve ḳalīlu'ẕ-ẕād**[41] **Ebu'l Faẓl Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyin el-ʿİznikī'**dür. (…)[42]

Hacı Hüseyin el-İznikî, tercüme ve telif ettiği eserlerine mutlaka isim vermiştir. Bu eserlerin bazılarında kendi ismini çeşitli sıfatlarıyla birlikte belirtmiştir. Yukarıdaki örneklerden anladığımız üzere İznikî diğer eserlerinde de "dāʿī" kelimesini kullanmıştır. Bu kelimeyi Kur'an tercümesinin birçok nüshasında da görmekteyiz. Araştırmacılar tarafından, Kur'an tercümesi içerisinde geçen "bu

---

[39] Abdulbaki Çetin, **"Ebu'l-Leys Semerkandî Tefsirinin Türkçe Tercümesi Üzerine"**, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Konya, Haziran 2007, s.76

[40] Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyin el-İznikī, **Zādu'l-ʿibād, Hamidiye 635**, vr. 2b/7-9 (H. Özdemir, **a.g.e**., s. 129'dan naklen)

Ayrıca Bkz.: Abdülbaki Çetin, **a.g.m**., s. 76

[41] İznikî, burada kendisi için kullandığı sıfatları BEYEK, Ulucami 435'te yer alan eserinde de kullanmıştır. İlerleyen sayfalarda bu konuya tekrar değineceğiz.

[42] Süleymaniye Kütüphanesi, Hamidiye Bölümü, nr. 635, vr. 2a/3-9

Ayrıca bkz.: Hikmet Özdemir, **a.g.e**., s. 128

Hikmet Özdemir, " **XV. Asrın Başında Yazılmış Türkçe Bir Dini Eser Münebbihü'r-râkidîn**", Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı: 73, İstanbul Ağustos 1991, s. 173

dāʿī”ve “faḳir dāʿī” kelimeleri sebebiyle Ahmed-i Dāʿī’ye atfedilmiştir.[43] Örneklerden de anladığımız üzere, bu yanlış bir değerlendirme olarak görülmektedir. Birçok araştırmacı sadece bir nüsha üzerinden çalışmış ve diğer nüshalar üzerinde ayrıntılı inceleme yapmadan bu kanaate varmıştır. Daha çok dayanak olarak İsmail Hikmet Ertaylan’nın görüşü gösterilmiştir. Hâlbuki İsmail Hikmet Ertaylan, eserin daha sonra ayrıntılı tetkik edilerek kime ait olduğu ortaya konacağını ve tefsirlere dair yazacağı tetkiknâmede gösterileceğini belirtir.[44] Bu konu birçok araştırmacı tarafından gözden kaçmıştır. Araştırmalarım sonucu, Ertaylan’ın daha sonra böyle bir yazı ortaya koyduğunu tespit edemedim.

Yasemin Özdemir, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü’nde, Ahmed-i Dâʾî’ye atfederek, Prof. Dr. Orhan Bilgin’in elinde bulunan nüshanın 1a-44a varakları arasını yüksek lisan çalışması olarak hazırlamıştır. Araştırmalarım esnasında Yasemin Özdemir’in yüksek lisans tezini okuma imkânım oldu. Yasemin Özdemir, bu nüshanın daha sonra Prof. Dr. Orhan Bilgin tarafından Süleymaniye kütüphanesine bağışlandığını belirtmektedir. [45]Ancak sözü edilen bu nüshayı, numara kaydı verilmediği için, Süleymaniye Kütüphanesinde tespit edemedim. Yasemin Özdemir tarafından hazırlanan yüksek lisans çalışmasında esas aldığı nüshada[46]Yasin suresinin başında manzum bir mukaddime bulunmakta, mukaddimeyi *“ Sebeb-i Terceme-i Kitāb”* başlıklı mensur kısım takip etmektedir. Burada da “*dāʿī*” kelimesine rastlanmaktadır. Kısaca bu bölüme yer verelim:

“ bu kitābı taṣnīf bu dürr-i laṭīfi cemʿ idüp terceme ḳılmaġa sebeb bu oldı kim ol … Umur Beg bin Temürtaş … eyle işāret ḳıldı **bu** *żaʿīf* ve *naḥīf* **dāʿī ḳula** ki … **Bu dāʿī ḳul** anı Türkī diline terceme ḳıla … Egerçi **bu dāʿī** ʿaṭāyı ol mālikü’l-mülükden bulup … şol ümīze kim bu dürr-i laṭīfe muṭṭaliʿ olanlar … *bu bīçāre ḳulı* bir duʿāyıla añup Fatīḥa iḥsān ideler …”[47]

---

[43] Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz: Abdulbaki Çetin, **a.g.m.**, s. 75- 78.
Ayrıca bkz.: İsmail Hikmet Ertaylan, **Türk Edebiyatı Örnekleri VII, Ahmed-i Dâ’î, Hayatı ve Eserleri**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1952, s. 146.

[44] İsmail Hikmet Ertaylan, **a.g.e.**, s. 146, 1. dipnot

[45] Yasemin Özdemir, **Ahmed-i Dâî: Tercüme-i Tefsir-i Ebü’l-Leys-i Semerkandî, [Yasin Suresi], (Giriş-Metin-Sözlük)**, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2000, s. 7

[46]Ayrıca bu konuya Abdülbaki Çetin de temas etmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Abdülbaki Çetin, **a.g.m.**, s. 79

[47] Yasemin Özdemir, **a.g.e.**, s. 11

Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyin İznikī, eserlerinden de anlaşılacağı üzere, tevazu sahibi bir kimsedir. Kendisini hiç büyük görmemiş, eserlerinde hep Allah'tan yardım, evliyalardan himmet istemiş, istihare ve istişare sonucunda eserlerini yazmaya başlamıştır. Hikmet Özdemir, İznikî hakkında şunları söylemektedir: "İznikî, hemen bütün eserlerinde tevazuʿunu göstermektedir. Nefsini küçültücü ifadelerden adeta zevk almaktadır".[48] Tevazu ifade edecek kelimelerin kullanılması kanaatimce bundan sadece zevk alındığı için değil; belki yetiştiği kültürün bir etkisi ve bir geleneğin devamı olarak değerlendirilmelidir.

2.2.1.5. Ankara İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi 37486 Numaralı Nüshada

Üzerinde çalıştığımız Ankara İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi 37486 numaralı nüshanın birçok yerinde " dāʿī" ve " bu faḳīr dāʿī" kelimeleri yer almaktadır. Yukarda belirttiğimiz üzere, İznikî'nin diğer eserlerinde de bu kelime, kimi araştırmacılara göre bir mahlas olarak değerlendirilse de, aynen yer almaktadır. Şimdi üzerinde çalıştığımız nüshada " dāʿī" kelimesinin geçtiği bazı örneklere yer verelim:

"Ammā **bu faḳīr dāʿī** dir ki bunda bir suʾāl daḫı vārid olur."[49](…) "Ammā **bu faḳīr dāʿī** eydür, Allahu aʿlemdür, ammā iḥtimāl var ki kelāmda taḳdīm-i teʾḫir ola bu sibāḳ-ı naẓm-ı kelāmda çün evvelā."[50](…) "Ammā **faḳīr dāʿī** bir vechle istidlāl ider ki bu ġaḍab Yehūde ve ḍalālet Naṣārā'ya taḫṣīṣ olunduġı ḥikmet bu ola ki ḳavm-i Yehūd şerīrdür Naṣārā'dan."[51](…) "Cevāb **bu faḳīr dāʿī** virür kim Allahu aʿlemdür ammā bu bir kişiden duʿāsında cemʿ itdügi, biz diyü söyledügi, üç nesneye iḥtimāl var."[52](…) "Bu tefsīr ehli bu ḳadar daḫı tefsīrinde bu fāyidelere işāret ḳılmamışdur ammā biz ḳelama getürüp bu fevāyideden birez tenbīh ḳılduḳ tā bu ki muṭṭaliʿ olanlar fāyide ṭutup **bu faḳīr dāʿīye** bir duʿā hediyye ḳılā ki bu kitāb-ı şerīfi düzüp tasṭīr ve taḥrīr ḳılmaḳdan ulu maḳṣūd oldur."[53]

Yukarıda verdiğimiz örneklerde de görüldüğü gibi İznikî, üzerinde çalıştığımız Kur'an tercümesinde de " dāʿī" kelimesini kullanmıştır. Bu kullandığı kelime onun

---

Ayrıca bkz.: Abdülbaki Çetin, **a.g.m**., s. 76-77

48 Hikmet Özdemir, **a.g.e**., s. 38

49 Ankara Üniverisitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, nr. 37486, vr. 15 a

50 a.g.y., vr. 16 a

51 a.g.y., vr. 18b

52 a.g.y., vr. 17b

53 a.g.y., vr. 10a

tefsir tercümesinin Ahmed-i Dâʿî'ye atfedilmesine sebep olmuştur. Ancak bu, yukarda diğer eserlerinden verdiğimiz örneklerden anlaşıldığı üzere, yanlış bir değerlendirmedir. Ayrıca aşağıda nüsha karşılaştırmalarından vereceğimiz örneklerle, bu daha açık bir şekilde görülmektedir. İznikî, üzerinde çalıştığımız nüshanın bazı bölümlerinde sadece "faḳīr" kelimesini kullanmıştır. Şimdi kısaca bu bölümlere örnek verelim:

"Cevāb eyle girü **bu faḳīr** virür ki Allahu ʿalemdür ammā vech-i muṭābaḳat budur kim çün Allah Teʿālā evvelā kendüye şükre tenbīh (8) ḳıldı ve kendünüñ ṣıfatı rubūbiyyetin beyān ḳıldı ki cemīʿ-i ʿālem anuñ perverdesidür, mürebbiʾi Ḥaḳ olmışdur."[54](…) "Eger suʾāl idüp dirlerse ki " İy **faḳīr-i bi-zār** (4) bu mürīd ḥaḳḳında bu tafṣīl ki ḳılduñ ḫoş, muvāfıḳ müsellem ṭutduḳ tā "yevmi'd-dīne" varınca ammā (5) andan aşaġasında bu lafẓ-ı cemʿle duʿā ve niyāz ḳılduġı bu mürīde nice rast gelür ki "naʿbudu" ve "nestaʿīnü" (6) ve "ihdinā" kendü birken."[55](…) "Ammā **bu faḳīr** daḫı didi kim bu cevāb kim didiler cevāb ḳatʿī degül."[56](…) "Ve **bu faḳīr** eydür kim bu lafẓ-ı Rabb bunda bir daḳīḳ maʿnīye daḫı delālet (2) ider "keʾennehū" Ḥaḳ Teʿālā bu lafẓ-ıla aña işāret ḳıldı kim mecmūʿ-ı rızḳa muḥtāc yaradılanlaruñ rezzāḳı (3) oldur."[57](…)

İznikî'nin kimi yerlerde sadece "faḳīr" kelimesini kullanması özellikle üzerinde durulması gereken bir konudur. Kelimenin anlamına ve metin içerisinde kullanılan bölümlere baktığımızda, bu kelimenın mütevâzî bir anlayışın göstergesi olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu kelimeyi "dāʿī" kelimesiyle birlikte kullandığı da görülmektedir. Kanaatimce, İznikî "dāʿī" kelimesini de "duacı" anlamında kullanmaktadır. Bu kelimeyi bir mahlas olarak kullanmamıştır. Ayrıca "dāʿī" kelimesinden dolayı bunun Ahmed-i Dāʿī'ye ait bir mahlas olduğunu da düşünmek yanlış bir değerlendirmedir.

İznikī'nin diğer eserlerine baktığımızda şu sıfatları kullandığı görülmektedir: " **bu dāʿī faḳīr**,[58]**bu efḳaru'l-fuḳarā**,[59]**bu żaʿīf duʿācıdan**,[60]**bu aḥḳaru'l ʿibād ve ḳalīlu'z-**

[54] a.g.y., vr. 15a
[55] a.g.y., vr. 17b
[56] a.g.y., vr. 12b
[57] a.g.y., vr. 13a
[58] Tercüme-i Faṣlu'l-Ḥitāb, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Nadir Eserler, nr. 1563, vr. 4a
[59] Aynı eser, vr. 13a
[60] Kıṣaṣu'l-Enbiyā, Süleymaniye Kütüphanesi, Yozgat Bölümü, nr. 431, vr. 1a

zād ilā ṭarīḳu'l-maʿād,[61] **ʿabde'l-faḳīr,**[62] **bu dāʿī daḫi aḥḳaru'l-ʿibad ve esvedü'l-vechi ve's-sivād,**[63] **bu ezʿafu'l-ʿibad ve ḳalīlü'z-zād**[64]…"

2.3. KONU, ŞEKİL, HACİM

Eser, Ebu'l-Leys es-Semerkandî'nin Arapça olarak kaleme aldığı yazmış Kur'an tefsirinin tercümesidir. Bu eser, tezimizde de gerekçelerini sıraladığımız üzere Musa bin Hacı Hüseyin el-İznikî tarafından tercüme edilmiştir. Müellif, eserine Enfesü'l-Cevāhir adını vermiştir. En önemli nüshası Bursa Yazma Eserler Kütüphanesi Ulu Cami 436 numarada yer almaktadır.

Ulu Cami 436 numaralı nüsha, kütüphane kayıtlarında eserin müellif hattı olduğu belirtilmektedir. Bu konu bütün araştırmacılar tarafından da ittifakla belirtilmiştir. Eser, 274x180-190x125 mm ölçülerinde olup I+329+I varaktır. Her bir sayfada 19 satır bulunmaktadır. Mütercimin nesih harekeli hattıyla yazılmıştır. Deri cilt, kısmen yıpranmış, tamir görmüş, aharlı kâğıttır. Sure başlıkları ve ayetler kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

2.4. ENFESÜ'L-CEVÂHİR'İN NÜSHALARINDAN BAZILARI

Enfesü'l-Cevāhir'in çeşitli kütüphanelerde pek çok nüshası bulunmaktadır. Eser *Terceme-i Tefsir-i Ebu'l-Leys es-Semerkandî* adıyla da bilindiğinden bazı kütüphanelerde bu isimle kayıtlıdır. İlerleyen sayfalarda değineceğimiz üzere eser üç isim adına ithaf edilmektedir. Bunlar, *İbni Arapşah*, *Ahmed-i Dāʿī* ve *Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyin İznikī*dir. Ahmed-i Dāʿī'ye atfedilen bazı nüshaların belli bölümleri üzerinde akademik çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalara da ilerleyen sayfalarda değineceğiz. Nüshaları tanıtırken genel anlamda kütüphane kayıtlarında yer alan terimleri kullanmaya özen gösterdim. Şimdi *Enfesü'l-Cevāhir* adıyla kayıtlı olan

---

[61] Hısnu'l-Ḥasīn fī Menheci'd-dīn, Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi, nr. 626, vr. 212a

[62] Kitābü'l-Miʿrāc, Cebeci İl Halk Kütüphanesi, nr. 1054, vr. 1a

[63] Münebbihür'r-Rāḳıdīn, Süleymaniye Kütüphanesi, Nuruosmaniye Bölümü, nr. 2187, vr. 1a

[64] Zādü'l-ʿİbād, Süleymaniye Kütüphanesi, Hamidiye Bölümü, nr. 635, vr. 1a
Ayrıca sözünü ettiğimiz sıfatlar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Hikmet Özdemir, **a.g.e.**, s. 39

nüshalardan bazılarını, kütüphane kayıtlarında yer aldığı şekilde ve kısa notlar ekleyerek, taplo halinde belirtelim:

2.4.1. Ankara Milli Kütüphane'de Bulunan Nüshalar

2.4.1.1.

Genel Bilgiler		*Özellikleri*		*Notlar*
Arşiv Numarası	06 Mil Yz B 470 (a)	Boyut (Dış-İç)	295x210-220x145 mm.	Söz başları, âyetler ve hadisler kırmızı mürekkepli, şirazesi dağınık, şemseli, harap sırtlı, kahverengi meşin kaplı, mukavva bir cilt içerisindedir. Kitab adı 1a'da bir etikete Cevahirül-Anbar diye kaydedilmiştir. Nüshayı incelediğimde temel aldığımız eserden farklı olduğunu gördüm. Bakara sûresinin 26. âyetinden Maide sûresinin 120. âyetine kadar olan kısmının tefsiridir. 3. yapraktan sonra ne kadar olduğunu belirleyemediğim, bir miktar eksiklik vardır. Cildin iç yüzünde Mehmed b. el-Hac Ali Ağanın 1137 (1724) tarihli temellük kaydı ve mührü vardır. Kütüphane kayıtlarına göre Abdullah Öztemiz'den satın alınmıştır. Bu eserin CD'sini alma imkânım oldu.
Eser Adı	Enfesu'l-Cevâhir	Yaprak:	326	
Yazar Adı		Satır:	17	
Müstensih		Yazı Türü:	Harekeli Nesih	
Konu	İslam Dini - Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü:	Çapa filigranlı	
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	967 (1559)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Milli Kütüphane, Ankara			
Koleksiyon	Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu			

2.4.1.2.

Genel Bilgiler		*Özellikleri*		*Notlar*
Arşiv Numarası	60 Hk 78	Boyut (Dış-İç)	209x145-160x100 mm.	Ayetler kırmızı, tercüme bölümü siyah mürekkeple yazılmıştır. Yaldız şemseli zencirekli siyah meşin mukavva ciltli, yaprakları
Eser Adı	Enfesu'l-Cevâhir			

Yazar Adı	Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyin el-İznikī	Yaprak	II+225	lekeli, mıklebi düşmüştür. Burada yer verdiğim terimler kütüphane kayıtlarında aynen yer almaktadır. Kapağın iç yüzünde birinci sayfada konuya göre düzenlenmiş fihrist vardır. Fatiha suresinden Âl-i İmrân suresinin sonuna kadardır. Arkasında yedi boş yaprak vardır. 1a'da İsmail Paşa4ya ait 1217 (1802) tarihli bir vakıf kaydı vardır. Bu eserin CD'sini alma ve inceleme imkânım oldu. İlerleyen sayfalarda tekrar değineceğiz.
Müstensih		Satır	21	
Konu	İslam Dini - Tefsir Tercüme ve Teviller	Yazı Türü	Nesih	
Dili	Türkçe	Kağıt türü	Üçlü kopça, çiçek, arma filigranlı	
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	-------			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	------			
İstinsah Yeri	--------			
Bulunduğu Yer	Milli Kütüphane, Ankara			
Koleksiyon	Tokat İl Halk Kütüphanesi			
Dvd Numarası	1702			

2.4.1.3.

Genel Bilgiler		***Özellikleri***		***Notlar***
Arşiv Numarası	50 Ür 262	Boyut (Dış-İç)	290x200-200x120 mm.	Mıklebli meşin bez cilt içerisindedir. Söz başları kırmızı ve salbek şemselidir. Bu nüshanın Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe yazmalar bölümü II. 365 numrada da yer aldığı kütüphane kayıtlarında yer almaktadır. Ancak Topkapı Sarayı'ndaki nüshayı görme imkânım olmadı. Bu nüshanın CD'sini alma imkânım oldu. Esri ayrıntılı olarak incelediğimizde Ankara İlahiyat Fakültesi'nde 37486 numarada bulunan eserle küçük farklar haricinde aynı olduğunu gördük. Bu eser, kütüphane kayıtlarına göre, Nevşehir'den
Eser Adı	Enfesu'l-Cevâhir	Yaprak	IVb-245	
Yazar Adı		Satır	27	
Müstensih		Yazı Türü	Nesih	
Konu	İslam Dini - Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	Ok yay filigranlı	
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri	1004 (1595)			

(Miladi)	getirilmiştir.
İstinsah Yeri	
Bulunduğu Yer	Milli Kütüphane, Ankara
Koleksiyon	Nevşehir Ürgüp Tahsin Ağa İlçe Halk Kütüphanesi
Dvd Numarası	

2.4.1.4.

Genel Bilgiler		*Özellikleri*		*Notlar*
Arşiv Numarası	06 Hk 4680	Boyut (Dış-İç)	250x179-186x122 mm.	Ayetler kırmızı, salbek şemseli, cildi çok yıpranmış kahverengi meşin mukavvadan oluşmaktadır. Eserin yaprakları lekeli ve oldukça yıpranmış halde bulunmaktadır. Kütüphane görevlilerinin söylediğine göre uzun zaman önce bakıma alınması kararı alınmış ancak hala bu karar uygulanmamış. Eser, Kehf suresinin 27. ayetinden Fatır suresinin sonuna kadardır. Kütüphane kayıtlarına göre Top. A. YAZ. I. 7-8 23 bant nolu eserle başı tutmakta. Kayıtlarda belirtildiğine göre eser, Abdulbaki Pektaş'tan satın alınmıştır. Bu şahsın eser üzerinde birkaç yerde ismi yazıyor. Bu nüshanın da CD'sini alma imkânım oldu.
Eser Adı	Enfesu'l-Cevâhir	Yaprak	232	
Yazar Adı		Satır	21	
Müstensih	-------	Yazı Türü	Nesih	
Konu	İslam Dini - Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	El filigranlı	
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	------			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	-------			
İstinsah Yeri	-------			
Bulunduğu Yer	Milli Kütüphane, Ankara			
Koleksiyon	Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi			
Dvd Numarası	1454			

2.4.1.5.

Genel Bilgiler		*Özellikleri*		*Notlar*
Arşiv Numarası	06 Hk 1908	Boyut (Dış-İç)	315x215-190x125 mm.	Sırtı deri, dış kısmı yeşil renkli defter kağıdı kaplı mukavva cild bulunmaktadır. Eser 4.cilt olarak belirtilmekte ve Yasin suresinden başlamaktadır. Yasin suresinden öne eserin ismi çerçeve içerisinde yer almaktadır. Eserin adı çerçeve içerisinde Enfesü'l-Cevâhir olarak belirtilmektedir. Ayetler ve cetveller kırmızı mürekkeple, tercüme kısmı ise siyah mürekkeple yazılmıştır. Kütayha Vahit Paşa Kütüphanesi'nde 4286 numarada bulunan dört ciltlik eserin dördüncü cildi ile küçük nüsha farkları haricinde birebir uymaktadır. Eserin CD'sini alma imkânım oldu. İlerleyen sayfalarda tekrar değineceğim.
Eser Adı	Tefsîru Enfesü'l-Cevâhir	Yaprak	126	
Yazar Adı	Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyin İznikī	Satır	17	
Müstensih		Yazı Türü	Harekeli Nesih	
Konu	İslam Dini - Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	Harf arma filigranlı	
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Milli Kütüphane, Ankara			
Koleksiyon	Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi			
Dvd Numarası	1304			

2.4.1.6.

Genel Bilgiler		*Özellikleri*		*Notlar*
Arşiv Numarası	06 Mil Yz B 311	Boyut (Dış-İç)	298x202 225x140 mm.	Eser şirazesi dağınık ciltsiz bir haldedir. Eseri incelediğimizde birinci cilt olarak hazırlandığı anlaşılmaktadır. Tam tefsir olmakla birlikte baş kısmında eksiklikler vardır. Eser 11a'dan başlamaktadır. Eseri incelediğimde anlaşıldığı üzere, Enam suresinde bitmektedir. Ayetler kırmızı, tercüme kısmı ise siyah mürekkeple yazılımıştır. Eser, uzun zaman tamir görmemiş, yapraklarını rutubet ve leke kaplamıştır. Kütüphane kayıtlarında satın alma olarak geçen eser, Abdullah Öztemiz'den alınmıştır.
Eser Adı	Tefsiru Enfesi'l-Cevahir	Yaprak	1.c. (22)	
Yazar Adı		Satır	23	
Müstensih		Yazı Türü	Harekeli Nesih	
Konu	İslam Dini - Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	Abadî	
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (	----------			

Miladi)		Eserin bazı yerlerine bu isim kurşun kalemle yazılmıştır. Bu eserin de bir kısmını CD olarak alma imkânım oldu.
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	----------	
İstinsah Yeri	------	
Bulunduğu Yer	Milli Kütüphane, Ankara	
Koleksiyon	Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu	
Dvd Numarası	675	

2.4.2. Bursa İnebey Yazma Eser Kütüphanesi'de Bulunan Nüshalar

2.4.2.1. Ulu Cami 436 Numaralı Nüsha

Kütüphane kayıtlarında eserin müellif hattı olduğu belirtilmektedir. Bu konu bütün araştırmacılar tarafından da ittifakla belirtilmiştir. Eser, 274x180-190x125 mm ölçülerinde olup I+329+I varaktır. Her bir sayfada 19 satır bulunmaktadır. Mütercimin nesih harekeli hattıyla yazılmıştır. Deri cilt, kısmen yıpranmış, tamir görmüş, aharlı kâğıttır. Sure başlıkları ve ayetler kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

Enfesü'l-Cevâhir'in ikinci cildi olan bu nüsha ile ilgili ayrıtılı bilgiyi ilerleyen bölümlerde sunacağız.

2.4.2.2. Haraççıoğlu 142 Numaralı Nüsha

Aşağıda belirttiğimiz nüshanın haricinde aynı numarada farklı ebatta bir nüsha daha mevcuttur. Boyutları 195x125-203x210 mm, harekeli nesihle yazılmış ve cildi abâdi öküz başı filigranlıdır. Bu eserin aşağıda belirttiğimiz nüshadan başka hiçbir farkı yoktur. Yine aşağıda belirttiğimiz aynı numarada farklı hatla yazılmış bir eser daha vardır. Dolayısıyla belirttiğimiz numarada üç tane nüsha vardı ve üçüde

birbirinin aynıdır. Sadece cild ve hat özellikleri bakımından küçük farklılıklar vardır. Üçüncü nüsha 307 b'de iki satır manzum bir beyt ve tarihsiz bir mühür vardır.

Genel Bilgiler		***Özellikleri***		***Notlar***
Arşiv Numarası	16 Ha 142	Boyut (Dış-İç)	195x125-302x210 mm.	Eser Bursalı Mehmet Tahir tarafından incelenmiştir. Osmanlı Müellifleri eserinde belirtmiştir. Eseri incelediğimde şu bilgiler görülmektedir: Eser, adi başlıklı cetveller, metinde ayetler kırmızı mürekkep ile yazılmış, sayfalar bitkisel motifli orta şemseli ve ceetvellidir. Sayfalar üzerinde köşebend bulunmaktadır. Cildi tamir görmüş mıklebli, tabarengi deridir. Kehf suresinin 27. ayetinden Yasin suresine kadar devam etmektedir. Osmanlı Müellifleri c. 2, s. 14'te Ulucami 435-36 numaradaki yapıtlarda Hazin tefsirinin tercümesi
Eser Adı	Enfesu'l-Cevâhir	Yaprak	307	
Yazar Adı	Ebûl-Fazl Mûsa b. Hüseyin el-İznîkî (öl. 833/1429)[65]	Satır	17	
Müstensih		Yazı Türü	Harekeli Nesih	
Konu	İslam Dini - Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	Beyaz abâdî, kalın, aharlı filigranlı	
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	958 (1550)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Bursa İnebey Yazma Eser Kütüphanesi			
Koleksiyon	Haraççıoğlu Koleksiyonu			

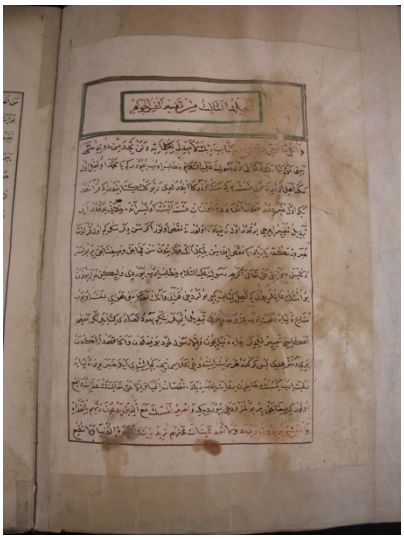

[65] Burada kütüphane kayıtlarında yer alan bilgiye yer verdik. İznikī'nin bu tarihte öldüğü konusunda ihtilaflar vardır. Ancak, Ulucami 435'te yer alan eserden anlaşıldığı üzere mütercimin 838 H. de hayatta olduğu anlaşılmaktadır.

olduğunu yazdığı belirtilir. Bu sebeple mütercim kaydı da buradan alınmıştır. İncelemem sırasında bu eserin diğer nüshalarla da karşılaştırmasını yaptım. Kanaatimce bu eser BEYEK'te Ulucami 436 numaralı nüshanın farklı bir tarihte istinsah edilmiş devamıdır. 1-40 ve 235-307 varakları rutubet lekesi taşımaktadır. BEYEK Ulucami 435'te yer alan eserden anlaşıldığı üzere mütercimin 838 H. de hayatta olduğu anlaşılmaktadır. 307 b de Farsça fadeli, okunamayan bir mühür var.

2.4.2.3. Ulu Cami 262 Numaralı Nüsha

Kütüphane kayıtlarında İbn Arapşah'a atfedilen bu eser Tefsir-i Ebu'l-Leys'in tercümesidir. Yaptığımız karşılaştırmalar sonucunda bu eserin Musa bin Hacı Hüseyin İznikî'nin eseri olduğu açıkça görülmektedir. Ebu'l-Leys tercümesinin birinci cildi olan bu eser kırmızı deri ciltlidir. Harekeli nesih ile yazılan bu eserde ayetler kırmızı mürekkeple yazılmış, metin kısmı ise siyah mürekkeple yazılmıştır. Ulu Camii 262 numarada yer alan bu eser birinci cilt olup her bir sayfada 27 satır vardır. Metin kısmı yaldızlı çerçeve içerisinde yer almaktadır. Başlangıçta eserin fihristi bulunmaktadır. Eser, istiaze kısmından sonra Fatiha suresinden Kehf

suresinin 27. ayetine kadar devam eder. Hafız Seyyid Ali Paşa tarafından h. 1224 (m. 1809) senesinde vakfedilmiştir.

2.4.2.4. Ulu Cami 263 Numaralı Nüsha

Ulu Cami 263 numarada katıltı bu nüsha, Ulu Cami 262 numaradlı nüshanın ikinci cildidir. Bu nüsha da Ulu Cami 262 ile aynı özelliklere sahiptir. Ancak bu nüsha yeşil ciltli olup daha az yıpranmıştır. Kitapta yer yer Hafız Seyyid Ali Paşa'nın mührü vardır. Kütüphane kayıtlarında İbn Arapşah'a atfedilen bu eser Tefsir-i Ebu'l-Leys'in tercümesidir. Yaptığımız karşılaştırmalar sonucunda bu eserin de Musa bin Hacı Hüseyin İznikî'nin eseri olduğu açıkça görülmektedir. Ebu'l-Leys tercümesinin birinci cildi olan bu eser kırmızı deri ciltlidir. Harekeli nesih ile yazılan bu eserde ayetler kırmızı mürekkeple yazılmış, metin kısmı ise siyah mürekkeple yazılmıştır. Ulu Camii 263 numarada yer alan bu eser ikinci cilt olup her bir sayfada 27 satır vardır. Metin kısmı yaldızlı çerçeve içerisinde yer almaktadır. Başlangıçta eserin fihristi bulunmaktadır. Eser, Kehf suresinin 27. ayetinden başlayarak Nas suresinin

son ayetine kadar devam eder. Hafız Seyyid Ali Paşa tarafından h. 1224 (m. 1809) senesinde vakfedilmiştir.

2.4.2.5. Ulu Cami 264 Numaralı Nüsha

Tercüme-i Tefsir-i Ebu'l-Leys'in (Enfesü'l-Cevâhir) dördüncü cildi olan bu eser, 274x180-190x125 mm ölçülerinde olup VI+548+I varaktır. Eserin son sayfasında 548. varak olduğu yazılmasına rağmen fotografını çekerek saydığımızda eserin varak sayısı 491 olmaktadır. Her bir sayfada 17 satır bulunmaktadır. Nesih harekeli bir yazıyla yazılmıştır. Eserde Umur Bey b. Timurtaş Paşa'nın mührü yer almaktadır. Deri cilt, kısmen yıpranmış, tamir görmüş, aharlı kâğıttır. Sure başlıkları ve ayetler kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

Eserin baş kısmında fihrist bulunmaktadır. Kütüphane kayıtlarına göre İbn Arapşah'a atfedilmektedir. Ancak karşılaştırma yaptığımızda açıkça görüldüğü üzere eser Musa bin Hacı Hüseyin İznikî tarafından te'lif edilmiştir. Eserin dış kısmı yeşil

bezle kaplıdır ve oldukça yıpranmıştır. Eser Yasin suresinden Kur'an'ın son suresi olan Nas suresinin sonuna kadardır.

2.5. YAZILIŞ TARİHİ

Enfesü'l-Cevâhir eserinin yazılış tarihiyle ilgili en doğru bilgiyi Bursa Yazma Eserler Kütüphanesi 436 numaralı eserden öğrenmekteyiz. İlerleyen bölümlerde ferağ kayıtlarında ve istinsah tarihlerinde yazım tarihiyle ilgili vereceğimiz bilgilerden de anlaşılacağı ve eserde "[1a] El-cildü'ṯ-ṯānī min **Tefsiri Enfesi'l-Cevâhir.** *Ellefehū ve reccemehū* Ebu'l-Faẓl Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyin el-ʿİzniḳī ʿufiye ʿanhumā" ibaresinin altında Umur Bey'e ait 857/1453 tarihli vakfiyede de belirtildiği üzere bu eser 15. yüzyılın ilk çeğreğinde kaleme alınmıştır.

2.6. NÜSHA KARŞILAŞTIRMASI

Tercüme-i Tefsir-i Ebu'l-Leys eserinin müellif meselesi tartışmalarında üzerinde en çok durulan nüshalar Bursa Yazma Eserler Kütüphanesi'ndeki Ulucami 435 ve Ulucami 436 numaralı nüshalardır. Birçok araştırmacı bu nüshaları incelemiş, fakat bu eserler üzerinde ayrıntılı akademik çalışma yapılmamıştır.[66] Hikmet Özdemir, BEYEK'te bulunan "Ulucami 435 ve Ulucami 436" numaralı eserleri incelemiş ve bu iki eserin aynı müellif tarafından yazıldığını belirtmektedir. Ayrıca bu iki eserin birbirinin devamı niteliğinde olduğu kanaatindedir.[67]Abdülbaki Çetin, bu iki nüshayı karşılaştırmış ve iki eserin aynı müellif elinden çıkmış farklı eserler olarak değerlendirilmesi gerektiği kanaatindedir.[68]Aşağıda yer verdiğimiz tablo Abdülbaki Çetin tarafından da belirtilmiştir. Bu tablodan da anlaşılacağı üzere her iki ciltte de ortak bölümler bulunmaktadır. Bu ortak kısımları karşılaştırdığımızda iki eserin birbirinden farklı olduğunu görmekteyiz. Biz de burada, Çetin'in yer vermiş olduğu bölümlerden ve kendi tespitlerimizden kısaca bahsetmek istiyoruz. Ayrıca çeşitli nüshalar örnekler vererek Tercüme-i Tefsir-i Ebu'l-Leys'in Musa bin Hacı

---

66 Hikmet Özdemir, **a.g.e**., s.102.
Abdülbaki Çetin, **a.g.m**., s. 60-75.

67 Hikmet Özdemir, **a.g.e**., s. 102-105.

68 Abdülbaki Çetin, **a.g.m**., s. 67.

Hüseyin İznikî tarafından telif edildiğini ve eserin isminin Enfesü'l-Cevâhir olarak nitelendirilmesi gerektiğini ortaya koymaya çalışacağız.

Ulucami 435 **[Başı: (Âl-i İmran) 3/92-Sonu: (Hud) 11/123]**		**Ulucami 436** **[Başı:(Enʿām) 6/1-Sonu: (Kehf) 18/26]**	
Sure nr.	Sure adı	Sure nr.	Sure adı
3	Âl-i İmran 92. ayetten itibaren		
4	Nisā		
5	Māide		
6	**Enʿām**	**6**	**Enʿām** 1. ayetten itibaren
7	**Aʿrāf**	**7**	**Aʿrāf**
8	**Enfāl**	**8**	**Enfāl**
9	**Tevbe**	**9**	**Tevbe**
10	**Yūnus**	**10**	**Yūnus**
11	**Hūd** suresi sonuna kadar.	**11**	**Hūd**
		12	Yūsuf
		13	Raʿd
		14	İbrāhīm
		15	Hicr
		16	İsrā
		17	Nahl
		18	Kehf suresi 26. ayete kadar.

2.6.1. Ulu Cami 436 Numaralı Nüsha

Bursa Yazma ve Eski Eserler Kütüphanesi Ulucami 436'da bulunan bu nüsha 1955'ten sonra bu Ulucami Kütüphanesi'nden alınarak buraya getirilmiştir. Abdülbaki Çetin'in belirttiğine göre bazı araştırmacılar bu nüshanın Ankara'ya götürüldüğünü belirtmektedir.[69] Bunlardan birisi de Alman araştırmacı Schacht'tır. Kütüphanede bulunan eserler ve kütüphane binası araştırmam esnasında tamir edilmekteydi. Bursa İl Kültür ve Turizm Müdürü Ahmet Gedik'in özel izni ve kütüphane görevlisi Derya Efe'nin ilgi ve alakası sonucu eseri görme ve CD'sini alma imkânım oldu.

Kütüphane kayıtlarında eserin müellif hattı olduğu belirtilmektedir. Bu konu bütün araştırmacılar tarafından da ittifakla belirtilmiştir. Eser, 274x180-190x125 mm ölçülerinde olup I+329+I varaktır. Her bir sayfada 19 satır bulunmaktadır. Mütercimin nesih harekeli hattıyla yazılmıştır. Deri cilt, kısmen yıpranmış, tamir görmüş, aharlı kâğıttır. Sure başlıkları ve ayetler kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

Eserin ön kısmında, sağ üst köşede eski harflerle kütüphane kayıt numarası olarak "*Ulucami 436*" yanında ise yine eski harflerle eserin adı olarak, bir araştırmacı veya kütüphane görevlilerince yazılmış, Arap harfli "*Tercüme-i Tefsîr-i Lübâb el-müsemmâ bi-Enfesi'l-Cevâhir"* yazısı yer alır.[70] Bu yazı, Ulucami 435 numarada yazılı yazmanın 1a yüzünde de bulunmaktadır. Abdülbaki Çetin'e göre ve bizim de incelemelerimizden edindiğimiz kanaatce, aynı kalemden çıkmıştır. Burada *Tefsîrü Enfesi'l-Cevâhir"* yazmaktadır. Daha sonra bu kayıt kütüphane kayıtlarına geçmiştir.[71] Şimdilerde ise bu hatanın farkına varılmış ve düzeltilmiştir. Orta kısımda

---

[69] Abdülbaki Çetin, **a.g.m**., s. 64.

[70] Abdülbaki Çetin, **a.g.m**. s. 64, 55. dipnotta şunları belirtir: "Günümüzde kullanılmayan bu eski numaraların da birbirini takip etmesi herhalde bu iki nüshanın (Ulucami 435 ve Ulucami 436) aynı eserin birbirini takip eden ciltleri olarak değerlendirilmesini kolaylaştırmıştır." Ancak her iki eserin aynı olduğu görüşünün, yapılan karşılaştırmalar sonucu, yanlış olduğu ortaya çıkmıştır.

[71] Abdülbaki Çetin, **a.g.m**., s. 64., 54. dipnotta şunlara yer vermektedir: "Yazı ve mürekkepten yeni olduğu anlaşılan bu yazı muhtemelen kütüphane kayıtlarını düzenleyenlere ya da yazmayı inceleyenlerden birine aittir. Schacht'ın Ankara'ya götürüldüğü için göremedigini; ancak kayıtlara göre "Tercümetü Tefsīri'l-Lübāb el-müsemmātü bi-Enfesi'l-cevāhir li-Mūsā b. Hüseyin b. İsâ el-

silinmiş bir rakam bulunmaktadır. Tamirden sonra bunun üstü beyaz bir kâğıt ile kapatılmıştır. Işığa doğru tutulduğunda fark edilmekte ancak okunamamaktadır. Ia'da ise yine üstü çizilerek iptal edilmiş Arap harfli, kırmızı mürekkeple yazılmış *"numro 143",* altında ise okunamayacak kadar karalanmış taksimli bir numara yer almaktadır. Onun altında üzeri çizilerek iptal edilmiş 177 rakamı bulunmaktadır. Abdülbaki Çetin, bu rakamın Schacht'ın vermiş olduğu numara olduğunu belirtmektedir.[72] Sayfanın altında bugün kullanılan künye bilgileri basılmıştır. Bursa Genel Kitaplığı kaşesinde şu bilgiler yer almaktadır.

Ib'de Umur Bey b. Timurtaş Paşa'nın vakfiyesi yer almaktadır. Timurtaş Paşa tarafından Ulucami Kütüphanesine vakfedilen *"altmış pâre"* kitabın ismi yer alır.[73]

[1 a]

El-cildü'ş-şānī min **Tefsiri Enfesi'l-Cevâhir.** *Ellefehū ve reccemehū* Ebu'l-Fażl Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyin el-ʿİzniḳī ʿufiye ʿanhumā" (Bu kaydın altında Umur Bey'e ait 857/1453 tarihli vakfiyesi yer almaktadır.)

Temme kaydı:

"Temme'l-cildü'ş-şānī min tefsīri kitābi **Enfesi'l-Cevāhir.** *Ellefehū* el-ʿabdü'l-faḳr Ebu'l-Fażl Mūsā bin Ḥacı Ḥüseyin bin ʿİsā el-ʿİzniḳī ʿafa'l-lāhu ʿanhüm ve li-cemīʿi'l-müʾminīne ve'l-müʾmināt. Ve yetlūhū baʿdehü el-cildü'ş-şānī bi ʿavni'l-lāhi ʿafvü'l-ġaffār ve huve erḥamü'r-rāḥimīn."[74]

Şimdi eserden bazı bölümlere karşılaştırma amacıyla yer verelim:

[1 b]

(1) ***Suretü'l-Enʿām, Mekkiyyetün ve hiye mi'etü ve ḫamsetün ve sittūne āyetin.*** (2) *"Bismi'l-lāhiʾr-raḥmāniʾr-raḥīm."*. (3) *" Elḥamduli'l-lahi'l-leẕī ḫaleḳa's-semāvāti ve'l-arżi ve ceʿale'ẕ-ẓulümāti ve'n-nūr ṣümme(4)'l-leẕīne keferū bi-*

İznikî" (Schacht, **a.g.m**. (1927), sütun 749, 2. dipnot) seklinde verdigi bilgi de bu kayıtla örtüşüyor. Bu da kayıt/künye tespiti esnasında varılan bu yargının yazmanın bu varağına da kaydedildiği ya da yazmanın bu varağındaki kaydın Ulucami Ktp. kayıtlarına geçirildiği ihtimalini akla getiriyor."

72 Abdülbaki Çetin, **a.g.m**., s. 64.

73 Bu vakfiye hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Murat Yüksel, **" Kara Timurtaş-oğlu Umur Bey'in Bursa'da Vakfettiği Kitaplar ve Vakıf Kayıtları",** Türk Dünyası Araştırmaları, S. 31, İstanbul, Ağustos 1984, s. 134-147.

74 Eser hakkında yapılan tespitler için bkz.: Abdülbaki Çetin, **a.g.m**., s. 65 vd.

Rabbihim yaʿdilūn”.[75] İbn-i ʿAbbas (raḍıya’l-lahu ʿanh) buyurur ki: “ Sūre-yi Enʿām (5) külli Mekke’de indürilmişdür. İllā altı āyet Medīne’de indürilmişdür. Ancaḳ üç āyet biribiri (6) yelisinde[76] *“ Vemā ḳader va’l-lahu ḥaḳ ḳadire*”[77]. Tamām bu üç āyet Yehūdilerüñ kelāmın redd itmeg-içündür. (7) Ve daḫı *“Ḳul teʿālev”*[78] āyeti, “*Leʿalleküm te’t-teḳūn*”[79]a varınca, bulardan artuġı külli Mekkī’dür. Cümle bir (8) gice içinde, bir defʿada indi. Yitmiş biñ firişte bilesinde avaẕ getürüb tesbīḥ u taḥmīd (9) iderlerdi. Resūl (ʿaleyhi’s-selām), anı işidüb taʿẓīm yöninde yüz yire ḳoyup Ḥaḳ Teʿālā’ya secde (10) ḳıldı ve çoḳ ḥamd ü ṣenā ḳıldı. Çün bu taʿẓīmle bu sūre-yi mübārek indürildi. Resūl (11) (ʿa.l.m) fi’l-ḥāl ol gicede kātib ḳıġırub küllī yaẕdurdı ki bu yüz altmış biş āyetdür. Ekṣerī (12) müşrikler üzerine ḥuccetdür. Ve kelimesi üç biñ elli ikidür. Ve daḫı on iki biñ dört (13) yüz ḥarfdür. Rivāyetdür Resūl’den (ʿa.l.m) ki ol buyurdı: “Her kimise kim sūre-yi Enʿām evvelinde (14) üç āyet oḳısa, “*Māteksibūn*”[80]a varınca, Allah Teʿālā aña ḳırḳ firişte müvekkel ḳılur, tā (15) ḳıyāmete degin kendülerüñ ʿibādetince aña ʿibādet yazarlar. Ve daḫı yidinci gökden Ḥaḳ Teʿālā (16) bir firişte gönderür, elinde demürden çomaġı var. Ḳaçan şeyṭān dilese ki anuñ göñline (17) vesvese bıraġa, ol melek anı bir kez urur, görürüb atar. Ol kişiy[l]e şeyṭān a[rasınd]a (18) yitmiş ḥicāb olur. Ve daḫı ḳıyāmet güninde Ḥaḳ Teʿālā aña diye ki: “ Yüri, rāḥat ol benüm (19) kenefümde, benüm cennetüm yimişlerden yi ve kevṣer ṣuyundan iç ve selsebīl ṣuyıla ġusl **[2a]** (1) eyle. Sen benüm ḳulumsın, ben senüñ rabbuñam. Ve daḫı Ubeyy bin Ḳaʿb’dan [Ubeyyi’bn-i Ḳaʿb’dan] rivāyetdür ki Resūl (2) (ʿa.l.m) buyurdı: “ Her kim sūre-yi Enʿām oḳısa Allāhu Teʿālā ʿaẕemetiyle aña ṣalavāt getürür.” (3) Yaʿnī raḥmetini anuñ üzere neşr ider. Ol yitmiş biñ ferişte ki sūreyile indi, anuñçün (4) Allāhu Teʿālā’dan maʿfiret

[75] 6/1
[76] Abdülbaki Çetin, bu kelimeyi “bilisinde” şeklinde okumuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Abdülbaki Çetin, **“Ebu’l-Leys Semerkandî Tefsirinin Türkçe Tercümesi Üzerine”**, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Konya, Haziran 2007
[77] 6/91
[78] 6/151
[79] 6/153
[80] 6/2

dilerler gice vü gündüz sūre-yi Enʿām'uñ āyetleri ṣaġışınca. (5) Çün bu ṣevābları bildüñ gel bu kez bunı bil kim bu sūrenüñ evvelini şükür lafẓıla (6) binā ḳılub "*Elḥamdüli'l-lah*"[81] didi, aña işāret ḳıldı ki bu sūre-yi indürdigi ḳullara key[82] (7) ulu niʿmetdür ki oḳıyana bu deñlü ṣevāb ve mertebe ḥāṣıl olur. Bes bu niʿmet-i ʿaẓīme (8) üzere ḳullara vācib oldı ki aña ḥamd ideler. Ṕes[83] ol ḥamdi ibtidā ḳıldı kendü ẕātına (9) tā ḳullar daḫı ol taʿlīm üzre ibtidā-yi sūrede Allāh'a ḥamd ḳılalar. Ol ḳırā'atıyla ḥāṣıl (10) olan ṣevāb niʿmetleri üzere ki sebeb-i saʿādetdür. Bundan ṣoñra ol niʿmet kimdendür (11) ve ḥamd kime lāyıḳdur anı bildürüb buyurdı ki ol ḥamda lāyıḳ olan ol Allāh'dur ki (12) yirleri yaratdı ṭaġlarıyla ve aġaçlarıyla ve yazıları ve deñizleriyle ve içinde envāʿ-ı meʿādinleriyle. (13) Bu ḳullar meṣāliçün altundan gümişden ve baḳırdan demürden ve jiveden ve deñiz (14) ler içinde incüden ve cevāhirden daḫı ne ki bulara beñzer var. Ve daḫı gökleri yaratdı (15) ayile gü[n] ve yılduzlarıla anı müzeyyen ḳıldı. Giceyi aya musaḫḫar ḳılub gündüzi güneşe (16) musaḫḫar ḳıldı. Her gökde bir felek yaradub her birine bir yılduz yaradub anda maḳām virdi. (17) Ve rüzgāruñ [aḥvālı][84] taġayyurāt üzere olmaḳlıġın anlaruñ seyrine müteʿallıḳ ḳıldı ḥisābı (18) maʿlūm-ıla ki [a]ndan ziyāde ve naḳṣ olmayā cihān içinde olan umūr vaḳtlu ve vaḳtiyle mażbūṭ (19) ola, ḫalel vāḳiʿ olmaya tā ki ḳullar fāriġ olub umūr-ı ʿibādete meşġūl olalar. Zīrā [2 b]

2.6.2. Ulucami 435 Numaralı Nüsha

Üzerinde doktora çalışması yaptığımız bu eseri incelediğimizde, kütüphane kayıtlarından da anlaşılacağı üzere, 271x180 mm en ve 194x117 boy olmak üzere 382 varaktan oluşmaktadır. Her bir sayfada 19 satır harekeli nesih ile yazılmıştır. Bu nüshanın araştırıcılar tarafından[85] ve kütüphane kayıtlarında müellif hattı olduğu

---

81 6/1

82 Bu kelime " gey" şeklinde de okunabilir.

83 "Bes" şeklinde okumak da mümkündür. Metinde (بس) şeklinde yazılmıştır. Biz bu ifadeyi imlanın daha doğru gösterilebilmesi için Ṕes şeklinde okuduk.

84 Bu kısmı kurt yemiş, harflerin sadece bir kısmı var, bu sebeple diğer nüshalardan tamamladık.

85 Bkz.: Hikmet Özdemir, **a.g.e.**, s. 12.

bildirilmektedir. Bizim kanaatimiz de bu eserin müellif hattı olmasının kuvvetle muhtemel olduğu yöndedir. Eser, kahverengi deri ciltli, şemseli, aharlı kâğıttandır. Sure başlıkları ve ayetler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Araştırmamız sırasında, Bursa'da eser tamir görmekteydi. Eseri görmemize izin verilmemişti; ancak İl Kültür Müdürü'nün özel izni ile eseri görme fırsatım oldu. Doktora çalışması yapmayı talep etmem üzerine eserin tamamının görüntüsünü alma imkânımız oldu.

1a'da sayfanın üst kısmında üzeri çizilerek iptal edilmiş yazmanın Arap harfli eski kayıt numarası yer almaktadır. "*numro 142*" yazan bu bölüm oldukça belirsizleşmiştir. Sağ üst köşede bugünkü numarası olan 435 rakamı yer almaktadır. Hemen onun altında, muhtemelen kütüphane personeli veya bir araştırmacı tarafından Arap harfleriyle yazılmış, *Tefsîrü Enfesi'l-Cevâhir* yazısı yer almaktadır. Bu kayıt birinci cilt ve ikinci cildin karşılaştırmasını yaptığımızda ve ferağ kaydını incelediğimizde görüleceği üzere yanlış bir değerlendirmedir.[86] Eserde, bu el yazısının altında Kütüphane etiketi yer almaktadır. Günümüz alfabesiyle, "*Bursa Genel Kitaplığı, Kısım: Ulucami, Tasnif N:-, Kayıt No: 435"* kaydı yer almaktadır. Sözünü ettiğimiz etiketin altında Umur Bey'in 853/1449 tarihli vakfiyesi bulunmaktadır.[87]

Ferağ kaydı:

(4) Elḥamdüli'l-lāhi ʿalā naʿmām. Ve seʿati faẕlihi ve iḥsānihi ve ceʿale lī̆ ʿavnehu ʿale itmāmihi. (5) Ḳad vaḳaʿa'l-ferāgu min tercemeti hāze'l-kitābi'l-müsemmā bi't-Tefsī̆ri'l-Lübāb min lisāni'(6)l-Arab ʿalā lisāni't-Türkī̆ ʿalā yedi'l-mütercimi'l-müʾellifi'l-lezī̆ huve efḳaru'l-ʿibādi (7) ve ḳalī̆lu'z-zādi mine'l-ʿilmi ve'l-ʿameli ve eḍāʿa ʿumrehū fī̆ tūli'l-emeli Ebū'l-Faẕli (8) Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyn bin ʿÌsā el-İznī̆ḳī̆ ʿafa'l-lāhu ʿanhum ve li-cemī̆ʿi'l-müʾminī̆ne (9) ve'l-müʾmināti fī̆ evāḫiri şehr-i rabī̆ʿi'l-āḫiri bi-faẕlihi'l-ḳādiri (10) fī̆ yevmi'l-aḥadi vaḳteʾḍ-ḍuḫā ʿinde vuṣūli tāriḫi'l-(11)hicriyyi ilā ş̱emānin ve ş̱elāş̱ī̆ne ve ş̱emāni mietin[88]. Elḥamdüli'l-lāhi vahdehū ve naṣara ʿabdehū (13) ʿalā itmāmi hāze'l-kitābi'l-mübāreki. (14) İnnehū veliyyun, li-külli iḥsānin. (15) Ve huve

---

Ayrıca bkz.: Abdülbaki Çetin, **a.g.m.**, s. 63.

[86] Bu kaydın yanlış bir değerlendirme olduğu hakkında ayrıntılı deliller için bkz.: Abdülbaki Çetin, **a.g.m.**, s. 60-74.

[87] Bu vakfiye için bkz.: Murat Yüksel, **" Kara Timurtaş-oğlu Umur Bey'in Bursa'da Vakfettiği Kitaplar ve Vakıf Kayıtları"**, Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı: 31, İstanbul, Ağustos 1984, s. 141-142.

[88] 25 Rebiyülahir 838, Pazar/28 Kasım 1434, Pazar

erḥamu’(16)r-rāḥimīne. (17) Seʿaytu fī tercemeti heẕe’l-kitābi, bi’l-istiʿāneti min ʿavni’l-meliki’l-vahhāb ve elhemenī min ʿindihi bi fetḥi’l-bāb (18) ilā en ḥatemtuhu ʿale’s-sevāb. Fe raḥima’llāhu imre en yenẓuru fi’l-kitāb ve’htedā ileyye bi-fātiḥeti’l-kitāb.[89]

İncelemiş olduğumuz bu nüsha aşağıda tablo halinde de belirttiğimiz üzere ʿÂl-i ʿİmrān suresinin 92. ayetiyle başlar Hūd suresinin sonuna kadar devam eder. Şimdi karşılaştırma yapmak için bu nüshadan bazı örnekler verelim:

- Âl-i İmrān Sūresi, 92. ayetten itibaren:

[1b] (1) “بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ”[90]. (2) “لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ”[91]. İşāret bu āyet taḥḳīḳında budur kim (3) “Siz ol bārruñ kim Ḥaḳ Taʿālā’dur; birrine ve iḥsānına ulaşmazsız, tā ol sevdügüñüz (4) nesne ki nefsüñüzdür, anuñ yolına infāḳ itmeyince”. Zīre ḫalḳa dükelinden sevgülü gendü (5) nefsleridür. “وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ”[92]. Yaʿnī[93], her nesne ki nefsüñüzden Allāhu Taʿālā (6) rıżāsı-çün infāḳ idesiz, bedürüstī Ḥaḳ Taʿālā anı bilür, siz ne ḳadar anuñ yolında olasız, (7) ol daḫı sizi ol ḳadar rıżāsı içinde ṭutar. Zīre her kimüñ ki saʿyı Allāh-içün ola Ḥaḳ (8) Taʿālā’nuñ daḫı raḥmeti ve rıżāsı anuñ-içün olur. Şol kelebecük ki gendüyi oda urur, (9) gendüyi ol oda urduġı ḳadar ol şuʿleden ḥaẓẓ alur, fehm-ile teʾemmül it, añlıyasın. (10) Andan ḳanḳı ṭaʿām ḥalāl-ıdı Benī İsrāʾīl üzere, andan ḫaber virüp buyurdı ki

فَأْتُوا بِالتَّوْرَاةِ (12) كَانَ حِلًّا لِبَنِي إِسْرَائِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَائِيلُ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَاةُ قُلْ (11) كُلُّ الطَّعَامِ فَاتْلُوهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ”[94]. İşāret bu āyetler taḥḳīḳında budur ki (13) “Bedürüstī, Allāhu

[89] Arapça hateme kısmının okunmasında yardımcı olan İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri ve Edebiyatı Bölümü Başkanı Prof. Dr. Hüseyin Yazıcı’ya teşekkürlerimi sunarım.

[90] Rahman ve rahim olan Allah’ın adıyla

[91] Kur’an, (Âl-i İmran) 3/92: Sevdiğiniz şeylerden (Allah yolunda) sadaka vermedikçe asla ‘iyi’ye (hayra, takvâya, Allah’ın rızasına) erişemezsiniz. Her ne sarf ederseniz, şüphesiz Allah onu hakkıyla bilen (ve onun mükâfatını veren)dir. [krş. Kur’an, (Bakâra) 2/177]

[92] Kur’an, (Âl-i İmran) 3/92

[93] Yaènì: Yani, (Yâni) Bundan maksat, demek, demek isteniyor ki.

[94] Kur’an, (Âl-i İmran) 3/93: “Tevrat'ın indirilmesinden önce İsrail'in kendilerine haram ettiğinden başka bütün yiyecekler İsrailoğullarına helal idi; "Doğru sözlü iseniz Tevrat'ı getirip okuyun".

Taʿālā bu ḫalḳı üç ṣınıf üzere yaratdı: Bir ṣınıf, andan melek-i ruḥānī-(14)dür ki ʿılvīdür ve laṭīf ü nūrānīdür. Anlaruñ ġıđāların gendü cinslerinden ḳıldı ki ẕikr-(15)dür. Anları ʿibādet-içün yaratdı. Ve bir ṣınıf daḫı anlardan ḫayvān-ı cismānīdür ki siflīdür, (16) keṯīf-i ẓulmānīdür. Anlaruñ ġıđāsın daḫı gendü cinslerinden ḳıldı ki ṭaʿāmdur. Buları daḫı (17) ʿibret-içün ve ḫıdmet-içün yaratdı. Ve bir ṣınıf daḫı bulardan insāndur ki terkīb olınmış-(18)dur, melek-i rūḥānīden ve ḥayvān-ı cismānīden. Bularuñ daḫı ġıđāların gendü cinslerinden ḳıldı. (19) Rūḥānīlerinüñ ġıđāları ẕikrdür ve cismānīlerinüñ ġıdāları[95] ṭaʿāmdur; buları daḫı **[2a]** (1) ʿibādet-içün ve maʿrifet-içün ve ḫilāfet-içün yaratdı. Bular daḫı üç ṣınıf üzeredür: Bir ṣınıf, (2) gendü nefslerine ẓālimlerdür. Bular olardur ki ḥayvāniyyetleri rūḥānīleri üzere ġālib oldı. (3) Ġıđā-i cismānīsinde mübālaġa ḳıldı ve ġıđā-i rūḥānīde taḳṣīr ḳıldı, tā ki rūḥī (4) ġıđāsın bulmāyuṗ öldi, nefs anuñ üzerine müstevlī oldı. Bular şol ṣınıf ve eşek gibi (5) oldılar, belki daḫı azġun. Ve bir ṣınıf bulardan muḳteṣid oldılar. Bular oldur ki (6) rūḥāniyyetleri ḥayvāniyyetleri birle musāvī oldı. Gāh rūḥānī ġıđāsın aluṗ (7) ẕikre meşġūl oldı; anuñ-ıla āḫiretin maʿmūr ḳıldı; gāh ġıđā-i cismānīsin aluṗ (8) ṭaʿām yidi, meṣāliḥ-i dünyāsın başarmaġ-içün ki anuñ-ıla rūḥāniyyesine ḳuvvet bula. Ve bir (9) ṣınıf bulardan sābıḳlar oldılar. Bular daḫı olardur ki rūḥāniyyetleri ḥayvāniyyet-(10)leri üzere ġālib oldı, ġıđā-yı rūḥāniyyede mübālaġa ḳıluṗ ki ẕikrdür, ġıđā-yı ḥayvāniyyede (11) taḳṣīr ḳıldı ki ṭaʿāmdur; tā ki nefs esīri oluṗ öldi. Rūḥ anuñ üzere ḳavī oldı. (12) Yaradılmışuñ yigregi bular oldı, küllī ṭaʿām bulara ḥalāl olmışken ḥayvāna ḥalāl (13) olduġınlayın bu insān-ı sābıḳ gendü nefsleri üzere anı ḥarām ḳıldılar, nefsi öldürüṗ ḳalbi (14) diri ḳılmaġ-ıla, rūḥı müstevlī ḳılmaġ-ıla ol

[95] àıdÀları: dal (د) harfi ile yazılmış; metin içerisinde zel (ذ) harfi ile yazıldığı yerler de mevcut, metnin genel özelliği zel (ذ) harfi ile yazılmasıdır.

rūḥı ḳalb üzere, vaḥy u ilhām inmezden öñ. (15) Nitekim dinilmişdür; “Mücāhedeler müşāhedeler ḥāṣıl ider”. Nitekim Ḥaḳ Taʿālā buyurdı:

وَالَّذِينَ (16) جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا [96].

فَمَنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ (17) فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ [97]. Yaʿnī, kim ki iftirā ḳılsa Allāhu Taʿālā üzerine vaḥy-i ilhām (18) nāzil olduḳdan ṣoñra, bunuñ-ıla ki nefse ictihād ḳıldurmadın muḫālefet-ile “Ben Ḥaḳ’dın (19) yaña hidāyet buldum” diye, anlar ol ẓālimlerdür ki emri maḥalline ṣarf itmediler, **[2b]** (1) ġayr-ı maḥallinde ḳodılar.

-Nisā Sūresi, 14. ayetten itibaren

[37b] (1) ʿāṣī oldı, ol kimse nesebini dīnde bāṭıl ḳıldı. **ĀYET-İ KERÌME[98].** Vereşelik ḥiddetinde (2) ẓulm eyledi, ḳarābeti dīni ʿişyānı ve teʿaddisi-y-le[99] bozdı. **ĀYET-İ KERÌME** (3) **ĀYET-İ KERÌME[100].** Girür ol ḥırmān u ḳaṭīʿat odına ol maʿṣıyyetde teʿaddīde istiḥḳāḳı ḳadar. (4) Şöyle ki ol nār-ı ḥasret içinde ebedī ḳala, naʿīm-i cenān fevt oluṕ liḳāʾ-i[101] raḥmāndan[102] (5) maḥrūm ḳalduḳlar-ıçun. Andan ehl-i fevāḥişden ḫaber virüṕ buyurdı ki **ĀYET-İ KERÌME** (6) **ĀYET-İ KERÌME[103].** İşāret bu iki āyet ṭaḥḳīḳında budur kim şol nefs-i emmārelerüñüz (7) ḳaçan şerʿ[104] ḥarām ḳılduġı işlerden bir ʿamel işlese bu ẓāhir maʿṣiyetlerden, yā ṭarīḳat (8) ḥarām

---

[96] Kur’an, (Ankebût) 29/69: Bizim uğrumuzda cihad eden (ve çaba gösteren)lere (gelince); biz onları elbette yollarımıza eriştiririz. Şüphesiz ki Allah iyilik (ve iyi iş) yapanlarla beraberdir.

[97] Kur’an, (Âl-i İmrân) 3/94: “Bundan sonra Allah'a karşı kim yalan isnad ederse, işte onlar zalimlerdir.”

[98] Ḳurʾān, (Nisâ) 4/14

[99] teʿaddi//taʿaddi: (A.) Şeriattan ayrılma.

teʿaddi: (taʿaddi) (A.) Saldırma. * Düşmanlık. * Ezme. * Şeriattan ayrılma. Tecavüz etme. Zulmetme. Örf âdet ve mukavelenin hilâfına hareket etme.

[100] Ḳurʾān, (Nisâ) 4/14

[101] liḳāʾ: (a.i) 1. Görme, rast gelip kavuşma. 2. yüz, çehre. Meh-liḳāʾ; ay yüzlü. Hurşid-liḳāʾ: Güneş yüzlü, yüzü güneş gibi. Bed-liḳāʾ: Çirkin yüzlü.

liḳāʾ: Kavuşmak. Rast gelip buluşmak. Görüşmek. Yalnız görüşmek. * Yüz, sima, çehre.

[102] liḳāʾ-i raḥmān: rahmana kavuşmak, rahmete kavuşmak.

[103] Ḳurʾān, (Nisâ) 4/15

[104] şerʿ: Cenab-ı Hakk'ın emri. Âyet, hadis, icma-i ümmetle ve kıyas-ı fukaha ile sâbit olan dinin temelleri, şeriat. Emir ve nehy gibi hükümler.

ḳılduġı nesnelerden bu aḥvāl-i bāṭında Allāh'dan ġayrıya meyl itmek gibi. Nite ki buña (9) delālet ḳılur Ḥaḳ Taʿālā ḳavli ki buyurdı: **ĀYET-İ KERÌME**[105]**.** (10) Ṕes, ol fevāḥişüñ ẓāhiri bu efʿāl u aʿmāldur ve bāṭını anuñ aḥvāldur[106]. Ve Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām:* (11) ***ḤADİŞ-İ ŞERÌF.*** Yaʿnī, ḳavlüñ ġayreti var, ammā ben ġayretde ol ḳavlden (12) ziyāderaġın, Allāhu Taʿālā ġayreti küllimüzden artuḳdur. Andan ötrü bu fevāḥişüñ ẓāhirin (13) bāṭının ḥarām ḳıldı. **ĀYET-İ KERÌME.** Yaʿnī, ol nefsüñ fāḥişe (14) ḳılduġı üzere sizden dört kişi ṭanuḳ ṭutuñ ki ol ʿanāṣır-ı erbaʿanuñ ḥāṣlarından (15) olasız, anuñ üzerine terkīb olmışsız. Anuñ biri; ṭoprakdur ve ḥavāṣṣı ḥasene işlemekdür, (16) daḫı rekāket[107] ü ẕillet[108] ve ṭamaʿ[109] ve mehānet[110] ve melāmetlıḳ[111]. Ve biri; daḫı ṣudur. Anuñ ḥavāṣṣı yumşaḳlıḳ ve (17) ʿacz ve süstlıḳ daḫı yimede içmede ḥarīṣlıḳ. Ve biri daḫı hevādur, anuñ daḫı ḫavāṣṣı ḥırṣ u (18) ḥased vü buḫl daḫı ḥıḳd u ʿadāvet ve şehvet zīnet. Ve biri daḫı nārdur, anuñ ḫavāṣṣı tekebbür-(19)lenmek ve faḫr itmek, ögünmek ve ġaḍab u tīzlik ve yaramaz ḫulḳlar daḫı ġayrı bunuñ gibi ki bu yaramaz **[38a]** (1) ḫulḳlara müteʿallıḳdur. Ve bu küllinüñ aṣlı maḥabbet-i dünyādur, ḥubb-ı riyāset-ile daḫı ol leẕẕāt-ı dünyāyı (2) ve anuñ şehvātlarını istīfā ḳılmaḳdur, arzusı ḳadar. **ĀYET-İ KERÌME** (3) **ĀYET-İ KERÌME**[112]**.** Yaʿnī, eger ol nefsüñ uşbu ṣıfatlardan baʿżısı ẓāhir olası olursa (4) siz anı ḥabs[113] idüñ zecr[114] ü menʿ[115] zindānında bu dünyā

---

[105] Ḳurʾān, (Aʿraf) 7/33

[106] aḥvāl: (A.) Haller, vaziyetler, oluşlar.

[107] rekāket: (A.) Gevşeklik, zayıflık, dermansızlık.

[108] ẕillet: (A.) Aşağılık, horluk, hakirlik, alçaklık.

[109] ṭamaʿ: (A.) Hırsla istemek. Doymazlık. Aç gözlülük. Çok isteme.

[110] mehānet: (A.) Küçültme. Küçük görülme. * Hor ve zelil olmak. Zayıf ve zebun olmak. * Tedbiri azca olmak.

[111] melāmetlıḳ: (A.) Kınanmışlık. İtab ve serzenişlik. Rezillik ve rüsvaylık.

melāmet: (A.) Kınanmış, itab ve serzenişte bulunmuş, rezil ve rüsvay olmuş.

[112] Ḳurʾān, (Nisâ) 4/15

[113] ḥabs: (A.) Hapis, alıkoyma, bir yere kapatıp dışarı çıkarmama. Salıvermeme. * Zaptetme, tutma.

[114] zecr: zecr: Menetme, engel olma. Nehyetme.

zecr: Menetme, engel olma. Nehyetme. * Zorlama, zorla yaptırma. * Önleme. Sıkma. * Kovma. Eziyet etme. * Angarya olarak çalıştırma. * Çağırma. * Sürme.

[115] menʿ: Yasak etmek. Durdurmak. Bırakmamak. Bir şeyi diriğ etmek, esirgemek.

temettuʿlarından. Zīre dünyā müʾminüñ zindānıdur. (5) Bu ḥavāṣṣ-ı ḫamse ḳapuların üzerine yapuñ[116], tā ol nefs ölinceye dek. Yaʿnī, tā ol dünyeden ḥaẕẕı (6) ḳaṭʿ oluncayadek ḥuḳūḳları degül. Buña işāret ḳıldı, Resūl bu ḳavlı-y-ıla ki buyurdı, *ʿaleyhi's-selām:* (7) ***ḤADİŞ-İ ŞERİF[117].*** **ĀYET-İ KERİME[118].** Yāḫūđ Allāhu Taʿālā bularuñ ḳalbinden bir (8) derīcecük açınca ol ʿālem-i ġaybdın yaña, tā ki anlara gendü elṭāflarından ḥibe ḳıluṕ ol (9) cezebāt-ı ilāhiyyeden bir ceẕbe irişdüre kim cinn ü insüñ ʿamellerine berāber ola. **ĀYET-İ KERİME** (10) **ĀYET-İ KERİME[119].** Yaʿnī, ḳaçan ol nefs-ile bu beden ḳalıbı ol fevāḥişi[120] ẓuḫūre[121] getürseler bu efʿāli ẓāhirde (11) daḫı aḥvāli ve aḫlāḳı bāṭında. **ĀYET-İ KERİME[122].** Yaʿnī, siz anları ol işleri birle taʿyīb[123] ve tevbīḫ[124] idüñ (12) daḫı ẓāhir ḥudūdı yirine getürüñ ve daḫı bāṭında ḥuẕūẕlarını[125] terk itdürüñ çoḳ riyāẕāt u mücāhede (13) ḳılmaġ-ıla. **ĀYET-İ KERİME[126].** Eger ẓāhirde bāṭında tevbe iderlerse ʿamel-(14)lerini ıṣlāḥ iderlerse siz daḫı anları incidmekden iʿrāż idüñ ḫuşūneti luṭfa ve rıfḳa (15) dönderüñ ʿusrı[127] ḳoñ yüsr-ile[128] dutuñ. Zīre her düşvārlıġuñ bir geñezligi var. **ĀYET-İ KERİME** (16) **ĀYET-İ KERİME[129].** Yaʿnī, Allāhu Taʿālā tevbeleri ḳabūl idicidür ṣıdḳ-ıla tevbe ḳılanlardan ve raḥīmdür, (17) esirger, raḥmet ḳılur anlara ki ṣalāḥ üzere olalar.

---

zecr ü menʿ: engelleyip kovup yasaklamak.

[116] yap-: Kapamak, kapatmak, örtmek.

[117] Bu hadisin devamında bir mana da şu şekildedir: "Ölümü çok düşünmek kalbi nurlandırır, nefsi ıslah eder."

[118] Ḳurʾān, (Nisâ) 4/15

[119] Ḳurʾān, (Nisâ) 4/16

[120] fevāḥiş: (A.) (Fâhiş. C.) Fâhiş işler. Bozuk işler. Kötü ve haram olan işler, ameller.

[121] ẓuḫūr: (A.) Meydana çıkmak. * Ansızın meydana gelmek. * Baş göstermek. Görünmek.
ẓuḫūre getir-: meydana çıkarmak, yapmak. Bir işi işlemek.

[122] Ḳurʾān, (Nisâ) 4/16

[123] taʿyīb: (A.) Ayıplamak. Kötülüğünü söylemek.

[124] tevbīḫ: (A.) Azarlama. Levm etme.

[125] ḥuẕūẕ: (A.) (Hazz. C.) Memnuniyetler. Hazlar. Zevkler. Hoşlanmalar.
ḥuẕūẕāt-ı nefsāniyye: Nefse hoş gelen şeyler.

[126] Ḳurʾān, (Nisâ) 4/16

[127] ʿusr: (A.) Güçlük, zorluk. Zor iş. * Sıkıntı. Darlık. Kıtlık.

[128] yüsr: (A.) (yüsür) Kolaylık. Genişlik. Rahatlık. Zenginlik. Gına. Refah.

[129] Ḳurʾān, (Nisâ) 4/16

Andan tevbeden ve tāyiblerden ḫaber virüṕ (18) buyurdı ki **ĀYET-İ KERÌME**[130]**.** İşāret bu iki āyetde budur ki (19) bedürüstī, ḳabūl olınacaḳ tevbe Allāhu Taʿālā ḳatında ki gendü keremi ẕimmetine anuñ ḳabūlin vācib ḳılupdur.

Bu iki yazmayı incelediğimizde, bazı araştırmacıların da değindiği üzere, aslında birbirinden tamamen farklı iki eser olduğunu tespit ettik.[131]İkisi de aynı kalemden çıkmış bu iki nüsha, birbirinin devamı zannedilerek " *Lübâb Çevirisi= Enfesü'l- Cevâhir*"olarak belirtilmiştir. Ulucami 435 numaradaki nüsha 1b yüzeyine, araştırmacılar tarafından Ulucami 436'daki nüshaya binaen, Arap harfleriyle " *Tefsîrü Enfesi'l-Cevâhir*" yazılması bu sebepledir. Ayrıca Ulucami 436 numaralı yazmanın ön zahriyesine de, kütüphane görevlileri veya araştırmacılar tarafından, "*Tercüme-i Tefsîr-i Lübâb el-müsemmâ bi-Enfesi'l-Cevâhir*" yazılması da yine bu yanlış değerlendirmenin sonucudur. Bu bilgi o dönemin kayıtlarına da geçirilmiş bu sebeple birçok araştırmacı tarafınan bu bilgi tekrarlanmıştır. İşte "*838 tarihli Lübâb tercümesi Enfesü'l-Cevâhir*" fikrinin dayanağı bu yanlış değerlendirmeye dayanmaktadır.[132]

Bugün kütüphane kayıtlarına baktığımızda, incelemesini yaptığımız iki nüsha yeniden tasnif ve tamir edilmiştir. Kütüphane kayıtlarını incelediğimde kayıtların düzeltilmiş olduğunu gördüm. Kayıtları incelemem esnasında, BEYEK'te görevli Derya Efe'nin yardım ve ilgisi sonucu, daha önce eksik kalan birçok bilginin bugün tamamlanmış olduğunu gördüm. Kimi yerler de, tarafımdan belirtilerek, görevlilerce düzenlenmiş oldu. Her iki eserin de, aynı kalemden çıkmış, farklı eserler olduğu bugün kütüphane kayıtlarına da işlenmiştir.

İki eser üzerinde inceleme yapan Abdülbaki Çetin, bu iki yazmanın aynı müellif, İznikî'nin, elinden çıkan iki ayrı eser olduğunu belirtmektedir.[133] Araştırmalarım sonucunda bu kanaati destekleyecek bilgiler buldum. Ulu cami 435'te kayıtlı olan nüshayı *Lübâb Tercümesi*, ikinci nüshayı ise Ebu'l-Leys tefsirinin

---

[130] Ḳurʾān, (Nisâ) 4/17
[131] Bu konuda ayrıntılı deliller için bkz.: Abdülbaki Çetin, **a.g.m.**, s. 67.
[132] Ayrıca bkz.: Abdülbaki Çetin, **a.g.m.**, s. 60- 70.
[133] Abdülbaki Çetin, **a.g.m.**, s. 67.

Enfesü'l-Cevâhir adıyla yapılmış telif tercümesi olarak kabul etmek gerekir. Yukarıda Bursa Yazma Eserler Kütüphanesi'nde yer alan nüshaları tanıtırken de belirttiğimiz üzere Ulu Cami 436 numaralı nüshanın devamı Ulu Cami 264 numarada yer almaktadır. Ulu Cami 464 numaralı nüsha Enfesü'l-Cevâhir'in dördüncü cildidir. Ayrıca bu nüshanın yazı karakteri ve kullanılan kâğıdın yapısına, istinsah tarihinin yakınlığına bakarak, bu nüshanın da müellif hattı olduğunu söyleyebiliriz. Kütüphane kayıtlarında İbn-i Arapşah'a atfedilen bu nüsha, nüsha karşılaştırması sonucu kolayca anlaşılacağı üzere Musa bin Hacı Hüseyin İznikî'ye aittir. Bu nüsha üzerinde Ulucami 436'da yer alan mühür ve vakıf kaydı aynen yer almaktadır. Yukarıdaki örneklere yer verdikten sonra, Ulu Cami 435 ve Ulu Cami 436 ciltlerinin birbirinden farklı eserler olduğunu ortaya koyması bakımından, her iki ciltte de ortak olan Enʿām ve Yunus surelerinden birkaç bölümü örnek olarak belirtelim[134]:

- Ulu cami 435, Enʿām Suresi

[156b] …(14) ***Sūretü'l-Enʿāmi.*** *Bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm. Elḥamdu(15)li'l-lahi'l-leẕī ḫaleḳa's-semāvāti ve'l-arżi.*[135] İşāret budur ki be-düristī Allahu Teʿālā " *Elḥamd* "(16) lafẓın ẕikr eyledi elif lām-ıla (ال). Bu istiġrāḳ-ı cinsçündür. Ve "Allah" (الله) daḫı lām (ل) temlīkçündür. (17) Yaʿnī küll-i ḥamd ki olınur küllī Allah içündür. Ve daḫı yirle gök ḳamu içindekile dünyā ve āḫiret (18) Ḥaḳ Teʿālā milkidür. Kimsenüñ iştirāki yoḳdur. Oldur ki bulara istiʿdād virdi ḥamd itmege (19) tā aña ḥamd ideler. Āṯār-ı ḳudretiyle ol istiʿdādları ve istiṭāʿatları ḳadar bu cinn ü insüñ **[157a]** (1) ḥamdlarınuñ ne ittisāʿı vardur ol Cenāb-ı Ḳuds'uñ ḥamdı ḳatında ki kendü ḳadīm nefsine ezelde (2) ḥamd idüp didi: " *Elḥamdüli'l-lah" Bu* maḫlūḳuñ ḥamdı aña girü maḫlūḳdur, fānīdür. Kendünüñ ḳadīm ü (3) bāḳīdür. Andan kendüyi bildürüp didi ki " *Ve'l-arżı'l-leẕī ḫalḳa's-semāvāti* ".Yaʿnī oldur kim bu göñül (4) göklerin nefsler yiriyile yaratdı. " *Ve'n-nūr ve ceʿale'ẓ-ẓulumāti*[136] "Yaʿnī ol nefsler içinde nūr u ẓulumāt (5) yaratdı. Ẓulumāt ol ṣıfāt-ı beḥīmiyye ve

[134] Bu bölümlere Abdülbaki Çetin de değinmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Abdülbaki Çetin, **a.g.m.**, s. 68-71.
[135] 6/1
[136] 6/1

ḥayvāniyyedür. Daḫı aḫlāḳ-ı sebuʿiyye ve şeyṭāniyyedür ve nūr (6) göñüller içinde ṣıfāt-ı melekiyyedür, aḫlāḳ-ı ruḥāniyye ve bāḳiyye birle. Ammā " ceʿale" lafẓıyla ẕikr (7) eyledi. Andan ötrü ki bu nūr-ı ẓulmet bu ʿālem-i emrdendür. Niteki buyurdı: " *Ve'ş-şemse ve'l-ḳamere ve'n-necūme* (9) *musaḫḫaratin bi'emrihī, elāhu'l-ḫalḳu ve'l-emru*[137]*."*Ammā yirler bu ʿālem-i ṣūretdendür. Anuñıçun "*ḫalḳ*" lafẓı (10) birle ẕikr eyledi. "*Ḫalḳ*"ıla "*caʿl*" arasında farḳ budur. Her kimse üzere ki nūr ġālib ola ol ṣıfat-ı (11) melekiyye ve rūḥāniyyedür. Ol Ḥaḳ Teʿālā ḳullığına meyl ider. Enbiyālar daʿvetin ḳabūl ider, ʿaleyhimü's-selām. (12) Allahu Teʿālā'ya ve Resūline īmān getürür. Ol şerīʿat zīnetleriyle bezenür. Ḥaḳ Teʿālā anuñ velīsi olup (13) bu ṣıfāt-ı ḫulḳıyye ve ḥayvāniyye ẓulumātından çıḳarup ol ṣıfāt-ı melekiyye, rūḥāniyyeye iltür ki nūrdur. Niteki (14) buyurdı " *Allahu veliyyü'l-leẕīne āmenū yuḫricuhum mine'ẓ-ẓulumāti ile'n-nūr*[138] "Ammā anuñ kim üzerine ẓulumāt-ı beşeriyye-i (15) ḥayvāniyye ġālib ola, ol büt-i havāya mütābaʿat ḳıla. Dünyā leẕẕātlarıyla leẕẕet ala. Anuñ velīsi ṭāġūt (16) olur. Anı nūr-ı rūḥānīden ṣıfāt-ı ḥayvānī ẓulumātına iltür. Nite ki buyurdı " *ve'l-leẕīne keferū evliyā'ehumu*(17)*'ṭ-ṭāġūtu*[139]*"* el-āyeh. Ḥaḳ Teʿālā'nuñ bu ḳavlınuñ maʿnīsi daḫı budur ki buyurdı: "Ṯ*ümme'l-leẕīne keferū* (18) *bi-Rabbihim yaʿdilūn"*.[140]Yaʿnī ol gökler ve yirler yaradılduḳdan soñra ki anuñ içinde ẓulumāt-ı nefsānī (19) ve nūr-ı rūḥānī ḳılındı. Ḳāfirler nefs-i ṣıfātları ġālib olmaġıla ol ṭāġūtı hevādan [157b]

Ulucami 436 numarada kayıtlı yazma içerisinde yer alan Enʿām suresine yukarıda yer verdiğimiz için burada tekrar belirtme ihiyacı duymadık. Ulucami 435'te kayıtlı yazmada yer alan Enʿām suresiyle, Ulucami 436'daki yazma içerisinde yer alan Enʿām suresini karşılaştırdığımızda, iki ayrı eser olduğu anlaşılmaktadır. Yazı ve dil özelliklerine baktığımızda, ayrıca birçok araştırmacının da ittifakı üzere,

137 7/54
138 2/257
139 2/257
140 6/1

bu iki eser aynı müellif tarafından kaleme alınmıştır.[141]Ancak her iki eserin birbirinden farklı olduğu aşikârdır. Şimdi her iki eserde de ortak olan Yunus suresinden birkaç örnek bölüme yer verelim:

- Ulucami 435, Yūnus Sūresi

[329b] …. (5) ***Sūretü Yūnus*** ʿaleyhi's-selām. *Bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm.* (6) "*Elif, Lām, Rā. Ti'l-ke āyātü'l-kitābi'l-ḥakīm.*[142] "Tā aña dege ki buyurdı " *enne heẕe lesāḥirün mubīnün.*[143] "(7) Be-dürüstī "*Elif, Lām, Rā* " (الر) didügi ḳavlinde iki işāret var. Bir işāret Ḥaḳḳ'ıçun Ḥaḳ'dan ol (8) ḳulı ve resūlı Muṣṭafā'yadur ki müctebādür ve bir işāret Ḥaḳ'dan resūliçün girü (9) resūlinedür (ʿaleyhi's-selām). Evvel ḳısım ki Ḥaḳ'dandur Ḥaḳ Teʿālā eydür: " Benüm muḥabbetüm (10) senüñ üzerüñe ezeldendür. Henüz daḫı sen maʿdūmıduñ ve luṭflarum daḫı senüñ-ile(11)dür. Şimdiki ḥālde ki mevcūdsın daḫı benüm reʿfetüm vü raḥmetüm saña ezelden ebededür. (12) İkinci ḳısım girü Ḥaḳ'dan. Dir ki senüñ benüm-ile ünsüñ şol vaḳtdendür ki rūḥuñı (13) yaratdum. Evvel yaratduġum nesne oldı ki üçünci bir daḫı yoḳıdı. Ol " *Lebbeyk* " ki baña (14) cevāb virdüñ ʿademden şol vaḳt ki seni ol ʿademden çıḳmaḳlıġa daʿvet ḳıldum. (15) Saña ḫitāb idüp didüm ki " *Yā Sīn* ". Yaʿnī yā seyyid. Sen didüñ ki " *Lebbeyk ve saʿdeyk* (16) *ve'l-ḫayra keleke lebbeyk* ". Ben didüm senüñ nefsüñe ki " *İrciʿī ilā Rabbike.*[144]" " *Tilke āyātü*(17) *'l-kitābi'l-ḥakīm.*[145]" Yaʿnī işbu āyetler ki senüñ üzerüñe indürildi ol kitāb-ı (18) ḥaḳīmüñ āyetleridür ki ezelden saña vaʿde ḳıdum. Senüñ-içün ve senüñ ümmetüñ-içün (19) iḫtiyār ḳıldum. Niteki didüm " *Ṣümme evreṣnā'l-kitābe'l-leẕīne'ṣ-ṭafeynā min ʿibādetinā.*[146]"İş bu **[330a]** (1) kitāb maḫṣūṣ olduġı ḥakīm olmaḳlıġa cemīʿ-i kütübler arasında. Yaʿnī ḥākimdür hükmi der (2) küllī kütübler üzere şerāyiʿler tebdīl olup nesḫ itmegile. Daḫı bir kitāb bunuñ (3) üzere ḥükm idiser degül ebedā. Ve daḫı bu

[141] Ayrıntılı bilgi için bkz.: Abdülbaki Çetin, **a.g.m**.
[142] 10/1
[143] 10/2
[144] 89/28
[145] 10/1
[146] 35/32

ümmet maḫṣūṣ oldı üründü olmaḳlıġa cemīʿ-i (4) ümmet arasında. Bu kitāb bulara mīrāṯ ḳıldı. Virāset maʿnīsi budur ki bu ümmet içinde (5) bāḳī ola, baʿżısı baʿżısından mīrāṯ yiye. Tā ḳıyāmete degin bir kitāb daḫı gelüp bunuñ (6) ḥükmin bozmaya niteki bu kendüden ilerüki kitābları nesḫ eyledi. Ve daḫı ḥakīmdür. Bu vechile (7) ki Allāhu Teʿālā cemīʿ-i ḥükmi bunda ḳomışdur. Niteki buyurdı: " *Ve lā raṭbin ve lā yābisin illā fī kitābin mubīnin.*[147]" Yaʿnī (8) ol aḥkām-ı ḳadīmden ve aḥkām-ı muḥdeṯeden hīç bir ḥükm yoḳdur illā ol Ḳurʾān içinde(9)dür. " *Ekāne li'n-nāsi ʿaceben en evḥaynā ilā racilün minhum*[148]" Añа işāret ḳılur kim eydür: (10) Nite ʿacebler biz Muḥammed'e (ʿaleyhi's-selām) vaḥy itdügümüz andan ötrü bulardan ol daḫı bir kişidi. (11) Zīre biz anda gördük vaḥy ḳabūl itmek erligini daḫı bizden risāler irişdürmegi (12) bularuñ arasında. Bu sırdan ötrü hīç ʿavrata nübüvvey vaḥy olunmadı hergīz. Bunda (13) bir işāret daḫı budur ki " *Ekāne li'n-nāsi*[149] "didügi yaʿnī ol dünyā günlerinden ilerüki Ḥaḳ Teʿālā (14) günlerin unıdanlar taʿaccüb mi iderler ki biz vaḥy eyledük bir recüle bulardan. " *enẕiri'n-nāse.*[150]" (15) Yaʿnī inẕār ide ol ʿahdların unıdanlara ki ben anlaruñ-ıla mīṯāḳı evvelde ʿahd eyledüm. Anı (16) unıtdılar. " *Vebe'ş-şiri'l-leẕīne āmenū enne lehum ḳademe ṣıdḳın.*[151]" Yaʿnī beşāret ḳıl anlara kim muḳırr oldılar (17) ol ʿahdların unıtmadılar ve ʿahdumı ṣımadılar anı unıtmadılar ki bularuñ-ıçun ḳadem-i ṣıdḳ var Rabları (18) ḳatında. Bunuñ-ıla ki ḫiṭāb ḳıldı Muḥammed'e (ʿaleyhi's-selām) henūz ol ʿālem-i ervāhdaydı. Bu ḳāvlıla ki (19) " *Yā eyyuhe'n-nebiyyu innā ersalnāke şāhiden.*[152]" Yaʿnī yā Muḥammed seni ol ketm-i ʿademden vücūda getürdük ki evvel **[330b]**

147 6/59
148 10/2
149 10/2
150 10/2
151 10/2
152 33/45

- Ulucami 436, Yūnus Suresi[153]

[154b][154] …(15) ***Sūretü Yūnus*** ʿaleyhi's-selām. *Miʾe ve iḫdā ʿaşere āyātin, Medeniyyetün.* (16) *Bismi'l-lāhiʾr-raḥmāni ʾr-raḥīm.*(17) *"Elif, Lām, Rā. Ti'l-ke āyātü'l-kitābi'l-ḥakīm.*[155]*"* İbn-i ʿAbbās (razıya'l-lāhu ʿanh) eydür: "Yaʿnī Ḥaḳ Teʿālā eydür: " Ben ol (18) Allah'ın ki cemīʿ işleri görürin. Bana ḫāfī nesne yoḳ. Uşbu āyātlar daḫı yā Muḥammed ol āyātlardan(19)dur ki mīṣāḳ güninde saña vaʿde ḳılduġdı ki bu sūreʾi daḫı saña vaḥy ideydük. Bu bir kitābdur, **[155a]** (1) ḥakīmdür. Yaʿnī muḥkemdür, bāṭıldan berīdür. Bunda kiẕb ü ḫilāf yoḳdur. Helālı ḥarāmı muḥkem ḳılan (2) budur. Benden ġayrı kitāblaruñ külli ḫākimī budur. Huccet ü berāhīn[156] tevḥīd-i Ḥaḳ üzere ve ṣıdḳ-ı Resūl (3) üzere bunuñ-ıla ṣābit olmışdur. Ve daḫı buyurdı ki " *Ekāne li'n-nāsi ʿaceben en evḥaynā ilā racülin* (4) *minhum en enẕiri'n-nāse ve be'ş-şiri'l-leẕīne āmenū enne lehum ḳademe ṣıdḳın ʿinde rabbihim* (5) *ḳāle'l-kāfirūne inne hāẕe lesāḥirün mubīnün.*[157] "Yaʿnī Mekke ehli ʿaceblerlerdi ki Ḥaḳ Teʿālā (6) ādem oġlanından resūl gönderdi. Ḥaḳ Teʿālā bu āyeti indürüb ḫaber virdi ki bu Mekke ehli (7) ʿaceb mi görürler ki biz ḳullarumuzdan bir ḳulumuzı iḫtiyād[158] idevüz girü ḳullarumuza resūl göndürevüz. (8) Kendü cinslerinden ve neseblerinden ki bildükleridür, yād degüldür. Tā anuñıla üns ṭutub aña (9) naẕar idebileler ve aña söylemege mecāl bulalar. Pes biz vaḥy itdük ol Muḥammed'e (ʿa.l.m). Didük ki ḳorḳıt (10) bu Mekke ehlini ol Ḳurʿān'daġı vaʿīd āyetleriyle ve beşāret ḳıl olara kim īmān getürdiler. Ol (11) ṣevāblarıla ki cennet içinde vaʿde ḳılduḳ. Be-dürüstī[159] ol aʿmālları ki gendülerden öñ taḳdīm (12) idüp gönderdiler. Ol anlara ḫayr-ı selef oldı. Rabları ve mālikleri ḳatında cennet içinde daḫı (13) olara

---

[153] Bu bölüme Abdülbaki Çetin de yer vermiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Abdülbaki Çetin, **a.g.m.**, s. 69-71.

[154] Sayfa üzerinde sağ tarafta, kütüphane görevlileri veya araştırmacılar tarafından, 305 sayısı yer almaktadır. Sol tarafta ise Arap rakamlarıyla 155 sayısı yer almaktadır. Bugün, eser bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Eserin bu sayfası, CD görüntülerine göre, 155. poz olarak gözükmektedir.

[155] 10/1

[156] Bu kelime "bezāhin" şeklinde de okunabilir.

[157] 10/2

[158] Bu kelimeyi "iḫtiyār" şeklinde de okumak mümkündür.

[159] Bu kelimeyi "bedrüstī" şeklinde de okumak mümkündür.

saʿādet-i ebedī oldı Ḥaḳḳ'uñ rıżāsı içinde. Ammā bu kāfirler didiler ki taḥḳīḳ bu Muḥammed (14) āşkāre sāḥirdür.

Eger ṣoralar ki çün kāfirler bunuñ gibi söz didiler, bularuñ kelāmını Ḳur'ān (15) içinde ḥikāyet ḳılduġına ḥikmet neyidi?

Cevāb: Biz eydürüz ki bunda bir ḳaç vechile ḥikmet (16) var. Bir budur ki bular biribiri arasında söyledükleri ḫaberi Ḥaḳ Teʿālā Resūl'e ḫaber virürdi. Resūl (ʿa.l.m) (17) anlara anı iẓhār iderdi. Tā yaḳīn olanlara ol peyġāmbarlıġınuñ ʿalāmeti ola. Ve bir daḫı bunda (18) resūlına tesellī ḫātır var. Tā ki anlaruñ eẕālarına ve inkārlarına ṣabr eyleye. Ve bir daḫı bunda tenbīh (19) var. Andan ṣoñra gelene tā ki ol daḫı Resūl gibi ḫalḳdan ne işidürse ṣabr ide emr-i maʿrūfı [155b] (1) ve nehy-i münkeri terk itmeye.

Yukarıdaki verdiğimiz örneklerden de anlaşılacağı üzere, bu iki cilt aynı eserin tercümesi değildir. İkisi de İznikî'ye ait olmakla birlikte, Ulucami 435'te kayıtlı olan eser *Hâzin-i Bağdadî*'nin *Tefsîr-i Lübâb* adlı eserinin tercümesi, Ulucami 436'da kayıtlı olan eser ise *Ebu'l-Leys es-Semerkandî*'nin tefsirinin *Enfesü'l-Cevâhir* adı verilerek yapılmış tercümesidir.

2.6.3. Ankara İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi 37486 Numaralı Nüsha

Ulucami 435'te kayıtlı olan nüshayı incelediğimizde, üzerinde çalıştığımız Ankara İlahiyat Fakültesi 37486 numarada kayıtlı olan nüshadan da farklı olduğunu gördük. Eserin karşılaştırmasını yaptığımızda, her iki eserinde de aynı müellif tarafından ortaya konduğu, gerek dil özellikleri gerekse üslup açısından benzerliği göz önüne alındığında, belirgin olarak görülmektedir. Aşağıda üzerinde çalıştığımız nüshadan, Ulucami 435'teki nüsha ile aynı surelerin açıklandığı, bazı bölümlere yer verelim:

- **Âl-i İmran, 92. ayetten itibaren**

[141b] … (19) ….. " *Len tenālü'l-birre ḥattā tunfiḳū* (20) *mimmā tuḥibbūne, ve mā tunfiḳū min şey'in fe inne'l-lāhe bihī ʿalīmün.*[160] "Yaʿnī siz erişmezsiz ol Allah ḳatındaġı (21) şevāblara cennet içinde, tā ol sevdügüñüz māldan ṣadaḳa itmeyince. Baʿżılar dimişler kim bu āyet ḥükmi (22) mensūḫdur, zekāt āyetiyle. Ammā eṣṣaḥ budur ki mensūḫ olmaya. Bu ṣadaḳadan daḫı murād zeḳāt ola. Maʿnī (23) bu ola ki siz ol uçmaġa girüp saʿādete irmezsiz tā ol sevdük māluñuzdan zekāt virmeyince (24) ki anuñla nefsüñüzi buḫlden ve muḥabbet-i māldan arıdasız. Ve daḫı yarār ki zekāt virmekden ṣoñra ṣadaḳa'i nutʿu[161] ḥaḳḳında bu āyet ḥükmi daḫı ṣābit ola. Pes Allahu Teʿālā'ya gizlü nesne yoḳ. Her ne nesne kim **[142a]** (1) anuñ yolında infāḳ idersiz Allahu Teʿālā anı bilür, dünyāda daḫı ḫalefin virüp āḫiretde ṣevāblar, dereceler (2) ziyāde ḳılur. Bundan ötrüydi kim ʿAmr bin ʿAbdu'l-ʿazīz yüklerle şekker alup ṣadaḳa eylerdi. (3) Dirlerdi aña kim bu şekkere virdügüñ aḳçaları niçün ṣadaḳa ḳılmazsın bu şekkeri ṣadaḳa idersin? (4) Ol didi ki " Baña bu şekker sevgülüdür, dilerim ki ol sevdügümden ṣadaḳa eyleyem." Ve daḫı rivāyetdür kim (5) ʿAbdullah bin ʿAmr (r.ḍ.h) bir görklü cāriye ṣatun aldı. Anı ġāyet severdi, bir ḳaç bilesinde ṭurduḳdan ṣoñra (6) anı azād ḳıldı, bir kimseye çiftlendürdi. Ol kişiden bir oġlancuḳ vucūda getürdi. ʿAmr ol oġlancuġı (7) alup gögsine ḳucardı ve yillerdi. Dirdi ki " Anuñ ḳoḳusı sende buluram". Dirlerdi aña kim Allah Teʿālā (8) anuñ anasın saña rızḳ itmişdi, ḥelāldin, çün severdüñ niçün terk idüp biregüye virdüñ? (9) Ol didi ki " Bu āyeti işitmedüñüz mi? Kişi sevdügin virmeyince sevdügi iline girmez". Ve daḫı Hārun er'Reşid'üñ (10) ḫātunı zebīde (?) otuz bīñ altun cerḥ idüp bir muṣḥaf yazdurdı. Çün tamām oldı getürdi, (11) eline aldı açdı, açduġınlayın bu āyet çıḳdı. Fi'l-ḥāl girü yumdu virdi didi ki " Varuñ (12) bunı hediyesine virüñ daḫı aḳçasını fuḳarāya virüñ ki şimdi baña bu muṣḥafdan sevgilü nesne (13) yoḳdur." Pes ʿāḳil oldur ki fānī maḥbūbı vire, bāḳī maḥbūbı alalar. Ve daḫı Ḥaḳ Teʿālā buyurdı ki

[160] 3/92

[161] Bu kelimeyi " ṣadaḳa'i natıʿ " şeklinde de okumak mümkündür.

" *Küllü*(14) *'ṭ-ṭaʿāmi kāne ḥillen li-benī ʾİsrāʾīl'e illā mā ḥarreme ʾİsrāʾīl'u ʿalā nefsihī min ḳabli* (15) *en tunezzele't-tevrātü feʾtū bi't-tevrāti fetlū hā inküntüm ṣādiḳīne*"[162]Bu āyetüñ sebeb-i (16) nüzūli budur kim Yaʿḳūb peyġamber (ʿa.m) çıḳup Beyte'l-muḳaddes'e giderdi. Yolda aña bir ferişte ṣataşdı, (17) yaʿnī anı oġrı ṣanub anuñla çekişdi, diledi ki menʿ eyleye. Ol ferişte anuñ ayaġını ṭutup ḳışdı (18) ṣaḳız gibi. Daḫı ḳoyuvirdi kendüyi Yaʿḳūb'uñ āyaġında. ʿUrūfu'n-nisā dirler bir renc var ol bilürdi Yaʿḳūb (19) andan ḳatı zaḥmet çekdi. Naẕar eyledi ki eger ol ʿillet andan gidesi olursa sevdügi ṭaʿāmı (20) kendüye ḥarām ḳıla, anı nefsine virmeye. Çün ol ʿillet andan gidüp ḫoş oldı. Aña ki sevgilü (21) ṭaʿām deve südi ve deve etiydi. Anları kendü nefsine ḥarām ḳıldı ki yimeye. Yahūdīler "efterā" ḳılup[163](22) didiler ki " Anı Yaʿḳūb ḥarām ḳılmadı belki ol terbiyet içünde Allah ḥükmiyle ḥarām olmışdur." diyü kendüler (23) daḫı ḥarām gördüler. Pes anları tekẕīb idüp Ḥaḳ Teʿālā bu āyeti indirüp buyurdı ki külli ṭaʿām Benī İsrāʾil (24) üzere ḥelāl olmışıdı ḳandan ve murdār olmışdan ve ṭoñuz etinden artuġı illā şol nesne kim (25) benī İsrāʾil ḥarām ḳıldı. Terbiyet inmezden öñ anuñ ḥarāmlıġı terbiyet içinde yoḳdur. Eyit yā Muḥammed **[142b]**

Yukarıda bir bölümünü karşılaştırdığımızda dahi bu iki eserin birbirinden farklı olduğu görülmektedir. Eser üzerinde daha geniş araştırma yapma imkânım oldu ve iki eserin burada yer verdiğimden daha fazla bölümünü karşılaştırdım. Ancak burada sadece bir varaklık bir bölüme yer verdim. Araştırmalarım sonucu gördüm ki bu iki eser birbirinden farklı iki eserdir. Dil ve üslup özelliklerine baktığımızda bu iki eserin aynı müellif tarafından ortaya konduğu açık bir şekilde görülmektedir. Şimdi, Ulucami 435'te yer alan birinci ciltle üzerinde çalıştığımız birinci cildin aynı eser olmadığını göstermesi bakımından, her iki eserde yer alan Nisa suresinin bir bölümüne yer verelim:

[162] 3/93
[163] Bu kelimeyi "efterā ḳılub" şeklinde de okumak mümkündür.

- Nisa Suresi, 13. ayetten itibaren

[156b] (…). (4) buyurdu ki " *Tilke ḥudūdu'l-lahi ve men yuṭiʿi'l-lahe ve resūlehū yudḫılhū cennātin tecrī min taḥtihe(5)'l-enhāru ḫālidīna fīhā, ve ẕālike'l fevzu'l-ʿaẓīm.*[164] *Ve men yaʿṣi'l-lāhe ve resūlehu ve yeteʿadde ḥudūdehū (6) yudḫilhu nāran fīhā, ve lehū ʿaẕābün muhīnün."*[165] Yaʿnī işbu ḳısmet-i mīrāṯ ki buyuruldı Allahu Teʿālā'nuñ (7) aḥkāmıdur size bildürdi, tā anuñla ʿamel idesiz. Her kimse kim Allahu Teʿālā'ya ve Resūl'e mutīʿ ola bu mīrāṯ (8) emrinde, inkār itmeye. Ve anuñ ḥaḳīḳatına iḳrār idüp buyurduġınlayın ʿamel eyleye. Ol iḳrārı ve ʿameli ol kişiʾi (9) cennete götürür, anuñ köşklerinüñ altından ırmaḳlar aḳar, bu ḥāletinde ki ol anda muḫallid ola gerü çıḳmaḳ ve ʿazl olmaḳ (10) olmaya. Zīrā ol cennet ḳamu niʿmetle ol kişiye ʿūż virildügi fevz-i ʿaẓīmdür. Ammā her kim Allāhu Teʿālā'ya (11) ve Resūl'e ʿāṣī olup bu mīrāṯ emrinde muḫālefet ḳılsa ḳısmetde Allahu Teʿālā ḥükmün terk itse (12) artuḳ eksük itse yā hīç ḳısmet itmese, emirden tecāvüz itse ol fiʿl anı nāra götürür ki anda (13) muḫalled olup ḫor ḳılıcı ʿaẕāblara mübtelā olur. Bundan ṣoñra girü buyurdı ki " *Ve'l-letī yeʾtīne'l-fāḥişete* (14) *min nisāʾiküm fe'steşhidū ʿaleyhinne erbaʿaten minküm feʾin şahidū feʾemsikuhunne* (15) *fi'l-buyūti ḥattā yeteveffehunne'l-mevtü evyecʿaleʾl-lāhu lehunne sebīylen.*[166] *Ve'l-leẕāni yeʾtiyānihā* (16) *minküm feʾāẕūhumā, feʾin tābā ve aṣlaḥā feʾaʿriḍū ʿanhumā, inne'l-lāhe kāne tevvāben raḥīmen"*[167] Yaʿnī (17) şol ʿavratlar kim sizüñ ʿavratlarıñuzdan zīnā ḳılasız anuñ üzerine müslimānlardan[168] ki ḥarr ola, (18) ʿādil ola, dört ṭanuḳ ṭaleb eyleñ. Eger bu dört ṭanuḳ ṭaleb anlaruñ üzerine zīnāyla ṭanuḳlıḳ (19) viresi olursa siz anı ḥabs idüñ suçın içinde tā anuñ içinde ölünceye degin yāḫuẕ Ḥaḳ Teʿālā (20) anlara bir vechle daḫı ṭarīḳ-ı ḥakimi beyān ḳıla. Anuñla muḫliṣ bula. Āyet henüz ḥadd-i recm gelmezden (21) öñdi. Recm ü ḥadd āyetiyle bu mensūḫ oldı.

---

[164] 4/13
[165] 4/14
[166] Ḳurʾān, (Nisâ) 4/15
[167] Ḳurʾān, (Nisâ) 4/16
[168] Bu kelime "müselmān" şeklinde de okunabilir.

Bunuñ ḥükm-i beyānı sūreʾi Nūr'da ẕikr olına (22) inşa'l-lāh. Ve daḫı buyurdı ki sizden iki bikr[169] ki ḥarr olalar, müslümān olalar zinā ideler yaʿnī evlenmediñ (23) keyt (?) ile irgürmediñ ḳapını ḳaçan ki zinā ideler siz anları dille taʿsīr idüp serzeniş ḳılup incidüñ (24) ol fiʿllerinden ötrü. Tā ki fiʿllerine pişimān olalar. Eger ol zinādan ṣoñra tevbe ḳılsalar, (25) ʿamellerini ıṣlāḥa getürseler, siz anlardan iʿrāż idüp anları incidecek sözler söylemeñ ki **[157a]** (1) Allāhu Teʿālā tevvābdur, tevbeleri ḳabūl idüp ʿafv idicidür. Ve raḥīmdür günāhlardan geçenleri esirgeyicidür. (2) Pes soñra recmle cild (?) āyeti geldi, ḥabsle iẕā ḳılmaḳ mensūḫ oldı. Bu teʿsīr idüp tevbīḥ (3) ḳılmaḳ ol zamānda idi. Bu yüz aġıcı ḥadde urmaḳ şimdiki zamānda anlaruñ gibiye teʿsīr tevbīḥ ḳılmaḳdan (4) fāyide olmaz. Ve daḫı buyurdı (….)

Yukarıda verdiğimiz örneklerden anlaşılacağı üzere bu iki eser birbirinden farklı eserlerdir. Ulucami 435 ve Ulucami 436 numarada kayıtlı olan eserlere baktığımızda her iki eserin de aynı kalemden çıktığını söyleyebiliriz. Ancak her ikisi de aynı kalemden çıkmakla birlikte farklı eserlerdir. Eserleri birebir karşılaştırdığımızda bu açıkça görülmektedir. Burada da bir kısmını örnek olarak belirtmekle yetindik. Ayrıca üzerinde çalıştığımız nüsha ile Ulucami 435'te yer alan nüshanın da birbirinden farklı olduğunu yaptığımız birebir karşılaştırma sonucunda görmüş bulunmaktayız.[170]

Tefsir-i Ebu'l-Leys Tefsiri'nin Türkçe tercümeleri üzerinde inceleme yapan Abdülbaki Çetin, Ulucami 435 ve Ulucami 436 numaralı kayıtların farklı olduğunu ortaya koymak için her iki eserde yer alan Kehf Suresi'nin de birebir

[169] "Bekâr" anlamında kullanılmaktadır.

[170] Ulucami 435 ve Ulucami 436 numaralı nüshaların birinden farklı olduğu, Ulucami 436'da yer alan nüshanın Süleymaniye Kütüphanesi Nuruosmaniye Bölümü 137 ve 138'deki nüshalarla aynı olduğunu ve Nuruosmaniye 136'da İbn Arabşah'a atfedilen nüshanın aynı olduğu Abdülbaki Çetin tarafından yapılan karşılaştırmalarda da görülmektedir. Kastamonu İl Halk Kütüphanesi 2779'da kayıtlı olan nüshanın benzerlikleri konusunda Abdülbaki Çetin **a.g.m**.'de karşılaştırmalara yer vererek tespitlerde bulunmuştur. Biz bu karşılaştırmaları tek tek inceledik. Ancak burada farklı karşılaştırmalara yer vererek Enfesü'l-Cevâhir'in kime ait olduğunu tespit etmeye çalıştık. Abdülbaki Çetin tarafından ve diğer araştırmacılar tarafından tespit edilemeyen nüshalara ulaştık ve karşılaştırmalarda bunları kullanmayı tercih ettik.

karşılaştırmasını yapmıştır.[171]Bütün bu karşılaştırmalardan anladığımız üzere bu iki eser aynı kalemden çıkmış farklı iki eserdir.

2.6.4. Kütahya Vahit Paşa Kütüphanesi 4286 Numaralı Nüsha

[1 b] (1) *Eʿūẕübi'l-lāhimine'ş-şeyṭāni'r-racīm.* Evvelā bu kitāb-ı ʿazīzi ibtidā ḳılduḳ. Allah'a istiʿāẕe (2) ḳılmaġıla ki emr-i Ḥaḳḳ'a imtiṯāl olınub muḫālefetden ıraġ olına. Zīrā Ḥaḳ Teʿālā ol iki cihān faḫri (3) *Muḥammed Muṣṭafā'ya* ṣalavātü'r-raḥmāni ʿaleyh buyurdı ki : " *Fe iẕā ḳaraʾte'l-Ḳur'āne festeʿiẕ bi'l-lāhi* (4) *mine'ş-şeyṭāni'r-racīm*"[172]. Yaʿnī " Yā Muḥammed Ḳur'ān oḳımaḳ dileseñ ṣıġınġıl Allah'a ol şeyṭān-ı (5) melʿundan ki laʿnet ṭaşıyla ḳovulub merdūd-ı ḥażret olmuşdur. Tā ki seniñle benüm kelāmum (6) arasında vesvese ḳılub, kelām-ı maḫlūḳ ḳarışdurmaya." Çün ol Resūl ki eşref-i mevcudāt (7) idi ve aʿḳal-i ʿuḳalā idi, istiʿāẕeye emr olundı ibtidā-i kelāmda. Pes bize daḫı vācib (8) oldı ki ol istiʿāẕe'i ibtidā'i ḫayrda muḳaddem ṭutavuz. Tā ki şeyṭān anda māniʿ olmaya. (9) Ḫuṣūṣā ki ibtidāʾi kelāmu'l-lah ola, ḳırāʾat-i kelāmu'l-lah ve kitāb-i kelāmu'l-lah ḫud efḍal-i (10) ḫayrātdandur. Pes bunda ibtidā ḳılmaḳ daḫı vācib[173] ola. Andan ötüri anuñ-ıla ibtidā ḳılduḳ.

(11) Suʾāl: Eger eydürlerse ki bu emr-i istiʿāẕe Resulu'l-lāh'a maḫṣūṣ olundı. Girü ḳalan (12) ümmete vucūb[174] neden lāzım oldı?

Cevāb: Biz eydürüz ki ḳaçan sebeb nuzūl ḫāṣ ola (13) ol ḫuṣūṣiyyet ʿumūmi ḥükm māniʿ olmaz. Ve daḫı çün sebeb-i istiʿāẕe ḳırāʾat-i kitābu'l-lah (14) oldı. Pes her kimsede ol sebeb mevcūd ola, gerekdür ki ol müsebbib kim istiʿāẕedür, (15) bile mevcūd ola. Zīrā sebeb müstelzim-i müsebbebdür. Ve daḫı ʿādetdür ki ḳaçan pādişāhdan bir ḫalīfeye (16) ḥükm buyurulsa ki işleye anuñ taḥt-i yedinde dāḫil olanlara daḫı anı işlemek bile lāzım olur. (17) Egerçi ferden ferden her birine ḥükm

[171] Abdülbaki Çeti, **a.g.m**., s. 73 vd.
[172] 16/98
[173] Metinde " evceb" yazmakta.
[174] Bu kelime " vācib" şeklinde olmalı.

irsāl olunmadı. Zīrā cemāʿat-i etbāʿa lāzımdur ki her (18) efʿāl-i merżiyyede metbūʿina muvāfaḳat birle mutābaʿat ḳıla. Çün Resūl'e emr olundı ki (…)

[13 b] … (6)… ***Sūretü Fātiḥātü'l-kitāb, sebʿa āyāt.*** (7) Bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm. " Elḥamdüli'l-lāhi" (8) Rivāyetdür Mücāhid'den (raḍiya'l-lāhu ʿanhu) ki buyurdı: " Bu sūre-i Fātiḥā Medine'de inmişdür. Ammā (9) Ebū Ṣāliḥ, İbn-i ʿAbbas'dan (raḍiya'l-lāhu ʿanhumā) eyle rivāyet ḳıldı kim " Bu sūre Mekke'de inmişdür". Ve baʿżılar (10) didiler kim nıṣfı Medine'de nıṣfı Mekke'de indi. Ammā İmām Faḳīh Ebu'l-Leyṯ (raḥima'l-lāhu) müselsel (11) sened-i ṣaḥīḥ-ile Ebā Hureyre'den (raḍiya'l-lāhu ʿanh) rivāyet ḳıldı kim Resūl (ʿaleyhi's-selām) buyurdı: " Bedürüstī (12) Ḥaḳ Teʿālā'nuñ kitābında bir sūre var kim ḥīç anuñ gibi sūre'i Ḥaḳ Teʿālā bir resūle indürmedi." (13) Anı işidüb Ubeyyi'bn-i Kaʿb ṣordı ki "Yā Resūla'l-lah, ol ne sūredür? Resūl (ʿaleyhi's-selām) didi ki (14) " Yā Kaʿb ben umaram ki sen ḳapudan henüz çıḳmadın anı bilesin." Ubeyyi'bn-i Kaʿb eydür: " Birez kendümi egledüm (15) tā ki anuñ ʿilmi baña ḥāṣıl ola. Resūl (ʿaleyhi's-selām) sukūt ḳıldı. Girü ṣordum "Yā Resūla'l-lāh, ol (16) ne sūredür? Resūl (ʿa.m) buyurdı ki " Yā Ubeyy namazuñda evvel ḳırāʾatuñ nedür? Ben didüm ki "Ümmü'l-Ḳurʾān (17) oḳıran yā Resūla'l-lāh, yaʿnī Fātiḥā sūresini." Resūl (ʿaleyhi's-selām) didi ki ol Tengri[175] ḥaḳḳıçün ki (18) benüm rūḥum anuñ yed-i ḳudretindedür. Allahu Teʿālā dört kitāb içinde bir daḫı aña beñzer sūre indür(19)medi. Ol sebʿa'l-meṯānī ki Ḥaḳ Teʿālā baña virdi, bu sūredür." Ve daḫı Ḳurʾān ʿaẓīm oldur ki Ḥaḳ Teʿālā (20) buyurdı: "*Velaḳad ateynāke sebʿan mine'l-meṯānī ve'l-Ḳuʾāne'l-ʿaẓīm"*[176] Yaʿnī "Yā Muḥammed, ḥaḳīḳat (21) saña sebʿa meṯānī daḫı Ḳurʾān-i ʿāẓīm virdük." Ekṯer ehl-i tefsīr demişlerdür "Murād bu sebʿa meṯānīden bu sūre'i **[14 a]** Fātiḥā'dur.

[175] "Tañrı" şeklinde de okunabilir.
[176] 15/87

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı üzere bu eser "Enfesü'l-Cevâhir"in nüshası niteliğindedir. Eserin ikinci cildi Enʿam Suresi'nden başlamaktadır. Bu ciltte yer alan Enʿam Suresi'yle BEYEK Ulucami 436 numaradaki nüshayı karşılaştırdığımızda birebir uyduğunu tespit ettik. Her iki eserde de nüsha farkından kaynaklanan bazı kelime değişimlerini görmek de mümkündür. Çalışmamızın hacim ve zamanımızın elvermemesinden dolayı okuduğumuz bütün örnek bölümleri aktaramadık. Ancak bütün bu karşılaştırmalar neticesinde Ebu'l-Leys Tercümesi'nin Mûsâ bin Hacı Hüseyin el-İznikî tarafından yapıldığını söyleyebiliriz. Bu bölümlerin karşılaştırmasından hariç yukarda nüsha tanıtırken belirttiğimiz nüshaları ve Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan nüshaları karşılaştırma imkânı bulduk. Süleymaniye Kütüphanesi Mihrişah Sultan nr. 9'da yer alan nüsha Mihrişah Sultan adına özel olarak istinsah edilmiştir. Altın yaldız kaplamalı ve sırmalı olan bu eser nesih hattı ile yazılmıştır. Eserin tamamının tek bir cilt altında bir bütün olarak yer alması bakımından da bu nüsha oldukça önemlidir.

2.7. ESER ÜZERİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyin el-İznikī'nin *Enfesü'l-Cevāhir* adlı eseri üzerinde tarafımızdan yüksek lisans çalışması yapılmıştır. Daha önce de bahsettiğimiz üzere, bu eser İznikî'den başka İbn-i Arabşah ve Ahmed-i Dâʾî'ye de atfedilmiştir. Birçok araştırmacı tarafından Ahmed-i Dâ'î'ye ait olduğu düşünülmüş ve bu isimle bazı çalışmalara konu olmuştur. Biz bu çalışmaların birçoğunu yakından inceleme fırsatı bulduk. Bu çalışmalarda belirtilen nüshaları incelediğimiz gibi daha pek çok nüshayı da temin etme ve inceleme imkânımız oldu. Daha sonra ayrıntılı olarak bu nüshaları karşılaştırarak bu eserin aslında Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyin el-İznikī'ye ait olduğunu tespit etmiş olduk. Yukarda bu karşılaştırmalardan bir kısmına yer verdik. Şimdi tespit edebildiğimiz akademik çalışmaları şu şekilde belirtelim:

- İsmail Taş, **15. Yüzyıla Ait "Enfesü'l-Cevâhir" Adlı Yazma Üzerinde Dil İncelemesi (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük)**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul 2008

- Yasemin Özdemir, *Ahmed- Dâ'î Tercüme-i Tefsîr-i Ebü'l-Leys-i Semerkandî, (1a-44a), (Giriş-Metin-Sözlük),* Marmara Ü., SBE., Türkiyat Araştırmaları Enst., (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2000.

- Aslı Budak, *Ahmed- Dâ'î Tercüme-i Tefsîr-i Ebü'l-Leys-i Semerkandî, (45b-91a), (Giriş-Metin-Dizin),* Marmara Ü., SBE., Türkiyat Araştırmaları Enst., (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2002.

- Sema Gonca, *Ahmed- Dâ'î Tercüme-i Tefsîr-i Ebü'l-Leys-i Semerkandî, (A'raf Suresi), (Giriş-Metin-Sözlük),* Marmara Ü., SBE., Türkiyat Araştırmaları Enst., (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2002.

- Hatice Koç, *Ahmed- Dâ'î Tercüme-i Tefsîr-i Ebü'l-Leys-i Semerkandî, (En'âm Suresi), (Giriş-Metin-Dizin),* Marmara Ü., SBE., Türkiyat Araştırmaları Enst., (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2002.

- Birgül Yılmaz, *Ahmed-i Dâ'î Tercüme-i Tefsîr-i Ebü'l-Leys-i Semerkandî, (Âl-i İmran Suresi), (Giriş-Metin-Dizin),* Marmara Ü., SBE., Türkiyat Araştırmaları Enst., (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2002.

- Elif Topaloğlu, *Ahmed-i Dâ'î Tercüme-i Tefsîr-i Ebü'l-Leys-i Semerkandî, (Nisa Suresi), (Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım),* Marmara Ü., SBE., Türkiyat Araştırmaları Enst., (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2003.

- Hasan Dalkıran, *Ahmed-i Dâ'î Tercüme-i Tefsîr-i Ebü'l-Leys-i Semerkandî, (Yusuf-Ra'd-İbrahim Sureleri), (Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*, Marmara Ü., SBE., Türkiyat Araştırmaları Enst., (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006.

- Rabia Aksu, *Ahmed-i Dâ'î Tercüme-i Tefsîr-i Ebü'l-Leys-i Semerkandî, Enfal ve Tevbe Sureleri, (68b/19-114b/11), (Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*, Marmara Ü., SBE., Türkiyat Araştırmaları Enst., (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006.

- Ulviye Uğursal, *Ahmed-i Dâ'î Tercüme-i Tefsîr-i Ebü'l-Leys-i Semerkandî, (Yunus ve Hud Sureleri),(114b/12-151b/01), (Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*, Marmara Ü., SBE., Türkiyat Araştırmaları Enst., (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007.

- Güven Sarı, *Ahmed-i Dâ'î Tercüme-i Tefsîr-i Ebü'l-Leys-i Semerkandî, (142/35a-82b), (Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*, Marmara Ü., SBE., Türkiyat Araştırmaları Enst., (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007

- Yasemin Ay, *Ahmed-i Dâ'î Tercüme-i Tefsîr-i Ebü'l-Leys-i Semerkandî, (143/50a-103b)), (Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*, Marmara Ü., SBE., Türkiyat Araştırmaları Enst., (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007.

- Mehmet Ertik, *Ahmed-i Dâ'î Tercüme-i Tefsîr-i Ebü'l-Leys-i Semerkandî, (103b-154b), (Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*, Marmara Ü., SBE., Türkiyat Araştırmaları Enst., (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007.

- Ayşenur Alakese, *Ahmed-i Dâ'î'nin Ebü'l-Leys Tefsiri Tercümesi (197b-231 yaprakları arası) Ma'ide Suresi (Dil incelemesi-Metin-Dizin)*, Mimar Sinan Ü., SBE., Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2002.

- Ali Çiçek, *Ahmed-i Dâ'î Tercüme-i Tefsir-i Ebü'l-Lesy es-Semerkandi Tefsirinin İlk Üç Suresinin Dil Özellikleri (İnceleme-Metin-Dizin)*, Atatürk Üniversitesi, SBE., Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Basılmamış) Doktora Tezi, Erzurum 2003.

- Evren Gökkaya, *Ahmed-i Dâ'î Tercüme-i Tefsîr-i Ebü'l-Leys-i Semerkandî,* (142/132a-142/188a), (Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım), Marmara Ü., SBE., Türkiyat Araştırmaları Enst., (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008

- Ömer Daşdelen, *Ahmed-i Dâ'î Tercüme-i Tefsîr-i Ebü'l-Leys-i Semerkandî,* (189b-233a), (Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım), Marmara Ü., SBE., Türkiyat Araştırmaları Enst., (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008

- Pınar Vursun, *Ahmed-i Dâ'î Tercüme-i Tefsîr-i Ebü'l-Leys-i Semerkandî,* (142/188b-195b), (143/01a-50a), (Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım), Marmara Ü., SBE., Türkiyat Araştırmaları Enst., (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008

- Şahabettin Gedik, *Ahmed-i Dâ'î Tercüme-i Tefsîr-i Ebü'l-Leys-i Semerkandî,* (142/82b-142/132a), (Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım), Marmara Ü., SBE., Türkiyat Araştırmaları Enst., (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008

- Yusuf Aktaş, *Ahmed-i Dâ'î Tercüme-i Tefsîr-i Ebü'l-Leys-i Semerkandî,* (141/233a-243a), (142/01a-35a), (Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım), Marmara Ü., SBE., Türkiyat Araştırmaları Enst., (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008

II. BÖLÜM

1. TERCÜME-İ TEFSİRİ'L-LÜBÂB ESERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

1.1. ESERİN ADI

Eserlerinden ve kaynaklarda belirtilen bilgilere göre, Musa bin Hacı Hüseyin İznikî yaşadığı devrin önemli âlimlerinden birisidir. Telif ve tercüme ettiği eserlerinden anlaşıldığı üzere eserlerine isim koyma geleneğine sahiptir. Ancak isim olarak sadece tercüme ifadesini kullandığı da görülmektedir. Ayrıca mütevazı şahsiyeti eserlerinde kendi isminden bahsederken de öne çıkmaktadır. İznikî'nin eserlerinden birisi olan ve incelemesini yaptığımız BEYEK Ulu Camii 435 numaralı yazma eserden tespit ettiğimize göre bu eserin ismi Tercüme-i Tefsiri'l-Lübâb şeklinde olmalıdır. Bu bakımdan eserin ismini tezimizde Tefsiri'l-Lübâb Tercümesi olarak belirttik. Bu esere İznikî'nin ayrıca özel bir isim verdiği bilgisine araştırmalarımız sonucunda rastlayamadık.

BEYEK Ulu Camii 435 numarada ferağ kaydında eserin ismi şu şekilde geçmektedir:

> **[382b] …** (4) Elḥamdüli'l-lāhi ʿalā naʿmām. Ve seʿati fażlihi ve iḥsānihi ve ceʿale lī ʿavnehu ʿale itmāmihi. (5) Ḳad vaḳaʿa'l-ferāgu min tercemeti hāze'l-kitābi'l-müsemmā bi't-Tefsīri'l-Lübāb min lisāni'(6)l-Arab ʿalā lisāni't-Türkī ʿalā yedi'l-mütercimi'l-müʾellifi'l-lezī huve efḳaru'l-ʿibādi (7) ve ḳalīlu'z-zādi mine'l-ʿilmi ve'l-ʿameli ve eḍāʿa ʿumrehū fī tūli'l-emeli Ebū'l-Fażli (8) Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyn bin ʿÌsā el-İznīḳī ʿafa'l-lāhu ʿanhum ve li-cemīʿi'l-müʾminīne (9) ve'l-müʾmināti fī evāḫiri şehr-i rabīʿi'l-āḫiri bi-fażlihi'l-ḳādiri (10) fī yevmi'l-aḥadi vaḳteʾḍ-ḍuḫā ʿinde vuṣūli tāriḫi'l-(11)hicriyyi ilā ṣemānin ve ṣelāṣīne ve ṣemāni mietin[1]. Elḥamdüli'l-lāhi vahdehū ve naṣara ʿabdehū (13) ʿalā itmāmi hāze'l-kitābi'l-mübāreki. (14) İnnehū veliyyun, li-külli iḥsānin. (15) Ve huve erḥamu'(16)r-rāḥimīne. (17) Seʿaytu fī tercemeti heẕe'l-kitābi, bi'l-istiʿāneti min ʿavni'l-meliki'l-vahhāb ve elhemenī min ʿindihi bi

[1] 25 Rebiyülahir 838, Pazar/28 Kasım 1434, Pazar

fetḥi'l-bāb (18) ilā en ḥatemtuhu ʿale's-sevāb. Fe raḥima'llāhu imre en yenẓuru fi'l-kitāb ve'htedā ileyye bi-fātiḥeti'l-kitāb.[2]

İznikî'nin bu eserinin üçüncü cildini Topkapı Sarayı Yazma Eserler Kütüphanesi K561 numarada tespit ettik. Bu nüshada ise eserin ismi şu şekilde yer almaktadır:

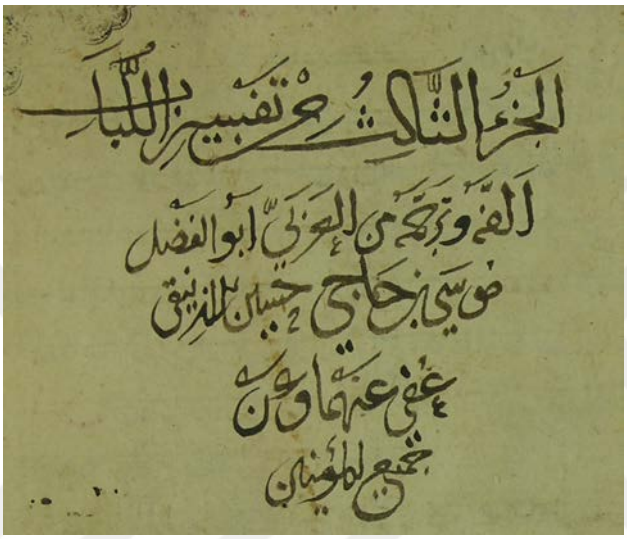

[1a] (1) el-cüzi'ş-şāliş̱ü min Tefsīri'l-Lübāb, (2) ellefehu ve tercemehu min el-ʿArabiyye Ebū Faẓl (3) Mūsā bin Ḥācı Hüseyn el-İznīḳī (4) ʿafī ʿanhumā ve ʿanh (5) cemīʿi'l-müʾminīn.

Yukardaki verdiğimiz örneklerden de anlaşılacağı üzere eserin ismini "Tercüme-i Tefsiri'l-Lübâb" olarak tespit ettikten sonra eserin ismini Türkçe tamlama şekline getirerek "Tefsiri'l-Lübâb Tercümesi" şeklinde ifade etmeyi uygun bulduk.

1.2. KONU, ŞEKİL, HACİM

Çalışmamızın esasını teşkil eden Tefsiri'l-Lübab Tercümesi, Hâzin el-Bağdadî'nin Beydâvî tefsirini te'vil yoluyla Arapça olarak kaleme aldığı Lübabü't-te'vîl fî Ma'âni't-tenzîl eserinin Türkçeye tercümesidir. Bu eser, Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyin İznikī tarafından tercüme edilmiştir. Hâzin tefsirinin Arapça aslından

[2] Arapça kısımların okunmasında yardımcı olan İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri ve Edebiyatı Bölümü Başkanı Prof. Dr. Hüseyin Yazıcı'ya teşekkürlerimi sunarım.

yaptığımız karşılaştırmalarda eserin birebir tercümesinin yapılmadığı, İznikî'nin eseri kendine özgün tercüme ettiği anlaşılmaktadır. Arapça aslında belirtilen kavramların Türkçe tercümede kendine özgü bir biçimde işlenmesi bizi bu sonuca götüren delillerden birisidir.

Çalışmamıza esas olarak aldığımız BEYEK Ulu Cami 435 numarada kayıtlı eserin ikinci cildi olan yazmayı incelediğimizde, kütüphane kayıtlarından da anlaşılacağı üzere, 271x180 mm en ve 194x117 boy olmak üzere 382 varaktan oluşmaktadır. Her bir sayfada 19 satır harekeli nesih ile yazılmıştır. Bu nüshanın araştırıcılar tarafından[3] ve kütüphane kayıtlarında müellif hattı olduğu bildirilmektedir. Bizim kanaatimiz de bu eserin müellif hattı olmasının kuvvetle muhtemel olduğu yöndedir. Eser, kahverengi deri ciltli, şemseli, aharlı kâğıttandır. Sure başlıkları ve ayetler kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

İncelemesini yaptığımız BEYEK Ulu Cami 435 numaralı yazma, Kur'an-ı Kerim'in Âl-i İmrân suresi 92. ayetinden başlayıp Hûd suresinin sonuna kadar olan kısmının tercümesini ihtiva etmektedir.

Topkapı Sarayı Müzesi Koğuşlar Kitaplığı K561 numarada kayıtlı bulunan üçüncü cildi ise Kur'an-ı Kerim'in Yûsuf suresinden başlayıp Hac suresinin sonuna kadar olan kısmının tercümesini ihtiva etmektedir. Ancak çalışmamızın imkân ve zaman sınırlamasından dolayı ikinci cilt çalışmamızın esasını teşkil etmektedir.

Tefsirü'l-Lübab Tercümesi, devrin dil yapısını, kelime hazinesini, anlam dünyasını ve düşünce yapısını çok ince bir çizgiyle bizlere sunmaktadır.

1.3. NÜSHALARI VE ÜZERİNDE ÇALIŞTIĞIMIZ NÜSHANIN TANIMI

Ebu'l-Fazl Musa bin Hacı Hüseyin el-İznikî tarafından tercüme edilen Tefsiri'l-Lübâb Tercümesi adeta bir telif eser niteliği taşımaktadır. Bu derece önemli

[3] Bkz.: Hikmet Özdemir, **Mūsā Ḥācı Ḥüseyin el-İznikī, Hayatı ve Eserleri**, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Ankara 1980, s. 12.
Ayrıca bkz.: Abdulbaki Çetin, "**Ebu'l-Leys Semerkandî Tefsirinin Türkçe Tercümesi Üzerine**", Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Konya, Haziran 2007, s. 63.

bir eserin kütüphanelerde pek çok nüshası bulunacağı kanaatiyle araştırmalarda bulunduk. Ayrıca daha önce yapılan pek çok çalışmayı inceledik. Bu araştırmalar neticesinde Musa bin Hacı Hüseyin İznikî'nin Hâzin el-Bağdadî'nin Beydâvî tefsirini te'vil yoluyla Arapça olarak kaleme Lübabü't-te'vîl fî Ma'âni't-tenzîl eserini tercüme ettiğini, ayrıca Ebu'l-Leys es-Semerkandî'nin Tefsir-i Ebu'l-Leys eserini Türkçeye tercüme ettiği kanaatine vardık. Kanaatimizce, Mûsâ bin Hacı Hüseyin el-İznikî öncelikle Hâzin'den Tefsiri'l-Lübab eserini tercüme etmiş ve daha sonra da Ebu'l-Leys es-Semerkandî'den Tefsir-i Ebu'l-Leys eserini tercüme etmiştir. Bu konudaki tartışmaları ve tespitlerimizi daha önceki çalışmalarımızda ve tezimizin ilgili yerlerinde izah etmiştik.

Araştırmalarımız neticesinde Tefsiri'l-Lübâb Tercümesinin kütüphanelerde ikinci ve üçüncü cildini tespit ettik. Bu ciltlerin her birinin tek nüshasından başka nüshalarına rastlayamadık. Hatta bu tespit ettiğimiz yazmalar da kütüphane kayıtlarında farklı isimlerde kayıtlı yer almaktaydı. İkinci cilt olarak tespit ettiğimiz BEYEK UC435 numarada kayıtlı yazma Enfesü'l-Cevâhir adıyla kayıtlıydı. Üçüncü cilt olarak tespit ettiğimiz Topkapı Sarayı Müzesi Yazma Eserler Kütüphanesi K561 numarada kayıtlı olan yazma ise Tefsir-i Ebu'l-Leys adıyla kayıtlı bulunmaktaydı. İncelemelerimiz ve nüsha karşılaştırmalarımız sonucunda BEYEK Ulu Cami 435 numarada kayıtlı yazmanın Tefsiri'l-Lübâb Tercümesinin ikinci cildi olduğu, Topkapı Sarayı Müzesi Yazma Eserler Kütüphanesi K561 numarada kayıtlı olan yazmanın ise Tefsiri'l-Lübâb Tercümesinin üçüncü cildi olduğu kanaatine vardık. Tefsiri'l-Lübâb Tercümesinin birinci ve dördüncü ciltlerine rastlayamadık.

Ulu Cami 435 numaralı yazmada bu eserin birinci cildinde değinilen konulara tekrar değinildiği bilgisine ulaştığımızdan birinci cildin varlığı kanaati kuvvet kazanmıştır. Ayrıca, tarafımızdan eserin üçüncü cildi Topkapı Sarayı Yazma Eserler Kütüphanesi Koğuşlar 561 numarada tespit ve temin edilmiştir.

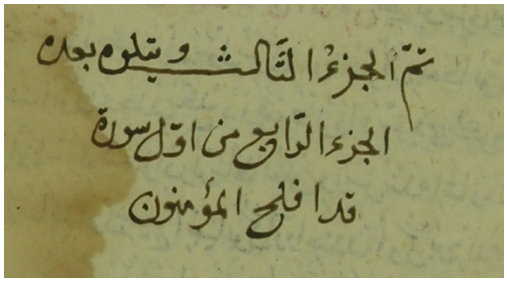

[305b] …

Temme el-cüzi’ṣ-ṣāliṣü ve yetlū baʿde el-cüzʾi’r-rābiʿa min evvel sūreti ḳad eflaḥ, el-müʾminūn.

Topkapı Sarayı Müzesi Koğuşlar Kitaplığı K561 numarada kayıtlı olan Tercüme-i Tefsiri’l-Lübâb eserinin üçüncü cildinin sonunda dördüncü cildin var olduğu ve Kur’ân-ı Kerim’in **2**3. suresi olan Mü’minûn suresi ile başlayacağı anlaşılmaktadır. Bu da bize İznikî’nin bu eseri yarım bırakmayıp tamamladığını göstermektedir.

Topkapı Sarayı Müzesi Koğuşlar Kitaplığı K561 numarada kayıtlı bulunan üçüncü cildi ise Kur’an-ı Kerim’in Yûsuf suresinden başlayıp Hac suresinin sonuna kadar olan kısmının tercümesini ihtiva etmektedir. TS K561 numaradaki yazma BEYEK Ulu Cami 435 numaradaki yazma ile aynı ölçülere sahiptir. Ayrıca 305 varak olup her bir satırda 19 satır vardır. Ayetler kırmızı mürekkeple, metin kısmı ise siyah mürekkeple yazılmıştır. Tarafımızdan 309 poz olarak temin edilmiştir.

Topkapı Sarayı Müzesi Koğuşlar Kitaplığı K561 numaralı yazmadan örnek sayfa

Üzerinde çalıştığımız nüsha Tefsiri'l-Lübâb eserinin BEYEK Ulucami 435 numarada bulunan ikinci cildidir. Kütüphane kayıtlarından da anlaşılacağı üzere, 271x180 mm en ve 194x117 boy olmak üzere 382 varaktan oluşmaktadır. Her bir sayfada 19 satır harekeli nesih ile yazılmıştır.

1a'da sayfanın üst kısmında üzeri çizilerek iptal edilmiş yazmanın Arap harfli eski kayıt numarası yer almaktadır. "*numro 142*" yazan bu bölüm oldukça belirsizleşmiştir. Sağ üst köşede bugünkü numarası olan 435 rakamı yer almaktadır. Hemen onun altında, muhtemelen kütüphane personeli veya bir araştırmacı tarafından Arap harfleriyle yazılmış, *Tefsîrü Enfesi'l-Cevâhir* yazısı yer almaktadır. Bu kayıt birinci cilt ve ikinci cildin karşılaştırmasını yaptığımızda ve ferağ kaydını incelediğimizde görüleceği üzere yanlış bir değerlendirmedir.[4] Eserde, bu el yazısının altında Kütüphane etiketi yer almaktadır. Günümüz alfabesiyle, "*Bursa Genel Kitaplığı, Kısım: Ulucami, Tasnif N:-, Kayıt No: 435"* kaydı yer almaktadır. Sözünü ettiğimiz etiketin altında Umur Bey'in 853/1449 tarihli vakfiyesi bulunmaktadır.[5]

Ferağ kaydı:

[382b] … (4) Elḥamdüli'l-lāhi ʿalā naʿmām. Ve seʿati faẕlihi ve iḥsānihi ve ceʿale lī ʿavnehu ʿale itmāmihi. (5) Ḳad vaḳaʿa'l-ferāgu min tercemeti hāze'l-kitābi'l-müsemmā bi't-Tefsīri'l-Lübāb min lisāni'(6)l-Arab ʿalā lisāni't-Türkī ʿalā yedi'l-mütercimi'l-müʾellifi'l-lezī huve efḳaru'l-ʿibādi (7) ve ḳalīlu'z-zādi mine'l-ʿilmi ve'l-ʿameli ve eḍāʿa ʿumrehū fī tūli'l-emeli Ebū'l-Faẕli (8) Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyn bin ʿÌsā el-İznīḳī ʿafa'l-lāhu ʿanhum ve li-cemīʿi'l-müʾminīne (9) ve'l-müʾmināti fī evāḫiri şehr-i rabīʿi'l-āḫiri bi-faẕlihi'l-ḳādiri (10) fī yevmi'l-aḥadi vaḳteʾḍ-ḍuḥā ʿinde vuṣūli tāriḫi'l-(11)hicriyyi ilā ṣemānin ve ṣelāṣīne ve ṣemāni mietin[6]. Elḥamdüli'l-lāhi vahdehū ve naṣara ʿabdehū (13) ʿalā itmāmi hāze'l-kitābi'l-mübāreki. (14) İnnehū veliyyun, li-külli iḥsānin. (15) Ve huve erḥamu'(16)r-rāḥimīne. (17) Seʿaytu fī tercemeti heẕe'l-kitābi, bi'l-istiʿāneti min ʿavni'l-meliki'l-

[4] Bu kaydın yanlış bir değerlendirme olduğu hakkında ayrıntılı deliller için bkz.: Abdülbaki Çetin, **a.g.m**., s. 60-74.

[5] Bu vakfiye için bkz.: Murat Yüksel, **" Kara Timurtaş-oğlu Umur Bey'in Bursa'da Vakfettiği Kitaplar ve Vakıf Kayıtları"**, Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı: 31, İstanbul, Ağustos 1984, s. 141-142.

[6] 25 Rebiyülahir 838, Pazar/28 Kasım 1434, Pazar

vahhāb ve elhemenī min ʿindihi bi feṭḥi'l-bāb (18) ilā en ḥatemtuhu ʿale's-sevāb. Fe raḥima'llāhu imre en yenẓuru fi'l-kitāb ve'htedā ileyye bi-fātiḥeti'l-kitāb.[7]

İncelemiş olduğumuz bu nüsha aşağıda tablo halinde de belirttiğimiz üzere ʿÂl-i ʿİmrān suresinin 92. ayetiyle başlar Hūd suresinin sonuna kadar devam eder.

1.4. YAZILIŞ TARİHİ

Çalışmamıza konu edindiğimiz BEYEK 435 numaralı yazmanın ferağ kaydına göre eser 25 Rebiyülahir 838, Pazar/28 Kasım 1434, Pazar tarihinde yazılmıştır.

[382b] … (4) Elḥamdüli'l-lāhi ʿalā naʿmām. Ve seʿati faẓlihi ve iḥsānihi ve ceʿale lī ʿavnehu ʿale itmāmihi. (5) Ḳad vaḳaʿa'l-ferāgu min tercemeti hāze'l-kitābi'l-müsemmā bi't-Tefsīri'l-Lübāb min lisāni'(6)l-Arab ʿalā lisāni't-Türkī ʿalā yedi'l-mütercimi'l-müʾellifi'l-lezī huve efḳaru'l-ʿibādi (7) ve ḳalīlu'z-zādi mine'l-ʿilmi ve'l-ʿameli ve eḍāʿa ʿumrehū fī tūli'l-emeli Ebū'l-Faẓli (8) Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyn bin ʿÌsā el-İznīḳī ʿafa'l-lāhu ʿanhum ve li-cemīʿi'l-müʾminīne (9) ve'l-müʾmināti fī evāḫiri şehr-i rabīʿi'l-āḫiri bi-faẓlihi'l-ḳādiri (10) fī yevmi'l-aḥadi vaḳteʾḍ-ḍuḥā ʿinde vuṣūli tāriḫi'l-(11)hicriyyi ilā ṣemānin ve ṣelāṣīne ve ṣemāni mietin[8]. Elḥamdüli'l-lāhi vahdehū ve naṣara ʿabdehū (13) ʿalā itmāmi hāze'l-kitābi'l-mübāreki. (14) İnnehū veliyyun, li-külli iḥsānin. (15) Ve huve erḥamu'(16)r-rāḥimīne. (17) Seʿaytu fī tercemeti heẕe'l-kitābi, bi'l-istiʿāneti min ʿavni'l-meliki'l-vahhāb ve elhemenī min ʿindihi bi feṭḥi'l-bāb (18) ilā en ḥatemtuhu ʿale's-sevāb. Fe raḥima'llāhu imre en yenẓuru fi'l-kitāb ve'htedā ileyye bi-fātiḥeti'l-kitāb.

Eserin, 1a kısmında kütüphane etiketi yer almaktadır. Kütüphane etiketinin hemen altında günümüz alfabesiyle, "*Bursa Genel Kitaplığı, Kısım: Ulucami, Tasnif N:-, Kayıt No: 435"* kaydı yer almaktadır. Sözünü ettiğimiz etiketin altında Umur Bey'in 853/1449 tarihli vakfiyesi bulunmaktadır.[9]

---

[7] Arapça hateme kısmının okunmasında yardımcı olan İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri ve Edebiyatı Bölümü Başkanı Prof. Dr. Hüseyin Yazıcı'ya teşekkürlerimi sunarım.

[8] 25 Rebiyülahir 838, Pazar/28 Kasım 1434, Pazar

[9] Bu vakfiye için bkz.: Murat Yüksel, **a.g.m.**, s. 141-142.

1.5. TERCÜME-İ TEFSİRİ'L-LÜBÂB'IN ŞEKİL VE İMLA ÖZELLİKLERİ

Tefsirü'l-Lübâb Tercümesi, devrin dil yapısını, kelime hazinesini, anlam dünyasını ve düşünce yapısını çok ince bir çizgiyle bizlere sunmaktadır.

Çalışmamıza temel teşkil eden BEYEK Ulu Cami 435 numaralı yazmada, Arapça kelimelerin karşılanmasında Türkçe kelimelerin kullanımı oldukça fazla ve düzenlidir. Ayrıca eserin dil özelliklerine baktığımızda Eski Anadolu Türkçesi döneminin dil özelliklerinin kullanıldığı görülmektedir. Kimi zaman eski şekillerin de devam ettiği görülmekle birlikte eser büyük oranda Eski Anadolu Türkçesi dönemi dil özelliklerinin kullanıldığı görülmektedir.

Eserin şekil ve imla özelliklerini örnek şeklinde gösterecek olursak;

[1b] (1)" بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ " [10]. (2) "لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ"[11]. İşāret bu āyet taḥḳīḳında budur kim (3) "Siz ol bārruñ kim Ḥaḳ Taʿālā'dur; birrine ve iḥsānına ulaşmazsız, tā ol sevdügüñüz (4) nesne ki nefsüñüzdür, anuñ yolına infāḳ itmeyince". Zīre ḫalḳa dükelinden sevgülü gendü (5) nefsleridür. "وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ"[12]. Yaʿnī[13], her nesne ki nefsüñüzden Allāhu Taʿālā (6) rıżāsı-çün infāḳ idesiz, bedürüstī Ḥaḳ Taʿālā anı bilür, siz ne ḳadar anuñ yolında olasız, (7) ol daḫı sizi ol ḳadar rıżāsı içinde ṭutar. Zīre her kimüñ ki saʿyı Allāh-içün ola Ḥaḳ (8) Taʿālā'nuñ daḫı raḥmeti ve rıżāsı anuñ-içün olur. Şol kelebecük ki gendüyi oda urur, (9) gendüyi ol oda urduġı ḳadar ol şuʿleden ḥaẓẓ alur, fehm-ile teʾemmül it, añlıyasın. (10) Andan ḳanḳı

[10] Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla

[11] Kur'an, (Âl-i İmran) 3/92: Sevdiğiniz şeylerden (Allah yolunda) sadaka vermedikçe asla 'iyi'ye (hayra, takvâya, Allah'ın rızasına) erişemezsiniz. Her ne sarf ederseniz, şüphesiz Allah onu hakkıyla bilen (ve onun mükâfatını veren)dir. [krş. Kur'an, (Bakâra) 2/177]

[12] Kur'an, (Âl-i İmran) 3/92

[13] Yaʿnī: Yani, (Yâni) Bundan maksat, demek, demek isteniyor ki.

ṭaʿām ḥalāl-ıdı Benī İsrāʾīl üzere, andan ḫaber virüp buyurdı ki كُلُّ الطَّعَامِ (11) كَانَ حِلًّا لِبَنِي إِسْرَائِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَائِيلُ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَاةُ قُلْ (12) فَأْتُوا بِالتَّوْرَاةِ فَاتْلُوهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ”[14]. İşāret bu āyetler taḥḳīḳında budur ki (13) “Bedürüstī, Allāhu Taʿālā bu ḫalḳı üç ṣınıf üzere yaratdı: Bir ṣınıf, andan melek-i ruḥānī-(14)dür ki ʿılvīdür ve laṭīf ü nūrānīdür. Anlaruñ ġıdāların gendü cinslerinden ḳıldı ki ẕikr-(15)dür. Anları ʿibādet-içün yaratdı. Ve bir ṣınıf daḫı anlardan ḫayvān-ı cismānīdür ki siflīdür, (16) keṣīf-i ẓulmānīdür. Anlaruñ ġıdāsın daḫı gendü cinslerinden ḳıldı ki ṭaʿāmdur. Buları daḫı (17) ʿibret-içün ve ḫıdmet-içün yaratdı. Ve bir ṣınıf daḫı bulardan insāndur ki terkīb olınmış-(18)dur, melek-i rūḥānīden ve ḫayvān-ı cismānīden. Bularuñ daḫı ġıdāların gendü cinslerinden ḳıldı. (19) Rūḥānīlerinüñ ġıdāları ẕikrdür ve cismānīlerinüñ ġıdāları[15] ṭaʿāmdur; buları daḫı

[14] Kur’an, (Âl-i İmran) 3/93: “Tevrat'ın indirilmesinden önce İsrail'in kendilerine haram ettiğinden başka bütün yiyecekler İsrailoğullarına helal idi; "Doğru sözlü iseniz Tevrat'ı getirip okuyun".

[15] ġıdāları: dal (د) harfi ile yazılmış; metin içerisinde zel (ذ) harfi ile yazıldığı yerler de mevcut, metnin genel özelliği zel (ذ) harfi ile yazılmasıdır.

BEYEK Ulu Cami 435 numaralı yazma 1b varağı

1.5.1. YAZIM, SES VE ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

Çalıştığımız eser anlaşıldığı üzere Eski Anadolu Türkçesi dil özelliklerini gösteren bir metindir. Metnimizde hem eski Türk yazı dili geleneğini devam ettiren özellikler hem de Arap-Fars yazı dili geleneğinden aktarılmış özellikler karışık olarak yer almaktadır. Ancak bazı Arapça kelimelerin Türkçe telaffuz özelliğine göre yazıldığı görülmektedir. Bu da bize metnimizde konuşma dilinin yazı diline yakınlığını göstemektedir.

Metnimizde, Türkçe kelimelerin yazılışları bakımından en dikkat çeken yönü, ünlülerin yazılışında kendini göstermektedir. Ünlüler bazan hareke işaretleri ile bazan da imlâ harfleri denilen elif (ا), vav (و) ve ye (ى) ile yazılmıştır. Bunların kullanılışında da belirli bir kural yoktur, bazan bir kelimenin aynı sayfa içerisinde bile bir kaç türlü yazıldığı görülmektedir.[16] Çalışmamızın bu bölümünde, yazım özellikleri ve kelimelerin ses bilgisi özellikleri gösterilmiştir. Bunun yanında incelenen varaklarda tespit edilen çekim ve yapım ekleri de değerlendirilerek şekil bilgisi açısından ele alınmıştır.

ÜNLÜLERİN YAZILIŞI

a ve e ünlüsünün yazılışı

İncelenen varaklarda kelime başında a- ünlüsü için üstün veya üstünlü elif kullanılmıştır. Genel olarak bu devre metinlerinde ve çalıştığımız metinde a ünlüsü için üstün işareti (ـَ) , elifin (ا)değişik şekilleri ve he (ه) harfi kullanılmıştır.

anlar 1b/14, 1b/15, anlaruñ 1b/16

Ön seslerde, üstünlü elif veya üstün a ünlüsünü göstemek için kullanılmıştır.

İlk hecede a ünlüsü bazen üstünlü elif (ٱ) ile yazılmıştır.

yavuz 3b/18, yazdı 116a/13, bulara 116a/12

şanurlar 132a/13,169a/16;

a ünlüsü metin içerisinde bazı kelimelerde medli elif ile yazılmıştır.

---

[16] Mustafa Özkan, **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi**, Filik Kitabevi Yay., İstanbul 2013, s. 91.

aġaçdan 174b/6-7, anuñ 174b/10

İç seste bulunan a ünlüsü ya yalnızca elif ile yahut üstün ile kullanılmıştır, işaretsiz olarak kullanıldığı da olmuştur.

bañа 179a/2, ṭavarlarına 233a/1

ḳalalar 3116a/15 olasın 144a/18

e ünlüsü ilk seste üstün veya elif ile yazılmaktadır. İç seslerde elif ile gösterildiği gibi üstün ile de gösterilmiştir.

bilmezem 344b/4 eger 344b/12 eylemekden 111b/5

işlenür 28b/9 senüñ 114b/7

Son ses durumunda a ünlüsü üstün (ـَ), elif (ا) , bazan da üstünlü he (ہَ) ile karşılanmıştır.

bile 120b/7 böyle 50a/17 kimseye 54a/14 ögrene 149/13

ı ve i ünlülerinin yazılışı

Ön ses durumunda bu ünlüler ya esreli elif (اِ) ya da esreli elif ye (اِی) ile yazılmaktadırlar. Çoğunlukla hareke ile yazılmaktadır.

ırmaḳları 31b/15

indürdi 76b/11

itmek 78a/6

iderlerdi 78b/4

idersiz 83b/1

ıraḳ 87a/18

İç ses durumunda -ı-, -i- ünlüleri ya esre ile (ـِ) ya da esreli ye (ـِی) ile yazılmaktadır. Ayrıca sadece ye (ـِی) ile de yazılmaktadır.

dilese 69a/6

bilmedin 197b/15

dileseñüz 39b/1

içinde 198a/15

itdiler 199a/17

bizi 199b/9

Son seste ı ve i harfi y (ي) ile yazılmıştır.

yiri 108a/13

günlerine 298b/11

iderdi 340a/6

virdi 340a/11

diri 345b/19

biri 368a/6

o ve ö ünlüsünün yazılışı

İncelenen varaklarda kelime başında o- ünlüsü elif ve ötreli vav ile gösterilmiştir. Yer yer ötre ile o veya ö'nün gösterildiği görülmektedir. Kalınlık, incelik, darlık ve genişlik bakımından ayrıcı işaret olarak hareke kullanıldığı görülmektedir. Metnimizde kelime başında elif+vav, kelime içinde ise vav kullanılmıştır. Ancak, bazı kelimelerde kalınlık- incelik, darlık-genişlik bakımından ayırıcı işaretler kıllanılmadığından bu ünlülerin yazılışları aynıdır.

od 371a/5

ol 371a/8

ol-sun 371a/8

oġlan 372b/9

olur 374b/3

oldı 375b/9,

oturmışlardı 24a/4

öldi 2a/4

oġlı 94b/1

ötrüdür 108a/18

İlk hecelerde o ve ö ünlüleri elif+vav ile yazılırken iç hecelerde ünsüzle başlayan ilk hecelerde vav bulunur, birleşik kelimeler hariç o ve ö ilk heceler dışında sonraki kelimelerde hareke ile gösterilmiştir. Hareke kullanılmadığı kelimeler de bulunmaktadır.

yoḳ 117b/13

gökde 7a/11

görklü 7a/16

sözleri 16b/16

ḳoşulmış 66a/14

u ve ü ünlülerinin yazılışı

Bu ünlülerin yazılışları o ve ö ünlülerinin yazılışlarıyla aynı olmakla birlikte ilk hecenin dışındaki hecelerde de bulunabilir. Elif+vav ile yazıldığı gibi hareke ile yazımı da görülmektedir.

öldürdiler 8a/1

ṭurmasa 3b/12

ṭursunlar 75a/11

ṭuruṕ 215b/19

a. İlk hecede;

ulu 222a/14

üzere 222a/18

üzerine 222b/1

üç 1b/13, 12a/4

uyanınca 56b/14

b. İç hecede;

İç hecelerde u ve ü ünlüleri genellikle vav ve ötre harekesi ile gösterilmiştir, bazen de işaretsiz olarak gösterilmiştir.

ölüm 15a/13

virüṕ 17a/13

idüṕ 18a/2

götürüṕ 38a/19

anuñ 39b/8

yirüñüz 337b/13, 358a/6

c. Son hecede;

Son hecedeki u ve ü ünlülerin vav ile yazıldığı görülür. Ayrıca ötre ile de yazılmaktadır.

ṣayru 294a/5, 274a/3, 111b/13

gendü (Bu kelimeyi kendü şeklinde okumadık, çünkü kef harfinin üstüne üç nokta koyarak bu sesin g sesi şeklinde ayırt edici olduğu kanaatindeyiz.)[17] 1b/4, 1b/8, 1b/9, 1b/14

girü 3b/7, 4b/17

gizlü 9b/16

ilerü 12a/6

sevgülü 1b/4

ṭoġru 24a/8

dürlü 163b/13

Ünsüzlerin Yazılılışı

a. p ünsüzünün b ile karşılanması ve p ünsüzünün yazılışı

Metnimizde genellikle p ünsüsü b ünsüzü ile karşılanmıştır. Ancak bazı kelimelerde p harfinin ayırt edilebilmesi mümkündür; b harfinin altına üç nokta koyarak p harfi açık bir şekilde yazıldığı kelimeler de mevcuttur. Çalışmamızda bazı kelimelerde, p ile yazılması gereken kelimeler b ile yazılmıştır. Biz çalışmamızı hazırlarken p ve b ayrımını şu şekilde gösterdik;

a. Metin içerisinde b ile yazılıp kelimenin aslında b ile yazılması gerekenleri b ile gösterdik.

b. Metin içerisinde b ile yazılıp kelimenin aslında p olması gereken kelimelerde ṕ işareti ile ayırt etmeye çalıştık. Buradaki maksat kelimenin metinde b ile yazıldığı ancak aslında p şeklinde telaffuz edildiği kanaatidir.[18]

Türkiye Türkçesinde bazı kelimelerde b>p değişimi örnekleri görülmektedir, bu genellikle yabancı asıllı kelimelerin son seslerinde Türkçe'ye geçişte

[17] Bu kelimenin k'li veya g'li okunmasıyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz.: Musa Duman, ***Birgili Muhammed Efendi*** **Vasiyyet-name**, R Yay., İstanbul 2000, s. 27.

[18] Tarihi metinlerde p ve b yazımıyla örnekler için bkz.: Enfel Doğan, **Şeyhoğlu Sadrüddin'in Kabus-nâme Tercümesi, Metin-Sözlük-Dizin-Notlar-Tıpkıbasım**, Mavi Yay., İstanbul 2011., s.62.

görülmektedir. Ancak metnimizde bu kelimeler asli şekilleriyle b'li yazılmaktadır. ʿaceb 330a/10, ṭaleb 332a/12, ḳalb 332a/18, ġālib 333a/8, ʿażab 331b/17

c.Metin içerisinde kelimelerin p'li yazımları da mevcuttur. p harfinin açık bir şekilde yazıldığı görülmektedir, ancak aynı kelimenin b harfi ile de yazıldığı da dörülmektedir.

yapışmışlardur 5a/11

yapışuñ 5a/13, 5b/1

yapışıcılar 5a/17

yapışuṕ 7b/12

yapışdılar 7b/13

yapışmadılar 7b/15

ipine 73b/1

yapışalar 73b/2

ipine 90b/19

iṕine 301b/4

ipi-y-le 107/4

g ünsüsünün yazılılışı

Eski Anadolu Türkçesi devresi metinlerinde sadasız *k* ünsüsü ile sadalı g ünsüsü arasında bir işaret ayrımı yoktur. Bununla birlikte çalıştığımız eserde g'yi karşılamak için üç noktalı kef kullanılmıştır. Ancak bu bazı kelimelerde üç noktalı kef kullanılmamakta sadece kef harfi kullanılmaktadır. Üç noktalı kef harfinin bazı kelimelerde ñ harfi için de kullanıldığı görülmektedir.[19]

gendü 1b/4

gök 7a/9

gişiyi 108a/11

didigin 179a/17

[19] Bu sesin tarihî metinlerdeki yazımı ile ilgili tespitler için bkz.: Musa Duman, ***Birgili Muhammed Efendi*** **Vasiyyet-name**, R Yay., İstanbul 2000, s. 26-27.

yigrek 278a/19

ñ ünsüzünün yazılışı

ñ ünsüzü ön seste bulunmamaktadır, yalnızca iç ve son ses durumunda bulunmaktadır. Genellikle kef ile yazılmakla birlikte üç noktalı kef ile de yazıldığı görülmektedir. Bunun yanında nun kef "ng= ij " (ڭ) ile karşılandığı örneklerde vardır. [20] Tañrı=Taij rı, giñ "genişlik, en" (كيڭ) kelimelerinde olduğu gibi.

aña 2b/14

baña 31a/14

virüñ 168a/12

Tañrı 286b/2

Taij rı 102a/9

yaña 2a/19, 3a/10

sevdügüñüz 1b/3

t, d ünsüzlerinin yazılışı

Eski Türkçede ön ses durumundaki kalın ve ince sıradan t'lerin bir kısmı Eski Anadolu Türkçesinde sadalılaşarak d'ye dönmüştür; dükelinden (دُكَلنْدَنْ) 1b/4, dükeli 5a/11

Eski Anadolu Türkçesi'nde kalın sıradan kelimelerin ön seslerinde bulunan ve daha d'ye dönmemiş olan t'ler genellikle kurallı olarak tı harfi (ط) ile yazılmaktadırlar.[21] Metnimizde bu örneklere rastlamak mümkündür; ṭar 208a/11, ṭanuḳlıḳ 220b/1, ṭaş 232b/1, ṭatlu 58a/6, ṭavar 233a/1. Bunun yanında kalın ünlüye sahip oldukları halde te (ت) ile yazılanlar da vardır: Tañrı 35b/8

Bazen de kelimenin hem te ile hem de tı ile yazımına rastlamaktayız. durdı 326b/3 //ṭurdı 367b/15,

[20] Bu konuda başka metin örnekleri için bkz.: Enfel Doğan, **Şeyhoğlu Sadrüddin'in Kabus-nâme Tercümesi**, **Metin-Sözlük-Dizin-Notlar-Tıpkıbasım**, Mavi Yay., İstanbul 2011., s.63.

[21] Mustafa Özkan, **a.g.e.,** s. 95.

İ İç ve son ses durumundaki kalın sıradan t‘ler genellikle te (ت) ile karşılanmaktadır: oturdılar 314a/7, katından 249a/12, atasına 15a/11, at 66a/14, altmış, ḳurt, ot

ç ve c ünsüzlerinin yazılışı

Metnimizde /ç/ sesi hem “cim” hem de “çim” harfi ile karşılanmıştır. Biz bu örnekleri fonetik bir işaret olarak değil de bir imla özelliği olarak kabul etmeyi tercih ettik. Bu bakımdan yazımları tespit etmek ve ayrımı göstermek için “cim” ile yazılan /ç/ harfini “ç” ile değil, üstü üşaretli /ç/ harfi **(ç̈)** ile göstermeyi tercih ettik.

ḫıdmet-içün 1b/17, çıḳmaġ-ıla 3a/6, hï̱ç 119a/17, niçe 119b/14, çoban-ıdı 121b/18, çāresine niçe irşād ider 123a/6, ḳaçan 123a/5, niçe 123a/6, Andan çoḳları 123b/2

s ünsüzünün yazılışı

Metnimizde, Türkçe kelimelerde bu ünsüz sad (ص) ve sin (س) ile karşılanmaktadır. Yabancı asıllı kelimelerin yazılışında kalın ve ince sıradan ünlülerin bulunuşuna göre sad ve sin'in yazılışında genellikle bir düzen olmasına karşılık, Türkçe kelimelerde bu düzen yoktur. Ön, iç ve son ses durumunda kalın sıradan ünlüler yanında s'ler hem sad hem sin ile karışık biçimde karşılanmaktadır. Ancak kalın sıradan ünlülerin yanında sin'in kullanıllışı daha azdır:

ṣaġır 52a/5; Ḥāl budur ki *ṣaġırlar(ı)*, körleri ve ebraşları (10) *ṣaġ* idüp̀ ölü diri ḳılmaġa iḳtidārı var-iken 139b/9-10; anlardan *soyındurur* işlerini perākende ḳılur 134b/7, bu *ṣoñ* gelenlerden i‘tiḳādı ḳadar 280a/2; Ve intiḳām (15) *ıssıdur* 146b/15

hemzenin yazılışı

Arapça asıllı kelimelerde bulunan hemzenin kelime sonlarında uzun ünlüden sonra yazıldığı görülmektedir. Ancak metnimizde aslında hemzeli yazılan Arapça kelimelerin hemzesiz yazıldığı da görülmektedir.

ibtidā 4a/18, 46a/7, 71b/16 …

rızā 68b/1 …

nidā 25b/5, nidāʿ 25b/11, nidā 31a/2

ḳażā 16b/13, 16b/16

ġazā 20a/15

cezā 2b/14,

Hemze, metnimizde terkip olarak kullanımasının yanında bazı kelimelerin hece sonunda bulunmaktadır. Bazı kelimelerde ise yazılması gerekirken yazılmamıştır.

teʾḫīr 32b/12, 60b/14

ġāyib 16a/16, 86b/3

zāyil 16/2 …

ḳāyim 8a/11

Şeddenin Kullanılışı

Metnimizde bazı kelimelerde Arapça aslındaki ses telaffuzunu göstermesi bakımından şeddeli yazılmıştır.

redd 10a/2 … (98 defa)

birr 1b/3, 5a/18, 5b/1 … (10 defa)

ʿaduvv 5b/15, 5b/15

ḥaḳḳ 6b/13, 7b/4, 9b/19

evvelā 2b/12, 28a/10

mütenebbih 111a/10, 161b/17, 240b/17

sebb 39b/10

Yanlış Yazılışlar

Metnimizde, özellikle bazı Arapça kelimeler telaffuz edildiği gibi yazılmıştır. Arapça yazımında şeddesiz yazılıp okunuşta şeddeli olan kelimeler telaffuz edildiği gibi yazımda da şeddeli yaılmıştır.

redd 10a/2; haḳḳ 6b/13, 7b/4, 9b/19; sebb 39b/10

Ayrıca Arapça aslından farklı olarak telaffuza göre yazılan kelimeler de vardır.

ʿılvī (ʿulvī şeklinde yazılması gerekirken) 1b/14, 27a/16

SES BİLGİSİ

Ünlüler

Metnimizde bulunan ünlüler çeşitlilik bakımından Türkçenin diğer dönemlerinden farklılık göstermez

Uzun Ünlüler

Esasen Türkçe kökenli kelimelerde uzun ünlü bulunmamasına rağmen, bir zamanlar aslî bir uzun ünlüye sahip olduğu öne sürülen ve kelimelerden bazılarının[22] metnimizde de görüldüğü gibi, bu kelimelerin ön seste, çok az da olsa iç ses ve son seste medli elifle yazılmış olmalarına karşın, dönemle ilgili eserlerin hiçbirinde uzunluk işareti kullanılmamıştır. Aynca bazı kelimelerin hem elifle, hem de *med*'siz yazıldıklarını görmekteyiz. Bu bakımdan bu örnekleri Türkçede asli uzunluk olup olmadığı şeklinde yorumlamak pek mümkün olmamaktadır. Metnimizde kelimenin okunmasını hareke ve harflerin ses düzeylerine göre belirlemeye çalıştık. Mevcut örneklerden bazıları:

ola 20b/14, aña 21a/7, varuñ 120a/17, anuñ 121a/4, 119b/14, ala 38a/12, yaradılmışdur 41b/16, andan 42a/8, 42a/8, 42b/9

Ünlü Değişmeleri

i>e değişikliği

Bu dönem eserleri ile ilgili yapılan çalışmalarda araştırıcılar bu konuda kesin bir bilgiye ulaşamamaktadır. Ancak Türkçede ünlü değişmeleri içerisinde i>e, e>i değişmeleri görülmektedir. Bu durum dönemlere göre farklılık göstermektedir. Eski Türkçe döneminde i'li olan bazı kelimelerin Orta Türkçe döneminden e'li yazıldığı veya bunun tersi olduğu da bilinmektedir.

Eskiden beri Türkçe'de çok yönlü (i > e, e > i, i > é, e > é, é > e) değişmelerin olması bu meselenin kesin olarak ispatını güçleştirmiştir. Bu türlü çok yönlü değişiklikler yalnızca eski devrelere ait değildir. Bugünkü Türk lehçelerinde de aynı şekilde ikilik gösteren ünlülerin bulunduğu bilinmektedir.[23]

---

[22] Zeynep Korkmaz, ***EskiAnadolu Türkçesinde Asli Ünlü (Vokal) Uzunlukları***, AÜDTCF, C.XXVI, Sayı 3-4, Ankara 1971, s. 49-61.

[23] Bk. Reşit Rahmeti Arat, **"Türkçe Metinlerde e/i Meselesi"**, *Rocznik Orientalistczny*, XVII (Krakow 1953), s. 311; Ahmet Cevat Emre, **"Türkçe'de Bulanık e (é) Fonemi"**, *Türk Dili-Belleten*, seri III/ 6-7 (1946), s. 487-497.

Aynı kelimenin hem e'li hem i'li şekillerinin bulunması, bu iki sesi bünyesinde bulunduran ve sonradan i ve e şeklinde gelişme gösteren bir kapalı e'nin (é) varlığını düşündürmüşse de, bu konuda yapılan çalışmalar bu değişmenin hangi yönde olduğunu kesin olarak ortaya koyacak nitelikte değildir.[24]

Esasen kapalı e'nin tesbitini güçleştiren en önemli husus, yazıda bu sesi gösteren belirleyici bir işaretin bulunmayışıdır. Bu bakımdan bazı araştırımacılar, Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde i ile yazılan sesi kapalı e (é) olarak okumayı benimserken[25], bazı araştırmacılar da böyle mühim bir meselede kuvvetli bir delilin bulunmayışı yüzünden, metinlerde i ile yazılan bu sesi yazılışına bağlı kalarak i şeklinde okumayı tercih etmişlerdir.[26]

Eski yazı sisteminin, harf harf değil de yazılışıyla bütünleşmiş gözüken kelimeler genellikle bir bütün olarak okunmakta olduğundan, Türkçe için yeterince fonetik olmadığı birçok araştırmacının kabulüdür. Yani okuyucu harfleri değil, kelimeyi görmekte ve okumaktadır. Türkçe yazma metinlerde bazı kelimelerde, özellikle hareke kullanılanlarında görülen çeşitlilik araştırmacılar tarafından çoğu zaman yanlışlık, daha iyimserleri tarafından ise bir gelişigüzellik olarak değerlendirilmektedir. Kimi eserlerde kalıplaşmış imlaya özellikleri görülürken kimi zaman bazı harekeli eserlerde bile bir kelimenin birden fazla farklı yazımına rastlamaktayır. Burada i>e meselesi ile ilgili okumalar da genellikle daha önce edinilmiş bilgilerin kalıplarına sığdırmaktan kaynaklanmaktadır.[27]

Musa Duman, i>e meselesi ile ilgili "Bugünkü standart Türkçenin tarihî ağzında 17. asırdan itibaren i'den e'ye geçiş sürecinin özellikle *bel, beş, yedi* vb. bazı kelimelerde tamamlamak üzere olduğu anlaşılmaktadır." yargısına varmaktadır. Ancak yine de Türkçenin tek şekilliliğe doğru bir seyir izlemediğini belirtmekten

[24] Bk. Mertol Tulum, **Sinan Paşa, Tazarrunâme**, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Ktp., nr. T 800, İstanbul 1968, s. 38.

[25] Tahsin Banguoğlu, **Altosmanische Sprachstudien zu Süheyl ü Nevbahar**, Leipzig 1938, s. 39; Mecdut Mansuroğlu, **Sultan Veled'in Türkçe Manzumeleri**, İstanbul 1958, s. 71; Saadat Çağatay, **Türk Lehçeleri Örnekleri**, Ankara 1977, s. VII.

[26] Zeynep Korkmaz, **Marzubân-nâme Tercümesi**, Ankara 1973, s. 100; Faruk K. Timurtaş, **Eski Türkiye Türkçesi**, İstanbul 1977, s. 21.

[27] Ayrıntılı bilgi için bkz.: Musa Duman, **Makaleler, "***Klasik Osmanlı Türkçesi Döneminde i/e Meselesine Dair"*, Kesit Yay. İstanbul 2008, s. 40-74.

geri kalmaz.[28] Musa Duman'ın özellikle vardığı şu sonuçlar çalıştığımız eserin çeviriyazısının yapılmasında ışık tutmuştur:

"Kalıplaşmış yazı geleneği içinde hareke kullanılmadan yazılmış eserlerde, özellikle 17. asırdan sonrakilerde, eser mahallî ağız özelliği taşımıyorsa, ilmî muhitin çevresinde oluşmuş seslendirmeleri gösteren çeviriyazılı metinlerden ve bu konuda yapılmış çalışmaların sonuçlarından yararlanılmalıdır. Yapılan çalışmalar da söz konusu hususlarda birçok kelime için, söyleyişin bugünkü standart dile yaklaşmakta olduğuna işaret etmektedir.

Tarihi metinlerin harekeli olanlarında bu işaretlere itibar edilerek, aynı sesi göstermek için çift hareke kullanılması durumunda ise é işaretiyle seslendirme yapılabilir.

Hem harfle hem harekeyle gösterilen seslerde ise gelişmeli şekilleri göstermeleri hasebiyle harekelerin esas alınması daha akla yatkın gözükmektedir."[29]

Bu bakımdan, bizim ele aldığımız metin harekeli olduğundan okuma esnasında metnin imla özelliklerine sadık kalarak okumayı tercih ettik. Ayrıca bazı kelimeler de hem hareke hem harfle gösterilmekteydi. Metnimizde yer alan örneklerden bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz:

dimek 50a/13, 56b/18, gice 8a/12, 15b/7, 15b/8, irte 280a/5, girü 281b/18, 273b/18, yidi 2a/8 (ye-), 3a/16 (yedi), irgürüṕ 283a/10, 283a/11, iy 14b/1, vir 120b/7, 170b/19, yil 8b/17, 8b/19, yirde 7a/11, 11b/6

Metnimizde *e* şeklinde geçen, fakat Türkiye Türkçesi'nde *i* ünlüsü ile yazılan bazı kelimeler de bulunmaktadır:

eyü 33b/17, 34a/15, gey- 34b/11, 23a/3, 34b/14, ged- 182b/18

Ünlülerde Kalınlık-İncelik ve Dil Uyumu

Dil uyumu, Türkçenin temel ses kurallarından birisidir ve Batı Türkçesinde -ken, -yor, +ki gibi bazı kural dışı örnekler hariç tutulursa, tarihî dönemlerden bu yana varlığını korumuştur.[30] Bu sonuca tarihi metinler üzerinde yapılan art zamanalı incelemelere göz atarak da varabiliriz.

Batı Türkçesinin, genel olarak Eski Anadolu Türkçesi döneminde dil yapısının artık düzenli bir hal aldığını söylemek mümkündür. Dönemin yazılı kaynaklarına

[28] Musa Duman, **a.g.e.,** s.73-74.
[29] Musa Duman, **a.g.e.**, s. 74.
[30] Ayrıntılı bilgi için bkz.: Musa Duman, **Makaleler**, *"Eski Türkiye Türkçesi Dönemine Ait Bazı Metinlerdeki Dil Uyumuna Aykırı Örnekler Üzerine"*, Kesit Yay. İstanbul 2008, s. 11-20.

baktığımızda bu açıkça görülmektedir. Ancak aynı dönem eserleri içerisinde genel yazım kurallarına uymayan, kural dışı örneklere rastlanmaktadır. Hatta aynı eserde bir kelimenin birden farklı yazımları vardır. Kimi zaman bu farklı yazımları yanlış yazım olarak değerlendirmek mümkün olmamaktadır. Bu farklı yazımları Batı Türçesinin fonetik gelişme sürecine ve ağızlar şeklinde çeşitlenmesine tanıklık eden şahitler olarak değerlendirmek daha doğru olacaktır.[31] Bu değişimleri bugün Anadolu ağızlarının pek çoğunda görmekteyiz.[32]

Eski Anadolu Türkçesi ile yazılan metinlere ve çalıştığımız esere baktığımızda yazıdan çıkardığımız uyumsuzlukların yanında yazıdan anlaşılmayan ve uyumsuzluk olup olmayacağını kesin olarak tespit edemeyeceğimiz hususlar da bulunmaktadır. Bunun yanında ayrılma hâli +dAn, -dIn, bulunma hâli eki +dA, şart eki –sA, çokluk eki +lAr, yapım eki +cI gibi eklerin eklendikleri kelimelerin son hece ünlüsüne göre yorumlamak gerektiği anlaşılmaktadır. Çalışmamızda bu hususlara dikkat ederek çeviriyazı yapma yolunu tercih ettik. Bunun yanında bazı uyumsuzluklar da ortaya çıkmaktadır. Bunları da yazı karakterinden ve harekeden harekeden çıkarmaya çalışırken daha önceki tarihi metin çeviriyazılarını da göz önüne aldık. Ayrıca eski imlânın karakteri sebebiyle pek çok durumda gizlenen dil uyumunu, ön ve art damaksı ünsüzlerün ayrı ayrı harflerle karşılanması sebebiyle açığa çıkaran morfolojik unsurlardan, içinde damak ünsüzü bulunduran eklerden yararlanma yoluna gittik.[33] Kelimeleri kalınlık incelik uyumuna uygun okuma yolunu tercih etmekle birlikte bazı eklerin yazımında özellikle asli seslerine sadık kalmanın daha doğru olduğu kanaatindeyiz. Burada da harf ve hareke ile tespit edebildiklerimizi söyleyebiliriz.[34]

helāklıḳ 84a/10, ḳullıḳ 74b/6, ırakḷıḳ 73a/14, ṭālıblıḳ 63b/4, ṣıddīḳlıḳ 61a/1, olmaḳlıḳ 56b/2, yaḳınlıḳ 50b/13, ṭanuḳlıḳ 49b/14, ḳurtılmaḳ 349b/3, oḳımaḳ 335b/1, rableri 330a/17, inanmamaḳ 202a/9, ṭaʿāmlandurmaḳ 143a/16

[31] Musa Duman, **a.g.e.**, s. 11.
[32] Ayrıntılı bilgi için bkz.: Leyla Karahan, **Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması**, TDK Yay., Ankara 1996; Ahad Üstüner, **Anadolu Ağızlarında Sıfat-Fiil Ekleri**, TDK Yay., Ankara 2000.
[33] Bu okumalarla ilgili daha fazla örnek için bkz.: Musa Duman, **a.g.e.**, s. 12.
[34] Tarihî metin örnekleri için bkz.: Enfel Doğan, **Şeyhoğlu Sadrüddin'in Kabus-nâme Tercümesi**, **Metin-Sözlük-Dizin-Notlar-Tıpkıbasım**, Mavi Yay., İstanbul 2011, s. 65-70.

Kalınlık incelik uyumu, Türkçenin her devresinde görülebilen bir ses hadisesidir. Bazı eklerin -lIḳ eki gibi, yabancı asıllı kelimelerle uyumsuzluk göz ardı edilirse, metnimizde de kalınlık incelik uyumu mevcuttur. Günümüzde uyumda aykırılık gösteren -ki ekinin de bazı kelimelerde kalınlık incelik uyumuna uyduğu görülmektedir.

ḳatındaġı 2b/3, ṣadruñuzdaġı 19b/1, ḳalbuñuzdaġı 19b/6, vaḳtındaġı 25a/12

Metniminde bu uyumun dışında kalan ekler de bulunmaktadır:

yoġ-iken 91a/16, ḫayr-iken 27a/9, var-iken 123a/15, ehlvār-iken 151a/17, yıġmış-iken 227b/12

Türkçenin ses uyumu Osmanlı Türkçesi döneminde, özellikle 17. yüzyıl sonrasında daha düzenli hale geldiği anlaşılmaktadır.[35] Çalıştığımız metinde kalınlık-incelik uyumu olmasının yanında ağız özelliklerinin etkisiyle bazı kelimelerin uyum dışı olduğu görülmektedir. Metnimizdeki örneklere bakarak +lIḳ, -maḳ, -mek, dUK, ıcAk, -ıcAḳ eklerinin kelimelere eklenirken uyumsuz gelebilecekleri anlaşılmaktadır. Ancak bu durumun genel bir kural olmadığı görülmektedir. Metnimizin çeviri yazısını yaparken özellikle Musa Duman'ın dile getirdiği şu hususları da göz önüne almayı uygun bulduk:

"Hem Türkçe kelimelerde, hem de alıntı kelimelerde, uyumsuz ekli kelimeleri delil sayarak bu durumu eserin veya devrenin genel özelliği gibi almak mümkün değildir. Aynı şekilde, alıntı kelimelerin aldıkları eklerin fonetik özellikleri her zaman taban ünlülerinin durumunu aksettirmeyebilir. Diğer taraftan *hasta, kalaba, kadı, fayda, para* gibi kelimeleri örnek göstererek aynı yapıdaki diğer alıntı kelimelerde de benzer gelişme olduğunu kabul etmek mümkün değildir. *gel-maḳ, yirinmeġil, düşicaḳ, görinicaḳ, görmaġıçün* gibi Türkçe kelimelerle birlikte söz konusu alıntı kelimeleri belli ağız katmanlarının veya bölgelerinin söyleyiş örnekleri olarak kabul etmek gerekir. Dolayısıyla bilimsel neşirlerde bu türlü örnekler görmezlikten gelinmemeli, Türkçenin tarihî fonetiği

[35] Ayrıntılı bilgi için bkz.: Hayati Develi, **Evliya Çelebi Seyahatnâmesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri ve Uyumlar**, TDK Yay., Ankara 1995, s. 39-48; Musa Duman, **Evliya Çelebi Seyahatnâmesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişmeleri**, TDK Yay., Ankara 1995, s. 258-260.

ve morfofonolojisi açısından çok değerli olan bu malzemeler, eserde yeknesaklık sağlamak uğruna feda edilmemelidir."[36]

Eski Anadolu Türkçesi dönemi metinlerinden olan çalıştığımız eserde anlaşıldığı üzere –dUK, -ICAK, +lIK, -mAK, +rAK eklerinde kalınlık incelik uyumunun olmasının yanında uyuma aykırı örnekler de bulunmaktadır. Ancak genel olarak söylemek gerekirse çalıştığımız eserde dil uyumu daha belirgin olarak görülmektedir. Ayrıca, dil uyumuna aykırı örnekler Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde de görülmektedir.[37] Bu da bize dil uyumuna aykırı şekillerin özellikle hâl, iyelik ve şahıs ekleri, çokluk eki, çatı ekleri gibi morfolojik unsurların eklenmesinde dil uyumunun günümüzdeki yazı dilindeki kadar sağlam olmadığı anlaşılmaktadır.

Ünsüz Değişmeleri

-t-> -d- değişmesi (ünsüz yumuşaması)

Türkçede kelime başında t>d değişimi birçok araştırıcı tarafından tespit edilmiştir. Ancak bu konuda da bir birlik bulunmamaktadır. Eski Türkçe döneminde ve Batı Türkçesi döneminin başlarında *d*'li yazılan bazı kelimeler Eski Anadolu Türkçesi döneminde *d*'li şekillerini korumuştur. Genellikle bu değişiklik ince ünlülerde görüşmüştür, kalın ünlülerde ise genellikle *t*'ler korunmuştur.

ṭavarlarına 233a/1, ṭoldurdı 67b/17, ṭutduḳ 168b/9, ṭuravuz 209a/17, ṭurduġı 6a/11, ṭamuya 67b/1, ṭaşra 133b/18, ṭaş 232b/1, ṭatlu 58a/6, ṭanuḳlıḳ 45a/10, ṭopraḳ 12a/4, ṭoġan 130a/19, ṭaġ 244a/8, ṭoñuz 106b/18

d ile yazılanlar:

daḫı 107a/2, dut- 38a/15, diri 2a/14, döşek 41a/16, demür 149b/17, deñiz 150b/13, depele- 17b/19, dirgür- 161a/16, diñle- 65a/1, dört 25b/11, deve 104b/6, dün 280a/5, dile- 283a/16, di-271b/15, dirlik 168b/5, 255a/9

Metnimizde aynı kelimenin yer yer hem *d*'li hem hem *t*'li yazılışı görülmektedir.

[36] Musa Duman, Musa Duman, **Makaleler**, *"Eski Türkiye Türkçesi Dönemine Ait Bazı Metinlerdeki Dil Uyumuna Aykırı Örnekler Üzerine"*, Kesit Yay. İstanbul 2008, s. 20.

[37] Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz.: Musa Duman, **Makaleler**, *Klasik Osmanlı Türkçesi Döneminde Dil Uyumuna Aykırı Örnekler Üzerine*, Kesit Yay., İstanbul 2008, s. 75-79.

dutuñ 38a/15, 79b/11, ṭut 51b/4, 83a/16, dutdı 79b/11

o/u ve ö/ü değişmesi

Metnimizde, Arap harfli metinlerin genel özelliği olarak Türkçe'nin yuvarlak ünlülerini göstermek için ayırt edici farklı işaretler mevcut değildir. Bu bakımdan ilk hecelerdeki yuvarlak ünlülerin dar mı yoksa geniş mi oldukları yazılışlarından belli olmamaktadır. Bu durumda, bu şekildeki kelimelerin ilk hece ünlülerinin bugünkü biçimlerinin ne zaman teşekkül ettiği kesin olarak bilinmemekle birlikte, bu teşekkülün eski devirler içinde mümkün olabileceği gibi, ağız tesirleri dolayısıyla yeni olabileceği de düşünülebilir. Bazı kelimelerdeki *o* ve *ö*' lerin Rumeli şivesi tesiri ile *u, ü* olduğunu söyleyen dilciler, teşekkülün yeni olduğu görüşündedirler.[38]

Bugün dar ünlülü olarak telaffuz ettiğimiz *güzel, uğra-, usan-, uyan-, yukarı, yürü-* kelimelerini Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde, Eski Türkçe devresine paralel olarak geniş ünlülü (*gözel, oğra-, osan-, oyan-, yokarı, yörü-*) okumak daha uygun görünmektedir.[39] Metnimizin günümüz alfabesine aktarılmasında bütün bu görüşleri göz önüne almakla birlikte imlâ esaslı okuma yolunu tercih ettik. Ayrıca metnimizde bazı kelimelerde ayırt edici olarak harfle birlikte çift hareke kullanımı olan kelimeler de mevcuttur. Bu bakımdan bazı kelimelerin okunmasını şu şekilde tercih ettik:

anuñ-ıla yörir 2b/17, Ve biri daḫı ḥalḳ itmekdür ki başın yolıya Mūsā-y-ıla ki yörigendür 3a/18, Yaʿnī, her yörüyicinüñ ve ṭurıcınuñ ḳarārgāhı var 176b/8, Yaʿnī, "Ben size dimezin ki ben firişteyem, egerçi firişte maḳām-(12)larından yuḳaru geçdüm, şol vaḳt ki Cebraʾīl'e didüm ilerü gel, didi ki eger bir barmaḳ ḳadarı (13) ilerü varursam göynürem" 170b/11-13, ol kelime-yi ṭayyibeyi ki Lā ilāhe illa'llāh'dur, anı yuḳaru getürüp̀ (13) bir şecere-i ṭayyibe ḳıla 204b/12-13, tā ki bu mevcūdātdan ʿubūr idüp̀ üzerinde ḳāyim oldılar. Ol bir mertebedür ki (2) cennetlerden yuḳarudur 224a/1-2, Bugün uyanduñuz diñ ol ʿaẕābuñ elemlerin 6b/16,

[38] Mecdut Mansuroğlu, "Şeyyad Hamza'nın Doğu Türkçesine Yaklaşan Manzumesi", *TDAY-Belleten 1956*, s. 137.
[39] Mustafa Özkan, **a.g.e.**, s. 101.

lı̄kin acısın ṭuymadı tā uyanınca. Ṕes, bu ḫalḳ (15) uyḳudadur, ḳaçan ölseler ol vaḳt uyanurlar 56b/14-15, çün bularuñ delı̄l-i mulāzemet olmadı, le'ı̄mlerüñ melāmeti anlaruñ (5) üzerine yolı ḳaṭ' eyledi, uyur olan uyandı 63a/4-5

-ḳ- > -ġ- Değişmesi

Damak ünsüzleri tonsuz ön damak ünsüzü k ve art damak ünsüzü ḳ (q) ile bunların tonlu karşılıkları g ve ġ patlamalı ünsüzlerden olup her türlü hece yapısına girebilen, Türkçe ses diziminin temel seslerindendir. Ayrıca bu ünsüzlerin iç seste hece sonunda ve ünlü arasında bulunduklarında aldıkları şekilleri vardır ki bunlar da sızıcı damak ünsüzleridir. Böylece yarı ünlü ön damak sesi olan y de bu guruba dahil edilerek damak ünsüzlerinin sayısı yedi olmaktadır. [40]

Eski Anadolu Türkçesi dönemindeki eserlere ve üzerinde çalıştığımız esere baktığımızda k-/g- ve –k-/-g- gelişmesini ancak kef'in üstüne üç nokta veya başka bir işaret konarak farklı yazılması ile aydınlatıcı olmaktadır. Bunun haricinde ses değişimini fonetik dikkat neticesinde tespit etmeye çalıştık. İşaret konulmadığında unutulma sonucu mu yoksa bilinçli mi yapıldığı sorusunu tam olarak aydınlığa kavuşturamadık. Metnimizde art damak ġ ünsüzü gayın (غ) ile, ön damak g ise kef (ك) harfiyle gösterilmektedir. Bunun yanında ḳ sesi ise kaf (ق) harfi ile gösterilmektedir. Burada sızıcı art damak sesinin (ğ) ince sıradan karşılanan şekliyle bugünkü yazımdaki şekliyle gösterilmesinden ziyade eserimizde ġ işareti ile göstermeyi uygun bulduk. Ayrıca, metnimizde Türkiye Türkçesinin bugünkü ses dizimi bilgilerinin ışığında şu şekilde tespit etmek de mümkündür: Ye (ى) harfinin karşıladığı ses ince karakterli bir ünsüz olduğu için ince sıradan ğ (ġ) sesi sızıcılaşarak kolaylıkla y'leşebilmekte, ancak kalın sıradan ğ (ġ) sesinde bu gelişme gerçekleşmemektedir.[41]

---

[40] Ayrıntılı bilgi için bkz.: Musa Duman, **Makaleler**, *Klâsik Osmanlı Türkçesi Döneminde Damak Ünsüzlerinin Gelişmelerine Dair*, Kesit Yay., İstanbul 2008, s.81-101.

[41] Musa Duman, **a.g.e.**, s.83.

Metin incelemesinde özellikle şu sonuçlar dikkatimizi çekmektedir:

Kaf harfi tonsuz art damak ünsüzünü karşılamakta, tonlu karşılığı ise gayın harfi ile karşılanmaktadır. Gayın harfi aynı zamanda sızıcı art damak ünsüzünü de (ğ) karşılamaktadır. Kef harfi ise tonlu, tonsuz ve sızıcı ön damak ünsüzlerini karşılamaktadır.

Bu bakımdan metnimizdeki bazı değişimleri şu şekilde açıklayabiliriz:

ḳ>ġ iki ünlü arasında kalan ḳ ünsüzü genellikle sadalılaşarak *ġ* olmuştur:

ṭurmaġ-ıla 252b/16, ḳılmaġı 5b/1, olmaġın 53a/7, ḳurtarmaġ-ıla 123a/16, ḳurtarmaġa 224b/1, ḳılmaġa 4b/5, 13b/3,

Bazı kelimelerin bu değişime uymadığı görülür:

ayaġ 161a/1, ıraḳ 16a/16, ṭaġ 43b/7, ṭanuḳlıḳ 45a/10, olmaġ-ıçun 5a/17

k->g- Değişmesi

Kaynaklara baktığımızda, Eski Türkçe döneminde ḳ'ların Batı Türkçesi döneminde *g* olarak değiştiğini görmekteyiz. Bunun yanında bu değişikliğin görülmediği kelimeler de bulunmaktadır. Kelime başındaki bu değişikliğin Eski Türkçeden Batı Türkçesine geçince ortaya çıktığı genel görüşlerden birisidir. Bu ses hadisesi büyük ölçüde gerçekleşmekle birlikte umumi değildir. Zira k'nin değişmediği örnekler de vardır. Ayrıca Arap harfli yazının k/g ayırımı yapmayan imlâsından kef ile yazılan kelimelerin k'ye mi yoksa g'ye mi delâlet ettiklerini ayırmanın imkânı yoktur. Ancak bazan ayırt edici işaretler de kullanılmıştır (üç noktalı kef, çift keşideli kef gibi).[42] Metnimizde ise bu değişim şu şekilde görülmektedir:

gel- 5b/3, getür- 6a/9, gerçek 360b/9, gönül 364b/8, görklü 369a/4, göz 31a/16, girü 33a/10, gizlü 53a/13, gibi 369a/16, gerek 372b/15, gemi 149a/14,

k ünsüzünü koruyan kelimeler de bulunmaktadır:

kiçi 146b/14, kişi 19b/5, kelebecük 1b/8

[42] Mustafa Özkan, **a.g.e.,** s. 107.

g > v değişmesi

Eski Türçe'de birden fazla heceli kelimelerin son seslerindeki ġ/g ünsüzleri ile ek ve hece başındaki ġ/g'ler Batı Türkçesi'ne geçerken düşmüştür. Düşen bu seslerden bir kısmı kendinden önceki ünlüyü yuvarlaklaştırırken (*sevü < sevig, alu < alıg* "ahmak aptal sersem", *ayru < adrıg,*) bir kısmında herhangi bir değişiklik olmamıştır (*kiçi < kiçig, katı < katıg, kulak <kulgak, yaya < yadag*).[43]Metnimizde bu örneklere şu şekilde rastlamaktayız.

alu 171b/17, *ayru* 43b/9, 43b/16, 219a/11,

kiçi 146b/14, *ḳatı* 8b/17, 20a/17, *ḳulaḳ* 15b/15, 31a/13, 31a/16

Mustafa Özkan'ın belirttiğine göre, Eski Anadolu Türkçesi döneminde tek heceli kelimelerin son sesleri ile birden fazla heceli kelimelerin iç seslerindeki ġ/g ünsüzleri korunmuştur (*agrı, degdi, sögdi, ögüt, beg, ag-, egin, egri*). Büyük kısmı bugün *y* şeklinde teleffuz edilen bu ġ/g'lerin Eski Anadolu Türkçesinde *ğ* ve *y*'ye dönüşüp dönüşmedikleri anlaşılmamaktadır. [44] Bunun yanında çalışmamıza konu olan eserde bir *g > v* değişikliği görülmektedir (*soguk > sovuk, dög > döv-* gibi). Bu örneklerden bazılarına şu şekilde yer verebiliriz:

gendüyi yaradan (2) ḫāliḳına *söge* 189a/1, Ḥaḳ Taʿālā buyurur ki *sögmeñ* şol ḳavmüñ ilāhlarına ki Allāh ġayrıya ṭaparlar 189a/2, Tā olar daḫı cehl ü ḍalālet birle Allāh'a *sögerler* 189a/3

od aña (5) *sovuḳ* ve selāmet oldı 3a/5, ḳatı *ṣovuḳ* yil bigidür 8b/17

ñ > g, ġ değişmesi: Örnekleri çok az olan bir ses hadisesidir (*yalñuz* kelimesinin *yalġız* şekli de görülmektedir). Eski Türkçe'de ñ ve g'li olarak her iki şekli bulunan eñin[45]> egin "sırt, omuz" kelimesi ile egirt- " kuşatmak, muhasara etmek" ve igen "çok, pek" gibi bir kaç kelimede görülen bir değişmedir.

Metnimizde ise şu örneğine rastlamaktayız:

---

[43] Mustafa Özkan, **a.g.e.,** s. 108.
[44] Mustafa Özkan, **a.g.e.,** s. 108.
[45] Bk. Ahmet Caferoğlu, **Eski Uygur Türkçesi Sözlügü,** İstanbul 1968, s. 69, 72; A. von Gabain, **Altturkische Grammatik**, Leipzig 1941, s. 53.

tā ki (4) *igen* sürʿat ḳılmaya çünki Resūlu'llāh gendü-y-ile bile olanlar-ıla ki ḳuvvet isleri-y-idi ṣabr (5) idüp̀ ḳaçmadılar ol ḳavmden 277b/3-5

Yabancı Asıllı Kelimelerde Ses Değişimi

Metnimizde, genellikle Arapça asıllı kelimelerde, a (ā) ünlüsünden sonra gelen ve i sesini karşılayan hemzenin *y*'ye dönüştüğüne dair örnekler bulunmaktadır. Bazen, hem hemze ile hem Bazen, hem hemze ile hem de *y* ile, bazen de hemze gösterilmeden yalnızca *y* ile yazıldığı görülmektedir.

a) hemze ve *y* ile yazılanlar: dāyim 10b/11, ḳāyim 8a/11, cāyiz 35a/5, fāyide 3b/6

b) *y* ile hemzesiz olarak yazılanlar: ġāyib 16a/16, ḫalāyıḳ 22a/6, zāyil 16a/2, fāyide 52b/8, kebāyir 22a/12, cāyiz 35a/5

ŞEKİL BİLGİSİ

Yapım Ekleri

İsimden İsim Yapım Ekleri

-lIk/-lUk

Metnimizde hem düz, hem de yuvarlak olarak kullanılmıştır. Bu ekin Türkçe ve yabancı kökenli kelimelere gelişinde bir hayli farklılıklar vardır. Bu ek sonu -e ile biten kelimelere getirildiği zaman kalın şekildedir. Bu husus, yabancı kelimelerin o devirde kalın telaffuz edildiklerini gösterir.[46]

yoḳluḳ 14b/11, ḳulluḳ 57a/2, süstlıḳ 36a/14, maʿbūnlıḳ 36a/16, şeyḫlıḳ 35a/18

Aynca bu ek Türkçe kökenli kelimelerde de farklı biçimlerde kullanılmıştır.Bazı kaynaklarda bu ekin düz ünlü ile okunduğu ifade edilirken[47] bazılarında ise ekin ünlü uyumuna girmekle beraber yuvarlak ünlü ile biten tabanlara düz ünlü ile de geldiği anlaşılmaktadır. Metnimizde Türkçe kökenli kelimelerde genellikle yuvarlak şekiller tespit edilmiştir :

otluġında 165b/12, ululuġına 120a/7, çoḳluġı 148a/10

[46] Faruk K Timurtaş, **Eski Türkiye Türkçesi**,İÜEF Yay.,İstanbul.1981. s.78
[47] Azmi Bilgin, **Nazmü'l-Hilafiyyat Tercümesi**,TDK Yay., Ankara, 1996, s.38.

-an/-en

Yaygın olmayan bir ektir. Daha çok küçültme işleviyle kullanılmaktadır. Metnimizdeki bazı örnekleri şu şekildedir:

oġlan; ʿaḳılları eyle ḥükm eyledi ki atasuz oġlan olmaz 137b/10, Ve bir daḫı Meryem'dür ki zevc yoġ-iken (2) andan oġlan vücūda geldi 139b/1-2, Yaʿnī, Sāre didi ki "Ben oġlan mı getürerin (9) bu ḥāletde vaḳtüm geçmişken zevcüm-ise pīr żaʿīf, bizden oġlan gelmek ʿacib nesnedür ki (10) ḫilāf-ı ʿādetdür" 372b/8-10

eren; ẓāhir u bāṭın gizl ü eşkāre ḳılduḳları ʿamellerini żāyiʿ itmez, (5) erenlerden, nisālardan 31b/4-5, işāret bu āyet taḥḳīḳında budur ki (17) Allāhu Taʿālā nisālardan olar ki muḥṣanātdur , erenleri var anları ġayrı erenlere anları ḥarām ḳıldı. (18) Ol ḥişānatı ṣaḳlamaġ-ıçun ve ṣaḥīḥ olmaġ-ıçun ve erenlerüñ ʿırżın ṣaḳlamaġ-ıçun 40a/16-18

-ca/-ce/-ça/-çe

Eşitlik hali ekidir, kalıplaşma yoluyla bazı türetmeler yapmıştır.[48]

Bir oldur ki tevbe maʿṣiyet *ardınca* tīzcek ola 38b/8, dünyā günlerinüñ *ardınca* olur 58b/6

ġayrını ʿuḳūbetden *nice* ḳurtara 22b/4, Allāhu Taʿālā üzerine *nice* iftirā ḳılurlar 54a/3, İy *niçe* peyġamber var 16b/1, *niçe* dilerse milkinde taṣarruf ider 118a/16

+cI, +çI

Daha çok meslek isimleri ve bir işi alışkanlık haline getiren kimseyi gösteren isimler yapar. Devrenin başlangıcında ekin yalnız ç'li şekilleri görülürken[49] sonradan *c*'li şekilleri de kullanılmıştır.[50] Metnimizdeki bazı örnekleri şu şekildedir:

elçisi 175b/10, elçi 64a/11, gözci 33b/8 …

+layın, +leyin

Bu ek genellikle metnimizde benzerlik fonksiyonunda kullanılmıştır:

---

[48] Ayrıtılı bilgi için bkz. Mustafa Özkan, **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi**, Filik Kitabevi Yay., İstanbul 2013, s. 118.
[49] Faruk K. Timurtaş, **Osmanlı Türkçesi Grameri**, 5. Baskı, İstanbul 1985, s. 429.
[50] Mustafa Özkan, **a.g.e.,** s. 118.

evvelgileyin 17a/18, nefsileyin 78a/14, itdiginleyin 86a/14, evvelkileyin 164a/12, olduġınlayın 2a/13, şeyṭānlayın 48b/12, buyurduġınlayın 71b/9, yaradılduġınlayın 207a/7, bulduġınlayın 213b/1, Firʿavnlayın 239b/9, Mūsālayın 248b/5, ḳılduġınlayın 345b/2

+cılayin, +cileyin

Metnimizde benzerlik ve yakınlık fonksiyonunda kullanılmıştır:

buncılayın 12a/14, ancılayın 28b/5, bencileyin 173b/17, sizcileyin 26b/12, uşbuncılayın 188b/2, bularcılayın 201a/8, bizcileyin 363b/3

+lU

İsimden sıfat yapmak için kullanılır. Kökün ünlüsü ne olursa olsun, ekteki ünlü daima yuvarlaktır. Buna da sebep, Eski Türkçedeki şekli olan -lıġ, -lig'deki - ġ ve -g'nin düşmeleridir:

ḫoşnūđlu 209b/16, ḫayrlu 204a/4, ḳaralu 192b/18, iri sözlü 21a/6, nefs ṣıfatlu 375b/12, ṣaġışluca 75b/17

+sUz

İsimden sıfat yapmak için kullanılır, olumsuz anlam taşır; *-lu, -lü* ekinin zıt anlamlısıdır. Uyuma girmez, kökün ünlüsü ne olursa olsun ekin ünlüsü daima yuvarlaktır:

atasuz 100b/13, 139b/1, gümānsuz 174b/1, vāsıṭasuz 39b/6, ḥasenātsuz 55b/5, muṣībetsüz 23b/4, çāresüz 39a/3, minnetsüz 42a/1, ʿilmsüz 52b/9

+dAş

Bu ek genellikle ortaklık, beraberlik ve bağlılık bildirir:[51]

sırdaş 9a/9, yoldaş 149a/19, ḳardaş 150a/3

+rak, +rek

Sıfatlardan ve zarflardan üstünlük ve en üstünlük derecelerini ifade eden kelimeler türetir:

ẓālimıraḳ 163a/4, azıraḳ 114b/2, ṣādıḳıraḳ 67b/3, yigrek 67a/6, görklürek 379a/9,

[51] Ek hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Ahmet Caferoğlu, ***Türkçede -daş Lahikası***, İstanbul 1929.

+cUḳ; +cuġaz

İsimlerden küçültme ve sevgi gösteren isimler türetir, pek fazla kullanılmaz. Kalıplaşma yoluyla sıfat ve zarflar da yapmaktadır:

oğlancuḳları-y-ıçun 36b/2, eşecügine, nesnecük, ḳoyuncuḳların güderdi 121b/19, yalıñcuḳ 248b/4, ḳoḳucuḳları 276a/11, şuʿācuḳ 289a/18, pārecüḳ 143b/13

yaşcuġazları 65a/2, atcuġaza 84a/7, otcuġaca 84a/8, ṣucuġaza 84/8, taşcuġazlar 103b/1, ḳabcuġazını 106a/13, *ṭāġatcuġın* ṣarf itmege 143b/7,

İsimden Fiil Yapım Ekleri

+A-

Bu ek, isimlerden yapma veya olma ifade eden fiiller yapmaktadır:

beñze- 30b/12, esirge- 21a/1 < esirig-e

+la-

İşlek olarak kullanılan bu ek eskiden beri hep aynı kalmıştır. Bu ek, İsim kök ve gövdelerinden eklendiği ismin gösterdiği nesne veya niteliği başka bir nesneye yönelten ve o nesneden etkilenen geçişli fiiller yapar. Ayrıca, Eklendiği ismin karşıladığı nesnenin ortaya çıkmasını, oluşmasını sağlayan ve yapma ifade eden geçişli fiiller yapmaktadır. İsmin gösterdiği nesneyi veya niteliği bir şeye kazandırmayı, katmayı, eklemeyi gösteren geçişli fiiller yaptığı da söylenebilir:

añla- 5a/8, 76a/18, aġla- 142a/1, fitnelen- 163a/14, depelen-19a/13, baġla- 3a/13,

+kIr-, +kUr-

Bu ek, ses taklidi kelimelerden geçişli ve geçişsiz fiiller yapmaktadır:

tükürüṕ, 103a/15, türkürdi 103a/16

Fiilden İsim Yapım Ekleri

-maḳ, -mek

Fiilin masdar şeklidir, bir hareket ve oluşun soyut ismidir. Her fiil tabanına getirilebilir. Masdarlar isim mahiyetinde oldukları için ismin cümledeki bütün fonksiyonuna sahiptir. Kullanılışı bugünkünden farksızdır:

dimek 314a/3, 50a/13, oḳımaḳ 107a/3, oḳımaḳlıġını 184a/12, varmaḳ 165b/12, getürmek 28b/1, ol yırıcılıḳ ṣıfātlarıñuz *incitmeḳ-(10)lerinden* geçmekde 40a/9-10,

-mA

Kullanılışı bugünkünden pek farklı değildir. Ancak Eski Anadolu Türkçesinde bu ekle daha çok müşahhas anlamda isim yapılmaktaydı. Ekin hareket ve oluş ismi olarak ve *-mek* masdarının hafifletilmiş biçimi olarak kullanılması, sonradan ortaya çıkmıştır. Fiillere gelerek onların gösterdiği kılış, oluş ve durumları yalın birer iş olarak belirten isimler yapar. Metnimizde genellikle -me eki kullanılmıştır.

yimege içmege 225a/9, göñil ölmege yaḳın ola ışrār-ıla 39a/2,

-IcI

Bir işi hünerle ve alışkanlık halinde yapanı göstermek üzere, isimler türetir. Ekin, Eski Türkçedeki *-ıg-çı, -ig-çi* birleşik şeklinden geldiği kabul edilmektedir[52].

incidici 185b/9, 281b/8, ḳılıcı 50a/4 (namāz ḳılıcı), münācāt ḳılıcı 50a/4, yırtıcı 247b/7, yırtıcılılıḳ 40a/9, yırtıcılıḳ 254a/2,

-u

Çeşitli anlamlarda isimler türetir. Eski Türkçedeki *-ı-g ,-i-g* ekinden gelmektedir. Eklerin sonundaki *-g* ve *-g*'ler düşerken aradaki yardımcı ünlü fiilden isim yapma eki durumuna gelmiştir.Genellikle yuvarlak olarak bulunmaktadır. Ayrıca bu *ekin -gu, -gü* fiilden isim yapma ekinin başındaki *-g* ve *-g*'lerin düşmesi ve zarf fiil eki *-u, -ü*'nün kalıplaşmasıyla meydana geldiği de bildirilmektedir:[53]

ḳoḳu 51b/13, ṭolu 103a/17

-ġU, ḳU, -gU

[52] Faruk K. Timurtaş, **Osmanlı Türkçesi Grameri**, 5. Baskı, İstanbul 1985, s. 431.
[53] Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, s. 192.

Genellikle alet isimleri yapan bu ek, bazan çeşitli anlamada mücerret ve müşahhas isimler de türetmektedir. Metnimizdeki örnekleri şu şekildedir:

sevgülü 1b/4, uyḳu 6b/14

-mur

Fiilden nesne ismi yapar. Az kullanılır : yaġmur 114a/3, 134a/7

-ḳ, -(u)ḳ, -(ü)ḳ, -k, -(u)k, -(ü)k

Bu ekle pasif anlamlı mücerred ve müşahhas isim ve sıfatlar, alet ve eşya isimleri türetilmektedir. Ünlü ile biten tabanlara doğrudan doğruya, ünsüzle biten tabanlara ise araya yardımcı ünlü alarak eklenmektedir. Aradaki yardımcı ünlü daima yuvarlaktır. Ayrıca ünlü ile başlayan bir ek aldığında yumşayarak ġ şeklinde yer almaktadır:

uşbu ḫaberleri *buyruḳları* yirine getürmeg-ile 14a/12, Ol *buyruḳları* üzere ol maḥfiyetden yıġlınuṕ ṣabr eylediler 16b/11, ne dirseñüz ol nefs *buyruġı-y-ıla* ol ḫōđ size ḥaḳḳı buyurmaz 100a/17, *ayruġı* terk idüṕ aña vāṣıl olasız 33b/9, Allāhu Taʿālā'dan *ayru* bir laḥẓā ṣabr idemez 43b/9, *ayruḳ* cülūd-(12)lar mebeddel olunur 56b/11-12, *ayruġa* nite ḥāfız olasın 64b/14, *ayruḳ* iḳbāl-i ḳarīb olmaz 98a/17, gerek *büyük* olsun gerek kiçi 151a/15, andan kiçi yā daḫı *büyük* 347a/10, ve zīnetlerinden leẕẕet alduġı-çun ol ḥayvānī *otlaḳlardan* 188a/17, bu dünyā *otlaḳlarına* 281a/9, anuñ milleti ve ṭarīḳı *ḳonuḳlar* üzere māl infāḳ ḳılmaġ-ıdı 2b/5, bedürüstī ol ḥaram içinde *ḳonuḳ* gibidür 105b/7

Fiilden Fiil Yapım Ekleri

-mA

Bu ek Türkçede önceden bu yana çok işlek olarak kullanılan ve olumsuz fiiller yapmaya yarayan fiilden fiil yapım ekidir.[54]

itme- 134b/6, ḳılma- 131b/2, 129a/16

[54] Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi,* s. 190

-(I)n, -(U)n

Kendi kendine olma veya yapma fonksiyonundadır. Fiilin hareket istikametini kendisine döndürdüğü için dönüşlülük fonksiyonu ile çok kullanılır:

bilin- 20a/7, bulun- 52b/3, olın- 16a/7, 16a/10, 16a/11

-(I)l-

Bilindiği üzere bu ek edilgen çatı yapan bir ektir, genellikle metnimizde yardımcı ses düz ve yuvarlak olarak kullanılmıştır. Fiillerden meçhullük fonksiyonuyla yeni fiiller yapan çok kullanılışlı bir ektir. Olma ifade eden fiiller yapar. Geçişsiz fiillerden meçhul fiiller yapar. Geçişli fiillerden pasif fiil yapmaktadır.

buyrıldum 356a/6, buyrılan 44a/11, kesile 147b/12

İsim Çekim Ekleri

Hâl Ekleri

Yalın hâl

+Ø

Yalın hâl metnimizde eksiz olarak kullanılmıştır. Yalın hal, kök ve türeme tabanlarına, ayrıca iyelik ekli tabanlara gelmektedir.

ʿilm-ile nefslerin tezkiye ḳıldılar 53b/6, erenlerden ḳādir olanlar 42a/12

Yükleme hâli

+(y)I, +n, Ø

Yükleme hali metnimizde şu şekillerde kullanılmıştır:

Ø (eksiz kullanımı): benüm *naṣīḥatüm* ḳabūl itmezsiz 376b/6,

+(y)I (+ı, +i)

İsmin yalın haline getirilenler:

gendüyi 1b/8, 1b/9, sevenleri 376a/10, īmānuñuzı 19b/6

+n

Bu ek metnimizde genellikle üçüncü şahıs iyelik eklerinden sonra kullanılmaktadır:

anuñ göñil *ḳapúsın* ḳaḳa 58a/13, elinde *varın* ol yolda fenā ḳılmaġ-ıla 106b/3, luṭfı ḳapúsın açdı 381b/18, anlaruñ naṣīḥatların ḳabūl itdiler 57a/2, anlaruñ naṣīḥatların ḳabūl itmeñ 51b/1

İlgi hâli

+Uñ, +nUñ, Ø (eksiz kullanımı)

Metnimizde ilgi hâli, ünsüzle biten isimlerden sonra -uñ, -üñ; ünlüyle bitenlerden sonra ise -nuñ, -nüñ şeklinde yer almaktadır.

dünyānuñ 20b/11, günüñ 66b/1, 138a/12, 138a/13, 143b/3, (senüñ) gücüñ 149a/9, *senüñ* baña mütābaʿat ḳılmaġa ṭāḳatuñ 149a/17

Ayrıca metnimizde eksiz olarak kullanımı da görülmektedir.

anası ve ḳavmi *ḳabīlesi* ḳoduġın 46a/11

Yönelme hâli

+(y)A

Yönelme hali eki *-a, -e*'dir. Ünlü ile biten bir kelimeye eklendiği zaman araya yardımcı *-y-* sesi gelmektedir. Eski Türkçe'deki *-ga/-ge, -ka/-ke* ekinden gelişmiştir. Batı Türkçesinde şahıs zamirlerinin yönelme halinin (baña, saña, aña) *ñ* sesini taşıması, ekin başındaki *ġ* ve *g* seslerinin sonradan düşmüş olduğunu göstermektedir. Büyük bir ihtimalle Eski Türkçe devresinde n ile *ġ, ñ* şeklinde birleşmiş, lehçelerin oluşmasında yeniden parçalanmayarak Batı Türkçesine klişe halinde geçmiştir.[55] Yönelme halinin kullanımı metnimizde günümüzdeki kullanımdan pek farklı değildir. Metnimizde örnekleri oldukça fazladır:

ḳul *baña* yaḳīn olur 31a/15, ben *aña* göz ḳulaḳ oluram 31a/16, kerāmet *evine* girile 44b/19, *atasına* 15a/11, *anasına* 15a/11, 48b/1, 153b/16

Bulunma hâli

+dA

[55] Mustafa Özkan, **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi**, Filik Kitabevi Yay., İstanbul 2013, s. 114.; Faruk K. Timurtaş, **Eski Türkiye Türkçesi**, s. 69.;Yönelme hali ekinin gelişmesi için ayrıca bk. Reşit Rahmeti Arat, **Atebetü'l-hakayık**, İstanbul 1951, s. 111-112,128-129.

Fiilde belirtilen iş, oluş ve hareketin yerini gösteren eklere buluma hali eki denir. Temel işlevi ise ismi fiile bağlamak ve fiilin gösterdiği hareketin yerini belirtmektir. Bulunma hali eki, Türkçenin her devresinde ve bütün şivelerinde *-da, -de* ve *-ta -te* şeklindedir. Eski Anadolu Türkçesinde de imlâsı kalıplaşmış olarak *-da, -de* biçiminde kullanılmıştır.[56]

Metnimizde bulunma hali günümüzdeki kullanımdan farklı değildir.

ḥażret-i ḳuds *meydānında* 152b/9, Allāh ḳatında 31b/16, emr olundılar uçmaḳda 263b/19, anlar *sende* ṭaṣarruf idemeyeler 135b/18

Ayrılma hâli

+dAn, +dın

Eski Türkçede +tın, +tin biçiminde kullanılan[57] bu eki Eski Anadolu Türkçesinde +dan/+den şeklinde kullanılmaktadır.[58] Ancak metnimizde eski kullanımının da örneklerini görmek mümkündür. Pek çok defa +dın/+din şeklinde de örneğine rastlamaktayız.

leẕẕāt almaḳdan 60a/9, senden 28b/10, īmāndan 28b/5, Allāh'dan ġayrını 29b/4, Allāh'dan 14a/7, Allāh'dın (84 defa) 21b/13, Allāh'dın yaña 117a/13

Ayrıca -dın/-din ekinin kalıblaşma yoluyla -madın/-medin şeklinde kullanıldığı da kabul edilmektedir.[59]

içmedin esriyenler 198b/10, görmedin 14b/18, Allāh'dın yaña 23b/16, gendüdin yaña 21b/15, Ḳurʾān inmedin 335b/7, öñdin 28b/10, Allāhu Taʿālā'-(16)*dın* yaña ṭaleb idici oluban Resūline mutābaʿat ḳıluban andan vāṣıl olmadın 74a/16

---

[56] Ayrıntılı bilgi için bkz.: Mustafa Özkan, **a.g.e.**, s.115.
[57] A. Von Gabain, **Eski Türkçenin Grameri,** TDK, Ankara 1988, s. 75.
[58] Mustafa Özkan, **a.g.e.**, s. 116.
[59] Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Zeynep Kormaz, **Türkiye Türkçesindeki *-madan/-meden<-maḳın* < *-medin* Zarf-Fiil (Gerundium) Ekinin Yapısı Üzerine**, Türk Dili Üzerine Araştırmalar-I, Ankara 1995, s., 151-159.
Ayrıca bkz.; Zeynep Korkmaz , T**ürkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları**, DTCF yayım, Ankara 1962, s. 38.

Vasıta hâli

+(I)n

Eski Türkçede vasıta hâli eki olan *-n,* Eski Anadolu Türkçesinde daha az kullanılmaktadır. Bu ek daha çok kalıplamış yapılarda kullanılmaktadır ve vasıta eki olduğunun *-n* olduğunu tespit etmeye yetecek kadar bol örneğe rastlanmamaktadır.[60] Metnimizde şu örneklere raslamaktayız:

degin 12a/14, ḳıçın ḳıçın 6b/11

Ayrıca metnimizde -layın, -leyin, -cılayın, -cileyin ekleri vasıta eki gibi kullanılmıştır.

anlarcılayın 199b/10, ancılayın 199a/18, uşbuncılayın 194a/2, sizcileyin 26b/12, bizcileyin 363b/3

+lA, +IlA, +(y)IlA

+lA, +IlA, +(y)IlA ekleri metnimizde asıl vasıta ekleri olarak kullanılmıştır:

ḥükm-ile 111b/14, elüñüz-ile 111b/12, ḳardaşlar-ıla 13b/15, ḳahr u ʿuḳūbet *ḳulaġı-y-ıla* işitdiler 110b/13, *ḳulaġı-y-ıla* 110b/12, ʿulūm-ı ḥaḳīḳat *nūrı-y-ıla* 109a/14

İyelik Ekleri

Eski Anadolu Türkçesi dönemi eserlerinde olduğu gibi çalıştığımız metinde de teklik 1. şahıs eki *-m*'dir, yardımcı ses olarak *-u-, -ü-* ünlüleri bulunur.[61]

rabbümi 111a/9, edebümi 166b/2, yönümi 180b/6, nefsümi 206a/16, benüm *ümmetüm* 250b/1

2. teklik şahıs: -n, -(U)ñ

senüñ esirgemekligüñ 21a/4, senüñ ḳalbüñ 21a/2, senüñ göñlüñ 21a/3

3. teklik şahıs: -I, -sI

arḳası 22b/1, nefsi 21a/1, maʿnāsı 21a/17

---

[60] Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz.: Faruk Kadri Timurtaş, **Eski Türkiye Türkçesi,** İÜEF Yay., İstanbul 1981, s. 63-64.

[61] Ayrıntılı bilgi için bkz.: Faruk Kadri Timurtaş, **Eski Türkiye Türkçesi,** İÜEF Yay., İstanbul 1981, s. 64

1. çokluk şahıs: -(u)muz

elṭāfumuz 9a/19, vücūdumuz 16b/17, murādumuz 59a/10, bizüm rabbumuz 30b/10

2. çokluk şahıs: -ñ, ñUz

gendüñüze 68b/3, dīnüñüz 67b/3

3. çokluk şahıs: -ları, -leri

rücūʿları 65b/12, yaşcuġazları 65a/2, īmānları 64b/19, göñülleri 54b/18, daḫı buları *sevdükleri* ḳadar ve mütābaʿat ḳılduḳları ḳara sülūk-i maḳāmda 60b/5,

Çokluk Eki

+lAr

Metnimizde çokluk ekleri genel anlamıyla günümüzde kullanımından farklı değildir.

erenler 62b/14, sābıḳlar 2a/9, ḳonuḳlar 2b/5

Soru Eki

-mI

Soru eki metnimizde -mı/-mi şeklinde kullanılmaktadır. İsimleri ve edatları fiillere bağlama görevinde de kullanılmaktadır, bu bakımdan metnimizde isim ve fiillerle birlikte kullanıldığı görülmektedir.

ḳatından mıdur 67b/9, dimedüm mi 149a/17, görmez misin 64b/6, gemiyi deldüñ mi 148a/15, ḳāfir mi olduñuz 6b/9, eyle mi ṣanursız 14b/16, bular ḥased mi iderler 55a/7, sen mi didüñ 155a/8

SIFAT

Niteleme Sıfatları

Metnimizde pek çok niteleme sıfatı kullanılmıştır:

ulu faẓl 25b/19, ulu niʿmet 85a/14, ḳaçuṕ ḳurtılacaḳ yir 81a/5, görklü (17) maḳām 31b/16-17, ṣovuḳ yil bigidür 8b/17 (bigidür: gibidir. bigi//gibi= b//g; gibi kelimesi eski şekliyle muhafaza edilmiştir.)

Belirtme Sıfatları

Sayı Sıfatları

on iki çeşme aḳardı 103a/9, yüz düşman 277a/17, bir ḳavm 300a/7, bir sözdür 297a/3

Metnimizde asıl sayı sıfatlarına ilave olarak sıra sayı sıfatları, üleştirme sayı sıfatları ve kesir sayı sıfatlarına ait pek çok örnek mevcuttur:

dördünci 226a/17, 202a/10, üçünci ḫāṣıyyet 202a/4, üçünci (16) gökde 183a/16-17

İşaret Sıfatları

Metnimizde geçen işaret sıfatları; *bu, şu, ol, şol, uş, o, uşbu.* İşaret sıfatlarından "o" metnimizde daha az kullanılmaktadır. Bu işaret sıfatı Orta Türkçenin sonlarına doğru ortaya çıkmıştır.[62]

o kimseye 161b/10, o günki 98a/18, o maḥabbet keydini 374b/9, Bunuñ-ıla o ḫafīye işāret ḳılur 297a/8, *şu* nesnede 377b/11, *şol* ḳalb 307a/7, şol meşrebden ġayrı 370a/3, şol nesne üzere 369a/4, uşbu ḫiṭāb 366a/13, uşbu maʿnilerde 365a/19, uşbu nesnelerde 364b/17, uşbu delāyillere 360b/15, şol naḳḳāṣ-ıla 174a/7, şol ṭop gibi 178a/1, şol ṣıfatları ki 178a/13, şol nesne-y-ile 179a/1, şol kimselere 170b/19, bu ḥaḳāyıḳları ve bu maʿnīleri 170b/19, bu ḳavlinde 170b/7, bu iki āyetde 170b/2, bu resūlleri 170a/6, ol mükeẕẕibleri 170a/9, ol sevdügüñüz (4) nesne 1b/3-4, gendüyi ol oda urduġı ḳadar 1b/9, anlar ol ẓālimlerdür ki 2a/19, ol ḳalbdür ki 2b/12, ol nūr-ı ilāhī 2b/15, ol ḳalb Allāhu Taʿālā-y-içün giñer 2b/16, ol mevlādan ırāḳlıḳ cehenneminüñ derekelerine *uş* āḫiretde mustaḥiḳ oldılar 130b/4, bu ḳavlı-y-la 130b/6, bu āyet 130b/11

[62] Muharrem Ergin, **a.g.e.,** s. 236

Belirsizlik Sıfatları

Metnimizde geçen belirsiz sıfatlardan bazıları şunlardı: *bir, birḳaç, ḳamu, birḳaç, her, nice (niçe, niçe), cümle, hep, hīç bir*

bu mertebeyi maḫṣūṣ ḳıldı bir ḳavme daḫı bir ḳavme degül 130b/13, bunda birḳaç veche var 155a/9, Ben geçen gice birḳaç ḫāṣ yārenler-ile ḳapuña vardum 224b/19, ḳamu içindeki-y-ile 156b/17, bu ḳamu ḫulḳuñ 114/12, ḳamu içinde (6) ne var-ısa 34b/5, ḳamu yir yüzindekilere īmān taḳdīr iderdi 355a/4, her nesne ki saña Ḥaḳ'dan gelür 354a/1, her kimse 353a/7, iy nice farḳ var bu ḳul-ıla ol ḳul arasında 218a/11, ol indürilen miḳdārca niçe ki muḫallif indürildi 135b/8, Ve daḫı anlaruñ cümle ṭarīḳlarından biri bu duʿādur 31a/10, ol cümle taḳdīr olınanları 341b/18, bular hep ṣāliḥ düşeler 175a/4, hep ehl-i hidāyet 128b/19, yoḳdur hīç bir (3) ilāh 139a/2, *hīç bir* ḥālde 146a/9, ḥīç bir nesneden ṣormayasın 149a/12, ol birḳaç azgunlardur 32a/9,

Soru Sıfatları

Metnimizde geçen soru sıfatları şu şekildedir: ḳanḳı, nice (niçe)

ḳanḳı delīl ola 162a/19, ḳanḳı burhān 103b/11, ḳanḳı çayırda ṣalmayıduñuz 73a/4, *ne* ġafletdeydüñüz 73a/2, Allāhu Taʿālā üzerine *nice* iftirā ḳılurlar 54a/3

ZAMİR

Şahıs Zamirleri

Şahıs zamirleri ben, sen, ol, biz, siz, anlar, olar'dır. Türkçede zamirlerin çekiminde kökleri değişmektedir.[63] Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde şahıs zamirlerinin bini, sini, binüm, sinün şekilleri de bulunmaktadır. Ancak metnimizde bu örneklere rastlamamaktayız. Mustafa Özkan'ın belirttiğine göre bunlar Eski

[63] Türkçede zamir çekimi ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz.: Mecdut Mansuroğlu, ***"Türkçede Zamir Çekimi"***, TDED, III/3-4, İstanbul 1949, s. 501-518.

Türkçe devresinde de var idi.[64] 3. şahıs zamiri “ol” ve “olar" çekimde en fazla değişiklik gösteren zamirler olduğu belirtilmektedir: anı, aña, anda, andan, anuñ¸ anlara, anlarda, anlardan, anlaruñ. Eski Anadolu Türkçesinin zamir çekiminde Eski Türkçeye ve bugünkü yazı diline göre en belirgin özelliği, ilgi halindeyken aradaki ünlünün yuvarlak olmasıdır.[65]

1. teklik şahıs zamiri: ben

ben size bu ḍalāletde ḳādir degüldüm 80b/11, ben aña mütābaʿat iderdüm 66a/15, ben andan öñürtdüm 66a/14, ben bilürem nitmek 64b/16, ben de fevz bulaydum 61b/17, ben aṣḥābum-(14)dan çoḳı-y-ıla bu maḳāmdan rücūʿ itdük 43b/13

Çokluk 1. şahıs: Biz

biz didük ki 42a/12, biz bularuñ-ıçun 39a/7, biz daḫı ve milkümüz daḫı anuñ olur 30a/12, biz anuñ olmazuz 30a/11, biz boyın virüṕ (14) münḳād olmayavuz 28a/13, biz anlaruñ ḳalblerin öldürevüz 27b/18, bizüm ol ezelde taḳdīr itdügümüz 376b/12, sen bizüm (19) üzerümüze ʿazīz degülsin 376a/18

Teklik 2. şahıs: Sen

Zīre sen ḳaçan bir kimseyi sevseñ 374b/2, yaʿnī, sen giceden bi pāre 373b/18, ve daḫı ol sen ulaşdurmaḳ diledügüñ maḳāma daḫı ulaşur 373b/17, sen bilürsin ki biz ne dilerüz 373b/10, sen anı (2) bilür degüldüñ 369a/1, sen ʿādillerüñ gey aʿdilisin 368a/11

Çokluk 2. Şahıs: Siz

biz bilüṕ siz bilmez olduġuñız-çün 366b/3, eger siz bizi suḫreye ṭutasız 366b/1

Teklik ve çokluk 3. şahıs: ol, olar, anlar, anı

olar sülūk-ı ṭarīḳındadur 24a/19, illā ḫāṣlar ki *olar* şirk-i celīde ve ḫafīden ṣaḳındılar 25a/6, ve daḫı *olar* kim incidildiler 31b/11, anlaruñ-ıla dōstluġı olmaya anı ḳorḳıdımaz 26a/5, anı gendülere ḫayr ḳılurlardı 27a/10, anı Ḥaḳḳ-ıçun ḳurbān ḳıla

[64] Mustafa Özkan, **a.g.e.**, s. 122.
[65] Mustafa Özkan, **a.g.e.**, s. 122.

28a/15, Ṕes, Allāhu Taʿālā ʿalīmdür, bilür *anı* ki *andan* ġayrın diler ve *anı* ki gendüyi diler *olarıñ* külline (9) işāret ḳıldı 46a/8

Dönüşlülük Zamirleri

Cümlede yapılan işin yapana döndüğünü belirten, şahıs zamirlerinden daha güçlü bir anlam taşıyan ve onları kuvvetlendiren zamirlerdir. Dönüşlülük zamiri "kendi" kelimesidir ve iyelik eklerini alarak bütün şahıs isimlerinin yerini tutar. Metnimizde bu zamir imlâ özelliklerinden anlaşılacağı üzere "gendü" şeklinde yer almaktadır. Ayrıca bundan başka "öz" kelimesi de dönüşlülük zamiri olarak kullanılmaktadır.

gendü: *gendü* nefslerine ẓulm eylediler 9a/4, gendü nefslerine ẓulm itdükleri-y-ile daḫı 274a/16, Ḥaḳ Taʿālā varlıġında gendü varlıġından fānī olmaḳ-ıladur 273b/5, gendü ḥareketleri-y-le ve ḳuvvetleri-y-le degül 272b/6

öz:*özni* 179a/6

İşaret Zamirleri

Varlıkları işaret ederek, göstererek karşılayan zamirlerdir. İşaret zamirleri zaman, mekân ve tasavvurda uzaklık ile yakınlık kavramına bağlıdır. İşaret zamirleri *bu, şu, ol, o* ve *şol*'dur. Şahıs zamiri *ol* ile işaret zamiri *ol* arasında hiçbir fark yoktur. İşaret zamiri *bu*'nun çokluğu, *bular* ve *bunlar* olmak üzere iki türlüdür. Çekim ve kullanış bakımından *bu* zamirinin bugünkünden değişik durumu yoktur. *şu*'nun çokluğu *şular*, *ol*'un çoklğu ise *olar* biçimindedir. *şol* < uş+ol zamirinin ise çokluğu yoktur. *o* zamiri ise az kullanılmıştır, çokluk şekli *olar*'dır. *ol* zamirinin bulunma hali *anda* "orada" manasını vermektedir. Şahıs ve işaret zamirlerinin çokluk şekilleri, *ile* ve *içün* edatları alırken araya bir ilgi hali eki girer: *bunlaruñla*, *bunlaruñçün* gibi.[66]

bu: bunuñ gibi ḫasīs dünyāvī nesne dilemeñ 154a/7, bunuñ-ıla ki aña töhmet idüṕ sebb iddüklerinden anuñ etegi ve raḥmi arıdur 153a/8, bunuñ-ıla ki nefsleri

[66] Mustafa Özkan, **a.g.e.**, s. 122.

üzere teşdīd itdiler 152a/19, ve mutavassıṭlar ḳoyalar bunlaruñ üzerine 36a/7, ol inkārları (4) şomlıġı-y-la ol ʿilm niʿmetine kāfir oluṕ şükrini terk itmeg-ile bunlaruñ başīreti, gözleri (5) kör oldı 52a/4, aḥvālların istiḳāmet üzere ḳāyim ṭutmaġa bu ḫayrlu-y-ıdı 52a/2

uşbu: *uşbu* ol İblīs ḥāli gibidür 55a/18, uşbu ol sırr-ı teşehhübdür ki secdeden ṣoñra (9) olınur 50b/8, uşbu şol dünyeden ḥācet miḳdārı ṣarf idenlerüñdür 42b/1

şol: şol ki (3) dünyeden ve dünyānuñ içindekiden ḥalāldur 41a/2,

ol: Yaʿnī, her kim ki Allāh'a ve Resūl'e muṭīʿ oldı ol, girçek (16) nesebin taḥḳīḳ ḳıldı 37a/15, Zīre ol vāriṣlerden oldı ki firdevs mīrāṣ yidiler 37a/18

Soru Zamirleri

Canlı ve cansız varlıkları soru yoluyla temsil eden zamirlere soru zamirleri denir. Asıl soru zamirleri "kim ve ne"dir. Bunlar hal ekleri ile çekimlenerek bir çeşitlilik arz ederler.

kim: Kimden ki ḫaṭā ḳıldı ol ḍāll oldı 99a/11, Andan ḫaber virdi ki anlar *kim*lerdür 183a/10, kimi dilerse nuṣret virüṕ ʿazīz ḳılur, kimi dilerse ḳahrı-y-ıla ẕelīl ḳılur 11a/11, bulardan maḳbūl kim ve merdūd kim 55a/16

kimi ṣābit (8) *kimi* seyr üzere 30b/7-8, kimi kāmil kimi nāḳıṣ 33a/18, Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ezelde sizüñ ʿamelüñüz (2) bilürdi ki bugün kimi ḳabūl idüṕ kimi redd idesiz, daḫı rızḳa iḥtiyāǵ oluṕ ḳayuraġuñuz daḫı bilürdi 72a/1-2

ne: *ne*-y-idi 313b/19, Allāhu Taʿālā'dan saña ne faẓl-ı ʿaẓīm ve maḳām-ı kerīm virilmişdür, añlayalar 265b/1, *n'oldı* baña ki dünyāya raġbet idem.

ḳanda: anuñ-ıçun ki siz ehl-i Ḥaḳ'sız, Allāhu Taʿālā cemāʿatı ḳanda-y-ise ġālib olur 7b/9, her ḳanda ki olasız 16a/16, ḳalbüñüz aña dolandurduñuz her ḳanda olsañuz 63b/1, Yā Ebā Ẓāhir, ḳanda idüñ? 224b/19, Ḳurʾān gibi ḳanda ola 284a/1, ḳanda ḳaldı 312b/3

ḳanḳı: Zīre saña ṣavāṕluraḳ ḳanḳıdur 21b/5, ṭālib olanlara ḳanḳısı olursa virür 30a/13, ḳanḳıñuzuñ ḳurbānı ḳabūl olunsa İḳlīmā-yı hevāya ol lāyıḳ (16) ola 121b/15, sizden ḳanḳıñuzdur, ṕes Allāh dileyen 130b/12, Bu iki bölükden emīnlige (18) ḳanḳısı ḥaḳluraḳdur 181a/18

ḳanı: *Ḳanı* (11) ol şürekālaruñuz ki gendü zuʿmuñuzca anları bize şerīk ḳılurduñuz ol hevādan dünyādan 163a/11

Belirsizlik Zamirleri

İncelemesini yaptığımız metinde kullanılan asıl belirsizlik zamirleri *kim* ve ondan türemiş şekillerdir. Ancak yer yer belirsizlik sıfatları, nitelemesini yaptıkları isim düştüğünde iyelik veya çokluk eki alarak belirsizlik zamiri olarak da kullanılmıştır.

ayruḳ: ḍalāl-i baʿīd ki ayruḳ iḳbāl-i ḳarīb olmaz 98a/17, Şol kimse ki vilāyet-ile (3) ḳovulmış ola, ol ayruḳ ʿināyet bulmaz 124a/3, bunuñ-ıla ki ol bizi gördi ayruḳ kimse görmedi 182a/18, Zīre ayruḳ peyġamber-(3)lerüñ āyeti nefslerinden ġayrı nesnededür ki ḫalḳı ʿāciz ḳılur 139b/2

birḳaç: ol *birḳaç* azgunlardur, Ben geçen gice *birḳaç* ḫāṣ yārenler-ile ḳapuña vardum 224b/19 *baʿżı:* Yaʿnī, ol Şuʿayb ḳavminüñ kāfirlerinden bir bölügi didiler baʿżılarına ki 234b/2, Anlardan daḫı baʿżı kāfir oldı Ḳābil gibi ve baʿżı müʾmin oldı, Hābil gibi 220b/17

biri:ve *biri* daḫı ḥalḳ itmekdür 3a/18, ve *biri* daḫı hevādur 37b/17, ve *biri* daḫı nārdur 37b/18, *birisi* oldur ki (19) nefs münāzaʿa ḳıla ḳalb-ile ve rūḥ-ile 58a/18, Yaʿnī, bu ṭāliblerden (11) birisi ḳaçan dünyādan bir nesne-y-ile ḳaṣd idüp̀ ülfet ṭutsa ḥāl budur 146a/11, tā hīç birisi (15) ol fiʿllerinden tevbe idüp̀ yaramaz ʿamellerinden rücuʿ itmediler 232b/14

cümle: Ṕesi ol ẓılāl (16) cümle maḥv olur gider 57a/16, zīre anuñ cümlesi mündericdür 45a/3, Zīre anuñ cümlesi mündericdür ki bu ādemoġlanı vāḳiʿ olur (4)

anuñ cümlesine 45a/4, tā ki bularuñ cümlesinden şayılmaya 182b/3, bunuñ cümlesinden bir oldur ki 245a/2, Ol ḳabūl-i īmāna istiʿdādı olduġı-çun (15) ʿarż olunduġı vaḳt cümlesi cemīʿ-y-le cevāb virici oluṗ "belā" didiler. 342b/15

her kim: *her kim* ol maḳām-ı ḫullete girdi emīn oldı 3a/2, her kim ol īmānı taḳlīdinden mürtedd olsa 15a/18, her kim cihād ider nesfsi-y-ile, Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekde 62a/2 …

ḳamu: *ḳamuñ* daḫı bilür degüldi 369a/2, Yaʿnī, eger rabbuñ dilese ezelde (4) ḳamu yir yüzündekilere īmān taḳdīr iderdi 355a/4, ve daḫı yir-le gök ḳamu içindeki-y-ile 156b/17

kim: *kime* dilerse nūrına hidāyet virür 333a/1, kime dilerse aña virür 25b/17, andan ġayrı yarlıġanur kimden dilerse 17b/15, Ḥaḳ Taʿālā kimden dilerse yarlıġar 201b/13, *kimüñ-ile* söyleşürler bilmeyeler 50a/8, Yaʿnī her kimüñ ḳarīn ve dōstı şeyṭān ola, ne yavuz yoldaşdur ol 48b/14, bu refīḳlere lāyıḳ olmaḳlıġa kimüñ istiʿdādı (11) var 60b/10, *kimi* ṣābit (8) kimi seyr üzere 30b/7-8,

kimse: Her kimse kim mürīdüñ vilāyetine iḫtiyācı olsa 35a/13, şol kimseler ki (13) ṭıfllarını żāyiʿ ḳıldılar anlara naṣīḥat idüṗ vaṣiyyet ḳıluṗ ṭarīḳ-ı Ḥaḳḳ'a delālet ḳılmadılar 36a/12, Yaʿnī, tevbesi ḳabūl degül, şol kimsenüñ kim (6) göñil ölmişle öle, dünyeden gide 39a/5

ne: ne oldı size ki ol (9) Allāh'dın yaña sülūk iden yolda nefsüñüz-ile mücāhede ḳılmazsız 62a/8, ne oldı bu ḳavme ki yaḳīn olmazlar 63b/10, ne oldı size ki bu münāfıḳlar ḥaḳḳında iki bölük olduñuz 67b/10

Bağlama Zamirleri

Metnin bütününe baktığımızda genel olarak "ki o" anlamında kullanılan bağlama zamirleri *ki* ve *kim* şeklinde yer almaktadır.

dimişler *kim 227b/11,* dirlerdi *ki* 51b/15*,* didi *ki* 50b/9*,* Aña (3) işārer ḳılur *kim* 192b/3

ZARF

Zarflar aslında çekimsiz unsurlar olmakla birlikte, zaman, yer, hâl ve miktar isimleri olarak görev yaparlar. Ancak, isim oldukları zaman çekim ekleri aldıkları görülür. Fakat zarf oldukları zaman hâl ve yer bildiren çekim ekleri dışındaki çekim eklerini aldıkları görülmez.[67]

Zarflar şekil yönünden sıflardan farksızdır. Bir kelimenin sıfat mı zarf mı oluşu cümle içindeki yerinden belli olur. Zarfların bir kısmı isimlerin çekim eki ve edatlarla kalıplaşmasından meydana gelmişlerdir.[68] Ayrıca yabancı asıllı pek çok kelime de zarf olarak kullanılmıştır.[69] Bunların bir kısmı basit bir kısmı ise birleşiktir.[70]

Metnimizde yer alan zarfları şu şekilde sıralayabiliriz:

Zaman Zarfları

bugün: Şol günde ki bunda bugün (3) īmān nūrı-y-la ḳalbin aġartdı 6b/2, Bugün siz ol dünyedegi hicrān u (14) ḳaṭīʿat odı-la ʿaẕāb olunırsız. 6b/13-14, Bugün anı tebdīl idemezler 67a/3, Allāhu Taʿālā ezelde bugün ne işleyecegüzi diḳḳati-y-le bilürdi 87a/4, Bugün bunda ne işlerseñüz yarın anda size mücāzāt ider 87a/5

gāh: Gāh rūḥānī ġıdāsın aluṕ (7) ẕikre meşġūl oldı, anuñ-ıla āḫiretin maʿmūr ḳıldı, gāh ġıdā-i cismānīsin aluṕ (8) ṭaʿām yidi 2a/6-7

arada: ammā bu arada ṣarīḥ ḳıldı 140a/19, Yaʿnī, ṣābit olmadılar arada ve-(3)sāyıṭa iltifāt ḳılmaġa ve ḳalblerin aña müteʿallıḳ ḳılmaġa 13b/2, bularuñ arasında ve bu fürḳat (17) ḳarġası arada fürḳat-ile nidā ḳılur 215a/16-17

---

[67] Ayrıntılı bilgi için bkz.: Muharrem Ergin, **a.g.e.,** s.244-245.

[68] Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz.: Musa Duman, **Makaleler**, *"Eski Türkiye Türkçesi Devresinde +lA Ekli Zarfların Kullanımı Üzere"*, Kesit Yay. İstanbul 2008, s. 21-28.; Mertol Tulum, ***"-la/-le Ekine Dair"***, TDED Dergisi, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi yayınları, İstanbul 1993, s. 157-164; Zafer Önler, ***"Türkçede –LA Zarf Eki"***, Uluslararası Türk Dili Kongresi Bildirileri 1992, TDK Yay., Ankara 1996, s. 9-15.

[69] Ayrıca bu konuda bkz.: Musa Duman (Feryal Korkmaz ile birlikte), **Makaleler**, *Evliya Çelebi Seyahatnâmesindeki Türk Değiştiren Kelimeler Üzerine*, Kesit Yay., İstanbul 2008, s. 151-161.

[70] Ayrıca bkz.: Mustafa Özkan, **a.g.e.**, s. 124.

nā-gāh: nā-gāh ʿaẕāb-ı fürḳate ve andan münḳaṭıʿ (5) olmaḳlıġa vāḳiʿ olavuz diyü 248a/4-5, nā-gāh gelür eser anlara ol (9) ṣıfāt-ı celāl tecellāsınuñ ḳatı yili 337a/8, irişdi nā-gāh olara ol Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ʿizzeti ve kibriyāsı (4) ʿāṣıfeleri ki 337b/3, geldi aña nā-gāh 337b/10

ʿāḳıbet: ʿāḳıbet dār-ı necāt (4) ve dār-ı felāḥ kimüñ olısar ḥaḳīḳat felāḥ bulmaz 196b/3

bir zamān: bizi bir zamān teʾḫīr itmedüñ ki ecelümz-ile öleydük 63a/11, Yaʿnī, daḫı ol nefsler ki rūḥ-ıla gemüde bile degüldür ol ḥuẕūẕ-ı nefsānī-y-ile bir zamān (15) temettuʿ itdürevüz 168b/14

biraz: Yā Muḥammed, biz seni ṯābit ḳılmasavuz yaḳīn olduñdı ki anlara biraz (12) meyl ideydüñ 242b/11,

dāyim 10b/11, 16a/19, 36a/10, *dāyimā* 70b/12, 74b/11

evvel: Evvel bulara bir beyān diledi 42b/11, Şefāʿatı ol kimse (19) ider ki evvel gendü nefsin ḳurtara, andan ġayrını ḳurtara 22a/19

evvelā: Bedürüstī, sālik olan ḳavm evvelā dünyādan ve anuñ içindekiden küllī elin (10) çekse gerek 70b/9, her nesneyi evvelā andan yaratdı 63b/19, evvelā bu insān suretā olʿālem-i aṣġardur ki 28a/11

gice gündüz: *gice gündüz* yaʿmur gibi döker 134a/7, her gice gündüz anuñ āyātını bularuñ üzerine oḳur 23a/13, gice (19) gündüz boyınlarından şerīʿat dizginin çıḳardılar 149b/18-19

gice: ve *gice* sāʿatlerinden daḫı baʿżı sāʿatin ṣıdḳı ve ciddi mikdār ẕikr ü ṭāʿate ve Ḥaḳḳ'ı ṭaleb (3) itmege ṣarf eyleye 380b/2-3, tā bilesiz ki Ḥaḳ Taʿālā gice sizüñ yarın ne ḳılacaġuñuz (2) bilür, ʿömrüñüz āḫirine degin ne işleyeceñüz bilür 175a/1

hemān: Zīre senüñ-ile bile olan hemān Allāh-ıla bile olur 75a/7, Gebdünüñ vücūdından anlara vücūd virdi ki hemān girü mevcūd ol-ıdı 256b/14

her ḳaçan: *her ḳaçan* ki (16) anı sevem, ben aña göz ḳulaḳ oluram 31a/15, her ḳaçan ki anları (12) göresiz 68b/11

ilerü: Bu āyetlerden ilerü buyurdı ki 12a/6, Yaʿnī, gendüden ilerü inen kitābları (6) taṣdīḳlayıcıdur 128b/5, andan (7) ilerü ki biz ḳalbüñi pāk eyledük ve ṣadruñı münşeriḥ kılduḳ 21a/7

imdi: Diñ *imdi* ṭaduñ ʿazābını şol nesnenüñ ki (13) ḥaḳḳı bāṭıla ṣatuṕ ḥaḳdan iʿrāż idüṕ bāṭılı ṭālib olduñuz 6b/12-13, di *imdi* anuñ şükrini (15) edā ḳıl 34b/14, varuñ *imdi* ʿamel idüñ ṭāḳatüñüz ḳadar ḫızlān-ıla.

şimdi: şimdi Allāhu Taʿālā'ya ve anuñ kitāblarına ve resūllerine īmān getürdiler 342b/16, şimdi münderis oldı 151a/18, Ammā şimdi bizüm zamānımuzda iş aña rāciʿ oldı ki hergiz mürīd olamayan şeyḫliḳ daʿvīsin (12) ider, cāhillere ve azġunlara şeyḫliḳden ḫaber virür 151a/11, Ṕes, şimdi bu ḫalḳ arasında tefāvüt rāciʿ olur 258a/5

irte: Anlaruñ ḳatında dün bügün ve *irte* ve (6) yaḳīn ve ıraḳ ve aşaġa ve yuḳaru külli berāberdür 280a/5, ol ezelüñ irtesidür 267a/1

ḳaçan: *ḳaçan* ol kāfir nefslere ṣıfātları-y-la mülāḳāt olsañuz 270b/18, ḳaçan Ḳurʾān oḳınsa inṣāt idüñ işidüñ 266b/4

nā-gāh: Şol kimseleri çün ki anlar (4) Ḥaḳḳ'a raġbet idicilerdür ve Ḥaḳ'dan ḳorḳıcılardur ki nā-gāh ʿazāb-ı fürḳate ve andan münḳaṭıʿ (5) olmaḳlıġa vāḳiʿ olavuz diyü 248a/4, nā-gāh gelür eser anlara ol (9) ṣıfāt-ı celāl tecellāsınuñ ḳatı yili 337a/8, baḥr-i celālüñ istiġrāḳına irişdi nā-gāh 337b/3, Yaʿnī, geldi aña nā-gāh 338a/10

öñ: bular Resūl gelmezden öñ eşkāre ḍalālet içinde-y-di 23a/17, daḫı bular vücūda gelmezden öñ dilemezden öñ bulara dilegin virdi 57b/11, vaḳti gelmezden öñ 246b/5, īmāndan *öñ* yā īmāndan *ṣoñra* 28b/5, buları yaratmazdan öñ biz bularuñ-ıçun ʿazāb-ı elīm yaraḳladuḳ ki ol ʿazāb-ı küfrdür 39a/7

öñdin: benden öñdin size niçe vāridāt-ı Ḥaḳ geldi 28a/19, Bu daḫı ol vāridāta inḳıyād-(8)dan ṣoñra ola, yā öñdin ola 28b/8, ol ʿilm-i bāṭına ve anuñ ehline (17) taṣdīḳ idüñ andan öñdin ki göñül yüzi ṭams ola, göremez işitmez ola 52b/17

ṣoñ: Ammā ṣoñ size anuñ-ıla mücāzāt (19) idiser 4a/18, Zīre Allāhu Taʿālā ḳatında gice gündüz olmaz, külli vāṣıllar anda birdür; öñ ṣoñ (5) olmaz, zamāndan mekāndan berīlerdür 280a/4

ṣoñra: risāletden ṣoñra maḫṣūṣ olunmışdur 251b/10, ümmet-i Muḥammed'üñ kemālātın iẓhār ḳılduḳdan ṣoñra ve ḳurbetlerin ve maḳām-(19)ların beyān ḳılduḳdan ṣoñra 251b/18-19, Zīre Ādem ol nefḫ-i rūḥ olduḳdan ṣoñra mustaʿidd oldı tecellī olunmaġa 212a/4, Bundan ṣoñra ehl-i kitābuñ küfr-(16)lerinden ḫaber virüṕ buyurdı ki 3b/15

şimdi: Ben şimdi tevbe eyledüm 39a/3, Şimdi ʿmelleri ḥabṭ oluṕ umūları bāṭıl (3) oldı 130b/2, Ammā şimdi bizüm zamānımuzda iş aña rāciʿ oldı ki 151a/11, Yaʿnī, (3) şimdi mi muṭīʿ olduñ, bundan ilerü bizüm-ile rubūbiyyet daʿvīsin idüṕ (4) ġayrüñ daḫı bile helāk idüṕ müfsidlerden olmışduñ 353a/3

tīzcek: Ṕes, yavuz ʿamelüñ ṣadr olacaḳ yiri hemān ol cāhilliḳdür anuñ ṣo-(7)ñınca tīzcek vāḳiʿ olan tevbedür ki ḳabūl olınur 38b/7, Bir oldur ki tevbe maʿṣiyet ardınca tīzcek ola (9) Allāhu Taʿālā anı ḳabūl ider anuñ-ıla, günāhların anuñ-ıla maḥv ider 38b/8, zevāli tīzcekdür 165b/10, tīzcek ẓāhir ola 333b/18

Hâl Zarfları

Hâl zarfları arz, durum, sebep, netice, beraberlik, ayrılık, vs. gibi anlamlar ifade edip, basit yapıda oldukları gibi birleşik yapıda da bulunabilirler.[71]

Metnimizde yer alan hâl zarflarından bazılarını şu şekilde gösterebiliriz:

ancaḳ: anuñ teʾvīlin ancaḳ Allāh bilir 149a/2, Ancaḳ didiler ki "Yā Resūla'llāh, ol ḳurṭılan ne ṭāyife ola" 5b/8, Şol kimseler tevbesidür ki cehl-ile bilmedin bir yavuz

[71] Faruk Kadri Timurtaş, **a.g.e.,** s. 97

ʿamel ḳıldılar ancaḳ 38b/1, ancaḳ ki ol daḫı senüñ yoluñda nefsi (6) beẕl itmekde baña muḫalefet itmez 121a/5, ancaḳ saña bir meṣel ḳuravuz ki bu ḥaḳīḳati anuñ-ıla idrāk idesin 174a/6,

ayruḳ: Yaʿnī, “Eger bundan ṣoñra saña (19) nesne ṣorası olursan ayruḳ benün-ile yoldaş olma 149a/19, ḍalāl-i baʿīd ki ayruḳ iḳbāl-i ḳarīb olmaz 198a/17, īş anuñ üzerine telbīs olınur ayruḳ ebedā ḥüccetler aña (3) fāyide ḳılmaz 159b/2, Zīre ol ayruḳ feyż-i cemāliyyeyi ḳabūl eylemez 294b/10

bir bir: ve *bir bir* ḳavmden ḫayrı ve niʿmetleri menʿ ider 134a/15

bu deñlü: *bu deñlü* zellātları (8) ve ḫaṭāları Ḥaḳ Taʿālā bizden ʿafv idüp yarlıġar 255a/7

buncılayın: ol ṣıfāt-ı nefs ġālib olmaġ-ıla ṣıfāt-ı ḳalb üzere envār-ı ḳalb (2) nefsde taṣarrfuf ḳılduġı vaḳt buncılayın müteġayyir olur 319b/2, Yaʿnī, taḳvā iẓhār itmeg-içün buncılayın Allāhu Taʿālā müʾminlerüñ (17) ḳalblerine taḥlīṣ itmeg-içün üç ṣıfāt iẓhār ḳıldı 19b/16

eyle: *eyle* cārī oldı ki 331b/7, eyle istidlāl ḳıldı ki 324a/1, eyle ṣandılar ki üzerlerine düşer çāresüz ḳabūl itdiler 256a/8, eyle gerekmez ki (7) dünyādan bir nesne iltifāt ideler 246b/6, aña eyle (18) ḫayāl oluna ki ol ḳırḳ üzere ḳuvveti yitmez ol beşeriyyet ḳorḳusı vāḳiʿ ola 243a/17, ol Firʿavn eyle ẓann eyledi ki īmān anuñ iẕnine mevḳūfdur 239a/10

ḥīç: Ḳaçan ki ḥükm-i taḳdīr nāzil ola *ḥīç* ʿilmüñ salṭanatı ḳalmaz 238a/14, Yaʿnī, her kim mālını hevāsına ṣarf itse Ḥaḳ Taʿālā emrlerin düşmān ṭutmaġ-ıla ve gendü nefsine ẓālim (14) olmaġ-ıla hevāya uyuban tīz ola ki biz anı ol ḳaṭīʿat ve mahrūmlıḳ odlarına girdirevüz ki bu nesne (15) Allāhu Taʿālā’ya āsāndur, müşkil degül, *ḥīç* ḳayurmaz 44b/15,

ḫōş: ẓāhir olur saña ḫōş gelen ve ḫōş gelmeyen nesnelerden 21b/5, aña bir ḥayāt ḥāṣıl olur ki evvelkiden daḫı ḫōş daḫı ʿazīz 61b/1,

tīz: tīz gelür 371b/8, Yaʿnī, ol (12) ḫalīl eglenmeyüp̀ tīz bir biryān olmış buzaġu getürdi 372a/12, tīz ola ki bilesiz 366b/5, Yaʿnī, tīz ola ki benüm ümmetüm yitmiş iki bölük oluṕ ṭaġıla 5b/7

yaluñuz: Ṕes, ḳalbüñ ṭāʿātı Allāh'a andadur ki *yaluñuz* anı seve daḫı bir (18) kimiseyi anuñ-ıla bile sevmeye, illā anuñ-ıçun seve 57b/17, Ammā ḫiṭābda yaluñuz peyġamber *ʿaleyhi's-selām* ḥaṣr (8) idüṕ "senüñ rabbuñ çünki aldı" didi 256b/7

Yer Zarfları

aşaġa: şeyṭāniyyet cehenneminüñ aşaġa derekesine ḳoyavuz 79b/11, ve bir ḳavmi aşaġa bıraġuṕ derekāt-ı suflāya indürür 134a/14, anuñ maḥabbetinden aşaġa düşse 258b/12, ibtidā yaradılmaḳda melekden aşaġadur, ḥayvāndan yaḳarudur (yuḳarudur) 273a/7

berü: Yaʿnī, nefsüñi terk it, berü gel 70b/11, Yaʿnī, ḳo nefsüñi (14) berü gel 84b/14, Yaʿnī, taḫḳīḳ bular ol günden (17) berü Allāhu Taʿālā yolından ḍāll oldılar 98a/17, Ṕes, bu dīn tā Ādem ʿaṣrından (14) berü kemāle irmekteydi 107b/14, eyyām-ı nübüvvetden berü ben ḫōđ nebīyyem 160b/17

girü: giderken ökçeleri üzere mütārikī ḳıçın ḳıçın (12) girü döndiler 6b/12, Yaʿnī, eger ol nefs-i kāfiriye mutīʿ olursañuz girü sizi gıçuñuza dönderüṕ (18) ol beşeriyyet derekelerinüñ esfel-i sāfiline bıraġur girü behīmiyyetüñüze dönersiz evvelkileyin, (19) girü rücūʿ idersiz ḫusrān-ıla evvelki ḫusrānuñuzlayın 17a/17-19,

her ḳanda: Yaʿnī, bularuñ (11) üzerine ẕillet-i ṭamaʿ ve ḥaḳāret-i ḥırṣ ḳonıldı, *her ḳanda* olursa 7b/11, Ol sizüñ-ile biledür, her ḳanda ki olasız 16a/16, ḳalbüñüz aña dolandurduñuz her ḳanda olsañuz 63b/1, yaʿnī, her ḳanda bulsañuz 68b/12, Yaʿnī, ol Allāhu Taʿālā'nuñ naẓar-ı (18) ʿināyet ve tevfīḳi sizüñ-ile biledür her ḳanda olasız 114a/18,

içerü: Ebā Ẓāhir didi ki "Girçek eydürsin, ol ḫāṣlar-ıla sen ḳapudayduñ, ben (2) Allāh-ıla içerü-y-idüm, beni göremedüñüz" 225a/2

içre, içre: Yaʿnī, ol gögüslerdür ki (7) anda ṣıdḳ u iḫlāṣ-ıla muʿāmele ḳılup anuñ-ıla cennet içre köşkler binā idesiz 231b/7, Allāhu Taʿālā ḫalḳı ẓulmet içre yaratdı, andan üzerlerine nūrından nūr ṣaçdı 176a/1

ḳanda: Allāhu Taʿālā cemāʿatı ḳanda-y-ise ġālib olur 7b/9, şol ḫayretde (9) ḳalmış gibi ḳanda gidecegin bilmez 63a/9, Yā Ebā Ẓāhir, ḳanda idüñ? 224b/19, maḳālatları Ḳurʾān gibi ḳanda ola 284a/1, Bu nesne-y-ile imtināʿ ider farīżaları edā ḳılmaḳdan nāfile taṭavvuʿ ḫōđ ḳanda ḳaldı 312b/3

ḳarşu: Bu kelimenin edat olarak kullanıldığı görülmektedir.

ḳarşu her gün her sāʿat her laḥża bir ḫālıḳ āḫar daḫı yaradur fāriġleri nitedür 64a/3, ol şevk-i cibillī anı ḥażrete ḳarşu (Edat) (5) ṭurġıruṕ 180b/4, tā şeyḫlerine ve mürebbīlerine iʿtirāż idüṕ ḳarşu (Edat) (16) olalar irādet ṭarīḳın bulardan ḳaṭʿ ide 213a/15, Ṕes, ol ikisine ʿināyet (16) irişüṕ hidāyet ḳarşu geldi 215b/16, zamān muḳteḍāsınca ki ḳarşu geçen evvel olur 221b/2, ve inkār-ıla saña ḳarşu olur, seni ġarażlara nisbet ider 259a/16, Çün müslümānlar kāfirler-ile ḳarşu (Edat) (2) oldılar, müslümānlar ṭurumayuṕ girü döndiler 277b/1

üzre: şerīʿat ve ṭarīḳat üzre andın yaña rücūʿ idesiz, siz gendüñüzden anuñ tevfīḳ-ıla aña varmaġa (8) seyr idesiz 376a/7 serkeş olur resūl üzere tekebbür ider anı düşmān ṭutar ol sebebden Allāh ḥükmin redd ider 375b/19

yuḳaru: egerçi ferişte maḳām-(12)larından *yuḳaru* geçdüm, şol vaḳt ki Cebraʾīl'e didüm *ilerü* gel 170b/12, ol kelime-yi ṭayyibeyi ki Lā ilāhe illa'llāh'dur, anı *yuḳaru* getürüṕ (13) bir şecere-i ṭayyibe ḳıla ki yimiş virici ola her vaḳt yimişin vire 204b/12, Ol bir mertebedür ki (2) cennetlerden yuḳarudur 224a/2, Anlaruñ

ḳatında dün bugün ve irte ve (6) yaḳīn ve ıraḳ ve aşaġa yuḳaru külli berāberdür 280a/6

Miktar Zarfları

artuḳ: Allāhu Taʿālā ġayretş küllimüzden artuḳdur 37b/12, şol yiltmekden artuḳ size dōst oluṕ muʿāvenet idivirdüm 80b/12, hidāyet andan ġayrı ne ve andan artuḳdan (19) degül 179b/18, Anlar dirler ki bu dār-ı dünyādan artuḳ bir dār (18) daḫı yoḳdur 190a/17, Bildi ki andan artuḳ ṣıġınuṕ ḳurtılcaḳ (10) yoḳdur, illā oldur 215b/9, anuñ-ıçun artuḳ saʿyi ider kim murādları yirine gele 323b/6, Zīre bir renc yoḳdur ki ol cehālet rencinden artuḳ (3) ola 371b/2

biraz // birez: Yā Muḥammed, biz seni ṣābit ḳılmasavuz yaḳīn olduñdı ki anlara *biraz* (12) meyl ideydüñ 242b/12, ḳaçan anlar meblaġ-ı ricāle irişseler ki kāmillerdür anları ibtilā ḳıluñ *birez* bolca niʿmet (19) virmeg-ile taṣarrufdan menʿ olduḳlarından ṣoñra bir zamān 34b/18

ne ḳadar: Vaḳtī ki ol rūḥānī ḥicāblar raḳīḳ ola, ne ḳadar riḳḳati ziyāde olursa (14) ol miḳdār īmānı ḳavī olur ve ḳalbi envar olur, vaṣfı olur 193b/13, bedürüstī Ḥaḳ Taʿālā anı bilür, siz ne ḳadar anuñ yolında olasız, (7) ol daḫı sizi ol ḳadar rıżāsı içinde ṭutar 1b/6, ki ol (2) ṭalebleride ne ḳadar zaḥmet ü meşaḳḳat çekerlerse anuñ üzerine ḥasret yimezler 20b/2, Siz ne ḳadar çoḳ māl virdüñüz-ise 39b/2, ne ḳadar aña ḥarīṣ daḫı (2) olursañuz 84b/1, ne ḳadar ol ṣıfat-ı resūlı oḳırlarsa anı bilemezler 96a/15, ne ḳadar żarūrī olurlarsa daḫı 196b/17

ol ḳadar: ol daḫı sizi ol ḳadar rıżāsı içinde ṭutar 1b/7, Yaʿnī, rızıḳlanduruñ ol nefsi şol ḳadar ki açlıġı defʿ oluna daḫı geydürüñ ol ḳadar (12) ki yalıncaḳlıġı defʿ oluna 34b/11-12, bunda ol ḳadar (14) birbiri-le ülfet ṭutar birbirinden mīrāṯ yirler 37a/13, ol ḳadar ecr var ol ḥasene-i fiʿle getürmedin 205b/13, Yaʿnī, bize virdügüñ ʿaẕābca bulara iki ol ḳadar ʿaẕāb (15) virgil 221a/14, evvel vaʿż idene daḫı ol ḳadar günāh olur 221a/18, Biz uşbuncılayın (4) cezā iderüz ol mücrimlere ki ol żaʿīf

nefsleri üzere ki laṭīfedür ol ḳadar cürm ider-(5)ler ki ol günāh aġusı-y-ıla şişüṕ deve gibi olur ki eyle iderler 222a/4-5

EDAT

Edatlar, tek başına bir anlam taşımayan; ancak, isim ve isim soylu kelimelerden sonra gelerek sonuna geldiği kelimeyle cümledeki başka kelimeler arasında anlam bağı kuran ve dilbilgisi görevi bulunan kelimelerdir.[72] Bu bakımdan edatlara cümle içerisinde birleştirici unsurlar diyebiliriz.

Dilimizde Eski Türkçe döneminden beri var olan edatların bir kısmı, isim ve fiillerden kalıplaşarak (gibi, içün, göre, üzere vs. gibi) doğrudan doğruya edat olarak kullanılan kelimelerdir. Bir kısmı ise aslında isim, sıfat ve zarf oldukları halde edat gibi kullanılan sözlerdir. Bunların da bir kısmı ger, meger, lâkin, illa, hatta gibi yabancı asıllıdır.[73]

Metnimizde kullanılan edatların bir kısmını şu şekilde sıralayabiliriz:

Şart Anlamı Taşıyan Edatlar

çün: *çün* ol mütābaʿat-ıla ḥāṣıl olmaḳ (12) daḫı evlādur 328b/11, çün nefs ḳatl oluṕ hevāları (10) ḳaṭʿ oluna, ol ḳul fānī olur, andan mevlāsına vāṣıl olur 322b/9, Andan ötrü istiġfār ḳıldı, çün aña ẓāhir oldı ki aʿdālardandur ki merdūd (3) olmışlardur, andan bizār oldı 324a/2

egerçi: *Egerçi* anlara ḳorḳutmaḳ (5) ve ḳorḳutmaḳ ikisi berāberdür 330a/4, ol ehl-i kitābdan ve kāfirlerden ve münāfıḳlardan, *egerçi* zaʿm iderler, "biz (9) müslümānuz" diyü 361b/8, Zīre müʾmin egerçi ol ḥırṣ-ı cibillīsi anı ol nāra vārid ḳılası olursa daḫı Ḥaḳ Taʿālā (13) anı ol nārdan necāt virür, ḳanāʿat u taḳvā-y-ıla 12a/12

[72] Zeynep Korkmaz, **Gramer Terimleri Sözlüğü,** TDK Yay., Ankara 1992, s. 51
[73] Mustafa Özkan, **a.g.e.**, 126.

ger: eger (5) ḫayr ve ger şer, size anuñ-ıla mücāzāt ḳılur 4a/4-5, Ve ger yarlıġarsañ girü (11) ḥikmetden ḫālī degül 156a/10, Eger müslümān kāfir üzere ve ger kāfir müslümān üzere 202b/14, Ve ger ḳalb ölü olsa nefs diri olsa ol nefsüñ ṣıfāt-ı ẓulümātları (19) ḳalb üzere gölge bıraġur göñül ṣıfāt-ı nefs ṣıfātına tebdīl olur 228a/18, Ve ger vuṣlat ehlinden daḫı bir ḳavm geçse dükense olardan girü ol ḳavmden bir cemāʿat (13) yirlerine ḫalef diker 230a/12

ḥāl budur kim: *Ḥāl budur kim* (16) siz gendü aḥvālüñüz ḫıssetine şāhidlersiz, neʿameldeydügüñüz bilürsiz 4a/16

illā: *illā* girü anı ṭaleb ḳıldı, ol (18) delālet olınan ṭarīḳ-ı müstaḳīm üzere 4b/17, illā anı ol vücūd-ı ḥaḳīḳīye teslīm itmeyince 5a/7, illā incidürler, inkār ṭarīḳı-y-la (6) ve iʿtirāż idüp̀ ḥased ḳılmaġ-ıla 7b/5, Yaʿnī, bu ẕilletten ḳurtılmaz, illā olar ki Allāhu Taʿālā'nuñ maḥabbet ipine yapışup̀ (13) anı ṭaleb itdiler 7b/12, Yaʿnī, işlemezler bir ḫayrı ki buları Allāhu Taʿālā'ya teḳarrüb ḳılur, illā ol niʿmetüñ şükrin (3) yirine getürürler, küfrān-ı niʿme olmazlar 8b/2

līkin: *Līkin* bular gendü nefslerine ẓulm eylediler ki ol istiʿdād-ı rūḥāniyyeyi bāṭıl (5) ḳıluṕ ekini ḥāṣılın helāk itdiler 9a/4, Kimi dilerse luṭfı ve faẕlı birle yarlıġar, kimi dilerse ḳahr-ıla ve ʿadl-ıla ʿaẕāb (15) ḳılur. *Līkin* Allāhu Taʿālā ġafūrdur, cemīʿ-i günāhları yarlıġar ve daḫı raḥīmdür ki küllī nesneden (16) raḥmeti boldur 11b/15, Ḥaḳ Taʿālā (5) āyātların anuñ üzerine oḳırdı, ṣıḥābeden baʿżı ḳatında ḥāżır bulınurdı; līkin anuñ oḳıduġın (6) işidmezlerdi, anuñ-ıla müntefiʿ olmazlardı 23a/5

meger, illā meger: illā *(10) meger* ki bundan müsteṯnā ola 34b/10, Yaʿnī, *illā meger* ki ẓāhir fuḥş işleye ol (14) vaḳt ḥalāl olur zevcine ki andan ḫulʿ ṭaleb ide, koyuvirmeg-içün fuḥşdan, murād yārine ola, (15) yā erinden ḳaçmaḳ ola 39a/13, *illā meger* ki ẓulm oluna ḥāl ġālib oluna ve ol (15) celāl u cemāl ḫamrınuñ ḳadeḥleri biribiri ardınca ṣunıla şükr -i ilāhī ḥāṣıl ola, nā-çār (16) oluṕ dile gele ol tebʿā dil-ile "ene'l-ḥaḳḳ ve subḥānī" diye, fenā dilleri ortadan (17) götrüle 91b/14, İşāret ḳılur (10) ol nefs-i insānuñ ḫaṣıyyetine ki ol bi'ṭ-ṭabīʿ Allāh'dın yaña rücūʿ itmez, *illā*

meger bir (11) ḥācet-i żarūriyye vāḳiʿ oluṕ muẓṭar ola gendü ḥāllerinden her ne ḥāl olursa 334a/10

Meger ol vāridāt-ı (2) ilāhī ve mevāhib-i rabbānī baḥrinde ġarḳ ola, ol Firʿavn ḥāli gibi ki ġarḳ olmayınca īmāna (3) gelmedi 239a/1, Yaʿnī, daʿvet itdügüñüz ve itmedügüñüz ikisi berāberdür ki bular sizüñ daʿvetüñüz-ile (10) hidāyet bulur degüller, *meger* Ḥaḳ Taʿālā daʿvet ide 264b/10,

ne … ne…: anlara ne aġlamaḳ menfeʿat ider ne duʿāları ḳabūl olınur 225b/19, ne olardan zaḥmet götrilür ne şefāʿat idicileri var ki şefāʿat ḳıla ne ʿaẕābların (2) defʿ idici var ki defʿ eyleye ne ḫōf belāları bulardan ḳaṭʿ olınur 226a/1-2

velīkin: Belki, atmaḳlıġı aña isnād ḳıldı velīkin ol atmaḳ bi'l-külliye (10) andan mevcūd olmaġın nefy eyledi, gendüye iṯbāt ḳıldı 271b/9

yāḫūđ: Yaʿnī, illā meger ol ḳalb döne ki esbāb-ı ḳıtāl yaraġın yiye (6) nefs-içün *yāḫūđ* rūḥdan meded ve yardım dilemeg-içün döne ṣıfātları-y-ıla *yāḫūđ* (7) şeyḫüñ vilāyetine döne andan istimdād itmeg-içün *yāḫūđ* ol ḥażret-i rabbāniye döne (8) andan muʿāvenet ṭaleb ide, nefsi ḳahr idüṕ ḳoparmaġ-ıçun mücāhede ve riyāżat ṭarīḳı-y-la 271a/5-8, Yaʿnī, ḳaçan biz insāna ṭadursavuz bu maḳāmlaruñ baʿżısınuñ leẕẕetin bizüm ḳarbumuzdan yāḫūđ (7) baʿżı müşāhedelerden 359b/6, Gelüñ Allāh yolında (12) ḳıtāl idüñ *yāḫūđ* ehlüñüzden ve ḥarīmüñüzden ʿaduvyi defʿ eyleñ 23b/12

veyā: Yaʿnī, emr olundı (8) ki yā arż-ı beşeriyyet şehvātuñ ṣuların al veyā semā-i ḳażā çekkil ol āfetler ṣuların (9) ki dökdüg-idi 367b/8

Kuvvetlendirme Edatları

aṣlā: aṣlā şevḳleri yoḳ ve maḥabbetleri yoḳ 23b/17, daḫı īmāna taṣarrufı olmaya meyyit gibi ve ḳalbine aṣlā bir vech-ile taṣarruf idemeye ḳaçan böyle (9) idmege ḳudreti olmasa 41b/8, Ṕes, bu ḳażıyyelerde efʿāl sebebdür, her kimse (7) zuʿm itse ki aṣlā ḳuluñ fiʿli yoḳdur, taḥḳīḳ ol muʿāniddür ehl-i inkārdur 68a/7

daḫı: bedürüstī Ḥaḳ Taʿālā anı bilür, siz ne ḳadar anuñ yolında olasız, (7) ol daḫı sizi ol ḳadar rıżāsı içinde ṭutar 1b/7, Kim ki bir ḳavmi sever ol daḫı anlaruñ-ıla olur 60b/6, ve daḫı evliyālar mertebesin (15) üç ṭabaḳa üzere ḳıldı 60b/14, (daḫı kuvvetlendirme edatı metnimizde 2972 defa geçmektedir)

bile: ve nifāḳdan, daḫı şol nesne ki nefslerinde aṣıl ḫılḳatde mecbūldur ve balçıḳlarında bile (2) yoġrulmışdur 24a/1, mālıñuza ḳatuṗ bile yimeñ 34a/1, ammā bu cehūliyyet ṣıfatı daḫı ẓālimliġi ṣıfatında (3) bile daḫildür 38b/3, ve anuñ maḥabbeti-y-le bir ġayrı maḥabbet bile olmaya ve anuñ ṭalebi-y-ile bir ġayrı ṭalebi bile olmaya 50a/16

da, de: Bu işāretdür ol sāʿate ki ḳul (16) ceẕb olınur ol beşeriyyet ṣıfatlarından, ol maḥabbet ceẕbeleri-y-le ol sāʿatde eksüzin, (17) ol da bir ḳıyāmetdür 165a/17, Yaʿnī, añsuzın ṭutduḳ anları (19) ol ḥāllerin aluban şerlü ḥāllere bıraḳduḳ, olar da ḳīl u ḳālden ve olmaz daʿvī ḳılmaḳdan 169a/19, Yaʿnī, Allāh'dan ġayrı daḫı bir ilāh var mıdur ki (13) anı size girü vire; belki viren de oldur, alan da oldur 169b/13, Siz ol nūrı tekẕīb itdüñüz ḫaṭā ḳılduñuz daḫı anı da tekẕīb (8) itdüñüz 173b/7

hergiz: Ammā şimdi bizüm zamānımuzda iş aña rāciʿ oldı ki hergiz mürīd olamayan şeyḫliḳ daʿvīsin (12) ider 151a/11, Yaʿnī, şöyle ki bular hergiz ʿālem-i ervāḥda vücūda gelmediler 377a/1

hem… hem…: Yaʿnī, "İy vārid-i (10) raḥmānī, eger siz ol ṣıfāt-ı nefsānī Yahūdileri tekẕīb itdilerse senden öñdin (11) gelen resūller daḫı tekẕīb olundılar, hem ṣuretā hem maʿnā 28b/11, hem Allāh-ıla ve hem ḫalḳ-ıla ve hem [35b] (1) nefsleri-y-ile 35a/19, Zīre Ḳurʾān'uñ hem ẓāhiri var ve hem bāṭını var 52a/12

hem: dünyāyı beẕl itmek ve īṯār maḳāmın ṭutmaḳ anı terk idüṗ ḳanāʿat ṭarīḳın ṭutmaḳ maḥmūddur, (2) hem aña emr olunmışdur 12b/2, Zīre ol ʿademden çıḳaruṗ vücūda getüren Ol'dur ve hem vücūd(d)an daḫı (15) faẕlı-y-ıla ve keremi-y-le çaġruṗ gendüdin yaña hidāyet viren Ol'dur 21b/14, Zīre bu şirk ü (3) riyā nefsüñ beḳāsı-y-ıla olur hem ḳaçan ki nefs fānī ola, ol ṣıfātları daḫı fānī olur 48b/3,

illā: Ammā rūḥuñ ṭāʿatı andadur ki Allāh'dan ġayrıya (19) ṭalebinde iltifāt ḳılmaya, daḫı andan ṭaleb itmeye, illā girü anı ṭaleb ide 57b/9, Ṗes, nūr bilinmez, illā girü nūrıla bilinür 162b/12, Yaʿnī, mekr idmezler, illā girü gendü nefslerine iderler 193a/10

Çağırma Edatları

iy: iy Allāhu (9) Taʿālā'dın yaña seyr idici aña seyr itmeklikde daḫı ġuṣṣalanmañ 14a/8, iy ibtilā olunmışlar, niʿmet-ile yā neḳmet-ile ol āṯār-ı seyrde, diler ki şühedā ṭuta şuhūd ve (2) müşāhede ehlinden 14b/1, iy erbāb-ı ṣıdḳ ve ṭaleb ehli 15a/2

yā: Yā rabbī, buları yaratduñ 102a/19, Yā rabbī, benüm oġlum benüm ehlümdür, senüñ vaʿdüñ ḥaḳdur 368a/10

Çekim Edatları

Çekim edatları, isimlerden sonra gelerek birlikte olduğu isim unsuru ile cümlenin öteki unsurları arasında çeşitli ilişkiler kurarlar. Bunlar şekil bakımından kelime, fakat işleyişleri bakımından isim çekim eklerine yaklaşırlar. Çok defa da işleyişleri bir çekim ekiyle karşılanabilir.[74] Ekler nasıl iki kavram arasında ilgi kuruyorlarsa, çekim edatları da bu eklerin gördüğü vazifelerin bir kısmını yüklenip, hatta onlardan daha zengin anlatımlı sözler durumuna yükselip ismi öteki unsurlarla münasebete hazırlarlar.

Çekim edatları genellikle yalnızca edat olarak kullanılan kelimelerdir. İsimlerle diğer kelime sınıfları arasında geçici bağlar kurarlar.[75]

artuḳ: artuḳ size dōst oluṕ muʿāvenet idivirdüm, siz daḫı beni dōst ṭutuṕ (13) daʿvetüme icābet ḳılduñuz 80b/12, Bildi ki andan artuḳ şıġınuṕ ḳurtılcaḳ (10) yoḳdur, illā oldur, Ḥavvā daḫı ancılayın 215b/9, Zīre bir renc yoḳdur ki ol cehālet rencinden artuḳ (3) ola 371b/2

[74] Tahsin Banguoğlu,**Türkçenin Grameri**, Ankara 1990, s. 386.
[75] Mustafa Özkan, **a.g.e.**, s. 127.

berāber: Ve netīcesi budur ki nefs dünyādan (11) mücerred ola, altun u keseñ ḳatında berāber ola 331b/11, cezebāt-ı ilāhiyyeden bir ceẕbe irişdüre kim cinn ü insüñ ʿamellerine berāber ola 38a/9, Yaʿnī, eyit kim ben size (17) nite ḫaber vireyin şol nesneden, sizüñ gözlerüñüz anı görmekden kör olmışdur, görür kimselerüñ (18) kelāmı aʿmā-y-ıla berāber degüldür, fikr itmez misiz ki bunı añlayasız 170b/18, Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'ya (12) ḳurbet buluṗ vāṣıl olmaḳ berāber degül, Allāh'dan ġayrı cemīʿini ḥāṣıl ḳılmaġ-ıla 148a/12

birle: Kimi dilerse luṭfı ve faẓlı *birle* yarlıġar, kimi dilerse ḳahr-ıla ve ʿadl-ıla ʿaẕāb (15) ḳılur 11b/14, illā size ol meded-i ilāhī *birle* beşāret ḳılmaġ-ıçun 11a/4, ol vücūd-ı ḥaḳīḳī birle beḳā bulalar 156b/7

degin: tā aña degin ki anı ceẕb eyleye 157b/11, tā ḳıyāmete degin ki ol gün olmaḳda gümān yoḳ 160a/9, Tā aña degin ki buyurdı 167a/15, tā bilesiz ki Ḥaḳ Taʿālā gice sizüñ yarın ne ḳılacaġuñuz (2) bilür ʿömrüñüz āḫirine degin ne işleyeceñüz bilür 175a/2

dek: tā aña dek didi 43a/11

deñlü: Eger yir yüzinde cemīʿ ne var-ısa anuñ olsa ve bir ol *deñlü* daḫı olsa dünyede āḫiretde (2) mecmūʿını virüṗ gendüyi ʿaẕāb ḫalāṣ ḳılmaġ-ıçun fidā ḳılsa anlardan ḳabūl olısar (3) degül 124b/1, Yaʿnī, dirler ki biz bir maḳāma ve bir mertebeye ulaşduḳ ki bu deñlü zellātları (8) ve ḫaṭāları Ḥaḳ Taʿālā bizden ʿafv idüṗ yarlıġar 255a/7

içün: anlara ehl-i cennet dirler luṭfın ve raḥmetin iẓhār itmeg-içün ve anlara göñül virdi 260a/3, tā ki siz istiʿdād kesb idesiz ol ḫalef olma-(4)ġuñ ḥaḳīḳatin yirine getürmeg-içün, ol Nūḥ u ʿĀd ḳavmi gibi istiʿdādı terk itmeyesiz 231b/4

ḳadar: Yaʿnī, biz anlaruñ (16) naṣīblerin kāmil ḳıluruz ki ezelde taḳdīr itdük saʿādetden şeḳāvetden ḳurbdan buʿddan (17) ve luṭfdan ḳahrdan naḳṣ olunmaḳsuz, ẕerre *ḳadar*, andan ki ḳısmet itdük, eger cinn ü ins (18) anı naḳṣ itmeg-içün cemʿ

olsalar naḳṣ idemezler 379a/15-18, Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ẕerre *ḳadar* ḳulları üzerine ve ṭālibleri üzere ẓulm itmez 49a/10, istiʿdādları ḳadar 46a/9,

ḳarşu: Ṕes, sürʿat-ile ʿaẕāba ḳarşu geldiler 373a/18, ol şevḳ-i cibillī anı ḥażrete ḳarşu (5) ṭurġıruṕ ol cihetden muḳaddes ḥażretüñ muḥāẕātına didi ki ben teveccüh itdürdüm (6) yönümi ol mevlāya ki yirlerüñ göklerüñ ḫālıḳıdur 180b/4, Ṕes, ol ikisine ʿināyet (16) irişüṕ hidāyet ḳarşu geldi 215b/16, Bunuñ-ıla ki ḳaçan sizden yüz kişi düşmāndan iki yüz kişiye ḳarşu (13) olmaġa ṣabr itse ol iki yüz ḳavm üzere ġālib geleler 277a/12

FİİL

Şekil ve Zaman Ekleri

Bildirme Kipleri

Haberin geniş zaman hâlini ifade için kullanılan 1. ve 2.şahıs ekleri şahıs zamirlerinden; 3.şahıs eki ise tur- fiilinden meydana gelmiştir. Haberin, görülen ve öğrenilen geçmiş zaman sigaları ile dilek şart sigası i- cevherî fiili ile yapılır.

a. Geniş Zaman, -r, -Ar, -Ur:

1. Teklik Şahıs: -ur-am, -ür-em,

Eski Türkçede şahıs zamiri halinde idi. Bugün –ım,-im şeklindedir; -b>v değişikliğine uğrayarak –ven şeklini de almıştır.

varuram 380b/15, ben bilürem nitmek (17) gerek 64b/16, Siz rükūʿda sücūdda öñürtmeñ ki bedürüstī, ben sizi ardumdan görürem; nite ki (12) ileyümden görürem 103a/11-12

2. Teklik Şahıs: -rsIn, -ArsIn, -UrsIn

Bugün vokal, köküne uyarak yuvarlak olmaktadır. Osmanlıcanın son devresinde ek –ñ ile yazılmıştır.[76]

[76] Mustafa Özkan, **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi**, Filik Kitabevi Yay., İstanbul 2013, s.144-146.

nehy *idersin* 75a/2, ḳılursın 75a/1, yā Muḥammed sen melūl (19) *olursın* ol cāhillerüñ sözlerinden 165b/18-19, sen *bilürsin* ki biz ne dilerüz bu muʿāmeleden 373b/10, bıraġursın 238b/2

3. Teklik Şahıs: -r, -Ar, -Ur

ḳor 346a/3, 219b/9, bir sāʿat behīmiyyet ṣıfatı-la yir içer 44a/10, Zīre ḥased ḥasenātları yir giderür 55b/3, yazılur 326a/19, ʿamel-i ṣāliḥ yazılur, (12) Allāhu Taʿālā-y-ıla beḳā bulur 326a/11-12

1. Çokluk Şahıs: -rUz, -ArUz, -UrUz

biz tedvīl ḳıluruz 14a/17, derecātlar *virürüz* 353a/8, ḫaber virürüz 377b/7, Anları birbirine ḳardaşlar ḳılaruz 222b/10, ʿömr-i ṭaviyl-ile muhallet virürüz anuñ-ıla anları ḫıẕlāna (18) bıraġaruz 261b/17-18, Biz ḳorḳaruz 306b/7, küllüsin ḳalʿ idüp̀ fenā ḳılaruz 33a/15, biz muḥtāc oluruz 101a/10, Zīre biz anlaruñ ol ʿiṣyānlarınuñ cezāsın (11) ḫıẕlān ḳıluṕ dururuz ki ʿiṣyānların artururlar 115b/10-11, küffārlardan anı aluruz 169b/15

2. Çokluk: -rsIz, -ArsIz, -UrsIz

siz bilürsiz 282b/7, ne ʿameldeydügüñüz bilürsiz 4a/16, ḍāll oluṕ azarsız 4b/9, ḉıḳarsız 107b/1, ol ʿaẕābunuñ (10) acıların ṭadarsız 165a/10, siz (16) Allāh'dan ġayrı ilāha ṭaparsız 173a/16, mücādele mi ḳılursız 180b/14, siz daḫı müşriklerden olursız, anuñ-ıḉun ki mevlā-y-ıla hevāya ṭapmış (9) olursız 192b/8-9

3. Çokluk Şahıs: -rlAr, -ArlAr, -UrlAr

ḳaḉan ölseler uyanurlar 298b/2, andın yaña ḳaḉarlar 347b/3, ġayrından ṣaḳınurlar 8b/4, Allāh'dan ḳorḳuṕ ġayrından ṣaḳınurlar 249b/18, Allāh'a ilticā idüṕ ġayrından ṣaḳınurlar, andın yaña ḳaḉarlar 347b/3, Nite ki (12) bu ten gözi-le müşāhede ḳılurlar dünyāyı aḥvālleri-y-le 345a/12, ammā ḳorḳarlar ki 307a/18

Gelecek Zaman Kipi

b. Gelecek Zaman Eki: -ısar, -iser

Metnimizde gelecek zaman eki olarak kullanılan –ısar, -iser eki Eski Türkçe devresinde ve Türkiye Türkçesinde ağızlar haricinde kullanılmamaktadır. Eski

Türkçede gelecek zaman –ġay, -gey, -taçı, -teçi, -çı, -çi ekleriyle yapılmaktaydı.[77] Bugün kullanılan gelecek zaman eki –acak, -ecek Eski Anadolu Türkçesi döneminde sıfat-fiil eki olarak kullanılmış bugünkü gibi zaman çekim eki olarak hemen hemen hiç kullanılmamıştır.[78] Metnimizde bu ek yer almasına zaman çoğu kez zaman çekim eki olarak kullanılmadığı görülür. Ancak az da olsa gelecek zaman anlamında kullanılmaktadır.

Allāhu Taʿālā *bilicidür* 312a/5, Biz eydürüz ki *bilici* Allāh'dur 314a/2, (2) anlar sizden ʿözr *dileyiserler* ḳaçan ki bulardın yaña dönesiz, *diyesiz* ki neçün oturduñuz (3) kemāl ṭaleb itmedüñüz, ol istiʿdādı kemāl-i bāṭıl ḳılduñuz, şehvāt-ı nefsānī ve leẕẕāt-ı dünyevī (4) ṭalebinde ki fānidür. Anlar size bāṭıl yalan nesneler-ile ʿözr *idiserler* 316b/2-4, bular rablerine mülāḳī *olısarlar* 364a/16, var ḳılduñ daḫı ne var *ḳılısarsın* 155b/8, nite *ḳılısarlar* 59a/8, Ṕes, ol beẕr-i īmān āḫiretde menfeʿat *ḳılısar* degül 204b/11, *vaṭanlanısarlar* 306a/1, olar āḫiretde daḫı ol raḥmet içinde (2) muḫalled *olısarlar* 7a/1-2, bular küllī ol nār-ı ḳaṭīʿat ehlidür ki anda muḫalled *ḳalısarlar*, mufāraḳat *olacaḳ* degüller 8b/10, ve bir bölügi ṭamuya varısar ve bir bölügi maḳʿad-ı ṣıdḳda olısarlar 67b/1, bir defʿa daḫı andan ol ḳıyāmet güninde girü var idüṕ tefrīḳ idiser 67a/19, Ṕes, ol nefsüñ cezāsın cehennemdür ki ol ṭabīʿat ʿāleminüñ *depelenecek* yiridür, (8) anda muḫalleddür 71a/7-8, Allāhu Taʿālā ezelde bularuñ bugün ne *işleyecek* (2) bilürdi ve ʿilmi-y-le iḥāṭā ḳılmışdı 77b/1-2, Ammā olar ki Allāhu Taʿālā dōstlarıdur anlaruñ *dönecek* yirleri Ḥaḳ (8) Taʿālā'nuñ luṭfından yaña ve raḥmetinden yañadur 102b/7-8, tā anuñ-ıla Allāhu Taʿālā'ya yavuz gümān iltüṕ *söylemeyecek* sözler [134a] (1) söylerler 133b/19, Andan ol ḥuccet *idecek* nesnelerden ḫaber virüṕ (9) buyurdı 181b/8, ilzām idecek delīller-ile şübhelerin gideresiz 189a/6, Yaʿnī, bu iki (12) ṭāyife daḫı ol ʿamelleri ḳademleri bile saʿy idüṕ *gelecek* birrlerimizdin yañadur 189a/12, Zīre esrār-ı Ḥaḳ *inecek* yir, ilhāmāt-ı Ḥaḳ nāzil *olacaḳ* yir bulardur 193a/17, Yaʿnī, taḥḳīḳ bular ziyānkār oldılar

[77] A. Von Gabain, **Eski Türkçenin Grameri,** TDK Yay., Ankara 1988, s.80-81
[78] Faruk Kadri Timurtaş, **a.g.e.,** s. 125.

ol kemāl ḥāṣıl (4) *idecek* istiʿdādlarını fesāda virmeg-ile ol ḍalālet beriyyesinde ḥayretde ḳaldılar (5) ol ḫavāṭır-ı nefsānīleri ve ol vesāvis-i şeyṭānīleri ṭaleb-i dünyāda ve mütābaʿat-ı hevāda (6) żāyiʿ oldı gitdi 226a/3-6, ḫiṭāb işidüṕ cevāb *verecek* vaḳt 236b/12, Ne ḳadar size *virilecek* olursa bu dünyevi (3) uḫrevī niʿmetlerden ol Allāhu Taʿālā ehline ve ḫāṣlarına virdügi inʿāmına berāber (4) olmaz 272b/2-4

Tasarlama Kipleri

a. Emir Kipi

Metnimizde emir kipinde her şahıs için ayrı ekler kullanılmıştır. Bazen ikinci teklik şahıs için iki farklı ek yan yana kullanılmıştır. Türk dilinin tarihi devirleri içerisinde ve Eski Anadolu Türkçesi döneminde görülen -ġıl/-ġil emir eki, günümüzde daha çok doğu Anadolu ağızlarında ve Azerî lehçelerinde görülmektedir.[79] Genel anlamda emir ekleri yalnız şekil bildiren eklerdir.

Metnimizde kullanılan şekillerin bazıları şu şekildedir:

1. Teklik Şahıs: -AyIn, -AyIm

ḫayr iḥsān (7) *ideyin* diyü 42b/7, nite ḫaber *vireyin* şol nesneden 170b/17, Yaʿnī, ben anlardaġı *öleyin* ki Allāh'dan (6) ġayrı ve anuñ maḥabbetinden ġayrı ḥākim ṭaleb eyleyem dünyede āḫiretde baña ḥükm eyleye, ben (7) anuñ ḥükmi-y-ile ölem 190b/5-7, "Eyit, yā Muḥammed, ben Allāh'dan ġayrı (10) rab mı ṭaleb *ideyin* ki mecmūʿ-ı maḫlūḳuñ rabbi oldur ve benüm ḥabībüm oldur, muḥibb olan ṭaleb (11) itmez; illā ḥabībi ṭaleb ider, her nesneyi ki ben andan ġayrı ṭaleb idem, ol nesnenüñ rabbi (12) girü oldur ve māliki oldur 206b/9-12, "Eyit, yā Muḥammed, ben bugün ol (7) Allāh'dan ġayrı kimseyi dōst mı *ṭutayın* ki ol beni ezelde gendüye ḥabīb ṭutındı?" 160b/6-7, Ben nite *ḳorḳayın* 181a/10, Yaʿnī, muntaẓır oluñ ki Ḥaḳ Taʿālā anı (7) indüre ben de sizüñ-ile bile muntaẓır *olayın* anuñ inmekligine 336b/6-7, sizüñ-ile muntaẓır (11) *olayın* Allāhu Taʿālā rıżāsına bu daʿvī ḳılduġumda 376b/10-11, Yā ḳavmī, uş benüm ḳızlarum paklar arılardur, size nikāḥ-ıla *vireyin* 373b/3

[79] Ahmet Caferoğlu, **TDK Belleten,** Ankara 1971, s.1.

2. Teklik Şahıs: -ġıl, -ġil, Ø

ḳo 84b/13, 197a/11, 314b/11, 343a/17, al 367b/8, sen hidāyet vir 120b/7, ḫaber vir 170b/19, ṣaḳlaġıl bizi 30b/13, bizüm yarlıġaġıl ol (7) günāhlarumuz 31a/6, mücādele ḳılmaġıl 77a/7, Ṕes, bu ṣūret-i insāniyyeye maġrūr (9) olmaġıl ki ol ṣıfat-ı ḥayvānīden ġāfil olasın 153b/8-9, anlardan olmaġıl 166b/10, Andan ḳoġıl bu ḫalḳı 184b/2, sen (3) hevālarına mütābaʿat ḳılmaġıl anlaruñ kim şirk getürürler 201b/3, alġıl 244b/12, baġlayuvirgil 352a/14, keffāret ḳılıvirgil 31a/8, ʿaẕāb (15) virgil 221a/15, Bilgil 381b/13

3. Teklik Şahıs: -sUn

senden ṣoñra bir ṭāyife daḫı gelsün 75a/14, Yaʿnī, Allāh'dan ġayrı ne ḳadar daḫı sizüñ muʿāvinüñüz var-ısa daʿvet (8) idüñ gelsün ol iftirāya sizüñ-ile yardım itsün, eger bu Ḳurʾān iftirādur didügüñüz (9) gerçek-ise 360b/7-9, seni maġrūr eylemesün 32a/1, ḥaẕer itsün 36a/6, anuñ rızḳ-ı emri sizi ḳorḳuya bıraġuṕ anı redd itmeñ ki yüki üstümüzden gitsün diyesiz 71b/11, maġfiret virsün 104b/7, anuñ üzerine lāzım olsun 70a/19, maġrūr ḳılmasun 81a/2, seni ġuṣṣalandurmasun şolar ki küfre irişürler 125a/17

1. Çokluk Şahıs: -AlUm

müsellem ṭutalum 211a/18, görelüm 230b/4, 237b/5, ṭaleb idelüm 177b/7, aʿdā-y-ıla ḳıtāl (15) idelüm 313b/15, biz daḫı saʿy idelüm 382a/8, biz daḫı muntaẓır olalum 204b/16, muntaẓır olalum anuñ inmekligine 336b/11

2. Çokluk Şahıs: -ñ, (U)ñ, -ñUz

ḳalblerine irişmeg-ile bilüñ bu dört nesne rics ü necsdür 144a/11, Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekden iʿrāż (7) iderseñüz bilüñ ki 145a/6-7, ḫaber virüñ 168a/12, Girçegiseñüz cevāṕ virüñ 168a/15, Eger bileydüñüz kim 23b/13, virmeñüz 363a/10, oturuñ 72a/16, ḳorḳuñ 85a/10, 85a/13, eyleñ 111b/1, ṭaleb eyleñ 124a/16, ḳalblerine irişmeg-ile bilüñ bu dört nesne rics ü necsdür 144a/11

3. Çokluk Şahıs: -sUnlAr

müʾminler tevekküllerini [10b] (1) Allāhu Taʿālāʾya ḳılsunlar 10b/1, anlara vaṣıyyet ḳılsunlar 36a/8, kelām buyursunlar 36a/9, Bu ġaflet (u) baṭālet (13) ehli ṣanmasunlar 24a/12-13, eyle ṣanmasunlar 29b/19, ṣalvetde bile dāyim olsunlar Allāhu Taʿālā ileyinde ḳāyim oluban 75a/6, Allāh üzere tevekkül itsünler 113b/4, uşbu kerāmetleri bulmaġ-ıçun daḫı ictihād idsünler bu saʿādetlere ulaşmaġ-ıçun (6) ki irişdürici oldur 113b/5-6, Bilsünler ki anlar bizi taṣarrufdan ʿāciz ḳılmazlar 275b/10, Ammā bizüm raḥmetümüzden ümīdlerin (11) ḳaṭʿ itmesünler 275b/11, bu nefsler yaḳīn gelemesünler ol ḳalbe ki (3) benüm maḥabbetüm evidür, bāliġ olduḳdan ṣoñra 295b/2-3

b. Şart Kipi

Esas cümledeki oluş ve kılışı şarta bağlı olarak gösteren şart kipi -sa/se eki ile kurulmaktadır. Bu ek cümlede dilek anlamı da sağlamaktadır. Bu ekin çekiminde kullanılan şahıs ekleri, teklik 1. ve 2. şahıs ile çokluk 2. şahısta iyelik eki menşeli, çokluk 1. şahısta ise zamir menşeli olduğu görülmektedir. [80] Bu bakımdan metnimizdeki şart kipini şu şekilde gösterebiliriz:

1. Teklik Şahıs: -sAm

eger ben iftirā idersem ol iftirāmuñ cürmi benüm üzerümedür 365b/1, Eger bir nefse (13) irişmesem helāk olurdum 43b/12-13, ġayrın ṭaleb itsem anı bulmazın 206b/13, elbetde ellerüñüzi ve ayaḳlaruñuzı kesem (17) ḫilāfetinden 239b/16, Ḥaḳḳ'ı ṭaleb (11) idersem fevt ola diyü ḳorḳmadı 293a/11, Eger bu sözi ben dimiş olursam sen bilürsin 155b/6, Eger ben Allāh'dan ġayrı kimseyi dōst ṭutsam Ebābekr'i dōst (9) ṭutardum 160b/8, eger bir barmaḳ ḳadarı (13) ilerü varursam göynürem 170b/13, eger ben ġayb bilür olsam baña ḫayr çoḳ olmaḳlıġı (17) ṭaleb ideydüm 263a/16, ḫaber virüñ (19) baña eger ben rabbümden ḥuccet u burhān üzere olursam ol şevāhid-i Ḥaḳ'dan 363b/19

2. Teklik Şahıs: -sAn, -sAñ

[80] Mustafa Özkan, **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi,** İstanbul 2009, s. 143.

anuñ rubūbiyyeti elṭāfların ṭaleb *itsen* ol rableri (4) anlaruñ dileklerin icābet ider 31b/3-4, işe ḳaṣd itseñ 21b/3, ḳaçan ḳaṣd *itseñ* 21b/7, Eger ne didügüñi *bilürseñ* 50a/14, Zīre sen kimi *dilerseñ* aña maḥabbet virimezsin 68a/12, bu derecelerden ʿurūc *idseñ* 115a/4, Eger *görürseñ* ki ol devā anlara sebeb-i şifā (16) olur 126a/15, Eger buları *yarlıġarsañ* 156a/7, Ve ger *yarlıġarsañ* girü (11) ḥikmetden ḫālī degül 156a/10-11, eger ol viṣālüñ (14) ʿaṭāsı-y-ıla bizi *yarlıġamazsañ* ve cemālüñ tecellīsi-y-ile teraḥḥüm *ḳılmazsañ* biz ol dünyede āḫiretde (15) ziyānkārlardan oluruz 215b/14-15, eger, (9) naẓaruñı görklü *ḳılsañ* şol Ḥaḳ Taʿālā'dan ḫalīfe olmaḳlıġa maḫṣūṣ olmaḳda nefsüñi bileydüñ (10) ve rabbüñi daḫı bileydüñ 226b/8-10

3. Teklik Şahıs: -sA

ʿamel daḫı aña żamm *olsa gerek* 361b/10, Belki anuñ miḥekki vardur aña *çalınsa gerek* ol īmān (14) naḳdi, tā ki maġşūşinden ḫāliṣ-i ẓāhir ola 59b/13-14, Bedürüstī, sālik olan ḳavm evvelā dünyādan ve anuñ içindekiden küllī elin (10) *çekse gerek*. İkinci; nefsden ve anuñ ṣıfātlarından *çıḳsa gerek* 70b/9-10, elbetde o*lsa gerek* olduġı (14) gibi 86a/13-14, *alınsa gerek* 98b/3, illā böyle *olmazsa* "Allāhu Ekber!" (18) didügüñde kāẕib olursın 50a/17

1. Çokluk Şahıs: -sAvUz

vācib *ḳılsavuz* 60a/2, eger biz resūl melek *ḳılsavuz* 159a/13, biz seni ṣābit *ḳılmasavuz* yaḳīn olduñdı ki anlara biraz (12) meyl ideydüñ 242b/11-12, ḳaçan biz anuñ duʿāsın *ḳabūl ḳılsavuz* ḥācetlerin *yirine getürevüz* 334a/12, ḳaçan biz insāna *ṭadursavuz* bu maḳāmlaruñ baʿżısınuñ leẕẕetin 359b/6, ḳaçan anuñ üzerine inʿām *ḳılsavuz* (18) redden ṣoñra ḳabūl-ile daḫı aña ʿafvumuz ṣuvucaġın ve ṭāʿatümüz ḥalāvetin *ṭaduravuz* 359b/17-18, eger senüñ üzerüñe kitāb *indürsevüz* 159a/4, eger biz melek *indürsevüz* 159a/10, biz kimi *dilersevüz* (2) derecesin yüceldürüz 182a/1-2, Eger bularuñ üzerine melāyike *indürsevüz* ki bularuñ-ıla söyleşe-y-idi 189b/11, ve daḫı mürsellerden ṣoruṕ (4) ḫaber *virisevüz* ki biz anlara resūller gönderdük 209b/3-4, Yaʿnī, biz daḫı *dilersevüz* buncılayın söz söylerüz 283b/2, Yaʿnī, eger sizden bir

ṭāyifeyi (15) faż̇l u raḥmet iẓhār idüṕ ʿafv *idersevüz* bir ṭāyifeye ʿaẕāb iderüz ḳahr u ʿizzet (16) iẓhār idüben 307b/14-16

2.Çokluk Şahıs: -sAñUz

bilürseñüz 181b/1, olsañuz 19a/18, İy aḥkām-ı ezeliyyeden ve sırrı ḳaderden ġāfiller, evüñüz içinde daḫı (18) olsañuz ḥükm ü taḳdīr olunurdı anlaruñ üzerine ḳatl-ıla ḥükm-i ezelī birle yatduḳları yirde (19) daḫı olurlarsa 19a/18-19, Ḥaḳḳ'ı ṭaleb (15) itmekde ḫasta olsañuz 50b/14-15, her ḳanda bulsañuz 68b/12, yā cihād-ı ekber ehli ḳaçan ẓafer bulsañuz 286a/14, anı *dilerseñüz* beni ol daʿvet üzere düşman ṭutuṕ andan ḳurtılmaḳ (4) *isterseñüz* 349b/3-4, şehvātı necāsetinden *gelseñüz* 50b/17

3. Çokluk Şahıs: -sAlAr

ḳaçan ol ḍalāletleri içinde uzasalar ġaflet-(13)lerinden uyanmasalar 235a/12-13, Eger göz açuṕ (11) yummışca anı gendüye ḳosalar ol şom ṭabīʿatına girü dönerdi 247a/10-11, kitāb-ı sünneti ḳoyuṕ andan saña *gelseler* ol hevāların terk idüṕ saña (4) mütābaʿat ḳılmaġ-ıla sen getürdügüñ ḥükme muṭīʿ olmaġ-ıla 59b/3-4, ne dürlü āyetler *görseler* aña īmān getürmezler 163b/13, geregi gibi *bilseler* 183b/17

c. İstek Kipi

Bilindiği üzere, Batı Türkçesinde istek eki -a, -e'dir. Bu ek Eski Türkçedeki gelecek zaman eki -ġa, -ge (-ġay, -gey)'den gelmektedir. Eski Türkçedeki gelecek zaman ekinin *ġ* ve *g*'si Batı Türkçesine geçerken düşmüş ve -a, -e istek eki ortaya çıkmıştır. Ayrıca, gelecek zamanda bir istek ifadesi olduğu da görülmektedir.

Metnimizde istek eki örneklerinden bazıları şu şekildedir:

1. Teklik Şahıs: -(A)m

raḥmetümi vācib *ḳılam* 249b/17*,* ittibāʿ oluna emrden nehyden ben ḳorḳarın rabbüme muḫālefet (15) *ḳılam* 335a/14-15, ben ṭanuḳlıḳ *(5) virmezem* 162b/5

2. Teklik Şahıs: -(A)sIn

anları bizdin yaña daʿvet *ḳılasın*, delālet (14) *ḳılasın* bizüm yolumuza, bulara rūşen çırāḳ *olasın* 64a/13-14, tā ki buları yüce derecelere *ulaşdurasın* ve maḳṣad-ı

aʿlāya (16) *ḳondurasın* 64a/15-16, ol görklü naṣāyiḥleri *göresin* 65a/1, sen aña iẕin (4) *viresin* 75a/4, en anlaruñ içinde olasın 75a/4

3. Teklik Şahıs: -A

dāyim anuñ ḳalbinde mutaṣarrıf ola 75a/3, ā melālet-i nefs ve göñül çönge-(3)ligi gide ve şevḳuñuz yiñilene ṭalebüñüz şevḳ-i ziyāde ola 348b/2-3

1. Çokluk Şahıs: -(A)vUz, savuz

yirinde ẕikr idevüz inşā'allāh 74b/9, anlaruñ üzerine vācib ḳılsavuz 60a/2, anları cehenneme ḳoyavuz 55b/11, Eger böyle ḳılmasavuz bular (9) senüñ ṣuḥābetüñden müteferriḳ olurlardı 21a/8-9, şol vaḳt ki biz necāt bulavuz siz (3) helāk olasız 366b/2-3

2. Çokluk Şahıs: -(A)sIz

yıġduġı nesneden yıġlınasız 58a/7, zāyiʿ itmeyesiz 84b/9, nefsüñüz-ile ʿadl *itmeyesiz* 112b/11, kerih göresiz 364a/4

3. Çokluk Şahıs: -(A)lAr

anuñ ḥaẕların istifā ḳılalar ve şehvātların ve leẕẕāt-ı cismāniyyelerin ve (4) temettuʿāt-ı ḥayvāniyyelerin yirine getürmege saʿy ideler 19a/3-4, ebdān-ıla mücāhede ḳılalar ve diyārlarından çıḳarulalar 31b/8, resme ḳāniʿ ḳāniʿ olmayalar cidd ü ictihād idüṕ iledim olalar, ḳuṣūrların yirine getürmege (12) ṭaleb ideler 62a/11-12, Ol ṣıfātılar setr olınalar andan müntefī olmayalar ve baʿżılarına andan müntefī olmayalar ve baʿżılarına raḥmet ola 72b/8, bir sāʿāt iki sāʿat *ḳoyalar* 75b/7, ö belki eyü ʿameldeyüz ṣanalar 261b/16, bu esīrlerden fidā aluṕ ḳoyuvireler 277b/8, tā aña deg ki cizye *vireler* 296a/17, ol āyeti görmeg-ile īmān *getürmeyeler* 193a/14, ḥaḳḳı emāneti yirine *getürmeyeler* 199a/17

d. Gereklilik Kipi

Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde gereklilik kipi için ayrı bir ek bulunmadığı belirtilmektedir. Bu şekil bazan istek eki -a, -e ile karşılanmaktadır. [81] Gereklilik kipi,

[81] Mustafa Özkan, **a.g.e.**, s. 144.

çoğu zaman da şart kipine "gerek" veya "gerekdür" kelimeleri getirilmek suretiyle yapılmaktadır. Gereklilik kipi Eski Anadolu Türkçesi dönemi eserlerinde ve metnimizde gereklilik anlamından başka gelecek zaman ifadesi taşıdığı da görülmektedir. Gereklilik eki Eski Anadolu Türkçesinin sonlarına doğru ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. [82]

İncelemesini yaptığımız metinde gereklilikle ilgili olarak, *gerek* kelimesinin şu şekilde kullanımlarına rastlamaktayız:

ammā edebe riʿāyet [368b] (1) itmek gerekdür 368b/1, anı nite ṭaleb itmek gerek bilesiz ve ṭaleb idüṕ bulasız 374b/19, gerek kim bular nefslerini Ḥaḳ Taʿālā'dan iʿrāż itdürmeyeler, vücūdlarını beẕl itmekden 326a/2, Yaʿnī̇, eyle gerek viren kişi ki ẓann itmeye "ben faḳīre ṣadaḳa iderin" 320b/1

EK-FİİL (İSİM FİİL)

Ek fiiller, Eski Türkçe dönemindeki *ermek* yardımcı fiilinin ermek>irmek>imek şeklinde değişmesinden oluşmuştur. Asıl görevi isim soylu kelimelerin yüklem biçiminde kullanılmasını ve birleşik zamanlı çekimleri sağlamak olan yardımcı fiiller. [83]

a. Şimdiki Zaman

Metnimizde i- fiili şimdiki zaman olarak kullanıldığı gibi geniş zaman olarak da kullanılmıştır. Yer alan örnekleri şu şekilde sıralayabiliriz:

Teklik 1. Şahıs: -vAn, -(y)In, -(y)Am

Yaʿnī̇, biz Allāh özrine iʿtimād iderüz ki ol taḳdīr itdügi dīn üzere ṣābit ḳıla, bu ḥāli (17) *bizeven* taġyīr ḳılmaya 234a/17, ben beşāret *idiciyem* 263b/2, Size (3) rabbümüñ ḫaberlerin *ulaşdurıcıyın* ve size *şanucıyın* ve sizi Allāh'dın yaña daʿvet (4) ḳılmaḳda *emīnem*, ḫıyānetüm yoḳ 230a/3-4, Ve daḫı ben beşāret *idiciyin* size (11) beşāret *iderin* 357b/10-11, Gelüñ, sizüñ (7) rabbüñüz üzerüñüze ḥarām ḳılduġın *oḳıyayın* 201b/6-7, Aḥvāllerüñ ve ṣıfātlaruñ ve levnlerüñ teġayyürātını *bilürven*

[82] Mustafa Özkan, **a.g.e.**, s.144
[83] Zeynep Korkmaz, **Gramer Terimleri Sözlüğü,** TDK Yay., Ankara 1992., s. 52

331a/12, Heyhāt, bu sözden ıraḳ ol ki sen henüz ikilik defterinden yazılmışın ve *benvenlik* (5) ḥicābı içinde perdelenmişsin 244a/4-5

Çokluk 1. Şahıs: -vUz, -(y)Uz

biz ḥaḳḳı bāṭıl beyān *ḳılıcıyuz* 219a/2

Teklik 2. Şahıs: -sen, -sIn

sen her ḥālde *ḥakīmsin*, eger ʿaẕāb iderseñ ḥikmetden ḫālī degül 156a/10, Eger tevḥīdi bulardan selb idesin, sen *ʿazīzsin* ʿizzetüñ-ile kime dilerseñ ʿizzet (9) idersin 156a/8-9

Çokluk 2. Şahıs: -sIz

siz ol peyġamberlerden ʿazīz degülsiz 71b/10, siz ol bāṭıl ehlindensiz 63a/18, siz nifāḳuñuzda ṭoġru yol varıcılarsız 24a/8

Teklik 3. Şahıs: -dUr, -durur

Allāhu Taʿālā'ya ʿibādet ḳalasın şöyle *göre durur* gibi 82a/18, Ve daḫı Allāhu Taʿālā sever ol muḥsinleri ki aña başīret üzere ʿibādet (5) ḳıldılar, keʾennehū anı *göre durur* gibi 17a/4-5, Ḥaḳ Taʿālā anları *ʿıvāżlandurur* 15b/2, beni ol *ṭaʿāmlandurur* 110a/4, Ḥaḳ Taʿālā anlaruñ mekri odın (7) anlardan *soyındurur* işlerini perākende ḳılur 134b/6-7, Ben rabbüm ḳatında gicelerin beni *ṭaʿāmlandurur* 147a/1, buları istidrāc-ıla helāklıga *ulaşdurur* bilmedükleri yirden 337b/4, anlara kitāblarında beyān ḳılıṕdururuz 354a/1, Bular baḫr-i şuhūdda ġarḳ oluṕdururlardı 152b/12, ol Allāh'a vāṣıl olmaḳdur 165a/12, Allāh yolında fenā olmaḳdur 131b/10, Allāhu Taʿālā leşkeri (14) *ḫāṣlardur* ki dāyim *ġāliblerdür* 131b/13-14, "Biz anları diriltdük" didügi ḥayvet-i ḥaḳīḳī virmekdür 192b/14, Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'dan ve resūlden ʿaleyhi's-selām, iʿlām idüṕ ḫaber virmekdür ol ṣıfāt-ı insāniyye (15) ol vüṣūl güninde Kaʿbe-yi viṣāle ki bu ḥacc-ı ekberdür 281a/14-15

Çokluk 3. Şahıs: -dUrlar, -dururlar

Yaʿnī, bu ehl-i (15) hevādan çoḳı Ḥaḳ Taʿālā yolından *azdururlar* ve Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmegi *ḳodururlar* 191b/14-15, Bular baḥr-i şuhūdda ġarḳ oluṕdururlardı 152b/12, daḫı ḳarışdururlar 319b/17, çoḳları daḫı azdururlar 364b/6

Şart Eki

Teklik 1. Şahıs: -IsAm

Teklik 2. Şahıs: -iseñ

eger girçeg-iseñüz 264b/13, eger girçek mürsellerdeniseñ getür bize (7) ol ḳorḳıtduġuñ ʿaẕābları 232a/6-7, Eger, ol bize vaʿīdler ḳılduġuñda girçeg-iseñ getür görelüm 230b/4, eger bu ḳavlüñüzde (8) gerçegiseñüz 199b/7-8

Teklik 3. Şahıs: -IsA

ol ġāyet maḳṣūdları ne-y-ise aña irişdüre 74a/18, belki ḥaḳḳı (15) ne-y-ise anı söyleyeler 255a/15, oḳıdılar ol kitāb içinde ne var-ısa 255a/15

Fiillerin Birleşik Çekimleri

Metnimizde fiillerin birleşik çekimleri, asıl fiilin kipleriyle i- fiilinin ekleşmiş şeklinin birleşmesiyle ortaya çıktığı görülmektedir.

Hikâye

a. Geniş Zamanın Hikâyesi

ol nesneden ki umarlardı 11a/17*, A*llāhu (6) Taʿālā ezelde ḳullarına ne ḥāl vāḳiʿ olacaġın *bilürdi* 46a/5-6*,* siz temennī ider olurduñuz 15a/2, bulara ḫayrlu-y-ıdı 60a/8, Zīre Allāhu Taʿālā ezelde bularuñ aḥvālların ʿalīm-idi ve mālların daḫı (2) ḫabīr-idi 48a/1-2

b. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

ölmişdi 71a/2*,* Ḥaḳ Taʿālā andan nehy itmişdi 95b/18, ezelde taḳdīr olmışdı ki Ḥaḳ Taʿālā (10) dimişdi 242a/9-10, aḳ ḳatıra binmişdi 277b/1, Bedrüstī, Allāhu Taʿālā (6) bu kelāmı ezelde dimişdi 300b/5-6, ve anuñ ṭalebinden (12) ıraḳ düşmişdi 367a/11-12

c. Şartın Hikâyesi

eger (8) Ḥaḳ Taʿālā *dileseydi* buları hidāyet üzere cemʿ iderdi 166b/8, eger Allāhu Taʿālā *dileseydi* ki bulara hidāyet vireydi 197a/9, Eger buları bu işlerden ol rabbānīler nehy *itmeseydi* 133b/6

d. İsteğin Hikâyesi

Eger *bileydüñüz* kim 23b/13, nefsüñi *bileydüñ* (10) ve rabbüñi daḫı *bileydüñ* 226b/9-10, aña daḫı kisve-i beşeriyyet *geydüreydük* 23a/3, biz anlara vireydük 60a/10, ecelümüz-ile *öleydük* 63a/11, ol arż-ı (11) beşeriyyetüñ ṭārlıḳlarından çıḳuṕ ol ʿālem-i rūḥānīnüñ giñ yirlerinde sülūk (12) *ideydüñüz*; belki anuñ varlıġı hevālarında *açayduñuz* 73a/10-12, Biz daḫı sizüñ-ile *bileydük* size muvāfaḳat iderdük 130b/2, ʿafv *ideydük* 134b/16, siz aña (14) ḫiṭāb *ideydüñüz* 159a/13-14, bularuñ ulu göñüllerin *dirildeydük* bularuñ-ıla *söyleşe-y-di* 189b/12, şol Ḥaḳ Taʿālā'dan ḫalīfe olmaḳlıġa maḫṣūṣ olmaḳda nefsüñi *bileydüñ* (10) ve rabbüñi daḫı *bileydüñ* 226b/9-10, biz feth *idivireydük* 235b/8, Eger benüm ḳuvvetüm *yiteydi* sizi redd *ideydüm* 373b/12

Gelecek Zamanın Hikâyesi

derk-i esfelde olısardur 90a/13, Allāhu Taʿālā ḳatında muḳarrebler olısarlardı 238b/1, cemīʿ-i aḥvālde ikincisi olısardı 300b/7, ve daḫı ol sırlar ki dünyede olısardı 153b/7

FİİLİMSİLER

Sıfat Fiiller

Sıfat fiiler, fiillerin sıfat şeklinde kullanılmasıdır, isim gibi çekimlenirler. Sıfat fiilleri ifade ettikleri zamana göre; geniş zaman, geçmiş ve gelecek zaman şeklinde sınıflandırabiliriz.[84] Kemal Eraslan ise, sıfat fiilleri isim fiiller olarak tanımlamaktadır.[85] Metnimizde yer alan örneklerden bazılarını şu şekilde belirtebiliriz:

Geniş Zaman Sıfat-Fiilleri

[84] Faruk Kadri Timurtaş, **a.g.e.**, s. 134
[85] Kemal Eraslan, **Eski Türkçede İsim Fiiller**, İÜEF Yay., İstanbul 1980, s. 12.

-An

ve ḳalbinüñ ʿālem-i ġaybe *aḥ́ılan* derecesini sedd itmedi 90b/12, aña *ṣaḥ́ılan* nūr irişmişdür 99a/18, yā şirk-ile ve ḍalālet-ile mübtelā olunsa ol evvelde *ṣaḥ́ılan* nūrdan maḥrūm ḳalmaḳdandur 161a/10, līkin bularuñ ekṣeri bilmezler ki (9) ol vāḥid ü muṭlaḳdur, yaluñuz küllī (külliyi) īcāda getürüṕ *var ḳılan* 241a/8-9, ammā *girü ḳalan* ʿibādetlerde maḳṣūd necāt u derecātdur 3b/7, tā ki siz ol Allāhu Taʿālā'ya *iʿtiṣām idenlerden* olasız 6a/2, tā ola ki anuñ (4) ruvuyyet-i niʿmetine ve varlıġına ve vaḥdāniyyetine *şükr idenlerden* olasız 144a/3-4, bu āyet ʿaṭf olınur ol *ilerü geçen* yavuz ʿālimler ẕikrine 56b/18, Anuñ vaḥdāniyyeti nūrları-y-ıla size ḥaḳīḳat-i ḥaḳ ẓāhir ola, tā ki (7) üç *diyenlerden* olmayasız ki diyesiz bir nefsdür bir resūl bir daḫı Allāhu Taʿālā'dur 101b/6-7, Yaʿnī, ol müʾminler ki (19) Muhācir ü Enṣārdan saña *indürilen* Ḳurʾān'a īmān getürürler daḫı senden ilerü *inen* [96b] (1) kitāblara daḫı īmān getürürler 96a/18-19

-Ar, -Ur

daḫı bulara *beñzer* nesneler ki var 26a/12, daḫı buña *beñzer* nesneler 27a/14, delālet *ider* aña ki buyurdı 25a/9, faẖl *ider* müʾminler üzere ḥükm-i ezelden berü 18a/16, faẖlı-y-ıla size mücāzāt *ḳılur* dünyā vü āḫiret ġammı bedelinde 18b/2, Yaʿnī, Allāhu (8) Taʿālā ʿalīmdür, *bilür* dünyā vü āḫiret niʿmetlerin terk itdügüñüz anı bulmaḳ ṭalebinde 18b/7-8

-mAz

Ṕes, ol ʿĪsā'nuñ cevher-i rūḥāniyyeti ḫāliṣṣ (15) olduġı-çun maʿdin-i beşeriyyetden ʿĪsā andan rūḥ oldı ki Allāhu Taʿālā anuñ (16) enḳāsı-y-ıla ölmiş göñülleri iḥyā ider ve ṣaġır ḳulaḳları işidür ḳılur ve *görmez gözleri* (17) görür ider 101a/14-17, *yaramaz* aḫlāḳdan arınalar 3a/12, bular Resūl gelmezden öñ eşkāre ḍalālet içinde-y-di 23a/17

b. Geçmiş Zaman Sıfat-Fiilleri

-dUk

Bildügümden ötrü ki bular ol ḫıẕlāna müstaḥıḳlardur 155b/2, Yaʿnī, ol (9) iksīr-i buḫl-ile ol Allāhu Taʿālā *virdügi* fażlı ḫayr-iken şerre dönderüzler 27a/8-9, Ḥaḳ Taʿālā olara *virdügi* ʿilm ü ḥikmeti az bahāya ṣatmazlar ki ol metāʿ-ı dünyādur 32b/9, Yaʿnī, müʾminüñ niyyeti kāmiliraḳdur ʿamelinden ve bu āyetde bir (4) işāret daḫı oldur ki eyit yā rūḥ ol nefse ve ṣıfātlarına, terk idüñ ol (5) iştihālaruñuzı ve leẕẕāt *alduġuñuz* māldan manṣıbdan daḫı yinilen ve (6) içilen niʿmetlerden daḫı giyilür ṭonlardan ve *nikāḥladuġuñuz* ʿavratlardan ṭavʿ yöninden (7) riyā-y-ıla yā kerh yöninden nifāḳ-ıla 304b/3-7

-mIş

yā āḫirete [50b] (1) teveccüh *itmiş* olmasa 50b/1, Yaʿnī, eger ol ḳatl (13) olan ol nefs ṣıfātlarından olsa ki aḥkām-ı şerʿ ẓāhirā ḳabūl *itmiş* ola, ḳalb-ile muḥārebe (14) ḳılmaġı terk *itmiş* ola daḫı evṣāfı-y-ıla 70a/12-14, Ebū Bekr-ile benüm meṣelüm şol iki *ḳoşulmış* at gibiyüz, ben andan öñürtdüm ol (15) baña mütābaʿat ḳıldı 66a/14-15, Zīre Allāhu Taʿālā ölmiş (14) göñülden tevbeyi ḳabūl itmez 38b/13-14

c. Gelecek Zaman Sıfat-Fiilleri

-AsI

eger īmān (13) *getüresi* olusañuz 99b/12-13, Eger namāzı iḳāmet *idesi* olursañuz dimek olur 114b/5, inkār *idesi* (9) olurlarsa biz aña bir ḳavm müvekkel ḳılavuz 183a/8-9, ve şimdiki ḥālde daḫı (6) emr anuñdur tevfīḳinde ve ḫıẕlānda ve *gelesi* vaḳtde, daḫı dilek anuñ mükāfāt u (7) mücāzāt ḳalmaḳdur 205b/5-7, sözlerine mutīʿ olası olursañuz 4b/3, Yaʿnī, eger siz ol nefs-i kāfireye ve anuñ ṣıfātlarına (16) mutīʿ olası olursañuz ve anuñ hevālarına mütābaʿat ḳılası olursañuz 17a/15-16, uşbu ṣıfatlardan baʿżısı ẓāhir olası olursa 38a/3, eger kāfir olası olursañuz ol yirler gökler içinde ne (15) ne var-ısa menfeʿat olmaz 99b/14-15, İşāretdür aña ki eger bularuñ aḳlına muṭīʿ olası olursañ seni delālet ḳılalar, Allāh yolına 191a/14, Eger Ḥaḳ Taʿālā'nuñ şeḳāveti-le taḳdīri size gelesi olursa ezelden (13) yā şimdiki ḥālde ẓāhir

olası olursa ol ezelde taḳdīr olunan bu mücrimler ne nesneye (14) teʿcīl iderler ol ḫōđ elbetde vāḳiʿ olısar 344b/12-14

-acaḳ/-eceḳ

ve ġaybden virilen ḫaberlerde ki oldı olacaḳdur 65b/6, Yaʿnī, şol ki oldı ve olacaḳdur saña bildürdi Allāhu Taʿālā'nuñ faẓlı senüñ üzerüñe ʿaẓīmdür, ʿaẓīm ol Allāh'dur 79a/1-2, geçen ümmetlerüñ ḫaberlerinden daḫı ol ḫaberlerden ki (4) olacaḳdur 162a/3-4, Belī, benüm rabbüm ḥaḳḳı-çün (13) ol umūr-ı uḫreviyye vāḳiʿ olmaḳlığı elbetde ḥaḳdur, olacaḳdur 345a/12-13, Yaʿnī, (10) bular küllī ol nār-ı ḳaṭīʿat ehlidür ki anda muḫalled ḳalısarlar, mufāraḳat olacaḳ degüller 8b/9-10, ḥaḳların edā ḳılmaḳda itdilerdi ġarāmet yöninden nedāmetüñ anlara aṣṣısı olacaḳ degül 36a/17, Daḫı ehl-i kitāb umūsı daḫı olacaḳ degül 81b/6,

Ayrıca bu ekin isimleşmiş şekilleri de vardır:

Ammā ol ki cennet aña ḥarām ola anuñ *duracaḳ* yiri nār olur 138b/12, Ammā olar ki Allāhu Taʿālā dōstlarıdur anlaruñ *dönecek* yirleri Ḥaḳ (8) Taʿālā'nuñ luṭfından yaña ve raḥmetindin yañadur 102b/7-8

Zarf-Fiiller

Zarf-fiiller, fiillerin zarf şekilleridir.[86] Zarf-fiil eklerin bir kısmı birleşik haldedir. Ayrıca sıfat-fiil eklerinin genişlemesi sonucu meydana gelenler de vardır. Zarf-fiilleri hal, zaman ve bağlama olmak üzere üç kısımda ele almak mümkündür.[87]

a. Hâl Zarf-Fiilleri

-A

Bu ek metnimizde de görüleceği üzere Eski Anadolu Türkçesi döneminde ya tekrar şeklinde veya tek olarak kullanılmıştır.

[86] Faruk Kadri Timurtaş, **Eski Türkiye Türkçesi,** Kapı Yay., İstanbul 2012 (1. Basım: 1977 İÜEF Yay.), s. 137.
Ayrıca Faruk Kadri Timurtaş'tan naklen bkz.: Saadet Çağatay, **Eski Osmanlıcada Fiil Müştakları III-Gerundifler,** Ankara 1947, s. 27-44.
[87] Ayrıntılı bilgi için bkz.: Faruk Kadri Timurtaş, **a.g.e.,** s.137-140.

Yaʿnī, çün ḳaṣd eyledi (11) bir ḳavm size ol üç ṣaff ehlinden ki ellerin sizdin *yaña yaña* uzadalar sizi ol ʿademden (12) çıḳmaġa teʾẖīr ideler, sizden anlar sebʿat ideler vücūda gelmege 113a/10-12

-urak, -ürek; -arak, -erek

-u, -a eklerine -raḳ, -rek tafdil eki getirilerek yapılmıştır. Bugün bu ek -arak, -erek şeklindedir.[88]

cennetden daḫı *görklürek* maḳāmda olur 379a/9

-u, -ü

Bu ek bugün -ı, -i şeklinde kullanılırken metnimizde -U şeklinde yer almaktadır.

diyü 15a/14, 24b/19, Çünki cemīʿ-i evṣāfını iḥāṭā eyleyümediler 184a/1

-I, -U göre

Ve daḫı (14) ol dünyāya naẓar idecek ṭarīḳatlerin göñülleri üzerine *baġlayuvirgil* 352a/13-14, Daḫı maḥv it bizden işlerümüzüñ isrāfını, senüñ ṭalebüñ yolında ḳademlerümüzi ṯābit (19) *ḳılıvir* 16b/18-19, Ve daḫı günāhlarumuza keffāret ḳılıvirgil 31a/8, īmānumuzı ve ṭāʿatlarumuzı ḥāl-i ḥayātda ve bizüm ölümümüzi tevfīḳ-ile ḳılıvir ebrārlar-ıla ḳılduġuñ (10) muʿāmele üzere 31a/9-10, ve daḫı "Allāh'a mūṭīʿ oluñuz!" diyü (17) ḫiṭāb daḫı girü bularadur 57b/16-17

-(i)ken

Bilindiği üzere "-ken" eki i- fiili ile birlikte kullanılmaktadır. Eski Türkçede ekin kalın şeklinin de kullanıldığı belirtilmektedir.[89]Metnimizde ekin kalın kullanımı bulunmamakla birlikte bu ekin ses uyumuna uymadığı görülmektedir.

(10) Bular anlardur ki Ḥaḳḳ'ı ṭaleṕ idüṕ nefs-i beriyyesinde (11) münḳaṭıʿ oluṕ hevā yolına düşdiler, *giderken* ökçeleri üzere mütārikī ḳıçın ḳıçın (12) girü döndiler 6b/10-12, nefslerine żarar irüṕ daḫı yimişlerine āfat irüṕ ṭarīḳ-ı vüṣūlde sülūk ider-

[88] Faruk Kadri Timurtaş, **a.g.e.,** s. 137.
[89] Faruk Kadri Timurtaş, **a.g.e.**, s. 138

iken 16b/7, Yaʿnī, ol (9) iksīr-i buḫl-ile ol Allāhu Taʿālā virdügi fażlı ḫayr-iken şerre dönderürler 27a/8-9, Andan bu iḥtimāl var-iken 123a/15, böyle-y-iken anı ṣıfat-ı ḳahrınuñ feyżin ḳabūl itmege müstaḥıḳ ḳıldı 133a/1, hevāya mütābaʿat ḳılmaḳdan yıġmış-iken 227b/12, ve riyāż-ı ünsden çeküp anları ol ṣıfāt-ı insüñ çuḳurlarına (17) düşürür istidrāc-ile ḫaberleri yoḳ-iken 273b/16-17*, civārında-y-iken* 368a/1

b. Zaman Zarf-fiilleri

-IncA

Eski Türkçe döneminde –kınca, -gince şeklinde yer alan bu ek[90], Eski Anadolu Türkçesi dönemi metinlerinde ve çalıştığımız eserde –IncA şeklinde yer almaktadır.

tā ol vaḥdet istivāsınuñ ḥaddine *irince* 157b/13, tā şimdiki zamāna degin daḫı eyyām āḫire [221a] (1) *irince*, ḥāl bunuñ üzere olısar 221a/1, Zīre kişi pāk *olmayınca* pāk yire girmez 45a/1, Tā münācātuñuzda ol rabbüñüz-ile ne didügüñüzi (7) bilür *olmayınca* 50a/6-7, tā bizüm Resūlümüz (15) ʿaṣrına *gelince* her peyġamber bu dīnde bir ṭarīḳa sülūk idüp ol yaḳīnlıḳ maḳāmlarından (16) bir menzile irdiler ṭurdılar 107b/14-16, tā ol size taḳdīr olunan vaḳt *gelince* 355b/8, Yāḫūđ, Allāhu Taʿālā bularuñ ḳalbinden bir (8) derīcecük *açınca* ol ʿālem-i ġaybdın yaña, tā ki anlara gendü elṭāflarından ḥibe ḳılup ol (9) cezebāt-ı ilāhiyyeden bir ceẕbe irişdüre kim cinn ü insüñ ʿamellerine berāber ola 38a/7-9, size müvāfaḳat ḳılmayınca ve zeḫārif-i dünyāyı terk itmeyince 68b/8

-mAdIn

Metnimizde daha çok –mAdIn şeklinde örnekleri olan bu ekin günümüzde kullanılan -madan, -meden şekli nadir de olsa kullanılmaktadır.

Zīre bu şol mekre (10) mübtelā olmış *içmedin* esriyenler ʿalāmetidür 198b/9-10, maʿṣiyetlerden tevbe *ḳılmadın* buları umūlara bıraġur 80b/16, ben anı var *ḳılmadın* 160a/3, henüz bizi *yaratmadın* anı üzerümüze taḳdīr ḳılduñ 31a/7, daḫı nāzil olan kitāba *oḳımadın* taṣdīḳ ider (6) hīç beyyinesüz muʿcizesüz 93b/5-6, Anuñ-

[90] Faruk Kadri Timurtaş, **a.g.e.**, s. 138

içün ata gelmege emr müteʿallıḳ olmadın 100b/8, daʿvete ḥarīṣ olmaḳdur daʿveti vaḳti olmadın 198b/8, Sizden (18) Allāhu Taʿālā mücāhedeler görmedin ki ol mücāhadeler müşāhadeler ḥāṣıl ider. Ve daḫı sizden (19) ṣabr görmedin nefslerüñüzi tezkiye ḳılmaḳda 14b/17-19, Zīre ol henüz Resūl'e daʿvet virilmedin (11) Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekde ol aña yoldaşıdı 66a/10-11

-madan, -meden

Ve daḫı muḫālefet ḳılmadan ḥaẕar idüñ ki ol muḫālefet sizi Allāhu (5) Taʿālā'dan ıraḳ eyler ve ol ana niyyetüñüz ḥicābların ziyāde ḳılur 145a/4-5, Ol reşāş-ı nūrı müşāhede ḳılmaġ-ıla ol ẓulmet-i ḫalḳıyyet arasında (14) ne ol nūr irişmeden oldılar, ne ol nūrı müşāhede ḳılmayanlardan oldılar 89b/13-14

-mAzdAn

vaḥy u ilhām inmezden öñ 2a/14, ṣūret-i ḫurūc itmezden öñ 16a/1, bular Resūl gelmezden öñ eşkāre ḍalālet içinde-y-di 23a/17, müfāraḳat cirāḥatı anlara (5) irişmezden öñ 25a/4-5, ol maḳām-ı ḳurbe oları irişdürmeg-ile ölmezden öñ teʾḫīr itmez; illā vefātdan ṣoñra 32b/12, gönli ölmezden öñ tevbe ḳıla 38b/13, daḫı bular vücūda gelmezden öñ dilemezden öñ bulara dilegin virdi 57b/11, Yaʿnī, ol mücāhadelere ve riyāżatlara mülāḳī olmazdan öñ 15a/4, anları henüz yaratmazdan öñ ki anlara tevbeye tevfīḳ vire 38b/16, Nite ki Ḥavvā yaradılmazdan öñ 46b/10

-IcAk, -IcAḳ

Zīre nūr-ı şeraʿ *iricek* ẓulmet-i ṭabʿ zāyil ḳılur, şol ʿamel ki ṭabʿ-ile ola 197a/14, Yaʿnī, eger Ḥaḳ Taʿālā size nuṣret ḳılsa (5) ervāḥuñuz *yaradıcaḳ* müʾmiler ervāḥı ṣaffında yaratsa size kimse ġālib oluṕ sizi ol (6) ḳāfirler ervāḥ-ı ṣaffına iltemezdi 90b/4-6, ol ḥaḳḳa *giricek* 108b/15, Ṕes, ol Mūsā-yı (13) rūḥ girü döndügi vaḳtin ol ḳavmine ki evṣāf-ı beşeriyyetdür, ol taġyīr olduḳları (14) vaḳt ol dünyā buzaġusına iltifāt idüṕ meyl *idicek* ki ol fiʿlinden girü (15) nedāmet ḥāṣıl oldı girü ve evvelkileyin ʿubūdiyyet-i Ḥaḳḳ'a ve iḫlāṣa döndi 246a/12-15, eger müftiler saña

fetvā daḫı virürlerse ḳalbüñde tereddüd *olıcaḳ* anı terk eyle 58a/10, Lı̄kin ol ḥacc-ı vidāʿda ʿarefe gün vaḳfeye *ṭurıcaḳ* bu ümmet üzere (7) anı ẓuhūre getürdi 108a/6-7

-dUḳçA

Size gücüm yitdükçe buyurduġum budur bildügüm ḳadar 375a/14, Nite ki ben diri olduḳça (3) bularuñ üzerine ḥāżıram, şehı̄dem 156a/2-3, varuñ mertebeñüz üzere ṭāḳatuñuz olduḳça dürişüñ 382a/7, Zı̄re müʾminüñ ḫavāṣṣındandur ki üzerlerine Allāhu Taʿālā āyetleri oḳınduḳça anlaruñ ı̄mānları (11) ziyāde ola 4b/10-11

-dUkdA

tā ol (4) ḥasret güni *olduḳda* diyeler ki 184b/3-4

Bağlama Zarf-Fiilleri

-Uṕ

buları ẓulümāt-ı beşeriyyetden ve ẓulmet-i ḫılḳıyyeden *çıḳaruṕ* ol nūr-ı rubūbiyyetine (19) ve żiyā-i ḫālıḳıyyete iltür 10a/18-19, Gāh rūḥānı̄ ġıdāsın *aluṕ* (7) ẕikre meşġūl oldı; anuñ-ıla āḫiretin maʿmūr ḳıldı; gāh ġıdā-i cismānı̄sin *aluṕ* (8) ṭaʿām yidi, meṣāliḥ-i dünyāsın başarmaġ-içün ki anuñ-ıla rūḥāniyyesine ḳuvvet bula 2a/6-8, Yaʿnı̄, ol münāfıḳlar ki cihāddan *ḳaluṕ* oturmışlardı 24a/4, yir buları içine *aluṕ* bular daḫı ṭopraḳ *oluṕ* gidelerdi 50a/1, ḫaber *virüṕ* buyurdı ki 50a/2, Yaʿnı̄, lı̄kin (16) Allāhu Taʿālā senüñ-içün ḫāṣ şehādet ḳılur şol nesne-y-ile ki saña *indürüṕ* anuñ-ıla (17) saña vaḥy ḳıldı anı 97b/15-17, Bu sırdan ötrü Ḥaḳ Taʿālā sūre-i (2) İḫlāṣ *indürüṕ* bu şübheyi zāyil ḳıldı 297a/1-2

-UbAn

Yaʿnı̄, (15) anlara “duʿā’in ʿaleyhı̄m” *ḳıluban* diñ kim 9b/14-15, nevmı̄ẕ oluban (17) ol nesneden ki umarlardı 11a/16-17, Allāhu Taʿālā aña ḫiṭāb ḳıldı ḳulları üzere teraḫḫum ḳıluban bunuñ-ıla (4) ki buyurdı 11b/3-4, Tā ki siz ḳorḳuban nefs-ile ve anuñ (2) ṣıfātı-la ḳıtālı terk itdüñüz 18a/1-2, yāḫūđ ṣuʿūd idersiz ṭarı̄ḳ-ı ḥaḳda ṭaleb idici *oluban* ḳaçıcı olduġuñuzdan ṣoñra (19) iltifāt ḳılmazsız hı̄ç bir aḥde

18a/18-19, benüm ġayruma ulaşuruban 33b/1, māyil olmayuban ol mübtelā olduġına 108b/13, aña naẓar *idüben* 13a/13, Ol fitnedin yaña ża' f-ıla ṭaleb *idüben* melāmetden ḳorḳuben 69b/1

1.6. TERCÜME-İ TEFSİRİ'L-LÜBÂB ESERİNİN ENFESÜ'L-CEVÂHİR ESERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Üzerinde çalıştığımız Tefsiri'l-Lübâb Tercümesi, Musa bin Hacı Hüseyin el-İznikî'nin Hazin-i Bağdadî'nin Arapça olarak kaleme aldığı eserinin Türkçe tercümesidir. Ancak, İznikî bu eserini adeta bir telif tercüme şeklinde oluşturmuştur. Tefsirü'l-Lübab Tercümesi, devrin dil yapısını, kelime hazinesini, anlam dünyasını ve düşünce yapısını çok ince bir çizgiyle bizlere sunmaktadır. Çalışmamızda, eserin kimi varsayımlara göre aynı müellife ait olan Enfesü'l-Cevâhir'in ikinci cildi olduğu üzerinde durulmuş ve tespit ettiğimiz üzere iki eserin ayrı ayrı eserler olduğu konusu derinlemesine araştırılarak sonuçları ortaya konmuştur.

Musa bin Hacı Hüseyin İznikî, Tefsiri'l-Lübâb Tercümesini ve Enfesü'l-Cevâhir ismini verdiği Tercüme-i Tefsiru'l-Ebu'l-Leys es-Semerkandî eserini ayrı ayrı telif etmiştir. Telif etmiş diyoruz, çünkü bu eserler birer tercüme olmasının yanında telif eser niteliği taşıyacak kadar özgünlük taşımaktadır. Aşağıda Bursa Yazma Eserler Kütüphanesi Ulu Cami 436, Ulu Cami 435 numaralı ve Topkapı Sarayı Müzesi Yazma Eserler Kütüphanesi K561 numaralı yazmaların karşılaştırmasını tablo halinde sunduk. Ayrıca, İznikî'nin bu eserleri ayrı ayrı tercüme ettiğini ve Tefsiri'l-Lübâb tercümesini de yarım bırakmadığını göstermek için Enfesü'l-Cevâhir karşılaştırmalarını sunmanın aydınlatıcı olacağı kanaatindeyim.

Ulucami 435 (Tefsiri'l-Lübab Tercümesi 2. Cilt) (Çalışmamızda Esas Olan Eser) **[Başı:3/92-Sonu: 11/123]**		**Ulucami 436 (Enfesi'l-Cevâhir, Ebu'l-Leys Tercümesi)** **[Başı:6/1-Sonu:18/26]**	
Sure nr.	Sure adı	Sure nr.	Sure adı
3	Āl-i İmrān 92. ayetten itibaren [1b]		
4	Nisā [35a]		
5	Māide [105a]		
6	**Enʿām [156b]**	**6**	**Enʿām** 1. ayetten itibaren
7	**Aʿrāf [207b]**	**7**	**Aʿrāf [47b, 48.poz]**
8	**Enfāl [267a] (Besmele kısmından sonraki kısım 267b'den]**	**8**	**Enfāl**
9	**Tevbe [280a]**	**9**	**Tevbe**
10	**Yūnus [329b]**	**10**	**Yūnus**
11	**Hūd** suresi sonuna kadar. [357a] (Metinde 356a şeklinde numaralandırılmış, ancak arada bir varak numaralandırılmayan kısım olduğu için bir varak ileri numara verilmiştir.)	**11**	**Hūd**
Topkapı Sarayı Müzesi **Koğuşlar Kitaplığı No: K561** **(Tefsiri'l-Lübab Tercümesi 3. Cilt)**		**(Kıyas)**	**Bursa Yazma Eserler Kütüphanesi** **Ulucami 436 (Enfesi'l-Cevâhir)**
12	**Yūsuf**	**12**	**Yūsuf**
13	**Raʿd**	**13**	**Raʿd**
14	**İbrāhīm**	**14**	**İbrāhīm**
15	**Hicr**	**15**	**Hicr**
16	**Naḥl**	**16**	**Naḥl**
17	**İsrā**	**17**	**İsrā**
18	**Kehf**	**18**	**Kehf suresi 26. ayete kadar.**
19	Meryem		
20	Taha		
21	Enbiya		
22	Hacc		
	Eserin sonunda dördüncü cildin 23. sure olan Mu'minûn suresi ile başlayacağı belirtilmektedir.		

1.6.1. BEYEK, ULUCAMİİ 436 NUMARALI YAZMA

[1b] (1) ***Suretü'l-Enʿām, Mekkiyyetün ve hiye mi'etü ve ḫamsetün ve sittīne āyetin.*** (2) *"Bismi'l-lāhiʾr-raḥmāniʾr-raḥīm.".* (3) *"Elḥamduli'l-lahi'l-leẕī ḫaleḳa's-semāvāti ve'l-arżi ve ceʿale'ẓ-ẓulümāti ve'n-nūr ṣümme(4)'l-leẕīne keferū bi-Rabbihim yaʿdilūn".*[91] İbn-i ʿAbbas *raḍıya'l-lahu ʿanh* buyurur ki: " Sūre-yi Enʿām (5) külli Mekke'de indürilmişdür, illā altı āyet Medīne'de indürilmişdür. Ancaḳ üç āyet biribiri (6) yelisinde[92] *" Vemā ḳader va'l-lahu ḥaḳ ḳadire*"[93]. Tamām bu üç āyet Yehūdilerüñ kelāmın redd itmeg-içündür. (7) Ve daḫı *"Ḳul teʿālev"*[94] āyeti, "*Leʿalleküm te't-teḳūn*"[95]a varınca, bulardan artuġı küllī Mekkī'dür. Cümle bir (8) gice içinde, bir defʿada indi. Yitmiş biñ firişte bilesinde avāz getürüp tesbīḥ u taḥmīd (9) iderlerdi. Resūl *ʿaleyhi's-selām*, anı işidüp taʿẓīm yöninde yüz yire ḳoyup Ḥaḳ Taʿālā'ya secde (10) ḳıldı ve çoḳ ḥamd ü ṣenā ḳıldı. Çün bu taʿẓīm-ile bu sūre-yi mübārek indürildi. Resūl (11) *ʿa.l.m (ʿaleyhi's-selām)* fi'l-ḥāl ol gicede kātib ḳıġıruḳ küllī yaẓdurdı ki bu yüz altmış biş āyetdür. Ekṣerī (12) müşrikler üzerine ḥuccetdür. Ve kelimesi üç biñ elli ikidür. Ve daḫı on iki biñ dört (13) yüz ḥarfdür. Rivāyetdür Resūl'den *ʿa.l.m (ʿaleyhi's-selām)* ki ol buyurdı: "Her kimse kim sūre-yi Enʿām evvelinde (14) üç āyet oḳısa, "*Māteksibūn*"[96]a varınca, Allahu Taʿālā aña ḳırḳ firişte müvekkel ḳılur, tā (15) ḳıyāmete degin gendülerüñ ʿibādetince aña ʿibādet yazarlar. Ve daḫı yidinci gökden Ḥaḳ Taʿālā (16) bir firişte gönderür, elinde demürden çomaġı var. Ḳaçan Şeyṭān dilese ki anuñ göñline (17) vesvese bıraġa, ol melek anı bir gez

---

[91] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/1

[92] Abdülbaki Çetin, bu kelimeyi "bilisinde" şeklinde okumuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Abdülbaki Çetin, "**Ebu'l-Leys Semerkandî Tefsirinin Türkçe Tercümesi Üzerine"**, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Konya, Haziran 2007

[93] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/91

[94] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/151

[95] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/153

[96] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/2

urur, görürüṕ atar. Ol kişiy[l]e şeyṭān a[rasınd]a (18) yitmiş ḥicāb olur. Ve daḫı ḳıyāmet güninde Ḥaḳ Taʿālā aña diye ki: " Yüri, rāḥat ol benüm (19) kenefümde[97], benüm cennetüm yimişlerinden yi ve kevṣer ṣuyından iḉ ve selsebīl ṣuyı-la ġusl **[2 a]** (1) eyle. Sen benüm ḳulumsın, ben senüñ rabbuñam. Ve daḫı Ubeyy bin Ḳaʿb'dan [Ubeyyi'bn-i Ḳaʿb'dan] rivāyetdür ki Resūl (2) *ʿa.l.ım (ʿaleyhi's-selām)* buyurdı: " Her kim sūre-yi Enʿām'ı oḳısa Allāhu Taʿālā ʿaẓemeti-y-ile aña ṣalavāt getürür." (3) Yaʿnī, raḥmetini anuñ üzere neşr ider. Ol yitmiş biñ ferişte ki sūre-y-ile indi, anuñ-ıçun (4) Allāhu Taʿālā'dan maʿfiret dilerler gice vü gündüz sūre-yi Enʿām'uñ āyetleri ṣaġışınca. (5) Ḉün bu ṣevābları bildüñ gel bu gez bunı bil kim bu sūrenüñ evvelini şükür lafẓ-ıla (6) binā ḳıluṕ "*Elḥamdüli'l-lah*"[98] didi. Aña işāret ḳıldı ki bu sūreyi indürdigi ḳullara gey (7) ulu niʿmetdür ki oḳıyana bu deñlü ṣevāb ve mertebe ḥāṣıl olur. Ṕes, bu niʿmet-i ʿaẓīme (8) üzere ḳullara vācib oldı ki aña ḥamd ideler. Ṕes, ol ḥamdi ibtidā ḳıldı gendü ẕātına, (9) tā ḳullar daḫı ol taʿlīm üzere ibtidā-yi sūrede Allāh'a ḥamd ḳılalar. Ol ḳırā'atı-y-la ḥāṣıl (10) olan ṣevāb niʿmetleri üzere ki sebeb-i saʿādetdür. Bundan ṣoñra ol niʿmet kimdendür (11) ve ḥamd kime lāyıḳdur anı bildürüṕ buyurdı ki ol ḥamde lāyıḳ olan ol Allāh'dur ki (12) yirleri yaratdı ṭaġları-y-la ve aġaçları-y-la ve yazıları ve deñizleri-y-le ve iḉinde envāʿ-ı meʿādinleri-y-le. (13) Bu ḳullar meṣāliḥ-içün[99] altundan gümişden ve baḳırdan demürden ve jiveden[100] ve deñiz-(14)ler iḉinde incüden ve cevāhirden daḫı ne ki bulara beñzer var. Ve daḫı gökleri yaratdı (15) ay-ile gü[n] ve yılduzlar-ıla anı müzeyyen ḳıldı. Giceyi aya musaḫḫar ḳıluṕ gündüzi güneşe (16) musaḫḫar ḳıldı. Her gökde bir felek yaraduṕ her birine bir yılduz yaraduṕ anda maḳām virdi. (17) Ve

---

97 kenef: Sığınacak yer. Korunulacak mekan.

98 Ḳurʾān, (Enʿām) 6/1

99 meṣāliḥ: (Maslahat. C.) Maslahatlar. İşler.

100 jive: f. Civa.

rüzgāruñ [aḥvālı]101 taġayyurāt üzere olmaḳlıġın anlaruñ seyrine müteʿallıḳ ḳıldı ḥisābı (18) maʿlūm-ıla ki [a]ndan ziyāde ve naḳṣ olmaya cihān içinde olan umūr vaḳtlu ve vaḳti-y-le mażbūṭ (19) ola, ḫalel vāḳiʿ olmaya, tā ki ḳullar fāriġ oluṗ umūr-ı ʿibādete meşġūl olalar. Zīre [2 b]

- Ulucami 436, Yūnus Suresi[102]

[154 b][103] …(15) ***Sūretü Yūnus*** ʿaleyhi's-selām. *Miʾe ve iḥdā ʿaşere āyātin, Medeniyyetün.* (16) *Bismi'l-lāhiʾr-raḥmāniʾr-raḥīm.*(17) "*Elif, Lām, Rā. Ti'l-ke āyātü'l-kitābi'l-ḥakīm.*[104]" İbn-i ʿAbbās (razıya'l-lāhu ʿanh) eydür: "Yaʿnī Ḥaḳ Teʿālā eydür: " Ben ol (18) Allah'ın ki cemīʿ işleri görürin. Bana ḫāfī nesne yoḳ. Uşbu āyātlar daḫı yā Muḥammed ol āyātlardan(19)dur ki mīṣāḳ güninde saña vaʿde ḳılduġdı ki bu sūreʾi daḫı saña vaḥy ideydük. Bu bir kitābdur, **[155 a]** (1) ḥakīmdür. Yaʿnī muḥkemdür, bāṭıldan berīdür. Bunda kiẕb ü ḫilāf yoḳdur. Helālı ḥarāmı muḥkem ḳılan (2) budur. Benden ġayrı kitāblaruñ külli ḫākimī budur. Huccet ü berāhīn[105] tevḥīd-i Ḥaḳ üzere ve ṣıdḳ-ı Resūl (3) üzere bunuñ-ıla ṣābit olmışdur. Ve daḫı buyurdı ki " *Ekāne li'n-nāsi ʿaceben en evḥaynā ilā racülin* (4) *minhum en enẕiri'n-nāse ve be'ş-şiri'l-leẕīne āmenū enne lehum ḳademe ṣıdḳın ʿinde rabbihim* (5) *ḳāle'l-kāfirūne inne hāẕe lesāḥirün mubīnün.*[106] "Yaʿnī Mekke ehli ʿaceblerlerdi ki Ḥaḳ Teʿālā (6) ādem oġlanından resūl gönderdi. Ḥaḳ Teʿālā bu āyeti indürüb ḫaber virdi ki bu Mekke ehli (7) ʿaceb mi görürler ki biz ḳullarumuzdan bir ḳulumuzı iḫtiyād[107] idevüz girü ḳullarumuza resūl göndürevüz. (8) Kendü cinslerinden ve

---

101 Bu kısmı kurt yemiş, harflerin sadece bir kısmı var, bu sebeple diğer nüshalardan tamamladık.

102 Bu bölüme Abdülbaki Çetin de yer vermiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Abdülbaki Çetin, a.g.m., s. 69-71.

103 Sayfa üzerinde sağ tarafta, kütüphane görevlileri veya araştırmacılar tarafından, 305 sayısı yer almaktadır. Sol tarafta ise Arap rakamlarıyla 155 sayısı yer almaktadır. Bugün, eser bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Eserin bu sayfası, CD görüntülerine göre, 155. poz olarak gözükmektedir.

104 Ḳurʾān, (Yūnus) 10/1

105 Bu kelime "bezāhin" şeklinde de okunabilir.

106 Ḳurʾān, (Yūnus) 10/2

107 Bu kelimeyi "iḫtiyār" şeklinde de okumak mümkündür.

neseblerinden ki bildükleridür, yād degüldür. Tā anuñıla üns ṭutub aña (9) naẓar idebileler ve aña söylemege mecāl bulalar. Pes biz vaḥy itdük ol Muḥammed'e (ʿa.l.m). Didük ki ḳorḳıt (10) bu Mekke ehlini ol Ḳurʿān'daġı vaʿīd āyetleriyle ve beşāret ḳıl olara kim īmān getürdiler. Ol (11) ṣevāblarıla ki cennet içinde vaʿde ḳılduḳ. Be-dürüstī[108] ol aʿmālları ki gendülerden öñ taḳdīm (12) idüp gönderdiler. Ol anlara ḫayr-ı selef oldı. Rabları ve mālikleri ḳatında cennet içinde daḫı (13) olara saʿādet-i ebedī oldı Ḥaḳḳ'uñ rıżāsı içinde. Ammā bu kāfirler didiler ki taḥḳīḳ bu Muḥammed (14) āşkāre sāḥirdür.

Eger ṣoralar ki çün kāfirler bunuñ gibi söz didiler, bularuñ kelāmını Ḳur'ān (15) içinde ḥikāyet ḳılduġına ḥikmet neyidi?

Cevāb: Biz eydürüz ki bunda bir ḳaç vechile ḥikmet (16) var. Bir budur ki bular biribiri arasında söyledükleri ḫaberi Ḥaḳ Teʿālā Resūl'e ḫaber virürdi. Resūl (ʿa.l.m) (17) anlara anı iẓhār iderdi. Tā yaḳīn olanlara ol peyġāmbarlıġınuñ ʿalāmeti ola. Ve bir daḫı bunda (18) resūlına tesellī ḫāṭır var. Tā ki anlaruñ eẕālarına ve inkārlarına ṣabr eyleye. Ve bir daḫı bunda tenbīh (19) var. Andan ṣoñra gelene tā ki ol daḫı Resūl gibi ḫalḳdan ne işidürse ṣabr ide emr-i maʿrūfı **[155 b]** (1) ve nehy-i münkeri terk itmeye.

- **Ulu Cami 436, HUD sūresi**

[177a] (1) .....

(18) ***Sūretü Hūd ʿaleyhi's-selām, Mekkiyyetün mi'etü ṣelüṣe ve ʿışrūne āyāt.***

(19) *Bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm.* **[177b]** (1) الر كِتَابٌ أُحْكِمَتْ ءَايَاتُهُ ثُمَّ فُصِّلَتْ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَبِيرٍ **[109]**. (2) أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنَّنِي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ **[110]**. İbn-i ʿAbbās eydür, *raḍıya'l-lāhu*

[108] Bu kelimeyi "bedrüstī" şeklinde de okumak mümkündür.

[109] Ḳurʾān, (Hūd) 11/1

[110] Ḳurʾān, (Hūd) 11/2

Ḳurʾān, (Hūd) 11/1-2: Elif. Lâm. Râ. (Bu,) öyle bir Kitab'tır ki âyetleri, hikmet sahibi, her şeyden haberi olan (Allah) tarafından sağlamlaştırılmış, sonra da Allah'tan başkasına kulluk etmeyesiniz

ʿanh; “elif” “lām” “rā” dimek maʿnīsi aña işāret-(3)dür ki “Ben ol Allāh’ın ki görürem.” Baʿżılar dimişler ki “elif” ismu’l-lāha ve “lām” ism-i laṭīfe ve (4) “ra”yı ism-i rabbe işāretdür dimek olur kim maʿbūd-ı ḥaḳ benem, luṭfum ḳullarum üzerine çoḳdur, ben (5) laṭīfem ve her maḫlūḳı terbiyet idüṕ bisleyici rabb benem. Ṕes, uşbu kitāb ki Ḳurʾān’dur bunuñ āyāt-(6)ları muḥkem olunmışdur ki bāṭıldan maḥfūẓdur. Bunda iʿvicāc[111] ve tenāḳuż[112] yoḳdur küllī ṣavāṕ u ḥaḳ-(7)dur. Andan bu kitābuñ emri ve nehyi ve vaʿdi daḫı ṣevābı ʿıḳābı tefsīr olınuṕ beyān olundı; (8) Cebraʾīl-i emīn *ʿalm (ʿaleyhi’s-selām)* indürdi bu Ḳurʾān’ı Muḥammed-i emīn üzere, *ʿaleyhi’s-selām.* Ol Allāh ḳatından ki ḥaḳīmdür, (9) nice dilerse ḥükm ider, māniʿi yoḳ, ḫabīrdür ḳullarınuñ ne işledüklerin bilür, ne ḳadar daḳīḳ daḫı (10) olursa. Ṕes, emr olundı bu Ḳurʾān-ıla ki birlemeyesiz ve muṭīʿ olmayasız, illā ol Allāh’a kim maʿbūd-ı (11) muṭlaḳdur, birdür, anuñ ikincisi yoḳdur. Ve daḫı buyurdı ki eyit yā Muḥammed, bedürüstī ben ol Allāh’-(12)dan size hem ḳorḳuducı ve hem beşāret ḳılıcıyam muṭīʿ olmayanlara ʿaẕāb-ıla ḳorḳuduram. Ve muṭīʿ (13) olan müʾminlere cennet ü raḥmet-ile beşāret idiciyem. إِلَيْهِ يُمَتِّعْكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى (14) وَأَنِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ[113]. فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ كَبِيرٍ (15) وَيُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ وَإِنْ تَوَلَّوْا

---

diye (her şey onda) açıklanmıştır. (De ki:) “Şüphesiz ben size, O’nun tarafından (gönderilmiş) bir uyarıcı ve müjdeleyiciyim.”

111 iʿvicāc: Doğru davranmamak, eğri büğrü olmak. Hamlık. * Hakkı bâtıl, bâtılı hak göstermek.

112 tenāḳuż: Sözün birbirini tutmaması. Konuşmada beyan edilen söz ve fikirlerin birbirine zıt olması. * Man: İki şeyin birbirine nakiz olması. Bir şeyin nakizi, o şeyin ref'inden (kaldırılmasından) ibarettir.

nāḳiż: (Nakz. dan) Zıt, karşı. Birbirine karşı, zıt olan şey veya iş. * Man: Bir şeyin, bir kaziyenin hükmüne, mânasına muhalif olan veya ondan başka kaziye. Bir şeyi ref'eden şey. (Meselâ: "Her insan hayvandır. Bazı insan hayvan değildir." kaziyeleri birbirinin nakizidir. Nakiz ile zıd beyninde fark vardır. Nakizeyn; ne cem' olurlar, ne de ma'dum. Zıddeyn; cem' olmazlar, ikisi de bir arada olmazlar, ma'dum olurlar. * Eyer ve semerden çıkan ses.

113 Ḳurʾān, (Hūd) 11/3: “Rabbinizden mağfiret dileyin, sonra O’na tevbe edin ki sizi belirlenmiş bir vakte kadar güzel bir geçimle faydalandırsın ve her erdemli/iyi hareket sahibine de (lâyık olduğu) ihsanını/mükâfatını versin. Eğer (imandan) yüz çevirirseniz, elbette ben, sizin için büyük günün azabından korkarım.”

قَدِيرٌ [114]. (16) Ve daḫı size buyururam ki ol rabbüñüze ʿibādet idüṕ namāz ḳılasız, ve andan gendü günāhlaruñuza (17) maġfiret ṭaleb idesiz, şirkden ve küfrden tevbe idüṕ anı birlemege dönesiz, tā ki ol Allāh sizi (18) dünyede ʿīş ü ḥasen-ile ḫayr u ʿāfiyet içre temettuʿ ḳıldura, tā ʿömrüñüz āḫire irişince ve ḥayātuñuzı (19) gendünüñ ṭāʿatı içinde ḳıla ve virdügi nesnelere sizi rāżı ḳullardan ḳıla. Daḫı āḫiretde **[178a]** (1) vire, her görklü ʿamel işleyenlere görklü dereceler ve yüce maḳāmlar cennet içinde. Saʿīdü-bni (2) Cübeyr eydür *raḍıya'l-lāhu ʿanh;* her faẓl issine faẓlından vire, didügi maʿnīsi budur kim bir eyü ʿamel işleyene (3) on ṣevāb yaza faẓlı-y-ıla ki bu gey ednāsıdur[115] ve bir günāh işleyene faẓlı-y-ıla girü bir yazar ol (4) günāhından ziyāde yazmaz ve ger dünyede anuñ-ıla ʿiḳāb olunmazsa ol on ṣevābdan (5) birini ekserler, ol bir günāhı muḳābelesine ṭoḳuz ṣevābı yirinde ḳalur. İbn-i Mesʿūd ḳavli daḫı (6) budur. Andan İbn-i Mesʿūd dimişdür ki veyl ü helāklık ol kimseye ki ol bir yazılan günāhı (7) on yazılan ṣevābdan artuḳ gele terāzü ḳatında. Ve ger ol kāfirler īmāndan iʿrāż (8) idüṕ imtināʿ iderlerse eyit sen yā Muḥammed, anlara ki ben sizüñ üzerüñüze ulu ʿaẕābdan (9) ḳorḳaram ki dünyede ḳaḥṭa vāḳiʿ olasız ve āḫiretde ʿaẕāb-ı nāra uġrayasız. Muḳātil didi ki (10) Ḥaḳ Taʿālā anlardan yaġmurı ḥabs eyledi yidi yıl, tā ki ḥayvāndan ve insāndan ölülerin yidiler. (11) Ve daḫı eyit, yā Muḥammed, ki sizüñ ʿāḳıbet dönüṕ varacaḳ yirüñüz āḫiretde Allāh ḥażretidür ki (12) ol Allāh ḳādirdür, sizi öldükden ṣoñra girü dirgüre her ne ʿamel ḳılduñuzsa size (13) anuñ mükāfātın ḳıla. Ve bundan ṣoñra buyurdı ki أَلَا إِنَّهُمْ يَثْنُونَ صُدُورَهُمْ لِيَسْتَخْفُوا مِنْهُ أَلَا (14) إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ (15) حِينَ يَسْتَغْشُونَ ثِيَابَهُمْ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ [116]. Yaʿnī, bilgil ki bu

[114] Ḳurʾān, (Hūd) 11/4: Dönüşünüz ancak Allah'adır. O her şeye kadirdir.

[115] ednā: Pek aşağı, en alçak. Pek az, pek cüz'i. * Çok yakın.

[116] Ḳurʾān, (Hūd) 11/5: Bilin ki, onlar Kuran okunurken gizlenmek için iki büklüm olurlar. Bilin ki, elbiselerine büründüklerinde bile Allah onların gizlediklerini ve açığa vurduklarını bilir. Çünkü O, kalplerde olanı bilendir.

kāfirler ketm idüṕ gizlerler, (16) şol nesne ki göñüllerinde vardur, tā ki anı ol Muḥammed'den [117] setr ideler, ol aña (17) muṭṭaliʿ olmaya. Ve daḫı bilgil şol vaḳt ki ṭonların geyüṕ bedenlerin ṭonı-la örteler, her (18) kişiyi bilür ki ṭonı altında ne gizlemişdür, gendüden ġayrı kimse bilmez, ammā Ḥaḳ Taʿālā (19) anlaruñ göñlinde ne ʿadāvetleri varın daḫı bilür ve dilleri-y-ile ne söyledüklerin daḫı bilür. **[178b]** (1) Ḳatāde eydür; kişinüñ gey gizlencüsi ki kimseye ṭuydurmaya, yā göñlindeki yā ṭonı içindeki (2) olur, Allāhu Taʿālā ol ikisin daḫı bilür ki her kişinüñ ḫayrdan şerden göñlinde ne vardur. (3) Bunı andan ötrü buyurdı Ḥaḳ Taʿālā ki ol Mekke kāfirleri ḳaçan Ḳurʾān oḳınduġın işitseler başların (4) aşaġa ḳılurlardı gögüsleri üzere ol işitdükleri Ḳurʾān'ı girü görüben tā ol kerāhatların Muḥammed'den (5) gizleyeler. Allāhu Taʿālā ḫōđ anlaruñ nefslerinde ne varını heṕ muṭṭaliʿdür ẓāhirlerinden nice muṭṭaliʿ-ise. (6) Ve daḫı buyurdı ki وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَ (7) مُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ [118]. Yaʿnī, hīç bir ḥareket ider ḥayvān yoḳdur bu yir (8) yüzinde, illā anuñ rızḳı Allāhu Taʿālā'dındur ki aña rızḳ virmege żamindārdur[119] mādām (9) dünyede ḥayātı ola Ḥaḳ Taʿālā ol dābbelerüñ yir yüzinde ḳarār ṭutanların daḫı bilür ve ölüṕ (10) yir altında defn olunanların daḫı bilür ki her biri ne ḥāldedür neye muḥtāçdur ʿAbdi'l-lāh bin (11) Mesʿūd eydür müsteḳarr oldur ki ana raḥminde ḳarār ṭutmışdur Ḥaḳ Taʿālā anı bilür aña (12) anda rızḳın virür ve daḫı her dābbenüñ ne yirde oluṕ nirede müstevdaʿ olacaġın Ḥaḳ Taʿākā (13) bilür. İbn-i Mesʿūd eydür ḳaçan bir kişinüñ ölümi bir yirde olsa Ḥaḳ Taʿālā aña ol (14) yirde bir ḥācet bıraġur ki āḫir ʿömrinde anda bulınur anda vefāt ider ol defn olunduġı yir (15) anuñ

[117] Burada "anı" kelimesi yazılmış ancak üzeri çizilmiş.

[118] Ḳurʾān, (Hūd) 11/6: Yeryüzünde yaşayan bütün canlıların rızkı ancak Allah'a aittir. O, canlıları babaların sulbünde kararlaşmış ve anaların rahminde kararlaşmakta iken de bilir. Her şey apaçık bir Kitaptadır.

[119] żamin: Ödeyen. Kefil. *Tazmine mecbur olan. Tazmin eden. Kefil olan.

müstevdaʿı olur ki anda emānet ḳonılur yarın ḳıyāmet güninde ol yir eydür ki yā rabbi, (16) al işde baña vadīʿat ḳoduġuñ bu külli müsteḳar ve müstevdaʿ ve daḫı her dābbenüñ rızḳı beyānı (17) levḥa'l-maḥfūẓda yazılmışdur ki Allāhu Taʿālā ol levḥi bir aḳ incüden yaratmışdur. Ṕes, ʿaḳl (18) olanlar bildiler ki rezzāḳ-ı ḥaḳīḳī Allāh'dur, rızḳ teşvīşinden fāriġ oldılar, didiler ki ḳuluñ (19) rızḳı mevlā üzerinedür ḳuluñ işiyi güci mevlāya ḫıdmetdür gendüler ḫidmete bil baġladılar. **[179a]** (1) Ve daḫı buyurdı ki وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا [120]. İbn-i ʿAbbās eydür *raḍıya'l-lāhu ʿanh* ol Allāh'dur ol kim (3) yirleri gökleri yaratdı altı günde ol āḫiret günleri-y-le ki her güni dünyānuñ biñ yılı ḳadardur. (4) Ammā Ḥasan-ı Baṣrī didi ki "Dünyā günleri-y-ile altı günde yaratdı anuñ ʿarşı yir gök (5) yaradılmadın ṣu üzere-y-idi. Zīre ol vaḳt ṣudan artuḳ anuñ altında daḫı nesne yoġ-ıdı." (6) ʿAbdi'l-lāhi-bn-i Mesʿūd eydür, *rḫ (raḥmetu'l-lāhi ʿaleyh);* "Her iki göküñ arası biş yüz yıllıḳ yoldur ve yidinci gök-ile (7) kürsi arası daḫı biş yüz yıllıḳ yoldur, kürsi-y-ile ol ṣu arası daḫı biş yüz yıllıḳ yoldur, (8) ʿarş ol ṣudan yuḳarudur, Ḥaḳ Taʿālā ʿaẓameti-y-le ve yüceligi-y-ile ʿarşdan yuḳarudur, (9) sizüñ ne ḥāl üzereydügüñüzi küllī bilür." Baʿżılar didiler ki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ʿarşı ṣu üzere-(10)y-idi. Çün yirleri gökleri yaratdı, ol ṣu iki ḳısm eyledi, nışfını ʿarş altında ḳodı (11) ki aña baḥr-i mescūr dirler, nışfını yidi ḳat yirüñ altında ḳodı, aña levḥa'l-maḥfūẓda (12) baḥr-i yemm dirler. Ṕes, bu küllüni Ḥaḳ Taʿālā andan ötrü ḳıldı ki sizüñ baʿżuñuzda Ḥaḳ Taʿālā (13) meḥabbeti ve āḫiret meḥabbeti ḳonılmışdur ol ẓuhūre gele baʿżuñuzda dünyā meḥabbeti ve hevā-yi (14) nefs leẕẕeti ḳonılmışdur. Andan ol ẓuhūre gele, ḳanḳınuñ ʿameli iḫlāṣdur ve ḳanḳınuñ riyādur (15) maʿlūm ola. Her kimse yārın fiʿline göre cezāsın bula. Bundan ṣoñra buyurdı ki وَلَئِنْ قُلْتَ إِنَّكُمْ (16)

[120] Ḳurʾān, (Hūd) 11/7: Arş'ı su(dan ibaret olan kâinat) üzerinde (her şeyi kuşatmış) iken, hanginizin amelinin (sevapça) daha güzel olacağı hususunda sizi imtihan etmek için gökleri ve yeri altı günde/devirde yaratan O'dur. (Resûlüm! Böyle iken) eğer sen küfre sapanlara: "Muhakkak ki siz ölümden sonra dirileceksiniz." demiş olsan, onlar mutlaka: "Bu, apaçık bir sihirden (aldatmadan) başka bir şey değildir." derler. [bk. 18/7; 21/35; 41/11-12; 67/2]

مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ [121]. (17) Yaʿnī, yā Muḥammed, eger sen dirseñ ol Mekke ehline ki taḥḳīḳ, siz ölümden ṣoñra girü (18) dirilüp̀ baʿṣ olursız ḳıyāmet güninde ol ehl-i Mekke diyeler ki degüldür bu, illā ḥaḳīḳat (19) eşkāre siḥrdür. وَلَئِنْ أَخَّرْنَا عَنْهُمُ الْعَذَابَ إِلَى أُمَّةٍ مَعْدُودَةٍ لَيَقُولُنَّ مَا يَحْبِسُهُ أَلَا يَوْمَ يَأْتِيهِمْ لَيْسَ مَصْرُوفًا عَنْهُمْ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ [122]. (2) Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā eydür "Eger biz olara ʿaẕāb indürmegi teʾḫīr idersevüz ol vaḳt-i ecele degin ki (3) anlara muḳadder olunmışdur, anlar istihzā idüben dirler ki "Ne nesne menʿ eyledi ol Muḥammed tañrısını (4) ʿaẕāb göndermekden ki göndermedi." Bilgil, ḫaberdār olġıl, yā Muḥammed, ol günki ol ʿaẕāb anlara (5) gele, hīç bir kimse olmaya ki ol ʿaẕābı olardan dönderüp̀ menʿ eyleye, yā dünyede yā āḫiretde (6) irişe ulaşa, ol no'ldı "inmez ʿaẕāb" diyü istihzā ḳılduḳları, şöyle kim hīç defʿine çāre (7) bulmayalar." Bundan ṣoñra buyurdı ki وَلَئِنْ أَذَقْنَاهُ مِنَّا رَحْمَةً ثُمَّ نَزَعْنَاهَا [123]. (8) وَلَئِنْ أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْهُ إِنَّهُ لَيَئُوسٌ كَفُورٌ إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ نَعْمَاءَ بَعْدَ ضَرَّاءَ مَسَّتْهُ لَيَقُولَنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتُ عَنِّي إِنَّهُ لَفَرِحٌ فَخُورٌ [124]. (9) أُولَئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ [125]. (10) Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā buyurur ki "Eger biz bu insāna bizüm ḳatumuzdan (11) bir ḫayr u ʿāfiyet irişdürsevüz anuñ-ıla hōş temettuʿ ḳılsa andan anı biz girü alsavuz göresiz (12) anı ki Allāhu Taʿālā raḥmetinden ümīdini

[121] Ḳurʾān, (Hūd) 11/7

[122] Ḳurʾān, (Hūd) 11/8: Andolsun ki onlardan azabı sayılı (az) bir vakte kadar geciktirsek, mutlaka onlar: "Onu alıkoyan nedir (gelse ya)?" derler. Haberiniz olsun ki o (azap) onlara geldiği gün, artık kendilerinden geriye çevrilecek değildir. Kendisiyle alay etmekte oldukları (azap) onları kuşatacaktır.

[123] Ḳurʾān, (Hūd) 11/9: Andolsun ki biz, insana tarafımızdan bir rahmet (sağlık ve servet gibi bir nimet) tattırır da sonra onu ondan çekip alırsak, muhakkak o, (hemen önceki nimetleri unutan) çok ümitsiz ve çok nankör bir kimse olur.

[124] Ḳurʾān, (Hūd) 11/10: Yine andolsun ki kendisine dokunan zarar (ve sıkıntı)dan sonra, ona nimeti (ve rahatı) tattırırsak mutlaka (insan): "Başımdan kötülükler gitti." der (şükrü unutur). Doğrusu o, böbürlenir ve şımarır durur.

[125] Ḳurʾān, (Hūd) 11/11: Bunların dışında, sabredip iyi işler işleyen kimseler, işte onlara mağfiret ve büyük ecir vardır.

ḳaṭʿ idüp̀ ol niʿmetlere kāfir olur, anuñ şükrini (13) minnet sözlüg-ile setr ider. Ve ger girü ol insāna bir żarar ve bir zaḥmet irişdükden (14) ṣoñra ḫayr u ʿāfiyet virsevüz ve rızḳını vāsiʿ ḳılsavuz. Eydür ki ol zaḥmet ü mażarratı benden (15) götrüldi fāriġ oluṕ anuñ daḫı şükrini terk ider, ṣanasın ki ol mażarrat aña vāḳiʿ olmadı, (16) ya ayruḳ olacaḳ degül. Göresin anı ki ol virilen niʿmet-ile yiyilüṕ ṭaġı olur, anuñ-ıla ḫalḳ (17) üzere faḫr idüṕ mütekebbir olur, illā olar kim müʾminlerdür. Ḳaçan bir zaḥmet-ile mübtelā olunsalar (18) ṣevāb umuban ṣabr iderler, ṣābirlerden olurlar ve ḳaçan anlara niʿmet ʿaṭā olunsa şükr iderler, (19) şākirlerden olurlar ve gendüler-ile Allāh'ları arasında ʿamellerini görklü ḳılurlar ki Allāh'a **[180a]** (1) lāyıḳ ola. Olar anlardur kim günāhları maġfūr oluban dünyede āḫiretde cennet içinde ulu ṣevāblar (2) ve mertebeler var. Ol belā vaḳtinde ṣabr idüṕ niʿmet vaḳtinde şükr idüṕ ʿamelerini ıṣlāḥ ḳılduḳ-(3)ları-çün." Ve daḫı buyurdı ki .....

Ulu Cami 436, Yūsuf Sūresi

[203a] (1) ……..

(16) ***Sūretü Yūsufʿaleyhi's-selām mi'etün veʿaşr āyet Mekkiyyetün***

(17) *Bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm.* (18) الر تِلْكَ ءَايَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ [126] . Bu sūrenüñ sebeb-i nuzūli bu-y-ıdı kim Yehūdiler Resūl'üñ aṣḥābına (19) ṣordılar ki "Ṣāḥibüñüz Muḥammed'e ṣoruñ ki Yaʿḳūb oġlanları-y-ıla arż-ı Kenʿān'dan Mıṣra neçün **[203b]** (1) intiḳāl ḳıldılar, ḳażıyyelerinüñ ibtidāsı ne-y-idi?" Ḥaḳ Taʿālā bu sūreyi indürüṕ ḫaber virdi ki "Ben ol (2) Allāh'ın ki yā Muḥammed, anlar saña ḳılduḳları suʾāli görürem ve bilürem ki bu Yūsuf-la Yaʿḳūb ḳıṣṣa-(3)sından ṣorarlar ve ben ol Allāh'ın ki Yūsuf'uñ ḳardaşları Yūsuf'a ne işlediler ve ne muʿāmele ḳıldılar (4) anı

[126] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/1: Elif, Lam, Ra. Bunlar, gerçeği açıklayan Kitabın ayetleridir.

ben görürem. Ve daḫı bu ḫalḳuñ ben gördüklerin daḫı ve görmedüklerin daḫı görürem. Ol (5) ṣorduḳları ol āyātlardur kim ben vaʿde ḳılmışam tevdiyetde anı Muḥammed'e indürmegi *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* ol kitāb (6) içindeki ḥalāli ḥarāmı beyān ḳılıcıdur ve Yūsuf'uñ ḫaberi ḳardaşları-y-ıla anda beyān olunmışdur. Ve daḫı (7) Yūsuf'uñ rüşdi ve hidāyeti anda beyān olunmışdur. Ve daḫı buyurdı ki إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْءَانًا (8) عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ [127] . Yaʿnī, biz Cebrāʾīl'i indürdük Muḥammed üzere, tā ki ol Ḳurʾān'ı ʿArab dili (9) üzere oḳıya, ola ki siz anı işidüp anuñ içinde ne var fehm idesiz. Ve daḫı buyurdı ki (10) نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْءَانَ وَإِنْ كُنْتَ (11) مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الْغَافِلِينَ [128]. Baʿżılar didiler bunuñ sebeb-i nüzūli bu-y-ıdı kim müslümānlar Selmān'a didiler kim (12) "Bize tevdiyetden ḫaber vir ki anuñ içinde ʿacāyibler çoḳ vardur; Allāhu Taʿālā bunı indürüp buyurdı (13) ki "Biz senüñ üzerüñe ḳıṣṣa idelüm ḳıṣṣalaruñ gey görklüsin uşbu Ḳurʾān içinde." Baʿżılar (14) didiler kim "bu rivāyet ṣaḥīḥ degül". Zīre Selmān Medīne'de islāma geldi, bu sūre ḫōd Mekke'de (15) inmişdür. Līkin sebeb-i ṣaḥīḥ budur ki resūlüñ aṣḥābı arzu ḳıldılar ki anlara bir sūre ine (16) anuñ içinde emr ü nehy ve aḥkām u ḥudūd olmaya, uşbu sūre indi. Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki yā Muḥammed, (17) biz saña indürelüm sözlerüñ görklüsin ve ḫaberlerüñ muḥkemin şol Ḳurʾān-ıla ki saña vaḥy eyledük. (18) Bedürüstī, sen bu Ḳurʾān saña inmezden öñ bu Yūsuf'uñ ḫaberinden ġāfildüñ, bilmezdüñ. Ve daḫı (19) buyurdı ki إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَاأَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ (1) **[204a]** [129]. Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā buyurur ki yā Muḥammed, ẕikr eyle, ḫaber vir (2) anı ki çün Yūsuf atasına didi "Yā ata, düşümde görürem on bir

[127] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/2: Biz onu, anlayasınız diye, arapça bir Kuran olarak indirdik.

[128] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/3: Biz bu Kur'an'ı vahyederek kıssaların (geçmiş milletlere ait haberlerin) en güzelini sana anlatacağız. Şu bir gerçek ki daha önce sen (bunları) bilmeyenlerdendin.

[129] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/4: Yusuf babasına: "Babacığım! "Rüyamda on bir yıldız, güneş ve ayın bana secde ettiklerini gördüm" demişti.

yılduz ve daḫı ay-ıla güneş (3) inüṕ baña secde eylediler.” Ḳatāde eydür; “Ol on bir yılduz on bir ḳardaşı-y-ıdı ve ay u güneş (4) atası ve ḫālatası-y-ıdı ki Yūsuf anası Rāḥīl öldükden ṣoñra Yaʿḳūb anuñ ḳız ḳardaşın (5) almışdı.” Ve daḫı buyurdı ki قَالَ يَابُنَيَّ لَا تَقْصُصْ رُؤْيَاكَ عَلَى إِخْوَتِكَ فَيَكِيدُوا لَكَ كَيْدًا إِنَّ الشَّيْطَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوٌّ مُبِينٌ (6) [130]. Yaʿnī, çün Yūsuf düşüni atasına ḫaber (7) virdi; bildi ki ol ulu mertebeye irişiser ḳardaşları işidüṕ ḥased ileteler diyü didi ki (8) “İy oġulcuġum, zinhār gördügüñ düşi ḳardaşlaruña ḥikāyet idivirme, ola ki (9) saña bir keyd idüṕ seni helāk itmege ḳaṣd ideler. Zīre, taḥḳīḳ Şeyṭān-ı laʿīn bu ādem (10) oġlanına ẓāhir düşmāndur, ʿadāveti ḫafī degüldür.” Bundan ṣoñra ḫaber virüṕ buyurdı ki (11) وَكَذَلِكَ يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَعَلَى ءَالِ يَعْقُوبَ كَمَا أَتَمَّهَا عَلَى أَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ (12) [131]. (13) Yaʿnī, Yaʿḳūb *ʿalm (ʿaleyhi’s-selām)* Yūsuf’uñ döşini taʿbīr idüṕ didi ki “Yā oġul, ol düşüñde gösterdüginleyin (14) senüñ rabbüñ seni üründüleyüṕ nübüvvet ü risālet birle iḫtiyār ḳıla ve ḥüsn ü cemāl-ile göñül-(15)ler içinde saña meḥabbet vire, daḫı düşleri taʿbīr ḳılmaḳ ʿilmini saña ʿaṭā ḳıla, her işüñ (16) ʿāḳıbeti neye irecegin saña bildüre, ʿālim olasın, ol iḥsānını saña kāmil ḳıluṕ islām (17) üzere ve nübüvvet üzere seni muḥkem ṭutuṕ ṣābit ḳıla ve Yaʿḳūb’uñ girü ḳalan oġlanları üzerine (18) daḫı niʿmet-i islāmı tamām ḳılıvire. Nite-kim ol niʿmetini kāmil ḳılıvirdi, bundan öñdin senüñ (19) ol atalaruñ üzerine ki İbrahīm ü İsḥāḳ’dur. Anlara ikrām ḳıldı nübüvvet-ile ṣābit ḳıldı islām üzere. **[204b]** (1) Bedürüstī, senüñ rabbüñ ḫaḳīmdür, ḥükm ider, ʿinʿām-ını tamām ḳılmaġ-ıla ve daḫı ʿalīmdür, bilür ki (2)

[130] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/5: Babası şunları söyledi: "Oğulcuğum! Rüyanı kardeşlerine anlatma, yoksa sana tuzak kurarlar; zira şeytan insanın apaçık düşmanıdır".

[131] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/6: “Rabbin seni böylece (rüyandaki gibi) seçecek, sözlerin/rüyaların çözüm ve yorumundan sana (bir şeyler) öğretecek; sana da, Yakub’un aile efradına da (tevbeleri neticesinde) nimetini, tıpkı daha önce ataların İbrahim ve İshak’a tamamladığı gibi tamamlayacak (seni peygamber yapacak)tır. Rabbin hakkıyla bilen, hüküm ve hikmet sahibidir.”

ḳardaşları Yūsuf'a ne işleyiserler." Ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā ḫaber virdi ki لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ ءَايَاتٌ لِلسَّائِلِينَ (3) [132]. Yaʿnī, taḥḳīḳ bu Yūsuf-ıla ḳardaşları ḫaberinde ʿibret ü mevāʿiẓ ve neṣāyiḥ (4) var. Şol kimselere kim anlaruñ emrinden suʾāl itdiler. İbn-i ʿAbbās eydür, *raḍıya'l-lāhu ʿanh;* sebeb-i ḳażıyye budur (5) kim ol Yehūd ʿālimlerinden bir ʿālim bir gün Resūl ḳatına girdi ki ol Tevrāt'ı ġāyet (6) görklü oḳuyucı-y-dı. Resūlu'l-lāh daḫı Yūsuf sūresin oḳıyuyorurdı, aña muvāfiḳ geldi (7) ki Tevrāt'da indürilmişdür. Ol ʿālim didi ki "Yā Muḥammed, bu sūreyi saña kim bildürdi?" Resūl (8) *ʿaleyhi's-selām* didi ki "Rabbüm bildürdi." Anı işidüp ol ʿālim döndi Yehūdiler ḳatına vardı didi (9) anlara ki "Bilüñ ḥaḳīḳat, *va'l-lāhi* Muḥammed, Ḳurʾān oḳur, şöyle ki Tevrāt'da indürilmişdür hīç ḫilāfı (10) yoḳ." Bir cemāʿat ol Yehūdilerden aluṗ girü vardı, tā ki cümlesi Resūl üzerine girüṗ anuñ (11) ḳırāʾatin işidüṗ taʿaccüṗ ḳıldılar. Didiler ki "Yā Muḥammed, bunı saña kim bildürdi?" Resūl *ʿaleyhi's-selām* (12) didi ki "Allāhu Taʿālā bildürdi". Ol vaḳtde Ḥaḳ Taʿālā bu āyeti indürüṗ ḫaber virdi ki taḥḳīḳ, (13) Yūsuf ḫaberi-le ḳardaşları ḫaberinde ol ṣoranlara ʿibret ve naṣīḥat var ve ʿalāmet-i nübüvvet var (14) Muḥammed-içün *ʿaleyhi's-selām,* ol ṣoranlara. Ṕes, bularuñ işlerinüñ ibtidāsı oludı ki Yaʿḳūb *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* (15) ṭayısı-y-ıla olurdı, ḳardaşı ʿIṣ'dan ḳorḳuṗ atası İsḥaḳ ḳatından gidüṗ anda olurdı. Ol (16) ṭayısınuñ iki ḳızı var-ıdı, ulusınuñ adı Lāyā-y-ıdı kiçisinüñ adı Rāḥīl-idi. Yaʿḳūb *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* (17) diledi ṭayısından ki ol ḳızlarınuñ birin aña çiftlendüre. Ol ṭayısı didi ki "Hīç senüñ (18) maluñ var mı kim viresin?" Yaʿḳūb didi ki "Yoḳdur, ammā senüñ-içün ne iş dirseñ işleyeyin." Ol (19) ṭayısı didi ki "Yā Yaʿḳūb, senüñ mehrüñ ol olsun ki yidi yıl ḫıdmet idüṗ ḳoyunum güdesin." **[205a]** (1) Yaʿḳūb *ʿaleyhi's-selām* didi ki "Yidi yıl saña ḫıdmet ḳılayın şol şarṭ üzere ki Rāḥīl'i

[132] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/7:

baña ć̣ift-(2)lendüresin.” Ṭayısı didi ki “Ḫoş, bu şarṭ senüñ-ile benüm aramda olsun.” Yaʿḳūb *ʿalm (ʿaleyhi’s-selām)* ol şarṭ (3) üzere tamām yidi yıl anuñ ḳoyının gütdi. Ć̣ün müddet tamām oldı, ṭayısı aña ulu ḳızı (4) Lāyā’yı ć̣iftlendürdi. Yaʿḳūb *ʿalm (ʿaleyhi’s-selām);* “Yā ṭayı, sen benüm-ile muḫadeʿa[133] ḳılduñ, benüm şarṭum Rāḥīl (5) üzere-y-idi.” Ṭayısı didi ki “Yā Yaʿḳūb, ulu ḳız ṭururken kiçisin nihāḫlandurmaḳ olmaz, gel yidi (6) yıl daḫı ḫıdmet ḳıl, Rāḥīl’i daḫı saña nikāḫlandurayın.” Zīre ol ʿaṣrda iki ḳız ḳardaşı (7) bile cemʿ idmek var-ıdı, tā Mūsā zamānına degin ki aña Tevrāt indi, anda ḥarām olundı. (8) Ṕes[134] Yaʿḳūb *ʿalm* (*ʿaleyhi’s-selām)* yidi yıl daḫı ḫidmet idüṕ ḳoyının gütdi Rāḥīl’i daḫı ć̣iftlenüṕ iki (9) ḳız ḳardaşı bile cemʿ eyledi. Ol ṭayısı her ḳızını virdügi vaḳt birer cāriye daḫı bile virdi (10) ki anlara ḫidmet ide. Ol iki ḫātunları daḫı cāriyelerini Yaʿḳūb’a bağışladılar. Ol (11) Lāyā’dan Yaʿḳūb’uñ *ʿalm (ʿaleyhi’s-selām)* dört oġlı oldı ve Rāḥīl’den daḫı iki oġlı oldı ol cāriyelerden (12) daḫı her birinden üç̣ oġlı oldı, dükeli on iki oġul oldı, ġızlardan ġayrı. İmām (13) Ebū’l-Leyṣ eydür, *raḥima’l-lāh;* “Ehl-i Tevrāt’dan işitdüm ki Yaʿḳūb oġlanlarınuñ adları Tevrāt iç̣inde (14) beyān olunmışdur ki Rubīl ve Şemʿūn ve Yehūđā ve Lāvā. Bu dördi evvel alduġı ʿavratındandur. (15) Ve Yūsuf ve Binyāmīn, Rāḥīl’dendür; bāḳī altısı ol iki cāriyedendür ki Yeṣtāḫar[135] ve Zibālūn (16) ve Dān ve Neftāl ve Ḥāđ ve Estürḳufā. Bu altısı adı ʿArabcadur, anlaruñ ʿİbrān dilincedür.” Ṕes, bundan (17) ṣoñra Yaʿḳūb *ʿalm (ʿaleyhi’s-selām)* diledi ki *Beyte’l-maḳdīs*’din yaña ć̣ıḳa, elinde nafaḳası yoġ-ıdı ki ḫarać̣lıḳ (18) idine. Ṭayısınuñ altundan bir butı[136] var-ıdı. Lāyā, Yūsuf’a didi ki “Yā Yūsuf, var dedeñüñ ol (19)

[133] muḫādeʿa: Aldatmak, hilecilik, oyun etmek.

[134] Ṕes//Bes: Buradaki manası “o zaman”.

[135] Yeṣtāḫar ???

[136] but//ṕut: Heykel. Sanem. Kendisinden medet beklenen veya lâyık olmadığı hürmet kendine yapılan maddi mânevi resim, heykel ve her çeşit cisim.

butını oġurla, ola ki anı yolda nafaḳa idinevüz.” Yūsuf *ʿalm (ʿaleyhi’s-selām)* ḫālatası sözi-le vardı ol butı **[205b]** (1) aldı. Yūsuf *ʿalm (ʿaleyhi’s-selām)* atası üzere ġāyet şefḳatlü-y-idi ve Yaʿḳūb’a daḫı oġlanlarında Yūsuf’dan sevgülüsi (2) yoġ-ıdı. Ol ḳardaşları gördiler ki ataları ḳatında gendülerden Yūsuf sevgülü hem ol düş ki (3) gördi Yūsuf *ʿalm (ʿaleyhi’s-selām)* ḫaber virdi ki aña ḥased idüṕ Yūsuf’ı öldürmege ḳaṣd itdiler. Nite-kim Ḥaḳ Taʿālā (4) ḫaber virdi: إِذْ قَالُوا لَيُوسُفُ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَى أَبِينَا مِنَّا وَنَحْنُ بَعْدِهِ (6) اقْتُلُوا يُوسُفَ أَوِ اطْرَحُوهُ أَرْضًا يَخْلُ لَكُمْ وَجْهُ أَبِيكُمْ وَتَكُونُوا مِنْ .[137] لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ (5) عُصْبَةٌ إِنَّ أَبَانَا قَوْمًا صَالِحِينَ[138]. Yaʿnī, Yūsuf’uñ ḳardaşları didiler ki “Bu Yūsuf, ḳardaşı İbn-i Yāmin-ile (Binyāmin-ile) atamuz (7) ḳatında bizden sevgülü oldılar. Ol ikisini bizüm üzerümüze mertebede ve meḥabbetde iḫtiyār ḳıldı. Ḥāl (8) budur ki biz on kişi bir cemāʿatuz, neçün bize anlarcılayın iʿtibār olunmaya. Bedürüstī, bu bizüm atamuz (9) eşkāre ḫaṭā içindedür ki on oġul üzere iki oġulı iḫtiyār ide, ayruġına olara ḳılduġı (10) naẓarı ḳılmaya. Bu ḥālde ki ol ikiden aña bizüm menfeʿatumuz artuḳ ṭoḳınur. Ṕes[139], baʿżısı baʿżısına (11) didi ki Yūsuf’ı depeleñ yā ḫōđ iltüṕ bir ıraḳ yirde bıraġuñ helāk olsun, tā ki atañuzuñ yöni (12) Yūsuf’dan ḫāli oluṕ sizdin yaña iḳbāl ide, meḥabbeti size vāḳiʿ ola. Ol Yūsuf’ı helāk ḳılduġuñuz-(13)dan ṣoñra tevbe idüṕ ḥālüñüzi girü ṣalāḥa dönderesiz tayyiblerden ve ṣāliḥlerden olasız.” (14) Bular maʿṣiyyeti[140] işlemezden öñ tevbelerin göñüllerinde ḥāżır ḳıldılar, ehl-i īmānda bu

---

[137] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/8: (Kardeşleri) demişlerdi ki: “Elbette Yusuf ve (öz) kardeşi (Bünyamin), babamıza bizden daha sevgilidir, halbuki biz (birbirine) bağlı (güçlü) bir topluluğuz. Doğrusu babamız apaçık bir yanılgı içindedir.”

[138] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/9: “Yusuf’u öldürün veya onu (uzak, ıssız) bir yere atın ki babanızın teveccühü (sevgisi) size kalsın! Ondan sonra, (hem tevbe eder hem de onun yanında) iyi bir topluluk olursunuz.”

Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/8-9: Kardeşleri: "Biz birbirimize bağlı bir topluluk olduğumuz halde, babamız, Yusuf'u öldürün veya onu ıssız bir yere bırakıverin ki babanız size kalsın; ondan sonra da iyi kimseler olursunuz" dediler.

[139] Ṕes/Bes: O zaman, tam da o zaman

[140] maʿṣiyyet: İtaatsizlik, günah, isyan

daḫı ḫoşdur (15) bārī ki maʿṣiyet ḳaṣdın daḫı bile ḳıla, vaḳt ola ki ol tevbeye ḳaṣd itdüklerinüñ (16) ṣemeresi ġālib gele ol maʿṣiyet ḳaṣdına göñüllerinden bir nedāmet ḳopa anı terk idüp̀ işlemeyeler. (17) Ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā ḫaber virdi ki قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ لَا يَلْتَقِطْهُ بَعْضُ السَّيَّارَةِ إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ (18) تَقْتُلُوا يُوسُفَ وَأَلْقُوهُ فِي غَيَابَةِ الْجُبِّ [141]. Yaʿnī, ol Yūsuf'uñ ḳardaşlarından birisi ki (19) Yehūđā'dur, içlerinde andan ʿaḳılluraḳ yoġ-ıdı, ol didi ki "Yūsuf'ı öldürmeñ ki ādem öldürmek **[206a]** (1) ʿaẓīm ulu günāhdur. Eger anı öldürmege cidd-ile ḳaṣd ḳılduñuzsa ki elbetde işleyesiz, (2) bāri anı bir ḳuyuya bıraġuñ, ola ki bir yolınca geçen müsāfirlerden birisi anı bulup̀ çıḳara, ala bir (3) vilāyete gide vere, ol daḫı başına muḳadder olanı göre." Çün bu ittifāḳ üzere fikirlerin düzdiler, (4) ḳaṣd itdiler ki varup̀ atalarından Yūsuf'ı dileyeler teferrüc bahānesine alup̀ gideler, ol tedbīrlerin (5) yirine getüreler. Nite kim Ḥaḳ Taʿālā ḫaber virdi: أَرْسِلْهُ مَعَنَا غَدًا يَرْتَعْ وَيَلْعَبْ وَإِنَّا لَهُ لَنَاصِحُونَ (6) قَالُوا يَاأَبَانَا مَا لَكَ لَا تَأْمَنَّا عَلَى يُوسُفَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ [142]. Yaʿnī, Yūsuf'uñ (7) ḳardaşları dirilüp̀ atalarına geldiler didiler ki "İy bizüm atamuz, no'ldı saña ki bize inanımazsın (8) Yūsuf üzerine, anı bizüm-ile bile göndersin bir çıḳup̀ ṣaḥrālar göre girü gelevüz. Ḥāl budur ki biz (9) aña ḫayr ṣanıcıyuz ve anı seviciyüz dilerüz ki yārın anı bizüm-ile göndüresin varavuz anda ḳoyun (10) deve otaravuz bir sürūr u feraḥ ḳılavuz, yiyevüz içevüz girü gelevüz birübirümüzi güdevüz gözedevüz aña (11) hīç zahmet ve meşaḳḳat irişdürmeyevüz, biz anuñ üzerine müşfiḳuz anı ṣaḳlayavuz." Çün olar bu kelāmı ḳıldılar (12) Ḥaḳ

[141] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/10: İçlerinden biri: "Yusuf'u öldürmeyin, bir kuyunun dibine bırakın da yolcu kafilesinden biri onu bulup götürsün; eğer yapacaksanız (böyle yapın)." dedi.

[142] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/11

[143] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/12

Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/11-12: Bunun üzerine "Ey babamız! Yusuf'un iyiliğini istediğimiz halde, onu niçin bize emniyet etmiyorsun? Yarın onu bizimle beraber gönder de gezsin oynasın, biz onu her halde koruruz" dediler.

Taʿālā ḫaber virdi ki Yaʿḳūb *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* anlara cevāb virdi: **ĀYET-İ KERÌME** .....

- Ulu Cami 436, Raʿd sūresi

[231b] (1) ***Sūretü'r-Raʿd küllühā Mekkiyyetü ġayrı āyātin ve hiye ḫamsüm ve erbaʿūne āyāt.*** (2) *Bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm.* (3) المر [144]. İbn-i ʿAbbās eydür, *raḍıya'l-lāhu ʿanh;* "Bunuñ maʿnīsi dimek olur kim "Ben ol Allāh'ın ki ʿarşdan şerāya (4) degin bu ikinüñ arasında ne var-ısa ben bilürem ve görürem, bu ḫalāyıḳ görmedükleri ve bilmedükleri (5) nesneler küllī baña ẓāhirdür, ḫafī degül." Baʿżılar didiler kim bu ḳasemdür, Allāhu Taʿālā bunuñ-ıla ḳasem (6) ider. "Elif" Allāh'a işāretdür, "Lām" Cebraʾīl'e işāretdür, "Mīm" Muḥammed'e işāretdür, "rā" Ḳurʾān'a işāret-(7)dür. Yaʿnī, ol Allāh ḥaḳḳı-çun ki Cebraʾīl'i Muḥammed'e gönderdi Ḳurʾān-ıla. وَالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ (8) تِلْكَ ءَايَاتُ الْكِتَابِ [145]. Yaʿnī, Ḥaḳ (9) Taʿālā buyurdı ki "Yā Muḥammed, ol kitāblar ki Ḳurʾān'dan öñdin indi ve ol Ḳurʾān ki saña (10) indürildi rabbüñden. Ve daḫı ol delāyiller ve ḥuccetler ki işbāt-ı vaḥdāniyyet-içün Ḳurʾan'dan (11) öñ indürildi ve daḫı ol nesneler ki Cebraʾīl gelüp senüñ üzerüñe oḳıdı, rabbüñden (12) saña vaḥy olundı ol, küllī ḥaḳdur ki siz anuñ-ıla ʿamel idüp anuñ aḥkāmına gerek (13) mutābaʿat ḳılasız. Līkin bu Mekke ehli aña taṣdīḳ ḳılmazlar ki ol kelām-ı ḥaḳdur, aña (14) inkār iderler." Bundan ṣoñra dönüp ol delāyilleri ẕikr eyledi ki ol ḫālıḳa taṣdīḳ vācib (15) ḳılur ʿaḳlı olup idrāk idenlere. Nite kim buyurdı: اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ (16)

[144] Ḳurʾān, (Raʾd) 13/1: Elif, Lam, Mim, Ra. Bunlar Kitabın ayetleridir. Sana Rabbinden indirilen Kitap haktır; fakat insanların çoğu inanmazlar.

[145] Ḳurʾān, (Raʾd) 13/1

يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ (17) وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُسَمًّى [146]. Yaʿnī, ol Allāh'dur ol kim (18) gökleri yaratdı, bu yücelig-ile ve ululıġ-ıla. Şöyle ki görürsiz hīç diregi yoḳ, līkin (19) anuñ diregi Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳudretidür ki yirleri gökleri daḫı ṭutan oldur, çün gökleri **[232a]** (1) yaratdı, müstevlī oldı ʿarş üzere ḥükm-ile. Bunuñ beyānı geçdi. Ve daḫı ay-ile güneşi musaḫḫar ḳıldı (2) ādem oġlanları-çun ki güneş gündüzin rūşenlıḳ vire, ay gicede rūşenlıḳ vire, tā ki (3) olar ol şuʿle-y-ile muṣāliḥların ḳoyarlar ve yolların añlayalar. Bu ay-ıla gün her biri feleklerinde seyr (4) iderler ol ecel-i maʿlūma degin ki andan öte tecāvüz ḳılmazlar. Her birinüñ menzilleri vardur ki (5) günde bir menzilden ṭoġarlar ve bir menzilden ṭolınurlar, tā menzillerinüñ ġāyetine irişince ḳışalmaḳda (6) vü azanmaḳda (uzanmaḳda). Ve daḫı Allāhu Taʿālā ḥükm ider cemīʿ-i umūr-ı ʿibād-ile firişteler indürür, resūllerine vaḥy-ile (7) daḫı Ḳurʾān içinde ʿalāmetler beyān ḳılur ve aḥkāmları taḥḳīḳ ider. Ola ki siz anı añlayuṕ (8) ol baʿṯ günine taṣdīḳ idesiz ki anuñ içinde rabbüñüze ve anuñ ḥażretine mulāḳī olısarsız. (9) Çün gökler delāyilinden ḫaber virdi bu gez yirler daḫı delāyilden ḫaber virüṕ buyurdı ki (10) …….

- **Ulu Cami, İbrahīm Sūresi:**

[244a] (1) geldiler ve aña mutābaʿat ḳıldılar. ***Sūre'i İbrahīm 'aleyhi's-selām Mekkiyyetü ve hiye işnā ve ḫamsūne āyet.*** (2) *Bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm.* الر أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ (3) كِتَابٌ [147]. (4) Yaʿnī,

---

[146] Ḳurʾān, (Raʿd) 13/2: Gökleri, gördüğünüz gibi, direksiz yükselten, sonra arşa hükmeden her biri belli bir süreye kadar hareket edecek olan güneş ve ayı buyruğu altına alan, işleri yürüten, ayetleri uzun uzun açıklayan Allah'tır; ola ki Rabbinize kavuşacağınıza kesin olarak inanırsınız.

[147] Ḳurʾān, (İbrahīm) 14/1: Elif, Lâm, Râ. Bu (Kur'an, öyle) bir Kitab'dır ki onu sana; insanları Rablerinin izniyle (her türlü kişisel ve toplumsal) karanlıklardan aydınlığa; eşsiz galip ve övgüye layık olan (Allah')ın yoluna çıkarman için indirdik. [krş. 16/44, 89]
(Düşüncelerin değil, şehvetperestliğin, maddeperestliğin, erkek ve kadın pazarlamacılığının, içki, faiz ve tefeciliğin, çıkarcılık yarışının hâkim olduğu, kendilerine dokunulmazlık öngörülen/verilen kişi ve kral tanrıların hâkimiyet kurduğu devirlerin karanlıklarından aydınlığa çıkarmak için yüce Allah, bu Kur'an'ı indirmiştir. Böylece insanlığın asıl aydınlığa geçişi, toplumun nizamı, sosyal

Ḥaḳ Taʿālā buyurur ki “Yā Muḥammed, uşbu kitāb ol Ḳurʾān’dur ki biz Cebraʾīl-ile saña gönderdük (5) varuṕ senüñ üzerüñe oḳıya, tā ki sen bu ḫalāyıḳı anuñ-ıla daʿvet ḳıluṕ ẓulmātdan ćıḳaruṕ nūra (6) ve rūşenlıġa getüresin. Yaʿnī, küfrden īmāna getüresin.” Ḥaḳ Taʿālā küfre ẓulumāt diyü tesmiye ḳıldı. (7) Zīre ol ṭarīḳ-ı ḍalāletdür her kimse kim aña vāḳiʿ olsa yolın azıduṕ ṭamu ḳarañulıḳlarına (8) vāḳiʿ olur. Ve īmāna nūr diyü tesmiye ḳıldı. Zīre ol ṭarīḳ-ı vāżıḥdur her kimse kim ol yol sülūk (9) ide ol cennet rūşenliḳlerine vāḳiʿ olur. Ṕes, Ḥaḳ Taʿālā resūline *ʿalm (ʿaleyhi’s-selām)* andan ötrü buyurdı ki (10) bu ḫalḳı daʿvet ḳıla ol mevlāları ve ḫālıḳları emri-y-ile ol ṭarīḳ-ı islāma ki ol ʿazīz ü ḥamīdüñ (11) ṭarīḳıdur. Aña hīć bir kimse vāṣıl olmaz, ol ṭarīḳa sülūk itmeyince. Ṕes, ol ʿazīzdür, ġālibdür, (12) intiḳām itmeg-ile şolardan ki resūle icābet ḳılmadılar ve daḫı ḥamīddür, görklü iḥsānlar ḳılur (13) şolara kim anı birlediler ve resūline *ʿalm (ʿaleyhi’s-selām)* muṭīʿ oldılar. Bundan ṣoñra buyurdı ki اللَّهِ الَّذِي لَهُ (14) مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَوَيْلٌ لِلْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ.[148] الَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ (15) الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ.[149] (16) Yaʿnī, ol Allāh’dur ol kim yirlerde göklerde yaradılmış maḫlūḳ küllī anuñ ḳullarıdur, kimsenüñ (17) aña iştirāki yoḳdur helāklık veyl ʿaẕābı içinde ol kāfirler-içündür. Aña şirk getürüṕ (18) vaḥdāniyyetine inkār ḳıldılar. Ve daḫı ol fāni dünyāyı bāḳī āḫiret üzerine iḫtiyār ḳıldılar, göñül-(19lerini anuñ meḥabbeti-y-le ṭoldurdılar ve

---

düzeni ve adaleti Kur’an’la olmuş ve toplumda ilâhî hâkimiyet de yine Kur’an’la sağlanmıştır. Çünkü Kur’an hayat nizamı, dünya ve âhiret saadeti için gelmiştir (2/257). Kur’an hayata rehber oldukça bu aydınlık devam edecektir.)

[148] Ḳurʾān, (İbrahīm) 14/2: O Allah ki göklerde olan ve yerde olan şeyler(in hepsi) ancak O’nundur. (Uğrayacakları) şiddetli azaptan dolayı vay küfre sapanların haline!
Ḳurʾān, (İbrahīm) 14/1-2: 1-2. Elif, Lam, Ra; Bu, Allah'ın izniyle, insanları karanlıklardan aydınlığa, güçlü ve övülmeğe layık, göklerde ve yerde olanların sahibi Allah'ın yoluna çıkarman için, sana indirdiğimiz Kitaptır. Uğrayacakları çetin azaptan dolayı vay kafirlerin haline!

[149] Ḳurʾān, (İbrahīm) 14/3: Onlar dünya hayatını ahirete tercih ederler, Allah'ın yolundan alıkoyup onun eğriliğini isterler. İşte onlar uzak bir sapıklık içindedirler.

girü ḳalanların daḫı millet-i islāma girmekden menʿ iderler **[244b]** (1) ve ol bāṭıla meyl iderler ṭuġru yoldan şaparlar. Bular olardur ki ḥaḳdan ırāḳ oluṕ nihāyet-(2)süz ḍalālete düşdiler, ʿāḳıbetleri hemān cehennemde ʿaẕāba mübtelā olmaḳdur. Ve daḫı buyurdı ki (3) ……..

Ulu Cami 436, ḤİCR Suresi

[255a] (1) …….

……

(14) ***Sūreti'l-ḥicr Mekkiyyetün ve hiye tisʿa ve tisʿūne āyet. Bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm.*** (15) الر تِلْكَ ءَايَاتُ الْكِتَابِ وَقُرْءَانٍ مُبِينٍ [150]. Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā buyurur ki "Ben ol Allāh'ın ki görürin (16) işidürin, hīç bir görinür ve işidülür nesne benüm görmegümden ve işidmegümden maḫfī[151] degül. Uşbu (17) şol kitābuñ āyetleridür ki ol Ḳurʾān'dur ve ol Ḳurʾān ḥalālı ḥarāmı ve cemīʿ-i aḥkāmı beyān ḳılıcıdur; (18) gerek dīne müteʿallıḳ, gerek dünyāya. Ve daḫı bildüricüdür ki hidāyet ü rüşd Ḥaḳ Taʿālā'dandur. (19) Ve daḫı buyurdı ki رُبَمَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ [152]. Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā buyurur ki vaḳt **[255b]** (1) ola ḳıyāmet güninde ol kāfirler arzu ḳılalar ki "İy ḳāşikā, biz daḫı dünyede müslümānlardan (2) olayduḳ." Bu ol vaḳtdur ki gendülerüñ od içinde ʿaẕābların göreler ve cennet içinde müʾminlerüñ (3) tenaʿʿumların göreler. Ve daḫı şol vaḳt ki Ḥaḳ Taʿālā buyra muvaḥḥidlerüñ īmān-ıla gitmişlerin ṭamudan çıḳaralar, (4) kāfirler ebedī ʿaẕāb içinde ḳalalar, ṭamu ḳapuları üzerlerine yapıla ve mühürlene. Arzu ḳılalar ki "Kāşikā, (5) biz daḫı ol muvaḥḥidlerden olayduḳ ki şimdi çıḳayduḳ, bunda ḳalmayaduḳ." Ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki ……..

---

[150] Ḳurʾān, (Ḥicr) 15/1: Elif, Lam, Ra. Bunlar Kitabın ve apaçık olan Kur'an'ın ayetleridir.

[151] maḫfī: gizli, saklı

[152] Ḳurʾān, (Ḥicr) 15/2: İnkar edenler, keşke müslüman olsaydık temennisinde bulunacaklardır. Kâfirler (kıyamette), zaman zaman temenni ederler ki; (keşke vaktiyle kendileri de) müslüman olsalardı (da bu azabı görmeselerdi).

- Ulu Cami 436, Naḥl Sūresi

[264b] (1) .....

(10) ***Sūretü'l-Naḥl mi'etün ve 'aşr āyet.*** *Bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm.*

- Ulu Cami 436, İsrā Sūresi

[290a] (1) .....

(12) ***Sūretü Benī İsrā'īl küllühe Mekkiyye ġayrı ḳa'āle ve in kādū el-yesteḳarrūneke ve āyāti ba'dehe.*** (13) *Bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm.*

- Ulu Cami 436, Kehf Suresi (26. ayete kadar)

[316a] (1) .....

(7) ***Sūretü'l-Kehf küllüha Mekkiyye ġayri āyetin fenehmā Medīnetāni mi'etün ve iḥdī 'aşera āyāt.*** (8) *Bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm.* (9) الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجَا [153]. قَيِّمًا [154]. Ya'nī, Ḥaḳ Ta'ālā (10) buyurur ki ḳulları aña ḥamd ideler. Diyeler ki şükr ü ulūhiyet ol Allāhu Ta'ālā'nuñdur ki (11) ḳulı resūli Muḥammed üzerine kitāb indürdi ki ol Ḳur'ān'dur, anı istiḳāmet üzere ve gendüden (12) ilerü inen kitāblara muvāfiḳ indürdi ve anları girçekleyüci ḳıldı ki Ḥaḳ Ta'ālā'nuñ ḳadīm (13) kelāmıdur, maḫlūḳ degül. Ve buyurdı ki لِيُنْذِرَ بَأْسًا شَدِيدًا مِنْ لَدُنْهُ

[153] Ḳur'ān, (Kehf) 18/1

Ḳur'ān, (Kehf) 18/1-4: Hamd Allah'a mahsustur ki, kendi katından şiddetli bir baskını haber vermek ve yararlı iş yapan müminlere, içinde temelli kalacakları güzel bir mükafatı müjdelemek ve : "Allah çocuk edindi" diyenleri uyarmak için kuluna eğri bir taraf bırakmadığı dosdoğru Kitabı indirmiştir.

Ḳur'ān, (Kehf) 18/1-2-3-4: Allah'a hamdolsun ki kulu (Muhammed *aleyhisselâm*)a, içinde hiçbir eğrilik bulunmayarak ve sağlam bir düstur olarak bu Kitab'ı; hem kendi tarafından gelecek şiddetli bir azapla (inkârcıları ve günahkârları) korkutsun, hem sâlih amel (sevaplı iş)ler işleyen mü'minleri (en) güzel bir mükâfat olan (ve) içinde ebedî kalacakları cennetle müjdelesin, hem de: "Allah çocuk edindi." diyenleri (korkutup) uyarsın diye indirdi.

[154] Ḳur'ān, (Kehf) 18/2

وَيُبَشِّرَ الْمُؤْمِنِينَ (14) الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا حَسَنًا [155]. مَاكِثِينَ فِيهِ أَبَدًا [156]. Yaʿnī, bu Ḳurʾān indürildi (15) andan ötrü ki ol kāfirleri inẕār idüp̀ ḳorḳuda, ḳatı ʿaẕāblar-ıla Allāhu Taʿālā ḳabilinden ve anuñ (16) ḳatından ve beşāret idüp̀ muştulaya ol müʾminlere kim görklü ʿameller işlediler ki anlaruñ-ıçun (17) cennet içinde görklü s̱evāblar ve mertebeler var. Bu ḥāletde kim anda muḳīm olalar, ebedā zevālī (18) ve girü çıḳmaḳlıġı olmaya. Ve daḫı buyurdı ki وَيُنْذِرَ الَّذِينَ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا [157]. **[316b]** (1) مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ وَلَا لِآبَائِهِمْ كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ إِنْ يَقُولُونَ إِلَّا كَذِبًا (2) [158]. Yaʿnī, daḫı taḫvīf idüp̀ ḳorḳuda şoları kim didiler ol müşriklerden Naṣārālardan “Ol (3) Allāhu Taʿālā’nuñ evlādı var.”. Ḥāl budur ki bilmedin bu sözi cāhıllıḳlarından söylediler, bu söz ki (4) bular söylediler ḫuccetsüz, delīlsüz, atalarından işidü gelüp̀ anlara taḳlīd idüp̀ söylerler. Ḥāl budur (5) ki bu kelām üzere ol atalarınuñ daḫı ḫuccetleri delīlleri yoḳ olar daḫı cehl-ile söylediler. Ṕes, bu kelime (6) kim anlar söylediler, Allāh’a veled ıṭlāḳ itdiler, gey ulu kelimedür kim aġızlarından çıḳar degül-(7)dür ol söyledükleri kelām, illā kiẕb ü iftirādur. Ḥaḳ Taʿālā yücedür, berīdür, andan ki (8) olar vaṣf iderler. Ve daḫı buyurdı ki فَلَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ عَلَى ءَاثَارِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا (9) [159]. Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā tesellī ḳılup̀ resūline *ʿalm (ʿaleyhi’s-selām)* buyurur ki “Yā Muḥammed, (10) ola ki sen gendü nefsüñi helāk idesin anlaruñ ʿamellerine baḳup̀ ki bu Ḳurʾān’a taṣdīḳ idüp̀ (11) inanmazlar, ol ḥayevet-i dünyāya maġrūr olup̀ āḫireti

[155] Ḳurʾān, (Kehf) 18/2
[156] Ḳurʾān, (Kehf) 18/3
[157] Ḳurʾān, (Kehf) 18/4
[158] Ḳurʾān, (Kehf) 18/5: Allah'ın çocuk edindiğine dair ne kendilerinin ve ne de babalarının bir bilgisi vardır. Ağızlarından çıkan söz ne büyük iftiradır. Onlar yalnız ve yalnız yalan söylerler.
[159] Ḳurʾān, (Kehf) 18/6: Bu söze inanmayanların ardından üzülerek neredeyse kendini mahvedeceksin! [Krş. için bk. 15/97; 26/3]

وَإِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا terk itmişlerdür. [160]. زِينَةً لَهَا لِنَبْلُوَهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا (12) إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزًا [161]. أَمْ (13) حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا مِنْ ءَايَاتِنَا عَجَبًا [162]. Yaʿnī, bedürüstī bu yir (14) yüzinde ne ki ḳılduḳ bu nebātlardan ve aġaçlardan ve ırmaḳlardan ve girü ḳalan nesnelerden küllüsin (15) bu yir yüzine bir zīnet ü bezek[163] ḳılduḳ, tā ki ibtilā ḳılaruz görevüz bu ḫalḳuñ ḳanḳısı bize teveccüh idüp̀ (16) ʿamelini iḫlāṣ ider ve dünyādan iʿrāż ider ve ḳanḳısı yönini bizden ol dünyāya dönüp̀ anuñ zīnetine (17) aldanur. Bedürüstī, biz ol yir yüzinde ne var-ısa küllisin ḳuruduban ol şöyle eyleyiserüz ki her (18) giz anda bir nebāt bitmeye şöyle ḫālī düpdüz yir ola. Ve daḫı yā Muḥammed, sen eyle mi ṣanursın ki ol (19) maġara ehli ve raḳīm ehli bizüm āyātlarumuzdan bir ʿaceb nesnedür, bular ʿaceb degüller. Belki, **[317a]** (1) bizüm āyātlarumuzda bulardan daḫı ʿacebıraḳ yirler gökler ve ay u güneş ve ṭaġlar ve deñizler (2) ʿacāyibleridür ki her birinde bunca esrārlar ve ḥikmetler var. Ve ol raḳīmde iḫtilāf ḳıldılar (3) ki ne nesnedür. Ammā ol ki münāsib ve ṣaḥīḥ ḳavildür, oldur ki Saʿīdü'bn-i Cübeyr didi, *raḍıya'l-lāhu ʿanh;* (4) "Raḳīm bir levḥdür ḳalaydan ki anuñ üzerine ol aṣḥāb-ı kehfüñ edleri ve ḳażıyyeleri yazılmışdur, ol (5) maġaranuñ aġzında ḳonılmışdur." Rivāyetdür İbn-i ʿAbbās'dan *raḍıya'l-lāhu ʿanhumā* "Ḳureyş ḳavmi cemʿ oldılar Ebū (6) Cehil bin Hişām daḫı Umeyye ve Ubeyye ḫalef oġlanları daḫı Esvedü'bn-i ʿAbdi'l-muṭṭalib daḫı ġayrı bularuñ (7) gibi

---

[160] Ḳur'ān, (Kehf) 18/7: İnsanların hangisinin daha iyi iş işlediğini ortaya koyalım diye, yeryüzünde olan şeyleri, yeryüzünün süsü yaptık.
Şüphesiz biz yeryüzünde olan şeyleri, onun üzerinde ziynet/süs yaptık. Böylece insanların hangisinin amel bakımından daha güzel olduğunu denemek istedik. [krş. 21/35; 67/2]

[161] Ḳur'ān, (Kehf) 18/8: Şüphesiz Biz, yeryüzünde olanları kupkuru bir toprak haline getirebiliriz.
Biz elbette o yeryüzündekileri (bir gün) kupkuru bir toprak haline getireceğiz.

[162] Ḳur'ān, (Kehf) 18/9: Yoksa sen Mağara ve Kitap ehlini şaşılacak ayetlerimizden mi zannettin?
(Bu böyle iken, Ey Resûlüm!) Yoksa sen sadece Ashâb-ı Kehf'i ve Rakîm'i (Mağarada uykuda kalıp kitâbede isimleri yazılı olanları) mı bizim şaşılacak âyetlerimizden sandın?
(Kuruyan yer ve bitkilerin yeniden canlanması yanında, Ashâb-ı Kehf hikayesinin ehemmiyete şâyân bile olmadığına işaret buyurulmaktadır.
(Aşağıdaki âyetler (10-29) toplumun aleyhte tavrına rağmen fıtratın ve imanın gereğini yapan gençlerden bahsediyor.)

[163] bezek: Zinet, süs, debdebe, gösteriş.

biş kişi seçüṕ Medīne Yehūdilerine gönderdiler ki “Varuñ anlara ṣoruñ uşbu Muḥammed’den *ʿalm (ʿaleyhi’s-selām)* (8) ve anuñ emrinden ve ṣıfatlarından ki bizüm aramuzda ẓāhir oldı gendüyi mürsel peyġamberin (9) diyü zuʿm ider. Adı Muḥammed’dür, faḳīrdür, yetīmdür.” Ćün ol biş kişi Medīne’ye geldiler (10) ol Yehūdilerüñ ululları ve ʿālimleri ḳatına geldiler, gördiler kim anlaruñ bayramları gün (11) olmış, cemʿ olmışlar, geldiler Muḥammed’üñ emrinden ṣordılar ve ṣıfatların aña beyān ḳıldılar. (12) Ol Yehūd ʿālimleri anı işidüṕ didiler ki “Biz anı Tevratda şol didügüñüz ṣıfatlar üzere (13) buluṕ ṭuruvuz. Uşbu zamān daḫı anuñ zamānıdur, līkin varuñ andan üç nesneden ṣoruñ, (14) eger ikisinden ḫaber virüṕ üçüncüsinden cevāb virmeyesi olursa bilüñ ki ol Ḥaḳ peyġamber-(15)dür, aña mutābaʿat idüñ. Biz bu üç nesneden Müseyleme-yi keẕẕāba ṣorduḳ hīç birin bilmedi, siz (16) eyle zuʿm idersiz ki ol Muḥammed, Müseyleme’den taʿlīm ider, varuñ aña aṣḥāb-ı kehfden ṣoruñ (17) ve daḫı Ẕü’l-ḳarneyn’den ṣoruñ” ki anlaruñ ḳażiyyeleri uşbudur uşbudur diyü anlara ḥikāyet idi-(18)virdiler. Ve daḫı didiler ki “Bir daḫı rūḥdan ṣoruñ, eger size azdan çoḳdan ol rūḥ cevābında (19) nesne ḫaber viresi olursa bilüñ ki keẕẕābdur.” Ṕes, ol gelenler anı işidüṕ şād oldılar. **[317b]** (1) Döndiler girü ol şeyāṭīnleri ḳatına geldiler ki anları gönderdilerdi. Ol Ebū Cehil-i laʿīne (2) girü ḳalan aṣḥābı-y-ıla ḫaber virdiler. Anlar daḫı işidüṕ feraḥ ḳıldılar, cemʿ oluṕ ṭurdılar resūl ḳatına (3) geldiler. Ebū Cehl-i laʿīn didi ki “Yā Muḥammed, saña üç nesneden suʾāl iderüz.” Didi kim “Ṣoruñ”. Ṣordılar, (4) Resūl *ʿalm (ʿaleyhi’s-selām)* anlara didi ki “Bugün varuñ irte size cevāb virem.” didi, inşā’llāh dimedi. Andan (5) ötrü Ḥaḳ Taʿālā on biş gün Cebraʾīl’i göndermedi, cevāb eglendi. Ḳureyş kāfirleri didiler ki (6) “Muḥammed’üñ zuʿmı bu-y-ıdı ki irte bize cevāb vireydi uş bunca gün geçdi cevāb gelmez, meger ki (7) ol anuñ ilāhı anı terk idüṕ düşmān ṭutdı, andan ötrü cevāb gelmez.” Bu nesne

Resūl'e *ʿaleyhi's-selām* (8) ḳatı meşaḳḳat geldi, ṭarlıġandı, tā ki Cebraʾīl geldi *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* "Ve'ḍ-ḍuḥā" ṣuresinüñ evvelinde iki (9) āyet indürdi ki Ḥaḳ Taʿālā ḍuḥā vaḳti-y-le gicenüñ evvel vaḳtine and içüṕ buyurdı ki "Yā Muḥammed, (10) rabbüñ seni terk itmedi ve seni düşmān ṭutmadı". Resūl *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* Cebraʾīl'i görüṕ girü feraḥ buldı didi ki (11) "Yā Cebraʾīl, bilürsin ki bu ḳavmüm benden ne suʾāl ḳıldılar neden böyle eglenüṕ gelüṕ ḫaber getürmedüñ?" (12) Cebraʾīl *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* didi ki "Yā Muḥammed, biz inmezüz ċıḳmazuz, tā ol rabbüñden destūr olmayınca, gelmedügüme (13) sebeb bu-y-ıdı ki sen ol ḳavmüñe cevāb virmege irteye vaʿde ḳılduñ, *inşa'llāh* dimedüñ (14) sen bir nesneyi işleyem dimegil, illā *inşa'llāh* dimeyince." Ṕes, andan ṣoñra ol aṣḥāb-ı (15) Kehfüñ ḳażıyyesinden Ḥaḳ Taʿālā resūline ḫaber virüṕ buyurdı ki **ĀYET-İ KERÌME** (16) **ĀYET-İ KERÌME.** Yaʿnī, ċünki (17) ulaşdı ol yigitler ol maġaraya, anda gendülere mekān idindiler. Didiler ki "İy bizüm rabbümüz, (18) senüñ ḳatuñdan bize raḥmet ü ʿināyet ʿaṭā ḳıl islām üzere bizi s̱ābit ḳılıvir, bize bu ṭarlıḳ-(19)dan ċıḳmaġa geñezlik ḳılıvir, işümüzi ṣavāb üzere ḳılıvir." Bularuñ ol kehfe **[318a]** (1) ne sebeb-ile varduḳlarına iḫtilāf ḳılmışlardur. Muḥammedü'bn-i İsḥaḳ eydür; "İncīl ehli işlerin ḳarışdurdılar (2) içlerinde ulu ḫaṭālar ve maʿṣiyetler işlenür oldı, belki daḫı ṭaġı oluṕ azdılar, Allāh'ı ḳoyuṕ (3) ṕutlara ṭapdılar ol butları ileyinde ḳurbānlar eylediler, anlaruñ iċinde biraz ʿÌsā peyġambere *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* (4) īmān getürüṕ mutābaʿat ḳılanlardan baḳıyye ḳavm ḳılmış-ıdı, Allāhu Taʿālā'yı birleyüṕ aña ʿibādet (5) ḳılurlardı, ol iċlerinde bu fesādı işleyen rūm meliklerinden bir melik-idi, aña Diḳyānus dirlerdi (6) ṕuta ṭapuṕ ṕut ……

1.6.2. TOPKAPI SARAYI YAZMA ESERLER KÜTÜPHANESİ K561

[1b] (1) Tefsīrü Sūretü Yūsuf *ʿaleyhi's-selām* mine'l-libāsin.

(2) *Bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm.* (3) الر [164]. Bilgil ki bu üç ḥarfüñ maʿnisi müteşābihātdandur, murād bundan nedür anı (4) Allāh yigrek bilür. Ammā ʿulemāʾi rāsiḫīnden ehl-i taḥḳīḳ dimişler kim evvel ḥarf (5) ki "elid"dür Allāh'a işāretdür ve ikinci "lām", Cebraʾīl'e işāretdür ve üçünci "rā" ol (6) resūle işāretdür, *ʿaleyhi's-selām.* Maʿnīsi budur kim şol nesne kim Allāhu Taʿālā (7) indürdi Cebraʾīl'üñ üzerinden ol resūlüñ gönli üzere. تِلْكَ ءَايَاتُ الْكِتَابِ (8) الْمُبِينِ [165]. Yaʿnī, ol indürilen ol maḥbūbuñ mektubınuñ delīlleridür ol muḥibbine (9) kim delālet ide ol muḥibbi ṭarīḳ-i vuṣūli beyān ḳılmaġ-ıla ol maḥbūba vāṣıl (10) olmaġ-ıçun. إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ [166]. Yaʿnī, taḥḳīḳ biz indürdük ol kitābumuzı. قُرْءَانًا عَرَبِيًّا [167]. (11) Yaʿnī, anuñ gibi kitāb ki biz anı ʿArab luġati libāsına girdük oḳımaḳlığı (12) āsān olmaġ-ıçun. لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ [168]. Yaʿnī, ola ki siz ol kitābuñ ol (13) luġat sebebi-y-ile maʿnīlerinüñ ḫaḳāyıḳların ve esrārların ve işāretlerin fehm idüp (14) añlayasız; zīre ol sizüñ lisānuñuzdur. Nite-kim Tevrāt'ı indürdük ehli üzerine (15) ʿİbrī luġati üzere ve İncīl'i indürdük Süryānī dili üzere. Aña işāret idüben (16) ki ḫaḳīḳat-i kalāmu'l-lāh münezzehdür kisve-yi ḥurūfdan daḫı eṣvātdan[169] ve luġātdan, lakin (17) bu ḫalḳuñ iḫtiyācı olduġından ötrü anuñ maʿānīlerin fehm itmekde anlaruñ luġati (18) ṭonına kıvrıldı. نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ [170]. Yaʿnī, ḫaber virelüm saña bir görklü (19) ḳıṣṣa kim delālet ḳıla muḥibbe

[164] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/1
[165] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/1
[166] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/2
[167] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/2
[168] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/2
[169] eṣvāt: (Savt. C.) Sesler. Savtlar.
[170] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/3

dönüp̀ sülūk idüp̀ maḥbūba vāṣıl olacaḳ ṭarīḳı, egerçe **[2a]** (1) Ḳurʾān içinde biz ḫaber virdügümüz ḳıṣṣalaruñ her birinüñ nevʿile ḥüsni vardur. (2) Lakin bu ḳıṣṣa-i Yūsuf anlaruñ aḥseni ve ekmelidür, bu insānuñ aḥvāllerine (3) münāsib ve müşābih olmaḳda ve Allāh'dın yaña rücūʿ idüp̀ aña vāṣıl olmaḳda. (4) Zīre bu ḳıṣṣa işāret ḳılur aña kim bu adem oġlanı mürekkebdür rūḥdan daḫı ḳalbden (5) ve sırdan ve nefsden daḫı ol bişin ḥavāssı ẓāhirden ki işitmek görmek ve (6) dimeḳ (ve yilmeḳ ??) ve ṭatmaḳ ve ṭutmaḳdur. Ve daḫı ol altı ḳuvā-yı bāṭından ve bedenden ve (7) dünyāya mübtelā olmaḳdan daḫı bulardan ġayrın ki var, tā aña degin ki ādem oġlanı (8) bularuñ-ıla merātib-i aʿlāya irişe. Nite kim beyānı yirlü yirinde geliser inşāʾa (9) Allāhu'l-ʿazīz. بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْءَانَ [171]. Yaʿnī, ol Ḳurʾān'uñ vaḥyi nūr-ıla saña (10) delālet ḳılduḳ. Uşbu ḳıṣṣanuñ ġāyet görklüligine ġayrı ḳaṣaṣlar üzerine. وَإِنْ (11) كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الْغَافِلِينَ [172]. Yaʿnī, bu nūr-ı vaḥy saña virilmezden öñ sen uşbu (12) ḥaḳāyıḳlardan ve deḳāyıḳlardan ġāfildüñ. Zīre bu ḥaḳāyıḳlar fehm olınup̀ añlanmazdı, (13) illā ol nūr-ı vaḥy-ile anuñ-ıçun kim ʿālem-i ervāḥda bu göñül Yūsuf'ı atası rūḥ-ı Yaʿḳūb'a (14) didi[173] ki يَاأَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا [174]. Yaʿnī, iy ata ben ol nūr-ı revḥān-ile (15) on bir yılduz gördüm ki olar ḥavās-sı ḫamse ẓāhiredür; işitmek görmek ve yilmeḳ[175] ve ṭadmaḳ (16) ve ṭutmaḳ gibi. Ve daḫı ol altı ḳuvvet-i

---

[171] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/3

[172] Ḳurʾān (Yūsuf) 12/3

[173] Burada İznikī, ayete tasavvufī bir yorum getirmektedir. Bu yorumlara benzer yorumları Ulucamii 435 numarada kayıtlı Tefsiri'l-Lübab tercümesinin 2. cildinde de yapıyor. Halbuki bu yorumları Enfesü'l-Cevâhir eserinde yapmıyor. Bu iki nüshanın birbirinin devamı olduğu kanaatini güçlendiriyor.

[174] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/4

Burada ayetin baş kısmının metnini vermemiş: إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/4

[175] yilmek: (Yeni Tarama Sözlüğü, s. 246) 1-Koşmak, acele yürümek, esmek. 2. (Hayvan) Tırıs gitmek, eşkin yürümek, hızlıca yürümek.
yiler oñmaz: Uğraşıp durduğu halde eline bir şey geçmeyen, çalışıp kazanamayan.
yiler yil: Hızla esen rüzgar.
yile varmak: rüzgar gibi gitmek, koşarak gitmek.

bāṭınadur; ḳuvvet-i mütefekkire ve ḳuvvet-i müteẕekkire ve ḳuvvet-i (17) ḥāfıẓa ve ḳuvvet-i muteḫayyile ve ḳuvvet-i mutevehhime, daḫı ḥiss-i müşterek gibi. Zīre her biri bu ḥavāssuñ (18) ve bu ḳuvvetlerüñ bir yıldıracı yılduzdur. Bunuñ-ıla münāsib maʿniler añlanur, bular (19) göñül Yūsuf'ınuñ ḳardaşlarıdur. Zīre bular küllī rūḥ-ı Yaʿḳūb'ı-y-ıla ol nefs rāʿīli (rāʿīyli ???)[176] **[2b]** (1) ćiftlenüp̀ cemʿ olmaḳdan ṭoġdılar küllisi bir ata oġlanlarıdur. Şems rūḥuñ şemsidür, (2) ḳamer nefsüñ ḳameridür. رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ [177]. Yaʿnī, gördüm bu on bir yılduz daḫı gün-ile (3) ay baña secde ḳıldılar. Bu maḳām insānuñ kemāliyyeti maḳāmıdur ki göñül Yūsuf'ı (4) sulṭānına rūḥ daḫı nefs ḥavāss-ı ḫamde-y-ile ḳuvā-yı bāṭına ki altıdur; secde ideler. (5) قَالَ يَابُنَيَّ لَا تَقْصُصْ رُؤْيَاكَ عَلَى إِخْوَتِكَ فَيَكِيدُوا لَكَ كَيْدًا [178].Bu āyet aña işāret (6) ḳılar kim ol biş ḥavāss-ıla altı ḳuvānuñ göñül Yūsuf'ı üzere ḥasedi vardur. Andan (7) ötrü kim Allāhu Taʿālā ol ḳalb-i Yūsuf'da istiʿdād ḳoldı, ḳaćan aña feyż-i ilāhī (8) olsa ḳabūl ide, maḳām-ı ḳurbet kesb ide. Ṕes, ol istiʿdād bu on bir ḥavāss-ı ḳuvāda (9) ḳonılmadı, anuñ-ıćun bularuñ göñli-le ḥasedleri vardur ki ol ḥasedleri miḳdār aña (10) keyd iderler Şeyṭān yardımı-y-ıla ve anuñ iġvāsı sebebi-y-le. إِنَّ الشَّيْطَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوٌّ مُبِينٌ (11) [179]. Yaʿnī, taḥḳīḳ Şeyṭān bu ādem oġlanlarınuñ eşkāre düşmānıdur, ćün ol (12) göñül Yūsuf'ı bu düşi görüp̀ atası rūḥ Yaʿḳūb'ına ḫaber virdi ve ol Yaʿḳūb-ı rūḥ (13) anuñ düşini

---

yile yile: koşa koşa
yile yopurmaḳ: (yelüp yopurmaḳ, yelmek yopulmak, yile yügürmek, yilüp yopurmaḳ) Telaşla koşmak, durmadan seğirtmek.
yilüp yopurmaḳ: yile yopurmak.

[176] rāʿīl: çoban, (a.s. raʿy'den)
rāʿī: çoban, sığırtmaç.
rāʿiye: Çoban, sığırtmaç.

[177] Burada ayetin وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ kısmı atlanarak metin olarak verilmemiştir.
Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/4

[178] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/5

[179] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/5

taʿbīr ḳıldı-ki Ḥaḳ Taʿālā ḫaber virdi; وَكَذَلِكَ يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ [180]. Yaʿnī, Rabbüñ (14) seni ictibā ḳıluṕ urunduladı cemīʿ-i maḫlūḳāt üzere daḫı ziyāde ḳavmüñ ḳabīleñ üzerine, (15) yaʿnī, Yūsuf-ı ḳalb urundulandı cemīʿ-i beden üzere aʿżāları-y-ıla ve daḫı ol on bir ḳardeş-(16)leri üzere ki biş ḥavāss-ıla altı ḳuvādur. Daḫı Yaʿḳūb-ı rūḥ güneşile rāʿīl-i nefs (17) ḳameridür ki Yūsuf anasıdur ve daḫı Yaʿḳūb-ı rūḥ Yūsuf-ı ḳalbe didi ki وَيُعَلِّمُكَ (18) مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ [181]. Yaʿnī, bildüre saña ol ʿilm-i ledunnī ki Allāhu Taʿālā ḳatındandur (19) ol göñüle maḫṣūṣdur. وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ [182]. Daḫı niʿmetini saña tamām ḳılıvire **[3a]** (1) bunuñ-ıla ki saña tecellī ẕāt ḳıla senüñ üzerüñe ḥükmi birle müstevlī ola. Zīre (2) bu ḳalb Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḫaḳīḳatā ʿarşıdur, andan artuġınuñ degül. Nite-kim Ḥaḳ Taʿālā (3) buyurdı:

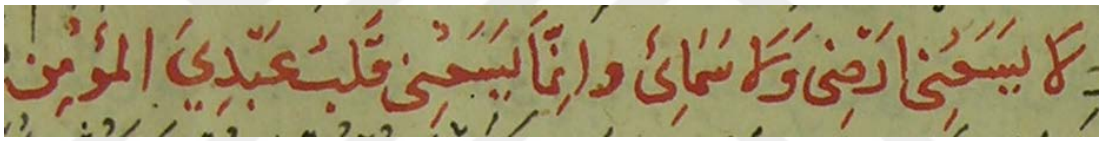

. Yaʿnī, (4) benüm maʿrifetüm yirlerüme göklerüme ṣıġmadı, lakin benüm müʾmin ḳullarumuñ göñline (5) ṣıġdı. Ṕes, bundan ötrü Yūsuf-ı ḳalb maḫṣūṣ oldı kemāl-i ḥüsn-ile ki tecellā-yı (6) Ḥaḳ irişdi. وَعَلَى ءَالِ يَعْقُوبَ [183]. Yaʿnī, çün Ḥaḳ Taʿālā ḳalbe tecellī ḳıldı ol (7) tecellī nūrları göñül ʿaynasından ʿaks urdı. Ol cemīʿ-i göñülden mütevellid (8) olanlara ki rūḥ-ı Yaʿḳūb'uñ taʿalluḳātıdur, ol biş ḥavāss-ı ẓāhire ve altı ḳuvā-yı (9) bāṭına gibi ve daḫı bundan ġayrı ki vardur. كَمَا أَتَمَّهَا عَلَى أَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ [184]. Yaʿnī, (10) nite-kim ol niʿmetini senden öñ ol iki ataña tamām ḳılıvirdi ki biri İbrahīm-i (11) sırrdur ve biri İsḥāḳ-ı ḫafīdür bu ikisi sebebi-y-ile müstaḥiḳ oldı Yūsuf-ı ḳalb ki (12) ol feyż olunan tecelliyātı ḳabūl ide, bunda Ḥaḳ Taʿālā'nuñ gizlü luṭfları (13) vardur muṭlaʿ olmaz aña, illā şol kimse kim anuñ ḥaḳḳ-ıla bir vaḳti

[180] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/6
[181] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/6
[182] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/6
[183] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/6
[184] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/6

vardur, anda (14) ne melek-i muḳarreb ṣıġar ne mürsel peyġamber. إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ [185]. Yaʿnī, taḥḳīḳ senüñ rabbüñ (15) bu küllī aḥvālleri ʿalīmdür, bilür. حَكِيمٌ [186]. Daḫı ḥaḳīmdür, her nesneyi ḫuṣūṣiyyet-ile (16) yirlü yirine ḳor istiḥḳāḳı-y-ıla. Bundan ṣoñra Yūsuf ḳıṣṣasınuñ āyātlarından ḫaber (17) virdi ve aña delālet olanlardan bunuñ-ıla ki buyurdı: لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَ (18) إِخْوَتِهِ ءَايَاتٌ لِلسَّائِلِينَ [187]. Tā aña degin ki buyurdı: 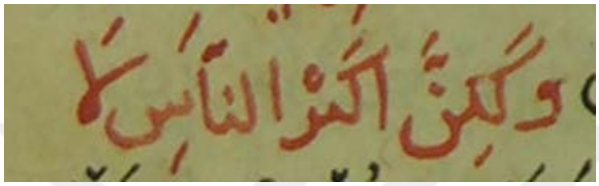 (19) 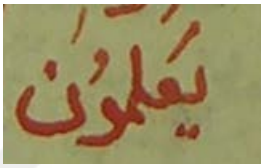 [188]. Ammā "*Leḳad kāne fī Yūsufa ve iḫvetin"* didügi işāretdür ol Yūsuf'ı ḳalbe **[3b]** (1)

[185] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/6

Metnimizde, ayetin وَإِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمَ kısmı atlanarak metin olarak yazılmamış.

[186] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/6

[187] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/7

[188] Ḳurʾān, (Yūsuf) 12/8

1.6.3. MISIR'DA BULUNAN NÜSHALAR

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	Tefsîri Türkî 3	Boyut (Dış-İç)	160x290 mm.	Yurt dışından getirterek inceleme imkânı bulduğumuz bu nüsha genel olarak 31 satır olmasına rağmen yer yer satır sayısında değişiklik olmaktadır. Kur'an'ın tamamının tercümesini ihtiva etmektedir. Eserin istinsah sebebi ve bu nüshanın tek ciltte yazılması peygambere ve ashaba salat-ı selamdan sonra intinsah edilmesine sebep olan padişahın adı eser tamamlandıktan sonraki sayfada yer almaktadır.
Eser Adı	Terceme-i Tefsîr-i Ebû'l-Leys	Yaprak	749	
Yazar Adı	Musa b. Hacı Hüseyin el-İznikî	Satır	31	
Müstensih		Yazı Türü	Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller			
Dili	Türkçe			
Bulunduğu Yer	Kahire-Mısır			
Koleksiyon	Mısır Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları			

Örnek:

[1b] (1) *Eūẕubi'l-lāhi mine'ş-şeyṭāni'r-racīm.* Evvelā bu kitāb-ı ʿazīzi ibtidā ḳılduḳ (2) Allāh'a ḳılmaġ-ıla ki emr-i Ḥaḳḳ'a imtiṯāl olınuṗ muḫālefetden ıraġ olına. (3) Zīrā Ḥaḳ Taʿālā ol iki cihān faḫri Muḥammed Muṣṭafā'ya buyurdı ki فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْءَانَ (4) فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ [189]. Yaʿnī, yā Muḥammed, ḳaçan Ḳurʾān oḳımaḳ dileseñ (5) ṣıġın Allāh'a ol Şeyṭān-ı melʿūndan ki laʿnet ṭaşı-y-la ḳovuluṗ merdūd-ı ḥażret (6)

[189] Ḳurʾān, (Nahl) 16/98: Kur'an'ı oku(mak iste)diğin zaman, o kovulmuş/lanetlenmiş şeytandan Allah'a sığın.

olmışdur. Tā ki senüñle benüm kelāmum arasına vesvese ḳıluṕ kelām-ı maḫlūḳ ḳarışdırmaya. (7) Çün ol resūl-i eşref mevcūd idi aʿḳal-i ʿuḳalā[190] idi aña istiʿāẕeye emr (8) olundı ibtidā-i kelāmda. Pes, bize daḫı vācib oldı ki ol istiʿāẕeʾi her ibtidā-i ḫayrda (9) muḳaddem dutavuz ki Şeyṭān'dan māniʿ olmaya. Ḫuṣūṣā ki ibtidā-i kelāmu'l-lāh ola, ḳırāʾat-ı (10) kelāmu'l-lāh ve kitāb-ı kelām efḍal-i ḫayrātdandur. Pes, bunda ibtidā ḳılmaḳ vācibdi, andan (11) ötrü anuñ-la ibtidā ḳılduḳ. Eger suʾāl iderlerse kim "Bu emr-i istiʿāẕe resūle maḫṣūṣ (12) olundı, bu girü ḳalan ümmete neden vācib lāzım oldı?" Cevāb eydürüz ki sebeb-i istiʿāẕe (13) ḳırāʾat-ı kitābu'l-lāh oldı. Pes, kimde kim ol sebeb mevcūd ola gerekdür kim ol müsebbib ki istiʿāẕedür (14) bile mevcūd ola. Zīrā sebeb-i müstelzem müsebbibdür. Ve daḫı ʿādetdür pādişāhdan bir ḫalīfesine (15) ḥükm buyurulsa ki işleye anuñ taḥt-ı yedinde dāḫil olanlara anı işlemek bile lāzım olur. (16) Egerçe ferden ferden her birine ḥükm irsāl olunmadı. Zīrā cemāʿat ittibāʿa lāzımdur ki her (17) efʿāl-i marżiyyede matbūʿına muvāfıḳ birle mutābaʿat ḳıla. Çün resūle emr olundı ki (18) matbūʿ-ı ümmetdür. Pes, lāzım oldı ümmete daḫı aña iḳtidā ḳıla. Zīrā aña iḳtidā ḳılmaḳ daḫı vācibdür (19) bu āyet-le kim Ḥaḳ Taʿālā buyurur: لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ [191]. Bu lafẓ-ı (19) teʾkīd ki "Leḳad"[192]dür. Ve bir daḫı "leküm"[193]deki "lam"dur. Bu ikisi cevāb-ı iḳtidāya işāretdür. (20) Pes, bundan ötri istiʿāẕe vücūb-ı ʿālem oldı. Fi'l-cümle-çün ol resūl *ʿam (ʿaleyhi's-selām)* **[2a]** (1)

Genel Bilgiler		**Özellikleri**		**Notlar**
Arşiv Numarası	Tefsîri Türkî 4	Boyut (Dış-İç)	190x290 mm.	Yurt dışından getirterek inceleme imkânı bulduğumuz bu nüsha genel olarak 37 satır

[190] aʿḳal: En akıllı. Pek akıllı. Daha akıllı.
aʿḳal-i ʿuḳalā: Akıllıların en akıllısı.

[191] Ḳurʾān, (Ahzâb) 33/21: Ey inananlar! And olsun ki, sizin için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok anan kimseler için Resulullah en güzel örnektir.

[192] "Lekad" kelimesinin Kur'an'da geçtiği yerlerin bazıları: (Ahzâb) 33/21,(Tin) 95/4

[193] "Leküm" kelimesinin Kur'an'da geçtiği yerlerin bazıları: (Kureyş) 109/6 "Leküm dîniküm veliyedîn", "Sizin (batıl) dîniniz size, benim (hak olan) dînim de banadır."

Eser Adı	Terceme-i Tefsîr-i Ebû'l-Leys	Yaprak	491
		Satır	37
Yazar Adı	Musa b. Hacı Hüseyin el-İznikî	Yazı Türü	Nesih
Müstensih	Hüseyin Bey		
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller		
Dili	Türkçe		
Bulunduğu Yer	Kahire-Mısır		
Koleksiyon	Mısır Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları		

olmasına rağmen yer yer satır sayısında değişiklik olmaktadır. Kur'an'ın tamamının tercümesini ihtiva etmektedir. Eserin başında dört sayfalık fihrist yer almaktadır. Fihrist varak numaralandırılmasına dahil edilmemiştir. 7. varaktan Fatiha suresi tercümesi başlamaktadır. Eserin sonunda *Ḫatmi heẕe't-tefsīrü'ş-şerīf* kısmı yer almaktadır. Ayrıca şu ibareyle eser sonlandırır:

Hüseyni ḫayr ile yād it canā, benden kerem olsun duʿā iden aḥbāba meskeni bāġ-ı irem olsun.

Eserle ilgili bu ibareler müstensihe ait olması kuvvetle muhtemel olmakla birlikte yazara (müellife) ait olması da muhtemeldir.

Örnek:

[1b] (1) *Eūẕubi'l-lāhi mine'ş-şeyṭāni'r-racīm.* Evvelā kitāb-ı ʿazīze ibtidā ḳılduḳ istiʿāẕe ḳılmaġ-ıla ki emr-i Ḥaḳḳ'a imtiṯāl olunuṕ muḫālefetden (2) ırāġ olına. Zīrā Ḥaḳ Taʿālā ol iki cihān faḫri Muḥammed Muṣṭafā'ya *ʿaleyhi's-selām'a* buyurdı

ki فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْءَانَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ (3) [194]. Yaʿnī, yā Muḥammed, ḳaçan Ḳurʾān oḳumaḳ dileseñ ṣığınġıl ol şeyṭān-ı melʿūndan ki laʿnet ṭaşı-y-la ḳovuṗ merdūd-ı (4) ḥażret olmışdur kim tā ki benüm kelāmum arasına vesvese ḳıluṗ kelām-ı maḫlūḳ ḳarışdurmaya. Çün ol resūleşref-i mevcūdāt (5) ....

1-

Genel Bilgiler		**Özellikleri**		**Notlar**
Arşiv Numarası	8508	Boyut (Dış-İç)		Ebûl-Leysin tefsirinin tercümesidir. Tefsir-i Türkî 3 numarada kayıtlı nüsha ile aynıdır. 3 numaradaki nüsha Musa bin Hacı Hüseyin el-İznikî adına kayıtlı iken bu nüsha İbn Arabşah adına kayıtlıdır. Ancak her iki eserde birbirinin aynıdır. Eser aslında Musa bin Hacı Hüseyin el-İzniki tarafından yazılan Ebu'l-Leys tercümesidir.
Eser Adı	Terceme-i Tefsîr-i Ebû'l-Leys	Yaprak	749	
Yazar Adı	Şihâb ed-dîn Ahmed b. Muhammed İbn Arabşah ed-Dimaşkî (791-854/1389-1450)	Satır	31	
Müstensih		Yazı Türü	Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü		
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	1164 (1751)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Kahire-Mısır			
Koleksiyon	Hidiv Kütüphanesi Türkçe Yazmaları			

2-

Genel Bilgiler		**Özellikleri**		**Notlar**
Arşiv Numarası	8509	Boyut (Dış-İç)		Tefsiri Türkî 4 numaradaki nüsha ile aynıdır. 4 numaradaki nüsha Musa bin Hacı Hüseyin el-İznikî adına kayıtlı iken bu nüsha İbn Arabşah adına kayıtlıdır. Ancak her iki eserde birbirinin aynıdır. Eser aslında Musa bin Hacı Hüseyin el-
Eser Adı	Terceme-i Tefsîr-i Ebû'l-Leys	Yaprak	491	
		Satır	37	

[194] Ḳurʾān, (Nahl) 16/98: Kur'an'ı oku(mak iste)diğin zaman, o kovulmuş/lanetlenmiş şeytandan Allah'a sığın.

Yazar Adı	Şihâb ed-dîn Ahmed b. Muhammed İbn Arabşah ed-Dimaşkî (791-854/1389-1450)	Yazı Türü Kağıt türü	Nesih	İzniki tarafından yazılan Ebu'l-Leys tercümesidir.
Müstensih	Hüseyin Bey			
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller			
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	1164 (1751)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Kahire-Mısır			
Koleksiyon	Hidiv Kütüphanesi Türkçe Yazmaları			

3-

Genel Bilgiler		**Özellikleri**		**Notlar**
Arşiv Numarası	8010	Boyut (Dış-İç)		Tefsir-i Türkî 5 numarada yer alan iki ciltlik nüsha ile aynıdır. 5 numaradaki nüsha Musa bin Hacı Hüseyin el-İznikî adına kayıtlı iken bu nüsha İbn Arabşah adına kayıtlıdır. Ancak her iki eserde birbirinin aynıdır. Eser aslında Musa bin Hacı Hüseyin el-İzniki tarafından yazılan Ebu'l-Leys tercümesidir.
Eser Adı	Terceme-i Tefsîr-i Ebû'l-Leys	Yaprak Satır	375+383	
Yazar Adı	Şihâb ed-dîn Ahmed b. Muhammed İbn Arabşah ed-Dimaşkî (791-854/1389-1450)	Yazı Türü Kağıt türü	Nesih	
Müstensih				
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller			
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Kahire-Mısır			
Koleksiyon	Hidiv Kütüphanesi Türkçe Yazmaları			

4-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	8511	Boyut (Dış-İç)		Tefsiri Türkî 6 numaradaki nüsha ile aynıdır. 6 numaradaki nüsha Musa bin Hacı Hüseyin el-İznikî adına kayıtlı iken bu nüsha İbn Arabşah adına kayıtlıdır. Ancak her iki eserde birbirinin aynıdır. Eser aslında Musa bin Hacı Hüseyin el-İzniki tarafından yazılan Ebu'l-Leys tercümesidir.
Eser Adı	Terceme-i Tefsîr-i Ebû'l-Leys	Yaprak	153	
Yazar Adı	Şihâb ed-dîn Ahmed b. Muhammed İbn Arabşah ed-Dimaşkî (791-854/1389-1450)	Satır	11	
Müstensih		Yazı Türü	Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü		
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Kahire-Mısır			
Koleksiyon	Hidiv Kütüphanesi Türkçe Yazmaları			

5-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	Tefsîri Türkî 11	Boyut (Dış-İç)	150x210 mm.	Bu eser Ebu'l-Leys es-Semerkandi'nin tefsirinin Musa bin Hacı Hüseyin el-İznikî tarafından yapılan tercümesidir.
Eser Adı	Terceme-i Tefsîr-i Ebû'l-Leys	Yaprak	201	
Yazar Adı		Satır	15	
Müstensih	Dervîş Ahmed b. Hüseyin	Yazı Türü	Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü		
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Kahire-Mısır			
Koleksiyon	Mısır Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları			

6-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	Tefsîri Türkî 3	Boyut (Dış-İç)	160x290 mm.	Bu eser Ebu'l-Leys es-Semerkandi'nin tefsirinin Musa bin Hacı Hüseyin el-İznikî tarafından yapılan tercümesidir.
Eser Adı	Terceme-i Tefsîr-i Ebû'l-Leys	Yaprak	749	
Yazar Adı		Satır	31	
Müstensih		Yazı Türü	Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü		
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Kahire-Mısır			
Koleksiyon	Mısır Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları			

7-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	Tefsîri Türkî 4	Boyut (Dış-İç)	190x290 mm.	Bu eser Ebu'l-Leys es-Semerkandi'nin tefsirinin Musa bin Hacı Hüseyin el-İznikî tarafından yapılan tercümesidir.
Eser Adı	Terceme-i Tefsîr-i Ebû'l-Leys	Yaprak	491	
Yazar Adı		Satır	37	
Müstensih	Hüseyin Bey	Yazı Türü	Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü		
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Kahire-Mısır			
Koleksiyon	Mısır Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları			

8-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	Tefsîri Türkî 5	Boyut (Dış-İç)	180x310 mm.	Bu eser Ebu'l-Leys es-Semerkandi'nin tefsirinin Musa bin Hacı Hüseyin el-İznikî tarafından yapılan tercümesidir.
Eser Adı	Terceme-i Tefsîr-i Ebû'l-Leys	Yaprak	373	
Yazar Adı		Satır	33	
Müstensih		Yazı Türü	Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü		
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Kahire-Mısır			
Koleksiyon	Mısır Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları			

9-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	Tefsîri Türkî 25	Boyut (Dış-İç)	190x310 mm.	
Eser Adı	Terceme-i Tefsîr-i Ebû'l-Leys	Yaprak	327	
Yazar Adı		Satır	33	
Müstensih		Yazı Türü	Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü		
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Kahire-Mısır			
Koleksiyon	Mısır Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları			

13-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	Tefsîri Türkî 30	Boyut (Dış-İç)	170x255 mm.	
Eser Adı	Terceme-i Tefsîr-i Ebû'l-Leys	Yaprak	376	
Yazar Adı		Satır	17	
Müstensih		Yazı Türü	Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü		
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Kahire-Mısır			
Koleksiyon	Mısır Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları			

14-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	Tefsîri Türkî 6	Boyut (Dış-İç)	165x180 mm.	
Eser Adı	Terceme-i Tefsîr-i Ebû'l-Leys	Yaprak	153	
Yazar Adı		Satır	11	
Müstensih		Yazı Türü	Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü		
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Kahire-Mısır			
Koleksiyon	Mısır Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları			

15-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	Tefsîri Türkî 17	Boyut (Dış-İç)	180x270 mm.	
Eser Adı	Enfesü'l-Cevâhir			
Yazar Adı	Mûsâ b. Hüseyin İznikî	Yaprak	328	

	(öl. 833/1429-30)	Satır	19
Müstensih		Yazı Türü	Nesih
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	
Dili	Türkçe		
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)		
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)		
İstinsah Yeri			
Bulunduğu Yer	Kahire-Mısır		
Koleksiyon	Mısır Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları		

1.6.4. SIRBİSTAN'DA BULUNAN NÜSHALAR

Yurt dışından temin ettiğimiz bir nüsha da Sırbistan'tan Milli Kütüphanesinden temin ettiğimiz nüshadır. Bu nüsha Rso-263 numarada tefsir ismi ile kayıtlı olup 328 varaktır.[195] Kur'an'ın 13. suresi olan Ra'd suresinden başlamaktadır ve Kur'an'ın 35. suresi olan Fâtır suresinin sonuna kadardır. İncelemelerimiz sonucu, bu eserin Enfesü'l-Cevâhir'in bir nüshası olduğu kanaatine vardık. Her sayfada 17 satır yer almaktadır.

[1b] (1) *Sūretü'r-Raʿd, Mekkiyyetün ve Medeniyyetün ve āyetün erbaʿūne ve ṣelāṣe āyāt.*[196] (2) *Bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm*[197]*.* (3) *Elif, Lām, Mīm, Rā*[198]*.* İbn-i ʿAbbās *raḍıya'l-lāhu ʿanh* buyurdı; "Bunuñ maʿnīsi dimek olur ki (4) ben ol Allāh'um ki ʿarşdan ṣerāya degin ve bu ikinüñ arasında ne var (5) ise bilürem ve görürem, bu ḫalḳuñ görmedükleri nesneleri küllī baña ẓāhirdür." (6) Ve daḫı buyurdı ki تِلْكَ ءَايَاتُ الْكِتَابِ وَالَّذِي

[195] Bu nüshayı temin etmemize yardımcı olan Doç. Dr. Uğur Gürsu'ya teşekkürlerimi sunarım.

[196] Bu sûrenin Mekkî mi, Medenî mi olduğu ihtilaflıdır. Sûrenin muhtevasına bakarak Mekke döneminde nâzil olduğunu söyleyenlerin görüşü daha ağırlık kazanır. 43 âyettir. Ra'd, "gök gürültüsü" demektir. 13. âyetinde gök gürültüsünün (Ra'd'ın) Allah'ı tesbih ettiği anlatılmış ve adı geçen kelime bu sûreye ad olmuştur.

[197] Rahman ve Rahim olan Allāh'ın adıyla.

[198] Ḳurʾān, (Raʿd) 13/1

أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ (7) رَبِّكَ الْحَقُّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ [199]. Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā buyurdı; yā Muḥammed, (8) ol kitāblar ki Ḳurʾān'dan evvel indi ve Ḳurʾān daḫı saña indürildi rabbüñden. (9) Ve daḫı ol delīller ve ḥuccetler ki iṣbāt-ı vaḥdāniyyet içün Ḳurʾāndan evvel (10) indürildi. Ve daḫı ol nesneler ki Cebraʾīl gelüp senüñ üzeriñe oḳıdı, (11) rabbüñden saña vaḥy olundı cümle ḥaḳdur ki siz anuñ-la ʿamel idüp anuñ (12) aḥkāmına mutābaʿat ḳılasın. Lākin bu Mekke ehli aña taṣdīḳ ḳılmazlar, ol (13) kelām-ı ḥaḳdur, aña inkār iderler. Bundan ṣoñra dönüp ol delāyili ẕikr (14) eyledi ki ol ḫālıḳa taṣdīḳ vācib ḳılur iʿtiḳādı olup idrāk idenlere. (15) Nite-kim buyurdı: اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا يُفَصِّلُ (1) **[2a]** عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُسَمًّى يُدَبِّرُ الْأَمْرَ (16) ثُمَّ اسْتَوَى الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ [200]. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ol Allāh'dur ki (2) gökleri yaratdı [201] yücelikle ve ululuġ-ıla şöyle ki görürsin hīç diregi (3) yoḳ. Likin anuñ diregi Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳudretidür ki yirleri gökleri daḫı (4) ṭutan oldur. Çün gökleri yaratdı müstevī oldı ʿarş üzere ḥükmi-y-le (5) daḫı ay-ile güneşi musaḫḫar ḳıldı ādemoġlanları-çun güneş gündüzin rūşenlik (6) virür, ay gice ile. Tā ki anlar ol şuʿle ile muṣāliḥlerin göreler ve yolların añla (7) bulur. Bu ay-ıla gün her biri feleklerinde seyr iderler ol ecel-i maʿlūma degin (8) ki andan öte tecāvüz ḳılmazlar. Her birinüñ menzilleri vardur ki günde bir menzi-(9)lden ṭoġarlar ve bir menzilde ṭolanurlar, tā menzillerinüñ ġāyetine irişince daḫı (10) ḳışalmaḳda ve uzanmaḳdadurlar. .....

---

[199] Ḳurʾān, (Raʿd) 13/1: Elif, Lam, Mim, Ra. Bunlar Kitabın ayetleridir. Sana Rabbinden indirilen Kitap haktır; fakat insanların çoğu inanmazlar.
Ayrıca buna benzer ibare Ḳurʾan'da şu ayette geçmektedir: Ḳurʾān, (Yūnus) 10/1: Elif, Lam, Ra. İşte bunlar hikmetli Kitabın ayetleridir.

[200] Ḳurʾān, (Raʿd) 13/2: Gökleri, gördüğünüz gibi, direksiz yükselten, sonra arşa hükmeden her biri belli bir süreye kadar hareket edecek olan güneş ve ayı buyruğu altına alan, işleri yürüten, ayetleri uzun uzun açıklayan Allah'tır; ola ki Rabbinize kavuşacağınıza kesin olarak inanırsınız.

[201] Ḳurʾān, (Raʿd) 13/2

1.6.5. BALIKESİR YAZMA ESERLER KÜTÜPHANESİ (BALIKESİR İL HALK KÜTÜPHANESİ)

Enfesü'l-Cevâhir (Enfes el-cevâhir): Kot no: 10 HK 906; konu no: 297.212. Dili, Türkçe; yazı, nesih; ölçü, 210x157-152x93; satır sayısı, 19; yaprak sayısı, 356; kağıt çeşidi, birleşik harf filigranlı, cilt özelliği, kahverengi deri, şemseli, zencirekli cilt, cedveller ve ayetler kırmızıdır. Başta, Mezidzade el-Hac Mustafa'nın Edremit Kurşunlu Camii'ne vakfettiğine dair kaydı ve mührü yer alır. Fatiha, Bakara, Ali İmran, Nisa, Maide sureleri tefsiridir.

[1b] * Fatiha Suresi'nin Arapçası yer almaktadır.

[2a] * Bakara Suresi'nin ilk beş ayetinin Arapçası yer almaktadır (Elif, Lam, Mim).

[2b] (1) Bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm. (2) Evvelā bu kitāb-ı ʿazīzi ibtidā ḳılduḳ istiʿāẕe ḳılmaġ-la ki emr-i Ḥaḳḳ'a imtiṯāl olınuṗ (3) muḫālefetden ırāġ olına. Zīrā Ḥaḳ Taʿālā ol iki cihān faḫri Muḥammed Muṣṭafā'ya (4) buyurdı ki فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْءَانَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ [202]. (5) Yaʿnī, yā Muḥammed, ḳaçan Ḳurʾān oḳımaḳ dileseñ ṣıġınġıl Allāh'a ol Şeyṭān-ı (6) melʿūndan ki laʿnet ṭaşı-y-la ḳovuluṗ merdūd-ı ḥażret olmışdur. Tā ki (7) senüñ-le benüm kelāmum arasına vesvese ḳıluṗ kelām-ı maḫlūḳ ḳarışdurmaya. (8) Çün ol resūl eşref-i mevcūd idi ve aʿḳal-i ʿuḳalā idi; aña istiʿāżeye (9) emr ḳılındı, ibtidā-i kelāmda. Pes, bize daḫı vācib oldı ki ol istiʿāżeʾi (10) her ibtidā-i ḫayrda muḳaddem ṭutavuz. Tā ki Şeyṭān andan māniʿ olmaya. (11) Ḫuṣūṣā ki ibtidā-i kelām Allāh ola, ḳırāʾat-ı kelāmu'l-lāh ḫōd efḍal-i (12) ḫayrātdandur. Pes, bunda ibtidā daḫı vācib olduġı andan ötüri anuñ-la (13) ibtidā ḳılduḳ. Suʾāl: "Eger eydürlerse kim bu emr-i istiʿāẕe-i resūle maḫṣūṣ (14) olundı, bu girü ḳalan ümmete vücūb neden lāzım oldı?" Cevāb: Biz eydürüz kim (15) ḳaçan sebeb-i istiʿāẕe ḳırāʾat-ı kitābu'l-lāh oldı. Pes, kimseye kim ol sebeb-i (16) mevcūd ola, gerekdür kim ol müsebbib kim istiʿāẕedür mevcūd ola. Zīrā sebeb (17) müstelzim[203]-i mesebbebdür. Ve daḫı ʿādetdür kim ḳaçan pādişāhdan ḫalīfesine (18) ḥükm buyurulsa ki işleye anuñ taḫt-ı yedinde dāḫil olanlara anı işlemek bile (19) lāzım olur. Egerçe ferden ferden her birine ḥükm

[202] Ḳurʾān, (Nahl) 16/98: Kuran okuyacağın zaman, kovulmuş şeytandan Allah'a sığın.

[203] müstelzim: Lüzumlu, gerektiren. Mucib ve sebep. Bais olan. Bir şeyin lüzumunu deruhde eden.

olunmadı. Zīrā cemāʿat ittibāʿa **[3a]** (1) lāzımdur ki her efʿāl-i marżiyatda[204] metbūʿuna[205] muvāfaḳat birle mutābaʿat ḳıla. Çün Resūl'e (2) emr olundı ki metbūʿ-ı ümmetdür. Pes, lāzım oldı ümmete daḫı aña iḳtidā ḳıla. Bu āyet-ile kim (3) Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ[206], ilā āyeh. (4) Bu lafẓ-ı teʾkīd-ile ki "Leḳad"dur[207] ve bir daḫı "leküm"[208]deki "lām". Bu ikisi vucūb-ı iḳtidāya (5) işāretdür. Pes, bundan ötüri istiʿāẕe vucūb-ı ʿām oldı. Fi'l-cümle (6) çün ol Resūl *ʿaleyhi's-selām* ʿulūmda ve ʿuḳūlda ekmel-i insān-iken ve ḳuvvet-i (7) risālet ve şevket-i nübüvvet aña virilmiş-iken ol Allāh'uñ ḥimāyetinde ve ilticāsında (8) iken bu dükelü kemālat-ıla çün aña vesvās-ı şeyṭāndan ṣarāḥaten istiʿāẕeye emr olundı. (9) Pes, żımnen bu ümmete daḫı emrdür ki bu żaʿf-ıla bu ʿacz-ile aña muḳāvemet idemezler. (10) Pes, Resūl'den *ʿaleyhi's-selām* bu ümmete istiʿāẕe ḳılmaḳ vācib oldı. Ḥuṣūṣā ki (11) ḥaḏīṯ-i meşhūr-ile Resūl'den *ʿaleyhi's-selām* istiʿāẕeye emr olundı. Ḥadīṯ-i (12) mevrūd budur ki ʿAmr bin el-ʿĀṣ (ʿAmrübni'l-ʿĀṣ) *raḍıya'l-lāhu ʿanh* Resūl *ʿaleyhi's-selām* didi ki (13) "*Yā resūla'l-lāh, ḥāle'ṣ-ṣeyṭānu beynī ve beyne ṣalavetī ve beyne ḳırā'etī* (14) *feḳāle ẕelike şeyṭānün yuḳālu lehū ḫayrebün fe'iẕā aḥseste bihi fetaʿavveẕe* (15) bi'l-lāhi minhu ve enfudi ve ʿan yesārike şelaṯen." [209] Ḥaḏīṯ maʿnāsı budur ki ʿAmr bin el-ʿĀṣ (ʿAmrübni'l-ʿĀṣ) geldi, (16) didi ki "Yā resūla'l-lāh ḳaçan namāz ḳılsam Şeyṭān benümle namazum arasına girüp (17) ḫużūrumı menʿ ider. Ḳurʾān oḳusam araya girüp maʿnasında tefekkürümi menʿ ider.". (18) Resūl *ʿaleyhi's-selām* buyurdı ki ol bir şeyṭāndur ki adı "Ḫayzeb"dür. Ḳaçan ṭuysañ (19) gelüp vesvese ḳılsa andan Allāh'a ṣığın ve ṣol yanıña üç kez tükür. **[3b]** (1)

---

[204] marżiyat: Razı olunacak şeyler. Allāh'ın rızasına dair olanlar.

[205] metbūʿ: Kendine uyulan. Tâbi olunan. Halkın, kendine tâbi olduğu zat. * Hükümdar.

[206] Ḳurʾān, (Ahzâb) 33/21: Ey inananlar! And olsun ki, sizin için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok anan kimseler için Resulullah en güzel örnektir.

Andolsun ki, Allah'ı(n rızasını) ve ahret gününü(n saadetini) umanlar ve Allah'ı çok ananlar için Allah'ın Resûlü'nde, sizin için, pek güzel bir örnek vardır.

[207] "leḳad" kelimesinin Kur'an'da geçtiği yerlerin bazıları: 33/21, 95/4

[208] "Leküm" kelimesinin Kur'an'da geçtiği yerlerin bazıları: 109/6 "Leküm dîniküm veliyedîn", "Sizin (batıl) dîniniz size, benim (hak olan) dînim de banadır."

[209] "Ya Resûllah ne zaman namaz kılacak olsam, şeytan namazımla benim arama girip huzur(la namaz kılmamı) engeller. Kur'an okumak (istesem), vesvese verip manisini düşünmemi engeller. Resûl (a.m) buyurdu ki o "Hayzeb" ismindeki bir şeytandır. Ne zaman onun gelip vesvese (verdiğini anlasan), Allah'a sığın ve sol yanına üç defa tükür.

- **Balıkesir Nüshasında Yer Alan Sure Adları ve Yerleri**

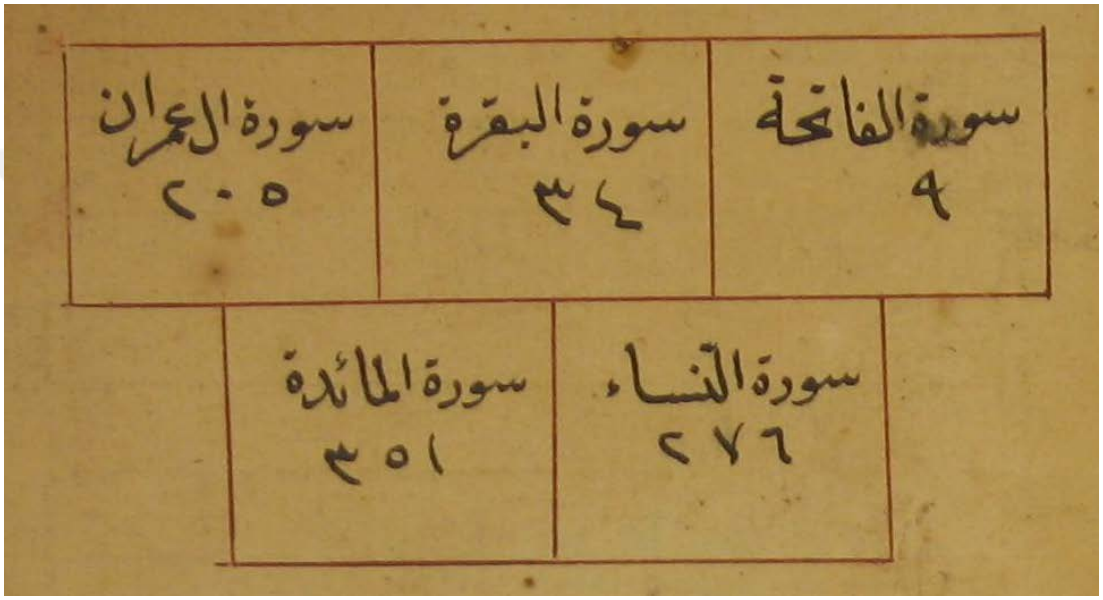

[9a]* (1) …… (2) ……. (3) …….. (4) …… (5) ……. (6) …….. (7) ……. (8) …… (9) … *Bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm.* (10) *Ve bi'l-ʿavni ve't-tevfīḳ.* (11) ….

[17a]** (1) ….

(19) itmez. Pes bu kez sūre-i Fātiḥā baḥrine teveccüh ḳılam ve ol ʿamīḳa[210] **[17b]** (1) ġavvāṣ oluṕ ṭalalım ve anuñ ṣedeflerin daḫı dirüṕ alalım (2) bu göñül meydānında cemʿ idüṕ bir bir açalım. Ol ṭālibler üzere (3) neṣār idüṕ ṣaçalım. Tā ki bu envāʿ-ı cevāhirlerden daḫı naṣīb-(4)dār olalar, ṭarīḳ-ı hidāyet üzere ittifāḳ idüṕ Allāh'a ve resūle (5) ḳarīb-dār olalar. *Va'l-*

* Metinde varak numarası olarak 9a yazmakta, ancak baştan saydığımızda 10a'ya denk gelmektedir.

** Metinde varak numarası olarak 17a yazmakta, ancak baştan saydığımızda 18a'ya denk gelmektedir. Bundan sonraki notlandırmalar da ona göre olacaktır.

210 ʿamīḳ(a): Dibi çok aşağıda, derin. * Mc: İnceden inceye pek ziyade araştırma ve düşünceden sonra anlaşılabilen derin ve ince mes'ele.

lāhu'l-muvaffiḳu ve'l-muʿīn. Bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm. (6) Rivāyetdür Mücāhid'den *raḍıya'l-lāhu ʿanh* ki buyurdı: "Bu sūre-i Fātiḥa (7) Medīne'de inmişdür.

1.6.6. BOSNA NÜSHALARI

Bosna'dan temin edebildiğimiz tek nüsha R-8448 numaralı nüshadır. Kütüphane kayıtlarında Enfesü'l-Cevâhir şeklinde kayıtlıdır. Ayetler yeşil mürekkeple yazılmış, ayrıca açıklanan sure ile ilgili ayetler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Her bir satırda 33 satır yazılıdır. Baş kısmında Euzubesmele'nin faziletlerini ve gerekliliğini anlatıyor. Daha sonra Fatiha suresinden başlayarak Kur'an'ın tamamının tercümesi yer alır. Nüsha 470 varaktan oluşmaktadır.

[3b] (1) bıraḳmıyam ol girü bir vech-ile ḥīlesi dāmına bıraġup ṣayd[211] ider ki ḳurtulmaġa imkān bulımazam. Bilgil ki iy ʿazīz, ol şeyṭānuñ bendinden (2) ḫalāṣ bulmaġa iki ṭarīḳ var ki elbette ansuz olmaz. Ol biri istiʿāẕedür ki yuḳaruda beyān olundı, andan artuḳ çāre yoḳ. Zīrā şeyṭānuñ (3) miṣli ṣol kelb gibidür ki dāyim ḫalḳ ṭalamaġı gendüye ʿādet ḳılmışdur. Kimi görürse ḳaṣd ider ki aña bir cirāḥat irgüre, çün gendüden anı irüp (4) gidermekden ʿācizsin. Allāh'a yalvar ki anı senden defʿ ide, selāmet olasın. Nite-ki kelb üşen kişi çāre bulmayıcaḳ ol kelblerüñ issine çaġırur ki (5) anları ḳovar ol selāmet ḳurtulur. Şeyṭān daḫı Allāh Taʿāl'nuñ kelbleridür, çün anları sen yiñemedüñ. *Eūẕubi'l-lāhi mine'ş-şeyṭāni'r-racīm.*[212] dimekle (6) Allāh'a yalvar ki anı ḳova sen ḳurtılasın. Ve bir çāre daḫı budur ki bilüñi muḥkem bağlayup aña muḫālefet ḳılmaġa cidd-ile saʿy idesin, tā ki ol cidd ü ictihāduñ (7) sebeb ola ki saña Allāh Taʿālā'dan meded ve tevfīḳ-i ilāhī irişe, anuñ şerrinden selāmet olasın. Nitekim Ḥaḳ Taʿālā vaʿde ḳılup buyurmışdur: وَالَّذِينَ (8) جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا [213]. Yaʿnī, her kimse kim bizüm dīnümüz içinde ve ṭāʿatumuz yolında ictihād ḳıla,

---

[211] ṣayd: Av. Avlanmak, sayda gitmek, ava gitmek.
ṣayd it-: avlanmak, avlamak.

[212] Kovulmuş ve lanetlenmiş şeytanın şerrinden Allah'a sığınırım. (Ayrıca bu konuyla ilgili bkz.: Nahl Suresi 98. ayet; Ḳurʾān, (Nahl) 16/98)

[213] Ḳurʾān, (Ankebût) 29/69: "Bizim uğrumuzda cihad eden (ve çaba gösteren)lere (gelince); biz onları elbette yollarımıza eriştiririz. Şüphesiz ki Allah iyilik (ve iyi iş) yapanlarla beraberdir."

ʿizzetüm ḥaḳḳı-çun biz aña bize olaşacaḳ (9) yollara ḥidāyet virüp irşād iderüz ki anuñla ebedī saʿādet gencine ulaşur ve dükeli miḥnetden ḳurtılur. İy ʿazīz, bu istiʿāẕe bābında (10) söz çoḳ, eger tafṣīle meşġūl olursavuz kelām ṭavīl[214] olur. Ammā ṣāḥib-i ʿaḳl olanlara bu ḳadar işāret kifāyet ḳılur ki bunı gendüye āsān[215] (11) idüne tā ki dīnī ḳavāʿidi bunuñ-la muḥkem ola, şeyāṭīn aña yol bulmaya. Dilerüz Allāh'dan ki cemīʿ-i müʾmin ḳullarına tevfīḳ muḳārin ḳıla ve hem bize daḫı (12) naẓar-ı ʿināyetini refīḳ ḳıla ki olʿaduvdan necāt bulup selāmet olavuz. *Vaʾl-lāhu aʿlem.* ...

Genel Bilgiler		**Özellikleri**		**Notlar**
Arşiv Numarası	1307	Boyut (Dış-İç)	235x165 mm.	
Eser Adı	Enfesü'l-Cevâhir	Yaprak	399	
Yazar Adı	Mûsâ b. Hüseyin İznikî (öl. 833/1429-30)	Satır		
Müstensih		Yazı Türü	Harekeli Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü		
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Bosna-Hersek			
Koleksiyon	Gazi Hüsrev Kütüphanesi Türkçe Yazmaları			

Genel Bilgiler		**Özellikleri**		**Notlar**
Arşiv Numarası	191	Boyut (Dış-İç)	300x220 mm.	
Eser Adı	Enfesü'l-Cevâhir	Yaprak	199	
Yazar Adı	Mûsâ b. Hüseyin İznikî (öl. 833/1429-30)	Satır		
Müstensih		Yazı Türü	Talik	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü		
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	976 (1568)			
İstinsah Yeri				

[214] ṭavīl: Uzun. * Çok süren.

[215] āsān: f. Kolay. Suhuletli. Yesir.

Bulunduğu Yer	Bosna-Hersek
Koleksiyon	Gazi Hüsrev Kütüphanesi Türkçe Yazmaları

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	585	Boyut (Dış-İç)	285x210 mm.	
Eser Adı	Enfesü'l-Cevâhir	Yaprak	291	
Yazar Adı	Mûsâ b. Hüseyin İznikî (öl. 833/1429-30)	Satır		
Müstensih		Yazı Türü	Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü		
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Bosna-Hersek			
Koleksiyon	Gazi Hüsrev Kütüphanesi Türkçe Yazmaları			

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	3772	Boyut (Dış-İç)	288x210 mm.	
Eser Adı	Enfesü'l-Cevâhir	Yaprak	292	
Yazar Adı	Mûsâ b. Hüseyin İznikî (öl. 833/1429-30)	Satır		
Müstensih		Yazı Türü	Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü		
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Bosna-Hersek			
Koleksiyon	Gazi Hüsrev Kütüphanesi Türkçe Yazmaları			

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	R-6055	Boyut (Dış-İç)	270x195-210x135 mm.	
Eser Adı	Enfesü'l-Cevâhir	Yaprak	444	

Yazar Adı	Mûsâ b. Hüseyin İznikî (öl. 833/1429-30)	Satır	27
Müstensih	Balî b. Yûsuf	Yazı Türü	Nestalik
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	
Dili	Türkçe		
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)		
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	984 (1576)		
İstinsah Yeri			
Bulunduğu Yer	Bosna-Hersek		
Koleksiyon	Gazi Hüsrev Kütüphanesi Türkçe Yazmaları		

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	R-8448	Boyut (Dış-İç)	285x190-225x135 mm.	
Eser Adı	Enfesü'l-Cevâhir	Yaprak	470	
Yazar Adı		Satır	33	
Müstensih	Mustafa Aşık Mengevî	Yazı Türü	Nesih-Nestalik	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü		
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	1258 (1842)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Bosna-Hersek			
Koleksiyon	Gazi Hüsrev Kütüphanesi Türkçe Yazmaları			

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	R-6080	Boyut (Dış-İç)	310x210-190x120 mm.	
Eser Adı	Enfesü'l-Cevâhir	Yaprak	371	
Yazar Adı		Satır	17	
Müstensih		Yazı Türü	Nestalik	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü		
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Bosna-Hersek			

Koleksiyon	Gazi Hüsrev Kütüphanesi Türkçe Yazmaları

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	R-5665	Boyut (Dış-İç)	210x160-160x115 mm.	
Eser Adı	Enfesü'l-Cevâhir	Yaprak	12	
Yazar Adı		Satır	21	
Müstensih		Yazı Türü	Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü		
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Bosna-Hersek			
Koleksiyon	Gazi Hüsrev Kütüphanesi Türkçe Yazmaları			

1.6.7. KOÇ ÜNİVERSİTESİ NÜSHASI (ŞEVKET RADO)

Koç Üniversitesi BP102.K8 numarada kayıtlı elyazmaları bölümünde Şinasi Tekin'den geçen bir Kur'an tercümesi nüshası. Bu nüsha Zuhruf Suresinin 46. ayetinden başlıyor. Eksik bir Nüsha, Kütahya Vahit Paşa Kütüphanesi 4289 numarada (bu nüsha kütüphane kayıtlarında Ahmed-i Dâ'i'ye atfediliyor.) kayıtlı dördüncü cilt ile karşılaştırırsak (dördüncü cildin 108b'den itibaren.) bu eserin diğer nüshalarla karşılaştırmalarına da baktığımızda eserin Musa bin Hacı Hüseyin el-İznikî'ye ait Ebu'l-Leys Tercümesi olduğunu görüyoruz. İznikî bu eserin adını Enfesü'l-Cevâhir olarak belirtmektedir. Bunu daha önceki çalışmalarımızda da ortaya koymuştuk.

Title	Kur'ān tercümesi
Title-Alternative	قرآن ترجمه سی
Subject	Manuscripts, Turkish; Manuscripts, Ottoman Turkish; Koran--Translating; Koran--Turkish
Content	İçindekiler : Eser baştan ve ortalardan eksiktir. Zuhruf Suresinin (43) tercümesiyle başlar, 69. ve 70. varaklarda kopukluk vardır. Tercümede ayetlerin anlamı kelime kelime değil biraz daha serbest şekilde verilmiştir. Çeşitli sayfa kenarlarında ve sonda Çelebi-zade Es-seyyid El-Hac Mustafa adına 1217 tarihli vakıf mührü.
Publisher	[s.n.]

Date	[date of publication not identified]
Digitization Specifications	Original scanned with Zeutschel OS 12000C A2 scanner and saved as 300 ppi uncompressed tiffs. Display images generated in CONTENTdm as JP2000
Physical Description	[77] leaves, (27 lines); 29,5x20 cm.
Type	Text
Format	Image/JP2
Identifier	BP102.K8
Source	Şinasi Tekin
Language	Turkish, Ottoman
URL	http://libunix.ku.edu.tr/record=b1872527
Digital Collection	Koç University Manuscript Collection
Location	Nesteren and Fuat Bayramoglu Rare Books Room
Notes	Written in 27 lines per page. Naskh script in black ink with titles and borders in red. The book has green hardback cover.

[1b] (1) daʿvet ḳıla her gelen resūlüñ daʿveti Allāh'dan yañadur. Nitekim sen daʿvet ḳılursın, ammā bularuñ ʿināddur kim (2) işidüp̀ ḥaḳḳa muṭīʿ olmadılar, küllisini istihzāya alurlar. Ne tīz ola kim ol fiʿllerinüñ cezāsın Ḥaḳ Taʿālā (3) bulara vire. Ve daḫı buyurdı ki وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَقَالَ إِنِّي رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ (4) [216]. Yaʿnī, bedürüstī biz Mūsā'ya gönderdük Firʿavn'a bizüm cihetümüzden muʿcizātları-y-la varuṕ aña daḫı (5) aʿvānlarına[217] didi kim "Ḥaḳīḳatā, ben size resūl göndürildüm ol ʿālemler rabbından. فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِآيَاتِنَا إِذَا هُمْ مِنْهَا يَضْحَكُونَ (6) [218]. Yaʿnī, çünki Mūsā geldi anlara bizüm āyetlerümüz-ile,

[216] Ḳurʾān, (Zuḫruf) 43/46: And olsun ki Biz Musa'yı mucizelerimizle Firavun'a ve erkanına göndermiştik, "Şüphesiz ben, alemlerin Rabbinin elçisiyim" demişti.

[217] Metinde kelime ʿavānlarına şeklinde yazılımış. Baş kısmına sehven elif harfi konmamıştır. Kelimenin aslı aʿvānlarına (yardımcılarına) şeklinde olmalıdır.

[218] Ḳurʾān, (Zuḫruf) 43/47: Onlara mucizelerimizi getirdiği zaman, bunlara gülüvermişlerdi.

yaʿnī muʿcizāt-ıla kim ol ʿaṣādur ve daḫı eli nūr olmaḳdur. (7) Bular anı görüp istihzāya alup gülerdi, bularuñ ḥāli atadan dededen ʿādetleridür. Yalıñuz saña itmediler (8) bu nesne('i) kim itdiler. Ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā buyurdı kim وَمَا نُرِيهِمْ مِنْ ءَايَةٍ إِلَّا هِيَ أَكْبَرُ مِنْ أُخْتِهَا بِالْعَذَابِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ (9) وَأَخَذْنَاهُمْ [219]. Yaʿnī, biz bulara hīç bir ʿaẕāb ve bir nişān göstermedük, illā ol gösterdügümüzden (10) ṣoñrası daḫı uluraḳ idi; evvel ḳıtlıḳ[220] gönderdük inṣāfa gelmediler, ardınca ṭūfān gönderdük, yaḳīn (11) oldı ki Nūḥ ṭūfānı gibi olalardı, girü inṣāfa gelmediler. Bu gez çekirge gönderdük şöyle kim evlerinüñ (12) ḳapusın sünelerin yidiler, evlerinüñ içinde örtüden döşekden bulduḳların, ekinlerinden ḳaftānları berüsin, (13) yidiler, saçların yidiler, inṣāfa gelmediler. Bu gez baḫīlde bitin ḳurdı, ḥavāle ḳıldı ḥavāle ḳıldı, evleri ḳapları ḳapḳacaḳları (14) ṭoldı, bir loḳma bulmazlardı bitsüz, yiyebilelerdi girü inṣāfa gelmediler. Bu gez ḳurbaġa gönderdük, şol (15) ḥālde oldılar kim ayaḳları başıcaḳ yir bulmazlardı, yatıcaḳ üstlerine şol ḳadar başılurdı ki deprenmege (16) mecālleri ḳalmazdı, henüz girü inṣāfa gelmediler. Bu gez içdükleri ṣuları ḳana döndürdük müslümānlar olurlar. (17) İçerler, anlar içicek ḳana döner, girü inṣāfa gelüp īmāna gelmediler. Ne ḳadar envāʿ-ı ʿuḳūbetle zecr[221] eyledük, ol (18) ṭapduḳları maʿbūdlarınuñ żaʿīfliġin anlara bidlürdük ki bir ʿuḳūbetümüzi anardı refe (??) dönmediler, refʿ [222] itmeklige çāre (19) bulmadılar, ola kim bir īmāna gelelerdi ve bizden yaña dönelerdi, ola mı didük, dutmadılar, ḳaçan kim ol ʿuḳūbetümizdin (20) birisi anlara gelüp vāḳiʿ olsa ol resūlümüze dirlerdi ki وَقَالُوا يَاأَيُّهَا السَّاحِرُ ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ [224]. Yaʿnī, içinde ki ʿālim olana sāḥir dirlerdi (22) anlaruñ arasında emr ü mertebe ulu olurdı. Andan gelüp Mūsā peyġambere didiler kim "İy sāḥir, yaʿnī iy (23) ʿālim bizüm-içün duʿā ḳıl ol rabbüñe şol nesne ḥaḳḳı-çün ki saña anı buyurdı bizi anuñ-la aña daʿvet idersin (24) bu ʿuḳūbeti bizden götürsün biz aña īmāna gelüp anı birleyelüm." Mūsā duʿā ḳıldı, biz ol ʿuḳūbeti anlardan (25) götürdük, girü hemān ʿahdlerin şınup īmāna gelmediler. Daḫı biz ol Firʿavn'uñ ṭuġyānı artup ḳavmini ol ḍalālete (26) yiltdi. Nitekim Ḥaḳ Taʿālā beyān idüp

[219] Ḳurʾān, (Zuḫruf) 43/48: Onlara gösterdiğimiz her mucize diğerinden daha büyüktü; doğru yola dönmeleri için onları azaba uğrattık.

[220] Bu kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

[221] zecr: Menetme, engel olma. Nehyetme. * Zorlama, zorla yaptırma. * Önleme. Sıkma. * Kovma. Eziyet etme. * Angarya olarak çalıştırma. * Köpek balığı. * Çağırma. * Sürme.

[222] refʿ: Kaldırma, yüceltme, yukarı kaldırma. * Lağvetme, hükümsüz bırakma.

[223] Ḳurʾān, (Zuḫruf) 43/49: "Ey Sihirbaz! Sana verdiği ahda göre Rabbine bizim için yalvar da doğru yola erişelim" dediler.

[224] Ḳurʾān, (Zuḫruf) 43/50: Ama, azabı üzerlerinden kaldırdığımızda hemen sözlerinden döndüler.

وَهَذِهِ الْأَنْهَارُ تَجْرِي مِنْ تَحْتِي أَفَلَا تُبْصِرُونَ (27) وَنَادَى فِرْعَوْنُ فِي قَوْمِهِ قَالَ يَاقَوْمِ أَلَيْسَ لِي مُلْكُ مِصْرَ buyurdı ki

[225]. Yaʿnī, Firʿavn ḳavmin cemʿ idüp anlaruñ içinde ḫiṭāb **[2a]** (1)

[225] Ḳurʾān, (Zuḫruf) 43/51: Firavun, milletine şöyle seslendi: "Ey milletim! Mısır hükümdarlığı ve memleketimde akan bu ırmaklar benim değil mi? Görmüyor musunuz?"

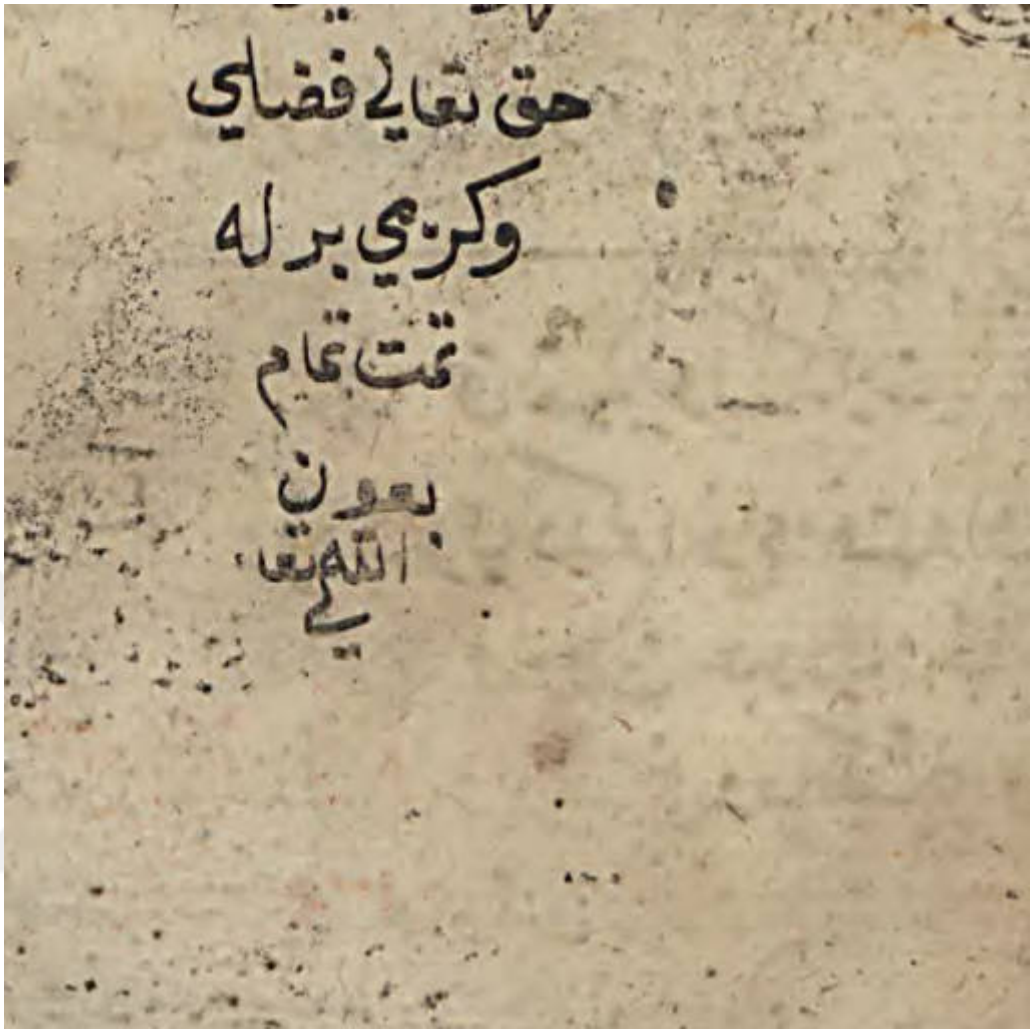
حق تعالے قضایی
وکرمی برله
تمت تمام
بعون
اللہ تعالے

Bu nüsha Zuḫkuf sūresinin 46. ayetinden başlayarak Kur’an’ın sonuna kadar olan (Nas Suresi’nin sonuna kadar) kısmını ihtiva ediyor. Çeşitli sayfa kenarlarında ve sonda Çelebi-zade Es-seyyid El-Hac Mustafa adına 1217 (m. 1802) tarihli vakıf mührü vardır.

1.6.8. KÜTAHYA VAHİT PAŞA KÜTÜPHANESİ 4289 NUMARALI NÜSHA (DÖRDÜNCÜ CİLTTEN)

[108b] (1) resūlüñ daʿveti Allāh’dan yañadur. Nite-kim sen daʿvet ḳılursın, ammā bularuñ ʿināddur (2) kim işidüp ḥaḳḳa muṭīʿ olmadılar, küllini istihzāya olurlar, tīz ola kim ol fiʿllerinüñ (3) cezāsın bulalar. Ve daḫı buyurdı ki وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا إِلَى فِرْعَوْنَ وَ مَلَئِهِ (4) فَقَالَ إِنِّي رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ [226]. Yaʿnī, bedürüstī biz Mūsā’yı gönderdük Firʿavn’a (5) bizüm cihetümüzden muʿcizātlar-ıla varuṗ aña, daḫı aʿvānlarına didi kim “Ḥaḳīḳatā, ben size (6)

[226] Ḳurʾān, (Zuḫuf) 43/46: And olsun ki Biz Musa'yı mucizelerimizle Firavun'a ve erkanına göndermiştik, "Şüphesiz ben, alemlerin Rabbinin elçisiyim" demişti.

resūl gönderüldüm, ol ʿālemlerüñ rabbinden. فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِآيَاتِنَا إِذَا هُمْ مِنْهَا (7) يَضْحَكُونَ [227]. Yaʿnī, çünki Mūsā geldi anlara āyetlerümüz-ile, yaʿnī muʿcizāt-ıla kim ol (8) ʿaṣādur ve daḫı eli nūr olmaḳdur. Bular anı görüp istihzāya alup gelürlerdi bularuñ (9) ḥāli atadan dededen ʿādetleri budur, yaluñuz saña itmediler bu nesneʾi kim itdiler (10) وَمَا نُرِيهِمْ مِنْ ءَايَةٍ إِلَّا هِيَ أَكْبَرُ مِنْ أُخْتِهَا وَأَخَذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ (11) [228]. Yaʿnī, biz bulara hīç bir ʿaẕāb ve bir nişān göstermedük, illā ol gösterdüğümüzden (12) ṣoñrası. Daḫı ulurak idi; evvel ḳıtlıḳ[229] gönderük inṣāfa gelmediler, baġlarına (13) ve yimişlerine āfet gönderdük inṣāfa gelmediler, ardınca ṭūfān gönderdük yaḳīn oldı ki (14) Nūḥ ṭūfānı gibi olalardı, girü inṣāfa gelmediler. Bu gez çekürge gönderdük, şöyle kim (15) evlerinüñ ḳapusın suvaların yidiler, evlerinüñ içinde örtüden döşekden bulduḳların, ekinlerin (16) ḳaftanlarından berüsin yidiler ṣaçların yidiler, inṣāfa gelmediler. Bu gez, taḫīlde[230] biten depeden (17) ḳurdı ḥavāle ḳılduḳ, evleri, ḳapları ḳacaḳları ṭoldı, bir loḳma bulımazlardı bitsüz ki yiyü-(18)bilelerdi, girü inṣāfa gelmediler. Bu gez ḳurbaġa gönderdük, şol ḥālde oldılar kim (19) ayaḳları başacaḳ bulmazlardı, yatıcaḳ üstlerine şol ḳadar yıġılurlardı ki debrenmege mecālleri **[109a]** (1) ḳalmazdı. Henüz girü inṣāfa gelmediler. Bu gez, içdükleri ṣuları ḳana dönderdük, müslümānlar[231] (2) alurlar, içerler, anlar içicek ḳana döner, girü inṣāfa gelüp īmāna gelmediler. Ne ḳadar envāʿ-ı ʿuḳūbet-le (3) zecr eyledük ol ṭapduḳları maʿbūdların żaʿīfliġin anlara bildürdük ki hīç bir ʿuḳūbetümüzi (4) anlardan defʿ itmeklife çāre bulmadılar ola kim bir īmāna gelelerdi ve bizden yaña dönelerdi, (5) ola mı didük, dönmediler. Ḳaçan kim ol ʿuḳūbetlerümüzden birisi anlara gelüp ol resūlümüze didilerdi ki (6) وَقَالُوا يَاأَيُّهَا السَّاحِرُ ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ إِنَّنَا لَمُهْتَدُونَ [232]. فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمُ الْعَذَابَ إِذَا هُمْ يَنْكُثُونَ (7) [233]. Yaʿnī, içlerinde ʿālim olana sāḥir dirleri, anlaruñ (8) arasında emir ve mertebesi gey ulu olurdı, andan gelüp Mūsā peyġambere didiler kim (9) "İy sāḥir, yaʿnī iy ʿālim bizüm-içün duʿā ḳıl ol rabbüñe şol

---

[227] Ḳurʾān, (Zuḫuf) 43/47: Onlara mucizelerimizi getirdiği zaman, bunlara gülüvermişlerdi.

[228] Ḳurʾān, (Zuḫkuf) 43/48: Onlara gösterdiğimiz her mucize diğerinden daha büyüktü; doğru yola dönmeleri için onları azaba uğrattık.

[229] Bu kelime metinde şeklinde yazılmış.

[230] taḫīl: Bayat su. Bekleyerek bozulmuş su.

[231] müslümān: Buradaki manası selamette olan, temiz.

[232] Ḳurʾān, (Zuḫkuf) 43/49: (Onlar başlarına gelen felaketleri görünce, Musa'ya:) "Ey sihirbaz! Rabbine bizim (bu azaptan kurtulmamız) için sana olan ahdine göre dua et. O zaman biz (iman edip) hidayete ereceğiz." dediler.

[233] Ḳurʾān, (Zuḫkuf) 43/50: Fakat biz (duasını kabul edip) onlardan azabı kaldırınca, hemen onlar verdikleri sözden cayıverdiler.

nesne ḥaḳḳı-çun ki saña anı buyurdı (10) bizi aña daʿvet idersin, bu ʿuḳūbetin bizden götürsün biz aña īmāna gelüṕ anı birleyelüm.” (11) Mūsā duʿā ḳıldı, biz ol ʿuḳūbeti anlardan götürdük girü hemān ʿahdlerin ṣınuṕ[234] īmāna gelmediler, (12) daḫı biter ol Firʿavn’uñ ṭuġyānı artuṕ ḳavmini ol ḍalālete bıraḳdı. Nite-kim Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: (13) وَنَادَى فِرْعَوْنُ فِي قَوْمِهِ قَالَ يَاقَوْمِ أَلَيْسَ لِي مُلْكُ مِصْرَ وَهَذِهِ الْأَنْهَارُ تَجْرِي مِنْ تَحْتِي (14) أَفَلَا تُبْصِرُونَ[235]. Yaʿnī, Firʿavn ḳavmin cemʿ idüṕ anlaruñ içinde ḫiṭāb idüṕ çaġırdı, didi kim (15) “Yā benüm ḳavmüm, bu Mıṣr ki görürsiz ki ḳırḳ fersaḫ içinde benüm milküm degülmidür, bu Nīl ırmaġı (16) benüm taḥt-i yedümde degülmidür, benüm köşklerüm ve bāġçelerüm arasında aḳmaz mı, bular küllī delīl (17) degül mi kim Mūsā üzerine benüm faẓīletüm var, görmez misiz kim Mūsā müflis bir köye mālik degül. (18) Ol ne mutābaʿat idecek kişidür kim anuñ sözine uyuṕ atalaruñuz dīnini ve ḳāʿidelerini terk (19) idesiz.” أَمْ أَنَا خَيْرٌ مِنْ هَذَا الَّذِي هُوَ مَهِينٌ وَلَا يَكَادُ يُبِينُ[236]. Yaʿnī, ḥaḳīḳatā bilüñ kim **[109b]** (1) ……..

2. KÜTÜPHANELERDEN TEMİN EDİLEN YAZMALARIN LİSTESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Üzerinde çalıştığımız eserin başka bir nüshası olup olmadığını tespit etmek üzere Türkiyede bulunan yazma eser kütüphanelerinde izinli olarak araştırmalarda bulundum. Enfesü’l-Cevâhir, Tercüme-i Tefsir-i Ebi’l-Leys ve Ebu’l-Leys Tecümesi adı altında yer alan eserlerin nüshalarını tespit ve temin ettik. Bu eserlerin aslında bir kişiye ait olduğunu onun da Ebû Fâzıl Musa bin Hacı Hüseyin el-İznikî olduğu üzerinde kanaatimiz kesinleşmiş oldu. Araştırma yaptığımız kütüphaneleri şu şekilde sıralayabiliriz:

Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi- Bursa

Bursa İnegöl İshakpaşa İlçe Halk Kütüphanesi- Bursa

---

[234] Metinde bu kelime ṣıyruṕ şeklinde yazılmış gibi görülüyor, ancak doğrusı ṣınuṕ (kırıp, bozup) şeklinde olmalıdır.

[235] Ḳurʾān, (Zuḫkuf) 43/51: (Çünkü) Firavun, kavminin içinde bağırıp dedi ki: “Ey kavmim! Mısır’ın hükümdarlığı benim değil mi? Bu nehirler, (sarayımda) altımdan akmıyor mu? Hâlâ (büyüklüğümü) görmüyor musunuz?”

[236] Ḳurʾān, (Zuḫkuf) 43/52: “Yoksa ben, şu zavallı, (maksadına dair) sözü neredeyse açıklayamayacak (durumda) olan (Musa’)dan daha iyi değil miyim?”

Bursa İznik İlçe Halk Kütüphanesi-Bursa

Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi-İstanbul

Nuruosmaniye Yazma Eserler Kütüphanesi-İstanbul

Millet Yazma Eser Kütüphanesi-İstanbul

Köprülü Yazma Eserler Kütüphanesi- İstanbul

Atıf Efendi Yazma Eserler Kütüphanesi- İstanbul

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi-İstanbul

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Seminer Kitaplığı Kütüphanesi-İstanbul

Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi-İstanbul

Milli Kütüphane-Ankara

Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi- Ankara

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi-Ankara

Türk Dil Kurumu Kitaplığı- Ankara

Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi- Konya

İzzet Koyunoğlu Kütüphanesi-Konya

Kütahya Vahid Paşa İl Halk Kütüphanesi- Kütahya

Zeytinoğlu İlçe Halk Kütüphanesi- Kütahya-Tavşanlı

Sivas Ziya Bey Yazma Eserler Kütüphanesi- Sivas

Kayseri Raşit Efendi Yazma Eser Kütüphanesi-Kayseri

Araştırmalarımız sonucu tespit ve temin ettiğimiz yazmaları şu şekilde sıralayabiliriz:

- **ANKARA DİL TARİH COĞRAFYA FAKÜLTESİ'NDE BULUNAN NÜSHALAR**

Eserin Kütüphane Kaydındaki Adı:	Tefsîrü'l-Cevâhir	**Yazı Türü:**	Yer yer harekeli nesih
Arşiv Numarası:	Mustafa Con B 41	**Bulunduğu Yer:**	Ankara DTCF Kütüphanesi
Bulunduğu Koleksiyon:	Mustafa Con B 41		
Kütüphane Kayıtlarında Atfedilen Yazar:	Ahmed-i Dâ'î	**Kağıt Boyutu:**	350x234 mm.
Kanaatimizce	Mûsâ bin Hacı	**Yazı Alanı Boyutu:**	238x129 mm.

Yazmanın Gerçek Müellifi:	Hüseyin el-İznikî		
Kanaatimizce Eserin Adı:	Enfesü'l-Cevâhir	**Satır Sayısı:**	27
Yazmanın Dili:	Türkçe	**İstinsah Tarihi:**	
Kağıt Türü	Filigranlı	**İstinsah Yeri:**	
Yaprak Sayısı	276	**Mürekkep Rengi:**	Siyah, ayetler kırmızı.
Telif Yeri:		**Müstensih:**	
Telif Tarihi:		**Fiziksel Özellik:**	Sırtı yıpranmış, sonradan bez kaplanmış, kitap ciltten ayrılmış, 1a ve 1b varağı kopmuş, kurt yenikleri var, tamir edilmeli.
Cilt Özellikleri:	Sırtı sonradan bez kaplanmış, desenli gömme şemseli, zencirekli, kahverengi meşin kaplı mukavva cilt.	**Mütercim:**	
Tezhip Özellikleri:	Mavi zemin üzerine yaldızlı serlevvha, ilk varağın cetvelleri yaldızlı, diğer sayfaların cetvelleri kırmızı.	**Cilt Sayısı:**	1. Cilt
Resim:		**Yazım Türü:**	Mensur
Yazmanın Başı:	اعوذ بالله من الشيطان الرجيم اولا بو كتاب عزيزى ابتدا قلدق حقه…	**Derkenar:**	
Yazmanın Sonu:	…اولور صغنورز بز الله تعالى يه بنوك كبى خسراندن كه ابدى اولا تدارکنه امکان اولميه	**Zahriye:**	Mustafa Con kütüphanesi mührü, DTCF Kütüphanesi demirbaş kaydı ve mührü vardır.
Konu:	Kur'ân Bilimleri, Tefsir	**İçerik:**	Eser, Ebu'l-Leys-i es-Semerkandî Tefsîri'nin tercümesidir.
Notlar:	Kütüphane kayıtlarına göre; bu tefsirin bir nüshası Topkapı Sarayı Müzesi kütüphanesinde bulunmaktadır (Karatay (türkçe) C.II, s.365). Burada "eserin müellifi belli değildir" kaydı düşülmüştür. Kütüphane görevlileri, İ.H.Ertaylan'ın Ahmed-i Dâî adlı çalışmasında Ahmed-i Dâ'î'nin Ebu'l-leys Tefsiri tercümesine ait verilen ilk sayfanın ellerinde bulunan yazma ile karşılaştırılmasından tercümenin Ahmed-i Dâ'î'ye ait olduğu		

	kanaatine varmışlardır. Ancak bu eser, bizim diğer nüshalarla yaptığımız karşılaştırmalar sonucu ve "dâ'î" mahlasıyla ilgili kanaatlerimizi belirttiğimiz bölümde de izah ettiğimiz üzere Mûsâ bin Hacı Hüseyin el-İznikî'ye aittir. Eserin 275b varağında ferağ kaydı yer almaktadır.

Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Yazma Eser Bölümünde yer alan bir başka eser ise Mustafa Con B 56 numarada kayıtlıdır. Kütüphane kayıtlarında eserin adı ve kime ait olduğu tespit edilemediği yazmaktadır. Ancak incelemelerimiz sonucu Meryem suresinden başlayıp Kur'an'ın son suresi Nas suresiyle tamamlanan bu eserin Enfesü'l-Cevâhir'in bir nüshası olduğu kanaatine vardır. Özellikle Konya İzzet Koyunoğlu Kütüphanesi 11422 numarada kayıtlı Enfesü'l-Cevâhir'in Meryem suresinden başlayıp Nas suresinin sonuna kadar devam eden bölümlerinden yaptığımız karşılaştırmalar sonucu bu kanaatimiz kuvvetlendi. Aşağıda kütüphane kayıtlarındaki bilgileri ayniyle sunuyoruz.

[Tefsîr] ??????

Koleksiyon: Mustafa Con B 56

Konu No : 297.1227

Genel Bilgiler					
Yazar Adı	:				
Yazar Adı (Arap Harfli)					
Özellikler					
Yazmanın Dili	: Türkçe	**Yazı Türü**	: harekeli nesih	**Kağıt Boyutu**	: 303x198 mm.
Kağıt Türü	:	**Yazı Alanı Boyutu**	: 217x130	**Satır Sayısı**	: 17
Yaprak Sayısı	: 277	**İstinsah Yeri**	:	**İstinsah Tarihi**	: 0
Telif Yeri	:	**Mürekkep Rengi**	: Siyah, ayetler ve sure adları kırmızı.		
Telif Tarihi	: 958	**Müstensih**	:		
Cilt Özellikleri	: Altın yaldız salbek gömme şemseli, zencirekleri ve köşebentleri kaybolmuş, sertaplı, miklepli siyah meşin kaplı				

	mukavva cilt.				
Tezhip Özellikleri	: Kırmızı cetveller var.				
Resim	:	**Fiziksel Özellik**	: Tamir edilmelidir.		
Yazmanın Başı					
بسم... کهیعص تنکری کافی کافی درر بنده لرنه ها هادی درر بنده لرنه...					
Yazmanın Sonu					
... شرندن تنکریا سغنماق کرك ۹۵۸					
Diğer Özellikler					
Mutercim	:	**Manzum**	:	**Mensur**	: Evet
Cilt Sayısı	:	**Derkenar**	: Konuyla ilgili açıklamalar vardır.		
Zahriye	: DTCF Kütüphanesi demirbaş mührü, vakıf mührü vardır.				
İçerik	: Tefsir, Meryem suresinden başlamakta, sona kadar gelmektedir.				
Ek Bilgiler	: 277b'de altta ve kenarda kitabın sahibi 'Abdu'r-rahmân b.Tayyîb Efendi'nin adı ve doğum tarihi (H.1019)var, 119'den ve 125b'den sonra bir varak eksiktir. 1b'de 2 ayrı mühür vardır.				
Konu	: Dini-Tefsir				
Kaynakça	:				

- İSTANBUL SÜLEYMANİYE YAZMA ESER KÜTÜPHANESİNDE BULUNAN NÜSHALAR

1-

Genel Bilgiler		**Özellikleri**		**Notlar**
Arşiv Numarası	07 Tekeli 53	Boyut (Dış-İç)	320x190-230x110 mm.	Tam meşin bir cildi vardır. Rumî nefis tezhibli, sure ve ayet başları kırmızı mürekkeple belirlenmiştir. Hacı Osman zade Mehmed Ağanın 1211 (1796/7) tarihli vakfıdır.
Eser Adı	Tefsîr-i Ebû'l-Leys Tercemesi	Yaprak	706	
Yazar Adı		Satır	33	
Müstensih		Yazı Türü	Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	Krem	
Dili	Türkçe			

Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)
İstinsah Yeri	
Bulunduğu Yer	İstanbul Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi
Koleksiyon	Antalya Tekelioğlu İl Halk Kütüphanesi

2- Yazma Bağışlar 6504 numaralı nüsha

3- Ayasofya 86 numaralı nüsha

4- Fatih 160: birinci cilt

5- Fatih 161: ikinci cilt

6- Fatih 162: üçüncü cilt

7- Fatih 163: dördüncü cilt

8- Hasibefendi 33

9- Nuruosmaniye 136

10- Nuruosmaniye 137

11- Nuruosmaniye 138

12- Nuruosmaniye 139

13- Nuruosmaniye 191

14- Saliha Hatun 41

15- Saliha Hatun 42

16- Salisa Hatun 43

17- Saliha Hatun 44

18- Murat Molla Kütüphanesi numara 41, 42 ve 43 numaralar

19- Yahya Efendi 51 numaralı nüsha

20- Yahya Efendi numara 181

- KONYA BÖLGE YAZMA ESERLER KÜTÜPHANESİNDE BULUNAN NÜSHALAR

1-

Genel Bilgiler		**Özellikleri**	**Notlar**
Arşiv Numarası	42 Kon 5812	Boyut (Dış-İç)	TOP.TÜR.YAZ. I/7 TÜYATOK 32/
Eser Adı	Enfesü'l-Cevahir		

Yazar Adı		Yaprak		Uluborlu 411-382 ayetler ve cetveller kırmızı, sırtı ve sertabı siyah meşin miklepli kağıt kaplı şirazeli cilt Fiziksel Tanım: Yk. 312 St. 19 215X160 - 145X73 mm
Müstensih		Satır		
Konu	İslâm	Yazı Türü	Arap-Nesih	
Dili	Türkçe	Kağıt türü	Suyolu filigran	
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	()			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	()			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi			
Koleksiyon	Konya İl Halk Kütüphanesi			

2-

Genel Bilgiler		**Özellikleri**	**Notlar**
Arşiv Numarası	32 Hk 1585	Boyut (Dış-İç)	
Eser Adı	Terceme-i Tefsîru Ebî'l-Leys	Yaprak	
Yazar Adı	Ahmed-i Dâî	Satır	
Müstensih		Yazı Türü	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	
Dili	Türkçe		
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	()		
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)		
İstinsah Yeri			
Bulunduğu Yer	Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi		
Koleksiyon	Isparta İl Halk Kütüphanesi		

3-

Genel Bilgiler		**Özellikleri**	**Notlar**
Arşiv Numarası	32 Hk 1619	Boyut (Dış-İç)	Hakkadan Nasın sonuna kadardır.
Eser Adı	Terceme-i Tefsîru Ebî'l-Leys	Yaprak	
Yazar Adı	Ahmed-i Dâî	Satır	
Müstensih		Yazı Türü	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	
Dili	Türkçe		
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	()		

İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)
İstinsah Yeri	
Bulunduğu Yer	Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi
Koleksiyon	Isparta İl Halk Kütüphanesi

4-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	32 Hk 1648	Boyut (Dış-İç)		Tevbeden, Kasas suresinin sonuna kadardır.
Eser Adı	Terceme-i Tefsîru Ebî'l-Leys	Yaprak		
Yazar Adı	Ahmed-i Dâî	Satır		
Müstensih		Yazı Türü		
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü		
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	()			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi			
Koleksiyon	Isparta İl Halk Kütüphanesi			

5-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	42 Kon 3909	Boyut (Dış-İç)		Serlevha normal tezhipli, cetveller yaldızlı, ayetler kırmızı, şemseli, zencirekli, miklepli cilt sağ kapak düşmüş. Fiziksel Tanım: 230 Yk. 23 St. 306x200-230x130mm Nesih
Eser Adı	Tercüme-i tefsir-i Ebi'l-Leys	Yaprak		
Yazar Adı	Şihab ed-din Ahmed b. Muhammed b. Arabşah	Satır		
Müstensih	Mustafa Ağa	Yazı Türü	Arap-Nesih	
Konu	İslâm	Kağıt türü		
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	()			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	()			
İstinsah Yeri	H.1153			
Bulunduğu Yer	Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi			
Koleksiyon	Konya İl Halk Kütüphanesi			

6-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar

Arşiv Numarası	42 Yu 175	Boyut (Dış-İç)		Tam meşin, şemseli, miklepli, şirazeli Yusufağa - 4686 Tam meşin, şemseli, miklepli, şirazeli Fiziksel Tanım: 115 Yk.15 St.229 Sy.180x130-135x95mm Nesih
Eser Adı	Tefsir-i Cüz' i-Mülk ve Nebi (Tefsir-i Ala el-Leys el-Semerkandi)	Yaprak		
Yazar Adı		Satır		
Müstensih	Hattat:Abdurrahman b.Hacı Muhammed Bedadem zade	Yazı Türü	Arap-Nesih	
Konu	İslâm	Kağıt türü		
Dili				
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	()			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	()			
İstinsah Yeri	H.1199			
Bulunduğu Yer	Konya Karatay Yusufağa Kütüphanesi			
Koleksiyon	Konya Karatay Yusufağa Kütüphanesi			

7-

Genel Bilgiler		**Özellikleri**		**Notlar**
Arşiv Numarası	42 Yu 176	Boyut (Dış-İç)		Fersude kağıt kaplı Sondaki 22 sayfa miklep sayfalara ait yazılardır. Yusufağa - 4996 Fersude kağıt kaplı Fiziksel Tanım: 116 Yk.16 St.232+22 Sy.190x135-150x100 mm Nesih
Eser Adı	Tenzih Şerh-i Ala Muhammed el-Ebu'l-Leys	Yaprak		
Yazar Adı	Mustafa b.Zekeriya b.Aydoğmuş el-Karamani	Satır		
Müstensih		Yazı Türü	Arap-Nesih	
Konu	İslâm	Kağıt türü		
Dili				
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	()			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	()			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Konya Karatay Yusufağa Kütüphanesi			
Koleksiyon	Konya Karatay Yusufağa Kütüphanesi			

8-

Genel Bilgiler		**Özellikleri**		**Notlar**
Arşiv Numarası	32 Ulu 412	Boyut (Dış-İç)	210x145-155x98 mm.	Sure başları ve duracaklar kırmızıdır. Çaharkuşe siyah meşin, deffeleri kâğıt kaplı, kurt yenikli mukavva bir cilt içerisindedir. Enam suresinin 44. ayetinden, Kehf
Eser Adı	Enfesu'l-Cevâhir	Yaprak	409	
Yazar Adı		Satır	15	
Müstensih		Yazı Türü	Nestalik	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt	Taç birleşik	

Dili	Türkçe	türü	harf filigranlı	süresinin 52. ayetinin sonuna kadardır. Diğer nüsha: 32 Ulu. 311 (Fatihadan Al-i İmrân suresinin sonuna kadar.) Top. T. Yaz. n. 365.
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi			
Koleksiyon	Isparta Uluborlu İlçe Halk Kütüphanesi			

9-

Genel Bilgiler		**Özellikleri**	**Notlar**
Arşiv Numarası	32 Ulu 311	Boyut (Dış-İç)	Fatihadan Al-i İmrân suresinin sonuna kadar.
Eser Adı	Enfesu'l-Cevâhir	Yaprak	
Yazar Adı		Satır	
Müstensih		Yazı Türü	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	
Dili	Türkçe		
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	()		
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)		
İstinsah Yeri			
Bulunduğu Yer	Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi		
Koleksiyon	Isparta Uluborlu İlçe Halk Kütüphanesi		

10-

Genel Bilgiler		**Özellikleri**		**Notlar**
Arşiv Numarası	32 Hk 1638	Boyut (Dış-İç)	315x195-205x100 mm.	Söz başları kırmızı, cetveller yaldızlıdır. Serlevha yaldız ve mülevvendir. Salbek şemseli, zencirekli, mıklebi düşük, kahverengi meşin bir cilt içerisindedir. Kehf den Nasin sonuna kadardır. Diğer nüshalar: 32 H. K. 1575 (Fatihadan Enfal süresinin sonuna kadardır.); 32 H. K. 1585; 32 H. K. 1619 (Hakkadan Nasın sonuna kadardır.); 32 H. K. 1648 (Tevbeden, Kasas suresinin sonuna kadardır.); 32 H. K. 1686
Eser Adı	Terceme-i Tefsîru Ebî'l-Leys	Yaprak	401	
Yazar Adı	Ahmed-i Dâî	Satır	33	
Müstensih	Mustafa b. Ahmed	Yazı Türü	Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	Cedid	
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	1217 (1801)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi			
Koleksiyon	Isparta İl Halk			

	Kütüphanesi		(Sonu eksik). TÜYATOK. 10. 241.

11-

Genel Bilgiler		Özellikleri	Notlar
Arşiv Numarası	32 Hk 1575	Boyut (Dış-İç)	Fatihadan Enfal süresinin sonuna kadardır.
Eser Adı	Terceme-i Tefsîru Ebî'l-Leys	Yaprak	
Yazar Adı	Ahmed-i Dâî	Satır	
Müstensih		Yazı Türü	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	
Dili	Türkçe		
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	()		
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)		
İstinsah Yeri			
Bulunduğu Yer	Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi		
Koleksiyon	Isparta İl Halk Kütüphanesi		

12-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	42 Yu 6866	Boyut (Dış-İç)		Baştan noksan Karaman - 177 Fiziksel Tanım: 260 Yk.516 Sy.bb St.295x205-bxbmm Talik ve Nesih
Eser Adı	Tefsir-i Ebi el-Leys	Yaprak		
Yazar Adı	Ebu el-Leys Nasr b.İbrahim es-Semerkandi	Satır		
Müstensih		Yazı Türü	Arap-Talik	
Konu	İslâm	Kağıt türü		
Dili				
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	()			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	()			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Konya Karatay Yusufağa Kütüphanesi			
Koleksiyon	Konya Karatay Yusufağa Kütüphanesi			

13-

Genel Bilgiler		Özellikleri	Notlar
Arşiv Numarası	32 Hk 1686	Boyut (Dış-İç)	
Eser Adı	Terceme-i Tefsîru Ebî'l-Leys	Yaprak	
Yazar Adı	Ahmed-i Dâî	Satır	
Müstensih		Yazı Türü	

Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü
Dili	Türkçe	
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	()	
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)	
İstinsah Yeri		
Bulunduğu Yer	Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi	
Koleksiyon	Isparta İl Halk Kütüphanesi	

- **MANİSA İL HALK KÜTÜPHANESİNDE BULUNAN NÜSHALAR**

1- 45 Hk 4394 => Tercüme-i Tefsiru Ebi'l-Leys

İbn Arabşah, Şihabuddin Ahmed b. Muhammed el-Halebi adına kayıtlı bir eser; ancak eser aslında Ebu Fazıl bin Musa bin Hacı Hüseyin el-İzniki'ye aittir.

2- 45 Hk 169 => Tibyan fî Tefsîri'l-Kur'ân
Yazarı: Debbâg Mehmed b. Hamza Ayntâbî (öl. 1111/1699)

3- 45 Hk 171 => Tefsir-i Kur'an

4- 45 Hk 172 => Tefsir-i Kur'an
45 Hk 172/2

5- 45 Hk 173 => Tefsir-i Kur'an

6- 45 Hk 174 => Tefsir-i Kur'an

7- 45 Hk 175 => Tefsir-i Kur'an

8- 45 Hk 931 => Kur'an-ı Kerim Satıraltı Türkçe Kur'an Tercümesi bir eser.

9- 45 Hk 1137 =>
İkinci mecmuada Tefsir-i Suretü'l-Kadir; dördüncü mecmuada Tefsiru'l-Kur'ani'l-Kerim adlı eserler bulunmaktadır.

10- 45 Hk 3269 => Tesir-i Kur'an

76 yaprak istinsah tarihi H.1140 M. 1726

11- 45 Hk 4377 => Terceme-i Tefsiru Ebi'l-Leys

12- 45 Hk 4394 => Tercüme-i Tefsiru Ebi'l-Leys
İbn Arapşah'a atfediliyor eser.

13- 45 Hk 4409 => Tefsiru Sureti'l-Yasin

14- 45 Hk 4934 => Tercüme-i Tefsiru Ebi'l-Leys
demirbaş: MHK04934

15- Tefsiru'l-Kur'ani'l-Kerim = MHK01137/04 (90b-98a)

16- Tefsir-i Kur'an = MHK03269

17- Tefsir-i Kur'an = MHK00171

18- Tefsir-i Kur'an = MHK00172 ve MHK0172/2

19- Tefsir-i Kur'an = MHK00173

20- Tefsir-i Kur'an = MHK00174

21- Tefsir-i Kur'an = MHK00175

22-

Genel Bilgiler		*Özellikleri*		*Notlar*
Arşiv Numarası	45 Hk 2976/18	Boyut (Dış-İç)	220x164-162x102 mm.	Söz başları ve keşideler kırmızı, sırtı ve sertabı vişne rengi meşin, ebru kaplı mukavva cilt, mıklebli, sertabı yırtık, bazı yaprakları sarı, dört çizelge var, yapraklar lekeli. Fatiha suresinden Bakara suresinin ikinci ayetine kadardır. TÜYATOK. 05/II. 1001 de bu eser başkasına mal edilmiş. 236a da müftü Mahmud Efendinin vakıf kaydı vardır. TOPAYAZ I. 7 ve II. 365 de anonim gösterilmiştir.
Eser Adı	Enfesul-Cevâhir	Yaprak	237b-265b	
Yazar Adı	Ebûl-Fazl Mûsa b. Hüseyin el-İznîkî (öl. 833/1429)	Satır	19	
Müstensih		Yazı Türü	Talik	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	Arma ve üçlü kopça filigranlı	
Dili	Arapça			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Manisa İl Halk Kütüphanesi			
Koleksiyon	Manisa İl Halk Kütüphanesi			
45 Hk 2976 => 237b-265 b arası Enfesü'l-Cevahir (238-267. Pozlar arası)				

23-

Genel Bilgiler		*Özellikleri*		*Notlar*
Arşiv Numarası	45 Hk 4377	Boyut (Dış-İç)	287x205-220x140 mm.	Zencerekli, köşebentli, mıklebli, vişne rengi meşin ciltlidir. K ağıtlat krem rengi, mihrabiye müzehheb ve ilk iki sayfada cetveller müzehhebdir. Söz başları ve keşideler kırmızıdır. Esr Kuranın başından sonuna kadardır. Esma. ll. 480., Os. Mü. ll. 13-14.
Eser Adı	Terceme-i Tefsîru Ebîl-Leys	Yaprak	IV+572	
Yazar Adı	Mûsâ b. Hüseyin İznîkî (öl. 833/1430)	Satır	31	
Müstensih	Ahmed b. Mahmud	Yazı Türü	Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	Filigranlı	
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	1058 (1647)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Manisa İl Halk Kütüphanesi			

Koleksiyon	Manisa İl Halk Kütüphanesi

45 Hk 4394 => Tercüme-i Tefsiru Ebi'l-Leys İbn Arapşah'a atfediliyor eser.

24-

Genel Bilgiler

Arşiv Numarası	45 Hk 4394
Eser Adı	Tercüme-i tefsir-i Ebi'l-leys es-Semerkandi
Yazar Adı	İbn Arabşah, Şihabüddin Ahmed b. Muhammed el-Halebi, 854/1450
Müstensih	
Konu	İslâm
Dili	Türkçe
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)
İstinsah Yeri	
Bulunduğu Yer	Manisa İl Halk Kütüphanesi
Koleksiyon	Manisa İl Halk Kütüphanesi

45 Hk 4408/2- 45 Hk 4408/3 =>Tefsîru Suveri Kısas ve Tefsîru Sûreti'n-Nebe

25-

Genel Bilgiler

Arşiv Numarası	45 Ak Ze 515
Eser Adı	Terceme-i Tefsîru Ebî'l-Leys
Yazar Adı	Şihâb ed-dîn Ahmed b. Muhammed İbn Arabşah ed-Dimaşkî (791-854/1389-1450)
Müstensih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller
Dili	Türkçe
Telif Tarihi Hicri	0 (0)

Özellikleri

Boyut (Dış-İç)	322x193-245x107 mm.
Yaprak	711
Satır	35
Yazı Türü	Nesih
Kağıt türü	Suyolu filigranlı

Notlar

Sırtı ve sertabı bordo meşin, deffeleri şemseli, zencirekli kahverengi meşin kaplı, mıklebli mukavva cilt. Cetveller ve ana metin bölümleri keşideleri kırmızıdır. Başta ve sonda 1200 (1785)

(Miladi)		ve 1212 (1797) tarihli Çili Zeynel b. Hacı Aliye ait vakıf mühürleri vardır. TÜYATOK. 05/II. 1001.
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	1158 (1744)	
İstinsah Yeri		
Bulunduğu Yer	Manisa İl Halk Kütüphanesi	
Koleksiyon	Manisa Akhisar Zeynelzade Koleksiyon	

26-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	45 Ak Ze 752	Boyut (Dış-İç)	180x130-140x90 mm.	Çaharkuşe koyu vişne rengi meşin, üstü yırtılmış aşınmış ebru kağıt kaplı mukavva cilt. Kağıtlar nohud rengi ve rutubet lekeli, söz başları ve keşideler kırmızı. Eser Hüd süresinin başından Kehf süresinin sonuna kadardır. 1 a da Saruhan kadısı Mahmudun mülkiyet kaydile Hacı Mehmedin vakıf kaydı var. Eser içinde Zeynel b. Hacı Alinin vakıf mührü bulunmaktadır. 2 cilt. TÜYATOK 05/II. 976-980 "İA.IV.90; EI.I.137; EIR.I.332; KZ.I.225; MÜFESSİRUN.I.224; ZİRİKLİ VIII 348 (27); MLF.XIII.91; GAS.I.445; FEVAİD.220; KARAMAN.TARİH.134; ML IV.46; KAM.İSL.II.493"
Eser Adı	Tefsîru Ebî'l-Leys	Yaprak	188	
Yazar Adı		Satır	15-21	
Müstensih		Yazı Türü	Arap-Nesih	
Konu	Doğu Hint-Avrupa ve Kelt dilleri	Kağıt türü	Abâdî	
Dili	Arapça			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	883 (1477)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Manisa İl Halk Kütüphanesi			
Koleksiyon	Manisa Akhisar Zeynelzade Koleksiyon			

- **İSTANBUL MİLLET KÜTÜPHANESİNDE BULUNAN NÜSHALAR**

1-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	34 Ae Şeriyye 19	Boyut (Dış-İç)	329x220,250x145 mm.	Kehf Suresinden Sad Suresine kadar Tefsir Sayfalar cetvelli Sırtı ve etrafı meşin, altın salbek şemseli
Eser Adı	Tercüme-i Tefsîr-i Ebi'l-Leys	Yaprak	261	
Yazar Adı		Satır	21	
Müstensih		Yazı Türü	Arap-Nesih	
Konu	İslâm	Kağıt türü		
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 ()			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	935 ()			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	İstanbul Millet Kütüphanesi			
Koleksiyon	Ali Emiri			

	Koleksiyonu

2-

Genel Bilgiler		**Özellikleri**		**Notlar**
Arşiv Numarası	34 Ae Şeriyye 18	Boyut (Dış-İç)	289x190,240x110 mm.	Fatiha Suresinden Enam Suresine kadar Tefsir Sırtı meşin, kağıt kaplı
Eser Adı	Tercüme-i Tefsîr-i Ebi'l-Leys	Yaprak	137	
Yazar Adı		Satır	38	
Müstensih		Yazı Türü	Arap-Nesih	
Konu	İslâm	Kağıt türü		
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 ()			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 ()			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	İstanbul Millet Kütüphanesi			
Koleksiyon	Ali Emiri Koleksiyonu			

- **ANKARA MİLLİ KÜTÜPHANEDE BULUNAN NÜSHALAR**

1-

Genel Bilgiler		***Özellikleri***		***Notlar***
Arşiv Numarası	06 Mil Yz B 470 (a)	Boyut (Dış-İç)	295x210-220x145 mm.	Söz başları, âyetler ve hadisler kırmızı mürekkepli, şirazesi dağınık, şemseli, harap sırtlı, kahverengi meşin kaplı, mukavva bir cilt içerisindedir. Kitab adı 1a'da bir etikete Cevahirül-Anbar diye kaydedilmiştir. Nüshayı incelediğimde temel aldığımız eserden farklı olduğunu
Eser Adı	Enfesu'l-Cevâhir	Yaprak:	326	
Yazar Adı		Satır:	17	
Müstensih		Yazı Türü:	Harekeli Nesih	
Konu	İslam Dini - Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü:	Çapa filigranlı	
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	967 (1559)			

İstinsah Yeri	
Bulunduğu Yer	Milli Kütüphane, Ankara
Koleksiyon	Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu

2-

3-

gördüm. Bakara sûresinin 26. âyetinden Maide sûresinin 120. âyetine kadar olan kısmının tefsiridir. 3. yapraktan sonra ne kadar olduğunu belirleyemediğim, bir miktar eksiklik vardır. Cildin iç yüzünde Mehmed b. el-Hac Ali Ağanın 1137 (1724) tarihli temellük kaydı ve mührü vardır. Kütüphane kayıtlarına göre Abdullah Öztemiz'den satın alınmıştır.

Genel Bilgiler

Arşiv Numarası	06 Mil Yz B 311
Eser Adı	Tefsiru Enfesi'l-Cevahir
Yazar Adı	
Müstensih	
Konu	İslam Dini - Tefsir Tercüme ve Teviller
Dili	Türkçe
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	----------
İstinsah Tarihi	----------

Özellikleri

Boyut (Dış-İç)	298x202 225x140 mm.
Yaprak	1.c. (22)
Satır	23
Yazı Türü	Harekeli Nesih
Kağıt türü	Abadî

Notlar

Eser şirazesi dağınık ciltsiz bir haldedir. Eseri incelediğimizde birinci cilt olarak hazırlandığı anlaşılmaktadır. Tam tefsir olmakla birlikte baş kısmında eksiklikler vardır. Eser 11a'dan başlamaktadır. Eseri incelediğimde anlaşıldığı üzere, Enam suresinde bitmektedir. Ayetler

Hicri (Miladi)	
İstinsah Yeri	------
Bulunduğu Yer	Milli Kütüphane, Ankara
Koleksiyon	Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 675

kırmızı, tercüme kısmı ise siyah mürekkeple yazılımıştır. Eser, uzun zaman tamir görmemiş, yapraklarını rutubet ve leke kaplamıştır. Kütüphane kayıtlarında satın alma olarak geçen eser, Abdullah Öztemiz'den alınmıştır. Eserin bazı yerlerine bu isim kurşun kalemle yazılmıştır.

3-

Genel Bilgiler	
Arşiv Numarası	06 Hk 4680
Eser Adı	Enfesu'l-Cevâhir
Yazar Adı Müstensih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller
Dili	Türkçe
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)
İstinsah Yeri	
Bulunduğu Yer	Milli Kütüphane-Ankara
Koleksiyon	Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi 1454

Özellikleri	
Boyut (Dış-İç)	250x179-186x122 mm.
Yaprak	232
Satır	21
Yazı Türü	Nesih
Kağıt türü	El filigranlı

Notlar

Ayetler kırmızı, salbek şemseli, çok yıpranmış kahverengi meşin mukavva, yaprakları lekeli, ıslanmış sinek pislikli, Kehf suresinin 27. ayetinden Fatır suresinin sonuna kadardır. Top. A. YAZ. I. 7-8 (23 bant nolu eserle başı tutuyor.) Abdulbaki Pektaştan satın alınmıştır.

4-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	06 Hk 3598	Boyut (Dış-İç)	165x100-120x60 mm.	Şemseli, zencirekli, mıklebli, kurt yenikli kahverengi meşin kaplı mukavva cilt. Sayfaları lekeli, sertabı kitap sırtından ayrılmış. Ayetler kırmızı, tefsir siyah mürekkepli. Nebe suresinden, Felak suresinin ikinci ayetine kadardır. Arada Felak ve Nas suresinin yazılı olduğu yapraklar düşüktür.
Eser Adı	Tefsîr-i Ebû'l-Leys Tercemesi	Yaprak	125	
Yazar Adı		Satır	13	
Müstensih	Taşcı Hacı Ali İbn Mehmed	Yazı Türü	Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	Üzüm salkımı filigranlı	
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	1059 (1648)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Milli Kütüphane-Ankara			
Koleksiyon	Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi			
	1404			

5-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	06 Mil Yz A 1102	Boyut (Dış-İç)	230x180 - 165x130 mm.	Sırtı ve kenarları bordo meşin, miklepli, kapakları ebru kağıt kaplı bir cilt içindedir. Eser; Kuran-ı Kerimin tefsiridir. Enam suresinden Nahl suresinin sonuna kadardır. Ayet üzerleri kırmızı çizgili, yapraklar rutubet lekelidir. Satın alma ; Ahmet Şentürk ; 1978
Eser Adı	Terceme-i Tefsîr-i Ebû'l-Leys ; ed-Dâ'î Süleyman Arapkirî	Yaprak	250	
Yazar Adı		Satır	21	
Müstensih		Yazı Türü	Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	Harf filigranlı	
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	1249 (1833)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Milli Kütüphane-Ankara			
Koleksiyon	Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu			
	43			

6-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	50 Ür 33	Boyut (Dış-İç)	215x170-170x105 mm.	Çaharkuşe kahverengi meşin mıklebli ebru kağıt kaplı cilt içerisindedir. Söz başları kırmızıdır. TÜYATOK. 07/III. 2587.
Eser Adı	Tefsîru Ebî'l-Leys Tercemesi	Yaprak	297	
Yazar Adı	Daî Ahmed İbrâhîm	Satır	23	
Müstensih	Mustafa b. Ahmed	Yazı Türü	Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	Üzüm arma filigranlı	
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	1159 (1745)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Milli Kütüphane-Ankara			
Koleksiyon	Nevşehir Ürgüp Tahsin Ağa İlçe Halk Kütüphanesi			
	1843			

7-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	50 Ür 138	Boyut (Dış-İç)	260z175-190x105 mm.	Sırtı meşinkağıt kaplıyaldız salbek şemseli çok harap ve şirazesi dağınık yaprak kenarları rutubetten parçalanmış cilt içerisindedir. Söz başları ve keşideler kırmızıdır. TÜYATOK. 07/I/I. 2587.
Eser Adı	Tefsîru Ebî'l-Leys Tercemesi	Yaprak	49	
Yazar Adı	Daî Ahmed İbrâhîm	Satır	27	
Müstensih		Yazı Türü	Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	üç ay filigranlı	
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Milli Kütüphane-Ankara			
Koleksiyon	Nevşehir Ürgüp Tahsin Ağa İlçe Halk Kütüphanesi			
	1848			

8-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	06 Mil Yz B 829	Boyut (Dış-İç)	285x220 - 240x165 mm.	Sırtı yıpranmış, şemseli, zencerekli, koyu meşin

Eser Adı	Terceme-i Tefsîr-i Ebî'l-Leys	Yaprak	2. c. 254	bir cilt içindedir. Eser; tam tefsirdir. Ayetler kırmızı ile yazılıdır. Enam-İsrâ Sureleri dahil olmak üzere arada kalan sureleri kapsar. Kitab ismi etekden alınmıştır. Satın alma ; Salih Rüştü Taşçı ; 1993
Yazar Adı		Satır	19	
Müstensih		Yazı Türü	Harekeli Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	Birleşik harf filigranlı	
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	878 (1473)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Milli Kütüphane-Ankara			
Koleksiyon	Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu			
	851			

9-

Genel Bilgiler		**Özellikleri**		**Notlar**
Arşiv Numarası	06 Mil Yz B 608	Boyut (Dış-İç)	310x215 - 245x150 mm.	Tezhip: Sure ve âyet başları ile keşideler kırmızıdırŞemseli, zencirekli, sırtı tamir görmüş siyah meşin bir cilt içindedir. Tam tefsir. Eserin ikinci ve son cildi olup, Kehf Suresi, 27. âyetle başlar. (Ib) de fihrist vardır. Satın alma; Levent Kadıoğlu. S.N.. Kaynaklar: TÜYATOK, 07. III-2587a
Eser Adı	Terceme-i Tefsîr-i Ebî'l-Leys	Yaprak	2.c. (341)	
Yazar Adı	Ahmed-i Daî	Satır	30	
Müstensih		Yazı Türü	Nestalik	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	Arma filigranlı	
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	1564 (1971)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Milli Kütüphane-Ankara			
Koleksiyon	Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu			
	775			

- **ÇORUM HASAN PAŞA İL HALK KÜTÜPHANESİNDE BULUNAN NÜSHALAR**

1-

Genel Bilgiler		**Özellikleri**		**Notlar**
Arşiv Numarası	19 Hk 3399	Boyut (Dış-İç)	245x180-190x125 mm.	Eserin 1. cildidir. Kahverengi meşin, üzerine yeşil bez geçirilmiş mıklebli cilt. Baştan İsra
Eser Adı	Tefsîr-i Ebû'l-Leys Tercemesi	Yaprak	260	
Yazar Adı	Ebûl-Leys Nasr b. Muhammed es-Semerkandî (öl. 373-393/983-1003 arası)	Satır	29	

Müstensih	Mahmud b. Göcbeki	Yazı Türü	Nesih Kırması	suresinin sonuna kadardır. Tefsirin ikinci cildi 3400 numaradadır. Keşf I. 441
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	Abadî	
Dili	Arapça			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	772 (1370)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi			
Koleksiyon	Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi			

2-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	19 Hk 3400	Boyut (Dış-İç)	245x175-195x125 mm.	Eserin 2. cildidir. Kahverengi meşin üzerine yeşil bez geçirilmiş mıklebli. Cilt yer yer haşiyeli. Keşf suresinin başından Nas suresinin sonuna kadardır. 1. cildi 3399 numaradadır. Keşf I. 441
Eser Adı	Tefsîr-i Ebû'l-Leys Tercemesi	Yaprak	253	
Yazar Adı	Ebûl-Leys Nasr b. Muhammed es-Semerkandî (öl. 373-393/983-1003 arası)	Satır		
Müstensih		Yazı Türü	Kırma Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	Abadî	
Dili	Arapça			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi			
Koleksiyon	Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi			

3-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	19 Hk 3331/2	Boyut (Dış-İç)	320x210-260x170 mm.	Üzerine fersude bir kağıt geçirilmiş sırtı çok yıpranmış siyah üzeri kahverengi meşin cilt sure başları ve keşideler kırmızı.
Eser Adı	Tefsîru Ebî'l-Leys	Yaprak	53b-167a	
Yazar Adı	Ebûl-Leys Nasr b. Muhammed es-Semerkandî (öl. 373-393/983-1003 arası)	Satır	41	
Müstensih		Yazı Türü	Talik	
Konu	İslâm Dini-Hadis ve hadis ilmi	Kağıt türü	Rutubet lekeli abâdî krem	
Dili	Arapça			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			

İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)
İstinsah Yeri	
Bulunduğu Yer	Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi
Koleksiyon	Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi

-

- **DİYARBAKIR İL HALK KÜTÜPHANESİNDE BULUNAN NÜSHALAR**

1-

Genel Bilgiler		**Özellikleri**		**Notlar**
Arşiv Numarası	21 Hk 1177	Boyut (Dış-İç)	305x190-240x120 mm.	Salbek şemseli, köşebendli, vişnerengi meşin kaplıdır. Sırtı bezle onarılmıştır ve kitap ortadan ikiye ayrılmıştır. Ayetler kırmızı, cetveller yaldızdır. Serlevha ve Meryem suresinin başında yaldız ve mülevven tehzip vardır. Yazar adı 7b sahifesinden alınmıştır. Abdurrahmen paşanın vakıf mührü ve kaydı vardır. Os. Mü. II. 171.
Eser Adı	Terceme-i Ebû'l-Leys	Yaprak	606	
Yazar Adı	Daî Ahmed Efendî	Satır	33	
Müstensih	Mustafa	Yazı Türü	Kırma Talik	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	Birleşik harf filigranlı	
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	1080 (1668)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Diyarbakır İl Halk Kütüphanesi			
Koleksiyon	Diyarbakır İl Halk Kütüphanesi			

-

- **KASTAMONU İL HALK KÜTÜPHANESİNDE BULUNAN NÜSHALAR**

1-

Genel Bilgiler		**Özellikleri**		**Notlar**
Arşiv Numarası	37 Hk 5	Boyut (Dış-İç)	175x110-226x150 mm.	Söz başları kırmızı bazı sözcüklerin üzeri kırmızı çizgili bozulmuş siyah meşin cilt. Zencirekli şemseli. Yasin suresinde başlıyor Nas suresinin tamamıyla bitiyor. 160b-161b arasında (on bab) olarak (Kitab-ı mübarek) başlığı ile sahife yazılmış sonu noksan bir parça var. 1. Bab fi beyan-ı Hüsnü-l Hulk, 2. Bab fi Fazilet-i Tevazu, 3. Bab fi Fazilet-i Hılm, 4. Bab
Eser Adı	Tefsîr-i Ebû'l-Leys Tercemesi	Yaprak	161	
Yazar Adı	Ebûl-Leys Nasr b. Muhammed es-Semerkandî (öl. 373-393/983-1003 arası)	Satır	25	
Müstensih	Muhammed b. Süleyman	Yazı Türü	Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	Esmer abâdî	
Dili	Arapça			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	750 (1349)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Kastamonu İl Halk			

	Kütüphanesi			
Koleksiyon	Kastamonu İl Halk Kütüphanesi			fi Fazilet-i Seha, 5. Bab fi Fazilet-i Fütuvv, 6. Bab fi Fazilet-i Ziyaret, 7. Bab : Fazilet-i Şefkat ve melhamet, 8. Bab : Fazilet-i Sıdk, 9. Bab: Fazilet-i Adl, 10. Bab: Fazilet-i Eyyam-ı Aşura. 1a Ziya iyye medresesinden devren alınmıştır kaydı. Kitap ve müellif adı 160ada son satırlarda var. Ayrıca 1ada Tefsir-i Ebil Leys Cild-i Ahar kaydı var. Top. Ay. C. 1. 446, Keşf. I. 441

2-

Genel Bilgiler		**Özellikleri**		**Notlar**
Arşiv Numarası	37 Hk 3519	Boyut (Dış-İç)	270x190-190x125 mm.	Yıpranmış kahverengi mıklebli, şemseli cilt. Söz başları kırmızı, şirazesi bozuk, formalar dağınık halde. Rumun 28. ayetinden nihayete kadar. Mukabele kaydı.
Eser Adı	Tefsîru'l-Ebû'l-Leys	Yaprak	487	
Yazar Adı	Nâsır ed-dîn Ebûl-Kâsım Muhammed b. Yûsuf es-Semerkandî (öl. 556/1161)	Satır	19	
Müstensih	Davud b. İsa Halebi	Yazı Türü	Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	Abadî	
Dili	Arapça			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	759 (1357)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Kastamonu İl Halk Kütüphanesi			
Koleksiyon	Kastamonu İl Halk Kütüphanesi			

3-

Genel Bilgiler		**Özellikleri**		**Notlar**
Arşiv Numarası	37 Hk 3880	Boyut (Dış-İç)	180x130-120x90 mm.	Bordo mıklebli meşin cilt. Ayet üstleri kırmızı keşideli. Sure-i Mülkden Nas suresinin sonuna kadardır.
Eser Adı	Tefsîr-i Ebû'l-Leys Tercemesi	Yaprak	131	
Yazar Adı	Ebûl-Leys Nasr b. Muhammed es-Semerkandî (öl. 373-393/983-1003 arası)	Satır	13	
Müstensih		Yazı Türü	Medrese Neshi	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	Abadî	

Dili	Arapça
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)
İstinsah Yeri	
Bulunduğu Yer	Kastamonu İl Halk Kütüphanesi
Koleksiyon	Kastamonu İl Halk Kütüphanesi

4-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	37 Hk 2833	Boyut (Dış-İç)	255x160-305x215 mm.	Çaharkuşe meşin soluk ebru cilt. Başlıkları ve aye-i kerime ile diğer metinüstleri kırmızı ve hat keşideli. Ebul-Leys Semerkanînin Fatiha suresinden başlayıp Kehf suresinde biten tefsirinin açık ve güzel bir Türkçe ifadeyle yapılmış tercümesidir. Başta fihrist ve 3b ve 4b kenarlarında kırmızı mürekkepli bir vefk cetveli vardır. Başta Azdavaylı Sadıkoğlu İsmail b. İbrahim Efendinin Kastamonuda Merdeyi Medresesine vakfına dair Şevval 1246 (1830) tarihli kaydı vardır.
Eser Adı	Tefsîr-i Ebû'l-Leys Tercemesi	Yaprak	2+298	
Yazar Adı		Satır	30	
Müstensih	Osman b. Numan	Yazı Türü	Nestalik Kırması	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	Filigranlı	
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Kastamonu İl Halk Kütüphanesi			
Koleksiyon	Kastamonu İl Halk Kütüphanesi			

5-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	37 Hk 2900	Boyut (Dış-İç)	265x175-205x140 mm.	Kahverengi yıpranmış şemseli, mıklebli cild. Asıl metin kırmızıyla yazılı. İlk sayfa cetvelleri ve başlık yaldız. İkinci cilttir. Enamdan Kehefin sonuna kadardır. Kitabın Numaniye Medresesinden geldiği belirtilen bir not vardır.
Eser Adı	Terceme-i Tefsîru Ebî'l-Leys	Yaprak	10-320	
Yazar Adı		Satır	19	
Müstensih		Yazı Türü	Harekeli Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	Abadî	
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Yeri				

Bulunduğu Yer	Kastamonu İl Halk Kütüphanesi
Koleksiyon	Kastamonu İl Halk Kütüphanesi

-

- TRABZON İL HALK KÜTÜPHANESİNDE BULUNAN NÜSHALAR

1-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	61 Hk 482	Boyut (Dış-İç)	270x119 mm.	Sırtı meşin, kapakları kağıt kaplı cilt. Eski No:462
Eser Adı	Terceme-i Ebû'l-Leys	Yaprak	144	
Yazar Adı		Satır	19	
Müstensih		Yazı Türü	Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü		
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	1228 (1812)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Trabzon İl Halk Kütüphanesi			
Koleksiyon	Trabzon İl Halk Kütüphanesi			

- VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ANKARA BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ KÜTÜPHANESİNDE BULUNAN NÜSHALAR

1-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	67 Saf 11	Boyut (Dış-İç)	310x195-225x140 mm.	Yaldızlı salbek şemseli, zencirekli mıklebli, kahverengi deri cilt, yaldız cetveller serlevha XVII. yüzyılı müzehhep, söz başları kırmızı. Fatiha suresinden Kehf suresinin sonuna dek.
Eser Adı	Terceme-i Tefsîru Ebî'l-Leys	Yaprak	431	
Yazar Adı		Satır	29	
Müstensih		Yazı Türü	Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	Çapa filigranlı	
Dili	Arapça			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Vakıflar Genel Müdürlüğü Ankara Bölge Müdürlüğü Kütüphanesi			
Koleksiyon	Safranbolu İzzet Mehmet Paşa Koleksiyonu			

- AMASYA BEYAZIT İL HALK KÜTÜPHANESİNDE BULUNAN NÜSHALAR

1-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	05 Ba 54	Boyut (Dış-İç)	400x270-324x204 mm.	Çaharkuşe siyah meşin, deffeler gri bez, şemse kırmızı meşin ve yaldızlı cilt içindedir. Serlevha laciverdi müzehheb, sure adları ve hadis başlıkları ve cetveller kırmızı mürekkepledir. Sayfa kenarları yer yer haşiyelidir. Sonda iki yaprakta Zikru munzelatul-Kuran adlı risale vardır. Üç ayrı yerde Sultan Bayezid b. Süleyman b. Selime ait vakıf kaydı vardır. Keşf. I. 441.
Eser Adı	Terceme-i Tefsîru Ebî'l-Leys	Yaprak	377	
Yazar Adı	Şihâb ed-dîn Ahmed b. Muhammed b. Arabşâh (öl. 854/1450)	Satır	39	
Müstensih	Mustafa b. Hasan	Yazı Türü	Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	Suyolu filigranlı	
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	961 (1553)			
İstinsah Yeri	Kahire			
Bulunduğu Yer	Amasya Beyazıt İl Halk Kütüphanesi			
Koleksiyon	Amasya Beyazıt İl Halk Kütüphanesi			

2-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	05 Ba 58	Boyut (Dış-İç)	208x141-150x96 mm.	Çaharkuşe kahverengi meşin, mıklebli, fıstıkî kâğıt kaplı cilt içindedir. Nebe cüzünü ihtiva etmektedir. Abdüllatif Kütüphane-i Cedidinin 1158, Fetvacı Mehmed Efendinin 1223 tarihli vakıf mührü ve kayıtları vardır.
Eser Adı	Tefsîru Ebî'l-Leys	Yaprak	99	
Yazar Adı	Ebûl-Leys Nasr b. Muhammed es-Semerkandî (öl. 373-393/983-1003 arası)	Satır	13	
Müstensih	Mustafa b. Molla Bekir	Yazı Türü	Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	Üzüm salkımı filigranlı	
Dili	Arapça			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	1141 (1727)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Amasya Beyazıt İl Halk Kütüphanesi			
Koleksiyon	Amasya Beyazıt İl Halk Kütüphanesi			

- KÜTAHYA VAHİDPAŞA İL HALK KÜTÜPHANESİNDE BULUNAN NÜSHALAR

1-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	43 Va 1850	Boyut (Dış-İç)	220x135-290x200 mm.	Söz başları kırmızı, zencirekli mıklebli kırmızı meşin. Yasin suresinden Kuranın sonuna kadar. Molla Bey kitaplarından. Keşf. CI. 441
Eser Adı	Terceme-i Tefsîru Ebî'l-Leys			
Yazar Adı	Ebûl-Leys Nasr b. Muhammed es-Semerkandî (öl. 373-393/983-1003 arası)	Yaprak	372	
		Satır	21	
Müstensih		Yazı Türü	Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü	Abadî	
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	971 (1563)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Kütahya Vahidpaşa İl Halk Kütüphanesi			
Koleksiyon	Kütahya Vahitpaşa İl Halk Kütüphanesi			

- KÜTAHYA TAVŞANLI ZEYTİNOĞLU İLÇE HALK KÜTÜPHANESİNDE BULUNAN NÜSHALAR

1-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	43 Ze 16	Boyut (Dış-İç)		Tefsir
Eser Adı	Tercüme-i Tefsir-i Ebü'l-Leys	Yaprak	342	
Yazar Adı		Satır		
Müstensih	Bakkalzade Mehmed b. Receb	Yazı Türü	Arap	
		Kağıt türü		
Konu	İslâm			
Dili	Arapça			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	1047 (0)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Zeytinoğlu İlçe Halk Kütüphanesi			
Koleksiyon	Zeytinoğlu Koleksiyonu			

2-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	43 Ze 18	Boyut (Dış-İç)		Tefsir
Eser Adı	Tefsir-i Ebü'l-Leys	Yaprak	424	
Yazar Adı		Satır		
Müstensih		Yazı Türü	Arap	
Konu	İslâm	Kağıt türü		
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Zeytinoğlu İlçe Halk Kütüphanesi			
Koleksiyon	Zeytinoğlu Koleksiyonu			

3-

Genel Bilgiler		Özellikleri		Notlar
Arşiv Numarası	43 Ze 19	Boyut (Dış-İç)		Tefsir
Eser Adı	Tefsir-i Tefsir-i Ebü'l-Leys	Yaprak	355	
Yazar Adı		Satır		
Müstensih	Mehmed Emin Üsküdari	Yazı Türü	Arap	
Konu	İslâm	Kağıt türü		
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	1200 (0)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	Zeytinoğlu İlçe Halk Kütüphanesi			
Koleksiyon	Zeytinoğlu Koleksiyonu			

- **BEYAZID DEVLET KÜTÜPHANESİNDE BULUNANLAR**

1- Beyazıt Kütüphanesi,

Beyazıd 290 numaralı Nüsha: Tarcama-i Tafsir-i Abi'l-Layth

2- Beyazıt Kütüphanesi,

Beyazıd 304 numaralı nüsha

3- Beyazıd Devlet Kütüphanesi,
Beyazıd 303 numaralı nüsha

4- Beyazıd Devlet Kütüphanesi,
Veliyyüddin Efendi 3549 numaralı nüsha
Veliyyüddin Efendi 3550 numaralı nüsha
Veliyyüddin Efendi 3551 numaralı nüsha

5- Veliyuddin Efendi Kütüphanesi numara 75

- **HÜSEYİN KOCABAŞ TÜRKÇE YAZMALARI KİTAPLIĞINDA BULUNAN NÜSHALAR**

1-

Genel Bilgiler		***Özellikleri***		***Notlar***
Arşiv Numarası	S.H.M.H.K.Yaz.	Boyut (Dış-İç)	170x125-145x95 mm.	
Eser Adı	Terceme-i Tefsîr-i Ebûl-Leys	Yaprak	256	
Yazar Adı	Mûsâ b. Hüseyin İznikî (öl. 833/1429-30)	Satır	17	
Müstensih		Yazı Türü	Harekeli Nesih	
Konu	İslâm Dini-Tefsir Tercüme ve Teviller	Kağıt türü		
Dili	Türkçe			
Telif Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi)	0 (0)			
İstinsah Yeri				
Bulunduğu Yer	İstanbul			
Koleksiyon	Hüseyin Kocabaş Kitaplığı Türkçe Yazmaları			

- **MANİSA İL HALK KÜTÜPHANESİ'NDE YER ALAN NÜSHALAR**

1- 45 AK ZE 515 => Terceme-i Tefsiru Ebi'l-Leys

Şihab ed-din Ahmed bin Muhammed bin Mustafa İbn Arapşah ed-Dimeşki adına atfediliyor. (Ancak eser aslında Ebu Fazıl bin Musa bin Hacı Hüseyin el-İzniki'ye aittir.)

Manisa İl Halk Kütüphanesi

Manisa Akhisar Zeynelzade Koleksiyon

2- 45 Hk 4394 => Tercüme-i Tefsiru Ebi'l-Leys

İbn Arabşah, Şihabuddin Ahmed b. Muhammed el-Halebi adına kayıtlı bir eser; ancak eser aslında Ebu Fazıl bin Musa bin Hacı Hüseyin el-İzniki'ye aittir.

3- 45 Hk 171 => Tefsir-i Kur'an

4- 45 Hk 172 => Tefsir-i Kur'an 45 Hk 172/2

5- 45 Hk 173 => Tefsir-i Kur'an

6- 45 Hk 174 => Tefsir-i Kur'an

7- 45 Hk 175 => Tefsir-i Kur'an

8- 45 Hk 1137 =>

İkinci mecmuada Tefsir-i Suretü'l-Kadir; dördüncü mecmuada Tefsiru'l-Kur'ani'l-Kerim adlı eserler bulunmaktadır.

9- 45 Hk 2976 => 237b-265 b arası Enfesü'l-Cevahir (238-267. Pozlar arası)

10- 45 Hk 3269 => Tesir-i Kur'an

76 yaprak istinsah tarihi H.1140 M. 1726

11- 45 Hk 4377 => Terceme-i Tefsiru Ebi'l-Leys

12- 45 Hk 4394 => Tercüme-i Tefsiru Ebi'l-Leys

İbn Arapşah'a atfediliyor eser.

13- 45 Hk 4409 => Tefsiru Sureti'l-Yasin

14- 45 Hk 4934 => Tercüme-i Tefsiru Ebi'l-Leys

demirbaş: MHK04934

Aşağıda Yer Alan Eserler Manisa İl Halk Kütüphanesi'nde Yer Almaktadır. Demirbaş Numaraları ve Eser İsimleri Verilmiştir:

15- Tefsiru'l-Kur'ani'l-Kerim =

MHK01137/04 (90b-98a)

16- Tefsir-i Kur'an = MHK03269

17- Tıbyan Fî Tefsiri'l-Kur'an = MHK00169

18- Tefsir-i Kur'an = MHK00171

19- Tefsir-i Kur'an = MHK00172 ve MHK0172/2

20- Tefsir-i Kur'an = MHK00173

21- Tefsir-i Kur'an = MHK00174

22- Tefsir-i Kur'an = MHK00175

- **ALİ EMİRİ MİLLET KÜTÜPHANESİNDE YER ALAN TERCÜME-İ TEFSİR-İ EBİ'L-LEYS NÜSHALARI**

23- 34 Ae Şeriyye 18 => Tercüme-i Tefsir-i Ebi'l-Leys

Fatiha suresinden En'am Suresine kadar.

İstanbul Millet Kütüphanesi Ali Emiri Koleksiyonu

24- 34 Ae Şeriyye 19 = > Tercüme-i Tefsir-i Ebi'l-Leys

Kehf Suresinden Sad Suresine kadar.

İstanbul Millet Kütüphanesi Ali Emiri Koleksiyonu

- **SÜLEYMANİYEDE BULUNAN NÜSHALAR (E.C) => EBU'L-LEYS TERCÜMESİ**

25- Ayasofya 147 numaralı nüsha

26- Fatih 631 numaralı nüsha

27- Hacı Mahmud Efendi 51 numaralı nüsha

28- Yazma Bağışlar 6504 numaralı nüsha

29- Ayasofya 86 numaralı nüsha

30- Ayasofya 147 numaralı nüsha

31- Beyazıd 290: Ebu'l-Leys: Arapşah'a atfediliyor.

32- Beyazıd 303: numaralı nüsha

33- Fatih 160: birinci cilt

34- Fatih 161: ikinci cilt

35- Fatih 162: üçüncü cilt

36- Fatih 163: dördüncü cilt

37- Hacı Mahmud Efendi 51

38- Hasibefendi 33

39- Mihrişah Sultan 9

40- Nuruosmaniye 136

41- Nuruosmaniye 137

42- Saliha Hatun 41

43- Saliha Hatun 42

44- Salisa Hatun 43

45- Saliha Hatun 44

46- 07 Tekeli 53

İstanbul Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi

Antalya Tekelioğlu İl Halk Kütüphanesi

47- Murat Molla Kütüphanesi numara 41, 42 ve 43 numaralar

48- Topkapı Saray Müzesi Revan Odası Kütüphanesi 118 ve 119 numaralı nüsha

49- Yahya Efendi Kütüphanesi'nde 51 numaralı nüsha

50- Veliyuddin Efendi Kütüphanesi numara 75

51- Yahya Efendi Kütüphanesi numara 181

52- Beyazıt Kütüphanesi 290 numaralı Nüsha: Tarcama-i Tafsir-i Abi'l-Layth

53- Beyazıt Kütüphanesi 304 numaralı nüsha

54- Umumi Kütüphane 304 numaralı nüsha

55- 43 Ze 16 => Tercüme-i Tefsir-i Ebü'l-Leys

Zeytinoğlu İlçe Halk Kütüphanesi

Zeytinoğlu Koleksiyonu

56- 05 Ba 54=> Terceme-i Tefsiru Ebi'l-Leys

57- İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY, nr. 8248 (manzum mukaddimeli)

- **TOPKAPI SARAYI MÜZESİ YAZMA ESERLER KÜTÜPHANESİ**

Enfasü'l-Cevahir:

· TSMK H.21 (670 poz)

· TSMK B.42 (385 poz)

· TSMK R.187 (319 poz)

· TSMK H.S.53 (TSMK H.S. 326'dan aktarılmıştır) (490 poz)

Terceme-i Tefsir-i Ebü'l-Leys:

· TSMK R.118 (488 poz)

· TSMK R.119 (230 poz)

· TSMK K.561 (306 poz) (Tefsiri'l-Lübâb Tercümesidir.)

- **SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ'NDEN TAMAMI TEMİN EDİLEN YAZMALAR**

1- Tercüme-i Tefsir-i Ebu'l-Leys (İlgili nüsha ve ciltleri)
Şehid Ali Paşa, nr. 2880

2- Şehid Ali Paşa, nr. 2881

3- Şehid Ali Paşa, nr. 2882

4- Ayasofya 292

5- Ayasofya 293

6- Ayasofya 294

7- Tercüme-i Tefsir-i Ebi'l-Leys es-Semerkandî (İlgili nüsha ve ciltleri)
Düğümlü Baba, nr. 8
8- Fatih 5315
9- Fatih 164
10- Fatih 165
11- Fatih 166
12- Hasan Hüsnü Paşa 98
13- Hacı Mahmud Efendi 50
14- Hacı Mahmud Efendi 51
15- Hacı Mahmud Efendi 52
16- Hacı Mahmud Efendi 53
17- Hacı Mahmud Efendi 54
18- Hacı Mahmud Efendi 55
19- Hacı Mahmud Efendi 62
20- Hacı Mahmud Efendi 63
21- Hacı Mahmud Efendi 64
22- Hacı Mahmud Efendi 68
23- Hacı Mahmud Efendi 110
24- Hacı Mahmud Efendi 111
25- Tercüme-i Tefsir-i Ebu'l-Leys es-Semerkandî=> İbn-i Arabşah'a atıf (İlgili nüsha ve ciltleri)
Hamidiye 52
26- Hamidiye 53
27- Hamidiye 54
28- Hamidiye 55
29- İbrahim Efendi 128
30- İbrahim Efendi 129
31- İbrahim Efendi 131
32- Laleli 104
33- Nuri Arlases 5
34- Nuri Arlasez 63
35- Tercüme-i Tefsir-i Ebi'l-Ley's-Semerkandî (İlgili nüsha ve ciltleri)
Saliha Hatun 49
36- Serez 79
37- Serez 80
38- Serez 81
39- Serez 82
40- Yozgat 15
41- Tercüme-i Tefsir-i Ebu'l-Leys (İlgili Nüsha ve Ciltleri)
Hacı Selim Ağa 44
42- Hacı Selim Ağa 45
43- Hacı Selim Ağa 46
44- Kemankeş 20
45- Kemankeş 35
46- Hüdai Efendi 72 (Tercüme-i Tefsirü'l-Kuran'il Kerim/ es-Semerkandi, İlgili Nüsha ve ciltleri)
47- Nuruosmaniye 140
48- Nuruosmaniye 141
49- Nuruosmaniye 142
50- Nuruosmaniye 143
51- Nuruosmaniye 4956
Nuruosmaniye 4956- 003
52- Yazma Bağışlar 4632
53- Yazma Bağışlar 4644
54- Yazma Bağışlar 4645
55- Yazma Bağışlar 4739
56- Yazma Bağışlar 3737
57- Yazma Bağışlar 3823

58- Lübâbi'l-Tefâsir (İlgili nüsha ve ciltleri)
Nurbanu Sultan 28
59- Nurbanu Sultan 29
60- Tercüme-i Tefsir-i Ebu'l-Leys Saliha Hatun 49
61- Saliha Hatun 50
62- Saliha Hatun 51
63- Saliha Hatun 52
64- Çelebi Abdullah 15
65- Çelebi Abdullah 16
66- DAMAD İbrahim 76
67- Muammer Ülker 83
68- Muammer Ülker 84
69- Mehmed Ağa Camii 149
70- Yahya Efendi 51
71- Yahya Efendi 181
72- Hacı Mahmud Efendi 472
73- Hacı Mahmud Efendi 305
74- Hacı Mahmud Efendi 427
75- Hacı Mahmud Efendi 3326
76- Fatih 283
77- M. Halid Efendi 479
78- Yozgat 34
79- Kılıç Ali Paşa 78
80- Esad Efendi 171
81- Esad Efendi 172
82- Ayasofya 191
83- Düğümlü Baba 491

- **BEYAZIT DEVLET KÜTÜPHANESİ'NDEN TAMAMI TEMİN EDİLEN YAZMALAR**

1- Tefsir-i Ebu'l-Leys Tercümesi (İlgili nüsha ve ciltleri)
Veliyüddin Efendi 73
2- Veliyüddin Efendi 74
3- Veliyüddin Efendi 75
4- Veliyüddin Efendi 76
5- Tefsir-i Ebu'l-Leys'den Bazı Surelerin Tercümesi (İlgili Nüsha ve ciltleri)
Beyazıd 8617
6- Tefsiru'l-Kur'an-ı Kerîm Tercümesi
Beyazıd 8276
7- Beyazıd 304
8- Beyazıd 200

3. TEFSİRİ'L-LÜBÂB ESERİNİN BİR BAŞKA MÜELLİF TARAFINDAN ÇEVİRİSİ

Araştırmalarımız sonucunda Hâzin Tefsiri'nin tercümesini Musa bin Hacı Hüseyin el-İznikî'den başka Ebu't-Tevfik eş-Şeyh İbrahim isimli bir şahsın da tercüme ettiğini tespit ettik. Söz konusu eser, Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi Yazma Bağışlar bölümünde yer alan eser iki ciltlik bir eserdir. Birinci cilt Yazma Bağışlar 3163 numarada, ikinci cilt ise Yazma Bağışlar 3164 numarada kayıtlıdır. Eserin üçüncü ciltten sonra devam ettiği anlaşılmaktadır, ancak üçüncü cilde rastlayamadık. Eserin, Yazma Bağışlar 3163 numaradaki birinci cildindeki ferağ kaydına göre Ebu't-Tevfik eş-Şeyh İbrahim efendi Samânizâde'nin[237] oğludur.

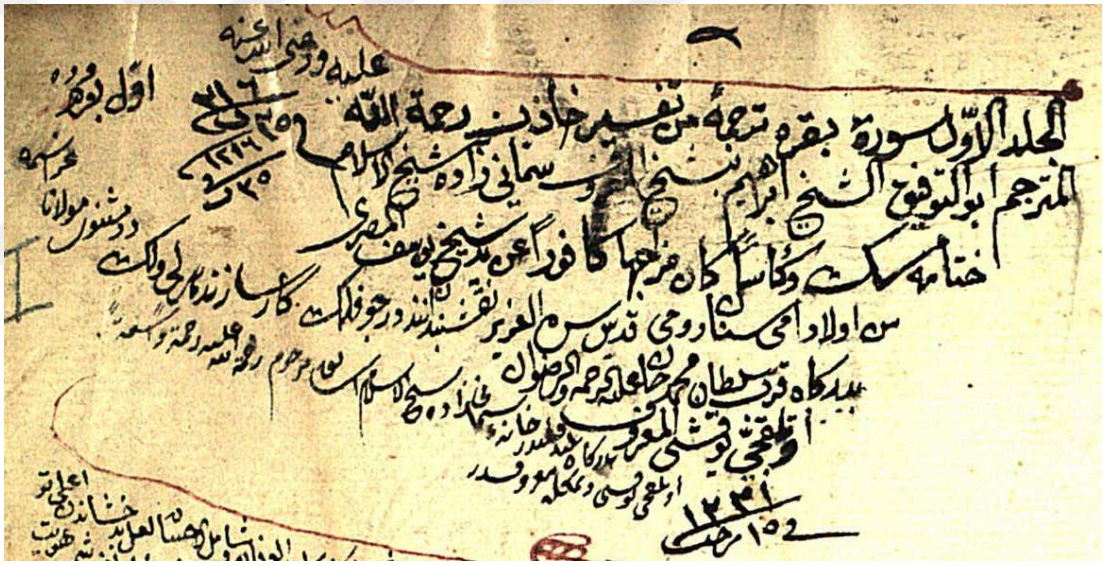

el-cildü'l-evvel, sūreti Baḳara tercümeti min Tefsīr-i Ḫāzin raḥmetu'l-lāhi ʿaleyh ve raḍıya'l-lāhu ʿanh. el-mütercim Ebu'l-Tevfīḳ eş-Şeyḫ İbrāhīm bin (?) şeyḫ, el-maʿrūf Semānizāde şeyḫü'l-islām ḫitāmuhu misk ve "keʾsin kāne mizācuhā kāfūran"[238] an yedi Şeyḫ Yūsuf el-Mışrī min evlādi Ümmī Sinān rūḥī ḳaddese sırra'l-ʿazīz (Nekşbendānend der cevv-i felek. Kārsāzānend behr-i lī ve lek). Bedrgāh Otluḳcı Yoḳuşı (Otlukçu Yokuşu) el-maʿrūf, ḳurb-ı Sulṭān Mehmed Ḫān ʿaleyhi'r-raḥmeti

[237] Samânizâde'nin hayatı hakkında bkz.: Tahsin Özcan, Ömer Hulûsi Efendi, Sâmânizâde, İslam Ansiklopedisi, yıl: 2007, cilt: 34, s. 72-73.

[238] Kur'ân, (İnsân) 76/5: Şüphesiz iyiler kafur katılmış bir tastan içerler.
"… kafur katılmış bir tastan …"

ve'r-rıḍvān, fī sene 15 Receb 1221 (Otluḳcı Yoḳuşı dimekle maʿrūfdur, bedrgāh-ı bülend ḳalenderḫāne-i Semānizāde şeyḫü'l-islām-ı sābıḳ merḥūm raḥmetu'l-lāhi ʿaleyhi raḥmete vāsiʿate).[239]

الجلد الأول سورة بقرة ترجمة من تفسير خازن رحمة الله عليه ورضي الله عنه
المترجم أبو التوفيق الشيخ ابراهيم بن؟ شيخ المعروف سماني زاده شيخ الإسلام
ختامه مسك وكأس كان مزاجها كافورا عن يد شيخ يوسف المصري
من أولاد أمي سنان روحي قدس سره العزيز (**نقشبندانند در جو فلك/كار سازانند بهر لي ولك. در مثنوي مولانا عز اسمه**)
بدركاه أوتلقجي يوقشي المعروف قرب سلطان محمد خان عليه الرحمة والرضوان
في سنة 1221/ 15 رجب (**اوتلقجي يوقشي ديمكله معروفدر بدركاه بلند قلندر خانهء سماني زاده شيخ الاسلام سابق مرحوم رحمة الله عليه رحمة واسعة.**

Bu eser, Hâzin tefsiri tercümesi adıyla tesbit edildiğinden kütüphane kayıtlarında müellif olarak Musa bin Hacı Hüseyin el-İzniki kaydedilmiştir. Eseri incelediğimizde bu bilginin yanlışlığını kolaylıkla tesbit edebilmekteyiz. Eserin istinsahı Mısırlı Yusuf adında, Nakşibendi tarikatına mensup ve Ümmi Sinan koluna müntesib ihlaslı bir kişi tarafından yapılmıştır. Eserin içeriğine baktığımızda Mısırlı Yusuf'un da ilmi bakımdan oldukça ileri seviyede bir kişi olduğunu görmekteyiz. Kaynaklara baktığımızda Samânizâde'nin Hâzin tefsirini tercüme ettiği bilgisine rastlayamıyoruz. Ancak eserin ferağ kaydından anladığımıza göre "Şeyhülislam Semânizâde diye bilinen şeyhin oğlu Ebu't-Tevfik Şeyh İbrahim" adında bir müellif tarafından tercüme edildiği anlaşılmaktadır.

Eser iki ciltten oluşmaktadır, ancak eserin üçüncü cildinin olduğu ikinci cildin sonunda belirtilmiştir. Üçüncü cildi araştırmalarımız sonucu temin edemedik, fakat üçüncü cildin Nahl suresinden başladığı belirtilmektedir. Birinci cildin başında esere 25 Ramazan (Cuma) 1216 (m. 29 Ocak 1802) tarihinde başlandığı ve 15 Receb 1221 (m. 28 Eylül 1806) tarihinde bitirildiği belirtilmektedir. Birinci cilt besmelenin faziletinden sonra Bakara suresinden Aʿraf suresine kadar, ikinci cilt Aʿraf

[239] Arapça ibarelerin okunmasında yardımcı olan Prof. Dr. Hüseyin Yazıcı'ya teşekkürlerimi sunarım.

suresinden İsra suresinin sonuna kadardır. İkini cildin sonunda üçüncü cildin Nahl suresinden başladığı belirtilmektedir.

Birinci cildin 1b'den 2a'nın 9. satırında esere besmele ile başlayıncaya kadar, müstensih tarafından eserin nasıl meydana getirildiği ve kim tarafından te'lif edildiği anlatılmaktadır. Daha sonra besmele ile esere başlanmakta, Allâh'a hamd ve şükürden sonra eserden bahsedilmektedir. Müellif, kendisinden önce nice alimlerin ilimlerinin derecesine göre nice eserler yazdığını, nice tefsirler yazıldığını ve her birinin hayırla yad edilip arkalarından dualar okunduğunu gördüğünü dile getirdikten sonra kendisinin de Allah'ın rızasına ermek ve okuyanların hidayetine vesile olup dualarına kavuşmak ümidiyle bu eseri yazdığını dile getirir. Eserde bazı hususlarda karışıklılar tesbit ettik. Özellikle müellif konusunda şüpheye düşürücü bazı ifadeler yer almaktadır. Ayrıca eserin müelliyle ilgili şu kısımlar da bize bilgi vermektedir; 2a'nın 16. satırında şu ibare yer almaktadır:

[2a] … (16) … "İmdi, bu ʿabd-i mücrim pür-taḳṣīr ṭālib-i ʿafv-i ruye'l-laṭīf(17)'l-ḫabīr. Meyān-ı dehr-i dūnde eşḳāl-i ẕenūbāt ile müsīr. Aṣām bi-nihāye ile ṭulū olan ḥaḳīr. Aʿnī dervīş Yūsuf el-Ḫalvetī eş-Şeyḫ Ebu't-Tevfīḳ İbrāhīm Naḳşibendī (18) faḳīrān. Faḳr ki imām-ı ʿulūmu'l-luġa, kemālāt-ı ʿulūmda mubālaġa ile olan müceddi'd-dīn ḥażretinin bī-naẓīr olan Ḳāmus-ı Muḥīṭ-i Oḳyanus (19) nām kitābınuñ tercüme itmesinden ve taḥrīr itmemizden ḫalāṣ olduḳda ḳudret-i ḳadīr ile and-ı ḥarīrī raḥmetu'l-lāh ḥażretinüñ daḫı aʿlā (20) maḳāmātını lisānı Türkī ile taʿbīr itdükden ṣoñra teʾlīfden ḫālī az müddet ḳaṣīr ḳılındı idi ki günlerde bir gün gözimüze irdi (21) taḳrīr, ʿUlūme'l-imāme'l-ālime'l-kāmil, Ḫażreti eş-şeyḫ el-fāżıl ve'l-ʿāmil esrār-ı ḳurʾān'uñ içün rümūzāt-ı rāzin şeyhü'l-islām ve'l-müslimīn. Ḫāzin (22) ḳaddesa'l-lāhu rūḥa ve nūr-ı bi-nūr ʿilme żariḥa ḥażretinüñ *Lübābü't-tevīl fī meʿāni't-tenzīl* nām tefsīrine göñül meyl etdi ki anı daḫı (23) lisān-ı Türkī teʾvīl taʿbīr itmege. Lākin maʿīşet derdinde yedimiz ḳaṣīr olduġundan teʾlīfe cürʾet itmede olundı teʾḫīr. (24) Zīrā cemīʿ işġāl-i dünyevīden ḳalb ḫālī olup ancaḳ ol ola tefekkīr ki murād u maḳṣūdı. Ancaḳ ʿāṣıl iflası[240] anuñ ile teysīr (25) olur. Ol demde cānib-i Ḥaḳḳ'a teveccüh idüp derūnda ol nār-ı eşġāl olmadan saʿīr, gendi elṭāf-ı kereminden iḥsān (26) ire, bir baḫīr ki ol ḥāl anuñ iʿānet[241] müsādesi ile ḥuṣūle gele, dir-iken irişüp elṭāf-ı kerem, taḳdīr-i emr'i Mıṣır'dan (27) merḥūm ve maġfūr emīre'l-

[240] iflas: sıyrılıf kurtulma.
[241] iʿāne(t): Yardım. İmdat. Yardım için istenen, toplanan şey.

livā[242] Mehmed Beyin raḥmetu'l-lāh ḥażretinin çerāġ-ı ʿaẓāmlarından bize tesḫīr[243] ettigi emīre'l-livā Muṣṭafa (28) Beyin kebīr-i ḫüdā müteʿāl[244]-i devlet-i saʿādetin dāʾim eyleye tā āl-i yevm-i ʿasīr. Ve ol günde ide ḥisābın daḫı yesīr, cennet-i ʿadnin (29) aña mesken eyleye bi-ḥaḳḳı basīre'n-nedāyir, bizlere ziyādesi ile iʿānet eyleye muʿīn, öldüḳde. Ol bedende tīz tefsīri taḥrīr-i teʾlīfe (30) sāʿad-i ẕeyli teşmīr itdük bi-ḥamdi'l-lāhi'l-mülki'l-ḳadīr. Dördünci senede tekmīli müyesser oldı. İmdi dergāh-ı ʿizzet-i müteʿāl ve (31) pādişāh-ı lā-yezāldan bu mücrim pür-ḳuṣūr ḳulınuñ dilegi oldur ki ḳademmi ṣırāṭ-ı muśtaḳīmden zāʾil itmeyüp raḥmeti ile maġfiret (32) eyleyüp ḥabībi resūl-i ekrem ṣalla'l-lāhu ʿaleyhi vesellem ḥażretinüñ şefāʿatinden maḥrūm eylemeye ve dilimi ḫaṭā-i ẕemīmden ıraġ (33) idüp sehv ile olan noḳṣānımı ḳabūle ḳarīn eyleye. Ve daḫı bu tefsīrimi kāfe-i eṣām[245] meyanında ḳabūli ile meşhūr olmaḳ (34) üzere cümleʾi aña raġbet eyleye. Ve daḫı baʿżı buḫlā[246] kişiler eline düşüp ḥabs idüp ṭāliblerinden intifāʿ[247] görmeden memnūʿ (35) eylemeye. Ve daḫı kim ki görüp oḳudup ve yazdırup enāma[248] menfeʿat göstermek dileseler āḫir-i nefsde īmān-ı kāmil ile ḫatm eyleye.

Bu eserde başlangıçta eserin nasıl olduğu ayrıntılı olarak anlatılıyor. Beyzavi tefsirinin kısaltması olan Hazin tefsirinin özelliklerinden ve Beyzavi tefsirinin özelliklerinden ayrıntılı olarak bahsediyor. Sonra kendisinin tercüme tekniğinden de bahsediyor. Daha sonra euzubesmelenin faziletlerini, şeytanın şerrinden ve vesvesesinden Allah'a sığınmak gerektiğini anlatıyor. İstiazeden bahsediyor. Besmele ile ilgili ulemanın görüşlerine ve onlara verdiği cevaplara bu bölümde rastlıyoruz. Ayrıca besmelenin hangi hallerde gerekli olduğu meselesine de değiniyor. Besmele ile başlamak ve besmelenin faziletlerini anlatmak hem bir gelenek olarak hem de bir usul olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha sonra Fatiha suresinden Aʿraf suresine kadar Kur'an'ın tercümesi yer almaktadır. Hâzin tefsirinin

[242] livā: Bayrak. Sancak. * Eskiden kazadan büyük, vilâyetten küçük yerleşme merkezlerine denirdi. Tugay.
Tugay komutanı veya kaymakam.
[243] tesḫīr: itaat ettirme.
[244] müteʿāl: Âlî, büyük.
[245] kāfe-i eṣām: günahlarına kefaret olması.
[246] buḫlā: cimri, pinti, tamahkar, bilgide cimrilik eden.
buḫl: Bahillik, eli dar olma, cimrilik, tamahkârlık, pintilik.
[247] intifāʿ: Fayda te'min etmek. Menfaatlanmak.
[248] enām: Halk. Bütün mahlukat.

tercümesi olduğu aşikardır, çoğu yerde "Hâzin dir ki" şeklinde Hâzin el-Bağdadî'nin sözlerini açık bir şekilde yansıtmaktadır. Fatiha suresine geçmeden önce istiazeden ve faziletlerinden bahseder. Ayrıca Kur'an okumanın faziletinden, Kur'an'ı ezberleyip de unutmanın vebalinden ve Kur'an okunurken uyulması gereken adabdan ayrıntılı olarak bahseder. Hâzin tefsirinde de başta aynı sıra ve esas takip edilmektedir.

Her bir sayfada 35 satır yer almaktadır. Fatiha tercümesine gelinceye kadar olan kısımlarda derkenarlarda düzeltme ve eklemeler mevcuttur. Ayrıca yer yer kırmızı mürekkeble düzeltme ve eklemeler mevcuttur. Fatiha tercümesine kadar olan kısımda bölümlere ayrılmıştır. Fatiha tercümesine öncelikle nüzul yeri ve kaç ayet olduğu ile ilgili bilgileri vermekle başlar. Sonrasında ise besmeleden başlayarak tercümesini sürdürür. Müellifin, usul olarak Hâzin tefsirini aynı ile takip ettiği görülmektedir. Ancak kendi görüş ve fikirlerini, dönemindeki ulemaya verdiği cevapları eserde görmek mümkündür. Özellikle ayetlerin manalarını aktarırken konulara bölmesi Hâzin'den ayrılan yönlerindendir.

Birinci cildin sonunda Nisa suresinin 6. ayetinden sonra 7. ve 8. ayetleri atlandığı sayfanın boş bırakıldığı görülmektedir. Birinci cilt Nisa suresi tamamlanmadan bitirilmektedir. Ayrıca eserde, 250. varakta (Âl-i İmrân) 3/183'te olduğu gibi kimi ayetlerin yazımında kelime atlandığı da görülmektedir. En son, Nisa suresinin 11. ayeti yarım bırakılır. Ondan sonra gelen bölümler şu şekildedir:

- *Faṣl-ı ʿilm-i ferāyiżi ögrenmege vārid olan emirlerin beyān ider.*
- *Faṣl-ı ʿilm-i ferāyiżüñ ḥikmetlerini beyān ider*
- *Faṣl-ı mī̇rāṯa girmege olan sebebleri beyān ider.*

Birinci cilt olan 266. varakta 23 satırlık "*Faṣl-ı mī̇rāṯa girmege olan sebebleri beyān ider"* bölümünde sonra sona ermektedir.

[9a] …(11) *Tefsī̇r-i sūreti Fātiḥatü'l-kitāb, ümmü'l-Ḳurʾān.* (12) Ve ittifāḳ üzere ol yidi āyetdür ve yigirmi yidi kelimedür ve yüz ḳırḳ ḥarfdür. İmdi anuñ nirde indiginde iḫtilāf itdiler.

Baʿżılar (13) “Mekke’de indi” didiler ve bu ʿulemānuñ çoġınuñ ḳavlidür. Ve baʿżılar “Medīne’de indi” diler. Bu Mücāhid’dür, *raḥmetu’l-lāh* ḥażretinüñ ḳavlidür. Ve baʿżılar (14) ol iki kerre indi, birisi Mekke’de ve birisi Medīne’de didiler. Ol iki kerre inmenüñ sebebi anuñ şerefine ve faẕlına tenbīhdür. Ve anuñ isimleri çoḳdur (15) ve çoḳ olan isimler ṣāḥibinüñ şerefine ve faẕlına delālet ider. Evvelki ismi *Fātiḥatü’l-kitāb* anuñ ile tesmiye olmasına bāʿiṯ ibtidā Ḳurʾān (16) anuñ ile başlanur oḳumaġa başladuḳda ol ögrenilür (öñrenilür) ve muṣḥaf yazmaġa başladuḳda ibtidā ol yazılur ve namāzda ibtidā ol oḳınur (17) andınur. İkinci ismi *Sūretü’l-ḥamd* anuñ ile tesmiye olmasına bāʿṯ oḳumaġa başladıḳda *el-ḥamdüli’l-lāh*

[263b] (1) وَلْيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكُوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعَافًا خَافُوا عَلَيْهِمْ [249]. Yaʿnī, ardınca ufaḳ küçük (2) yetimler bıraġıcaḳ ḫastaʿ ḳorḫu umanlar ki sen gendi ḥāliñe baḳ ẕürriyetüñi neylersin, anlar faḳīr olmış (3) yā zengīn olmış saña fāyideleri nedir. Sen eliñle vir ki saña yarar diyenler bu āyetüñ inmesine bāʿiṯ bir kişi (4) ḫastalanup ölüm ḥāletine vardıḳda anuñ ḫāṭırın ṣormaġa gelenler ol ḫastaya dirlerdi ki sen (5) gendi nefsüñi ḳurtarmaġa baḳ, evlādlarıñı neylersiñ, anlar seni ḳurtarmazlar hemān sen ṣāġ iken ṣadaḳa (6) ve azād eyle ve faḳirlere maluñı eliñle virüp daġıt ki ilerüde saña yarar diyü ol ḳadar söylerlerdi ki (7) kişi ölünce[250] malını daġıdır idi. Ḥaḳ Taʿālā anları öyle söylemeden nehy eyledi ve anlara emr itdi ki (8) evlādlarını gözleyüp naẓar itmege ışmarlayalar ve malınuñ ṣülüṯünden ziyādesini kimseye virmeden yazmadan (9) nehy ideler, bütün virdirmeyeler. Bundan ol ḫastaya söylenilenlere tenbihdür ki sizler evlādlarıñızı (10) faḳīr żaʿīf aḍ ḳılmaların nice dilemezseñiz Allāh’dan ḳorḫuñ ol ḫastaya malıñı daġıt eliñle (11) dimeden evlādlarını mīrāṯdan maḥrūm idüp faḳīr olmalarına bāʿiṯ olmayın. Ve’l-ḥāṣıl bu āyetdeki (12) işāret oldur ki sen böyle itmegi gendi nefsiñe rāżı degilseñki nice müʾmin ḳardaşıña öyle itmege (13) rāżı olursun, gendi nefsüñe nice eylemek dilerseñ müʾmin ḳardaşıña daḫı öyle dile dimekdür. Eger (14) bu sözi söyleyen kişinüñ malınun vaṣiyyet edecegi kişi ise ol gendi ġarżı içün söyler. (15) Vaṣiyyet vaḳtinde ḥāżır olan kişilere vācibdür ki mālını evlādı içün ḥafż itmegi söyleyeler, (16) evlādların faḳīr idüp żaʿīf ve ʿāciz olmalarıyla ḫalḳa el açup dilendirmegi diyü acımalılar. (17) Ve baʿżılar didiler ki maʿnāsı bir kişi ölüm ḥāletinine irüp ḫalḳı cemʿ ider ki malından birine şeyʾ (18) vaṣiyyet ide, aña ol ḥāżır olanlar dirler ki Allāh’dan ḳorḫ maluñı evlādlarıña ālī ḳavī ḳoyup (19) anı aḳrabalarından muḥtāc olanlara şeyʾ vaṣiyyet itmeden menʿ iderler. Ve baʿżılar didi ki iḫtimāldır ki bu āyet aḍlıġın **[264a]** (1) eceli yaḳīn olan kişiye indi[251] ola maḳṣūd-ı

[249] Ḳurʾān, (Nisâ) 4/9: Arkalarında cılız çocuklar bıraktıkları takdirde, bundan endişe edecek olanlar, haksızlık yapmaktan korksunlar; dürüst söz söylesinler.

[250] ölünce: ölünceye kadar.

[251] indi: Şahsi, keyfi, zati, kendine göre. * Bana göre, bence.

mālından çok şeyʾi vaṣiyyet itmeden nehy itmekdür ki anuñ (2) vārisleri faḳīr ve żaʿīf oluṕ gendiden ṣoñra żāyiʿ olmayalar. İmdi eger bu āyet kişi mālından ancaḳ (3) sülüsini vaṣiyet itmege emr inen āyetden evvel indi ise murād mālını bütün vaṣiyyet itmeden virmelerine (4) az mīrās āli ḳomadan nehy itmekdür.

Netice olarak, eseri incelediğimizde bu eserin Musa bin Hacı Hüseyin İznikî'ye ait olmadığı görülmektedir. Çalıştığımız eserle, söz konusu eserin birinci cildin ve ikinci cildinden ortak sure tercümelerinden yaptığımız karşılaştırmalar sonucu gördük ki çalıştığımız eserle tamamen farklı bir eser olduğu aşikardır. Bu bakımdan Tefsiri'l-Lübâb eserinin Musa bin Hacı Hüseyin İznikî'den farklı bir müellif tarafından da tercüme edildiğini söyleyebiliriz. Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar 3163 ve 3164 numaralarında kayıtlı bu eser titizlikle incelenmesi gereken bir eserdir.

III. BÖLÜM: METİN

Ulucami 435 (Tefsiri'l-Lübab Tercümesi 2. Cilt) (Çalışmamızda Esas Olan Eser) [Başı:3/92-Sonu: 11/123]		**Ulucami 436 (Enfesi'l-Cevâhir, Ebu'l-Leys Tercümesi) [Başı:6/1-Sonu:18/26]**	
Sure nr.	Sure adı	Sure nr.	Sure adı
3	Āl-i İmrān 92. ayetten itibaren [1b]		
4	Nisā [35a]		
5	Māide [105a]		
6	**Enʿām [156b]**	**6**	**Enʿām** 1. ayetten itibaren
7	**Aʿrāf [207b]**	**7**	**Aʿrāf [47b, 48.poz]**
8	**Enfāl [267a] (Besmele kısmından sonraki kısım 267b'den]**	**8**	**Enfāl**
9	**Tevbe [280a]**	**9**	**Tevbe**
10	**Yūnus [329b]**	**10**	**Yūnus**
11	**Hūd** suresi sonuna kadar. [357a] (Metinde 356a şeklinde numaralandırılmış, ancak arada bir varak numaralandırılmayan kısım olduğu için bir varak ileri numara verilmiştir.)	**11**	**Hūd**
Topkapı Sarayı Müzesi Koğuşlar Kitaplığı No: K561 (Tefsiri'l-Lübab Tercümesi 3. Cilt)		**(Kıyas)**	**Bursa Yazma Eserler Kütüphanesi Ulucami 436 (Enfesi'l-Cevâhir)**
12	**Yūsuf**	**12**	**Yūsuf**
13	**Raʿd**	**13**	**Raʿd**
14	**İbrāhīm**	**14**	**İbrāhīm**
15	**Hicr**	**15**	**Hicr**
16	**Naḥl**	**16**	**Naḥl**
17	**İsrā**	**17**	**İsrā**
18	**Kehf**	**18**	**Kehf suresi 26. ayete kadar.**
19	Meryem		
20	Taha		
21	Enbiya		
22	Hacc		
	Eserin sonunda dördüncü cildin 23. sure olan Mu'minûn suresi ile başlayacağı belirtilmektedir.		

Ḳur’ān-ı Kerīm Sūre Tablosu

001 Fatiha	002 Bakara	003 Al-i İmran	004 Nisa	005 Maide
006 En'am	007 A'raf	008 Enfal	009 Tevbe	010 Yunus
011 Hud	012 Yusuf	013 Ra'd	014 İbrahim	015 Hicr
016 Nahl	017 İsra	018 Kehf	019 Meryem	020 Taha
021 Enbiya	022 Hacc	023 Mu'minun	024 Nur	025 Furkan
026 Şuara	027 Neml	028 Kasas	029 Ankebut	030 Rum
031 Lokman	032 Secde	033 Ahzab	034 Sebe	035 Fatır
036 Yasin	037 Saffat	038 Sad	039 Zumer	040 Mu’min
041 Fussilet	042 Şura	043 Zuhruf	044 Duhan	045 Casiye
046 Ahkaf	047 Muhammed	048 Fetih	049 Hucurat	050 Kaf
051 Zariyat	052 Tur	053 Necm	054 Kamer	055 Rahman
056 Vakı'a	057 Hadid	058 Mucadele	059 Haşr	060 Mumtehine
061 Saf	062 Cum'a	063 Munafikun	064 Tegabun	065 Talak
066 Tahrim	067 Mülk	068 Kalem	069 Hakka	070 Mearic
071 Nuh	072 Cin	073 Muzemmil	074 Muddesir	075 Kiyamet
076 İnsan	077 Murselat	078 Nebe	079 Naziat	080 Abese
081 Tekvir	082 İnfitar	083 Mutaffifin	084 İnşikak	085 Buruc
086 Tarik	087 A'la	088 Gasiye	089 Fecr	090 Beled
091 Şems	092 Leyl	093 Duha	094 İnşirah	095 Tin
096 Alak	097 Kadir	098 Beyyine	099 Zilzal	100 Adiyat
101 Kaari'a	102 Tekasur	103 Asr	104 Humeze	105 Fil
106 Kureyş	107 Ma'un	108 Kevser	109 Kafirun	110 Nasr
111 Tebbet	112 İhlas	113 Felak	114 Nas	

[1b] (1)**AK#** “بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ” **#**[1]

(2) **AK#** “لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ”[2]**#**. İşāret bu āyet taḥḳīḳında budur kim (3) “Siz ol bārruñ kim Ḥaḳ Taʿālā’dur; birrine ve iḥsānına ulaşmazsız[3], tā ol sevdügüñüz (4) nesne ki nefsüñüzdür, anuñ yolına infāḳ itmeyince”. Zīre ḫalḳa dükelinden sevgülü gendü (5) nefsleridür. AK# “وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ”[4]**#**. Yaʿnī[5], her nesne ki nefsüñüzden Allāhu Taʿālā (6) rıżāsı-çün infāḳ idesiz, bedürüstī Ḥaḳ Taʿālā anı bilür, siz ne ḳadar anuñ yolında olasız, (7) ol daḫı sizi ol ḳadar rıżāsı içinde ṭutar. Zīre her kimüñ ki saʿyı Allāh-içün ola Ḥaḳ (8) Taʿālā’nuñ daḫı raḥmeti ve rıżāsı anuñ-içün olur. Şol kelebecük ki gendüyi oda urur, (9) gendüyi ol oda urduġı ḳadar ol şuʿleden ḥaẓẓ alur, fehm-ile teʾemmül it, añlayasın. (10) Andan ḳanḳı ṭaʿām ḥalāl-ıdı Benī İsrāʾīl üzere, andan ḫaber virüp buyurdı ki AK# كَانَ حِلًّا لِبَنِي إِسْرَائِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَائِيلُ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ **AK#** (11)# كُلُّ الطَّعَامِ# **AK#** فَأْتُوا بِالتَّوْرَاةِ فَاتْلُوهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ”[6]**#**. İşāret bu āyetler taḥḳīḳında budur ki (13) “Bedürüstī, Allāhu Taʿālā bu ḫalḳı üç ṣınıf üzere yaratdı: Bir ṣınıf, andan melek-i ruḥānī-(14)dür ki ʿılvīdür ve laṭīf ü nūrānīdür. Anlaruñ ġıḏāların gendü cinslerinden ḳıldı ki ẕikr-(15)dür. Anları ʿibādet-içün yaratdı. Ve bir ṣınıf daḫı anlardan ḥayvān-ı cismānīdür ki siflīdür, (16) keṯīf-i ẓulmānīdür. Anlaruñ ġıḏāsın daḫı gendü cinslerinden ḳıldı ki ṭaʿāmdur. Buları daḫı (17) ʿibret-içün ve ḫıdmet-içün yaratdı. Ve bir ṣınıf daḫı bulardan insāndur ki terkīb olınmış-(18)dur, melek-i

---

1 Rahman ve rahim olan Allah’ın adıyla

2 Kur’an, (Âl-i İmran) 3/92: Sevdiğiniz şeylerden (Allah yolunda) sadaka vermedikçe asla ‘iyi’ye (hayra, takvâya, Allah’ın rızasına) erişemezsiniz. Her ne sarf ederseniz, şüphesiz Allah onu hakkıyla bilen (ve onun mükâfatını veren)dir. [krş. Kur’an, (Bakâra) 2/177]

3 ulaşmak: Varmak, ermek, kavuşmak, elde etmek.

4 Kur’an, (Âl-i İmran) 3/92

5 Yaʿnī: Yani, (Yâni) Bundan maksat, demek, demek isteniyor ki.

6 Kur’an, (Âl-i İmran) 3/93: “Tevrat'ın indirilmesinden önce İsrail'in kendilerine haram ettiğinden başka bütün yiyecekler İsrailoğullarına helal idi; "Doğru sözlü iseniz Tevrat'ı getirip okuyun".

rūḥānīden ve ḥayvān-ı cismānīden. Bularuñ daḫı ġıḏāların gendü cinslerinden ḳıldı. (19) Rūḥānīlerinüñ ġıḏāları ẕikrdür ve cismānīlerinüñ ġıdāları[7] ṭaʿāmdur; buları daḫı **[2a]** (1) ʿibādet-içün ve maʿrifet-içün ve ḫilāfet-içün yaratdı. Bular daḫı üç ṣınıf üzeredür: Bir ṣınıf, (2) gendü nefslerine ẓālimlerdür. Bular olardur ki ḥayvāniyyetleri rūḥānīleri üzere ġālib oldı. (3) Ġıḏā-i cismānīsinde mübālaġa ḳıldı ve ġıḏā-i rūḥānīde taḳṣīr ḳıldı, tā ki rūḥī (4) ġıḏāsın bulmāyuṗ öldi, nefs anuñ üzerine müstevlī oldı. Bular şol ṣınıf ve eşek gibi (5) oldılar, belki daḫı azġun. Ve bir ṣınıf bulardan muḳteṣid oldılar. Bular oldur ki (6) rūḥāniyyetleri ḥayvāniyyetleri birle müsāvī[8] oldı. Gāh rūḥānī ġıḏāsın aluṗ (7) ẕikre meşġūl oldı; anuñ-ıla āḫiretin maʿmūr ḳıldı; gāh ġıḏā-i cismānīsin[9] aluṗ (8) ṭaʿām yidi, meṣāliḥ-i dünyāsın başarmaġ-içün ki anuñ-ıla rūḥāniyyesine ḳuvvet bula. Ve bir (9) ṣınıf bulardan sābıḳlar oldılar. Bular daḫı olardur ki rūḥāniyyetleri ḥayvāniyyet-(10)leri üzere ġālib oldı, ġıḏā-yı rūḥāniyyede[10] mübālaġa ḳıluṗ ki ẕikrdür, ġıḏā-yı ḥayvāniyyede (11) taḳṣīr ḳıldı ki ṭaʿāmdur; tā ki nefs esīri oluṗ öldi. Rūḥ anuñ üzere ḳavī oldı. (12) Yaradılmışuñ yigregi bular oldı, küllī ṭaʿām bulara ḥalāl olmışken ḥayvāna ḥalāl (13) olduġınlayın bu insān-ı sābıḳ gendü nefsleri üzere anı ḥarām ḳıldılar, nefsi öldürüṗ ḳalbi (14) diri ḳılmaġ-ıla, rūḥı

---

[7] ġıdāları: dal (د) harfi ile yazılmış; metin içerisinde zel (ذ) harfi ile yazıldığı yerler de mevcut, metnin genel özelliği zel (ذ) harfi ile yazılmasıdır.

[8] müsāvī//musāvī: Birbirine denk olmak, aynı seviyede olmak. Denk, aynı derecede.

[9] Burada "ġıđā-i" şeklinde terkib yapmamızın sebebi ġıḏā kelimesinde sonra esreli hemze kullanmasıdır. 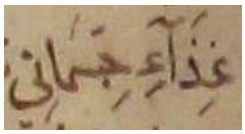

[10] Burada ġıḏā-yı şeklinde terkib yapmamızın sebebi ġıḏā kelimesinden sonra esreli ye kullanmasıdır. 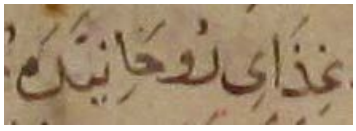

müstevlī ḳılmaġ-ıla ol rūḥı ḳalb üzere, vaḥy u ilhām inmezden öñ. (15) Nitekim dinilmişdür; “Mücāhedeler müşāhedeler ḥāṣıl ider”. Nitekim Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# وَالَّذِينَ (16) AK# جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا [11]#.“ (17)# فَمَنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ AK# فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ [12]#. Yaʿnī, kim ki iftirā ḳılsa Allāhu Taʿālā üzerine vaḥy u ilhām (18) nāzil olduḳdan ṣoñra, bunuñ-ıla ki nefse ictihād ḳıldurmadın muḫālefet-ile “Ben Ḥaḳ’dın (19) yaña hidāyet buldum” diye, anlar ol ẓālimlerdür ki emri maḥalline ṣarf itmediler, [2b] (1) ġayr-ı maḥallinde ḳodılar. Ḥāl budur ki Ḥaḳ Taʿālā buyurur: AK# وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ [13]#. (2) AK# قُلْ صَدَقَ اللَّهُ [14]#. Yaʿnī, “Eyit yā Muḥammed ki Ḥaḳ Taʿālā girçek buyurdı ki didi, “Siz Allāhu (3) Taʿālā ḳatındaġı iḥsānlara ulaşamazsız, tā sevdügüñüz nesneleri Ḥaḳ yolına beẕl itmeyince”. (4) AK# فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ [15]#. Yaʿnī, siz millet-i İbrāhīm’e mutābaḳat (5) ḳıluñ ki anuñ milleti ve ṭarīḳı ḳonuḳlar üzere māl infāḳ ḳılmaġ-ıdı daḫı imtiḥān vaḳtında (6) beẕl-i rūḥ itmeklik-idi daḫı teslīm-i ḳurbān-ıdı. Dōstlıḳ ṭarīḳı uş budur. İbrāhīm anlardan (7) degül ki Allāhu Taʿālā-y-ıla bir dōst daḫı ṭuta müşrik ola. Andan ol evvel beytden ki (8) ḫalḳ-içün binā olundı. Anuñ-içün andan ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ [16]#. (9) İşāret bu iki āyet taḥḳīḳında budur ki bedürüstī, evvel beyt ki nās maṣlaḥatı-çün vaż‘ (10)

---

[11] Kur’an, (Ankebût) 29/69: Bizim uğrumuzda cihad eden (ve çaba gösteren)lere (gelince); biz onları elbette yollarımıza eriştiririz. Şüphesiz ki Allah iyilik (ve iyi iş) yapanlarla beraberdir.

[12] Kur’an, (Âl-i İmrân) 3/94: “Bundan sonra Allah'a karşı kim yalan isnad ederse, işte onlar zalimlerdir.”

[13] Kur’an, (Hac) 22/78: Allah uğrunda (gereği gibi) hakkıyla (ve ancak O’nun için) cihad edin ...

[14] Kur’an, (Âl-i İmrân) 3/95: (Ey Muhammed!) De ki: “Allah doğruyu söylemiştir (helal ve haramlar/emir ve nehiyler O’nun bildirdiği gibidir). Artık (onların değil şirkten uzak) ‘Allah’ı bir tanıyarak’ İbrahim’in dinine uyun; o, müşriklerden değildi.”
(O, tevhid dinindendi. O, hem çeşitli güçlerin simgeleri olan putlara tapmayı hem de insanları Hak düzenine karşı gelmeye çağıran tâğûtları reddetmişti. Çünkü tâğûtlar, Allah’ın emrine aykırı emir verip hüküm koyarlar, böylece kendi kendilerine birer rab/ilâh olmuş olurlar.)

[15] Kur’an, (Âl-i İmrân) 3/95

[16] Kur’an, (Âl-i İmrân) 3/96: Şüphesiz insanlar(ın ibadet ve ziyareti) için kurulan çok mübarek ve âlemlere hidayet kaynağı olan ilk ev (ilk mâbed), Mekke’deki (Kâbe’)dir.

olundı, Ḥaḳḳ-içün degül. Zīre Ḥaḳ Taʿālā beytden[17] müstaġnīdür daḫı cemīʿ-i ʿālemden cemīʿ-i (11) nesne ki Ḥaḳ Taʿālā ʿālemde yaratdı, bu insān arasında bir ċāşnīdür[18]. Ve bu insānda Ḥaḳ (12) Taʿālā beytinüñ enmūzeci[19] ol ḳalbdür ki evvelā vażʿ olundı. İnsānuñ ṣadr-ı Mekke-(13)sinde ki buyurdı: **AK#** لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ[20]**#.** Yaʿnī, mübārekdür bu (14) insān üzere daḫı hidāyetdür aña ki cemīʿ-i vücūdınuñ cezāsı-y-la Allāhu Taʿālā ḥażretine (15) hidāyet bulur, anuñ cūdı-y-ıla ve fażlı-y-la. Zīre ḳaċan ol nūr-ı ilāhī göñüle vāḳīʿ olsa (16) ol ḳalb Allāhu Taʿālā-y-içün giñer, bol olur; tā ki anuñ-ıla işidür, görür ve anuñ-ıla (17) idrāk ider ve anuñ-ıla söyler ve anuñ-ıla ṭutar ve anuñ-ıla yörir[21] ve anuñ-ıla[22] ḥareket idüṕ (18) sāḳin olur. **AK#** فِيهِ ءَايَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَقَامُ إِبْرَاهِيمَ[23]**#.** Yaʿnī, ol beytde vāżıḥ delīller var ki anuñ-ıla (19) ṭālibler matlūblarına ṭaleb itmegi istidlāl iderler ve ḳāṣıdlar maḳṣūdlarına istidlāl iderler. **[3a]** (1) Andan biri maḳāmu İbrāhīm'dür[24] ki ol ḫulletdür. Oldur ol ki dōstı dōstına ulaşdurur. (2) **AK#** وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ ءَامِنًا[25]**#.** Yaʿnī, her kim ol maḳām-ı ḫullete[26] girdi emīn oldı. Ve aña (3) girmek beẕl-i māl-

---

17 beyt: burada mekan manasında kullanılmıştır.

18 ċāşnī: 1- Çeşni, lezzet, tad. 2-Yemeğin tadına bakmak için ağza alınan miktar, tadımlık.

19 enmūzec: Nümune, misâl, örnek.

20 Kur'an, (Âl-i İmrân) 3/96

21 yörir – yürir // kelimesi üzerine notlandırma yazılacaktır.

22 Eklerin yazımı meselesi üzerinde yeniden bir değerlendirmede bulunacaktır. Eklerin yazımı ile ilgili de notlandırma yazılacaktır.

23 Kur'an, (Âl-i İmrân) 3/97: Orada, (Kâbe'nin mâbed olduğunu gösteren) apaçık deliller ve İbrahim'in makamı vardır. Kim oraya girerse emniyette olur. Oraya (gitmeye) bir yol (imkân) bulabilen kimseye, Beyt(ullâh)'ı haccetmesi, Allah'ın hakkı (olarak o kimseye farz)dır. Kim de (bunu reddeder de) küfre saparsa, (küfrü kendi aleyhinedir ve) şüphesiz Allah, bütün âlemlerden müstağnîdir (kimseye ihtiyacı yoktur). [krş. 2/125]

24 Burada maḳām-u İbrāhīm şeklinde terkib yapmamızın sebebi maḳām kelimesinden sonra örte ile terkibi kurmasıdır. 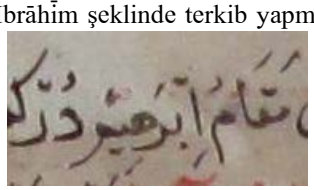

25 Kur'an, (Âl-i İmrân) 3/97

26 ḫullet: (C.: Hulel) İçten, samimi sevgi. Dostluk. Muhabbet. Haslet.

ıla ve beẕl-i nefs-ile olur, ol dōstı rıżāsı oldugı yirde. (4) Ṕes, anuñ-ıla ḳaṭı̄ʿat odından emı̄n olur. İbrāhı̄m ḥālı gibi od-ıla ki od aña (5) sovuḳ ve selāmet oldı. Ve daḫı andan biri meşhūr-ı ḥaḳdur; her kim ol ḥaḳḳı müşāhede (6) ḳıldı, ol ḥaḳḳa dāḫil oldı. Nefsinden çıḳmaġ-ıla ol emı̄n oldı ḥicāb (7) ʿaẕābından. Andan ol beytüñ ziyāreti vācıblıġından ḫaber virüṕ buyurdı ki (8) **AK#** وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا [27]**#.** İşāret bu āyet taḥḳı̄ḳında (9) budur ki bedürüstı̄, Allāhu Taʿālā ol beyt ziyāretin ḫalḳ üzere vācib ḳıldı. [28]Egerçi (10) ḥacc[29] menāsiki küllı̄ sülūke ve Allāhu Taʿālā'dın yaña seyr itmege işāretdür ve anuñ adāblarına. (11) Anuñ erkānlarından birisi iḥrāmdur. Ol işāretdür aña ki bu resmlerden çıḳuṕ meʾlūfātı[30] (12) terk ideler, dünyeden ve içindekiden mücerred olalar ve yaramaz aḫlāḳdan arınalar; girçek (13) teveccüh-ile ḳullıḳ iḥrāmın bağlanalar. Ve andan bir rükn vuḳūf-ı ʿArefedür. Ol daḫı işāretdür (14) ki maʿrifet ʿArafātında vaḳfe ideler, Cebel-i Raḥmet eşiginde yüz uruṕ ṣıdḳ-ıla ve ḥüsn-i vefā-y-ıla (15) Allāhu Taʿālā ḥażretine ilticā ideler. Ve andan bir rükni daḫı ṭavāfdur. Ol daḫı işāretdür (16) aña ki ol eṭvār-ı beşeriyyetden ki yididür, yidi kez ṭavāf itmeg-ile andan çıḳalar. Ve biri (17) daḫı saʿy itmekdür. Ṣafā vü Merve'de ol daḫı işāretdür ki ṣıfātları Ṣafāsından ol (18) ẕātı Merve'ye seyr ide. Ve biri daḫı ḫalḳ itmekdür ki başın yüliye[31] Mūsā-y-ıla ki yörigendür[32]. Bu (19) daḫı işāretdür ki ol āṣār-ı ʿubūdiyyeti

---

maḳām-ı ḫullet: muhabbet makamı, dostluk makamı.

27 Kur'an, (Âl-i İmrân) 3/97

28 menāsik: (Mensek. C.) İbâdet edecek yerler. İbâdet ederken lüzum eden usul, yol ve tarz.
menāsikü'l-ḥacc: Hacı olmak için Mekke-i Mükerreme'ye gidenlerin Kâbe'yi ziyaret etme, Arafat'ta vakfeye durma, kurban kesme, ihram giyme, muayyen bir yerden bir yere kadar yürüme gibi yapılan ibadet rükünleri.

29 Müellif, imlada Arapça'da telaffuzu yansıtmak adına çift sesli imla kullanmıştır.

30 meʾlūfāt: Alışkanlıklar.
meʾlūf: Alışılmış. Ünsiyyet edilmiş. * Alışık. Huy edinmiş.

31 yüli-//yülü-: tıraş etmek, kesmek.

32 yüli-//yüri-//yöri-: Kesmek, tıraş etmek.
yörigen: Tıraş eden, kesen. yöriyen. *Ustura.

maḥv ide, ola envār-ı ulūhiyyet Mūsāsı-y-ıla. **[3b]** (1) Küllī menāsiki buna ḳıyās eylegil. Bu beyt hādīdür, Allāhu Taʿālā'dın yaña ve anuñ (2) faẓl-ı ṭalebine İslām erkānlarınuñ ḫılāfınca. Zīre İslāmuñ her rükni işāret (3) ḳılur istiʿdād ṭalebinüñ ṭaraflarına. Ammā ḥacc ṭalebden ve ḳaṣddan ġayrına işāret (4) ḳılur, Allāhu Taʿālā'dın yaña. Ṕes, Allāhu Taʿālā ḳullarına ḫitāb ḳıldı, bu ḳavl-ıla ki (5) **AK#** وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ [33]**#.** Bundan ġayr(ı) erkān-ı İslāmda ve vāciblerde birinde "*vallahu* (6) *ʿale'n-nās*"[34] dimedi, fāyidesi bunuñ budur ki maḳṣūd-ı ḥacdan müşārü'n-ileyh ol (7) Allāhu Taʿālā'dur; ammā girü ḳalan ʿibādetlerde maḳṣūd necāt u derecātdur. Daḫı ḳurbāt-ı (8) maḳāmāt ve kerāmetler ḥāṣıl ḳılmaġ-ıçündur. Ve daḫı bu ḳavl ki buyurdı: **AK#** مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ **#**(9) **AK#** سَبِيلًا[35]**#**. Ol istiṭāʿat ceẕbe-i ḥaḳdur ki cinnüñ insüñ ʿibādetlerine berāberdür. (10) Allāhu Taʿālā'dın yaña seyr itmek ve aña vāṣıl olmaḳ mümkin degül, illā ol ceẕbe-y-ile. (11) **AK#** وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ [36]**#.** Yaʿnī, her kim ki Ḥaḳḳ'ı bulmaḳlıġa īmānı (12) olmasa elṭāf-ı Ḥaḳḳ'uñ nefeḥātlarına[37] arḳuru ṭurmasa ol ceẕebāt-ı ilāhiyye[38] muntaẓır (13) olmasa; nite ki[39] erkān-ı ḥacc aña işāret ḳılur. Bedürüstī, Allāhu Taʿālā Ġanī'dür bu külli (14) ʿālemden ki anlaruñ-ıla gendüye kemāl-ı ṭaleb eyleye. Belki külli ʿālemüñ kemālı anuñ-(15)dur. Hīç bir nesne, bir nefes andan müstaʿnī degül. Bundan ṣoñra ehl-i kitābuñ küfr-(16)lerinden ḫaber virüṕ buyurdı ki **AK#** قُلْ يَاأَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ (17) وَاللَّهُ شَهِيدٌ عَلَى مَا تَعْمَلُونَ[40]**#.** İşāret bu āyetler taḥḳīḳında budur ki

---

33 Kur'an, (Âl-i İmrân) 3/97

34 Burada ayette *"vallāhu ʿali'n-nās"* değil de "*vallāhu ʿale'n-nās"* şeklinde beyan edildiği ifade edilmektedir.

35 Kur'an, (Âl-i İmrân) 3/97

36 Kur'an, (Âl-i İmrân) 3/97

37 nefeḥāt: (a.i nefḥā'nın c.) Üfürmeler, esintiler, güzel yayılan kokular.

38 ceẕebāt-ı ilāhiyye: ilahi cezbeler,

39 nite ki: nasıl ki

40 Kur'an, (Âl-i İmrân) 3/98: De ki: "Ey Ehl-i Kitab! Allah yaptığınız her şeyi görüp dururken, niçin Allah'ın âyetlerini inkâr ediyorsunuz?"

“Bu ḫiṭābuñ (18) ẓāḥiri kitāḳ ehlinedür. Ammā bāṭını yavuz ʿālimleredür ki dīni dünyeye ṣatarlar, (19) bildükleri-y-ile ʿamel ḳılmazlar; niçün olursız muʿāmele ḳılmaḳ ṭarīḳında ol aḥkām **[4a]** (1) birle ki Ḳurʾān getürdi, dünyādan zühd idüḳ vera‘[41] itmek gibi, daḫı taḳvā gibi ve nefsi hevā-(2)larından menʿ idüḳ muḫālefet ḳılmaḳ gibi, ḫalḳdan (3) iʿrāż idüḳ Ḥaḳ’dın yaña teveccüh ḳılmaḳ gibi, varlığı bezl idüḳ maḳṣūdı bulmaḳ gibi. (4) Allāhu Taʿālā ḫāżırdur sizüñ-ile, nāẓırdur niyyetlerüñüzde. Her ʿamel ki işlersiz, eger (5) ḫayr ve ger şer, size anuñ-ıla mücāzāt[42] ḳılur. AK# قُلْ يَاأَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ[43].(6) **AK#**[44]#. Yaʿnī, “İy yavuz ʿālimler, neçün menʿ idüḳ dönderürsiz Allāhu Taʿālā yolından (7) şoları ki īmān ehlidür. Ol dünyā üzere ḥırṣ gözi-le ve hevālaruñuza mütābaʿat (8) ḳılmaġ-ıla ki anlar size görklü ẓann idüḳ mütābaʿat ḳıldılar; eyle ẓann itdiler ki (9) ʿamellerüñüz ve aḥvāllaruñuz ḳāʿide-i şerʿ üzeredür ve minhāc-ı ṭarīḳat üzeredür. (10) Siz buları bu fiʿil-ile menʿ idüḳ dönderdüñüz ol ṭarīḳatdan ki peyġamberler[45] bu ḫalḳı (11) ol ṭarīḳa daʿvet itmege buyurulmışdur. Nite-ki buyurdı: **AK#** ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ[46]**#**.(12) **AK#** Ḥikmet daʿvet itmekdür, muʿamele ṭarīḳı-

---

[41] vera‘: Takvanın ileri derecesi. Bilmediği ve şüphe ettiğini öğrenip iyiye ve doğruya doğru göre hareket edip bütün günahlardan çekinme hali.

[42] mucāzāt//mücāzāt: karşılık.

[43] Ayetin baş kısmındaki قُلْ (ḳul: de) kelimesi metinde sehven yazılmamıştır.

[44] Kur’an, (Âl-i İmrân) 3/99: De ki: “Ey Ehl-i Kitab! Artık (İslâm’ın gerçekleri gösteren bir din olduğunu) görüp bildiğiniz halde, niçin onu eğri göstermeye yeltenerek mü’minleri Allah yolundan çevirmeye çalışıyorsunuz? Allah yaptıklarınızdan habersiz değildir.”

(İslâm’ın karşısında olanlar veya bunu açıkça söyleyemeyenler, hep bu yolu izlemişler; onu, modernlikten geri koyan bir din olarak ya da Yahudilik veya Hıristiyanlığın taklidi gibi göstermeye çalışmışlardır.)

[45] Bu kelimeyi payġambarlar şeklinde kalın okumak da mümkün ancak biz peyġamberler şeklinde ince akumayı tercih ettik.

[46] Kur’an, (Nahl) 16/125: Rabbinin yoluna hikmetle, güzel öğütle çağır ...

Nahl/125: (Resûlüm! İnsanları) Rabbinin yoluna/dinine hikmetle ve güzel öğütle davet et. Onlarla en güzel (şekl)iyle (kırmadan, kızdırmadan) mücadele et. Şüphesiz Rabbin, kendi yolundan sapanları en iyi bilendir ve O, doğru yolda olanları da en iyi bilendir. [bk. 17/53; 20/44]

y-la ve Allāhu Taʿālā yolında (13) sülūk itmeg-ile; tā ki ol tābiʿler uyduḳları kimsenüñ ḫulḳın ḫulḳlanalar. AK# تَبْغُونَهَا #(14) AK# عِوَجًا وَأَنْتُمْ شُهَدَاءُ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ[47]#. Yaʿnī, ḥaḳ yoldan dönderüp (15) egrilik ṭaleb idersiz ki Ḥaḳḳ'ı ḳoyup ṭarīḳ-ı bāṭıla seyr iderler. Ḥāl budur kim (16) siz gendü aḥvāluñuz ḫıssetine şāhidlersiz, ne ʿameldeydügüñüz bilürsiz, Allāhu Taʿālā (17) sizüñ ʿamellerüñüzden ġāfil degül, bilür her ne vech-ile ki ʿamel ḳılasız. Ol Allāh'dur ki (18) ibtidāda ol ʿameli sizüñ arzūñuza ḥükm eyledi. Ammā ṣoñ size anuñ-ıla mücāzāt (19) idiser. Bundan ṣoñra Ḥaḳ Taʿālā müʾminlere vaṣiyyet ḳılup buyurdı ki AK# يَاأَيُّهَا الَّذِينَ #[4b] (1) AK# ءَامَنُوا إِنْ تُطِيعُوا فَرِيقًا مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ يَرُدُّوكُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ #(2) AK# كَافِرِينَ[48]#. Yaʿnī, "İy īmān ehli, eger siz ol hevālarına mütābaʿat ḳılan yavuz ʿālim-(3)lerüñ sözlerine mutīʿ olası olursañuz anlar sizi ṭarīḳ-ı ḥaḳḳı ṭaleb ḳılduġuñuzdan ṣoñra sizi ol yavuz (5) sīretler-ile azdurup ṭarīḳ-ı ḥaḳdan hevāya müṭābaʿat ḳılmaġa yilterler. Nite-kim bundan (6) ilerü gendüler azdılar. Nite-kim bu ḳavil buña delālet ḳılur: AK# وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ # (7) ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَأَضَلُّوا كَثِيرًا وَضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ[49]#. Andan ṣīġa-yı taʿaccüb-ile buyurdı ki (8) AK# وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنْتُمْ تُتْلَى عَلَيْكُمْ ءَايَاتُ اللَّهِ وَفِيكُمْ رَسُولُهُ[50]#. Yaʿnī, ʿacebdür ki nite (9) ḍāll olup azarsız, bu ḥālda ki sizüñ üzerüñüze Ḥaḳ Taʿālā'nuñ āyātları oḳınudurur. (10) Zīre müʾminüñ

---

47 Kur'an, (Âl-i İmrân) 3/99

Metnimizde ayetin verildiği kısmın baş kısma fazladan bir vav (و) harfi yazılmıştır.

48 Kur'an, (Âl-i İmrân) 3/100: Ey iman edenler! Eğer Kitab verilen (hıristiyan ve yahudi)lerden herhangi bir gruba uyarsanız (onların İslâm'a aykırı hallerini ve yaşayış şekillerini, plan ve programlarını benimseyip kendinizi onlara benzeme ve beğendirme tavrına ve yarışına girerseniz, iyi bilin ki onlar), sizi (ve neslinizi) imanınızdan (ve mânevî değerlerinizden koparıp, birbirinize hasım yapar) sonra küfre/kâfirliğe döndürürler. [bk. 2/120; 3/149; 4/59; 5/49-50, 54-57; 7/45, 56; 11/19; 60/4, 6]

49 Kur'an (Mâide) 5/77: De ki: "Ey Ehl-i Kitab! Dininize ait hususlarda haksız yere sınırı aşmayın. Bundan önce hakikaten hem kendileri sapmış, hem bir çoğunu saptırmış ve (hâlen de) doğru yoldan sapmakta olan birtakım kimselerin arzu (ve heves)lerine uymayın."

50 Kur'an, (Âl-i İmrân) 3/101: Size Allah'ın âyetleri okunduğu ve içinizde de O'nun Resûlü bulunduğu halde, nasıl küfre/kâfirliğe saparsınız? Kim (küfürden sakınıp) Allah'(ın dîni İslâm')a sımsıkı sarılırsa muhakkak o doğru bir yola iletilmiş olur.

ḫavāṣṣındandur ki üzerlerine Allāhu Taʿālā āyetleri oḳınduḳça anlaruñ īmānları (11) ziyāde ola. Nite ki buyurdı: **AK#** وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ ءَايَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا [51]**#.** Ve daḫı bu ḥāletde (12) ki Ḥaḳ Taʿālā resūli içiñüzde, resūlüñ ḫāṣıyyeti budur ki ol nūrdur, Allāhu Taʿālā anuñ-ıla (13) hidāyet virür. Nite-kim buyurur: **AK#** قَدْ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ [52]**#.** Yaʿnī, resūl geldi (14) daḫı Ḳurʾān geldi ki Allāhu Taʿālā hidāyet virür anuñ-ıla şol kimselere ki anuñ rıżāsı (15) olduġı nesnelere mütābaʿat ḳıldı, selāmet yolından yaña. Bundan ṣoñra buyurdı ki (16) **AK#** وَمَنْ يَعْتَصِمْ بِاللَّهِ فَقَدْ هُدِيَ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ [53]**#.** Yaʿnī, her kimüñ kim iʿtiṣāmı temessüki (17) her ḥālda Allāhu Taʿālā'ya oldı. Andan ṭaleb itmedi, illā girü anı ṭaleb ḳıldı, ol (18) delālet olınan ṭarīḳ-ı müstaḳīm üzere. Zīre Allāhu Taʿālā-y-ıla iʿtiṣām Allāhu Taʿālā'dan (19) ḳorkuṕ günāhlardan ṣaḳınmaḳdur. Nite-ki buyurdı: **AK#** يَاأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ [54]**#. [5a]** (1) İşāret bu āyet taḥḳīḳında budur kim "Ḳorḳuñ Allāhu Taʿālā'dan, şöyle ki ḳorḳmaḳlıġuñ (2) ḥaḳḳıdur". Yaʿnī, ḳorḳuñ bu vücūduñuzdan, Allāhu Taʿālā'yı ẕikr itmeg-ile ve anuñ vücūdı-y-ıla. (3) Zīre sizüñ vücūduñuz mecāzī ve

---

[51] Kur'an, (Enfâl) 8/2: (Gerçek anlamda) inananlar, ancak o kimselerdir ki Allah'ın adı anıldığı zaman yürekleri titrer, O'nun âyetleri kendilerine okunduğu zaman, (bu) onların iman (nur)larını artırır (kuvvetlendirir). Ve (her işlerinde) ancak Rablerine güvenirler. [bk. 9/124]

[52] Kur'an, (Mâide) 5/15: Ey Ehl-i Kitab! Size, Kitab (Tevrat)'tan gizlemekte olduğunuz şeylerin bir çoğunu (ortaya koyup) açıklayan ve bir çoğundan da (sükût ile) geçiveren Resûlümüz gelmiştir. Doğrusu size, Allah'tan bir Nur (olan İslâm veya Hz. Muhammed) ve apaçık bir de Kitab (Kur'an) gelmiştir.

[53] Kur'an, (Âl-i İmrân) 3/101

[54] Kur'an, (Âl-i İmrân) 3/102: Ey iman edenler! (Gücünüz nisbetinde) Allah'ın emrine uygun yaşayın/aykırılıktan sakının ve ancak müslümanlar olarak can verin. [bk. 12/101 ve dipnotu 64/16]

(Rabbimiz bu âyet-i kerîmede kendisine iman edenlere hayatın gayesi ile ilgili en önemli ikazlardan birini yapmaktadır. Allah'tan gereği gibi korkmak ve İslâmî bir yaşayış içinde ölmek son derece mühimdir. Bunun içindir ki Allah'ı gereği gibi tanıyan ve O'na saygı duyanlar, iman ve sâlih amelle yaşarlar. Küfür, şirk ve tâğût belasına karşı sarsılmazlar, eğilmezler ve şeytanın oyununa gelmezler. Allah'ın bu emri karşısında mü'minler, müslümanca ölmeyi gaye bilirler. Müslümanca yaşayıp ölmek, ferdin kendi iç dinamiklerini ve yaşantısını İslâm'a uygun hâle getirmekle beraber bunun yanında kendi içinde bulunduğu toplumun da yalnız diliyle "müslümanım" demesi değil, müslümanca yaşamayı isteyen ve yaşayan bir toplum olması da bunu kolaylaştıran sebeplerden olur. Yüce Allah da bunun için aşağıdaki âyetle başka türlüsü olmayan bir hareket tarzını bildirmektedir.) [bk. 23/52-53]

fānīdür ve Ḥaḳ Taʿālā vücūdı ḥaḳīḳī ve bāḳīdür. Ve daḫı dīn-i (4) ḥaḳīḳī Allāhu Taʿālā ḳatında dīn-i İslām'dur. İslām oldur ki ḳul ol vücūd-i mecāzīsini (5) teslīm ide, vücūd-ı ḥaḳīḳī ṭaleb itmeg-içün, şirketi nefy idüp̀ vaḥdet iṣbāt ḳılmaġ-ıçun. (6) Bu didügümüz taḥḳīḳīdür bu ḳavlinüñ ki buyurdı: **AK#** وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ[55] **#.** (7) Yaʿnī, sizüñ ol vücūd-ı mecāzīñüz müntefī olmaz; illā anı ol vücūd-ı ḥaḳīḳīye teslīm itmeyince; (8) cidd-ile fehm eyle, añlayasın. Andan ḫaber virdi ol ṭarīḳ-ı teslīmden ki dīn-i ḳavīm oldur. (9) Bu ḳavlı-y-ıla ki buyurdı: **AK#** وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا[56] **#.** İşāret bu āyet taḥḳīḳında (10) budur ki bedürüstī, bu ehl-i iʿtiṣām[57] iki ṭāyifedür: Birisi, ṣūret ehlidür ki bular (11) esbāba yapışmışlardur. Zīre bularuñ meşrebleri aʿmāldur. Ve ikincisi; ehl-i meʿānīdür. Bular (12) esbābdan münḳaṭıʿ olmışlardur. Zīre bularuñ meşrebleri aḥvāldur. Bularuñ-içün didi (13) Ḥaḳ Taʿālā ki AK# ## وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ[58] **#.** Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'ya yapışuñ ki sizüñ ḳaṣd (14) idecek yiriñüz ve maḳṣūduñuz oldur, bunda bir maʿnī daḫı var. Yaʿnī, sizüñ nāṣıruñuz ve (15) iʿtiṣām üzere muʿīnüñüz oldur. Ammā olar ki esbāba müteʿallıḳdur[59], meşrebleri aʿmāldur, (16) olara didi ki AK# وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا[60] **#.** Ol "ḥabl" her sebebdür ki anı vesīle ṭutarlar (17) Allāhu Taʿālā'ya vāṣıl olmaġ-ıçun. Ṕes Allāhu Taʿālā ipine yapışıcılar anlardur ki Allāhu Taʿālā'ya (18)

---

55 Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/102

56 Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/103: Toptan Allah'ın ipine sarılın, ayrılmayın. Allah'ın size olan nimetini anın: Düşmandınız, kalplerinizin arasını uzlaştırdı da onun nimeti sayesinde kardeş oldunuz. Bir ateş çukurunun kenarında idiniz, sizi oradan kurtardı. Allah, doğru yola erişesiniz diye size böylece ayetlerini açıklar.

57 iʿtiṣām: Günahlardan sakınmak. * Pâk olmak. * Bir şeye yapışarak sıkı tutmak ve korunmak.

58 Ḳurʾān, (el-Ḥacc) 22/78: ... Allah'a sarılın. O sizin sahibinizdir. Ne güzel sahip ve ne güzel yardımcıdır!

Ayetin tamamının anlamı: Ḳurʾān, (Ḥacc) 22/78: Allah uğrunda gereği gibi cihat edin. O, sizi seçmiş, babanız İbrahim'in yolu olan dinde sizin için bir zorluk kılmamıştır. Daha önce ve Kuran'da, peygamberin size şahit olması, sizin de insanlara şahit olmanız için size müslüman adını veren O'dur. Artık, namaz kılın, zekat verin, Allah'a sarılın. O sizin sahibinizdir. Ne güzel sahip ve ne güzel yardımcıdır!

59 müteʿalliḳ/müteʿallıḳ: Alâkalı. Bir yere bağlı, bir şeye mensub.

60 Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/103

taḳarrub ṭaleb iderler, aʿmāl-i birr-ile ki ol vesāyıṭ-i ḳurbetdür. Ammā olar ki Ḥaḳ Taʿālā'ya (19) iʿtişām[61] iderler, anlar olardur ki gendü nefslerinden fānī olup ol rabları-y-ıla bāḳī olmışlardur. **[5b]** (1) **AK#** وَلَا تَفَرَّقُوا [62]**#.** Yaʿnī, ipe yapışuñ, ṭaġılmañ; zīre ʿamel-i birre ve vesāyıṭ-i ḳurba iʿtişām ḳılmaġı (2) terk itmek, elbette teferruḳ vācib ḳılur, ẓāhirde[63] ve bāṭında. Ammā ẓāhirde andan mufāraḳat-ı (3) cemāʿat lāzım gelür. Ḥāl budur ki Resūl buyurmışdur, *ʿaleyhi's-selām*: **HS#** 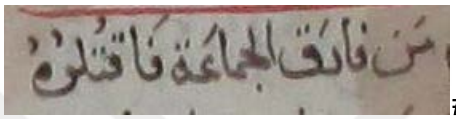 **#(4)HS#** 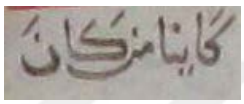 [64]**#.** Yaʿnī, ehl-i sünnet-i cemāʿatdan kim ki mufāraḳat[65] ḳıla, ḳatl idüñ kim gerek-ise ölsün. (5) Ammā bāṭında ol müteferriḳ olandan muḫtelif hevālar ẓāhir olur ki ol ümmetüñ ṭaġılmaġın (6) vācib ḳılur. Nite ki Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām*: **HS#** 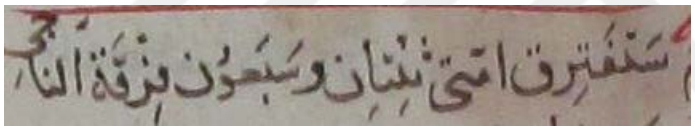 **# (7) HS#** **#.** Yaʿnī, tīz ola ki benüm ümmetüm yitmiş iki bölük olup ṭaġıla. Ammā ḳurtılan bulardan (8) bir ṭāyife ola. Ancaḳ didiler ki "Yā Resūla'llāh, ol ḳurtılan ne ṭāyife ola?". Didi, "Olar kim (9) ben ve aṣḥābum nenüñ üzerineyisevüz, anlar daḫı anuñ üzerine ola". Ve daḫı buyurdı ki (10) **AK#** وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ #[66]**.** Yaʿnī, ẕikr idüñ Allāhu Taʿālā'nuñ ol niʿmetlerini ki size ʿaṭā (11) ḳıldı. Ol ḳulūblaruñuzı ülfet ṭutdurmaḳlıḳ niʿmetidür. Nite-kim buyurdı: **AK#** إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً # (12) **AK#** فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا #[67]**.** Yaʿnī, sizi biribiriñüzle aʿḏālarıduñuz[68]. (13) Ḥaḳ

---

61 iʿtişām: Bir şeye yapışarak sıkı tutmak ve korunmak. *günahlardan sakınmak.

62 Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/103

63 Metinde t ile yazılmış, kanaatimizce ẓ ile yazılmalıydı.

64 Hādīs-i Şerīf: Ehl-i sünnet cemaatinden, toplumundan her kim ki ayrılırsa, terk ederse onu katl edin.

65 mufāraḳat: Ayrılık, ayrılmak.

66 Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/103

67 Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/103

68 aʿđā//aʿẕā: düşman

Taʿālā'nuñ ol ḳalblerüñizi teʾlīf itmek niʿmeti ve īmān niʿmeti birle ḳalbüñüzde (14) uḫuvvet yazıldı ki dīn içinde ḳardeşler olduñuz. AK# وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّار # (15) AK# فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا #[69]. Yaʿnī, birbirüñüzi ʿadū[70] ṭutmaġ-ıla ve Allāhu Taʿālā'yı ʿadū bilmeg-ile ol ṭamu (16) çuḳurlarınuñ kenarına gelmişdüñüz. Ḥaḳ Taʿālā ʿināyet idüp̀ ḳalblerüñüzi ülfet ṭutdurmaġ-ıla (17) sizi andan ṣaḳladı. AK# كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ ءَايَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ #[71]. Yaʿnī, Allāhu (18) Taʿālā āyātlarını; nite ki Evs-ile Ḫazrec ḳabīlelerine beyān idüp̀ anları biribirine ḳardaş (19) ḳıldı. "İy girçek ṭālibler, size daḫı Ḥaḳ Taʿālā āyātlarını beyān ḳılur. Anuñ-ıla ola ki **[6a]** (1) andın yaña hidāyet bulasız ki ol hidāyet size ceẕebāt-ı ilāhiyyedür ve tecelliyāt-ı ṣıfāt-ı (2) Rabbāniyedür; tā ki siz ol Allāhu Taʿālā'ya iʿtiṣām idenlerden olasız, fehm eyle cidd-ile. Andan (3) ol ehl-i iʿtiṣāmuñ maḳāmından ḫaber virüp̀ buyurdı: AK# وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ #[72]. (4) İşāret bu āyetler ṭaḥḳīḳında budur ki bedürüstī, ol ümmet ki ḫayrdın yaña daʿvet (5) ḳılurlar efʿālleri-y-ile, aḳvālleri-y-ile degül. Anlardur ki müstaḥıḳ oldılar aña ki emr-i maʿrūf (6) idüp̀ nehy-i münker ideler. Nite ki buyurdı: AK# وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ # (7) AK# وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ #[73]. Yaʿnī, bu emr-i maʿrūf nehy-i münker ḳılanlardur efʿālleri-y-le ki necāt buluḳ (8) felāḥ ḥāṣıl iderler. Ol emr-i maʿrūf idüp̀ gendüler ṭutmayanlar vaʿīdlerinde ḳurtulurlar. (9) Nite ki buña delālet ḳılur Usāme[74] ḥadīṯi ki Resūl'den *ʿaleyhi's-*

---

aʿdālarıduñuz: düşmanlardınız.

[69] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/103

[70] ʿadū//ʿaduvv/ʿaduv/ʿadüv: Düşman.

[71] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/103

[72] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/104

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/104: Sizden, iyiye çağıran, doğruluğu emreden ve fenalıktan meneden bir cemaat olsun. İşte başarıya erişenler yalnız onlardır.

[73] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/104

[74] Usāme: Üsame b. Zeyd b. Hârise b. Surâhîl ashabın ileri gelenlerinden biri olup, Resulullah (s.a.) azadlı kölesi Zeyd b. Hârise'nin oğludur. Künyesi, Ebû Muhammed'dir. Miladi 673 yılında vefat etmiştir.

selām naḳl idüṕ buyurdı; Resūl *ʿaleyhi's-selām* didi ki "Ḳıyāmet güninde bir ṭāyifeʾi getüreler, oda atalar, ḳarınları münşaḳḳ oluṕ içleri ayaḳlarına (11) dökile ṭolaşa, bular şol eşek degirmen yöresin ṭolanuṕ ṭurduġı gibi, bular daḫı (12) ṭolanalar. Ṭamu ehli küllī üzerlerine cemʿ oluṕ diyeler ki "Yā fulān, n'oldı saña? Bize emr-i (13) maʿrūf idüṕ nehy-i münker ḳılan sen degül midüñ?". Diye ki "Belī, benem. Lākin, size buyurduġum ben ṭutmazdum (14) ve sizi nehy itdügüm nesneleri ben işledüm"[75]. Bu ḥadīṣüñ ṣıḥḥati ittifākīdür, ṣaḥīḥayn içinde. (15) Ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā buyurur kim AK# أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ #[76]. Ve daḫı buyurdı ki (16) AK# لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ #D[77]. AK# كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ #[78]. AK# وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ # (17) AK# تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ #[79]. Yaʿnī, şol kimseler gibi olmañ ki (18) ictimāʿdan ṣoñra ṭaġıldılar ve ittifāḳdan ṣoñra muḫtelif oldılar. Bulara ictimāʿ-ıçun (19) ve ittifāḳ-ıçun beyyināt geldükden ṣoñra; AK# وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ #[80] **[6b]** (1) bulara ulu ʿazābla̱r var. Ol teferruḳlarından ve iḫtilāflarından ötrü ki cemʿ oluṕ (2) muvāfaḳatlarından ṣoñra ḥāṣıl oldı. **AK#** يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ[81] #. Şol

---

[75] Kütüb-i Sitte, riyā, 2009.

Kütüb-i Sitte, 7-315/2009 numaralı hadis.

[76] Ḳurʾān, (Bakara) 2/44

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Bakara) 2/44: Kitap'ı okuyup durduğunuz halde kendinizi unutur da başkalarına mı iyilikle emredersiniz? Düşünmez misiniz?

[77] Ḳurʾān, (Saf) 61/2

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Saf) 61/2: Ey inananlar! Yapmayacağınız şeyi niçin söylersiniz?

[78] Ḳurʾān, (Saf) 61/3

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Saf) 61/3: Yapmayacağınız şeyi söylemeniz, Allah katında büyük gazaba sebep olur.

[79] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/105

[80] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/105

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/105: Kendilerine apaçık deliller geldikten sonra parçalanıp ayrılığa düşenler gibi olmayın. İşte bunlar için büyük bir azap vardır.

[81] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/106

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/106: Nice yüzlerin ağardığı, nice yüzlerin de karardığı günü (düşünün.) İmdi, yüzleri kararanlara: İnanmanızdan sonra kâfir mi oldunuz? Öyle ise inkâr etmiş olmanız yüzünden tadın azabı! (denilir).

günde ki bunda bugün (3) īmān nūrı-y-la ḳalbin aġartdı. Allāhu Taʿālā-y-ıla cemʿ oluṕ aña muvāfaḳat (idüṕ) anda yüzleri (4) aġara; **AK#** وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ [82]**#.** Daḫı ol günde ki bunda küfr-ile ve teferruḳ birle ve Allāhu Taʿālā (5) emrinden muḫālefet ḳılmaġ-ıla yüzleri ḳarara. Zīre ol günde ṣūretler bu dünyede (6) göñüller ne rengde olsa anuñ üzere ḥaşr olur. Nite-ki buyurdı: AK# يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ [83]#. (7) Yaʿnī, ol günde göñülde ne var-ısa ol ẓāhirine gelür. AK# فَأَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ # (8) AK# وُجُوهُهُمْ أَكَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ #[84]. Yaʿnī, anlaruñ (9) kim yüzleri ḳarardı. Anlara tevbīḫ idüṕ dinile ki "Īmānuñuzdan ṣoñra ḳāfir mi olduñuz?". (10) Bular anlardur ki Ḥaḳḳ'ı ṭaleṕ idüṕ nefs-i beriyyesinde (11) münḳaṭıʿ oluṕ hevā yolına düşdiler, giderken ökçeleri üzere mutav bigi[85] ḳıçın ḳıçın (12) girü döndiler. Bundan ötrü dirler anlara ki "Diñ imdi ṭaduñ ʿaẕābını şol nesnenüñ ki (13) ḥaḳḳı bāṭıla ṣatuṕ ḥaḳdan iʿrāż idüṕ bāṭılı ṭālib olduñuz. Bugün siz ol dünyedegi hicrān u (14) ḳaṭīʿat odı-la ʿaẕāb olunırsız. Līkin şol ʿaẕāb degül ki ḫalḳ uyḳuda gördügi (15) ʿaẕāb ola, elemin ve acısın ṭuyamaya. Nite ki dünyede bu ʿaẕābı çekerdüñüz; ammā ġaflet menāmı (16) içindeydüñüz, ṭuymazduñuz. Bugün uyanduñuz diñ ol ʿaẕābuñ elemlerin ve cirāḥat(ın) (17) ṭaduñ, tā bilesiz ki Ḥaḳ'dan iʿrāż idüṕ münḳatıʿ olmaḳ aña ḳāfir olmaḳ ʿaẕābları ne-y-imiş". (18) AK# وَأَمَّا الَّذِينَ ابْيَضَّتْ وُجُوهُهُمْ فَفِي رَحْمَةِ اللَّهِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ [86]#. Yaʿnī, olar kim (19) yüzleri aġardı, anladur ki dünyede

---

[82] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/106

[83] Ḳurʾān, (Tarık) 86/9: Yoklanacağı gün bütün serâir

[DV] Gizlenenlerin ortaya döküldüğü günde insan için ne bir güç ne de bir yardımcı vardır.

Bir önceki ayetle birlikte; "Şüphesiz Allah, gizliliklerin ortaya çıkacağı gün, insanı tekrar yaratmaya Kadirdir."

[84] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/106

[85] mütārikī: karşılıklı olarak terkederek, ayrılarak. Bırakıp ayrılan.

mütārik: (a.s) Karşılıklı olarak terkeden, bırakan. Mütâreke eden.

[86] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/107: Yüzleri ağaranlar ise Allah'ın rahmetindedirler. Onlar orada temellidirler.

Ḥaḳ Taʿālā maʿrifeti-y-ile ve maḥabbeti-y-le cemʿ oluṕ anuñ **[7a]** (1) emrine muvāfaḳat ḳılmaḳ raḥmetinüñ nūrı-y-ıla aġardı, olar āḫiretde daḫı ol raḥmet içinde (2) muḫalled olısarlar. Zīre, bu ḫalḳ diriligi nenüñ üzere-y-ise ölümi daḫı anuñ üzere olur; girü (3) ḥaşr oluṕ ḳopmaḳlıġı daḫı ol ölümi üzere olur. AK# تِلْكَ ءَايَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ (4) AK# وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِلْعَالَمِينَ #[87]. Yaʿnī, ol aḥvāllar ki ẕikr olundı, ol Ḥaḳ Taʿālā'nuñ āyāt-(5)ları ve delāyilleridür ḫāṣ ḳulları-y-ıla ki "Yā Muḥammed, senüñ ḳalbüñ üzere taḥḳīḳı-y-la anı iẓhār iderüz. (6) Allāhu Taʿālā dünyā ehline ve āḫiret ehline ẓulm eylemez, ḥükmini ġayrı maḥallinde ḳomaz ki yüzi ḳara olacaġı (7) aḳ[88] ḳıla ve aḳ olacaġı ḳara ḳıla. Belki maḥalli maḥalline ṣarf ider, ʿaẕāba müstaḥıḳḳ[89] olana ʿaẕāb ider (8) ve raḥmete müstaḥıḳḳ[90] olana raḥmet ider. AK# وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ #[91]. (9) Yaʿnī, yirler gökler içinde ne var-ısa küllī ḫāṣ[92] Ḥaḳ Taʿālā'nuñdur, milk yöninden ki ḳudreti birle (10) yaratdı. Ḥükm ü taṣarruf anuñ, var ḳılmaḳ ve yoḳ ḳılmaḳ daḫı andan. Ve her emri taḳdīr itmek andan, (11) yirde gökde ve dünyede āḫiretde dükeli işlerüñ ṣadr olıcaḳ yiri Ḥaḳ Taʿālā'dandur, ʿāḳıbet daḫı (12) aña rāciʿdür, hīç bir kimsenüñ daḫı bunda andan ġayrı ḥükmi ve taṣarrufı yoḳdur. Ḥaḳīḳatā[93], andan (13) yaradılmış içinde

---

87 Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/108: İşte bunlar, sana doğru olarak okuduğumuz Allah'ın ayetleridir. Allah hiç kimseye zulmetmek istemez.

88 aḳ: mec.: halis, değerli
(yüzü) aḳ: utanılacak veya yanlış olan hiçbir halde olmamak, günahsız. Halis, pak.

89 Metinde şeddeli yazıyor, Arapça telefusunu yazıda gösteriyor. Arapça yazımında müstaḥiḳ şeklinde olmalıdır.

90 Metinde şeddeli yazıyor, Arapça telefusunu yazıda gösteriyor. Arapça yazımında müstaḥiḳ şeklinde olmalıdır.

91 Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/109: Göklerde olanlar da, yerde olanlar da Allah'ındır. İşler Allah'a varacaktır.

92 Metinde ḫāṣ şeklinde tek yazılmış, ancak kelimenin ḫāṣṣ şeklinde olması kanaatindeyiz.
ḫāṣ: güzellik, has kullar.
ḫāṣṣ-ül ḫāṣṣ: en güzel, en has.
ḫaṣṣ ü āmm: herkes, bütün herkes.

93 ḥaḳīḳatā: ḥaḳīḳaten yazmak yerine ḥaḳīḳatā yazmıştır; hakikatde anlamındadır.
Bu kelimeyi tenvinli olarak ḥaḳīḳaten şeklinde yazması gerekirken bütün metinde ḥaḳīḳatā şeklinde yazmıştır. Bu da bize ağız özelliği olarak bu şekilde kullanıldığını düşündürmektedir.

ḫayrlu ümmet kimdür? Haber virüp buyurdı ki AK# كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ [94]#. İşāret (14) bu āyetler taḥḳīḳında budur ki taḥḳīḳ siz ḫayr-ı ümmet olduñuz ki ʿademden çıḳarılup vücūda (15) geldüñüz, şol istiʿdād üzere ki kemāliyyet-i insāna ḳābilsiz. AK# تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ # (16) AK# عَنِ الْمُنْكَرِ [95]#. Yaʿnī, görklü nesneyi ṭaleb itmege emr idersiz ki ol Allāhu Taʿālā'dur. Zīre ʿāriflerüñ (17) maʿrūfı oldur. Ve daḫı münkerlerden menʿ idersiz ki ol maʿrūfdan ġayrın ṭaleb itmekdür. **AK#** وَتُؤْمِنُونَ # (18) AK# بِاللَّهِ [96]#. Yaʿnī, Allāh'ı taṣdīḳ idüp anı ṭaleb idesiz. **AK#** وَلَوْ ءَامَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا # (19) AK# لَهُمْ [97]#. Bu işāretdür ol yavuz ʿālimlere. Yaʿnī, eger bular ol ʿilmleri-y-le ki oḳırlar ögredürler **[7b]** (1) Allāhu Taʿālā'yı ṭaleb itseler riyāset ve ṣadr ve tenaʿʿum-ı nefsānī ṭaleb itmesler[98]. Bu ümmetler içinden (2) ḫayriyyet ḥāṣıl olmaḳ bulara olurdı. AK# مِنْهُمُ الْمُؤْمِنُونَ [99]#. Yaʿnī, bu ʿālimlerden baʿżıları var ki muḥaḳḳiḳ-(3)ler oldılar, kemāle müstaḥıḳḳ[100] oldılar. AK# وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ [101]#. AK# لَنْ يَضُرُّوكُمْ إِلَّا أَذًى [102]#. Ammā, eger (4) bularuñ Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekde ḫāric oldılar, ṭaleb-i kemāli ḳodılar, ol himmetleri ḫissetinden ve naẓarları (5) ḳāṣırlıġından. Ṕes, yā muḥaḳḳiḳler, bu şerlü ʿālimler size żarar itmezler, illā incidürler, inkār ṭarīḳı-y-la (6) ve iʿtirāż idüp ḥased ḳılmaġ-ıla. AK# وَإِنْ يُقَاتِلُوكُمْ يُوَلُّوكُمُ الْأَدْبَارَ ثُمَّ لَا يُنْصَرُونَ

---

94 Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/110

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/110: Siz, insanlar için ortaya çıkarılan, doğruluğu emreden, fenalıktan alıkoyan, Allah'a inanan hayırlı bir ümmetsiniz. Kitap ehli inanmış olsalardı, kendileri için daha hayırlı olurdu; içlerinde inananlar olmakla beraber, çoğu yoldan çıkmıştır.

95 Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/110

96 Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/110

97 Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/110

98 Metinde itmesler şeklinde sin ile yazılmıştır.

99 Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/110

100 müstaḥıḳ: Hak etmiş, hak kazanmış, lâyık.

101 Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/110

102 Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/111

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/111: Onlar incitmekten başka size bir zarar veremezler. Sizinle savaşa koyulurlarsa, geri dönüp kaçarlar. Sonra kendilerine yardım da edilmez.

[103]#. Eger, (7) anlar sizüñ-ile[104] muḫāṣame ve munāzaʿa ḳılsalar, ʿāciz ḳaluṕ sizden yönlerin dönderüṕ münhezim (8) olurlar ol niyyetüñüzde ṣādıḳ olduġuñuz-ıçun. Andan ṣoñra anlar sizüñ üzerüñüze (9) nuṣret bulacaḳ degüller, anuñ-ıçun ki siz ehl-i ḥaḳsız, Allāhu Taʿālā cemāʿatındansız. Bedürüstī, (10) Allāhu cemāʿatı ḳanda-y-ısa ġālib olur. AK# ضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ [105]#. Yaʿnī, bularuñ (11) üzerine ẕillet-i ṭamaʿ ve ḥaḳāret-i ḥırṣ ḳonıldı, her ḳanda olursa. AK# أَيْنَ مَا ثُقِفُوا إِلَّا بِحَبْلٍ مِنَ اللَّهِ # (12) AK# وَحَبْلٍ مِنَ النَّاسِ [106]#. Yaʿnī, bu ẕilletden ḳurtılmaz, illā olar ki Allāhu Taʿālā'nuñ maḥabbet ipine yapışuṕ (13) anı ṭaleb itdiler. Ve daḫı Resūl'üñ mütābaʿatı ḥabline yapışdılar, anuñ sīretin ṭutdılar. AK# وَبَاءُوا # (14) AK# بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الْمَسْكَنَةُ [107]#. Yaʿnī, olar ki Ḥaḳ Taʿālā ipine ve sünnet-i Resūl ipine (15) yapışmadılar, anlar döndiler, Allāhu Taʿālā'nuñ gażabı-y-ıla ki ol ḥażretden sürgüṕ[108] merdūd[109] olmaḳ-(16)dur, daḫı anlaruñ üzerine meskenet-i ḥırṣ ḳonıldı, anuñ-ıla ḥaḳīr oldılar. AK# ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ # (17) AK# بِآيَاتِ اللَّهِ [110]#. Yaʿnī, bu ġażab u ẕillet bulara andandur ki Allāhu Taʿālā'nuñ niʿmetlerine kāfir (18) oldılar ki evliyāları üzere āyātlar-ıla anı iẓhār ḳıldı. Ol āyātlar-ıla cemīʿ-i ḫalḳ üzere (19) ikrām ḳıldı, tā ki ḥaḳ ẓāhir ola. AK# وَيَقْتُلُونَ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ [111]#. Yaʿnī, daḫı bular enbiyālaruñ **[8a]** (1) sünnetlerin öldürdiler ve sīretlerin terk itdiler, ol bāṭılların iẓhār ḳılmaġ-ıla

---

[103] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/111

[104] Tam ekleşme örneği, metin içerisinde tam ekleşme olduğu görülmektedir.

[105] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/112

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/112: Nerede bulunsalar Allah'ın ve inanan insanların himayesinde olanlar müstesna onlara alçaklık damgası vurulmuştur. Allah'tan bir gazaba uğradılar, onlara aşağılık damgası vuruldu. Bu, Allah'ın ayetlerini inkar etmeleri ve haksız yere peygamberleri öldürmelerindendir. Bu, karşı gelmeleri ve taşkınlık yapmalarındandır.

[106] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/112

[107] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/112

[108] sürg-: sürükmek: sürülmek, uzaklaştırılmak. (Tarama sözlüğünde sürükmek şeklinde yer almakta)

[109] merdūd: Reddolunmuş. Kabul edilmemiş. Geri döndürülmüş. Kovulmuş.

[110] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/112

[111] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/112

dünyā ṭalebinde. Ve anuñ (2) üzerine ḥarīṣ oluṗ Ḥaḳḳ'ı ketm itmeg-ile ve anı ṭaleb ḳılmaġı ḳomaġ-ıla AK# [112]#. Yaʿnī, bu nesne (3) bulara andan ötrüdür ki Allāhu Taʿālā'ya ʿāṣī oldılar, anı ṭaleb itmek emrini terk itdiler, ġayrını ṭaleb (4) itdiler. Nite ki buyurdı: AK# قُلِ اللَّهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ [113]#. Ve daḫı daʿvetinde Resūl'e ʿāṣī oldılar ki oları Allāhu Taʿālā'ya (5) daʿvet ḳıldı, aña icābet itmediler, ol münevver çıraġuñ nūrı-y-ıla nūrlanmadılar, nefsleri ẓulümātlarında ḳaldılar. (6) AK# [114]#. Daḫı bular tecāvüz ḳıldılar, istiḳāmet ṭarīḳından sürćüṗ yüzleri üzere (7) düşdiler, ol ṭoġru yoldan ki ʿazīz ü ḥamīd yolıdur, andan ḫaber virdi. Bu iki ferīḳuñ[115] farḳından (8) daḫı bu iki ṭarīḳuñ[116] tefāvutından bunuñ-ıla buyurdı: AK# #[117]. İşāret bu āyet (9) taḥḳīḳında budur ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā ʿulemā-i rabbānī birle ʿulemā-i nefsānī arasında meẕheblerin (10) farḳ idüṗ buyurdı ki "Bular berāber degüller". AK# #[118] (11) AK# #[119]. Yaʿnī, bu ʿulemādan bir cemāʿat var ki olar Allāhu Taʿālā-y-ıla ḳāyim oluṗ Ḥaḳ Taʿālā'nuñ (12) āyātların oḳıyuṗ gice sāʿatlarında anuñ-ıla ʿamel iderler, tā ki Allāhu Taʿālā olara her eṭrāfda (13) ve daḫı nefslerinde āyātların[120] göstere, tā ḥaḳ bulara beyān olına, bileler ki

---

[112] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/112

[113] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/91: "…Allâh, de: Sonra bırak onları daldıkları batakta oynaya dursunlar."

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Enʿām) 6/91: «Allah hiçbir insana bir şey indirmemiştir» demekle Allah'ı gereği gibi değerlendiremediler. De ki: «Musa'nın insanlara nur ve yol gösterici olarak getirdiği Kitap'ı kim indirdi? Ki siz onu kağıtlara yazıp bir kısmını gösterip çoğunu gizlersiniz, atalarınızın ve sizin bilmediğiniz size onunla öğretilmiştir.» «Allah» de, sonra da onları daldıkları sapıklıkta bırak, oynasınlar.

[114] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/112

[115] ferīḳ: (a.i) İnsan topluluğu, cemaat. 2. Askerî kolordu kumandanı, tüngeneral, korgeneral. (birinci ferîk: korgeneral, ikinci ferîk: tümgeneral)

[116] bu iki tarīḳ: 1- doğru yolda olanlar, 2- doğru yoldan sapanlar

[117] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/113

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/113: Hepsi bir değildir; ehl-i kitap içinde istikamet sahibi bir topluluk vardır ki, gece saatlerinde secdeye kapanarak Allah'ın âyetlerini okurlar.

[118] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/113

[119] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/113

[120] āyātların: "delillerin" manasında.

ḥaḳdur. AK# #[121] (14) AK# #[122]. AK# #[123]. Yaʿnī, bular münḳād olmışlardur ol aḥkām-ı (15) ezeliyyeye ve taḳdīrāt-ı ilāhiyyeye. Ve daḫı Allāhu Taʿālā'ya īmānlarını muḥkem ḳıluṕ anı ṭaleb iderler, ol (16) ezelde ḥükm olunan emrine taṣdīḳ iderler. Daḫı ebedü'l-ābād taḳdīrinüñ kemāline taṣdīḳ iderler. (17) AK# #[124]. Yaʿnī, Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmegi buyururlar, Ḥaḳ'dan ġayrın (18) ṭaleb itmekden nehy iderler. AK# #[125]. Yaʿnī, daḫı (19) bular ivişürler[126], şol[127] ʿamelleri ḥāṣıl ḳılmaġa ki anları Allāhu Taʿālā'ya vāṣıl ḳılur. Bular küllī **[8b]** (1) ol ṣāliḥlerdendür ki feyż-i ilāhīyi ḳabūl itmege ḳābildür. AK# #[128]. (2) Yaʿnī, işlemezler bir ḫayrı ki buları Allāhu Taʿālā'ya teḳarrüb ḳılur, illā ol niʿmetüñ şükrin (3) yirine getürürler, küfrān-ı niʿme olmazlar. AK# #[129]. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ʿalīmdür, (4) şol kimseleri ki andan ḳorḳalar ve aña ilticā idüṕ ġayrından ṣaḳınurlar ve ol fāsıḳları, (5) daḫı bilür ki anuñ niʿmetine kāfir oldılar, emvāl ü evlād-ıla gendüleri ġanī gösterdiler. Ṕes, (6) ol sebeb-ile münʿimüñ[130] niʿmetinden maḥcūb oldılar. AK# #[131] (7) AK# #[132]. Yaʿnī, anlar ki küfrān-ı niʿme oldılar,

---

[121] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/113

[122] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/113

[123] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/114

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/114: Onlar, Allah'a ve ahiret gününe inanırlar; iyiliği emreder, kötülükten menederler; hayırlı işlere koşuşurlar. İşte bunlar iyi insanlardandır.

[124] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/114

[125] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/114

[126] iviş-: acele etmek; iv-i-ş-: ivmek fiil kökü, i yardımcı ses, ş işteşlik eki

[127] şu+ol: şol; Uygur Türkçesinde şul şeklinde geçiyor. (K.Eraslan)

[128] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/115

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/115: Ne iyilik yaparlarsa, karşılığını bulacaklardır. Allah sakınanları bilir.

Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/115: Onların yaptıkları hiçbir hayır karşılıksız bırakılmayacaktır. Allah, takvâ sahiplerini çok iyi bilir.

[129] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/115.

[130] münʿim: Nimet veren, yedirip içiren.

münʿim-i ḥaḳīḳī: Bütün nimetleri yaratan ve veren Allah (C.C.)

[131] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/116

[132] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/116

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/116: İnkar eden kimselerin malları ve çocukları, Allah'tan yana, onlara bir fayda vermeyecektir. İşte onlar cehennemliklerdir, onlar orada temellidirler.

anlara ol mālları ve evlād-(8)ları hīç bir vech-ile menfaʿat ider degül, ne Ḥaḳ Taʿālā'nuñ luṭfın irişdürmeklige ne ḫōḏ[133] (9) gendülerden anuñ kaḥrın defʿ itmege. AK# #[134]. Yaʿnī, (10) bular küllī ol nār-ı ḳaṭīʿat ehlidür ki anda muḫalled ḳalısarlar, mufāraḳat olacaḳ degüller. (11) Zīre aña cān u göñül-ile muṣāḥib oldılar, ol şehvāt-ı nefsānī ve cismānī birle istīfā (12) ḳılmaġ-ıçun. Andan ol ehl-i şehvāt nefḳalarından[135] ḫaber virüp buyurdı: AK# #[136] (13) AK# #[137]. (14) İşāret bu āyet taḥḳīḳında budur ki Allāhu Taʿālā ṣūret ḳurup meṣel ider, şol kimseleri (15) ki bu ḥayāt-ı dünyāya infāḳ iderler, leẕẕāt-ı nefsāniyyeyi istīfā ḳılmaġ-ıçun ve şehvāt-ı (16) ḥayvāniyye birle temettuʿ ḳılmaġ-ıçun ve bu ḥuẓūẓ-ı dünyāviyyeden[138] müntefiʿ[139] olmaġ-ıçun. Bularuñ meṣeli, (17) şol ḳatı ṣovuḳ yil bigidür[140] ki bir ḳavmüñ ekinine irişdi ki ol ḥarṣ-ı rūḥānī-(18)dür ki anda ṣıfāt-ı rūḥāniyyenüñ ve aḫlāḳ-ı ḥamīdenüñ āṣārları var. Anlar ol infāḳ-ıla (19) nefslerine ẓulm eylediler, ol murādāt-ı nefsāniyyeyi ḥāṣıl itmeg-ile. Ṕes, ol yil ki anda **[9a]** (1) şehvāt-ı nefsāniyyenüñ[141] şiddeti ve ġalebesi var, anuñ ol rūḥānī ekinlerini ve yemişlerini helāk (2) idüp fesāda virür. AK# #[142]. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā buları (3)

---

[133] ḫōđ: f. Kendi. * Miğfer, baş zırhı.
ne ḫōđ gengülerden: ne kendi kendilerden

[134] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/116.

[135] nefḳ: (A) helâk olmak.
nefḳalarından: helak edecek hallerinden, helak olma durumları. Helak edecek azablarından.

[136] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/117

[137] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/117
Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/117: Bu dünya hayatında sarfettiklerinin durumu, kendilerine zulmeden kimselerin ekinlerine isabetle kavurup mahveden soğuk bir rüzgarın durumu gibidir. Allah onlara zulmetmedi, onlar kendilerine yazık ettiler.

[138] ḥuẓūẓ-ı dünyāviyyeden:dünyevi zevkler.
ḥuẓūẓ: (Hazz. C.) Memnuniyetler. Hazlar. Zevkler. Hoşlanmalar.

[139] müntefiʿ: (Nefʿ. den) Fayda gören, menfaatlenen, istifade eden.

[140] bigidür: gibidir. bigi//gibi= b//g; gibi kelimesi eski şekliyle muhafaza edilmiştir.

[141] şehvāt: (a.i. şehvet'in c.) şehvetler, nefis düşkünlükleri, aşırı istekler.
şehvāt-ı nefsāniyye: nefsânî istek ve arzular.

[142] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/117.

yaratmaḳda ẓulm itmedi. Zīre bulara görklü istiʿdād-ı rūḥānī virdi ve aḥsen-i ḳāmet[143] üzere buları (4) yaratdı. Līkin bular gendü nefslerine ẓulm eylediler ki ol istiʿdād-ı rūḥāniyyeyi bāṭıl (5) ḳıluṕ ekini ḥāṣılın helāk itdiler. Andan, Allāh'dan ġayrını dōst ṭutandan ḫaber virüṕ (6) buyurdı ki AK# #[144]. İşāret bu āyet taḥḳīḳında (7) budur ki taḥḳīḳ, Allāhu Taʿālā ehl-i maḥabbeti nehy itdi, dōst ṭutınmaḳdan şoları[145] ki bu kelām-(8)dan anlaruñ ḥaẓẓı yoḳdur. Didi kim siz ḫāṣ dōst ṭutınmañ sizden ġayrıyı[146]. AK# #[147]. (9) AK# #[148]. Yaʿnī, siz ġayr-ı cinsüñüzden sırdaş ṭutınmañ ki anları inkār idüṕ (10) size iʿtirāż itmekden taḳṣīr itmezler ve size gümānlar itmekden ḫālī olmazlar. Ve severler (11) ki siz envāʿ-ı meşaḳḳatlara ve żararlara vāḳiʿ olasız ve naʿīm-i dünyādan[149] ve anuñ zeḫārifinden[150] (12) ve müştehiyāt-ı[151] nefsden ve hevālaruñuz görklü gördügi nesneler-ile muḳīm olmayasız, terk eyleyesiz. Himmetleri ḫissetinden[152] ve sizüñ himmetüñüz ʿālī olduġından ve anlar ferāḥ ḥāṣıl iderler, anuñ-ıla (14) ki siz mücāhede zaḥmetlerin çekesiz ve nefse muḫālefetler ḳılasız, şehvātları ve

---

[143] ḳamet: Boy. Boy-bos. Endam.

aḥsen-i ḳamet: güzel endam. Güzel boy, pos.

[144] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/118

Ayetin tamamının anlamı; Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/118: Ey İnananlar! Sizden olmayanı sırdaş edinmeyin, onlar sizi şaşırtmaktan geri durmazlar, sıkıntıya düşmenizi isterler. Onların öfkesi ağızlarından taşmaktadır, kalblerinin gizlediği ise daha büyüktür. Eğer aklediyorsanız, şüphesiz size ayetleri açıkladık.

[145] şol < şo+ol/şu+ol = şol

[146] ġayrı: başka

ġayrıyı: başkasını.

[147] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/118

[148] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/118.

[149] naʿīm: Bolluk ve bahtiyarlık içinde yaşayış. Nizam-ü hal ve mal. * Cennet'in sekiz kısmından dördüncü tabakası.

naʿīm-i dünyā: dünyanın bolluk ve bahtiyarlık içinde yaşayış hali. dünyanın mal ve mülkü, nimetleri.

naʿīm-i dünyā: dünyanın bolluk ve bahtiyarlık içinde yaşayışı sağlayan nimetleri ve imkanları.

[150] zeḫārif: (Zuhruf. C.) Yalancı süsler, yaldızlar, gösterişler. * Sahte süsler.

[151] müştehiyāt: müsteheyāt; Lezzetli şeyler. Nefsin hoşuna giden ve iştah için yenen şeyler.

müştehiyāt-ı nefs: nefsin hoşuna giden lezzetli şeyler.

müştehā: İştiha veren, iştiha getiren. Şehvet veren.

[152] ḫisset: Cimrilik. Bahillik. Tamahkârlık. * Alçaklık.

leẕẕātları (15) terk idesiz ve faḳra lāzım olasız, zaḥmetleri getürüp̱ mekrūhātlara ṣabr idesiz. AK# #[153] (16) AK# #[154]. Yaʿnī, ʿadāvet ʿalāmeti bularuñ kelāmlarından (17) ẓāhir olur ol fāsid iʿtirāżları-y-ıla. Ḫuṣūṣā ol göñüllerinde gizledükleri ġıll u ḥased (18) ve ḥıḳd u kīne andan daḫı uludur. AK# #[155]. Yaʿnī, biz ol (19) elṭāfumuz āṣārların ve anlaruñ ḥasedlerin sizüñ üzerüñüze ẓāhir ḳılduḳ. Eger ʿaḳluñuz-ıla **[9b]** (1) idrāk iderseñüz, bizüm elṭāfumuz aṣārları sizüñ-ile budur ki AK# #[156]. (2) Yaʿnī, "İy müʾminler, siz buları seversiz. Ol merḥamet, şefḳat maḥabbeti-le buları daʿvet idersiz gendü (3) ḥāluñuz üzerine ki Ḥaḳ Taʿālā'ya şevḳ u maḥabbetdür ve ṣıdḳ-ıla ṭalebdür, daḫı anuñ ġayrından (4) tecerrüd ve teferrüddür, anı birlemeg-içün. Ammā anlaruñ ḥasedlerinüñ ve ḥıḳdlarınuñ ʿalāmeti budur ki (5) anlar sizüñ üzerüñüze inkār iderler. AK# #[157]. Sizi sevmezler, belki sizi daʿvet (6) iderler gendü ḥālları üzere ki ḥıḳd ü ḥaseddür ve ġafletdür daḫı ṭaleb-i dünyādur ve leẕẕāt-ı (7) nefsānī ve şehvāt-ı cismānī istīfā ḳılmaḳdur. AK# #[158]. Yaʿnī, cemīʿ-i Ḳurʾān (8) içinde ne var-ısa seversiz, terk-i dünyā ḳılmaḳdan ve nefs-ile cehd itmekden, hevālarından bıḫmaġ-ıla (9) daḫı ol nefsi Allāhu Taʿālā yolına beẕl itmeg-ile, kelime-i tevḥīdi iʿlā ḳılmaġ-ıçun ḫalḳ-ıla ḫalḳ (10) idüp̱ Ḥaḳḳ'ı ṭaleb ḳılmaḳda ṣādıḳ olmaġ-ıçun. AK# #[159]. Yaʿnī, ḳaçan ol (11) temellüḳ ehli size uġrasa dirler ki "Biz īmān getürdük!" sizüñ-ile īmān iẓhār iderler aña ki (12) siz īmān getürdüñüz ve anı bildüñüz. Ḥāl budur da,

[153] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/118
[154] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/118
[155] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/118.
[156] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/119
Ayetin tamamının manası; Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/119: İşte siz, onlar sizi sevmezken onları seven ve Kitapların bütününe inanan kimselersiniz. Size rastladıkları zaman: «İnandık» derler, yalnız kaldıklarında da, size öfkelerinden parmaklarını ısırırlar. De ki: «Öfkenizden çatlayın». Allah kalblerde olanı bilir.
[157] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/119
[158] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/119
[159] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/119

anı bilmek yoḳ. AK# #[160] (13) AK# #[161]. Yaʿnī, ḳaçan gendüler ḫālī olsalar sizüñ işüñüze ġāyet ġażāb idüp (14) taʿaccüb birle barmaḳların ışırurlar göñülden size ḥased idüben. AK# #[162]. Yaʿnī, (15) anlara "*duʿāun ʿaleyhi*"[163] ḳıluban diñ kim "Ol ġayẓuñuz üzerine ölüñ!". AK# #[164] (16) AK# #[165]. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ʿālīmdür, bilür göñüller içinde gizlü ne var. Ve anlaruñ ḥasedlerinden (17) sizüñ üzerüñüze budur kim AK# #[166]. Yaʿnī, eger size Allāh ḳābilinden (18) faẕl u kerāmet irişse ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā'dan ḳabūliyyet ve anuñ elṭāfları āṣārı ẓuhūra gelse, ol (19) ḥaḳḳ-ıla muʿāmelelerüñüz ve maḥabbetüñüz üzerine ki sizüñ kemālüñüz netīcelerindendür, anlar anı **[10a]** (1) görüp melūl olurlar. AK# #[167]. Yaʿnī, eger size ḫalḳdan bir żarar (2) ve bir ṭaʿn ve bir redd[168] olmaḳlıḳ ve bir kelāmuñuza iʿtirāż vāḳiʿ olsa anı görüp ṣāḍ (3) olurlar. AK# #[169]. Eger ol size irişen eẕālara ve muṣībetlere ṣabr (4) idseñüz[170], Allāhu Taʿālā'ya ilticā idüp anlaruñ şerlerinden aña sığınasız. AK# #[171] (5) AK# #[172]. Anlaruñ şerlerinden ve keydlerinden size żarar yoḳ. AK# #[173] (6) AK# #[174]. Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā bularuñ n'eyledügin ʿilm-ile iḥāṭa ḳılupdur, ol keydleri-y-le (7) girü anları helāl

[160] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/119
[161] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/119
[162] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/119
[163] duʿāun ʿaleyhi: Onların üzerine dua okuyarak, ayet-i kerimeyi okuyarak manasında.
[164] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/119
[165] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/119.
[166] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/120
Ayetin tamamının manası; Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/120: Size bir iyilik gelse, onların fenasına gider; başınıza bir kötülük gelse buna sevinirler. Sabreder ve sakınırsanız, onların hilesi size hiçbir zarar vermez. Allah işlediklerinin hepsini ilmiyle kuşatmıştır.
[167] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/120
[168] birr ve ʿaduvv örneğinde olduğu gibi Arapça telaffuzu yansıtmaya uygun yazım söz konusudur.
[169] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/120
[170] idseñüz: it- fiilinde tonlulaşma örneği.
[171] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/120
[172] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/120
[173] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/120
[174] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/120.

idicidür. Nite ki buyurdı: AK# وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ [175]#. Ve daḫı (8) ḫaber virdi ki AK# #[176]. İşāret (9) bu āyet ṭaḥḳīḳında budur kim bedürüstī, Allāhu Taʿālā işāret ḳılur ol girçek sāliküñ (10) ol seyr idici ʿāşıḳuñ cevherine. Ḳaçan sen ṣabāḥlasañ Ḥaḳḳ'ı ṭaleb ḳılmaḳda ve ol (11) maḳām-ı ḳurba rücūʿ itmekde, ol nefsüñ ṣıfāt-ı ḥayvāniyye ve behīmiyyelerinden ol (12) müʾminlere maḳām rūzī[177] viresin ki ṣıfāt-ı rūḥānīlerüñdür, nefs-ile ve şeyṭān-ıla daḫı (13) dünyā-y-ıla ḳıtāl itmeg-içün. AK# #[178]. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā sizüñ iḫlāṣ-ıla duʿā-(14)laruñuzı ḳabūl ider. Ol hevā-yı beriyyelerinde[179] helāk olmaḳdan ṣaḳlar. Ve daḫı Ḥaḳḳ'ı ṭaleb (15) itmekde niyyetüñüz girçekligin daḫı bilür. AK# #[180]. (16) Yaʿnī, ḳaçan iki ṭāyife, sizden ki biri ḳalbdür, ṣıfātları-y-la ve rūḥdur aḫlāḳları-y-la, (17) ḳaṣd itseler birbirinden ḳorḳucı oluban. AK# #[181]. Allāhu Taʿālā bu iki ṭāyifenüñ (18) velīleridür ki buları ẓulümāt-ı beşeriyyetden ve ẓulmet-i ḫılḳıyyeden ćıḳarup ol nūr-ı rubūbiyyetine (19) ve żiyā-i ḫālıḳıyyete iltür. AK# #[182]. Yaʿnī, müʾminler

---

[175] Ḳurʾān, (Fatır) 35/43

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Fatır) 35/43: Çünkü onlar yeryüzünde büyüklük taslıyor ve kötü tuzaklar kuruyorlardı. Halbuki kişi kazdığı kuyuya kendi düşer. Onlar öncekilerin kanunundan (onlara uygulanandan) başkasını mı bekliyorlar? Allah'ın kanununda asla bir değişme bulamazsın, Allah'ın kanununda kesinlikle bir sapma da bulamazsın.

Ḳurʾān, (Fatır) 35/42-43: Kendilerine bir uyarıcı gelince, ümmetler içinde en doğru yolda gidenlerden biri olacaklarına, and olsun ki, bütün güçleriyle Allah'a yemin etmişlerdi; fakat kendilerine uyarıcının gelmesi, yeryüzünde büyüklük taslamak ve kötü düzen kurmak ile uğraştıklarından sadece nefretlerini arttırdı. Oysa pis pis kurulan kötü tuzağa ancak sahibi düşer. Öncekilere uygulanagelen yasayı görmezler mi? Sen Allah'ın yasasında bir değişiklik bulamazsın. Sen Allah'ın yasasında bir başkalaşma da bulamazsın.

[176] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/121

Ayetin tamamının anlamı; Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/121: Sen inananları savaş için duracakları yerlere yerleştirmek üzere, erkenden evinden ayrılmıştın. Allah işitir ve bilir.

[177] rūzī: f. Azık, rızık. Nasib, kısmet.

[178] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/121.

[179] beriyye: Halk. Mahlûk. İnsan. * Sahra. Çöl. * Kır.

[180] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/122

Ayetin tamamının anlamı; Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/122: Sizden iki takım bozulup geri çekilmek üzere idi; oysa Allah onların dostu idi, inananlar yalnız Allah'a güvensinler.

[181] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/122

[182] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/122.

tevekküllerini **[10b]** (1) Allāhu Taʿālā'ya ḳılsunlar, ol ẓulümātdan ćıḳuṕ envār-ı rubūbiyyete givürmekde[183] nefsleri (2) üzere iʿtimād ḳılmayalar. AK# #[184]. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā (3) size ol Bedr'i[185] dünyāda nuṣret ḳıldı. Bu ḥāletde ki siz şehvāt-ı nefs ġālib olmaġ-ıla (4) ve vesāvis-i Şeyṭān ćoḳ olmaġ-ıla ẕelīl olmışduñuz, çün rabbuñuzdan muʿāvenet irgürdi[186]. AK# #[187] (6) AK# #[188]. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'ya iʿtimād idüṕ andan ḳorḳuñ, ġayrını ḳoñ[189], her (7) nesne üzerine size ḥāyil olur; tā ki (8) ol sizüñ[190] üzerüñüze inʿām ḳılduġı hidāyet niʿmetlerinden ötrü şükr arturuṕ şākir-(9)lerden olasız. Ve daḫı buyurdı ki AK# #[191]. İşāret (10) bu āyet taḥḳīḳında budur kim ol peyġamberüñ nübüvveti nūrı *ʿaleyhi's-selām,* müʾminlerüñ ervāḥ-(11)larına dāyim ilhām idüṕ buyurur, Şeyṭān muḳābelesinde ve nefs mücāhedesinde ve hevā-y-ıla (12) ćekişmekde dünyā zīnetlerine meyl idüṕ raʿbet ḳıldıġı vaḳt. AK# #[192] (13) AK# #[193]. Yaʿnī, size kifāyet ḳılmaz mı rabbüñüz meded (14) itmegligi, ol cünūd-ı rūḥāniyyet-ile ki melekūt-ı dürr ü ḥavāss anı idrāk idemez. Nite ki (15) buyurdı: AK# وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا

---

[183] givürmekde: dahil etmekte.

givürmek: sokmak, dahil etmek, koymak. yerleştirmek. 2- eklemek, katmak.

[184] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/123

Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/123: And olsun ki, siz düşkün bir durumda iken, Bedir'de, Allah size yardım etmişti; Allah'tan sakının ki şükredebilesiniz.

[185] bedr: (Bedir) Dolunay. Ayın en parlak olduğu hâli. * Mekke-i Mükerreme ile Medine-i Münevvere arasında bir yer ismi. * Bir şeyin tamam olması. * Sibâk ve sür'ât etmek. * Bir işin ansızın zâhir olması.* Tam ve münasib olan âzâ. * Dolu şey. * İyi hizmet eden köle.

**** Metindeki manası; Bedir savaşındaki galibiyet.

[186] Burada metinde güzel he'nin üzerini çizmiş gibi, o yüzden irgürdi şeklinde okumak daha doğru olduğu kanaatindeyim.

[187] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/123

[188] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/123.

[189] ḳoñ: terk edin

[190] Metinde süziñ şeklinde yazmış, doğrusu sizüñ şeklinde olmalıdır.

[191] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/124

Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/124: O zaman sen, müminlere şöyle diyordun: İndirilen üç bin melekle Rabbinizin sizi takviye etmesi, sizin için yeterli değil midir?

[192] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/124

[193] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/124

[194]#. Tā ki anuñ-ıla ḳalbüñüzi ḳavī ḳıla, ol (16) beşeriyyet ḳorḳuların defʿ idüp̀ ḥayvāniyyet ʿācizlıḳların götürmeg-ile ve ḳuvvetlendüre (17) rūḥ-ı Rabbānī-y-ile. Nite ki buyurdı: AK# وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ [195]#. **AK#** #[196] (18) AK# #[197]. Yaʿnī, belī, eger siz muḫālefet-i nefse ṣabr idüp̀ anı hevālarından nehy (19) iderseñüz Allāh'dan ġayrını ḳoyup̀ andan ḳorḳarsañuz, ḳaçan ki anlar ġaḍab ciheti-le size **[11a]** (1) geleler bir cihetden. AK# #[198]. Yaʿnī, Ḥaḳ (2) Taʿālā size meded ider, ol cünūd-ı rūḥānī-y-le ḳuvvetüñüzi ziyāde ḳılur, bu ḥāletde ki anlar ʿalāmet-i rabbāni-y-le ʿalāmetlenmiş olalar. AK# #[199]. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ol ferişteleri (4) ve anlaruñ ʿadedlerini ẕikr eylemedi, illā size ol meded-i ilāhī birle beşāret ḳılmaġ-ıçun. AK# #[200] (5) AK# #[201]. Daḫı göñlüñüz muṭmaʾinn[202] olmaġ-ıçun ol melāyikeleri ve anlaruñ ʿadedlerini (6) ẕikr itmeg-ile. Zīre ehl-i vesāyıṭdansız, orada ol vesāyıṭları

---

[194] Ḳurʾān, (Tevbe) 9/26

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Tevbe) 9/26: Bozgundan sonra Allah, peygamberine, müminlere güvenlik verdi ve görmediğiniz askerler indirdi; inkar edenleri azaba uğrattı. İnkarcıların cezası budur.

[195] Ḳurʾān, (Mucadele) 58/22

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Mucadele) 58/22: Allah'a ve ahiret gününe inanan bir millettir, babaları veya oğulları veya kardeşleri ya da akrabaları olsa bile Allah'a ve peygamberine karşı gelenlere, sevgi beslediklerini görmezsin. İşte Allah, imanı bunların kalplerine yazmış, katından bir nur ile onları desteklemiştir. Onları, içlerinden ırmaklar akan, içinde temelli kalacakları cennetlere koyar. Allah onlardan hoşnut olmuştur, onlar da Allah'tan hoşnut olmuştur. İşte bunlar, Allah'tan yana olanlardır. İyi bilin ki, saadete erecek olanlar, Allah'tan yana olanlardır.

[196] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/125

[197] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/125

Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/125: Evet, siz sabır gösterir ve Allah'tan sakınırsanız, onlar (düşmanlarınız) hemen şu anda üzerinize gelseler, Rabbiniz, nişanlı beş bin melekle sizi takviye eder.

[198] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/125.

[199] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/126

Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/126: Allah, bunu size sırf bir müjde olsun ve kalpleriniz bu sayede rahatlasın diye yaptı. Zafer, yalnızca mutlak güç ve hikmet sahibi Allah katındandır.

[200] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/126

[201] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/126

[202] Metinde bu kelimede olduğu gibi bazı kelimeleri Arapça telafuzlarına göre yazmıştır. birr, redd kelimelerinde olduğu gibi.

Metinde bu kelime muṭmayin şeklinde yazılmıştır. Kelime aslında hemzeli olarak muṭmaʾin şeklinde olmalıdır.

muṭmaʾinn//muṭmaʾinn(e): İtmi'nanlı. İçi rahat. Müsterih. Şüphesi kalmamış. Emin.

gözetmeg-ile Ḥaḳ (7) Taʿālā'dan maḥcūb ḳalmışlardur. Ammā anlar ki ehl-i ḳulūbdur, ḳalbleri ẕikr-ile muṭmaʾinn (8) olmışdur. Ḥaḳ Taʿālā gendü-y-ile anlaruñ arasından vesāyıṭları[203] götürür. Nite kim[204] buyurdı: (9) AK# أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ [205]#. AK# #[206]. Ṕes, bu taḥḳīḳdan[207] ötrü buyurdı ki AK# #. (10) Yaʿnī, naṣr u meded melāyike ḳatından degül, daḫı ġayrından degül, illā Allāhu Taʿālā ḳatındandur ki (11) ol ʿazīzdür, kimi dilerse nuṣret virüṕ ʿazīz ḳılur, kimi dilerse ḳahrı-y-ıla ẕelīl ḳılur ki cemīʿ-i (12) ʿizzet Allāhu Taʿālā'nuñdur. Ve daḫı ḥaḳīmdür, kimi dilerse ḥikmeti-y-ile ʿazīz ḳılur nenüñ üzere (13) dilerse, nite dilerse, ne vaḳt dilerse, ne dilerse. AK# #[208]. Yaʿnī, degüldür (14) nuṣret, illā Allāhu Taʿālā ḳatındandur ki baʿżı nefsānī ṣıfatları ḳahr eyleye ki ol küfür ḳoṕacaḳ[209] (15) yirdür, ol rūḥa ṣıfātları-y-ıla nuṣret virüben. AK# #[210]. Yāḫūḏ (16) buları ġālib ḳıluṕ ẓafer ḳıla, ol nefs ṣıfātları-y-ıla münhezim oluṕ rücūʿ ideler, nevmīẕ oluban (17) ol nesneden ki umarlardı, çün rūḥ ẓafer buldı ṣıfātları-y-ıla bulara ġālib oluban. Andan (18) Ḥaḳ Taʿālā ḫaber virdi, ḳahr u naṣr itmekde emr aña maḫṣūṣ olduġundan bu ḳavlı-y-ıla ki buyurdı: (19) AK# #[211]. İşāret bu iki āyet taḥḳīḳında budur kim Allāhu Taʿālā kemālinüñ **[11b]** (1) reʾfetinden ve

---

[203] vesāyıt: perde manasında.

[204] "nite kim" şeklinde ayrı yazılmış.

[205] Ḳurʾān, (Zumer) 39/36

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Zumer) 39/36: Allah, kuluna yetmez mi? Seni O'ndan başka şeylerle korkutuyorlar. Allah'ın, saptırdığını doğru yola koyacak yoktur.

[206] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/126.

[207] taḥḳīḳ: gerçek, gerçeği, doğrusu.

[208] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/127

Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/127: (DV): Allah, kâfirlerden bir kısmının kökünü kessin veya onları perişan etsin, böylece bozulmuş bir halde dönüp gitsinler -ki bu işte senin yapacağın bir şey yoktur- yahut (müslüman olsunlar da) tevbelerini kabul etsin, ya da (ısrar ederlerse) onlara azap etsin diye (Allah Bedir'de size yardım etti). Çünkü onlar zalimdirler.

Elmalı tefsirinde; Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/127: Küfredenlerden bir kolu kessin veya perişan etsin de hayal kırıklığına uğramış olarak dönüp gitsinler diye.

[209] ḳoṕacaḳ: meydana gelecek

[210] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/127.

[211] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/128

raḥmetinden āṣārların ḳulları üzere iẓhār ḳıldı. Bu ḥayṣiyyet-ile ki kāfirler ol ḥabībüñüñ (2) mübārek başını yararlardı, yüzini ḳana bularlardı ve azu dişini uvadurlardı. Ol dilerdi ki (3) anlara yavuz duʿā ḳıla-y-dı. Allāhu Taʿālā aña ḫiṭāb ḳıldı ḳulları üzere teraḫḫum ḳıluban bunuñ-ıla (4) ki buyurdı: AK# لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ [212]#. Yaʿnī, bu ḳullaruñ emrinden[213] saña nesne taʿvīż olunmadı ki (5) anları ḳatl idesin, yā anlaruñ üzerine yavuz duʿā ḳılasın, anlaruñ emri Allāh'a tefvīżdür. Nite ki (6) bir yirde daḫı buncılayın buyurdı: AK# إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ #[214] (7) AK# إِلَى اللَّهِ #[215]. Yaʿnī, belki bularuñ emri Ḥaḳ Taʿālā emrine müteʿallıḳdur, dilerse bularuñ günāhların yarlıġar, (8) küfürlerin maḥv ider tevbe-y-ile. AK# #[216]. Bunuñ-ıla ki (9) bularuñ üzerine tevbe rūzī ḳıla; zīre bular anuñ ḳullarıdur, ezelde olara İslām-ıla ḥükm (10) eyledi. Yāḫūḏ anlara ʿaẕāb ḳıla, ḳüfrleri ve ẓulmleri üzere ki bular ẓālimlerdür, Ḥaḳ Taʿālā (11) ezelde anlara küfr-ile ḥükm eyledi. AK# #[217] (12) AK# #[218]. Yaʿnī, yirler gökler içindeki-y-ile küllī Allāhu (13) Taʿālā'nuñ ḫāṣ milkidür[219], emr anuñdur, yaratmaḳ andandur ve virmek ve menʿ itmek ve ḳahr u luṭf (14) anuñdur. Kimi dilerse luṭfı ve faẕlı birle yarlıġar, kimi dilerse ḳahr-ıla ve ʿadl-ıla ʿaẕāb (15) ḳılur. Līkin Allāhu Taʿālā

---

[212] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/128

Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/128: Allah'ın, onların tevbelerini kabul veya onlara azab etmesi işiyle senin bir ilişiğin yoktur; çünkü onlar zalimlerdir.

[213] emr: iş manasında, burada iş manasında kullanılmakta.

[214] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/159

[215] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/159

Ayetin tamamının anlamı; Ḳurʾān, (Enʿām) 6/159: Fırka fırka olup dinlerini parçalayanlarla senin hiçbir ilişiğin olamaz. Onların işi Allah'a kalmıştır, yaptıklarını onlara sonra bildirecektir.

[DV] Dinlerini parça parça edip guruplara ayrılanlar var ya, senin onlarla hiçbir ilişkin yoktur. Onların işi ancak Allah'a kalmıştır. Sonra Allah onlara yaptıklarını bildirecektir.

[E0] Dinlerini tefrikaya düşürüb de şiy'a şiy'a olanlar var â, senin onlarla hiç bir alâkan yoktur, onların işi Allaha kalmıştır, sonra o kendilerine ne ettiklerini haber verir.

[216] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/128.

[217] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/129

[218] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/129.

Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/129: Göklerde olanlar da, yerde olanlar da Allah'ındır. Dilediğini bağışlar, dilediğine azab eder. Allah bağışlayandır, merhamet edendir.

[219] milk//mülk

ġafūrdur, cemīʿ-i günāhları yarlıġar ve daḫı raḥīmdür ki küllī nesneden (16) raḥmeti boldur. Zīre raḥmeti ġażabından öñürtmişdür. Bundan ötrü ḳullarınuñ (17) emrin hīç bir kimseye tefvīż ḳılmadı ve ḳıyāmetde ḥesābların daḫı gendü ḳılur. Bundan (18) ötrü buyurdı: AK# إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ [220]#. AK# ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ #[221]. Andan ol ṣalāḥ ehlinüñ (19) ṭarīḳından ḫaber virüp buyurdı ki AK# #[222]. **[12a]** (1) İşāret bu āyetler taḥḳīḳında budur ki Allāhu Taʿālā ribāyı ḥarām ḳıldı. Buyurdı ki "Ribā yimeñ! (2) Zīre sebeb olur dünyā ṭalebine, ḥarīṣ olmaġa ziyāde ziyāde[223]; tā ki hīç anuñ nihāyeti olmaya". (3) Nite ki Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām:* "Bu ādem oġlanınuñ iki dere ṭolu altunı olaydı, aña (4) biri daḫı ṭaleb ideydi ki üç dere olaydı, ādem oġlanınuñ ṭoldurmazdı içini, illā ṭopraḳ (5) ṭoldurur". Ṕes bu ḥırṣ, ṭamu derekelerinden bir derekedür. Bundan ötrü didi ki AK# #[224]. (6) AK# #[225]. Bu āyetlerden ilerü buyurdı ki AK# #. (7) Bu ḫiṭāb ḫāṣlar ḫiṭābıdur. Yaʿnī, Allāh'ı ṭaleb itmekde Allāh'dan ḳorḳu içinde oluñ, (8) ġayrından ḳor[ḳ]maġı terk idüñ, ola ki Allāh'dan ġayrınuñ ḥicāblarından necāt bulup (9) Allāhu Taʿālā'ya vāṣıl olmaġa ruḫṣat bulasız. Bundan ṣoñra ol ʿavāma[226] ḫiṭāb idüp (10) buyurdı ki anlar ehl-i vesāyıṭdur, bunuñ-ıla ki ḳorḳuñ ol ḥırṣ odından ki anuñ-ıla (11) nār-ı ḳaṭīʿat ḥāṣıl olur. Ol od kāfirler-içün yaraḳlanmışdur, müʾminler-içün degül. (12)

---

[220] Ḳurʾān, (Gaşiye) 88/25: Doğrusu onların dönüşü Bize'dir.

[221] Ḳurʾān, (Gaşiye) 88/26: Şüphesiz sonra hesaplarını görmek de Bize düşmektedir.

[222] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/130

Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/130: Ey İnananlar! Faizi kat kat alarak yemeyin. Allah'tan sakının ki başarıya erişesiniz.

Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/130: [E0] Ey o bütün iman edenler! öyle kat kat katlayarak riba yemeyin, Allahdan korkun ki felah bulasınız.

[223] ziyāde ziyāde:çok çok fazla (ikileme)

Eski Türkçede: Ḳalın ḳalın kikler: çok fazla geyikler (K. Eraslan)

[224] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/131.

Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/131: İnkar edenler için hazırlanmış ateşten sakının.

[225] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/130.

[226] Metinde ʿavāmma şeklinde yazmakta.

Zīre müʾmin egerçi ol ḥırṣ-ı cibillīsi anı ol nāra vārid ḳılası olursa daḫı Ḥaḳ Taʿālā (13) anı ol nārdan necāt virür, ḳanāʿat u taḳvā-y-ıla. Nite ki buyurdı: AK# وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا #[227]. (14) Tā aña degin ki buyurdı: AK# ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا #[228]. Ve daḫı buncılayın buyurdı ki AK# #[229] (15) AK# #[230]. Yaʿnī, geçüñ ol ḥırṣ odı üzere ol iki ḳadem-ile ki (16) biri Allāhu Taʿālā'ya muṭīʿ olmaḳdur ve biri Resūl'e muṭīʿ olmaḳdur; tā ola ki raḥm olınasız. (17) Ol ḥırṣ odı-la ʿaẕāb olınmaḳdan necāt buluṕ ḳaṭīʿat odı-la ʿaẕāb olınmayasız. (18) Nite ki kāfirler maḫṣūṣdur[231] ol ʿaẕāb-ıla ki anlaruñ-ıçun yaraḳlanmışdur. El-ḥāṣıl, maʿnī budur ki (19) bedürüstī, bu dünyāya ḥarīṣ oluṕ anuñ cemʿine saʿy itmek meẕmūm[232] u menhīdür[233]; ammā ol **[12b]** (1) dünyāyı beẕl itmek ve īṣār maḳāmın ṭutmaḳ anı terk idüṕ ḳanāʿat ṭarīḳın ṭutmaḳ maḫmūddur, (2) hem aña emr olunmışdur. Buña delālet ḳılur āyet ki buyurdı: AK# يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا وَيُرْبِي # (3) AK# الصَّدَقَاتِ #[234]. Bundan ṣoñra cennetdin yaña sürʿat idüṕ nefs-ile güreşmegi ḫaber virüṕ (4) buyurdı ki AK# #[235]. İşāret bu āyet taḥḳīḳında budur ki ṭaḥḳīḳ (5) Allāhu Taʿālā bu insānı yaratdı, cennete ve anuñ derecelerine girmeg-içün ve daḫı nāra ve anuñ (6) derekelerine girmeg-içün daḫı ol ḥażret-i ḳudsüñ[236] ve maḳām-ı ḳurbuñ meydanlarına ulaşmaġ-ıçun. Andan

---

[227] Ḳurʾān, (Meryem) 19/71: Sizden cehenneme uğramayacak yoktur. Bu, Rabbinin yapmayı üzerine aldığı kesinleşmiş bir hükümdür.

[228] Ḳurʾān, (Meryem) 19/72: Sonra Biz Allah'a karşı gelmekten sakınmış olanları kurtarır, zalimleri de orada diz üstü çökmüş olarak bırakırız.

[229] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/132

[230] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/132.

[231] maḫṣūṣ: uğramak manasında kullanmış, uğramıştır.

[232] meẕmūm:yerilmiş, zem edilmiş.

[233] menhī:nehyedilmiş, yasaklanmış.

[234] Ḳurʾān, (Bakara) 2/276: Allah faizi eksiltir, sadakaları bereketlendirir. Allah pek nankör olan hiçbir günahkarı sevmez.

[235] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/133

[236] ḳuds: Yücelik, mukaddes.

ṣoñra ol mürselleri gönderdi ki cennet-ile beşāret idüṕ nār-ıla ḳorḳıdalar. Ṕes, (8) bu mürseller arasından bizüm Resūlümüz Muḥammed'i *ʿaleyhi's-selām* gendüdin yaña daʿvete maḫṣūṣ (9) ḳıldı. Didi ki AK# وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ #[237]. Buları ḳındurıcı oldı, infāḳ-ı māl üzere daḫı nārdan (10) ḥaẕer ḳılmaġa. Nite ki buyurdı: AK# وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ #[238]. Yaʿnī, ḳorḳuñ ol od (11) ʿaẕābından ki ol kāfirler aña maḫṣūṣ olmışlardur. Zīre anlar şirkinden ve hevāya (12) mütābaʿat ḳılmaḳdan ṣaḳınmadılar, nārdan ḫōḏ ḳurtarmaz; illā taḳvā ḳurtarur ki ol tevḥīd-(13)dür. Ve Ḥaḳ Taʿālā emrlerinden yirine getürüṕ nevāhīlerinden[239] yıġlınmaḳdur. Daḫı cennete müsāraʿat[240] (14) itmege ḥarīṣ olmaḳdur. Nite kim āyetde buyurdı "Müsāraʿat idüñ taḳvā ḳademleri-y-ile (15) ol rabbuñuzuñ ḳurbı maḳāmlarından bir maḳāma". AK# #[241]. (16) İşāret bunda budur kim ol cennete vāṣıl olmaḳ yirler gökler milkinden geçdükden (17) ṣoñradur ki ol maḫṣūsātdur. Anı bu ḥavāss-ı ḫamse idrāk ider, bulardan ʿubūr (18) itmek olmaz ol taḳvā ḳademleri-y-le ki ol nefsi tezkiye ḳılmaḳdur, aḫlāḳ-ı ẕemīme-(19)den ki ḥayvāniyye ve sebʿuyyedür. Nite ki buyurdı: AK# #[242]. Bedürüstī, taḳvā **[13a]** (1) oldur ki anuñ-ıla bu ʿālem-i melekūta lāyıḫ olur, ol tezkiye-yi nefsdür. Nite ki buyurdı: AK# جَنَّاتُ عَدْنٍ # (2) AK# تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ مَنْ تَزَكَّى #[243]. Bunuñ üzere

---

Bu kelimeyi kef ile yazılmış olsaydı, Ş. Sami'de bu kelime (كرص) şeklinde yazılmış, Arş-ı 'ālā'nın altındaki büyük meydan manasında.

[237] Ḳurʾān, (Ahzab) 33/46

Bu ayetin anlamını Ḳurʾān, (Ahzab) 33/45-46 ile vermek gerekir ki şu şekildedir: 45-6. Biz seni şahit, müjdeci, uyarıcı; Allah'ın izniyle O'na çağıran, nurlandıran bir ışık olarak göndermişizdir.

[238] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/131: İnkar edenler için hazırlanmış ateşten sakının.

[239] nevāhī: (Nehy. den) Yasak edilmiş şeyler. * Allah (C.C.)tarafından menedilmiş olanlar.

[240] müsāraʿat: (Sür'at. den) Teşebbüs, girişme. * Sür'at ve acele etme.

[241] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/133

Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/133: Rabbinizin mağfiretine ve Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için hazırlanmış eni gökler ve yer kadar olan cennete koşuşun.

[242] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/133.

[243] Ḳurʾān, (Taha) 20/76: İçinde ebedî kalacakları, zemininden ırmaklar akan Adn cennetleri! İşte arınanların mükâfatı budur.

delālet ider ol ki (3) Resūl buyurdı ʿÌsā'dan *ʿaleyhi's-selām* ki ʿÌsā buyurdı: "Yirler gökler ʿālemi rūşen olmadı aña (4) kim ol iki kez ṭoġmadı; ikinci ṭoġmaḳ ol ḥayvāniyyet ṣıfātlarından çıḳmaḳ ve nefsi andan (5) tezkiye ḳılmaḳdur ve ʿālem-i melekūta vāṣıl olmaḳdur ki ol ṣıfāt-ı rūḥāni-y-ile muḥallī olmaḳdur, (6) fehm eyle cidd-ile. AK# #[244] didügi. Yaʿnī, olar maḫṣūṣlar ol cennet-ile; ṕes bularuñ (7) daḫı merātibleri ol yüce derecelerde ol nefslerüñ taḳvāları ve tezkiyeleri miḳdārdur. Andan (8) ol aḳsām-ı taḳvāyı şerḥ idüṕ buyurdı bu ḳavlı-y-ıla: AK# #[245]. (9) Yaʿnī, taḳvā ve tezkiye anlaruñdur ki māllarını ve ervāḥlarını infāḳ iderler her vaḳtde; (10) belki cemīʿ-i mükevvenātı[246] infāḳ iderler ol mükevvini[247] ṭaleb itmeklikde. AK# #[248]. (11) Daḫı anlardur ki ḳaḳımaḳlarını menʿ iderler anı yirine getürmege ḳudretleri yeterken Allāhu Taʿālā-(12)'nuñ rıżāsın ṭaleb itmeg-içün. AK# #[249]. Yaʿnī, daḫı olar kim nāsdan (13) ʿafv idicilerdür, şol nesneleri ki bulardan ṣadr olur aña naẓar idüben ki her emrüñ (14) ṣadr olacaḳ yiri ol Allāh emrindendür. AK# #[250]. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ol (15) muḥsinleri sever ki bu aḫlāḳ-ı ḥasene anlaruñ ʿādeti ola. AK# #[251] (16) AK# #[252]. Yaʿnī, olar kim Allāh'dan ġayrıyā iltifāt ḳıluṕ fāḥişeye mübtelā olsa, (17) yā

Ayrıca bu manaya ve altından ırmaklar akan cennetle ilgili ifadelere şu ayetlerde de rastlamaktayız: (Âl-i İmrân) 3/133, (Bakara) 2/25, (Bakara) 2/266, (Bakara) 2/25, (Bakara) 2/266, (Âl-i İmrân) 3/15, (Âl-i İmrân) 3/136, (Âl-i İmrân) 3/195, (Âl-i İmrân) 3/198, (Nisa) 4/57, (Nahl) 16/31, (Kehf) 18/31, (Beyyine) 98/8

[244] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/133

[245] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/134

[246] mükevvenāt: Yapılmış ve yaratılmışlar. Bütün mahlukat.

cemīʿ-i mükevvenāt: yaratılmışların bütünü.

[247] mükevvin: Yaratan, yapan (Allah C.C.). Tekvin eden.

[248] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/134

[249] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/134

[250] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/134

Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/134: Onlar bollukta ve darlıkta sarfederler, öfkelerini yenerler, insanların kusurlarını affederler. Allah iyilik yapanları sever.

[251] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/135

[252] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/135

Ḥaḳ'dan ġayrıyā müteʿallıḳ[253] oluban nefslerine ẓulm itse. AK# #[254]. (18) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'nuñ naẓarların ve ıṭṭlāʿın[255] ẕikr idüben günāhlarından istiġfār idüp (19) andın yaña tażarruʿ ḳıldılar, andan ġayrıdan ʿılāḳaların[256] ḳaṭʿ itmeg-ile. AK# #[257] **[13b]** (1) AK# #[258]. Yaʿnī, teraḥḥum idüp setr ider, yoḳdur bu aġyārdan mevcūd olan günāhları, (2) illā Allāh'dur. AK# #[259]. Yaʿnī, ṣābit olmadılar arada ve-(3)sāyıṭa iltifāt ḳılmaġa ve ḳalblerin aña müteʿallıḳ ḳılmaġa. Bu ḥālde ki bular bildiler taḥḳīḳ (4) her nesne Allāhu Taʿālā'dan ġayrı külli bāṭıldur. AK# #. (5) Yaʿnī, olar kim bu ṣıfāt üzere oldılar, olaruñ ʿivażları ol rablerinden müstaḥıḳ[260] olmaḳdur, (6) ḳurb maḳāmlarına ol ḥażret-i celālde. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, daḫı cennātdur, anuñ altında ol ʿināyet (8) ırmaḳları aḳar. Bu ḥāletde ki ebedā andan müntefiʿ[261] olalar, ol sürʿat ḳılduḳları-y-ıla. (9) AK# #. Ne görklüdür ecri ol ʿamel idenlerüñ müsāraʿat[262] idüp ol (10) ʿālī derecelere ve mevlā ḳurbına ulaşdılar. Bunuñ-ıla aña işāret ḳıldı kim maḳṣūda (11) ulaşmaḳ ṭāḳatın ṣarf itmekdedür. Nite kim buyurdı: AK# وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى[263]#. (12) Andan sünnet ehlinüñ ṭarīḳatından ḫaber virüp buyurdı: AK# #. (13) Bu āyetler taḥḳīḳında işāret budur kim bedürüstī, Allāhu Taʿālā maḫṣūṣ ḳıldı Allāhu Taʿālā'-

---

253 müteʿallıḳ: Alâkalı. Bir yere bağlı, bir şeye mensub.

254 Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/135

Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/135: Onlar fena bir şey yaptıklarında veya kendilerine zulmettiklerinde Allah'ı anarlar, günahlarının bağışlanmasını dilerler. Günahları Allah'tan başka bağışlayan kim vardır? Onlar, yaptıklarında bile bile direnmezler.

255 ıṭṭlāʿ: (A.) (Tulu. dan) Haberli olmak. Öğrenmek. Haberi, malumatı bulunma. * Yukarıdan aşağı bakmak.

256 ʿılāḳa//ʿalāḳa: Metinde ʿılāḳa şeklinde esre ile yazılmıştır, imlâya sadık kalarak ʿılāḳa şeklinde yazdık.

257 Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/135

258 Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/135

259 Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/135.

260 müstaḥiḳ//müstaḥıḳ: Hak etmiş, hak kazanmış, lâyık.

261 müntefiʿ: (Nef'. den) Fayda gören, menfaatlenen, istifade eden.

262 müsāraʿat: (Sür'at. den) Teşebbüs, girişme. * Sür'at ve acele etme.

263 Ḳurʾān, (Necm) 53/39: Demek kızlar Allah'ın, oğullar sizin öyle mi?

(14)dın yaña seyr idenleri muhāceret-ile evṭānlarından[264] daḫı sefer idenleri şehrlerdin yaña, (15) dōstları ziyāret ḳılmaġ-ıçun daḫı ḥaḳ ḳardaşlar-ıla muṣāḥabet ḳılmaġ-ıçun; tā ki (16) ol ṭarīḳ ehline naẓar ḳıluṕ andan ʿibret alalar. Andan ötrü didi ki AK# قَدْ خَلَتْ (17) AK# مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌ [265]#. Yaʿnī, taḫḳīḳ sizden ilerü geçdi bir ümmet ki anlaruñ daḫı bir ṭarīḳa-(18)ları var-ıdı aña mütābaʿat iderlerdi. AK# #. Yaʿnī, seyr (19) idüñ ol ehl-i sünnetüñ ṭarīḳı üzere ol ḥayvāniyye nefsleriñüz yirinde ʿubūr[266] itmeg-ile **[14a]** (1) ol ḫasīs ṣıfatlardan ve yaramaz ḫulḳlardan, tā ki ol ḳalbüñüz göklerine ki rūḥāniyyedür, (2) irişesiz ve aḫlāḳ-ı rabbāni-y-ile ḫulḳlanasız. AK# #. (3) Yaʿnī, seyr idüṕ naẓar ḳıluñ görüñ ol yalanlayıcı nefslerüñ ʿāḳıbeti neye irüşdi, bu maḳām-ı (4) rūḥāniyyeti ve mukāşefāt-ı rabbāniyyeti tekẕīb itmeg-ile anlara vāṣıl olduġı vaḳt. AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, uşbu Ḳurʾān beyāndur ehl-i ġaflet-içün (6) ve daḫı ġaybet ehli-çün, ol mīṣāḳ vaḳtinde ʿahdi unıdanlar-ıçun. Ammā ʿayāndur ehl-i hidāyet-içün (7) ve ehl-i şuhūd-içün ki ol ʿahdlerin añıcılardur, Allāh'dan ḳorḳuṕ ġayrından el çekmekdür. (8) AK# #. Yaʿnī, ḳorḳmañ, gendüñüzi ḫor ḳılmañ, iy Allāhu (9) Taʿālā'dın yaña seyr idici aña seyr itmeklikde daḫı ġuṣṣalanmañ. Ne nesne ki sizden (10) fevt ola, ol teneʿʿumāt-ı dünyādan ve kerāmāt-ı uḫreviyyeden. Bu ḥālde ki siz aʿlāsız (11) ehl-i dünyādan ve ehl-i āḫiretden bu maḳāmda rabbuñuz ḳatında, eger girçekleriseñüz (12) uşbu ḫaberleri buyruḳları yirine getürmeg-ile. Nite ki buyurdı: AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, eger size ol seyr içinde raḫmet[267] vāḳiʿ olsa

[264] evṭān: (Vatan. C.) Vatanlar, insanın doğup büyüdüğü ve sevdiği memleketler, hatta uğrunda can verilen topraklar.

[265] Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/137: Sizden önce neler gelip geçmiştir. Yeryüzünde gezin de, yalancıların sonunun ne olduğuna bir bakın.

[266] ʿubūr: (a.i) bir taraftan başka tarafa geçmek. * zorlamak. * geçme, geçilme, atlama.

[267] Metinde bu kelime raḫmet şeklinde yazılmıştır, aslında raḥmet şeklinde olmalıdır. Kelimenin raḫmet şeklinde yer alması bir ağız özelliği olarak değerlendirilebilir.

mücāhedelerinden (14) envāʿ-ı belālardan ibtilālardan AK# #. Taḥḳīḳ bir ḳavme daḫı (15) irişdi enbiyādan ve evliyādan acılar ve cirāḥat-ı ḳalbler ol size irişen gibi. AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, ol miḥnet ü belā ve ibtilā vü imtiḥān günlerinde devleti (17) biz tedvīl ḳıluruz, sāyirler arasında kāh niʿmet kāh niḳmet[268] kāh miḥnet kāh minḥat. AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ibtilā ve iḫtibār[269] ḳılur anları ki īmān ehlidür. Ve daḫı (19) istiʿdād vire ol maḳām-ı şehādet-içün. AK# #. Daḫı sizden **[14b]** (1) iy ibtilā[270] olunmışlar, niʿmet-ile yā neḳmet-ile[271] ol āṣār-ı seyrde, diler ki şühedā[272] ṭuta şuhūd[273] ve (2) müşāhede ehlinden. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā sevmez şol (3) ẓālimleri ki istiʿdādlarını Ḥaḳ'dan ġayrını ṭaleb itmekde ṣarf eylediler. Bundan (4) ṣoñra ol ibtilānuñ fāyidelerinden ḫaber virdi evliyāları ve aʿdāları ḥaḳḳında (5) bu ḳavlı-y-ıla ki buyurdı: AK# # (6) AK# #. Bu āyetler taḥḳīḳında işāret budur kim "**AK#** وَلِيُمَحِّصَ اللَّهُ **#**[274]**. ilā āyeh[275]"** didügi delālet (7) ḳılur ki her ġamm u vehm ve belā vu ʿanā[276] ve miḥnet ü muṣībet ki müʾminlere irişür, günāhlarını keffāret (8) ve göñüllerine taṭhīr ve ervāḥlarına taḫlīṣ (9) ve devletden ve feraḥ u sürūrdan ve arzūları dünyede ḥāṣıl olmaḳdan küfrānlarına sebeb (10) ve ṭuġyānlarına ziyādeliḳ ve ḫıẕlānlarına ġurūr ve göñüllerine körlik ve nefslerine (11) temerrüd[277] ve ervāḥlarına yoḳluḳ ḥāṣıl ḳılur. Ve bunda bir işāret daḫı var; yaʿnī, bu belālar (12) ve "lā" ehlinüñ göñüllerini ʿayblar ẓulümātından teḫlīṣ[278] idüp ve envār-ı ġuyūb-ile münevver

[268] Bu kelimeyi yer yer niḳmet şeklinde yer yer ise neḳmet şeklinde yazmaktadır.
[269] iḫtibār: Yoklama. Deneme. Sınama. Tecrübe.
[270] ibtilā: bir kişiye düşkün olma, bir şeye düşkün olma.
ibtilā-yi şedîd: şiddetli düşkünlük.
[271] nekmet: Nikmet, Hoş olmayan muamelelerle olan mücâzat.
[272] şühedā: (Şâhid ve Şehid. C.) Şâhidler. * Şehidler.
[273] şuhūd//şühūd: şâhidler. * Görme, şahid olma. * Müşahede etme. * Görünecek halde şekillenme.
[274] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/141: Bir de Allah, böylece iman edenleri günahlardan arıtmak, inkarcıları ise yok etmek ister.
[275] Bu ibare (ilā āyeh) ayetten olmayıp ayet devam eder anlamında söylenen Arapça sözdür.
[276] ʿanā//ʿanāʾ: Zahmet, meşakkat, güçlük, zorluk.
[277] temerrüd: İnad, direnme. * Yapılması gereken bir şeyi yapmakta kasten geciktirme.
[278] teḫlīṣ//taḫlīṣ: Kurtarmak. Halâs etmek. * Bir şeyin özünü, hülâsasını almak.

ḳılur. (13) AK# وَيَمْحَقَ الْكَافِرِينَ #[279]. Yaʿnī, bu belālar-ıla ol kāfire nefslerinüñ ṣıfātlarını maḥḳ[280] ider, daḫı (14) ol fācire ḫulḳlarınuñ ʿalāmetlerini maḥv ider; tā ki ol beden ḳafeṣinüñ ḥaṕsi ćepelinden (15) ḫalāṣ bulalar. Daḫı fevz bulalar ol ervāḥları murġuzārlarınuñ[281] riyāżları[282] arınmaġ-ıla. (16) Nite kim buyurdı: **AK**# أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ #[283]. Yaʿnī, eyle mi ṣanursız ki ol ʿālem-i melekūta ve riyāż-ı (17) ervāḥa giresiz. AK# #. Sizden (18) Allāhu Taʿālā mücāhedeler görmedin ki ol mücāhadeler müşāhadeler ḥāṣıl ider. Ve daḫı sizden (19) ṣabr görmedin nefslerüñüzi tezkiye[284] ḳılmaḳda şerīʿate muvāfıḳ ve kalblerüñizi ṣāfī **[15a]** (1) ḳılmaḳda ḳānūn-ı ṭarīḳat üzere ve ervāḥlaruñuzı taḥliye ḳılmaḳda envār-ı ḥaḳīḳat-ile. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, iy erbāb-ı ṣıdḳ ve ṭaleb ehli, siz temennī ider olurduñuz (3) bu nefslerüñüz ölmekliklerini ol ṣıfātlarından anı tezkiye ḳılmaġ-ıçun. AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, ol mücāhadelere ve riyāżatlara mülāḳī[285] olmazdan öñ, ol nefsüñ (5) muḫālefetlerine ve daḫı anı ḳahr itmege ol dīn

---

Tefʿīl babında okunursa teḫlīṣ şeklinde okumanın doğru olduğu kanaatindeyiz. Bu kelime sözlükte taḫlīṣ şeklinde de yer almaktadır.

[279] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/141

[280] maḥḳ: Gidermek. * İptal etmek, saymamak. * Eksik, noksan.

[281] murg-zār// murġuzār: Arada ses türemesi olmuş (u sesi türemiş) ve birleşik yazılmış.

murġ: (a.i muġ) (f.i mürġ) merg, kuş.

murġ-zār: (f.b.i) kuş yatağı, kuşu bol olan yer.

[282] riyāz: (Ar. Ravza. C.) Bahçeler. Ağaçlık, çimenlik yerler. Yeşil bahçeler.

[283] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/142: Yoksa içinizden Allah cihad edenleri ve sabredenleri belirtmeden cennete gireceğinizi mi sanıyordunuz?

[284] tezkiye: Doğruluğuna şehadet etmek. * Zekât vermek. * Zekât almak. * Pak ve temiz etmek. * Övmek, medhetmek. * Birisinin durumu hakkında soruşturmak.

tezkiye ḳıl-: Pak ve temiz etmek. ***Metindeki manası; pak ve temiz kılmak. temizlemek, pak etmek, arındırmak.

tezkiye-i nefs: Nefsini temiz bilmek. Kusuru üzerine almamak. Nefsini kusursuz addetmek. * Nefsi kötü şeylerden temizlemek, hayra yöneltmek.

tezkiye: Tamam etmek. * Boğazlamak. * İhtiyarlamak. * Refʿetmek. (Lügatta zebhetmek, yani boğazlamak mânasınadır. Bu maddenin aslı, lügatta bir tamamlanmak mânasıyla beyan olunuyor. Nitekim ateşin parlamasına "zeku-zekâ-zekâ'" denilir ki, tamam iştial etmektir. Kezâlik fehme "zekâ" denilir ki, tamam-ı fehim demektir. Sonra sinnin "yaşın" kemâline zekâ denilir ki, şebabın nihayetine gelip tamam olması demektir. İşte hayvanı boğazlamak da kanını akıtarak ve hararet-i gariziyesini teskin ederek olduğundan zekâ ve zekât tesmiye olunmuştur. İşte kelimenin lügat mânası ve esası budur.)

[285] mülāḳī: Buluşan. Yüz yüze gelen. Görüşen. Kavuşan.

ʿadūlarına[286] mülāḳī olmaġ-ıla ol cihād-ı aṣferde (6) ẓāhir yöninden ve daḫı cihād-ı ekberde bāṭın yöninden. AK# #. (7) Yaʿnī, çün gördüñüz uşbu erbābları ki temennī iderdüñüz ʿayān yöninden, bu ḥāletde ki (8) siz naẓar iderdüñüz ervāḥlaruñuza ḳādir degüldüñüz ve daḫı Allāhu Taʿālā yolında māluñuz-ıla (9) ve bedenüñüz-ile cihād idemezdüñüz. Ve daḫı bu ḳavlinde ki buyurdı: AK# # (10) AK# #[287]. Aña işāret ḳılur kim (11) bedürüstī, bu īmān ki taḳlīd-ile olur anuñ iʿtibārı yoḳdur, her kimüñ ki īmānı atasına anasına, (12) yā üstāḏına yā şehir ehline taḳlīd itmeg-ile olsa īmān ḳalbine dāḫil olmasa ṣadrı nūr-ı (13) İslām-ıla münşeriḥ[288] olmasa ol ölüm irişüṕ bu taḳlīd itdügi esbāblardan münḳaṭıʿ olsa, (14) ol iki ferişteye cevāṕ virmekde ʿāciz ḳalur. Ol vaḳt ki "Rabbuñ kimdür?" diyü suʾāl[289] (15) ḳıla. Cevābı bu olur ki dir; "Hāh, bilmezin!". Ve daḫı didügi vaḳt ki "Bu gelen resūl ḥaḳḳında ne dirsin?". (16) Yaʿnī, peyġamber-çün, dir ki "Hāh, bilmezin! Ḫalḳ ne dirlerse ben daḫı anı dirdüm". Ṕes ol ferişte-(17)ler dirler ki "Bilmeyesin, oḳımayasın!". Nite ki ḥādīṯde vārid oldı: AK# #[290]. (18) Yaʿnī, her kim ol īmānı taḳlīdinden mürtedd[291] olsa. AK# # (19) AK# #[292]. Yaʿnī, anuñ irtidādı Allāh'a żarar ḳılmaz; girü żarar ol muḳallide olur ki mürtedd[293] oldı. **[15b]** Yaʿnī, anlar ki īmān şükrin yirine getürdiler, ḥaḳların edā itmeg-ile evāmir-i şerʿi yirine getürüṕ (2) nevāhīlerinden yıġlanmaġ-ıla tīz olur ki Ḥaḳ Taʿālā anları ʿivāżlandurur ziyāde-i īmān-ıla. (3) Nite ki buyurdı: AK# لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ #[294]. Andan ol müʾmini muḳallidden ḫaber virdi ki anuñ (4) murādı ʿuḳbā ola, bu

[286] āduvv//ʿadüvv//ʿadū: Düşman, hasım.
Bu kelimeyi metnimizde ʿadū şeklinde okumanın daha doğru olduğu kanaatindeyiz.
[287] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/144
[288] münşeriḥ: (Şerh. den) İnşirahlı, gönlü sıkılmayan, neş'eli.
[289] suʾāl//suvāl
[290] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/144
[291] mürtedd: İrtidad eden. İslâm dininden dönen. dönen.
[292] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/144
[293] mürtedd: Metinde sonu şeddeli yazılmıştır. Arapça telafuzuna göre yazmaktadır.
[294] Ḳurʾān, (İbrahim) 14/7: Rabbiniz: "Şükrederseniz and olsun ki, size karşılığını artıracağım; nankörlük ederseniz bilin ki azabım pek çetindir" diye bildirmişti.

ḳavlı-y-ıla: AK# #. İşāret (5) bu āyet taḥḳīḳında budur ki bu nefs ölür degüldür, ol ḫasīs[295] ṣıfatlarından ve yaramaz aḫlāḳlarından (6) ki bi'ṭ-ṭabiʿ andan ḫalāṣ bula, illā Ḥaḳ Taʿālā'nuñ destūrı ve emri-y-ile ve naẓarı ʿināyeti-y-ile ve daḫı ḫasīs ṣıfātlarından ve yaramaz aḫlāḳlarından (7) raḥmetinüñ ve faẓlınuñ ceẕbeleri-y-ile. Nite ki gice ḳarañusı müntehī olmaz, illā güneş işrāḳ idüṕ (8) ṭulūʿ itmeg-ile. Ancılayın, bu nefs gicesinüñ ẓulmeti daḫı ġāyib olmaz, illā ol envār-ı rubūbiyyet (9) işrāḳ itmeg-ile ki muḳadder olmışdur, Allāhu Taʿālā'dan bir vaḳt-ıla ki anuñ meşiyyeti-le muʿayyen (10) oluṕdur. Andan ḳula kesb-i iṣbāt ḳıldı, hidāyet ṭalebinde ve ʿināyet celb itmekde. Bu ḳavlı-y-ıla ki (11) buyurdı: AK# #. İşāret (12) bunda budur kim bedürüstī, bu ṣevāb-ı dünyā ol envāʿ-i[296] kerāmetlerdür ki Allāhu Taʿālā anuñ baʿżısını (13) baʿżı ḫāṣlarına dünyede maḫṣūṣ ḳıldı. Ol ʿulūm-ı dīniyyeden ki rabbāniyyedür, daḫı ol (14) mükāşefeler ve müşāhedeler ki rūḥāniyye ve nūrāniyyedür. Ve bulardan ġayrı daḫı anlardan ki gözler (15) görmiş degül ve ḳulaḳlar işitmiş degül. Daḫı ādem oġlanınuñ ḫāṭırına düşmiş degül. (16) Bular anlardur ki Ḥaḳ Taʿālā anlara vaʿdelerin nāfiẕ ḳıldı her kimsenüñ ki himmeti Allāhu Taʿālā'yı (17) ṭaleb itmekde oldı ve andan ġayrıdan ḳatʿ oluṕ bi'l-külliye teveccühi Allāhu Taʿālā'dın yaña oldı. (18) Ḫāliṣ niyyet-ile ve ṣāfā-i ḳalb-ile andan ol girçeklik ḳademi-y-ile beşeriyet ovaların ḳatʿ eyledi; (19) tā ki ol elṭāf-ı rubūbiyyet aña istiḳbāl ide dār-ı dünyādan, [16a] (1) ṣūret-i ḫurūc itmezden öñ. AK# وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الْآخِرَةِ #[297]. Yaʿnī, her kimüñ kim meşrebi aʿmālden (2) oldı, aḥvāldan olmadı, şevḳ anı ḫareket iddürüṕ ṭabīʿat ülfet ṭutduġı

[295] ḫasīs: (Hisset. den) Kötü huy, fena tabiat. * Ufak, değersiz. * Tamahkâr, cimri.
ḫasīs: (a.s. hisset'den) 1. Nekes, cimri, pinti. 2. Alçak, değersiz, kıymetsiz; insanı küçülten.
ḫasīse: (a.i) kötü huy, fenâ tabîat.
[296] envāʿ: (Nev'. C.) Neviler, çeşitler, türler.
[297] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/145
Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/145: Hiçbir kimse Allah'ın izni olmadan ölmez; o, belli bir vakte bağlanmıştır. Kim dünya nimetini isterse ona ondan veririz; ve kim ahiret nimetini isterse ona ondan veririz. Şükredenlerin mükafatını vereceğiz.

nesneden anı zāyil (3) itmez. Ṕes, ol seyr ider ẓāhir-i şerʿ[298] ḳademi-y-ile anuñ maḳṣūdı cennet niʿmetleri olur, biz virecegümüz (4) olmaz, delālet ider. Bunuñ üzere ṣarīḥ bu ḳavli ki buyurdı: AK# رَبَّنَا ءَاتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ # (5) AK# حَسَنَةً #[299]. Ḥasene oldur ki aña biz işāret ḳılduḳ, ṣevāb maʿnīsinde. Ṕes, ṣevābı uşbu maʿnī üzere (6) ḥaml itmek evlādur; irādet-i dünyā maʿnīsine ḥaml itmekden. Zīre ṣevāb żıddı ʿıḳāb-ıla istiʿmāl (7) olınur, irādet-i dünyā ḫōḏ ʿayn-ı ʿıḳābdur. Daḫı bundan ötrü ki Ḥaḳ Taʿālā AK# مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ # (8) AK# الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا #[300] didüginüñ ʿaḳabince buyurdı ki AK# وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ #[301]. Daḫı bunuñ naẓīrleri (9) ḳoḳ bunı ẕikr idüṕ ʿaḳabinde dimedi. AK# وَسَنَجْزِي الشَّاكِرِينَ #[302]. Ṕes, bu vaʿddür, vaʿīd[303] (10) degüldür, vaʿd ẕikr olunmaz; illā fiʿl-i maḳbūlde ve maḥmūdde ẕikr olınur ve vaʿīd fiʿl-i merdūdde (11) ve meẕmūmde ẕikr olınur. AK# وَسَنَجْزِي الشَّاكِرِينَ #[304]. Yaʿnī, tīz ola ki biz ol iki bölük daḫı (12) ʿivażlayavuz, şükürleri miḳdārı ki ol niʿmeti Allāhu Taʿālā'dan görmekdür. Ve şükrüñ cezāsı (13) ol

---

[298] şerʿ: (A.) Emir ve nehy gibi hükümleri vaz' etmek. * Bir işe başlamak. * Dalmak. * Girmek. * Zâhir etmek, göstermek. * Cenab-ı Hakk'ın emri. Âyet, hadis, icma-i ümmetle ve kıyas-ı fukaha ile sâbit olan dinin temelleri, şeriat.

ẓāhir-i şerʿ: zahir olan emirlerle.

[299] Ḳurʾān, (Bakara) 2/201: "Rabbimiz! Bize dünyada iyiyi, ahirette de iyiyi ver, bizi ateşin azabından koru" diyenler vardır.

Ayrıca bu duanın başlangıcı için bakınız; Ḳurʾān, (Bakara) 2/200

[300] Ḳurʾān, (Şura) 42/20: Ayrılığa düştüğünüz herhangi bir şeyde hüküm vermek, Allah'a aittir; «İşte bu Allah, benim Rabbimdir. O'na güvenirim ve O'na yönelirim.» (demek gerekir)

Ayrıca şu ayetlere bakılabilir; (Nisa) 4/134, (Hud) 11/15, (Fatır) 35/10

[301] Ḳurʾān, (Şura) 42/20

[302] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/145: Hiçbir kimse Allah'ın izni olmadan ölmez; o, belli bir vakte bağlanmıştır. Kim dünya nimetini isterse ona ondan veririz; ve kim ahiret nimetini isterse ona ondan veririz. Şükredenlerin mükafatını vereceğiz.

Ayrıca aynı manadaki ifadeler için bkz.; (Âl-i İmrân) 3/144

[303] vaʿīd: İyiliğe sevk veya kötülükten kurtarmak için ileride olacak kat'i hâdiseleri haber vererek korkutmak. * Cehennemi haber vermek.

vaʿd: Söz verme. Söz verilen şey. Bir kimsenin yapacağına veya yapmayacağına dâir söz vermiş olduğu husus. Bir şeyi yapmak veya bir şey için söz vermek vaʿddır. Hayır işlenecek iş için masdar "vaʿd" veya "vaʿide" dir. İşlenecek şey şer ise; evʿide denir. Masdarı "viʿād" dır. Vaʿd hayırda, viʿād ve vaîd şerde kullanıldığına göre; vaîd masdarı şerre niyet ettiğini, korkulacak iş işleyeceğini haber vermekle korkutmaktan ibarettir.

[304] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/145

niʿmeti ziyāde ḳılmaḳdur. Her kim kiʿameli uçmaḳ iştiyāḳından ḳıldı, ol uçmaḳ niʿmetlerin (14) gördi, ş̱evābı anuñ āḫiretde ol olur. Her kim ʿameli Ḥaḳḳ'a iştiyāḳ idüp̱ ḳıldı, ol (15) münʿimüñ vücūd-ı niʿmetin gördi, anuñ ş̱evābı dünyede daḫı Ḥaḳ oldı. Z̄ire ol ḥāżırdur, (16) ġāyib degül, yaḳ̄ndür[305], ıraḳ degül. Ol sizüñ-ile biledür, her ḳanda ki olasız. (17) Nite ki buyurdı: AK# وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ #[306]. Ve daḫı buyurdı ki "Āgāh oluñ! Her kim ki beni ṭaleb ḳıldı (18) beni buldı, kim ki bendin yaña bir ḳarış gele, ben andın yaña bir arış varuram". Andan ḫaber (19) virdi ki şükri iḳāmet itmek ṣabrda dāyim olmaġ-ıladur. Bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# #. [16b] (1) İşāret bu āyetler taḥḳ̄ḳında budur ki yaʿnī, "İy niçe peyġamber var kim ʿadūlar-ıla muḳātele (2) ḳıldı, düşmanlaruñ gey düşmeni bu nefsdür ki insānuñ iki pehlūsınuñ ara yirindedür". (3) AK# #. Yaʿnī, ol peyġamberler-ile muḳātile[307] ḳıldılar, çoḳ kimseler anlardan (4) ki Rabbuñ aḫlāḳı-y-ıla ḫulḳlanmışlardı. AK# #. Yaʿnī, ḳorḳup̱ süst[308] olmadılar. (5) Andan ötrü ki irişdi anlara ol nefs mücāhedelerinden ve anuñ riyāżatları żararından (6) ve daḫı şol nesneden ki anlar mübtelā olundular, ḳorḳudan ve açlıḳdan ve mālları naḳṣ (7) olup̱ nefslerine żarar irüp̱ daḫı yimişlerine āfat irüp̱ ṭarīḳ̄-ı vüṣūlde sülūk ider-iken (8) Allāhu Taʿālā'dın yaña AK# #. Yaʿnī, Ḥaḳḳ'ı ṭaleb ḳılmaḳda żaʿīf (9) olmadılar, daḫı ʿāciz olup̱ yoldan rücūʿ itmediler ve nefslerini ẕelīl ḳılmadılar, Ḥaḳ'dan ġayrıya (10) iltifāt ḳılmaġ-ıla Allāhu Taʿālā yolından menʿ itmediler. Belki ol ḳademi ṭaleb üzere ş̱ābit (11) ve müstaḳ̄m oldılar. Ol buyruḳları üzere ol

[305] yaḳındur//yaḳ̄ndür

[306] Ḳurʾān, (Hadid) 57/4: Gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra arşa hükmeden, yere gireni ve ondan çıkanı, gökten ineni ve oraya yükseleni bilen O'dur. Nerede olursanız olun, O, sizinle beraberdir. Allah yaptıklarınızı görür.

[307] muḳātele: Birbirini vurmak, öldürmek. Vuruşmak, kavga, döğüş.
muḳātil: (Katl. den) Birbirini öldüren, birbiriyle vuruşan. Düello yapan.
Bu kelime aslında muḳātele şeklinde olması gerekirken, müellifin dil özelliği olarak bu şekilde yer almaktadır.

[308] süst: f. Gevşek, tembel, sölpük.

maḥfiyetden yıġlınuṕ ṣabr eylediler. AK# # (12) AK# #. Allāhu Taʿālā sever anları ki aḥkām-ı ḳader cārī̄ olduġında ṣabr (13) itdiler anlaruñ ḳażāsına teslīm oldılar, belālarınuñ raḥmetlerini götürdiler. AK# # (14) AK# # (15) AK# #. Yaʿnī̄, ol ālāmlar ve esḳāmlar ol aḥkām u (16) ḳażā nāzil olduġı vaḳt anlaruñ dilde sözleri bu oldı ki didiler: "İy bizüm Rabbumuz, (17) bizüm vücūdumuz ṣadr olan günāhları setr eylegil, maġfiretüñ perdesin ṣarḳıtmaġ-ıla, (18) daḫı maḥv it bizden işlerümüzüñ isrāfını, senüñ ṭalebüñ yolında ḳademlerümüzi ṣābit (19) ḳılıvir. Daḫı bize nuṣret vir, bu nefs-i kāfirenüñ mütemerrid ṣıfātları üzerine. AK# # **[17a]** (1) AK# #. Yaʿnī̄, Allāhu Taʿālā anlara (2) virdi ol görklü ṣanī̄ʿlerinden ve ḳavllerinden ötrü dünyā ṣevābların ki fütūḥāt-ı ġaybdur, daḫı mevāhib-i Ḥaḳ'dur, dünyede ve āḫiretüñ daḫı görklü ṣevābların ki aʿlā maḳāmlar ve görklü (4) mertebelerdür. Ve daḫı Allāhu Taʿālā sever ol muḥsinleri ki aña baṣī̄ret üzere ʿibādet (5) ḳıldılar, keʾennehū anı göre durur gibi. Ve bunda bir işāret daḫı var oldur ol ki bedürüstī̄, (6) Allāhu Taʿālā çün diledi ki ol ḫāṣ ḳullarına ikrām ḳıla gendü ḫulḳların ḫulḳlandurmaġ-ıla, (7) anları ibtilā ḳıldı ʿadū-ile[309] muḳātele ḳılmaḳda daḫı anlara mülāḳāt vaḳtinde ṣebāt (8) virdi. Anlaruñ ẕātları maʿdininden gizlü cevāhirler ṣıfātların çıḳardı ki benī̄ ādemüñ (9) kerāmetleri andadur ki ol ṣabr u iḥsāndur. Bu ikisi Ḥaḳ Taʿālā ṣıfātlarından iki (10) ṣıfatdur; anlar bunuñ-ıla ḫulḳlandılar. Bu ol ṣevāb-ı dünyādur ki Allāhu Taʿālā anlara virdi. (11) Ṕes, Allāhu Taʿālā gendü ṣıfātını sever ve ol ṣıfāt-ıla muttaṣıf olanı daḫı sever. Bundan ötrü (12) didi: AK# وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ #[310]. **AK#** وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ **#**[311]. Andan kāfirlerüñ ṭāʿatlarından (13) ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# #. İşāret bu iki (14) āyet taḥḳīḳında budur ki bedürüstī̄, ḫiṭāb ol müʾmine göñülleredür ki ḫalāṣ

[309] ʿadūv-ile//ʿadū-y-ıla: Kelime kanaatimizce ʿadū-y-ıla şeklinde yazılmalıdır.
[310] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/146: "… Allah, sabredenleri sever…"
[311] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/148: " … Allah, muhsinleri (güzel iş yapanları) sever…"
Aynı ifade (Âl-i İmrân) 3/134, (Âl-i İmrân) 3/148, (Mâide) 5/13, (Mâide) 5/93 ayetlerinde de yer almaktadır.

bulmış-(15)lardur nefs-i emmārenüñ ṣıfātlarında. Yaʿnī, eger siz ol nefs-i kāfireye ve anuñ ṣıfātlarına (16) mutīʿ olası olursañuz ve anuñ hevālarına mütābaʿat ḳılası olursañuz. AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, eger ol nefs-i kāfireye mutīʿ olursañuz girü sizi ḳıçuñuza dönderüṕ (18) ol beşeriyyetüñüz derekelerinüñ esfel-i sāfiline bıraġur girü behīmiyyetüñüze dönersiz evvelkileyin, (19) girü rücūʿ idersiz ḫusrān-ıla evvelki ḫusrānuñuzlayın. AK# #. **[17b]** (1) Belki sizüñ dinüñüzi ḫāfiẓ oluṕ size nāṣır olan mevlāñuzdur ki andan yigirek[312] (2) nāṣıruñuz yoḳdur. Nite kim buyurdı: AK# إِنْ يَنْصُرْكُمُ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ #[313]. Andan nuṣret emrinden (3) ḫaber virüṕ buyurdı: AK# سَنُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ #[314]. Bu āyet taḥḳīḳında işāret (4) budur kim bedürüstī, Allāhu Taʿālā ol Allāhu Taʿālā'dur ki ḳullaruñ göñline ḳorḳu bıraġur daḫı eman (5) bıraġur, daḫı raġbet ü rahbet bıraġur daḫı ġayrı bularuñ gibi. Nite kim Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām;* (6) "Göñülleri Allāhu Taʿālā'nuñ ḳudreti elindendür. Nite dilerse dönderür". Ve daḫı didi ki "Hīç bir ḳalb (7) yoḳdur, illā Ḥaḳ Taʿālā'nuñ barmaḳlarınuñ iki barmaġı arasındadur; dilerse ḳāyim ṭutar, dilerse (8) meyl itdürür. Lākin bu iḳāmet ve izāġat esbāblardur ki bularuñ aḥvāllarına[315] ve kesblerine[316] müteʿallıḳ[317]-(9)dur. Nite kim buyurdı: AK# سَنُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ بِمَا أَشْرَكُوا بِاللَّهِ #[318]. Yaʿnī, tīz ola ki (10) biz ol kāfirlerüñ göñüllerine ḳorḳu bıraġavuz Allāhu Taʿālā'ya şirk itdükleri sebebi-y-

[312] Metinde y'nin noktasını koymayı unutmuş.

[313] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/160: Allah size yardım ederse, sizi yenecek yoktur; eğer sizi yardımsız bırakıverirse, O'ndan başka size yardım edecek kimdir? İnananlar yalnız Allah'a güvensinler.

[314] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/151

[315] aḥvāl: (ḥāl'den) Haller. Vaziyetler. Oluşlar.
ḥāl: Durum, vaziyet. Görünüş. Tavır. Suret. Keyfiyet.

[316] kesb: Kazanç. Çalışmak. Sa'y ve amel ile kazanmak. Elde etmek. Edinmek. Kazanç yolu. * Fık: Bir insanın kendi kudret ve iktidarını bir işe sarfetmesi.

[317] müteʿalliḳ//müteʿallıḳ: Alâkalı. Bir yere bağlı, bir şeye mensub.

[318] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/151: Hakkında hiçbir delil indirmediği şeyi Allah'a ortak koşmalarından ötürü, inkar edenlerin kalbine korku salacağız. Onların varacağı yer cehennemdir. Zalimlerin durağı ne kötüdür!

ile. Nite kim (11) bunuñ miṣli buyurur: AK# فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ #[319]. Yaʿnī, çün bular meyl itdiler bāṭıl üzere, Ḥaḳ Taʿālā (12) ol zāyiʿleri[320] sebebinden bularuñ ḳalblerin daḫı bāṭıla meyl itdürdi. Ḳurʾān'da bunuñ emṡāli çoḳ (13) gelür. Ve daḫı buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, ol şirk ehlinüñ merciʿi (14) nār-ı ḳaṭīʿatdur, ne yavuzdur anlaruñ meʾvāları[321] ol ẓulmlerinden ötürü. Zīre şirk ẓulm-i ʿaẓīm-(15)dür. Bundan ötrüdür ki şirk yarlıġanmaz, andan ġayrı yarlıġanur kimden dilerse. Andan hezīmet-(16)den ḫaber virdi ki ol ṭaleb-i ġanīmetdendür. Bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# # (17) İşāret bu iki āyet taḥḳīḳında budur ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā buyurdı ki "İy ṭālibler, Ḥaḳ Taʿālā (18) size vaʿdlerini taṣdīḳledi ki didi "Her kim beni ṭaleb itdi, buldı". AK# #. (19) Yaʿnī, depelersiz, öldürürsiz ol ṣıfāt-ı beşeriyyeñüzi Ḥaḳ Taʿālā destūrı-y-la anuñ emrine muvāfıḳ **[18a]** (1) ṭabʿ üzere muvāfıḳ degül. AK# #. Tā ki siz ḳorḳuban nefs-ile ve anuñ (2) ṣıfātı-la ḳıtālı terk itdüñüz, ṭaleb emrinde muḫālefet idüp ʿāṣī olduñuz. AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, ʿāṣī oluṕ Mevlā'nuñ delīlleri[322] emrini terk itdüñüz, ben size ter-(4)biyet-ile delīl gösterdügümden ṣoñra şunı ki seversiz bu ṭarīḳ delīllerinden ve daḫı sülūküñüzde (5) taḳviye idivermeg-ile daḫı dünyā ve āḫiret maḥabbetinden ḫurūc itmege irşād itmeg-ile. (6) AK# #. Yaʿnī, siz ol delīl emrine ʿāṣī olduñuz ki (7) ol sizi Allāh üzere delālet ider. Zīre sizden baʿżuñuz himmeti ṭaleb-i dünyāya ve anuñ (8) zeḫāriflerinedür ve baʿżuñuz himmeti ṭaleb-i cennete ve anuñ niʿmetlerinedür. AK# #. Andan (9) sizi ol nefs-ile mücāhede ḳılmaḳdan menʿ eyledi, daḫı ṣıfātlarına ḳaṣd itmekden anı sizüñ (10) üzerüñüze müstevlī ḳılmaġ-ıla. AK# #. Yaʿnī, sizi imtiḥān ḳılmaġ-ıçun seyr-ile ol envār-ı (11)

[319] Ḳurʾān, (Saff) 61/5: Musa milletine: "Ey milletim! Beni niçin incitirsiniz!? Oysa, benim size gönderilmiş Allah'ın bir peygamberi olduğumu biliyorsunuz" demişti. Ama onlar yoldan sapınca, Allah da onların kalplerini saptırmıştı. Allah, yoldan çıkan milleti doğru yola eriştirmez.

[320] zāyiʿ: (Ziya'. dan) Elden çıkan. Kaybolan. Yitik. Zarar, ziyan.
ẕeyʿ: (a.i) duyulma, meydana çıkıp yayılma.

[321] meʾvā: Mekân. Varılacak yer. Mesken. * Sığınacak yer.

[322] bir esreyi fazla koymuş.

müşāhedeyi size tecellī ḳılduḳdan ṣoñra ve daḫı ṣaḥv-ile ibtilā ḳıldı, ol vāridāt ḳadeḫleri-y-ile (12) sizi esritdükden[323] ṣoñra daḫı südden kesmeg-ile ibtilā ḳıldı, ol elṭāfı südleri-y-ile emzürdükden (13) ṣoñra. AK# #. Yaʿnī ibtilādan ṣoñra sizüñ dünyāya ve āḫirete iltifātuñuzı ʿafv eyledi. (14) Zīre insanuñ ʿaczini bildi ve żaʿfını bildi, beşeriyyetinde Ḥaḳḳ'ı ṭaleb ḳılmaḳda. Ṕes, size ol ʿināyet-i (15) ezeliyyesinde irişdürdi ki anuñ-ıla size īmān taḳdīr ḳıldı, müʾminlerden eyledi. AK# # (16) AK# #. Allāhu Taʿālā faẓl issidür, faẓl ider müʾminler üzere ḥükm-i ezelden berü. (17) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'nuñ faẓlı ve ʿināyeti birle ṣuʿūd (18) idersiz, yāḫūḏ ṣuʿūd idersiz ṭarīḳ-ı ḥaḳda ṭaleb idici oluban ḳaçıcı olduġuñuzdan ṣoñra (19) iltifāt ḳılmazsız hīç bir aḥde. Bu iki emrde gerek dünyā ṭalebinde gerek āḫiret ṭalebinde. **[18b]** (1) AK# #. Yaʿnī, ol vārid-i Ḥaḳ[324] resūli sizi bendin yaña daʿvet (2) ider. AK# #. Yaʿnī, faẓlı-y-ıla size mücāzāt ḳılur dünyā vü āḫiret ġammı bedelinde (3) Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmek ġammın ve aña vāṣıl olmaḳ ġammın virür. AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, tā ki elüñüzden fevt olan dünyā-y-içün ġuṣṣalanmayasız, daḫı ol cennetüñ (5) bāḳī niʿmetleri size irişdügi-çün sevinmeyesiz. Zīre Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmek ġuṣṣasınuñ leẕẕetinden ḫuṣūsā ki Ḥaḳḳ'ı bulmaḳ ve aña (7) vāṣıl olmaḳ ve müşāhede niʿmetinüñ leẕẕetleri ola. AK# #. Yaʿnī, Allāhu (8) Taʿālā ʿalīmdür, bilür dünyā vü āḫiret niʿmetlerin terk itdügüñüz anı bulmaḳ ṭalebinde. Ṕes, (9) ümīḏüñüzde maḥrūm ḳalmazsız ve ʿivażlaruñuz[325] kāmil olur. Andan niʿmet inzāl olduġın (10) ḫaber virdi, ġamdan ṣoñra bu ḳavl-ıla ki buyurdı: AK# # (11) AK# # (12) AK# #. İşāret bu iki āyet taḥḳīḳında budur ki Allāhu Taʿālā elṭāfınuñ (13) envāʿ-i ḥaḳāyıḳların ḳulları üzere

[323] esrüt-: Sarhoş etmek. esrü-: Sarhoş olmak.
[324] vārid: gelen, (vürud'dan), erişen. * Hâzır, nâzır.
vārid-i Ḥaḳ: Allāh'dan gelen, Hak'dan gelen.
[325] ʿıvaż: ʿivaż; Karşılık olarak verilen şey. Bedel.

indürür muḫtelif ṣūretler üzere. Nite kim indürdi emnüñ[326] (14) ḥaḳīḳatın daḫı ṣabruñ ve teṣebbütüñ[327] ve şecāʿatuñ ṣaḥābe üzere Uḥud güninde nuʿās[328] (15) ṣūreti üzere. Didi ki Allāhu Taʿālā indürdi sizüñ üzerüñüze ḳorḳu ġuṣṣasından ṣoñra (16) eman[329] nuʿās ṣūretinde ki sizden müʾminlerüñüzi ḳabladı. Ṕes, bu insānı elṭāfınuñ (17) cevāhir-i maʿdinin ḳıldı, emandan daḫı ġayrından ki beyānı geçdi ṣāḥibi-y-içün. Daḫı buları (18) yüce vāḳıʿalaruñ cevāhir-i maʿdinin ḳıldı. Ol erbāb-ı ḳulūb-içün ol mukāşefeler (19) ve müşāhedeler ve vāridātlar ve envāʿ-ı mevāhibler. Bularuñ ekṣeri nuʿās içinde vāḳīʿ **[19a]** (1) olur, nevm-ile yaḳaẓa arasında. Ve bir ṭāyife bulardan ki münāfiḳlardur, anlaruñ himmetleri bu (2) nefisleridür. Bular erbāb-ı nüfūsdur ki hemleri[330] yoḳdur; illā ol nefsleri ġuṣṣası (3) vardur ki anuñ ḥaẓların istifā ḳılalar ve şehvātların ve leẕẕāt-ı cismāniyyelerin ve (4) temettuʿāt-ı ḥayvāniyyelerin yirine getürmege saʿy ideler, ol ḫasīs ṭabīʿatları-y-ıla, ol rakīk (5) naẓarları-y-ıla cāhiliyyet ẓann itdügi gibi (6) ki dirler cemīʿ-i umūr ḫalḳa rācīʿdür, Allāh'a rācīʿ degül ki anuñ ḳażāsı ve ḳaderi-y-le (7) ola. Dirler ki AK# #. Yaʿnī, ol İslām daʿvīsin ḳılanlar didiler ki (8) "Bize ḥāṣıl degül bu nuṣret ve ẓafer emrinden bir nesne andan ki Allāh bize vaʿde (9) ḳıldı Resūlı-y-ıla ki naṣr Allāh ḳatından ve anuñ emrinden ola". AK# # (10) AK# #. Eyitgil ki külli emr bu iki ʿālemde Allāh'ıçundur ve andandur ve andın yaña rācīʿ-(11)dür. AK# #. Yaʿnī, bu ġāfiller nefslerinde gizlerler anı (12) ki saña iẓhār

[326] emn: Eminlik. Korkusuzluk. Emniyet. Bir şeye itimad etmek. İnsanda doğruluk ve imandan ileri gelen yüksek bir meleke ve kabiliyet. Rahatlık.

[327] teṣebbütüñ: (Sebat. dan) Sebat gösterme, dayanma, sabretme, direnme. * Bir nesneye yapışmak. Tevakkuf. *** Eğlenmek, oyalanmak. Geç gelmek. ***** Rahatlık. * Sâkin olmak.

[328] nuʿās: Uyuklama, uyuşukluk. Uyuklama, uyku gelip basma. * Hislere ârız olan uyuşukluk ve fütur. Pineklemek.

[329] eman: Korkusuzluk. * Af ve yardım dileme. Eminlik.
(Emân) Emniyet. İmdat. Yardım dileği. Afv, ricâ, niyâz. * Sabırsızlıkla hiddet ve infiâl ifâdesi. * Tenbih, sakındırma.

[330] hemm: (A.) Gam, keder, tasa, hüzün.
Bu kelime sözlükte "hemm" şeklinde yer almaktadır, ancak metnimizde "hem" şeklinde şeddesiz yazmıştır.

itmezler. Baʿżıları baʿżısına dirler ki eger bu nuṣret emrinden daḫı bu (13) dīn ḥaḳīḳatından, eger biz dīn-i Ḥaḳ üzere olayduḳ biz uşbunda depelenmezdük bāṭıl üzere. (14) Ol ehl-i bāṭıluñ daḫı Şeyṭān'uñ eli ḍarbından bu kelāmı ḳażā vü ḳaderi tekẕīb idüṕ dirlerdi, (15) Ḥaḳḳ'a inkār idüṕ. Nite ki buyurdı: AK# #. Ḥaḳ Taʿālā (16) buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, eyit (17) yā Muḥammed ki "İy aḥkām-ı ezeliyyeden ve sırr-ı ḳaderden ġāfiller, evüñüz içinde daḫı (18) olsañuz ḥükm ü taḳdīr olunurdı anlaruñ üzerine ḳatl-ıla ḥükm-i ezelī birle yatduḳları yirde (19) daḫı olurlarsa". AK# #. Ve daḫı Allāhu Taʿālā **[19b]** (1) "İy münāfıḳlar, sizüñ ṣadruñuzdaġı ibtilā ḳılmaġ-ıçun şol nifāḳdan ve inkārdan ki (2) gizlersiz, Allāhu Taʿālā'ya ve resūline iʿtirāż idüben, Allāhu Taʿālā'nuñ āyātlarına ḳāfir (3) oluban, aḫlāḳ-ı rediyye[331] birle ḫulḳlanuṕ ve evṣāf-ı deniyye[332] birle ṣıfatlanuṕ Allāhu Taʿālā (4) ibtilā ve imtiḥān birle sizden bu ṣıfatları ẓuhūra getürür, ḳavl ü fiʿl yöninden". Ṕes, ol (5) imtiḥān vaḳtinde kişi kerāmet bulur yā ihānet bulur. Ve daḫı "İy müʾminler sizi ibtilā ḳılur, (6) andan ötrü ki ḳalbuñuzdaġı gizlü īmānuñuzı ve yaḳīnuñuzı ve Ḳurʾān'a taṣdīḳuñuzı (7) ve Allāh'a ve Resūl'e teslīmüñüzi ve işleri Allāh'a tefvīż itmegüñüzi. Ve Ḥaḳ Taʿālā'nuñ (8) ḳażā vü ḳaderine rıżā gözi ve aḫlāḳ-ı ḥamīde-y-ile evṣāf-ı kerīmeñüzi iẓhār itmeg-içün (9) bularuñ küllisin sizden çıḳaruruz ḫulḳ u ʿamel yöninden ki bu taḫlīṣi size taḫṣīṣ (10) ḳılduḳ. AK# #. Yaʿnī, Allāh ʿalīmdür, ol ḳalbuñuzdaġı (11) gizlü nesneleri iḫrāc itmezden öñ. Ammā anı çıḳarur anuñ içindekiyi ʿālem ehline (12) ḫuccet olmaġ-ıçun, kimine menfaʿat ve kimine żarara ḫuccet ola. Bunda nükte budur ki ol aṣḥāb-ı (13) nüfūsı ẕikr eyledi ki bular münāfıḳlardur göñüllerindekiyi ibtilā

[331] rediyye//rediye: (Rediye) Fenâ, kötü, bayağı.
deriyye: çukur, alçak. * avcıların gizlenip av gözledikleri yer.
[332] deniyye//deni: (C.: Deniyyât) Soysuz, alçak, ahlâksız. * Dünyaya âit, fâni ve geçici.
evṣāf-ı deniyye: ahlaksızlık, alçaklık vasıfları, sıfatları.

ḳılmaġ-ıla. Zīre bu (14) ṣudūrlar[333] nifāḳ maʿdinidür, daḫı ḫıyānet ve vesveseyi Şeyṭān ve anuñ düzgünleri (15) maḥallidür. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غِلٍّ #[334]. Ve daḫı buyurdı ki AK# امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَى #[335]. Yaʿnī, taḳvā iẓhār itmeg-içün, buncılayın Allāhu Taʿālā müʾminlerüñ (17) ḳalblerin taḥlīṣ itmeg-içün üç ṣıfāt iẓhār ḳıldı, ol ʿālī ṣıfātlarından ve görklü (18) adlarından ki AK# #'dur. Bu ḳavlı-y-ıla buyurdı: AK# # (19) AK# #. Yaʿnī, anlar kim sizden **[20a]** (1) iʿrāż itdiler, münhezim oldılar iki leşker cemʿ olduḳları gün. Bedürüstī, Şeyṭān anları (2) sürçüdüp ḫaṭāya bıraḳdı ki iʿrāż itdürdi; tā ki Ḥaḳ Taʿālā anlaruñ ol tevellī (3) ḳılduḳların gendünüñ ṣıfāt-ı ʿafvına ve maġfiretine[336] ve ḥilmine[337] mirʾāt[338] ḳıla ki ʿafv u maġfiret (4) anda ẓuhūra gele. Bu ol Resūl ḳavlinüñ sırrıdur ki buyurdı, *ʿaleyhi's-selām;* 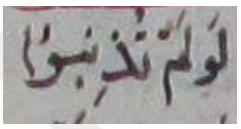 (5) [339]. Yaʿnī, eger siz günāh işlemeseñüz Ḥaḳ

[333] ṣudūr: Olma, meydana gelme. Sâdır olma. * (Sadr. C.) Göğüsler, sadırlar.

[334] Ḳurʾān, (Aʿraf) 7/43

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/43: Cennette altlarından ırmaklar akarken gönüllerinden kini çıkarıp atarız. «Bizi buraya eriştiren Allah'a hamdolsun. Eğer Allah bizi doğru yola iletmeseydi, biz doğru yolu bulamazdık. And olsun ki Rabbimizin peygamberleri bize gerçeği getirmiştir» derler. Onlara, «İşlediğinize karşılık işte mirasçısı olduğunuz cennet» diye seslenilir.

Ayrıca bu ibare aynıyla (Hicr) 15/47'de geçmektedir.

[335] Ḳurʾān, (Hucurat) 49/3: Seslerini Peygamberin yanında kısan kimseler, Allah'ın gönüllerini takva ile sınadığı kimselerdir. Onlara mağfiret ve büyük ecir vardır.

[336] maġfiret: (a.i. gufrân'dan) Allah'ın, kullarının günahlarını bağışlaması, yarlıgaması.

[337] ḥilm: (a.i) insanın tabîatinde olan yavaşlık, yumuşaklık. Doğuştan olan huy yumuşaklığı. Şiddete tahammül. Nefsini heyecandan korumak. * Vakar. Sükûn.

[338] mirʾāt: (a.i) Ayine. Ayna

mirʾāt ḳıl-: ayna tutmak, yanlışını ve doğrusunu karşısındakine sunmak.

mirʾatü'l-ʿayn: Bir şeyin dış görünüşü.

[339] **HS#:** (4141).1 (...) - Ebu Eyyub (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: **"Eğer siz hiç günah işlemeseydiniz, Allah Teâlâ hazretleri sizi helak eder ve yerinize, günah işleyecek (fakat tevbeleri sebebiyle) mağfiret edeceği kimseler yaratırdı."** [Müslim, Tevbe, 9, (2748); Tirmizî, Da'avât 105, (3533).]

Taʿālā daḫı bir ḳavm (6) getüreydi ki anlar günāh işleyüp̀ istiġfār ḳılalardı, Ḥaḳ Taʿālā anları yarlıġayadı, (7) tā biline ki Allāhu Taʿālā'nuñ her nesnede ḫayrdan şerden esrārları vardur ki anuñ (8) ġāyetine kimse irmez, illā ol. Anuñ ʿilmini kimse iḥāṭā ḳılmaz, illā şol ḳadar ki ol diler. (9) Ve daḫı ḫaber virüp̀ buyurdı ki AK# #. İşāret bu (10) āyetler taḥḳīḳında budur kim bu ḫiṭābdur ol Allāhu Taʿālā'dın yaña seyr idenlere ki buyurur: (11) "Siz ol kāfirler gibi olmañ ki kāfir olup̀ inkār itdiler, ṭarīḳ-ı Ḥaḳ'dan rücūʿ (12) itdiler, Şeyṭān anları ṭayındurmaġ-ıla ve hevā ġālib olmaġ-ıla". AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, didiler ol Allāh yolında seyr idici ḳardaşlarına, (14) ḳaçan yiryüzinde şehrlere sefer ḳılsalar maṭlūbların ḥāṣıl ḳılmaġ-ıçun, yā bu nefsleri ovalarında (15) reşād yolında sülūk itseler, yāḫūḏ ġazāya varsalar küffār-ı nefs-ile ve hevā-y-ıla ve Şeyṭān-ı (16) laʿīn-ile mücāhede ḳılmaġ-ıçun. AK# #. Yaʿnī, eger bular bize (17) refīḳ idüp̀ bizüm-ile muvāfaḳat ḳılsalar bular ol ḳatı ẓahmetlere düşüp̀ ölmezlerdi yā riyāżāt (18) çeküp̀ meşāḳḳate düşüp̀ depelenmezlerdi. AK# #. Ḥaḳ Taʿālā bu kelāmı (19) anlaruñ ḳalblerine ḥasret ḳılmaġ-ıçun didürdi: AK# # **[20b]** (1) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ehl-i mücāhedenüñ ḳalblerin iḥyā ḳılur envār-ı müşāhede-y-ile ki ol (2) ṭaleblerinde ne ḳadar zaḥmet ü meşaḳḳat çekerlerse anuñ üzerine ḥasret yimezler. Ve münkirlerüñ (3) ḳalblerin öldürür, ol inkār ẓulmeti-y-ile ve ṣıfāt-ı nefs ġālib olmaġ-ıla; eyle ẓann iderler ki (4) bu kelām bulardan ol ṣıddīḳlar ḳalbinde ḥasret olur. Allāhu

---

(4142).2. (...)- Müslim'de Ebu Hüreyre'nin bir rivayeti şöyledir: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: **"Nefsim kudret elinde olan Zat'a yemin ederim ki, eğer siz hiç günah işlemeseniz, Allah sizi toptan helak eder; günah işleyen, arkadan da istiğfar eden bir kavim yaratır ve onları mağfiret ederdi."** [Müslim, Tevbe 9, (2748).]

Rezîn şu ziyadede bulundu: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdu ki: **"Nefsim elinde bulunan Zat-ı Zülcelâl'e yemin olsun ki, günah işlemediğiniz takdirde ondan daha büyük olan ucb'e düşeceğinizden korkarım."** [Bu rivayet, Münzirî'nin et-Terğîb ve't-Terhîb'inde kaydedilmiştir (4, 20).]

Taʿālā buyurur ki “İy inkār (5) ehli, Ḥaḳ Taʿālā sizüñ ol ṣıddīḳlar tenfīr[340] ḳılduġuñuzı görür. Ve iy ṣıddīḳlar, sizüñ Ḥaḳḳ’ı (6) ṭaleb ḳılmaḳda ḳadem-i ṣıdḳ üzere olduġuñuz görür”. Bu iki ferīḳa[341] istiḥḳāḳları ḳadar mücāzāt (7) ider. AK# #. (8) Yaʿnī, eger siz Allāhu Taʿālā yolında seyr-i ṣıdḳ-ıla depelenseñüz, yāḫūḏ ol ṣıfāt-ı (9) nefsden ölseñüz, Allāhu Taʿālā’nuñ maġfireti ve raḥmeti ki sizi anuñ-ıla iḥyā ḳılur. Ol yigrekdür (10) şol nesneden ki bu nefs ehli ve hevā ehli dünyā cemʿ itmek günāhlarından ve anuñ üzere (11) ḥarīṣ oluṕ ve buḫl itdüklerinden. Ve her kim ki tenaʿʿuma ve teleẕẕüẕe vāṣıl olsa ol dünyānuñ (12) şehvātı-y-ıla, andan daḫı ḫayrdur. AK# #. Yaʿnī, “İy mücāhidler, (13) eger siz cihād-ı nefs itmeg-ile ölseñüz ve iy ṣıddīḳlar siz daḫı Ḥaḳḳ’ı ṭaleb itmekde ḳatl (14) olınsañuz, sizüñ ḥaşruñuz Allāh ḥażretinedür, ġayrına degül ki yā cennet ola yā nār ola, (15) egerçi[342] geçmekligüñüz anuñ üzerinedür”. Nite ki buyurdı: AK# إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَهَرٍ #[343]. (16) AK# فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيكٍ مُقْتَدِرٍ #[344]. Andan ḫaber virdi ki leyyin-i ḳalb[345] ol Allāhu Taʿālā’nuñ raḥmeti-y-ile-(17)dür. Nite ki buyurdı: AK# #. İşāret bu āyet taḥḳīḳında budur ki (18) her leyyin ü refīḳ ki müʾminler ḳalbinde ẓāhir olur, baʿżınuñ baʿżısı üzerine; ol Allāhu Taʿālā’nuñ (19) raḥmeti-y-ledür ve anuñ luṭfı netīcesidür, ḳulları-y-ıla gendü nefsleri ḫāṣıyyeti degül. Zīre bu nefs **[21a]** (1)

---

[340] tenfīr: (Nefret. den) Ürkütme, korkutma. * Nefret ettirme. * Mekruh ve müstehcen isim takma. * Galibiyetle hükmetme. * (Nefir. den) Asker toplama.

[341] ferīḳa: taraf, bölük. iki mukabil taraf, iki askeri fırka.

ferīḳa: koyun sürüsü, sürü.

ferīḳayn: iki mukabil taraf, iki askeri fırka.

[342] egerçe//egerçi: her ne kadar.

[343] Ḳurʾān, (Kamer) 54/54: Şüphesiz takva sahipteri cennetterde nur içindedirler.

[344] Ḳurʾān, (Kamer) 54/55: Kudretine nihayet olmayan padişahlar padişahının yüce huzurunda doğrulara has mecliste!

Ḳurʾān, (Kamer) 54/54-55: Takvâ sahipleri cennetlerde ve ırmakların kenarlarında, güçlü ve Yüce Allah'ın huzurunda hak meclisindedirler.

Ḳurʾān, (Kamer) 54/54-55: Allah'a karşı gelmekten sakınanlar, güçlü hükümdarın katında, yüksek bir derecede, cennetlerde ferahlık ve aydınlık içindedirler.

Ayrıca bu konuda şu ayetlere de bakılabilir: (Hicr) 15/45, (Duhan) 44/51, (Zariyat) 51/15, (Tûr) 52/17, (Murselat) 77/41

[345] leyyin: Yumuşak. Mülâyim. Hafif. Yavaş olan.

leyyin-i ḳalb: yumuşak kalb.

“*emmāretün bi’s-sū’”*[346]*dur,* illā meger ki Ḥaḳ Taʿālā esirgeye, eger enbiyālar nefsi daḫı olursa *ʿaleyhime’s-selām.* (2) Nite ki Allāhu Taʿālā gendü ḥabībine *ʿaleyhi’s-selām* didi ki AK# فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ #[347]. Yaʿnī, senüñ ḳalbüñ (3) yumuşaḳlıġı müʾminler üzere Allāhu Taʿālā’nuñ raḥmetindendür. Senüñ göñlüñ üzerine bıraḳdı ki sen (4) anlara teraḥḥum idesin, ol senüñ esirgemekligüñ degül. Ṕes, Allāhu Taʿālā Resūl’ı üzere minnet (5) ḳılur bunuñ-ıla buyurur ki AK# وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ #[348]. Yaʿnī, eger sen (6) kelāmuñda cāfī ve iri sözlü olsañ ol feżāżat-ı ḫulḳ ve ḳasāvet-i ḳalb üzerine ḳalsañ andan (7) ilerü ki biz ḳalbüñi pāk eyledük ve ṣadruñı münşeriḥ[349] kılduḳ, aña naẓar-ı raḥmet-ile naẓar iderüz. Ve andın (8) yaña nūr-ı raḥmet irsāl iderüz, tā ḳalbüñ müleyyen ola bularuñ-çun. Eger böyle ḳılmasavuz bular (9) senüñ ṣoḥbetüñden müteferriḳ[350] olurlardı. Sözüñ ḫaşinliġinden[351] ve fiʿlüñ ġalīẓlıġından ve ṣabruñ (10) azlıġından ve bularuñ eẕālarına taḥammülüñ olmaduġından. Ṕes, tā ki sen bulara rıfḳ[352] idersin, bizüm (11) raḥmetümüz-ile. AK# فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ #[353]. Yaʿnī, bulardan ʿafv bizüm (12) ʿafvumuz-ıla ve bulara maġfiret dile bizüm maġfiretümüz-ile, daḫı işlerde bularuñ-ıla müşāveret (13) ḳıl. Zīre ol göñüller ki andan ʿafv olunmış ola ve aña maġfiret olunmış ola, ol (14) bizüm ṣıfāt-ı ʿafvumuz nūrı-la münevver

[346] emmāretün bi’s-sū: kötülüğü çok emreden.

[347] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/159: Allah'ın rahmetinden dolayı, sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba ve katı kalbli olsaydın, şüphesiz etrafından dağılır giderlerdi. Onları affet, onlara mağfiret dile, iş hakkında onlara danış, fakat karar verdin mi Allah'a güven, doğrusu Allah güvenenleri sever.

[348] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/159

[349] münşeriḥ: (Şerh. den) İnşirahlı, gönlü sıkılmayan, neş'eli.

[350] müteferriḳ: (Fark. dan) Çeşitli. Kısım kısım. Başka başka. Dağınık.
müteferriḳ: ayrılmış, uzak.

[351] Bu kelimeyi ḫaşınlığından şeklinde okumak da mümkündür, ancak bir ağız özelliği ve ş, l seslerinin inceltici etkisi olduğu düşüncesiyle ince sıralı okumayı uygun gördük.

[352] rıfḳ: Yumuşaklık, yavaşlık, tatlılık, nezaket. (Zıddı: unf)

[353] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/159

olur, daḫı maġfiretümüz nūr-ıla. Ṕes, anuñ gibi ḳalbler müʾtemen[354] (15) olurlar, andan işāret olmaġa. Zīre ol göñüller Allāhu Taʿālā naẓarı-y-la baḳarlar. Her göñül ki (16) nūr-ı Ḥaḳḳ-ıla naẓar ide, görmez ol, illā Ḥaḳḳ'ı görer ve gördüginde ṣādıḳ olur. Nite ki buyurdı: (17) AK# مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَى #[355]. Maʿnāsı budur ki müşāveret ḳıl, ol erbāb-ı ḳulūb-ıla ki münevvere ve (18) mülhemedür Allāhu Taʿālā cihetinden; tā ki ol münevver ḳalbüñ ki nūr-ı vaḥy-ile nūrludur, mütevellid olur. (19) Ol rāylar-ıla[356] ki menşeʾ-i münevver[357] göñüllerdür ol ilhām nūrı-y-ıla. Zīre ilhām daḫı miṣl-i **[21b]** (1) vahiydür. Bunuñ naẓīri budur ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# فَاسْأَلِ الَّذِينَ يَقْرَءُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ #[358]. (2) ilā āyeh. Bundan ṣoñra buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, (3) ḳaçan bir işe ḳaṣd itseñ müşāveretden ṣoñra, ol vaḥy (ü) ilhām nūrı-y-ıla münevver olmış reʾyleri (4) ṣevāṕ görüben. Ṕes, tevekkül Allāh üzerine ḳılġıl, ol reʾy üzerine ḳılmaġıl, şol emrlerden (5) ki ẓāhir olur saña ḫōş gelen ve ḫōş gelmeyen nesnelerden. Zīre saña ṣavāṕluraḳ ḳanḳıdur (6) anı Allāh bilür. Nite ki buyurdı: AK# وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ #[359], **ilā āyeh.** Bunda bir maʿnī daḫı var; (7) oldur ol ki ḳaçan ḳaṣd itseñ ki bu vücūd ḳışrından[360] çıḳasın, ol çıḳmaḳlıḳ emrin aña (8) tefvīż ḳıl ki andın yaña

---

[354] müʾtemen: (Emn. den) İnanılır, güvenilir, itimad edilir. Emniyetli.

[355] Ḳurʾān, (Necm) 53/11: Gözünün gördüğünü gönlü yalanlamadı.

[356] rāy: Re'y, fikir, Hüküm ve itikad. (Bak: Re'y)

[357] menşeʾ: (Neş'et. den) Esas. Kök. Bir şeyin çıktığı, neş'et ettiği yer. Beslenip yetişilen yer.
münevver: (Nur. dan) Mc: Kur'anî ve imanî eser okumakla ve ibadet ve taatla nurlanmış. Nurlandırılmış, ışıklı. * Uyanık. İntibaha gelmiş. Akıllı âlim. İmanî ve İslâmî tahsil ve terbiye görmüş. * Parlatılmış.

[358] Ḳurʾān, (Yunus) 10/94: Sana indirdiğimizden şüphede isen, senden önce indirdiğimiz Kitap'ları okuyanlara sor. And olsun ki, sana Rabbinden gerçek gelmiştir, sakın şüphelenenlerden olma.
Bu konuda ayrıca şu ayetlere bkz.: Ḳurʾā, (İsra) 17/71

[359] Ḳurʾān, (Bakara) 2/216: Savaş, hoşunuza gitmediği halde size farz kılındı. İhtimal ki hoşlanmadığınız şey sizin iyiliğinizedir ve ihtimal ki sevdiğiniz bir şey sizin kötülüğünüzedir. Siz bilmezsiniz, Allah bilir.
Bu konuda ayrıca şu ayete bkz.: (Nisa) 4/19

[360] ḳışr: kabuk.

çıḳasın, sen gendüñ gendü nefsüñden çıḳmaġa ḳādir degülsin. Belki ol Allāh'dur ki sizi vücūduñuz ẓulmetinden çıḳarur ki maḫlūḳdur, ol nūr-ı fenāyā iltür. (10) Nite ki buyurdı: AK# اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ ءَامَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ #[361]. Tevekkül emr-i ilāhīye tefvīż (11) itmekdür, ol Allāh'a ki andan ġayrıya mümkin olmaya. Allāhu Taʿālā sever ol mütevekkilleri ki (12) ʿināyet anları ceẕb eyledi, maḥabbet kemendi-y-ile; tā ki ol vücūd ḥicābından çıḳmaġa ḳaṣd (13) eyleye, ol maḥbūba vāṣıl olmaġ-ıçun. Ṕes, bu vücū(d)dan[362] Allāh'dın yaña çıḳmaġa tefvīż itmekde (14) aña ṭarīḳ yoḳdur. Zīre ol ʿademden çıḳaruṕ vücūda getüren Ol'dur ve hem vücūd(d)an daḫı (15) fażlı-y-ıla ve keremi-y-le çaġruṕ gendüdin yaña hidāyet viren Ol'dur. Andan naṣr-ıla ḫızlān-(16)dan ḫaber virdi ki ol ikisi daḫı andandur, muʿāvinlerden degül. Bu ḳavlı-la ki buyurdı: (17) AK# #. İşāret bu āyet (18) taḥḳīḳında budur ki eger Allāhu Taʿālā ceẕābet-i ʿināyet-ile size nuṣret idüṕ vücūd ḥicāb-(19)larından sizi çıḳaracaḳ olursa sizüñ evṣāfuñuzdan ve aḥvāluñuzdan ve aḳvāluñuzdan **[22a]** (1) ve efʿālüñüzden daḫı bu niʿmet-i dünyevīden ve uḫrevīden ki küllinüñ menşeʾi bu vücūddur, hīç (2) biri size ġālib olmaz; eger ol ceẕābeti terk idüṕ vücūddan sizi çıḳarmayıcaḳ olursa ki (3) şöyle maḫẕūl oluṕ ḳalasız. Kimdür enbiyādan ve evliyādan ki sizi çıḳarubile Ḥaḳ Taʿālā'nuñ (4) fażl-ı keremi olmazsa. AK# #. Yaʿnī, ol iḫrāc emrini Allāhu Taʿālā'ya (5) tefvīż itsün, ol müʾminler ki iʿtiḳād iderler; bedürüstī, Allāhu Taʿālā ḳādirdür, vücūddan çıḳarmaġa. (6) Nite ki vücūda givürmege ḳādirdür daḫı yaḳīnları var kim bu ḫalāyıḳ küllī idḫālden ve iḫrāc-(7)dan ʿācizlerdür, illā anuñ

[361] Ḳurʾān, (Bakara) 2/257: Allah inananların dostudur, onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. İnkar edenlerin ise dostları tağuttur. Onları aydınlıktan karanlıklara sürüklerler. İşte onlar cehennemliklerdir, onlar orada temelli kalacaklardır.

[362] vücūd: Varlık. Var olmak. Bulunmak. * Cesed, cisim, ten, gövde.

iẕni-y-le. Daḫı Allāh üzere tevekkül ṣaḥīḥ degül, illā şol müʾmine ki (8) mūḳin ola añа ki cemīʿ işler Allāhu Taʿālā'ya rāciʿ dür, yaratmaḳda ve rızḳda ve ecelde daḫı bularuñ (9) ġayrında. Nite ki buyurdı: AK# قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ #[363]. Andan ḫaber virdi ol enbiyālaruñ ġulūlinden[364] (10) ki nefy itmişdür bu ḳavlı-y-ıla. AK# #. İşāret bu āyetler taḥḳīḳında budur kim (11) bedürüstī, Allāhu Taʿālā ġulūli enbiyālardan nefy eyledi, üç̣ vech-ile: Biri bu ki bularuñ efʿāllerinden (12) ġulūli nefy ider. Zīre ġulūl[365] ki gizlü ḫıyānetdür bu kebāyirden enbiyā ḫōḏ maʿṣūmlardandur. (13) İkinci; ġulūli nefy ider bularuñ ḫıṣālarından. Zīre ġāll olan ḫāyin olur, enbiyā ḫōḏ Ḥaḳ Taʿālā-(14)'nuñ emīnleridür, vaḥyi üzere ḫāyin olan nebī olmaġa ṣalāḥı olmaz. Üçünci; ġulūli nefy (15) ider, bularuñ aḥvāllarından. Zīre ġāll olanuñ ḥāli budur, ġālib ki nefs anuñ emri üzere (16) ve hevāları üzere ġālib ola. Nebī olanuñ ḥāli gerek nefs emri üzere ġālib ola. Nite ki Yūsuf (17) ḥālinden ḫaber virdi: AK# وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَى أَمْرِهِ #[366]. Ṕes, nefsüñ ve hevānuñ maġlūbı olan nübüvvete ḳaç̣an (18) ṣāliḥ ola. Zīre nebīnüñ ḥāli budur ki ḳıyāmet güninde ümmetine şefīʿ ola. Şefāʿatı ol kimse (19) ider ki evvel gendü nefsin ḳurtara, andan ġayrını ḳurtara. Ġāll olanuñ ḥāli budur ki Ḥaḳ Taʿālā **[22b]** (1) buyurdı:

---

[363] Ḳurʾān, (Nisa) 4/78: Nerede olursaniz olun, sağlam kaleler içinde bulunsanız bile, ölüm size yetişecektir. Onlara bir iyilik gelirse: «Bu Allah'tandır» derler, bir kötülüğe uğrarlarsa «Bu, senin tarafındandır» derler. De ki: «Hepsi Allah'tandır». Bunlara ne oluyor ki, hiçbir sözü anlamaya yanaşmıyorlar?

Ayrıca bu konuda şu ayetlere bkz.: (Ankebut) 29/50, (Mülk) 67/26

[364] ġulūl: (A.) ġulūl: hıyanet, ġulūl ḳıl-: hıyanet etmek, iftira atmak

[365] ġulūl: Ganimet malında hıyanet etmek.(Gull, mâlî ganimetten gizli birşey aşırmak, emanete hıyanet etmektir ki, ekseriyetle devlet mallarında su-i istimâl de bu türdendir. Resulullah, gululü kebairden saymıştır. E.T.)

ġulüvv: (A.) (a.i) 1. Haddi aşma, ileri gitme, aşkınlık, taşkınlık. 2. Hücum, saldırış.

ġulüvv ḳıl-: Haddi aşıp ileri gitmek, taşkınlık yapmak.

[366] Ḳurʾān, (Yusuf) 12/21: Mısır'da onu satın alan kimse karısına: «Ona güzel bak, belki bize faydası olur yahut ta onu evlat ediniriz» dedi. Biz işte böylece Yusuf'u o yere yerleştirdik; ona, rüyaların nasıl yorumlanacağını öğrettik. Allah, işinde hakimdir, fakat insanların çoğu bunu bilmezler.

Ayrıca bu konuda şu ayetlere bkz.: (Âl-i İmrân) 2/122, (Mâide) 5/11, (Tevbe) 9/51, (Tegabun) 64/13, (İbrahim) 14/11, (Mücadele) 58/10

AK# وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ #[367]. Yaʿnī, gele ol ḫıyānet ḳılduġı nesneyi arḳası (2) üzere getürüben. AK# ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ #[368]. Yaʿnī, her ġāll olanuñ nefsi mücāzāt (3) oluna ol ġulūlden kesb itdügi miḳdār ki anlara ẓulm olunmaya, ol ġulūlden mücāzāt olunmaḳda. (4) Ṕes, ol kimse ki mücāzāt-ı ġulūl-ile muʿāḳab oluna, ġayrını ʿuḳūbetden nice ḳurtara? Bu maʿnīden (5) Ḥaḳ Taʿālā'nuñ bu ḳavli mütevellid olur ki buyurdı: AK# أَفَمَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَ اللَّهِ كَمَنْ بَاءَ بِسَخَطٍ مِنَ اللَّهِ #[369]. (6) Yaʿnī, şol kimsenüñ ki delīli vaḥy ola, aña diyeler: AK# اتَّبِعْ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ #[370]. Yaʿnī, rabbüñden (7) ne vaḥy olundısa anı ṭut, ol berāber midür anuñ-ıla ki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ saḫaṭı-y-ıla[371] rücūʿ ide. Yaʿnī, (8) ol ġulūl-ile maʿnī budur ki bedürüstī, peyġamber oldur ki aña ne vaḥy olınursa[372] aña (9) müṭābaʿat ḳıla, anuñ rıżāsın ṭaleb idüben. Ol ġāll[373] degüldür ki ġulūle mütābaʿat ḳıla, Allāhu (10) Taʿālā'nuñ saḫaṭı-y-ıla. AK# وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ #[374]. Meʾvāsı[375] cehennemdür şol kimsenüñ ki ḥāli (11) bu ola; ṕes, ġāllerüñ ḥālleri enbiyālar aḥvālları-y-la berāber degül. AK# #. (12) Yaʿnī, bu enbiyālar ehl-i derecātdur ʿindiyyet maḳāmında ki aḳreb[376]-i maḳāmdur aña maḳʿad-ı ṣıdḳ[377] (13) dirler. AK# #. Yaʿnī, Allāhu

---

[367] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/161: Hiçbir peygambere ganimete ve millet malına hiyanet yaraşmaz; haksızlık kim yaparsa, kıyamet günü yaptığı ile gelir, sonra, haksızlık yapılmaksızın herkese kazanmış olduğu ödenir.

[368] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/161

[369] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/162: Allah'ın rızasına uyan kimse, Allah'ın hışmına uğrayan gibi midir? Bu kimsenin varacağı yer cehennemdir; o ne kötü varılacak yerdir!

[370] Ḳurʾān, (En'am) 6/106: Rabbin'den sana vahyolunana uy, O'ndan başka tanrı yoktur, puta tapanlardan yüz çevir.

[371] saḫat//saḫt: Kamus-ı Türkî'de güç, kudret manasında yer almaktadır.
saḫt: Zor güç, * Sert, katı, çetin. * Güçlü, kuvvetli, sağlam.

[372] Metinde bu kelime harekeli olarak "olınursa" şeklinde yazılmıştır. Bu bize ağız özelliğinin metinde gösterildiği kanaatini vermektedir. Bu kelime kimi yerde "olunursa" şeklinde yazılmaktadır.

[373] ġāll: Girmek, sokmak, akmak. * Boynunu, elini zincir ile bağlamak. * Hâinlik yapmak. Hıyanet etmek. * Ganimet malından hırsızlık etmek.

[374] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/163

[375] meʾvā: Mekân. Varılacak yer. Mesken. * Sığınacak yer.

[376] aḳreb: yakınlık, ḳurb'dan

[377] maḳʿad: Oturulacak yer. Minder. makam.
maḳʿad-ı ṣıdḳ: sıdk makamı.

Taʿālā baṣīrdür, görür enbiyādan ve etbāʿlarından (14) ki ehl-i derecātdur ve daḫı ehl-i derekātdan ki münāfıḳlardur ġāllerdür, Ḥaḳ Taʿālā her birine (15) aʿmālleri ḳadar mücāzāt ider ve daḫı niyyetleri ḳadar. Zīre ʿameller niyyete müteʿallıḳdur. Andan ḫaber (16) virdi ḫavāṣṣ-ı nübüvvetden daḫı ümmeti üzere anuñ-ıla minnet ḳılmaḳdan bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# # (17) AK# #. İşāret āyet taḥḳīḳında budur ki (18) bedürüstī, Allāhu Taʿālā ʿaṭā ḳıldı müʾminler üzere, anuñ-ıla ki içlerinden gendü cinslerinden anlara (19) resūl gönderdi, ādem oġlanından, melekden degül. Zīre bular ol meleki ḫavāṣṣ-ı ḫams-ile idrāk **[23a]** (1) idemezler ve anuñ-ıla menfaʿat daḫı ṭutamaz. Zīre bularuñ cinsini degül kimseye intifāʿ ḥāṣıl (2) olmaz, illā cinsinden. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَجَعَلْنَاهُ رَجُلًا #[378]**.ilā āyeh.** Yaʿnī, (3) aña daḫı kisve-i beşeriyyet geydüreydük, tā anuñ-ıla müntefiʿ olalardı. Ol vaḳt ki anlaruñ üzerine (4) Ḥaḳ Taʿālā'nuñ āyātların oḳıyalardı. Zīre Cebrāʾīl *ʿalm*[379]*(ʿaleyhi's-selām)* Resūl üzere indirdi. Ḥaḳ Taʿālā (5) āyātların anuñ üzerine oḳırdı, ṣıḥābeden[380] baʿżı ḳatında ḥāżır bulınurdı; līkin anuñ oḳıduġın (6) işidmezlerdi, anuñ-ıla müntefiʿ[381] olmazlardı; tā ki Resūl *ʿaleyhi's-selām* ṭāhir-i lisān-ıla anlaruñ üzerine (7) oḳurdı, anı Resūl'den işidürlerdi, anuñ-ıla müntefiʿ olurlardı. Çün Allāhu Taʿālā diledi ki (8) bulara dīnlerinüñ aḥkāmlarını ve ʿalāyimlerini Cebrāʾīl vāsıṭası-y-ıla *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* bildüre, aña ṣūret-i beşeriyyet (9) geydürdi; tā ki bir ʿArab ṣūretinde gelüp dizini Resūl dizine ṭayadı *ʿaleyhi's-selām* didi ki "Yā Resūl-(10)Allāh, İslām nedür? Īmān nedür? İḥsān nedür?". Ṣaḥābeden hīç bir kimse anı bilmedi, çün mescidden (11) çıḳdı. Resūl *ʿaleyhi's-selām* didi ki "Uşbu gelen Cebrāʾīl'di, *ʿalm*

[378] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/9: Biz onu melek kılsaydık, bir insan şeklinde yapardık da, düştükleri şüpheye onları yine düşürmüş olurduk.

[379] *ʿaleyhi's-selām* dua ibaresinin kısaltmasını ʿalm şeklinde yazılmıştır.

[380] ṣıḥābeden: Metinde ağız özelliği olarak konuşma dilindeki gibi yazmış, ṣaḥābe kelimesini ṣıḥābe şeklinde yazmıştır. Metin içerisinde her iki yazım da görülmektedir.

[381] müntefiʿ: (Nef'. den) Fayda gören, menfaatlenen, istifade eden.

(ʿaleyhi's-selām), size geldi ki dīnüñüz ṭarīḳların ögrede". (12) Bundan ötrü Allāhu Taʿālā minnet ḳıldı bularuñ üzerine, içlerinden Resūl gönderdi, gendü (13) cinslerinden, her gice gündüz anuñ āyātını bularuñ üzerine oḳur. AK# #. (14) AK# #. Ol āyātlar-ıla bulardan aḫlāḳ-ı ẕemīmeyi ki nefsānīdür, arıdur[382]. (15) Daḫı bulara Ḳurʾān ögredür ve anuñ maʿānīlerin ve esrārların beyān idivirür. Daḫı şerāyiʿ (16) ve sünen[383] bulara beyān ḳıluṕ bildürür. AK# #. Yaʿnī, egerçi cāhiliyyetde (17) bular Resūl gelmezden öñ eşkāre ḏalālet içinde-y-di. Andan muṣībet irişdüginden ḫaber (18) virdi ki ol nefs-i ḫabīṯüñ şomlıġındandur. AK# #. (19) İşāret bu āyetler taḥḳīḳında budur kim bedürüstī, müʾmine ḳaćan ki irişe aña anuñ **[23b]** miṯli keffāret-i ẕünūb olur ve refʿ-i derecāt olur, eger ol muṣībet aña gendü kesbinden (2) irişse. AK# #. Allāhu Taʿālā her nesneye ḳādirdür, buña daḫı ḳādirdür (3) ki ol muṣībeti keffāret-i ẕünūb ḳıla ve sebeb-i refʿ-i[384] derecāt ḳıla. Ve daḫı ḳādirdür ki bu küffāra (4) ẕünūbı ve refʿ-i derecātı muṣībetsüz daḫı ḳıla; tā ki buyurdı: AK# وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ #[385]. **AK# #** (5) AK# #. Yaʿnī, her nesne ki size irişdi, iki leşker mülāḳāt olduġı (6) vaḳt, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ emri-y-ile size ibtilā-y-ıdı. AK# #. Yaʿnī, (7) müʾminler bileler ki ibtilā olınurlar görklü ibtilā olınmaḳlıḳ, beẕl-i rūḥ itmekde ve ṣabr idüṕ ḳadem-i (8) cihād üzere ṯābit olmaḳlıḳ, Allāh yolında ve münāfıḳlardan temīz olmaġ-ıla. Ve daḫı nifāḳları ẓāhir (9) olmaġ-ıçun anlaruñ kim nifāḳları var ḳıtālden el ćekmeg-ile dünyā ḥayātın

---

[382] arıd-//arıt-: temizlemek> ur: geniş zaman eki.

[383] sünen: Sünnetler. * Ehl-i hadis ıstılahında: Ahkâm hadislerine Sünen tâbir edilir. (Bak: Kütüb-ü sitte, Sünnet)

[384] refiʿ: Yüksek, bülend, âli, yüce.
refʿ: Kaldırma, yüceltme, yukarı kaldırma. * Lağvetme, hükümsüz bırakma.
Buradaki kelime refʿ olmalıdır.

[385] Ḳurʾān, (Mâide) 5/15: Ey Kitap ehli! Kitap'dan gizleyip durduğunuzun çoğunu size açıkça anlatan ve çoğundan da geçiveren peygamberimiz gelmiştir. Doğrusu size Allah'tan bir nur ve apaçık bir Kitap gelmiştir.
Bu ifade aynıyla (Şura) 42/30 ve (Şura) 42/34 ayetlerinde yer almaktadır.

sevmeg-ile ve dünyāyı (10) āḫiret üzere iḫtiyār ḳılmaġ-ıla daḫı nifāḳların ve kiẕblerin iẓhār ḳılmaġ-ıla, şol vaḳt ki (11) AK# #. Yaʿnī, ḳaçan bulara dinilse "Gelüñ Allāh yolında (12) ḳıtāl idüñ yāḫūḏ ehlüñüzden ve ḥarīmüñüzden ʿadūyı[386] defʿ eyleñ". AK# #. (13) AK# #. Yaʿnī, anlar didiler kim "Eger bileydüñüz kim bu (14) ḳıtāl degüldür, nefsi eli-le mehlekeye[387] bıraḳmaḳ-(15)dur. Bular ol gün īmāndan küfre yaḳīnıraḳdur". AK# #. (16) Yaʿnī, dilleri-y-ile mücāhidlere mütābaʿat daʿvīsin ḳılurlar, göñüllerinden Allāh'dın yaña (17) aṣlā şevḳleri yoḳ ve maḥabbetleri yoḳ, ẓāhire[388] beẕl-i rūḥ iderler anuñ liḳāsına şevḳ (18) idüben rıżāsın ṭaleb itmeg-içün ḳalblerinde īmān nūrı yoḳ. AK# #. (19) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā bilicidür şol nesneyi ki bular ḳalblerinde gizlerler ṣıfāt-ı küfürden **[24a]** (1) ve nifāḳdan, daḫı şol nesne ki nefslerinde aṣıl ḫılḳatde mecbūldür ve balçıḳlarında bile (2) yoġrulmışdur ve bular anlardur kim ol ṣıfāt-ı ẕemīmelerinüñ ve fāsid iʿtiḳādlarınuñ netīce-(3)sinden. AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, ol münāfıḳlar ki cihāddan ḳaluṕ oturmışlardı, didiler ol ḳardaşları-(5)çün "Eger anlar daḫı bu nifāḳda ve bu iʿtiḳādda bize muvāfaḳat itseler, Ḥaḳ ṭarīḳına sülūk itmekden (6) oturuṕ fāriġ olsalar varuṕ anda depelenmezlerdi". Eyit, yā Muḥammed, gelüñ nefsüñüzden bu göñül (7) ölümin defʿ eyleñ ki anuñ ḫavāṣṣındandur bu nifāḳ ve yaramaz ḫulḳlar ve fāsid iʿtiḳādlar. Eger, (8) bu daʿvīñüzde girçekseñüz ki siz nifāḳuñuzda ṭoġru yol varıcılarsız ol ḳardaş-(9)laruñuz ḫaṭā idicilerdür, Allāh yolında beẕl-i rūḥ itmekde. Andan ḫaber virdi, ol cihādda (10) şehīd olanlaruñ rızḳına, bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# # (11) AK# #. İşāret bu āyet taḥḳīḳında budur kim şol göñül ehlleri kim nefslerini ḳatl eylediler (12) ṣıdḳ ḳılıcı-y-ıla, şol yolda ki seyr idüṕ Allāhu Taʿālā'dın yaña

[386] ʿaduv//ʿaduvv//ʿadüvv//ʿadüv: Düşman, hasım.
[387] mehleke: (C.: Mehâlik) Tehlikeli yer veya iş.
[388] ẓāhiren olmalıydı

giderlerdi. Bu ġaflet ü baṭālet (13) ehli ṣanmasunlar ki bular ölülerdür yā nefsleri öldürülmişlerdür. AK# #. (14) Belki bularuñ ḳalbleri mevlāları ḳatında dirilerdür, anuñ cemāl-i nūrı-la rızıḳlanurlar, (15) ṣıfāt-ı tecellī birle buları ṣuvarıcı[389] şarābı müşāhededür. AK# #. (16) AK# #. Yaʿnī, fāriḥlerdür, şol nesne-y-ile ki Allāhu Taʿālā faẕlından anlara virmişlerdür, (17) ol cevābet-i ʿināyet-i ilāhī birle anları ʿālem-i vuṣūle ulaşdurdı. AK# #. (18) Yaʿnī, feraḥ idüṕ beşāret ḳılurlar. Şolaruñ-ile[390] ki bulardan ṣoñra bulara lāḥiḳ olurlar, (19) ol girçek dōstlardan. AK# #. Henüz daḫı olar sülūk-i ṭarīḳındadur, **[24b]** (1) Allāhu Taʿālā'dın yaña. AK# #. Yaʿnī, anlara ṭarīḳdan inḳiṭāʿ ḳorḳusı yoḳdur. (2) Zīre anlar müşāhede idüṕ muʿāyene ḳıldılar ki mütābaʿat ḳılduḳları meczūblardur, cezābet-i ḥaḳḳ-ıla (3) aña inḳiṭāʿ olmaz, bular vāṣıl olurlar. AK# #. Daḫı bulara ġuṣṣa (4) yoḳdur, ol ḥayāt-ı nefsānī fevt olduġı-çun, çün ḥayāt-ı rabbāniyye ẓafer buldılar. Andan (5) ḫaber virdi, ol melik-i ġaffāruñ faẕlı-y-ıla beşāret ḳılduḳlarından bu ḳavlı-y-ıla: AK# #. (6) AK# #. İşāret bu āyetler (7) taḥḳīḳında budur kim bedürüstī, ol şehīdler ki Ḥaḳḳ'ı ṭaleb iderken seyf-i ṣıdḳ-ıla (8) şehādet buldılar. Beşāret ḳılurlar beşeriyyet fānī oluṕ Ḥaḳ Taʿālā'dan beḳā niʿmetin (9) bulduḳlarına ki ol beḳā-yı ilāhiyyedür. Zīre didi ki "Allāh'dan niʿmet-le cennetden daḫı (10) ġayrından degül. Daḫı AK# # didi. Yaʿnī, bu niʿmeti bulara virdügi andan faẕıldur (11) ḥaḳīḳatā[391] olaruñ ʿamellerinüñ mükāfātı degül. Zīre mücāzāt emṣāli ve eżʿāfi[392] birle olur. (12) Nite ki buyurdı:

---

[389] ṣuvarıcı//ṣuverici: suya kandırmak, sulayıcı, kandırıcı.
ṣuvar-: suya kandırmak, kandırmak. susuzluğunu gidermek.
ṣuver: (a.i. sûret'in c.) suretler. dış görünüşler.

[390] şolar//sular: Bu kelimeyi şular şeklinde değil de şolar şeklinde okumayı tercih ettik.

[391] ḥaḳīḳatā: Bu kelimeyi ḥaḳīḳaten yazmak yerine ḥaḳīḳatā şeklinde yazmaktadır, bir ağız özelliği, dil özelliği olarak bu şekilde yazdığı kanaatindeyiz.

[392] eżʿāf: kat kat. (Zı'f. C.) Bir şeyi iki katı yapan fazlalıklar. Katlar.
eżʿāf: Çok zayıf, en zayıf.
eżʿāf-ı muzāafa:Pek çok, kat kat.
ezżʿāf-ı nās: İnsanların en zayıf olanı.

AK# مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا #[393]. Allāhu Taʿālā'nuñ ḫōḏ[394] miṣli yoḳdur, bil! (13) Ḥaḳīḳatā, daḫı Allāhu Taʿālā müʾminlerüñ ecrin żāyiʿ ḳılmaz. Yaʿnī, ḳaçan bulara Allāhu Taʿālā-y-ıla (14) beḳā niʿmetin virse fażl-ıla ki mücāzāt-ı aʿmāl olmaya, aʿmālleri ecrin żāyiʿ ḳılmaz. (15) Bulara ḥasene-y-ile mücāzāt ḳılur, ol ʿamelleri ʿivāżı[395]. Nite ki buyurdı: AK# لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَى (16) AK# وَزِيَادَةٌ #[396]. "Ḥüsne" didügi cennetdür ve "ziyāde" didügi ol niʿmetdür ki Allāhu Taʿālā'dandur. (17) Daḫı andan fażldur, andan oları vaṣf idüṕ buyurdı: AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, anlardur ki Allāhu Taʿālā'ya icābet ḳıldılar mīṣāḳ-ı evvelde, ol vaḳt ki "*Elestü* (19) *birabbiküm?*"[397] didi. Anlar icābet idüṕ "*Belā!*"[398] diyü cevāṕ virdi, anuñ rubūbiyyetine ve vaḥdāniyyetine **[25a]** (1) iḳrār itdiler. Daḫı Resūl'e icābet itdiler, daʿvetin itmeg-ile ve aña ittibāʿ itmeg-ile (2) ki buyurduġın ṭutalar, nehy itdüginden yıġlanalar. AK# #. Yaʿnī, anlara (3) ol müfāraḳat cerāḥatı[399] irişdükden ṣoñra ol ḥaẓāyir-i ḳudsden. Zīre bu ḫalāyıḳ (4) küllī Allāh'a icābet ḳıldılar, ʿumūm yöninden, çün "*belā*" didiler ol müfāraḳat cirāḥatı anlara

---

eżʿāf-ül ibād: Kulların en zayıf olanı.

[393] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/160: Kim ortaya bir iyilik koyarsa ona on katı verilir; ortaya bir kötülük koyan ise ancak misliyle cezalandırılır; onlara haksızlık yapılmaz.

Ayrıca bu konuda şu ayetlere bkz.: (Neml) 27/90, (Kasas) 28/84

[394] ḫōđ: f. kendi

[395] ʿivāż: karşılık

[396] Ḳurʾān, (Yūnus) 10/26: İyi davrananlara; daima daha iyisi ve üstünü verilir. Onların yüzlerine ne bir karalık, ne de zillet bulaşır. İşte onlar cennetliklerdir, orada temelli kalırlar.

[397] Elestü birabbikum: *"Ben sizin rabbiniz değil miyim?"* Bu ibare Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/172'de geçmektedir.

[398] Bu ibare Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/172'de geçmektedir.

Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/172: Kıyamet gününde, biz bundan habersizdik demeyesiniz diye Rabbin Âdem oğullarından, onların bellerinden zürriyetlerini çıkardı, onları kendilerine şahit tuttu ve dedi ki: Ben sizin Rabbiniz değil miyim? (Onlar da), Evet (buna) şâhit olduk, dediler.

belī//belā: doğru, kabul.

belī: f. doğru, evet.

belā: (A.) evet, doğru.

[399] Metinde cerāḥat şeklinde yazılmakta. imla olarak üstün ile cerāḥat şeklinde yazmış.

(5) irişmezden öñ, ol ḥażretden ve Resūl'e icābet ḳılmadılar, müfāraḳat cirāḥatı[400] irdükden (6) ṣoñra; illā ḫāṣlar ki olar şirk-i celīde[401] ve ḫafīden ṣaḳındılar ve ʿubūdiyyet-(7)lerin görklü ḳıldılar. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #. (8) Yaʿnī, bulardan iḥsān idüp̀ şirklerden ṣaḳınanlara ecr-i ʿaẓīm vardur ki ol niʿmet-i (9) beḳādur Allāh-ıla ki ol niʿmet faẓldur Allāh'dan, delālet ider aña ki buyurdı: AK# وَكَانَ (10) AK# فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا #[402]. Andan buları bir ṣıfāt-ıla daḫı vaṣf eyledi ki ol bularuñ (11) kelāmlarınuñ tetimmesidür[403]. Buyurdı ki AK# #. (12) Yaʿnī, anlar ki didiler bu nefs-ile emmāretü bi's-sūdur, ol mīṣāḳ vaḳtındaġı ḫiṭābı unıdıcıdur. (13) Bedürüstī, küffār size ḳaṣd itdiler ẓāhirde sizi ḳatl itmek dilerler. AK# #. Yaʿnī, olardan (14) ḳaçuñ, ammā ḥaḳīḳatde bu ḳalb ve devāʿī-yi Ḥaḳ, iy nefs-i levvāme size ḳaṣd itdiler sizden (15) intiḳām ideler Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ẕikr-i ḳahrı-y-ıla ve ṣıfāt-ı tecellī-y-le. Ḳorḳuñ bulardan ẕikri (16) terk itmeg-ile daḫı murāḳabeyi terk itmeg-ile. AK# #. Bular īmān yöninden ziyāde (17) oldılar ehl-i ẓāhirden, daḫı işlerüñ ʿāḳıbetin tefekkür itmeg-ile bildiler ki bu dünyā fānīdür, (18) daḫı her ne ki bunuñ üzerinde var, fānīdür. Ḥaḳīḳat, bildiler ki Allāh yolında ḳatl olanlar (19) rableri ḳatında aḥyādur[404], nūr-ı īmān olara ziyāde oldı ol nūr-ıla müşāhede ḳıldılar. **[25b]** (1) ehl-i ziyādenüñ maḳāmlarını rableri ḳatında dünyeden ve içindekiden daḫı iʿrāż[405] idüp̀ (2) ol maḳʿad-ı ṣıdḳdaġı[406] ḳurb[407]

---

[400] Metinde cirāḥat şeklinde yazmakta. İmla olarak esre ile cirāḥat şeklinde yazmış.

[401] celī: açık, âşikâr, meydanda

şirk-i celī: açık şirk, açıktan açığa Allāh'a şirk koşmak.

[402] Ḳurʾān, (Nisa) 4/113: Eğer sana Allah'ın bol nimeti ve rahmeti olmasaydı, onlardan bir takımı seni sapıtmaya çalışırdı. Halbuki onlar kendilerinden başkasını saptıramazlar, sana da bir zarar vermezler. Allah sana Kitap ve hikmet indirmiş, sana bilmediğini öğretmiştir. Allah'ın sana olan nimeti ne büyüktür.

[403] tetimmesidür: Tamamlayıcısıdır.

tetimme: (Tetümme) (C.: Tetümmat) Tamam etme. Tamamlama. * Ek. Noksanını tamamlamak için ilâve edilen.

[404] aḥyā: diriler, canlılar. (Hayy. C.) Diri olanlar. Hay olanlar. Canlılar.

aḥyā: diri

[405] iʿrāż: Yüz çevirmek. Başka tarafa dönmek. İctinab, çekinmek.

[406] maḳʿad-ı ṣıdḳ: sıdk makamı

maḳāmın ṭaleb itdiler. Didiler ki AK# #[408]. (3) Ve ammā ḥaḳīḳat ehli ol şevāhid-i ġayb-ile keşf olundılar ki taḥḳīḳ ḥicāb-ı aṣlī ve mānīʿ-i (4) ḥaḳīḳī ki buları maḳṣūddan ḳor, ol nefsdür, ṣıfātları-y-ıla. Ṕes, müştāḳ oldılar ki (5) ol nefsi fenā ideler, anuñ sarāyından irtihāl ideler, münādī-yi ʿizzet nidā ḳıldı ki "Yā ʿizzet (6) ehli, ol maḳāmı unıtduñuz mı? Nefsüñi ve hevālarını ḳov, bizdin yaña gel". Ṕes, bularuñ (7) īmānları muʿāyene[409] yöninden daḫı ziyāde oldı, bu küllī mevcūdātı terk idüṕ didiler ki (8) "*Ḥasbüna'llāhi ve niʿme'l-vekīl*"[410]. Nite *ki* Ḫalīl Cebrāʾīl'e didi *ʿaleyhime's-selām,* daḫı şol nesne ki Resūl *ʿaleyhi's-selām* (9) aña işāret ḳıluṕ didi: "Evvel emr ki İbrāhīm anuñ-ıla tekellüm ḳıldı, ol vaḳt ki oda atıldı (10) "*Ḥasbüna'llāhi ve niʿme'l-vekīl*"[411]. Ve maḳām-ı ḫulletüñ āḫiri bu-y-ıdı ki gendü nefsi üzere ve cemīʿ-i mükevvenāt[412] (11) üzere dört tekbīr-ile nidāʿ ḳıla. Ḥaḳīḳat, bile ki Allāhu Taʿālā aña ḳāfīdür, her nesne-(12)den ki ol görklü vekīldür aña, nefsinden daḫı ġayrından. Andan bularuñ malından ḫaber (13) virüṕ buyurdı: AK# #. İşāret bu iki āyet taḥḳīḳında budur ki (14) bedürüstī, Allāhu Taʿālā'dın yaña seyr idiciler-çün nefslerinden fānī oldılar, döndiler ol ʿālem-i (15) ġaybdan

---

maḳʿad: (a.i. ḳuʿūd'dan. c. maḳāʿid) 1. oturulacak yer, minder. 2. oturak yeri. * makam

maḳʿad-ı ṣıdḳ: Takvâ erbâbının Cennet'te bulunacakları makam.

maḳʿad-ı ṣıdḳdaġı: Takvâ erbâbının Cennet'te bulunacakları makamdaki.

maḳʿad: Oturulacak yer. Minder. Makam.

[407] dāġ-ı ḳurb: yakınlık nişanı, işareti, yakınlık damgası.

dāġ: f. Yanık yarası. * İnsan veya hayvan vücuduna kızgın demirle vurulan damga. ** yara.

ḳurb: Yakınlık. Yakında oluş. Yakın olmak. Yakınlık kazanmak. (Zamanda, mekânda, nisbette, hatvede ve kuvvette kullanılır.) * Tıb: Böğür. Karnın yumuşaklığına kadar olan yer.

[408] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/173: İnsanlar onlara: «Düşmanınız olan insanlar size karşı bir ordu topladılar, onlardan korkun» dediler. Bu, onların imanını artırdı da: «Allah bize yeter. O ne güzel Vekil'dir» dediler.

[409] muʿāyene: Zâhir ve âşikâre olmak, görünmek, belli olmak. * Gözden geçirme, yoklama, kontrol etmek.

[410] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/173: "…«Allah bize yeter. O ne güzel Vekil'dir» …"

[411] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/173: "…«Allah bize yeter. O ne güzel Vekil'dir» …"

[412] mükevvenāt :Yapılmış ve yaratılmışlar. Bütün mahlukat.

cemīʿ-i mükevvenāt: yaratılmışların bütünü.

bir mekāna ki andan çıḳdılardı bir niʿmet-ile ki ol Allāh-ıla beḳā niʿmetidür. Ve daḫı faẓīlet ü (16) kemāliyyet-ile ki bular aña maḫṣūṣ degüllerdi, ol mekānı ġaybdan, ʿālem-i şehādete ticāret-ile (17) çıḳduḳları vaḳt, uşbu ribḥlere[413] bu Ḥaḳ Taʿālā'nuñ faẓlıdur, kime dilerse aña virür. AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, bulara şerr ü ḫüsrān irişmedi. (19) Zīre bular Ḥaḳ Taʿālā'nuñ rıżāsı olduġı yirlere mütābaʿat ḳıldılar. Allāhu Taʿālā ulu faẓl issidür [26a] (1) şol kimselere ki anuñ rıżāsın ṭaleb itdiler. Bunuñ naẓīridür ki buyurdı: AK# يَهْدِي بِهِ اللَّهُ # (2) AK# مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ #[414]. Selām ol Allāhu Taʿālā'dur, *celle celāluhu.* AK# #. (3) AK# #. Yaʿnī, bu sizi ṭarīḳ-ı ḥaḳdan (4) menʿ iden ol Şeyṭān'dur ki sizi ḳorḳıdur, dōstlıḳ gösterüp olar ki Şeyṭān'uñ (5) anlaruñ-ıla dōstluġı olmaya anı ḳorḳıdımaz. Nite ki buyurdı: AK# إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ # (6) AK# سُلْطَانٌ #[415]. Ṕes, ol şeyāṭīnden ḳorḳmañ ki hīç bir kimsenüñ işide[416] eli yoḳdur, benden (7) ḳorḳuñ, eger ḥaḳīḳat müʾminseñüz ki żārr[417] u nāfiʿ[418] benem, bu külli efʿāl (8) benüm irādetüm-ile olur, ḥükm-i ezeliyye birle. Eger Ḥaḳ Taʿālā dilemese bular ḳıtāl itmezlerdi; lākin (9) Allāhu Taʿālā ne dilerse işler, mānīʿ yoḳ. AK# #. (10) Bu işāretdür aña ki kemāl-i teslīmdür ve rıżā bi'l-ḳażādur. Şol nesnelerde ki ʿālemde cārī (11) olur kāfirlerden ve ġayrlardan, şol nesnede ki anuñ-ıla küfre müsāraʿat[419] olınur ḳatlden, (12) yaġmadan ve sāyir olmaḳdan daḫı bulara beñzer nesneler ki var.

---

[413] ribḥ: Kâr, kazanç. * Fâiz.

[414] Ḳurʾān, (Mâide) 5/16: Allah, rızasını gözetenleri onunla, selamet yollarına eriştirir ve onları, izni ile, karanlıklardan aydınlığa çıkarır. Onları doğru yola iletir.

[415] Ḳurʾān, (Hicr) 15/42: «Şüphesiz kullarım üzerinde senin bir hakimiyetin yoktur. Ancak azgınlardan sana uyanlar müstesna.»

(Hicr) 15/42: Hakıkat o kullarım, senin onlar üzerine bir sultan yoktur, ancak azgınlardan sana uyanlar başka

Bu ifade aynıyla (İsra) 17/65 ayetinde geçmektedir.

[416] işide: İşinde manasında kullanılmış, kelimede ses düşmesi görülmektedir.

[417] zārr: Zarar veren, zararlı.

[418] nāfiʿ: Menfaatli. Faydalı. Yarar. Şifalı. * Esma-i Hüsnâdan bir isim.

[419] müsāraʿat: (Sür'at. den) Teşebbüs, girişme. * Sür'at ve acele etme.

AK# #. (13) Yaʿnī, efʿāller bularuñ üzerine cārī olmaġ-ıla Allāhu Taʿālā'ya żarar olmaz. AK# # (14) AK# #. Yaʿnī, bu nesneler bulara cārī olduġı (15) andan ötrüdür ki Allāhu Taʿālā diler ki āḫiretde bulara cennetde ḥaẕẕ olmaya ve naʿīmlerinden (16) naṣīb olmaya ve diler ki bulara ulu ʿaẕāblar ola, ol ḳaṭīʿat odları-y-la ve anuñ caḥīmi-y-le. (17) Bu āyet-ile ḳaderīler üzere ilzāmı[420] ḥuccet[421] ḳıldı ki ḫayr u şerr Allāhu Taʿālā'dandur, andan cebrī-(18)ler[422] üzere bir āyet-ile daḫı ilzām-ı ḥuccet ḳıldı. Didi ki AK# #. (19) AK# #. Bu āyet-ile bulara iktisābı[423] ve iḫtiyārı[424] ṣābit[425] ḳıldı. **[26b]** (1) Zīre iştirā[426] ve beyʿ[427] ḳuluñ kesbi ve iḫtiyārı birle olur. Ṕes, bulara ʿaẕāb-ı[428] elīm var, īmānı yoḳ-oluṕ[429] (2) küfr bulduḳlarından ötrü ki īmānı ṣatdılar küfr aldılar. Andan bulara ibtilā-y-içün mühlet (3) virdüginden ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# #. (4) İşāret bu āyet taḥḳīḳında budur ki bedürüstī, kāfirlerüñ ziyāde ʿömr olduġı işm ü küfr (5) ziyāde olduġıdur ve küfri içinde ʿömri taṭvīl[430] olmaḳ Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳahrı ve ḫıẕlānı netīcesi-(6)dür. Ol ʿişyāna ve küfre imtiṣāl itmek ṣūretā delālet-i ḳahrdur. Ṕes,

---

[420] ilzām: Muaraza veya muhakemede delil göstererek muhalifini susturmak, iskât etmek. Söz ve fikirde galibiyet. İltizam ettirmek. İsnad ve isbat etmek.

ilzām-ı ḥüccet: Bir olayı veya bir bilgiyi kesin deliller veya vesikalarla ispet etme, şüphe duyulmayacak şekilde doğruluğunu gösterme.

[421] ḥuccet//ḥüccet: Senet. Vesika. Delil. Bir iddiânın doğruluğunu isbat için gösterilen resmi vesika. * Şâhid.

[422] cebrī: Zorla icra olunan, rızası olmadan zorla yaptırılan. * Cebriye fırkasından olan.

cebriye: Cüz'i irâdeyi inkâr edenlerin bâtıl mezhebi.

[423] iktisāb: Kazanmak. Tahsil etmek. Elde etmek. * anlayış

[424] iḫtiyār: Yaşlanmış kimse. Yaşlı. * Ist: İstek, arzu. Razı olmak. Katlanmak. Seçmek. Tensib etmek. Seçilmek. (Bak: İrade)

[425] iḫtiyārı ṣābit: sabit istek, sabit fikir.

ṣābit: Duran, yerinde durup hareket etmeyen. * Doğruluğu isbat edilmiş olan.

[426] iştirā: Satın almak. Mübayaa etmek.

[427] beyʿ: Satmak. * Fık: Bir malı diğer bir mal ile değiştirmek.

[428] Metinde ʿaẕāb kelimesi sehven ʿadāb şeklinde yazılmıştır.

[429] Metinde yoḳoluṕ şeklinde birleşik yazılmıştır.

[430] taṭvīl: Uzatma. Uzatılma.

bulara imhāl[431] virür, (7) tā iṣm-i küfr ziyāde ola, dünyede ihānet-ile ʿaẕāb bulalar ḳatl itmeg-ile ve yaġma-y-ıla ve seby[432] (8) idüṕ esīr ḳılmaġ-ıla ve āḫiretde selāsil-i[433] aġlāl-ile[434] ki yüzleri üzere cehennemde sürineler; tā ki buyurdı: AK# #. Bundan ṣoñra ol faẕlınuñ (10) netāyicinden ḫaber virdi müʾminler-içün bu ḳavlı-y-ıla ki buyurdı: AK# #. (11) AK# #. Bu ḫiṭāb ḫıẕlān ehlinedür. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā müʾminleri (12) sizcileyin ḫıẕlān u küfrān üzere ḳomaz, belki buları ʿināyet ceẕbeleri-y-le çeküṕ ol ḍalālet (13) çuḳırından çıḳarur, hidāyet depesi üzerine ḳor. AK# #. Tā ki ol ḫıẕlān u (14) ḳahr ehlini temyīz[435] ide. Ol ceẕebāt ehlinden ki şākirler ve maḳbūllerdür. AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā sizi ġayb üzere muṭṭaliʿ ḳılmaz; tā ki maḳbūlı merdūddan (16) ve saʿīdi[436] şaḳīden[437] temīz ḳıla. AK# #. Lākin Allāhu Taʿālā ictibā (17) ḳılur, resūllerinden kimi dilerse ki ol ġayb üzere muṭṭaliʿ ḳıla. Ol ictibā[438] ḳılınandur ki maḳbūl-i (18) saʿīddür. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'ya (19) ve resūllerine īmān getürüñ ki ehl-i ictibādan olasız. Eger, īmān getürüṕ ittiḳā[439] iderseñüz, **[27a]** (1) bu saʿādete ve bu kerāmete irişürsiz ve illā mücerred ṣūret-i īmān-ile ve iḳrār-ıla ehl-i ictibādan (2) olmazlar. Belki ḥaḳīḳatā[440] ẓāhirde bāṭında taḳvā olmayınca bu ictibā kerāmetine irişmezler. (3) Nite ki buyurdı: AK# إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ #[441]. Ṕes,

---

[431] imhāl: Mühlet verme. Sonraya kalmasına müsaade etme.
[432] seby: Harpte esir alınma. * Uzaklaştırma. * Bir yerden başka bir yere sürüp giderme.
[433] selāsil: (Silsile. C.) Silsileler. * Zincir gibi olanlar. Zincirler. * Sıradağlar.
[434] aġlāl: (Gull. C.) Boyna geçirilen zincirler. * Kelepçeler, pırangalar.
[435] temyīz: Ayırt etme. Bir şeyi diğerinden seçip tarif etmek, ayırmak. Seçmek. İyiyi kötüden ayırmak.
[436] saʿīd: (a.s) 1. mutlu, uğurlu. 2. âhiretini hazırlamış kimse.
[437] şaḳī: (Şekavet. den) Haydut. Yol kesen. Haylaz. * Her çeşit günahı işleyebilen.
[438] ictibā: Seçmek. İhtiyar ve intihâb etmek. Seçkin bir şeyi almak.
ictibā kıl-: seçmek, bir şeyin seçkin olanın alınması. Kulların hayırlı olanın seçilmesi.
[439] ittiḳā: Sakınmak. Çekinmek. Günahlardan ve bütün kötülüklerden kendini çekmek. Takvâ ile amel etmek.
[440] ḥaḳīḳatā:hakikatde, hakikaten.
[441] Ḳurʾān, (Hücurat) 49/13: Ey insanlar! Doğrusu Biz sizleri bir erkekle bir dişiden yarattık. Sizi milletler ve kabileler haline koyduk ki birbirinizi kolayca tanıyasınız. Şüphesiz, Allah katında en değerliniz, O'na karşı gelmekten en çok sakınanızdır. Allah bilendir, haberdardır.

bulara ecr-i ʿaẕīm var, ol taḳvālarınuñ ʿaẓameti (4) miḳdār. Zīre ol maḳṣadı aʿlādın yaña seyr itmek ve yaḳīnlaḳ[442] mertebelerine ulaşmaḳ ḥāṣıl olmaz, (5) illā taḳvā ḳademleri-y-ile. Andan baḫīlden[443] ve anuñ ḥālinden ḫaber virüṕ buyurdı: AK# # (6) AK# #. İşāret bu āyet taḥḳīḳında budur ki bedürüstī, (7) bu ṣıfat-ı buḫl şeḳāvetüñ iksīridür, nite ki seḫāvet[444] iksīri saʿādetdür. Ṕes, ol buḫl iksīr-ile (8) faẓl ḳahra ve saʿādet şeḳāvete döner. Nite ki didi: AK# #. Yaʿnī, ol (9) iksīr-i buḫl-ile ol Allāhu Taʿālā virdügi faẓlı ḫayr-iken şerre dönderürler[445]. Eger ol māldan faẓl (10) olan üzerine iksīr-i seḫā[446] dökselerdi anı gendülere ḫayr ḳılurlardı, saʿādete dönderürlerdi, anuñ-ıla (11) cennete girmege lāyıḳ olurlardı. Andan ol dünyā maḥabbetinüñ āfetinden ve māl āfetinden ṭavḳ-ıla beyān (12) idüṕ buyurdı ki AK# #. Bedürüstī, anı ṭavḳa[447] teşbīh ḳıldı. (13) Zīre ol ḳalb iḥāṭa ḳılur ol ṣıfāt-ı ẕemīmelerüñ ululuları andan ḳoṕar, buḫl u ḥırṣ ve ḥased (14) ve ḥıḳd u ʿadāvet ve kibr ü buġż daḫı taʿaṣṣub[448] daḫı buña beñzer nesneler. Bundan ötrü didi (15) Resūl *ʿaleyhi's-selām: "Hubbu'd-dünya re'sü külli hatī'etin."*[449].

---

[442] yaḳīnlaḳ//yaḳınlaḳ: yaḳīn şeklinde mübalağalı okumak daha doğru olduğu kanaatindeyim. Çok çok yakın olan bir mertebe şeklinde anlamlandırabiliriz.

yaḳınlaḳ: yaḳīn, çok çok yakın, daha yakın.

[443] baḫīl: (a.s. buḫl'den. c.: buḫalā) hasis, cimri, tamahkâr.

[444] seḫāvet//saḫāvet: Cömertlik, el açıklığı, muhtaç olanlara çok ihsan etmek.

[445] dönderüzler//dönderürler: Metin tamiri yaparak dönderürler şeklinde okuduk.

[446] seḫā: Cömertlik, el açıklığı.

iksīr-i seḫā: cömertlik iksiri.

[447] ṭavḳ: Tâkat. Güç. * Boyuna takılan zinet. Gerdanlık. * Tasma.

ṭavḳ: (a.i., c. eṭvāḳ) 1. gerdanlık. ṭavḳ-ı zerrīn: altın gerdanlık. 2. halka, tasma. 3. bâzı kuşların boyunlarındaki tüyden halka. 4. tâkat, güç.

ṭavḳ-ı beşer: insan gücü.

[448] taʿṣṣub: (Asab. dan) Bir şeye veya bir kimseye taraflı olma. * Din bakımından fazla salâbetli olma. * Kendi dinini çok üstün görmek. * Haksız yere husumet etmek. * Bir düşünüşe, bir inanışa körü körüne bağlanıp ondan başkasını düşünmemek hâli.

[449] *"Hubbu'd-dünya re'si kûlli hatîetin."*; *"Bütün kötülüklerin başı dünya sevgisidir." " Dünya sevgisi her hatanın başıdır"*

Bu ne gafletdurur ki cân ü dilün Gerçi çokdur günâhun envâʿı
Mâsivâ sevgüsiyle top-tolıdur Hubb-i dünyâ bu cümleden uludur

Maḥabbet-i dünyā dükeli ḫaṭānuñ ehlidür ki zekātı[450] menʿ (16) ider. Ol rūḥ-ı şerīf ki ʿılvī[451] ve nūrānīdür, bu ṣıfāt-ı ḫasīse birle ki sifli[452] ve ẓulmānīdür, āfet-(17)leri-y-ile muṭavvaḳ[453] ve maḥfūf[454] ḳılur ve ḥicābları ve ʿaẕābları-y-ıla iḥāṭa[455] ider ḳıyāmet güninde ve daḫı (18) ayrıldıġı vaḳt. Zīre her kim ki öldi, anuñ ḳıyāmeti ḳopdı. AK# # (19) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā insanı yaratdı, dünyāyı āḫireti anlara mīrāṯ ḳıldı, [27b] (1) istiʿdādları ḳadar. Ol insān-ı kāmil ḥaḳḳında didi ki AK# #. İşāret (2) bunda budur ki her kimüñ üzerine bu ṣıfāt ġālib olsa göñli ölse ol yirleri gökleri (3) mīrāṯ yimeklik istiʿdādı bāṭıl olsa yirüñ gögüñ[456] mīrāṯı Ḥaḳ Taʿālā'nuñ olur. (4) Zīre ḳaçan ḳul ölse mīrāṯı mevlāsınuñ olur. Ve daḫı her kim ki ölse vereṯesi[457] ḳalmasa, (5) mīrāṯı beytü'l-māl[458] olur. Ṕes, Allāhu Taʿālā bularuñ ne işledüklerini bilür. Ol göñül (6) öldürici ʿamellerden ḫabīrdür[459], aña nesne ḫafī[460] degül. Andan bu aʿmāllerüñ emṯālinden

---

Abdü'l-latîf Latîfi Çelebî (LATÎFÎ), **Subhatü'l-'Uşşâk (=Âşıkların Tespihi),** http://www.hikmetozdemir.com.tr/index.php?module=modul_makale_oku&modul=147&readid=16 ; 12.05.2015.

Ayrıntılı bilgi için bkz.: Hikmet Özdemir, **Subhatü'l-Uşşak**, Manzum Yüz Hâdis Çevirisi, İnsanlığa Hizmet Vakfı Yayınları, İstanbul 1996.

[450] zekāt: Nisab miktarı mala, paraya sahib olan Müslümanın kırkta birini fakirlere sadaka vermesi ve bu verilen sadaka. Ziyadeleşme, artma. * Temizlik. Taharet.

zekāvet: Zeki oluş. Zeyreklik. Çabuk anlama ve kavrama. Keskin anlayış.

[451] ʿılvī: kelimenin aslı Arapça olarak ʿulvī şeklinde olmasına rağmen metnin hemen hemen tamamında ʿılvī şeklinde yazılmış olup ağız özelliği olarak bu şekilde yazılmıştır. Biz de bu kanaatle metindeki yazıldığı şekliyle yazdık.

[452] siflī//sıflī: Aşağıda bulunan. * Alçak, pek aşağı olan.

sifl(e):Adi, alçak, zelil, terbiyesiz.

Metinde Arapça aslında süflī olan kelime kanaatimizce ağız özelliği olarak siflī şeklinde yazılmıştır. Biz de imlaya sadık kalarak bu şekilde yazmayı tercih ettik.

[453] muṭavvaḳ: (Tavk. dan) Boynu halkalı, zincirli. * Boynuna gerdanlık vs. takılmış. Boynuna halka olan.

[454] maḥfūf: Zarar gelmesin diye etrafı çevrili, kuşatılmış.

[455] iḥāṭa: Etrafından çevirmek, kuşatmak, içine almak. Kuşatılmak, sarılmak.

[456] Metindeki yazılışı ( ) ve ağız özelliklerinin gözetilmesi bakımından göğüñ şeklinde okumak da mümkün olduğu kanaatindeyim.

[457] vereṯe: Mirasçılar. Miras alanlar.

[458] beytü'l-māl: (A.) Devlet malı.

[459] ḫabīr: Haberli. Haberdar. Agâh. Âlim. Arif-i billâh. * Herşeyi bilen Allah (C.C.)

(7) ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# #. (8) Bu iki āyet taḥḳīḳında işāret budur kim ḳaćan bir ḳul üzere ṣıfāt-ı ẕemīme ġālib oluṕ (9) hevā-y-ıla Şeyṭān anuñ üzerine müstevlī olsa anuñ ḳalbi ölür. Ol ṣıfat-ı emmāriyyet (10) nefsinde kāmil olmaġ-ıla ol söylemez; illā hevādan söyler degüldür ol, illā vaḥydür ki (11) Şeyṭān andın yaña vaḥy ider. Nite ki buyurdı: AK# #. Ṕes, ḳaćan (12) nefs hevā-y-ıla kemālet ḥāṣıl ḳılsa rubūbiyyet daʿvīsin ider. Nite ki Firʿavn daʿvī ḳıluṕ (13) "*Ene rabbükümü'l-aʿlā*"[461] didi. Ṕes, kelām-ı nefsüñ ṣıfātı rubūbiyyetten olur. Ol ṣıfāt-ı rubū-(14)biyyetdendür ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #. Ḳaćan nefs-i emmārenüñ ḥāli (15) fesādda kemāle irse gendüye ṣıfāt-ı rubūbiyyet iṣbāt idüṕ mevlāsına ṣıfāt-ı ʿubūdiyyet (16) iṣbāt ider. Nite ki buyurdı: AK# #. Gendülere (17) ṣıfāt-ı rubūbiyyet iṣbāt itdiler ki ol ġınādur. Ḥaḳ Taʿālā'ya ṣıfāt-ı ʿubūdiyyet iṣbāt (18) ḳıldılar ki ol faḳrdur. AK# #. Yaʿnī, tīz ola ki biz anlaruñ ḳalblerin öldürevüz (19) bu sözleri-y-ile. Nite ki efʿāllerin öldürdük ki ol AK# #. Yaʿnī, ol **[28a]** (1) efʿālleri ölümi oldur ki nā-ḥaḳ yire peyġamberlerin öldürdiler. Aña işāret ḳıldı kim (2) Allāhu Taʿālā ḥaḳḳında bu sözlerinüñ cezāsı şol peyġamberlerini nā-ḥaḳ yire öldürdükleri (3) cezāsı gibidür. AK# #[462]. Yaʿnī, bizüm ḳabilümüzden[463] aña dinülür ki "Ṭaduñ (4) ol ölmiş göñlüñ ʿaẕābını ol ḳahr (u) ḳatīʿat odı-y-ıla ki

---

[460] ḫafī: (A.) Gizli. Açıkta olmayan. Saklı. * Fık: Sigasından dolayı değil, bir ârızadan dolayı mânası kapalı kalan lafız.

[461] "*Ene rabbükümü'l-aʿlā": " Sizin en yüce rabbiniz benim!".* Bu ifade Ḳurʾān, (Naziat) 79/24'te geçmektedir.

Ḳurʾān, (Naziat) 79/24: «Sizin en yüce rabbiniz benim» dedi.

[462] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/181: And olsun ki, Allah: "Allah fakir; biz zenginiz" diyenlerin sözünü işitmiştir. Dediklerini ve haksız yere peygamberleri öldürdüklerini elbette yazacağız, "Yakıcı azabı tadın" diyeceğiz.

[463] ḳabilümüzden: Tarafımızdan manasında.

ḳabil: (A.) Kabul eden. Olabilir, istidatlı, mümkün olan, önde ve ileride olan.

ḳabil: Gibi, türlü, biraz evvel, az önce. Aşikâr. İleri gelen. Kabul eden. * Sınıf, nevi, soy. * Kefil. * Birbirine muhalif kavimden üç beş kişi.

ḳabilümüzden: tarafımızdan, önümüzden. (tarafımızdan) aşikar (bir şekilde).

göyindürücidür". AK# #. (5) AK# #. Yaʿnī, uşbu ʿazāb size ol maḳālātuñuz[464] ve fiʿlüñüz şomlıġındandur ki hevāya ve (6) ṭabīʿata muvāfıḳ ve Allāhu Taʿālā'nuñ rıżāsına ve şerʿa muḫālif sizden ṣadr[465] oldı. AK# #. (7) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ḳullara ẓulm idici degüldür ki bir nesneyi ḳomayacaḳ yirde (8) ḳoya. Yaʿnī, ehl-i ṣalāḥı maẓhar-ı ḳahr ḳılup ehl-i fesādı maẓhar-ı luṭf eylemez. Ve daḫı ḫaber virdi şol kimse-(9)lerden ki anlaruñ ḥalleri ve maḳālātları bulara muvāfıḳdur. Bu ḳavlı-y-ıla ki buyurdı: AK# #. (10) AK# #. Bu iki āyet taḥḳīḳında (11) işāret budur kim bilgil, evvelā bu insān ṣūretā[466] ol ʿālem-i aṣġardur[467] ki ol ʿālem-i ekberde (12) ne var-ısa anuñ cüzʾinden[468] bunda bulınur. Yaʿnī, ol ṣıfāt-ı behīmiyyet Yahūdileri daḫı ṣıfāt-ı (13) sebuʿiyyet[469] ve şeyṭāniyyet Naṣārāları didiler ki "Allāhu Taʿālā bize ʿahd eyledi ki biz boyın virüp (14) münḳād olmayavuz ol Resūl'e ki ḫāṭır-ı raḥmānīdür, yā ilhām-ı rabbānīdür yā vārid-i ḥaḳdur; tā bize bir (15) ḳurbān-ıla gelmeyince ki ol dünyādur, daḫı anuñ içindekidür, anı Ḥaḳḳ-ıçun ḳurbān ḳıla, gelüp anı (16) ol od yiye ki Allāhu Taʿālā odıdur ki göyündürüp yürege geçicidür". Ol "*yuḥibbühum*"[470] çaḳmaġınuñ (17) odından çaḳılup çıḳmışdur. Zīre girçek

---

[464] maḳālāt: (A.i) Sözler, bahisler.

[465] ṣadr: göğüs, bir şeyin çıktığı, yayıldığı yer, gönül.

ṣadr ol-: çıkmak, meydana gelmek.

ṣādır: sudur eden, çıkan, meydana gelen.

ṣadr: (a.i. c. sudūr) Her şeyin evveli ve başlangıcının en iyisi. * Kalb, göğüs, ön. * Meclisin önü ve en muteber yeri. Reisin oturduğu yer. * Rücu. * Bir aruz kalıbı. * Baş, reis, başkan. * Oturulacak yerlerin en iyisi.

[466] suretā: Görünüşte. Zâhiren.

[467] ʿālem-i aṣġar: en küçük alem. küçük alem. küçük kainat.

aṣġar//esġar: En küçük. Daha küçük.

[468] Metinde cüzvinde şeklinde yazılmıştır. Ancak hemzenin konulmadığı için bu şelikde yazıldığı kanaatindeyiz.

[469] sebuʿiyyet: (A.) Yırtıcılık, parçalayıcılık. Yırtıcı hayvanın fitri hassası.

[470] "*yuḥibbühum":* Allah'ın sevdiği. Burada Mâide Suresi 54. ayete atıf yapılmıştır.

Ḳurʾān, (Maide) 5/54: Ey İnananlar! Aranızda dininden kim dönerse bilsin ki, Allah, sevdiği ve onların O'nu sevdiği, inananlara karşı alçak gönüllü, inkarcılara karşı güçlü, Allah yolunda cihad

ṭāliblerüñ ćoḳı dünyāyı içindeki-y-ile ḳurbān iderler. (18) Ammā Allāh odı gelüp anı yimez. AK# #. Yaʿnī, eyit; (19) iy vārid-i Ḥaḳ, benden öñdin size niçe vāridāt-ı Ḥaḳ geldi, ẓāhir burhānlar-ıla[471] ve rūşen **[28b]** (1) ḥuccetler-ile daḫı ol nesne ki dirsiz dünyāyı ḳurbān getürmek. AK# #. (2) Neçün anlaruñ üẕerine ġālib olup taḥrīf itdüñüz, tā ki ol vāridāt-ı ilāhiyyeden eṣer (3) ḳalmadı. Eger bu ḳavlüñüzde ṣādıḳsañuz ki dirsiz "Biz ol vāridāta münḳād olduḳ". Ṕes, bilgil ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā nite ki taḳdīr ḳıldı, baʿżı ümmet ġālib olup baʿżı enbiyā-(5)larını ḳatl iderler, īmāndan öñ yā īmāndan ṣoñra. Ancılayın taḳdīr ḳıldı ki baʿżı ṣıfāt-ı (6) nefsāniyye baʿżı ilhāmāt-ı rabbāniyye üzere ve vāridāt-ı raḥmāniyye üzere ġālib olup anı (7) maḥvide. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #. Bu daḫı ol vāridāta inḳıyād-(8)dan ṣoñra ola, yā öñdin ola. Ṣonı[472] ki Ḥaḳ Taʿālā ḥükm eyledi ol işlenür. AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, "İy vārid-i (10) raḥmānī, eger siz ol ṣıfāt-ı nefsānī Yahūdileri teḳẕīb itdilerse senden öñdin (11) gelen resūller daḫı teḳẕīb olundılar, hem ṣūretā hem maʿnā. Anlar küllī muʿcizāt-ı ẓāhire-y-le (12) ve hem muʿcizāt-ı bāṭıne-y-ile geldiler, daḫı ġarīb[473] ʿulūmlar-ıla ve esrārlar keşf itmeg-ile ve envāʿ-ı (13) ḥaḳāyıḳlar ve maʿānīler istinbāṭ[474] itmeg-ile geldiler ki cumhūr-ı ḥükemā anuñ miṣlin getürmekde (14) ʿāciz ḳalmışlardı. Bilmez anı, illā ol ʿālimler ki ʿulemā-i rabbānīdür. Andan her nefsüñ fevtinden (15) ḫaber virüp buyurdı ki AK# #. İşāret bu āyet taḥḳīḳında budur kim (16) bedürüstī, her nefs ki

---

eden, yerenin yermesinden korkmayan bir millet getirir. Bu, Allah'ın dilediğine verdiği bol nimetidir. Allah her şeyi kaplar ve bilir.

[471] burhān//bürhān: Delil, hüccet, isbat vasıtası. * Man: Yakînî mukaddemelerden meydana gelen kıyas. * Red ve inkâr için itiraz kabul edilmeyecek surette isbat-ı hakikat eden kavi hüccet.

[472] şonı//şunı

[473] ġarīb: (A) Hayret verici. Tuhaf.

[474] istinbāṭ: (A.) Bir söz veya bir işten gizli bir mânâyı meydana koymak. * Müçtehid veya büyük bir âlimin gizli bir mânâyı içtihadı ile meydana çıkarması. * Bir mes'eleyi derin tetkik ile meydana çıkarması. * Bir mes'eleyi derin tetkik neticesinde kaynaklarından güçlükle anlamak.

nefes viricidür, küllüsi[475] ḳābildür fenāya ölüm ṭatmaġ-ıla. Ve daḫı bilgil ki (17) bu nefsler üç ḳısmdur: Bir ḳısm budur ki ölür, ammā ḥaşr olmaz beḳā-y-ıçun; cemīʿ-i ḥayvānlar[476] (18) gibi. Ve bir ḳısm dünyede ölür, āḫiretde ḥaşr olur; Ādem nefsleri gibi, daḫı melāyike gibi ve cinn[477] ü (19) şeyāṭīn gibi. Ve bir ḳısm andan dünyede ölür ve girü āḫiretde ḥaşr olur cemīʿinde **[29a]** (1) ki ḫavāṣṣ-ı insān[478] nefsleridür. Nite ki Resūl buyurdı *ʿaleyhi's-selām: ḤADİŞ-İ ŞERİF.* Yaʿnī, (2) müʾmin iki cihānda daḫı diridür. Anuñ üzerine ki dünyede aña mevt-i maʿnevī var. Nite kim Resūl (3) aña işāret idüp buyurdı: ***ḤADİŞ-İ ŞERİF.*** Bu mevt fānī olmaḳdur, Allāhu Taʿālā beḳāsı (4) içinde, Allāh varlıġı-y-ıla Allāhu Taʿālā rıżāsı-y-ıçun girü aña dünyede ḥayevet-i maʿnevī[479] vardur. (5) Nite ki buyurdı: AK# #[480]. Bu ḥayāt Allāhu Taʿālā nūrı-y-ıla beḳā bulmaḳdur. Ve daḫı her (6) "Her nefs ölümi dadıcıdur" didügi aña işāretdür ki her nefs Allāhu Taʿālā-y-ıçun fenā bulmaġa müstaʿiddür. (7) Elbetde ölüm aña çāre yoḳdur, her kimüñ ki mevti esbāb-ıladur anuñ ḥayaveti daḫı esbāb-ıla (8) olur. Her kimüñ fenāsı Allāh-ıla olsa beḳāsı daḫı Allāh-ıla olur. AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, ecrüñüz kāmil olur ḳıyāmet güninde, (10) takvāñuza ve fücūruñuza göre. Her kim ki ḳaṭīʿat odından

---

[475] Kelimenin yazımı küllisi şeklinde olması beklenirken metindeki yazımı küllüsi şeklindedir.

[476] cemīʿ ḥayvānlar//cemīʿ-i ḥayvānlar

[477] cinn: Cin kelimesi Arapça telaffuzu yazıda yansıtmak ve ağız özelliği ile imlada cinn şeklinde yazıldığı kanaatindeyiz.

[478] ḫavāṣṣ: Hâss - Hâssa. C.) Hâslar. Hâssalar. Keyfiyetler. Hususlar. * Dindarlık ve doğruluğu ile, ilmiyle âmil olup mâneviyat mertebelerinde yükselmekle makbul ve muteber olan zatlar. * Zenginler sınıfı. * Kur'anî ve manevî sırlara ve hususlara vâkıf bulunan, ilim, ibadet, tâat ve takva yolunda yükselerek mümtaz olan Evliyâullah. Herkesin hürmet ettiği büyük zevât. * Manevî te'sir için okunan duâlar.

ḫavass: (Hasse. C.) Hasseler. Duygular.

ḫavaṣṣ-ı insān:insanın manevi halleri, duyguları.

[479] ḥayevet-i maʿnevī: Bu ibare kurala göre ḥayāt-ı maʿneviyye şeklinde de yer almaktadır. Ancak ḥayat kelimesinin çokluğu ḥayevet şeklinde de olmaktadır.

[480] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/122: Ölü iken kalbini diriltip, insanlar arasında yürürken önünü aydınlatacak bir nur verdiğimiz kimsenin durumu, karanlıklarda kalıp çıkamayan kimsenin durumu gibi midir? Kafirlere de, işledikleri güzel gösterilmiştir.

gendüyi ırak̦ k̦ıldı, ṭabīʿat cehennemi (11) ʿaẕābından ć̦ık̦ardı, şerīʿat ve ṭarīk̦at k̦ademleri üzere seyr itdi, ḥak̦īk̦at cennetine girdi, (12) taḥk̦īk̦ ol ulu fevz[481] buldı. AK# #. Yaʿnī, degüldür bu (13) dünyānuñ ḥayātı ve niʿmetleri, illā bir metāʿdur ki ġāfiller anuñ-ıla maġrūr olurlar ve aḥmak̦lar (14) anuñ-ıla aldanurlar. AK# #. Yaʿnī, siz taḥk̦īk̦ ibtilā olınursız (15) māllaruñuz-ıla ve nefslerüñüz-ile bu cihād-ı aṣġarda ki ol nefsüñüz-ile ki cihād idüp̀ ol māl-(16)laruñuzdan Allāhu Taʿālā yolına infāk̦ ider misiz nefsüñüz, nefslerüñüz Allāhu Taʿālā yolında ictihād ider mi. Şöyle ki gerekdür; AK# #. (19) AK# #. Yaʿnī, işidesiz ol ʿilm-i ẓāhir ehlinden **[29b]** (1) AK# #. Daḫı anlardan ki yā ehlidür Ḳurʾān daḫı zāhidden. AK# #. (2) Ćoḳ inciñmekler[482] ġaybet u melāmet gibi ve inkār (u) iʿtirāż gibi. AK# #. Eger (3) ol cihād-ı nefs üzere ve infāk̦-ı māl üzere ve ḫalḳdan zaḥmet götürmek üzere ṣabr ider, şükr (4) Allāh'dan ġayrını ḳoyup̀ ḳorḳarsañuz. AK# #. Yaʿnī, bedürüstī (5) ol ṣabr u taḳvā ol Resūl'den uluʾl-ʿazm olanlar mertebesidür, Ḥaḳ Taʿālā ḳatında merżīdür[483]. (6) Andan ehl-i mīṣāḳdan ḫaber virüp̀ buyurdı ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā ʿahd aldı ol zerrātdan ki anlaruñ (8) üzerine nūrından nūr ṣaçdı, ol elest güninde, ol nūrdan irişdügi ḳadar her birine ʿilm (9) virdi, erkān-ı islāmdan ve muʿāmelāt-ı dīnden, daḫı īmāna hidāyet virdi. Ve andın yaña (10) sülūk itmege ṭarīḳ virdi. AK# #. Yaʿnī, bu ehl-i kitābdan (11) ʿahd aldı kim bu küllini bu ḫalāyıḳa beyān idesiz. Aña istiḥḳāḳı olup̀ ṭaleb idenlerden ketm (12) itmeyesiz, bildüresiz. Zīre Ḥaḳ Taʿālā bu dīn emrini naṣīḥat üzere binā ḳıldı. Nite ki Resūl (13) buyurdı, *ʿaleyhi's-selām:* ***ḤADÌŞ-İ ŞERÌF. AK# #.*** Bu ḫalkuñ ekṣeri bu ʿahd-ile (14) ʿamel itmegi ardlarına atuṕ terk itdiler. AK# #. Ol ʿahdi

[481] fevz: Kurtuluş. Zafer. Necat. Muvaffakiyet. Selâmet.
[482] inciñmekler//incikmekler
[483] marżī: (merżī) Razı olmağa dâir. * Kabul edeceği, razı olacağı.

ṣatuṕ bu dünyā (15) metāʿın ve anuñ zeḫārifin[484] aldılar ki metāʿı ḳalīldür[485]. Nite ki buyurdı: AK# قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ #[486]. (16) Ḥāl budur, alduḳları fānī ve ʿaẕābları baḳī. AK# #. Yaʿnī, eyle (17) ṣanmasunlar anlar ki ferāḥ idüṕ sevinürler, ol anlara virilen nesnelere ki ol nesne anları ʿaẕābdan (18) ḳurtara. AK# #. Daḫı severler ki işlemedükleri ʿamelleri ḫalḳ içinde (19) memdūḥ olalar. AK# #. Yaʿnī, eyle ṣanmasunlar ki bu nesne anları ʿaẕābdan **[30a]** (1) necāta irgürür. Zīre bular küllī nefs-i emmāre ehlinüñ ṣıfātlarıdur ki ḥayāt-ı dünyā-y-ıla maġrūr (2) olmışlardur. Ve Şeyṭān'uñ düzmelerine aldanuṕ āḫiret saʿādetlerinden ve ḥażrete ḳurbet kesb itmekden (3) maḥcub u maḥrūm ḳalmışlardur, murādları tenaʿʿum-ı dünyādur, anlara āḫiretden naṣīb ḳalmamışdur. Ammā (4) ol göñüller ki nūr-ı īmān-ıla nūrlanmışdur ve maʿrifet zīneti-y-ile bezenmişdür; oldur ki Ḥaḳ Taʿālā (5) anlardan ḫaber virüṕ buyurdı: AK# #. Yaʿnī, fert olan (6) nesneye melūl olmazlar, ellerine giren nesneye sevinmezler, gerek dünyā niʿmeti olsun gerek āḫiret niʿmeti. (7) Zīre dünyā ve āḫiret saʿādeti ikisi daḫı Ḥaḳ Taʿālā'dan menʿ idicilerdür. AK# #. (8) Yaʿnī, ʿaẕāb-ı elīm vardur şol kimselere ki anlar Ḥaḳ Taʿālā'dan ġayrına iltifāt u raġbet idüṕ Allāhu (9) Taʿālā'dan maḥcub oldılar. AK# #. Yaʿnī, mülki-y-ile minnet ḳıldı ki melikü'l-mülk (10) oldur, andan ġayrı külli anuñ memlükidür ve milkde şirketi yoḳdur. Nite ki indirilen kitāblaruñ baʿżısında (11) gelmişdür: "Şol kimse kim bizüm milkimüzden ṭaleb eyleye, biz anuñ olmazuz ve ol kim bizi ṭaleb eyleye, (12) biz daḫı ve milkümüz daḫı anuñ olur". Yaʿnī, bir kelām-(ı) münzeldür ki maʿnīsi budur. AK# #. (13) Yaʿnī,

[484] zeḫārif//zaḫārıf: (A.) (Zuhruf. C.) Yalancı süsler, yaldızlar, gösterişler. * Sahte süsler. zeḫārifin//zaḫārıfın

[485] ḳalīl: az, kıt, kısıtlı.

[486] Ḳurʾān, (Nisa) 4/77: Kendilerine: «Elinizi savaştan çekin, namaz kılın, zekat verin» denenleri görmedin mi? Onlara savaş farz kılındığında, içlerinden bir takımı hemen, insanlardan, Allah'tan korkar gibi, hatta daha çok korkarlar ve «Rabbimiz! Bize savaşı niçin farz kıldın, bizi yakın bir zamana kadar tehir edemez miydin?» derler. De ki: «Dünya geçimliği azdır, ahiret, Allah'a karşı gelmekten sakınan için hayırlıdır, size zerre kadar zulmedilmez».

Allāhu Taʿālā her nesneye dünyādan āḫiretden ḳādirdür, ṭālib olanlara ḳanḳısı olursa virür. Andan (14) gökler yaraduṕ iẓhār-ı ḳudret ḳılduġın ḫaber virüṕ buyurdı: AK# #. (15) AK# #. Bu āyetler taḥḳīḳında işāret budur ki bu göñüller gökler(i) yaradılmaḳda (16) eṭvārı-y-ıla ve nefesler yirleri yaradılmaḳda ve beşeriyyet giceleri ṣıfātları-y-ıla ve rūḥāniyyet gündüzleri (17) envārı-y-ıla, işāretler ve ʿalāmetler ve rūşen delīllerdür AK# #, ʿaḳlı olanlara. Bular (18) anlardur ki ẕikr ü fikr ḳademleri-y-le ol vücūd-ı cismānī ḳānibüñ[487] ẓulümātından çıḳdılar ki fānīdür. (19) Ol vücūd-ı rūḥānīnüñ lübbine[488] ulaşdılar ki nūrānī ve bāḳīdür, ol başariyyet gözleri-y-le müşāhede **[30b]** (1) ḳıldılar. Gördiler kim bu ʿālemde gendülerüñ bir ilāhları var kim *ḳādir*'dür, *ḥayy*'dür, *ʿalīm*'dür, (2) daḫı *semīʿ u baṣīr*'dür, *mütekellim*'dür, *murīd*'dür, *bāḳī*'dür. Bular bu merātibe andan ötrü irdiler ki (3) AK# #. Bu maʿnī ʿibādetdür, insānuñ cemīʿ-i aḥvālından (4) ki insān bu üçden ḫālī degül, yā ṭurur yā oturur yā yatur. Ṕes, maʿnī budur kim her ḥalde ẓāhir ü (5) bāṭın bular Allāhu Taʿālā'yı ẕikr iderler. AK# #. Yaʿnī, fikr (6) iderler bu eflākı ki nice devr ve bu yiri ṭoṕ gibi her etrāfı müsāvī nite yaratmışdur, ḥareket-i (7) sükūn üzere gökler arasında muʿallaḳ ve bu yıldırayıcı[489] yılduzları ol gökde nite yaratdı, kimi ṯābit (8) kimi seyr üzere. Ve anlaruñ teʾṯīri-y-ile ve ḫaṣiyyetleri-y-ile yir içinde maʿādinler yaratdı. Ve nebātātu ve (9) ḥayvānāt yaratdı. Münāsib tedbīrāt-ıla bulara naẓar idüṕ didiler ki AK# #. (10) Yaʿnī, "İy bizüm rabbumuz, sen buları bāṭıl üzere yaratmaduñ, belki ḫalḳ üzere Ḥaḳḳ'ı iẓhār itmeg-içün ve (11) daḫı ḫalḳ Ḥaḳḳ'a ulaşmaġa vesīle olmaġ-ıçun". AK# #. Yaʿnī, sen münezzehsin, (12) ḥaḳḳıyyetüñde maḫlūḳa beñzemekden ve bu yaradılmışa iḫtiyācuñ olmaḳdan. Ṕes, iy bizden müstaġnī, (13) ṣaḳlaġıl bizi, senüñ

[487] ḳānib: İnsan topluluğu.
[488] lübb: iç, öz. Her şeyin iyisi, hülāsası. 2- Akıl, içli şeyin içi
[489] yıldırıyacı: parlayıcı, yanıp yanıp sönerek parkaklık verici.

ol ḳahruñ odı ve ʿaẕametüñ ve kibriyāñ odı ʿaẕābından. AK# # (14) AK# #. İşāret bunda budur ki "İy bizüm rabbumuz, anı ki sen ḳahruñ odına givüresin[490] (15) taḥḳīḳ sen anı maḫẕūl ḳıluṕ ḳahr-ıla helāk idersin, ṣırāt-ı müstaḳīmden sürçidüṕ ḍalālet ve (16) ġavāyet[491] ovasına bıraġursın ki şirk ü ṭuġyān-ıla gendü

[490] givüresin//giviresin: givirmek//givürmek//güvürmek
1. koymak, sokmak, yerleştirmek.
Yusuf'u çün ol saraya givürür
Her kapıya kulları kilit urur
(Yuz. Şeyd. XIII. 34)
03.05.2015; http://www.tdk.gov.tr/images/css/ornek/clt03/5476_1.gif
2. eklemek, katmak.
İlâhî dilersen geceyi gündüze givürürsün, günü uzun kılursun. (Leys, Ar. XV.)
03.05.2015; http://www.tdk.gov.tr/images/css/ornek/clt03/5476_3.gif

§ Şol iğneye iplik nice givirilürse biz dahi ol kâfirlerin gönlüne küfr ü dalâleti eyle givirevüz كيورەوز. *(Leys. Ar. XV. 695)*

§ Beni alıp cennete givürdüler كوردلر çünkim cennete girdim, çalkoyun yatıp bir ayağımı bir ayağım üstüne kodum.. *(Kesir. XV. 83)*

Göre nitti felek Behram Gûr'e
Çıkardı kasrdan givürdü كيوردى köre *(Hikmet. XV. 153)*

§ Ol melek gelip sahibinin elin alıp Sıratı geçire ve cennete givüre كيوره. *(Delil. XV. 26)*

§ Bizi cennetine givür كور ki ... *(Enfes. XV. 156)*

§ Ve givürdük كوردك anı bizim rahmetimize, anlar salihlerdendir. *(Cev. Es. XV.)*

Givürdüler كوردىلر anı şeh hizmetine
Dua eyledi şahın devletine *(Şeh. Ş. XVI. 1002)*

§ Der-âverden درآوردن [*Fa.*]: Givirmek كورمك. *(Caf. XVI. 188-2)*

§ Cennetime givirmeğimi كيورمكمى isterseniz her yıl mallarınızın bir eksiksiz zekâtını verin. *(Rahat. XVI. 82)*

Givirmeğe كيورمەگه di: idḫal ادخال [*Fa.*], soldurmağa di : idbâl
Viribimeğe: irsal, iyliğe digil : ihsan *(Genc. XVII. 19)*

2. Eklemek, katmak.

§ İlâhî dilersen geceyi gündüze givirürsün كوررسن, günü uzun kılursun. *(Leys. Ar. XV.)*

§ Her nesne üzerine kadirsin givürürsün كوررسن giceyi gündüze. *(Cev. Es. XV. 86)*

[491] ġavāyet: Dalâlete düşme, hak yoldan sapma. * Azgınlık.

nefsine ẓulm ider. AK# #. (17) Ṕes, nefsleri üzerine ḫızlān-ıla[492] ẓulm idenlere bir nuṣret idici yoḳ ki nuṣret idüṕ ol ḳahr (18) odından anı çıḳara. Nite ki buyurdı: AK# #. (19) AK# #. Andan şerāyiṭ-i ʿubūdiyyetden ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# #. [31a] (1) AK# #. Yaʿnī, "İy bizüm rabbumuz, hatif-i ḥaḳdan[493] ġaybetde[494] münādīden[495] semʿ-i (2) ḥaḳīḳī[496] birle nidā işitdük ki bize nidā ḳılurdı; rabbuñuza īmān getürüñ diyü. Gördük ki emir-i vācibdür, (3) irādet-i ḳadīme muvāfıḳ. Ṕes, biz īmān getürdük, ol irādet-i ḳadīm-ile, ol ḥaḳ nidāyı bize irşdürmeg-ile (4) münādi-yi Ḥaḳ biz īmān getürdük". Nite ki buña naẓīr buyurdı: AK# #. (5) AK# #. Yaʿnī, "İy bizüm rabbumuz, nite ki münādī (6) īmānı faẓluñ-ıla ve raḥmetüñ-ile bize işitdürdüñ bizüm saʿyümüz-ile degül. Ṕes, bizüm yarlıġaġıl ol (7) günāhlarumuzı ki henüz bizi yaratmadın anı üzerümüze taḳdīr ḳılduñ, girü ġufrānuñ, daḫı ancılayın (8) faẓluñ ve raḥmetüñ-ile olsun, bizüm saʿyümüz-ile degül. Ve daḫı günāhlarumuza keffāret ḳılıvirgil, (9) īmānumuzı ve ṭāʿatlarumuzı ḥāl-i ḥayātda ve bizüm ölümümüzi tevfīḳ-ile ḳılıvir ebrārlar-ıla ḳılduġuñ (10) muʿāmele üzere". Ve daḫı anlaruñ cümle ṭarīḳlarından biri bu duʿādur ki dirler: AK# # (11) AK# رَبَّنَا وَءَاتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَى رُسُلِكَ #[497]. Yaʿnī, "İy bizüm rabbumuz, ʿaṭā ḳıl bize dünyede şunı ki bize vaʿde ḳılduñ ol ʿināyetüñ (12) ceẕbelerinden ve

[492] ḫızlān: ḫızlān//ḫizlān: (Hezlan) Yalnız başına kalıp zelil olmak, yardımcısız kalmak. * Muhafaza ve rahmet-i İlâhiyeden mahrumiyet.
ḫızlān: Müflis olmak. İflas etmek.
ḫizlān: (a.i) muâvenetsiz, yardımcısız; kimsesiz, yalnız başına kalıp sefil, zelîl olma.
ḫızlān: Rezil olma. Rüsvaylık. * Aşağı düşmek. * Muâvenetini, yardımını terk etmek.
[493] hatif: Sesi işitilen ve kendisi görülmeyen, seslenici. Ses verici, çağırıcı.
hatif-i ḥaḳ: kendisi görülmediği halde sesi işitilen ve varlığından emin olunan ses.
[494] ġaybet: Başka yerde bulunmak. Hazırda olmamak. görünmezlikte, görünmeyende.
[495] münādī: Nidâ eden, seslenen, çağıran.
[496] semʿ-i ḥaḳīḳī: hakiki işitme, duyulanın gerçek olması yani kesin bir işitme. duyduğundan kesinlikle emin olacak şekilde işitmek.
semʿ: İşitmek. Kulak ile dinlemek
[497] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/194: «Rabbimiz! Peygamberlerinle vadettiklerini bize ver, kıyamet günü bizi rezil etme. Sen şüphesiz sözünden caymazsın».

hidāyetüñ ḥaḳāyıḳlarından. Yaʿnī, şol nesnelerden ki ṣāliḥ ḳullaruñ-ıçun (13) yaraḳladuñ[498], anı gözler gördügi yoḳ ve ḳulaḳlar işdügi yoḳ ve adamuñ göñlinden geçdügi (14) yoḳ. Daḫı şol nesnelerden ki didüñ "Kim ki bana bir ḳarış gele, ben aña bir arşın varuram". Ve daḫı (15) şundan ki didüñ "Zāyil olmaz ḳul bana yaḳīn olur nevāfil-ile[499]; tā ki anı severin, her ḳaçan ki (16) anı sevem, ben aña göz ḳulaḳ oluram. Ve el ve dil oluram ki benüm-ile işidür ve benüm-ile görür. Ve benüm-ile (17) söyler ve benüm-ile ṭutar fi'l-cümle her aʿżāsın benüm rıżāmda saʿy itdürür". AK# # (18) AK# #. Ve daḫı āḫiretde bizi rüsvāy[500] eyleme, yavuz ʿamellerümüz iẓhār itmeg-ile, daḫı tevbeye (19) tevfīḳ virmemeg-ile, seni ṭaleb itmekde ictihād-ıçun. Zīre sen ḫilāf ḳılmazsın ol vaʿde-**[31b]**(1)ye ki müʾmin ḳullaruñ-içün ḳılduñ. AK# # (2) AK# #[501]. Yaʿnī, her kimüñ ki ʿādeti Allāh-ıla bu olsa girçek ḳullıġa ve (3) iḫlāṣ-ıla anuñ ḳapusına lāzım olsa, anuñ rubūbiyyeti elṭāfların ṭaleb itsen ol rableri (4) anlaruñ dileklerin icābet ider, ẓāhir u bāṭın gizl ü eşkāre ḳılduḳları ʿamellerini żāyiʿ itmez, (5) erenlerden, nisālardan. Yaʿnī, himmetüñüz ve ciddüñüz ḳadar daḫı ʿamellerde ve niyyetlerde nisāṭuñuz[502] ve (6) żaʿfuñuz ḳadar size mücāzāt iderüz. AK# # (7) AK# #[503]. Yaʿnī, şolar ki vaṭanlarından ve arzularından hicret ide ve yaramaz ḫulḳlardan ve yavuz ʿameller-(8)den ıraḳ olalar ve ervāḥ-ıla ve ebdān-ıla[504] mücāhede ḳılalar ve diyārlarından[505] çıḳarulalar. Yaʿnī, ol (9) muʿāmelāt-ı ṭabīʿatdan çıḳalar Allāhu Taʿālā'ya taḳarrub

[498] yaraḳladuñ:
[499] nevāfil: (Nâfile. C.) Farz ve vâcib olandan başka ibadetler. Nâfile (yani sevab için kılınan) namaz veya tutulan oruçlar.
[500] rüsvāy: (Rüsvā) f. Rezil, kepaze, maskara, ayıpları meydana çıkarılmış.
[501] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/195
[502] nisāt/nisād: bir kimseye yemin vermek.
[503] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/195
[504] ebdān: (A.) (Beden. C.) Bedenler. Tenler.
ebdān: (F.) f. Kavim, aşiret, kabile. * Şayeste, lâyık, münâsib, muvafık, uygun.
[505] diyār: (Dâr. C.) Memleket.

ḳılmaġ-ıçun daḫı ol ṭabīʿat yurdlarından geçeler[506], (10) ʿālem-i ḥaḳīḳate varalar. Ol rubūbiyyet ṣıfātlarınuñ tecelliyātı birle ḳullara yaḳīn[507] olmaġ-ıçun (11) ki didi: **ḤADİŞ-İ ŞERİF[508].** Ve daḫı olar kim incidildiler, benüm ṭalebüm yolında, yā ibtilā-y-ıla (12) ve envāʿ belālar-ıla ḫaṭarlara[509] düşdiler. AK# #[510]. Yaʿnī, nefs-

---

[506] Metinde güçeler şeklinde yazılmış.

[507] yaḳīn: sağlam bilgi, şeksiz süphesiz olan bilgi. * ölüm.

yaḳīn: çok çok yakın, dipdibe olacak kadar yakın olma.

yaḳın: yalan.

yaḳīn: Yakînlık makamına erme, o makama erecek kadar yakın bilgi.

[508] "Teḳarrübtü ileyhi żirāʿan": Ona bir kolun dirseğinden orta parmak ucuna kadar olan yıkınlık kadar yaklaştı.

Bu ibarenin ayet olduğuna dair bir bilgiye rastlayamadık.

Bu ibare kudsi hadiste geçmektedir. Riyazü's-Salihin 1464. hadis.

يقول الله عزّ وجلّ: انا عند ظنّ عبدى بى، وانا معه اذا ذكرنى؛ فان ذكرنى فى نفسه، ذكرته فى نفسى؛ وان ذكرنى فى ملأ، ذكرته فى ملأ خيرٍ منهم وان تقرب الى شبرًا تقربت اليه ذراعًا؛ وان تقرب الى ذراعًا، تقربت اليه باعًا؛ وان اتانى يمشى اتيته هرولةً (خ . م . ت . ن . ه . عن ابى هريرة)

RS. 1464; *(Yek□llāhu azze ve celle)* "Aziz ve Celil olan Allah-u Teġlâ Hazretleri buyurur ki..." diyor Peygamber SAS Efendimiz:

(Ene inde zanne abdî bî) "Ben kulumun bana zannına göreyim. Yâni bana karşı ne zan beslerse, ben de onun o zannettiği, umduğu şeyi ona ihsan ederim. Benden bekliyor; mahrum etmem." *(Ve ene meahû izâ zekeranî)* "Ben yanında olurum, o beni zikrettiği zaman..." Bu da büyük bir şey! Yanınında olmak, yâni onun yaptığına hoşnud ve razı olup, onun tarafında olurum demek. Mekândan münezzeh olduğu için, bunları iyi anlamak lâzım! *(Fe in zekeranî fî nefsihî)* "Eğer o kendiliğinden ihlasla, kimse görmeden beni zikrederse; *(zekertühû fî nefsî)* ben de onu kendi nefsimle zikrederim. Yâni ona ihsanımı, lütuflarımı sessizce, kimse bilmeyecek şekilde veririm." Kimse bilmez ama, o nimetleri o mazhar olur. *(Fe in zekeranî fî melein)* "Eğer kulum beni toplulukta zikrederse; *(zekertühû fî melein hayrin minhüm)* ben de onu daha hayırlı bir melekler topluluğu içinde zikrederim. O dünyada beni zikrederse; ben de onu âhirette, o mahşer yerinde, o zamanda zikrederim, mükâfatlandırırım." *(Ve in tekarrabe ileyye şibran tekarrebtü ileyhi zirâʿ; ve in tekarrabe ileyye zirâan tekarrabtü ileyhi bââ; ve in etânî yemşî eteytühû herveleten)* Bana bir karış gelirse, ben ona bir kol boyu gelirim. O bana bir kol boyu gelirse, ben ona bir kulaç gelirim. O bana yürüyerek gelirse, ben ona koşarak giderim." Yâni bunlar, kullar anlasın diye... Hakîkî mânâsına alınması uygun değil, çünkü öyle olmaz. "Kulum ne kadar gayret gösterirse, ben de mükâfatını onun, o kadar çok veririm!" diye beyan edilmiş oluyor.

Ayrıntılı bilgi için bkz.: M. Es'ad Coşan, 18. 04. 2000 AKRA TEFSİR SOHBETİ, Hazırlayanlar: Dr. Metin Erkaya & M. Esad Erkaya, Avusturalya 2000.

[509] ḫaṭar: Tehlike. Uçurum, Emniyetsizlik. Korku.

ḫaṭarat: tehlikeler. Akla gelen fikirler.

ile muḳātele ḳıldılar ve girćek-(13)lik ḳılıcı-la depelendiler. AK# #. (14) AK# #. Yaʿnī, elbetde ʿizzüm[511] ḥaḳḳ-ıçun bulardan vücūdlarınuñ seyyiʾātını[512] setr idem ve oları vaṣlum (15) cennātlarına ḳoyam ki anuñ altından ʿināyet ırmaḳları aḳar. AK# #. (16) AK# #. Yaʿnī, bu külli kerāmet yöninden, ol Allāh ḳatında ki maḳam-ı ḫāṣdur. Yaʿnī, görklü (17) maḳām ol Allāhu Taʿālā ḳatındadur, cennet ḳatında, yā ġayrında degül. Andan dünyā ehlinüñ ẕilletinden (18) ve taḳvā ehlinüñ ʿizzetinden ḫaber virüp buyurdı ki AK# #. (19) İşāret bu āyetler taḥḳīḳında budur ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā peyġamberine *ʿaleyhi's-selām* ḫiṭāb **[32a]** (1) ḳıldı ki seni maġrūr eylemesün iki maʿnī üzere. Biri ol ki ḫiṭāb-ı tekvīndür; yaʿnī, aña ḫiṭāb ḳıldı ki (2) seni maġrūr eylemesün, ol didügünleyin oldı ki ebedā maġrūr olmadı, ol küfr ehlinüñ temettuʿātı-y-ıla (3) ve dünyānuñ niʿmetleri-y-le. Buña delālet ider Ḥaḳ Taʿālā'nuñ bu ḳavli ki buyurdı: AK# #. (4) AK# #. İkinci aña ḫiṭāb ḳıldı; bu ḫiṭāb-ıla, tā ümmeti bileler (5) ki ol Resūl *ʿaleyhi's-selām* bu kāmil mertebe-y-ile ve bu ḳuvvet u ḳurbet-ile ḫiṭāb olundı. Bu nesne-y-ile vuḳūʿına (6) iḥtimāl olduġ-ıçun bu dünyā ġurūrunuñ fitnelerine ve temettuʿatına; ṕes, hīć bir aḥad emīn olmaz. (7) Nefsi üzere ol dünyānuñ ġurūr-ı fitnelerine vāḳiʿ olmaḳdan, yā Şeyṭān ġurūrıyla maġrūr (8) olmaḳdan. Nite ki buyurdı: AK# #. Zīre ol dünyā metāʿı (9) ḳalīldür ve nefs-i emmārelerüñ meşrebidür. Daḫı anuñ ṣāḥiblerinüñ ki ol birḳaç azgunlardur. (10) AK# #. Andan ṣoñra meʾvāları[513] ol ḥażretden ırak düşmek (11) cehennemidür ve anuñ derekeleridür ki ol ne yavuz düşcek[514] yirdür.

---

[510] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/195

[511] ʿizzüm: izzetim, şerefim. ʿizz: izzet, şeref.

[512] seyyiʾāt: (a.i. seyyie'nin c.) 1. fenâlıklar, kötülükler. 2- suçlar, günahlar. 3- kötülüğe karşı çekilen sıkıntılar.

[513] meʾvā: Mekân. Varılacak yer. Mesken. * Sığınacak yer.
meʾvāları: varacakları yer.

[514] İmla bakımından düşcek//düşecek kelimesi metinde ses düşürülerek yazılmıştır.

AK# #. (12) Yaʿnī, lākin anlar ki dünyeden ve anuñ içindekiden iḥtirāz[515] itdiler ol rablerine teḳarrüb (13) ḥāṣıl itmeg-içün. AK# #. Bulara cennet-i ḳurbet (14) var ki altında kerāmet ırmaḳları aḳar saʿādet çeşmeleri-y-ile. Bu ḥāletde ki anda muḫalledlerdür, (15) ol kerāmetlerüñ ve ol ḳurbetlerüñ inḳıṭāʿı[516] yoḳ. AK# #. (16) AK# #. Yaʿnī, bu külli Allāhu Taʿālā ḳatından nüzul vechi üzeredür. Şol kemāl-i ḳurb ve müşāhede-yi (17) cemāl ve celāl ki Allāh ḳatındadur, ebrārlara ol ḫayrludur. Uçmaḳ niʿmetlerinden daḫı ol (18) raḥmān ḳullarına nüzūl olan nesneye aldanuṕ ḳalmaḳdan; zīre ebrārlaruñ ḥasenātı muḳarreblerüñ (19) seyyiʾātıdur. Andan virdi faṣl-ı ḫiṭāb-ıla ehl-i kitābuñ müʾminlerinden bunuñ-ıla ki buyurdı: [32b] (1) AK# #[517]. İşāret bu āyet taḥḳīḳında budur ki bedürüstī, bu ehl-i (2) kitāb ki ʿālimler ve muttaḳīlerdür. Bulardan kimse var ki anlaruñ īmānları Allāhu Taʿālā nūrınuñ netīcesidür (3) ki anuñ ḳalbine dāḫil oldı. AK# #[518]. Daḫı şol nesne kim size nāzil oldı. Ol (4) vāridātdan ve ilhāmlardan daḫı küşūfdan[519] ki erbāb-ı ḳulūbe olur. AK# #[520]. (5) Daḫı ol nesneye ki bulara inzāl

[515] iḥtirāz: Sakınmak, çekinmek, kaçınmak.

[516] inḳıṭāʿ: Tükenme. Kesilme. Arkası gelmeme.

[517] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/199: Kitap ehlinden Allah'a huşu duyarak inanıp, Allah'ın ayetlerini az bir değere değişmeyenler vardır. İşte onların ecirleri Rablerinin katındadır. Şüphesiz Allah'ın hesabı çabuktur.

[518] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/199: Gerçekten Ehl-i Kitab'dan öyleleri var ki Allah'a, size indirilen (Kur'an')a, kendilerine indirilen (kitap)lara Allah'a büyük bir saygı duyarak inanırlar. (Onlar,) Allah'ın âyetlerini az bir değere (dünyalık menfaate) satmazlar. İşte onlara Rableri katında mükâfatlar vardır. Elbette Allah, hesabı çok çabuk görendir. [krş. (Bakara) 2/121]

[519] küşūf: //kuşūf: keşifler. fuʿūl vezninde. cemʿu'l-kesret şeklinde yani çokluk çoğulu fuʿūl vezninde yapılmış bir kelime.

keşif//keşf: Arapça, açığa çıkarma, örtülü olanı açma, sezme, tahmin etme gibi anlamları olan bir kelime. Keşf bir şeyi örten perdenin kalkması anlamındadır. Mükaşefe, hakikatleri görmek anlamında maddî değil, manevî gözle olur. Basar gözü ile basiret gözü, aynı anlamda değildir. İlkiyle madde, ikincisiyle mana görülür. Kitap ve sünnetle çelişmeyen keşf, haktır. Gerçek mürid, keşf peşinde değil Kur'ân ve Sünnet peşinde koşar.

Sûfilere göre, Kitap ve Sünnete uymayan keşifle amel edilmez. Keşf çeşitleri şu şekilde ele alınabilir.

1. Keşf-i Manevî : Riyazet ve tasfiye sonucu, gaybı örten perdenin kalkip, bilgilerin elde edilmesini sağlayan keşif.

2. Keşf-i Hissî : Aklî bilgiler ile değil de, bizzat görme ile olan keşiflere, keşf-i hissî denir. Bunun için keşf-i iyanî tabirî de kullanılır. Başkalarının tefekkür dünyasında gezen fikirleri sezme olayına

olur ḫavāṭır-ı raḥmānīden bulara daḫı iʿtiḳād ider. AK# #. (6) AK# #. Yaʿnī, aña ḫużūʿ idüben ki Allāhu Taʿālā bularuñ esrārlarına ṣıfāt-ı cemāl-ile tecellī ḳıldı. (7) anuñ-ıla maʿīşet[521] ḳıldılar Ḥaḳḳ'a tevāżuʿ idici oluban. Nite ki Resūl buyurdı; *ʿaleyhi's-selām:* "Ḳaçan Allāhu Taʿālā (8) bir nesneye tecellī ḳılsa ol aña ḫużūʿ idici olur. AK# #. (9) Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā olara virdügi ʿilm ü ḥikmeti az bahāya ṣatmazlar ki ol metāʿ-ı dünyādur. AK# #. (10) AK# #. Yaʿnī, olara ḥāṣıldur ṣevāblar ve ʿivāżżılar[522] rableri ḳatında maḳām-ı ḳurbetde. (11) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā aʿmāllerinüñ cezālarını taʿcīl[523] ider niyyetleri miḳdār (12) ol maḳām-ı ḳurbe oları irişdürmeg-ile ölmezden öñ teʾḫīr itmez; illā vefātdan ṣoñra. (13) Zīre her ki dünyede aʿmādur āḫiretde daḫı aʿmādur. Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām; "*Nite ki dirildüñüz, (14) ölümüñüz daḫı eyledür ve nite ki ölürsiz ḥaşruñuz daḫı eyledür". Andan esbāb-ı necāḥdan ve erbāb-ı (15) felāḥdan ḫaber virüp̀ buyurdı ki AK# #. İşāret bu āyetde (16) budur ki bedürüstī, felāḥ-ı ḥaḳīḳī ehl-i īmān-içün mevḳūfdur. Uşbu dört ḫaṣlet üzere; biri ṣabr (17) itmek, nefs-ile mücāhede ḳılmaḳda, anı gendü taṣarrufından nehy idüp̀ mevlāsı ṭāʿatine buyurmaġ-ıla. (18) Ve daḫı ṣābir olmaḳdur; ḳalbüñ murāḳabesi üzere Allāh-ıla teslīm ü rıżā birle ol aḥkām-ı ezeliyyeye (19) belā ve ibtilā nāzil olduġı vaḳt. AK# #. Yaʿnī, ervāḥuñuz **[33a]** (1) ḫuyūllarını[524] rabṭ idüñ ẕikr ü taḳvā-yı licāmı-y-la[525]; tā ki Allāhu Taʿālā'ya vuṣlat ṭarīḳına seyr idesiz, (2) anuñ ġayrından münḳaṭıʿ olmaġ-ıla. Ve daḫı ṣaḳınuñ Ḥaḳ Taʿālā'dan sırlaruñuzı ṣaḳlamaġ-ıla (3)

keşf-i zamair, kabirde olanın hâlini sezmeye de keşf-i ahval-i kubur denir. Bir de, rüya türünden hayal ürünü olarak ortaya çıkan ve tabiri gereken keşif vardır ki, buna keşf-i muhayyel denir.

[520] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/199

[521] maʿīşet: (Ayş. dan) Yaşayış. Yaşama. Ömür. * Yaşamaya lüzumlu bulunan maddeler.

[522] ʿıvāżż//ʿivāż: Karşılık olarak verilen şey. Bedel.
Metinde telaffuz özelliği yazıda yansıtıldığı için ʿivāż kelimesi ʿivāżż şeklinde şeddeli yansıtılmıştır.

[523] taʿcīl: Acele ettirme, hızlandırma.

[524] ḫuyūl: (Hayl. C.) Atlı alaylar. * Atlar. * Kötülerin meydana getirdiği kalabalık.

[525] licām: (Ligâm) f. Dizgin. Gem.
taḳvā-yı licām: takva dizgini.

anuñ ġayrına iltifāt itmekden Allāhu Taʿālā yolında fenā olmaġ-ıla; tā ki felāḥ bulasız ol vücūd (4) ḥicāblarından fenā bulmaġ-ıla Allāhu Taʿālā'nuñ beḳāsı içinde saʿādet bulasız, ebedī beḳā-y-ıla (5) Ḥaḳ Taʿālā'nuñ tevfīḳi-y-le ve anuñ ʿināyeti ceẕbeleri-y-le ki ol ʿināyet ebedī kifāyetdür, *elḥamdüli'l-lāh.*

(6) ***SŪRETİ'N-NİSĀ, Medeniyye ve hiye mi'ete ve sebʿa ve sebʿūn āyāt.*** *Bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm.* ***AK#*** *#.* İşāret bu āyet taḥḳīḳında budur kim bedürüstī, Allāhu Taʿālā bu nāsı (8) ẕikr ider evvel ḫılḳatlarından ervāḥ u ebdān-ile[526]. Bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# #. (9) AK# #. Yaʿnī, bu insān; nite ki yaradıldılar beden bir nefs-i vāḥide-(10)den ki cism-i ademdür. Ancılayın girü ervāḥ-ıla daḫı bir nefs-i vāḥideden yaradıldılar ki ol (11) rūḥ-ı Muḥammed'dür, *ʿaleyhi's-selām*. Nite ki buyurdı: "Evvel nesne ki yaradıldı, benüm rūḥum-ıdı". Nite ki Ādem *ʿaleyhi's-selām* (12) beden cihetinden ebu'l-beşerderden. Ṕes, Muḥammed daḫı *ʿaleyhi's-selām* rūḥ-ıla ebu'l-ervāḥ oldı. AK# # **-İ KERÌME** (13) AK# #. Yaʿnī, yaratdı ol nefs-i vāḥideden zevcini gendü miṣlini ki ol nefsdür. Ol Muḥammed'üñ (14) rūḥı envārlarınuñ ednā-i[527] şuʿlesinden. AK# #. Ṣaçdı bu ʿāleme ol ikiden (15) çoḳ ricāller ki olardın içinde bāliġler ve kāmiller ervāḥlarıdur. Nite ki buyurdı: AK# # (16) AK# #[528]. **AK# #.** Daḫı ervāḥlar ki nāḳıṣātdur dīnde ḳāmil-(17)ler degül. Nite ki Ādem'den maḳbūller ve merdūdlar çıḳardı. Ve Muḥammed'üñ rūḥından *ʿaleyhi's-selām* daḫı (18) ervāḥlar çıḳardı, kimi kāmil kimi nāḳıṣ. AK# #. Yaʿnī, ḳorḳuñ (19) andan anuñ ġayrın dilemeñ

---

[526] ebdān: (A.) (Beden. C.) Bedenler. Tenler.

ebdal: (Bedil veya Bedel. C.) Evliyâdan, ziyâde nuraniyyet kazanmış olanlar. Evliyâ zümresinden bir cemaat. Arapçada halkın lüzumlu işlerinin tasarrufuna memur bir cemaata denir. (Mâsivâ alâkasından mücerret ve Cenab-ı Hakk'ın muhabbetinde fâni ve müstağrak olan zâtlar.)

ebdān: (F.) f. Kavim, aşiret, kabile. * Şayeste, lâyık, münâsib, muvafık, uygun.

[527] ednā: Pek aşağı, en alçak. Pek az, pek cüz'i. * Çok yakın.

cüz'i

[528] Ḳurʾān, (Nûr) 24/37: رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ (16) : (Ayetin tamamının anlamı;) Bunları ne ticaret ve ne de alışveriş Allah'ı anmaktan, namaz kılmaktan, zekat vermekten alıkoyar. Bunlar, gönüllerin ve gözlerin döneceği günden korkarlar.

daḫı anı dilemeñ daḫı benüm raḥmetüm reṣmini ḳatʿ eylemeñ **[33b]** (1) benüm ġayruma ulaşuruban[529]. Nite ki Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām*: "Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki "Ben raḥmānın, raḥmı (2) yaratdum, gendü adumdan bir ad aña virdüm, her kim aña vāṣıl olsa benüm raḥmetüm aña vāṣıl (3) olur. Her kim andan ḳaṭʿ olsa benüm raḥmetüm andan ḳaṭʿ olur". Zīre Allāhu Taʿālā bu ḫalḳı yaratdı (4) raḥmeti-y-ile, eger anuñ raḥmeti ġaḍabından sebḳat itmese hīç bu ʿālemden bir ḫalḳ yaratmayadı. (5) Ṕes, vācibdür bu ḫalḳ üzere anuñ raḥmeti raḥmine ulaşalar, anı ṭaleb idüṕ ġayrından münḳaṭiʿ (6) olmaġ-ıla; tā ki Ḥaḳ Taʿālā'dan bulara raḥmet ü kerāmet irişe. AK# #. (7) Yaʿnī, iy müttaḳīler, Allāhu Taʿālā sizüñ üzerüñüze raḳībdür; tā ki andan iʿrāż idüṕ ġayrına (8) iltifāt itmeyesiz, belki sizüñ üzerüñüze gözcidür, tā aña ilticā idüṕ andan ḳorḳuṕ (9) ġayrını ḳoyasız, ayruġı terk idüṕ aña vāṣıl olasız. Andan taḳvādan ḫaber virüṕ (10) yetīm mālından ṣaḳınmaġ-ıla buyurdı ki AK# #. İşāret bu āyetde budur ki (11) Allāhu Taʿālā bu iki āyet-ile aḫlāḳ-ı ẕemīmeyi ve efʿāl-i ẕemīmeyi nefy eyledi. Daḫı bunuñ-ıla nefslerini (12) āfetlerden tezkiye ḳıldı ki ol ḥırṣ u ḥaseddür daḫı ḫısset ü ṭamaʿdur ve ḫıyānet ü mekrdür (13) ve ḫadīʿatü ve cevr ü ẓulm ve şehvet ü ġaḍab ve yaramaz ḫulḳ ve buḫl u kibir ve ʿārlanmaḳ. Ve daḫı ol nefsi (14) teḥallī ḳıldı bu ṣıfatlaruñ żıddı-y-ıla görklü ḫulḳlar-ıla kemāl ḥāṣıl ḳılmaġ-ıçun buyurdı ki AK# #. (15) AK# #. Yaʿnī, ol yetīmlere māllarını virüñ āfet-i ḥırṣdan ve ḥasedden ve ḫısset ü ṭamaʿdan (16) nefslerüñüzi tezkiye ḳılmaġ-ıçun ve anı ḳanāʿatıla ve mürüvvet-ile ve yüce himmet-ile ve ʿāfiyyet-ile bezemeg-içün (17) ve daḫı buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, eyü ṣıfātları yaramaz ṣıfātlara degşürmek (18) ki emāneti ve diyāneti ve selāmeti ṣadr-ı ḫıyānete ve mekr ü ḫadīʿate degşürmeyesiz. Ve daḫı buyurdı ki (19) AK# #. Yaʿnī, anlaruñ māllarını sizüñ **[34a]** (1)

[529] ulaşuruban:

mālıñuza ḳatuṕ bile yimeñ, nefsüñüzi cevrden, ḥayfden, ẓulümden tezkiye ḳıluñ ve ʿadl-ile inṣāf-ıla (2) bezeñ; zīre bu yaramaz ṣıfātlar kişinüñ nefsinde cemʿ olmaḳ ulu günāhdur ḥicāb-ı ʿaẓīmdür. Ve daḫı (3) buyurdı: AK# #. (4) AK# #. Yaʿnī, eger ḳorḳarsañuz ki yetīmeleri ciftlenmekde ʿadl idemeyesiz, anlaruñ ġayrından (5) ciftlenüñ size ḥelāl olanlardan iki yā üç yā dört; gendüñüzi ol zinā-yı fevāḥişden ṣaḳlamaġ-ıçun (6) ki şehvete müteʿallıḳdur ve nefsüñüzi taḫliye ḳılmaġ-ıçun, ʿiffet-ile ve iḥṣān-ıla ve daḫı buyurdı ki AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, eger ikide (8) üçde ve dörtde ḳorḳarsañuz ki ʿadl idemeyesiz bire iktifā idüñ yāḫūḏ milk-i ʿaynuñuz[530] cāriye ola (9) sizi cevrden ve ẓulm ü ḥayf itmekden suʾ-i ḫulḳ-ıla ḫulḳlanmaḳdan ṣaḳlamaġa bu aḳrebdür. Ve daḫı (10) muvāfaḳata ve seḫāya mürüvvete bu lāyıḳıraḳdur. AK# #. Yaʿnī, ol nisālaruñuza (11) ẓulm itmeyüṕ şol tesmiye olunan kāmil mehrlerini virüñ. AK# # (12) AK# #. Yaʿnī, eger göñül ḫoşluġı-y-la size mehrlerinden[531] ʿaṭā[532] ḳılası olurlarsa yiñ ki size (13) ḥelāldur, siñicidür, nefsüñüzi kibirden ʿārlanmaḳdan[533] tezkiye[534] ḳılmaġ-ıçun ve tevāżuʿ-ıla ve ḫuşūʿ u (14) raḥmet-ile ve şefḳat-ile bezemeg-içün. Ḥaḳīḳatde, bu küllüsi işāretdür ol göñül ve nefs yetīmlerin (15) terbiyet ḳılmaġa ḥaḳların virmeg-ile ki ol yaramaz ṣıfātlardan arıduṕ[535] eyü ṣıfātlar-ıla bezemekdür; (16) tā

[530] milk-i ʿayn: en değerli mülk, sahip olduğunuzun en değerlisi, eş, sevgili, gözünüzün nuru.
milk-i ʿaynuñuz: gözünüzün mülkü.
milk-i yemin//mülk-i yemin: Bir kimsenin mülkü olan köle veya câriye.
[531] mehr: (A.) (mihr) Evlenme muamelesinde erkek tarafından kadına verilen nikâh bedeli.
[532] ʿaṭā: (A.) Verme. Bağışlama. Bahşiş. Lütuf. İhsan.
[533] ʿār: Utanma, mahcubiyet. Utanılacak şey. Ayıp. Şiyb. Şerm. Haya.
ʿārlan-: utanmak, mahcub olmak.
arla-: temizlenmek.
[534] tezkite: Pak ve temiz etmek
tezkiye-i nefs: Nefsini temiz bilmek. Kusuru üzerine almamak. Nefsini kusursuz addetmek. * Nefsi kötü şeylerden temizlemek, hayra yöneltmek.
[535] arıd-//arıt-: temizlemek, pâk etmek.

ki **ḤADÌŞ-İ ŞERÌF**[536] emrine iṭāʿat itmek mutaḥaḳḳaḳ[537] ola. Andan bu aḫlāḳları ifrāṭdan (17) ve tefrīṭden ṣaḳlamaḳ ḫaberin virüṕ buyurdı: AK# # (18) AK# #. İşāret bu iki āyet taḥḳīḳında budur ki Allāhu Taʿālā bu mālı (19) bu ḳullaruñ meṣāliḥ-i dīnlerin ve meṣāliḥ-i dünyāların ḳıvāma getürmeg-içün ḳıldı. Ol ki bulardan **[34b]** (1) ʿāḳildür, ol mālı imkān olduġı ḳadar meṣāliḥ-i dīnine infāḳ ide. Ve daḫı ḥācet-i żarūret (2) ḳadar meṣāliḥ-i dünyāsına infāḳ ide. Ve sefīh oldur kim mālını imkān olduġı ḳadar menhī[538] (3) olan yirlere, meṣāliḥ-i dünyāsına infāḳ ide. Ve daḫı didi kim "Māllaruñuzı sefīhlere virmeyesiz (4) kim gerek-ise ölsün". "Māluñuz" diyü ḫiṭāb ḳıldı, "mālların" dimedi. Zīre ḫiṭāb ʿāḳil ve ṣāliḥ (5) muttaḳīleredür. Ve mālı anlara iżāfet ḳıldı, "mālıñuz" didi. Zīre Ḥaḳ Taʿālā dünyāyı ḳamu içinde (6) ne var-ısa bularuñ-ıçun yaratdı, dīnleri meṣāliḥin ḳıvāma getürmeg-içün. Nite ki buyurdı: AK# # (7) AK# #[539]. Sefīhlerüñ gey sefīhi oldur ki ol mālını dīni ve dünyāsı fesādına ḫarc eyleye. (8) Bu ol nefsdür ki "*emmāretü bi's-sū'*"[540]*dur* düşmānlaruñuñ gey düşmānıdur ki esef-i süfehādur[541]. Her (9) nesne ki kişi gendü nefsinüñ hevāsına ḫarc eyleye dīninüñ ve dünyāsınuñ fesādı andadur; illā (10) meger ki bundan müsteṣnā ola. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #. **AK# #** (11) AK# #. Yaʿnī, rızıḳlanduruñ ol nefsi şol ḳadar ki

---

[536] Kudsi hadis; "*Teḫallüḳu bi- aḫlāḳı'l-lāh";* Allāh'ın ahlakıyla ahlaklanınız. (Kaynak belirtilecek)

[537] mutaḥaḳḳaḳ: Tahakkuk edilen, doğruluğu meydana çıkarılan (ism-i mef'ul şeklinde).
müteḥaḳḳıḳ: Tahakkuk eden, doğruluğu meydana çıkan.

[538] menhī: Yasaklanımış, men edilmiş. Şer'an yapılması yasak olan, haram olan şey.

[539] Ḳurʾān, (Bakâra) 2/29: Yerde olanların hepsini; sizin için yaratan O'dur. Sonra, göğe doğru yönelerek yedi gök olarak onları düzenlemiştir. O her şeyi bilir.

[540] *emmāretü bi's-sū (*إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ*):* Kötülüğü çok çok emreden. Bu sözle; Kurʾān, (Yûsuf) 12/53 ayetine atıf vardır.
Kurʾān, (Yûsuf) 12/53: Ben nefsimi temize çıkarmam; çünkü nefs, Rabbimin merhameti olmadıkça, kötülüğü emreder.Doğrusu Rabbim bağışlayandır, merhamet edendir.

[541] süfehā: (Sefih. C.) Sefihler. İçkici, müsrif ve günahkâr kimseler.
esef: (A.i) Acıma, keder, hüzün, gam, nedamet, pişmanlık, tasa. Daralmak. Elden çıkan bir şey için hâsıl olan üzüntü.
esef-i süfehā. sefihlerin pişmanlığı, hüznü.

açlığı defʿ oluna, daḫı geydürüñ ol ḳadar (12) ki yalıncaḳlığı defʿ oluna. Zīre bundan ziyāde olan nefs ḥaḳḳında isrāfdur ve isrāf daḫı (13) menhīdür. AK# #. Nefse ḳavl-i maʿrūf budur ki eyde aña, sen Ḥaḳ Taʿālā-(14)nuñ rızḳını yedüñ ve niʿmetlerini leẕẕetlendüñ ve ṭonlarını geydüñ, di imdi anuñ şükrini (15) edā ḳıl, emrlerin yerine getürüṕ nevāhīlerinden yıġlanmaġ-ıla ve ol ṭaʿāmı arıtgıl Allāh'ı ẕikr (16) itmeg-ile. Nite ki Resūl buyurdı: ***ḤADİŞ-İ ŞERİF.*** Ve daḫı işāret bu ḳavlinde budur ki (17) buyurdı: AK# #. Ol Allāh'dın yaña seyr idenlerüñ ḳalblerine (18) ki ḳaçan anlar meblaġ-ı ricāle[542] irişseler ki kāmillerdür anları ibtilā ḳıluñ birez[543] bolca niʿmet (19) virmeg-ile taṣarrufdan menʿ olduḳlarından ṣoñra bir zamān. AK# #. **[35a]** (1) AK# #. Eger anlardan görecek olursañuz ki ʿaḳılları ve ṣalāḥları dīnde ziyāde oldı. (2) Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekde ciddi ve ictihādları artdı. Ol vaḳt mālları anlara teslīm idüñ bunda (3) mālı anlara izāfet idüṕ "mālların" didi. Andan ötrü ki meblaġ-ı ricāle irdiler ki māl anlaruñdur. (4) Ol vaḳt anlar ol mālda sefīhler gibi olmazlar ve ḳul daḫı ḳaçan bu maḳāma irişse mevlāsı (5) milkinde taṣarrufı cāyiz olur mevlā düstūrı-y-ıla, ʿabd-ı meʾẕūn[544] gibi. AK# #. (6) AK# #. İşāret bu ḫiṭābda bu ehl-i terbiyyetedür meşāyiḫden. Zīre bular ṭarīḳat (7) ṭıfllarınuñ velīleri ve vaṣīleridür. Ṕes, maʿnī budur ki eger bu mürīdlerden ki bāliġlerdür, (8) taṣarrufda rüşd görerseñüz aṣḥāb-ı irādet içinde ve ṭaleb ehli ḳatında tenaṣṣur dizginin eline (9) virüñ şeyḫlıḳ icāzeti-y-le size iḥtiyācı olmaġ-ıla. Ve daḫı ġayret ve ġıbṭā ḳılmaġ-ıla ol mürīdler (10) üzerine ki anlar şeyḫ u ḫat birle ulu olalar, sizüñ bazāruñuz kesad[545] düşe. AK# #. (11) AK# #.

[542] meblaġ-ı ricāl: Mevki sahibi kimselerin, devlet adamlarının mevcut para miktarı, paraları.
ricāl: (Recül. C.) Erkekler, er kişiler. * Mevki sahibi kimseler, devlet adamları. * Yaya olanlar.
meblaġ: Para, mevcud para miktarı. * Yetişmek.
[543] birez: biraz
[544] ʿabd-ı meʾẕūn: icazetli kul.
meʾẕūn: İzinli, izin almış. Salâhiyetli. * Diplomalı. İcâzetli.
[545] kesad: Alış veriş durgunluğu. Kıtlık. Eksiklik. Verimsizlik.

Her kim ki ġanī[546] olsa Allāhu Taʿālā varlıġı-y-la ol vilāyet zevādesinden[547], anuñ ʿināyetinden (12) ṭālib olsa bu ġayretden ve ġıbṭadan ṕerhīz idüṕ berī[548] olsun. AK# #. (13) AK# #. Her kimse kim mürīdüñ vilāyetine iḫtiyācı olsa ve anuñ ṣoḥbeti-le müntefiʿ olmaḳlıġa (14) anuñ-ıla müntefiʿ olsun, bunuñ-ıla aña şeyḫlıġa icābet vire anuñ üzerine ġayret itmeye ẓāhirde (15) bāṭında, aña meded idüṕ ḳuvvet idivire aña muʿāvenet ḳılmaġ-ıla Allāhu Taʿālā'dın yaña vesīle (16) bula. Zīre Allāhu Taʿālā muʿāvini olur anuñ kim ol bir mü'min ḳardaşına muʿāvenet ḳıla. AK# #. (17) AK# #. Yaʿnī, ḳaçan ol şeyḫlıḳ maḳāmın anlara teslīm itseñüz (18) anlaruñ üzerine Allāh'ı ve Resūl'i ṭanuḳ ṭutuñ ervāḥ-ı meşāyıḥ-ıla ol şeyḫlıḳ şarṭların anlara (19) vaṣıyyet idüñ, anuñ ḥuḳūḳların riʿāyet itmeg-ile, hem Allāh-ıla ve hem ḫalḳ-ıla ve hem **[35b]** (1) nefsleri-y-ile. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā kāfīdür mükāfāt mücāzāt ḳılmaġa, sizüñ (2) ol görklü ʿamellerüñüzden ötrü. Ve daḫı muḥāsib olmaḳlıḳda şunda ki Ḥaḳ Taʿālā'yı murāḳıb (3) oluṕ ḥudūdların ṣaḳlamaḳda daḫı ḫalḳı riʿāyet ḳılmaḳda, ḥuḳūḳların edā itmeg-ile, daḫı (4) nefslerinüñ ḥaẓẓın terk itmeg-ile.Andan her nesebüñ naṣībinden ḫaber virüṕ buyurdı ki **AK# #.** (5) AK# #. İşāret bu iki āyet taḥḳīḳında budur ki bedürüstī, ol (6) erenler-içün ki ṭāliblerüñ ḳavīleridür, naṣībleri var ṭaleblerinden ṣıdḳları ḳadar ve ictihādda[549] erlik-(7)leri ḳadar, şol nesneden ki anları terk eyledi daḫı yaḳın ḳavümleri ki olar meşāyıḫlar (8) ve Tañrı'çun ḳardaşlar ve ṭaleb üzere muʿāvinler ve terkeleri, dīn içinde sīretleri ve

[546] ġanī: Zengin, kimseye muhtaç olmayan, elindekinden fazla istemiyen. Varlıklı, bol.

[547] zevāde: Ziyadelik, çokluk.

[548] berī: (Berâet. den) Kurtulmuş. Temiz. Kayıt ve hüküm altında olmayan. Zimmeti bulunmayan adam. Hiçbir karışıklık, kusur ve noksanı olmayan. Hastalıktan sâlim olan. (Bak: Ber')

[549] ictihād: Kudret ve kuvvetini tam kullanarak çalışmak. Gayret etmek. Çalışmak. * Anlayış. * Kanaat. * Fık: Şeriatın fer'î mes'elelerine âit hükümleri, İslâm müçtehidlerinin, usulüne uygun olarak, Kur'an ve Hadis-i Şeriflerden çıkarmaları ve bunun için tam gayret etmiş olmaları. Böyle içtihad eden zâtlara Müçtehid denir

ʿāl-i himmet-(9)lerinüñ endādı[550] ve ol yüce vilāyetlerinüñ mevāhibleridür[551]. AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, ol ṭalebde żaʿīf olanlaruñ daḫı naṣībleri var, bu ẕikr olanda; AK# # (11) AK# #. Azdan ço̱ḳdan miḳdārı maʿlūm ile Ḥaḳ Taʿālā'ya ilticā ḳılduḳlarında (12) ṣıdḳları ḳadar ve ṭalebde ciddleri ḳadar ve feyż-i vilāyeti ḳabūl idicek görklü istiʿdād-(13)ları ḳadar, uşbu şol ehl-i ictihāduñ ḥallarıdur ki vereṣet-i meşāyıḫdur. Nite ki bu ʿulemā (14) vereṣe-i enbiyādur. Ammā olar kim iḳtidā iderler anlaruñ vilāyetine irādet-ile ve görklü ẓann[552] (15) itmeg-ile ve anlaruñ nūrlarından iḳtibās itmeg-ile ve anlaruñ izin izlemeg-ile ve libāsların (16) anlara teşbīh itmeg-ile derecātlarınuñ tefāvutı üzere, bular anuñ meṣābesindedür ki Ḥaḳ (17) Taʿālā buyurdı: AK# #. (18) AK# #. Yaʿnī, ḳaçan bular ḥāżır olsalar ḳısmet anlaruñ ṣoḥbetleri maḥfiller-ile ve semāʿları cemʿiyyetine ve (19) ẕikrleri meclislerine ki bular ḫayrāt taḳsīm olacaḳ mevżiʿlerdür, buları ol mevāhib-i vilāyetden **[36a]** (1) ve hidāyet āṣārlarından rızḳlanduruñ. AK# #. Anlara görklü sözler (2) söyleñ sevḳlerin arturmaġ-ıla ve ṭarīḳa irşād itmeg-ile ve ṭaleb-i Ḥaḳḳ'a ḳındurmaġ-ıla ve dünyādan (3) iʿrāż idüp̱ Ḥaḳḳ'a teveccüh itmeg-ile ve ol dünyānuñ Allāhu Taʿālā ḳatında ḥaḳāretin ve anuñ (4) ehlinüñ ḫasāretin[553] taḳrīr[554] itmeg-ile. Ve daḫı Allāhu Taʿālā'yı sevenlerüñ iki cihānda ʿizzet-(5)lerin kemāl-i saʿādetlerin bildürmeg-ile. AK# #. (6) AK# #. Yaʿnī,

[550] endād: (Nidd. C.) Benzerler. Emsâller. * Misiller. şerikler, eşler.(Vahdaniyet ve kudret-i İlâhiye bu kadar âyât-ı fiiliye ve kavliyesiyle zâhir ve bâhir iken, buna karşı insanlardan bazıları vardır ki, Allah'a karşı denkler, nazirler tutarlar ki onları Allah gibi severler. Emirlerine, yasaklarına, arzularına itaat ederler de Allah'a isyan ederler. Şübhe yok ki böyle yapmak gerek Allah'ı inkâr ederek olsun ve gerek olmasın, mâna-yı uluhiyette onları Allaha ortak yapmaktır.

[551] mevāhib: Hibe olunan şeyler. Karşılıksız verilenler

mevāhib: Mevhibeler. İhsanlar, bahşişler.

[552] ẓann: şüphe. Zannetmek, samak. Sezme.

[553] ḫasāret: Hasar. Alış-verişte zarar, ziyan. Yoldan sapmak. Sapıtmak. Dalâlete düşmek.

[554] taḳrīr: İyi ifade etmek. Bildirmek. * Ağzından anlatmak. * Yerleştirmek. Kararlaştırmak. Yerini belirtmek. * Resmî olarak yazı ile bildirmek. * Tapuda, mülkünü başkasına sattığını bildirmek. * Siyasî nota.

taḳrīr it-: bildirmek, ifade etmek.

taḳrīr-i kelām: Söylemek. İfadede bulunmak.

ḥaẕer[555] itsün meşāyıḫdan şolar kim gendülerden şoñra mübtedī müridler (7) ve mutavassıṭlar[556] ḳoyalar bunlaruñ üzerine, ḳorḳalar müfāreḳat āfātlarından isrāf-ı māl-ıla yā ġayr-ıla. (8) AK# #. Yaʿnī, Allāh'dan ḳorḳuṗ taḳvā-y-ıla anlara vaṣıyyet ḳılsunlar. (9) Zīre taḳvā külli ḫayrı cemʿ idicidür. Daḫı anlara ṣavāblu kelām buyursunlar ki ol kelime-i tevḥīddür. (10) Maʿnī budur kim bular taḳvāya mülāzemete buyuralar, daḫı ẕikre dāyim olmaḳlıġa. Zīre bu ikisi (11) iki ḳademdür ki buları edüṗ seyr itmeg-ile ḳul Allāhu Taʿālā'ya ulaşur. Ve daḫı buyurdı ki AK# # (12) AK# #. İşāret budur bunda ki şol kimseler ki (13) ṭıfllarını[557] żāyiʿ ḳıldılar anlara naṣīḥat idüṗ vaṣiyyet ḳıluṗ ṭarīḳ-ı Ḥaḳḳ'a delālet ḳılmadılar, (14) velāyetleri meşrebinden anları maḥrūm ḳıldılar, taḳṣīrlıḳ[558] ve süstlıḳ[559] idüben. AK# # (15) AK# #. Bedürüstī[560], anlara içlerinden ḥasret odın yiyiserler, (16) maʿbūnlıḳlarından ötrü tīz ola ki bular ol āfāt-ı taḳṣīre vāḳiʿ olalar ki anlaruñ (17) ḥaḳların edā ḳılmaḳda itdilerdi ġarāmet yöninden nedāmetüñ anlara aṣṣısı[561] olacaḳ degül. (18) Andan ehl-ivelāyetüñ vaṣıyyetlerinden ḫaber virdi: AK# #. İşāret bu āyetler (19) taḥḳīḳında budur kim bu meşāyıḫ mürīdler ḥaḳḳında ol atalar bigidür[562] evlād ḥaḳḳında. **[36b]** (1) Zīre şeyḫ daḫı ḳavmı içinde peyġamber gibidür, ümmeti içinde. Nite kim Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām:* ***ḤADĪŞ-İ ŞERĪF.*** Yaʿnī, "Ben size müşfiḳ ata bigiyem[563] oġlancuḳları-y-ıçun".

[555] ḥaẕer: Çekinme. Zarar verebilecek şeyden kaçınma. Korunma.
[556] mutavassıṭ: Ortada vasıtalık eden. Arada ıslâh edici olan. * Orta derecede. Orta hâlli. * Sebeb. * İyi ile kötü arasındakini alan.
[557] ṭıfl: Küçük çocuk. * Her şeyin cüz ve parçası. * Batmaya yakın güneş. * Kıvılcım.
[558] taḳṣīr: (Kasr. dan) Kısaltma, kısma. * Kusur, hata, kabahat, suç. Günah. * Bir işi eksik yapma. * Bir şeyi yapabilir iken yapmama. * Zayıflatmak, süstlük etmek. * Geri kalmak.
[559] süst: f. Gevşek, tembel, sölpük.
[560] bedürüstī: (be-dürüstī) f. doğrulukla, doğrusu, dürüstlükle.
dürüstī: f. Doğruluk, düzgünlük, sağlamlık.
[561] aṣṣı: Kar, kazanç, yarar.
[562] bigidür: gibidir.
[563] bigiyem: gibiyim

Ṕes, Ḥaḳ Taʿālā ki (3) buyurdı: AK# #. **AK# #.** Bu küllüsi meşāyıẖ-(4)laruñ vaṣıyyetlerine işāretdür, mürīdler-içün daḫı ol dīn ehli ḳarābet-içün. Nite ki (5) Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #. Nite ki dünyā cihetinden vereṣe olmaḳ iki vechiledür; (6) bir sebeb yöninden, bir neseb yöninden. Ancılayın dīn cihetinden vereṣe daḫı iki vech-ile-(7)dür, bir sebeb-ile ve bir neseb-ile. Ammā sebeb-le vereṣe irādetdür ki mürīd ola ḫırfetleri-y-ile (8) yā tezeyyünde[564] gendüleri anlaruñ ziyyine[565] teşbīh itmeg-ile degül, ammā neseb anlaruñ-ıla muṣāḥib[566] (9) oluṕ ṣoḥbet itmekdür anlaruñ vilāyetleri taṣarruflarına ẓāhirde ve bāṭında teslīm olmaġ-ıla (10) girçek niyyet-ile ve ṣafā-yı ḳalb-ile münḳād oluban sülūk u terbiyet aḥkāmlarına, tā ki ol (11) sālike ikinci ṭoġmaḳ ḥāṣıl ola. Zīre bu ṭoġmaḳ münḳasımdur[567] bir evvel ṭoġmaḳlıġa ki ol cism-i (12) vücūda[568] gelmekdür, ana

---

[564] tezeyyün: Süslenme. Bezenme.

[565] ziyy: (C.: Ezyâ) (Zeyy) Dış görünüş. * Libas. Kılık, kıyafet. Hey'et.
zeyn: Zinet, süs. Süslemek.
zeynine: zinetine, süslemesine.

[566] muṣāḥib: Beraber sohbet eden. Arkadaş. Arkadaşlık eden. Birlikte bulunan.

[567] münḳasım: (Kısım. dan) Bölünen, kısım kısım ayrılan, taksim edilen. Kısımlanmış.

[568] cism-i vücūd: var olmuş, cisimlenmiş var olmuş.
cism-i vücūda gelmek: dünyaya gelmek, cisim halinde var olmak, bedenen var olmak.
cism: Varlık. Var olmak. Bulunmak. * Cesed, cisim, ten, gövde.(Vücud mertebeleri muhteliftir. Ve vücud âlemleri ayrı ayrıdır. Ayrı ayrı oldukları için, vücudda rüsuhu bulunan bir tabaka-i vücudun bir zerresi, o tabakadan daha hafif bir tabaka-i vücudun bir dağı kadardır ve o dağı istiab eder. Meselâ: Âlem-i şehadetten olan kafadaki hardal kadar kuvve-i hâfıza âlem-i mânadan bir kütübhane kadar vücudu içine alır. Ve âlem-i hâricîden olan tırnak kadar bir âyine-i vücudun, âlem-i misal tabakasından koca bir şehri içine alır. Ve o âlem-i hâricîden olan o âyine ve o hâfızanın şuurları ve kuvve-i icâdiyeleri olsaydı, bir zerrecik vücud-u hâricîleri kuvvetiyle, o vücud-u mânevide ve misâlide hadsiz tasarrufat ve tahavvülât yapabilirlerdi. Demek vücud rüsuh peyda ettikçe, kuvvet ziyadeleşir; az bir şey, çok hükmüne geçer. Hususan vücud rusuh-u tam kazandıktan sonra, maddeden mücerred ise, kayıt altına girmezse; o vakit cüz'î bir cilvesi, sair hafif tabakat-ı vücudun çok âlemlerini çevirebilir.İşte şu kâinatın Sâni'-i Zülcelâli vâcib-ül-vücuddur. Yâni: O'nun vücudu zâtîdir, ezelîdir, ebedîdir, ademi mümteni'dir, zevali muhaldir ve tabakat-ı vücudun en râsihi, en esaslısı, en kuvvetlisi, en mükemmelidir. Sâir tabakat-ı vücud, O'nun vücuduna nisbeten gayet zaif bir gölge hükmündedir. Ve o derece vücud-u Vâcib râsih ve hakikatlı ve vücud-u mümkinat o derece hafif ve zaiftir ki; Muhyiddin-i Arabî gibi çok ehl-i tahkik, sâir tabakat-ı vücudu, evham ve hayal derecesine indirmişler: $ demişler. Yâni: Vücud-u Vâcib'e nisbeten başka şeylere vücud denilmemeli; onlar, vücud ünvanına lâyık değillerdir diye hükmetmişler. M.)(Vücudun en kuvvetli mertebesi olan "Vücub" un; ve vücudun en sebatlı

raḥminden bu ʿālem-i şehādete ki milkdür. Ve ikinci ṭoġmaḳ vilādet-i (13) rūḥānīdür ki sālik göñül raḥminden ṭoġar ʿālem-i ġaybde vücūda gelür ki melekūtdur. (14) Nite ki Resūlümüz *ʿaleyhi's-selām* ḥikāyet ḳıldı ʿÌsā peyġamberden *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* ki ol buyurdılar, "Gökler (15) ʿālemine girmez şolar kim iki kez ṭoġmadı". Ṕes, şeyḫler rūḥānī atalardur mürīdler anuñ (16) vilāyet-i ṣulbinden ṭoġarlar, bular daḫı evlād-ı rūḥānīlerdür. Bular daḫı baʿżıları baʿżılarına (17) ulu'l-erḥāmdur ḳarābetleri var. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #. Ve daḫı Resūl (18) buyurdı, *ʿaleyh's-selām: "*Külli enbiyā ata bir ḳardaşlardur, ammā anaları perākende, dīnleri daḫı bir dīn-(19)dür". Bundan ötrü didi Resūl, *ʿaleyhi's-selām:* "Külli ḥasb u neseb münḳaṭıʿ[569] olur, illā benüm nesebüm ḥasebüm". **[37a]** (1) Münḳaṭıʿ olmaz neseb yoḳdur, dīn nesebi gibi. Nite ki Resūl'den ṣordılar, *ʿaleyhi's-selām:* "Senüñ alüñ (2) kimdür, yā Resūlallāh?". Didi ki "Benüm ālüm her muttaḳīdür ki müʾmin ola". Ṕes, bu ehl-i dīn (3) daḫı birbirinden mīrāṯ yirler nesebde sebebde taʿalluḳātları[570] ḳadar. Daḫı erenlere nisālara (4) naṣīblü naṣībi ḳadar cidd ü ictihādlarına göre, daḫı ḥüsn-i istiʿdādlarına göre. Ammā (5) bularuñ mīrāṯ yidükleri ʿulūm-ı dīniyye ve dünyeviyyedür. Nite ki Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām:* " ʿUlemā (6) enbiyānuñ vereṯeleridür[571]". Bedürüstī, bu enbiyālar altun gümiş mīrāṯ yidürmediler, belki

derecesi olan maddeden tecerrüdün; ve vücudun zevalden en uzak tavrı olan "mekândan münezzehiyet" in; ve vücudun en sağlam ve tegayyürden ve ademden en mukaddes sıfatı olan "vahdet"in sâhibi "Zât-ı Vâcib-ül Vücud"un en has hassası ve lâzım-ı zâtîsi olan ezeliyyeti ve sermediyyeti, vücudun en zayıf mertebesi ve en incecik derecesi ve en mütegayyir, mütehavvil tavrı ve en ziyâde mekâna yayılmış olan hadsiz kesretli bir maddi madde olan esir ve zerrat gibi şeylere vermek ve onlara ezeliyyet isnad etmek ve onları ezeli tasavvur etmek ve kısmen âsâr-ı İlâhiyyenin onlardan neş'et ettiğini tevehhüm etmek, ne kadar hilâf-ı hakikat ve vakıa muhalif ve akıldan uzak ve bâtıl bir fikir olduğu, Risale-i Nur'un müteaddid cüzlerinde kat'i bürhanlarla gösterilmiştir. L.)(Vücud ise; birincisi mümeyyize, ikincisi muhassısa, üçüncüsü müreccihe olmak üzere ilim, irade, kudret sıfatlarını istilzam eder. İ.İ.)

[569] münḳaṭıʿ: (Kat'. dan) İnkıta eden, kesilmiş, kesilen. Aralıklı ve son bulan. * Arada bağ kalmıyan, ayrılmış. * Herkesten ayrılıp bir kişiye bağlı kalan.

[570] taʿalluḳāt//taʿallüḳāt: (A.) Bir kimsenin yakınları, akrabaları. *Alâkalılar.

[571] vereṯe: (A.) Mirasçılar. Miras alanlar.

(7) ʿilm mīrāṯ yidürdiler. Her ki bu mīrāṯdan aldı, tamām naṣībin aldı. Ve Mūsā peyġamber *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* (8) Ḫıżīr peyġambere *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* didi ki AK# #. Yaʿnī, taḥḳīḳ ben saña mütābaʿat (9) iderin şol şarṭ üzere ki bana bildiresin saña bildürilen rüşd ʿilminden. Ve bu ḳavlinde ki (10) buyurdı: AK# #. İşāret ol virāṯete, zīre ol naṣībler ki maḳsūm[572] maʿlūmdur[573]. (11) Olar külli ḥudūddur ki Allāhu Taʿālā dīn vereṯelerine ḥadd itmişdür, ervāḥlaruñ teʿārüfi[574] ve taʿalluḳ(ı)[575] (12) ḳadar. Ol ʿālem-i ervāḥda münāsebeti ḳadar ḳarābet-i nesebde ve sebebde. Nite ki Resūl *ʿaleyhi's-selām* buyurdı: (13) ***"el-Ervâh cünûd-ı mücennede"***[576]. Ol vaḳte ki ʿālem-i ervāḥdaydı birbiri bilişmek ḥāṣıl oldı, bunda ol ḳadar (14) birbiri-le ülfet ṭutar birbirinden mīrāṯ yirler, ol vaḳt anda bilişmeyen bunda yād oldı, (15) mīrāṯ yimez. AK# #. Yaʿnī, her kim ki Allāh'a ve Resūl'e muṭīʿ oldı, ol girçek (16) nesebin taḥḳīḳ ḳıldı, dīn içinde mīrāṯ aña ṯābit oldı. AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, ol nesebi anı cennete givürür[577] ol mīrāṯa istiḥāḳı ḳadar ki ṭāʿat-ıla taḥḳīḳ[578] (18) ḳıldı. Zīre ol vārişlerden oldı ki firdevs mīrāṯ yidiler. Ṕes, ol vereṯe oluṕ (19) mīrāṯ yidükleri fevz-i ʿaẓīm oldı. AK# #. Ammā her kim ki Allāh'a ve Resūl'ine **[37b]** (1) ʿāṣī oldı, ol kimse nesebini dīnde bāṭıl ḳıldı. AK#

---

[572] maḳsūm: (A.) Taksim edilmiş, ayrılmış, bölünmüş. * Kısmet, nasib.

[573] maʿlūm: (A.) Bilinen, belli olan.

[574] teʿārüfi: (A.) Tanışmak. Birbirini tanımak. Birbirine tanış çıkmak.

[575] taʿalluḳ: Bağlılık. Münasebet. Alâkalı oluş. Ait olma. * Dünya alâkası. * Sevme.

[576] Ḥadīṯ-i Şerīf: ***"el-Ervâh cünûd-ı mücennede":*** *Ruhlar saf saf dizilmiş askerlerdir.*
Ayrıntılı bilgi için bkz.: Buhâri, Enbiya, 2; Müslim, K. Birr, 159, 180.
Müslim 8/41-42.
İsmail Yörük, **İslamda Ruh Tasavvuru**, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Sayı:7, Erzurum 1986 s. 368.

[577] givürür: dahil eder.
givürmek: sokmak, dahil etmek, koymak, yerleştirmek. 2- eklemek, katmak.

[578] taḥḳīḳ: (A.) Bir şeyin hakikatına ermek, künhüne vâkıf olmak, nihayetine erişmek demektir.
taḥḳīḳ: (A.) Doğru olup olmadığını araştırmak veya doğruluğunu, yanlışlığını meydana çıkarmak. İncelemek. İçyüzünü araştırmak. * Bir şeyi eksiksiz ve ziyâdesiz yapmakta mübâlağa etmektir. Bir şeyin hakikatına ermek, künhüne vâkıf olmak, nihayetine erişmek demektir. Kur'an kıraat ıstılahında ise: Her harfin hakkını vermek, özel sıfatlarına riayet etmek, sesi tam mahrecinden çıkarmak, medleri gerektiği kadar uzatmak, hareke, ızhar ve gunneleri okuyuş hassasiyetinin en son imkânını kullanarak okumaktır.

#. Vereşelik ḥiddetinde (2) ẓulm eyledi, ḳarābeti dīni ʿişyānı ve teʿaddisi-y-le[579] bozdı. AK# # (3) AK# #. Girür ol ḥırmān u ḳaṭīʿat odına ol maʿşıyyetde teʿaddīde istiḥḳāḳı ḳadar. (4) Şöyle ki ol nār-ı ḥasret içinde ebedī ḳala, naʿīm-i cenān fevt oluṕ liḳāʾ-i[580] raḥmāndan[581] (5) maḥrūm ḳalduḳlar-ıçun. Andan ehl-i fevāḥişden ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# # (6) AK# #. İşāret bu iki āyet ṭaḥḳīḳında budur kim şol nefs-i emmārelerüñüz (7) ḳaçan şerʿ[582] ḥarām ḳılduġı işlerden bir ʿamel işlese bu ẓāhir maʿşiyetlerden, yā ṭarīḳat (8) ḥarām ḳılduġı nesnelerden bu aḥvāl-i bāṭında Allāh'dan ġayrıya meyl itmek gibi. Nite ki buña (9) delālet ḳılur Ḥaḳ Taʿālā ḳavli ki buyurdı: AK# #. (10) Ṕes, ol fevāḥişüñ ẓāhiri bu efʿāl u aʿmāldur ve bāṭını anuñ aḥvāldur[583]. Ve Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām:* (11) ***ḤADİŞ-İ ŞERİF.*** Yaʿnī, ḳavlüñ ġayreti var, ammā ben ġayretde ol ḳavlden (12) ziyāderaġın, Allāhu Taʿālā ġayreti küllimüzden artuḳdur. Andan ötrü bu fevāḥişüñ ẓāhirin (13) bāṭının ḥarām ḳıldı. AK# #. Yaʿnī, ol nefsüñ fāḥişe (14) ḳılduġı üzere sizden dört kişi ṭanuḳ ṭutuñ ki ol ʿanāṣır-ı erbaʿanuñ ḫāṣlarından (15) olasız, anuñ üzerine terkīb olmışsız. Anuñ biri; ṭoprakdur ve ḥavāṣṣı ḥasene işlemekdür, (16) daḫı rekāket[584] ü ẕillet[585] ve ṭamaʿ[586] ve mehānet[587] ve melāmetlıḳ[588]. Ve biri; daḫı ṣudur. Anuñ ḥavāṣṣı yumşaḳlıḳ ve (17)

---

[579] teʿaddi//taʿaddi: (A.) Şeriattan ayrılma.
teʿaddi: (taʿaddi) (A.) Saldırma. * Düşmanlık. * Ezme. * Şeriattan ayrılma. Tecavüz etme. Zulmetme. Örf âdet ve mukavelenin hilâfına hareket etme.

[580] liḳāʾ: (a.i) 1. Görme, rast gelip kavuşma. 2. yüz, çehre. Meh-liḳāʾ; ay yüzlü. Hurşid-liḳāʾ: Güneş yüzlü, yüzü güneş gibi. Bed-liḳāʾ: Çirkin yüzlü.
liḳāʾ: Kavuşmak. Rast gelip buluşmak. Görüşmek. Yalnız görüşmek. * Yüz, sima, çehre.

[581] liḳāʾ-i raḥmān: rahmana kavuşmak, rahmete kavuşmak.

[582] şerʿ: Cenab-ı Hakk'ın emri. Âyet, hadis, icma-i ümmetle ve kıyas-ı fukaha ile sâbit olan dinin temelleri, şeriat. Emir ve nehy gibi hükümler.

[583] aḥvāl: (A.) Haller, vaziyetler, oluşlar.

[584] rekāket: (A.) Gevşeklik, zayıflık, dermansızlık.

[585] ẕillet: (A.) Aşağılık, horluk, hakirlik, alçaklık.

[586] ṭamaʿ: (A.) Hırsla istemek. Doymazlık. Aç gözlülük. Çok isteme.

[587] mehānet: (A.) Küçültme. Küçük görülme. * Hor ve zelil olmak. Zayıf ve zebun olmak. * Tedbiri azca olmak.

ʿacz ve süstlıḳ daḫı yimede içmede ḥarīṣlıḳ. Ve biri daḫı hevādur, anuñ daḫı ḫavāṣṣı ḥırṣ u (18) ḥased vü buḫl daḫı ḥıḳd u ʿadāvet ve şehvet zīnet. Ve biri daḫı nārdur, anuñ ḫavāṣṣı tekebbür-(19)lenmek ve faḫr itmek, ögünmek ve ġaḍab u tīzlik ve yaramaz ḫulḳlar daḫı ġayrı bunuñ gibi ki bu yaramaz **[38a]** (1) ḫulḳlara müteʿallıḳdur. Ve bu küllinüñ aṣlı maḥabbet-i dünyādur, ḥubb-ı riyāset-ile daḫı ol leẕẕāt-ı dünyāyı (2) ve anuñ şehvātlarını istīfā ḳılmaḳdur, arzusı ḳadar. AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, eger ol nefsüñ uşbu ṣıfatlardan baʿżısı ẓāhir olası olursa (4) siz anı ḥabs[589] idüñ zecr[590] ü menʿ[591] zindānında bu dünyā temettuʿlarından. Zīre dünyā müʾminüñ zindānıdur. (5) Bu ḫavāṣṣ-ı ḫamse ḳapuların üzerine yapuñ[592], tā ol nefs ölinceye dek. Yaʿnī, tā ol dünyeden ḥaẕẕı (6) ḳaṭʿ oluncayadek ḥuḳūḳları degül. Buña işāret ḳıldı, Resūl bu ḳavlı-y-ıla ki buyurdı, *ʿaleyhi's-selām:* (7) ***ḤADİŞ-İ ŞERİF. AK# #.*** Yāḫūḍ, Allāhu Taʿālā bularuñ ḳalbinden bir (8) derīçecük[593] açınca ol ʿālem-i ġaybdın yaña, tā ki anlara gendü elṭāflarından ḥibe ḳıluṕ ol (9) cezebāt-ı ilāhiyyeden bir ceẕbe irişdüre kim cinn ü insüñ ʿamellerine berāber ola. AK# #. (10) AK# #. Yaʿnī, ḳaçan ol nefs-ile bu beden ḳalıbı ol fevāḥişi[594] ẓuḫūre[595] getürseler bu efʿāli ẓāhirde (11) daḫı aḥvālı ve aḫlāḳı bāṭında. AK# #. Yaʿnī, siz anları ol işleri birle taʿyīb[596] ve tevbīḫ[597] idüñ (12) daḫı ẓāhir

---

[588] melāmetlıḳ: (A.) Kınanmışlık. İtab ve serzenişlik. Rezillik ve rüsvaylık.
melāmet: (A.) Kınanmış, itab ve serzenişte bulunmuş, rezil ve rüsvay olmuş.
[589] ḥabs: (A.) Hapis, alıkoyma, bir yere kapatıp dışarı çıkarmama. Salıvermeme. * Zaptetme, tutma.
[590] zecr: zecr: Menetme, engel olma. Nehyetme.
zecr: Menetme, engel olma. Nehyetme. * Zorlama, zorla yaptırma. * Önleme. Sıkma. * Kovma. Eziyet etme. * Angarya olarak çalıştırma. * Çağırma. * Sürme.
[591] menʿ: Yasak etmek. Durdurmak. Bırakmamak. Bir şeyi diriğ etmek, esirgemek.
zecr ü menʿ: engelleyip kovup yasaklamak.
[592] yap-: Kapamak, kapatmak, örtmek.
[593] derīçe: f. Küçük kapı, oyma kapı. Pencere.
[594] fevāḥiş: (A.) (Fâhiş. C.) Fâhiş işler. Bozuk işler. Kötü ve haram olan işler, ameller.
[595] ẓuḫūr: (A.) Meydana çıkmak. * Ansızın meydana gelmek. * Baş göstermek. Görünmek.
ẓuḫūre getir-: meydana çıkarmak, yapmak. Bir işi işlemek.
[596] taʿyīb: (A.) Ayıplamak. Kötülüğünü söylemek.
[597] tevbīḫ: (A.) Azarlama. Levm etme.

ḥudūdı yirine getürüñ ve daḫı bāṭında ḥuẕūẕlarını[598] terk itdürüñ çoḳ riyāẕāt u mücāhede (13) ḳılmaġ-ıla. AK# #. Eger ẓāhirde bāṭında tevbe iderlerse ʿamel-(14)lerini ıṣlāḥ iderlerse siz daḫı anları incidmekden iʿrāż idüñ ḫuşūneti luṭfa ve rıfḳa (15) dönderüñ ʿusrı[599] ḳoñ yüsr-ile[600] dutuñ. Zīre her düşvārlıġuñ bir geñezligi var. AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā tevbeleri ḳabūl idicidür ṣıdḳ-ıla tevbe ḳılanlardan ve raḥīmdür, (17) esirger, raḥmet ḳılur anlara ki ṣalāḥ üzere olalar. Andan tevbeden ve tāyiblerden ḫaber virüṕ (18) buyurdı ki AK# #. İşāret bu iki āyetde budur ki (19) bedürüstī, ḳabūl olınacaḳ tevbe Allāhu Taʿālā ḳatında ki gendü keremi ẓimmetine anuñ ḳabūlin vācib ḳılupdur. **[38b]** (1) Şol kimseler tevbesidür ki cehl-ile bilmedin bir yavuz ʿamel ḳıldılar ancaḳ. Zīre insānda bu nefs-i (2) emmārenüñ iki ṣıfātı var: Biri ẓalūmiyyet biri cehūliyyet, ammā bu cehūliyyet ṣıfatı daḫı ẓālimliġi ṣıfatında (3) bile daḫildür. Zīre ol ẓālimliġi ṣıfatıdur ki maʿṣiyyet iḳtiżā ider. Daḫı anuñ üzerine ışrār (4) iḳtiżā ider. Ve bu ışrārdur ki şirke müʾeddī[601] olur. Ve şirk daḫı göñüli öldürür, bundan ötrü (5) Allāh ol şirki ẓulm-i ʿaẓīm birle ṣıfatlayuṕ buyurdı ki AK# #[602]. Ammā cāhilliḳ, (6) ancaḳ maʿṣiyyet[603] iḳtiżā[604] ider. Ṕes, yavuz ʿamelüñ ṣadr[605] olacaḳ

---

[598] ḥuẕūẕ: (A.) (Hazz. C.) Memnuniyetler. Hazlar. Zevkler. Hoşlanmalar.
ḥuẕūẕāt-ı nefsāniyye: Nefse hoş gelen şeyler.

[599] ʿusr: (A.) Güçlük, zorluk. Zor iş. * Sıkıntı. Darlık. Kıtlık.

[600] yüsr: (A.) (yüsür) Kolaylık. Genişlik. Rahatlık. Zenginlik. Gına. Refah.

[601] müʾeddī: Eda eden. Te'diye eden. Ödeyen. * Sebep olan. Meydana gelmesine vesile olan.

[602] Ḳurʾān, (Lokmân) 31/13; … "… doğrusu (Allah'a) eş koşmak büyük zulümdür." (إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ)

[603] maʿṣiyyet: İtaatsizlik, günah, isyan.(Mâsiyetin mâhiyetinde, bilhassa devam ederse, küfür tohumu vardır. Çünki, o mâsiyete devam eden ülfet peyda eder. Sonra ona âşık ve mübtelâ olur. Terkine imkân bulamıyacak dereceye gelir. Sonra o mâsiyetinin ikaba mucib olmadığını temenniye başlar. Bu hal böylece devam ettikçe küfür tohumu yeşillenmeye başlar. En nihâyet, gerek ikabı ve gerek dâr-ül-ikabı inkâra sebeb olur.Ve keza, mâsiyete terettüp eden hacâletten dolayı, o mâsiyetin mâsiyet olmadığını iddia etmekle o mâsiyete muttali olan melekleri bile inkâr eder. Hattâ şiddet-i hacâletten yevm-i hesabın gelmiyeceğini temenni eder.Şayet yevm-i hesabı nefyeden ednâ bir vehmi bulursa, o vehmi kocaman bir bürhan addeder. En nihayet nedâmet edip terketmiyenlerin kalbi küsufa tutulur, mahvolur gider. El-iyazü Billâh! M.N.)

yiri hemān ol cāhilliḳdür anuñ ṣo-(7)ñınca tīzcek vāḳiʿ olan tevbedür ki ḳabūl olınur. Andan ötrü buyurdı ki AK# # (8) AK# #. Bu ḳarībüñ bunda iki maʿnīsi var. Bir oldur ki tevbe maʿṣiyet ardınca tīzcek ola (9) Allāhu Taʿālā anı ḳabūl ider anuñ-ıla, günāhların anuñ-ıla maḥv ider. Nite ki bu ḳavlinde buyurdı: (10) AK# #. Yaʿnī, ḥasenātlar seyyiʾātı[606] maḥv ider, giderür. Ol ḥaseneden biri (11) tevbedür ki maʿṣiyetüñ ʿaḳabince bulına Resūl'üñ daḫı *ʿaleyhi's-selām* ḳavlinde gelmişdür ki seyyiʾe[607] tīzcek (12) bir ḥasene eydürġil[608] ki seyyiʾeñi[609] maḥv ide. Andan daḫı murād tevbedür. Ammā ḳarībüñ ikinci maʿnīsi (13) budur ki ol günāha muṣırr olmaġ-ıla[610], gönli ölmezden öñ tevbe ḳıla. Zīre Allāhu Taʿālā ölmiş (14) göñülden tevbeyi ḳabūl itmez. Zīre ol tevbe dil-ile ıżṭırārī[611] olur ve ḳalb-ile tevbe (15) iḫtiyārī[612] olur. AK# #. Yaʿnī, bulardur ki Allāhu Taʿālā faźlı-y-ıla ol (16) kerem-i ẕimmetine vācib ḳıldı, anları henüz yaratmazdan öñ ki anlara tevbeye tevfīḳ vire. (17) AK# #. Ṕes, Allāhu Taʿālā bu taḳdīrātda ʿalīmdür bilür ki maʿṣiyet ʿiḳābınca (18) kim tevbe ḳılur. Daḫı ḥakīmdür kim her işi taḳdīr idüṕ tedbīr-i ezelī birle yirlü yirince ḳodı. (19) AK# #. Yaʿnī, ḳabūl olınur; **[39a]** (1)

---

[604] iḳtiżāʾ//iḳtiżā: (a.i kazâ'dan) Lâzım gelme, gerekme. * Lâzım, ihtiyaç. Gerek. * İşe yarama.

[605] ṣadr: göğüs, bir şeyin çıktığı, yayıldığı yer, gönül.

ṣadr ol-: çıkmak, meydana gelmek.

ṣādır: sudur eden, çıkan, meydana gelen.

ṣadr: (a.i. c. sudūr) Her şeyin evveli ve başlangıcının en iyisi. * Kalb, göğüs, ön. * Meclisin önü ve en muteber yeri. Reisin oturduğu yer. * Rücu. * Bir aruz kalıbı. * Baş, reis, başkan. * Oturulacak yerlerin en iyisi.

[606] seyyiʾāt: (a.i. seyyie'nin c.) 1. fenâlıklar, kötülükler. 2. suçlar, günahlar. 3. kötülüğe karşı çekilen sıkıntılar.

[607] seyyiʾ: Kötü, fena, kötülük.

seyyiʾe: Kötülüğe

[608] eydürġil: eyle, yap.

[609] seyyiʾeñi: Kötülüğünü (seyyiʾ: kötü, fena, kötülük.)

[610] günāha muṣırr ol-: Günahda inat etmek, günahı işlemeye devam etmek.

[611] ıżṭırārī: Çaresizlik içinde oluş. Mecburiyet.(Lisan-ı ıztırariyle bir duâdır ki; muztar kalan her bir ziruh kat'i bir iltica ile duâ eder, bir hâmi-i mechulüne iltica eder. Belki Rabb-i Rahimine teveccüh eder. S.)

ıżṭırār: Çâresiz olmak. Mecburiyet. İhtiyaç.

[612] iḫtiyārī: Mecburi olmayan. İsteğe bağlı. Bir kimsenin isteğine bırakılmış olan.

tevbe ol degüldür ki günāhları işleyeler daḫı anuñ üzerine muṣırr[613] olalar, ol ẓālimiyyet ṣıfātı-y-ıla; (2) tā ki aña deg ol göñil ölmege yaḳın ola ışrār-ıla. AK# #. Ol vaḳt dil-ile diye ki (3) "Ben şimdi tevbe eyledüm". Çāresüz oluban yāḫūḏ tevbe ḳıla ol yavuz ʿamellerden tekellüf-ile göñül (4) andan rücūʿ itmeye tevbe ḫōḏ aṣl bi'l-küllīye rücūʿ itmegdür, Allāhu Taʿālā'dın yaña, ẓāhirde (5) bāṭında. AK# #. Yaʿnī, tevbesi ḳabūl degül, şol kimsenüñ kim (6) göñil ölmişle öle, dünyeden gide. AK# #. Yaʿnī, bular anlardur kim (7) buları yaratmazdan öñ biz bularuñ-ıçun ʿaẕāb-ı elīm yaraḳladuḳ ki ol ʿaẕāb-ı küfrdür; dünyede (8) ḳatl, āḫiretde ʿaẕāb-ı nār. Andan ehl-i īmānuñ bu nisāları tezvīcden menʿ itdüklerinden ḫaber (9) virüṕ buyurdı: AK# #. İşāret bu āyetler (10) taḫḳīḳında budur ki uşbu muʿāmeleler ki zevcden menʿ itmekdür mīrāṯına ṭamaʿ idüben, yā (11) anlara żarar idüṕ incidmek; tā ki ol mālınuñ baʿżını vire, fidā ḳıla gendüyi ḳurtamaġ-ıçun, (12) yā mehrin ala yāḫūḏ aña virdügin küllī[614] girü ala. Nite ki buyurdı: AK# #. (13) AK# #. Yaʿnī, illā meger ki ẓāhir fuḥş işleye ol (14) vaḳt ḥalāl olur zevcine ki andan ḫulʿ[615] ṭaleb ide, koyuvirmeg-içün fuḥşdan, murād yārine ola, (15) yā erinden ḳaçmaḳ ola. AK# #. Yaʿnī, ḳaçan anlardan fāḥişe gelmese anlaruñ-ıla (16) görklü muʿāşere idüñ, incidüṕ zaḥmet virmeñ, sözi yumışaḳ söyleñ nafaḳaların yirine getürüñ. (17) AK# #. Eger anlaruñ-ıla muṣāḥabeti ḫoş

---

[613] musırr: Direnen. Ayak direyen. Vaz geçmeyen. Sebat eden. Sözünden dönmeyen.

[614] küllī: Umumi, bütün.

[615] ḫulʿ: (Hâyil. C.) Bela. Zahmet. * Mukabele etmek, karşılık vermek. Sözlükte "çekip çıkarmak, soymak, soyunmak" gibi anlamlara gelen hulʿ ve muḫālaʿa kelimesi, bir fıkıh terimi olarak, kadının kocasına bedel ödeyerek boşanması demektir.

muḫālaʿa//muḫalaʿa: (Muhâlaat) Birbirlerinden resmen ayrılma (karı-koca.)

ḫalʿ: Kaldırma. Kal' etme. * Hükümdarı tahttan indirmek. Azletmek. * Mansıb ve mesnetten ihraç etmek. * Elbise gibi şeyleri soymak. * Bir şeyi izâle edip ayırmak ve terketmek. * Karısını boşamak. Evlâdını evlâdlıktan reddetmek.

ḫalʿ (ḫulāe): Debbâğların dibâgat ettikleri derinin kazıntısı. * Vurmak. *Men etmek, engel olmak. * hediye vermek, atâ etmek. * cima etmek.

ḫalʿ edilme: Hükümdarın tahttan indirilmesi. * Boşanmış olmak. * Kovulmuş olmak.

görmeyesiz, ola ki (18) Allāhu Taʿālā ol ḫoş görmedügüñüz nesnede çoḳ ḫayr ḳılmış ola. Andan bir ṣāliḥ veled gele, (19) yā ol kerāmeti götürüp arañuza şefḳat bıraġa. AK# #. **[39b]** (1) Yaʿnī, eger dileseñüz ki zevceñüz yirine bir zevce-i uḫrā tebdīl idüp anı ḳoyuviresiz. (2) AK# #. Siz ne ḳadar çoḳ māl virdüñüz-ise (3) anlardan girü[616] nesne almañ. AK# #. Yaʿnī, alursız ol virdügüñüzi (4) anlardan anlara iftirā idüp kiẕb itmeg-ile ki ol iṣm-i ʿazīmdür. AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, gey baʿīd ü münker nesnedür ki siz anlardan alasız. (6) Ḥāl budur ki birbiriñüz vāsıṭasuz inżāl ve cemʿiyet ḥāṣıl olmışdur. Ve daḫı olar sizden (7) muḥkem ʿahd almışlardur, ḥaḳların riʿāyet ḳılmaġa ki ol ʿaḳd-i nikāhdur, velīsi sizüñ-ile (8) ḳılmışdur. Uşbu küllisi daḫı bunuñ emṣāli, emārat-ı[617] īmāndan degül ve anuñ ṣemerātından[618] ve netīce-(9)lerinden degül. Zīre müʾmin müʾminüñ ḳardaşıdur. Gerek kim aña ḥayf u ẓulm itmeye ve aña (10) sebb[619] itmeye. Zīre Resūl *ʿaleyhi's-selām* buyurdı ki müʾmine müʾmin şol divār gibidür, birbirin baġlamaġ-ıla. (11) Taḥḳīḳ, ṣarīḥ buyurdı īmānı nefy[620] itmeg-ile, şol kimseden ki gendüye sevdügini bir müʾmin ḳardaşına (12) sevmeye bu ḳavl-ıla. ***"Lā yuʾminü aḥaduküm ḥattā yuḥibbe li eḫīhi mā yuhibbü'n-nefse mine'l-ḫayri"***[621]. Buları (13) irşād ḳıldı müʾminler ṭarīḳına ve muvaḥḥidlerüñ aḫlāḳına, bu ḳavlı-y-ıla ki buyurdı: AK# # (14) AK# #. Bunda bir işāret var ki ol ʿulviyyāt atalar gibidür (15) ve siflī[622] nesneler analar gibidür. Ol ikisi cemʿ olmaġ-ıla Allāhu Taʿālā ol

---

[616] girü: başka

[617] emārat: Emareler, nişanlar, işaretler, ip uçları.
emārat-ı īmān: imanın göstergeleri, işaretleri.

[618] ṣemerāt: (Semere. C.) Meyveler, faydalar. Kârlar. Menfaatler.
semerāt: karlı karşılıkları, mahsülleri.

[619] sebb: Küfür, küfran. Sövüp saymak.

[620] nefy: Sürgün etmek. Birisini kendi rızası olmadan, bir yerden başka bir yere nakletmek, sürmek.

[621] Kudsî hadis; "Sizden hiçbiriniz kendisi için istediğini mü'min kardeşi için de istemedikçe gerçek iman etmiş olmaz". Buhârî, Îmân, 7; Müslim, Îmân, 71.

[622] siflī: Adi, alçak, zelil.
sifle (a.s) alçak, âdi; terbiyesiz.
süflā (a.s.sâfil'den): daha (en, pek, çok) alçak, aşağı olan. (esfel'in müennesidir.)

ikisinden bu külliyi (16) mütevellidātı yaratdı. Ṕes, buyurduġı ki "nikāḥlanmañ[623] anları ki atalaruñuz nikāhlandı". İşāret-(17)dür aña ki nehy ider ol taʿalluḳdan[624] ve taṣarrufdan ki sifliyyātdandur. Olar analardur ki (18) ol ʿılvī[625] atalar anlara taṣarruf ḳılmışlardur. İllā meger ol ki ol ezelde tedbīr-i ilāhī aña (19) olundı, ervāḥ-ıla eşbāḥı cemʿ itmekde ḥācet żarūret olduġından bu insānda. **[40a]** (1) AK# #. Yaʿnī, sifliyāt[626] ki ʿālem-i cismānīdür buña (2) meyl idüṕ taṣarruf itmek, ḳalbi buña müteʿallıḳ ḳılmaḳ, şol nesnedür ki ol rūḥānī (3) cevheri mülevveṣ[627] ḳılur ol ṣıfāt-ı ḥayvānī çepeli-y-le, anuñ daḫı ṭabīʿatını süflī ḳılur, ḥażretde (4) ıraḳ düşürür dünyāyı sevici oluṕ rabbini unuducı olur, Ḥaḳ Taʿālā ḳatında memḳūt olur, (5) hidāyetdin yaña yolını ḍalālet-ile şerlü ḳılur. AK# #. Bu āyetüñ (6) küllinde işāret vardur müteʿallıḳ u ḳalbi ve taṣarruf-ı cevāriḥi[628] menʿ itmeklige bu sefili anlardan (7) daḫı ol ṣıfāt-ı insāndan ve ṣıfāt-ı ḥayvāndan mütevellid olan nesnelerden ve yaramaz ḫulḳ-(8)lardan daḫı şehvātı'd-dünyāyı[629] terk itmekden daḫı leẕẕāt-ı ḥayvāniyyeyi ve temettuʿat-ı[630] cismaniyyeyi (9) terk itmekde ve

---

süflī, süfliyye (a.s) : 1. aşağıda bulunan. (tahtânî) 2. alçak, bayağı (denî).

süfliyyāt: (a.i.c.) : tas. dünya ile ilgili bayağı işler, hususlar, şeyler.

süfliyyet: (a.i) süflülük, alçaklık, bayağılık.

Bu kelime aslında süflī şeklinde metinde siflī şeklinde yazılmıştır. Biz de imlaya sadık kaldığımız için siflī şeklinde yazdık. Kanaatimizce ağız özelliği olarak bu şekilde yazılmaktadır.

[623] nikāḥlanmañ: nikahlanmayın, evlenmeyin.

[624] taʿalluḳ: Bağlılık. Münasebet. Alâkalı oluş. Ait olma. * Dünya alâkası. * Sevme.

taʿalluḳāt: Bir kimsenin yakınları, akrabaları. Alâkalılar.

[625] ʿılvī: ʿulvī; yüce kelimesi metinde imla olarak ʿılvī şeklinde yazılıyor, bir telaffuz özelliği olduğu kanaatiyle imlaya sadık kaldık.

[626] sifliyyāt//süfliyyāt: (a.i.c.) : tas. dünya ile ilgili bayağı işler, hususlar, şeyler.

Kelime aslında süfliyyāt şeklinde olması gerekirken metnin imlasında sifliyyāt şeklinde olduğu görülmektedir. Biz de imlaya sadık kalarak sifliyyāt şeklinde yazdık.

[627] mülevveṣ: Kirli. Pis. Bulaşık. Bulaştırılmış. * Karışık, intizamsız.

[628] cevāriḥ: El, ayak gibi vücud azaları. (Cevârih, cârihanın cem'idir ki, esasen cerhden me'huz olup te'sir mânası mülâhazasıyla kâsibe mânasına isim olmuştur. Cevarih, kevasib demektir. Bunun için el, ayak ve ağız gibi yaralayıcı âlet olan azaya cevarih denildiği gibi, av tutan yırtıcı hayvanlara ve kuşlara dahi kevasib ve cevarih denilir ki, burada murad budur. E.T.)

[629] Kelime metinde harekeli olarak şehvātı'd-dünyā şeklinde yazılmaktadır, dolayısıyla kelimenin yazımında imlaya sadık kaldık.

[630] temettuʿāt: (Temettu'. C.) Kârlar, kazançlar, faydalar.

Şeyṭān keydlerinden ictināb idüṕ ol yırtıcılılıḳ[631] ṣıfātıñuz incitmek-(10)lerinden geçmekde. Zīre nefsi tezkiye ḳılmaḳ uşbu āfetlerden iḥtirāz ḳılmaġ-ıla ve bu taʿalluḳātdan[632] (11) ṣaḳınmaġ-ıla ve ḳalbi bulardan ṣāfī ḳılmaḳ vācib ḳılur ki taḥliye ḥāṣıl ola aḫlāḳ-ı rūḥāni-y-ile (12) ve evṣāf-ı rabbāni-y-ile. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ġafūrdur, setr ider, (13) envār-ı ġufrānı-y-ıla[633] ol insān ṣıfātlarınuñ ẓulümātların ki mütevellid olur, ol ḥavāssuñ (14) taṣarrufātlarından bu maḥsūsātda żarūrāt vaḳtında ol ṭabīʿat emri-y-le ki bunlar ol taṣarrufdan żarūret oluṕ iḥtiyāc olmaḳlıġ-ıla işlediler. (16) AK# #. İşāret bu āyet taḥḳīḳında budur ki (17) Allāhu Taʿālā nisālardan olar ki muḥṣanātdur[634], erenleri var anları ġayrı erenlere anları ḥarām ḳıldı. (18) Ol ḥişānatı ṣaḳlamaġ-ıçun ve ṣaḥīḥ olmaġ-ıçun ve erenlerüñ ʿırżın ṣaḳlamaġ-ıçun; (19) tā ki firāşde cenīne iştirāk olunmaya himmet-i ʿālī ḳılmaġ-ıçun. Zīre Allāhu Taʿālā işlerüñ **[40b]** (1) yücesin sever, alçaġını kerīh görür. Ve daḫı buyurdı ki AK# #[635]. Yaʿnī, illā şol (2) nesne ki siz ḳuvvet-ile aña mālik olduñuz ve kāfirlerden erenlerinüñ üzerine ġālib oluṕ (3) anları iştirāk maḥallinden çıḳaruṕ ḳaṭʿ itmeg-ile ve evlāda neseb muḥteliṭ olmaḳdan berī

---

[631] yırtıcılılıḳ:

[632] taʿalluḳāt: Bir kimsenin yakınları, akrabaları. Alâkalılar.

[633] ġufrān: Cenab-ı Hakk'ın günahları affedip örtmesi, rahmeti.

envār: (Nur. C.) Nurlar, ışıklar, aydınlıklar. Maddi veya mânevi karanlıktan kurtarmaya vâsıta olanlar.

envār-ı ġufrān:Cenab-ı Hakk'ın günahları affedip örtmesi, rahmeti nurları, aydınlıkları.

[634] muḥṣanāt: (Muhsana. C.) Muhsan olan kadınlar.

muḥṣan: Fık: Akıl. Büluğ. İslâmiyet. Hürriyet. Nikâh-ı sahih ile teehhül vasıflarını câmi olan kimse. Evlenme yaşına gelmiş aklı başında kimse.

muḥṣane: Muhsan olan kadın. Temiz ve namuslu kadın.

[635] Ḳurʾān, (Nîsâ) 4/24.

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Nîsâ) 4/24: Evli kadınlarla evlenmeniz de haram kılındı. Maliki bulunduğunuz cariyeler müstesna, bunlar, Allah'ın üzerinize farz kıldığı hükümlerdir. Bunlardan başkasını, zinadan kaçınıp, iffetli olarak, mallarınızla istemeniz size helal kılındı. Onlardan faydalandığınıza mukabil, kararlaştırılmış olan mehirlerini verin; kararlaştırılandan başka, karşılıklı hoşnud olduğunuz hususda size bir sorumluluk yoktur. Allah Bilen'dir, Hakim'dir.

"meleket etmānukum" ifadesi şu ayetlerde de geçmektedir; 4/3, 4/24, 4/25.

"eymānukum" ifadesi işe şu ayetlerde yer almaktadır; 4/3, 4/24, 4/25, 4/33, 4/36, 24/33, 24/58, 30/28.

ḳılmaġ-ıla. (4) Bundan ötrü şerʿ istibrāyı bir ḥayż görmeg-ile vācib ḳıldı. AK# #[636]. (5) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ezelde bularuñ-ıla ictimāʿ-i muḳadder[637] ḳıldı ol ezvācları[638] bulardan ḳażāyı[639] (6) vaṭar[640] ḳılduḳdan ṣoñra. Nite ki buyurdı: AK# #[641]. Ve daḫı nite ki Resūl'e (7) vāḳiʿ *ʿaleyhi's-selām* Zeyneb-ile (r.ʿa) Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki AK# #[642]. Bunda bir (8) bir işāret daḫı var; oldur ol kim nite ki taḳrīr[643] ḳılduḳ, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ bu ḳavlinde ki (9) buyurdı: AK# #. Didük ki işāretdür ol taʿalluḳı[644] taṣarrufı menʿ itmekden (10) bu sifliyyātda[645] kim bular anlardur ol ʿılvī[646] atalaruñuz anlara taṣarruf itmişdür. Ḥaḳīḳatde, (11) ol bu dünyādur, daḫı ol ki bu dünyāya müteʿallıḳdur. Ṕes, muḥṣenāt-ı nisālardan ol

---

[636] Ḳurʾān, (Nîsâ) 4/24.

[637] ictimāʿ-i muḳadder: Kararlaştırılmış, tayin olunmuş toplantı.

ictimāʿ: Toplantı. Toplanmak. Bir araya gelmek. Kavuşmak.

muḳadder: Tâyin olunmuş. * Kısmet. Kader. Miktarı tâyin ve takdir olunmuş olan. * Kazâ. * Kıymeti biçilmiş. * Beğenilmiş. * Yazılmış olan. * Edb: Yazılı olmayıp da sözün gelişinden anlaşılan. Lafzan zikredilmeyip, mânen murad edildiği anlaşılan. Meselâ: Kur'an-ı Kerim'de, her sureden evvel "Bismillâh" yazılı olması, bize her işimizde veya her okumaya başlarken Bismillâh diye emir olduğu "mukadder" dir. Meselâ: Kur'an-ı Kerim'de (De ki:) mânasındaki Cenab-ı Hakk'ın hitabında: "Ya Muhammed (A.S.M.), Sen kullarıma de ki!" mânası, mukadder olarak vardır. Aynı zamanda Peygamber'in (A.S.M.) yolunda olanlara ve bütün vâris-i nebi olabilen büyük hakikatlı ve veli kullara aynı emir mukadderdir. Çünkü, emir olarak hitabdır. Hitab ise muhakkak bir muhataba söylenir. Vahiy hitabında birinci muhatab ise, Hz. Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'dır.

[638] ezvāc: Çiftler. Zevceler. Nikâhlı karılar. * Kocalar. * Karı-kocalar.

[639] ḳażā: Allah'ın takdirinin ve emrinin yerine gelmesi. * Hükmeylemek, hüküm. * Bir şeyi birbirine lâzım kılmak. * Beyan eylemek.

[640] vaṭar: (Vatr) İhtiyaç, hâcet. İş. * Emir. * Madde. * Husus.

[641] Ḳurʾān, (İsra) 17/58.

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (İsra) 17/58: Kıyamet gününden önce ortadan kaldırmayacağımız veya çetin azaba uğratmayacağımız bir şehir yoktur. Bu, Kitap'da yazılıdır.

[642] Ḳurʾān, () 33/37.

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, () 33/37: Allah'ın nimet verdiği ve senin de nimetlendirdiğin kimseye: «Eşini bırakma, Allah'tan sakın» diyor, Allah'ın açığa vuracağı şeyi içinde saklıyordun. İnsanlardan çekiniyordun; oysa Allah'tan çekinmen daha uygundu. Sonunda Zeyd eşiyle ilgisini kestiğinde onu seninle evlendirdik, ki evlatlıkları eşleriyle ilgilerini kestiklerinde onlarla evlenmek konusunda müminlere bir sorumluluk olmadığı bilinsin. Allah'ın buyruğu yerine gelecektir.

[643] taḳrīr: İyi ifade etmek. Bildirmek. * Ağzından anlatmak. * Yerleştirmek. Kararlaştırmak. Yerini belirtmek.

[644] teʿalluḳ//taʿalluḳ: Bağlılık. Münasebet. Alâkalı oluş. Ait olma. * Dünya alâkası. * Sevme. Muhabbet etmek, sevmek. * Alâkalı olmak.

[645] Metinde bu kelime sifliyyāt şeklinde yazılmıştır. İmlaya sadık kalarak biz de bu şekilde yazdık.

[646] ʿılvī

dünyādur (12) bu münāsebet-ile maʿṭūfdur ol dünyā üzerine. Yaʿnī, müteʿallıḳ oluṗ taṣarruf itdiler dünyādan bir (13) nesnede ki ol meḥżā bir ġayrüñ milkidür; illā meger sizüñ milk-i yemīniñüz ola, bir ṭarīḳ-ı ṣalāḥ-ıla (14) ki şübhe olmayā. Nite kim Allāhu Taʿālā sizüñ üzerüñüze muḳadder ḳıldı anuñ gibi kim buyurdı: (15) AK# #. Yaʿnī, yiñ içüñ ḥācet olduḳı ḳadar ki bu beden ḳalıbına ḳıvām (16) ḥāṣıl ola, üzerüñüze vācib olanı edā itmeg-içün. İsrāf itmeñ, çoḳ itmeg-ile ki (17) şehvāt-ı ḥayvāniyyeye mütābaʿat idesiz, eşek ṣığır gibi yiyesiz daḫı meṣvāñuz[647] nār ola. (18) Belki taṣarruf idüñ anda şol ḳadar ki nafaḳa-i vācib ḥāṣıl ola, sizüñ-içün daḫı ol (19) ʿiyāllerüñüz-içün. AK# #. Yaʿnī, size ḥelāl olundı, şundan ötesi ki **[41a]** (1) muḥsandur bir ġayruñ milki müteʿallıḳ olmaġ-ıla ve naẓarı ve himmeti irişmeg-ile olar size ḥarāmdur, sizi (2) Ḥaḳ'dan menʿ ider. AK# #. Yaʿnī, tā ki siz ṭaleb idesiz ol maluñuz-ıla, şol ki (3) dünyeden ve dünyānuñ içindekiden ḥalāldur. AK# #. Yaʿnī, ṭalebüñüzde (4) müteʿaffif[648] olasız nefsüñüzi ḫalḳ ḳatında ẕillete bıraḳmayasız, sehvāt ṭalebinde. Ve daḫı Allāhu Taʿālā (5) ḳatında yavuz göz ṣuvın dökmeyesiz, murādāt-ı insāniyyeye irişmeg-içün ol leẕẕāt-ı ḥayvāniyyeyi (6) yirine getürmeg-içün. AK# #. Yaʿnī, ḳaçan żarurāt-ı ḫalḳdan ki dünyādandur, (7) ansuz olmaz, yimek içmek ve geymek ve evlenmek bu didügümüz veche üzere yirine getürseñüz. AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, ol temettuʿ idüṗ leẕẕet alduġuñuz nesnelerüñ ḥaḳḳını virüñ ki size vācibdür (9) ṭāʿat-ıla ve şükr-ile ve ẕikr-ile. Nite kim Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām: **HS.*** Yaʿnī, (10) ṭaʿāmuñuzı arıduñ, hażm idüñ Ḥaḳ Taʿālā ẕikri-y-ile. AK# # (11) AK# #. Yaʿnī, sizüñ üzerüñüze günāh yoḳ şol nesnede ki nefsüñüze ʿādet ṭatdurasız mücāhede-(12)lerden ve riyāżatlardan ve Allāhu Taʿālā yolında

[647] meṣvā: (Mesâvi. den) Mesken, hane, ev, me'va. Yurt. *Varılacak yurt, ev.
[648] müteʿaffif: İffetli, şerefli, namuslu.

zaḥmetler getürmekden aña taḳarrüb[649] ḥāṣıl itmeg-içün (13) Ḥaḳ Taʿālā üzerüñüze farż ḳılduġın edā itdükden ṣoñra. AK# #. Yaʿnī, bedürüstī (14) Allāhu Taʿālā sizüñ niyyetlerüñüzi bilür, ʿalīmdür. Ve daḫı ol maḳsūdlaruñuza ve maṭlūblaruñuza delālet itmekde (15) ḥakīmdür. Ve daḫı buyurdı ki AK# #. İşāret (16) bu āyet taḥḳīḳında budur ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā nite ki müʾminlerüñ döşekleri zinā çepelinden arı (17) olduġın sever. Ancılayın bu imālar yatmaḳlıġı ḫıssetinden arı olduġın daḫı sever şol vaḳt ki ḥurre-(18)lerden çiftlenmege ḳutreti yite. Ammā ḳaçan ṭāḳatı yitmese ruḫṣat virüp buyurdı ki AK# # (19) AK# #[650]. Yaʿnī, ḥarāyire [651] ṭaḳatuñuz yitmese ol vaḳt imāʾlardan[652] çiftlenüñ. **[41b]** (1) Ammā bu şarṭ-ıla ki müʾmine ola, cāyiz görmedi ki müʾminüñ firāşı şirk ü küfr çepeli-y-ile mülevveṣ (2) ola kāfire çiftlene; ammā cāriyeler çiftlenmege żarūre vaḳtinde ruḫṣat virildi, infirād (3) yöninden ve tevessuʿ u raḥmet yöninden. Ṕes, cāyiz oldı kitābiyyeyi çiftlenmek ki memlūke ola ve daḫı (4) cāyizdür nikāḥı, eme[653] ki müʾmine ola. Ammā bunda bir işāret daḫı var; oldur ol ki (5) Allāhu Taʿālā müʾminüñ ḳalbi dünyā maḥabbeti murādından arı olduġın sever. Nite ki döşegi zinādan (6) arı olduġın sever. *"Ve men lem yestaṭiʿ minküm ṭavlen"*[654]. Yaʿnī, sizden kimüñ ki ḳudreti yitmeye bu dünyā ʿacūze-(7)sin ki li'ṣ-ṣāliḥa ola küllisi-y-le anı gendü, yā musaḫḫar ḳılup menkuḥā[655] idine ve anı ṣaḳlaya ki bu şerāyiʿ-i (8) islāma daḫı īmāna taṣarrufı olmaya meyyit gibi ve ḳalbine aṣlā bir

[649] taḳarrüb//teḳarrüb: Yakınlaşmak, yaklaşmak, yakınlık.
[650] Ḳurʾan, (Nisa) 4/25
[651] ḥarāyir: (C.: Harâyir) İyiler. * Câriye olmayan kadınlar.
ḫurre: (C.: Harâyir) İyi. * Câriye olmayan kadın.
[652] Metinde bu kelimeyi imā şeklinde yazmıştır. Ancak kelimeyi imāʾ (cariye) şeklinde okumanın daha doğru olacağı kanaatindeyim.
imāʾ: (Emen. C.) Câriyeler, kadın esirler.
[653] eme: (C.: İmâ-İmât) Câriye, kadın köle.
[654] *"Ve men lem yestaṭiʿ minküm ṭavlen"*: Ḳurʾan, (Nisa) 4/25
[655] menkuḥā: Nikâhlı karı. Nikâhlanmış olan kadın.

vech-ile taṣarruf idemeye ḳaçan böyle (9) idmege ḳudreti olmasa. AK# #. Yaʿnī, żarūri taṣarruf ḳıla, şol ḳadar ki yemīn-i ḳalbi (10) ol dünyeden mālik ola, ol ḳalbine mālik olmaya. AK# #. Yaʿnī, ḳaçan ol (11) dünyā aña eme olsa ve ḫidmetde meʾmūne[656] olsa ol aña ḫıdmetde müʾmine olur. Nite ki Resūl (12) *ʿaleyh's-selām* Ḥaḳ Taʿālā'dan ḫikāyet idüṕ ḫaber virür, yā dünyā ḫādim ol ḫidmet ḳıl baña ḫidmet idenlere ve (13) ol ki saña ḫidmetkār ola, sen anı gendüñe ḫidmetkār idin. AK# # (14) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā yigrek bilür, sizüñ īmānuñuz mertebelerin, daḫı īmānda ḳavīñüz (15) ve żaʿīfuñuz kimdür; baʿżuñuz baʿżuñuza ḳarībdür, īmānı żaʿīf olmaḳda. Zīre insān żaʿīf (16) yaradılmışdur. AK# #. Yaʿnī, taṣarruf idüñ dünyādan ve anuñ zīnetlerinden (17) mevlāsı destūri-y-ile. AK# #. Yaʿnī, ol dünyādan mutaṣarrıf olduġuñuz (18) niʿmetlerüñ ḫuḳūḳların Allāhu Taʿālā'ya edā ḳıluñ şükrin yirine getürmeg-ile ve Allāhu Taʿālā rıżāsı (19) olduġı yirlere ḫarc[657] itmeg-ile ve ḫalḳa infāḳ itmeg-ile, anlara şefḳat idüben daḫı Allāh-ıçun **[42a]** (1) ḳardaşlara ṣıla-i raḥm itmeg-ile, minnetsüz ve riyāsuz. AK# #. Yaʿnī, ṣaḳınıcı ola gendüyi ṣıdḳ u iḫlāṣ-ıla tebdīr ü isrāf idici olmaya daḫı dünyāyı ve nefsi (3) ve hevāyı dōst ṭutıcı olmaya ki dōstı sever gibi seve. AK# #. Yaʿnī, ḳaçan bu dünyāñuz (4) ṣaḳlanılsa ṣıdḳ u iḫlāṣ ḥışnı-y-ıla virmekde ve virmemekde ve almaḳda virmekde. AK# #. (5) AK# #. Yaʿnī, eger ṣıdḳ u iḫlāṣ-ıla iḥsāndan ṣoñra dünyā ve dünyānuñ zeherātı ḳalb (6) üzere ġalebe-i şehvāt-ıla gelse. AK# #. Yaʿnī, anuñ ʿaẕābı (7) elinde mālik olduġı dünyānuñ

---

[656] meʾmūne: (meʾmūn'un müennesi) Emin. Mahfuz. Korkusuz. Emniyyet verilmiş. Sağlam. Tehlikeden azâde olan.

[657] ḫarc: (a.i) Gider, sarfiyat, bir iş için kullanılan madde. * Vergi. * Çıkmak. * Harcama.

ḫarc it-: harcamak, sarf etmek.

ceraʿ: Suyu sora sora içmek.

cerḥ: (a.i) 1. yaralama; yaralanma. 2. çürütme. mec. kabul etmeme. Yara. * Baş ve yüzden başka uzuvlardan birisini yaralamak. * Bir kimseye söğmek. Taan etmek. Sözle gönül incitmek. * Birisinin fikrini çürütüp kabul etmemek. * Şahid, yalancı ve fâsık olduğundan dolayı mahkemede hâkimin şâhidin şehâdetini reddetmesi. * Kesb u kâr eylemek. Kazanmak.

nıṣfın beẕl itmekdür, Allāh yolında ol cināyetüñ ġarāmetinden[658] (8) ötrü ki andan ẓāhir oldı, ol fāḥişe-y-ile. Zīre ol muḥṣanāta olanuñ nıṣfı olur andan (9) ötrü ki evvel āyetde muḥṣanātı taʿbīr itdük ol ḥurre-y-ile ki anı niḳāḥlanmaġa ṭāḳat yitile ve daḫı (10) biz didük ki ol ʿacūz-ı dünyādur. Nite ki ḥurre-i[659] muḥṣanenüñ[660] ḥaddi fāḥişe ḳılsa recm-ile helāk itmekdür. (11) Ve eme ki muḥṣane[661] ola anuñ ḥaddi muḥṣanātı ḥurrenüñ nıṣfıdur. Ṕes, ancılayın dünyā ʿacūzınuñ (12) ḥaddi daḫı ḳaçan anı iḥṣān itse erenlerden ḳādir olanlar ol ʿacūz-ı dünyā eger gelse aña ġalebe-yi (13) şehvāt-ıla anuñ ḥaddi bi'l-külliye ihlāk itmekdür, Allāhu Taʿālā yolına küllin beẕl itmeg-ile. Nite ki (14) Ebū Bekr ḳıldı *raḍıya'l-lāhu ʿanh* ve eme-i muḥṣanenüñ ḥaddi dünyādan anuñ nıṣfın ihlāk itmekdür, beẕl (15) itmeg-ile. Nite ki ʿÖmer ḳıldı *raḍıya'l-lāhu ʿanh,* "Şol nesne ki bu tāʾive-y-ile muḥkem ḳılur ol Süleymān ḥālidür *ʿaleyhi's-selām* (16) ki çün aña meşġūl oluban (17) namāzdan ġāfil oldı. Ol atlar maḥabbet-i fāḥişe oluṕ ḳalbine ġalebe ḳıldı, didi ki AK# # (18) AK# #[662]. Ṕes, Süleymān eyle ṣevāb gördi ki cezāsı (19) anuñ küllisüni helāk itmekdür, didi ki AK# #[663]. **AK# # [42b]** (1) AK# #. Yaʿnī, uşbu şol dünyeden ḥācet miḳdārı ṣarf idenlerüñdür żaʿf-ı nefsden ḳorḳıdalar. (2) Daḫı ṣabrlar az olduġ-ıçun mücāhede üzere ve bi'l-külliye dünyāyı terk itmege ve daḫı nefsi (3) imtināʿ ḳıldı evāmir ve nevāhiyi ḳabul itmekden ve ol gördügüñ

---

[658] ġarāmet: (C.: Garâmât) Diyet ve borç gibi şeyleri ödeme. Resim, vergi.

[659] ḥurre: (C.: Harâyir) İyi. * Câriye olmayan kadın.

[660] muḥṣane: Muhsan olan kadın. Temiz ve namuslu kadın.
ḥurre-i muḥṣane: Temiz ve namuslu olan cariye, kadın.

[661] muḥṣane: Muhsan olan kadın. Temiz ve namuslu kadın.
muḥṣan: Fık: Akıl. Büluğ. İslâmiyet. Hürriyet. Nikâh-ı sahih ile teehhül vasıflarını câmi olan kimse.

[662] Ḳurʾān, (Sâd) 38/32: (Süleyman:) "Doğrusu ben, bu mal (yani at) sevgisine, sırf Rabbimi anmak için yöneldim." demişti; (bu atlar koşarak uzaklaşıp) perde arkasında gizlenmiş gibi (gözden kayb)oluncaya kadar (bu sözü tekrarladı).

[663] Ḳurʾān, (Sâd) 38/33: "Onları tekrar bana getirin." (dedi). Artık onların bacaklarını ve boyunlarını sıvazlamaya başladı. (رُدُّوهَا عَلَيَّ فَطَفِقَ مَسْحًا بِالسُّوقِ وَالْأَعْنَاقِ)

yavuz fiʿilleri iẓhār (4) ḳıldı ki seni helāk ḳıla. AK# #. Yaʿnī, eger ol dünyede (5) taṣarruf itmekden ṣabr itseñüz anı terk itmeg-ile size ol ḫayrlu-y-ıdı. Nite ki Resūl buyurdı, (6) *ʿaleyhi's-selām:* ***ḤADÌŞ-İ ŞERÌF.*** Yaʿnī, iy dünyāyı ṭaleb iden kişi ḫayr iḥsān (7) ideyin diyü anı terk idüṕ ṭaleb itmedügüñ gey iḥsāndur gey iḥsāndur. Ve daḫı Allāhu Taʿālā (8) ġafūrdur aña ki dünyāda taṣarruf ḳıldı şol sarṭları-y-ıla ki ẕikr olundı anuñ zellātını (9) yarlıġar ve aña teraḥḥum ider ol dünyānuñ āfetlerinden ṣaḳlamaġ-ıla. Andan ḳullarına murādı nedür (10) ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# #. İşāret bu āyetler taḥḳīḳında budur ki bedürüstī, (11) Allāhu Taʿālā bu ümmete inʿām ḳıldı, dört nesne dilemekle. Evvel bulara bir beyān diledi, tā ki (12) ṣırāṭ-ı mustaḳīm Allāh'dın yaña ḳanḳıdur. İkinci bulara hidāyet diledi, bu ḳavliyle ki buyurdı: AK# #. (13) AK# #. Yaʿnī, diledi ki size ol sizden ilerüki peyġamberlerüñ ve evliyālaruñ (14) ṭarīḳların beyāndan ṣoñra ʿayān żāhir ḳıluṕ sizi aña delālet ide. Üçünci bulara tevbe (15) diledi, bu ḳavlı-y-ıla ki buyurdı: AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā diledi ki buları girü (16) gendüdin yaña döndere ki ṣırāṭ-ı mustaḳīm oldur. Dördünci bulardan taḥḳīḳ itmeñ (17) diledi bu ḳavlı-y-la ki buyurdu: AK# #.**ilā āyeh.** Bu oldur ki bulara muʿāvenet (18) ḳılmaġ-ıla müʾmineti[664] bulardan taḫfīf[665] ide. Buları anuñ-ıla ḥażarete[666] vāṣıl ḳıla. Bu şolardandur ki (19) anı peyġamberine taḫṣīṣ ḳıldı, ümmeti-y-ile iki vech üzere biri oldur ki Ḥaḳ Taʿālā ḫaber virdi **[43a]** (1) İbrāhim'üñ ḥażretine gitdüginden *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* ictihād u meʾūnet-ile[667] buyurdı ki AK# #. Ve daḫı (2) Mūsā'nuñ ḥālinden ve anuñ gelmekligi meʾūnetinden bunuñ-ıla ki

[664] müʾmine(t): (C.: Mü'minât) (Emn. den) İman etmiş olan kadın. Müslüman kadın veya kız.

[665] taḫfīf: (Hıffet. den) Hafifletme, yükünü azaltma. Kolaylaştırma. * Lâyıkı vechiyle hürmet etmemek. * Maddî-manevî bir ızdırabı azaltmak.

[666] ḥażaret//ḥaḍaret: (ḥaḍaret) Bir şeyin yanında bulunmak. * Huzur. Yakında olmak. * Hazır etmek. Hazır olmak. * Medeniyet.

[667] meʾūnet: (a.i) Birisinin ölmeyecek kadar yiyip içeceği. * Külfet. * Masraf. Bir şeyin toplamak, devşirmek, nakil ve boşaltmak ve saymak gibi levazımının teslim yerine kadar olan masraflarına denir.

buyurdı: AK# #. (3) Ve daḫı bizüm Resūlumuzdan *ʿaleyhi's-selām* ḫaber virdi, bu ḳavl-ıla ki buyurdı: AK# #. (4) Bu seyr itdürmek ḥaḳdan maʿūnetdür[668], meʾūnet degül. Ve bu ümmetüñ daḫı ḥālinden ḫaber virüp buyurdı bu ḳavlı-y-ıla: (5) AK# #. Ümmet ḥaḳḳında bu daḫı ʿināyetdür[669] (6) ol ceẕebāt-ı ʿināyetden; nite ki Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām:* "Ḥaḳ Taʿālā ceẕbelerinden bir ceẕbe cinn ü ins (7) ʿamelinden berāberdür. Ve ammā altıncı vech bedürüstī, peyġamber *ʿaleyhi's-selām* daḫı ümmet-i maḫṣūṣlardur vaṣl u (8) viṣāl-ile ve daḫı ḫıffet olunmışlardur, firāḳ külfetinden ve inḳıṭāʿdan . Ammā peyġamber *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* taḥḳīḳ maḫṣūṣ (9) olundı, vaṣl olmaḳlıġa maḳām-ı Ḳaʾbe AK# #[670]. Ve viṣāl-ile AK# #[671], cemīʿ-i resūller (10) gökler içinde ḳatʿ oldılar. Nite ki Resūl ḫaber virdi ol giceden ki anda seyr olundı, Ādem'i (11) gördüm, dünyā göginde, tā aña dek didi; İbrāhīm gördüm yidinci gökde bularuñ cemīʿinden kemāl-ı (12) ḳurbların ḫaber virdi viṣāller-ile. Ve ammā ümmet ḥaḳḳında buyurdı ki **"***Men teḳarreb ileyye şibran teḳarrebtü* (13) *ileyhi ẕirāʾan. el-ḥadīṣ.* [672]**.** Nite ki beyānı geçdi ḥaḳīḳatā vaṣl u viṣāl uşbudur; lākin nebī-y-ile velī arasında (14) farḳ bu nesnede budur ki nebī gendü müstaḳilldür[673], Allāhu Taʿālā'dın yaña seyr itmekde. Daḫı vuṣūlde (15) her maḳāmda aña ḥaẓẓ olur idtiʿdādınuñ kemāl-i

---

[668] maʿūnet: Yardım. İmdat. * Azık. Yol yiyeceği. * Cenab-ı Hakk'ın salih kullarına olan imdadı, inayeti. * Huk: Masarif.

[669] ʿināyet: Yardım, lütuf, meded etmek. Allah'ın yardımı.

[670] Ḳurʾān, (Necm) 53/9: Araları iki yay aralığı kadar veya daha da yakın oldu.

[671] Ḳurʾān; (Necm) 53/11: Gözünün gördüğünü gönlü yalanlamadı.

[672] Bu hadis-i şerif; Buhâri'de şu şekilde geçmektedir: Hazreti Resûl'den (SA) Ebû Hureyre (RA) rivayet eder ki "Ene inde zannı abdî bî" (Kulumun zannettiği gibiyim.) "Ve ene meahu iza zekereni fein zekereni fi nefsihi zekertehu fi nefsi, ve in zekereni fi melein, zekertehu fi melein, hayrun minhu..." (Kulum beni nefsinde zikir edince, ben de onu nefsimde zikir ederim. Beni cemiyette zikir ederse, bende onu daha hayırlı bir cemiyette zikir ederim (Melâike içinde)). "Ve in tekarrebe ileyye bi şibrin, Tekarrebtü ileyhi zirâen ve in takarrabe ileyye zirâen, takarrebtü ileyhi, bâen..." (Bana bir karış gelene, ben bir zirâ ile yaklaşırım. Bana bir zirâ yaklaşana, ben bir kol kadar yaklaşırım. Bana adımlayarak gelene, koşarak giderim.)

Ayrıca bu hadis-i şerif Riyazü'z-Salihin hadis kitabında 1464. hadis olarak yer almaktadır.

Ayrıntılı bilgi için bkz.: M. Es'ad Coşan, 18. 04. 2000 AKRA TEFSİR SOHBETİ, Hazırlayanlar: Dr. Metin Erkaya & M. Esad Erkaya, Avusturalya 2000.

[673] müstaḳill//müstaḳil: Kendini idare edebilen. Başlıbaşına. Bağımsız.

ḳader; ammā velīye seyr mümkin degül, illā peyġambere (16) mütābaʿat ḳılmaġ-ıla daḫı sülūk itmeg-ile ol ṭarīḳa ki buyurdı: AK# #. (17) AK# #. Ve ol velīnüñ daḫı her maḳāmda ḥaẕẕı olur, istiʿdādı ḳadar, fehm eyleye cidd-ile. (18) Andan bu beşāretüñ ve bu işāretüñ ʿaḳabince buyurdı ki AK# #. Bunda daḫı işāretler (19) var. Evveli bu ki eger evvel ʿināyet-i ezelī ceẕbesi olmasa-y-ıdı bu insān ḥaḳḳında sehl seyr-ile **[43b]** (1) ol ṣamediyyet celālinüñ sürādiḳine[674] irişmezdi. Eger bir kimseye cinn ü inse virilen seyir (2) ḳuvveti daḫı virileydi. Uşbu kelām ol Resūl ḳavlinüñ *ʿaleyhi's-selām* maʿnīlerinden bir maʿnīdür ki (3) buyurdı bir ceẕbe Ḥaḳ Taʿālā ceẕbelerinden cinn ü ins ʿameline berāberdür. Zīre ol mecẕūb (4) olan ol ceẕbe ḳuvveti-y-le bir maḳāma ulaşur ki cinn ü ins saʿyi itmeg-ile aña irişmez. Zīre (5) insān żaʿīf yaradılmışdur, insāndan ġayrı daḫı żaʿīfıraḳdur. Zīre insānuñ żaʿfı (6) Ḥaḳ Taʿālā'nuñ celāli ve kemāli ḳuvvetine nisbetdür; ammā insān yirlerden göklerden ḳuvvetlüdür (7) ve ṭaġlardan ve bularuñ ehlinden. Zīre olʿarż olınan emāneti götürmekden bular küllī (8) imtināʿ itdiler, anı götürmege ḳorḳdılar, anı insān götürdi, fehm eyle cidd-ile. İkinci işāret (9) budur ki insān żaʿīf yaradıldı Allāhu Taʿālā'dan ayru bir laḥẓā ṣabr idemez. Andan ötrü ki (10) fıṭrat-ı insāniyyetde ezelde ḳonıldı anda ki ***"Yuḥibbuhum ve yuḥibbūnehu"***[675]. Ṕes, ṣabr cemīʿ nesnede görklü-(11)dür; illā Allāhu Taʿālā ṣabr itmek meẕmūmdur. Benüm şeyḫum ki ʿaṣrınuñ sulṭānıdur, *Mecdü'd-dīn bin Şerīf*[676] (12) *yezīda'l-Baġdādī*[677]*, ḳaddesa'l-lāhu rūḥu'l-ʿanh*[678]*;* bir gün eṣnā[679]-i meclīsde didi

---

[674] sürādiḳ//serādiḳ: (Serâdik) Padişaha mahsus çadır perdesi veya büyük sarayın perdesi. * Cibinlik tarzında yapılan perdeden oda.

[675] Ḳurʾān, (Mâide) 5/54: "…. Allah, sevdiği ve onların O'nu sevdiği,…"
Burada Mâide suresi 54. ayete atıf vardır. Ayetin tamamının manasını şu şekilde verebiliriz: Ey İnananlar! Aranızda dininden kim dönerse bilsin ki, Allah, sevdiği ve onların O'nu sevdiği, inananlara karşı alçak gönüllü, inkarcılara karşı güçlü, Allah yolunda cihad eden, yerenin yermesinden korkmayan bir millet getirir. Bu, Allah'ın dilediğine verdiği bol nimetidir. Allah her şeyi kaplar ve bilir.

[676] Serif//Şeref

[677] Mecdü'd-dīn bin Şeref Yezide'l-Baġdādī, ḳaddesa'l-lāhu rūḥu'l-ʿanh:
Ebû Saîd Mecdüddîn Şeref b. Müeyyed b. Ebi'l-feth el-Bağdâdî (ö. 616/1219 [?]) Kübreviyye tarikatı şeyhi. 556 (1161) yılında Bağdat'ta dünyaya geldi. Hârizm'in Bağdadek köyünde

ki “Bedürüstī, Eba’l-Ḥasan-i Ḫaraḳānī, *raḥmetu’l-lāhi ʿaleyh* eydürdi ki “Eger bir nefse (13) irişmesem helāk olurdum”. Andan daḫı dirdi ki “Uşbu maḳām sizüñ üzerüñüze ulu degül. Ben aṣḥābum-(14)dan çoḳı-y-la bu maḳāmdan rücūʿ [680] itdük ve daḫı bilgil ki bu insān bu żaʿf-ıla memdūḥdur[681], (15) ḳaçan ki bu żaʿf-ıla Allāhu Taʿālā’dan ṣabr idemeye. Zīre mecmūʿ-ı ʿālem ḫalḳından bu żaʿf şeraḳına (16) bu insān maḫṣūṣdur. Ammā bundan ġayrı Allāhu Taʿālā’dan ayru ṣabr iderler maḥabbetde mużṭarr[682] (17) olmaduḳlar-ıçun bu maḥabbete daḫı insān maḫṣūṣdur. Bu delīl-ile ki buyurdı: **“*Yuḥibbuhum ve yuḥibbūnehu’*”[683].** (18) Üçünci işāret budur ki bu insān bu emānet getürmek ve ceẕbe-i ʿināyet irişmek ḫuṣūṣiyyet-ile (19) żaʿīf yaradıldı. Ḥaḳ Taʿālā ṣıfātlarınuñ bir ṣıfātı tecellīsi ḳatında görmesin, Mūsā peyġamber **[44a]** (1) ḥālini *ʿaleyhi’s-selām.* Çün Allāhu Taʿālā ṭaġa tecellī ḳıldı, ol tecellī ṭaġı pāre pāre ḳıldı, Mūsā *(ʿaleyhi’s-selām)* ʿaḳlı gidüṕ (2) düşdi. Nite ki buyurdı: AK# #[684]**. ilā āyeh.** Dördinci işāret budur ki Allāh’dan ayru ṣabr

---

doğduğunu söyleyenler de vardır. Kendisiyle görüşmüş olan Ferîdüddin Attâr, Teźkiretü’l-evliyâ adlı eserinin mukaddimesinde adını İmam Mecdüddin Muhammed Hârizmî şeklinde kaydeder.
Ayrıntılı bilgi için bkz.: Reşat Öngören, **Mecdüddin el-Bağdâdî**, İslam Ansiklopedisi, Cilt:28, Sayfa: 231.
Bu ifadeden anlaşıldığı üzere üzerinde çalıştığımız eser Hâzin-i Bağdâdî’nin eserinin tercümesidir. Ancak bir telif tercüme eserdir. Musa bin Hacı Hüseyin el-İznikî adeta telif niteliğinde tercüme etmiştir. Birçok noktada kendi görüşlerini açıkça beyan etmiştir.

[678] ḳaddesa’l-lāhu rūḥu’l-ʿanh: Allah ruhunu mukaddes eylesin.

[679] eṣnā: Ara. Aralık. Sıra. Vakit. Zaman. Hengâm.

[680] rucūʿ//rücūʿ: Geri dönme, vazgeçme, cayma.

[681] memdūḥ: Beğenilmiş. Medholunmuş. Övülmüş. * Fık: Peygamberimizin (A.S.M.) sevmiş olduğu hareket, iş.

[682] mużṭarr: Zorlanmış. Cebr olunmuş. Mecbur kalış. Çaresiz kalıp başı sıkılan.
mużṭar: (Zaruret. den) Çaresiz kalmış, zorlanmış.

[683] Ḳurʾān, (Mâide) 5/54: “…. Allah, sevdiği ve onların O'nu sevdiği,…”
Burada Mâide suresi 54. ayete atıf vardır. Ayetin tamamının manasını şu şekilde verebiliriz: Ey İnananlar! Aranızda dininden kim dönerse bilsin ki, Allah, sevdiği ve onların O'nu sevdiği, inananlara karşı alçak gönüllü, inkarcılara karşı güçlü, Allah yolunda cihad eden, yerenin yermesinden korkmayan bir millet getirir. Bu, Allah'ın dilediğine verdiği bol nimetidir. Allah her şeyi kaplar ve bilir.

[684] Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/143: Musa, tayin ettiğimiz vakitte gelip Rabbi onunla konuşunca, Musa: “Rabbim! Bana Kendini göster, Sana bakayım” dedi. Allah: “Sen beni göremezsin, ama dağa bak,

(3) itmek, egerçi ḳatıdur Allāhu Taʿālā-y-ıla ṣabr itmek andan daḫı eşedd'dür[685]. Zīre insān żaʿīf (4) yaradıldı; bu żaʿfuñ noḳṣānı insānda rabbınuñ tecellīsi ḳahrınuñ ḳuvveti kemālindendür. Uşbundan (5) ötrü Resūl'üñ ḳalbinde ġayn[686] olurdı, ol ḫalḳıyyet żaʿfı-y-la müşāhede istiġrāḳ[687] idüp aḥvāl[688] (6) ġalebe[689] ḳılurdı. Diridi ki "Yā Ḥümeyrā baña söyle"[690]. Ve şeyḫ Şiblī[691] *raḥimehu'l-lāh* eydürdi ki "Ne senüñ-ile ḳarār olınur (7) ne senden firār olınur. Senden meded dilerüz ki senüñ ʿināyetüñ ceẕbesi-le saña ulaşavuz". Ve daḫı (8) bilgil ki bu żaʿf insāna maḫṣūṣdur. Līkin ol żaʿf baʿżınuñ kemāline ve saʿādetine sebeb-(9)dür, baʿżınuñ naḳṣına ve şeḳāvetine sebebdür, ol żaʿfı-y-ıla ḥālden ḥāle taġyīr olur ve bir ṣıfatdan (10) daḫı bir ṣıfata döner bir sāʿat behīmiyyet ṣıfatı-la yir içer, cimāʿ ider ve bir sāʿatde ṣıfat-ı (11) melekiyyet birle rabbine ḥamd ü tesbīḥ ider ve anı

---

eğer o yerinde kalırsa sen de beni göreceksin" buyurdu. Rabbi dağa tecelli edince onu yerle bir etti ve Musa da baygın düştü; ayılınca: "Yarabbi, münezzehsin, sana tevbe ettim, ben inananların ilkiyim" dedi.

[685] eşedd: Daha şiddetli. Çok fazla şiddetli. Pek fazla şiddetli.
Bu kelime eşedd şeklinde sonda şeddeli olduğu için dür ekini karışmaması için eşedd'dür şeklinde yazmak da mümkündür.

[686] ġayn: Sususzluk.

[687] istiġrāḳ: Gark olmak, dalmak. * Dalgınlık. * Ist: Seraba kapılmak. Manevî bir hal ile hayret ve taaccübden bayılmak derecesine gelmek. * Tas: Dalgınlıkla, zihni bütün bütün meşgul olmak. Aşk-ı İlâhî ile dünyayı unutup kendinden geçmek.

[688] aḥvāl: Haller. Vaziyetler. Oluşlar.

[689] ġalebe: Bastırmak. * Yeğin olmak.
ġalebe ḳıl-: galip olmak, üsütün gelmek.

[690] Yā Ḥümeyrā baña söyle: Ey Hümeyra, benimle konuş.
baña söyle: bana söyle: benimle konuş.

[691] Şeyḫ Şiblī *raḥmatu'l-lāhi ʿaleyh:* Seyyidu'l-Tâife Şeyh Cüneyd-i Bağdâdî'nin yetiştirdiği ve onun halifeliğini yapmış bir lişidir. Türk-İslam mutasavvıfı Ebû Bekr Şiblî, birçok tasavvuf tarfihi kaynaklarında yer almakla birlikte hayatında ayrıntılı bilgiye rastlanmamaktadır. Abbâsî sarayında yetişmiş, iyi eğitim almış, yöneticilik derecesine kadar ilerlemiş ve sonunda bunların hepsini terk etmiş zühd ehli mutasavvıfların imamlarından birsi olmuştur. Ebû Bekr Şiblî üzerinde en çok ittifak edilen görüşe göre h.247/m.861 yılında doğmş ve h.334/m.946 senesinde vefat etmiştir. Ebû Bekr Şiblî, birçok talebe yetiştirerek uzun bir ömür geçirmiştir.
Ayrıntılı bilgi için bkz.: Rıfat Okudan, **Ebû Bekr Şiblî: Hayatı ve Tasavvuf Tarihindeki Yeri**, İlmî ve Akademik Araştırmalar Dergisi, yıl:8 (2007), sayı: 19, s. 211-234.
Sülemî, Abdurrahman, **Tabakâtu's-Sufiyye**, tahk.: Nûreddin Şureybe, Kahire 1986.
Hatîb Bağdâdî, Ebû Mansûr Abdulkâhir b. Tâhir, Târîhu Bağdâd, Dımeşk 1945. c. XIV, s. 389.
İbn Kesîr, Ebu'l-Fidâ' İsmail el-Kureşî, el-Bidâye ve'n-Nihâye, Mısır 1358, c. XI, s. 215.

taḳdīs ider, buyrılan nesneleri işler, nehy olunan (12) nesnede ʿāṣī olmaz. Uşbu taġayyurāt küllī ṣıfāt-ı insān netīcelerindendür. Bu istiʿdād bu (13) insāndan ġayrıya virilmedi; tā ki melek daḫı ḳādir degüldür ki behīmiyyet ṣıfātın ṣıfatlana (14) daḫı behīme ḳādir degül, melek ṣıfatın ṣıfatlana, ol insāniyyet żaʿfı olmaduġçun. Ṕes, bu (15) żaʿf insāna maḫṣūṣ oldı. Allāhu Taʿālā ḫalḳı-y-la ḫulḳlanmaḳda kemāl ṭaleb itmeg-içün ve Ḥaḳ (16) ṣıfātı-y-ıla ṣıfātlanmaġ-ıçun. Nite ki ḥadīṯ-i rabbānīde gelmişdür: ***ḤADİṮ-İ ŞERİF*** (17) ***ḤADİṮ-İ ŞERİF.*** Yaʿnī, "Ben bir pāḏişāhem ki ḥayyin, baña ölüm yoḳ. Yā ḳulum, (18) baña mutīʿ ol, seni daḫı bir pāḏişāh ḳılam ki ḥayy olasın, saña ebedā ölüm olmaya". Ṕes, (19) bu kemāl ḥāṣıl olmaġ-ıla yaradılmışuñ yigregi oldı. Ammā ṣıfat-ı behīmiyyet-ile kemāl ḥāṣıl ḳılsa. **[44b]** (1) Ol vaḳt yaradılmışuñ şerlüsi olur, fehm it, ḥaḳīḳatā bilesin. Andan ḫaber virdi şol nesneden ki ḥālini (2) fesāda virür, bu ḳavlı-y-la ki AK# #. İşāret (3) bu iki āyet taḥḳīḳında budur kim bedürüstī, īmānuñ ḫaṣāyışındandur ki māllaruñuzı Ḥaḳ'dan (4) ġayrınuñ ṭalebinden infāḳ itmeyesiz hevāya uymaġ-ıla ve şehvāta mütābaʿat ḳılmaġ-ıla ve leẕẕāt-ı (5) nefsānīyi tamām īfā itmeg-ile. AK# #. Yaʿnī, māluñuzda taṣarrufuñuz (6) olmayā; illā anda ki ticāret idüṕ gendüñüzi āḫiret ʿaẕābından ḳurtarasız, ḳalbüñüz rıżāsı-y-ıla; (7) tā ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #. Bundan ṣoñra (8) buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, nefsüñüzi ḳatl itmeñ māluñuzı anuñ hevāsına ṣarf itmeg-ile (9) ve şehvātların yirine getürmeg-ile. Zīre ol semm-i ḳātildür, helāk ider. AK# #. (10) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā size raḥīmdür, müşfiḳdür ki bu āfetleri size beyān ḳıldı, aña vāḳiʿ olmazdan[692] (11) öñ; tā ki andan ḫaẕer idesiz ve sizi delālet ḳıldı bu ticāret üzere, tā anuñ-ıla saʿādet aṣṣı (12) idesiz. AK# #. (13) Yaʿnī, her kim mālını hevāsına ṣarf itse Ḥaḳ Taʿālā emrlerin düşmān ṭutmaġ-ıla ve gendü nefsine ẓālim (14) olmaġ-ıla hevāya uyuban tīz ola ki biz anı ol ḳaṭīʿat ve maḥrūmlıḳ odlarına girdirevüz ki bu nesne (15)

[692] olmazdun öñ//olmazdan öñ: Metinde olmazduñ öñ yazmakta.

Allāhu Taʿālā'ya āsāndur, müşkil degül, hīç ḳayurmaz. Andan ol kebāyirden ki menhīdür, andan ictināb (16) itmekden ḫaber virüp̀ buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, eger (17) ol nehy olunan nesnelerüñ kebāyirlerinden yıġlınası olursañuz biz daḫı vācib ḳıluruz ki sizden (18) ṣaġāyirlerüñüze keffāret idevüz. Pes, ḳaçan sizden ṣaġāyir ve kebāyir müntefī oluna, ol vaḳt mümkin (19) olınur ki ol kerāmet evine girile ki ol ekremü'l-ekremīn[693] ḥażretidür. Nite ki buyurdı: AK# #. **[45a]** (1) AK# #. Zīre kişi pāk olmayınca pāk yire girmez. Nite ki buyurdı: AK# #. Ve daḫı Resūl (2) *ʿaleyhi's-selām* buyurdı ki "Allāh ṭayyībdür, ḳabūl itmez, illā ṭayyibi ḳabūl ider". Ve kebāyirüñ tafṣīl geçdi. (3) Zīre anuñ cümlesi mündericdür ki bu ādemoġlanı vāḳiʿ olur (4) anuñ cümlesine. Ve kebāyirden bidʿat u ḍalālet gibi ve irtidād ve şübheye düşmek daḫı şehvāt u (5) leẕẕāt ṭaleb itmek daḫı temettuʿ idüp̀ nefse ḥaẕẕın virmek, namāzlar ve ṭāʿatları terk itmek birle, (6) daḫı ataya anaya ʿāṣī olmaḳlıḳ ve ḳatʿ-ı raḥm itmek ve muḥṣanāta[694] ḳaẕf[695] itmek, daḫı bundan ġayrı buña beñzer (7) nesneler. Bundan ötrü buyurdı Ḥaḳ Taʿālā: AK# #. Ve daḫı Resūl *ʿaleyhi's-selām* (8) buyurdı: "Hīç bir ilāh ṭapılmadı ki ol Allāhu Taʿālā ḳatından hevādan baġīżıraḳ[696] ola". İkinci ḥubb-ı dünyādur (9) ki ol dükeli kebāyirüñ maṭiyyesidür[697]; ḳatl gibi ve ẓulm u ġaḍab[698] ve nehb ü seriḳa daḫı ribāʾ ve yetīm mālın (10) yimek ve zekātı menʿ itmek ve yalan ṭanuḳlıḳ, yā ṭanuḳlıġı

---

[693] ekrem ü el-ekremīn//ekremü'l-ekremīn: Ekremlerin en ekremi. Cenab-ı Hak (C.C.)
ekrem: Çok cömert, daha kerim, en kerim.
[694] muḥṣanāt: (Muhsana. C.) Muhsan olan kadınlar.
muḥṣan: Fık: Akıl. Büluğ. İslâmiyet. Hürriyet. Nikâh-ı sahih ile teehhül vasıflarını câmi olan kimse.
[695] ḳaẕf: Atmak. İftira atmak. Ehl-i namus bir kadına zina isnad etmek. Buna "kazf-ı muhsenat" da denir.
[696] baġiżıraḳ: Daha çok düşman olunmuş, daha çok nefret edilen, daha çok sevilmeyen.
baġża, baġżā: (a.i) şiddetli nefret, hiç sevmeyiş.
baġiz: Adavet olunmuş, düşmanlık yapılmış.
baġiż: (Bugz. dan) Herkese nefret eden, buğzeden. Hiç kimseyi sevmeyen. Tiksinen.
[697] maṭiyye: Binek hayvanı. Binek
[698] ġaḍab//ġażab: (A.) Hiddet, öfke, dargınlık, kızgınlık.
ġaḍab-ı ilāhī//ġażab-ı ilāhi: Allah'ın gazabı. Belâ, musibet.

gizleyüṕ virmemek ve yalan and içmek ve vaṣiyyetde (11) ḥayf itmek, daḫı ḥarāmı müsteḥill[699] olmaḳ ve ʿahd şımaḳ ve buña beñzer nesneler… Bundan ötrü didi, Ḥaḳ Taʿālā; (12) AK# #[700]. Nite ki Resūl daḫı buyurdı, *ʿaleyhi's-selām:* (13) ***Ḥubbi'd-dünyā re'sin külli ḫatī'eten***[701]. Ve üçüncüsi Allāhu Taʿālā'dan ġayra iltifāt itmekdür ki andan şirk ü (14) nifāḳ ve riyā ḳopar ve daḫı bunuñ emṣāli. Bunuñ-içün buyurdı Allāhu Taʿālā: AK# # (15) AK# #[702]. Ve Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām: "İnne ekberu'l-kebāyira'l-işrāki bi'l-lāhi"*[703]. Yaʿnī, kebāyirlerüñ (16) gey ulusı Allāhu Taʿālā'ya şirk getürmekdür. Ve daḫı didi ki riyānuñ gey azı daḫı şirkdür. Ve daḫı meşāyıḫlar (17) dimişlerdür ki senüñ vücūduñ daḫı günāhdur. Her kim ki vücūdı günāhından ḫalāṣ buldı, Allāhu Taʿālā'dan (18) ġayrıyā iltifātı olmadı ve andan şirk ḳopmadı, dünyā ḥubbı gelmedi, hevādan ḳurtıldı vuṣūl ü (19) liḳā aña müteḥaḳḳaḳ[704] olur. Nite ki buyurdı: AK# #[705]. Ḥaḳ Taʿālā **[45b]** (1) beḳāsı ḥaḳḳı-çun uşbu nesnedür, medḫal-i kerīm ve fevz-i ʿaẓīm ve naʿīm-i muḳīm. Andan ḫaber virdi ki bu (2) kerīm maḳāma ulaşmaḳ temenni-

---

[699] müsteḥill: (Helâl. den) Helâllaşan. Helâllık dileyen.
ḥarām-ı müsteḥill:

[700] Ḳurʾān, (Şura) 42/20: Ahiret kazancını isteyenin kazancını artırırız; dünya kazancını isteyene de ondan veririz; ama ahirette bir payı bulunmaz. (… مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ)

[701] Bu hadisi Ebi Cafer (a.s) buyurmuştur: "Usul-i Kafi, c. 2, s. 315, Kitab'ul İman ve'l Kufr, Bab-u Hubbi'd Dünya ve'l Hirsu Aleyha, 2. ve 3. Hadisler.
"Dünya sevgisi bütün kasten işlenen günahların reisidir, başlangıcıdır". "Dünya sevgisi bütün günahların başıdır". "***Ḥubbi'd-dünyā re'sin külli ḫatī'eten. (ḫatī'eten: ḫatīeten: kasti işlenen suç, günah)***

[702] Ḳurʾān, (Nisâ) 4/116: Allah, kendisine ortak koşulmasını elbette bağışlamaz, bundan başkasını dilediğine bağışlar. Allah'a ortak koşan kimse derin bir sapıklığa sapmış olur. (إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ …)

[703] "Şüphesiz ki büyük günahların en büyüğü Allah'a şirk koşmaktır", Buhari 6219. hadis.
eşreke (اشرک) (mastar hali; işrâk (اشراک) 1. ortak koştu 2. ortak etti 3. puta taptı.

[704] müteḥaḳḳaḳ:Tahakkuk etmiş, doğruluğu meydana çıkmış. Doğruluğu meydana çıkarılmış.
müteḥaḳḳıḳ: Tahakkuk eden, doğruluğu meydana çıkan.

[705] Ḳurʾān, (Kehf) 18/110: De ki: "Ben de ancak sizin gibi bir insanım; ancak bana tanrınızın tek bir Tanrı olduğu vahyolunuyor. Rabbine kavuşmayı uman kimse yararlı iş işleşin ve Rabbine kullukta hiç ortak koşmasın." (… فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا …)

y-le olmaz, illā cidd-ile ve zaḥmet çekmeg-ile olur. Nite ki buyurdı: AK# # (3) AK# #. İşāret bu iki āyet taḥḳīḳında budur ki bedürüstī, (4) şol nesne ki Allāhu Taʿālā anuñ-ıla baʿżı insānı baʿżı üzerine tafḍīl ḳıldı. Bu dīn kemālāt-(4)larından ve ehl-i yaḳīn mertebelerinden ol mücevved temenni-y-le ḥāṣıl olmaz. Nite ki Resūl *ʿaleyhi's-selām:* (5) ***ḤADİŞ-İ ŞERİF.*** Ṕes, anuñ-ıçun didi Ḥaḳ Taʿālā AK# #**.ilā āyeh.** Zīre bu temenni-y-le ḥāṣıl olmaz, (6) lākin AK# #. Yaʿnī, ol erenler ki ticāret anları ġāfil ḳılmaz, Ḥaḳ Taʿālā ẕikrinden (7) ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā emrini ḳāyimlerdür, Allāhu Taʿālā'yı ṭaleb ḳılmaḳda müctehidlerdür. Ve anuñ ġayrından (8) iʿrāż[706] ḳılmışlardur. Anlara naṣīb vardur ol ṭaleblerinde cidd itdükleri-çün ve ictihād (9) iʿrāż ḳılmışlardur; anlara naṣīb vardur ol ṭaleblerinde cidd itdükleri-çün ve ictihād (10) ḳılduḳları-çun geregi gibi murādlarını ḥāṣıl ḳılmaġ-ıçun saʿy-i cemīl-ile ve ṣabr-ı cezīl-ile[707]. Nite ki (11) buña delālet ider bu ḳavl: AK# #[708]. **AK# #[709]. AK# #** (12) AK# #. Yaʿnī, daḫı şol kimsede bir nevʿile ṣıfāt-ı unūṯet[710] var ṭalebinde süstlıḳ[711] etmeḳ gibi (13) ve maṭlūbında ve maḳṣūdında himmeti[712] ḫasīs[713] olmaḳ gibi. Yaʿnī, olar kim Allāhu Taʿālā'dan anuñ ġayrın diler, (14) anlara daḫı kesblerinden naṣīb vardur, ṭalebde himmetleri ḳadar. Nite ki buyurdı: AK# #. (15) **ilā āyeh.** Andan ḳullarına görklü suʾāller bildürüṕ ʿuluvv-ı

---

[706] iʿrāż: Yüz çevirmek. Başka tarafa dönmek. İctinab, çekinmek.

[707] cezīl: Bol, çok.

ṣabr-ı cezīl: çok sabretmek, çok sabırlı olmak.

[708] Ḳurʾān, (Necm) 53/39: İnsan ancak çalıştığına erişir.

[709] Ḳurʾān, (Necm) 53/40: Onun çalışması şüphesiz görülecektir.

Bu konunun daha ayrıntılı anlaşılması için Necm 38 ila Necm 44 arasını şu şekilde verelim: "38. Hiçbir günahkar başkasının günah yükünü yüklenmez; 39. İnsan ancak çalıştığına erişir. 40. Onun çalışması şüphesiz görülecektir. 41. Sonra ona karşılığı eksiksiz verilecektir. 42. Doğrusu son varış Rabbinedir. 43. Doğrusu, güldüren de ağlatan da O'dur. 44. Doğrusu dirilten de öldüren de O'dur."

[710] unūṯet: Dişilik, müenneslik.

[711] süst: f. Gevşek, tembel, sölpük.

süstlıḳ: f. gevşeklik, tembellik.

[712] himmet: Kalbin bütün kuvveti ile Cenab-ı Hakk'a ve sâir mukaddesata yönelmesi. Kalb isteği ile gösterilen ciddi gayret. * Allah indinde makbul ve mübârek bir kimsenin mânevi yardımı ile birisini koruması, yardım etmesi. * Tabiî şevk ve meyil ve heves. * Lütuf, yardım.

[713] ḫasīs: (a.s. ḫisset'den) 1. nekes, cimri, pinti. 2. alçak, değersiz, kıymetsiz; insanı küçülten.

himmet-ile buyurdı ki AK# #. (16) Bunda iki maʿnī var; biri ol ki dileñ anuñ ol ḫāṣ faẓlını ki didi: AK# # (17) AK# #. Tā saña ol faẓlından virüp zamānuñ ehli üzere anuñ-ıla seni tafḍīl ḳıla ol faẓluñ (18) ḥaḳīḳatı maʿrifet daḫı ʿilm-i ledünnīdür, delālet ider bunuñ üzerine bu ḳavlī ki buyurdı: AK# # (19) AK# #[714]. Ve ikinci; dileñ Allāhu Taʿālā'dan gendüyi, andan ġayrını dilemeñ. **[46a]** (1) Bedürüstī, ol size vire faẓlından ve kereminden, eger siz iktisābda cehd iderseñüz ve Allāhu Taʿālā (2) yolında geregi gibi ictihād iderseñüz ol cehdüñüzüñ ve kesbüñüzüñ cezāsın bulursız. Zīre (3) Allāhu Taʿālā ol cehd-ile hidāyet virür, gendü yolında. Nite ki buyurdı: AK# # (4) AK# #. Ve daḫı faẓl-ıla hidāyet virür gendüdin yaña. Nite ki buyurdı: AK# # (5) AK# #. Ve daḫı buyurdı bundan ṣoñra: AK# #. Yaʿnī, Allāhu (6) Taʿālā ezelde ḳullarına ne ḥāl vāḳiʿ olacaġın bilürdi ol ʿilm-i ḳadīm-ile ki ezelīdür. Virdi bularuñ (7) her birine ibtidā-yi ḫalḳında şol ḳadar istiʿdād ki ol feyż-i ilāhī ḳabūl ide, nite dirse. (8) Ṕes, Allāhu Taʿālā ʿalīmdür, bilür anı ki andan ġayrın diler ve anı ki gendüyi diler olaruñ külline (9) işāret ḳıldı ve ḫiṭāb[715] eyledi, istiʿdādları ḳadar, dileñ Allāh'dan diyü. Ve daḫı buyurdı: (10) AK# #. Yaʿnī, her ṭaleb-i ṣādıḳ-çun ezelde (11) biz istiʿdād ḳılduḳ virāṯet-içün[716] ve anı aña müstaḥıḳ ḳılduḳ ki atası ve anası ve ḳavmi ḳabīlesi (12) ḳoduġın ol ṭaleb ḳıla ki istiʿdād ve meşiyyet[717] olmaġ-ıçun anlar terk itdiler; andan biz aña (13) bizüm ḳatumuzdan faẓl u raḥmet ḳılduḳ ṭaleb

---

[714] Ḳurʾān, (Nisa) 4/113: Eğer sana Allah'ın bol nimeti ve rahmeti olmasaydı, onlardan bir takımı seni sapıtmaya çalışırdı. Halbuki onlar kendilerinden başkasını saptıramazlar, sana da bir zarar vermezler. Allah sana Kitap ve hikmet indirmiş, sana bilmediğini öğretmiştir. Allah'ın sana olan nimeti ne büyüktür. (… وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا (19)

[715] ḫiṭāb: (a.i) 1. Bir veya birçok kimselere ağızdan veya yazı ile söyleme. 2. Kur'â. (bkz: Fürkân, Hüdâ, Kitâb, Mushaf, Necm, Nur, Zikr) (Ferit Devellioğlu)

[716] Metinde verāṯet şeklinde olması gereken kelime virāṯet şeklinde yazılmıştır.

virāṯet//verāṯet: Miras sahibi olma. Ölen bir kimsenin mallarının Allah'ın (C.C.) emrine göre, şeriatça mirasçılara geçmesi. * İrsiyet. Varislik, mirasçılık. Mirasta hak sahibi olma.

[717] meşiyyet//meşiet: Meşiyyet. Dilemek. İrade. Arzu. Matlub. Murad. İstek.

meşiet-i hâssa-i ilâhiyye: Allah'a ait, O'na mahsus meşiet, dilek, arzu ve işler.

itmeg-için. Ve daḫı buyurdı ki AK# # (14) AK# #. Yaʿnī, şolar kim sizüñ-ile anlaruñ arasında Allāhu Taʿālā rıżāsı-çun ʿaḳd u (15) uḫuvvet cārī oldı, anlardan ʿahd u eymān[718] olduñuz irādet-ile ve girçek ilticā ḳılmaġ-ıla; (16) tā ki elüñüzde tevbe ḳıldılar virüñ anlara naṣīḥat-ile görklü terbiyet ḳılmaġı ve anları ḳayurmaġ-ıla, (17) meṣāliḳlerin yirine getürmeg-ile. Şol şarṭlar-ıla ki şeyḫe taʿalluḳdur ve anları sülūk itdürmekdür, (18) ol naṣīḥlerin ki Allāhu Taʿālā olaruñ-içün sizüñ ḳatuñuzda emānet ḳomışdur, ʿilmi-y-ile ve ḥikmeti-y-le. (19) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā her vedāyiʿ üzere nirde ḳoduġın ve kimüñ-içün **[46b]** (1) ḳoduġın bilür. Şāhiddür, ḳıyāmet güninde sizüñ üzerüñüze ṭanuḳlıḳ viriser, eger ol (2) emāneti virmekde ḫıyānet idersüñüz andan size suʾāl ider; eger ḫıyānet itmeyüp virür, ol emānet üzere size (4) ḫayr ʿivażlar virür. Andan ricāllerüñ faẓlından ḫaber virüp buyurdı ki AK# # (5) AK# #. İşāret bu iki āyet taḥḳīḳında budur ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā bu ricālleri (6) musallaṭ ḳıldı nisālar üzere, taʾdīb idüp muṣallīḥlerin ḳıyāma getürmeg-içün. Zīre bularuñ vücūdı (7) erenler vücūdına tābiʿdür, erenler aṣludur, bular füdūʿdur. Nite kim özdek[719] aṣldur budaḳ andan (8) çıḳar ve yimiş daḫı budaḳdan çıḳar. Ancılayın bu ʿavratlar daḫı erenlerüñ budaḳlarıdur ki bularun ṣol (9) eyegülerinden yaradıldı. Nite ki Allāhu Taʿālā buyurdı: AK# #. Ve daḫı Resūl *ʿaleyhi's-selām* (10) buyurdı ki "Bu nisālara refīḳ idüñ ki bularuñ yaradılmaġı eyegüdendür". Nite ki Ḥavvā yaradılmazdan öñ (11) Ādem'üñ bir eyegüsi-y-idi Ādem'üñ ḳıyāmı anuñ üzereydi, çün yaradıldı Ādem anuñ üzere ḳavvām[720] (12) oldı. Ṕes, andan ötrü bu ricāller küllī nisālar

[718] eymān: (Eymün) (Yemin. C.) Andlar. Yeminler. Kasemler. * Fık: Zevcesi ölmüş er. * Sağ taraflar. Sağlar.

[719] özdek: 1. Esas, gövde, temel, kök, öz. 2. hülasa, iç, öz.

[720] ḳavvām: Nezaret ve muhafaza eden kimse. İşlerin mes'uliyetini üzerine alıp iyi idare eden.

üzere ḳavvām oldılar, anlaruñ dīnleri ve (13) dünyāları muṣāliḥlerin tedbīr idüp ḳıvāma getürmeg-içün. Nite ki bir yirde buyurdı: AK# # (14) AK# #. Ve daḫı buyurdı: AK# #. Yaʿnī, ol nesne-y-ile ki Allāhu (15) Taʿālā ricālleri tafḍīl ḳıldı nisālar üzere ki ol istiʿdāddur, ḫilāfetde ve nübüvvetde kemāliyyet-ile. (16) Nite ki buyurdı: AK# #. Bu nisālar ḫilāfete ve nübüvvete ṣālih degüller, ricāl (17) maḫṣūṣdur bu ikisine. Ṕes, bularuñ vücūdı aṣl oldı, nisālar vücūdı anlara tābiʿ oldı, tevālüd (18) ve tenāsül olmaḳda. Nite ki Resūl buyurdı, *ʿaleyhi'ṣ-selām:* "Ricālden[721] çoḳlar kemāl buldı, ammā nisālardan (19) kemāl bulmadı, illā Elīse[722] buldı, Muzāḥim ḳızı Firʿavn ʿavratı ve Meryem buldı, ʿİmrān ḳızı ve ʿĀyişe **[47a]** (1) tafḍīl olundı cemīʿ-i nisālar üzerine, şol ṣerīdüñ fażīleti gibi cemīʿ-i ṭaʿāmlar üzere. Daḫı bular (2) bu kemālleri-y-le ol ḥadde irişmediler ki ḫilāfete, nübüvvete ṣāliḥ olalar. Zīre bu kemāli bularuñ bāḳī (3) nisālara nisbetdür ricāllere nisbet degül, ricāllere nisbet bular nāḳıṣāt-ı[723] ʿaḳl ve dīndür. (4) Tā ki didi ʿĀyişe ḥaḳḳında *rḍ (raḍıya'l-lāhu ʿanh)* "ṣāyir nisā üzere fażlı olmaġ-ıla dīnüñüzüñ üç baḫşde iki baḫşın (5) bundan aluñ". Dimedi ki "dīnüñüzüñ kemālin aluñ", līkin nisālara nisbet bularuñ kemāli var. Zīre (6) bu Ḥaḳ Taʿālā ḳāʿidesi üzeredür ki buyurdı: AK# #. Ṕes, böyle olsa nisālaruñ (7) ḥaẓẓı dīnden ṣülūṣ olur. Ṕes, ʿĀyişe'nüñ kemāli ṣülūṣān oldı erenler gibi, iki nisānuñ ḥaẓẓı (8) oldı. AK# #. Yaʿnī, dünyādan tecrīd oluṕ mevlāları-y-la tefrīd olduḳları-çun (9) nisālar üzere tafḍīl olundular. AK# #. (10) Yaʿnī, ol nisālar ki erenlerden ṣoñra kemāle ṣāliḥ olalar anlardur ki Allāhu Taʿālā'ya mutīʿ (11) olucı olalar. Ve anuñ aḥkāmlarına münḳād olalar, ol vāridāt-ı ġaybi ki feyż olınur anı (12) ṣaḳlayılcı olalar, şunuñ-ıla ki Allāhu Taʿālā anlaruñ üzerine ṣaḳlamışdur ġayruñ ḥaḳāyıḳların daḫı (13)

[721] ricāl: (Recül. C.) Erkekler, er kişiler.
[722] Elīse//Elise//Elisa: Firavun avradı Muzāḥim'in kızı, (İsrailiyata göre).
[723] nāḳıṣāt: (Nâkıs. C.) Nâkıslar. Noksanı olanlar. Eksiği bulunanlar.

envārların ve esrārların. AK# #. Yaʿnī, şol nisālar ki anlaruñ üzerine (14) ḳaćan vāridāt-ı ġayb ḳadehleri devr idüṕ ervāḥ ḳadehlerinden şarāṕ içrülse ol sāḳinüñ (15) tecellīsi ẓāhir olmaġ-ıla ki buyurdı: AK# #. Bulara keşf olınur ṣıfāt-ı cemāl-ile ol (16) celāli müşāhede ḳılmaġ-ıla, bulara sekr[724] vāḳiʿ olur. Nite ki dinilmişdür; "Ḳadeḥ devr itmek bir ḳavmi esritdi, (17) līkin beni ḳadeh devr iden esritdi. Ṕes, ḳaćan ol sekr[725] ġālib olmaḳdan nuşun[726] ḳorḳusı olsa, (18) ḥāl[727] żaʿflığından[728] ve anuñ ʿaṭāsı[729] ḳahrı[730] ḳavīliğinden[731]".[732] AK# #[733]. (19) Ṕes, ḫiṭāb bu ögüt virmeg-ile ve hicret-ile erenlerden ehl-(i) kemāl-içündür ki nisālar

[724] sekr: (Sekir) Sarhoşluk.

[725] sekr//sekre: (sekre, sekr) Sarhoşluk. * Şaşkınlık. * Şiddet.

[726] nuş: f. İçen, içici. * Tatlı şerbet gibi içilecek şey. * Zevk ve safâ.

nuşun: f. içenin, içicinin.

[727] ḥāl: (a.i., c.: aḥvāl) 1. şimdiki zaman, geçmiş ve gelecek olmayan zaman, tam da o an. 2. oluş, bulunuş, sûret, keyfiyyet. * durum.

[728] żaʿf: 2. meyil, gönül akışı, bir şeye karşı duyulan aşırı istek.

żaʿf: Zayıflık. Kuvvetsizlik. İktidarsızlık.

[729] ʿaṭāʾ//ʿaṭā: Verme. Bağışlama. Bahşiş. Lütuf. İhsan.

ʿaṭāʾ: (a.i) bağışlama, bahşiş.

[730] ḳahr: Zorlama. Cebir. * Ezme. Mahvetme. * Fazlaca üzüntü. Keder içine işleme. * Cenâb-ı Hakkın şiddetli ve azab verici vasıflarının tecellisi. (Kahr, lütfun zıddıdır.)

ḳahr: (a.i) 1. zorlama, zorla bir iş gördürme. 2. üstün gelerek mahvetme, helak etme, batırma, ezme. 3. çok kederlenme, çok üzüntü duyma.

[731] ḳavī: (a.s. kuvvet'den) 1. kuvvetli, güçlü. 2. güvenilir, sağlam. 3. metin, zorlu. * Varlıklı, zengin, sâlih, emin, mutemed.

[732] "Ḳadeḥ devr itmek bir ḳavmi esritdi, (17) līkin beni ḳadeh devr iden esritdi. Ṕes, ḳaćan ol sekr ġālib olmaḳdan nuşun ḳorḳusı olsa, (18) ḥāl żaʿflığından ve anuñ ʿaṭāsı ḳahrı ḳavīliğinden": "Kadeh dolaştırmak, kadeh devr etmek (yani sürekli kadehteki içkiyi bitirip yenisini içmek) bir kavmi (bir topluluğu) sarhoş etti, fakat beni kadeh dolaştıran (saki) sarhoş etti. Doğrusu ne zaman sarhoşluktan içenin korkusu olsa ve bu an zayıflığından ve onun lutfunun yakıcı kahrından.

: Doğrusu her ne zaman, ne vakit sarhoş olmaktan içenin korkusu olsa, (sevgilinin) yanağındaki haleye (bene) (duyulan aşırı) istekten ve onun lutfunun yakıcılığının kahrından (daha çok korkar). (Buradaki manayı şu şekilde verebiliriz: Bir çok kişiyi sürekli içmek sarhoş ederken beni asıl o kadeh dolaştıran sarhoş etti. Doğrusu, ne zaman içenin sarhoşluktan korkusu olsun, asıl ben o sevgilinin yanağındaki bene olan aşırı isteğim ve o benin yakıcı ve kahredici lutfundan korkarım.)

[733] Ḳurʾān, (İnsân) 76/21: Üzerlerinde ince yeşil ipekli, parlak atlastan elbiseler vardır; gümüş bileziklerle süslenmişlerdir. Rableri onlara tertemiz içecekler içirir. (وَسَقَيهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا) (ayetin bu kısmının şu şekilde yazımı da var: وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا … Rableri onlara tertemiz içecekler içirir.)

üzere ḳavvāmlardur[734] **[47b]** (1) ki bular żaʿīflerdür, ṭaleb itmekde işāret ḳılur buları taḫvīf[735] ḳılmaġa müfāraḳat-ile[736] ol sekrānı[737] (2) edeblemeg-içün. Nite ki Ḫıżr ḥāli oldı Mūsā-y-ıla *ʿaleyhi's-selām.* Çün ol muṣāḥabat[738] ḳadeḫi bularuñ (3) arasında devr eyledi, ol murāḳabe[739] seylinüñ[740] köpügi Mūsā'yı esritdi, ʿitāb[741] dilin açuban (4) Ḫıżr'a didi ki AK# #[742]. [743] Ḫıḍr Mūsā'yı taḫvīf[744] ḳıldı bir nevʿ-ile (5) ki taʿrīż-i hicrān-ıdı. Didi ki AK# #[745]. Tā aña deg ki bir defʿa daḫı ol (6) mufāraḳatı aña ʿarż eyledi, ol hicrān ʿaṣāṣı-y-ıla anı ḍarb idüp didi ki AK# # (7) AK# #[746]. Uşbu nesne kemāl ehlinüñ ḳānunıdur ki aṣḥāblarını ḥażret-i celāle sülūk itdürür. (8) Eger bulardan eṣnā-i sülūkda ḳaçmaḳlıḳ görecek olurlarsa māldan yā aḥvāl ġalebe ḳılmaḳdan (9) ʿarbede ve ḫuṣūmet ḳılurlarsa bulara

---

[734] ḳavvām: Nezaret ve muhafaza eden kimse. İşlerin mes'uliyetini üzerine alıp iyi idare eden.

[735] taḫvīf: Korku vermek. Ürkütmek. Korkutmak.

[736] müfāraḳat: Ayrılık. Bir yere bırakıp gitmek. Dostlarından ayrı düşmek. * Fık: Karı-kocanın talâk veya fesh ile birbirlerinden ayrılmaları.

[737] sekrān: Sarhoş, mest olan adam.

[738] muṣāḥabat: (Musahebe. C.) (Sohbet. den) Sohbetler, konuşup görüşmeler.

[739] murāḳabe: Kontrol etmek. İnceleyip vaziyeti anlamak. Teftiş etmek. * Kendini kontrol etmek. İç âlemine bakmak. Gözetmek. * Hıfz etmek. * Beklemek. İntizar. * Dalarak kendinden geçmek. * Tas: Kendisini tamamen nâfile ibâdet ve itaate vermek için mâbede kapanmak.

[740] seyl: Sel. şiddetle gelen şey.

murāḳabe seylinüñ: İç aleme bakma, murakabe halinin şiddetinin.

seyl-i şuunāt: İcraat-ı Rabbaniyenin dâima görünmesi ve hakiki müessir olan Allah'ın (C.C.) iradesiyle devamlı olan, cereyan eden her çeşit hâdiseler. Hâdiseler akıntısı, seli.

[741] ʿitāb: Tekdir etmek. Şiddetle hitab etmek. Azarlamak. Terslemek. Paylamak. Rencide etmek. Darılmak.

[742] Ḳurʾān, (Kehf) 18/71: Bunun üzerine kalkıp gittiler; sonunda bir gemiye bindiklerinde, o gemiyi deliverdi; Musa: "Gemiyi içindekileri boğmak için mi deldin? Doğrusu şaşılacak bir şey yaptın" dedi. (أَخَرَقْتَهَا لِتُغْرِقَ أَهْلَهَا لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا إِمْرًا ...)

[743] Bu bölümü şu şekilde açıklayabiliriz: O zaman bunların arasında sohbet kadehi devr etti, dolaştı; murakabe, yakınlık selinin köpüğü Musa'yı (aleyhisselam) sarhoş etti ve azarlama, tesleme dilini açarak, azarlayarak şöyle dedi; "Gemiyi içindekileri boğmak için mi deldin? Doğrusu şaşılacak şey yaptın."

[744] taḫvīf: Korku vermek. Ürkütmek. Korkutmak.

[745] Ḳurʾān, (Kehf) 18/72: Musa'ya: "Ben sana yaptığım işlere dayanamazsın demedim mi?" dedi.

Ayrıca şu ayette tekrar ediliyor: Ḳurʾān, (Kehf) 18/75: O: "Ben sana, yaptığım işlere dayanamazsın demedim mi?" dedi.

[746] Ḳurʾān, (Kehf) 18/78: O (Hızır) şöyle söyledi: "İşte bu, seninle benim ayrılmamızı gerektiriyor; dayanamadığın işlerin yorumunu sana anlatacağım"

kelām-ıla vaʿẕ iderler, anuñ-ıla ögütlenmeseler fiʿl-ile (10) naṣīḥat iderler. Yaʿnī, ʿitāb-ıla zecr-ile anuñ-ıla daḫı olmazsa müfāraḳat-ile, eger bularuñ-ıla ögüt-(11)lenüp̀ size muṭīʿ oluṕ edeṕlenecek olursa. AK# #. Yaʿnī, muṭīʿ olduḳdan ṣoñra (12) buları incidmeg-ile intiḳām ṭaleb idmeñ. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ʿālīdür, (13) andan ki ḳullarına ṭāḳatlarından ziyāde teklīf ide, ṭāliblerüñ żaʿīflerine ʿitāb itmez, şol (14) vaḳt ki ʿāciz olalar. AK# #. Bu işāretdür aña ki şeyḫ vāṣılı-la kemāl (15) ṭaleb idici mürīd arasında ḫilāf vāḳīʿ ola. AK# #. Aña işāret (16) ḳıldı kim araya iki vāsıṭa gele, bir meşāyıḫ ṭarafından ʿibret ehli ola. İkinci sālik ṭarafından (17) ki ol daḫı ʿāḳil ola; tā ki gelüp̀ anlaruñ kelāmlarına naẓar ḳıla aḥvāllarınuñ ḥaḳīḳatın bile. AK# # (18) AK# #. Eger bular aralarında ṣalāḥ dilerlerse şol nesne-y-ile ki ol aradaġılar fikr ü (19) tedbīr ḳıldılar. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ikisinüñ arasına tevfīḳ **[48a]** (1) vire irādet-ile ve görklü terbiyet-ile. Zīre Allāhu Taʿālā ezelde bularuñ aḥvālların ʿalīm-idi ve mālların daḫı (2) ḫabīr-idi. Ṕes, taḳdīr ḳıldı şol nesne-y-ile bularuñ üzerlerine ve mālları üzerine ġālib ola. Andan (3) şol nesneden ki bulara menfaʿatı var, yā mażarratı[747] var anuñ-ıla ḫaber virüp̀ buyurdı: AK# # (4) AK# #[748]. İşāret bu āyetlerüñ taḥḳīḳında budur ki bedürüstī, bu ḳullar emr olunmışlar-(5)dur, Allāh'a ʿibādet ḳıluṕ ʿubūdiyyet yirine getüreler iḫlāṣ-ıla ki anda şirk olmaya. Ṕes, ʿibādet o[749] (6) oldur ki ol bir Tañrı'ya ʿibādet ḳıla, anuñ avāmirlerine ve nevāhīlerine iṭāʿat ḳıla, anuñ-ıla (7) bile dünyānuñ bir nesnesine ṭapmaya, belki ʿuḳbāyı daḫı terk eyleye. Zīre eger sen Allāh'a ʿibādet (8) ḳılursañ bir nesneden ḳorḳuṕ yā bir nesne umuṕ

[747] mażarratı: Zararlar. Ziyanlar. Mazârr.

[748] Ḳurʾān, (Nisâ) 4/36: Allah'a kulluk edin, O'na bir şeyi ortak koşmayın. …

Ḳurʾān, (Nisâ) 4/ 36: Allah'a kulluk edin, O'na bir şeyi ortak koşmayın. Ana babaya, yakınlara, yetimlere, düşkünlere, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolcuya ve elinizin altında bulunan kimselere iyilik edin. Allah, kendini beğenip öğünenleri elbette sevmez.

[749] Buradada metinde o şeklinde yazılan bu ibare "oldur" kelimesinin başlangıcı olarak yazılmasına rağmen devam eden satırda yeniden yazılarak "oldur" kelimesi bütünüyle yazılmıştır.

taḥḳīḳ sen ol nesneye ṭapmış olursın. Nite ki (9) buyurdı: AK# #. ʿUbūdiyet mevlāyı ṭaleb itmekdür, mevlāyā vāṣıl olmaġ-ıçun (10) dünyāyı āḫireti terk itmegile ve andan ḳażā cārī olsa teslīm olmaġ-ıla niʿmetlerine şākir (11) ve belālarına ṣābir olmaġ-ıla. Nite ki buyurdı: AK# # (12) AK# #. Ṕes, ḳaçan maḳṣūd ḥāṣıl olsa ʿābid[750] maʿbūda vāṣıl olsa ol vaḳt irādet (13) andan ṣaḥīḥ olur. AK# #. (14) AK# #. Zīre iḥsān Allāhu Taʿālā ṣıfatıdur, işāretdür ṣıfāt-ı insāna bedürüstī, bu nefs yavuzlara (15) buyurucı nefsdür, bu insāndan iḥsān ṣadr olmaz, illā Ḥaḳ Taʿālā ḫulḳı-y-la ḫulḳlanmayınca, (16) gendü nefsi aḫlāḳından fānī olmayınca. Nite ki buyurdı: AK# #. (17) AK# #. Bunda bir işāret daḫı var oldur ol ki şartı (18) bu ʿubūdiyyetde oldur ki bi'l-külliye Allāhu Taʿālā'dın yaña iḳbāl ide, andan ġayrıdan (19) iʿrāż ide. Tā ki ḳıllıḳ ʿuhdesinden çıḳa ḳurtıla ḥażret-i rubūbiyyete vāṣıl ola, **[48b]** (1) gendü gendüden anuñ-ıla fānī ola, anuñ varlıġı-la atasına anasına ve daḫı bulardan ġayrına (2) teḳarrub ḥāṣıl idüṕ muḥsin oluṕ anlara iḥsān irgüre, şirksüz ve riyāsuz. Zīre bu şirk ü (3) riyā nefsüñ beḳāsı-y-ıla olur hem ḳaçan ki nefs fānī ola, ol ṣıfātları daḫı fānī olur. Bundan (4) ötrü buyurdı bu āyetüñ ʿaḳabince: AK# #. Zīre bu iḫtiyāl (5) ve faḫr ḳılmaḳ bu nefs ṣıfātlarındandur. Ṕes, Allāhu Taʿālā nefsi sevmez ve anuñ ṣıfātların daḫı sevmez. Zīre anuñ maḥbūbı dünyādur anuñ-ıla (7) buḫl[751] ider ve baḫillıġa[752] buyurur. Ṕes, Allāhu Taʿālā ol faḫr idenler ṣıfatında buyurdı: AK# # (8) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: (9) AK# #. Yaʿnī, bu nefs Ḥaḳ Taʿālā'dan maḥbūb olmışdur ol (10) hevāları-y-la bile; zīre ol hevālarını ilāh ṭutunmışdur. AK# #. (11) Yaʿnī, ol nefs hevāları-y-la Ḥaḳ Taʿālā'ya īmān getürmezler ve āḫirete daḫı inanmazlar. Zīre ol

[750] ʿābid: (A.) İbadet eden. Zâhid. Çok ibadet eden.
[751] buḫl: Bahillik, eli dar olma, cimrilik, tamahkârlık, pintilik
[752] baḫil: (a.s) (buḫl'den c. buḫalā) hasis, cimri, tamahkar.
baḫilliġ: Cimrilik, eli dar olma.

hevā, (12) nefsi Allāhu Taʿālā yolından çıḳaruṗ ḏalālete bıraḳmışdur şeyṭānlayın mādām ki hevā ol (13) nefse ḳarīn ola, ol anuñ şeyṭānı olur. AK# #. (14) Yaʿnī, her kimüñ ḳarīn ve dōstı şeyṭān ola, ne yavuz yoldaşdur ol ki ṣāḥibini naʿīmden menʿ (15) idüṗ caḥīme iltür. Andan daḫı ḫaber virdi ol muvāfaḳat ehlinüñ infāḳından ki buyurdı: AK# # (16) AK# #. İşāret bu āyet taḥḳīḳında (17) budur ki Allāhu Taʿālā ḫaber virür ol himmetleri ḫasīs olanlardan ve anlaruñ naẓarları ḳāṣır-(18)lıġından ki bu ḫasīs dünyādan az nesneye ḳanāʿat iüṗ ol āḫiret maḳāmlarından ki ʿadedi (19) yoḳ, bāḳī yüce maḳāmlardur. Anlardan maḫrūm ḳalmışlardur, infāḳların Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmeg-içün **[49a]** (1) infāḳ itmezler. Ṕes, buyurdı ki bularuñ üzerine ne meşaḳḳat var ne ṣıḳlet var. Eger bular ẓāhirde (2) bāṭında Allāhu Taʿālā'ya īmān getürüṗ āḫirete inansalar Ḥaḳ Taʿālā bulara rızḳ itdügi nesneden (3) baʿżısın infāḳ itseler, ol ulu saʿādete irişüṗ yüce mertebeler ḥāṣıl ḳılmaġ-ıçun. Bunda bir (4) işāret daḫı var oldur ol ki yaʿnī, bularuñ üzerine żarar yoḳdur, ol Allāhu Taʿālā rızḳ (5) itdügi māldan ve cāhdan ve nefesden Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekde infāḳ itseler ve daḫı bulara ne żarar (6) olurdı. Eger bular Allāhu Taʿālā'ya ṭaleb idüṗ bulmaḳlıġa īmānları olsa ve āḫiret saʿātlerine (7) irmege inansalar. Ç̀ünki dünyāyı terk ideler bunı ḥaḳīḳat bileler. AK# #. (8) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā bularuñ infāḳını ve anda ḳaṣdları ve maḳṣūdları ve ṭalebde girçeklikleri nitedür ʿalīmdür (9) bilür, bularuñ aḥvālından aña bir nesne ḫafī degüldür. AK# #. (10) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ẕerre ḳadar ḳulları üzerine ve ṭālibleri üzere ẓulm itmez. (11) Eger bulardan ol ṭaleb içinde bir meşaḳḳat çekmeg-ile ḥasene gelse Ḥaḳ Taʿālā ol ḥasenelerin (12) eżʿaf-ı[753] mużāʿafa[754]

[753] eżʿāf: (a.s. zıʿf'ın c.) bir şeyi iki misli yapan fazlalıklar, katlar.
eżʿāf-ı mużāʿafa: kat kat, pek çok.
[754] mużāʿaf: Bir kat daha artmış. Bir o kadar daha çoğaltılmış.

ḳılur. Nite ki buyurdı: **"***Men teḳarreb ileyye şibran teḳarrebtü ileyhi ẕirāʾan. el-Ḥadīṯ* **[755]. AK# #** (13) AK# #. Yaʿnī, aña ol ceẕbe-yi ʿināyetden bir ceẕbe virür ki anuñ-ıla anı çeküp (14) gendüye iltür, bu ġāyet ecr-i ʿaẓīmdür. Andan ol muvāfıḳlar ve münāfıḳlar aḥvālından ḫaber virüp (15) buyurdı: AK# #. İşāret bu iki āyet taḥḳīḳında budur ki (16) bedürüstī, bu göñül ʿaynası ḳaçan ḫāliṣ olsa ol ḫulḳ-ı ḥayvānınuñ reyninden[756] ve ʿaybından (17) ve daḫı muṣaḳḳal olsa ol ṭabʿ rūḥānīnüñ ṭabʿından ve nūr-ı rabbāni-y-ile münevver olsa ʿaks urur (18) ol ʿaynada iki ʿālemde cārī[757] olunan nuḳūş[758] ki var. Ṕes, ol Allāhu Taʿālā nūrı-y-ıla müşāhede (19) ḳılur, cinn ü insüñ muʿāmelelerin. Bundan ötrü didi ki Ebū Bekr *raḍıya'l-lāhu ʿanh* ***"Lev kuşifi'l-ġıṭā mā ezeddet yaḳīnen"[759].*** **[49b]** (1) Ve daḫı Allāhu Taʿālā ḥabībine buyurdı, *ʿaleyhi's-selām,* faẓīletin iẓhār ḳılmaġ-ıçun cemīʿ-i enbiyā üzerine *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* (2) AK# #[760] . Yaʿnī, külli

---

[755] Bu hadis-i şerif; Buhâri'de şu şekilde geçmektedir: Hazreti Resûl'den (SA) Ebû Hureyre (RA) rivayet eder ki "Ene inde zannı abdî bî" (Kulumun zannettiği gibiyim.) "Ve ene meahu iza zekereni fein zekereni fi nefsihi zekertehu fi nefsi, ve in zekereni fi melein, zekertehu fi melein, hayrun minhu..." (Kulum beni nefsinde zikir edince, ben de onu nefsimde zikir ederim. Beni cemiyette zikir ederse, bende onu daha hayırlı bir cemiyette zikir ederim (Melâike içinde)). "Ve in tekarrebe ileyye bi şibrin, Tekarrebtü ileyhi zirâen ve in takarrabe ileyye zirâen, takarrebtü ileyhi, bâen..." (Bana bir karış gelene, ben bir zirâ ile yaklaşırım. Bana bir zirâ yaklaşana, ben bir kol kadar yaklaşırım. Bana adımlayarak gelene, koşarak giderim.)

Ayrıca bu hadis-i şerif Riyazü'z-Salihin hadis kitabında 1464. hadis olarak yer almaktadır.

Ayrıntılı bilgi için bkz.: M. Es'ad Coşan, 18. 04. 2000 AKRA TEFSİR SOHBETİ, Hazırlayanlar: Dr. Metin Erkaya & M. Esad Erkaya, Avusturalya 2000.

[756] reyn: Leke, kir, pas. * Gönül karası, kalb katılığı, günahın artması. * Uyku, mestlik galebe etmek. * Çıkması mümkün olmayan şey.

[757] cārī: Akan, akıcı. * Geçmekte olan. * İnsanlar arasında mer'i ve muteber ve mütedavil olan.

[758] nuḳūş: Resimler, nakışlar.

[759] "Perdeler yukarı kalksa, hicap keşfolunsa bile benim yakinim, inancım artmayacaktır." anlamındaki Hz. Ebubekir'e atfedilen bu sözün mütevatir kaynaklarda aslına raslayamadım.

[760] Ḳurʾān, (Nisâ) 4/41: Her ümmete bir şahid getirdiğimiz ve seni de bunlara şahid getirdiğimiz vakit durumları nasıl olacak?

Biz) her ümmetten (kendilerine) bir şahit (peygamber) ve (Resûlüm!) seni de onların (hepsi) üzerine şahit olarak getirdiğimiz zaman halleri nice olur? [bk. (Nahl) 16/84-89]

(Geçmiş ümmetler, peygamberlerinin getirdikleri iman esaslarını, ahlâk nizamını bozduklarından ve kendi arzu ve isteklerine göre yaşadıklarından dolayı hesaba çekileceklerdir. Peygamberleri de onlar aleyhine şahitlik edecek, Hz. Peygamber de bütün peygamberler lehine şahitlik edecektir.

ümmetüñ aḥvālların aña beyān ḳıldı, tā ki (3) ol bularuñ üzerine ṭanuḳlıḳ vire, göñül ʿaynasında nūr-ı rabbānī-y-le muṭṭaliʿ olduġı-çun (4) anlaruñ aḥvāllara üzere. Yaʿnī, buyurur ki getürevüz seni, yā Muḥammed, bularuñ küllisinüñ üzerine şehīd; (5) tā ki bularuñ üzerine ṭanuḳlıḳ viresin, şol gün ki Allāhu Taʿālā cemīʿ-i mürselleri cemʿ ide, (6) diye ki "Ne nesne-y-ile icābet olduñuz?". Bular diyeler ki "*Lā ʿilmi lenā*[761]". Yaʿnī, yā Muḥammed, senüñ iṭṭilāʿuñ (7) olduġından ötrü anlaruñ aḥvālına anlaruñ ıṭṭlāʿı[762] olmaya, senüñ aḥvāluña. Nite ki senüñ fażīletüñ (8) var, bu ıṭṭāʿ-ıla cemīʿ-i peyġamber üzere. Ancılayın ümmetüñüñ daḫı fażīletleri var cemīʿ-i ümmet (9) üzere, bularuñ aḥvālına muṭṭaliʿ olmaġ-ıla. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# # (10) AK# #. **AK# #.** Yaʿnī, yā ümmet-i[763] Muḥammed siz ṭanuḳlıḳ (11) viresiz cemīʿ-i ümmet üzere, sizüñ üzerüñüze ṭanuḳ olmaya; illā resūlüñüz ṭanuḳ ola ki ol (12) müʾminlere raʾūf, raḥīmdür ol şehādet güninde ki bu ümmet ṭanuḳlıḳ vire, şolaruñ üzere (13) ki kāfir oluṕ inkār ḳıldılar, dünyede āḫiretde daḫı küfre inkār idiserler. Ṕes, küfürleri (14) ve inkārları üzere bu ümmet ṭanuḳlıḳ virdüklerinden ṣoñra. AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, ol günde bu (16) kāfirler ol ḫacāletden ve ol üzerlerine şāhidler şehādet ḳılduḳlarından ve ʿaẕābları (17) ḳorḳusından ve Allāhu Taʿālā'nuñ iḥṣānları maḳāmında bular taḳṣīr itdüklerinden ol istiʿdād-ı (18) fıṭrī üzere ki yaradıldılardı anı ibṭāl idüben istiʿmālinde taḳṣīr idüṕ istikmāle ṣarf (19) itmegi ḳoyuṕ ġayrına ṣarf eylediler,

---

Buhârî 'Fezâilü'l-Kur'an' bölümünde şöyle der: Râvî dedi ki: "Bu âyet okunurken Resûlullah (sas.), 'dur' dedi ve (bizim günahlarımıza da şahit olmaktan dolayı) gözlerinden yaşlar dökülüyordu." Oysa biz, kendimiz hakkında bu üzüntüyü duymuyoruz.)

[761] "Bizim bir bildiğimiz yoktur." manadındaki bu ibare Kur'an-ı Kerimde (Bakâra) 2/32 ve (Mâide) 5/109 ayetlerinde geçmektedir.

Ḳurʾān, (Bakâra) 2/32: Cevap verdiler: "Sen münezzehsin, öğrettiğinden başka bizim bir bilgimiz yoktur. Şüphesiz Sen hem bilensin, hem Hakim'sin".

Ḳurʾān, (Mâide) 5/109: Allah peygamberleri topladığı gün, "Size ne cevap verildi?" der; onlar, "Bizim bir bildiğimiz yoktur, doğrusu görülmeyenleri bilen ancak Sen'sin" derler.

[762] ıṭṭılāʿ: (Tulu. dan) Haberli olmak. Öğrenmek. Haberi, malumatı bulunma.

[763] Metinde bu kelimeyi sehven "ümmete" şeklinde yazdığı kanaatiyle kelimeyi "ümmet-i" şeklinde yazdık.

resūle ve Ḥaḳḳ'a ʿāṣīˉ oldılar. Arz ideler ki "İy kāşkā (keşke), **[50a]** (1) yir buları içine aluṕ bular daḫı ṭopraḳ oluṕ gidelerdi". AK# #. Yaʿnīˉ, küfürlerine (2) inkār idüṕ gizlemeyelerdi ve daḫı ol sekvānlaruñ ḫüsrānlarından ḫaber virüṕ buyurdı ki (3) AK# #. İşāret bu āyet taḥḳīˉḳında (4) budur ki bedürüstīˉ, ṣalat[764] müʾminüñ miʿrācıdur ve münācātınuñ miˉʿrāṭıdur, namāz ḳılıcı ol (5) rabbi-y-le münācāt ḳılıcıdur. Ṕes, Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki "İy ī̇mān ehli, namāza yaḳın gelmeñ bu ḥāletde (6) ki esrük olasız". AK# #. Tā münācātuñuzda ol rabbüñüz-ile ne didügüñüzi (7) bilür olmayınca. Bunda delālet var aña kim her kim ki namāz ḳıla ne didügin bilmeyeler ve ne söyler (8) bilmeye ve kimüñ-ile söyleşürler bilmeyeler, anuñ ḥükmi ol sekrān[765] ḥükmidür ki söyledüginden (9) ġāfildür, anuñ ḥāṣılı ol namāzdan deyildür. Nite ki buyurdı: AK# #. **AK# #** (10) AK# #. Bunda bir işāret daḫı vardur. Oldur ol ki "İy ī̇mān daʿvīˉ idiciler, (11) siz namāz içinde ḳurbet bulmazsız, bu ḥāletde ki ġaflet ḫamrı-y-ıla esrimiş olasız ol şehvāt-(12)lara mutābaḳat idüben; tā aña deg ki didügüñüzi bilesiz ve ne dirsiz bilesiz" Nite kim "Allāhu (13) Ekber!" dirler evvel tekbīˉrde, el götürdügi vaḳt, maʿnāsı dimek olur kim Allāhu Taʿālā külli (14) nesneden uludur. Eger ne didügüñi bilürseñ gerek ki ol ḥāletde göñlüñde (15) bir ġayrı nesnenüñ ʿaẓameti olmaya. Bunuñ ʿalāmeti oldur ki göñlüñde anuñ ẕikri-y-ile (16) bir ġayrı ẕikri olmaya ve anuñ maḥabbeti-y-le bir ġayrı maḥabbet bile olmaya ve anuñ ṭalebi-y-ile bir ġayrı ṭalebi bile olmaya. (17) Zīˉre Allāhu Taʿālā vāḥiddür, hīˉç ṣıfātında şerīˉk ḳabūl itmez ve illā böyle olmazsa "Allāhu Ekber!" (18) didügüñde kāẕib olursın, ḥālüne nisbet. Ve daḫı buncılayındur şol vaḳt ki diye: AK# # (19) AK# #. **ilā āyeh.** Eger ol vaḳtde göñlüñ, yā dünyā, yā āḫirete **[50b]** (1) teveccüh itmiş olmasa, yā Allāh'dan ġayrı bir maṭlūbuñ olsa ol ḳavlüñ sen ḳāẕib (2) olursın, bāḳisin bundan

[764] ṣalat: Namaz. Belirli vakitlerde Kur'an'da emredildiği tarzda ve Hz. Peygamber'in tarifi vechi ile yapılan ibadet.

[765] sekrān: Sarhoş, mest olan adam.

ḳıyās ḳıl. Zīre cemīʿ-i ḥareḳātuñ ol namāz içinde daḫı kelimelerüñ (3) her biri işāret ḳılur esrār-ı rücūʿdan bir sırra ve ʿurūc itmeklige maḳām-ı beşeriyyetden ol (4) ḥażret-i rubūbiyyetden. Eger bu esrārlardan ve bu işāretlerden ġāfil olursañ ol esrük bigi olursın (5) ki namāzuñdan ḳurbet bulmazsın. Zīre ḳurbet bulmaḳ şarṭ olunmışdur secde itmeklige. (6) Nite kim ḫiṭāb olunduñ; AK# #[766]. Secde oldur ki ol vücūduñ merkeb-i ṣıfātından (7) inesin anuñ vücūd-ı refrefi üzere götrülesin ol vücūdı evsāfınuñ ḳābe ḳavseynine ulaşasın, (8) anuñ cemālini ve celālini müşāhede ḳılmaġ-ıçun. Uşbu ol sırr-ı teşehhüddür ki secdeden ṣoñra (9) olınur. Bundan ṣoñra didi ki AK# #. Yaʿnī, nite ki ol ġaflet-ile esrük (10) olasız, ḳurbet bulmazsız. Ancılayın girü ḳurbet bulmazsız ol cenābet-ile ki bu ḫasīs (11) dünyā yapışuṗ anuñ-ıla cemʿ olasız; illā meger ẓāhir-i şeraʿ ḳadem-ile bu avāmir ü nevāhiye (12) yolından tīzcek geçmek vechi üzere ola. AK# #. Tā ol tevbe ve inābet ve ṣıdḳı (13) ṭaleb ve gönlü irādet ve ḫāliṣ niyyet ṣuları-y-ıla ol dünyāya yaḳınlıḳ itdügüñüz cenābetinden (14) ġusl itmeyince. AK# #. Eger bu gönül mizācı muḥarrif[767] olmaġ-ıla ol Ḥaḳḳ'ı ṭaleb (15) itmekde ḫasta olsañuz. AK# #. Yāḫūḏ dünyā ṭalebi-y-le āḫiret ṭalebi arasında tereddüd (16) seferinde olsañuz. AK# #. Yā sizden biriñüz ol hevāya mutābaʿat[768] (17) itmeñ ve anuñ şehvātı necāsetinden gelseñüz. AK# #. Yāḫūḏ dünyā şuʿline, yā (18) pişseñüz anuñ-ıla cünūb oluṗ Allāhu Taʿālā'dan ırāḳ düşseñüz ol ḫaṭāʾir[769]-i ḳudse (19) mücāvir olduḳdan ṣoñra, ol ünse cāyirinde atladuḳdan ṣoñra. AK# #. **[51a]** (1) Yaʿnī, ol ṣıdḳ-ıla ināyet ve Ḥaḳ'dın yaña rücūʿ itmek ḫalḳdan iʿrāż idüṗ kesilmek (2) ṣuyın

---

[766] Ḳurʾān, (Alak) 96/19: Sakın ona uyma; sen secde et, Rabbine yaklaş.
(…sen secde et, Rabbine yaklaş.)

[767] muḥarrif: (a.s) tahrif eden, bozan, silen; hîlecilik yapan.
muḫarriḳ: (a.s ḫarīḳ'den) tahrik eden, yakan.

[768] mutābaʿat: Karşılıklı anlaşma. Uyma tâbi olma. Bir şeye uyup muvafakat etme.

[769] ḫaṭāʾir//ḫaṭāyir: Metinde hemze konmayarak ḫaṭāyir şeklinde yazılmıştır.
ḫaṭāʾir: (A.) (Hatire. C.) Mühim işler, ehemmiyetli ve önemli ameller.
ḫaṭāʾir-i ḳuds: (F.) Kutsi, mukaddes, kutsal işler. Mühim kudsi işler.

çün bulmayasız ki ġusl idesiz. AK# #. Yaʿnī, ḳaṣd idüñ ṣaʿīd-i ṭayyibe (3) ki ol yaramaz ḫulḳlardan ve fāsid ʿamellerden pāk olmış erenlerüñ ḳademleri ṭopraġıdur. AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, anlaruñ ḳademleri turābın yüzüñüze mesḥ idüñ ve anlaruñ kirāmlarınuñ (5) eteklerini elüñüz-ile muḥkem ṭutuñ girçek irādet-ile anlara münḳād oluban ḥükümlerin ṭutuñ. (6) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā sizden ḳuṣūruñuzı bi'l-külliye andın yaña (7) münḳaṭıʿ olduñuz ʿafv idicidür, ola ki ol ḫasīs dünyānuñ çepelinden daḫı sizi (8) ʿafv eyleye bu görklü ḫaṣletler-ile daḫı size ġafūrdur ki ol şeḳāvet aṣārların sizden (9) yarlıġaya. Zīre anlaruñ enīsleri buña müstaʿid[770] olurlar. Ve olar bir ḳavmdur ki anlaruñ muṣāḥibi (10) şaḳī olmaz. Andan ḍalālet ehlinüñ cehāletinden ḫaber virüp buyurdı ki AK# #. (11) AK# #. İşāret bu iki āyet taḥḳīḳında budur kim şol kimseler ki anlara kitābdan (12) naṣīb virildi. Aña işāret ider ki ʿilm, kitābuñ ẓāhirinden aña rızḳ olundı, ḥaḳāyıḳından (13) ve esvārlarından rızḳ olunmadı. Bular ol yavuz ʿālimlerdür ki dīn-i İslām'da müdāhene[771] (14) ḳıluṗ dünyā üzerine ḥarīṣ oldılar, māla ve cāhe[772] ve ḥubb-ı riyāsete ṭamaʿ ḳıldılar. AK# #. (15) AK# #. Yaʿnī, hidāyeti virüṗ ḍalāleti ṣatun aldılar müdāhene idüṗ hevāya (16) mütābaʿat ḳıluṗ dīni dünyāya ṣatdılar. Ve dilerler ki azduralar ol ʿālimleri ki etḳıyālardur[773] vereṣe-i[774] (17) enbiyādur ve Ḥaḳḳ'ı ṭaleb idicilerdür. Bu ḫalḳ arasında ṭarīḳ-ı ḥaḳdan çıḳaralar ve sizüñ üzerüñüze (18) inkār ideler, ẓāhire size ikrām ideler, ammā sizi naṣīḥat ṭarīḳı-y-la incideler. AK# #. (19) Yaʿnī, anlaruñ sizüñ-ile ʿadāvetlerin Allāhu Taʿālā yigrek bilür. Ve bulardan kimse var kim siz anlaruñ **[51b]** (1) ḫallerin

[770] müstaʿid: İstidadı olan, kabiliyetli, uyanık, anlayışlı, akıllı.
[771] müdāhene: Dalkavukluk. Menfaat beklediği bir kimseyi yüzüne karşı medhetmek. Koltuklamak. Bir kimsenin yüzüne karşı iyi görünmek. Münâfıklık.
[772] cāh: (Câhe) f. Makam, mansıb. Kadr, itibar.
[773] etḳıyā: (Taki. C.) Çok takvâ sâhibi olanlar. Takiler. Takvâda çok ileri giden mes'ud kimseler.
[774] vereṣe: Mirasçılar. Miras alanlar.

ḥallenürsiz anlaruñ naṣīḥatların ḳabūl itmeñ, şol nesnede ki sizüñ üzerüñüze ṭarīḳı (2) ḳaṭʿ iderler, sizi yoldan dönderüp Ḥaḳ Taʿālā'dan menʿ iderler, Allāhu Taʿālā'dan ġayrını ṭaleb (3) itmege taḥrīż iderler ve anuñ ġayrı Ḥaḳḳ'ın riʿāyet[775] itmege yilterler. Ḥaḳ Taʿālā emrine muṭīʿ oluñ, (4) her ne ki size emr eyledi, Allāhu Taʿālā'yı ṭut ayruġın terk eyle! Nite kim buyurdı: AK# #. (5) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā dōst yiter, eger andan ġayrı bir dōstuñ (6) daḫı olmazsa saña żarar yoḳ. Daḫı size ol nāṣir ü velī yiter, eger ol size nuṣret ḳılası olursa (7) size kimse ġālib olmaz ve ol maḫẕūl ḳılduġına kimse nāṣir olmaz. AK# #. Yaʿnī, (8) yavuz ʿālimlerüñ ʿādetleri ol yahūdiler ʿādetine ḳarībdür ki AK# #. (9) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā kelāmını fiʿl-ile taḥrīf iderler dil-ile degül, yirinden ol aḥkāmı giderüp gendülere (10) muvāfiḳ ḥükümler yazarlar. AK# #. Yaʿnī, dilile dirler ki "Allāhu Taʿālā emrini işitdük (11) ki buyurdı: "Dünyāyı terk itmege daḫı hevāya uymaġı terk itmege ve āḫireti dünyā üzerine iḫtiyār (12) ḳılmaġa, ḫalḳdan ḳaṭʿ olup Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmege". AK# #. Yaʿnī, "Dil-ile işidüp fiʿl-ile muṭīʿ olmazuz". (13) Zīre bu muʿāmele ḳoḳuları bularuñ dimāġına, emrimize ve bu maḳāmlaruñ yöresine çevrilmezler ve bu (14) kerāmetlere inkār iderler ve muḳālātlarından istihzā idüp anlara dirler; AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, dirlerdi ki bizden işit biz senden işitmezüz (16) sizüñ bize maḳbūl degül. AK# #. Yaʿnī, bizdin yaña murāḳıb ol ki saña söyleyelüm. AK# #. Yaʿnī, (17) söyledükleri vaḳt dillerin avurdlarından yaña meyl itdürürlerdi istihzā idici oluban ve dīnde (18) ḳadḥ[776] idici oluban ve dīn ehline şetm idüben. AK# # (19) AK# #. Yaʿnī, eger bular diseler ki "işitdük Ḳurʾān emrini muṭīʿ olduḳ aña ḳavl-i fiʿl **[52a]** (1) yöninden. İşit bizüm duʿālarumuzı umduġumuzdan maḥrūm ḳılma", diseler ol ḫayrlu-y-ıdı. (2) Daḫı bularuñ aḫlāḳların ve aḥvālların istiḳāmet üzere ḳāyim ṭutmaġa bu

[775] riʿāyet: Uymak, tâbi olmak.

[776] ḳadḥ: Zemmetme, çekiştirme. Bir kimsenin ayıb ve kusurlarını söyleyerek gıybet etme. * Men'etmek, engel olmak. * Çakmak taşını çakmak. * Bir kimsenin işine halel vermek.

ḫayrlu-y-ıdı. AK# # (3) AK# #. Lı̄kin Allāhu Taʿālā buları ḥażretden sürüṕ ıraḳ itmişdür, ol inkārları (4) şomlıġı-y-la ol ʿilm niʿmetine kāfir oluṕ şükrüni terk itmeg-ile bunlaruñ baṣı̄reti, gözleri (5) kör oldı, Ḥaḳḳ'ı görmekden ve işidici ḳulaḳları ṣaġır oldı, kelām-ı Ḥaḳḳ'ı işitmekden. (6) AK# #. Yaʿnı̄, bular selāmet-i ḳalb-ile ı̄mān getürmezler; illā bulardan az (7) olur ki ı̄māna gelür. Bunuñ-ıla ki nefsleri hevālarına kāfir olalar, ḥaḳı̄ḳatā ı̄mān getüreler. (8) Zı̄re ı̄mān-ı ḥaḳı̄ḳı̄ irādet netı̄celerinden ve Ḥaḳḳ'ı ṣıdḳ-ıla ṭaleb itmekden ve ʿamelde Allāh'ıçun iḫlāṣ (9) ḳılmaḳdan ve terk-i dünyā ḳılmaḳdan, belki vücūdını maʿbūd yolında ḥaḳı̄ḳı̄den ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# #. İşāret (11) bu āyet taḥḳı̄ḳında budur kim yaʿnı̄, "İy anlar kim ʿilm-i kitāb virildi anlara ẓāhirā ve kitābdan (12) ʿilm-i bāṭın virilmedi. Zı̄re Ḳurʾān'uñ hem ẓāhiri var ve hem bāṭını var. AK# # (13) AK# #. Yaʿnı̄, taṣdı̄ḳ idüñ ol evliyālarum üzerine indürdügüm Ḳurʾān'uñ bāṭın ʿilminden (14) ve anı fehm itmekden ki ol taṣdı̄ḳleycidür sizdeki ʿilm-i ẓāhiri. Bedürüstı̄, biz anı anlara (15) virdük raḥmet yöninden bizüm ḳatumuzdan ve daḫı bildürdük bizüm ḳatumuzdaġı ʿilmden ve daḫı (16) baʿı̄d görmeñ ki biz ol evliyāya bu dünyā ʿilminden daḫı virevüz siz anlara muḥtāc olasız (17) ol ʿilm-ile sizi irşād ḳılmaġa. Bedürüstı̄, Mūsā *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* risāleti-y-,le Ḥaḳ Taʿālā'nuñ kelimiyken (18) muḥtāc oldı Ḫıżr'dan ʿilm ögrenmege; tā didi aña ki AK# # (19) AK# #[777]. Bunuñ-ıla daḫı Ḫıżır *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* aña didi ki AK# #[778]. **[52b]** (1) Zı̄re ʿilm-i bāṭın ehli gendülerüñ kitāblarıyıla ve ʿilmleriyle ol ẓāhir ehlinüñ ʿilmlerin taṣdı̄ḳ (2) iderler. Lākin ʿilm-i ẓāhir ehl-i bāṭına taʿaṣṣub idüṕ ʿulūm-ı evliyāya inkār iderler, (3) az bulunur bulardan ki anlaruñ aḳvāllerine

[777] Ḳurʾān, (Kehf) 18/66: Musa ona: "Sana öğretileni bana hayra götüren bir bilgi olarak öğretmen için peşinden gelebilir miyim?" dedi. (… هَلْ أَتَّبِعُكَ عَلَى أَنْ تُعَلِّمَنِ (19) مِمَّا عُلِّمْتَ رُشْدًا)

Metinde geçen kısım: "Sana öğretileni bana hayra götüren bir bilgi olarak öğretmen için peşinden gelebilir miyim?"

[778] Ḳurʾān, (Kehf) 18/67: Dedi ki: Doğrusu sen benimle beraberliğe sabredemezsin.

Metinde geçen kısım: Doğrusu sen benimle beraberliğe sabredemezsin. (إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا)

ve efʿāllerine ṣabr itmege ṭāḳat getüreler. (4) Zīre anlaruñ ʿulūmı bu ehl-i ẓāhir ʿaḳlına idrāk itmek münāsebeti az olur. Ṕes, vācibdür (5) Ḳurʾān'uñ ẓāhir ʿilmin bilenlere ki ehl-i ʿumūmı bāṭına taṣdīḳ ide, anlardan istifāde ḳıla. (6) Daḫı bular anlara ne vech-ile taṣarruf iderlerse ṣabr idüṕ anlaruñ aḥkāmlarına teslīm olalar, buları (7) terbiyet idüṕ nefslerin tezkiye ḳılmaġ-ıçun. Ve daḫı irādetini girçek eyleye ol muṣāḥabet (8) zaḥmeti yükin götürmeg-içün; tā ʿulūm-ı ẓāhirleri ki ʿulūm-ı bāṭına fāyidelerine ḳarībdür anlaruñ (9) üzerine vebāl olmayā. Nite ki Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām:* "Her ʿilm ki ʿamelī olmayā vebāldür ve her ʿamel ki ʿilmsüz (10) ola ḍalāldür. Ol ʿulūm-ı bāṭınanuñ fāyidelerindendür ki aʿmāl-i munciyāt bile ve aʿmāl-i muhlikāt (11) bile ve daḫı ʿulūm-ı münciyāt-ıla ve ʿulūm-ı muhlikātı ʿamel itmegi bile ve daḫı nefs-i munciyāt-ıla ʿamel itmek (12) üzerine yiltmek ḳuvvetin bile ve muhlikāt-ıla ʿamel itmekden nefsi menʿ itmek ḳuvvetin bile ṣıdḳ-ıla iḫlāṣ-ıla. (13) Ṕes, ʿilm u ʿamel ḳaçan bu maʿrifetlerden ḫālī olsa daḫı ḳuvvet ü iḫlāṣdan berī olsa ol ikisi ṣāḥibine (14) dünyā maḥabbetin ve anuñ riyāseti maḥabbetin celb ider ve anuñ şehvātların ve leẕẕātların ḳalbe ṭoldurur anı (15) gözsüz ve ṣaġır ḳılur. Nite ki Resūl *ʿaleyhi's-selām:* ***ḤADİŞ-İ ŞERİF.*** Bundan ötrü didi (16) Ḥaḳ Taʿālā AK# #. Yaʿnī, ol ʿilm-i bāṭına ve anuñ ehline (17) taṣdīḳ idüñ andan öñdin ki göñül yüzi ṭams[779] ola, göremez işitmez ola. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā (18) buyurdı: AK# #. Yaʿnī, çün ḳalbleri ṭams olana biz ol Allāh'a (19) naẓar idici yüzlerini ol vaḳt-i mīṣāḳda girü ardlarına dönderürüz ki ol dünyādur hevāsı-y-la. **[53a]** (1) AK# #. Yāḫūḍ anları ḥażretden ıraḳ idüṕ maḳām-ı ḳurbetden (2) sürerüz, ol ṣıfāt-ı insāniyyeti anlardan ṣıfat-ı sebʿuyyete ve şeyṭāniyyete döndürürüz. Nite ki aṣḥāb-ı sebti[780] (3) mesḫ[781] idüṕ maymuna

[779] ṭams: (a.i) Yok etme, belirsiz kılma. * Eskimek. * Mahvolmak.
[780] aṣḥāb-ı sebt: Mûsevîler.

dönderdük. Biz bularuñ ṣūretin maʿnā[782] dönderürüz ki ol eşeddür, düşvārdur (4) ṣūret dönmekden. Zīre ṣūret aʿmā olmaḳlıḳ imkān var ki āḫiretde girü baṣīr ola. Ammā ol (5) kimse ki dünyede aʿmā-yı ḳalb oldı, ol āḫiretde daḫı aʿmādur ve aḍaldür ṭarīḳ yöninden. Ṕes, (6) bu dünyā feżāḥatları sehldür āḫiret feżāḥatlarından. AK# #. Yaʿnī, Allāhu (7) Taʿālā'nuñ ezeldegi ḥükmi ve ḳażāsı işlenür ebedā ki ol fiʿl vāḳīʿ olmaġın kimse mānīʿ degül ol ulu (8) ḥicāb[783] ki ana niyyetdür. Bedürüstī, şirk-i ḫaḳīḳī oldur, Allāhu Taʿālā şirki yarlıġamaz andan ġayrın yarlıġar (9) kimden dilerse. Ve daḫı bilgil ki bu şirküñ merātıbı var ve maġrifetüñ daḫı merātebileri vardur. (10) Ammā şirküñ merātibi üçdür: Bir şirk-i cālī, bir şirk-i ḫafī ve bir daḫı şirk-i aḫfādur ve maġfiret merābiyi (11) daḫı ancılayındur. Ol şirk-i cālī bu ʿayān nesnelerdür ki ʿāmdur ol Allāh ʿibādetin ḳoyuṕ ṕuta (12) ṭapmaḳdur ve yılduẕlara. Ve daḫı ġayrına şirk yarlıġanmaz, illā tevḥīd-ile. Yaʿnī, gendüye ʿubūdiyyet iṡbāt (13) idüṕ Allāhu Taʿālā'ya rubūbiyyet iṡbāt ḳılmaḳdur, gizlü aşkāre taṣdīḳ idüben. Ammā şirk-i (14) ḫafī ṣıfātlardadur buña ḫāṣlar mübtelā olur. Bu oldur ki ʿibādetine[784] ve ʿubūdiyyetine ol mevlādan (15) ġayrı nesne ġarışdura ġarż-ı dünyā ve hevā gibi daḫı mevlādan ġayrı nesneler gibi bu yarlıġanmaz, illā vaḥdāniyyetle (16) ki ol vāḥidi ifrād ḳılmaḳdur ġayrından. Ammā şirk-i aḫfā ḫāṣlar ḫāṣınuñdur bu daḫı (17) bir ġayra iltifāt ḳılmaḳ ve ana niyyetdür. Bu daḫı yarlıġanmaz, illā vaḥdet-ile. Bu oldur ki ṣıfāt-ı insāniyyeti (18) gendüden fānī ḳıluṕ anuñ ana niyyeti fānī ola. (19) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā merātib-i maġfiret-ile **[53b]** (1) yarlıġamaz anları ki bu

---

sebt: (a.i) cumartesi.

[781] mesḫ: Bir şeyin suretini çirkin ve kötü hale çevirmek.

[782] maʿnā: (a.i., c. meʿānī) 1. mânâ. 2. iç, iç yüz. 3. rüyâ, düş. 4. akla yakın sebep.
ālem-i maʿnā: rüyâ, rüyâ alemi.

[783] ḥicāb: Perde. Örtü. Hâil. * Utanma. Kendini kusurlu bilip insanlar arasından çekilmek. * Men'etmek. * Allah ile kul arasındaki perde. * Setretmek. Gizlemek.

[784] ʿibādet: (A.) Allah'ın (C.C.) emirlerini yerine getirmek ve nehiylerinden kaçmak. Yapılmasında sevab olup, ihlâsla yapılan herhangi bir amel. Şeriatta bildirildiği gibi Allah'a kulluk etmek. Kâinatın ve dolayısıyla insanların hilkatindeki hikmet ve gaye.

merātib-i şirk-ile aña şirk getüre, bundan ġayrını yarlıġar, kimi ki yarlıġamaḳ (2) diler. Her kim ki merātib-i şirk-ile aña şirk getürdi taḥḳīḳ, ol Allāhu Taʿālā-y-ıla gendü arasına (3) ḥicāb ḳıldı, gendüye vücūd iṣbāt ḳılmaġ-ıla, aña niyyet-ile ki ḥicāblaruñ ulusı budur. Nite ki (4) dinildi: "*Vücūdüke ẕenbün*"[785]. Andan ḫaber virdi şolardan ki nefsini tezkiye idüṕ dünki günin unıtdı. (5) Bu ḳavl-ıla ki buyurdı: AK# # **ilā āyeh.** İşāret bu iki āyetde (6) budur kim bu ʿölümi ẓāhire ehlinden ʿilm-ile nefslerin tezkiye ḳıldılar, anuñ-ıla (7) ʿulemāya faḫr itdiler ve sefīhlere mumārāt ḳıldılar nefslerini mücerred ʿilm ḥāṣıl ḳılmaġ-ıla tezkiye (8) ḳılmadılar bular ki bulara daḫı ṣıfāt-ı meẕmūmeler ḥāṣıl oldı ki nefslerin anuñ-ıla tezkiye (9) ḳıldılar mubāhāt ve mumārāt ve mücāhede ve kibr u ʿucb ve ḥased ve riyā ve ḥubb u cāḥ ve riyāset ve daḫı (10) aḳrānları üzere müstevlī oluṕ ġālib olmaḳ daḫı bulara beñzer nesneler. Ṕes, bu meẕmūm (11) ṣıfātlar ol cemīʿ ṣıfāt-ı nefsāni-y-le ḳarışdı nefsüñ *emmāretün bi's-sū'* olmaḳlıġını ve ḥaḳ (12) üzere nemrud olmaḳlıġını daḫı ziyāde ḳıldı. AK# #. Belki tezkiye ḳılan (13) Allāhu Taʿālā'dur, kimi dilerse, gendü tezkiye ḳılmaġ-ıla degül. Ol nefs-içün erbāb-ı tezkiyeler (14) tehī[786] idivirür ki nefs anlara teslīm ola. Olar terbiyet ḳılalar ki olar ʿulemā-i rāsiḫler (15) ve muḥaḳḳiḳ[787] meşāyiḫlerdür[788]. Nite kim cildi[789] debbāġa[790] teslīm olınur edīm[791] olmaġ-ıçun. Her kim nefsi (16) mezekkiye teslīm

[785] "Vücūduke ẕenbün": "Senin varlığın, benliğin senin için öyle bir günahtır ki …" manasına gelen bu sözün aslına mütevatir kaynaklarda rastlayamadım. Ancak tasavvufi olarak söylenen bu sözün devamı şu şekilde yer almaktadır; *"Vücûdüke zenbün lâ yukâsü aleyhi zenbün âheru"*. Manası: Senin vücudun (varlığın, benliğin) günahtır, onunla birlikte başka bir günah giyinme!

Ayrıntılı bilgi için bkz.: Mehmet Zahit Kotku, **Risale-i Hâlidiyye**, *Sülûk ve Mücâhede Edebi*, İstanbul 1998.

[786] tehī: (f.s) 1. boş 2. zf. boşuna.

[787] muḥaḳḳiḳ: Hakikatı araştırıp bulan. İç yüzüne inceliyerek vakıf olan. * Hakikat âlimi. Hakikatlara hakkı ile vakıf ve ehl-i tahkik olan büyük İslâm âlimi.

[788] meşāyiḫ: şeyhler, pîrler.

[789] cild: Deri. * Meşin. * Kitab kabı. * (Masdar olarak) Kitabın dikilip kap geçirilmesi. * Bir büyük kitabın bölündüğü kısımların her biri.

[790] debbāġ: Derileri sepileyip meşin, sahtiyan, kösele vesaire yapan.

ḳılsa tezkiye ḳılmaġ-ıçun, andan anuñ taṣarrufātına ṣabr eylese ol (17) neye işāret iderse aña ḳulaḳ ṭutsa anuñ hīç bir emrine iʿtirāż ḳılmasa ol tezkiye (18) yolında ne kadar ḳatı zaḥmetler olursa çekse ol felāh bulur tezkiye-y-ile. AK# #. (19) Yaʿnī, ne işlerse żāyiʿ olmaz ol tezkiyede bir fetiyl[792] miḳdārı, belki anuñ eṣerin görürler **[54a]** (1) ol nefsleri tezkiye ḳılmaḳda. Nite ki buña delālet ider bu āyet ki buyurdı: AK# # (2) AK# #. **AK# #.** Yaʿnī, naẓar ḳıl, gör ki nefslerine tezkiye (3) daʿvī ḳılmaḳda mücerred taḥṣīl-i ʿilm-ile Allāhu Taʿālā üzerine nice iftirā ḳılurlar, henüz Allāhu Taʿālā'nuñ (4) sünnet-i ṭarīḳına sülūk itmedin ve ol tezkiye-yi nefsde nefslerini müzekkiye teslīm itmedin ki ol (5) peyġamberdür *ʿaleyhi's-selām* ḥayātı günlerinde. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# # (6) AK# # **ilā āyeh.** Andan ṣoñra müzekkiyeler ol ʿālimlerdür ki gendü gendülere tezkiye aldılar anlardan ki olar (7) Resūl'den tezkiye aldılar "*Ḳarne baʿde ḳarnin*"[793]. Ṣaḥābelerde daḫı olar kim ol aṣḥāba mütābaʿat (8) ḳıldılar iḳtidā-i bekāsı-y-çün şimdiki zamānda bularuñ (9) gibiler kibrīt-i aḥmerden daḫı ʿazīzdür ki adları var gendüleri bulınmaz. AK# #. (10) Yaʿnī, kāfirdür ol nefsine tezkiye daʿvīsin ḳılanlara, yā ġayrına tezkiye bildürdük diyenlere işm yöninden (11) bu maʿnīde daʿvī-yi bāṭıl ḳılduḳları ki ẓāhir ḳıẕbdür daʿvīleri ʿamelleri ve aḥvāl üzerine. Andan (12) ol kiẕblerinüñ ʿalāmetin ḫaber virüp buyurdı: AK# #. Tā aña (13) deg ki buyurdı: AK# #. Bu āyetler taḥḳīḳında işāret budur ki bedürüstī, (14) ol kimseye ki ʿilm-i ẓāhirden naṣīb virildi, ʿulūm-ı bāṭından virilmedi. Lābuddur[794] ki ol (15) īmān getüre cibt-i nefs-i emmārete[795] ve ṭāġūt-ı hevāya ol ikisini neye

---

[791] edīm//edim: Sahtiyan, tabaklanmış deri. * Satıh, yüz, zemin.

[792] fetiyle//fetiyl: Yanmış fitil ucu. * Bükülmüş ince sicim.

[793] "*Ḳarnā baʿde ḳarnin": Yaklaştırdı, arasında hiç uzaklık kalmayacak kadar yaklaştırdı. ḳarnā baʿde ḳarnin: dip dibe.*

[794] lābudd//lābüdd: Çok lâzım. Elzem. Gerekli. * Her halde. Mutlaka. Muhakkak. * Ayrılık yok.

[795] cibt-i nefs-i emmāre: kötülüğü emreden nefis putu.
cibt: Put, sanem, salib.

buyururlarsa taṣdīḳ ide (16) ve nehy itdüklerine inana, Ḥaḳ'dan iʿrāż[796] idüp̀ ṭalebin terk itmeg-ile ve dünyāya iḳbāl ḳılmaġ-ıla. (17) Bu nesne-y-ile anı nūr-ı hidāyetden çıḳaruṕ ḍalālet ẓulümātına iltürler. Nite ki buyurdı: AK# # (18) AK# #[797]. Uşbu ol İblīs ḥāli gibidür ki aña ʿulūmdan (19) bir nevʿ ʿilm-i ẓāhir virildi, tā anuñ-ıla istikbār[798] idüp̀ didi: AK# # **[54b]** (1) AK# #[799]. Çünki aña ʿulūm-ı bāṭınadan nesne virilmedi ki aña mensūb ola, anuñ-ıla (2) firāset idüp̀ Ādem'üñ *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* şerefini bile-y-di ʿulūm-ı esmā-y-ıla. Daḫı anuñ iḫtişāṣı-y-la ki buyurdı: (3) AK# #. Ve daḫı fehm ide-y-di bu ḳavlinden ki buyurdı: AK# #. (4) Ol ḫilāfet mertebesinüñ kemālini, ammā anuñ mücerred ḥāṣılı ol ʿilm-i ẓāhirden imtināʿ u istikbār (5) ve küfr ü laʿn u ṭard ve iġvāʾ u iḍlāl oldı. Ṕes, ol ʿilm-i bāṭınuñ devletinden maḥrūm ḳalanlaruñ ʿalāmeti (6) ve ol ʿilm-i ẓāhir-ile ʿöẕr idenler şol nesnedür ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, dirler ol kāfirlerden ki ehl-i hevādur, mubtediʿa-(8)lardur ve felsefīlerdür. Ve hevāya ve dünyāya ṭapanlar aralarında bularuñ-ıla münāsebet olduġından ötrü (9) didiler ki bular yigrek hidāyet üzeredür anlardan ki īmān getürüp̀ resūlleri taṣdīḳ ḳıldılar (10) buyurduḳları-y-ıla Allāh'a iḳbāl idüben dünyādan iʿrāż itdiler ve anuñ ehlinden *"sebiylen",* yaʿnī, Ḥaḳ ṭarīḳından. Zīre anlar ḥaḳdan bāṭılı bilmezler; ḥaḳḳı bāṭıl ṭutdılar ve bāṭılı ḥaḳ, bunuñ-ıla (12) ḍalālete düşdiler.

---

[796] iʿrāḍ//iʿrāż: Yüz çevirmek. Başka tarafa dönmek. İctinab, çekinmek.

[797] Ḳurʾān, (Bakâra) 2/257: Allah inananların dostudur, onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. İnkar edenlerin ise dostları tağuttur. Onları aydınlıktan karanlıklara sürüklerler. İşte onlar cehennemliklerdir, onlar orada temelli kalacaklardır.

Metindeki kısım: (الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ (19) أَوْلِيَاؤُهُمُ)

[798] istikbār: (Kibr. den) Önemseme, ehemmiyet verme. * Kibir, gurur, enaniyet. Kendini büyük görme, mağrurluk.

[799] Ḳurʾān, () 7/12: Allah, "Sana emrettiğim halde, seni secdeden alıkoyan nedir?" dedi, "Beni ateşten onu çamurdan yarattın, ben ondan üstünüm" cevabını verdi.

Metindeki kısım: "Beni ateşten onu çamurdan yarattın, ben ondan üstünüm, hayırlıyım"

(وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ (1) أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ)

Andan ol ehl-i ḫızlāndan ḫaber virüp buyurdı ki AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, bular anlardur ki biz anlara ṭams[800] ve laʿn[801] vaʿde (14) ḳılduḳ ki bular īmān getürmediler, şol ʿulūma ki evliyāya indürdük ol ʿulūm-ı dīniyyeden. (15) Nite ki buyurdı: AK# # **ilā āyeh.** Çün bular inkārları üzere muṣīr[802] oldılar, imtināʿ u (16) istikbār itdiler anlara laʿnet ü ṭames[803] irişdi sīretleri ḳabīḥ[804] oldı. Nite ki İblīs'e irişüp (17) ṣūret-i ḳabīḥ oldı. Ṕes, bu aḥvāllar çün bulardan ẓāhir oldı, bulara daḫı laʿnet irişdi. (18) Aña ki laʿnet irişdi anlardan ḥaḳḳı ḳabūl itmek istiʿdādı bāṭıl oldı, bāḳī ḳaldı ol inkār (19) içinde. Sen aña inbiyād ve evliyādan bir nāṣir bulımazsın ki aña bir çāre ḳılup bu ẓulümātdan **[55a]** (1) çıḳara. Andan şoñra bir ʿalāmetden daḫı ḫaber virüp buyurdı: AK# #. (2) AK# #. Yaʿnī, ol ʿilm-i ẓāhir-ile maġrūr olanlaruñ ʿalāmeti ve nefs ü şeyṭān mekri-y-ile (3) mekre düşenlerüñ, belki Ḥaḳ Taʿālā mekri-y-le maġrūrlaruñ ki eger Ḥaḳ Taʿālā anlardan birine māldan ve mülk-(4)den naṣīb virse kāmil bular, ol ehl-i ḥaḳ ki ʿilm-i bāṭın ehlidür bir nefīr[805] virmeyelerdi, ḥasedden (5) buḫldan, daḫı ḥıḳd[806] idüp ʿadāvet ḳılmaḳdan ol ḥaḳīḳat ehline aralarında münāfāt[807] olduġı-çun. (6) Andan bir emāretden daḫı ḫaber virdi ki ol ḥaseddür. Nite ki buyurdı: AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, bular ḥased mi iderler, ol ḥaḳīḳat ehline, anuñ üzerine ki Ḥaḳ Taʿālā (8) anlara ol ʿilm-i ledunnīden virdi, faẓl u raḥmet (9) yöninden ki ḥasūduñ

---

[800] ṭams: Yok etme, belirsiz kılma. * Eskimek. * Mahvolmak.
[801] laʿn: Lânet etme. Lânetleme.
[802] musir: gani, zengin
[803] ṭames: ṭams, yok etme, belirsiz kılma. mahv etme, mahvolmak.
[804] ḳabīḥ: (Kabiha) Çirkin, fena, kötü, yakışıksız, ayıp.
[805] nefīr: (a.i) 1. cemaat, topluluk. 2. boynuzdan yapılan boru. 3. çığıltı, bağırtı. 4. canlarına, mallarına, çoluk ve çocuklarına, saldırmak üzere düşmanın gelmekte olduğunu belde halkına bildirme. * Harp için seferber olan cemaat.
yevm-i nefīr: hacıların Mînâ'dan Mekke'ye dönmeleri.
[806] ḥıḳd: Kin, buğz, adâvet. * İntikam almak için fırsat beklemek.
[807] münāfat: Birbirinin aksine olan, birbirine aykırı olmak. 2-ayrılık, mugâyeret, munâfī, muhalefet

ḥasedinden anlara żarar yoḳdur. AK# #. (10) İşāret bu “āl-i” bu āl-i İbrāhīmden ehl-i ḫullete ve ehl-i maḥābbetedür. Nite ki Resūl *ʿaleyhi’s-selām’a* ṣordılar ki (11) “Senüñ ālüñ kimdür?”. Didi ki “Her müʾmin ü muttaḳī benüm ālümdür”. Ṕes, bu kitābdan ve hikmetden işāret (12) ol ʿilm-i ẓāhiredür ki kitāba ve virāsete müteʿallıḳdur daḫı ol ‘ilm-i bāṭına ki aḥkām-ı yaḳīne müteʿallıḳdur[808] (13) şevāhid-i ġaybdan. Yaʿnī, bedürüstī erbāb-ı ḥaḳīḳat ki bu emrde anlara iḳtidā olınur. Şolardur ki (14) anlara ʿilm-i ẓāhir virildi kitābdan sünnetden, daḫı ʿilm-i bāṭın virildi ki ol ḥikmetdür. AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, maʿrifet-i Ḥaḳ virdük. Zīre milk-i ḥaḳīḳī ol maʿrifete ʿaẓīmdür muṭlaḳ. Andan (16) ʿulemā-i ẓāhirden ḫaber virdi ki bulardan maḳbūl kim ve merdūd kim. Bu ḳavlı-y-ıla ki AK# # (17) AK# #. Bunuñ-ıla işāret ḳıldı anlara kim ʿulemā-i muḥaḳḳiḳleri girçekleldiler Allāhu Taʿālā (18) anlara virdügi nesnede ṣıdḳ u ḥased itmediler. Ve daḫı (19) bulardan kimse var ki ol taṣdīḳden menʿ eyledi, aña iʿtirāż idüṕ inkār ve ḥased ḳıldı **[55b]** (1) ve anı ḳavl-ıla ve fiʿl-ile incitdi. Vaḳtī ki aña ḳudreti yitdi. AK# #. Yaʿnī, (2) ol nefs ki münkire ve ṭaʿūnadur ḥased-ile mübtelādur, aña “saʿīran”[809] ḳāfidür ki ol nār-ı ḥased anuñ (3) ḥasenātı üzere yalıñlanur. Zīre ḥased ḥasenātları yir giderür. Nite ki od odunı yir. Ṕes, (4) ol ḥaşr olur ḳıyāmet güninde ḥasenātsuz ḫaṭāları anı iḥāṭā ḳılmış ola, anlar küllī aṣḥāb-ı (5) nār ola, anda muḫalled olmaġ-ıla, belki ol gendü saʿīr ola, cehennem anuñ-ıla yalıñlana[810]. Nite ki (6) buyurdı: AK# #, fehm eyle cidd-ile, andan ʿibret al. Andan ḫaber virdi bu āyete (7) ḳāfir olanlaruñ ḥālinden, bu ḳavl-ıla ki buyurdı: AK# # (8) AK# #.**ilā āyeh.** İşāret bu āyet taḥḳīḳında budur ki yaʿnī, anlar ki inḳār ḳıldılar ol ʿilm-i daʿvī (9) ḳılanlardan bizüm āyātlarumuza, yaʿnī, evliyālarumuza. Zīre evliyālar Ḥaḳ Taʿālā

[808] müteʿallik̇: alakalı, bir yere bağlı, bir şeye mensub
[809] saʿīran: Cehennem ateşi, alevli cehennem ateşi.
saʿīr: (a.i) 1- ateş, alevli ateş. 2- tamu, cehennem.
azāb-ı saʿīr: cehennem azābı.
[810] yalıñlan-//yalınlan-: beslenmek, alevlenmek.

āyātlarınuñ maẓharıdur. (10) Daḫı olar bi’ẕ-ẕāt delāyil ü āyātdur ʿālem ehline ve Ḥaḳ’dan ḫalḳ üzere ḥuccetlerdür. Nite ki buyurdı: (11) AK# #. Tīz ola ki biz anları cehenneme ḳoyavuz dünyede ol ḥased ü inkār odına. (12) AK# #. Yaʿnī, hergez[811] ki bularuñ ṣıfātları ol ḥased (13) odı-y-ıla göyine anlara daḫı ṣıfāt tebdīl iderüz. Beyānı budur ki insānuñ culūdı vardur, (14) baʿżısı nūrānīdür ki ol ṣıfāt-ı ruḥāniyyedür ve baʿżısı ẓulmānīdür ki ol ṣıfāt-ı ẕemīmedür, nefsānī. (15) Lākin ol nūrānī culūdlar, küllīsi ol nūr-ı tevḥīde nisbet Allāhu Taʿālā nūrıdur. Andan Allāhu Taʿālā nūrı (16) lafẓ-ı vāḥid-ile ẕikr eyledi, Ḳurʾān’da her yirde ki gelür ve ẓulmātı lafẓ-ı cemʿ-ile ẕikr eyledi. Nite ki buyurdı: (17) AK# #. Bu cemīʿ ṣıfāt-ı nūrāniyye ki rūḥāniyyedür daḫı ẓulümāt-ı nefsāniyye küllī ḳul-ıla Ḥaḳ (18) Taʿālā arasında ḥicābdur. Nite ki Resūl buyurdı, *ʿaleyhi’s-selām:* ***ḤADĪŞ-İ ŞERÌF*** (19) ***ḤADĪŞ-İ ŞERÌF.*** Yaʿnī, Allāhu Taʿālā’nuñ yitmiş biñ ḥicābı var, nūrdan ve ẓulmetden, ḳaçan ḳul şerʿa muvāfıḳ **[56a]** (1) ve nefse muḫālif ʿamel ḳılsa Allāhu Taʿālā ol şeraʿ iksiri-y-le anuñ ṣıfāt-ı ẓulmānī ve nefsānīlerin baḳırların (2) ol ʿameli miḳdār gümiş idüṕ ṣıfāt-ı nūrāniyye ve rūḥāniyye ḳılur ve ṣıfāt-ı rūḥāniyyenüñ baʿżın (3) altun ider vilāyet-i nūrān-i rabbānī-y-ile. Bu maʿnī ol āyetüñ sırrıdur ki buyurdı: AK# #.(4) AK# #. Yaʿnī, ṣıfāt-ı ḫılḳıyye ẓulmātından çıḳaruṕ ṣıfāt-ı ḫālıḳıyye nūrına (5) iltür. Zīre ṣıfāt-ı ḫılḳıyye küllī ol ṣıfāt-ı nūr-ı ḫāliḳa nisbet ẓulümātdur. Birbiri üzere bu nūr-ı (6) ilāhiyye lüblerinüñ cülūdıdur. Fehm eyle cidd-ile bu maʿnīyi ki buyurdı; “Ḳul buña teḳarrüb ider, ferāyiżleri (7) edā ḳılmaġ-ıla, daḫı sünnetleri ve nevāfilleri. Ve biz anuñ nefsi ṣıfātlarınuñ baḳırın fiżżā[812] ḳıluruz (8) ve ṣıfātı rūhınuñ fiżżāsını istiʿdād virüṕ müstaʿidd[813] ḳılıruz iksīr-i şerʿuñ taṣṣarrufātını ḳabūl (9) itmege ve daḫı Allāhu Taʿālā aña teḳarrüb ḳılur ol feyż-i rabbānī iksirini anuñ nefsi ṣıfātları (10)

[811] hergez: herkes yerine hergez şeklinde görülüyor. s//z değizimi.
[812] fiżża: gümüş.
[813] müstaʿid: İstidadı olan, kabiliyetli, uyanık, anlayışlı, akıllı.

baḳırınuñ üzerine dökmeg-ile daḫı rūḥ ṣıfātlarınuñ fiżżāsın üzerine; tā ki ṣıfāt-ı nefsī ṣıfāt-ı (11) rūḥī lübbinüñ cülūdı ola. Daḫı ol velāyet rūhı ṣıfātlarınuñ lübbine cülūd ola; tā aña deg ki cemīʿ-i cülūd (12) lübb ola. Ṕes, bu maʿnīye işāret ḳıldı bu ḳavl-ıla ki buyurdı: AK# #. Ve daḫı bu ḳavl-ıla ki (13) didi: "Ben aña ḳulaḳ oluram ve göz oluram ve dil oluram", fehm idesin inşa'llāhu Taʿālā. Ve daḫı buncılayın ḳul (14) ḳaçan ki ṭabʿa ve hevāya muvāfiḳ ve şerʿa muḫālif ʿamel ḳılsa, ol şeḳāvet iksīri anuñ ol ṣıfāt-ı nūrāniyye (15) ve rūḥāniyyesi gümişlerin ṣıfāt-ı nefsānī ẓulmātlarınuñ baḳırına dönderür, ol ʿameli miḳdārı. Ṕes, (16) ol lübbi cild ü ḳāb olur, tā aña deg ki cemīʿ-i elbāb-ı nūrānī cülūd-ı ẓulmānī olur. Bu daḫı ol Ḳurʾān'uñ (17) sırrıdur ki buyurdı: AK# #. Ṕes, işāret bu Ḳurʾān'da ki (18) buyurdı: AK# #. Yaʿnī, ol ṣıfāt-ı rūḥāniyyenüñ cildi hergez ki ḥased odı-la göyine yā ġażab (19) ʿadāvet odı-la yā ḥaḳdın inḳār odı-la yā ġayrı aḫalāḳ-ı ẕemīme ve ḫilāf-ı şeraʿ odı-la göyinse: AK# # **[56b]** (1) AK# #. Yaʿnī, aña tebdīl idevüz ol ṣıfāt-ı nefsānī vü zülmānī cülūdlarından. AK# #. (2) Yaʿnī, tā ki ol buʿd ʿāẕābların ṭadalar ve ol Ḥaḳ'dan maḥcūb olmaḳlıḳ ʿaẕābların ve ol ṣıfāt-ı nūrānī (3) ṣıfāt-ı ẓulmāniye ve ṣıfāt-ı rūḥānī ṣıfāt-ı nefsāniye mübeddel olmaḳlıḳ ʿaẕābını ṭadalar. AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ʿazīzdür, ol ʿizzetinden ötrü her cebbār u mütekebbir ve sefīye'l-nefs (5) ve himmet-i ḫasīs ve naẓar-ı ḳıṣā ve ʿaḳl-ı fāsid ve hevā ḳulı ve şehvet esīri ve ḥırṣ u ḥased issī ve dünyā (6) ṭālibi ve ḫabīṣ fikr-ile gendüyi gören aña yol bulımaz. Ve daḫı ḥakīmdür, evliyālarına ḥikmeti-y-le (7) gendü ḥażretine hidāyet virür ki her leynü'l-ḳalb olan ve mutevāżıʿ ve ehl-i fenāʿat ve ṣābir ü şākir (8) ve ḳalb-i selīm ve Ḥaḳḳ'a münḳād[814] kerīme'n-nefs raḳīḳe'l-ḳalb, ḫafīfe'r-rūḥ yüce himmetlü daḳīḳ naẓarlu (9) ṭabīʿat-ı laṭīf ve ẕātı şerīf[815] olanlar aña ḳarīb olur. Her kim ki

[814] münḳād: (Kavd. dan) İnkiyad eden, boyun eğen, muti olan, itaat eden.
[815] şerif: (A.) Şerefli, mübarek.

lübāb-ı rūḥāniyyesi uşbu (10) dünyede ṣıfāt-ı nefsānīye cülūd ḳıldı, ol ḳıyāmet güninde ḥaşr olur eyle ki küllī vücūd-ı cildi (11) olur ki hīç lübbi yoḳ. Ṕes, ol nāra dāḫil olur hergez ki ol cülūdlar göyine, ayruḳ cülūd-(12)lar mebeddel olunur; tā ki dāyim ʿaẕāb dadalar. Bu göyinmek, bu tebdīl oldur ki aña dünyede ḥāṣıl (13) olmışdı; līkin ʿaẕābın ṭadmazdı. Şol uyır kişi ki gendüyi elindeki bıçaġ-ıla mecrūḥ (14) ḳıldı cirāḥat aña uyḳuda ḥāṣıl oldı, līkin acısın ṭuymadı tā uyanınca. Ṕes, bu ḫalḳ (15) uyḳudadur, ḳaçan ölseler ol vaḳt uyanurlar, fehm eyle cidd-ile, mütenebbīh ol yā miskīn ola ki (16) felāḥ bulasın. Andan ol mütenebbīh olanlardan ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# # (17) AK# #. İşāret bu iki āyet taḥḳīḳında (18) budur ki bu āyet ʿaṭf olınur ol ilerü geçen yavuz ʿālimler ẕikrine. Münkirlerdür Yaʿnī, dimek (19) olur ki olar ki bulardan Ḥaḳ Taʿālā'nuñ evliyāların taṣdīḳlediler. Şol nesnede ki Allāhu Taʿālā **[57a]** (1) anlaruñ üzerine feṭḥ idivirdi ol mevāhib-i rabbānīden daḫı ʿulūm-ı dīniyyeden ve daḫı anlaruñ kelāmlarına (2) ḳulluḳ ṭutdılar ve anlaruñ naṣīḥatların ḳabūl itdiler, Allāhu Taʿālā'dın yaña seyr itmekde, anlara mütābaʿat (3) ḳıldılar anlaruñ işāreti-y-le görklü ʿameller ḳıldılar. Allāhu Taʿālā yolına sülūk idüṕ aña vāṣıl (4) olmaġ-ıçun tīz ola ki biz anı ceẕbe-yi ʿināyet-ile ceẕb idevüz ol ḳurbet ü vuṣlat cennetlerine (5) ki anuñ taḥtında ırmaḳlar aḳar, ḥikmet ṣuyından ve fiṭrat-ı islām lebeninden ve müşāhede ḫamrından (6) ve mukāşāġa balından. AK# #[816]. (7) Yaʿnī, bu ḥāletde ki maḳām-ı vuṣlatda muḫalled olalar fürḳatsuz[817], bulara ol maḳāmda ezvāclar ola. (8) Yaʿnī, ḳarīn ola ṣıfāt-ı cemālden ve celālden ki muṭahhar ola vehm ü ḫayālden ve biz görevüz anları (9) ol vücūd-ı mecāzī ẓıllından ceẕbe-yi ʿināyet-ile ol

---

ẕāt-ı şerif: (F.) Şerefli özü. Şerefli kişi. Şerefli kişilik.

[816] Ḳurʾān, (Nisâ) 4/57

[817] fürḳat: (Firâk) Ayrılık.

vücūd-ı ḥaḳīḳī ẓıllına ki mümteddür[818], andan öte (10) geçilmez. Delālet ḳılur bunuñ üzerine Resūl'üñ ḳavlı, *ʿaleyhi's-selām;* ***ḤADĪŞ-İ ŞERĪF*** (11) ***ḤADĪŞ-İ ŞERĪF.*** Ve daḫı buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, sizi givüre (12) ẓıll-ı ẓalīle[819] didükden ṣoñra bu āyeti ẕikr itdügi aña işāret ḳılır kim bu vücūd-ı mecāzī (13) sizüñ ḳatuñuzda emānetdür, Ḥaḳ Taʿālā'dan. Nite ki bu ẓılālüñ vücūdı ki mecāzīdür şemse (14) nesbet, bu güneşden emānetdür gölge ḳatında, ḥāl (15) dili-y-ile ol ẓılāle[820] dir ki güneş seni emr ider kim bu emāneti ehline edā edesiz. Ṕes, ol ẓılāl (16) cümle maḥv olur gider güneş yirinde ḳalur. Ancılayın ḳaçan ki rubūbiyyet şemsi tecellī ḳılsa ol vücūd-ı (17) nefsüñ ḳalbüñ ve rūḥuñ ẓılāline ʿizzet dili-y-ile dir kim Allāhu Taʿālā size emr ider kim (18) emāneti ehline edā idesiz. Ṕes, ol ẓılāl mütelāşī[821] oluṕ külli maḥv olur, aġyār mużmaḥill[822] olur (19) āṯār fānī oluṕ vāḥid ü ḳahhār bāḳī ḳalur. Uşbu maʿnī ol ḳavlinüñ esrārlarından biridür ki buyurdı: **[57b]** (1) AK# #. Bundan ṣoñra (2) buyurdı: AK# #. Yaʿnī, size emr ider vücūd-ı mecāzī (3) fānī olduḳdan ṣoñra vücūd-ı ḥaḳīḳī bāḳī ḳalduḳdan ṣoñra ʿadl-ile ḥükm idersiz, rūḥ u ḳalb daḫı (4) beden arasında; tā ki baʿżısı baʿżına ẓulm eylemeye beden ve ẓāyifi şerʿ[823] üzere mülāzım ola, (5) nefs ādāb-ı ṭarīḳat-la edeblene; ḳalb daḫı murāḳıb ola, liḳāyā müşāhede ḳılmaġ-ıçun ve rūḥ (6) ġaybet-i fenā mülāzım ola, beḳā sulṭānı vārid olmaġ-ıla. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ne görklü nesne-y-ile vaʿẓ ider gendünüñ ṭālib-(8)lerine. Bunda maṭlūbuñ ḳadrin taʿẓīm ḳılmaḳ var, daḫı ṭaleb ṭarīḳini taʿẓīm ḳılmaḳ var,

---

[818] mümted//mümtedd: Uzayan. Sürekli, devamlı. Uzanmış, çekilmiş, imtidâd etmiş.
mümtedd: (a.s. medd'den) imtidâdeden, uzıyan, uzanan, süren; sürekli.

[819] ẓıll-ı ẓalīl: Koyu gölgeli yer.

[820] ẓılāl: (Zıll. C.) Gölgeler.

[821] mütelāşī: Telaş eden. Izdırab ile karışık acele eden. Telaşlı.

[822] mużmaḥill/mużmaḥil: Çökmüş. Darmadağın olmuş. Perişan olmuş.

[823] şerʿ: (A.) Emir ve nehy gibi hükümleri vaz' etmek. * Bir işe başlamak. * Dalmak. * Girmek. * Zâhir etmek, göstermek. * Cenab-ı Hakk'ın emri. Âyet, hadis, icma-i ümmetle ve kıyas-ı fukaha ile sâbit olan dinin temelleri, şeriat.

daḫı (9) maṭlūbuñ ḳadrin riʿāyet ḳılmaḳ var, bulduḳdan ṣoñra. Bedürüstī, Allāhu Taʿālā ezelden semīʿ-(10)dür, ḥācet ehlinüñ ne didügin işidür, rablerinden ḥācet dileyüp̀ maḳṣūdların ṭaleb idicek, (11) daḫı bular vücūda gelmezden öñ dilemezden öñ bulara dilegin virdi. Ve daḫı başīrdür anlara; (12) anlara kim dileklerin virdi, anlar anı ḥaḳḳa mı ṣarf iderler yā ḫuḍ bāṭıla anuñ-ıla mücāzāt (13) ḳılur anlara ebedā. Andan ḫaber virdi ḥaḳḳ-ıçun ṣarf itmek ṭarīḳından ḥaḳḳ-ıla, bunuñ-ıla ki buyurdı: (14) AK# #. **ilā āyeh.** İşāret bu āyetde (15) budur ki ḫiṭāb bunda ḳalbe ve rūḥa ve sırradur. Zīre bular īmān getürmişlerdür, ḥaḳīḳatā (16) bulara īmānı ḳabūl idecek istiʿdād vardur, daḫı nūrını ve daḫı "Allāh'a mūṭīʿ oluñuz!" diyü (17) ḫiṭāb daḫı girü bularadur. Ṕes, ḳalbüñ ṭāʿatı Allāh'a andadur ki yaluñuz anı seve daḫı bir (18) kimiseyi anuñ-ıla bile sevmeye, illā anuñ-ıçun seve. Ammā rūḥuñ ṭāʿatı andadur ki Allāh'dan ġayrıya (19) ṭalebinde iltifāt ḳılmaya, daḫı andan ṭaleb itmeye, illā girü anı ṭaleb ide. Ve daḫı sizüñ ṭāʿatı **[58a]** (1) andadur ki Allāhu Taʿālā'dan ġayrıyı vücūdda daḫı bir kimse görmeye. Nite ki baʿżılar didiler Allāh'dan (2) ġayrı vücūd yoḳ; ve daḫı "Resūl'e muṭīʿ oluñ!" didügi oldur ki her vaḳtüñ vārid-i ḥükminde (3) oluñ. Nite ki Resūl'i ẓāhirüñ ṭāʿatı oldur ki buyurdı: AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, Resūl size ne emr iderse anı ṭutasız ve neden sizi nehy iderse andan yaġlınasız. (5) Ancılayın ol Resūl-i vāridāt-ı Ḥaḳḳ'a daḫı muṭīʿ olasız, bāṭında ne emr iderse ol vārid-i Ḥaḳ (6) her vaḳtde, gerek acı gerek ṭatlu aña teslīm olup̀ iʿtirāż itmeyesiz ve andan iʿrāż (7) itmeyesiz, anuñ üzerine ṣabr idesiz, erenler ṣabrı gibi ve yıġduġı nesneden yıġlınasız; yā müşāhede birle (8) ve işāret-ile yāḫūḍ aḥvāl-ıla ve vāḳıʿalar vāḳīʿ olmaġ-ıla delālet ider. Bu teʾvīl üzere peyġamberüñ *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* (9) bu ḳavlı-y-ıla "***HS***" didi. ***HS.*** Yaʿnī, yā levābiṣe fetvā-yi ḳalbüñüzden ṭaleb ḳıl, (10) eger müftiler saña fetvā daḫı virürlerse ḳalbüñde tereddüd olıcaḳ anı terk eyle ve uli'l-emre daḫı (11) muṭīʿ oluñ didügi meşāyıḫlaruñuza muṭīʿ oluñ dimek olur, daḫı ol

kimseye ki terbiyetüñüz anuñ (12) elindedür. Zīre mürīdüñ uli'l-emri şeyḫidür, terbiyetde. Ṕes, eyle gerek mürīde ki her vārid-i ḥaḳ ki (13) anuñ göñil ḳaṕusın ḳaḳa, yā işāret yā ilhām-ı Ḥaḳ, yā vāḳıʿa ki aña aʿmālden ve aḥvāldan (14) ḫaber virür anuñ ḥaḳḳında anı şeyḫinüñ naẓarı miḥekkine[824] çala, şeyḫ aña ne ṣavāb görürse anı fiʿle getüre, (15) şeyḫüñ daḫı buyrucaḳ yiri ḳitab u sünnet ola. Eyle gerek ol şeyḫe daḫı ġaybdan nesne ʿārıż (16) olsa vārid-i ḥaḳḳ-ıla keşfden ve müşāhededen ve esrārdan ve ḥaḳāyıḳdan anı kitāb u sünnet miḥekkine (17) ura, anı ki kitāb u sünnet taṣdīḳ ide ve anuñ üzerine ḥükm eyleye, anı ḳabūl idüṕ anuñ ḥükminde ola[825]. (18) AK# #. Bunuñ iki maʿnīye iḥtimāli var; birisi oldur ki (19) nefs münāzaʿa ḳıla ḳalb-ile ve rūḥ-ile ve sırr-ıla şol nesnede ki Ḥaḳ'dan anlaruñ üzerine vārid ola, yā anda **[58b]** (1) anuñ-ıla şeyḫ ḥükm eyleye anı Allāhu Taʿālā'ya redd idüñ[826] (yan tarafa: Resūl'ile, yaʿnī, kitāb-ıla sünnete görüñ aña muvāfıʿ-ısa ḳabūl idüñ ve illā terk idüñ ikinci ḳalbüñ munāzaʿsıdur anda ki kitāb u sünnete ḥükm eyleye fehm ḳāṣırlıġından ve bilmekde añlamaḳda ve ḥaḳāyıḳların keşf itmekde, anı Allāh'a redd idüñ[827]) göñül-ile murāḳıṕ oluñ görüñ ki şevāhid-i (2) ġaybdan ne irişür, daḫı ol Resūl'e ki vārid-i Ḥaḳ'dur niyyet-i ṣādıḳ birle ve ṣafā-yı ḳalb-ile ki (3) kudurāt-ı beşeriyyetden arı ola. AK# #. Yaʿnī, eger īmān (4) getürdüñüz-ise ol Allāh nūrı-y-ıla ki anuñ-ıla ḳalbüñüzi islām-içün şerḥ eyledi. Daḫı ol Resūl'e (5) ki vārid-i Ḥaḳ'dur, ḳalbüñüze īmān-ıla gelmişdür. Daḫı ol āḫiret günine müşāhede itdüñüz Ḥaḳ (6) Taʿālā nūrı-y-ıla ol güni ki dünyā günlerinüñ ardınca olur, daḫı aña īmān getürdüñüz. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, ol īmān-ı yaḳīnī ki nūr-ı rabbānī müşāhedesi-y-le ola, ol ḫayrdur. (8) Andan kitāb u sünnet ögrenesin taḳlīd-ile taḥḳīḳ olmaya. Daḫı ol aḥsendür

[824] mihek//mihenk//miheng: (Mihek) Altının ayarını anlamaya mahsus bir taş. Ölçü. İyiyi kötüyü ayıran, ayar âleti. * Mc: Bir insanın kıymetini, ahlâkını anlamaya yarayan vasıta.

[825] Bu kısım müellifin (İznikī'nin) görüşlerini dile getirdiği önemli bölümlerden birisidir.

[826] redd et-: Buradaki manası: havale etmek, yöneltmek.

[827] redd et-: Buradaki manası: havale etmek, yöneltmek,

ʿāḳıbet yö-(9)ninden, daḫı dünyede āḫiretde ḫayrdur cezā yöninden. Andan ḫaber virdi ol ḳāl ḥālinden (10) ki anda aḥvāl yoḳ. AK# #, tā aña varıcā ki (11) buyurdı: AK# #. İşāret bu āyetde budur ki bedürüstī, bu ṭabīʿat ehli (12) zuʿm[828] iderler saña indürilen kitāba ve sünnetden ilerügi āyetlere īmān getürdiler. Yaʿnī, (13) erkān-ı şerīʿatde īmān getürdiler ḳāl-ile andan dilerler ki ḥāl-ile ol ṭāġut-ı hevāyı ḥakem (14) dikeler. Eger ḥālleri ḳāllerine münāsibse gerek ḥākim didükleri Allāh ve Resūl ola cemīʿ-i (15) aḥvālda hevādın yaña olmaya, daḫı olʿaḳıllarına olmaya ki şevāyib-i ḫayāl-ile ve vehm-ile ve (16) hevā-y-ıla ḳarışmış ola. AK# #. Ḥāl budur ki anlar emr olunmışdur ki ol (17) ṭāġuta kāfir olalar. Felsefīler ḥāli uşbudur, şimdiki zamānda anlar zuʿm iderler ki Allāh'a (18) ve Resūl'e, aña indürilene Ḳurʾān'dan īmān getürdiler, andan umūr-ı uḫreviyyede ve maʿārif-i ehliyye-(19)de ʿakllarını ḥakem dikeler ki olʿakılları mültebisdür[829] āfāt-ı vehm-ile daḫı ol ḫayāl-ile ki mensūbdur[830] **[59a]** (1) hevā-y-ıla. AK# #. Yaʿnī, Şeyṭān diler ki buları ṭarīḳ-ı ḥaḳdan (2) azduruṕ bir ḏalālete bıraġa ki Ḥaḳ'dın yaña dönmeklik baʿīd ola. AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, ḳaçan ol ehl-i hevāya (4) ve ehl-i bidʿate ve ehl-i ṭabīʿate dinilde ki gelüñ cemīʿ işlerde ḥakem Ḥaḳ Taʿālā indürdügi Ḳurʾān ḳılalum, (5) daḫı Resūl emrine tefvīż idelüm. Yaʿnī, kitābı sünneti ḥakem dikelüm, göresin münāfıḳları ki iẓhār iderler (6) ġayrını anuñ ki senüñ mütābaʿatuña ve sünnetüñe uymaḳdan imtihāʿ iderler, imtināʿ-ı kāmil. (7) Uşbu nifāḳ cemīʿ-i aḥvālda bularuñ ʿādetleridür ve daḫı buyurdı ki AK# # (8) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. Yaʿnī, nite ḳılısarlar, ḳaçan bulara (9) Ḥaḳ'dan bir melāmet, yā sulṭāndan bir siyāset irişse. AK# # (10) AK# #. Andan gelürler saña and içerler ki bizüm murādumuz ʿaḳl ḥākim ḳılmaḳda, yā (11) ol

[828] zuʿm: (Zuum) Bâtıl zan. Şübhe. Yanlış zan.
zuʿm: 1. sandı 2. inandı 3. vadetti 4. söyledi 5. yalan söyledi 6. iddia etti.
[829] mültebis: İltibas etmiş, birini öteki zannetmiş, karıştırmış olan. * Karışık, şüpheli ve benzer olan.
[830] mensūb: Bir şeye veya kimseye nisbeti olan, alâkası bulunan. Bir şeyle ilgili olan.
mensūb: (a.s. nisbet'den. c.: mensūbīn) bir kimseye, bir şeye nisbeti olan, bir şeyle ilgisi bulunan.

ʿaḳlī ḥuccetleri şerīʿatden ġayrı degüldi, illā ol adilde[831] yaḳīn yöninden ve ṭarīḳ-ı ṣavāb[832] (12) yöninden-idi. AK# #. Yaʿnī, bular olardur[833] ki Allāhu Taʿālā (13) bularuñ göñlinde şübhelerden[834] ve yaramaz iʿtiḳādlardan ve ḥaḳdan menʿ itmeklerden ve (14) nifāḳların gizlemekden ne var bilür. AK# #. Yaʿni göñlü-le (göñül-ile) bulardan iʿrāż ḳıl (15) bularuñ nifāḳlarını ve andlarını ḳabūl itme, ammā żāhirde ḥikmet-ile vaʿẓ u naṣīḥat ḳıl. Daḫı bulara (16) aḥsen-i kelām-ıla baḫṣ it Ḥaḳ'dın yaña rücūʿ ideler, ol bāṭılda müddet çekmeġi terk ideler. (17) AK# #. Yaʿnī, buları taḫvīf[835] ḳıl ḳatl-ile, eger Ḥaḳ'dın yaña rücūʿ itmezlerse (18) buları ḳavl-i belīġ birle naṣīḥat it gizlü eşkāre. AK# #. (19) Yaʿnī, biz hīç bir resūl göndermedük, illā andan ötrü gönderdük ki aña iṭāʿat oluna Ḥaḳ Taʿālā **[59b]** (1) iẕni-y-ile ʿaḳla iṭāʿat olunmaya hevā destūrı-y-ıla eyle cidd-ile. AK# #. (2) AK# #. Yaʿnī, eger bular nefslerine ẓulm itseler hevālarına mütābaʿat ḳıluṕ ʿaḳl-(3)ları ḥükm idişmeg-ile kitāb-ı sünneti ḳoyuṕ andan saña gelseler, ol hevāların terk idüṕ saña (4) mütābaʿat ḳılmaġ-ıla sen getürdügüñ ḥükme muṭīʿ olmaġ-ıla. Allāhu Taʿālā'dan maġfiret ṭaleb idüṕ ṭarīḳ-ı (5) ḥaḳḳa girseler ḥaḳīḳatā üleşmeġ-içün. AK# #. Resūl (6) ḥaḳḳ-ıçun anlar Allāhu Taʿālā'yı bular ve aña vāṣıl olalar. Zīre Allāhu Taʿālā bulara tevvābdur, çünki (7) tevbe ḳıldılar anı buldılar, çün ṭaleb itdiler bulara raḥīm oldı çün aña ulaşdılar. Andan ḫavāṣṣ-ı (8) īmāndan ḫaber virdi ḫavaṣṣ-ı insān-ıçun bu ḳavlı-y-ıla ki buyurdı: AK# # (9)

---

[831] adil: Eş, denk, akran, benzeri. Ölçüde, miktarda eşit olan.

[832] ṣavāb: Doğruluk. Yanlış olmayan. Doğru dürüst.
ṣavāb: (a.i) 1. doğruluk, dürüstlük; doğru hareket, doğru davranış, doğru düşünde. 2. s. doğru, dürüst.
ṭarīḳ-ı ṣavāb: doğruluk yolu, doğru yol.

[833] Metinde ilk harf üstün koyarak yazmış; "alardur", doğrusu "olardur" şeklinde olmalıdır.

[834] şübhe: (C.: Şübeh - Şübühât) Tereddüd. Bir şeyin doğru olup olmadığına veya var olup olmadığına dair kat'i kanaat ve bilgi sahibi olmamak hâli.

[835] taḫvīf: Korku vermek. Ürkütmek. Korkutmak.

AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā (10) bu kelām-ı muḥkem ḳıldı, ḳasem itmeg-ile gendü ẕātına. Yaʿnī, senüñ rabbüñ ḥaḳḳı-çun, yā Muḥammed, müʾmin degül-(11)ler anlar ki zuʿm iderler müʾmüniz diyü, tā biline ki īmān-ı ḥaḳīḳī oldur ḳula menfaʿat idüp̀ necāta (13) irgürür mücerred taṣdīḳ iḳrār degül. Belki anuñ miḥekki[836] vardur aña çalınsa gerek ol īmān (14) naḳdi, tā ki maġşūşinden ḫāliṣ-i ẓāhir ola. Miḥek oldur ki buyurdı; AK# #[837]. Yaʿnī, tā ki (15) şerʿi[838] ḥakem dikeler ṭabʿ-ı[839] ḥükmin ḳoyalar, daḫı mevlāyı ḥakem dikeler hevāyı degül. Şol emrde ki bulara iltibās[840] (16) aluna reʾyleri anda muḫtelif ola, ʿaḳılları ḥayretde ḳala, aralarında tenāzuʿ[841] oluna. AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, egerçi senüñ ḥükmüñ ṭabīʿatlarına ve hevālarına muḫālif (18) daḫı olursa anlar ol nefsleri ʿaynasında ḥükmüñe kerāhet ṣūretin görmeyeler, daḫı fāsid bilmeyeler. (19) Belki eyle bileler ki bu ḳażā-i ezeliyye ve aḥkām-ı ilāhiyyedür, Ḥaḳḳ'a münḳād olalar nefsleri iṭāʿat **[60a]** (1) ḳılmaġ-ıla ve göñülleri rıżā virmeg-ile. AK# #. (2) Yaʿnī, eger biz anlaruñ üzerine vācib ḳılsavuz anuñ-ıla ki nefsüñüzi ḳatl idüñ ʿinādından ötrü yāḫūḏ vücūduñuz diyārından fenā oluṕ çıḳuñ ʿālem-i beḳāya gelüñ (4) gerek anlar teslīm oluṕ münḳād olalar. AK# #. Yaʿnī, ol īmān iddiʿā ḳılanlardan (5) bunı az kimse

---

[836] mihek: mihenk, (mihek) Altının ayarını anlamaya mahsus bir taş. Ölçü. İyiyi kötüyü ayıran, ayar âleti. * Mc: Bir insanın kıymetini, ahlâkını anlamaya yarayan vasıta.

[837] Bu ibare, Ḳurʾān, (Nisâ) 4/65 ayette geçmektedir. Manası, "senin verdiğin hükmü içlerinde bir sıkıntı duymadan tamamen kabul etmedikçe" şeklindedir.

Ḳurʾān, (Nisâ) 4/65: Hayır; Rabb'ine and olsun ki, aralarında çekiştikleri şeylerde seni hakem tayin edip, sonra senin verdiğin hükmü içlerinde bir sıkıntı duymadan tamamen kabul etmedikçe inanmış olmazlar.

[838] şerʿ: * Cenab-ı Hakk'ın emri. Âyet, hadis, icma-i ümmetle ve kıyas-ı fukaha ile sâbit olan dinin temelleri, şeriat.

[839] ṭabʿ: Tabiat. Karakter. * Damga basmak. Mühür basmak. Kitab basmak. Mühür.

ṭabʿ-ı ḥükmin: hüküm mührü, hüküm.

ṭabʿ-ı ḥükm ḳoy-: hüküm kılmak, hüküm kılacak ölçü kılmak.

[840] iltibās: Birbirine benzeyen şeyleri şaşırıp birbirine karıştırmak. Yanlışlık. Karışıklık. * Tereddüt. Şüphe.

[841] tenāzuʿ: Kavgalaşmak, çekişmek. Birbirine husumet etmek.

işlerdi bu miḥek üzerine çalınan īmān naḳdinden ḫāliṣ az bulınurdı. AK# # (6) AK# #. Yaʿnī, bular ol virilen ögüdi ṭutuṕ (7) seyf-i ṣıdḳ-ıla nefslerin şehvātlarından ḳatl itseler ve hevāya mütābaʿatı terk itseler, ol maḳām-ı (8) cihadda nefsi şehīd itmek ve ṣıddīḳlar derecesi ulaşmaḳ bulara ḫayrlu-y-ıdı ol şehvāt-ı nefsānīden (9) ve leẕẕāt-ı cismānīden leẕẕāt almaḳdan daḫı muḥkemirekdür maḳāmāt-ı rūḥāniyyede ve ḳurbāt-ı rabbāniyyede. (10) AK# #. Yaʿnī, daḫı biz anlara vireydük (11) ḳatumuzdan ecr-i ʿaẓīm ki ol ʿulūm-ı ledünnīdür, daḫı buları delālet ḳılayduḳ, ol ṭarīḳa ki andan (12) ol ḥażret-i ilāhiyyete vuṣlat bulalardı ceẕebāt-ı rabbāni-y-ile. Andan ḫaber virdi faẓlından ṭāʿat-ıla (13) bu ḳavl-ıla ki buyurdı: AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. (14) İşāret bu iki āyetde budur kim bedürüstī, ol ki Allāh'a mutīʿ oldı, aḥkām-ı ezeliyyesine ve efʿāl-i ebediyyesine (15) ve daḫı Resūl'e muṭīʿ oluṕ getürdügi nesneye taṣdīḳ itdi, daḫı maḳāmlarda sülūk itmekde aña müṭābaʿat (16) ḳıldı, ḳurbete vāṣıl olmaġ-ıçun. AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, Allāh'a Resūl'e muṭīʿ olanlar küllī anlaruñ-ıla (18) olur kim Allāhu Taʿālā anlara inʿām ḳıldı, maḳām-ı ḳurbi ve maḥalli viṣāli ṕeyġamberlerden ki anlara maḳām-ı (19) nübüvvet inʿām ḳıldı, daḫı ṣıddıḳlardan ki anlar ehl-i vüṣūl ve viṣāldür, Allāhu Taʿālā anlara ṣıdḳ u **[60b]** (1) vilāyet ḳıldı, ḳadem-i ṣıdḳ anlara ḫāṣıldur rableri ḳatında; daḫı şehīdlerden ki (2) anlar aṣḥāb-ı ciḥād ve ehl-i ḳıtāldür, Allāhu Taʿālā anlara şehādet inʿām ḳıldı ve daḫı ṣāliḥler-(3)den ki bular istiʿdād ḫāṣıl ḳıldılar vilāyetçün, Allāhu Taʿālā anlara ṣalāḥ-ı inʿām ḳıldı. Ṕes, (4) ol muṭīʿler daḫı bularuñ-ıla bilelik[842] ḫāṣıl ḳıldılar, Allāhu Taʿālā'ya muṭīʿ olduḳları ḳadar daḫı. (5) Daḫı buları sevdükleri ḳadar ve mütābaʿat ḳılduḳları ḳadar sülūk-i maḳāmda ve vusūl-i ḳurbetde. (6) Nite kim Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām*; "Kim ki bir ḳavmi sever ol daḫı anlaruñ-ıla olur". Ve daḫı buyurdı ki "***ḤADĪŞ-İ ŞERĪF***".

[842] bilālik//bilelik: beraberlik, maiyet.

Yaʿnī, sevdügi-y-le olur. Ṕes, bu muṭīʿlerüñ refīḳleri görklü oldı ki (8) enbiyālar ve ṣıddīḳler ve şehīdler ve ṣāliḥlardür. AK# #. (9) Yaʿnī, bularuñ gibi refīḳ ve bulara refīḳ olmaḳ Allāhu Taʿālā'dan fażldur, andan ġayrı kimseden (10) degül. Ṕes, Allāhu Taʿālā kāfīdür bilmeklikde ki bu refīḳlere lāyıḳ olmaḳlıġa kimüñ istiʿdādı (11) var, aña tevfīḳ virür bu saʿādeti ḥāṣıl itmeg-içün; tā ki ol Resūl'e muṭīʿ olur anı sever ve (12) cemīʿ-i ṣaḥābeyi sever. Bu āyetde delālet var, Ebū Bekr'üñ ḫilāfeti üzere. Zīre Allāhu Taʿālā enbiyānuñ (13) merātibin ẕikr eyledi, daḫı evliyālarınuñ tertīb üzere enbiyāları taḳdīm itdi, evliyālar (14) üzere. Hīç bir kimseye yoḳdur ki enbiyāları teʾḫīr ide evliyālardan ve daḫı evliyālar mertebesin (15) üç ṭabaḳa üzere ḳıldı: Biri, aḫaṣṣ-ı ḫāṣdur ki olar ṣıddīḳlardur. Ve biri, ḫavāṣṣdur ki (16) anlar şehīdlerdür. Ve biri daḫı ʿavāmdur ki anlar ṣāliḥlerdür. Nite ki ṣıddīḳler enbiyālar üzerine (17) taḳdīm itmek cāyiz degül. Ancılayın şehīdleri taḳdīm itmek, daḫı cāyiz degül ki bu şehīdler (18) ʿÖmer, ʿOṯmān ve ʿAlī *raḍıya'l-lāhu ʿanhum*. Zīre evvel taṣdīḳ iden peyġamberi ol oldı. Delālet ider (19) aña bu āyet ki buyurdı: AK# #. Ṣıddīḳ-ıla gelen peyġamberdür *ʿaleyhi's-selām* [61a] (1) ve anı ṭaṣdīḳleyen ittifāḳ-ı Ebū Bekr'dür *raḍıya'l-lāhu ʿanh.* Cemīʿ-i ṣaḥābe ittifāḳ itmişlerdür ki ṣıddīḳlıḳ (2) adı Ebū Bekr'e ṯābit oluṕdur. Çün ṯābit oldı ki ol ṣıddīḳdur anuñ ikincisi Resūlu'l-lāh-(3)dur, *ʿaleyhi's-selām.* Ḥaḳ Taʿālā anuñ mertebesin Resūl mertebesinüñ ḫalifince[843] ẕikr eyledi, vācib oldı ki (4) Resūlu'l-lāh'a ḫalīfe ola. Ṕes, bir aḥde cāyiz degül ki andan taḳaddüm[844] ide, Resūl'den ṣoñra. (5) Nite ki ʿaṣrında cāyiz görmediler ittifāḳ-ı icmāʿ olundı anuñ ḫilāfetine Resūl'den ṣoñra. (6) Andan ṣoñra ḫilāfet şühedāya

[843] ḫalifince: ardınca
ḫalif: * Arkadan gelen. Sonradan gelen. Birinin yerine geçen.
ḫalef: Birinin yerine sonradan geçen kimse. Babadan sonra kalan oğul.
[844] taḳaddüm: (Kıdem. den) Önde bulunma. İleri geçme. * Zaman veya mevki bakımından ileride olma.

oldı. Nite ki Allāhu Taʿālā ẕikr itdi tertīb üzere. Ṕes, (7) ʿalāmet-i saʿādet degüldür, bu tertībi taġyīr itmek, yā baʿżıların baʿżızı üzere taḳdīm itmek (8) uşbu zamānda bu mümkin olur nesne degüldür. Zīre Allāhu Taʿālā bu ḥükmi ezelde eyledi, cāyiz degül, ḫuṣūṣā ki emr vāḳīʿ olduḳdan ṣoñra ola; fehm eyle (10) cidd-ile, bu taḳrīri[845] fikr eyle, taʿaṣṣubı gider, ehl-i taġyīrden olma. Andan fażl u ʿadl ehlinden (11) ḫaber virüṕ buyurdı: AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. (12) İşāret bu āyetde budur ki Allāhu Taʿālā fażl-ı keremi-y-ile bildürür anlara ki īmān getürdiler, (13) yaraḳların selāḥların ḥāżır ideler ol kāfir nefs-ile ve Şeyṭān-ı laʿīn-ile mücāhede ḳılmaġ-ıçun; tā ki (14) ol rūḥānīleri ḫalāṣ ḳılalar ol hevā-yı nefsāniye esīr olmaḳdan. Nite ki buyurdı: AK# # (15) AK# #. Ol ālet bu ġazāya Allāhu Taʿālā'yı ẕikr itmekdür. Nite ki buyurdı: AK# #. (16) AK# #. Ve daḫı buyurdı: AK# #. Yaʿnī, gendü nefsiñüz-ile cihād idüñ, (17) riyāżet[846] ḳılmaġ-ıla ve hevāyı ḳamʿ[847] itmeg-ile yaluñuz yaluñuz; ḳaçan ki cemiʿiyyet olunmaya müteferriḳ (18) olasız. AK# #. Yaʿnī, yāḫūḏ gelüñüz cemʿiyyet üzere ḥużūr-ıla cihād idüñ. (19) Zīre bu nefs-ile cihād icrā olunmışdur, ʿömr olduġı ḳadar. Zīre ol nefs her depelendükçe [61b] (1) aña bir ḥayāt ḥāṣıl olur ki evvelkiden daḫı ḫōş, daḫı ʿazīz. Ṕes, AK# # dimeg-ile (2) işāret ḳıldı bu ʿālem-i ḥayvāniyyetden ḉıḳuṕ rūḥāniyyete girmege ve tefriḳadan cemʿiyyete (3) ulaşmaġa. AK# # dimeg-ile işāret ḳıldı ʿālem-i rūḥāniyyetden ḉıḳuṕ ʿālem-i vaḥdāniyyete (4) ulaşa ki rabbānīdür ve ol cemʿiyyetden maḳām-ı vaḥdete ulaşa. AK# #. (5) Yaʿnī, iy ṣıddīḳlar, sizden kimseler var ki cihāddan gendüleri girü bıraḳmışlardur ḳuru

[845] taḳrīr: İyi ifade etmek. Bildirmek. * Ağzından anlatmak. * Yerleştirmek. Kararlaştırmak. Yerini belirtmek. * Resmî olarak yazı ile bildirmek.

[846] riyāżet//riyāżat: Nefsi kırma. Fani şeylerden nefsini çekerek kanaat içinde yaşamak. * Bir hastalıktan dolayı veya nefsini terbiye maksadıyla çok yemek ve içmeyi terkederek faydalı fikirlerle, ibadet ve ilimle meşgul olmak. Az gıda ile yaşamak. * İdman.

[847] ḳamʿ: Kahretmek. Zelil etmek. * Zabtetmek. Ezmek. Kırmak.

iddiʿā-y-ıla (6) seyrde kāhiller[848] bir ada ḳāniʿ[849] olmışlar resm[850] üzere yürürler. AK# #. Yaʿnī, (7) eger size bir şiddet belā ve zaḥmet ü ʿanāʾ[851] yā hezīmet irişse. AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, dir ki Allāhu Taʿālā baña faẓl inʿām ḳıldı ki bu ġazāda anlaruñ-ıla bile ḥāżır (9) bulınmadum, tā anlara vāḳīʿ olan baña daḫı vāḳīʿ olaydı, ol şiddetden ve miḫnetden. AK# # (10) AK# #. Eger size Ḥaḳ Taʿālā'dan fütūḥat ve ġaybdan hibeler ve ʿaṭālar ve ʿulūm u (11) ledünnī ve yüce mertebeler ḥāṣıl olsa ḫāṣlar ḳatında ve maḥabbet ü ḳabūl olsa ʿavām ḳatında. AK# #. (12) Yaʿnī, dirler ol baṭṭallar AK# #. Yaʿnī, şol kimseler gibi ki (13) *keʾennehū*[852] sizüñ-ile anuñ arasında bir muṣāḥabet ve münāsebet olmadı bu emrde, yā bir ulaşḳılıḳ (14) olmadı bu ṭāyife-y-ile çün seferden münḳaṭıʿ oldı. Dir ki AK# #. (15) Yaʿnī, iy kākikā[853] ben de bularuñ-ıla bile olaydım ol cihād-ı nefsde ve anı tezkiye ḳılmaḳda (16) ve ḳalbi terbiyet ḳıluṕ taṣfiye ḳılmaḳda ve rūḥı tenḳıye[854] idüṕ taḥliye ḳılmaḳda ve sırrı taḫliye ḳıluṕ (17) taḳviye ḳılmaḳda; tā olʿaẓīme ulaşmaġ-ıla ben de fevz bulaydum, olʿaẓīm Allāhu Taʿālā'dur, *celle celāluhū. AK# #.* Yaʿnī, ḳıtāl itsün (19) uşbu ḥāsid ki nedāmet ider, Allāh'ı ṭaleb itmekde, nefsi-y-ile cihād itsün ol daḫı anuñ emṣāli. **[62a]** (1) Anlar ki ḥuẓūẓ-ı nefsi ḥatūn alurlar mevlālarınuñ ḥuḳūḳları-y-ıla fānīyi iḫtiyār idüṕ beḳā üzerine. (2) AK# #. Yaʿnī, her kim cihād ider nefsi-y-ile, Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekde. AK# #.

---

[848] kāhil: (a.s. kühûlet'den. c.: kevâhil) 1- kühûlet sahibi, olgun, orta yaşlı kimse, 30-50 yaş arasında bulunan (kimse), erişkin. 2- hareketi ağır, gayretsiz, tenbel; durgun, râkid.
kahl: Zemmetmek. * Nimete nankörlük etmek.

[849] ḳāniʿ: (A, uzun okunur) Kanaat eden. Kendinde olan helâla razı olup, başkasının hiçbir şeyine göz dikmeyen. * Kanmış. İnanmış. Tatmin olmuş.

[850] resm: (Resim) Yazma, çizme, desen. * Eser, iz, nişan, alâmet. * Suret. * Tertib. Tarz, üslub. * Fotoğraf resmi. * Âdet, usul, tavır, davranış. * Alay, merâsim. * Man: Bir şeyi başkalarından ayırdeden tarif.

[851] ʿanāʾ: Zahmet, meşakkat, güçlük, zorluk.
(hemze konmamış, metinde ʿanā şeklinde yazılmış.)

[852] keʾennehū: (Ke-ennehu) (Teşbih edatıdır) Sanki, güyâ, öyle gibi.

[853] kākikā: keşke

[854] tenḳıye: * Temizleme, tathir.

(3) AK# #. Yaʿnī, nefsi ḳatl olunsa ol cihādda ṣıdḳ u Ḥaḳ ḳılıcı-y-ıla, (4) yā ġālib oluṕ ol nefs üzere ẓafer bulsa ol nefs anuñ elinde İslāma gelse, tīz ola ki (5) biz aña ʿināyet ceẕbeleri-y-le ecr-i ʿaẓīm virevüz, ecr-i ʿazīm Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ẕātı ve anuñ müşāhede-(6)sidür. Andan ḫaber virdi ol kimselerden ki müşrikler anları żaʿīf ḳıluban incidürlerdi, bu (7) ḳavl-ıla ki buyurdı: AK# #. Tā aña degin ki buyurdı: AK# #. (8) İşāret bu iki āyetde budur ki "İy İslām u dīn daʿvīsin idenler, ne oldı size ki ol (9) Allāh'dın yaña sülūk iden yolda nefsüñüz-ile mücāhede ḳılmazsız". Bu kelām dīnde taḥrīż (10) itmekdür Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekde, daḫı Allāhu Taʿālā'dın yaña seyr itmekde; tā ki mücerred[855] ada[856] (11) resme ḳāniʿ ḳāniʿ olmayalar cidd ü ictihād idüṕ iledim[857] olalar, ḳuṣūrların yirine getürmege (12) ṭaleb ideler. Zīre mücāhededen müşāhede ḥāṣıl olur. AK# # didügi (13) işāretdür, ol żaʿīf ervāḥları ḳuvvetlendüreler ki nefsler anları müstevlī[858] olmaġ-ıla (14) żaʿīf ḳılmışdur. AK# #. Yaʿnī, daḫı ḳalbleri żaʿīf ḳıldı. Zīre ḳalb rūḥuñ zevcesi (15) gibidür. Rūḥuñ ḳalbe taṣarrufı olduġı-çun zevcüñ zevceye taṣarrufı olduġı gibi. AK# # (16) Daḫı ol vildān[859] ki ṣıfāt-ı ḥamīdelerdür, rūḥ-ıla ḳalb çiftlenmeg-ile ikisinden mütevellid olur. (17) Bular küllī meded dileyüṕ mevlālarına yalvarurlar. Dirler ki AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, "İy bizüm rabbumuz, çıḳar bizi bu beden ḳaryesinden ki bunuñ ehli ẓālimlerdür (19) ki ol nefs-i emmāret-i bi's-sūʾdur ṣıfātları-y-ıla. AK# # **[62b]**

---

[855] mücerred: (C.: Mücerredât) Yalnız, tek. * Hâlis, saf, katışıksız, karışık olmayan. Tek başına. * Çıplak, soyulmuş. * Tek başına yaşayan, evlenmemiş, bekâr. * Edb: Kur'ân yazısında noktasız harflerle yazılı mensur veya manzume. Bu şekil yazıya mahzuf veya mühmel de denir. * Fls: Müşahhas olmayan. Vücuda gelmiş eşya ve ef'âlin şekil ve suretlerinden ayrı olarak düşünülen her keyfiyet ve mefhuma veya nisbet mefhumuna denir. Bunun zıddı müşahhasıdır ki, eşyanın bütün vasıfları ile zihinde husulüdür. (Bak: Mücahede - Tecerrüd)

[856] ad: İsim, nam, şöhret, şan, itibar, haysiyet.

ād̈e: Âdet kelimesinin arabca terkiblerdeki kısalmış şekli. Meselâ: Harikulâde, alelâde, fevkalâde.

[857] iledim: (Türkçe) müdavim. Aralıksız devam eden. Devamlı olarak çalışan. * Bir yere devamlı olarak gidip gelen kimse.

[858] müstevlī: İstilâ eden, ele geçiren, zapteden. Galib olan. Yayılan, her tarafı kaplayan.

[859] vildān: (A.)

(1) AK# #. Yaʿnī, faẕluñ keremüñ birle bize sen velī ol, ol beşeriyyet ve ḫılḳat[860] ẓulümātından bizi (2) nūr-ı rabbāniye ḉıḳar, daḫı senüñ ḳatuñdan bize nāṣır ḳılıvir vilāyet-i nübüvvetden, daḫı bir şeyḫi mürebbī[861] (3) ḳılıvir nefs üzere bize nuṣret ḳıla. Daḫı hevāya ve Şeyṭān'a ve dünyā üzerine bize muʿāvin ola. (4) Ve daḫı buyurdı ki AK# #. İşāret aña ki bedürüstī, Ḥaḳ Taʿālā (5) nefs-ile cihād ḳılmaġa emr eyledi, andan ötrü ki her kimse ki īmān getürmiş ola īmānı īmān-ı (6) ḥaḳīḳī ola, resmī ve mecāzī īmān olmaya. Gerekdür ki anlar muḳātele ve mücāhede ḳılalar nefsleri-y-le (7) Allāhu Taʿālā'nuñ ṭalebi yolında sülūk itmeg-ile, ehl-i īmān ʿalāmeti budur. Ammā kāfirlerüñ (8) ʿalāmeti küfrān-(ı) niʿme olmaḳdur ki ḳalb-ile muḳātele ḳılalar; Şeyṭān düstūrları-y-ıla muʿāvin oluṕ (9) cihād ideler ki ol nefs ü hevā daḫı dünyādur. AK# #. (10) AK# #. Yaʿnī, iy īmān ehli, mücāhede ve muḳātele idüṕ ḳatl idüñ ol Şeyṭān (11) dōstlarını ki nefs-i hevā vü dünyādur. Ḳorḳmañ ki Şeyṭān'uñ mekri ve dōstlarınuñ mekri żaʿīf-(12)dür, Ḥaḳ Taʿālā mekrine nisbet bularuñ-ıla. Nite ki buyurdı: AK# #. (13) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ḳahrı ġālibdür bularuñ üzerine. Andan ḫaber virdi şolardan ki ḳıtāle raġbetleri (14) var, erenler, bahādurlar gibi. Nite kim buyurdı: AK# #. (15) Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bu āyetde budur ki bedürüstī, anlara kim (16) dinilür bu selāmet ehlinden elüñüzi menʿ idüñ ehl-i melāmetüñ ipine yapışmaḳdan, ol ricāller (17) maʿrekesinde bahādurlar ḳaleminden ilerü ḳadem başmañ. AK# #. Yaʿnī, (18) namāz ḳıluñ ve zekāt virüñ, siz anlardan degülsiz ki ġazāda beẕl-i rūḥ idesiz. Bu meydānda (19) cevelān[862] urmaz, illā anlara ki dīn-iḉün intiḳām ṭaleb iderler. Siz ḳanāʿat idüñ dār-ı selāma ki ol **[63a]** (1) Ḥaḳḳ emrine mülāzım olanlaruñdur ki ḫalḳ anı melāmet ideler ol ḳayurmaya. Ḉün anlar

[860] ḫılḳat//ḫilḳat: Doğuştan gelen vasıf. Yaratma. Yaratılış.
[861] mürebbī: (A.) Terbiyeci, terbiye eden, yetiştiren, ders veren.
[862] cevlān: (A.) Dolaşma. Kaynama. Yerinde durmayıp gezme.
cevlān urmaz: Gezip dolaşmaz.

bu menfaʿate ḳāniʿ (2) olmadılar ve işitdükleri-y-ile müntefiʿ[863] olmadılar, bularuñ üzerine ḳıtāl farż olundı. AK# # (3) AK# #. Ḉün bulara ḳıtāl farż olundı, bular er etegin ṭutdılar nefs-ile cihād ḳılmaġa sürʿat (4) itdiler, ṭarīḳ-ı rüşde sülūk itdiler, ḉün bularuñ delīli mülāzemet[864] olmadı, leʾīmlerüñ melāmeti anlaruñ (5) üzerine yolı ḳaṭʿ eyledi, uyur olan uyandı. AK# # (6) AK# #. Ṕes, bulardan bir ṭāyife ḫasīslerüñ melāmetinden ḳorḳıdalar, Allāhu Taʿālā'dan ḳorḳduḳları (7) gibi. Ḥāl budur bulara şarṭ bu-y-ıdı ki melāmet idicinüñ melāmetinden ḳorḳmayalardı, ġaflet uyḳusın (8) uyanlardan (uyuyanlardan) olmayalardı. Ṕes, eyle oldısa bular gendü bölüklerinden girü ḳaldılar, şol ḫayretde (9) ḳalmış gibi ki ḳanda gidecegin bilmez, bunuñ-ıla yolların azıtdılar. AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, didiler ki "İy bizüm rabbumuz, neḉün bu ḳıtāli bizüm üzerümüze farż eyledüñ, (11) bizi bir zamān teʾḫīr itmedüñ ki ecelümüz-ile öleydük. Zīre laḥẓāda bize bir ölüm var bu nefs ḥaẓẓın (12) terk itmeg-ile". Ṕes, Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, digil bu baṭṭāllara[865] ki temettuʿ-ı[866] dünyā ḳalīldür temettuʿ ṭaleb itmek āḫiretde ḫayırlıdur anlara (14) ki Allāhu Taʿālā'ya ilticā idüṕ ġayrına iltifāt ḳılmaḳdan ṣaḳındı. Her kimse kim Allāh yolında depelendi, (15) ol anuñ-ıla necāt buluṕ saʿādete irer, bir feyyil[867] ḳadar aña ẓulm olunmaz. Andan ḫaber virdi ki ecelleri[868] (16) anlara irişür elbette.

---

[863] müntefiʿ: (Nef'. den) Fayda gören, menfaatlenen, istifade eden.

[864] mülāzemet: (A.) Devamlı bir işle meşguliyet. * Sımsıkı bir işe bağlılık.

[865] baṭṭāl: Boş. Hükümsüz. * İşsiz. * Metrûk. Kullanılmaz. olan. * Bâtıl. Mensuh ve mefsuh. * Faydasız. * Pek büyük. Hantal.

[866] temettuʿ: (C.: Temettuât) Kazanma, kâr etme. * Kâr, fayda, menfaat. * Toplamak, cem'etmek. * Mühlet vermek. * Yoldaş olmak.

[867] feyyil: (a.s) zayıf hüküm.
ḳīl: Söz, kelâm, denilen.
feyl: Hamile kadının sütü.

[868] ecel: Her mahlukun ve canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti.

Nite ki buyurdı: AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# # (17) AK# #. İşāret bu iki āyetde budur kim yaʿnī, yā ehl-i baṭṭāl ki ṭālibler ṭonına girüṕ gendüñüzi (18) ṭāliblerden gösterüṕ anda turṣanursız[869]. Ḥāl budur ki siz ol bāṭıl ehlindensiz ki hevā üzerüñüze ġālib (19) olmışdur, dünyā size maḥbūb oluṕ mevlāyı istemekden kötrüm ḳılmışdur, ḥayāt-ı dünyāya rāżı olduñuz. **[63b]** (1) Ḳalbüñüz aña dolandurduñuz her ḳanda olsañuz, ḫōḏ elbetde ölüm size irişür (2) çār u nāçār; eger siz ölmezden öñ iḫtiyāruñuz-ıla ölmesseñüz. Faḳat ḳuvvetlü mizācuñuz (3) ve mücessem ecsāduñuz[870] daḫı ölürse. AK# #. Yaʿnī, ḳaçan (4) ol ṭālıblıḳ daʿvīsin ḳılan baṭṭallara[871] şevāhid-i ġaybdan ve anuñ fütūḥatından bir ḥasene irişse (5) dirler ki "Bu fütūḥāt ki bize feṭḥ olundı, Allāhu Taʿālā ḳatındandur". Ol nesnede şeyḫden (6) gendüleri üzere minnet görmezler. AK# #. Yaʿnī, eger (7) riyāżātlarında ve mücāhedelerinde bir zaḥmet ve meşaḳḳat vāḳiʿ olsa şeyḫe dirler ki "Uşbu (8) hep senüñ sebebüñden ve saʿyüñdendür". AK# #. Yaʿnī, küllī ḳabż[872] u baṣt[873] (9) ve feṭḥ u ġuṣṣa ve ele girmek ve elden ćıḳmaḳ[874] Ḥaḳ Taʿālā irādeti-y-iledür. AK# #. (10) AK# #. Yaʿnī, ne oldı bu ḳavme ki yaḳīn olmazlar ki bu kelāmuñ ḫāṣṣiyyetlerin fehm ideler, yā bu riyāżat (11) ehli zaḥmet ve miḥnet

---

[869] anda tursanursız: onda durduğunuzu (zannedersiniz).
turṣan-: kendini olmadığı bir başka halde göstermek.

[870] ecsād: (Cesed. C.) Cesedler. Cisimler. Tenler. Vücudlar.

[871] baṭṭal: Boş, hükümsüz. 2- işsiz, 3-metrūk, kullanılmaz olan, 4- Batıl, mensuh ve mefsuh, 5-faydasız, 6-pek büyük, hantal

[872] ḳabż: Tutmak. Ele almak. Kavramak. Almak. * Tahsil etmek. Teslim almak. * Amelde zorluk çekmek. * Kuşun süratle uçması. * Mülk.
ḳabż u baṣt: zorluk ve kolaylık.

[873] baṣt: Genişlemek, açmak, yaymak. * Bir şeye el uzatmak. * Sevindirmek. * Bir mecliste haya sebebiyle olan sıkılmanın gitmesiyle açılmak. * Özür kabul etmek. * Kaplamak. * Tas: Allahın cemâl tecellisiyle kalbin sükûn ve huzur içinde ferahlaması. (Mukabili: "Kabz"dır.)(... Teellümât-ı ruhaniye ise; sabra, mücahedeye alıştırmak için Rabbani bir kamçıdır. Çünki emn ve ye'sin vartasına düşmemek hikmetiyle havf ve reca müvazenesinde sabır ve şükürde bulunmak için kabz-bast haletleri, Celâl ve Cemâl tecellisinden intibah ehline gelmesi, ehl-i hakikatça medar-ı terakki bir düstur-u meşhurdur. K.L.)

[874] Sehven, noktalarını koymamış ćıʿmak şeklinde yazmış.

çekdügin fikr ideler; tā ki ol nesne bulara fāyideler ve iḫsānlar ḥāṣıl ḳıla. (12) AK# #. Ne nesne ki saña irişe fütūḥlardan[875] ve mevāhiblerden[876] faẕl u kerem (13) yöninden, egerçe şeyḫüñ taṣarrufı-la ve anuñ vilāyet-i terbiyeti-le ve saña himmet-i teʾs̱īri-y-ile daḫı olursa. (14) AK# #. Yaʿnī, ne ki saña irişe şiddetden ve belādan ve hemm[877] ü ʿanāʾdan[878] senüñ (15) nefsüñ ṣıfātlarındandur ve anuñ emmāret ü biʾs-sū olmaḳ ḫāṣıyyetinden ve hevā-y-ıla şom muʿāmelesinden- (16)dür. Daḫı ol ṭalebi leẕẕāt-i dünyādan ve anuñ şehvātına saʿy itmegdendür. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: (17) AK# #. Ve daḫı bilgil ki bedürüstī, bu ʿamellerüñ dört mertebesi vardur. Ol dörtden (18) iki mertebesi Allāhu Taʿālā'nuñdur, ḳuluñ anda medḫali yoḳdur. Biri, taḳdīr ve biri yaratmaḳdur. Zīre Allāhu (19) Taʿālā her nesneyi evvelā taḳdīr ḳıldı yaratmazdan öñ andan yaratdı. Nite ki Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām;* **[64a]** (1) **ḤADÌŞ-İ ŞERÌF (İnna'l-lāhe feraġa'l-ḫulḳa ve'r-rızḳa ve'l-ecele), el-ḥadīṣ.**[879] Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ḫalḳı yaratmaḳdan daḫı rızḳdan (2) ve ecelden fāriġ[880] oldı. Yaʿnī, bu nesneleri ezelde taḳdīr ḳılmaḳdan fāriġ olundı ki yaradılacaḳ (3) ḳarşu her gün her sāʿat her laḥża bir ḫalḳı-ı āḫar daḫı yaradur fāriġleri nitedür, cidd-ile fehm (4) eylegil. Ve ol dört mertebeden ikisi ḳuluñdur, Allāhu Taʿālā'nuñ anda medḫali yoḳdur ki ol (5) iki; kesb-ile fiʿldür. Zīre Allāhu Taʿālā münezzehdür kesbden ve yaramaz fiʿlden; bu

---

[875] fütūḥ: (Feth. C.) Fetihler. * (C: Fütuhât) Açılmak. * Yardım. * Lütf-u İlâhîye ulaşmak. * Zafer. Galibiyet. * Açıklık. Gönül ferahlıkları.

[876] mevāhib: Hibe olunan şeyler. Karşılıksız verilenler. Mevhibeler. İhsanlar, bahşişler.

[877] hemm: Gam, keder, tasa, hüzün.

[878] ʿanāʾ: Zahmet, meşakkat, güçlük, zorluk.
Metinde hemzesiz ʿanā şeklinde yazılmış. Aslı ʿanāʾ şeklinde olmalı.

[879] 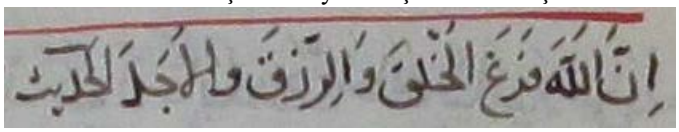

[880] fāriġ: Metindeki manası rızıkını verme ve ecelini belirleme işini çoktan yapmış anlamında, o işi çoktan yapmış, çok önceden meydana getirmiş anlamındadır.
fāriġ: İşini bitirmiş, boş kalmış, alâkasını kesmiş, rahat, vazgeçmiş, çekilmiş. * Fık: Tasarrufu altında olan mülkün kullanma ve tasarruf hakkını başkasına devreden.
fāriġ: (a.s. ferāġ'dan) 1. vaz geçmiş, çekilmiş. 2. rahat, âsûde. 3. boş, boş kalmış, işini bitirmiş.

ikisi ḳula müteʿallıḳdur. (6) Lī̇kin ḳul daḫı ve kesbi ve fiʿli daḫı maḫlūḳdur, Allāhu Taʿālā yaratmışdur. Nite ki buyurdı: AK# # (7) AK# #. Bu didügümüz ol ḳavlüñ taḥḳīḳıdur ki buyurdı: AK# #. Yaʿnī̇, ḫalḳ ve (8) taḳdīr yöninden külli Allāhu Taʿālā'dandur, kesb ü fiʿli yöninden degül; fehm eyle, iʿtiḳād ḳıl ki (9) taḥḳīḳ ehl-i Ḥaḳ meẕhebi budur. Ve daḫı işāret ḳılur bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# #. (10) Yaʿnī̇, yā Muḥammed, seni resūl gönderdük ol ḫalḳa ki Allāh'ı unıtdılar ve anda müşāhede ḳılduḳların (11) ve Allāhu Taʿālā olaruñ üzerlerine ʿahd itdüklerin unıtdılar. Seni anlara elçi gönderürüz ki (12) bizüm kelāmumuz anlara irişdürüp bizüm ʿahdumuz günlerin anlara añdursın ʿahdumuzı tecdīd (13) idesin, bizüm müşāhedemüze anlara terġīb[881] itdüresin, anları bizdin yaña daʿvet ḳılasın, delālet (14) ḳılasın bizüm yolumuza, bulara rūşen çırāḳ olasın, senüñ delāletüñ-ile hidāyet bulalar. Daḫı (15) senüñ izüñe mütābaʿat ḳılalar; tā ki buları yüce derecelere ulaşdurasın ve maḳṣad-ı aʿlāya (16) ḳondurasın. AK# #. Yaʿnī̇, Allāhu Taʿālā şāhiddür aḥbāblarına ve evliyālarına, tā ki (17) bular anuñ müşāhedesinden ġayrı rāhata iktifā ḳılmayalar. Andan ḫaber virdi ki Allāh'a iṭāʿatı küllī̇ (18) iṭāʿat-ı resūldür. Nite ki buyurdı: AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# # (19) AK# #. İşāret bu iki āyetde budur ki bedürüstī̇, Resūl *ʿaleyhi's-selām* vaṣf olınur fenā-y-ile. **[64b]** (1) Yaʿnī̇, fenādur Allāhu Taʿālā varlıġı içinde, bāḳīdür Allāh-ıla ḳāyimdür. Ḥaḳ Taʿālā ḳıyāmı-y-ıla, ṕes[882] ol (2) Allāhu Taʿālā'nuñ ḥaḳīḳatā ḫalīfesi oldı, şol nesnede ki ḫalḳ-ıla muʿāmele ḳılur. Bundan ötrü (3) didi ki AK# #. Yaʿnī̇, sen etmedüñ şol ḥayṣiyyet-ile ki etdüġüñ (4) vaḳt sen, sen olayduñ. Yaʿnī̇, çün etmedüñ Allāhu Taʿālā'dan ḫilāfet-ile etdüñ sen gendüñ-ile (5) etmedüñ, lī̇kin çün sen Allāh-ıla olduñ, atan Allāh oldı, Ḥaḳ Taʿālā anuñ ḫalīfesi oldı, ol (6) ḫalḳa anı irişdürmekde. Nite ki ol etmeḳde ḫalīfe oldı

[881] terġīb: Şevklendirme, ümidlendirme. Rağbet verdirme. İsteklendirme.

[882] ṕes: (buradaki anlamı) o zaman ki, doğrusu

görmez misin ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı (7) AK# #. Zīre Allāhu Taʿālā bāḳīdür, senüñ ḫilāfetüñ-le (8) senden; ṕes senüñ-ile ḫalḳ-ıçun ḫalīfe olmaḳlıġ-ıla Ḥaḳ Taʿālā yedi bularuñ yedi üzerine (9) oldı. Ṕes, ancılayın kim ki Resūl'e muṭīʿ oldı, Allāhu Taʿālā'ya muṭīʿ oldı. Zīre (10) Resūl andan fenā bulup anuñ-ıla bāḳī oldı, Allāhu Taʿālā anuñ ḫalīfesidür. Bundan ötrü (11) didi Resūl *ʿaleyhi's-selām:* ***ḤADĪŞ-İ ŞERÌF. AK# #.*** (12) Yaʿnī, her kim ki Resūl'e muṭīʿ olmaḳdan iʿrāż itdi, taḥḳīḳ ol Allāhu Taʿālā'dan iʿrāż (13) ḳıldı. Biz seni, yā Muḥammed, bularuñ üzerine ṣāḳıcı göndermekdür sen gendü gendüñe ḥāfıẓ (14) degülsin, ayruġa nite ḥāfız olasın. Bedürüstī, bular benden iʿrāż iderler, senden iʿrāż (15) itmezler, anlaruñ ḥisābları benüm üzerümedür, senüñ üzerüñe degül. Seni bulara müẕekkir (16) gönderdüm, sen bulara benüm vaʿd ü vaʿīdümi[883] ḫaber vir, bāḳisi benüm ḳatumda, ben bilürem nitmek (17) gerek. AK# #. Bu ḳavl işāretdür uşbu zamānuñ mürīdlerinüñ çoḳı üzere, ḳaçan ki (18) ṣoḥbetde ḥāżır olsalar ol envār-ı vilāyet şuʿāʿı[884] olaruñ göñülleri ʿaynasına pertev (19) urur īmānları üzere, īmān artururlar ve irādetleri üzere irādet artururlar. Ol ṣaḳıncı[885] **[65a]** (1) ḳulaġ-ıla diñlerler Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḥükmlerini ve ol görklü naṣāyiḥleri, göresin gözlerinden (2) yaşcuġazları dökilür ol ḥaḳḳı işüdüp bildüklerinden ötrü dirler ki "işitdük muṭīʿ (3) olduḳ" ol işitdükleri ḫiṭāb-içün. AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, ḳaçan senüñ ḳatuñdan çıḳsalar ol hevā-y-ıla anlaruñ üzerine esüp ṭoḳınsa (5) şehvet ü ḥırṣ yilleri-y-ile göñülleri girü meyl ider, ol envār-ı vilāyetüñ muḳābelesinden (6) girü

---

[883] vaʿīd: İyiliğe sevk veya kötülükten kurtarmak için ileride olacak kat'i hâdiseleri haber vererek korkutmak. * Cehennemi haber vermek. (Bak: Va'd)
ʿīd: (a.i.c. : aʿyād) bayram

[884] ışığı manasına gelen şuʿā; şuāʿ: Bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri.

[885] Metinde ṣāḳıcı şeklinde yazılmış nun harfinin noktası sehven konmamıştır.
ṣaḳıncı//ṣāḳıncı
ṣāḳıncı: sakınılacak şeyi
ṣaḳınc: şakınılacak şey, sakınılması gereken hal ve söz.

ol şom ṭabīʿatına döner. Bir ṭāyife bulardan giceledükleri vaḳt ol senden işitdüklerinüñ (7) ġayrını taḳrīr ü taḳdīr idüṕ tebdīl iderler. AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ṣābit ḳıluṕ bularuñ üzerine ol taġyīrātlarını (9) ṣaḳlar ki nefsleri üzerine taġyīr ḳıldılar. Zīre Allāhu Taʿālā bir ḳavmüñ ḥālini taġyīr ḳılmaz; tā ol (10) ḳavm nefslerin taġyīr itmeyince. Ṕes, bulardan ʿafv idüṕ ṣabr eyle bularuñ-ıla Allāh'a tevekkül (11) ḳıl ola ki Allāhu Taʿālā bularuñ ḳalbin ıṣlāḥ ide, ol taʿyīrātlarını bulara vebāl ḳılmaya, (12) ʿāḳıbetlerini ve māllarını görklü ḳıla. Allāhu Taʿālā kāfīdür vekālet yöninden ol kimselere ki (13) aña tevekkül idüṕ ilticā ḳıldılar, andan devādan ḫaber virdi; nite kim rencden ḫaber virdi: (14) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bu iki (15) āyetde budur ki eger bu ḳullar Ḳurʾān'dan tedebbür idüṕ tefekkür itseler anuñ muʿcizāt-ı āṣār- (16)larında ve envār-ı hidāyetinde ve āyātlarınuñ naẓmında ve kemāl-ı feṣāḥatında ve görklü belāġatında (17) ve el-fāẓınnuñ ʿaẓāmetinde ve bināsınuñ muḥkemliginde ve ol esrārlarına ve ḥaḳāyıḳlarına ve daḳīḳ (18) işāretlerine ol göñül marażlarına ki günāh renclerin (19) zāyil idüṕ giderür, eger bulara naẓar-ı ṣāfī ḳılalardı. Bilelerdi ki AK# # **[65b]** (1) AK# #. Yaʿnī, bulalardı bu Ḳurʾān içinde her rence devā ve her (2) maraża şifā her baṣara sürūr, her veche ʿizzet envāʿ ṣıfatlar-ıla mevṣūf teġayyurātdan (3) maḥfūẓ ve bir baḥr bulalardı ki ʿacāyib dükenmez ve bir berr[886] bulalardı ki ġarāyiblerinüñ nihāyeti (4) yoḳ. Maʿnīler bulalardı ki tenāḳuḍı yoḳ, ḫılāfı yoḳ ve bir ravżā bulalardı ṣolması (5) yoḳ ve iḫtilāfı yoḳ. Eger bu Allāhu Taʿālā ḳatında degülmisse bunda çoḳ iḫtilāflar

[886] berr: (C.: Ebrâr) Va'dinde sâdık. Sözünde duran. Muhsin. Keremkâr. * Nimetleri herkese, umuma ihsan eden. * Gerçeklik, sıdk. * Susuz, kuru yerler. * Toprak. Yeryüzü, yer.

ve (6) tenāḳużlar[887] ve tefāvütler[888] bulalardı ve ġaybdan virilen ḫaberlerde ki oldı olacaḳdur, çoḳ (7) tefāvütler bulalardı. AK# #. Yaʿnī, bulara (8) bir emr gelse vaʿd u vaʿīdden anı ifşā iderler, erbāb-ı sülūka Ḥaḳ Taʿālā'dın yaña seyr (9) itmek ḥālindeyken, çün Ḥaḳ Taʿālā anlara üns ṭarafından, yā heybetden yā ḫużūrdan yā (10) ġaybetden Ḥaḳ Taʿālā bir ḳapu fetḥ idivirür ol ṣıfāt-ı cemāli ve celāl-i eserlerinden. Ve olar (11) ʿışḳ esrārlarından aġyārlara ifşā idüp aḳṭārlara[889] irişdürür. AK# # (12) AK# #. Yaʿnī, eger bularuñ rücūʿları bunuñ gibi müşkilāt ḥālinde ve bu muʿḍilātı[890] (13) keşf itmekde resūl sīretlerine yāḫūḍ bulardan uli'l-emr olanlar sīretine ki olar (14) meşāyıḫlardur kemāl ḥāṣıl idüp vāṣıllardan olmışlardur. Her kimüñ ki kāmil şeyḫi ola, (15) ol anuñ emrine velī olmaḳda kāfīdür. AK# #. Yaʿnī, eger (16) anlara redd itseler ol müşkillerini bileydi, anı anlar ki istinbāt iderler, ol erbāb-ı (17) küşūfdan her nesnenüñ ḥaḳāyıḳlarını. Zīre ġaybetden vāḳiʿ olan ʿulūmı anlar bilürler, (18) ol evṣāf-ı beşeriyyet baḥrine ṭalıcılardur, ol ʿulūm ṣadeflerinden maʿrifet dürlerin (19) çıḳarıcılardur. AK# #.

[66a] (1) Yaʿnī, eger Ḥaḳ Taʿālā faẓl idüp resūl göndermese-y-idi ki ḳāyim ṭurup sizi daʿvet ḳılmayadı, (2) siz küllī Şeyṭān'a mütābaʿat ḳılurduñuz; illā az olurdı ki uymayadı. Ḥaḳīḳatā, resūl geldügi (3) Allāhu Taʿālā'nuñ faẓlı ve raḥmetidür. Bu āyet aña delālet ḳılur ki buyurdı: AK# # (4) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. Eger (5) Resūl'uñ vücūdı olmayadı *ʿaleyhi's-selām* ve anuñ gelmekligi olmayadı küllī ol ḍalālet beriyye-(6)sinde ḥayretde ḳalurlardı. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā

---

[887] tenāḳuż: Sözün birbirini tutmaması. Konuşmada beyan edilen söz ve fikirlerin birbirine zıt olması. * Man: İki şeyin birbirine nakiz olması. Bir şeyin nakizi, o şeyin ref'inden (kaldırılmasından) ibarettir.

[888] tefāvüt: Farklılık. İki şey arasındaki fark. Uygunsuzluk. Tehâlüf.

[889] aḳṭār: (Kutr. C.) Kuturlar. Çaplar. Dâirenin merkezinden geçen doğru hatlar. * Her taraf. * Güzel kokulu yağlar vesaire satan adam. Güzel kokular tâciri.
aḳṭār-ı ʿālem: Her taraf. Alemin dört bucağı. Alemin her yeri.

[890] muʿḍilāt: (Mu'dal. C.) Büyük, ağır, çetin ve zor işler.

buyurdı: AK# #. **ilā āyeh.** (7) Yaʿnī, Resūl gelmezden öñ bular küllī Şeyṭān'a mütābaʿat idüp̀ ṭamuʾ derekesinüñ kenārına (8) gelmişlerdi, Resūl bulara faẕl u raḥmet oluṕ ol derekeye düşmekden ṣaḳladı. (9) Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# # ve daḫı AK# # (10) didügi ola ki istiṯnā Ebū Bekr-i Ṣıddīḳ'a rāciʿ ola. Zīre ol henüz Resūl'e daʿvet virilmedin (11) Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekde ol aña yoldaşıdı. ʿĀyişe eydür, *raḍıya'l-lāhu ʿanha;* "Ben daḫı henüz atam aġamı (12) taʿaḳḳul itmezdüm; illā anlar ikisi dīn-i İslām-ıla dīnlenmişlerdi, hīç bir gün geçmezdi bizüm (13) üzerümüze, illā Resūl gicede gündüzde bize gelürdi". Ve daḫı rivāyetdür Resūl'den *ʿaleyhi's-selām* (14) ki buyurdı: "Ebū Bekr-ile benüm meṯelüm şol iki ḳoşulmış at gibiyüz, ben andan öñürtdüm ol (15) baña mütābaʿat ḳıldı. Eger ol mütābaʿat ḳılsa ben aña mütābaʿat iderdüm, *va'l-lāhu aʿlem".* (16) Ve daḫı buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekde cihād (17) it nefsüñe. Zīre Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekde biz ġayr-ı nefse teklīf itmezüz, illā senüñ nefsüñe. (18) Bunda bir maʿnī daḫı teklīf itme, senüñ nefsüñ-içün ki cihād ḳıla (19) nefsüñden menʿ itmeg-içün, yā bir nefs-i uḫrādan nefsüñi terk it bize gel ki taḥḳīḳ, sen ol **[66b]** (1) günüñ ṣāḥibisin ki ol günde ḥīç bir nefs daḫı bir nefse mālik olımaz. Bu andan (2) ötrüdür ki bu maḳāma cemīʿ-i resūllerden bizüm resūlümüz taḫṣīṣ olunmışdur ki gendü (3) nefsini nefy[891] idüp̀ ġayr-ı nefsi ṭaleb ide. Delīl buña budur ki cemīʿ-i enbiyālar *ʿaleyhime's-selām* ḳıyāmet (4) güninde nefsleri fenā olmayuṕ beḳā olduġ-ıçun küllī "Nefsī! Nefsī!" diyeler, bizüm Resūlümüz nefsi (5) fenā oluṕ Ḥaḳḳ-ıla beḳā bulduġ-ıçun "Ümmetī! Ümmetī!" diye; fehm eyle cidd-ile. Bundan ṣoñra buyurdı ki (6) AK# #. Yaʿnī, müʾminleri cihād-ı aṣġara ve cihād-ı ekbere daḫı taḥrīż eyleye. AK# #. Yaʿnī, ola ki (8) Allāhu Taʿālā, bu

[891] nefy: Sürgün etmek. Birisini kendi rızası olmadan, bir yerden başka bir yere nakletmek, sürmek. * Gr: Bir şeyin olmadığını ifade eden (olumsuzluk) edatı. Müsbetin zıddı, menfi olan. Bir şeyin yokluğunu veya olmadığını iddia.

ẓāhirde bāṭında kāfirlerüñ zaḥmetini menʿ ide, yaʿnī, nefs-ile ẓāhir daḫı kā-(9)firlerüñ. Zīre Allāhu Taʿālā eşedd[892]'dür ṣavlet yöninden ve ʿuḳūbet yöninden ṣıfāt-ı ḳahrınuñ (10) heybeti müstevlī olduġı vaḳt ṣıfāt-ı celālinüñ tecellīsinde ol kāfirler ḳıtālinden. Andan (11) ehl-i şefāʿatüñ biḍāʿatinden[893] ḫaber virdi. Bu ḳavl-ıla ki buyurdı: AK# #. (12) AK# #. Tā aña degin ki buyurdı: AK# #. İşāret bu (13) āyetde budur ki bedürüstī, her kimse kim görklü şefāʿat ḳılsa bir ġayre aña bir nevʿ-ile (14) ḫayr ulaşdurmaġ-ıçun. Ṕes, ol şefāʿatuñ ḫuṣūṣıyyetinden aña daḫı naṣīb olur ki ol (15) ḥaseneden aña daḫı irişür, ol şefāʿate anuñ ḫuṣūṣiyyeti olduġ-ıçun şefāʿat-ı ḥasene (16) ḳıldı. AK# #. Her kim ki şefāʿat-ı seyyiʾe[894] ḳılsa (17) ol seyyiʾeden ki bir ġayre bir nevʿ-ile şerr irişdüre gendü ṭabʿında ol şerden naṣīb (18) olduġı-çun şefāʿāt-ı seyyiʾe ḳıldı. Zīre arı yumuşaḳ yirden görklü nebātlar biter ve ḫabīṯ (19) çoraḳ yirlerden bitmez, illā az biter. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā **[67a]** (1) ezelde her nesne üzere şehīddür ehl-i iḥsānı vücūda getürmekde ve ehl-i isāʾeti[895] vücūda (2) getürmekde Ḥaḳ Taʿālā ḳādirdür, ʿalīmdür, ḥafīẓdür, şefāʿat-ı ḥasene istiʿdādın ve (3) seyyiʾe istiʿdādın ezelde her ṭabīʿatda ḳodı. Bugün anı tebdīl idemezler ol istiʿdād-(4)larınuñ ḫayra şerre ḳābiliyyetleri olduġı-çun. Ve daḫı buyurdı ki AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, ḳaçan siz taḥiyyet ü duʿā ḳılsalar, yā ḫayr-ıla yā şerr-ile siz andan (6) daḫı yigreg-ile taḥiyyāt idüñ; ammā ḫayr-ıla taḥiyyāt olunsañuz andan yigrek idüñ. (7) Ammā eger şerr-ile olunsa sizüñ taḥiyyatuñuz ʿafv-ile ve mukāfātı ḫayr-

---

[892] Metinde Arapça aslında sadık kalarak çift d'li yazmış.
eşedd: Daha şiddetli. Çok fazla şiddetli. Pek fazla şiddetli. Çok şiddetdi, ism-i tafdil olarak kullanmış.
[893] biḍāʿa(t): (Bidâat) Sermaye, ana para. * Tahsil olunmuş ilim.
[894] seyyiʾ: (a.s) fena, kötü
seyyiʾāt: (a.i. seyyie'nin c.) 1. fenâlıklar, kötülükler. 2. suçlar, günahlar. 3. kötülüğe karşılık çekilen sıkıntılar.
şefāʿat-ı seniyye: yüce şefaat.
seniyye: (a.s.) yüksek, yüce
[895] isāʾet: (a.i. sūʾdan) kötülükte bulunma, kötü iş işleme.

ıla olsun yāḫuḍ (8) redd idüñ mukāfāt ḳılmaġ-ıla muḥsine iḥsānı-y-la mükāfāt idüñ musiʾe[896] daḫı isāʾeti ḳadar (9) idüñ. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #[897]. Eger ʿafv idüṕ terk iderse (10) taḳvāya bu yaḳīndür. Nite ki buyurdı: AK# #[898]. Daḫı taḥḳīḳ Resūl'den (11) *ʿaleyhi's-selām* vārid oldı ki Cebrāʾīl'den rivāyet ider ve Cebrāʾīl daḫı Ḥaḳ Taʿālā'dan ḫaber virür, (12) bu ḳavlinüñ maʿnīsinde buyurdı: AK# #[899]. Yaʿnī, (13) saña ẓulm idenden ʿafv idesin, senden ḳaṭʿ idene sen vāṣıl olasın ve seni maḥrūm idüṕ (14) virmeyene sen viresin. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā her nesne (15) üzerine ʿafv u iḥsān itmekden ve daḫı isʾāt[900] itmekden ḥisāb idicidür, aña cezāsın (16) ḳılıcıdur. Nite ki buyurdı: AK# #, ilā āḫir. AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ezelde mevcūd-ıdı anuñ-ıla bir aḥad yoḳ-ıdı (18) bu ḫalḳı ʿademden vücūda getürdi, girü elbetde ol yoḳluġ-ıla ḳabrde sizi cemʿ idiser, (19) bir defʿa daḫı andan ol ḳıyāmet güninde girü var idüṕ tefrīḳ[901] idiser. Bir bölügi cennete **[67b]** (1) ve bir bölügi ṭamuya varısar ve bir bölügi maḳʿad-ı ṣıdḳda olısarlar melīk-i muḳtedir ḳatında ki (2) bu menzillere ve maḳāmlara rücūʿ itmekde şekk ü gümān[902] yoḳdur. AK# #. (3) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'dan ṣādıḳıraḳ kim ola ki dīnüñüz ve dünyāñuz meṣāliḥinde (4) ve daḫı āḫiretüñüzi ve dünyāñuzı fesāda virici nesnelerden size ḫaber vire ve daḫı (5) hidāyet yolına sizi delālet ḳıla, helāklıkdan[903] ḳurtara. Andan ehl-i ḍalāletden (6) ve helāk ehlinden ḫaber virdi: AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: (7) AK# #. İşāret bu āyetde budur ki bedürüstī, iḫtilāf vāḳiʿ (8) oldı bir ṭāyife arasında bu nesnede

---

[896] musiʾ//musīʾ: Genişlendiren. Ferahlık veren. * Zengin. Muktedir.

[897] Ḳurʾān, (Yūnus) 10/27:

[898] Ḳurʾān, (Bakara) 2/237:

[899] Ḳurʾān, (A'râf) 7/199:

[900] isʾāt: kötülükte bulunma, kötü iş işleme.

Aslında kelimenin yazımını isāʾet (اسائت)şeklinde düşünürsek bu şekilde oluyor.

[901] tefrīḳ: (a.i farḳ'dan) ayırma, seçme.

Birbirinden ayırmak, seçmek, ayırdetmek, ayrı kılmak. * Korkutmak.

[902] gümān: f. Zan. Tahmin. Sanmak. şüphe.

[903] lık/lik ekini kef ile de yazabiliyor.

ki münāfıḳlaruñ ḫıẕlānı bir emrimdür ki gendü nefslerinden-(9)dür yā ḫuḏ Allāhu Taʿālā ḳatından mıdur ki anuñ ḳażāsı ve ḳaderi birle ola. Allāhu Taʿālā bu (10) ḳavlı-y-ıla beyān ḳıluṕ buyurdı; yaʿnī, ne oldı size ki bu münāfıḳlar ḥaḳḳında iki bölük olduñuz, bir (11) ṭāyifeñüz dirler ki bu ḫıẕlān-ı nifāḳ bulardandur. Ve bir ṭāyifeñüz dirler ki Allāhu Taʿālā-(12)nuñ ḥükmi vaḳdi yiri-y-ledür. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā bularuñ ḳalbini dönderü-(13)virdi ḳaderi-y-le ve ḥükmi-y-le redd itdi ḫıẕlāna ol nifāḳ-ıla; lākin ol kesbleri vāsıṭası-y-ıla ki (14) göñüllerinde nifāḳ bitricidür, tā ki ol helāk olan ḥuccet-ile helāk ola. Bunuñ miṯāli aña (15) beñzer ki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ taḳdīri şol naḳḳāşuñ taḳdīri gibidür ki ol naḳḳāş ẕihninde (16) bir ṣūret taḳdīr ḳıldı, ol ṣūreti ḳurşūn-ıla kāġıḏ üzere resm idüṕ şākirdine (17) virdi. Ol şākird aña reng ṭoldurdı, ol üstāḏuñ resmini gözedüṕ bu ol telmīẕüñ kesbidür (18) ki iḫtiyārı-y-ıla ol üstāḏ resminden tecāvüz itmez, ḳul daḫı buncılayın gendü iḫtiyārında mümkin olmaz (19) ki ol ḳażā vü ḳaderden tecāvüz ide, lākin ol müttereddiddür ikisinüñ arasında. Bu miṯāli ve bu [68a] (1) teʾvīli teʾkīd idici budur ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #. (2) Yaʿnī, siz bularuñ-ıla ḳıtāl idüñ ki Allāhu Taʿālā sizüñ elüñüzi bulara ʿaẕāb ider bu ḳıtāl (3) kesb-i ʿabddür taʿẕīb[904] u īlām[905] Allāhu Taʿālā'dandur. Ve daḫı buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, ṣabr it, degüldür senüñ ṣabruñ, illā Allāhu Taʿālā ṣabr virmeg-iledür. Buncılayındur ki vaḳt olur (5) fiʿl nisbet olınur "sebeb-i aḳrabā ḳılıcı fülānuñ elini kesdi" didükleri gibi, vaḳt olur nisbet olınur (6) "sebeb-i ebʿada beg fülānuñ elin kesdi" didükleri gibi. Ṕes, bu ḳażıyyelerde efʿāl sebebdür, her kimse (7) zuʿm itse ki aṣlā ḳuluñ fiʿli yoḳdur, taḥḳīḳ ol muʿāniddür ehl-i inkārdur. Ve her kim (8) zuʿm itse gendü

[904] taʿẕīb: Azab verme. Eziyet etme. Men eylemek. (a.i. azâb'dan. c. taʿẕībāt) eziyet etme, boşuna yorma.

[905] īlām: (a.i) düğün yemeği

iʾlām: (a.i. elem'den)Elem vermek. Rencide etmek.

fiʿlinde müstebidd[906] ve müstaḳilldür[907], taḥḳīḳ ol müşrikdür. Ve daḫı buyurdı ki (9) AK# #. Yaʿnī, siz diler misiniz ki hidāyete getüresiz şol kimseyi (10) ki Ḥaḳ Taʿālā aña ezelde ḍalālet taḳdīr ḳıldı. AK# #. Yaʿnī, ol (11) kimseyi ki Ḥaḳ Taʿālā ḳażası ve ḳaderi birle ehl-i ḍalāletden ḳıldı. Yā Muḥammed, sen aña hidāyet (12) yol bulımazsın. Zīre sen kimi dilerseñ aña maḥabbet[908] virimezsin, Allāhu Taʿālā ezelde kime diledise (13) hidāyeti aña virür. Zīre anuñ meşiyyeti ezelīdür bilgil, ḳuluñ iḫtiyārı cebrüñ ṭarafeyn (14) arasındadur. Zīre fiʿlüñ evvel ve āḫiri Allāh'a mensūbdur, ḳul bu iki ṭaraf arasında mużṭarr-(15)dur[909], iḫtiyāre çār u nā-çar, fehm eyle cidd-ile. Ve daḫı buyurdı ki AK# # (16) AK# #. İşāret aña ki her kimse biregüye küfür arzū idse ol ʿalāmet-(17)dür ki anuñ bāṭınında küfr vardur, egerçi İslām daḫı iẓhār iderse. Zīre bu müʾeyyiddür (18) ol ikisinüñ iʿtiḳādı berāber olmaḳlıġa bu nesne insānuñ ḫāṣıyyetindendür ki sever (19) küllī ḫalḳ gendü meẕhebine gire, gendü ṭarīḳında ola, dīn yöninden ve iʿtiḳād yöninden. **[68b]** (1) Resūl *ʿaleyhi's-selām* buyurdı ki "*Li'r-rızā'i bi'l-küfri küfrin*"(**Ḥadīṯ-i Şerīf**). Yaʿnī, küfre rāżı olmaḳ hemān[910] küfrdür. Bundan (2) ṣoñra müʾminleri nehy idüp münāfıḳları dōst ṭutmañ diyü buyurdı: AK# # (3) **AK# #.** Yaʿnī, siz bulardan kimseyi gendüñüze dōst ṭutmañ, tā bular (4) yavuz ḫūlardan hicret idüp nifāḳdan ayrılmayınca. Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekde bu hevā yolından (5) rücūʿ itmeg-ile. Bunda işāret var ol ṭāliblere ki Allāh'dın yaña seyr idicilerdür; (6) tā ol dünyā ehlinden ve hevāsına mütābaʿat ḳılandan kimseyi dōst ṭutunmaya ve anlaru-(7)ñ-ıla ḳarışmaya; tā ol ḥırṣ u şehvātdan ḥubb-ı dünyādan müfāraḳat itmeyince Ḥaḳḳ'ı ṭaleb (8) ḳılmaḳda size müvāfaḳat ḳılmayınca ve

[906] müstebidd: Başlı başına, müstakil olan. Emri altındakilere söz ve hürriyet hakkı tanımayan, istibdat yapan

[907] müstaḳill: Kendini idare edebilen. Başlıbaşına. Bağımsız.

[908] maḥabbet//meḥabbet

[909] mużṭarr: Zorlanmış. Cebr olunmuş. Mecbur kalış. Çaresiz kalıp başı sıkılan.
mużtar: (Zaruret. den) Çaresiz kalmış, zorlanmış.

[910] hemān: f. aynı zamanda, ona denk olarak, derhâl, hemen, acele olarak, çarçabuk, o anda.

zeḫārif-i dünyāyı terk itmeyince. AK# # (9) AK# #. Eger anlar iʿrāż idseler, şol nesneden ki andın (10) yaña teveccüh idüṕ siz bāṭıldan iʿrāż idüṕ siz anları ṭubb u görklü vaʿẓ-ıla naṣīḥatlar (11) idüñ ṣıdḳ ḳılıcı-y-la anlaruñ nefslerin öldürüñ daḫı ḥaḳḳ-ıla cidāl idüñ her ḳaçan ki anları (12) göresiz. Bunda bir maʿnī daḫı var; yaʿnī, her ḳanda bulsañuz bularuñ ol nefsleri ṣıfatlarından (13) bir ṣıfat anı öldürüñ ki gālib olmayā. Zīre nefsi tezkī ḳılmaḳ ol ṣıfatların iʿtidāl (14) ḳılmaḳdur, siz anlardan kimseyi dōst ṭutunmañ ki her kişi gendü dōstı dīni (15) üzere olur. Nite ki buyurdı: AK# #. Yaʿnī, daḫı dünyevī emrlerden (16) bir nesneye buları muʿāvin ṭutınmañ; tā sizüñ vaʿẓuñuz ve neṣāyiḥlerüñüz ʿayb itmeyeler, (17) ol dünyā ṭalebin ʿillet itmeg-ile. Andan bulardan bir ḳavmi istiṯnā ḳıldı. Didi ki AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, illā ol ḳavm ki dünyā ehlinden vāṣıl olalar, (19) irādet-ile[911] ve teḳarrüb-ile[912]. Ve maḥabbet-ile ol dīn ehlinden bir ḳavme kim sizüñ-ile anlaruñ arasında **[69a]** (1) ḥāl-i ḥayātlarında yā vefātlarından ṣoñra anı zāyil ḳılmaḳ, andan ötrü Allāhu Taʿālā gendü (2) mütevellī oldı, bu ḳısmet üzere. Zīre ol cemīʿ-i nesneyi ʿalīmdür, bilür ve ḳullarına daḫı ġafūr ve (3) yā ḫuḏ size ol ehl-i dünyādan bir ṭāyife gele olaruñ içinde kimse size inkār ider ve mücādele ḳılur (4) olmaya, ol Ḥāle kim siz anuñ içindesiz. AK# #. Yāḫūḏ gendü ḳavmlerine dünyā (5) ehlinden muḫālefet idüṕ nizāʿ[913] ḳılalar anlaruñ ol ḥālleri üzere. AK# # (6) AK# #. Eger Allāhu Taʿālā dilese anları sizüñ üzerüñüze inkār u iʿtirāż-ıla (7) musallaṭ ḳılaydı anlar sizüñ-ile münāzaʿa ve muḫāṣame ḳılalardı, bāṭıl-ıla. AK# # (8) AK# #. Eger şerlerini sizden ıraḳ itseler sizüñ-ile muḫāṣame ḳılmasalar ve ḳatuñuzı (9) size müşevveş ḳılmasalar. AK# # Yaʿnī, (10) ḳaçan siz bulardan selāmet olsañuz eyle gerek kim anlar daḫı sizden selāmet

[911] irādet: İrade, istek, dileme. * Gönül isteği.
[912] teḳarrüb: Birbirine yaklaşma. Birbirine yakın gelme. * Tedenni etme.
[913] nizāʿ: Çekişme, kavga.

olalar. Eger (11) anlara fāyideñüz irişmezse żarāruñuz daḫı irişmeye. Nite kim anlar daḫı aṣṣı irgürmezlerse ziyān (12) daḫı degürmezler. Andan fitne ehlinüñ mihnetinden ḫaber virüṕ buyurdı: AK# # (13) AK# #. İşāret bunda budur kim ḫiṭāb ḳılur aṣḥāb-ı (14) vilāyete ve erbāb-ı hidāyete ki "Yā ehl-i hidāyet, siz bu irādet ehlinden bir ḳavm bulasız ki (15) olar cüdd-i ictihād ehli olmayalar, sizden vilāyeti redd itmege iʿtirāż itmeyeler, sizdin (16) yaña gelüṕ gidüṕ ḫıdmet ideler, size ṣıdḳ u iḫlāṣ iẓhār ideler, maḥābbet gösterüṕ. (17) Ḥāl budur ki bular emvāl u evlād ve ḳavm u ḳabīle ehlidür, dilerler ol ḳavmların melāmetlerden (18) ve taʿyīblerden olunmaḳdan emīn ḳılalar, ol māl u evlād-ıla faḫr idüben. AK# # (19) AK# #. Yaʿnī, her bar[914] ki bular ol emvāl u evlād fitnelerine ḳıġrılalar, rücuʿ iderler. **[69b]** (1) Ol fitnedin yaña żaʿf-ıla ṭaleb idüben melāmetden ḳorḳuben: AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, eger şerlerin sizden ḳaṭʿ itmesler ṣıdḳ-ı (3) irādet-ile size terddüd itmesler, size muṭīʿ u münḳād olmaslar, irādet-i ḥaḳḳ-ıla melāllerinden evlādlarından (4) el çekmesler. AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, ṭutuñ anları irādet-ile anları ḳabūl idüñ iḳbāl idüñ anlardın yaña terbiyet-ile nefslerini (6) mücāhede ve riyāżat ḳılıcı-y-la ḳatl idüñ, egriliklerin ṭoġrulduñ. Nite kim süñü ṭoġrılur (7) ḳışġu-y-ıla[915] ve bu irādet ehlleri ḳaçan ʿalāyıḳları ve ʿavāyıḳları çoḳ olsa sizi anlaruñ (8) üzerlerine musallaṭ ḳıluruz, ẓāhire anlaruñ ʿalāyıḳların ḳaṭʿ itmeg-içün. Ve daḫı velāyet heybeti-le (9) ve görklü terbiyyet-ile ʿavāyıḳların defʿ idesiz. Andan ḫaber virdi andan ki müʾmin müʾmini öldürmeye. (10) Bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur kim (11) yoḳdur müʾmin rūḥa ki müʾmin ḳalbi ḳatl itmege, illā mege ḫaṭā-y-ıla ḳatl ide. Beyānı budur ki (12) bedürüstī, bu

[914] bār: f. Yük. Zahmet. Eziyet. Sıkıntı. * Def'a. Kerre. * Yemiş, meyve. * Sebeb-i masraf ve ıztırab olan şey. Kale duvarı. * İzin.

Buradaki "bar" kelimesi "var" kelimesidir, bar>var; burada b'li şekli karşımıza çıkmaktadır. Eski Anadolu Türkçesinde b>v değişimi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Mustafa Özkan, **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi**, Filik Kitabevi Yay., İstanbul 2013

[915] ḳışġu: (Türkçe) ḳışḳı, ḳısḳu, 1. Mengene, cendere. 2. İki şey arasına kıstırılan ağaçtan kama.

rūḥ beşeriyyet ṣıfātlarınuñ ẓulümāt-ı ḥicāblarından ḫalāṣ bulsa rūḥ tecellī ḳılur (13) ḳalb-içün ol nūr-ı rūḥāni-y-le ḳalb daḫı münevver olur. Andan ol rūḥ nūrları bu ḳalb (14) ʿaynasından ʿaks urur, nefs-i emmāre üzere. Ol nefs yaramaz ṣıfātlarından olur ki ẓulmānī-(15)dür ve ṣıfāt-ı ḥamīdeler-ile dirilür ki nūrānīdür. Ṕes, Allāhu Taʿālā ẕikri-y-le muṭmaʾīnne olur. (16) Göñül muṭmaʾīnne olduġunlayın ve baʿżı vaḳde rūḥ ḳuvvet bulur ol rūḥı ḳuds-i rabbānī-(17)nüñ vārid olan ʿaṭāsı-y-ıla[916]. Ṕes, ol ḥāletde rūḥ ḳalbe tecellī ḳılur ol Mūsā-yı ḳalb ʿaḳlı (18) gidüṕ düşer, żaʿīf oluban ol rūḥı ḳuds-i rabbānī tecellīsinüñ heybetinden ve ol (19) nefs-i kāfirüñ ṭaġı ol tecellīden pāre pāre olur. AK# #. **[70a]** (1) AK# #. Yaʿnī, her ki ḳalb-i müʾmin ḳatl itse vardur aña ki sırr-ı rūḥānī raḳabesini azād ḳıla (2) bu maḫlūḳata ḳul olmaḳdan. AK# #. Daḫı diyet teslīm ideʿaḳılesine ki (3) ol Allāhu Taʿālā'dur ve diyet-i ḳalb ehli ol evṣāfı ḥamīdedür ki rūḥānīdür, görklü (4) elṭāflarından; tā ki anuñ ṣıfātları anuñ-ıla aḫlāḳ-ı rabbānī ola. AK# #. (5) İllā ol evṣāf-ı rūḥāniyye-yi ḳalbiyye uşbu deniyyeyi ol miskīnlere faḳīrlere ṣadaḳa ḳıla ki (6) ol evṣāf-ı nefsüñ ḥayvāniyye ve Şeyṭāniyye ṣıfatlarıdur. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, eger ol tecellī birle ḳatl olan ol nefs ṣıfātlarından (8) birisi olsa ki sizüñ ʿadūlaruñuzdandur. Ḥāl budur ol ṣıfat müʾmin olsa, ol rūḥ-ı (9) ḳudsüñ envārı-y-ıla girü ḳalan ṣıfātlardan ayru aña girü biri raḳabe-i müʾmine āzād[917] ḳılmaḳ (10) gerekdür ki ol raḳabe-yi ḳalbdür nı āzāde ḳıla, ol dünyā maḥabbeti ḳullıġından diyet virmeye, (11) ol ḳatīl ehline ki nefsüñ ḳalan ṣıfātlarıdur. Zīre bular kāfirlerdür ḳalb-ile muḥārebe ḳılurlar (12) daḫı ḳalbüñ ṣıfātları-y-ıla. AK# #. Yaʿnī, eger ol ḳatl (13) olan ol nefs ṣıfātlarından olsa ki aḥkām-ı şerʿ ẓāhirā ḳabūl itmiş ola, ḳalb-ile muḥārebe (14) ḳılmaġı terk itmiş ola daḫı evṣāfı-y-ıla.

[916] ʿaṭā: Verme. Bağışlama. Bahşiş. Lütuf. İhsan.

[917] āzād: (f.s) 1. kurtulmuş, serbest olan, kimsenin kölesi olmayıp istediği gibi hereket eden. 2. ayıpsız, kusursuz.

āzāde: hür, serbest.

AK# #. Ṕes, diyet daḫı teslīm ide anuñ (15) ʿaḳılesine ki raḥmetdür ol ṣıfātuñ ehline ki maḳtūldür, nefs ṣıfātlarınuñ baḳıyyesidür, daḫı (16) taḥrīr-i raḳabe müʾmine ki raḳabesi rūḥdur; tā ki ol āzāde ola, iki ʿālemüñ raḳīḳinden[918]. AK# #. (17) AK# #. Yaʿnī, her kim raḳabe[919] müʾmine bulmasa ki ḳalbden daḫı rūḥdan (18) ve sizden azād ḳılmaġ-ıçun bunuñ-ıla ki anlaruñ riḳābları[920] azāde olmış ola, Allāh'dan ġayrınuñ (19) riḳḳatinden[921]. Ṕes, anuñ üzerine lāzım olsun imsāl itmeklik bu iki ʿālemüñ meşāribinden mütetābiʿ[922] **[70b]** (1) devām üzere ḳalbi üzere nāẓır oluban, eyle ki hīç dünyādan āḫiretden ḳalbine nesne vāḳīʿ (2) olmaya, vaḳtini riʿāyet idici ola ḳuvvet[923] itmeye göz açuṕ yummışca, şol ḥayṣiyyet-ile (3) ki eger bir sehl nesne ifṭār ḳılsa ol meşāribden ṣavmınuñ küllin girü istināf[924] (4) ide, imsāk-ile Allāhu Taʿālā liḳāsından[925] ġayrı nesne-y-ile ifṭārı olmaya. Ve daḫı bu ḳavlinde (5) ki buyurdı: AK# #. Bunda bir işāret daḫı var; yaʿnī, bu nefsi (6) terbiyet idüṕ tezkiye ḳılmaḳ beẕl-i māl-ıla ve terk-i dünyā olur. Evvelā ol açlıḳ ve ṣusuzlıḳ (7) ve cemīʿ-i mücāhedātdan ilerü. Zīre dünyā sevmek küllī ḫaṭālaruñ aṣlıdur, ol bir ʿaḳabedür ki (8) aña hücūm etmez, illā irkek erenler ḳılur. Nite ki buyurdı: AK# #. (9) AK# #. Bedürüstī, sālik olan ḳavm evvelā dünyādan ve anuñ içindekiden küllī elin (10) çekse gerek. İkinci; nefsden ve anuñ ṣıfātlarından çıḳsa gerek. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# # (11) AK# #. Yaʿnī, nefsüñi terk it, berü gel. Ve bu ḳavlinde ki buyurdı: AK# # (12) AK# #.

[918] raḳīḳ: kul, köle, cariye. (riḳḳat'den)
[919] raḳabe: * Kul, köle, câriye.
[920] riḳāb: üzengi, yular. * Büyük bir kimsenin huzuru, önü, makamı.
[921] riḳḳat: Acıma, incelik, yufka yüreklilik. Yumuşaklık.
[922] mütetābiʿ: (Teba'. dan) Birbiri ardınca gelen.
[923] ḳuvvet: (a.i., c. kuvvā(y)) 1. güç, kudret, tâkat; sıhhat, sağlamlık.
[924] istināf: Baştan başlamak. Yeniden başlamak. * Gr: Sözün başlangıcı. * Huk: Dâvâ Mahkemesinin verdiği hükmü beğenmeyip bozulmasını daha üst mahkemeden istemek. Dâvâ mahkemeleri ile Temyiz Mahkemesi arasındaki bir derece yüksek mahkemeye verilen isim.
[925] liḳā// liḳāʾ: Kavuşmak. Rast gelip buluşmak. Görüşmek. Yalnız görüşmek. * Yüz, sima, çehre.

Bu işāretdür aña ki bu küllī meşāribden ki dünyā ve ʿuḳbādur. Andan dāyimā imsāk (13) itmek Allāhu Taʿālā'dan ceẕbe-yi ʿināyetdür. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ezelde (14) ʿalīmdür ki bu ceẕbeye kim lāyıḳdur ve daḫı ḥaḳīmdür kimi dilerse iḫtiyār ḳılur ol ceẕbeye. (15) *"Allāhu yefʿalu mā yeşā'"*[926] *ve "yeḥkumu mā yurīd*[927]*"*.[928] Andan ḫaber virdi müʾminüñ ḳasd-ıla ḳatl itdüginden. Nite ki buyurdı: (16) AK# #. İşāret bunda budur ki bedürüstī, bu ḳalb aṣlda müʾmin-(17)dür ve nefs aṣl ḫalḳında kāfirdür. Bu ikinüñ arasında ʿadāvet-i cibillī vardur ve aṣlda (18) ḳıtāl vardur ve teżādd[929] külliye vardur. Zīre nefsünüñ ölmeginde ḳalbüñ ḥayātı vardur. (19) Ve nefsüñ ḥayātında ḳalbüñ ölmegi vardur. Çünki kāfirlerüñ nefsleri diri oldı, ḳalbleri **[71a]** (1) öldi, Allāhu Taʿālā anlara mevtā diyü tesmiye ḳıldı. Nite ki buyurdı: AK# #. Ammā (2) Ebū Bekr'üñ nefsi *raḍıya'l-lāhu ʿanha* ölmişdi, ḳalbi diri-y-idi. Anıñ-çun didi Resūl *ʿaleyhi's-selām;* **ḤADĪŞ-İ ŞERÌF** (3) **ḤADĪŞ-İ ŞERÌF.** Ṕes, işāret bu ḳavlinde ki buyurdı: (4) AK# #[930]. Yaʿnī, ol nefs-i kāfir ḳaçan ḳalb-i müʾmin depelese ḳaṣd-ıla ol aşılduġı (5) ʿadāvetden ötrü ol ṣıfāt-ı behīmiyyet ve subʿiyyet ve Şeyṭāniyyet ol ḳalb-i rūḥānī üzere (6) ġālib olmaġ-ıla ve hevāsı müstevlī olmaġ-ıla; tā ki ol göñül öldi, nefs ḳātil oldı. AK# # (7) AK# #. Ṕes, ol nefsüñ cezāsın cehennemdür ki ol ṭabīʿat ʿāleminüñ depelenecek yiridür, (8) anda muḫalleddür. Zīre nefsüñ ol ṭabīʿat siflī

---

[926] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/40: "… Allah dilediğini yapar."

[927] Ḳurʾān, (Mâide) 5/001: " … Allah dilediği hükmü verir."

[928] Bu ibarenin tamamının bir ayet şeklinde varlığına Kur'an-ı Kerîm'de raslamadım. Ancak, Kur'ân (Bakara) 2/253'de (اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ) "…Allah istediğini yapar." manasında; Kur'ân (Âl-i İmrân) 3/40'da (اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ) "…Allah dilediğini yapar." manasında; Kur'ân (Hac) 22/14'de (إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ) "…Allah, şüphesiz, istediğini yapar." manasında; Kur'ân (Hac) 22/18'de (إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ) " … Allah, şüphesiz, istediğini yapar." manasında geçmektedir. Ayrıca, Kur'ân (Mâide) 5/1'de ( ) "… Allah dilediği hükmü verir." manasında geçmektedir.

[929] teżādd: (a.i. zıdd'dan) 1. birbirine zıd olma, birbirinin aksine olma. 2. terslik, aksilik.

[930] Ḳurʾān, (Nisa) 4/93: Kim bir mümini kasden öldürürse cezası, içinde ebediyen kalacağı cehennemdir. Allah ona gazap etmiş, onu lânetlemiş ve onun için büyük bir azap hazırlamıştır. (وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا…)

derekesinden çıḳmaḳlıġı yoḳdur; illā ol (9) şerīʿat ipine yapışmaġ-ıla ki bu ḳalb-i müʾmin ḫaṣāyışlarındandur. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# # (10) AK# #. Ṕes, īmān ve ṣāliḥ ʿamel ḳalbüñ şānıdur. (11) Ḳaçan ḳalb ölse ʿameli münḳaṭıʿ olur, nefs muḫalled ḳalur, ol ṭabīʿat ʿāleminüñ cehennemi derekesinde. (12) AK# #. Ṕes, Allāhu Taʿālā kāfir nefse ġaḍab üzerine laʿnet (13) ḳıldı, ḥażretinden ve ḳurbından ıraḳ idüṕ sordı aña, ḫayr u raḥmet irmekden maḥrūm (14) ḳıldı. AK# # ḫiṭābı-y-ıla, AK# #, aña ulu ʿaẕāb ḳıldı. Ol (15) ʿālī ve ʿaẓīm[931] ḥażretden sürmek-ile cennāt-ı naʿīmden maḥrūm ḳomaġ-ıla. Andan daḫı ḫaber virüṕ (16) buyurdı: AK# #. İşāret bu āyetde ol (17) sālikleredür ki Allāhu Taʿālā'dın yaña seyr itmekliye irişüṕ vāṣıllardan oldılar. (18) İy anlar ki īmān getürdiler mücerred ol īmān-ı ġaybe ḳānīʿ olmadılar. Belki Allāhu Taʿālā yolında (19) ḳadem-i sülūk-ile seyr itdiler ḥaḳḳı ṭaleb itmekde; tā ki īmān yaḳīn ola. Ve iḳān[932] daḫı iḥsān **[71b]** (1) ola ve iḥsān ʿayān ola ve ʿayān ġayb ola, ġayb şehādet ola ve şehādet şuhūd ola ve şuhūd (2) daḫı şāhid ola ve şāhid şuhūd ola ki ikisine Allāhu Taʿ[ālā] ḳasem itmişdür. AK# # (3) dimeg-ile, cidd-ile fehm it ki bu şeyḫlıḳ maḳāmıdur. Ṕes, ol mürīdler ḥālinden beyān ṭaleb idüñ, (4) tā redd idecegin redd idüṕ ḳabūl idecegin ḳabūl idesiz. AK# # (5) AK# #. Bu ṭaleb ehline işāretdür ki ibtidā-yı emrde ola. Ḳaçan bir kimse sizüñ (6) irādetüñüz etegin ṭutsa, size boyın virse intiyād u iṭāʿat-ıla, siz aña dimeñ ki sen (7) ṣādıḳ degülsin teslīmde ve muṣaddiḳ degülsin ṣoḥbet aḥkāmında daḫı mālda ve nefsde taṣarrufı (8) ḳabūl itmekde ṭarīḳat şarṭı-y-ıla; siz anları redd itmeñ, bunuñ gibi ḳatı[933] sözler-ile anları ürkitmeñ. (9) Allāhu Taʿālā Mūsā'y-ıla Harūn'a buyurduġınlayın eyleñ ki didi: AK# #. Siz daḫı yumışaḳ (10) söyleñ, siz ol peyġamberlerden ʿazīz degülsiz ve

[931] ʿaẓīm: (A.) Büyük, yüce, ulu.
[932] iḳān//īḳān: İyi ve yakînen bilmek. * Yakin hasıl etmek ve edilmek suretiyle bilmek.
[933] metinde te harfine esre koyması gerekirken üstün koymuş

ol mürīd ü mübtedī Firʿavn'dan ẕelīl degül, (11) anuñ rızḳ-ı emri sizi ḳorḳuya bıraġuṗ anı redd itmeñ ki yüki üstümüzden gitsün diyesiz. (12) Bu maʿnīye işāret idüṗ buyurdı ki AK# #. Siz ol rızḳ-ıçun ḳayurmañ (13) AK# #. Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā ḳatındadur ḫazāyin-i rızḳ, mecmūʿıuñ rızḳı muḳadder (14) olmışdur, irüşir. Nite kim buyurdı: AK# #. **AK# #** (15) AK# #. Yaʿnī, siz daḫı ancılayın ṣıdḳ u ṭalebde żaʿīfidüñüz, ṣoḥbete terbiyete muḫtācıduñuz (16) ibtidā-yı irādetde. AK# #. Ḥaḳ Taʿālā size meşāyıḫ ṣoḥbetin ve anlar sizi ḳabūl (17) idüṗ terbiyet ḳılmaḳlıġ-ıla size ʿaṭā ve iḥsān ḳıldı, daḫı anlardan size rızḳ irişdürüṗ (18) üzerüñüze şefḳatlerin bıraḳdurdı. AK# #. Yaʿnī, anuñ emrinde teʾemmüd idüñ ki ḥāl-i beyān (19) oluna. İvmeñ ki bir ṣādıḳ-ı rızḳdan ötrü redd idesiz, yā bir ḥarīṣ keẕẕābı ḳabūl idesiz, **[72a]** (1) mürīd çoḳaltmaḳ-ıçun. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ezelde sizüñ ʿamelüñüz (2) bilürdi ki bugün kimi ḳabūl idüṗ kimi redd idesiz, daḫı rızḳa iḫtiyāç oluṗ ḳayuraġuñuz daḫı bilürdi. (3) Bu küllī ezelde taḳdīr olınuṗ fāriġ olunmışdı. Nite ki Resūl *ʿaleyhi's-selām* buyurdı: **ḤADĪṢ-İ ŞERĪF** (4) **ḤADĪṢ-İ ŞERĪF.** Andan ḫaber virdi müʾmin-i mücāhidüñ faẓlından müʾmin-i ḳāʿid (5) üzere bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# #. Aña deg ki buyurdı: AK# #. (6) İşāret bu iki āyetde budur ki Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekden fāriġ oluṗ oturan; egerçi ʿözür ehli daḫı (7) olursa müʾminlerden ʿālimlerden muttaḳīlerden berāber degüller, ol mücāhidler-ile ki ḳāyim oluṗ Ḥaḳḳ'ı (8) ṭaleb iderler. Ol ṭaleb ḥaḳların māllarından edā iderler, terk-i dünyā ḳılmaġ-ıla daḫı nefslerinden edā iderler vücūdların beẕl iderler, maʿbūd ṭalebinde. AK# #. Yaʿnī, ol mücāhidler (10) Allāh ḥaḳḳında şöyle ki gerekdür cihād iderler, ol cihād zaḥmetlerin nefsleri üzere żarar görmezler (11) mālların nefslerin beẕl itmekde. Nite ki buyurdı: AK# #. Ve

daḫı (12) buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā buları mufaḍḍal[934] ḳıldı, (13) vilāyet faż̄ilet-ile, daḫı tevf̄īḳ virmeg-ile mālların, nefslerin beẕl itmeg-ile. AK# # (14) AK# #. Delālet ider bunuñ üzere bu ḳavli ki buyurdı: AK# #. Ol dinilen (15) bulara ḳavl ṭarīḳ-ıla degüldi; belki ḫıẕlānıla-y-dı, çün Allāhu Taʿālā anları maḫẕūl ḳıldı, (16) ḳıyāme tevf̄īḳ virmedi bulara, dinildi "oturuñ oturanlar-ıla". Ṕes, bu ḳavl işāret ider ki mücāhidüñ (17) derece yöninden faż̄ileti vardur vilāyet-ile ol oturanlar üzerine. Andan ḳavl-i ʿām ḳıldı, mücāhid-(18)ler-ile ḳāʿidler arasında ki ʿöẕürsüz ola. Buyurdı ki (19) AK# #. Yaʿnī, cenneti müşterek ḳıldı vāṣıllar bāliġler-le ṭālibler ve münḳaṭıʿlar **[72b]** (1) arasınnda ʿöẕr-ile daḫı ol müʾminlerüñ ʿavāmmı-y-la ki ḳāʿidlerdür ʿöẕürsüz. Andan mücāhid-(2)leri bi'l-infirād maḫṣūṣ ḳıldı, derecāta ve ḳurbāta ulaşmaġa. Buyurdı ki AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ṭālibleri ve vāṣılları müfaḍḍal (4) ḳıldı muṭlaḳ münḳatıʿlar üzere ʿöẕr-ile ve ʿöẕürsüz ulu ecr-ile ṭāliblerüñ merātib-(5)lerine göre ve buları maḫṣūṣ ḳıldı, derecāt-ıla gendüden ġayrundan degül. Buyurdı ki (6) AK# #. Yaʿnī, yaḳīnlıḳlar daḫı (7) maġfiretler Ḥaḳ Taʿālā'dan bularuñ baʿżıları-çun. Yaʿnī, ṣıfāt-ı ġufrān-ıla buları tecellī ḳıla. (8) Ol ṣıfātılar setr olınalar andan müntefī olmayalar ve baʿżılarına andan müntefī olmayalar ve baʿżılarına raḥmet ola. Yaʿnī, ṣıfāt-ı (9) raḥmet-ile tecellī ḳıla, anuñ ṣıfātı-y-ıla gendü ṣıfātlarından müntefī olurlar. Ammā ẕātı-y-ıla (10) ẕātlarından fānī olmazlar. Ve daḫı Allāhu Taʿālā ẕātı-y-ıla ġafūrdur *"feʿūl"* [935] mübālaġa-y-ıçun-(11)dur, baʿżılarına ẕātı-y-ıla; tā ki anları ẕātlarından fānī (12) ḳılur ve raḥmeti-y-ile bāḳī ḳılur, taʿālā ve taḳaddes, fehm eyle, ġanīmet bul ki bu cihād-ı ekberdür. (13) Andan ḫaber virdi ol ḳāʿidlerden ki nefslerine ẓālim oldılar. AK# # (14) AK# #. Tā aña degin ki

[934] mufaḍḍal//mufaḍḍel: Faziletlendirilmiş, diğerlerinden ayrıca fazilet itibarıyla temayüz etmiş, yükselmiş.
mufażżal: (Fazl. dan) Başkalarına üstün tutulmuş. Tafdil edilmiş.
[935] feʿūl:

buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur ki bedürüstī, (15) bu müʾminler ʿavām u ḫavāṣdur daḫı ḫāṣa'l-ḫāṣdur. Nite ki buyurdı: AK# #. Bular ʿāmdur. (16) AK# #[936]. Bular ḫāṣa'l-ḫāṣdur. Şolar ki (17) anları firişteler ḳabż ider nefslerine, nefslerine ẓālimlerdür, bular ʿavāmlardur. Zīre nefslerini dess[937] (18) itdiler, aḫlāḳ-ı ẕemīmelerinden teẕkiye ḳıluṕ aḫlāḳ-ı ḥamīde birle taḫliye ḳılmadılar ki felāḥ (19) bulalardı. Nevmīẕ oluṕ ziyānkār oldılar. Nite ki buyurdı: AK# # **[73a]** (1) AK# #. AK# #. Yaʿnī, ol ervāḥlarını melāyikeler ḳabż itdükleri vaḳt diyeler (2) ki "Ne ġafletdeydüñüz siz ki ʿömrlerüñüzi żāyiʿ idüṕ istiʿdād-ı ḫılḳıñuzı bāṭıl (3) ḳılduñuz. Yā ḳanḳı hevā deresinde ḥayret ḥāṣıl idüṕ ḳalduñuz; yā dünyānuñ riyāż-(4)larından ḳanḳı çayırda ṣalmayıduñuz? Siz misiz ki fāniyi iḫtiyār ḳılduñuz beḳā üzere (5) ṭahūr-ı sāḳiyi unıtduñuz ḳardaşlaruñuz Allāh yolında mücāhede ḳılurlar mālları-y-ıla (6) nefsleri-y-le ve vaṭanlarından hicret idüṕ ḳardaşlarından müfāraḳat iderler". AK# # (7) AK# #. Didiler ol ẓālimler ki biz yiryüzinde ʿācizlerden olduḳ (8) nefs-i emmāre bize müstevlī oluṕ hevā ġālib olmaġ-ıla şeyāṭīnüñ esīri olduḳ, bu beşeriyyet (9) ḥabsi içinde. AK# #. Yaʿnī, ol melekler (10) anlara dirler ki arż-ı ḳalb giñ degül midi ki andan hicret idüṕ ol arż-ı (11) beşeriyyetüñ ṭarlıḳlarından çıḳuṕ ol ʿālem-i rūḥānīnüñ giñ yirlerinde sülūk (12) ideydüñüz; belki anuñ varlıġı hevālarında açayduñuz. AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, ol nefslerine ẓālim olanlaruñ meʾvāları ol maḳāmāt-ı ḳurbdan (14) ıraḳlıġa düşmekdür. Ne yavuz varacaḳ yirdür ol, Ḥaḳ'dan ıraḳlıḳ cehennemi ol maḳām-ı ḳurbı (15) terk idenlere nefs-ile cihādı ḳoyuṕ fāriġ oturanlara. AK# # (16) AK#

---

[936] Ḳurʾān, (Fâtır) 35/32: Sonra Kitab'ı, kullarımız arasından seçtiklerimize verdik. Onlardan (insanlardan) kimi kendisine zulmeder, kimi ortadadır, kimi de Allah'ın izniyle hayırlarda öne geçmek için yarışır. İşte büyük fazilet budur.

(... وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ...)

[937] dess: def etmek. * acıtıcı derecede dövmek.

#. İllā meger anlar ki ʿāciz ḳaluṕ (17) żaʿīf oldılar, erenlerden, nisālardan ve vālidānlardan ki dünyādan ḉıḳmaġa ḉāre (18) bulmadılar, keşret-i ʿıyālden ve żaʿf-ı ḥālden ötrü nefs buları ġāret idüṕ hevā ġālib (19) oldı, şeyṭānı gendülerden ḳamʿ idemediler ol hidāyet ṭalebinde yol daḫı bulımadılar **[73b]** (1) ki bir ṣāḥib vilāyete irişeler, anuñ muḥkem etegin ṭutalar anuñ irādeti ipine (2) yapışalar, mevlāların ṭaleb itmekde; tā ki buları ol arż-ı beşeriyyet ẓulümātından (3) ḉıḳara ol rubūdiyyet göklerinüñ nūrına ilte, ol ʿubūdiyyet ḳademlerinüñ seyri üzere (4) bular ol muḳteṣidler ve müştāḳlardur. Ammā enāniyyet ḥicābları-y-ıla maḥḉūblardur ve cemāl-i Ḥaḳḳ'ı (5) müşāhede ḳılmaḳda maḥrūmlardur. Allāhu Taʿālā gendü kerāmeti-y-le bularuñ ʿöẕrin (6) ḳabūl eyledi, bulara raḥmetini vaʿde ḳıldı. Buyurdı ki AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, bular anlardur ki Allāhu Taʿālā bulardan ʿafv idüṕ (8) yarlıġaya Allāhu Taʿālā ṭalebinden sākin oluṕ Allāhu Taʿā(lā)[938] (9) ezelde ʿafv idicidür ol ʿafvından ötrü Ḥaḳ Taʿālā bulara imkān virdi, ʿubū-(10)diyyetde ḳuṣūrlar-ıḉun daḫı ġafūrdur ol ġufrānından ötrü bulara mühlet virdi, (11) rubūbiyyet ḥaḳḳın yirine getürmege. Andan ḫaber virdi ol muhācirler denile bular sābıḳlar-(12)dur bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# #. (13) İşāret bunda budur kim bedürüstī, insānuñ ġāyet żaʿfından ve ḥayvānuñ ḳorḳaḳ-(14)lıġından ve Şeyṭānuñ vesveselerinden ḥāṣıl olur bu ḫavf-ı beşeriyyet ġālibā girçek (15) ṭālibler üzerine ibtidāʾi ṭalebinde her bār ki diler vaṭanlarından sefer ḳılalar ve ḳarda-(16)şlardan mufāraḳat ḳılalar ṭaleb idici oluban ol fāyideleri ki Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām:* (17) ***ḤADĪŞ-İ ŞERĪF.*** Ol maraż-ı ḳalbi zāyil itmeg-iḉün dīn ṣıḥḥatine irişmeg-iḉün (18) daḫı şeyḫ-i kāmile irüṕ anuñ ṣoḥbeti-y-

[938] Taʿālā kelimesini kısaltma şeklinde yazmış.

le ġanīmet bulmaġ-ıçun daḫı bir ṭabīb ü ḥāẕıḳa[939] ṭuş[940] (19) gele ki müşfiḳ ola, anuñ ḳalb-i marāżına ʿilāc ḳıla, anı ol ṭaleb-i kaʿbesine irişdire. **[74a]** (1) Nefs añа tesvīl[941] idüṕ rızḳa iḥtiyāc gösterür; dir ki "muḥtāc olasın, ṣabruñ daḫı olmaya" (2) ve Şeyṭān daḫı dervīşlig-ile ḳorḳıdur. Nite ki Allāhu Taʿālā buyurdı: AK# #. (3) AK# #. Ṕes, her kim ki hicret itse Allāh'ı ṭaleb idici (4) oluban ol gendü bilādından yigirek bilād bula daḫı dīn ḳardaşların bula gendü (5) ḳardaşlarından görklü, daḫı rızḳı bollıḳ bula. Bunda bir işāret daḫı vardur. Yaʿnī, kim (6) ki beşeriyyetden hicret itse ḥażret-i rubūbiyyeti ṭaleb itmekde ol insāniyyet yirlerinde (7) görklü dönüṕ ḳoncaḳ menziller bula ḳalb ve rūḥ ve sırr gibi daḫı ol giñ ʿālemde (8) bollıḳlar bula ve Ḥaḳ Taʿālā ḫaber virdi, Resūl (9) dilinden *ʿaleyhi's-selām* ol bollıḳdan bu ḳavlı-y-ıla ki buyurdı: **ḤADÌŞ-İ ŞERÌF** (10) **ḤADÌŞ-İ ŞERÌF**[942]. Yaʿnī, yirlerüm ve göklerüm beni içine ṣıġurmadı; ammā müʾmīn ḳulumuñ (11) göñki beni içine ṣıġurdı; fehm eyle bu kelāmı, iy fikri çoḳ, naẕar-ı ḳāṣır, ʿibreti az. (12) Andan ol ḫavāṭır-ı nefsi ve vesāvis-i şeyṭānı defʿ itmeg-içün ölüm-ile ḳorḳıduṕ buyurdı ki (13) AK# #. (14) Her kim ki ol seferi evinden çıḳsa dünyāyı terk itmeg-ile ve hevāların ḳamʿ itmeg-ile nefsi (15) ḳahr idüṕ ṣıfātlarından mufāraḳat ḳılmaġ-ıla aḫlāḳlarını tebdīl ḳılmaġ-ıla Allāhu Taʿālā'-(16)dın yaña ṭaleb idici oluban Resūline mutābaʿat ḳıluban andan vāṣıl

---

[939] ḥāẕıḳ: Mehâretli, işinin ehli, mütehassıs. (a.s., c.: ḥuẕẕāḳ) hazâkatli, işinin ehli, usta, eli uz, (dilimizde en çok doktorlar hakkında kullanılır).

[940] ṭuş: duşak, ṭuş, ṭuşaḳ; köstek, ayak bağı, bağ.

[941] tesvīl: (C.: Tesvilât) Kötü bir şeyi güzel göstererek aldatma. * Tezyin etmek, süslemek.

[942] Bu hadis-i şerifin bir başka nakli şu şekildedir: (مَا وَسِعَنِى سَمَائِى وَلاَاَرْضِى وَلٰكِنَّ وَسِعَنِى قَلْبُ عَبْدِىَ الْمُؤْمِنِ) "Ben göklere ve yere sığmam, fakat mü'min kulumun kalbine sığarım." El-Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ 2:165; İmam-ı Gazâlî, İhyâ-u Ulûmiddîn, 3:14.

Metnimizde şu şekilde yer almaktadır:

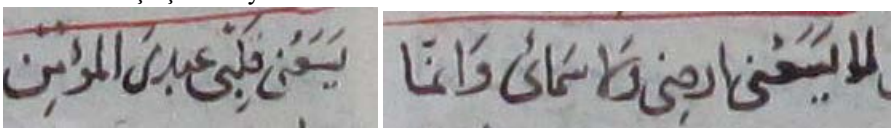

olmadın, (17) bu ṭalebde vācib ḳıldı ki faẕlından kereminden (18) anı ol ġāyet maḳṣūdları ne-y-ise aña irişdüre, şol niyyetinde ṣādıḳ olduġı ḳadar (19) ve ḳalbi ṣāfī olduġı ḳadar. Ḳaçan mānic olan ecelden ölse müʾminüñ niyyet-i camelinden **[74b]** (1) ḳāmilraḳdur. AK# #. Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā ezelden ġafūrdur bu vücūduñ (2) enāniyyetinüñ bāḳī ḳalan günāhlarını yarlıġar ve daḫı raḥīmdür anuñ üzerine ṣıfāt-ı cūd-ıla (3) tecellī ḳıluṗ ol ḳavlī kemāl-i maḳṣūdine irişdüre faẕlı-y-ıla ʿaṭāsı-y-ıla. Andan aʿdālaruñ (4) ḫavfından ḫaber virüṗ buyurdı ki AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: (5) AK# #. İşāret bu iki āyetde budur ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā bu ḫalḳı yaratdı (6) gendüyi bildürmeg-içün ve gendüye ḳullıḳ itdürmeg-içün ve ol ikisini temṯīl ḳıldı. (7) Ammā ʿubūdiyyet ẓāhirde ṣūret-i ṣalvet gibidür ve maʿrifet tekbīrāt u tesbīḥāt daḫı (8) namāzuñ cemīʿ-i erkānları gibidür ve şerāyitleri gibidür ki anda ḳonılmışdur. Ammā bu (9) anuñ şerīḳ mevżıʿı degüldür, yirinde ẕikr idevüz inşā'allāh. Uşbu maʿnīden ötrü farż (10) olundı, ṣalavat ḫavf yirinde ve şiddet-i ḳıtālde daḫı seferde ḫażarda ve ṣıḥḥatde marażda. (11) Zīre bu ṣalvet ceẕbe-i ḥaḳḳuñ ṣūretidür ve ḳuluñ miʿrācıdur; tā ki ḳul dāyimā mecẕūb-ı ʿināyet (12) ola, daḫı ʿubūdiyyet maḳāmların ve ḳurbet u maʿrifet maḳāmların teraḳḳī idici ola. Nite ki buyurdı: (13) AK# #. Yaʿnī, bu, bu namāz cemīʿ-i vaḳtlerde vācibdür, çün (14) farż olundı bu ḳavl-ıla ki buyurdı: AK# #. Yaʿnī, kāyim oluñ ol ṣalavete; ammā (15) biş vaḳt namāza biş[943] vaḳtde ruḫṣāt virdi insānñ żaʿfı żarūretinden. Nite ki namāz (16) elli vaḳt namāz-ıdı miʿrāc gicesi farż olundı Resūl'uñ şefāʿatı-y-ıla biş olındı bu girü (17) ʿavāmm-ı ḫalḳ-ıçundur. Ve illā olar ki ḫāṣlardur girü ol namāz üzere ṯābitlerdi. Nite ki (18) buyurdı: AK# #. Ve daḫı buyurdı: AK# #. (19) AK# #. Bu işāretdür uşbu ẕikr olunan maʿnīye; yaʿnī, mādām ki sen ṣūretā bularuñ **[75a]** (1) arasında olasın,

[943] "biş" kelimesini metin içerisinde bīş şeklinde yazmış, b sesinden sonra y sesini yazmış. Ancak Türkçe olan bu kelimede uzunluğu göstermedik.

bular saña naẓar ideler, sen bulara namāzı dāyim ḳılursın. Zīre saña naẓar ḳılduḳları (2) ʿibādetdür. Nite ki namāz kişiyi münkerden, faḥsādan menʿ ider, sen daḫı nehy idersin ve daḫı buncılayındur. (3) Şol kimse kim senüñ nübüvvetüñ nūrı dāyim anuñ ḳalbinde mutaṣarrıf ola, sen aña iẓin (4) viresin ṣalvate, çünki uşbu maḳām cemīʿ-i ḫalḳa miyesser olmaya ki sen anlaruñ içinde olasın, (5) yā ṣūretā yā maʿnā. Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, bir ṭāyife ḫavāṣdan (6) bularuñ ʿavāmından senüñ-ile bile, ṣalvetde bile dāyim olsunlar Allāhu Taʿālā ileyinde ḳāyim oluban. (7) Zīre senüñ-ile bile olan hemān Allāh-ıla bile olur andan ötrü ki sen daḫı Allāh-ıla (8) olursın. Nite ki buyurdı: AK# #. AK# #. (9) Yaʿnī, ol ḳavmden bāḳī ḳalan ṭāyife silāhların alsunlar ṭāʿatlardan ʿibādetlerden nefs-ile (10) Şeyṭān ʿadūsını defʿ itmeg-içün. AK# #. Yaʿnī, senüñ-ile bile (11) olanlar-çun maḳām-ı ḳurbe irişdiler, bular ol ʿavāmuñ ḫalefinde ṭursunlar mertebede ve maḳāmda (12) ve mütābaʿatde; tā ki sizi ṣaḳlayalar ol umūr-ı dünyāviyye meşġūl olmaġ-ıla ol ḥavāyicüñüz-(13)den ötrü ki żarūrāt-ı insāndur, ansuz olmaz. AK# #. Yaʿnī, (14) senden ṣoñra bir ṭāyife daḫı gelsün ki anlar senüñ-ile ṣoḥbete ulaşmadılar. AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, anlar ulaşsunlar anlara kim senüñ-ile ulaşdılar. Zīre anlara ulaşanlar girü saña ulaşmaḳdur. (16) AK# #. Anlar daḫı iḥtirāz ḳılsunlar ādāb-ı ṭarīḳat ṣaḳlamaḳda daḫı (17) silāḥların ḳomasunlar ki ol erkān-ı şerīʿatdur ehl-i ḥaḳīḳatden şeyḫuñ naẓarı birle. (18) Zīre ol daḫı cümle-yi ḥaẓerden[944] biridür ki ḳul anuñ-ıla maḥrūs[945] olur, nefs Şeyṭān-(ı) kāfirüñ keyd-(19)lerinden. AK# #. Yaʿnī, bu nefs-ile Şeyṭān-(ı) kāfir **[75b]** (1) anı severler ki siz ol ʿibādetlerden ve erkān-ı şerīʿatı ṣaḳlamaḳdan ve ḳalbüñüze murāḳıb (2) olmaḳdan ki anuñ-ıla mevāhib-i[946] Ḥaḳḳ'ı fütūḥāt-ı ġaybī ṣaḳlayasız bulardan sizi ġāfil olduġuñuz (3) isterler. AK# #. Tā ki küllī sizüñ üzerüñüze

[944] ḥaẓer: (a.i) sakınma, kaçınma, korunma
[945] maḥrūs: Himâye edilen. Korunan. Gözetilen.
[946] mevāhib: Hibe olunan şeyler. Karşılıksız verilenler. Mevhibeler. İhsanlar, bahşişler.

hücūm idüṕ yaġmaya vireler (4) nefs ṣıfātları-y-la Şeyṭān aʿvānları-y-ıla[947]. AK# #. (5) AK# #. Yaʿnī, size yoḳdur ki keşret-i (6) iştiġālden ve żarūriyyāt-ı beşeriyyetden ötrü kim baʿżı evḳātdan sizüñ üzerüñüze yaġar (7) çoḳalur ol erkān-ı şerīʿatden żarūretden ötrü, bir sāʿāt iki sāʿat ḳoyalar ve daḫı (8) gerek kim Ḥaḳ'dın yaña teveccüh ḳılmaḳda ve aḥvālların murāḳıb olmaḳda ve ḳalblerin ṣaḳlamaḳda (9) ve Allāhu Taʿālā-y-ıla ḥāżır olmaḳda ve sırların Allāh'dan ġayrıya iltifāt ḳıldurmaḳdan ḥaẕer (10) üzerine olalar; daḫı ḳażāya teslīm olmaḳda ve emr-i Allāhu Taʿālā'ya tefvīż itmekde riʿāyet ḳılalar (11) ve meşāyıḫlar himmetlerinden istimdād ḳılalar ve nübüvvet-i vilāyete ilticā ideler. AK# # (12) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā uşbu esbābları yaraḳladı ol nefs ü Şeyṭān (13) kāfir-içün; tā ki olʿaẕāblar oları ẕelīl ḳıluṕ ḥūz u ḥaḳīr ḳıla ol ḳuvvet-i vilāyet-ile daḫı (14) saṭvet-i nübüvvet-ile. Daḫı bir maʿnī āḫar üzere ḥaẕar maʿnīsin ẕikri idüṕ buyurdı: AK# # (15) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# # (16) AK# #. İşāret bu iki āyetde budur ki Ḥaḳ Taʿālā emr ider anlara kim ṣalavāt üzere dāyim (17) degüller, ḳaçan ol farż olunmış ṣaġışluca evḳātda edā ḳılduġuñuz namāzlardan (18) fāriġ olsañuz eyle ṣanmañ ki ol size kifāyet ider ʿubūdiyyeti iḳāmet itmekde yāḫūḏ (19) mücerred anuñ-ıla ḥażret-i rubūbiyyete irişürsiz; belki gerekdür size ol Allāh'ı ẕikr idesiz her [76a] (1) Ḥālde. Ṕes, ḥālüñüz bu üçden ḫālī degül, yā ḳāyim olasız yā ḳāʿid olasız yāḫūḏ canibüñüz[948] (2) üzere yatur olasız. Bu üç ḥālde daḫı Allāhu Taʿālā'yı ẕākir oluñ; tā göñlüñüz Allāh ẕikri-y-le (3) muṭmaʾinn[949] ola. Ḳaçan ẕikr-ile muṭmaʾinn olsañuz anuñ-ıla ṣalvete dāyim oluñ.

[947] aʿvān: Yardımcılar. Etbâlar.

[948] canib: f. Yan, yüksek taraf.

[949] Metinde Arapça telaffuzuna göre harekelendirilmiş, telaffuz özelliğini yansıtam için bu şekilde yazıldığı kanaatindeyiz. İmlâya sadık kalarak bu şekilde aktardık.
muṭmaʿin: (a.s) Gönlü kanmış, içi rahat, şüphesi yok (kimse). Doymuş.

Zīre bu namāz ezelde (4) müʾminler üzere mektūbdur, ezelden mevḳūtdur[950] ebedā. Ṕes, bilgil ki Allāhu Taʿālā'nuñ ḳulları (5) vardur bu ṣalvate dāyim olmaḳlığı anlara ʿaṭā ḳılmışdur, anlar ol namāzları içinde dāyimlerdür, (6) ezelden ebedā. Bunı idrāk itmez her kimse ki ʿaḳlına ḫabel[951] irişmişdür, añlamaz bunı, illā anlar ki (7) Allāhu Taʿālā ʿālimleridür[952] dünyā ʿālimleri degül. Ṭaḥḳīḳ, bu maʿnīye işāret ḳıldı bunuñ-ıla ki buyurdı: (8) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. Yaʿnī, yā Muḥammed, senüñ-içün fetḥ-i ḫāṣ (9) ḳılduḳ ki senden ileri bir kimseye olmadı ve senden ṣoñra daḫı olısar degül. Yaʿnī, biz senüñ-içün (10) ḳıdemden bir bāb fetḥ eyledük, tā vücūda gelüṕ ḥādiṯ olunca ve daḫı bizdin yaña inābet[953] fetḥ (11) eyledük ve anı saña beyān idüṕ bildürdük; tā ki Allāhu Taʿālā seni yarlıġaya şol nesne-y-ile, saña feth (12) andan fetḥ olundı mā-teḳaddemden[954] ezele. Şol günāhları ki sen ezelden muṣallī olmaduñ ve daḫı (13) mā- teʾaḫḫar[955] günāhlaruñ ki ebedā muṣallī olmaduñ ve daḫı niʿmet-i maġfireti senüñ üzerüñe tam ḳıla. (14) Bunuñ-ıla ki senüñ ol ezelde ebedde namāz ḳılmaduġuñ seyʾātlaruñı ḥasenātlara mübeddel ḳıla (15) ki ol ezelden ebedā ḳabūl olunmış ṣalvetdür, daḫı seni ṯābit ḳıla ol ṣırāt-ı mustaḳīm üzere (16) ezelden ebedā, daḫı

---

[950] mevḳūt//mevḳūte: (a.s. vakt'den) Vakti, zamānı belli olan.
Risâle-i mevkūta: muayyen, belirli günlerde çıkan mecmûa.

[951] ḫabel: Musallat fikir, akıl karıştırıcı felsefi düşünceler.

[952] Allāhu Taʿālā ʿālimleri: Din âlimleri, fıkıh bilgisine sahip kimseler, marifetu'l-lah bilgisine sahip kimseler.

[953] inābe(t): Günahları terk ile Hakka dönüş. Hakka tâbi bir mürşide bağlanmak. (Hakk'a ikbal ü teveccüh ve âyât-ı hakkı teemmül ile tevbedir ki, asl-ı hakikatı hayır nöbetine girmek demektir.) ināyet: Yardım, lütuf meded etmek. * Mühim bir işle karşılaşıp onunla meşgul olmak.

[954] mā: f. Biz mânasınadır. (Bak: Şahıs zamiri) * Mim ile elif harfinden ibâret "Mâ". Arabçada muhtelif isimleri vardır. Ve çeşitli mânalara gelir. Cansız şeylere işaret eder. "Şu nesne, o şey ki..." mânâlarına gelerek kelimelerle birleşir. Meselâ: (Mâ-ba'd: Sondaki, alttaki.)
mā-teḳaddem: geçmişten, geçen. mā-teḳaddem; şu geçmişten
mā-teḳaddemden ezele: Şu geçmişten geleceğe, gelmiş geçmişten, en başından geleceğe, sonsuza kadar.
teḳaddem. geçmiş, teḳaddüm: fık. mürur-u zaman olmak. Zamanı geçmiş olmak.

[955] mā-teʾaḫḫar: geri kalmaksızın. Gecikmeksizin. Ertelenmeksizin.

saña nuṣret ü ẓafer vire. Uşbu ululuḳlar-ıla bir naṣr-ı ʿazīz ki senden ġayri (17) bunuñ-ıla ʿizzetlenmedi daḫı bunuñ ḳoḳusı anuñ meşāmına[956] irmedi, illā saña müṭābaʿat itmek ḳoḳusın (18) meşāmıma almaġ-ıla añladı. Bu sırrı ol ki añladı, bilmedi bunı ol ki cāhil oldı. Ve daḫı buyurdı: (19) AK# #. Yaʿnī, żaʿīf oluṕ süst[957] olmañ nefs ṣıfātları-y-ıla **[76b]** (1) ṭaleb itmekde ve anuñ-ıla cihād ḳılmaḳda. Eger size anuñ-ıla cihāda elemler ve zaḥmetler ḥāṣıl (2) olursa, yā ṭaʿata ʿibādete mülāzemet ḳılmaḳdda yā ẕikre dāyim oluṕ ḳalb-i murāḳıb olmaḳda Ḥaḳḳ'ı ṭaleb (3) itmeg-içün daḫı maḳāmāt-ı ʿāliye ulaşmaġ-ıçun. Bedürüstī, ol nefs ü beden daḫı mūlim[958] olurlar ol (4) şehvāt-ı dünyāviyye ve leẕẕāt-ı ḥayvāniyye ve murādāt-ı cismāniyye ṭaleb itmeg-ile. Ve daḫı incinüṕ zaḥmet (5) çekerler anlaruñ ṭalebinde. Nite ki siz incinürsiz ve daḫı umarsız Allāhu Taʿālā'nuñ ol ezelī (6) şefḳatlerinden ve ebedī iḥsānlarından. Şol nesneleri ki ol ḫāsīs nefsler anı ummazlar (7) ol ḫōr[959] u ḥaḳīr himmetlerden ki maḳāṣıd-ı dünyāvīden[960] tecāvüz itmezler. Nite ki buyurdı: AK# # (8) AK# #. (9) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ezelde ʿalīmdi her ṭāyifenüñ istiʿdādını bu envāʿ-ı ḫalḳdan. Ve daḫı (10) ḥakīm-idi ki bulardan her birine ḥükm eyledi, ol meḳāṣıdlarından ve meşāriblerinden ki her (11) ṭāyife gendü meşreblerini bildi. Andan ol ḥaḳ kitāblardan ki ḫalḳ üzere 76, ḫaber virüṕ (12) buyurdı ki AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# # (13) AK# #. İşāret bunda budur ki bu kitāblar indürülmek Ḥaḳ Taʿālā'dan enbiyālar üzere *ʿaleyhi's-selām,* (14) bu levḥler[961] ve ṣaḥāyifler

[956] meşāmm/meşām: (Şemm. den) Koku alacak yer. Burun. Geniz.
[957] süst: f. Gevşek, tembel, sölpük.
[958] mūlim: (Elem. den) Elem ve keder verici.
[959] ḫōr: f. Kıymetsiz, ehemmiyetsiz. Adi.
[960] maḳāṣıd-ı dünyevī: Dünyalık istekler, dünyevi istekler.
maḳāṣıd: Maksadlar, istekler, gayeler. Niyetler.
[961] levḥ: Görünen ibretli manzara. * Üzerinde yazı veya şekil çizilebilir düzlük. * Seyredilen yerin çizili sureti. * Ayet, hadis veya büyüklerin ders verici sözleri. Yazılı şey.
levḥ: Kimi peygamberlere gelen kısa sahifeler şeklinde olan Allâh'ın buyrukları.

vāsıṭası-y-ıla ve Cebrāʾīl-ile *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* oldı. Ammā bizüm resūlümüze miʿrāc gicesi (15) vāsıṭasuz oldı. Nite ki buyurdı: AK# #. Yaʿnī, vaḥy olundı aña şol ki (16) vaḥy olundı Ḳurʾān'dan daḫı anuñ miṣli delālet ḳılur aña. Bu ḳavli ki buyurdı: AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā aña bildürdi Ḳurʾān'ı miʿrāc gicesinde. Ve daḫı Resūl *ʿaleyhi's-selām* buyurdı ki (18) "Baña Ḳurʾān virinildi, daḫı aña berāber nesne virildi". Ṕes, Ḥaḳ Taʿālā buyurur ki taḥḳīḳ, biz bu (19) Ḳurʾān'ı sendin yaña indürdük, vāsıṭasuz miʿrāc gicesi, beyān-ı Ḥaḳḳ-ıla indi Ḥaḳ'dan. Nite ki **[77a]** (1) bunuñ naẓīri buyurdı: AK# #. Bu maʿnī müʾekkiddür[962] bu ḳavli ki buyurdı: (2) AK# #. Yaʿnī, bu kitābı biz saña indürdük, tā ki sen ḥükm eyleyesin (3) bu ḫalḳ arasında şol nesne-y-ile ki saña gösterdi şol vaḳt ki vāsıṭasuz saña vaḥy olundı, (4) ulu delāyilleri saña gösterdi, Ḥaḳ Taʿālā irādeti-y-ile. AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, sen ebedā ḫāyinler-içün ḫaṣm oluṕ muʿāvin (6) olma şol nesnede ki Allāhu Taʿālā saña ḥaḳdan gösterüṕ beyān ḳıldı. Bu āyetde taḳdīm teʾḫīr (7) var. Taḳdīr budur ki yā Muḥammed, sen ḫāyinler-içün ebedā ḫaṣm olma. AK# # (8) AK# #. Daḫı mücādele ḳılmaġıl şol kimselerden (9) ötrü ki nefsleri ẓulm iderler ḫıyānet ḳılmaġ-ıla; Allāhu Taʿālā sevmez şol kimseleri ki ol ḫāyin (10) ola, ʿāṣī ola. AK# #. Yaʿnī, maġfiret ṭaleb eyle şol (11) kimseler-içün ki anlar maʿṣiyetler işlemeg-ile nefsleri ḫāyin oldılar. Bedürüstī, Allāhu Taʿālā (12) ezelde senüñ-içün ġafūr-ıdı daḫı ümmetüñden olaruñ-çun ki sen maġfiret ṭaleb idesin. (13) Ve daḫı raḥīmdür senüñ-içün daḫı ümmetüñ-çün; seni bulara raḥmet-ile gönderdi bular bu ġaflet-(14)leri-y-le: AK#

---

[962] Metinde kelime (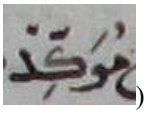) şeklinde yazılmış, ancak hemze ile (مؤكد) yazılmalıydı.
müʾekkid: (a.s. ekked ve vekked'den) 1. te'kîdeden, sağlamlaştıran. 2. tekrâr eden, bir daha haber veren, tenbih eden.

#. Yaʿnī, nāsdan istiḥyā[963] (15) idüṕ gendüleri setr iderler, ḥāl budur ki iḥtimāli var. Bular anı unıdalar añmayalar (16) Ḥaḳ Taʿālā'dan istiḥyā idüṕ gendüleri setr itmezler. Ḥāl budur ki cemīʿ-i aḥvālda ol bularuñ-ıla (17) biledür, gözler ḫıyānet-ile baḳduġın bilür, göñüller içinde ne gizlüdür bilür. Bularuñ ʿamel-(18)lerin bilür ve kelāmların işidür. AK# # (19) AK# #. Yaʿnī, şol nesneleri ki gicelerde düzerler söylerler, Allāh rāżı olmadıġı nesnelerden. [77b] (1) Ḥāl budur Allāhu Taʿālā bularuñ efʿāllerin unutmaz, Allāhu Taʿālā ezelde bularuñ bugün ne işleyecek (2) bilürdi ve ʿilmi-y-le iḥāṭā ḳılmışdı, daḫı henüz ʿamel vāḳiʿ olmadı. AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, "İy Allāhu Taʿālā ḥażretinden ġaybetde ḳılmışlar, bu ehl-i bāṭıl-(4)dan ötrü cidāl idersiz, Allāh'dan ıraḳ düşüṕ ḳalbüñüz dünyāya ḥāżır olduġ-ıçun, bu ḫalḳ (5) naẓarı ġālib olmış üzerüñüze Ḥaḳ Taʿālā naẓarından ġāfilsiz. AK# # (6) AK# #. Yaʿnī, bularuñ-ıçun dünyede mücāhede idersiz, yārın ḳıyāmet (7) güninde ol fezaʿ-ı ekberde[964] kimdür ki ol ehl-i bāṭıldan ötrü Allāh-ıla muḫāṣame ḳıla yā(8)ḫūḏ kimdür ki aña kefīl ü vekīl ola anuñ-ıçun söz söyleye, anları ḳurtarmaḳ ṭaleb eyleye. (9) Andan ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# # (10) AK# #. İşāret bu āyetde budur ki her kimse ki bir yaramaz ʿamel ḳılsa bu nefs murādlarından (11) ve anuñ şehvātlarından. Zīre nefs emmāre bi's-sūʾdur, gendüye ẓulm ider ʿubūdiyyetde (12) Ḥaḳ Taʿālā'ya şirk ḳatmaġ-ıla şirk ḫōḏ ẓulm-i ʿaẓīmdur. AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, ol nefsine ẓulm itdükden ṣoñra dönüṕ Allāhu Taʿālā'dan maġfiret ṭaleb itse (14) gendünüñ ana niyyetinden Allāh'dın yaña ḳaçsa ṭaleb itse Allāh'dan ki cūdi-y-le

[963] istiḥyā: Utanma, haya etme.

[964] fezaʿ: Korku. Havf. * Sığınma, dehalet. * Uykuda şiddetli korku ile uyanmak.
fezaʿ: (a.i) 1. Korkma, bağırıp çağırma. 2. dayanamama. 3. ümitsizlik. 4. inleyip sızlama
fezaʿ-ı ekber: büyük karku, mahşer günü, hesap günü. fezaʿ-ı ekberde: hesap gününde, mahşer gününde

anı yarlıġaya (15) ol ṭaleb vaḳtinde Allāh'ı gendüye ġafūr bula varlıġı-y-la, daḫı raḥīm bula anuñ teraḥḥumı-y-ıla. (16) AK# #. Yaʿnī, kim ki günāh kesb eyleye, Allāh'dan (17) maġfiret ṭaleb itmese ol kesb ḳılduġınuñ żararı gendü nefsinedür. Zīre ol günāhuñ (18) reyni[965] fi'l-ḥāl ḳalbi ʿaynasınuñ ṣafāsında ẓāhir olur ḥaḳḳı görmeklikden anı (19) kör ḳılur ve Ḥaḳḳ'ı işitmekden anı ṣaġır ḳılur. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# # **[78a]** (1) AK# #. **AK# #.** Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ezelde ʿalīm-idi (2) anuñ iṣm kesb idecegin, daḫı ḥakīm-idi ol kesbinüñ eṣerin ḳalbinde reyn idüp̀ ẓuḫure (3) getürmekde. AK# #. Yaʿnī, her kimüñ ki nefsi ol ṣıfāt-ı (4) meẕmūmelerden[966] kesb itse ḳaṣdsuz yā bir günāh kesb idse ḳaṣd-ıla saʿy-ile andan ol günāhı (5) ḳalbine nisbet itse, göñlüm şöyle diledi ki işleyem dise, ol iftirādur ḳalb üzere. Zīre göñül (6) berīdür ol ṣıfāt-ı meẕmūmeden yā günāha ḳaṣd itmekden. Zīre ḳalbüñ şānı budur ki (7) ṭāʿatda ve ʿubūdiyyetde ola ve ṣıfāt-ı ḥamīde saʿyinde ola. Ammā nefsüñ saʿyi şehvāta mütābaʿat (8) ḳılup̀ andan tamām ḥaẕẕın olmaḳdur; tā ki aña deg ki ol ṭabīʿatınuñ ẓulmeti ṣıfāt-ı ḳalbe üns ṭutup̀ (9) eṣer eyleye, ol ḳalb daḫı nefsüñ müşteheyātından[967] mülteẕẕ[968] ola ḳalb daḫı ṣıfāt-ı nefs-ile muttaṣıf[969] ola. (10) Ol nefsden heybet aluṕ ḳorḳa helāklıga vāḳiʿ ola. AK# # (11) Yaʿnī, taḥḳīḳ ol ṣāḥib-i nefs gendü yā bühtān yükin getürdi ki ol ḳalbi ḥayrete bıraḳdı ʿubūdiyyetden (12) ve ṭaʿatden ḳodı daḫı ẓāhir günāhkār oldı ki gendü kesb itdügi günāha görkli (13) daḫı mübtelā ḳıldı, şol kimse mertebesinde oldı ki iḉi ḳab eyledi. Yaʿnī, göñli ki (14) lübb-idi[970]

[965] reyn: Leke, kir, pas. * Gönül karası, kalb katılığı, günahın artması. * Çıkması mümkün olmayan şey.
[966] meẕmūm: Zemmolunmuş. Makbul olmıyarak ayıplanmış. Kötü.
[967] müşteheyāt: Lezzetli şeyler. Nefsin hoşuna giden ve iştah için yenen şeyler.
[968] mülteẕẕ: lezzetlenmiş, (a.s) (ism-i mef'ul) (leẕẕet'den)
[969] muttaṣif: vasıflanmış. İttisâf eden. İyi veya kötü bir sıfatla tarif edilen. Vasıflanmış, vasfı mevcut olan.
[970] lübb: İç. Öz. Her şeyin iyisi, hülâsası. * Akıl, içli şeyin içi.

nefsileyin anı daḫı ḳışr[971] eyledi. Bu nesne şeḳāvet iksīridür ki ʿaẕāb andan ḳaṭʿ (15) olunmaz çünki cemīʿ-i vücūdı cild oldı. Şol kimselerden oldı ki Ḥaḳ Taʿālā anlaruñ ḥaḳḳında buyurdı: (16) AK# #. Andan ötrü ki bular (17) dünyede lübblerini cülūda[972] tebdīl ḳıldılar. Nite kim beyānı geçdi. Andan Resūl *ʿaleyhi's-selām,* fażlından (18) ḫaber virüp buyurdı ki AK# #. İşāret (19) bunda budur ki bedürüstī, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ fażlı Ḥaḳ Taʿālā'nuñ mevāhiblerinden bir hibedür, kime dilerse **[78b]** (1) aña virür, kimsenüñ anı kesb itmekde medḫali yoḳdur ki gendüye celb eyleye, bunuñ-ıla (2) īmāna hidāyet virür ve ʿamel-i ṣāliḥā tevfīḳ virür.Bundan ötrü didi ol seyyidü'l-mürselīne (3) ki eger, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ senüñ üzerüñe fażlı olmasa ezelden ebede bu şeyāṭīn-i insden (4) ve cinsden bir ṭāyife saña ḳaṣd iderlerdi ki ṭarīḳ-i vüṣūlden seni azduralardı, ol degül (5) belki her ẕerrāt ki vardur bu ẕerrāt-ı maḫlūḳdan rūḥānīden ve cismānīden; tā ki (6) senüñ nefsüñ ve rūḥuñ saña ḥażretden ḥicāb oluṗ vuṣlatdan menʿ iderlerdi, ol (7) fażlumuz ceẕbeleri-y-ile buları senden fānī ḳılduḳ, daḫı ol mevcūdāt ḥicāblarından ol (8) raḥmet kerāmeti-y-ile bu mevcūdātuñ ẕerrātlarını senüñ-içün ḥicāb ḳılduḳ, vuṣlata seni bizüm-ile (9) bāḳī ḳılduḳ; tā ki sen bizüm fażlumuz ve raḥmetümüz olduñ ki seni cemīʿ-i ʿāleme raḥmet gönderdük. (10) Ve daḫı bulara didük ki AK# #. Yaʿnī, eger Ḥaḳ (11) Taʿālā'nuñ fażlı olmasa sizüñ üzerüñüze siz ziyānkārlardan olurduñuz. Ṕes, hīç bir kimse (12) ḳādir olımaz ki seni azdura. AK# #. Yaʿnī, her (13) kimse dilese ki seni azdura ol seni azdurmaḳ diledügi-y-ile gendü nefslerin azdurur, saña (14) mütābaʿat ḳılmaḳdan ve muṭīʿ olmaḳdan. Zīre anlaruñ üzerine sen Ḥaḳ Taʿālā'nuñ raḥmeti ve fażlı-(15)sın, anlar senden azarlar saña hīç bir nesne-y-ile żarar (16) irgürürler Ḥaḳ saña indürdügi kitāblardan maḥrūm ḳalmaġ-ıla ki ol Ḳurʾān'dur daḫı ḥimmet-(17)lerdür ki ol

[971] ḳışr: Kabuk. Dış taraf. * Libâs.
[972] cülūd: (Cild. C.) Ciltler, hayvan derileri.

ḥaḳāyıḳ-ı Ḳurʾān'dur daḫı anuñ esrārları ve leṭāyifleridür. Nite ki buyurdı: AK# # (18) AK# #. (19) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā senüñ üzerüñe kitāb ve ḥikmet indürdi bildürdi saña anı ki sen bilür degüldüñ. **[79a]** (1) Yaʿnī, şol ki oldı ve olacaḳdur saña bildürdi, Allāhu Taʿālā'nuñ faẕlı senüñ üzerüñe ʿaẓīmdür, (2) ʿaẓīm ol Allāh'dur. İşāret bunda budur ki ol Allāh ki ʿaẓīmdür, ol senüñ üzerüñe (3) faẕl u raḥmetdür. Nite ki sen Allāh'dan faẕl u raḥmetsin bu ʿālemler üzere. Bundan ötrü didi ki (4) "Eger sen olmayaduñ bu mevcūdātı yaratmazdum"[973], fehm eyle cidd-ile. Andan hevā ehlinüñ gizlü kelām-(5)larından ḫaber virüp buyurdı: AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# # (6) AK# #. İşāret bu iki āyetde budur ki yaʿnī, şolar kim nefs ü hevādan ve Şeyṭān'dan çivildü[974] (7) iderler anlarda ḫayr yoḳdur. Zīre şerlülerdür ve ol söyleşdüklerinde daḫı ḫayr yoḳdur. (8) Andan ötrü ki yavuz nesnelere ve şerlere ve faḥşāya ve münkerāta emr iderler. AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, ḫayr yoḳdur bularda, illā ol kimselerde (10) ki emr-i maʿrūf ve nehy-i münker ḳıla ki ḫayr bundadur ki ol Ḥaḳ Taʿālā'dur emr-i maʿrūf (11) ider vaḥy-ile ʿumūm yöninden, yā emr ider ḫāṭır-ı raḥmānī-y-ile daḫı ilhām-ı rabbānī-y-ile ḫāṣ (12) ḳullarına; ammā ol ki ḫāṭırdur[975] vāsıṭa-yı melek-ile olur, vāsıṭasuz daḫı olur. Nite ki (13) Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām:* ***ḤADİṢ-İ ŞERİF,el-ḥadīṣ.*** Yaʿnī, ferişтenüñ bu (14) ḳalbe bir nesne bıraḳması var ve Şeyṭān'uñ daḫı bir bıraḳması var. Ferişтenüñ lemmesi[976] ḫayr vaʿdeler-(15)dür ve Şeyṭānuñ lemmesi

---

[973] Burada kimi kaynaklara göre mevzu olan "Sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım" hadisine atıf vardır. Ancak Hâkim ve İbn-i Cevzî'nin belirttiğine göre mevzu hadis demek, uydurma anlamında olmayıp o hadisin o lafızla peygamberimizden gelmediğini ancak mana olarak peygamberimize ait olan anlamında kullanmaktadırlar. Ayrıca, hadisin senedinde olan bazı sebeplerden dolayı da hadislere mevzu denmektedir. Hâkim'in sahih olarak kabul ettiği bazı hadis metinleri ve buradaki hadisin manasını desteklemektedir.

[974] çivildü: (Türkçe) fısıltı, fısıltı şeklinde vesvese
civildemek//çivildemek: fısıldamak
"Es-sirarü (Ar.): … bir kimsenin kulağına çivildemeğe derler (Terceman XV.)
Sirar (Ar.): Civildeşmek, kişinin kulağına civildemek. (Bab. XV. 2, 52), Tarama Sözlüğü

[975] ḫāṭır: Zihin. Fikir. Gönül. Kalb. Hal. Tedbir. Vesvese.
Buradaki manası gönle gelen his ve anlayış, ilham.

[976] lemm//lemme: * Konmak. Nâzil olmak. * Gönüle bırakılan his ve ilham.

şerr vaʿdelerdür. İlhām oldur ki Allāhu Taʿālā'dan olur vāsıṭa-(16)suz ol iki nevʿ üzeredür. Biri oldur ki ḳul anı Allāhu Taʿālā'dan oldu̱ġın bilmez. Ve biri (17) da̱ḫı oldur ki ṣarīḥ işāretler-ile olur, ḳul anı bilür ki Allāhu Taʿālā ṭarafındandur, ol (18) nūr-ı ilhām taʿlīmi-y-ile ve ol bildürmeg-ile ki da̱ḫı bir bildüreciye iḥtiyāc ḳalmaz ol Allāh'-(19)dındıġına, bu nesne velīlere da̱ḫı ġayrı velīlere olur. Nite ki baʿżı meşāyıḫ didi ki "Ḳalbüm **[79b]** (1) bana rabbümden ḫaber virdi". Ve da̱ḫı Resūl *ʿaleyhi's-selām* buyurdı ki "Bedürüstī, Ḥaḳ Taʿālā ʿÖmer (2) dilinden ḫaber virür". Ve da̱ḫı buyurdı ki AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, her kim ki Ḥaḳ Taʿālā ilhām ḳılduġı-y-ıla ʿamel itse anuñ rıżāsın (4) ṭaleb idici oluban tīz olur ki biz aña ecr-i ʿaẓīm virevüz ki ol ce̱zbe-i ʿināyetdür. (5) Anı gendüden ce̱zb ider ol ʿaẓīme ulaşdurur. AK# # (6) AK# #. Yaʿnī, her kim ilhām-ı rabbāniyye muḫālefet ḳıla (7) ki ol Resūl-ı ḥaḳdur, andın yaña ol nūr-ı ilhām-ıla aña bildürdükden ṣoñra da̱ḫı (8) ol ilhām-ıla yaḳīn-i ḥāṣıl olmış müʾminler ṭarīḳın ḳoya hevāya ve nefsüñ düzmelerine, (9) Şeyṭān yolına mütābaʿat ḳıla. AK# #. Yaʿnī, (10) biz anı ḫıẓlān-ıla ol dünyede sevdügine ışmarlaruz ol muʿāmelesi zencīr-ile ki anı dōst (11) dutdı ol ṣıfāt-ı behīmiyyet ve sebūʿiyyet ve şeyṭāniyyet cehenneminüñ aşaġa derekesine ḳoyavuz. (12) Ne yavuz merciʿler var ol hevāya ṭapanlaruñ ve nefs-ile Şeyṭān'a ṭābiʿ olanlarun. Anları (13) ṭāʿatda Allāhu Taʿālā'ya refīḳ ḳılduḳlarından ötrü. Andan ehl-i şirküñ ḥālinden ḫaber (14) virüṕ buyurdı ki **AK# #.** Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. (15) İşāret bu āyetlerde budur ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā cenneti yaratdı ve aña ehl da̱ḫı yaratdı. (16) Ve ṭamuyı yaratdı ve aña da̱ḫı ehl yaratdı. Anı ki cennet-içün yaratdı, yaratmazdan öñ (17) anı yarlıġadı ve ol ki yarlıġandı ol hīç bir nesne-y-ile Allāh'a şirk getürmez. Ṕes, işāret (18) bu ḳavlinde ki AK# # didi. Anı bildürdi ki ol evvelde yarlıġanmadı, (19) anuñ-ıçun şirk getürdi. Eger yarlıġanmış olsa şirk getürmezdi. AK# #. **[80a]** (1) Yaʿnī, ol ezelde şirk getürenden ġayrı yarlıġanur ki şimdi şirk getürmedi ve teʾvīl üzere (2) bu āyet delālet ḳılur ki buyurdı: AK# #, **ilā āyeh.** Da̱ḫı bunuñ

emṣāli (3) Ḳurʾān'da çoḳ ve bu āyetüñ bāḳisi daḫı ancılayın delālet ider. AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, kimse ki şimdi Allāhu Taʿālā'ya şirk getürdi, ṭaḥḳīḳ ol ḍāll oldı ezeldeki iḍlāl-ile (5) ki ḍalāl-i baʿīd oldur, meşiyyeti[977] ezelīdür. Bundan ötrü didi ki AK# #; (6) anuñ meşiyyeti ezelī ve ebedīdür; fehm eyle cidd-ile. Ve daḫı buyurdı ki AK# #. (7) Yaʿnī, bular ṭaṕmazlar Allāhu Taʿālā'dan ġayrıya, daḫı ṭaleb itmezler ol dünyeden aḫiretden ve ol (8) ikisinüñ menfaʿatlarından; illā ol ikisi size dişi meṣābesindedür ki ol meşiyyet-i ezelī-y-ile (9) muḳadder olan şirk andan mütevellid olur. AK# #. Yaʿnī, (10) ṭapmazlar bular bir nesneye; illā bularuñ şeyṭānıdur. Buları gümrāh idüṕ Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmeklikden ve (11) aña vāṣıl olmaḳdan menʿ ider. Ḥaḳ Taʿālā aña laʿnet idüṕ ḫażretden ıraḳ ḳılmışdur, çünki (12) bularuñ ḍalāletlerine sebeb oldı. Nite ki Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām*; "Dünyā melʿūndur, içinde-(13)kiler daḫı melʿūndur; illā Ḥaḳ Taʿālā'yı ẕikr itmek daḫı ol nesneler ki Ḥaḳ Taʿālā anı dōst (14) ṭutdı". Besrüstī, Allāhu Taʿālā dünyāyı kerih görüṕ laʿnet ḳıldı, ol ḍalālete sebeb olduḳdan (15) ötrü, Şeyṭān daḫı ancılayın; fehm eyle cidd-ile. Ve daḫı buyurdı ki AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, ol farż olunmış naṣīb bu ḳullardan ol ṭāyifedür ki anları Ḥaḳ Taʿālā (17) nār-ıçun yaratmışdur. Nite ki buyurdı: AK# #. Bular bunda (18) etbāʿ-ı Şeyṭān'dur daḫı Şeyṭān'uñ bular muḳadder naṣībidür. Zīre Ḥaḳ Taʿālā ezelde kelām-ı (19) ḳadīmde buyurdı ki AK# #. Ve İblīs bu küfri-y-ile ḳadīr **[80b]** (1) görme misin ki Ḥaḳ Taʿālā andan ḫaber virüṕ buyurur ki AK# #. Bilmedi ki anı (2) müzeyyin gönderdiler, her kişiye ʿamelin görklü göstere, dünyā ehlinden ḍalāletde aña nesne (3) virilmedi ki kimseyi azdura. Nite ki Resūl buyurdı *ʿaleyhi's-selām:* "Ben teblīʿ-(i) risālet-içün gönderildüm, (4) hidāyet virmekde benüm ḳudretüm yoḳ; her kimse kim ṭaḥḳīḳate iḍlāl-i vāridāt-ı İblīs'den bile. (5) Ol daḫı ol vaḳtde İblīs-i

[977] meşiyyet: Meşiyyet. Dilemek. İrade. Arzu. Matlub. Murad. İstek.

ṣānī olur”. Ḥāl budur ki Ḥaḳ Taʿālā buyurur: AK# # (6) AK# #. Ammā “*yuḍillu”* didügi ol ehl-i ḍalāletdür ki olar etbāʿ-ı İblīs’dür. Bedürüstī, Allāhu (7) Taʿālā sevdügin ḍalālete bıraḳmaz; fehm eyle cidd-ile. Andan İblīs’üñ iḍlālini teʾvīl itdi, bunuñ-ıla ki (8) ḫaber virdi AK# # (9) Ṕes, Şeyṭān’uñ iḍlāl üzere ḳudreti ve ḳuvveti yoḳ; illā fitne ṭarīḳı-y-ıla daḫı tezyīn itmeg-ile ve buyurmaġ-ıla (10) daḫı yiltmeg-ile. Nite ki buyurdı: AK# # (11) AK# #. Yaʿnī, ben size bu ḍalāletde ḳādir degüldüm, size ḥuccetüm salṭanatum[978] yoġ-ıdı (12) şol yiltmekden artuḳ[979] size dōst oluṕ muʿāvenet idivirdüm, siz daḫı beni dōst ṭutuṕ (13) daʿvetüme icābet ḳılduñuz. AK# # (14) AK# #. Yaʿnī, her kim Şeyṭān’ı dōst ṭutsa Allāh’dan ġayrı taḥḳīḳ ol ẓāhirā uḫrānı içinde-(15)dür, iki cihānuñ saʿādeti andan fevt olmaġ-ıla. Zīre Şeyṭān bulara eyle vaʿde ḳılur kim (16) Allāhu Taʿālā bulara raḥmet idüṕ ʿafv ider, maʿṣiyetlerden tevbe ḳılmadın buları umūlara bıraġur şol ṭabīʿatlarına muvāfiḳ gelen nesneler-ile. AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, Şeyṭān bulara vaʿdeler gösterür degüldür, anuñ (19) vaʿdesi illā bu ḥayāt-ı dünyā-y-ıla ve anuñ ziynetleri-y-le maʿmūr ḳıluṕ Allāhu Taʿālā’nuñ keremi ve ʿafvı-y-ıla. **[81a]** (1) Ḥāl budur ki Ḥaḳ Taʿālā buyurur: AK# #. Ġarūr[980] (2) sizi Allāh-ıla maġrūr ḳılmasun didügi Şeyṭān’dur, her kim anuñ sözi-y-ile maġrūr oluṕ tevbeyi (3) ve ṭāʿatı terk eyledi. AK# #. Yaʿnī, ol maġrūrlaruñ (4) maḳāmları ve meskenleri ol cehennem olısar; andan ötrü ki anlar anuñ-ıçun yaradıldılar. Ol (5) Şeyṭān ḳavline maġrūr olduḳları ol sebebden oldı anlar ol cehennemden ḳaçuṕ ḳurtılacaḳ yir bulımazlar. (6) Zīre meʾvāları oldur, anuñ-ıçun yaradıldılar, Ḥaḳ Taʿālā’nuñ ol kāmil ḥikmeti ve irādet-i ezeliyyesi birle. (7) Andan ḫaber virdi ol

[978] salṭanat: (a.i) 1. sultanlık, padişahlık, hükümdarlık. 2. bolluk ve zenginlik, şatafatlı hayat. *Üstünlük ve yücelik

[979] artuḳ: başka

[980] ġarūr: Dünyada insana gurur veren herhangi bir şey. * Aldatıcı. * Allahı unutturan.

kimselerden ki cennet-içün yaradıldılar ki anlar īmān ehlidür. Bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: (8) AK# #. Tā aña degin ki buyurdı: AK# #. İşāret (9) bunda budur kim yaʿnī, olar kim īmān getürdiler, andan şirkden ṣaḳınuṕ kelime-yi tevḥīde lāzım (10) oluṕ Allāhu Taʿālā'yı ẕikr itdiler. Ṕes, anlara Ḥaḳ Taʿālā teysīr[981] idivirdi ki ʿamel-i ṣāliḥ işlediler (11) delālet ḳılur. Bunuñ üzere bu ḳavli ki buyurdı: AK# # (12) AK# #. Ol ḳavl-i sedīd[982] ḳavli "*Lā ilāhe illāh*"[983]dur, buña lāzım olanuñ ʿameli iḫlāṣ (13) üzere olur. Zīre aʿmāl ṣāliḥ olduġı iḫlāṣ-ıla olduġıdur. Andan bil ki īmān-ıla ve taḳvā-y-ıla (14) ve ẕikre lāzım olmaġ-ıla ʿamel ṣāliḥ olur ve ʿamel-i ṣāliḥ-ile ẕikr Allāhu Taʿālā ḥażretine ṣuʿūd[984] ider. (15) Nite ki buyurdı: AK# #. Ṕes, ol ẕikr-ile ʿamel-i ṣāliḥ-ile (16) ol ẕākir ceẕbe olınur, ana niyetinden ol meẕkūruñ varlığına. Nite kim buyurdu *"feẕkurūnī (17) eẕkurküm*[985]", bu iʿtibār olınur ol meẕkūruñ mertebelerinden evvel mertebe-y-ile. Bu ḳavlı-y-la ki (18) buyurdı: AK# #. Ve bāḳī merātiblerinden (19) iʿtibār olınur, bu ḳavli ki buyurdı: AK# #. [81b] (1) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'nuñ vaʿdesi ḥaḳdur ki didi (2) "Uş buları cennet-içün yaratdum, ḳaydum yoḳ ki tebdīl oluna". Ṕes, Allāhu Taʿālā'dan yigrek ḳavline (3) ṣādıḳ ve vaʿdine vefā ḳılıcı kim ola. AK# #. Yaʿnī, ol (4) ʿavāmm[986]-ı ḫalḳuñ umūsı olacaḳ degül ki günāhları işleyeler muṣırr[987] oluṕ tevbe ḳılmayalar (5) ve umalar ki ol ḥāl-ile Allāhu Taʿālā

[981] (Yüsr. den) Kolaylaştırma. Kolaylaştırılma.
teyessür: Kolaylıkla husule gelme. * Muvaffakiyet ve başarı ile bitme.
[982] sedīd: Doğru. Yanlış ve yalan olmayan.
ḳavl-i sedīd: dosdoğru söz, yanlış olması mümkün olmayan söz.
[983] Allah'tan başka yaratıcı yoktur.
[984] ṣuʿūd: Yükselmek. Yukarı çıkmak. Derece artmak.
[985] Ḳurʾān, (Bakâra) 2/152 "Öyle ise siz beni (ibadetle) anın ki ben de sizi anayım…" Ayetin devamında; "Bana şükredin; sakın bana nankörlük etmeyin!". Bu ayeti İbn-i Kesir "Öyleyse siz beni zikredin ki ben de sizi zikredeyim (anayım)" manasında tefsir etmektedir.
[986] Arapça aslına sadık kalan bir imla kullanıyor, imla özelliğini göstermek adına bu şekilde yazdık.
[987] Arapça aslına sadık kalan bir imla kullanıyor, imla özelliğini göstermek adına bu şekilde yazdık.
muṣırr: Direnen. Ayak direyen. Vaz geçmeyen. Sebat eden. Sözünden dönmeyen.

anları yarlıġaya, ḥāl budur. Allāhu Taʿālā dir ki AK# # (6) AK# #. Daḫı ehl-i kitāb umūsı daḫı olacaḳ degül ki bular yavuz ʿālim-(7)lerdür, ḫālḳı recāʾ-i meẕmūm-ıla maġrūr iderler, ṭaleb ṭarīḳından buları ḳaṭʿ iderler ve cidd ü (8) ictihād yolından ḳorlar. Ḥaḳ Taʿālā buyurur ki AK# #. Yaʿnī, her kim ki (9) yaramaz ʿamel ḳılsa ol fi'l-ḥāl cezā olınur göñil ʿaynasında ol günāhı ḳadar reyn ẓāhir (10) olmaġ-ıla. Nite ki Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām*; "Ḳaçan bir ḳul günāh işlemese anuñ ḳalbinde bir ḳara (11) noḳṭa olur, eger andan tevbe idüp̀ rücūʿ itse, girü şayḳallanur". AK# #. (12) AK# #. Yaʿnī, ol ḳul gendüye dōst bulmaz; illā Allāh'ı bulur ki anı günāh (13) ẓulmātından çıḳarup̀ ṭāʿat ʿibādet nūrına iltür tevbe-yi ṣādıḳ-ıla daḫı Allāhu Taʿālā'dan (14) ġayrı nāṣır daḫı bulmaz ki aña nuṣret ḳıla ẓafer virmeg-ile ol nefs-i emmāre üzerine; (15) tā anı ṣıfāt-ı ẕemīmelerinden tezkiye ḳıla ve daḫı Şeyṭān üzere nuṣret vire anuñ (16) şerrini ve keydini[988] defʿ eyleye. AK# #. (17) Yaʿnī, her kim ki ḫāliṣ ʿamel ḳılsā irkekden dişiden; irkek diyü göñüle işāret ḳılur, (18) dişi diyü nefse işāret ḳılur. Ḥāl budur ki müʾmin ü muḫliṣ olsalar ol ʿamellerinde. (19) AK# #. Yaʿnī, bedürüstī bu ḳalb ḳaçan gendüye **[82a]** (1) vācib olan ʿameli yirine getürse ol ʿālem-i ʿılvīye teveccüh idüp̀ ʿālem-i siflīden iʿrāż itmeg-ile (2) ve Allāhu Taʿālā'dan ġayrıdan gözin yummaġ-ıla müstaḥıḳḳ[989] olur ki ḳurbet u vuṣlat cennetine gire. Ve nefs daḫı ḳaçan gendü üzerine vācib olan ʿameli yirine getürse hevālarından yıġlınmaġ-ıla (4) ve dünyeden ḫaẓların terk itmeg-ile ve Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḥaḳların edā ḳılmaġ-ıla ʿubūdiyet (5) içinde olur ki rabbına rücūʿ ide, ʿālem-i ervāḥ (6) cennetine gire. Nite ki buyurdı: AK# #, **ilā āyeh.** Bulara naḳīr[990] ḳadar (7) ẓulm olunmaz. Ol muḳadder olunan ṣāliḥ ʿamellerinden daḫı derecātlarından ve

[988] keyd: Tuzak. Kötülük, hile.

[989] Metinde şeddeli yazıyor, Arapça telefuzunu yazıda gösteriyor. Arapça yazımında müstaḥiḳ şeklinde olmalıdır.

[990] naḳīr: (a.i) 1. hurma çekirdeğinin arkasındaki beyaz çukur. 2. pek küçük, ehemmiyetsiz şey.

ḳarbetden. Yaʿnī, (8) şol niʿmet içinde temennī ḳılan zaḥmet çekmedin ḫiḏmet içinde berāber olmaz şol kimse-y-ile ki ol (9) ḫiḏmet içinde zaḥmet çeküp temennī ḳıla niʿmetsüz bu ikinüñ arasında farḳ-ı baʿīd var (10) ol merātib-i ḳurbuñ aʿlāsından ol esfel-i sāfilīn ıraḳlıġıncaa. Andan dīn aḥseninden (11) ḫaber virüp buyurdı ki AK# #. Tā aña (12) degin buyurdı: AK# #. Yaʿnī, hīç bir kimse yoḳdur bi-aḥsen ola dīn yöninden (13) şol kimseden ki ol ẕātını ve ḥaḳīḳatını bi'l-külliye Allāhu Taʿālā'ya teslīm ide. Delālet (14) ider buña ol ḳavli ki buyurdı: AK# #. Yaʿnī, külli nesne hālikdür, illā (15) Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ẕātı ve ḥaḳīḳatı bāḳīdür ve daḫı *"huve muḥsinūn"* didügi ol Muḥammed'dür, *ʿaleyhi's-selām.* (16) Bedürüstī, aña muḥsīn diyü tesmiye ḳıldı iki maʿnīden ötrü: Biri oldur ki ol Muḥammed cemīʿ-i rüʾyete ve müşāhedeye ve bu iḥsān daḫı olundı anuñ-ıla ki sen (18) Allāhu Taʿālā'ya ʿibādet ḳalasın şöyle göre durur gibi. Ṕes, aña tesmiye ḳıldı muḥsin diyü rüʾyete ve (19) müşāhede iḫtişāşı olduġı-çun. İkinci budur kim ol Muḥammed *ʿaleyhi's-selām,* aḥsen ve ecmel oldı **[82b]** (1) dīn yöninden, ol ʿaẓīm ḫulḳı-y-ıla; tā aña irişdi ki aḥsen-i dīn olmaḳda kemāle irdi, cemīʿ-i (2) enbiyā arasında maḫṣūṣ. Nite ki buyurdı: AK# #. Ṕes, bundan ötrü tesmiye (3) ḳıldı *"muḥsin"* diyü. Maʿnā-yı āyet bu āyet taḥḳīḳ üzere bu oldı ki hīç bir aḥad yoḳ ki dīn (4) yöninden Muḥammed'den aḥsen ola ki ḥaḳīḳatā ẕātını ve ḥaḳīḳatını bi'l-külliye ol Allāh'a teslīm (5) ḳıldı; tā anuñ sırrı ve rūḥı ve ḳalbi ve nefsi ve Şeyṭān'ı İslām'a geldi. Nite kim Resūl buyurdı, (6) *ʿaleyhi's-selām*; ***ḤADĪŞ-İ ŞERĪF.*** Ol nefsi İslām'a geldigi-çün ḳıyāmet güninde "Ümmetī! Ümmetī!" (7) diyiser. Şol vaḳıt ki cemīʿ-i enbiyā "Nefsī! Nefsī!" diyeler. Bu teʾvīl üzere delīldür ki AK# #. Bu ḥaḳḳı degül kim İbrāhīm (9) mütābaʿata emr olunan Muḥammed didi, *ʿaleyhi's-selām.* Bu ḳavlı-y-la ki AK# #. Andan şurūʿ (10) itdi millet-i İbrāhīm'üñ şerḥine ki Resūl aña mütābaʿat ḳıldı *ʿaleyhi's-*

selām, buyurdı ki AK# # (11) AK# #. Ol dōst ṭutmaġuñ şarṭındandur ḳul cemīʿ-i aḥvālda Allāh rıżā-(12)sı-çun Allāh ḥükmine münḳād ola. Ve daḫı hīç nesne ẕaḫīre[991] ḳıluṗ Allāh yolına virmekden gü-(13)cenmeye ne mālından ne nefsinden, ne cānından ne ehlinden, evlādından; İbrāhīmümüñ ḥāli buyurdı, (14) anuñ-ıçun ḫullete müstaḥıḳ oldı. Ammā maḥabbet şartı muḥibb olan maḥabbet içinde fānī oluṗ maḥbūb-ıla (15) bekā bulmaḳdur; tā ki muḥib de ḥabībden ġayr-ı maḥabbet ḳalmaya; Muḥammed'üñ ḥāli bu-y-ıdı, andan ötrü (16) ḥabīb oldı. Ṕes, Muḥammed'e dinildi ḥabīb ü ḫalīl. Faḳīr bi'l-külliye cemīʿ-i aḥvālında Allāh'a iḥtiyāç (17) olduġı-çun hīç anuñ bir nesnesin yoḳ-ıdı gendüden ki gendünüñ ola. Belki ol Allāh-ıla-y-dı, Allāh (18) maḥābbeti-y-le Allāh'dan aña tecelliyā-ı feyż oluṗ müşāhedeler ḥāṣıl olduġı-çun. Nite ki Resūl didi: (19) "*Ene mina'l-lāh*"[992]. Ve Ḥaḳ Taʿālā daḫı buyurdı: AK# #. Ṕes, farḳ ḫalīl **[83a]** (1) maḳāmı-y-ıla ḥabīb maḳāmı arasında budur ki İbrāhīm ol ilāhları düşman ṭutdı, Allāh rıżāsı-çun. (2) Didi ki AK# #. Ammā ḥabīb gendü nefsin düşman ṭutdı, Allāh rıżāsı-çun. Didi ki (3) **ḤADÌŞ-İ ŞERÌF (Leyte Rabbe Muḥammedün lem yaḫluḳ Muḥammed, *ʿaleyḥi's-selām*)[993].** Yaʿnī, "İy kāşikā[994], Muḥammed'üñ rabbı Muḥammed'i yaratmayadı". Ve daḫı (4) bu ḳavlinde ki buyurdı: AK# #. İşāret aña ḳıldı ki buyurdı: AK# #. İşāret aña ḳıldı ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā (5) mevcūddur her ẕerrāt ḳatında vücūda getürmeg-ile daḫı ṣaḳlamaġ-ıla ve bekā virüṗ fenā ḳılmaġ-

[991] ẕaḫīre: (a.i., c.: ẕaḫāir) Gerektiği zaman harcanmak üzere anbarda saklan hubûbat, yiyecek. Metinde dal ile yazılmış, sehven.

[992] ene mina'l-lāh: Ben Allah'danım.

[993] Bu hadisin metnine sahih kaynaklarda rastlayamadım. Ancak, "Levlake levlâk" hadisinin mevzu olduğunu belirten kaynaklarda bu hadis de geçmektedir. Muhyiddin İbn Arabi bu hadisi nakletmektedir.

[994] keşke

ıla bu küllī mevcūd (6) dirler ki AK# #[995]. Her kimse ki Ḥaḳ Taʿālā'yı ṭaleb ḳılsa bular anı her nesne-y-ile her (7) nesne içinde her nesnenüñ evveli ol ve her nesnenüñ āḫiri ol; her nesnede ẓāhir ol, her nesnede bāṭın ol, buña işāret idüp buyurdı ki AK# #. Fehm idesin, inşā'llāh. (9) Çün ricāller maḳāmın beyān ḳıldı beḳā-y-ıla fenā-y-ıla. Bu gez nisālar ḥaḳḳında istiġnā-y-ıla ḫaber virüp buyurdı: (10) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bu āyetde budur ki bedürüstī, (11) bu nefs nisā menzilesindedür, zevc-i rūḥ-içün. Bu āyetde işāretdür ḫaber istemeg-ile bu nefslerden; (12) AK# #. Daḫı ol nefslerüñ ṣıfātları yetīmeleri[996] ki (13) anlara virmezler, şol nesneyi ki Allāhu Taʿālā anlara virmekligi vācib ḳıldı ṭālib-i ṣādıḳ ḳullar üzere, (14) ol ḥuḳūḳlardan ki nefs-içün vireler. Nite kim Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām;* ʿAbdi'l-lāh 'ibn-i ʿAmr'a şol vaḳt ki (15) nefsine zaḥmet virüp mücāhede ḳıldı, gice uyanuḳ olup gündüz oruç ṭutmaġ-ıla. "Yā ʿAbdu'l-lāh, (16) bedürüstī, senüñ nefsüñüñ senüñ üzerüñde ḥaḳḳı var, hem (oruç) ṭut hem ifṭār ḳıl ve hem ḳāyim ol ve hem (17) nāyim ol". Maʿnī budur kim AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā fetvā virür size, bu nefsiñüz-çün ki (18) olar sizüñ merkebiñüzdür, Allāhu Taʿālā'dın yaña seyr itmege, bi'l-külliye[997] aña iḳbāl[998] itmeñ ki hevālarına (19) muvāfıḳ terbiyet idesiz, daḫı bi'l-külliye anlardan iʿrāż idesiz daḫı bi'l-külliye anlardan iʿrāż itmeñ, mücāhede ḳıluñ anlaruñ-ıla riyāżatlar **[83b]** (1) itmeg-ile; tā ki seyrden münḳaṭıʿ olmaya. Belki, vācibdür anuñ ḥakların edā ḳılmaġ-ıla ṭaleb idersiz (2) anuñ-ıla iḥsān idüp rıfḳ-ıla ṭutasız anı tezkiye

[995] Ḳurʾān, (Bakâra) 2/156: (…«Biz Allah'ınız ve elbette O'na döneceğiz» derler."
Ḳurʾān, (Bakâra) 2/156: O sabredenler, kendilerine bir belâ geldiği zaman: Biz Allah'ın kullarıyız ve biz O'na döneceğiz, derler.
İnnā li'l-lāh ve innā ileyhi rāciʿūn: Şüphesiz ki biz Allah'danız ve ona döneceğiz.

[996] yetīme: Yetim kız. * Eşsiz.

[997] bi'l-külliye//bilkülliye: Tamamı ile. Büsbütün. Bütün ile. Tamamen.

[998] iḳbāl: Bir şeye yönelmek. Teveccüh etmek. Reddetmeyip kabul etmek. Bir şeyi birinin önüne götürmek. Baht açıklığı. Talih. Refah. * İstemek.

ḳılmaḳda. Nite ki Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām:* ***ḤADÌŞ-İ ŞERÌF*** (3) ***ḤADÌŞ-İ ŞERÌF.*** Yaʿnī, dīn muḥkem dīndür sen buña rıfḳ-ıla girgil ki başa (4) iltesin ʿāciz ḳalmayasın. Yaʿnī, nefsüñüz üzere çoḳ ẓāyif ḳomañ ṭāḳatı yitmedügi nesneye anı (5) elbette teklīf itmeñ ki ʿāciz ḳaluṗ dīni terk eyleye, ʿameli ḳoya. AK# #. Yaʿnī, (6) iʿrāż ḳılmañ nefsi muṣāḥabet ḳılmaḳdan ve daḫı ṣıfātları-y-la ve anuñ-ıla mudārā ḳılmaḳda aḫlāḳlarını (7) tehẕīb ḳılmaġ-ıçun ve ṣıfātlarını terbiyet ḳılmaġ-ıçun; tā aña deg ki ḥadd-i iʿtidāle[999] getüresin. (8) Zīre bu ṣıfātları bi'l-külliye ḳoparuṗ gidermek maḥmūd degüldür; belki iʿtidālı maḥbūbdur. Ve iʿtidālı oldur ki Ḥaḳ Taʿālā emrine rücūʿ ide ve aḥkām-ı şerʿa muṭīʿ ola. AK# # (10) AK# #. Ve daḫı ancılayın ol efʿāl ki ṣıfāt-ı nefsden mütevellid olur; yimek, içmek ve nikāḥ (11) gibi, daḫı bularuñ emṣāli ki ṣıfāt-ı nefsden ḥāṣıl olur. Zīre bularuñ daḫı her birinüñ ḥaḳḳı vardur. (12) Anlaruñ ḥaḳların riʿāyet ḳılmaḳ bunuñ-ıladur ki AK# #. Yaʿnī, ḳāyim olasız (13) nefsüñ ve ṣıfātlarınuñ ḥaḳların riʿāyet ḳılmak-ıla; daḫı anuñ efʿāllerin mīzān-ı şerʿ-ile ḳılasız, (14) ʿadl u ḥaḳ üzere ḳāyim oluban. AK# #[1000]. Yaʿnī, ne nesne ki (15) ḫayrdan ol nefs ḥaḳḳında ve ṣıfātları ḥaḳḳında işleyesiz anları ıṣlāḥ itmekde. Bedürüstī, anı (16) Allāhu Taʿālā ʿalīmdür ezelden girü ancılayın şerden daḫı ne işlerseñüz tefrīṭden ve ifrāṭdan (17) anı daḫı bilür, anuñ-ıla mükāfāt ḳılur. AK# #[1001]. Yaʿnī, eger ol (18) imreʾet-i[1002] nefs ḳorḳarsa ol zevc-i rūḥdan ki anda mutāṣarrıfdur, anuñ ḥaḳların riʿāyet ḳılmaḳdan (19) ḳaça ve anuñ-ıla müdārā[1003] ḳılmaya. AK# #[1004]. Yāḫūḏ

---

[999] iʿtidāl: Bir şeyde veya halde ifrat veya tefrite düşmemek. Vasat derece olmak. * Miktar ve keyfiyyet hususunda iki hâlet arasında mutavassıt olmak.

[1000] Ḳurʾān, (Nisâ) 4/127

[1001] Ḳurʾān, (Nisâ) 4/128

[1002] imreʾet: (a.i) Kadın. Hâtun. Avrat.

imreʾet-i nefs: Nefis burada kadına benzetilmiş, Ayette geçen kadın (imreʾet) kelimesi bu şekilde atıf yapılmış. imreʾet-i nefs

[1003] müdārā: (f.i) Dost gibi görünme. Yüze gülme. * Başkalarının fikirlerine uyarcasına hareket etmek. * Sulh ve salâh üzere bulunmak.

bi’l-külliye andan iʿrāż[1005] ide diyü ḳorḳsa **[84a]** (1) ʿadāvetin[1006] iẓhār itmeg-ile ve ictihādında ḳatı ṭutmaġ-ıla helāk itmege ḳaṣd idüben. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī̇, günāḥ yoḳ, nefs-ile rūḥa kim aralarında (3) ṣulḥ ideler, bunuñ-ıla ki nefs rūḥa muṭīʿ ola Ḥaḳḳ’a ʿubūdiyet yirine getürmekde, baʿżı ḫaṭāların (4) terk idüben ol rūḥuñ ḥaḳḳın riʿāyet ḳılmaġ-ıla. Ḥaḳḳ’ı ṭaleb itmekde ol rūḥ ḥuḳūḳların (5) iḫtiyār ḳıla, gendü ḥaḳları üzere aña muʿāvenet ḳılmaġ-ıçun, ol maḳāṣıdları[1007] yirine gelmeg-içün. (6) Ve rūḥ daḫı ol nefse muvāsāt[1008] ḳıla, bunuñ-ıla ki bi’l-külliye andan iʿrāż itmege baʿżı evḳātda (7) aña muvāfaḳat ḳıla, şol atlu atcuġazına muvāfaḳat ḳılduġı gibi, yol alurkenki bir (8) sāʿat ine anı diñlendüre otcuġaza şucuġaza göstere; tā ki ol daḫı yol almaġa bir nişāṭ (9) ḥāṣıl ide. Ṕes, ṣulḥ itmek ḫayrludur rūḥa maḳṣūdın ṭaleb itmekde birbirinden (10) munḳāṭıʿ olmaḳdan. Ve nefse daḫı helāklıḳ var, rūḥ andan bi’l-külliye iʿrāż itmekde ve mücāhede-(11)sinde mübālaġa ḳılmaḳda ve riyāżāt ç̣ekmekde. AK# #. Yaʿnī̇, her nefs (12) gendü nāṣī̇binde buḫl (u) ḥırṣ üzere mecbūldur. Ṕes, rūḥ ḥarī̇ṣdür anuñ üzere ki ḥuḳūḳu(13)’l-lāhı terk itmege nefsden. Nefs daḫı ḥarī̇ṣdür ki hevālarından tamām ḥaẓẓın ola. AK# # (14) AK# #. Yaʿnī̇, eger bular arasında aralarında (15) biribirine iḥsān idüṕ ʿadl ṣaḳlarsa ṣulḥ idüben ki Ḥaḳḳ’ı ʿubūdiyyet yirine gele cevr ü (16) ḥayf itmekden ṣaḳınalar birbiri üzerine. Bedürüstī̇, Allāhu Taʿālā

[1004] Ḳur’ān, (Nisâ) 4/128: Eğer kadın, kocasının serkeşliğinden veya aldırışsızlığından endişe ederse, aralarında anlaşmaya çalışmalarında kendilerine bir engel yoktur. Anlaşmak daha hayırlıdır. Nefisler kıskançlığa meyyaldir. Eğer iyi davranır ve haksızlıktan sakınırsaniz bilin ki, Allah işlediklerinizden şüphesiz haberdardır.

Diyanet komisyon; Nisa 4/128: “Eğer bir kadın kocasının geçimsizliğinden yahut kendisinden yüz çevirmesinden endişe ederse, aralarında bir sulh yapmalarında onlara günah yoktur. Sulh (daima) hayırlıdır. Zaten nefisler kıskançlığa hazırdır. Eğer iyi geçinir ve Allah'tan korkarsanız şüphesiz Allah yaptıklarınızdan haberdardır.”

[1005] iʿrāż//iʿrāḍ: Yüz çevirmek. Başka tarafa dönmek. İctinab, çekinmek.

iʿrāż id-: Yüz çevirmek.

[1006] ʿadāvet: Husumet, düşmanlık. Kin. buğz. Garaz.

[1007] maḳāṣıd: Maksadlar, istekler, gayeler. Niyetler.

[1008] muvāsāt: Yardım, dostluk, muavenet, iyilik.

ezelde bularuñ bugün (17) ne işledüklerin diḳḳati-y-le bilürdi. Bedürüstī, ol virdi bularuñ her birine istiʿdādı iḥsāna (18) ṭaḳvāya ezelde. Ve illā bugün bulara ne iḥsān olurdı ne ittiḳā, fehm eyle cidd-ile. Ve daḫı (19) buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, ṭāḳatlaruñuz yitmez. **[84b]** (1) Sizüñ ki nefsleri tezkiye ve ṣıfātlarını taʿdīl idesiz; ne ḳadar aña ḥarīṣ daḫı (2) olursañuz. Nite ki Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām:* ***ḤADÌŞ-İ ŞERÌF.*** Yaʿnī, ṭoġru ṭuruñ emr üzere, (3) lākin ṭāḳatuñuz yoḳ ki ṭurubilesiz. Andan buyurdı ki AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, bi'l-külliye birine meyl itmeñ ḥuḳūḳ-ı rūḥı riʿāyet ḳılasız, nefsden (5) tamām ḥaẕẕı istīfā ḳılasız ol nefsi şöyle muʿallaḳa ḳoyasız ʿālem-i ʿılv-ile ʿālem-i sifl arasında; (6) ne bellü rūḥ-ıla ola ki ʿılvīden ola, ne bellü gendü-y-ile ola ki siflīden ola. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, eger ṣulḥ iderseñüz ʿubūdiyyet üzere daḫı (8) şerʿa muṭīʿ olmaḳlıġa ḥudūd ṣaḳlamaġ-ıla ve ḥuḳūḳ riʿāyet ḳılmaġ-ıla daḫı tefrīṭ u ifrāṭ (9) ṭaraflarından ṣaḳınmaġ-ıla ki ḥuḳūḳ zāyiʿ itmeyesiz. Bedürüstī, Allāhu Taʿālā ezelde ġafūr-(10)dur, rūḥ-ıçun ol nūr-ı ḳudsı aña ṣaçmaġ-ıla. Ve nefse daḫı raḥīmdür bunuñ-ıla ki emmāre-(11)lıḳdan çıḳuṕ maʾmūre oldı, cabbārlıḳdan ıṭāʿata geldi. AK# # (12) AK# #. Yaʿnī, eger bu nefs-ile rūḥ müteferriḳ olurlarsa ol ceẕebāt-ı ilāhiye irişmeg-ile. (13) Ṕes, rūḥ ceẕb olınur nefsden bunuñ-ıla ki denilür aña "daʿ nefseke ve teʿāl[1009]. Yaʿnī, ḳo nefsüñi (14) berü gel, Allāhu Taʿālā'nuñ ol bol ġınāsına[1010], ol erliḳ ʿāleminde. Ṕes, ol merteb-i nefsden (15) müstaġnī olur maḳṣūda vāṣıl olmaġ-ıla. Ve nefs daḫı ceẕb olınur ol ceẕbeʾi "*irciʿī* (16*) ilā rabbike*[1011] ḫiṭābı-y-ıla. Yaʿnī, dön rabbüñdin yaña ol, bul ʿināyet ʿālem-i beḳāda.

[1009] "Nefsini terket ve gel." veya "Nefsini kov ve gel, yakına gel" manasına gelen bu söze Kur'ân-ı Kerim içerisinde herhangi bir ayette rastlayamadım.

[1010] ġınā: Zenginlik. Yeterlik. * Tok gözlülük. * Mülâki olmak. Bir kimseye dostluğunda devamlı olmak.

[1011] irciʿī ilā rabbike: "Sen dön o rabbına …" Ḳurʾān, (Fecr) 89/28

Ayetin tamamı: Ḳurʾān, (Fecr) 89/28; "O, senden, sen de O'ndan hoşnut olarak Rabbine dön!"

AK# # (17) AK# #[1012]. **AK# #**[1013]. Tā sen daḫı müstaġnī olasın ol rūḥdan ki saña rakibdür küllüñüz (18) Allāh ġanī ḳılmaġ-ıla birbirüñüzden müstaġnī[1014] olasız. AK# #. Yaʿnī, (19) Allāhu Taʿālā ezelde vāsiʿ-idi bularuñ-ıçun, ol bol raḥmeti-y-le. Daḫı ḥākīm-idi, ḥükm eyledi **[85a]** (1) bularuñ üzerine evvelā ictimāʿ-ıla. Ṣāniyā; iftirā ḳıla ol gündeki ki mesāḳ[1015] andın yañadur. (2) Andan ehl-i hidāyetüñ ve ṣıfātlarından ḫaber virüp buyurdı ki AK# #. (3) Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā'nuñ (4) bu görkler içinde milkleri var, derecāt-ı ʿulā ve cennāt-ı meʾvā ve firdevs-i aʿlā dirler. (5) Ve daḫı yirler içinde naʿīm dünyā ve anuñ zeḫārifleri ve zīnetleri var ki Allāhu Taʿālā müstaġnīdür (6) andan. Bedürüstī, buları külliye ṣāliḥ ḳulları-çun yaratdı. Nite kim buyurdı: AK# # (7) AK# #. Ve ḳulları gendü ḫāṣ nefsi-çün yaratdı. Nite ki buyurdı kelāmında; (8) AK# #. **AK# #.** Yaʿnī, cemīʿ ehl-i (9) edyāna ve daḫı size iy müʾminler vaṣıyyet ḳılduḳ bunuñ-ıla ki AK# #. Allāhu (10) Taʿālā'dan ḳorḳuñ andan anı dileñ ġayrını ṭaleb itmeñ bedürüstī, Allāhu Taʿālā size ḫayrāt (11) irişdüricidür, sizüñ mevlāñuzdur, yirde gökde anuñ nesi varısa külliye sizüñ-içündür, muḥkem anı (12) ṭutuñ Allāh'dan ġayrdan ḳorḳup Allāh'a ilticā idüñ. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'dan ġayrıyā iltifāt naẓarı-y-la (13) baḳmaḳdan ḳorḳuñ, naẓaruñuz Allāh'a olsun. AK# # (14) AK# #. Yaʿnī, eger siz bu ulu niʿmete ve kerāmet-i ʿaẓīmeye kāfir olup Allāh'dan ġayrını (15) ṭaleb iderseñüz Allāh'ı bulur degülsiz. Bedürüstī, yirlerde göklerde ne varısa Ḥaḳ Taʿālā'nuñ (16) ḫāṣ milkidür. Siz andan bir nesneye mālik olımazsız; illā Allāhu

[1012] Ḳurʾān, (Fecr) 89/29: "Ey can! İyi kullarımın arasına gir." Elmalı tefsirinde; "Gir kullarımın içine!" şeklinde tefsir edilmiştir.

[1013] Ḳurʾān, (Fecr) 89/30: "Gir Cennetime!"

[1014] müstaġnī: (Gani. den) Kimseden bir menfaat beklemeyen, bir şey istemeyen, istiğna eden, kimseye ihtiyacı olmayan. Gönlü tok, tok gözlü. Çekingen, nazlı. * Gerekli ve lüzumlu bulmayan.

[1015] mesāḳ: Bir şey ileri sürmek. * Sevk edilecek yer.

Taʿālā’nuñ rıżāsı-y-ıla. Bedürüstī, (17) ol küllin sizüñ-içün yaratdı. Zīre sizüñ aña iḫtiyācıñuz vardur, gendü andan müstaġnīdür. (18) Nite kim buyurdı: AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ezelden ebedā ġanīdür, sizden (19) ve ġayruñuzdan, daḫı ḥamīddür ẕātında ṣıfātında, sizüñ ḫıdmetüñüze iḫtiyācı yoḳdur. **[85b]** (1) Ve daḫı yirlerüñ gökdekilerüñ tesbīḥlerine daḫı iḫtiyācı yoḳdur. Zīre hīç bir nesne yoḳdur ki (2) anuñ vücūdı ḥaḳīḳī ola ki gendü nefsi-y-le ḳāyim ola; illā Allāhu Taʿālā vücūdıdur. Bu yirde (3) göklerde ne ki mevcūd var küllinüñ vücūdı Allāhu Taʿālā vücūdı-y-ladur. Ve ḳıyāmları Ḥaḳ Taʿālā (4) Taʿālā[1016]’nuñ ḳıyāmlıġı-y-la ḳāyimdür. AK# #. Ṕes, Allāhu Taʿālā kāfīdür buları īcāda (5) getürüṕ ḥıfẓ itmege ve daḫı sizüñ iḫtiyācuñuz olan nesneleri sizüñ-içün tedbīr itmege (6) dünyeden āḫiretden, siz anı gendüñüze vekīl ṭutınuñ emrüñüz aña tefvīż idüñ. Eger (7) anuñ vekāletine rāżı olmayuṕ vaṣıyyetlerin unıdursañuz anuñ daḫı irādeti vardur. (8) AK# #. Yaʿnī, (9) “İy mevlālarınuñ vaṣıyyetin unıdıcılar ve anı ḳoyuṕ ġayrını ṭaleb idiciler, dilerse ol mevlāñuz (10) sizi bu maḳāmdan giderüṕ yirüñüze bir ḳavm-i āḫar daḫı getüre. Andan anı ṭaleb ideler, ġayrını (11) ṭaleb itmeyeler”. Nite kim buyurdı: AK# #. Allāhu Taʿālā ezelde ḳādir-(12)dür ki cemīʿ-i ḫalḳı gidere yirine bir ġayrını getüre. Andan ol murādı dünyā olanlardan ḫaber (13) virüṕ buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur kim bedürüstī, (14) ol kim ḫasīs himmet oluṕ naẓar-ı ḳāṣır oldı. Oldur ki Allāhu Taʿālā’dan bu ḫasīs dünyāyı (15) ṭaleb ide daḫı anuñ içindekilerden. AK# #. Yaʿnī, bu mutāʿ-ı (16) ḳalīl üzere dünyādur, iḫtişār itmez Allāhu Taʿālā’nuñ ol bol kereminden daḫı cūdından. (17) Zīre dünyā daḫı, āḫiret daḫı Allāh ḳatındandur, ol kerīmdür. Andan ki kulları anı (18) diledüklerin seve, belki Allāhu Taʿālā işlerüñ yücesin sever, ḫasīslerin

[1016] Metinde “Teʿālā” kelimesi iki defa yazılmış.

kerīh görür. Sizi sevmez (19) ki ol ḫaḳīre dünyāya ḳanāʿat idüp̀ Allāh'ı ḳoyasız. Zīre her kim ki dünyā dilese biz aña andan **[86a]** (1) virürüz, siz Ḥaḳ Taʿālā'dan āḫiret dileñ ki ol anı virür, daḫı ziyāde ḳılur. Nite ki buyurdı: (2) AK# #. Yaʿnī, āḫiret dileyende āḫireti virürüz daḫı ziyāde bu (3) dünyeden iḫtiyācı olduġı nesneleri aña tabaʿiyyet-ile virürüz. Aña işāret idüp̀ didi bu ḳavlı-y-la: (4) AK# #. Yaʿnī, ṭaleb itmeñ Ḥaḳ Taʿālā'dan, illā ʿindiyyet maḳāmı ki "benüm (5) ḳatumdadur" dir. Zīre her kimüñ ki maḳāmı Allāhu Taʿālā ḳatında ola ol maḳʿad-ı ṣıdḳda olur, (6) melik-i muḳtedir ḳatında, ṭaḥḳīḳ ol Allāh'ı bulur; daḫı dünyāyı āḫireti bulur anuñ ḳatında. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā semiʿdür, gendüyi ṭaleb idenlerüñ ḥācetlerin bilür, işidür. (8) Daḫı aña raġbet idenlerüñ münācātların işidür. Ve daḫı naṣīrdür[1017], bularuñ dīnleri ve dünyāları (9) meṣāliḥlerin[1018] ḳayuruvirür. Andan ol şühedālaruñ ʿadlinden ḫaber virdi; gerek ataları ve (10) ecdādları gerek ḳavm ü ḳabīleleri üzere olsun. AK# # (11) AK# #, **ilā āyeh.** İşāret bunda budur kim Allāhu Taʿālā ḫiṭāb idüp̀ müʾmin ḳullarına buyurur ki (12) "İy īmān getüren ḳullar, siz şehādetde ʿadl-ile ḳāyimler oluñ Allāhu Taʿālā rıżāsı-çun bu (13) emri tekvīdür ki īcād-ı evvelde bu ʿadl anlarda ḳonıldı, elbetde olsa gerek olduġı (14) gibi. Nite ki nāra ḫiṭāb idüp̀ didi: AK# #. Ol emr itdiginleyin oldı, (15) çün īmān ẕikr itmeg-ile işāret müʾminlere oldı ki ḳavvāmlar[1019] oluñ ḳısṭ-ıla[1020] gerek, (16) bular daḫı olalar bularda ḳonulduġı gibi, ol ḥikmet-i kāmilesi birle. Ammā ol ḳavlinde ki (17) buyurdı: "*şahida'l-lāhu*"[1021].

[1017] naṣīr: Nusret eden, zafer veren. Yardımcı. Muin.
[1018] meṣāliḥ: (Maslahat. C.) Maslahatlar. İşler.
[1019] ḳavvām: Nezaret ve muhafaza eden kimse. İşlerin mes'uliyetini üzerine alıp iyi idare eden.
[1020] ḳısṭ: Pay. Hisse. Nasib. Kısım. Mizan. Rızık. Kısım kısım verilen bir hediyenin, borcun her defada verilen bir parçası. Tartı ve ölçüde doğruluk. Adalet etmek.
ḳısṭ-ıla gerek: adaletle
[1021] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/18: "Şahadet eyledi Allah …"

Bu işāretdür ʿavāmm-ı müʾmīnine ki şāhid olalar Ḥaḳ Taʿālā'nuñ tevḥīdine (18) ʿadl-ile günden gün, eger ʿömürlerinüñ āḫir nefsi olsa Ḥaḳ Taʿālā şol ḳadar ki bulara olmaḳlıġı (19) muḳadderdür ol kelimeyi bularuñ dilinde oldurur diledügi gibi ne vaḳt dilerse ol irādet-i ezeliyye birle. [86b] (1) Ve ḫāṣlara işāret ḳıldı bunuñ-ıla ki siz Allāhu Taʿālā varlıġı-y-la var oluñ, gendü vücūduñuzdan (3) ġāyib olmaġ-ıla maḳām-ı vaḥdetde ḥāżır olmaġ-ıla. Andan bilgil ki ḫāṣlar işāretinde şirket (4) var melāʾikeler-ile. Nite ki buyurdı: AK# #[1022]. (5) Bu delālet ider bu teʾvīl üzere; ammā aḫaṣṣ-ı insāna işāret ḳılduġı enbiyādan daḫı evliyānuñ (6) ulularından ki bular ulu'l-ʿilmdür. Bular maḫṣūṣ oldılar cemīʿ-i ʿālemden bir sırr-ı ʿaẓīmden ötrü ki (7) anı fehm itmege mecāl bulmaz. Şol ʿaḳllar ki ṣāfī vü mücerreddürler, Allāh'dan ġayrıdan ḫuṣūṣā, şol (8) ʿaḳllar ki eşġāl-i dünyāya ḳarışuṗ çeṗel olmış ola. Vehm ü ḫayāl kirleri-y-le ol fehmden baʿīd-(9)dür. Ve daḫı ulu'l-ʿilmlere şirket var. Allāhu Taʿālā şāhidleri-y-le ḥāżır olmaḳda ki maʿbūd-ı Ḥaḳ (10) oldur, andan ġayrı bāṭıldur, fehm eyle cidd-ile. Ve daḫı ḳavlinde ki buyurdı: AK# # (11) AK# #[1023]. İşāretdür aña ki siz Allāhu Taʿālā'nuñ şühedāları oluñ, eger nefsüñüz üzerine (12) fenā ḳılmaġ-ıla daḫı olursa. Yaʿnī, nefsüñe fenā ḥāṣıl daḫı olursa sen vaḥdete şehādetüñi (13) ḳoma, yāḫūḏ ata ana Ḥaḳḳ'ı ṭaleb ḳılmaḳdan menʿ iderlerse bunuñ-ıla ki gendülere iltifāt

---

Ayetin devamı Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/18: Şahadet eyledi Allah şu hakikate: «başka Tanrı yok ancak o», bütün Meleklerle İlim ululları da adl-ü hakkaniyyetle durarak şahid: başka Tanrı yok ancak o, azîz o hakîm o

Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/18: Allah, melekler ve adaleti yerine getiren ilim sahibleri, O'ndan başka tanrı olmadığına şahidlik etmişlerdir. O'ndan başka tanrı yoktur, O güçlüdür, Hakim'dir.

[1022] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/18.

[1023] Ḳurʾān, (Nîsâ) 4/135.

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Nîsâ) 4/135: Ey İnananlar! Kendiniz, ana babanız ve yakınlarınız aleyhlerine de olsa, Allah için şahit olarak adaleti gözetin; ister zengin, ister fakir olsun, Allah onlara daha yakındır. Adaletinizde heveslere uymayın. Eğer eğriltirseniz veya yüz çevirirseniz bilin ki, Allah işlediklerinizden şüphesiz haberdardır.

Elmalı tefsirinde; Ḳurʾān, (Nîsâ) 4/135: Ey o bütün iyman edenler! Hakkaniyyetle durub adaleti yerine getirmeğe uğraşır hâkimler, Allah için şahidler olunuz, gerekse nefislerinizin, veya ebeveyninizin veya en yakınlarınızın aleyhine olsun, gerek zengin ve gerek fakır bulunsun, çünkü Allah ikisinden de akdemdir, onun için haktan udul edib de nefsin arzusuna tabi' olmayın ve eğer dilinizi eğer veya çekinirseniz şüphe yok ki Allah her ne yaparsanız habîr bulunur.

ḳılmaḳ (14) taʿalluḳından çıḳmaya, yāḫūḏ ḳavm u ḳabīle daḫı olursa. AK# #. (15) Eger atañ anañ ġanī olsalar senüñ iltifātuña ve hidmetüñe iḥtiyācları olmasa, fāḳir oluṗ (16) nafaḳaya saña muḥtāc olsalar yā daḫı ġayrı nesnede, anlara Allāhu Taʿālā yigrekdür senden. Zīre (17) ḫālıḳları, rāzıḳları oldur, sen degülsin. AK# #. Yaʿnī, anlaruñ ḥaḳkarın (18) riʿāyet itmekde hevāya mütābaʿat itmeñ ki anuñ-ıla Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekde ve Ḥaḳḳ'ı rubūbiyyeti riʿāyet (19) ḳılmaḳda ʿubūdiyyeti yirine getürmeg-ile süst oluṗ terk idesin. Zīre Allāhu Taʿālā gendü irādetini **[87a]** (1) ṭaḳdīm ḳıldı, anlaruñ ḥaḳları üzerine buyurdı ki AK# #. (2) Ve daḫı buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, eger ol ata ana (3) emrlerin ṭutmaḳlıġa dönerseñüz ki anuñ-ıla Allāhu Taʿālā ṭalebini terk idüṗ iʿrāż idesiz. Bedürüstī, (4) Allāhu Taʿālā ezelde sizüñ bugün ne işleyecegüzi[1024] diḳḳati-y-le bilürdi; taḥḳīḳ bu ʿamellere istiʿdādı (5) size ol virdi. Bugün bunda ne işlerseñüz yarın anda size mücāzāt ider, ḫayruñuza (6) ḫayr, şerrüñüze şerr. Andan īmān-ı ḥaḳīḳiden ḫaber virüṗ buyurdı ki AK# # (7) AK# #. Maʿnīsi budur ki her kimse ki (8) taḳlīd-ile īmān getürdi. Ẓāhirā eyle gerek ki ol anı taḥḳīḳ u taṣdīḳ ḳıla, bāṭınā daḫı ẓāhir ḳıla. (9) Ḳavl-ıla īmān getüre Allāh'a daḫı melāyikelerine ve kitāblarına ve resūllerine daḫı āḫirete. Bedürüstī, bu (10) cemīʿ-i ẕikr olunan derc olınuṗ bunda īmāna şarṭ olundı. Ve daḫı ḥükm olundı ki bu nesnelere īmān (11) olmamaḳ küfrdür. Yaʿnī, bularuñ her birine taṣdīḳ u iḳrār olmamaḳ küfrdür. Andan bilgil ki bu merātib-i (12) īmān üçdür; Biri, ʿavām mertebesi; ve biri ḫāṣlar mertebesi; ve biri aḫaṣṣ-ı ḫaṣ mertebeleri. Ammā ʿavām mertebesi (13) īmānda şoldur ki Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām*; īmān budur ki sen Allāh'a īmān getürüsin ve daḫı melāyike-(14)lerine ve kitāblarına ve resūllerine ve ölümden ṣoñra baʿṯe daḫı cennete ve

[1024] işleyeceñüzi: şleyeceğinizi, yapacağınızı.

nāra; daḫı ḫayruñ şerrüñ taḳdīrātına. (15) Buña īmān-ı ġaybī dirler ve ḫavāṣṣ[1025] mertebesi īmānda īmān-ı ʿayānidür[1026]. Zīre Allāhu Taʿālā ḳaçan ḳula (16) ṣıfātlarından bir ṣıfat-ıla tecellī ḳılsa anuñ cemīʿ-i vücūdınuñ eczāları ḫużūʿ idüp bi'l-külliye ʿayān (17) īmān getürür, ḳalbi ġayba īmān getürdükden soñra. Ammā nefsi kāfir olur ol ḳalbi īmān getürdügine. (18) Zīre nefs ol revāyiḥ-i[1027] ġaybī ḳoḳulamaḳdan ıraḳ düşmişdür. Çün Ḥaḳ Taʿālā cebel-i ḳalbe tecellī ḳıla (19) anı pāre pāre ḳılur, ol Mūsā-yı nefs ṣaʿḳa[1028] vāḳiʿ oluṕ düşer. Ṕes, nefs ṣaʿḳa vāḳīʿ oluṕ düşer. Ṕes, nefs bu maḳāmda Mūsā menzilesinde olur. [87b] (1) Ḳaçan ki ifāḳat[1029] bula eydür ki AK# #; fehm eyle cidd-ile. Ammā eḫaṣṣ-ı ḫavāṣṣ[1030] (2) mertebeleri īmānda īmān-ı ʿaynīdür[1031]. Bu ol vaḳtdur ki ana niyyet ḥicābları getrüle ol ṣıfāt-ı celālüñ (3) tecelliyāt-ı[1032] seṭveleri-y-le[1033] ḳaçan ol ṣıfāt-ı cemāli-y-le girü (4) bāḳī ḳılur. Aña hīç "eyn"[1034] ḳalmaz ʿayn-la[1035] bāḳī olur. Ṕes, çün

[1025] ḫavāṣṣ: (Hâss - Hâssa. C.) Hâslar. Hâssalar. Keyfiyetler. Hususlar. * Dindarlık ve doğruluğu ile, ilmiyle âmil olup mâneviyat mertebelerinde yükselmekle makbul ve muteber olan zatlar. * Kur'anî ve manevî sırlara ve hususlara vâkıf bulunan, ilim, ibadet, tâat ve takva yolunda yükselerek mümtaz olan Evliyâullah. Herkesin hürmet ettiği büyük zevât.

[1026] ʿayān: (İyân) Aşikâr. Belli. Herkesin bilebileceği ve görebileceği.

[1027] revāyiḥ: (Revâih) Râyihalar, güzel kokular. (Aslı: Revâih)

[1028] ṣaʿḳa: Bayılma. Baygınlık.

[1029] ifāḳat: (Fevk. den) İyileşme, hastalıktan kalkma. Hastalıktan kurtulup tamamen iyileşinceye kadar aradan geçen zaman. * Ayılma. Sarhoşluk veya baygınlıktan kurtulma.

[1030] eḫaṣṣ: (aḫaṣṣ) Daha hususi, daha yakın, daha hâlis. Hususi. Ziyade hâs

eḫaṣṣ-ı ḫavāṣṣ: En hâlisin hâlisi. Şuhudi imân sahibleri olan evliyalar. Cenab-ı Hakk'a yakınlık kazananların en hâlisi olan enbiyâ ve evliya. Efdallerin efdali, sâlihlerin sâlihi.

[1031] īmān-ı ʿaynī: Gözle gürülecek kadar yakın olmuşçasına yakın olduktan sonra, gözüyle görüp de inanmışlık hali.

[1032] tecelliyāt: (Tecelli. C.) Tecelliler.

tecellī: Görünme. Bilinme. * Kader. * Allah'ın (C.C.) lütfuna uğrama. * İlâhi kudretin meydana çıkması, görünmesi. Hak nurunun te'siriyle kulun kalbinde hakikatın bilinmesi.

[1033] seṭve: (seṭv) (C.: Setavât) Hamle etmek. * Kahretmek. * Hiddetlenmek, kızmak, gadap etmek.

tecelliyāt-ı seṭve: gadap ve hiddetinin tecellileri

[1034] eyn: (a.i) 1. zaman, an 2. yorgunluk. 3. eyn(e); nerede.

[1035] ʿayn: Göz * Eşyanın hakikatı. * Gözle görme * * Her şeyin en iyisi.

“*eyne*”[1036] dimek gitdi müşāhede oldı, (5) īmānı īmān-i ʿayānī oldı. Nite ki Resūl ʿaleyhi’s-selām miʿrāc gicesinde “ḳābe[1037] ḳavseyn”e[1038] irdi. Henüz daḫı (6) “eyne” maḳāmındaydı; çün ceẕbe-yi ʿināyet irişdi ol mūcidden anuñ ʿaynına “ev ednā”[1039] maḳānına (7) ulaşdı. Vaḥy itdi ḳulına, anı ki vaḥy itdi, Resūl īmān getürdi rabbinden nāzil olana, hem (8) ṣıfātına hem ẕātına. Ṕes, Allāhu Taʿālā kemāl-ı (9) raḥmetinden ḳulları üzere bu ḥaḳīḳate īmānda işāret idüṕ buyurdı: “İy anlar kim ana niyetüñüzden (10) īmān getürdüñüz muʿāyene īmān getürüñ Allāh’a. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā’dın yaña saʿy idüñ ol ẕikri (11) ḳademleri-y-le ola ki ol daḫı ẕikr ide. Ol ẕikr itmeg-ile gendüñüzden (12) fānī ḳıla anuñ varlıġına īmān getüresiz īmān-ı ʿaynī daḫı ol resūline ve anuñ üzerine indürilen (13) kitāba īmān getüresiz”. AK# # (14) AK# #. Yaʿnī, her kim uşbu īmāna inkār idüṕ kāfir oldı. Ol ana niyyet-i beriyyesinde gümrāh (15) oluṕ ḳaldı. Ḍalālet-i baʿīdde Allāhu Taʿālā’dan ve anuñ maʿrifetinden ve resūli maʿrifetinden ve (16) daḫı kütüblerinden ve bulara īmān getürmekden ıraḳ düşdi. Andan īmān-ı taḳlīdīden (17) ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# #. Tā aña (18) deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur ki anlar kim taḳlīd-ile īmān getürdiler (19) andan girü kāfir oldılar, ol taḳlīdüñ aṣlı olmaduġ-ıçun andan girü īmān getürdiler. **[88a]** (1) ʿAḳl-ıla istidlāl idüṕ andan girü kāfir oldılar, çün ʿaḳılları teʾyīd-i ilāhī birle müʾebbed degüldi, (2) andan küfrlerin ziyāde ḳıldılar ol şübhāt-ı ʿaḳliyye birle. Zīre temessük ḳıldılar bir ʿaḳl-ıla ki maḫluk-ı (3) hevā-y-ıla ve ḥubb-ı dünyā-y-ıla. Ṕes, bunuñ-ıla helāklıga

[1036] eyne: Nere? Nerede? Nereye? (mânasına sual için söylenir ve zarf-ı mekândır). * Zaman. An.
[1037] ḳābe: Yayın atılırken el ile tutulan ortasıyla uçları arasındaki mesafe.
[1038] ḳavseyn: iki yay
ḳābe ḳavseyn: İki yay uzunluğu mesafesi.
Ḳurʾān, (Necm) 53/9’a atıf yapılmaktadır.
Ḳurʾān, (Necm) 53/9: Araları iki yay aralığı kadar belki daha da yakın oldu.
[1039] Ḳurʾān, (Necm) 53/9’e atıf yapılmaktadır.

vāḳiʿ oldılar, ol mübtediʿler ve felsefīler-ile. Biz (4) ṣıġınıruz Allāhu Taʿālā'ya īmāndan ṣoñra küfrden. Ve bu ḳavlinde ki buyurdı: AK# # (5) AK# #. Aña beşāret ḳıldı kim her kimüñ kim īmānı taḳlīdī ola, oldur (6) ol kim Allāhu Taʿālā ezelde aña ġāfir degüldür, ol nūr ṣaçduġı vaḳtin. Zīre nūr kime ki (7) irişdi hidāyet buldı, aña ki irişmedi ḍalāletde ḳaldı, Allāhu Taʿālā'ya ḥaḳītā īmān (8) getürmedi; taḳlīd-ile getüren daḫı girü kāfir oldı, ol aṣlıdan ḍalāletde olan gibi. (9) Ṕes, Allāhu Taʿālā bugün anlara hidāyet virür degül. Zīre aṣl ḫaṭā itmez, çün nūr bulardan (10) ḫaṭā itdi evvelā. Ve daḫı didi ki AK# #. Yaʿnī, bu nifāḳuñ daḫı (11) aṣlı andandur ki ol nūr ḫaṭā ḳıldı ancılayın. Yaʿnī, beşāret ḳıldı anlara kim anlaruñ daḫı (12) cevherleri ol kāfirler cevherlerindendür, andan ötrü. AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, bu müʾminleri ḳoyuṕ ḳāfirleri dōst ṭutduḳları anuñ-ıçundur. Zīre (14) bunda ülfet ṭutduḳları anuñ netīcesidür ki ʿālem-i ervāḥda rūḥları teʿāruf ḥāṣıl ḳıluṕdur. (15) Bunda daḫı biribirine andan ötrü ki maʿrifet ü ülfet ḥāṣıl olur. Nite ki ḥadīṯde geliṕdür. (16) Andan işāret ḳıldı, bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# # (17) AK# #[1040]. Bedürüstī, ol kim iki cihānda ʿizzet ṭaleb ider, bu ʿizzet dünyā ḳatında yā dünyā (18) ehli ḳatında degül; siz ol ʿizzeti bularuñ ḳatında ṭaleb itmeñ, līkin anı Allāh ḳatında (19) ṭaleb idüñ ki dünyā āḫiret ʿizzet küllī anuñ ḳatındadur. Her kimse kim Resūl'e *ʿaleyhi's-selām* [88b] (1) ṣıdḳ-ıla mütābaʿat ḳıldı, aña dinilür ki melik-i muḳtedir ḳatında; AK# # (2) AK# #. AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, taḥḳīḳ indürildi sizüñ üzerüñüze ol kitāb-ı ahdde ki mīṯāḳ güninde ol didi: (4) "İy erbāb-ı ḳulūb, ḳaçan ki nefslerden ve anlaruñ erbābından işitseñüz Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ayāt-(5)larına kāfir oluṕ istihzā iderler". AK# #. Yaʿnī, ol (6) nefsler-ile ve erbābları-y-la muṣāḥib oluṕ oturmañ hīç bir nesnede anlaruñ

[1040] Ḳurʾān, (Nisâ) 4/139: Onlar, inananları bırakıp da kafirleri dost edinirler; onların tarafında bir şeref ve kudret mi arıyorlar? Doğrusu kudret bütün olarak Allah'ındır.

hevālarına muvāfaḳat (7) itmeñ. İy ḳulūblar ve ḳulūb ehlleri, eger anlaruñ-ıla muṣāḥib oluṕ oturası olursañuz; AK# # (8) AK# #. Siz daḫı olursız ve anlaruñ erbābı gibi. Yaʿnī, ḳalbler ol (9) nefsler gibi olur. Ve ṣāḥib-i ḳalb ṣāḥib-i nefs gibi olur, muṣāḥib[1041] oluṕ muḫālaṭa[1042] ḳılmaġ-ıla. AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā kāfirler-ile münāfıḳları küllī cehennemde (11) cemʿ idicidür. Zīre bular ʿālem-i ervāḥda bir ṣaff içinde olmışlardı ve dünyede daḫı ol münāsebet-ile (12) ol teʿāruf-ile nevʿ-i vāḥid oldılar. Anuñ-ıçun didi Resūl *ʿaleyhi's-selām*: "Nice[1043] dirilürseñüz eyle (13) ölürsiz ve nice[1044] ölürseñüz eyle ḥaşr olursız"; fehm eyle cidd-ile. Andan ehl-i nifāḳuñ aḫlā-(14)ḳından ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# # (15) AK# #. İşāret bunda budur kim bedürüstī, münāfıḳlar anlardur kim size göz ṭutuṕ terabbuṣ[1045] (16) ḳılurlar. Eger size Ḥaḳ Taʿālā'dan fütūḥāt-ı dünyevī fetḥ olsa, dirler ki "Biz sizüñ-ile (17) bile degül midük?", ol dünyāya ṭamāʿ idüṕ. Andan ötrü ki dīnde ʿālī himmet olmaḳdan maḥrūm (18) olundılar. Daḫı iʿtiḳādları ḫāṣıl olmaḳdan ʿilm-i yaḳīnde maʿdūm[1046] oldılar, sizüñ-ile fütūḥāt-ı (19) dünyāvīde terabbuṣ iderler. Fütūḥāt-ı uḫrevīden ġāfillerdür ki ol Allāhu Taʿālā ḥażretinden-**[89a]**(1)dür, fütūḥāt-ı ġayb ve müşāhedātı ḥaḳdur. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, eger kāfirlere olsa bu naṣīb *"dünyādan"* dirler, ol (3) ḫısset-i ʿaḳlīden ve ḳuṣūr-ı himmetden biz sizüñ-ile reʾy ü tedbīrden bile ġālib degül midük, ol müʾminlerüñ (4) ṣavletini sizden menʿ itmez midük. Ṕes, ol ṭamāʿ u ḫıẕlān ḳanadı-y-la uçdılar inkār-ı imāndan (5) menāzil-i küfre ḳondılar daḫı dereke-yi nāra indiler. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā (6) sizüñ arañuzda ḥükm

[1041] muṣāḥib: Beraber sohbet eden. Arkadaş. Arkadaşlık eden. Birlikte bulunan.
[1042] muḫālaṭa: (Halt. dan) Karışma, güzel uyuşma, anlaşma.
[1043] (nicā, şeklinde elif ile yazmış)
[1044] nice, şeklinde güzel he ile yazmış.
[1045] terabbuṣ: (Tarabbus) Durup bekleme.
[1046] maʿdūm: Mevcut olmayan. Yok olan. Yok.

eyleye ḳıyāmet güninde. Ol vaḳt biline ki ʿizzet ü kerāmet ehli kimdür (7) ve ġurūr u ẕillet ehli kimdür. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā (8) kāfirler-çün müʾminler üzere ġalebe ve nuṣret ḳılmaz. Zīre olaruñ keydlerinüñ ve mekrlerinüñ (9) vebāli ve cezāsı girü gendü üzerlerine mevḳūfdur. Ve Ḥaḳ ehl-i ḥaḳ ḳalbinden menṣūrdur ve bāṭın (10) ehl-i nuṣretden ıraḳdur. Andan münāfıḳlaruñ ʿalāmetlerinden ḫaber virüp buyurdı ki AK# # (11) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret (12) bu āyetlerde budur kim yaʿnī, bedürüstī, bu münāfıḳlar dünyede Allāhu Taʿālā-y-ıla muḫādeʿa[1047] idişürler. (13) Andan ötrü ki ezelde Allāhu Taʿālā ol reşāş-ı nūr vaḳtinde ḫıdāʿ ḳıldı ki ol nūr-ı müʾminler (14) ervāḥlarına irişdürdi, kāfirler ve münāfıḳlar ervāḥlarından ḫaṭā ḳıldı. Līkin kāfirler-ile (15) münāfıḳlar arasında farḳ ol ḳadardur kim münāfıḳlar ol nūruñ ṣaçılduġın gördiler; ẓann itdiler ki (16) bulara daḫı irişdi. Ammā irişmedi ve kāfirlerüñ ervāḥları anı müşāhede ḳılmadılar, bulara irişmedi. (17) Ṕes, ol münāfıḳlar ol müşāhedeye maġrūr oluban aldandılar, irişdi ṣandılar. Ol müşāhedeleri (18) netāyicindendür ki AK# #. Ol müşāhede anları namāza ṭurġurdı. (19) Ammā ol maḥrūmlıḳlarıdur ki kāhellıġla[1048] ṭurġurdı. AK# # **[89b]** (1) AK# #. Bular ḫalḳa riyā ḳıldılar. Nite ki ol nūr bulara riyā fiʿli gibi oldı. Daḫı Allāhu Taʿālā'yı (2) ẕikr itmezler; illā az iderler. Zīre bular ẓāhirde ol ḳālib dili-y-le ẕikr iderler ol (3) bāṭın dil-ile ḳılmazlar ki lisān-ı ḳalbdür içindeki varı (4) daḫı ḳalīldür[1049]. Ve ammā ḳalb āḫiretdendür, āḫiret keşīrdür içinde varı daḫı keşīrdür. Ṕes, (5) ẕikr-i keşīr göñül dilinden olandur, felāḥ bulmaḳ daḫı ol ẕikr-i keşīrdedür, ḳalīlde (6) degül. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #. Yaʿnī, Allāh'ı lisān-ı ḳalb-

[1047] muḫādeʿa: Aldatmak, hilecilik, oyun etmek.
[1048] kāhellik: Gevşeklik, tembellik.
[1049] ḳalīl: (a.s. ḳıllet'den) Az, çok olmıyan (şey).

ile (7) ẕikr idüñ, tā ki ḳurtılmışlardan olasız. Ćün münāfıḳlaruñ ẕikri ḳalb dili-y-le oldı, ḳalīl (8) oldı, anuñ-ıla felāḥ bulımadılar. Besrüstī, münāfıḳlaruñ ẕikri lisān-ı ẓāhir-ile oldı. Zīre ol (9) müşāhede-yi nūr ẓāhirde anlara ıraḳdan oldı, irişmedi. Eger irişmiş olsa ḳalbleri anuñ-ıla (10) münşeriḥ olurdı. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# # Yaʿnī, (11) ol nūr üzere ulurdı ki rabbi anı ṣaçdı, fehm eyle cidd-ile. AK# # (12) AK# #. Yaʿnī, ćünki ol münāfıḳlaruñ ervāḥları (13) müteḥayyire ve müterediddide oldı. Ol reşāş-ı nūrı müşāhede ḳılmaġ-ıla ol ẓulmet-i ḫalḳıyyet arasında (14) ne ol nūr irişmeden oldılar, ne ol nūrı müşāhede ḳılmayanlardan oldılar. Ṕes, ancılayın (15) kāfirlerle müʾminler arasında daḫı müterediddid oldılar; ne bulardan oldılar ne olardan oldılar. (16) Her kimi ki Ḥaḳ Taʿālā ḍāll ḳıldı, ol nūr andan ḫaṭā ḳılmaġ-ıla, sen aña bunda sebīl (17) bulımazsın hidāyete. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# # Andan (18) münāfıḳlaruñ menzillerinden ḫaber virüṕ buyurdı: AK# # (19) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bu āyetlerde **[90a]** (1) budur kim "İy īmān ehli, size istiʿdād virildügi anuñ-ıćun degüldi ki kāfirleri dōst ṭutasız (2) müʾminlerden ġayrı. Zīre müʾminlerüñ ervāḥları kāfirler ervāḥı ṣaflarınuñ ġayrında (3) yaradıldı, şol vaḳt ki ervāḥ[1050] cünūd-ı mücennedde[1051] oldı müʾminler ervāḥı-y-ıla kāfirler (4) ervāḥı arasında teʿārüf[1052] olmadı ki bunda mülāḳat oluna, müʾminerden ġayrı. Andan ḫaber (5) virdi anlardan ki dil-ile īmān getürdi, ḳalb-ile īmāna gelmedi, müʾminleri ḳoyuṕ kāfirleri (6) dōst ṭutdı. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā sizi (7)

[1050] ervāḥ: (Ruh. C.) Ruhlar. Canlar.
[1051] cünūd: (Cünd. C.) Askerler. Ordu.
mücenned: (Mücennet) Sıralanmış asker, saf bağlamış neferler.
cünūd-ı mücenned: tabur tabur askerler, saf saf dizilmiş askerler.
[1052] teʿārüf: (a.i. aref'den. c.: teʿārüfāt) 1. Bir şeyi herkes bilme, bir şey herkesçe bilinme. 2. birbirini tanıma, tanışma.
teʿārüf: Tanışmak. Birbirini tanımak. Birbirine tanış çıkmak.

kāfirler ervāḥı ṣaffında yaratuḳdan[1053] ṣoñra ki nūr ṣaçılmaġı sizden ḫaṭā itdi, tā ki bu kāfir-(8)ler-ile bunda ülfet ṭutduñuz dilermisiz ki Allāhu Taʿālā size ḳıyāmet güninde ʿiḳāb ḳılduġı (9) vaḳt ḳāfirleri dōst ṭutduġuñuzdan ötrü siz aña bir ḥuccet ü burhān getüresiz, vāżıḥ ve ʿöẕür-(10)ler ḳılasız ẓāhir; tā ki helāklıguñuz ḥuccet üzere ola. Ve daḫı buyurdı ki AK# # (11) AK# #. Yaʿnī, anlar kim dil-ile īmān getürdiler göñül-(12)leri īmāna gelmedi. Aḥvālları uşbu oldı; taḥḳīḳ, bular münāfıḳlardur menāzilleri nārdan (13) derk-i esfelde olısardur. Zīre ervāḥları ṣaflaruñ āḫirinde ve esfelinde oldı, sen (14) anlara bir naṣīr bulacaḳ degülsin, derk-i esfelden anları çıḳara. Zīre anlar istiʿdādı[1054] ṣafāʾ-i[1055] (15) rūḥāniyyeyi bi'l-külliye nifāḳ-ıla fesāda virdiler. Daḫı reyn-ile kāfirüñ ḫilāfınca. Zīre kāfirler, egerçi (16) reyn-i küfr-ile rūḥuñ ṣafāsını fesāda virdiler. Līkin ol küfr reynine reyn-i nifāḳı bile (17) iżāfet ḳılmadılar. Ṕes, küfrlerinüñ reyni çıḳacaḳ yir buldı dilleri üzere, ol kāfir iẓhār ḳılmaġ-ıla (18) buḫār-ı[1056] lisāndan[1057] çıḳdı gitti. Ammā münāfıḳlaruñ küfri reyni[1058] üzere reyn-i nifāḳ ziyāde oldı. (19) Ol reyninüñ buḫarı dile çıḳacaḳ münḳāẕ bulmadı. Ol reyn-i küfrüñ buḫārları reyn-i nifāḳ-ıla [90b] (1) ziyāde oldı. Ol reyninüñ buḫārı menfeẕ[1059] bulmadı lisāna ol ṣafā-yı rūḥāniye yol buldı, bu sifldan çıḳmaġa yol bulmadı, aña bir nuṣret (3) idici olmadı ki anı çıḳaramaġa çıḳaraydı Muḥammed ḫōḏ Ḥaḳ ehlinüñ velīsidür,

---

[1053] yaratuḳdan: Metinde tek t harfi ile yazmaktadır; yarat(t)uḳdan şeklinde olmalıdır.

[1054] istiʿdād: Bir şeyin kabulüne ve kazanılmasına olan fıtrî meyil. * Kabiliyet. Akıllılık. Anlayışlılık. Allah Teâlâ Hazretlerinin (C.C.) insanlara ve sâir mahluklara tevdi buyurduğu kabiliyet kuvveleri.

[1055] ṣafāʾ: (a.i) 1. Saflık, berraklık. 2. gönül şenliği, kedersizlik, eğlence.
ṣafāʾ-i rūḥāniyye: ruhi saflık.

[1056] buḫār: Suyun buğu haline gelmiş şekli. * Seyyal, lâtif cisim.

[1057] buḫār-ı lisān: Lisanın buharı.

*Gönül aynası, reyn olursa, leke olursa güzel olmaz. Ayna buharlı olursa da güzelliği yansıtmaz, onu gibi gönül aynası buharlanırsa da güzeli ve güzelliği yansıtmak.

[1058] reyn: Leke, kir, pas. * Gönül karası, kalb katılığı, günahın artması. * Uyku, mestlik galebe etmek. * Çıkması mümkün olmayan şey.

[1059] menfeẕ: Nüfuz edecek delik, pencere. Delik. Ağız. Yarık. Girilecek yer.

ṣaflaruñ āḫirinde. (4) Ḥaḳ Taʿālā buyurur kim: AK# #. Yaʿnī, eger Ḥaḳ Taʿālā size nuṣret ḳılsa (5) ervāḥuñuz yaradıcaḳ müʾminler ervāḥı ṣaffında yaratsa size kimse ġālib oluṕ sizi ol (6) ḳāfirler ervāḥ-ı ṣaffına iltemezdi. AK# #. Eger (7) ol ervāḥuñuzı ervāḥ-ı kāfirde yarada, kimdür ki Allāh'dan ṣoñra sizi ol ṣafdan ćıḳaruṕ (8) müʾminler ṣaffına getüre. Andan Ḥaḳ Taʿālā istiṯnā ḳıldı bulardan şoları ki anlaruñ küfri ve nifāḳı (9) aṣlī degül ʿāriyetidür[1060]. Rūḥı aṣıl ḫılḳatde müʾminler ṣaffında yaradılmışdur bir sehl münāsebet-ile (10) anuñ rūḥından mücāẕāt olundı ol kāfirler ervāḥı-y-ıla ve münāfıḳlar-ıla, anuñ neticesinden (11) ki ol maʿlūl ḳavm-ile birḳaç gün müvālāt[1061] ḥāṣıl oldı; ammā anuñ rūḥāniyyetini bi'l-külliye (12) fesāda virmedi ve ḳalbinüñ ʿālem-i ġaybe açılan derecesini sedd itmedi. Ṕes, ol ʿināyet hibe-(13)lerinden aña elṭāf-ı ḥaḳḳuñ nefeḥāti[1062] irişdi ol nevm-i ġafletden[1063] anı uyardı, ḫaber virdi, (14) aña ḥaḳdın yaña rücūʿ itmekden, bunca müddet bāṭıla meyl itdükden ṣoñra anuñ sırrına (15) nidā olundı. Maḳām-ı siflī iḫtiyār idenlere kimse naṣīr yoḳdur ki andan iḫrāc ide. AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, illā anlar çıḳarlar ki ol (17) fiʿllerine pişmān oldılar, ol fāsid muʿāmelelerden döndiler, ol ṣafā-yı rūḥānīden (18) ve görklü istiʿdādlarından ki ifsād ḳıldılar, anı girü ıṣlāḥ ḳıldılar, ol şehvāt-ı nefsāniyyeyi (19) terk itmeg-ile, ḥuẓūẓ-ı[1064] ḥayvāniyyeyi[1065] ḳomaġ-ıla[1066]. Allāhu Taʿālā ipine muḥkem yapışdılar, ʿubūdiyyet üzerine [91a] (1) muʿāvenet ṭaleb idüben dīnlerini ḫāliṣ ḳıldılar, Allāhu Taʿālā'yı ṭaleb itmekde ki andan girü (2) anı ṭaleb ḳıldılar, ġayrın

[1060] ʿāriye(t): (Ariyet) Geri verilmek üzere alınan, iğreti. Bir kimsenin geri almak üzere, karşılıksız olarak başkasının faydalanmasına terk ettiği mal. Kullanılmak üzere alınan emanet mal.

[1061] müvālāt: Dostluk.

[1062] nefḥa(t) (a.i., c. nefehāt): 1. güzel koku, 2. bir esim yel, rüsgârın bir kere esmesi. 3- üfürük, nefes üfleme.

elṭāf-ı ḥaḳḳuñ nefeḥāti: Hakk'ın lütüflarının rüzgarı, esintisi.

[1063] nevm-i gaflet: gaflet uykusu.

[1064] ḥuẓūẓ: (Hazz. C.) Memnuniyetler. Hazlar. Zevkler. Hoşlanmalar.

[1065] ḥuẓūẓ-ı ḥayvāniyye: Hayvani istek ve arzular. Nefse hoş gelen aşırı istek ve arzular.

[1066] ḳomak: bırakmak, ter etmek.

ṭaleb ḳılmadılar. Andan buyurdı ki her kimse ki bu şerāyiṭler-ile ḳāyim olsa; (3) AK# #. Yaʿnī, bularuñ ervāḥları müʾminler ṣaffında yaradıldı, kāfirler ṣaffında yaradılmadı. (4) AK# #. Yaʿnī, tīz ola ki Allāhu Taʿālā ol tāyib olan müʾminlere (5) raḥmetini ve tevfīḳini yaḳīn ḳıla. Şol ḳavl üzere ki buyurdı: AK# #. El-ḥāṣ; (6) ecr-i ʿaẓīm diyü tesmiye ḳılduġı budur ki ʿaẓīm Allāhu Taʿālā'dur. Andan ṣoñra kemāl-i faẓlından ve celāl-i (7) ʿadlinden ḫaber virüp buyurdı ki AK# # (8) AK# #. İşāret bu āyetde budur kim Allāhu Taʿālā müʾmin ḳullarına ol sābıḳdan muḳaddes olan kāmil (9) niʿmetlerini ẕikr idüp niyyet ḳılur ki andan biri buları ʿademden vücūda getürdi bedīʿ fıṭratı-y-la (10) ve biri daḫı hīç bir nesne yaratmadın bularuñ ervāḥların yaratdı. Ve bir daḫı ervāḥlarını nūrānī yaratdı, (11) cesedlerine nisbet ki cesedleri ẓulmānīdür. Ve biri daḫı bularuñ ervāḥların çün nūr-ı ḳıdeme nisbet (12) ẓulmānī ḳıldı, ol nūr-ı ḳademden olaruñ üzerine nūr ṣāçdı. Ve bir daḫı ol ki ol nūr (13) çün baʿżı ervāḥdan ḫaṭā ḳıldı ki küffār u ehl-i nifāḳ ervāḥlarıdur, ol nūr taḥḳīḳ (14) müʾminler ervāḥlarına irişdi. Ṕes, bu āyetde buña işāret ḳıluṕ keʾennehū[1067] dir ki (15) "İy ḳullarum, size Allāhu Taʿālā ʿaẓāb ḳılur degüldür. Eger uşbu sizüñ üzerüñüze inʿām (16) ḳılduġum niʿmetlere ki sizüñ aña istiḥḳāḳuñuz yoġ-iken size ʿaṭā ḳıldum, şükrin yirine (17) yirine getürürseñüz. Zīre eger siz bu niʿmetleri münʿimden görüp şükir iderseñüz taḥḳīḳ (18) baña īmān getürmiş olursız, benüm ʿaẓābumdan ḳurtılursız ki ol elem-i firāḳdur. Zīre (19) ḥaḳīḳat-i şükr-i münʿim[1068] görmekdür, niʿmet vücūd üzere şükr itmekden münʿim vücūdı üzere. [91b] (1) şükr itmek kāmilıraḳdur. Ṕes, baña

[1067] keʾennehū: (Ke-ennehu) (Teşbih edatıdır) Sanki, güyâ, öyle gibi. (Bak: İnne)

[1068] münʿim: Nimet veren, yedirip içiren.

ḥaḳīḳat-i şükr-i münʿim: Nimet verenin hakiki şükrü. Bütün nimetleri yaratıp veren yüce Allah'a hakiki şükür.

münʿim-i ḥaḳīḳī: Bütün nimetleri yaratan ve veren Allah (C.C.)

şükr idüñ diyü buyurduġı benüm vücūduma şükr (2) idüñ dimek olur. Zīre Allāhu Taʿālā ezelde gendü vücūdına şākir-idi, her kim ki (3) anuñ vücūdına şükr eyledi ol ḥaḳḳı cūd-ıla buldı. Zīre ol ʿalīmdür, şükr (4) ideni itmeyeni bilür, şākirlere şükri cezāsın virdi, şükürlerinden öñdin. (5) Andan ötrü ki Ḥaḳ Taʿālā şekūrdur ve kāfirlere küfri cezāsın ḳılur, küfürlerinden (6) öñdin. Zīre bu kāfirler daḫı ezelī kefūrlardur. Andan maẓlūmlaruñ maḥabbetinden (7) ḫaber virüp buyurdı ki AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: (8) AK# #. İşāret bu iki āyetde budur kim bedürüstī, Allāhu Taʿālā eşkāre söylenen (9) yaramaz sözleri sevmez, bu ʿavām-ı ḫalḳdan daḫı göñülden geçen endīşeleri daḫı sevmez. (10) Bu ḫavāṣṣ-ı ḫalḳdan daḫı göñle düşen nesneleri sevmez ki añsızın düşeñle ḫāṣlar (11) ḫāṣından[1069]. AK# #. İllā şol kimseden ki bu devāʿī[1070] beşeriyyet teḳāżāsı-y-ıla[1071] aña (12) ẓulm oluna iḫtiyārsuz yāḫūḏ ibtilā-y-ıla[1072] ola żarūrī. Ve daḫı ancılayın Allāhu Taʿālā (13) yaramaz sözleri sevmez ki esrār-ı rubūbiyyeti ifşā itmek ola ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā'dan iven (14) faẓl u ʿaṭāları iẓhār itmek ola, illā meger ki ẓulm oluna ḥāl ġālib oluna ve ol (15) celāl u cemāl ḫamrınuñ ḳadeḥleri biribiri ardınca ṣunıla şükr[1073]-i ilāhī ḥāṣıl ola, nā-çār (16) olup dile gele ol tebʿā dil-ile *"ene'l-ḥaḳḳ ve subḥānī"*[1074] diye, fenā dilleri ortadan (17) götrüle. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ezelde semīʿdür, işidür (18) maḳālatlarını, ʿalīmdür bilür ḥāllerini. Ve daḫı buyurdı ki AK# #. (19) Yaʿnī, eger sizden bir ḫayr ẓāhir olacaḳ olursa Ḥaḳ Taʿālā'nuñ elṭāfları birle ki **[92a]** (1) keşf olundı ḫalḳa tenbīh olunmaġ-ıçun ve

[1069] Onuncu satırın sonunda ḫā- yazılmış ancak 11. satırın başında sehven tekrar yazılmış, bu sebeple kelimeyi ḫāṣından şeklinden okuma kanaatindeyim.

[1070] devāʿī: (A.) (a.i. dâiye'nin c.) İçten gelen bir duyguyu teşvik edici haller.

[1071] teḳāżā: (taḳāżā) Başa kakmak. * Sıkıştırmak. * Hakkını isterken borçluyu zorlamak.

teḳāż: (A.) (a.i) 1- Karşılaştırma. 2. Birbiriyle ödeşme. 3. Takas, birinin alacağını vereceğine karşılık tutma.

teḳāżā: (A.) (a.i) 1. Alacaklının borçluyu sıkıştırması. 2. Sıkışarak söz söyleme.

[1072] ibtilā: Belâya uğramak. Musibete düşmek. İyi veya kötü şeye düşkünlük, tiryakilik. * İnsanın iyiliğini, kötülüğünü ve kemâl derecesini meydana çıkaran imtihan, tecrübe.

[1073] Metinde sükr şeklinde yazılmış, yanlışlıkla sin ile yazılmış.

[1074] ene'l-ḥaḳḳ ve subḥānī: Ben Hak'danım ve onu tesbih ederim, o benim sübhanımdır.

ḥaḳ ṭarīḳından fāyide olmaġ-ıçun yāḫūḏ (2) ol ḫayrdan ki siz anı gizlü idersiz nefsüñüzi āfet-i riyādan ṣaḳlamaġ-ıçun daḫı (3) ol meşārib-i ḥaḳdan ḳaṭʿ olmaġ-ıçun. AK# #. Yaʿnī, yāḫūḏ ʿafv idesiz (4) şol yaramaz nesnelerden ki hevā-yi nefs-ile Şeyṭān sizi andın yaña daʿvet ḳılur yāḫūḏ (5) terk idesiz aşkāre[1075] ḳılmaġı şol nesneyi ki anı aşkāre ḳılmaḳda fesād ü şerr var. (6) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ʿafv idicidür, sende ʿafv idici oluṕ (7) Ḥaḳ Taʿālā ḫulḳın ḫulḳlanasın ve anuñ ṣıfātı-y-la muttaṣıf olasın. Ve daḫı ancılayın Ḥaḳ Taʿālā (8) ezelde ʿafv idici-y-di ki senden ʿafv idiṕ maḫẕūl[1076] ḳılmadı; tā sen daḫı ʿafv idici olduñ. (9) Andan ġayrıdan ḥāl budur ki senüñ ḫıẕlānuña daḫı ḳādir-idi ki senüñ küfrānuñ (10) sebebi-y-le ẕerre ḳadar senden ʿafv itmeyedi. Nite ki buyurdı: AK# #. Andan (11) insānuñ leʾīmliginden[1077] ve küfrānından[1078] ve gendünüñ kereminden ġufrānından ḫaber virüṕ (12) buyurdı: AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. (13) İşāret bu iki āyetde budur ki bedürüstī, anlar ki Allāhu Taʿālā'ya ve anuñ resūline kāfir (14) oldılar ve ol küfrlerinüñ netāyicindendür ki AK# #. (15) Ol tefrīḳlerinüñ biri budur ki dirler; AK# #. Yaʿnī, ol inzāl (16) olanuñ baʿżına taṣdīḳ idüṕ baʿżına inkār idelüm. Ve biri daḫı ol kim AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, bunuñ-ıla ki baʿżı rusüle taṣdīḳ idüṕ kitābı-y-ıla baʿżına tekẕīb (18) ideler, anı gendülere meẕheb ü dīn idineler, anuñ-ıla ḫalḳı iżlāl ideler, ol ṣırāṭ-ı (19) müstaḳīmden ve dīn-i ḳavīmden ıraḳ ḳılalar. Çünki bular küfr üzere küfr ziyāde **[92b]** (1) ḳıldılar ve ḍelālet üzere ḍelālet arturdılar; tā işleri aña rāciʿ oldı ki küfri

[1075] aşḳāre//eşḳāre: f. Belli, meydanda, açık, aşikar(e).
bedihī: (Bedihî. C.) Delil ve isbatına lüzum olmayan sarih ve açık şeyler.
[1076] maḫẕūl: Hakir. Kıymetsiz. Perişan. Hor. Rüsvay.
[1077] Metinde hemze yazılmamış, aslında kelime leʾīm şeklinde yazılmalıydı.
leʾīm: (Ar.) (a.s., leʾīme, c. liyām; levm'den), 1. alçak, denî, zelîl 2. alçak ve cimri, hasîs.
leʾīm: Alçak, deni, rezil, zelil, levm edilen. * Mayası bozuk ve kötü * cimri
leʾīmān: (Leim. C.) Alçak, zelil ve aşağılık kimseler. Pinti ve cimri insanlar.
[1078] küfrān: Nankörlük etmek. Allah'ın ihsan ve inayetine mukabil teşekkür etmeyip fiilen veya kavlen inkâr etmek.

ve ḍelāli (2) dīn vażʿ itdiler, ḫalḳı anuñ-ıla ṭarīḳ-i ḥaḳdan gümrāh ideler, küfürleri (3) bunuñ-ıla taḥḳīḳ[1079] olundı. Ṕes, andan ötrü Ḥaḳ Taʿālā bulara küfr-i ḥaḳīḳi birle (4) tesmiye ḳıluṕ buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, bular anlardur ki ol (5) reşş-i[1080] nūr[1081] vaḳtında nūr bulardan ḫaṭā ḳıldı. AK# #. (6) Yaʿnī, ol reşş-i nūr güninde biz bu kāfirler-içün ʿaẕāb-ı ihānet yaraḳlamaduḳ ol (7) saʿādetden maḥrūm olmaġ-ıla, çün ol nūr irişmeg-ile müʾminlere ikrām olundı, kāfirlere (8) andan maḥrūm olmaġ-ıla ihānet olundı. Bu āyetde aña delālet ider kim īmān mütecezzī (9) ve münḳasım[1082] degül, egerçi ziyāde ve noḳṣān olur yaḳīn iʿtibārınca. Zīre eger (10) ol mütecezzī[1083] olaydı, ol Allāh'a īmān getürüṕ baʿżı kitāba taṣdīḳ itmeg-ile ve baʿżı (11) resul-ile. Anda īmāndan bir cüzʾü[1084] olaydı, çünki īmāndan bularda nesne olmadı ẓāhir (12) bildük ki īmān mütecezzī degül şol vech üzere ki ziyāde noḳṣān ola. AK# #. (13) Gün-ile şuʿāʿ gibidür ki ḳaçan bir bacadan eve güneş düşse ol şuʿle ziyāde olur (14) ve naḳṣ olur ol bacanuñ naḳṣı ziyādesi miḳdār, lākin mümkin degül ki naḳṣ ziyāde (15) cirm-i şemsde[1085] ola. Ve

[1079] taḥḳīḳ: Dorusu ortaya konuldu, doğrusu

taḥḳīḳ: Doğru olup olmadığını araştırmak veya doğruluğunu, yanlışlığını meydana çıkarmak. İncelemek. İçyüzünü araştırmak. * Bir şeyi eksiksiz ve ziyâdesiz yapmakta mübâlağa etmektir. Bir şeyin hakikatına ermek, künhüne vâkıf olmak, nihayetine erişmek demektir. Kur'an kıraat ıstılahında ise: Her harfin hakkını vermek, özel sıfatlarına riayet etmek, sesi tam mahrecinden çıkarmak, medleri gerektiği kadar uzatmak, hareke, ızhar ve gunneleri okuyuş hassasiyetinin en son imkânını kullanarak okumaktır.

[1080] reşş: Serpmek, püskürtmek. * Serpinti, serpintili yağmur, çisilti.

[1081] reşş: Serpmek, püskürtmek. * Serpinti, serpintili yağmur, çisilti.

reşş-i nūr: Nur saçılması, nur yağmuru.

[1082] münḳasım: (Kısım. dan) Bölünen, kısım kısım ayrılan, taksim edilen.

[1083] mütecezzī: Parça parça ayrılan, ufalanmış olan.

[1084] Metinde cezmsiz yazılmış; 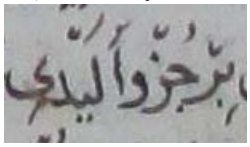 "bir cüzʾü olaydı"

[1085] cirm: Yıldız. 2-Vücud, ten, cüsse, hacim, büyüklük. * Cansız cisim

daḫı āyet delālet ider kim īmān ḥāṣıl olmaz şaḫṣuñ zuʿm-ıla[1086] (16) ve gendüyi müʾmin ẓann itmeg-ile, belki īmān şerāyiṭ-ıla ḥāṣıl olur daḫı andan netāyici (17) ḥāṣıl olmaġ-ıla. Nite ki ḫaber virdi īmāndan ve anuñ netīcelerinden buyurdı ki AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, īmāndan bunuñ-ıla ḫaber virdi ki (19) buyurdı; Allāh'a ve cemīʿ-i resūllerine īmān getürdiler ve ol īmānlarınuñ netāyici bu olmadı ki **[93a]** (1) resūllerinden hīç birni farḳ itmeyüp küllisine īmān getürdiler. Ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā'dan (2) īmānları ḳabūl olmaḳ netāyici ve anuñ üzere ʿarżı ḥāṣıl olmaḳ ʿalāmeti bu oldı ki buyurdı: (3) AK# # Yaʿnī, bular anlardur ki (4) Ḥaḳ Taʿālā ezelde bulara ġafūr u raḥīm olup vaʿde ḳılduġı ecrleri īmānlarından ötrü ʿaṭā ḳılup (5) seyyiʾātlarından tecāvüz ḳıldı ol ifāża-i[1087] nūr[1088] sebebi-y-le ki ervāḥ-ı müʾminīne irişdürdi. (6) Andan küfürden ḫaber virüp anuñ netāyicin beyān ḳılup buyurdı: AK# # (7) AK# #. İşāret bunda budur ki bedürüstī, ol günlerinüñ netāyici (8) bu oldı ki resūl'den *ʿa.l.m* (ʿaleyhi's-selām) anı dilediler kim gökden bulara kitāb indüre. AK# # (9) AK# #. Nite ki Mūsā ḳavmi Mūsā'dan bundan daḫı ulu nesne dilediler, Allāhu (10) Taʿālā'nuñ kelāmın işitügden ṣoñra didiler ki AK# #, bular rüʾyet ṭaleb itmediler. (11) Andan ötrü ki olara ferc[1089]-i taʿẓīm[1090] oluna, yā mūcebi[1091] taṣdīḳ üzere oluna, daḫı ol elem-i şiddet-i (12) firāḳ ḥaml[1092] itmedi anuñ üzere. Nite ki Mūsā *ʿa.l.m (ʿaleyhi's-*

[1086] zuʿm: (Zuum) Bâtıl zan. Şübhe. Yanlış zan.

[1087] ifāża: (a.i. feyz'den) 1. Feyizlendirme, bereketlendirme. 2. Kabı taşacak derecede doldurma; taşıp yayılma, dağılma.

[1088] ifāża-i nūr: Nurun feyzlendirmesi, nur saçılması.

[1089] ferc: f. Kadir, kıymet, mertebe.

ferc-i taʿẓīm: yüce mertebe, büyük mertebe.

[1090] taʿẓīm: Hürmet. Riayet. İkramda bulunmak. Bir zât hakkında büyük sayıldığına delâlet edecek surette güzel muâmelede ve hürmet ifade eden tavırda bulunmak.

[1091] mūceb: İcâb etmiş, lâzım gelmiş. Bir söz veya emrin icâb ettiği şey, netice. * Büyük bir memurun, kendisine sunulan evrakı tasdik için ettiği işaret.

[1092] ḥaml: yük *İsnad, yüklenme.

ḥaml it-: yüklenmek. ḥaml itmedi; yüklemedi.

selām) ṭaleb ḳıluṕ didi: AK# #[1093]. (13) Ola ki ol Mūsā'ya *"Len terānī"*[1094] cevābı geldügi ol ḳavmi şomlıġı ola ki nefslerinden bunuñ (14) suʾ-i edeb ḥāṣıl oldı ki bu suʾāli ḳıldılar, tā ṭamaʿ itmeyeler bir maṭlūbı ki ol bulara virilmedi. (15) Bular ol ḥāl-ile aralarında müttaʿiẓ [1095] olumadılar andan ötrü ki olar işiteyelerdi. Saʿīd[1096] (16) oldur ki bir ġayrınuñ ḥālinden gendüye ögüd ala, bularuñ ol şeḳāvetleri[1097] aña irişdi ki (17) AK# #. Yaʿnī, bulara ṣāʿiḳa irişüṕ helāk ḳıldı, andan ötrü ki (18) anları bir faẓīlet ü kerāmet ṭamaʿ itdiler ki aña istiḥḳāḳları yoġ-ıdı. Andan ol küfürlerinüñ (19) netīcesi bu oldı ki AK# #. Yaʿnī, buzāġuyı maʿbūd **[93b]** (1) ṭutınuṕ ṭabdılar. Bulara āyāt u muʿcizāt geldükden ṣoñra ki ol beyyinātlar anlara menfaʿat (2) ḳıldı, ol küfürleri netāyicinden. Zīre her kimse ki küfr üzere maṭbūʿ ola, eger (3) ol Ḥaḳ Taʿālā'yı cehr-ile görse daḫı īmān getürmez; ammā ol ki īmān üzere maṭbūʿ (4) ola, ol reşāş-ı nūr-ıla ki aña irişdi. Ol hemān bir nebī görse yā görmese fi'l-ḥāl (5) aña īmān getürüṕ taṣdīḳ ider, daḫı nāzil olan kitāba oḳımadın taṣdīḳ ider (6) hīç beyyinesüz muʿcizesüz. Nite-kim Ebū Bekr-i Ṣıddīḳ *raḍıya'l-lāhu ʿanh* taṣdīḳ itdi; bir kez "Ben Resūl (7) gönderildüm" dimeg-ile. Ve daḫı Veys-i Ḳaranī *raḍıya'l-lāhu ʿanh* Resūl'ı görmedin ve muʿcizātın görmedin (8) aña īmān getürdi. Ve daḫı buyurdı: AK# #. Bu sulṭān-ı mübīn (9) ẓāhirde ol ṭoḳuz āyetdür ki virildi. Ammā bāṭında ol burhāndur ki vārid-i Ḥaḳ'dur, (10) iẓhār idicidür ol nesneyi ki nefs anı tekẕīb ḳılmaḳda ʿāciz ḳılur, sulṭān-ı mübīn (11) ol

---

[1093] Ḳurʾān, (Aʿrâf) 7/143: "… "Rabbim! Bana Kendini göster, Sana bakayım" …"

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Aʿrâf) 7/143: Musa (a.s), tayin ettiğimiz vakitte gelip Rabbi onunla konuşunca, Musa: «Rabbim! Bana Kendini göster, Sana bakayım» dedi. Allah: «Sen Beni göremezsin ama dağa bak, eğer o yerinde kalırsa sen de Beni göreceksin» buyurdu. Rabbi dağa tecelli edince onu yerle bir etti ve Musa da baygın düştü; ayılınca: «Yarabbi, münezzehsin, Sana tevbe ettim, ben inananların ilkiyim» dedi.

[1094] Len terānī: "… Sen Beni göremezsin …", Ḳurʾān, (Aʿrâf) 7/143

[1095] mütteʿiẓ: İzzelenmiş, yüce kılınmış, bir kimse zelil iken kavi ve kudret sahibi kılınmış.

[1096] saʿīd: (a.s) Mutlu, uğurlu, (Sa'd. dan) Saadetli. Allah (C.C.) kendisini sevmiş. O'nun rızasına ermiş olan. Ahireti için çalışan kimse. Mes'ud. Mübarek. Bahtiyar.

[1097] şeḳāvet: Her çeşit kötülük içinde olmak. Belâ ve zillete düşmek. Sıkıntıda kalmak. * Haydutluk, eşkiyalık. * (a.i) Betbahtlık, bahtıkaralık, kutsuzluk.

Ḥaḳḳ-ı ẓāhirdür ki hīç bir nesne-y-ile maḥcūb olunmaz ve hīç bir nesne aña ḥicāb olmaz. (12) Andan ol küfrüñ baḳıyye netāyicinden ḫaber virüp buyurdı ki AK# # (13) AK# #. Tā añ degin ki buyurdı; AK# #. İşāret bunda budur kim bu āyāt u (14) muʿcizāt, nite kim ʿināyet üzere hidāyet olur aṣḥāb-ı cehālet üzere, ḍalālet (15) üzere ḍalālet olur. Ḥaḳ Taʿālā bir bularuñ üzerine ṭurur; refʿ itdük diyü buyurduġı ol mīṣāḳ-(16)ları naḳḍ itdükleri-çün. Bu āyetlerde ulu āyetdi ki Benī İsrāʾīl anuñ-ıla mübtelā ḳılındı. (17) Ol anlara ḫıẕlānlarından ve küfürleri şomından[1098] oldı ki ne ḳadar anlar ẓāhirde āyet (18) gördiler bāṭında inkārları ziyāde oldı, ziyāde ʿalāʾimler[1099] naṣb[1100] olunmaḳ anlara menfaʿat[1101] (19) ḳılmadı, çün anı müşāhede ḳılmaġa anlaruñ baṣīretleri gözi fetḥ olunmadı. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā **[94a]** (1) buyurdı: AK# #[1102]. Ne ḳadar ki anlaruñ inkārları ziyāde (2) oldı, belāları ve ibtilā olunmaḳları ziyāde olundı. İbtilā olundılar anuñ-ıla ki Ḥaḳ Taʿālā (3) buyurdı: AK# #. Yaʿnī, ḳaçan ol irḥāba[1103] girseñüz baña secde-yi şükr (4) idüñ anlar ol ʿuhdeyi[1104] yirine getürmediler belā vü ibtilā daḫı ziyāde oldı ki Ḥaḳ Taʿālā (5) buyurdı: AK# #. Yaʿnī, emr olundular ki sübt[1105] güninde emrden (6) tecāvüz itmeyeler balıḳ avlamaḳda. AK# #. Yaʿnī, olardan muḥkem

---

[1098] şom: kötü, fena, hayırsız, adi.
küfürleri şomından: Küfürleri kötülüğünden, kötü küfürlerinden.
[1099] Metinde hemze konmamış, ʿalāyim şeklinde yazılmış, aslında ʿalāʾim şeklinde olmalıdır.
ʿalāʾim: İzler. İşaretler, deliller.
[1100] naṣb: Dikme. Bir rütbe alma. Bir memurluğa tayin edilme. **(a.i) dikme, saplama; naṣb-ı ʿayn: göz dikme. * naṣb-ı ʿayn (etmek) gözü dikmek.
ʿalāʾimler naṣb olun-: deliller, işartler ortaya koymak, deliller gösterilmek.
[1101] menfeʿat//menfaʿat: Fayda. Kâr. Gelir. İhtiyaç karşılığı olan şey.
[1102] Ḳurʾān, (Yûnus) 10/101: "…İnanmayacak bir millete ayetler ve uyarmalar fayda vermez."
Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Yûnus) 10/101 "«Göklerde ve yerde neler var, bir bakın» de. İnanmayacak bir millete ayetler ve uyarmalar fayda vermez."
[1103] irḥāb: (a.i) bol olma, bollanma, genişleme.
[1104] ʿuhde: Bir işi üzerine alma. Söz verme. * Ahidnâme. Bir kimsenin üstünde olan iş veya şey. * Mes'uliyet, sorumluluk.
[1105] sübt: ayıp
sübt günü: Yahudilere cumartesi günü avlanmak yasaklanmıştı, o güne verilen isim.

ʿahd alduḳ (7) ki ol gün ṣayd[1106] itmeyeler, anlar anda ẓulm idüṕ ʿahd-i naḳḍ itdiler, inkārların ziyāde (8) ḳıldılar. Ṕes, ol muḫālefetleri şomından[1107] ve muvāfaḳatı terk itmekden aña irişdiler ki (9) küfürleri ziyāde oldı ol āyetlere. Andan ol küfürleri şomından[1108] maḫẕūl oluṕ (10) ḥaḳsuz yire bunca peyġamberler depelediler; tā ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# # (11) AK# #. Ve daḫı bu efʿāllerinüñ şomından cürʾet (12) idüṕ daʿvī ḳıldılar ki biz ġāyet fehm ü firāset ehliyüz ki bizüm ḳalbümüz evʿiye-yi[1109] firāsetdür[1110]. (13) Nite ki Ḥaḳ Taʿālā ḫaber virdi: AK# #. Ḥaḳ Taʿālā anlaruñ ol kelāmın redd idüṕ (14) buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, bularuñ ḳalbleri evʿiye-yi[1111] (15) ʿulūm[1112] degüldür. Belki anlaruñ ḳalbleri ol küfr-ile ve yavuz muʿāmeleri birle ḳalbleri (16) üzere Ḥaḳ Taʿālā mühr urmışdur ki anuñ-ıla envāʿ-ı maʿārifden maḥcūb olmışlardur; ṭā ki (17) ḫıẕlānda kemāle irdiler, bühtāna vāḳiʿ oldılar. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, bulardan bir ḳavmüñ küfürleri-y-le ḳavlleri Meryem üzere bühtān-ı ʿaẓīm (19) ḳıluṕ zināya nisbet ḳıldılar ve bir ḳavm aña taʿẓīm ḳılmaḳda ḥadden tecāvüz idüṕ didiler ki **[94b]** (1) “Meryem’üñ oġlı *ibnu’l-lāh*’dur”. Bu iki ṭāyife daḫı ḍalālete vāḳiʿ oldılar. Ve bir ḳavm didiler; (2) “Meryem *veliyyetu’l-lāh*’dur, *ʿaleyhi’s-selām.* Anuñ sebebi-y-le iki ṭāyife şeḳāvete düşdiler, biri ehl-i (3) tefrīṭ oluṕ biri ehl-i ifrāṭ oldı. Buncılayın Ḥaḳ

[1106] ṣayd: Av. Avlanmak, sayda gitmek, ava gitmek.

[1107] şum//şom: hayırsız kişi, hayırsızlık.

[1108] şūm//şom: hayırsız kişi, hayırsızlık.

[1109] evʿiyā: (Viâ. C.) Mahfazalar, kaplar, gizlemeye veya saklamaya yarayan şeyler. * Damarlar.

[1110] firāset: Zihin uyanıklığı. Bir şeyi çabukça anlayış kabiliyeti. * Bir kimsenin ahlâk ve istidadını yüzünden anlamak. **Firasetin bir nev'i, sebebini anlamadan ve ilham eseri olarak vücuda gelen seziştir. Diğer nev'i ise kesbîdir. Muhtelif huy ve tabiatları bilmek neticesinde hâsıl olur.

evʿiye-yi firāset: zihin uyanıklığı ile dolu, ferasetle dolu

[1111] evʿiyā: (Viâ. C.) Mahfazalar, kaplar, gizlemeye veya saklamaya yarayan şeyler. * Damarlar.

[1112] ʿulūm: (İlm. C.) İlimler, bilgiler.

evʿiye-yi ʿulūm: ilimlerle dolu.

Taʿālā’nuñ her velīsine baʿżı (4) ḳavm inkār idüṕ ḥürmetin terk itmeg-ile ve anı incidmege ḳaṣd itmeg-ile şaḳī[1113] (5) oldılar. Ve baʿżılar anlaruñ istiḥḳāḳı olmaduġı ve anlara vācib olmayan nesneler-ile (6) iʿtiḳād idüṕ taʿẓīmde ḥadden geçmeg-ile şaḳī oldılar. Ćoḳlar uşbu mertebe üzere münderic[1114] (7) oluṕ ulularдan küfre irişdiler; ġāyetleri aña irişdi ki ʿĪsā ki *rūḥu’l-lāh*’dur, (8) anı ḳatl itmege ḳaṣd iderler. Niteki Ḥaḳ Taʿālā ḥaber virdi: AK# # (9) AK# #. (10) Yaʿnī, anlar anı ḥaḳīḳatā ne aṣdılar ne depelediler; lākin Ḥaḳ Taʿālā anuñ ṭāliblerinüñ birini (11) ʿĪsā ṣūretine mübeddel ḳıldı, anı aṣdılar, anı depelediler. ʿĪsā’yı Ḥaḳ Taʿālā göklere (12) refʿ eyledi, aña inʿām idüṕ iḥsānlardan feyż ḳıldı. AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ʿazīziraḳdur[1115] andan ki ʿĪsā’yı yā ġayrını gendüye veled ṭuta yoḳdur, (14) yirde ve gökde bir maḫlūḳ; illā külli Ḥaḳ Taʿālā’nuñ maḫlūḳı ve ḳulıdur. Ve daḫı Allāhu Taʿālā (15) ḥakīmdür, ḥikmet-ile ne dilerse yaradur, kimi dilerse iḫtiyār ider, kimi dilerse gendüdin (16) yaña refʿ ider. Andan ʿĪsā’nuñ nüzūlinden ḫaber virdi; tā bileler ki ol mevlā[1116] degül (17) bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# #. İşāret (18) bunda budur ki bedürüstī, Ḥaḳ Taʿālā ʿĪsā’nuñ kemālinden ćün ẕikr eyledi bu ḳavlı-y-ıla ki (19) buyurdı: AK# #. Tā bileler ol ḳavm ki “*ʿĪsā ibnu’l-lāh*” didiler; **[95a]** (1) bu ḳavli işidicek vehmlerine bu sebḳat olına ki meḳālleri girćekdür. Ṕes, bu āyet-ile işāret (2) ḳıldı ki hīć ehl-i kitābdan bir kimse olmaya, illā küllisī īmān getüre ol ʿĪsā’ya ki ölmezden (3) öñ yire iniser ve yir yüzinde öliser; tā bileler ki eger, ol ʿĪsā *ibnu’l-lāh* olsa (4) anlaruñ zuʿumınca göge[1117] refʿ olduḳdan ṣoñra girü inmeyedi bunda ölmeyedi.

[1113] şaḳī: (Şekavet. den) Haydut. Yol kesen. Haylaz. * Her çeşit günahı işleyebilen.

[1114] münderic: Yer almış. İndirac eden, derc olunan. * Bir şeyin içine konulmuş bulunan. İçinde bulunan.

[1115] ʿazīziraḳdur: daha azizdir, daha yücedir.

[1116] mevlā: Sahib. Rabb. * Efendi. * Mün'im-i Mutlak olan Cenab-ı Hak (C.C.). * Terbiye eden, mürebbi.

[1117] göge: [göke~göge]

Bunda bir maʿnī daḫı (5) var; oldur ol ki hīç bir kimse olmaya ehl-i kitābdan, illā ölüminden ilerü aña (6) īmān getüre, maʿnī yāḫūḏ īmān getüre nüzūlinden ṣoñra. Deccāli öldüricek, dīn-i İslām'ı (7) iẓhār idüp muḳarrer ḳılıcaḳ, müslümānlara muʿāvenet ḳılup Resūlümüze mütābaʿat ḳılmaġ-ıla ve (8) ehl-i İslām imāmına mütābaʿat idüp namāz ḳılmaġ-ıla, ṣanemleri uvadup ḫınzīrları ḳatl itmeg-ile.(9) Daḫı buña beñzer nesneler-ile anuñ nübüvveti taḥḳīḳ oluna, bular küllī delālet ḳıla (10) anuñ nübüvvet-i ṣıdḳına. Zīre eger ol nebī degülmisse āḫir-zamān resūlinüñ dīnini (11) muḳarrer ḳılmayadı, Deccāl üzere ġālib olup ḳudreti yeterken daḫı ḳavmi üzere. Ammā nāṣa (12) daḫı īmān getüreler uşbu delāletler-ile ve iẓhār-ı ʿubūdiyyet-ile. Ṕes, muḥaḳḳaḳ ola anlara (13) ki ʿĪsā *ʿalm*[1118]*(ʿaleyhi's-selām)* ḳuldur, peyġamberdür; eger *ibnu'l-lāh* olaydı āḫir-i zamān peyġamberine tābiʿ (14) olmayadı, andan musaġnī olduġı-çun. AK# #. Yaʿnī, ḳıyāmet (15) güninde ʿĪsā *ʿalm*[1119]*(ʿaleyhi's-selām)* bularuñ üzerine ḥāżır olup şehādet ḳıla ki bulara rabbinüñ risāletin (16) irişdürdi ve gendünüñ ʿubūdiyetine iḳrār eyledi. Andan girü anlaruñ küfri netāyici-(17)lerinden ḫaber virüp buyurdı ki AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: (18) **ĀYET-İ KERĪME.** Bunda nükte budur kim Ḥaḳ Taʿālā ol Yehūd ḥaḳḳında buyurdı: **ĀYET-İ KERĪME** (19) **ĀYET-İ KERĪME.** Yaʿnī, biz ol ḳavm-i Yehūd'e helālları ḥarām ḥarām ḳılduḳ ve bu ümmet-içün buyurdı ki : **[95b]** (1) **ĀYET-İ KERĪME.** Yaʿnī, arı ṭaʿāmları Ḥaḳ Taʿālā bulara ḥalāl ḳıldı ve emr itdi bize (2) ki AK# #; hīç bir nesneyi günāhumuzdan ötrü bizüm üzerümüze (3) ḥarām ḳılmadı. Nite ki bu āyetler-ile bizi ḥalālı ḥarām ḳılmaḳdan emīn ḳıldı. Ümīẕümüz (4) var ki āḫiretde ʿaẕāb-ı elīmden daḫı emīn ḳıla. Zīre bu āyetde ẕikr itmekde (5) ikisin bile cemʿ eyledi. Ehl-i işāret didiler kim ḥarām nesnelere

[1118] ʿaleyhi's-selām kelimesinin kısaltılmış olarak ayın, lam ve mim harflerini kullanıyor.
[1119] Metinde, ʿaleyhi's-selām kelimesinin kısaltılmış olarak ayın, lam ve mim harflerini kullanıyor.

mürtekib olmaḳ vācib (6) ḳılur kim ḥalāl nesneleri ḥarām ḳıla. Şeyḫ[1120] eydür *raḍıya'l-lāhu ʿanh* "Ḥalāl nesnelere mürtekib oluṕ (7) isrāf itmek vācib ḳılur ki Ḥaḳ Taʿālā-y-ıla münācātdan maḥrūm ḳıla". İşāret bu (8) iki āyetde budur ki taḥḳīḳ, bu ẓulm itmek nefs-i insānuñ ʿādetindendür. Andan (9) ötrü ki bu insān ẓulūm u cehūl yaradıldı. Ṕes, ẓālim oldur ki bir ġayre ẓulm eyleye; (10) ammā ẓalūm oldur ki gendü nefsine ẓulm eyleye. Bu işāretdür ol ḳavline ki buyurdı: (11) AK# #. Yaʿnī, ol ḳavm-i yehūduñ ẓulm (12) itdükleri sebebden anlaruñ üzerine ḥalāl olunmış nesneleri ḥarām ḳılduḳ, ẓulmleri oludı ki (13) naḳż-ı[1121] mīṯāḳ ḳıldılar Ḥaḳ Taʿālā āyātlarına kāfir oldılar ḥaḳsuz yire peyġamberleri (14) ḳatl eylediler ve ʿĪsā'ya kāfir oluṕ Meryem üzere bühtān ḳıldılar, daḫı didiler ki (15) "Biz ʿĪsā'yı ḳatl itdük". AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, biz bulara ḥalālı ḥarām ḳılduġumuz andan ötrü (17) oldı ki gendüleri ve daḫı ġayrı kimseleri Ḥaḳ Taʿālā dīninden menʿ itdiler ve ribā yidiler (18) ki Ḥaḳ Taʿālā andan nehy itmişdi. ve daḫı rişvet-ile[1122] ḥükm üzere müslümānlaruñ mālların yidiler. (19) Daḫı ġayrı bunuñ gibi muḫālefetler sebebi-y-le bularuñ üzerine ḥarām ḳılduḳ ol istiʿdādlarını **[96a]** (1) ibṭāl ḳılduḳları-çun ol ṭayyibātları ki ḳurbet maḳāmlarıdur ve derecāt-ı cihāndur. (2) AK# #*[1123]*. Yaʿnī, ol derecāt u ġurufāt[1124] ki bularuñ ol ṭayyib ü ṭāhir ervāḥları-çun (3) ḥalāl olunmışdı ol muḫālefet murdārları-y-la çeṕel olmazdan öñ. Zīre arılar arılar-ıçundur; (4) Allāhu Taʿālā ṭayyibdür ḳabūl itmez, illā girü ṭayyibi ḳabūl ider. Çün bular şirk getürdiler (5) necis oldılar. Niteki Ḥaḳ

[1120] Şeyḫ: Buradaki "Şeyh" olarak bahsedilen kişi muhtemelen Şeyh Ebu Bekir Şiblî'dir. Bu sonuca Hâzin'in Arapça kaleme aldığı eserindeki karşılaştıma ve Şeyh Ebu Bekr Şiblî'nin sözleri, yaşadığı dönem ve tarikat anlayışını incelemekle vardık. Şeyh Ebu Bekir Şiblî hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Rifat Okudan, **"Ebû Bekr Şiblî: Hayatı ve Tasavvuf Tarihindeki Yeri"**, İlmi ve Akademik Araştırmalar Dergisi, yıl:8 [2007], Sayı: 19, s. 211-234.

[1121] naḳż: (Ar.)Bozma, hükmü bozma.

naḳż: (a.i) 1. Bozma, çözme; kırma. 2. Bir sözleşmeyi yok sayma.

naḳż- mīṯāḳ ḳıl-: Anlaşmayı bozma, muâhede hükümlerini bozma. Verilen sözde durmama

[1122] rişvet: Rüşvet. Bir işi yapmak veya bitirmek için haksız yere alınan mal veya para.

[1123] Ḳurʾān, (Nîsâ) 4/160

[1124] ġurufāt: (a.i., ġurfe'nin c.) Çardaklar, köşkler.

Taʿālā buyurdı: AK# #. Ṕes, ol ṭayyibātdan maḥrūm (6) olundılar ol küfrātları Ḥaḳ Taʿālā yolından menʿ eyledi. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, bu muḫālefetler-ile gendülere ẓulm idenlere biz ʿaẕāb-ı elīm yaraḳladuḳ (8) ki ol ḳurbet derecelerinden maḥrūm olmaḳdur. AK# #. Yaʿnī, olar (9) kim bu ḳavm-i yehūddan ʿilm içinde rāsiḫlerdür, ṣıdḳ u ʿamel ḳademlerin muḥkem başdılar, (10) ol ʿilm yolında ki anuñ-ıla meʿādin-i ʿulūma irişdiler. Ol kesb-i ʿilmlerine ʿilm-i ʿaṭāyı (11) ve ʿilm-i ledünnī vāṣıl oldı. Nite kim ʿAbdi'l-lāhi'bni Selām (ʿAbdu'l-lāh bin Selām) ḥāli ve anuñ aṣḥābı ḥāli oldı. (12) Zīre ol ʿilm-i Tevrāt'da ʿālimidi anda Resūl'üñ ṣıfatların oḳımışdı ʿaleyhi's-selām, çün ʿilm (13) içinde rāsiḫ oldı, ol ʿilm-i Ḳurʾān'a ʿilm-i muttaṣıl oldı. Didi ki "Çün Resūl'üñ (14) yüzin müşāhede ḳıldum, bildüm ki ol kezẕāblar ṣūreti degül; aña īmān getürdüm". (15) Ammā olar kim ʿilm içinde rāsiḫ olmadılar; ne ḳadar ol ṣıfat-ı resūlı oḳırlarsa anı bilemezler (16) ve aña kāfir olurlar. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #. Andan (17) bu rāsiḫlerden ṣoñra ol ehl-i kitābuñ müʾminlerin ẕikr eyledi ve ṣıfatların (18) beyān ḳıluṕ buyurdı: AK# # Yaʿnī, ol müʾminler ki (19) Muhācir ü Enṣārdan saña indürilen Ḳurʾān'a īmān getürürler daḫı senden ilerü inen **[96b]** (1) kitāblara daḫı īmān getürürler. AK# # (2) AK# #. Daḫı anlar kim namāz ḳılıcılar (3) ve zekat viricilerdür. Daḫı Allāh'a yevm-i baʿde īmān getüricilerdür. Anlardur kim biz (4) anlar-ıçun ecr-i ʿaẕīm yaraḳladuḳ ki virevüz. Ecr-i ʿaẕīm oldur ki ʿināyet-i ezeliyye (5) aña sebḳat olunmışdur. Ol reşāş-ı nūr toḫmınuñ ṣemeresidür, ibtidā-yi ḫılḳatde her (6) kişiye ecr-i ʿaẕīm ḳadri gendünüñ kemāliyye-yi ṣemeresi miḳdārıncadur, fehm it cidd-ile. (7) Andan ol peyġamberlerine vaḥy itdüginden ḫaber virdi ümmetleri üzere ḥuccet-içün: (8) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. (9) İşāret bu āyetde budur ki Ḥaḳ Taʿālā resūline ifrād ḳılduġı ẕikr-ile vaḥy (10) itmekde ki buyurdı "biz saña vaḥy eyledük" diyü. Nite ki Nūḥ'a vaḥy eyledük andan ṣoñra (11) bāḳī peyġamberlere

bu iḫtişāṣ-ı feżāyildendür küllisinüñ üzerine. Ve ammā Nūḥ'ı ifrād (12) ḳılduġı ẕikr-ile ve resūl-ile vaḥyde iştirāk ḳılduġı andan ötrüdür ki evvel-i resūl (13) oldur ve āḫir-i resūl ḫātim-i enbiyādur, *ʿaleyhi's-selām*. Ve ammā İbrahīm'i ifrād ḳılduġı Nūḥ'dan (14) Nūḥ'dan ṣoñra ve daḫı bāḳī meẕkūr olunan biribiri yelisine ġayrıları üzere fażīlet-(15)leri iḫtişāṣları ḳadardur. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #. (16) Maʿna-yı āyet budur kim biz saña, yā Muḥammed, vaḥy eyledük. Nite ki cemīʿ-i enbiyāya vaḥy eyledük; (17) līkin seni feżāyillere maḫṣūṣ ḳılduḳ bulardan ġayrı. Bundan ötrü didi Resūl *ʿaleyhi's-selām* (18) ki "Ben taġḍīl olundum sāyir enbiyā üzere altı nesne-y-ile". Bunda bir işāret daḫı var; yaʿnī, (19) biz saña vaḥy eyledük ol sırrı kelāmda ki buyurdı: AK# #. Yaʿnī, biz saña **[97a]** (1) vaḥy itdük esrār-ı vaḥy-ile ki anda seni ifrād ḳılduḳ cemīʿinden. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, resūllerden baʿżısın saña ḫaber virdük bundan (3) ilerü miʿrāc gicesinde ki cemīʿ-i resūllerüñ ḳażıyyeleri saña vaḥy olundı; ammā baʿżı resūl-(4)leri saña ḫaber virmedük. Zīre Ḳurʾān içinde anlaruñ adları ve aḥvālları taġṣīl olunmışdı. (5) AK# #. Yaʿnī, her nesne Nūḥ'a vaḥy itdük andan ṣoñra cemīʿ-i enbiyāya (6) saña daḫı eyle vaḥy itdük. Ve daḫı senüñ-ile mukāleme ḳılduḳ. Nite ki Mūsā-y-ıla mukāleme ḳılduḳ (7) bunuñ-ıla ki ol kelāmı aña maḫṣūṣ ḳılduḳ ġayrından, tā saña degin. AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, bu küllī ẕikr olınanlar cemīʿ-i resūllerdür ki cennet-ile ve anuñ (9) niʿmetleri-y-ile beşāret ḳılıcılardur ehl-i īmāna ve daḫı caḥīm-ile ve anuñ ʿaẕābı-y-ıla ḳorḳudıcılardur (10) küfr ü nifāḳ ehlini senüñ daḫı iştirāküñ var bile anlaruñ-ıla beşāret inẕār (11) ḳılmaḳda cennet-ile ve nār-ıla. Ve daḫı sen münferidsin bulardan Ḥaḳḳ'a vāṣıl olmaḳ beşāreti-y-ile (12) ve Ḥaḳ Taʿālā'dan münḳaṭıʿ olmaḳlıḳ inẕārı-y-ıla. Nite ki buyurdı: AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, biz seni şāhid ve mübeşşir ve münẕir gönderdük, tā buları daʿvet (14) ḳılasın Allāhu Taʿālā'dın yaña anuñ ġayrından münḳaṭıʿ oluṕ aña vāṣıl olmaġ-ıçun. AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, bu vaḥy olmaḳ ve nüzūl-i kitāb olmaḳ ve bu mübeşşirler (16) ve münẕirler irsāl olunmaḳ andan

ötrüdür ki tā bu ḫalḳuñ ḥuccetleri ḳalmaya Allāhu Taʿālā (17) üzerine “bize buları göndermedüñ” diyü. Ṕes, bularuñ-ıla ʿuhūd-ı sābıḳa olundı ki ol (18) Ḥaḳ Taʿālā’dan niʿmet-i kāmile-y-di, tā bular dimeyeler ki biz ol aramuzda çāri olunan (19) ʿahdleri unıtduḳ mīṣāḳ güninde. Zīre bu resūller anı bulara añdurıcılardur. **[97b]** (1) Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı; AK# #. Ve daḫı ancılayın bu insānuñ, tā ki (2) Allāhu Taʿālā üzere ḥuccetleri olmaya, Allāh’dan münḳaṭıʿ oluṕ ʿubūdiyyeti terk itmekde (3) bunuñ-ıla ki diyeler “Biz senüñ lıḳāña müştāḳıduḳ ve senüñ niʿāmlaruña muḥtācıduḳ, (4) līkin bize bir kimse delīl olmadı ki bize sendin yaña delālet ḳıla, senüñ-ile ve senüñ (5) ḳatuñdaġı faẓl u kerāmet-ile bize beşāret ḳıla ve saña vāṣıl olmaḳlıġı bize umdura (6) ve senden ve senüñ ḳatuñdan münḳaṭıʿ olmaḳ maḥrūmlıġından bizi taḫvīf idüṕ ḳorḳuda. (7) Zīre bu insānuñ ṭabīʿatindendür ki rablerine duʿā ḳılalar ḫavf-ile ve ṭamaʿ-ıla[1125]. Ṕes, bundan (8) ötrü resūller gönderdi beşāret idüṕ bu nesneleri umdurucı olmaġ-ıla ve andan münḳaṭıʿ (9) oluṕ maḥrūm ḳalmaḳdan ḳorḳuducı olmaġ-ıla ve daḫı ol ʿaẕāblar-ıla ki bularuñ-ıçun (10) yaraḳlanmışdur. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ʿazīzdür ki dōstlarını (11) ʿazīz ḳılur, gendüye vāṣıl ḳılmaġ-ıla ve daḫı ġālibdür aʿdāları üzere intiḳām (12) ḳılmaġ-ıla ve anları maḥrūm u maḥẕūb ḳılmaġ-ıla ve daḫı ḥakīmdür ḥükm ider evliyāları ve aʿdā-(13)ları üzere; nite dilerse ḥikmeti-y-ile ve daḫı bulara resūl göndermekde bulara şeref ü (14) kerāmet var ve ḫālḳuñ saʿādetine delīl budur ki bu resūlleri ve enbiyāları (15) külline ʿumūm yöninden gönderdi. AK# #. Yaʿnī, līkin (16) Allāhu Taʿālā senüñ-içün ḫāṣ şehādet ḳılur şol nesne-y-ile ki saña indürüṕ anuñ-ıla (17) saña vaḥy ḳıldı anı ki vaḥy ḳıldı sırr içinde sırr-ıla ve iżmār-ıla[1126]. Andan bir pāre beyān (18) ḳıluṕ buyurdı bu ḳavlı-y-ıla ki AK#

[1125] ṭamaʿ: Hırsla istemek. Doymazlık. Aç gözlülük. Çok isteme.
[1126] iżmār//ıżmār: (İzmâr) Kalbde gizlemek, saklamak. Belli etmemek.

(inzalehū bi-ʿilmihī). Yaʿnī, indürdi saña şol Ḳurʾān içinde ki (19) anuñ-ıla saña vaḥy olundı ve daḫı indürdi ol Ḳurʾān içinde ʿilm-i ḳadīm-ile ki mütenāhir **[98a]** (1) degüldür. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā aña tecellī ḳıldı ṣıfat-ı ʿālimiyyet-ile, tā anuñ ʿilmi-y-le ne ki oldı (2) ve olcaḳdur bildi; fehm eyle cidd-ile añlayasın. AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, melāʾikeler ṭanuḳlıḳ virürler ol ḫalvet üzere ki senüñ-içün Allāhu Taʿālā-(4)y-ıla vardur. Egerçi olaruñ ol ḫalvetde senüñ-ile bile ṣıġmaḳlıġa ṭāḳatları (5) yoḳdur. Zīre sen taḥḳīḳ taġḍīl olunduñ anlaruñ üzerine, miʿrāc olınuṕ girmek (6) çıḳmaġ-ıla. Egerçi anlar ol aḥvāllara ve ol esrārlar üzere müşāhede daḫı ḳılmadılarsa. (7) Ṕes, ol esrār üzere Ḥaḳ Taʿālā şāhid olduġı kifāyet ider ki cārī oldı anuñ (8) üzere ki cārī oldı ol vaḳt-i inbisāṭda ol adnā bisāṭı üzerinde çün (9) vaḥy ḳıldı ol ḳulına anı ki vaḥy ḳıldı. Bundan ṣoñra ḫaber virdi bu ḳażıyyeden maḥrūm (10) olanlardan bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# #; tā (11) aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bu iki āyetde budur ki bedürüstī, anlar ki (12) kāfir oldılar, ḥaḳḳı setr eylediler. Bedürüstī, bugün bular ḥaḳḳı setr itdiler andan (13) ötrü ki ervāḥları mestūr ḳaldı ẓulmet, ḫılḳat içinde ol nūr-ı rabbānīnüñ (14) reşāşı vaḳtinde ki ol nūr anlara irişmedi, anuñ-ıla Allāhu Taʿālā yolından menʿ (15) olundılar. Zīre Allāhu Taʿālā nūrı bulardan ṣedd olundı, Allāhu Taʿālā yolı bularuñ (16) üzerine münsedd oldı. AK# #. Yaʿnī, taḥḳīḳ bular ol günden (17) berü Allāhu Taʿālā yolından ḍāll oldılar. Ḍalāl-i baʿīd ki ayruḳ iḳbāl-i ḳarīb olmaz; (18) tā günden bu güne deg. Zīre bu gün ki ḍalāl ol, o günki ḍalālüñ netāyicinden-(19)dür. Bunda bir işāret daḫı var; oldur ol ki bedürüstī, anlar ki kāfir oldılar. **[98b]** (1) Egerçi anlar Ḥaḳ Taʿālā yolından menʿ olundılar küfrleri-y-le aña gümān yoḳ ki anlar (2) hidāyetden ḳatī ḍalālet vāḳiʿ oldılar; līkin iḥtimāl var kim bu küfr bu menʿ olunmaḳ (3) anlaruñ ḥaḳḳında ʿāriyyeti ola ʿāriyyet ḫōḍ girü alınsa gerek, ṕes mümkindür ki (4) bular uşbu küfre vāḳıʿa olduḳları bu

münāsebet-ile ola ki atalarından taḳlīd-ile ola (5) vaḳt-i reşāşda ol nūr bulardan ḫaṭā itmemiş ola bular girü ḥaḳdın yaña (6) rücūʿ ideler īmān getüreler. Nite ki bulardan çoḳları īmāna gelmedi, Allāhu Taʿālā buları (7) yarlıġayuṕ ṭarīḳ-ı ḥaḳḳa hidāyet vire; ammā AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, anlar kim kāfir oldılar daḫı ol (9) nefslerine ẓulm eylediler envāʿ muʿāmeleler-ile ki ol muʿāmeleler anlaruñ aşılda istiʿdād-(10)larını fesāda virüṕ ervāḥlarınuñ ṣafālarını bi'l-külliye bāṭıl ḳıldı, Allāhu Taʿālā (11) olara maġfiret ḳılmadı şol vaḳt ki ol nūr-ı maġfiret ervāḥ üzere ṣāçıldı ve (12) daḫı bugün Ḥaḳ Taʿālā anlara hidāyet virür degül ṭarīḳ-i ḥaḳḳa ve ḳurbete, illā ol (13) furḳat cehennemi ṭarīḳına ve ḳaṭīʿat yolına ol hevāya mütābaʿat ḳılmaġ-ıla daḫı ḥubb-ı dünyā-y-ıla. (14) AK# #. Yaʿnī, muḫalled olalar ol cehennemde (15) ebedā, andan ötrü ki olarda ol nūrdan ẕerre ḳadar olmadı ki ol sebeb-ile nārdan (16) çıḳalardı. Nite ki resūl buyurdı *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* ṭamudan çıḳar muḫalled ḳalmaz ol kimse ki anuñ ḳalbinde (17) ẕerre miḳdārı īmānda ola ve ol sebeb ki buları nārda muḫalled ḳılmaḳdur ol nūr ḫaṭā (18) ḳıldaġıdur ki anlara irişmedi, bu nesne Allāhu Taʿālā üzerine asāndur. Nite kim ol nūrı (19) nūrı irişdürmek aña asān-ıdı. Andan ol nūruñ bu ʿālemde ṣūretin ve ʿālemler üzere **[99a]** (1) reşāşından ḫaber virdi bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# # (2) AK# #. İşāret bunda budur kim bedürüstī, Allāhu Taʿālā ol ṣāçılan nūruñ ervāḥ (3) üzere irişmekligin evvel peyġāmbere ḳıldı, *ʿaleyhi's-selām,* bundan ibāretdür ki Resūl buyurdı: (4) *"Evvel mā ḫalaḳa'l-lāhu nūrî"*[1127]. Ṕes, Resūl

[1127] "İlk önce Allāh benim nūrumu yarattı" manasında kudsi hadis. Bu hadisin sahih olduğu Hâkîm ve İbnü'l-Arabî tarafından belirtilmektedir. İbnü'l-Arabî, hakîkat-i Muhammediyye'yi vücûd-ı mutlakın yaratılış sahasındaki ilk ve en mükemmel mazharı (meclâ) olarak görür. Onun her isminin bir mazharı vardır. En kapsamlı isim olan ve bundan dolayı ism-i a'zam denilen Allah isminin mazharı hakîkat-i Muhammediyye'dir. Vücûd-ı mutlak en yüksek seviyede ve bu mazharda tecelli ettiğinden ona "insân-ı kâmil" de denir. İbnü'l-Arabî'ye göre hakîkat-i Muhammediyye nur olması bakımından âlemi yaratma ilkesi ve onun aslıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Mehmet Demirci, **Hakîkat-i Muhammediye,** İslam Ansiklopedisi, Cilt:15, s. 180.
Ayrıca bu hadisin manasına benzer şu bilgilere rastlamaktayız:

ʿaleyhi's-selām bularuñ ekmelidür, nūr yöninden, Allāhu Taʿālā (5) anuñ ṣadrını münşeriḥ ḳıldı ol nūr-ıla. Ṕes, ol nūr ʿālī olup istiʿlā ḳıldı ol envār-ı (6) vaḥyüñ yardımı-y-ıla; tā ki cemīʿ-i eczāsını iḥāṭā ḳıldı, ẓāhirini ve bāṭınını anı külli nūr ḳıldı. (7) Nite ki Allāhu Taʿālā'ya duʿā ḳıluṕ dirdi: "*Allāhu'mme ecʿal fī ḳalbī nūran ve fī semʿī nūran. ed-duʿā'i*"[1128]. (8) Ṕes, anı çün nūr ḳıldı anı bu ḫalḳa gönderdi. Ṕes, Resūl ʿaleyhi's-selām ol ṣāçılan nūruñ ṣūreti (9) oldı ki ervāḥ üzere ṣāçıldı ʿālem-i ġaybdan, ol nūrdur ki gönderilmişdür bu ecsād-(10)dın yaña, her kim ki ol nūra ḳābil oldı ki aña ifāḍat oluna, ḳaçan ol daʿvet olundı (11) hidāyet buldı. Kimden ki ḫaṭā ḳıldı taḥḳīḳ ol ḍāll oldı, şol āyet kim bu teʾvīl (12) üzere delālet ḳılar, bu āyetdür ki buyurdı: AK# #. Nūr ol Muḥammed'dür (13) ki Allāhu Taʿālā anuñ-ıla hidāyet virür şol kimselere ki anuñ rıżāsı bulına mütābaʿat ḳıla ol (14) selām yolına ki selām Allāhu Taʿālā'dur. AK# #. Yaʿnī, bugün siz Muḥammed'e īmān getürüñ (15) ki ol size ḫayr ola ol ṣāçılan nūrdan ki īrişe bu ḫāletde ki siz anuñ dīni üzere evlāsız. (16) Zīre ol Muḥammed'e īmān getürmeg-ile ol nūr-ı ġaybiye ulaşur. Ṕes, ol nūr nūr üzerine olur (17) Allāhu Taʿālā hidāyet

---

Hz. Cabir anlatıyor: "Ey Allah'ın Resulü! Anam-babam sana feda olsun, Allah'ın her şeyden önce ilk yarattığı şeyi bana söyler misiniz?" diye sordum. Şöyle buyurdu: **"Ey Cabir! Her şeyden önce Allah'ın ilk yarattığı şey senin peygamberinin nurudur. O nur, Allah'ın kudretiyle onun dilediği yerlerde dolaşıp duruyordu. O vakit daha hiçbir şey yoktu. Ne Levh, ne kalem, ne cennet, ne ateş / cehennem vardı. Ne melek, ne gök, ne yer, ne güneş, ne ay, ne cin ve ne de insan vardı."** (bkz. el-Mevahibul-Ledünniye, Aclunî, 1/265-266)

Cenâb-ı Hak, insanlığın babası Hz. Âdem'i yaratmıştı. Allah kendisine "Ebu Muhammed" künyesini ilham etmişti. Adem bunun hikmetini sorunca da Allah: "başını kaldır Arşa bak" dedi. O da başını kaldırıp bakınca Arşın sütunlarında "Muhammed"'in nurunu gördü. "Ya Rabbi, bu nur nedir" diye sordu. Allah cevap olarak şöyle buyurdu: **"Bu senin zürriyetinden bir peygamberin nûrudur ki, onun ismi göklerde Ahmed ve yerlerde Muhammed'dir. Eğer, o olmasaydı, seni yaratmazdım!"** (Kastalanî, el-Mevahibü'l-Ledünniye, Kahire, ts.1/47)

Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz.: Mehmet Demirci, **Hakîkat-i Muhammediye,** İslam Ansiklopedisi, Cilt:15, s. 180.

[1128] "Allahım kalbimi nurlandır, kulağımı nurlandır, kulağımı nurdan eyle, işitmemi nur kıl" duası, peygamberimizin bir duasıdır. Bu hadis "Müslim, 765(191)"de belirtildiğine göre sahih bir hadistir. Müslim ve Buhari'de yer almaktadır.

virür kime dilerse ol nūr-ıla. Yaʿnī, egerçi enbiyālar bu ümmetleri delālet (18) iderler şol kimseleri ki aña ṣaçılan nūr irişmişdür, ol dār-ı selāma delālet iderler. Anlar (19) daḫı ol enbiyāya mütābaʿat ḳılmaġ-ıla dār-ı selāma olaşurlar. Zīre şol kimse kim ol Resūle īmān **[99b]** (1) getüre ol anı selāma irişdürür. Zīre ol nūr-ı ġaybiyyesi ḳuvvet ṭutar ol nūr-ı şehādī birle (2) anuñ ecri taż'īf[1129] olınur ol ecrinüñ bir naṣīb-ile cennete vāṣıl olur ve bir naṣīb-ile (3) Allāh'a vāṣıl olur. Bu ḳavle daḫı delālet ḳılan bu āyetdür ki buyurdı: AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, iy ehl-i kitābdan īmān getüren (5) ḳorḳuñ Allāh'dan, Muḥammed'i tekẕīb itmeñ, anuñ resūli Muḥammed'e daḫı īmān getürüñ; tā ki size (6) raḥmetinden iki naṣīb vire. Bir ol nūrdan ki anuñ-ıla size inʿām ḳıldı. Reşāş vaḳtinde (7) size andan irişdürdi, tā ol sebeb-ile enbiyāñuza īmān getürdüñüz. Ve bir naṣīb daḫı Muḥammed'e (8) īmān getürmeg-ile *ʿaleyhi's-selām*; tā anuñ-ıla Allāhu Taʿālā'ya vāṣıl olasız. AK# #[1130]. Yaʿnī, (9) eger siz Muḥammed'e inkār idüp cemīʿ-i enbiyāya īmān getürseñüz ol īmānuñuzdan size (10) menfaʿat olmaz. Belki nefsüñüze żarar idersiz. Ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā *"ve intekfurū"*[1131] didügden (11) ṣoñra ki buyurdı: AK# #[1132]. Aña işāret ḳıldı kim bedürüstī, (12) gögler yirler içinde ne var-ısa size menfaʿat ḳılur ve terāzüñüzde ḳonılur, eger īmān (13) getüresi olusañuz. Zīre siz ol īmān nūrı-la müşāhede ḳılursız ol ātīleri[1133] ki īmān (14) ider Ḥaḳ Taʿālā'nuñ vaḥdāniyyetini ve eger kāfir olası olursañuz ol yirler gökler içinde ne (15) ne var-ısa menfaʿat olmaz. Belki size żarar olur Allāhu Taʿālā'nuñ ḫāṣı olur; fehm it (16) cidd-ile. Ṕes Allāhu Taʿālā ezelden ʿalīmdür ol kimseleri ki ol nūrdan naṣībi vardur (17) īmān getürür daḫı ʿalīmdür anı ki aña nūr irişmedi ol kāfir olur daḫı

[1129] taḍʿīf//taż'īf: İki kat yapmak. * Çoğaltmak. (a.i. żıʿf'dan. c.: taż'īfāt) 1. iki kat etme, bir o kadar daha artırma. 2. zayıflandırma.

[1130] Ḳur'ān, (Nîsâ) 4/131

[1131] Ḳur'ān, (Nîsâ) 4/131

[1132] Ḳur'ān, (Nîsâ) 4/131

[1133] ātī: (a.s. ityān'dan) 1. gelecek, gelen (kişi veya şey). 2. i. gelecek zaman, istikbal. 3. zf. önde, aşağıda. ātī'l-beyān, ātī-üz-zikr: aşağıda zikredilen, aşağıda sözü geçen. ātī-yi millet: milletin yarını, istikbâli.

ḥakīmdür (18) ki ol reşāş-ı nūrı tedbīr ḳıldı, irişdürmedi ol ehl-i kitābuñ müʾminlerinüñ ervāḥlarına, (19) şol ḳadar ki raḥmetden aña naṣīb ola ve daḫı irişdürdi ol müʾminler ervāḥına ki **[100a]** (1) Muḥammed'e īmān getürdiler *ʿaleyhi's-selām*, şol miḳdār ki raḥmetden anlara iki naṣīb ola anuñ-içün ki (2) ol nūruñ ṣūreti oldı. Ve ṣūret-i raḥmet oldı ki ḫalḳa hüdā oldı. Nite ki buyurdı: (3) AK# #. Andan ol ġulüvv ehlinden ḫaber virüp buyurdı ki (4) AK# #. İşāret bu āyetde budur ki bedürüstī, ġulüvv (5) itmek mübālaġa ḳılup dīnde ve meẕhebde ḥadden tecāvüz ḳılmaḳdur ki mażī olmayā. Nite ki (6) çoḳlar bu ümmetden meẕheblerinde ġulüvv ḳıldılar. Andandur ol meẕheb ü ġulāt ki şīʿa'dandur. (7) Ve daḫı buncılayın muʿtezilīler ġulüvv itdiler tenzīhde; tā ki didiler "Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ṣıfatı vardur. (8) Bunuñ gibi…Bunuñ gibi… ṣıfatları var". Ve baʿżıları bu ṭāyifeden Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ṣıfātın nefy[1134] (9) itdiler. Ve daḫı müşebbiheler iṯbāt-ı ṣıfātda ġulüvv ḳıldılar; tā ki Ḥaḳ Taʿālā'ya cism ıṭlāḳ[1135] itdiler. (10) Allāhu Taʿālā ʿālīdür pākdur, bu ẓālimler didükleri nesneden. Bu ġulūyıyı defʿ itmeg-

[1134] nefy it-: yok saymak, inkar etmek.

nefy: Sürgün etmek. Birisini kendi rızası olmadan, bir yerden başka bir yere nakletmek, sürmek. * Gr: Bir şeyin olmadığını ifade eden (olumsuzluk) edatı. Müsbetin zıddı, menfi olan. Bir şeyin yokluğunu veya olmadığını iddia. (Bak: İnkâr)(İşte küffarın ve ehl-i dalâletin bir hakikat-ı imaniyeyi inkâr ve nefyetmelerinde kuvvet yoktur. Çünkü, nefiy sırrıyla ittifakları kuvvetsizdir. Bin nefyediciler, bir tek hükmündedir. Meselâ: Bütün İstanbul ahalisi, Ramazanın başında Ayı görmediğinden nefyetse, iki şâhidin isbâtiyle o cemm-i gafirin nefiy ve ittifakı sukut eder. L.)(Nefiy dahi iki kısımdır.Birisi: "Has bir mevkide ve hususi bir cihette yoktur." der. Bu kısım ise, isbat edilebilir. Bu kısım da bahsimizden hariçtir.İkinci kısım ise: Dünyaya ve kâinata ve âhirete ve asırlara bakan imani ve kudsi ve âmm ve muhit olan mes'eleleri nefiy ve inkâr etmektir. Bu nefiy ise... hiçbir cihetle isbat edilmez. Belki kâinatı ihata edecek ve âhireti görecek ve hadsiz zamanın her tarafını temâşâ edecek bir nazar lâzımdır; tâ o gibi nefiyler isbat edilebilsin. Ş.)

[1135] ıṭlāḳ: (a.i. ṭalḳ'dan) 1. salıverme, koyuverme. 2. boşanma; zevcesini ıṭlāḳ etti. 3. hapis ve sâir cezadan kurtarma, affetme.

ıṭlāḳ: Salıvermek. Bırakmak. Koyuvermek. Serbest bırakmak. Serbest olup her tarafta bulunmak. Cezadan kurtarmak. * Boşama. Boşanma. Afvetmek.(...Elbette mutlak ve muhit olan o ef'âlde iştirak muhaldir. İmkânı yoktur. Evet, ıtlakın mahiyeti iştirake zıddır. Çünkü, ıtlakın mânası, hatta mütenahi ve maddi ve mahdut bir şeyde dahi olsa, yine istilâkârane ve istiklâldarane etrafa, her yere yayılır, intişar eder. Meselâ: Hava ve ziya ve nur ve hararet, hatta su, ıtlaka mazhar olsalar, her tarafa yayılırlar. Ş.)

ıṯṯılāḳ: İnşirahlı olma, ferahlı ve sevinçli olma.

içün (11) ol Resūl buyurdı ki *ʿaleyhi's-selām;* "Benüm ḥaḳḳumda ḥadden geçmeñ. Nite ki Naṣārā ʿĪsā ḥaḳḳında (12) ġulū[1136] ḳıluṕ *"Mesīḥ ibnu'l-lāh"*[1137] didiler. Ṕes, bundan ötrü Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki "İy kitāb ehli bu (13) dīnüñüzde ġulüvv itmeñ". AK# #. Yaʿnī, söylemeñ Allāhu Taʿālā üzerine, (14) illā anı ki ḥaḳdur. Zīre bu ġulüvv itmek ʿaṣabiyyetdendür ki ol ṣıfāt-ı nefsdendür (15) ki meẕmūmdur nefs ḫōḏ yavuzlara buyurucıdur emr itmez, illā bāṭıl nesnelere emr ider. (16) Ṕes, bu kelāmdan aña işāret ḳılur kim dīniñüzde ġulüvv itmeñ; tā aña deg ki diyesiz (17) ne dirseñüz ol nefs buyruġı-y-ıla ol ḫōḏ size ḥaḳḳı buyurmaz, siz Allāh üzerine kelām (18) itmeñ, illā emr-i ḳalb-ile idüñ ki size kelām-ı ḥaḳḳı ol buyurur. Zīre ol aṣābiʿ-i raḥmāndan (19) iki barmaḳ arasındadur; buyurmaz, illā ḳavl-i Ḥaḳḳ-ıla buyurur. AK# # **[100b]** (1) AK# #. Yaʿnī, taḫḳīḳ Mesīḥ ki ʿĪsā'dur Meryem oġlı, ol Ḥaḳ Taʿālā'nuñ resūlidür, (2) oġlı degül, ḳavl-i ḥaḳ budur. Daḫı ne ki ʿĪsā ḫaber virdi, didi ki AK# #. Ve daḫı (3) buyurdı ki AK#

[1136] ġulūl: hıyanet, ġulūl ḳıl-: hıyanet etmek, iftira atmak.

ġulüvv: (A.) (a.i) 1. Haddi aşma, ileri gitme, aşkınlık, taşkınlık. 2. Hücum, saldırış.

ġulüvv ḳıl-: Haddi aşıp ileri gitmek, taşkınlık yapmak.

[1137] Bu ifade "Mesih, Allāh'ın oğludur." manasına geliyor. Bu ifadeyle ilgili şu ayetlere bakılabilir:

Ḳurʾān, (Mâide) 5/17: «Allah ancak Meryem oğlu Mesih'tir» diyenler and olsun ki kafir olmuşlardır. De ki: «Allah Meryem oğlu Mesih'i, anasını ve yeryüzünde olanların hepsini yok etmeyi dilerse kim O'na karşı koyabilir?» Göklerin, yerin ve arasındakilerin hükümranlığı Allah'ındır, dilediğini yaratır. Allah her şeye Kadir'dir.

Ḳurʾān, (Nîsâ) 4/171: Ey Kitap ehli! Dininizde taşkınlık etmeyin. Allah hakkında ancak gerçeği söyleyin. Meryem oğlu İsa Mesih, Allah'ın peygamberi, Meryem'e ulaştırdığı kelimesi ve kendinden bir ruhtur. Allah'a ve peygamberlerine inanın, «üçtür» demeyin, vazgeçin, bu hayrınızadır. Allah ancak bir tek Tanrı'dır, çocuğu olmaktan münezzehtir, göklerde olanlar da yerde olanlar da O'nundur. Vekil olarak Allah yeter.

Ḳurʾān, (Nîsâ) 4/172: Mesih de, gözde melekler de Allah'a kul olmaktan asla çekinmezler. Kim O'na kulluktan çekinir ve büyüklük taslarsa, bilsin ki, O, hepsini huzuruna toplayacaktır.

Ḳurʾān, (Mâide) 5/72: And olsun ki, «Allah ancak Meryem oğlu Mesih'tir» diyenler kafir oldular. Oysa Mesih, «Ey İsrailoğulları! Rabbim ve Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin; kim Allah'a ortak koşarsa muhakkak Allah ona cenneti haram eder, varacağı yer ateştir, zulmedenlerin yardımcıları yoktur» dedi.

Ḳurʾān, (Mâide) 5/75: Meryem oğlu Mesih sadece peygamberdir, -ondan önce de peygamberler geçmiştir- onun annesi dosdoğrudur, her ikisi de yemek yerlerdi. Onlara ayetleri nasıl açıkladığımıza bir bak, sonra da bak ki nasıl yüz çeviriyorlar!

Ḳurʾān, (Tevbe) 9/30: Yahudiler, «Üzeyr Allah'ın oğludur» dediler; Hıristiyanlar, «Mesih Allah'ın oğludur» dediler. Bu, daha önce inkar edenlerin sözlerine benzeterek ağızlarında geveledikleri sözdür. Allah onları yok etsin, nasıl da uyduruyorlar!

#. Aña işāret ḳıldı ki ʿİsā *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* (4) Allāhu Taʿālā'nuñ kelimesi birle īcād olundı ki ol "kün" lafẓıdur. Ol anuñ-ıla var (5) oldı, atası vāsıṭasınsuz. Egerçi cemīʿ-i mevcūdātuñ vücūdı kelime-yi kün birledür; lākin (6) arada vesāyıṭlar var bunuñ-ıla ki ol "kün" dimeklik evvelā atalara müteʿallıḳ oldı (7) oġullar īcādına müteʿallıḳ olmazdan öñ, çün emr-i kün ana raḥminde ʿİsā'ya müteʿallıḳ (8) oldı īcād gelmege. Anuñ-içün ata gelmege emr müteʿallıḳ olmadın. Ṕes, ʿİsā'nuñ īcādı (9) emr-i kün birle oldı. Ṕes, bundan taʿbīr olundı bu kelām ki buyurdı: AK# # (10) AK# #. Bunuñ üzere delālet ider bu ḳavli ki buyurdı: AK# #. (11) Yaʿnī, ʿİsā'nuñ meṯeli[1138] vücūda gelmekde Ādem gibidür ki anı ṭopraḳdan yaraduṕ cismini tasvīr (12) ḳıldı. Andan ṣoñra ki ol ḳālıb-ı bedene rūḥ gönderdi, didi ki "kün", ol daḫı vücūda (13) geldi. Bedürüstī, anuñ īcāda gelmegin Ādem'e temṯīl ḳıldı. Zīre Ādem daḫı atasuz (14) anuñ kelimesi-y-ile īcād olundı. Ve daḫı bu rūḥuñ şerefi cemīʿ-i nesne üzere ol emr-i kün (15) birle oldı. Daḫı bir nesne vāsıṭa olmadın; çün rūḥ daḫı emr-i kün birle oldı. Ṕes, (16) ol rūḥ daḫı Ḥaḳ Taʿālā'dan anuñ-ıla semīdaş oldı. Zīre rūḥ daḫı andan bir emr-(17)dür. Nite-ki buyurdı: AK# #. Nite-ki ölmiş cismlerüñ ḥayātı rūḥ-ıla olur ki (18) aña nefḫ olur, ancılayın ʿİsā daḫı *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* iḫyā-i emvāt idüṕ ṣaġırları dilsüzleri ve ebraṣ-(19)ları ʿilletlerinden berī ḳılurdı, Ḥaḳ Taʿālā iẕni-y-ile. Ve daḫı balçıḳdan ḳuş heyʾetinde **[101a]** (1) ṣūret düzerdi, aña bir gez nefḫ idüṕ urardı, ḳuş uçardı Ḥaḳ Taʿālā iẕni-y-ile. (2) Andan bilgil ki bu istiʿdād-ı rūḥānī oldur ki ol Allāhu Taʿālā'nuñ kelimesindendür, ḳonılmış-(3)dur ṭabīʿat-ı insānda ki ol emrden yaradılmışdur, Allāhu Taʿālā anı ʿİsā'da ẓuhūra getürdi (4) tekellüfsüz ki ʿİsā'nuñ anda saʿy itmekde tekellüfi yoḳ, ol cevheri tā maʿdininden (5) tekellüf-ile istiḫrāc ide. Zīre anuñ rūḥı atalar ṣulbinden ve analar raḥminden bizüm (6) rūḥlarumuz gibi ıżṭırābda olmadı, anuñ cevheri ẓāhir oldı cismi maʿdininde, eyle ki (7)

[1138] meṯel: * Benzer. Misil. * Delil. Hüccet.
meṯel-ul aʿlā: En kıymetli, en güzel misal. En güzel ta'rif ve söz.

maḫfī[1139] degüldi ol beşeriyyet-i āb-ıla[1140]. Ammā bizüm cevāhirlerümüz cismimüz maʿdininde maḫfī (8) olmışdı atalarumuz, tā Ādem'e varınca. Ṕes, ol ʿÌsā'nuñ rūḥ-ı cevherinüñ (9) envārı ẓuhūra geledükden-idi ki Allāhu Taʿālā anuñ üzerinde ḥālet-i ṭufūliyyetinde envāʿ (10) muʿcizeler ẓuhūra getürdi biz muḥtāc oluruz ol rūḥānī cevāhirleri istiḫrāc (11) ḳılmaḳda ol maʿdin-i cismānīden ṣıfāt-ı beşeriyyete naḳl itmeg-ile ol mütevellid (12) olur atalar analar beşeriyyetinden bizüm maʿdinlerümüze. Uşbu ṣanʿatunuñ üstāẕınuñ buyruḳ-(13)ları-y-ıla ve anuñ nevāhīleri-y-ile ki ol Muḥammed'e *ʿaleyhi's-selām, kemā ḳāle Taʿālā.* AK# # (14) AK# #[1141]. Ṕes, ol ʿÌsā'nuñ cevher-i rūḥāniyyeti ḫāliṣṣ (15) olduġı-çun maʿdin-i beşeriyyetden ʿÌsā andan rūḥ oldı ki Allāhu Taʿālā anuñ (16) enḳāsı-y-ıla ölmiş göñülleri iḥyā ider ve ṣaġır ḳulaḳları işidür ḳılur ve görmez gözleri (17) görür ider. (**sayfa kenarı**: Ve her şaḫṣ ki bu tecelliyin ṣıfāt-ı rūḥānisin ḫāliṣṣ ḳıla ṣıfāt-ı beşeriyyetden, ol daḫı ʿÌsā'yı vaḳti olur anuñ daḫı enfās-ı ʿÌsā nefesi gibi nede gereg-ise taṣarruf ider Ḥaḳ Taʿālā destūrı-y-ıla. ṣaḥ). Ol ḳavmi içinde peyġamber gibi olur ümmeti içinde, fehm eylegil cidd-ile. (18) Ve daḫı buyurdı ki AK# #. (19) Yaʿnī, eger tevḥīd-i ḥaḳīḳī dilerseñüz īmān getürüñ ol Allāh'a kim sizi yaratdı ve sizüñ **[101b]** (1) beşeriyyetüñüzi rūḥāniyyetüñüz cevherlerine maʿdin ḳılıvirdi. Ve rūḥāniyyetüñüzi (2) gendünüñ vaḥdāniyyeti cevāhirlerine maʿdin ḳıldı ki ol nūr-ı rūḥānī birle müşāhede (3) ḳılursız anuñ vaḥdāniyyeti delāyillerinden. Ve daḫı ol Resūline īmān getürüñ ki Allāhu Taʿālā (4) anı sebeb ḳıldı sizüñ sizüñ cevāhirlerüñüzi iḫrāc itmege ki beẕr-i īmāndur sābıḳadan, (5) tā

[1139] maḫfī: Gizli, saklı.

[1140] Metinde "āb" kelimesi med işareti ile yazılmıştır.

āb: (f.i.) su.

beşeriyyet-i āb: beşeriyyet suyu.

[1141] Ḳurʾān, (Haşir) 59/007

Ayetin tamamı: Allah'ın, fethedilen memleketler halkının mallarından Peygamberine verdikleri; Allah, Peygamber, yakınlar, yetimler, yoksullar ve yolda kalmışlar içindir; ta ki içinizdeki zenginler arasında elden ele dolaşan bir devlet olmasın. Peygamber size ne verirse onu alın, sizi neden menederse ondan geri durun; Allah'tan sakının, doğrusu Allah'ın cezalandırması çetindir.

ki sizi ol beşeriyyet maʿādinlerinüñ ẓulümātından çıḳara ol vaḥdāniyyet-i cevāhir-(6)lerinüñ nūrına ilte. Anuñ vaḥdāniyyeti nūrları-y-ıla size ḥaḳīḳat-i ḥaḳ ẓāhir ola, tā ki (7) üç diyenlerden olmayasız ki diyesiz bir nefsdür bir resūl bir daḫı Allāhu Taʿālā'dur, *neʿuẕu* (8) *bi'l-lāhi heẕe'l-hāl*[1142] . Ṕes, ol vaḥdete naẓar idüp üçe iltifāt itmekden yıġlınasız (9) ki size ol ḫayrludur. Ṕes, size münkeşif ola bu ḳavlüñ ḥaḳīḳati ki buyurdı: AK# # (10) AK# #. Ṕes, anuñ vaḥdāniyyeti bilmekden (11) bu maʿrifet mütevellid ola ki bilesiz. AK# #. Yaʿnī, yirler ve (12) gökler içinde ne var-ısa maḫṣūṣ anuñdur īcād yöninden ki ol var ḳıldı. Ve (13) daḫı iḳtidār yöninden ki küllinüñ üzerine ḳādirdür, nice dilerse taṣarruf ider, kimse (14) māniʿ degül. Ne ki yirde gökde ẓāhir olur anuñ ḳudretile olur ve ne ki ṣadr ola (15) anuñ irādetinden ṣadr olur. Hīç bir nesne yoḳdur ki anuñ vücūdı ḥaḳīḳī ola, illā Ḥaḳ Taʿālā (16) vücūdı ki ḳāyim ü dāyimdür evvelen ve āḫiren bāṭinen ve ẓāhirā her şeyʾe hālikdür, illā (17) anuñ ẕātı bāḳidür, aña fenā yoḳ, her şeyʾi helāḳ itmege vekīl oldur. **ĀYET-İ KERĪME** (18) **ĀYET-İ KERĪME.** Allāhu Taʿlā kāfīdür vekālet yöninden. Andan ḫaber virdi şolardan ki (19) anuñ rubūbiyyet-ile faḫr iderler ve daḫı anlardan ki anuñ ʿubūdiyyetinden istinkāf **[102a]** (1) iderler, bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# #; tā aña deg ki (2) buyurdı: AK# #. İşāret bu iki āyetde budur ki taḥḳīḳ ol ʿĪsā ʿār ve ġayret (3) ḳılmaz, Allāhu Taʿālā'ya ḳul olmaḳdan. Zīre ḳullıḳ anuñ şānındandur ki henüz süd (4) emerken daḫı söyleycek vaḳt olmadın ol ḳullıġın iṣbāt idüp didi ki *"İnnī ʿabdu'l-lāh"*[1143]. (5) Ol nite ʿār ide Allāh'a ḳul olmaḳdan bu Ḥāletde ki anuñ üzerinde āṣār-ı rubūbiyyet ẓāhir (6) olmışdı ki ol iḥyā-i mevtādur ve kötrümleri ṣaġ

[1142] "Bu halden Allâh'a sığınırım" ve "Bu (kötü) halden Allâh'a sığınırım" manasındadır.

[1143] Ḳurʾān, (Meryem) 19/30: " … Şüphesiz ben Allah'ın kuluyum…"

Ayetin tamamı: Ḳurʾān, (Meryem) 19/30: O (çocuk) dedi ki: haberiniz olsun ben Allahın kuluyum, o bana kitab verdi ve beni bir Peygamber yaptı.

itmekdür. Ve daḫı buyurdı ki AK# # (7) AK# #. Buları ʿĪsā üzere *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* faẓīletleri olduġı-çun ẕikr itmedi. Belki (8) sebeb-i ẕikr bu-y-ıdı ki baʿżı kāfirler dirlerdi ki "Melāyikeler Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳızlarıdur". (9) Nite kim Naṣārā didiler: "Mesīḥ Taij rı'nuñ oġlıdur". Allāhu Taʿālā ol kelāmı redd idüṕ didi ki (10) AK# #. Yaʿnī, siz gendüñüze ḳızlar nisbet itmege (11) ʿār idersiz bize mi nisbet idersiz ki sizüñ irkekler ola, bizüm dişiler ola. Ne yaramaz cevr ü ḥayf (12) olacaḳ ḳısmetdür bu ki idersiz. Belki Allāhu Taʿālā ʿĪsā'yı melāyike üzere taʿṣīl[1144] idüṕ (13) muḳaddem ẕikr eyledi. Zīre ʿĪsā *ʿalm* (*ʿaleyhi's-selām)* Ḥaḳ Taʿālā'ya nübüvvet-ile nisbet olınur ve melāʾikeler (14) ḳızlıġ-ıla nisbet olınur. Ṕes, irkeküñ faẓīleti var dişi üzere. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: (15) AK# #. İrkeki muḳaddem ẕikr itdi ünṣā üzere iki sehm ara ḳıldı (16) ve bir sehm ünṣāye; nite ki ẕekerüñ ünṣā üzere faẓīleti var ʿĪsā'nuñ daḫı ancılayın melāʾike (17) üzere faẓlı var. Belki ʿĪsā faẓīleti ulu ve ziyādedür melāʾike üzere, delīldür (18) bunuñ üzere ol ḥadīṣ ki Cābir'den ṣaḥīḥ rivāyet olunmışdur ki peyġamber *ʿaleyhi's-selām* (19) buyurdı ki "Ḥaḳ Taʿālā çün Adem'i ẕürriyet-ile yaratdı melāʾikeler didiler ki "Yā rabbī, buları yaratduñ **[102b]** (1) yirler içerler, nikāḥlanurlar ve atlar binerler, dünyāyı bulara ḳıl āḫireti bize. Allāhu Taʿālā buyurdı ki (2) ben gendü ḳudretüm eli-y-le yaratduġum ki aña rūḥumdan nefḫ eyledüm ancılayın ḳılmazam ki (3) aña "Ol!" didüm oldı". Şeyḫ[1145] eydür; ʿÌsā'nuñ faẓīletini bundan fehm eyle. Ve daḫı buyurdı (4) ki AK# #. İşāret bunda (5) budur kim ḳullıġa ʿār idüṕ tekebbür idenlerüñ daḫı müʾminlerüñ velīlerüñ ve

[1144] taʿṣīl: (a.i; Asel. den) Bal katma, ballandırma.
taʿṣīl-i kelām: Sözü ballandırma. Kelâmı tatlılaştırma.

[1145] Şeyḫ dediği kişi kanaatimce Şeyh Ebu Bekir Şiblî'dir. Bu sonuca Hâzin'in Arapça kaleme aldığı eserindeki karşılaştıma ve Şeyh Ebu Bekr Şiblî'nin sözleri, yaşadığı dönem ve tarikat anlayışını incelemekle vardık. Şeyh Ebu Bekir Şiblî hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Rifat Okudan, **"Ebû Bekr Şiblî: Hayatı ve Tasavvuf Tarihindeki Yeri"**, İlmi ve Akademik Araştırmalar Dergisi, yıl:8 [2007], Sayı: 19, s. 211-234.

peyġamberlerüñ (6) küllī cemʿ olacaḳ yirleri bizdin yañadur. Nite kim ṣarīḥ ḳıldı bu ḳavl-ıla ki buyurdı: AK# # (7) AK# #. Ammā olar ki Allāhu Taʿālā dōstlarıdur anlaruñ dönecek yirleri Ḥaḳ (8) Taʿālā'nuñ luṭfından yaña ve raḥmetindin yañadur, ol ki düşmenleridür olaruñ (9) merciʿleri Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳahrından yaña ve ʿuḳūbetindin yañadur. Yaʿnī, cennet ü (10) nārdın yañadur. Nite ki ḫaber virdi bu ḳavl-ıla: AK# # (11) AK# #. Yaʿnī, anlar kim īmān getürüp̀ (12) ʿubūdiyyete iḳrār ḳıldılar, ḥażret-i rubūbiyyete taḳarrub ḥāṣıl itmeg-içün ʿamel-i ṣāliḥ işlerler (13) Allāhu Taʿālā olaruñ ecrlerin kāmil ḳılıvire ceẕebāt-i ʿīnāyet-ile. Ve daḫı bulara (14) faẕlından ziyāde ḳılıvire, ṣıfāt-ı ilāhiyyenüñ tecellīleri birle. AK# # (15) AK# #. Ammā anlar ki ṣıfāt-ı insāniyyetden (16) gendüleri fenā ḳılmaḳdan ʿār itdiler ve Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ilāhiyyeti ve ʿaẕīmeti deryāsında maḥv (17) olmaḳdan istikbār ḳıldılar. Allāhu Taʿālā anlara ʿaẕāb-ı elīm ḳıla ol maḥrūmlıḳ dereke-(18)lerinde ki anuñ ḥażret-i rabbānīsinden maḥrūm ḳıldılar. **ĀYET-İ KERĪME** (19) **ĀYET-İ KERĪME.** Yaʿnī, gendülere Allāh'dan ġayrı bir nuṣret idici bulmayalar ki **[103a]** (1) anları ol ata niyyetden ḉıḳarup̀ nūr-ı rabbāniye ilte ol ḥażret-i rabbāniyeden maḥrūm olmaḳdan (2) ḳurtara. Ve daḫı anlara bir yardımcı dōst bulunmaya ki yardım idüp̀ hevā-yı nefsi olardan ḳoṕara, (3) ol mevlā ḥażretine vāṣıl olmaġ-ıçun. Andan ol dōstlarına nuṣret ḳılduġından ḫaber virdi, (4) peyġamberin göndermeg-ile. Bu ḳavl-ıla ki buyurdı: AK# #. (5) Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bu iki āyetde budur ki Allāhu Taʿālā her peyġambere (6) āyet ü ḥuccet virdi, tā anuñ-ıla ol ümmet üzere delīl ü burhān ṭoġura nübüvvet üzere. Ammā Resūl'inüñ *ʿalm* (7) nefsin gendüden ḥuccet ḳıluṕ buyurdı ki "İy ḳavm-i Mekke, taḥḳīḳ size rabbüñüzden burhān (8) geldi". Zīre her enbiyānuñ burhānı *ʿaleyhi's-selām* nefslerinden ġayrı nesnelerde-y-di. Nite ki Musā'nuñ (9) burhānı *ʿalm* ʿāṣāsındaydı, daḫı ol ṭaşda-y-dı ki andan on iki ḉeşme aḳardı. Ammā (10) Resūl'üñ nefsi *ʿaleyhi's-selām* bi'l-külliye gendü

burhān-ıdı; gözinüñ burhānı ol-ıdı ki peyġamber *ʿaleyhi'ş-selām* (11) buyurdı: "Siz rükūʿda sücūdda öñürtmeñ ki bedürüstī, ben sizi ardumdan görürem; nite ki (12) ileyümden görürem". Ve burnınuñ burhānı ol-ıdı ki buyurdı: "Ben nefes-i raḥmānı Yemen ḳabilinden (13) bulurın". Ve lisānınuñ burhānı[1146] olıdı ki hevāsından söyüylemedi[1147], illā vaḥy-ile söyledi. Ammā (14) aġız yerinüñ[1148] burhānı ol-ıdı ki Cābir'e buyurdı: "Ḫamıruñuz yoġurmañ çölmegüñüz indürmeñ, (15) tā ben varınca. Çünki geldi ol ḫamıra aġız yerinden[1149] tükürüp bereket-ile duʿā ḳıldı, andan ol (16) çölmege tükürdi bereket-ile duʿā ḳıldı. Cābir and içdi ki "Ol aşdan ve etmekden biñ kişi (17) ṭaʿāmlandılar, ṭoydılar gitdiler henüz çölmegümüz ṭolu-y-ıdı ve etmegümüz yirinde-y-di". Ve teflinüñ[1150] tükrükü[1151] (18) burhānı ol-ıdı ki ʿAlī'nüñ *rḫ (raḍıya'llāhu ʿanh)* gözi aġrıdı anuñ gözine tükürdi Ḥaḳ Taʿālā destūrı-y-ıla (19) ʿāfiyet buldı Ḫayber güninde. Ve elinüñ burhānı ol-ıdı ki bir avuç ṭopraḳı aldı atdı, [103b] (1) küllī kāfirlerüñ gözlerine irişdi; ve daḫı ṭaşcuġazlar ellerinde tesbīḥ oḳurdı. (2) Ve barmaḳlarınuñ burhānı ol-ıdı ki aya işāret ḳıldı iki pāre oldı, tā ki (3) ḥirā ṭaġı ikisinüñ arasında göründi. Ve daḫı barmaḳları arasından çeşmeler aḳdı, (4) bir ulu leşker küllī andan içdiler ve götürdiler. Ve gögsinüñ burhānı ol-ıdı ki (5) gendü namāz ḳılurdı, gögsi ḳazan ḳaynar gibi guruldardı. Ve göñlinüñ burhānı (6) olıdı ki gözleri uyırdı, göñil uyumazdı. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# # (7) AK# #. Ve daḫı bunuñ gibi burhānlar anda çoḳ-ıdı gey ulu burhān (8) anda ol-ıdı ki göklere çıḳup ḳābe ḳavseyn maḳāmına irüp geçdi ev-ednā (9) maḳāmına irişdi bu küllī bedeninüñ

[1146] burhān: Delil, hüccet, isbat vasıtası. * Red ve inkâr için itiraz kabul edilmeyecek surette isbat-ı hakikat eden kavi hüccet.
[1147] söyüylemedi: Söylemedi, kötü söz söylemedi.
[1148] aġız yeri//aġız yarı: Burada ağız yarı(ğı) ile kastedilen ağzıdır.
[1149] aġız yeri//aġız yarı: Burada ağız yarı(ğı) ile kastedilen ağzıdır.
[1150] tefl: Tükürmek.
[1151] Bu kelime "teflinüñ" kelimesinden sonra derkenarda yazmaktadır.

burhānıyıdı ki andan ilerü peyġamberlere hīç (10) bu mertebe virilmedi, tā ki aña vaḥy olduḳdan ṣoñra ʿArabuñ, ʿAcemüñ efṣaḥı ol-ıdı. (11) Andan ilerü ümmeti-y-idi ki kitāb nedür, īmān nedür bilmezdi. Ḳanḳı burhān uş bundan (12) aḳvā[1152] ve rūşen ola ki Allāhu Taʿālā bu ümmete ikrām idüp anuñ-ıla minnet ḳıldı. (13) Buyurdı ki AK# #; ve daḫı buyurdı ki AK# #. (14) Yaʿnī, bu vāżıḥ rūşen burhān-ıla size bir nūr indürdük ki bāṭılı beyān idicidür (15) ki ol Ḳurʾān'dur. Ḳurʾān'a nūr didi andan ötrü ki ṣıfāt-ı ḳadīmdür anuñ-ıla (16) hidāyet virür ṣırāṭ-ı mustaḳīme ki ol ṣırāṭ-ı ʿaẓīmdür anuñ kelāmıdur ki anuñ (17) nūrı-la her nesne hidāyet bulup yoḳluḳdan varlıġa geldi siyāḳ-ı āyet aña delālet (18) ḳılur ki buyurdı: AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# # Yaʿnī, (19) anlar ki īmān getürdiler Allāhu Taʿālā nūrı-y-ıla īmān-ı ḥaḳīḳī īmān-ı taḳlīdī degül. **[104a]** (1) AK# #. Yaʿnī, ol Ḳurʾān ḫalḳı-y-ıla ḫulḳlandılar. Zīre Ḳurʾān ḥaḳīḳat yapışmaḳ bunuñ-ıla-(2)dur ki anuñ içinde külliye muttaṣıf olalar. AK# #. Yaʿnī, ol ʿināyeti (3) ceẕbeler-ile Ḥaḳ Taʿālā anları ol ṣıfāt-ı ʿālemine girür. Zīre raḥmet anuñ ṣıfatıdur. (4) AK# #. Yaʿnī, daḫı ol fażlı ʿālemine girür ol fażl (5) daḫı ancılayın ṣıfatıdur. Zīre ol fażl-ı ʿaẓīm issidür. Ve daḫı oları delālet ider Ḳurʾān (6) nūrı-y-ıla gendüdin yaña ki ṣırāt-ı müstaḳīm oldur; aña yapışup sülūk itmeg-ile ṭālib (7) olanlar bu ṭarīḳdan ṣuʿūd iderler Ḥaḳ Taʿālā ḥażretine ki ol ḥalīm ü kerīmdür; fehm it (8) cidd-ile. Andan ḫaber virdi beḳā ehlinüñ istifnāsından ehl-i fenādan ḫaber virdükden ṣoñra (9) bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# #; ilā āyeh. İşāret bu āyetde budur ki Allāhu Taʿālā bu ḳısmet-i (10) terikenüñ beyānın peyġambere tefvīż itmedi, *ʿaleyhi's-selām* ḥāl budur ki erkān-ı islāmuñ (11) beyānın aña ışmarladı kelime-yi şehādetden ve ṣalvetden ve zekatdan ve daḫı ṣavm u ḥacdan (12) ve cemīʿ erkān-ı şerīʿatdan. Ve buyurdı ki AK# #. (13) Aña ışmarladı Ḳurʾān-ı

[1152] aḳvā: Daha kuvvetli. En kuvvetli.
(a.s. ḳavī'den) en ḳavī, çok kuvvetli.

ʿaẕīmüñ beyānın buyurdı ki AK# #. Ammā (14) terekenüñ ḳısmetine gendü velī oldı. Nite ki Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām*; "Bedürüstī, Allāhu Taʿālā hīç bir (15) muḳarreb ferişteye ve mürsel peyġambere rāżı olmadı, ḳısmet-i terekesi gendü mütevellī oldı. (16) Her ḥaḳ ehline ḥaḳḳını virdi". Āgāh oluñ ki vāriṣe vaṣıyyet yoḳdur, bedürüstī bu ḳısmeti (17) kimseye ışmarlamadı. Andan ötrü ki bu dünyā bu insānuñ gözlerine müzeyyen olınuṗdur. Ve bu (18) māl daḫı ṭabīʿat-ı insānda maḥbūbdur; ve bu nefs daḫı ḥırṣ u ṭamaʿ ve ćıġanlıḳ üzere mecbūldur. (19) Eger Allāhu Taʿālā naṣṣ-ı Ḳurʾān-ıla bu müstaḥıḳlaruñ ḥaḳların taḳdīr ḳılmasa bu ḳısmet Resūl'e muʿavveż **[104b]** (1) olınurdı. Laʿīn Şeyṭān baʿżı ḫalḳuñ nefslerin kerāheta bıraġurdı, Resūl'ı hōş görmeyüṗ (2) kerāhet-ile baḳuṗ kāfir olurlardı, ol ḳısmet sebeb-ile. Nite ki Resūl, *ʿaleyhi's-selām*; "Müʾmin (3) olmaz sizden birüñüz, tā ben aña nefsinden ve mālından ve evlādından ve cemīʿ-i ḫalḳdan (4) sevgülü olmayınca". Nite ki Şeyṭān Enṣār'dan baʿżı ḳavmüñ nefslerin kerāhete vāḳiʿ ḳıldı (5) Ḥüneyn güninde ki Allāhu Taʿālā emvāl-i hevāzini[1153] resūline ġanīmet ḳıldı, başladı Resūl *ʿalm* (6) Ḳureyş'den bir kişiye yüz deve virdi; her kişiye Ḳureyş'den eyle ḳısmet ḳıldı. Ol ḳavm (7) didiler ki "Ḥaḳ Taʿālā resūline maġfiret virsün ki Ḳureyş'e virür, bizi ḳor. Ḥāl budur ki (8) bularuñ ḳanları ḳılıcumuzdan ṭaʿā[1154] yörür". Enes *raḍıya'l-lāhu ʿanh* eydür Resūl'e *ʿaleyhi's-selām* anlaruñ (9) ḫaberlerin degürdiler. Resūl adam gönderüṗ anları cemʿ eyledi, bir saḫtiyāndan çadır (10) içine, bulardan ġayrı anda bir kimse ḳomadı. Ćün olar cemʿ oldılar, Resūl geldi *ʿaleyhi's-selām* (11) didi ki "Ne

[1153] hevāzin: Yahûdî kabilesi, Huneyn'de yer alan ve mağlup olan Hevâzin kabilesi.
emvāl-i hevāzin: Hevâzin kabilesi.
Hevâzin kabilesinin mağlup olması ve Huneyn savaşı ile ilgili bkz.: Çeviri: Ali Aksu, *Tâif İle İlgili Bazı Mülâhazalar,* Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: VIII/1, s. 229-247, Haziran 2004, Sivas.

[1154] ṭaʿa: Alçak, iniş yer. * Başı aşağı etmek.
ṭaʿ//ṭaʿe: Alçak, iniş yer. * Başı aşağı etmek.* Aşağı doğru.

kelāmı-y-ıdı ol kim sizden baña vaṣf olundı". Enṣār didiler kim "Ammā olar kim (12) reʾy-i ʿaḳl ehlidür; nesne dimediler. Ammā olar kim yiñi irişmiş yigitlerdür; bunuñ gibi, bunuñ (13) gibi keleciler itdiler". Resūl *ʿaley's-selām* buyurdı ki "Bedürüstī, ben virürem şol kimselere ki küfürden (14) yiñile dönmişlerdür, dilerin ki buları dīne ülfet ṭutduram, siz aña rāżı degül misiz (15) ki bular māl-ıla döneler siz menzillerüñüze Allāhu Taʿālā'nuñ resūli-y-ile dönersiz". Olar didiler (16) ki "Belī, yā Resūla'l-lāh, taḥḳīḳ biz aña rāżıyuz". Ṕes peyġamber *ʿale'hi'-selām* bu leṭāyif-ile Şeyṭān (17) anlaruñ nefslerine vāḳiʿ ḳılduġın girü zāyil ḳıldı. Ṕes, eger bu ḳısmet-i tereke aña (18) ışmarlansa Şeyṭān-ı laʿīn tā ḳıyāmete degin mecāl bulurdı ki bu ümmetüñ nefslerin şerre (19) vāḳiʿ ḳıla, anuñ ezāleti mümkin olmaya. Zīre muteʿazzir olurdı küllī ḫalḳa irişüṕ ḥāli **[105a]** (1) ḥāl-i ḥayevetlerinde[1155] yā vefātlarından ṣoñra anı zāyil ḳılmaḳ, andan ötrü Allāhu Taʿālā gendü (2) mütevellī oldı, bu ḳısmet üzere. Zīre ol cemīʿ-i nesneyi 'alīmdür, bilür ve ḳullarına daḫı ġafūr u (3) raḥīmdür. Bu küllisüni mīrāṣda naṣṣ-ı kitāb-ıla taḳdīr idüṕ ḳaṭʿ eyledi, gendünüñ fażlı (4) birle. Tā ki māddī ḫuṣūmāt ḳaṭʿ oluna ẕevī[1156] illā erḥām[1157] arasında ve daḫı nisālar üzere (5) teraḥḥum[1158] ḳıldı żaʿflarından ötrü ve kesbden ʿāciz olduḳlarınndan ötrü daḫı erenlerüñ (6) fażlın iẓhār ḳıldı. Bularuñ üzerine dīnleri içinde; tā ki bular yavuz gümān idüṕ ol (7) resūl ḥaḳḳında ḍalālete düşmeyeler. Nite ki buyurdı: AK# # (8) AK# #.

Sūretü'l-Mā'ide[1159], māyeh ve ʿaşr fed āyeh. *Bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm* (9) AK# # *ilā āyeh* İşāret bunda budur ki bedürüstī ism-i Allāh'ı (10) işitmek ki ol ism-i ẕāt-ı ilāhīdür, anı vācib ḳılur ki işiden ḳalbile heybet ve (11) ʿaẓamet vefā

[1155] ḥāl-i ḥayevetlerinde//ḥāl-i ḥayatlarında: yaşarken
[1156] ẕevī: (a.s., zū'nun c.) Sahipler.
[1157] erḥām: (a.i. raḥm'in c.) 1-döl yatakları 2- hısımlar, akrabalar.
Metindeki manası; hısımlar, akrabalar.
[1158] teraḥḥum: Merhamet etme, acıma. Şefkatte bulunma, esirgeyip besleme.
[1159] Māyide şeklinde yazılmış metinde.

ve ġaybet vāḳiʿ ḳıla ki gendüden ġāyib oluṕ anuñ-ıla ḥużūr bula; ammā (12) raḥman-ı raḥīm işitmek ki bu iki ismi anuñ ṣıfāt-ı luṭfıdur bular ḥużūr vācib ḳılur aña (13) rücūʿ itmeg-ile bu ikinüñ şānı budur ki sāmiʿa beḳā ve ḳurbet ḥāṣıl ider her kime ki (14) ism-i Allāh'ı işiddürse anı medhūş ḳılur, ṣıfat-ı celālin keşf itmeg-ile. Ve kime ki er-raḥman (15) er-raḥīm işitdürse aña ḥayvet virür elṭāf-ı fażlı-y-ıla andan bulara ḫiṭāb ḳıldı dōst-(16)lıḳ ḫiṭābı-y-ıla ve ʿitāb[1160] daḫı ḳıldı eḥibbālar ʿitābı-y-ıla buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, iy (17) anlar ki īmān getürdiler vaḥdāniyyet-ile elest vaḳtinde imtiḥān-ıla; çün ol vaḳt "belā" (18) didüñüz ol bizüm aramuzda çārı olunan ʿaḳd u ʿahde mīṣāḳ güninde vefā ḳıluñ ol (19) mülāḳāt güni-çün ki geliser uşbu ʿahdlerdür muvāfaḳat ehli-çün daḫı nifāḳ ehli-çün. [105b] (1) ʿAhde vefā ḳıluñ iy ʿāṣıḳlar kim ʿahdelerüñüz vücūda gelmezden ilerü oldı. Ṕes, ʿahde (2) vefā ḳılmaḳ cefā üzere ṣabr itmeg-ile olur. Her kim ki ʿahdi üzere ṣabr eyledi taḥḳīḳ (3) ol maḳṣūdına ẓafer buluṕ fevze irişdi, ol vücūda bedelinde. AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, ḥalāl oldı size ol nefs behīmesin boġazlamaġa ki ol enʿām gibidür (5) maṭlūbların ṭaleb itmekde. AK# #. Yaʿnī, illā (6) ol nefs ki muṭmayinne olmışdur, anuñ üzerine oḳınur. AK# #. Zīre ol dünyeden ve anuñ (7) içindekin nefret itmişdür, bedürüstī ol ḥaram içinde ḳonuḳ gibidür ḥāl budur ki (8) siz muḥrim olasız teveccüḥ idüben anuñ viṣāl-i Kaʿbesine şevḳ iḥrāmın baġlanuban ol (9) ḥażret-i celāle ve cemāle mütecerrid oluban her raġbetlü ve ḳorḳulu nesnelerden. Ve daḫı müteferrid oluban (10) her matlūbdan ve maḥbūbdan Allād'dan ġayrı. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā (11) ḥükm ider nefsi ẕebḥ itmege, ḳaçan ki ṣıfāt-ı behīme birle mevṣūf olsa ḥayvān-ı siflī (12) otluġında otlasa ve daḫı ḥükm ider ki anı ẕebḥ itmeyeler ve aña ḫiṭāb ider ki rücūʿ

[1160] ʿıtāb//ʿitāb: Tekdir etmek. Şiddetle hitab etmek. Azarlamak. Terslemek. Paylamak. Rencide etmek. Darılmak.

(13) ide ḥażret-i rubūbiyyere, şol vaḳt ki muṭmaʾinne ola Ḥaḳḳ'ı ẕikr itmeg-ile ve ol ferişte (14) ṣıfatı-la ṣıfatlansa ki ʿilvīdür kimi dilerse nite dilerse. Andan ḫaber virdi ol şeʿāyir[1161] (15) taʿẓīm ḳılmaḳda ṣıdḳ-ı ḳalb-ile. Bu ḳavl-ıla ki buyurdı: AK# # (16) AK# #. İşāret bunda budur ki bu ḫiṭāb ol dīn sulṭānlarına ve dīn sāliklerinüñ (17) pāḏişāhlarınadur kir arzular ve ṭanlarından çıḳdılar aġyārlar milkinden sefer (18) itdiler. Şehvāt beriyyelerine düşüṕ sülūk itdiler helāklık menzillerinden geçdiler, (19) dünyā naṣīblerinden ṣoyındılar, āḫiret ḥaḳların saʿy itmekde müteferrid oldılar. [106a] (1) Ve mevlā ḥażretinüñ Kaʿbesini ṭavāf itmeg-ile iḥāṭā ḳıldılar. Ṕes, bulara dir ki "İy anlar ki (2) īmān getürdiler göñülleri ḥāżır ḳılmaġ-ıla ve maḥbūb ziyāretine ḳaṣd itdiler, siz (3) Allāh'a vāṣıl olacaḳ menāsıkları ḥalāl görmeñ ki ol dīnüñ ve şerīʿatüñ nişāḳları-(4)dur ve ṭarīḳatüñ ādāblarıdur, ḥaḳīḳat ehlinüñ işāretleri-y-ile. Zīre olar bu ṭarīḳüñ (5) delīlleridür ve bu cemāʿatuñ yolın ṣaḳlayucılardur". AK# # (6) AK# #. Bu işāretdür taʿẓīm itmege ol nesneyi ki Ḥaḳ Taʿālā taʿẓīm itmişdür (7) zamāndan mekāndan ve dōstlardan. AK# #. Daḫı ol Allāh'dın (8) yaña ḳaṣd idiciler ki ṣādıḳlardur Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekde size lāzım olsun ki (9) anlara rıfḳ[1162] idesiz yoldaşlıḳ vaḳtinde daḫı girçeklige multezim olasız, anlara (10) muvāḳat ḳılmaḳda. AK# #. Yaʿnī, olar Allāhu Taʿālā'nuñ (11) faẓlına ve rıżāsına vāṣıl olmaḳ ṭaleb iderler, siz daḫı anlara rıfḳ-ıla muvāfaḳat ḳıluṕ ḳardaşlar (12) oluñ nefsleriñüzi ḳurbān-ıçun hediyye ḳıluñ, ol şecere-yi ṭayyibe ki kelime-yi tevḥīddür (13) anuñ ḳabcuġazını boynuñuza aṣuñ ki ol iḳrārdur tevḥīdde; tā ki ol ḫabīṯ (14) düşmānlaruñ mekrinden emīn olasız ki hevā vü Şeyṭāndur. AK# #. (15) Yaʿnī, ḳaçan ḥalāl

[1161] şeʿāyir: (A.) (Şâire. C.) Hac için hazırlanan nişanlı kurbanlar. Şâireler. Safâ. Merve, Mina ve Arafat gibi, menâsik-i haccın edâ edilecek yerleri ve dinin alâmetleri. Menâsik ve âyin rüsumu. şeʿāyir//şaʿāyir

[1162] rıfḳ: Yumuşaklık, yavaşlık, tatlılık, nezaket. (Zıddı: unf)

olsañuz ḥaccı tamām itmeg-ile ve menāsiki[1163] vuṣūli[1164] ḳażā itmeg-ile, ol vaḳt (16) siz ḥaḳ ṭāliblerini avlañ Allāh'dın yaña daʿvet itmek ṭuzaġ-ıla. AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, yiltemesün sizi ḥasūdlaruñ ḥasīdi ki (18) dilerler sizi ḥaḳdan menʿ ideler. Ve ḥased idüṕ sizi ḫalḳı daʿvet itmekden menʿ ideler. (19) AK# #. Tā ki bular ḥadden geçeler ol girçek ṭālibleri menʿ itmege ve dileklerinden **[106b]** (1) redd itmekde, tā ki anlaruñ üzerine Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekde ḳuṭṭaʿ-ı ṭarīḳ olalar. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, yardım idişüñ birr üzere ki ol Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmeg-içün münferid olmaḳdur (3) Allāh'dan ġayrınuñ ṭalebin ḳomaġ-ıla elinde varın ol yolda fenā ḳılmaġ-ıla nefsden ve māldan. (4) Ve daḫı taḳvāda yardımlaşuñ ki ol Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekden menʿ idici nesneleri terk itmekdür (5) ve andan ḳorḳmaḳdur. Zīre Allāhu Taʿālā'ya vāṣıl olmaḳ mümkin degül; illā bu birr ü taḳvā-y-ıladur. (6) Anuñ-ıçun didiler ki iki adım var, anı adan taḥḳīḳ Allāh'a vāṣıl olur ol bu ikisidür. (7) Ṕes, girçek mürīde mümkin degül bu iki adımı admaḳ, illā bir kāmil şeyḫ-içün muʿāveneti-y-ile (8) ki vāṣıllardan ola. AK# #. Yaʿnī, günāh olacaḳ nesne (9) üzere yardımlaşuñ ki kāhellıḳ[1165] süstlıḳ idesiz ʿavām-mı ḫalḳı daʿvet itmekde (10) ve ḫāṣları terbiyet ḳılmaḳda ṭālib olanlardan daḫı ʿadāvet üzere yardımlaşmakda anları (11) nefslerine ışmarlayasız metāʿcuḳlarını żāyiʿ ideler ki ʿumurlarıdur. Ve istiʿdādlarını fesāda (12) vireler. AK# #. Ḳorḳuñ Allāhu Taʿālā'dan Ḥaḳ Taʿālā emrinüñ ḥuḳūḳları taʿẓīmin ḳıyāma (13) getürüñ ve Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḫalḳı üzere şefḳat itmegi riʿāyet ḳıluñ ki AK# # (14) AK# #. Allāhu Taʿālā'nuñ ʿıḳābı ḳatıdur aña ki ḫızlān-ıla ʿıḳāb ide ve hicrān-ıla ʿitāb ḳıla. (15) Andan ʿale'l-ʿumūm ḥarām nesnelerden ḫaber virüṕ buyurdı: AK# # (16) AK# #. İşāret bunda budur ki; nite ki bu āyetüñ ẓāhir-i ḫiṭābdur dünyā ve āḫiret ehline

[1163] menāsik: (Mensek. C.) İbâdet edecek yerler. İbâdet ederken lüzum eden usul, yol ve tarz.
[1164] vuṣūl: Ulaşma, erişme, varma, yetişme.
menāsik-i vuṣūl: ulaşmanın usul ve esasları
[1165] kāhellıḳ//kāhelliḳ: Gevşeklik, tembellik.

ve bāṭın (17) ʿitābdur[1166] ehlu'l-lāh olanlara ve anuñ ḫāṣlarına. Maʿnī budur ki yā ḥaḳ ehli sizüñ ezerüñüze (18) meyte ḥarām oldı ki ol dünyā cīfesidür ḳamu içindeki-y-ile daḫı ḳan-ıla ṭoñuz eti ki (19) ol dünyānuñ ḥalālı-y-ıla ḥarāmıdur, gerek az gerek çoḳ. Zīre demden şol nesnedür ki **[107a]** (1) ḥalāl ola ḫınzīr ḥōḏ küllī ḥarāmdur. Zīre ḳan ete nisbet azdur ve et ḳana nisbet (2) çoḳdur. AK# #. Daḫı ḥarāmdur her ṭāʿat u ʿibādet ki ola daḫı Ḳurʾān (3) oḳımaḳ ve ders itmek ve kelām rivāyet itmek ki bular Ḥaḳḳ-ıçun olmaya hevā-yı nefs-içün ola. (4) AK# #. Yaʿnī, ḥarāmdur ana ki nefslerin mücāhede ipi-y-ile (5) boġuṕ helāk ideler ve envāʿ-ı riyāżat-ıla ve murādlarından menʿ itmeg-ile ve muḫālefetden yıġmaġ-ıla (6) ḳaçan ki riyā-y-ıçun ve ḫalḳ içinde işidilmeg-içün ola. AK# #. Daḫı olar kim (7) nefslerini aʿlā-yı ʿılliyyīnden esfel-i sāfilīne bıraġalar ṣıfat-ı melekiyyeden behīmiyyeye düşeler, (8) aḳrānları-y-la süsüsüṕ ṣıġırlar gibi hevāları-çun mümārāt u mücādele ḳılmaġ-ıla ve ʿilm ü zühd-ile (9) faḫr idişmeg-ile dōstları ḳardaşları arasında. AK# #. Bu işāret-(10)dür şol nesneye ki aña iḥtiyācları var ḳūt[1167] u zevāde[1168] yöninde elbedte[1169], līkin iḥtirāz (11) ideler ol loḳmalardan ki ʿavānlar ẓālimler loḳmalarıdur ki anlar bu dünyā cīfesi üzere kelb (12) gibi ṭalaşurlar, ol fāsid ṭamaʿlar[1170] ḳaynaḳları-y-ıla çekişürler, illā anı ki ḥāṣıl idesiz (13) kesb-i

---

[1166] ʿıtāb//ʿitāb: Tekdir etmek. Şiddetle hitab etmek. Azarlamak. Terslemek. Paylamak. Rencide etmek. Darılmak.

[1167] ḳūt: Yaşatacak gıda, rızık. * Kuvvetlendirmek.

[1168] zevād: Yaşatacak gıda, rızık. * Kuvvetlendirmek.
zevād: (a.i. zād'ın c.) Azıklar, yiyecekler.
zevād, zevāde: (f.i.) azık, erzak stoku. zād ü zevād: azıklar, yüyecekler.

[1169] Metinde bu kelime 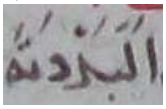 şeklinde elbedte şeklinde yazımı yapılmış.

[1170] ṭamʿ: (a.s. ṭamʿ'dan) tamaʿ eden, tamaʿcı.
ṭamaʿ: (a.i) Hırsla istemek. Doymazlık. Aç gözlülük. Çok isteme.

ḥalāl-ıla bir vechi ṣalāḥ-ıla żarūret-i ḥāl ḳadar. AK# #[1171]. Bunda işāret (14) ider aña ki nefsler anuñ-ıçun boġazlana envāʿ[1172] cidd[1173] ü ictihād[1174] ḳılmaġ-ıla dünyā ve āḫiret maṭlūb-(15)ları-çun ki Allāh rıżāsı-çun olmaya. AK# #[1175]. Yaʿnī, olar kim müteredded (16) olalar daḫı saʿy[1176] üzere ola[1177] maḳṣūdların ṭaleb itmekde. Ḥāl budur iʿtiḳādları bu ola ki (17) şeksüz maḳṣūdları ḥāṣıl olur beẕl-i vücūd ḳılmaḳda süst-iken[1178]. Ṕes, ḳaçan ki bu menāhīlerden[1179] (18) yıġlınsañuz[1180] bu vāḳıʿalardan[1181] ḫalāṣ olasañuz Allāh-ıçun her ʿamelüñizi iḫlāṣ idüṕ (19) Allāh yolında, muʿāmeleñüzi Allā-ıla ṭoġru ḳılsañuz ol enāniyyet ve insāniyyet zindānından **[107b]** (1) çıḳarsız. Ol Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ʿināyet ceẕbeleri-y-le gicelerüñüz gündüze döner ve ẓulmetlerüñüz nūra (2) mübeddel[1182] olınur. AK# #. Yaʿnī, bugün ol nefsi kāfir ṣıfātları-y-la (3) sizüñ dīnüñüzden ümīẕ kesdi ki girü anlaruñ milletlerine rücūʿ idesiz, yā anlaruñ ḳıblelerine (4) ṭāʿat ḳılasız. AK# #. Bulardan ḳorḳmañ ki bularuñ ḥīleleri ṭuzāġından ḫalāṣ buluṕ (5) şikārları[1183]

[1171] Ḳurʾān, (Māide) 5/3

[1172] envāʿ: (Nev'. C.) Neviler, çeşitler, türler.

[1173] cidd: Çalışmak. Ciddiyetle yapmak.

[1174] ictihād: Kudret ve kuvvetini tam kullanarak çalışmak. Gayret etmek. Çalışmak.

[1175] Ḳurʾān, (Māide) 5/3; "… ve kısmet, şans aramanız fal okları ile …"

[1176] saʿy: Çalışma, Çalışıp çabalama. Gayret sarfetme. Bir maksadın meydana gelmesi için elden geleni yapma. * Cür'et etme.

[1177] 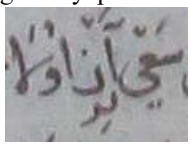

[1178] süst: f. Gevşek, tembel, sölpük.

[1179] menāhī: (Nehi. C.) Menedilmiş şeyler. Şer'an yasak edilmiş olan şeyler.

[1180] yıġlınmak: (yıġlınmak, yıġılınmak, yıġınmak) Çekinmek, kaçınmak, nefsini menetmek, içtinap etmek, imtina etmek.

[1181] vāḳıʿa//vāḳıaʿ: Vuku bulmuş, olmuş, var olan mevcud bir hâdise. * Olan olmuş. * şiddetli hâdise. * Meşakkat, musibet.

[1182] mübeddel: (Bedel. den) Değiştirilmiş, değişmiş, değişmiş. Tebdil edilmiş.

[1183] şikār: (F.) Av, avlanan hayvan. Avlama. * Düşmandan ele geçirilen mal. Ganimet.

* Mc: Değerli, kıymetli.

bağından ḳurtulduñuz. AK# #. Benden ḳorḳuñ ki benüm mekrüm muḥkemdür ve benüm (6) ṭutmaḳlıġum ḳatıdur ve benüm zindānum müddet-i ṭavīldür. Andan ikmāl-i dīnden ḫaber virüp̀ buyurdı ki (7) AK# #. Yaʿnī, ol yevm-i ezelde ben dīnüñüzi kemālde ḳıluṕ şimdi anı iẓhār (8) ḳıldum cemīʿ-i dīnler üzere ẓāhirde; ammā ol ki ḥaḳīḳatdur şerḥi[1184] gele inşa'l-lāh. AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, benüm rıżām sizden dīn-i İslām-ıladur ki ebedā anı ikmāl idesiz. Şöyle ki (10) bir kimse ki islāmdan ġayrı dīn ṭaleb itse ol andan maḳbūl degül. Zīre ḥaḳīḳī Allāhu (11) Taʿālā yolında sülūk itmekdür, bu mecāzī varlıḳdan ç̣ıḳmaḳ ḳademi-y-ile, ol vucūd-ı ḥaḳīḳiye (12) ulaşmaġ-ıçun. Ṕes, bu ḳademiler seyr itmek Ḥaḳḳ'ı ṭaleb ḳılmaḳda insāna maḫṣūṣ olundı cemīʿ-i mevcūdātdın. (13) Ammā kemāliyyet daḫı bu ümmete ḫāṣṣ olmışdur cemīʿ-i ümmetlerden. Ṕes, bu dīn tā Ādem ʿaṣrından (14) berü kemāle irmekdeydi bu enbiyālar gelüp̀ ṭarīḳ-ı ḥaḳda sülūḳ itmeg-ile tā bizüm Resūlümüz (15) ʿaṣrına gelince her peyġamber bu dīnde bir ṭarīḳa sülūk idüp̀ ol yaḳīnlıḳ maḳāmlarından (16) bir menzile irdiler ṭurdılar; līkin bulardan Aḥmed ḫurūc itmedi bi'l-külliye ol vücūd-ı mecāzīden (17) vücūd-ı ḥaḳīḳiye vāṣıl olmaġ-ıçun kemāl üzere. Anuñ-ıçun dinildi Resūl'e *ʿaleyhi's-selām; AK# #* (18) AK# #. Ṕes, Resūl *ʿaleyhi's-selām,* cemīʿ-i peyġamberler sülūk itmedügi ṭarīḳa seyr (19) eyledi, daḫı ol ḳadem-i sülūk-ile henüz vücūd-ı mecāzīden bi'l-külliye ç̣ıḳmaḳlıḳ aña muḥaḳḳaḳ olmadı. **[108a]** (1) Tā ol ʿināyet-i ezeliye irişüp̀ anı maḥbūblıḳ adı-y-la ḫāṣ ḳılmayınca. Ṕes, ol rubūbiyyet (2) ceẕbeleri irüp̀ anı ol vücūd-ı mecāzīden ç̣ıḳardı ol gicede ki miʿrāc olundı cemīʿ-i (3) enbiyā irdügi

**şikārları bağı; av hayvanlarının avlanması için kullanılan bağ misali bağ.

[1184] şerḥ: (A.) (A.) Açma, genişletme. * Açıklama. Anlaşılanı anlatma. Bir yazı veya konuşmayı kolay anlaşılması için izah etme, tafsil etme. * Bir şeyi dilim dilim kesme. * Bollaştırma. * Bir müşkil ve mübhem makaleyi açıklama, keşif ve izhar etme. * Açıklanmış yazı, risale.

maḳāmlardan geçdi maḳāma ḳurbde kemāle irdi ki ol *ev-ednā*[1185] maḳāmıdur. Ṗes, (4) kemāl-i saʿādet ḥāṣıl oldı ol vücūd-ı ḥaḳīḳiye vāṣıl olmaḳ saʿādeti-y-le ve ol sırr-ı vaḥy-ile (5) ki buyurdı: AK# #[1186]. Ḥaḳīḳatde aña ol gice dinildi ki AK# # (6) AK# #[1187]. Līkin ol ḥacc-ı vidāʿ da ʿarefe gün vaḳfeye ṭurıcaḳ bu ümmet üzere (7) anı ẓuhūra getürdi cemīʿ-i dīnler üzere iẓhār ḳılduġı vaḳtin ve dīnüñ kemāli ẓāhir olduġı bu (8) ferāyiżler ve aḥkāmlar tamām nāzil olmaġ-ıladur, andan ötrü buyurdı: AK# # (9) AK# #. Bu teʾvīl üzere delālet ḳılur ol ḥadīṣ ki (10) Ebū Hureyre rivāyet ḳılur Resūl'den *ʿaleyhi's-selām* ki ol buyurdı: **ḤADĪṢ-İ ŞERĪF**[1188] (11) **ḤADĪṢ-İ ŞERĪF**[1189].[1190] Yaʿnī, benüm meṣelüm benden ilerügi[1191]

[1185] ednā: Pek aşağı, en alçak. Pek az, pek cüz'i. * Çok yakın. ** ev-ednā: çok çok yakın, yaḳīnlıḳ makamı.

Burada; Ḳurʾān, (Necm) 53/9 ayetine atıf yapılmaktadır. Ḳurʾān, (Necm) 53/9: Araları iki yay aralığı kadar veya daha da yakın oldu.

[1186] Ḳurʾān, (Necm) 53/10: Allah o anda kuluna vahyedeceğini etti.

[1187] Ḳurʾān, (Mâide) 5/3: "...Bugün, size dininizi bütünledim, üzerinize olan nimetimi tamamladım ..."

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Mâide) 5/3: Leş, kan, domuz eti, Allah'tan başkası adına kesilenler, -canları çıkmadan önce kesmemişseniz, boğulmuş, bir yerine vurularak öldürülmüş, düşüp yuvarlanmış, başka bir hayvan tarafından süsülmüş, yırtıcı hayvan tarafından yenmiş olanları- dikili taşlar üzerine boğazlananlar ile fal oklarıyla kısmet aramanız size haram kılındı; bunlar fasıklıktır. Bugün, inkar edenler sizi dininizden etmekten umutlarını kesmişlerdir, onlardan korkmayın, Benden korkun. Bugün, size dininizi bütünledim, üzerinize olan nimetimi tamamladım, din olarak sizin için İslam'ı beğendim. Açlıktan darda kalan, günaha kaymaksızın yiyebilir. Doğrusu Allah Bağışlayan'dır, merhametli olandır

[1188] 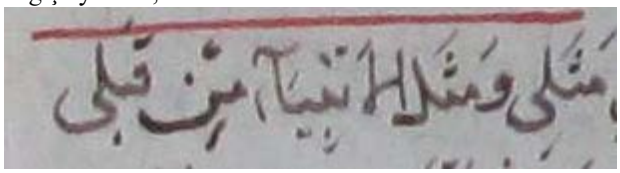

[1189] 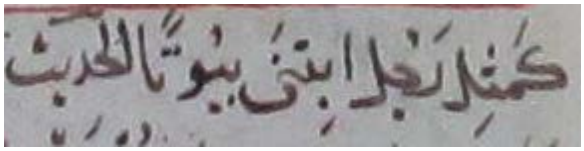

[1190] Bu hadisi şerif kütüb-i sittede şu şekilde geçmektedir:

4322 - Yine Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatiyor: "Resulullah aleyhissalatu vesselam buyurdular ki:

"Benimle benden onceki diger peygamberlerin misali, su adamin misali gibidir: Adam mukemmel ve guzel bir ev yapmistir, sadece koselerinin birinde bir kerpic yeri bos kalmistir. Halk evi hayran hayran dolasmaya baslar ve (o eksikligi gorup): "Bu eksik kerpic konulmayacak mi?" der. Iste ben bu kerpicim, ben peygamberlerin sonuncusuyum."

Buhari, Menakib 18; Muslim, Fedail 21, (2286).

peyġamberler-ile şol gişiyi (12) meşeli gibidür ki bir o bünyāḏ[1192] ḳıldı ġāyet görklü ve kāmil, illā bir köşesinde bir kerṕūc[1193] (13) yiri gedük ḳodı, ḫalḳ gelüṕ anı ṭolanuṕ ol bünyāḏı[1194] taʿaccüb[1195] ḳılurlardı. Dirlerdi ki (14) bu köşede bu bir kerpūc neçun ḳonmadı ki bunuñ bināsı tamām olaydı. Ṕes, Muḥammed *ʿaleyhi's-selām* (15) didi "ol ev ki binā olundı bu dīndür ve anı tamām iden benem". Bu ḥadīṯ ṣaḥīḥdür, ṣıḥḥati (16) ittifāḳdur. Ṕes, ṣaḥīḥ olundı ol ki taḳrīr olandı bu enbiyā maḳāmlarından dīn anlaruñ-ıla (17) kemāle irdi ve anlaruñ kemāli Muḥammed-iledür *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* ve Muḥammed'üñ kemāli vücūd-ı mecāzīden bi'l-külliye çıḳmaġ-ıla (18) oldı ki enbiyālar küllisi andan bi'l-külliye çıḳamadılar. Bu maʿnīden örtüdür ki yārın ḳıyāmet (19) güninde cemīʿ-i enbiyā "Nefsī! Nefsī!" diyeler ol vücūddan baḳiyye ḳaldıġı-çun; ammā Muḥammed *ʿaleyhi's-selām* [108b] (1) "Ümmetī! Ümmetī!" diyiser vücūd-ı mecāzī küllī fanī oluṕ gitmeg-ile, fehm eyle cidd-ile. Ve bu ümmetüñ (2) kerāmetindendür ki buları kemāl-i dīnde resūlleri-y-le müşterek ḳıldı mütābaʿat-ıla buyurdı ki (3) AK# #[1196]. Tā bileler ki bu kemāliyyet aralarında müşterekdür anı ṭaleb itmekde (4) kāhel olmayalar. Ve daḫı buyurdı: AK# #[1197]. Bu niʿmet tamāmlıġı daḫı oldur ki (5) esbāb-ı kemāli ḥāṣıl ḳılıvirdi bu niʿmetüñ gey ulusı Resūl'i gönderdigidür bu ümmete *ʿalm (ʿaleyhi's-selām).* (6) Ve daḫı buyurdı ki AK# #[1198]. İslāmdan murād istislāmdur[1199]. Yaʿnī, vücūd-ı (7) mecāzī peyġambere münḳād olmaḳdur daḫı andan ṣoñra ḫalīfelerine; tā ki anlaruñ üzerine bıraġa (8) ol mütābaʿat iksīrin

[1191] ilerügi: önceki
[1192] bünyād: f. Temel, esas. Yapı, binâ.
[1193] p harfi ile yazılmış olmalıydı; kerpūc şeklinde olmalıydı.
[1194] bünyād: f. Temel, esas. Yapı, binâ.
[1195] taʿaccüb: Şaşma, hayret etme. Tahayyür.
[1196] Ḳurʾān, (Mâide) 5/3: "...Bugün, size dininizi bütünledim, ..."
[1197] Ḳurʾān, (Mâide) 5/3: " ... üzerinize olan nimetimi tamamladım ..."
[1198] Ḳurʾān, (Mâide) 5/3: "...din olarak sizin için İslam'ı beğendim..."
[1199] istislām: Uyma, tabi olma. * Müslümanlığı kabul etme. İslâm olma.

ol vücūd-ı mecāzī ki muḥibblik maḳāmıdur mübeddel ḳıla ol vücūd-ı (9) ḥaḳīḳiyā ki maḥcūblıḳ maḳāmıdur. Nite ki buyurdı: AK# # (10) AK# #[1200]. Yaʿnī, yarlıġaya sizden vücūd-ı ḥaḳīḳi-y-le ol vücūd-ı mecāzīden ḥāṣıl olan (11) günāhları, fehm eyle cidd-ile. Mütennibe ol andan buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, her kim (12) ki mübtelā olsa dünyeden āḫiretden bir nesneye iltifāt ḳılmaġ-ıla çāresüz oluban ol sırrı (13) terbiyetden ötrü AK# #. Yaʿnī, māyil olmayuban ol mübtelā olduġına Ḥaḳ Taʿālā'dan (14) iʿrāż itmeg-ile; līkin bir fıtratdan ola ki ṣādıḳlara vāḳiʿ olur yāḫūḏ bir yolda ḳalmaḳ-(15)lıcaḳdur sāliklere ʿārıż olur. Ammā girü tedārük iderler ol ḥaḳḳa giricek ilticā ḳılmaġ-ıla (16) daḫı ervāḥı meşāyiḫden muʿāvenet ṭaleb itmeg-ile daḫı peyġamberler vilāyetinden istiġfāl (17) ṭaleb itmeg-ile ve muʿāvenet-ile. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ġafūrdur yarlıġar bularuñ (18) mübtelā olduḳlarını daḫı raḥīmdür bulara hidāyet virür ṣırāṭ-ı müstaḳīme bu muḥkem dīni ḳāyim ḳılmaġ-ıla. (19) Andan ḫaber virdi şol nesnelerden ki bulara ḥalāl ḳıldı, buyurdı ki AK# #. [109a] (1) Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bu iki āyetde budur ki (2) bedürüstī, ol ṭaleb ehli ve ṣāḥib sülūk olanlar eger saña ṣorarlarsa ki "Bu dünyeden ve (3) āḫiretden bulara ne nesne ḥāl oldı ve ne nesne üzerlerine ḥarām oldı". Nite ki Resūl buyurdı, (4) *ʿaleyhi's-selām;* "Dünyā ḥarāmdur āḫiret ehline ve āḫiret ḥarāmdur dünyā ehline ve bu ikisi daḫı ḥarāmdur (5) ehlu'l-lāh olanlara". Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, ol nesne ḥalāl (6) oldı size kim sizi Allāhu Taʿālā ḥażretine vāṣıl olmaḳdan ḳaṭʿ itmeye. Zīre Allāhu Taʿālā ṭayyibdür (7) ḳabūl itmez, illā girü ṭayyib ḳabūl ider her yinilür ve içilür nesne ve her giyilür ve söylenilür ve işlenilür (8) nesneler ki siz anı ṭaleb idersiz bu dünyā ḥaẓẓlarından bir ḥaẓẓ-çun sizi taḥḳīḳ mülevveṣ ḳıldı, (9) ol vücūduñuz yıltayıcılarınuñ çepelleri ki ol ḫabīṣātdandur ol lāyıḳ degüldür, (10) illā ḫabīṣlere. Ammā şol ki siz anı ṭaleb idersiz ḥaḳḳ-ıla ḥuḳūḳları

[1200] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/31: " ... De ki: «Allah'ı seviyorsanız bana uyun. Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. ..."

edā itmekde ḳıyāma getürmeg-içün ki ol (11) Ḥaḳ Taʿālā'nuñ naẓar-ı ʿīnāyeti müşāhede ḳılmaġ-ıla muṭayyebdür[1201]; ol ṭayyibātdandur ol lāyıḳ olmaz, (12) illā ṭayyiblere lāyıḳ olur. AK# #. Bu işāret ḳılur (13) ol nefslere ki ʿulūm-ı şerīʿat-ıla taʿlīm olunmışlardur ve ṭarīḳat adābları-y-ıla edeblenmişlerdür (14) ve ʿulūm-ı ḥaḳīḳat nūrları-y-ıla nūrlanmışlardur, ol ḥaḳīḳat ki ṣıddīḳlaruñ esrārlarına keşf (15) olınur ol ʿālemiyyet ṣıfātı tecellī ḳılmaġ-ıla ki ol ʿulūm-ı ledunnīdür Allāhu Taʿālā anı ḳul-(16)larından ḫāṣlarınuñ ḫāṣına bildürür. Nite ki buyurdı: AK# #. AK# # (17) AK# #. İşāret ḳılur tenāvül ḳılmaġa şol nesneyi ki bu nefs-i muṭmaʾinne ṣayd ide (18) ʿālem-i ġayb-ıla ʿālem-i şehādetden emr-i Ḥaḳḳ-ıla gendü ṭabiʿ emr-ile degül şol nesneden ki sizüñ (19) üzerüñüze imsāl ider ḥuḳūḳ-ı ḳıyāme getürmeg-içün gendüler üzerine imsāl itmeye ḥaẓların [109b] (1) yirine getürmeg-içün. AK# #. Yaʿnī, ẕikr idüñ her nete ol vaḳtinde (2) ne nesne ki sizüñ üzerüñüze vārid ola umūr-ı dünyevīden ve uḫrevīden ism-i Allāh'ı anuñ (3) üzerine ẕikr idüñ ki tā anda mutaṣarrıf Allāh ola, Allāhu Taʿālā'nuñ tevfīḳi-y-le anuñ rıżāsı (4) içinde. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'ya ilticā idüp anuñ ġayrından (5) ḥaẓer idüñ ki Allāhu Taʿālā serīʿi'l-ḥisābdur ḳulları ḥisāb ider ʿamelleri üzere ol (6) aʿmālden fāriʿ olmazdan öñ ve daḫı fi'l-ḥāl anlara mücāzāt ider iḥsān-ıla. Yaʿnī, görklü (7) ḳurbet virmeg-ile ve derecesin yüce ḳılmaġ-ıla ve ʿināyeti cezbeleri-y-ile ḫōḏ isāʾet-ile[1202] ki isāʾeti (8) buʿd[1203] ola. Yaʿnī, ḫażretden ıraḳ ḳılmaġ-ıla sürüp ḫıẕlān-ıla maḳām-ı esef-le bıraḳmaġ-ıla. Ve daḫı (9) buyurdı ki AK# #. Bu kelāmı bunda tekvār ḳıldı tekrāruñ fāyidesi (10) budur kim yaʿnī, size ḥalāl olundı şol nesne kim erbāb-ı ḥaḳīḳate bugün ḥalāl oldı. (11) Yaʿnī, ol yevm-i ezelde ki dīnüñ kemāl-i taḳdīr olundı sizüñ-içün ol cemīʿ-i

[1201] muṭayyeb: (Tayyib. den) Güzel kokular sürünmüş. * Gönlü hoş edilmiş, sevindirilmiş, taltif olunmuş.

[1202] isāʾt: (a.i. sû'dan) Kötülükte bulunma, kötü iş işleme.

[1203] buʿd: (C.: Eb'ad) Uzaklık. Baid olma. * Aralık.

ṭayyibātdandur (12) ki iki cihānuñ saʿādeti aña muteʿālliḳdur ol degül mücerred, belki size ḥalāl olundı, (13) görklü ḫulḳlar-ıla ḫulḳlanmaḳ ki ol Allāhu Taʿālā ḫulḳlarıdur münezzehdür niçelikden ve nite-(14)likden ve daḫı berīdür naḳṣdan ve şübhātdan. AK# #. Yaʿnī, (15) daḫı size ḥalāl olundı şol kimseler ṭaʿāmı kim anlara kitāb virildi ḥaḳīḳatde bular (16) enbiyālardur *ʿaleyhi's-selām. AK# #.* Yaʿnī, ġıdālanduñuz ol vilāyet südi-y-ile; nite ki anlar ġıdālandılar (17) ol nübüvvet südi-y-ile iki gögüzden[1204] ki biri şerīʿat gögsi ve biri ṭarīḳat gögsi. AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, nübüvvet südi-y-ile vilāyet südinüñ menbaʿı birdür egerçi iki gögüsden (19) emilür. Ṕes, bizüm luṭflarumuz südlerin içdiñüz vilāyet meşrebesinden ve enbiyālar daḫı **[110a]** (1) bizüm faẓlumuz südinden içdiler peyġamberliḳ meşrebesinden her ṭāyife gendü meşrebi ne (2) yirdendigin bilür ve peyġamberüñ *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* bu külli mīṣāḳdan şirketi var, ammā maḳām-ı maḥmūdda anuñ (3) iḫtiṣāṣı var, maḥbūblıġ-ıla anuñ meşrebi andandur ki didi "Ben rabbüm ḳatında gicelerin, (4) beni ol ṭaʿāmlandurur ve ṣu verir, hīç bir muḳarreb ferişte ve mürsel peyġamber baña anda şerīk (5) olımaz". AK# #. Yaʿnī, ancılayın muḥṣane ʿavratlar daḫı ki müʾmine olalar, size (6) ḥelāl olundılar. Bu işāretdür Ḳurʾān'uñ ḥaḳāyıḳlarına ki ebkārlardur ṣaḳlanmışlardur (7) müʾmine ʿavratlaruñ fehmleri anda taṣarruf itmekden olar ervāḥ-ı ʿulemā-y-ıçun bu ümmetüñ (8) ḫāṣları-y-ıçun. AK# #. Yaʿnī, ol kütüb-i (9) münzelenüñ ḥaḳāyıḳları bikrleridür ki sizden ilerükilere indürildi maḥṣūn oldı anlardan (10) ki anlaruñ üzerlerine indürildi ol kütüblerde ve derc olundı içinde sizden (11) daḫı maḫfī olundı. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #. Yaʿnī, hīç bir nefs (12) bilmez ki anuñ-ıçun Ḳurʾān içinde gözler şāḏ olcaḳ nesnelerde neler gizlenmişdür ki ol

[1204] Metinde "gögüz//göğüz" şeklinde yazılmıştır: 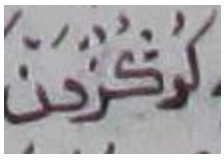

(13) gökden indürilen kitāblaruñ ḥaḳāyıḳları bikirleridür[1205] ki muḥṣandur[1206], fehm eylegil cidd-ile ki (14) anlar küllī sizüñ-içün ḳonılmışdur. AK# #. Yaʿnī, ḳaçan bu ebkārlaruñ (15) mehrlerin virseñüz ki ol beẕl-i vücūddur, yaʿnī, varuñuzı viresiz. AK# #. (16) Yaʿnī, bu ḥāletde ki beẕl-i vücūd ḳılmaḳda müteʿaffif[1207] olalar ki cevh-i ḥaḳḳ üzere ola vāṣıl[1208] şeyḫüñ (17) taṣarrufı-y-ıla fuḥşını ʿalāniye idici olmaya ṭabʿ üzere muvāfaḳat ḳıluṗ şerʿa muḫālefet itmeg-ile, (18) tā ki anda hevā mutaṣarrıf ola. AK# #. Yaʿnī, vücūdın beẕl itmekde bu iki ʿālemden (19) hīç bir nesneye iltifāt ḳılmaya daḫı bu iki ʿālemde hīç bir kimseye, Allāh'dan ġayrına, iltifāt ḳılmaya. [110b] (1) Tā ki anuñ meşrebi Allāh ola, şarābı daḫı andan ola, ṣāḥibi ol ve sāḳisi ol ola. AK# # (2) AK# #. Kimi Allāhu Taʿālā'yā kāfir oldı ve bu maḳāmlara ve bu kemālāta (3) inkār ḳıldı; eşkāre bu saʿādetlerden maḥrūm oldı. Gözsüzlik ve taḳlīd üzerine ḳılduġı (4) ʿamelleri ḥabṭ oluṗ gitdi. AK# #. Yaʿnī, ol dünyede āḫiretde ziyānkār-(5)dur, cennetden daḫı mevlāsından. Andan ḫaber virdi bu maḳāmlara ṣuʿūd itmegüñ esbāblarından (6) bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# #. Tā aña degin ki buyurdı: (7) AK# #. İşāret bu iki āyet taḥḳīḳında budur ki bu ḫiṭāb ki bunda (8) ḳılındı ol müʾminleredür kim īmānları īmān-ı ḥaḳīḳīdür ol ḫiṭāb-ı elest ve ḳatında "belā" diyü (9) cevāb virmeg-ile bular ol mīṣāḳ güninde evvel ṣaff ehli oldılar baʿde'l-muʿāyene īmān (10) getürdiler. Ammā ikinci ṣaff ehli çün müşāhede ḳıldılar, īmān getürdiler ve üçünci ṣāff ehli (11) ḫiṭābı işidüṗ īmān getürdiler. Ve dördünci ṣaff ehli taḳlīd-ile īmān getürdiler

[1205] bikr//bikir: (Bikir) Bozulmamış. Temiz. * Bekâr. El sürülmemiş. * Her şeyin evveli. * Eşi benzeri görülmemiş, misli sebkat etmemiş her amel ve vaziyet.

[1206] muḥṣan: Fık: Akıl. Büluğ. İslâmiyet. Hürriyet. Nikâh-ı sahih ile teehhül vasıflarını câmi olan kimse.

[1207] müteʿaffif: İffetli, şerefli, namuslu.

[1208] vāṣıl: Ulaşan, erişen, kavuşan. Hakka vâsıl olan.

taḥḳīḳ-ile (12) degül. Zīre bular ne muʿāyene[1209] ḳıldılar ve ne müşāhede[1210] ḳıldılar daḫı Ḥaḳḳ'uñ ḫiṭābını fehm ḳulāġı-y-ıla (13) ve idrāk itmeg-ile işitmediler; belki ḳahr u ʿuḳūbet ḳulaġı-y-ıla işitdiler cevābında müteḥayyir ḳıldılar, (14) tā ki ol üç ṣaff ehlinüñ cevābın işitdiler ki olar "belā" didiler. Bular daḫı anlara taḳlīd (15) idüṕ "belā" didiler, lā-cerem bugün bunda īmān getürmediler, bular kāfirlerdür, eger getürdilerse (16) daḫı taḥḳīḳ-ıla getürmediler yā taḳlīd-ile yā nifāḳ-ıla getürdiler ki bular münāfiḳlardur üçünci (17) ṣaff ehli ʿavām-ı ḫalḳdur müslümānlardan. Nite ki anda ḫiṭāb işidüṕ īmān getürdiler bunda daḫı (18) işidüṕ īmān getürdiler. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā ḫaber virdi: AK# # (19) AK# #. Ve ikinci ṣaff ehli müʾminlerüñ ḫāṣlarıdur, nite ki anda müşāhede-y-ile **[111a]** (1) īmān getürdiler, bunda daḫı ancılayın maʿrifetler müşāhede ḳılmaġ-ıla īmān getürdiler. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā (2) buyurdı: AK# # (3) AK# #. Bundan ötrü didiler baʿżılar ki "Ben naẓar ḳılmadum hīç bir nesneye, illā Allāh'ı anda gördüm". (4) Ve evvel ṣaff ehli enbiyālar daḫı ḫavāṣṣ-ı evliyālardur. Nite ki anda muʿāyene birle īmān getürdiler. (5) Bunda daḫı muʿāyene ḳıluṕ īmān geürdiler. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #. Bu miʿrāc gicesiydi (6) ki rabbı aña vaḥy ḳıldı, anı ki vaḥy ḳıldı. Ṕes, Taʿālā buyurdı: AK# #. (7) Ve Mūsā'nuñ īmānı daḫı bundan bir nevʿidi, AK# #[1211]. (8) Ve daḫı ʿAlī *raḍıya'l-lāhu ʿanh* didi ki "Ben ʿibādet ḳılmadum bir rabbe ki görmedüm". Ve baʿżılar didiler ki "Benüm ḳalbüm

---

[1209] muʿāyene: Zâhir ve âşikâre olmak, görünmek, belli olmak. * Gözden geçirme, yoklama, kontrol etmek.

[1210] müşāhede: Gözle görmek. Seyrederek anlamak. Seyretmek. * Muayene, kontrol

[1211] Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/143

Burada ayetin yanlış yazılması söz konusu ayette yanlış yazılma olmuş; "İnnī" kelimesi yerine (سُبْحَانَكَ) sübhāneke kelimesi olmalıydı. Biz yukarıda buna göre yazdık. Metinimizde ise şu şekilde yer almaktadır:

rabbümi (9) gördi". Ve baʿżı daḫı didi ki "Ben bir nesneye naẓar ḳılmadum, illā andan öñ rabbı gördüm". Bularuñ didüginden (10) murād ẕāt-ı Ḥaḳḳ'ı müşāhede ḳılmaḳ degül, belki müşāhede-yi Ḥaḳ'dur, ṣunʿınıı[1212] görmeg-ile, fehm it mütenebbih ol. (11) Ṕes, evvel ṣaff ehline ḫiṭāb ḳıldı; AK# #, taḥḳīḳ yöninden. Andan buları ol (12) ḳalb memleketinden ol ıraḳlıḳ mehlekelerine indürdi ol üns ravżālarından bu insāniyyetüñ (13) cürāḫ yirlerine indürdi. Didi ki AK# #. Yaʿnī, namāzdın yaña ṭursañuz ki ol sizüñ miʿrācıñuzdandur (15) ki girü ol ḳurbuñ mekānına rücūʿ idersiz. Nite ki buyurdı: AK# #. Yaʿnī, namāz ḳıl (16) yaḳīn ol. AK# #. Yaʿnī, yuñ ol yüzüñüzi ki anuñ-ıla dünyādın yaña teveccüh (17) ḳılduñuz aġyāra naẓar ḳılmaġ-ıla. Ṕes, tevbe ve istiġfār (18) ṣuyıla yuñ ki pāk ola. AK# #[1213]. Yaʿnī, iki ellerüñüzi daḫı yuñ iki cihāna yapışmaḳdan. (19) Ve bu iki ʿāleme müteʿallıḳ olmaḳdan; tā ol dōstlaruñdan daḫı saña refīḳlerdür. AK# #[1214]. **[111b]** (1) Yaʿnī, başuñuzı ṣıġañ[1215], nefsüñüzi Allāhu Taʿālā yolına beẕl eyleñ. AK# #. (2) Yaʿnī, ayaḳlaruñuzı yuñ insāniyyetüñüz balçıġından ve enāniyyetüñüz-ile ḳāyim olmaḳdan. AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, eger bizden ġayrıya iltifāt ḳılmaġ-ıla cenābet ḥāṣıl itseñüz, (4) nefslerüñüze ġusl itdürüñ tevbe ṣuyı-la cümle maʿāṣīylerden[1216] ve ḳalbüñüze ṭahāret idüñ ṭāʿatuñuz (5) görüṕ ʿucb eylemekden daḫı sırruñuzı arıduñ aġyāra naẓar ḳılmaḳdan ve ervāḥlar gözi ṭāhir (6) idüñ bizden ġayrı-y-ıla rāḥat kesb itmekden. AK# #. Eger dünyā maḥabbeti ʿilleti-le (7) ṣabr olsañuz; AK# #, yāḫūḏ hevāya mütābaʿat ḳılmaġ-ıla müsāfir olsañuz. AK# # (8) AK# #. Yāḫūḏ sizden birüñüz bu şehvātlardan bir şehveti ḳażā-i ḥācet itse (9) AK# #. Yāḫūḏ dünyāya el uzatsañuz andan bir leẕẕet

[1212] ṣunʿ: Yapmak. * Eser, yapılan iş. * Te'sir. * Güzel iş yapmak. *Sanat, eser.
[1213] Ḳurʾān, (Enʿām) 5/6
[1214] Ḳurʾān, (Enʿām) 5/6
[1215] ṣıġañ: mesh edin. ṣıġa-: mesh etmek.
ṣaġ: 1. Sağlam, sıhhatte. 2. Temiz, saf, halis. 3. Doğru, gerçek, sahih
[1216] maʿāṣī: (Ma'siyyet. C.) Günahlar. * İsyanlar.

ḥāṣıl itmeg-içün, tevbe (10) ve istiġfār ṣuyın bulmasañuz ki ġusl idesiz. AK# #. Teyemmüm idüñ kerīm-(11)lerüñ ayaḳları ṭoprağına yüzüñüz sürmeg-ile ki ol cemīʿ ulu günāhlaruñuza ṭahāretdür (12) yüzüñüzi anlaruñ ḳademleri ṭoprağına sürüñ ve elüñüz-ile anlaruñ ḫıdmetlerine iledim oluñ (13) ki ḳatı[1217] göñüllerüñ şifāsı andadur ve günāh ṣayrulığınuñ devāsı oldur. AK# # (14) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā size bu ḥükm-ile ṭarlıḳ ve ẕillet ü ḥaḳāret (15) dilemez. AK# #. Līkin diler ki sizi ulu günāhlaruñuzdan pāk ide. (16) Günāhlaruñ gey ulusı Allāhu Taʿālā'ya şirk getürmekdür. Şirküñ daḫı gey ulusı gendü vücūdı-la (17) maʿbūd vücūdın şerīk itmekdür ki gendüye daḫı varlıḳ iṯbāt ḳıla. Bu bir günāhdur (18) ki yarlıġanmaz, illā ol ṭoprağa yüz sürmeg-ile ve bir çepellikdür ki arınmaz, illā ol ṭopraḳ (19) üzere żamm olunmayınca. AK# #. Ve daḫı sizüñ üzerüñüze niʿmetlerini tamām **[112a]** (1) itmeg-içün ol ana niyyetüñüz baḳırcuġı eridükden ṣoñra ol himmet-i ʿāliyeñüz taṣarrufı (2) odı-y-ıla ve daḫı ol Allāh varlıġı iksīrini anuñ üzerine bıraḳmaġ-ıla. AK# #. Ola ki (3) şākirlerden olasız, çün anuñ ilāhiyyeti nūrı-y-ıla hidāyet bulasız, ol niʿmet-i envārların (4) görmeg-ile. AK# #. Yaʿnī, ẕikr idüñ Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ol niʿmetlerin ki (5) sizüñ üzerüñüze inʿām ḳıldı ibtidā-i vücūdda sizi ol yoḳlıḳ ẓulümātından çıḳarup̱ ol vücūd (6) nūrına getürmeg-ile dükeli mevcūddan öñdin ki sizi aḥsen-i ḳāmet üzere yaratdı, ol muḥkem[1218] (7) ḳavī[1219] dīni ḳabūl itmeg-içün ve ṭoġru yola size hidāyet virdi. *"Elestü birabbikum"*[1220] ḫiṭābın size (8) işitdürüp̱ "*Belā!*"[1221] diyü cevāb virdürdi. AK# #. Daḫı ẕikr idüñ ol (9) ʿahdi ki sizüñ-ile ʿahd olundı tevḥīd üzere ve

[1217] ḳatı: sert, gaddar, yumuşak olmayan, merhametsiz, ymuşak gönüllü olmamak.

[1218] muḥkem: Sağlam. Metin. Sıkı sıkıya. Kuvvetli. Tahkim edilmiş. Sağlamlaştırılmış. * Fık: Tefsir edilenlerden daha kuvvetli olan söz. İhtimalli olmayan söz.

[1219] ḳavī: (a.s. kuvvet'den) 1. kuvvetli, güçlü. 2. güvenilir, sağlam.

[1220] Elestü birabbikum: *"Ben sizin rabbiniz değil miyim?"* Bu ibare Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/172'de geçmektedir.

[1221] belā: evet, doğru, kabul ettik. Bu ibare Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/172'de geçmektedir.

ʿubūdiyyet üzere ve size işidüṕ muṭīʿ olmaḳlıġa (10) tevfīḳ virdi. AK# #. Tā ki siz işidüṕ didüñüz “İşitdük, muṭīʿ olduḳ!”, (11) eger anuñ tevfīḳ-i niʿmeti olmasaydı “İşitdük, ʿāṣī olduḳ!” dirdüñüz. Nite ki ḫızlān ehli (12) didiler ol ʿişyān içinde: AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā’dan ḳorḳuñ ġayrını ḳoñ. AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā göñülleri ve içinde ne varını bilür. Andan ḫaber (14) virdi ibḳādan ve ilticāyı terk itmekden bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# # (15) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur ki (16) bu ḫiṭāb bunda girü ol evvel ṣaff ehlinedür, ol miṣāḳ güninde ki meʿāyen-ile īmān (17) getürdiler, beyān-ıla degül. Yaʿnī, siz Allāhu Taʿālā-y-ıçun ḳāyimlerden oluñ ve ʿadl-ile ṣıdḳ-ıla (18) söyleyücilerden oluñ. Bu emr bunda nefsi ṭoġrulıġa döndermeklig-içün ve anuñ üzere ḳāyim (19) olmaġ-ıçundur. Nite ki bular buña ḫiṭāb olınuṕ emr olundılar ol emre muttaṣıl oluṕ [112b] (1) ḥaḳḳ-ıla ḳāyim oldılar ve ḥaḳ söylemege dāyim oldılar, ḥaḳ üzere şāhid oluṕ ʿadl itdiler. AK# # (2) AK# #[1222]. Bunda iki maʿnī var bir oldur ki ʿadāvet-i (3) Şeyṭān ve nefs-ile hevā ve daḫı ḥubb-ı dünyā sizi aña yiltmesün ki nefsüñüz üzere ẓulm u cevr[1223] (4) idesiz daḫı müslümānlar üzerine. Zīre Şeyṭān sizüñ-ile aṣıldan ʿadūdur, buyurmaz size, illā faḥşā-(5)y-ıla; Yaʿnī, buḫl-ile[1224] ve ḳabīḥ[1225] efʿāller-ile ve şeraʿda[1226] münker olan nesneler-ile daḫı dünyede āḫiretde (6) nefsüñüze żarar olacaḳ nesneler-ile ve nefsüñüz daḫı ṭabīʿati anuñ üzeredür ki yavuzlara buyurucı-(7)dur, düşmanlaruñ gey düşmanı oldur. Ve hevānuñ daḫı şānı budur ki sizi Allāhu Taʿālā yolından (8) dāll idüṕ azdura ve dünyā daḫı gendüyiyi tezyīn idüṕ ehli-çün düzmişdür ki anı

[1222] Ḳurʾān, (Enʿām) 5/8
[1223] cevr: (a.)Haksızlık edip incitme, eza, cefa. sitem
Sitem: f. Haksızlık, zulüm. * Nâzikâne çıkışma. * Eziyet, cefa.
[1224] buḫl: Bahillik, eli dar olma, cimrilik, tamahkârlık, pintilik.
[1225] ḳabīḥ: (Kabiha) Çirkin, fena, kötü, yakışıksız, ayıp.
[1226] şeraʿda: şeriʿatte, din ahkamında.

sevmek (9) dükeli ḫaṭālaruñ aṣlı ve bünyāḏıdur. Ṕes, sizi yiltmesün uşbu ḳavmüñ buġżı[1227] ve ʿadāveti (10) anuñ üzere ki ʿadl itmeyüṕ ẓālimlerden olasız. İkinci maʿnī oldur ki ḥasūdlaruñ ḥasedi (11) ve düşmenlerüñ ʿadāveti sizi aña yiltmesüñ ki nefsüñüz-ile ʿadl itmeyesiz, aña ẓulm idesiz (12) ḥasūdlerüñ münāẓʿaları birle ve düşenler günūsi-y-le; tā ki helāklık ćuḳurlarına vāḳiʿ oluṕ (13) helāk olasız ol yırtıcılıḳ ṣıfātı ve şeyṭāniyyet ṣıfatı üzerüñüze ġālib ola. AK# # (14) AK# #. Bu daḫı bir emrdür ki imtiṣāli[1228] vācibdür ol ʿadl-ile ḳāyim olanlara; (15) işitmez bunı, illā anlar ki ʿadillerdür[1229]. ʿAdl aña dirler ki ʿubūdiyyetde iʿtidāl-i ḥaḳīḳī (16) birle ḳāyim ola ʿadāveti rubūbiyyet üzere ṣābit ola ki taḳvāya bu ḳarībdür. Yaʿnī, ʿadl (17) uşbu maʿnī üzere aḳrebdür ki ʿabd mevlā-y-ıla beḳā bulmaḳlıġa yaḳīn ola. AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā vaʿde (19) ḳılmışdur ulu ecrler-ile anlara kim īmān getürüṕ gendüleri ceẕebāt-ı ilāhiyye ḳabūl ḳılmaġa **[113a]** (1) ṣāliḥ olalar. Ol ecr-i ʿaẓīm didügi anuñ ʿināyet-i ceẕbeleridür ki irişüṕ buları gendü-(2)lerden ala, gendüyi bulara yaḳīn ḳıla, fehm eyle cidd-ile. AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, anlar ki kāfir oldılar, anlara ḫıẕlān irişüṕ bizüm āyetlerümüzi (4) tekẕīb itdiler, olar küllī aṣḥāb-ı ceḥīmden oldılar ki anlar mīṣāḳ güninde (5) dördünci ṣaff ehli-y-idi ḫiṭābumuzı fehm itdiler. Ammā ṣavāblu cevāb virmediler anuñ-ıla (6) gendüleri ʿitābumuza[1230] vācib ḳıluṕ ʿiḳābumuza müstaḥıḳḳ[1231] oldılar. Bundan ṣoñra ehl-i ʿināyeti (7) ẕikr idüṕ ḫaber virdi ki AK# #. Yaʿnī, iy anlar ki (8) muʿāyene birle īmān getürdiler ẕikr idüñ Allāhu Taʿālā'nuñ ol

[1227] buġż: (A.) Sevmeme. Birisi hakkında gizli ve kalbi düşmanlık hissetme. Kin, husûmet.

[1228] imtiṣāl: Nümune kabul etme. * Uymak. Ayrılmamak üzere inkıyad etme. * Mesel ve kıssa söyleme. * Bir şeyin suretine girme. * Muvafakat ve mutabakat etme. * Katili kısas etme.

[1229] ʿadil: Eş, denk, akran, benzeri. Ölçüde, miktarda eşit olan.

[1230] ʿitāb//ʿıtāb: Tekdir etmek. Şiddetle hitab etmek. Azarlamak. Terslemek. Paylamak. Rencide etmek. Darılmak.

[1231] Metinde şeddeli yazıyor, Arapça telefusunu yazıda gösteriyor. Arapça yazımında müstaḥıḳ şeklinde olmalıdır.

niʿmetlerin ki size (9) inʿām ḳıldı ibtidā-yı ḫılḳatde, tā diledi ki sizi yoḳlıḳ ẓulmātından nūr-ı vücūdı çıḳara (10) ol "Kün!"[1232] dimeklig-ile. AK# #. Yaʿnī, çün ḳaṣd eyledi (11) bir ḳavm size ol üç ṣaff ehlinden ki ellerin sizdin yaña yaña uzadalar sizi olʿademden (12) çıḳmaġa teʾḫīr ideler, sizden anlar sebʿat ideler vücūda gelmege. AK# #. (13) Allāhu Taʿālā anlaruñ ellerin sizden menʿ eyledi; tā ki siz sābıḳlardan olasız ki peyġamber *ʿaleyhi's-selām* (14) sizüñ-ile faḫr idüp eydür; ***ḤADİŞ-İ ŞERİF.*** Yaʿnī, biz ṣūrete gelmekde āḫirlerüz, (15) ammā ʿademden çıḳup rūḥ olmaḳda sābıḳlaruz. AK# #. Yaʿnī, ḳorḳuñ Allāh'dan girü (16) ʿademe rücūʿ itmekde, tā Allāhu Taʿālā'dan ḥaẕar idüp ġayrından naẕarı ḳaṭʿ idesiz. Allāhu Taʿālā (17) ʿālimdür, bilür ki sizüñ ʿademe rücūʿ ittügüñüz gendü irādetüñüzile degül, yā size ışmarlanmış (18) degül. Nite ki ʿademden çıḳmaġañuz gendü irādeteñüzle degüldi. Bedürüstī, çıḳmaġañuz (19) ol "Kün!" dimeklik ceẕbesi-y-ile oldı, rücūʿuñuz daḫı ancılayın olmaz, illā ol emr-i irciʿī **[113b]** (1) ceẕbesi-y-ile. Ṕes, siz Allāhu Taʿālā'nuñ keremine ve faẕlına iʿtimād idici oluñ ve Allāhu Taʿālā-(2)nuñ rıżāsın ṭaleb itmekde ivici oluñ ve ictiʿād idici oluñ anuñ emrlerine (3) ve nevāhīlerine muvāfıḳ Allāh yolında, tā ki sizi delālet ide ol ʿināyet-i ceẕbe-(4)lerine. AK# #. Yaʿnī, Allāh üzere tevekkül itsünler müʾmin (5) olanlar, uşbu kerāmetleri bulmaġ-ıçun daḫı ictihād idsünler bu saʿādetlere ulaşmaġ-ıçun (6) ki irişdürici oldur. Andan Yahūdilerüñ ʿahdinden ve ʿahdlerin bozduḳlarından ḫaber (7) virüp buyurdı: AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# # (8) AK# #. İşāret bu iki āyetde budur ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā ʿahd aldı Benī İsrāʾīl'-(9)den; nite ki bu ümmetden ʿahd aldı ol miṯāḳ güninde. Lākin Benī İsrāʾīl'den anuñ (10) üzere ʿahd aldı ki aña ṭapalar andan ġayrıya ʿibādet

[1232] kün: Ol

itmeyeler. Ve bu ümmetden anuñ (11) üzere ʿahd aldı ki Ḥaḳ Taʿālā buları seve, bular Allāhu Taʿālā'yı seveler, ervāḥlarını Allāhu (12) Taʿālā yolına beẕl ideler, ʿahdlerini tebdīl itmeyeler ve maḥbūbların taġyīr itmeyeler ve ʿahdlerini (13) bozmayalar. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #. Ḥaḳ (14) Taʿālā'nuñ kemāl-i ʿināyetindendür bu ümmet-ile ki Allāhu Taʿālā Mūsā *(ʿa.s)* ümmetinden on iki nuḳbe[1233] (15) ḳıldı ki muḫtārlardan-ıdı żarūret vaḳtında anlara rücūʿ iderlerdi. Nite ki buyurdı: (16) AK# #. Ammā bu ümmetde nücebā[1234] ve budala[1235] ḳıldı ve evliyādan ʿazīzler (17) ḳıldı ki olar ḳırḳ kişidür, her ḥalde her zamān içinde muḳarrer. Nitekim Resūl *ʿaleyhi's-selām* (18) buyurdı: ***ḤADİŞ-İ ŞERİF***. Yaʿnī, uşbu ümmet içinde ḳırḳ kişi ola (19) İbrahīm ḫulḳı üzere ve yidi kişi ola Mūsā ḫulḳı üzere ve üç daḫı ola ʿÌsā ḫulḳı üzere. **[114a]** (1) Ve bir daḫı ol Muḥammed ḫulḳı üzere *ʿaleyhi's-selām,* bular her biri anlaruñ derecelerinüñ mertebeleri üzerinedür (2) daḫı anlaruñ maḳāmları üzerinedür, uşbu ümmetüñ emīnleridür. Nite ki Resūl (3) buyurdı, *ʿaleyhi's-selām* anlaruñ duʿāları sebeb-ile bu ümmet rızḳlanurlar ve bulara yaġmur yaġdırılur ve evlāduñ (4) sebeb-ile belālar bulardan defʿ olınur. AK# #. Eydür abdāllar ḳırḳdur ve emīnler yidi-(5)dür ve eyyimden ḫulefā üçdür ol ki birdür ol ḳuṭbdur. Ḳuṭb bularuñ küllisün bilür (6) ve bularuñ üzere muṭṭaliʿ olur. Ammā ol ḳuṭbı kimse bilmez ve anuñ üzerine kimse muṭṭaliʿ olmaz, (7) ol evliyānuñ imāmıdur. Ammā ol üç ki eyyimeden ḫulefādur anlar yidileri bilürler ve ḳırḳ-(8)ları bilürler, ol yidiler bu ḳırḳları daḫı bilürler ve ol yidiler ki ümenādur[1236] ol ḳırḳları (9) bilürler ki abdāllardur, ol abdāllar ol ḳırḳları bilmezler ki anlar abdāl degüllerdür. (10) Ve bu ḳırḳlar bu ümmetden cemīʿ-i evliyā kimdür bilürler, evliyādan buları kimse bilmez. Ḳaçan yidilerden (11) biri

[1233] nuḳbe//nuḳaba: (a.i. c. : nuḳāb, nuḳabā) 1. Yol 2. Yırtık, ayrım.
[1234] nücebā: (Necib. C.) Necib kimseler. Nesli, soyu sopu temiz ve pâk olan kişiler.
[1235] budala: Zekâca geri, salak.
[1236] ümenā: Emin kimseler. Eminler. Emniyet sahibleri.

eksilse ḳırḳlardan birin anuñ yirine ḳorlar. Ḳaçan üçden biri eksilse yidilerden (12) birin anuñ yirine ḳorlar. Ḳaçan ol ḳuṭb geçse ki birdür, bu ḳamu ḫulḳuñ ḳıvāmı anuñ-ıladur, (13) üçden biri anuñ yirine ḳonur, tā ḳıyāmete degin, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ emri bunuñ üzeredür ki (14) anlar dünyādan eksilmeyeler. Andan Ḥaḳ Taʿālā Benī İsrāʾīle didi ki AK# # (15) AK# #. (16) Ḥaḳ Taʿālā bularuñ-ıla olmaḳlığı bu şarṭlar-ıla muʿallaḳ ḳıldı. Ammā bu ümmetā hīç şarṭ taʿlīḳ[1237] itmedin (17) bileligin beyān ḳıluṕ didi kim AK# #[1238]. Yaʿnī, ol Allāhu Taʿālā'nuñ naẓar-ı (18) ʿināyet ve tevfīḳi sizüñ-ile biledür her ḳanda ki olasız. İşāret bunda budur ki her kimse ki (19) bu şerāyiṭleri ḳıvāma getüre andan ötrü getürür ki Allāhu Taʿālā Benī İsraʾīl'e günāhlarına **[114b]** (1) keffāret ḳılmaġı bu şerāyiṭleri yirine getürmeg-ile vaʿde ḳıldı, didi ki AK# # (2) AK# #. Ammā bu ümmete bu şarṭlardan azıraḳ ḳıyāme getürmeg-ile vaʿde ḳıldı ki (3) seyyātların ḥasenāta mübeddel ḳıla, buyurdı ki AK# # (4) AK# #. Ve bu ḳavlinüñ taḥḳīḳi budur ki AK# # didi. (5) Eger namāzı iḳāmet idesi olursañuz dimek olur. Ṕes, iḳāmeti ṣalvet aña dāyim olmaġ-ıla olur. (6) Zīre namāzı senüñ miʿrācuñ ḳıldı Ḥaḳ'dın yaña. Ṕes, ol miʿrācuñ derecelerine ḳadem urmaḳ (7) gerek ki anı müşāhede ḳılmaġa çıḳıla Ḥaḳḳ'ı andan müşāhede ḳılasın. Nite ki mīṯāḳ güninde (8) müşāhede ḳılduḳ. Ṕes, ol ol miʿrācuñ çıḳacaḳ derecesi dörtdür ḳıyāmdur rukūʿdur (9) sücūddur teşehhüddür derekāt miḳdārı üzere ki anuñ-ıla indürildi

---

[1237] taʿlīḳ: Asmak. * Geciktirmek. * Bağlanmak. * Bir cümlenin mazmununun husulünü diğer bir cümlenin mazmununun husulüne edat-ı şart ile rabt etmektir. Şu işi görürsen, şuna vâris olacaksın denilse, vâris olma, işin görülmesine bağlanmış olur. Buna ta'liki şart denir.

[1238] Ḳurʾān, (Hadid) 57/4: " … ve her nerede olsanız sizinle beraberdir …"

(وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ)

Ayetin tamamı Ḳurʾān, (Hadid) 57/4: Gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra arşa hükmeden, yere gireni ve ondan çıkanı, gökten ineni ve oraya yükseleni bilen O'dur. Nerede olursanız olun, O, sizinle beraberdir. Allah yaptıklarınızı görür.

maḳām-ı ʿılliyyīnden (10) ve ol ʿālemler rabbinüñ civārından ol esfel-i sāfilīne ki beden ḳālibidür ve ol ḳālib ol (11) dört ʿanāṣırdan yaradılmışdur ve ol ʿanāṣırdan mütevellid olan daḫı dört ḳısm üzere-(12)dür, her ḳısmuñ maḫṣūṣ bir ẓulmeti var ki seni Ḥaḳḳ'ı müşāhede ḳılmaḳdan menʿ ider. Biri anuñ (13) cemādiyyedür, anuñ ḫaṣıyyeti teşehüddür; andan biri bunā niyyetdür, anuñ ḫāṣṣiyyeti sücūddur; (14) andan biri ḥayvāniyyedür, anuñ ḫaṣıyyeti rükūʿdur; andan biri insāniyyedür, anuñ (15) ḫāṣṣıyyeti ḳıyāmdur. Ṕes, ḳıyām saña aña işāret ḳılur ki ol insāniyyet ṣıfatlarınuñ (16) ḥicābından ḫalāṣ bulasın ki anuñ ulu ḥicāb-ı kibirdür ol ḫāṣiyyet-i nārdur ve rükūʿ (17) daḫı işāret ḳılar ki ṣıfat-ı ḥayvāniyyet ḥicāblarından ḫalāṣ bulasın ki anuñ daḫı gey (18) ulusı şehvetdür, ol daḫı ḫaṣıyyet-i hevādur. Ve sücūd daḫı aña işāret ḳılur ki (19) ol ṭabʿ-ı nebātiyyenüñ ḥicāblarından ḫalāṣ bulasın anuñ daḫı aʿẓim ḥırṣdur neṣv ü nemā-y-iḉün **[115a]** (1) bu daḫı ṣū ḫaṣıyyetidür. Ve teşehhüd daḫı saña işāret ḳılur kim ol ṭabiʿ cemādiyye ḥicāblarından (2) ḫalāṣ bulasın anuñ daḫı ulu ḥicāb-ı cemādatdür ki ol ṭoprāḳ ḫaṣıyyetidür uşbu dört (3) ṣıfātlardan ḳopar cemīʿ bāḳī beşeriyyet ṣıfātları ḳaçan bu derekelerden ve bu ḥicāblardan ḫalāṣ (4) bulsañ ve bu derecelerden ʿurūc idseñ ki dört derecedür, ol ʿālemler rabbınuñ civārına (5) ve ḳurbına taḥḳīḳ namāzı iḳāmet itmiş olursın rabbuñ-ıla münācāt ḳılıcı oluṕ anı müşāhede (6) ḳılmış olursın. Nite ki Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām:* "ʿİbādet idüñ Allāh'a şol göre ṭurur gibi". (7) Ve daḫı bu ḳavlinde ki buyurdı; AK# #. Bu daḫı işāretdür aña ki ol rūḥāniyye (8) üzere ne nesne ki ziyāde ola ḳalbüñ aña teʿallıḳu ola anı Allāhu Taʿālā yolına ṣarf idesin. (9) AK# #. Yaʿnī, bi'l-külliye münḳād olasız ol nübüvvet risālet taṣarruflarına ne ki resūl-(10)ler buyurdı ḥükm ü nübüvvet-ile aña muṭīʿ oluṕ imtināʿ itmeyesiz AK# #. (11) Yaʿnī, cemīʿ varuñuzı aña görklü odıncı viresiz ḳarżı ḫasen oldur ki sizüñ ol mecāzī (12) ve fānī varuñuzı ala size ḥaḳīḳat bāḳī varlıḳ vire. Nite ki buyurdı: AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, ol vücūd-ı

ḥaḳīḳinüñ ḥasenātı-y-ıla setr idem sizden ol vücūdı mecāziyyenüñ (14) seyyi᾽ātların. AK# #. Yaʿnī, elbetde girürem anları (15) ol vuṣlat bostānlarına ki aġaçlarınuñ ve köşklerinüñ altından ırmaḳlar aḳar ki ol (16) ḥikmet ırmaḳlarıdur. AK# #. Yaʿnī, her kimse ki (17) bu vaʿdeleri işittükden ṣoñra inkār idüṕ kāfir olsa anuñ-ıla sizden birüñüz (18) ʿamel ḳılmasa, taḥḳīḳ ol ṭoġru yolı azdı ol azmaḳlığı bugün anuñ niçelerindendür ki (19) evvel-i ḫılḳatde reşāş-ı nūr andan ḫaṭā ḳıldı ervāḥa irişmedi. Andan Ḥaḳ Taʿālā bularuñ **[115b]** (1) yaramaz efʿāllerinden ve yavuz ḫaṣıyyetlerinden şikāyet idüṕ buyurdı ki AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, ol Benī İsrā᾽īl bu vaʿdelerden ṣoñra (3) ol mīṯāḳlarını naḳż itdiler ki anlardan vaḥdāniyyet üzere ʿahd alduḳıdı biz daḫı (4) anları civārımuzdan ıraḳ idüṕ sorduk ve göñüllerini nisyān u ġafletile ve maḥabbet-i dünyā-(5)y-ıla ve hevāya mütābaʿat ḳılmaġ-ıla ḳānī ḳılduḳ ki vaʿẓ u naṣīḥat aña eṣer itmez ve ol (6) ḳasāvetinden ötrü. AK# #. (7) Yaʿnī, kemām-ı Ḥaḳ'da taṣarruf idüṕ aḥkāmı tevriye, taġyīr ḳıldırlar; ol naṣīblerin unıtdılar ki (8) peyġamberler olara añdur didi. Ol mīṯāḳ güninde olara olunan Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḫiṭābın (9) ol aḥvāllara buları şevḳlendürmeġ-içün. AK# #. Yaʿnī, "Yā Muḥammed, (10) sen dāyim olaruñ ḫıyānetine muṭṭaliʿ olurısın. Zīre biz anlaruñ ol ʿiṣyānlarınuñ cezāsın (11) ḫıẕlān ḳıluṕ dururuz ki ʿiṣyānların artururlar. AK# #. Yaʿnī, illā az var bulardan (12) ki anlar ḫāyin oluṕ ʿahdlerin ṣımadılar bular anlardandur ki ol reşāş vaḳtinde olardan (13) nūr ḫaṭā itmedi. AK# #. Yaʿnī, bu azlardan ʿafv eylegil, eger bulardan baʿżı ehl-i (14) küfrü ve ṭuġyāndan ṣadr olursa muvāfaḳat birle ol atalarına dedelerine nisyān-ıla bu degül ki (15) rablerine ḳaṣd-ıla muḫālefet oluna, yā ʿadāvet yöninden ola. AK# #. Yaʿnī, bularuñ ol (16) fiʿllerinden iʿrāż[1239] it ḥükm-i kerem vech-ile şol nesneden ki bulardan cārī oldı (17) tevbeden ve nedāmetden

[1239] iʿrāż: (a.i) 1. Yüz çevirme, başka tarafa dönme. 2. Çekinme, sakınma. (ictināb etmek)

öñdin. Çün İslāmların görklü ḳıldılar maḳṣūdları īmān-ıla ḥāṣıl (18) oldı. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā sever anları ki Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekde görklü (19) saʿy itdiler ḫalḳuñ ṣuçların ʿafv eylediler. Andan Naṣārā'nuñ ʿahdinden ḫaber virüp **[116a]** (1) buyurdı bu ḳavl-ıla: AK# #. İşāret bunda budur ki (2) bedürüstī, Allāhu Taʿālā ʿahd aldı Yehūd'den daḫı Naṣārā'dan tevḥīd üzere. Nite ki bu ümmetden (3) aldı mīṯāḳ güninde; lākin çün ol iki ṭāyifeyi gendü nefslerine ışmarladı. Andan ol anlara (4) ẕikr olınan nesneleri unıtdılar ol unıtmaġ-ıla ḫıẕlāna mübtelā oldılar. Yehūduñ nisyānından (5) ḫaber virdi bunuñ-ıla ki AK# #. Ve Naṣārā'nuñ nisyānından ḫaber virdi bunuñ-ıla (6) ki buyurdı: AK# #. Bu iki ṭāniyenüñ (7) ol mīṯāḳdan naṣībler ḳalmadı. AK# #. (8) Taḥḳīḳ-i kelām budur ki çün bularuñ arasında mīṯāḳdan naṣīb ḳalmadı, ol istiʿdādı (9) ḫılḳīlerini fesāda virmeg-ile ki insāniyyet anuñ-ıla kāmil olurdı. Pes, bular ol enʿām (10) gibi oldılar, belki daḫı azġūn. Yaʿnī, sıbāʿ[1240] gibi oldılar biribirini yırtışmaġa ve ṭalaşmaġa (11) ḳındururlar[1241], ol ʿadāvet[1242] ü baġżā-y-ıla[1243] ḳıyāmete degin. Zīre ġaflet ehli arasında ülfet olmaz ve ehl-i (12) muvāfaḳat arasında vaḥşet olmaz. Ammā uşbu ümmet-çün ki bulara nuṣret olundı, ol naṣr-ı (13) ilāhiyye ki bularuñ ḳalbinde īmān yazdı, mīṯāḳ güninde *"Elestü bi-rabbiküm?"*[1244] ḫiṭābı-y-ıla ve bulara ḳuvvet (14) virdi ol īmān nūrı-y-ıla, tā ki ol ẕikr olunan ḫaẕlarını unıtmadılar. Ve daḫı peyġamberlerine *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* (15) dinildi ki AK# #. Çün bular naṣīblerin unıtmadılar ve ʿahd-(16)lerin ṣımadılar Ḥaḳ Taʿālā bulara bu ḫaẕẕı virdi ki buyurdı: AK# #. Anuñ üzere ki (17) Allāhu Taʿālā buları ẕikr itdügi bulara henüz vücūda gelmedinidi, bular anı ẕikr itdükleri (18) ol vaḳtdı ki buları

[1240] sıbāʿ: Tulu etmek, doğmak. * Kalbin meyli.
[1241] ḳındırmak//ḳındurmak: Tahrik, teşvik, tergip etmek.
[1242] ʿadāvet: Husumet, düşmanlık. Kin. buğz. Garaz.
[1243] baġżā: şiddetli nefret, hiç sevmeme.
[1244] Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/172: " … Ben sizin Rabbiniz değil miyim? …"

maḥabbet-ile ẕikr eyledi, buyurdı: AK# #. Andan ḫaber (19) virdi ol ḥaẕẕuñ ḥaḳīḳarinden ki kitāb ehli unıtdılar bu ümmet unıtmadılar. Bu ḳavlı-y-la ki **[116b]** (1) buyurdı: AK# #. Tā aña degin ki buyurdı: (2) AK# #. İşāret bu iki āyetde budur ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā peyġamber-i nūr (3) gönderdi ki bu insānuñ ḥaḳīḳatā ḥaẕẕınadur, anı beyān ḳıla, Ḥaḳ Taʿālā cihetinden, (4) ʿumūm yöninden; şol ḥaẕlardan ki bulara ḫafī olmışdı. Ammā bular aṣl-ı ḫılḳatde aña (5) istiʿdād ḥāṣıl ḳılmışlardı ki anuñ-ıla naṣīb analar bulardan ġayrı maḫlūḳa ol istiʿdād (6) virilmedi. Ṕes, bunda ḫiṭāba ehl-i kitābı taḫṣīṣ ḳıluṕ AK# #. **AK# #** (7) AK# #. Yaʿnī, bu ḫiṭāba bular (8) taḫṣīṣ olunduḳları andan ötrü oldı ki bular Allāhu Taʿālā kitāblarından bularuñ meṣā-(9)liḥleri-çün resūllerine indürdügi aḥkāmları ki bulara beyān olundı, bular anı gizlediler. (10) Bundan ṣoñra ḫiṭāb-ı ʿām ḳıluben buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, taḥḳīḳ size (11) Allāhu Taʿālā'dan nūr geldi ki ol resūldür, beyān ḳılıcıdur. AK# #. Ve anuñ-ıla (12) bir ḳitāb var ki Ḳurʾān'dur ḳullaruñ ḥaẕların Allāh'dan beyān ḳılıcıdur, ol Resūl beyān-ıla, (13) *ʿaleyhi's-selām.* Ṕes, Allāhu Taʿālā, nite kim resūline nūr didi, gendü ẕātına daḫı nūr didi. Bu ḳavlı-y-la ki (14) buyurdı: AK# #. Zīre ol gök-ile yirler ol yoḳluḳ ẓulümātında (15) gizlü-y-idi Allāhu Taʿālā anları var ḳılmaġ-ıla. Ammā resūline nūr didi, andan ötrü ki evvel (16) nesne ki Ḥaḳ Taʿālā ḳudreti nūr-ıla ẓuhūra getürdi, nūr cinsinden, ol Muḥammed nūrı-dı (17) *ʿaleyhi's-selām.* Nite ki Resūl buyurdı: "Evvel nesne ki Allāhu Taʿālā yaratdı, benüm nūrum-ıdı, andan ṣoñra (18) ʿālemi yaratdı içindeki-y-ile, anuñ nūrından ki birbirinden ẓuhūra geldi". Çün bu mevcūdāt (19) küllī anuñ nūrından vücūda gelüṕ ẓāhir oldı, anuñ nūrından vücūda gelüṕ ẓāhir oldı, aña nūr diyü ad virdi. Her nesne ki **[117a]** (1) andan iḫtirāʿ olmaġa ḳarīb ola. Aña nūrı-la tesmiye itmek evlā ola. Nite ki ʿālem-i ervāḥ (2) iḫtirāʿa aḳreb olduġı-çun bu ʿālem-i ecsāmdan aña ʿālem-i envār diyü daḫı

tesmiye o-(3)lındı. Ṕes, aḳreb-i mevcūdāt iḫtirāʿa çünki Resūl'üñ nūrı oldı *ʿaleyhi's-selām.* Ṕes, evlā oldı (4) aña nūr diyü tesmiye oluna. Bundan ötrü dirdi Resūl *ʿaleyhi's-selām;* "Ben Allāh'danın müʾminler (5) bendendür". Ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki AK# # (6) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā hidāyet virür ol Resūl'inüñ nūrı-y-ıla ki ol (7) nūr-ı ḥikmet ve nūr-ı irşāddur, şol kimselere ki ol Resūl'e mütābaʿat ḳıldılar. Zīre ol (8) Resūl'e mütābaʿat rıżā-yı Ḥaḳ'dur. Nite ki melāʾikelere rıḍvān-ı cennetdür, Resūl rıḍvān-ı (9) Ḥaḳ'dur. Ṕes, ol Resūl nūr-ıla buları ṭarīḳ-ı selāma delālet ider ki ol selām Ḥaḳ Taʿālā (10) gendüdür ol sebeb-ile buları vücūd-ı mecāzī ẓulümātından çıḳarur gendü nūrına iltür ki (11) ol ezelden ebedā vücūd-ı ḥaḳīḳidür. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā (12) ʿināyet-i ceẕbeleri-y-le ol ẓulümātdan çıḳaruṕ delālet ider ol ṣırāṭ-ı mustaḳīm; Yaʿnī, (13) Allāh'dın yaña ḳavlüñ ḥaḳīḳatā ḥaẓẓı Allāh'dan Resūl'den uşbudur, cidd-ile fehm eylegil. (14) Eger ḥaḳīḳatā fehm idemezseñ. Andan Yehūd, Naṣārā ḥaẓẓından ḫaber virdi dünyādan (15) çün mevlā'dan naṣīblerin unıtdılar. Bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# # (16) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı AK# #. İşāret bu iki (17) āyetde budur ki Allāhu Taʿālā ẓuhūra getürdi insānuñ ẓālimlıġın ve cehāletin ḫıẕlān (18) vaḳtinde anlara ʿināyet ḳılmamaġ-ıla; tā ki kāfir oluṕ dir ki Allāh Meryem oġlı Mesīḥ'dür, (19) anı fikr itmez ki ol ḥayż ḳanın döken erḥām ki bir kimseyi ḳaplaya ve daḫı ol kim **[117b]** (1) ḫılḳatde naḳṣı[1245] ve beşeriyyetde żaʿfı ola ol, nite lāyıḳ ola ki ilāhiyyet-ile mevṣūf ola. (2) Ṕes, Allāhu Taʿālā eydür: "Eyit, yā Muḥammed, ol maġrūrlaruñ ve mekre mübtelā olmışlaruñ cevābında. (3) AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, taḥḳīḳ ilāh oldur ki cemīʿ-i nesnelerde taṣarrufa mālik ola hīç bir kimse (5) aña taṣarrufa mālik olmaya bir şeyʾi ḳalīlde[1246]. Ṕes, kimdür ki defʿ u menʿ

[1245] naḳṣ: (a.i) 1. Noksan, eksiklik. 2. Eksiltme, azaltma.
[1246] ḳalīl: Az. * Bodur kimse. ** (a.s. ḳıllet'den) çok olmıyan şey. (zıddı kesīr'dir)

itmekde Allāh'dan (6) bir nesneye mālik ola. Eger dilese Ḥaḳ Taʿālā ki ol Meryem oġlı Mesīḥ anası-y-ıla helāke (7) ḳıla daḫı cemīʿ-i yiryüzinde ne var-ısa helāk ide ḳahrı-y-ıla ol kelāmuñ şomlıġından ki (8) dirler Allāh Mesīḥü'bni Meryemdür. AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, ilāhlıġa ol kimse mustaḥıḳdür ki yirler gökler ḳamu (10) içindeki-y-ile anuñ milki ola ve bu ikisinde taṣarrufa mālik ola, hīç bir kimsenüñ anda (11) taṣarrufı olmaya ki anı taṣarrufdan menʿ eyleye. Ṕes, ilāh-ı ḥaḳīḳī oldur ki ne dilerse yaradur, (12) neçün dilerse yaradur, neden dilerse yaradur, ne vaḳt dilerse yaradur, nite dilerse yaradur ki (13) Allāhu Taʿālā külli nesne üzere ḳādirdür, ʿaczi yoḳ. AK# # (14) AK# #. Yaʿnī, ol Yehūd u Naṣārā ġāyet ṭuġyānlarından ve cehllerinden didiler ki (15) "Bizüm resūlerümüz Allāhu Taʿālā evlādıdur". Nite ki Ḥaḳ Taʿālā ḫaber virdi: AK# # (16) AK# #. Daḫı didiler ki "Anuñ aḥibbālarıdur". Delālet ider buña daḫı (17) Ḥaḳ Taʿālā'nuñ bu ḳavli kim buyurdı: AK# #. Andan (18) Ḥaḳ Taʿālā anlara ilzām-ı ḥuccet idüṕ buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, "Eyit, yā Muḥammed, bulara kim (19) çün siz anuñ aḥibbālarıyduñuz neçün günāhuñuzdan ötrü size ʿaẕāb ḳıldı?". Maʿnī budur kim **[118a]** (1) bular "Biz Ḥaḳ Taʿālā'nuñ evlādı ve eḥibbāsıyuz" didükleri sözden bulara Ḥaḳ Taʿālā 'aẕūb ḳıldı (2) dünyedeyken āḫiretde daḫı ʿaẕābları kāmil oldı. Ol günāhlarından ötrü ki Resūl'i (3) tekẕīb ḳıldılar ve anuñ ṣıfātların kitāblarından taġyīr ḳıldılar ve Ḥaḳ Taʿālā'nuñ kelāmını (4) taḥrīf ḳıldılar. AK# #[1247]. Yaʿnī, siz ebnāʾu'l-lāh[1248] degülsiz, belki ol ʿavām-ı (5) ḫalḳdansız ki yaradılduñuz, anlardan degülsiz ki yaratduḳdan ṣoñra sizi ḫalāṣ ḳılmış ola, (6) ol reşāşet-i nūr irişmeg-ile. Bedürüstī, evliyā ve eḥibbā olardur ki Allāhu Taʿālā anlara ʿaẕāb (7) ḳılmaz, ol günāhdan ötrü ki ibtilā vaḳtinde anlardan ṣadr ola. Belki anlaruñ tevbelerin ḳabūl (8) idüṕ siyāsetlerin ḥasenāta mübeddel ḳılur. Nite ki Ādem

[1247] Ḳurʾān, (Enʿām) 5/18
[1248] ebnāʾu'l-lāh: Allāh'ın oğulları

peyġambere ḳıldı *ʿaleyhi's-selām.* Andan ḳudret, (9) mülk ve meşiyyet iḫtiyār iṣbāt idüṕ gendü ẕātına buyurdı ki AK# # (10) AK# #. Yaʿnī̇, kimi dilerde yarlıġar bu ümmet-i Muḥammed'den ol ibtidā-i ḫalḳda reşāş-ı nūr anlara irişdügi-çün (11) daḫı dünyede īmān-ıla ʿamel-i ṣāliḥ ḥāṣıl ḳılduḳları-çun ve āḫiretde daḫı ikrām ider maġfiret (12) idüṕ cennete givürmeg-ile ve saʿādet-i liḳā[1249] ḥāṣıl ḳılmaġ-ıla. Ve daḫı kime dilerse ʿaẕāb ider, (13) bu ehl-i kitābdan, ol nūr ḫaṭā itmeg-ile ibtidā-i ḫalḳda ve daḫı dünyede küfr-ile ve şirk-ile (14) ve āḫiretde ḳaṭīʿat birle ve ḥaḳdan maḥçūb oluṕ nāra dāḫil olmaġ-ıla. AK# # (15) AK# #. Yaʿnī̇, yirler gökler milki Ḥaḳ Taʿālā'nuñdur daḫı aralarında (16) ne var-ısa, niçe dilerse milkinde taṣarruf ider. Bir ḳavmi gendü ṣıfātı luṭfına ve cemāline (17) maẓhar ḳılur. Nite ki ümmet-i Muḥammed'i ḳıldı, *ʿaleyhi's-selām.* Ve bir ḳavmi ṣıfāt-ı ḳahrına ve celāline maẓhar (18) ḳılur. Nite ki ehl-i kitābuñ müşriklerin ḳıldı, cemīʿ-i ḳāfirler-ile. Bu iki ṭāyifenüñ daḫı dönüṕ varacaḳ (19) yirleri andın yañadur, bir bölük cennete gider ki ol luṭfı ve cemāli ivedür ve bir bölügi saʿīre gider ki **[118b]** (1) ol ḳahr u celāli evidür. Andan muḥkem ḥuccetinden ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# # (2) AK# #. İşāret bunda budur kim (3) bedürüstī̇, Allāhu Taʿālā Yehūd-ile Naṣārā'ya ḫiṭāb idüṕ buyurdı ki "Yā ehle'l-kitāb, siz (4) ol ehlu'l-lāhdan degülsiz, Ḥaḳ Taʿālā kitābın Allāh rıżāsı-çun ders idesiz, belki (5) siz anlardan size ki ol kitābı oḳuyuṕ ders itmekden maḳṣūduñuz şehvet ṭaleb (6) itmekdür. Riyāset-ile ḫalḳ göñlinde ḳabūl ve ʿizzet ḥāṣıl ḳılmaḳdur. Ve daḫı dünyā menfaʿatları (7) ele girmekdür, taḥḳīḳ size bizüm resūlümüz geldi". Bu kelāmda bir nükte var. Oldur ol ki Ḥaḳ (8) Taʿālā Resūl'i gendüye iżāfet ḳıluṕ "resūlümüz" didi, anlara iżāfet ḳıluṕ "resūlüñüz" dimedi. (9) Zīre ol fāyide-yi

[1249] liḳā: Kavuşmak. Rast gelip buluşmak. Görüşmek. Yalnız görüşmek. * Yüz, sima, çehre.

risālet anlara rāciʿ degüldür. Ammā çün bu ümmete ḫiṭāb ḳıldı, resūl (10) gelmekligin bulara ḫaber virdi, gendü iżāfet ḳılmadı, anlaruñ nefsinden ḳıldı. Buyurdı ki (11) AK# #. Zīre fāyide-i risālet bularuñ nefslerine rāciʿ olduġı-çun. (12) Ve daḫı buyurdı ki ol Resūl'ine beyān ider ki ehlu'l-lāhdan olasız, ehl-i kitāb (13) olmayasız. Zīre siz Resūl'den fıtrat üzere geldüñüz şol nesne ki size beyān (14) olundı. Bir Resūl'den *ʿalm* (*ʿaleyhi's-selām)* siz bu dīnden bir ada ḳāniʿ olmayasız ve kitābdan bir resme (15) ve Allāhu Taʿālā'dan bir añmaġa kifāyet itmeyesiz, size Resūl gönderdük, ol Resūl'ümüz (16) size bizden ḫaberlerümüz irişdürüp̀ ḫaber virür, sizi bize ulaşdurmaġ-ıla beşāret ḳılur (17) sizi bizden ḳaṭʿ olup̀ ırak̟ düşmekden ḳorḳıdur. AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, tā ki ḳıyāmet güninde ol ḥasret nedāmet meḳāmında dimeyesiz ki bize beşīr (19) gelmedi ki beşāret ḳılaydı ve neẕīr gelmedi ki ḳorḳudaydı. AK# #. **[119a]** (1) Yaʿnī, taḥḳīḳ size beşīr[1250] geldi ki bizden müʾminlere beşāret ḳılur. Ve neẕīr[1251] daḫı geldi ki (2) sizi bizüm ʿaẕābumız-ıla ḳorḳıdur ve bizdin yaña daʿvet ḳılur. Size ol rūşen-i çırāḳdur[1252], (3) tā ki anuñ-ıla bizdin yaña hidāyet bulasız ve daḫı ol gelmekligi Allāhu Taʿālā'dan (4) sizüñ üzerüñüze ḥuccet ola, sizüñ Allāh üzere ḥuccetüñüz ḳalmaya. Ṕes, Allāhu Taʿālā her nesne (5) üzere ḳādirdür ki size resūl gönderüp̀ daʿvet ḳıla raḥmetinden beşāret-ile ve ʿaẕābından (6) inẕār[1253] itmeg-ile ve daḫı ḳādirdür ki müʾminlere ḳılduġı vaʿdi yirine getüre ve kāfirlere (7) ḳılduġı vaʿīdleri daḫı ẓuhūra getüre ki ol vaʿdelere ḫilāf ḳılmaz. Andan gendü faẓlından

[1250] beşīr: Müjdeli haber veren. Müjde getiren. * Güler yüzlü. Hub. Cemil. * Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (A.S.M.) bir vasfı.

[1251] neẕīr: (Nezr. den) Bir iş için korkulacak bir şey söyleyip gözdağı vermek. İlerdeki hesap için korkutmak. ("Beşir" in zıddıdır) * Peygamberimiz Aleyhissalâtü Vesselâmın bir vasfı olup Allaha (C.C.) inanıp itaat etmeyenlere cehennemden haber verdiği için "Nezir" denmiştir.

[1252] çıraḳ//çırāḳ: f. Işık. kandil. Lâmba. Mum. * Kutlu, mutlu.

rūşen: f. Parlak, aydın. Belli, âşikâr.

rūşen-i çırāḳ: Kandil aydınlığı, aydılık saçan bir kandil.

[1253] inẕār: (C.: İnzârât) (Nezr. den) Neticenin kötü olacağını bildirerek fenalıktan sakındırmak. Azab ve ceza va'detmek.

(8) ve kereminden bulara ḳılduġı inʿāmdan ḫaber virüp buyurdı ki AK# # (9) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bu (10) āyetlerde budur ki Allāhu Taʿālā farḳ iẓhār ḳıldı, uşbu ümmet-ile Benī İsrāʾīl arasında (11) resūlleri dili üzere ki Mūsā *ʿaleyhi's-selām* ol ḳavmine didi ki "Yā ḳavm, ẕikr idüñ Ḥaḳ Taʿālā'-(12)nuñ ol niʿmetlerin ki sizüñ üzerüñüze inʿām ḳıldı" Ammā bu ümmetüñ emrine gendü metevellī olup (13) buyurdı ki AK# #[1254]. İy niçe farḳlar var Allāhu Taʿālā'yı añmaġ-ıla anuñ niʿmet-(14)lerin añmaḳ arasında, fehm it mütenebbih[1255] ol. Andan ol inʿām ḳılduġın ʿadd[1256] idüben buyurdı ki (15) AK# #. Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā (16) sizüñ içüñüzden enbiyālar getürdi ve size ḫıdmetkārlar ve ḫabl[1257] ü ḥaşem[1258] inʿām[1259] idüp mülūklardan[1260] (17) ḳıldı. Size inʿām ḳılduġı nesneleri hīç bir ʿālem ehline ḳılmadı, āyetlerden ve muʿcizelerden (18) daḫı ẓāhir niʿmetlerden ve rūşen vāżıḥ[1261] ḥuccetlerden[1262] çün ol ḳavm bu kerāmetlere ehl olmadılar (19) ve ol saʿādetlere müstaḥıḳḳ olmadılar oları ol arżı muḳaddeseye girmeklig-ile mübtelā ḳıldı. [119b] (1) Nite kim buyurdı: AK# #. Yaʿnī, yā ḳavm girüñ (2) ol arż-ı muṭahhareye ki Şām'dur, ḥavli-y-ile aña girmegi Ḥaḳ Taʿālā size farż ḳıldı. Andan (3) inẕār idüp vaʿīd ḳıldı, didi ki AK# #. Yaʿnī, (4) bu ḥükmden imtināʿ idüp aña girmekden iʿrāż itmeñ ki bu niʿmeti nefsüñüze (5) miḫnet-i niḳmet ḳılasız içüñüzde, peyġamberüñüz duʿāsı size laʿnet

[1254] Ḳurʾān, (Bakâra) 2/152:
[1255] mütenebbih: Uyanmış, tenbih ile uyarılmış olan. Bir şeyden ders alıp aklını başına toplayan.
mütenebbih: (a.s., nübh'den) intibâh eden, uyanan, uyanık; uslanan, aklını başına toplayan.
[1256] ʿadd: Hesablamak. Saymak. Sayılmak. İtibar etmek. atfetmek
[1257] ḫabl: (a.i) 1. ip, urgan, hatat 2. doğru yol, doğru bilgi. 3. peygamber, elçi
ḫablullāh: Allah'ın ipi. Kur'an-ı Kerim. Allah'a kavuşma vasıtası.
[1258] ḥaşem: hizmetkarlar, hizmetçiler.
[1259] inʿām: Nimet vermek. İhsan etmek. * Doğruya sevketmek, hidâyete ulaştırmak.
[1260] mülūk: Melikler, hükümdarlar. * Kendilerine mülk verilenler, nimet ve hükümdarlık verilenler.
[1261] vāżıḥ: Açık, ayan, âşikâr. Besbelli. Kapalı olmayan.
[1262] ḥuccet//ḥüccet: Senet. Vesika. Delil. Bir iddiânın doğruluğunu isbat için gösterilen resmi vesika. * Şâhid.

ola, bu memleket size (6) meẕellet ola, dönesiz ol şom muʿāmeleñüz-ile ve ʿahdlerüñüzi ṣımaġ-ıla ziyānkār (7) oluban dünyede āḫiretde ve mevlādan maḥrūm ḳalmaḳda. Ṕes, bulara inẕār[1263] fāyide ḳılmadı ve ol (8) niʿmetleri añdurmaḳ aṣṣı itmedi çün bular helāklik ehliyidi, tā resūllerine *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* (9) bu cevābı virdiler ki AK# # (10) AK# #. Ṕes, bu ümmet-ile Benī İsrāʾīl arasında farḳ bu (11) oldı ki Allāhu Taʿālā Benī İsrāʾīl üzere farż ḳıldı muḳaddeseye girmegligi (12) ḫuṣūṣıyyeti-le anlara tevfīḳ virilmedi anda girmeglige girmediler ḫōr[1264] u ḥaḳīr oldılar. (13) Ammā bu ümmete dinildi ki yir yüzini küllī size mescid ḳıldum ve ṭoprağını size ṭahūr (14) ḳıldum. Nite kim buyurdı: AK# #. İy niçe farḳ var anuñ (15) arasında ki yirler mecmūʿ içindeki-y-ile, anlaruñ-ıçun yaradıla ve anlara mescid ḳılına muṭīʿ (16) ola. Bunuñ arasında kim arż-ı muḳaddese üzere anlara ḫāṣ emr oluna, andan daḫı (17) maḥrūm olalar. Ve andan ötrü zelīl u ḫōr[1265] olalar. Andan Ḥaḳ Taʿālā olardan iki (18) gişiye inʿām ḳıldı; ḳudretin iẓhār idüben ki anlar Allāhu Taʿālā'dan ḳorḳuṕ ol (19) ḳavme[1266] naṣīḥat ḳıldılar ol rıżā girmeklig-ile ki tā biline ki faẓl Allāhu Taʿālā **[120a]** (1) elindedür kime dilerse aña virür. Ṕes, Ḥaḳ Taʿālā ḫaber virdi ki AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, iki kişi didiler anlardan ki Allāhu Taʿālā'dan ḳorḳarlardı (3) Ḥaḳ Taʿālā anlara tevfīḳ u ʿiṣmet inʿām ḳılmışdı. AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, girüñ ol buyrulan ḳapudan Allāhu Taʿālā'nuñ emri-y-ile ve resūli-y-le (5) Allāhu Taʿālā'nuñ faẓlına ve raḥmetine iʿtimād idici oluban ḳaçan ki siz Ḥaḳ Taʿālā emrine muṭīʿ oluṕ (6) giresiz Allāh leşkerinden olursız ġāliblerden olursız, tā ki

[1263] inẕār: (a.i. nezf'den. c.: inzârât) Sonunun fenâ olacağını haber vererek korkutma, ihtarda bulunma. Azab ve ceza va'detmek.

[1264] ḫōr: f. Kıymetsiz, ehemmiyetsiz. Adi.

[1265] ḫōr: (f) Kıymetsiz, ehemmiyetsiz. Adi.

[1266] Metinde ḳaf harfi yerine fe harfi yazılmış ve kelimenin sehven "fevme" şeklinde olduğu, kelimenin doğrusunun "ḳavme" şeklinde olması gerektiği kanaatindeyim.

buyurdı: AK# # (7) AK# #. Siz anlaruñ cismleri ululuġına ve bedenleri ḳuvvetine baḳmañ ve sizüñ bedenleriñüz (8) żaʿfına naẓar itmeñ. AK# #. Siz Allāhu Taʿālā'ya tevekkül ḳıluñ (9) ki sizde īmān ḳuvveti var, eger īmānı ḥaḳīḳī ḥāṣıl ḳılduñuzsa anlar aġyāra ḳuru (10) ṣanuñuz-ıla[1267] baḳdılar nūr-ı īmān-ıla baḳmadılar "olardan bize vāḳıʿa irişe" diyü vehm itdiler (11) içlerine ḳorḳu leşkeri hücūm itdi emr-i Ḥaḳḳ'ı terk itmege muṣırr[1268] oldılar, eger anlar aġyāra (12) maʿrifet gözi-y-ile naẓar ḳılsalar ol ḫıẕlān ehlinden anlara dehşet vāḳiʿ olmazdı. AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, didiler ki "Yā Mūsā, biz ol yire girür degülüz, (14) mādem ki ol yir ehli andadur". Bir ḳażıyyeye[1269] kim taḳdīr-i Ḥaḳ sebḳat[1270] itmiş ola bu tedbīrler (15) aña yaḳīn vermez. Ṕes, edeb-i ḫiṭābı terk itdiler ol ki ʿitāb vācib ḳılıcaḳ sözdür (16) anı taṣrīḥ idüṕ didiler ki AK# #. Yaʿnī, "Sen (17) rabbüñ-ile varuñ muḳātele ḳıluñ biz bunda oturalum". Hīç bu ḳavli dimekde bir dehşet ḳılmadılar (18) ve bu emr-i menʿ itmekde utanmadılar. Andan Ḥaḳ Taʿālā anlaruñ ḫıẕlānı netāyicinden ḫaber virüṕ (19) buyurdı: AK# #.**ilā āyeh.** İşāret bu iki āyetde budur kim **[120b]** (1) bedürüstī, Mūsā *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* ç̧ün ẓann eyledi ki gendü nefsine ve ḳardeşi nefsine mālikdür Ḥaḳ Taʿālā (2) anı mübtelā ḳıldı. Fi'l-ḥāl bunuñ-ıla ki ümmetine yavuz duʿā ḳıluṕ didi: AK# # (3) AK# #. Ḥaḳ Taʿālā aña bunuñ-ıla iẓhār ḳıldı ki eger sen gendü (4) nefsüñe mālikimişseñ ümmetüñ üzere yavuz duʿā ḳılmayaduñ anları fāsıḳlıġ-ıla (5) ẕikr itmeyedüñ. Belki duʿāñ bu olaydı ki "İy Ç̧alabum, bu ḳavmuma hidāyet vir, buları (6) senüñ ḳullıġuñda ıṣlāḥ idivir". Nite ki Muḥammed (*ʿaleyhi's-selām)* duʿā ḳıldı başı yarıluṕ dişi (7) ṣınuṕ yüzi ḳana bulaşduġı vaḳt

[1267] ṣanu//ṣanı: 1. Fikir, düşünce, istek, dilek, emel, zan, tasavvur, tahmin. 2. Sır, raz.
[1268] muṣırr: Direnen. Ayak direyen. Vaz geçmeyen. Sebat eden. Sözünden dönmeyen.
[1269] ḳażıyye//ḳażıye: Ölüm.
[1270] sebḳat: Geçmek, ilerlemek.

didi: “İy Ćalabum, benüm bu ḳavmüma sen hidāyet vir ki bular (8) bilmezlig-ile bu işi ḳılurlar”. Bundan ötrü didi Ḥaḳ Taʿālā ki AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, “Yā Muḥammed, eyit ki kimdür ki Ḥaḳ Taʿālā’nuñ ḥükmini menʿ itmege mālik ola, ḳaćan ki (10) dileye bir kimseye żarar irgüre yā menfaʿat irgüre”. Ṕes, bunı bildürdi ki kimse nefsine (11) mālik degül daḫı bir ġayruñ nefsine daḫı ḥaḳīḳatā, belki mālik-i ḥaḳīḳī külli nefse Ḥaḳ Taʿālā-(12)dur. Ṕes, Allāhu Taʿālā ol arżı muḳaddeseye girmegi ḥarām ḳıldı anlara kim Mūsā’nuñ yāvuz (13) duʿāsı irişdi. Tā kim buyurdı: AK# # (14) AK# #. Yaʿnī, Mūsā *ʿalm (ʿaleyhi’s-selām)* ol duʿāsı sebeb-ile bile muʿāḳat oluṕ ol (15) ḳavm-ile ol beriyyede ḳırḳ yıl ḥayretde bile ḳaldı Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki “Yā Mūsā, ġuṣṣalanmaġıl, (16) ol ḳavm üzere ki anlara fāsıḳlıġ-ıla tesmiye ḳılduñ daḫı gendü nefsüñe ve ḳardaşuñ (17) nefsine ḳābilesini ki sen ne gendü nefsüñe māliksin ne ḳardaşuñ nefsine”. Ammā kişi nefsine (18) şol vaḳt mālik olur ki ḳaḳıyacaḳ yirde ġaḍabın girü defʿ ide. Nite kim Resūl buyurdı, *ʿaleyhi’s-selām:* (19) “Bahādur ol degül ki ḳuvvetlü oluṕ kimi gereg-ise başa, belki bahādur oldur ki ġaḍab vaḳtinde **[121a]** (1) nefsini ġaḍabdan menʿ ide”. Mūsā *ʿalm (ʿaleyhi’s-selām)* ġaḍūb-ıdı ol ġaḍabı vaḳtinde elvāḥı elinden atuṕ (2) ḳardaşınuñ yaḳāsına yapışuṕ gendüdin yaña ćekerdi. Ćün Benī İsrāʾīl’e daḫı ġaḍūb (3) ḳıldı. Didi ki “Bizi bu fāsiḳ ḳavm arasından sen ayırḳıl!”. Ćün daʿvī ḳıluṕ didi ki “Ben mālik (4) degülem, illā nefsüme daḫı ḳardaşum nefsine”. Maʿnisi buyudı ki ben anuñ emrinde beẕl itmege (5) teʾḫīr itmedin gendü nefsime ve ḳardaşum nefsine mālikem, ancaḳ ki ol daḫı senüñ yoluñda nefsi (6) beẕl itmekde baña muḫālefet itmez. ʿAceb bunda budur ki Mūsā’ya Harūn *ʿaleyhi’s-selām* ol (7) Benī İsrāʾīl’üñ şom muʿāmeleleri-y-le ḳırḳ yıl tīhde bile ḳaldılar ve Benī İsrāʾīl ḳavmi ol (8) ikinüñ bereketi-y-ile ve kerāmeti-y-ile

üzerlerine Ḥaḳ Taʿālā bulıdı gölge ḳıldı, üzerlerine kejengübīn-ile[1271] (9) bıldırcın yaġdurdı ol yine içinde tā biline ki ṣāliḥler ṣoḥbetinüñ bereketi oturana eṣer eyler (10) ve fāsıḳlar ṣoḥbetinüñ daḫı şirre eṣer eyler. Andan ṣāliḥlerüñ sīretinden ṣāliḥlerüñ ʿādetinden (11) ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# # (12) AK# #. İşāret bunda budur ki ol Ādem-i rūḥ çün Ḥavā-yı ḳalb-ile çiftlendi, andan (13) Ḳābīl-i nefs ṭoġdı ikiz ḳardaşı hevā-y-ıla ki İḳlīmā'dur. Evvel baṭında bular oldı, andan ikinci (14) baṭında Hābīl ṭoġdı ikiz Lebūḏā-yı[1272] ʿaḳl-ıla. Ammā ol İḳlimā-yı hevā ġāyet ḥüsn içindeydi, (15) andan ötrü Hābīl-i ḳalb aña meyl itdi, mevlā-y-ı ṭaleb ḳılmaḳda daḫı ol ki mevlā ḳatındadur, (16) aña ol maḥbūb olunmışdı. Ammā Lebūḏā-yı ʿaḳl Hābīl-i ḳalb naẓarında ġāyet ḳabīḥ[1273] ve zişt[1274] gelmişdi. (17) Zīre ḳalb ol ʿaḳl-ıla baġlanur Ḥaḳ ṭaleb itmekden ve Allāh beḳāsı içinde ḳānī olmaḳdan. Bundan (18) ötrü dinildi ki ʿaḳl erenlerüñ bāġıdur ve Ḳābil-i nefs naẓarınnda daḫı ancılayın ġāyet ḳabīḥ göründi. (19) Zīre anuñ-ıla dünyā ṭalebinden baġlanur anuñ-ıla helāklık ḥāhil ider. Ṕes, Allāhu Taʿālā ḥarām **[121b]** (1) ḳıldı çiftlenmegi ikīz arasında. Yaʿnī, bir ḳarından iki ṭoġanı birbirine virmeyeler, emr eyledi ki (2) biriyle ṭoġanı daḫı biriyle ṭoġana

---

[1271] kejengübīn: Ḳudret helvası, bir çeşit mantar. Halk arasında kuzu göbeği de denen bir çeşit mantar.
Ayrıca; Kudret helvası ismini İsrailoğullarına Allah tarafından gökten indirildiğine inanılan besleyici gıdadan alır. Bu gıda Tevratta "Kişniş tohumu gibiydi, beyazdı ve tadı ballı pideye benzerdi" diye tarif edilir. Tevrat'taki ortaya çıkış öyküsü mucizevi gibi görünse de, manna (kudret helvası) gerçektir. Bilim adamlarına göre Kudret helvası neredeyse görünmeyecek kadar küçük böceklerin bazı ağaçlara açtığı minik deliklerden sızan bitki özsuyunun kurumasıyla veya özsuyunu yiyen böceklerin salgıladığı tatlı sıvıyla oluşur. İsrailoğulları'nın kudret helvası, muhtemelen ılgın ağacının özsuyudur.
Bu özsuyu "kudret helvası" namıyla anılıyor ve tatlandırıcı olarak çeşitli yemeklere katılıyor. Piyasada satılmıyor, ilgililerince özel olarak doğadan toplattırılıyor.

[1272] lebūḏā: Hābil'in kız kardeşi olduğu rivayet edilen kişi. İbn-i İshak tarafından rivayet edilen ve sahih olmayan bir hadise göre Habil ve Kabil'in birer ikiz kız kardeşleri vardı ve birbirlerinin kardeşiyle evlenmeleri istenmişti. Kabil'in ikizi Aklimâ, Habil'in ikizi Lebudâ'an daha güzel olduğu için Kabil bu değiştirmeyi kabul etmedi.

[1273] ḳabīḥ: (Kabiha) Çirkin, fena, kötü, yakışıksız, ayıp.

[1274] zişt: f. Çirkin. Kötü. Kabih.

vire; tā ki ḳalb Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekden baġlanmaya. Belki hevā (3) ol ḳalbi istihlāk[1275] üzere ve Allāh-ıçun fānī olmaġa ḳıldurur. Anuñ-ıçun didiler baʿżılar ki (4) eger hevā olmayadı hīç bir kimse Allāh yolına sülūk itmeyedi, anuñ-ıçun ki hevā ḳaçan nefse (5) ḳarīn olsa anda ḥırṣ olur ol nefsi esfel-i sāfilīne indürür, dünyede mevlādan ıraḳ (6) ḳılur. Ammā ḳaçan ol hevā ḳalbe ḳarīn olsa andan ʿışḳ olur ol ḳalbi āḫiretde aʿlā-yı (7) ʿılliyyīne çıḳarur, mevlāya yaḳīn ḳılur, bundan ötrü aña ʿışḳ dirler. Ṕes, ol Ādem-i rūḥ (8) veledlerine bildürdi ki Allāhu Taʿālā emr itdügini, Hābīl-i ḳalb ol emre rāżı oldı, Ḳābīl-i (9) nefs saḫaṭ ḳıldı. Didi ki "Benüm ḳız ḳardaşum İḳlīmā-yı hevā benüm-ile bir ḳarından bile ṭoġdı, (10) ol görklüdür, Hābīl-i ḳalb ḳız ḳardaşından ki Lebūẕā-i ʿaḳldur, ol ḳardaşuma ben (11) eḥaḳḳıraġın[1276]". Atası aña didi ki "Ol saña helāl degül!". Yaʿnī, ḳaçan ol hevā saña (12) ḳarīn olsa seni dünyā maḥabbeti derelerinde helāk ider, daḫı anuñ leẕẕātı ve şehvātı (13) ṭalebinde. Ol Ḳābīl-i nefs bu ḥükmi ḳabūl itmekden imtināʿ itdi Ādem-i rūḥdan. (14) Didi ki "Bunı Allāh emr itmedi, bu senüñ reʾyüñdür". Ṕes, Ādem-i rūḥ aña didi ki varuñ (15) ikiñüz daḫı ḳurbān idüñ ḳanḳıñuzuñ ḳurbānı ḳabūl olunsa İḳlīmā-yı hevāya ol lāyıḳ (16) ola. Ṕes, ikisi bile çıḳdılar ki ḳurbān ideler ol Ḳābīl-i nefs zeraʿ issi-y-idi, Yaʿnī, nefs-i (17) nāmiyenüñ müdebbiri-y-di ki ol ḳuvvet-i nebātiyyedür. Ol ḳurbān iletdi ṭaʿāmdan ol ki (18) zerʿinüñ gey ḫasīsidür[1277] ki ol ṭabīʿat ḳūtıdur[1278]. Ve Hābīl-i ḳalb çoban-ıdı, Yaʿnī, ol (19) bu insāniyyet ḫulḳlarınuñ ḳoyuncuḳların güderdi, daḫı şıfāt-ı

[1275] istihlāk: Boş yere harcamak. * Yeyip bitirmek. * Müstahsilin yaptığı istihsali alıp kullanmak.
[1276] eḥaḳḳıraġın: Daha layıkım, daha uygunum.
eḥaḳḳ: Daha haklı, pek haklı. Daha doğrusu. En hakiki.
[1277] ḫasīs: (A.) (a.s., ḫisset'den) 1- Nekes, cimri, pinti. 2- Alçak, değersiz, kıymetsiz; insanı küçülten. Buradaki manası ikinci manasındadır.
[1278] ḳūt: (A.) Yaşatacak gıda, rızık. * Kuvvetlendirmek.
ḳūt: (A.) (a.i., c. aḳvāt) Yaşamak için yenilen şey. 2-Yiyecek.

ḥayvāniyeleri riʿāyet **[122a]** (1) ḳılurdı. Ol bir ḳuzu iletdi; yaʿnī, ṣıfat-ı behīmiyye ki ol aña sevgülü ṣıfātıdı, aña (2) ġıdāda iḥtiyāǵ olduġı-çun daḫı beḳāya ve daḫı selāmet olduġı-çun ṣıfāt-ı şeyṭāniyyeye (3) nisbet ikisi daḫı getürüp ol beşeriyyet ṭaġınuñ üzerine ḳodılar. Andan Ādem-i rūḥ duʿā (4) ḳıldı ol ʿālem-i ceberūt gökinden od indi ol ṣıfat-ı behīmiyye ḳuzusın yidi. Zīre (5) ol bu oduñ odınıdur. Ḳābīl-i nefs ḳurbānın yimedi bir ḥabbe[1279]. Zīre ol anuñ ḥaṭabı[1280] degüldi; (6) belki ol nār-ı ḥayvāniyyenüñ odunı-y-ıdı. Uşbu didügümüz taḥḳīḳdür, ol kelāmuñ ki Ḥaḳ Taʿālā (7) buyurdı: AK# # (8) AK# #. Çün Ḳābīl-i nefsüñ ḳurbān(ı) ḳabūl olmadı, ḳalbinde ḥased u ʿadāvet ẓāhir oldı, (9) Hābīl-i ḳalb üzere. Ḳaṣd itdi ki anı helāk ide. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā ḫaber virdi: AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, Ḳābīl-i nefs ḥased yöninden Hābīl-i (11) ḳalbe didi ki "Elbetde seni öldürürin!". Hābīl-i ḳalb didi ki "Ḥaḳ Taʿālā her ṭāʿati ḳabūl itmez, illā (12) Allāhu Taʿālā'dan ḳorḳucılardan ḳabūl ider ki ġayrından ḳorḳmayā". AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, "Eger sen baña ḥased iltüp (14) el uzadursañ ki beni öldüresin, ben saña ḥased idüp el uzadur degülem ki seni öldürem (15) yāḫūḍ seni menʿ idem beni öldürmekden rabbüm destūrınsuz. Ben Allāhu Taʿālādan ḳorḳarum!". AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, "Ben anı (17) dilerem ki sen beni öldüresin, benüm günāhum-ıla senüñ günāhuñı bile götüresin. Vücūdum ḥicābı (18) ki benüm-ile maḥbūb arasında ḥicābdur, ol götrüle ben maḥbūba vāṣıl olam, sen ol furḳat (u) (19) baʿd ve ḥasret odına mübtelā olasın ki ẓālemlerüñ cezāları oldur; gendülere ẓulm idüp dünyā **[122b]** (1) ṭalebin ʿādet idindiler ve anuñ leẕẕātlarından ve şehvātlarından tamām almaġa meşġūl oldılar". (2) Andan nefsüñ iṭāʿatinden ve aña mütābaʿat idmegüñ nedāmetinden ḫaber virüp buyurdı ki AK# # (3) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur kim ol Ḳābīl-i (4) nefsüñ

[1279] ḥabbe: Tane. Tohum. * Parça.
[1280] ḥaṭab: (A.) (Hatb) Odun. * Kinaye olarak "Dedikodu, nemime" ye de odun denilir.

nefsi muṭīʿ oldı ki cāyiz görüp̱ ḳardaşı Hābīl-i ḳalbi depeleye. Zīre nefs ḳalbüñ (5) düşmānlarınuñ gey düşmānıdur. AK# #. Yaʿnī, depeledi ol ḳalbi ḫāsirlerden (6) oldı. Zīre ḳalbi ḳatl itmekde nefse dünyede āḫiretde ḫasāretdür. Ammā dünyede ḫasāreti (7) budur ki vāridāt-ı nüzūl itmekden daḫı ʿulūm-ı ġaybiyye keşf olmaḳdan ki anuñ menşāʾi ḳalbdür. (8) Ve daḫı müşāhedeleri ẕevḳinden ve üns leẕẕetinden maḥrūm olmaḳdur ki ol cehālet-i insāniyyetde (9) bāḳī ḳala. Ammā āḫiretde ḫasāreti budur ki cennāt-ı naʿīme girmekden ve rabb-ı kerīmüñ liḳāsından (10) ve ʿaẕāb-ı ceḥīmüñ necātından ḫāsir olur. Ve daḫı buyurdı ki AK# # (11) AK# #. Bunda daḫı işāret budur ki Allāhu Taʿālā ḳādirdür, aña ki (12) bir ġurāb yā bir ġayrın daḫı göndere ḥayvānātdan bu insāna, tā bilmedügin aña bildüre. Nite ki (13) resūllere melāʾikeler gönderdi ve resūlleri ümmetlere gönderdi, tā bilmedüklerin anlara (14) taʿlīm ideler. Tā ol melāyikeler ve resūller gendü nefslerinde ʿucub itmeyeler, taʿlīm-i ḫalḳa maḫṣūṣ (15) olduḳları-çun bileler ki Allāhu Taʿālā ḳādirdür, buları ġurāb vāsıṭası-y-ıla taʿlīm itmege. (16) Nite ki melāʾike ve resūl vāsıṭası-y-la taʿlīm ider. Daḫı bir işāret budur ki bu insān bileler (17) ki taʿallümde ġurāba daḫı iḥtiyācları var, ve belki ʿācizdür ġurāb gibi olmaḳda ʿilm içinde. (18) Nite ki didi AK# #. Yaʿnī, (19) gördi ki ol defn idüp̱ setr itmek ʿilminde ġurāb bundan ekberdür aña teḫassür idüben **[123a]** (1) didi ki "İy vāy, baña ki şol ġurābca olımadum, bu ḳardaşumuñ ʿavratını setr itmekde". Ve daḫı (2) ol işāretdendür ki Allāhu Taʿālā her ḥayvānda, belki her ẕerrede ʿalāmet ḳomışdur ki (3) anuñ vaḥdāniyyetine delālet ider, bu ḥaybet-ile ki ol ḥayvānātdan bir maʿḳūl nesneler ibdāʿ (4) ibdāʿ ider ġayr-ı ʿāḳılayken ki ʿāḳıl anda ḥayretde ḳalur. Ve daḫı ol işāretdendür ki ḳullarına (5) luṭfın iẓhār ider esbāb-ı maʿyişetde, ḳaçan ki bularuñ üzerine bir iş müşkil ola, buları gör ki (6) anuñ çāresine niçe irşād ider, laṭīf esbāblar-ıla. AK# #. (7) Yaʿnī, nādimlerden oldı, anı götürüp̱ yüridügine bu degül ki ḳatline nādim ola. AK# # (8) AK# #.

Yaʿnī, ol nedāmetden ötrü andan iḥtarlana (9) itmeg-içün ve ol ḥāli bulardan defʿ itmeg-içün vācib ḳılduḳ, Benī İsrāʾīl üzere daḫı anlaruñ (10) ġayrına ki her kimse bir nefs öldürse aña ḳışāṣ vācib olmadın yāḫūḏ andan bir fesād (11) ẓāhir olmadın ki anuñ-ıla ḳatlı vācib ola; eyledür ol kim cemīʿ-i ḫalḳı öldürdi. Zīre her (12) başlu başına gendü nefsinde Ādem'dür. Ḥaḳ Taʿālā ḳādirdür ki andan maḫlūḳ yarada. Nite ki (13) Ādem nefsinden yaratdı ki buyurdı: AK# #. Ṕes, ol maḳtūlde bu istiʿdād (14) var-iken kim ki anı ḳatl idüṕ ol istiʿdādı bāṭıl ḳılsa "*keʾennehū"* ol cemīʿ-i ḫalḳı depelemiş gibidür. (15) Andan bu iḥtimāl var-iken; AK# #. Her kim ki ol nefsi (16) diri ḳılsa öldürmegi terk itmeg-ile yā ölümden ve helāklıkdan ḳurtarmaġ-ıla, eyledür ol ki (17) ṣanāsın cemīʿ-i ḫalḳı diri ḳıldı, bu iḥtimāl üzere ki cemīʿ-i ḫalḳ andan yaradıla. AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, bilgil ki her nesne ki anda bir ʿalāmet görile, biline ki ol Ḥaḳ'dan-(19)dur, ḥaḳīḳatā ol resūldür saña Allāhu Taʿālā'dan. Ḥāl budur ki anda āyātlar ve muʿcizeler ola [123b] (1) seni anuñ-ıla Allāh'dın yaña daʿvet ḳıla. AK# #. (2) Andan çoḳları bulardan bu āyetleri ve beyyinātları[1281] gördüklerinden ṣoñra girü bu arż-ı (3) beşeriyyetde ḥadd-ı şerīʿatdan ve ṭarīḳatden tecāvüz iderler Ḥaḳ Taʿālā'nuñ emirlerinden ve (4) nevāhīlerinden. Andan bu muḫāliflerüñ cezālarından ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# #. (5) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. (6) İşāret bu iki āyetde budur ki bedürüstī, cezāsı olsuñ ki Allāh-ıla ve anuñ resūline (7) muḥārebe iderler. Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ evliyālarını düşmen ṭanurlar. Zīre ḫaber-(i) ṣaḥīḥde (8) gelmişdür ki Ḥaḳ Taʿālā'dan ḥikāyet ider, buyurur: AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, "Her kim ki benüm bir dōstumı düşman[1282] ṭutsa taḥḳīḳ ol benüm-ile (10) muḥārebe ḳılmaġa

[1281] beyyināt: (Beyyine. C.) Beyyineler. Bürhanlar.
beyyin(e): Aşikâr. Açıklanmış. Gün gibi vâzih delil. * Müteaddit noktaları beyan eden ve açıklayan.* Şâhid. İsbat vasıtası. Kavi bürhan.
bürhan: Delil, hüccet, isbat vasıtası. * Man: Yakînî mukaddemelerden meydana gelen kıyas. * Red ve inkâr için itiraz kabul edilmeyecek surette isbat-ı hakikat eden kavi hüccet.

[1282] düşmen//düşman

cürʾet itmiş olur. Bedürüstī, ben ġaḍab iderem dōstlarım-çun. Nite ki arslān (11) anuñ-ıçun ġaḍāb ider, AK# #. Yaʿnī, yir yüzinde fesād-ıla saʿy iderler, (12) ol velīleri düşmen ṭutmaġ-ıla. Nite ki buyurdı: AK# #. AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, bularuñ cezāları oldur ki ḫızlān (14) bıçaġı-y-la boġazlanalar yāḫūḏ hicrān ipi-y-le maḥrūmlıḳ aġaç ına aġaç aṣılalar, yāḫūḏ elleri (15) viṣāl eteginden ve ayaḳları muḫālefet yolından kesile. AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, yāḫūḏ ḳovalar süreler ol ḳurbet ve ülfet mekānından ki bu nesneler (17) anlaruñ ḥaḳāreti ve feżāḥatidür dünyāda. AK# #. Āḫiretde daḫı (18) olara ʿaẕābı furḳat ve ḳaṭīʿat ḥāṣıl olur Ḥaḳ Taʿālā'dan. AK# # (19) AK# #. Yaʿnī, illā anlar kim tevbe idüṕ Allāh'dın yaña rücūʿ itdiler ol evliyādan ʿözürler dilediler, [124a] (1) andan öñdin ki anlar anı ol vilāyet-ile redd itmeyeler. Zīre bu evliyālar redd itdügin (2) Ḥaḳ Taʿālā daḫı redd ider, bular ḳabūl itdügin Ḥaḳ Taʿālā ḳabūl ider. Şol kimse ki vilāyet-ile (3) ḳovulmış ola, ol ayruḳ ʿināyet bulmaz. AK# #. Yaʿnī, bedürüstī Allāhu Taʿālā (4) ġafūrdur, anlara kim tevbe-y-ile Allāh'dın yaña rücūʿ itdi; raḥīmdür ki tevbelerin ḳabūl (5) idüṕ günāhların yarlıġar. Andan ḥaḳīḳat-i taḳvādan ḫaber virüṕ buyurdı kim: AK# # (6) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. (7) İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā ḥaḳīḳatā ʿilācı dört nesnede ḳıldı ki biri īmāndur; (8) yaʿnī, ol evvel-i ḫilḳatde reşāşet-i[1283] nūr irişmekdür ḳuluñ ḫalāṣı bunuñ-ıladur ol küfür ẓulmetinüñ (9) ḥicābından. İkincisi taḳvādur ki anuñ ḳopacaḳ yiri ol münevver rūşen ḫulḳlardur daḫı (10) menbaʿ-ı şerʿa muvāfıḳ ʿamellerdür ḳul maʿṣıyet ẓulmātından daḫı bunuñ-ıla ḫalāṣ bulur. Üçünci (11) vesīle ṭaleb itmekdür ki ol bu ṣıfat-ı insāniyyeti fenā idüṕ Ḥaḳ beḳāsı-y-ıla beḳā bulmaḳdur, (12) ḳul ẓulmāt-ı vücūddan bunuñ-ıla ḫalāṣ bulardur. Dördünci Allāhu Taʿālā yolında cihād ḳılmaḳdur, (13) ol daḫı gendüligi maḥv idüṕ anuñ varlıġın iṣbāt

[1283] reşāşet: Su serpintisi. * Emmek, emerek içmek.
reşāşe(t)//reşāş: (a.i) çisenti, serpinti, toz gibi ince yağmur.

ḳılmaḳdur ḳul bunuñ-ıla ẓulmet-i vücūddan (14) ḫalāṣ buluṕ nūr-ı müşāhedeye ẓafer bulur. Ṕes, bu āyetüñ ḥaḳīḳat maʿnīsi budur ki “İy nūr, irişmeg-ile (15) īmān-ı ḥaḳīḳiyi bulanlar, ḳorḳuñ Allāhu Taʿālā’dan yaramaz ḫulḳları tebdīl itmeg-ile Ḥaḳ’dın yaña (16) ulaşmaġa vesīle ṭaleb eyleñ ṣıfāt-ı beşeriyyelerüñüzi fenā ḳılmaġ-ıla ve anuñ yolında cihād (17) idüñ vücūduñuz beẕl itmeg-ile. AK# #. Ola ki felaḥ bulasız maʿbūddan maḳṣūd (18) bulmaġ-ıla. AK# # (19) AK# #. Yaʿnī, anlar ki ḫaṭā ḳılmaġ-ıla kāfir oldılar. **[124b]** (1) Eger yir yüzinde cemīʿ ne var-ısa anuñ olsa ve bir ol deñlü daḫı olsa dünyede āḫiretde (2) mecmūʿını virüṕ gendüyi ʿaẕāb ḫalāṣ ḳılmaġ-ıçun fidā ḳılsa anlardan ḳabūl olısar (3) degül, ol ḳaṭīʿat odınuñ ʿaẕābı defʿ olıncaḳ degül, ol küfürleri sebeb-ile olara (4) ʿaẕāb-i elīm vardur, ḥasret-i ḥırmāndan daḫı ḳaṭīʿat u küfrāndan. AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, olar dilerler ki bu ḫıẕlān u ḥaḳāret (6) odından çıḳalar, bular andan çıḳısar degüller. Zīre ol derekāt-ı nār-ıçun yaradılmışlar-(7)dur, bulara anda ʿaẕāb-ı muḳīm vardur ibtidāʾi ḫilḳatde nūr ḫaṭā ḳılduġı-çun tā ebede degin anlar (8) ol ẓulmāt-ı vücūddan çıḳmaḳ muḥāl olduġı-çun, fehm it ciddile. Andan ol sārīḳlar ʿuḳū-(9)betinden ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# #. Tā aña deg ki (10) buyurdı: AK# #. İşāret bu iki āyetde budur kim ol sārīḳ[1284] er ve (11) sārīḳa ʿavrat ikisi daḫı elleri kesüklerdür ol ṣaçılan nūrı ḳabūl itmekden evvel-i ḫilḳatde. (12) Ṕes, bugün elleri uzuvdan olduġı ḫıyānet-ile ol esbāb-ı şeḳāvetdür, ol saʿādeti ḳabūl (13) itmekde elleri ḳıṣa olduġınuñ nicesidür. Ṕes, bugün ellerini kesüñ ol fiʿllerinüñ (14) ʿuḳūbetinden ötrü bu ʿālime ṣūretde Allāhu Taʿālā’dan cezā olmaġı-çun ki ezelde taḳdīr (15) olundı, ol nūr irişmesi ḫaṭā itmeg-ile. Nite ki buyurdı: AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ʿazīz ü ġālibdür ol ʿizzet-ile

[1284] sārīḳ//sārıḳ: (Sârıka) Çalan, hırsızlık yapan. Hırsız.

redd ider, kimi redd iderse nūrı (17) andan ḫaṭā itdürmeg-ile; ve daḫı ḥaḳīmdür ol ḥikmeti-y-le ḳabūl ider, kimi ḳabūl iderse ol (18) nūr irişdürmeg-ile. AK# #. Bunda işāret var aña ki uşbu sariḳa ol sariḳdan (19) vāḳiʿ olur, ol nūr ḫaṭā ḳılduġınuñ tersidür. Ṕes, ol vażʿ itmekdür bir nesneyi itmeyicek **[125a]** (1) yirde, tā aña deg ki ol sariḳadan tevbe ide ṣalāḥa gele Allāh'dın yaña inābet itmeg-ile (2) ve dünyāyı terk itmeg-ile, ol görklü istiʿdād-ı fiṭrīsini dünyāya ḥarīṣ olmaġ-ıla fesāda (3) virmekden. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā anuñ tevbesin ḳabūl (4) ider aña naẕīr ider ol ʿināyet-i ezelī birle ki tevbe ḳılur ġafūrdur[1285] anı yarlıġar, aña ol nūrdan (5) anda irişdürmeg-ile, daḫı raḥīmdür, tevbesin ḳabūl itmeg-ile. AK# # (6) AK# #. Yaʿnī, bilmez-misin (7) iy insān ki bu yirler gökler milki küllī Allāhu Taʿālā'nuñdur, anuñ bu mülkde kimse (8) şerīki yoḳdur, Ol taṣarruf ider milkinde mālikiyyeti-y-le nite dilerse kime dilerse ʿaẕāb ider (9) nūrı ḫaṭā ḳıldurmaġ-ıla ḳahrın iẓhār itmeg-içün ve kimi dilerse yarlıġar ol nūrı irişdürmeg-ile (10) luṭfın iẓhār itmeg-içün. Ḥükm-i irādet anuñdur, Allāhu Taʿālā her nesne üzere ḳādirdür, dilerse (11) luṭfın iẓhār ider, dilerse ḳahrın iẓhār ider. Andan ol maẓhar-ı ḳahr iẓhār ḳılduġından ḫaber virüṕ (12) buyurdı ki AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. (13) İşāret bunda budur kim Allāhu Taʿālā çün bu ḳāfirleri ve ehl-i şeḳāveti gendünüñ ḳurbından (14) ırāḳ ḳıldı; ammā bulara mühlet dizginin uzadıvirdi ʿaẕāb ḳılmaġ-ıçun. Nite ki bular (15) ol helāklık derelerinde yilişdiler ve ol ḍalālet ovalarında ḥayvān oldılar. Ṕes, (16) resūline emr eyledi ki bunlaruñ aḥvālların ḳayurmaḳda ihtimāmın az ḳıla. Didi ki "Yā resūl, (17) seni ġuṣṣalandurmasun şolar ki küfre irişürler". AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, olardan ki kelime-i īmān aġızlarına girdi, līkin nūr-ı īmān ḳalblerine (19) girmedi, ol küfür ẓulmeti bulardan çıḳmadı. AK# # **[125b]** (1) AK# #. Yaʿnī, daḫı şolar kim

[1285] Metinde ġafūr kelimesinde r harfinden sonra elif harfi yazılmış ancak üzeri çizilmiştir. Sehven yazıldığı anlaşılmaktadır.

Yehūdlardan, ẓāhirā tevbe ḳıldılar, ammā (2) Şeyṭān'uñ yalan kelecilerine ḳulaḳ ṭutuṗ vesvesesin diñlerler, daḫı nefsüñ yalanların ki (3) güñüllerinde ḥareket ider. AK# #. Yaʿnī, uşbu yalanları işidürler (4) ögrenürler[1286] daḫı varuṗ bir ṭarīḳ-ı seyyiʾe vażʿ iderler, senüñ ümmetüñden āḫir gelen ḳavm-içün (5) ki henüz gelüṗ saña irişmediler. AK# #. Yaʿnī, ḳānūn-ı şerīʿatı (6) taġyīr iderler ve bu ṭabīʿat düzgünleri-y-ile tebdīl iderler daḫı ol refīḳleri ki ṭabīʿat (7) ehlidür daḫı ol azdurduḳları ṭāyife ki cadde-i şerīʿatdan çıḳmışlardur; anlara dirler ki (8) AK# #. Yaʿnī, eger size maḳālāt virilse (9) erbāb-ı şerīʿatdan bizüm maḳālatlarumuz gibi, daḫı ol iʿtiḳād idecek nesnelerden biz iʿtiḳād (10) ḳılduġumuz gibi, siz anı ḳabūl idüñ ve illā bizüm maḳālatumuz ve iʿtiḳādumuza muḫālif olmasa (11) andan ḥaẕer[1287] idüñ ve anlaruñ-ıla oturmañ, egerçi Ḳurʾān'dan ḥadīṯden söylerlerse daḫı. (12) Uşbu kelām ol daʿvī ehlinüñdür ki maʿnīlerden ḫālīdür ol felsefīlerden ve ibāḥī-(13)lerden ki Şeyṭān anları sürçitmişdür ṣırāṭ-ı mustaḳīmden ve ol muḥkem dīnden (14) azduruṗ ṭabīʿatlarını bāṭıllara ve şübhelü nesnelere düşürdi, Ḳurʾān'ı ve ḥadīṯleri gendü hevālarına (15) muvāfıḳ teʾvīl itdiler, gendü bilüleri-y-ile tefsīr itdiler, Allāhu Taʿālā anları peyġamberine (16) *ʿaleyhi's-selām* bildürdi ki anlar Ḥaḳ Taʿālā raḥmetinden ırāḳlardur ve anuñ ʿizzetinden maḥcūblar-(17)dur. Bedürüstī, ol kimseyi ki ḳısmeti ezelden Ḥaḳ Taʿālā maḥrūm ḳıldı ve ʿizzet-i ṣamadiyye (18) anı redd eyledi, hīç bir ḳayurıcunuñ ḳayurması aña fāyide ḳılmaz daḫı şefāʿat idicilerden (19) bir kimsenüñ şefāʿatı aña menfaʿat ḳılmaz. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# # **[126a]** (1) AK# #. Yaʿnī, her kim ki Allāhu Taʿālā ḫıẕlān-ıla helāk ḳıldı maḥrūmlıḳ baḥrında (2) ġarḳ eyledi, hīç bir

[1286] ögrenürler: Öğrenirler, anlarlar.

[1287] ḥaẕer: (a.i) Sakınma, kaçınma, korunma, çekinme. el-ḥaẕer: sakın!. ḥaẕer: Çekinme. Zarar verebilecek şeyden kaçınma. Korunma.

ġayrı kimse aña ḥayāt virimez ve aḫyārlardan[1288] anı kimse ḳurtarımaz. AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, bular anlardur ki ol şirk necāseti üzere yaradıldılar. (4) Ṕes, irādet-i ezeliyye ve ḥikmet-i ilāhiyye iḳtiḍā ḳılmaz ki anları ṭāhir ḳıla, ol necāset-i şirk ẓulmātinden (5) ćün nūr evvel-i ḫılḳatde anlara irişmedi. Ve daḫı dimişlerdür ki her kime ki Ḥaḳ Taʿālā hevā ġālib (6) ḳıla ve arzu yilteyicileri aña musallaṭ ola ve ḥükm ḳamćısı-y-la anı ẕelīl ḳıla, aña şeḳāvetden ġayrı (7) nene ḥāṣıl olmaz. AK# #. Yaʿnī, dünyede anlara feżāḥat (8) var ki ol reşş[1289] olunan evvel-i emrde anlardan ḫaṭā ḳıldı ve āḫiretde daḫı ulu ʿaẕāb var ki (9) ol maḥrūmlıḳ ʿaẕābıdur ol pāḏişāh-ı kerīmüñ liḳāsından. AK# #. (10) Yaʿnī, ol yaramaz aḫlāḳları anlara ḫasīs ʿameller ḥāṣıl ḳılıvirdi. Zīre eyü ḫulḳlardan girü (11) eyü ḫulḳlar müntec[1290] olur ve hem girü andan eyü ʿameller mütevellid olur, yavuz ḫulḳlardan ʿakis olur, (12) bu küllüsi ol cevāhir-i fiṭrīsinüñ netīcesidür daḫı ol istiʿdād-ı aṣlınuñ. Ṕes, ol ḫasāset-i (13) cevherden ötrü bu ḫasīs dünyā leẕẕātına ḳanāʿat idüṕ ol nefīs metāʿlardan iʿrāż itdiler. (14) AK# #. Yaʿnī, eger ol maʿlūllar gelüṕ senden devā ṭaleb (15) iderlerse sen anlaruñ ʿilletlerine devā-y-ile ḥükm eyle. Eger görürseñ ki ol devā anlara sebeb-i şifā (16) olur ve illā ćün yaḳīni bilesin ki şifā umulmaz, anlardan iʿrāż eyle. AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, olara devā ḳıl şol nesne üzere ki anlaruñ ʿilletine muvāfıḳ ola. Yaʿnī, ʿizzet (18) ehline ʿizzet-ile devā ḳıl, ġurūr ehline ẕilletile devā ḳıl. AK# #. ʿAdl itmek (19) oldur ki ḥaḳḳ-ıla devr eyleye, ḥaḳ ḳanḳısa aña müteveccih ola ḥaḳ üzere ṣābit ola ḥuẕūẕ-ı [126b] (1) dünyāya meyl itmeye. Andan ḫaber virdi ol kimseden ki benī ve mevlā hükminden iʿrāż eyledi, (2) bu ḳavliyile ki buyurdı: AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. (3) İşāret bu iki āyetde budur ki Yahūdiler peyġamberi ḥükm üzere ḥakem

[1288] aḫyār: Hayırlılar. * Dostlar. * İyilik sevenler. (Eşrar'ın zıddı)
[1289] reşş: Serpmek, püskürtmek. * Serpinti, serpintili yağmur, çisilti.
[1290] müntec: Neticelenmiş, sonu belli olmuş.

dikdüklerinden, nefy (4) itdügi peyġambere īmānları olmaduġından ötrü-y-idi ve daḫı bāḳī peyġamberlere daḫı. Ṕes, bu nefy (5) anı iṩbāt ḳılur ki ol ḥükm idicinüñ īmānı īmān-ı ḥaḳīḳīdür. Zīre Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki "seni (6) nite ḥakem dikerler, ḥāl budur ki bularuñ ḳatında Tevrāt var. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, ol Tevrāt içinde Allāhu Taʿālā'nuñ ḥükmi var, (8) bular ol ḥükmden iʿrāż iderler. Eyle zuʿm iderler ki bularuñ ol ḥükme īmānları var, bularuñ (9) aña ḥaḳīḳatā īmānları yoḳdur. Bu teʾvīle delālet ider ol āyet ki buyurdı: AK# # (10) AK# #. Andan buyurdı: AK# # (11) AK# #. Yaʿnī, biz taḥḳīḳ Tevrāt[1291] indürdük ki anuñ (12) içinde nūr-ı hüdā var ki enbiyālar anuñ-ıla ḥükm eylediler, aña münḳād u muṭīʿ oluban, anlara kim (13) Yahūdilerdi daḫı ʿālim-i rabbānīler anuñ-ıla ḥükm eylediler. Nite ki "Yā Muḥammed, seni hādī gönderdük ṣırāṭ-ı (14) mustaḳīme delālet idersin ve daḫı seni nūr ḳılduḳ ki küfr ẓulmatından senüñ-ile rūşenlıḳ bula- (15)lar çün bular ol Tevrāt'a hidāyet-ile hidāyet bulmadılar anuñ nūrı-la nūrlanmadılar. Ḥāl budur ki (16) zuʿm iderler "biz ol Tevrāt'a īmān getürdük" diyü. Ṕes, senüñ delāletüñ-ile nite hidāyet bulalar (17) ve senüñ nūruñ-ıla niçe nūrlanalar bu ḥālde ki saña īmānları yoḳ ve saña indürilen kitāba (18) kāfirlerdür. AK# #. Yaʿnī, çün ol kitāb-ıla hidāyet (19) bulmadılar. Dirler ki "Bu evvelden ḳalmış bir yalan sözdür". Ve daḫı bu ḳavlinde ki buyurdı: AK# # **[127a]** (1) AK# #. Aña işāret ḳılur ki Benī İsrāʾīl Tevrāt'a ḥıfẓ idüben taḥrīf itdiler, (2) ḥükmini żāyiʿ idüṕ ṣaḳlamadılar. Ammā Allāhu bu ümmet üzere ʿaṭā ḳıluṕ Ḳurʾān'ı bulara maḫṣūṣ (3) ḳıldı. Ḥaḳ Taʿālā ol Ḳurʾān'ı ṣaḳlamaḳ üzere gendü velī oldı, didi ki AK# # (4) AK# #. Bundan ötrü hīç bir kimse ḳudreti yitmedigi Ḳurʾān'dan taġyīr ideler. AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā ol Yehūd ʿālimlerine ḫiṭāb

[1291] Tevrāt: Hz. Musâ Aleyhisselâm'a nâzil olan kitab-ı mukaddesin nâm-ı celili.

(6) idüṕ dir ki “ḫalḳdan ḳorḳmañ benden ḳorḳuñ ki küllī ḫalḳ benüm ḳudretüm altında mehtūrdur (7) ve benüm aḥkāmum cārī olmaḳlıḳda küllī mecbūrdur,hīç bulardan ḳorḳmaḳlıġa ṭarīḳ yoḳdur (8) ve bulardan ḳorḳmaḳ daḫı revā degüldür, benden ḳorḳuñ, eger ḥaḳīḳatā müʾminseñüz benüm āyāt-(9)larumı ki peyġamberler muʿcizeleridür ve evliyālaruñ kerāmetleridür ki anlarda ẓuhūra getürdüm, (10) taṣdīḳ-i nübüvvet-içün ve taṣdīḳ-i vilāyet-içün siz anı bu ḥuṭām-ı dünyā ve leẕẕāt-ı nefsāniye ṣatmañ (11) ki anuñ-ıla mevlā ḥükmini ḳabūl itmekden imtināʿ idesiz, bu nesne size dünyānuñ āḫiretüñ ziyān-(12)kārlıġın vācib ḳıla”. AK# #. Yaʿnī, her kim (13) Allāhu Taʿālā ḥükmi-y-ile ḥükm itmese, hevā-yı nefs-ile ḥükm itse, olar kāfirlerdür. Zīre ol kim Ḥaḳ Taʿālā’dan (14) ġayrını ḥakem idine anuñ ḥükmine rıżā virüben muṭīʿ olmaya, elbetde ol şirkden ve küfrden (15) ḫālī degüldür ki ʿaḳlını setr idüṕ ḳalbini ḳarartmışdur. Andan ḫaber virdi bu ḫāṣ u ʿām üzere (16) aḥkām inzāl itdüginden bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# #. (17) Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur kim Allāhu Taʿālā bu nefsler (18) arasında ḳıṣāṣ-ı müsāvī ḳıldı. Nite kim cevāriḥ u aʿżā üzere müsāvī ḳıldı; tā ki bu müsāvātı[1292] (19) taḥḳīḳ bileler ki istiʿdād-ı insānīde daḫı böyledür, ol feyż-i rabbanīyi ḳabūl itmeg-içün **[127b]** (1) kemāl ṭaleb itmekde daḫı mertebe-yi viṣālüñ aġlāsına irişmekde Ḥaḳ Taʿālā bu saʿādeti (2) bu ādemoġlanına ḫāṣ ḳıldı, cümle yöninden ki buyurdı: AK# #. (3) Yaʿnī, biz ādemoġlanını mükerrem ḳılduḳ, uşbu kerāmetlere ulaşmaġ-ıla. Ammā ḳuṣūr u kāhellıḳ[1293] (4) bu insān ṭarafından vāḳiʿ olur, kemāl ṭaleb itmekde ictihādı terk itmeg-ile. Zīre bu (5) mücāhededen müşāhede mütevellid olur. Nite ki buyurdı: AK# # (6) AK# #. Şol nesne ki bu maʿniye ḳuvvet ider Ḥaḳ Taʿālā’nuñ ol ḳavlidür ki buyurdı: AK# # (7) AK# #. Ṕes, bundan (8) ẓāhir oldı ki her kim ki noḳṣan ṭaġınuñ eteginde

[1292] müsāvāt: Denklik, beraberlik. Müsavilik, eşitlik. Aynı hâl ve derecede olmak. Aynı haklara sahip olmak.

[1293] kāhellıḳ// kāhelliḳ: Gevşeklik, tembellik.

ḳaldı maḫẕūl oldı, tezkiye-yi nefsi (9) terk idüṕ ol dünyā ćepeli-y-ile gendü mülevveṣ[1294] ḳıluṕ nevmīẕ olaḳlıġ-ıla. Ḥāl budur ki Allāhu Taʿālā (10) gendü ẕātına raḥmet vācib ḳıluṕ didi ki "Kim ki bańa bir ḳarış yaḳīn gele, ben ańa bir (11) arşı(n) yaḳīn oluram. Kim ki bańa bir arşı(n) yaḳīn ola, ben ańa bir ḳulaç yaḳīn oluram". (12) Bunda bir maʿnī daḫı var; oldur ki nite ki bir nefis helāk itmekde gendü nefsi helāklıkıdur (13) ve bir aʿżā telef ḳılmaḳa gendü ʿużvın telef ḳılmaḳdur ve bir ṭālibüñ nefsin diri ḳılmaḳ bu (14) ḥayāt-ı dīn-ile ol dirildici gendü nefsin diriltmekdür. Ṕes, ol göñli gözine ve (15) göñli burnına ve göñli ḳulaġına ve göñli dişine ʿilāć itmek bir muʿālecedür ki (16) bu küllüsinde idrāk ziyāde ḳılmaḳdur. AK# #. Yaʿnī, her kim ki (17) taṣadduḳ itse uşbu nesneleri iḥyā ḳılmaġ-ıla daḫı muʿālece itmeg-ile, ol keffāreti olur (18) ańa, şol nesnede ki gendünüñ nefsi iḥyāsında ve ḳalbi muʿālecesinde taḳṣīr ḳıldı-y-ıdı (19) gözü aćuṕ yumışca. AK# #. Yaʿnī, her kim **[128a]** (1) gendü nefsini aḫlāḳ-ı ẕemīmeden tezkiye ḳıluṕ aḫlāḳ-ı ḥamīde birle taḥliye ḳılmaḳda Ḥaḳ (2) Taʿālā indürdügi ḳānūn-ı şeraʿ üzere ḥükm itmese ehl-i ṭarīḳat terbiyeti-le ol ḥaḳīḳate (3) vāṣıl olmaġ-ıçun, ol ẓālimlerdendür ki nefslerine ẓulm eylediler terbiyeti terk itmeg-ile. (4) Zīre edā-i ḥuḳūḳi mülāzemet ḳılmaḳ mevżıʿına ḥuẕūẕ-ı nefse mütābaʿat ḳılmaġı ḳodılar. Ve daḫı (5) buyurdı ki AK# # (6) AK# #. (7) Yaʿnī, biz bu peyġamberler gelmegi birbirinüñ izince ve ḳafasınca[1295] ḳılduḳ ve daḫı olara kitāblar (8) indürdük ki baʿżısını taṣdīḳlayıcıdur daḫı dīn ḳavīmüñ ḥuccetlerin

[1294] mülevveṣ: Kirli. Pis. Bulaşık. Bulaştırılmış. * Alıkoyulup sonraya bırakılmış veya durdurulmuş olan. * Tazelenmek için suda ıslatılmış şey. * Karışık, intizamsız.

[1295] ḳafasınca; başınca, kafa kelimesi burada baş anlamında yani hemen ardınca anlamındadır.
izince ve kafasınca; arkası arkasına, birbirini takip edercesine anlamındadır.
ḳafa: (a.i., c. aḳfā, aḳfiye) 1- Kafa, baş. 2. Ense. 3- Akıl, zekâ, anlayış.
Bu kelime yakınlık anlamında da kullanılmaktadır; ör; yarışı kafa kafaya bitirdik. Başa baş; hemen hemen birbirine aynı hizada aynı yakınlıkta, birbirine denk gelircesine. Yakınlık olarak birbirine hemen hemen denk olmak.

beyān idicidür (9) daḫı ṣırāṭ-ı mustaḳīme delālet idicidür daḫı ol ʿālemler rabbına rücūʿ itdüricidür, olar ki (10) yaḳīn ehli muttaḳīlerdür. AK# #. Yaʿnī, ancılayın ehl-i ḥükm eylenürler, (11) şol nesne-y-ile Ḥaḳ Taʿālā İncīl'de indürdi ve her kitāb ehli ṭarīḳ-ı ḥaḳḳı sülūk itmekde (12) gerekdür kitāb-ı ḥükm-ile sülūk ide. AK# #. (13) Yaʿnī, her kim Allāhu Taʿālā indürdügi kitāb-ıla ḥükm eylemese anlar fāsıḳlardur ki ṣırāṭ-ı mustaḳīm-(14)den ḫāriçlerdür ṭarīḳ-ı ḥaḳdan ḍāll oluṕ ṭarīḳ-ı bāṭılda ẕelīl ü ḫōr oldılar. Andan ḥāl-i (15) nebīden ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: (16) AK# #. İşāret bunda budur ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā ḥabībini maḫṣūṣ ḳıldı cemīʿ-i (17) enbiyālar arasında *ʿaleyhi's-selām* aña Ḳurʾān indürmeg-ile ki kitāb-ı ḥaḳḳ oldur, cemīʿ-i kütüblerüñ (18) nasīḫīdür. Nite ki buyurdı; "Biz, yā Muḥammed, senüñ üzerüñe kitāb-ı ḥaḳīḳat indürdük". Bundan ötrü ki (19) dükeli kitāblar evlāḥ-ıla ve ṣaḥāyif-ile enbiyālar üzere indürildi. Ḳurʾān'ı anuñ göñli üzere [128b] (1) indürdi anlaruñ-ıla bunuñ arasında farḳ-ı ʿaẓīm var. Zīre şol nesne ki ḳalb üzere inzāl (2) olana ol ṣāḥib ḳalbe maḫṣūṣ olur cemīʿ-i ḫalḳa degül, tā anuñ ḫulḳı-y-la ḫulḳlana. Bundan (3) ötrü anuñ ḫulḳı Ḳurʾān-ıdı *ʿaleyhi's-selām,* şol ki elvāḥ-ıla ve ṣaḥāyif-ile inzāl olundı, anda (4) ḫāṣ u ʿām berāberdür, anuñ ḫulḳın ḫulḳlanmaḳda emrlerin yirine getürüṕ nevāhīlerden yıġlınma-(5)ġ-ıla. AK# #. Yaʿnī, gendüden ilerü inen kitābları (6) taṣdīḳlayıcıdur, ḥaḳīḳatā ʿayān u beyān birle, şol ḥayṣiyyet-ile ki ol üzerine indürilen (7) ḳalb daḫı gendünüñ nūrı-y-ıla ol cemīʿ-i kütüblerüñ ḥaḳāyıḳlarına ve maʿānīlerinüñ esrārlarına müşāhede (8) ḳıluṕ anlaruñ ṣıdḳı ve ḥaḳīḳati üzere şehādet ider, ol ṣuḥuf u elvāḥ-ıla inenlerüñ ḫilāfınca. (9) Zīre elvāḥ u ṣaḥāyif ol kütübler nūrı-y-ıla anuñ ḥaḳāyıḳlarına müşāhede idemezler, tā ki (10) anlaruñ ṣıdḳı ve ḥaḳīḳati üzere şehādet ideler. AK# # (11) AK# #. Yaʿnī, bu ehl-i kitāṕ arasında aḥkām-ı dīni iḳāmet it, şol (12) nesne-y-ile ki senüñ ḳalbüñe

nāzil oldı. Dāyim ol ḥuḳūḳı edā itmekde ḫuẕūẕ-ı dünyāya (13) iltifāt ḳılmaġı terk itmeg-ile, anlaruñ fāsid hevālarına meyl itmege ṭaleb itmeg-ile cinsiyyet (14) cihetinden teraḥḥum idüṕ tā ki seni ġāfil ḳılalar. Andan ki ḥaḳḳ-ıla saña nāzil oldı, ʿayān yöninden (15) ol Ḳurʾān'uñ ḥaḳāyıḳlarından ve anuñ envārından ve esrārından. AK# #. (16) Yaʿnī, "İy enbiyā cemāʿatı, sizüñ her birüñüze bir şerīʿat ḳoduḳ ki aña beyān-ıla şurūʿ idesiz ve bir ṭarīḳ (17) ḳılduḳ ki aña ʿayān sülūk idesiz. AK# #. Yaʿnī, eger (18) Ḥaḳ Taʿālā dilese sizüñ ümmetlerüñüzi küllī bir ümmet ḳılaydı ki beyānı işidüṕ ʿayān bilelerdi, (19) heṕ ehl-i hidāyet olalardı. AK# #. Līkin Ḥaḳ Taʿālā diledi ki **[129a]** (1) ümmetlerüñüzi ibtilā ḳıla, şol nesne-y-ile ki size beyān[1296] u tıbyāndan[1297] ve ḫuccet[1298] burhāndan[1299] daḫı (2) ʿizzet-i sulṭāndan ve sizi daḫı ibtilā ḳıla zīnet-i dünyā-y-ıla ve mütābaʿat-ı hevā-y-ıla ve arzulara (3) irişmeg-ile ve ḫalḳ arasında yücelik-ile ve āḫiretde necāt-ıla; tā ki tāyibler tıbyān u beyān-ıla (4) hidāyet bulalar ve ʿālimler ḫuccet u burhān-ıla muḳtedā olalar ve ʿārifler ʿizzet-i sulṭān-ıla ceẕb (5) olınalar. Belki zāhidler terk-i dünyāya ḳaṣd ideler ve ʿābidler hevāları menʿ itmege iḳdām (6) ideler ve müştāḳlar arzuları nefy itmege sülūk ideler ve ʿārifler ḫalḳı terk itmeg-ile mecẕūb (7) olalar. Olar ki vāṣıllardur, dünyādan selb olınuṕ çekileler, çıḳalar, āḫirete daḫı

[1296] beyān: İzah. Açıklama. Anlatma. Açık söyleme. * Öğretme. **Söz olsun, iş olsun; vukû' bulan şeyden murad ne olduğunu o şey ile alâkası ve münâsebeti bulunan bir sözle veya bir fiil ile açıklamaktır.

[1297] tıbyān: Açık ifade ile beyan etme. Açıklama//tibyān

[1298] ḫuccet//ḥüccet: Senet. Vesika. Delil. Bir iddiânın doğruluğunu isbat için gösterilen resmi vesika. * Şâhid.

[1299] burhān//bürhān: Delil, hüccet, isbat vasıtası. * Man: Yakînî mukaddemelerden meydana gelen kıyas. * Red ve inkâr için itiraz kabul edilmeyecek surette isbat-ı hakikat eden kavi hüccet. (Bir bürhan ile elde edilen netice-i tevhidi buzı insanlar isti'zam ile dar zihinlerine sıkıştıramazlar. Veya bozuk hayalleri tahammül edemez. Bu hule karşı o kat'i, sahih bürhanı reddetmek üzere: "Bu neticeyi, bu kadar azametiyle şu bürhan (onu) intac edemez." diye bahaneler ile kabul etmez. O miskin bilmez mi ki, neticenin kayyûmu imandır. Bürhan, ancak onu görmek için bir menfezdir. Veya bir süpürge gibi o neticeye konan vehimleri süpürür. Maahâza bürhan bir değildir, bin değildir. Zerrat-ı âlem adedince bürhanlar vardır. M.N.)

iltifāt (8) itmeyeler. AK# #. Yaʿnī, ḫayrātlara öñürdişüñ[1300], varuñuzı (9) virmeg-ile ve maḳām-ı ḳurbete ivişüñ[1301] vücūduñuz fānī ḳılmaġ-ıla ki küllüñüzüñ dönüp varacaḳ yiri (10) Allāh'dın yañadur, yā iḫtiyār-ıla ḳadem-i ṣıdḳ-ıla seyr ide gendüyi fenā ḳılmaḳ yolında, tā ki (11) ol ʿālem-i beḳāda maḳṣūda irişmeg-içün yāḫūḍ muẕṭarr[1302] oluban şol vaḳt ki ecel ḥulūl (12) ide ol ḳadem-i fenā-y-ıla sülūk ide, melāmet olunmaġ-ıçun ol liḳā[1303] güninde[1304]. AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, ol günde size ḫaber vire aʿmāllerüñüzüñ netīcelerinden (14) ve aḥvāllaruñuzuñ temrātından, şol nesneler ki maṭlūblaruñuzdan ve maḳṣūdlaruñuzdan iḫtilāf (15) iderdüñüz. AK# #. Yaʿnī, ḳāyim ol Allāh-ıla (16) anuñ ḥuḳūḳlarını iḳāmet it, her ḥālde aġyārlara iltifāt ḳılma, şol nesnede ki iḫtiyār (17) ḳılasın, külli ḥaḳdan ġayrı fenā-y-ıçun taḳdīr olunmışdur. Ḥaḳīḳatā anlaruñ hevālarına mütābaʿat (18) ḳılmaġ-ıla Ḥaḳ'dan iʿrāż itmeg-ile. AK# #. (19) Ḥaẕar it, bulardan ki seni fitneye bıraġalar, Ḥaḳ Taʿālā saña inzāl itdügi nesnenüñ baʿżından **[129b]** (1) seni meyl itdüreler. AK# #. Eger anlar Ḥaḳ'dan iʿrāż iderlerse ve anı ḳabūl itmekde (2) imtināʿ iderlerse. AK# #. Yaʿnī, bilmeg-ile Ḥaḳ Taʿālā ḥükmine muṭṭaliʿ olmaġ-ıla ki (3) Ḥaḳ Taʿālā diler ol ḥükm-ile taḳdīrinde. AK# #. Yaʿnī, olara ol iʿrāżları muṣībetin (4) irişdüre. AK# #. Baʿżı günāhlarından ötrü ki ol iʿtirāż itmekdür Ḥaḳḳ'a (5) teklīfe muṭīʿ olmaġ-ıla. AK# #. Yaʿnī, ḫalḳuñ çoḳları Ḥaḳ Taʿālā-(6)nuñ ʿināyeti ceẕbelerinden çıḳmışlardur, hidāyet ḫiṭābından ıraḳ düşmişlerdür. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, bular anı ṭaleb iderler ki bu rast muḥkem ḥuccetlerden sen meyl (8) idesin dīn güneşleri rūşen ṭulūʿ itdükden ṣoñra yaḳīn ḥuccetleri ṣābit olduḳdan (9) ṣoñra ve ḳalb envād-ı ġayb-ile münevver olduḳdan ṣoñra. AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, bir kimse

[1300] öñürdiş-: (öñürdüşmek, öñürtleşmek, önürdişmek, öñürdişmek) Yarışmak, yarış etmek.
[1301] iviş-: iviş//eviş; şitap, acele. ivişmek; acele etmek.
[1302] muẕṭar: Zorlanmış. Cebr olunmuş. Mecbur kalış. Çaresiz kalıp başı sıkılan.
[1303] liḳā: Kavuşmak. Rast gelip buluşmak. Görüşmek. Yalnız görüşmek. * Yüz, sima, çehre.
[1304] liḳā güni: liḳā günü; yüzleşme günü, kavuşma günü.

yoḳdur bu muḥkem ḳılıcılardan ḥaḳāyıḳ-ı furḳānı ki ol aḥsen ola, (11) Ḥaḳ Taʿālā'dan ḥüküm yöninde. Andan ḫaber virdi ol dōstlardan ki düşman-ıla dōst olmayalar. (12) Bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# #. Tā aña deg ki (13) buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur ki ḫiṭāb ider Ḥaḳ Taʿālā "İy īmānlarını (14) taḥḳīḳ idenler, siz Yehūd-ile Naṣārāyı dōst ṭutınmañ ki anlar ḥaḳīḳatā sizüñ düşmanlaruñuzdur (15) daḫı Ḥaḳ Taʿālā'nuñ düşmanlarıdur, sizüñ dōstuñuz Allāhu Taʿālā'dur ve anuñ Resūl'idür daḫı (16) īmān ehlidür". AK# #. Bular birbirinüñ dōstıdur, īmān ehli dōstı degüller. (17) Zīre cinniyyet birbirine ulaşmaġı vācib ḳılur. AK# #. Yaʿnī, her kim (18) dōst ṭutsa şolardan ki İslām bezegi-y-le bezenmişdür ve ehl-i dīn zīneti-y-le düzünmişdür. (19) Ẓāhirde anuñ ṭopraġı daḫı andandur ve ḫulḳı ve ṣıfatı ḥaḳīḳatā ẓāhirde bāṭında andandur. **[130a]** (1) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ẓālim ḳavmlere hidāyet virmez ki anlar (2) ehl-i inkārdandur. Dōstluġı ve maḥabbeti ḳovmayıcaḳ yirde ḳovmışlardur, tā anlar bu maʿrifet ehli-le (3) ülfet ṭutalar. AK# #. Yaʿnī, göresin şol kimse-(4)leri ki ḳalblerinde nūr-ı īmāndan maḥrūmlıḳ var, tevḥīdden ḫalī sürʿat iderler ol yādlıḳ (5) ehli-y-ile. Zīre bu ervāḥlar bir leşkerdür ki cemʿ olunmışdur anda biribirile bilişen cānlardur ki (6) bunda girü bulışuṕ ülfet ṭutarlar. Şolar ki anda bilişmediler bunda daḫı biribirinden yādlıḳ iderler. (7) Şolar kim göñül maʿlūl oldı ve başīretleri kör oldı ol vaḳt ki maḥall-i (8) tevḥīdde maḥbūb oldı; ol ẓann u gümān derelerine ṭaġıldılar. Andan ötrü düşmanlar-ıla (9) dōstlıḳ baġlamaġa göñülleri öñürdür, anlaruñ żararından ḳorḳuban ve anlaruñ-ıla muṣāḥabet (10) arzu idüben. AK# # (11) AK# #. Yaʿnī, dirler ki "Ḳorḳavuz, bize (12) bu vāḳıʿa-yı zamāndan bize bir nesne irişe, bulara muḥtāć olavuz; ola ki Ḥaḳ Taʿālā bularuñ (13) göñülleri gözin açıvire, müşāhede ḳıluṕ gendü esrārlarını göreler ki ʿacz içinde (14) ve ol muḥtāçlıḳ ẕilletinde yāḫūḏ gendü ḳatından anlara ol ehl-i kerāmet şarābından (15) içire, ol yaḳīnlıḳ şemsinüñ żıyāsın şuʿlelendüre, göñülleri

maşrıḳından; tā ki bular (16) ol ġaflet gicesinüñ ṣabāḥına irişeler. Ol neflerindeki yalan gümānlarına muṭṭaliʿ oluṕ (17) peşīmān olalar. Ṕes, ol vaḳt diyeler: AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, eydeler anlar ki (19) ol göñül ufaġından ṭoġan envār-ı ġayb-ile īmān getürdiler. Uş bular mıdur ki ḥāllerinden cāhil **[130b]** (1) oluṕ ʿāḳıbetleri ne olacaġın bilmeyiṕ ol aşıldan nifāḳları-y-ıla muġalleẓa andlar içüṕ dirlerdi ki (2) "Biz daḫı sizüñ-ile bileydük size muvāfaḳat iderdük". Şimdi ʿamelleri ḥabṭ oluṕ umūları bāṭıl (3) oldı; küllī ḫāsirlerden oldılar, istiʿdād-ı cibillīlerin bāṭıl ḳıldılar dünyede ol, (4) ol mevlādan ırāḳlıḳ cehenneminüñ derekelerine uş āḫiretde mustaḥıḳ oldılar. Andan ol ehl-i (5) maḥabbetden ḫaber virdi ki anlar dünyede miḥnet ehlidür. Ammā āḫiretde miḥnet ü iḥsān ehlidür. (6) Bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda (7) budur ki bedürüstī, dīn-i ḥaḳīḳī ol Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekdür ki buyurdı: "İy, anlar ki īmān (8) getürdiler Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmeg-içün andan ṣoñra ki ḍalāletde-y-idüñüz Ḥaḳ'dan ġayrın ṭaleb (9) itmeg-ile". Her kimse ki sizden dīninden girü dönse bunuñ-ıla ki ḥaḳīḳati, Ḥaḳḳ'ı ṭaleb ide (10) Allāh'dan ġayrı dünyāyı āḫireti ṭaleb iderken. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# # (11) AK# #. Bu āyet Şiblī ḳatında oḳundı bir kez ḥayḳıruṕ düşdi, didi ki (12) "Sizden ḳanḳıñuzdur; ṕes Allāh dileyen". AK# #. Ṕes, (13) bu mertebeyi maḫṣūṣ ḳıldı bir ḳavme daḫı bir ḳavme degül. Gümān yoḳ ki ol maḫṣūṣ olunan (14) ḳavm erbāb-ı sülūkdur şol meşāyıḫdan ki ʿināyet-i ezelī anları ceẕb itmişdür ol maḥabbet-i (15) ilāhiyye ceẕbeleri-y-le ol ḫilḳat ṣıfatları yuvasından uçuruṕ ol Allāhu Taʿālā'nuñ ṣamediyyet-i (16) celālinüñ serāperdelerine ḳondurdı oları gendülerden fānī ḳıldı. Ol AK# # (17) ḳahrı-y-ıla andan anları girü bāḳī ḳıldı, ol naẓar-ı ʿināyeti yilcügezin esdürmegile ki (18) ol AK# # beşāretidür. Zīre ḳuluñ maḥabbet-i Allāh insāniyyeti fenā idmekdür, anuñ (19) ilāhiyyeti içinde. Nite ki

Allāh maḥabbeti ḳula gendünüñ ilahlıḳın bāḳī ḳıluṕ anuñ nāsutiyyesin[1305] **[131a]** (1) fenā ḳılmaġ-ıla. Ṕes, Allāhu Taʿālā ḳulı sever ṣıfāt-ı ẕātı-y-ıla ezelden ki ol ḳadīm irādetidür maḥṣūṣ-(2)dur ʿināyetine ve ḳul daḫı Allāh'ı sever girü ol ṣıfāt-ı ẕāt-ıla ebedā, fehm it cidd-ile, añlayasın. (3) Ṕes, ol maḥabbet-i ezelī ve ubudiyyenüñ ʿalāmetindendür, olaruñ-ıla müʾminler üzere tevāżuʿ idici (4) oldılar, ṣıfāt-ı insānī fānī oluṕ ana niyyetleri murtefiʿ oldıġı-çun ve kāfirler üzere cürʾetlüler (5) ve ḳahr idiciler oldılar. İlāhuñ beḳāsı-y-ıla ve vaḥdāniyyet-i Ḥaḳḳ'ı iṣbāt itmeg-ile. Nite kim buyurdı: (6) AK# #. Ve daḫı anlaruñ ṣıfātlarından ḫaber virdi ki (7) AK# #. Yaʿnī, ibtidāda Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekde (8) Allāh yolında ictihād iderler, vücūdların beẕl itmeg-ile. Melāmet idenüñ levminden ḳorḳmazlar, (9) ol vücūd orada ġalebe ḳılduġı vaḳt, çünki müşāhede dāyim ola. AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, ol ibtidāda ṣıdḳ-ıla ṭaleb itmek vecd orada ġalebe ḳılmaġ-ıla ve daḫı (11) ġāyeti[1306] maḥabbete maḫṣūṣ olmaġ-ıla ol maḳṣūda ulaşmaġ-ıçun Allāhu Taʿālā'nuñ keremi boldur ki (12) her kime dilerse bunuñ-ıla faż̈l eyleye. Līkin ʿalīmdür, bu faż̈ilete kim müstaḥıḳḳ olduġın bilür aña (13) istiʿdād virür ol saʿādete irmege. Andan ḫaber virdi şolardan ki ʿināyeti anlaruñ-ıla (14) meşmūldur. Bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# # (15) AK# #. İşāret bu iki āyetde budur kim Allāhu Taʿālā müʾminleri ʿazīz ḳıldı, ol sevmekligi (16) ʿizzeti-y-le daḫı Resūl'inüñ dōstluġı-y-la daḫı müʾminlerüñ dōstluġı-y-la. Didi ki taḥḳīḳ sizüñ (17) dōstuñuz Allāhu Taʿālā'dur daḫı anuñ resūlidür daḫı anlar ki īmān getürdiler. Ṕes, bilgil ki (18) Allāhu Taʿālā'yı dōst ṭutunmaḳ Allāh'dan ġayrını düşmān ṭutunmaġıladur. Nite ki İbrahīm Ḫalīl ḥāli (19) bunuñ üzere oldı, *ʿaleyhi's-selām* andan ötrü didi ki AK# #. Ve resūlinüñ

[1305] nāsutiyye: insanlık, nāsutiyyesin; insanlığını.
[1306] ġāyet: Çok, pek çok. * Nihayet. Gaye. Encam.

[131b] (1) dōstluġı nefsi düşmān ṭutuṕ hevāsına muḫālefet ḳılmaġıladur. Nite ki Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām* (2) "Sizden birüñüz müʾmin olmaz, tā anuñ hevāsı benüm getürdügüm ḥaḳḳa mutābaʿat ḳılmayınca ve müʾminlerüñ (3) dōstluġı anlaruñ-ıla dı̄n içinde ḳardaşlıḳ itmekdedür". Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# # (4) AK# #[1307]. Ve daḫı Resūl *ʿaleyhi's-selām* sizden birüñüz ḥaḳ müʾmin olmaz, tā gendü nefsine sevdügin (5) bir müʾmin ḳardaşına sevmeyince. Andan müʾminlerün müvālāt[1308] ehlinden ḫaber virüṕ buyurdı ki (6) AK# #. Yaʿnı̄, dōst ṭutıcaḳ ḳavm anlardur (7) ki namāza dāyim oluṕ ẓāhirde ḥudūdların ṣaḳlayalar ve bāṭındaġı ḥuḳūḳların daḫı göz ṭutuṕ (8) ṣaḳlayalar ve sırların eyle riʿāyet ḳılalar ki Allāh'dan ġayrı nesne ḳalblerine düşmeye ve daḫı (9) zekātlarını edā ideler. Yaʿnı̄, vücūdlarından beẕl ideler şol nesneyi ṭaleb-i Ḥaḳ anuñ-ıla ziyāde (10) ola ki ol Allāh yolında fenā olmaḳdur. Bu ḥālde ki anlar rücūʿ idici olalar, Allāh'dın yaña (11) ḳıyāmı beşeriyyetden idüben ḳayyūmlıḳ ṣıfātı-la ḳāyim ola. AK# #. (12) Yaʿnı̄, kim ki Allāh'ı dōst ṭuta, Ḳurʾān'a mütābaʿat ḳıla ve Resūl'i seve sünnetlerin iḥyā ḳıla daḫı anları (13) dōst ṭuta ki ı̄mān getürmişlerdür, bular ḥizbu'llāhdur. Bedürüstı̄, Allāhu Taʿālā leşkeri (14) ḫāṣlardur ki dāyim ġāliblerdür hevāları ve nefsleri üzere ve daḫı dünyā şeyāṭı̄n üzere (15) daḫı Allāh ṭāʿatı üzere ḳāyimlerdür, Ḥaḳḳ'uñ naṣrı-y-ıla şarṭı istiḳāmet üzere oluban. Andan düşmanlar (16) ṣıfatlarından ḫaber virdi ki bularuñ-ıla anlaruñ arasında muṣalāḥa[1309] olmaz. AK# # (17) AK# #. İşāret bunda budur ki siz yumuşaḳlıḳ ve luṭf (18) itmege meyl itmeñ dı̄n düşmanları-y-ıla "İy ı̄mān ehli, ḫuṣūṣā anlaruñ-ıla kim sizüñ dı̄nüñüzi (19) oyına ṭutuṕ istihzāya alurlar. AK# #. Yaʿnı̄, şolardan ki **[132a]** (1) sizden ilerü anlara kitāb virildi bu milletlerden. AK# # (2) AK# #.

[1307] Ḳurʾān, (Hucurat) 49/10: "Şüphesiz müminler birbiri ile kardeştirler ..."
[1308] müvālāt: Dostluk.
[1309] muṣalāḥa: Karşılıklı anlaşmak. Barışmak. Sulh akd etmek.
muṣalāḥat: (Musâlaha. C.) (Sulh. dan) Karşılıklı anlaşmalar. Barışlar.

Yaʿnī, bu küllī kāfirler Allāhu Taʿālā'nuñ sizüñ düşmanuñuzdur siz (3) anları dōst ṭutmañ. Bunda ancılayın işāret var, ol ḥaḳīḳat ehline kīm olar ehl-i (4) maḥabbetdendür, mecẕūblardur, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ celāli serāperdesinde viṣāl-i Ḥaḳ ceẕbeleri-y-ile, (5) tā ki anlar daḫı ġaflet ve rāḥat ehlin dōst ṭutınmayalar anları ki sizüñ dīnüñüz (6) ve meẕhebüñüz ki maḥabbet ṭarīḳında ve Ḥaḳḳ'ı ṭaleb ḳılmaḳdadur anı istihzāya aluṕ avına ṭutarlar[1310], (7) aḥvāluñuzdan cāhil olduḳları-ćun ve arz ve gözden ġāfil olduḳları-ćun şolardan ki (8) anlara ʿulūm-ı ẓāhire virilmişdür naḳliyyātdan daḫı ol felsefeler ki ʿulūm-ı ʿaḳliyyāt temessük[1311] (9) iderler; bular baʿīddür ol ʿulūm-ı dīniyyeden ve keşfiyyeden. Ṕes, gerek kim ehl-i maḥabbet (10) bulardan dōst ṭutmaya. Zīre bular biribirini dōst ṭutıcılardur, anlaruñ-ıla sizüñ arañuzda (11) żıddiyyet ḳāyim, nite dōst olınasız. Zīre nās bunuñ üzere mecbūldur ki bilmedükleri nesneyi (12) düşman ṭutarlar. Zīre ẕevḳī nesne dadılmayınca dil-ile vaṣf olunmaz ćün bular ṭadmadılar, bilmezler (13) ve bilmedüklerin daḫı bilmezler, bilüriz ṣanurlar bu ḫōḏ cehl-i mürekkebdür; fehm eyle cidd-ile. Ḳorḳuñ (14) Allāh'dan, anuñ ġayrından ḳorḳmañ, eger ḥaḳīḳat īmānuñuz var-ısa aña ki vücūd-ı ḥaḳīḳī (15) yoḳdur; illā Allāh'dur, andan ġayrı mevcūd yoḳdur. Andan ḫaber virdi bularuñ istihzālarından (16) ve nidālarından, namāz vaḳtinde. Bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# # (17) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bu iki āyetde budur ki Allāhu Taʿālā (18) ḫaber virdi bu ehl-i ġafletden ki maḥcūṕlardur ʿizzet perdeleri-y-le ḳurbet u maḥabbet ehlinüñ aḥvālından. (19) Yaʿnī, ḳaćan siz buları maḥal-li ḳurbe ve ḥaḳḳ-ıla necvāya[1312] daʿvet itseñüz anlar ol daʿvetüñüzi [132b] (1) istihzāye[1313] aluṕ oyına ṭutarlar,

[1310] avına ṭut-//övine ṭut-: Avutmak, oyalamak, eğlenmek.
[1311] temessük: Tutunma. Sarılma. Sıkıca tutma. * Hüccet ve delil izhar etme.
temessük: (a.i.c.: temessükât) 1. tutunma, sarılma. 2. borç senedi.
[1312] necvā: Gizli fısıltı. İki kişi arasında fısıldamak. * İki kişi arasındaki sır.
[1313] istihzā: Alay etmek, birisi ile eğlenmek. * Birisini gülünç duruma düşürmek, maskara etmek.

cehāletlerinden ve ḍalāletlerinden ol ṣalātuñ (2) kemālini bilmekden. AK# #. Yaʿnī, bular böyle ḳılduḳları andan (3) ötrüdür ki ol fāsid ʿaḳılları vehm ü ḫayāl-ile idrāk idemez Allāhu Taʿālā'nuñ ol (4) cemāli ve celāli leẕẕātlarınuñ ṣafāsını müşāhede vaḳtinde. Zīre anlaruñ ʿaḳılları baʿīddür, (5) ol aḥvāl-i ilāhiyyeden ki ol vaṣl u viṣāl leẕẕetin idrāk ideler. Ve daḫı buyurdı ki (6) AK# #. Bu ḫiṭāb daḫı işāretdür (7) anlara ki ʿulūm-ı ẓāhire virilmişdür ʿaḳlet ehlinden. Yaʿnī, "Yā ʿilm-i ẓāhire ehli, siz bizüm üzerümüze (8) inkār itmezsiz ve ḥased idüṕ ilüṕ[1314] ćekmezsiz ve bizi incidmezsiz; illā andan ötrüdür ki (9) biz envār-ı hidāyet-ile anuñ īmān-ı ḥaḳīḳī ve ʿayānī ḳılmışuz sizüñ īmānuñuz īmān-ı taḳlīdi ve beyānī-(10)dür". AK# #. Daḫı biz īmān getürdük (11) aña ki bizüm üzerümüze indürildi ol vāridāt-ı rabbāniyyeden ve ʿulūm u dīniyyeden (12) daḫı ol nesneler ki ilerüñi enbiyālar üzerine indürildi ol kütib ü ilāhiyyeden ve anuñ (13) ḥaḳāyıḳlarından ve maʿānīlerinden ki keşf olundı. Taḥḳīḳ, sizüñ ögütüñüz fāsıḳlar-(14)dur kim ṣırāṭ-ı mustaḳīmden ve Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekden ćıḳmışsız, ol ṭaleb-i dünyāya ve (15) anuñ leẕẕātlarına ve şehvātlarına ve anuñ riyāsetlerine ve mālların cemʿ itmeklik üzerine (16) ḥırṣ ziyāde ḳılmaġ-ıla. Ve andan ḫaber virdi şol kimseden ki ḥāli şerrdür ve ḫasīs[1315] (17) ḫulḳludur. Bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# #. Tā aña deg ki (18) buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā ṣıfat-ı ḳahrın iẓhār (19) itmeg-ićün cevāhir-i insānuñ baʿżısını ki mustaʿid-idi, ṣıfat-ı luṭfınuñ feyżin ḳabūl itmege, **[133a]** (1) raḥmāniyyetden daḫı maḥabbet-i rabbāniyeden, böyle-y-

[1314] il-: ilüṕ; çekip almak, çekip. tutup bükerek çekmek, bağlamak, geçmek. il-: tırnaklarıyla, eliyle pançalayıp çekmek için tutmak. ilmek kelimesi buradan gelmektedir. Çekedin iliği, ilmek ilmek dokumak.

ilüṕ ćek-: Tutup çekmek

[1315] ḫays: * Udûl etmek, doğru yoldan çıkmak. * Bir kimseyi aldatmak. * Sözde durmamak, ahid bozmak. * Fâsid olmak. ** Darlık. (Ar.) *** Doğruluktan ayrılmak, hatada bulunmak, utanç. (redhouse)

ḫasīs: (Hisset. den) Kötü huy, fena tabiat. * Ufak, değersiz. * Tamahkâr, cimri.

ḫasīs: (a.s. hisset'den) 1. Nekes, cimri, pinti. 2. Alçak, değersiz, kıymetsiz; insanı küçülten.

ḫasīse: (a.i) kötü huy, fenâ tabîat.

iken anı ṣıfat-ı ḳahrınuñ feyżin ḳabūl itmege müstaḥıḳḳ[1316] ḳıldı (2) ki ol ṭard u laʿn u ġaḍabdur; tā ki anı aḫass-ı menāzile indüre aḫyārlar ṣıfatından ıraḳ ḳıla, eşrārlar (3) maḥallinde sākinlendüre, maḫẕūl u ḥaḳīr ḳıluban ṭoġru yoldan ḳaluban ve daḫı müşāhede ḳılmaḳdan maḥcūp̀ (4) oluban. Nite ki buyurdı: AK# #. (5) Yaʿnī, ḫaber vireynim size bu ẕikr olınandan daḫı şerlü ʿuḳūbet yöninden Allāh ḳatında didiler ki (6) ḫaber virdi ki oldur ki Ḥaḳ Taʿālā anı ḥażretden sürdi anuñ üzerine ġaḍab ḳıldı. AK# # (7) AK# #[1317]. Anlaruñ baʿżı ḫaṣāyiṣlerin ṣıfat-ı ḳaride ve baʿżı (8) ṣıfatların ṣıfat-ı ḫınzīriyye ve baʿżı ṣıfatların ṣıfat-ı şeyṭāniyye ḳıldı ki ṭāġuta ṭapmaḳdur. (9) AK# #[1318]. Bular küllī şerlürekdür rütbe yöninden (10) daḫı azġunıraḳdur ṭarīḳ-ı ḥaḳdan. Yaʿnī, ol ḳırede[1319] ve ḫanāzīr[1320] egerçi ol Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmek (11) ṭarīḳından ḍāll olmışlardur, istiʿdādları olmamaġ-ıla. Ammā bular kim ṭarīḳ-ı Ḥaḳḳ'a sülūk (12) itmege istiʿdād virilmüşdür, ol istiʿdādlarını bāṭıl ḳılmaḳda bular anlardan şerlüdür (13) mekān yöninden. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #. (14) Ve daḫı buyurdı ki AK# #. AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, ol aʿmāllerinden biri bu-y-ıdı ki ḳaćan size gelseler (16) nifāḳ yöninden dirlerdi ki biz saña īmān getürüp̀ ḳavlüñi taṣdīḳlerüz. Ḥāl budur; olar (17) küfr-ile girürler ve girü küfr-ile ćıḳarlar bu fiʿl ki bulardan gelür ḳırdeden[1321] ve ḫınzīrdan (18) gelmez. Ṕes, bular ol küfr ü nifāḳ ḳademi-le seyr idüp̀ eḫass-ı[1322] menāzile

[1316] müstaḥiḳ: Hak etmiş, hak kazanmış, lâyık.

[1317] Ḳurʾān, (Mâide) 5/60

[1318] Ḳurʾān, (Mâide) 5/60

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Mâide) 5/60: «Allah katında bundan daha kötü bir karşılığın bulunduğunu size haber vereyim mi?» de, Allah kime lanet ve gazab ederse, kimlerden maymunlar, domuzlar ve şeytana kullar kılarsa, işte onlar yeri en kötü ve doğru yoldan en çok sapmış olanlardır.

[1319] ḳırd: (ar.) Maymun. (a.i. c.: akrâd, kırede, kurûd)

ḳırede: Maymunlar. (a.i. kırd'ın c.) zool. primatlar, bütün maymun çeşitlerini, ve bâzı âlimlerin sınıflamasına göre, insanları da içine alam memeliler takımı.

[1320] ḫanāzīr: (Hınzır. C.) Hınzırlar, domuzlar.

[1321] ḳırd: maymun

[1322] eḫass//aḫass: En hasis. En bayağı.

eḫass-ı menāsil: ulaşılacak en alçak yer. Menzillerin en alçağı, menzillerin en aşağısı.

indiler ol ḫōrlaruñ[1323] (19) ḫōrı oldılar. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā aʿlemdür[1324] bularuñ ḫōr **[133b]** (1) ḫulḳlarını ve ḫabīṣ[1325] ṭamarlarını gizlerler. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, çoḳlarını göresin bu ehl-i bāṭıldan (3) ki ulu cidd-ile saʿy iderler ṭaleb-i dünyāda ve anuñ leẕẕātlarında ve şehvātlarında daḫı evāmirlere muḫālefet (4) ḳıluṕ hevālara mütābaʿat ḳılmaġa daḫı Allāh'dan ġayrı nesneye ṭamaʿ idüṕ Ḥaḳ'dan iʿrāż itmege, (5) ne yavuz işdür ki bular işlerler. Zīre bular bu ḳademler-ile seyr idüṕ esfel-i sāfilīne inerler. (6) AK# #[1326]. Eger buları bu işlerden ol rabbānīler nehy itmese-y-di (7) ki meşāyiḫlerdür maḳām-ı vaṣla irüṕ mürebbīler olmışlardur, eger bular anları ṭarīḳ-ı terbiyete sülūk (8) itdürmeselerdi ki bular münḳād oluṕ taṣarrufa ḳābil olalar, yā aḥbār ki muttaḳī ʿālimlerdür daʿvet (9) ḳılurlar ḥikmet-ile ve mevʿiẓa-i[1327] ḥasene-y-ile. AK# #[1328]. (10) Yaʿnī, ol meşāyıḫ-ı vāṣıllar ve ol muttaḳī ʿālimler, eger ol buları ol maʿṣiyetlü[1329] sözlerden (11) ṭaleb-i dünyāda menʿ itmeselerdi daḫı Ḥaḳ'dan ġayrı yirden ṭamaʿ itdüklerin nehy itmeselerdi gey yavuz (12) iş işlerdiler ol ʿulemā ve meşāyıḫ naṣīḥatı terk itmeg-ile. Zīre dīn didükleri naṣīḥatdur; (13) eger uşbu tevbīḫ maʿnileri olmayadı ḥaḳīḳatde bu ehlu'llāh daḫı ki muḥaḳḳīḳlerdür daʿvet-i ḫalḳa (14) ve olaruñ

[1323] ḫūr: Noksan, eksik.

ḫōr: f. Kıymetsiz, ehemmiyetsiz. Adi.

[1324] aʿlem: Daha iyi bilen. En iyi bilen.

[1325] ḫabṣ: (a.s.) 1. Murdar, çirkin. 2. Ayıp.

ḫabīṣ: (a.s. ḫubṣ'dan. c. : ḫabeṣe, ḫabīṣīn, ḫabīṣūn, ḫabeṣā) Kötü, alçak, pis, soysuz. Çirkin.

[1326] Ḳurʾān, (Mâide) 5/63

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Mâide) 5/63: Rabbe kul olanlar ve bilginlerin onlara günah söz söylemeyi ve haram yemeyi yasak etmeleri gerekmez miydi? Yapmakta oldukları ne kötüdür!

[1327] mevʿiẓa: Mev'ize. Öğüt. Nasihat. * Bir cemaate veya kimseye kalbini yumuşatacak ve iyiliğe sevkedecek surette hakikatları ders vermek.

[1328] Ḳurʾān, (Mâide) 5/63

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Mâide) 5/63: [DI] Rabbe kul olanlar ve bilginlerin onlara günah söz söylemeyi ve haram yemeyi yasak etmeleri gerekmez miydi? Yapmakta oldukları ne kötüdür!

Ḳurʾān, (Mâide) 5/63: [E0] Bari Rabbaniyyun ve Ahbar bunları günâh söylemekten ve haram yemekten nehyetseler! Ne fena san'ate alışmışlar

[1329] maʿṣiyet//maʿṣiyyet: (a.i. sül. aṣā. c.: maʿāṣī) âsîlik, itâatsizlik; isyan, günah.

maʿṣiyyet: İtaatsizlik, günah, isyan.

terbiyyetine meşġūl olmazlardı, müşāhede-yi ḥaḳda ve anuñ-ıla muvāneset[1330] ḳılmaḳda müstaġraḳ[1331] (15) oluṕ ḳalurlardı. Andan ehl-i ġafletüñ baʿżına laʿnet vācib olmaḳdan ḫaber virüṕ buyurdı ki (16) AK# #. İşāret bunda budur ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā vaḳtī ki (17) insānı gendü ḥāṣ nefsine ışmarlasa ve ol ḫasīs ṭabʿına ve rakīk ʿaḳlına ḫıẕlān-ıla, elbetde (18) anuñ ḳabında[1332] ne var-ısa ol sızar ṭaşra gelür, ol ẓālimlıḳ ṣıfātlarından cehūliyyetden ki (19) anuñ üzerine mecbūldur; tā anuñ-ıla Allāhu Taʿālā'ya yavuz gümān iltüṕ söylemeyecek sözler **[134a]** (1) söylerler. Nite kim Yahūdiler didiler Ḥaḳ Taʿālā'nuñ yedi maḳbūżdur[1333] rızḳdan. Yaʿnī, vaḳtī ki bulardan birine (2) ʿināyet-i rabbāniyye irişüṕ ḫayrlar vāḳiʿ olsa teʾyīd-i ilāhī birle ḳuvvetlense feraḥ iderler, çünki (3) Allāh'a ve Resūl'e ʿāṣī olsalar Ḥaḳ Taʿālā rızḳı bollıġın bulardan menʿ ider. Bu ẓālimler Ḥaḳ (4) Taʿālā'yı buḫle nisbet idüṕ dirler ki Ḥaḳ Taʿālā yedi virmekden maḥbūsdur. Ḥāl budur ki (5) ḫaber virdi ol Resūl ki *ʿaleyhi's-selām* hevādan söylemez; illā ilhām-ıla yā vaḥiy-le söyler. AK# # (6) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'nuñ yedi vāsiʿdür virmeg-ile (7) naḳṣ olmaz, gice gündüz yaʿmur gibi döker. Andan Ḥaḳ Taʿālā anlara cevāb virüṕ buyurdı ki (8) AK# #. Yaʿnī, ḫayra ulaşmaḳdan bularuñ elleri maġlūldur[1334] ve girçek (9) ḳoḳuları bularuñ dimāġına

---

[1330] muvāneset: (Üns. den) Birbirine alışıp berâber yaşama. Ünsiyet peydâ etme. * İnsana alışma, insandan kaçmayış.

[1331] müstaġraḳ: (Gark. dan) Garkolmuş, dalmış, batmış. * Mânevi bir vaziyete dalmış. * Kendini bilmiyecek derecede dalgın olan. Bir şeye dalmış veya daldırılmış olan.

[1332] ḳābında//ḳabında: Buradaki kelime kab şeklinde olmalıdır, yani içine bir malzeme konan nesne anlamında.

Kab: Kap. İçi gaz, sıvı veya katı herhangi bir maddeyi alabilen oyuk nesne. * bilginin taşındığı yer, akıl.

ḳāb: Çok eski devir silâhlarından olan yayın kabzası (tutacak yeri) ile köşesi arasındaki mesafe, her "yay" da "iki kab" olan miktar.

ḳāb-ı kavseyn: İmkân ve vücub ortasında bir makam. * İki yay uzaklığı mesafesi.

[1333] maḳbūż: (A.) (Kabz. dan) Alınmış, kabzolunmuş. Alınan. * Daraltılmış, sıkılmış. * Bir şeyin alındığına karşı verilen imzâlı ve mühürlü kâğıt.

[1334] maġlūl: * Eli bağlı. Zincirle bağlanmış kimse. * Hapsedilmiş olan. * bağlı, engelli.

irişmekden zükāmlardur[1335]. Bular Ḥaḳ Taʿālā ḳapusından maṭrūddur[1336] (10) nefslerinüñ hevāları ćuḳurına düşüp merdūddur[1337]. Andan Ḥaḳ Taʿālā gendü ẕātına ṣenā idüp buyurdı: (11) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'nuñ luṭfı ulı ve ḳahrı ulı daḫı mebsūṭ-(12)dur[1338] ol luṭfı ve ḳahrı ḫazīnelerinden nice dilerse infāḳ ider, müʾminler üzere hidāyet ü īmān (13) ve iḥsān infāḳ ider ve kāfirler üzere ḍalālet ṭuġyān ve küfr nifāḳ ve ʿaẕāb-ı nār infāḳ ider; (14) bir ḳavmi yüceldür derecāt-ı ʿulāya irgürür ve bir ḳavmi aşaġa bıraġup derekāt-ı suflāya indürür (15) ve bir ḳavmden şerri belāyı defʿ ider ve bir bir ḳavmden ḫayrı ve niʿmetleri menʿ ider, belki defʿ-i niʿmetini (16) ʿām ider. Nite ki nefʿ-(i) niʿmetin ḫāṣ ider. AK# # (17) AK# #. Bunda işāret var ḥased ehline ki bular ḥased iderler, Ḥaḳ Taʿālā fażlından virdügi (18) nesneye ve fażl-ı ilāhiyye inkār iderler, ol ḥasedler bulara arturmaz; illā ṭuġyān arturur. Nite ki (19) bir ḳavmüñ muṣībetleri daḫı bir ḳavme feraḥdur ve bir ḳavmüñ feraḥları daḫı bir ḳavme muṣībetdürür. **[134b]** (1) Andan ol ḥased ehline ḫıẕlān irişüp Ḥaḳ Taʿālā'dan anlaruñ naṣībin ʿaẕāb ḳıldı. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, bularuñ arasına biz ʿadāvet ü baġżā[1339] bıraḳduḳ, (3) tā ḳıyāmetā degin tā bir ḥased ehli bulınmaz ki anlaruñ arasında ḥased-ile baʿż ʿadāvet olmaya, (4) tā ki bir ḳarından daḫı bir ḳarna bu nesne aralarında mīrāṯdur terk olunmaz. Ḥaḳīḳatā, aralarında (5) muvāfaḳat bulınmaz. AK# #. Yaʿnī, bār ki bular cemʿ olalar (6) ehl-i Ḥaḳ üzere bir fitne bıraġalar, infāḳ ideler bāṭıl-ı iẓhār itmege Ḥaḳ Taʿālā anlaruñ mekri odın (7) anlardan söyindürür[1340] işlerini perākende ḳılur. AK# #. Bular yir yüzinde (8) fesād-ıla saʿy iderler inkār u ġaybet ve bühtān iẓhār itmeg-ile ve ehl-i ḥaḳḳuñ aḥvālların ḳabīḥ (9) göstermeg-

[1335] zükām: Nezle, burun tıkanıklığı.

[1336] maṭrūd: Kovulmuş. Tardedilmiş. Uzaklaştırılmış olan.

[1337] merdūd: Reddolunmuş. Kabul edilmemiş. Geri döndürülmüş. Kovulmuş.

[1338] mebsūṭ: Açılmış. Yayılmış. Serilmiş. * Mufassal. Etraflıca beyan olunan. Bast olunmuş. Uzun uzadıya anlatılmış.

[1339] baġżā//baġza: (A.) Şiddetli nefret, hiç sevmeme.

[1340] söyindürür: söndürür.

ile ʿavām ḳatında; tā ki ḫalḳ naẓarında anlara bir kesr-i ḳulūb ola ḥürmetlü olduḳdan (10) ṣoñra ḥaḳīr olalar. AK# #. Allāhu Taʿālā sevmez anları ki ḫalḳuñ iʿtiḳād-(11)ların fesāda vireler ehl-i Ḥaḳ arasında. Andan ḫaber virdi ışlāḥından şolaruñ kim ışlāḥa (12) ḳābil olalar, bu ḳavlı-y-ıla ki buyurdı: AK# #. (13) Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bu iki āyetde budur ki eger bu ʿulūm-ı ẓāhire (14) ehl-i ʿulūm u bāṭına īmān getürüp̀ aña taṣdīḳ itseler ve ehline muḳirr olsalar, şol nesnede ki (15) ḫaber virürler inkārı ve iʿtirāżı terk itseler anlara ḥased itmeseler biz anlaruñ ol ġafletleri ve andan (16) cehl-ile gelen inkārları seyyiʾelerin keffāret idüp̀ ʿafv ideydük daḫı ol ḥasenātları ki ebrārlarından (17) ṣadr olur, ol muḳarrebler ḳatında seyyiʾātdur, ol aʿmāl-i bedenī üzere ṯābit olmaġ-ıla ki aʿmāl-i (18) ḳalbiyye olmaya daḫı ol ʿulūm-ı ẓāhire lāzım olup̀ ʿulūm-ı bāṭınadan iʿrāż ḳılduḳları seyyiʾeleri (19) yarlıġayduḳ. AK# #. Yaʿnī, biz anları ḳandurayduḳ, ol muḳarrebler-ile evliyālar **[135a]** (1) ve ṣıddīḳlar menzillerine ve şehīdler ve ṣāliḥler derecelerine. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, eger bular ʿamel ḳılsalar ol münzal kitāblar-ıla ki Tevrīt, İncīl'dür. (3) Daḫı ol Ḳurʾān mecīddür ve anlaruñ mustaḥsenlerine lāzım olsalar ki ol tezkiye-yi nefsdür, ol (4) ẕemīm ṣıfatlarından ve anı muḥallā ḳılmaḳdur ẕikre dāyim olmaġ-ıla ve ḳalb üzere murāḳıb olmaġ-ıla; (5) tā ki ol aḫlāḳ-ı kerīme ḥāṣıl ola ve hevāya muḫālefet ḳılmaḳ ve āḫireti iḫtiyār ḳılmaḳ dünyā üzere (6) āsān ola. Bu taḥḳīḳ üzere delālet ḳılur, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ol ḳavli ki buyurdı: AK# #. (7) Tā sūre āḫirine varınca. AK# #. Yaʿnī, bu meẕkūr-ı ʿamele getürseler bular (8) rızḳlanalardı fevḳlerinden vāridāt-ı rūḥāniyye ve müşāhedāt-ı rabbāniyye birle ve ayaḳları altından (9) daḫı nefs-i musaḫḫar ḳılmaġ-ıla yüce himmet-ile; tā ki ol hevālarından menʿ ide nefs murādlarını ayaḳ altına (10) ala, tā ki ol maḳāmlarına irişe. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #. (11) AK# #. Bulardan, yaʿnī bu ʿulemā-i ẓāhirden baʿżıları ʿadl (12) üzere olup̀ ġulüvv ḳılmadılar ve taḳṣīr daḫı itmediler. Ammā bulardan

çoḳı yāvuz ʿamel işlediler ki ehl-i ḥaḳḳa (13) ḥased idüṕ inkār itdiler, yalan-ıla ve iftirā-y-ıla ve ḫaṭāya nisbet ḳılmaġ-ıla anları incitdiler. Andan (14) ḫaber virdi teblīʿ-i risāletden ki bāṭıl ehlinüñ maḳālatlarına iltifāt ḳılmaya bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# # (15) AK# #. İşāret bunda budur ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā buyurdı (16) Resūl'ine ki teblīʿ-(i) risālet ide cemīʿ rabbından indürilen nesnelerden muṭlaḳā[1341]. Ṕes, külli rabbından (17) nāzil olan bu emrüñ altında mündericdür, gerek vaḫy-ile gerek ilhām-ıla gerek menāat-ile[1342], gerek (18) vāridāt müşāhedet-ile ve küşūf-ı envār-ıla ve esrār-ı aḫlāḳ-ıla ve mevāhib ḥaḳāyıḳ-ıla daḫı ol ki (19) bu nübüvvet ve risālet maʿnīsi aña müteʿallıḳ ola. Andan emr-i teʾkīd ḳıluṕ buyurdı: AK# # **[135b]** (1) AK# #. Yaʿnī, ḥikmet bu resūl göndermekde budur ki ol resūl daʿvet idici (2) ola Allāh'dın yaña bu ḳulları ve daḫı ṭarīḳa sülūk itmekde anlara delīl ola ṣırāṭ-ı (3) mustaḳīme Ḥaḳ'dın yaña daḫı anlara münevver çırāḳ ola ki ḳullar anuñ-ıla hidāyet bulalar. (4) Ṕes, bu nübüvvet ve risāletüñ ḥaḳāyıḳları daḫı bu müşāhedāt u küşūf küllüsi menziller ve maḳāmlar-(5)dur; bu vāṣıllaruñ ve sāyirlerüñ aḥvāllarıdur, Allāh'dın yaña. Ṕes, eger resūl uşbu (6) ḥaḳāyıḳlaruñ baʿżın bu ḳul irişdürmese bular Allāhu Taʿālā vāṣıl olmaḳ mümkin olmazdı daḫı (7) maḳṣūd ḥāṣıl olmazdı, ol irsāl-i resūlden *ʿalm (ʿaleyhi's-selām);* illā bu teblīʿ-i resāletüñ daḫı merātib[1343] var (8) ol indürilen miḳdārca niçe ki muḫallif indürildi bir ʿibāret-ile teblīʿdür ve bir işāret-ile (9) teblīġdür. Ve bir teʾdī-y-ile teblīġdür ve bir taʿlīm-ile ve bir terkiye-y-ile ve bir daḫı (10) taḫliye birle ve daḫı aḫlāḳ-ıla ve daḫı ceẕbeʾ-i vilāyet-ile ve daḫı ḳavm-ile ki ḳuvvet-i nübüvvet ve risālet-(11)dür. Ve daḫı şefāʿat-ıla teblīġdür bu nesnelerde sırrı ʿaẓīm vardur ki żımnında[1344] ḥaḳāyıḳ-ı (12) keşīre vardur. Bu

[1341] muṭlaḳā: Ne olursa olsun, her halde, illâ.
[1342] menāat: Sarplık, çetinlik, kavilik, güçlük.
[1343] merātib: Mertebeler. Basamaklar. Kademeler. Dereceler.
[1344] żımn: İç taraf. * Maksad, gaye. * Açıktan söylenmeyip dolayısıyle anlatılan.

sırdan ötrü didi Resūl, *ʿaleyhi's-selām;* ***ḤADİŞ-İ ŞERİF*** (13) ***ḤADİŞ-İ ŞERİF.*** Yaʿnī, küllī benüm şefāʿatuma muḥtāćdur ḳıyāmet güninde, tā İbrāhīm'e (14) degin *ʿaleyhi's-selām.* Ve daḫı bilgil ki ancılayın bu ḫalḳuñ daʿveti ve risāleti ḳabūl itmekde murātıb-(15)vār. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #. Uşbu tefāvütden ötrüdür ḳabūl-i (16) daʿvet istiʿdād-ı muḫtelife üzere olduġı. Bundan ṣoñra buyurdı ki AK# #. (17) Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā seni saḳladı ṣıfat-ı ilāhiyye evṣāf-ı insāniyyetden, tā ki bu ḫalḳda (18) ḳurret-i ilāhiyyet-ile taṣarruf idesin, buları Allāh'a ulaşdırasın, anlar sende taṣarruf idemeyeler (19) ki Ḥaḳ Taʿālā'dan seni ḳaṭʿ ideler. AK# #. Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā-**[136a]** (1)nuñ sünneti eyle cārīdür ki gendü ḥażretine hidāyet virmeye bir ḳavme ki enbiyālaruñ nübüvvetine (2) inkār ideler ve resūllerüñ risāletin ḳabūl itmeyeler ki anlara irişdürdiler, ol rablerinden (3) yāḫūḏ evliyālar üzerine inkār ideler anlaruñ vilāyet-i ḳalbine yapışmayalar ki anları Allāhu Taʿālā'ya (4) ulaşduralar. Andan ḫaber virdi olardan ki bir ḳabīlenüñ aḳvālları-y-la[1345] temessük[1346] itdiler anlar (5) hīç nesne üzere degüllerdür. Bu ḳavlı-y-ıla ki buyurdı: AK# #. (6) İşāret bunda budur ki bedürüstī, bu ḫiṭāb ʿāmdur cemīʿ şol kimseler üzere ki anlara (7) kitāb indürildi. Ammā maḫṣūṣdur ol ʿulūm-ı ẓāhire ehline ki ʿulūm-ı bāṭınadan maḫrūm-(8)lardur ve anlara buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, sizde ḥaḳīḳat-i dīnden nesne yoḳdur mücevved ol (9) ʿulūm-ı ẓāhire bilmeg-ile ve şerāyiʿ-i dīn ögrenmeg-ile bu ḥāletde ki siz ʿulūm-ı bāṭınadan ġāfil olasız (10) ve ḥaḳīḳat-i dīnden cāhil olasız. AK# #. (11)Yaʿnī, siz hīç nesne degülsiz, tā aḥkām-ı Tevrāt'ı ve aḥḳām-ı İncīl ṭoġru iḳāmet itmeyince ẓāhirinde (12) ve bāṭında ve ẓāhirüñüzi ve bāṭınuñuzı aʿmāl-i ṣāliḥa birle ve aḥsen-i aḥvāl üzere tezyīn ḳılmayınca (13) ki andan ẓāhire

[1345] aḳvāl: (Kavl. C.) Sözler, kaviller.

[1346] temsek//temsik: Cenk etmek, dövüşmek, vuruşmak. Cenk etmek, dövüşmek, vuruşmak. * Bir kimseye deri vermek. * Deriye renk vermek.
temessük: Tutunma. Sarılma. Sıkıca tutma. * Hüccet ve delil izhar etme. * Borç senedi.
temessük: (a.i. c. : temessükât) 1. Tutunma, sarılma. 2. Borç senedi. 3.* Hüccet ve delil izhat etme.
temessük etmek: sımsıkı tutunmak, sarılmakç

ve bāṭına işāret var, imdi bu nesneleri ḳılmaḳ mümkin degül; illā iki muḳaddime (14) ve dört netāyic-ile. Ammā ol iki muḳaddime biri ceẕābeʾ-i ilāhiyyedür; ikinci terbiyet-i şeyḫdür. Ammā (15) dört netāyic ki var evveli dünyeden iʿrāż itmek daḫı aña müteʿallıḳ ne var-ısa ve ikinci Ḥaḳ'dın (16) yaña teveccüh itmek ṣıdḳ-ı ḳalb-ile, bu ikisi ceẕbe-yi Ḥaḳ niçesidür andan nefsi tezkiye (17) ḳılmaḳdur; aḫlāḳ-ı ẕemīmeden ve ḳalb-i muḥallī ḳılmaḳdur aḫlāḳ-ı ilāhiyye birle. Bu iki şeyḫuñ terbiyeti (18) netīcesidür ḳuvvet-i nübüvvetden yardım olmaġ-ıla. AK# # (19) AK# #. Yaʿnī, ziyāde idüṕ arturalar ol ʿulemāʾ-i ẓāhirden anı ki saña indürildi **[136b]** (1) rabbuñdan ol evṣāf-ı rubūbiyyetden ki ehl-i taḥḳīḳ-çun indürildi ʿubūdiyyet ḥaḳḳında (2) bular ziyāde ḳılurlar ṭuġyān u küfr ve inkār u ḥased yöninden. AK# #. (3) Yaʿnī, siz ṭarlıġanmañ yā ehl-i taḥḳīḳ, ol kāfir ḳavm üzere ki cāḥidler[1347] münkirlerdür[1348]. Zīre (4) bular inkār-ıçun yaradılmışlardur, ol derekāt-ı nāra vāṣıl olmaġ-ıçun müstaʿidlerdür[1349]. (5) Andan yaḳīn ehlinüñ īmānından ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# # (6) AK# #. İşāret bunda budur ki bedürüstī, olar kim īmān daʿvisin (7) ḳılur ve īmān iẓhār ider şolardan ki īmān getürdiler daḫı anlar ki Yehūd oldılar daḫı ol (8) Ṣābiyūn'dan[1350] ve Naṣārā'dan. AK# #. Yaʿnī, bulardan kim ki (9) īmāna geldi, Allāhu Taʿālā'nuñ hidāyeti ve nūrı-y-ıla taḳlīd ü nifāḳ-ıla degül, daḫı ol ʿādet-ile degül (10) ki şehrinde ḳavmi içinde ʿādet olınmışdur. Ve daḫı āḫiret günine īmān getürüṕ cennete (11) ve nāruñ

[1347] cāḥid: Bildiği halde inkâr eden. Ayak direyen.
[1348] münkir: (Nekr. den) İnkâr eden, kabul etmiyen, hakikatı tasdik etmiyen, dinsiz.
[1349] müstaʿid: (A.) Yetenekli. İstidadı olan, kabiliyetli, uyanık, anlayışlı, akıllı.
[1350] ṣābiʾīn//ṣābiyūn//ṣābiʾūn: İtaattan ayrılmakla bâtıla meyleden. * Yıldıza tapan sapkınlar veya yıldıza tapan ehl-i dalâlet kimselerden olanlar. (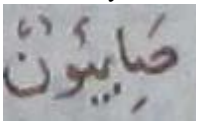)
ṣābiʾī: Yıldıza tapan. (صابئی)

ḥaḳīḳatine ve ṣevāba ʿiḳābe[1351] iḳrār idüp̀ taṣdīḳ itdi şöyle ki Allāhu Taʿālā nūrı-y-ıla (12) yaḳīnī müşāhede ḳıldı ve daḫı ṣāliḥ ʿameller ḳıldı iḫlāṣ-ıla riyāsuz sumʿasuz[1352]. AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, bulara ol ḳorḳuyraḳ ki hīç nesne üzere olmadılar. Zīre (14) bular aḥkām-ı Tevrāt'ı ve aḥkām-ı İncīl'i iḳāmet itdiler daḫı Ḳurʾān-ıla ʿamel ḳıldılar ẓāhirde ve (15) bāṭında daḫı bulara ġuṣṣa yoḳ, ol raḫmetler ve ḳatı riyāżatlar ve mücāhedeler ki çekdiler (16) ve terk-i dünyāda nefse muḫālefet ḳıldılar ve hevāların ḳaṭʿ itdiler. Ve daḫı ġuṣṣa yoḳ andan ötrü ki (17) bulara belā ve miḫnetler ve muṣībetler irişdi dünyede. Zīre bu nesneler ḫāṣlar ve evliyālar ḥālidür. (18) Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #. Andan ehl-i (19) hevādan ḫaber virüp̀ buyurdı: AK# #. Aña deg ki buyurdı: AK# # **[137a]** (1) İşāret bu iki āyetde budur ki taḥḳīḳ biz ʿahd u mīṣāḳ alduḳ elest güninde Ādem'üñ ẕürriyet-(2)leri-y-le çün Ādem ẓahrından çıḳarduḳ tevḥīd u maʿrifet-ile henüz ecsādları ġaybiken. AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, bundan ṣoñra çün ecsādları-y-ıla ʿālem-i şehādetde ḥāżır oldılar biz (4) anlara resūl gönderdük ilhāmāt-ı rabbānīden ve vāridāt-ı rūḥāniyyeden daḫı ol resūl-(5)lerden ki cesed vechi[1353] ehlidür. AK# #. Her bār ki bulara (6) bu resūllerden geldiler nefsleri hevāsınuñ ḫılāfı üzere. Ḥāl budur, bular ḫōḏ hevāları-y-ıla (7) maʿlūb ve maḳhūr olmışlardı ol hevā anları menʿ eyledi ḥaḳḳı işitmekden ve şevāhid-i Ḥaḳḳ'ı (8) görmekden ve ol resūlleri bilmekden. AK# #. Ol resūl-(9)lerüñ bir bölügin yalanladılar ki olar ilhāmāt u vāridātdur ve bir bölügin depelediler ki olar (10) ẓāhirden gelen resūllerdür. Ṕes, ol hevālarına ṭapdılar anları gendülere maʿbūd ṭapdılar. (11) AK# #. Eyle ẓann itdiler ki ol hevāya ṭapmaḳ ve resūlleri yalanlamaḳ, (12) yā anları

[1351] ʿiḳāb: Şiddetli azab, eziyet, ceza.

[1352] sumʿa: İhlâssızlıktan çıkan, işitilsin ve bilinsin için yapılan iş, gizli riyakârlık.

[1353] vech: (A.) Vecih) Yüz, çehre, surat. * Tarz, üslub. * Her şeyin karşısına gelen ve karşısında olan. Satıh. Ön. Alın. Cephe. * Tarih. * Suret. * Sebeb. * Bir şeyin nefsi ve zatı. * Semt. Cihet. * Münasebet.

depelemek bunlaruñ üzerine fitne olunmaya, yā odlardan anuñ ʿuḳūbeti ṣorulmaya dünyede (13) āḫiretden öñdin. AK# #. Yaʿnī, bular kör oldılar ol (14) göñüleri ʿaynın görmekde ve Ḥaḳḳ'uñ vaḥdāniyyeti şāhidlerin müşāhede ḳılmaḳda. Ve daḫı ṣaġır (15) oldılar göñül ḳulaġı-la ol ilhām olunanları işitmekden ve gelen vāridātı añlamaḳdan (16) ol hevā ġālib olmaḳ ve resūlleri yalanlamaḳ ve anları depelemek, anlara dünyede daḫı ʿuḳūbet (17) olundı ki anuñ-ıla helāk oldılar. Andan ṣoñra anlaruñ baʿżıları üzere Ḥaḳ Taʿālā tevbe (18) virdi; anlardan ki tevbeye ḥallācları var-ıdı daḫı Ḥaḳ'dın yaña rücūʿ itmege ehl-idi. AK# # (19) AK# #. Yaʿnī, anlardan ćoḳları girü görür ṣaġır oldılar, **[137b]** (1) şol kimselerden ki tevbeye ve rücūʿa ḳābil degüller. Nite ki beyān olundı Allāhu Taʿālā ezelde (2) baṣīrdür bugün ḫayrdan şerden ne ʿamel ḳılduġuñuz bilür. Taḳdīr itdi, ne dilerse, nite (3) dilerse, kimüñ-içün dilerse, nice dilerse anlara mücāzāt ḳılur diledügi gibi. Andan ḫaber (4) virdi ol taḳdīr ḳılduġından nite taḳdīr ḳıldı; buyurdı ki AK# # (5) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bu iki āyetde budur ki (6) bedürüstī, Naṣārā dilediler ki ṭarīḳ-ı Ḥaḳḳ'a sülūk ideler ʿaḳılların ilerü getürüṕ aḥvāl-i enbiyāya (7) naẓar-ı ʿaḳl-ile baḳdılar ẓann u gümān derelerine düşüṕ ḥayretde ḳaldılar. Ol helāklık beriyye-(8)lerine düşüṕ münḳaṭıʿ oldılar. Ol cenāb-ı Ḳuds'dan ki ʿaḳl-ı insān-ile anı idrāk ideler. (9) Heyhāt, heyhāt! Ḫaṭā itdiler, Nasārā ćün naẓar ḳıldılar ʿÌsā'ya, ʿaḳl-ıla gördiler anı ki ṭoġdı (10) anadan atasuz, ʿaḳılları eyle ḥükm eyledi ki atasuz oġlan olmaz. Ṕes, eyle gerek kim (11) ol *ibnu'llāh* ola, bunuñ-ıla istidlāl ḳıldılar ki ol balćıḳdan nesne yaradur ḳuş gibi (12) daḫı ṣaġırları ebraṣları[1354] ḫōş eyler ve ölüleri dirildür, evlü evinde ne yidügin ḫaber (13) ḫaber virür ve ne gizledüklerin ḫaber virür. Bu küllī Ḥaḳ Taʿālā ṣıfatıdur, eger bu ʿÌsā *inu'-(*14)*llāh* degülmisse bu nesneler andan

[1354] ebraş: İnsanın rengini degiştiren alaca ve miskin eden çok fena bir maddi hastalık ismi.

gelmek mümkin olmazdı. Ṕes, bu aña iskān olduġı andan (15) ötrüdür ki ol atasınuñ sırrıdur. Ve baʿżı Nasārā didiler ki bedürüstī, bu ʿÌsā çün (16) tezkiye-yi nefsi kemāle irgürdi ṣıfāt-ı insāniyyeden çıḳuṕ Ḥaḳ Taʿālā ilāhiyyetī ṣıfātlarına (17) girdi, ol nāsūtiyyetī mekānında. Ṕes ol Allāhu Taʿālā oluṕ ṭuruverdi; Allāhu Taʿālā ʿālī-(18)dür ki anda bu ṣıfat ola. Andan bil kim bedürüstī, Muḥammed *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* çün resūl itdi ṭarīḳ-ı ḥaḳḳı (19) ol ceẕebāt-ı ulūhiyye ḳademleri-y-le ol ḥabībiyyete muvāfıḳ mütābaʿatlar-ıla bulardan isḳāṭ[1355] **[138a]** (1) ḳıldı istidlāl külfetin ol vaṣl u viṣāl burhānları-y-la. Nite kim Şiblī ḥāli böyle oldı. (2) Şol vaḳt ki kitabların ṣuya dökdi; didi ki "Ne görklü delīldüñüz siz, līkin delīle (3) meşġūl olmaḳ muḥāldür, medlūle vāṣıl olduḳdan ṣoñra. Ṕes bular bir ḳavmdür ki ol ḥażret-i (4) celāl serā perdesine ulaşduḳlarından ṣoñra ol ṣıfāt-ı cemālüñ envārın müşāhede ḳılurlar. (5) Bedürüstī, insān oldur ki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ emānetin götürdi, cemīʿ-i maḫlūḳ arasında ol (6) nūr-ı feyż-i ilāhiyyedür, vāsıṭasuz. Ve daḫı enbiyā *ʿaleyhi's-selām* maḫṣūd olmışlardur aḥsen-i taḳvīmile (7) bu kemāl-i ḳabūl itmekde. Ṕes bulara taḥḳīḳ olundı ki bedürüstī ʿÌsā *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* çün ḳābil oldı tezkiyeden (8) ṣoñra daḫı taḥliyeden ṣoñra ol yaradmaḳlıḳ ve dirilmeklik aña feyż oluna. Ṕes balçıḳdan (9) ḳuş gibi düzerdi aña bir kez urardı Ḥaḳ destūrıyıla ḳuş oluṕ uçardı; daḫı ṣaġırları (10) gözsüzleri ve ebraṣları ḫōş iderdi ve ölüleri diri ḳılurdı. Bu küllī Ḥaḳ Taʿālā destūrıyıla, (11) gendü fiʿliyle degüldi. Yaʿnī, ṣuretā fiʿl andanıdı, līkin menşeʾi ḫalḳıyyet ol ḥażret-i ilāhiyyetidi. (12) Nite ki bilür ṭūbī mustaʿiddür güneşüñ feyżin ḳabūl itmege ḳaçan ki günüñ ḳarşusına berāber ola. (13) Ṕes günüñ ḥarāreti aña feyż

[1355] isḳāṭ//ısḳāṭ: Düşürmek. Düşürülmek. Aşağı atmak. Hükümsüz bırakmak. * Silmek. * Ölünün azaptan kurtulması ümidi ile ölen kimse nâmına dağıtılan sadaka.

olınur ol muḥāẕāt-ıla[1356] şol ḳadar ki atılmış panbūḳ anuñ berāberine (14) ḳosalar, ol billūr ḥarāretinden panbūḳ göyner, ol feyż sebeb-ile. Egerçi ol göniledüci fiʿl-(i) (15) ẓāhirde ol billūrlardandur[1357]; ammā ol gönīdüricilik ṣıfātın cirm-i şemsden aldı, ḥaḳīḳatā. (16) Ṕes ol billūr ṭopı ol ḥüsn-i istiʿdādıla ḳābil oldı; ol feyż, ol ṣıfāt-ı şems andan (17) ẓāhir oldı, şemsüñ ḥarāreti küreʾi billūre ḥulūl itdi, fehm it ciddile ki muʿtenem olasın. Ṕes enbiyālaruñ *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* (18) ḥālleri daḫı muʿcizāt-(ı) ẓāhir olmaḳda buncılayındur. Ve evliyālaruñ ululları daḫı kerāmetde böyledür. (19) Farḳ budur kim enbiyālar bu maḳāmda müstaḳillerdür, evliyālar bulara tābiʿlerdür. Ṕes, Allāhu Taʿālā **[138b]** (1) küfre nisbet ḳıldı ol ḥulūliyyeleri daḫı Yaʿḳūbiyyeleri ve Nasṭūriyyeleri ve Melkāniyyeleri (2) Naṣārā'dan buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, taḫḳīḳ, (3) kāfir oldılar anlar ki didiler; "Allāh, Meryem oġlı ʿÌsā'dur. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ẕātı ḥulūl[1358] itdi, (4) ʿÌsā'nuñ ẕātına, anuñ-ıla mutteḥid oldı" didiler, kāfir oldılar. Ammā Ḥaḳ Taʿālā ʿÌsā'nuñ (5) tevḥīdi üzere ve ʿubūdiyyetine iḳrārı üzere ṣenā ḳılup buyurdı ki AK# # (6) AK# #. Yaʿnī, ʿÌsā *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* buyurdı ki "Yā Benī İsrāʾīl, ṭapuñ, ʿibādet idüñ ol (7) Allāh'a ki ben anuñ ḳulıyam, siz daḫı ḳullarısız, ol benüm daḫı sizüñ daḫı rabbüñüzdür, yaradmaḳ-(8)lıġı ve māliklig-ile". AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, her kim dise ki "Allāh'dan ġayrı bir daḫı ilāh var" bu bir şirk-(10)dür ki yarlıġanmaz. Bundan ötrü didi ki Ḥaḳ Taʿālā cenneti aña ḥarām ḳıldı. Ammā ol şirk (11) ki riyādur, anuñ iḫtimāli var ki yarlıġana, cennet aña ḥarām olmaya,

[1356] muḥāẕāt: (A.) Aynı hizâda bulunmak, karşı durmak, karşı olmak. Yüz yüze gelme, karşılaşma.
[1357] Metinde sehven "billūrlandandandur" şeklinde yazılmıştır.
[1358] ẕāt-ı ḥulūl: (F.) Kişiliğini girdirmek. Bir kişinin özünü başka bir kişinin özüne büründürmek.
* Hıristiyanların, Allah'ın Hz. İsa gibi göründü demesi.
ḥulūl: (A.) Girme, dâhil olma. İçine gizlice giriş. Kişiliğini girdirmek. Bir kişinin özünü başka bir kişinin özüne büründürmek.
* Hıristiyanların, Allah'ın Hz. İsa gibi göründü demesi.

belki maḳām-ı ḳurbet (12) aña ḥarām ola. Ammā ol ki cennet aña ḥarām ola anuñ duracaḳ yiri nār olur, ol nār-ı (13) furḳat-ile ʿaẕāb olınur ḥurḳat ḥāṣıl olur. Ve daḫı yoḳdur bir yardımcı ol ẓālimlere ki ilāhiyyeti (14) ḳomayıcaḳ yire ḳodılar, ilāh demiyecek nesneye ilāh didiler; tā ki olaruñ nefsine meded idüṕ anlara (15) ʿaḳd-i tevḥīd irişdüreler, anuñ-ıla ḫalāṣ bulalar. Ve daḫı buyurdı ki AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, taḥḳīḳ kāfir oldı ol kim didi; "Allāh, üçüñ üçüncisidür (17) ulūhiyyetde", Allāhu Taʿālā buları küfre nisbet ḳıldı. Andan ötrü ki ulūhiyyeti iżāfet ḳıldılar (18) bir maḫlūḳa[1359] ki ḫāliḳıyyete maḥall[1360] degül[1361] üç ilāh iṣbāt ḳıldılar, bu nesne ġāyet ḥıẕlāndur (19) ʿaḳl anuñ üzere bāṭıl-ıla ḥükm eyledi. Zīre ʿÌsā *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* ve Meryem ikisi daḫı muḥaddeṣler ve maḫlūḳlardur. **[139a]** (1) Şolar ki muḥdeṣler maḫlūḳlar olalar, anlar nite ḫālıḳ u ḳadīm olısarlar, delüler dimeyeler bu kelāmı (2) degül ki ʿuḳalā ola. Ṕes, Allāhu Taʿālā buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, yoḳdur hīç bir (3) ilāh, illā ol ilāh-ı vāḥiddür ki külli maṣnūʿuñ ṣānīʿīdür ve ḫāliḳıdur. AK# # (4) AK# #. Eger bu didükleri kelāmdan yıġlanmazlarsa (5) elbetde ol kāfir olanları ʿaẕāb-ı elīm ṭutısar ki ebedā elemī anlardan ayrılası degüldür. (6) Zīre bular ol şaḳīlerdendür ki nūr anlardan ḫaṭā itdi. Andan ḫaber virdi ki tevbe ḳapusı (7) bularuñ üzerine açuḳdur ġufrān bulara ʿaṭādur. Bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# # (8) AK# #. Aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā ʿÌsā-(9)dan ilāhiyyeti nefy ider, anı iṣbāt ider ki Meryem'uñ oġlıdur raḥm anı ḳaṕlamışdur, eyyāmlar anuñ (10) üzerine geçmişdür

---

[1359] maḫlūḳ: Yaratılmış. Yoktan var edilmiş olan.

[1360] meḥal: Süre, mühlet, vâde. * Korku yeri.

maḥall: (A., c. maḥāll; ḥulūl'den) yer, mekan, makam, çay; "bu maḥalde, maḥāll-i baʿīdede, maḥalli degüldür, münasib yeri değildir, her sözü mahalline sarf etmeli, nâ-bimaḥall; münasib yerinde olmayan."

maḥall: Yer. Mekân. Cây. * Mesnet. Dayanacak

maḥāll: (Mahall. C.) Yerler. Mekânlar.

muḥal: İmkânsız, vukuu mümkün olmayan. Bâtıl, boş söz. * Hurâfe olan nazariye

[1361] maḥall degül: yersiz, yeri yok, mesnetsiz, yerinde değil.

daḫı aña risālet isbāt ider ve andan öñ daḫı resūller iṣbāt ider (11) ki her biri evānında[1362] muʿcizātlar iẓhār itdiler. Nite ki ʿÌsā zamānında iẓhār ḳıldı ve daḫı iṣbāt (12) ḳılur ki Meryem ʿÌsā'nuñ anasıdur aña ṣıddīḳıyyet maḳāmı virilmişdür ki nübüvvet maḳāmınuñ (13) miṣlidür ve ilāhiyyeti andan nefy eyledi iṣbāt ḳıldı ki anlar yimege ve içmege muḥtāćlardur daḫı (14) anlara żarūret vāḳiʿ olur ki tā ol ṭaʿāmuñ taḳāżāsından ḫalāṣ bulalar. Ṕes, bu (15) żarūriyyet-i beşerī delālet ider ki anlar rubūbiyyete mustaḥıḳ degüllerdür. Bu ol āyetde ki (16) Ḥaḳ Taʿālā beyān ḳıldı: AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# # (17) AK# #. Andan iẓhār ḳılmaġ-ıçun ol beyān itdügi āyetleri buyurdı ki AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, naẓar ḳıl nite beyān ḳılur ol āyetleri ki bunca (19) maʿānīleri mutażımmındur[1363] daḫı ćoḳ ḥaḳāyıḳlar bu elfāẓlarda ḳonılmışdur[1364] ki yesīrdür bir āyet **[139b]** (1) bu āyetlerden ʿÌsā'nuñ nefsidür ki atasuz vücūda geldi. Ve bir daḫı Meryem'dür ki zevc yoġ-iken (2) andan oġlan vücūda geldi. Nite ki buyurdı: AK# #. Zīre ayruḳ peyġamber-(3)lerüñ āyeti nefslerinden ġayrı nesnededür ki ḫalḳı ʿāciz ḳılur. ʿÌsā-y-ıla anası gendüler (4) āyetlerdür ki ʿÌsā atasuz ṭoġdı, anası ersüz ṭoġurdı, ḳudret-i Ḥaḳ ẓāhir ola. Andan girü (5) naẓar ḳıl anlara kim Ḥaḳ Taʿālā anları ḫıẓlān-ıla ṣaġır ve kör ve dilsüz ḳıldı ki fehm (6) idüṕ bu āyetleri añlamazlar, görüñ ḥaḳdan nice rücūʿ iderler. Andan nefʿ ü ḍarra irişmegi (7) ʿÌsā'dan nefy idüṕ buyurdı ki AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, "Eyit, ṭapar mısız Allāh'dan ġayrı bir kimseye ki (9) size aṣṣı ziyān irişdürmege mālik degül". Ḥāl budur ki ṣaġırlar(ı), körleri ve

[1362] evān: (a.i.c. âvine) vakit, zaman, çağ. (hen-gâm)
evân-ı şebâb: gençlik çağı.
evān//avān: (C.: Uven) Her şeyin orta yaşlısı. * (C.: Avine-Avân) Esir. * Yardımcı, nâsır.
[1363] mutażammın: (A.) İçine alan, tazammun eden. * Üstüne alan. Tazmini kabul eden. * Muhit ve müştemil olan.
[1364] Metinde sin ile yazılmış, anca kelime ḳonılmışdur şeklinde olmalıdır.

ebraṣları[1365] (10) ṣaġ idüp̀ ölü diri ḳılmaġa iḳtidārı var-iken daḫı böyle didi; tā ki bunı fikr idüp̀ tevḥīde (11) hidāyet bulalar. Ve daḫı bileler ki ʿÌsā'dan bu ṣabrular oñarup̀ ölü diri ḳılduġı Allāh (12) iẕni-y-le ve anuñ ḳudreti-y-iledür ki Allāhu Taʿālā semīʿdür, bularuñ nefslerinden ne ḥādiṯ olduġı (13) ki göñüllerine müteʿallıḳ olmışdur, rabden ġayrı gendülerden şerleri defʿ idici var ola, (14) yā ḫayrları celb idüp̀ getürici ola. Allāhu Taʿālā ʿalīmdür ki bulardan şerri kim defʿ ider ve ḫayrı (15) anlara kim irişdürür. Bedürüstī, ḍarr u nāfiʿ ol Allāh'dur ki andan ḳorḳular ve andan umılur (16) her ḥālde andan ġayrıdan degül. Ve daḫı buyurdı ki AK# #. Tā aña (17) deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bu ki āyetde budur ki ḫiṭāb ol (18) muḳallidlerdür ki her ehl-i kitābdan taḳlīd ḳıldılar. Zīre didi ki "*fī dīniküm*"[1366] . Yaʿnī, ol meẕhebüñüz (19) ki taḳlīd-ile ki ṭatduñuz ehl-i hevādan ve bidʿat ehllerinden muṭlaḳ dīnde dimedi. Belki **[140a]** (1) "**AK**"[1367] didi. Zīre anlaruñ ġulüvv[1368] ḳılduḳları dīn de evvelā dīn-i ḥaḳdan-ıdı ki Ḥaḳḳ'a muḫālefet (2) idüp̀ ayruḳ dīn ṭutındılar. Belki ġulüvv ḳıluṕ ḥadden tecāvüz ḳılduḳları ol dīnden-idi ki (3) ġayr-ı ḥaḳḳ-ıdı, taḳlīdi ki dīn ṭutınmışlardı. Andan teʾkīd ḳıldı bu ḳavlı-y-ıla ki buyurdı: AK# # (4) AK# #[1369]. Yaʿnī, mütābaʿat ḳılmañ şol ḳavmüñ hevālarına bundan ilerü ḍāll (5) olmışlardı, hevāları üzerlerine ġālib oluṕ vardılar, ol hevālarını maʿbūd ṭutınup̀ aña ṭapdılar (6) ilerükilere mütābaʿat

[1365] ebraṣ: İnsanın rengini degiştiren alaca ve miskin eden çok fena bir maddi hastalık ismi.

[1366] fī dīniküm:

[1367] Ḳurʾān, (Mâide) 5/77

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Mâide) 5/77: «Ey Kitap ehli! Haksız olarak dininizde taşkınlık etmeyin. Daha önce sapıtan, çoğunu saptıran ve doğru yoldan ayrılan bir milletin heveslerine uymayın» de.

Elmalı tefsirinde; Ḳurʾān, (Mâide) 5/77: De ki: ey ehli kitâb! dininizde haksız ifrata dalmayın, bundan evvel şaşmış, bir çoklarını da şaşırtmış ve yolun doğrusundan sapmış bir kavmin hevaları ardından gitmeyin.

[1368] ġulūl: (A.) ġulūl: hıyanet, ġulūl ḳıl-: hıyanet etmek, iftira atmak.

ġulüvv: (A.) (a.i) 1. Haddi aşma, ileri gitme, aşkınlık, taşkınlık. 2. Hücum, saldırış.

ġulüvv ḳıl-: Haddi aşıp ileri gitmek, taşkınlık yapmak.

ġulüv: (A.) Hücum, saldırma, üşüşme.

[1369] Ḳurʾān, (Mâide) 5/77

idüben Şeyṭān gözlerine ḫōş gösterdi ol maʿḳūd[1370] nesneleri ki hevāya (7) ḳarışuṕdur būse-y-ile[1371] ilerükiler azdılar. AK# #[1372]. Yaʿnī, ol mübtediʿ-(8)lerüñ cāhillerinden ve ol hevālarına mütābaʿat ḳılan muḳallidlerden[1373] ćoḳları azdurdılar. Ṕes, bu iki (9) bölükden daḫı evvel ü āḫir küllüsi ṭoġru yoldan azdılar ki ṭarīḳ-ı vüsūldur Ḥaḳ'dın yaña. (10) Zīre hidāyet-i ḥaḳīḳī oldur ki anuñ ṭarīḳından ġayrıdan münḳaṭıʿ oluṕ andın yaña müteveccih[1374] olalar. (11) AK# #. Bunda işāret vardur ol (12) sırr-ı ḫilāfete oldur ol ki bedürüstī, insān-ı kāmil oldur ki Ḥaḳḳ'uñ ḫilāfetine yarar ola. (13) Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ṣıfāt-ı luṭfın ve ṣıfāt-ı ḳahrın ol daḫı iẓhār idici ola anlaruñ ḳabūli (14) ḳabūl-i ḥaḳ ola ve redd itdükleri redd-i Ḥaḳ ola ve laʿnet ḳılduḳları laʿn-i Ḥaḳ ve anlaruñ ṣalavatı (15) ṣalavat-ı Ḥaḳ ola. Her kimseye ki olar laʿnet ḳıla, aña Ḥaḳ laʿnet ider, her kimüñ üzerine ki (16) anlar namāz ḳıla anuñ üzerine ḥaḳ ḳılmış olur. Görmez misin ki Ḥaḳ Taʿālā ḥabībine *ʿaleyhi's-selām* (17) buyurdı ki AK# #. Andan ṣoñra didi ki AK# #. Ṕes, laʿnet ẓāhir (18) olacaḳ yirde od dili-y-le ʿÌsā dili oldı, ḥaḳīḳat laʿnet ḳılan Allāhu Taʿālā-y-ıdı. Nite ki buyurdı: (19) AK# #. Bular anlardur ki buları Dāvud laʿnet ḳıldı, ammā bu arada ṣarīḥ ḳıldı **[140b]** (1) ki laʿn andandur egerći Dāvud dili üzere oldı. AK# #. (2) Yaʿnī, bulara laʿnet vācib emr-i Ḥaḳḳ'a muḫālefetleri oldı ki ʿiṣyān üzere muṣırr oldılar (3) tevbeyi terk itdiler sıyāḳındaġı āyet buña delālet ḳılur ki buyurdı: AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, muṣırr olurlardı fiʿl-i münker üzere bu ʿıṣyān üzere münker didiler andan (5) ötrü ki ṣāḥibine yādlıḳ vācib ḳılur Ḥaḳ'dan. Nite kim ṭāʿata maʿrūf dirler ḥaḳḳ-ıla maʿrifet (6) ḥāṣıl ḳılduġı-çun.

[1370] maʿḳūd: (A.) (U, uzun okunur) Akdolunmuş, bağlanmış, düğümlü, bağlı.
[1371] būse: (F.) Öpme, el öpme.
[1372] Ḳurʾān, (Mâide) 5/77
[1373] muḳallid: (A.) Benzemeye veya benzetmeğe çalışan. Taklid eden. * Bir şeyi boynuna takan, asan. * Kuşatan.
[1374] müteveccih: Yönelmiş, dönmüş. Bir yere doğru yola çıkan. * Birisine karşı iyi düşünce ve sevgisi olmak. İhsan ve iltifat üzere olmak.

AK# #. Yaʿnī, ne yavuz işlerdür ki işlerler ol münker (7) işlere dāyim olurlar. Zīre münker fiʿle iḳdām itmek maʿṣiyetdür ve maʿṣiyet üzere ışrār (8) itmek delīl-i küfrdür. Andan bularuñ ışrārlarınuñ netāyicinden ḫaber virüp̀ buyurdı ki AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, göresin ç̀oḳları (10) ol muṣırr olanlardan ki kāfirleri dōst ṭutarlar ve kāfirleri dōst ṭutmaḳ küfrdür. (11) Nite ki buyurdı: AK# #. Ne yavuz fiʿldür ol kāfirleri dōst ṭutmaḳ (12) ki nefsleri olaruñ-ıçun āḫirete taḳdīm iderler. AK# #. (13) Maʿnī ol sebeb-ile Ḥaḳ Taʿālā olaruñ üzerine saḫṭ ḳılur. Zīre düşmenleri dōst ṭutmaḳ vācib (14) ḳılur ki dōstları düşman ḳıla ve ʿaẕāb iç̀inde olar muḫalled olalar. Yaʿnī, Ḥaḳḳ'ı ve Ḥaḳ ehlini (15) düşman ṭutmaḳ ʿaẕāb-ı ebedā münḳaṭıʿ olmaz. Andan istidlāl ḳıldı küfri üzere şolaruñ ki kāfir-(16)leri dōst ṭutdılar. Ḥāl budur ol zuʿm ider gendüyi ki müʾmindür. Nite ki buyurdı: AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, eger anlar Allāh'a ḥaḳīḳatā īmān getürmiş (18) olsalar daḫı Muḥammed'üñ nübüvvetine girç̀ek īmānları olsa *ʿaleyhi's-selām* taḳlīd üzere olmasa ve ol aña (19) indürilen Ḳurʾān'a ve ḥikmete īmānları var-ısa. AK# #. Bular ol Allāh düşmanların **[141a]** (1) dōst ṭutmayalardı. Müʾmin oldur ki anuñ dōstı Allāh daḫı resūl ola müʾminler-ile. Nite ki (2) buyurdı: AK# #. Ṕes, kāfir dōstı olmaz, illā kāfirler olar (3) gendü emṣālleri. AK# #. Yaʿnī, ç̀oḳı anlaruñ ki zuʿm iderler, biz Allāh'a ve resūle (4) īmān getürdük diyü olar vaṣf-ı īmāndan ḫāriclerdür daḫı anuñ ḥaḳīḳatından, belki olar ehl-i (5) hevādan ve ehl-i bidʿatdendür. Andan ḫaber virdi Yehūddan ve anlaruñ ʿadāvetleri ḳatlıġından. (6) Bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur ki (7) bu ḳavm-i Yehūd-ç̀ün ṣırāṭ-ı mustaḳīmden rücūʿ itdiler bu muḥkem ḳavī dīnden döndiler müşriklere (8) şerīk oldılar istiʿdād-ı rūḥānīlerini ibṭāl itmekde bu islām-ı ḳarībī ḳabūl itmeg-iç̀ün. (9) Ṕes, birbirine żıll oluban aʿdā oldılar ehl-i īmāna; belki ʿadāvet yöninden

gey[1375] eşedd-i īmān ehline (10) bu Yehūddur cemīʿ-i insāndan. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā bu āyetde buyurdı: AK# #. (11) Bu böyle olduġı andan ötrü ki anlar Mūsā dīnini tebdīl itdiler, şol nesne-y-ile ki reʾyleri iḳtiḍā (12) ḳıldı ehvāları[1376] arzusına mütābaʿat ḳıldılar ṭabīʿatların iḫtiyār ḳıldılar şerīʿat üzere ol (13) müşrikler-ile müsāvī oldular küfr-i ḥaḳīḳide. Andan Allāhu Taʿālā beyān ḳıldı ol Naṣārā-(14)dan ki anlar ʿÌsā dīni tebdīl itmediler, ʿÌsāʾnuñ vaṣiyyetin ṭutdular ʿilme ve ʿibādete ve ruhbāniyyete (15) mütābaʿat ḳıldılar ol istiʿdād-ı rūḥānīlerini bāṭıl ḳılmadılar ki ḳabūl-i islām-içündür. Ṕes, (16) bularuñ-ıla ḳurbete müveddet ṣābit oldı ehl-i islāma ervāḥları-y-la münāsebet ḥāṣıl (17) olduġı-çun. Zīre ervāḥları taʿāruf ḥāṣıl itmek beden arasında ītilāf vācib ḳılur. (18) Ṕes, Allāhu Taʿālā buyurdı ki AK# # (19) AK# #. Yaʿnī, bu Naṣārā ehl-i īmāna **[141b]** (1) meveddet[1377] ḥāṣıl idüṕ yaḳīn olduḳları ʿulemālarınuñ ve ʿābidlerinüñ bereketi-y-ledür. Zīre bular (2) ʿilmleri-y-le ve terehhübleri-y-le ve ḳalbleri ṣafāsı-y-ıla ve himmetleri girçekligi-y-le ḥaḳīḳat bildiler ki (3) dīn-i İslām ḥaḳdur daḫı ol emārāt ve ʿalāmāt ki İncīl'de buldılar resūlallāh ṣıfatında (4) ve aṣḥābı vaṣfında bildiler ki dīn-i ḥaḳdur. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā ḫaber virdi: AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, bu Naṣārā incīlde (6) ne ki bilürlerdi Muḥammed'üñ ṣıfatlarından *ʿaleyhi's-selām* birbirine ḫaber virürlerdi şolar ki anlardan īmāna (7) istiʿdādları var-ıdı, aña īmān getürüṕ taṣdīḳ iderdi ve daḫı ḳaçan anlara daʿvet (8) irişse aña muṭīʿ oluṕ münḳād olurlardı istikbār idüṕ imtināʿ ḳılmazlardı. Nite ki buyurdı: (9) AK# #. Yaʿnī, ḳaçan ki tevḥīde daʿvet olınsalar müşrikler gibi istikbār ḳılmazlar. (10) Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #. Yaʿnī, ḳaçan bulara daʿvet olunsa (11) tevḥīde ol

[1375] gey: (key) 1. Çok, pek, gayet, pek çok. 2. İyi, iyice, hakkıyle. 3. Uygun, muvafık, münasip, layık, doğru, yerinde. 4. Büyük, muhteşem.

[1376] ehvā: (A.) (Heva. C.) Nefsin istek ve arzuları. Muhabbetler. Hahişler.

[1377] meveddet: Dostluk. Sevgi. Muhabbet. Muhabbet etmek. Sevmek.

kelimeyi dimekden istikbār iderler. Andan ol ḳurbet ve maġfiret ehlinüñ ʿalāmetlerinden (12) ḫaber virüp̀ buyurdı ki AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. (13) İşāret bunda budur ki yaʿnī̇, bular işitdiler ćün Ḥaḳ Taʿālā anlara işitdürdi, andan ötrü ki (14) anlarda Allāhu Taʿālā ḫayr-varrın bilürdi ol görklü istiʿdādlarından ezelde. Yaʿnī̇, ḳaćan bular (15) işitseler şol nesneyi ki Resūl'e indürildi, ol kelām-ı ḳadī̇mden. Nite ki ol ẕerrāta indürdi (16) ki Ādem arḳasından ćıḳardı anlara didi: "*Elestü bi-rabbiküm?*"[1378]. Anlara ol kelāmın işitdürdi (17) ve idrāk daḫı virdi ki cevābı ṣavāb ideler; tā ki fehm idüp̀ anuñ rubūbiyyetine ṭanuḳlıḳ virdiler. (18) Didiler ki *"Belā, şehidnā!"*[1379]. Ancılayın bunda daḫı kelāmın işitdürdi ḥaḳī̇ḳatin anlara bildürdi aña (19) müştāḳ oldılar göñülleri ẕikr idüp̀ öñdin anı ki mī̇ṣāḳ güninde müşāhede ḳıldılardı. **[142a]** (1) Ol müşāhededen şavḳ idüp̀ aġlaşdılar andaġı maʿrifeti añdılar. Nite ki anlardan ḫaber (2) virdi: AK# #. Yaʿnī̇, Ḥaḳ Taʿālā anlaruñ ervāḥ-(3)larına tecellī̇ ḳıldı. Ol şevāhid-i Ḥaḳḳ-ıla ʿālem-i ġaybdan keşf olundı, anı bildiler ī̇mān getürdiler. (4) AK# #. Yaʿnī̇, didiler ki biz ī̇mān getürdük, bizi ol (5) şāhidlerden yaz ki mī̇ṣāḳ güninde rubūbiyyet-ile ṭanuḳlıḳ virdiler ṭavʿ[1380] u raġbet-ile. Zī̇re baʿżı (6) ervāḥlar ṭanuḳlıḳ virdiler kerh-ile ḳorḳu yöniden, andan ötrü bunda aḥvālları muḫtelif (7) oldı. AK# #. Yaʿnī̇, "N'oldı bize ki şevāhidleri müşāhede (8) ḳılduḳdan ṣoñra Allāh'a ī̇mān getürmeyevüz, şol nesneler ki Ḥaḳ'dan bize ẓāhir oldı levāyiḥ -i[1381] (9) maʿrifetden ve ṭavāliʿ-i[1382] maḥabbetden". AK# #. Yaʿnī̇, çün (10) ol şevāhidleri müşāhede ḳılduḳ ol müşāhedeye muştāḳ olduḳ ṭamaʿ ḳılduḳ ki ol vāṣıllar (11) zümresine dāḫil olavuz, cümle-i ṣāliḥlerden olavuz ki vaṣl u viṣāl

[1378] Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/172: "…Ben sizin Rabbiniz değil miyim? …"
[1379] Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/172: "…(Onlar da), Evet (buna) şâhit olduk, …"
[1380] ṭavʿ: İsteyerek uymak. Bir şeyi istekle yapmak. Muti' olmak.
[1381] levāyiḥ//levāʾiḥ: (a.i. lāyiḥa'nın c.) 1. lâyihalar.
[1382] ṭavāliʿ: (Tâli'. C.) Kısmetler, bahtlar, tâlihler.

buldılar. AK# # (12) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā anlaruñ dileklerin (13) yirine getürüp̱ ṣevāb muʿallaḳ ḳıldı cennāt-ıla kelāmları iḫlāṣa muḳārib olduġı-çun. Zīre (14) anlar vaʿde olunmışlardı, ol maʿrifetleri-y-le ki ulaşdılar ve ol dilekleri-y-ile ki dilediler. Nite ki (15) bu ḳavli delālet ider aña ki buyurdı: AK# #. Yaʿnī, ʿivażı budur ol (16) muḥsinlerüñ ki Ḥaḳ Taʿālā'ya ʿibādet ḳılalar müşāhede üzere. Zīre iḥsān oldur ki (17) sen Allāhu Taʿālā'ya ʿibādet ḳılasın, göre ṭurur gibi. AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, anlar ki perdelendiler ol behīmiyyet ve sebuʿiyyet[1383] ve şeyṭāniyyet (19) ṣıfatlarınuñ ḥicābları-y-ıla Allāhu Taʿālā oları oları[1384] ṣaġır ve kör ḳıldı ḳulaḳ ṭutup̱ **[142b]** (1) işitmediler naẓar idüp̱ göremediler, çün göremediler ayātlarumuzı yalanladılar. Anlardur ki (2) od-ıçun yaradıluṕ aṣḥāb-ı ceḥīmden oldılar. Andan ḫaber virdi ol kimseler ki diñleyüp̱ (3) işitdiler bu ḳavlı-y-ıla ki buyurdı: AK# # (4) Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bu iki āyetde budur ki Allāhu Taʿālā ḫiṭāb (5) ḳıldı anlara kim īmān-ı ḥaḳīḳī rızḳ eyledi bunuñ-ıla ki nefsüñüz üzere ḥarām ḳılmak, ol (6) istiʿdāduñuzı meşġūl ḳılmaġ-ıla ḥayvānī temettuʿlara ve cismānī menfaʿatlara şol ṭayyibātdan (7) ki Allāhu Taʿālā size ḫāṣ ḥalāl ḳılmadı, girü ḳalan maḫlūḳa degül bu ḥayvānatdan daḫı münāfıḳ-(8)lara ve kāfirlere, belki bulardan ziyāde muḳarreb firiştelere. Zīre ol mevāhib-i rabbānīdür, gelür (9) ol rūḥāniyyenüñ ṣafāsı vaḳtinde ol müşāhedelerden ve mükāşefelerden daḫı ol iḥānet (10) getürmekden maḫṣūṣ oldı nefs-i insān getürmeklige. Bundan ötrü didi: AK# #. (11) Yaʿnī, anı sizüñ-içün yaraḳladı ve sizi anuñ-ıçun yaraḳladı. Lakin taʿaddī idüp̱ ḥadden tecāvüz itmek (12) ki ʿubūdiyyet ḥaddinden geçüp̱ nübüvvet daʿvisin ḳılasız, yā ḥulūl u ittiḥād ve ittiṣāl daʿvī (13) idesiz naṣārā ve ḥulūliyye gibi Allāhu Taʿālā ʿālī münezzehdür, bu ẓālimlerüñ kelāmından (14) ve bu cāhiller vehm itdüklerinden. AK# #. Yaʿnī,

[1383] Sebuʿiyyet: (A.) Yırtıcılık, parçalayıcılık. Yırtıcı hayvanın fıtri hassası.
[1384] Bu kelimeyi metinde iki defa yazarak, ikileme yapılmış.

Allāhu Taʿālā (15) düşman ṭutar anları ki ḥaddinden tecāvüz idüṕ aña geçe ki gendünüñ ḥaddi degüldür. AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, cidd ü cehd idüñ, ṭaleb idüñ anı ki Ḥaḳ Taʿālā size rızḳ (17) ḳıldı ve ḫāṣṣ ol tecelliyāt-ı celālinden ve cemālinden ki ol riyā-y-ıla ve bir ʿayb irişmeg-ile (18) olmaya bu mevāhib-i ḥaḳdan. Zīre Allāhu Taʿālā ṭayyib, ṕes ol ṭayyib ki Ḥaḳ (19) Taʿālā ḳabūl ider. Oldur kim muḥadeṯātdan berī olalar; tā ki ḳabūle maḥall olalar, fehm eyle cidd-ile. **[143a]** (1) AK# #. Yaʿnī, Allāh'dan ġayrıdan ḥaẕer idüñ aña ilticā ḳılmaġ-ıla. (2) Tā aña vāṣıllardan olasız, andan ṣoñra ki aña imānuñuz muḥkem ḳılasız. Andan īmān (3) ehlinüñ ol yemīnleri ki laġvdur. Andan ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# # (4) AK# #.**ilā āyeh.** İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā ʿıḳāb-ıla ṭutmaz anları ki yemīnlerinde laġv (5) ideler nefs müstevlī oluṕ ṣıfātları ġalebe ḳıldugı vaḳt hevā musallaṭ oluban mücāhede vaḳtinde (6) ḳatı[1385] muḥārebedeyken ki ḫalef idesiz nefsüñ vilāyetinden melūl oluban ḳuvvetüñüz żaʿīflıġından. AK# # (7) AK# #. Līkin ol vaḳt muʾāḫeẕe[1386] ider kim ḳaṣd idesiz ʿaḳd-i yemīne ki (8) anuñ ʿubūdiyyetinden hicrān idesiz, ḫıẕlāndın yaña dönmege ḳaṣd idesiz, melālet iẓhār idüṕ (9) kerāmeti gizleyesiz gendüñüzi melāmete arḳuru ṭutasız. AK# #. (10) Yaʿnī, ol ʿaḳd itdügüñüzüñ keffāreti ve daḫı anuñ ki ḳaṣd itdüñüz on mislini ṭaʿāmlandurmaḳdur (11) ki anlar biş ḥavāss-ı ẓāhiredür ve biş daḫı ḥavāssı bāṭınadur ki bular āfetler dāḫil olacaḳ ve fetevāt-(12)lar ziyāde olıcaḳ maḥalldür. AK# #. Yaʿnī, ol ehlüñüze ṭaʿāmlanduġuñuzuñ (13) vasatı ola ki ol ehlüñüz ḳalbdür, sizdür daḫı rūḥ u ḫafīdür bularuñ ṭaʿāmları şevḳ u maḥabbet (14) ve ṣıdḳ u iḫlāṣ ve taġvīż u teslīmdür daḫı ens ü heybet ve şehūd u keşfdür. Ve vasatı ẕikr ü (15) teẕkīr ve fikr tefekkür daḫı teşevvüḳ tevekkül teʿabbüd ve ḫavf u recā. Ṕes,

[1385] ḳatı: zor, çetin.

[1386] muʾāḫeẕe//muaheze: Azarlama. Çıkışma. Darılma. Alay eder tarzda karşısındakini küçümseme. Tenkid.

ol ḥavāss-ı ẓāhire ve bāṭına (16) ṭaʿāmlandurmaḳ uşbu ṭaʿāmları istiʿmāl itmeg-iledür aña ʿibādet ḳılmaḳda daḫı ṣaḳlamaḳdur, (17) şolardan ki bulara münāfī ola. AK# #. Yāḫūḏ ol ehlüñüz kisvelerinüñ vasaṭı (18) ola ki ol on ḥavāṣṣ[1387] u ḳuvvedür[1388] taḳvā libāsı-y-ıla. AK# #. Yaʿnī, raḳabe-yi nefs azād (19) ḳılmaḳdur, hevāya ḳullıġından ve dünyā ḥırṣından. AK# #. Yaʿnī, kim bu nesnelere **[143b]** (1) yol bulmasa ki ḥāṣıl ḳıla aña keffāret üç gün oruç gerek. Zīre bu eyyām üçden ḫālī (2) degül, yā gündür ki geçdi yā ol gündür ki ḥāżır gelmişdür, yā ol gündür ki geliser. Ammā (3) ol geçen günüñ ṣıyāmı yıġlınmaġıladur, şol nesneden ki anuñ üzerine ʿaḳd idüp andın yaña (4) ḳaṣd itdüñüz daḫı ol nesneden tevbe üzere ṣabr itmekdür ve andan rücūʿ itmekdür. (5) Ammā ol gün ṣavmı kim ḥāżır gelmişdür, imtināʿ ḳılmaḳdur gendüyi bilmeze urmaḳdan ol mühmmi (6) olan gereklü nesnelerden daḫı kāhellıḳ itmekden anuñ üzere ki anda ḫayr vardur; daḫı ṣabr (7) itmekdür cidd ü ictihād üzere ve ṭāḳatcuġın ṣarf itmege murādın ṭaleb itmekde. (8) Ve ammā ol gün ṣavmı kim geliser yıġlınmaḳdur ḳaṣdını bozmaḳdur ol ḥarāmı terk itmekde (9) daḫı iḫlāṣını bozmaḳdan imtināʿ ide ḫalāṣ ṭalebinde ve daḫı ṣabr itmekdür ṣebāt ḳademi üzere (10) ṭāʿatları ḥasenātları ilerü ṭutmaḳda ve teveccühüni gökcek eylemek ḥażret-i rubūbiyyetdin yaña ʿubūdiyyete (11) saʿy itmeg-ile. Ve daḫı ol yemīnüñ laġvindendür ki erbāb-ı yaḳīn ḳatında ki ṭālib-i ṣādıḳ şevḳ (12) ġalebe ḳılduġı vaḳt ve ẕevḳ bulduġı vaḳt Allāh üzere ḳasem ider cemāli-y-ile daḫı celāli-y-ile ki (13) aña bir pārecük iḳbāl viṣāl rızḳ eyleye, bu nesne rıżā şerīʿatinde laġvdur. Ammā teslīm (14) meẕhebinde sehvdür, Ḥaḳ Taʿālā teraḥḥum idüp andan ʿafv ider ḫālinüñ żaʿfına baḳup ol maḳālatı-y-la (15) ʿuḳūbet itmez. Ammā evlā budur ki

[1387] ḥavāṣṣ: (Hasse. C.) Hasseler. Duygular.

[1388] ḳuvve: Kuvvet. Güç. * Salâhiyyet. İktidar. * Fikir. Niyet. * Hasse. His. Duygu. Meleke. * Kabiliyyet. (Za'fiyyetin zıddı)

gereklü rıżā-y-ıla gendüyi eride ol mevlānuñ aḥkāmları (16) cārī olduġı vaḳt yā ḳabūl-ile, yā redd-ile yā iḳbāl-ile yā menʿ-ile daḫı istiḳāmet iḫtiyār itmeg-ile (17) bu ḥuḳūḳları edā itmekde kerāmet üzere ve aña ḳarīb olmaḳ ẕevḳi-y-ile ve iḳbāl itmeg-ile daḫı (18) vaṣl u viṣāl arzusı-y-ıla. Ve daḫı buncılayın laġvdandur erbāb-ı yaḳīn ḳatında şol yemīn ki (19) cārī ola, dilleri üzere vecd ġalebe ḳılduġı vaḳt ʿahd yeñilemek üzere ve ʿaḳdin teʾkīd ḳılmaḳ üzere **[144a]** (1) bu daḫı tevḥīd ḥükminde laġvdur. Ammā şuhūd-i aḥadiyyetde sehvdür. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā sizüñ-içün bu āyetlerini uşbunuñ gibi beyān ḳılur (3) size ẕātını ve ṣıfātını göstermeg-ile ki vaḥdāniyyet ü ḳahhāriyyet anuñdur, tā ola ki anuñ (4) ruvuyyet-i niʿmetine ve varlıġına ve vaḥdāniyyetine şükr idenlerden olasız. Andan ol ḫamrdan ve (5) ḳımardan[1389] ve ṕutlardan ve ezlāmdan ictināb itmekden ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# # (6) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# # (7) AK# #. İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā müʾmin ḳullarına ḫaber virdi, şol ʿamellerden ki (8) Şeyṭān anuñ-ıla vesvese ḳılur, buları hidāyet ṭarīḳatından azdurur, hevāya mütābaʿat ḳılmaġ-ıla (9) helāk ider. Bedürüstī, necāt ve felāḥ bulmaḳ anlardan yıġlınmaġ-ıladur. Ṕes, ḫiṭāb idüṕ buyurdı ki (10) "İy anlar ki īmānları taḥḳīḳ itdiler, Ḥaḳ Taʿālā kitābından fāyide ṭutmaġ-ıla ol ʿilm-i ʿināyet (11) ḳalblerine irişmeg-ile bilüñ bu dört nesne rics ü necsdür, vesāvis-i Şeyṭāndandur, evvel biri (12) ḫamrdur; bedürüstī, ol ʿaḳlı ḳarışdurmaḳdur". Yaʿnī, ol nūr-ı rūḥānīdür, ʿılvīdür bu maḫlūḳatuñ (13) ibtidālarındandur anuñ ṭabiʿ ṭāʿat u inḳıyāddur ve rabbine tevāżuʿ ḳılmaḳdur, melek gibi. Bunuñ (14) żıddı hevādur ki ol ẓulmet-i nefsānīdür, sifliyyedür, cemiʿ-i maḫlūḳātdan āḫirdür. Ve bunuñ ṭabʿı[1390] (15) temerrüd[1391] ve muḫālefetdür daḫı imtināʿ[1392]

[1389] ḳımar//ḳumar
[1390] ṭabʿ: Tabiat. Karakter.
[1391] temerrüd: İnad, direnme. * Yapılması gereken bir şeyi yapmakta kasten geciktirme.
[1392] imtināʿ: Feragat edip geri durma. * Muvafakat etmeme. Çekinme. İstememe. Yapmama.

istikbārdur[1393] rabbinüñ ʿibādetinden Şeyṭān gibi. Çün ol (16) ḫamr nūr-ı ʿaḳlı bulursa ʿaḳl maġlūb olur, Ḥaḳ'dın yaña hidāyet bulmaz, yolı yañılur, andan ol (17) ẓulmet-i hevā ġālib olur, nefs anuñ-ıla emmāret-i bi's-sū olur, hevādan gene yā meded ṭaleb ider (18) ol hevāya mütābaʿat ider ki siflīdür cemīʿ-i arzūları-y-la ki nefsānīdür ol ḥayvānī leẕẕāt-(19)lar-ıla ki siflīyyedür. Bunuñ-ıla Şeyṭān daḫı ẓafer bulur ol nefsi muḫālefet-ile helāklıklara **[144b]** (1) bıraġur. Bundan ötrü didi Resūl *ʿaleyhi's-selām;* ***ḤADİŞ-İ ŞERİF.*** Yaʿnī, ḫamr dükeli murdārlaruñ ve ḥarām-(2)laruñ aṣlıdur, dükeli andan ḳopar. Ammā meysir daḫı ekṣer ṣıfāt-ı ẕemīmenüñ ḳopacaḳ yiridür, ḥırṣ u (3) buḫl ve kibr ü ġaḍab ve ʿadāvet ü buġż ve ḥıḳd u ḥased daḫı bulara beñzer ṣıfātlar ki ḳul bularuñ-ıla (4) ḍāll olur ṣırāṭ-ı mustaḳīmden. Ammā enṣāb oldur ki Allāh'dan ġayrı aña ʿibādet oluna (5) anuñ-ıla ḳul Allāhu Taʿālā'ya müşrik olur. Ammā ezlām oldur ki aña iltifāt oluna ḫayr u (6) şer ve nefʿ u ḍarr umulduġı vaḳt Allāh'dan ġayrıya ve andan umıla Allāh'ı ḳoya bu daḫı azdurucı-(7)lardan biridür. Zīre taḥḳīḳ aṣṣı ziyān irişdürici Allāhu Taʿālā'dur. Ve daḫı buyurdı ki (8) AK# #. Yaʿnī, uşbu nesneler küllī Şeyṭān ʿamellerinüñ gey sevdügi ʿamelleridür, (9) ḳulları bunuñ-ıla iġvā ider ve ṭarīḳ-ı Ḥaḳ'dan bunuñ-ıla azdurur. Ve daḫı buyurdı: AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, Şeyṭān'dan ictināb idüñ, anuñ iġvāların ḳabūl itmek bu ḫabīṣ ʿamelleri terk (11) eyleñ. Ola ki muḫlişlerden olasız ve Şeyṭān keydlerinden ve anuñ ḫabīṣ ʿamellerinden ḳur-(12)tılasız, Ḥaḳ Taʿālā'ya yaḳīn oluṕ maḳām-ı vuṣlata ẓafer bulasız. AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, taḥḳīḳ Şeyṭān diler ki sizüñ arañuza ʿadāvet ü (14) baġḍā[1394] bıraġa ve daḫı ol yaramaz ṣıfatları ki ẕikr eyledük, ol ḫamr-ı meysire meşġūl olmaġ-ıla. AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, daḫı Şeyṭān diler ki sizüñ ḳalbüñüz (16) Allāh-ıla ḥāżır olmaḳdan menʿ eyleye daḫı namāzdan menʿ ide kim anda Allāh-ıla münācāt leẕẕātın (17) ve ervāḥlaruñuz Allāh'dın yaña ʿurūc itmek

[1393] istikbār: (Kibr. den) Önemseme, ehemmiyet verme. * Kibir, gurur, enaniyet. Kendini büyük görme, mağrurluk.

[1394] baġḍāʾ//baġḍā: şiddetli nefret, hiç sevmemek.

ṣafāsın bulmayasız. Zīre namāz mü᾽minlerüñ miʿrācıdur, (18) siz bulardan yıġlınur[1395] degülsiz. Yaʿnī, yıġlanuñ[1396], terk eyleñ uşbu muʿāmeleleri ki ʿamel-i Şeyṭān-(19)dur; tā ki saʿādete ulaşasız, Raḥmān'a vāṣıl oluṕ naʿīm-i cināna ulaşmaġ-ıla. Ve daḫı buyurdı ki **[145a]** (1) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'ya muṭīʿ oluñ, şol nesneden ki (2) size buyurdı, ol sizi aña yaḳīn idici nesneden ve sizi ana niyyetden ıraḳ idici nesnelerden. (3) Ve daḫı Resūl'e muṭīʿ oluñ ki sizi vücūduñuz ẓulmātından çıḳara ol maʿbūduñuzı müşāhede (4) ḳılmaḳ nūrına ulaşdura. Ve daḫı muḫālefet ḳılmadan ḥaẕar idüñ ki ol muḫālefet sizi Allāhu (5) Taʿālā'dan ıraḳ eyler ve ol ana niyyetüñüz ḥicābların ziyāde ḳılur. AK# # (6) AK# #. Yaʿnī, eger siz Resūl'e mütābaʿat idüṕ Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekden iʿrāż (7) iderseñüz bilüñ ki Resūl'ümüz üzerine vācib olan bizüm ḥaberümüz size irişdürmekdür. Ancaḳ (8) size vācib olan mütābaʿatdur, bizüm üzerümüze tevfīḳ u hidāyet virmek. AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, anlar ki taḳlīd-ile īmān getürdiler, taḥḳīḳ-ile degül. Ve daḫı (10) evāmir-i nevāhiyi ṣaḳlamaġ-ıla ʿamellerin görklü ḳıldılar, anlara günāh yoḳdur, şol nesneden ki ṭaʿāmlan-(11)dılar. AK# #. Yaʿnī, ol mubāḥat[1397] olanlardan ṭaʿāmlansalar anlara günāh yoḳ; ḳaçan Allāh'a (12) şirk getürmeseler ve şeyhden eşrāfdan ṣaḳınsalar, ṭaḳlīdden ṣoñra īmānların taḥḳīḳ itseler. (13) Zīre ol aʿmāl-i ṣāliḥa içinde envār-ı hidāyet var, ol aʿmāli miḳdārı göñül ol nūr-ıla münevver (14) olur ve ol münevver olduġı miḳdār keşf-i esrār olur. AK# #. Daḫı ol ʿamel-i ṣāliḥ işledügi (15) ḳadar bunı tekrar getürdügi fāyide budur ki evvel geçen aʿmāl-i bedeniyye işāret ider evāmir-i nevāhiyi (16) ṣaḳlamaḳ gibi. İkincisi aʿmāl-i ḳalbiyyeye işāretdür ḳalbi taṣfīḳa ḳılmaḳ gibi. Her maḥabbetüñ denesinden ve (17) çepelinden daḫı Allāh'dan ġayrı maḥabbetden ve

[1395] Kelime aslında yıġlanur şeklinde olması gerekirken metinde yıġlınur şeklinde yazılmıştır.
[1396] Metinde harekeli olarak yıġılanuñ şeklinde yazılmıştır.
[1397] mubāḥat: (Mubah. C.) Mübahlar. Günahı, sevabı olmayan, işlemesi ne haram, ne de helâl olan şeyler.

anuñ ṭalebinden. Ve daḫı ol göñülleri taḥliye ḳılmaḳ-(18)dur ṣıdḳ u iḫlāṣ-ile daḫı tevekkül teslīm ve rıżā-i yaḳīn ve cemīʿ görklü ḫulḳlar-ıla. AK# #. (19) Yaʿnī, Allāh'dan ġayrıya iltifāt ḳılmaḳdan ṣaḳındılar şöyle ki Allāh'dan ġayrı bir nesneye rāżı olmadılar. **[145b]** (1) Daḫı īmān getürüp taṣdīḳ itdiler ki Ḥaḳ Taʿālā ṭaleb itmeg-ile bulınur. Nite ki buyurdı: **"Elā men** (2) ṭalebenī vecedenī ve men ṭalebün ġayrī lem yecidnī[1398](HAḌÌŞ-İ ŞERÌF). Ve daḫı ṣaḳındılar aña iki dimek şirkinden gendü (3) ana niyyetlerin terk itmeg-ile. Ve anı fenā ḳılmaġ-ıla anuñ beḳāsı içinde. Ve daḫı iḥsān itdiler. (4) Yaʿnī, Ḥaḳḳ'a naẓar-ı Ḥaḳḳ-ıla müşāhede ḳıldılar. Zīre iḥsān oldur ki Allāh'ı göre ṭurur gibi ʿibādet (5) idesin. Nite ki buyurdı: AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā sever ol (6) muḥsinleri ki ana niyyetlerinden fānī oldılar, anuñ varlıġı-y-la beḳā buldılar daḫı anuñ envār-ı (7) celāline ve cemāline müşāhede ḳıldılar. Bular ol ḳavmdür ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #. (8) Andan ḫaber virdi velā ehlinüñ ibtilāsından, bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# # (9) AK# #. Tā aña degin ki buyurdı: AK# #. İşāret bu āyetlerde budur ki (10) bedürüstī, Allāhu Taʿālā velīlerini ṣınar, ol od-ıla altun ṣınanur gibi. Ṕes[1399], ḫiṭāb idüp (11) buyurdı ki "İy bizüm muḥiblerümüz ki īmānlarını taḥḳīḳ idüp bu dünyā leẕẕātlarından ve şehvātlarından (12) ṣoyındılar ki ḥalālden ola, Allāhu Taʿālā'ya ziyāret-içün ve ḥacc-ı viṣāl-içün iḥrām baġlandılar. Bilüñ (13) ki Allāhu Taʿālā sizi ibtilā ḳılur, bu eṣnāʾ-i sülūkda ṣayddan bir nesne-y-ile ol terk itmekdür (14) mübāḥ nesneden nefsüñ maṭlūblarından ki ḥayvāniyye ola daḫı

[1398] Kaynaklarda kudsi hadis olarak geçmektedir ve "Kim beni taleb ederse beni buldu, bana aşık oldu ve kim başkasını taleb ederse beni bulamadı." manasına gelmektedir. Mutasavuflar arasında şu şekilde meşhur olmuştur; ""Men talebeni vecedeni ve men vecedeni arafeni ve men arafeni aşıkani ve men aşıkani kateltühü ve men kateltühü fe aleyye diyetühü ve men aleyye diyetühü fe ana diyetühü ve men ene diyetühü fela ferka beyni ve beyne" Beni talep eden beni bulur; beni bulan beni bilir; beni bilen bana aşık olur; bana aşık olanı ben katlederim; benim katlettiğim kimsenin diyeti benim üzerimedir; diyeti benim üzerime olan kimsenin diyeti ben olurum; diyeti ben olduğum kimse ile de benim aramda hiçbir fark yoktur."

[1399] Bes//Ṕes

dünyā arzūları maḳṣūdları (15) ola. AK# #. Yaʿnī, şol nesneden ki nefsüñüz arzularına ve bedenüñüz (16) leẕẕātlarına müteʿallıḳ ola yāḫūḏ māl u manṣıba müteʿallıḳ ola. AK# #. (17) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā tā ki iẓhār ḳıla ve temīz ide muṭālib-i maḳāṣidi terk itmeg-ile Ḥaḳ ṭaleb itmekde (18) şolardan ki ḳorḳarlar Allāh'dan ġāyib oluṕ münḳaṭıʿ olalar. Ve daḫı iḫtirār iderler iltifāt (19) ḳılmaḳdan anuñ ġayrına. AK# #. Yaʿnī, her kim ki ol muṭālibe **[146a]** (1) girü ḳalbin müteʿallıḳ ḳılsa ṭalebi terk itdükden ṣoñra aña ʿaẕāb-ı elīm var, redd olınuṕ menʿ (2) olmaġ-ıla ve Ḥaḳ Taʿālā'dan münḳaṭıʿ olunmaġ-ıla. Ve daḫı buyurdı: AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, "İy anlar ki īmānlarını taḥḳīḳ ḳıldılar Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmeg-ile ve Resūl'e mütābaʿat ḳılmaġ-ıla, (4) av depelemek bu ḥāletde ki siz muḥrim olasız". Nükte bunda budur ki Allāhu Taʿālā ḥalāl olanlara (5) ṣayd-i mubāḥ ḳıldı. Yaʿnī, ol ehl-i ʿavāmma ki leẕẕāt-ı nefsāniye meşġūldur bu kemālāt-ı dünyāviyeye (6) rāżı olmışlardur, bu beden ʿamellerine iktifā ḳıluban ol ḳāṣır ve ḫasīs himmetlerinden ötrü. Ammā ṣayd (7) ḥarām olundı, şol kimseler üzere ki muḥrimlerdür. Bular ol ehl-i maḥabbetdür ki dünyādan mücerred oluṕ (8) iḥrām baġlanmışlardur, ol viṣāl Kaʿbesin ziyāret ḳılmaġ-ıçun. Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā buyurur ki "Her kim ki (9) bize vāṣıl olmaġa ḳaṣd eyledi, lāzımdur aña ki cümle nesneden ṭamaʿı[1400] ḳaṭʿ[1401] eyleye, hīç bir ḥālde anuñ (10) bizden ġayrı maṭlūbı olmaya, illā ṭaleb-i visālde ola". AK# #. Yaʿnī, bu ṭāliblerden (11) birisi ḳaçan dünyādan bir nesne-y-ile ḳaṣd idüṕ ülfet ṭutsa ḥāl budur anuñ mażarrati üzere muṭṭaliʿ olsa (12) ve āfetini bilse hevā anuñ üzere ġālib oluṕ nefs ḥarīṣ olmaḳlıġ-ıla aña vāḳiʿ olsa. AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, anuñ cezāsı lāzım olur ol miṣlde

[1400] ṭamaʿ: Hırsla istemek. Doymazlık. Aç gözlülük. Çok isteme

[1401] ḳaṭʿ: Kesme, ayırma.

ḳaṭʿ eyle-: kesmek, bırakmak, terk eylemek.

ḳaṭʿ: Kesme, ayırma. * Geçme. Yol almak. Yüzerek geçmek. * Delil ve bürhan ile ilzam etmek.

ki nefse mücāzāt ḳıla riyāżat-ıla (14) ve mücāhede ḳılmaġ-ıla. Şöyle ki ol mücāhedenüñ elemi ve żararı berāber ola ol leẕẕet ve şehvet kim nefs (15) andan aldı-y-dı. AK# #. Yaʿnī, iki ʿādil kimse sizden ol mücāzete ḥükm eyleye ki (16) olar ḳalb-ile rūḥdan ḥükm eyleyeler īmānları miḳdār envāʿ-ı riyāżāt üzere ṭaʿāmın şerābın azaltmaġ-ıla (17) yā mal virmeg-ile yā manṣıb terk itmeg-ile yā ḫalḳdan ʿuzlet ü ḫalvet-ile ve ḥavāssların żabṭ itmeg-ile. (18) AK# #. Yaʿnī, bu işledügi nesneler ḫāliṣ Allāhu Taʿālā rıżāsı-çun ola ki ḳabūl-i Ḥaḳḳ'a yaraya (19) mülāḥaẓa-yı ḫalḳı terk ide. AK# #. Yā keffāret ola miskīnleri ṭaʿāmlandurmaġ-ıla [146b] (1) ki ol miskīnler ʿaḳl u ḳalbdür daḫı sırr u rūḥdur ve ḫafīdür. Zīre bular ʿaẕālarından maḥrūm ḳalmışlardur (2) ki ol ġıdā-yı rūḥānīdür, girçek teveccüh gibi Ḥaḳ'dın yaña ve ḫalḳdan iʿrāżını[1402] ḫāliṣ ḳılmaḳ (3) gibi. Daḫı zaḥmetler getürmege ṣabr acıların içmek gibi. Ve ülfet ṭutduġı nesnelerden kesilmek gibi, (4) Allāhu Taʿālā'dan olunan ʿaṭālara şükr itmek gibi, irişen taḳdīrāta rāżı olmaḳ gibi, daḫı ol (5) ezelī olunan ḥükümlere yidilmek[1403] gibi. AK# #. Ṣıyām daḫı imsākdur, Allāh'dan ġayrıya (6) mülāḥaza ḳılmaḳdan, gündü iḫtiyārın ṭaleb itmekden ve melik-i ḥayyārdan ġayrıya meyl itmekden. (7) AK# #. Yaʿnī, ol şerle buyurucı nefs ṭadmaġ-ıçun ol muʿāmelelerüñ yöninden şol nesne-y-içün ki leẕẕāt-ı şehvātdan ve ġaflet (9) ḥalāvetinden aldı-y-dı. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ʿafv ide geçmiş ṣuçlarını ki (10) ṭaleb-i Ḥaḳḳ'a iḳdām itmezden ilerü vāḳiʿ oldı-y-dı. Kim ki girü ʿavret itse şol nesneye ki dünyādan (11) el çeküp̀ çıḳdı-y-ıdı, ol ḳadem-i ṣıdḳ-ıla. AK# #. (12) Yaʿnī, girü ol dünyāya müteʿallıḳ olan nesneye el uzatsa Allāhu Taʿālā andan intiḳām ider, dünyede (13) ḫıẕlānıla ve āhiretde ḫusrānıla. Ṕes Allāhu Taʿālā ʿazīzdür bu kevneyne

[1402] iʿrāż: (A.) Yüz çevirmek. Başka tarafa dönmek. İctinab, çekinmek.

[1403] yidilmek//yedilmek: Bağlanmak, birinin kılavuzluğunda gitmek, tabi olmak. (Tarama sözlüğü yedilmek mad.)

müteʿallıḳ olmaġ-ıla ol (14) bulınmaz; tā ol ṭālib olan mütecerrid olmayınca, azdan çoḳdan ve uludan kiçiden. Ve intiḳām (15) issidür[1404], intiḳām ider, gendünüñ ʿizzeti ve kibriyāsı ve ʿaẓameti ḥicābı-y-ıla ḥicāb günüṕ ol Allāhu Taʿālā (16) ġayrıya iltifātları ḳadar. Bundan ṣoñra didi ki AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, "İy ḥaḳāyıḳlar baḫrına müstaġraḳ olmışlar, size ḥalāl olundı, ol baḫruñ ṣayd (18) ne nesne ki ṣayd idesiz ol baḫr-(ı) maʿrifetden müşāhedeler-ile ve daḫı keşf olmaġ-ıla. Daḫı ol (19) baḫruñ ṭaʿānı ki anuñ-ıla menfaʿatlanasız, ol size vārid olan vāridāt-ı Ḥaḳḳ-ıla daḫı tecelli-yi ṣıfāt-ıla. **[147a]** (1) Nite kim Resūl *ʿaleyhi's-selām* "Ben rabbüm ḳatında gicelerin beni ṭaʿāmlandurur ve ṣu verür ve daḫı ol (2) Allāh'dın yaña seyr iden irādet ehllerin daḫı andan ṭaʿāmlandurasız". Nite ki Ḥaḳ Taʿālā (3) buyurdı. AK# #. Uşbu meşāyıḫ ḥālidür ehl-i terbiyet-ile ki ʿulemāʾ-i rāsiḫīnden (4) ola. AK# #. Yaʿnī, ḥarām olundı size iy ṭālibler, ḳuru yir (5) ṣaydı[1405]. Ol oldur ki Allāhu Taʿālā'dın yaña sülūk iderken dünyā ve āḫiret muṭāliblerinden nesne (6) ʿārıż ola. Nite kim Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām: ḤADİŞ-İ ŞERİF.el-ḥadiṣ.* Yaʿnī, mādām ki ol (7) viṣāl Ḳaʿbe'siçün iḥrāmlanmış olasız ḥażret-i celāle müteveccüh oluban. Zīre müteveccih olanuñ (8) ḥükm vāṣıl u kāmil ḥükmine münāfīdür. Andan ötrü ki vāṣıl olan maḥv olur, müteveccih olan ayuḳ-(9)lardan olur ve ṣāḥī-y-ile māḥī arasında ulu farḳ var. Zīre ṣāḥīnüñ efʿāli gendüdendür (10) ve māḥīnüñ efʿāli gendüden degüldür ve gendü-y-ile daḫı degül Allāhu Taʿālā ḥükmi üzere ġālibdür. (11) Ol anlardandur ki didi "Benüm-ile işidür, benüm-ile söyler, benüm-ile ṭutar". Bundan ötrü didi Ḥaḳ Taʿālā (12) AK# #[1406]. Yaʿnī, ḳaçan menāsik-i[1407] vuṣūlden fāriġ olasız, mesālik-i[1408] uṣūle sülūk

[1404] is//issi: Sahib, malik.
issidir; sahibidir.
[1405] ṣayd: Av. Avlanmak, sayda gitmek, ava gitmek.
[1406] Ḳurʾān, (Mâide) 5/2
Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Mâide) 5/2: Ey İnananlar! Allah'ın nişanelerine, hürmet edilen aya, hediye olan kurbanlığa, gerdanlıklar takılan hayvanlara, Rab'lerinden bol nimet ve rıza talep ederek Beyt-i

(13) idesiz. Ol vaḳt sizden muḥrimler[1409] teklīfi ve müsāfirler[1410] meʾuneti[1411] sāḳıṭ[1412] olur ol ʿākifler ve ṭāyif-(14)ler aḥkāmı ṣābit ve lāzım olur. Nite ki buyurdı: AK# #[1413]. Yaʿnī, ḳorḳuñ (15) ol Allāh'dan ki anuñ ḳatına cemʿ olursız, tā ki cevr olunmayasız iḥsāndan ṣoñra. Andan ḫaber (16) virdi beyt-i ḥarām-ıla ḳāyim olmaḳdan, bu ḳavl-ıla ki buyurdı: AK# # (17) AK# #[1414]. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #[1415]. İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā, nite ki (18) bu ẓāhir Kaʿbe'yi ʿavāmm u ḫavāṣ-ıçun ḳıvām ḳılıvirdi dīnleri ḳāyim olmaġ-ıçun ki aña ilticā iderler (19) ḥācetleri ḳabūllıġın ṭaleb iderler tażarruʿ[1416] (u) ibtihāl-ile[1417], tā ki anda dünyevī uḫrevī ḥācetlerine gele. [147b] (1) Ancılayın bu göñül Ḳaʿbesin daḫı ḫāṣları-çun ḳirām ḳılıvirdi bāṭında, tā aña ilticā ḳılalar (2) devām-ı ẕikr

---

Haram'a gelenlere sakın hürmetsizlik etmeyin. İhramdan çıktığınız zaman avlanabilirsiniz. Sizi Mescid-i Haram'dan menettiği için bir topluluğa olan kininiz, aşırı gitmenize sebep olmasın; iyilikte ve fenalıktan sakınmakta yardımlaşın, günah işlemek ve aşırı gitmekte yardımlaşmayın. Allah'tan sakının, Allah'ın cezası şiddetlidir.

[1407] menāsik: (Mensek. C.) İbâdet edecek yerler. İbâdet ederken lüzum eden usul, yol ve tarz.

[1408] mesālikÇ (Meslek. C.) Meslekler. Tutulan yollar. Süluk edilen yollar.

[1409] muḥrim: Mahrum kalmış, maddi veya manevi nimetten uzak kalmış.

Metinde cim harfinin noktası sehven konmadığı kanaatiyle mücrimler şeklinde okuduğumuzda anlam uyuşmamaktadır.

mücrim: (a.s. cürm'den. c.: mücrimîn) Cürüm işlemiş, suçlu, günahkar. (*sanık)

[1410] müsāfir: Seferde ve muharebede olan. Yola çıkmış olan, yolcu. Yoldan gelen, başkasının evine gelmiş olan. * Fık: Onsekiz fersahtan uzak olan yerlere giden.

müsāfid: fesada düşmüş,

[1411] meʾunet//meunet: Birisinin ölmeyecek kadar yiyip içeceği. * Külfet. * Masraf. Bir şeyin toplamak, devşirmek, nakil ve boşaltmak ve saymak gibi levazımının teslim yerine kadar olan masraflarına denir.

[1412] sāḳıṭ: Düşen, düşük. Kıymetsiz, sukut eden. (a.s. sukut'den) 1. Düşen, düşücü, düşmüş. 2. Hüküm ve îtibardan düşmüş, hükümsüz. 3. düşük, vakitsiz rahimden düşen çocuk.

[1413] Ḳurʾān, (Mâide) 5/96

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Mâide) 5/96: Deniz avı ve onu yemek size de, yolculara da, geçimlik olarak helal kılınmıştır. İhramlı bulunduğunuz sürece kara avı size haram kılınmıştır. Huzuruna toplanacağınız Allah'tan sakının.

[1414] Ḳurʾān, (Maide) 5/97

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Mâide) 5/97: Allah, hürmetli ev Kabe'yi, hürmetli ayı, kurbanı, boynu tasmalı kurbanlıkları insanların faydası için ortaya koydu. Bu, Allah'ın göklerde ve yerde olanları bildiğini ve Allah'ın şüphesiz her şeyi Bilen olduğunu bilmeniz içindir.

[1415] Ḳurʾān, (Mâide) 5/100 (ayetin son kelimesi).

[1416] tażarruʿ: Bir şeye gizlice yaklaşmak. * Kendi kusurlarını bilip kibirden vaz geçip tevâzu ile yalvarmak.

[1417] ibtihāl: Halktan alâkayı keserek Allaha tazarru' ve niyazda bulunmak.

ṭarīḳından bi'l-külliye ḫavāṭır-ı nefy itmeg-ile ve Ḥaḳḳ'uñ rubūbiyyetin iṯbāt ḳılmaġ-ıla (3) daḫı vaḥdāniyyetin. Bunuñ-ıla ki mevcūd-ı ḥaḳīḳī yoḳdur, illā oldur ki vücūd daḫı degüldür, illā anuñdur; (4) daḫı maṭlūb u maḥbūb yoḳdur, illā oldur. Ve daḫı aña beyt-i ḥarām diyü tesmiye ḳıldı, andan ötrü (5) ki biline ol ḥaḳīḳatā Allāh evidür, andan ġayrı anda sākin ola. Ṕes, Allāhu Taʿālā'dan ġayrınuñ ẕikrini (6) murāḳıb oluṕ andan defʿ eyleye ve maḥabbetine süre anı ṭaleb ḳıla ki Allāhu Taʿālā aña faẕlı ve raḥmeti ḳapuların (7) feṭḥ idivire. AK# #. Yaʿnī, daḫı şehr-i ḥarām ḳıldı ki ol ṭaleb günleridür ve Allāh'dın (8) yaña seyr ve ḳatlarıdur, ḥarāmdur ṭālibler üzere ki ol vaḳtlerde ḫalḳ-ıla muḫāleṭa ḳılalar (9) yā Ḥaḳ'dın ġayrına iltifāt ḳılalar. AK# #. Yaʿnī, nefsin behīme ol hedydür[1418] ki (10) şevḳ oluna göñül kaʿbesine ol ḳalāyid-ile ki ol erkānı şerīḳatdur, tā ki ḳalb ḳaʿbesinüñ (11) işiginde boġazlana ṭarīḳat edeblerinüñ bıçaġı-y-ıla. Tā ki ol ḥayvānī leẕẕātlarınuñ ve şehvāt-(12)larınuñ boynı ṭamarları kesile. AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, bu andan ötrüdür ki bilesiz ḥaḳīḳatā Allāhu Taʿālā göklerde (14) yirlerde ne var-ısa bilür andan ve anuñ ʿilminden ṭaşra nesne yoḳdur daḫı buyurdı ki AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, bilesiz ki Allāhu Taʿālā aḫbāblarından ġayrına sedli[1419] (16) ḥicāb ider şol kimselerden ki dünyāya meyl-ile iltifāt ḳıldılar, anuñ zīnetine maġrūr (17) oluṕ şehvātların ṭaleb itdiler. AK# #. Daḫı bilüñ ki Allāhu Taʿālā ġafūr-(18)dur anı ṭaleb idenlere ve raḥīmdür anuñ ḥażretine faḍl idenlere ḳapular feṭḥ itmeg-ile (19) ḥicāblar götürmeg-ile. AK# #. Yaʿnī, resūllere vācib olan ḫaber irürmekdür **[148a]** (1) ḳavl-ıla daḫı ḥāl-ile. Ammā ḳāl oldur ki buyurdı: AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, nefslerini aḫlāḳ-ı ẕemīmeden tezkiye ḳıla, ṣoḥbet envārı-y-ıla ve edebleri-y-ile. (3) Zīre bu nefsler şol nisālar gibidür ki ṣāḥibinüñ

[1418] hedy: Cenab-ı Hakk'ın rızası için veya ihramda iken yapılması yasak olan herhangi bir fiili işlemekten dolayı kusurunu affettirmek ricasiyle, keffaret olarak Harem-i Şerif'e götürülen veya kendisi veya parası gönderilen kurban.

[1419] sedl: İrsal etmek, göndermek, yollamak.

aḫlāḳın ḫulḳlanmaġa ḳābildür. Zīre ṭabīʿat (4) ṭabīʿatdan oġurlar ḫaberi olmaz ḥaḳīḳati kitāb-ıla taʿlīm itmek esbāblarınuñ biri budur. AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ʿalīmdür anı ki īmāndan eşkāre ḳılursız iḳrār-ıla (6) daḫı aʿżālaruñuz üzere ʿamel-ile. Ve daḫı anı ki gizlersiz göñülde taṣdīḳden ve tekẕībden (7) ve ṣıdḳ-ıla teveccühden niyyet ḫālişliġinden Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekde yā ġayrında. AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, "Eyit, yā Muḥammed, ki ḫabīṯ-ile ṭayyib ikisi berāber degül. (9) Ḫabīṯ oldur ki seni Ḥaḳ Taʿālā'dan ıraḳ düşüre, her ne olursa; ṭayyib oldur ki seni Allāhu Taʿālā'ya (10) ulaşdura, egerçe ol ḫabīṯüñ çoḳluġı saña ḫōş daḫı gelürse". Bunda bir işāret daḫı var (11) ki ol ṭayyib Ḥaḳ Taʿālā'dur ve ḫabīṯ Allāhu Taʿālā'dan ġayrıdur ki keṯret bundadur. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'ya (12) ḳurbet buluṕ vāṣıl olmaḳ berāber degül, Allāh'dan ġayrı cemīʿini ḥāṣıl ḳılmaġ-ıla. AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, Allāh'dan ḳorḳuñ, Allāh'dan ġayrını ḳoñ, iy ʿaḳl issileri, (14) ulü'l-bāb olardur ki ḳalblerinüñ lübbi ḫāliṣ olmışdur, daḫı ervāḥları bu nefs-ile beden ḳabından (15) ki bular severler ol ḳalb meyl itmeye derecāt-ı rūḥāniyyeye. Eger Allāh'dan ḳorḳuṕ lübb-i ḳalb ḫāliṣ (16) ḳılası olursañuz ola ki ẓafer bulasız, ḥażret-i rabbāniyyeye vāṣıl olmaġa. Andan çoḳ suʾālden (17) ḫaber virdi ki ol melāl ḥāṣıl ider. Nite ki buyurdı: AK# # (18) AK# #. İşāret bu iki ayetde budur ki Allāhu Taʿālā nehy eyledi ehl-i īmānı ki ʿulūm-ı ledünnīden (19) ve her nesnenüñ ḥaḳāyıḳından suʾāl ṭarīḳı-y-la ögrenler. Zīre ol ʿulūm-ı ḳālden degüldür, **[148b]** (1) belki ʿulūm ḥāldendür. Yaʿnī, iy anlar kim īmānlarını taḥḳīḳ itdiler, siz nesnenüñ ḥaḳīḳatinden (2) ṣormañ. AK# #. Eger size ol maḳāl-ile[1420] beyān olası olursa sizi melāle[1421] bıraġur. Zīre siz (3) bu dil beyānı-la ol ḥaḳāyıḳı añlamaġa mecāl bulımazsız. Ṕes, ʿaḳluñuz ḳarışuṕ vehme ḫayāle düşer (4) şübhelere düşüṕ hevā āfatlarına vāḳiʿ olur, ol vehm ü ḫayāl

[1420] maḳāl: Söz. Lâkırdı. Kavl. Söyleyiş.
[1421] melāl: Can sıkıntısı. Usanç. Gamlılık. Zaaf ve fütur.

derelerinde ḥayretde ḳalur. Nite ki felāsife (5) ṭāyifesi ḥāli oldı. Ol ḥaḳāyıḳ-ı eşyāʾi ʿulūm-ı ḳālden ṭaleb itdükleri-çün ve delīl-i ʿaḳl-ıla temessük[1422] (6) itdükleri-çün. Ḥāl budur, ol ḥaḳāyıḳ-ı eşya bu ʿaḳlī naẓarlarda mücerred münderic degüldür, çünki bu (7) ʿaḳllar anı idrāḳ idüp̀ nuṭḳa gelmekde vüsʿat bulmadı. Ol baḥṣ ü münāẓara vaḳtinde Şeyṭān (8) anları sürçitdi, ol ṣırāṭ-ı müstaḳīmden ol helāklık derelerine bıraḳdı, gendüler daḫı (9) helāk oldılar daḫı çoḳ ḫalḳı helāk ḳıldılar. Ol ʿulūm-ı ilāhiyyede taṣnīfler-ile baʿżılar anı (10) ʿilm-i uṣūle ḳarışduruṕ şübhelerin anda muḳarrer ḳıldılar, anuñ-ıla azdılar ve azdurdılar. Bilmediler ki (11) ʿulūm-ı ḥaḳāyıḳı dil beyān-ıla ögrenmek muḥāldür, bilmegi anuñ taʿallim ü ḥāl-ile olur. Nite kim enbiyālar ḥāli (12) oldı, Allāhu Taʿālā-y-ıla, *ʿaleyhi's-selām,* Ḥaḳ Taʿālā anlara ʿulūm-ı ḥaḳāyıḳı bildürdi irādeti-y-le, rivāyeti-y-le degül. (13) Nite ki buyurdı: AK# #. Ve daḫı Resūl ḥaḳḳında buyurdı: (14) AK# #. Ve ümmetler ḥāli daḫı peyġamberler-ile böyledür ki bulara aḥkām-ı kitābı (15) beyānı dil-ile bildürdi ve ʿilm-i ḥikmeti ḥāl-ile bildürdi, ṣoḥbet vech-ile ve nefslerin tezkiye ḳılmaġ-ıla, (16) āfāt-ı nefsden ve anuñ yavuz ḫulḳlarından. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# # (17) AK# #. Ve daḫı buyurdı: AK# #. (18) Yaʿnī, eger elbetde ol ḥaḳāyıḳ-ı eşyādan ṣormaḳ lāzım olursa Ḳurʾān indükden ṣoñra ṣoruñ (19) ki Ḳurʾān size ḫaber vire, ol ḥaḳāyıḳlardan ʿaḳluñuz irişdügi ḳadar, ammā ol ki sizden ʿulūm-ı **[149a]** (1) ḫalḳdur. Gerekdür ki Ḳurʾān'uñ müteşābihine īmān getüreler, diyeler ki AK# # **(***küllün min ʿindi rabbinā)*[1423]*.* Gendü ʿaḳl-(2)ları-y-la taṣarruf idüp̀ teʾvīl ṭaleb itmeyeler ki anuñ teʾvīlin ancaḳ Allāh bilür. Daḫı anlar ki ḥāṣlardur (3) ve ʿilmi içinde rāsiḫlerdür, ammā olar ki ḫavāṣṣ-ı ḫalḳdur, anlar ol ḥaḳāyıḳ-ı eşyādan, Ḳurʾān aña (4) işāret ḳılduġı

[1422] temessük: Tutunma. Sarılma. Sıkıca tutma. * Hüccet ve delil izhar etme.
[1423] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/7: " … Hepsi (hepsinin doğrusu) rabbimiz katındadır ..."

yirlerden fehm iderler, nūr-ı ḥaḳḳ-ıla, ol işāretden ve müteşābihlerden, anı ki olardan (5) ġayrı fehm idemezler. Nite ki Mūṣā-y-ıla Ḫıżır ḳıṣṣasında *ʿaleyhi's-selām* işāret ḳıldı ki bu ʿilm-i ledünnī (6) ḥāl-ile ögrenilir, ṣoḥbet ü mütābaʿat-ıla daḫı teslīm-ile ki üstāẕına iʿtirāż itmeye, ḳāl-ile ve suʾāl-ile. (7) Nite ki Mūsā *ʿalm* (*ʿaleyhi's-selām)* didi ki AK# #. Yaʿnī, "Taḥḳīḳ, ben dilerin ki saña mütābaʿat (8) ḳılam, şol şarṭ-ıla ki saña bildürilen ʿilm-i rüşdden baña bildüresin". Ḫıżır didi ki AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, "Sen benüm-ile mütābaʿat ḳılmaġa gücüñ yitmez ki teslīm oluṕ iʿtirāżı terk idesin". Mūsā *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* (10) didi ki AK# #. Yaʿnī, "İnşā'allāh, beni ṣabr idicilerden (11) bulasın, emrüñe ʿāṣī bulmayasın". Ṕes, girü Ḫıżır didi ki AK# #. (12) Yaʿnī, "Bu mütābaʿatuñ şarṭındandur ki suʾāli terk idüṕ hīç bir nesneden ṣormayasın". Çünki (13) Mūsā anuñ-ıla mütābaʿata ṣabr idemedi ki ʿulūm-ı ḥālden ögrene. Ol resūl suʾāl u ḳāl dilin açdı (14) didi ki AK# #. Ve daḫı didi ki AK# #. Yaʿnī, gemi taḫtasın (15) delicek didi ki "Ol gemiyi deldüñ mi ki ehlini ġarḳ[1424] eylesin?". Ve ol oġlanı öldürdügi vaḳt didi ki (16) "Depeledüñ mi ol oġlanı ki ṣuçı yoḳ, kimse öldürmedi", ẓāhirine baḳuṕ inkār ḳıldı, bāṭında sırrın (17) añlamadı. Ḫıżr aña didi ki "Ben saña dimedüm mi ki senüñ baña mütābaʿat ḳılmaġa ṭāḳatuñ yitmez". (18) Mūsā *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* didi ki AK# #. Yaʿnī, "Eger bundan ṣoñra saña (19) nesne ṣorası[1425] olursam ayruḳ benüm-ile yoldaş olma". Aña işāret ḳıldı, bu ʿilm-i ledünnī taʿlīm itmek **[149b]** (1) ḥāl-ile ve ṣoḥbet-ile ve mütābaʿat-ıla ve teslīm-ile olur; ḳāl-ile suʾāl-ile olmaz, suʾālde iftirāḳ ve (2) inḳiṭāʿ var. Nite ki didi: AK# #. Ve daḫı buyurdı ki AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ʿafv eyledi sizden, ol ʿulūm-ı ḥaḳāyıḳdan ḳāl-ile suʾāl ḳılduġuñ (4) ṣuçuñuzı bu āyet

[1424] ġarḳ: (A.) Batmak, suda boğulmak.
ġarḳ eylemek; suya batırmak.
[1425] ṣorası: soracak

inmezden öñ. Allāhu Taʿālā ġafūrdur, anlara ki tevbe idüp̀ Allāh'a rücūʿ (5) ḳıldı, ʿulūm-ı ḥaḳāyıḳı ṭaleb itmekde, ḳāl-ile suʾālile ve daḫı ḥalīmdür, anlara ki ḥālile ṭaleb eyler. (6) Ve daḫı buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, ol felāsifelerüñ (7) muḳaddemleri şürūʿ itdiler ʿulūm-ı ilāhiyyeyi ḳāl-ile ṭaleb itmege daḫı naẓar-ı ʿaḳl-ıla ol şübhe beriyye-(8)lerine düşüp̀ kāfir oldılar. Ol şübhe sebebi-y-le ki aña vāḳiʿ oldılar ḳīl ü ḳāle ve çoḳ suʾāle (9) mütābaʿat ḳıluṕ enbiyāya muḫālefet ḳıldılar. Andan ḫaber virdi ol ehl-i iftirānuñ ġurūrından (10) ki buyurdı: AK# #[1426]. İşāret bu iki āyetde (11) budur ki bedürüstī, Şeyṭān musallaṭ oluṕ bir ḳavmi taḥrīż ḳıldı, bu enʿām aḥkāmında (12) ki gendülerden nesne ibdāʿ itdiler ittibāʿ-ı ḥaḳḳı terk itdiler. Ancılayın bir ḳavm üzere musallaṭ (13) oluṕ anları daḫı iġrā ḳıldı ki taṣarruf ideler gendü cismleri ve nefsleri enʿāmında bidʿatler-(14)dür vaḥy oluṕ mütābaʿat-ı sünneti terk idüben. Ḥāl budur, bular zaʿm[1427] iderler ki bu taṣarrufātda (15) nefyi olunan işāretdür, ol kimselere ki bedeninde taṣarruf ider; īmānı yoḳdur olaruñ gibi ki (16) ḳulaḳların yardılar, yā deldiler demürden ḥalḳalar geçürdiler yā gögsin yā ẕekerlerin[1428] deldiler kilid (17) urdılar, yā boyınların delüp̀ demür geçürdiler ṣaḳālların yüllitdiler. Uşbu ḳalenderīler işledügi (18) gibi, *"baḥıyre"*[1429] ṣıfat-ı nefsde budur. Ammā *sāyibe*[1430] olardur ki şehrler köyler devr iderler, gice (19) gündüz boyınlarından şerīʿat dizginin çıḳardılar, uyansuz[1431]

[1426] Ḳurʾān, (Mâide) 5/103: Allah, kulağı çentilen, salıverilen, erkek dişi ikizler doğuran, on defa yavrulamasından ötürü yük vurulmayan hayvanların adanmasını emretmemiştir; fakat inkar edenler Allah'a karşı yalan uydururlar ve çoğu da akletmezler.

[1427] zaʿm: Kelâm, söz.

[1428] ẕeker: (C.: Zükrân - Zükur - Zikâr - Zikâre) Erkek. * Erkeklik organı.
ẕeker: (a.i.c.: ẕikār, ẕikāre, ẕükrān, ẕükūr) 1. Erkek. 2. Erkeklik organı

[1429] baḥīyre: baḥīra; Kulağı kesik deve. Devenin kulağını kesmek. Bu ifade ile Ḳurʾān, (Mâide) 5/103. ayete atıf vardır.

[1430] sāyibe//sāibe: Başı boş bırakılmış hayvan. Sâime. Bu ifade ile Ḳurʾān, (Mâide) 5/103. ayete atıf vardır.

[1431] uyan//oyan: Dizgin, gem, yular. (Tarama Sözlüğü; uyan//oyan maddesi)

helme[1432] oluban ḥayvānlar ve behīmeler[1433] **[150a]** (1) otlaġında otlarlar ṭarīḳat orakı daḫı ayaḳlarından çıḳmış. Bu ḥāl-ile daʿvī iderler ki (2) bular ehl-i ḥaḳīḳatdur Şeyṭān buları oyına ṭutuṗ hevālarını bulara maʿbūd idüṗ ṭapdurdı. (3) Ve daḫı veşīle olardur kim ḥarāmları ḥalāl görürler, ecnebī ʿavratlar-ıla üleşürler yā ḳardaş (4) yā ḳız idinmeg-ile ol mubāḥīler ve zındīḳlar gibi bunuñ-ıla temettuʿ ider. Eyle ẓann ider ki bu maḳām-ı (5) vaḥdete ulaşdı, ikilik getürüldi bu noḳṣāndan ṣaḳlanmışdur. Her ḥalde şerʿa muḫālefet (6) itmek aña żarar itmez. Zīre ol ḥaḳīḳat maḳāmına irişdi uşbu küllī vesāvis-i Şeyṭāndur ve ḫavāṭır-ı[1434] (7) nefsdür, gendü Şeyṭān'uñ ḫalīfesidür ḫalḳ azdurmaġa. Hīç bundan bir nesne Allāhu Taʿālā buyurmadı (8) ve hīç bir kimseye buña ruḫṣat virmedi. AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, olar ki şerīʿati terk idüṗ kāfir oldılar ḥaḳīḳat daʿvisin düẕdiler (10) bu nesneler-ile Allāh üzere iftirā iderler. Dirler ki bular Allāh'dandur ve Allāh rıżāsı-çundur, bularuñ (11) çoḳı fehm idüṗ bilmezler ki uşbu efʿāl küllī Şeyṭān'dandur raḥmandan degül. Bu andan ötrü-(12)dür ki bularuñ çoḳı bu azġun ṭarīḳ-ı cāhillerden ve ḍalālet ehlinden taḳlīd-ile almışlardur. (13) AK# #. Yaʿnī, ḳaçan bulara dinilse ki gelüñ Ḥaḳ Taʿālā (14) indürdügi Ḳurʾān ḥükmine yidilüñ[1435] ve ol resūli sünnetine mütābaʿat idüñ. AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, bize kifāyet ider şol nesne ki şeyḫlerümüzi ve aṣḥābumuzı anuñ üzerine (16) bulduḳ ki anlar bu ṭarīḳda bizüm muḳtedāmuzdur. AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, bularuñ ol şeyḫleri ki bu ṭarīḳı ḳodılar, gendülerden diredüben anlar şerīʿatdan (18) ṭarīḳatdan bilmez degüller midi? Ve ḥaḳīḳat yolından azmışlar degüller midi?

[1432] helme: (a.i) helīme, helme; pirinç, fasulye, nohut ve benzeri gibi şeylerin kaynamasiyle meydana gelen kaymak; peltelenme.

[1433] behīme//behīm: Düz siyah şey. * Alacasız hayvan.

[1434] ḫavāṭır: Hâtıralar. Fikirler. Düşünceler.
ḫavāṭır-ı nefs: Nefsî vesvese ve düşünceler.

[1435] yidilmek//yedilmek: Bağlanmak, birinin kılavuzluğunda gitmek, tabi olmak. (Tarama sözlüğü yedilmek mad.)

Zīre ol ṭabīʿat (19) ehlidür, Şeyṭān aldaġuclarıdur mecmūʿı eṭrāf-ı ʿāleme fitneleri ẓāhir oldı ol ʿizzetcükleri[1436] **[150b]** (1) yüreklerini mecrūḥ[1437] ḳıldı, buları defʿ idüṕ menʿ idici yoḳ gendülerde ḫōḏ[1438] veraʿ[1439] yoḳ. (2) Ṕes, işleri yüceldi yolları giñdi, cihān ḍalālet-ile ṭoldı. Andan ehl-i vilāyetden ḫaber (3) virdi; bu belālar müstevlī olduġı vaḳt bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# # (4) AK# #. **ilā āyeh.** Bu āyetde işāret budur ki bu ḫiṭāb taḫṣīṣdür ol ṭāliblere ki ṣādıḳ-(5)lardur, buyurur ki "İy ṭālibler ki īmānuñuz muḥaḳḳaḳ ḳılduñuz taḥḳīḳ maṭlūb bulmaḳ ṭaleb (6) içindedür ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #. Gendü nefsüñüz sizüñ üzerüñüze lāzım (7) olsun ki anuñ tezkiyesine[1440] meşġūl olasız. Zīre felaḥ ol bulur ki anı tezkiye ide; ve illā (8) anı ḥāli-y-ile çepel ḳoyan nevmīẕ olur. Siz gendü nefsüñüz tezkiye ḳılmayınca girü ḳalan ḫalḳ (9) nefslerin tezkiye ḳılmaġa meşġūl olmañ. Ḫalḳ size irādet getürdügine maġrūr olmañ ve anlaruñ (10) göñüllerine ʿizzet ü ḳabūl buluṕ ḥaḳḳuñuza görklü ẓann itdüklerine ve size taḳarrub (11) ḳılduḳlarına aldanmañ. İy girçek ṭālib, sāʿatüñi żāyiʿ itme! Bedürüstī, şol sülūk ehli ki henüz (12) mesleke[1441] iḥtiyācı var, daḫı şol ki irādet daʿvisin ider, anuñ-ıla temessük[1442] ider; bularuñ miṣli (13) şol deñize ġarḳ olmış gibidür ki muḥtācdur bir kāmil yüz gece, tā bunı ol ġarḳdan (14) ḳurtara. Çāre bulımaz ol, tā bir gendüleyin ġarḳ olmışa

---

[1436] ʿizzet: (a.i) 1. değer, kıymet; yücelik, ululuk. 2. kuvvet, kudret. 3. hürmet, saygı. ** gurur ve kibir.

[1437] mecrūḥ: Yaralı. Yaralanmış. * Huk: İnandırıcı sözlerle çürütülmüş fikir, davâ.

[1438] ḫōđ//ḫūđ: f. kendi, kendisi * Miğfer, baş zırhı.

gendülerde ḫōđ: kendi kendilerde, kendi kendisinde.

ḫūn: Hor ve zelil olmak.

ḫūn: f. Kan, dem. * Öç, intikam, öldürme.

[1439] veraʿ: Takvânın ileri derecesi. Bilmediği ve şüphe ettiğini öğrenip iyiye ve doğruya göre hareket edip bütün günahlardan çekinme hâleti.

[1440] tezkiye: * Pak ve temiz etmek

tezkiye-i nefs: Nefsini temiz bilmek. Kusuru üzerine almamak. Nefsini kusursuz addetmek. * Nefsi kötü şeylerden temizlemek, hayra yöneltmek.

[1441] meslek: Yol. Usul. Gidiş. * San'at. Geçim için tutulan yol. * Sistem. * Mezheb. Mâneviyatta tutulan yol.

[1442] temessük: Tutunma. Sarılma. Sıkıca tutma. * Hüccet ve delil izhar etme. * Borç senedi.

yapışur elin ṭutar ki çeke ḳurtara, (15) ikisi bile helāk olur. Ṕes, vācib olan girçek ṭālibe oldur ki bir irādet ehlinüñ etegine (16) yapışa ki bu işde aña kāmil sülūk ḥāṣıl olmış ola, anuñ ḥükümlerine münḳād[1443] ola. Her-(17)giz bu helāk olanlaruñ çoḳluġına iltifāt ḳılmaya. Zīre Allāhu Taʿālā helāk itmez, illā anları ki (18) helāk olmaġa mustaḥıḳdur. AK# #. Yaʿnī, "İy ṭālib-i ṣādıḳlar, size ol (19) azuṕ ḍalāletde ġarḳ olanlar żarar itmezler, ḳaçan siz Ḥaḳ'dın yaña hidāyet bulmış olsañuz. **[151a]** (1) AK# #. Yaʿnī, "İy ṭālibler, küllüñüzüñ merciʿi ol (2) Allāhu Taʿālā'dın yañadur, ʿināyeti ceẕbeleri-y-ile ṭarīḳ-ı hidāyet üzere ol ḍāll olanlaruñ daḫı merciʿi (3) andın yañadur, ḳahr u ḫıẕlān zencīri-y-le, mekr ü ʿişyān yolı üzere. Tā ki ehl-i hidāyete ṣevāb-(4)ları leẕẕetin ṭadura ve ehl-i ḫıẕlāna ʿuḳūbetlerinüñ elemin ṭadura. Maʿnī budur ki yoḳdur ṭālibe ki (5) ol sülūkı vaḳtinde hīç bir aḥade iltifāt ḳıla ehl-i ṣıdḳdan ve ehl-i irādetden; tā ki anı (6) ḳabūl idüṕ terbiyet ide, aña maġrūr ola ki gendü daḫı şeyḫdür, aña iḳtidā olınur, tā aña (7) deg ki gendü sülūkı emr-i tām ola, bir sālik-i kāmil ve vāṣıl aña sülūk itdürmeg-ile. Bundan (8) ṣoñra ol şeyḫi anda şeyḫliḳ mertebesin görürse anı şeyḫ dike, Ḥaḳ Taʿālā işāreti-y-le ol (9) terbiyet maḳāmına ḫalḳı Ḥaḳḳ'a[1444] daʿvet eylemeklige. Ṕes, ol vaḳtin aña daḫı cāyiz ola ki (10) mürīdlere hādī ve mürşīd ola, tamām iḥtiyāṭ-ıla. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #. (11) Ammā şimdi bizüm zamānımuzda iş aña rāciʿ oldı ki hergiz mürīd olamayan şeyḫliḳ daʿvīsin (12) ider, cāhillere azġunlara şeyḫliḳden ḫaber virür, azġunlıġından ve ḍalāletinden aña ḫarīṣ (13) oluban ki adı münteşir ola, şöhreti yāyıla mürīdleri çoḳala. Taḥḳīḳ bu ulu şānı ve mertebe-yi (14) ʿaẕīm oġlan oyının düzdiler ve

[1443] münḳād: (Kavd. dan) İnkiyad eden, boyun eğen, muti olan, itaat eden.

[1444] Burada ḥaḳ kelimesi hem Ḥaḳ (Allāh) manasına hem de ḥaḳ (doğru yol) manasına kullanılmıştır. Metin kurarken birinci manaya göre yazmayı tercih ettik, ancak ikinci mananın (doğru yol) da yer aldığını belirtmek isteriz.

Şeyṭān'a gülinç oldılar. Bunuñ-ıla ki bunı mīrāṣ ḳodılar her bār ki (15) bulardan bir kimse ola oġlunı anuñ maḳāmına oturdurlar, gerek büyük olsun gerek kiçi, istiḥḳāḳı (16) yoġ-iken varuṗ andan ḫırḳa geyürler ve anı teberrük görürler, anı meşāyıḫ mertebesinde ṭutarlar. (17) Uşbu nesne bir muṣībetdür ki ʿām olmışdur, ola ki bu ṭarīḳ daḫı evāyilde bir ṭarīḳdi ehlvār-iken (18) şimdi münderis oldı, eṣeri ḳalmadı, adı söyletür, ḥaḳīḳatın Allāh bilür. Andan ḫaber virdi ki vaṣiyyet (19) nite gerekdür, bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: **[151b]** (1) AK# #[1445]. Yaʿnī, "*Yā eyyühe'l-leẕīne āmenū!"*[1446], "İy anlar ki īmān getürdiler rūḥ-ıla (2) daḫı ṣıfāt-ıla müctehidler īmānı gibi, cihād-ı ekberde. AK# #[1447]. (3) Yaʿnī, ḳaçan nefs ol ṣıfāt-ı ẕemīmelerinden olsa riyāżāt u mücāhedeler-ile. AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, vaṣīler sizden anda iki ʿadl gerekdür biri ʿaḳl u berī (5) sırr-ı rūḥānīlerden. AK# #. Yāḫūḏ iki rūḥānīlerden ġayrıdan ki ol vehm ü (6) ḫayāldür,

[1445] Bu ibare aynı şekilde şu ayetlerde de geçmektedir; Ḳurʾān, (Mâide) 5/108 "…Allah fasık kimselere yol göstermez.", " … Allah fasıklar güruhunu doğru yola çıkarmaz." manalarında ve aynı manada Ḳurʾān, (Tevbe) 9/24'de ve Ḳurʾān, (Tevbe) 9/80'de ve Ḳurʾān, (Saf) 61/5'de ve Ḳurʾān, (Munafikun) 63/6'da " …Doğrusu Allah, yoldan çıkmış milleti doğru yola eriştirmez.", " …Allah fâsıklar gürühunu doğru yola çıkarmaz." manalarında yer almaktadır. Bundan başka; Ḳurʾān, (Bakâra) 2/258: "…Allah zulmeden kimseleri doğru yola eriştirmez." veya " … Allah zalimler güruhunu muvaffak etmez." manasında yemin ifadesi taşımaktadır. Bu ifade aynı şekilde Ḳurʾān, (Mâide) 5/51'de geçmektedir. Ayrıca şu ayetlerde de bu manaya yakın yer almaktadır; Ḳurʾān, (Bakâra) 2/264 "…Allah inkar eden kimseleri doğru yola eriştirmez." veya " … Allah kâfirler güruhunu doğru yola çıkarmaz" manasında ve aynı mana Ḳurʾān, (Tevbe) 9/37'de ve Ḳurʾān, (Nahl) 16/107'de ve yer almaktadır. Bu ifade aynı şekilde Ḳurʾān, (Mâide) 5/67'de de geçmektedir. Ayrıca; Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/86'da "…Allah zalimleri doğru yola eriştirmez.", "…halbuki Allah zalimler güruhunu muvaffak etmez" manalarında ve aynı manada Ḳurʾān, (En'am) 6/144'de ve Ḳurʾān, (Tevbe) 9/19'da ve Ḳurʾān, (Tevbe) 9/109'da ve Ḳurʾān, (Kasas) 28/50'de ve Ḳurʾān, (Ahkaf) 46/10'da ve Ḳurʾān, (Saf) 61/7'de ve Ḳurʾān, (Cum'a) 62/5'de ve . Bundan başka; Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/40 "…Allah, zulmedenleri sevmez.", " … Allah zalimleri sevmez" manalarında yeralmaktadır.

[1446] Ḳurʾān, (Mâide) 5/106: "Ey īman edenler" veya "Ey inananlar!" manasına gelmektedir. Bu ifade Ḳur'ān-ı Kerīm'de pek çok defa geçmektedir.

[1447] Ḳurʾān, (Mâide) 5/106.

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Mâide) 5/106: Ey İnananlar! Ölüm birinize geldiği zaman vasiyet ederken içinizden iki adil kimseyi; şayet yolculukta olup başınıza da ölüm musibeti gelmişse, namazdan sonra alıkoyacağınız, şüpheleniyorsanız, «Akraba bile olsa yeminle hiçbir değeri değiştirmeyeceğiz, Allah'ın şahidliğini gizlemeyeceğiz, yoksa şüphesiz günahkarlardan oluruz» diye yemin eden sizden olmayan iki kişiyi şahid tutun.

nefsānīden, ammā ʿaḳl u sırr ḥaḳḳ-ıla şehādet iderler. Eger ḳarābet üzerine daḫı olursa rūḥānīden; ammā vehm ü ḫayāl[1448] bular muḥtemildür, şehādetde kiẕb ü ṣıdḳ-ıla. Yaʿnī, yarar ki şehādetleri yalan ola, (7) yarar ki girçek ola. AK# #. Yaʿnī, eger (8) siz sefer itseñüz sifliyyete, andan ol nefse ceẕbe-yi ḥaḳ irişse daḫı ölse. AK# # (9) Ṣaḳlayalar anı ol iki şāhidler ki ʿaḳl u sırdur, rūḥānīlerden yāḫūḏ vehm ü ḫayāldür nefsānī-(10)den. AK# #. Yaʿnī, Allāh-ıla ḥāżıl olduḳlarından ṣoñra ve Ḥaḳ'dın yaña teveccühlerinden (11) ve tamām murāḳabedden ṣoñra. AK# #. (12) Yaʿnī, ol şāhidlerüñ yemīnlerini teşdīd ideler, Allāh-ıla ḳorḳuduban ki şehādetlerini Ḥaḳ üzere (13) edā ideler, gizlemeyeler. AK# #. Yaʿnī, ḳaçan şehādetlerini (14) gizlemeyüṕ edā itseler nefsüñ terikesini degüreler vereṣelerine ki ol ṣıfātlarıdur, veriṣeleri (15) ḳalbdür daḫı ṣıfātıdur. Bular taṣarruf ḳılmazlar bir nesnede sifliyātdan daḫı anuñ naṣīblerinden bir (16) naṣībe meyl itmezler. Zīre her ḫulḳu her ṣıfatı ẕemīme ki ḳalblerini mīrāṣ yiye nefsden; ol anı (17) ḫulḳ-ı maḥmūd ḳılur, daḫı ṣıfat-ı ḥamīde ḳılur. Zīre nefs ol ṣıfatları sifliyātda istiʿmāl iderdi. (18) Andan ötrü ẕemīme oldı, ḳalb anları ʿılvīde istiʿmāl ider, ḥamīde olur. Bunuñ miṣāli işde (19) ḥırṣ nefs ṣıfātlarından bir ṣıfatdur, nefs anı istiʿmāl ider dünyā ṭalebinde ve anuñ leẕẕātında. **[152a]** (1) Ol ẕemīme olur, ammā ḳalb anı āḫiret ṭalebinde istiʿmāl itdürür daḫı Ḥaḳ ḳatında derecāt-(2)lar-ıçun ve ʿulūm u ṭāʿāt taḥṣīl itmeg-içün, bunuñ-ıla maḥmūd olur, bāḳisin bundan ḳıyās ḳıl. (3) AK# #. Yaʿnī, eger ıṭṭılāʿ olunsa ol iki vaṣīler üzerine ki ʿaḳl u (4) sırrdur yāḫūḏ vehm ü ḫayāldür bular ol viṣāyet ḥaḳḳını edā ḳılmaḳda ḫıyānet idüṕ taḳṣīr (5) itmişler yā ol ḥuẕūẕ-ı sifliyyeden ki nefsānīdür, andan bir ḥaẕẕā meyl itmişler. AK# # (6) AK# #. İki ġayr-ı vaṣī daḫı anlaruñ yirlerine ṭurġuralar ol ḫuḳūḳları tamām yirine getüre. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, şolardan olar velīlige müstaḥaḳ ola. Ṕes, ol

[1448] italik yazdığımız bu kısım derkenarda yer almaktadır.

ikisi (8) daḫı ḳalb ṣıfātlarından iki ṣıfatdur; biri teẕkīr, biri fikr-i ṣāyib. Tā bu iki naẓar (9) ider işlerüñ ʿāḳıbetine ṭanuḳlıḳ vireler ki ḫayrludur dünyādan. Zīre ol bāḳīdür (10) bu fānī. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā ḫaber virdi. AK# #. (11) Zīre ol vehm-ile ḫayāl meyl itdiler ol ḫuẓūẓ-ı nefsāniye ki ol ḥuḳūḳları edā ḳılmaḳda ketm itdiler. (12) Ammā fikr-ile teẕkīr ol ḥuḳūḳları ṣaḳlayuṕ ḫuẓūẓları terk itdiler, ḳasem idüṕ didiler ki "Bizüm, (13) bizüm yemīnümüz ḫaḳluraḳdur anlaruñ yemīnlerinden". AK# #. Yaʿnī, ḥuḳūḳları ṣaḳlamaḳda (14) ẓulm u ḫayf itmedük. AK# #. Eger biz ol ḫuẓūẓ-ı sifliyye ki nefsānīdür, iḫtiyār (15) idüṕ ol ḥuḳūḳ yirine ḳosavuz; ṕes[1449], biz ẓālimlerden olurduḳ. AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, ʿaḳl-ıla sırrı eger ṯābit olsalar ibtidādan ol ḥuḳūḳ-ı edā itmege ki (17) ol ṣıfāt-ı nefsi istiʿmāl itdürmekde saʿādet-i uḫreviyye ol evlā ve aḥaḳḳıraḳ-ıdı. (18) AK# #. Yaʿnī, yāḫūḏ ol ʿaḳl u sırr ḳorḳsalar bu işlerüñ ʿāḳıbetinden, (19) bunuñ-ıla ki nefsleri üzere teşdīd itdiler mühlet virüṕ vaḳti żāyiʿ ḳılmaġ-ıla ve furṣatı fevt **[152b]** (1) itmeg-ile istiʿbād ideni fesāda virmeg-ile andan teẕkīr ü fikr-ile iş girü bulardın (2) yaña redd olınaydı, muḥtāc olalardı keṣret-i riyāżata ve mücāhedeye teẕkiye ve taṣfiye (3) ḳılmaġ-ıçun. Ve daḫı buyurdı ki AK# #. (4) Yaʿnī, ḳorḳmaġı Allāh'a taḫṣīṣ idüñ ġayrından, işidüñ ol aḥkām-ı ezeliyyeyi aña muṭīʿ oluñ (5) Allāhu Taʿālā ḥażretine, bugün hidāyet virmez ol ḳavme ki fāsıḳlardur. Yaʿnī, ol işābet-i (6) nūrdan reşāş vaḳtinde ḫaṭā itmişlerdür. Andan ol ehl-i işābetden ḫaber virüṕ buyurdı: (7) AK# #. **ilā āyeh.** İşāret bu iki āyetde budur ki ol "yevm" (8) didügi ol gündür ki Ḥaḳ Taʿālā anda ṣıfat-ı ḳahhārlıġ-ıla tecellī ḳıla ve ol gün bu resūl-(9)leri cemʿ eyleye ol ḥażret-i ḳuds meydānında girü ḳalan ḫalḳı cemʿ itmedin ol ṣıfat-ı celālini (10) bulara keşf eyleye. Diye anlara ol fehmleri ʿaḳılları baġlanduġı vaḳt ki ne nesneye icābet (11) olunduñuz ol vaḳt ki ol

[1449] ṕes: doğrusu o zaman manasında.

ümmetleri bendin yaña ve benüm maʿrifetüme daʿvet ḳılduñuz. (12) Bular baḥr-i şuhūdda ġarḳ oluṕdururlardı vücūdları ṣıfātından ġāyiblerdi. AK# #. (13) Allāhu Taʿālā buları söze getürdi, berī olmaġ-ıla bu işlerüñ bāṭınlarınuñ ḥaḳīḳatinden; tā ki gendüler-(14)den ʿilm nefy itdiler didiler ki “Bilmezüz, ol ʿilmi”. Ḥażret-i celāle iṯbāt idüṕ didiler ki (15) AK# #. Yaʿnī, sen ʿālimsin anı ki bizden ġāyibdür ve biz andan ġāyibüz. (16) Zīre sen nesneden ġāyib degülsin ve hīç bir nesne senden ġāyib degül, biz ẓāhire ḥükm (17) iderüz, esrāra Ḥaḳ muṭṭaliʿdür. Andan peyġamberlerinden bir peyġambere, niʿmetlerinden ḫaber virüṕ (18) buyurdı: AK# #. İşāret bunda (19) budur ki ol niʿmet-i ḫāṣṣasına işāret ḳıldı ʿİsā-y-ıla daḫı vālidesi Meryem-ile girü ḳalan ḫalḳ-ıla **[153a]** (1) degül. Zīre Meryem’üñ ḥamli girü ḳalan nesneler gibi erenlerden olmadı. Belki Allāhu Taʿālā’dan (2) aña nefḫ-i rūḥ oldı. Tā ki buyurdı: AK# #. (3) Ve ancılayın daḫı ʿİsā’nuñ yaradılmaġı ve ṭoġmaḳlıġı erenler nuṭfesinden olmadı. Belki anuñ kelimesi-y-idi (4) ki Meryem’e ilḳā olundı ve Ḥaḳ Taʿālā’dan rūḥ oldı, Ḥaḳ Taʿālā’nuñ aña niʿmetlerinden biri bu-y-ıdı (5) ki buyurdı: AK# #. Yaʿnī, biz saña ḳuvvet ü nuṣret virdük (6) Cebrā’īl-ile *ʿalm (ʿaleyhi’s-selām)* tā ki sen ḥālet-i ṭufūliyyetde söyleyesin daḫı nübüvvet içinde daḫı niʿmetdür, (7) senden ẓāhir oldı, senüñ ḥaḳḳuñda ol nice ki niʿmetdür, ancılayın anuñ ḥaḳḳında daḫı niʿmetdür. (8) Bunuñ-ıla ki aña töhmet idüṕ sebb iddüklerinden anuñ etegi ve raḥmi arıdur. Andan bir niʿmetden (9) daḫı ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# #.**ilā āyeh.** İşāret bunda budur ki çün biz (10) ol ḥavāriyyūna vaḥy itdük mīṯāḳ güninde ervāḥ içinde ki ḳabūl-i īmāna istiʿdādları var-ıdı. (11) AK# #. Yaʿnī, baña ve benüm resūlüme īmān getürüñ. Çünki bular ervāḥ içinde cemʿ (12) oluṕ cünd olmışlardı, her ümmetüñ ervāḥları içinde ol resūlleri rūḥı daḫı bile cemʿ

olunmışdı. (13) Maʿrifet ü münāsebet olmışdı, ol münāsebetden ötrü didiler ki AK# #. (14) Andan bu ʿālem-i ṣūretde ervāḥ birbirine mülāḳāt olmaḳlıġ-ıla baʿżısı baʿżısın bilür ol maʿrifet-ile (15) ülfet ṭutarlar. Ṕes, Allāhu Taʿālā anlaruñ ḳalbine eyle bıraġur ki īmān tecdīd ide, ol resūline īmān (16) getüre. Ṕes, ol ḥüsn-i istiʿdādlarından ötrü ol ḥavāriyyūnuñ ḳalblerine bıraḳdı ki baña īmān (16) getürüñ ki ben vāḥidin, miṣlüm yoḳ, evlāddan münezzeh. Nite ki miṣāḳ güninde baña īmān getürdüñüz (18) ve daḫı benüm resūlüme ki ʿÌsā'dur *ʿalm (ʿaleyhi's-selām),* ol benüm ḳulumdur, veledüm degül. Siz daḫı Naṣārā didügi (19) gibi dimeñ ki didiler "*Mesīḥü'b-ni'l-lāh"*[1450]. Zīre anlara ḫiṭāb olunmadılar miṣāḳ güninde ki baña **[153b]** (1) ḥaḳīḳata īmān getürüñ istiʿdādları yoḳluġından ötrü. Belki eydüñ "Biz īmān getürdük, senüñ (2) vaḥdāniyyetüñe daḫı ʿÌsā'nuñ risālerine ve ʿubūdiyyetine, sen ṭanuḳ ol ki biz miṣāḳ güninden (3) tā ebede'l-ābād senüñ evāmirlerüñe ve nevāhīlerüñe muṭīʿ münḳāduz". Andan ḫaber virdi anlardan ki (4) ḥaḳīḳatā īmāna ḫiṭāb olundılar ve anlardın ki olunmadılar. Bu ḳavlı-y-la ki

[1450] Bu ifade "Mesih, Allāh'ın oğludur." manasına geliyor. Bu ifadeyle ilgili şu ayetlere bakılabilir:

Ḳurʾān, (Mâide) 5/17: «Allah ancak Meryem oğlu Mesih'tir» diyenler and olsun ki kafir olmuşlardır. De ki: «Allah Meryem oğlu Mesih'i, anasını ve yeryüzünde olanların hepsini yok etmeyi dilerse kim O'na karşı koyabilir?» Göklerin, yerin ve arasındakilerin hükümranlığı Allah'ındır, dilediğini yaratır. Allah her şeye Kadir'dir.

Ḳurʾān, (Nîsâ) 4/171: Ey Kitap ehli! Dininizde taşkınlık etmeyin. Allah hakkında ancak gerçeği söyleyin. Meryem oğlu İsa Mesih, Allah'ın peygamberi, Meryem'e ulaştırdığı kelimesi ve kendinden bir ruhtur. Allah'a ve peygamberlerine inanın, «üçtür» demeyin, vazgeçin, bu hayrınızadır. Allah ancak bir tek Tanrı'dır, çocuğu olmaktan münezzehtir, göklerde olanlar da yerde olanlar da O'nundur. Vekil olarak Allah yeter.

Ḳurʾān, (Nîsâ) 4/172: Mesih de, gözde melekler de Allah'a kul olmaktan asla çekinmezler. Kim O'na kulluktan çekinir ve büyüklük taslarsa, bilsin ki, O, hepsini huzuruna toplayacaktır.

Ḳurʾān, (Mâide) 5/72: And olsun ki, «Allah ancak Meryem oğlu Mesih'tir» diyenler kafir oldular. Oysa Mesih, «Ey İsrailoğulları! Rabbim ve Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin; kim Allah'a ortak koşarsa muhakkak Allah ona cenneti haram eder, varacağı yer ateştir, zulmedenlerin yardımcıları yoktur» dedi.

Ḳurʾān, (Mâide) 5/75: Meryem oğlu Mesih sadece peygamberdir, -ondan önce de peygamberler geçmiştir- onun annesi dosdoğrudur, her ikisi de yemek yerlerdi. Onlara ayetleri nasıl açıkladığımıza bir bak, sonra da bak ki nasıl yüz çeviriyorlar!

Ḳurʾān, (Tevbe) 9/30: Yahudiler, «Üzeyr Allah'ın oğludur» dediler; Hıristiyanlar, «Mesih Allah'ın oğludur» dediler. Bu, daha önce inkar edenlerin sözlerine benzeterek ağızlarında geveledikleri sözdür. Allah onları yok etsin, nasıl da uyduruyorlar!

buyurdı: AK# # (5) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā (6) diledi ki ḫabīṣi ṭayyibden temyīz ide daḫı müʾmin-i muḳallidi[1451] müʾmin-i ḥaḳīḳīden saça baʿżı ḥaḳāyıḳı (7) ki maḫfiyye-y-di[1452] anı ẓuhūra getüre ve daḫı ol sırlar ki dünyede olısardı, ol nesnelerden (8) āḫiretde ẓāhir olısar ol ḥaşr ehline ʿibret olmaġ-ıçun. Ṕes, bu ṣūret-i insāniyyeye maġrūr (9) olmaġıl ki ol ṣıfat-ı ḥayvānīden ġāfil olasın daḫı şol enʿām gibi olasın belki daḫı (10) azġūn. Ṕes, ol kāmil ḥikmet-ile baʿżı ḫabīṣ nefslerden ol gizlü ḫıyānetleri eṣerin (11) çıḳardı ol nefsler dili ʿibāreti-y-le ve daḫı ḥarekātların çıḳardı cevārihlerden. Nite ki (12) anı baʿdin[1453] ḥavāriyyūndan[1454] çıḳardı[1455] ki īmānda muḳallidlerdi temīz ḳıldı olardan ki (13) īmānda muḥaḳḳiḳlerdi ḥuccet[1456] ü burhānlar[1457] bu ḳulları-y-la ki didiler: AK# # (14) AK# #. Ṕes, ḫızlānlarınuñ evveli bu oldı ki (15) bulara tevfīḳ virilmedi ḫiṭāb-ı evvelde resūlleri-y-le īmān getürüṕ "yā Resūla'llāh, yāḫūḏ yā rūḥu'-(16)llāh" diyeler ol resūllerine adı-y-ıla ḫiṭāb idüṕ anasına nisbet idüṕ "ʿÌsā ibnü Meryem" didiler. (17) Eger ṣavāba tevfīḳ virilseler "yā rūḥa'llāḥ" diyüṕ Allāh'a nisbet idelerdi, andan aradan edeṕ (18) götürüṕ Allāh-ıla didiler ki "rabbüñüñ güci yiter mi" anuñ kemāli ḳudretine

[1451] muḳallid: Benzemeye veya benzetmeğe çalışan. Taklid eden.

[1452] maḫfiyye: gizli, (A.) saklı

[1453] baʿde: (A.) (a. zrf.) Sonra

baʿdin: Arapça baʿd kelimesinin sonuna –din ayrılma (ablatif) ekini getirerek "sonradan" anlamında zarf yapılmıştır.

[1454] ḥavāriyyūn: Hz. İsa'nın (A.S.) yardımcı ve sahabeleri olan 12 kişinin hepsine birden verilen isim. Bunlar: İsa'nın (A.S.) Petrus adını verdiği Yunus'un oğlu Simun, kardeşi Andreas, Yakub, Zebedi'nin oğlu Yuhanna, Filipus ve Bartholomaeus, Matta ve Tomas, Alte'nin oğlu Küçük Yakub, Gayur Simdeu, Yakub'un oğlu Yahuda, hain (Hz. İsa a.s ele veren) Yahuda İskariyot'tur.

[1455] Metinde "ḥıḳardı" gibi yazmış hata ile cimin noktasını koymayarak ha gibi yazmış.

[1456] ḥuccet//ḥüccet: Senet. Vesika. Delil. Bir iddiânın doğruluğunu isbat için gösterilen resmi vesika. * Şâhid.

[1457] burhān//bürhān: Delil, hüccet, isbat vasıtası. * Man: Yakînî mukaddemelerden meydana gelen kıyas. * Red ve inkâr için itiraz kabul edilmeyecek surette isbat-ı hakikat eden kavi hüccet.

şekk iderler gibi (19) söylediler. Andan himmetleri ḫasīsliġin iẓhār idüp̀ ʿÌsā'yı arada vāṣıṭa ṭutınup̀ Ḥaḳ Taʿālā-**[154a]** (1)dan māyideyi-yi dünyāvī ṭaleb itdiler ki fānidür māyide--i dīniyyeye raġbet itmediler ki bāḳidür. Eger (2) anda bir fāyide-i dīniyye ṭaleb itseler ol māyide-i dünyāviyye daḫı irişürlerdi. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā (3) buyurdı: AK# #. Ćün māyide-i dünyāviyye ṭaleb itdiler anı buldılar (4) birḳaç gün anuñ-ıla saʿādet-i uḫreviyye żāyiʿ itdiler. Nite ki buyurdı: AK# # (5) AK# #. Andan ol şeḳāvetlerinüñ ʿalāmetinden bu-y-ıdı ki ol resūllerinüñ (6) vaʿẓı-y-la ögütlenmediler ki AK# #. Yaʿnī, ḳorḳuñ Allāhu Taʿālā'dan andan (7) bunuñ gibi ḫasīs dünyāvī nesne dilemeñ, eger girćek īmānuñuz muḥaḳḳaḳ oldısa. Zīre müʾmin (8) oldur ki dīn iḫtiyār ide dünyā üzere ve bāḳī iḫtiyār ḳıla, fānī üzere anuñ naṣīḥatin ḳabūl itmediler, (9) anuñ hidāyet-ile hidāyet bulmadılar ḫıssetlerinüñ kemālin iẓhār itdiler. Didiler ki AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, dilerüz ki andan yiyevüz göñlümüz dolana ve eger anlar ehl-i saʿādetden (11) ḥaḳīḳat īmān ehlinden olsalar anlaruñ göñil dolanmaklıkları Allāh'ı ẕikr itmeg-ile (12) olurdı. Nite ki buyurdı: AK# #. Ve daḫı ol resūllerinüñ ṣıddıḳını nūr-ı (13) īmān-ıla bilelerdi. Zīre müʾminler Allāhu Taʿālā nūrı-y-ıla naẓar eyler daḫı Allāhu Taʿālā'yı vaḥdāniyyet-ile müşāhede (14) ḳılurlar, bunuñ gibi suʾāle muḥtāc olmazlar. Allāhu Taʿālā'nuñ aḥḳāmlarına münḳād olup̀ resūline, (15) evāmirlerine muṭīʿ olurlar. Nite ki ḥavāriyyūnlar oldılar ki "*Ḳālū āmennā"*[1458] didiler īmān-ı ḥaḳīḳī birle. (16) Ve daḫı didiler ki AK# #. Ćün ʿÌsā *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* bildi ki Allāhu Taʿālā ol Māyide'yi (Māʾide'yi) indürmekde (17) ḥikmet-i tāmma var Bular elbetde lāzım oldılar anı dilemege, ʿÌsā daḫı didi ki AK# # (18) AK# #.

[1458] Ḳurʾān, (Bakâra) 2/14 "… inandık, dediler" bu ifade Ḳurʾān-ı Kerīm'de başka ayetlerde de geçmektedir; Ḳurʾān, (Bakâra) 2/76 ve Ḳurʾān, (Bakâra) 2/136 ve Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/119'da yer almaktadır. Ayrıca bunlardan başka Ḳurʾān-ı Kerīm'in pek çok yerinde bu manada bu ifade yer almaktadır.

İy Ćalabum, indür ol ʿināyetüñ göginden esrār u ḥaḳāyıḳ māyidelerin[1459] (19) ki anuñ üzerinde hidāyet ṭaʿāmları ola. AK# #. Yaʿnī, tā ol māyide ehl-i ḥaḳḳa **[154b]** (1) ve ehl-i ṣıdḳa ʿīd ola ki anuñ-ıla ferāḥ bulalar. AK# #. Yaʿnī, evvel nefeslerümüze ve āḫir (2) nefeslerümüze daḫı ʿīd ola. Zīre ḥaḳīḳat ehlidür nefeslerinüñ evvelin āḫirin murāḳabe (3) iderler, tā ki alınan virilen nefeslerin küllī Allāh-ıla ola, tā her nefes anlara ʿīd[1460] ola. AK# #. (4) Yaʿnī, ol māʾide senüñ ṣıfātlaruñdan bir ṣıfatuñ tecellīsi ola. AK# #. (5) Yaʿnī, bize ol ḫāṣṣ[1461] fażluñdan rızḳ eyle. Zīre senüñ rızḳuñ oldur ki ḫāṣ ḳullaruña (6) rızḳ idersin ġayruñdan gelen rızḳ andan degül. Andan buyurdı ki AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā buyurur ki "İy ṭaleb ehli, ben sizüñ üzerüñüze indürürin ol ḥaḳāyıḳ (8) esrār māyidesin. AK# #. Kim ki ol māyide indükden girü kāfir olsa bunuñ-ıla (9) ki anuñ ḥaḳḳın żāyiʿ idüp̀ şükrin edā ḳılmaya, anı girü yā ṭuzāġ idinüp̀ anuñ-ıla dünyā ḥuṭāmın[1462] (10) avlaya[1463] ol şehvāt-ı behīmiyye ḥāṣıl itmeg-içün aña ṣarf eyleye. AK# # (11) AK# #. Yaʿnī, aña ʿaẕāb idem bir ʿaẕāb-ıla ki hīć bir kimseye olmamış ola. Bunuñ-ıla (12) ki anı ol rūḥānīler mertebesinden ol ḥayvānīlerüñ helāk olcaḳ yirlerine indürem ki mesīḫ-i (13) ḥaḳīḳī budur. Bunda bir işāret daḫı budur ki ol ḳavm ki ḥavārīlerden māyide dilediler, (14) ćün īmānları taḳlīdi oldı, ḥaḳīḳī olmadı. Ol āyet ü muʿcizāt bulara menfaʿat ḳılmadı. Ṕes, (15) Allāhu Taʿālā diledi ki baʿżı umūr-ı uḫreviyyenüñ ḥaḳāyıḳların ol peyġamberi-y-le ḫalḳa keşf eyleye. (16) Ol māyide indürmegi miḥek eyledi ol ḳavmüñ naḳdlerinüñ cevāhirleri bilinmeg-içün ćün anlaruñ (17) üzerine ḫisset-i

[1459] Bu kelimeyi metinde yazıldığı şekliyle yazdık; kimi yerde "māyide" kimi yerde "māʾide" şeklinde yazmıştır.

[1460] ʿīd: Bayram günü. Bayram (Gidip tekrar gelen, bir kimsede âdet olup alışılan şey. Bayram tekrar geldiği için îd denilmiştir. Lügat-i remzî)

[1461] ḫāṣṣ: (C.: Havass) Hususi. Hâlis. Kıymetli ve ileri gelen mühim yakınların topluluğu. * Saf.

[1462] ḥuṭām: Kuru cisim kırıntısı. * Yumurta kabuğu. * Çerçöp. **çepel, pislik, kırıntı. *** Sofrada kalan yemek artığı.

[1463] avla: Avlamak, yakalamak. 2. Etrafını çevirmek. (Tarama sözlüğü; avlamak maddesi)

ḥayvānī ve şehvet-i nefsānī ġālib oldı. Ol māyide ṭaleb itdiler ve fāyide-yi (18) żāyiʿ itdiler, andan yidiler ve isrāf itdiler ve anda taṣarruf itdiler. Nevmīẕ ḳaldılar çün (19) ol iç̈lerindeki ḫınzīrlıḳ sıfātın ṭaşra getürdiler, Allāhu Taʿālā ol ṣūret-i insānī ç̈eküp **[155a]** (1) aldı, ṣıfāt-ı ḥayvānīnüñ ḥaḳīḳatinden ol ṣıfātları, ṣūretinüñ ḥaḳīḳatin geyürdi ki (2) ṣūretleri ḫınzīra döndi, tā ḫalḳ görüp̧ ʿibret alalar. Bileler ki ḫalḳ yarın ḥaşr olısarlar, (3) ṣıfātları ṣūreti üzere. Nite ki Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām.* ***ḤADİŞ-İ ŞERİF*** (4) ***ḤADİŞ-İ ŞERİF.*** Yaʿnī, şol ṣıfātları ṣūreti üzere ḳoparlar ki anuñ üzerine oldılar. Andan ḫaber virdi (5) ʿizzetin ve ʿaẓametin iẓhār itmeg-ile ḫāṣları-y-ıla. Bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# # (6) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# # (7) AK# #. İşāret bunda budur ki Ḥaḳ Taʿālā ʿÌsā'ya *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* bu ḫiṭābı ḳılduġı ki "Bu ḫalḳa (8) sen mi didüñ ki anam-ıla beni, ikimüzi ilāh ṭutınuñ, Allāh'dan ġayrı" Ḥāl budur ki bilür ʿÌsā anı dimedi, (9) bunda birḳaç̈ veche var. Evveli budur ki andan ol subḥānuñ dimekligi ẓuhūra getüre, bu daḫı iki (10) maʿniden ötrü; biri bu ki tā anuñ ümmeti daḫı küllī ḫalḳ bileler; Ḥaḳ Taʿālā ḥażret-i *celle celāluh* aʿẓām (11) ve aʿlādur, andan ki anuñ-ıla bir ilāh daḫı ola. İkinci budur ki bileler ʿÌsā'ya ve anasına daḫı bir (12) kimseye ilāhiyyet mertebesi lāyıḳ degüldür. Andan ötrü ʿÌsā *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* didi ki AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, "Bende istiḥḳāḳ-ı ilāhiyyet yoḳdur, daḫı ben anlardan degülem ki bunuñ gibi bāṭıl kelām (14) söyleyem". İkinci vechi; bu ḫiṭābdan egerç̈i ḫiṭāb ẓāhire ʿÌsā'yadur, ammā ḥaḳīḳatde ol ümmetedür, (15) Ḥaḳ Taʿālā münezzehdür andan ki kāfirler-ile kelām ide, yā anlara naẓar ḳıla, ḳıyāmet güninde anlara kelām (16) idecegin ʿÌsā'ya ḳıldı; ammā kelām ḥaḳīḳatā bularuñ-ıladur. Üç̈ünci; Allāhu Taʿālā bu ḳavl-ıla ʿÌsā'dan (17) töhmeti nefy eyledi. Maʿnīsi budur ki "Sen dimedüñ bu ḫalḳa ki beni anam-ıla ilāh ṭutınuñ, līkin bular (18) gendü cehlinden sizüñ taʿẓīmüñüzde mübālaġa ḳıldılar, medḥ itmekde

ḥaddüñden tecāvüz ḳıldılar”. (19) Dördünci veche ki “Sen mi didüñ?”i işāret ḳılur emr-i īcāda ki “*kün”* lafẓıdur. Maʿnīsi budur ki **[155b]** (1) “Bularuñ içinde gendüyi sen mi īcāda getürdüñ, anañ-ıla ilāhlıḳ idüṕ yoḳsa ben mi yaratdum bularuñ (2) arasında, buları maḫẕūl ḳılmaġ-ıçun. Bildügümden ötrü ki bular ol ḫıẕlāna müstaḥıḳlardur”. Naẓīri (3) bunuñ ki buyurmışdur: AK# #. Bu ḫālıḳlıġı ḫalḳdan nefy idüṕ gendüye (4) iṣbāt ḳılmaḳdur. Ṕes, ʿÌsā *ʿalm (ʿaleyhi’s-selām)* taʿẓīm yöninden didi ki AK# #. (5) Yaʿnī, “Sen münezzehsin şerīkden ki anuñ icādda saña şirketi ola”. AK# #. (6) Yaʿnī, “Eger bu sözi ben dimiş olursam sen bilürsin. Zīre benüm ol ḳudretüm yoḳ ki bunuñ gibi (7) kelām idem, illā meger ki bende bu lafẓı īcāda getüresin “*Kün!*”[1464] dimeklig-ile”. AK# #. (8) Yaʿnī, “Sen benüm ẕātumdaġı nesneleri bilürsin, ne īcād itdüñ, var ḳılduñ daḫı ne var ḳılısarsın”. (9) AK# #. “Ben senüñ ẕātuñdaġı ṣıfāt-ı ḳadīmlerüñi bilmezin, şöyle ki gerekdür: (10) AK# #. Yaʿnī, “Sen ġaybüñ ġaybın bilürsin”. Ġayb oldur ki ḫalḳdan ġaybdür, (11) iḥtimāli[1465] var ki anı ol ḫalḳ daḫı bile. Ve ġaybüñ ġaybı oldur ki ḫalḳ andan ġāyibdür. Bulara (12) iḥtimāli yoḳ ki anı bileler ki ol ḥaḳīḳat ẕātdur ve ṣıfātuñ kemāliyyetidür. Allāhu Taʿālā (13) buyurduġı ki AK# #. Bu āyet ol ġaybı’l-ġaybe işāret-(14)dür. Zīre Allāh’dan ġayrı ne var-ısa bilünür Allāhu Taʿālā bunlara bildürmeg-ile. Andan didi ki (15) AK# #[1466]. Yaʿnī, “Dimedüm bularа, illā anı ki **“emertenī”**[1467] (16) baña diyü buyurduñ emr-i tekvīn-

[1464] “Ol!” manasına gelen bu söz Ḳurʾān-ı Kerīm’in pek çok yerinde geçmektedir. Allāhu Taʿālā’nın “ol” emri kastedilmektedir.

[1465] iḥtimāl: (Haml. den) Mümkün olma, belki. Olması mümkün görünmek. * Kabul eylemek. * Yükselip götürmek. * İhsana mukabil şükretmek. * Kızma ve hiddetlenmekten dolayı yüzünün rengi değişmek.

iḥtimāl (A.) [1 [احتمال] 1.olasılık. 2.yüklenme. 3.belki.

[1466] Ḳurʾān, (Mâide) 5/117: Ben onlara, ancak bana emrettiğini söyledim: Benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin, dedim. İçlerinde bulunduğum müddetçe onlar üzerine kontrolcü idim. Beni vefat ettirince artık onlar üzerine gözetleyici yalnız sen oldun. Sen her şeyi hakkıyle görensin.

[1467] emertenī: “bana emrettin, bana emrettiğin” manasına gelen bu ifade Ḳurʾān, (Mâide) 5/117’de geçmektedir.

ile[1468] beni yaratduñ. Buyurduñ ki benüm vaḥdetüm bulara bildür! Ben daḫı (17) bulara didüm ki AK# #. Yaʿnī, çün rubūbiyyetüñi iḳrār itdüm ve gendü nefsüm (18) ʿubūdiyyetini. Nite diyem bulara ki beni, anamı ilah dutınuñ?". AK# #. Yaʿnī, "Ben şāhidin bularuñ iḳrārları üzere senüñ vaḥdāniyyetüñe". AK# # **[156a]** (1) AK# #. Yaʿnī, "Çün beni öldürüp āḫirete iltesin, sen ḳādirsin ki buları ṣaḳlayasın tevḥīd (2) üzere ki sen raḳībsin, ḥāfiẓsin". AK# #. Yaʿnī, "Nite ki ben diri olduḳça (3) bularuñ üzerine ḥāżıram, şehīdem. Çün beni öldüresin bularuñ üzerine ḥāżır u şehīd sensin. Nite ki (4) külli nesne üzere raḳīb ü şehīdsin". AK# #. Yaʿnī, "Eger bulardan tevḥīd-i seleb (5) idüp şirk üzere öldürmeg-ile ʿaẕāb iderseñ senüñ ḳullaruñdur; ben ṭanuḳam ki saña ʿibādet (6) itdiler. Benüm üzerüme vācib olan gördügüme şehādet itmekdür. AK# # (7) AK# #. Eger buları yarlıġarsañ bunuñ-ıla ki birgün saña ʿibādet ḳıldılar bularuñ elinde degül (8) iḫtiyār[1469] u meşiyyet[1470]. Eger tevḥīdi bulardan selb idesin, sen ʿazīzsin ʿizzetüñ-ile kime dilerseñ ʿizzet (9) idersin. Hīç bir kimse senüñ dilegüñe iʿtirāż ḳılmaz ki senüñ irādetüñi[1471] menʿ eyleye. Ve daḫı (10) sen her ḥālde ḥakīmsin, eger ʿaẕāb iderseñ ḥikmetden ḫālī degül. Ve ger yarlıġarsañ girü (11) ḥikmetden ḫālī degül. Andan ʿÌsā'nuñ ṣıdḳından ḫaber virüp buyurdı ki AK# # (12) AK# #. Tā sūrenüñ āḫirine degin. İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā (13) maḫṣūṣ ḳıldı ḳıyāmet güninde ṣıdḳuñ menfaʿatini ṣādıḳlar-ıçun. Zīre bu dünyede ṣıdḳuñ kiẕbe[1472] (14) daḫı[1473] iḥtimāli var ki hem nefʿ-içün ola hem ḍarr-ıçun ola. Nite ki

---

[1468] tekvīn: Var etmek. Meydana getirmek. Yaratmak. * İlm-i Kelâmda: Cenab-ı Hakk'ın sübutî bir sıfatıdır ve ademden vücuda getirmesi, icad etmesidir.

emr-i tekvīn: yaratma emri, "kün" (Ol!) emrinin söylenmesi ile meydana gelen yaratma.

[1469] iḫtiyār: * Ist: İstek, arzu. Razı olmak. Katlanmak. Seçmek. Tensib etmek. Seçilmek. *İrade.

[1470] meşiyyet: (meşiet) Meşiyyet. Dilemek. İrade. Arzu. Matlub. Murad. İstek.

[1471] Metide "erādetüñi" şeklinde yazılmıştır.

[1472] Bu kelimenin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiş, anlaşılan bu kelime silinmek istenmiş.

[1473] Bu kelimenin de üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiş anlaşılan bu kelime de silinmek istenmiş.

bir kimse emr-i maʿrūf ve nehy-i (15) münker ide, ṣıdḳından ol fiʿlinden ötrü anuñ nefsine, yā mālına yā cānına bir mażarrat[1474] irişe. (16) Ve daḫı yarar ki ol ṣıdḳı ṣemeresinden[1475] ʿizzet[1476] ü cāh[1477] ve ḳabūl-i ḫalḳ ve milk-i ḥāṣıl[1478] ola ki anı Ḥaḳ Taʿālā-(17)dan iʿrāż[1479] itdüre, añа żarar ola. Ve ḳat[1480] ola[1481] ki ol ṣādıḳ ṣıddıḳı-y-ıla Ḥaḳḳ'ı ṭaleb iderken (18) dünyede añа fütūr[1482] ḥāṣıl ola, ol ṣıdḳından nesne ḳalmaya. Bu āyet-ile añа işāret ḳıldı kim (19) ṣıdḳuñ ṣādıḳa menfaʿati anda olur ki ol ṣıdḳı üzere āḫirete gide. Andan ol ṣıdḳları **[156b]** (1) menfaʿatinden ḫaber virüp̀ buyurdı: AK# # Uşbu (2) ʿivażlar küllī ṣādıḳlar-ıçundur ki ulu saʿādetdür. Ve daḫı fevz-i ʿaẓīmdür ki buyurdı: AK# # (3) AK# # Yaʿnī, Allāhu Taʿālā rāżıdur ṣādıḳlardan; ḳaçan ḳadem-i ṣıdḳ üzere ṣābit olsalar (4) ḥaḳḳı ṭaleb itmekde ʿālī himmet oluban ve daḫı Allāh'a teḳarrub ḥāṣıl ideler ferāyiżler edā ḳılmaġ-ıla (5) ve nevāfil üzere iḳdām itmeg-ile ol ḥabībe mütābaʿat idüp̀ tā ki Allāhu Taʿālā anları seve, anlara semʿ u (6) baṣar ve lisān ola, anuñ-ıla göre, anuñ-ıla işide, anuñ-ıla ṭuta. Bular daḫı Ḥaḳ Taʿālā'dan rāżı olalar. (7) Bunuñ-ıla ol vücūd-ı mecāzīlerinden fenā olalar, ol vücūd-ı ḥaḳīḳī birle beḳā bulalar, bu ʿālemi (8) içindeki-y-ile īcāda getürmekden ḥikmet daḫı uşbudur. AK# # Yaʿnī, bu küllisi Ḥaḳ (9) Taʿālā'dan fevz-i ʿaẓīmdür. Andan ḫaber virdi ki ol vücūd-ı mecāzīden fenā bulduḳdan ṣoñra. (10) AK# #. Nite ki ʿālem fenā

[1474] mażarrat: Zararlar. Ziyanlar. Mazârr.

[1475] ṣemere: Verim. Netice. * Yemiş, mahsul, meyve.

[1476] ʿizzet: Bir kimse zelil iken kavi ve kudret sahibi olmak. Ziyâdelik ve üstünlük. * Değer, kıymet. Kuvvet. Muhterem ve mu'teber olmak. * Bulunmaz derecede az olan şey.

[1477] cāh: (Câhe) f. Makam, mansıb. Kadr, itibar.

[1478] ḥāṣıl: Peyda olan. Husule gelen. Çıkan, meydana gelen.

[1479] iʿrāż//iʿrāḍ: Varid kılmak. Getirmek. Söylemek. * Gelir. Kazanç. Bir mal veya mülkün getirdiği kazanç.

iʿrāż: Yüz çevirmek. Başka tarafa dönmek. İctinab, çekinmek.

[1480] ḳat: eksik

ḳat kalmak: Tam bir acz içinde kalmak, umutsuz, çaresiz kalmak. (Tarama Sözlüğü; ḳat ḳalmak maddesi)

[1481] ḳat ol-: eksik kalmak, çaresiz kalmak.

[1482] fütūr: Yeis. Ümidsizlik. Usanç. * Zaaf. * Keder, gam. * Gevşeklik.

olduḳdan ṣoñra ḫaber virdi: AK# # لِمَنِ الْمُلْكُ (11) AK# # الْيَوْمَ [1483]. Çünki gendüden ġayrı bir mevcūd-ı ḥaḳīḳī ḳalmadı ki aña cevāb vire, gendü gendüye cevāb virüp̀ (12) buyurdı: *“Li’llāḥi’l-vāḥidi’l-ḳahhāri’”*[1484]. AK# #[1485]. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā her nesneye ḳādirdür (13) ezelden ki ʿālemi yaratdı içinde varı-y-ıla. Nite kim diledi ol dilegi üzere anı kemāle urardı. (14) “*ve Allāhu velī̄ et-tevfīḳ*”[1486].

SŪRETİ’L-ENʿĀM. *“Bismi’l-lāhi ʾr-raḥmāni ʾr-raḥīm”. “Bismi’l-lāhi ʾr-raḥmāni ʾr-raḥīm”.* (15) AK# # (الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ)[1487]. İşāret budur ki bedürüstī̄, Allāhu Taʿālā “el-ḥamdü” (16) lafẓın ẕikr eyledi “elif lām”ıla bu istiġrāḳ cinsi-çündür. Ve “li’l-lāhi” daḫı “lām” temliki-çündür. (17) Yaʿnī̄, külli ḥamd ki olınur külli Allāh-ıçundur. Ve daḫı yirle gök ḳamu içindeki-y-ile dünyā ve āḫiret (18) Ḥaḳ Taʿālā milkidür, kimsenüñ iştirāki yoḳdur, oldur ki bulara istiʿdād virdi ḥamd itmege; (19) tā aña ḥamd ideler aṣārı ḳudreti-y-le ol istiʿdādları ve istiṭāʿatları ḳadar bu cinn ü insüñ [157a] (1) ḥamdlerinüñ ne

---

[1483] Ḳurʾān, (Mü’min) 40/16; “…«Bugün hükümranlık kimindir?»”

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Mü’min) 40/16, (bu sureye Gâfir sûresi de denmektedir): O gün onlar meydana çıkarlar; onların hiçbir şeyi Allah'a gizli kalmaz. «Bugün hükümranlık kimindir?» denir; hepsi: «Gücü herşeye yeten tek Allah'ındır» derler.

[1484] “…Gücü her şeye yeten tek Allâh’dır.” “Kahhâr olan tek Allah’ındır.” manalarına gelen bu ifade Ḳurʾān-ı Kerīm’de sık sık tekrarlanmaktadır. Hesabın görüleceği günde, din gününde, mahşer gününde tek kudret sahibi, herşeye gücü yeten Allâh’tır. Allâh herşeye gücü yeten tek kudret sahibidir. Bu ayetin geçtiği yer Ḳurʾān, (Mü’min) 40/16’dır, ancak aynı mana ve lafızla şu ayetlerde de geçmektedir: Ḳurʾān, (İbrahim) 14/48 ve Ḳurʾān, (Mü’min) 40/16. Ayrıca aynı manada şu ayetlerde yer almaktadır; Ḳurʾān, (Yûsuf) 12/39; Ḳurʾān, (Ra’d) 13/16; Ḳurʾān, (Sad) 38/65; Ḳurʾān, (Zumer) 39/4.

[1485] Ḳurʾān, (Mâide) 5/120: “… Allâh her şeye Kâdir’dir”. Bu ifade de Ḳurʾān-ı Kerīm’de pek çok defa geçmekte ve vurgulanmaktadır.

[1486] Sahibimiz ve mâlikimiz, velimiz, muhafaza edicimiz ve yardımcımız Allâh’tır.

[1487] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/1: (…Hamd, gökleri ve yeri yaratan, karanlıkları ve aydınlığı var eden Allah'a mahsustur. …)

Ḳurʾān, (Enʿām) 6/1: (ayetin tamamı) Hamd, gökleri ve yeri yaratan, karanlıkları ve aydınlığı var eden Allah'a mahsustur. Öyle iken, inkar edenler Rablerine başkalarını eşit tutuyorlar.

ittibāʿı[1488] vardur. Ol cennāt-ı ḳudsüñ ḥamdi ḳatında ki gendü ḳadīm nefsine ezelde (2) ḥamd idüṕ didi "*Elḥamdüli'l-lāh"*[1489]*.* Bu maḫlūḳuñ ḥamdi aña girü maḫlūḳdur, fānīdür; gendünüñ ḥamdi ḳadīm ü (3) bāḳidür. Andan gendüyi bildürüṕ didi ki AK# #. Yaʿnī, oldur ki bu göñül (4) göklerin nefsler yiri-y-ile yaratdı. AK# #. Yaʿnī, ol nesneler içinde nūr u ẓulmāt (5) yaratdı. Ẓulmāt ol ṣıfāt-ı lehīmiyye ve ḥayvāniyyedür. Daḫı aḫlāḳ-ı sebuʿiyye ve şeyṭāniyyedür. Ve nūr (6) göñüller içinde ṣıfāt-ı melikiyyedür, aḫlāḳ-ı rūḥāniyye ve bāḳıyye birle, ammā "*ceʿale"* lafẓı-y-la ẕikr (7) eyledi. Andan ötrü ki bu nūr-ı ẓulmet bu ʿālem-i emrdendür. Nite ki buyurdı: AK# # (8) AK# #. Ammā yirler gökler bu ʿālem ṣūretdendür, anuñ-ıçun "*ḫalaḳa"* lafẓı (9) birle ẕikr eyledi, AK# # didi. Ṕes, nūr u ẓulmet ʿālem-i maʿānīdendür ki caʿl-ile (10) ẕikr eyledi. Ḫalḳ-ıla caʿl arasında farḳ budur; her kimse üzere ki ġālib ola ol ṣıfat-ı (11) melekiyye ve rūḥāniyyedür ol Ḥaḳ Taʿālā ḳullığına meyl ider enbiyālar daġvetin ḳabūl ider, *ʿaleyhi's-selām,* (12) Allāhu Taʿālā'ya ve resūline īmān getürür ol şerīʿat zīnetleriyile bezenür, Ḥaḳ Taʿālā anuñ velīsi oluṕ (13) bu ṣıfāt-ı ḫılḳıyye ve ḥayvāniyye ẓulmātından ḉıḳuṕ ol ṣıfāt-ı melikiyyeʾi rūḥāniyyeye iltür ki nūrdur. Nite ki (14) buyurdı: AK# #. Ammā anuñ kim üzerine ẓulmāt-ı beşeriyyeʾi (15) ḥayvāniyye ġālib ola, ol būt-ı hevāya mütābaʿat ḳıla, dünyā leẕẕātları-y-la leẕẕet ala, anuñ velīsi ṭāġut (16) olur, anı nūr-ı rūḥāniyyeden ṣıfāt-ı ḥayvānī ẓulmātına iltür. Nite ki buyurdı: AK# # (17) AK# #. **ilā āyeh.** Ḥaḳ Taʿālā'nuñ bu ḳavlinüñ maʿnisī daḫı budur ki buyurdı: AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, ol gökler ve yirler yaradılduḳdan ṣoñra ki anuñ içinde ẓulmāt-ı nefsānī (19) ve nūr-ı rūḥānī ḳılındı. Kāfirler nefsi ṣıfātların ġālib olmaġ-ıla ol ṭāġūt-ı hevādan **[157b]** (1) aña ṭabdılar, anı rablerine şerīk

[1488] Burada b harfinin noktasını koymamış.
[1489] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/1

ḳıldılar. Ve daḫı gendünüñ hüviyyetinden ḫaber virüṕ buyurdı ki (2) AK# #. İşāret bunda budur ki Ḥaḳ Taʿālā gendü ẕātını bildürdi kemāl-i (3) ḳudretin iẓhār itmeg-ile. Anuñ üzere ki balçıḳdan Ādem yarada evlādı-y-ıla ve anuñ aʿẓāların (4) tasviye ḳıla, ḥikmeti-y-le. Ḳābil ola gendüden, rūḥ-ı ḫāż nefḫ olmaḳlıġa; tā anuñ-ıla istiḥḳāḳ (5) ḥāṣıl ide, melāyikeler aña sücūd itmege. Nite ki buyurdı: AK# # (6) AK# #. **ilā āyeh.** Andan buyurdı: AK# #. Yaʿnī̇, ecel muḳadder (7) ḳıldı ol rūḥ-içün ki mekānından mufāreḳat ḳıldı, ol ḥażretden ve vaṭan-ı ḥaḳīḳīsinden (8) ayrulduġından ve daḫı ḳatında bir ecel-i müsemmā ḥükm eyledi ki ecel-i vuṣlatdur. Furḳatdan ṣoñra (9) ol ʿindiyyet maḳāmında ki "**AK** (*ʿinde mālik-i muḳtedir.*)"[1490] didi. Ammā ol furḳat ecelinüñ ġāyibi ve müntehāsı (10) var, vuṣlat ecelinüñ ġāyeti nihāyeti yoḳ ve "*ecel-i müsemmā*"[1491] didi ḳatında. Zīre ol vuṣlat (11) vaḳtinüñ ḳatında miḳdārı vardur, tā aña degin ki anı ceẕb eyleye ol "**AK** (ارْجِعِي إِلَى رَبِّكِ)"[1492] ceẕbesi-y-le. (12) Ṕes, bu vuṣlat günlerinüñ ibtidāsı var, tā andan ki ṭulūʿ ide tevḥīd güneşi ol göñül (13) meşrıḳından[1493], tā ol vaḥdet istivāsınuñ[1494] ḥaddine irince. Andan ṣoñra bir müddet ḫāmil olur ki (14) ayruḳ aña ġurūb bulunmaz. AK# #. Ḥāl budur; "Yā vuṣlat ehli, siz buña daḫı (15) şek idersiz". Nite ki ehl-i furḳat şek iderler, bu muḥāldür ḥaḳīḳatā. Andan bularuñ sırlarından

---

[1490] Ḳurʾān, (Kamer) 54/55 "…Güçlü hükümdarın katında …"

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Kamer) 54/55: Kudretine nihayet olmayan padişahlar padişahının yüce huzurunda doğrulara has mecliste!

[1491] ecelin müsemmen: 2/282, 11/3, 13/2, 14/10, 16/61, 22/5, 22/33, 30/8, 31/29, 35/45, 39/42, 42/14, 46/3, 71/14.

ecelün müsemmen: 6/2, 6/60, 20/129, 29/53.

li-ecelin müsemmen: 35/13, 39/5.

ecelen müsemmen: 40/67.

[1492] Ḳurʾān, (el-Fecr) 89/28: ("Dön rabbine …")

[1493] meşrıḳ: Güneş doğacak cihet. Gündoğusu. Doğu. Şark ciheti. * Şems-âbâd, güneşi bol yer. Kış vakti ısınmak için güneşe karşı oturacak yer. * Tövbe kapısının adı.

[1494] istivāʾ: Müsavi oluş. Temasül. * İ'tidal, istikamet ve karar. * Kemalin sâbit olması. * Kaba kuşluk zamanı. * Yükselmek, yüksek olmak. Üstün olmak. * İstila eylemek.

Not: Metinde istivā şeklinde yazılmış, aslı istivāʾ şeklinde olmalı

istivāʾ: (a.i) 1. müsâvî olma, denk olma. 2- düz olma, düzlük. 3- kaplama, örtme (bkz. istîlâ) 4- ortada ve tam bir derecede bulunma.

ve (16) cehrlerinden ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# #. (17) Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur ki bedürüstī, ol Allāh'dur bu göñüllere, (18) göñüllerinüñ ve nefesler yirinüñ maʿbūdı; bilür sizüñ ol sırruñuzı ki içüñüzde ḳodı ol (19) ḫilāfet sırrı ki aña bu insān maḫṣūṣ olmışdur, ol feyż-i ilāhiyi ḳabūl itmeg-içün. Daḫı **[158a]** (1) cehrüñüz bilür. Yaʿnī, şol nesne ki sizden ẓāhirdür ṣıfāt-ı ḥayvāniyyeden ve aḫlāḳ-ı nefsāniyyeden. (2) AK# #. Yaʿnī, ne kesb itdügüñüzi bilür ol; istiʿdādı, sırrı ve cehriñüzi istiʿmāl (3) itmeg-ile, meʾmūr menhī nesnelerde, ḫayrdan şerden ki bu kesbe daḫı ensān[1495] maḫṣūṣ olmışdur, (4) melek ü ḥayvān degül. Zīre meleküñ ḳudreti yitmez ki ṣıfāt-ı ḥayvāniyyeden nesne kesb eyleye ve (5) daḫı ḥayvān ḳādir degül ki ṣıfāt-ı melekiyyeden nesne kesb eyleye. Ammā bu iki ṣıfatda insān (6) mutaṣarrıfdur vardur ol insāna daḫı Ḥaḳ Taʿālā ḫulḳı-y-la ḫulḳlanmaġı kesb eyleye, Allāh'u teḳarreb ḳılmaġ-ıla (7) farżların edā idüben ve daḫı nevāfile mültezim oluban nevāhīden ictināb itmeg-ile; tā ki (8) yaradılmışuñ ḫayrlusı ola. Ve daḫı vardur insāna şerr nesnelerden kesb ide, anuñ-ıla yaradılmışuñ (9) şerlüsi ola anlardan ola ki Ḥaḳ Taʿālā andan ḫaber virdi bu ḳavlı-y-la ki AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, hīç gelmeye bulara bir āyet rablerinüñ āyetlerinden (11) eṭrāf-ı ʿālemde daḫı gendü nefslerinden muʿcizātlardan ve kerāmetlerden ve ilhāmlardan, illā (12) bular andan iʿrāż iderler ol dünyayā iḳbāl itdüklerinden ötrü ve zīnetine ve şehvāt-(13)larına raġbet itdüklerinden ötrü bular ol enʿām gibi oldılar kesb itdiler bir nesneyi (14) ki anuñ-ıla *belhum aḍal*dür[1496] dimege mustaḥıḳ oldılar. Zīre enʿām Ḥaḳ Taʿālā'yı tekẕīb itmedi, (15) bular tekẕīb ḳıldılar. Nite ki buyurdı: AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, bular Ḥaḳḳ'ı tekẕīb itdiler, ḳaçan ki ol haḳ bulara geldi. Ṕes, ol (17) Ḥaḳḳ'ı tekẕīb itmeg-ile enʿāmdan

[1495] insān olmalıydı, ensān şeklinde yazılmış.

[1496] belhum aḍal: Hayvandanda aşağı (mertebe): Ḳurʾān, (Aʿraf) 7/179 ayetine atıf vardır.

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Aʿraf) 7/179: And olsun ki, cehennem için de birçok cin ve insan yarattık; onların kalbleri vardır ama anlamazlar; gözleri vardır ama görmezler; kulakları vardır ama işitmezler. İşte bunlar hayvanlar gibi hatta daha sapıktırlar. İşte bunlar gafillerdir.

eḍāll oldılar, tīz ola gele bulara dünyede āḫiretde (18) ol istihzā ḳılduḳlarınuñ ḫaberi. Ammā dünyede ol enbiyāları ve anlaruñ aḥvāllarını istihzā (19) ḳılduḳları çün Allāhu Taʿālā anları ṣaġır ve kör ḳıldı ki Ḥaḳ'dın yaña hidāyet bulmazlar. **[158b]** (1) Ammā āḫiretde Ḥaḳ Taʿālā bulara ʿaẕāb ḳıla ḳaṭīʿat u buʿd ve maḥrūmlıḳ ve nārda muḫalled olmaḳ ʿaẕābı-la. (2) Andan bularuñ emṡālinden ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# #[1497]. (3) İşāret bunda budur ki ol mükeẕẕibler ve istihzāya[1498] alıcılar ol ṭaleb iden ehl-i Ḥaḳḳ'ı görmezler mi (4) ki niçe mükeẕẕüblerüñ ve müstehzīlerüñ ervāḥların helāk eyledük. Bulardan ilerü ḳalanlardan (5) ol günāhları ve istihzāları şomlıġından ve biz anlara ḳudret vīrdük Ḥaḳḳ'ı ṭaleb ḳılmaḳda (6) nefsi ḳahır itmekden ve hevāları yıġmaḳdan ve dünyā terk itmekden ve ṭāʿatları iḳāmet itmekden ve ḫayvāta (7) dāyim olmaḳdan, şol ḳudreti ki anı size virmedük, iy mükeẕẕibler. AK# #[1499]. (8) Yaʿnī, ol vāridāt yaġmurların göñül göginden anlaruñ üzerine mütevālī indürdük. AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, ol ḥikmet ṣuların anlaruñ naẓarları altından aḳıtduḳ. AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, anlara uşbu ḳader faẕl u inʿām irişdürmişken ol günāhları şomlıġından (11) anlaruñ ervāḥlarını helāk eyledük. Bunca imhāl itmekden ṣoñra anlar bizüm ziyāde ʿaṭā-(12)larımuzdan müstaġnī oldılar, göñüllerini ol yalan arzūlara dolandurdılar, dünyeden maḥbūb-(13)ların ṭaleb itdiler. Biz daḫı anlara bizüm gizlü taḳdīrümüz ve anlaruñ ḥaḳḳında sūʿi tedbīrümüz ḳapuların (14) açıvirdük ol günāh ḳadeḥlerinden göñül aġūların içdiler. Zīre günāhlar ol göñül (15) aġūlarıdur. Nite ki ṭāʿatlar anuñ ḥayātıdur. AK# #. Yaʿnī, (16) anlar ḥaḳdan iʿrāż idüṕ hevāya mütābaʿat ḳıluṕ ervāḥları dünyā ṭalebi-le anuñ leẕẕātından (17) ve

[1497] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/6

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Enʿām) 6/6: Onlardan önce nice nesilleri yok ettiğimizi görmediler mi? Onları, sizi yerleştirmediğimiz bir şekilde yeryüzüne yerleştirmiş, gökten bol yağmur yağdırmış, altlarından ırmaklar akıtmıştık. Fakat onları günahlarından ötürü yok ettik ve ardlarından başka bir nesil yetiştirdik.

[1498] istihzā: Alay etmek, birisi ile eğlenmek. * Birisini gülünç duruma düşürmek, maskara etmek.

[1499] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/6

şehvātından tamām naṣīblerin aluṕ ervāḥları helāk olduḳdan ṣoñra bir ḳarn daḫı getürdük (18) ol ṭāliblerden ki ṣādıḳlardur muḫlişlerdür, ṭaleblerinde istiḳāmet üzerine olmışlardur. (19) Andan ḫaber virdi ḫıẕlān ehlinüñ maḥrūmlıġından, bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# # **[159a]** (1) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur ki bedürüstī, (2) ol kim Ḥaḳ'dan iʿrāż idüṕ dünyāya ve anuñ şehvātlarına iḳbāl eyledi, anuñ ḳalbi kör (3) oldı, bu āyetleri müşāhede ḳılmaz, eger anı ṣuret ṭutına ḳoyuṕ gösterürsevüz. Yaʿnī, (4) eger senüñ üzerüñe kitāb indürsevüz ki ṣaḥīfe üzere bizüm ḳatumuzda yazılmış ola, anlar (5) anı muʿāyene görüṕ elleri-y-le yapışsalar. AK# #. Ol kāfirler (6) girü Ḥaḳ'dan iʿrāż idüṕ diyelerdi ki degüldür bu, illā eşkāre siḥrdür. Zīre Ḥaḳ Taʿālā anları (7) kör ḳılmışdur ki ḫaḳḳı göremezler bular ol āyātlar ṭāhir olmaḳdan arturmadılar, illā bāṭılda (8) mümtedd oluṕ Ḥaḳ üzere inkār arturdılar. AK# #. Yaʿnī, didiler ki "Neçün anuñ (9) üzerine melek inmez bu iʿrāż daḫı evvelki iʿrāżuñ netīcesidür, çırāġuñ fāyidesi yoḳ kör (10) olduḳdan ṣoñra". AK# #. Yaʿnī, eger biz melek indürsevüz (11) emr-i nübüvvet ḥükm olınurdı melek-ile insān arasında bu nübüvvet melek şānı degül. Taḥḳīḳ ol (12) insāna taḫṣīṣ olmışdur, bundan ötrü didi ki AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, eger biz resūl melek ḳılsavuz ki ol size ḫiṭāb ideydi, siz aña (14) ḫiṭāb ideydüñüz, biz anı racul ḳılurduḳ, şol iḫtiyācdan ki aña libās-ı beşeriyyet geydüreydük, (15) tā ki anlar anuñ ḫiṭābına ve kelāmına muḳāvemet ide. Bilelerdi ol daḫı muṭṭaliʿ olaydı, anuñ (16) üzere ki insān anuñ-ıla mübtelā olmışdur aḥvāl-i beşeriyyetden, tā ol bulara söyleye şol (17) ḫayṣiyyet-ile ki bular ol ḫāl üzeredür ve bulara ʿilāḉ ide ol nesne-y-ile bularuñ ṣalāḥı (18) andadur. Zīre peyġamber ṭabīb gibidür eyle gerek ki ol ʿilāḉ ḳılduġınuñ cinsi ola. Nite ki (19) Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #. Ve daḫı buyurdı ki **[159b]** (1) AK# #. Yaʿnī, şol kimsenüñ kim ḳalbin ve sırrın mülevveṣ ḳoduḳ, pāk itmedük, (2) aña

ḍalālet libāsın geyürürüz. Ìş[1500] anuñ üzerine telbīs olınur ayruḳ ebedā ḥuccetler aña (3) fāyide ḳılmaz; çün ʿināyet-i ezelī andan fevt oldı. Andan ḫaber virdi ol istihzā[1501] ve (4) tekẕīb idenlerüñ ʿāḳıbetinden, bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# #. (5) İşāret bunda budur ki bu istihzā ol mütemezzid (???) nefslerüñ şetm[1502] itdükleridür, ol dīn ehline (6) ki enbiyālar ve evliyālardur, her zamānda her vaḳtde. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā ḥabībine buyurdı: “Taḥḳīḳ, senden (7) ilerüki resūlleri daḫı istihzā ḳıldılar”. Bu nesne, diyenüñ ʿizzetinden ve hevā ehline noḳṣāndur. Zīre bir ḳatre hevā bir deñizüñ ṣafāsını (9) giderüṕ mükerred ḳılur. Her kimse ki hevā ġālib olsa ol dünyā deñizine ġarḳ olur, mübtelā (10) ḳalur, ne ʿāḳıbetin eger ne āḫiretin; anuñ ḳalbine kelām-ı enbiyā ve maḳālāt-ı evliyā eṣer itmez, daḫı (11) andan ziyāde itmezler, illā ṭuġyān u ḍalālet ve körlik ziyāde ḳılurlar. AK# # (12) AK# #. Yaʿnī, anlaruñ ḳalblerini ḳaplar ol istihzālarınuñ eṣerinden (13) ol hevā-yı ẓulmeti ve anuñ kudūreti. Ṕes, ol ḳalbler maḥćūb oluṕ ḳalur, Allāh’dın ve anı bilmekden. (14) AK# #. Yaʿnī, seyr idüñ ol nefsler beriyyesinde ḳadem-i taḳvā-y-ıla ve muḫālefet-i hevā-y-ıla, (5) tā aña deg ki ol göñüllere deñizlerinüñ kenārına irişesiz. AK# #. Andan naẓar (16) idüñ ol Allāh nūrları-y-ıla ki ol ḳalblerde ḳonılmışdur, tā ʿāyene müşāhede ḳıluṕ göresiz. (17) AK# #. Yaʿnī, ol mükeẕẕiblerüñ ʿāḳıbeti nite oldı ki dīni ve dīn ehlini (18) yalanlardı, küllī ol ḳaṭīʿat beriyyesinde helāk oldılar; çünki ṭabīʿat ḳademleri üzere seyr itdiler. (19) Andan ḫaber virdi ol ġaflet-ile helāk olanlardan. Bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# # **[160a]** (1) AK# #. İşāret bu āyetde budur kim bu mevcūdāt içinde Allāh’dan ġayrı ne dāʿī var, ne cevāb (2) virici. Eyit, yā Muḥammed, ammā senüñ-ile degül, belki ben seni var ḳılmaġ-ıla nidā ḳıl, deñile ki (???) yirler gökler içindeki (3)

[1500] īş: (A.) Yaşayış. Yaşamak. Zevk u safa sürmek. * Hayata medar olan ve geçinilen şeyler. * Ekmek. Gıda.

[1501] istihzā: Alay etmek, birisi ile eğlenmek. Birisini gülünç duruma düşürmek, maskara etmek.

[1502] şetm: sövmek, azarlamak, küfretmek.

kimüñdür ḥaḳīḳatde? Hīç bir cevāb virici bulmayasın ki ol mevcūd ola, ben anı var ḳılmadın; girü (4) sen eyit sensüz, belki ol ḳavli ben sende var ḳılmaġ-ıla "*Li'l-lāhi*"[1503]. Yaʿnī, yirler gökler içinde ne var-ısa (5) yaradılmaḳ ve milkiyyet ve salṭanat yöninden ve varlıḳ ve yoḳlıḳ ve var itmek ve yoḳ itmek, küllī Allāhu Taʿālā-(6)nuñdur; var olmaḳda evvel ol, āḫir ol, daḫı ẓāhir ü bāṭın ol. AK# #. Yaʿnī, vācib (7) ḳıldı ezelde ol kerīm ẕātınuñ ẕimmeti üzere ḫalḳına ve bu vücūda getürdügi ḳullarına raḥmet ḳıla. AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, elbette sizi cemʿ eyleye ve vücūda getürmeg-ile iẓhār-ı raḥmeti-çün ol mecāzī (9) vücūdlarda, tā ḳıyāmete degin ki ol gün olmaḳda gümān yoḳ. Ol gündür ol ki ṣıfat-ı ḳahhāriyyet eṣeri (10) anda ẓāhir olur, hīç bir vücūd anda bāḳī ḳalmaz; illā vücūd-ı ḥaḳīḳī Ḥaḳ Taʿālā'dır ki ben ʿizzüm ʿaẓametüm-ile (11) nidā ḳılam ki "**AK**". Hīç bir cevāb virici bulımaya ne ṣūretā ne ḫōḏ maʿnā benüm vaḥdāniyyetümden (12) ġayrı, ben girü gendü ẕātuma cevāb virem ki AK# #. Ol gün içinde. AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, ol günde nefslerinde ziyānkār anlar oldılar ki istiʿdād-(14)ları ki ḳabūl-ı kemāl-idi dünyede anı fesāda virdiler, ol ḫusrānları elemin ṭatdılar noḳṣānları (15) içinde ve maḥrūmlıḳlarınuñ ʿuḳūbetin buldılar, henüz īmāna gelmediler. Ḥāl budur; ḥaḳīḳat müşāhede ḳıldılar, (16) daḫı muʿāyene ḳıldılar ki AK# #. Yaʿnī, her kim ki meyl idüṕ göñil ḳarar ṭutdı, (17) bu beşeriyyet gicesinde ol ḥayvānī temettuʿlara. Ve daḫı her kīm raġbet idüṕ sākī oldı bu rūḥāniyye (18) nehārında (???) ol mevāhib-i rabbāniyyeye küllī anuñ milkidür ki üzerlerine ẓāhir olur, anuñ ṣıfāt-ı luṭfınuñ (19) ve ḳahrınuñ āṣārları. Maʿnī budur ki bular īmān getüreler, līkin ol günde kimseye īmānı menfaʿat ḳılmaya, [160b] (1) çün andan öñ īmānları yoḳ-ıdı. Ol gün anlara ẓāhir ola ki Allāhu Taʿālā AK# # (2) AK# #. Yaʿnī,

[1503] Allâh'dan manasına gelen bu ifade Ḳurʾān-ı Kerīm'de pek çok defa geçmektedir.

semīʿdür, anı ki resūlleri masḫaraya aldılar, daḫı evliyālara istihzā ḳıldılar ve anlaruñ (3) ḥaḳḳında ṭaʿn itdiler ve anları yalanladılar. Ve daḫı ʿalīmdür, anlaruñ ḳalbindaġı gizlülerini ki nice (4) iʿtiḳādları vardur, anuñ-ıla anlara mücāzāt ḳılur. Andan ḫaber virdi resūlüñ imtināʿından (5) Allāh'dan ġayrıyı dōst ṭutmaḳda, bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# #. Tā aña (6) deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur ki "Eyit, yā Muḥammed, ben bugün ol (7) Allāh'dan ġayrı kimseyi dōst mı ṭutayın ki ol beni ezelde gendüye ḥabīb ṭutındı?". (8) Nite ki Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām;* "Eger ben Allāh'dan ġayrı kimseyi dōst ṭutsam Ebābekr'i dōst (9) ṭutardum, līkin Allāhu Taʿālā ṣāḥibüñüzi dōst ṭutdı". AK# #. Yaʿnī, (10) ḫālıḳ-ı semāvāti'l-ḳulūb göñül gökin yaradıcı maḥabbeti üzere ve nefsler yirin yaradıcı ʿubūdiyyeti üzere. AK# # (11) AK# #. Yaʿnī, oldur ʿāriflerüñ ervāḥların ṭaʿāmlanduran müşāhede ṭaʿāmları-y-la ve evleri (12) ṣuren (???) mükāşefe şerbetleri-y-le. AK# #. Yaʿnī, andan ġayrı kimse bu ṭaʿāmı ve bu şarābı (13) ṭaʿāmlanduruṕ ṣu vermez. AK# #. Yaʿnī, "Eyit ki ben ezelde (14) bu emre maḫṣūṣ oldum ki evvel bu vücūd ḥabsinden ḫalāṣ ben olam, andan ġayrı kimse (15) bi'l-külliye ḫalāṣ bulmadı". Andan ötrü enbiyālar diyiserler "Nefsī! Nefsī!", ol diyiser "Ümmetī! (16) Ümmetī!". Ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā ḫiṭāb-ı īcādda baña ezelde buyurdı ki AK# #. (17) "Ben müşriklerden degülem. Eyyām-ı nübüvvetden berü ben ḫōḏ nebīyem, küllī maḫlūḳdan öñdin". (18) AK# #. Yaʿnī, "Eyit ki eger ben rabbüme ʿāṣī (19) olursam, andan ġayrıya iltifāt ḳılmaġ-ıla, ḳorḳaram ol günde ʿaẕīm ʿaẕābdan ki ol şirkdür". **[161a]** (1) Ve şirküñ ʿaẕābı budur ki maḳām-ı vaḥdetden ayaġı sürçe. AK# #. (2) Yaʿnī, her kimden ki ol ʿaẕāb-ı şirk defʿ olundı, ol günde ki anda bir ḳavme şirk taḳdīr (3) olundı ve bir ḳavme tevḥīd taḳdīr olundı. Ḥaḳ Taʿālā aña naẓar-ı raḥmet ḳıldı ki anı teraḥḥum (4) şirkden ʿafv eyledi. Nite ki ol günde ḥabībine didi; "Sen müşriklerden olma!", ol daḫı (5) olmadı. AK# #. Yaʿnī, ẓāhire saʿādetdür bu ki anı şirkden ḳurtara tevḥīde lāzım (6) ḳıla. Andan ḫaber virdi ol şirküñ żararından ve tevḥīdüñ

ḫayrından, bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: (7) AK# #. İşāret bunda budur ki bileler, bedürüstī muḳaddir (8) oldur ki cemīʿ işlerüñ müdebbiridür, seni ḳurtarmaz ol belālardan, illā ol kim saña ġınā virür. (9) Ṕes, bu ḳavlinüñ taḥḳīḳi budur ki eger saña Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳahrı-y-ıla ḳorḳulu nesneler vāḳiʿ olsa, (10) yā şirk-ile ve ḍalālet-ile mübtelā olunsa ol evvelde ṣaçılan nūrdan maḥrūm ḳalmaḳdandur ki (11) ervāḥ üzere ṣaçıldı, anı senden ʿāḳıbet keşf itmez, illā ol Ḥaḳ. AK# # (12) AK# #. Yaʿnī, eger saña Ḥaḳ Taʿālā luṭfı-y-la ol nūrdan evvelde āḫirde yā aralıḳda saña (13) irişmil olsa ol seni delālet ider, ol ṣırāṭ-ı mustaḳīme ki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ vuṣlatı yolıdur. (14) Ol Allāhu Taʿālā ezelā ve ebedā ḳādirdür, külli nesne üzerine. Ve daḫı buyurdı ki AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ġālibdür ezelden ḳulları üzere ḳahr-ıla. Ṕes, ol kāfirlere ḳahr eyledi, (16) göñüllerin öldürüṕ nefslerin dirgürmeg-ile ki ol nūruñ reşāşın anlardan ḫaṭā (17) ḳıldurdı evvel-i ḫılḳatde ol ṭabīʿat ẓulmātında ḳaluṕ azdılar ol nūr-ı şerīʿate hidāyet bulmadılar. (18) Ve daḫı müʾminlerüñ nefslerin ḳahr eyledi, envār-ı şerīʿat-ile ol ṭabīʿat ẓulmātından oları çıḳardı, (19) ṭāʿat üzere ḳāyim ḳıldı. Ve muḥiblerüñ daḫı göñüllerin ḳahr eyledi, iştiyāḳ ḥarāreti-le. Andan **[161b]** (1) ol luṭfı müşāhedesi-y-ile anları üns ṭutdurdı ve ṣıddīḳlaruñ ervāḥların ḳahr eyledi, ol (2) ṣıfāt-ı cemālinüñ tecellīsi ḳahrı-y-ıla. Ve daḫı vāṣıllaruñ esrārların ḳahr eyledi, ṣıfāt-ı celālinüñ (3) tecelliyāt-ı ḳahr-ıla. Fi'l-cümle, hīç bir nesne yoḳdur andan ġayrı, illā maḥḥūrdur anuñ ʿizzetin ṣancaġı (4) altında daḫı ḫōr[1504] u ẕelīldür[1505], anuñ ṣamediyeti meydānında. AK# #. Yaʿnī, ol ḥakīm-(5)dür, şol nesnelerde ki ḳahr eyler ol ḥikmetden ḫalī degül. Ve daḫı ḫabīrdür, bilür luṭfına ve ḳahrına (6) kim ḳābildür aña ki ḳahr ider ḳahr-ı evlādur ve aña ki luṭf ider, luṭfı lāyıḳdur. Andan (7) ḫaber virdi saʿādet ehlinüñ ulu şehādetinden bunuñ-ıla ki buyurdı: AK#

[1504] ḫōr: f. Kıymetsiz, ehemmiyetsiz. Adi.
[1505] ẕelīl: (A.) Hor, hakir, alçak. Aşağı tutulan.

#. (8) İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā diledi ki resūlini *ʿaleyhi's-selām* ibtilā ḳıla, ol Mekke müşrik-(9)lerinüñ ʿaḳıl ḳatında. Suʾāl vechi-y-ile ki anlara maʿrifetden suʾāl ide, anlaruñ cehli eşkāre (10) ola emr etdi. Didi ki "Eyit, yā Muḥammed, ulu şehādet ne nesnedür? O kimseye ki tevfīḳ-i refīḳ (11) olmışdur. Bilür ki Allāhu Taʿālā'nuñ şehādeti uludur, ḫalḳ şehādetinden ve bularuñ ʿulūmları (12) küllī nesnelerüñ ḥaḳāyıḳların iḥātā ḳılunmaz. Ammā Ḥaḳ Taʿālā'dur ki ʿilmi-y-le cemīʿ-i nesnenüñ ḥaḳīḳatin (13) iḥāṭā ḳılmışdur". Ḥuṣūṣā ki gendünüñ vaḥdāniyyetinüñ ḥaḳīḳati ola, bunı bilen Allāh'a īmān (14) getürbilür ki vāḥiddür, şerīki yoḳdur. Ammā ol ki ḫızlān-ıla helāk olup ḫusrān aña (15) mānīʿ olmışdur, Allāh'ı bilmekden ki eyde "ekber-i şehādet oldur". Emr itdi resūline *ʿaleyhi's-selām* (16) ki "Ol Allāh'dur ki şehādet yöninden dükeli nesneden". AK# #. (17) Yaʿnī, ol Allāhu Taʿālā şehīddür, benüm-ile şirküñ arañuzda ola ki mütenebbih olalar, Allāhu (18) Taʿālā'ya iḳrār ideler. Ḥaḳ Taʿālā anlara bildürmeg-ile ve aña īmān getüreler ve daḫı didi ki AK# # (19) AK# #. Yaʿnī, "Eyit, yā Muḥammed ki bu Ḳurʾān bendin yaña vahy olundı ki muʿcizāt-**[162a]** (1)lardan gey ulu muʿcize bu Ḳurʾān'dur ki cevāmiʿü'l-kelīmdür[1506], bunca maʿānī anuñ taḥtında mündericdür". (2) AK# #. Yaʿnī, andan ötrü vahy olundı ki anuñ āyātlarından ve ḥaḳāyıḳlarından (3) ve muʿcizelerinden ki anuñ içinde vardur, geçen ümmetlerüñ ḫaberlerinden daḫı ol ḫaberlerden ki (4) olacaḳdur. Nite ki Allāhu Taʿālā didi: AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā seni ṣaḳlaya andan (5) ki kāfirler seni öldüreler. Ṕes, Resūl anlardan *ʿaleyhi's-selām* maʿṣūm oldı ve daḫı didi ki "li-yużhirahū (6) ʿale'd-dīni küllihī[1507]". Yaʿnī, ol dīn-i İslāmı

[1506] cevāmiʿü'l-kelīm: (A.) Lâfızları az, mânâsı çok kelâmlar, sözler, ibâreler, fıkralar. * Az sözle çok mana ifade etme.

[1507] Ḳurʾān, (Fetih) 48/28; "… (İslâmı) bütün dinlerden üstün kılmak üzere (üstün kılacaktır, üstün kılar) …"

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Fetih) 48/28: Bütün dinlerden üstün kılmak üzere, Peygamberini, doğruluk rehberi Kuran ve hak din ile gönderen O'dur. Şahit olarak Allah yeter.

iẓhār ide, külli dīn üzere. Ṕes, anı iẓhār ḳıldı cemīʿ-i (7) edyān üzere ḥuccet-i ḳāṭıʿa birle. Bular küllī Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḥuccetidür anlaruñ üzerine ki Resūl'e (8) irişdiler ve anuñ kelāmın işitdiler. Ve ammā AK# # **(ve men belaġ)** didügi. Yaʿnī, olar kim anuñ nübüvveti ve (9) daʿveti vaḳtine irişdiler ḥāli ḥayātında daḫı vefātından ṣoñra. Ve bunda bir işāret daḫı (10) budur ki "Tā ben ol Ḳurʾān-ıla sizi inẕār idem daḫı ol kimse kim benden aña Ḳurʾān (11) irişdi ol Ḳurʾān'uñ ḥaḳāyıḳı üzere muṭṭaliʿ oldı. Ol daḫı ol Ḳurʾān-ıla sizi inẕār idicidür, (12) baña mütābaʿat idüben. Ve daḫı vefātumdan ṣoñra iẓhār itmeg-ile, anı ki Ḳurʾān ḫaber virdi (13) ẓuhūra gelecegin benden ṣoñra Yehūd u Naṣārā-y-ıla ve bāḳī müşrikler-ile. AK# # (14) AK# #. Yaʿnī, siz ṭanuḳlıḳ mı virürsiz Allāh-ıla bir ilāh-ı ʿaḫere daḫı İslām ẓuhūra (15) geldükden ṣoñra cemīʿ-i edyān üzere ve daḫı uşbu ümmetüñ salṭanatı irişdükden ṣoñra (16) şarḳdan ġarba degin. Nite ki Resūl *ʿaleyhi's-selām* ḫaber virdi: AK# # (17) AK# # **(ayet mi ?).** Yaʿnī, yir baña küllī cemʿ olundı gösterildi, baña heṕ (18) maşrıḳları ve maġribleri tīz ola ki benüm ümmetümüñ milki ve salṭanatı irişe ol baña cemʿ oluban (19) gözüken kenarlara degin ḳanḳı delīl ola ki bunda uḳvā ola ve rūşen ola. Andan ṣoñra **[162b]** (1) buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, eger Allāhu Taʿālā anları ṣaġır ve kör ḳıldısa ki ol (2) ġaflet uyḳusından uyanmayalar ve bu taḳrībleri işitmeyeler ve muʿāyene nesneleri göremeyeler (3) daḫı bir ilāh-ı āḫirle ṭanuḳlıḳ vireler ẓāhirde bāṭında. Ẓāhirde evṣāni şerīḳ ḳılalar (4) ve bāṭında hevā-yı dünyāyı Allāh'dan ġayrı, anlara ṭapalar. "Eyit sen, yā Muḥammed, ben ṭanuḳlıḳ (5) virmezem şol nesneye ki siz ṭanuḳlıḳ virürsiz. Zīre ben müşāhede iderin ol ḥaḳḳuñ (6) şāhidlerine ol nesnelere ki siz aña müşāhede idersiz". AK# #. Yaʿnī, taḥḳīḳ (7) ol ilāh, ilāh-ı vāḥiddür, ben anuñ vaḥdāniyyetin müşāhede ḳıluram vaḥdet-ile. AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, taḥḳīḳ ben berīyem ol ikilikden ki siz aña şerīk getürürsiz. Andan (9) ehl-i maʿrifetden

Elmalı Hamdi tefsirinde şu şekilde izah edilmektedir; Ḳurʾān, (Fetih) 48/28: O odur ki Resulünü hidayet rehberi ve hak dînî ile gönderdi, onu her dînin üstüne çıkarmak için, şâhid olarak da Allah yeter.

ḫaber virüp̀ buyurdı ki AK# #. (10) Yaʿnī, anlar ki biz anlaruñ göñüllerine ḥaḳāyıḳ-ı kitāb indürdük, tā anuñ nūr-ıla (11) ḳalbleri münevver oldı. Anlar ol nūr-ıla Allāh'ı bilürler ki vāḥiddür, şerīki yoḳdur ve resūli (12) daḫı bilürler. Nite kim dirler; zīre ol nūrdur *ʿaleyhi's-selām.* Ṕes, nūr bilinmez, illā girü nūrıla bilinür. (13) Ṕes Ḳurʾān nūrdur kim resūlüñ ḥaḳīḳati ve nūrānīliġi daḫı anuñ-ıla bilindi. Ammā ol (14) ehl-i kitāb ki kāfirlerdür çün ẓulmet ehli oldılar, ne Allāh'ı bildiler ne resūli *ʿalm (ʿaleyhi's-selām),* (15) bu ḳavlinde ki buyurdı: AK# #. İşāretdür aña ki bu atalar (16) taḥḳīḳ bilürler ki oġul ḳız ṣadr olacaḳ gendülerdür bu evlād vücūda gelmegüñ mübdeʾi bulurdur. (17) Buncılayın ehl-i maʿrifet daḫı taḥḳīḳ itdiler ki Allāhu Taʿālā bularuñ mübdeʾi ve maṣdarıdur. (18) Bularuñ vücūdı Ḥaḳ Taʿālā'dandur ki ol ilāh-ı vāḥiddür anuñ şerīki yoḳdur, līkin olar ki (19) istiʿdādı fikrīlerin fesāda virdiler ki ol nūr-ı īmānı ḳābil-idi ḫāsır oldılar. Anı **[163a]** (1) fesāda virdiler, bu şehvātı ḥayvāniyye ḥarīṣ olmaġ-ıla ve mütābaʿat-ı hevā-y-ıla. Nite ki buyurdı: AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, anlar ki istiʿdādların fesāda virmeg-ile ziyānkār (3) oldılar, anlar īmān getürmezler, aña ki Allāhu Taʿālā vāḥiddür. Zīre anlar īmān nūrından (4) ırāḳ düşmişlerdür. AK# #. Yaʿnī, kimdür gey ẓālımıraḳ şundan (5) ki kiẕb-ile Allāh üzere iftirā ḳıl ol istiʿdād-ı fikrīsini fesāda virmeg-ile hevāyı ve dünyāyı (6) ilāh yirine vaż ʿide, ilāh-ı vāḥidi ḳoya. AK# #. Yāḫūḏ anuñ āyātların yalanlaya anı göre-(7)bilmeye göñil körlüginden. AK# #. Yaʿnī, ẓālimler felāh bulmazlar körlüginden (8) ötrü. Zīre şolar ki bunda aʿmā oldı, yārın āḫiretde daḫı aʿmādur, yolı azġundur. AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, ol (10) gün ki ehl-i maʿrifet-ile ehl-i inkār ḥaşr idevüz kim andan ol ehl-i inkāra diyevüz ki "Ḳanı (11) ol şürekālaruñuz ki gendü zuʿmuñuzca anları bize şerīk ḳılurduñuz ol hevādan dünyādan, (12) çün siz anları Allāh'a şerīk ḳılduñuz anlaruñ olmadı ol ibtilālarınuñ niceleri ol (13) ʿamā-yı ḳalb-ile". AK# #. Yaʿnī, ol ṣanemlerinüñ (14) maḥabbetleri-y-ile fitnelendiler, çün ʿaẕābı gördiler

andan bīzār oluṕ didiler ki “Va’l-lāhi, biz rabbumuza (15) müşrik degüldük” yalan yire and içdiler anı bilmediler ki Allāhu Taʿālā anlaruñ yalanların bilür. (16) Ṕes, buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, ḳıyāmet güninde nefslerin yalanlayısarlar; (17) çün istiʿdādları dünyede fesāda virdiler, gendülere körlik ḥāṣıl ḳıldılar, tā ki (18) āḫiretde kiẕbe muḥtāc oldılar. Anı ẕikr itmediler ki Allāhu Taʿālā anlaruñ yalanın bilür ol körlük-(19)leri üzere ziyāde ḍalālet daḫı buyurdı ki AK# #. Ol iftirāları **[163b]** (1) ẕāyil oluṕ gitdi ki dünyede dirlerdi; “Bular Allāh ḳatında bizüm şefīʿlerümüzdür”, çün gördiler (2) anlardan menfaʿat olmadı, āḫiretde diyiserler ki “Biz müşrikler degüldük”. Andan ḫaber virdi (3) olaruñ istiʿdādlarınuñ ifsādı kemāliden bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# # (4) AK# #. İşāret bu iki āyetde budur ki bedürüstī, mükāfātı şol kimsenüñ (5) ki Allāhu Taʿālā kelāmına yā ḥadīṣ-(i) Resūl’e *ʿaleyhi’s-selām,* yā ḥaḳīḳat ehlinüñ kelimātlarına inkār-ıla (6) ḳulaḳ ṭuta, daḫı başlaya aña ṭaʿn ide gerekdür. Allāhu Taʿālā anlaruñ ḳalbleri üzere ḥicāb (7) ḳıla ve ḳulaḳlarına perde ḳıla, tā ol kelāmlaruñ envārı anlara ulaşmaya anuñ ḥalāvetin bulmayalar (8) ve ḥaḳāyıḳların fehm itmeyeler. Nite ki buyurdı: AK# #. Yaʿnī, bulardan kimse var kim (9) saña istimāʿ iderler inkār u ibtilā yöninden. AK# #. Yaʿnī, anlaruñ inkārı (10) şomlıġından göñülleri üzerine ḥicāb ḳılduḳ, ol inkārları gözine maḥçūb oldılar. (11) Andan ki anuñ ḥaḳīḳatin añlayalar ve daḫı ḳulaḳlarına ṣaġırlıḳ ve aġırlıḳ virdük ol istiʿdād-ı (12) ḫılḳīlerinüñ fesādından. Nite ki buyurdı: AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, ol ḥicābdan ötrü bu ẓāhirüñüz-ile ne dürlü āyetler görseler aña īmān getürmezler, (14) ol īmān nūrı maḥv olmaġ-ıla. AK# #. Tā aña irişür ki ḳaçan senüñ ḳatuña (15) gelseler ol ḳalbleri körliginden senüñ-ile mücādele ḳılurlar, bāṭılı ilerü ṭutuṕ Ḥaḳḳ’ı nefy iderler. (16) AK# #. Yaʿnī, dirler ol kāfirler ki inkār (17) perdesi-y-ile göñüllerin perdelediler degüldür, bu Muḥammed söyledügi, illā ol ilerü geçenlerüñ maḳālāt-

(18)larıdur. AK# #. Yaʿnī, ol inkār ehli bu ṭālibleri ve irādet ehlini (19) ṭalebden menʿ iderler ve gendüler daḫı ıraḳ olurlar ol Ḥaḳ'dan ve Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekden **[164a]** (1) ol ḳorḳudan ki dünyālarına ziyān irişe. AK# #. Yaʿnī, bular ol (2) ḫalḳı Ḥaḳ yolından ürkitmeg-ile ve anları Ḥaḳ'dan ıraḳ itmeg-ile helāk itmezler, illā nefslerin (3) helāk iderler. Zīre Ḥaḳ ehlinden ıraḳ olmaḳ ḫalḳı bulardan ürkütmek hemān Ḥaḳ'dan ıraḳlıḳdur (4) bu ḫōḏ hemān ḍalāl u helāklıkdur, eşkāre ḫaberleri yoḳ ki gendüler helāk olurlar. Zīre (5) bular ṣaġılar dilsüzler ve körler oldılar nesneyi teʿaḳḳul idemezler. Andan ehl-i ahvāldan ḫaber (6) virüṕ buyurdı ki AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. (7) İşāret bunda budur ki bedürüstī, ol istiʿdād-ı fikrīyi fesāda virmegüñ ġāyeti budur ki (8) ol eşḳiyālaruñ ervāḥları bu ʿālem-i ṣūretden ayrulduḳdan ṣoñra çün ṭurġıralar ol nār (9) üzere ve anuñ ḥaḳīḳati biline ol ḳaṭīʿat ʿaẕābınuñ acısın ṭadalar, ol ṭabīʿat zindānından (10) ḫalāṣ olduḳdan ṣoñra. AK# #. (11) Yaʿnī, diyeler ki "İy kāşikā, biz girü ol ṣūret ʿālemine redd olınayduḳ ol istiʿdād-ı fiṭrımuz (12) aña gireydi, ol rabbumuz ayātlarına tekẕīb ü inkār itmeye deg, bir gez daḫı evvelkileyin. (13) Belki biz daḫı müʾminlerden olayduḳ, kāfirlerden olmayaduḳ". Allāhu Taʿālā ḫaber virdi ki anlara (14) ol temennī aṣṣı ḳılmaz furṣat fevt oluṕ istiʿdād fesāda varduḳdan ṣoñra, bunuñ-ıla ki buyurdı: (15) AK# #. Yaʿnī, ol şeḳāvet bulara ẓāhir oldı ki gizlü-y-idi (16) ve bulara yazılmışdı. Bular anuñ nişānlarını ṣūret ʿāleminde beşeriyyet libāsı-y-ıla perdelemişlerdi (17) ve anı gizlerlerdi tekellüf-ile ol ṣūret ṭonından mücerred olmazdan öñ. AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, eger bular girü redd olınuṕ dünyāya gelseler, girü ol menhī olana dönerler, ol (19) hevālarına mütābaʿat idüben ve anı ilāh ṭutınuban bir defʿa daḫı istiʿdādları fesāda varduġı-çun. **[164b]** (1) Eger bular redd olunsalar ol istiʿdādılarına ki anuñ üzerine yaradıldılar, girü ol (2) istiʿdādlarını ol aʿmāle istiʿmāl iderlerdi ki ol sebeb-i taḥṣīl-i şeḳāvetdür. AK# # (3) AK# #. Taḥḳīḳ, bular ol daʿvīlerinde kāẕiblerdür.

Zīre bular kiẕb-içün yaradılmış-(4)lardur, ṣıdḳ-ıçun degüller. AK# #. Yaʿnī, (5) bular girü ol istiʿdādlarına redd olunduḳlarından ṣoñra ki anuñ üzerine yaradıldılardı ki (6) ol kiẕbe ve inkāra ḳābildi. Didiler ki bu bizüm ol dünyedeki ḥayātumuzdur ki bunda (7) dirilürüz andan ölürüz öldükden ṣoñra girü biz baʿṯ olunmazuz. Zīre bular anuñ (8) üzere mecbūllerdür ki baʿṯe inkār idüṕ resūlleri tekẕīb ideler. Zīre bular ol ʿālem-i (9) ervāḥda Ḥaḳ Taʿālā'nuñ elṭāfını müşāhede idüṕ elest ḫiṭābını işidüṕ "Belā!" diyü cevāb vir-(10)dilerdi; çün bu ʿālem-i ṣūrete geldiler, ol beşeriyyet libāsı-y-ıla ḥicāblanuṕ ol aḥvāl-i aḳvāli (11) unıtdılar. Enbiyālar *ʿaleyhi's-selām* gelüṕ ol günleri añdurdılar, ol añdurmaḳ daḫı bulara menfaʿat (12) ḳılmadı; çün küfr üzere ṭabʿ olunmışlardı, vaʿẓ u naṣāyiḥ müʾminlere fāyide ḳılur kāfirlere degül. (13) Nite ki buyurdı: AK# #. Ancılayın eger girü bu ṣūret ʿālemine (14) redd olunsalar ol müşāhede ḳılduḳlar aḥvāli unıdurlardı, girü evvel ki inkārlarına ve ʿādet-(15)lerine dönerlerdi iḳrārı ḳorlardı. Andan ḫusrān ehlinüñ ḥasretlerinden ḫaber virüṕ buyurdı ki (16) AK# #. İşāret bunda budur ki ḳıyāmet güni (17) bir gündür ki sırlar aḳde keşf olur ve perdeler anda yırtılur. İy niçe taḳvā ṭonı-y-la (18) bezenmiş kimselere ḥükm oluna āḫiretde ki bu oldur ki dünyede iʿrāż eyledi, āḫiretine (19) raġbet ḳıldı. Mevlāsın sevici oluṕ hevāsından ayrıldı, īş anuñ üzerine keşf oluna. **[165a]** (1) Ol vehm itdüklerinüñ ḫilāfınca olaruñ ḳatında rüsvāy ola, ol ẓann itdüklerinüñ (2) ġayr oluban. Yaʿnī, ḳaçan ki göresin bular ṭurġur-ıla yārın ḳıyāmet güninde, ol ḳahr dili-y-ile anlara (3) dinile: AK# #. Yaʿnī, ol rubūbiyyet ḳahrı-y-ıla anlara dinile ki "Uşbu Ḥaḳ degül midür?". Olar daḫı (4) ḳahr acısın ṭatmış dil-ile diyeler ki AK# #. "Belī, iy bizüm rabbumuz, ḥaḳdur ki bize ol (5) rubūbiyyet ḳahrınuñ elemin ṭadurduñ". AK# #. Yaʿnī, "Ṭaduñ ol (6) ıraḳlıḳ ʿaẕābınuñ elemini ki ẓuḫūr-i ḳahr vaḳtidür. Siz bunuñ-ıla dünyede daḫı muʿaẕẕebidüñüz, līkin (7)

acısın ṭuyamazduñuz”. Şol yetīm mālın yiyenler gibi ki yidükleri vaḳt daḫı ḳarınlarına od yirlerdi, (8) līkin ol günde elemin ṭuyamazlardı anuñ. Bugün ḳıyāmet güninde belürür, bu küllī andan. (9) Andan ötrüdür ki dünyede ol esbāb-ı küfr-ile ḥicāblanduñuz, bugün āḫiretde ol ʿaẕābunuñ (10) acıların ṭadarsız. AK# #. Yaʿnī, ol istiʿdād-ı rūḥāniyyeyi (11) fesāda virdiler ki anuñ-ıla rablerine mülāḳī oldılardı, mīṣāḳ güninde. Ol fesādan (12) oldı ki dünyede Ḥaḳ Taʿālā liḳāsın yalanladılar ki ol Allāh’a vāṣıl olmaḳdur, dünyede; ve andın (13) yaña rücūʿ itmekdür, āḫiretde. Ṕes, ol tekẕībleri sebeb-ile iki ʿālemüñ saʿādetinden (14) ziyānkār oldılar; manṣıbdan māldan ve maḳāmdan ḥālden degül, belki Ḥaḳ Taʿālā’ya (15) vāṣıl olmaḳdan. AK# #. Bu işāretdür ol sāʿate ki ḳul (16) ceẕb olınur ol beşeriyyet ṣıfatlarından, ol maḥabbet ceẕbeleri-y-le ol sāʿatde eksüzin, (17) ol da bir ḳıyāmetdür. Zīre tebdīl olınur, ol beşeriyyet yiri bir ġayr yire rabbinüñ nūrı-y-ıla (18) ol muḥibb-i ṣādıḳ ol nūr-ıla naẕar eyler, ol günlere ki andan żāyiʿ olmışdı, Ḥaḳ’dan (19) ġayrın ṭaleb itmeg-ile, anuñ żāyiʿliġine baḳuṕ ḥasretler yir ve ol viṣāl ṣaydi, andan fevt [165b] (1) oluṕ ġayrını ḳabż itmeg-ile ziyānkār oldılar. AK# #. Yaʿnī, ḥasretle (2) diyeler ki “Vāy, bizüm ḥasretlerümüze, yigitlik vaḳtında ʿömrlerümüzi żāyiʿ ḳılduḳ, nefs murād-(3)ların ṭaleb itmekde. Gendümüze ḥicāblar ve ıraḳ düşmeklik esbābların ḥāṣıl ḳılduḳ ki (4) anuñ-ıla sülūk itmek üzerümüze ḳatı[1508] meşaḳḳatdür ol yükleri getürüben. AK# # (5) Yaʿnī, ʿılāḳa-yi dünyā yükleri-y-le ziyādeydi mühimmātından ol vücūdlarınuñ arḳası (6) üzerinde yüklenmiş olalar. Zīre sālik üzere bu vücūd daḫı yükdür ki anı sülūkdan menʿ (7) ider, ḫuṣūṣā ki üzerine ziyāde ola. AK# #. Yaʿnī, bilüñ ki ne yavuz yükdür, (8) ol getürdükleri vücūd u cehl yüki. AK# #. Yaʿnī, degüldür (9) bu dünyānuñ ḥayātı ki temettuʿāt-ı nefsānī-çün ola, illā şol oġlancuḳlar oyunı gibi ve ʿiṣyān ehlinüñ (10) bāṭıl ʿamelleri gibi ki zevāli

[1508] ḳatı: zor

tīzcekdür ve żarārı bāḳīdür. Zīre ol daḫı ḥicāb ziyāde ider. (11) AK# #. Yaʿnī, ol beşeriyyetden seyr idüp̀ ol (12) rūḥāniyyeye varmaḳ şehvātı terk idüp̀ ḥaḳdan ġayrıdan iʿrāż[1509] itmeg-ile ve Allāhu Taʿālā'dın yaña (13) iḳbāl itmeg-ile yigirekdür, şol kimselere ki Allāh'dan ġayrıdan ṣaḳına Allāh'a vāṣıl olmaġ-ıla. (14) ʿAcebā teʿaḳḳul idüp̀ añlamaz mısız ki Ḥaḳ Taʿālā taḥḳīḳ buları ol iş-içün vücūda getürdi. Andan (15) ḫaber virdi ol vücūd ehlinüñ inkārından ki buyurdı: AK# #. (16) İşāret bunda budur ki bedürüstī, bu kelām-ı beşeriyyetden eṣer ḥāṣıl olup̀ ṭārlıġanmaḳ ol ḥabība-(17)'llāh beşeriyyeti-y-di ki ol cehl ü ḍalālet ehlinüñ maḳālinden maḥzūn olup̀ ḍalāletleri üzere (18) teʾsüf ḳılurdı. Ḥaḳ Taʿālā aña tesellī ḳıluban buyurdı ki "Taḥḳīḳ, biz bilürüz ki yā Muḥammed sen melūl (19) olursın ol cāhillerüñ sözlerinden ki ḍalāletlerinden seni kiẕbe nisbet iderler. AK# # **[166a]** (1) AK# #. Yaʿnī, haḳīḳatā, bular seni yalanlamazlar. Zīre seni (2) bilürler ṣıdḳ-ıla, līkin yalan ve yalanlamaḳ ve inkār ve ʿinād bu ẓālimlerüñ şānındandur. Zīre ẓālim (3) oldur ki nesneyi ḳomayacaḳ yirde ḳoya. Bular daḫı kiẕbi ve tekẕībi ve inkārı ṣıdḳ u iḳrār yirine (4) ḳorlar. Sen bularuñ maḳālatına ġuṣṣalanma. Taḥḳīḳ, biz bilürüz ki saña ne irişürse bizden ötrü (5) irişür, bu nesne senüñ-içün żāyiʿ itmeziz, bilürüz saña olan bizüm ḥaḳḳumuzdadur, sen yaluñuz degül-(6)sin bu miḥneti çeken ehl-i maḥabbet arasında. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, senden ilerü niçe resūller tekẕīb olundılar; ammā (8) ol ezā olınup̀ tekẕīb olunduḳlarına ṣabr itdiler. Zīre zaḥmetler üzere ṣabr itmek mürseller şānıdur, (9) tā aña deg ki ẓāhirā bāṭınā bizüm nuṣretümüz anlara irişe. Ammā ẓāhir nuṣret, anlaruñ duʿāların (10) ḳabūl idüp̀ ḳavmini helāk itmekdür. Ve ammā bāṭın nuṣret ol ki anları bizüm ḫulḳumuz-ıla ḫulḳlanduravuz. (11) Zīre ṣabr itmek daḫı bizüm aḫlāḳumuzdan bir ḫulḳdur, biz anları ṣabr-ıla ol ulu'l-ʿazm mertebelerine (12)

[1509] iʿrāż//iʿrāḍ: Yüz çevirmek. Başka tarafa dönmek. İctinab, çekinmek.

irişdürürüz. Nite ki buyurdı: AK# #. Ḥaḳ Taʿālā'nuñ kelimātı (13) tebdīl olmaz ki ol muḳadderātdur, Ḥaḳ Taʿālā taḳdīr ü tedbīr itmişdür, ezelden ebedā ol (14) "kün" kelimesi-le. Anlar ki maḳbūllardur, anlaruñ-ıçun risālet ve nübüvvet ve vilāyet ve maḥabbet ve ṣabr (15) daḫı niʿmet-i ṭāʿat ve ʿubūdiyyet ve bu niʿmetlere şükr taḳdīr ḳılıvirdi. Ve daḫı buyurdı ki AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, taḥḳīḳ saña mürsellerüñ ḫaberi irişdi ki nite ṣabr eylediler ol miḥnet-(17)ler üzerine ve nite şükrler ḳıldılar niʿmetler üzere. Ve merdūdlarıçun daḫı taḳdīr itdi ʿaḳl u cehālet (18) ve ḍalāletü ve küfrān niʿme olmaḳ daḫı irişen zaḥmetlere ṣabrsuzlıḳ. Andan ol iʿtirāż ehlinüñ (19) iʿrāżından ḫaber virüp buyurdı ki AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. **[166b]** (1) İşāret bunda budur ki Ḥaḳ Taʿālā'dan bu terbiyet ve teʾdībdür ḥabībine, *ʿaleyhi's-selām.* Nite ki Resūl (2) ḫaber virdi: ***ḤADÌŞ-İ ŞERÌF.*** Yaʿnī, "Rabbüm beni edebledi ve edebümi görklü ḳıldı" tā ki (3) ehli olmayana (???) mübālaġa, şefḳat ḳılmaya. Zīre Resūl *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* çün ḫiṭāb-ıla ḫiṭāblandı: AK# # (4) AK# #. Bundan ṣoñra yumışaḳlıḳda ve şefḳatde mübālaġa ḳıldı. (5) Ḳavmüñ īmāna gelmekligine ḥarīṣ olup andan iʿrāż[1510] itdükleri ḳatı ulu meşaḳḳat geldi. (6) Tā ki Ḥaḳ Taʿālā iri söylemege, buyurdı ki AK# #. Ve daḫı bu āyeti gönderdi ki AK# # (7) AK# #. Ve daḫı buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, eger (8) Ḥaḳ Taʿālā dileseydi buları hidāyet üzere cemʿ iderdi, ol ʿālem-i ervāḥda reşāş-ı nūr (9) vaḳtinde ervāḥ üzere ol ehl-i ḳabūl-ile ki anlara nūr irişüp anuñ-ıla hidāyet buldılar. (10) AK# #. Yaʿnī, "Yā Muḥammed, sen anlardan olmaġıl kim ḥikmetden ḫaberleri yoḳ, bilmezler (11) ki biz bularuñ baʿżısın neçün nūr-ı hidāyete ve īmāna ḳābil ḳılduḳ ve baʿżıların ḳılmaduḳ. Andan (12) ötrü ki ṣıfāt-ı luṭfumuz-ıla ṣıfāt-ı ḳahrumuz ẓuhūra gele". Bunda iṯbāt vardur ki Resūl'e *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* (13) bu ḥikmeti ʿālim-idi.

[1510] iʿrāż: Yüz çevirmek. Başka tarafa dönmek. İctinab, çekinmek. (buradaki manası yüz çevirmek)

Ve bunda bir işāret daḫı budur ki bu ḫiṭāb ḫiṭāb-ı ezelīdür ki Resūl'e *ʿalm* (*ʿaleyhi's-selām)* (14) ezelde ḫiṭāb ḳıldı, buyurdı ki "Sen dünyede cāhillerden olma; şol nesnelerden ki bulardan (15) gelür". Eger ol vaḳt bu ḫiṭābı ḳılmasa ol bilmezlerden olurdı. Zīre her ḫiṭāb ki anuñ-ıla (16) Resūl'e olundı, *ʿaleyhi's-selām.* Ol emr-i īcādı-y-ıdı ki olundı, nehyi daḫı ancılayın, fehm it cidd-ile. (17) Andan ol hidāyete musteʿid olanları vaṣf idüṕ buyurdı: AK# # إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ وَ (18) AK# # الْمَوْتَى يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ ثُمَّ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ [1511] . Yaʿnī, olar kim ḫiṭābu'l-lāhı işidürler, anlardur ki Allāhu (19) Taʿālā anları gendü nūrı-la iḥyā ḳıldı. Nite ki buyurdı: AK# #.**ilā āyeh. [167a]** (1) Yaʿnī, ol nūr-ıla işidür, ol nūr-ıla görür. Ammā olar ki ölülerdür, anları daḫı Allāhu Taʿālā dirilde. Bu (2) ölülerden murād oldur kim Allāhu Taʿālā anları nūrı-y-ıla diriltmedi, anuñ ḳavlin anuñ,içün (3) işitmezler, Allāhu Taʿālā ḳādirdür ki anları daḫı dirilde, işideler. Ammā sen buña ḳādir degülsin, (4) yā Muḥammed. Nite ki buyurdı: AK# # فَإِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتَى [1512] . **AK# #** ثُمَّ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ [1513]. Yaʿnī, oları ki Allāhu Taʿālā dirilde (5) nefsleri sinlesinden ḳopara anlar rücūʿ iderler andın yaña anuñ ʿināyeti ceẕbeleri-y-le ki (6) ol hidāyetdür. Ve daḫı buyurdı: AK# #. Yaʿnī, ol hevā ehli didiler; (7) "Ol velā[1514] ve müddet ehli-çün, neçün ol Muḥammed üzerine rabbinden bir āyet ü nişān indürilmedi (8) iken çoḳ vaḳt ṭaleb itdiler bu āyet görmegi". Bu daḫı anlara İblīs'üñ keydi-y-idi ve hevā ġālib-(9)liġidi daḫı yir fāsid fenāyıla bahāne ḳılmaġıdı ve illā niçe āyetler gördiler andan iʿrāż (10) itdiler. AK# #. Yaʿnī, eyit ki Allāhu Taʿālā ḳādirdür ki her sāʿatde (11) ve her laḥẓada āyetler indüre, līkin

[1511] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/36: Ancak kulak verenler daveti kabul ederler. Ölüleri Allah diriltir, sonra O'na dönerler.

[1512] Ḳurʾān, (Rum) 30/52: (Resūlüm,) Tabiidir ki sen ölülere katiyen işittiremezsin; dönüp giden sağırlara da çağrıyı duyuramazsın.

(Buradaki kısım ayetin bir kısmıdır; "Tabiidir ki sen ölülere kariyyen işttiremezsin" manasındaki kısımdır.)

[1513] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/36; (Bu kısım "sonra ona dönerler" manasındadır.)

[1514] velā: Yakınlık. Sâhiplik. * Sevme, muhabbet.

bularuñ çoḳları bu āyetleri görürler, bilmezler ki ol bir āyetde (12) Ḥaḳ Taʿālā'nuñ āyetlerinden. Zīre Allāhu Taʿālā'nuñ āyetleri görilmez, illā anuñ nūrı-la şol (13) kimselerde ki Allāh nūrı olmaya anuñ-ıla naẓar ideler ol āyātı görmez; illā siḥr ü kiẕb görür. (14) Andan ḫaber virdi baʿżı ümmetlerden bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# # (15) AK# #. Tā aña degin ki buyurdı: AK# #. İşāret (16) bu iki āyetde budur ki her nesne ki ḥareket ider bu arż-ı beşeriyyetde semʿ u baṣar ve lisān ve bāḳī (17) aʿżālar gibi ve daḫı nefs ṣıfātları-y-ıla daḫı ol ḳuş ki uçar ḳanatları-y-ıla. Yaʿnī, göñül-ile[1515] (18) rūḥ ṣıfātları-y-ıla ki anlar uçarlar, şerīʿat u ṭarīḳat ḳanatları-y-ıla; illā bular külli sizcileyindür, (19) efʿāllerinden aḥvāllarından suʾāl olunmaḳda. Buña delālet ider Ḥaḳ Taʿālā'nuñ **[167b]** (1) bu ḳavli ki buyurdı: AK# #. **AK# #** (2) AK# #. Yaʿnī, hīç bir nesne ḳomaduḳ biz Ḳurʾān içinde ki aña insānuñ iḫtiyācı (3) ola, ẓāhirde bāṭında ve ẕātında, ṣıfātında Allāh'dın yaña seyr itmekde ve aña vāṣıl (4) olmaḳda mā-murātdan (???) ve methiyātdan ve müsteḥab olanlardan daḫı cemīʿ şol nesnelerden ki (5) Ḥaḳ Taʿālā'ya yaḳīn ḳılcıdur ve anlardan daḫı ki Ḥaḳ'dan ıraḳ ḳılıcıdur, illā küllin beyān (6) eyledük. AK# #. Ammā anlar ki iḳbāl ehli maḳbūllardur bu maḳāmda seyr-ile (7) ve ceẕbe-yi ʿināyet-ile rücūʿ iderler rablerinden yaña ve anlar ki iʿrāż idicilerdür merdūd-(8)lardur ḫaşr itmeg-ile rücūʿ iderler rablerinden yaña selāsil[1516] ü aġlāl-ile[1517] sürinüben od (9) üzere yüzleri üzere. AK# #. Yaʿnī, olar kim (10) yalanladılar bizüm ol delāyillerümüzi ki anları bize ulaşdurıcıdur anlaruñ göñülleri ḳulaḳlar(ı) (11) ṣaġır oldı ki anuñ-ıla işitmez mevlāsı daʿvetin ve göñülleri dili ṭutıldı Ḥaḳḳ'a daʿvet ḳılanlara (12) icābet idüṕ cevāb virimez. Zīre işidimezler, işidenler icābet iderler, ṣaġır olanuñ ḫāṣṣa-(13)sındandur ki dilsüz daḫı ola. Zīre bular ol ṣıfāt-ı beşeriyyet ẓulmātındadur daḫı aḫlāḳ-ı (14) ẕemīme

[1515] göñülüle:
[1516] selāsil: Zincir gibi olanlar. Zincirler
[1517] aġlāl: (Gull. C.) Boyna geçirilen zincirler. * Kelepçeler, pırangalar.

ẓulmātında ki ol ikisi ġālib olmaġ-ıla ḳalb üzere göñül olur ol ṣıfāt-ı rūḥānī (15) ve aḫlāḳ-ı ḥamīde bāṭıl ve muʿaṭṭal olur. AK# #. Yaʿnī, kimi dilerse Ḥaḳ Taʿālā ḍāll (16) ider, Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekde ol göñli olmag-ıla. AK# #. Ve daḫı (17) kimi dilerse ṭoġru yol üzere ḳılur, Ḥaḳḳ'ı ṭaleb ḳılmaḳda ve ḳalbini dirildür maʿrifet nūr-ıla. Andan (18) ḫaber virdi ki belāları keşf iden Ḥaḳ Taʿālā'dur bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# # (19) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bu iki āyetde budur ki Allāhu Taʿālā **[168a]** (1) bu insānı cemīʿ-i maḫlūḳāt arasında kerāmet-ile maḫṣūṣ ḳıldı. Andan ötrü ki Allāhu Taʿālā (2) bu beşeriyyet yirin baḥr-i rūḥāniyyet üzere düşedi, gendü rūḥından nefḥ[1518] itmeg-ile anda taṣarruf (3) ḳıldı gendü ḳuds-i cenābında ol rūḥına bir ḳapu açdı ve rūhından daḫı beşeriyyet feṭḥ-i bāb (4) ḳıldı. Ol kim Allāh-ıla beḳā buldı ol iki ḳapu aña dāyim açuḳ oldı ki Allāhu Taʿālā raḥmet-i (5) nūrını ol iki ḳapudan aña dāyim irişdürür. Nite ki buyurdı: AK# #. (6) Ṕes, ol ḳuluñ ḳalbi ol nūr-ıla münevver olur cemīʿ-i aḥvālında serrāda[1519] ḍarrāda[1520] rücūʿ ol (7) Allāh'dın yaña olur. Her kime ki ol cenāb-ı ḳuds ḳapusı baġlansa ol nūr-ı raḥmetden (8) maḥrūm ḳaluṕ ẓulmet-i beşeriyyet içinde ḳalur. Serrā[1521] vaḳtinde rücūʿ maḫlūḳāta oluṕ ḫālıḳı (9) unıdur. Ammā ḍarrā vaḳtinde çāresüz oluṕ elbetde rücūʿ vaḳdin yaña olur, ġayrını (10) unıdur. Zīre rūḥāniyyetinde bu mevkūzdur ki rücūʿ rabbinden yaña ola. Nite ki buyurdı: (11) AK# #. Ṕes, Allāhu Taʿālā buyurdı ki "Eyit, yā Muḥammed, anlara ki cenāb-ı ḳudsdin (12) yaña ḳapuları baġlanmışdur. Serrā vaḳtinde andın yaña rücūʿ itmezler, ḫaber virüñ baña ki (13) eger size Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ʿaẕābı gele ol ḍarrā vaḳtinde yāḫūḍ ḳıyāmet ḳopsa". Nite ki buyurdı: (14) AK# #. Yaʿnī, "Ol vaḳtde ol belāyı ve ḍarrı (15) keşf idüṕ defʿ itmeg-içün Allāh'dan ġayrıya mı duʿā

[1518] nefḥ: (A.) Üflemek.Nefḥ et-; hafif bir rüzgar esmek, estirmek.
[1519] serrā: Kolaylık, rahatlık, genişlik. * Sevinçli oluş. * Bolluk.
[1520] ḍarrā: Şiddet, mihnet. Belâ. Naks. Ziyan. Sıkıntı
[1521] serrā: (A.) Kolaylık, rahatlık, genişlik. * Sevinçli oluş. * Bolluk.

ḳıluṕ dilersiz? Girćegiseñüz cevāṕ virüñ!”. (16) AK# #. Belki ol Allāh’a yalvarursız. Zīre rūḥāniyyetüñüzde bu mevkūzdur (17) ki mucību’l-muḍaṭṭar oldur; ḳaćan aña yalvaruṕ duʿā ḳılalar. AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, keşf ider ol ḍarrı mādem ki siz aña duʿā ḳılasız; eger (19) ezelde meşiyyeti var-ısa ve daḫı sizi ḫalāṣ ḳıla ol ikilikden ki şirk ḳoṕacaḳ yir oldur. **[168b]** (1) Ve ol vaḥdāniyyete ulaşdura, eger ezelde taḳdīri ḳıldısa. Andan ḫaber virdi ol tasadan[1522] (2) ḍarrādan[1523] ki ilticā vācib ḳılıcıdur bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# #. (3) Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur ki bedürüstī, girćek teḍarruʿ (4) ve girćek ṣıġınmaḳ belā hücūm itdügi vaḳt ilticā vācib ḳılur. Ammā bu ḳavlinde bir işāret (5) daḫı budur kim biz gönderdük anlara ṣıḥḥat niʿmetin ve rızḳda kefāf[1524] niʿmetin ve dirlikde (6) refāhiyyet. Anlar aña aldanuṕ bizden iʿrāż itdiler bizdin yaña rücūʿ itmekden ġāfil (7) oldılar. Biz anlara resūller gönderdük ḳaṭıʿ delīller-ile ve rūşen ḥuccetler-ile ki anuñ-ıla biz-(8)din yaña daʿvet ḳıldılar. Anlar ol daʿvete icābet idüṕ hidāyet bulmadılar. AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, biz aćlıġ-ıla ve ḳaḥṭ-ıla ve şirret ü belā-y-ıla ṭutduḳ, (10) tā ola ki bular ol ḥālden bize ilticā idüṕ teḍarruʿlar idüṕ duʿālar ḳılalar, ol ḥālden bize ilticā (11) ḳılalar, bizdin yaña döneler. AK# #. Yaʿnī, ćün bulara bizüm ʿaẕābımuz (12) geldi, nećün bular teḍarruʿ ḳılmadılar; bilmediler ki bizüm luṭflarumuzuñ ḥaḳīḳatleri ol ṣūret-i ḳahrumuz (13) daḳīḳalarında ḳonılmışdur. Ve daḫı taḥḳīḳ idemediler ki bizüm maḥabbetümüz dürleri ol ḳatı ʿaẕāblarımuz (14) ṣadfında ḳonulmışdur, aña ṣıdḳ-ıla ilticā idüṕ istiḳbāl itmediler ve ḥüsn-i teḍarruʿ-ıla duʿā (15) ḳıluṕ ol belāyı ve

[1522] tasa: Üzüntülü düşünce durumu, kaygı, endişe, gam. Tatmin edici olmayan veya tedirgin eden durumların ortaya çıkmasını önleyebilmede, güvensizlik içinde bulunulduğunda duyulan tedirgin edici duygu.

[1523] ḍarrā: (A.) Şiddet, mihnet. Belâ. Naks. Ziyan. Sıkıntı. Kötürümlük.

[1524] kefāf: (A.) Ancak yaşayabilecek kadar olan rızık.

ġafleti defʿ itmek dilemediler. AK# #. Lākin göñülleri ḳatı oldı (16) hevāya mütābaʿat ḳılmaġ-ıla ve dünyā ḥalāvetin[1525] ṭaleb[1526] itmeg-ile ve anuñ-ıla temettuʿ idüp̀ tamām leẕẕet almaġ-ıla. (17) Ṕes, Şeyṭān anuñ-ıla ruḫṣat buluṕ iġvāʾ[1527] iġzāʾ[1528] idüben. AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, Şeyṭān ol hevāya uymaġı ve dünyāya ḥarīṣ olmaġı ve resūlleri tekẕīb idüṕ (19) Ḥaḳ'dan iʿrāż itmegi anlara ḫōş gösterdi, daʿvet-i vaʿẓı unıtdılar. AK# #. [169a] (1) Yaʿnī, ḉün olar unutdılar ol ʿārıż olan belāları ve şiddetleri ki anlara ögütlenmeg-iḉün (2) vāḳiʿ oldı-y-ıdı, tā ol niʿmet bolluġın ve ṣıḥḥat ḳadrin bileler añlar. Zīre ol niʿmetleri (3) añmaḳ şükr vācib ḳılıcıdur ve şükr itmek daḫı delālet ider, ol niʿmet-i münʿimden görmege. (4) Çün ol ḳasāvet-i ḳalb ol niʿmetleri unıtmāġı vācib ḳıldı ve ol enbiyālar daʿvetine (5) icābet itmege sāfiʿ oldı. AK# #. Yaʿnī, bulara niʿmet ü māl ve cāh (6) ḳaṕuların aḉıvirdük istidrāc-ıla ki ol külli anlara belā ve miḥnet-idi rāḥat u niʿmet ṣūretin. (7) Anlar ki ehl-i ẓāhir-idi, anlara ẓāhir niʿmetler ḳapusın aḉduḳ envāʿ māl u niʿmetler gibi ve ṣıḥḥat u (8) ʿāfiyet gibi ve olar ki ehl-i bāṭındur, anlara fütūḥātı ve āyātlar göstermek ve kerāmetler (9) ẓāhir itmek ve envārlar ẓuhūra getürüṕ esrārlar keşf itmek ḳapuların feṭḥ idivirdük. (10) Daḫı bulara beñzer nesneler andan ki anuñ-ıla yol oġlanları terbiyet olınur. Zīre uşbu (11) ṭāyifden ortaya gelenlerüñ çoḳına vaḳt-i sülūkde āfātlar ʿārıż olmışdur, mücāhedede (12) nefse melālet vāḳiʿ olmaġ-ıla; tā ki Şeyṭān bulara vesvese ḳıluṕ nefslerine eyle gözterdi ki (13) bular ol sülūklarında bir mertebeye irişdiler ki anuñ-ıla şeyḫ ṣoḥbetinden ve anuñ taṣarrufātına (14) teslīm olmaḳda müstaġnī oldılar. Ṕes, ol şeyḫ ḳatından ḉıḳarlar gendü nefsleri hevāsına (15) muvāfıḳ ṭaleb

[1525] ḥalāvet: (A.) Tatlılık. Şirin olmak.
[1526] ṭaleb: İsteme. İstenme. Dileme. İstek.
[1527] iġvā//iġvāʾ: Ayartmak. Azdırmak. Baştan çıkarmak.
[1528] iġzā//iġzāʾ: (Gazâ. dan) Savaştırma. Gazâ ettirme. Muharebeye gönderme.

itmege şürūʿ iderler. Anuñ-ıla ḫızlān çuḳurlarına düşerler ve Şeyṭānuñ saḫre-(16)leri olurlar. Şeyṭān bulara ʿādetden ṭaşra nesneler gösterür kerāmet gibi, anlar eyle ṣanurlar ki (17) ol ʿibādetleri netīcesidür. AK# #. Tā bular ol virilen nesneye sevinüp̀ ol (18) ḥāllerine maġrūr oldılar. AK# #. Yaʿnī, añsuzın ṭutduḳ anları (19) ol ḥāllerin aluban şerlü ḥāllere bıraḳduḳ, olar da ḳīl u ḳālden ve olmaz daʿvī ḳılmaḳdan **[169b]** (1) ġayrı nesne ḳalmaz, göresin buları ki ġurūr beriyyesinde ḥayretde ḍāll oluṕ ḳaldılar. (2) AK# #. Yaʿnī, helāk oluṕ ol ḳavmüñ (3) ṣoñları ḳaṭʿ olundı ol nefslerine ẓulm idüṕ Ḥaḳ'dan iʿrāż itmeg-ile ve anuñ resūline *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* (4) iʿtirāż ḳılmaġ-ıla ḥamd ü ṣenā ol Allāh'a ki luṭf ehline luṭfın iẓhār ḳıldı ve ḳahr ehline ḳahrın (5) iẓhār ḳıldı. Tā ʿārifler bileler ki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ṣıfāt-ı luṭfına maẓhar var ve ṣıfāt-ı ḳahrına (6) daḫı maẓhar var, ḳahr u luṭf küllī andandur. Andan ol āṯār-ı luṭfından ve ḳahrından ḫaber virüṕ (7) buyurdı ki AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. (8) İşāret bunda budur kim Allāhu Taʿālā mecmūʿ-ı ḫalḳa ʿumūm yöninden göz ḳulaḳ ve ḳalb virdi-(9)yiki Ḥaḳ kelāmı anuñ-ıla işide ve anuñ-ıla göre ve anuñ-ıla fehm ide. Bundan ṣoñra didi ki (10) "Eyit, yā Muḥammed, haber virüñ baña ki eger Allāhu Taʿālā sizüñ işitmekliñüz ve görmekliñüz (11) alsa ki anuñ-ıla işidüṕ anuñ-ıla görürsiz ve ḳalbüñüz üzere ḫatm ursa, nesne fehm (12) idemeseñüz. AK# #. Yaʿnī, Allāh'dan ġayrı daḫı bir ilāh var mıdur ki (13) anı size girü vire; belki viren de oldur, alan da oldur. Ve daḫı buyurdı ki AK# # (14) AK# #. Yaʿnī, "Naẓar ḳıl, gör, yā Muḥammed, nice beyān ḳılıruz ol ʿalāmetleri ki (15) delīl-i vaḥdāniyyetdür ol semʿ-i baṣar u ḥaḳīḳiden ki küffārlardan anı aluruz, andan daḫı buları gör ki (16) Ḥaḳ'dan iʿrāż iderler. Andan girü ḫiṭāb-ı ʿām ḳıluban buyurdı ki AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, "Eyit, yā Muḥammed, ḫaber virüñ (18) baña, iy saʿādet ehli, ve yā şeḳāvet ehli, eger size Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ʿaẕāblar(ı) gelmese āfetlerden (19) ve rūz-i gār vāḳıʿalarından ve emrāḍ u esḳāmdan ibtilā yöninden

añsızun ki bir sebeb-i ẓāhir olmaya **[170a]** (1) işitmekligin ve görmekligin almaḳ gibi, yā ḳalbine ḫatm urmaḳ gibi, yāḫūḏ eşkāre bir sebeb-ile olsa (2) fısḳ u ʿişyān ve küfr ü nifāḳ gibi". Helāk olmaz ol mübtelā olduḳları-y-la, illā şol ḳavm ki nefslerine (3) ẓulm eylediler, istiʿdādlarını ṣarf itmeg-ile ʿubūdiyyet-i Ḥaḳ'dan hevāya uymaḳlıġa ki ol (4) anuñ maḥalli degül, andan anuñ üzerine ṯābit oldı. Ammā ol kim bir nevʿ-ile belāya mübtelā (5) oldı, tevbe idüṕ girü rücūʿ itdi, ol ḥaḳīḳatā helāk olmaz. AK# # (6) AK# #. Yaʿnī, biz gönderdük bu resūlleri; illā beşāretici ve ḳorḳuducı gönderdük, hīç (7) kimseye hidāyet virmekde bularuñ elinde nesne yoḳ, bular hemān beşāret ḳılıcılardur. Anlara kim (8) īmān getürüṕ ḥāllerin ıṣlāḥ ḳıldı, necāte irüṕ derecāt bulmaġ-ıla. Ve daḫı ḳorḳuducılardur (9) ol mükeẕẕibleri helāk oluṕ derekāta vāḳiʿ olmaġ-ıla[1529]. AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, her kim ki īmāna geldi, ol fesāda virdügi istiġdādlarını ıṣlāḥ (11) eyledi, ġayr-ı maḥallinden girü döndermeg-ile ve ıṣlāḥ ḳıldı terbiyeyle inābet-ile daḫı ʿubūdiyyetde (12) emr-i Ḥaḳḳ'a muvāfıḳ olmaġa ṣarf itmeg-ile. Ṕes, anlaruñ üzerine ḫavf yoḳ andan öñ istiʿdād-(13)ların fesāda virdükleri-çün. Andan ṣoñra çün ṣalāḥa getürdiler daḫı anlara ġuṣṣa daḫı (14) yoḳdur. Anlardan fevt olan nesne üzere ol ḥasenātlardan ol seyyiʾāta meşġūl olduḳlar (15) vaḳt. Zīre Allāhu Taʿālā anlaruñ seyyiʾātların ḥasenāta mübeddel ḳılur tevbe-y-ile rücūʿ ḳılduḳlarından (16) ṣoñra. AK# #. Yaʿnī, anlar kim (17) bizüm āyātlarumuzı tekẕībleddiler daḫı anlaruñ üzere ṯābit oldılar, anları ʿaẕāb ṭutar. Yaʿnī, (18) redd buʿd ʿaẕābı daḫı helāklık ol sebebden ki ervāḥ üzere ṣāçılan nūr-ı hidāyetden (19) ṭaşa ḳaldılar, ol ṣaffa girmediler, andan ötrü bular ehl-i şeḳāvetden oluṕ helāk oldılar. **[170b]** (1) Andan peyġamberüñ ḥālinden ḫayr virüṕ luṭf-ıla buyurdı: AK# # (2) AK# #.

[1529] Metinde olmaʿ-ıla şeklinde yazılmış, doğrusu olmaġ-ıla şeklinde olmalıdır.

İşāret bu iki āyetde budur ki kim Allāhu Taʿālā resūline *ʿaleyhi's-selām* buyurdı ki "Kāfirlere (3) söyle, ʿaḳılları miḳdārı, buyurdı ki "Eyit, yā Muḥammed, ben size dimezin ki Allāhu Taʿālā'nuñ ḫazīne-(4)leri benüm ḳatumdadur". AK# #. Daḫı dimezin ki her nesnenüñ ḥaḳīḳatin ben bilürem (5) ve māhiyeti nedür bilürem". Ol anuñ ḳatındadur, ol gösterür. Nite ki buyurdı: AK# #. (6) AK# #. Ammā Resūlüñ *ʿaleyhi's-selām* bu ḳavlinüñ cevābı ki buyurdı: AK# #. (7) Her nesneyi şöyle ki gerekdür baña gösterdi. Ve daḫı bu ḳavlinde ki buyurdı: "Baña virildi, cevāmiʿu'-(8)l-kelīm". Bunda didi ki "Ben ḥaḳāyıḳ-ı eşyāyı bilmezin bu tenāḳuż degül". Andan ötrü ki Ḥaḳ Taʿālā (9) aña buyurdı ki "Şöyle di!". Resūl daḫı *ʿaleyhi's-selām* anuñ emrin yirine getürdi. Zīre Resūl (10) *ʿaleyhi's-selām* olmışdan olcaḳdan ne ki ḫayr virürdi, bildürmekligi-y-le ḫayr virürdi. Ve daḫı (11) didi ki AK# #. Yaʿnī, "Ben size dimezin ki ben firişteyem, egerçi firişte maḳām-(12)larından yuḳaru geçdüm, şol vaḳt ki Cebraʾīl'e didüm ilerü gel, didi ki eger bir barmaḳ ḳadarı (13) ilerü varursam göynürem". AK# #. Yaʿnī, ben size maḳāmlarumdan ve aḥvāllarumdan (14) ḫaber virmezin, bedürüstī benüm-ile Allāh arasında vaḳt var ki anda muḳarreb firişte ve mürsel (15) peyġamber ṣıġmaz, illā anı ḫaber virürem ki baña vaḥy olına bulara eyit diye anı ḫaber virem. (16) Ve daḫı buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, eyit kim ben size (17) nite ḫaber vireyin şol nesneden, sizüñ gözlerüñüz anı görmekden kör olmışdur, görür kimselerüñ (18) kelāmı aʿmā-y-ıla berāber degüldür, fikr itmez misiz ki bunı añlayasız. Ve daḫı buyurdı ki AK# # (19) AK# #. Yaʿnī, ḫaber vir bu ḥaḳāyıḳları ve bu maʿānīleri, şol kimselere **[171a]** (1) ki ḳorḳarlar ol rableri ḥażretine cemʿ olmaḳdan ʿināyet ceẕbeleri-y-le ve bulara ḥaḳīḳat bilindi ki (2) AK# #. Bulara muḥaḳḳaḳ oldı ki Allāhu Taʿālā'ya vüṣūl bulmaḳda (3) girü Allāh'dan ġayrı irişdürüci dōst ve şefāʿat idici yoḳ, enbiyālardan ve ġayrından. (4) Zīre aña vāṣıl olmaḳ mümkin degül, illā Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ceẕbeleri-y-le. AK# #. Yaʿnī, (5) ola ki bular ol vüṣūl ṭalebinde Allāhu Taʿālā'dın ḳorḳmaġa iltifāt ḳıluṕ ġayrına iltifāt

ḳılmaḳdan ṣaḳınalar. (6) Andan ḫaber virdi viṣāl ehlinüñ aṣlından bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# # (7) AK# #. İşāret bunda budur ki bedürüstī, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ol (8) şefḳatlü iḥsānlarından ve laṭīf ʿaṭālarındandur ki ḫāṣ ḳullar ḥaḳḳında ki anı ṭāliblerdür (9) baʿżı evḳātde anlara dil virdi ki anuñ-ıla kelām iderler. Nite ki buyurdı: HS# # (10) HS# #[1530]. Ve baʿżı evḳātde dil virülür ki Ḥaḳ'dan ḫaber virüṕ söylerler, tā ki (11) ḳullarını andın yaña daʿvet ḳılalar. Ḳaçan Allāhu Taʿālā bulardan ḳullarına kelām inse bulara (12) fażlından hidāyet virür, çün fuḳarānuñ ḥālleri Resūl-ile *ʿaleyhi's-selām* istedi ki ḥāl ḳılmaḳdan (13) ve muʿāraża ḳılmaḳdan ʿāciz oldılar, anuñ ṣadedinde ki Resūl anları ḳatından sürmek diledi, (14) aʿyān-ı Ḳureyş'üñ İslāmına ṭamaʿ idüben. Bular anı görüṕ sükūt ḳıldılar iʿtirāż ḳodılar. Ammā (15) ḳalbleri-y-le Ḥaḳ Taʿālā teveccüh ḳılmadılar, anuñ elinde tażarruʿ ḳıluban, aḥvāllarını aña ʿarż (16) idici oluban. Ṕes, Ḥaḳ Taʿālā anlaruñ velīsi oldı göñüllerindegi sırların iẓhār itmege (17) ve resūline anlaruñ sırlarında ḳonılan üzerine muṭaʿalliʿ ḳılmaġa buyurdı ki AK# وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ # (18) AK# رَبَّهُمْ #[1531]. Yaʿnī, sürme ḳatuñdan anları ki dāyim rablerine yalvarurlar ḫaber virdi resūline anlaruñ devām-ı (19) ẕikrinden ki bular ḥaḳ dāyim Ḥaḳ Taʿālā celīsleridür[1532]. Nite ki ḫaber virdi: "*Ene celīsü men ẕikrī*"[1533]. **[171b]** (1) Yaʿnī,

---

[1530] "İzâ ahbebte abden künte lehû Sem'an ve Basar'an ve Lisân'en..."#// Kulumu sevdiğim zaman, onun işiten kulağı, gören gözü ve konuşan dili olurum." (Buhârî,38. İbn-i Mâce,16.)

[1531] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/52

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Enʿām) 6/52: Sabah akşam, Rabblerinin rızasını isteyerek O'na yalvaranları kovma. Onların hesabından sana bir sorumluluk yoktur, senin hesabından da onlara bir sorumluluk yoktur ki onları kovarak zulmedenlerden olasın.

[1532] celīs: (A.) Ekseri bir yerde oturan. Arkadaş, birlikte oturan.

[1533] Bu ifadeye Kur'an-ı Kerim'de rastlayamadım. Ancak; "Ene celisü men zekerani ve ene meahu' Ben beni zikreden kulumla beraberim' şeklinde kudsi hadis olduğu Prof. Dr. M. Es'ad Coşan'ın 27 Ağustos 2000 yılında Medine'de yapmış olduğu sohbet kayıtlarında yer almaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz.: http://www.esadcosankulliyati.com/arsiv/medine/medine000827.html, 04.03.2016, 16:21. (*(Ene celîsü men zekeranî)* buyrulmuştur. Allah zikredenle beraberdir, zikredenin yanındadır. Zikredenin sohbetdaşıdır, meclis arkadaşıdır, dostudur.). Ayrıca bu hadis bir çok mutasavvuf tarafından dile getirilmektedir. "Ene celīsü men zekerenī"; "Ben, beni zikredenin meclisine gelirim. Yanı başında olurum." manasındaki bu ifade Prof. M. Es'ad Coşan taradından

beni ẕikr idenlerüñ ṣāḥibi dōstı benin, buları meclisüñden sürmegil ki saña mütābaʿat (2) ḳuluṗ beni ṭaleb ḳılurlar. Allāhu Taʿālā irādetinde buları maḫṣūṣ ḳıldı, bulardan ġayrını degül. (3) Nite ki buyurdı: AK# #. Yaʿnī, kimüñüz murādı dünyā, kimüñüz murādı (4) āḫiret, bularuñ murādı benem. Nite ki bularuñ ḥaḳḳında didi: AK# #. Her kimse andan (5) ġayrın diler, olar andan anı diler, ḫalḳ bu irādetde çoḳ kelām itmişlerdür. Ammā taḥḳīḳ (6) budur ki ol bir ḥareketdür göñülden ḳopar ḳuldan ḳarārın alur ṣabrın ḳomaz, tā ki (7) Allāhu Taʿālā'ya vuṣlat bula. İrādet ehli gicede gündüzde sükūn u ḳarār bulmaz, murādı ḥāṣıl (8) olmayınca ki vuṣūldür. Ve daḫı buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, bularuñ ḥisābından saña (9) żarar olmaz bir nesnede bular iḫlāṣ-ıla bize teveccüh ḳılduḳlarından ṣoñra yāḫūḏ bāṭınlarında ġayr-ı (10) marżı nesne olursa küfr nifāḳ ve riyā gibi girü ḥisābları gendü üzerlerinedür, anlardan saña (11) teʿaddī itmez. Nite ki[1534] senüñ ḥisābuñ senüñ üzerüñedür, senden anlara teʿaddī ḳılmaz. AK# # (12) AK# #. Bularuñ ḥisāblarından senüñ üzerüñe sıḳlet[1535] olmaz, muḥāsib sen degül-(13)sin bizüz. Saña gerekmez ki buları ṭard idüṗ ḳalblerin münkesiz ḳılasın; anlardan olasın ki (14) seyüklemek[1536] yirine ṣımaḳlıḳ ḳoyasın, biz seni göñüller seyükleyeci[1537] gönderdük ṣıyıcı göndermedük. (15) Nite ki buyurdı: AK# #. Bundan ṣoñra buyurdı: AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, biz buncılayın bularuñ

---

ayrıntılı olarak ele alınmıştır; http://mecmerkezi.org/WebTV/39/Sohbetler.aspx#startTime=1527, 04.03.2016.

[1534] nite ki: nasılki

[1535] sıḳlet: ağırlık, manevi sıkıntı.

[1536] seyüklemek: seyüklemek//seyeklemek//seyiklemek: Kırığı, çıkığı ince tahtalarla sarmak ve iyileşmesini sağlamak.(Tarama Sözlüğü, seyeklemek (seyiklemek) maddesi)

seyek//seyik//siyek: Kırık çıkık tahtası.

seyeklenmek//seyiklenmek: Kırık ve çıkık, ince tahtalarla sarılmak.

[1537] seyükleyici: Tamir edici, onarıcı.

seyüklemek//seyeklemek//seyiklemek: Kırığı, çıkığı ince tahtalarla sarmak ve iyileşmesini sağlamak.(Tarama Sözlüğü, seyeklemek (seyiklemek) maddesi)

seyek//seyik//siyek: Kırık çıkık tahtası.

seyeklenmek//seyiklenmek: Kırık ve çıkık, ince tahtalarla sarılmak.

baʿżısı-y-la baʿżısın ibtilā[1538] ḳılduḳ, baʿżısın fāżıl baʿżısın (17) mefżūl[1539] ḳılduḳ; tā ki ol eyü olan ḥāline şükr eyleye ve ol alu[1540] olan ḥāline ṣabr eyleye. Eger (18) ol fāżıl şükr eylemese ol fażlınuñ zevāline taʿarruż ider, eger ol mefżūl olan (19) ṣabr eylese ol fażla ulaşmaġa saʿy itmiş olur. Ol mefżūl ki ṣābir ola fāżıl-ı şākir-ile **[172a]** (1) berāber olur. Nite ki Süleymān şükri-y-le ve Eyyūb ṣabrı-y-ıla *ʿaleyhi's-selām* olduġınlayın. Zīre Süleymān (2) ṣūret-i ʿubūdiyyetde çoḳ ʿamelleri-y-ile Eyyūb aña berāber oldı ṣabrı-y-la ṣūret-i ʿubūdiyyetde (3) ʿamellerde ʿaczi var-iken. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā ikisinüñ ḥaḳḳında daḫı buyurdı: AK# #. (4) Ammā fāżıluñ fitnesi mefżūl üzere gendüsi anuñ üzere fāżıl görüp anı taḥḳīr itmekdür ve anuñ (5) ḥaḳḳını ol fażlda menʿ itmekdür ve mefżūlüñ fitnesi fāżıl-ıla budur ki anuñ fażlı üzere (6) ḥased ide ve Ḥaḳ Taʿālā ḳażāsına saḫṭ idüp rıżā virmeye. Ṕes, ol ḥaḳdan münḳaṭıʿ olur (7) ḥaḳḳı ḫōş görmeg-ile çünki virmegi virmemegi ḫalḳdan bildi. Ḥāl budur ki muʿṭīi ve mānīʿ (8) daḫı Ḥaḳ Taʿālā'dur ġayrı degül. Ve bir daḫı budur ki ol fāżıl ol fażla mustaḥıḳ görmeye. (9) Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #. Yaʿnī, bu fitneye ibtilā ḳılduġumuzdan (10) ötrü didiler ki uşbular mıdur ki Allāhu Taʿālā fażlını bizüm arzumuzda bulara taḫṣīṣ ḳılmadı, (11) bize virmedi. Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā yigrek (12) bilici degül midür fażl-ı niʿmetine kim müstaḥıḳdur. Müstaḥıḳ anlardur kim ol niʿmetleri üzere şākir olalar, (13) her niʿmet ki ẓāhir ü bāṭın niʿmetlerden Allāhu Taʿālā kāmil ḳıldı ḳulları üzere. Eger anuñ şükri (14) üzere aña tevfīḳ virilse ol anuñ üzerine niʿmet olur ve illā ol aña niʿmet ü miḫnet (15) olur. Andan fażlından ḫaber virdi fażl ehli-le buyurdı ki AK# # (16) AK# #. İşāret bunda budur kim bedürüstī, Allāhu Taʿālā kemāl-i fażlından bu fuḳarā üzerine (17) buları daḫı ulular ve pādişāhlar mertebesinde ḳodı, dünyede āḫiretde

[1538] ibtilā: Belâya uğramak. Musibete düşmek. İyi veya kötü şeye düşkünlük, tiryakilik. * İnsanın iyiliğini, kötülüğünü ve kemâl derecesini meydana çıkaran imtihan, tecrübe.
[1539] mefżūl: Üstün gelen. Fazla gelmiş olan.
[1540] alu: 1. Âciz. 2. Aşağı, geri, değersiz. 3. Ahmak, aptal, sersem.

selāmı bularuñ üzerine (18) taḳdīm itmekde. Ammā dünyede resūline buyurdı, *ʿaleyhi's-selām;* ḳaçan saña bizüm müʾmin ḳullarumuz gelmese (19) sen anlara selāmü'n-ʿaleyküm digil. Yaʿnī, evvel selāmı sen başlaġıl, egerçi selām gelen kişi üzeredür. **[172b]** (1) Lākin begler ulular taʿẓīm iderler bulara selāmı ögretmeg-ile her ḥālde. Ammā āḫiretde firişteler (2) bularuñ üzerine selām ḳılurlar, uçmaḳa girdükleri vaḳt. Nite kim buyurdı: AK# # (3) AK# #[1541]. Ve daḫı Allāhu Taʿālā bulara selām-ıla ibtidā ḳılur. Nite ki buyurdı: AK# # (4) AK# #[1542]. Ve bu ḳavlinde ki dir: AK# #[1543]. İşāret ḳılur ol selāma kim Ḥaḳ Taʿālā (5) anuñ-ıla ḥabībi üzere selām ḳıldı miʿrāc gicesinde didi ki ***"Es-selāmu ʿaleyke eyyühe'n-nebiyyü"***[1544]. Ve Resūl (6) daḫı ḳabūl-ı selāmda buyurdı: ***"Es-selāmu ʿaleynā ve ʿalā ʿibādi'l-lāhi'ṣ-ṣāliḥīn"***[1545]. Yaʿnī, keʾennehū[1546] ol (7) aʿyān-ı Ḳureyş Resūl'e *ʿaleyhi's-selām* fuḳarāyı ḳatuñdan sür didükleri vaḳt Ḥaḳ Taʿālā didi ki (8) sürüp gidermegil anları ki rablerine ʿibādet iderler, anuñ-içün ki anlar benüm ṣāliḥ ḳullarum-(9)dur. AK# #. Yaʿnī, ḳaçan saña gelseler bizüm selāmumuz anlara irişdür. Nite ki (10) sen bizden ḳabūl itdük. Ṕes, selām maʿnīsi Allāhu Taʿālā'dan

---

[1541] Ḳurʾān, (Zumer) 39/73: "…«Selam size, hoş geldiniz! Temelli olarak buraya girin» derler."

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Zumer) 39/73: Rablerine karşı gelmekten sakınanlar, bölük bölük cennete götürülürler. Oraya varıp da kapıları açıldığında, bekçileri onlara: «Selam size, hoş geldiniz! Temelli olarak buraya girin» derler.

[1542] Ḳurʾān, (Yâsin) 36/58: Merhametli olan Rab katından onlara selam vardır.

[1543] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/54: "…«Size selam olsun» de…"

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Enʿām) 6/54: Ayetlerimize inananlar sana gelince: «Size selam olsun» de. Rabbiniz, sizden kim bilmeyerek fenalık işler de arkasından tövbe eder ve nefsini düzeltirse, ona rahmet etmeyi kendi üzerine almıştır. O, bağışlar ve merhamet eder.

[1544] "Allāh'ın rahmet ve bereketi senin üzerine olsun, ey nebî" manasına gelen bu ifade miraç hadisesi esnasında peygamber efendimiz ile Allāhu Taʿālā arasında geçen bir konuşma olduğu rivayet edilmektedir. Ayrıca, namaz kılmayı peygamber efendimizin bize öğrettiği şekliyle namaz esnasında oturuşlarda okunmaktadır. Et-tahiyyâtü duası olarak bilinen bu dua Ḳurʾān-ı Kerīm'de bulunmamaktadır.

[1545] "Selâm, bizim ve Allâh'ın sâlih kullarının üzerine olsun." manasına gelen bu söz Mirac hadisesi esnasında peygamber efendimiz ile Allāhu Taʿālā arasında geçtiği rivayet edilen konuşmadandır. Ayrıca, namaz kılmayı peygamber efendimizin bize öğrettiği şekliyle namaz esnasında oturuşlarda okunmaktadır. Et-tahiyyâtü duası olarak bilinen bu dua Ḳurʾān-ı Kerīm'de bulunmamaktadır.

[1546] keʾennehū: (a. zrf.) (Ke-ennehu) (Teşbih edatıdır) Sanki, güyâ, öyle gibi, benzer.

bulara selām olmaḳlıḳdur ol (11) ḫılḳat-i beşeriyyet ẓulmetinden ol nūr-ı reşāş irişmeg-ile ḳıdemde ervāḥ yaradıldıġı vaḳtin. (12) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ezelde bularuñ-ıçün gendü ẕātına raḥmet itmegi (13) vācib ḳıldı. Andan ötrü ki ol buları sever bular daḫı anı severler ve anuñ ẕātın dilerler. Ṕes, (14) Ḥaḳ Taʿālā daḫı raḥmetden bulara naṣīb-i taḫṣīṣ ḳıldı, ẕāta vāṣıl olmaġ-ıla. Ammā ʿumūm-ıla daḫı (15) raḥmetden naṣīb ḳıldı cennete ḳoymaġ-ıla. Ve daḫı buyurdı ki AK# #. (16) İşāret ḳılur aña ki "minküm" dimeg-ile ol yavuz ʿamel işleyüciler iki ṭāyifedür bir bölük sizden, (17) iy hidāyet bulmış müʾminler ve bir bölügi sizden ġayrıdandur ki anlar kāfirlerdür, ḍāll (18) olmışlardur. Cehl-ile ve cehālet daḫı iki nevʿdur[1547] biri cehl-i ḍalāletdür ki ol nūr neticesinden (19) oldı, ḫaṭā itdi ervāḥa irişmedi. Nite ki buyurdı Resūl *ʿaleyhi's-selām:* ***ḤADİŞ-İ ŞERİF*** **[173a]** (1) ***ḤADİŞ-İ ŞERİF.*** Ṕes, bu cāhillerüñ cehāleti mecbūldur, gendü ṭabʿında. Nite ki buyurdı: AK# # (2) AK# #. Kim ki yavuz ʿamel ḳıla bu kāfirlerden ol ḍalālet cehli-y-ile aña tevbe (3) yoḳdur. Nite ki buyurdı: AK# #.**ilā āyeh.** Eger sizden, iy müʾminler, (4) birüñüz yavuz ʿamel ḳılmasa ol cehālet-ile ki ẕātlarında ḳonılmadı, andan girü nedāmet (5) idüṕ tevbe ḳıldı, Ḥaḳ Taʿālā tevbesin ḳabūl ider, çün ehl-i tevbedür. Zīre Ḥaḳ Taʿālā (6) buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, her kim ki rücūʿ itdi Allāh'dın (7) yaña ḳadem-i seyr-ile ve ḳadem-i taḳvā-y-ıla ol istiʿdād-ı fiṭrīsin yavuz ʿamel-ile ifsād itdükden (8) ṣoñra, çün girü ıṣlāḥ ḳıldı, eyü ʿameller-ile ol feyż-i ilāhī ḳabūl itmegiçün; bedürüstī, (9) ol Allāh ġafūrdur, raḥīmdür, feyż ider maġfiretini anuñ üzerine, ol raḥmet-i feyżi-y-ile (10) ki vācib ḳıldı gendü ẕātına, fehm eyle cidd-ile. AK# # (11) AK# #. Yaʿnī, "Nite ki uşbu āyetde saña müʾminler aḥvālın beyān ḳılduḳ, ancılayın beyān (12) iderüz ol kāfirler aḥvālın daḫı ki ḍāll olmışlardur; tā ki, yā Muḥammed, saña vāżıḥ ola cennete (13)

[1547] nevʿ: Çeşit, sınıf, cins.
iki nevʿdur: İki çeşittir, iki sınıfdır.

gidenler yolı-y-la nāra giden mücrimler yolı”. Andan ḫaber virdi ol kāfirler ṭarīḳından ki (14) nārdın yaña gider bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# #. (15) Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur kim “Eyit, yā Muḥammed, siz (16) Allāh’dan ġayrı ilāha ṭaparsız ki ol dünyādur ve nefs ü Şeyṭāndur ve daḫı hevāya mütābaʿat (17) idersiz ki ol sizi hāvibeye düşürür, ben taḥḳīḳ ezelde nehy olundum, çün baña ʿişmet (18) virildi, ol nūr-ı müreşşeş irişmeg-ile. andan ki ben ʿibādet idem anlara ki siz Allāh’ı (19) ḳoyuṕ aña ṭaparsız ve anı ṭaleb idersiz. Ben ezelde aña emr olındum ki baña buyurdı: **[173b]** (1) AK# #. Ṕes, ben siz ṭaṕduġuñuza ṭapmazın. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, ben sizüñ hevāñuza mütābaʿat itmezin ki verem (3) ol azġunlardan olam nūr andan ḫaṭā ḳıldı. Zīre nūr kimden ki ḫaṭā itmiş ola (4) ol ehl-i ḍāll olur. Ben daḫı ol mühtediblerden olmazam ki aña nūr irişdi, hidāyet (5) buldı. AK# #. Yaʿnī, “Eyitgil ki (6) ben rabbümden bir nūr üzeriyen”. Nite ki buña delālet idür bu ḳavli: AK# # (7) AK# #. Siz ol nūrı tekẕīb itdüñüz ḫaṭā ḳılduñuz daḫı anı da tekẕīb (8) itdüñüz ki ol nūr aña irişdi, daḫı ol nesneyi tekẕīb idersiz, ol ḳavlinden (9) ki siz ṭaṕduġuñuz nesneye ṭapmaz ve hevāñuza mütābaʿat ḳılmaz. Zīre ol hevāya uymaḳ (10) ol ẓulmet-i ḫılḳıyyet[1548] ḫāṣṣasındandur[1549], ol benüm ḳatumda yoḳdur. Zīre Ḥaḳ Taʿālā beni nūr ḳıldı. (11) AK# #. Yaʿnī, degüldür ḥükm, illā ol Allāhu (12) Taʿālā’nuñdur, ezelden ebedā ḥaḳḳ-ıla ḥükm ider. Aña kim nūr irişdi, ve aña kim nūr (13) irişmedi; ol ḥükmi ḳaṭıʿ idicilerüñ ḫayrlısıdur ki reşāş vaḳtinde ervāḥ içinde baʿżı (14) ervāḥa işābet-i nūr-ıla ḥükm eyledi ve baʿżına ḫaṭā-yı nūr-ıla

[1548] ḫılḳat//ḫilḳat: Doğuştan gelen vasıf. Yaratma. Yaratılış.
ẓulmet-i ḫılḳıyyet//ẓulmet-i ḫilḳiyyet: Yaratılıştan gelen zorluk, karanlık, eksiklik.

[1549] ḫāṣṣa: (C.: Havass) (a.s) İnsanın kendisine tahsis ettiği şey. Bir şeyde bulunup başkasında bulunmayan şey. * Özel. *Bir şeye mahsus kuvvet. Te'sir. Menfaat. * ḫāṣṣaten (a.zf.) husûsi olarak, özellikle, ayrıca, yalnız.
Zīre ol hevāya uymaḳ (10) ol ẓulmet-i ḫılḳıyyet ḫāṣṣasındandur: Zira o hevāya uyma (kusuru) insanın yaratılışındaki insanın kusurlu olabilme özelliğindendir.

ḥükm eyledi. AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, ol istiʿcāl ḳılduġuñuz ki ġayra ʿibādet (16) itmekdür ve hevāya mütābaʿat ḳılmaḳdur. Sizüñ-ile benüm aramda ḥükm ü ḳıtāl ve ḫuṣūmet olına-y-dı, (17) ben de rāḥat olaydum. Zīre hīç bir peyġamber incidilmedi bencileyin. Līkin AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā yigrek bilür anları ki Allāhu Taʿālā ʿibādetini ġayr-(ı) maḥallinde (19) ḳılurlar. Anlardur ki nūr anlardan ḫaṭā ḳılmışdur. Andan ḫaber virdi bulara ol mefātiḥ-i **[174a]** (1) ġaybdan ki ḳatındadur gümānsuz. Bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# #. (2) İşāret bunda budur ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā her müşāhede olınan nesneye münāsib bir ġayb daḫı (3) ḳılmışdur, ol ġaybı ol müşāhede olınana miftāḥ idüṕdür ki ol ġayb ḳapusı ol şehādet (4) üzere açılur, ol nesne anuñ-ıla fiʿle gelür, Ḥaḳ Taʿālā ezelde nice diledise. Zīre andan ġayr (5) ḫālıḳ yoḳ, illā oldur. Hīç bir nebīnüñ yā velīnüñ bu ʿilm-i mefātiḥde daḫli ve taṣarrufi yoḳdur. (6) Zīre ol ḫālıḳa maḫṣūṣdur, ancaḳ saña bir meṣel ḳuravuz ki bu ḥaḳīḳati anuñ-ıla idrāk idesin. (7) Meṣel: Şol naḳḳāş-ıla ṣūret gibidür. Zīre her ṣūretüñ müşāhedesi var ki ol ṣūretüñ heyʾetidür. (8) Ve ġaybı daḫı var ki ol ṣūreti bilmekdür, nice taṣvīr olınur. Ve anuñ miftāḥı daḫı var ki ol (9) ṣūretüñ ḳapusı anuñ-ıla fetḥ olınur; tā ki ol ṣūret fiʿle gele, ol naḳḳāşuñ ẕihninde ṯābit (10) oldıġınlayın. Ṕes, ol miftāḥ ḳalemdür, ve ḳalem naḳḳāş elinde bir ġayuk ol ḳalemile naḳş itmekde (11) daḫli ve taṣarrufı yoḳdur. Bedürüstī, Allāhu Taʿālā ol naḳḳāş u muṣavvirdür, ṣuvar daḫı bu mevcūdātuñ (12) muḫtelif ṣūretleridür ki ġaybiyye ve şehādiyyedür, her ṣūretüñ şehādeti yaradıluṕ vücūda gelmegidür. (13) Ve her ṣūretüñ ġaybı anuñ yaradılmaġın bilmeklikdür ve var ḳılmaḳlıḳdur; ol taṣvīr itmegüñ (14) ḳalemi ol miftāḥdur ki bu mevcūdātuñ ʿilm ḳapusı anuñ-ıla fetḥ olınur, aña melekūt dirler. (15) Ṕes, her nesnenüñ melekūtı ḳalem-ile külli nesne vücūda gelür, ol ḳalem-i melekūt Ḥaḳ Taʿālā elinde-(16)dür. Nite ki buyurdı: AK# #. Nite ki her nesne

muḫtelifdür, ol (17) melekūtiyyāt daḫı muḫtelifdür, her nesnenüñ melekūtı var ḥubāddan ve nebātdan ve ḥayvāndan ve (18) insāndan ve melekden. Ammā insān-ıla melek ṣūretde münāsibdür, bundan ötrü mefātiḥ cemʿ idüṕ (19) ġaybı müfred ḳıldı. Didi ki AK# #. Zīre ġayb bu mevcūdātı **[174b]** (1) bilmekdür, ol ʿilmi cemīʿ-i nesnede birdür. Ammā ćoḳlıḳ melekūtdadur. Nite kim muṣavvirüñ ḳalemleri (2) ćoḳdur, gendü ʿilmi-y-le vāḥiddür, fehm eyle cidd-ile. AK# #. Yaʿnī, ol ʿilmi īcād-ıla (3) bilür, berr[1550] ü baḥr içinde ne var ol yaratdı, nite[1551] bilmeye, ćün anuñ-ıla var oldı. Berr[1552], bu ʿālem-i şehādet-(4)dür ki ṣūret ʿālemidür ve baḥr ol ʿālem-i ġaybdur ki melekūt ʿālemidür. Bu maʿnī üzere delālet (5) ider, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ bu ḳavli ki buyurdı: AK# #[1553]. Ve uşbu ʿilmdür ki buyurdı: (6) AK# #. Yaʿnī, hīćbir yapraḳ aġaćdan düşmez, illā ol anı bilür. Zīre (7) vücūda getüren ve aġaćda ṣābit ḳılan ve girü aġaćdan döken oldur. AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, hīćbir rūḥ ḥabbesi[1554] yoḳdur bu nefs yirinüñ (9) ṣıfāt-ı żulmātında yāḫūḏ bir ḥabbe-i maḥabbet yoḳdur bu arż-ı ḳalbde ve ẓulmāt-ı beşeriyyetde, illā oldur ki (10) anı terkīb[1555] ider ve anuñ kemālini noḳṣānını ol

---

[1550] berr: (C.: Ebrâr) Va'dinde sâdık. Sözünde duran. Muhsin. Keremkâr. * Nimetleri herkese, umuma ihsan eden. * Gerçeklik, sıdk. * Susuz, kuru yerler. * Toprak. Yeryüzü, yer.

Metindeki manası; * Susuz, kuru yerler. * Toprak. Yeryüzü, yer.

[1551] nite: nasıl

[1552] berr: * Susuz, kuru yerler. * Toprak. Yeryüzü, yer.

[1553] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/73; " … Görülmeyeni de görüleni de bilir. …". Aynı mana şu ayetlerde de geçmektedir: Ḳurʾān, (Tevbe) 9/94; Ḳurʾān, (Tevbe) 9/105; Ḳurʾān, (Ra'd) 13/9; Ḳurʾān, (Mu'minun) 23/92; Ḳurʾān, (Secde) 32/6; Ḳurʾān, (Zumer)39/46; Ḳurʾān, (Haşir) 59/22; Ḳurʾān, (Cumʿa) 62/8; Ḳurʾān, (Tegabun) 64/18. Ayrıca Allāhu Taʿālā'nın gaybı bildiğini, gaybın, görülmeyenin kesin bilgisinin ancak Allāh'ta olduğunu belirten pek çok ayet mevcuttur.

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Enʿām) 6/73: Gökleri ve yeri gerçekle yaratan O'dur ki «Ol» dediği gün (an) hemen olur; sözü gerçektir. Sura üfleneceği gün hükümranlık O'nundur. Görülmeyeni de görüleni de bilir. O Hakim'dir, haberdardır.

[1554] ḥabbe: Tane. Tohum. * Parça. (a.i., c. ḥabbāt, ḥubeb) buğday, arpa vesâire gibi ufak ve yuvarlak olan şeyler, tâneler.

[1555] terkīb: Birkaç şeyin beraber olması. Birkaç şeyin karıştırılması ile meydana getirilmek. * Birbirine karıştırılmış maddeler.

bilür. Ve daḫı ḥīç bir yaş ve ḳuru[1556] yoḳdur, illā ol anı (11) bilür. Yaʿnī, müʾmin kimdür, kāfir kimdür bilür. Ve daḫı raṭb[1557] ʿālimdür ve yābis[1558] cāhildür (12) ve daḫı raṭb ʿārifdür ve yābis zāhid ve daḫı ancılayın; raṭb ehl-i maḥabbetdür ve yābis ehl-i (13) sekr[1559] ve raṭb daḫı ṣāḥib-i şühūddur ve yābis ṣāhib-i vücūddur, illā bu küllī ol ümm-i kitāb (14) içindedür. Andan fażlından ḫaber virüp buyurdı: AK# # (15) AK# #. Bu aña işāretdür ki gendü gendü nefsini taʿrīf ider. Yaʿnī, dimek olur kim (16) eger beni bilmezseñüz ben ol ḫālıḳuñuzam ki gicede sizi uyıduram nefslerüñüz rāḥat olmaġ-ıçun (17) ve kelāmuñuza ḳuvvet olmaġ-ıçun ve ḥavāssuñuz çün gelmemeg-içün ve ṭabīʿatıñuza melālet[1560] olmama-(18)ġ-ıçun daḫı gündüz ne kesb idecegüñüzi düşüñüzde size gösterür. Bu ol bişdendür ki (19) anı bilmez, illā Allāhu Taʿālā bilür. Nite kim buyurdı: AK# #[1561]. Allāhu Taʿālā size [175a] (1) fażl itdügindendür ki anı size gösterür, tā bilesiz ki Ḥaḳ Taʿālā gice sizüñ yarın ne ḳılacaġuñuz (2) bilür ʿömrüñüz āḫirine degin ne işleyeceñüz bilür. AK# #. Andan sizi girü ṭurġurur (3) ol ġaflet uyḳusından. Zīre ekṣer ḫalḳuñ uyanmaḳlıġı ve rücūʿları Ḥaḳ'dın yañadur ve ḥırṣ-(4)ları ṭaleb-i dīn

[1556] Metinde teşbihle sanki bir çiftçinin ektiği tohumu bilmesi gibi, tohumun nasıl olduğunu bilmesi gibi, tohumun yaş veya kuru olup olmadığını bilmesi gibi Allâh'ın herşeyi bildiği vurgulanmaktadır.

eys: Varlık. Vücud. Mevcud. * Kahir. Zulüm. * Zarar, ziyan. * Ümidsiz olmak. Ye'se düşmek.

fürū: (f.i) Aşağı. Beceriksiz. Âciz.

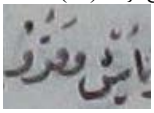 eys ve fürū: ümitsizlik ve acizlik.

[1557] raṭb: Rutubet, nemlilik yaşlık. * Rutubetli, yaş. * Yaş hurma. * Mülâyim, yumuşak.

[1558] yābis: Kuru.

[1559] sekr: (Sekir) Sarhoşluk.

[1560] melālet: (ar.) bıkmak,(melāle) usanmak, bezmek.

melālet: (a.s.) bezgin, bıkkın

melālet: (a.i) bezginlik, bıkkınlık.

[1561] Ḳurʾān, (Lokman) 31/34: "…ve hiç bir nefis yarın ne kazanacağımı bilmez…"

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Lokman) 31/34: Kıyamet saatini bilmek ancak Allah'a mahsustur. Yağmuru O indirir, rahimlerde bulunanı O bilir, kimse yarın ne kazanacağını bilmez ve hiç kimse nerede öleceğini bilemez. Allah şüphesiz bilendir, her şeyden haberdardır.

üzeredür ve terk-i dünyā ḳılmaġadur, bular heṕ ṣāliḥ düşeler görmeg-ile olur. Bundan (5) ötrü didi Resūl *ʿaleyhi's-selām* ṣāliḥ düşler peyġamberliġüñ ḳırḳ altı cüzvinden bir cüzvdür. Bu maʿnī (6) üzere "fīhi" dağı żamīri kināyetdür gicedegi uyḳudan. AK# #. Yaʿnī, uyanduḳdan ṣoñra (7) ve ṭaleb üzere ḥarīṣ olduḳdan ṣoñra ol firāḳ günleri ki eceli tesmiye olunmışdur sizüñ-ile (8) mevlā arasında ol tamām olınca. AK# #. Yaʿnī, ol (9) ceẕbe-yi ʿināyet-ile rücūʿuñuz rabbuñuzdın yañadur, andan ol vaṣl u viṣāl vaḳtinde size ḫayr (10) virür nūr-ı cemāl-ile ve keşf-i celāl-ile. Yaʿnī, size müteḥaḳḳaḳ[1562] olınur ki ol şerīʿat-ıla ʿamel ḳılduñuz (11) Resūl'e mütābaʿatuñuz *ʿaleyhi's-selām* seyr oldı Allāhu Taʿālā'dın yaña ol ṣūre cezābet-i Ḥaḳḳ-ıla, (12) fehm eyle cidd-ile. Andan ḳahrından ḫaber virdi ʿadl-ile, bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# # (13) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. (14) İşāret bunda budur ki bedürüstī, bu ḳahr ṣıfatı celāl u ceberūtdur ol meşreb-i evliyādur ḳāhiriyyet (15) andan ʿibāretdür ol ki ṣıfat-ı ceberūtdan ola ol meşreb-i aʿillādur (???) ḳahhāriyyet (16) andan ʿibāretdür. Ṕes, ol ṣıfat-ı celāl-ile buyurdı: AK# #. Yaʿnī, ʿābidlerüñ (17) nefslerin ḳahr ider ʿuḳūbet-i ḳorḳusı-y-ıla ve ʿāriflerüñ ḳalblerin ḳahr ider ol cemāli müşāhedesinüñ (18) ḳamçısı-y-la ve muciblerüñ ervāḥların ḳahr ider celālini keşf itmeg-ile ʿābid nefssüz (???) ḳalur sulṭān-ı (19) efʿāl aña müsterī olmaġ-ıla ve ʿārif ḳalbsüz ḳalur, şuhūd-ı cemāl aña müstevlī olmaġ-ıla **[175b]** (1) ve muḥibb daḫı rūḥsuz ḳalur cemāl u celāl üzerine müstevlī olmaġ-ıla ve vāṣıllar helāk olurlar, (2) anuñ ḥaḳīḳatin muʿāyene ḳılmaġ-ıla. Ṕes, Ḥaḳ Taʿālā ḳaçan ki bir ḳulını kemāle irürmek dilese anuñ (3) üzerine bir ṣāḳıcı (???) gönderür ḳahr-ı ṣıfātlarından. Nite ki buyurdı: AK# #. (4) Tā eger anuñ nefsi dilese ki ol mücāhede bendlerinden çıḳa, anuñ ʿitābı heybet-i ḳahr idüṕ (5) girü ictihāda dönderür ve ḳaçan ki ḳalbi feraḥ dilese ol ḳurbet ṭaleblerinden ol

[1562] müteḥaḳḳaḳ: (A.) Tahakkuk edmiş, doğruluğu meydana çıkmış.

(6) heybet-i ṣadmeleri[1563] girü anı ol sürūrdan vidāʿ itmege dönderür ve eger rūḥ-ı rāḥatlıḳ (7) dilese ol göyinmekden ol vārid-i tecelliyāt anı ḳahr idüṕ girü ṭāḳatin ol yola ṣarf itmege (8) dönderür. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, ḳaçan sizden biriñüze vücūd-ı ṣıfatlarından fenā olmaḳ gelse bizüm ḳahrumuz ṣıfātı (10) elçisi irişüṕ anı fenā ḳılur, bular ol ṣıfātları ḳahr olmaġ-ıla gendüler maḳhūr olmaz. İy niçe (11) farḳlar var ol ḳul arasında ki ol efʿālinüñ maḳhūrı ola, ol ḳul-ıla ki ol cemālinüñ (12) ve celālinüñ maḳhūrı ola. AK# #. (13) Yaʿnī, ol ehl-i fenā redd olınurlar Allāhu Taʿālā'nuñ beḳāsına Allāh-ıla beḳā bulurlar ol Allāh ki (14) bularuñ Ḥaḳ mevlālarıdur, anuñ emri-y-le ḳāyimlerdür bilüñ ki ḥükm ol Allāhu Taʿālā'nuñdur (15) ki mütevellīdür dīnleri ve dünyāları muṣāliḥlerine[1564] bular sürr (???) ve daḫı ol ḥisāb idicilerüñ gey tīz (16) ḥisāb idicidür, ḳullarınuñ emrinde ḥisāb yöninden. Andan dōstlarınuñ necātlarından (17) ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# # (18) AK# #. İşāret bunda budur kim ẓulmāt-ı berr ecsāmdur[1565] ve baḥr ol ervāḥdur. Ṕes, bu ervāḥ (19) egerçi nūra ileydür ecsāma nisbet; ammā Ḥaḳ Taʿālā nūrına nisbet ẓulmānīdür. Nite ki Resūl *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* [176a] (1) buyurdı; Allāhu Taʿālā ḫalḳı ẓulmet içre yaratdı, andan üzerlerine nūrından nūr ṣaçdı. Ṕes, (2) āyet maʿnīsi budur ki çün siz ol ḫılḳat ẓulmātinde yaradılduñuz, kimdür sizi ḳurtaran (3) ol beşeriyyet berrinüñ ẓulmātından daḫı rūḥāniyye baḥrinüñ ẓulmātından. AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, çün siz aña cism-ile ve rūḥ-ıla duʿā ḳılasız. AK# # (5) AK#

[1563] ṣadme: (A.) Bir vuruş, çarpma, vurma, çatma. * Birden bire patlama. * Ansızın başa gelen musibet.

[1564] muṣāliḥ: (A.) Sulh yapan, barışan.

[1565] ecsām: cisimler.

Tasavvuf terimi olarak çeşitli kısımlara ayrılır:

1. Ecsam-ı Tâbîiyye (tabii cisimler) : Keşf erbabına göre, arş ve kürsî
2. Ecsam-ı Unsuriyye (aslî cisimler) : Gökler ve ondaki inceliklerden gayri herşeydir.
3. Çeşitli Tabu Cisimler : Unsurlar ve ondan olan Mevâlîd-i Selâse'den birleşip meydana gelen şeyler, doğru hareket yapan basit cisimler.

#. Yaʿnī, duʿā ḳılupʹ diyesiz ki eger bizi uşbu ẓulmātlardan ḳurtarası olursañuz (6) ol necāt niʿmeti üzere. Biz daḫı şākirlerden olavuz, çün Allāh'dan ġayrı bir kimse yoḳ ki (7) anları ẓulmātdan ḳurtarur sen eyit kim (???) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'dur sizi ḳurtarıcı (8) ol ẓulmāt-ı ḫılḳıyyeden (ḫalḳıyyeden ???) üzerüñüze nūr ṣaçmaġ-ıla. Zīre kime ki Allāhu Taʿālā nūr virmedi, anuñ nūrı (9) olmadı. AK# #. Yaʿnī, ol Allāh'dur, sizi dükeli āfetlerden ve (10) belālardan ḳurtarıcı, andan siz aña girü şirk idersiz. Yaʿnī, ḳaçan ṣıfāt-ı envārlarından (11) size bir nūr tecellī ḳılsa baʿżuñuz aña sizüñ getürüpʹ "ene'l-ḥaḳ" dirsiz ve baʿżuñuz "sübḥānī (12) mā aʿẓam şānī" dir. AK# #. (13) Eyit, yā Muḥammed, ol Allāhu Taʿālā ḳādirdür ki sizüñ üzerüñüze "ene'l-ḥaḳ ve subḥānī" didügüñüz vaḳt (14) üzerüñüzden ʿaẕāb indüre bunuñ-ıla ki sizüñ üzerüñüzden bir ḥicāb bıraġa, sizüñ-ile gendü (15) arasına, anuñ-ıla size ʿaẕāb ḳıla ġayrından yāḫūd ayaġuñūz altından ol beşeriyyet (16) ḥicābı-y-ıla perdeleye hevāyı üzerüñüze müstevlī ḳılmaġ-ıla. AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, bu ḫalḳı içüñüzde bölük bölük idüpʹ ḳarışdura, bir bölügine anlaruñ şıddīḳlar (18) diyeler ve bir bölügine zenādıḳa[1566] diyeler, birbirine bularuñ ʿaẕābların ṭadura depelemeg-ile ve aşmaġ-ıla (19) ve aʿżāların ḳaṭʿ itmeg-ile. Nite ki menṣūr[1567] oğlına işlendi. AK# #[1568]. **[176b]** (1) Yaʿnī, gör

[1566] zenādıḳa: (A.) (Zındık. C.) Zındıklar. Allah'a ve âhirete inanmayan dinsizler. İçten inanmayıp zâhiren mümin görünen münafıklar.

(Zındık. C.) Zındıklar.

[1567] menṣūr: (Nasr. dan) Yardım görmüş. * Muzaffer. Zafer bulmuş. * Cenab-ı Hak tarafından her işinde nusrete mazhar olduğundan Hz. Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ın bir ismi de Mensur'dur.

manṣūr: (A.) Yardım edilen, yardım görmüş. * Gâlib, muzaffer. (Bak: Mensur)

manṣūr//menṣūr: (a.s. nuṣret'den) Nasrolunmuş, Alla'ın yardımıyla galib, üstün gelmiş.

[1568] Ḳurʾān, (Enʿām)6/65

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Enʿām) 6/65: De ki: «Üstünüzden ve altınızdan size azab göndermeğe, sizi fırka fırka yapıp kiminize kiminizin hıncını tattırmağa Kadir olan O'dur.» Anlasınlar diye ayetleri nasıl yerli yerince açıkladığımıza bak.

ki ol maʿārif āyetlerin ve hidāyet nişānların Allāh'dın yaña daḫı anuñ (2) yolına sülūk idenleri nice beyān eyledük. AK# #. Yaʿnī, ola ki fehm[1569] idüp añlayalar. (3) Ol seyrüñ şerāyiṭlerin ve sülūk edeblerin ve maḳām-ı viṣālde idrāk idmezler. Fenādan ġayrı (4) küllī vücūddan ve beḳā bulmaḳ maʿbūd-ı müşāhede ḳılmaġ-ıla. AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, ol münkir ḳavmüñ bu maḳāmı tekẕībler. Ḥāl budur, bu maḳām-ı (6) Ḥaḳ'dur, ben sizüñ üzerüñüze vekīl degülem ki sizüñ vekāletüñüz-ile bu maḳām ṭarīḳına (7) sülūk idem. Zīre insāna ḥāṣıl olmaz, illā saʿy itdügi. Nite ki buyurdı: AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, her yörüyicinüñ ve ṭurıcınuñ ḳarārgāhı var derecāt-ı ḳurbda (9) ve derekāt-ı buʿdda; ḳaçan ol ḳarārgāhına irişse biz taḳrīr ḳılduġumuzuñ ḥaḳīḳati anda (10) aña beyān olınur, ʿarż-ı ekber güninde. Andan bāṭıla ḫavż[1570] itmekden iʿrāż ḳılmaġı (11) ḫaber virüp buyurdı: AK# # (12) AK# #. İşāret bunda budur kim lāyıḳ degüldür ṭālib-i ṣādıḳa mücālese itmeklik (13) bāṭıl kelāmlara ḫavż[1571] idenler-ile. Zīre ṭabīʿat ṭabīʿatden[1572] seriḳa[1573] ider, ḫaberi olmaz. Ṕes, bu āyetde (14) işāret ol baṭṭāl

---

Ḳurʾān, (Enʿām) 6/65: De ki: «Allah'ın size üstünüzden (gökten) veya ayaklarınızın altından (yerden) bir azap göndermeğe ya da birbirinize düşürüp kiminize kiminizin hıncını tattırmaya gücü yeter.» Bak, anlasınlar diye âyetlerimizi nasıl açıklıyoruz!

Ḳurʾān, (Enʿām) 6/46 ve Ḳurʾān, (Enʿām)6/65 ayetlerinde bu ifade aynıyla geçmektedir. (Bak, anlasınlar diye âyetlerimizi nasıl açıklıyoruz!)

[1569] fehm: (A.) anlamak, idrak etmek.

Tas. Ter.: Allah'ın sözünü ve hitabını anlama ve bunun gereğini yerine getirme. Keşf ve zevk yolu ile elde edilen bilgi.

[1570] ḫavż: (A.) * Sakınılacak işe girişmek.

[1571] ḫavż: (A.) * Sakınılacak işe girişmek.

[1572] ṭabīʿat: (A.) Tabia) Yaratılış, huy, karakter. * Âlem ve içindekiler. Şeriat-ı fıtriyye. Hadiselerin ve varlıkların bağlı olduğu kanunlar. * Allah, tabiatı yarattığı ve varlıkların nasıl hareket edeceğini kanunlariyle ve emirleriyle tayin ettiği halde Allah'ı inkâr edip tabiat yapıyor diyenler büyük bir sapıklık içindedirler. Tabiatta hiçbir şey kendi başına buyruk bağımsız, hür değildir. Herşey Allah'ın emirlerine bağlıdır. Oksijenle hidrojen, Allah'ın emrine yâni, koyduğu kanuna göre birleşir ve bu kanuna göre bir birleşim (su) meydana gelir. Işık, hangi eğimle gelirse yansırken o eğimle yansır. Bunu değiştiremez. Çünkü Allah'ın emri böyledir ve ona uyar. İki cisim birbirini kütleleriyle doğru ve aradaki mesafe ile ters orantılı olarak çeker, başka türlü davranamaz.Tabiatta herşey kopmaz zincirle bağlı olduğuna göre, tabiat yaratıcı da olamaz. Çünkü yaratma hür irade, önceden plânlama ve bir gayeyi gerektirir. Tabiatta ise bu yoktur. Halbuki tabiatta her an sayısız varlıklar yaratılıyor. Düşünebilenleri hayrette bırakan güzellikte ve mükemmellikte. O halde

tabiatı, emrine bağlı kılan sonsuz irade, ilim ve kudret sahibi bunları yaratabilir. O da Allah'dır. Bir daktilo makinasının çalışma tarifesini gören kişi, makinanın mühendisini inkâr edip daktiloyu icad eden ve çalıştıran bu tarifedir demek ne kadar ahmaklıksa, tabiat kanunları denilen Allah'ın emir ve tarifenamesini görüp bunu varlıkların yaratıcısı sanmak, ondan bin derece daha ahmaklıktır. Varlıkların yaratılışı, tesadüfle de açıklanamaz. Esasen ilimde determinizm prensibi yâni kanuniyet ve zarurilik muayyeniyet kabul edilmiştir. Bu prensip tesadüfü reddeder. Tabiatta kapris yoktur, herşey belirli kanunlara bağlıdır der. Şansa ve ihtimaliyete göre meydana geliyor gibi görünen hadiselerin de bir kanuniyeti vardır. Esasen tesadüfle varlıkları açıklamak imkânsızdır. Birden ona kadar sayılan yazılı kartları tesadüfen bir torbadan sırayla çekme şansı 10 milyonda bir iken bir canlı hücrenin yapısında yer alan bir protein molekülünün tesadüfen meydana gelme şansı, birin önüne 300 tane sıfırı koymakla elde edilen sayıda birdir. Ancak bunun için milyarlı milyarlarca tekrarla elde edilecek sayı kadar kâinatın ömrü geçmesi lâzımdır. Tabiat bir makinedir, mühendisi değil, bir matbaadır, matbaacısı değil; bir kitapdır, kâtip değil; bir eserdir, müessir değil, bir kanundur, kanun koyucu değil."Tabiat iktiza ediyor, tabiat yapıyor" deyip Allah'ı inkâr etmek isteyenlere cevap:(Eğer mevcudatta, hususan zihayatta görünen; basirâne, hakimâne olan san'at ve icad, Şems-i Ezelî'nin kalem-i kader ve kudretine verilmezse; belki kör, sağır, düşüncesiz olan tabiata ve kuvvete isnad edilse, lâzım gelir ki: Tabiat, icad için her şeyde hadsiz mânevi makine ve matbaaları bulundursun; veyahut her şeyde kâinatı halk ve icad edecek bir kudret ve hikmet dercetsin. Çünkü, nasıl şemsin cilveleri ve akisleri, zemin yüzündeki zerrecik cam parçalarında ve katrelerde görünüyor. Eğer o misâli ve aksi güneşcikler, semadaki tek güneşe isnad edilmese, lâzım gelir ki: Bir kibrit başı yerleşmeyen bir zerrecik cam parçasında tabii, fıtri ve güneşin hâsiyetlerine mâlik, zâhiren küçük, mânen çok derin bir güneşin hârici vücudunu kabul ederek, zerrât-ı züccaciye adedince tabii güneşleri kabul etmek lâzım geldiği gibi... Aynen bu misâl gibi; mevcudat ve zihayat doğrudan doğruya Şems-i Ezelinin cilve-i esmâsına verilmezse, her bir mevcudda, hususan her bir zihayatta; hadsiz bir kudret ve irâde ve nihayetsiz bir ilim ve hikmet taşıyacak bir tabiatı, bir kuvveti, âdetâ bir İlâhı içinde kabul etmek lâzım gelir. Bu tarz-ı fikir ise; kâinattaki muhalâtın en bâtılı, en hurafesidir. Hâlik-ı Kâinat'ın san'atını, mevhum, ehemmiyetsiz, şuursuz bir tabiata veren, elbette yüz defa hayvandan daha hayvan, daha şuursuz olduğunu gösterir.Tabiat, bir san'at-ı İlâhiyedir, Sani' olamaz. Bir kitab-ı Rabbanidir, kâtip olamaz. Bir nakıştır, nakkaş olamaz. Bir defterdir, defterdar olamaz. Bir kanundur, kudret olamaz. Bir mistardır, mastar olamaz. Bir kabildir, münfail olur; fâil olamaz. Bir nizamdır, nâzım olamaz. Bir şeriat-ı fıtriyedir, şâri' olamaz. L.)(S - Onların daima iftiharla bahsettikleri tabiat, nevamis ve kuva nedir ki, kendilerini onlarla iknaa çalışıyorlar?C - Tabiat dedikleri şey, bir matbaadır, tâbi' değildir. Tâbi', ancak kudrettir. Kanundur, kuvvet değildir. Kuvvet, ancak kudrettedir. Yahut, nasıl ki bildiğimiz şeriat, insanlardan sudur eden ef'âl-i ihtiyariyeyi bir nizam ve bir intizam altına alıp tahdit eden kaidelerin hülâsasıdır; veya devletin işlerini tanzim eden nizamların, düsturların, kanunların mecmuasıdır. Kezalik, tabiat denilen şey de, âlem-i şehadetin uzuvlarından ve eczalarından sudur eden ef'âl arasında bir nizam ve bir intizamı ika' eden İlâhi bir şeriat-ı fıtriyyedir. Binaenaleyh, şeriat ile devlet nizamı, mâkul ve itibari emirlerden oldukları gibi, tabiat dahi itibari bir emir olup, hilkatte yâni yaratılışta câri olan Adetullah'tan ibârettir. Amma tabiatın bir mevcud-u hârici olduğunu tevehhüm etmek, bir fırka askerin, idman ve tâlim esnasında yaptıkları o muntazam hareketlerini gören bir vahşinin, "Aralarındaki o nizami idare edip birbiriyle bağlayan ip gibi bir şey mevcuttur." diye vahşice ettiği vehme benzer. Binaenaleyh, vicdanı ve aklı vahşi olan bir adam, sathi ve tebai bir nazarla devam ve istimrarını muhafaza eden tabiatın müessir bir mevcud-u hârici olduğuna ihtimal verebilir.Hülâsa : Tabiat, Allah'ın san'atı ve şeriat-ı fıtriyesidir. Nevamis ise, onun mes'eleleridir. Kuva dahi, o mes'elelerin hükümleridir.

[1573] serika: Çalınmış. Çalınmış şey. Habersizce çıkmak.

ṣūfilere ki turāhat[1574] ehlidür, anlaradur ki ricāllerüñ aḥvāllarına ṭalarlar (15) ve ḫaber virürler. Ḥāl budur; gendüler andan ıraḳdur, andan naṣībleri yoḳdur, anlardan (16) iʿrāż idüñ, anlaruñ-ıla mücālese ḳılmañ, tā ol ṭāmmetden[1575] ġayrı kelāma ṭalınca. AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, eger Şeyṭān ol (18) oturmaġı saña unıtdursa otursañ, yā senden ḳaṣdsuz oturmaḳ vāḳiʿ olsa, andan (19) anlaruñ ḥālin bilseñ, añduḳdan ṣoñra ve ḥāllerin bildükden ṣoñra, ol ẓālim ḳavm-ile **[177a]** (1) oturmaġıl ki baṭṭālardur nefslerine ẓulm iderler, istiʿdādların[1576] fesāda virmeg-ile. Zīre ḫalḳa (2) riyā idüṕ gendüleri eyle gösterürler ki ṭālibler ṣādıḳlardur gendüleri bezemeg-ile. Ḥāl budur; (3) baṭṭāllardandur, efʿālleri daḫı aḥvālları daḫı. AK# #. (4) Yaʿnī, żarar ve günāh yoḳ anlaruñ üzerine kim baṭṭāllıḳdan ve ṭalebde yalan daʿviden ṣāḳındılar, (5) ol baṭṭāllaruñ ḫasāretinden ve günāhlarından hīç bir nesne. Līkin bulara görklüligile iʿrāż (6) var. Anlardan iʿrāż[1577] ideler, anlaruñ muḥāl ve bāṭıl kelāmlarına ḳulaḳ ṭutmayalar, anları göricek ve añıcaḳ (7) munḳabıż[1578] olalar, tā ola ki iḫtirāz idüṕ yalan daʿvīden yıġlınalar, maʿnī ṭaleb ideler. AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, terk eyle muṣāḥabeti anlaruñ-ıla kim dīni oyına ṭutarlar, ol (9) ḫırḳa geydükleri girçek ṭālibler ziyneti-le bezendükleri degüldür, illā dünyā-y-ıçun ve ḫalḳ ḳatında (10) ḳabūl bulmaġ-ıçundur daḫı lehve meşġūl olmaġ-ıçundur. AK# # (11) AK# #. Yaʿnī, bu leẕẕāt-ı dünyā anları

[1574] türāhat//turāhat: Toprak.

[1575] ṭāmme//ṭāmmet//ṭāmmāt//ṭāmmat: (Tâmmât) Kıyamet vakti. * Belâ. Dâhiye. * Keskin çığlık. ṭāmme: (A.) Kıyamet.

[1576] istiʿdād: (A.) Bir şeyin kabulüne ve kazanılmasına olan fıtrî meyil. * Kabiliyet. Akıllılık. Anlayışlılık. Allah Teâlâ Hazretlerinin (C.C.) insanlara ve sâir mahluklara tevdi buyurduğu kabiliyet kuvveleri.

[1577] iʿrāż: (A.) Yüz çevirmek. Başka tarafa dönmek. İctinab, çekinmek.

[1578] munḳabıż//münḳabıż: (A.) Sıkıntılı. Mânevi sıkıntı. * Çekilmiş. Büzülmüş. Daralmış. Toplanmış. **munḳabıż ol-: Geri çekilmiş olmak, geri toplanmış olmak. Karşısına yanlış veya kötü bir hal çıktığında gerisin geriye dönmek, yüz çevirmek.

maġrūr ḳıldı, sen bulara vaʿẓ it[1579] ṣıdḳı ṭaleb-ile, (12) tā ki ṭālib-i ṣādıḳ olalar, muḥarremātı[1580] terk ideler ki bular zındīḳlıḳ ḥāṣıl ider, andan öñdin ki (13) nefs ol ṭalebe ḳābil olan istiʿdādını fesāda virmeye ol kesb itdügi riyā ve nifāḳ-ıla. AK# # (14) AK# #. Yaʿnī, ol nefsüñ Allāh'dan ġayrı āmiri ve ḥākimi yoḳdur, istiʿdādınnı (15) ıṣlāḥ itmege ve bir şefīʿ daḫı yoḳdur ki şefāʿat ḳıla, tā Allāhu Taʿālā anuñ ol fāsid-i istiʿdādın (16) ıṣlāh idivire. AK# #. Yaʿnī, eger dünyāyı külli içindeki-y-ile (17) fidye viresi olursa gendüyi ḫalāṣ ḳılmaġ-ıçun Allāhu Taʿālā andan anı ḳabūl itmez, ol istiʿdādını (18) bi'l-külliye fesāda virdükden ṣoñra girü iʿāde itmez. AK# # (19) AK# #. Yaʿnī, olar ki nefslerini helāklıka teslīm ḳıldılar, **[177b]** (1) bāṭıl ʿamelleri-y-ile ol istiʿdād-ı ḫılḳīlerini riyā-y-ıla bāṭıl ḳıldılar. Anlaruñ meşrebi ol (2) ḥasret ü nedāmet ḥamīminden olısar daḫı ol ḳaṭīʿat odı ve ıraḳlaḳ acıları ʿaẕāb olısar (3) ol ricāller ʿaḳāmına kāfir olduḳlarından ötrü ki vaṣl u viṣāldür. Andan ḫaber virdi ki (4) nāfiʿ[1581], ḍārr[1582] yoḳdur, illā oldur. Bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# # (5) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur kim (6) bedürüstīi, bu insān Allāhu Taʿālā'ya ʿibādet iderler bir menfaʿat cerr[1583] itmeg-içün, yā bir mażarrat[1584] (7) defʿ itmeg-içün. Ṕes, bunda buyurdı ki "Eyit, yā Muḥammed, biz Allāh'dan ġayrı kimseden mi ṭaleb idelüm (8) ḍarr u nefʿ irişdürüci Allāh-iken. Bedürüstīi, nefʿ-i ḥaḳīḳīi Allāh'a vāṣıl olmaġ-ıla saʿādet bulmaḳdur (9) ve ḍarr u ḥaḳīḳīi daḫı oldur ki ḥaḳdan münḳaṭıʿ oluṕ ıraḳ düşeler". AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, biz Allāh'dan ġayrıdan (11) eger nesne umavuz girü ḳıçumuza dönmiş oluruz, hiḏāyetden ṣoñra

[1579] vaʿẓ: (a.i) 1. Bir kimseye, kalbini yumuşatacak, kendisini iyiliğe sevk edecek surette söz söyleme. 2. dînî öğüt.
vaʿẓ it: Nasihat et.
[1580] muḥarremāt: (A.) Haramlar. Haram edilen şeyler. Dinimizce helâl olmayan şeyler.
[1581] nāfiʿ: Menfaatli. Faydalı. Yarar. Şifalı.* Esma-i Hüsnâdan bir isim.
[1582] ḍārr//ḍarr: Zarar, ziyan.
[1583] cerr: (A.) Kendine doğru çekmek. Çekmek. Cezb.
[1584] mażarrat: (A) Zararlar. Ziyanlar. Mazârr. Zarar ziyan, hastalık.

ki ol ikilik maḳāmıdur maḳām-ı (12) vaḥdet degül, eyle olsa meṣlümüz[1585] aña beñzer ki cinn ü ins şeyāṭīni anı ḍalālete bıraḳdı (13) bu arż-ı beşeriyyetde hevā-yı mütābaʿat ḳılmaġ-ıla daḫı anlaruñ iġvāları-y-la ḥayrān oluṕ ḥayretde (14) ḳaldı. Uşbu meṣeldür ol ṣādıḳ ṭāliblerüñ ol baṭṭāllar ve bāṭıla ṭalıcılar-ıla ki ol ṣādıḳ-(15)ları gendü bāṭıllarına daʿvet ḳılmaġ-ıla. AK# #. Yaʿnī, anuñ (16) aṣḥābı var-iken ki hidāyete daʿvet ider, Allāh'dın yaña ol baṭṭallar anı daʿvet iderler (17) gendü ḍalāletlerine. AK# #. Yaʿnī, "Eyit, yā Muḥammed ki girçek hidāyet (18) Allāhu Taʿālā hidāyetidür ki hüdā-yi ḥaḳīḳī oldur, hidāyet andan ġayrı ne ve andan artuḳdan (19) degül. AK# #. Yaʿnī, biz teslīme emr olunduḳ ki ol vücūdı terk **[178a]** (1) itmekdür, şol ṭop gibi olmaḳdur, ḳudret meydānında ki ḳażā çevgānında teslīm ola. Ol (2) ʿālemler rabbınuñ aḥkāmları cārī olmaḳda. AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, biz emr olunduḳ ki esrārlarumuzu ḥaḳdan ġayrıdan ṣaḳlayavuz. (4) Ṣalavat-ı iḳāmet itmeg-ile daḫı Allāh-ıla oluṕ ġayrından ṣaḳınavuz. Zīre ol Allāh'dur ki (5) cemʿ olcaġuñuz anuñ ḥażretidür. İy ṭālibler, ġayrı degül ki cennet ü nār ola. Andan (6) ḫaber virdi gendünüñ ḫāṣ varlıġından bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# # (7) AK# #. Ve işāret bu iki āyetde budur ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā bu maḫlūḳı (8) yaratdı gendünüñ ṣıfāt-ı cemāli ve celāli ẓuhūra gelmeg-içün. Ṕes, andan ötrü didi ki oldur ol (9) Allāh ki gökleri yirleri yaratdı, ol ṣıfāt-ı ẓuhūra gelmeg-içün. Ṕes, bu maḫlūḳātı gendünüñ (10) ḳudret-i muḥāẕātında bir ʿayna ḳıldı, münāsib ol ʿayna anuñ cemīʿ-i ṣıfātlarını gösterüvirür. (11) Līkin anuñ ṣıfātını bu ʿayna-yı maḫlūḳdan kemāliyyet-ile kimse müşāhede ḳılmaz, illā insān müşāhede (12) ḳılur. Zīre maḫlūḳda kemāl-i istiʿdād üzere bu insāndur daḫı ʿayna olmaḳda gey aḥsen[1586] verā[1587] sitraġı[1588] (13) bu

[1585] meṣl: Mesel, misal. İbretli ve küçük hikâye. (A.)
meṣlümüz: Misalimiz, örneğimiz.
[1586] Metinde aḥsin şeklinde harekelenmiştir.

insāndur. Zīre baḳar bu maḫlūḳāt ʿaynasında müşāhede ḳılur, şol ṣıfatları ki gendüye (14) maḫṣūṣdur, ġayr-ı maḫlūḳ anı müşāhede ḳılmaz. Ve daḫı gendü ʿaynasında ki nefsidür müşāhede (15) ḳılur ol ṣıfātları ki gendüye maḫṣūṣdur bir ġayrı anı andan müşāhede ḳılmaz. Nite ki buyurdı: (16) AK# #. Yaʿnī, tīz ola ki biz vaḥdetümüz nişānların bu āfāḳ-ı (17) ʿālem ʿaynasında daḫı gendü nefsleri ʿaynasında gösterevüz, tā bulara beyān olına ki ol (18) ḥaḳdur. Ṕes, āyāt ol ṣıfātlarıdur ve göstermeklik anı īcāda getürmeg-iledür. Nite ki buyurdı: (19) AK# #. Yaʿnī, ḳaçan dilemese ḳullarından bir ḳulına ol ṣıfātlardan [178b] (1) göstere, dir ol ḳulına ki gör bizi ol daḫı görür. Bunuñ-ıla aña işāret ḳılur kim bu insāna (2) ol istiʿdādda degül kim mücerred saʿyi-y-ile ṣıfāt-ı ḥaḳḳı bu maḫlūḳ mirʾatında göre, illā meger (3) Allāhu Taʿālā anda bir istiʿdād yarada görmege münāsib ola, ol ṣıfātı gösterdügi vaḳtin. (4) Ve daḫı buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, ol insān ḥaḳḳında gör dimekligi ḥaḳdur girçekdür. (5) AK# #. Yaʿnī, mülk-i irādet ve mülk-i rüʾyet anuñdur kime dilerse mülk virür. Nite kim (6) insāna mülk-i rüʾyet virür ol gün ki ṣūr urıla, yaʿnī, ol nefḫ-i irādet ṣūrı ḳalbe (7) urıla bunuñ-ıla ki Ḥaḳ Taʿālā tecellī ḳıla, insānuñ göñli ʿaynasına tā Mūsā-yı nefs ṣāʿıḳa (8) uruṕ düşe ene niyyet ṭaġı pāre pāre olasır, anuñ müşāhede ḳıla ḫafī gözi-y-le naẓar ḳıla (9) nūr-ı ḥaḳḳa göñül ʿaynasında ʿālem-(i) ġayb-ıla ʿālem-i şehādeti ḥāżır göre. Bu geçen maʿnīlere (10) işāret ḳıluṕ buyurdı bunuñ-ıla: AK# # (11) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ḥaḳīmdür, anda ki insānı maḫṣūṣ ḳıldı, āyātların göstermeg-ile. (12) Ve daḫı ḫabīrdür, anı ki ḫalḳ arasında anuñ-ıçun tecellī ḳıldı; fehm it añlayasın.

[1587] veraʿ: Takvânın ileri derecesi. Bilmediği ve şüphe ettiğini öğrenip iyiye ve doğruya göre hareket edip bütün günahlardan çekinme hâleti.

verā: (a.i.c.: verāyā) Halk, mahluk, âlem, kâinat.

aḫkar-ül-verā: Halkın en âcizi.

efkârü'l-verā: Halkın en fakiri.

Hayrü'l-verā: (mahlûkların en hayırlısı) Hz. Muhammed (s.a.).

[1588] sitraġı: yıldızı.

sitra//sitare: f. Yıldız, kevkeb.

Andan ḫaber (13) virdi ol azġun cāhillerden bunuñ-ıla ki AK# #. Tā aña degin ki (14) buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā ḳudretin iẓhār ḳıldı, (15) ölüden diri çıḳarmaġ-ıla ki Azar gibi kāfirüñ bilinden İbrahīm gibi peyġamber dünyāya getürdi. (16) Yaʿnī, çün İbrahīm atası Azar'a didi ki "Allāh'dan ġayrı gendüñe eṣnām-ı ilāhi mi ṭutınursın?". (17) Zīre Azar ki ehl-idi inkāra ḫarīṣ-idi ḳalbi ölü olduġından ötrü ve nesl-i İbrahīm (18) ʿālem-i müşāhededе maḥv olmışdı, ḳalbi diri olduġından ötrü. Eṣnām[1589] oldur ki Allāh'dan (19) ġayrı aña ṭapıla. Nite ki ḫaber virdi: AK# #. [179a] (1) Yaʿnī, İbrahīm *ʿaleyhi's-selām* atasına didi ki "Seni ve ḳavmüñi daḫı eşkāre ḍalāletde görürem, şol nesne-y-ile (2) ki Allāhu Taʿālā baña ʿālem-i melekūtda gösterdi". Nite ki buyurdı: AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, nite ki İbrahīm *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* küfr ẓulmetin ve ḥaḳḳı ḍalāleti gösterdük Azar'uñ melekūtında (4) daḫı ḳavminüñ melekūtında. Ancılayın gökler yirler bāṭının daḫı gösterdük bilmegil bu ʿālemden (5) her nesnenüñ ẓāhiri var, kāh cism diyü iʿtibār iderler anda ol üç mesāfet olduġından (6) ötrü bir uzunı ve bir ini[1590] ve bir deriñi daḫı muteḥayyiz[1591] oluṕ ḳābil-i ḳısmet olduġından ötrü (7) kāh aña dünyā diyü iʿtibār iderler, cism-i yaḳīn[1592] olduġından ötrü kāh ʿālem-i ṣūret diyü (8) taʿbīr iderler, eşkāre ḳābil olduġı-çun ve ḥiss-ile idrāk olunduġı-çun kāh ʿālem-i şehādet (9) diyü taʿbīr iderler ḥiss-ile müşāhede olduġı-çun kāh ʿālem-i milk dirler milk olduġı-çun ve (10) taṣarruf olunduġı-çun. Ve daḫı her nesnenüñ bāṭını var, kāh aña rūḥānī diyü taʿbīr iderler. (11) Ol üç mesāfeden baʿīd olduġı-çun ki ṭūl u

[1589] eṣnām: (Sanem. C.) Putlar. * Sevgililer.
Bu kelime aṣnım şeklinde olması gerekirdi. aṣnam: put
[1590] ini//iyini: eni.
ini: Küçüğü,
[1591] muteḥayyiz: (A.) Tahayyüz eden, yer tutan. * İtibarlı, mühim.
[1592] cism-i yaḳīn: Yakın cisim, gözle görülen cisim.
cism: (A.) Beden, gövde. 2. Madde.

ʿarżdur daḫı ʿumḳıdur[1593] kāh āḫiret (12) diyü taʿbīr iderler ḥissden teʾaḫḫur[1594] itdüġi-çün, kāh ʿālem-i maʿānī diyü taʿbīr iderler şekilden (13) ʿārī olduġı-çun ve ḥissden ıraḳ olduġı-çun kāh ʿālem u ġayb dirler ḥissden ġāyib olduġı-çun, (14) kāh ʿālem-i melekūt dirler ʿālem-i milk-ile ʿālem-i ṣūrette mālik olduġı-çun. Zīre ʿālem-i milküñ (15) ḳıyāmı melekūt-iledür ve melekūtuñ ḳıyāmı ḳudret-i ḥaḳḳ-ıladur. Nite ki buyurdı: AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, külli nesne andın yaña rāciʿdür, ṭarīḳ-ı (17) melekūtdan ve melekūt ol evvellerdendür ki Allāhu Taʿālā anları yaratdı yoḳ nesneden (18) "*kün"* dimeklig-ile. Zīre Allāhu Taʿālā var-ıdı anuñ-ıla nesne yoḳ-ıdı. Delālet ider bunuñ (19) üzere bu ḳavlī ki buyurdı: AK# #. AK# #. **[179b]** (1) Bunuñ-ıla aña tenbīh ḳıldı ki melekūt hīç nesneden yaradılmadı. Andan ġayrı nesneden (2) yaradıldı, Allāhu Taʿālā emr-ile yaratduġı nesneye emr diyü tesmiye ḳıldı, nesneden yara-(3)dılana ḫalḳ diyü tesmiye ḳıldı. Andan ötrü didi ki AK# #[1595]. Ṕes (4) Allāhu Taʿālā İbrahīm'e her nesnenüñ melekūtını gösterdi daḫı ol ʿalāmetler ki anda (5) ḳonılmışdı delālet iderdi vaḥdete, tā ol İbrahīm ehl-i yaḳīnden ola vaḥdāniyyede, (6) ol melekūt-ı eşyā keşf olmaġ-ıla. Nite ki Azar ḳavm-ile melekūtları keşf oluṕ anlaruñ (7) ḍalāletleri müteyaḳḳan[1596] oldı, anlaruñ melekūtlarında ḳonılmışdı. AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, çün beşeriyyet gicesinüñ ẓulmeti tamām oldı nūr-ı rūḥāniyye üzere, ol (9)

[1593] ʿumḳ: Derinlik. Dibi derin. * Kuyu veya denizin derinliği.
ʿumḳıdur: derinliğidir.

[1594] teʾaḫḫur: Geri kalmak. Geciktirmek. Gecikmek.

[1595] Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/54; "..yaratma ve emir onun (ona mahsus) değil mi …" (Bilin ki yaratma da emir de O'nun hakkıdır (O'na mahsustur.)
Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/54: Rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde yaratan ve sonra arşa hükmeden, gündüzü durmadan kovalayan gece ile bürüyen; güneşi, ayı, yıldızları, hepsini buyruğuna baş eğdirerek var eden Allah'tır. Bilin ki yaratma da emir de O'nun hakkıdır. Alemlerin Rabbi olan Allah Yüce'dir.

[1596] müteyaḳḳız: Uyanık, uyanmış, tetikte, gözü açık olan.
müteyaḳḳın: (A.) (Yakîn. den) Teyakkun eden, yakîn ve kat'î olarak şüphesiz bilen.
müteyaḳḳan: (A.) Kat'i ve şüphesiz.

ʿināyet bol-ıdı hidāyet yaġmurın yaġdurdı arż-ı ḳalb üzere ol ḫullet[1597] toḫmını[1598] (10) bitürdi ki ḳonılmışdı İbrahīm'üñ ol ḳalbinüñ melekūtında ki selīm-idi ol istiʿdā-(11)dını fesāda virmek āfetinden ki reşāş-ı nūra ḳābil-idi ol ḥażret-i ṭaleb ẓāhir oldı. (12) AK# #. Yaʿnī, rüşd nūrını gördi kevkeb ṣūretinde ol rūḥāniyyesi gökinden (13) ṭulūʿ itdi, sır-rı İbrahīm ol nūr-ı rüşdi müşāhede ḳıldı Ḥaḳ aña göstermeg-ile. (14) Ṕes, ol ẓāhir naẓarını daḫı naẓar-ı sırra muvāfiḳ oldı, kevkebe müşāhede ḳılmaḳda ol (15) gök kenārından. Ṕes, keşf olundı ol kevkeb-i yaradanuñ nūrı ol kevkeb (16) ʿaynasında. Zīre yirüñ göküñ nūrı oldur. AK# #. Murādı ol sırrınuñ kevkeb (17) degüldi. Belki mükevkeb-idi[1599]; egerçi nefs anı bilmezdi eger nefs İbrahīm didigin (18) kevkebe ki uşbu benüm rabbümdür, tekẕīb iderse göñül ol kevkebi yaradanı görmekde (19) yalan degül anı görüṕ "*haẕā rabbī*" didi. AK# #. Çün ol kevkeb-i nūrı rüşd[1600] ḥicāb-[180a](1)landı, ṣıfāt-ı ḫılḳī ġālib etmeġ-ile ol ṣıfātlarına rücūʿ itdügi vaḳt, ol gökdeki (2) yılduz daḫı aña muvāfaḳat ḳıldı ṭolınmaġ-ıla. Sırr-ı İbrahīm anı görüṕ didi ki AK# # (3) AK# #. Ben ṭolıncı nesneyi sevmezin[1601] anı severin[1602] ki aña zevāl-i ġurūb yoḳdur. AK# # (4) AK# #. Çün göñül bacası giñidi miḳdār-ı kevkebden melekūtdın yaña (5) ḳamer miḳdārı oldı. Bu kez nūr-ı rubūbiyyet tecellī ḳıldı, ay aynası içinde, İbrahīm (6) sırrı anı görüṕ girü didi ki AK# #. Çün ol daḫı evṣāfına rücūʿ ḳıldı (7) ziyāde-i teşerruḳdan[1603] ol daḫı ġurūb itdi. Didi ki AK# #. Eger rabbum (8) baña delālet idüṕ hidāyet virmezse bu ṣıfatlar ḥicābın benden

[1597] ḫullet: (A.) (C.: Hulel) İçten, samimi sevgi. Dostluk. Muhabbet. Haslet.
[1598] toḫmını: toḫumını
[1599] mükevkeb: (Kevkeb. den) Yıldızlı.
[1600] rüşd: Doğru yol bulup bağlanmak. Hak yolunda salabet, metanet ve kemal-i isabetle dosdoğru gitmek. * Hayra isabet etmek. * Büluğa ermek. * İstikamette olmak. Dinine ve malına zarar gelecek şeyi bilmek, doğru düşünmek. * Kişinin akıl ve idraki kavi ve tedbiri metin olmak
[1601] sevmezin: Sevmem.
[1602] severin: Severim.
[1603] teşerruḳ: Güneşte oturmak.

defʿ itmeg-ile beni bu vücūd-ı (9) ḫilḳat üzere ḳoyası olursa. AK# #. Ben daḫı şol atam gibi ḳavmi-y-ile (10) Ḥaḳ'dan ḍāll olmış olurın[1604]. AK# #. Yaʿnī, çünki ol ṣıfatlar ḥicābı getürüldi (11) hiḏāyet güneşi ṭulūʿ itdi, ol beşeriyyet bulıdından ol göñül yiri rūşen oldı, (12) rabbinüñ nūrı-y-ıla. İbrahīm didi ki AK# #. Yaʿnī, "hāẕā" didi "haẕihī" dimedi. (13) Zīre murādı nūr-ı rubūbiyyet-idi ki şems ʿaynasında aña tecellī ḳıldı, murādı şems degüldi. (14) Andan ötrü müʾenneṯ ḳılmadı, delālet bu ḳavl üzere "*Haẕā ekber"* didügi ḥaḳīḳatā ekber degül-(15)dür, illā Allāh'dur. AK# #. Çün ol hidāyet şemsi ġurūb itdi, ʿizzet ü ʿaẓamet (16) yöninden, tā iʿrāż itdüre İbrahīm *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* ana niyyet şirkinden ol ḫullet himmeti anı cihāt-(17)lardan çıḳardı. Daḫı mevcūdātdan ol ṣıfat-ı cemāle tecellī ḳılmaġı, anı ḫāliṣ ḳıldı, vehm ü ḫayāl (18) sebikesinden[1605] ve anı ḥarekete getürdi ṣıfat-ı celālüñ heybeti, ol ana niyyet ü iştirāk baṣūretinden (19) ol vaḳt didi ki AK# #. Yaʿnī, yā ḳavm beni berī olmışam andan ki **[180b]** (1) siz şirk idersiz. Ve daḫı buyurdı ki AK# # (2) AK# #. İşāret bu iki āyetde budur ki bedürüstī, İbrahīm ḳalbinüñ ṣayḳalı ḳāmil oldı. (3) Ol ṭabʿuñ ḥatmi urılmaḳdan selāmet oldı, hevā-yı nefs ẓulmātından pāk oldı ve kevākibe (4) ve ekvāne iltifāt ḳılmaḳdan ḫāliṣ oldı, ol şevḳ-i cibillī anı ḥażrete ḳarşu (5) ṭurġıruṕ ol cihetden muḳaddes ḥażretüñ muḥāẕātına didi ki ben teveccüh itdürdüm (6) yönümi ol mevlāya ki yirlerüñ göklerüñ ḫālıḳıdur. Yaʿnī, ḳalbüm yönüni yöneltdüm Allāh'-(7)dın yaña, ġayrından iʿrāż itmeg-ile ki ol gökleri yaratdı kevākibi-y-le ve yirleri yaratdı (8) içindeki-y-ile çün baña gösterdi anlaruñ melekūtları içinde ol āyātları ki anuñ bāḳī (9) ẕātına şevḳ itdürür. AK# #. Yaʿnī, meyl idici oluban şol ḫullet ehli (10)

[1604] olurın:

[1605] sebike: (A.) Eritilerek kalıba dökülmüş şey, külçe. Kalıba dökülmüş altın veya gümüş. * Hafif, küçük.

sebike-i Ḥaḳ: Hak külçesi. * Mc: İşlenmemiş külçe halindeki altın kıymetinin zâhiren görünmemesi gibi; hakkın bâtıl ile mücadelesinin olmadığı zamanda, hakkın kıymet ve lüzumu derecesinin bir cihette bilinememesi.

meylānı gibi vücūdını beẕl itmeg-ile ol ḫalīli yolında ve daḫı ben iltifāt idici degülem (11) bu mevcūdāta ki ḫālıḳ üzere maḫlūḳ-ıla istidlāl idem. Zīre ben şevāhid-i Ḥaḳḳ'ı muʿāyene gördüm, (12) anuñ göstermegi-y-le. Andan ṣoñra buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, ḳavmi anuñ-ıla mücādele (13) ḳıldılar, tā gendü ḥuccetlerini ġālib ḳılalar, anuñ maʿrifeti üzere. AK# # (14) AK# #. Yaʿnī, mücādele mi ḳılursız benüm-ile Ḥaḳḳ'uñ maʿrifetinde, diler misiz ki yiküñüz-ile[1606] (15) güneşi örte ḳoyasız[1607], yā diler misiz ki gündüz rūşenlıġını etegüñüz-ile[1608] büriyesiz[1609] (16) bu ḥāletde ki rabbum baña ʿayān hidāyet virdi biribiri ardınca burhānlar göstermeg-ile. (17) Nite kim murādumıdı buldum. AK# #. Ol siz maʿbūd idinüp̀ şirk (18) itdügüñüzden ben ḳorḳmazam benüm üzerüme burhān-ı Ḥaḳ inüp̀ girçek ḥuccetler baña ẓāhir (19) olduḳdan ṣoñra. AK# #. İllā meger ki benüm rabbüm ʿirfāndan ṣoñra **[181a]** (1) baña ḫıẕlān taḳdīr itmiş ola yāḫūḏ muḥāldür. AK# #. (2) Zīre benüm rabbüm keşīrü'l-ʿilmdür, cemīʿ-i nesneleri ʿilmi iḥāṭa ḳılmışdur, ol bilür, ehl-i ḫıẕlān kimdür (3) ve ehl-i ʿirfān kimdür. Ögütlenmez misiz ki ol ḫıẕlān yolından dönüp̀ ṭarīḳ-ı ʿirfāna (4) gelesiz. Andan ḫaber virdi ki ḫavfa kim lāyıḳdur ve emana kim lāyıḳdur. Bu ḳavlı-y-ıla ki buyurdı: (5) AK# #. İşāret bu iki āyetde budur kim besrüstī, göñül öldügünüñ (6) ve rūḥāniyye fesāda varduġınuñ ʿalāmeti ve nefs üzerine müstevlī olduġınuñ nişānı oldur ki (7) ḫavf-ı ḥayvānī ḥāṣıl ola, tā ki bir cemāddan daḫı ḳorḳa şol eşek, ṣıġır ve at gibi. Ammā Allāhu (8) Taʿālā'dan ḳorḳmaya ve ʿaẕābından üşenmeye. Nite kim kāfirler ḥālidür, İbrahīm p̀ūtlarından ḳorḳıdurlar (9) gendüler Ḥaḳ Taʿālā'dan ve anuñ ʿaẕābından ḳorḳmazlar, tā *ʿaleyhi's-selām* anlara didi ki (10)

[1606] yiküñüz-ile. Yükünüzle. *mec. günahlarınızla, yükünüzle.
[1607] örte ḳoymak: Örtüp bırakmak.
[1608] etegüñüz-ile. Eteğinizle.
[1609] bürimek: Bürümek, (bürimek) Örtmek, setretmek, sarmak.
büriyesiz: Bürüyesiniz, örtesiniz.

“Ben nite ḳorḳayın sizüñ ol ṣanmañuzdan ki bir cemāddur[1610], görmez işitmez, nefʿ ḍarr irişdürmek (11) elinden gelmez”. AK# #. Ḥāl budur ki (12) siz Allāh’dan ḳorḳmayuṕ bir cemādi aña şerīk ḳılursız ki anuñ üzerine Ḥaḳ Taʿālā size bir (13) ḥuccet ü burhān indürmedi, ben ol cemāddan nite ḳorḳam Ḥaḳ Taʿālā’dan benüm üzerüme burhānlar (14) inmiş-iken ve cemīʿ-i nesnenüñ melekūtını baña göstermiş-iken daḫı ol āyātlar ki anuñ içinde (15) ḳonılmışdur anı beyān ḳılur ki sulṭān yoḳdur, illā Allāh’dur ḳorḳulan daḫı oldur umulan (16) daḫı oldur. Siz andan ḳorḳmazsız bir cemādātı aña şerīk ḳılursız ki anuñ salṭanatı yoḳ (17) andan ḳorḳarsız. AK# #. Bu iki bölükden emīnlige (18) ḳanḳısı ḥaḳlurakdur, anlar mı lāyıḳdur ki Allāh’dan ḳorḳarlar ve andan umarlar yoḳsa anları lāyıḳdur (19) Allāh’dan ḳorḳmazlar ve andan ummazlar bir cemādan ḳorḳarlar, umarlar eger girçek ḥaḳdan bāṭılı **[181b]** (1) bilürseñüz çün ki anlar bilmediler, mevtālardan oldılar ki ne ḥaḳḳı işidürler ne ḥaḳḳ-ıla (2) cevāṕ virürler. Ṕes, bulara cevāṕ virüṕ buyuruldı ki AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, anlar ki īmān getürdiler şol nesnelere ki (4) Ḥaḳ Taʿālā şevāhid-i ḥaḳdan anlara gösterdi ṣıfāt-ı rubūbiyyetini tecellī ḳılduġı vaḳt ol kevākib (5) ʿaynası içinde andan ol īmānlarını ṣaḳladılar ol Allāhu Taʿālā’dan ġayrıya iltifāt ḳılmaḳ (6) şirkinden. Ṕes, anuñ teveccühi ṣaḥīḥ oldı ol ḫālıḳına, tā ki Cebraʾīl’e *ʿalm (ʿaleyhi’s-selām)* didi ki “*amanā (7) ileyke felā emen” (????)*[1611]. Bularuñ gibiye lāyıḳdur ki vüṣūlden ṣoñra inḳıṭāʿ ḳorḳusı yoḳ, bular (8) viṣāldan yaña hidāyet bulmışlardur. Andan ol ḥuccet idecek nesnelerden ḫaber virüṕ (9) buyurdı: AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. (10) İşāret bu iki āyetde budur ki bedürüstī, Allāh’dın yaña sülūk idecek rūşen ulu

[1610] cemād: (A.) Cansız ve kurumuş olmak. * Yağmur yağmayan yer. * Donmuş, katı cisim.

[1611] 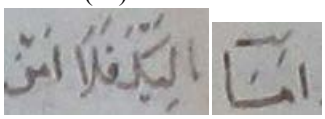

yol (11) bu āyetleri taḥḳīḳ itmekdür ki anuñ efʿālidür, bulara bu nesne mirḳātdur ki bundan ḥaḳīḳatā (12) çıḳarlar bu evvel mertebedür ki ṣunʿdan[1612] ṣāniʿi[1613] idrāk ideler. Andan ṣıfāt-ı şāhiḏlerini müşā-(13)hede ḳılalar bulara göstermeklig-ile. Bu ikinci mertebedür, bundan ṣoñra anuñ vücūdını ve ẕātını (14) taḥḳīḳ itmekdür, anlaruñ ebrārlarına tecellī olunduġı vaḳt. Ṕes, vuṣūlüñ mebdāʾi uşbudur, (15) bunuñ ġāyeti yoḳdur. AK# #. diyü işāret ḳılduġı ol melekūtı ve şevāhidi rubūbiyyeti (16) gösterdügidür, kevākib ʿaynası içinde daḫı ol ṣıdḳ-ı teveccühdür, Ḥaḳ'dın yaña ve anuñ (17) ġayrından berī olup iʿrāż[1614] itmekdür ve enāniyyet şirkinden ḫalāṣ olup īmān-ı ḥaḳīḳī (18) ḳılmaḳdur ʿayān yaḳīn-ile[1615]. Yaʿnī, bular küllī AK# #. Bizüm ḥuccetlerümüz-(19)dür ki İbrahīm'e virdük *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* vāsıṭasuz gendü ẕātumuz-ıla aña gösterdük, tā ḳavmi üzere **[182a]** (1) anuñ-ıla ḥuccet ḳıla. AK# #. Yaʿnī, biz kimi dilersevüz (2) derecesin yüceldürüz, ol ceẕebāt-ı ilāhi-y-ile anı çeküp ol ana niyyet alçaḳlıġından çıḳaruruz. (3) Ḥaḳīḳat, senüñ rabbuñ ḥaḳīmdür, kimi dilerse refʿ itmekde ceẕbe-i ʿināyet-ile daḫı ʿalīmdür (4) anı ki ol beşeriyyet çuḳırında ḳor, ol derecelerin refʿ itdügümüzden biri İbrahīm. (5) AK# #. Yaʿnī, biz İbrahīm'e *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* İsḥāḳ'ı ʿaṭa ḳılduḳ ve daḫı Yaʿḳūb (6) ki oġlı oġlıdur, bularuñ külline tevfīḳ u rüşd virdük. Yaʿnī, nite ki İbrahīm'e hidāyet ü rüşd virdük (7) İsḥaḳ'a ve Yaʿḳūb'a daḫı ancılayın rüşd ü hidāyet virdük, andan ötrü ki ol ikisin aña ʿaṭā (8) ḳılduḳ. Ola ki İsḥāḳ'ı ve Yaʿḳūb'ı ẕikr idüp İsmāʿīl'i añmaḳlıġı teʾḫīr itdügi ol Muḥammed'üñ *ʿaleyhi's-selām* (9) şerefinden ötrü ola. Zīre Allāhu Taʿālā İsḥāḳ'uñ ve Yaʿḳūb'uñ daḫı ẕürriyetlerinüñ vücūdını (10) ve hidāyetlerini

[1612] ṣunʿ: Yapmak. * Eser, yapılan iş. * Te'sir. * Güzel iş yapmak.
[1613] ṣāniʿ: (Sun'. dan) Sanatkârca yapan. Yaratan. San'at eseri olarak meydana getiren. İşleyen, yapan. (Allah)
[1614] iʿrāż: Yüz çevirmek. Başka tarafa dönmek. İctinab, çekinmek.
[1615] ʿayān yaḳīn-ile: Gözle görmüş gibi.

tebaʿ[1616] ḳıldı İbrahīm vücūdına ve anuñ-ıçun hibe ḳıldı. Bedürüstī, Muḥammed *ʿaleyhi's-selām* ol (11) İsmāʿīl ẕürriyyetinden-idi ki cemīʿ-i mevcūdāt anuñ vücūdına tābiʿdür, Allāhu Taʿālā İsmāʿīl'i vücūd-ı (12) İbrahīm'e tābiʿ ḳılmadı daḫı hidāyetini anuñ hidāyetine tābiʿ ḳılmadı, Muḥammed şerefinden ötrü *ʿaleyhi's-selām* (13) anı ifrād ḳıldı ẕikrde ve hidāyetde anuñ meslekini kibār-ı enbiyā ve mürselīn meslekinde ḳıldı. (14) Anlaruñ-ıçun bir meslek-i vāḥid iḫtiyār ḳıldı, ẕikre ve hidāyete ve tafḍīl ḳılmaġa ʿālemler üzere seni[1617], (15) anlardan ki İbrahīm'den öñdin-idi daḫı ṣoñra-y-ıdı vücūd yöninden daḫı hidāyet yöninden. (16) Nite ki buyurdı: AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, uşbu meẕkūr küllī İbrahīm ẕürriyetindendür, *ʿaleyhi's-selām.* Yaʿnī, nite ki (18) İbrahīm'i ʿivaż[1618] gönderdüḳ, bizüm-ile iḥsānından ötrü ve bunuñ-ıla ki ol bizi gördi ayruḳ kimse görmedi. (19) Ṕes, bu ẕürriyeti aña hibe ḳılduḳ, anlara hidāyet virdük, her bizüm-ile iḥsān idene ol iḥsān **[182b]** (1) miḳdārınca biz daḫı ʿivaż iderüz. Andan bāḳī ẕürriyetini ẕikr eyledi; ammā İsmāʾīl'i (2) ẕikr-ile ifrād ḳıldı bulardan, ẕikr eyledi anı anlaruñ-ıla ki Nūḥ ẕürriyetine maḫṣūṣ-(3)lardur. Evvel ibtidā İsmāʾīl'i ẕikr eyledi, tā ki bularuñ cümlesinden ṣayılmaya, buyurdı ki (4) AK# #. Yaʿnī, bular küllī ol İbrahīm ẕürriyetinüñ (5) ṣāliḥlerindendür kim bular Ḥaḳ Taʿālā'dan feyż-i nübüvveti ḳabūl itmege ṣāliḥlerdür. Bundan ṣoñra (6) buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, buları daḫı (7) küllī ʿālem üzere tafḍīl ḳılduḳ faẕlumuz-ıla ki bular ḳabūl itdiler feyż-i rubūbiyyeti vāsıṭasuz. (8) AK# #. Yaʿnī, olar kim (9) biz tafḍīl ḳılduḳ, ancılayın ataların daḫı tafḍīl itdük tā Adem'e degin ve ẕürriyātların daḫı tā (10)

[1616] tebaʿ: Tabi olma. Uyma.

[1617] Bu kelimenin üzeri çizilmiş.

ḥanif: İslâmiyetten evvel Allah'ın birliğine inanan ve Hz. İbrahim'in (A.S.) dininden olanların vasfı. * İslâmiyete kuvvetle bağlı olan ve ilmiyle âmil olan kimse. * Eğri. ***** Eski kötü hallerinden vazgeçip hakka ve doğruluğa yönelen.

ḥanif: Gururlu, mağrur, kibirli. * Dargın, küskün.

[1618] ʿivaż: Karşılık olarak verilen şey. Bedel.

Muḥammed'e deg *ʿaleyhi's-selām.* Enbiyālardan daḫı müʾmin ḳardaşlarından, biz buları öründü ḳılduḳ ḥükm-i (11) ezelde, bu emrden ötrü daḫı ebedā bulara hidāyet virdük her birine ol ictibāları ḳadar, (12) ol ṣırāt-ı mustaḳīme ki bizdin yaña geleler bizüm tevfīḳumuz birle. AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, uşbu nesneler Ḥaḳ Taʿālā'nuñ hidāyetindendür, kime dilerse ḳullarına (14) bunuñ-ıla hidāyet virür. AK# #. Yaʿnī, eger bular bizdin ġayrıya mulaḥaẓa ḳılmasalar bizden (15) ġayrı daḫı bir nesne daḫı iṣbāt ḳılsalar, yā bu ḥādiṣ olanlardan bir az nesne bizüm ḳudretümizdin (16) ġayrına nisbet ḳılsalar yāḫūḍ ol ana niyyetlerin bizüm varlıġımuz içinde beẕl itseler, daḫı bulardan (17) ġayrı ol aḫyārlardan ki ictibā olundılar. AK# #. Yaʿnī, bularuñ (18) külli ʿirfānları mütelāşī[1619] ve maḥv oluṕ gede-y-di geçen iḥsānları heṕ telef eyledi. Zīre Ḥaḳ Taʿālā (19) ġayyūrdur aña şirk olunan nesneler yarlıġamaz, andan ġayrını yarlıġar kimden dilerse. **[183a]** (1) Uşbu nesne ġāyet tevbīḫ ü tehdīddür ʿāma ve ḫāṣa tā ki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ġaḍabından emīn olmayalar. (2) Andan ḫaber virdi, anlaruñ esbāb-ı ʿiṣmetinden şerikden ve kefūrdan, ezelden ebedā degin (3) anuñ ʿināyeti ve hidāyeti bizle. Bu ḳavlı-y-ıla ki buyurdı: AK# # (4) AK# #.**ilā āyeh.** İşāret bu iki āyetde budur kim bedürüstī, bu kitāb ve nübüvvet Ḥaḳ Taʿālā-(5)'nuñ mevāhibindendür, bular kesbile ḥāṣıl olmaz, illā bizüm ʿaṭāmuz ve faẕlumuz birle olur (6) ve daḫı ancılayın ol ḥikmet ki maʿrifet-ü Allāh'dur. Ol daḫı mevāhib-i ḥaḳdur ḥāṣıl olmaz, illā Ḥaḳ (7) Taʿālā virmeg-ile. Nite ki buyurdı āyetde: AK# # (8) AK# #. Eger ol virdügümüz ḥikmete, nübüvvete bu Yehūd u Naṣārā daḫı müşvikler, inkār idesi (9) olurlarsa biz aña bir ḳavm müvekkel ḳılavuz, bu ẕikr olınan ḳavmden ki anlar aña kāfir (10) degüller, ezelden ebedā; belki muḳirrler ve muṣaddiḳlerdür. Andan ḫaber virdi ki anlar kimlerdür ve (11) ṣıfatları nedür? Buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, bular anlardur ki Ḥaḳ Taʿālā (12) olara hidāyet

[1619] mütelāşī: (A.) (a.s.) Telaş eden, acele eden, aceleci. Izdırab ile karışık acele eden. Telaşlı.

virmişdür ṣıfātın bildürmeg-ile tā ẕātına degin, sen daḫı bularuñ sīretin ṭutuṗ (13) anlaruñ meslekine sülūk it. Zīre olar bir mesleke yüridiler ki tā her birinüñ seyri (14) olardan ġāyeti aña irişdi ki her biri-çün muḳadder olmışdı. Nite kim ḫaber virdi, *ʿaleyhi's-selām;* (15) "Ben Ādem'i dünyā gökinde gördüm ve Yaḥyā-y-ıla ʿÌsā'yı ikinci gökde gördüm ve Yūsuf'ı üçünci (16) gökde ve İdrīs'i dördüncide ve Harūn'ı bişincide ve Mūsā'yı altıncıda ve İbrahīm'i yidinci (17) gökde gördüm". Sen daḫı bulara iḳtidā ḳıl,tā olaruñ meslegine yürüyesin, tā sidretü'l-müntehāya (18) irişesin ki ol muḳarreb melāyikeler maḳāmınuñ ġāyetidür. Andan ʿurūc olınasın, ol maḥall-i (19) ednāya ve maḳām-ı aʿlāya, tā gendü nefsüñden fānī oluṗ anuñ-ıla aña yaḳīn olasın, **[183b]** (1) tā ḳābe ḳavseyne o maḳām-ı ednāya irişesin ki hīç bir aḫar[1620] aña irişmedi, senden öñ, (2) ne muḳarreb firişte ne mürsel peyġamber, *ʿalm (ʿaleyhi's-selām). AK# #* (3) AK# #**.** Bu iki maʿniye işāret ḳılur bir oldur kim "İy peyġamberler, ben size iḳtidā ḳılma-(4)ġ-ıçün sizden ecr istemezin degüldür benüm ecrüm, illā Allāh üzerinedür; līkin ʿālem ehline (5) vaʿẓ u naṣīḥat olmaġ-ıçun. Tā bileler ki bedürüstī, ṭarīḳ-ı Allāh'dın yaña sülūk olunmaz, (6) illā iḳtidā-y-ıla. Ammā ikinci maʿnī kim "İy ümmet, ben sizden ecr dilemezin, sizi Ḥaḳḳ'a[1621] (7) daʿvet ḳılduġı-çun ve sizi bir ṭarīḳa çekdügi-çün ki sizden öñ aña hīç bir ümmet (8) yürimedi, ne dünyāñuzdan dilerin[1622] ne āḫiretüñüzden, illā benüm daʿvetüm sizi Allāhu Taʿālā'dın (9) yaña, benden degül Allāh'dandur, anuñ iẕni-y-le andın yaña ʿālem ḳavmini daʿvet (10) ḳılam; tā ki hem baña fāyide ola, hem size daḫı bizden cemīʿ-i maḫlūḳa". Andan

[1620] aḫar: (A.) (Aher) Gayrı, başkası. Diğeri.
[1621] Ḥaḳḳ'a: Allah'a.
ḥaḳḳa: Doğru yola.
Metinde bu kelime hem Ḥaḳḳ'a yani Allah'a, hem de ḥaḳḳa yani doğru yola şeklinde okunabilir.
[1622] dilerin: dilerim, isterim.

ḫaber virdi celāl-i (11) ḳudretinden ve kemāl-i ʿizzetinden ve ʿaẓametinden, bu ḳavlı-y-ıla ki buyurdı: AK# # (12) AK# #. İşāret bunda budur ki bu maḫlūḳ ʿilmi Ḥaḳ Taʿālā bunuñ evṣāf-ı ḳadīmini iḥāṭa (13) ḳılmaz, ḳadīm idrāk olunmaz, illā ḳadīm-ile. Ṕes, vaṣf idemediler Allāh'ı, şöyle ki vaṣf itmekdür. (14) Zīre bular maḫlūḳdur, maḫlūḳuñ ḳudreti yitmez, illā girü maḫlūḳa. Her kimse gendü mālını bilse ki (15) maḫlūḳdur, ol ḥaḳīḳatā ʿārif degül, andan ötrü ki anı ol şöyle ki bilmek gerekdi (16) bilmedi. AK# #. Yaʿnī, ol bilmedüklerinden ötrü didiler ki (17) Allāhu Taʿālā beşer üzere nesne itdürmedi. Eger anlar Ḥaḳ Taʿālā'yı geregi gibi bilseler (18) dirlerdi ki "Ol kitāṕ indürdi ve resūl gönderdi", ç̣ünki bular kütüṕ indügine (19) ve resul gönderildügine inkār iderler, ḥaḳ degül diyü. Taḥḳīḳ, bular Allāh'ı geregi gibi [184a] (1) bilmediler. Ç̣ünki cemīʿ-i evṣāfını iḥāṭā eyleyümediler. Zīre evṣāflarından biri kütüṕ indürmekdür, (2) resūl göndermekdür. Her kim anuñ evṣāfın bilmekde ziyāde oldı, taḥḳīḳ anuñ maʿrifeti ziyāde (3) olur; ç̣ün bir kimse anuñ evṣāf-ı kemālin iḥāṭa ḳılmasa ol anı ḥaḳīḳat bilmez. Ve daḫı buyurdı ki (4) AK# #. Yaʿnī, "Eyit, yā Muḥammed, kim indürdi ol kitābı (5) kim Mūsā anuñ-ıla gelmedi nūr u hüdā yöninden, tā ki anuñ-ıla ol ḳātı göñülleri yumşaduṕ (6) münevver ḳıla, ol nūr-ıla anları Allāh'dın yaña delālet ide daḫı dīn-i İslām'a; bunı Allāh'dın (7) ġayrı kimse mi indürdi?". Zīre ol kitāṕ ki Allāh'dan ġayrıdın gelse aña bu ḥāl olmaz. (8) AK# #. Siz anı defterler idersiz, yaʿnī, şol kitāṕ ki indürile anuñ ḥāli bu ola ki (9) göñülleri nūrlandura ve ol ḳalbleri Allāhu Taʿālā'dın yaña hidāyete delālet ḳıla, tā anı bilesiz (10) anuñ nūrı ḳalbüñüze sirāyet ḳılasız, yazuṕ anı defterler ḳılduñuz göñlüñüz içinde ḳılmaduñuz (11) ki ol kitāṕ ḫulḳı-y-ıla ḫulḳlanasız, lācerem. AK# #. Yaʿnī, anuñ ṣūretā (12) oḳımaḳlıġını ve rivāyetini eşkāre idesiz. Ammā ol ḥaḳāyıḳları ki nūr-ı

kitāba müteʿallıḳdur ve anuñ (13) hidāyetine ki ol mütenāhi degüldür anuñ çoḳın gizlersiz. AK# # (14) AK# #. İşāret ḳılur bunuñ-ıla Muḥammed'üñ mertebesi kemāliyyetine *ʿaleyhi's-selām* enbiyālar üzerine ve dīninüñ (15) kemāline cemīʿ dīnler üzere. Bundan ötrü ki ol Muḥammed *ʿaleyhi's-selām* taʿlīm-i kitāb-içün ve ḥikmet bildürmeg-içün (16) gönderildi. Daḫı bildürmege geldi anı ki andan ġayrı kimse bilmedi ve bildürmedi. Tā ki (17) buyurdı: AK# #. Şol nesne ki Resūl *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* (18) bulara kitāṕdan bildürdi, biri buyurdı ki AK# #. Ve ol kim (19) ḥikmetden bildürdi ol sırrdur ki anuñ taʿlīm resūle mütābaʿat sırrdur, sırr sırr içinde. [184b] (1) Yaʿnī, *Allāh* digil şol vaḳt ki sırruñ ḫālī ola, Allāh'dan ġayrı kimseye iltifāt (2) ḳılmadan. AK# #. Andan ḳoġıl bu ḫalḳı ki bular oynayalar şol kimse-y-ile (3) ki bularuñ-ıla ṭalmışlardur. Ve bular daḫı oynayalar anlaruñıla ki bular aña ṭalmışlardur, tā ol (4) ḥasret güni olduḳda diyeler ki AK# #. Uşbu nesnedür ki Resūl *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* (5) bunlara bildürdi ol kitābuñ ḥaḳīḳatinden daḫı ḥikmetden; şol nesnelerden ki ne bular bilürlerdi (6) ne ataları. Andan ḫaber virdi uşbu kitābdan ki mübārekdür, ʿāḳil olanlara. Nite ki buyurdı: (7) AK# #. İşāret bu iki āyetde budur ki uşbu kitāb ki (8) indürdük, mübārekdür ʿavām üzerine, bunuñ-ıla ki anları rablerindin yaña daʿvet ider (9) ve ḫāṣlar üzere daḫı mübārekdür bunuñ-ıla ki oları rablerine delālet ider ve daḫı ḫavāṣṣ-ı (10) ḫavāṣṣ üzere. Mübārekdür, bunuñ-ıla ki anları rabbine vāṣıl ḳılur, anuñ aḫlāḳın ḫulḳ-(11)landurur. AK# #. Yaʿnī, bu kitābuñ ḥaḳāyıḳı istīʿāb ḳılmışdur, añdın (12) inen kitāblaruñ ḥaḳāyıḳlarını anuñ-ıla ḫulḳlanmaġ-ıçun. AK# #. (13) Ol ol ẕerredür ki ḳonılmışdur şol ḳalbde ki mīṯāḳ güninde muḫāṭab oldı cemīʿ bu (14) ḳālibüñ yiri anuñ altından döşendi daḫı ol ḥavlinde ki cevāriḥdür, semʿ u başardur, (15) ḳalbdür ve ṣıfātdur daḫı aḫlāḳdur ki münevver olurlar, anuñ nūrı-y-ıla ve anuñ esrārı-y-ıla (16) müntefiʿ olurlar ve anuñ aḫlāḳı-y-ıla ḫulḳlanurlar. AK# #. Yaʿnī, (17) anlar ki āḫirete īmān getürdiler, imān getürürler aña daḫı ki

anları ol beḳā sarāyına teveccüh (18) ḳıldurur cevāriḥden daḫı ṣıfātlardan, şol vaḳt ki istiʿmāl itdürür umūr-ı dünyāsında (19) ve daḫı āḫiret emrinde ki ol istiʿmāl-i dünyāyı fānī-çün degül şehvāt-ı nefs-içün ve hevā-y-ıçun. **[185a]** (1) Belki Ḳurʾān emrine muṭīʿ olup anuñ nūrı-la nūrlandı ve anuñ esrārı-y-ıla müntefiʿ oldı. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, bular ṣıfātlarında ve aḫlāḳlarında teraḳḳī ḳılmaġa müdāvemet iderler, (3) tā ki Ḥaḳ Taʿālā ṣıfātı-y-la ṣıfātlanup anuñ aḫlāḳın ḫulḳlanurlar. Zīre ṣalavat müʾminüñ miʿrācıdur. (4) AK# #. Yaʿnī, anlar ki yalan āhlar iderler ve ḥayḳırurlar gendülere vecd (5) iẓhār iderler ḥāl getürürler, tā görenler[1623] eyle ṣanarlar ki Ḥaḳ Taʿālā'dan bunuñ ḳalbine (6) ilhām olınup naẓar irişür. Ḥāl budur anlaruñ bunda naṣībi yoḳ, illā ṭarlıġanmaḳ u ḥasret irişmedügi (7) nesneden teklīfile gendüde ḥāl göstermek şol kimse gibi ki biregü ṭon-ıla faḫr ider. AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, gendü nefsini muḥaddiṣler menzilesinde ve ehl-i işāret maḳāmınnda (9) ḳor. Ḥāl budur bularuñ esrārına ḫiṭāb-ı ḥaḳ ḫāṣṣalarından nesne ilḳā olunmaz ve nefslerine ilhām (10) olunmaz. AK# #. İşāret ider bunuñ-ıla şol ḳavme ki avurd ṭoldurup bol (11) bol söylerler şol kelāmda ki daʿvī iderler. Bular daḫı Allāhu Taʿālā indürdügi gibi ḥaḳāyıḳlar (12) ve esrārlar söylerler ki Ḥaḳ Taʿālā anı vāṣıl ve kāmil ḳulları göñline indürür. AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, ġāyut (14) oldur kim Allāhu Taʿālā üzere iftirā ḳıla ve daḫı oldur kim nefsine eyler, iftirā-y-ıla ki gendüyi irmedügi (15) menzilde ṭuta ve vaḥy daʿvisin itmeyecek yirde ide. Anuñ ẓulminüñ ve iftirāsınuñ mażarratı[1624] aña (16) ẓāhir olur ol sekerāt-ı mevt vaḳtinde rūḥuñ bedenden taʿalluḳı[1625] kesildügi vaḳt ve bu nefs (17) ḳalbiden diler dilemez çıḳduġı vaḳt ol dünyā leẕẕetlerine ve anuñ

[1623] Bu kelimede كر harflerini yazdıktan sonra silmiş ve kelimenin devamını daha sonra yeniden yazmış olduğu görükmektedir.
[1624] mażarrat: Zararlar. Ziyanlar. Mazârr.
[1625] taʿalluḳ: Bağlılık. Münasebet. Alâkalı oluş. Ait olma. * Dünya alâkası. * Sevme.

şehvātlarına müteʿallıḳ[1626] olduġı-çun (18) ol şehevāt-ı uḫreviyyeden ve leẕẕāt-ı ḥaḳāyıḳ-ı ġaybiyyeden maḥrūm olduḳları-çun. Zīre firiştiler (19) ellerin uzadıcı oluṕ ḳahr-ıla bulardın yaña cānlarını nezʿ[1627] idesirler şiddet-ile ve ḥaḳāret-ile ol **[185b]** (1) ol şiddet ü ḥaḳāret müteʿallıḳ olduġı ol iftirāları ve kiẕbleri miḳdārı ve daḫı ḫalḳ ḳatında (2) menziletleri ulu olduġı ḳadar, daḫı envāʿ-ı maḫlūḳdan riyāset ṭaleb itdükleri ḳadar anlara (3) şiddet-i nezʿ[1628] ve ḫorlıḳ[1629] vāḳiʿ olur. Nite ki buyurdı: AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, istikbār[1630] idersiz (5) ol āyātlardan ki nefsüñüzde ḳonılmışdur, andan iʿrāż idersizde yoḳ (6) nesne-y-ile riyā idersiz ola ki nefs teʿalliḳ-i[1631] bedenden münḳaṭıʿ[1632] olmaḳ acısı bir günde iki günde (7) ṭā[1633] üç günde kesile. Ammā ol evṣāf-ı maḫlūḳāta müteʿallıḳ olan ʿılāḳa[1634] kesilmek (8) acıları yiller münḳaṭıʿ olmaġ-ıla acısı kesilmez. Belki ḥaşre degin kesilmez kāfirlerüñ ḫōḏ (9) ebedā kesilmez, anlara ol ʿaẕāb şiddet-i nezʿ ebedā münḳaṭıʿ olmaz ki ḳatı ʿaẕāb ve incidici (10) ʿaẕāb oldur ʿaẕāb-ı ḳabr daḫı bu ḥālüñ netīcesidür; fehm eyle cidd-ile. Andan ḫaber virdi (11) bularuñ yaluñuz geldüklerinden ol taʿalluḳāt-ı zincīrleri boyınlarında. Nite ki buyurdı: AK# # (12) AK# #. İşāret bunda budur kim Allāh'dın yaña gelmeñ (13) tecrīd-ile olur, andan taġrīd-ile olur, andan tevḥīd-ile olur. Tecrīd oldur ki dünyādan ve aña (14)

[1626] müteʿallıḳ: Alâkalı. Bir yere bağlı, bir şeye mensub.

[1627] nezʿ: Çekip koparmak, ayırmak. * Can çekişmek. * Çekip almak. Kuyudan kovayı çekip çıkarmak. * Saymak. * Kaldırmak, yok etmek.

[1628] nezʿ: (A.) (a.i.) 1. Bir şeyi yerinden koparma, sökme. 2. Kaldırma, yok etme. 3. Can çekişme. şiddet-i nezʿ: Şiddetli bir şekilde koparma, yolma. Koparmanın yolmanın şiddeti.

[1629] ḫorlıḳ//ḫorluḳ: (A.) Hakaret, zillet.

[1630] istikbār: (A.) (Kibr. den) Önemseme, ehemmiyet verme. * Kibir, gurur, enaniyet. Kendini büyük görme, mağrurluk.

[1631] teʿalliḳ//teʿalluḳ: (A.) (Metinde teʿallik şeklinde yazılmıştır. İmlâya sadık kalarak teʿalliḳ şeklinde yazılmıştır.) Muhabbet etmek, sevmek. * Alâkalı olmak.

[1632] münḳaṭıʿ: (Kat'. dan) İnkıta eden, kesilmiş, kesilen. Aralıklı ve son bulan. * Arada bağ kalmıyan, ayrılmış. * Herkesten ayrılıp bir kişiye bağlı kalan.

[1633] Burada üç kelimesinden önce sadece elif harfinin çıktığı bir kelime mevcuttur, tahminimizce bu kelime tā şeklinde olmalıdır.

[1634] ʿılāḳa: ʿalāḳa şeklinde yazılması gereken kelime ağız özelliği ile imla edildiği için ʿılāḳa şeklinde yazılmıştır.

mütaʿallıḳ olan nesnelerden mütecevvid ola; taḳrīd oldur kim dünyeden āḫiretden müteferrid ola, (15) Allāh'dın yaña rücūʿ ide, bu ikisinüñ taʿalluḳātından ḫālī oluban. Nite kim evvel-i ḫılḳatde (16) mücerred rūḥ-ıdı, iki ʿāleme daḫı taʿalluḳātı yoḳ-ıdı. *"Evvele merretin"*[1635] dedügi rūḥ yaradılduġıdur, evvelā (17) ḳālibe müteʿallıḳ olmazdan öñ. Zīre ol ḳālib ikinci yaradılmaḳdur. Nite kim buyurdı: AK# # (18) AK# #. Ṕes, ḳuluñ Allāh'dın yaña seyrinde kesbi ve saʿyi var tecrīd-ile tefrīd-ile (19) dünyādan āḫiretden. Nite kim Allāhu Taʿālā buyurdı: AK# #. Yaʿnī, **[186a]** (1) ol virdügümüz nesneleri dünyā āḫiret teʿalluḳātından arduñuzda döküṕ geldüñüz. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, ol ʿameller ve aḥvāllar ki ḳılduñuz (3) eyle ẓann iderdüñüz ki anlar sizi Allāhu Taʿālā'ya ulaşdurur. AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, sizüñile anlaruñ arasında ḳaṭʿ olundı seyrüñüzçün nihāyetine irdi. (5) Ol zuʿmuñuz sizden żāyiʿ oldı ki anuñ-ıla Allāh'a ulaşayduñuz çün ḳul ʿizzet sezā (???) (6) perdesine ulaşdı, seyri tamām oldı. Nite kim Cebraʾīl'üñ *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* seyr(i) tamām oldı, sidretü'l-müntehāya (7) irdügi vaḳt miʿrāc gicesisinde ki ol cemīʿ seyr idenlerüñ, firişteden insāndan, seyrlerinüñ ġāyeti (8) aña degdür. Ṕes, tevḥīd ol feyż ü vaḥdāniyyeti ḳabūl itmekdür, ol vaḥdet ṣıfatınuñ tecelliyātından (9) tā ki ḳulı ol ulaşdura. *ʿİrciʿī ilā rabbike"*[1636]cezbesi-y-le ol maḳām-ı vaḥdete eger aña ol ʿināyet-i (10) ezeliyye irişmese ol rubūbiyyet ceẕbesi-y-le ol ḳul münḳaṭıʿ olurdı Allāh yolında Allāh rıżāsı-y-ıla (11) seyr itmekden ḳalur ol sidrede daḫı dir ki AK# #[1637]; fehm eyle cidd-ile. (12) Andan gendü ẕātını ṣıfāt-ı birle taʿrīf ḳılmaḳdan ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# # (13) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur ki taḫḳīḳ ol (14) Allāhu Taʿālā'dur ki mīṣāḳ güninde ol ẕerrenüñ cefasını yerdi ki anuñ içinde ʿahd

---

1635

1636 1636 irciʿī ilā rabbike: "Sen dön o rabbına …" Ḳurʾān, (Fecr) 89/28
Ayetin tamamı: Ḳurʾān, (Fecr) 89/28; "O, senden, sen de O'ndan hoşnut olarak Rabbine dön!"

1637

u mīṣāḳ (15) ḳonılmışdı. Ol göñül noḳṭasınuñ içinde ol maḥabbet otcuġazın bitürdi daḫı ol (16) arżı ḳalbden yarup “*Lā ilāhe illā’l-lāh”* ẕikrin çıḳardı īmān aġaç ından. AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, ol maḥabbet otını bitürür çıḳarur ki ol ḥaḳḳı ḳapumuñ (?) (18) ṣıfātındandur, ol ẕerre insāniyyetden ki meyyitedür, daḫı çıḳarıcıdur ol ṭabīʿat ifʿāl-(19)lerin ki nefsāniyyedür meʿiyyet kāfirlerüñ ṣıfātlarındandur ol müʾmin-i ḥaḳdan anı çıḳarar [186b] (1) iki cihānda ve daḫı ol nifāḳ ölüsin çıḳarur ol diri kelim(e)den ki *Lā ilāhe illā’l-lāh*’dur. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, ol Allāh’dur ki bunuñ gibi ḳudret ü kemāl anuñ var sizi anuñ (3) gibi, Allāh’dan nite iʿrāż idersiz. AK# #. Yaʿnī, ol envār-ı rūḥuñ ṣabāḥını yarup çıḳa-(4)rıcıdur ẓulmet-i beşerden ve anı iẓhār idicidür. AK# #. Yaʿnī, ol beşeriyyet gicesini (5) perde ḳılıcıdur ol rūḥ rūşenliġinüñ żiyāsına; tā ki ol nefs-i ḥayvāniyye ve evṣāf-ı beşeriyyetler (6) sākin ola. AK# #. Yaʿnī, ol rūḥāniyye güneşi tecellī ḳılmaḳlıġı ve ḳamer-i rūḥāniyye (7) ṭulūʿ itmegi ḥisāb-ıladur, tā ki bu ḳalbile ḳālib emr-i fesāda varmaya. Ve daḫı ancılayın rubūbiyyet (8) güneşi tecellī ḳılmaḳ ve ḳar-ı rūḥānī (???) ṭulūʿ itdügi daḫı beşeriyyet gicesinde ḥisāb-ıladur. Tā ki (9) bu emr-i dünyā-y-ıla emr-i dīn fesāda varmaya ḳullar üzere tefrīṭ ü ifrāṭ-ıla. Zīre bu maʿrifet (10) güneşi ifrāṭıla ṭulūʿ itdüginde müşāhede idene *ene’l-ḥaḳ* āfeti ve subḥānī ḳorḳısı var (11) ve tefrīṭinde daḫı *“Ene rabbüküm* elā aʿlā *”*[1638] ve ilāhiyyet daʿvīsin ḳılmaḳ āfeti vardur. AK# # (12) AK# #. Yaʿnī, bu küllüsi ol ʿazīzüñ ḳudret-iledür ki andın yaña hidāyet bulınmaz; illā (13) anuñ-ıla ve daḫı ʿalīmdür andın yaña hidāyet kim müstaḥīḳdür, bilür. AK# # (14) AK# #. Yaʿnī, size ġayb nūrlarını yılduz[1639] ḳılıvirdi (15) göñül göklerinde; tā ol beşeriyyet yirlerinde ve rūḥāniyyet deñizlerinde hidāyet (16) yolın añlayasız, bulasız ol ʿālem-i

1638

1639

rubūbiyyetdin yaña. AK# #. (17) Yaʿnī, biz beyān ḳıluṕ iẓhār eyledük ol rubūbiyyete ṭanuḳ olan āyetleri şol ḳavm-içün (18) ki ḳadrin bilürler ki olar ehl-i maḥabbetdür ki AK# # anlaruñ-içün dinilmişdür. (19) Andan daḫı buyurdı ki AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: [187a] (1) AK# #. İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā nite kim Ādem'i yaratdı evvelā ve bu evlādı (2) andan vücūda getürdi. Buyurdı ki ol Allāh'dur ki sizi bir nefsden yaratdı, ancılayın (3) Muḥammed'üñ *ʿaleyhi's-selām* rūḥın küllī ervāḥdan öñdin, andan bāḳī ervāḥı anuñ rūḥından (4) yaratdı. Ṕes, Ādem *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* ebu'l-beşer oldı, Muḥammed *ʿaleyhi's-selām* ebu'l-ervāḥ oldı. AK# #. (5) Yaʿnī, bu ervāḥdan baʿżı var ki ecsāda müteʿallıḳ oluṕ anda ḳarār ṭutmışdur ve baʿżısı (6) henüz ʿālem-i ervāḥda müstevdaʿdur (???). Ve daḫı ervāḥdan baʿżī[1640] var ki anda nūr-ı īmān (7) ḳarār ṭutmışdur ki ol envār-ı ṣıfātdandur ve ceẕebāt-ı Ḥaḳ anda müstevdaġdur ki ol (8) envār-ı ẕātdur. Ve daḫı ol ervāḥdan baʿżī var ki ana niyyetinde ḳarār ṭutmışdur, ol (9) beḳāsında yüce mertebesi-y-ile ve baʿżı var ki ana niyyeti fenā-y-ıla müstevdaʿdur. AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, biz beyān ḳılduḳ vaṣl u viṣāl delīllerini ol ḳavm-içün ki anlaruñ ḳalblerinüñ (11) fehmleri var bu ġaybüñ işāretlerinde fehm iderler. AK# #. (12) Yaʿnī, ol Allāh'dur ki ʿināyeti göklerinden hiḏāyet yaġmurların yaġdurdı. AK# # (13) AK# #. Ve buyurdı ki biz andan envāʿ-ı maʿārif bitürdük. AK# # (14) AK# #. Daḫı biz ol hidāyet yaġmurından envāʿ-(ı) meʿānī ve esrārlar çıḳarduḳ ki ter ü tāzedür (15) andan ḥaḳāyıḳ dānelerin çıḳaruruz ki biribiri üzerine ḳat ḳat. AK# #. Yaʿnī, daḫı ḫurma aġaçların (16) çıḳaruruz. Bundan işāret ol vilāyet isslerinedür. AK# #. Yaʿnī, anuñ vilāyeti (17) ṣemerātı ṭāliblere yaḳīndür daḫı mürīdlere. Yaʿnī, bulardan kimse var ki ol müretteb kemāl ḥāṣıl (18) ḥāṣıl ḳılmaḳdur anuñ vilāyet-i

[1640] Bu uzunluk işareti konanlarda dad harfinden sonra ye harfi var.

s̱emerātından menfaʿat olur ve bulardın daḫı kimse var ki ʿuzlet ü inḳıṭāʿ (19) iḫtiyār ḳılmışdur temkīnden. AK# #. [187b] (1) İşāret ḳılur bunuñ-ıla ol ʿulūm ravżalarına istiḫrāc olunmışdur göñül yirlerindün (2) ol hidāyet ṣu-y-ıla zühd ü taḳvā ehli-çün, egerçi ehl-i vilāyet mevātibine erişmedilerse daḫı (3) ol ictihād baġlarınuñ üzümleri ve ʿilm-i uṣūl zeytūnları ve ʿilm-i fürūʿ narları ki uṣūlde fürūʿde[1641] (4) münfiḳ[1642]; ammā ʿulemā ḳatında muḫtelif. AK# #. Yaʿnī, naẓar idüñ ol vilāyet (5) s̱emerelerine ḳaçan s̱emere ḥāṣıl olsa ḫavāṣ u ʿavām anuñ-ıla nite müntefiʿ olur daḫı anuñ māniʿine (6) ki nite müteferriddür ʿālemde kemāli-y-ile. AK# #. Taḥḳīḳ, bulara (7) delālet var ol ḳavm-içün ki bularuñ aḥvāllarına iʿtiḳādları var, anlaruñ aʿmāllerine ve (8) aḳvāllerine mütābaʿat iderler. AK# #. İşāret ḳılur bunuñ-ıla (9) aña ki Ḥaḳ Taʿālā, nite ki ol luṭf u hidāyet ṣu-y-ıla envāʿ kemālātlar çıḳardı bu arż-ı (10) ḳulūbdan ehli-çün, nite ki ẕikr olundı. Ve ancılayın ḳahr u ḫıẕlān ṣu-y-ıla bu nefs yirlerinden (11) ehliçün envāʿ ḍalāletler çıḳardı; tā ki şirk getürüp̀ Allāh'a şerīk ḳıldılar. AK# # (12) AK# #. Yaʿnī, gendülerden yalan düzüp̀ Ḥaḳ Taʿālā'ya oġul (13) ḳız ıṭlāḳ[1643] itdiler cehl-ile ḍalālet-ile cemāl ü celāli birle ol müteferridken ol vaṣf itdükleri nesneden. (14) Andan gendü teferrüdinden ẕātında ve ṣıfātında ḫaber virüp̀ buyurdı ki AK# #. (15) Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā mevṣūfdur (16) pāklıg-ıla ẕātı ve ṣıfātı eyle ki maḫdeṣāt aña lāḥıḳ olmaz ne[1644]

[1641] fürūʿ: (A.) (Feri'. C.) Bir kökten ayrılmış kısımlar. Dallar. Budaklar. * Bir sülâleden gelmiş torunlar. Çocuklar. * Fık: Cüz'î hüküm ve kaideler. Ahkâm-ı cüz'iyye.

[1642] münfiḳ: (A.) (Nafaka. dan) Nafaka veren, besliyen.

[1643] ıṭlāḳ: Salıvermek. Bırakmak. Koyuvermek. Serbest bırakmak. Serbest olup her tarafta bulunmak. Cezadan kurtarmak. * Boşama. Boşanma. Afvetmek.(...Elbette mutlak ve muhit olan o ef'âlde iştirak muhaldir. İmkânı yoktur. Evet, ıtlakın mahiyeti iştirake zıddır. Çünkü, ıtlakın mânası, hatta mütenahi ve maddi ve mahdut bir şeyde dahi olsa, yine istilâkârane ve istiklâldarane etrafa, her yere yayılır, intişar eder. Meselâ: Hava ve ziya ve nur ve hararet, hatta su, ıtlaka mazhar olsalar, her tarafa yayılırlar. Ş.)

[1644] Bu kelime; nā (elif ve nun ile) şeklinde yazılmış metinde.

ẓāhirüñüz idrāk ider (17) ne bāṭın göz, muḳaddesdür ṣamediyyet-ile her irişiciden ve her añlamaḳdan, ol maḫlūḳa mensūb (18) ola, yā muḥaddeṯāta. Belki ol cemīʿ-i ebṣār anı idrāk ider aña tecellī ḳılmaġ-ıla ve muḥdeṯātı[1645] fenā[1646] (19) ḳılur, ḳuluñ[1647] ol anuñ gözi olur ki anuñ-ıla görür. Ṕes, ol tecellī ve ḳatında ẓāhir ü bāṭın göz **[188a]** (1) görmekde küllī berāber olur ol nūr-ı rubūbiyyet-ile ol laṭīfdür andan ki muḥdeṯāt anı idrāk (2) ide, yā maḫlūḳāt aña lāḥıḳ[1648] ola, daḫı ḫabīrdür Ḥaḳ Taʿālā tecellīsine müstaḥıḳḳ kimdügin ol bilür. (3) Ve anuñ luṭfındandur ki bu mevcūdātı var ḳıldı gendünüñ faẓlından kereminden var olmaġa (4) istiḥḳāḳı olmadı. Andan ḫaber vir diyü vāżıḥ ḳılmaḳdan bu ḳavlı-y-ıla ki buyurdı: AK# #. (5) Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā her ḳula baṣīret-i (6) ḳalb virmişdür ki bu ʿālem-i ġaybda ḳonılan ḥaḳāyıḳlar anuñ-ıla idrāk ider daḫı ol kemālātı ki (7) erbāb-ı ḳulūb-içün yaraḳlanmışdur. Nite ki her ḳālibe başar virdi anuñ-ıla bu ʿālem-i şehādetde olan aʿyānı (8) görer daḫı anlaruñ-ıçun yaraḳ olınanları ol ʿālemde yinleri içiler ve giyülir ve nikāḥlanur nesnelerden. (9) Bundan ötrü buyurdı ki AK# #. **AK# #.** Yaʿnī, her kimse ki (10) göñül gözi-y-le naẓar ḳılsa şol mertebelere ki yücedür, bāḳidür, uḫrevīdür, gördi[1649] ol kemālāt-ı (11) ḳurbı, daḫı anı ki Allāhu Taʿālā yaraḳladı şolardan ki göz gördügi yoḳ, ḳulaḳlar işitdügi yok, Ādem (12) oġlanınuñ ḫāṭırından geçdügi yoḳ. Ṕes, bularuñ taḥṣīline meşġūl olur iḳbāl ider Allāh (13) yaña, anuñ ṭarīḳına sülūk itmeg-ile bu

---

[1645] muḥdeṯ: (a.s) ihdas edilmiş, sonradan meydana gelmiş.
muḥdeṯāt: (a.s. c) ihdas edilmişler, sonradan meydana gelmişler.

[1646] fenā: yok, (fenā ḳıl-: yok etmek)
fenā: (Beka'nın zıddı) Yokluk. Yok olma. * Geçici dünya. * Geçip gitme. * Tas: Kendi varlığından geçmek. * Kötü. * Devamlı olmayan. * Çok kocamış olmak.

[1647] Bu kısımda üstü çizilmiş bir kelime mevcuttur: ḳıluñ

[1648] lāḥıḳ: Yetişen, ulaşan, erişen. Eklenen, katılan. * Fık: Namaz başlangıcında imama uymuşken ayrılarak tekrar namaz bitmeden imama uyan.
lāḥık ol-: yetişmek, ulaşmak, haberdar olmak.

[1649] kevd: yakın olmak, yakın olmaklık.

dünyādan iʿrāż ider ki ḫasīse ve ḥaḳīredür[1650] daḫı (14) anuñ zinetlerini[1651] şehvāt-ı fānіyelerin terk ider bu nesneler saʿādet kesb itmekdür necāt-ile gendü (15) nefsine. Zīre Allāhu Taʿālā ġanīdür cemīʿ-i ʿālemden. AK# #. Yaʿnī, her ki göñil gözi (16) kör oldı naẓardan ve bu kemālātı görmekden, bu ḳālib göziyle dünyāya naẓar ḳılduġı-çun ve anuñ (17) şehvātlarından ve zīnetlerinden leẕẕet alduġı-çun ol ḥayvānī otlaḳlardan ḥalāvet olduġı-çun (18) baṣīretler kör oldı. Andan ötrü nefsine şeḳāvet ü ḫasāret ḥāṣıl ḳıldı. AK# # (19) AK# #. Ben sizüñ üzerüñüze ṣāḳici degülem ki sizi ṣaḳlayam bu şeḳāvetden ve sizi irişdürem. [188b] (1) Siz iḫtiyāruñsuz ol girçek ṭalebüñüz-ile ol saʿādetlere ki saʿīdler-içün yaraḳlanmışdur. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, biz uşbuncılayın bu (3) āyātları beyān iderüz ki ol cāhillere fitne ola. Diyeler ki “Sen bunı bir ġayrdan oḳıduñ, (4) Ḥaḳ kelāmı degül”. Cehllerinden ki taṣarrufāt-ı ilāhiyyeden ḫaberleri yoḳ, daḫı bu āyātları (5) beyān iderüz ol ḳavm-içün ki temīz idicilerdür ʿilm-(i) maʿrifet-ile cāhiller ve azġunlar arasın ki taḥḳīḳ, (6) bu kelāmu’l-lāhdur ve anuñ taṣarrufıdur ki maḫlūḳuñ aña iḳtidārı yoḳdur. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, yā Muḥammed, sen mütābaʿat ḳıl, ana niyyetüñ fenā ḳılmaġ-ıla. Şol nesneye (8) ki saña rabbüñden vaḥy olına, ol ṣıfāt-ı vaḥdāniyyet tecellīsinden; tā saña ḥaḳīḳat ẓāhir (9) ola ki maʿbūd-ı Ḥaḳ oldur, ġayrı degül. Ṕes[1652], müşriklerden iʿrāż it, anuñ ẕātı tecellī ḳılıcaḳ (10) vaḥdāniyyet-ile anuñ varlıġı içinde ana niyyetüñi fenā ḳıl, ikilikden çıḳ, maḳām-ı vaḥdete gir. (11) AK# #. Yaʿnī, eger Allāhu Taʿālā buları dilese ki (12) ikilikden çıḳaraydı, hīç bularuñ iḫtiyārınsuz çıḳaraydı; illā bular ikilik daʿvisin ḳılmaḳda (13) Ḥaḳ Taʿālā ḳatında ḥikmet ü esrār var. Biz seni anlaruñ üzerine ḥafīẓ ḳılmaduḳ ki anları ol ikilik (14) daʿvīsinden ṣaḳlayasın. AK# #.

[1650] ḥaḳīre: Küçük. Ehemmiyetsiz. Kıymetsiz. İtibarsız. Kudretsiz.
[1651] zinet//zīnet: Süs. Bezek.
[1652] Ṕes/bes: O zaman (buradaki manası; doğrusu o zaman)

Yaʿnī, sen vekīl degülsin şoluñ üzerine (15) ki biz anları ol ikilik maḳāmı üzere ṣābit ḳılduḳ ki anda ḥikmet-i bāliġa var, sen anları maḳām-ı vaḥdete (16) irişdürimezsin, ol maḳāma ol irişür ki biz andan ötrü yaratduḳ. Ṕes, sen daʿvet ḳıl ʿavāmı (17) tevcīḥde ve ḫāṣları vaḥdāniyyete ve ḫavāṣṣı ḫavāṣṣ-ı vaḥdete ki her ḳavmüñ hādisi olasın. (18) Andan ḫaber virdi bu insānuñ cehāletinden ve ḍalāletinden bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# # (19) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda **[189a]** (1) budur ki insānuñ ġāyet cehāleti ve ẓālimliġi budur ki gendüyi aña irişdüre ki gendüyi yaradan (2) ḫālıḳına söge. Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā buyurur ki sögmeñ şol ḳavmüñ ilāhlarına ki Allāh ġayrıya ṭaparlar. (3) AK# #. Tā olar daḫı cehl ü ḍalālet birle Allāh'a sögerler. Ṕes, siz anlaruñ-ıla (4) ol kelāmı söyleşmeñ ki nefsi nizāʿa vācib ḳıla. Zīre ṭabīʿat-ı insān ẓalūm u cehūldur ol nesne (5) anları aña yilter ki Ḥaḳ Taʿālā'yı olulamaġı terk ide ḍalāletin iẓhār ḳıla. Belki siz anlara ḥuccet ve burhān (6) dili-y-ile ḫiṭābla̧şuñ, ilzām idecek delīller-ile şübhelerin gideresiz, anlar işledükleri ḳabīḥ efʿāllere (7) siz bile muvāfaḳat itmeñ; tā ki anlar ol ḍalāletlerin arturmaġa, daḫı cürʾet ideler siz aña sebeb olasız. (8) AK# #. Yaʿnī, nite ki size ḫōş gösterdük anlaruñ ilāhlarına sebb[1653] idüṕ (9) ʿunf-ile[1654] ḫiṭāb itmegi, ancılayın her ümmete ʿamellerini görklü gösterdük, anlar ki maḳbūllerdür anlara ehl-i (10) ḳabūl aʿmāllerin gösterüvirdük anı işlediler. Olur ki merdūdlardur anlara redd ehli ʿamellerin (11) ḫōş gösterüvirdük, anı işlediler. AK# #. Yaʿnī, bu iki (12) ṭāyife daḫı ol ʿamelleri ḳademleri bile saʿy idüṕ gelecek birrlerimizdin yañadur. Biz anlara mücāzāt (13) idevüz, ol ʿamelleri-y-le. Ammā ehl-i ḳabūl sülūk iderler aʿmāl-i ṣāliḥa ḳademleri-y-le anuñ luṭf-ı ṭarīḳında (14) biz anlara faẓl u iḥsān-ıla mücāzāt iderüz. Ammā ol ki redd ehlidür, anları sefer-i ḳaṭʿ iderler, muḫālefāt ḳadem-(15)leri-y-ile, ḳahr u helāk beriyyeleri yolında. Biz anlara mücāzāt iderüz

[1653] sebb: Küfür, küfran. Sövüp saymak.
[1654] ʿunf: Kabalık. Sertlik. Cebir ve zor.

ʿadl idüp̀ ḫüsrān-ıla ve ḫıẕlān-ile ol (16) isāʾet itdükleri-çün. AK# #. (17) Yaʿnī̇, bular teşdī̇d-ile ve teʾkī̇d-ile andan içerler. Ḥāl budur ḫıẕlānlarından ve maḥrūmlıklarından ġāfillerdür. (18) Eyle dirler ki ḳaçan bulara bir āyet gelüp̀ delī̇l-i vaḥdāniyyet ẓāhir olsa, elbetde aña imān getüreler. (19) Eyle ẓann iderler ki ol āyet ü burhān elbetde ī̇mān vācib ḳılur. Bilmezler ki bular ol sulṭānuñ [189b] (1) ḥükmi altında meḳhūrlardur, ol burhān anları ḫıẕlān bendinden ḫalāṣ itmez adil-le[1655] (2) vāżıḥ[1656] olmaḳ anı maḥrūmlıḳdan ḳurtarmaz, çünki ʿilm-i sābıḳda raḥmet aña sebḳat itmemiş ola. (3) AK# #. Yaʿnī̇, bu āyātlar (4) Allāh ḳatındadur siz anı Allāh ḳatından ṭaleb idüñ ne nesne bildürdi, yā ẓann ehl ki ol āyātlar size (5) gelse siz aña ī̇mān getüresiz, belki getürmezsiz. AK# # (6) AK# #. Yaʿnī̇, bular nite ī̇mān getüreler ki biz bularuñ göñül-(7)lerin āḫiretden dünyāya dönderürüz ve gözlerin mevlā müşāhedesinden nefs ü hevā müşāhedesine (8) dönderürüz. Biz anları eyle ḳıluruz ki keʾennehu, ol mī̇ṣāḳ güninde daḫı vaḥdāniyyete ī̇mān getürmedi-(9)lerdi ve elest vaḳtinde “Belā! dimediler. Ṕes, ol ḥükm-i sevābıḳ üzere ki ezelde oldı, ḳoruz (10) anları ol ṭuġyānları içinde ḫayretde ebedā. AK# # (11) AK# #. Eger bularuñ üzerine melāyike indürsevüz ki bularuñ-ıla söyleşe-y-idi, (12) bularuñ ulu göñüllerin dirildeydük bularuñ-ıla söyleşe-y-di daḫı ol āyātlar ki bu mevcūdatda (13) ḳonılmışdur küllisi biribiri ardınca ẓāhir oluṕ ʿayān olsa cemī̇ʿ-i şevāhid güneş gibi ṭulūʿ itse bular (14) aña ī̇mān getürür degüller; illā anları ki Ḥaḳ Taʿālā diledi. Zī̇re meşiyyet ṭabī̇ʿatüñ ġayrıdur, (15) lī̇kin bularuñ çoḳları cāhildür, bilmez ki hidāyet umū-y-ile ḥāṣıl olmaz, belki mevlānuñ meşiyyeti birle olur. (16) Andan ḫaber virdi ol velā ehlinden ki mübtelā oldılar aʿdālar-ıla. Nite ki buyurdı: AK# # (17) AK# #. Tā

[1655] adil: Eş, denk, akran, benzeri. Ölçüde, miktarda eşit olan.

[1656] vāżıḥ: Açık, ayan, âşikâr. Besbelli. Kapalı olmayan. * Edb: Vuzuhlu söz. Bir okunuşta mânâsı anlaşılacak ifâde.

aña deg ki buyurdı: AK# #. (18) İşāret bunda budur ki bedürüstī, bu belālar Allāh'dın yaña seyr idenlerüñ binūtlarıdur menzile (19) anuñ-ıla irerler ve belālaruñ eşeddi daḫı düşmān şāḏılığıdur çün enbiyālaruñ mertebeleri ʿilm-(i) **[190a]** (1) aʿlā oldı. Aʿdālaruñ ʿadāveti bulara kāmilıraḳ oldı, anuñ-ıla anları biz evlā ḳılduḳ. Bundan (2) ötrü didi ki biz her peyġāmbere ʿadū ḳılduḳ şeyāṭīn-i insden ve şeyāṭīn-i cinden. Ol ki (3) şeyāṭīn-i insdür gendünüñ nefs-i emmāresidür ki ol düşmanlaruñ gey ulu düşmanıdur. Andan ötrü (4) anı evvel ẕikr eyledi cinn-i şeyāṭīnden bu mevżıʿda ḫilāf ġayrında tā biline ki ʿadāvet-i nefs (5) ve nefs ṣāhibleri eşeddür[1657] düşḫārdur şeyāṭīn-i cinn ʿadāvetinden. Zīre Şeyṭān'uñ keyd-i (6) insān keydi-y-ile żaʿīfdür. Ṕes, bu mübtelā olmaḳ düşvār olduġı-çun Allāhu Taʿālā iki keydi (7) bile cemʿ eyledi, enbiyālar ve evliyālar ʿadāvetinde, tā buyurdı ki AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, ol düzmece bāṭıl söz-ile dilerler ki buları incideler. Bularuñ eẕāları zaḥmetlerinüñ (9) şiddeti ziyāde ola ol enbiyālaruñ kemāliyyetleri ve yüce mertebeleri miḳdārı ʿubūdiyyetde ve gendüleri (10) fenā ḳılmaḳda evṣāf-ı rubūbiyyetde ve beḳā bulmaġ-ıla ol aḫlāḳ-ı ilāhiyyetde. AK# # (11) AK# #. Yaʿnī, bu şeyāṭīn-i cinn-i ins ʿadāveti bizüm dilegümüz-iledür anlaruñ (12) dilegi-y-ile degül. Ḳoġıl buları ol iftirāları ve düzme bāṭılları-y-ıla; bedürüstī, enbiyālar uşbu ibtilā (13) içindedür. Ammā bunda müʾminlerüñ ve kāfirlerüñ daḫı ibtilāları vardur. Nite ki buyurdı: AK# # (14) AK# #. Yaʿnī, mübtelā (15) oldı, ol düzme bāṭıl sözlere meyl itmeg-ile müʾmin ü kāfir daḫı bu iki ṭāyifden birin ẕikr (16) itmege iktifā ḳıldı, birin añmadı. Ṕes, ḳulaḳ ṭutuṕ diñler, meyl ider ol düzme kelāmlarına (17) bu kāfirler ki anlaruñ īmānları yoḳdur. Anlar dirler ki bu dār-ı dünyādan artuḳ[1658] bir dār (18) daḫı yoḳdur, anlara ḫōş gelüṕ maġrūr olurlar āḫiret ṣatuṕ dünyā alurlar, aña rāżı olurlar (19) ve

[1657] Bu kelimede eşed kelimesi eşedd şeklinde şeddeli yazılmıştır.
[1658] artuḳ: başka, bir tane daha

ḳasāvet-i ḳalb ve istiʿdād-ı fıtrīlerini fesāda virmek ve ḥaḳdan ıraḳ düşmek kesb iderler. **[190b]** (1) Ammā olar ki ḥaḳ müʾminlerdür, anlaruñ ol bāṭıl düzme sözlerine ḳulaḳ ṭutmazlar, anlaruñ (2) ḳavline maġrūr olmazlar, anlaruñ ʿadāvetlerinden ne irişürse Allāh yolında ḳayurmazlar. (3) Belki anuñ-ıla īmānları ḳavī olur ve Ḥaḳ ḳatında ḳaribleri ziyāde olur. Yaramaz ṣıfatları (4) eyü ḫulḳlara mübeddel olur, ḥaḳḳ-ıçun teferrüdleri görklü oluṕ ḫalḳdan tecerrüdleri daḫı ḫōş (5) olur. Dirler ki AK# #. Yaʿnī, ben anlardaġı öleyin ki Allāh'dan (6) ġayrı ve anuñ maḥabbetinden ġayrı ḥākim ṭaleb eyleyem dünyede āḫiretde baña ḥükm eyleye, ben (7) anuñ ḥükmi-y-ile ölem. AK# #. Yaʿnī, ol Allāh'dur kim (8) size kitāb indürdi girçek ṭālibler-içün anuñ içinde beyān olunmışdur ṭarīḳ-ı (9) Ḥaḳ bāṭıldan ve ḥalāl nesneler ḥarāmdan daḫı girçek muḥibleri hidāyet-i nūrı-y-la maḥbūbına (10) ve mevlāsına irişdüricidür. AK# # (11) AK# #. Yaʿnī, anlara kim biz hidāyet virdük ol kitāb nūrı-la ol ḥażret-i celāle anlara keşf (12) olınur bu Ḳurʾān'uñ ḥaḳāyıḳı bilerler ki ol ceẕbe-yi Ḥaḳ'dur, indürilmişdür ol muḥibler-içün; (13) tā ki ol maḥbūbları ḥażretine anuñ-ıla keleci[1659] ideler. AK# #. Sen anlardan (14) olmaġıla ki şekk ideler bu Ḳurʾān ceẕbe-yi Ḥaḳ'dur yoḳsa degül ve anuñ-ıla temessük itmeyeler. (15) Bu nehy nehy-i īcādıdur aña ki didi ezelde, didi ki ol ehl-i gümāndan olmaya; fehm it cidd-ile. (16) Andan mevlā ḫaber virdiyü maʿnī teʾkīd ḳılmaġıçun. AK# #. (17) Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā (18) mütekellimdür, bir kelām-ıla ezelde tā ebedā degin. AK# #. Yaʿnī, anuñ emri ve menʿi ve (19) ḥükmi ve ḳażāsı ve ḳaderi ve īcādı külli ol kelime-yi kündür. Ḳaçan bir mevcūdı olmaḳ dileye, "Kün!" dir. **[191a]** (1) Ol diledügi gibi vücūda gelür ve ḳaçan yoḳ olmaḳ dilese girü

[1659] keleci: söz,

diledüginleyin yoḳ olur, ṣıdḳ (2) yöninden, yaʿnī, ṭavʿ[1660] u raġbet-ile[1661] vücūda gelmekde. Nite ki buyurdı: AK# # (3) AK# #. Ve ʿadlen, yaʿnī, ʿadl eyledi şunda ki ḥükm idüp̀ taḳdīr ḳıldı var ḳılmaġ-ıla (4) daḫı yoḳ itmeg-ile daḫı saʿādet-ile ve şeḳāvet-ile daḫı redd ü ḳabūl-ile ve ḫayr u şerr-ile ve ḥüsn ü ḳabīḥ-ile[1662] (5) ve küfr ü īmān-ile. Bedürüstī, ol her nesnenüñ yaradılmaġın görklü ḳıldı. Nite kim görklünüñ (6) yaradılmaġın görklü ḳıldı. Ancılayın, ḳabīḥ nesnenüñ daḫı yaradılmaġın görklü ḳıldı. Zīre ḳabīḥ (7) nesne daḫı yirinde görklüdür; nite ki[1663] ḥasen yirinde görklüdür. AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, ol nesne ki taḳdīr ḳıluṕ irādet-i ḳadīmesi birle ve kemāl-i ḥikmeti birle ḥükm eyledi. (9) Bu envāʿ-ı maḫlūḳatdan hīç bir nesne yoḳdur, buları tebdīle yā ḫılḳatinde noḳṣāna dāʿī ola. (10) Zīre ol mertebesinde kemāl üzere yaradıldı "*ve'z-ziyāde ʿale'l-kemāl-i noḳṣān*"[1664]. Yaʿnī, kemāl üzere (11) ziyāde olmaḳ daḫı noḳṣandur. Ol Allāhu Taʿālā semīʿdür, ḥācet ehlinüñ ḥācetlerin işidür. (12) Ol kemāl-i vücūd-ile bular daḫı vücūda gelmedin daḫı ʿalīmdür. Vücūd-ı kemāli var ḳılmaḳda, gendü (13) diledügi gibi. Ve bu ḳavlinde ki buyurdı: AK# #. (14) İşāretdür aña ki eger bularuñ aḳlına muṭīʿ olası olursañ seni delālet ḳılalar, Allāh yolına. (15) Zīre yir yüzindekinüñ ekṣeri hevālarına uyucılardur. Kim ki ehl-i hevāya muṭīʿ ola, anlara (16) mütābaʿat ider. Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki AK# #. Her kim ki ehl-i hevāya (17) mütābaʿat ḳıla, hevāya uymış gibidür. Ol anı Allāh yolından azdurur. AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, ol ehl-i hevā emr-i dīnlerin binā ḳıldılar, yalan gümānlar üzere degüldür (19) bular; illā kāẕiblerdür, dīn ve ḥaḳ ṭalebin daʿvī ḳılduḳlarında.

[1660] ṭavʿ: İsteyerek uymak. Bir şeyi istekle yapmak. Muti' olmak. * Mer'anın genişliğinden dolayı davarın her tarafta otlamasının mümkün olması.

[1661] raġbet: Bir şeyi çok iştiyakla istemek

ṭavʿ u raġbet: bir şeyi isteyerek tabii olmak.

[1662] ḳabīḥ: (Kabiha) Çirkin, fena, kötü, yakışıksız, ayıp.

[1663] nite-ki: nasıl ki

[1664] "*ve'z-ziyāde ʿale'l-kemāl-i noḳṣān*":

Zīre Ḥaḳ ṭarīḳına ẓann[1665] u hevā-y-ıla **[191b]** (1) sülūk olunmaz; belki ṣıdḳ u hüdā-y-ıla sülūk olınur. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā aʿlemdür bu iki ṭāyifeyi ki ḍāll u muhtedīdür. Zīre (3) ḳassām-ı ezelī oldur ki ḍalālet-i hiḏāyeti ḳısmet ḳıldı, kime dilerse ḍalālet ḳılur kime dilerse (4) hidāyet virür. Ḍalālete ve hidāyete kimüñ istiḥḳāḳı var ol bilür. AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, müʾminüñ īmānı ʿalāmetinden oldur ki ṭaʿāmı ḥükm-(i) şerʿ-ile (6) yiyeler, ṭabīʿat ḥükmi-y-le yimeyeler ve anı daḫı Allāh'ı ẕikr itmeg-ile arıdalar. Nite ki Resūl didi *ʿaleyhi's-selām;* arıduñ (7) ṭaʿāmuñuzı Allāh'ı ẕikr itmeg-ile. Zīre ġaflet-ile ve nisyān-ıla yimek ve maʿṣiyete muʿāvenet-içün yimek (8) göñül ölümin ḥāṣıl ḳılur ve cennetden maḥrūmlık ḥāṣıl ider. AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, n'oldı size ki yimezsiz iy ehl-i (10) buṭlān[1666] andan ki anuñ üzerine Allāh adı ẕikr olunmış ola. Ḥāl budur, size ḥarām nesneler (11) beyān olunmışdur. Bu ehl-i buṭlāndan murād, dünyā ehlidür, içindeki-y-ile ve āḫiretdür, niʿmetleri-y-ile. (12) Zīre dünyā ḥarāmdur āḫiret ehline ve āḫiret daḫı ḥarāmdur dünyā ehline ve bu ikisi daḫı ḥarāmdur (13) ehlu'l-lāh üzerine. AK# #. İllā meger żarūriyyet-i beşer vāḳiʿ ola, bu iki ʿālemde (14) daḫı mevlā emri-y-ile ḥükm-i ṭabʿ-ıla degül. AK# #. Yaʿnī, bu ehl-i (15) hevādan çoḳı Ḥaḳ Taʿālā yolından azdururlar ve Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmegi ḳodururlar hevāları-y-la. Yaʿnī, (16) hevālarına mütābaʿat ḳılmaġ-ıla ṭaleb-i dünyāda daḫı ʿuḳbāya meyl itmekde bilmezler ki fitnelenmişler-(17)dür ve Ḥaḳ Taʿālā ḳapusından redd olunmışlardur. AK# #. Yaʿnī, Allāhu (18) aʿlemdür, anları ki Ḥaḳ ṭalibinden tecāvüz itmişlerdür dünyāya ve ʿuḳbāya meyl itmişlerdür. (19) Andan ehl-i hevānuñ iʿtidāsından ḫaber virüp buyurdı ki AK# #. **[192a]** (1) İşāret bunda budur kim bedürüstī, Allāhu Taʿālā nite ki bu insānı yaratdı ẓāhirā beden-i cismānī (2) ve bāṭınā ḳalb-i rūḥānī. Ancılayın bu günāhı daḫı ẓāhirā ḳavl ü fiʿldür ṭabʿa muvāfıḳ şerʿa muḫālif (3) ve bāṭınā daḫı ol her ḫulḳdur ki ḥayvānī

[1665] ẓann: şüphe. Zannetmek, samak. Sezme.
[1666] butlān: Haksızlık. Bâtıl olma. Boş ve abes olmak. Hak olmamak.

ve sunʿī[1667] ve Şeyṭānī ola, nefs anlaruñ üzerine ḳāyim (4) ola. Ṕes, Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki ẓāhir işmi terk idüñ ve bāṭını daḫı. Yaʿnī, terk eyleñ olʿamel-(5)leri ki ḥükm-i ṭabīʿat-ıla işlenür aʿmel-i şerʿiyyeyi yirine getürmeg-ile daḫı terk idüñ aḫlāḳ-ı (6) ẕemīmeleri ki nefsāniyyedür, aḫlāḳ-ı melekiyye birle ḫulḳlanmaġ-ıla ki rūḥāniyyedür. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, anlar ki bu günāhuñ ẓāhirin (8) bāṭının kesb eylediler, yaramaz efʿāl-ile ve ḫasīs aḫlāḳ-ıla, tīz ola ki dünyede āḫiretde anuñ-ıla (9) cezā olınalar. Ammā dünyede cezāsı budur ki her fiʿl ü ḳavl ki ṭabīʿ ola, andan bir ẓulmet (10) var anuñ-ıla bu göñül ʿaynası jeng[1668] oluṕ pas ṭutar ol göñül ḫalḳlarınuñ mizācı (11) añılur ki rūḥāniyyedür ol aḫlāḳ-ı nefs ki ẓulmānīdür ḳuvvet ṭutar ol sebebile hevā (12) ġālib oluṕ dünyā ve anuñ şehvātlarına meyl ider. Ṕes, ol nefsden her ḫulḳ ki ẓāhir (13) ola, hevāya muvāfiḳ anuñ-ıla ḳalbe reyn[1669] ü ḳasāvet[1670] ziyāde olur, anuñ-ıla Allāhu Taʿālā'dan maḥcūb (14) olur. Ve ammā āḫiretde daḫı bu mevāniʿler-ile ve bu ḥicāblar-ıla ḳul Allāhu Taʿālā'dan münḳaṭıʿ olur, şöyle (15) maḥcūb u muʿaẕẕeb ḳalur od içinde, ebedan muḫalleden. AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, yimeñ şol ṭaʿāmı ki anuñ üzerine Allāh adı ẕikr olunmamışdur, yā anı yimege (17) ḥaḳdan destūr olmamışdur. Ṕes, her ṭaʿāmı ẕikri üzere yiñ ve emr-i Ḥaḳḳ-ıla yiñ daḫı Allāh'ı ṭaleb (18) itmekde yiñ, tā ki ol nūr-ı ẕikr-ile ol ṭaʿāmuñ ẓulmeti ve şehveti defʿ oluna. Zīre (19) ol ẕikri üzere ve emr-i Ḥaḳ üzere yimemek fısḳdur. Yaʿnī, anuñ ẓulmeti ve şehveti fısḳa muʾadd[1671] **[192b]** (1) olur, ol fısḳa ki nūr-ı rūḥānīden ḉıḳuṕ ẓulmet-i nefsāniye

[1667] sunʿī: İnsan yapısı, uydurma, takma, sahte, yaradılıştan olmayan.
[1668] jeng: f. Pas, küf, kir.
jeng//jenk
jenk: Yüzde hâsıl olan buruşukluk. * buruş buruş
[1669] reyn: Leke, kir, pas. * Gönül karası, kalb katılığı, günahın artması. * Uyku, mestlik galebe etmek. * Çıkması mümkün olmayan şey.
[1670] ḳasāvet: Kalb katılığı, gaflet. * Kaygı, tasa, üzüntü, keder.
[1671] muʾad: Geri çevrilmiş, iâde edilmiş, döndürülmüş. * döndürülmüş, dönüştürülmüş.

girmekdür. Ve daḫı (2) bu ḳavlinde ki buyurdı: AK# #. Aña (3) işāret ḳılur kim şeyāṭīn vesvese ḳılmaġa mecāl bulur. Ḳaçan ki nefsler anuñ dōstları ola (4) mücādelede göñüller-ile, tā ki anı daʿvet ḳıla hevāya mütābaʿat-içün ve mevlā ṭalebin (5) terk itmeg-içün. Ve vaḳtī ki nefsler şeyāṭīnüñ evliyāsı olmaya uşbu maʿnī üzere şeyāṭīn (6) mecāl bulımaz göñüllere vesvese ḳılmaġa. Ve daḫı buyurdı ki AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, eger siz ol şeyāṭīne muṭīʿ olursañuz mevlā ṭalebin terk itmekde ve hevāya (8) mütābaʿat ḳılmaḳda siz daḫı müşriklerden olursız, anuñ-ıçun ki mevlā-y-ıla hevāya ṭapmış (9) olursız. Nite ki buyurdı: AK# #. Andan ḫaber virdi ṭālib-i mevlā oluṕ (10) hevāya mütābaʿat ḳılandan bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# #. Tā aña deg ki (11) buyurdı: AK# #. İşāret bu iki āyetde budur ki bedürüstī, ḥayy-i ḥaḳīḳī ol (12) Allāh'dur ki meyt olmadı ebedā ölmez daḫı andan ġayrı küllī öliser. Zīre evvelā ʿademde (13) daḫı ölü-y-idi tīz zamānda girü öliser. Ṕes, bular meyt degül midi didügi ol ḥayvet-i[1672] ḥaḳīḳiden-(14)dür, "Biz anları diriltdük" didügi ḥayvet-i ḥaḳīḳī virmekdür. Bu ol ḳavlinüñ maʿnīsidür ki buyurdı: (15) AK# #. Yaʿnī, aña vücūd-ı ḥaḳīḳī nūrın virdük ki cemīʿ-i aḥvālda (16) ḳıvāmı anuñ-ıla oldı. Nite ki buyurdı: AK# #. **AK# #** (17) AK# #. Yaʿnī, aña ki ḥayāt-ı ḥaḳīḳī ve vücūd-ı ḥaḳīḳī virile, anuñ nūrı-la ḳıvām bula, anuñ (18) gibi mi olur ki ol vücūd-ı mecāzī ẓulmātında bāḳī ḳala. Şol meyyit gibi sinle ḳaralu (19) sinde ḳalmışdur, andan çıḳmaġa mümkin degül. Ve daḫı ancılayın ol ki bizden ıraḳ **[193a]** (1) düşmeg-ile meyyit-idi, bizdin yaña maʿrifet virüṕ anı diri ḳılduḳ, bizüm nūrumuzdan aña nūr (2) virdük ki ḫalḳ içinde anuñ-ıla yürür, ol ancılayın mıdur ki vücūd-ı ẓulmātında meḥbūsdur, (3) ebedā andan çıḳısar degül. AK# #. Yaʿnī, ehl-i bāṭıla uşbuncılayın (4) tezyīn olınur, ol envāʿ

[1672] ḥayvet: yaşam
ḥayvet-i ḥaḳīḳī: hakiki yaşam, gerçek hayat.

muʿāmeleleri ki göñüllerin öldürücidür ol vücūd-ı mecāzīlerinüñ (5) ẓulmātında maḥbūs ḳovıcıdur. AK# #. Yaʿnī, nite ki biz (6) göñlini diri ḳılduġumuza nūr virdük bizüm nūrumuzdan, ancılayın her ḳālibüñ ḳaryesinde ölü (7) ḳılduḳ, nefsden ve hevādan ve Şeyṭān'dan ki anuñ mücrimlerinden ve müfsidlerindendür ki (8) ol görklü istiʿdādlarını fesāda viricidür ki ḳābil-i saʿādet-idi. AK# #. Yaʿnī, tā ki ol (9) ḳālib ḳaryesinde şerʿa muḫālefet ḳıluṕ ṭabʿa muvāfaḳat itmeg-ile mekr ideler. AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, mekr idmezler, illā girü gendü nefslerine iderler. Zīre ol istiʿdād-(11)larınuñ fesādı girü nefslerine ʿāyid olur, saʿādet fevt oluṕ şeḳāvet ḥāṣıl olmaġ-ıla gendülerüñ (12) ḫaberi yoḳ ki nefslerine ne ziyān iderler, anuñ dönüṕ varacaḳ yirin nār iderler. AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, ḳaçan ol ehl-i bāṭıla āyet gelse (14) ki nefs ü hevā ve Şeyṭān'dur, ʿādetleri budur ki ol āyeti görmeg-ile īmān getürmeyeler. (15) Zīre olar küllī temerrüd ve imtināʿ vü inkār üzere yaradılmışlardur. Ol ḥāl dil-ile dirler ki biz (16) īmān getürmezüz, tā ol resullere virilen gibi bize daḫı virilmeyince ki olar sırr u rūḥ u ḳalbdür. (17) Zīre esrār-ı Ḥaḳ inecek yir, ilhāmāt-ı Ḥaḳ nāzil olacaḳ yir bulardur. AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā aʿlemdür, risāletini ḳoyacaḳ yiri ki aña maḫṣūṣ olan ḳalb (19) rūḥ sırrıdur daḫı ol nefsdür ki ẕikr-ile muṭmaʾīn ola, ol vaḳt müstaḥıḳḳ[1673] olur ki dinile, **[193b]** (1) AK# # nidāsı aña dinile. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, tīz ola ki ol mücrim nefse ki emmāre bi's-sūdur, ẕillet ü buʿd irişe (3) Allāh ḳatından ve daḫı fürḳat ʿaẕābı irişe ki ol ʿaẕāb-ı şedīddür, ol mekrleri cezāsı (4) ki istiʿdād-ı vuṣletī fesāda virdiler. Andan ḫaber virdi ehl-i hidāyetden ve ehl-i ḍalālet-(5)den bu ḳavlı-y-ıla ki buyurdı: AK# #. Tā aña deg (6) ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur ki bedürüstī, ṣadr münşeriḥ olmaḳ (7) anlaruñ-ıçundur ki Ḥaḳ Taʿālā diler anlara hidāyet vire, anuñ ṣadrı giñer anuñ ḳalbine nūr (8) vāḳiʿ olmaġ-ıla. Yaʿnī, ḳaçan ki Allāhu Taʿālā bir ḳula hidāyet

[1673] müstaḥiḳ: Hak etmiş, hak kazanmış, lâyık.

virmek dilese gendü ḥażreti (9) celāli-le ol ḳuluñ ḳalbine naẓar-ı ʿināyet ḳılur anuñ ḳalbini cemāli nūrı-y-la münevver ḳılur, tā ol (10) göñül gözi-y-ile ol sırruñ bacasından naẓar eyleye ol cemāl-i nūrı aña hādī ola (11) ol celāl-i ḥażretine. Ṕes, ol göñüle vāḳiʿ olan nūr-ıla ol ṣadr münşeriḥ olurlar, ol (12) rūşenlıḳa nūr-ı islām diyü add virdiler. Nite ki buyurdı: AK# # (13) AK# #. Vaḳtī ki ol rūḥānī ḥicāblar raḳīḳ ola, ne ḳadar riḳḳati ziyāde olursa (14) ol miḳdār īmānı ḳavī olur ve ḳalbi envar olur, vaṣfı olur. AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, ẓulmet-i nefs ve ẓulmāt-ı ṭabīʿat daḫı ol nefs ü hevā ẓulmātları ġālib (16) oluṕ ol ṣıfāt-ı beşeriyyet ṭarlıġı içinde ve taʿluḳāt-ı dünyā ṭarlıġında ḳalur ve şehvāt u leẕẕāt (17) ẓulümātları biribiri üzerine olur, tā ki Ḥaḳ'dın yaña rücūʿı ḳalmaz ol bāṭılda muṣırr[1674] oluṕ (18) ḳalmaġ-ıla ve ol meşārib-i rūḥāniyyeden aña ruḫṣat virülmez ki içebile ol ṣıfāt-ı (19) ḥayvāniyye ḥarīṣ olduġı-çun. Eger aña ḥükm olunsa "Ḥaḳḳ'a mütābaʿat it" diyü, aña şöyle **[194a]** (1) meşaḳḳat gelür ki keʾennehū göke çıḳmaḳ meşaḳḳati gibi. Zīre ṭabīʿati siflīdür, gendü ṣuʿūd (2) idemez, illā çıḳarmaġ-ıla. AK# #. Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā uşbuncılayın (3) ḍalālete bıraġuṕ ḥażretden ıraḳ idüṕ sürer anları ki enbiyāları ve evliyāları taṣdīḳ (4) itmeyeler, şol nesnede ki Ḥaḳ Taʿālā anlara faẕlından virdi ḥased idüṕ anlara mütābaʿat ḳılmazlar. (5) AK# #. Yaʿnī, uşbu nesne ki beyān ḳılduḳ hidāyetden ve ḍalāletden saʿīd-(6)ler ve şaḳīler-içün ṭoġru ṭarīḳdur rabbuñ-içün luṭf u ḳahr-ıla ol luṭf-ı ceẕbeleri-y-le. Nite ki ehl-i (7) saʿādete hidāyet virür ḥażret-i rubūbiyyete ʿubūdiyyeti iḳāmet itmeg-ile. Ancılayın ḫıẕlān-ı ḳahr-ıla (8) şaḳīleri gümrāh ider, ṭarīḳ ḥażretden hevāya uymaġ-ıla, Allāh'dan ḳaṭʿ olmaġ-ıla. AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, bu āyātları beyān ḳılduḳ saʿīd u şaḳī arasında ol ḳavm-içün ki (10) anuñ-ıla

[1674] muṣırr: Direnen. Ayak direyen. Vaz geçmeyen. Sebat eden. Sözünden dönmeyen.

ögütleneler enbiyā ve evliyā yolına mütābaʿat idüp̀ Allāh'dın yaña sülūk ideler, hevā ve (11) Şeyṭān ṭarīḳın terk ideler. AK# #. Yaʿnī, (12) bulara dār-ı selāmet var, ḳaṭīʿatdan, ol yaḳīnlıḳ maḳāmında ol vaḥdete ulaşmaġ-ıla ol ikilik (13) ẓulmātından ḉıḳduḳdan ṣoñra ki Allāhu Taʿālā bularuñ velīsidür, ikilik ẓulmātından ḉıḳarup̀ (14) ol nūr-ı rubūbiyyetine ulaşdurmaġ-ıla. Nite ki buyurdı: AK# # (15) AK# #; fehm eyle cidd-ile. Andan cinn ü insden ve olaruñ arasında vaḥşetden ve ünsden[1675] ḫaber (16) virüp̀ buyurdı ki AK# #. İşāret bu iki āyetde budur ki (17) Allāhu Taʿālā ḥaşr idüp̀ cemʿ ider cinnīleri ki ol ṣıfāt-ı şeyṭānīdür daḫı insi ḥaşr ider ki (18) ol nefs-i insāniyyedür ve anuñ ṣıfātlarıdur ki ḥaşr ider bu beşerüñ ḳālibi merḳifinde ki bunda (19) ḥikmet-i bāliġa var ve ḳudret-i kāmile var, ol ṣıfāt-ı şeyṭāniye ḫiṭāb idüp̀ didi ki AK# #. **[194b]** (1) Yaʿnī, ol ṣıfāt-ı Şeyṭāniyye ki siz ġālib olduñuz ol ṣıfāt-ı insānī üzere anları (2) gümrāh ḳılduñuz Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekden ki Allāh'dın yaña ṣırāṭ-ı mustaḳīm olıdı ki (3) ḫalḳı yaratdı ol ṣırāṭdan ʿubūr idüp̀ Ḥaḳḳ'a vāṣıl olmaġ-ıçun ol Şeyṭānuñ şānından-(4)dur ki insānuñ ṭarīḳında oturup̀ buları ḥaḳdan menʿ ide. Nite ki buyurdı: AK# # (5) AK# #. **AK# #.** Yaʿnī, eyle ol nefs-i insāniyye (6) ki ḫissetinden ve ḥaḳīr himmetinden emmāret-i bi's-sūdur şeyṭānuñ dōstlarındandur. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, nefs-i insāniyye Şeyṭān-ile istimtāʿ ḳılduġı oldur ki muʿāvenet (8) ṭaleb ide, anuñ mekri ve ḫadīʿati ve keydi ve ḥiylesi ve kibri ve temerrüdi ṣıfātlarından ol şehvāt-ı (9) dünyāviyyesin ve anuñ leẕẕātların ve anuñ ḥaẓların andan tamām yirine getürü olmaḳdan ve anuñ (10) tekebbürinden ve tecebbürinden ve ḥaḳḳa muḫālefet ḳılup̀ hevāya muvāfaḳat ḳılmaḳlıġı ḥāṣıl ḳıla. (11) Ve ammā Şeyṭānuñ

[1675] üns: Alışkanlık, alışma. * Arkadaş. Hemdem.

istimtāʿı[1676] ins-ile oldur ki anuñ-ıla muʿāvenet ṭaleb ide ḫalḳı azduruṕ (12) iġvā itmeklige anları iġvā[1677] ḳılmaḳda ʿāciz ḳılduġı vaḳt. Nite kim Ḥavvā-y-ile Ādem'i iġvā ḳılmaḳ (13) üzere yardım diledi, *ʿaleyhi's-selām* ol aġaçdan yimege. AK# #. Yaʿnī, (14) irişdük biz, baʿżumuz baʿżumuz-ıla istimtāʿ itmek müddetine ve ʿadedinüñ kemiyyetine ki bizüm-içün (15) taḳdīr ḳılduñ. İşāret ḳıldılar bunuñ-ıla aña ki her nesne ki bulardan cārī ola, anı iḳtiḍā (16) ḳılur ki anuñ ḥükmi ve kaderi-y-ledür. Ṕes, Allāhu Taʿālā anlara böyle cevāb virdi ki AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, nite ki sizüñ-içün istimtāʿ taḳdīr ḳılduḳ, bunıda taḳdīr (18) ḳılduḳ ki sizüñ maḳāmuñuz nār ola, bu ḥāletde ki siz anda muḫalled olasız, illā şol (19) kimse kim Allāhu Taʿālā diler aña tevbe vire, ol Allāh'dın yaña rücūʿ ide, meṣvāsı[1678] nār **[195a]** (1) olmaya. Ṕes, istiṣnā rāciʿ ola tevbe ehline dünyāda, ol ḫulūd ehline olmaya nār içinde. (2) AK# #[1679]. Yaʿnī, senüñ rabbüñ ḥaḳīmdür, ḥikmeti-y-le ehl-i istimtāʿuñ baʿżısın (3) ehl-i nār ider ve baʿżısın ehl-i cennet ider ve daḫı ʿalīmdür bilür bulardan ḳanḳısı nār-ıçun (4) yaradıldı ve baʿżısı cennet-içün. AK# #[1680]. (5) Yaʿnī, nite kim cin ü insüñ merdlerin baʿżısın baʿżısına dōst ḳılduḳ ancılayın bu ẓālimleri (6) daḫı baʿżısın baʿżısına dōst ḳıluruz ki baʿżısı baʿżısına muʿāvin ola ẓulm ü fesād üzerine. (7) Nite kim Şeyṭān nefse muʿāvenet ḳılur maʿāṣī[1681] üzerine şol sebebden ki bu ẓālimler ol (8) istiʿdād-ı fıṭrīlerini fesāda virürler ki rūḥānīdür feyż-i rabbānī ḳābildür ol muʿāmelet-i (9) nefsāniyyeyi ki ḥayvāniyyedür ḳomaḳlıġı-y-la şol mevżıʿda ki

[1676] istimtāʿ: (Temettü. den) Faydalanma, menfaati olma.
ins: insan
[1677] iġvā: Ayartmak. Azdırmak. Baştan çıkarmak.
[1678] meṣvā: (Mesâvi. den) Mesken, hane, ev, me'va. Yurt.
[1679] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/128
[1680] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/129: Zalimlerin bir kısmını, kazandıklarından ötürü diğer bir kısmına böylece musallat ederiz.
[1681] maʿāṣī: (Ma'siyyet. C.) Günahlar. * İsyanlar.

ḳabūl-i feyże ol māniʿdür. Andan (10) ḫaber virdi bularuñ küfrlerine iḳrārdan inkārlarından ṣoñra bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# # (11) AK# #[1682]. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #[1683]. İşāret bunda budur ki (12) "Y*ā maʿşera'l-cinni ve'l-insi"*[1684] diyü ḫiṭāb ḳılduġı ol insāniyyetdür ki ol mecbūldur ṣıfāt-ı (13) şeyṭāniyyet üzere daḫı melekiyyet ve ḥayvāniyyet üzere. AK# # (14) AK# #. Yaʿnī, işāret ḳıldı ol rüsul-ile ki ilhāmāt-ı rabbāniyyedür ve āyāt-ile ol fücūrı ve taḳvāyı (15) diledi ki nefse ilhām ḳıldı. Nite ki buyurdı: AK# #. AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, taḥḳīḳ size geldi ol ilhāmāt Ḥaḳ Taʿālā'dan şol nesne-y-ile ki (17) sizi ıṣlāḥ idicidür ve istiʿdād-ı fiṭruñuzı fesāda virmekden menʿ idicidür, daḫı (18) sizi inẕār idüp̀ ḳorḳıdıcıdur ʿāḳıbetüñüz şerr-ile ḫatm olmaḳda ve ebedī şeḳāvet-ile (19) mübtelā oluṕ liḳāʾi ḥaḳdan maḥrūm olmaġ-ıla siz anuñ-ıla ögütlenmedüñüz, anı ḳabūl [195b] (1) itmekden imtināʿ itdüñüz. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, nefs ṣıfātları-y-ıla didiler ki "Bizüm gendü nefsümüz (3) üzere ṭanuḳlıḳ virdüñüz, andan ötrü ki leẕẕāt-ı dünyā daḫı anuñ şehvātı ve zīnetleri, anları (4) maġrūr ḳıldı", tā ki iḳrār itdiler ol olur, saʿādetden maḥrūm ḳalduḳları vaḳt gendülerüñ (5) küfri üzere ki bularuñ ẕātları göñülleri ʿaynasına jeng[1685] ü pās oldı, ṣıfātlarını (6) setr eyledi, ol nūr-ı rabbānīnüñ feyżini ḳabūl itmekden. AK# # (7) AK# #[1686]. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā bu şaḫṣ-ı insānuñ ḳurāsın ẓulm-ile helāk ider degül. (8) Ẓulm oldur ki ṣarf ideler istiʿdād-ı fiṭrī ki ḳabūl feyżidi ol leẕẕāt-ı ṭabʿī ve şehvāt-ı (9) nefsi istīfā

[1682] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/130; *"«Ey cin ve insan topluluğu! »…"*

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Enʿām) 6/130: «Ey cin ve insan topluluğu! Size ayetlerimi anlatan, bugünle karşılaşmanızdan sizi uyaran peygamberler gelmedi mi?» «Kendi hakkımızda şahidiz» derler. Dünya hayatı onları aldattı da inkarcı olduklarına, kendi aleyhlerinde şahidlik ettiler.

[1683] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/132

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Enʿām) 6/132: İşlediklerine karşılık her birinin dereceleri vardır. Rabbin onların işlediklerinden habersiz değildir.

[1684] "Y*ā maʿşera'l-cinni ve'l-insi": "«Ey cin ve insan topluluğu! »…";* Ḳurʾān, (Enʿām) 6/130

[1685] jeng: (F.) Pas, küf, kir.

jeng//jenk

jenk: Yüzde hâsıl olan buruşukluk. * buruş buruş

[1686] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/131: Bu, haberleri yokken kasabalar halkını Allah'ın haksız yere yok etmeyeceğinden dolayıdır.

ḳılmaġa ve anuñ ehl-i ġāfil olalar, ol rüsullerüñ inẕārından ki ilhāmāt-ı (10) rabbānīdür. Andan ötrü ki bu istiʿdād-ı rūḥānī fesāda virmez ḥaẕūẕ-ı ḥayvānīyi istīfā (11) ḳılmaḳdan ṭufūliyyet[1687] ḥālinde; illā andan ṣoñra ki ḳul müstaʿidd[1688] ola, feyż-i ʿaḳluñ ḳabūline (12) feyż-i ilhāma bāliġ olduġı vaḳt; *"fe yuḫālifi'l-ilḥāmātı ve yettebiʿu'l-hevā"*[1689]. YaʿnīĪ, ilhāmāt-ı ilāhiyye (13) muḫālefet ḳıluṕ hevāya mütābaʿat ḳıla, anuñ-ıla ol ḥüsn-i istiʿdādını fesāda vire ki ḳābil-i (14) feyżdi. Nite ki buyurdı: AK# #[1690]. Uşbu oldur ki Allāhu Taʿālā (15) ʿaẕāb itmez bir ḳavme ki anlara daʿvet irişmemiş ola, tā anlaruñ içine bir resūl gönderme-(16)yince ki anları daʿvet ḳıla, andan ol ḳavm aña muḫālefet ḳılalar. Andan ṣoñra anlara (17) ʿaẕāb ider, lisān-ı şerʿ bu maʿnīĪ üzere mübeyyinidür ki bu şerīʿat teklīfleri ḳalem-i cārī (18) olmaz şaḫṣ üzere; illā bāliġ olduḳdan ṣoñra ol evāmirden nevāhīden. Zīre ol vaḳt (19) rūḥuñ teraḳḳiyesi[1691] vaḳti olur, ol meʾmūrātı istiʿmāl[1692] itmeg-ile ve noḳṣān-ı vaḳt olur. [196a] (1) Ol nehyātı istiʿāl itmeg-ile bu maʿnīĪ bu ḳavline delālet ider ki buyurdı: AK# # (2) AK# #. YaʿnīĪ, her şaḫṣuñ derecātı var ol buyrulanı yirine getürüṕ (3) nehyden yıġlanmaḳ miḳdārınca artmaḳda eksilmekde senüñ rabbüñ ġāfil degül. Ol buyrulanı (4) terk itmekde ve nehy olunanları yirine getürmekde, yā anuñ ḫilāfı üzere rūḥuñ terbiyeti ve (5) ḳatında ki ziyāde ola, yā naḳṣ ola. Andan ḫaber virdi ḳullaruñ iftiḳārından

[1687] ṭufūliyyet: (Tufulet) Çocukluk. Küçüklük. Yavru oluş. * Ter u tazelik.
[1688] müstaʿid//müstaʿidd: İstidadı olan, kabiliyetli, uyanık, anlayışlı, akıllı.
[1689] Bu ifedeye Ḳurʾān-ı Kerīm'de ayet olarak rastlayamadım.

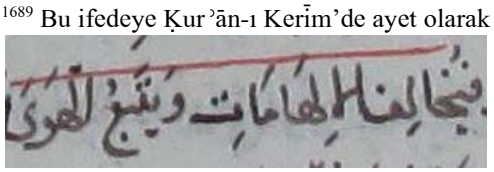

[1690] Ḳurʾān, (Sad) 38/26; "…(keyfe) hevaya tabi' olma ki seni Allah yolundan sapıtmasın …"
Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Sad) 38/26: Ey Davud! Seni şüphesiz yeryüzünde hükümran kıldık, o halde insanlar arasında adaletle hükmet, hevese (hevâya) uyma yoksa seni Allah'ın yolundan saptırır. Doğrusu, Allah'ın yolundan sapanlara, onlara, hesap gününü unutmalarına karşılık çetin azap vardır.
[1691] teraḳḳiye: ilerleme
[1692] istiʿmāl: (Amel. den) Kullanmak. Faydalanmak.

ve gendünüñ (6) ġınāsından, bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. (7) İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā bu nevʿ-i insānı yaratdı, gendünüñ ol bol raḥmetini ve kemāl-i (8) ḳudretini iẓhār itmeg-içün anlara iḫtiyāç oluṗ yaratmadı. Didi ki "Senüñ rabbüñ ġanīdür". Yaʿnī, külli (9) maḫlūḳdan ʿumūm yöninden daḫı ol insāndan daḫı ġanīdür ki aña şirk getürüṗ inkār (10) iderler ḫuṣūṣ yöninden ol raḥmet issidür ḳulları-y-la. Zīre bu ʿademden īcād itmek (11) bunı teḳāżā[1693] ider ki ol maḫlūḳ andan aṣṣı göreler ol ḫalḳdan aṣlınmaya. AK# # (12) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'nuñ ezelī mesiyyeti ve iḫtiyārı var, (13) neye dilerse ve ḳudreti var kibu nevʿ-i insānı aṣlı-y-ıla helāk ide, sizi gidere. İy insān, (14) yirüñüze sizden ṣoñra kimi diler-ise ḫalef ḳıla bir nevʿ āḫar daḫı. AK# #. (15) Yaʿnī, nite kim ḳādir-idi sizi inşā ḳıluṗ var itmekde bu ẕerrātden, ancılayın ḳādirdür bir ġayrı (16) ḳavmi daḫı sizüñ eṣerüñüzce var ḳılmaġa, ẕürriyātsüz. Nite ki Ādem-ile Ḥavvā'yı inşā ḳıldı ẕürriyetsüz. (17) AK# #. Yaʿnī, şol nesneyi ki size anuñ gelmegin vaʿde ḳıldı (18) evvel ü āḫir ḳādirdür anı yirine getürmege, siz anı ʿāciz ḳılur degül, siz anı getürmekde. AK# # (19) AK# #. Yaʿnī, "Eyit, yā Muḥammed, yā ḳavm siz ʿamel idüñ şunuñ üzere ki [196b] (1) yaradılduñuz, ben daḫı ʿamel iderin[1694] anuñ üzere ki buyuruldum. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, tīz ola ki bilesiz, ḳaçan size ẓāhir olsa şol nesne ki ḳonılmışdur, (3) ol istiʿdād-ı fiṭrisinde bizden her birümüzüñ saʿādetden şeḳāvetden ki ʿāḳıbet dār-ı necāt (4) ve dār-ı felāḥ kimüñ olısar ḫaḳīḳat felaḥ bulmaz, ol ẓālimler ki istiʿdādlarını fesāda virürler, (5) ġayrı maḥalline ṣarf itmeg-ile. Andan cāhillerüñ iḍlālından ḫaber virdi, bunuñ-ıla ki buyurdı: (6) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. (7) İşāret bunda budur kim Allāhu Taʿālā, niʿmetine kāfir olanlardan şikāyet ḳılur ki buları yaratdı, (8) bularuñ üzerine inʿām ḳıldı,enʿām u ḥarş

[1693] teḳāżā//taḳaża: Başa kakmak. * Sıkıştırmak. * Hakkını isterken borçluyu zorlamak.
[1694] iderin:

yaratmaġ-ıla. Allāhu Taʿālā ol yaratduġı cümleden ki (9) ḥarş u enʿāmdur aña naṣīb ḳılurlar, gendü zuʿmları üzere dirler ki “Bu Allāh-ıçundur”. Eger-(10)çi ḫāliṣ Allāh-ıçun ḳılmazlarsa daḫı ḥāl budur ki anuñ cümlesin anlara Allāhu Taʿālā ʿaṭā (11) ʿaṭā ḳılmadı, anlar Allāh’a şerīk ḳılurlar; belki biz degül bunca şerīkler aña ıṭlāḳ (12) iderler. AK# #. Yaʿnī, dirler gendü zuʿmlarınca bu Allāh-ı(13)çundur. Ve daḫı ol Allāh virdügi nesneden baʿżın daḫı ol şürekālar-ıçun taḫṣīṣ idüṕ dirler ki (14) bu şürekālarumuz naṣībi olsun, andan ol cehllerinden şürekāları cānibin tercīḥ iderler. (15) Allāhu Taʿālā üzerine dirler ki AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, her nesne ki ol şerīkler-içün ola, andan naḳṣ itmezler, (17) andan aluṕ gendülere taṣarruf itmezler, ne ḳadar żarūrī olurlarsa daḫı. Ammā Allāh-ıçun ḳorḳuların (18) hīç żarūret olmazsa daḫı aluṕ gendüler taṣarruf iderler, ṕutları naṣībin tercīḥ iderler, Allāh (19) naṣībi üzere zuʿmlarınca ne yavuz ḥükmler iderler bular, ol Allāhu Taʿālā bulara inʿām ḳılduġı niʿmetler **[197a]** (1) üzere, bunuñ-ıla aña şerīkler ḳatarlar. AK# #. (2) Yaʿnī, ol ḥarşi ve enʿāmı ḥarām ḳılduḳlarını tezyīn idivirdüklerinleyin ol şürekāları bulara evlād-(3)ların daḫı ḳatl itmegi tezyīn idivirdiler, ol şürekā ki şeyāṭīndür, nefs ü hevā ve dünyādur. AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, buları helāk ideler; tā ki bularuñ üzerine telbīs ideler ol dīnlerini (5) ki Allāhu Taʿālā bulardan ol dīne rāżıdur, tā bileler ki ol nesneleri ki gendüler Allāh-ıçun (6) şerīk ḳılmadılar ve anı ilāh ṭutındılar, olar bularuñ düşmenleridür. Nite kim Ḫalīl didi *ʿaleyhi’s-selām* (7) ol şirkden berī olduġı vaḳt; AK# #. Ve daḫı bileler ḥaḳīḳatā ki (8) bularuñ dōstı Allāh u resūldür. Ṕes, daḫı olar ki müʾminlerdür. AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, eger Allāhu Taʿālā dileseydi ki bulara hidāyet vireydi, ol (10) ervāḥ üzere nūr ṣāçılduġı vaḳt bulara daḫı irişdürüṕ hidāyet bulalardı, bu taḥrīm ḥarş (11) ve enʿām ve ḳatl evlād itmeyelerdi. Ḳo buları, yā Muḥammed, ol düzme iftirāları-y-la ki bizüm anda (12) kāmil

ḥükmlerümüz var. AK# #. (13) Yaʿnī, bular bu maḳālatları ki didiler, hevā-yı nefslerinden ve ṭabīʿatlarınuñ meylinden, didiler şerʿa (14) iṭāʿat idüṕ dimediler. Zīre nūr-ı şeraʿ iricek ẓulmet-i ṭabʿ zāyil ḳılur, şol ʿamel ki ṭabʿ-ile ola. (15) Egerçi, anda bir nevʿ-ile mücāhedāt-ı nefs vardur ve muḫālefet-i nefs vardur; līkin anda bir (16) ẓulmet var ki nefs ẓulmeti üzere ziyāde olur, ẓulmāt ẓulmāt üzere olar. AK# # (17) AK# #. Uşbu kelāmlar küllüsi heṕ nefsüñ (18) düzgünleri ve Şeyṭānuñ vesveseleridür ki bu iki nesne-y-ile buları Allāh yolından azdura. (19) Andan bularuñ cevābında buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, bularuñ mecāzātları [197b] (1) oldur ki ḳalblerine ṭabʿ olına ol iftirā mühri-y-le. Nite kim buyurdı: AK# # (2) AK# #. AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, ol baḥā yir ve sāyibe[1695] ki ḳorlardı ṕūtları-çun dirler-idi ki (4) bundan diri ṭoġan ḫāliṣ erenlerüñ ola ʿavratlar şerīk olmaya ölü ṭoġarsa erenler ʿavretler cemīʿ (5) bile yiyeler Ḥaḳ buyurmaduġı nesne gendülerden vażʿ itdiler. Ḥaḳ Taʿālā anlaruñ cevābında buyurdı ki AK# # (6) AK# #. Yaʿnī, biz cezā ḳılavuz anlara vaṣfların taġyīr ḳılmaġ-ıla. Yaʿnī, evṣāf-ı (7) ḥamīdeden anları naḳl idevüz evṣāf-ı ẕemīme ol Allāh ḥaḳīmdür, şol nesnelerde ki (8) ḥükm idüṕ taḳdīr ḳıldı ve daḫı ʿalīmdür, anlaruñ ol muḳadder olunan nesneye istiḥḳāḳları (9) varın bilür. Andan ḫüsrānlarından ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# # (10) AK# #. İşāret bunda budur ki ehl hevānuñ ḥasāreti ve ehl-i ṭabīʿatuñ ḫasāreti (11) ol ḥadde irişür ki evlādların ḳatl iderler ol göñüllerinüñ ḳasāvetinden ve ṣıfātları (12) tebdīl olduġından Allāhu Taʿālā'ya iftirā ḳılduḳlarından ötrü. Ṕes, Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki taḥḳīḳ (13) ziyānkār oldı, anlar kim istiʿdādların fesāda virdiler, tā ki ḳalblerinden raḥmet (14) getürüldi ḳasāvetinden ötrü ve ṣıfātları tebdīl olduḳdan ötrü, tā ki safāhatlarından (15) ve

[1695] sāyibe: (A.) (C.: Siyeb) Adak için ayrılıp üstüne binilmeyen ve sütü içilmeyen dişi deve. * "Ümm-ül bahire" adı verilen ve peşpeşe üç dişi deve doğuran deve. Bu deveye de binilmez, sütü sağılmaz. Yabana salarlar, ölünceye kadar gezer.

cehāletlerinden bilmedin bunuñ gibi işlediler. AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, çün olaruñ ḳalblerinden ilhāmāt-ı rabbānī ḳaṭʿ (17) oldı, ḳasāvetinden ötrü ʿālem-i ġaybdin yaña yolı bağlanduġından ötrü anuñ-ıçun (18) Allāhu Taʿālā rızḳ itdügi nesneleri ḥarām ḳıldılar ṣūretā ve ḥaḳīḳatā, ṣūretā oldı ki (19) ẕikr eyledük. Ammā ḥaḳīḳatā maḥrūm olmaḳlıḳlarıdur ehl-i ḳurb mertebelerinüñ kemālinden **[198a]** (1) ki müşāhede ve mükāfe-yi rabbānīdür, bu küllī Allāhu Taʿālā üzerine iftirā ḳılduḳlarından (2) ötrü. Zīre olar ol iftirā-y-ıla ṭarīḳ-(ı) ḥaḳdan azdılar istiʿdādları fesāda vardugı-çun (3) Allāh'dın yaña hidāyet bulmadılar, Ḥaḳ Taʿālā'dın yaña iʿtimādları ṭarīḳ bağlandı; tā ki faḳr (4) ḳorḳusından evlādların depelediler bundan ötrü didi ehl-i taḥḳīḳ ki yaḳīnüñ nişānı (5) ve ḥaḳīḳatī oldur ki tevekkül döşeginde otura ʿiyāli çoḳ ola. Andan gendü rubūbiyyetinden (6) ḫaber virüp buyurdı ki AK# #[1696]. Tā aña deg ki (7) buyurdı: AK# #[1697]. İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā ẕātını bildürür (8) gendü ṣıfātı-y-la buyurur ki ol Allāh'dur, ẓāhir bostānları bitürür. Nite ki beyānı geçdi; ammā bāṭında (9) göñül bostānlarına işāretdür kimi maʿruşāt[1698] kimi ġayr maʿruşātın. Nite ki Ālī ḳırātında gelip-(10)dür, *raḍıya'l-lāhu ʿanh.* Maʿruşāt oldur ki Ḥaḳ Taʿālā anı bu göñül yirlerinde bitürdi islām ü īmān (11) ve iḥsān aġaç ından daḫı ol ki ṣıfāt-ı Ḥaḳḳ'a müteʿallıḳ ola ve ġayr maʿruşāt ol ṣıfāt-ı (12) rūḥāniyye aġaçlarıdur ki göñül anuñ mecbūldur

---

[1696] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/141.

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Enʿām) 6/141: Çardaklı ve çardaksız bağları inşa eden Allah'tır. Tadları çeşitli ekin ve hurmaları, zeytin ve narı birbirine benzer ve benzemez şekilde yaratan O'dur. Ürün verdiği zaman ürününden yiyin, devşirildiği ve biçildiği gün hakkını verin; israf etmeyin, çünkü Allah müsrifleri sevmez.

Elmalı tefsirinde; Ḳurʾān, (Enʿām) 6/141: O ma'ruş ve gayri ma'ruş Cennet âsâ bağları: O tatları, yemişleri muhtelif mezruâtı, o hurmaları, zeytinleri, narları, birbirlerine hem benzer hem benzemez bir halde vücude getiren hep odur, her biri mahsul verince mahsûlünden yiyin, hasad günü hakkını da verin, bununla beraber israf etmeyin, çünkü o israf edenleri sevmez.

[1697] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/141

[1698] maʿruşāt: (A.) Cennetler, ağaçlı bahçeler.

maʿruş: Üstü çardak şeklinde yapılı binalar.

maʿruşāt: (A.) Üstü çardaklı binalar, yapılar.

seḫā ve ḥayā gibi daḫı vefā ve mürüvvet (13) ve fütüvvet şefḳat daḫı ʿiffet ve ḥilm ü ʿilm ve ʿaḳl şecāʿat ve ḳanāʿat ve buña beñzer nesneler. (14) Zīre göñül bostānları bunuñ-ıla muḥkem zīnet ṭutar daḫı esrār güneşleri andan ṭoġar (15) ve maʿrifet ırmaḳları anuñ içinde aḳar ve vaḥdāniyyet ravżalarınuñ çicekleri anda açılur. (16) AK# #[1699]. İşāret (17) ḳılur ol īmān ḥuzmāsına[1700] ve ṣāliḥ ʿameller ekinlerine ve aḫlāḳ-ı ḥasīde zeytūnlarına ve iḫlāṣ (18) nārınadur ki bular küllī göñül şātınuñ[1701] ṣemereleridür[1702]. Zīre ṣemereleri muḫtelif ʿamelleri birbirine meşābih (19) aḥvālları ġayru müteşābih. AK# #. Yaʿnī, īmān yemişi-y-le imtināʿ **[198b]** (1) daḫı aʿmāl-ile ve aḫlāḳ-ıla ve şevāhid-i iḫlāṣ-ıla ve bu ḥāl daʿvisin ḳılmaḳ ve bu ḳīl ü ḳāl küllī (2) bu eṣmārdan ilerüdür. AK# #. Yaʿnī, ḥaḳḳı anuñ ḫalḳı daʿvet itmekdür, (3) ḥikmet-ile ve mevʿiẓaʾi ḥasene birle ḥaḳdın yaña, daḫı buları terbiyet ḳılmaḳdur, Ḥaḳ'dın yaña (4) sülūk itdürmeg-ile. Ve ḥaṣād güni, diyü işāret ḳılduġı ol gündür ki sālik ricāl-(5)ler meblaġına irişe, ol ṣemere-i kemāl vāṣıllara irdügi vaḳt ol sālik degül ki henüz müterreddid-(6)dür, göçmek ḳonmaḳ arasında. Eger ol daʿvete meşġūl olursa viṣālden münḳaṭıʿ olur kemāle (7) irmekden ḳalur. AK# #. İsrāf ehl-i viṣāl ḳatında vaḳtinden öñ (8) kelāma şürūʿ itmekdür daʿvete ḥarīṣ olmaḳdur daʿveti vaḳti olmadın daḫı şeyḫ ṣoḥbetinden (9) ayrılmaḳdur, kemāle irmedin Allāhu Taʿālā bu ṣıfatlar-ıla mevṣūf

---

[1699] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/141

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Enʿām) 6/141: Çardaklı ve çardaksız bağları inşa eden Allah'tır. Tadları çeşitli ekin ve hurmaları, zeytin ve narı birbirine benzer ve benzemez şekilde yaratan O'dur. Ürün verdiği zaman ürününden yiyin, devşirildiği ve biçildiği gün hakkını verin; israf etmeyin, çünkü Allah müsrifleri sevmez.

[1700] ḥuẓmā//ḥuẓme: (A.) Demet. Deste. Bir kucak şey. * Fiz: Bir ışık kaynağından çıkan sütun halindeki şua.

[1701] şātʾ//şāt: (A.) Yerden yeni çıkan taze ekin yaprağı. Ekinlerin taze çıkan filizleri, yaprağı. * Su arkı.* Bağlayıp sağlamlaştırmak.

beşaʿat: Kabahat, suç. * Yiyecek ve içeceklerdeki acılık.

[1702] ṣemere: (A.) Meyve, yemiş mahsul. Verim. Netice.

ṣemerāt: (A.) (Semere. C.) Meyveler, faydalar. Kârlar. Menfaatler.

ṣemere-i fuʿād//ṣemere-i fuād: Gönül meyvası. * Mc: Evlâd, çocuk.

anları sevmez. Zīre bu şol mekre (10) mübtelā olmış içmedin esriyenler[1703] ʿalāmetidür. AK# #. Bunuñ-ıla aña işāret (11) ḳılur kim bu ṣıfāt-ı ḥayvāniyye ki insānda ḳonulmışdur, baʿżısı anuñ mustaʿiddür, emānet getürmege (12) ve tekālīf-i şeriʿ yirine getürmege ve baʿżısı anuñ yimege içmege mustaʿiddür ḳālib-i ışlāḥ (13) itmeg-içün beşeriyyetī ḳıyāma getürmeg-içün. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā rızḳ (14) itdüginden yiñ, bu rızḳ ancaḳ yinilen nesneye maḫṣūṣ degül. Belki cāyizdür, rızḳ dimek (15) her nesneye ki anuñ-ıla intifāʿ olınur; ẓāhir rızḳ niʿmetlerdür, bāṭın rızḳ keremdür ki (16) göñüli yumşaḳ, ḳılur ṭarīḳ-ı burhān-ıla. Taḥḳīḳ budur ve daḫı rızḳ-ı sırr maʿrifetler ḥāṣıl itmekdür, (17) ʿayān müşāhede ḳılmaġ-ıla. Ṕes, bu rızḳlar-ıla müntefiʿ oluñ. AK# #. (18) Yaʿnī, Şeyṭān izine yürümeñ, bu rızḳlardan intifāʿ ḳılmaġı terk itmeg-ile, yā baʿżın terk idüṕ (19) baʿżı-y-ıla intifāʿda mübāhlaġa ḳılmaġ-ıla. AK# #. Ol size düşmāndur, sizi **[199a]** (1) tefrīṭ ü ifrāṭ yolına yüridüṕ ṭarīḳ-ı iʿtidālden ćıḳarur ki vişāl ṭarīḳı oldur. Andan ol (2) ṣıfāt-ı ḥayvāniyyeye işāret idüṕ andan şerḥ ider, bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# #. Yaʿnī, (3) ol ṣıfātlar sekiz ṣıfatdur, dördi anuñ irkek menzilesinde ve dördi dişi menzilesinde (4) mütevellid olur, ol her iki ṣıfatuñ arasından bir ṣıfat daḫı hīç biri anuñ maḥallinde meẕmūm ve ḥarām (5) degül. Belki küllüsi maḥmūddur, aña ḳındurılur maḥallinde ḳaćan ḳuṣūr u ifrāṭ ṭaraflarından ṣaḳlansa. (6) Ol ṣıfātlardan işāret ḳılduġı biri budur ki AK# #. Yaʿnī, cinsden bir irkek (7) bir dişi. AK# #. Bu żāʾn-ıla[1704] maʿz[1705] ikisi bir cinsdür, ferş[1706] olmaḳda. Nite ki ibl[1707] ü baḳar[1708] bir cins-(8)dür,

[1703] esri-: Sarhoş olmak.
esriyenler: Sarhoş olanlar.
[1704] żāʾn: koyun
[1705] maʿz: keçi, karaca.
[1706] ferş: küçük develer.
[1707] ibl: (İbil) Dişi deve. * Deve sürüsü.

ḥamūliyyetde[1709]. Ṕes, ẓāʾn u maʿz dimeg-ile ol ṣıfāt-ı behīmiyye işāret ḳılur ki ol dörtdür, (9) ikisi andan irkek meş̱ābesindedür ki ol şehvet-i baṭn ve şehvet-i ferc ṣıfatlarıdur ve ikisi andan (10) dişi meş̱ābesindedür ki ḥüsn ü ḫulḳ ṣıfatı-y-ıla ṣıfat-ı teslīmdür, istimtāʿ vaḳtinde daḫı taḥammüli (???), eẕā (11) vaḳtinde ve ḫayr irişdürmekle. Ve daḫı ol ṣıfātlardan oldur kim aña bunuñ-ıla işāret ḳıluṕ (12) buyurdı: AK# #. Bundan murād daḫı girü erikek ve dişidür. AK# #. Bundan (13) daḫı irkek dişi diledi bu baḳar u ibl daḫı ḥamūliyyetde bir cinsdür. Ṕes, bu ibl-ile baḳar daḫı işāretdür, (14) ol ṣıfāt-ı ḥayvāniyyeye; ol daḫı dörtdür, ikisi andan irkek mertebesindedür, olar ṣıfat-ı ẓulūmiyyet (15) ve ṣıfat-ı cehūliyyetdür ve ikisi daḫı andan dişi meş̱ābesindedür ki ol ḥamūliyyetdür daḫı istilām[1710] (16) ve istiʿmāldür[1711]. Uşbu sekiz ṣıfat-ıla insān ol emānet zaḥmetin getürici olur ki bu mevcūdāt (17) küllī anı getürmekden imtināʿ itdiler, ḳorḳdılar, ḥaḳḳı emāneti yirine getürmeyeler; bu sekiz ṣıfat (18) girü ancılayın göñül ʿarşın getürücilerdür. Nite kim melāyike, rabbüñ ʿarşın getürür, ol daḫı sekizdür; (19) fehm eyle cidd-ile, añlayasın. Andan buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, uşbu ṣıfātlardan **[199b]** (1) ḳanḳısı ḥarām oldı ki Ḥaḳ Taʿālā emr eyledi, anı maḥv idüṕ gidermege ve anı ʿamele getürmege. (2) Nite ki felsefīler meẕhebidür, ṣıfāt-ı ḥayvāniyye-y-ile ṣıfāt-ı behīmiyyeyi gidermek, bunuñ ẕikri geçdi. (3) AK# #. Yāḫūḏ bu sekiz ṣıfātdan mütevellid olan mıdur ki (4) ḳānūn-ı şerīʿat üzere ve ṭarīḳat deḳāyıḳların riʿāyet ḳılmaġ-ıla mütevellid oldılar, anı tezkiye (5) itmege buyrulan, yā ṭarīḳ-i iʿtidāl üzere s̱ābit ḳılmaġa. AK# #. (6) Ḫaber virüñ baña olʿilm maʿḳūl-ile, yā menḳūl-ile yā ʿilm menẓūr-ile yā müşāhede mekşūf-ile. (7) İy felsefīler ki ẓālimler ve

[1708] baḳar: sığır, inek.
[1709] ḥamūliyyet: f. yük taşıma,
[1710] istilām: Öpmek veya el sürmek. Selâm vermeyi isteme. * Kâbeyi tavaf esnasında Hacer-ül Esvede el sürmek, el süremese el işareti ile öper gibi yapmak, okşamak.
[1711] istiʿmāl: (Amel. den) Kullanmak. Faydalanmak.
istiʿmālāt: (İsti'mal. C.) Kullanışlar. Kullanmalar.

gümrāhlarsız resūle mütābaʿat ḳılmaḳdan; eger bu ḳavlüñüzde (8) gerçegiseñüz. Ve daḫı buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, şonlardan[1712] ẓālim kim (9) ola ki ḥikmet daʿvisin ideler. Dirler ki Ḥaḳ Taʿālā bizi müstaġnī ḳıldı enbiyāya mütābaʿat (10) ḳılmaḳdan. Zīre taḥḳīḳ enbiyā ḥikmet-ile geldiler, biz daḫı anlarcılayın ḥükemāyuz; tā ki bu kelām-(11)ları-y-ıla ḫalḳı azduralar ve bu şübheler-ile daḫı ġayr şübheler-ile. Ḥāl budur, bular ḥikmetden ḫālīdür, (12) Allāhu Taʿālā fażlından enbiyālarına ve evliyālarına virdügi ḥikmetden buları ḳanḳısın virdi. (13) AK# #. Yaʿnī, taḥḳīḳ, Allāhu Taʿālā ẓālimlere hidāyet virmez ṭarīḳ-i (14) ṣavāba ve sebīl-i reşāda bu ḥāletde ki bular ḍalālet üzere dāyim olalar ve azdurmaḳ üzere (15) ḳāyim olalar. Andan ol yinilür nesneden ḥarām olan nedür, andan ḫaber virüp buyurdı ki AK# # (16) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur ki (17) ḥaḳīḳatā şāriʿ Allāhu Taʿālā'dur, resūlüñ emrinde degül ki ḥarām u ḥalāl ḳıla. Didi ki "Eyit, yā Muḥammed, (18) baña vaḥy olan nesnede ṭaʿām[1713] üzere ḥarām olmış nesne bulmadum, ben aña ḳādir degülem (19) kim nesne-yi ḥarām ḳılam". Şol kelām-ıla bu teʾvīle delālet ider, budur ki buyurdı: AK# # **[200a]** (1) AK# #[1714]. Ve daḫı buyurdı ki AK# # (2) AK# # [1715]. Yaʿnī, "Baña vaḥy olınan nesnelerde ḥarām, uşbunları ben daḫı bunı ḥarām

[1712] şonlardan: Metnimizin çeşitli yerlerinde "şolar" şeklinde geçen kelime burada "şonlar" şeklinde geçmektedir.

[1713] Burada bir önceki kelimenin üzeri çizilerek, bu kelime bu şekilde yazılmıştır.

[1714] Ḳurʾān, (Tahrim) 66/1; "Ey o Peygamber! Sana Allahın halâl kıldığını niçin harâm edersin …"

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Tahrim) 66/1: Ey o Peygamber! Sana Allahın halâl kıldığını niçin harâm edersin, zevcelerinin hoşnudluğunu ararsın? Maamafih Allah gaffurdur rahîmdir

[1715] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/145

Ayetin tamamı; Ḳurʾā, (Enʿām) 6/145: De ki: Bana vahyolunanlar içinde bu haram dediklerinizi yiyecek bir adama haram kılınmış bir şey bulmuyorum, meğer ki şunlar olsun: Ölü yahud dökülen kan yahud hınzir eti ki o şübhesiz bir pistir yahud Allahtan başkasının ismi anılmış sarîh bir fisk, ki bunlarda da her kim muztarr olursa diğer bir muztarra tecâvüz etmediği ve zaruret mıkdârını aşmadığı takdirde şüphe yok ki Allah gafurdur rahîmdir.

Ḳurʾā, (Enʿām) 6/145: De ki: «Bana vahyolunanda, leş, akıtılmış kan, domuz eti ki pistir ve günah işlenerek Allah'tan başkası adına kesilen hayvandan başkasını yemenin haram olduğuna dair bir emir bulamıyorum; fakat darda kalan, başkasının payına el uzatmamak ve zaruret miktarını aşmamak üzere bunlardan da yiyebilir.» Doğrusu Rabbin bağışlar ve merhamet eder.

ḳıldum”. (3) Bunuñ-ıla işāret ḳıldı kim meyte bu dünyādur. Zīre bu cīfedür, müteġayyir(et)[1716]. Nite ki baʿżılar dimişdür (4) ARAPÇA METİN. (5) ARAPÇA METİN[1717]. Yaʿnī, degüldür bu dünyā; illā bir cīfedür, müteġayyire, anuñ üzerine kelbler (6) var, ḳaṣdları oldur ki ol cīfeyi ḳekişeler, eger sen ol cīfeden ırāḳ olursañ anuñ ehlinden selāmet (7) olursın; eger bunda bile ḳekişin dirseñ ol kelbler seni yırtarlar. Ammā dem-i menfūḥ[1718] ol şehvāt u leẕẕāt-(8)dur ki anuñ üzerine ḳan gibi dīn dökilür gider. Ve laḥm u ḫınzīr her murdār u ḥarām fiʿldür ki ol ʿamel-i (9) Şeytān’dandur. Nite ki buyurdı: AK# #. (10) Ricsüñ[1719] ḥaḳīḳati oldur ki Ḥaḳ ṭarīḳından ıżṭırāba[1720] gele ṭarlıġana ve andan ırāḳ ola. Ṕes, rics (11) oldur ki seni ḥaḳdan ırāḳ ide. AK# #. Didügi Ḥaḳ Taʿālā’yı ṭaleb itmekden ḳıḳuṕ (12) Ḥaḳ’dan ġayrını ṭaleb itmekdür. Ṕes, bu nesnelere şurūʿ[1721] itmek ḥarām olunmışdur. Andan ötrü ki seni (13) Allāhu Taʿālā’dan maḥrūm ider aña yaḳīn olmaḳdan ırāḳ ider. Ve daḫı didi ki AK# #. (14) Yaʿnī, bu nesnelere kimse żarūrī oluṕ muḥtāḳ olsa andan ḥāceti defʿ olacaḳ ḳadar taṣarruf ḳıla, anı cidd-ile (15) ṭaleb idici ve aña raʿbet olmaya ki Ḥaḳ’dan ırāḳ düşe, daḫı Ḥaḳḳ’ı ṭaleb itmek

---

[1716] müteġayyir(et)//müteġayyir: Değişen. Bir halden başka bir hale geçen. * Bozulmuş, bozuk.

[1717] 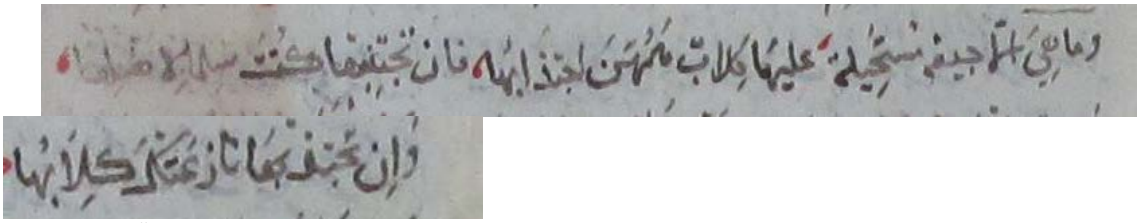

[1718] menfūḥ: Üfürülmüş. * Büyük karınlı. Nefholunmuş.

dem: kan

dem: f. Nefes. Soluk. * Ağız. * Nazar. * An, vakit, saat. * Koku. * Kibir, gurur. * Âli, yüksek. * Körük.

dem-i menfūḥ: şişmiş karın, kanlı şişmiş karın.

[1719] rics: Dinin haram kıldığı şey. Günah, pislik, murdarlık.

[1720] ıżṭırāb: Acı, elem, sıkıntı, vesvese, azab.

[1721] şurūʿ: Başlama. Mübaşeret etme.

şurūʿ itmek: başlamak, yemeye başlamak, kullanmak.

ḥaddinden öte geçmeye. (16) Ve ol ki anı Ḥaḳ'dan iʿrāż itdürür aña meşġūl olmaḳda ḥadden geçmeye dünyāya el uzatmaḳ gibi (17) ve daḫı anuñ ġayrı gibi. AK# #. Yaʿnī, senüñ rabbüñ ġafūrdur, żarūret-ile olan nesneleri (18) yarlıġar ḳaçan istiġfār ide. Ve daḫı raḥīmdür, ḳaçan sen andın yaña rücūʿ itseñ saña raḥmet (19) idüp̀ senden ʿafv ider, ol żarūrī olınan fiʿlleri. AK# #. **[200b]** (1) Yaʿnī, şol nesne ki Ḥaḳ Taʿālā ḳulları üzere ḥarām ḳıldı, ol Ḥaḳ Taʿālā luṭfından ve raḥmetinden (2) ḳılmış olabilmedüginden ötrü anda żarar nefsānī var yā żarar-ı rūḥānī var ol żararı bulardın (3) defʿ itmeg-içün anı ḥarām ḳıldı bulara. Ammā ol ki nefsānīdür, aġu gibi daḫı aña beñzer (4) nesne ve ol ki rūḥānīdür, sibāʿlar[1722] etin yimek gibi, daḫı mūẕiyāt gibi. Ve bulara beñzer nesneler (5) ki anı yimek nefse ġıdā[1723] olur, aḫlāḳ-ı rūḥānī anuñ-ıla müteġayyir olur. Nite ki Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām* (6) ***"er-rıżāʿi yuġberi't-ṭıbāʿ"***[1724]. Yaʿnī, emmek ṭabīʿatı taġyīr[1725] ider. Yāḫūḏ ol ḥarām ḳılduġı belā vü niḳmet (7) almaġ-ıçun ola, anlaruñ üzerine, tā ki ol emr bularuñ üzerine ol ḍalāletlerinüñ cezāsı ola (8) ki Allāh emrin yirine getürüp̀ nevāhīden yıġlanmadılar. Bundan ötrü Ḥaḳ Taʿālā tenbīh ḳıldı, uşbu (9) ümmete bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# #. Bu daḫı (10) Ḥaḳ Taʿālā'dan bularuñ üzerine raḥmetdür, ol günāh ṣıḳletin ve anuñ belāların dünyede āḫiretde (11) defʿ itmeg-içün. Andan ol bol raḥmetinden ve ḳahrından ḫaber virüp̀ buyurdı: AK# # (12) AK# #. İşāret bunda budur ki şol (13) nesne ki biz anı saña inʿām ḳılduḳ ve saña emr itdük anı söyleyesin eger anlar ḳuṣūr-ı ʿaḳl-ıla (14) ve ḫaṣīs himmet-ile

---

[1722] sibāʿ: (Sebu. C.) Canavarlar, yırtıcı hayvanlar.

[1723] ʿıẕā: ıza: nasihat, öğüt, vaaz.
ızaa: Bir şeyi zâyi etmek. Zâyi olmak. Kaybetmek. Mahvetmek, mahvedilmek.

[1724] 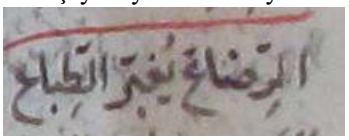 ***Ḥadīṣ-i Şerīf.***

[1725] taġyīr: Başkalaştırma. Değiştirme. Bozma. * İyiden kötüye değiştirme.

seni tekẕīb iderlerse sen eyit kim rabbüñüz bol raḥmet issidür, külli nesne (15) aña ṣıġar ol vehm olınuṕ fehm olınandan daḫı boldur ve daḫı ʿaẕābı ve fahr-i kāmildür. (16) Nite ki luṭfınuñ ve raḥmetinüñ maẓharı var ki olar muṭīʿlerdür. Ancılayın ʿaẕābınuñ ḳahrınuñ (17) daḫı maẓharı vardur ki olar mücrimlerdür ve mükeẕẕiblerdür ki Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekden ve enbiyāya (18) mütābaʿat itmekden iʿrāż itdiler. AK# #. (19) Yaʿnī, tīz ola ki diyeler şonlar ki Allāh-ıla bile ġayrını ṭaleb itdiler anuñ-ıla ġayrına bile [201a] (1) ṭabdılar ki ol dünyādur ve āḫiretdür. Eger Ḥaḳ Taʿālā dilese-y-idi, AK# # (2) AK# #. Biz daḫı ve atalarumuz daḫı şirk getürmezdük, daḫı ol maḳām-ı vüṣūlden birini bize ḥarām (3) ḳılmazduḳ, bu didükleri ḥaḳ kelāmdur. Ammā anlaruñ murādı bundan kelām-ı bāṭıldur, nefs emrde ḥaḳdur, (4) girçeḳdür; illā olardan ṣıdḳ u yaḳīn üzere ṣadr olmadı ve ḥaḳīḳat-i keşf oluban dinilmedi. (5) Belki iẓhār-ı ḫuccetden ṣadr oldı, eẕiyye-yi vebāli gendülerden defʿ itmek yöninden. Ṕes, Ḥaḳ Taʿālā (6) oları tekẕīb itdi, ol zuʿmları-y-la, didükleri nesnede keʾennehū, anlar ol kelāmı bilüben taḥḳīḳ (7) söyler gibi didiler. Ḥaḳ Taʿālā bu ḳavlı-y-ıla buyurdı ki AK# #. (8) Yaʿnī, bulardan ileri geçen ümmet daḫı bularcılayın tekẕībledilerdi, tā aña deg ki bizüm ʿaẕābumuz (9) irişdi, ṭatdılar. AK# #. (10) Yaʿnī, "Eyit, yā Aḥmed, hīç ḳatuñuzda kitāb ve ḫuccet var mıdur Allāh'dan size virilmiş ola, çıḳaruñ anı (11) bize görelüm, tā ol daʿvilerüñüz ḫuccetlerüñüz Allāh üzere ẓāhir ola, siz mütābaʿat ḳılmazsız; illā ol (12) ẓannuñuza ki zuʿm idersiz cehl-ile yaḳīnsuz ḫuccet yöninden. Ve daḫı buyurdı ki AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, "Eyit kim tamām ḫuccet-i kāmile Ḥaḳ Taʿālā'nuñ var, aña ki (14) taḳdīr ü tedbīr idüṕ anuñ-ıla ḥükm eyledi, ezelden ebedā. Eger Ḥaḳ Taʿālā ezelde dilese size (15) hidāyet virürdi. Nite ki baʿżuñuza virdi, baʿżuñuza virmedi, ḳudretin iẓhār itmeg-içün. (16) AK# #. Yaʿnī, getürüñ ol şāhidlerüñüzi (17) ki ṭanuḳlıḳ vireler ki Allāhu

Taʿālā uşbunı ḥarām ḳıldı, bularuñ şāhidleri ol yalan ẓanlar-(18)dur ki ṭanuḳlıḳ virürler, Allāhu Taʿālā bularuñ rūzine ḥarām ḳıldı, derecātı irmegi ve mala ve maḳāma (19) vāṣıl olmaḳlıġı. AK# #. Eger olar şehādet iderlerse zuʿm-ıla, sen **[201b]** (1) bular ḥalini hīç bir nesnede ṭanuḳlıḳ virmegil; illā vaḥy-ile ve keşf ü yaḳīn-ile. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, sen (3) hevālarına mütābaʿat ḳılmaġıl anlaruñ kim şirk getürürler, dünyāya ṭaparlar ve hevālarına uyarlar (4) Allāhu Taʿālā'ya yavuz gümān iltürler. Andan ḫaber virdi ol maḥrumātdan ki oġul ḳız (5) üzerinedür; bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# #. (6) Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur kim "Gelüñ, sizüñ (7) rabbüñüz üzerüñüze ḥarām ḳılduġın oḳıyayın" didügi aña delālet ider kim ḥarām (8) ḳılıcı Allāhu Taʿālā'dur, hīç bir kimseye yoḳdur ki Ḥaḳ Taʿālā ḥarām ḳılduġın ol ḥalāl (9) ḳıla, yā ḥalāl ḳılduġın ḥarām ḳıla. Resūl *ʿaleyhi's-selām* ḫaber irişdürüp beyān ḳılıcıdur ki (10) Allāhu Taʿālā ḥarām u ḥalāl ḳılduġın bildüre. Ve bilgil ki uşbu āyātlar on ḫaṣlet (11) üzere müstemildür, külli ḫayr-ı cāmiʿdür. Evvelī bir bu ki buyurdı; hīç bir nesne-y-ile Allāh'a (12) şirk getürmeyesiz. Şirk-i muḳaddem ṭutdı, andan ötrü ki dükeli ḥarāmlaruñ aṣlı (13) şirkdür ki bundan ġayrını Ḥaḳ Taʿālā kimden dilerse yarlıġar, şirki yarlıġamaz. Ve daḫı (14) hīç bir ṭāʿat şirk-ile ḳabūl olunmaz. Ve bu şirk daḫı münḳasımdur[1726] gizlü yā eşkāreye; (15) eşkāresi ṕuta ṭapmaḳ ve maʿṣiyet olacaḳ yirlerde hevāya uymaḳ. Nite ki buyurdı: AK# # (16) AK# #. Ammā gizlüsi ḫalḳa naẓar ḳılmaḳ, ḫalḳdan ḥürmet ummaḳ, ʿibādetinde (17) Allāh-ıla ġayrını şerīk ḳılmaḳ ki buña riyā dirler. Ve ikinci ḫāṣıyyet; ataya, anaya iḥsān itmek. (18) Bedürüstī, ataya anaya ʿaḳḳ[1727] olmaḳ ḥürmetini şirk ḥürmetinüñ ardınca ẕikr eyledi ve anlara (19) iḥsān ḳılmaġı emr eyledi. Zīre ol ikisi sebebdür anuñ vücūda

[1726] münḳasım: (Kısım. dan) Bölünen, kısım kısım ayrılan, taksim edilen.
[1727] ʿaḳḳ: (C.: Ukuk) Serkeşlik. Anaya, babaya itaatsizlik. * Yarmak. * (Koyun) kuzularken ölmek.
ʿaḳḳ: serkeş, inatçı

gelüṕ ẓāhir olduġuna. [202a] (1) Nite ki Allāhu Taʿālā vücūdını var ḳılıcıdur. Ṕes, andan ötrü anlara ʿaḳḳ olmaḳlıġı ḥarām ḳıldı, (2) gendü şirki ḥarām ḳılduḳdan ṣoñra ve anlara iḥsān ḳılmaġı vācib ḳıldı gendünüñ ḥaḳ-(3)ların iḳāmet itdükden ṣoñra. Nite ki buyurdı: AK# #. Ṕes, (4) bu iki ḥaḳḳı terk idüṕ el çekmek ʿuḳūḳdur[1728] ekber-i kebāyirdür. Ve üçünci ḫāṣıyyet ki buyurdı: (5) AK# #. Bunuñ-ıla ḳatl-ı evlādı ḥarām ḳıldı, ʿuḳūḳdan (6) ṣoñra. Zīre bunda Ḥaḳ Taʿālā bünyāḏın yıḳmaḳ var, melʿūndur ol kim anuñ bünyāḏın (7) yıḳar ve daḫı bunda anuñ vücūd-ı aġaçınuñ yimişin ibṭāl itmek var ve neslin ḳaṭʿ itmek var. (8) Ve daḫı bunda dervīşlik ḳorḳusı var ki Allāh'a tevekkül itmegi terk itmek var, ve anuñ rezzāḳ-(9)lığına inanmamaḳ var. Bu nesne Ḥaḳ Taʿālā'yı tekẕīb itmekdür. Zīre Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki (10) AK# #. Ve dördünci budur ki buyurdı: AK# # (11) AK# #. Andan cemīʿ-i fevāhiş ḥarām ḳıldı, bu nesneye cemīʿ-i günāhlar dāḫildür. Ammā (12) ol ki ẓāhirdür, oldur ki anı cennetden ıraḳ idüṕ ṭamuya yaḳīn ḳıla. Ve gizlü oldur ki anı (13) Ḥaḳ Taʿālā'dan ıraḳ ḳıla ve andan maḥcūb ḳıla. Egerçi cennetden maḥcūb idüṕ ıraḳ itmez. Ve (14) bişinci budur ki buyurdı: AK# #. Andan adam depelemegi (15) ḥarām ḳıldı; illā ḥaḳḳı ṭaleb itmekde. Zīre Allāh yolında ḳatl olunan ol rabbi ḳatında (16) ḥayāt bulуṕ diri olur ve bu ḳatlde daḫı Ḥaḳ Taʿālā emrinüñ taġẕīmini terk itmek var ve ḫalḳ (17) üzere şefḳati terk itmek var ki bu iki dīnüñ kemālidür. AK# #. (18) Yaʿnī, uşbu nefis ḥarām olunmışdur, Ḥaḳ Taʿālā size vaṣiyyet ḳıldı ṣaḳlayasız, ola ki (19) taʿaḳḳul idüṕ bilesiz Allāh'dan sizi ne nesne ḳaṭʿ ider, andan iḫtirāz idesiz. Ve altıncı [202b] (1) buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, tā aña deg ki (2) ṣalāḥ u ʿiffet ḥāṣıl ḳıla ol mālcuġazını emr-i dīn içinde infāḳ ide, dünyā fesādlarına (3) ḫarc itmeye. Ṕes, ḳatl-i nefsi ḥarām ḳılduḳdan ṣoñra mālı ḥarām ḳıldı. Zīre müslümānuñ mālı (4) ḥürmeti daḫı

[1728] ʿuḳūḳ: Anaya babaya itaatsizlik ve hürmetsizlik etmek. Zorbalık, tanımamak, âsi olmak.

ḳanı ḥürmeti gibidür. Ve yetim mālın taḳdīm itdi, andan ötrü ki ol mālını ḥıfẓ (5) itmekde ʿāciz-idi Ḥaḳ Taʿālā anuñ emrine velī oluṕ ḫalḳa vaṣiyyet ḳıldı anuñ mālından (6) ictināb ḳılmaġ-ıla anuñ ḥaḳḳında şefḳat ü naẓar idüben. Ve yidinci buyurdı ki AK# # (7) AK# #. Bunda iki maʿnī var bir ṭamaʿ-ı ḥarām ḳılmaḳdur, müslümānuñ mālından ölçmesen ve (8) ṭartmasın naḳṣ itmeg-ile ṣatduġı vaḳtin ve ol keylin terāzüsin ziyāde ḳılmaḳdur, alduġı (9) vaḳtin. Ve ikinci maʿnī budur ki ʿömür keylini[1729] ve şeraʿ terāzüsini tamām idüñ rubūbiyyet ḥaḳḳın (10) ve ictihād keylini ve ʿadl terāzusini istīfā idüñ ʿubūdiyyet ḥaẓẓını almaḳdan ulūhiyyet-ile. (11) AK# #. Yaʿnī, biz teklīf ḳılmazuz hīç bir nefse ḥuḳūḳı edā ḳılmaḳda (12) ve ḥuẓūẓların[1730] ḳāmil almaḳda, illā istiʿdādı ḳadar. Ve sekizinci buyurdı ki AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, ẓulmi, cevri ḥarām ḳıldı ve meyl ü ḥayf itmegi, işlemekde ve söylemekde. (14) Eger müslümān kāfir üzere ve ger kāfir müslümān üzere. Ḥaḳīḳat, ʿadl sözde Allāhu Taʿālā'yı (15) ẕikr itmekdür ki anuñ-ıla bir ġayrı bile ẕikr itmeye, söyledügin Allāh-ıçun söyleye, (16) Allāh yolında söyleye, Allāh'ı ḥāżır görmeg-ile söyleye. Ve ṭoḳuzuncı buyurdı ki AK# #. (17) Yaʿnī, ʿahd şımaḳlıġı daḫı ḥarām ḳıldı Allāh-ıla ʿahde vefā ḳılmaġ-ıla. Buyurdı; ʿahd oldur ki aña (18) ṭapa, andan ġayrıya ṭapmaya ve anı seve, andan ġayrıyı sevmeye, anı ḥāżır göre, ġayra iltifātı olmaya. (19) AK# #. Yaʿnī, uşbu dört ḥarām olunan nesneleri daḫı size vaṣıyyet; **[203a]** (1) tā ki ol eyyām-ı viṣāli teẕekkür idesiz, ḥażret-i celālde müşāhede cemāl-içün. Ve onuncusı oldur ki (2) buyurdı: AK# #. Yaʿnī, (3) ḥarām ḳıldı, Allāhu Taʿālā yolından ġayrı ṭarīḳa mütābaʿat ḳılmaġı. Emr eyledi ki resūl-i Muḥammed yolına *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* (4) ittibāʿ ideler. AK# #. didügi, yaʿnī, uşbu ḫāṣıyyetler ki ẕikr olundı, bular ḥabībüm Muḥammed (5) ṭarīḳıdur ki aña sülūk iden baña vuṣlat bulur. Daḫı buyurdı ki AK# # (6) AK#

[1729] keyl: Ölçme. * Kile. Hububat ölçüsü. Ölçek.
[1730] ḥuẓūẓ: memnuniyetler, hazlar, zevkler, hoşlanmalar.

#. Yaʿnī, uşbu ṭarīḳ vaṣıyyet ḳılurın[1731] size ki bundan Allāh'dın yaña sülūk idesiz, tā (7) ola ki siz Allāh'dan ḳorḳuṗ Allāhʿdan ġayrıdan ḳorḳmaġa iḥtirāz idesiz. Andan ḫaber virdi, uşbu (8) ümmetden ġayrı milletden bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# # (9) AK# #. İşāret bunda budur kim bu bizüm resūlümüz ḫāline işāret ḳılur. İki vech-ile; (10) bir veche budur ki Allāhu Taʿālā-çun ol on ḫaṣleti ẕikr eyledi bunuñ-ıla resūle ve ümmetine (11) ruḫṣat virüṗ didi ki "Benüm ṭarīḳum uşbudur, buña mütābaʿat idüñ, ġayrını ḳoñ!". Bundan didi ki (12) biz Mūsā'ya kitāb virdük. Yaʿnī, bundan ṣoñra ümmetüñe ḫaber vir yā Muḥammed ki senden öñdin (13) kitāb virdük tamām. Yaʿnī, dīnüñi tamām itmeg-içün şol kimseler üzere ki ümmetüñden islāmını (14) görklü ḳıldı. Maʿnīsi budur ki bedürüstī, bu indürilen kitāblar küllī ve enbiyālar şerīʿatı (15) *ʿaleyhime's-selām*, ol dīn-i ḥanīfiyi tamām ḳılıcıdur ki islāmdur, dīn-i marżī budur. Nite ki buyurdı: (16) AK# #. Ve daḫı bu sırdan ötrü emr eyledi peyġambere ki cemīʿ-i enbiyāya (17) iḳtidā ḳıla. Nite ki buyurdı: AK# #. Ṕes, anlaruñ hüdāları-y-ıla bunuñ hüḏāsın cemʿ itmek itmām-ı (18) dīn ve anuñ vekīlidür. Ç̀ün resūlüñ hüdāsın Ḳurʾān-ıla tamām oldı ve anlaruñ sīretine iḳtidāsı (19) daḫı tamām oldı. Andan Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki AK# #. **AK# # [203b]** (1) AK# #. İkinci veche budur ki şol kimse ki aḥsen eyledi, ol peyġamber-(2)dür, *ʿaleyhi's-selām.* İḥsān oldur ki Allāh'a gördürür gibi ʿibādet ḳıla. Ṕes, AK# # didüginden (3) murād peyġamber ola. Zīre cemīʿ-i enbiyā arasında rüʾyet-i maḫṣūṣ ol oldı. Bu sırdan ötrü (4) aña muḥsin diyü tesmiye ḳıldı, bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# #. (5) Ṕes, maʿnā-yı āyet bu oldı ki biz Mūsā'ya kitāb virdük Muḥammed üzere tamām olmaġ-ıçun. Yaʿnī, anuñ (6) nübüvveti ve risāleti kāmil olmaġ-ıçun bu āyet daḫı delālet ider. Anuñ üzere buyurdı: AK# #

[1731] ḳılurın:

(7) AK# #. AK# #. Yaʿnī, beyān u şerḥ yöninden dīninden (8) ötrü. AK# #. Yaʿnī, hidāyet ü raḥmet virdük ümmeti üzere, tā (9) ola ki uşbu ümmet rablerinüñ liḳāsı[1732] rüʾyetine[1733] īmān getüreler. Zīre bu kerāmete bular maḫṣūṣlardur. (10) Nite ki ol rüʾyete resūlleri maḫṣūṣ oldı, tā ki cidd[1734] etekin ćevmenüben[1735] ictihād[1736] incükleri[1737] üzerine (11) ḳāyim oluṕ anı ṭaleb ideler. Ve daḫı buyurdı ki AK# # (12) AK# #. Yaʿnī, uşbu kitāb ki Ḳurʾān'dur, indürdük nübüvvetüñ ve dīnüñ tamām olmaġ-ıçun (13) ve daḫı mübārekdür, bereketi çoḳdur senüñ üzerüñe, bunuñ-ıla ki senüñ göñlüñe indürildi (14) ve ḫulḳuñı Ḳurʾān ḳıldı. Ve daḫı ümmetüñ üzere mübārekdür ki anı ḥabl eyledi anlaruñ-ıla (15) rableri arasında, tā ol ipe yapışuṕ rablerine vāṣıl olalar. Andan ötrü buyurdı aña (16) yapışuñ diyü, ḳorḳuñ Allāh'dan ġayrıdan ḳorḳmaḳdan ṣaḳınmaġ-ıla, tā ola ki teraḥḥüm olınuṕ ol (17) vücūd-ı mecāzīden çıḳasız, ol vücūd-ı ḥaḳīḳiye ulaşasız ol Ḳurʾān nūrı-y-ıla. Ve daḫı buyurdı ki (18) AK# #. (19) Yaʿnī, ḳorḳuñ ḥaẕer idüñ andan ki Ḳurʾān'dan size intifāʿ olmayuṕ diyesiz bu kitāb bizden **[204a]** (1) öñdin ol iki ṭāyifeye indi ki Yehūd u Naṣārā'dur, biz anlaruñ luġatlarından bilmezdük anı (2) oḳımaḳdan bilmekden ġāfil olduḳ. AK# #. (3) Yaʿnī, yāḫūḏ dimeyesiz ki eger kitāb bizüm üzerümüze indürülse biz Allāh'dın yaña seyr

---

[1732] liḳā: Kavuşmak. Rast gelip buluşmak. Görüşmek. Yalnız görüşmek. * Yüz, sima, çehre.

[1733] rüʾyet: Görmek, bakmak. İdare etmek. Göz ile veya kalb gözü ile görmek. * Akıl ile müşahede derecesinde bilmek, idrak etmek, tefekkür etmek, düşünmek. * Araştırmak.
rüʾyetullāh: Cennet'te mü'minlerin Allah'ı görmeleri.

[1734] cidd: Çalışmak. Ciddiyetle yapmak.

[1735]

ćevmenüben: çemreyerek.

ćevmen-üben: çevme-/ çemremek/çermemek: Kolu, paçayı, eteği kıvırıp sıvamak.

[1736] ictihā//ictihād: (a.i. cehd'den) 1. gücü, kuvveti yettiği kadar çalışma. 2. fıkıhda yeditûla sâhibi büyük din âlimlerinin Kur'ân-ı Kerîm ve ahâdis-i nebeviyyeye müsteniden vaz' ettikleri şer'î düstur. 3. bir kimsenin, bir şeyden mânâ ve hüküm çıkararak, o iş hakkındaki fikri, görüşü.

[1737] incük//incik: Ayak bileğinin üstü. Diz kapağı ile topuk arası, bunun topuğa yakın olan kısmı.

itmekde (4) ol Yehūd u Naṣārā'dan ḫayrlu olurduḳ. AK# #. Yaʿnī, size uşbu Ḳurʾān içinde (5) rabbuñuzdan beyānlar geldi, ṭarīḳ-ı seyri size bildürmeg-içün. AK# #. Daḫı sizi hidāyete (6) ve raḥmete delālet edici etemm[1738] ü ekmel[1739] ol iki kitābdan ki anlaruñ üzerine indürildi. Zīre hīç (7) bir raṭb[1740] yābis[1741] yoḳdur; illā bu kitāb içinde beyān olunmışdur. Ve daḫı ol Muḥammed raḥmetdür ki (8) size geldi, hidāyet yolın göstermeg-içün tā ki sizi Allāhu Taʿālā'ya vāṣıl ḳıla. Taḥḳīḳ size görklü (9) iḳtidā itmeg-içün aña vācibdür. AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, kim ola andan ẓālimraḳ ki Ḳurʾān ve Muḥammed'i (11) yalanlaya, andan iʿrāż ide, tīz ola ki biz mücāzāt idevüz anlara ki bizüm āyātlarumuzdan iʿrāż (12) iderler ve hidāyetümüzden ḳaçarlar, bir yavuz ʿaẕāb-ıla cezā idevüz ki ol fürḳat u ḳaṭīʿat ʿaẕābı ola. (13) Andan ehl-i inkāruñ intiẓārlarından ḫaber virüṕ buyurdı: AK# #. (14) İşāret bunda budur ki yaʿnī, şol ḳavm ki Allāhu Taʿālā anlara resūl gönderdi ki ol Allāh'dan (15) ṣūret-i hidāyetdür ve daḫı ol kitāb indükden ṣoñra ki mübārekdür ḥabl-i metīndür[1742], kim ki (16) ol resūle mütābaʿat idüṕ aña yapışsa Allāhu Taʿālā'ya vāṣıl olur. Ṕes, bu ḳavm bulardan (17) muntaẓır degüller, illā aña intiẓār iderler ki āşikāre bulara melāyikeler geleler buları (18) Allāh'dın yaña diler dilemez ḳahr-ıla süreler andan ötrü ki bular Ḳurʾān ipine yapışmadılar ve (19) Resūl'e mütābaʿat ḳılmadılar, anuñ hidāyeti-le hidāyet bulmadılar, anuñ ṭarīḳına yüz urmadılar. **[204b]** (1) AK# #. Yaʿnī, çün anlar saña mütābaʿat ḳıluṕ rabbuñdın yaña gelmediler, senüñ rabbuñ (2) gele anlardın yaña ol ırāḳlıḳ ḥicāblarınuñ mesāfelerin ḳaṭʿ itmeg-ile. AK# # (3) AK# #. Yāḫūḏ rabbuñuñ

[1738] etemm: Tam, en mükemmel, hiç noksansız.
[1739] ekmel: Mükemmel, en kâmil, eksiği olmayan, en mükemmel.
[1740] raṭb: Rutubet, nemlilik yaşlık. * Rutubetli, yaş. * Yaş hurma. * Mülâyim, yumuşak.
[1741] yābis//yabis: Kuru.
[1742] ḥabl-i metīn: Sağlam ip. * Mc: İslamiyet. Kur'an-ı Kerim.
ḥabl: ip

baʿżı āyeti bulara gele ol liḳā güninden keşf-i ḥicāb (4) ḳıla; ammā ol ḥicāb keşf olmaḳ. AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ḳıldı bu nefs ü ḳalb yirlerini şol ṣalāḥ[1743] üzere ki beẕr-i[1744] (6) iyānı[1745] ḳabūl ide ve bitürüp̀ terbiyet ide. Nite kim Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām; "Lā ilāhe illa'llāh,* (7) ***yünbitü'l-īmāni fi'l-ḳalbi kemā yünbitü'l-mā'el-baḳlate***[1746]. Yaʿnī, kelime-i tevḥīd göñülde īmān bitürür, (8) nite kim ṣu tere bütürür. Ṕes, ṭoḫum kişinüñ ḳavlidür ki buyurdı *"Eşhedü en-lā ilāhe illallāh* (9) *ve eşhedü enne Muḥammeden resūlullāh"*[1747]. Taṣdīḳ-i ḳalb-ile ve iḳrār-ı lisānile. Ṕes taḥḳīḳ bu ikinüñ zamānı bu (10) zamān-ı dünyādur, zamān-ı āḫiret degül. Bundan ötrü didi Resūl *ʿaleyhi's-selām "ed-dünyā mezraʿatü'(11)l-aḫireh"*[1748]. Ṕes, ol beẕr-i īmān āḫiretde menfaʿat ḳılısar degül, çünki dünyā mezraʿasında ol toḫmı (12) ekmedi yā bir ḫayr-ı ʿamel kesb itmedi ki ol kelime-yi ṭayyibeyi ki *Lā ilāhe illa'llāh*'dur, anı yuḳaru getürüp̀ (13) bir şecere-i ṭayyibe ḳıla ki yimiş virici ola her vaḳt yimişin vire, rabbi destūrı-y-ıla ol (14) maʿrifet maḥabbet yimişlerinden ve keşf ü müşāhede ve vaṣl u viṣāl ve neyl-i kemāl yimişlerinden. (15) AK# #. Yaʿnī, "Eyit, yā Muḥammed, siz muntaẓır oluñ, iy ehl-i baṭṭāl ṕür-muḥāl (16) nesnelere", biz daḫı muntaẓır olalum ol vaʿdelere, mīʿād gününde ki olısardur, ʿaẕābdan (17) ʿiḳābdan. Andan ḫaber virdi ol dīn-i muḥkemden mufāraḳat ḳılanları bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: (18) AK# #. **ilā āyeh.** İşāret bunda budur ki şol kimseler ki Ḥaḳ Taʿālā (19) bulardan rāżı olduġı dīni

---

[1743] ṣalāḥ: Bir şeyin en iyi hâli. Rahatlık, sulh, iyileşme, düzelme, iyilik. Dine olan bağlılık. Her hayra câmi faziletlerin toplanmasında hâsıl olan yüksek bir sıfat. (Mukabili fesad ve fücurdur)

[1744] beẕr: Tohum. Keten tohumu. Mercimek, bakla, arpa gibi taneli tohum.

beẕr: f. Ziraat, ekim.

[1745] iyān://ayān: (İyân) Aşikâr. Belli. Herkesin bilebileceği ve görebileceği. * Çiftçi âletlerinden olan saban okunun bileziği.

beẕr-i iyān: bilinen tohum, sapanın ucundaki bilinen tohum. iyilik güzellik tohumu.

[1746] **Suyun tere (bakla) bitirdiği gibi "Lā ilāhe illallāh" sözü de kalpde iman bitirir, yeşertir."**

[1747] "Ben şehādet ederim ki Allāh'tan başka ilah yoktur ve yine şehādet ederim ki Muhammed (a.s) O'nun peygamberidir, resulüdür."

[1748] Dünya ahiretin tarlasıdır.

ḳodılar ki ol dīn-i ḥaḳīḳīdür, kemāliyyet-i insāndur daḫı **[205a]** (1) daḫı Ḥaḳ Taʿālā'nuñ anuñ üzerine tamām niʿmeti oldur, ulu saʿādet oldur. Bular göñülleri-y-ile (2) ol dīnden mufāraḳat ḳılmışlardur; egerçi ẓāhirde baʿżı ḳāʿidelerin ṭaturlar riyā ve sumʿa (3) yöninden yāḫūḏ ḳorḳu-y-ıla ṭamaʿ yöninden. AK# #. Yaʿnī, bu dīnden mufāraḳat idüṕ (4) millet-i islāmdan çıḳanlar muḫtelif cemāʿatler oldılar. Bulardan *bir bölügi* ehl-i hevā ve bidʿat ehlidür, (5) muḫtelif meẕāhibler-le, *muʿtezilī* ve *neccāriyye* ve *el-muʿẓẓile* gibi ki bular Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ṣıfātların nefy (6) iderler. Ve daḫı *müṣebbibeler*[1749] ve *mücessimeler*[1750] ve *merciyye (????)* ve *cebriyye*[1751] ve *ḳaderiyye* ve *revāfiż* ve *ḫavāric* ve bulara (7) beñzerler ki gendüleri ehl-i İslāmdan zuʿm iderler. Ve bir bölük bulardan daʿvī ehlidür ki (8) maʿnīden ıraḳ şol kimseler ki riyā-y-ıla daʿvī-yi zühd iderler daḫı ṣafāsuz ṣofılıḳ daʿvī (9) iderler daḫı cāhiller ki maʿrifet daʿvī ḳılurlar. Ḥāl budur maʿrifetden ʿarılardur, *ḳalenderīler* (10) ve *cevleḳīler* gibi. Daḫı bulardan ekṣeri faḳr daʿvisin iderler; ḥāl budur, faḳr ḳoḳısı anlaruñ dimāġ-(11)larına irişmemişdür. Daḫı baʿżı yavuz ʿālimler ki dīnlerin ālet idinüṕ anuñ-ıla dünyā (12) cemʿ iderler, himmetleri ʿilmi ṭaleb itmekde ve ʿömri aña ṣarf itmekde ʿizz ü cāhdur ve ḳabūl-i (13) ḫalḳdur, müfāḫaret[1752] ü şöhretdür, menāṣıblar[1753] almaḳdur kesb-içün[1754]. Bunuñ-ıla daʿvī iderler kim (14) bular ehl-i islāmuñ ḫāṣlarındandur gendülerde ṣulḥā ʿalāmet iẓhār iderler içlerinde (15) ṭāliḥler nişānları İslām bendinden bi'l-külliye çıḳmışlardur ve dīnden geçmişlerdür. Nite ki (16) oḳ nişānından geçer dilleri-y-le

[1749] müṣebbib: Sebep, vesile ve mucib olan. Vücuda getiren, kuran.
müṣebbibe: her şeyi bir sebebe bağlayan anlayış.
[1750] mücessime: müşebbihe * Fls: İnsan biçiminde ilâh tasavvur edip suretlendiren bâtıl bir inanış. (Antropomorfizm) Mücessime de denir.
mücessime: cisimlendirme
[1751] cebriyye//cebriye: Cüz'i irâdeyi inkâr edenlerin bâtıl mezhebi.
[1752] müfāḫare(t): (Fahr. den) Karşılıklı övünme.
[1753] menāṣıb: (Mansıb. C.) Devletin başlıca hizmetleri. Makamlar, rütbeler, pâyeler.
[1754] kesb: Kazanç. Çalışmak. Sa'y ve amel ile kazanmak. Elde etmek. Edinmek. Kazanç yolu. * Fık: Bir insanın kendi kudret ve iktidarını bir işe sarfetmesi.

söylerler anı ki gönüllerde yoḳdur, *felsefīler*[1755] ve (17) *dehrīler*[1756] ve *ṭabāyıʿīler*[1757] gibi ve *ḥaşviyyeler*[1758] ve *zenādıḳa*[1759] gibi ve *ibāḥiyyeler*[1760] ve *İsmāʿiliyyeler* ve *el-Beyāżiyye*-(18)*ler* gibi. Bularuñ içinde ṭāyifeler çoḳ, hīç biri ehl-i İslāmdan degül; līkin bularuñ (19) dizinde dizilürler, anlar mālik olduġına anlar daḫı mālik olurlar. Bular ol ḳavmlerdür ki [205b] (1) ẓāhirde bedenleri müttefiḳ, bāṭında ḳalbleri muḫtelif ve dīnleri eşkāre bir dīn. Ammā iʿtiḳādda (2) sırla müteferriḳ ve muḫtelif. Ḥaḳ buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, maʿnā yöninden sen (3) bularuñ-ıla cemʿ olmazsın, senüñ şıḳḳuñ[1761] Ḥaḳ cānibinden, bularuñ şıḳḳı bāṭıldan, iki ẓıll[1762] (4) birbire cemʿ olmaz. AK# #. Yaʿnī, ibtidā-yi emrde ki ḫilḳatdür ve ḳısmet-i (5) istiʿdāddur ki ḳısmet itdi nenüñ üzere dilerse ve nite dilerse ve şimdiki ḥālde daḫı (6) emr anuñdur tevfīḳinde ve ḫıẕlānda ve gelesi vaḳtde, daḫı dilek anuñ mükāfāt u (7) mücāzāt ḳalmaḳdur. AK# #. Andan olara ḥāllerini bildüre ol (8) mükāfāt ḳılduġı vaḳt cezā güninde dünyede ne işledilerse

---

[1755] felsefi: felsefī: (A.) Felsefeye mensub ve felsefe ile alâkalı. Felsefeciler. Felsefî düşünceye sahip ve felsefe adına yanlış düşünceye sahip olanlar. Varlığın ve bilginin bilimsel olarak araştırılması. Bir filozofun, bir felsefe okulunun, bir çağın öğretisine mensup. Bir konuda soyut düşünüşe sahip olan. Varlığın açıklamasını felsefî olarak açıklamaya çalışanlar.

[1756] dehrī: (A.) Dehr ve zamana dair ve müteallik. DEHRİYE : Devre ait. Zamana dair ve müteallik. * Âlemin ezelî ve ebedîliğini iddia edip âhirete inanmıyan münkir ve imansız bir fırka.)

[1757] ṭabāyiʿler: ṭabāyiʿ : (A.) Tabiatçılar. Herşeyin tabiatta doğal olarak meydana geldiğini söyleyenler.

[1758] ḥaşviyyeler: (A.) ḥaşviyye: (A.) Söz arasında, lüzumsuz, fazladan olan söz. Ḥaşviyye; dinî konularda akıl yürütmeyi reddeden, nasların zâhirine bağlı kalmak suretiyle teşbih ve tecsîme kadar varan telakkileri benimseyenlere verilen ad.

[1759] zenādıḳa: (A.) (Zındık. C.) Zındıklar.

zenādıḳ: (A.) (Zındık. C.) Zındıklar. Allah'a ve âhirete inanmayan dinsizler. İçten inanmayıp zâhiren mümin görünen münafıklar.

[1760] ibāḥiyye: (A.) Sevab veya günah olduğunu kabul etmeyen bâtıl ve dalâlete saparak dinden çıkan bir fırka veya bu fırkadan olan kimse.

ibāḥiyye: (A.) "Mübah kılmak, bir şeyin mübah ve meşru olduğunu kabul ve ilan etmek" anlamlarına gelen "ibâha" görüşünde olanlar. Asılsız te'villerle, İslâm dininin koymuş olduğu yasakların bütününü veya bazılarını helâl sayan, farzları ortadan kaldıran; nefsin hoşlanıp zevk aldığı her şeyi mübah ve meşru gören sapık ve batıl mezhep, anlayış (Bekir Topaloğlu, Kelâm ilmi, İstanbul 1981, s. 226).

[1761] şıḳḳ: Bir bütünün parçalarından her biri. * İki ihtimalden ve iki cihetten her biri. * İkiye ayrılmış şeyin bir kısmı.

[1762] ẓıll: Gölge. * Perde. * Mc: Sahip çıkma, koruma, himaye etme.

ẓıll: çizgi, yol.

ki dünyā ḥayātına ṣatdılar (9) āḫiretlerini; ammā gendü ne taḳdīr ḳıluṕ ezelde ne tedbīr ḳıldı anı ḫaber virmeye. Andan ḫaber (10) ḥasenātuñ seyyiʾetüñ mücāzātından bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# # (11) AK# #. İşāret bunda budur kim Allāhu Taʿālā kemāl-i iḥsānından bu ḳullarına ʿaṭā ḳıldı on (12) ḥasenāt-ıla daḫı henüz ḳul bir ʿamel işlemedin. Buyurdı ki "Her kim ki bir ʿamel-i ḥasene işlese aña on, (13) ol ḳadar ecr var ol ḥasene-i fiʿle getürmedin. Ol daḫı ol ḥaseneyi fiʿle getürür ol miḳdārca (14) evvel ḥasene ol ki yoḳdan var oldı, daḫı ḥasene-i istiʿdāddur ki aḥsen-i taḳdīm üzere (15) yaratdı, istiʿdādı üzere. Daḫı ḥasene-yi terbiyet ve ḥasene-yi rızḳ daḫı resūl göndermek (16) bir ḥasene ve kitāb indürmek bir ḥasene daḫı ḥasenāt-ı seyyātı beyān ḳılmaḳ bir ḥasene ve daḫı (17) cennet-içün tevfīḳ virmek bir ḥasene daḫı ṭāʿatda iḥlāṣ bir ḥasene daḫı ḥasenātını ḳabūl itmek (18) bir ḥasene. AK# #. Yaʿnī, seyyibe[1763] girü[1764] miṣl oluṕ artuḳ olmaduḳ (19) sırr budur ki bedürüstī, bu günāh bir toḥumdur ki bu nefs tarlasına ekilür, nefs ḫabīṣdür, andan ötrü **[206a]** (1) emmāret-ü bi's-sūdur, dāyim şerlere buyurur. Ammā ḥasene bir toḫumdur ki ol göñül yirine ekilür ve göñül (2) ṭayyibdür. Zīre ol Allāh ẕikri-y-ile muṭmaʾīn olur. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# # (3) AK# #. **AK# #.** Yaʿnī, budur ki Allāhu Taʿālā bulara iḥsān (4) eyledi on ḥasene-y-ile, bulara iḥsān itmezden öñ anuñ gibi ḥasenāt ki çoḳ ḥasenāta şāmildür. (5) Bular iḥsān itdükden ṣoñra bulara ẓulm mi ider, bulara ẓulm olunmaz; belki ḥasenātları taḍʿīf[1765] olunır, (6) tā ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #. **ilā āyeh.** Andan ṣırāṭ-ı müstaḳīmden ḫaber virdi ki (7) ol dīn-i ḳavīmdür. Nite ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur ki (8) Ḥaḳ Taʿālā ḥabībine buyurdı ki "Ḫaber vir bu ḫalḳa senüñ aḥvāluñı, tā ki seni bilüṕ saña mütābaʿat ideler. (9) Bedürüstī, ben ol ḳulum ki ben

[1763] seyyib(e): Kadın görmüş erkek, erkek görmüş kadın. Dul kadın.
seyyiʾ: kötü, fena.
[1764] Bu kelime gibi şeklinde olmalı.
[1765] taḍʿīf: İki kat yapmak. * Çoğaltmak.

beşeriyyet beriyyesinde ḍāll olduḳdan ṣoñra rabbum baña hidāyet (10) virüp̀ ṣırāṭ-ı müstaḳīme delālet ḳıldı. Anuñ gibi ṣırāṭ-ı müstaḳīm ki AK# # (11) AK# #. Yaʿnī, bir dīn-i ḳavīmdür ki Ḳurʾān-ıla beyān olınmışdur; anuñ gibi (12) Ḳurʾān ki ʿacebdür ṣavāblı yollara delālet ider, anları ki anuñ ipine yapışdılar ve anları (13) rablerine vāṣıl ider, daḫı millet-i İbrahīm'dür ki māyildür Ḥaḳ'dın yaña ol müşriklerden (14) degül ki Allāh-ıla bir ġayrın bile ṭaleb ideler yāḫūḏ Allāh'dan ġayrın ṭaleb ideler. AK# # (15) AK# #. Daḫı "Eyit, yā Muḥammed, (16) bedürüstī benüm seyrüm ṭarīḳ-ı ṣalvetde ol benüm miʿrācumdur Allāh'dın yaña, daḫı nefsümi (17) ẕebḥ[1766] itmekdür Allāh'dın yaña, daḫı benüm ḳalbüm ve rūḥum ḥayātı daḫı nefsümüñ mevti ol (18) Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmeg-içündür ki rabbu'l-ʿālemīndür; daḫı vaṣl bulmaġ-ıçundur ki anuñ şerīki yoḳdur, (19) maṭlūbdan bir daḫı ki ol ṭaleb oluna. AK# #. Yaʿnī, degüldür **[206b]** (1) uşbu ben Allāh'ı ṭaleb ḳılduġum, benüm naẓarumdan ve ʿaḳlumdan ve ṭabʿumdan degül, belki ol (2) Allāhu Taʿālā'nuñ faẓlından ve raḥmetinden ve hidāyetinden ve kemāl-i ʿināyetindendür ki (3) baña vaḥy eyledi. Didi ki AK# #[1767]. Ve daḫı ol īcād vaḳtinde ki emr-i kün oldı. (4) Evvel ol emre münḳād olan ben oldum ki evvel vücūda geldüm ve daḫı ol feyż-i maḥabbet (5) vaḳtinde evvel maḥabbeti ḳabūl iden ben oldum. Nite ki delīl buña ol ḳavlidür ki buyurdı: **ḤADÌŞ-İ ŞERÌF** (6) **ḤADÌŞ-İ ŞERÌF**[1768]**.** "Evvel nesne ki Ḥaḳ Taʿālā yaratdı benüm nūrımudı". Andan

[1766] ẕebḥ: Kesme, boğazlama. Kurban kesme. (Boğazlanmış veya boğazlanacak hayvana da "zebiha" denir.)

[1767] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/91: "…Allâh, de: Sonra bırak onları daldıkları batakta oynaya dursunlar …"

[1768]"İlk önce Allāh benim nūrumu yarattı" manasında kudsi hadis. Bu hadisin sahih olduğu Hâkîm ve İbnü'l-Arabî tarafından belirtilmektedir. İbnü'l-Arabî, hakîkat-i Muhammediyye'yi vücûd-ı mutlakın yaratılış sahasındaki ilk ve en mükemmel mazharı (meclâ) olarak görür. Onun her isminin bir mazharı vardır. En kapsamlı isim olan ve bundan dolayı ism-i a'zam denilen Allah isminin mazharı hakîkat-i Muhammediyye'dir. Vücûd-ı mutlak en yüksek seviyede ve bu mazharda tecelli ettiğinden ona "insân-ı kâmil" de denir. İbnü'l-Arabî'ye göre hakîkat-i Muhammediyye nur olması bakımından âlemi yaratma ilkesi ve onun aslıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Mehmet Demirci, **Hakîkat-i Muhammediye,** İslam Ansiklopedisi, Cilt:15, s. 180.

Ayrıca bu hadisin manasına benzer şu bilgilere rastlamaktayız:

ol Resūlinüñ (7) *ʿaleyhi's-selām* maṭlūbından ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# #. (8) İşāret bunda budur ki ol Resūl'üñ ġāyet maṭlūbı ve ġāyet mühimmātı ol Allāh-ıdı ki (9) ʿālemlerüñ rabbidür. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā andan ḫaber virüṕ didi ki "Eyit, yā Muḥammed, ben Allāh'dan ġayrı (10) rab mı ṭaleb ideyin ki mecmūʿ-ı maḫlūḳuñ rabbi oldur ve benüm ḥabībüm oldur, muḥibb olan ṭaleb (11) itmez; illā ḥabībi ṭaleb ider, her nesneyi ki ben andan ġayrı ṭaleb idem, ol nesnenüñ rabbi (12) girü oldur ve māliki oldur. Ḳaçan ol benüm olsa küllī nesne benüm olur, eger anı ḳoyuṕ (13) ġayrın ṭaleb itsem anı bulmazın, andan ġayrı ne ki ben bulurın baña żarardur, nāfiʿ [1769] degül". (14) Nite ki buyurdı: AK# #[1770]. Yaʿnī, nefs ne kesb iderse hevāsı emri-le (15) ider. Ṕes, nefs ḫōḏ yavuzlara buyurıcudur, kesb itmez; illā şerler kesb ider gendüye ḫayr olucaḳ (16) nesne kesb itmez, nefsüñ ʿādeti budur. Nefsine ışmarlananuñ ḥāli daḫı budur, illā meger ki (17) ol nefsüñ rabbı aña teraḥḥum ḳıla. Nite ki buyurdı: AK# # (18) AK# #[1771]. Bundan ötrü

Hz. Cabir anlatıyor: "Ey Allah'ın Resulü! Anam-babam sana feda olsun, Allah'ın her şeyden önce ilk yarattığı şeyi bana söyler misiniz?" diye sordum. Şöyle buyurdu: **"Ey Cabir! Her şeyden önce Allah'ın ilk yarattığı şey senin peygamberinin nurudur. O nur, Allah'ın kudretiyle onun dilediği yerlerde dolaşıp duruyordu. O vakit daha hiçbir şey yoktu. Ne Levh, ne kalem, ne cennet, ne ateş / cehennem vardı. Ne melek, ne gök, ne yer, ne güneş, ne ay, ne cin ve ne de insan vardı."** (bkz. el-Mevahibul-Ledünniye, Aclunî, 1/265-266)

Cenâb-ı Hak, insanlığın babası Hz. Âdem'i yaratmıştı. Allah kendisine "Ebu Muhammed" künyesini ilham etmişti. Adem bunun hikmetini sorunca da Allah: "başını kaldır Arşa bak" dedi. O da başını kaldırıp bakınca Arşın sütunlarında "Muhammed"'in nurunu gördü. "Ya Rabbi, bu nur nedir" diye sordu. Allah cevap olarak şöyle buyurdu: **"Bu senin zürriyetinden bir peygamberin nûrudur ki, onun ismi göklerde Ahmed ve yerlerde Muhammed'dir. Eğer, o olmasaydı, seni yaratmazdım!"** (Kastalanî, el-Mevahibü'l-Ledünniye, Kahire, ts.1/47)

Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz.: Mehmet Demirci, **Hakîkat-i Muhammediye,** İslam Ansiklopedisi, Cilt:15, s. 180.

[1769] nāfiʿ: Menfaatli. Faydalı. Yarar. Şifalı. * Esma-i Hüsnâdan bir isim.

[1770] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/64

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Enʿām) 6/64: De ki: «Allah her şeyin Rabbi iken O'ndan başka bir rab mi arayayım? Herkesin kazandığı kendisinedir, kimse başkasının yükünü taşımaz; sonunda dönüşünüz Rabbinizedir, ayrılığa düştüğünüz şeyleri size bildirecektir.»

[1771] Ḳurʾān, (Yûsuf) 12/53: " … Muhakkak ki nefs kötülüğü emreder ancak rabbimin raḥīm esmasıyla tecelli ettiği kişi hariç …"

duʿāsında buyurdı ki **"*Lā tekilnī ilā nefsī ṭarfete ʿaynin ve lā aḳal min ẕālike* [1772].** (19) Yaʿnī, göz açuḳ yummışca beni nefsüme ışmarlama ve bundan daḫı az. Bu maʿnīye işāret idüḳ **[207a]** (1) buyurdı: AK# #. Bilgil ki (2) bu nefs aña buyrulmışdur ki ḳadem-i ʿubūdiyyet-ile ve aʿmāl-i ṣāliha-y-ıla Allāhu Taʿālā'dın yaña seyr ide. (3) Nite ki buyurdı: AK# #[1773]. **AK# #[1774].** Ṕes, ol nefsüñ dölekligi[1775] bi'ṭ-ṭabʿ (4) dünyādın yaña ve anuñ zīnetlerinedür, bu Ḥaḳ Taʿālā emrine muḫālifdür. Ṕes, ol nefsüñ günāhı (5) budur, seyri daḫı derekāt-ı esfeldür. Eyle olsa mümkin degül ki bir ġayrı anuñ günāhın götüre. (6) Bedürüstī, bu ḳalb ḳaçan ki selīm ola ṣıfāt-ı nefs bulanuḳlarından şol Ḥaḳ Taʿālā ḥubbı (7) üzere yaradılduġınlayın ṭursa ve anuñ ṭalebinde olsa ol nūr-ı īmān-ıla ve maḥabbet nūrı-y-ıla bezenmiş (8) olur, ol nefs kesb itdügi-y-ile ve anuñ günāhı-la ol muʿāḳab[1776] olmaz. Andan ötrü buyurdı ki (9) AK# #[1777]. Ṕes, nefs gendü günāhı-y-ıla muʿāḳab olur. Şöyle ki aña lāyıḳdur (10) göñül anuñ ʿaẕābı-y-ıla müteʾellim[1778]

1772 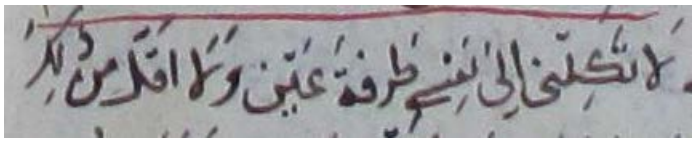

"Allāhım beni göz açıp kapayıncaya kadar bile nefsimle başbaşa bırakma", Hadis-i Şerif: İbn-i Hanbel, V, 42

1773 Ḳurʾān, (Fecr) 89/27: Ey huzur içinde olan can!

1774 Ḳurʾān, (Fecr) 89/28: O, senden, sen de O'ndan hoşnut olarak Rabbine dön!

1775 döleklik: temkin, temkinli hareket, vakar, itaat. (Yeni tarama Sözlüğü s. 72)

dölekligi: itaati

dölek (tölek): 1. Sabit, kararlı, kalıcı. 2. güvenilir, dürüst. 3. sükûn ve güven içinde. 4. Temkinli. 5. Sakin ve itaatli. 6. Elverişli, uygun. 7. usta, kurnaz.

döleki yeyni: Çevik, hareketli, tez canlı.

dölek olmaḳ: Temkinli, sakin, itaatli olmak.

1776 muʿāḳab: Cezalandırılmış.

1777 Ḳurʾān, (Enʿām) 6/164; " … Herkesin kazandığı kendisinedir, kimse başkasının yükünü taşımaz; …"

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Enʿām) 6/164: De ki: «Allah her şeyin Rabbi iken O'ndan başka bir rab mi arayayım? Herkesin kazandığı kendisinedir, kimse başkasının yükünü taşımaz; sonunda dönüşünüz Rabbinizedir, ayrılığa düştüğünüz şeyleri size bildirecektir.»

1778 müteʾellim: Acıyan, elemli ve kederli olan. * kederli, hüzünlü

olmaz. Ammā göñül daḫı ḳaçan müteḳallibü'l-ḥāl[1779] olsa Ḥaḳ Taʿālā (11) anı daḫı ḳahr barmaġı-y-la[1780] nefsdin yaña dönderüvirür, nefs-ile muḥāẕāt[1781] ḥāṣıl oluṕ nefsüñ (12) ṣıfātları göñül ʿaynasında muṣavver şekl[1782] görinür. Ol daḫı nefse ve hevā-yı nefse mütābaʿat (13) ider, ol ṭabʿuñ şehvātlarına ve leẕẕātlarına tābiʿ olur, anuñ-ıla ol daḫı günāh ḥāṣıl ider, (14) gendüye emr olunan nesneleri terk ider ki ol ṭahāretdür ve ṣafādur ve ẕikr ü fikrdür (15) ve Allāh'ı birleyüṕ aña īmān getürmekdür ve aña tevekkül idüṕ ṣıdḳ u iḫlāṣ-ıla anı ṭaleb (16) itmekdür daḫı senüñ gibi ki aʿmāli ḳalbden vardur. Ṕes, ol vaḳt ol ḳalb daḫı (17) gendü günāhı-y-la muʿāḳab[1783] olur. Bundan ṣoñra Ḥaḳ Taʿālā gendü ẕātından ḫaber virüṕ (18) buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, ol Allāh'dur ki sizi yir yüzinde (19) ḫalīfeler ḳıldı. Ve sırr-ı ḫilāfet budur ki besrüstī, bu Ādem ṣūreti Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ẕātı ṣıfātı üzeredür [207b] (1) ki ḥayy ü ḳayyūmdur, semīʿ u baṣīrdür, ʿālīm ü ḳādīrdür, mürīd ü mütekellimdür. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, bu ādemoġlanlarınuñ baʿżısın baʿżısı üzere ḫilāfetde derecelerin yüce (3) ḳılduḳ daḫı istiʿdādda. AK# #. Yaʿnī, tā ki buları ibtilā ḳıla ol ṣıfātları-y-la (4) kim size virdi, daḫı ol istiʿdād-ı ḫilāfet-ile; tā ẕāhir ola ki Ḥaḳ Taʿālā ḫulḳıyla müteḫallıḳ[1784] olan kim (5) olur daḫı ḳulları içinde yir yüzinde anuñ emrleri-y-le

---

Metinde hemze işareti konmamıştır, ancak doğrusunun müteʾellim şeklinde olması gerektiği kanaatindeyiz.

[1779] müteḳallibü'l-ḥāl: Halden hale dönen, değişen.

müteḳallib: Dönen, değişen. Başka şekil olan.

[1780] barmaġı-y-la//ṕarmaġı-y-la

[1781] muḥāẕāt: Aynı hizâda bulunmak, karşı durmak, karşı olmak. * Yüz yüze gelme, karşılaşma.

[1782] şekl//şek(i)l: (Şekl) Biçim, dış görünüş. Çehre. Tarz. Formül. * Şebih ve misil. * Hey'et. * Suret. Surette benzerlik. * Bir adamın tab' ve hevasına muvafık olan şey. * Muhtelif, müşkil işlerin her biri. * Birşeyin gerek hissedilen ve gerek mevhum sureti.

[1783] muʿāḳab: Cezalandırılmış.

[1784] müteḫallıḳ: Bir huy edinen, huylanan. Huyu olmayan bir şey ile tekellüf edip o ahlâka alışan.

ki ḳāyim olur ve daḫı kimdür ki ḳıḳın ḳıḳın (6) rücūʿ ide ol behāyim[1785] ü enʿām[1786] ṣıfātına ol istiʿdād-ı ḫilāfeti ibṭāl ide. Ol zümreden ola ki (7) Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #.[1787] AK# #[1788]. (8) Yaʿnī, yā Muḥammed, ol rabbuñ ki seni bu ḫilāfet mertebesinde kemāle irişdürdi ol serīʿu'l-(9)ʿiḳābdur[1789], anlara kim istiʿdād-ı ḫilāfeti bāṭıl idicilerdür ve ṣıfātı żāyiʿ idicilerdür, (10) ṣıfāt-ı ḥayvāniyyete tebdīl itmeg-ile; tā ki anlaruñ ḳalblerine ve ḳulaḳlarına ve gözlerine mühr (11) uruldı, anları aṣamm[1790] ü ebkem[1791] ü aʿmā[1792] ḳıldı ol ʿālem-i ġayba rücūʿ idemezler ki andan çıḳdılar (12) maḥbūs oluṕ bu derekāt-ı esfelde ḳaldılar. Bedürüstī, ol Allāh ġafūrdur, anlara ki nefse (13) mütābaʿat ḳılmaḳdan tevbe ḳıldılar ve hevāya uyuṕ Ḥaḳḳ'a muḫālefet ḳılmaġı terk itdiler, īmān getürüṕ (14) hidāyet yolına girüṕ ṣāliḥ ʿameller ḳıldılar. Ve daḫı raḥīmdür, anlara teraḥḥum idüṕ tevfīḳ (15) virdi, gendünüñ rıżāsı-y-ıla ve mertebelerin yüceldmeg-ile[1793]. *Elḥamduli'l-lāhi rabbi'l-ʿālemīn.*

(16) **SŪRETİ'l-AʿRĀF.** *"Bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm".* (17) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur ki bedürüstī, (18) Ḥaḳ Taʿālā gendü ẕātını ve ṣıfātını besmele-y-ile ẕikr itdükden ṣoñra gendü ẕātını bildürmeg-içün (19) didi: AK# #. Yaʿnī, Allāh, ol ilāhdur ki luṭfından gendü ḳullarını ḫāṣ ḳıldı, maḥabbet-içün ve daḫı [208a] (1) maʿrifet-içün ve daḫı ṣıdḳ u ṣabr-ı inʿām

---

[1785] behāyim: (a.i.c.:behāim, behāyim) dört ayaklı hayvanlar. * (a.s.c) dör ayaklı hayvanlar gibi kimseler. ** (a.i: behīme: dört ayaklı hayvan) *** behīmi: (a.s) hayvana mensup, hayvanlık, hayvânî. **** behîmiyyet: (a.i) hayvanlık hali.

[1786] enʿām: (a.i) Deve,at, sığır, koyun gibi hayvanlar. *(a.s) hayvan gibi kimseler.

[1787]

[1788]

[1789] ʿiḳāb: şiddetli azab, eziyet, ceza
serīʿu'l-ʿiḳāb: azabı çok şiddetli ve çabuk.

[1790] aṣamm: Sağır. * Sert, katı. * Güç, tahammül edilmez.

[1791] ebkem: (Bükm. den) Dilsiz. Konuşamıyan.

[1792] aʿmā: Kör. Gözü görmeyen. * Manevi körlük, cahillik, bilgisizlik

[1793] Metinde kelimeyi "yüceldemeg-ile" şeklinde yazmıştır, doğrusu "yüceldmeg-ile" şeklinde olmalıdır.

ḳıldı; tā ki ol maʿrifet ve maḥabbet kemāliyyeti ḳabūl (2) oluna. AK# #. Yaʿnī, bu kitāb vāsıṭası-y-ıla (3) ki senüñ ḳalbüñ üzere indürdi ṣadrüñi anuñ-ıla münşeriḥ ḳaldı ki tā ol kitāb (4) içindeki ḥaḳāyıḳlaruñ çoḳluġı daḫı ol maʿniler ve esrārlar ve envār[1794] u eṣḳāl[1795] çoḳluġından (5) ṭarlıġanmaya. Zīre senüñ ḫulḳuñı Ḳurʾān ḳıldı, anuñ envārı-y-ıla göñlüñi nūrlandurdı (6) ve ḳalbüñ anuñ-ıla müttesiʿ[1796], ṣadruñ anuñ-ıla giñidi[1797], anda ṭarlıḳ ḳalmadı. Ol kitāb-(7)laruñ ḫılāfınca ki senden ilerügi resūllere indürilmeg-ile baʿżı enbiyānuñ ṣadrına bir nevʿ-ile (8) üzerine ṣuḥf-ile ve elvāḥ-ıla[1798] indürildi. Olar indürilmeg-ile baʿżı enbiyānuñ ṣadrine bir nevʿ-ile (9) ḥarac vāḳiʿ oldı; tā ki Mūsā *ʿaleyhi's-selām* elvāḥı elinden atdı anuñ içindeki baʿżı aḥkām-ı (10) ḥaḳdan ḳalbine bir nevʿ-ile ḍīḳ[1799] vāḳiʿ oldı. Ṕes, Allāhu Taʿālā bu kitābı ḳalbe indürmegi (11) ḥabībine maḫṣūṣ ḳıldı, tā anuñ envārı-y-ıla ṣadrını giñide, ṣadrı anuñ-ıla ṭar olmaya. (12) AK# #. Yaʿnī, tā ol Ḳurʾān-ıla inẕār idesin ol vaḳt ki ol (13) ḳavmüñ üzerine oḳıyasın daḫı ol müʾminlere vaʿẓ olmaġ-ıçun ki anuñ-ıla ögütlenüṕ anuñ (14) ḥaḳāyıḳları-y-ıla müntefiʿ olalar resūllerine mütābaʿat ḳılmaḳda. Nite kim buyurdı: AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, mütābaʿat idüñ ol kitāba ki sizüñ-içün resūllerüñüze (16) indürildi. Nite kim buyurdı: AK# #. Zīre (17) taḫḳīḳ bu müʾminler emr olunmışlardur ki ol indürilen Ḳurʾān'uñ ẓāhir ve bāṭın ḥaḳāyıḳ-(18)larına ve esrārlarına ve aḥkāmlarına mütābaʿat ḳılalar anı peyġamberden alalar. Zīre (19) ol

---

[1794] envār: (Nur. C.) Nurlar, ışıklar, aydınlıklar. Maddi veya mânevi karanlıktan kurtarmaya vâsıta olanlar.

[1795] eṣḳāl: (Sekal. C.) Ağır yükler, ağır şeyler.

[1796] müttesiʿ: Tevessü' eden, genişleyen, vüs'at kesbetmiş olan.

[1797] giñ: geniş, bol.

giñ-: genişlemek, bollaşmak.

giñidi: genişledi, bollaştı.

[1798] elvāḥ: (Levha. C.) Levhalar. Tablolar.

[1799] ḍīḳ//dīḳ: (a.i) Darlık, sıkıntı. Gam. Kalbe sıkıntı veren. ḍīḳ: (a.i) dar olma, darlık.

ḍīḳ-ı nefes: nefes darlığı (dîk-un nefes)

ḍīḳ-ı ṣadr: göğüs darlığı, nefes darlığı.

ḍîḳ-ul elfaz: ifade zorluğu. gayet ince ve derin ve ruhen hissedilen bazı mânaların ifade idilemeyişi.

anuñ-ıçun gönderilmişdür kitāb-ı Ḳurʾān'uñ ẓāhiridür ve ḥikmet anuñ bāṭınıdur **[208b]** (1) ve ḥaḳāyıḳı ve esrārıdur. Ammā bu āyetde bir işāret daḫı var ki anuñ żımnında biñ (2) beşāret var. Beşāret oldur ki Allāhu Taʿālā nite ki[1800] Resūl'ine *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* ziyāde şeref (3) ḳıldı bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# #. Ol Resūl'ine Ḳurʾān'a mütābaʿat (4) ḳılmaġa medḫal ḳıldı ve anuñ ḫulḳı-y-ıla ḫulḳlanuṗ kemālāta irmegi anuñ içinde derc (5) eyledi; bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# #. Bundan ṣoñra buyurdı ki (6) AK# #. Yaʿnī, Allāh'dan ġayrı kimseyi dōst (7) ṭutunmañ ki aña muṭīʿ oluṗ mütābaʿat ḳılasız. Ammā iy Ādem oġlanları, sizüñ bunuñ-ıla (8) ögütlenürüñüz azdur ki ögütlene Allāh'dan ġayrını dōst ṭutmaya. Andan ol (9) mütteʿiz[1801] olmayanlardan ḫaber virdi, bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# #. (10) Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur kim bedürüstī, mühlet (11) çoḳ olmaḳ ġaflet vācib ḳılur ve ġaflet çoḳluġı daḫı helāklık vācib ḳılur, andan ötrü (12) buyurdı ki "İy niçe ḳaryeyi helāh eyledük. Zīre ehl-i ġaflete meyl itdiler, (13) ol ʿuzaḳ ʿömre maġrūr oldılar, rāḥat döşeginde yatdılar". AK# # (14) AK# #. Yaʿnī, geldi olara bizüm ʿaẕābumuz gicede ṣabāḥladılar, şol ḥāl üzere ki (15) añsuzın belā olara irişdi ve ġażabumuz ḳahrı anları ṭutmışdı yāḫūḏ ḳaylūle (16) vaḳtinde ki gündüzde bular uyurdı ol helāklık anlara irişdi baġteten[1802]. AK# # (17) AK# #. **ilā āyeh.** Yaʿnī, bulara çün bizüm ʿaẕābumuz geldi, bular ol (18) günāhlarına iḳrār idüṗ duʿālar taẕarruʿlar ḳıldılar, bir vaḳte ki iḳrārlarından menfaʿat (19) olmadı, duʿāları mesmūʿ[1803] oluṗ belā olardan keşf olmadı. Ne ḳadar ki ibtihāl ve zārılıḳ **[209a]** (1) ḳıldılar, ol ʿaẕāb defʿ olmaġ-ıçün duʿālar ḳıldılar, gizlü eşkāre, aġlaşdılar, fāyide (2) ḳılmadı, ḳüllī helāk oldılar. Ve

[1800] nite ki: nasıl ki
[1801] mütteʿiz: izzetlendirilmiş, izzete erdirilmiş.
[1802] baġteten: Ansızın. Füc'eten. Birdenbire. Apansız.
baġt: Ansızlık. Ansızdan gafil iken gelmek.
[1803] mesmūʿ: Dinlenilen. İşitilen. * Duyulmuş. İşitilmiş.

bunda bir işāret daḫı var; yaʿnī, İy niçe göñül (3) ḳaryelerinüñ istiʿdādlarını fesāda virdük, bizüm ʿaẕābumuz aña geldi, ġaflet vaḳtinde (4) ki ḳahhāriyyetümüz ve cebbāriyyetümüz barmaḳları arasında anları dönderüvirdük, anuñ ehli dürlü (5) ṣānular göşeginde yatuṗ ḫıẕlānda ḳalmışlardı. Olmadı anlaruñ sözleri ol vaḳtde, (6) illā bu oldı ki didiler: AK# #. Yaʿnī, bu daʿvīyi ḳıldılar ki bu ḳudret ve taġlīb-i (7) ḥāl gendüler elindedür ol ḫabīs himmetlerinden ve nāḳıṣ ʿaḳllarından ve naẕarları ḳāṣır-(8)lıġından ḳudreti ve aḥvāllarda taṣarruf ḳılmaġı gendü nefslerine ḥavāle ḳıldılar, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ (9) bu ḳavlinden ġāfil olup ki buyurdı: AK# #.**ilā ayeh.**[1804] **AK# #** (10) AK# #.[1805] Yaʿnī, elbetde suvāl iderüz biz ol ḳavmden ki (11) anlara resūl gönderdük bu suvʾāl-i tevbīḫdür ve taʿẕībdür ki suʾāl olınurlar risāleti (12) ḳabūl idüṗ resūllere icābet ḳılduñuz mı ol emr olınan-ıla ʿamel ḳılduñuz mı yoḳsa yoḳ. (13) Bunda bir işāret daḫı var; yaʿnī, bir suʾāl iderüz anlara kim risālet anlara maḫṣūṣdur (14) müʾminlerden ki ḳābil-i daʿvet ola suʾāl iderüz ki resūllerümüz bizüm selāmumuz ve risāletümüz (15) ve vaʿdelerümüz ve vaʿīdlerümüz size ḫaber verdiler mi, ol size indürdügümüz kitāblaruñ ḥaḳāyıḳların (16) size bildürdiler mi? Ve kemālāt-ı dīnden ḫaber virdiler mi, ve yaḳīn yüzinden perdeyi keşf (17) idivirdiler mi, ol maḳāmlar ve dereceler ve kerāmetler ki yaraḳalayuṗ ṭuravuz anları size vaṣf (18) itdiler mi, yoḳsa yoḳ? Buña suʾāl ü ṭaḳrīb ve teşrīf dirler. Ve daḫı mürsellerden suʾāl (19) iderüz ki bu ümmetler içinde daʿvetüñüz ḳabūl ider ḳavm bulmaduñuz mı, ehl-i maḥabbetden ve ehl-i **[209b]** (1) ʿināyetden ki bularuñ gelecegin vaʿde ṭururın, bu ḳavl-ıla ki buyurdum: AK# # (2) AK# #. Bu suʾāl-i inʿām ve ikrāmdur. AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, her ṭāyifden ki anlara resūl gönderdük ve daḫı mürsellerden ṣoruṗ (4) ḫaber virisevüz ki biz anlara resūller gönderdük gendü ʿilmimüz-ile bu

1804

1805

degül ki anlar var-(5)duḳların biz bilmeyevüz. Nite ki buyurdı: AK# #. Biz ol resūlleri ʿabeş (6) yire göndermedük. Bedürüstī, biz ulu emr-içün gönderdük ki biz ol resūllerden (7) ve anları gönderdügümüz ḳavmden daḫı ġāfil ü ġāyib degülüz bizüm naṣrumuz ve kifāyetümüz (8) resūllerümüz-iledür ve daḫı tevfīḳumuz ve hidāyetümüz ol resūl gönderdügümüz ḳavm-iledür. (9) Andan ol terāzūdan ve ṭartılmaḳdan ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# # (10) AK# #. İşāret bu iki āyetde budur kim Allāhu Taʿālā ḳatında (11) ehl-i ḥaḳḳ-ıçun ṭartılmaḳ var ḳıyāmet güninde daḫı ṣıddıḳ ehli ve görklü ʿameller ehli-çün. (12) Zīre buyurdı ki ṭartılmaḳ ḳıyāmetde ḥaḳḳ-ıçundur, bāṭıla vezn yoḳdur, daḫı ehl-i bāṭıla. Nite ki (13) buña delālet ider bu ḳavli ki buyurdı: AK# #. Rivāyet olundı ki (14) getrüle ḳıyāmet güninde bir mücessem uzun kişi ki çoḳ yiyici ve içici ola terāzūda (15) bir sivri siñekce vezni olmaya her kimüñ kim terāzusı aġır gele ṣāliḥ ʿameller-ile (16) ve görklü ṣıfatlar-ıla ve ḫoşnūḏlu aḥvāllar-ıla fāyizler anlardur ki Ḥaḳ beḳāsı-y-ıla beḳā (17) bulurlar ve necāt bulanlar anlardur ki gendü enāniyyetlerinden ḳurtıldılar, fenāya yol bulma-(18)ġ-ıçun. Bedürüstī, mevāzīn diyü cemʿ-ile getürdi. Zīre her ḳul-ıçun ʿadl terāzuları (19) ḳurılur ḥāllerine münāsib bedeninüñ mīzānı var ki anuñ-ıla ʿameli ṭartılur ve nefsinüñ [210a] (1) terāzuları var, anuñ-ıla ṣıfātları ṭartılur ve gönlinüñ terāzusı var, anuñ-ıla (2) vaṣfları ṭartılur ve rūḥınuñ terāzuları var, anuñ-ıla niʿmetleri ṭartılur ve ṣırrınuñ (3) mīzānı var, anuñ-ıla aḥvālı ṭartılur ve ḫafīnüñ mīzānı var, anuñ-ıla aḫlāḳı ṭartılur. (4) Bundan ötrü didi Resūl *ʿaleyhi's-selām; "T*erāzu ḳonılmaya hīç bir nesne-y-içün ki ol ḥüsn-i ḫulḳdan (5) aġırıraḳ ola". Andan ötrü ki ol maḫlūḳ ṣıfātlarından degül, belki ol ṣıfāt-ı (6) rabbānīdendür. Ḳullar emr olunmışlardur ki anuñ ḫulḳı-y-ıla ḫulḳlanalar. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, kimüñ kim terāzusı bu didügimüz nesnelerden (8) yiyni gelse anlardur ki nefslerinden ziyānkār oldılar, istiʿdādınnı

fesāda virmeg-ile (9) ki uşbu ẕikr olınan kemālātları ḳabūl itmege ḳābil-idi. AK# #. (10) Yaʿnī, ol kemālātları ḳabūl idecek istiʿdāslarını fesāda virdiler, bizüm āyātlarumuza (11) inkārlarından ötrü. Andan gendünüñ niʿmetlerinden ve keremlerinden ḫaber virüp buyurdı ki (12) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda (13) budur kim bu lafẓ-ı temkīn cāmiʿdür temlīki ve teslīṭı daḫı ḳudreti her ḫayruñ esbāblarını (14) ḥāṣıl itmek üzere dünyā vü āḫiret saʿādetlerinden ve daḫı maʿrifet ve maḥabbet istiʿdādınuñ (15) kemālin ḥāṣıl ḳılmaġa ve Allāh'ı ṭaleb idüp andın yaña seyr itmege; tā ki viṣāle irişe (16) Ḥaḳ Taʿālā bu temkīn şerefin virmedi, illā insāna virdi, bunuñ-ıla ikrām idüp fażīlete (17) irişdürdi ve emr-i ḫilāfet daḫı bunuñ-ıla tamām oldı. Bundan ötrü emr olundı melāyike-(18)lere ki Ādem'e *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* secde ḳıldılar. Ve bunuñ-ıla iḥsān ḳıldı bu evlādı üzere ki buyurdı: (19) AK# #. Yaʿnī, taḥḳīḳ sizi seyr itdürüp müheyyā[1806] ḳılduḳ yir yüzinde [210b] (1) ḫilāfet-içün şol nesne-y-ile ki sizden ġayrıya yir yüzinde ḥayvānātdan bu mükneti[1807] virmedi (2) ve göklerde melāyikelere daḫı virmedi. AK# #. Yaʿnī, her ṣınfa bu (3) maḫluḳdan ki melekdür ve ḥayvāndur ve şeyāṭīn u cinndür bir maʿīşet virdük ki anuñ-ıla (4) maʿīşet ḳılurlar; ammā sizüñ-içün ol maʿāyişleri cemʿ eyledük ki melekiyyet ve ḥayvāniyyet ve şeyṭāniyyet (5) ve insāniyyetdür maʿīşet-i melek rūḥiyyedür ve maʿīşet-i ḥayvān maʿīşet-i bedeniyyedür ve maʿīşet-i (6) şeyṭān, maʿīşet-i nefsiyyedür ki emmāre-i bi's-sūdur çün insān bu terkīb-ile merātib-i (7) insān ḥāṣıl ḳıldı, ol merātib bu meleke ve ḥayvāna ve şeyāṭīne hīç birine olmadı ki (8) ol ḳalbdür ve sırr-ı ḫafīdür. Ṕes, ol ḳalbüñ maʿīşeti müşāhedeyiledür ve sırruñ maʿīşeti (9) mükāşefeyiledür ve ḫafīnüñ maʿīşeti vaṣl u viṣāliledür. AK# #.

[1806] müheyyā: (Hey'e. den) Hazırlanmış olan. Hey'et-i mecmuası tertib ve tesviye olunmuş olan.
[1807] mükne(t): (A.) Kudret, kuvvet.

Yaʿnī, sizden (10) az kimse vardur kim ol niʿmet-i temkīne ve maʿāyişe şükr eyleye bu niʿmeti münʿimden[1808] (???) (11) görmeg-ile ve andan ḫaber virmeg-ile ki bu ikisi daḫı şükürdendür. Andan ḫaber virdi (12) bu temkīn şerḥinden ve anuñ ibtidā-yi emrinden ki buyurdı: AK# #. (13) Yaʿnī, yaratduḳ sizüñ ervāḥuñuzı cesedlerüñüzden öñdin, delālet ider aña bu ḥadīṯ ki (14) Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām; "*Taḫḳīḳ, Allāhu Taʿālā ervāḥı yaratdı cesedden iki biñ yıl ilerüden". (15) AK# #. Yaʿnī, andan ṣoñra cesedüñüz yaratduḳ ol ervāḥ ṣūreti üzere ḳılduḳ. (16) Bilgil bu ecsāduñ ve anı taṣvīr ḳılmaġuñ yaradılmaḳda ibtidāsı var ve nihāyeti var; ammā (17) ibtidāsı ol ẕerredür ki Ādem arḳasından çıḳarıldı muṣavver. Zīre lafẓ-ı ẕürriyet bu (18) bu muṣavverler üzerine vāḳiʿ olur ve nihāyetinüñ daḫı ancılayın girü bidāyeti ve nihāyeti var, (19) bidāyeti ḫabīn taṣvīr olmaḳdur raḥm içinde. Nite kim buyurdı: AK# #. [211a] (1) AK# #. Ve nihāyeti bunuñ cesed ü ṣūret kemāle irdügi vaḳtdur ḥāl-i kühūletde. Ṕes, (2) āyet maʿnīsi bu oldı kim sizi biz ervāḥ yaratduḳ, andan Ādem arḳasında muṣavver ẕürriyet (3) ḳılduḳ ḳarınca heyʾetinde[1809] andan erḥām içinde cenīn ḳılduḳ. Andan firiştelere didük ki Ādem'e *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* (4) secde ḳıluñ, ol ḥālde ki siz anuñ arḳsındayduñuz, bu daḫı temkīndendür. Nite kim (5) buyurdı: AK# #. Ṕes, ol melāʾikeler secde (6) ḳıldılar ol secde ḳılmaġa istiʿdād-ı fiṭrīleri olduġı-çun Ḥaḳ Taʿālā emrine imtiṯālları olduġı-çun, (7) illā İblīs'e. AK# #. Yaʿnī, Şeyṭān ḳılması ol sücūda istiʿdād olmaduġı-çun. (8) Zīre anda istikbār-ı nārıyyet var-ıdı, ṣıfāt-ı istiʿlāsı var-ıdı. AK# # (9) AK# #. Bu ḫiṭāb-ı imtiḥāndur, ol cevher-i iblīse, tā bunuñ-ıla ol istiḥfāḳ-ı laġnetini andan (10) ẓuhūra getüre. Zīre eger anuñ baṣīre varımıssa diye-y-idi ki "secdeden menʿ iden senüñ (11) ḥükmüñ ve taḳdīrüñdi irādet-i ezeliyyede çün ol gözi kör oldı ki anuñ-ıla aḥkāmu(12)'l-lāhı ve anuñ taḳdīrini ve varlığını

[1808] münʿim: Nimet veren, yedirip içiren.
[1809] heyʾet: Şekil. Suret. Görünüş.

görür ol gözi görür oldı ki anuñ-ıla enāniyyetini görür. (13) Andan ötrü didi ki "*ene ḫayr minhu*"[1810] . Yaʿnī, "Beni añа secde ḳılmaḳdan, benüm andan ḫayrıyyetüm (14) menʿ eyledi ki benden ednāya secde ḳılmadum". Ol ḫayrıyyetini istidlāl eyledi bu ḳavlı-y-ıla: (15) AK# #. Yaʿnī, ol ʿulvī[1811] ve nūrānīdür, laṭīfdür; ammā ṭīn[1812] (16) siflī ve ẓulmānīdür keṯīfdür, ol nār andan yigdür[1813]. Ṕes, bunuñ-ıla ʿayna ḫaṭā ḳıldı cevābda (17) daḫı istidlālde[1814] ve ḳıyāsda vücūh-ile cevābda ḫaṭāsın ẕikr eyledük; ammā ḳıyāsda (18) vücūhdan biri

[1810] ĀYET-İ KERÌME

[1811] Bu kelimeyi metin içerisinde hep ʿılvī şeklinde ağız özelliklerine göre imlasını yazarken burada ʿulvī şeklinde yazmıştır.

[1812] ṭīn: (C.: Etyân) Balçık. 2- çöl, tin çölü.

[1813] yig: üstün, yeğ. daha iyi. daha üstün.

[1814] istidlāl: Delil getirmek. Bir delile dayanarak netice çıkartmak. Delile nazar etmek. Muhakeme. Mülahaza ve anlama kudreti. Delil ile anlamak.

istidlāl: (Dalâl. den) İman ve İslâmiyet yolundan çıkarmağa, dalâlete düşürmeğe çalışmak.

istidlāl: Zihnin eserden müessire veya müessirden esere intikali.(Ateşin dumana olan delâleti gibi müessirden esere yapılan istidlâle "bürhan-ı limmî" denildiği gibi, dumanın ateşe olan delâleti gibi eserden müessire olan istidlale de "bürhan-ı innî" denir. Bürhan-ı innî, şüphelerden daha salimdir. İ.İ.)(Kur'anda delâil-i akliyeye ve fennin keşfiyatına muhalif bazı âyetler vardır dedikleri üçüncü şüphelerine cevap: Kur'an-ı Kerim'de takib edilen maksad-ı aslî; isbat-ı Sâni', nübüvvet, haşir, adalet ile ibadet esaslarına cumhur-u nâsı irşad ve îsal etmektir. Binaenaleyh, Kur'an-ı Kerim'in kâinattan yaptığı bahis tebeidir; kasdi değildir. Yani ligayrihidir, lizatihi değildir. Yani Kur'an-ı Kerim, Cenab-ı Hakk'ın vücud, vahdet ve azametine istidlal suretiyle kâinattan bahsetmiştir. Yoksa, kâinatın bizzat keyfiyetini izah etmek için değildir. Çünkü Kur'an-ı Kerim; coğrafya, kozmoğrafya gibi kasden kâinatın keyfiyetinden mânâ-yı ismiyle bahseden bir fen, bir kitab değildir. Ancak, kâinat sahifesinde yazılan san'at-ı İlâhiyyenin nakışları ve yaratılan kudretin mu'cizeleri ve kozmoğrafyacıları hayrette bırakan nizam ve intizamla, mânâ-yı harfiyle Sâni ve Nazzam-ı Hakikî'ye istidlal keyfiyetini öğretmek için nâzil olan bir kitabdır. Binaenaleyh san'at, kasd, nizam; kâinatın her zerresinde bulunur, matlub hâsıl olur; teşekkülü nasıl olursa olsun bizim matlubumuza taalluku yoktur. Febinaen alâ zâlik, madem ki Kur'anın kâinattan bahsi istidlal içindir ve delilin de müddeadan evvel ma'lum olması şarttır ve delilin muhatablarca vuzuhu müstahsendir; bazı âyetlerin onların hissiyatına ve edebî ma'lumatlarına imale etmesi ve benzetmesi, mukteza-yı belâgat ve irşad olmaz mı? Fakat bu âyetlerin, hissiyatlarına imale etmesi mes'elesi o hissiyata kasden delâlet etmek için değildir. Ancak, kinaye kabilinden o hissiyatı okşamak içindir. Maahaza, hakikata ehl-i tahkiki îsal için, karine ve emareler vaz'edilmiştir. Meselâ: Eğer Kur'an-ı Kerim, makam-ı istidlalde şöylece demiş olsa idi ki: "Ey insanlar! Güneşin zâhirî hareketiyle hakikî sükûnuna ve Arzın zâhirî sükûnuyla hakikî hareketine ve yıldızlar arasında câzibe-i umumiyenin garibelerine ve elektriğin acibelerine ve yetmiş unsur arasında hâsıl olan imtizacata ve bir avuç su içinde binler mikrobun bulunmasına dikkat ediniz ki, bu gibi hârika şeylerden Cenab-ı Hakk'ın herşeye kadir olduğunu anlayasınız." deseydi, delil müddeâdan binlerce derece daha hafî, daha müşkül olurdu. Halbuki delilin müddeâdan daha hafî olması, makam-ı istidlale uymaz. İ.İ.)

budur ki müsellem ṭutalum ki od efżal u eşrefi ve aʿlādur ṭīnden ẓāhir ṣūretde, (19) līkin ḥaḳīḳatde ve maʿnīde tīn efżaldur eşrefdür ol nārdan. Zīre ṭīnüñ ḫāṣīyyeti **[211b]** (1) ve ṣıfātı bitürmekdür daḫı ḳoṗmaḳlıḳ ve artmaḳlıḳ andandur, bu sırdan ötrü bu rūḥ-ı (2) insānī müteʿallıḳ[1815] oldı ki teraḳḳiye ḳābil ola. Zīre bu cevher-i insān cevher-i melāyike ḳabīlinden-(3)dür, rūḥānī ve nūrānī olmaḳda; ammā melāyike teraḳḳiye ḳābil degül, anlaruñ maḳām-ı maʿlūmı var-(4)dur; ammā oduñ ḫāṣıyyeti iḥrāḳ idüṗ fenā itmekdür. İkinci vechi; bedürüstī, bu ṭīnde (5) yapışmaḳlıḳ ve ṭütmeḳliḳ var; ḳaçan rūḥ bu ḫāṣıyyeti andan fāyide ṭutsa bu ḫāṣıyyet (6) aña sirāyet ḳılsa ol daḫı ol feyż-i ilāhiyi mümsik[1816] oldı. Zīre ol ʿālem-i ervāḥda (7) mümsik degüldi; bu sırdan ötrü Ādem mescūd-ı melāyike[1817] oldı, şerḥi gele inşā'llāh. (8) Ammā nārda ḫāṣıyyet-i itlāf vardur ki ol imsākuñ żıddıdur. Üçünci veche; bedürüstī, (9) bu ḳuş daḫı ṣudan ve ṭoprāḳdan terkīb olunmışdur, ṣu meṭiyye-i ḥayātdur. Nite ki buyurdı: (10) AK# #. Ammā ṭoṗraḳ meṭiyye-yi nefs-i nāmiyedür ki nebātiyye ola, ol (11) ikisi ḳaçan ki çift oluna andan nefs-i ḥayvāniyye mütevellid olur ki ol rūḥ-ı ḥayvāniyyedür. (12) Ol daḫı meṭiyye-yi rūḥ-ı insānīdür, rūḥāniyyetde aralarında münāsebet var, odda bunuñ (13) żıddı var ki ol helāk idüṗ fesāda virmekdür. Bundan ṣoñra bu Ādem'üñ mescūd (14) olmaḳda şerefi ve fażīleti secde ḳılanlar üzere mücerred, ol ḫāṣıyyet-i ṭīn degül, ol ṭīnüñ (15) daḫı şerefi ol vāsıṭasuz yoġrılıṗ ḫamır olmaġıladur. Nite ki buyurdı: AK# # (16) AK# #. Ve daḫı resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām;* "Ḥaḳ Taʿālā Ādem'üñ balçıġın yoġurdı (17) ḳudret eliyle ḳırḳ ṣabāḥ". Bedürüstī, ol

[1815] müteʿallıḳ//müteʿalliḳ: Alâkalı. Bir yere bağlı, bir şeye mensub.

[1816] mümsik: (metindeki manası) Bir şeye sağlam yapışan. (kelime manası) Çok imsak eden, eli sıkı, bahil.

[1817] mescūd: Secde edilmiş. Kendisine secde edilmiş olan. Allah (C.C.)
mescūd-ı melāyike: Meleklerin secde ettiği.

Ādem'üñ faż̄ileti bularuñ üzere ol nefḫ-i rūḥ (18) şerifi-y-le oldı ki ḥażrete iżāfet olmaḳ şerefin buldı, vāsıṭasuz. Nite ki buyurdı: (19) AK# #. Daḫı ol nefḫ itdügi vaḳtin aña tecellī maḫṣūṣ olduġı-çun. **[212a]** (1) Nite kim Resūl buyurdı *ʿaleyhi's-selām* **ḤADÌŞ-İ ŞERÌF(İnna'llāhe ḫalaḳa ādeme fe tecellā fīhi)**[1818]**.** Bu sırdan ötrü anı tesviye ḳılduḳdan (2) ṣoñra buyurmadı ki melāʾike aña secde ideler, belki ol ḳālibe nefḫ-i rūḥ olduḳdan ṣoñra (3) secdeye emr olundı. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #. (4) Zīre Ādem ol nefḫ-i rūḥ olduḳdan ṣoñra mustaʿidd oldı tecellī olunmaġa. Andan ötrü ki (5) aña rūḥuñ leṭāfeti ve nūrāniyyeti ḥāṣıl oldı, anuñ-ıla tecellī olunmaġa müstaḥıḳḳ[1819] olundı. (6) Ve daḫı buyurdı ki AK# #. (7) Yaʿnī, taḥḳīḳ, ol mertebeden inmeklige ve menāzil-i ḳurbdan ve maʿrifetden çıḳmaḳlıġa lāzım oldı; (8) andan ötrü ki ol imtināʿ u istikbār eline yapışdı, enāniyyet ṭaġına çıḳdı, ol ḫayriyyet (9) ḳuvveti-le. Ṕes, girü istidrāc olundı az az ol ʿālem-i ʿılvīden girü ʿālem-i süflīye indi (10) ḥaḳīrlerden oldı ʿazīz olduḳdan ṣoñra çün ol ḥaḳāret-ile ve civār-ı ḥaḳdan sürülmeg-ile (11) mübtelā oldı; zārılıġ-ıla başladı rāḥatlıḳdan ümīẕ kesdi ol ıraḳlıġa rāżı oluṕ diri (12) ḳaluṕ ölmemege ḳānīʿ oldı. Didi ki AK# #. Yaʿnī, beni teʾḫīr it, öldürme, (13) tā ol baʿṣ günine degin. Maḳṣūdı ol-ıdı ki ölüm acısın ṭatmaya, Ḥaḳ Taʿālā aña cevāb virdi (14) aña żarar olacaḳ nesne-y-ile menfaʿat-ile degül. Buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, sen ol mühlet (15) virilmişden ol, vaḳt-i maʿlūma degin; tā ki ol imhāl u teʾḫīr anuñ üzerine vebāl ola, şeḳāveti (16) ve ıraḳlıġı ziyāde ola ve ʿaẕābı şedīd ola. Aña ol

---

[1818] 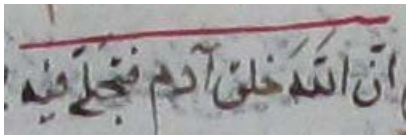 "Allâh Âdem'i yarattı ve Âdem'de tecellî etdi". Bu hadis mutasavvuflar arasında meşhur bir hadis olarak geçmektedir. Ancak kaynağına raslayamadım. Bu hadisle ilgili bkz.: İsmail Hakkı Bursevi, **Şerh-i Salât-ı Meşişiye**, (Haz.: Muzaffer Ergür) Erkam Matbaası, İstanbul 2009, s. 23.

[1819] müstaḥiḳḳ//müstaḥıḳḳ: Metinde şeddeli yazıyor, Arapça telefuzunu yazıda gösteriyor. Arapça yazımında müstaḥıḳ şeklinde olmalıdır.

cevābı virmedi ki ölüm acısın ṭatmaya. (17) Zīre vaḳt-i maʿlūma yaḳīn ḳıldı bir merżiʿde daḫı; ṕes, anuñ cevherinde ḳonılan cehāleti (18) ve ḍalāleti ve iʿrāżı[1820] ẓuhūra[1821] getürdi. İʿtirāż ʿinād idüṕ Ḥaḳḳ-ıla mücādele ḳıluṕ didi ki (19) AK# #. Ṕes, ol iġvāyı[1822] Allāh üzere ḥavāle ḳılduġı **[212b]** (1) naẓar-ı tevḥīdden degül yā işleri Allāh'dan görmekden degül; belki ḥuccet iṡbāt idüṕ (2) Allāhu Taʿālā-y-ıla iġvāda muʿārażа[1823] itmeg-idi. Nite ki didi AK# #. Eger naẓar-ı (3) tevḥīdden olsa ol laʿīn iḍlāl[1824] u iġvā daʿvīsin ḳılmayadı. Ve daḫı oturam ṣırāṭ-ı müstaḳīm (4) üzerine didügi ḥaḳīḳatā ol ṣırāṭdur kim Allāh'dın yaña andan seyr olınur ki ol ṭarīḳ-ı (5) islāmdur. Ol laʿīn gendü ol ṣırāṭda oturmaz daḫı hīç bir kimseler oturmaz; belki (6) bir daʿvetdür ider ancaḳ. Līkin Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳahrı netīceleridür baʿżılaruñ üzerine cārī (7) olur efʿāl yöninden işlerler ol anlaruñ üzerine ḥuccet olmaz. Andan anuñ oturdu-(8)ġından ḫaber virüṕ buyurdı: AK# #. İşāret (9) bunda budur ki bedürüstī, Şeyṭān hīç bir cihetden gelmez, illā bu insān nefsinüñ bir (10) ṣıfatcıġı var ṣıfatlarından ki ol cihete müteʿallıḳdur. Ve daḫı bilgil ki nefsüñ her (11) cihetinde muḫtelif ḥaẓları var ṣıfātı miḳdār her müfessir buncılayın tefsīr ḳıldı bu (12) āyeti bir maʿnī üzere naẓarları vāḳiʿ olduġı ḳadar ṣıfāt-ı nefsüñ beyānı üzere ki (13) ol nefsüñ şeyṭānuñ girecek yirleridür. Ṕes, didügi ki bulara öñlerinden gelem, (14) yaʿnī, ḥased cihetinden tezyīn idem ol ḥased-i ʿulemādan ve meşāyıḫdan kibārları üzere (15) zamānları içinde; tā ki birbirinüñ aḥvāllarına ve aʿmāllerine ve kelāmlarına ṭaʿn ideleler (16) ve inkār

---

[1820] iʿrāż: Yüz çevirmek. Başka tarafa dönmek. İctinab, çekinmek.

[1821] ẓuhūr: (a.) ortaya çıkma, görünme. meydan, ortaya çıkmak.
ẓuhūre getürdi: ortaya çıkardı, meydana getirdi.

[1822] iġvā//iġvāʾ: Ayartmak. Azdırmak. Baştan çıkarmak.

[1823] muʿārażа: Bir şeyden yan verip sapmak. * Biri ile yarışmak. * Birbirine karşı gelmek. Sözle karşılıklı mücadele. Söz mücadelesi.

[1824] iḍlāl//ıḍlāl: (İdlâl) Hak dinden, imân ve islâmiyetten saptırmak. Doğrudan, Hak ve hakikat caddesinden ayırmak. Azdırmak.

ideler, ḍāll olalar, ḫalḳı daḫı azduralar iġvāları-y-ıla, gendü nefslerine yiñiliñ (17) iẓhār idüben. Nite ki İblīs ḥāli oldı Ādem *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* ve daḫı "ardlarından gelem" didügi, yaʿnī, (18) ʿaṣabiyyet cihetinden gelem. Emr ide olara kim muteḳaddimden geçenlere ṭaʿn ideler ṣaḥābe-(19)lerden ve tābiʿīnden ve ʿulemādan ve geçmiş meşāyıḫdan anlaruñ ḥaḳḳında naḳṣa nisbet **[213a]** (1) idüp̀ mesāvī ḳılalar, anları kerih görüp̀ anlaruñ üzerine iftirālar ideler, anlar rivāyet (2) itdügi nesneleri bular anlardan rivāyet ideler. Ve daḫı "saġlarından gelem" didügi, yaʿnī, (3) iki dōstuñ arasına dīn içinde ʿadāvet bıraġup̀ biribirine düşmān ṭutduruṕ fesāda (4) virmeg-ile. "ve ṣollarından gelem" didügi, yaʿnī, ḫayr ṣanmaġı terk itdürmeg-ile ehline ve ḳavmine (5) ve dōstlarına ve daḫı buyura olara ki bularuñ-ıla ḫıyānet ideler, anlaruñ ḥaḳḳında ṭamaʿ[1825] ideler emr-i (6) maʿrūfı ve nehy-i münkeri terk ideler, cemīʿ-i ehl-i islāma mekr ü aldamaḳ birle muʿāmele ḳılalar. Ve daḫı (7) ancılayın "öñinden gelmek" oldur ki ʿucb u riyā-y-ıla gele, anlaruñ ṭāʿatlarını küllī fesāda vire. (8) Ve "ardlarından gelmek" ögüñmek ve gendüde olmayan nesneler-ile gendüyi medḥ itmek gendüden (9) işleyüp̀ geçen ḫayr ʿamellerini ögüp̀ söylemek, tā ki aḳrānları üzere anuñ-ıla faḫr ide riyā ve sumʿa[1826] (10) yöninden anuñ-ıla ʿamellerini ḥabṭ[1827] ide. Ve "ṣaġlarından gelmek", yaʿnī, daʿvī cehtinden ki (11) anları iġvā idüp̀ ḥāllerin ḫōş göstere irişmedügi maḳāmlardan ḫaber vire daʿvīler ḳıla, (12) maʿnīsi olmaya emr ide, olara ḥāllerin iẓhār ideler ve mevācīdler[1828] göstereler ki bularda (13) ḥāṣıl degül. Ve daḫı "ṣollarından gelmek", yaʿnī, iftirā cihetinden tezyīn ide bulara riyā (14) ḳılmaḳlıġı ve keşfleri ve yalan düşleri. Ve daḫı ancılayın "öñden gelmek"

[1825] ṭamaʿ: Hırsla istemek. Doymazlık. Aç gözlülük. Çok isteme.
[1826] sumʿa: İhlâssızlıktan çıkan, işitilsin ve bilinsin için yapılan iş, gizli riyakârlık.
[1827] ḥabṭ: Bozma, ibtâl etme, muteberliğini kaybettirme.
[1828] mevācīd//mevācid: Vecd hâlleri. Kalbî zevk veren istiğrak halleri.
vecd-ālud: Vecd veren haller. Manevî coşkunlukla beraber olan hal.

iʿtirāż cihetinden (15) bu ḫāṣdur mürīdlere ki iġrāʾ[1829] idivirür, tā şeyḫlerine ve mürebbīlerine iʿtirāż idüṕ ḳarşu (16) olalar irādet ṭarīḳın bulardan ḳaṭʿ ide ṭalebi terk itdüre anlaruñ vilāyetleri ʿaṭālarından (17) o(l) mürīdleri ḳıḳara ve ṣoḥbetleri fāyidesinden maḥrūm ḳoya. Ve "ardlarından gelmek"; yaʿnī, tefrīḳ (18) cihetinden, tā ki iġvā-y-ıla meşāyıḫ ṣoḥbetinden anları ḳıḳara, ḥacca varmaġı ve ġazāya gitmegi (19) ve mazārlar ziyāret itmegi ve ʿulūm taḥṣīl itmegi ḫōş göstermeg-ile buları tefrīḳ ider. **[213b]** (1) Zīre bulara o tefrīḳde ẓafer bulduġınlayın ṣoḥbetde ẓafer bulımaz. Ve "ṣaġlarından geldügi" (2) inbisāṭ[1830] cihetinden; yaʿnī, bu mürīdleri edebsüzlige ve yavuz edeblere ḥavīṣ ider, meşāyıḫ (3) ṣoḥbetinde ḥürmeti taʿẓīmi terk itmeg-ile ve ḳoḳ söylemeg-ile ve mizāḥ-ıla, tā ki buları ḳabūl (4) mertebesinden redd maḳāmına indüre. Ve "ṣollarından geldügi", muḫālefet cihetinden; yaʿnī, emr-i (5) şeyṭān ki meşāyıḫ buyruḳların terk idüṕ nevāhīlerine iʿtibār ḳılmayalar, tā buları anuñ-ıla (6) redd helāk yirlerine vāḳiʿ ḳıla bir ġayruñ ḳahrı-y-ıla anları helāk ide. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, sen bularuñ çoḳını senüñ niʿmetlerüñe şükr idici bulmayasın ki sen bularuñ (8) üzerine ʿaṭā ḳılduñ dünyā vü āḫiret saʿādetlerinden. Zīre bular benüm tesvīlātum[1831] benden (9) ḳabūl idüṕ düzme vesveselerüme inanalar, azdurmaḳlıḳ içinde nefslerine muvāfiḳ ve ṭabā-(10)yiʿlarına[1832] lāyıḳ olduġıçun senüñ niʿmetlerüñe kāfir olalar ṭāʿatuña muḫālefet ḳılalar. (11) Çün ol laʿīn bu daʿvāyı ḳıldı maʿnisin taḥḳīḳ itmege şurūʿ itdi. Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki (12) AK# #.

[1829] iġrāʾ//iġrā: (a.i) 1. rağbetlendirme. 2. hırsını uyandırma. 3. teşviketme, azdırma, kışkırtma.
***iġrā idivirür: azdırıverir. iġrā: azdırmak.

[1830] inbiṣāt: Genişleme. Yayılma. * Açık yüzlü olma. Şâd, mesrur ve mahzuz olma. * Gönül açıklığı. Kalb ferahlığı. * Fiz: Sıcaklığın etkisiyle madenî cisimlerin enine, boyuna büyüyüp uzaması. Genleşme.

[1831] tesvīlāt: bir şeyi güzel göstererek aldatmalar.(tesvilāt)
tesvil: (C.: Tesvilât) Kötü bir şeyi güzel göstererek aldatma. * Tezyin etmek, süslemek.

[1832] ṭabāyıʿ//ṭabāyiʿ: Mizaçlar, tabiatlar, huylar. Yaratılışlar.

Yaʿnī, çıḳġıl[1833] ol cennetden bu ḥāletde ki ġāyet meẕmūm[1834] u (13) maṭrūd[1835] oluban. Nite ki ḳaṣd ḳılduñ ġāyet ulu günāh ve ġāyet ʿaẕīm şerre. Ve daḫı buyurdı ki (14) AK# #. Yaʿnī, daḫı saña mütābaʿat ḳıldılar ol anlara öñinden, ardından (15) ve ṣaġından, ṣolından gelmeg-ile senüñ buyruḳlaruñ ḳabūl itdiler saña tābiʿ oldılar. Ve bu (16) ādemoġlanlarından daḫı anlar ki senüñ iġvāñ ve iḍlāluña muvāfaḳat idüṕ azdılar (17) ve azdurdılar, anlaruñ iġvāları daḫı ḳabūl olundı, nite ki[1836] anlar senden ḳabūl itdiler. (18) AK# #. Yaʿnī, ʿizzüm ʿaẕametüm ḥaḳḳı-çun sizüñ-ile ben daḫı cehennemi (19) ṭobṭolu eyleyem. Andan Ādem'üñ ʿizzetinden ve cennet içinde sükūtından ḫaber virüṕ buyurdı: **[314a]** (1) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# # (2) AK# #. İşāret bunda budur ki bu ḫiṭāb Ādem'e *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* ḫiṭāb-ı ibtilā ve imtiḥāndur (3) ve nehy itdügi daḫı nehy-i ʿizzet ve ḥürmetdür. Keʾennehū, dimekdür; "Yā Ādem, uçmaḳı ḳamu (4) içindeki-y-le saña mubāḥ ḳıldum; illā uşbu aġaçdan menʿ iderem ki ol şecere-i maḥabbetdür. (5) Ve maḥabbet daḫı meẕiffe-i maḥabbetdü, sakın ol sen daḫı çiftüñ daḫı ve raġbet it andın (6) yaña, bedürüstī anı yaratdum tā sen aña meyl idüṕ anuñ-ıla cemʿ olasın. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, ol uçmaḳ aġaçlarınuñ her (8) ḳanḳısından dilerseñüz yiñ ve ırmaḳlarınuñ ḳanḳısından dilerseñüz içüñ anuñ ol ṭayyibleri (9) ve rayāḥinleri-y-ile[1837] tenaʿʿum idüñ, ammā ol şecere-i maḥabbete yaḳīn varmañ, maḥabbetden iḥtirāz (10) idüṕ eger ṣaḳınmayasız gendü nefsüñüze ẓālimlerden olursız. Zīre bu maḥabbet hem nār-(11)dur hem nūrdur, kim ki anuñ nārına girmeye nūrını bulmaz, her kim nārına girdi ol nār (12) anuñ

[1833] Metinde çıḳʿıl yazmakta, muhtemeldir hatayla ġayın harfinin noktası konulmamış ve ʿayn harfi gibi yazılmıştır.
[1834] meẕmūm: Zemmolunmuş. Makbul olmıyarak ayıplanmış. Kötü.
[1835] maṭrūd: Kovulmuş. Tardedilmiş. Uzaklaştırılmış olan.
[1836] nite ki: nasıl ki
[1837] rayāḥ: (Râh. C.) şaraplar. * Gökçek kokulu küçük bir kuyu.

enāniyyetin andan ıraḳ idüṕ göyindürür daḫı varlıġını bile, ḳalur ol nefsinüñ (13) varlıġınsuz ve rabbinüñ varlıġı-y-ıla, ol vaḳt ol nūr-ı maḥabbeti bulur ve anuñ-ıla münevver (14) olur. Ṕes, ol şecereʾi maḥabbet-i raḥmān gendü ḳudret eli-y-ile dikdi Ādem-içün. Nite ki balçıġın (15) yoġırdı ḳudret eli-y-le, bu aġaçdan ötrü. Ammā andan menʿ itdügi anı ḳındurmaġ-ıçunıdı, andan (16) yimeklik üzere. Zīre insān menʿ olınduġı nesneye ḥarīṣ olaġan olur, ol şecere (17) Ādem'den ve evlādından ġayrıya ṭaʿām olacaḳ degül. Çün Ādem bu ḫiṭāb-ıla mübtelā oldı (18) ve anuñ cevheri ol ṭaʿāmı terk itmeg-ile imtiḥān olundı ki aña maḫṣūṣ-ıdı ve anuñ (19) ġayrına iltifāt olunmaġa emr olundı, tā ẓāhir ola ki ol Ādem ol aġaç -ıçün yaradıldı **[214b]** (1) ve ol aġaç daḫı Ādem-içün yaradıldı. Ṕes, Ādem'üñ nefsi Ḥavvā-y-ıla ve cennet-ile ve içinde varı-y-ıla (2) dolandı sākin oldı; ammā ol nehy olunan aġaçdan sākin olmadı. Zīre ol ḳalbüñ (3) ġāyet arzusı ve ġıdāsı-y-ıdı, nefsüñ cennet içinde daḫı ḥaẓẓı var-ıdı. Ammā anuñ (4) ḳalbi ol cennet içindekiden hīç bir nesneye dolanmadı, illā ol aġaçdın yaña dāyim (5) zāyil olmayuṕ arzusı aña daḫı ziyāde olurdı, ḳaṣd iderdi ol aġaçdın yaña (6) nefs, girü menʿ iderdi. Ol menʿ itmekde nehy ipine berk yapışmışdı. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, Şeyṭān anlaruñ göñline (8) kelām-ı ġurūr ve bāṭıl ilḳā ḳıldı, tā anlaruñ örtilmiş ʿayblarını iẓhār eyleye, kemāllerini (9) noḳṣana[1838] indüre. AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, didi ol Şeyṭān anlara kim sizi rabbuñuz nehy itmedi ol aġaçdan (11) yimekligi, illā andan ötrü ki siz andan tenāvül[1839] idesi olursañuz ki maḥabbeti aġaç ıdur. (12) Siz daḫı rāḥat ve niʿmet ehli olursız, uçmaḳ köşesinde

[1838] Metinde bu kısım yanık olduğu için net olarak okunamamaktadır.
[1839] tenāvül: * yemek yeme, yeme
tenāvül idesi olursañuz: yiyecek olursanız.

firişteler gibi, yā anlaruñ gibi (13) olursız ki cennet içinde muḫalled yaradıldılar ḥūr u rıḍvān ve ḫuzzān-ı cinān gibi, daḫı (14) bularuñ ġayrı gibi. Bu kelāmuñ baʿżı Ādem'e eṣer ḳıldı, andan üns ḳoḳucuġı irişdi (15) bu cān dimāġına. Żīre ḳalbi ve rūḥı ġāyet teşevvüḳ ḳılmışdı anuñ cemāli vü lāline. (16) Ḳalbe sükr ḥāṣıl oluṕ nefs ġalebe ḳıldı, ḳaṣd ḳıldı andan tenāvül itmege. Ṕes, (17) ol beşeriyyet ḳorḳusı çıḳa geldi, ol nefs-i levvāme anı melāmet[1840] ḳıldı. Yaʿnī, oldı (18) ol ḳalb ki ol ḳaṣdında ḫayret ḥāṣıl ide ol nehyi añmaġ-ıla; ammā İblīs aña (19) and ḳadeḥinden şarāb içürdi, ol ḥabīb żikr itmeg-ile. AK# # **[215a]** (1) AK# #. Yaʿnī, and içüṕ ol ikisini and-ıla inandurdı. Ādem'üñ ḳalbi meskūr-ıdı, (2) şavḳı daḫı ziyāde oldı, eyle ẓann itdi ki ol kelām-ı ḥaḳdur, girçekdür; gendü nefsinde (3) sızınmadı[1841] ki bunda bāṭıl murād ola, ne bilsün ki ol Allāh'a yalan yire and içer. AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, ol ikisini aldadı kelām-ı ġurūr-ile, Allāh'ı żikr idüṕ anlaruñ sekrin[1842] (5) ve şavḳın[1843] andın yaña ziyāde ḳıldı. Çün Ādem ol şavḳ baḥrinde ġarḳ oldı, (6) ol şarābdan dadmaġa arzu ḳıldı ol nehyi unıtdı, ol aġaçdan tenāvül[1844] idüṕ. (7) AK# #. Yaʿnī, çün ol maḥabbet şecerinden[1845] ṭatdılar anuñ (8) leẕẕetin buldılar ol maḥabbet odı anlara ẓāhir oldı, nūr-ı ẓāhir olmazdan öñ. Ol şol (9) oddur ki ol maḥabbet ʿaybların eşkāre ḳılur, anlarda gizlü-y-idi furḳat ʿaybı iki (10) dōst arasında evvelde ki var-ıdı; ammā ḳurbetüñ ve vuṣlaruñ kemālātını iẓhār ide, (11) ʿāḳıbetinde. Ṕes, ol nār göyindürdi ol ikisinden tāc u

[1840] melāmet: Kınanmışlık. İtab ve serzenişlik. Rezillik ve rüsvaylık.
[1841] sızınmadı: sezinmedi.
[1842] sekr: (Sekir) Sarhoşluk. * sarhoş edecek kadar ilgi, istek.
[1843] şavḳ: Işık, parıltı. * Şevk.
[1844] tenāvül: Bir şeyi alma. * Yemek yeme.
[1845] şecer(e): Ağaç, kütük.
mec.: sülale. Bir soyun bütün fertlerini gösterir cetvel.

iklīli[1846] ve ḥulleleri daḫı (12) her zīnet-i dünyevī ve uḫrevī ki var-ıdı. İkisi daḫı cennetden çıḳarıldılar, her aġaç (13) her yapraḳ ve her yimiş Ādem'e melāmet dili-y-ile çaġrışuṗ dirlerdi ki AK# # (14) AK# #[1847]. Yaʿnī, "Ādem rabbine ʿāṣī oldı, azdı". AK# #. (15) Yaʿnī, ol maḥabbet odınuñ yalıñı şöyle ki cennetüñ dükeli naʿīmlerini anlara od ḳıldı, her bār[1848] (16) ki yalıñlana ol ḳoġları-y-ıla[1849] vuṣlat rāḥatın göyindürür bularuñ arasında ve bu fürḳat (17) ḳarġası arada fürḳat-ile nidā ḳılur. AK# #. Yaʿnī, rableri nidā ḳıldı anlara, kibriyāsı ve (18) ʿizzeti birle. AK# #. Yaʿnī, ben sizi nehy itmedüm mi ol şecereden ki (19) ol ʿazīzi ẕelīl ḳılur ve niʿmetinleri zāyil ḳılur, şāḏılıġı[1850] (şāẕılıġı) giderüṗ zaḥmet ü meşaḳḳat getürür. AK# # [215b] (1) AK# #. Yaʿnī, ol şeyṭānuñ düşmanlıġı sizüñ-ile eşkāredür; līkin (2) ol düşmanlıġı içinde size gizlüce dōstluġı var, zamāndan ṣoñra ẓāhir ola. Çün (3) ol ikisine ʿitāb-ıla ḫiṭāb olundı, ol ḫiṭāb heybetinden anlara ḫacāletler vāḳiʿ oldı. (4) Ol ḫacālet[1851] ṣuyı-la anlardan ol beşeriyyet raʿnālıḳları[1852] ve ʿucb u tenaʿʿum çepellikleri yundı arındı, (5) ?????[1853]niyyet ḥicābları yırtıluṗ götrüldi, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ulūhiyyeti luṭfları keşf oldı (6) ol ḫāllerinden rücūʿ idüṗ Ḥaḳ Taʿālā ḳatındaġıya raġbet itdiler. Andan anlaruñ rücūʿ-(7)larından ḫaber virüṗ buyurdı: AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #

[1846] iklīl: müzeyyen taç. * Hz. Peygamber'in (AS) Zebur'da geçen bir ismidir.

[1847] Ḳurʾān, (Taha) 20/121; " … ve Âdem rabbına asî oldu da şaşkın düştü."
Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Taha) 20/121: Bunun üzerine ikisi de o ağacın meyvesinden yedi, ayıp yerleri görünüverdi. Cennet yapraklarıyla örtünmeye koyuldular. Adem, Rabbine baş kaldırdı ve yolunu şaşırdı.

[1848] b>v değişiminde eki halini koruyur. b'li şekli bu kelimede kullanılmıştır. bar>var değişimi kimi kelimelerde görülürken bu kelimede kullanılmamıştır.

[1849] ḳoġ//ḳor: kor, her tarafı iyice yanıp içine kadar ateş hâline gelmiş kömür veya odun parçası

[1850] şād//şāẕ: f. Sevinçli, ferahlı, memnun, mesrur, şen, bahtiyar.
şāđılıḳ//şāẕılıḳ: sevinç, bahtiyarlık.

[1851] ḫacālet: Utanma. Utanç.

[1852] raʿnā: İyi, güzel, hoş, lâtif. Pür ve revnak olan.
raʿnālıḳ: iyilik, güzellik.

[1853] Burada metin çok tahrip olmuş, bu sebeple net okunmuyor.

(8) AK# #. İşāret bunda budur ki bedürüstī, Ādem *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* çün ol maḥabbet deñizinüñ deriñine (9) daldı, cihān yiñligi-y-ile aña ṭar oldı. Bildi ki andan artuḳ ṣıġınuṕ ḳurtılcaḳ (10) yoḳdur, illā oldur, Ḥavvā daḫı ancılayın. Ṕes, ikisi daḫı didiler ki "İy bizüm rabbumuz, biz gendü (11) nefsümüze ẓulm eyledük, anuñ-ıla kim ol şecere-i maḥabbetden tenāvül itdük, uş miḥnet (12) ṭuzaġına düşdük ne ol maḥabbet bizi viṣālden fānī ḳılur ne ol miḥnet bizi zevālden (13) fānī ḳılur. AK# #. Yaʿnī, eger ol viṣālüñ (14) ʿaṭāsı-y-ıla bizi yarlıġamazsañ ve cemālüñ tecellīsi-y-ile teraḥḥüm ḳılmazsañ biz ol dünyede āḫiretde (15) ziyānkārlardan oluruz ve mevlālarına ẓafer bulmayanlardan oluruz. Ṕes, ol ikisine ʿināyet (16) irişüṕ hidāyet ḳarşu geldi, ol hicrete ṣabr itmege emr olundılar ve faḳrdan (17) ṣoñra ġınā bulmaġa vaʿde olundılar. Buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, (18) nefs düşmān ḳalb-ile rūḥa ve ḳalb daḫı düşmān Allāh'dan ġayrıya. AK# # (19) AK# #. Yaʿnī, nefse ve ḳalbe ve rūḥa bu beden yirinde ṭuruṕ temettuʿ[1854] itmek **[216a]** (1) var ḥükm-i şerīʿat-ıla ṭarīḳatı bile ʿamele görüṕ ḥaḳīḳatā vāṣıl olmaġ-ıçun; tā ol vaḳte deg ki (2) nefs muṭmaʾinne ola ve "irciʿī"[1855] ḫiṭābına müstaḥıḳ ola, ol inmekden ṣoñra girü ʿulāya (3) çıḳmaġa lāyıḳ ola. Ve daḫı buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, (4) siz ol maḥabbet içinde ve ṣıdḳıla ṭaleb içinde ve sürūr ḳapusın ḳaḳmaḳ içinde ṣabr ü (5) ṣebāt-ile ʿubūdiyyet üzere (?????)[1856] dirilseñüz gerek ve daḫı cādde-i şerīʿat üzere ṭarīḳat ḳademleri-y-ile[1857] (6) ḥaḳḳı ṭaleb itmekde içinde olsañuz, gerek andan girü ol ʿālem-i ḥaḳīḳatā çıḳsañuz gerek. (7) Nite ki Resūl

[1854] temettuʿ: (C.: Temettuât) Kazanma, kâr etme. * Kâr, fayda, menfaat. * Toplamak, cem'etmek. * Mühlet vermek. * Yoldaş olmak.
[1855] irciʿī: dön, (Ayet-i kerimeye atıf var.)
[1856] Derkenarda bir kelime var ancak kitap yanığı yüzünden okunamadı.
[1857] Kitap yanığı sebebiyle tam olarak okunamadı, kuvvetle muhtemel olan okunuş şekli yazıldı.

ʿaleyhi's-selām buña delīldür ki buyurdı: "Nice[1858] dirilürseñüz ancılayın ölürsiz ve nice[1859] (8) ölürseñüz anuñ üzerine ḥaşr olınursız" Andan ḫalḳ üzere libās-ıla ʿaṭāsından ḫaber (9) virüṕ buyurdı ki AK# #[1860]. Tā aña deg ki buyurdı: AK# # (10) AK# #[1861]. İşāret bunda budur ki taḥḳīḳ, bu insānuñ her cüzvinüñ bir libāsı (11) vardur ki anı örter, ol ʿaybından hem ẓāhirde hem bāṭında; anuñ-ıçun didi ki "Yā ādem-(12)oğlanları, biz sizüñ üzerüñüze libāslar indürdük ʿayblarıñuzı örtüci ki ol libās-ı (13) şerīʿatdur sizüñ ḳabīḥ efʿallerüñüz setr ider, ẓāhirde ve daḫı bāṭında. Ol ṣıfāt-ı (14) ẕemīmelerüñüz ki nefsānī ve ḥayvānīdür ādāb-ı ṭarīḳat-ile anı setr ider". AK# #[1862]. Yaʿnī, daḫı (15) ol şerīʿat size zīnet ü cemāl ola ẓāhirde bāṭında. AK# #[1863]. (16) Yaʿnī, ol libās-ı taḳvā ḫayrludur ḳalbe ve rūḥa ve sırr u ḫafiye. Ṕes, göñül libās-ı taḳvādan (17) mevlāyı ṭaleb itmekde ṣādıḳlıḳdur ki ol dünyāya ve dünyā içindekiye ṭamaʿ itmek (18) ġaybın artar. Ve rūḥuñ libāsı taḳvādan maḥabbet-i mevlādur ki ol mevlādan ġayrıya müteʿallıḳ [1864] **[216b]** (1) olmaḳ ʿaybın örter ve sırruñ libāsı taḳvādan mevlāyı görmekdür. Ol daḫı mevlādan (2) ġayrıya iltifāt itmek ʿaybın örter. Ve ḫafīnüñ libāsı taḳvādan bāḳī olmaḳdur, (3) sevlādārlıġ-ıla bu daḫı gendünüñ varlıġı ve mevlādan ġayrınuñ varlıġı ʿaybın örter. (4) Bundan ötrü "ol ḫayrdur", didi. Zīre beden libāsı fetvādur ki ol şerīʿatdur (5) ve ḳalbüñ libāsı taḳvādur ki ol ḥaḳīḳatdur. AK# #. (6) Yaʿnī, ol şerīʿat indürilmek daḫı ḥaḳīḳat, şol nesnedendür ki ol mevlā üzere delālet (7) ider; tā ki ol vücūd libāsından ʿüryān olanlar bu ʿālem-i ḫużūrda ögütleneler. (8) AK# #. Yaʿnī, "İy benī Ādem, sizi dünyā-y-ıla ve anuñ (9) içindeki-y-ile

[1858] nīce: نيجا
[1859] nīce: نيجه
[1860] Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/26
[1861] Ḳurʾā, (Aʿrāf) 7/28, son ibare Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/33'de de geçmektedir.
[1862] Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/26
[1863] Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/26
[1864] Bu sayfa 18 satırdan ibarettir. Çünkü bir satırdaki ayetin devamını 10. satırda işaret vererek derkenara yazılmıştır.

fitnelendürmesün ve hevāya mütābaʿat itdürüp̀ Allāh yolından azdur-(10)masun ve ḥubb-ı şehvātı tezyīn idüp̀ ki nisālardur ve oġul, ḳızdur ve ćoḳ çoḳ altunlar (11) ve gümişledür ve ṣalma atlar ve yundlardur[1865] ve ḳoyun, ṣıġır, davā(r)dur ve ekinler, bāġlar ve bostānlar-(12)dur; tā ki buña maġrūr idüp̀ sizi o[1866] girćeklik cennetinden ćıḳara mevlāyı ṭaleb (13) iderken. AK# #. Yaʿnī, nite kim atañuz (14) ve anañuz Ādem-ile Ḥavā'yı çıḳardı Ḥaḳ Taʿālā ḳonşılıġından, tā ol ikisinden şerʿ (15) libāsın çıḳara ki ol menʿ itmekdür maḥabbet şecerinden.[1867] Tā ki olaruñ ʿaybların (16) eşkāre ḳıla ki muḫālefet-i ḥaḳdur anlar bilmezlerdi ki anlarda ol ṣıfatlar vardur (17) ve cümle-i ʿayblarından her kemāl ü noḳṣānıdı ki gendülerde mestūr-ıdı anlara gösterdi (18) ol şecereden tenāvül itdükden ṣoñra. AK# #. **[217a]** (1) Yaʿnī, ol rūḥānīler ki anlaruñ ṣūret-i ẓāhireleri yoḳdur. Taḥḳīḳ, anlar görürler ol (2) ol naẓar-ı rūḥānī birle ki melekūtıdur, insāndan baʿżı efʿāllerini ki evṣāf-ı beşeriyyetden (3) mütevellid olur. Nite kim Ādem'de gördiler, didiler ki AK# #. (4) Yaʿnī, ol fesād işlemek ve ḳan dökmek beşeriyyet cihetindendür ki anuñ menşeʾi (5) ṣıfāt-ı ḥayvāniyyetdür. Bedürüstī, siz maḥćūbsız bu ṣıfātlar-ıla anları görmekden. Ol (6) rūḥāniyyet, ḥayṣiyyet-ile degül kim anuñ menşeʾi ʿulūm-ı esmādur ve maʿrifetdür. Anlar daḫı (7) sizi bu maḳāmda göremezsiz anları görürsiz naẓar-ı rūḥāniyyet-ile; belki, nūr-ı rabbāni-y-ile. AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, biz bu şeyāṭīni ol istiʿdād (9) üzere yaratduḳ ki ġaflet ehlinüñ ve ṭabīʿat ehlinüñ işleri üzere vālī ve ḥākim ola. (10) Andan ötrü ki olaruñ Allāh'a īmānları yoḳdur, ṭālib-i Ḥaḳ degüller ve aña vāṣıl (11) olmaġı istemezler. Zīre bular dünyā zīnetin ve anuñ şehvātların dōst ṭutmışlardur. (12) AK# #. Yaʿnī, ḳaćan anlardan bir fāḥişe gelse ki ol dünyā ṭaleb itmekde (13) ve

[1865] yund: Kısrak.
yund//yünd//yunt//yünt: Kısrak.
[1866] Bu kelimede ol ifadesi yerine o ifadesi kullanılmaktadır.
[1867] Burada ayet derkenara yazılmıştır. Bu sebeple bu sayfa 18 satır şeklinde yazılmıştır.

anı sevüṕ anı cemʿ itmege ḥarīṣ olmaḳdur. Zīre fuḫşlaruñ gey efḥaşi dünyā sevmekdür (14) ki dükeli ḫaṭālaruñ aşlı bünyāḏı oldur. Maʿnī budur ki ḳaćan ġaflet ehli dünyā ṭalebine (15) ve anuñ zīnetine vāḳiʿ olsa Şeyṭān telḳīnine ve anuñ tedbīri-y-ile ve tezyīni-y-ile anları (16) daʿvet idici Allāh'dın yaña ṭaleb itmege daʿvet ider dünyāyı terk itmeg-ile (17) anlar dirler ki AK# #[1868]. Yaʿnī, biz atalarumuzı dünyā sevmek üzere ve anuñ şehvātı (18) üzere bulduḳ. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā bize ol dünyā ṭalebine buyurdı kesb-i ḥalāl-ıla. (19) AK# #. Eyit ki Allāhu Taʿālā sizi dünyā sevmege ve anuñ cemʿine ḥarīṣ **[217b]** (1) olmaġa buyurmaz. Belki kesb-i ḥalāla buyurur, żarūret-i ḫācet ḳadar, tā bu ḳālib-i beden (2) ḳıvāma gele ḳuvvet-ile libās-ıla; tā ki ol ḥaḳḳı ʿubūdiyyet anuñ-ıla edā ḳıla. AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, iftirā mı idersiz Allāhu Taʿālā üzerine şol nesne-y-ile ki (4) anuñ āfetini ve ʿāḳıbetini bilmezsiz ki ne olısar daḫı bilmezsiz ki bu nesne Şeyṭān (5) fitnesi ve anuñ tezyīniyledür. Andan emr-i ḥaḳdan ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# # (6) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur kim benüm rabbum ḳısṭ-ıla[1869] (7) buyurdı didügi ḳaṣd itmeklikdür Allāh'a cemīʿ-i esbāb-ıla ki Ḥaḳ Taʿālā'dan nāzil oluṕdur. (8) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā teveccüh ṭoġru ḳıluñ her namāz ve (9) sāʿat vaḳtinde. AK# #. Yaʿnī, Allāh'dan gendüyi dileñ anuñ-ıla (10) bir nesne daḫı bile dilemeñ. Zīre muḫliṣ oldur ki anuñ maḳṣūdı ve maṭlūbı ve maḥbūb-ı Allāh (11) ola. Ancaḳ her ḥālde ṭāʿata ṭurmazdan öñ ve ṭurduġı vaḳt ve ṭāʿatde fāriġ olduḳdan (12) şoñra. AK# #. Yaʿnī, nite kim ibtidā-var olmaġuñuz andan oldı, girü dönmek-(13)ligiñüz daḫı andın yañadur yā luṭf-ıla yā ḳaṣr-ıla; ammā olar ki luṭf ehlidür, (14) andın yaña ḳadem-i iḫlāṣ-ıla dönerler ve girćek teveccüh-ile dönerler ve andan ġayrıya (15)

[1868] Bu ayetin bir kısmını derkenara yazmış.

[1869] ḳısṭ: Pay. Hisse. Nasib. Kısım. Mizan. Rızık. Kısım kısım verilen bir hediyenin, borcun her defada verilen bir parçası. Tartı ve ölçüde doğruluk. Adalet etmek.

ḳısṭ: (a.i) 1. hisse, pay, nasip. 2. tartı, ölçü ve bölüşmelerde doğru iş görme. 3. parça parça ödenen bir borç ve sâirenin her defada verilen kısmı, taksit.

iltifāt ḳılmazlar. Nite kim buyurdı: AK# #. Ve ammā olar ki ḳahr ehlidür, anlar (16) od içinde yüzleri üstine sürinür, andan ötrü ki anlar dünyāya ve anuñ zīnetine (17) teveccüh ḳıldılar, ḳadem-i şirk üzere Allāhu Taʿālā yolından azdılar, anlardan oldılar ki (18) AK# #. Yaʿnī, luṭf ehline Allāh hidāyet virdi ve ḳahr ehline ḍalālet (19) vācib oldı, andan ötrü ki bular: AK# #. [218a] (1) Yaʿnī, bular şeyāṭīni dōst ṭutdılar, Allāh'ı ḳodılar. Zīre ol şeyāṭīn anlaruñ umūrlarına (2) ḥākim ü vālī oluṕdur, anlaruñ ṭabʿına muvāfiḳ anları ol nūr-ı ṭāʿatdan ḉıḳaruṕ ẓulümāt-ı şirke (3) girür, anuñ-ıla maġrūr olurlar. AK# #. Ṣanurlar ki biz hidāyet (4) bulmışlardanuz ol ṣanūları anları derekāt-ı nāra ulaşdurur. Andan ḳullara ṭarīḳ-ı (5) reşāddan ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# #. İşāret bu iki (6) āyetde budur ki Allāhu Taʿālā bu ḳullaruñ ẓāhirlerine ve bāṭınlarına zīnet ḳıluṕdur ki (7) ẓāhirleri bāṭınları biribirine münāsib, andan ötrü buyurdı ki her ṭāʿat u ʿibādet vaḳtinde gendüñi (8) zīnetüñüz ṭutuñ. Ṕes, zīnet-i ẓāhir tevāżuʿ u ḫużūʿdur ve zīnet-i bāṭın inkisār u ḫuşūʿdur. (9) Ve daḫı dimişler ki ʿābid nefslerüñ zīneti sücūd eşeridür ve ʿārif göñüllerüñ (10) zīneti Ḥaḳ Taʿālā vücūdınuñ nūrlarıdur ʿābid ḳapuda ṣıfat-ı ṣūreti ki dürür ve ʿārif bisāṭ[1870] (11) üzere ḥariyyet ḥükm-ile ṭurur, iy nice farḳ var bu ḳul-ıla ol ḳul arasında. AK# # (12) AK# #. Yaʿnī, yiñ şol nesnelerden gicelerin bizüm-ile (13) geçürenler yirleri maḳām-ı ḳurbda daḫı içüñ andan ki anlar içerler; nite ki Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām:* (14) **ḤADÌŞ-İ ŞERÌF.** Yaʿnī, ben rabbumile gicelerin beni ol ṭaʿāmlandurur daḫı (15) ṣu verür; ammā yimekde içmekde isrāf itmeñ ki Ḥaḳ Taʿālā müsrifleri sevmez. Ṕes, bu (16) isrāf iki dürlüdür; biri ifrāṭ ve biri tefrīṭdür ifrāṭ oldur ki ḥācet-i żarūriden (17) ziyāde ola, yā ṭabʿ u şehvete muvāfiḳ ola, yā ġaflet üzere ola, yā ādāb terk itmek üzere (18) ola, yāḫūḏ ḥırṣ üzere ola, yā ol ṭaʿām ẕikr üzere olmayā; ammā tefrīṭ ḥācet-i żarūretden (19) az ola, ḳuvvet ü ṭāḳat ṣaḳlamaḳdan taḳṣīr ola ki Ḥaḳḳ'ı

[1870] bisāṭ: (A.) (C.: Büsüt) Döşek. * Döşeme, kilim, minder.

ʿubūdiyyeti yirine getürmeye, yāḫūḍ [218b] (1) mübālaġa ḳıla Ḥaḳḳ'ı rubūbiyyeti edā ḳılmaḳda, nefsin helāk itmeg-ile. Tā ki ol nefs Ḥaḳḳ'ı żāyiʿ ola (2) yā nefsi ḥāżların yirine getürmeg-ile Ḥaḳḳ'ı rubūbiyyeti żāyiʿ ḳıla. Fi'l-cümle maʿnī budur ki (3) ḥaẕẕuñuza uyuṗ ne bizüm ḥaḳḳumuz żāyiʿ idüñ ne sizüñ ḥaḳḳuñuz. Ve daḫı buyurdı ki (4) AK# #. Aña işāret (5) ḳılur kim menʿ ider sizi kemālāt ṭaleb itmekden ki ol kemālātı Ḥaḳ Taʿālā bu (6) ʿālem-i ġaybdan ḉıḳarmışdur ḫāṣ ḳulları-ḉun peyġamberlerden daḫı evliyālardan kim (7) ḥarām ḳıldı, sizüñ üzerüñüze bu kerāmetlere ve bu maḳāmlara irişmekden. Her kim ki (8) bu kerāmetleri ṭaleb itmege gendüyi arḳuru ṭutdı, aña lāyıḳ saʿy idüṗ dürüşdi, (9) ol mertebe aña ḥalāldur hīḉ eksüksüz teʾḫīrsüz. Ṕes, bu zīneti Allāh'a iżāfet (10) ḳıldı. Andan ötrü ki anı luṭfları ḫazīnesinden ve ḥaḳīḳat şefḳatlerinden ḉıḳaruṗ (11) ʿaṭā ḳıldı, bedenleri bezedi aḥkām-ı şerāyiʿ-ile ve nefsleri müzeyyen ḳıldı, ādāb-ıla ve ḳalbleri (12) müzeyyen ḳıldı, müşāhede-y-ile ve anuñ envārı-y-ıla ve ervāḥları müzeyyen ḳıldı maʿrifetler-ile ve esrār-(13)lar-ıla ve sırları müzeyyen ḳıldı ṭavālıʿ-ıla ve anuñ ṣemereleri-y-le ve ẓāhir ü müzeyyen ḳıldı, āṣār-ı tevfīḳ-ıla (14) ve bāṭınlar müzeyyen ḳıldı, envār-ı taḥḳīḳ-ıla. Belki, ẓāhirleri müzeyyen ḳıldı āṣār-ı sücūd-ıla (15) ve bāṭınları müzeyyen ḳıldı müşāhede nūrları-y-ıla. Yaʿnī, ol ṭayyibātı daḫı rızḳdan kim ḥarām (16) ḳıldı. Bedürüstī, ol nefslerüñ erzāḳı Ḥaḳ Taʿālā'nuñ faż̈lı ḥükm-iledür ve göñül (17) rızḳı andın yaña iḳbāl itmeg-ile vācib olınur. AK# #. (18) Yaʿnī, uşbu kerāmetler ve bu maḳāmlar uşbu seyyidlerüñdür dünyede; ammā āfāt-ı nefsānīler-ile (19) ve küdūrātı ṣıfātı ḥayvāni-y-ile ḳarışmışdur. AK# #. Līkin ḳıyāmet güninde [219a] (1) bu āfātlardan ve bu kudūrātlardan ḫāliṣ olur. AK# #. (2) Yaʿnī, biz ḥaḳḳı bāṭıl beyān ḳılıcıyuz ve ḥaḳḳuñ şāhidlerini iẓhār iderüz, şol ḳavmiḉün (3) ki ḥaḳḳı bāṭıl bilürler; tā ki ḥaḳ bulara beyān oluna. Andan ol ḥarām olandan ḫaber (4) virüṗ buyurdı ki AK# #.

İşāret bunda budur ki bedürüstī, (5) bu aʿmāl-i ẓāhir ve aḥvāl-i bāṭın muʿteber olur Ḥaḳḳ'ı ṭaleb idüṕ andın yaña sülūk itmeg-ile. (6) Nite kim buyurdı; "Eyit, yā Muḥammed, taḥḳīḳ benüm rabbum fevāḥişi ḥarām ḳıldı". AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, ol fevāḥişden ẓāhirin ve bāṭının daḫı ḥarām ḳıldı. Fevāḥiş oldur ki (8) Ḥaḳ Taʿālā ṭarīḳından ḳulı ḳaṭʿ eyleye, aña sülūk itmekden menʿ ide, ʿavām-ı ḫalḳuñ (9) ẓāhir fāḥişeyi menāhīlere mürtekib[1871] olmaḳdur ve bāṭını göñülden geçürmekdür. Ammā ḫāṣ-(10)laruñ fāḥişeyi ẓāhirde oldur ki nefsleri naṣīblerine mütābaʿat ḳılalar, eger ẕerre (11) ḳadar daḫı olursa. Ve bāṭın fāḥişi oldur ki meḥbūbdan ayru ṣabr ide, eger bir laḥẓa (12) daḫı olursa. Ve ḫāṣlar ḫāṣınuñ ẓāhir fāḥişi edeblerden bir edebi terk itmekdür, (13) yāḫūḏ esbābdan bir sebebe yapışmaḳdur. Ve bāṭın fāḥişi iki cihāndan bir nesneye meyl (14) itmekdür ve Allāh'dan ġayrıya iltifāt ḳılmaḳdur. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā iṣmi daḫı (15) ḥarām ḳıldı. İṣm oldur ki Allāh'dan iʿrāż ide, eger göz aḉuṕ yumışca daḫı olursa. (16) AK# #. Daḫı ḥaḳsuz yire ẓulm eylemek, ol daḫı Allāh'ı ḳoyuṕ ayruġı sevmekdür. (17) Zīre maḥabbet ḳomaycaḳ yirde ḳodı. AK# #. Yaʿnī, (18) bunı daḫı ḥarām ḳıldı ki Allāh'dan ġayrıdan muʿāvenet ṭaleb idesiz, şol nesneden ki sizüñ (19) anda ḥuccetüñüz ve ruḫṣatuñuz yoḳdur şol şerīʿatden ki indürilmişdür. AK# # **[219b]** (1) AK# #. Yaʿnī, fetvā-yı nefs-ile ve hevā-y-ıla ḥükm idesiz yāḫūḏ naẓar-ı ʿaḳl-ıla Allāhu (2) Taʿālā üzerine kelām idesiz ḥaḳīḳatini biledügüñüz nesneler-ile yāḫūḏ söz söyleyesiz. (3) Allāhu Taʿālā maʿrifetinde ve Allāh'dın yaña seyr idenlerüñ aḥvālların beyān ḳılmaḳda ve (4) maḳāmlar şerḥ itmekde ve kerāmetler iṣbāt itmekde. Şol nesnelerde ki siz andan (5) ġāfillersiz ol nesnede maʿrifetüñüz yoḳ. AK# #. Yaʿnī, ol Allāh'dın (6) yaña seyr iden yā cennetden yaña yā nārdın yaña seyr iden ḳavmüñ her birinüñ maʿlūm (7) müddeti ve mühlet olunmış vaḳti var. AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, ḳaḉan müddetleri tamām

[1871] mürtekib: (rukub'dan) İrtikab eden, kötü iş yapan. 2-Rüşvet alan yiyen

olsa şöyle ki ezelde muḳadder olmışdur bir sāʿat (9) ol vaḳtden ne ilerü ḳor ne girü ḳor, emr-i taḳdīr yirine gelür. Uşbu nesne evliyālarına (10) vaʿdedür göñüllerine istimālet-içün[1872] ve düşmānlarına vaʿīddür nefslerine siyāset-içün. (11) Andan ḫaber virdi bu iki bölügüñ ḥālinden bu ḳavliyle ki AK# # (12) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur ki (13) bu ādemoġlanları küllüsi müsteʿiddür Ḥaḳ Taʿālā'dan işāret ve ilhām olmaḳlıġa. Bundan (14) ötrü didi ki "Yā ādemoġlanları yāḫūḏ size gele benüm işāretüm ve ilhāmum gendü nefsüñüzden. (15) Yaʿnī, göñlüñüz ve esrāruñuz ṭarīḳından". AK# #. Yaʿnī, size ḫaber vireler (16) ficūrdan taḳvādan her kim ki Allāh'dan ḳorḳmaġ-ıla ġayrından naẓarın ḳaṭʿ itdi Allāh (17) menʿ idici nesneleri ıṣlāḥ itdi, anlara ḳorḳu ġuṣṣa yoḳ. Nite ki buyurdı: AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, anlara Allāh'dan münḳaṭıʿ ḳorḳusı (19) yoḳ daḫı bulara ġuṣṣa daḫı yoḳ ol ḥaḳḳı ṭaleb idüṕ bulduḳları vaḳt fevt olan **[220a]** (1) üzerine. AK# #. Yaʿnī, anlar kim bizüm işāretlerümüzi ve (2) ilhāmumuzı tekẕīb itdiler ve ḥaḳḳ u bāṭıl ve fücūr u taḳvā ẓāhir olduġına istikbār itdüler. AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, anlaruñ istikbār idüṕ ḥaḳḳı ḳabūl itmedükleri ve inkār-(4)ları delālet ider kim anlar nār-ıçun yaradıldılar, anlar ol nār-ı cehennemde ve nār-ı ḳaṭīʿatda muḫalled (5) ḳalısarlar ki anlara ayruḳ çıḳmaḳlıġa yoḳ, yoḳdur ol inkārları şomlıġ-ıla Ḥaḳ ehli üzere (6) ve Ḥaḳ Taʿālā üzerlerine ẓāhir ḳılduġı āyātları tekẕīb itmeg-ile. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, kimdür andan ẓālımıraḳ ki Allāhu Taʿālā üzerine iftirā (8) ide diye ki Allāhu Taʿālā baña ikrām ḳıldı, bir kerāmet-ile ki ol kerāmeti kimseye virmedi, bir (9) maḳām daʿvī ḳıldı gendüye ki henüz aña irişmedi yāḫūḏ andan ẓālim kim ola ki Ḥaḳ Taʿālā (10) baʿżı evliyāsına virdügi maḳāmlara ve kerāmetlere inkār eyleye. AK# # (11) AK# #. Yaʿnī, anlar ol ṭāyifedür ki anlara irişür naṣībler ol şeḳāvetden ki kelam-ı

[1872] istimāle//istimālet: (a.i. meyl'den) 1. gönül çekme. 2. tesellî etme, avutma.

(12) ezelde sebḳat[1873] itmişdür aṣl-ı kitābda ki anlar Allāh üzere kiẕb ideler daḫı āyātlarını (13) tekẕīb ideler ol şeḳāvet anlaruñ naṣībleridür ki muḳadderdür olarıçun. AK# # (14) AK# #. Yaʿnī, ḳaçan ki bizüm resūlümüz gelse şol kimseye ki ʿināyet-i ezeliye irişe (15) ol vāridāt-ı ilāhiye elçileri aña gele, ol beşeriyyet yuvasında ḥayretde ḳılmışken ol (16) elṭāf-ı rubūbiyyet anı ceẕb eyledi ol evṣāf-ı beşeriyyetden anı öldürdi. AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, ol rüsüllerümüz[1874] didiler anlara kim ḳanı ḳanca vardı ol (18) Allāh'dan ġayrı maʿbūd idinüp̀ ṭapduġuñuz dünyā ve anuñ şehvātları ve leẕẕātları. AK# # (19) AK# #. Yaʿnī, gitdi żāyiʿ oldı, bizden ol dünyā ki biz aña ṭaparduḳ. AK# # **[220b]** (1) AK# #. Yaʿnī, bu mecẕūbler gendü nefsleri üzere ṭanuḳlıḳ veriler ki buları ḥaḳḳı (2) bāṭıl-ıla setr idicilerdür. Ṕes, Allāhu Taʿālā hidāyet vire olara. Andan ehl-i ḫıẕlāndan (3) ḫaber virüp̀ buyurdı ki AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# # (4) AK# #. İşāret bunda budur ki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳullara emri ve ḫiṭābı ezelden ebedā-(5)dur ki buyurdı girüñ ol ümmetler içine ki sizden ilerü geçdiler. Yaʿnī, hīç̀ bir zamān yoḳdur, (6) Ḥaḳ Taʿālā bu ʿālemi yaradaldan berü; illā ol zamān içinde ṭāyife var ki nāra girmege (7) müstaḥıḳdur ve bir ṭāyife daḫı var ki cennete girmege müstaḥıḳdur. Nite ki Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām:* (8) ***ḤADÌŞ-İ ŞERÌF.*** Ṕes, her zamānuñ ḳavmine (9) ki nāra girmege müstaḥıḳ olmışlardı girü ol ümmet içine kim sizden ilerü geçdilerdi. (10) AK# #. Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā cinni muḳaddem ḳıldı ins üzere, andan ötrü ki (11) cinnüñ ḫılḳati muḳaddemdür insden. Zīre, ç̣ün Ḥaḳ Taʿālā bu cinni yaratdı evvelā, bulara ḥükm (12) eyledi, vaḥdāniyyete īmān getüreler; bulardan baʿżısı müʾmin olup̀ baʿżısı kāfir oldılar,

[1873] sebḳat: Geçmek, ilerlemek.
[1874] rüsül: (Resül. C.) Peygamberler, resüller. Bir kitapla gelen nebiler.

(13) çün ol cinden küfr ehli müstevlī oldılar, müʾminler üzere ḥarb-ile, ḳıtāl-ile ġālib oldılar. (14) Tā ki ol müʾminlerini aṣlı-y-ıla helāk itdiler, Ḥaḳ Taʿālā melāʾikeden bir leşker gönderdi, (15) dimişler ki anlaruñ reʾīsi İblīs-idi. Ḥaḳ Taʿālā anları bu cinniler üzere musallaṭ ḳıldı, tā ki (16) cemīʿini helāk itdiler. Bulardan ṣoñra Ḥaḳ Taʿālā Ādem'i yaratdı ve Ādem'den daḫı ẕürriyyetin (17) yaratdı. Anlardan daḫı baʿżı kāfir oldı, Ḳābil gibi ve baʿżı müʾmin oldı, Hābil gibi[1875]. (18) Tā aña deg ki her zamān geldi, ol zamānda bir ümmet oldı ki nāra girmege müstaḥıḳ oldı (19) ve bir ümmet oldı ki cennete girmege müstaḥıḳ oldı, tā şimdiki zamāna degin daḫı eyyām āḫire **[221a]** (1) irince, ḥāl bunuñ üzere olısar. Nite kim Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# # (2) AK# #. Ve daḫı Resūl *ʿaleyhi's-selām* buyurdı ki ḳıyāmet ḳopmaz bu ḥālde ki yir yüzinde Allāh (3) Allāh diyiciler bulına, yaʿnī, müʾminler ola. Ṕes, her ne zamānda bu AK# #[1876] ḫiṭābı olınur (4) cinn ü ins üzere. Ṕes, olar ki bu ḫiṭāb-ıla ḫiṭāb olınuṕ bu emr-ile buyruldılar anlar küllī (5) Allāhu Taʿālā ʿilminde muʿayyenler ve maʿdūdlardur henüz daḫı yaradılmazdan öñ anlaruñ ʿadedinden (6) ne ziyāde olur ne naḳṣ olur ol emr olınanlardan tecāvüz olunmaz anlar küllī nāra dāḫil (7) olurlar şol ʿameller ḳademleri üzere ki ol ʿameller mūcib-i[1877] nār-idi. AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, her ümmet ki gireler nāra ol ehl-i nār ʿamelleri-y-le laʿnet ide ol ümmete ki ol (9) ʿameller andan sebḳat olundı ʿādet ḳaldı. AK# #. Yaʿnī, tā ki külli (10) ümmet tedārük itdiler ol aʿmālleri ki nār içinde cemʿ oldılar. AK# #. (11) Yaʿnī, her zamānda ol nāra ṣoñra giren gendüden ilerü girene diye ki AK# #. (12) Yaʿnī,

[1875] Metinde geçen bu kısım Ādem aleyhi's-selāmın yaratılmasından öncesini anlattığı kısım İsrailiyattır.

[1876] "udḫul innī emin". Ancak emniyetle gir.

[1877] mūcib: (Mucibe) İcâb eden, lâzım gelen. * Bir şeyin peydâ olmasına vesile ve sebep olan. Gereken. Gerektiren, lâzım gelen.

“İy bizüm rabbumuz, uşbulardı ki bizi ṭarīḳ-ı ḥaḳdan azdurdılar bizüm yolumuzı senden (13) ḳaṭʿ eylediler, efʿālleri-y-le ve aḳvālleri-y-le ve olʿādetleri-y-le ki anı gendülerden sünnet ḳodılar. (14) AK# #. Yaʿnī, bize virdügüñʿaẕābca bulara iki ol ḳadarʿaẕāb (15) virgil. Zīre bu sünnet seyyiʾe bular ḳodılar gitdiler. Nite ki Resūl buyurdı, *ʿaleyhi’s-selām:* ***ḤADÌŞ-İ ŞERÌF*** (16) ***ḤADÌŞ-İ ŞERÌF.*** Yaʿnī, her kimse kim gendüden bir yavuzʿamel ḳāʿide ḳosa anuñ günāhı anuñ üzere olur. (17) Andan ṣoñra tā ḳıyāmete degin kim ki anuñ-ıla ʿamel itse olʿamel idene ne ḳadar günāh olursa ol (18) evvel vażʿ idene daḫı ol ḳadar günāh olur. AK# #. Yaʿnī, her (19) birine ol evvel ve āḫir girene daḫı ʿaẕāb tażʿīf olunmışdur. Zīre ol girenler küllī hem **[221b]** (1) muḳaddemdür muʾaḫḫir[1878] evvel girene nisbet muʾaḫḫardur ve ṣoñra ne nisbet muḳaddemdür (2) zamān muḳteḍāsınca ki ḳarşu geçen evvel olur, gelen āḫir olur; her gelen ol gidenüñʿamelini (3) ḳāʿidesin ṭutuṕ anı işe (???) getürür. Küllinüñʿameli teżʿīf olınur; līkin bular anı bilmezler. (4) AK# #. Yaʿnī, evvel giren ümmet daḫı (5) ṣoñra girene dir ki “Sizüñ bizüm üzerümüze ne fażīletüñüz var? Zīre siz sünnet ḳoduñuz (6) sizden ṣoñra gelene. Nite ki biz sizüñ-içün ḳoduḳ ve siz daḫı ṣoñuñuzdaġılara muḳtedāları (7) olduñuz. Nite kim biz size muḳtedā olduḳ”. AK# #. Yaʿnī, didük (8) olʿaẕābları ki kesb itdüñüz sünnet-i seyyiʾe işlemeg-ile, ol sünnet-i ḥaseneleri ʿamele (9) getürmedüñüz ki enbiyālar vażʿ itmişlerdi, *ʿalehi’s-selām. AK# #.* (10) Yaʿnī, anlar ki tekẕīb itdiler, ol sünnet-i ḥaseneye ki enbiyā üzere indürilmişdür, daḫı ol (11) kerāmetlere ki Ḥaḳ Taʿālā evliyālarına iẓhār ḳılmışdur, daḫı olʿulūm-ı dīniyye ki bildürmişdür (12) aña inkār idüṕ ḳabūl itmekden istikbār itdiler, aña īmān getürmediler. AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, bulara ol göñüller gökinüñ ḳapuları (14) açılmaz ḥażretdin yaña ve olar ol ḳurbet ve vuṣlat cennetine girmezler. AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, tā ki ol nefs-i mütekebbīre devāsı ol

[1878] muʾaḫḫir: Sonraya bırakmış, tehir etmiş.

ṭarīḳat yolına girmeyince (16) ki nefs-i emmāre anuñ-ıla terbiyet olınur ve tezkiye ḥāṣıl ider, tā ki nefs-i muṭmaʾinne (17) ola, *“ircīʿī”*[1879] ḫiṭābına müstaḥıḳ ola. Ṕes, maʿnī budur ki çün nefs-i mütekebbire ol kibri-y-ile (18) deve gibi oldı, ol ḥaḳīḳat cennetine girmege ṣalāḥı olmaz, illā aḥkām-ı şerīʿat-ıla (19) ve ādāb-ı ṭarīḳat-le tezkiye ḥāṣıl itmeyince; tā ki ol terbiyet-ile ol ṣıfāt-ı żemīme **[222a]** (1) zāyil oluṕ gitmek içinde ve Allāh’dan ġayrı taʿalluḳātı ḳaṭʿ itmek içinde ol biñ gez (2) ḳıldan ince olmaḳ gerek ki ol fenā ignesinüñ yurdusına[1880] ṣıġa, andan geçüṕ (3) ol beḳā cennetine gire; fehm eyle cidd-ile, añlayasın. AK# #. Biz uşbuncılayın (4) cezā iderüz ol mücrimlere ki ol żaʿīf nefsleri üzere ki laṭīfedür ol ḳadar cürm ider-(5)ler ki ol günāh aġusı-y-ıla şişüṕ deve gibi olur ki eyle iderler. AK# # (6) AK# #. Yaʿnī, bulara ol nefslerine muḫālefet itmekde ve hevāların (7) ḳaṭʿ[1881] idüṕ gidermekden ol mücāhede ve riyāżat cehenneminde döşekler ve yorġanlar olsa, (8) olsa gerek oddan; tā ki ulaları[1882] iḥāṭa[1883] ḳıluṕ eride anlardan ol enāniyyetlerin (9) göyindüre ol aġır günāhları yüki-y-ile, tā andan cennete girmege müstaḥıḳ olalar. (10) AK# #. Yaʿnī, uşbu ṭarīḳ-ıla biz anlardan günāhlarını giderüṕ ol (11) dünyā içinde meẓālimlerin redd iderüz, tā ki ḳıyāmete vārid olalar; ol istiʿdād-ıla ki (12) cennete gireler. Kim ki dünyede bu ṭarīḳ-ıla cezā olunmasa elbetde āḫiretde cezā olunsa (13) gerek. Nite ki buyurdı: AK# #. Yaʿnī, biz dünyede anlara sehl (14) ʿaẕābı ṭadururuz. AK# #. Ulu ʿaẕābı āḫiretde

---

[1879] ircīʿí: dön geri, Ayet-i kerimeye atıf var.

[1880] yurdusı: Deliği.

iğne yurdusı: İğne deliği.

[1881] ḳaf harfinden sonra ṭı harfi unutulmuş.

[1882] ula: Birinci, ilk, evvel. * Eskiden vezirlikten sonra gelen sivil rütbe.

ula: Şanlı, şerefli kimse.

ulaları iḥāta ḳıluṕ eride: Büyükleri (büyüklük taslayanları) kuşatarak eride.

[1883] iḥāṭa: Etrafından çevirmek, kuşatmak, içine almak. Kuşatılmak, sarılmak. * Geniş bilgi ile anlamak, tam kavramak.

ṭatmazdan öñ AK# # (15) AK# #. Tā ola ki ol sehl ʿaẕāb-ıla Allāh'dın yaña döneler. Andan ehl-i cennet aḥvālından (16) ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# #. Tā aña deg ki buyurdı (17) AK# #. İşāret bunda budur ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā fażlı-y-ıla ve keremi-y-ile (18) ʿināyet ehlinüñ nefsi üzere īmānı ve ṭāʿatı ḫafīf ḳılıvirdi, didi ki olar ki īmān (19) getürüṕ ʿamel-i ṣāliḥ işlediler. AK# #. Yaʿnī, biz anlaruñ ẓāhirinden **[222b]** (1) bāṭınından īmān u ʿamel meşaḳḳatin refʿ idüṕ ʿubūdiyyeti anlaruñ üzerine teshīl iderüz (2) görklü tevfīḳ virmeg-ile. AK# #. Yaʿnī, anlar (3) kim cennet-içün yaradıldılar ve andın yaña seyr itmege istiʿdād virdiler ṭāʿat u ʿibādet (4) ḳademleri-y-ile. Anlardur ki ol cennet içinde muḫalledlerdür; zīre anuñ-ıçun yaradılmışlar-(5)dur. AK# #. Yaʿnī, biz ol īmān nūrın ki anlaruñ göñline (6) bıraġuruz, gözlerini islām-ıçun giñidürüz ol nūr şuʿāʿı-y-ıla. Andan ol ṣadr-(7)larında ṣıfāt-ı beşeriyyet ẓulmātından ne var-ısa ḫıyānetden ʿadāvetden nazʿ (???) idüṕ (8) çıḳaruruz, ẓulmātdan nūra iltürüz, ol ḫasīs ḥaḳīr ṣıfatların göñlü yüce ṣıfatlara (9) tebdīl iderüz, göñüllerini īmān-ile ṭāhir ḳıluruz ve ervāḥlarını maʿrifet ṣu-y-ıla ve esrār-(10)larını şarāb-ı ṭahūr--ıla ki ol ṣıfāt-ı cemāl-ile tecellīdür. Anları birbirine ḳardaşlar ḳılaruz (11) sürūr üzere, Ḥaḳ Taʿālā ḳabilinden. Bu ḥālde ki iḳbāl itmiş olalar Allāhu Taʿālā'nuñ (12) luṭflarından yaña ve envār-ı ġaybı müşāhede ḳılmaġ-ıla ve esrār-ı Ḥaḳḳ'ı keşf itmeg-ile. (13) AK# #. Yaʿnī, anlaruñ esrārları taḥtından ḥikmet ırmaḳları ve maʿrifet (14) çeşmeleri aḳar. AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, ḥamd idüṕ dirler ki "Şükr ol Allāh'a ki bize hidāyet virdi bir ʿamele ki anuñ (16) ṣevābı cennet oldı. Eger ol Allāh hidāyet virmese biz hidāyet bulur degüldük". Anlardan (17) iʿtirāf u iḳrārdur nefsleri üzere ki bular irişmediler aña ki irişdiler ol ulu ʿaṭā-(18)lara ve yüce maḳāmlara ve mertebelere gendü cehdleri-y-ile yā ʿamelleri-y-le; belki bu külli ibtidādan (19) Ḥaḳ Taʿālā'nuñ fażlı ve raḥmetidür. Ṕes, anlaruñ

esrārlarından nidā olundılar ki **[223a]** (1) AK# #. Yaʿnī, taḫḳīḳ, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ilhāmātı gelüṕ (2) anlaruñ bāṭınlarından nidā ḳıluṕ didi ki "Yā maḥabbet ehli, bu cennetleri ki siz ḥāṣıl ḳılduñuz (3) ol ġaflet ü rāḥat ehlinden. Ol sebebdendür ki siz ṭaleb itdüñüz şol sevdügüñüz (4) nesnelerde resūle mütābaʿat ḳılmaġ-ıla. Uş ol maḳṣūda irişdüñüz, ammā anlar ki bilürler (5) ʿamel ḳılmazlar ve dünyādan sevdüklerin şehvātların ve leẕẕātların ṭaleb iderler anuñ-ıla (6) derekāt-ı esfel bulurlar nārdan daḫı ġāyet ıraḳlıḳ bulurlar ḥaḳdan. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, ehl-i maḥabbet nidā ḳıla ol nār-ı ḳaṭīʿat ehline bunuñ-ıla ki (8) AK# #. Yaʿnī, (9) diyeler ki "Rabbumuz bize vaʿde ḳıldı ki beni ṭaleb iden beni bulur. Biz ol vaʿdeyi ḥaḳ (10) bulduḳ, siz daḫı ol vaʿdeyi ḥaḳ bulduñuz mı ki Ḥaḳ Taʿālā didi benden ġayrıyı ṭaleb (11) iden beni bulmaz anlardan daḫı cevāb virdiler ki "Belī!" biz daḫı ḥaḳ bulduḳ. AK# # (12) AK# #. Yaʿnī, ol ʿizzet ü ʿaẓamet nidāsı oluna bularuñ arasında ki (13) Allāhu Taʿālā'nuñ laʿneti ol ẓālimler üzere ki ol ṭaleb istiʿdādlarını maṭlūbdan (14) ġayrı yire ḳodılar ṣarf itmeyicek yire ṣarf itdiler. AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, bular anlardur ki ḳalb-i rūḥı menʿ itdiler Allāh yolından ve ḥaḳḳı ṭaleb (16) itmekden ol Allāh yolını egrilig-ile ṭaleb iderler. Yaʿnī, yönlerini dünyāya daḫı anuñ (17) içindekilere dönderdiler. Bu ḥālda ki bular āḫirete ḳāfirlerdür. AK# #. (18) Yaʿnī, ehl-i maḥabbet üzere münkirlerdür ol ṭaleb itdükleri maṭlūblarında ki bular ḥiss itdüklerinden (19) teʾḫīr olunmışdur. Bular, gendüler ẓāhir ḥisleri idrāk itdügin ṭaleb iderler āḫireti **[223b]** (1) degül. Andan bu iki ṭāyifden virüṕ buyurdı ki AK# #. Tā aña deg ki (2) buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur ki bedürüstī, ehl-i nār-ıla ehl-i (3) cennet arasında ḥicāblar var ki ol evṣāf-ı beşeriyyetdendür ve aḫlāḳ-ı ẕemīme-yi nefsā-(4)nīdendür, ehl-i nār ehl-i cenneti ol ḥicāb ardından görmez. Ve daḫı ehl-i cennet-ile ehlu'-(5)l-lāh arasında ki bular aṣḥāb-ı aʿrāfdur ḥicāb var ki ol ṣıfāt-ı ḫılḳıyyedür daḫı (6) aḫlāḳ-ı ḥamīdedür ki rūḥāniyyedür. Ṕes, cennet ehli ol ehlu'l-lāhı ol ḥicābdan göre-

(7)mezler. Andan ötrü buyurdı ki AK# #. (8) Yaʿnī, aʿrāf ehli aṣḥāb-ı cennet ve aṣḥāb-ı nārı bilürler, ʿalāmetleri-y-ile. Ehl-i cennet nişānları yüz-(9)lerinde nūrdur ki ḳalbdeġi īmān nūrıdur ve aṣḥāb-ı nāruñ yüzlerinde ẓulümāt-ı şirkdür. (10) Anlara ehl-i aʿrāf ve maḳāmlarına aʿrāf diyü tesmiye ḳılındı. Andan ötrü ki ol ehl-i (11) maʿrifet maḳāmıdur ve daḫı ol maʿrifet maḳāmıdur ve daḫı ol maʿrifet ehline ricāl diyü tesmiye ḳıldı. Zīre bular ol (12) erlig-ile taṣarruf ḳıldılar, Allāh'dan ġayrı-y-ıla; ricāller ʿavretlerde taṣarruf ḳılduḳları (13) gibi hīç Allāh'dan ġayrı nesne bulara taṣarruf ḳılmaz. Nite ki buyurdı: AK# # (14) AK# #. Her yirde Ḥaḳ Taʿālā ḫāṣlarını ẓikr ide, ricāl diyü ẓikr ider. Nite ki (15) buyurdı: AK# #. Ve daḫı buyurdı ki AK# #. Zīre ḫavāṣṣ-ıla ʿavām (16) arasında temīz erlik birle olur, Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekde daḫı himmet ʿālī olmaḳda. Zīre ol (17) aʿrāf ehli himmetleri ʿālī olmaġ-ıla ol beşeriyyet ṭaġı etekinden ve derekāt[1884]-ı nīrandan[1885] (18) teraḳḳī itdiler ol rūḥāniyye ṭaġınuñ ve uçmaḳ derecelerinüñ ġāyet yücesine çıḳdılar. (19) İki cihānuñ niʿmetlerine iltifāt ḳılmadılar ol iki menzilüñ kemālātlarına meyl itmediler; **[224a]** (1) tā ki bu mevcūdātdan ʿubūr[1886] idüp üzerinde ḳāyim oldılar. Ol bir mertebedür ki (2) cennetlerden yuḳarudur, raḥmān ḳatında ḥażret-i ḳuds meydānında şöyle ki olar muṭṭaliʿdür ehl-i (3) cennet ve ehl-i nār üzere. Çünki bular ehl-i cenneti göreler ki ol elvān niʿmetler-ile tenaʿʿuma meşġūl (4) olmışlar, mevlālarından ġāfil. Nidā ideler ol aṣḥāb-ı cennete bunuñ-ıla ki Ḥaḳ Taʿālā ḫaber virdi: (5) AK# #. Yaʿnī, siñsün size, mübārek olsun şol

---

[1884] dereke: dere, çukur. derekāt: dereler, çukurlar.
derekāt: Aşağılık dereceleri. En aşağı mertebeler.
dereke: Aşağı inen basamak. Aşağı mertebe. * Sıfırın altındaki derece. Düşüklük.
[1885] nīrān: (a.i. nār ve nūr'un c.) 1- aydınlık, parıltılar. 2. cehennem, tamu.
Metindeki manası cehennem.
derekāt-ı nīrān: cehennem çukurları.
derekāt-ı nīrāndan teraḳḳī itdiler: Cehennem çukurlarından çıktılar.
[1886] ʿubūr: geçmek, atlamak * suyun öte kıyısına geçmek.
ʿubūr idüp: geçip, vaz geçip.

nesne ki (6) siz anuñ şuġlindesiz[1887], ol muḳīm[1888] niʿmetlerden ve ḫūr[1889] u ḳuṣūrlardan[1890]. Andan aṣḥāb-ı aʿrāfuñ (7) himmetlerinden ḫaber virüp buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, bu ehl-i aʿrāf cennete (8) girmediler; līkin Ḥaḳ Taʿālā kerāmet yöninden anlaruñ ḳalbinde ṭamaʿ ḳodı ki anlar daḫı ol (9) cennet niʿmetlerin ve derecātların umarlar, līkin aña meylleri yoḳ. Anuñ üzerinden geçerler (10) aña girmezler, ol aʿrāf üzerinde oluṗ ṭamaʿ iderler ki Allāh'a vāṣıl olalar, daḫı (11) ol cennete girmege ki Ḥaḳ Taʿālā anı gendü ẕātına iżāfet ḳıluṗ buyurdı: AK# # (12) AK# #. **AK# #.** Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā ibtilā ḳıluban ol (13) ṭamu ehlini bulara gösterür, tā bileler ki buları ne derekeden ḫalāṣ ḳılmış ve buları ne (14) kerāmete maḫṣūṣ ḳılmış, tā ol niʿmetüñ ḳadrin bileler. Ṕes, ol niʿmeti bilüṗ Ḥaḳḳ'ı şükr-i (15) münʿime[1891] edā ḳılmaġ-ıçun didiler: AK# #. Yaʿnī, "Bizi bularuñ (16) evṣāflarından ve aḫlāḳlarından ve derekātlarından ḫalāṣ ḳılduḳdan ṣoñra bizi (17) girü bularuñ cümlesinden ḳılmaġıl". AK# #. Yaʿnī, (18) ehl-(i) aʿrāf nidā ḳılalar

---

[1887] şuġl: İş, meşgul olunacak şey, gaile.

[1888] muḳīm: duran, daimi,

muḳīm niʿmet: sonsuz niʿmet, çok niʿmetler, daimi niʿmet, yitip kaybolmayacak niʿmetler, ikramlar.

muḳīm: İkamet eden. Ayakta duran. * Okuyan. * Bir memlekette devamlı duran. * Fık: Vatanında veya vatanı sayılan bir yerde onbeş günden fazla kalan kimse. (18 saatlik uzağa gidene "Misâfir" denir.) * Esmâ-i İlâhiyyeden olup "Her şeyi ayakta tutan, devam ettiren ve kayyumiyet sırrıyla bir an bile hiç bir şeyden alâkasız olmayan" meâlindedir.

[1889] ḫūr: Noksan, eksik.

[1890] ḳuṣūr: kusurlar, noksanlıklar.

ḳuṣur: Noksanlık. Eksiklik. Noksan ve âcizlik. İhmal. Tedbirsizlik. * Cem' olmalar. * Pahalanmak. *Eksilmek. * Şiddetli olan şeyin yavaşlayıp sâkin olması. * Bereketlenmek. * İmtina', âciz olmak. * Bir hesabın üstü. Artan kısım. * (Kasr. C.) Kasırlar. Saraylar. Köşkler.(Şeytanın mühim bir desisesi : İnsana kusurunu itiraf ettirmemektir. Tâ ki, istiğfar ve istiâze yolunu kapasın. Hem nefs-i insaniyenin enaniyetini tahrik edip, tâ ki, nefis kendini avukat gibi müdafaa etsin; âdeta taksiratdan takdis etsin. Evet şeytanı dinliyen bir nefis, kusurunu görmek istemez; görse de, yüz te'vil ile te'vil ettirir. $ sırriyle, nefsine nazar-ı rıza ile baktığı için ayıbını görmez. Ayıbını görmediği için itiraf etmez, istiğfar etmez, istiaze etmez; şeytana maskara olur. Hazret-i Yusuf Aleyhisselâm gibi bir Peygamber-i Alişan, $ dediği halde, nasıl nefse itimad edilebilir. Nefsini ittiham eden, kusurunu görür. Kusurunu itiraf eden, istiğfar eder. İstiğfar eden, istiaze eder. İstiaze eden, şeytanın şerrinden kurtulur. Kusurunu görmemek, o kusurdan daha büyük bir kusurdur. Ve kusurunu itiraf etmemek, büyük bir noksanlıktır. Ve kusurunu görse, o kusur kusurluktan çıkar; itiraf etse, afva müstahak olur. L.)

[1891] münʿim: Nimet veren, yedirip içiren.

ehl-i cennete ve ehl-i nāra. Zīre bular anlaruñ küllin sīmālarından (19) bilürler. AK# #. Yaʿnī, ol ehl-i nāra diyeler ki "Yā ehl-i nār, dünyādan [224b] (1) ve anuñ zeḫārıfından cemʿ itdüklerüñüz sizi ol nārdan ḳurtarmaġa çāre ḳılmamış". (2) AK# #. Daḫı ol "*Lā ilāhe illa'l-lāh"*[1892] kelimesinden tekebbür ḳılduġuñuz sizi ol (3) ʿaẕābdan ġanī[1893] ḳılmamış. Ve ehl-i cennete daḫı diyeler ki "Yā ehl-i cennet, ol ḳılduġuñuz (4) ṭāʿatları ki ḫalāṣuñuzı anuñ-ıla görürdüñüz ol *"Lā ilāhe illā'l-lāh"* kelimesinüñ ḥaḳīḳatinden (5) ġāfilidüñüz ki sizüñ ḫalāṣuñuza Ḥaḳ Taʿālā'nuñ faẓlıydı, ol kelime ʿizzetinde". Andan Allāhu (6) Taʿālā eyde: AK# #. Yaʿnī, uşbular mıdur, iy cennet (7) ehli ki and içerdüñüz, Allāhu Taʿālā raḥmeti bulara ulaşmaz vaṣl u viṣāl bulmazlar. Beyān budur ki (8) ʿulemā-i ẓāhir baʿżı evḳātda ehl-i maḥabbet ḥaḳḳında dirlerdi ki sizden birüñüz vuṣūl (9) derecesine ve viṣāl mertebesine irişmezsiz diyü himmetleri ḫasīsliġinden and içerlerdi, bu (10) sözleri üzere and. Ḥaḳ Taʿālā aṣḥāb-ı aʿrāfa diye kim: AK# # (11) AK# #. Yaʿnī, girüñ ol cennete ki baña izāfet olunmışdur ʿālem-i ḳudsde ve ʿālem-i (12) ceberūtda size andan girü çıḳmaḳ ḳorḳusı yoḳ daḫı ol uçmaḳ niʿmetlerinden fevt olan (13) üzerine size ġuṣṣa daḫı yoḳ, çün[1894] bizüm müşāhedemüz ḥāline ve viṣālümüz bulmaġa yaḳīn olduñuz. (14) Bilgil ki ehl-i cennet-ile ehl-i nār ol maḥabbet ehlini görürler ṣūretā mādām ki anlar (15) bu iki ʿālem içinde olalar; ammā ḳaçan olar ol cennet ḥaḳīḳıye girseler ki Allāhu Taʿālā (16) izāfet olunmışdur ʿizzet-serā[1895] perdesinde ve ʿālem-i ceberūtda bularuñ naẓarları

[1892] Allahtan başka ilah yoktur.

[1893] ġanī: kurtulmuş, *zengin.

sizi ol ʿaẕābdan ġanī ḳılmamış: sizi o azabdan kurtarmamış.

[1894] çün: bundan dolayı.

[1895] serā: f. saray perdesi, eskiden harem dairesinin önüne çekilen büyük perde. * padişah çadırı, otağ.

izzet: Bir kimse zelil iken kavi ve kudret sahibi olmak. Ziyâdelik ve üstünlük. * Değer, kıymet. Kuvvet. Muhterem ve mu'teber olmak. * Bulunmaz derecede az olan şey.

izzet-serā: değerli, kıymetli, izzetli.

anlaruñ (17) ḳaṭʿ olur daḫı muḳarreb firişteler daḫı görmezler; fehm eyle cidd-ile. *Ḥikāyet* olunuṗdı ki (18) Ebī Caʿfer Ebher, Ebā Ẓāhir[1896] Hemedānī'nüñ ḳapusına vardı, bulımadı. Ṣoñra mülāḳāt oluṗ (19) ṣordı ki "Yā Ebā Ẓāhir, ḳanda idüñ? Ben geçen gice birḳaç ḫāṣ yārenler-ile ḳapuña vardum, [225a] (1) seni göremedüm" Ebā Ẓāhir didi ki "Girçek eydürsin, ol ḫāṣlar-ıla sen ḳapudayduñ, ben (2) Allāh-ıla içerü-y-idüm, beni göremedüñüz". Andan ehl-i cennet-ile ehl-i nār ḥālinden ḫaber virüṗ (3) buyurdı ki AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# # (4) AK# #. İşāret bunda budur kim Allāhu Taʿālā aṣḥāb-ı aʿrāfı ve anlaruñ aḥvāl-(5)ların ẕikr itdükden ṣoñra ehl-i cennetüñ ve ehl-i nāruñ maḳālatların ẕikr eyledi ki (6) anlar daḫı biribirile himmetleri miḳdār münāẓara iderler. Yaʿnī, nār ehli cennet ehline diyeler ki (7) AK# #. Yaʿnī, şol içdügüñüz ṣulardan yā Allāhu (8) Taʿālā size rızḳ itdügi ṭaʿāmlardan bizüm üzerümüze daḫı döküñ. Nite kim anlar dünyede ḳarın[1897] (9) ḳulları olmışlardı, yimege içmege ḥarīṣlerdi, dirlikleri anuñ üzereydi, anuñ üzere öldiler, (10) girü öldükleri üzere ḥaşr oldılar. Ammā ehl-i cennet dünyede gendüleri acurdılar[1898] ṣuṣatdılar (11) firdevs ḳonuḳluġı-çun. Ṕes, iştiġālleri cennetde şehvāt-ıla ve leẕẕāt-ı nefs-ile oldı; (12) çün ol ṭāmu ehli nidā ḳılmaġ-ıla bularuñ göñüllerin ṭaralda. Bular daḫı anlara cevāb (13) virüṗ diyeler ki AK# #. Yaʿnī, ḥaḳīḳatde Allāhu Taʿālā bulara (14) uçmaḳ şarābın ve ṭaʿāmın ḥarām ḳıldı. Şol vaḳt ki anlaruñ üzerine tevfīḳın ḥarām ḳıldı ki (15) muʿāmeleyi ḥaḳ idemediler, tā anlara daḫı cennet ḥāṣıl olaydı. AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, bu

---

serā-perde: f. saray perdesi
izzet-serā: izzet sahibi, (f. birleşik kelime yapan ek.)
[1896] Ẓāhir//Ṭāhir
[1897] ḳarın: Karın, mide.
[1898] acurmak: Acıktırmak.
Acurdılar: Acıktırırdılar.

maḥrūm olanlar anlardur ki dīnlerini oyına ṭutuṕ Şeyṭān telḳīn itdügi (17) bāṭıl işler işlediler. Ćün ṭāʿata tevfīḳ virilmedi dünyāyı şehvātı-y-ıla dīn ṭutınuṕ (18) aña ṭapdılar, bāṭıl oyınlara meşġūl oldılar, ḥayret-i dünyā anları maġrūr idüṕ Allāh'dan (19) ve Allāh'ı ṭaleb itmekden ve āḫiretden ve anuñ-ıçun saʿy itmekden iʿrāż itdürdi. **[225b]** (1) Ṕes, Allāhu Taʿālā buyurdı ki AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, bu günki liḳā günidür biz buları terk iderüz nār içinde. Nite ki (3) anlar bu güne mülāḳāt olmaḳlıḳların unıtdılar, bizi ṭaleb itmegi ve bizüm ḳatumuzdaġı (4) ṭaleb itmegi terk itdiler ol ḳatllerindaġı dünyāya maġrūr oluban daḫı andan ötrü ki (5) kemālāt-ı ehl-i dīn üzere inkār ḳıldılar ve anlara virdügümüz kerāmetlere ve maḳāmlara (6) iḳrār ḳılmadılar. AK# #. Yaʿnī, "Taḥḳīḳ, biz müʾminlere (7) getürdügümüzleyin bulara daḫı kitāb getürdük". Yaʿnī, Ḳurʾān getürdük ki anuñ içinde (8) beyān ḳılduḳ ol ʿulūmları ki AK# #. Yaʿnī, sebeb-i hidāyet (9) sebeb-i raḥmetdür ol ḳavm-içün ki aña īmānları var anuñ-ıla hidāyet bulurlar. Ṕes, (10) müʾminler ol Ḳurʾān-ıla Allāh'dın yaña hidāyet buldılar anlara ki münkirlerdür ḍāll oluṕ (11) Allāh'dan ıraḳ düşdiler. AK# #. Yaʿnī, bu iki ṭāyife muntaẓır[1899] (12) degüller, illā aña muntaẓırlardur ki işlerinüñ ʿāḳıbeti neye rāciʿ[1900] ola. Anlar ki müʾminler-(13)dür, anlardan ḫicāb götrüle, ʿaṭālar[1901] olaruñ üzerine manṣub[1902] ola; tā ki ol ıraḳlıḳ miḥnet-(14)lerinden şifā bulalar, rūşenliġa irişeler, dōst ḳurbında dünyede āḫiretde görklü (15) murādların bulalar. Ammā ehl-i inkārlara

[1899] muntaẓır: Bekleyen, gözleyen. Birisinin gelmesini bekleyen.
muntaẓır: ümitli, beklentili.
[1900] rāciʿ: dönen
rāciʿ ol-: dönmek.
ʿāḳıbeti neye rāciʿ ola: sonu neye döne.
rāciʿ: (Rücu. dan) Geri dönen, ric'at eden. * Dair, aid, alâkası olan, dokunur olan, müteallik. * Gr: Bir şahıstan kinaye olan zamir.
[1901] ʿaṭā//ʿaṭāʾ: (a.i) Verme. Bağışlama. Bahşiş. Lütuf. İhsan.
[1902] manṣub: Nasbolunmuş, me'muriyete konulmuş. * Konulmuş, dikilmiş. * Gr: Sonu fetha (üstün) kılınmış kelime. Meftuh olan.

ki ġurūr ehlidür, degüldür dünyede ḳısmetleri (16) illā ẕillet ü iḫtiyāǵ ve āḫiretde ʿaẕāb-ı şedīd derekāt-ı nārda. AK# # (17) AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, ḳaçan ki celāl-i ġayb keşf oluna ol gümān (19) perdesi göñüllerden getrüle, anlara ne aġlamaḳ menfaʿat ider ne duʿāları ḳabūl olınur [226a] (1) ne olardan zaḫmet götrilür ne şefāʿat idicileri var ki şefāʿat ḳıla ne ʿaẕābların (2) defʿ idici var ki defʿ eyleye ne ḫōḏ belāları bulardan ḳaṭʿ olınur. AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, taḥḳīḳ bular ziyānkār oldılar ol kemāl ḥāṣıl (4) idecek istiʿdādlarını fesāda virmeg-ile ol ḍalālet beriyyesinde ḥayretde ḳaldılar (5) ol ḫavāṭır-ı nefsānīleri ve ol vesāvis-i şeyṭānīleri ṭaleb-i dünyāda ve mütābaʿat-ı hevāda (6) żāyiʿ oldı gitdi. Andan gendünüñ ʿizzet-i rubūbiyyetinden ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# # (7) AK# #. İşāret bunda budur kim bedürüstī, Allāhu Taʿālā (8) gendü ẕātını ve ṣıfātını bildürdi ḥaḳḳ-ıla ki ol rubūbiyyetdür ve ulūhiyyetdür ve ḳādiyyetdür daḫı (9) ḫāluḳiyyetdür daḫı müdebbirlikdür ve ḥaḳīmlikdür ve daḫı istirādur. Ṕes, ḫaber virüṕ didi ki (10) sizüñ rabbuñuz ol Allāh'dur ki gökleri yirleri yaratdı. AK# # (11) AK# #. Yaʿnī, sizüñ seyyidüñüz ki ṭāʿatı sizüñ üzerüñüze vācibdür, rubūbiyyetden (12) ötrü. Ol Allāh'dur ki ʿibādete müstaḥıḳdür ulūhiyyetinden ötrü daḫı ol Allāh'dur ki (13) ḳādirliġi ve ḫāliḳliġi birle yirleri gökleri yaratdı ve müdebbirligi ve ḥakīmligi birle altı (14) günde yaratdı, altı güne ḥaṣr[1903] itdi. Andan ötrü ki bu yaradılmışuñ envāʿı altıdur: (15) Bir nevʿi; ervāḥdur, mücerred. İkinci; melekūtiyātdur ki melāyike cinn ü şeyāṭīn daḫı melekūt-ı (16) semavātdur ve daḫı ʿuḳūl-ı müfrede ve mürekkebedür. Üçünci; nüfūsdur, nüfūs-ı kevākib ve nefs-i (17) insān ve nefs-i ḥayvān ve nefs-i nebāt ve maʿādin. ve dördünci; ecrāmdur ki ol libās-ı (18) ʿılviyyedür[1904], ecsām-ı el-laṭīfeden ʿarş u kürsi gibi

[1903] ḥaṣr: 1-Bir şeyin içine alma. Yalnız bir şeye mahsus kılma 2- Bir çember içine almak. Askerle etrafını kuşatmak. 3- Sıkıştırma. Kısaltma. 4- Okurken tutup kalmak. 5- Vakfetmek. Zaman ayırmak. [Lugat-ı Remzi]

[1904]

daḫı gökler ve cennet ü nār gibi. (19) Ve bişinci; ecsām-ı müfrededür ki ol ʿanāṣır-ı erbaʿadur. Altıncı; ecsām-ı merkebedür ki **[226b]** (1) ʿanāṣırdan ġalīẓiraḳdur. Ṕes, bu maḫlūḳdan her nevʿin bir yevm-ile taʿbīr ḳıldı. Ve illā bu (2) günler zīnetdür yirler gökler yaradılmadın bular olmaḳ muḥāldür. Ç̣ünki bu altı nevʿ (3) maḫlūḳuñ yaradılmaġı tamām oldı, ferāġat olınduḳdan ṣoñra ʿarş üzere müstevī (4) oldı, istivā-yı taṣarruf. Yaʿnī, ʿarşdan s̱erāya[1905] degin ʿālemde ve bu ʿālem iç̣inde umūrdan (5) ne var-ısa mutaṣarrıf oldı. Ammā istivāya ʿarşı maḫṣūṣ ḳıldı, andan ötrü ki (6) ecsām-ı latīfenüñ mebdāʾi oldur ki ḳābildür feyż-i raḥmāniyyeyi. Ve daḫı bilgil ki (7) istivā Ḥaḳ Taʿālā ṣıfātlarından bir ṣıfātdur maḫlūḳ istivāsına beñzemez. Nite ki ʿilmi (8) bir ṣıfatīdür maḫlūḳ ʿilmine beñzemez. Zīre anuñ miṣli yoḳdur ol semīʿ u baṣīrdür; eger, (9) naẓaruñı görklü ḳılsañ ṣol Ḥaḳ Taʿālā'dan ḫalīfe olmaḳlıġa maḫṣūṣ olmaḳda nefsüñi bileydüñ (10) ve rabbüñi daḫı bileydüñ. Beyānı budur ki Allāhu Taʿālā ç̣ün diledi ki senüñ ṣaḫṣuñı yarada nuṭfe-(11)den raḥmde ḳonılmışdur rūḥuñı ʿāmil dikdi ḫalīfe ḳılmaġ-ıla, tā ol eyyām-ı ḥalde nuṭfede (12) mutaṣarrıf ola ol nuṭfeyi ʿālem-i ṣaġīr ḳıla ki münāsib ola ʿālem-i kebīre bedenī bu yir meṣābe-(13)sinde ola, başı gök meṣābesinde ola ve ḳalbi ʿarş meṣābesinde ola ve sırrı kürsi (14) meṣābesinde ola. Bu küllī rūḥ tedbīr ve taṣarrufıdur rabbinden ḫalīfe oluban ç̣ün rūḥ bu (15) ṣaḫṣ kāmil düzüben fāriġ oldı, müstevī oldı, ʿarş-ı ḳalb üzere istivāʾi vücūdı (16) cemīʿ-i eczā-i ṣaḫṣda taṣarruf itmeg-iç̣ün ve umūr-itmede[1906] tedbīr ḳılmaġ-ıç̣un; tā ki gendü feyżini ol (17) ḳalb üzere döke. Zīre feyż-i rūḥa ḳābil olan ol ḳalbdür. Andan ḳalbden cemīʿ-i eczā (18) üzerine feyż ide. Nite ki ʿarşuñ naṣībi var feyż-i ilāhīden ki andan cemīʿ-i maḫlūḳāta (19) feyż olınur. Ṕes, ʿarş feyż-i Ḥaḳḳ'uñ

[1905] s̱erā: Yer, toprak. Arz. * Malı çok olmak. Zengin olmak.
[1906] umūr: (Emir. C.) Emirler. İşler. Hususlar. Maddeler
umūr-itmede: umūr itmede kelimesini birleşik yazmış; emir etmede.

ḳısmet olcaḳ yiri o idi ki cemīʿ-i maḫlūḳa andan **[227a]** (1) ḳısmet olınur, ancılayın bu ḳalb daḫı feyż-i rūḥuñ ḳısmet olcaḳ yiri oldı ki rūḥ cemīʿ-i (2) ḳālibe andan feyż ider. Ḳaçan uşbu miṯāli gökcek teʾemmül[1907] itseñ Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ṣıfāt-ı (3) münezzehesinden teşbīh-i nefy itmege sañā bu kifāyet ider, ol ḥadīṯüñ taḥḳīḳi daḫı (4) saña keşf olınur ki Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām:* ***ḤADĪṮ-İ ŞERĪF.*** Yaʿnī, her kim ki (5) nefsini bildi, ḥaḳīḳat ol rabbini bildi. Ve daḫı buyurdı ki AK# #. (6) Bunuñ-ıla ol memālikine ki anuñ tedbīri-y-ile olmışdur taṣarrufātından ḫaber virür ʿarş (7) üzere müstevlī olduġı vaḳt. Ve bunda işāret var ol nefs gicesinüñ ẓulümātına ṣıfāt-(8)ları müstevlī oluṕ hevāsı ġālib olduġı vaḳt ol ḳalb nūrlarınuñ nehārı üzere; daḫı (9) işāretdür ol nehār-ı ḳalbüñ envārı ġālib olmaḳlıġa maḥabbet müstevlī oluṕ nefs gicesi üzere. (10) AK# #. Emrden murād ol ḫiṭābdur vāṣıṭasuz. Nite kim (11) nāra ḫiṭāb ḳıldı; AK# # vāsıṭasuz. Ṕes, bu ʿulviyāt ki var bu (12) sifliyyāta müdebbirāt oldı ve tedbīr-i müʾeṣṣir oldı. Anuñ-ıçun bular seḫvātdur emrümüze vāsıṭa-(13)suz. AK# #. Yaʿnī, anı ki emr-ile yaratdı vāsıṭasuz aña ʿālem-i emr diyü tesmiye (14) ḳıldı; ve anı ki vāsıṭa-y-ıla yaratdı aña ʿālem-i ḫalḳ diyü tesmiye ḳıldı. Andan ötrü didi ki (15) bilüñ āgāh oluñ ki ḫalḳ u emr anuñ ḫāṣ milkidür, ikisinde daḫı rubūbiyyet-ile taṣarruf (16) ider. Andan vesāyıṭı götürmekligi duʿā vaḳtinde ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# # (17) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur ki bedürüstī, (18) Allāhu Taʿālā çün vāsıṭalar ḥicābın götürdi gendü-y-ile ḳulları arasında. AK# # (19) AK# # dimeklig-ile emr itdi, ḳullarını ḥācet vaḳtinde andın yaña rücūʿ idüṕ **[227b]** (1) anuñ ileyinde (???) münācāt idüṕ tażarruʿ ḳılalar. Andan ötrü buyurdı ki duʿā ḳıluñ rabbüñüze (2) tażarruʿ yöninde daḫı sırr-ıla. Tażarruʿ oldur

[1907] teʾemmül: İyice, etraflıca düşünmek. Derin derin düşünmek.

ki aña ḫalḳ muṭṭaliʿ ola; ḫufye[1908] oldur ki (3) aña Ḥaḳ muṭṭaliʿ ola. Ve daḫı didiler kim taẕarruʿ[1909] idüñ aʿẕālar-ıla ve sırr-ıla duʿā ḳıluñ ḳalb-ile. (4) Ve bir maʿnī daḫı dileñ rabbüñüzden, rabbüñüze taẕarruʿ ḳılmaġ-ıla, Ḥaḳḳ'ı ʿubūdiyyeti edā ḳılmaġı (5) yirine getrüp ve daḫı sırr-ıla Ḥaḳḳ'ı rubūbiyyeti edā itmegi ṭaleb idüben AK# #. (6) Yaʿnī, taḥḳīḳ Ḥaḳ Taʿālā ḥadden tecāvüz ideni sevmez. Ṕes, duʿāda iʿtidā[1910] ḳılmaḳ oldur ki Ḥaḳ (7) Taʿālā'dan ġayrın dileyeler gendüyi dilemeyeler, andan ġayrına rāżı olalar. AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, ol göñül yirlerin fesāda virmeñ Allāhu Taʿālā anı ıṣlāḥ (9) itdükden ṣoñra gendü-y-ile göñüller arasında vāsıṭaları götürmeg-ile. Zīre ḳalbüñ (10) fesād-ı ḥaḳdan ġayrına iltifāt ḳılmaġıladur ve ṣalāḥ-ı ḥaḳḳa iltifāt ḳılmaġıladur. Ve daḫı (11) dimişler kim ıṣlāḥdan ṣoñra göñlüñ fesādı oldur ki ol arzuları dere-(12)lerine ṣalıvireler hevāya mütābaʿat ḳılmaḳdan yıġmış-iken[1911]. AK# #. Yaʿnī, ḳorḳu-y-ıla (13) ve ümīẕ-ile daḫı aña duʿā ḳıluñ andan ġayrıya ḳılmañ. Bedürüstī, ümīẕ ṭutuṕ ḳorḳacaḳ kimse (14) daḫı Allāhu Taʿālā'dur. Zīre aṣṣı ziyān irişdürici ve daḫı viren virmeyen ve ʿazīz ü (15) ḥūḏ[1912] ḳılan oldur. Ve daḫı duʿā ḳıluñ aña inḳıṭāʿdan[1913] ḳorḳuṕ ve iḥsānlarından umuṕ (16) AK# #. Yaʿnī, uşbu maṭlūblar ve maḳṣūdlar küllī ol iḥsān (17) ehline yaḳīndür ki Ḥaḳ Taʿālā'ya ṭāʿatlar içinde duʿā ḳılurlar aña ʿibādet iderler (18) gendüyi umuban ġayrını degül. AK# #. (19) Yaʿnī, ol Allāh'dan ki ʿināyet yilini gönderür ol hidāyet bulıtların ḳoparur cemʿ ider.

[1908] ḫufye: Saklanma, gizlenme. * Etrafı herhangi bir şeyle ihata edilen şey.

[1909] taẕarruʿ: Bir şeye gizlice yaklaşmak. * Kendi kusurlarını bilip kibirden vaz geçip tevâzu ile yalvarmak.

[1910] iʿtidā: Sesini yükseltmek. * Zulmetmek. * Haddinden geçmek.

[1911] yıġ-: vaz geçmek, bıkkınlıkla

[1912] ḫūḏ: (Hâid. C.) Büyüklük. * Çok hürmet. * Bir Peygamber ismi. Rıfk, sükun ve vakar ile muttasıf olduğu için bu Peygambere Hud ismi verilmiştir. (A.S.) Yahudilere de bu isim söylenilmiştir. Nuh tufanından sonra Yemen diyarında Hadremud civarında Ahkaf denilen yerde Ad Kavmine gönderilen Peygamber Hud (A.S.) idi.

[1913] inḳıṭāʿ: Tükenme. Kesilme. Arkası gelmeme.

[228a] (1) AK# #. Yaʿnī, ol ʿināyet yili çün götürür (2) yüklenilür ol hidāyet bulıdını aġır maḥabbet yaġmurları-y-ıla döküp ol yaġmur-ıla ṣuvāruruz (3) ol dünyā meḫabbeti-le olmış göñülleri. AK# #. (4) Çün ol maḥabbet ṣuyın göñül yirine indürürüz anuñ-ıla yimişler bitürürüz ki ol müşāhede (5) ve mükāşefe ve envāʿ-ı kemālātdur. AK# #. Yaʿnī, ulu göñül-(6)leri daḫı biz gögüsler sinlerinden (???) eyle çıḳaruruz, ola ki siz bir teẕekkür idesiz (7) ol ʿālem-i ervāḥdaḳı ḥayātuñuzı ḳaçan ki siz vārid[1914] olasız[1915] ol üns ḥażlarına daḫı (8) anuñ ḳurb-ı ravżalarına meydān-ı ḳudsda. Andan beled-i ṭayyibden ḫaber virüp buyurdı ki (9) AK# #[1916]. İşāret bunda budur ki beled-i ṭayyib ol ḳalb-(10)dür ki diridür anı Ḥaḳ Taʿālā diriltmişdür, aña nūr virmişdür ki anuñ-ıla ḫalḳ içinde (11) yürür ol aḫlāḳ-ı ḥamīdesi nūrları-y-ıla ḫalḳ içinde muʿāmele ider. AK# # (12) AK# #. Bunuñ-ıla işāret ider ol nefs-i emmāre yirine ki bitmez andan, (13) illā aḫlāḳ-ı ẕemīme daḫı ḫasīs ü ḥaḳīr fiʿller kimüñ kim ḳalbi ḥayy olsa Allāh nūrı-y-ıla (14) anuñ göñli nūrı ʿaks urur nefsi üzere; nefs daḫı anuñ-ıla münevver olur, (15) ol nefsüñ ṣıfātları göñül ṣıfātlarına tebdīl olınur ol göñül nūrı-y-ıla anuñ (16) ẓulmeti maḥv olur gider ol nefs daḫı Allāh'ı ẕikr itmeg-ile muṭmaʾīnn olur ve ṭāʿati-y-ile (17) dolanur. Nite ki göñül ṣıfatlarıdur ancılayın olur. Nite ki buyurdı: AK# # (18) AK# #. Ve ger ḳalb ölü olsa nefs diri olsa ol nefsüñ ṣıfāt-ı ẓulümātları (19) ḳalb üzere gölge bıraġur göñül ṣıfāt-ı nefs ṣıfātına tebdīl olur anuñ ṣıfāt-ı **[228b]** (1) ḳalb üzere ġālib olduġı vaḳt. Ṕes, dolanmaklıgı dünyā-y-ıla ve anuñ içindeki-y-ile olur. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, uşbuncılayın dönderürüz nefsleri ve

[1914] vārid//vārid(e): (Vürud. dan) Ulaşan, yetişen, gelen, erişen. Akla gelen.
vārid: * Olan. Bir şey hakkında söylenip tatbik edilen. * Hâzır, nâzır.
[1915] vārid olasız: ulaşasınız, ulaşmış olasınız.
[1916] Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/58
Ayetim tamamı; (Aʿrāf) 7/58: İyi toprak Rabbinin izniyle bitki verir, çorak toprak kavruk bitki çıkarır. Şükredecek millet için böylece ayetleri yerli yerince açıklarız.

ṣıfātlarını göñül (3) ṣıfātlarına ve anuñ aḫlāḳlarına şol ḳavmüñ kim inʿāmumuzuñ ve ifṣālumuzuñ ḳadrini bile ki (4) ol nefs ṣıfātların ṣıfāt-ı ḳalbe dönderdüñ ve göñül aḫlāḳın bizüm aḫlāḳumuz envārlarına (5) dönderdük, tā ki bu āyātlerümüzi iẓhār ḳılduġumuz üzere, bize şükr ideler. Andan ḫaber virdi (6) ol resūl baʿṯ[1917] itdüginden bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# #. Tā aña (7) deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda oldur kim biz gönderdük ol ḳalb-i (8) nūḥı bir ḳavme kim anlaruñ nefsleri yiri ḫabīṯedür anı iḥyā itmege ol daʿvet yaġmurları ki (9) yaġdı Nūḥ'dan ʿömri olduġı ḳadar ki ṭoḳuz yüz elli yıl oldı ol aña siñmedi (10) ve menfaʿat ḳılmadı ol vaʿd u vaʿīd boġanaḳları anlaruñ nefsleri yirlerine ṭoḳınuṗ icābet ḳılmadı; (11) didi ki AK# #. (12) Yaʿnī, "Yā ḳavm, ṭapuñ ol Allāh'a ki sizi var ḳıldı, andan ġayrı sizüñ ilāhıñuz yoḳdur ḳorḳarın (13) sizüñ üzerüñüze ṭapmaz olursañuz ol ulu günüñ ʿaẕābından ki aṣṣı daḫı oludur żararı (14) daḫı uludur. Kim ki ol günde müntefiʿ[1918] oldı ol rabb-ı ʿaẕīm-ile aṣṣılandı kim ki anda ziyān-(15)kār oldı ol rabb-ı ʿaẕīmüñ fürḳati ʿaẕābı-y-ıla ziyānkār oldı hīç olaruñ içine eṣer (16) ḳılmadı ol delāletler ki iẓhār eyledi. Zīre maḥrūmlara delālet fāyide ḳıluṗ ḍalāletden (17) ḳurtarmaz. AK# #. Ol ḳavminden bir cemāʿat didiler (18) didiler ki biz seni ẓāhir ḍalālet içinde görürüz anı ḍalālete nisbet ḳıldılar çün aña ḍalālet (19) naẕarı-la baḳdılar ḥaḳḳı ḍalālet gördiler ḍalālet-i ḥaḳḳ. AK# # **[229a]** (1) AK# #. Yaʿnī, "Yā ḳavm, bende ḍalālet yoḳdur; līkin Ḥaḳ'dan ḍalālet size virilmişdür, (2) ben ilçiyin olʿālemlerüñ rabbından" AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, "Ben ki size rabbumuñ vaʿd u vaʿīd ḫaberlerin irişdürem daḫı size ḫayr (4) ṣunuban sizi fānī dünyādan bāḳī ʿuḳbāya daʿvet idem ve ʿuḳbādan daḫı mevlāya daʿvet (5) ḳılam, anı ki ben bilürem Allāh bildürmegi-y-ile siz anı bilmezsiz. Her kim ki anı ṭaleb itdi, buldı; her kim ġayrın ṭaleb itdi bulmadı. AK# #. Yaʿnī, (6)

[1917] baʿṯ: Gönderme, gönderilme. * Cenab-ı Hakk'ın peygamber göndermesi. * Diriliş. Yeniden diriltme. İhyâ. * Uykudan uyandırma.

[1918] müntefiʿ: (A.) (Nef'. den) Fayda gören, menfaatlenen, istifade eden.

her kim ġayrın ṭaleb itdi, bulmadı. AK# #. Yaʿnī, (7) “ʿAcebler misiz rabbüñüzden beyān u risālet gele, sizden bir kişi üzerine anuñ naẓar-ı ʿināyeti-y-le ki (8) ehl-i hidāyet kimdür ol bilür”. AK# #. Yaʿnī, sizi ḳorḳıduṕ (9) ġaflet uyḳusından uyarmaġ-ıçun daḫı ṣaḳınmaġ-ıçun şol nesneden ki sizi Allāh’dan menʿ (10) ider; tā ola ki siz Allāh’a ulaşuṕ raḥmet ehlinden olasız. AK# # (11) AK# #. Yaʿnī, ol ḳavm Nūḥ’ı tekẕīb itdiler ol daʿvet ḳılduġı nesneden ḫasīs (12) naṣīblerinden ötrü. Ṕes, ol Nūḥ’ı biz ḳurtarduḳ anlaruñ küfr-i ẓulmātından ve ḍalāletleri (13) şomlığından daḫı oları kim Nūḥ-ıla bileydi kimi içinde şolardan ki nefsleri yiri ṭayyibe (14) ve pāk-idi, anlara ol daʿvet yaġmurı irişüṕ īmān ekinin bitürür-idi, anlar saʿādete irdiler, (15) necāt ravżasına irişüṕ derecāt u ḳurbāt yimişlerin ḥāṣıl ḳıldılar. AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, biz ġarḳ eyledük anları ki bizüm āyātlarumuzı (17) tekẕīb itdiler. Andan ötrü ki bular başīretleri kör ḳavm-idi, bizüm āyātlarumuzı görmekden. (18) Andan ötrü bizi görmege yā ṭaleb itmege yā ḳabūl itmege müstaḥıḳ olmadılar. Bunda işāret (19) var; ol rūḥ-ı Nūḥ’a ki gönderdi ol ḳavmine göñül şehrinde ki ol göñüldür ṣıfātı-y-ıla. [229b] (1) Ve daḫı nefsdür ṣıfātları-y-ıla ve rūḥuñ ṣıfatından ḫāṣıyyet ʿubūdiyyetdür ve ṭāʿatdür ve daḫı ḳalb-i (2) nefsi daʿvet itmekdür, Allāh’dın yaña ve anuñ ʿibādetine. Ammā nefs ṣıfātınuñ şānı budur ki (3) rūḥı tekẕīb ider ve muḫālefet ḳılur anuñ naṣīḥatlerin ḳabūl itmekden imtināʿ ider. Ve daḫı (4) taʿaccub idüṕ istibʿād ider ki bu rūḥ Allāh ḳabilinden mulāḥaẓa olınuṕ aña ikrām (5) olundı, inẕār-ıla[1919] tā ḳavmini ḳorḳuda dünyāya ṭapmaḳdan daḫı anuñ zīnetinden; tā ki raḥmete (6) mülāyim olmaḳdan maḥrūm olmayalar ḳurbete vāṣıl olalar; līkin anuñ ḳavmi ki nefsdür ṣıfāt-(7)larıyıla anı yalanladılar. Ṕes, biz daḫı necāt virüṕ ol rūḥ-ı nefsüñ

[1919] inẕār: (C.: İnzârât) (Nezr. den) Neticenin kötü olacağını bildirerek fenalıktan sakındırmak. Azab ve ceza va'detmek.

ẓulümātından ve serkeşliginden (8) ḳurtarduḳ; daḫı ol rūḥ-ıla olanları ki ḳalbdür ṣıfātı-y-ıla. Bular daʿvet-i rūḥı ḳabūl itdiler, (9) anuñ-ıla şerīʿat gemisine bindiler, ḳurtıldılar. Ol nefis ṣıfātları-y-ıla ki āyātlarumuz yalanladılar (10) anları bu dünyā deñizinde ve şehvāt ṭūfānında ġarḳ eyledük andan ötrü ki olar Allāhu Taʿālā'yı (11) görmekden kör oldılar. Bundan ṣoñra Hūd ḳavminden *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* ḫaber virüp buyurdı ki (12) AK# #. İşāret bunda budur ki bu ḳavlinden ki buyurdı, tā aña degin (13) AK# #. Aña işāret ḳıldı ki ol Hūd ḳavminüñ göñülleri ancılayın çoraḫ ve ḫabīṯ (14) yirimiş, bitürmezimiş; illā az nesne bitürmiş. Çün Ḥūd *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* diledi ki anlaruñ ḳalbleri yirine (15) tevḥīd toḫmın eke maʿrifet-ile ol aña ṣāliḥ olmadı, bitürmedi andan; illā sefāhet-ile tekẕīb (16) ekini bitdi. Anlar daḫı ilerü geçen ḳardaşları yolına sülūk itdiler, anlaruñ ḥāllerin ṭutdılar, (17) Hūd'ı sefāhete nisbet idüp didiler ki AK# #. (18) Yaʿnī, ol ḳavm-i Hūd didiler ki "Yā Hūd, taḥḳīḳ biz seni eyle görürüz ki sefīhsin ve kāẕib-(19)lerdensin" Hūd *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* didi ki AK# #. [230a] (1) Yaʿnī, "Yā ḳavm, bende sefāhat yoḳ, ben ol ʿālemler rabbinüñ resūliyem sefāhat sizde (2) var kim beni tekẕīb idersiz" AK# #. Yaʿnī, "Size (3) rabbümüñ ḫaberlerin ulaşdurıcıyın ve size ṣanucıyın ve sizi Allāh'dın yaña daʿvet (4) ḳılmaḳda emīnem, ḫıyānetüm yoḳ". AK# #. (5) Yaʿnī, "Acebler misiz ki rabbüñüzdan risālet beyān gele sizden bir kişi üzerine; tā ki sizi (6) inẕār idüp bu ġaflet uyḳusından uyara, ol ḥasret güninden ve devlet fevt (7) olacaḳ vaḳtden size ḫaber vire" Pes, ġāyet cehāletlerinden ve ḥamāḳatlarından taʿaccüb[1920] iderler (8) ki içlerinden bir kişi resūl ola, bunı ʿaceblemezler ki bir cānsuz ṣanem Allāh'a şerīk ola. AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, ẕikr eyleñ anı ki Allāhu Taʿālā sizi Nūḥ ḳavminden (10) ḫalef ḳıldı. Zīre Ḥaḳ Taʿālā bir ḳvmi giderür yirine bir ḳavmi

[1920] taʿaccüb: şaşma, hayret etme. Tahayyür.

daḫı ol cinsden ḫalef ḳılur. (11) Yaʿnī, ehl-i ġafletden bir ḳavm geçse dükense girü olardan bir ḳavm yirlerine ḫalef ḳılur. (12) Ve ger vuṣlat ehlinden daḫı bir ḳavm geçse dükense olardan girü ol ḳavmden bir cemāʿat (13) yirlerine ḫalef diker. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā size ḳuvvet ü ḳāmet ziyāde (14) ḳıldı, sizden ilerü geçenlerden. Nite kim sizden ilerü geçenlere ḳuvvet ü şevket ziyāde ḳıldı gendülerden (15) ilerü gelenlerden. Nite ki bināñuzda tefāvüt[1921] var şaḫṣuñuzda ancılayın bir ḳavm-ile bir ḳavm (16) arasında daḫı maʿānīde farḳ var. AK# #. Yaʿnī, çün Allāh'ı (17) ẕikr itmege müstaḥıḳ olmadıñuz bāri anuñ niʿmetlerin ögüñ ki üzerüñüze ʿaṭā ḳılmışdur, tā (18) ol ẕikr itmeklik sizüñ felāḥuñuza sebeb ola. Çünki olar ol niʿmetüñ ḳadrin daḫı bilmediler. (19) AK# #. Yaʿnī, didiler ki "Yā Hūd, **[230b]** (1) geldüñ bizi aña mı yilter misin ki atalarumuz dapduġı tañrıları terk idevüz varuṕ bir tañrıya (2) ṭapavuz?" Ġāyet ḍalāletlerinden ve cehāletlerinden ol ṣanemlerini Allāh'a şerīk ḳıldılar. (3) Andan ol tefrīḳaları üzere ṯābit ve muḥkem ṭuruban didiler ki AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, "Eger, ol bize vaʿīdler ḳılduġuñda girçeg-iseñ getür görelüm" İy niçe (5) farḳlar var ol kimse arasında ki ol tefriḳa üzere maḥabbeti muḥkem ḳıluṕ bāṭıla yapışuṕdur (6) ol kimse-y-ile ki bir laḥẓa ṭarīḳ-ı tevḥīdden ġayrına iltifātı yoḳ, ṭapmaz, illā ol Allāh'a (7) ṭapar ki vāḥiddür girü şehādeti daḫı ol vāḥidedür. AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, Hūd *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* didi ki "Sizüñ bu kelāmuñuz aña delālet ider kim size Ḥaḳ Taʿālā'-(9)nuñ ġaḍabı ve saḫaṭ-ı āfātları irişür. Zīre ol ġaḍabı ʿalāmetidür ki siz andan iʿrāż idersiz. (10) Ve ol iʿrāż ʿalāmeti daḫı budur ki ḳul Ḥaḳ'dan redd olınuṕ ġayrına ısmarlana ve şekk ü gümān (11) deñizinde ġarḳ oluna". AK# # (12) AK# #. Yaʿnī, "Mücādele mi ḳılursız benüm-ile bir nesneden ötrü ki siz daḫı atalaruñuz aña ilāh diyü (13) ad ḳomışsız, andan ġayrı,

[1921] tefāvüt: Farklılık. İki şey arasındaki fark. Uygunsuzluk. Tehâlüf.

Allāhu Taʿālā'dan uluñuzda bir ḥuccet daḫı yoḳ ki aña ilhāḳ-ı (14) iṭlāḳ idesiz" AK# #. Yaʿnī, siz Allāhu Taʿālā-y-ıla bu ḳılduġuñuz (15) muʿāmelenüñ cezāsına muntaẓır oluñ ki Allāh'dan size irişe ben de sizüñ-ile bile muntaẓır[1922] (16) olayın, size ve baña bu muʿāmelemüzden ne irişür. AK# #. Yaʿnī, (17) biz anlaruñ muʿāmeleleri üzere cezā ḳılduḳ Hūd'ı daḫı bilesindeki ḳavmi necāt virüṕ (18) ḳurtarduḳ. AK# #. Yaʿnī, anları helāk idüṕ (19) aşlı-y-ıla geçürdük ki ḫaleflerinde kimse ḳomaduḳ bizüm āyetlerümüze tekẕīb idüṕ īmān getürmedük-**[231a]**(1)leri-çün. Bunda işāret budur ki Hūd *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* bu mertebeyile ve peyġamberliġi-y-ile Ḥaḳ Taʿālā'nuñ (2) raḥmeti-y-le necāt buldı daḫı anuñ-ıla īmān getürenler, tā biline ki necāt bulmaḳ ʿamel-ile istiḥḳāḳ (3) olunmazımış, evvel ibtidādan Allāhu Taʿālā'nuñ faẓlı ve raḥmetiyle olur. Ṕes, ḳurtılmaz ol ki ḳurtılur; (4) illā Ḥaḳ Taʿālā'nuñ faẓlı-y-ıla ḳurtılur. Andan Ṣemūd'dan ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# # (5) AK# #. İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā resūllerüñ arasında taġyīr ḳılduġı (6) şeraʿ vechiledür ancaḳ; ammā tevḥīd cihetinden küllī ittifāḳıdur. Ṕes, Ṣemūd'a daḫı içlerinden (7) Ṣāliḥ'i gönderdi, gelüṕ didi ki AK# #. Yaʿnī, gelüṕ anlara emr (8) eyledi ki ʿibādet ideler. Ḫaber virdi anlara Ḥaḳ Taʿālā'nuñ vaḥdāniyyetinden maʿbūdlıġı-y-ıla ki (9) maʿbūd ancaḳ ol birdür, şerīki yoḳdur; ammā ol şerāyiʿ ki ʿibādetdür ol muḫtelifdür, līkin (10) külli tevḥīde emr olunmışdur bir ṭarīḳ üzere. Allāhu Taʿālā'nuñ sünneti eyle cārīdür ki resūl-(11)ler irsāl ide ve kitāblar indüre ve muʿcizeler iẓhār ide. Nite kim buyurdı: AK# # (12) AK# #. Bu küllī bir nesḳ[1923] üzeredür. Ṕes, muʿcizāt bu ʿavāmm-içün oldur ki ḳatı ḳayanuñ (13) içinden on ayluḳ yüklü deve çıḳara. Ammā ḫāṣlar muʿcizātı oldur ki göñül (14) ḳayası içinde

[1922] muntaẓır: Bekleyen. Gözleyen. Birisinin gelmesini bekleyen.
[1923] nesḳ: Bir kelâmı başka kelâma atfetmek.

ol sırr devesin çıḳara, on aylıḳ ḥāmile ki ol sırr-ı sırdur aña ḫafī (15) dirler. Ol Allāhu Taʿālā devesidür ki maʿrifet emānetin götürür, ol ḳālib şehrinde sākin (16) olanlara ki ḳova-y-ıla ḥavāssdur, anlara vāridāt-ı ilāhī südin emzürür. Nite kim buyurdı: (17) AK# #. Yaʿnī, ḳoñ (18) Tangrı (Taij rı) devesin ki ol riyāż-ı ḳudsde otlaya, ol üns ḥażlarından içe şerʿa muḫālif (19) nesneler-ile ve ṭarīḳ muʿāraża ḳılduġı nesneler-ile, aña żarar irgürmeñ. AK# # **[231b]** (1) Eger, irgüresiz size ʿaẕāb-ı elīm irişe ki ḥaḳīḳat Allāh'a vāṣıl olmaḳdan münḳaṭıʿ olasız. (2) AK# #. Yaʿnī, ẕikr idüñ anı ki sizi ʿĀd ve Nūḥ ḳavminden (3) ṣoñra ḫalef ḳıldı, anları helāk eyledi; tā ki siz istiʿdād kesb idesiz ol ḫalef olma-(4)ġuñ ḥaḳīḳatin yirine getürmeg-içün, ol Nūḥ u ʿĀd ḳavmi gibi istiʿdādı terk itmeyesiz. AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, sizi sākin-(6)lendürdi ol göñül yirinde, tā anuñ ovalarında ḳaṣdlar idesiz. Yaʿnī, ol gögüslerdür ki (7) anda ṣıdḳ u iḫlāṣ-ıla muʿāmele ḳıluṕ anuñ-ıla cennet içre köşkler binā idesiz. Ve daḫı (8) ṭaġlarında avlar idesiz ol cibāl göñülüñ maḳāmlarıdur, evler ol menzillerdür ki Allāh'-(9)dın yaña seyr idenlerüñ ḳonaġıdur ol ṭaġlar içinde. AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ʿām ve ḫāṣ niʿmetlerin ẕikr idüñ size ẓāhirde (11) ve bāṭında inʿām ḳıldı, ol göñül yirlerinde ḳatı fesādlar-ıla yürümeñ ki istiʿdādı (12) ḫılḳī gözi fesāda viresiz. AK# #. Yaʿnī, bir tekebbür (13) cemāʿat ḳavminden didiler ki ol beşeriyyet ṣıfatlarıdur daḫı aḫlāḳ-ı ẕemīmedür. AK# # (14) AK# #. Anlara kim żaʿīflerdür, īmān getürmişlerdür ki olar göñül-ile (15) rūḥ ṣıfatlarıdur. AK# #. Yaʿnī, ḥaḳīḳat bilür misiz ki bu ṣāliḥ-i rūḥ (16) ʿināyet-i Ḥaḳḳ-ıla gönderilmişdür bu ḳalb şehrine ve anda sākin olanlara, tā ki buları daʿvet (17) ḳıla ol yaramaz ḫasīs ṣıfatlardan ki siflī ve ẓulmānīdür ol aḫlāḳ-ı ḥamīdedin[1924] yaña ki ʿılvī[1925]

[1924] ḥamīdedin:
aḫlāḳ-ı ḥamīdedin:
[1925] ʿılvī: Metinde ʿulvī kelimesini ağız özelliği olarak ve konuşma dilini yansıttığı için ʿılvī şeklinde yazıyor. Biz de imlâya sadık kaldığımız için bu kelimeyi yazıldığı gibi göstermeye çalıştık.

(18) ve nūrānīdür. AK# #. Yaʿnī, ol gönül ṣıfatları didiler ki (19) biz ol gönderildügi nesneye iʿtiḳād idüṕ mütābaʿat idiciyüz. AK# # **[232a]** (1) AK# #. Yaʿnī, ol tekebbür ḳavm ki nefsdür ṣıfatlarıyıla didiler ki (2) "İy ḳalḳ ṣıfatları, ol iʿtiḳād ḳılduġuñuza biz münkirlerüz" AK# #. Yaʿnī, nefs (3) ol ṣıfālarıyıla ol sırr-ı ḳalb devesinüñ siñirlerin ḳırdılar Ḥaḳḳ'a muḫālefet bıçaḳları-y-ıla. (4) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'ya ʿāṣī oluṕ tevḥīde ve maʿrifete buyurduġı emrini (5) ṣıdılar, didiler ki AK# #. Yaʿnī, ol ṣıfāt-ı nefs-i (6) emmāre ve daḫı hevāları didiler ki "Yā Ṣāliḥ-(i) rūḥ, eger girçek mürsellerdeniseñ getür bize (7) ol ḳorḳıtduġuñ ʿaẕābları". Çün naṣīḥatler anlara eṣer ḳılmadı, Allāhu Taʿālā üzere ictirāʾ[1926] (8) ḳıluṕ delīlleri zikr itmediler sebebi-y-ile Ḥaḳḳ'a lāzım olmadılar daḫı virilen niʿmetüñ ḳadrin (9) bilmediler. AK# #. Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā anlara zelzele-yi (10) mevt ḥavāle ḳıldı küllī ol ḳālibdaġı darları içinde yüzleri üzere düşüṕ helāk oldılar. (11) AK# #. Yaʿnī, ol rūḥ-ı ʿılvī bulardan iʿrāż[1927] (12) idüṕ didi ki "Yā ḳavm yaʿnī yā nefs ṣıfatları-y-la size ḫaber virdüm ol aḫlāḳ-ı ḥamīdeden ki (13) Allāhu Taʿālā gönderdi anları. AK# #. Yaʿnī, size naṣīḥat (14) ḳıldum ki ol ṣıfatlar-ıla muttaṣıf[1928] olasız, benüm ḫulḳum-ıla ḫulḳlanasız; līkin siz nāṣiḥları (15) sevmezsiz. Zīre nāṣiḥlerüñ sözi aġu ve acı gelür, andan ötrü ʿadāvet ḥāṣıl ider. (16) Zīre ol ḫabīṣ nefsüñ yirlerinüñ ḫabāṣetindendür naṣīḥat tuḫmın[1929] ḳabūl itmez ve anda (17) ḫayr bitmez. Andan Lūṭ ḳavminden ve anlaruñ fevāḥişinden ḫaber virüṕ buyurdı: AK# # (18) AK# #. İşāret bunda budur ki bu āyetler delālet ḳılur (19) ki livāṭa fāḥişedür, isrāfdur bir fiʿldür ki

---

ʿılvī//ʿulvī: (Ulviye) Yüksek, yüce. * Manevî.

[1926] ictirā//ictirāʾ: (Cür'et. den) Cesaret etme, cür'et etme, yeltenme, atılma.

[1927] iʿrāż: Yüz çevirmek. Başka tarafa dönmek. İctinab, çekinmek.

[1928] muttaṣıf: İttisâf eden. İyi veya kötü bir sıfatla tarif edilen. Vasıflanmış, vasfı mevcut olan.

[1929] tuḫm: (f.i) tohum. //toḫmın.

cinden ve şeyṭāndan ve küllī ḥayvāndan **[232b]** (1) aña insān sebḳat itdi ki fāḥişelerüñ gey ḳabāyiḥlerindendür. Zīre Allāhu Taʿālā ṭaş (2) yaġdurmadı, bu ulu günāh işleyenlerden birinüñ üzerine, zinā gibi ʿuḳūḳ-ı[1930] vālideyn gibi (3) daḫı seriḳa[1931] ve nā-ḥaḳ yire ḳatl idmek gibi daḫı kebāyirden buña beñzer nesneleri ki var, (4) tā şirke degin. Daḫı ol muʿāmeleleri şomlıġındandı ki Ḥaḳ Taʿālā bulardan ḫaber (5) virüṕ buyurdı: AK# # (6) AK# #. Yaʿnī, ol Lūṭ ḳavmi Lūṭ'ı ʿayb itdiler bir fiʿl-ile ki ol Allāhu Taʿālā (7) ḳatında sevgülüdür. Yaʿnī, arılıḳ ve ṭahāret. Yaʿnī, Lūṭ anlara didi ki vaḳt ki siz nisālaruñuzı (8) ḳoduñuz erenler-ile fāḥişe işlersiz şehvet yöninden. Anlara eyle cevāb virdiler tesḫīr yöninden (9) ki buları sürüñ çıḳaruñ ḳaryeñüz içinden ki bular arı ṭāhir ḳavmdür vardılar ol Ḥaḳ (10) Taʿālā sevmedügi fiʿli işlediler müsriflerden oldılar ki Ḥaḳ Taʿālā anları sevmez. AK# # (11) AK# #. Yaʿnī, biz ol Lūṭ'ı aña īmān getürenler-ile (12) ḳurtarduḳ meḥebbet yöninden; illā ol ʿavreti ki hāliklerden oldı, ʿadāvet yöninden. (13) AK# #. Yaʿnī, ol ḳahrumuz buludından (14) anlaruñ üzerlerine yaġmur gibi ṭaş yaġdurduḳ ki ol ḫıẕlān yaġmurıdur, tā hīç birisi (15) ol fiʿllerinden tevbe idüṕ yaramaz ʿamellerinden rücūʿ itmediler. Naẓar eyle gör ki ol günāh-(16)larına muṣırr oluṕ dönmeyenlerüñ ʿāḳıbetleri neye irdi. Andan Şuʿayb'dan ḫaber virüṕ buyurdı ki (17) AK# #. Bu ḳavl daḫı işāret ḳılur aña ki bu küllī enbiyālar (18) anuñ üzerine geldiler ki Tangrı'nuñ (Taij rı'nuñ) ḳullarını anuñ ʿibādetine daʿvet ideler ve anı birlemege (19) yilteleyeler ẓāhir ḫuccetler-ile ve rūşen muʿcizātlar-ıla. Andan ötrü ki ṭartmaḳda ve ölçmekde **[233a]** (1) ḫalḳuñ ṭavarlarına naḳṣ idüṕ ziyān iderlerdi ol nefslerinüñ ḥasāsetinden ve himmetleri ḥaḳāretinden (2) ve ḥırṣ ġālibliġinden ve hevāya mütābaʿat idüṕ ẓulm itmekden ki

[1930] ʿuḳūḳ: Anaya babaya itaatsizlik ve hürmetsizlik etmek. Zorbalık, tanımamak, âsi olmak. ʿuḳūḳ-ı vālideyn: ana babaya itaatsizlik.

[1931] seriḳa: Çalınmış. Çalınmış şey.

bu külli meẕmūm ṣıfatlar (3) nefslerüñ ʿādetlerindendür. Ḥaḳ Taʿālā emr eyle ḳıldı ki bu ṣıfātları tebdīl idüṕ (4) tezkiye ideler. Zīre Allāhu Taʿālā işlerüñ yücesin ve görklüsin sever, ḫasīsini ḥaḳīrini (5) düşman ṭutar. AK# #. (6) Yaʿnī, fesād itmek ol arż-ı ṭayyibede ki ḥüsin istiʿdād üzere yaradılmışdur daḫı görklü (7) ḳāmet üzere maḫlūḳdur. AK# #. Yaʿnī, ol keyli tamām ölçmek daḫı mīzānı kāmil (8) itmek nefsleri tezkiye ḳılmaḳda ve istiʿdādı işlerüñ yücesin ṭaleb itmekde ṣarf itmek (9) göñülleri müzeyyen ḳılmaġ-ıçun size bu ḫayrludur. AK# #. Yaʿnī, eger (10) derecātlara irişmege ve kemālātlar ḥāṣıl ḳılmaġa iʿtiḳāduñuz var-ısa. AK# # (11) AK# #. Yaʿnī, envāʿ ḥīleler-ile ve keydler-ile (12) ṭālibler üzerine yol kesici olmañ ki ṭaleb ehlini ḥaḳdan menʿ idesiz. AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, ol ṭalebe īmān getürenleri menʿ idüṕ ṭarīḳ-ı ḥaḳdan anları bāṭıla (14) meyl itdüresiz; tā ki ṭarīḳ-ı ḥaḳdan ḳaṭʿ idesiz. Nite ki gendü nefsüñüz üzerine ḳaṭʿ itdüñüz. (15) Zīre bu maʿāṣīlerüñ[1932] şerri[1933] ṣāḥibi üzerine lāzım oluṕ ṭurmaz, belki andan ġayrıya żararı taʿaddī (16) ider. Ćün ibtidādan ol maʿṣiyet ol ibdā ḳıldı. AK# #. (17) Yaʿnī, ẕikr idüñ anı ki sizüñ ʿadedüñüz azıdı Ḥaḳ Taʿālā sizüñ üzerüñüze iḥsān idüben (18) ʿadedüñüzi çoḳaltdı. Zīre nuṣret ü muʿāvenet ḳılmaḳ her umūrda ṣaġışların çoḳ (19) itmeg-ile, bu kāmil niʿmetdür. Ṕes, ol niʿmeti kelime-i dīni iʿlā ḳılmaġ-ıçun ṣarf eylese [233b] (1) ol ulu saʿādetdür ve kelime-i küfri iʿlā ḳılmaġa ṣarf itse ulu şeḳāvetdür. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, naẕar idüñ ki ol görklü istiʿdād-ı fiṭrī-(3)lerini fesāda virenlerüñ ve ol niʿmetleri ṣarf itmeyecek yirlere ṣarf idenlerüñ ʿāḳıbeti neye (4) irdi. AK# #. Yaʿnī, işāret ḳılur ḳalb-ile rūḥa. AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, ḳalb-ile rūḥ īmān getürdiler ol nesneye ki (6) Ḥaḳ'dan anlara irsāl olundı; ammā nefs bölügi īmān getürmediler. Zīre

[1932] maʿāṣī: (Ma'siyyet. C.) Günahlar. * İsyanlar.

[1933] şerr: (A.) Kötü iş, kötülük. Fenâlık. * Kavga. * Allaha isyan, emirlerine uymama, muhalif hareket etme. * Fenâ adam, fenâlık yapan adam, kötü adam. * Daha kötü, en kötü.

müʾminlerüñ (7) ekṣeri anlardandur ki ḳalbleri rūḥları īmān getürmişdür, nefsleri getürmemişdür. (8) Zīre nefsler emmāret-i bi’s-sūdur, illā anlaruñ nefsleri ki Ḥaḳ Taʿālā anlara raḥm ḳılmışdur, (9) enbiyālar ve evliyālar nefsleri gibi. AK# #. (10) Yaʿnī, ṣabr idüñ aña deg ki Allāhu Taʿālā ḳalb-ile rūḥ ve nefs arasında ḥükm eyleye ki (11) ḥākimlerüñ ḫayrlusı oldur. Siz ol müʾmin ḳalb-i rūḥı nefs-i kāfire tābiʿ ḳılmañ ʿaẕābda (12) ve hicrān elemin ṭatmaḳda, ol ikinüñ üzerine cevr itmeñ ol nefs cināyet-ile. Nite ki (13) buyurdı: AK# #. Andan ol istikbār idenlerden ve kāfirlerüñ ʿāḳıbetinden (14) ḫaber virüp̀ buyurdı ki AK# #. Tā aña deg ki (15) buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur ki metekebbirlerüñ ve mütecebbirlerüñ şānından ve (16) ʿādetlerindendür ki gendüleri yüce göreler. Andan ötrü ki bularda naẓar-ı tenaʿʿum[1934] var (17) ol ġınā[1935] ṭuġyānı-y-ıla[1936] daḫı maḥabbet-i dünyā ki küllī ḫaṭālaruñ aṣlı oldur, bu ikinüñ fitneleri külli (18) belālardan uludur, Allāhu Taʿālā anlaruñ ehlini her bilādda fesāda ve helāklıga sebeb (19) ḳılmışdur. Nite ki buyurdı: AK# #. **ilā āyeh.** Ve bu ḳavli ki buyurdı: **[234a]** (1) AK# #. Yaʿnī, bu ḳavli ehl-i ḫayra işāret ḳılur. Nite ki ḫayr ehli gendü emṣāline (2) ve gendü cinsine meyl idüp̀ raġbet ider. Ancılayın, ehl-i şer olan daḫı ḫoşnūḏ olmazlar, (3) illā ol kimseden ki gendüler nāruñ üzerine-y-ise ḥālden efʿālden ol daḫı anlara (4) muvāfaḳat ḳıla. Bundan ötrü didi ḳavm-i Şuʿayb ki “Yā Şuʿayb, elbetde seni saña īmān (5) getürenler-ile içümüzden sürüp̀ çıḳaruruz yāḫūḏ bizüm milletümüze dönesiz” AK# # (6) AK# #. Yaʿnī, Şuʿayb didi ki “Biz sizüñ milletüñüze mi dönerüz, bu ḥāletde ki anı kerih görürüz” (7) AK# #. Yaʿnī, biz daḫı (8) sizcileyin Allāhu Taʿālā üzerine iftirā idicilerden mi olalum, sizüñ milletüñüze dönüben, Ḥaḳ (9) Taʿālā bizi ḳısmet-i ezeliyyede sizüñ milletiñüz

[1934] tenaʿʿum: Nimetlenme, bolluk içinde yaşama.
naẓar-ı tenaʿʿum:
[1935] ġınā: Zenginlik. Yeterlik. * Tok gözlülük. * Mülâki olmak. Bir kimseye dostluğunda devamlı olmak. * Bıkma, usanç.
[1936] ṭuġyān: Zulüm ve küfürde çok ileri gitmek. Azgınlık, taşkınlık. Taşkın mizaçlılık. * Kan galebe etmesi hali. * Resmî devlet kuvvetlerine karşı durmak. * Su baskını.

olmaḳdan ṣaḳlayuṕ muvaḥḥidlerden ḳılduḳdan (10) ṣoñra ve sizi kāfirlerden ve hāliklerden ḳılduḳdan ṣoñra. AK# # (11) AK# #. Yaʿnī, ḳısmet-i ezelīde eyle taḳdīr olunmadı ki biz sizüñ milletüñüze dönüṕ gendü milletümüz (12) taġyīr idevüz. AK# #. Yaʿnī, illā meger Ḥaḳ Taʿālā (13) döndermek dileye gendü dilegi-y-ile. Zīre anuñ ʿilm-i ezelīsi boldur, ʿilminde taḳdīr ider, bir nesneyi (14) ki girü anı bir vaḳtde tebdīl idüṕ maḥv eyleye ve bir nesne daḫı taḳdīr ider ki ol muḥkem u (15) ṣābit ola, tebdīl olmaya. Nite ki buyurdı: AK# #. AK# #. (16) Yaʿnī, biz Allāh üzrine (üzerine) iʿtimād iderüz ki ol taḳdīr itdügi dīn üzere ṣābit ḳıla, bu ḥāli (17) bizeven taġyīr ḳılmaya. Andan ol ḫalḳdan münḳaṭıʿ oluṕ didiler ki AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, ḥükm eyle bularuñ-ıla bizüm aramuzda şol taḳdīr (19) ḳılduġuguñ ḥaḳīḳatin iẓhār itmeg-ile, sūr-i ḫātimeden ki ḥākimlerüñ ḫayrlusı sensin ḥaḳḳ-ıla [234b] (1) ehl-i bāṭıl arasında. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, ol Şuʿayb ḳavminüñ kāfirlerinden bir bölügi didiler baʿżılarına ki ġāyet (3) cāhilleri ve ġāyet azġunlarıdur, eger siz Şuʿayb'e mütābaʿat ḳılursañuz. Taḥḳīḳ, siz maġbūnlardan (4) ve ziyānkārlardan olursız, ol körliklerindenidi ki ḥaḳḳı bāṭıl gördiler ve bāṭılı ḥaḳ; (5) felāḥı ve saʿādeti ḫüsrān gördiler ve ḫüsrānı felāḥ. AK# # (6) AK# #. Yaʿnī, olara āfet-i semāvī irişüṕ ṣūretleri bāṭınlarındaġı ṣıfata mübeddel (7) oluṕ ervāḥları bu ḳālibleri diyārında küllī helāk oldı. Andan ol ḥāllerinden (8) ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# #. İşāret bunda budur ki (9) bedürüstī, ol mükeẕẕibler ve münkirler, egerçe anlaruñ ġalebeleri olar bir vaḳt içinde; līkin (10) tīz ḥālde ḥālleri ve eyyāmları maḥv oluṕ gider ve çavları[1937] kesilür adları belüsüz olur, (11) eṣerleri ḳalmaz, ehl-i ḥaḳ ḥaḳḳıla her emrde ġālib

[1937] çav: yüksek ses, ses
ör: Nite oldu gark Firʿavn-i lâin
Eyle kim işittim ol itin çavın (Velet. XIII-XIV. 74), T.T. Sözlüğü cilt II, s. 838
Yılıldı süksünü üstüne ol gâv
Bıraktı âlemin içine bir çav (Işk. XIV. 210-2)

olurlar ve bāṭıl daḫı her ṣıfatıla helāk. (12) Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #. Yaʿnī̇, (13) anlar ki Şuʿayb'ı tekẕīb itdiler, ziyānkār anlardur ve Şuʿayb ḳavmi-y-ile fāyizler mufliḥler-(14)dür. AK# #. Yaʿnī̇, Şuʿayb ol (15) ḳavminden ʿaẕāb vaḳtinde iʿrāż idüben didi ki "Yā ḳavm, ben taḥḳīḳ size rabbümüñ (16) ḫaberlerin irişdürdüm ol ʿuhde-i teklīfi üzerümden giderdüm" Zīre resūl üzere (17) vācib olan degüldür; illā hemān ḫaber irişdürmekdür. AK# #. Yaʿnī̇, "Ben size ḫayr (18) ṣanuṕ naṣīḥatlar virdüm sizüñ iḳrāruñuzdan ve inkāruñuzdan baña nefʿ żarar yoḳ; eger, (19) iḥsān iderseñüz görklü mertebeler ḥāṣıluñuz ola. Eger yāvuzlıḳ idesiz, anuñ daḫı **[235a]** (1) żararınuñ elemi size ʿāyid olur bu ḳavmu aʿyānuñ māliki evlādur bu umūrlarda aʿyāndan (2) ḫalḳ anuñ ḫalḳıdur, milk anuñ milkidür, dilerse bulara hedāyet vire dilerse ḍalālet (3) içinde ḳoya". AK# #. Ben neçün maḥzūn olam bu kāfir ḳavm (4) üzerine, ger var ger yoḳ olalar. Zīre[1938] her ne ki ṣadr olur ol ḥaḳīmden olur ki (5) anuñ ḥikmeti ve ḳudreti kāmildür. Andan ol beʾsada[1939] ḍarrāda[1940] ḥikmetinden ḫaber virüṕ buyurdı: (6) وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا أَخَذْنَا أَهْلَهَا بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ [1941]. **ilā āyeh.** Bunuñ-ıla aña (7) işāret ḳılur kim bu beʾsanuñ ḍarrānuñ sebebi ibtilādur[1942] evliyālarına daḫı aʿdālarına[1943]; (8) ammā ol ki velīdür belā vaḳtinde rabbine tażarruʿ ider, andın yaña teveccüh idüṕ işini (9) aña tefvīż ider anuñ ḥükmine rāżı oluṕ ṣabr ipine yapışur ki ol muḥkem ḳalbidür (10) üzülmesi yoḳdur. Ammā ol ki düşmendür belā vaḳtinde cezaʿlar ider küfrān-(ı) niʿme(t) olur, Ḥaḳ (11) Taʿālā ḳażāsına teslīm olmaz, yöni ḫalḳdın yaña olur

[1938] zīre: r harfinden sonra güzel h konulmamış.

[1939] beʾsa: Fakirlik, muhtaçlık ve benzerleri.

beʾs: Azab, şiddet. Korku. * Zarar, ziyan. * Zorluk, meşakkat, zahmet. * Fenalık. (Arapçada: "Savaşta şiddetli harekette bulunmak veya sıkıntı ve fakirlikten fenâ durumda olmak" mânâlarına gelir.)

[1940] ḍarrā: Şiddet, mihnet. Belâ. Naks. Ziyan. Sıkıntı. Kötürümlük. darlık

[1941] Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/94: Biz, hangi diyara bir peygamber gönderdiysek, onun halkını, (inkârları yüzünden) ancak yalvarıp yakarsınlar diye, fakirlik ve sıkıntıyla yakalamışızdır.

[1942] ibtilā: Belâya uğramak. Musibete düşmek. ** İyi veya kötü şeye düşkünlük, tiryakilik. * İnsanın iyiliğini, kötülüğünü ve kemâl derecesini meydana çıkaran imtihan, tecrübe.

[1943] aʿdā: (Adüv. C.) Düşmanlar.

ḥaḳdan ġāfil olur. AK# # (12) AK# #. Yaʿnī̇, ḳaçan ol ḍalāletleri içinde uzasalar ġaflet-(13)lerinden uyanmasalar. Biz daḫı anlaruñ üzerine istidrāc[1944] bulıdı gölgelerin çekerüz ve refāhiyyet (14) esbābların anlaruñ üzerine bol iderüz ol ḥālde anlara, mekr[1945] yöninden. Ḳaçan ki ol dünyā (15) muvāfaḳatı üzere ḳalbleri muṭmaʾīn olsa ol dünyā zīnetlerine meyl itseler ol nefsleri (16) eyyāmları mümtedd[1946] olmaġ-ıla. AK# #. Çün anlar bizüm ibtilā (17) ve iḫtiyār ḳılduġumuza iʿtibār ḳılmadılar, zaḥmet ü rāḥat irişmegi zamāna nisbet ḳıldılar ki (18) didiler bu atadan dededen zamānuñ ʿādetidür ki kāh bollıḳ oluṕ rāḥatlıḳ ola, kāh ṭarlıḳ (19) vaḳitliḳ oluṕ zaḥmet ola, biz daḫı AK# #. Yaʿnī̇, biz daḫı **[235b]** (1) ol taḳdīrümüz buṣusından[1947] (ṕuṣusından) belā leşkerin ḳoyuvirdük ki anlaruñ ol görklü (2) ḥayretlerini münaġġaṣ[1948] ḳıldı, helāklık yirine cemʿ eyledi. Bularuñ ḫaberleri olmadı ki (3) nite ʿuḳūbet olundılar ve neçün ʿaẕāb olundılar. AK# #.

[1944] istidrāc: Derece derece yükselmeyi isteyiş. * Ist: Hakkı ve hakiki değeri olmadığı halde ve kabiliyetsizliğine rağmen bir kimsenin kesret-i nimete mazhar olması ve bu sebeple küfür ve isyana devam etmesi ile azab ve gazab-ı İlâhiyeye yaklaşması.(Neuzü billah, bu öyle bir işdir ki: Hikmet-i İlâhiye ile bazı kâfirlerin muradı zuhur eder, istediği hârika bir surette olur. Ve bunların küfürleri, Allah'a isyanları da böylece ziyadeleşir.)(... Keramet ile müşerref olan bir şahıs, bilerek harika bir emre mazhar olursa, o halde eğer nefs-i emmaresi baki ise, kendine güvenmek ve nefsine ve keşfine itimat etmek ve gurura düşmek cihetinde istidrac olabilir. M.)(Keramet ile istidrac manen birbirine mübayindir. Zira keramet, mu'cize gibi Allah'ın fiilidir. Ve o keramet sâhibi de kerametin Allah'tan olduğunu bilir ve Allah'ın kendisine hâmi ve rakib olduğunu da bilir. Tevekkül ü yakîni de fazlalaşır. Lâkin, bazan Allah'ın izniyle kerametilerine şuuru olur, bazan olmaz. Evlâ ve eslemi de bu kısımdır.İstidrac ise, gaflet içinde iken eşya-yı gaybiyenin inkişafından ve garip fiilleri izhar etmekten ibarettir. Fakat, bu istidrac sahibi, nefsine istinad ve iktidarına isnad etmekle enaniyeti, gururu öyle fazlalaşır ki okumaya başlar. Lâkin o inkişaf, tasfiye-i nefs ve tenevvür-ü kalb neticesi olduğu takdirde, ehl-i istidrac ile ehl-i keramet arasında tabaka-i ulada fark yoktur. Tam mânasiyle fenaya mazhar olanlar ise, onlara da Allahın izniyle eşya-yı gaybiye inkişaf eder. Ve onlar da, o eşyayı Fenâfillâh olan havaslariyle görürler. Bunun istidracdan farkı pek zâhirdir. Zira, zâhire çıkan bâtınlarının nuraniyeti, mürâilerin zulümatiyle iltibas olmaz. M.N.)

[1945] mekr: (Mekr) Hile. Aldatma. Oyun. Düzen. (Birisinin kötü veya iyi hâllerini öğrenmek veya kötülüğe sevketmek ya da gayesinden alıkoymak için yapılır.)

[1946] mümted: Uzayan. Sürekli, devamlı. Uzanmış, çekilmiş, imtidâd etmiş.

[1947] pusu: Birine saldırmak için saklanarak beklenilen yer.

[1948] münaġġaṣ: (Gussa. dan) Kederli, gussalı.

(4) Bu ḳurā ehlinden işāret añadur ki ol ḳālibüñ ṣıfātlarıdur. Yaʿnī, eger (5) bu beden ṣıfatları īmān getürseler şol nesneye ki ṣıfāt-ı ḳalbe, ṣıfāt-ı rūḥa vārid (6) olur, ol Ḥaḳ Taʿālā'nuñ elṭāflarından. Andan ol nefs iştihā[1949] ḳılduġı ve ṭabʿ-ı (7) leẕẕet[1950] olduġı nesnelerden ṣāḳınsalar. AK# #. (8) Yaʿnī, biz feṯḥ idivireydük bizüm şefḳatümüz esbābların ol rūḥ göklerinden ve göñül (9) yirlerinden. AK# #. Līkin bular ol vāridāt-ı rabbānīyi ve aḫlāḳ-ı rūḥānīyi (10) tekẕīb itdiler. AK# #. Yaʿnī, biz daḫı anları ol ʿaẕāb-ı (11) buʿd-ıla[1951] ʿuḳūbet ḳılduḳ ol ḥaḳḳa muḫālefet ḳıluṕ ṭabʿa[1952] muvāfaḳat ḳılduḳlarından ötrü. (12) AK# #. Yaʿnī, bu ṣıfāt-ı beden (13) emīnim olurlar ki bizüm ʿaẕābumuz bulara gele, ṣūret-i ḳahr-ıla ve ḥaḳīḳat-i luṭf-ıla. Ṣūret-i ḳahr (14) ol ki olara ölüm gele gicede anlar uyḳu ḥālinde-y-iken; ammā ḥaḳīḳat-i luṭf ol ki (15) bizüm ceẕbelerümüz ḳahrı añsızın anlara gele, anlar ġāfil-iken. AK# # (16) AK# #. Yāḥūḏ emīnim olurlar ki bizüm ʿaẕābumuz anlara (17) irişe gendüzde bular ol dünyāya meşġūl-iken ki ol laʿb u lehvdür[1953]. AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, ol ḳurā ehli Ḥaḳ Taʿālā'nuñ (19) mekrinden emīnim olurlar Ḥaḳ Taʿālā mekri ḳahr ehline ḳahr ve luṭf ehline luṭf irişdürmekdür, **[236a]** (1) Ḥaḳ Taʿālā mekrinden emīn olmaz ol ḳurā[1954] ehlinden; illā ol ḳavm ki dünyā ve āḫiret saʿādetinden (2) maġbūnlardur[1955]. Ve ehl-i luṭfdan daḫı anlardur ki dünyādan āḫiretden ziyānkār oldılar; (3) ammā mevlāların bulmaġ-ıla aṣṣılandılar. Bu cihet-ile ehlu'l-lāh olanlar Ḥaḳ Taʿālā mekrinden (4) emīnlerdür. Zīre Allāhu Taʿālā mekri bularuñ ḥaḳḳında luṭf-ıla mekrüdür, delālet ider aña (5) bu ḳavl ki buyurdı: AK# #. Bundan ötrü didi: AK# # (6) AK# #.

[1949] iştihā: Meyil. Haz. Fazla istek. Arzu. * Açlıktan gelen yemeğe karşı fazla isteklilik.
[1950] ṭabʿ-ı lezzet: lezzet duymak, lezzet almak.
ṭabʿ: tabiat, karakter.
[1951] ʿaẕāb-ı buʿd: yokluk azabı. yokluk eziyeti.
[1952] ṭabʿ: güç, kuvvet, takat. (f). görünen parlaklık ve ihtişam, güç ve kuvvet.
[1953] lehv: (F.) f. (Lehv. C.) Lehivler, kadınlı erkekli haram eğlenceler, oyunlar. Nefsanî gayr-i meşru oyun ve eğlenceler.
lehv: (F.) Lehiv. Kadınlı erkekli haram eğlence ve oyun. Nefsânî gayr-i meşru oyun ve eğlence.
[1954] ḳurā: (Karye. C.) Karyeler, köyler, kasabalar.
[1955] maġbūn: (Gabn. dan) Alışverişte aldanmış olan. * Şaşkın. Şaşırmış.

Andan ḫaber virdi luṭfın iẓhār ḳılduġından ḳahra müstaḥıḳḳ[1956] olanlara bu ḳavlı-y-ıla (7) ki buyurdı: AK# #. **ilā āyeh.** İşāret bu ḳavlinde (8) budur ki Allāhu Taʿālā iḥsānın beyān ider, bizüm resūlümüze ol ḳavim ḥaḳḳında ki ol gendü-(9)lerden öñdingi ḳavmüñ mekānların yurtlandılar, anlar helāk olduḳdan ṣoñra, bular daḫı (10) ʿibret almayuṗ anlaruñ ʿādetlerin ṭutdılar, mevlāları emrinden tecāvüz itdiler, resūl-(11)lerine muḫālefet itdiler anuñ-ıla ḳıtāl itdiler bu fiʿlleri-y-ile helāk müstaḥıḳ oldılar lāyıḳ (12) oldulardı ki anlardan öñdengiye irişen olara daḫı irişe-y-idi; lākin Ḥaḳ Taʿālā (13) ol resūli berekātında anları helāk itmedi. Nite ki buyurdı: AK# # (14) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā bulara ʿaẕāb ider degül mādām ki sen bularuñ içindesin. (15) Ṕes, Allāhu Taʿālā olara mühlet virürdi, tā ki ekṣerleri islāma gelürdi yā evlādları islāma (16) gelüdi ve daḫı bunda işāret var ki ekṣerçi bu günāh mūcib-i ʿaẕābdur; ammā Ḥaḳ (17) Taʿālā dilerse ʿaẕāb ider, dilerse bulardan ʿafv idüṗ yarlıġar. AK# # (18) AK# #. Bunda daḫı aña işāret ḳılur kim şolar kim resūllerüñ daʿvetlerin (19) işidüṗ ḳabūl itdiler ol daḫı Ḥaḳ Taʿālā'nuñ dilegi-y-iledür ve görklü tevfīḳi-y-iledür. **[236b]** (1) Olar ki daʿveti işitmediler, ol daḫı Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḥükmi-y-le ve anuñ aña ḫiẕlānı irmeg-ile(2)dür bu maʿnīleri müʾekked[1957] ḳılıcıdur bu āyet daḫı ki buyurdı: AK# # (3) AK# #. (4) Yaʿnī, ol ḳurā ki saña anuñ ḫaberlerin ḳıṣṣa idi virdük, ol ḳurālardur ki anuñ (5) ehlin helāk eyledük. Taḥḳīḳ bizüm resūllerümüz anlara geldiler ẓāhir ḥuccetler-ile, anlar īmān (6) getürmediler, resūller geldügi vaḳt ve muʿcizātlar iẓhār ḳılduḳları vaḳt. Andan (7) ötrü ki bularuñ ḳalbleri ervāḥları-y-ıla mīṯāḳ güninde vāṣıl olmazdan öñ bulardan (8) tekẕīb gelmişdi. Zīre çün Ḥaḳ Taʿālā bulara didi ki "*Elestü birabbiküm*"[1958]. Bular ol vaḳt (9) ẕürriyāt-ıdı ṣūretinde, ol

[1956] Metinde Arapça telafuz esasına göre yazımı tercih ediyor, o yüzden kelimenin sonunu şeddeli yazmıştır. Arapça aslına göre yazımı müstaḥiḳ şeklinde olmalıdır.

[1957] müʾekked: Te'kidli, kuvvetli, sağlamlaştırılmış, kuvvetlendirilmiş. Tekrar edilmiş.

[1958] Ben sizin rabbiniz değil miyim? ayet-i kerimeye atıf var.

vaḳt “Belā!”[1959] diyü iḳrār itdiler küllī rubūbiyyete; lākin īmānuñ (10) erkānı dil-ile iḳrārdur ve göñülüle[1960] inanmaḳdur, müʾmin ḥaḳḳında bu ikisi bulındı (11) ve kāfirler ḥaḳḳında iḳrār bulındı; ammā taṣdīḳ bulınmadı ol ẕürriyetlerden. Andan ötrü (12) ki Allāhu Taʿālā ḳalbleri üzere mühr urdı, ḫiṭāb işidüṕ cevāb verecek vaḳt nīçün (13) didi: AK# #. Yaʿnī, nite ki Allāhu Taʿālā ol vaḳt-i (14) mīṯāḳda ol ẕürriyyetüñ kāfirleri ḳalbine mühr urdı ki tā anlardan iḳrār bulındı taṣdīḳ-(15)süz, anuñ nicesindendür ki bugün daḫı īmāna gelmediler, ol evvelki tekẕībler (16) sebebi-le. Andan buyurdı: AK# #. İşāret ḳılur aña ki bularuñ (17) ekṯeri olardandur ki mīṯāḳ güninde maṭbūʿu’l-ḳalb oldılar, ol ʿahdleri üzere vefā (18) ḳılmadılar. AK# #. Yaʿnī, biz bularuñ ekṯerini bulmaduḳ illā; (19) illā islām bendinden ṭaşa bulduḳ ve ʿahde vefā ḳılmaḳdan ḫāriç bulduḳ. Andan [237a] (1) Mūsā ḳavminden ḫaber virüṕ buyurdı: AK# #. (2) Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bu ḳavlinde budur ki her zamān ehlinüñ (3) ve her ḳarnüñ[1961] ḳavminüñ ekṯeri ġālib budur ki dīnden ġāfillerdür, baḥr-i dünyāya ġarḳ olmışlardur, (4) şehvet derelerinde helāk olmışlardur ve daḫı ol leẕẕāt-ı nefsānī ve ḥayvānī ẓulmātında ḳalmışlardur, (5) ẓulmāt ẓulmāt üzere. Ṕes, Allāhu Taʿālā kemāl-i reʾfetinden ve ḳullarına teraḥḥüm ḳılduġından (6) her ḳarn geçdükçe ve her ḳavm zamānı āḫire irdikçe bir peyġamber gönderür ki gelürler ol (7) ḳavmi daʿvet iderler mevlāları ṭāʿatına. Ḥaḳ Taʿālā her gelen peyġamberüñ elinde muʿcizātlar (8) iẓhār iderdi, tā ol ḳavmi ol muʿcize ẓāhir olmaḳ nūrı-y-ıla ṭabīʿat ẓulmātından

---

1959

1960 göñülüle: göñül-ile yazmayıp göñül-üle yazmıştır. Bu da bize ses uyumuna uyduğunu gösteren bir örnektir.

1961 ḳarn: zaman, devre. * Bir insanın ortalama ömrü olan altmış sene. ** yüz yıllık zaman. Asır.

*** Karn, iki mânaya gelir. Birisi, zamandan bir müddete mukterin olan ümmet, bir zaman ahalisi olan hey'et-i içtimaiye ki, "hayrul kuruni karni" hadis-i şerifi bu mânayadır. Bunda sivrilmek veya mukarenet etmek manası vardır. Bu mukarenet veya efradın yekdiğerine mukareneti veya bir peygamber, bir âlim, bir reis gibi büyük bir şahsiyete mukareneti mülâhaza olunur.Diğeri de müddet-i zamanın kendisine denir ki, asır gibi ekseriyetle yüz sene takdir edilmiştir.

çıḳaruṕ (9) nūr-ı ḥāḳīḳate ilte. Ṕes, viribdi peyġāmberi Mūsā'yı, Harūn'ı bile aña żamm eyledi *ʿaleyh's-selām,* (10) ol Firʿavn'a gönderdi cemāʿati-y-le. Anuñ-ıla bunca ʿalāmetler ve muʿcizātlar ẓāhir eyledi. AK# # (11) AK# #. Yaʿnī, anlar ol muʿcizelere ẓulm idüṕ siḥre nisbet ḳıldılar. (12) Aña inkār idüṕ küfri īmān yirine vażʿ [1962] itdiler. Naẓar ḳıl, gör ki ol istiʿdād-ı fıṭrīlerini (13) dünyāya ve anuñ şehvātlarına meyl idüṕ fesāda virenlerüñ ʿāḳıbeti nite oldı. AK# # (14) AK# #. Yaʿnī, "Yā Firʿavn, Ḥaḳ Taʿālā gönderdügi resūl-(15) lerden ben daḫı bir resūlin ki ol rubūbiyyeti keremlerinden gönderdi her zamānuñ ḳavmine". (16) AK# #. Yaʿnī, "Baña lāyıḳ budur ki söylemem Allāh üzerine; (17) illā ḥaḳḳın söyleyem. Zīre resūl gendü hevāsından söylemez, illā Ḥaḳ'dan vaḥy-ile söyler. (18) Şol ki ḥaḳ söyleyici ola, ol ḥaḳāyıḳı cemʿ itmekde ḳāyim olur, ḫalḳdan fānī olur, tefriḳa (19) āṣārı ḳalmaz. AK# #. Yaʿnī, "Taḥḳīḳ, ben size ḥuccet-i ḳāyime-y-ile geldüm ki **[237b]** (1) ol yed-i beyżādur" Yaʿnī, elini yaḳasına ṣoḳar girü çıḳarur aḳ nūr oluṕ şuʿle virür. Ve bir daḫı (2) ʿaṣā muʿcizeleri. AK# #. Yaʿnī, "Benī İsrāʾīl'i ḳoyuvir, benüm-ile ki buları ben (3) delālet ideyin ṣırāṭ-ı mustaḳīme, ʿaẕāb-ı elīmden buları ḳurtarayın" AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, Firʿavn didi ki "Yā Mūsā, eger bir ʿalāmet (5) getürdüñise ki senüñ daʿviñ girçekligine delālet ider, getür ol āyeti ṣādıḳlardanısañ görelüm, (6) ola ki biz anı görüṕ hidāyet bulavuz" AK# #. Ṕes, Mūsā *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* (7) ʿaṣāsın bıraḳdı Ḥaḳ Taʿālā ol ʿaṣāyı bir ulu ejdehā ḳıldı. Zīre ol ʿaṣāyı Mūsā *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* (8) gendüye eżāfet ḳıldı ol vaḳt ki Ḥaḳ Taʿālā aña didi; AK# #. Yaʿnī, "Ol (9) ṣaġ elüñdeki nedür yā Mūsā?" Didi ki "Yā rabbi, benüm ʿaṣāmdur, anuñ-ıla ṭayanırun ve daḫı anuñ-ıla (10) ḳoyıncuḳlaruma aġaçlardan yapraḳ döküvirürem" Ve daḫı ol ʿaṣāyı aña

[1962] vażʿ: (Ar.) (C.: Evza') Koyma, konulma. Bırakmak. Atlamak. Tayin etme, belirtmek. Duruş, hareket, tarz.
vażʿ: (f.) f. Terk etme, bırakma.

maḥall-i ḥācet ḳılıvirdi ki (11) Mūsā *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* didi: AK# #. Yaʿnī, "Bu ʿaṣāda daḫı bunca benüm ḥācetlerüm yirine gelür" (12) Bunda aña işāret ider ki her nesneyi ki sen gendüñe iżāfet idesin anı gendüñe (13) maḥall-i ḥācet göresin, ol bir ejdehā olur ki seni yudar. Andan ötrü didi ki AK# #. (14) Yaʿnī, "Bıraḳ anı, yā Mūsā!" Bıraḳdı, ejdehā oldı. Eger bıraḳmasa daḫı elindeyiken ejdehā ḳılmaġa (15) ḳādir-idi; lākin ḥikmet eyle iḳtiżā ḳıldı ki bıraḳduruṕ ejdehā ḳıldı. AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, elini yaḳasına ṣoḳdı girü ćıḳardı eli nūr oluṕ şuʿle virdi ki (17) gün nūrından ġālib geldi. Bunda bāḳī ellere daḫı işāret var ki ḳaćan bu eller ki (18) henüz dünyāya gelüṕ nesneye yapışmadın aḳ ve pāk nūrāni-y-idi, ćün nesnelere ṣundı yapışdı (19) ẓulmānī oldı. Her bar[1963] ki girü elini ol nesnelerden çeke girü evvelkileyin nūrānī olur; **[238a]** (1) fehm eyle cidd-ile. Ṕes, Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki AK# #. Zīre Ḥaḳ Taʿālā nūr-ı rūḥānī-yi cismānī (2) üzere iẓhār ḳıldı, tā naẓar idenlere naẓar-gāh ola. Bedürüstī, Mūsā'nuñ *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* yed-i rūḥānīsi (3) cemīʿ-i evḳātda nūrāni-y-idi; lākin nāẓırlara naẓar-gāh degüldi, ćün nūrāniyyeliġin iẓhār (4) ḳıldı. Baʿżı evḳātde[1964] ḫarḳ-ı ʿādet (???)[1965] üzere, ol yed-i cismānī üzere, cemīʿ-i nāẓirlere manẓur (5) oldı. AK# #. Yaʿnī, ćün bularda başīret (6) yoḳ-ıdı ki ol āyātları görelerdi, ol beşeriyyet gözi-le

---

[1963] her bār: her defa. (f., Devellioğlu, s. 87)
bār: def'a, kerre (f.)
Metindeki manası her defa anlamında olmalıdır.
bar//bār: kir, pas.
ör: Dilde bar (بار) olsa ayva çekirdeği lûabı ve söğüt ağacı ve karı ısladalar… T.T. Sözlüğü, C.I, s. 400
[1964] evḳāt: (Vakit. C.) Vakitler.
[1965] ḫavḳ: * ihāta etmek, kaplamak.
Baʿżı evḳātde ḫavḳ-ı ʿādet üzere: Bazı vakitlerde adet olan topluluk, toplantı üzere.
** halka denilen yuvarlak.
ḫavḳ-ı ʿādet: adet olan halka, topluluk.
ḫarḳ: Yakmak. Yanmak. Yangın.
ḫarḳ: delmek.
ḫarḳ: Yalan bağlamak.
** Yarma. Yırtma. * Su akacak yarık yer.
**** ḫarḳ-ı ʿādet: adet olan yol üzere.

baḳdılar ol āyātları siḥr (7) gördiler ve resūli sāḥir gördiler. AK# #. Yaʿnī, diler ki (8) sizi yirüñüzden yurduñuzdan çıḳara siz bir işde ne dirsiz. Şek yoḳ-ıdı ki Mūsā *ʿaleyhi's-selām* (9) anları yirlerinden sürüp̀ çıḳara-y-dı, lākin ol arż-ı beşeriyyetden çıḳarmaḳ isterdi ki ẓulmānīdür; (10) tā ol nūr-ı rūḥāniyyeye getüre. AK# #. Yaʿnī, ol (11) ḳavm didiler ki bunı ḳardeşi-y-le ḥabs eyle, teʾḫīr it, çevre şehrlere adam ṣal ki ne ḳadar sāḥir (12) var-ısa cemʿ idüp̀ getüreler. Eyle vehm itdiler ki bu teʾḫīr-ile ve bu tedbīr-ile ve cidd idüp̀ dürişmeg-ile (13) taḳdīrden nesne taġyīr ideler. Bilmediler ki elbetde Ḥaḳ ġālibdür, ḥükm-i sābıḳ yirine gelse gerek. (14) Ḳaçan ki ḥükm-i taḳdīr nāzil ola hīç ʿilmüñ salṭanatı ḳalmaz. AK# #. (15) Çün sāḥirler cemʿ olup̀ Firʿavn'a geldiler, ẓann itdiler ki ol siḥrleri-y-ile Mūsā üzere ġālib (16) geleler. Didiler ki "Bize ecr var mıdur; eger bunuñ üzere ġālib olavuz?" Bilmediler ki bulara ḳudret (17) teʾṯīr[1966] ġālib gelür, ol siḥrleri teʾṯīrinden[1967]; belki bulara ecr-i ʿaẓīm ol maġlūb olup̀ şınmaḳda (18) var-ıdı. AK# #. Firʿavn didi ki "Neʿam[1968], ecrüñüz ol ola ki muḳarreblerden (19) olasız" Ḥaḳ Taʿālā Firʿavn dili üzere bu kelāmı ki icrā ḳıldı ḥaḳḳ-ıdı, girçeg-idi ki anlar

[1966] teʾṯīr: Bir şeyde eser ve nişane bırakma. * Vasıfları ve halleri değiştirme. * İşleme, dokuma, iz bırakma. * İçe işleme. * Kederlenme.(Esbaba te'sir-i hakiki verilmemiş. Vahdet ve celâl öyle ister. Lâkin mülk cihetinde esbab dest-i kudrete perde olmuştur. İzzet ve azamet öyle ister. Tâ, nazar-ı zâhirde, dest-i kudret mülk cihetindeki umûr-u hasise ile mübaşir görülmesin. M.)(Kevn ve vücud sahasında durup, ahval-i âleme dikkat eden adam, hadsî bir sür'atle anlar ki: Te'sir ve fâiliyet lâtif, nurani, mücerred olan şeylerin şe'ni olduğu gibi; infial, kabiliyet, teessür de maddi, kesif, cismani şeylerin hassasıdır. Evet misal olarak semadaki nur ile yerdeki şu kocaman dağa bak. O nur semâda iken ziyâsiyle yerde iş görür, faaliyettedir. O dağ ise, azametiyle beraber faaliyetsiz yerinde oturuyor. Ne bir tesiri var ve ne de bir fiili var.Ve keza, eşya arasında vukua gelen fiillerden anlaşılıyor ki, hangi bir şey lâtif, nurani ise, sebep ve fâil olmaya kesb-i liyakat eder. Kesafeti nisbetinde de infial ve müsebbebiyet mertebesine yakışıyor. Bundan anlaşılıyor ki, esbab-ı zâhiriyenin Hâlikıyla, müsebbebatın mucidi, ancak ve ancak Nur-ül-Envar, Sâni-i Ezelî'dir. M.N.)

[1967] teʾṯīr: etki, vasıfları ve halleri değiştirme.

[1968] neʿam: "Evet, olur" mânâsında cevap edâtıdır. * Pek iyi, âferin mânâlarında tasdik ve tahsin kelimesidir.

[238b] (1) Allāhu Taʿālā ḳatında muḳarrebler olısarlardı, Firʿavn ḳatında degül. AK# #. (2)**ilā āyeh.** Yaʿnī, didiler ki "Yā Mūsā, evvel sen mi bıraġursın yoḳsa biz mi bıraġalum?" Çün anlar Mūsā'ya (3) ikrām idüp̀ taʿẓīm ḳıldılar, ol bıraḳmada anı taḳdīm idüp̀ destūr dilemeg-ile. Allāhu Taʿālā (4) daḫı anlara ikrām ḳıldı sücūd u īmān-ıla. AK# #. **ilā āyeh.** (5) Mūsā didi ki "Bıraġuñ!" çün bıraḳdılar. Ḫalḳuñ gözlerine ol teḫayyülāt ulu siḥr görindi, (6) anuñ ḥaḳīḳatin añlayumadılar. Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, anlar siḥr-i ʿaẓīm-ile (7) geldiler, ʿaẓīm diyü vaṣf ḳıldugı ol siḥr degüldi. Zīre ol külli bāṭıldı, bāṭıluñ ne ḳadar (8) olurdı ki ʿaẓamet-ile vaṣf oluna-y-dı. Belki maʿnīsi budur ki anlar bir siḥr-ile geldiler ki anuñ (9) günāhı gey ʿaẓīmdür. Zīre muʿcize-y-ile muʿāraża[1969] ḳılmaġa geldiler. AK# # (10) AK# #. **ilā āyeh.** Bunda işāret budur ki ʿaṣā ol ẕikr ʿaṣāsıdur ki "*Lā ilāhe illā'l-lāh*" kelimesi-(11)dür. Çün bu kelime ilḳā[1970] olundı, ol nefs ṣıfātları sāḥireleri ṣiḥrlerin bıraḳduḳları vaḳt (12) küllüsini yutdı, cemīʿ-i ḫalḳ gözine siḥr görinen nefy olınup̀ maḥv oldı. AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, ẓāhir oldı ḥaḳ, illā Allāh'ı iṣbāt itmeg-ile. Ol fiʿlleri (14) bāṭıl olup̀ nefy olundı, ol dünyā zīnetleri ki göze ḫōş görinürdi. AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, ol ṣıfāt-ı nefs seḥareleri[1971] ol nūrı ẕikr-ile maġlūb olup̀ ḥaḳāret-ile döndiler (16) evāmir-(i) şerʿuñ ve nevāhīlerinüñ taḥtında müsaḫḫar[1972] oluban. AK# #. Yaʿnī, ol (17) nefs ṣıfātları ẓālim ve mütemerrid[1973] olduḳdan ṣoñra ʿubūdiyyete

---

[1969] muʿāraża: Bir şeyden yan verip sapmak. * Biri ile yarışmak. * Birbirine karşı gelmek. Sözle karşılıklı mücadele. Söz mücadelesi.

[1970] ilḳāʾ//ilḳā: Koymak, bırakmak. Terk etmek. Öne atmak.

[1971] seḥāre: sihir,

seḥareleri: sihirleri.

[1972] müsaḫḫar: (Sihr. den) Büyülenmiş, büyü ile aldatılmış, kendisine sihir yapılmış.

müsaḫḫar: (Sihriyy. den) Fetih ve teshir olmuş, ele geçirilmiş. Zaptedilmiş. İtaat ve hizmete alınmış.

[1973] mütemerrid: İnatçı, ısrar eden, dik kafalılık eden. Kibirlilik eden.(Dine muhalif felsefeden tam ders alan, bir firavun olur. Fakat en hasis şeye ibadet eden ve menfaat gördüğü her şeyi kendine rab telâkki eden bir firavun-u zelildir. Hem mütemerriddir. Fakat bir lezzeti için nihayet zilleti

münḳād[1974] oluban didiler ki AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, “Biz īmān getürdük ol Mūsā-yı rūḥ ve Harūn-ı (19) ḳalb tangrısına. Ṕes, bilgil ki ḳaçan nefs nūr-ı ẕikr-ile münevver[1975] olsa anuñ küfri īmāna **[239a]** (1) mübeddel[1976] olur. Lākin[1977] nefs gendü bi’ẕ-ẕāt īmāna gelüṕ tebdīl[1978] olmaz, illā *Allāhumme*[1979]. Meger ol vāridāt-ı (2) ilāhī[1980] ve mevāhib-i rabbānī[1981] baḥrinde ġarḳ ola, ol Firʿavn ḥāli gibi ki ġarḳ olmayınca īmāna (3) gelmedi. Andan ḫaber virdi Firʿavn-ı nefsüñ küfrinden ol ṣıfāt-ı sāḥireleri īmāna (4) geldükden ṣoñra bu ḳavlı-y-ıla ki buyurdı: AK# #.(5)**ilā āyeh.** İşāret bunda budur ki Ḥaḳ Taʿālā’nuñ ḥikmet-i ṣanʿatlarından ve bedāyiʿ-i ḳudretinden-(6)dür ki düşmānı dōst sūretinde ẓāhir ider. Nite ki Belʿām[1982] ḥāli oldı ve velīlerini (7) düşman dūnı[1983] içinde setr ider. Nite kim seḥareler[1984] ḥāli oldı ṣabāḥ ṭuru[1985] geldiler düşman (8) zīnetinde kāfirler sāḥirler, giceledi̇ler evliyā zīnetinde şehīdler ebrārlar oluban. Ve daḫı (9) Firʿavn ol seḥarelere didügi ki AK# #. (10) İşāretdür aña ki ol Firʿavn eyle ẓann eyledi ki

---

kabul eden miskin bir mütemerriddir. Hasis bir menfaat için şeytanın ayağını öper derecede alçaklık gösterir. M.N.)

[1974] münḳad: (Kavd. dan) İnkiyad eden, boyun eğen, muti olan, itaat eden.

[1975] münevver: (Nur. dan) Mc: Kur'anî ve imanî eser okumakla ve ibadet ve taatla nurlanmış. Nurlandırılmış, ışıklı. * Uyanık. İntibaha gelmiş. Akıllı âlim. İmanî ve İslâmî tahsil ve terbiye görmüş. * Parlatılmış.

[1976] mübeddel: (Bedel. den) Değiştirilmiş, değişmiş, değişmiş. Tebdil edilmiş.

[1977] Lākin

[1978] tebdīl: Değiştirmek. Tağyir etmek. Bir şeyi başka bir hâle veya şeye değiştirmek.

[1979] *Allāhumme*

[1980] vāridāt-ı ilāhī: Allāh’ın gerçekleşmesi mukakkak olan vaʿdi.

vaʿd: (vaīd) İyiliğe sevk veya kötülükten kurtarmak için ileride olacak kat'i hâdiseleri haber vererek korkutmak. * Cehennemi haber vermek.

[1981] mevāhib-i rabbānī: Cenab-ı Hakkın verdiği nimetler.

mevāhib: Hibe olunan şeyler. Karşılıksız verilenler.

mevāhib: Mevhibeler. İhsanlar, bahşişler.

[1982] Belʿām: Terbiyesiz, açgözlü, obur. * Hz. Musa (A.S.) hakkında, yalan ve fena söyleyerek Beni-İsrail'i kandıran Bel'am bin Baura adında birinin adı.

[1983] dūn: Aşağı, alçak. Kolay. Zayıf. Gölgeli. Aşağılık. Altta, aşağıda.

düşman dūnı: düşman alçaklığı. düşmanın alçaklığı gibi.

[1984] seḥareler: sihirbazlar.

[1985] ṭur: had ve mikdar.

ṣabāh ṭur: sabah miktarı, sabah zamanı.

īmān anuñ iẕnine mevḳūfdur ki dir; (11) “Yaʿnī, siz īmān mı getürdüñüz ol Mūsā’ya; ben size destūr virmedin?”. Ol cehlinüñ kemālinden (12) bilmedi ki īmān Ḥaḳ Taʿālā iẕnine ve anuñ naẓar-ı raḥmetine mevḳūfdur. Ṕes, anlara ḫiṭāb ḳıldı (13) anuñ üzerine ki anlar girü buña teveccüh ideler. Bilmedi ki anlar Ḥaḳḳ’a teveccüh idüṕ andan furḳat ḳıldılar (14) ve anlaruñ esrārları rıḳḳıyyet[1986] şeklinden azād olundı ve göñülleri şübhe kirinden (15) ṭāhir oldı. Maġfiret güneşi Ḥaḳ Taʿālā’nuñ ʿināyeti maṭlaʿından[1987] ṭoġdı, hidāyet göki (16) üzerinde müstevī[1988] oldı. Bular Ḥaḳḳ’a şehādet itdiler, naẓar-ı beḳā-y-ıla ve ḫalḳa şehādet (17) itdiler, naẓar-ı fenā-y-ıla; nefsüñ taḫvīfātından[1989] bulara üşenmek yoḳ, tā ki bulara diye: AK# # (18) AK# #.**ilā āyeh.** Yaʿnī, elbetde sizüñ ellerüñüz ayaḳlaruñuz ḫilāfetinden (19) keserin. Andan cemīʿüñüz aṣā ḳorın[1990], çün anlar ḥaḳīḳatā bildiler ki merciʿleri Allāh ḥażretinedür. **[239b]** (1) Anlara āsān[1991] geldi ol Ḥaḳ’dın yaña seyr itmeklikde ne zaḥmete uġrarlarsa. Ṕes, didiler ki (2) AK# #. Yaʿnī, “Bizüm inḳilābumuz rabbumuzdın yañadur, sen ne dilerseñ işle” (3) Bildiler ki Allāh yolında anlara īẕā[1992] idüṕ incidürler, didiler ki AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, “Bizüm ol ṣuçumuz yoḳ ki sen bize intiḳām idüṕ ʿaẕāb idesin, (5) illā andan ötrüdür ki çün bize rabbumuzdan āyet[1993] geldi, biz aña īmān getürdük” Ṕes,

---

[1986] rıḳḳıyyet: Kölelik, kulluk.

[1987] maṭlaʿ: Güneş veya yıldızların doğdukları yer, ufuktan çıktıkları yer. * Yıldız veya güneşin zuhur etmesi.

[1988] müstevī: Düz. Her tarafı bir, doğru. Tesviye görmüş. * Düzlem.

müstevī: yükselip sabit kalmak. hidāyet göki üzeride müstevī oldı: Hidayet, islamlık, doğruluk göğü üzerinde yükselip sabitlendi. Ayın tam dolunay şeklinde gök yüzünde yürüngesinde sabitlenmesi gibi.

[1989] taḫvīfāt: (Tahvif. C.) Korkutmalar. Korkuya düşürmeler.

[1990] aṣā ḳo-: Yüceye, yüce makamlara koymak.

[1991] āsān: f. Kolay. Suhuletli. Yesir

[1992] iẕā//īẕā: İncitmek, eziyet etmek. İncitilmek.

iẕāʾ//iẕā: korkutma, havfetme.

[1993] āyet: delil, işaret.

(6) ḳaṣdlarını Allāh'dın yaña girçek ḳıldılar, belā üzerine Allāh'dan ṣabr dileyüṕ didiler; (7) AK# #. Yaʿnī, "İy bizüm rabbumuz, bizüm üzerümüze bol ṣabrlaruñı (8) dökivir, dīn içinde zaḥmetlere ṣabr idevüz, daḫı bizi īmān u yaḳīn üzere öldürgil" (9) Ve bu ḳıṣṣada işāret ki bu firʿavn-ı nefs ol Firʿavnlayın inkār ider, ol (10) ṣıfātları seḥaresinüñ īmānı üzere eydür ki "Ìmān mı getürdüñüz, ol Mūsā-yı rūḥa; (11) ben size īmāna destūr virmezden öñ. Bedürüstī, uşbu bir mekrdür ki idersiz yā seḥare-i (12) ṣıfāt ol Mūsā-yı rūḥa muvāfaḳat idüṕ bu ḳālib şehrinde, tā anuñ ehlini ol (13) şehrden çıḳarasız ki ol şehvāt-ı bedeniyye ve leẕẕāt-ı cismāniyyedür. Zīre ḳaçan ki (14) ṣıfāt-ı nefs īmān getürüṕ rūḥa muvāfaḳat ḳılsa ṣıfātları-y-ıla, bedenden dünyā leẕẕātı (15) çıḳar, şehvātı ḳalmaz. Tīz ola ki benüm keydlerüm ve ḥīlelerüm bilesiz, sizi bāṭıl ḳılmaḳda, (16) ol leẕẕātı ve şehvātı istīmā ḳılmaḳda; elbetde ellerüñüzi ve ayaḳlaruñuzı kesem (17) ḫilāfetinden ki ol aʿmāl-i ṣāliḥaya meyl itmekden, ol aʿżālaruñuza teskīn ḥāṣıl ola, (18) andan küllüñüzi aṣā ḳoyam[1994], ol dünyā ʿilāḳalarınuñ budaḳlarına daḫı ol zīneti (19) aġaçlarına". Anlar daḫı didiler ki "Bizüm rücūʿumuz rabbumuzdın yañadur, dünyādın yaña yā anuñ [240a] (1) içindeki zeḫārifine degül. Sen bizden intiḳām itdügüñ degüldür, illā andan ötrüdür ki (2) biz rabbumuzuñ āyātlarına īmān getürdük bize ol āyātlar geldükden ṣoñra ki Ḥaḳ Taʿālā'-(3)nuñ elṭāflarıdur ki bize geldi ol bize ḳılduġuñ intiḳāmdan saña menfaʿat olmaz; eyle ki (4) bize menfaʿat olur ol elṭāf-ı Ḥaḳ irişmekden. Bize andan żarar yoḳ ki bizüm merciʿumuz (5) rabbumuzdın yañadur biz rabbumuza niyāz idüṕ dirüz ki "İy bizüm rabbumuz, bizüm üzerümüze ṣabr (6) dökil ki ṣabr idevüz bu taʿalluḳāt-ı dünyā ḳaṭʿ olduġına ve anuñ şehvātları ve leẕẕātları terk (7) olunduġına, bizüm

[1994] aṣā ḳo-: Yüceye, yüce makamlara koymak.

ölümümüzi saña inḳiyād içinde ḳılıvir ki aḥkām-ı ezeliyyede ḳılduñ". AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, bir cemāʿat didiler ol firʿavn-ı nefsüñ ḳavminden ki hevā ve ġaḍab u (9) kibr ü ḥaseddür, ol firʿavn-ı nefse AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, "Ḳor mısın ol Mūsā-yı rūḥı daḫı anuñ ḳavmini ki ḳalb ve sırdur ʿaḳl-ıla; tā ki bu (11) arż-ı beşeriyyeti fesāda vireler, seni ilāhuñ-ıla terk ideler ki ol şeyṭān u dünyā ve ṭabʿdur, (12) hīç bulara, saña ṭapılmaya. AK# #. (13) Ol Firʿavn-ı nefs didi ki "Biz ol ṣıfāt-ı rūḥuñ oġlanların ki ḳalb u nefs ve aʿmāl-i ṣāliḥadur, (14) küllisin bāṭıl idevüz, ʿucb u riyā-y-ıla ḳoyavuz, ol ṣıfātların ki bu aʿmāl andan mütevellid olur (15) ki biz bularuñ üzerine ḳāhirlerüz, mekr-ile aldamaġ-ıla ve ḥīle-y-ile". AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, ol Mūsā-yı rūḥ didi ol ḳavmine ki ḳalb u ʿaḳl u sırdur, "Allāhu Taʿālā-(17)dan muʿāvenet ṭaleb idüñ, ṣabr idüñ cihād-ı nefs üzere ve muḫālefetleri üzere ve Ḥaḳḳ'a mütābaʿat (18) ḳılmaḳ üzere". AK# #. Yaʿnī, bu arż-ı beşeriyyet Ḥaḳ Taʿālā'-(19)nuñ ḫāṣ milkidür, ḳullarından kime dilerse virür. Ol arż-ı beşeriyyeti ki rūḥuñ ṣuʿūd[1995] **[240b]** (1) idecek yirdür ṣıfātları-y-ıla; tā ki ol ṣıfāt-ı beşeriyyet anuñ ṣıfātıyıla muttaṣıf ola. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, ʿāḳıbet ḫayr olmaḳ daḫı saʿādet etḳıyālaruñ[1996] ve saʿīdlerüñdür[1997]. (3) AK# #. Yaʿnī, Mūsā-yı rūḥuñ ḳavmi ol rūḥa didiler ki "Biz (4) incidilürdük ol evṣāf-ı beşeriyyet-ile ve anlaruñ muʿāmeleleri-y-le, sen bize ol vāridāt-ı (5) rūḥāni-y-ile gelmezden öñ, (henüz bāliġ olmadın)[1998]. AK# #. Daḫı bize ol vāridāt-ı ilhāmāt-ı rū-(6)ḥāni-y-ile geldükden ṣoñra bāliġ olduḳdan ṣoñra incinürüz ol beşeriyyet yıltayıcılardan. (7) AK# #. Yaʿnī, Mūsā-yı rūḥ didi ki ola ki sizüñ rabbuñuz (8) ol sizüñ düşmānuñuz nefsi ṣıfātları-y-ıla helāk ide vāridāt-ı

[1995] ṣuʿūd: Yükselmek. Yukarı çıkmak. Derece artmak.
ṣuʿūd it-: yükselmek,
ṣuʿūd idicek: yükselecek
[1996] etḳıyā: (A.) (Taki. C.) Çok takvâ sâhibi olanlar. Takiler. Takvâda çok ileri giden mes'ud kimseler.
[1997] (saʿīd: (A.) (Sa'd. dan) Saadetli. Allah (C.C.) kendisini sevmiş. O'nun rızasına ermiş olan. Ahireti için çalışan kimse. Mes'ud. Mübarek. Bahtiyar.).
[1998] Bu kısım derkenarda yazıyor.

rabbānī birle anlaruñ eẕiyyet-(9)lerin sizden defʿ ide. İşāret var aña ki bu vāridāt-ı rūḥānī kifāyet (10) itmezimiş nefsi ṣıfātları-y-ıla fenā ḳılmaġa; elbette ṣıfāt-ı rubūbiyyetden daḫı tecellī gerekimiş. (11) AK# #. Yaʿnī, ḳaçan Ḥaḳ Taʿālā ṣıfātlarından bir ṣıfat-ıla (12) tecellī ḳılsa arż-ı beşeriyyetde ṣıfāt-ı nefsden bir ṣıfāt ḳomaz; illā ṣıfāt-ı rūḥa ve ṣıfāt-ı (13) ḳalbe tebdīl ider, ol arż-ı beşeriyyetde anları ḫalef ḳılur, tā naẓar ḳıla ki nice[1999] ʿamel idersiz, (14) emr-i ʿubūdiyyeti iḳāmet idüṕ rubūbiyyet niʿmetine şükr ider misiz, yoḳsa ʿaksini mi ḳılursız. (15) Andan ḫaber virdi ol Āl-i Firʿavn'ı iḫtibār[2000] ḳılduġı-y-la ki buyurdı: AK# # (16) AK# #.**ilā āyeh.** Bu āyet delālet ider aña ki bu miḥnetler ve şedāyidler ve muṣībetler mūcib (17) intibāhdur[2001] ki anlaruñ-ıla mütenebbih oluṕ iʿtibār ala, lākin bu ehl-i saʿādete ve başiret (18) ehline olur. Ammā olar ki ehl-i şeḳāvetdür, eger anlaruñ üzerine teşdīd olunsa ḳudret (19) ḳahrı-y-ıla esbāb-ı niʿmet üzerlerine taṣnīf olunsa ne ol şiddet-i ḳudret-ile ayılur ne niʿmet **[241a]** (1) ćoḳluġı-y-la mütenebbih olur. Belki, eger bulara bür[2002] (ü) yüsret[2003] ve niʿmet ulaşsa aña istiḥḳāḳ gözi-y-ile (2) naẓar iderler. Yaʿnī, dirler ki biz buña müstaḥıḳ olmışduḳ anuñ-ıçun bize virdiler. AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, ḳaçan ki bulara bir ḥasene irişse dirler ki "Biz buña ehlidük, (4) bize virildi". Ve ger bulara ʿusret ve düşvārlıḳ irişse anı şomlıġa ḥavāle ḳılarlardı. (5) Nite ki buyurdı: AK# #. Yaʿnī, eger bulara ḳaḥṭ[2004] u belā (6) irişse dirlerdi ki "Bu bize Mūsā'nuñ daḫı anuñ-ıla bile olanlaruñ şomlıġından oldı". (7) AK# #. Yaʿnī, bulara gelen şom ol (8) küfrleri sebebidür, Allāhu Taʿālā ḳalbinden anlara irişür; lākin bularuñ ekṣeri

---

[1999] nice: nasıl, ne şekilde.

[2000] iḫtibār: Yoklama. Deneme. Sınama. Tecrübe.

[2001] intibāh: Uyanıklık, göz açıklığı. Hassasiyet. Agâh ve münebbih olmak. Hakikatı ve hakkı anlayıp yanlıştan, fenadan dönmek.

[2002] metinde "bür" (بُرْ) şeklinde yazılmış.

bür': (a.i) (برء)(Büru') Hastanın iyileşmeğe başlaması. * Kurtulmak. * Fazilette ve bilgide üstünlük.

[2003] yüsret: Kolaylık, sühulet. Rahat.

[2004] ḳaḥṭ: Kıtlık. Kuraklık. Kuraklıktan dolayı mahsulün yetişmemesi.

bilmezler ki (9) ol vāḥid ü muṭlaḳdur, yaluñuz küllī (külliyi) īcāda getürüp̀ var ḳılan. Lakin bularuñ başīretleri (10) baġlanmışdur ve ʿaḳılları daḫı ḥaḳḳı müşāhede ḳılmaḳda menʿ olunmışdur ve fehmleri daḫı (11) maʿānīleri idrāk itmekden merdūddur. AK# #.**ilā āyeh.** (12) Yaʿnī, ol cehāletlerinden ve ḍalāletlerinden ḳaçan āyetler görseler anı siḥr görürlerdi, ol (13) inkār üzere muṣırr olmaġ-ıla ʿādet idinürlerdi, azġunlıḳlarından dīlleri-y-le perdelerin (14) yırtarlardı. Dirlerdi ki "Ne ḳadar ki sen bize āyet gösteresin, bizi siḥirleyesin, biz saña (15) īmān getürür degülüz". AK# #.**ilā āyeh.** (16) Yaʿnī, bular çün muḫālefetlerin envāʿ ḳıldılar. Ḥaḳ Taʿālā daḫı üzerlerine envāʿ ʿuḳūbetler (17) dökdi, ne ol küfürlerinden iʿrāż itdiler ne gendüleri taṭhīr itmege ḳaṣd itdiler. (18) AK# #. Yaʿnī, istikbār itdiler mücrim ḳavmlerden oldılar, (19) aṣl ḫılḳatlerinden. Ṕes, bularuñ ʿuḳūbātları göñülleri dönderici oldı, ol āyātları **[241b]** (1) ve ḥaḳāyıḳları müşāhede ḳılmaḳdan bu artuġıraḳdur ki ẓāhirde dürlü belālar vāṣıl ola, ṣıġınuruz (2) Allāh'a ol gizlü mekrlerinden. AK# #. (3) Yaʿnī, çünki olara Allāhu Taʿālā'nuñ ġaḍabı irişdi. Didiler ki "Yā Mūsā, bizim-içün rabbuña duʿā (4) ḳıl!", "rabbumuza" dimediler. Zīre Allāhu Taʿālā'nuñ rubūbiyyetine hidāyet bulmadılar. Ṕes, ol ġaḍab u (5) miḥnet-ile gendülere arturmadılar; illā ıraḳlıḳ ve yādlıḳ arturdılar. AK# #. Şol ʿahd-ile (6) saña ḳıldı, sen duʿā ḳılasın ol faẓlı-y-ıla icāzet ider, redd itmeye. AK# # (7) AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, eger bu ġaḍab u saḫṭ[2005] ḥicāben[2006] bizden keşf[2007] iderse, (9) elbette[2008] saña īmān getürüp̀ Benī

[2005] metinde seḫaṭ şeklinde yazmış.

saḫṭ: saḫṭ (suḫṭ) Hışım, hiddet, kızgınlık, gadap.

saḫt: (f.s) 1-katı, sert, çetin, pek. 2- kuvvetli, güçlü, sağlam. 3- güç, zor. (Metindeki kelime saḫṭ şeklinde dolayısıyla hışım, hiddet, kızgınlık, gadap manasında kullanılmaktadır.)

suḫṭ: Haram mal, her nevi haram. * Yok eylemek. Gidermek. Bir şeyin kökünü kazımak (mânasına saht'dan alınmıştır. Haramın bereketi olmadığından hânumânlar yıktığı için suht denilmiştir.)

suḫṭ: Kızgınlık, gadab. (Rızânın zıddı)

[2006] ḥicāb: perde, örtü. * men'etmek. ** Allāh ile kul arasındaki perde. *** setretmek, gizlemek.

İsrāʾīl’i senüñ-ile gönderevüz. Ḱün ol ṣūret-i ġaḍab-ıla (10) saḫṭı anlardan götürdük ki ʿaẕāb-ıdı, tā ol vaʿdeleri tamām olınca ki ġarḳdur; elbetde[2009] (11) bular aña irişiserler, girü bular ʿahdların ṣıdılar īmāna gelmediler. Ḱün ṣūret-i ġaḍab (12) bulardan refʿ olundı, bular ṣūretā īmān getürdiler, ḥaḳīḳatā getürmediler. Ṕes, ḱün bizüm ol ġarḳ (13) itmek meşiyyetümüz[2010] vaʿdesi tamām oldı anlar daḫı ʿahdlerine ṭurmayuṕ naḳż[2011] itdiler. AK# # (14) AK# #. Yaʿnī, biz daḫı intiḳām idüṕ oları deñizde ġarḳ eyledük. (15) AK# #. Yaʿnī, andan ötrü ḳahr-ıla helāk itdük (16) ki bular ẓāhire bizüm āyātlarumuzı yalanladılar. Ḥaḳīḳatā, bularuñ tekẕīb itdükleri ol ġaḍab-ı (17) ḥaḳīḳinüñ netāyicinden-idi ki bular bizüm aḥkāmumuzuñ ḥaḳāyıḳından ġāfillerdi ol ʿahd (18) anlara menfaʿat ḳılmadı bizüm ol ḳadīm meşiyyetümüz olmaġ-ıla ve anları ol ʿaḳdları ḫalāṣ ḳılmadı (19) ol irādet-i ezeliyye-y-ile. Andan ḫaber virdi ol ʿināyeti netīcelerinden saʿādet ehli-çün **[242a]** (1) bu ḳavlı-y-ıla ki buyurdı: AK# #.**ilā āyeh.** (2) İşāret bunda budur ki bedürüstī, ʿazīz oldur ki anı Allāhu Taʿālā ʿazīz ḳıldı. Ve ẕelīl daḫı (3) oldur ki Ḥaḳ Taʿālā ẕelīl ḳıldı, kim ki Allāh yolında ẕillet raḥmetin ḱekmege ṣabr eyledi, (4) ʿizzet[2012] ü kerāmet niceleri aña teveccüh ider. Ol anı żaʿīf ü ẕelīl görenlerüñ ʿizzetin kerāmetine (5) aña virür anı ḫor u ḫaḳīr ḳılur. Nite ki buyurdı: AK# #. (6) Yaʿnī, ol ḳavm ki ḳahr olınurlardı ve ẕilletde ṭutılurlardı

ḥicāben: men ederek, kaldırarak, engelleyerek, perdeleyerek.

[2007] keşf: Açmak. * Olacak bir şeyi evvelden anlamak. Gizli kalmış bir şeyin Cenab-ı Hak tarafından birisine ilham olunması ile o gizli şeyin meydana çıkarılması.

eger bu ġaḍab u saḫṭ ḥicāben bizdeb keşf iderse: eğer bu gadab ve hışmı, kızgınlığı bizden perdeleyerek uzaklaştırırsa.

[2008] elbette:

[2009] elbetde:

[2010] meşiyyet: (meşiet) Meşiyyet. Dilemek. İrade. Arzu. Matlub. Murad. İstek.

[2011] naḳż: bozmak. //naḳż it-: bozmak, sözünde durmamak. sözünde durmamak.

naḳż-ı aḥd: Anlaşmayı bozma, muâhede hükümlerini bozma. Verilen sözde durmama. (Nebz-i ahd da denir)

[2012] Sondaki te noktaları sehven konulmayarak güzel he gibi yazılmış.

yirüñ meşārıḳın[2013] anlara mīrāṯ (7) ḳılduḳ ki ol yirleri mübārek ḳılup̀ ṭururuz. Yaʿnī, ol kāfirler ve ẓālimler ve fāsıḳlar elinden (8) alduḳ, ol müʾminlere muvaḥḥidlere ve ṣāliḥlere virdük. AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, ol kelimeʾi ḥüsne ki Benī İsrāʾīl üzere ezelde taḳdīr olmışdı ki Ḥaḳ Taʿālā (10) dimişdi: AK# #. Yaʿnī, bular cennetlikdür hīç ḳayyūm[2014] yoḳ. Ṕes, ol anlara (11) taḳdīr olınan saʿādet tamām oldı, ol dīn içinde çekdükleri meşaḳḳatlerden ötrü ki (12) Ḥaḳ rıżāsıçun ṣabr eylediler, ṣabr daḫı ehl-i cennet ʿamellerindendür. Nite ki buyurdı: AK# # (13) AK# #. **AK# #.** (14) Yaʿnī, defʿ idüp̀ Benī İsrāʾīl'den ol ihānetlerin ve ḥaḳāretlerin götürdük giderdük daḫı (15) nefslerinden ol tecebbür ü tekebbüri giderdük. Zīre taʿrīş irtifāʿ maʿnisinedür. Andan ol (16) dōstlarını ʿazīz ḳılup̀ ʿadūlarını ẕelīl itdüginden ḫaber virüp̀ buyurdı ki AK# # (17) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur kim bedürüstī ol Benī (18) İsrāʾīl ṣıfāt-ı ḳalbdür, anlar muʿaẕẕeblerdi göñül mışrında ṣıfātlarıyıla Allāhu Taʿālā anları (19) ḫalāṣ ḳıldı. Nite ki buyurdı "Biz Benī İsrāʾīl'i ki ṣıfāt-ı ḳalbdür, ḫalāṣ

[2013] meşārıḳın: Güneşin doğduğu taraflar. Şark tarafları.

[2014] ḳayyūm: (a.h.i kıyām'dan) (aslī sıfatlardan kıyām binefsihi sıfatı dolayısiyle) Allāh. [bāki ve kaim olan, ezelī mānāsınadır.]

ḳayyūm: Başlangıç, nihayet ve yeniden oluş gibi hallerden münezzeh ve ezelden ebede kaim, dâim ve var olan Allah (C.C.). Bütün eşyanın ancak kendisi ile kaim olduğu Cenab-ı Hak.(... Sırr-ı kayyumiyetin cilvesine bu noktadan bakınız ki; bütün mevcudatı ademden çıkarıp, herbirisini bu nihayetsiz fezada $ sırrıyla durdurup, kıyam ve beka verip, umumunu böyle sırr-ı kayyumiyetin tecellisine mazhar eyliyor. Eğer bu nokta-i istinad olmazsa; hiçbir şey kendi başıyla durmaz. Hadsiz bir boşlukta yuvarlanıp ademe sukut edecek.Hem nasıl ki bütün mevcudat, vücudları ve kıyamları ve bekaları cihetinde Kayyum-u Zülcelâl'e dayanıyorlar; kıyamları onunladır... Öyle de, mevcudatın keyfiyat ve ahvalinde binler silsilelerin; (temsilde hata olmasın) telefon, telgraf silsilelerinin merkezi ve santral direği hükmünde olan sırr-ı kayyumiyette $ sırriyle, uçları bağlıdır. Eğer o nurani nokta-i istinada dayanmazlarsa, ehl-i akılca muhâl ve bâtıl olan binler devirler ve teselsüller lâzım gelecek; belki, mevcudat adedince bâtıl olan devirler ve teselsüller lâzım gelir. Meselâ: Bu şey (hıfz veya nur veya vücud veya rızık gibi) bir cihette buna dayanır; bu da ötekine; o da ona... gitgide herhalde nihayetsiz olamaz, bir nihayeti bulunacak.İşte bütün böyle silsilelerin müntehâları; elbette sırr-ı kayyumiyettir. Sırr-ı kayyumiyet anlaşıldıktan sonra, o mevhum silsilelerde birbirine dayanmak rabıtası ve mânâsı kalmaz, kalkar; herşey doğrudan doğruya sırr-ı kayyumiyete bakar. L.)

ḳayyūm: Allah'ın ezelî ve ebedî oluşu, dâimî mevcudiyeti, bâkiliği.

ḳıluṕ geçürdük ol baḥr-i **[242b]** (1) dünyādan daḫı ḳurtarduḳ Firʿavn-ı nefsden. AK# #. Yaʿnī, geldiler (2) bir ḳavm üzere ki ṣıfāt-ı rūḥdur, AK# # ki anlar ḳāyim oluṕ ṭurmışlar ol (3) ṕutlar üzerine ki ṭaparlar. Yaʿnī, ol maʿāni-yi maʿḳūle üzerine daḫı maʿārif-i rūḥāniyye üzere (4) anı görklü görüben dilediler ki ol ʿālem-i ervāḥuñ işigi üzere eglenüṕ ṭuralar. AK# #. (5) AK# #. Yaʿnī, didiler ol Mūsā'ya ki vārid-i rabbānīdür baḥr-i (6) dünyā olaruñ-ıla bile geçmişdür. Didiler ki "Yā vāridāt-ı Mūsā bize daḫı bir ilāh idivir; (7) nite kim bularuñ ilāhı var". Bu aña işāret ḳılur kim eger Ḥaḳ Taʿālā'nuñ faẓlı olmasa (8) bu ḳavl-ile ki anı ṣābit ḳılur ḳadem-i ʿubūdiyyet üzere daḫı girçek ṭaleb üzere, tā maḳṣad-ı aʿlāya (9) irişince. Bu ḳul meyl ideydi bu dünyānuñ ḥışvıyyātından her ne görse degül ki ʿuḳbānuñ (10) nefīs nesneleri, tā ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı resūline, *ʿaleyhi's-selām; AK# #* (11) AK# #. Yaʿnī, eger "Yā Muḥammed, biz seni ṣābit ḳılmasavuz yaḳīn olduñdı ki anlara biraz (12) meyl ideydüñ". AK# #. Yaʿnī,ol Mūsā-yı vārid-i rabbānī didi anlara ol (13) rūḥāniyyāta meyl itdükleri vaḳt bedürüstī, siz cāhil ḳavmlersiz ki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳadrin (14) ve sizüñ-ile ʿināyetin bilmezsiz. AK# #. Yaʿnī, (15) bu ḳavm ki ṣıfāt-ı rūḥdur. Bular daḫı ol ki bular anuñ içindedür, helāk olmışlardur ol (16) meyller-y-ile ve lāzım oluṕ ṭurmaġ-ıla ol maʿānī-yi maʿḳūlenüñ ve maʿārif-i rūḥāniyyenüñ ḥalāveti (17) üzere. Daḫı ol Ḥaḳ'dan ġayrın ṭaleb itdükleri ve maʿārif-i rabbāniyye vuṣlat ṭaleb itmedükleri (18) külli bāṭıldur. AK# #. Yaʿnī, "Ol Allāh'-(19)dan ġayrın mı ṭaleb ideyin sizüñ-içün ki ol sizi bir menzile ḳondurur ki anda vaṣl u viṣāl olmaz". **[243a]** (1) AK# #. Yaʿnī, "Ol sizi tafḍīl ḳıldı cemīʿ-i ḥayvānāt ve cinn ü melek üzerine (2) anuñ gibi tafḍīl ki bu cismāniyyātdan ve rūḥāniyātdan geçe teraḳḳī ide, maʿāriflere ve ḥaḳāyıḳ-ı (3) ilāhiyyāta vāṣıl ola". AK# #. Yaʿnī, biz sizi (4) ḳurtarduḳ ol Firʿavn-ı nefsden ṣıfātları-y-ıla ki size teklīf idüṕ ol ıraḳlıḳ ʿaẕābın

(5) ṭadururlardı. AK# #. (6) Yaʿnī, ol ṣāliḥ ʿamellerüñüzi ibṭāl iderlerdi ki ṣıfāt-ı ḳalbden mütevellid olur riyā āfet-(7)leriyle ve ʿucb-ı nefsāni-y-ile ve ol ṣıfāt-ı ḳalblerüñüzi ḳorlar ki nefse ve nefsüñ ṣıfātlarına ḫıḍmet (8) ider. Ṕes, bu ṣıfāt-ı nefse ṣıfāt-ı ḳalb ḫıdmet itmekde ki riyāyıçun ola, dünyā menfaʿat-(9)ların ceẕb idüṕ ḥuẕūẕ-ı nefsānī yirine gele, bu size rabbuñuzdan ulu belā-y-ıdı. Sizi andan (10) ḫalāṣ ḳıldı, tā andan ġayrın ṭaleb itmeyesiz ve andan ġayrıya ṭapmayasız ve ol rūḥānīlere (11) ve maʿḳūlāta meyl itmeyesiz, tā ki ol vuṣūl ü viṣāl mertebelerine ẓafer bulasız. Andan ol (12) taḳarrub ehlinüñ ṣıfātlarından ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# # (13) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. Bu ḳavlinde aña işāret ḳıldı kim (14) ḥaḳīḳat-i vaʿde ki Mūsā-y-ıçun olundı ḳırḳ gice-y-idi; egerçi ẓāhirde otuz gice-y-idi. Bunuñ-ıla (15) buyurdı biz ol otuz giceyi on-ıla tamām ḳılduḳ. Zīre ḳırḳ tamām olıcaḳ otuz nāḳıṣ (16) olur. Zīre buña delālet ider ol ḳavli ki buyurdı: AK# #. Ol otuz (17) vaʿdeyi iẓhār ḳıldı, beşerüñ żaʿfından ötrü, tā nefs ol ḳırḳı çoḳsınmaya. Aña eyle (18) ḫayāl oluna ki ol ḳırḳ üzere ḳuvveti yitmez ol beşeriyyet ḳorḳusı vāḳiʿ ola. Ṕes, (19) ol otuz giceyi vaʿde ḳıldı andan on-ıla tamām eyledi. Ṕes, bu ḳırḳ ḫāṣ oldı enbiyāya Ḥaḳḳ'uñ kelāmın işirmege. **[243b]** (1) Nite ki ol ḳırḳuñ iḫtiṣāṣı var ḥikmet çeşmeleri evliyānuñ ḳalbinden ẓāhir olmaġa (2) Resūl'üñ ḳavlı-y-ıla ki buyurdı: **ḤADÌŞ-İ ŞERÌF** (3) **ḤADÌŞ-İ ŞERÌF**[2015]. Yaʿnī, ḳırḳıñuz iḫlāṣ üzere olsa ḥikmet çeşmeleri anuñ ḳalbinden dili

[2015] Bu hadisin "Kim kırk gün ihlas ile ibadet ederse, kalbinden doğup kaynayan hikmet çeşmeleri, dilinde açığa çıkar" manasındaki şekli et-Tergib ve`t-Terhib c.1,s.55'de yer almaktadır.

et-Tergib ve't-Terhib: Cevâmi'u'l-amme'ye dâhil edebileceğimiz, bir grup te'lîf de iyi amellere teşvîk edip kötü amellerden nehyeden, caydıran hadîsleri, muhtelif kaynaklardan seçerek cemeden kitaplardır. Bunların en meşhuru Abdül'Azîm İbnu Abdi'l-Kavî el-Münzirî'nin (v. 656/1258) Kitâbu't-Tergîb ve't-Terhîb adlı eseridir. Eser fıkıh bablarına göre tanzîm edilmiştir. Her bâbta önce terhîb hadîslerini, arkadan tergîb hadîslerini kaydeder. Hadîslerin kaynağını ve gereğinde sıhhat durumlarını da beyân eder. Mustafa Muhammed Ammâre'nin talikâtı ile tabedilmiştir (1968-Mısır).

(4) üzere ẓāhir ola. Bu ḳırḳ ʿadedi taʿyīn itmekde ḥikmet nedür, anı Sūre-i Baḳara'da ẕikr (5) itdük, tekrār ḥācet degül.[2016] AK# #. Bu ḳavli daḫı delālet ider, (6) ancılayın ki vaʿde ḳırḳ gündür ve bu ḳavlinde ki buyurdı: AK# # (7) AK# #.ilā āyeh. Aña işāretdür ki Mūsā-yı rūḥ didi ol ḳardeşine ki Harūn-ı (8) ḳalbdür, Ḥaḳḳ'uñ mīḳātına teveccüh itdügi vaḳt ve maḳām-ı kelāma ve rabbinüñ tecellesine muḳābele (9) ḳılmaġa ḳaṣd idecek "Yā aḫī, ḳavmüm içinde benüm ḫalīfem ol". Nite ki buyurdı: AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, "Ol ḳavmüm ki evṣāf-ı beşeriyyetdür ve ṣıfāt-ı (11) insāniyyetdür. Anlara ḫalīfe oluṕ anları ıṣlāḥ eylegil, muvāfaḳat-ı şeraʿ üzere ve ḳānūn-(ı) (12) ṭarīḳat[2017] üzere, müfsidler ṭarīḳına mütābaʿat itmegil ki hevā ve ṭabīʿatdur, ḥayvānī ve (13) nefānī. Uşbu ulu sırdur ki rūḥı ʿālem-i ervāḥuñ yücesinden bu ʿālem-i ecsāmuñ (14) alçaġına gönderdi, tā ki ol ḳalb-i rūḥānī andan ḫilāfet ḥāṣıl ide, ol ḳābildür (15) nūr-ı rabbāniye. Ṕes, ol ḫalīfe olur, Ḥaḳ Taʿālā ḫalīfesinden, ol ḫalīfe dikmeg-ile, rūḥ (16) rabbinüñ mīḳātine[2018] gitdügi vaḳt. Nite ki buyurdı: AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, çünki bisāṭ-ı ḳurb[2019] üzere ḥāżır oldı ol ṣıfāt-ı ṣāfī şarābınuñ ḳadehleri (18) anuñ üzerine

[2016] "Sūre-i Bakara'da zikr etdük, tekrār ḥācet degül." dediğine göre daha önce Bakara suresini de tercüme ettiği anlaşılıyor. İkinci cilt Âl-i İmrân 92. ayetten başlıyor, birinci ciltin olduğu kesinleşmiş oluyor.

[2017] ḳānūn (u) ṭarīḳat

[2018] mīḳāt: Bir iş için tayin edilen zaman veya yer. * Mekke-i Mükerreme yolu üzerinde hacıların ihrama girdikleri yer.

mīḳāt: ("ka" uzun okunur. a.i vakt'den. c. : mevākīt) bir iş için belirtilen vakit, zaman veya yer.

mīḳāt: ("ka" uzun okunur. a.h. i.) Mekke yolu üzerinde hacıları ihrāma girdikleri yer.

Bu kelimenin metindeki manası kişinin Allāh yolunda, Allāh rızası için istikametinde ilerlediği bir durak noktasıdır, tıpkı hacıların Kabe'ye yaklaştıkları, ihrama girdikleri bir nokta gibi.

mikat: Bağırdak ipi, (oğlancıkları beşikte onunla bağlarlar.) * Kesilme ânında koyunun ayağını bağladıkları ip.

[2019] bisāṭ: (C.: Büsüt) Döşek. * Döşeme, kilim, minder.

ḳurb: Yakınlık. Yakında oluş. Yakın olmak. Yakınlık kazanmak. (Zamanda, mekânda, nisbette, hatvede ve kuvvette kullanılır.)

bisāṭ-ı ḳurb: yakınlık döşeği, yakınlık makamı.

muntābıʿ[2020] oldı. Ve ol mükāleme[2021] ḳadeḥleri devr eyledi ol kelāmları işitmek (19) leẕẕātları aña eṣer ḳıldı, ġāyet sürūrından ḫıffet[2022] ḥāṣıl oluṕ ıżṭırāba geldi. **[244a]** (1) Zīre ol vāridāt şarābından esridi[2023] ve ol ḫiṭāblar işitmek ṭībleri[2024] anı sökre[2025] getürdi, (2) ol inbisāṭ dilin uzatdı. Ol ḳurbet döşegi üzerinde çün şavḳ-ı[2026] sulṭān müstevlī[2027] (3) oluṕ devāʿi-yi maḥabbet ẕevḳi ġālib oldı. Didi ki AK# #. Dinildi aña ki (4) "Heyhāt, bu sözden ıraḳ ol ki sen henüz ikilik defterinden yazılmışın ve benvenlik (5) ḥicābı içinde perdelenmişsin. Ḳaçan sen baña senüñ-ile baḳsañ beni görmezsin. Zīre beni (6) görmez, illā şol kimse ki ben aña başar olam ol beni benüm-ile göre. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, ol göz-ile sen beni görmezsin; līkin (8) ol enāniyyet ṭaġına naẓar ḳıl. Eger tecellī vaḳtinde ol ṭaġ yirinde ḳarār ṭutası olursa (9) tīz ola ki sende göresin ol enāniyyet gözi-le. AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, çün rabbi ol enāniyyeti ṭaġına tecellī ḳıldı ol ṭāġı fānī ḳıldı, (11) hīç olmaduḳ gibi oldı. Mūsā düşdi ʿaḳlı gidüben benliksüz enāniyyeti yoḳ oluban (12) ol rabbinüñ nūrı-la arż-ı beşeriyyet münevver oldı, ḥaḳ geldi bāṭıl maḥv oldı. Ol nefsüñ (13) enāniyyeti ṭaġı Mūṣā-yı rūḥ-ıla rabbuñ tecellīsi arasında arıdı geçdi ḥayeveti ḳalmadı. Eger (14) ol ḳalbi ḫalīfesi olmasa ol tecellī-y-le fenā

[2020] muntābıʿ//muntabıʿ: (Tab. dan) Yaradılışdan olan, fıtraten. * Basılmış, tab' edilmiş, damgalanmış. * Hoş görülen, güzel.

[2021] mükāleme: Karşılıklı konuşma. Anlaşma. Müzakere. Muhavere. Söyleşme.

[2022] ḫıffet//ḫiffet: Hafiflik. * Mc: Onurlu ve vakarlı olmamak. Temkinsizlik. Akılsızlık. Hoppalık.
ḫıffe(t): yeynilik, hafiflik.

[2023] esridi: sarhoş oldu.
esrimek: sarhoş olmak.
esrik: sarhoş, mest. 2-Azgın, kızgın. 3- zayıf, hasta, halsiz, dermansız, tâkatsiz.

[2024] tīb: (c. eṭyāb) güzel koku. Güzel kokusu için sürülen şey.
tībları: güzel kokuları.

[2025] sökre: hastalık, sökre: hastalığa. sökel: hasta
sökr: hastalık derecesinde sarhoşluk, kendinden geçmek. Bir şeyi çok beğenmeden dolayı ona karşı kendinden geçmek.

[2026] şavḳ: Işık, parıltı. * Şevk.

[2027] müstevlī: İstilâ eden, ele geçiren, zapteden. Galib olan. Yayılan, her tarafı kaplayan.

oldugı vaḳt aña girü eylemeġe ve gendüye (15) gelmege imkān olmazdı, fehm eyle cidd-ile. Eger rūḥuñ bu cesed-ile taʿalluḳı olmasaydı (16) tecellī birle, ol saʿādet ṭaleb idemezdi. AK# # (17) AK# #. Çün ol enāniyyet ġaşeyānından[2028] eyledi ki rubūbiyyet tecellīsi-y-ile vāḳiʿ oldıdı. (18) Mūsā ol gendüliksüz didi ki "İlāhī,tenzīh iderin seni andan ki maḫlūḳuñ saña inżāli (19) ola, tevbe ḳıluṕ ol enāniyyetümden rücūʿ itdüm senüñ varlıġuña ol evvel īmān [244b] (1) getürenlerden oldum, aña ki sen görilmezsin; illā senüñ vücūduñ nūrı-y-ıla". Andan ol (2) dōstların iṣṭifā ḳılduġından ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# # (3) AK# #. İşāret bunda budur kim Allāhu Taʿālā her peyġāmberi (4) urundu[2029] ḳıldı ḫalḳ üzere bir nevʿ-ile; yā iki nevʿ-ile yā envāʿ-ı kemāl-ile yaratduġı vaḳtin. Ve anuñ (5) balçıġı ẕerresi içinde ḳarışdurdı ol nevʿi kemāl ẓuhūra gelmegüñ istiʿdādını Ādem'üñ (6) *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* balçıġı ḫamırın ḳudret eli-y-le ḳarışdurduġı vaḳtin. Bundan ötrü didi ki "Yā Mūsā, ben (7) urundu ḳıldum[2030]. Uşbu iki dürlü kemāl-ile ki biri, risālet ve biri mekāleme[2031] ḳılmaḳdur, senüñ balçıġuñı (8) ḳarışdurduġum vaḳtin". Ṕes, bunda işāret ḳıldı kim "Ol rüʾyet nevʿ-i kemāline sen ṭaleb itdüñ (9) anuñ istiʿdadını, balçıġuñda bile ḳarışdurmadum". Bu nevʿüñ istiʿdādını bizüm peyġamberümüze (10) *ʿaleyhi's-selām* ḫāṣ ḳıldı, cemīʿ-i resūller arasında, bularuñ küllüsine iṣṭifā ḳılduġın yaluñuz iṣṭifā (11) ḳıldı. Bunuñ üzerine

---

[2028] ġaşeyan: Kendinden geçmek, kendini kaybetmek. Bayılmak, gaşyolmak.

[2029] urundu: seçilmiş, üstün.

urundu ḳıl-: seçilmiş kılmak, üstün kılmak.

urundalamak: intihab etmek, seçmek. (Süleyman Efendi Lügati, urundalamak maddesi.)

urunlı: hafid, sahib-i rütbe (Süleyman Efendi Lügati, urunlı maddesi.)

[2030] urundu ḳıldum: üstün kıldım, seçilmiş kıldım.

urundu ḳıl-: Bir kimseyi veya bir nesneyi diğerleri üzerine bazı vasıflarla üstün kılmak, seçilmiş kılmak.

urun//orun: makam, mevki, menzil, yer. (Tarama Sözlüğü, Cilt:5, O maddesi, s. 3018)

urundu ḳılmak: rütbe vermek, üstün tutmak.

[2031] mekāl:makal. Söz, lakırdı. Kavl. Söyleyiş.

delālet ider, bu ḳavli ki buyurdı: AK# # (12) AK# #. Andan girü Mūsā'ya didi ki AK# #. Yaʿnī, "Alġıl (13) anı ki saña virildi ṭīnuñda[2032] ḳarışıluban istiʿdādı-y-la. Daḫı anı ki anuñ-ıla seni urunduladuk[2033] (14) ki ol risālet ü mekālemedür. Şākirlerden ol ki ol şükrüñ seni ol diledügüñ (15) niʿmete daḫı ulaşdura ki rüʿyetdür. Zīre şükr itmek mūcib-i ziyādedür. Ṕes, ol ziyāde (16) rüʾyet ola; nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #. Resūl *ʿaleyhi's-selām* buyurdı ki (17) ḥüsne-yi cennetdür ve ziyāde rüʾyetdür. AK# #. Yaʿnī, (18) biz beyān ḳılduḳ elvāḥ içinde ol rüʾyeti daḫı külli mevāʿiẓi ki anuñ aña iḥtiyācı (19) var, icmāl yöninden, beyān eyledük. AK# #. Yaʿnī, daḫı tafṣīl yöninden **[245a]** (1) daḫı her nesneyi beyān ḳılduḳ. Tā ki bu kemālüñ her nevʿi anuñ-ıla biline daḫı ol kemāle ne-y-ile (2) irişilür ol daḫı biline bunuñ cümlesinden biri oldur ki ol elvāḥda beyān olundı ki (3) rüʾyet maḫṣūṣ olundı Muḥammed *ʿaleyhi's-selām* ümmeti-y-ile, tā bundan ötrü Mūsā dilek idüṕ didi ki (4) AK# #. Yaʿnī, "İy Çalabum, beni Muḥammed'üñ aṣḥābından ḳılıvir, ol rüʾyet[2034] (5) maḳāmına irişmeg-içün". Andan didi ki AK# #. Yaʿnī, ṭutġıl ol mevāʿiẓleri ve daḫı (6) saña beyān ḳılduġumuz aḥkāmları ṣıdḳ-ıla ve cidd ü ictihād-ıla daḫı bizden ḳuvvet (7) dilemeg-ile daḫı bize görklü ilticā ḳılmaġ-ıla, tā ki saña muʿāvenet idüṕ ol ʿamel üzere seni (8) ḳavī ḳılavuz. AK# #. Yaʿnī, ol mevāʿiẓ delālet ḳılur senüñ (9) ḳavmüñi terk-i dünyā ḳılmaġa ve āḫiret ṭaleb itmege anuñ derecātları birbirinden yücedür, (10) gey görklüsi anuñ gey aʿlāsıdur. Ṕes, anuñ aʿlāsın ṭutalar ki faẓīlet yöninden ekmeli (11) budur. Ve daḫı nite kim āḫiret ṭaleb itmek aḥsendür dünyā ṭalebinden ve Allāhu Taʿālā'yı ṭaleb (12) itmek daḫı aḥsendür āḫiret ṭaleb

[2032] ṭīn: (C.: Etyân) Balçık. (ṭīne) (Tıynet) Balçık. * Hilkat, yaratılış.
[2033] urundulamak: rütbelendirmek, şereflendirmek.
[2034] rüʾyet: görmek, bakmak. İdare etmek. Göz ile veya kalb gözü ile görmek. 2-Akıl ile müşahede derecesinde bilmek, idrak etmek, tefekkür etmek, düşünmek. 3-Araştırmak.
rüʾyet maḳāmı: gözle görülecek kadar yakınlık, aşinalık.
rüʾyetullah: Cennette mü'minlerin Allah'ı görmeleri.

itmekden. Ṕes, ol ki aḥsenidür anı ṭaleb ideler. AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, gösterem size tīz zamānda ol aḫiret ṭalebinden ḉıḳuṕ dünyā ṭaleb (14) idenlerüñ maḳāmlarını ki anlaruñ maḳāmları esfel-i sāfilīndür ve daḫı anlaruñ maḳāmların ki (15) Allāhu Taʿālā ṭalebinden ḉıḳuṕ āḫiret ṭaleb itdiler, anlaruñ maḳāmı daḫı cennetdür ve anlaruñ maḳām-(16)ların daḫı ki āḫiret ṭalebinden ḉıḳuṕ Allāh'ı ṭaleb itdiler. Anlaruñ maḳāmı maḳʿad-ı ṣıdḳdadur ol (17) melik-i muḳtedir ḳatında, fehm eyle cidd-ile. Andan ol taṣarrufāt-ı ḳudretden ḫaber virüṕ buyurdı: (18) AK# #. İşāret bunda budur ki bu (19) kibr ü tekebbür ḥicāblaruñ ulusıdur evṣāf-ı beşerde. Zīre ana niyyeti ziyāde ḳılur İblīs-i melʿūn **[245b]** (1) maṭrūd olmadı; illā tekebbürinden oldı, ol kibr ḥicābıyıla mütekkirler maḥrūm olurlar (2) āyātları görmekden. Nite ki bu āyetde buyurdı "Ben tekebbürlik ḥicābın bularuñ gözleri üzerine (3) perdeleyem, tā benüm āyātumı bilmeyeler". AK# #. Yaʿnī, benüm āyetlerümden (4) her āyeti görseler ki elbetde aña īmān getürmek gerek, bular aña īmān getürmezler. (5) AK# #. Yaʿnī, eger bir ṭarīḳ görseler ki buları (6) hidāyete ve ḥaḳḳa delālet ider. Bular ol ṭarīḳa ḳadem başmazlar. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, eger bir ṭarīḳ görseler ki buları bāṭıla ve ḍalālete delālet ḳılur, (8) ol yola sülūk iderler. AK# #. (9) Yaʿnī, bular böyle ḳılduḳları ol peyġamberler getürdükleri ḥaḳḳı yalanladuḳlarından ötrü cezāları-(10)dur ki ḳademlerini ṭarīḳ-ı ḥaḳḳa başdurmaz, indürilen kitābkarı taṣdīḳ itmeyüṕ ẓāhir olunan (11) muʿcizelere inkār iderler, tekebbür yöninden; ol āyātlardan iʿrāż ḳılmışlardur tekebbür-(12)lerinden. AK# #. Yaʿnī, anlar ki bizüm, (13) bizüm āyātlarumuzı tekẕīb itdiler, dār-ı āḫirete mülāḳī olmaḳlıġına inkār itdiler; cemīʿ-i ʿamelleri (14) ḥabṭ[2035] ola, şöyle olmaduḳ gibi ol tekebbürliklerinüñ cezāsı. Nite ki İblīsüñ

[2035] ḥabṭ: yok olmak, hiç olmak.
ḥabṭ: yanlış hareket. * Bozma, ibtâl etme, muteberliğini kaybetme.
ḥabṭ ol-: değersiz olmak.
ḥabṭ ol-: yok sayılmak.

ṭāʿatları (15) ḥabṭ oldı, ol kibrinüñ cezāsı. AK# #. Yaʿnī, nite ki (16) bizüm peyġamberler gönderdügümüz ve kitāblar indürdügümüz ve muʿcizeler iẓhār ḳılduġumuz bular (17) tekebbürleri-y-ile ʿabeş ḳıldılar, anuñ cezāsı biz daḫı anlaruñ ʿamellerini yoḳ eyledük bizüm ḳatumuzda (18) o kibrlerinden ötrü. Andan ol Yahūdilerüñ cehlinden buzāġuvī maʿbūd ṭutdıḳlarından (19) ḫaber virüṕ buyurdı: AK# #. **[246a]** (1) İşāretdür aña ki ol Sāmirī-yi hevā Mūsā-yı rūḥ mīḳāta ve ḥaḳḳ-ıla mükālemeye[2036] teveccüh itdükden (2) ṣoñra bu dünyānuñ zīnetlerinden ve bu beşeriyyetüñ raʿnālıḳlarından ki ṣıfāt-ı ḳalbüñ (3) Benī İsrāʾīl'i ʿāriyete[2037] almışlardı ṣıfāt-ı nefsüñ ḳıbṭīlerinden[2038] bu dünyā buzaġusın düzdi ki (4) anuñ ṣavtı[2039] var, bu ḫalḳı daʿvet ider, gendüye ṭaṕmaḳlıġa. AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, ol dünyā buzaġusına ṭapanlar görmezler mi ki (6) ol bulara ḫayr söylemez ve ḥaḳ yola delālet itmez. Noldı[2040] bulara ki ol cehllerinden anı (7) maʿbūd ṭutınuṕ ḥaḳḳı ḳorlar, bular bu fiʿl-ile ẓālimler oldılar. Ćün ʿibādeti ġayr-ı maḥalline vażʿ (8) itdiler, ḥaḳ ṭaleb itmegi ve anuñ maḥabbetini ṭaleb-i dünyāya ve dünyā maḥabbetine tebdīl itdiler. Ve bu ḳavlinde (9) ki buyurdı: AK# #. Aña işāret ḳıldı kim (10) bu ṣıfāt-ı ḳalb ćün ḳuvvet buldı, Ḥaḳḳ ḳuvvet virmeg-ile. Bildi ki ṭarīḳ-ı ḥaḳḳı azmış, ḫaṭā (11) itmiş anda ki būd[2041] u ʿunāt-ı[2042] beşeriyyete yapışdı Mūsā-yı rūḥ ġāyib olduḳdan ṣoñra (12) ve bu dünyā ẕīnetine meyl eyledi, anuñ şehvātı-y-ıla leẕẕet aldı. Ṕes, ol Mūsā-yı (13) rūḥ girü döndügi vaḳtin ol

---

ḥabṭ-ı aʿmāl: İrtidad eden, yâni dinden çıkan bir kimsenin, dindar iken yapmış olduğu ibadetlerinin ibtâl olup sevapsız kalması

[2036] mükāleme: Karşılıklı konuşma. Anlaşma. Müzakere. Muhavere. Söyleşme.

[2037] ʿāriyete: (ʿāriye) Geri verilmek üzere alınan, iğreti. Bir kimsenin geri almak üzere, karşılıksız olarak başkasının faydalanmasına terk ettiği mal. Kullanılmak üzere alınan emanet mal.

[2038] ḳıbṭī: (C.: Kabâti) Kıbt soyundan olan. Çingene. * Çingene ile alâkalı. *Mısır'ın eski, yerli halkı

[2039] ṣavt: Ses. Bağırmak.

[2040] Noldı: N'oldı > ne oldı

[2041] būd: f. varlık.
büd: f. Sâhip. * Maşa.
būd ü nebūd: var yok.

[2042] ʿunāt: (Ani. C.) Esirler. * Adi, bayağı ve aşağılık kimseler.

ḳavmine ki evṣāf-ı beşeriyyetdür, ol taġyīr olduḳları (14) vaḳt ol dünyā buzaġusına iltifāt idüp̀ meyl idicek ki ol fiʿlinden girü (15) nedāmet ḥāṣıl oldı girü ve evvelkileyin ʿubūdiyyet-i Ḥaḳḳ'a ve iḫlāṣa döndi. Didiler ki (16) AK# #. Yaʿnī, eger rabbumuz bize ceẕbe-yi (17) ʿināyet-ile teraḥḥum itmezse ki bizi yarlıġaya biz ḫāsirlerden oluruz ki olar dünyāya (18) ṭapdılar ve anuñ zīnetlerine ve ṣıfāt-ı nefsüñ şehvātlarına. AK# # (19) AK# #. Çün Mūsā-yı rūḥ döndi ol mīḳātdan ki Ḥaḳḳ-ıla mükāleme ḳıldı, **[246b]** (1) ol ḳavmine ki evṣāf-ı insāniyyetdür, ġaḍab idüben. Andan ötrü ki bu ṣıfāt-ı ḳalb dünyā (2) buzaġusına ṭapdı melūl oluban Mūsā-yı rūḥ, ol ṣıfāt-ı ḳalbe ki ʿibādeti ḥaḳḳ fevt itdiler. (3) AK# #. Yaʿnī, "Yā ṣıfāt-ı ḳalb ne yavuz ḫalef olduñuz (4) siz, ben sizden ġāyib olmaġ-ıla, ivdüñüz mi dünyādın yaña rücūʿ itmege ve anuñ zīnetine (5) ve ḳalbüñüz aña müteʿallıḳ ḳılmaġa, vaḳti gelmezden öñ, rabbuñuz size buyurmadın". Ve (6) bunda aña daḫı işāret var ki Ḥaḳḳ'ı ṭālib olanlar ṭarīḳat ehli daḫı eyle gerekmez ki (7) dünyādan bir nesneye iltifāt ideler Ḥaḳḳ'ı ṭālibiken ṭarīḳ-ı ḥaḳdan sālikiken aña müteʿallıḳ olmayalar; (8) tā ki ḥaḳdan münḳaṭıʿ[2043] olmayalar *Allāhumme;* illā meger bu nefs ü hevā beriyyelerin tamām geçeler (9) ol mevlānuñ viṣāl-i Kaʿbesine ulaşalar. Andan ol mevlā anlara ömr ide, girü dünyādın (10) yaña rücūʿ ideler, ḫalḳı mevlādın yaña daʿvet ḳılmaġa vü buları ṭarīḳ-ı dünyeden ve ṭarīḳ-ı (11) āḫiretden sülūk itdüreler, mevlāya vāṣıl olmaġ-ıçun. AK# #. Yaʿnī, ol Mūsā-yı (12) rūḥa ne ki lāyiḥ oldı levāyiḥ-ı rabbānīden anı bıraḳdı ol ġaḍab-ı ṭabīʿi müstevlī olduġı (13) vaḳt. AK# #. Yaʿnī, ḳalbe yapışdı ki rūḥuñ ḳardaşıdur. AK# #. Çeḳerdi (14) gendüdin yaña ḳahr-ıla ol ṭabīʿat-ı rūḥānī müstevlī oluban. AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, ol ḳalb-i Hārūn Mūsā-yı rūḥa didi ki (16) "İy anam oġlı!". Yaʿnī, ikisi ata ana bir ḳardaşlardı,

[2043] münḳaṭıʿ: (Kat'. dan) İnkıta eden, kesilmiş, kesilen. Aralıklı ve son bulan. * Arada bağ kalmıyan, ayrılmış. * Herkesten ayrılıp bir kişiye bağlı kalan.

ataları ʿālem-i emr, anaları ʿālem-i ḫalḳdı. (17) Ammā "anam oġlı" diyüp̱ ʿālem-i ḫılḳa nisbet ḳıldı. Zīre ʿālem-i ḫalḳda-y-ıdı tevāżuʿ ve teẕellül[2044] maḳā-(18)mındaydı ʿālem-i emre nisbet didi ki "Bu evṣāf-ı beşeriyyet ġālib olmaḳlıġ-ıla sen ġāyib-iken (19) beni ẕillete bıraḳdılar. Yaḳīn oldı ki beni ḳatl ideler, ṣıfāt-ı beşeriyyet; vaḳtī ki ġālib ola **[247a]** (1) rūḥuñ ḥālet-i ġaybetinde. Ḥāl budur ki ḳalb ḳahr-ıla helāk olmaġa yaḳīn ola, rūḥ bir dürlü (2) şuʿle meşġūl olup̱ ḥāżır bulınmasa. AK# #. (3) Yaʿnī, "İy ḳardaşum, baña zaḥmet virüp̱ düşmenleri sevindürme ki şeyṭān u nefs ve hevādur; bu ġaḍabuñı (4) ol ẓālim ḳavm-ile baña bile ḳılmaġıl ki dünyā buzaġusına ṭapdılar". Bu kelām aña işāret (5) ḳılur kim bu ṣıfāt-ı ḳalb daḫı müteġayyir olup̱ bir levne[2045] daḫı dönermiş, ṣıfāt-ı nefs levni-y-ile (6) anuñ raʿnālıḳları-y-ıla; lākin ol ki ʿayn-ı ḳalbdür, ol şol yaradılduġı nesne üzere ṯābit-(7)dür ki *maḥabbetu'l-lāh*dur ve Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekdür, andan taġyīr olmaz. Ammā ṣıfāt-ı taġyīr (8) olmaġ-ıla gendü ḫaste olur, ṣıḥḥati gider. Nite ki ol nefs tenüñ üzerine ki yaradıldı ḥubb-ı (9) dünyādan ve anuñ ṭalebinden müteġayyir olmaz. Ammā anuñ daḫı ṣıfāt-ı müteġayyir olur, emmāreliḳden (10) levvāmeliġe ve mülhemī ve muṭmaʾīne olmaġa döner ve ḫalḳdın yaña rücūʿ ider. Eger göz açup̱ (11) yummışca anı gendüye ḳosalar ol şom ṭabīʿatına girü dönerdi. Ḥaḳ Taʿālā'nuñ sünneti böyle cārī (12) olmışdur tebdīl taġyīr olmaz; ammā bu ḳavlinde ki buyurdı: AK# # (13) AK# #. Bunda işāret ol ṣıfāt-ı Ḥaḳ'dın yaña seyr itmekdür. (14) Zīre raḥmet ü maġfiret ṣıfātdandur; aña işāret ḳılur kim Mūsā-yı rūḥ ve ḳardaşı Harūn-ı (15) ḳalb ol istiʿdād üzeredür ki ceẕbe-yi ilāhiyyeti ḳābil olup̱ ol ikisini ʿālem-i ṣıfāta göre (16) ve sen erḥamu'r-rāḥimīnsin. Zīre senden ġayrı raḥm idici ʿācizdür, andan ki bir ġayrını gendü (17) ṣıfātına girüre, sen bu

[2044] teẕellül: Kendini alçak tutmak. Aşağılanmak. Alçalmak. Hor ve hakir olmak. Zillete katlanmak
[2045] levn: Renk, boya. Sıfat, nevʾ, çeşit, tür. Bir şeyi diğerinden ayıran alâmet.
levn: hal, durum, bir hali başka halden ayıran unsurlar.

nesneye ḳādirsin ki kimi dilerseñ raḥmetüña girüresin. Nite kim buyurdı: (18) AK# #. Andan ol ehl-i ġaḍabdan ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# # (19) AK# #. İşāret bu iki āyetde budur kim [247b] (1) şolar kim hevāları buzaġularını ilāh ṭutındılar. Nite kim buyurdı: AK# #. Tīz ola ki (2) rablerinden anlara ġaḍab irişe. AK# #. Daḫı ẕillet (ü) ḥaḳāret irişe bu (3) dünyā ḥayātında. Yaʿnī, ol hevāya ʿibādet itmek Allāhu Taʿālā'nuñ ġaḍabın vācib ḳılur. Buña (4) delālet ḳılur resūlüñ ol ḳavli kim buyurdı, *ʿaleyhi's-selām: AK# #* (5) AK# #. Yaʿnī, yir yüzinde hīç bir nesne ilāh ṭutıluṕ ṭapılmadı ki ol Allāh ḳatında (6) hevādan ḫabīṣiraḳ[2046] ola. Zīre hevāsına ṭapan nefsüñ şehvātlarına ẕelīl olur ol yaramaz (7) ṣfātlaruñ esīri olur kim ṣıfat-ı ḥayvānīdür ve şeyṭānī ve yırtıcılar ṣıfatıdur. Mādām[2047] ki ol (8) ḥayāt-ı dünyāviye meyl idici ola. AK# #. Yaʿnī, her Allāhu Taʿālā üzerine (9) iftirā ḳılanlara ki didiler "Allāhu Taʿālā bize ḳuvvet virdi ki biz hevāmuza ṭapmaḳdan żarar (10) olmaz didiler". Ḥaḳ Taʿālā ancılayın cezā ḳılur ġaḍab-ıla ve ḥażretden sürüṕ ıraḳ ḳılmaġ-ıla. (11) Ammā ḳaçan bular girü Allāhu Taʿālā'dın yaña tevbe ḳıluṕ ṣıdḳıla rücūʿ itseler Ḥaḳ Taʿālā ġafūr u (12) raḥīmdür ol günāhlarını girü ʿafv ider. Nite kim buyurdı: AK# # (13) AK# #. Andan anı ḫaber virdi ki Ḥaḳ (14) Taʿālā'nuñ rıżāsı ġaḍab sākin olmaḳdadur; bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# # (15) AK# #. İşāret bunda budur ki ol Mūsā-yı rūḥ çün ol ṣıfāt-ı nefs-ile (16) muttaṣıf oluṕ meṣelā ġaḍab ḳıldı girü mülāḳī oldı ol nesneye ki aña lāyıḥ[2048] oldı-y-dı (17) levāiḥ-i[2049] rabbānīden ol ṣıfat müstevlī olduġı vaḳt. Ṕes, çün ol ṣıfat andan sākin (18) oldı maḥv oluṕ gitdi girü ʿavdet itdi aña ki lāyıḥ

[2046] daha pis, -rak/-rek derecelendirme sıfatı yapan ek.
[2047] Mādām: Madem,
[2048] lāyıḥ: Parlak. Meydanda. Aşikâr. Hatıra gelen.
lāyıḥa: Düşünülen veya tasavvur edilen bir şeyin yazılması. Tasarı.
[2049] levāiḥ: (Levâyih) (Lâyiha. C.) Lâyihalar.

oldı-y-dı ol küşūf-ı burhānīden. (19) AK# #. Yaʿnī, ol elvāḥ[2050] ki lāyıḥ oldı, Mūsā-yı rūḥa anuñ içinde nesḫ **[248a]** (1) olunan hidāyet ü raḥmet-idi. Yaʿnī, ol Mūsā-yı rūḥ ṣıfat-ı nefs ġālib olduġı vaḳt bıraḳduġı ol, (2) ol levāiḥden[2051]-idi ki anuñ içinde Ḥaḳ'dın yaña hidāyet ider nesneler, daḫı ol nesneler var-ıdı ki (3) anuñ-ıla raḥmete vāṣıl olınurdı. AK# #. Şol kimseleri çün ki anlar (4) Ḥaḳḳ'a raġbet idicilerdür ve Ḥaḳ'dan ḳorḳıcılardur ki nā-gāh ʿaẕāb-ı fürḳate ve andan münḳaṭıʿ (5) olmaḳlıġa vāḳiʿ olavuz diyü. Andan ehl-i iḫtiyārdan ḫaber virüp buyurdı ki AK# # (6) AK# #.**ilā āyeh.** İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā Mūsā'yı *ʿaleyhi's-selām* imtiḥān (7) ḳıldı, ḳavminden iḫtiyār ḳılmaġ-ıla; tā biline ki ḫalḳdan iḫtiyār olunan oldur ki anı Allāhu Taʿālā (8) iḫtiyār ḳıldı. Ol degül ki ḫalḳ iḫtiyār ḳıla, iḫtiyār-ı ḥaḳīḳī Ḥaḳ Taʿālā'nuñdur. Nite ki (9) buyurdı: AK# #. Maḫlūḳda iḫtiyār-ı ḥaḳīḳī yoḳdur. Nite ki buyurdı: AK# # (10) AK# #. Andan çıḳardı ḳavminden şol kimseleri ki ṣāʿiḳa-y-içün[2052] ve helāklıg-ıçun iḫtiyār (11) olunmışlardur. Andan ötrü ki edebsüzlik didiler; "Allāhu Taʿālā'yı bize eşkāre göster". (12) Mūsā naẓarından bu mestūrıdı anlaruñ bāṭınlarına muṭṭaliʿ degüldi. Zīre bāṭına Ḥaḳ Taʿālā (13) muṭṭaliʿdür, Mūsā anlaruñ ẓāhir ḫılḳatlerine baḳup anlara ṣāḥile ḥükm idüp iḫtiyār ḳıldı. (14) Allāhu Taʿālā aña gösterdi ol kimseleri[2053] ki iḫtiyār ḳıldı Mūsā gibi midür ki (15) Ḥaḳ Taʿālā iḫtiyār ḳılup didi: AK# #. Ol kimse ki Mūsā'yı iḫtiyār (16) ḳıldı, küllī ḳavm gibi-y-di Mūsā'ya çün ḥaḳīḳatā ẓāhir oldı ki maḫtār olmış ki Ḥaḳ Taʿālā (17) iḫtiyār ḳıldı. Bu gez ol ḳavmüñ sefāhetine ḥükm eyledi gendü meskenet ve tevāżuʿ ve (18) ʿöẕrü ve tevbe

[2050] elvāḥ: (Levha. C.) Levhalar. Tablolar.
[2051] levāiḥ//levāyiḥ
[2052] ṣāʿiḳa: Yıldırım. Ölüm, mevt. * Nüzul ateşi. * Semadan gelen şiddetli ses. * Mühlik ve azab.
ṣāʿiḳa-vari: f. yıldırım gibi. şiddetli korkutarak.
ṣāʿiḳa-zede: f. yıldırım çarpmış.
[2053] metinde sehven kimsileri şeklinde yazılmış, doğrusu kimseleri şeklinde olmalıydı.

ve istiġfār iẓhār ḳıldı. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# # (19) AK# #**. ilā āyeh. [248b]** (1) Bunda bir işāret daḫı var ki bedürüstī, ol rüʾyet şavḳınuñ nārı. Nite ki mekān ṭutmışdı (2) ḳuvvet-ile Mūsā ḳalbinde ol fiʿl-ile ẓuhūra geldi, Ḥaḳ Taʿālā kelāmın iştitdükden ṣoñra. (3) Nite ki ol göñül çaḳmaġı ḥacer-i nefs-ile ṭoḳışsa andan şavḳ odınuñ ḳoġcuġazları ẓuhūra (4) gelür, bu dil kibrītiden yalıñcuḳ olur andan delik buḫārcuġı çıḳuṕ "**AK** (5) AK# #**"** dir. Ancılayın, Yaʿnī, ol Mūsālayın ol ḳavmüñ daḫı göñülleri çaḳmaġında ol şavḳ (6) odı gizlüce-y-idi ol ziyāde kelām işitmek ḥacercuġı-y-la çün ṭoḳışdı ol şavḳ ḳoġcuġazları[2054] (7) ẓuhūra geldi, ol dil kibritini yalıñucuḳ ṭutuṕ andan suʾāle geldi. Didi ki AK# # (8) AK# #**.** Ammā çün lisān nübüvvet dili degüldi, Mūsā dilinleyin çün ol dilden suʾāl (9) buḫārcuġı çıḳdı ki ol vācib ḳıldı anlaruñ üzerine sāʿiḳa[2055] ve zelzele. Sırrı bunda bu-y-ıdı ki Mūsā (10) *ʿaleyhi's-selām,* ve daḫı ġayrı bilelerdi ki bu ḳullaruñ göñül maḫṣūṣ olmışdur ol nār-ı maḥabbet anda (11) ẓuhūra gelmek kerāmetine, tā Mūsā eyle ṣanmaya ki bu nesne hemān aña maḫṣūṣdur, ġayrına (12) ol dilegi itmek müteʿaddiddür. Zīre ol rüʾyete suʾāl-i şavḳ ġalibliġinden ẓāhir olur maḥbūbuñ (13) kelāmın işitmegi-le bundan ötrü didi ol resūl-i kevneyn *ʿaleyhi's-selām* Allāhu Taʿālā bu Ādem (14) oġlanlarından bir beşer yaratmadı; illā anuñ ḳalbi Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳudreti barmaḳlarından iki (15) barmaġuñ arasındadur dilerse muḥkem ṭutar, dilerse meyl itdürür iki barmaḳdan işāret ol (16) ṣıfāt-ı celāl-ile ṣıfāt-ı cemāldür. Bu insāndan ġayr-ı maḫlūḳda bu ḳalb ḳonılmadı ki bu (17) kerāmete maḫṣūṣ ola ve ḳalb-i ḳıyām ṭutmaḳ bunuñ-ıladur ki anı ṣıfāt-ı cemāline ʿayna (18) ḳıla, tā anuñ üzerine şavḳ u maḥabbet ve luṭf u raḥmet ġālib ola ve meyl itdürdügi oldur ki (19) anı ṣıfāt-ı celāline ʿayna ḳıla,

[2054] ḳoġ: Kıvılcım, şerare.

[2055] sāʿiḳa: yıldırım. 2- ölüm, mevt. 3-Nüzul ateşi. 4- Semadan gelen şiddetli ses. 5- mühlik ve azab 6- bulutları sevke vazifeli melek.

anuñ üzerine ḥırṣ ġālib ola dünyā-y-ıçun ve şehvet ġālib ola, **[249a]** (1) ḳahr yöninden. Nükte bunda budur ki Mūsā'nuñ ḳalbi *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* çün maḫṣūṣ oldı iṣṭifā-y-ıla (2) risālet-içün ve Ḥaḳḳ-ıla kelām-içün ol ḳavme olmadı. Ṕes, Mūsā'nuñ *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* rüʾyet diledügi ol (3) maḥabbet odınuñ şuʿlecüginden-idi; līkin anuñ suʾāli edeb ṣaḳlamaġa muḳārin oldı, ol (4) bisāṭ-ı ḳurbda[2056], bunuñ-ıla ki AK# # didi. Ol rubūbiyyet ʿizzetin muḳaddem (5) ṭutdı gendüde ẕillet-i ʿubūdiyyet ẓāhir ḳıldı. Ammā ol ḳavm suʾālleri ġāfil göñl-ile (6) oldı ki ol şavḳ odınuñ duḫānı ādābsuzlıg-ıla ṣuʿūd ḳıluṕ çıḳdı. Didiler ki AK# # (7) AK# #. Evvelā cüḥūd-ıla[2057] inkārların muḳaddem ṭutdılar, andan eşkāre rüʾyet (8) ṭaleb itdiler. AK# #. "İy niçe farḳ var Mūsā ṣaʿḳası-y-ıla bularuñ (9) ṣaʿḳası[2058] arasında? Zīre Mūsā ṣaʿḳası ṣaʿḳa-yı luṭf-ıdı ol rubūbiyyet ṣıfātınuñ tecellīsi-y-ile; (10) ammā ol ḳavmüñ ṣaʿḳaları[2059] ṣaʿḳa-yı ḳahr-ıdı, ol ṣıfātı ʿizzeti ve ʿaẓameti iẓhār itmeg-ile. Çün (11) Mūsā *ʿaleyhi's-selām* maḳām-ı tevḥīdde ṣābitdi, ol vaḥdet naẓarı-y-la baḳuṕ külli nesneyi Allāhu Taʿālā (12) katından görürdi. Ammā ol ḳavm, sefāhat-ile baḳdılar. Ol bulardan ṣadr olan ṣıfāt-ı ḳahruñ (13) āṣārlarını fitne gördiler, çün ol Ḥaḳ Taʿālā-y-ıla mükāleme ḳılmaḳa şerābınuñ ḳadeḥleri devr (14) eyledi, ol münācāt ḳadeḥlerin nūş itmeg-ile Mūsā'ya sükr ḥāṣıl oluṕ ol inbāṭ (15) bisāṭında ḳademleri ṭāyindi. Didi ki AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, didi ki "Degüldür bu vāḳiʿ olan, illā senüñ ibtilāñdur ki baʿżınuñ ḳalbini ki (17) sen dilersin meyl itdürürsin ol ṣıfat-ı ḳahr barmaġı-y-ıla

---

[2056] bisāṭ-ı ḳurb: yakınlık zemini, yakınlık makamı.

[2057] cüḥūd: Bilerek inkâr etmek. Bildiği halde yanlış söylemek. * Peygamberimiz Resul-i Ekremi (a.s) bildikleri ve mukaddes kitablarında O'nun evsâfını okudukları hâlde inkâr eden Yahudiler. (Türkçedeki "cıfıt" kelimesi bundan gelir.) * Bir kimseyi bahil bulmak.

[2058] ṣaʿḳa: Bayılma. Baygınlık.

[2059] saʿḳa: ansızın düşmek. *çağırmak. * helak olmak.

saʿḳa: bayılma, baygınlık.

ve baʿżınuñ ḳalbini ki dilersin ṣābit (18) ḳılursın ol ṣıfat-ı luṭf barmaġı-y-ıla, tā ki senüñ cemālüñi göre gendü ḳalbi ʿaynasında". (19) AK# #. Yaʿnī, "Sen mütevellīsin bizüm küllī [249b] (1) ömürlerümüze, daḫı bize hidāyet virmege nāṣır sensin, bizden ṣadr olan günāhlarumuzı (2) sen yarlıġayuvir, daḫı teraḥḥum ḳuluṗ bize ʿaṭā ḳıl ol rüʾyet niʿmetin ki senden diledük, (3) günāhları setr idenlerüñ ḫayrlusı sensin. Zīre anlar günāhları setr iderler; ammā dileklerin (4) virmezler. Sen ol Allāh'sın ki günāhları setr idüṗ seyyiʾātları ḥasenātlara dönderürsin, (5) daḫı ol zellāt[2060] ehlinüñ dileklerin virürsin". AK# #. (6) Yaʿnī, "Muḳadder ḳıl bize ol ḥaseneyi dünyede ki rüʾyetdür. Nite ki Muḥammed'e taḳdīr itdüñ *ʿaleyhi's-selām,* (7) daḫı ḫāṣ ümmetlerine uşbu dünyede daḫı āḫiretde". AK# #. Yaʿnī, (8) "Bize daḫı maḫṣūṣ ḳıl bu rüʾyet fażīletini dünyede āḫiretde ki biz taḥḳīḳ rücūʿ itdük (9) sendin yaña bu fażīleti ṭaleb itmege sırr-ıla, eşkāre degül, sen ol Allāh'-(10)sın ki sırr u ḫafī saña maʿlūmdur". Ṕes, Allāhu Taʿālā daḫı olaruñ sırrına sırr-ıla cevāb (11) virüṗ buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, "Ṣıfat-ı ḳahrum-ıla ṭutarın[2061] ben kimi (12) dilersem; ammā olar kim *"men esāʾe"*[2062] oḳıdılar". Maʿnīsi budur ki "Ben ʿaẕāb irişdürürem (13) ol kimselere ki sū-i edeb-ile didiler: AK# #. Yaʿnī, "Ben anları (14) ol sū-i edebleri üzere ḳahr-ıla ṭutuṗ ʿaẕāb-ı furḳat-ıla teʾdīb[2063] iderem". AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, "Benüm raḥmetüm daḫı külli nesneden boldur, niʿmet ü terbiyet yöninden ki (16) edebsüzleri teraḥḥum idüṗ ʿitāb-ıla edeblerem". AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, "Tīz ola ki ol raḥmetümi vācib ḳılam, ol (18) ḥasene-yi rüʾyet-ile ki siz anı dilersiz ol kimselere ki Allāh'dan ḳorḳuṗ ġayrından ṣaḳınurlar (19) ve bu maḳāmuñ nişābından ṭāliblere zekātın virürler. Daḫı bizüm āyātlarumuzuñ

[2060] zellāt: (Zelle. C.) Yanılmalar, yanlışlar. * Sürçmeler, kaymalar. * Hatalar.
[2061] ṭutarın: Bu kelimeye açıklama yazacağım.
[2062] *men esāʾe:*
[2063] teʾdīb: Edeblendirme. Terbiye verme. * Haddini bildirme.

şevāhid-**[250a]**(1)lerinüñ envārlarına īmān getürürler, taḥḳīḳ-ıla taḳlīd-ile degül ki olar uşbu ümmetüñ (2) ḫāṣlarındandur". Nite ki aḥvāllarını bildürdi ve aʿmāllerini ṣarīḥ bildürdi. Bu ḳavliyile ki (3) buyurdı: AK# #. **ilā āyeh.** Aña işāret ḳıldı kim anuñ (4) ümmetinde ol kimseler var ki aña ittibāʿ itmege istiʿdād ḥāṣıl itmişdür. Üç maḳāmda (5) daḫı maḳām-ı risālet ve nübüvvetdür bu iki maḳāmda şerīkdür cemīʿ-i enbiyā-y-ıla ve resūller-ile. (6) Ammā ümmīlik maḳāmı aña maḫṣūṣdur; ancaḳ ki ḫātimü'l-enbiyādur, andan bāḳisine degül. (7) Ammā ümmüñ maʿnīsi budur ki ol aṣl-ı mevcūdātdur, ol aṣl olduġı-çun ümmet-ile tesmiye (8) olundı. Nite ki Mekke'ye *ümmü'l-ḳurā* dirler, dükeli ḳurādan evvel olduġı-çun. Ve Ḳurʾān'a daḫı (9) *ümmü'l-kitāb* diyü tesmiye olundı, dükeli kütüḳlerden muḳaddem olduġı-çun. Ammā maḳām-ı risāletde (10) ve nübüvvetde aña mütābaʿatde ṭarīḳ budur kim ol resūl emr itdügin ṭutalar ve nehy (11) itdüginden yıġlınalar. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# # (12) AK# #. Zīre risālet aḥkām-ı ẓāhire müteʿallıḳdur ve nübüvvet aḥkām-ı bāṭına (13) müteʿallıḳdür. Ṕes, bu ʿavāmmuñ ḫavāṣṣ-ıla iştirāki vardur, risāletden intifāʿ almaḳlıġa. (14) Ammā nübüvvetden intifāʿ itmek ḫavāṣṣa maḫṣūṣdur; ancaḳ şol kimse ki aḥkām-ı risālet (15) ḥaḳḳın ẓāhirde edā idüṕ yirine getürdi, aña anuñ sebeb-ile aḥvāl-i nübüvvet daḫı feṭḥ (16) olınur ol maḳām-ı evliyādan. Söyle ki ol ṣāḥib işāret olur daḫı girçek ilhāmlar (17) ve ṣāliḥ düşler ve nidā-yı melāyike ḥāṣıl olur. Vaḳt olur ki anuñ ḥāli Ḥaḳḳ-ıla mekāleme (18) ve müşāhede ve mükāşefe olunmaġa rāciʿ olur ve daḫı maʾmūr[2064] olur ki ḫalḳı Ḥaḳ'dın yaña (19) daʿvet ḳıla, resūle mütābaʿat

[2064] maʾmūr: imar edilen, imar edilmiş.
düzenlenmiş. mec. düzenlenerek imar edilerek güzelleşmiş, kemale ermiş. maʾmūr insan: kemale ermiş insan.

sebeb-ile, istiḳlāl-ile[2065] degül. Nite ki Resūl buyurdı, *ʿalm (ʿaleyhi's-selām);* **[250b]** (1) ***ḤADĪŞ-İ ŞERĪF.***[2066] Yaʿnī, "Benüm ümmetüm ʿālimleri Benī İsrāʾīl'üñ peyġāmberleri gibidür". (2) Bunuñ-ıla bu ḫavāṣṣ-ı ümmete işāret ḳıldı. Zīre ol Benī İsrāʾīl'üñ ilerü geçenleri enbiyālar (3) zamānında ḳaçan ki enbiyā maḳāmına irişseler anlara nübüvvet virilürdi, ol resūlleri (4) dīni üzere muḳarrer oluṕ resūlleri üzerine indürilen kitāb-ıla ḥükm iderlerdi. Bu (5) ḳavm daḫı anlarcılayındur. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# # (6) **el-āyeh.**[2067] Ammā ol maḳām-i ümmiyyetine mütābaʿat ḳılmaḳ *ʿaleyhi's-selām* ancılayın ḫavāṣṣ-ı ḫavāṣṣa maḫṣūṣ-(7)dur ki Resūl'üñ tābiʿleridür. Ol odur ki Resūl *ʿaleyhi's-selām* ol maḳām-ı beşeriyyetden seyr (8) idüṕ ol evvel maḳāma rücūʿ itdi ki maḳām-ı rūḥāniyyetdür. Andan ol ceẕebāt-ı (9) vaḥy-ile maḳām-ı tevḥīde nüzūl itdi, andan ol Allāh varlıġı-y-la enāniyyetdinden selb (10) olınuṕ maḳām-ı vaḥdete vardı ki ol maḳām *kābe ḳavseyn ev ednā* maḳāmıdur; *ḳābe ḳavseyn* ʿibāret-(11)dür, maḳām-ı tevḥīdden, *ev ednā* ʿibāretdür, maḳām-ı vaḥdetden; fehm idesin, inşā'llāh. (12) Ṕes, her kim ki ol Resūl'e mütābaʿat idüṕ ol maḳām-ı beşeriyyetden maḳām-ı rūḥāniyyete (13) irişse, andan ol nübüvvet ceẕbesi-y-ile maḳām-ı tevḥīde nāzil oluṕ, andan ol envārı (14) mütābaʿat-ıla enāniyyetinden selb olınuṕ maḳām-ı vaḥdete irse, ol Resūl'üñ ümmīliği (15) maḳāmından maḥẓūẓ[2068] ve behrelü[2069]

[2065] istiklāl: (Kıllet'den) Kendi başına olmak, kimseye bağlı olmayış, müstakil oluş. * Az bulma, kâfi görmeme. * Rey sahibi olup keyfi iş görme ve başkasının emrine ve fikrine tâbi olmakdan uzak kalma.

[2066] *ʿulemāʾi ümmetī ke'n-biyāʾi Benī İsrāʾīl:* 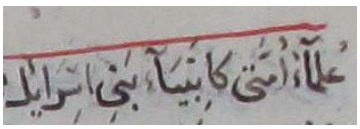 *"Ümmetimin âlimleri Benī İsrāʾīl'in peygamberleri gibidir"*

[2067] Ḳurʾān, (Secde) 32/24: Sabredip ayetlerimize kesin olarak inanmalarından ötürü, aralarından, onları buyruğumuzla doğru yola götüren önderler yaptık.

[2068] maḥẓūẓ: Memnun. Hoşnud. Zevkli. Hoşlanmış. Hazzetmiş.

[2069] behr: Nasip. * Galip olmak. * Nefesi tutulmak. * Ümidin boşa çıkması. * Felâket, musibet. * Uzaklık, mesafe.

olur. Ve daḫı bu ḳavlinde ki buyurdı: AK# # (16) AK# #. Bu aña işāret ḳılur kim egerçi anuñ naʿtı ve (17) ve ṣıfatı bularuñ ḳatında mektūbdur; līkin ol gendüsi Allāhu Taʿālā ḳatında maḳʿad-ı[2070] (18) ṣıdḳda meknūndur[2071]. AK# #. Yaʿnī, buları Ḥaḳḳ'ı ṭaleb (19) itmege buyurur ki ġayrından ḳaṭʿ oluṕ andın yaña müteveccih[2072] olalar. Ve daḫı **[251a]** (1) Ḥaḳ'dan ġayrını ṭaleb itmekden menʿ ider ki Ḥaḳ'dan münḳaṭıʿ ola. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, Allāh'a ḳurbet kesb itmegi ḥalāl[2073] görür. Zīre ṭayyib Allāhu (3) Taʿālā'dur ve dünyā-yı ṭaleb itmegi ve Ḥaḳ Taʿālā'dan buları ıraḳ düşirüci nesneleri anlara (4) ḥarām ḳılur. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā bulardan (5) ʿahd ider, ol ʿahduñ ṣıḳletini ki Allāhu Taʿālā-y-ıla ḥabībi arasında olmışdı ki hīç bir kimse (6) anuñ ümmīligi ve ḥabībligi maḳāmına irişmeye; illā ümmeti ve daḫı anuñ şefāʿati ehli ki (7) aña mütābaʿat ḳılmadılar. Nite ki buyurdı: AK# #. **ilā āyeh.** Ve daḫı (8) Resūl buyurdı *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* ḫalḳ küllī benüm şefāʿatuma muḫtāḉdur, tā İbrāhim'e degin. Ṕes, ol (9) ʿahdden ötrü bularuñ üzerlerne şiddet ü aġlāl[2074] oldı ki anları bu maḳāma ulaşmaḳdan (10) menʿ ider. Ṕes, Resūl *ʿaleyhi's-selām* bulardan bu

---

behre: f. Nasib, pay, hisse. * Vasat, orta.

[2070] maḳʿad: oturulacak yer, minder. makam.

maḳʿad-ı ṣıdḳ: sıdk makamı.

ṣıdḳ: bir şeyin her hususu tam ve kamil olması. *ahdinde sâbit olmak.

ṣıdḳ: Doğru söz. Hakikata muvâfık olan. Bir şeyin her hususu tam ve kâmil olması. * Ahdinde sâbit olmak. * Peygamberlere mahsus en mühim beş hasletten birisi. * Kalb temizliği.(İslâmiyetin esası sıdktır. İmanın hassası sıdktır. Bütün kemâlâta îsal edici sıdktır. Ahlâk-ı âliyenin hayatı sıdktır. Terakkiyatın mihveri sıdktır. Âlem-i İslâmın nizamı sıdktır. Nev-i beşeri kâbe-yi kemâlâta îsal eden sıdktır. Ashab-ı Kiramı bütün insanlara tefevvuk ettiren sıdktır. Muhammed-i Hâşimî Aleyhissalâtü Vesselâm'ı meratib-i beşeriyenin en yükseğine çıkaran sıdktır. İ.İ.)

[2071] meknūn: Örtülü, gizli. Saklı. * Dizilmiş. Dizili. Manzum.

[2072] müteveccih: yönelmiş, teveccüh etmiş, dönmüş.

[2073] ḥalāl: haram olmayan, uygun, doğru. Allāh'ın müsade ettiği şey.

ḥalāl: Allah'ın müsaade ettiği şey. Haram olmayan. Dinî bakımdan kullanılmasında, yenilip içilmesinde, dinlenmesi veya bakılmasında yahut dokunulmasında nehiy olmayan.

[2074] şiddet ü aġlāl: şiddet, sertlik, katılık, azap ve kölelik, zincirlenmek.

aġlāl: (Gull. C.) Boyna geçirilen zincirler. * Kelepçeler, pırangalar.

*iṣr*i[2075] bu *aġlāl*[2076] giderdi, gendünüñ mütābaʿatına (11) daʿvet itmeg-ile. Nite ki bu ḳavli uşbu maʿnī muḥkem ḳılur ki buyurdı: AK# # (12) AK# #. Yaʿnī, olar kim aña īmān getürüp̀ ḥurmet itdiler bu maḳām aña maḫṣūṣ (13) olduġından ötrü cemīʿ-i enbiyā arasında ve daḫı aña mütābaʿat itmeg-ile nuṣret itdiler. (14) AK# #. Yaʿnī, olar ki anuñ varlıġı nūr-ıla (15) gendünüñ enāniyyetinden selb olundı nūr-ı vaḥdet-ile fāyide ṭutdı, ol enāniyyet (16) ẓulmetinden nesne ḳalmadı, maḥżā[2077] nūr oldı çün ḫalḳa gönderildi, ol vaḥdet nūr-ıla indi. (17) Nite kim buyurdı: AK# #. Yaʿnī, Muḥammed *ʿaleyhi's-selām AK# #*. Yaʿnī, Ḳurʾān. (18) Ṕes bu nūra mütābaʿat olunmaġa emr olundı, tā ki andan ol nūr-ı vaḥdeti (19) saʿādet-ile ve niʿmet-i ʿuẓmā-y-ıla fevz ü necāt bulalar, ol enāniyyet ḥicāblarından felaḥ buluṕ nūr-ı **[251b]** (1) vaḥdet-ile fevz bulanlardur. Andan Ḥaḳ Taʿālā Resūline buyurdı ki bulara ḫaber vire; taḥḳīḳ, (2) ol Allāhu Taʿālā'nuñ resūlidür ki bularuñ cemīʿine bile gönderilmişdür. AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, (4) "Eyit, iy ḫālāyıḳ, ben sizüñ küllüñüze Allāhu Taʿālā'nuñ resūliyem anuñ gibi, Allāh ki (5) yirler gökler anuñ ḫāṣ milkidür". Yaʿnī, bu göñüller gökleri ve nefsler yirleri (6) anuñ milkidür, andan ġayrı ol iki milkde müdebbir ve mutaṣṣarrıf yoḳdur kimüñ (7) dilerse ulu göñlin diri ḳılur ḳullarından, ol vaḥdet nūrı-la ve nefsini öldürür (8) ṣıfāt-ı beşeriyyetden ve enāniyyetden. AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, īmān getürüñ Allāh'a şol ehl-i tevḥīd īmānı gibi, daḫı ol resūline (10) ki risāletden ṣoñra maḫṣūṣ olunmışdur ol nübüvvet-ile ki cemīʿ-i enbiyā arasında müşterek-(11)dür mürseller-ile ol ümmiyyet-ile ki andan ġayrına ol virilmedi. Ol resūldür ol ki risālete (12) ve nübüvveti ḥālinde Allāh'a īmān getürdi, ol nūr-ı vaḥdet-ile. Daḫı anuñ kelimātına ki aña (13) vāsıṭasuz miʿrāc gicesinde vaḥy

[2075] işr: (a.i) 1- kulağın küpe deliği. 2- ahd, yemin.
Metindeki manası ahd, yemin.
[2076] aġlāl: (Gull. C.) Boyna geçirilen zincirler. * Kelepçeler, pırangalar.
aġlāl: (a.i. gull'ün c.) 1- boyuna geçirilen zincirler. 2- pırangalar. 3- kelepçeler.
[2077] maḥżā: Ancak. Yalnız. Tek. * Sâde. Hâlis. Katıksız. Tam.

olundı. Andan emr eyledi bulara ki aña ittibāʿ (14) ideler ol maḳām-ı vaḥdete vāṣıl olmaġ-ıçun ve ümmiyyete maḫṣūṣ olmaġ-ıçun. Buyurdı ki (15) AK# #. Yaʿnī, aña mütābaʿat idüñ, tā ki uşbu maḳāmlara ve kemālāt-(16)lara hidāyet bulasız. Andan Mūsā ḳavminüñ maḳāmlarınuñ ġāyetinden ve ġāyet kemāllerinden (17) ḫaber virüp buyurdı ki AK# #. İşāret bunda (18) budur ki Allāhu Taʿālā ümmet-i Muḥammed'üñ kemālātın iẓhār ḳılduḳdan ṣoñra ve ḳurbetlerin ve maḳām-(19)ların beyān ḳılduḳdan ṣoñra ümmet-i Mūsā'nuñ aʿlā maḳāmlarından ḫaber virdi ki ol [252a] (1) ḳavmüñ ḫāṣlarındandur. Andan ʿavāmından daḫı ḫaber virdi, tā ki farḳ ẓāhir ola, bu (2) ḫavāṣṣ u ʿavāmm arasında. Ṕes, Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ol ḫavāṣṣ-ı ümmet-içün; bedürüstī, Mūsā'nuñ (3) ḳavminden bir ṭāyife var ki Ḥaḳḳ-ıla hidāyet bulmışlardur ki anlar ḫalḳı irşād iderler (4) ol kitāb-ıla ki Ḥaḳ'dan Mūsā'ya indürilmişdür, *ʿalm (ʿaleyhi's-selām).* Daḫı ol kitāb-ıla ḥükm iderler ḫalḳ (5) arasında. "İy niçe farḳ var ol ümmet arasında ki anlara merātib-i rūḥāniyyenüñ aʿlāsına (6) irişdiler, ol nebiy-yi ümmiye mütābaʿat itmek seyr-ile. Andan ol rūḥāniyyetleri enāniyyetinden (7) daḫı sülb olundılar ol envār-ı mütābaʿat ceẕbeleri-y-ile, ol maḳām-ı vaḥdete vāṣıl oldılar (8) ki vücūdlarınuñ ṣadr olacaḳ yiri oldur". Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: "*Küntü lehū semʿan ve baṣaran ve* (9) *lisānen. el-Ḥadīṣ*[2078]. Ṕes, rücūʿ idüp bu maḳāma vāṣıl olanlara ümmīler diyü ad ḳodılar. Andan (10) ötrü ki olar aṣllarına döndiler ki īcādları andan ṣadr olunmışdur. Bu ḳavmüñ nite farḳı (11) olmaya ol ḳavm-ile ki anlar enāniyyet ḥicāb-ıla maḥçūb olup ḳaldılar, ol rüʾyet suʾālinden ki (12) AK# # [2079].

[2078] "(Kulumu sevdiğim zaman), onun işiten kulağı, gören gözü ve konuşan dili olurum", Buhârî, 38., İbn-i Mâce, 16. (Hâdis-i Şerîf).

[2079] Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/143; "… bana göster sana bakayım …"

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/143: Musa, tayin ettiğimiz vakitte gelip Rabbi onunla konuşunca, Musa: «Rabbim! Bana Kendini göster, Sana bakayım» dedi. Allah: «Sen Beni göremezsin ama dağa bak, eğer o yerinde kalırsa sen de Beni göreceksin» buyurdu. Rabbi dağa tecelli edince onu

dinildi, cevāṕ virildi; AK# # [2080]. Zīre dimek olur ki “Sen (13) senüñ-ilesin benüm-ile degülsin. Taḥḳīḳ, beni görmez, illā şol kimse ki benüm-ile ola gendülikden (14) çıḳa, ben anuñ görür gözi, beni benüm-ile göre”. Bu ol ümmet maḳāmıdur ki ümmiyyedür. Bundan (15) ötrü didi Mūsā *ʿalm (ʿaleyhi’s-selām)* “İy Çalabum, beni ümmet-i Aḥmed ḳılıvir”, ol rabbinüñ liḳāsına şavḳı ġālib (16) olduġ-ıçun; fehm eyle cidd-ile. Andan ḫaber virdi ol ümmete inʿām ḳılduġından; andan anlar (17) ol niʿmetlere kāfir olduġından buyurdı ki AK# # (18) AK# #. **ilā āyeh.** Yaʿnī, biz ol Mūsā ḳavmini on iki (19) ḳabīle ḳılduḳ; ḳaçan ol tīhde[2081] ḳavmi Mūsā’dan şu ṭaleb itdiler, biz Mūsā’ya vaḥy itdük ki **[252b]** (1) “ʿAṣāñ-ıla ṭaşı ur!”, biz ol ṭaşdan on iki çeşme aḳıtduḳ her ḳabīle-(2)den ötrü bir çeşme. AK# #. Her ḳabīleye bildürdük gendülerüñ meşreblerini (3) ki nizāʿ[2082] olunmaya. AK# #. Daḫı ol tīhde üzerlerine bulıt gönderüṕ (4) gölge ḳılduḳ, tā ki güneş ḫarāretinden emīn olalar. AK# #. (5) Daḫı anlaruñ üzerine menn[2083] ü selvā[2084] yaġdurduḳ, didük anlara ki AK# #. (6) Yaʿnī, yiñ ol size rızḳ itdügümüzüñ ṭayyibātından. AK# # (7) AK# #. Anlar bize ẓulm itmediler, līkin gendü nefslerine ẓulm eylediler bunuñ-ıla ki Allāhu Taʿālā (8) anlaruñ üzerine inʿām ḳılduġı niʿmetler üzere ḥamd itmediler, anuñ şükrini yirine getürmediler (9) ki ziyādeye müstaḥıḳḳ[2085] olalar. Belki, ol görklü bāḳī nesneyi bir ḥaḳīr fāniye tebdil

---

yerle bir etti ve Musa da baygın düştü; ayılınca: «Yarabbi, münezzehsin, Sana tevbe ettim, ben inananların ilkiyim» dedi.

[2080] Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/143; “… sen beni göremezsin …”

[2081] tīh: (a.i.c.: etyāh. c.: etāviye): 1- çöl (beyābān: f. çöl, sahra). 2. (h.i.) Mısır ile Şam arasında, Sînâ dağının bulunduğu yarımadada bir çöl. [Hz. Mûsâ (a.s), Mısır’dan çıktıktan sonra halkı ile birlikte bu çölde kırk yıl dolaşmıştır.]. 3- dolambaç.

tīh: (C.: Etyâh) Çöl. Susuz sahra. Sina yarımadasındaki çöl.

[2082] nizāʿ: Çekişme, kavga.

[2083] menn: kudret helvası.

[2084] selvā: bıdırcının büyüğü.

[2085] Metinde Arapça telafuz esasına göre yazımı tercih ediyor, o yüzden kelimenin sonunu şeddeli yazmıştır. Arapça aslına göre yazımı müstaḥiḳ şeklinde olmalıdır.

itdiler, (10) ol niʿmetlere kāfir olup̱ ʿaẕāb-ı elime müstaḥıḳḳ[2086] oldılar, bu nesneʾi ol niʿmet-i dünyāviyilerinde (11) itdiler; ammā uḫrevī niʿmetlerin daḫı ancılayın nefsleri üzere fesāda virdiler, aña daḫı (12) kāfir oldılar. Nite kim buyurdı: AK# # (13) AK# #. (14) Bunuñ beyānı Baḳara'da geçdi[2087], bular uşbu niʿmeti daḫı nefsleri üzerine fesāda virdiler, sözleri (15) tebdil itmeg-ile. Nite ki buyurdı: AK# #. Yaʿnī, (16) şol kimseler ki bulardan ẓulm eylediler sözlerin tebdil itmeg-ile buyrulan kelāmı ḳoyup̱ (17) ġayrın didiler, anuñ-ıla ʿaẕāba ve helāklıga müstaḥıḳḳ[2088] oldılar. Nite ki buyurdı: AK# # (18) AK# #. Bu āyet taḥḳīḳı sūre-i Baḳara'da geçdi[2089]. Andan bularuñ (19) baʿżı maḳālātlarından ve yavuz ḥāllerinden ḫaber virdi bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# # **[253a]** (1) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret (2) bunda ol ḳarye-yi ceseddür ki ḥayvānīdür baḥr-i beşeriyyet kenārında anuñ ehli bu ṣıfātlardur (3) ki insānīdür ol ṣıfāt daḫı üç nevʿ üzeredür bir ṣınıfı rūḥānīdür ṣıfāt-ı rūḥ gibi, (4) ve bir nevʿ ḳalbīdür ṣıfāt-ı ḳalb gibi, ve bir ṣınıfı nefsānīdür ṣıfāt-ı nefs-i emmāre gibi. Bular külli (5) nehy olundılar, ol beşeriyyet yilteyicilerinüñ balıḳların avlamaḳdan. Allāhu Taʿālā ḥarāmınuñ (6) sebti[2090] içinde bir ṣınıf olmaḳdan imsāk itdi. Andan menʿ olundı ki ol ṣıfāt-ı rūḥāniyyedür (7) ve ġayrın daḫı nehy eyledi. Ve bir ṣınıf gendü imsāk

---

[2086] Metinde Arapça telafuz esasına göre yazımı tercih ediyor, o yüzden kelimenin sonunu şeddeli yazmıştır. Arapça aslına göre yazımı müstaḥiḳ şeklinde olmalıdır.

[2087]

[2088] Metinde Arapça telafuz esasına göre yazımı tercih ediyor, o yüzden kelimenin sonunu şeddeli yazmıştır. Arapça aslına göre yazımı müstaḥiḳ şeklinde olmalıdır.

[2089] Müellif (te'lif tercümeyi yapan), bu konunun Bakara suresinin tercümesinde geçtiğini açıkça belirterek eserin birinci cildini de tercüme ettiğini ortaya koymaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere çalışma yarım bir şekilde sadece ikinci ciltten ibaret değildir. Nitekim incelemelerimiz sonucunda eserin üçüncü cildini elde etmiş bulunmaktayız. Ancak eserin birinci cildinin varlığını bu ve buna benzer ifadelerden anlamakla birlikte kütüphane taramalarımız esnasında elde edemedik. Eserin dördünci cildinin varlığına da elde ettiğimiz üçünci cildin içerisindeki bilgilerden emin oluyoruz, ancak kütüphane taramalarımız esnasında elde edemedik.

[2090] sebt: (a.i.) cumartesi.

eshābü's-sebt: Mûsevîler.

Yevm-üs-sebt: cumartesi günü.

itdi ġayrın nehy itmedi ki ol ṣıfāt-ı (8) ḳalbiyyedür. Ve bir ṣınıfı ḥürmet perdesin yıḳdılar ki olar ṣıfāt-ı nefsānīdür. AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, ḥadden tecāvüz ḳıldılar ol maḥārim-i[2091] sebtde. AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, ol devāʿi-yi[2092] beşeriyye bulara gelür ol meḥārim (11) ẓuhūra gelüp̀ ḥareket itdügi vaḳt ve Şeyṭān taḥrīż idüp̀ tezyin idivirdügi vaḳtin. (12) Ṕes, ol vaḳt yilteyicileri vāfir[2093] olur Ḥaḳ Taʿālā ḥarām ḳılduġı nesnede andan ötrü ki (13) bu insān ḥarīṣ olur menʿ olunduġı nesnelere. Ve ammā şol nesneleri ki Ḥaḳ Taʿālā ḥarām (14) ḳılmadı, ol yilteyici balıḳları ḥareket itmez vāfir olmaz. AK# #. (15) Yaʿnī, biz ibtilā ḳıluruz, ancılayın ol ṣınıf ki ṣıfat-ı nefsānīdür şundan ötrü ki ol nefsüñ (16) ṭabʿındandur ve ṣıfātındandur ki Allāhu Taʿālā'nuñ emrine ve ṭāʿatına muṭīʿ olmaz. Zīre emmāre (17) bi's-sū'dur. AK# #. Yaʿnī, bir ṣınıf bulardan didiler ki ol (18) ṣıfāt-ı ḳalbdür bir ṣınfa ki ol ṣıfāt-ı rūḥdur, neçün naṣīḥat idersiz ol ḳavme kim (19) ṣıfāt-ı nefsdür. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā anları **[253b]** (1) helāk idicidür muḫālefetleri-y-ile ol leẕẕāt-ı nefsāniyi ve şehvāt-ı dünyavīyi tamām yirine (2) getürdükleri-çün yāḫūḏ ḳatı ʿaẕāb idicidür ki ol ṣıfāt-ı insaniyeti mesḫ idüp̀ (3) ṣıfāt-ı ḥayvāniyyeye tebdil ḳılmaġ-ıla. AK# #. Yaʿnī, ol ṣıfāt-ı rūḥānī (4) didiler kim biz anuñ-ıçun vaʿẓ itdük ki rabbuñuz ḳatında maʿdūrlardan olavuz (5) anuñ-ıçun ki biz emr-i maʿrūf idici ve nehy-i münker idici yaradılduḳ. Ṕes, ol bizüm üzerümüze (6) vācib olanı yirine getürdük, tā ki ol ṣıfāt-ı rūḥāniyyemüzi ki melekiyyedür taġyīr itmeyevüz. (7) AK# #. Yaʿnī, ola ki ol nefs ṣıfātları-y-ıla ol emmāreliḳden ṣıfatlar (8) buyruḳ ṭutıcılar ṣıfatın ṭutalar, Allāhu Taʿālā ẕikri-le muṭmaʾinne olup̀ aña muṭīʿ olalar. (9) Zīre ol nefsüñ buña ḳābiliyyeti var. AK#

[2091] maḥārim: (Mahrem. C.) Mahrem olanlar. Haram olan şeyler.
maḥārim-i sebt: haram olan cumartesi.
[2092] devāʿi: (Dâiye. C.) Batından, içten gelen bir duyguyu teşvik edici hâlât.
[2093] vāfir: (Vefret. den) Bir çok, bol, çok.

#. Yaʿnī, çün ol ṣıfāt-ı (10) nefs ṣıfāt-ı rūḥāniyyenüñ vaʿẕın naṣīḥatin terk itdiler. AK# # (11) AK# #. Yaʿnī, biz ol rūḥa ṣıfātı-y-ıla necāt virdük ol nefs-i emmāretü bi’s-sūʾ olmaḳdan (12) nehy itdükleri-çün. Maʿnī budur ki her kimsenüñ üzerine ṣıfāt-ı rūḥ ġālib olsa nefs (13) maḳhūr olsa, delālet ider ki anuñ bāṭını ṣıfāt-ı ẕemīmeden pāk oluṕ ṣıfāt-ı ḥamīde-y-ile (14) bezetmişdür, ol necāt ehlidür, Allāhu Taʿālā ḳatında derecāt u ḳurbāt ehlidür. AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, biz ol nefsi ṣıfātları-y-ıla (16) ʿitāb idüṕ ol istiʿdādların ibṭāl itmek ʿaẕābıyıla ṭutduḳ ki ol feyż-i ilāhīyi ḳabūl (17) oldı. Daḫı Ḥaḳ Taʿālā civārından ıraḳlıḳ ʿaẕābı-y-ıla mübtelā ḳılduḳ. Zīre anlar ẓulm idüṕ (18) muḫālefet ḳıldılar, nefslerüñ ḫōḏ ʿādet-i ẓulmdür her kimse üzere ki ṣıfāt-ı nefs ġālib (19) ola, ol helāk ehlidür ol envārı ṣıfāt-ı rūḥāniyyeden çıḳduḳları şomlıġından [254a] (1) ol ṣıfāt-ı nefsāniyye girdüklerinden ötrü ki ḥayvāniyyedür. AK# # (2) AK# #[2094]. Yaʿnī, çün ol leʾīmlikde[2095] ḥadden geçüṕ ṭabīʿata uydılar ol yırtıcılıḳ (3) ve behīmelik[2096] ṣıfatın ṣıfatlandılar, biz daḫı anlaruñ ṣıfāt-ı rūḥānīlerini ḳırda[2097] ve ḫınzīr. (4) Yaʿnī, maymūn-ıla ṭuñuz ṣıfatına tebdīl itdükken dimeklig-ile ḥażretden ıraḳ olacı (5) oluban[2098] ol istiʿdād-ı fıtrīlerini ifsād ḳılduḳlarından ṣoñra ṣalāḥın terk idüṕ (6) andan ol belā ehlini ibtilā ḳılduġından ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# # (7) AK# #[2099]. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #[2100]. İşāret ḳılur (8) bu ḳavlı-y-ıla aña ki Allāhu Taʿālā ḥükm eyledi ezelde ḳażā vü ḳaderi-y-ile ṣol ervāḥ u (9) ḳulūb ki nefse mütābaʿat ḳılalar hevāları-y-ıla baʿṣ ide anlaruñ üzerine

[2094] Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/166
[2095] leʾīm: Alçak, deni, rezil, zelil, levm edilen. Cimri. * Mayası bozuk ve kötü.
[2096] behīm: (A.) Alacasız hayvan.
behīmelik: (A.) Hayvanlık.
behīme: (A.) Dört ayaklı hayvan. *Hayvanlık sıfatı.
[2097] kırd: Maymun, atılmış yünü andıran bulut, atılmış yünü andıran şeklinde olan maymun.
[2098] olacı oluban:
[2099] Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/167
[2100] Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/170

ḳıyāmete degin (10) bir kimseyi ki buları dürlü ʿaẕāb-ıla mubtelā ḳıla. Yaʿnī, Şeyṭān'ı ḥavāle ḳıla anlaruñ üzerine, (11) tā ki anları Ḥaḳ'dan ıraḳ ḳıla iġvāyıla ḍalālete bıraġa ʿubūdiyyetden menʿ ide, ṣırāṭ-ı (12) mustaḳīmden sürçide Ḥaḳ Taʿālā'dan ḳaṭʿ oluṕ ayru düşmek ʿaẕābı-y-ıla muʿaẕẕeb olalar (13) ve Şeyṭān'a ḫıdmet itmek meẕelletine düşeler. Nite ki buyurdı: AK# # (14) AK# #[2101]. Yaʿnī, dünyede senüñ rabbuñ bulara (15) ʿiḳāb ider ṭūl-i ʿömr-ile, tā ki ziyāde günāhlar ḥāṣıl ider anuñ-ıla āḫiret ʿuḳūbetine (16) müstaḥıḳḳ[2102] olalar ve daḫı senuñ rabbuñ ġafūrdur ḳanḳı ervāḥ ḳulūb ki mütābaʿat-ı (17) nefsden girü rücūʿ idüṕ Allāhu Taʿālā'dın yaña rücūʿ ide andan maġfiret ṭaleb ide, (18) ol raḥīmdür aña dönene raḥmet ider. Bundan bir maʿnī daḫı oldur ki Allāhu Taʿālā serīʿu-(19)'l-ʿiḳābdur müʾminlere dünyede ʿiḳāb ider, envāʿ belālar-ıla ḳorḳulara bıraḳmaġ-ıla daḫı **[254b]** (1) açlıḳlar-ıla ve mālların egsimeg-ile ve nefslerine ḫastalıḳlar ve yirmeg-ile ve ekinlerin ve yimişlerin (2) naḳṣ itmeg-ile. Ve daḫı bulara bu belālar üzere ṣabr itmege tevfīḳ daḫı virür, tā ki (3) ol zaḥmetleri anlaruñ günāhlarına kefaret ḳıla, tā ki dünyādan çıḳduḳları vaḳtin arılıġ-ıla (4) çıḳalar āḫiret ʿuḳūbetin çeküṕ muʿaẕẕeb olmayalar, Allāhu Taʿālā'yı gendülere ġafūr u raḥīm (5) bulalar. AK# # (6) AK# #. Yaʿnī, biz bu ervāḥları ve gönülleri bu (7) arż-ı cesedde müteferriḳ ḳılduḳ. Baʿżısı olaruñ Ḥaḳ Taʿālā nūrınuñ feyżine ḳābillerdür (8) ve baʿżısı aña ḳābil degül. Ve daḫı ḥasenātları ki ṭāʿāt u ḫayrātdur ve seyyiʾātları ki (9) meʿāṣī[2103] ve meẕālimdür. Buları Ḥaḳ'dın yaña dönmeye vesile ḳılduḳ daḫı feyż-i nūra ḳābil (10) olmaḳlıġa. Ammā ol ki

---

[2101] Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/167. 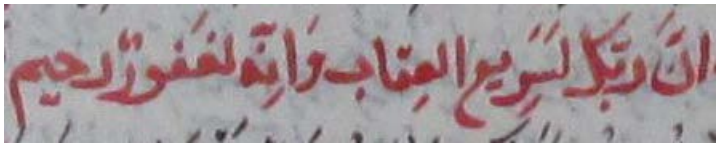 :bu kısım: Kur'ân, (En'âm) 6/165'da da geçiyor.

[2102] Metinde Arapça telafuz esasına göre yazımı tercih ediyor, o yüzden kelimenin sonunu şeddeli yazmıştır. Arapça aslına göre yazımı müstaḥiḳ şeklinde olmalıdır.

[2103] meʿāṣī//maʿāṣī: (Ma'siyyet. C.) Günahlar. * İsyanlar.

ḥasenātdur, ṭāʿat u ḫayrāt ḳademleri-y-ile ḳul seyr idüp̀ Ḥaḳ Taʿālā'ya taḳarrüb[2104] (11) ḥāṣıl ider. Ammā ol ki seyyiʾātdur ol terk-i maʿāṣī̇ ve edā-i meẓālim ḳademleri-y-ile girü (12) Allāhu Taʿālā'ya taḳarrüb ḥāṣıl ider. Bundan bir maʿnī̇ daḫı oldur ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı; "Her kim (13) bana bir ḳarış yaḳī̇n gelse ben aña bir arşı(n) yaḳī̇n varuram". Ve baʿżı meşāyıḫdan daḫı (14) gelmişdür ki iki ādemi var etdük[2105] irişdük; biri terk-i dünyā ve biri terk-i ʿuḳbā, çün bu (15) ikiden geçdük mevlāya ulaşduk. Ve bir maʿnī̇ daḫı budur ki biz buları ḥasenāt-ıla ibtilā (16) ḳılduḳ, tā ḳadem-i şirk-ile bizdin yaña rücūʿ ideler ve daḫı seyyiʾāt-ıla ibtilā ḳılduḳ, (17) tā ḳadem-i ṣabr-ıla rücūʿ ideler. Yaʿnī̇, ervāḥ u ḳulūb şükr ü ṣabr ḳademleri-y-le bizdin yaña (18) rücūʿ iderler. AK# #. Yaʿnī̇, bu ervāḥ u ḳulūb çün (19) ṭarīḳ-ı ḥaḳḳa sülūk itdiler, meḳʿad-i ṣıdḳa ulaşdılar yirlerine yavuz ḫalef ḳodılar ki ol **[255a]** (1) yavuzlara buyurıcı nefsdür. Anlar kitāb mīrāṣ aldılar ki ol kitāb Ḥaḳ Taʿālā (2) ervāḥa (2) ve ḳulūba ilhām itdügi mevāʿiẓler ve ḥikmetler ve esrār u maʿānī̇lerdür, nefse ṣıfatları-y-ıla ḫaber (3) virüp̀ irişdürdiler. AK# #. Yaʿnī̇, nefslerüñ şānı budur ki ol (4) mevāhib-i rabbānī̇ ve keşūf-ı rūḥānī̇ ki Ḥaḳ'dan bulara ʿaṭā olınur, tā anuñ-ıla ḳurbet ṭaleb (5) ideler anlar bunı bu metāʿ-ı dünyā ḥāṣıl ḳılmaġa vesile idinürler ve māl u manṣıb ḥāṣıl ḳılmaġa (6) ālet idenirler, tā leẕẕāt-ı dünyāvī̇ ve şehvāt-ı nefsānī̇ birle tamām temettuʿ ḳılalar. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī̇, dirler ki biz bir maḳāma ve bir mertebeye ulaşduḳ ki bu deñlü zellātları[2106] (8) ve ḫaṭāları Ḥaḳ Taʿālā bizden ʿafv idüp̀ yarlıġar. Nite ki ehl-i ibāḥat meẕhebidür bulardan (9) bu nesne cehl ü ġurūrdur. Ve bir maʿnī̇ daḫı budur ki bular didiler ḳaçan biz bundan istiġfār idevüz (10) biz yarlıġanuruz diller-ile istiġfār iderler, ḳalbler-ile degül. AK# # (11) AK# #. Yaʿnī̇, eger

[2104] taḳarrüb: Yakınlaşmak. Yaklaşmak. * Zamanı gelmek. Vakti yakın olmak.
[2105] var etdük// ademi var etdük:
[2106] zellāt: (Zelle. C.) Yanılmalar, yanlışlar. * Sürçmeler, kaymalar. * Hatalar.
zelle(t): Sürçme, sürçüp kayma. * Yanılma. Yanlış. Ufak suç.

ancılayın girü ʿarż-ı dünyādan nesne ʿārıż olsa istiġfārdan ṣoñra (12) anı daḫı imtināʿ itmeyüp̀ alurlar hīç̀ ḳayurmazlar. AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, ol bulara virilen mevāhib-i Ḥaḳḳ'uñ ve mevāʿiẓ-i ḥikmüñ (14) ve ilhām-ı rabbāniyyenüñ muḳteżāsı bu degülmidi ki bular Allāh üzere iftirā ḳılmayalar, belki ḥaḳḳı (15) ne-y-ise anı söyleyeler. AK# #. Yaʿnī, oḳıdılar ol kitāb iḉinde ne var-ısa (16) nefsleri üzerine daḫı ġayrları üzerine ol ki ḥaḳdur, daḫı ol küşūf-ı rūḥānīnüñ ki (17) ḥaḳīḳatidür. Ammā ol nefs hevāları düzgüni-y-le ve vesāvis-i şeyṭāni-y-ile anı ḳarışduruṕ (18) setr itdiler ʿarż-ı dünyā-y-ıḉun. AK# #. **[255b]** (1) ol keşūf-ı rūḥānīnüñ ḥaḳāyıḳındandur ki beyān ider. Bedürüstī, dār-ı āḫiret (2) niʿmetleri-y-ile ve ol saʿādetler ki ẕaḫīre olunmışdur; ḫayrdur dünyeden daḫı (3) iḉindekiden şolaruñ-ıḉun ki dinlerin ṣaḳlar daḫı Allāh'dan ḳorḳmaġ-ıla andan (4) ġayrıdan ḳorḳmamaġ-ıla. Bu nesneleri taʿaḳḳul[2107] itmez mi ol nefsler ki dīni ālet idinüṕ (5) anuñ-ıla dünyā ṭaleb ider ve anuñ şehvātın ister ol mevāhib-i ḥaḳḳ-ıla temettuʿ itdükden (6) ṣoñra ervāḥa ve ḳulūba mütābaʿat idüben. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, şol nesneler ki temessük idüṕ ʿamel itdiler ol mevāhib ü küşūf-ile ve ilhāmā-(8)t-ıla ve ʿubūdiyyet üzere ve Allāh'dın yaña rücūʿ itmege ve anuñ-ıla münācāt ḳılmaġa dāyim (9) oldılar, anlar ehl-i ṣalāḥ oldılar. AK# #. Yaʿnī, biz żāyiʿ ḳılmazuz, (10) ol nefsüñ ecrlerini ki ḳābiledür. Allāhu Taʿālā'nuñ envārlarını daḫı aña ḥāṣıl olan (11) menfaʿatlar ki Allāh nūrından iḳtibās olınur ol ervāḥ-ıla ḳaluban. Zīre bu nefsler (12) ol emmāriyyet-ile ervāḥa ve ḳulūba mütābaʿat ḳılsa daḫı şerīʿate muvāfıḳ tezkiye ḥāṣıl (13) itse hem ḳānūn-ı ṭarīḳat üzere ol nefs ṣalāḥiyet bulur ki Allāhu Taʿālā nūrları (14) raḥmeti-y-ile aña feyż oluna. Andan ötrü bu āyetde nefsleri muṣliḥ diyü ẕikr eyledi. (15) Nite ki ḳaluṕ ve ervāḥı geḉen āyetde ṣāliḥ diyü ẕikr eyledi ki AK# # didi. Andan (16) ötrü ki aṣl-ı

[2107] taʿaḳḳul: akl etmek. Akıl erdirme. Zihin yararak anlama. Hatırlama. Hatıra getirme.

ḫılḳatde olar ṣalāḥ üzere yaradıldı ki nūru'llāh feyż olunsa aña (17) ḳābil olalar, ḳabūl itmeg-ile. Ve nefslere "muṣliḥ" didi andan ötrü ki olar daḫı Allāhu (18) Taʿālā nūrınuñ feyżine ḳābil olmaġa ṣalāḥları var. Ḳaçan ki terbiyet olınuṗ tezkiye taḫliye (19) olınalar bunuñ-ıla ki olara ṣalāḥ muḳadder olmış ola ezelde. Andan insānuñ **[256a]** (1) ṭabīʿatından ḫaber virüṗ buyurdı ki AK# #. Aña (2) işāret ḳıldı kim eger bu insān gendü nefsine ve ṭabīʿatına ışmarlansa hīç ṭabʿā (3) bu dīn emrlerinden nesne ḳabūl itmez ve ol dīn yükin ḳaṭʿā yüklenmez; illā meger anı (4) ḳabūl itmek üzere ve getürmege aña tehdīd oluna, bir emr-i ẓāhir-ile yā emr-i bāṭın-ıla. (5) Andan anuñ-ıla çāresüz oluṗ ḳabūl ide getüre; nite kim Benī İsrāʾīl ḫāli oldı. Ç̀ünki imtināʿ (6) itdiler Tevrāt aḥkāmın ḳabūl itmekden ve anuñ-ıla ʿamel ḳılmaḳdan. Allāhu Taʿālā (7) bir ṭaġı ḳoparuṗ anlaruñ başları üzere getürdi, gölge gibi. AK# # (8) AK# #. Eyle ṣandılar ki üzerlerine düşer çāresüz ḳabūl itdiler. Bularcılayın ʿināyet ehli (9) daḫı Allāhu Taʿālā başları üzere raḥmet ṭaġın getürdi, şol ẓulle gibi. Eyle ṣandılar kim (10) eger Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmege teveccüh itmezlerse ol mücāhedeler ve riyāżatlar zaḥmeti yükin (11) ç̀ekmezlerse bularuñ üzerine vāḳiʿ olur, ç̀āresüz ol raḥmetden ötrü bulara ç̀ekerler. (12) Eger gendü nefslerine ḳonılsalar götürmezlerdi. Ve bu ḳavlinde ki buyurdı: AK# # (13) AK# #. Aña işāret ḳıldı kim bedürüstī, bu ehl-i ṭalebüñ başları üzere Ḥaḳ Taʿālā'-(14)nuñ emr-i ṭāġı var ki ol emr-i taḫvīldür. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā buları ḳudreti birle dönderü-(15)virür aña kim Allāhu Taʿālā bulara virdügin girü ol ḳuvvet virmeg-ile ṭutalar, gendü (16) ḳuvvetleri ve irādetleri birle degül. AK# #. Yaʿnī, ẓikr idüñ ol (17) size vireler Ḥaḳ fażlını, tā ki Allāh'dan ḳorḳuṗ ġayrın ḳoyasız. Andan ḫaber virdi (18) ol ḫāl-i insāndan ki buyurdı: AK# #. **ilā āyeh.** (19) Aña işāret ḳıldı kim maḫlūḳuñ almaḳlıġı bir var nesneyi bir var nesneden almaḳdur. **[256b]** (1) Ammā Ḥaḳ Taʿālā'nuñ almaḳlıġı kāh yoḳ nesneyi yoḳdan

alur. Nite ki buyurdı: AK# # (2) AK# #**[2108]**. Yaʿnī, "*Ḳadertüke[2109] min ḳabl ve lem yekün mevcūden[2110].* Yaʿnī, yā Zekeriyyā sen vücūduñ (3) ḥālinde daḫı bizüm ḳatumuzda şol ʿademüñ[2111] ḥālinde gibisin kāh Ḥaḳ Taʿālā almaḳlıġı bir (4) maʿdūmdan[2112] olur. Nite ki buyurdı: AK# #. Henüz (5) ādemoġlanları daḫı maʿdūm-ıdı ve arḳaları daḫı maʿdūm-ıdı ol kemāl-i ḳudreti-y-le aldı (6) ol ẕürriyātlarını ki maʿdūmlardı, tā ḳıyāmetā degin olacaḳlarını ol yoḳ arḳalarından aldı, (7) anlara ol ḥāle münāsib vücūd virdi. Ammā ḫiṭābda yaluñuz peyġamber *ʿaleyhi's-selām* ḥaṣr (8) idüp "senüñ rabbuñ çünki aldı" didi, "rabbuñuz" dimedi, cemʿ-ile; tā biline ki bu āyet maʿnisinde (9) ġāyet diḳḳat var, resūlden ġayr aña kimse muṭṭaliʿ olımaz, daḫı şolardan ġayrı ki Ḥaḳ (10) Taʿālā inʿām ḳıldı anlaruñ üzerine ol ḫāṣ tābiʿlerinden. Yaʿnī, ol ẕürriyāt ki ḳonılmışdı Ādem (11) ẓahrinde ki ḳıyāmetā degin geliserdi. Anları Ādem ẓahrinden çıḳardı henüz ol maʿdūm-iken (12) ki hīç nesne degüldi, bu çıḳarmaḳlıḳ iḫrāc-ı ḳademīdür ve Ādem ʿademīdür. Pes, Allāhu Taʿālā (13) anlaruñ üzerine ṣıfat-ı rubūbiyyet-ile tecellī ḳıldı, oları gendülersüz terbiyet ḳıldı. (14) Gendünüñ vücūdından anlara vücūd virdi ki hemān girü mevcūd ol-ıdı. AK# # (15) AK# #**[2113]**. Yaʿnī, anlara gendü varlıġından müşāhede ve ḥużūr virdi. Anuñ-ıla ol (16) maʿdūm nefslerin müşāhede ḳıldılar, anuñ-ıla işitdiler ol ḫiṭābı kim buyurdı: AK# # (17) AK#

[2108] Ḳurʾān, (Meryem) 19/9: "…o bana kolaydır, bundan evvel seni yarattım! Halbuki hiç bir şey değildin."

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Meryem) 19/9: Allah: «Rabbin böyle buyurdu; Çünkü bu bana kolaydır, nitekim sen yokken daha önce seni yaratmıştım» dedi.

Aynı manaya uygun olarak şu ayet de mevcuttur; Ḳurʾān, (Meryem) 19/67: Bu insan kendisi önceden bir şey değilken onu yaratmış olduğumuzu hatırlamaz mi?

[2109] Ḳaddertüke//ḳadrtüke: senin üzerine gücü yetmek.

[2110] *Ḳaddertüke min ḳabl ve lem yekün mevcūden: "Hiç yokken (yoktan) seni var etmeye gücü ve kudreti (senin üzerine) yeter."* manasına gelen bu söze ayet olarak rastlamadım. Ancak bu manaya işaret eden ayetler vardır. Bunlardan bazıları; Ḳurʾān, (Meryem) 19/9 ve Ḳurʾān, (Meryem) 19/67'dir.

[2111] ʿadem: (a.i) Yokluk, olmama, bulunmama. * Fakirlik. (Vücudun zıddı)

[2112] maʿdūm: Mevcut olmayan. Yok olan. Yok.

[2113] Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/172

#[2114]. Ol tecellī ḥālinüñ dilinden işidüṕ girü anuñ-ıla cevāb virdiler. Didiler ki (18) *"Belā!"*[2115]. Yaʿnī, "Belī! Taḥḳīḳ, sen bizüm rabbumuzsın ki bize ol vücūd-ı ilāhiyyetden vücūd virdüñ (19) anuñ-ıla senüñ kelāmuñ işitdük ve anuñ-ıla ḫiṭābuña cevāb virdük". Ṕes, ol ḫiṭābı **[257a]** (1) işidiciler ol ẕürriyātdan üç ṭabaḳa oldılar. Biri, sābıḳlar ve biri aṣḥāb-ı yemīn ve biri (2) daḫı aṣḥāb-ı şimāl. Allāhu Taʿālā olara göz ḳulaḳ ve göñül virdi, ol ḥāle münāsib. (3) Andan ol sābıḳlara naẓar ḳıldı maḥabbet-ile anları gendü maḥabbetine müsteʿid ḳıldı. Nite ki (4) buyurdı: AK# #[2116]. Anlaruñ semʿini ve ebṣārlarını ve ḳulūblarını maḥabbeti nūrları-y-ıla (5) münevver ḳıldı. Çün anlara didi ki "*Elestü birabbiküm"*[2117]. Yaʿnī, ben sizüñ rabbuñuz degül miyem? (6) Anlar ol maḥabbet nūrı-y-ıla nūrlanmış ḳulaḫ-ıla ol ḫiṭābı işitdiler ve münevver göz-ile cemālin (7) müşāhede ḳıldılar ve münevver ḳalb-ile aña naẓar idüṕ ḫiṭābını fehm itdiler. Ol maḥabbet ü şavḳ (8) ve teʿabbüd-ı ṣıdḳ dilinden īmān-ı ḥaḳīḳi-y-le nūr-ı maḥabbet-ile maḫṣūṣ oluṕ cevāṕ virüṕ didiler ki (9) "Belī, sen bizüm rabbumuz ve maḥabbetümüz ve maʿbūdumuzsın". Ammā ol *"aṣḥāb-ı yemīn"*[2118]i egerçi nūr-ı maḥabbet-ile (10)

[2114] Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/172

[2115] belā: "Kabul ettik" manasına gelen bu ifade Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/172'te atıfla söylenmiştir.

[2116] Ḳurʾān, (Mâide) 5/54; "…Allah, sevdiği ve onların O'nu sevdiği, …"

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Mâide) 5/54: Ey İnananlar! Aranızda dininden kim dönerse bilsin ki, Allah, sevdiği ve onların O'nu sevdiği, inananlara karşı alçak gönüllü, inkarcılara karşı güçlü, Allah yolunda cihad eden, yerenin yermesinden korkmayan bir millet getirir. Bu, Allah'ın dilediğine verdiği bol nimetidir. Allah her şeyi kaplar ve bilir.

[2117] *Elestü birabbiküm: "Ben sizin rabbiniz değil miyim?"* Bu ibare Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/172'de geçmektedir.

[2118] aṣḥāb-ı yemīn: Allāhu Taʿālā ile ahid edenler, O'nun varlığını ve birliğini ikrar ve tasdik edeceklerine söz vermiş olanlar. Allāh'dan başka ilah, tanrı olmadığını kabul edip O'na asi olmayacaklarına söz verenler. Ahid ve yeminlerinde sebât edenler. Kendi kazançlarından ziyâde Cenab-ı Hakk'ın lütuf ve ikrâmına kavuşacakları ümid edilenler. Allah'a itâatleri ve amelleri iyi olup ahirette amel defterleri sağ taraftan verilecek olanlar. Sağcılar. Mukaddesatçılar. Kur'an ve İmân yolunda Allah (C.C.) için çalışanlar ve bunlara taraftar olanlar. Sağlam ve helâl dâiresinde çalışan kimseler. Cennetlik olanlar.

aṣḥāb-ı yemīn: Bu ifadenin geçtiği ayetlerden bazıları şunlardır: Ḳurʾān, (Mâide) 5/90; Ḳurʾān, (Mâide) 5/91; Ḳurʾān, (Vâkıʿa) 56/27

iḫtişāṣ bulmadılar ol nār-ı maḥabbet-ile ibtilā olunmadılar. Nite kim aṣḥāb-ı şimāl ibtilā olundılar. (11) Ṕes, ol aṣḥāb-ı yemīn ol ḫiṭābı işitdiler semʿ-i rabbānī-y-ile ve ol Ḥaḳḳ'uñ vaḥdāniyyeti şevāhid[2119], (12) ebṣār-ı rabbāniyye-y-ile[2120] gördiler anuñ vaḥdāniyyetini, ol ḳulūb-ı rabbāni-y-ile; fehm idüṕ aña (13) īmān u teʿabbüd[2121] ve rıḳḳıyyet[2122] diliyle cevāṕ virüṕ didiler ki "Belī, sen bizüm rabbumuz ve maʿbūdumuzsın". (14) Ammā ol *"aṣḥāb-ı şimāl"*[2123] imtiḥān olundılar ʿizzet ü ʿulā[2124] iẓhār itmeg-ile ve kibriyā[2125] ridāsı-la[2126] (15) ḫicāblandılar[2127]. Anlar ḫiṭābı ḫicāb ardından işitdiler, bu ḥāletde ki gözlerinde daḫı (16) ṣınmaḳlıḳ perdesi var-ıdı ve ḳulūbları daḫı ʿizzet perdesi-le ḳaplanmışdı ol ḫiṭābı ḳabūl (17) ve iṭāʿat ḳulaġı-y-la işitmediler, iḳrār dili-y-ile çāresüz cevāṕ virdiler, ol heybet dehşeti-y-le (18) ol iḥtiyāç ḳorḳusından ḏitremeg-ile. Ammā ol

---

[2119] şevāhid: (Şâhid. C.) Şahitler, şehadet edenler.

[2120] ebṣār: (Basar. C.) Gözler. Dikkat sahipleri. Görücüler.

ebṣār-ı rabbāniyye: Rablık sıfatlarını ve alametlerini görenler.

Rablık sıfatları, rabbın yardım ve inayeti ile görme.

[2121] teʿabbüd: taʿabbüd: İbadet etmek. Kulluk etmek.(Ey insan! Kur'ânın desâtirindendir ki, Cenab-ı Hakk'ın mâsivâsından hiçbir şeyi ona taabbüd edecek bir derecede kendinden büyük zannetme. Hem sen kendini hiç bir şeyden tekebbür edecek derecede büyük tutma. Çünkü mahlukat, ma'budiyetten uzaklık noktasında müsâvi oldukları gibi, mahlukiyet nisbetinde de birdirler. L.)

[2122] rıḳḳıyyet: (C.: Erkâ) Kul, abd. * Kulluk, esirlik, kölelik, ubudiyet. * Yufka nesne.

[2123] *aṣḥāb-ı şimāl:* Amel defterleri sol taraflarından verilecek olan cehennemlik kimseler. Solcular.

Bu ifedenin geçtiği ayetlerden bazıları şunlardır: Ḳurʾān, (Vâkıʿa) 56/41

[2124] ʿulā: sanşı, şerefli

ʿizzet ü ʿulā: izettli ve şerefli

ʿizzet ü ʿulā: izzet ve şeref

[2125] kibriyā: Azamet. Cenab-ı Allah'ın azameti ve kudreti, her cihetle büyüklüğü.

[2126] ridā: Örtü, belden yukarı örtülen şey, çar ve şal. * Akıl. İlim. Seha. * Zinet. Parlaklık veren şey. * Hırka.

rıkk: kulluk, ubudiyet. esirlik, kölelil. (a.i) (رق)

riḳāb: (a.i. c.: rüküb): büyük bir kimsenin katı, önü. (ركاب). Metindeki kelimeyi (ركاسله)şeklinde sehven yazdığını düşünüp kelimenin aslında (ركابله)şeklinde olduğunu düşündürüyor.

[2127] ḫicāb: Perde. Örtü. Hâil. * Utanma. Kendini kusurlu bilip insanlar arasından çekilmek. * Men'etmek. * Allah ile kul arasındaki perde. * Setretmek. Gizlemek.

ḫicāblandılar: örtündüler, büründüler.

ki istiḫrāc-ı[2128] fiṭrīdür Allāhu Taʿālā çünki (19) Ādem arḳasından oġlanları ẕürriyyātını çıḳardı ol oġlanları arḳasından daḫı ol ḳonılan **[257b]** (1) ẕürriyetleri çıḳardı ki ḳıyametā degin geliserdür. Ve ervāḥ daḫı ol ḥāletde bir leşkerdi (2) cemʿ olunmış üç ṣaf oluban evvel ṣaf sābıḳlar ervāḥlarıdı ikinci ṣaf aṣḥāb-ı (3) yemīn ervāḥlarıdı, üçünci ṣaf aṣḥāb-ı şimāl ervāḥlarıdı. Sābıḳlaruñ ẕürriyyātların (4) sābıḳlar ervāḥları berāberinde ṭurġurdı ve aṣḥāb-ı yemīn ẕürriyyātların daḫı ol (5) aṣḥāb-ı yemīn ervāḥları berāberinde ṭurġurdı. Ve aṣḥāb-ı şimāl ẕürriyyātların girü anlaruñ (6) ervāḥları muḳābelesinde ṭurġurdı. Ṕes, ol ẕerrāt ervāḥlar nūrı-y-ıla münevver oldı. (7) Ol ẕerrāt ki vücūd-ı rabbāni-y-ile vücūd bulmışdı, ol vücūd-ı rūḥānī libāsın kesb eyledi (8) ve ol ḳulaḳlar ve gözler ve göñüller daḫı libās-ı rūḥānī kesb eyledi. Andan Ḥaḳ (9) Taʿālā anlara *"elestü birabbiküm"*[2129] ḫiṭābı-y-ıla nidā ḳıldı, ol sābıḳlar işitdiler semiʿ-i rūḥā-(10)ni-y-ile ki nūrānīdür ol Ḥaḳḳ'uñ ḫiṭābını ve anı müşāhede ḳıldılar, ebṣār-ı rūḥāniyle ki (11) rabbāniyyedür, ol cemāl-i nūrāniyyeyi ve sevdiler anı rūḥāniyye ḳalb-ile ki rabbāniyye ve nūrāniyye-(12)dür. Nūr-ı maḥabbet-ile ol liḳāya müşāhede idüṕ aña cevāṕ virdiler, maḥabbet üzere didiler: (13) "Belī, sen bizüm rabbumuzsın, maʿbūdumuzsın". "*Şahidnā*"[2130]. Yaʿnī, müşāhede ḳılduḳ senüñ maḥbū-(14)biyyetüñi ve rubūbiyyetüñi. Ṕes[2131] Ḥaḳ Taʿālā olardan ʿahd aldı ki andan ġayrı kimseyi (15) sevmeyeler ve andan ġayrıya ṭapmayalar. Ve aṣḥāb-ı yemīn daḫı semiʿ-i rūḥāni-y-ile anuñ ḫiṭābın (16) işitdiler ve rūḥānī göz-ile anuñ celāline

[2128] istiḫrāc: Bir şeyin içinden bir şey çıkarmak. Bir mânâyı istidlâl etmek. Meydana ve harice çıkarmak. Bâzı emareleri beliren şeylerden ileriye âit olacak şeyleri çıkarmak. İstidlâl etmek.

[2129] *elestü birabbiküm: "Ben sizin rabbiniz değil miyim?"* Bu ibare Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/172'de geçmektedir.

[2130] şahidnā: şahidiz. Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/172

[2131] ṕes: tam o zaman ki

muṭālaʿa ḳıldılar ve aña īmān getürdiler (17) rabbānī göñülüle anuñ ilahlıġına. Andan cevāp̀ virdiler ʿubūdiyyet üzere, didiler ki (18) “Belī, sen bizüm rabbumuzsın, maʿbūdumuzsın, işitdük, muṭīʿ olduḳ”. Ḥaḳ Taʿālā olardan (19) daḫı ʿahdi aluṕ muḥkem ḳıldı ki ʿibādet aña ideler ġayrına ṭapmayalar. Ve aṣḥāb-ı şimāl **[258a]** (1) daḫı ol ḫiṭābı işitdiler semʿ-i rūḥāni-y-ile; ammā ḥicāb-ı ʿizzet ardından işitdiler. Bu (2) ḥāletde ki ḳulaḳlarında ġurūr-ı ṣıḳleti var-ıdı ve gözlerinde şeḳāvet perdesi (3) bürünmişdi ve ḳalbleri üzere maḥabbet mühri urulmışdı. Ṕes, tekellüf-ile cevāb virüṕ didiler ki (4) “Belī, sen bizüm rabbumuzsın, işitdük”. Kerh-ile[2132], irādetsüz bulardan daḫı ʿahd aldı, ʿubūdiyyet (5) üzere. Ṕes, şimdi bu ḫalḳ arasında tefāvüt[2133] rāciʿ[2134] olur, küfr-ile īmānda ol istiʿdādlar (6) mütefāvit[2135] olmaġ-ıla ki rūḥāniyye ve rabbāniyyedür; fehm eyle cidd-ile. Ve daḫı bilgil ki Allāhu (7) Taʿālā hīç ẕikr eylemedi bir kimseyi ki maʿdūm-iken kelām ide, illā ādemoġlanları ki (8) Ḥaḳ Taʿālā ḳudreti-y-ile anları söyletdi, henüz bular mevdūd degüllerdi, maʿdūm-iken cevāb (9) virdiler. Ḥaḳ Taʿālā’nuñ cūdı-y-ıla cārī oldı ne ki cārī oldı, vücūd-ıla degül. Evvel (10) ibtidā ḥālleri uşbu-y-ıdı, āḫir ḥālleri aña irişdi ki Allāhu Taʿālā anlaruñ semʿi (11) ve başarı ve lisānları oldı. Nite ki buyurdı: AK# # (12) AK# #. Buña işāret itdi Cüneyd *raḥmetu’llāh* ol vaḳt ki aña şordılar; “Nihāyet nedür?”. (13) Didi ki “Girü ibtidāsına rücūʿ itmekdür”. Bedürüstī, Allāhu Taʿālā bulardan ibtidālarında bu (14) ʿahdi aldı ki ḳıyāmet(de) dimeyeler “Biz bu ʿahdden ġāfil olduḳ”. Nite ki buyurdı: AK# # (15) AK# #. Nite ki bu mertebeden ġāfil oldılar ki ḫilḳat (16) mertebesidür. AK# #. Yaʿnī, yāḫūḏ dimeyeler ki “Bizden ilerü (17) atālarumuz

[2132] kerh-ile: istemeyerek.
kerh: isteksizlik, zorlama.
[2133] tefāvüt: Farklılık. İki şey arasındaki fark.
[2134] rāciʿ: aid, dair, bir konuyla alakalı bir hususun ortaya çıkması.
[2135] mütefāvit: Birbirinden farklı, çeşitli. * Zamanca birbirinden ayrı.(Kur'an-ı Kerim, mükerrer, mütefavit suallere cevap olduğu halde, şiddet-i imtizaç ve ittihaddan anlaşılır ki, sanki sual birdir. İ.İ.)

bu iki dimeklige ḥaḳḳa rāżı oldılar, vaḥdete dönmediler Allāh varlıġı-y-la fenā bulmadılar". (18) AK# #. Biz anlardan ṣoñra anlaruñ ẕürriyyetleriyüz anlara iḳtidā ḳılduḳ. (19) AK# #. Yaʿnī, tā ki dimeyeler "Bizi helāk mı idersin, ol mübṭiller[2136] **[258b]** (1) fiʿli-y-le ki istiʿdādlarını bāṭıl ḳıluṕ vaḥdete rücūʿ itmediler". AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, uşbuncılayın biz āyātları beyān iderüz. Āyāt aña dirler (3) ki seni Allāh'dın yaña dönmege delālet ide, ola ki siz bu şerḥ itdügümüz delālet-(4)ler-ile ol bidāyetden[2137] nihāyete dönesiz ki ol maḳām-ı vaḥdetdür; fehm idesin inşā'llāh.[2138] (5) Andan ḫaber virdi ol kimseden ki istiʿdād-ı fiṭrīsini ibṭāl idüṕ āyāt-ı beyyinātdan (6) sıyrıluṕ çıḳdı bu ḳavl-ile ki buyurdı: AK# #.**ilā āyeh.** Bu işāret-(7)dür aña kim Allāhu Taʿālā anı maḫṣūṣ ḳıldı āyātları-y-ıla ki ol kitāb u ḥikmetdür (8) daḫı kerāmetler ve muʿcizelerdür ki enbiyālara ve evliyālara maḫṣūṣdur, andan anı nefsine (9) ışmarladı. Ṕes, ol nefs-i emmārenüñ ḫāṣıyeti budur ki ol kitāb u ḥikmetden çekile (10) çıḳa, bu dünyāya ve anuñ zīnetlerine ve şehvātlarına meyl idüṕ hevālarına mütābaʿat ḳıla ol (11) māh u cāh ṭalebinde daḫı ḫalḳ içinde ḳabūliyyet ve şehvet bulmaġa. Ḉün ol himmet-i ʿāliyyesi (12) ḳuşı Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmek ẕikrinden ve anuñ maḥabbetinden aşaġa düşse ol Şeyṭān (13) dāmına[2139] vāḳiʿ oluṕ hāliklerden ve ṭarīḳ-ı Ḥaḳ'dan ḍāll olmışlardan olur, tā biline ki Ḥaḳḳ'a (14) maʿṣūm oldur ki Ḥaḳ Taʿālā ʿiṣmetinde[2140] ola. Ve daḫı bunda işāret var kim gerekdür (15) sālik-i ḥaḳ olan Allāhu Taʿālā'nuñ mekrinden emīn olmaya, egerçi enbiyā maḳāmlarınuñ (16)

[2136] mübtil: iptal eden. hükümsüz eden. * faydasız hale getiren. ** Hakkı bâtıl gören.

[2137] bidāyet: Başlangıç. İlk önce. Evvel ve ibtida. İlk olarak.

[2138] Bu kısımda da tercüme edenin kişisel görüşü yer almaktadır. Buda bize eserin te'lif tercüme olduğunu gösteren bir başka örnektir.

[2139] dām: (f.) tuzak. ağ. hile.
dāmına, tuzağına, ağına.

[2140] ʿiṣmet: (a.i) 1. maʿsumluk, günahsızlık, temizlik. 2. haramdan, nâmusa dokunur hallerden çekinme.

ġāyetine daḫı irişmişse. Ve gerek kim mücāhedāt u riyāżāt ḳapuların nefsi üzere yapmaya[2141] (17) her ḥālde nefse ve hevālarına muḫālefet ḳılmaġı terk itmeye. Nite ki Resūl ḥāli-y-di, *ʿaleyhi's-selām* (18) daḫı aṣḥāb u tābiʿīn ve eyimme-i rāşidīn ḥālleri-y-idi. Ve daḫı gerek kim nefsi üzerine (19) tenaʿʿum ḳapusın ve temettuʿ dünyāvī ḳapuların açmaya; yimekde içmekde ve geymekde ve nikāḥ-

[259a](1)lanmaḳda daḫı merkebde ve meskende. Zīre, nite ki[2142] Allāhu Taʿālā'nuñ ġaybı ḫazīnesinde ehl-i (2) saʿādetiçün gizlü elṭāfları var şolardan ki gözler görüki yoḳ, ḳulaḳlar işitdügi (3) yoḳ ve başaruñ ḫāṭırına düşdügi yoḳ. Buncılayın ol ḫızāne-yi ġaybda eşḳıyālar-ıçun daḫı (4) envāʿ belālar gizlüdür; şondan ki göz gördügi yoḳ ve ḳulaḳ işitdügi yoḳ ve ḫāṭırdan (5) geçdügi yoḳ. Ṕes, gerekdür sālik-i ṣādıḳ iḥtirāz ide; belki bāliġ u vāṣıl olanlar daḫı (6) ki eksüzin bu belālara arḳuru gele, ol dünyāyı bulalatmaġ-ıla ve her ḥālde küstāḫane[2143] deprenmeg-ile (7) ve hevālara mütābaʿat ḳılmaġ-ıla. Zīre bu ḳavlinde ki buyurdı: AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, bunda işāret var kim bedürüstī, ṭālib-i ṣādıḳ egerçi (9) seyrinde yüce dereceye daḫı irişmiş olsa şol ḥayṣiyyet-ile ki Ḥaḳ Taʿālā ḥażretine teḳarrübe (10) müstaḥıḳḳ[2144] olmış ola, enāniyyetinden ḉıḳuṕ ol rubūbiyyet ceẕbeleri-y-ile Ḥaḳḳ'uñ varlıġına ulaşa, (11) andan girü Ḥaḳ'dan ġayrına iltifāt idüṕ dünyeden bir nesneye meyl idüṕ ittibāʿ-ı şehvāt (12) ḳıla, ol ġayret-i ilāhiyyet anı istidrāc-ıla esfel-i derekeye indürür, meṣeli anuñ kelbi meṣeline (13) döner. Nite ki buyurdı: AK# #. İşāret (14) ḳılur bunuñ-ıla ki ol istidrāc-ıla eyle

---

[2141] yapmaya: kapamaya.
yapa-: kapamak.
yapmak//yapamak: Kapamak, kapatmak, seddetmek, örtmek.
[2142] nite ki: nasıl ki
[2143] küstāḫane: güstāḫane: (f. zf.) küstahcasına, küstahca, edebsizcesine, sıra saygı tanımaksızın.
küstāḫ: güstāḫ: (f.s) küstah, hayāsız, arsız, edepsiz, saygısız.
[2144] Metinde Arapça telafuz esasına göre yazımı tercih ediyor, o yüzden kelimenin sonunu şeddeli yazmıştır. Arapça aslına göre yazımı müstaḥiḳ şeklinde olmalıdır.

olur; eger aña vaʿẓ u naṣīḥat ḳıluṕ ḥāli üzere tenebbīh (15) idesin, naṣīḥat ḳabūl itmez ve tenebbīh daḫı olmaz, senüñ-ile daʿvī yolın ṭutar, ʿahdler şımaġa yapışur (16) ve inkār-ıla saña ḳarşu olur, seni ġarażlara nisbet ider. Eger ḳoyacaḳ olursañ daḫı ol arż-ı (17) beşeriyyete meyl ider, hevā yilteyicilerine mütābaʿat ider, maġrūr olmasun ol fitnelenmiş cāhil (18) bunuñ-ıla ki diye hevāya mütābaʿat itmek żarar itmez. Bedürüstī, Allāhu Taʿālā enbiyāları ḫaẕer itdürdi (19) hevāya mütābaʿat ḳılmaḳdan. Anuñ üzerine ḍalāl-ile ve ʿīd ḳıluṕ didi ki AK# # **[259b]** (1) AK# #. (2) AK# #. Yaʿnī, meṣeli şol ḳavmüñ kim bizüm āyātlarumuzı (3) tekẕīb itdiler anuñ-ıla ʿameli terk itdiler maġrūr oluṕ ḥisābı unıtdılar. Olar şol (4) kelbler gibidür, beyān olundı. AK# #. Yaʿnī, ḫaber vir (5) ol maġrūrlaruñ mekre aldanmışlaruñ ḫāllerinden ola ki anlaruñ aḥvālların fikr idüben (6) anlaruñ ʿamellerin işlemekden iḥtirāz ideler. AK# #. (7) Yaʿnī, bilürler ki bizüm āyetlerümüz tekẕīb iden ḳavmüñ meṣeline yavuzdur ki meṣelleri ol (8) kelb gibidür. AK# #. Yaʿnī, olar nefslerine ẓulm eylediler bunuñ-ıla (9) ki melekiyyet mertebesinden kelbiyyet derekesine indiler. AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, her kime ki ʿināyet-i ezelī ve hidāyet-i ḳıdemī irişdi bugün, tā ki ol (11) yüce mertebelerden derekāt-ı sifliye düşmeye. Ol anlardandur ki ol Ḥaḳ Taʿālā (12) nūrınuñ reşāşından ḫılḳat-ı ervāḥda aña irişmişdür. Nite ki Resūl, *ʿaleyhi's-selām;* (13) "Kime ki ol nūr irişdi hidāyet buldı, kime irişmedi gümrāh oldı". AK# # (14) AK# #. Yaʿnī, kimi ki Ḥaḳ Taʿālā maḫẕūl ḳıldı varuṕ hevāsına uydı, ol (15) hevā anı Ḥaḳ Taʿālā yolından azdurdı. Bular anlardur ki nūr anlardan ḫaṭā idüṕ irişme-(16)mişdür, anuñ-ıçun ziyānkār oluban ḍalālete vāḳiʿ oldı. Andan ḫaber virdi anlaruñ (17) ʿalāmetinden ki ṭamulıḳ yaradılmışlardur. Bu ḳavlı-y-ıla ki buyurdı: AK# # (18) AK# #.**ilā āyeh.** İşāret ḳılur ki Allāhu Taʿālā bu ḫalḳı envāʿ yaratdı. (19) Baʿżısın ḳurb u maḥabbet-içün yaratdı ki aña ehlü'l-lāh ve

ḫāṣlar dirler, gendü ḥüsnin iẓhār **[260a]** (1) itmeg-içün yaratdı. Anuñ kelāmın girü anuñ-ıla işidürler ve cemālin anuñ-ıla görürler (2) ve kemālin anuñ-ıla bilürler. *Ve bir nevʿini* ḫalḳdan cennet-içün ve anuñ niʿmetleri-çün yaratdı (3) anlara ehl-i cennet dirler luṭfın ve raḥmetin iẓhār itmeg-içün ve anlara göñül virdi ki (4) anuñ-ıla Ḥaḳ Taʿālā'nuñ vaḥdāniyyeti delīllerin fehm iderler, bilürler. Ve daḫı anlara (5) göz virmişdür ki anuñ-ıla Ḥaḳḳ'uñ āyātların görürler eṭrāf-ı ʿālemde daḫı gendü (6) nefslerinde. Ve daḫı ḳulaḳ virdi ki anuñ-ıla Ḥaḳḳ'uñ ḫiṭābın işidürler ve kelāmın daḫı (7) enbiyānuñ Ḥaḳ'dın yaña daʿvetin işidürler. *Ve bir nevʿini* daḫı bulardan nār-ıçun (8) ve anuñ ʿaẕābları-çun yaratdı, anlar ehl-i nārdur, ḳahrın ve ʿizzetin iẓhār itme-(9)g-içün. Nite ki buyurdı; "Biz cinden ve insden çoḳların cehennem-içün yaratduḳ". AK# # (10) AK# #. (11) Yaʿnī, bularuñ ḳalbleri var ki maʿrifet ü tevḥīd delāyillerin eglemezler ve gözleri var ki (12) Ḥaḳḳ'uñ āyātların āyātların görmezler ve ḳulaḳları var anuñ-ıla ḫiṭāb-ı Ḥaḳḳ'ı ḳabūl ḳulaġı-y-la işitmezler. (13) Ḥaḳīḳatde bu ḳavm mīṣāḳ güninde şevāhid-i Ḥaḳ'dan maḥçūb olmışlardı, kibriyā ve ʿizzet (14) ḥicābı-y-ıla. Bugün ol toḫumdan bulara ṣemere bu ṣıfāt ḥāṣıl oldı ki buyurdı: AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, bular şol eşek ṣıġır ve deve gibidür; belki bular olardan (16) daḫı azġunlardur. Zīre bu enʿām Allāhu Taʿālā'yı bilmezler ki seveler yā anı ṭaleb ideler, (17) bular daḫı anlarcılayın belki daḫı azġunlar. Zīre bu enʿāmuñ maʿrifete ve ṭalebe ḳaṣd itmege (18) istiʿdādları yoḳdur, bulara ol nesneye istiʿdād virilmişdür. Ammā bular ol maʿrifetü (19) ṭalebi-çün virilen istiʿdādlarını bāṭıl itdiler, şehvāt-ı dünyāya meyl idüṕ hevālarına **[260b]** (1) mütābaʿat itmeg-ile āḫiretlerini dünyāya ṣatdılar ve dīnlerin dünyāya degşürdiler, mevlāyı (2) ṭaleb itmeg-ile terk itdiler, bunuñ-ıla ol enʿāmdan azġun oldılar. AK# # (3) AK# #. Bular Allāhu Taʿālā'dan ve ehl-i maʿrifetüñ kemālātından ve anları ṭaleb itmekden ve ʿizzet-(4)lerinden ġāfillerdür.

Andan gendü görklü adlarından ve ʿālī ṣıfātlarından ḫaber (5) virüp buyurdı ki AK# #. Aña işāret ḳıldı ki anuñ (6) ol adı ki Allāh'dur. Ḥaḳḳ'a ol ismi ʿalem[2145] gibidür ki anuñ ism-i ẕātıdur girü ḳalan (7) bāḳī adları ṣıfātlarınuñ adlarıdur. Zīre didi ki "Allāhu Taʿālā'nuñ görklü adları (8) vardur, ol adlarını "Allāh" adına iżāfet ḳıldı". Ṕes, külli adları ṣıfātından müştaḳ-(9)dur; illā Allāh adı. Ol bizüm ḳatumuzda müştaḳ degül daḫı ekṣer eyimme ḳatında. Anuñ-ıçun ki (10) ol ism-i ẕātdur. Nite ki bir nesneden maḫlūḳ degül, ancılayın ismi daḫı hīç bir nesneden (11) müştaḳ degül. Zīre cemīʿ-i nesne andan ġayrı, külli maḫlūḳdur. Şol nesne ki maḫlūḳdan müştaḳ (12) ola ol daḫı ancılayın maḫlūḳdur; ammā esmāʾ-i ṣıfātı baʿżısı müştaḳdur ṣıfāt-ı ẕātdan (13) ol ġayrı maḫlūḳdur ve baʿżısı ṣıfāt-ı fiʿlden müştaḳdur. Zīre ṣıfāt-ı ẕātı ḥayvet ü semʿ (ü) (14) baṣar, kelām ve ʿilm ü ḳudret ve irādet ve beḳā; bular ḳadīmdür ġayr maḫlūḳdur ve ẕātı ezelden (15) bularuñ-ıla mevṣūfdur ve ṣıfāt-ı fiʿl-i ḫalḳ ve rızḳ ve ʿaṭā ve menʿ daḫı bularuñ ġayrı ṣıfāt-ı (16) fiʿlden maḫlūḳdur, iżāfet olınur aña īcād vaḳtinde. Ḳaçan ki ḫalḳı īcāda getürüp (17) var ḳıla, anlara rızḳ vire, ḫālıḳ ve rāzıḳ diyü tesmiye olınur; illā taḥḳīḳ Ḥaḳ Taʿālā (18) ezelde ḳādir-idi ḫāḳıyyete ve rāzıḳıyyete. Ṕes[2146], buyurduġı ki AK# #. Yaʿnī, (19) Allāhu Taʿālā'nuñ görklü ṣıfātları vardur, siz duʿā ḳıluñ Allāhu Taʿālā'ya her ism-ile ki **[261a]** (1) ol müştaḳ ola, bir ṣıfat-ıla ṣıfātlarından bunuñ-ıla ki ol ṣıfatıla muttaṣıf olup anuñ-ıla (2) müteḫallik olalar, anuñ-ıla muttaṣıf olmaḳ görklü niyyātlar-ıla ʿamel-i ṣāliḥ ḳılmaḳdur ṣıfat-ı (3) ḫālikıyyet-ile bu ṣıfat-ıla muttaṣıf olmaḳ budur ki nikāḥ idüp evlendügi tevālüd tenāsül-içün (4) ola ḫālikden ḫilāfet-ile. Nite ki bir ḥaḳīme didiler; "Ḥalāline viḳāʿ iderken ne işlersin?". (5) Didi ki "Veled ḳoparavuz, eger tamāmına irerse". Ve

[2145] ʿalem: Bayrak. * Nişan, işâret. * Özel isim.

[2146] ṕes: doğrusu o zaman

daḫı rāzıḳıyyet ṣıfatı-la muttaṣıf olmaḳ budur ki (6) Ḥaḳ Taʿālā aña rızḳ itdügi nesneden muḥtāǽlara infāḳ ide, andan nesne ẕi-ḫayra[2147] (7) ḳılmaya bāḳisin bunuñ üzere ḳıyās ḳıl. Ammā bularuñ-ıla müteḫallıḳ olmaḳ aḥvāl kesb itmegile-(8)dür, bu daḫı göñül ʿaynasını taṣfiye ḳılmaġ-ıla ve Allāh'dan ġayrına iltifāt ḳıluṗ müteʿallıḳ (9) olan nesnelerden murāḳabe ḳılmaḳdur ve Allāh'dın yaña teveccüh itmekdür, tā ki ol (10) ṣıfāt-ıla aña tecellī ḳıla anuñ-ıla müteḫallıḳ ola. Bu kelām taḥḳīḳdür ol kelāmuñ ki buyurdı: (11) AK# #. AK# #. Yaʿnī, terk (12) eyle ol kimseleri anuñ ṣıfātlarından ʿudūl iderler anuñ-ıla muttaṣıf olmazlar. (13) Ve daḫı Allāhu Taʿālā'yı tesmiye itmek bir ism-ile ki gendü ẕātına ol anı tesmiye ḳılmadı, (14) ol daḫı ilḥāddur. Nite ki felāsife tesmiye ḳıldılar ʿilleti ola-y-ıla mūcibün bi'ẕ-ẕāt dimeg-ile. (15) Murādları bundan budur ki Allāhu Taʿālā fiʿlinde ve ḫalḳında ve īcādında muḫtār degül[2148], (16) Allāhu Taʿālā ʿālī münezzehdür ol ẓālimlerüñ ḳavlinden. Ve daḫı her kim Ḥaḳ Taʿālā'yı bir ṣıfat-ıla (17) vaṣf itse aña naṣ vārid olmasa ol daḫı ilḥāddur vāṣıf-ı mülḥiddür. AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, tīz zamānda cezā alanlar ḫıẕlān-ıla, tā ki bileler ol ṭabʿ u hevā-y-ıla (19) ne işlediler ol ilḥādlarında Ḥaḳ Taʿālā'nuñ esmālarında ve ṣıfātlarında. Ṕes, ol [261b] (1) vaḳt bileler gendüleri ki ol enʿāmdan daḫı azġunlardur. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, ḳoñ bu melḥidleri ki Ḥaḳ Taʿālā adlarında ilḥād (3) iderler. Bular azġunlardur; bedürüstī, biz bir ṭāyife yaratduḳ ḫāṣlardan anlar Ḥaḳ Taʿālā (4) ṣıfātı-y-ıla muttaṣıf olurlar daḫı anuñ ḥükmi-y-ile ḥükm iderler daḫı aʿmāl-i ṣāliḥa ve aḥvāla (5) ve ṣıfātların ve aḫlāḳların görklü ḳılmaġa meyl iderler. AK# #. (6) Yaʿnī, olar kim bizüm āyātlarumuzı tekẕīb idüṗ anuñ-ıla ʿamel itmediler ve bizüm ṣıfā-(7)tlarumuz-ıla muttaṣıf olmadılar.

[2147] ẕi-ḫayr: hayrdan.
ẕi: f. Türkçedeki "den, dan" mânasını ifade eder. Meselâ: Zi-mısır; Mısır'dan.
[2148] Müterci burada da kendi fikrini dile getiriyor, bu kısım da eserin teʾlif tercüme olduğunu gösteren açık örneklerden birisidir.

Bunuñ-ıla ol ehl-i ẓāhire işāret ḳılur ki ẓāhirde (8) aʿmāl-i şerīʿtı yirine getürdiler, anuñ-ıla yüce mertebelere müstaḥıḳ oldılar. Ammā aġmāl-i bāṭın-ıla (9) ʿamel itmediler ki bāṭınların ʿimāret idüṕ ṣıfāt-ı Ḥaḳḳ-ıla muttaṣıf olalar daḫı olara (10) aʿmāl-i ẓāhireden ve aḥvāl-i bāṭınadan bir nesne ḥāṣıl ola daḫı anı vesīle ṭutınalar meḳāṣıd-ı (11) dünyevī ḥāṣıl ḳılmaġ-ıçun mādan u cāhdan ve şehvāt-ı nefsānīden bu nesneler ol (12) āyātları tekẕīb itmekdür. AK# #. Yaʿnī, biz anları (13) nefslerine ışmarlaruz daḫı hevālarına, tā ki ol ṭabīʿatları-y-ıla Ḥaḳ'dan bāṭıla meyl ideler (14) andan anlara ol nefsleri hevāları meyl itdügi nesnelerüñ ḳapuları feṭḥ oluṕ geñez olına. (15) Ammā tedrīcile az az biz anları ol mertebelerinden dereke-yi esfele indürevüz, anlaruñ ḫaberi (16) olmaya, belki eyü ʿameldeyüz ṣanalar. Bu ol ḳavlinüñ ḥaḳīḳatidür ki buyurdı: AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, biz anlara ʿömr-i ṭavīl-ile[2149] muhallet virürüz anuñ-ıla anları ḫızlāna (18) bıraġaruz, belki olar azar derekāta inerler. Ammā olar ṣanurlar ki derecāta ḉıḳarlar. (19) Andan ḫaber virdi ki bu hidāyetüñ ibtidāsı tefekkürdür ve teẕekkürdür; nite kim buyurdı: **[262a]** (1) AK# #. İşāret bunda budur ki ʿaḳl-ıla tefekkür itmek ki (2) ʿaḳl-ı selīm ola andan naẓar u iʿtibār ḥāṣıl olur. Ṕes, Ḥaḳ Taʿālā buyurduġı ki bular fikr itmez (3) bularuñ ṣāḥiblerinde ki Muḥammed'dür, cinnet yoḳ. AK# #. Belki ol sizi eşkāre (4) ḳorḳudıcıdur bu delālet ider aña ki eger ʿāḳıl olan ʿaḳl-ı selīm-ile fikr eylese ol (5) resūl ḥālinde ve aḫlāḳında ve sīretinde. Ḫuṣūṣā ki muʿcizātlarında ola ḥaḳīḳat aña (6) ẓāhir olaydı ki ol ṣādıḳ peyġamberdür her neye ki daʿvet ider Ḥaḳ'dur girçekdür. (7) Bedürüstī, ol bu tefekkür-ile nārdan necāt[2150] bulurdı. Nite ki Allāhu Taʿālā ḫaber virdi ehl-i (8) nār ḥālinden bu ḳavlı-y-ıla: AK# #. Yaʿnī, (9) eger

[2149] tavīl: (A.) Uzun. * Çok süren.
ʿömr-i tavīl: Uzun ömür.
[2150] necāt: Kurtuluş, selâmet

biz ol daʿvet iden resūlüñ kelāmını işidüṕ taʿaḳḳul[2151] idüṕ fikr itsevüz[2152] şimdi aṣḥāb-ı (10) saʿīrden olmazduḳ. Ammā ʿaḳlumuz vehm ü ḫayāl ve taḳlīd ü hevā āfātlarından selīm olımadı (11) ki bu tefekküri ideydük. Ve daḫı bu ḳavlinde ki buyurdı: AK# # (12) AK# #. Aña işāret ḳıldı kim bu mükevvenāt iki nevʿdur bir nevʿ andan (13) oldur ki ol bir ġayrı nesnesüz yaradıldı ol. Ol milkdür ki bu mevcūduñ bāṭınıdur bu (14) mevcūd anuñ-ıla ḳāyimdür ol daḫı yed-i ḳudret-ile ḳāyimdür. Nite ki buyurdı: AK# # (15) AK# #. Ve bir nevʿ daḫı oldur ki ol bir nesneden yaradıldı ol daḫı ol (16) milkdür ki bu mevcūduñ ẓāhiridür. Nite ki naẓarı bu milke ḥiss-i başarıladur. Ṕes, ol melekūta (17) daḫı naẓar ʿaḳl u ḳalb-iledür. Ṕes, olar ki erbāb-ı ʿuḳūldür aña naẓar itmeg-ile bu āyātları (18) görmeg-ile fāyide ider, daḫı ol āyātlarıla istidlāl ider maʿrifet-i ḫāliḳa ve ṣāniʿ iṣbāt (19) ḳılmaġa daḫı aṣḥāb-ı ḳulūb aña naẓar ḳılmaġ-ıla şevāhid-i ġaybe müşāhede ḳılmaġı fāyide virür. [262b] (1) Şöyle ki aña lāyıḥ ve rūşen olur anuñ īmānı yaḳīn olur; belki īmān-ı ʿayān olur. (2) Nite ki İbrahīm ḥaḳḳında buyurdı, *ʿaleyhi's-selām: AK# #*[2153]. (3) Ṕes, bu kevneyn anuñ-ıçun vücūda geldi ki tā ol naẓar-ı ʿaḳl-ıla istidlāl idici olalar (4) naẓar-ı ḳalb-ile mūḳinlerden olalar. AK# #. Yaʿnī, (5) eger bular müşāhede ḳılurlarsa bu melekūta mütālaʿa ḳılmaġ-ıla ki taḥḳīḳ, bu melekūt fenā (6) olıcılardandur; ola ki fenāsı müddet-i yaḳīn gelmiş ola. Eger bular bu ṭarīḳ-i naẓar-ıla istidlāl (7) idüṕ īmān getürmezlerse. AK# #. Yaʿnī, bular bu naẓardan (8) ṣoñra Ḳurʾān'a inanmayuṕ daḫı ne-y-ile īmān getürürler bu ācāl ü müddetler ḫōḍ yaḳīndür tīz (9) geçer, bular küfr üzere olurlar. AK# #. Yaʿnī, ol kimseyi ki Ḥaḳ Taʿālā (10) maḫẕūl ḳıldı, tā ki melekūta naẓar-ı ʿaḳl-ıla ve ḳalb-ile baḳmaya ol şöyle ḍalālet-i beşeriyyet (11) ve cehālet-i insāniyyet üzere

[2151] taʿaḳḳul: Hatırlama. Zihin yararak anlama. Akıl erdirme. Hatıra getirme.

[2152] fikr itsevüz:

[2153] Ḳurʾān, (Enʿām) 6/75: Yakinen bilenlerden olması için İbrahim'e göklerin ve yerin hükümranlığını şöylece gösteriyorduk:

ḳalur, Allāh'dan ġayrı aña kimse hidāyet virimez. Ḥaḳ Taʿālā (12) daḫı hidāyet virmez. AK# #. Yaʿnī, ol ṭuġyānları içinde şöyle (13) anları müteḥayyir ḳor, ol göz niʿmetine kāfir olurlar Ḥaḳḳ'ı görmezler ve bāṭılı terk itmezler. (14) Andan anlara ol yavuz ḥālleri-y-le suʾāl ḳılduḳlarından ḫaber virüp buyurdı: AK# # (15) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur kim bedürüstī, (16) bu sāʿat ʿibāretdür ol sāʿatden ki anuñ içinde Allāhu Taʿālā ḳahhārlıġı ṣıfatınuñ (17) āṣāret ẓuhūra getürür, bu ʿālemüñ ṣūretini fenā ḳılmaġ-ıçun ki ol milk-i ẓāhirdür. Nite kim (18) diyiser: "*Limeni'l-mülkü'l-yevm?*"[2154], "Bugün milk kimüñdür?". Şol vaḳt ki gökler dürile ve yirler tebdīl (19) olına, bu ʿālem-i milk ehli-y-ile fānī ola, ne ḳıġrıcı ḳala ne cevāb virici; pes, ol vaḳt girü **[263a]** (1) Ḥaḳ Taʿālā gendü cevāb vire, diye ki "*Li'l-lāhi'l-vāḥidi'l-ḳahhār!*"[2155]. Pes, bu ḳavlinde ki buyurdı: (2) AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, bu kelām delālet ḳılur aña ol sāʿatüñ (4) ġāyet ṣıḳleti var, ol ṣıfat-ı ḳahr ẓāhir olmaġ-ıla. Şöyle ki yirlerüñ göklerüñ nuṭḳı ṭāḳati (5) ṭaralur ol vaḳtdur ol kim Ḥaḳ Taʿālā'dan ġayrınuñ anda ḥükmi cāri olmaz ve ol sāʿatdur (6) ol kim cemīʿ-i ḫalāyıḳ ölüm şerbetin içerler. Zīre gelmez, ol añsuzın gelür. Ve daḫı bu ḳavlinde (7) buyurdı: AK# #. Bir maʿnī daḫı iḥfādan (8) menʿdür. Yaʿnī, senden suʾāl iderler ṣanurlar ki sen anı bilürsin, bulardan menʿ idersin bildürmezsin; (9) digil anuñ ʿilmi Allāhu Taʿālā ḳatındadur, benüm ḳatumda degül. Bir kişi Resūl ḳatında aḳṣurdı, üçden ziyāde, (10) Resūl *ʿaleyhi's-selām* aña didi ki "*ḫafevte*"[2156]. Yaʿnī, sen bizi menʿ eyledüñ saña duʿā ḳılmaḳdan üç-(11)den ṣoñra; pes, ḫafv menʿ maʿnisinedür. AK# #.

[2154] Ḳurʾān, (Müʾmin) 40/16: "…«Bugün hükümranlık kimindir?»…"

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Müʾmin) 40/16: O gün onlar meydana çıkarlar; onların hiçbir şeyi Allah'a gizli kalmaz. «Bugün hükümranlık kimindir?» denir; hepsi: «Gücü herşeye yeten tek Allah'ındır» derler.

[2155] Ḳurʾān, (Müʾmin) 40/16: "…«Gücü herşeye yeten tek Allah'ındır»…"

[2156] ḫafevte: senden korktum, senden korkarım.

Yaʿnī, bu ḫalḳuñ (12) ćoḳı bilmezler ki anuñ ʿilmi Allāhu Taʿālā ḳatındadur, senüñ ḳatuñda degül. Bunuñ üzerine (13) bu ḳavli delālet ider ki buyurdı: AK# #. Yaʿnī, meşiyyet (14) bundan ḥādiṯ olmaz, illā şol olur ki Ḥaḳ Taʿālā ezelde irādet-i ḳadīmesi birle diledi ki (15) benüm-içün olar yāḫūḏ mālik ḳıla, beni bir nesne üzere ki didiler ben aña mālik olam. AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, eger ben ġayb bilür olsam baña ḫayr ćoḳ olmaḳlıġı (17) ṭaleb ideydüm ol ebedī ḥayātdan ve ḥācāt-ı beşeriyyet yirine gelmekden daḫı aḥkām-ı ilāhiyyeden. (18) AK# #. Yaʿnī, eger ben ġayb bilsem, tā olınca (19) baña bir żarar ve iḫtiyāc vāḳiʿ olmayadı. Ṕes, degülin ben[2157], illā ḳorḳuducıyın anları[2158] ki dirilerdür, **[263b]** (1) ḥaḳīḳat ḥayāt-ıla. Ṕes, benüm kelāmumı işidür ve inẕārum-ıla menfaʿat ṭutar, bāḳī fānī üzere (2) iḫtiyār ider. Ve daḫı ben beşāret idiciyem Ḥaḳ Taʿālā'nuñ faẕlıyıla ol ḫāṣ ḳulları (3) üzere ol yüce dereceler-ile ve ʿālī maḳāmlar-ıla daḫı kerāmetler ve ḳurbetler-ile ol ḳavme kim (4) aña īmān getürmişlerdür, anı ḫāṣ ḳılmaġ-ıçun saʿy iderler. Ẕīre īmān-ı ḥaḳīḳī (5) oldur ki ol īmān getürdügi nesneyi ṭaleb itmekde saʿy ide, buyrulan nesneyi (6) yirine getürüṕ nehy olunduġı nesneden yıġlına. Andan ḫaber virdi bu ḳavl-ile ki buyurdı: (7) AK# #. İşāret bunda budur kim Ḥaḳ Taʿālā gendü (8) ẕātını bildürür ḫāliḳliġ-ile ve ḳādirliġ-ile; bu cihetite ki külli nefsleri ol bir nefsden yaratdı. (9) Ve daḫı işāret ḳılur kim, nite ki nefsler küllī bir nefsden yaradıldı ki ol Ādemdür. Ancılayın (10) bu ervāḥ daḫı küllī bir rūḥı vāḥidden yaradıldı ki ol rūḥ-ı Muḥammed'dür, *ʿaleyhi's-selām.* Ṕes, ol (11) Muḥammed külli ervāḥlar atasıdur, nite ki Ādem *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* bu beşerler atasıdur. Nite kim Resūl *ʿaleyhi's-selām* (12) "Ben size ol müşfiḳ ata bigiyem[2159] oġlı üzere. Ve daḫı didi ki "Evvel nesne ki Ḥaḳ Taʿālā yaratdı, (13)

[2157] degülin ben: değilim ben
[2158] ḳorḳuducıyın anları: korkuducuyum onları
[2159] bigi: gibi; eski şeklini koruyor.

benüm rūḥum-ıdı”. Ve daḫı bu ḳavlı-y-ıla ki buyurdı: AK# #. Aña (14) işāret ḳılur kim bedürüstī, Ādem çün yaradıluṕ aña nifaḫ rūḥ oldı anuñ ol rūḥı (15) cesed ḳālıbından[2160] vaḥşet ṭutdı. Zīre ol meydān-ı ḳudsde Ḥaḳḳ-ıla üns ṭutmışdı (16) bunca biñ yıllar bundan ötrü insān diyü tesmiye olundı. Andan anuñ ünsiyyetini (17) muḥkem ḳıluṕ nefḫa-yi ilāhiyye ḳıldı, eger Ḥavvā anuñ nefsinden yaradılmasa anuñ rūḥı Ḥaḳ’dan (18) ġayr-ıla sākin olmazdı. Daḫı bunuñ-ıla Ādem rūḥı ve Ḥavvā rūḥı bir nesne-y-ile sākin olmadılar, tā aña (19) deg ki emr olundılar uçmaḳda ve anuñ niʿmetleri-y-le sākin olalar, tā sukūnları müʾekkel ola **[264a]** (1) biribir-ile. Nite ki buyurdı: AK# #. Bu emr-i tekvīndür; yaʿnī, rūḥ (2) ḳalb-ile sākin olmaḳlıġı emr-i ezelīdür. Zīre yaradılmaġı andandur daḫı andan ötrü ki ol ḳalb (3) maḥṣūṣ oldı Ḥaḳ Taʿālā’nuñ ḳudreti barmaḳlarınuñ iki barmaġı arasında. Ṕes, ol rūḥ (4) ḳalbden Ḥaḳ Taʿālā’nuñ elṭāfı nefḥātlarınuñ ḳoḳusın alur. AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, çün rūḥ ḳalb-ile cemʿ oldı ḳalb ol nefse ḥāmile oldı, (6) ṣıfātları-y-ıla şöyle ki ḥaml-i ḫafīf oldı ibtidāda bunuñ-ıla ki ol ṣıfāt-ı beşeriyyet (7) eṣerlerinden ḳalbde bār ednā eṣercük ẓāhir oldı. AK# #. Yaʿnī, çün ol (8) ṣıfāt eṣerleri çoḳaldı rūḥ-ıla ḳalb nefsleri üzerine ḳorḳdılar andan ki ol ṣıfāt-ı (9) rūḥāniyye ki uḫreviyye ve nūrāniyyedür tebdīl oluna ol ṣıfāt-ı nefsāni-y-ile ki dünyāviyye (10) ve ẓulmāniyyedür. AK# #. Yaʿnī, (11) rūḥ-ıla ḳalb rablerine duʿā ḳıluṕ didiler ki eger bize bir ʿubūdiyyet ṣāliḥ veled viresi (12) olursañ biz saña ol niʿmete şākirlerden olavuz ol ʿubūdiyyet ḥaḳḳın ḳıyāma (13) getürmeg-ile. AK# #. Yaʿnī, çün Ḥaḳ Taʿālā olara bir nefs virdi ki ʿubūdiyyete (14) ḳābiliyyeti var, tā ki olar ḳıyām-ı ʿubūdiyyeti yirine getürüṕ ol niʿmete şākirlerden olalar. (15) AK# #. Yaʿnī, çün Ḥaḳ Taʿālā anlara dileklerin virdi ol

[2160] ḳalıb//ḳālıb: (Ka, uzun okunur) Hususi bir biçim, bir şekil alması istenen bazı şeylerin konmasına mahsus araç. * Beden, vücut, gövde.

rūḥ-ıla ḳalb (16) ol nefsüñ yönin dünyāya ve anuñ niʿmetlerine dönderdiler, tā ol ḳālib anuñ-ıla ḳıvāma (17) gele. Ol ḳālib ḳıvāma gelmeg-ile nefs ʿubūdiyyete yarar ola, çünki nefs andan leẕẕet (18) aldı, ol dünyāyı içindeki-y-le maḥbūb idinüp̀ ʿabdu'l-baṭn daḫı görklü ṭonlar (19) ḳulı ve altun gümiş ḳulı oldı. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā yücedür, **[264b]** (1) andan ki ʿibādetde dünyāyı aña şerīk ideler. AK# #. (2) Yaʿnī, rubūbiyyetden şerīk mi ḳılurlar ol dünyāyı içindeki-y-ile ki küllī maḫlūḳdur, nesne (3) yaratmaḳ elinden gelmez. AK# #. Yaʿnī, (4) ol dünyānuñ daḫı anuñ içindeki rūḥ u ḳalbüñ ve nefsüñ ol ṭāḳati ve ḳuvveti yoḳdur (5) kimseye terbiyet ve nuṣret ḳıla; illā Allāhu Taʿālā'nuñdur, belki gendülere ṭāḳatları yitmez (6) ki beḳā ḥāṣıl idüp̀ dāyim olalar. AK# #. Yaʿnī, eger (7) ol rūḥı ve ḳalbi ve nefsi hidāyete ve Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmege daʿvet iderseñüz size mütābaʿat (8) ider degüller gendü dilekleri-y-le ve ḳuvvetleri-y-le. AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, daʿvet itdügüñüz ve itmedügüñüz ikisi berāberdür ki bular sizüñ daʿvetüñüz-ile (10) hidāyet bulur degüller, meger Ḥaḳ Taʿālā daʿvet ide. Nite ki buyurdı: AK# #. (11) AK# #. Yaʿnī, şol nesne ki maʿbūd idinüp̀ (12) ṭaparsız dünyādan ve içindekiden anlar daḫı sizcileyin muḫtāç̀ ḳullardur, hīç̀ bir nesneye (13) ḳādir degüller. AK# #. Yaʿnī, eger girç̀eg-iseñüz (14) bu ḳavlüñüzde ki dünyā gendü nefsinde muẓır nāfiʿdür içindeki-y-le kime menfaʿat irgürür (15) kime mażarrat diñ. İmdi aña bir ḥācetüñüz ʿarż eyleñ, ol size icābet idüp̀ ol (16) ḥācetüñüzi ḳażā itsün ol nārdan sizi ḳurtarsun, belki aṣṣı ziyān irişdüren (17) Allāhu Taʿālā'dur. AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, ol maʿbūd ṭutınduġuñuzlaruñ[2161] (19) ayaḳları mı var ki iḫtiyārlar-ıla yüriyüp̀ saʿy ideler bir kimsenüñ ḥācetin yirine getüreler **[265a]** (1) yāḫūḏ elleri mi var ki anuñ-ıla bir kimsenüñ

[2161] ṭutınduġuñuzlaruñ:

elindekisin[2162] aluṕ anı dervīş ḳıla; (2) yāḫūḏ gözleri mi var ki anuñ-ıla kimsenüñ ḥāline muṭṭaliʿ oluṕ ṣalāḥın fesādın göreler (3) yāḫūḏ ḳulaḳları mı var ki bir kimsenüñ duʿāsın ve dilek ṭaleb itdügin işideler. AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, eyit yā ilhām-ı Ḥaḳ ol rūḥa ve ḳalbe daḫı (5) nefse cemʿ idüñ, ol Ḥaḳ'a şerīk ḳılduġuñuz dünyāyı içindeki-y-ile andan baña mekr ü (6) żarar irişdürmege ne çāreñüz var-ısa idüñ hīç bir sāʿat baña mühlet virmeñ göreyin[2163] (7) baña aṣṣı ziyān irişdürmege niçe[2164] mālik olursız. Ve daḫı digil ki AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, benüm emrüme vālī olan ol (9) Allāh'dur ki Ḳurʾān indürdi, benüm ḥāfiẓum nāṣırum oldur. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: (10) AK# #. Daḫı ol ṣāliḥlerüñ emrine ki ʿamel-i ṣāliḥ işlediler ve ilā ve muʿīni (11) oldur. Eger anları daḫı gendü neflerine ışmarlasa anlar daḫı seyyiʾāte meşġūl olurlardı. (12) Zīre nefs yavuzlara buyurıcıdur, illā meger ol nefsi ki rabbi aña teraḥḥüm ḳıla. AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, şolar kim siz (14) Allāh'dan ġayrı aña ṭaparsız dünyeden hevādan ve Şeyṭāndan daḫı ḫalḳdan anlaruñ ṭāḳatları (15) yitmez kim size ve gendü neflerine nuṣretleri irişe; illā meger Allāh'dan irişe ki naṣr (16) anuñ ḳatındedür. Nite ki buyurdı: AK# #[2165]. AK# #[2166]. (17) Yaʿnī, ol mütemerrid[2167]

[2162] elindekisin:

kimsenüñ elindekisin aluṕ anı dervīş ḳıla:

[2163] mühlet virmeñ göreyin:

[2164] nīçe: nasıl

[2165] Ḳurʾān, (Āl-i İmrān) 3/126: Allah bunu, size ancak bir müjde olsun ve kalpleriniz bununla yatışsın diye yapmıştır. Yardım/zafer ancak, mutlak galip, hüküm ve hikmet sahibi Allah tarafındandır.

Metindeki kısmın manası: Yardım/zafer ancak, mutlak galip, hüküm ve hikmet sahibi Allah tarafındandır.

diyanetin komisyon meali: Âl-i İmrân, 3/126-127: Allah bunu, ancak size müjde olsun ve böylece kalpleriniz yatışsın diye yapmıştır. İnkar edenlerin bir kısmını kesmek veya ümitsiz olarak geri dönecek şekilde bozguna uğratmak için gereken yardım, ancak güçlü ve Hakim olan Allah katından olur.

[2166] Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/198: Onları doğru yola çağırırsanız duymazlar.

Onları doğru yola çağırsan duymazlar.

[2167] mütemerrid: İnatçı, ısrar eden, dik kafalılık eden. Kibirlilik eden.

(Dine muhalif felsefeden tam ders alan, bir firavun olur. Fakat en hasis şeye ibadet eden ve menfaat gördüğü her şeyi kendine rab telâkki eden bir firavun-u zelildir. Hem mütemerriddir. Fakat bir

nefsleri eger hidāyete daʿvet idesin göñül ḳulaġı-y-ıla işitmezler. Zīre (18) olar aṣamm u aʿmā olmışlardur. AK# #[2168]. Göresin anları ki (19) ḥavāss-ı ẓāhire-y-ile saña baḳarlar, līkin başīret-ile seni görmezler ki ol evvel-i[2169] nübüvvetüñde **[265b]** (1) ve risāletüñde Allāhu Taʿālā'dan saña ne fażl-ı ʿaẓīm ve maḳām-ı kerīm virilmişdür, añlayalar. (2) AK# #. Yaʿnī, "Yā Muḥammed, Ḥaḳ Taʿālā ḫulḳ-ıla (3) ḫulḳlan. Zīre ṣuçludan ʿafv itmeñ Allāhu Taʿālā ḫulḳındandur, daḫı maʿrūfa buyurġıl (4) ki ol Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekdür. Zīre ʿāriflerüñ maʿrūfı oldur. Ve daḫı iʿrāż it (5) ol cāhillerden ki seni Allāh'dan ġayrıya daʿvet iderler, yā Allāh'dan ġayrını ṭaleb iderler. (6) Zīre cāhil oldur ki Allāh'ı bilmez ve anı ṭaleb itmez ve ʿālim oldur ki Allāh'ı bilür anı ṭaleb (7) ider". AK# #. Yaʿnī, "Eger, (8) Şeyṭān'dan saña bir vesvesecük irişse Ḥaḳ'dan ġayrın ṭaleb itmege Allāhu Taʿālā'ya (9) ilticā it ġayrından, Allāh'dın yaña ḳaç, ġayrını terk eyle ki ol semīʿdür, işidür, (10) ḳabūl idüp icābet ider daḫı saña aṣṣı ziyān ideni bilür saña menfaʿatlü olanı ḳabūl (11) ider mażarrati olanı menʿ ider". Andan muttaḳīler ve şaḳīler aḥvālından ḫaber virüp buyurdı: (12) AK# #. İşāret bunda budur kim olar kim (13) erbāb-ı ḳulūbdur. Zīre taḳvā göñül emrindendür. Nite ki Resūl *ʿaleyhi's-*

---

lezzeti için nihayet zilleti kabul eden miskin bir mütemerriddir. Hasis bir menfaat için şeytanın ayağını öper derecede alçaklık gösterir. M.N.)

[2168] Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/198: Onları doğru yola çağırırsanız duymazlar. Sana baktıklarını görürsün, oysa görmezler.

Bu kısım: Sana baktıklarını görürsün, oysa (onlar) görmezler.

Onların sana baktıklarını görürsün; ama aslında onlar görmezler.

[2169]

ezelī: (a.s) ezele mensup, ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız.

ezel: İbtidası ve başlangıcı olmayan, her zaman var olan.

ezel-i nübüvvetüñde: peygamberliğinin başlangıcında.

Metindeki manası; peygamberimizin peygamberliği çok önceden Allāh'ın bilgisinde olmasını kast etmektedir. ezelī nübüvvetüñ derken bunu kast etmektedir. Yoksa evvel-i nübüvvetüñde diyerek peygamberliğinin öncesinde mi demek istiyor.

ezelī kelimesinin yazımı metinlerde genellikle (ازليه) ve (ازلى) şeklinde görülmektedir. Ayrıntılı bilgi için Devellioğlu, s. 293.

selām gögsin (14) ḳaḳuṕ didi ki “Taḳvā uş bundadur”. Ṕes, taḳvā bir nūrdur ḥaḳḳı anuñ-ıla ḥaḳ görürler ve bāṭılı (15) anuñ-ıla bāṭıl görürler. Bundan ötrü didi ki AK# #. Yaʿnī̇, (16) ḳaćan ol ḳalbe ki taḳī̇dür[2170] ve pākdur[2171], Şeyṭān’dan bir nevʿ-ile vesvese ulaşsa ol (17) ḳalb anı taḳvā nūrı-y-ıla görür bilür ve ḫāṭırına bıraġuṕ eger ki ol anı fesāda virüṕ (18) ṣafāsın mükedder ḳılur. Ṕes, andan ictināb idüṕ ḥażer ider. Nite ki buyurdı: AK# # (19) AK# #. Ve ol eşḳıyā ḥālinde buyurdı ki AK# # **[266a]** (1) AK# #. Yaʿnī̇, ol nesler ki ḳalbüñ ḳardaşlarıdur. Zī̇re nefs-ile ḳalb ikiz oġlanlardur (2) ki rūḥ-ıla ḳālib cemʿ olmaḳdan vücūda geldi. Göñül, nefsi ṭāʿata ćeker; eger, anuñ (3) yiltemesi[2172] olmasa hī̇ç nefsden bir ṭāʿat gelmezdi. Zī̇re ol nefs yavuzlara buyurmaḳ üzere (4) yaradılmışdur, nefs daḫı ḳalbi azġunluġa ve ḍalālete ćeker. Eger anuñ yiltesi olsa (5) göñülden daḫı bir maʿṣiyet gelmezdi. Zī̇re ḳalb ẕikr ü ṭāʿat üzere muṭmaʾī̇n (6) olmaġ-ıla yaradılmışdur. Andan bu nefs ḳalb her biri ol aṣlda mecbūl olduḳların terk (7) itmezler ol fiʿllerin ḳomazlar, tā ki ehl-i ḳulūb olan nefs keydinden emī̇n olmaya. (8) Ve erbāb-ı nüfūs daḫı ki nefsleri üzere isrāf itmişlerdür, Ḥaḳ Taʿālā raḥmetinden ümī̇dlerin (9) ḳaṭʿ itmeyeler, ola ki Ḥaḳ Taʿālā ıṣlāḥ-ı ḳalb müyesser

---

[2170] taḳī̇: Kendini koruyan, saklayan. * Takvalı kimse. Günahtan çekinen.

[2171] pāk: f. Temiz, saf, katıksız. Hep, tamam, mübarek, kudsi.

[2172] yilte (yelte): teşvik, iğva.

ör: Bular şeyātī̇ne muṭīʿ oldular, anların yeltesiyle (yiltesiyle) (putlara) ibādet ḳıldılar. (Leys, Mu. XIV-XV. 169-2), Tarama Sözlüğü, Cilt: VI, s. 4516.

yelteme: şavka getiren (saz havası).

Ozan geldi yelteme (yilteme) çaldı. (Dede, XIV, 96), Tarama Sözlüğü, Cilt: VI, s. 4516.

yeltemek, (yiltemek) : Teşvik ve tergip etmek, tahrik etmek, koşturmak, harekete getirmek, kışkırtmak, tahris etmek.

ör: Uçmak uçmağım dediğin mü’minleri yeltediğün
Bir ev ile birkaç huri hevesim yok koçmağ için
(Yunus, XIII- XIV, 294), Tarama Sözlüğü, Cilt: VI, s. 4516.

ör: Ol malın ki Halil’indir hayırlara yelter seni
Ol malın ki Karun’undur issi hiç rahat bilmeye
(Yunus, XIII-XIV, 70), Tarama Sözlüğü, Cilt: VI, s. 4516.

ḳıla. AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, ḳaçan bu ḳalbe Ḥaḳ Taʿālā'dan bir āyet[2173] gelse ki nefsi ʿāciz ḳıla (11) yalanlamaḳdan bu nefsler ḳalblere dirler ki neçün gendü gendügendüñden bir nesne düzüṕ getürmedüñ (12) gendü ḫāṣṣıyyetüñile bu nefsleri tezkiye ḳılmaġıçun. AK# #. (13) Yaʿnī, "Eyitgil, taḥḳīḳ, ben rabbümden olınan ilhāma mütābaʿat iderin[2174] bu nefsleri tezkiye (14) ḳılmaġa benüm ḳudretüm yitmez, illā ol ilhām-ı rabbānī ḳuvvet-ile". AK# #. (15) Yaʿnī, uşbu ilhām ve anuñ ḳuvveti ve irādeti ki rabbāniyyedür göñüller üzere vārid olur (16) nefsler anı tekẕīb itmekde ʿāciz ḳalurlar. Ṕes, göñüller ḳuvvet bulurlar ol nefs-(17)leri tezkiye ḳılmaġa. AK# #. Yaʿnī, bu ilhām u vāridāt Allāhu (18) Taʿālā'dan hidāyet ü raḥmetdür, şol ḳavm-içün ki taṣdīḳleri vardur ki bu ḳulūblar (19) Ḥaḳ Taʿālā'nuñ vāridātı ve esrār-ı nūrları incek yiridür. Andan göñül ādāblarından [266b] (1) ḫaber virüṕ buyurdı: AK# #[2175]. (2) İşāret bunda budur ki ebsem[2176] oluṕ diñlemek şarṭdur görklü istimāʿiçün ve istimāʿ (3) daḫı görklü olmaḳ şarṭdur kelāmı fehm itmeg-içün. Ṕes, bundan ötrü Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki (4) ḳaçan Ḳurʾān oḳınsa inṣāt[2177] idüñ işidüñ. Yaʿnī, ẓāhirdaġı dil-ile inṣāt idüñ; tā ki (5) ẓāhirdaġı ḳulaġ-ıla işidesiz ve bāṭındaġı dil-ile daḫı inṣāt idüñ kim bāṭındaġı (6) ḳulaġ-ıla işidesiz. Tā ki ol ḥaḳīḳī ḳulaġ-ıla işidüṕ raḥmet olunmışlardan olasız. (7) Bu ol maʿnīdür ki Ḥaḳ Taʿālā didi; "Ben anuñ ḳulāġı oluram benüm-ile işidür". Kim ki Ḳurʾān'ı (8) ḫāliḳī ḳulaġ-ıla işide ol anı oḳuyıcısından işitmiş olur. Bu ol sırrdur ki (9) buyurdı: AK# #. Ṕes, anuñ gibi kimsedür ki bu ḫiṭāba

[2173] āyet: Kimsenin inkâr edemiyeceği açık delil. Nişân. Alâmet. İşaret
[2174] mutābaʿat iderin:
[2175] Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/204
[2176] ebsem: (A.) Dilsiz, ebkem, sessiz, susmuş.
ebsem ol-: sessiz olmak, susmak. huşu içinde sessizce durmak.
ebkem: (Bükm. den) Dilsiz. Konuşamıyan.
[2177] inṣāt: (İnsiyat) Susup dinleme, susma.

müsteʿid ola. (10) AK# #. Yaʿnī, ẕikr eylegil anı efʿāli-y-ile ve aḫlāḳı-y-ıla ve ẕātı-y-ıla (11) gendü nefsüñde bunuñ-ıla ki nefsüñüñ efʿāllerini tebdīl idesin ol ʿamelere ki Ḥaḳ Taʿālā (12) buyurmışdur. Ve aḫlāḳlaruñı anuñ ḫulḳına dönderesin ve ẕātuñı anuñ ẕātı içinde fānī (13) ḳılasın. Nite ki buyurdı; "Kim ki beni gendü nefsinde ẕikr itse anı daḫı anı nefsümde ẕikr iderin[2178]. (14) Bu ol ḳavlinüñ sırrıdur kim buyurdı: AK# #. **AK# #** (15) AK# #. Yaʿnī, taẖarruʿ tekellüf bābındandur. Yaʿnī, bu ẕikrüñ ibtidāsı, (16) efʿāl-i nefsi[2179] aʿmāl-i şerīʿate tebdīl itmekdür, tā ki ẓāhir tekellüf ola. Ammā vasaṭı, Ḥaḳ (17) Taʿālā ḫulḳıla ḫulḳlanmaḳ ola, ṭarīḳat edebince ki bāṭında gizlü ola ve nihāyeti ẕātını fānī (18) ḳılmaḳ ola, anuñ ẕātı içinde envār-ı ḥaḳīḳat-ile. Ṕes, ḳavl cehr itmek nehy olundı ol sırdan (19) ötrü ki Resūl *ʿaleyhi's-selām* ***ḤADİŞ-İ ŞERİF. AK# #.*** Didügi işāretdür **[267a]** (1) ol ezelüñ irtesidür ve "*āṣāl*" didügi ebeddür. Zīre ḥaḳīḳat ẕikr idici ol meẕkūr-ı ḥaḳīḳīdür (2) ve meẕkūr-ı ḥaḳīḳī daḫı ol ẕākir-i ḥaḳīḳīdür. Ṕes, ḥaḳīḳatde ẕikr iden ve ẕikr olınan daḫı Ḥaḳ (3) Taʿālā'dur ki ezelī ve ebedī oldur. Zīre Ḥaḳ Taʿālā AK# #. **"**Ẕikr idüñ beni, ẕikr ideyin[2180] (4) sizi" diyü bu ḫiṭābı ezelde ḳıldı. Ṕes, ẕākir ü meẕkūr ḥaḳīḳatā ol oldı. Bundan ötrü (5) didi: AK# #. Yaʿnī, ol ġāfillerden olmaġıl ki bilmezler. Ḥaḳīḳatā, ẕākir (6) ve meẕkūr daḫı Allāhu Taʿālā'dur. AK# #. (7) Yaʿnī, olar kim efʿāllerini ve aḫlāḳlarını ve ẕātlarını fenā ḳıldılar, Ḥaḳ Taʿālā emrlerinde ve (8) anuñ aḫlāḳında ve ẕātında gendü nefslerinde beḳāları ḳalmadı; Allāh beḳāsı-y-ıla anuñ ḳatında (9) beḳā buldılar, anuñ ʿibādetinden istikbār itmezler. Zīre istikbār bu nefs aḫlāḳlarındandur (10) anı ḫōḏ fenāya virdiler, bularda istikbār ḳalmadı. Ṕes, ʿibādetden nite istikbār ideler ve efʿāl-(11)lerin daḫı fānī ḳıldılar anuñ emrlerinde

[2178] anı nefsümde ẕikr iderin:
[2179] efʿāl-i nefs: nefsin fiilleri, işleri, amelleri.
efʿāl: (Fiil. C.) Fiiller, işler, ameller.
[2180] ẕikr ideyin sizi:

aʿmālleri daḫı ʿibādet-ile ḳāyim oldı, fiʿl-ile degül. AK# # (12) AK# #[2181]. Yaʿnī, anı tenzīh iderler, ḥulūlden[2182] ve ifżālden[2183] (???) ve ittiḥāddan[2184] (???). Ve daḫı (13) andan ki ol ḳul ola yā ḳul ol ola, ol nite ki ezelde var-ıdı hemān girü oldur, (14) Allāhu Taʿālā var-ıdı hīç bir nesne anuñ-ıla bile yoḳ-ıdı, ḳul var-ıdı gendüsüz ezelde hīç meẕkūr (15) degüldi ve aña secde iderler küllī vücūdda ve ademde, ezelden ebedā. Ezelde henüz (16) yoġ-iken aña secde itdiler münḳād[2185] u müsaḫḫar[2186] oluban aḥkām-ı ḳudrete[2187] ḳābil[2188] oluban (17) vücūd (17) īcāda gelmekde. Ve daḫı secde itdiler vücūd-ıla, vücūdlarını beẕl idüben münḳād-ı (18) müsaḫḫar oluban aḥḳām-(ı) ḳudrete ḳābil oluban varlıḳda yoḳluḳda taṣarruf itmekde, var ḳılmaḳda (19) yoḳ itmekde. *Va'l-lāhu ʿalīm*[2189]. **SŪRETİ'L-ENFĀL.** *"Bismi'l-lāhi ʾr-raḥmāni ʾr-raḥīm*[2190]*".* **[267b]** (1) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. Aña işāret ḳılur (2) kim çoḳ suʾāl itmek melālet vācib ḳılur. Bundan ötrü

[2181] Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/206: Doğrusu Rabbinin katında olanlar, O'na kulluk etmekten büyüklenmezler, O'nu tenzih ederler ve yalnız O'na secde ederler.

Aʿrāf, 7/206: Şüphesiz ki Rabbin katındaki (melek)ler, O'na kulluk etmek hususunda kibirlenmezler, (daima) O'nu tesbih ve yalnız O'na ***secde*** ederler.

[2182] Metindeki manası:

ḥulūl: i. (a.) Tanrının tecessümü, cisimlenmesi inanışı.

ḥulūlī: (a.i) Tanrının tecessümü inanışında bulunan kimse.

ḥulūl: dostluk.

ḥulūl: (a.) Girme. Dâhil olma. İçine gizlice giriş.

* Vuku' bulmak. Zuhur etmek. * Gelip çatmak. * Bir menzile inmek.

[2183] ifżāl: (a.i. fazl'dan). ifḍāl. (Fadl. dan) Lütuf ve bağış. İhsan.

1-fazīletli, fazīlet sāhibi, erdemli; fāik, üstün.

Metindeki manası ihsan edilmiş.

[2184] ittiḥād: (a.i. vahdet'den.) bir olma, birleşme, aynı fikirde olma, birlik.

metindki anlamı: itiiḥād; birleşiklik. Kastedilen Allāhu Taʿālā'nın tekliğinin tersi, birleşik olması.

[2185] münḳād: (Kavd. dan) İnkiyad eden, boyun eğen, muti olan, itaat eden.

[2186] müsaḫḫar: (Sihriyy. den) Fetih ve teshir olmuş, ele geçirilmiş. Zaptedilmiş. İtaat ve hizmete alınmış.

Metindeki manası: huşu içerisinde rahmanın hizmetinde bulunmak.

[2187] ḳudret: Her yeri kaplayan kudretullah

aḥkām-ı ḳudret: Her yeri kaplayan kudretullahın hükümleri.

[2188] ḳābil: kabul eden.

ḳābil oluban: tam bir şekilde mutmain olarak kabul ederek.

ḳābil ol-: mutmain olarak kabul etmek.

[2189] va'l-lāhu ʿalīm: Allah en doğrusunu bilir.

[2190] Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla.

Resūl ʿ*aleyhi's-selām* ḳīl ü ḳālden (3) menʿ eyledi daḫı ćoḳ ṣormaḳdan ve mālı żāyiʿ itmekden. Ćün Resūl ʿ*aleyhi's-selām'a* ćoḳ (4) suʾāl itdiler didi ki ***ḤADİŞ-İ ŞERİF. el-ḥadīṣ.*** Yaʿnī, ḳoñ beni ṣol size bildürdügüm (5) nesne-y-ile sizden öñdinkileri ol peyġamberlerine ćoḳ ṣorduḳlarından helāk eylediyi. (6) Ṕes, bu aṣḥābuñ daḫı ćoḳ suʾālinden bu āyet nāzil oldı. AK# #. (7) Bedürüstī, bular ol ġanāyimden ṣorarlardı ki gendülerüñ-içün ola. Ammā Ḥaḳ Taʿālā anlar umduġınuñ (8) ḫilāfınca cevāb virdi buyurdı ki AK# #. Māl-ı ġanāyim Allāhu Taʿālā'nuñ daḫı (9) resūlinüñdür, ol ikisi ne dilerlerse ideler sizüñ anda ḥükmüñüz yoḳ, tā ki edebleneler (10) Allāh ve resūl üzerine suʾāl-ile taʿarruż itmeyeler, Allāh u resūl ḥükmine muṭīʿ ü münḳād (11) olalar, dīnleri ve dünyāları emrinde dünyā üzere ḥarīṣ olmayalar, tā ki ol dīnleri ʿamellerine (12) ʿarż-ı dünyevī ḳarışmaya. AK# #. Yaʿnī, Allāh'dan ḳorḳuñ (13) ġayrından ḳaṭʿ-ı naẓar idüñ, arañuzda yaramaz ṣıfatları ıṣlāḥ idüñ, ol dünyāya ḥarīṣ (14) olmañ, ḳardaşlaruñuz üzere ḥasedi terk idüñ, daḫı ġayrı yaramaz ṣıfatları giderüñ ki (15) anuñ-ıla göñülde īmān nūrı maḥcūb olur. AK# #. Allāh ve Resūl'ine (16) muṭīʿ oluñ aḥkāmlarına münḳād oluṕ emrlerin yirine getürüṕ nevāhīleriden yıġlınmaġ-ıla. (17) AK# #. Yaʿnī, eger taḥḳīḳ müʾmin-iseñüz īmānuñuz taḳlīd-ile degülse. (18) Zīre muḥaḳḳīḳī[2191] oldur ki ʿināyet ḳalemi-le anuñ ḳalbinde īmān yazıldı, aña gendü (19) ḳatından nuṣret virdi, ol Ḥaḳ Taʿālā nūrlarından nūr üzeredür. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā **[268a]** (1) vaṣf idüṕ buyurdı: AK# #. (2) Yaʿnī, göñül ḳorḳuya vāḳiʿ olmaḳ Allāhu Taʿālā ẕikrin işidicek ol nūruñ ḫāṣıyyetinden-(3)dür ki ḳalb içinde

[2191] muḥaḳḳīḳ: (A.) Hakikatı araştırıp bulan. İç yüzüne inceliyerek vakıf olan. * Hakikat âlimi. Hakikatlara hakkı ile vakıf ve ehl-i tahkik olan büyük İslâm âlimi.
muḥaḳḳāḳī: (A.) Hakkakı, yazıcısı.
ḫaḳḳāḳ: (A.) Hakkeden. Mühür vesair kazıyan.
ḫaḳḳāḳī: (A.) Mühür ve saire kazıma, hakkâklık.

basṭ[2192] olunmışdur. Zīre ol īmān nūrınuñ şānındandur ki (4) göñül ḳorḳa ve nefs ṣıfātlarınuñ kudurātından ve ẓulümātından ṣāfī ola, ḳatılıġı yumşana (5) Allāh'ı ẕikr itmege müleyyin ola, Ḥaḳ Taʿālā'dın yaña şavḳı ġālib ola, bu didügümiz bidāyet (6) ehlinüñdür. Ammā nihāyet ehl-i ḥāli budur ki Allāhu Taʿālā ẕikri-y-ile ḳalb sākin (7) ve muṭmaʾīn ola. Nite ki buyurdı: AK# #. el-āyeh. Ve daḫı Resūl (8) *ʿaleyhi's-selām* buyurdı ki göñüllerüñ sevgülüsi Allāh ḳatında oldur ki dīn-i islāmda ṣulb ola (9) ve günāhlardan pāk ola ve ḳardaşlarına şefḳat idici ola. Bir ḳavm geldiler ki henüz (10) İslāma yiñile gelmişlerdi Ḳuʾān'ı işidüp̀ āh idüp̀ aġlaşurlardı. Ebūbekr *raḍıya'llāhu ʿanh* (11) didi ki "Biz ibtidāʾi İslām'da uşbu leylüñ andan ṣoñra ḳalbümüz ḳatı oldı". (12) AK# #. Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā ol ḳalbde ḥāṣıl olan (13) īmāna anı şarṭ ḳıldı ki Ḳurʾān ve ẕikri işidecek ve daḫı ṭāʿat ʿibādet vaḳtinde ziyāde (14) ola. Zīre ol īmān-ı ḥaḳīḳī ol nūrdur ki göñüle vāḳiʿ olmışdur ol derece miḳdārı (15) ki aña açılmışdur ḳalbden, Ḥaḳ Taʿālā ṣıfātınuñ tecellīsi güneşindin yaña. Şol (16) göñüller-içün ki müştāḳ ola, ol göñüllerüñ yüzi pāk tāze olur dünyā maḥabbeti (17) çepeliden. Ṕes, ol yüzlerdür ki rablerine naẓar idicilerdür, ḳaçan ol yüz ehli üzerine (18) Ḳurʾān oḳınuṕ ẕikr eydilse yā gendüler oḳıyuṕ ẕikr itseler yāḫūḏ ʿamel-i ṣāliḥ işleseler (19) anlaruñ ḳalbleri derīçecügi[2193] açılmaḳlıġı daḫı ziyāde ola ṣıdḳları şavḳları ḳadar. Ṕes, ol [268b] (1) göñüllerde nūr-ı īmān ziyāde olur īmānları üzere īmānları artar. AK# #. (2) Yaʿnī, ol vaḳt tevekkülleri Allāhu Taʿālā'ya olur dünyā üzere ve dünyā ehli üzere olmaz. Zīre (3) ol kimse ki Ḥaḳḳ'uñ cemālin ve celālin müşāhede ḳıla, nūr-ı Ḥaḳḳ-ıla. Taḥḳīḳ,

[2192] basṭ: Genişlemek, açmak, yaymak. ** genişleme. * Kaplamak. * Tas: Allahın cemâl tecellisiyle kalbin sükûn ve huzur içinde ferahlaması. (Mukabili: "Kabz"dır.)(... Teellümât-ı ruhaniye ise; sabra, mücahedeye alıştırmak için Rabbani bir kamçıdır. Çünki emn ve ye'sin vartasına düşmemek hikmetiyle havf ve reca müvazenesinde sabır ve şükürde bulunmak için kabz-bast haletleri, Celâl ve Cemâl tecellisinden intibah ehline gelmesi, ehl-i hakikatça medar-ı terakki bir düstur-u meşhurdur.

[2193] derīçe//deriçe//deriçe: f. Küçük kapı, oyma kapı. Pencere.

ol müsteġraḳ (4) olur bir deriñ deñize müşāhede-yi Ḥaḳ'dan. Şöyle ki hīç ġayrıyā iltifāt itmege (5) ferāġatı ḳalmaz, cemīʿ-i nesneyi maḥv olmış görer anuñ celāl-i heybeti altında. Ṕes, göñli (6) aña olur ġayrı üzerine ḳalmaz ve anlaruñ ṣıfātlarındandur. AK# #. (7) Yaʿnī, dāyim oluban ʿubūdiyyeti yirine getürürler ẓāhirde ve bāṭında dünyā ṭālibine meşġūl (8) olmazlar, egerçi ḥācet daḫı olursa. AK# #. Yaʿnī, gendüler (9) ṭaleb itmedi biz virdügümüz nesnelerden dīn meṣāliḥne ṣarf iderler āḫiret (10) ḥāṣıl idüṕ Allāhu Taʿālā'ya teḳarrüb bulmaġ-ıçun. AK# #. Yaʿnī, Ḥaḳḳ'a (11) girçek müʾminler anlardur ki īmānlarınuñ şarṭların ḥaḳīḳatā kāmil ḳıldılar, taḳlīd-ile (12) degül nūr-ı Ḥaḳ anlaruñ ḳalbine vāḳiʿ oldı, ẓulmāt-ı bāṭıl maḥv oldı. AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ḳatında derecāt bularuñdur ol (14) nūr yüceldügi ḳadar yaḳinliḳ maḳāmında daḫı Ḥaḳ Taʿālā'dan şefḳat anlaruñ-ıçundur ki nūrı-y-ıla (15) anlaruñ vücūdı ẓulmetin[2194] setr ider, daḫı ʿaṭā vardur ol kerīmden gendü keremine münāsib. (16) Andan bu tenbīhüñ teşbīhile ḥaḳīḳatinden ḫaber virüṕ buyurdı: AK# # (17) AK# #. İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā çıḳardı şoları ki ḥaḳ müʾminlerdür ol (18) beşeriyyet vaṭanlarından gendü ḳurbı maḳāmlarına ol ʿināyet-i ceẕbeleri-y-ile. Nite ki seni rabbüñ (19) seni çıḳardı vücūduñ vaṭanından ḥaḳ gelmekligile ol ṣıfātı cemālinüñ ve celālinüñ **[269a]** (1) tecelliyātından. AK# #. Yaʿnī, ḳalb-ile rūḥ ḫōş görmezler (2) ol tecellīden fenā olmaḳlıġı. Zīre beḳā meḥbūbıdur fenā mekrūhdur, her vücūd ehline. AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, rūḥ u ḳalb senüñ-ile cidāl iderler ḥaḳ gelmekligine fenādan (4) ṣoñra. Şol kimse gibi ki anı öldürmege iltürler şöyle kerih görürler ḥaḳḳı göre (5) ṭururken[2195]. Nite ki buyurdı: AK# #. Ve daḫı buyurdı ki (6) AK# #. Yaʿnī, çün Allāhu Taʿālā "iy seyr (7) idiciler siz iki

[2194] ẓulmet: (A.) Karanlık. * Mc: Sıkıntı.
[2195] göre ṭururken:

ṭāyifden birine vaʿde ḳıldı ki ol size menfaʿatludur, yā budur ki (8) ol düşmān nefsler üzerine ẓafer vire aña ẓafer bulmaḳ sālik anlaruñ ḳademlerinüñ nihāyeti-(9)dür, yā bu ola ki ol ʿazīz vāridāt-ı rūḥānī ve ġanīmet esrār-ı rabbānī ḥāṣıl ola. (10) AK# #. Yaʿnī, siz arzu idersiz ki ol düşmān (11) nefsler-ile, şevḳat ve mekr ü ḥīle ehlidür, cihād itmeyesiz ve hevāya ġālib olmayasız, ol vāridāt-ı (12) rūḥāniyyeyi ve şevāhid-i ġaybiyyeyi celb idesiz. Zīre bu seyr Ḥaḳ Taʿālā'dın yaña iki (13) ḳısmdur bir sālikler seyri bir mecẕūblar seyri ve sālikler seyri ṭāʿāt ʿibādāt ve ṣıfāt-ı (14) nefsi tebdīl itmek ḳademleri-y-iledür, ol derecāt-ı rūḥānīnüñ aġlāsına. Ve mecẕūb-(15)laruñ seyri ol ceẕābāt-ı ʿanḳānuñ ḳanatları üzeredür, ol enāniyyet ḳāfınuñ ardına (16) Mūsā'nuñ ḥāline naẓar ḳalma mısın ki çün ol sāliklerden oldı, rabbinüñ mīḳātına. (17) Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki AK# #. Anuñ maḳāmı Allāhu Taʿālā-y-ıla mekālema ḳılmaḳ oldı. (18) Zīre çün nefs ṭūrını geçmedi ve bizüm resūlümüz *ʿaleyhi's-selām* mecẕūblardan-ıdı. Anuñ seyri Cebrāʾīl (19) ḳanadı üzere oldı ki sidretü'l-müntehāya irişdi, andan refref-i ilāhiyyeye irişdi, [269b] (1) andan ḳābe-ḳavseyne, andan ev-ednā maḳāmına irdi, anuñ maḳāmı Allāhu Taʿālā maḳāmı (2) müşāhede oldı. Andan ötrü ki enāniyyet ḳāfını geçdi. Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ʿināyetinden-(3)dür ki gendüdin yaña seyr idenleri ṭabʿına ve hevāsına muvāfıḳ olanlara ḳomaz, belki ol (4) ṭabīʿat ẓulmātından çıḳaruṕ nūr-ı ḥaḳīḳate iltür. Nite ki buyurdı: AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā diler ki gendünüñ ceẕbeleri irişe (6) ki ḥaḳdur ol ḥaḳ gelmeg-ile ol kāfir neflerüñ şoñını ḳaṭʿ eyleye ol mecẕūb-(7)lardan. AK# #. Yaʿnī, ol ḥaḳ gelmeg-ile (8) ḥaḳ ṣābit ola ve bāṭıl maḥv ola. Egerçe ol nefs-i emmārelere ḫōş daḫı gelmezse. (9) AK# #. Yaʿnī, ol rūḥ-ıla ḳalb çün meded ṭaleb itdiler Ḥaḳ Taʿālā'dan (10) nefs elinden ki ṣıfātları-y-ıla anlaruñ üzerine ġālib oldı. AK# # (11) AK# #. Ḥaḳ Taʿālā olardan icābet idüṕ biñ ṣıfāt-ı melekiyye (12) ve

rūḥāniyye-y-ile mütevātir anlara meded irdi, tā ki ol nefs ṣıfātları-y-ıla maġlūb olalar. (13) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā anlara ol (14) biribiri ardınca meded irgürmegi ḳılmadı, illā beşāret ḳıldı tebdīl-i aḫlāḳ-ıla daḫı ol (15) tebdīl-ile göñülleri muṭmaʾīn ola. Taḥḳīḳ, bileler ki bu nesne Allāhu Taʿālā'dan ʿalāmet-i nuṣret-(16)dür daḫı nefse ẓafer bulmaḳdur. Nite ki buyurdı: AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, degüldür. Ḥaḳīḳatā, ẓafer ve nuṣret nefs üzere ve anı helāk idüp̀ ṣıfāt-(18)ların maḥv itmege, illā Allāhu Taʿālā ḳatındandur ṣıfāt-ı ḳahrı-y-ıla tecellī ḳıluṕ. Ṕes, Allāhu Taʿālā (19) ʿazīzdür aña kimse vāṣıl olmaz, tā ol varlıġın fenā ḳılmayınca. Ve daḫı ḥaḳīmdür anuñ-ıla ki **[270a]** (1) anı gendüden fānī ḳıluṕ gendü varlıġı-y-la bāḳī ḳıla. Andan aḫyārlar-ıla luṭfından ve eşrār(2)lar-ıla ḳahr-ı eṣārından ḫaber virüṕ buyurdı: AK# #. Aña (3) işāret ḳılur kim ḳıtāl yirinde düşmān-ıla müvācehe olınduġı vaḳt uyumaḳ ve andan emīn (4) olmaḳ ḳorḳunuñ bedelidür, ḥāli ʿaksinedür, mekrdür, bu nesne emr-i tekvīnīdür ki "*kün"* dimeg-ile (5) olur; nite ki İbrāhīm'e AK# #[2196] didi, didiginleyin oldı. Bunda daḫı (6) ol ḳorḳuya "emīn[2197] ol Muḥammed üzere, aṣḥābı-y-ıla" didi, emin oldı. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, sizüñ üzerüñüze ol rūḥāniyye gökden ilhām-ı rabbānī yaġmırın indürdi. (8) AK# #. Yaʿnī, tā ki sizi ol ṣıfāt-ı nefsānī ve ḥayvānī (9) çepellerinden irāde ve daḫı sizden Şeyṭān vesveselerin hīlelerin gidere. AK# # (10) AK# #. Ve daḫı göñlüñüze ṣıdḳ iḫlāṣ ve maḥabbet ve tevekkül ü (11) yaḳīn baġlaya anuñ-ıla ḳademlerüñüzi ḥaḳḳı ṭaleb itmek yolında ṣābit ḳıla. AK# # (12) AK# #. Yaʿnī, çün rabbüñ vaḥy idüp̀ didi o[2198] melāyike (13) ki ṣıfāt-ı rūḥāniyyedür, benüm naṣrum ve muʿāvenetüm sizüñ-iledür siz beşāret idüp̀ ol (14) müʾminleri ḳıtāl üzere ṣābit ḳıluñ ʿavn ü naṣr-ile ki ol ṣābit ḳılmaḳda ben

[2196]

[2197] emīn:

[2198] ol şekli yerine o zamiri kullanılmış, bu bakımdan önemli bir örnek.

sizüñ-ile bileyem. (15) Yaʿnī, teşbīt Ḥaḳ Taʿālā'dandur ġayrından degül, nite ki bunuñ naẓīri buyurdı: AK# # (16) AK# #. **AK# #.** Bunuñ-ıla aña işāret ḳılur kim (17) müʾminleri ṯābit ḳılur kāfirlerüñ göñline ḳorḳu bıraḳmaḳ külli ḫayr u şerr andandur. (18) AK# #. Uşbular külli daḫı bulara beñzer (19) ki buyurmışdur Ḥaḳ Taʿālā'dan taʿlīmüdür aḥkām geñez itmeg-içün. AK# # **[270b]** (1) AK# #. Yaʿnī, ol kāfirlerüñ göñline ḳorḳu bıraḳmaḳ ve anlaruñ boyınlarını (2) urmaḳ andan ötrüdür ki anlar Allāhu Taʿālā'ya ve resūline muḫālefet ḳıldılar, anlaruñ (3) rıżāların terk itdiler, hevāya mütābaʿat itdiler. Bunuñ-ıla aña işāret itdi kim (4) külli bu saʿādet ü şeḳāvet ki dünyede āḫiretde ḳula ḥāṣıl olur, ḳuluñ daḫı anda (5) daḫli var, kesb yöninden anuñ-ıla mūcib-i ʿiḳāb olur. Bu daḫı delālet ider ki buyurdı: (6) AK# #. Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ʿuḳūbeti ḳatı-(7)lıġındandur ki anlar Ḥaḳ Taʿālā'ya muḫālefet iderler resūli-y-ile. Yaʿnī, ʿilm-i sābıḳda muḳadder (8) olunmışdur, anlar muḫālefet idüṕ Ḥaḳ Taʿālā anlara ʿiḳāb ḳılduġı. AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, bu ʿaẕābları ʿācilen[2199] ṭaduñ ṣūret yöninden (10) daḫı maʿnī yöninden. Ammā ṣūretā depelenmek ve esīr almaḳ ve muṣībetler ve zaḥmetler erişmek. (11) Ve ammā maʿnī; sürüṕ ḥażretden ıraḳ itmeg-ile, ḥicāblar ḳat ḳat olmaġ-ıla, göñil (12) almag-ıla baṣīreti kör olmaġ-ıla ve rūḥ żaʿīf oluṕ nefs ḳavī olmaġ-ıla ve ṣıfāt-(13)ları ġalebe ḳıluṕ hevāsına mütābaʿat iʿādüṕ gele, daḫı Ḥaḳ'dan ıraḳ ḳılıcı nesneler-ile ve bāṭıla (14) yaḳīn ḳılıcılar-ıla. Bular külli dünyededür; ammā āḫiretde daḫı ol kāfirlere od ʿaẕābı (15) vardur ki ol ḳaṭīʿat ü maḥrūmlık odı ʿaẕābıdur. Andan ol kāfirler-ile ḳıtāl[2200] ʿādeti (16) nedür anı ḫaber virüṕ buyurdı: AK# # (17) AK# #. İşāret bunda budur ki ḫiṭāb ol müʾmine

[2199] ācilen: (A.) (a. zf. ecel'den) Sonradan, geç, vâdesi geldiğinde yapılmak üzere. Vakit gelince yapılmak üzere. Bir vâdeye veya bir şarta bağlı bulunarak.
ācilen veya ācilen: er veya geç.
ʿācilen//ʿācilā: (A.) (a. zf. ʿacele'den) Tezelden, gecikmeden. Acele olarak. Serian, derhal, müstâcelen.
[2200] ḳıtāl: Muharebe. Kavga. Öldüresiye yapılan karşılıklı harp.

gönülleredür ki (18) ḳaçan ol kāfir nefslere ṣıfātları-y-la mülāḳāt olsañuz, ol nefsler heybetinden ve anuñ (19) ṣıfātları ġalebesinden ṣınıtmañ ki ol ṭoġru yoldan sürçesiz ki ṭaleb-i Ḥaḳ yolıdur. [271a] (1) Andan nefsler müstevlī oluṕ gönüller ṣınıġa ṣıfātları maḥv ola, nefs ṣıfātları ġālib (2) ola gönüller helāk ola; belki muḥkem ṭuruñ ṣabr-ıla ol nefsler ṭoḳısında. Zīre (3) ṣabr evvel vāḳıʿada gerek. AK# #. Yaʿnī, her gönülleri ki münhezim[2201] (4) ola, nefslerden ṣınıġa[2202] ol müstevlī oluṕ ṣıfātı-y-ıla ġālib olduġı vaḳt. AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, illā meger ol ḳalb döne ki esbāb-ı ḳıtāl yaraġın yiye (6) nefs-içün yāḫūḏ rūḥdan meded ve yardım dilemeg-içün döne ṣıfātları-y-ıla yāḫūḏ (7) şeyḫüñ vilāyetine döne andan istimdād itmeg-içün yāḫūḏ ol ḥażret-i rabbāniye döne (8) andan muʿāvenet ṭaleb ide, nefsi ḳahr idüṕ ḳoparmaġ-ıçun mücāhede ve riyāżat ṭarīḳı-y-la, (9) tā ki nefsüñ ġalebesi münkesir ola, heybeti odı suyına ol gönül şevāhidleri ẓāhir (10) oluṕ ḳuvvet ṭuta. Zīre bu mücāhedelerden müşāhede ḥāṣıl olur ve illā böyle olmazsa. (11) AK# #. Yaʿnī, ol ḥażretden sürküṕ[2203] (12) ıraḳ olmaġ-ıla döner, anuñ varacaḳ yiri ḥażretinden ıraḳlıḳ cehennemi olur, Ḥaḳ'dan ḳaṭʿ (13) olmaḳ odına vāḳīʿ olur ki ol ne yaramaz varacaḳ yirdür. Andan iḥsānından ḫaber (14) virüṕ buyurdı īmān ve maʿrifet ehline bu ḳavlı-y-ıla. AK# #. Tā aña (15) deg ki

---

[2201] münhezim: Hezimete uğramış, bozguna uğrayan, inhizam eden.

[2202] ṣı-: 1- kırmak.

2- bozmak, nakzetmek.

3- yenmek, mağlubiyet, tenkit etmek.

4- aşağı görmek.

§ Her taifenin kim gördüm kendi dinlerin ileri tutmak ardınca olmuşlardı ve ayruğun milletin ve mezhebin sırdılar ve hor kılurlardı. (Kel. XIV. 12) (Tarama Sözlüğü, Cilt:V, s. 3426.)

5- Gereğini yapmamak, bertaraf etmek, reddetmek, hiçe saymak, kabul etmemek.

6- yıkmak, harap etmek.

ṣınıġa: kıra, yene.

[2203] sürküṕ: sürülüp, çıkarılıp, uzaklaştırılıp.

sürk-: sürülmek, çıkarılmak

buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur ki anları siz depelemedüñüz, lākin (16) Allāhu Taʿālā depeledi, didügi ṣaḥābeden ḳatl itmegi bi'l-külliye nefy itmekdür ve gendü ẕātına (17) ḥavāle ḳılmaḳdur. Zīre esbāb-ı ḳatl sebeb Ḥaḳ Taʿālā oldı, firişteleri meded irürmeg-ile (18) ve kāfirler göñline ḳorḳu bıraḳmaġ-ıla ve müʾminlerüñ ḳalbini ḳuvvetlendürüp̀ ṯābit (19) ḳılmaġ-ıla ve Şeyṭān vesvesesin olardan defʿ itmeg-ile göñüllerine ṣabr virmeg-ile. [271b] (1) Ṕes, fiʿl-i müsebbibe ḥavāle olınur; nite ki dirler bu ḳalem ne görklü yazar ḳalem sebebdür, (2) müsebbib yazıcıdur, ḳalem gendü yazmaz ḳalemi ṭutan yazar. Ṕes, yazuñuz görklü olduġı (3) ḳalemden degül yazıcıdandur. Ve buyurdı ki AK# # (4) AK# #[2204]. Yaʿnī, *"ve mā remeyte"*[2205] dimeg-ile atmaġı peyġamberden nefy eyledi girü dönüp̀ "*iẕ-rameyte*"[2206] (5) dimeg-ile aña atmaḳlıġı iṯbāt ḳıldı. Andan girü ṯāniyā[2207], nefy idüp̀ gendüye iṯbāt (6) ḳıldı, AK# #[2208] dimeg-ile. Ṕes, Resūl'e ṣaḥābe arasında farḳ buldı ki (7) ḳatl-i ṣaḥābeden bi'l-külliye nefy eyledi, gendü ẕātına ḥavāle ḳıldı, anları ol ḳatle (8) sebeb ḳıldı, müsebbib Ḥaḳ Taʿālā-y-ıdı. Ammā bunda atmaḳlıġı bi'l-külliye Resūl'den nefy (9) itmedi, *ʿaleyhi'-selām.* Belki, atmaḳlıġı aña isnād ḳıldı velākin ol atmaḳ bi'l-külliye (10) andan mevcūd olmaġın nefy eyledi, gendüye iṯbāt ḳıldı. Yaʿnī, dimek olur ki ol (11) atduġuñ bi'l-külliye sened degüldi, belki sen anı Allāh-ıla atduñ. Bu nesne maḳām-ı (12) tecellīdür. Ḳaçan Allāhu Taʿālā bir ḳula bir ṣıfat-ıla ṣıfātlarından tecellī ḳılsa ol ḳul (13) üzerinde bir fiʿl iẓhār itmeg-içün ki ol ṣıfata münāsib ola. Nite kim ʿÌsā ḥālinde (14) oldı, *ʿalm (ʿaleyhi's-selām).* Çünki Allāhu Taʿālā aña ṣıfat-ı iḥyā-y-

[2204] Ḳurʾān, (Enfāl), 8/17: Onları siz öldürmediniz fakat Allah öldürdü. Attığın zaman da sen atmamıştın, fakat Allah atmıştı. Allah bunu, inananları güzel bir imtihana tabi tutmak için yapmıştı. Doğrusu O işitir ve bilir.

[2205] *ve mā remeyte:*

[2206] *iẕ-rameyte:*

[2207] ṯāniyā//ṯāniyen: ikinci olarak, ikincisi

[2208] Ḳurʾān, (Enfāl), 8/17

ıla tecellī ḳıldı, anuñ emri-y-ile ölü (15) diri ḳıldı. Bu daḫı ol ḳavli gibidür ki didi: AK# #. Çünki (16) Resūl *ʿaleyhi's-selām* ṣıfat-ı ḳudret-ile teccellī ḳıldı, ol ḳudret-ile atdı, ol vaḳt ki atdı (17) ol atmaḳda Resūl eli Allāhu Taʿālā'nuñ ḳudreti eli oldı. Nite ki bunuñ-ıla ḥaḳīḳati keşf (18) olundı, ol āyet-ile ki buyurdı: AK# # (19) AK# #. Andan buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, tā ki inʿām ḳıla anlaruñ **[272a]** (1) üzerine şol nesne-y-ile cārī oldı, peyġamber üzerine *ʿaleyhi's-selām* ol atmaġ-ıla ḳudret (2) idüben, tā bunuñ-ıla anlara ol maḳām-ı kerīme hidāyet vire aña mütābaʿat itmekde (3) ictihād ḳılalar, tā aña deg ki ol maḳāma irişeler. Zīre bulara vācibdür ol resūl (4) ḥaḳḳında görklü mütābaʿat itmek. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā semīʿdür, (5) bularuñ duʿāların işidür, ḳabūl ider bu maḳāmı ṭaleb itmekde, daḫı ʿalīmdür anlaruñ (6) ṭaleblerinde niyyetleri nedür bilür. AK# #. (7) Yaʿnī, ol ibtilā ki resūlden ṣadr olundı Allāh-ıla ve anuñ ḳudreti-y-ile. Andan ötrü (8) olundı ki bileler Allāhu Taʿālā żaʿīf ve bāṭıl ḳılıcıdur, bu kāfir nefslerüñ keydlerin (9) ve ṣıfātları müstevlī olmaḳlıġın tecelliyāt-ıla. Ve daḫı buyurdı ki AK# # (10) Yaʿnī, eger göñlüñüz ḳapuların açası olursañuz ṣıdḳ u iḫlāṣ miftāḥı-y-ıla. (11) Ve daḫı Allāh'dan ġayrını terk itmeg-ile ol tecellī ṭalebinde taḥḳīḳ size ol tecellīden feṭḥ (12) olınur. Allāhu Taʿālā ezelen ve ebeden gendü ẕātında tecellī idicidür, aña taġyīr yoḳdur. (13) Ammā taġyīr bu ḫalḳ aḥvālında olur, ol göñülleri ḳapuların yapmaġ-ıla Allāh'dın yaña (14) tecellīden maḥrūm oluban. Ammā ol ḳapuları açmaġ-ıla girü ol tecellīden maḥẓūẓ (15) olurlar. AK# #. Yaʿnī, eger siz Allāhu Taʿālā'-(16)dan ġayrını terk iderseñüz Allāh'ı ṭaleb itmekde, size ḫayrlu oldur. Ve eger ol (17) dünyādın yaña ve anuñ leẕẕātlarına ve şehvātların ṭaleb itmege girü dönerseñüz, (18) biz de girü sizi maḫẓūl ve ḫor ḳılmaġa dönerüz ve sizi ol nefslerüñüze ışmarlaruz, hevāları-y-ıla (19) ve anuñ yilteyicileri ve ṣıfātları-y-ıla. AK# #. **[272b]** (1) Yaʿní, híç bu dünyā ve āḫiret içindekiler-ile size menfaʿat ider degül, ol Allāhu Taʿālā'-(2)nuñ ʿaṭāları ve elṭāfları yirine ṭurur degül. Ne ḳadar size virilecek olursa bu dünyevi (3) uḫreví niʿmetlerden ol Allāhu

Taʿālā ehline ve ḫāṣlarına virdügi inʿāmına berāber (4) olmaz. AK# #. Yaʿní, Allāhu Taʿālā envaʿ luṭfları-y-la ol müʾminler-ile(5)dür ki bu maḳāmlara ve anı ṭaleb idenlere ímānı ola, tā ki anları daḫı aña irişdüre (6) fażlı-y-la ve raḥmeti-y-le gendü ḥareketleri-y-le ve ḳuvvetleri-y-le degül. Andan bu maḳāmlara vāṣıl (7) olmaḳ ṭaríḳından ḫaber virüp buyurdı ki AK# # (8) AK# #. Yaʿní, "İy anlar kim ímānların taḥḳíḳ ḳıldılar, muḳallid olmadılar". (9) Muṭíʿ olun Allāh'a şol nesnede ki sizi daʿvet ider ol ḥażret-i celāline. Ve daḫı (10) resūline muṭíʿ oluñ ki size risālet-ile gönderilmişdür, tā ki size dāʿí ola Allāh'-(11)dın yaña anuñ emri-y-ile. Ve daḫı münevver çırāġ ola anuñ nübüvveti nūrı-y-la hidāyet (12) bulasız, aña mütābaʿat ḳılmaġ-ıla ḥażret-i celāle irişesiz. AK# # (13) AK# #. Yaʿní, resūlden ve aña mütābaʿat ḳılmaḳdan iʿrāż itmeñ, tā ki Allāh'dan (14) münḳaṭıʿ olmayasız, ol tíh-i[2209] beşeriyyet ẓulmātında helāk olasız, şaḳınuñ eger bunı (15) gönül ḳulaġı-y-ıla işidürseñüz. AK# # (16) AK# #. Yaʿní, anlardan olmañ ki dilleri-y-le ḳulaġımuz-la işittük[2210] didiler. (17) Ammā anuñ-ıla mütteʿiẓ ve müntefiʿ olımadılar. AK# # (18) AK# #. Yaʿní, yir yüzinde ḥareket idenlerüñ şerlüsi Allāh ḳatında mevcūdāt-(19)dan, olardur kim Ḥaḳḳ'ı göñül ḳulaġıla işitmekden ṣaġır ola ve kelām-ı Ḥaḳḳ'ı söylemekden **[273a]** (1) dilsüz ola. Bedrüstí, ṣaġırlıġ-ıla dilsüzligi maḫṣūṣ ḳıldı ẕikr itmeklige. Andan (2) ötrü ki ṣaġır olan elbetde gerek dilsüz daḫı ola. AK# #. Yaʿní, bular anlardur ki (3) fehm idüp añlamazlar ki ne nesne-y-içün yaradıldılar yāḫūḏ kemāl ṭaleb itmekde olara istiʿdād (4) nedür yā nesne-y-ile istiʿdādların fesāda virdiler. Ṕes, bilgil ki bu insān aḥsen-i (5) ḳāmet üzerine yaradılar. Bu ḥāletde ki terbiyete ve teraḳḳí

[2209] tīh: (a.i.c.: etyāh. c.: etāviye): 1- çöl (beyābān: f. çöl, sahra). 2. (h.i.) Mısır ile Şam arasında, Sînâ dağının bulunduğu yarımadada bir çöl. [Hz. Mûsâ (a.s), Mısır'dan çıktıktan sonra halkı ile birlikte bu çölde kırk yıl dolaşmıştır.]. 3- dolambaç.
tīh: (C.: Etyâh) Çöl. Susuz sahra. Sina yarımadasındaki çöl.
tīh-i beşeriyyet: insanlık çölü, beşeriyyet çölü. beşeriyyet tihi.
[2210] işittük: iştdük şeklinde değil t'yi şeddeli yazmış.

itmege ḳābillerdür daḫı bí-kemāle (6) irmege istiʿdād virilmişdür ki muḳarreb firişteler aña irişmezler. Egerçi bular evvel (7) ibtidā yaradılmaḳda melekden aşaġadur ḥayvāndan yaḳarudur. Ammā şeríʿat terbiyeti-le melekden (8) yuḳaru oluṕ ḫayr-ı beriyye olur. Ammā şeríʿata muḫālefet idüṕ hevāya mütābaʿat ḳılsa ḥayvāndan (9) aşaġa oluṕ yaradılmışuñ şerlüsi olur rücūʿ ider ḥāl-i melekden yig-iken[2211] dabbeden (10) şerlü olmaġa. Andan buyurdı ki AK# #. Yaʿní, eger (11) Ḥaḳ Taʿālā bildügi kimseden olsa ki şerr-i devāb[2212] olmaḳda anda ḫayriyyete müstaḥıḳ olmaḳlıḳ (12) istiʿdādı ḳonulmışdur, aña kelāmını ḳabūl ḳulaġı-y-ıla işitdüreydi. AK# # (13) AK# #. Ve daḫı eger ḳabūl ḳulaġı-y-ıla aña ḳadrini bildürüṕ işitdüse ḫayra (14) istiḥḳāḳı yoḳ-iken elbetde anlar girü eṣnā-yı sülūkda Resūl'e *ʿaleyhi's-selām* mütābaʿat (15) ḳılmaḳdan iʿrāż iderlerdi ve Allāhu Taʿālā'dan daḫı ve anı ṭaleb itmekden iʿrāż idici (16) oluban dünyāya ve anuñ zínetlerine iḳbāl idici olurlardı. Andan ötrü ki anlara şeḳāvet (17) ve şerri devāt olmaḳlıḳ ḫuṣūṣiyyet-ile taḳdír olunmışdur. Andan ḫaber virdi ol kimseden ki (18) ḫayriyyete müstaḥıḳdur Allāh'a ve resūle isticābet-ile. Bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# # (19) AK# #. İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā **[273b]** (1) ḳuldan ḫuccetinüñ icābetin ṭaleb ider. Nite ki ḳul Ḥaḳ Taʿālā'dan ḥācetinüñ ḳabūllıġın (2) ṭaleb ider. Ṕes, Allāhu Taʿālā buyurdı ki "İy ímānların taḥḳíḳ idenler, icābet idüñ Allāhu (3) Taʿālā'ya". Allāhu Taʿālā'ya icābet ḳılmaḳ ervāḥdan ḥażrete ḥāżır olmaġıladur. Ve ḳalbden icābet-i (4) vaḥdāniyyete şāhid olmaġ-ıladur ve esrārdan icābet müşāhede-y-iledür ve ḫafíden icābet (5) Ḥaḳ Taʿālā varlıġında gendü varlıġından fāní olmaḳ-ıladur. Ammā resūle isticābet mütābaʿat (6) ḳılmaġ-ıladur. Ḳaçan ki sizi daʿvet ḳıla andan ötrü ki Allāhu Taʿālā'nuñ beḳāsı nūrı-y-ıla sizi (7) vücūduñuzdan fāní ḳıluṕ Ḥaḳ Taʿālā beḳāsı-y-ıla bāḳí ḳıla. AK# # (8) AK# #.

[2211] yig//yég//yeg//yèg: üstün, iyi.
[2212] devābb: (Dabbe. C.) Binek hayvanları. Hayvanlar. * Yürüyenler.

Yaʿní, Allāhu Taʿālā ḳaçan bir şaḫṣuñ ḳalbine ṣıfātı-y-ıla teccellí ḳılsa anuñ ol envār-ı (9) cemāli ve celālinüñ heybeti ḥāyil olur, ol şaḫṣuñ görklü ʿaynası arasında anuñ ol (10) ṣıfāt-ı beşeriyyet ẓulmetlerinden. AK# #. Yaʿní, bedrüstí anlar anuñ ḳatına (11) cemʿ olurlar gendülerden fāní oluṕ anuñ-ıla beḳā buluṕ. Ve daḫı buyurdı ki AK# # (12) AK# #. Yaʿní, iy ibtilāya vāḳiʿ olanlar, bu ḫiṭāb (13) işāretdür ol nefslere ki mübtelā olmışlardur, bir nesne-y-ile bu dünyaví ve uḫreví naṣíb-(14)lerden. Yaʿní, ḳorḳuñ ol fitnelerden ki yaluñuz ol ẓālim nefslere irişmez, ancaḳ (15) belki anuñ ẓulmeti ol nūrāní ervāḥa ve rabbāní ḳulūblere daḫı irişür, anuñ-ıla ol (16) ḥaẓāir[2213]-i ḳudsden[2214] ve riyāż-ı ünsden[2215] çeküṕ anları ol ṣıfāt-ı insüñ çuḳurlarına (17) düşürür istidrāc-ile ḫaberleri yoḳ-iken. AK# #. Yaʿní, Allāhu (18) Taʿālā'nuñ ʿiḳābı ḳatıdur, şolara ki vāṣıl oluṕ girü ġayrına iltifāt ideler anları (19) istidrāc-ıla inḳıṭāl ʿaẕābına mübtelā ḳılur. Andan ol ẕākirlerden ve şākirlerden (ḫaber virüṕ)[2216] **[274a]** (1) gendüleri ṭabíbden ıraḳ ḳodılar ki ol peyġamberdür ve muḫālif ġıdālardan perhíz (2) ḳılmadılar ki didiler müʾminler ḥaḳḳında ki dínleri buları maġrūr ḳıldı. Uş helāk olanlar-ıla (3) bile helāk oldılar ve ḳalbleri ṣayrular-ıla oldılar. AK# # (4) AK# #. Yaʿní, bilüñ şol kimse ki işini Allāhu Taʿālā'ya teslím ḳıldı, ḫalḳ üzere iʿtimād (5) ḳılmadı, düşmānı çoḳ görüṕ yüz döndermedi. Bedrüstí, Allāhu Taʿālā düşmānlar şerrini aña (6) tevekkül idenlerden menʿ idicidür, daḫı ḥaḳímdür nuṣret ider azlara çoḳlar üzere. AK# #. (7) AK# #. Yaʿní, keremin aldukları vaḳt (8) sen yā Muḥammed

---

[2213] ḥaẓāʾir: (Hazire. C.) Duvar veya çitle çevrilmiş ağıl. * Etrafı duvarla çevrili olan mezarlıklar.
** etrafında duvar veya çit bulunan ağıllar, mezarlıklar ve saire.
Metinde bu kelimeyi ḥaẓāyir şeklinde yazmış, kelimenin aslı ḥaẓāʾir şeklinde olmalıydı.

[2214] ḥaẓāʾir-i ḳuds: kutsi daire.

[2215] riyāż: (Ravza. C.) Bahçeler. Ağaçlık, çimenlik yerler. Yeşil bahçeler.
riyāż-ı üns: arkadaşlık, dostluk bahçesi. dostluk makamı.

[2216] Bu ibare sayfanın en alt sol kısmında yer almaktadır. Herhangi bir işaret konmaksızın yazılmıştır. Diğer sayfanın da başlangıcı değildir.

şol kimseleri ki kāfir oldılar. Didiler ki buları dínleri maġrūr eyledi. (9) Anlar díni ve dín ehlini istiḫfāf ḳıluṗ kāfir oldılar, anlaruñ vefātları vaḳtinde melāʾike (10) yüzlerin dökeler. Andan ötrü ki ímāndan yüz dönderdiler küfürdin yaña ve ardların (11) dökeler. Müslümānlardan iʿrāż idüṗ dínlerin terk itmeg-ile ḳıyāmet güninde anlara (12) dinile ki AK# #. Yaʿní, ṭaduñ ol göyindürüci ʿaẕābı. Ol vaḳt nedāmet (13) ideler ol fiʿlleri üzere ki mürted oldılar. AK# # (14) AK# #. Yaʿní, bu ʿaẕāb anlara ol irtidādlarından ve küfrlerinden ötrü olur, (15) Allāhu Taʿālā ḳullarına ẓulm idici degüldür ki ímān ehline ol cehennem-ile yā anuñ ʿaẕābı-y-la (16) cezā ḳıla. Bedrüstí, küfr ü nifāḳ ehline cezā ider gendü nefslerine ẓulm itdükleri-y-ile daḫı (17) irtidād ehline. AK# #. Yaʿní, (18) nite ki āl-i Firʿavn'a işlendi daḫı andan ilerüki ümmetlere ki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ āyātlarına (19) kāfir oldılar, enbiyālar muʿcizātına taṣdíḳ itmediler. AK# # **[274b]** (1) AK# #. Yaʿní, Allāhu Taʿālā anlara mücāzāt[2217] ider. AK# #. (2) Yaʿní, günāhları ḳadar cezā olınur[2218]. Bedrüstí, Allāhu Taʿālā ḳavídür, mücāzāt ḳılmaḳda ʿizzet ü (3) ʿaẓamet iẓhār itmeg-içün anuñ ʿaẓameti ve ʿiḳābı ḳatıdur aña kimse ṭāḳat getürmez. Eger (4) ṣıfat-ı ḳahrınuñ kemāliyyeti ḳadar ʿiḳāb ide. Zīre ḳahr-ı mütenāhī degüldür ve illā anlara (5) günāhları ḳadar ʿiḳāb ider. AK# #. (6) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā tebdīl ider degül anı ki aḥsen-i taḳvīm üzere yaraduṗ aña istiʿdād (7) virdi, tā anlar küfr-ile daḫı tekẕīb-ile ve yavuz ʿamel-ile gendü nefslerindeki görklü (8) istiʿdādları niʿmetin taġyīr itmeyince. Nite ki buyurdı: AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā semīʿdür anı ki yavuz ʿamel-ile duʿā ḳılur anuñ ḳahrın diler lisān-ı (10) ẓāhir-ile yā lisān-ı ḥāl-ile. Ve daḫı ʿalīmdür her kimse mücāzāt olınmaḳda müstaḥıḳdur (11) daḫı her ne ḳadar ʿaẕāba müstaḥıḳlardur, bilür aña göre cezā ḳılur. AK# # (12) AK# #. Yaʿnī, ol āl-i

[2217] mücāzāt: Ceza. Suçlara karşı verilen karşılık. * Karşılık.
[2218] Yaʿnī, günāhları ḳadar cezā olınur: Yaʿni, günahları kadar karşılık olunur, karşılık bulur.

Firʿavn'a işlenen gibi daḫı anlardan ilerüki ümmetler gibi gendü (13) nefslerindeki görklü istiʿdādlarını taġyīr itdiler. Bunuñ-ıla ki AK# # (14) AK# #. Yaʿnī, resūlüñ muʿcizātların tekẕīb itdiler daḫı üzerlerine indürilen kitābları (15) taṣdīḳ itmediler çün olar gendü nefslerindeki ḥüsn-i istiʿdādı taġyīr ḳıldılar, ḳadrin (16) bilmediler. AK# #. Yaʿnī, biz daḫı anlaruñ istiʿdādlarını ifsād itdük ol (17) yaramaz muʿāmelelerinüñ şomlıġından; ṕes külli helāk oldılar. AK# #. Yaʿnī, (18) ol Firʿavn ḳavmi-y-ile helāklık baḥrinde ġarḳ eyledük, bi'l-külliye istiʿdādlarını (19) fesāda virmeg-ile. Ṕes, bular maḫṣūṣ oldılar, ġarḳ olmaḳlıġa helāklık baḥrinde ġayrından. **[275a]** (1) Andan ötrü ki Firʿavn rubūbiyyet daʿvīsin ḳıldı ve ḳavmi aña iḳrār idüṕ taṣdīḳ (2) itdiler. Bu nesne cevher-i rūḥāniyyeden ġāyet fesād-ıdı ṣıfāt-ı nefsānī müstevlī olmaġ-ıla. (3) Andan didi ki AK# #. Yaʿnī, her kimse kim Allāh'a kāfir oldı anuñ āyāt-(4)larını tekẕīb ḳıldı, anlar gendü nefslerine ẓālim oldılar istiʿdādlarını fesāda (5) virmeg-ile. Egerçi ẓulmde küfürde Firʿavn maḳāmına irişmediler ḳavmi-y-ile. Andan (6) ehl-i küfrden ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# # (7) AK# #. İşāret bunda budur dābbelerüñ gey şerlüsi Allāh ḳatında ol (8) kāfire nefslerdür ki serkeşlerdür yavuzlara buyurıcılardur. Bular anlardur Allāh ḳatında (9) ezelde şeḳāvet-ile ḥükm olunmışlardur, dābbelerüñ şerlülerinden yazılmışlardur. Bunlar īmāna (10) gelür degüller çün şeḳāvet-i ebedī birle ḥükm olundılar. Zīre bular anlardur ki Ḥaḳ Taʿālā (11) ḫaber virdi: AK# #. (12) Yaʿnī, ḫiṭāb rūḥ-ıladur ki mīṯāḳ güninde anuñ-ıla ʿahd alındı. Zīre nefs ol (13) ẕerre içinde bile ḳonılmışdı, Allāhu Taʿālā anı adem[2219] ẓahrından[2220] aldı, ol Ḥaḳḳ'uñ rubūbiyyetine (14) iḳrār ḳıldı, rūḥa mütābaʿat birle

[2219] adem: (A.) Yokluk.
Ādem: Ādem (a.s).
Metinde Ādem şeklinde olmalıdır, ancak mana olarak yokluk anlamını da ifade etmektedir.
[2220] ẓahr: (A.) Sırt, arka, bel.

ʿahd olundı. Zīre ol nūr-ı rūḥ ṣıfatı-y-ıla (15) ẓulmet-i nefs üzere ġālib geldi ṣıfātları-y-ıla. Andan her bār maʿṣiyet ḳılmaġ-ıla ol (16) ʿahdlerin girü naḳż eylediler. Bular hīç andan ḳorḳmadılar ki ol ʿahdlerin ṣımaġ-ıla (17) ḫātimeleri şerr üzere ola. AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, yā rūḥ eger ẓafer bulası olursañ nefs ṣıfātlarınuñ baʿżısına anuñ-ıla (19) cihād iderken ġāyet dürişgil ol ṣıfāt-ı tebdīl itmege nefsi andan tezkiye ḳılmaġa, **[275b]** (1) tā ki ol ṣıfāt tebdīl olmaḳlıġınuñ nūrı anuñ ḫalḳındaġı ṣıfāta daḫı eşer ḳıla. Ola ki (2) anlardan ʿibret oluṕ külli ṣıfāt-ı rūḥāniyeye tebdīl olalar. AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, eger baʿżı ol ṣıfāt-ı nefsden ḫıyānet (4) sizerseñ firāset-ile ki ʿahd-i naḳż idüṕ girü ol ḫasīs ṭabīʿatına ʿavdet ide. Anlaruñ (5) üzerine sen daḫı ʿadāvetüñ iẓhār idüṕ anlaruñ-ıla cihād itgil ol rücūʿları ṭarīḳı üzre, (6) tā aña deg ki girü ʿahde rücūʿ ideler ol naḳż itmek ḫıyānetin terk ideler. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā gendü-y-ile ʿahdinde ḫāyin olanları sevmez. AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, eyle şanmasun ol nefsler ki kāfir oluṕ naḳż-ı (9) ʿahd itdiler ol evṣāflarına girü rücūʿ itdiler. Anlar bizden sebḳat idüṕ bizüm taṣarrufumuzdan (10) çıḳdılar. Bilsünler ki anlar bizi taṣarrufdan ʿāciz ḳılmazlar. Ammā bizüm raḥmetümüzden ümīḏlerin (11) ḳaṭʿ itmesünler ḫālleri ṣalāḥa gelmekden. AK# # (12) AK# #. Yaʿnī, bularuñ-içün ḫāżır idüñ ol ḳuvvet-i rūḥdan daḫı anuñ ṣıfātları ġālib olmaḳdan (13) ẕikre dāyim olmaḳ yaraġı-y-la ve ʿalāyıḳ dünyāyı ḳaṭʿ itmeg-ile. Ve daḫı ḳalb-i murāḳabe yolında (14) baġlanmaġ-ıla, tā ki dünyāya ve anuñ zīnetine iltifāt ḳılmaya. AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, tā ol ẕikre ve murāḳabe ḳılmaġ-ıla ol Allāhu Taʿālā düşmanı ve sizüñ (16) nefsi ve Şeyṭān'ı ḳorḳıdasız ve bulardan ġayrı şeyāṭīn-i insi daḫı ki olar sizüñ düşmānuñuzdur (17) dōstlardan ve ṣıddīḳlaruñuzdan ve ḳavm ü ḳabīleden. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā bilür ki (18) anlar sizüñ

ẓahr: (A.) (C.: Zuhur-Ezhâr) Binek devesi. * Kuş yeleklerinin kısa tarafı. * Kara yolu. * Sırt, arka. * Yüksek yer. * Kur'an'ın lâfz-ı şerifi. * Haber.

düşmenlerüñüzdür. Tā ki buyurdı: AK# #. **ilā āyeh.** (19) AK# #. Yaʿnī, her nesne ki **[276a]** (1) bu şehvāt-ı nefsānīden ve leẕẕātlarından ve dünyādan ve anuñ zīnetlerinden infāḳ idesiz (2) ẕikr ü murāḳabe ṭarīḳ-ıla Allāhu Taʿālā'yı ṭaleb itmekde ve andın yaña seyr itmekde anuñ fāyide-(3)leri size kāmil virilür, ziyāde ḳurbet olmaġ-ıla. Nite ki buyurdı: AK# # (4) AK# #. Ṕes, ẓulm olunmaz, şol nesneden ki anuñ-ıla Allāhu Taʿālā'ya teḳarrüb idesiz, belki ziyāde (5) olur gendü ḳatından ulu ecrler virür. Andan tevekkülden ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# # (6) AK# #. Yaʿnī, eger bu nefs ṣıfātları-y-la meyl itseler rūḥ-ıla ḳalb (7) arasında muṣālaḥa ḳılmaġa, sen de ol ṣulḥa meyl eylegil, Allāhu Taʿālā'ya tevekkül ḳılmaġ-ıla. Yaʿnī, (8) çünki nefs gördi ol ṭālibüñ ṣıdḳını ṭalebinde ve ciddini ictihādında müşāhede ḳıldı. Ḥaḳīḳat, (9) bildi ki anuñ muḫālefetlerine muḥkem ṭurmışdur, ʿubūdiyyet üzere lāzım oluban. Nefs daḫı ṭāġat-ıla (10) ülfet ṭutuṕ anuñ ʿibādeti nūrı-y-ıla münevver oldı, aḥkām-ı şerīʿate münḳād oluṕ ḳanūn-ı ṭarīḳat-ile (11) gendüyi tezkiye ḳıldı. Ḥaḳíḳat ḳoḳucuḳları dimāġına irişdire Allāhu Taʿālā ẕikri-y-ile dolandı. (12) Ol vaḳt cāyiz olur ki anuñ-ıla muṣālaḥa olına, tā ol evāmirleri edā ḳılmaḳda ve nevāhílerden (13) ictināb itmekde ve ferāyiżler ve sünnetleri yirine getürmekde ḳāyim ola, dünyāyı zínetleri-y-ile (14) ve şehvātları-y-la terk eyleye daḫı ṣıfāt-ı nefsāniyeyi ki ḥayvāniyyedür anı aḫlāḳ-ı rūḥāniyyeye tebdíl (15) ide. Ve daḫı anuñ üzerine aġır yük yükletmeye mücāhedeye ve riyāżata dāyim olmaġ-ıla. Lakin bunuñ-ıla (16) daḫı ol nefse ve anuñ ṣulḥına iʿtimād ḳılmaya. Belki ol ṭālib uyanuḳ ola, iḥtiyāṭ idüṕ (17) işini Allāhu Taʿālā'ya teslím ide, ol murāḳabesinde; tā ki anı aldayuṕ aña mekr itmeye. Bundan ötrü (18) didi Ḥaḳ Taʿālā: AK# #. Yaʿní, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ luṭfına keremine iʿtimād ḳılġıl, nefse iʿtimād (19) ḳılmaġıl ki ḫaddāʿ[2221] ve mekkāredür[2222]. AK# #. Yaʿní, Allāhu

[2221] ḫaddāʿ: (Hud'a. dan) Aldatıcı, hilekâr, dalavereci.

Taʿālā semíʿdür, andın yaña **[276b]** (1) daʿvet olınanı işidür ve anuñ keydlerin ve mekrlerin bilür. AK# # (2) AK# #. Yaʿní, eger bu nefs ü Şeyṭān (3) daḫı dünyā dileser ki seni aldaylar. Allāhu Taʿālā saña kāfidür ṣaḳlamaḳda ki saña rūḥ u ḳalb-ile (4) ve sırr-ıla nuṣret virdi daḫı müʾminler-ile. AK# # (5) AK# #. Yaʿní, Allāhu Taʿālā rūḥ-ıla (6) ḳalb ve sırrı arasında nefs-ile ṣıfātları birle ülfet ṭutdurdı. Eger sen ol vücūduñ (7) yirinde var saʿyüñi ve ciddüñi ve ictihāduñı külli ḫarc itseñ anlaruñ arasında ülfet (8) ṭutdurımazduñ. Andan ötrü ki rūḥāní nūrāni-y-ile nefsāní ẓulmāní arasında teżād var biribirinüñ (9) żıddıdur. Líkin Allāhu Taʿālā kemāl-i ḳudreti-y-le ve ḥikmet-i bāliġası-y-ıla ülfet ṭutdurdı. Zíre ol (10) ʿazíz ġālibdür ʿizzeti-y-le rūḥ u nefs arasında ve ḳalb-ile ḳālib arasında ülfet ḳıldurdı; tā ki (11) bu şaḫṣ-ı insān bir ṭılsım ola anuñ vücūd-ı kenzine. Ve daḫı ḥakímedür, anda ki ḥükm eyledi (12) tedbíri-y-le ol ṭılsım kesr idüṕ ol kenze[2223] vāṣıl olmaġa. AK# # (13) AK# #. Yaʿní, "Yā Muḥammed, saña Allāhu Taʿālā maṭlūb u maḳṣūd ve maḥçūb u maʿbūd olmaḳ-(14)lıġa kifāyet ider. Daḫı olar ki saña ḫāṣ tābiʿlerdür intibāʿ-ı ḥaḳíḳí ḳılmışlardur. Anlar (15) saña yiter ki anlaruñ maṭlūbı ve mecbūbı Allāh ola, *ʿazze ve celle*". Andan viṣāl ṭaríḳından ḫaber virüṕ (16) bildürdi ki ol ḳıtāliledür. AK# #. İşāret bunda bunda budur ki (17) "Yā Muḥammed, müʾminleri ḳıtāl üzere ḳındurġıl, sen gendüñ ol ḥarbe iḳdām itmeg-ile. Tā ki anlar daḫı (18) saña iḳtidā ideler, daḫı senüñ ḥırṣuñ görüṕ anlar daḫı ḥaríṣ olalar". Bundan ötrü Resūl *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* (19) ḳaçan ḥarb u cenk ḳatı olsa dükeli ḫalḳdan düşmana ol yaḳín olurdı. Bundan ötrü Ḥaḳ Taʿālā **[277a]** (1) buyurdı: AK# #. Yaʿní, Resūl *ʿaleyhi's-selām* Ḥaḳ Taʿālā (2) bulardan düşmāna mülāḳāt olduġı vaḳt ḥarbe ve muḳāteleye ṣabr idicilerden ḳıldı. Ḥaḳ

[2222] mekkār: Hilekâr. Düzenbaz. Çok aldatıcı. Mekir yapan.

[2223] kenz: (a.i. c.: künûz)Define, hazine. Yer altında saklı kalmış kıymetli eşya, para veya altın gibi şeyler.

Taʿālā’nuñ (3) aḥkāmı altında, tā ki iki yüz kāfire ġālib geleler. Zíre Allāhu Taʿālā’nuñ ʿavni ve naṣrı (4) ṣabr idenler-ile olur. AK# # (5) AK# #. Yaʿní, eger sizden yüz kişi tevekkül ve ṣabr ehli olursa rūḥların Allāhu Taʿālā (6) yolına beẕl itmekde. Bileler ki anlara irişmez, illā şol nesne ki Ḥaḳ Taʿālā taḳdír ḳılupdur, (7) anlar kāfirlerden biñ kişiye ġālib gelürler. Zíre bu kāfir ḳavm bir ḳavmdür ki (8) ḳalblerinde tefaḳḳuhları yoḳ ki Allāhu Taʿālā üzere tevekkül idüp bileler ki anlara irişmez, (9) illā ol ki muḳadderdür. AK# # (10) AK# #. Yaʿní, “İy żaʿíf (11) yaradılmış ḳavm, Allāhu Taʿālā sizüñ tevekkülde ve yaḳínde żaʿfuñuz varını bilüp sizden (12) taẖfíf eyledi. Bunuñ-ıla ki ḳaçan sizden yüz kişi düşmāndan iki yüz kişiye ḳarşu (13) olmaġa ṣabr itse ol iki yüz ḳavm üzere ġālib geleler ve ger sizden ancılayın biñ kişi (14) olsa iki biñ kişiye ġālib geleler, Ḥaḳ Taʿālā emri-y-ile. Zíre bu ġālib olup ẓafer bulmaḳ sizüñ (15) ḳuvvetüñüzden degül. Zíre siz żaʿíflersiz belki ol Ḥaḳ Taʿālā’dan ḥükm-i ezeli-y-ile ve anuñ (16) naṣrıyıladur. Ammā olar ki ḳavílerdi Muḥammed gibi, *ʿaleyhi’s-selām,* daẖı anuñ-ıla aṣḥābı gibi ki anlar (17) kāfirler üzere ḳavílerdi tevekkülleri ve yaḳínleri ḳuvvet-ile ve göñüllerinüñ feḳāheti-le taḳdírāt (18) üzere eyle ki olardan biri yüz düşmandan ḳaçmazdı. Nite ki peyġāmber-idi aṣḥābı-y-ıla. ʿAbbās ḳavli (19) üzere ki buyurdı; “Ben Ḥuneyn güninde Resūl-ile bile ḥāżır-ıdum ki andan ayrılmazduḳ, Resūl *ʿaleyhi’s-selām* [277b] (1) aḳ ḳatıra binmişdi ki anı Firḳatü’bni Nufāṣe (Firḳat bin Nufāṣe)[2224] bāġışlamışdı[2225]. Çün müslümānlar kāfirler-ile ḳarşu (2)

[2224] Bu kişi kaynaklarda Ferve İbn Nufâse olarak geçmektedir.

[2225] Bu bağışlanan katırla ilgili şu bilgilere rastlanmaktadır:

“el-Abbas İbn Abdilmuttalib şunu anlattı:

Huneyn savaşında Resulullah’ın (a.s) yanındaydım. O’nun yanında benimle Ebu Sufyan İbnu’l-Haris İbn Abdilmuttalib’den başka hiç kimse kalmamıştı. Resulullah (a.s) Ferve İbn Nufase’nin hediye ettiği beyaz katırın üzerindeydi”, İmam Ahmed, Musned, I/98, 100, 158; Nesaî, Sünen, kitabu't-hayl, bab:10.

oldılar, müslümānlar ṭurumayuṕ girü döndiler. Resūl *ʿaleyhi's-selām* başladı ḳatırını yıldururdı (3) kāfirlerdin yaña. Ben anuñ licāmın[2226] ṭutdum, Ebū Süfyān üzeñüsin ṭutdı, tā ki (4) igen sürʿat[2227] ḳılmaya çünki Resūlu'llāh gendü-y-ile bile

---

"el- Asbağ İbn Nubate şunu anlattı: Ali (İbn Ebi Talib), Nehrevan halkıyla savaştığında, Resulullah'ın (a.s) boz katırına binmişti. Musannif şöyle demiştir: Onun katırına, eş-Şehba deniliyordu; Düldül de deniliyordu." Abdurrahman İbnü'l-Cevzi, Ashâbın Dilinden Peygamberimizin Hayatı, Uysal Kitabevi: 475. http://www.haydinamaza.net/_ashabindilinden/019.htm#_ftn9, 10.11.2014, saat: 15:00

"1389) İbn Abbas şöyle anlattı:

Huneyn'de Rasulullah'la birlikteydim. Rasulullah yanında sadece ben ve Ebu Sufyan varken gördüm. Biz devamlı onun yanında kaldık. O, Ferve îbn Nufase el-Cuzami'nin kendisine hediye ettiği boz katırının üzerindeyken onu terketmedik.

Müslümanlarla kâfirler karşılaştığında müslümanlar bozguna uğrayıp kaçınca, Rasulullah (s.a.v.) katırını kâfirlere doğru yürütmeğe başladı. Ben, Rasulullah'ın (s.a.v.) katırının gemini tutarak engellemek istiyordum. O ise, müşriklere doğru hızla gitmeye çalışıyordu. Ebu Sufyan da Rasulullah'ın (s.a.v.) üzengisini tutuyordu. Rasulullah (s.a.v.):

- "Abbas! Sen onlara: Ağacın altında toplanıp da beyat edenler diye seslen" dedi. Ben gür sesli birisiydim. Sesimin çıktığı kadar: Ağacın altında beyat edenler nerede? diye bağırdım. Vallahi, onların benim sesimi duydukları andaki gelişleri, ineklerin yavrularını özleyerek gelişlerine benziyordu. Onlar gelirken: Buyur emrindeyiz, buyur, emrindeyiz, diyorlardı.

Müslümanlar gelip kafirlerle çarpışmağa başladılar. Rasulullah bakıp şöyle dedi:

- "İşte, şimdi savaş kızıştı" dedi. Sonra, eline çakıl taşlarını alıp kâfirlerin yüzlerine attı ve: "Kabe'nin Rabbine yemin olsun. Onlar bozguna uğradılar" dedi. Vallahi, Rasulullah'ın çakıl taşlarını onlara atmasından sonradır ki, güçlerinin azaldığım, işlerinin tersine döndüğünü gördüm. Böylece Allah onları bozguna uğratmıştı. Şu anda ben Rasu-lullah'm katırının üzerinde onların peşinden gittiğini görüyor gibiyim." **Abdurrahman İbnü'l-Cevzi, Ashâbın Dilinden Peygamberimizin Hayatı, Uysal Kitabevi, 1389. hadis (Abdurrahman İbnü'l-Cevzi: Künyesi Ebu'l-Ferec'tir. Diğer bir adı da Ebû Abdurrahman bin Ebi'l Hasan'dır. Hicrî 508 veya 510 yılında dünyaya geldiği sanılıyor. Küçük yaştan itibaren ilim alanına girmiş, dönemin büyük âlimleri nin yanında yetişmiştir. İbnü'l-Cevzî, çok yönlü bir âlimdir. Başta Hadis ve Tefsir olmak üzerepek çok ilim dalında derinleşmiş, eserler vermiştir. Etkili bir vaiz olarak da şöhret yapan İbnü'l-Cevzî'nin tefsir, hadir, dil ve tarih alanında altmışı aşkın eseri bulunmaktadır. İbnü'l Cevzî hicrî 597'de vefat etmiştir.)**

[2226] licām: (Ligâm) f. Dizgin. Gem.

[2227] igen: çok

igen sürʿat: çok sürat, çok hızlı.

olanlar-ıla ki ḳuvvet isleri-y-idi[2228] ṣabr (5) idüṕ ḳaçmadılar ol ḳavmden. Allāhu Taʿālā daḫı ol ṣābirlara ṣebāt u nuṣret virüṕ (6) ẓafer virdi. Andan ḫaber virdi anlardan ki dünyāyı āḫiret üzere iḫtiyār ḳıldılar. Bunuñ-ıla ki (7) buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur ki yoḳdur híç̣ (8) bir kimse-y-iç̣ün ki bu esīrlerden fidā aluṕ ḳoyuvireler ne bu resūle ne bundan ilerüki (9) resūllere *ʿaleyhi's-selām.* Zíre bu dünyāya raġbet itmekdür. Bundan ötrü didi Resūl ki *ʿaleyhi's-selām* (10) "*Mālí veli'd-dünyā"(ḤADÌṢ-İ ŞERÌF)*; yaʿnī, n'oldı baña ki dünyāya raġbet idem. AK# #. Yaʿní, fidā almaḳ (11) yoḳ, tā aña deg ki düşmanı ḳahr idüṕ żaʿīf ideler, anlaruñ ḳalbleri ḳorḳu-y-ıla ṭola ve dín (12) emri müʾminler göñlinde muḥkem ola. Andan ṣoñra fidā alına baʿżuñuzuñ dünyāya raġbet (13) olduġ-ıçun. Ammā Ḥaḳ Taʿālā emri-y-ile müşāveret olduḳdan ṣoñra ki buyurdı: AK# #[2229]. (14) Bu teʾvíle delālet ider bu ḳavli kim buyurdı: AK# #. Zíre bu ḫiṭāb ol (15) ḳavmedür ki fidā almaḳlıġa raʿbet ḳıldılar, Resūl'e degül *ʿaleyhi's-selām.* Bu kelām aña işāret ider ki (16) ḳaçan bu insānı kendü nefsine ve ṭabʿına ḳosalar dünyādın yaña raʿbet idüṕ meyl ider. AK# # (17) AK# #. Yaʿní, ol kimse kim sizden āḫiret diler ol gendü (18) seciyyesinden ve ṭabʿından degül. Belki aña Allāh'dan tevfíḳ irişmeg-iledür anuñ ʿināyeti (19) ve raḥmeti naẓar irdüginüñ teʾṣíridür anuñ ḳalbine daḫı nefsine. Zíre nefs emmāretü bi's-sūdur; [278a] (1) illā meger ki Allāhu Taʿālā teraḥḥüm ḳıla. Ṕes, Allāhu Taʿālā ʿazízdür naẓar-ı ʿināyetini ḳılmaz, illā ʿizzet (2) ehline. Ve daḫı ḥaḳímdür, kimi dilerse naẓar-ı ʿināyet-ile

[2228] is: (iss)* Sâhib. Mâlik. * Efendi. **Hükümdar

[2229] Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/159: " … ve onlarla muşaveret et, onlara danış …"

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Âl-i İmrân) 3/159: Allah'ın rahmetinden dolayı, sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba ve katı kalbli olsaydın, şüphesiz etrafından dağılır giderlerdi. Onları affet, onlara mağfiret dile, iş hakkında onlara danış, fakat karar verdin mi Allah'a güven, doğrusu Allah güvenenleri sever

ʿazíz ḳılur, kimi dilerse saḫṭı-y-ıla[2230] ḫōr u ẕelíl (3) ḳılur. AK# #. Yaʿní, eger bu esírleri (4) öldürdmeyüṕ diri ḳomaḳda ezelde kitāb sebḳat itmese-y-idi ki bularuñ baʿżıları ímāna gele (5) baʿżınuñ ẕürriyetleri ímāna gele, şol dünyāya meyl idüṕ māl-ı ġanímet ki alursız. Ol size (6) Allāh yolında cihād ḳılduġuñuza ecr ṭaleb itmek olurdı. Andan ötrü sizi ʿaẕāb-ı ʿaẓím ṭutardı ki (7) siz bunı cihāduñuzı dünyā-y-ıçun ḳılıṕ āḫiret ṣevābından maḥrūm ḳalurduñuz, belki üzerüñüze (8) iḳāb olınurdı. AK# #. (9) Yaʿní, ol nesneden ki ġanímet idersiz, yiñ andan size ḥalāl olsun, tā ki anı ġıdā idinüṕ kiçi[2231] cihāda (10) ve ulu cihāda ālet idinesiz bu ḥāletde ki nefsüñüzi anuñ-ıla pāk idesiz ḥalāl infāḳ itmeg-ile (11) ol dünyā maḥabbetinüñ çepelinden ḳalbüñüzi arıdasız. Ḳorḳuñ Allāh'dan, ġayrından iltifātı (12) ḳaṭʿ itmeg-ile. Bedrüstí, Allāhu Taʿālā ġafūrdur ki gendü vücūdı envārıyıla sizüñ vücūduñuz (13) ẓulümātların perdeler ve daḫı raḥímdür ki teraḥḥum idüṕ nefsüñüz şerrinden sizi ṣaḳlar. (14) Andan ol esírler ḥükminden ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# #. (15) İşāretdür ol nefslere ki esír olunmışlardur, cihād-ı ekber-ile ol salṭanatı ẕikr üzerine (16) ġālib oluṕ aña ẓafer bulmaġ-ıla eyit ol esír nefslere: AK# # (17) AK# #. Yaʿní, eger sizüñ göñüñüzde ḫayr varın bilse Ḥaḳ Taʿālā (18) ki anuñ ẕikri-y-ile muṭmayinn oluṕ ʿubūdiyyete dāyim oluṕ anuñ ḥükmi taḥtında münḳād olayduñuz ol (19) sizden alınan şehvāt-ı dünyā ve leẕẕāt-ı hevā bedeline size daḫı yigrek uçmaḳ niʿmetlerin ve anuñ [278b] (1) derecelerin mübeddel ḳıla-y-ıdı ki dünyādan ve anuñ leẕẕātından ol ḫayrludur. Zíre dünyā (2) ḳamu niʿmetleri-y-ile fānidür, cennet niʿmetleri-y-ile bāḳidür. AK# #. (3) Yaʿní, sizüñ ṣıfātuñuz ẓulmetlerin setr ide gendünüñ ṣıfāt-ı envāri-y-ile Allāhu Taʿālā (4)

[2230] saḫṭ: (suḫṭ) Hışım, hiddet, kızgınlık, gadap.

[2231] kiçi: küçük

setr idicidür, ṣıfātları envārı-y-ıla kim ki andan setr olunmaḳ dileye. Ve daḫı bulara raḥímdür (5) bunuñ-ıla ki anlaruñ vücūdını setr ide, ẕātı nūrı-y-ıla. AK# # (6) AK# #. Yaʿní, ol esír olunmış (7) nefsler eger ṣalıvirilmegi ṭaleb iderse baʿżı meşrūʿ şehvātlara muṭṭaliʿ olduġı vaḳt anı (8) eger anı aña ṣalıvirisi olursañ ḥadd-i şeríʿatden tecāvüz idüṕ yā ṭaríḳatden saña (9) ḫāyin olur. Zíre bular bundan ilerü Allāhu Taʿālā'ya daḫı ḫāyin olmışlardur. Şeríʿatden ṭaríḳatden (10) bularuñ üzerine ḳudret buldı, ẕikr anuñ üzerine müstevlí olmaġ-ıla daḫı mücāhede-y-ile ki ẕikre (11) mülāzım olmaġ-ıla ve şehvātı andan menʿ itmeg-ile ki aña mücāhede ḳıluṕdur. Allāhu Taʿālā ʿalím-(12)dür, olaruñ aḥvālların ve daḫı ḥakímdür anda ki emr-i cihāddan ve nefsi tezkiye (13) ḳılmaḳdan ol yaramaz ṣıfatlardan andan ḫaber virdi ol ehl-i cihāddan, bunuñ-ıla ki buyurdı: (14) AK# #. İşāret bunda (15) budur kim taḥḳíḳ anlar ki ímān getürdiler, bildiler ki ḥaḳḳı ṭaleb itmek ḥaḳdur ve vācibdür. (16) Ṕes, anuñ ġayrından daḫı efʿāl-i ḳabíḥalarından ki ṭabíʿídür hicret idüṕ efʿāl-i ḥaseneye (17) vardılar ki şerʿídür daḫı evṣāf-ı ẕemímelerinden hicret idüṕ evṣāf-ı ḥamídeye (18) vardılar daḫı vücūd-ı mecāzíden vücūd-ı ḥaḳíḳıye vardılar. ve daḫı mālları-y-ıla ve nefsleri-y-ile (19) mücāhede ḳıluṕ Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekde ṣarf itdiler Ḥaḳ'dan ġayrını terk itdiler. AK# # **[279a]** (1) AK# #. Daḫı olar ki Allāhu Taʿālā ẕikrine ulaşdılar ve maḥabbetini ve ṣıdḳ-ıla Ḥaḳḳ'ı ṭaleb (2) ḳılmaġı ḳalblerinde muḥkem ḳıldılar ol maḥabbete nuṣret ḳıldılar ẕikre dāyim olmaġ-ıla ve ʿilm ṭaleb (3) ḳılmaġ-ıla. AK# #. Yaʿní, bular külli biribirinüñ dōstlarıdur ki refíḳ (4) muvāfaḳat iderler, Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmek seyrinde. AK# #. Yaʿní, olar kim (5) iʿtiḳād itdiler aña ki Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmek vāḥibdür; líkin efʿāl-i ḳabíḥalarından ve evṣāf-ı (6) ẕemímelerinden hicret itmediler, daḫı vücūd-ı mecāzílerinden. AK# #. (7) Yaʿní, "İy girçek ṭālibler, anlaruñ dōstluġından size híç bir nesne fāyide ḳılmaz". AK# # (8) AK# #. Tā ol efʿāllerinden ve

evṣāflarından ve vücūd-ı mecāzílerinden hicret (9) ḳılmayınca. AK# #. Yaʿní, eger sizden olar hidāyet (10) ṭaleb iderlerse dín ṭalebinde size vāḥibdür ki anlara nuṣret idesiz hidāyetdin (11) yaña, tā anlaruñ ḳatında Ḥaḳḳ'ı ṭaleb ḳılmaġuñ vücūbı taḥḳíḳ ola. Yaʿní olar kim ṭalebe (12) ímān getürdiler. Ammā evṣāflarından henüz hicret ḳılmadılar, eger gelüṕ sizden muʿāvenet (13) ṭaleb itseler ṭaleblerinde sizden viṣāl etegine yapışşalar, size lāzımdur ki ṭaríḳ-ı ḥaḳḳa (14) anları delālet idesiz muʿāmeleñüz-ile ve ʿādetlerüñüz-ile, tā ki anlar sizüñ aḥvāllaruñuza (15) iḳtidā ḳılalar. AK# #. Yaʿní, illā baʿżı aḥvāluñuz üzere ki (16) anuñ-ıla nefslerüñüz iṣlāḥ itdüñüz cihād idüṕ esír ḳılduḳdan ṣoñra ol ṭālibleri (17) bu aḥvāla delālet itmeñ ki henüz bular ibtidāyı mücāhededе ṭururlar. Ṣalāḥları yoḳdur ki (18) ol vāṣıllaruñ muṣālaḥalarına nefsleri-y-ile aña muṭṭaliʿ olalar, tā ki ol cihād vaḳtinde (19) nefleri-y-le ṣulḥa meyl itmeyeler. AK# #. Yaʿní, Allāhu Taʿālā'yı sizüñ ṣulḥuñuz [279b] (1) cihāduñuz bilür ne işlerseñüz. Ve daḫı başíretdür görür vāṣıllaruñ ṣulḥların ve ṭālib-(2)lerüñ mücāhedelerin. AK# #. Yaʿní, anlar ki ḥaḳḳı (3) setr idüṕ ehl-i ṭalebe inkār ḳıldılar baṭṭāllıġa meyl itdiler, anlar daḫı biribirinüñ dōst-(4)larıdur ḍalāletde ve azdurmaḳda. AK# #. (5) Yaʿní, eger siz nefsüñüz-le muṣālaḥañuz üzere anlaruñ ıṭṭlāʿların[2232] terk itdürmeseñüz (6) yā baʿżı aḥvāluñuz üzerine ve ol ehl-i baṭṭāllaruñ dōstlarından iḥtirāz itmeseñüz (7) ve anlaruñ murāfaḳatlarını ve muvāfaḳatlarını dōst ṭutası olursanuz[2233] ol ṭāliblerüñ ḳalbleri (8) yirinde fitne vāḳiʿ olur ki anlar cihād-ı nefsden süst olurlar, ol baṭālet ehli-y-ile (9) ki size ve ġayruñuza inkārları vardur

[2232] ıṭlāʾ: Kokulu şeyler sürünmek. * Hevâiyata heves etme.
1- (a.i) 1. havâî şeylere heves etme. 2. bir şeyin üstüne bir şey sürme.
iṭlāʿ: Başkasını geçme. * Te'hir etme.
Metinde geçen kelime ıṭṭılāʿ//ıṭṭılā
ıṭṭılāʿ: (Tulu. dan) Haberli olmak. Öğrenmek. Haberi, malumatı bulunma. * Yukarıdan aşağı bakmak.
ıṭṭılāʾ: (a.i) kokulu şeyler sürünme.
ıtla': Tulu ettirmek, zuhur ettirmek, doğdurmak.
[2233] ṭutası olursañuz:

dōst olduġuñuz size muvāfaḳat ve muvāfaḳat (10) idenlerüñ dōstluġın terk itdügüñüzde ulu fesād vardur. AK# # (11) AK# #. Yaʿní, anlar ki Ḥaḳḳ'ı ṭaleb ḳılmaḳ vācibididüġine īmān getürdiler, anuñ (12) ġayrından hicret ḳıldılar, nefsleri-y-ile Allāhu Taʿālā yolında mücāhede ḳıldılar ve anı ṭaleb ḳıldılar. (13) AK# #. Yaʿní, olar ki Allāhu Taʿālā maḥabbetini ḳalb-(14)lerine cemʿ eylediler ve ẕikre mülāzım olmaġ-ıla maḥabbete meded irişdürdiler, tā ki ol muḥibb-i maḥbūb (15) ola ve ẕikr idici meẕkūr ola. Nite ki buyurdı: "*Feẕkurūní eẕkuruküm"*[2234]. Bedrüstí, ḥaḳ (16) müʾminler olardur ki īmānları kāmillerdür, gendü vücūdların bir ṣıfat var ki bulardan (17) setr itmekdür. Daḫı bulara rızḳlanmaḳ vardur ol kerímüñ kereminden ki anuñ kerím (18) ḫulḳı-y-ıla ḫulḳlarından ḫulḳlandılar. AK# # [280a] (1) AK# # Aña işāret ḳılur ki her sālik ki ṣādıḳ ola, ṭarīḳ-ı ḥaḳda (2) sülūk ide, bu ṣoñ gelenlerden iʿtiḳādı ḳadar daḫı efʿāllerinden ve evṣāflarından (3) hicret idüṕ cihād-ı ḥaḳíḳí ḳıla. Nite ki beyān olundı, ol daḫı ol geçenlerden olur. (4) Zíre Allāhu Taʿālā ḳatında gice gündüz olmaz, külli vāṣıllar anda birdür; öñ ṣoñ (5) olmaz, zamāndan mekāndan berílerdür. Anlaruñ ḳatında dün bugün ve irte ve (6) yaḳín ve ıraḳ ve aşaġa yuḳaru külli berāberdür. Bundan ötrü buyurdı Resūl, *ʿaleyhi's-selām;* (7) **ḤADÌŞ-İ ŞERÌF.** Yaʿní, benüm ümmetüm şol yaġmur gibidür bilinmez ki evveli mi (8) ḫayrludur yoḳsa āḫiri. AK# #. Yaʿní, bular (9) ol raḥme vāṣıllardur ki vuṣūl bulurlar Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ʿilm-i sābıḳında. Nite ki buyurdı: (10) AK# #. **AK# #.** Yaʿní, Allāhu Taʿālā ezelden (11) maḳbūl u merdūd kimdür ve evāṣıl u münḳaṭiʿ kimdür bilür, anuñ ʿilminden ḫāriç degül. (12) ***SŪRETİ'T-TEVBE.*** *Eʿūẕu bi'l-lāhi mine'ş-şeyṭāni'r-racīm.*[2235] (13) AK# # Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret (14) bunda budur ki bilgil bedürüstī, ḥikmet bunuñ evvelinde *"Bismi'l-*

[2234] *Feẕkurūní eẕkuruküm:* Beni zikrediniz ki sizi zikredeyim.
[2235] *Eʿūẕu bi'l-lāhi mine'ş-şeyṭāni'r-racīm: Kovulmuş Şeytan'ın şerrinden Allāh'a sığınırım.*

lāhiʾr-raḥmāniʾr-raḥīm"[2236] terk olınuṗ (15) Neml, Ṭā Sín'de yazılmadugı bilinmeg-içündür ki ol Ḳurʾān içinde bir mükerrem āyetdür. Ekşer budur ki (16) ol indürildi her sūrenüñ evvelinde, fāṣıla olmaġ-ıçun iki sūre arasında. Daḫı her sūre (17) bu *"Bismi'l-lāhiʾr-raḥmāniʾr-raḥīm"* tācı-y-ıla tāçlana ve anuñ ṣıfat-ı cemāli-y-ile ve cāli-y-ile ṣıfatlana. Her (18) yirde ki indirüldi yazıldı, ol yirde ki inmedi yazılmadı, çün berāt-ı evvelinde inmedi (19) anuñ evvelinde yazılmadı, sūre-i Neml'üñ evvelinde, ortasında indürildi, iki yirde bile yazıldı. [280b] (1) Ṕes, bu AK# #. İşāret ḳılur bunuñ-ıla (2) ol mütemerrid[2237] nefslere ki müşrikedür hevālarına mütābaʿat idüṕ ilāh ṭutınuṗ dünyā būtına (3) ṭapmışdur, ol ḳalb-ile rūḥa daḫı delālet itmişdür ṭuġūliyyet vaḳtinde ol ikisi-le (4) nefs ʿahd itmişdür ki anuñ-ıla mücāhede ve muḳāteke ḳılmayalar tā ḥadd-i bülūġa varınca. (5) Ol nefs daḫı ancılayın ol ikisine taʿarruż ḳılmaya ol ḳālib istiʿmāl ḳılduḳları-çun. (6) Ve ol ḳuvā-yi beşeriyyet kāmil oluṕ müsteví olmaġ-ıla ki ol emānet yükin anuñ-ıla götürür (7) ve ol erkān-ı şeríʿat müʾnetine anuñ-ıla ṭāḳat getürür ve daḫı ol kemāl-i ʿaḳl (8) ẓāhir olmaġ-ıla ki ḳabūl-i daʿvete anuñ-ıla istiʿdād bulur daḫı aña icābet itmege (9) ve resūller ve muʿcizātları daḫı anuñ-ıla bilinür. Ve ṣāniʿ daḫı anuñ-ıla ṣābit olur aña ʿibādet ḳılmaġı (10) vācib ḳılur, anuñ niʿmetleri şükrin yirine getürmeg-içün. Bedrüstí, Allāhu Taʿālā daḫı (11) resūl berídür ol muʿāhededen bāliġ olduḳdan ṣoñra. Zíre ol vaḳt nefsüñ (12) ḳalb-ile ve rūḥ-ıla ḳılduġı ʿahdlerini naḳż idecek vaḳtdür. Zíre nefs bāliġ olmazdan öñ ol (13) yinilür ve içilür ve giyilür nesnelerden taṣarruf ider, ḳālibini terbiyet ḳılmaġ-ıçun daḫı

[2236] Rahmān ve Rahím olan Allāh'ın adıyla

[2237] mütemerrid: İnatçı, ısrar eden, dik kafalılık eden. Kibirlilik eden.(Dine muhalif felsefeden tam ders alan, bir firavun olur. Fakat en hasis şeye ibadet eden ve menfaat gördüğü her şeyi kendine rab telâkki eden bir firavun-u zelildir. Hem mütemerriddir. Fakat bir lezzeti için nihayet zilleti kabul eden miskin bir mütemerriddir. Hasis bir menfaat için şeytanın ayağını öper derecede alçaklık gösterir. M.N.)

defʿ (14) itmeg-içün ol ḥāceti ki elbetde gereklüdür. Ġālibā, ol nesne ḳalbe rūḥa żarar irürmez. (15) Ammā bāliġ olduḳdan ṣoñra ol yimek içmek ve geymek terbiyeti elbetde şehvet ziyāde ḳılur. (16) Çün şehvet ẓāhir ola, ol yimek içmek ve geymek ve nikāḥlanmaḳ āfetleri iḥāṭā (17) ḳılur. Anuñ odcuġazı yalıñlanur, günden güne şuʿlesi artar ḳalbi anuñ-ıla ve rūḥ (18) daḫı ḫaste olur. Ṕes, bu enbiyāları Ḥaḳ Taʿālā gönderdügi ol marażı defʿ itmeg-içün (19) ve aña ilāc ḳılmaġ-ıçun. Nite ki Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām;* ***ḤADİŞ-İ ŞERİF*** **[281a]** (1) ***ḤADİŞ-İ ŞERİF.*** Yaʿní, gönderildüm andan ötrü ki ʿādetleri getürem ve şehvātları terk (2) itdürem. Ve bu ḳavlinde ki buyurdı: AK# #. Aña işāret ḳılur ki (3) bu nefslerüñ arż-ı beşeriyyetde seyrleri vardur. Ol dört ṣıfatları tamām itmeg-içün ki (4) nebātídür ve ḥayvānídür ve şeyṭānídür ve daḫı insānídür. Bu ṣıfatlar külli mütevellid olur. (5) Ol rūḥ-ı ʿılví[2238] ki nūrānídür yaluñuz çift olduġı-çun ol ḳālib-ile ki siflí ve (6) ẓulmānídür ki dört ʿunṣurdan terkíb olunmışdur. Ṕes, ol nebātínüñ tevvellüdi ṣudandur, (7) ḥayvānínüñ tevellüdi yildendür ve şeyṭānínüñ tevellüdi oddandur ve insānínüñ (8) tevellüdi ṭopraḳdandur. Bu ṣıfātları kemāle irürmeg-içün nefslerüñ büründüḳleri ṣalıvirilmişdür, (9) bu dünyā otlaḳlarına ve anuñ niʿmetlerine tā ḥadd-i bülūġa irişince. Andan buyurdı ki AK# # (10) AK# #. Yaʿní, bilüñ iy saʿādet ehlinüñ nefsleri ki siz Allāhu Taʿālā'yı (11) ʿāciz ḳılımazsız, andan ki merātiʿ-(i) dünyevíden sizi menʿ idüp̀ āḫiret menfaʿatları-y-ıla temettuʿ (12) itdüre. AK# #. Yaʿní, Allāhu Taʿālā şeḳāvet ehlini helāk idicidür (13) ġaflet ü şehevāt beriyyelerinde. AK# #. (14) Yaʿní, Allāhu Taʿālā'dan ve resūlden *ʿaleyhi's-selām,* iʿlām idüp̀ ḫaber virmekdür ol ṣıfāt-ı

[2238] ʿılví:
rūḥ-ı ʿılví:
Metinde ʿılvī̄ şeklinde yazılan kelime aslında ʿulvī̄ şeklinde olacaktır.

insāniyye (15) ol vüṣūl güninde Kaʿbe-yi viṣāle ki bu ḥacc-ı ekberdür. Ammā ḥacc-ı eṣġar ol gündür ki (16) Kaʿbe-yi ḳalbe viṣāl olınur. AK# #. Aña işāret ḳılur kim (17) Kaʿbe-yi viṣāli ziyāret idüṕ ṭavāf ḳılmaḳ ḥarāmdur, ol ṣıfāt-ı nās üzere ki müşrik (18) olalar. Andan ötrü ki anlaruñ meyli Allāhu Taʿālā'nuñ ġayrınadur. Ṕes, ṣıfāt-ı insānî Kaʿbe-yi ilāhiyye'-(19)nüñ ćevresin ṭavāf itmez, illā fenā olduḳdan ṣoñra ol Kaʿbe-yi ilāhiyyede. AK# #. [281b] (1) Yaʿní, eger ol ṣıfāt-ı insāniyyeden rücūʿ iderseñüz ṣıfāt-ı ilāhiyyede anı fenā ḳılmaġ-ıla (2) size ol ḫayrludur ki ḳıyāmuñuz Allāhu Taʿālā-y-ıla olur. AK# # (3) AK# #. Yaʿní, eger Allāhu Taʿālā'dan iʿrāż idüṕ anuñ ġayrına meyl iderseñüz (4) bilüñ ki siz Allāhu Taʿālā'yı ʿāciz ḳılur degülsiz, size taṣarrufın geçürmege. Ammā ol ki (5) ehl-i saʿādetdür, aña taṣarruf ider ceẕebāt-ı ilāhiyye-y-ile sizi sizden fenā idüṕ gendü (6) beḳāsıyıla bāḳí ḳılur. Ammā ol ki ehl-i şeḳāvetdür anı ḥażretden sürüṕ ıraḳ itmeg-ile (7) daḫı ḳaṭīʿat odı-la ve firāḳ acısı-y-la ʿaẕāb idüṕ maḥrūm itmeg-ile. Nite kim buyurdı: AK# # (8) AK# #. Yaʿní, beşāret ḳıl, incidici ʿaẕābı-la anlara kim bizden yüz (9) çevürüṕ iʿrāż itdiler. AK# #. İşāret ḳılur ol (10) nefslere ki müşrikelerdür. Bunuñ-ıla ki meylleri Allāhu Taʿālā'dan ġayrıyadur, ʿahd eyle (11) itmişdi ḳalb-ile ve ervāḥ-ıla ki ʿubūdiyyeti yirine getürüṕ şerīʿat yükin getürmekde (12) anlara muvāfaḳat ḳıla. AK# #. Yaʿní, bu (13) ʿahdden ṣoñra ʿubūdiyyet şarṭlarından naḳṣ itmeyeler, daḫı düşmānlaruñuza muʿāvenet (14) idüṕ sizüñ üzerüñüze ġālib olmayalar ki ol Şeyṭān-ıla dünyādur. Daḫı hevāya mütābaʿat (15) ḳılmayuṕ ʿahde vefā ḳılalar, cefādan ıraḳ oluban. AK# #. Yaʿní, mudārā (16) ḳıluṕ rıfḳ-ıla anlaruñ-ıla ʿahde vefā ḳıluñ, tā aña deg ki saʿādetleri güneşi ʿināyet (17) gökinüñ maṭlaʿında ṭulūʿ ide. Zíre her ecelüñ kitābı var ol ezelí ʿināyet (18) anı yirine yitirür andan ḫiṭāb olınur ki "İy Ḥaḳ emr-ile dolanmış

nefs, dön girü (19) rabbüñdin yaña şöyle ki sen andan rāżı ol senden rāżı, yā ḥāl-i ḥayvetde yā ḥāl-i **[282a]** (1) vefātda[2239]“. Ḫaber virüp buyurdı: AK# #. İşāret bunda (2) budur ki iy rūḥ u ḳalb ẕikr idüñ anı ki siz azıduñuz żaʿíf olmışduñuz ki (3) henüz size aḫlāḳ-ı rūḥāní ve ṣıfāt-ı rabbāní irmemişdi ṣıfāt-ı nefs hevāsı-y-ıla ve (4) Şeyṭān leşkeri-y-ile müstevlí olup üzerüñüze ġālib olmışdı. Zíre rūḥ-ıla ḳalbe (5) ibtidā-yi ḫılḳatde ḳālibe müteʿallıḳlardı ṣıfātları-y-ıla żaʿíf olmışlardı gümān vāḳiʿ olmaġ-ıla (6) daḫı ṭaríḳat edeblerin unıtmaġıla ve aḥkām-ı şeríʿat bularuñ üzerlerine cārí olmaġ-ıla. (7) Yaʿní, bülūġ vaḳtinde daḫı terbiyet evānında ol müddetde vaḳt nefsüñ-idi ṣıfāt-(8)ları-y-ıla ḳālib muḥkem olmaġ-ıçun ki bu şeríʿat aḥkāmları teklífātınuñ yükin çekebile. (9) Ol rūḥ-ıla ḳalb ḳorḳarlardı ki nefs ṣıfātları-y-ıla ve şeyṭān aʿvānları-y-ıla (10) buları ḥíle vü mekr-ile selb ideler. Nite kim buyurdı: AK# # (11) AK# #. Yaʿní, siz ḳorḳuda-y-iken sizi ḥaẓāyir[2240] -i (12) ḳudse[2241] ulaşdırdı sizi ol vāridāt-ı rabbāni-y-ile ḳuvvetlendürdi, daḫı ol mevāhib-i (13) ẓāhirden sizi rızḳlandurdı ol vāḳıʿāt çepellerinden arıtdı. AK# #. (14) Tā ola ki şākirlerden olup ziyāde müstaḥıḳḳ[2242] olasız ve daḫı buyurdı: AK# # (15) AK# #. Yaʿní, “İy ervāḥ u ḳulūb ki nūr-ı ímān-ıla münevver (16) olup siz ve maʿrifete istiʿdād virilmiş siz Allāhu Taʿālā’ya ḫāyin olmañ şol nesnede ki (17) Allāhu Taʿālā anı size ʿaṭā ḳıldı, anı dünyāya ve dünyā ehline ṭuzaḳ ḳılmaġ-ıla daḫı resūle (18) *ʿaleyhi’s-selām,* ḫāyin olmañ sünneti terk

---

[2239] Bu kelime sayfanın alt tarafında yer almaktadır.

[2240] ḥaẓāyir: ḥaẓāʾir: (Hazire. C.) Duvar veya çitle çevrilmiş ağıl. * Etrafı duvarla çevrili olan mezarlıklar.

** etrafında duvar veya çit bulunan ağıllar, mezarlıklar ve saire.

Metinde bu kelimeyi ḥaẓāyir şeklinde yazmış, kelimenin aslı ḥaẓāʾir.

[2241] ḥaẓāyir-i ḳuds: kudsi daire.

ḳuds: Mübareklik. Kudsilik. Nezafet. Pâk olmak. Noksanlardan uzak olmak.

[2242] Metinde şeddeli yazıyor, Arapça telefusunu yazıda gösteriyor. Arapça yazımında müstaḥiḳ şeklinde olmalıdır.

müstaḥıḳ: Hak etmiş, hak kazanmış, lâyık.

idüṕ bidʿatleri iḳāmet itmeg-ile". AK# #. (19) Tā ki siz gendü emānetüñüze ḫāyin olasız bularuñ emāneti Allāhu Taʿālā maḥabbetidür ve aña ḫıyānet [282b] (1) itmek oldur ki anı maḫlūḳ maḥabbetine tebdíl ideler. Aña işāret ḳılur ki bu ehl-i ḳulūb (2) ve aṣḥāb-ı sülūk ḳaçan ki aʿlā mertebelere ve maḳām-ı ḳurbete irişeler. Andan ṣoñra girü (3) bu dünyādan bir nesneye iltifāt ideler bir nevʿ-ile Allāh'a ḫāyin olalar. Ve bidʿat faʿli itmeg-ile (4) resūle ḫāyin olalar ve aña mütābaʿatı terk ideler teʿaddí ider ol ḫıyānet ol emānete (5) irişür ki ol maḥabbetdür tedríc-ile ol maḥabbeti anlardan selb ider. Ṕes, anlaruñ meylleri (6) dünyāya olur ve māl cemʿ itmege olur, evlād üzere ḥaríṣ oluban. AK# #. Yaʿní, (7) siz bilürsiz ki ol ḫıyānet-ile díni dünyāya ṣatarsız ve mevlāyı bir ḥaḳíre tebdíl idersiz. (8) AK# #. Yaʿní, bilüñ ki bu emvāl u evlād fitnedür, (9) sizi Allāhu Taʿālā'dan iʿrāż itdürür. Allāhu Taʿālā sizi anuñ-ıla ibtilā ḳılur, tā ki (10) muvāfıḳ mutāfıḳdan ve ṣıddíḳ zındıḳdan temíz oluṕ seçile. Her kimse ki dünyeden iʿrāż (11) itse içindeki-y-ile, ol mevlāyı ṭaleb itse ṣıdḳ-ıla. AK# #. (12) Yaʿní, çün ol mevlā ṭalebinde gendü ḳatında varını terk eyledi, Allāhu Taʿālā ḳatında anuñ-ıçun (13) ezr-i ʿaẓím vardur. ʿAẓím, ḥaḳíḳatde Allāhu Taʿālā'dur ki ol Allāh'u bilür. Andan girü kelāmını, (14) tā teʾkīd[2243] idüben buyurdı ki AK# #. (15) Yaʿní, iy anlar ki bu maḳāmlara ve bu kerāmetlere iʿtiḳād idüṕ inandılar. Eger Allāh'dan (16) ḳorḳuṕ ġayrını ḳoyasız doga sizüñ üzerüñüze ol celāl-i sicāli-y-ile[2244] ol ḳadím cemālinüñ (17) envārlarını tā anuñ-ıla ḥādiṯ ü ḳadím arasında farḳ idesiz bu bir sırr-ı ʿaẓímdür ol (18) ʿaḳller bunı idrāk idemez ki aña vehm ü ḫayāl āfeti ḳarışmışdur.

[2243] teʾkīd//teʾkid: pekiştirme.
teʾkīd idüben: tekrar pekiştirerek.
teʾkīd//teʾkid: Kuvvetlendirme, sağlamlaştırma. * Üsteleme. Bir iş için evvelce yazılan bir yazıyı tekrarlama.
[2244] celāl-i sicāl:
sicāl: Münavebe. Arab ata sözlerinde: "Harp sicaldir" denir. Yani: Bazan galibiyet ve bazan mağlubiyet ile devam eder. * (Secl. C.) Büyük ve içleri dolu su kovaları.

AK# # (19) AK# #. Yaʿní, daḫı sizüñ ol fāní vücūduñuzuñ **[283a]** (1) seyyiʾātlarını sizden maḥv idüṕ ol envār-ı celāli ve cemāli birle sizi setr ide ki ol ulu (2) faż̈l issidür faż̈l ider, şol kimselere ki gendü ḳatındaġıdan geçdi Allāhu Taʿālā ḳatındaġılara (3) raġbet idüben. Ṕes, faż̈l-ı ʿaẓím ol Allāh-ıla bāḳí olmaḳdur, anuñ vücūdı içinde fāní olduḳdan (4) ṣoñra. Bundan ṣoñra ol mākirlerden ḫaber virdi ki memkūrlardur, bu ḳavliyle ki buyurdı: (5) AK# #. **ilā āyeh.** İşāret bunda budur ki bedrüstí, bu maḫlūḳuñ mekri var (6) ve ḫāliḳuñ daḫı mekri var, ḫalḳuñ mekri ḥíle vü ʿaczdür ve ḫāliḳ mekri ḥiknet ü ḳudretdür. (7) Ṕes, ḫalḳuñ mekri ḫāliḳ mekriyile bāṭıl u maḥv olur. Zíre ḫāliḳ mekri ḥaḳdur, s̱ābitdür. Nite ki (8) buyurdı: AK# # (9) AK# #. Yaʿní, ol mākirler mekrinden Ḥaḳ Taʿālā mekr-i ḫayrdur. Zíre anuñ (10) Muḥammed'e *ʿaleyhi's-selām,* ḫayr irgürüṕ andan şerri defʿ itmeg-idi ve kāfirlerüñ mekri şerr (11) irgürüṕ şirk itmeg-idi. Daḫı Ḥaḳ Taʿālā mekri ol mekr ü ḫıẕlān ehli-y-iledür ve kāfirlerüñ (12) mekri ehl-i Ḥaḳḳ ve ehl-i ʿifān-iledür daḫı Ḥaḳ Taʿālā ḥikmeti muḳteżāsı-y-ıladur[2245]. Ve bularuñ (13) mekri cehlleri muḳteżāsı-y-ıladur ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā mekri ṣalāḥ ehlinüñ ḫālin[2246] ıṣlāḥ idüṕ (14) ehl-i fesāduñ ḫalin ifsād itmeg-içündür. Ve bularuñ mekri ṣalāḥ ehlini ifsād idüṕ ehl-i (15) fesād ḫālin ıṣlāḥ itmeg-içündür. Ol ıṣlāḥdur ki müʾeddí[2247] olur ol mākirlerüñ[2248] ḫālin ifsād[2249] (16) itmeklige, daḫı ol

---

[2245] muḳteżā: Lâzım getirilmiş. Lüzumuna binaen istenmiş. İcab eden. Lâzım gelen.

ḥikmet: İnsanın, mevcudatın hakikatlerini bilip hayırlı işleri yapmak sıfatı. Hakîmlik. Eşyanın ahvâlinden, hârici ve bâtini keyfiyetlerinden bahseden ilim. (Buna İlm-i Hikmet deniyor) * Herkesin bilmediği gizli sebeb. Kâinattaki ve yaradılıştaki İlâhî gaye. * Ahlâka ve hakikata faydalı kısa söz. * Sır. * Bilinmeyen nokta. İlim, adâlet ve hilimin birleşmesinden doğan değerli sıfat. * Kuvve-i akliyenin vasat mertebesidir. Hakkı hak bilip imtisal etmek, batılı batıl bilip içtinab etmektir. * Allah'a itaat, fıkıh ve sâlih amel. * Akıl, söz ve hareketteki uygunluk. * Hak emre uymak. * Allah'ın yarattıklarında tefekkür.

[2246] ḫāl: durum, hal.

[2247] müʾeddī: Eda eden. Te'diye eden. Ödeyen. * Sebep olan. Meydana gelmesine vesile olan.

[2248] mākir: Hile yapan. Mekreden.

ṣalāḥ[2250] diledükleri ḳavmüñ ḥālin. Nite ki buyurdı: AK# # (17) AK# #. Yaʿní, yavuz mekri irişmez, illā girü ehline irişür. AK# #. (18) Yaʿní, ḳaçan olaruñ üzerlerine bizüm āyātlarumuz oḳunsa dirler ki “Taḥḳíḳ, biz anı işittük”. Ḥāl budur; (19) ḥaḳíḳatā işitmediler. Zíre ol Ḳurʾān’dur, ṣavāblu yola delālet ider. Nite kim cinniler işitdiler; **[283b]** (1) ammā bular evvelkilerüñ yazılmış ḥikāyetlerin işitdiler. Andan ötrü didiler ki AK# # (2) AK# #. Yaʿní, biz daḫı dilersevüz buncılayın söz söylerüz.[2251] (3) Zíre bu degüldür, illā evvel geçenlerüñ ḥikāyetleridür ki yazılmışdur, söylenür. Zíre olaruñ (4) ḳudretleri var-ıdı ki ol evvelkiler kelāmı gibi kelām söyleyelerdi. Ammā aña ḳādir (5) degüller ki Ḳurʾān gibi kelām söyleyeler. Zíre Ḳurʾān kelāmu’llāhdur, ve anuñ ḳadím (6) ṣıfatıdur. Şol ki olar söyler, ol kelām-ı muḥaddeṯdür, maḫlūḳdur; ol Ḳurʾān gibi olmaz. (7) Ṣūretde ve ṣıfatda ve daḫı maʿnāda ve ḥaḳíḳatde ve esrārda ve envārda mecmūʿ-ı ḫalāyıḳuñ (8) Ḳurʾān’a beñzer kelām getürmekde ḳudretleri yoḳdur.[2252]Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# # (9) AK# #. **ilā āyeh.** Yaʿní, eger cinn ü ins küllí cemʿ olsalar anuñ (10) üzere ki Ḳurʾān’a beñzer nesne getüreler, getüremezler eger baʿżıları baʿżılarına muʿāvin daḫı (11) olurlarsa. Andan bir naẓar ḳıl gör kim bularuñ ol daʿví ḳıluṕ AK# # (12) didüklerinden ṣoñra bularuñ girü ol ḳavllerin ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# # (13) AK# #. (14) Yaʿní, bu kelāmdan bilindi ki anlaruñ ʿaḳlınuñ ġāyeti ve fehmlerinüñ nihāyeti aña irişdi ki (15) didiler; “Eger Ḉalabum, bu kelām ḥaḳḳ-ısa ki senüñ ḳatuñdan gelmiş ola, bizüm üzerümüze, semādan (16) ṭaş yaġdur yāḫūḏ bize ʿaẕāb-ı elím gönder”. Bu delālet ider ġāyet

[2249] ifsād: Bozmak. Azdırmak. Fesada uğratmak. Fitne salmak. Karıştırmak.

[2250] ṣalāḥ: Bir şeyin en iyi hâli. Rahatlık, sulh, iyileşme, düzelme, iyilik. Dine olan bağlılık. Her hayra câmi faziletlerin toplanmasında hâsıl olan yüksek bir sıfat. (Mukabili fesad ve fücurdur).

ṣalāḥ-i ḥāl: Durumun düzelmesi.

[2251] Burada mütercim kendi görüşünü dile getirmektedir.

[2252] Bu kısımlarda da mütercim kendi görüşlerini dile getirmektedir. Mütercim Kur’an algısını ayrıntılarıyla gözler önüne sermektedir.

cehāletlerine ve (17) ḍalāletlerine. Zíre gerek diyelerdi ki “İy Ćalabum, eger bu kelām ḥaḳ senüñ ḳatuñdan-ise (18) bize andın yaña hidāyet vir, bizi anuñ-ıla saʿādetlendür, ḳalbümüze şifā vir, ṣadrumuz (19) anuñ-ıla nūrlandur” diyelerdi. Şolaruñ kim ḥālleri ʿaḳılları uşbu ola, anlaruñ **[284a]** (1) maḳālatları Ḳurʾān gibi ḳanda ola.[2253] Andan Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki AK# # (2) AK# #. Yaʿní, “Yā Muḥammed, egerçi bular gendülere cehāletlerinden ʿaẕāb iderler. Allāhu Taʿālā olara (3) ʿaẕāb indürür degüldür, mādām ki sen iḉlerinde olasın. Zīre sen benüm raḥmetümsin, (4) seni külli ʿālem ḫalḳına raḥmet gönderdüm”. Ṕes, raḥmet-ile ʿaẕāb ikisi biribirine żıddur[2254] iki żıdd (5) bir yire cemʿ olmaz nūr-ıla ẓulümāt gibi. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā (6) bulara dünyede āḫiretde ʿaẕāb idici degül, ḉün bular şirklerinden istiġfār idüṕ ehl-i (7) īmāndan olalar. Nite ki buyurdı: AK# #. Ve daḫı buyurdı ki (8) AK# #. Bunda işāret (9) budur kim Allāhu Taʿālā dōstlarına ʿaẕāb eylemez, egerçi işleyeler ne işleyelerse, belki anlara (10) tevbe virüṕ anları muttaḳīlerden ḳılur. Nite ki buyurdı: AK# # (11) AK# #. Bunda aña işāret ḳıldı kim velī olmış kim ḳorḳusı Allāh’dan ola ġayrıdan (12) olmaya, līkin ekṣer müttaḳīler bilmezler ki anlar Allāhu Taʿālā’nuñ dōstlarındandur. Ve bunuñ-ıla (13) aña işāret ḳıldı kim cāyizdür ki baʿżıları gendüler velīdügin bileler; līkin ekṣerleri (14) bilmeyeler ki gendüler velīdür. Ve daḫı buyurdı ki AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, degüldür bu kāfirlerüñ şomlıḳları ol (16) beyt ḳatında ki ḳadr-i ʿaẓīmdür ṣalevet yirine ki ol saʿādet ehlinüñ naṣībidür, bular ṣıḳlıḳ-ıla (17) ellerin biribirine urmaḳdur. Ṕes, bulara diniliser ki diñ ṭaduñ şol şeḳāvet-ile ḳılduġuñuz (18) efʿāllerüñ ʿaẕābların ol küfrüñüz şomından. Andan ol ḫasāret ehlinden ḫaber (19) virüṕ buyurdı ki AK# #. İşāret **[284b]** (1) bunda odur kim şolar ki kāfir

[2253] Mütercim yine bu kısımda kendi görüşlerine yer vermiştir.

[2254] Metinde ẓıdddur şeklinde, żıd kelimesinde dal üzerine şedde konmuştur. Arapça telafuzuna sadık kalarak.

oldılar mālларını ḫarc iderler ḫalḳı dīnden[2255] menʿ itme-(2)g-içün. Yaʿnī, nite ki kāfirlerüñ ʿādeti-y-idi ki mālларını ḫarc iderlerdi, Allāh yolına ḫarc itmege (3) ṣāliḥ var-iken ve göñülleri Allāhu Taʿālā'dın yaña iḳbāl itdürmege ṣalāḥı var-iken (4) ḫalḳı ol māl-ile Allāh'ı ṭaleb itmekden menʿ itmege infāḳ iderlerdi. Ancılayın, bu kāfir (5) nefsler daḫı ol mālların ki istiʿdād-ı ḫılḳīdür Allāh'ı ṭaleb itmege ṣarf itmekde (6) ṣalāḥı var-iken ve kemāl-i insānı ḥāṣıl ḳılmaġa ṣāliḥ-iken anı infāḳ iderler. Ol göñülleri (7) ve ervāḥları ki Ḥaḳ Taʿālā'dın yaña iḳbāl itmişlerdür, anları Ḥaḳ'dan menʿ itmeg-içün (8) ve ṭalebden ḳovmaġ-ıçun infāḳ iderler hevāya mütābaʿat ḳılmaġ-ıla [2256] ve şehvāt-ı dünyāyı ṭaleb (9) itmeg-ile. AK# #. Yaʿnī, tīz ola ki ol istiʿdād-(10)larını infāḳ ideler, ol ḥayvānī ve şeyṭānī lezzātları tamām olmaġ-ıçun. Ammā ṣoñra ol (11) istiʿdādı fevt itdükleri olaruñ üzerine ḥasret olısar. Şol vaḳt ki ḥaḳīḳat bileler anı (12) żāyiʿ idüṕ fesāda virdiler, furṣat elden çıḳdı, ele girmez. Andan ṣoñra maġlūb (13) olalar ki ol dünyevī murādlarına ẓafer bulmayalar ki nefsüñ külli maḳṣūdları anı ḥāṣıl (14) ḳılmaġ-ıdı. Bu ḳıṣa ʿömrlerinde ki tīz āḫirine irişür ol saʿādet-i uḫrevī ki kāmil ü (15) ebediyyedür, ol

---

[2255] din:İslam dini

dīn//din: Ceza, ivaz. * İman ve amel mevzuu olarak insanlara Cenab-ı Hak tarafından teklif olunan Hak ve hakikat kanunlarının hey'et-i mecmuasıdır. Din, kâinatın, dünyanın hayatın ve insanın yaratılış gayeleri ve var oluş şekillerini açıklıyarak, onları mânasızlıktan ve abesiyetten kurtarır. İnsanların cemiyet hayatında barış içinde ve kardeşçe yaşamalarını sağlar, hakiki saadete ulaştırır. Dinin zayıfladığı cemiyetlerde ırkçılık ve ihtilâlci ideolojiler yayılır. Milletin birlik ve dirliği bozulur. * Cenab-ı Hakk'ın Dergâh-ı Uluhiyyetine kulluk edasına vesile ve medar olan ibadet, İslâm, şeriat. * Millet. * Âdet, hâl, siyaset. * Hesab. * Kahr, galebe, istilâ. * Mâlik olmak. Aziz olmak. * İtaat etme. Verâ, takvâ. Mâsiyet ve ikrah ve hizmet. * Hüküm, kazâ ve ihsân. * Bir şeyi âdet eylemek, de'b. * Siret ve tarikat. * Tedbir ve tevhid. * Melik, mülk. * Birisini hoşlanmadığı şeye sevketmek. *Ist: Allah ile kul ve kullar arasındaki münasebetleri tanzim eden nizam.

din-i ferid: Tek ve benzersiz olan hak din. İslâm dini.(Bernard Shaw demiş: "Din-i Muhammedî'nin (A.S.M.) en yüksek makam-ı takdire çıkmasının sebebi: Gayet acib ve sağlam bir hayatı te'min etmesidir. Bana açılan budur ki: O din; tek, yektâ, emsalsiz bir din-i ferid olup, bütün muhtelif ayrı ayrı hayatın etvarlarını ve çeşitlerini hazmettiriyor. Yâni: Islah ve istihale tarzında tasfiye ve terakki ettiriyor. Hem Muhammed'in (A.S.M.) dini öyle bir dindir ki, insanın ayrı ayrı bütün milletlerini kendine celbedebilir. Ben görüyorum ve itikad ediyorum ki: Beşere vâcibdir ki desin: "Muhammed (A.S.M.) insaniyetin halâskârıdır. Ve halâskârlık namı, O'na verilmek lâzımdır." M.)

[2256] Metinde bu arada üzeri çizildiği görülen ṭā şeklinde bir ibare yer almaktadır.

fevt olur. AK# #. Yaʿnī, ol ervāḥ u ḳulūb (16) ki kāfir oldılar hevāya mütābaʿat ḳılmaġ-ıla ve şehvāt-ı dünyā ṭaleb itmeg-ile nefse (17) muvāfaḳat idüṕ ve şerʿa ve ṭarīḳa muḫālefet idüṕ bular ol ḥaḳdan ıraḳ oluṕ ḳaṭʿ (18) olunmaḳ cehenneminde cemʿ olalar, ol mütemerrid nefsler-ile. AK# #. (19) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā temīz ḳılmaġ-ıçun, ol ervāḥları ve ḳulūbları ki ḫabīṣedür nefse aldanmışlardur. [285a] (1) Meylleri dünyāya ve anuñ zīnetine olmışdur, hevāya mütābaʿat idüṕ şerʿuñ ḫilāfınca saʿy iderler, (2) tā Ḥaḳ Taʿālā temīz ide bularuñ gibi ḫabīṣlerden şol ervāḥları ve ḳulūbları ṭayyibedür, hevāya (3) mütābaʿat itmez ve dünyāya meyli yoḳ, nefs aldamasına uymaz. Belki, Allāhu Taʿālā'ya iḳbāl idüṕ anı (4) ṭaleb ider enbiyālara mütābaʿat ḳıluṕ hevāya muḫālefet ider. Ve daḫı ancılayın māllardan ṭayyib oldur ki (5) Allāhu Taʿālā ṭalebinde ve daḫı ṭālibler üzerine infāḳ olına ve māl-ı ḫabíṣ oldur ki ṭālib-i Ḥaḳ (6) olan żarūret-i ḥācet olmadın aña iltifāt ḳıla aña meşġūl oluṕ anuñ ṭalebinde (7) Ḥaḳ'dan iʿrāż ide, ol māl aña yol kesici ḥarāmí ola. AK# # (8) AK# #. Yaʿní, Allāhu Taʿālā ol baʿżı ervāḥları ve ḳulūbları ki ḫabíṣedür anı baʿżı ḫabíṣe (9) nefsler-ile bile cemʿ ider. AK# #. Andan anları küllí cehenneme bıraġur, (10) bular küllí ḫāsirlerdür. Andan ötrü ki Allāhu Taʿālā bu rūḥ-ı nūrāní yaratdı ki ʿılvídür[2257] ve nefs-i (11) ẓulmāní yaratdı ki siflídür[2258]. Andan ikisinüñ arasında şirket ḳodı, anlara istiʿdād-ı fıṭrí sermāye (12) virdi gendünüñ ḳurbete teraḳḳí idüṕ kemāl ḥāṣıl itmege ḳābiliyyet virdi, ḫasāret ü noḳṣān (13) nedür bildürdi ve ribḥi[2259] daḫı beyān ḳıldı. Andan her birini ticārete buyurdı, anuñ gibi ticāret kim (14) buları ʿaẕābdan ḳurtarur. Nite ki buyurdı: AK# #. Ve daḫı ḫaber virdi ki (15) ticāret oldur ki ímānları üzere ṣābit

[2257] ʿulví kelimesini ʿılví şeklinde telefuz esasına göre yazmaktadır.
[2258] Bu kelimede de kendi telafuzuna göre yazmaktadır.
[2259] ribḥ: Kâr, kazanç. * Fâiz.
ribḥ-i ticārī: Ticaret kazancı.

oluṕ mālları-y-la nefsleri-y-le Allāh yolında mücāhede ḳılalar, (16) her biri birinden yardım ṭaleb ideler, ol maḳāmlarına teraḳḳí ḳılmaġa ki anlaruñ-ıçun ḳonılmışdur. (17) Ṕes, bu ḫalḳdan baʿżı kimse var ki rūḥı ve nefsi bu ticāretde ribḥ eyledi. Bunuñ-ıla ki ímāna gelüṕ (18) nefsi-y-ile mālı-y-ıla Allāh'ı ṭaleb itmekde saʿy itdi, ol ricāller irişdükleri maḳāma irişdi. Ve (19) bu ḫulḳdan daḫı kimse var ki rūḥı aṣṣı eyledi, ímāna gelmedi. Ammā nefsi ziyānkār oldı, [285b] (1) Allāhu Taʿālā'ya ʿāṣí oluṕ şerʿa muḫālefet ḳılmaġ-ıla ve daḫı bu ḫalḳdan baʿżı kimse var ki rūḥı (2) ve nefsi daḫı ḫāsir oldı ki Allāhu Taʿālā'ya ve resūline ímān getürmedi, ikisine daḫı kāfir oldı. (3) Ve daḫı dimişler kim Şeyḫ Şiblí'nüñ[2260] *raḥimehu'llāh* vefātı vaḳtinde bir cemāʿat üzerine girdi ol bu kelāmı (4) eydürdi ki "Dürüstdür, dürüstdür". Ṣordılar ki "Bu "dürüstdür" didügüñ maʿnísi nedür?". Didi ki (5) "Allāhu Taʿālā rūḥı ve nefsi yaratdı, nefs-ile rūḥ arasında şerík ḳıldı. İkisi níçe yıllar ticāret (6) idüṕ saʿy itdiler; ʿāḳıbet, muḥāsebe ḳıldılar ki ikisi daḫı ḫāsirler, elde ribḥ (7) yoḳ. Ḳaṣd itdiler ki biribirinden mufāraḳat ḳılalar. Ben didüm ki şol şirket ki anda (8) ribḥ olunmaya, andan ayrılmaḳ dürüstdür". Andan gendü maġfiretinden raḥmeti ehline ḫaber (9) virüṕ buyurdı ki AK# #. İşāret (10) budur kim eyit ol kāfir olan ervāḥlara ve ḳulūblara

[2260] Şeyḫ Şiblí: Ebu Bekir Şibli Rahmetullahi aleyh hazretleri büyük evliyalardan. Adı "Ca'fer bin Yunus" olup, Künyesi; Ebu Bekir"dir. Hicret-i Nebeviyye'nin 247. (M. 861) senesinde Samarra'da doğdu. Bağdat'a gelip buraya yerleşti. Maliki mezhebinin fıkıh âlimlerinden olup, İmam-ı Malik Rahmetullahi aleyh Hazretleri'nin Muvatta'sını ezbere bilirdi. Tam 400 hocadan ders alır ve binlerle hadis bilir. Ancak bir tanesini kendine rehber edinir.

Ebû Bekr Şiblî, o günlerde Abbâsî hilâfetinin baskenti olan Sâmarrâ'da doğmuştur. Kaynaklar Şiblî'nin doğum tarihi hakkında her hangi bir bilgi vermemekle birlikte 334/946 senesinde 87 yaşında öldüğünü söylemektedirler. Bu bilgiye göre o, 247/861 yılında doğmuş olmalıdır.

Aslen Türk soyundan bir aileye mensub olan Şiblî, o zamanlarda Horasan'a bağlı, Semerkant'a beş konak uzaklıkta, Semerkant'la Seyhun arasindaki Usrûsene (veya Usrûsene, Surûsene, Surûsene, Sutrûsene) bölgesinin yerleşim yerlerinden Şibliyye'dendir. Bu yere nisbetle Şiblî nisbesiyle tanınırken bazı kaynaklarda Usrûsene'ye nisbetle Ebû Bekr Usrûsenî olarak da kaydedilmistir.

Şiblî'nin Türk asilli olduğunu söylememizi sağlayan en önemli sebep, zikredilen bölge ahalisinin tümünün Türk olmasıdır.

ki nūr-ı rūḥāníyi ol ṣıfāt-ı (11) nefsāní ve ḥayvāní ẓulmātları-y-ıla setr itdiler hevāya mütābaʿat ḳılmaġ-ıla ve dín-i dünyāya (12) ṣatmaġ-ıla. Eger anlar ol hevāya ittibāʿ itmekden ve nefse iṭāʿat idüṕ şerʿa muḫālefet (13) ḳılmaḳdan yıġlınası olurlarsa biz girü maġfiret nūrı-y-ıla ki nūr-ı rabbānídür ol ẓulmāt-ı insāníyi (14) maḥv idevüz. AK# #. Yaʿní, eger girü bular hevā-y-ıla beyʿat (15) idüṕ ḫilāf-ı şerʿa şurūʿ iderlerse. Taḥḳíḳ, evvelkiler ʿādeti geçdi enbiyādan evliyādan, (16) bunuñ üzere ki hevāya uymaḳ mevlā yolından ḳulı gümrāh idüṕ azdurur. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā (17) Davūd ḥaḳḳında buyurdı, *ʿaleyhi's-selām; AK# #.* Ve daḫı buyurdı ki (18) AK# #. Yaʿní, ol küffār nefsleri daḫı hevāyı ḳatl idüñ ṣıdḳ (19) ḳılıcı-y-ıla şeríʿat ṣancaġı altında ṭaríḳat cihādında, tā ki nefs ü hevā ṣıfātları-y-ıla [286a] (1) müstevlī oluṕ bir āfet olunmaya ki sizi ʿālem-i ḥaḳīḳate vāṣıl olmaḳdan mānīʿ ola. AK# # (2) AK# #. Belki dīn küllī ḫālişce Allāh-ıçun ola, vücūdı beẕl itmeg-ile ve elüñde (3) varı yoḳ itmegigile, tā ki varlıḳ ḥāṣıl ola. AK# #. (4) Yaʿnī, eger ol nefsler ol muʿāmelelerinden yıġlınuṕ ṣıfātların tebdīl iderlerse ervāḥa (5) ve ḳulūba muvāfaḳat iderse ki aḥḳām-ı şerʿ altında meʾmūr oluṕ muṭmaʾinne ola. Bedürüstī, Allāhu Taʿālā (6) ol ʿubūdiyyetlerini ve ṭalebde ṣādıḳ olduḳlarını görir, bilür. Allāhu Taʿālā üzerine neḳīreden (???) ḳaṭīre (???)[2261] (7) degin ḫafī nesne yoḳ, her birine saʿyi miḳdār mücāzāt ider. AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, eger ol nefsler bu ḥuḳūḳlardan iʿrāż idüṕ şehvāta (9) ḥuẕūẕ-ı nefsāniye iḳbāl iderlerse bilüñ iy ervāḥlar ve ḳulūblar ki Allāhu Taʿālā hedāyet virmekde (10) şirk mevlāñuzdur ve nefsi ḳahr idüṕ hevāyı ḳatʿ itmekde nāṣıruñuzdur. Ne görklü mevlādur (11) ol ki gendüdin yaña size hidāyet virmege velīñüzdür, daḫı sizi gendüden ḳaṭʿ ideni (12) defʿ itmekde size görklü nāṣırdur ve gendüye vāṣıl

2261 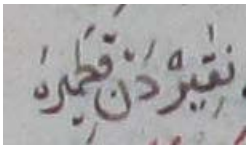

olmaġa daḫı naṣīrdür. Andan (13) ġanīmetlerüñ aḥkāmından ḫaber virüp buyurdı ki AK# # (14) AK# #. İşāret bunda budur ki yā cihād-ı ekber ehli ḳaçan ẓafer bulsañuz ol (15) nefslere kim düşmānlaruñuzuñ gey düşmānıdur ol depelenmiş nefslerüñ ġanīmetleri ki ṣıfāt-(16)ları tebdīl olınup Ḥaḳ Taʿālā ḫulḳı-y-la ḫulḳlanmaḳdur, anuñ ḫumsı Allāhu Taʿālā'nuñ daḫı resūlinüñ *ʿalm (ʿalehi's-selām)* (17) AK# #. Aña işāret ḳılur şol nesne ki siz (18) ġanīmet alasız, şol vaḳt ki envārı müşāhede ḥicābları götrüle esrārlar keşf oluna anuñ dört (19) ḫumsı[2262] şirkdür ki anuñ sebebi-le Allāhu Taʿālā-y-ıla maʿīşet ḳılasız; ammā anı aġyārdan gizleyesiz. [286b] (1) Ḫumsdan ekşerin Allāhu Taʿālā-y-ıçun infāḳ itmeyeler ḫums-u ḫarc ideler, iḫlāṣ-ıla ve daḫı (2) resūl-içün aña mütābaʿat idüp daḫı Tañrı'çun ḳardaşlarına muvāṣalat yöninden. (3) Daḫı ol yetīmler ki ehl-i ṭalebdür ḥadd-i kemāle irişmedin meşāyiclerinden ġāyib oldılar. (4) Daḫı miskinler ki girçek ṭāliblerdür, ḳaçan irādet el-ile irişedüñüz etegine (5) yapışalar. Ve daḫı İbni's-Sebīl[2263] ki varıcı gelicidür ehl-i ṣıdḳdan ve ehl-i irādetden (6) riʿāyet idici oluban her ṭāyifenüñ cānibini bulardan ṣıddıḳları ve irādetleri ḳadar. Ve daḫı (7) istiʿdādları ve istiḥḳāḳları miḳdār li'llāh-ıçun ḥaḳlarını edā itmek yöninden. Eyle ki (8) resūle mütābaʿat vechi-le ve anuñ ḳāʿidesi ve sünneti üzere ola. AK# #. (9) Yaʿnī, eger mütābaʿatı resūline maḳāma muʿāyeneye vāṣıl olduñuzsa Allāhu Taʿālā'ya ʿayān (10) īmān getürdüñüzse resūl īmān getürdügi gibi. Miʿrāc gicesinde ve ḥaḳāyıḳ-ı īmān-(11)dan keşf olınduñuzsa. AK# #. (12) Yaʿnī, şol nesne ki ḳulumuz üzere indürdük ol esrārlardan ki buyurdı: AK# # (13) AK# #. Ol Furḳān güninde ki raḥmān anda Ḳurʾān bildürdi ve cemīʿ ṣıfāt-ı (14) insāniyye-y-ile cemīʿ aḫlāḳ-ı rabbāniyye mülāḳāt olundı, ol Muḥammed'üñ *ʿaleyhi's-selām* Allāhu Taʿālā-y-ıla (15) ol vaḳti bir vaḳti olur kim andan muḳarreb melek ve mürsel peyġamber ṣıġmaz. AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ḳādirdür ki resūline mütābaʿat ḳılmaġ-ıla sizi (17) ol maḳāma

[2262] ḫums: Beş bölükten birisi, beşte bir.
[2263] İbni's-Sebíl

irişdüre ki ol vücūdından fānī oluṗ maʿbūd-ıla beḳā bulmaḳdur. (18) Nite ki resūl vāṣıl oldı bu maḳāma Allāhu Taʿālā bu mertebeyi size daḫı taḳdīr idüṗ virdi. (19) Size bunuñ-ıla ikrām ḳıldı, iy ṭalebinde ṣādıḳ olanlar. AK# #. [287a] (1) Yaʿnī, ol nefslerüñüz dünyādan tecānüṗ ḳılduḳdan ṣoñra daḫı aña nüzūl idicidür. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, bu ervāḥ aḳṣā-yı ʿālime melekūtda ẓāhirdür ve bu (3) heykeller[2264] ve ḳālibler ervāḥdan nüfūsdan aşaġadur. Nite ki buyurdı ***"Leḳad ḫalaḳna'l-insān*** (4) ***fī aḥseni taḳvīm"***[2265] *ilā āyeh.* Yaʿnī, biz yaratduḳ rūḥ-ı insānı görklü ḳıvām üzere andan anı esfel-i sāfilīne (5) redd itdük ki ol ḳālib-i insāndur. AK# #. Yaʿnī, "İy ervāḥ-(6)lar ve nefsler ve cesedler, eger siz ictimāʿa biribiriñüz-ile vaʿde ḳılsañuz ol vaʿdede (7) muḫālefet iderdüñüz arañuzda mubāyenet ve żıddıyet olduġından ötrü iḫtiyāruñuz-ıla (8) cemʿ olımazduñuz çün ṭabāyiʿuñuz muḫtelif-idi. Līkin ol Allāhu Taʿālā sizi ḳudreti ve (9) ḥikmeti birle cemʿ eyledi. Nite ki buyurdı: AK# #. Yaʿnī, tā ki (10) sizüñ ervāḥlaruñuzuñ ṭurıcaḳ yirin maḳʿad-ı şıddıḳda ḳıla, ol melik-i muḳtedir ḳatında (11) aḳṣā-yı melekūtda maḳāmlanduḳdan ṣoñra ve nefslerüñüz menzillerin daḫı ʿālem-i ervāḥda (12) ḳıla, muḳarreb firişteler-ile sicn-i[2266] dünyāda maḥbūs olduḳdan ṣoñra ve cesedlerüñüz maḳāmlarını (13) cennāt-ı naʿīmde ve aʿlā-yı ʿılliyyīnde ḳıla, esfel-i sāfilīnde yurtlanduḳdan ṣoñra. AK# # (14) AK# #. Yaʿnī, tā ki ol cehennem-içün yaradılan eşḳıyānuñ ervāḥları helāk olalar, (15) ol şerʿa muḫālefet ḳıluṗ resūlleri tekẕīb idüṗ maḥabbet-i dünyā-y-ıla hevāya mütābaʿat ḳılduḳ-(16)ları-çun ḥuccet üzerlerine ṯābit olduḳdan ṣoñra bu ervāḥ u nüfūs cemʿ olduḳdan ṣoñra cesedler (17) içinde ḳabūl-ı īmāna ve küfre ve taṣdīḳ-ı enbiyāya daḫı tekẕīblerine ve anlara mütābaʿata (18) ve muḫālefete istiʿdād virildükden ṣoñra ve daḫı dünyā ve āḫiret temettuʿat-ı esbābları (19) cemʿ olduḳdan ṣoñra.

[2264] heykel: Mc: Soğuk ve duygusuz kimse.
Taş, tunç, kil ve alçı gibi maddelerden yontularak, kalıba dökülerek veya yoğurulup, pişirilerek yapılan insan, hayvan vs. şekli. * Büyük bina, anıt, büyük ve yüksek yapı, âbide* Güzel ve yakışıklı kişi.

[2265] *Leḳad ḫalaḳna'l-insān* (4) *fī aḥseni taḳvīm:*

[2266] sicn: (C.: Sücun) Hapis, zindan.

AK# #. Yaʿnī, daḫı diri ola ol saʿīdlerüñ ervāḥları ki [287b] (1) ḥayāt u ḳurbet-içün yaradılmışdur. Şol ki diri olur ímān-ıla ve yaḳín-ile ve anuñ esrārı ve envārı-y-ıla (2) bir beyyine üzere ki anuñ üzerine ṯābit olmış ola, kemāl-i istiʿdāddan ṣoñra ol kemāl (3) ṭaleb itmege anı ṣarf idüṕ ol ḥażret-i celāle vāṣıl olduḳdan ṣoñra. AK# # (4) AK# #. Bedrüstí, Allāhu Taʿālā viṣāl u vuṣūl-içün gicede gündüzde duʿā ḳılanlaruñ (5) duʿāsın işidür daḫı ḳullaruñ aḥvālların ve meṣāliḥlerin bilür. AK# # (6) AK# #. Yaʿní, Allāhu Taʿālā saña düşüñde anları az gösterdi çoḳluġı-y-ıla ṣūretā, (7) tā düşüñüze iʿtibār idüṕ diyesiz, bular azdur ḳuvvet ü şevket yöninden. Bedrüstí, Allāhu Taʿālā (8) sizüñ azuñuzı çoḳ ḳıldı melāyike-y-ile ve ḳuvvet-i ḳalb-ile, tā sizi ġālib ḳıla anlaruñ üzerine. AK# # (9) AK# #. Yaʿní, eger anları ṣuretā daḫı maʿnā size çoḳ (10) gösterse siz şevket ehli ṣanuṕ anlardan ḳorḳarduñuz. Nite ki insānuñ ṭabíʿatı anuñ (11) üzeredür, ol emr-i ḳıtālde iḫtilāf iderdüñüz iḳdām itmekde ve girü ṭurmaḳda. AK# # (12) AK# #. Yaʿní, Allāhu Taʿālā ḳalbüñüzi ol ḫavf-ı beşeríden selāmet (13) ḳıldı size anları az göstermeg-ile. Zíre Ḥaḳ Taʿālā göñül derdlerin ve ʿilācların daḫı (14) bilür. AK# #. Yaʿní, "Yā Muḥammed, eger ol aṣḥāb gözlerine (15) daḫı anları az göstersevüz; nite ki saña gösterdük düşüñde. Bilineydi ki sizüñ düşüñüz daḫı (16) vaḫydür, bunda ḫilāf olmayadı ve daḫı ḳorḳmayalardı". AK# #. Yaʿní, sizi anlaruñ (17) gözlerine az gösterür. Zíre bu ẓāhir göz-ile naẓar iderler sizüñ maʿnā çoḳ-(18)lıġıñuz görmezler ki ol ḳuvvet-i ḳalbdür daḫı melāyike yardımıdur. Bularuñ başíretleri gözleri (19) kör olmışdur, anuñ-ıçun ḳıtālden ḳaçarlar. Nite ki İblís ḳaçdı melāyike yardımın göricek. [288a] (1) Zíre ol laʿín Surāḳa[2267] ṣūretinde kāfirleri cemʿ eyledi. Bu leşker aña didiler ki "Yā Surāḳa, (2)

[2267] Surāḳa: Süraka bin Malik, Bedir savaşında şeytanın Süraka bin Malik şeklind görülmesi

nireye ḳaçarsın?”. Ol laʿín anlara didi ki “Ben görürem şol nesneyi ki siz anı göremezsiz”. Ḥiḳmet (3) bunda ol-ıdı ki AK# #. Yaʿní, Ḥaḳ Taʿālā ezeldeki ḥükmüni ki ʿilminde var-ıdı (4) anı yirine getüre. AK# #. Yaʿní, müʾminüñ ḥāli ve emri Ḥaḳ Taʿālā’nuñ rıżāsına (5) rāciʿdür ve münāfıḳuñ ḥāli ve emr-i Ḥaḳḳ’uñ sıḫaṭına rāciʿdür. Rıżā anuñ luṭfı āṣārlarından-(6)dur ve seḫaṭı ḳahr-ı āṣārlarındandur, Ḥaḳ Taʿālā ne dilerse işler; nite dilerse ḥükm ider, māniʿ yoḳ. (7) Andan esbāb-ı felāḥdan ḫaber virüp buyurdı ki AK# #. (8) Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret bunda budur kim ímān-ıla ḫiṭāb ol ḳalblere (9) ve ervāḥlaradur ki müʾminelerdür. Ḥaḳḳ’uñ şevāhidlerine ḳaçan mülāḳāt olsañuz ol düşmanlar (10) cemāʿatine ki nesfdür hevāları-y-ıla ve şeyṭāndur cündi-y-ile ve dünyādur zíneti-y-ile. Siz ṣābit oluñ ol (11) yaḳínüñüz ve ṣıdduḳ iḫlāṣuñuz ve Ḥaḳḳ’ı ṭaleb itmegüñüz üzere. AK# # (12) AK# #. Yaʿní, Allāh’ı çoḳ ẕikr idüñ ki anuñ envārı-y-ıla bu vücūd ẓulümātından çıḳasız (13) ve daḫı ol ḫılḳat ẓulmātından ḫalāṣ bulup envār-ı ḥaḳíḳate ẓafer bulasız. AK# #. (14) Yaʿní, Allāhu Taʿālā’ya muṭíʿ oluñ vücūduñuzı anuñ varlıġına beẕl itmeg-ile ve resūle daḫı muṭíʿ oluñ (15) şol nesnede ki sizi Allāhu Taʿālā’dın yaña seyr itdürür aʿmāli-y-ile ve aḥvālı-y-ıla. Bedrüstí, Allāhu Taʿālā (16) ṭāʿatı ve resūl ṭāʿatı ḥaḳíḳatā ḳula miyesser[2268] olmaz; illā gendü vücūdı ṣıfatlarından felāḥ bulmaġ-ıla. (17) AK# #. Yaʿní, siz Li’llāh-ıçun ḳardaşlar-ıla ve aḳrānlaruñuz-ıla münāzaʿa (18) ḳılmañ ki ol enāniyyet bitürür, Allāh varlıġından menʿ ider ve ḳalbe ḳorḳu ḥāṣıl ider, ilerü varup (19) maṭlūbın ṭaleb idemez, ciddüñüz cürʾatüñüz gider aʿdā-y-ile mülāḳāt vaḳtinde. Andan şeyṭān-ıla [288b] (1) nefs müstevlí olur. AK# #.

hadisesine atıf yapılmaktadır.

[2268] miyesser: Metinde, aslında müyesser kelimesini kanaatimizce ağız özelliğinden dolayı miyesser şeklinde yazmaktadır.

miyesser//müyesser: (Yüsr. den) Kolaylıkla olan, kolay gelen, âsân olan, nasib.

Yaʿní, aḳrānlar-ıla ve ḳardaşlar-ıla (2) münāzaʿa vaḳtinde ṣabr idüp̀ ḥilm ü tevāżuʿ üzere oluñ ḳanatlaruñuzı döşeyüp̀ nefislenmegi terk (3) idüñ sırrı ṣaḳlañ ki Allāhu Taʿālā'nuñ muʿāveneti ve faż̀lı ol ṣabr idenleriledür ki bularuñ-ıla munāzaʿa (4) ḳılmazlar. Ḥaḳ Taʿālā gendü naṣrıyıla anları ṣaḳlar, beşeriyyet rücūʿ itmekden. AK# # (5) AK# #. Yaʿní, ḉün Allāhu Taʿālā ṣabruñuz vaḳtinde (6) istiḳāmet üzere ṣebātüñüz vaḳtinde sizüñ-ile biledür, siz daḫı anlaruñ gibi olmañ ki dünyeden (7) ve anuñ zínetinden ḉıḳdılar, vaṭanlarını tek eylediler ṭālibler bezegi-y-ile bezendiler. Ṣūretā, maʿnā (8) yöninden degül, ḫalḳa yalan ḥāl göstermeg-iḉün şeref yöninden. Ḥāl budur; daḫı arzularından (9) ve nefs yilteyicilerinden ḉıḳup̀ ḳurtılmadılar. Şehrleri devr iderler ve ʿābidleri zāhidleri ziyāret ideler (10) teferrüc yöninden, tā anuñ-ıla ḳardaşları üzere faḫr ideler, aḳrānları ḳatında nefísleneler. AK# # (11) AK# #. Yaʿní, ol girḉek ṭālibleri Allāh yolından menʿ iderler aḳvālleri ve efʿālleri (12) ve aḥvālları AK# #. Yaʿní, Allāhu Taʿālā bularuñ ne işledüklerin ʿilmi-y-ile (13) iḥāṭā ḳılmışdur bilür aña mücāzāt idüp̀ helāk ider. Andan tenāzuʿ ehlinden ḫaber virüp̀ buyurdı ki (14) AK# #. Yaʿní, şeyṭān ḉün bulara ẓafer bulup̀ ol tenāzuʿ vaḳtinde (15) tenāzuʿ ḳılmaḳlıḳların ḫōş gösterdi iḫtilāf idüp̀ faḫr idişdiler, şeyṭān Surāḳa ṣūretinde (16) gelüp̀ bulara didi ki AK# #. Yaʿní, "Bugün size nefsden (17) hevādan ve dünyādan şeyṭāndan kimse ġālib olımazlar, ben sizi ḳurtarıcıyın[2269] ʿucb u riyā āfetlerinden". (18) Bu kelām-ıla anları maʿrūr ḳıldı. Zíre şeyṭān ḳaḉan ki sālike ẓafer bula, anı ḳuvvet-ile ve kemāl-ile (19) maġrūr ḳıluṕ dir ki saña tamām ḳuvvet ü kemāl ḥāṣıl oldı, ricāller mertebesine irişdüñ. Andan girü **[289a]** (1) dünyādan

[2269] ḳurtarıcıyın:

taṣarruf idüp̀ nehyi olunan nesnelerden işlerseñ daḫı saña żarar itmez. Belki (2) anuñ menfaʿatı var, riyāyı ʿucbı nefy itmekde. Zīre bu melāmetiler ṭarīḳıdur ki bunuñ-ıla melāmet (3) yolına yürürler. AK# #. Yaʿnī, ervāḥ ve ḳulūb leşkeri ve daḫı (4) nefs ü hevā leşkeri ṣıfātları-y-ıla ve dünyā şehvātları-y-ıla ć̀ün mülāḳāt olınalar. Allāhu Taʿālā ervāḥ (5) u ḳulūb leşkerine yardım idüp̀ meded irse ol evṣāf-ı melekiyye leşkeri-y-ile daḫı ol vāridāt-ı (6) rabbānī cündi-y-ile nefs leşkeri-y-le münhezim olup̀ bāṭıl fiʿlleri maḥv olundı. Ol Ḥaḳ gelmeg-ile (7) Şeyṭān anı görüp̀ ḳıć̀ın ḳıć̀ın girü gitdi. Bunda işāret var aña kim Şeyṭān (8) nefsüñ istilāsın ve ṣıfātları-y-ıla hevānuñ ġalebesi vaḳtinde dünyā şehveti-y-ile ve zīnetleri-y-ile (9) nefslere tezyīn idüp̀ görklü getürür ve anuñ ṭalebi üzere ve andan tamām leẕẕātın almaġa (10) muʿāvenet ider, tā ki ol nefsleri Ḥaḳ Taʿālā yolından gümrāh idüp̀ azdura. Ć̀ünki ervāḥ u (11) ḳulūb nefsler üzere müstevlī olalar, Allāhu Taʿālā leşkerine nefsler münḳād olalar, ol (12) ṣıfātları leşkeri hevāları-y-ıla münkesir olur, Allāh ẕikri-le ve anuñ ṭāʿatı-la muṭmaʾīn (13) olur Şeyṭān aña muḫālif olur muvāfaḳatını ve muʿāvenetini keser, andan ḳać̀up̀ bīzār olur. (14) Nite ki Ḥaḳ Taʿālā ḫaber virdi: AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, Şeyṭān dir ki “Ben görürem şol nesneyi ki siz anı (16) görmezsiz”. Anuñ daḫı hīć̀ bir nefse giricek yiri ḳalmaz ki girüp̀ andan vesvese (17) ḳıla. Zīre ol naẓar-ı rūḥāni-y-ile göñülden nefs üzere baḳup̀ envār-ı rabbānī görür, eger (18) andan Şeyṭān üzerine bir şuʿāʿcuḳ[2270] ṭoḳınsa fi’lḥāl anı göyindürür. Bundan ötrü didi (19) Şeyṭān ki “Ben Allāh’dan ḳorḳaram ki anuñ ʿiḳābı ḳatıdur”. Girć̀ek didi ol keẕẕāb ki [289b] (1) anuñ ḳatı ʿiḳābından ḳorḳar. Zíre Ḥaḳ Taʿālā’nuñ ʿiḳābı ve ṣıfat-ı ḳahrınuñ berḳi, eger (2) ol Şeyṭān üzere vāḳiʿ olaydı ezileydi gideydi, maḥv olaydı. Bundan ötrü ʿÖmer’üñ (3) gölgesinden ḳaćdı *raḍıya’l-lāhu ʿanh.* ʿÖmer ḳaćan ki bir yola yürüyeydi Şeyṭān ol yolı ḳoyup̀ bir (4) ayruḳ yöñe daḫı giderdi, tā ki ʿÖmer’üñ

[2270] şuʿāʿ: Bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri. şuaʿ

vilāyeti nūrınuñ şuʿlesi aña irişmeye ki göyündüre. (5) Taḥḳíḳ, Şeyṭān bilürdi ki gendüyi ʿaẕāb ʿiḳāb[2271] ehlidür. Ve ḳorḳusı daḫı Allāhu Taʿālā'dan ve anuñ (6) ʿiḳābından anuñ-ıçunıdı ki bilürdi ʿiḳābınuñ nihāyeti yoḳ. Ḳādirdür ki bir ʿuḳūbetden ṣoñra (7) bir ʿuḳūbet daḫı ḳıla ki ol evvelkiden eşedd ola. Andan ehl-i nifāḳuñ göñülleri (8) marażından ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# #. (9) Yaʿní, çün ol münāfıḳlar daḫı olar ki ḳalblerinde marażları var. Didiler "Bil ki maraż-ı (10) ḳalb iki dürlüdür; biri oldur ki ímānda ve dínde şekki ola. Bu ḥaḳíḳatā, kāfirler (11) ve münāfıḳlar ḳalblerinüñ marażıdur, küfürleri nifāḳları ḳadar. Ve müslümānlar ḳalbinde daḫı maraż (12) olur, ʿişyānları ḳadar. Daḫı ol ṣıfāt-ı küfrüñ ẓulmātı miḳdārı ki ṣıfāt-ı ẕemímeden olur (13) ki ol ḥayvānídür. Kāfirler ḳalbinüñ marażına ʿilāc ímāndur. Münāfıḳlar ḳalbleri marażına (14) ʿilāc taṣdíḳ u yaḳíndür ki şekki gidereler ve müslümānlar ḳalbinüñ marażına ʿilāc tevbe-(15)dür, ṣıdḳıla. Ammā kāfir ü münāfıḳ ol marażları içinde olsalar ʿilāc irmedin ʿaẕābları taḫlíd (16) olur çıḳmaġa ümíḏ yoḳ. Ve müslümānlardan daḫı ol ki marażı üzere ola, ol girü ʿaẕābdan (17) ṣoñra necāt bulur şefāʿat-ı enbiyā-y-ıla. Ammā ekṣerinüñ maraż-ı ʿilācı ve perhízi terk itmeg-ile (18) helāklıga müʾeddí olur ki ol küfrdür. Nite ki baʿżı ḫāliṣ müslümānlar eyle (19) oldılar. Anlardan ki didiler AK# #. Yaʿní, çün bular ʿilācı terk itdiler **[290a]** (1) vefātda. AK# #. Yaʿní, Allāhu Taʿālā şol muttaḳíleri sever ki andan ḳorḳuṕ (2) ġayrına iltifāt ḳılmayalar. Andan ol müşrikler ḥālinden ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# # (3) AK# #. İşāret bunda budur kim (4) ḳaçan ol evṣāf-ı erbaʿa kemāle irse ki ḳıvām-ı insān anuñ-ıladur ki ol nebātiyye ve ḥayvāniyye (5) ve şeyṭāniyye ve insāniyyedür, beyānı ilerü āyetde geçdi. Yaʿní, vaḳtí ki nefs kemāl-i ḥāṣıl (6) ḥāṣıl ḳılsa uşbu ṣıfātlar-ıla ol müşrike olur. Zíre bu ṣıfatlar-ıla dünyāya meyl ider (7) ve hevā-y-ıla

[2271] ʿiḳāb: Şiddetli azab, eziyet, ceza.

Şeyṭān'ı maʿbūd idinür. Ṕes, "müşrikleri depeleñ" didügi ol müşrike nefslerdür ki (8) anları girçeklik ḳılıcı-la ḳatl ideler. Ve anı ḳatl itmek hevālarından yıġmaḳdur ve arzūları (9) menʿ itmekdür ṭabʿına muḫālif işleri işletmekdür. Bir de bilürseñüz, gerek (10) ṭāʿatda gerek maʿṣiyetde ṭāʿatde ḳatl itmek aña mülāzemet ve anuñ üzere dāyim (11) ḳılmaġ-ıladur. AK# #. Yaʿní, ol nefsleri (12) edeṕ ṭaríḳı-y-ıla ṭutuñ ḥaḳíḳat ḥiṣārı içinde ḥaṣr idüñ anlaruñ aḥvāllarına murāḳıb (13) oluñ ḥíleleri yollarını baġlañ ḳaçacaḳ yirlerini gözedüñ. AK# # (14) AK# #. Yaʿní, eger ol nefsler hevālarını terk idüṕ Allāhu Taʿālā'-(15)dın yaña rücūʿ idüṕ Ḥaḳḳ'ı ṭaleb iderse ʿubūdiyyet üzere oluṕ Ḥaḳḳ'a teveccüh iderse (16) ve ol yaramaz ṣıfatlardan gendüyi tezkiye idüṕ arıdursa anı ol ḳatı riyāżatlardan ve (17) mücāhedelerden ṣalıvirüñ, tā ki şeríʿatı ögreneler ḥaḳíḳate vāṣıl olduḳdan ṣoñra. Zíre (18) nihāyet girü hidāyetine rücūʿ itmekdür. AK# #. Yaʿní, Allāhu Taʿālā ġaffārlıġı (19) ṣıfatı-la setr ider gendüye rücūʿ idenleri daḫı raḥímdür raḥmeti-y-le anlara iḳbāl ider. [290b] (1) AK# #. İşāretdür ol nefsüñ (2) ṣıfātlarından birine, yaʿní ol nefs ṣıfātlarınuñ baʿżıyı, eger ḳalb civārına meyl iderse (3) ve nevʿ-i ʿubūdiyetden birine raġbet iderse ol gendüye maḫṣūṣ olan yaramaz ṣıfatları (4) terk idesi olursa sen aña meded idüṕ muʿāvin ol, tā aña Ḥaḳ Taʿālā ilhāmı-y-ıla ilhām (5) oluna anuñ-ıla fücūrı ve taḳvāyı temíz ḳıla, fücūrdan gendüyi pāk idüṕ taḳvā-y-ıla zínet (6) ṭuta. AK# #. Andan ṣoñra anı iḫlāṣ-ıla ve ictihād-ıla emín olacaḳ yirine (7) irişdür ki ol ceẕbe-yi ilāhiyye vārid olmaḳdur. Zíre ol ceẕbe ḳaçan ṣıfāt-ı nefsden (8) bir ṣıfata müteʿallıḳ olsa nefsi cemíʿ-i ṣıfatları-y-ıla bile ceẕb ider ol Ḥaḳḳ'uñ ceẕbesi (9) ḳahrı-y-ıla. Zíre Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ṭutmaḳlıġı ḳatıdur. AK# #. Yaʿní, bu (10) bu nefs ṣıfatları-y-ıla bir ḳavmdür ki Allāhu Taʿālā'yı ve anuñ elṭāfların bilmezler, andın (11) yaña iḳbāl itmezler dünyāyı ve

anuñ şehvātların bilürler aña raġbet iderler. AK# # (12) AK# #. Yaʿní, ol müşrike nefslerüñ ṣebātı nite (13) ola ol ʿahd üzere ki Allāhu Taʿālā-y-ıla ḳılmışdur míṣāḳ güninde, tā ki ʿibādeti Allāhu (14) Taʿālā'ya ola, dünyeden āḫiretden aña bir kimse şerík ḳılmaya. Líkin nefs mādām ki diri (15) ola, ol yaramaz ṣıfātları üzere ḳāyim ola, evṣāf-ı ḥamídeye mübeddel olunmaya. Aña (16) mümkin olmaz ki ḫāliṣ ʿibādet ide, ol dünyā maḳṣūdlarına ve āḫiret murādlarına ṭamaʿ (17) ḳarışdurmaya. Zíre ol sıflíden yaradılmışdur dünyāya ve anuñ şehvātlarına mecbūldur (18) gendü ṭabʿ-ıla eger ol ṭamaʿ mühri andan bozılsa ṣıfātın tezkiye ḳılmaġ-ıla emri anuñ anuñ girü (19) ṣalāḥa rücūʿ ider aḫlāḳ-ı rūḥāní-y-ile ḫulḳlanur. Ṕes, ol vaḳt şehvāt-ı dünyāviyyeden [291a] (1) ki fānídür ol cennet niʿmetleri şehvātlarına meyl ider ki bāḳidür. AK# # (2) AK# #. Yaʿní, mescid-i ḥarām ol maḳām-ı vuṣūldür ki ehl-i dünyā ve ehl-i āḫiret üzerine (3) ol ḥarāmdur, ol ehlu'l-lāh maḳāmıdur, maḫṣūṣ. Zíre ḳaçan nefs nūrlansa ol envār-ıla (4) ki ṣıfāt-ı cemāl ve celāl tecelliyāt-ı nūrından ʿaks urur göñül ʿaynasına, andan ol (5) maḫlūḳ ṣıfātlarını maḥv idüṕ envār-ı ḫālıḳıyye birle bāḳí ḳalur. Ṕes, Allāhu Taʿālā anı (6) ol ḳul üzere ṣābit ḳılur ḥayāt-ı dünyāda daḫı āḫiretde gendü ḫaṣāyiṣlerinden ṣaḳlu (7) oluban. AK# #. Anlar kim sizüñ-ile ṣırāṭ-ı (8) mustaḳím üzere ḳāyim olalar, ol muḥkem díne ilticā idüben siz daḫı olaruñ-ıla ḳāyim oluñ (9) şol nesne üzere ki nefse anuñ-ıla hidāyet olınur ol ḳatı riyāżatları terk itmeg-ile ol (10) ṭar yoldan anı çıḳaruṕ ol giñ şeríʿat ravżalarına giürmek-ile ki Allāhu Taʿālā gendüden (11) ḳorḳuṕ ġayrına iltifāt ḳılmayanları sever. AK# #. Aña işāret ḳılur kim (12) bedrüstí, bu nefs cemíʿ-i aḥvālda göz ṭutıcıdur ḳalbe ve rūḥa ẓafer bulmaġ-ıçun, eger ẓafer (13) bulacaḳ olursa. AK# #. Yaʿní, sizüñ-ile cinsiyyet ḥaḳların ṣaḳlamaz. (14) Zíre ḫılḳatden baʿżısı baʿżındandur ervāḥ u ḳalb ve nüfūs; ammā ʿahde vefāları yoḳdur. (15) Zíre ol nefs aṣlda cefā ve ʿahdler

ṣımaḳ üzere yaradılmışdur. AK# # (16) AK# #. Yaʿní, ol ẓāhir ʿamelleri-y-ile sizi ḫoşnuḏ iderler. Ve líkin (17) ṭabíʿatları imtināʿ ider iḫtibār-ıla iżṭirārı sizi rāżı ḳılmazlar bularuñ ekṣeri fāsıḳlardur (18) ki ʿamelleri riyā ve nifāḳ-ıladur ṣıdḳ u iḫlāṣdan ḫāriclerdür. AK# # (19) AK# #. Yaʿní, şol delāletler ki buları Allāhu Taʿālā'ya vāṣıl ḳılur anı ṣatarlar az bahāya **[291b]** metāʿ-ı dünyādan anuñ meṣāliḥlerinden ve menāfiʿlerinden. AK# # (2) AK# #. Yaʿní, yolı ḳaṭʿ iderler ervāḥ ve ḳulūb üzere. Taḥḳíḳ, bular ḳatı yavuz (3) ʿameldedür ki gendüler Ḥaḳ'dan kesildiler ṭaleb idenleri daḫı menʿ idereler. AK# # (4) AK# #. Yaʿní, bular ol ḳalbüñ ve rūḥuñ ḥaḳlarından bir ḥaḳḳı riʿāyet (5) itmezler ḳaçan ki müstevlí olalar. İy göñüller ü ervāḥlar, siz daḫı ol nefslerüñ ḥaḳların (6) riʿāyet itmeñ ḳaçan ki ẓafer bulasız. AK# #. Yaʿní, bular Ḥaḳ'dan ve Ḥaḳḳ'ı (7) ṭaleb itmekden geçmişlerdür. AK# # (8) AK# #. Yaʿní, eger ol iʿtidālarından rücūʿ idüṕ iḳāmet-i ʿubūdiyyet iderlerse Ḥaḳḳ'ı ṭaleb (9) idüben daḫı ṭabíʿatlarından gendüleri pāk idüṕ ol ḳalblıḳ ṣıfatın ḳorlarsa Ḥaḳḳ'ı ṭaleb (10) itmekde. Olar daḫı dínde sizüñ ḳardaşlaruñuzdur ol ḳardaşlıḳ ḥaḳların siz daḫı (11) gözedici oluñ. Nite ki anlar sizüñ ḥaḳlaruñuzı ṣaḳlarlar. Zíre nefsüñ daḫı senüñ (12) üzerüñde ḥaḳḳı var. AK# #. Yaʿní, biz ṭaríḳ-ı ḥaḳḳuñ delālāt-(13)ların ve aña vüṣūl ṭaríḳín beyān iderüz. Bir ḳavm-içün ki bilürler Allāhu Taʿālā'dın (14) yaña seyr itmek ehemm-i mühimmātdur ve aʿẓam-ı kemālātdur. AK# # (15) AK# # (16) AK# #. Yaʿní, eger ol nefsler ʿahd itdükden ṣoñra ʿahdlerin girü ṣıyuṕ ʿubūdiyyetí (17) ve iṭāʿati terk idesi olurlarsa meẕheb-i sülūk üzere inkār ideler ṭaleb-i Ḥaḳ gerekmez (18) diyeler siz cihād idüṕ ḳatl eyleñ ol nefsleri ol ʿahd ṣıyānları[2272]. Zíre, nite ki ehl-i ḳulūb (19) ve ehl-i ervāḥ, bular eyimme-i (???) díndür. Bu ʿahd

[2272] ʿahd ṣı-: sözünde durmamak.
ṣı-: bozmak, kırmak.

ü eymān ehl-i nefsler daḫı eyimme-i (???) küfrdür. Anlaruñ **[292a]** (1) ʿahde vefāları yoḳdur Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmeklige ve Ḥaḳ'dan ġayrın terk itmeklige. Ṕes, (2) ḳatl idüñ anlaruñ-ıla tā ola ki ol ṭabíʿatlarından yıġlınalar ol emmāret ü bi's-sū olmaḳlıġı (3) terk ideler. Andan ol ʿahdlerin ṣıyānlar-ıla ḳıtāl itmekden ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# # (4) AK# #. Tā aña varınca ki buyurdı: AK# #. İşāret ḳılur bu (5) nefs-ile cihādı mübālaġa ḳılmaḳda ki ʿahdin ṣıya, tā anuñ-ıla ḳatı riyāżat ḳılalar, tā ki ol ʿahd (6) ṣımaġı ʿādet idinmeye ki girü şom ṭabíʿatine döne, ol Allāhu Taʿālā ẕikri-y-ile muṭmaʾín oluṕ (7) anı ṭaleb itmekden ṣoñra. Ḫuṣūṣā ki ʿālem-i ġaybdan ḳalbine derícecük açılmış ola. AK# # (8) AK# #. Yaʿní, daḫı ḳaṣd ideler ol resūl aralarından çıḳarmaġa ki ġaybdan vārid (9) olucı nesnelerdür. Dilerler ki ḳalbüñ derecesin yapalar ol ṣıfāt-ı nefsāníñüñ sebebleri-y-ile (10) AK# #. Yaʿní, evvel ibtidā bular şurūʿ itmiş olur ḳalb-ile ve rūḥ-ıla münāzaʿa (11) ḳıluṕ muḫālefet ve ḳıtāl itmege, çün nefsüñ ʿādeti ve ṭabíʿatı budur. AK# # (12) AK# #. Yaʿní, siz ḳorḳar mısız ki nefsüñ ḥaẕları fevt ola anuñ-ıla (13) mücāhede ḳılmaḳda Allāhu Taʿālā ḥaḳları fevt olmaḳdan ḳorḳmaḳlıḳ lāyıḳıraḳdur andan, eger (14) vaṣl-ı vuṣūle ímānuñuz var-ısa inkār itmezseñüz. AK# # (15) AK# #. Yaʿní, nefsler-ile muḳātele (16) idüñ, iy ḳulūb u ervāḥ tā sizüñ elüñüz-ile anlara Ḥaḳ Taʿālā ʿaẕāb ide siz aña (17) müstevlí olmaḳlıġ-ıla. Nite ki ol nefs müstevlí olıcaḳ size ʿaẕāb ider ve daḫı anları ẕelíl ḳıla (18) ḳahr-ıla anlaruñ üzerine size nuṣret vire ẓafer ḳıla ol müʾmin ḳalblerüñ ve ervāḥlaruñ (19) gögüzleri[2273] (????) şifā bula ol kāfire nefslerden intiḳām olmaġ-ıla ki ʿahdlerin ṣıcılardur[2274]. AK# # **[290b]** (1) AK# #. Yaʿní, ol ḳalblerden

[2273] Metinde gögüs//göğüs kelimesi s//z değişimi ile gögüz şeklinde yazılmaktadır. Biz de imlaya sadık kalmayı tercih ettik.

[2274] sı-: bozmak, kırmak.

ʿahdlerin ṣıcılardur: sözlerini bozuculardır, sözlerini bozanlardır.

vaḥşeti ve kudūreti gidere. AK# # (2) AK# #. Yaʿní, Allāhu Taʿālā bu nefslerden kime dilerse tevbe virür, Ḥaḳ'dın (3) yaña rücūʿ itmeg-ile, müddet çekmezden öñ, bāṭılda ḳatı riyāżate muḥtāc olmazdan öñ. (4) Allāhu Taʿālā ʿalímdür bilür, ol nefsleri ki şerʿ-ile Ḥaḳ'dın yaña dönicidür daḫı ol (5) nefsleri ki bāṭılda ʿömür geçürler. Ve daḫı ḥakímdür anda ki ḥükm idüp̀ tedbír ider. Andan (6) ḫaber virdi cihād lāzım olduġından ol ʿinād ehli-le buyurdı ki AK# # (7) AK# #. İşāret budur kim eyle mi şanursız, iy (8) yavuzlara buyurucı nefsler ki siz riyāżatsuz ve mücāhedesüz terk olınasız ḳalasız. (9) Allāhu Taʿālā bilmez mi sizden anları ki Ḥaḳ yolında cihād iderler. Şöyle ki gerekdür (10) hevāların ve dünyā arzuların terk itmek-ile. AK# # (11) AK# #. Yaʿní, Allāhu Taʿālā'dan ġayrı ve resūlden (12) ve müʾminlerden ġayrı ki ḳulūb u ervāḥdur dōst ṭutmadılar şeyṭāndan dünyādan (13) ve hevādan Allāhu Taʿālā bilür anı ki Ḥaḳḳ'a iḫlāṣ-ıla ṣıdḳ-ıla teveccüh ḳıldı ve anı ki (14) aġrāż u ʿilletler birle teveccüh ḳıldı. Andan ḫaber virdi ol ʿamellerüñ merdūdından (15) ve maḳbūlından bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# #. (16) İşāretdür ol kāfire ve müşrike ki nefslere. Yaʿní, yoḳdur ol yavuzlara buyurıcı müşrike (17) nefslere ki hevāyı ve dünyāyı ve anuñ şehvātlarını maʿbūd ṭutunmışlardur. Olar Ḥaḳ Taʿālā'-(18)nuñ mescidleriniʿimāret ideler ki ol ḳalblerdür. AK# #. (19) Yaʿní, bu ḥāletde ki gendü nefslerünüñ küfrine şāhidlerdür. Ve daḫı muşır olmışlardur **[293a]** (1) şol temerrüd[2275]-ı nefs üzere ki hevāya ṭapar ḫılḳati anuñ üzeredür. AK# # (2) AK# #. Yaʿní, olar ol nefslerdür ki ol riyā ve sumʿa-y-ıla[2276] ṣaḍr olan (3) ʿibādetleri ḥabṭ olur gider. Gendüler ol Ḥaḳ'dan kesilüp̀ ıraḳ düşmeklik odınuñ (4) içinde muḫalled ḳalısarlar. AK# #. Yaʿní, taḥḳíḳ (5) göñül mesācidlerin ʿimāret idüp̀ tezyín ider, nefslerden. Şol kimseler ki iʿtiḳād (6) ḳıldılar ṣıdḳ-ıla ki maṭlūb u maḳṣūd ve

[2275] temerrüd: İnad, direnme. * Yapılması gereken bir şeyi yapmakta kasten geciktirme.
temerrüd-i nefs: nefsin inad etmesi, direnmesi.
[2276] sumʿa: İhlâssızlıktan çıkan, işitilsin ve bilinsin için yapılan iş, gizli riyakârlık.

maʿbūd-ı ḥaḳ Allāhu Taʿālā'dur, dünyā degül ve anuñ (7) şehvātları degül ve ol leẕẕāt-ı fāní degül. Andan ʿamel eyledi ol āḫiret saʿādetlerine (8) ulaşmaġ-ıçun. AK# #. Yaʿní, daḫı Allāhu Taʿālā-y-ıla (9) münācāta dāyim oldı, girçek ṭaleb-ile daḫı yaramaz ḫulḳlardan tezkiye ḳılmaḳ ḥaḳḳın edā (10) idüṕ yirine getürdi ki ʿimāret-i ḳulūb bularuñ-ıladur daḫı ḥaẕẕı nefs-i dünyeví Ḥaḳḳ'ı ṭaleb (11) idersem fevt ola diyü ḳorḳmadı, belki ḫuḳūḳ-ı ilāhiye fevt ola diyü ḳorḳdı. AK# # (12) AK# #. Yaʿní, ola ki bunuñ gibi nefsler bu ḥālleri kesb (13) itdükden ṣoñra Allāhu Taʿālā'dan girü Allāh'dın yaña hidāyet bulmışlardan ola. AK# # (14) AK# #. İşāretdür ol ḫidmetkārlara ki gendü neslerini (15) ḫıdmete ḳodılar ol ṭālibler-içün, ammā anda aġrāż-ı fāsideleri var. Eydür ki uşbu (16) ḫidmet ki ġarazlar-ıla ḳarışıḳdur daḫı ol aʿmāller ki göñüller ʿimāretin vācib (17) ḳılcıdur. Ḳaçan riyādan ve ġarażlardan ḫāliṣ olsa. AK# # (18) AK# #. Şol kimse gibi ki Allāhu Taʿālā'ya daḫı yevm-i āḫirete iʿtiḳād ḳıldı, Allāhu Taʿālā (19) yolında mücāhede ḳıldı, Allāhu Taʿālā'dın yaña seyr eyledi. Bu ikisi berāber midür? AK# # **[293b]** (1) AK# #. Yaʿní, Allāhu Taʿālā ḳatında ṭālibler-ile bular berāber (2) degüller Allāhu Taʿālā hidāyet virmez ol ẓālimlere ki ṣāliḥ ʿameller maḥalline riyā ve sumʿa (3) ḳodılar ḥażret-i celāle. Andan ehl-i rifāḳdan ḫaber virdi nifāḳ ehlinden, ṣoñra buyurdı ki (4) AK# #. İşāret (5) bunda budur ki şol göñüller ki müʾminelerdür ervāḥlar-ıla muhāceret ḳıldılar (6) ḳalb-ile ecsāddın yaña ve nefsler-ile mücāhede ḳıldılar, Allāhu Taʿālā'yı ṭaleb itmek (7) yolında vücūdların ve elde varların beẕl itmeg-ile. AK# # (8) AK# #. Yaʿní, bular uluraḳdur ḳurbet yöninden Allāhu Taʿālā ḳatında (9) ol mütemeridde nefslerden. Ve daḫı vücūd ḥicābından necāt bulan bulardur. AK# # (10) AK# # (11) AK# #. Yaʿní, rabları bulara beşāret ḳılur ḥicāb-ı vücūddan ḫalāṣ olduḳdan (12) ṣoñra ol ṣıfāt-ı luṭfınuñ tecelliyātı-la daḫı ol göñül firdevsleri-y-ile ki anuñ (13) içinde şevāhid-i

rabbāníler ve envāʿ keşfler var, ebede'l-ebād ziyāde olmaġ-ıla. Bedrüstí, ol kim (14) vāṣıl oldı maḳām-ı ḳurbe Allāhu Taʿālā ḳatında anuñ ecri Allāhu Taʿālā'yı bulmaḳdur ki olʿaẓím-(15)dür. Andan ḫaber virdi andan ki dōstluġı terk itmekdür kāfirler-ile. Egerçi ataları ve oġlanları ve aḳrabāları (16) daḫı olursa. Bu ḳavlı-y-ıla ki buyurdı: AK# # (17) AK# #. İşāret ḳılur ol müʾmine göñüllere kim şevāhid-i Ḥaḳḳ'a ímānları var, dōst (18) ṭutmañ ol atalaruñuzı ki ervāḥlardur daḫı ol ḳardaşlaruñuzı ki nefslerdür. (19) Zíre bu nefsler ervāḥ u ḳālib-ile çiftlenmek sebeb-ile mütevellid oldılar, ervāḥ ḳalblere ata bigidür, **[294a]** (1) nefsler göñüller-ile ḳardaşları bigidür. Ve daḫı bularuñ her birinüñ ímānları ve küfürleri (2) vardur ḥāllerine münāsib; küfr setr ü ḥicābdur, ímān keşf müşāhededür. Rūḥuñ (3) küfri ḥicāb-ı enāniyyetdendür ki rūḥānídür ve bāḳí olmaḳdur vücūdı-y-ıla ve ímānı gendü (4) enāniyyetinden fāní oluṕ Allāhu Taʿālā beḳāsı-y-ıla beḳā bulmaḳdur ve göñül küfri ölmek. (5) Ve ṣayru olmaḳ ve ṣaġır ve dilsüz ve gözsüz olmaḳdur ki bu küfr-i ḥaḳíḳídür. Ve ímān bu külli (6) ʿilletlerden selāmet olmaḳdur ol nūr-ı rabbāní-y-ile ḥayāt bulmaḳdur ki Allāhu Taʿālā keremi (7) ḳalemi-le. Anuñ-ıçun yazmışdur anuñ-ıla Ḥaḳḳ'ı müşāhede ḳılur ve anuñ ṣıfātlarından keşf (8) olınur ki bu ímān-ı ḥaḳíḳídür. Anuñ maʿdini ḳalbdür ve nefsüñ küfri şehvāt-ı dünyāya (9) ḳatı ḥaríṣ olmaḳdur. Andan tamām leẕẕet almaġ-ıla müsteġraḳ olmaḳdur ve ṣıfāt-ı ḥayvāní ve şeyṭāní (10) birle beḳā bulmaḳdur. Ve anuñ ímānı daḫı ol ṣıfāt-ı ṭabíʿiyyeden ki ẓulmānídür çıḳuṕ ol aḫlāḳ-ı (11) rūḥāniyyeye girmekdür ki şerʿiyye ve nūrāniyyedür daḫı ẕikr-i Ḥaḳḳ-ıla muṭmaʿín oluṕ Allāhu (12) Taʿālā-y-ıla üns ṭutmaḳdur. Vaḳt olur ki bularuñ baʿżıları kāfir ve baʿżıları müʾmin olur. (13) Ṕes, bu āyet maʿnísi aña işāret ḳılur kim ol müʾmine göñüller eyle gerekdür kim bu ataları ervāḥları (14) daḫı ḳardaşları nefsleri dōst ṭutmayalar düşmān ṭutmaġı terk itmeyeler, bularuñ-ıla

cihādı terk (15) idüben. AK# #. (16) Yaʿní, buları düşman ṭutalar şol vaḳt ki ol küfrleri ṣıfat-ıla ṣābit olmaġı iḫtiyār ideler ol (17) ẓulmātından ćıḳuṕ ol mevāhib-i Ḥaḳ nūrına girmeyeler her müʾmin ḳalb ki ṣadāḳat ḳıla ol (18) rūḥ-ı kāfir-ile yā nefs-i kāfire-y-ile anlaruñ küfrini ḫōş göre anlaruñ-ıla cihād itmeye ki (19) anları ol ṭabíʿatları küfrinden çıḳuṕ ímānlarına göre anlaruñ-ıla mudārā ḳıla. Ṕes, [294b] (1) bular ol ẓālimlerdür ki mudārā ve muvāsāt ḳılmaġı ġayr-ı maḥallinde ḳıldılar. Zíre mudārā ḳılmaḳ (2) ṭaríḳatde küfrdür. Ve daḫı bu ḳavlinde ki buyurdı: AK# # (3) AK# #. Aña işāret ḳılur kim dínüñ aṣlı maḥabbetu'llāhdur. Bedrüstí, ol Allāhu Taʿālā (4) maḥabbetinüñ istiʿdādını bu ẕikr olınanlara ṣarf itmek fısḳdur, Ḥaḳ maḥabbetinden ćıḳuṕ (5) ḫalḳ maḥabbetine girmekdür. Taḥḳíḳ, bu nesne ol istiʿdād-ı fıṭríyiyi ibṭāl itmekdür ki (6) feyż-i ilāhiyyeyi ḳabūl itmege ḳābil-idi. Ṕes, bunuñ-ıla gendüye maḥrūmlıḳ vācib ḳıldı ki (7) ʿavn u luṭf yirine ḳahr u ḫıẕlān irişür. Bundan ötrü didi ki AK# # (8) AK# #. Yaʿní, muntaẓır oluñ, tā aña (9) deg ki Allāhu Taʿālā'nuñ ḳahrı gele, Allāhu Taʿālā ḥażreti celāline hidāyet virmez anlara kim (10) ḥüsn-i istiʿdāddan çıḳalar. Zíre ol ayruḳ feyż-i cemāliyyeyi ḳabūl eylemez. Andan gendü (11) ḫālıḳıyyeti kereminden ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# #. (12) Yaʿní, Allāhu Taʿālā size nuṣret virdi nefs-ile cihād ḳılmaġa ki ol cihād-ı ekberdür anuñ (13) üzerine ẓafer bulmaġ-ıla ćoḳ maḳāmlarda. AK# # (14) AK# #. Bu işāretdür ḳulūblara geldü ḳılmaġa rabbine müştāḳ oluban. (15) Yaʿní, çün ḳalbüñüz liḳāya müştāḳ olasız, ṣanursız ki aña irişürsiz ćoḳ (16) ṭāʿat-ıla egerći ol ćoḳ ṭāʿatuñuz size ḫōş gelür. Ammā ol ćoḳ ʿameller (17) sizi ġaní ḳılmaz şol nesneden ki ḳalbüñüz andın yaña arzu ḳılur. AK# # (18) AK# #. Yaʿní, ol vücūduñuz yiri giñligi-y-ile (19) size ṭār gelür. Andan anı ṭaleb itmekden iʿrāż idersiz, ol ʿucub ḥicābı-y-ıla maḥcūb [295a] (1) olduġuñuzdan ötrü, daḫı ol feyż-i rabbāní mededleri sizden ḳaṭʿ olduġı-çun sizüñ

(2) üzerüñüze hevā-yı nefs ġālib oldı ki ol sevdügüñüzden iʿrāż itdügüñüz (3) anı ṣıdḳ-ıla ṭaleb itmekden ve nefs-ile cihād ḳılmaḳdan yüz çevürüp ol ṭabíʿat-ı (4) ḥayvāniyyenüñ aşaġa ṭabaḳasına düşdüñüz. Bu andan ötrüdür ki size ḥaḳíḳati ẓāhir (5) ola anuñ kim her kimse ki Ḥaḳḳ'a iḳbāl ide ol Ḥaḳḳ'uñ ʿināyeti birle iḳbāl ider (6) ve ol iḳbāle tevfíḳ irmese idbār ider. AK# # (7) AK# #. Yaʿní, Allāhu Taʿālā ol vāridāt-ı Ḥaḳḳ'ı (8) indürür ervāḥ u ḳulūb üzere ki müʾmine ola, daḫı ol feyż-i rabbāní leşkerin indürür ki (9) anlar anı göremezler. AK# #. Yaʿní, (10) bunuñ-ıla ol mümerride serkeş nefslere ʿaẕāb ider hevālarından menʿ itmeg-ile (11) ve aḥkām-ı şeríʿat ve ādāb-ı ṭaríḳat birle ʿamel itdürmeg-ile ve ol yaramaz ṣıfatlarından (12) tezkiye ḳılmaġ-ıla ol mütemerride nefslerüñ ʿilācı uş budur. AK# # (13) AK# #. Yaʿní, uşbu ʿilācdan ṣoñra Ḥaḳ Taʿālā kime (14) dilerse tevbe rūzi ḳılur ol nefslerden ol "*ʿirciʿí ilā rabbike*"[2277] ceẕbesi-y-ile ḥażret-i celāl-(15)dın yaña Allāhu Taʿālā ġafūrdur ṣıfat-ı maġfiret-ile andın yaña seyr idenlere daḫı (16) raḥímdür, olara ki anları yarlıġar. Andan ol müşrikler ḫālinden ḫaber virüp (17) buyurdı: AK# #. İşāret bu iki (18) āyetde budur ki bu ḫiṭāb işāret ider ol ervāḥ-ı müʾmine ve aña iʿlāmdur aḥvāl-i (19) nefsi müşrikeden ki ol necísdür ve necisi anuñ şirkidür. Ve şirki daḫı oldur ki **[295b]** (1) ol nefsler dünyāya ve Şeyṭān'a ve hevālarına ṭaparlar Allāhu Taʿālā'dan ġayrı. AK# # (2) AK# #. Yaʿní, bu nefsler yaḳín gelemesünler ol ḳalbe ki (3) benüm maḥabbetüm evidür, bāliġ olduḳdan ṣoñra. Bunuñ beyānı budur ki[2278] Allāhu Taʿālā ol ḳalem-i (4) teklífi insāndan menʿ eyledi, tā ḳālib kemāle irişince ol müddet içinde (5) nefs ṣıfātları-y-ıla ol göñül Kaʿbe'sinüñ çevresin ṭavāf ḳıldılar meded (6) ṭaleb idüben ol ḳuvvet-i ʿaḳldan bu nesne-y-ile ol dünyādan ve anuñ niʿmetlerin (7) müşteheyātlarına ẓafer buldılar, tā ki ol dünyāya ṭapmaḳ bulara ʿādet oldı (8) ve

[2277] irciʿī ilā rabbike: "Sen dön o rabbına …" Ḳurʾān, (Fecr) 89/28
Ayetin tamamı: Ḳurʾān, (Fecr) 89/28; "O, senden, sen de O'ndan hoşnut olarak Rabbine dön!"
[2278] Mütercim burada yine kendi görüşüne yer vermektedir.

Allāh'a şirk getürmek ṭabíʿat oldı. Bu nesne-y-ile ḳālib kemāle irdi ve evṣāf-ı (9) beşeriyyet tamām oldı ki ḥayvāniyyedür ol şehvāt ẓāhir olmaġ-ıla bülūġ vaḳtinde. (10) Andan Ḥaḳ Taʿālā ol ḳalem-i teklífi bularuñ üzerine icrā ḳıldı ve ḳalbleri nehy eyledi, (11) nefslere mütābaʿat ḳılmaḳdan ve daḫı emr eyledi ki anları ḳatl idüṕ Ḳaʿbe-i ḳulūbı ṭavāf (12) ḳılmaḳdan menʿ ideler, tā ki anı necis ḳılmaya ol şerki ve yaramaz ṣıfatları necāseti-y-ile. (13) Bundan ṣoñra buyurdı ki AK# #. (14) Yaʿní, eger ol ḥaẓẓumuzdan dervíş ve muḥtāć olavuz diyü ḳorḳarsañuz. Bunuñ daḫı (15) beyānı budur ki bu ḳalb şol cihātdan ki nefs yalısıdur, andan ḥaẓẓı var ve anuñ-ıla (16) leẕẕet alur, nefse tābiʿ olduġı vaḳt ve anuñ ṣıfātı-y-ıla muttaṣıf olduġı vaḳt. Ćünki (17) nefs menʿ olundı ḳalbüñ ḥavlin[2279] (??) ṭavāf ḳılmaḳdan, göñül ḳorḳdı ki ol şehvāt-(18)dan ḥaẓları fevt[2280] (??) olına tābiʿ olunmaġ-ıla. Ṕes, Allāhu Taʿālā buyurdı ki eger muḥtāc (19) olmaḳdan ḳorḳarsañuz tíz ola ki Allāhu Taʿālā sizi faẓlından ġaní ḳıla, nefsüñ [296a] (1) taṣarrufātları ḳalbden münḳaṭıʿ olduḳdan ṣoñra ol ḥaẓlardan ki ḳorḳarsız. Ammā Allāhu Taʿālā (2) ol ḳalb üzere feṯḥ idivire faẓlından, ol murāhiblerini ki vāridāt-ı rabbānīdür, (3) daḫı müşāhedeler ve küşūf-ı raḥmānī, eger dilerse. Bunuñ-ıla aña işāret ider kim (4) ol Allāhu Taʿālā ḳatındaġı faẓīlete irişmez, illā anuñ dilegi-y-ile. AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā gendünüñ faẓlına müstaḥıḳ olanı bilür. Ve daḫı ḥaḳīmdür, nice (6) dilerse ḥükm ider. Andan ol müşrike nefsleri buyurdı ki ḳatl ideler. AK# # (7) AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, depeleñ ol nefsleri ki Allāhu Taʿālā'ya īmān getürüṕ ʿibādet itmezler. (9) Daḫı āḫirete[2281] īmānları yoḳ, bu dünyā-y-içün saʿy idüṕ anuñ-ıla temettuʿ iderler, ol behāyim-(10)ler gibi.

[2279] ḥavl: Güç. Kuvvet. * Muhit, etraf. * Yıl, sene. * Tahavvül, inkılâb. * Geçmek. * Bir hâlden bir hâle dönmek. * Rücu etmek. * Sıçramak. * Hile.

[2280] fevt: Ölüm, mevt. * Kaybetme. Elden çıkarma. Kaçırma. Bir şeyin bir daha ele geçmiyecek şekilde elden çıkması.

fevt ol-: yok olmak.

[2281] metinde t harfine esre konmuş sehven, āḫireti şeklinde yazılmıştır.

Daḫı ol dünyā maḥabbetin ki Ḥaḳ Taʿālā ḥarām ḳıldı ve anuñ şehvātların ki (11) külli ḫaṭālaruñ aṣlıdur ve Resūl daḫı *ʿaleyhi's-selām* anı gendü nefsine ḥarām ḳıldı. Bular anı (12) ḥalāl gördiler ve daḫı dīn-i İslāmı dīn idinüp̀ Allāhu Taʿālā'yı ṭaleb ḳılmazlar. Zīre (13) dīn-i ḥaḳ Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekdür. AK# # (14) AK# #. Yaʿnī, çün dīni ḳabūl itmediler, ol nefslerden ki anlara ilhām (15) olundı, ilhāmāt-ı rabbānī-y-ile ve ḫavāṭır-ı raḥmānī-y-ile. Andan anuñ üzrüne (üzerüne) hevā ġālib olup̀ (16) dünyāya ve anuñ şehvātlarına meyl eyledi, ol ilhām olınana ʿamel ḳılmadı. Ṕes, anuñ-ıla (17) cihād idüp̀ riyāżat-ıla ḳatl idüñ, tā aña deg ki cizye vireler. Cizye oldur ki (18) ṭabīʿatlarınuñ ḫilāfı üzere ʿamel ideler, ol şeraʿ ḥükm-ile ki ḳavīdür, gendüler ʿāciz (19) ẕelīl ü ḥaḳīr oluban. Andan ol ilhām olınan nefslerden ḫaber virüp̀ buyurdı ki AK# # **[296b]** (1) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. İşāret (2) ḳılur bunuñ-ıla ol Yahūdi nefse ve ʿUzeyir ḳalbe. Zīre bu nefs ol dört ʿunṣur ʿāleminden (3) yaradıldı ki ol ẓulmānī ve siflīdür, Allāhu Taʿālā'dan maḥcūp̀ olunmışdur. Ve ḳalb daḫı (4) melekūt-ı aʿlādan yaradılmışdur. Bu sırdan ötrüdür ki ol aṣābiʿ raḥmāndan iki (5) işbaʿ arasındadur. İşbaʿdan murād iki ṣıfatdur ki ol ṣıfat-ı luṭf-ıla ṣıfat-ı ḳahr-(6)dur. Biri cemālī ve biri celālīdür, bular nūrānī ve ʿılvīdür[2282]. Envār-ı Ḥaḳ anıcak yirdür ve (7) mevāhib-i rabbāniyye gelicek yirdür ʿulūm-ı ledünnīnüñ maʿdinidür, daḫı ṣıfāt-ı luṭf-ıla ṣıfāt-ı (8) ḳahruñ maẓharıdur. Vaḳtí ki ol envār-ı vāridāt āṣārları ve ol maʿārif ki ḥażretden ṣadr olur (9) ʿaks ursa ol göñül ʿaynasından ol nefs-i muẓlimeye ol nefs nūrlanup̀ (10) ḳalbden aña ol maʿārifler-ile ve ʿulūm-ıla ilhām olınur ki bular andan ıraḳ-ıdı. (11) Ṕes, ol nefs-i ẓālime dir ki ʿUzeyir-i ḳalb ibnu'llāhdur. Niteki Yahūdiler Tevrāt'ı işidicek ʿUzeyr'den (12) bu kelāmı, didiler: AK# #. İşāretdür Naṣārā-y-ıla ol (13) göñüllere ki ol ḥubb-ı dünyādan ve anuñ niʿmetlerinden

[2282] ʿılvī: ʿulvī, (Ulviye) Yüksek, yüce. * Manevî ve göğe mensub.

selāmet olmadı anuñ-ıla saḳím (14) oldı. Ve daḫı Mesíḥ-ile ol rūḥa işāret ḳıldı ki müşerrefdür ol rūḥ-ı muʿazzeze (15) mülteṣiḳ[2283] olmaḳda maḫṣūṣ olduġı-çun ki Ḥaḳḳ'uñ nefḫası-y-ıla oldı. Zíre ol rūḥ (16) vaḳt olur ki ḳalbe tecellí ḳılur rubūbiyyet ṣıfatında ḫilāfet-ile muḳterin[2284] oluban ṣıfat-ı (17) ibdāʿuñ[2285] tecelliyāt-ıla ḫalḳa ki ibdāʿ ḳılduġı rūḥdur kemāl-i ḳurbi-y-ile ve Ḥaḳḳ'a maḫṣūṣ olmaġ-ıla (18) taṣarruf-ı ḫayāl var-iken. Ṕes, ol ḳalb ḫayāl itdi atalıḳ nisbetin ve oġullıḳ nisbetin (19) Allāhu Taʿālā-y-ıla ḳul arasında. Zíre oġullıḳ ḫāṣ ʿilāḳadur ataya çün ḳul keşf [297a] (1) olundı. Bu ibtilā-y-ıla nisbet idüṕ rūḥ didi ki *"ibnu'l-lāh"dur.* Bu sırdan ötrü Ḥaḳ Taʿālā sūre-i (2) İḫlāṣ indürüṕ bu şübheyi zāyil ḳıldı, didi ki *"Lem yelid ve lem yūled"*[2286]*. AK# #*(3) AK# #. Yaʿní, bu bir sözdür (4) dillerinde cehl-ile dirler, ḥaḳíḳat üzere degül. Bularuñ bu kelāmı şolaruñ kelāmına beñzer (5) ki bulardan öñ ol kāfire nefsler ki kezẕābladur, didiler ḳulūb u ervāḥ ímānından (6) öñdin Allāhu Taʿālā buları helāk itsün ki bunca şevāhid-i Ḥaḳḳ'ı gördükden ṣoñra níce (7) tekẕíb iderler. AK# # (8) AK# #. Bunuñ-ıla o ḫafíye işāret ḳılur ki rūḥdan yuḳarudur ki ol andan mütevelliddür (9) Ḥaḳḳ'uñ nefḫası-y-ıla. Nite ki ʿÌsā Meryem'den mütevellid oldı nefḫa-yı Ḥaḳḳ-ıla. Bedrüstí, bu nefsler ḳalbleri (10) ve ervāḥ ḫafíyi erbāb ṭutındılar. Zíre ol ḫafí feyż-i ilāhinüñ evvel ẓuhūra gelecek yiridür (11) ki terbiyet andan olur, andan rūḥa andan ḳalbe andan nefse andan ḳālibe feyż olur. (12) Ṕes, nefs naẕar-ı ḳāṣır olduġı-çun terbiyet ḳopucaḳ yir ḳalbi gördi anı gendüye rabb (13) ṭutındı, tā aña deg ki naẕarın terakḳí idüṕ rūḥı gördi anı rabb ṭutındı. Andan daḫı (14) naẕar-ı terakḳí idüṕ gördi

[2283] mülteṣiḳ: (Lüsuk. dan) Birbirine bağlanmış. Yapışık, bitişik.

[2284] muḳterin: (İktiran. dan) Yaklaşan, yakın gelen, iktirân eden.

[2285] ibdāʿ: İzhar etmek. Bir yerden diğer bir yere çıkmak. * Yaratmak. Nümunesiz şey yapmak.
ibdāʿ: Cenab-ı Hakkın âletsiz, maddesiz, zamansız, mekânsız yaratması ve icâdı. * Misli gelmemiş bir eser meydana koymak, icâd, ("İbda', ihdâs, ihtirâ, icâd, sun', halk, tekvin" kelimeleri birbirine yakın mânâdadırlar.) * Edb: Geçmişte benzeri olmayan şiiri söylemek.

[2286] *Lem yelid ve lem yūled:*

ki terbiyet-i ḫafídendür anı daḫı rabb ṭutındı Allāh'dan (15) ġayrı. Zíre naẓarı daḫı terakḳí ḳılmadı ki Ḥaḳ Taʿālā'yı göreydi Ḥaḳ Taʿālā'yı müşāhede ḳılmaḳ (16) göñül şānındandur, nefs emrinden degül. AK# #. (17) Yaʿní, bular emr olunmadılar, illā aña buyuruldılar ki cemíʿ emrlerüñ ṣadr olacaḳ yiri ve külli (18) işlerüñ ḳoyacaḳ yiri ve maʿbūd-ı ḥaḳíḳí anı göreler ki ilāh-ı vāḥiddür, anuñ şeríki (19) yoḳdur. AK# #. Yaʿní, ol Allāhu Taʿālā münezzehdür, külli şeríkden ki **[297b]** (1) nefsler aña iṯbāt iderler. Zíre nefslerüñ ʿādetindendür hevā-yı ve dünyāyı ve Şeyṭān'ı (2) ilāh ṭutınmaḳ. AK# #. Yaʿní, nafslerüñ arzuları (3) budur ki ol nūr-ı ilāhíyi söyindüreler[2287] ol rūḥāní çıraḳlardan ol şehvāt-ı leẕẕāt-ı (4) cismāniyi tamām ḳılmaḳ aġzıları-y-ıla. AK# #. Yaʿní, Allāhu Taʿālā'nuñ (5) sünneti budur ki nefsleri musallaṭ ḳılmaz ol göñül üzere ki Allāhu Taʿālā nūrı-y-ıla münevver (6) olmışdur, tā ki anı söyindüre ebedā, belki. Anuñ sünneti budur ki bedrüstí, tamām eyleye (7) ol nūrını ki ervāḥ üzere ṣaçdı ibtidā yaratduġı vaḳt; nite ki beyānı geçdi[2288]. (8) Ṕes, ol ṣaçılan nūruñ tamāmı hidāyet virmeg-iledür. AK# #. Yaʿní, (9) egerçi ol kāfire nefsler nūr tamām olduġın ḫōş görmezlerse daḫı AK# # (10) AK# #. Yaʿní, ol Allāh'dur ki ol nūrını irsāl idüṕ (11) ṣaçdı, hidāyet-ile Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmeg-içün. Yaʿní, kim ki Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itdi andın yaña hidāyet (12) buldı, ol ṣaçılan nūr-ıla. Eger ol nūr olmayādı, híç bir kimse Allāhu Taʿālā'dın (13) yaña hidāyet bulmazdı. Nite ki buyurdı: AK# #. **AK# #** (14) AK# #. Yaʿní, ol ṣaçılan nūrı iẓhār itmeg-içün Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekde (15) ġayrınuñ ṭalebi üzere külli ne var-ısa eger ol müşrike nefsler gire daḫı görürlerse (16) Allāh'dan ġayrını ṭaleb itmegi terk olunduġın. Zíre ol nefslerüñ ṭabíʿatındandur Ḥaḳ'dan (17) ġayrını ṭaleb itmek Allāhu Taʿālā'ya şirk getürdügi daḫı oldur. Ve daḫı buyurdı ki AK# # (18) AK# #. İşāretdür aña kim dil-

[2287] söyindürmek: söndürmek.

[2288] Burada müellif burada, bu konuya daha önce değindiğini dile getirmektedir.

(19)leri-y-le ímān getürdiler, ammā ḳalblerinde ímān temkin[2289] olmadı. Bedrüstí, ćoḳları bu aḥbār-ı **[298a]** (1) ḳulūbdan daḫı ol rūhbān-ı ervāḥdan ćoḳları AK# #. (2) Yaʿní, temettuʿ iderler ol nefsüñ ḥaẕları-y-ıla baṭṭālluġı ziyānkārlıġ-ıla. Zíre ḳulūbuñ ve ervāḥuñ (3) ḥaẕları ʿālem-i rūḥāniye muṭṭaliʿ olmaḳdur daḫı müşāhedí rabbānídür. AK# # (4) AK# #. Yaʿní, bular anlardur ki altunı gümüşi kenzi iderler ḥırṣ u ṭamaʿ yöninden (5) ki ḥuẕūẕ-ı nefs-ile ismitāʿ[2290] iderler. AK# #. (6) Yaʿní, Allāhu Taʿālā yolında anları infāḳ itmezler ki ol ırāḳlıḳ mesāfesin Allāhu Taʿālā'dan (7) ḳaṭʿ ideler. Ol iki ḳadem-ile ki biri terk-i dünyādur ve biri muḫālefet-i hevādur, muştulaġıl (8) sen anlara ırāḳlıḳ ve Ḥaḳ'dan ḳaṭʿ olmaḳlıḳ ʿaẕābı-y-ıla. AK# # (9) AK# #. Yaʿní, şol günde ki ol Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmege infāḳ (10) itmedügleri altun gümiş üzere ḳızdurıla cehennem odında ki ol cehennem-i ḥırṣdur anuñ-ıla (11) ṭaġlana ol göñüllerüñ ve ervāḥlaruñ alınları üzere. Andan ötrü ki Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmege (12) teveccüh itmediler daḫı yanların ṭaġlayalar. Andan ötrü ki yatduḳları yirden yanların ırāḳ (13) itmediler bu mevcūdātdan ki rablerine duʿālar ḳılalar ḳaṭīʿat ḳorḳusından ve vuṣūl (14) ṭamaʿından ol ʿālem-i ḥaḳíḳate. Ve daḫı arḳaların ṭaġlayalar. Andan ötrü ki rukūʿ ve tevāżuʿ (15) ḳılmadılar Allāh-ıçun. AK# #. Yaʿní, (16) dinile anlara kim "Uşbu size irişen maḥrūmlıḳ ve ırāḳlıḳ şundandur ki siz anı ḫāżż (17) idinüṕ ẕaḫíre[2291] idindüñüz nefslerüñüze ziyān irürmeg-içün, yaʿní bugün āḫiret güninde (18) ṭaduñ ol maḥrūmlıḳ ve ziyānkārlıḳ acıların ki dünyede ḥāṣıl itdüñüz ol ḥırṣ (19) odınuñ

[2289] temkin: Ağır başlılık, usluluk. * Ölçülü hareket sâhibi. * Vakar, izzet. İktidar, kudret. * Birini bir şeye muktedir kılmak. * Kararsızlıktan kurtulup huzur ve sükuna mazhar olmak. * Tedbir, ihtiyat.
mütemkin: Kararsızlıktan kurtulmuş, kesinleşmiş.

[2290] ismitāʿ: (Sem'. den) Dinlemek. Kulak vermek. Dinleyip kabul etmek. İşitmek.

[2291] ẕaḫīre: (A.) (a.i., c. ẕaḫāir) Gerektiği zaman harcanmak üzere anbarlarda saklanan, hububat, yiyecek.
Anbarda saklanan yiyecek, hububat. Azık. Ahiret azığı.
*Dünyada yaptıklarımız bizim azıklarımızdır, ahiret azıklarımızdır. Biz iyilik veya kötülüğü dünyada ettiklerimizin karşılığı olarak ahirette göreceğimize inanırız. Bu sebeple dünyada yaptığıklarımız bizim ẕāḫiremizdir, azığımızdır.

ṭāġlamaġından. Ammā anda acısı belürmezdi, andan ötrü ki siz ġaflet uyḳusında **[298b]** (1) ḳalmışduñuz aḫiretden bī-ḫaber uyur, kişi düşinde ṭāġ elemin ṭadmaz; ammā (2) uyanuḳla ṭadar. Ṕes, bu ḫalḳ uyḳudadur, ḳaḉan ölseler uyanurlar, andan ol ay (3) gün ṣaġışından ḫaber virdi kim anda zekat vācib olur cemīʿ-i ḫalḳa bunuñ-ıla ki buyurdı: (4) AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, aylar ṣaġışın taḳdīr itmek (6) Allāhu Taʿālā ḳatında ezelden on iki aydur, Allāhu Taʿālā ʿilminde ol ḥikmet-i ilāhiyye (7) ki ezelīdür, eyle iḳtiżā ḳıldı ki bu aylardan gökler yirler yaradıldıġı gün dört (8) ay ḥaram[2292] ayları ola; Yaʿnī, ḥarām işlere el uzatmaḳ anda gey ulu günāh ola, (9) ayruḳ aylarda uzatmaḳdan. Belki, olar ṭāʿatlar ve ʿibādetler ayıdur, anlaruñ iḉinde (10) dünyā eşġāllerine ve nefsānī leẕẕātlara meşġūl olmaḳ ḥarāmdur. Ḥaḳḳ'ı ṭaleb idenlere (11) bunda işāret var, ol ṭāliblerüñ günlerine daḫı ʿömr-i evḳātında saʿy itmege, tā ki (12) ṭālib olan gerek cemīʿ-i ʿömrini ṭalebe ṣarf ide. Eger ol miyesser olmazsa bāri s̱ülüs̱i ola (13) ki yılda dört aydur. Ol kimse ki s̱ülüs̱den naḳṣ ide, ol felaḥ bulmaz. Zīre aña (14) lābuddur[2293] ki baʿżı eyyām-ı ʿömrini gendünüñ ve ehl-i ʿiyālinüñ esbāb-ı maʿīşetine ṣarf (15) ide, bāri aña s̱ülüs̱ānin ṣarf ider. Ve her kimde ki bu muvāniʿ olmaya, aña ʿömrinden bir (16) laḥẓasın ṭaleb-i Ḥaḳ'dan ġayrıya ṣarf itmek ḥarām olunmışdur. Nite ki buyurdı: AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, dīn-i mustaḳīm budur. Her kim ʿömrini ṭaleb-i Ḥaḳ'dan ġayrına ṣarf eyledi, anuñ (18) dīni mustaḳīm olmaz. Belki şol ġayrına meyl itdügi ḳadar dīnde iʿvicāc[2294] olur, fehm it cidd-ile. (19) AK# #. Yaʿnī, ol ʿömrüñüzüñ s̱ülüs̱inde nefsüñüze ẓulm eylemeñ ki **[299a]** (1) ol yılda dört aydur. Eger bu s̱ülüs̱i yā baʿżını ʿömrüñüzden meṣāliḥ-i dünyāviyyeye ṣarf iderseñüz (2) taḥḳīḳ nefsüñüze ẓulm idersiz, anı müstevlī ḳılmaġ-ıla bu ḳulūb u ervāḥ üzerine ṣıfatları (3) ġālib olduġı vaḳt. Zīre ol vaḳt nefs ḳalb u rūḥ üzere ġālib olur anlara muḫālefet (4) ḳılur, cemíʿ ṣıfāt-ı ẕemímeleri-y-ile dünyāya ve

[2292] Metinde ḥurum şeklinde ötre ile yazılmış.
[2293] lābud kelimesini lābudd şeklinde son harfini şeddeli yazmıştır.
[2294] iʿvicāc: doğru davranmamak, eğri büğrü olmak. 2. Hakkı bâtıl, bâtılı hak göstermek. 3. Hamlık

anuñ şehvātlarına meyl idüṕ hevāların maʿbūd (5) idinür, Allāhu Taʿālā'ya şirk getürenlerden olur. Bundan ötrü didi ki AK# # (6) AK# #. Yaʿní, cemíʿ-i müşrikler-ile ḳıtāl idüñ ki ḳalbdür (7) ṣıfātları-y-ıla ve ervāḥuñuzdur ṣıfātları-y-ıla. Nite ki ol müşrike nefsler cemíʿ-i (8) ṣıfātları-y-ıla size muḳātele ider, nefs-ile ḳıtāl itmek aña muḫālefet ḳıluṕ hevālarından (9) menʿ itmeg-iledür, daḫı ṣıfātlarını kesr idüṕ şehvātlarından menʿ idüṕ ṭāʿata (10) ʿibādete meşġūl itmeg-ile ve anı yiletmeg-iledür yaramaz ṣıfatlardan tezkiye ḳılmaġa (11) ve eyü[2295] ḫulḳ-ıla gendüye taḫliye itmeklige. Ve andan daḫı buyurdı: AK# # (12) AK# #. Yaʿní, bular ol ḳulūb u ervāḥdur ki şirkden ṣaḳınıcı-(13)lardur, Allāhu Taʿālā'dan ġayrıya iltifātları yoḳ Allāhu Taʿālā'nuñ tevfíḳi ve nuṣreti (14) ve daḫı bularuñ-ıladur andan ötrü ki Allāh'-ıla ġayrından ḳorḳmaġı terk itdiler. Ve bu ḳavli (15) ki buyurdı: AK# #. Aña işāret ḳılur ki bu küfr (16) nefs-i emmārenüñ ʿādetidür. Bedrüstí, bu şeraʿ anuñ-ıçun geldi ki anı emmārliḳden (17) maʾmūre ḳıla daḫı Allāhu Taʿālā evāmirlerine ve nevāhílerine münḳād ola. Ṕes, bu (18) eşhur-i ḫurumi teʾḫír ḳılmaḳ ve anı tebdíl itmek ziyādedür küfr-i ṭabíʿíde ki (19) nefsānídür. AK# #. Yaʿní, Allāhu Taʿālā yolından anuñ-ıla azar [299b] (1) ol nefs ki kāfiredür, tā ki küfrāzede küfri ziyāde ola ve ıraḳlıḳ üzere ıraḳlığı (2) ziyāde ola. Zíre ol nefsler küfri-y-ile Ḥaḳ Taʿālā ḥarām ḳılduġın ḥalāl görür (3) ve ḥalāl ḳılduġın ḥarām görür, küfri budur. Nite ki buyurdı: AK# # (4) AK# # (5) AK# #. Yaʿní, olaa ol yavuz ʿamelleri görklü gösterildi. Anlar ṣanurlar ki (6) ol Ḥaḳ Taʿālā ḥarām ḳılduġınuñ ṣaġışını tebdíl ü teʾḫír ḳılmaḳ gendü ṭabíʿatları-y-ıla. (7) Ve emr olınan nesneleri taġyír ḳılmaḳ anlara görklü gelürdi. Bilmezlerdi ki ol küfrleri (8) üzere ziyāde küfrdür. AK# #. Yaʿní, Allāhu Taʿālā (9) kāfir ḳavme hidāyet virmez ímān üzere, küfri terk itmeyince. Andan erenleri ḳıtāl üzere

[2295] eyü

(10) ḳındurmaḳdan ḫaber virdi. Buyurdı ki AK# # (11) AK# #. Yaʿní, “İy ervāḥlar ve ḳulūblar ki müʾmine-(12)lersiz, noldı size ki ḳaçan ol ilhām-ı rabbānî birle size dinilse ki “dünyādan ve anuñ (13) içindekiden çıḳuñ” Allāhu Taʿālā’yı ṭaleb itmeg-içün ve andın yaña seyr itmeg-içün, anı (14) aʿiz[2296] ü ṣaḳîl[2297] görüp dünyāya ve anuñ şehvātlarına meyl idersiz, ol kāfire nefsler (15) gibi. AK# #. Yaʿní, nite[2298] rāżı olursız nefsüñüzden (16) dünyāya ve anuñ şehvātlarına meyl idüp āḫireti niʿmetleri-y-ile terk itmege. Ve nite (17) ḫōş görürsiz ki díni dünyāya ṣatasız ol fāníyi bāḳí üzere iḫtiyār ḳılasız. (18) AK# #. Yaʿní, şol ki bāḳí ola az ola (19) yigirekdür ol çoḳdan ki fānî ola. Ḥāl budur ki dünyā fenāsı-y-ıla azdur **[300a]** (1) āḫirete nisbet, beḳāsı-y-ıla āḫiret beḳāsı-y-ıla çoḳdur dünyāya nisbet fenāsı-y-ıla. AK# # (2) AK# #. Yaʿnî, eger çıḳmayasız bu dünyā zindānından ve ol şehvātları (3) bendinden, iy ervāḥlar ve ḳulūblar ki rūḥānîlersiz, size ʿaẕāb ideʿaẕāb-ı (4) elîm-ile ol envār-ı rūḥāniyyeyi bāṭıl ḳılmaġ-ıla ve ṣıfāt-ı nefsānîniñ ẓulümātlarını (5) müstevlî ḳılmaġ-ıla ve ol yırtıcılıḳ ve şeyṭānîliḳ ṣıfātları ġālib olmaġ-ıla ve (6) ʿaẕāb-ı buʿd acısı-y-ıla ol ḥażret-i rabbānîden. AK# # (7) AK# #. Yaʿnî, Ḥaḳ Taʿālā istibdāl ide bir ḳavm (8)sizden ġayrı ervāḥdan ḳulūbdan ki anlar girçek ʿāşıḳ olalar. Yaʿní, siz (9) çıḳmaġı terk itmeg-ile Ḥaḳ Taʿālā’ya żarar itmezsiz, líkin gendü nefsüñüze żarar idersiz (10) ol saʿādetden maḥrūm ḳılmaġ-ıla. Ṕes, Allāhu Taʿālā ḳādirdür, ḳavmi istiʿdād itmege (11) kimden dilerse, nite dilerse. Ve daḫı buyurdı: AK# # (12) AK# #. Yaʿní, eger siz aña nuṣret (13) itmezseñüz, iy ṣūret issileri bunuñ-ıla ki anuñ-ıla olursız. Taḥḳíḳ, Allāhu Taʿālā (14) aña nuṣret ider, ʿālem-i ḥaḳíḳatde bunuñ-ıla ki anuñ-ıla bile ola. Ćünki ol

[2296] aʿiz: Karşılık olarak veren. * Karşılık olarak verilmiş olan.
[2297] ṣaḳîl: (Sıklet. den) Ağır, can sıkan, sıkıcı. Çirkin kaba.
ṣaḳîl: Ağır, can sıkıcı. Çirkin.
[2298] nite: nasıl

kāfirler (15) anı çıḳardılar Mekke'den anuñ-ıla bile nuṣret ider olmadılar, illā Ebū Bekr ki ikinüñ (16) ikincisidür çün ol ikisi ol vaḥdet-i ezeliyye maġarasında ol ḥabībiyyet ḫalvetinde (17) olurlardı ki andan muḳarreb melekler ve mürsel peyġamberler ṣıġmaz. Şol vaḳtde ki (18) anda vaḳt yoḳ-ıdı, Allāhu Taʿālā var-ıdı anuñ-ıla bir mevcūd daḫı yoḳ-ıdı, andan (19) ol bedíʿ ḫılḳati-y-le yatardı. Evvelā ki yaratdı ḥabíb-i vücūdınuñ nūrı-y-ıdı ol ikinüñ **[300b]** (1) ikincisi oldı, ġayret maġarasında ve bilelik maḳāmında ol ḥabíbüñ Allāhu Taʿālā-y-ıla bir (2) vaḳti var-ıdı ki melek-i muḳarreb ve nebí-yi mürsel araya sıġmazdı, tā aña deg ki Allāhu Taʿālā (3) Ebā Bekr'e şeref virdi *raḍıya'llāhu ʿanh* bu iki maḳāma maḫṣūṣ ḳılmaġ-ıla ol ḥabíbine mütābaʿat (4) sebebi-y-ile ki biri ikinüñ ikincisi olmaḳ maḳāmı biri bilelik[2299] maḳāmı. Nite ki buyurdı: AK# # (5) AK# #. **AK# #.** Bedrüstí, Allāhu Taʿālā (6) bu kelāmı ezelde dimişdi, tā ebede degin. Ṕes, bu delālet ider ki Ebā Bekr *rḍḥ (raḍıya'llāhu ʿanh)* ezelden bu (7) kerāmet-ile mükerrem olmışdı ki Resūl'uñ *ʿaleyhi's-selām* cemíʿ-i aḥvālda ikincisi olısardı çünki (8) Resūl Mekke'den çıḳdı hicret idüṕ Ebū Bekr ikincisiydi ancaḳ girü ancılayın ʿademden (9) varlıġa çıḳıcaḳ daḫı Ebū Bekr anuñ ikinciydi ol ʿālem-i ervāḥda, belki ol maġara-yı (10) ʿademde daḫı ikincisi-y-idi ki daḫı bir aḥad yoḳ-ıdı ki anuñ-ıla maḫṣūṣ olaydı buña (11) delālet ider Resūl'üñ *ʿaleyhi's-selām* ol ḳavlí ki buyurdı: AK# #. Yaʿní, (12) ẓanuñ nedür şeref ü kerāmetde ol iki-y-ile ki üçüncileri Allāh ola. Ṕes, Ebū Bekr (13) anuñ ikincisi oldı ṭalebde ve seyrde sebbeʿat itmekde Allāhu Taʿālā'dın yaña vaḳt-i (14) cāhiliyyetde daḫı ve İslāmda daḫı ikincisiydi. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# # (15) AK# #. Ve müsülmānlara[2300] imām olmaḳda daḫı ikinci-y-idi. Nite ki ḫasta-(16)lıġında

[2299] bilelik: hakka'l-yakin.
bilelik makamı: bilmek, hakkı tam manasıyla bilecek kadar ona yakın olmak.
[2300] müsülmānlara//müslümānlara

buyurdı; “Eydüñ, Ebā Bekr’e ḫalḳa imāmet itsün”, çün Ebā Bekr, Resūl’üñ ikincisi (17) oldı, muṭlaḳ evvel-i ḫılḳatde ve ḥāl-i ḥayvetinde níçe maḳāmlarda ve çoḳ aḥvāllarda. (18) Ṕes, müteʿayyin[2301] oldı ki vefātından ṣoñra ḫilāfetde daḫı ikinci ola. Nite ki buyurdı (19) Allāhu Taʿālā daḫı müʾminler imtināʿ iderler ḫilāfetde Ebā Bekr’den ġayrına. Bedrüstí, **[301a]** (1) anuñ ḫılāfeti ḥaḳdur. Vācibdür Ḥaḳ Taʿālā’dan ki buyurdı: AK# #. (2) Ṕes, aña ḥāṣıl oldı ki Resūl’üñ emrinde ol ikincisi ola. Bu degül ki hemān (3) maġarada ikinci ola, aña maḫṣūṣ ola, ancaḳ çün Ḥaḳ Taʿālā ol ikisi diyü ẕikr (4) eyledi, bu ʿumūm-ı aḥvāla delālet ider. Ve daḫı bu maʿnínüñ müvekkididür ki Ḥaḳ Taʿālā (5) buyurdı: AK# #. Yaʿní, Allāhu Taʿālā sekíne (6) indürdi Ebā Bekr üzere ol ġār[2302] içinde ve aña ḳuvvet virdi bir leşker-ile ki görinmezdi (7) ki ol ḫaḳāyıḳ-ı īmān ve deḳāyıḳ-ı irfān-ıdı, Ḥaḳ Taʿālā’nuñ ezelí iḥsānından. (8) Ve daḫı baʿíd degül ki sekíne Resūl *ʿalm (ʿaleyhi’s-selām)* ḳalbi üzerine inmiş ola, ol görinmez (9) leşker-ile nuṣret ü ḳuvvet resūle ola. Andan ol resūl Ḥaḳ Taʿālā anuñ göñline (10) dökdüginden Ebā Bekr ṣadrına dökmiş ola, ol sekínenüñ ḥaḳāyıḳlarından. (11) AK# #. Bu aña işāret ḳılur ki (12) bir ḳavm-i ʿArabdan, Resūl’den ṣoñra mürtedd[2303] oldılar zekāt menʿ idenlerden Allāhu Taʿālā (13) Ebā Bekr’i anlaruñ üzerine ġālib ḳıluṕ anları ḳahr eyledi, ol kelime-yi Ḥaḳ yüceldi ki (14) anı Ebā Bekr didi ol ḳavm ḥaḳḳında “Va’l-lāhi, eger bir deve dizi baġın menʿ idüṕ (15) virmez olurlarsa ki Resūl zamānında virürlerdi, ben andan ötrü anlaruñ-ıla (16) muḳātele iderem”. AK# #. Yaʿní, Allāhu Taʿālā ʿazízdür evliyālarını ʿazíz (17) ḳılur nuṣret-ile ve ḥakímdür düşmānlarını ḥikmeti-y-le ẕelíl idüṕ ḳahr ider. Andan

[2301] müteʿayyin: (Ayn. dan) Karar verilmiş. * İleri gelen kimse. Eşraftan olan kişi. * Belli, âşikâr ve meydanda olan. Taayyün eden.

[2302] ġār: Mağara. İn. Kehf.

[2303] mürted kelimesini Arapça telefuz esasına göre şeddeli yazmış mürtedd şeklinde yazmıştır.

(18) ḫaber virdi andan ki evliyālarını taḥríż ḳıldı aʿdālarını ḳahr itmege. Nite ki (19) buyurdı: AK# #. Yaʿní, “İy ṭālibler geçüñ çıḳuñ Ḥaḳḳ’ı ṭaleb itmeklige **[301b]** (1) bu ḥāletde ki ḫifāf olasız. Yaʿní, mücerred olasız ehl ü evlād ʿalāyıḳından ve daḫı (2) münḳaṭıʿ olasız emvāl u emlāk ʿavāyıḳından[2304] ve daḫı bu ḥāletde ki ṣiḳāl olasız. (3) Yaʿní, māldar olasız ve ehl-i evlād issi olasız. Ve daḫı aña işāret ḳılur ki (4) taʿalluḳāt-ı kevneynden ḫafíf oluṕ bu ṣaḳaleyn iṕine yapışıcı olasız ve daḫı (5) ḫifāf olasız ʿināyet ceẕbeleri-y-le ve ṣiḳāl olasız hidāyet-ile sālik oluban. (6) AK# #. Yaʿní, Allāhu Taʿālā’dın yaña (7) seyr idüṕ mücāhede ḳıluñ māluñuz infāḳ itmeg-ile ve nefsüñüzi beẕl itmeg-ile, (8) tā bu iki ḳadem-ile vuṣlata iresiz. Bunda infāḳ-ı malı muḳaddem ṭutdı beẕl-i (9) nefs üzere. Zíre nefsi beẕl itmek ol evṣāf-ı ẕemímeler yirinde ṭururken bu (10) muʿteber degüldür. İʿtibār añadur ki nefsi ol yaramaz ṣıfatlarından arıdasın andan (11) anı beẕl itmeg-ile fāní ḳılasın, Allāh yolında Allāhu Taʿālā’nuñ tevfíḳi-y-le anuñ (12) rıżāsın ḥāṣıl ḳılmaġ-ıçun. Ṕes, ol yaramaz ṣıfatlardan bir dünyā üzere ḥaríṣ olmaḳ-(13)dur daḫı anda buḫl itmekdür. Ṕes, infāḳ-ı māl-ıla terk-i dünyāya işāret ḳıldı, (14) tā ünsi[2305] münḳaṭıʿ ola[2306]. AK# #. Yaʿní, terk-i dünyā idüṕ (15) nefsüñüzi beẕl[2307] itdügüñüz size ḫayrludur Ḥaḳḳ’ı ṭaleb itmekde māldan daḫı (16) nefsden.

[2304] ʿavāyıḳ//ʿavāʾiḳ: (A.) (Âika. C.) Mânialar. Engeller. Müşküller. * Nuh (A.S.) Kavminin sonradan taptıkları bir put ismi.

[2305] üns: (A.) alışkanlık, alışma.

[2306] münḳaṭıʿ: (Kat'. dan) İnkıta eden, kesilmiş, kesilen. Aralıklı ve son bulan. * Arada bağ kalmıyan, ayrılmış. * Herkesten ayrılıp bir kişiye bağlı kalan.

münḳaṭıʿ ol-: kesilmek, terk etmek.

[2307] beẕl: (A.) bol bol verme, saçma.

beẕl it-: Etrafa saçmak, dağıtmak.

nefsini beẕl it-: nefsini esirgemeden sarf etmek

beẕl (A.): Bol bol verme, saçma.

b.-i māl: Mal dağıtması, sadakada bulunması.

b.-i cūd: Cömertlik yayma, mal dağıtma.

b. eyle-: Etrafa saçmak, dağıtmak.

b. it-: Etrafa saçmak, dağıtmak.

Eger, Ḥaḳḳ'ı ṭaleb idüṕ andın yaña seyr itmek ʿizzetin bilürseñüz. Zíre (17) māluñ ve nefsüñ ḥāṣılı günāh u vebāldür ve ṭalebüñ ḥāṣılı vaṣl u viṣāldur. Ve daḫı (18) buyurdı ki AK# #. Yaʿní, "Yā Muḥammed, (19) eger maṭlūbuñ dünyā ve anuñ zíneti olsa ve daḫı mütābaʿat-ı şehvāt-ı nefs[2308] olsa [302a] (1) ol dünyā ṭālibleri ve nefs ehli külli saña mütābaʿat iderlerdi". AK# # (2) AK# #. Līkin sefer bulara müştaḳlu oldı. Zīre ol dünyeden ve anuñ zīnetlerinden (3) ćıḳuṕ şehvātların ve leẕẕātların terk itmekdür ve nefsi ḳahr idüṕ ṣıfātların (4) tebdīl ḳılmaḳdur anuñ-ıçun saña mütābaʿat[2309] olmaz. AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, ol nefs (6) ehli olanlar Allāh'a and içerler ki yā ehl-i ḳulūb eger ṭāḳatumuz yitse senüñ-ile bile (7) dünyeden ćıḳarduḳ daḫı küllī içindekiden bile. Nite kim siz ćıḳduñuz bular nefslerin (8) helāk iderler ol dünyā şehvātlarınuñ mehlekelerinde[2310] çünki andan ćıḳmadılar. Ammā (9) ol ki ṭāḳatumuz yitmez diyü and içerler. Allāhu Taʿālā bilür ki olar ol andlarında kāẕiblerdür. (10) Zīre ol ćıḳmaḳlıḳ ṭāḳatı cemīʿ-i ḫalḳa şāmildür ḫılḳatlerinde ḳonılmışdur. Ve daḫı didi ki (11) AK# #. Ḥaḳ Taʿālā ʿafvını taḳdīm ḳıldı ʿitāb üzere ol (12) ḳavlini taḥḳīḳ u taṣdīḳ ḳılmaġ-ıçun ki buyurdı: AK# # (13) AK# #. Ve bu ḳavli ki buyurdı neçün bulara destūr virdüñ egerçi ʿitāb[2311] gibidür (14) ḥaḳīḳatde aña ʿitāb degüldür. Belki anuñ-ıla iẓhār-ı luṭfı üzeredür ve anuñ (15) kemāl-i reʾfetdür ki neçün destūr virdüñ didükden ṣoñra buyurdı ki AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, bu

[2308] mutābaʿat-ı şehvāt-ı nefs: nefsin kötü isteklerine ulaşmak, nefsin kötü isteklerine rıza göstermek.
[2309] mutābaʿat: (A.) Tâbi olma, arkasından gitme.
mutābaʿat ol-: tâbi olmak.
mutābaʿat it-: tâbi olmak.
mutābaʿat eyle-: Tâbi olmak.
[2310] mehleke: (C.: Mehâlik) Tehlikeli yer veya iş.
[2311] ʿitāb: Tekdir etmek. Şiddetle hitab etmek. Azarlamak. Terslemek. Paylamak. Rencide etmek. Darılmak.

destūr virmeklik fāyidesin (17) ol resūline rāciʿ ḳıldı ġayrına gegül. Bunuñ-ıla ki aña ʿilm ḥāṣıl ola-y-dı ol (18) destūr dileyenler anı girçekleyenlerden midür yoḳsa kāẕiblerden midür, bundan ṣoñra (19) Ḥaḳ Taʿālā ṣādıḳları kāẕibleri beyān idüṕ buyurdı: AK# # **[302b]** (1) AK# #. Yaʿnī, ol cihād-ı maʿnevīden ve cihād-ı ṣūriden el çeküṕ ṭaleb (2) itmemek Allāhu Taʿālā'ya ve yevm-i āḫirete īmān getürenlerüñ şānı degüldür ki anuñ īmānı (3) Allāhu Taʿālā nūrı-y-ıla ve anuñ naẓar-ı ʿināyet-ile ola. Ṕes, gerek ki anlar mālları-y-la cihād (4) ideler, Ḥaḳ yolına ṣarf itmeg-ile ve daḫı nefslerin beẕl ideler, Allāḥ'ı ṭaleb itmekde, (5) andan ġayrından ḥaẕer[2312] itmeg-ile. AK# #. Allāhu Taʿālā bilür anları ki (6) anuñ-ıla ġayrından ṣaḳınur. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, cihāddan oturmaḳlıġa destūr dileyenler anlardur ki īmānları nūr-ı ilāhī-y-ile olmadı ki (8) anlara yaḳīn vācib ḳılıcı ola. Belki īmānları taḳlīd-ile ve nifāḳ-ıladur. AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, çün bularda yaḳīn olmadı ol gümānları (10) ẓulmetinde evṣāf-ı ẕemīme-yi nefsānī-y-ile ṭabāyiʿ-i ḥayvāniyye arasında tereddüd iderler (11) ol ẓulmātından anları çıḳmaġa hīç bir yilteyici yoḳ ki andan envār-ı rūḥāniyyeye ve (12) aḫlāḳ-ı rabbāniyyeye çıḳalar. AK# #. Yaʿnī, eger ḳalb-(13)lerinde bir yilteyici bulsalar ol ḥayvāniyyet mertebesinden çıḳmaḳlıġa anuñ-ıçun bir (14) yaraḳ iderlerdi ki ol enbiyālara mütābaʿat ḳılmaḳdur. Zīre[2313] anlar anuñ-çun gönderildi (15) ki buları ẓulmāt-ı ḥayvāniyyeden çıḳaruṕ nūr-ı rabbāniyyeye givüreler[2314]. AK# # (16)

[2312] ḥaẕer (a.i): sakınma, kaçınma, korunma, çekinme. El-hazer: sakın!

[2313] zíre: f. Çünkü. Ondan ki, şundan, şu sebepten ki.

[2314] 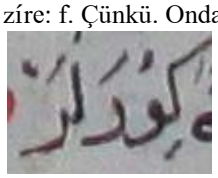 givüreler; girdireler, katalar anlamındadır.

givürmek: dahil etmek.

givürmek: sokmak, dahil etmek, koymak. yerleştirmek. 2- eklemek, katmak.

AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ezelde kerih gördi ki bu ṭaleb yiltesine bulara tevfīḳ vire (17) ḳahrın iẓhār itmeg-içün buları ol sicn-i beşeriyyetde ḥabs eyledi, ol ġazādan o-(18)turmaḳlıġı olara ḥalāvetlü[2315] gösterdi. AK# #. Yaʿnī, emr-i ezelde (19) anlara dinildi ki oturuñ ol ḥabs (ḥaṕs ???) içinde feraḥ idüben. Ol ileyüñüz daḫı temettuʿ-ı ḥayvān-içün **[303a]** (1) ol esfel-i ṭabīʿatda oturanlar-ıla ki şehvāt-ı nefsānīden leẕẕāt almışlardur. AK# # (2) AK# #. Aña işāret ḳılur kim ol ehl-i ṭabīʿatuñ (3) beşeriyyet zindānında oturmaḳlıġı ehl-i ḳulūba ve aṣḥāb-ı sülūka ṣalāḥdur. Zīre eger (4) bular ol beşeriyyetden çıḳar hevā-y-ıla daḫı ṭabīʿat-ıla ki girçek niyyeti ve ḳaṣdı ṣalāḥ-ıla (5) olmaya ki ol girçek sālikler ṣoḥbetidür olar arturmazlar, illā teşvīş ve tefriḳa (6) artururlar aḳvālleri-y-le ve efʿālleri-y-le daḫı aḥvālları ve aḫlāḳları-y-la. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, sizüñ arañuzdan ḳaçmaḳlıġı tīz ideler ve ḳalbüñüzi ṣınuḳlu ideler (8) ṭaleb itmek emrin göze fesāda vireler, sizi seyrden sülūkdan menʿ ideler. (9) AK# #. Yaʿnī, size fitne ṭaleb ideler ḳorḳıtmaġ-ıla ve şehevāta ve leẕẕāt-ı (10) nefsāniye daʿvet itmeg-ile ve dünyāya ve anuñ zīnetlerine meyl itmeg-ile, tā ki ol maṭlūba (11) vāṣıl olmaḳ müteʿaẕẕir[2316] ola ṭaʿām ṭaleb itmeg-ile. AK# # (12) AK# #. Yaʿnī, sizüñ içüñüzde aḥvāluñuza münkir olanlardan kimseler var kim işidürler (13) şol nesneyi ki size inkārların ziyāde ḳılur. Allāhu Taʿālā ʿalīmdür, bilür ol ẓālimleri (14) ki olar erbāb-ı nüfūsdur olaruñ ṣalāḥı ḥabs-i beşeriyyetde oturmaḳlıḳdur. Andan ol (15) fitne ṭaleb idenlerden ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# #. İşāret (16) ḳılur bunuñ-ıla ol nefsüñ ṣıfātlarına ki yimek içmek şehveti fitnesin ve nefs leẕẕet (17) alduġınuñ ve hevā ḫōş gördügin ṭaleb itdiler, bāliġ olmazdan öñ. AK# #. (18) Yaʿnī, yā rūḥa saña emrleri dönderüvirdiler ki ol rūḥānī emrlerdür daḫı

[2315] ḥalāvet: Tatlılık. Şirin olmak.
[2316] müteʿaẕẕir: Meydana gelmesi zor olan. * Özürlü olan.

görklü (19) istiʿdāddur saʿādet-i uḫrevī ṭaleb itmekde daḫı insāniyyeti kemāle irürmekde bülūġ vaḳtine degin. **[303b]** (1) AK# #. Yaʿnī, tā ki olʿaḳl geldi ki evāmir-i (2) şerʿa ḳābildür ol evāmir ü nevāhī ẓāhir oldı ve Ḥaḳ'dın yaña daʿvet ẓuhūra (3) geldi ki nefs ṣıfātları-y-la anı ḫōş görmez. AK# #. (4) Yaʿnī, bulardan kimseler var ki dir "baña destūr vir". Bu hevādur ki rūḥdan destūr (5) diler, tā ki anuñ cemīʿ-i dünyevī şurūʿ idecek yirlerine medḫal bula, tā ki hevā-y-ıla berāber (6) ola. Ammā *"velā tufettenī"*[2317] didügi-y-ile işāret ḳılur aña ki bedürüstī, bu rūḥ her bār ki (7) hevā-yı daʿvet ḳıla ol rūḥānī menzillerde işāʾ[2318] ṭutmaġ-ıçun daḫı ol mevāhib-i[2319] rabbā-(8)nīde. Zīre hevā maḥabbet merkebidür dir ki "beni fitnelendürme ol maʿārifler-ile". Bu nesne (9) ʿillet getürmekdür menāzil-i ʿılviyyāte çıḳmaġı refʿ itmeg-içün. Zīre anuñ ṭabīʿatı aşaġa (10) itmekdür. AK# #. Yaʿnī, anuñ ʿillet getürdügi çıḳmaġı defʿ itmeg-içün-(11)dür, yāḫūd ʿayn-ı fitnedür, aşaġa itmeg-içün. AK# #. (12) Yaʿnī, ıraḳlıḳ cehennemi ve ḳaṭīʿat ʿaẕābı kāfir nefslerüñ lāzımındandur, ṣıfātları-y-la. AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, yā rūḥ eger saña ʿavāṭıf-ı Ḥaḳ'dan bir ḥasene irişse (14) nefs ṣıfātları-y-la melūl olurlar. Zīre rūḥ anuñ-ıla ẓafer bulur ol nefs üzere. AK# # (15) AK# #. Eger (16) mevāniʿ[2320] irişse ki seni seyrden ḳaṭʿ itse dirler ki "Biz ol ḥayvāniyyet otlaḳ-(17)larından naṣībümüz alduḳ ki ol ʿālem-i rūḥāniyyeye seyr itmeg-içün yaradılmaḳ". Pes, (18) ol rūḥdan iʿrāż iderler evṣāları-y-la bu ḥāletde ki olar ferḥ[2321] iderler (19) ol öñlerindeki ḥayvān otlaḳları-çun. AK# # **[304a]** (1) AK# #. Yaʿnī, eyit yā rūḥ ol mevāniʿden bize irişmez, illā şol ki Allāhu Taʿālā bizüm-

[2317] velā tufettenī:

[2318] işā//işāʾ: (A.) Yatsı zamanı. Akşam ile yatsı namazı arasındaki vakit. * Güneş batmasından ertesi günü fecre kadar olan zaman.

[2319] mevāhib: (A.) Hibe olunan şeyler. Karşılıksız verilenler.
mevāhib: (A.) Mevhibeler. İhsanlar, bahşişler.

[2320] mevāniʿ: māniler, engeller. māni olanlar. māniālar.

[2321] ferḥ: 1-Civciv. Tavuk veya kuş yavrusu. 2- Nebatların diplerinde çıkan filiz.

içün (2) taḳdīr itdi, terbiyetden ötrü ve busustlıḳ[2322] ṭarḳamaḳlıḳ[2323] bize irişmez. Andan ötrü ki (3) redd ü ṭard olına ol bizüm velīmüz ve edebleyicümüzdür, şol ki bizüm (4) dīnümüze ṣalāḥı var ḥālümüz anuñ-ıla ıṣlāḥ olınur, ol bize anı işler. AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, ol ḳulūb ü ervāḥ ki müʾminelerdür, anlar terbiyeti (6) emrini Ḥaḳ Taʿālā'ya tefvīż idüp̀ aña iʿtimād ḳılsun. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, eyit yā rūḥ, iy nefs sen ṣıfātlaruñ-ıla bize muntaẓır (8) olmazsın, illā iki iḥsāndan birine ki yā ʿavāṭıf-ı rabbānī irişe yā ol fıtrat u (9) ṭuruḳmaḳ ki görklü terbiyet ve teʾdīb vācib ḳılıcıdur. AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, biz daḫı aña muntaẓıruz (11) ki size Allāhu Taʿālā ḳatından bir ʿaẕāb irişe ki meṣāʾib-ile (???)[2324] mübtelā ḳıla yāḫūḏ bizi (12) müstevlī[2325] ḳıla üzerüñüze, biz ġālib oluṕ sizi diler dilemez ṭāʿata ʿibādete ṭutuṕ (13) muḫālefetlerden ve hevālara tābiʿ olmaḳdan ve dünyā ṭalebinden ve anuñ şehvātlarından (14) sizi menʿ idevüz. AK# #. Ṕes, siz bizüm-içün muntaẓır (15) oluñ biz daḫı size ẓafer bulmaġ-ıçun muntaẓır olalum. Andan nifāḳ ehlinüñ infāḳından (16) ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# #. Aña işāret ḳılur ki bu (17) ṭāʿat ʿubūdiyyet yirine getürmekde üç̀ nevʿiledür; bir māl-ıla, bir beden-

---

[2322] busust: kederli, üzgün, busamak: kederlenmek, üzülmek (clauson sözlüğü)
bususthk: üzgünlük, kederlilik.
Metni eğer "bu süstlik" şeklinde okuyacak olursak; bu gevşeklik, tembellik anlamında olmaktadır.
süst: (F.) Gevşek, tembel, sölpük.

[2323] ṭarḳamaḳ: 1- tarġamaḳ: zail olmak, dağılmak, uzaklaşmak.
2-ṭarġıl: yüzdeki lekeler, sis. kirli kül rengi
3- ṭarıḳmaḳ, [darıḳmaḳ] Daralmak, içi sıkılmak, mütessir olmak. ṭarılḳanmaḳ = ṭarılġanmaḳ: ṭarlıġanmaḳ [[[bu ifade metin için daha doğru]]] (Tarama Sözlüğü)

[2324] 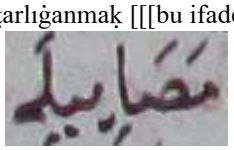 Metin içerisinde hemzenin yazılmamış olduğunu kabul edersek kelimeyi meṣāʾib (مصائب) şeklinde okumak mümkün olur.
meṣāʾib:(ar.) musibetler * Güçlükler.
meṣāʾib: musibetler, güçlükler.
Felâketler. Uğursuzluklar. Suubetler.

[2325] müstevlī: müstevliye. İstilâ eden, ele geçiren, zapteden. Galib olan. Yayılan, her tarafı kaplayan.

ile ve bir daḫı (18) ḳalb-ile. Ammā māl-ıla[2326] evladdur ki Allāhu Taʿālā yolına infāḳ oluna ve beden-ile oldur ki (19) Ḥaḳḳ'uñ emrlerine ve nevāhīlerin yirine getüre ve sünnetşeri ve edebleri ṣaḳlaya. Ve ammā ḳalb-ile **[304b]** (1) īmān getürüp̀ girçeklemekdür ve niyyetin iḫlāṣ itmekdür. Bedürüstī, bu māl u beden-ile (2) olınan ṭāʿat maḳbūl olur, niyyeti iḫlāṣ olıcaḳ. Resūl'üñ bu ḳavli-le ki buyurdı, *ʿaleyhi's-selām* (3) *"Niyyetü'l-müʾmin ebleġa min ʿamelihī"*[2327]. Yaʿnī, müʾminüñ niyyeti kāmiliraḳdur ʿamelinden ve bu āyetde bir (4) işāret daḫı oldur ki eyit yā rūḥ ol nefse ve ṣıfātlarına, terk idüñ ol (5) iştihālaruñuzı ve leẕẕāt alduġuñuz māldan manṣıbdan daḫı yinilen ve (6) içilen niʿmetlerden daḫı giyilür ṭonlardan ve nikāḥladuġuñuz ʿavratlardan ṭavʿ[2328] yöninden (7) riyā-y-ıla yā kerh yöninden nifāḳ-ıla. AK# #. (8) Yaʿnī, uşbu riyāżatı ve mücāhedeyi sizden ḳabūl itmez. Andan ötrü ki siz fāsıḳ ḳavm-(9)dan olduñuz ki īmāndan iḫlāṣdan ṭaşrasız. AK# #. (10) Yaʿnī, saña ol serkeş nefslerüñ mālları ve evlādları çoḳ olduġı ḫōş gelmesün ki (11) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā diler ki ol māl-ıla (12) evlād-ıla bulara ʿaẕāb ḳıla ʿömrleri müddetinde ʿaẕābları oldur ki anları anuñ-ıla (13) meşġūl ḳıla Allāhu Taʿālā ẕikrinden ġāfil olalar ve anuñ ṭāʿatın ve maḥabbetin ve anı (14) ṭaleb itmegi unıdalar ol māl u evlād maḥabbetini ve anuñ ṭalebini ilerü ṭutalar. AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, rūḥları küfr üzere çıḳa kāfir olalar ve kāfir (16) daḫı ikidürlüdür; bir kāfir oldur ki niʿmet virene inkār ider ve biri oldur ki (17) niʿmete inkār ider. AK# #. Yaʿnī, bu nefs ṣıfāt-(18)ları-y-ıla and içüp̀ dirler ol rūḥa ve ḳalbe ki biz daḫı aṣl-ı ḫılḳatde sizüñ ṭabīʿatuñuz (19) ve sīretüñüz üzereyüz; ḥāl budur, bular siz degüller. Zīre sizüñ aṣl menşeʾüñüz **[305a]** (1)

[2326] māl (Ar.): Para, mülk, mal [[[Arapça aslına sadık kalınarak uzun a kullanılmıştır.]]]
māla kesmek: Diyete bağlamak.
māl dökmek: Bol para harcamak.
mālı beslemek: Varlığını arttırmak, çoğaltmak.

[2327] *Niyyetü'l-müʾmin ebleġa min ʿamelihī:*

[2328] ṭavʿ: İsteyerek uymak. Bir şeyi istekle yapmak. Mutiʿ olmak. 2- Mer'anın genişliğinden dolayı davarın her tarafta otlamasının mümkün olması.

ʿālem-i emrden ve ʿālem-i ervāḥdandur, anlaruñ menşeʾi ʿālem-i ḫalḳdan ve ʿālem-i ecsāmdandur. (2) AK# #. Līkin bular bir ḳavmdur, sizüñ ḳahruñuz heybetinden ḳorḳarlar (3) envār-ı rūḥāniyye ġālib olduġı vaḳt. Zīre ḳaçan ki ol nefs üzere ṣıfātları-y-ıla ol (4) feyż-i rabbānī nūrları mirʾāt-ı[2329] ḳalbden[2330] ʿaks ursa anuñ ṭabīʿatı ẓulmeti münkesir[2331] olur şehvetleri (5) odı söyler bi'l-külliye fenā oluṕ helāk olmaḳdan ḳorḳar, rūḥ-ıla ḳalbe ilticā ider, (6) buları yalan and-ıla aldar, İblīs Ādem-ile Ḥavvā'yı and-ıla aldadıġı gibi. Ṕes, nefs daḫı diler kim (7) bu rūḥ-ıla ḳalbi ben sizdenin[2332] dimek ġurūrı-y-ıla. Yaʿnī, ṭāʿatda ve ʿubūdiyyetde oları (8) riyāżat-ı nefsden ve anlaruñ cihādından süstlıġa bıraġa. Andan daḫı didi ki AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, ol nefs ṣıfāt-(10)ları-y-ıla eger bir ḳaçuṕ ṣıġınacaḳ yā bir girecek in bulsalar ki sizden ḫalāṣ (11) oluṕ ḳurtılalardı. Fi'l-ḥāl, ol muṭīʿ u münḳād oluṕ ʿubūdiyyet itmekden girü (12) ṭuralardı. Andan Ḥaḳ Taʿālā ḥükmine ve ʿaṭāsına rāżı olmaḳdan ḫaber virdi, buyurdı ki (13) AK# #. Evvel, āyet işāret ḳılur nifāḳ ʿalāmetine (14) ve nifāḳ ehline ki münāfıḳuñ rızāsı dünyā virmeg-ile ve dünyā metāʿ-ıladur ve ġaḍabı buları menʿ (15) itmeg-iledür. Zīre nifāḳ oldur ki ẓāhirin erkān-ı islām-ıla bezeye ve bāṭını envār-ı (16) īmāndan muʿaṭṭal ola. Ol göñül ki nūr-ı īmāndan muʿaṭṭal ola, ol ẓulmet-i (17) küfr-ile müzeyyen olur, daḫı ḥubb-ı dünyā-y-ıla. Ṕes, ol rāżı olmaz, illā dünyā bulmaġ-ıla, ḳaçan (18) bulmasa ġaḍab ider. Nite kim buyurdı: AK# # (19) AK# #. Daḫı buyurdı ki AK# #. **[305b]** (1) Bu aña işāret ider ki Ḥaḳ Taʿālā ḥükmine rıżā virmek ʿalāmet-i īmāndur ve göñül (2) ol īmān nūr-ıla bezenmişdür, çün īmān bulara sevgülü oldı nūrı-y-ıla ḳalb-(3)lerini müzeyyen ḳıldı, ol nūr-ı īmān-ıla

[2329] mirʾāt: ayine, ayna. 2- Meşhur bir cins lâle.
[2330] mirʾāt-ı ḳalb: kalb aynası
[2331] Bu ifadeyi terkip şeklinde okuyacak olursak; ẓulmet-i münkesir: karanlığın kırılması,karanlığın kaybolması.
[2332] ben sizdenin: ben sizdenim.

Ḥaḳḳ'uñ şevāhidlerin müşāhede ḳıldılar, didiler; (4) AK# #. Zīre Ḥaḳ Taʿālā ḳulına kāfīdür. Şol ki Allāh'ı buldı, andan (5) ġayrın terk eyledi. Zīre Allāh'ı yavu ḳılmaḳdur andan ġayrını bulmaḳ ve anuñ ġayrını (6) yavu ḳılmaḳdadur, Allāh'ı bulmaḳ. Kim ki Allāh'ı buldı, aña rāżı oluṗ dir ki AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā bize fażlından vire, şol nesneyi ki (8) dīn-i kāmil olmaġa aña iḥtiyāc olınur daḫı dünyānuñ niẓāmı anuñ-ıla olur küşūf u (9) şevāhid gibi. Ve Resūl daḫı *ʿaleyhi's-selām* irişdüre vaḫyden ve delāyil-i burhāndan. AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, taḥḳīḳ bizüm raġbetümüz Allāhu Taʿālā'yadur, dünyāya āḫirete (11) degül, daḫı anlaruñ içindekilere degül, hemān mevlāyadur. Andan ol ṣadaḳaya (12) müstaḥıḳ olanları ḫaber virüṗ buyurdı AK# #.**ilā āyeh.** Yaʿnī, (13) Allāhu Taʿālā ṣadaḳaları fuḳarā-y-içündür. Nite kim Resūl *ʿaleyhi's-selām* **ḤADÌŞ-İ ŞERÌF** (14) **ḤADÌŞ-İ ŞERÌF.** Yaʿnī, hīç bir gün (15) ve bir gice ve bir sāʿat yoḳdur, illā Ḥaḳ Taʿālā'nuñ anuñ içinde ṣadaḳası vardur, (16) taṣadduḳ ider ḳullarından kime dilerse. Evvel ṣadaḳaya müstaḥıḳ olan fuḳarādur. Ve bular (17) olardur ki Allāhu Taʿālā-y-ıla ġanīlerdür, gendülerden fānī oluṗ Allāhu Taʿālā-y-ıla (18) beḳā bulmışlardur. Bu Resūl'üñ *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* ol ḳavlinüñ ḥaḳīḳatidür ki buyurdı; AK# # (19) AK# #. Yaʿnī, ol faḳīrler ki ṣābirlerdür, anlar Ḥaḳ Taʿālā ḳurbetinde **[306a]** (1) vaṭanlanısarlar. AK# #. Bular olardur kim evṣāf-ı vücūddan bularda baḳiyye (2) ḳalmışdur, ol ṭaleb baḥrinden ki maḥabbet-i Ḫıżr anı ḥaḳ itmişdür. Ol ḳorḳudan ki (3) anuñ ileyinde bir melik ẓālim var, her uġrayan kimseyi ġaṣb-ıla alur. AK# # (4) Bular ʿamel ehlleridür. Nite ki fuḳarā vü müsākīn ḥāl ehlleridür. AK# #. (5) Bular olardur ki Allāhu Taʿālā ẕikrine göñüllerin ülfet ṭutdurdılar, aña teḳarrüb (6) ḥāṣıl itdiler ġayrından ıraḳ olmaġ-ıla. AK# #. Bular daḫı ol ḳalblerini (7) mükāteb ḳılanlardur bu

mevcūdāt ḳullıġından, tā ki ḥürr[2333] ola, var ḳılıcıya ḳul-(8)lıḳ itmeg-ile. AK# #. Bular olardur ki bu mevcūdāt mertebelerinden ödinç[2334] (9) almışlardur ṣıfātlarından ve muṭīʿlerinden. Yaʿnī, ṭabāyiʿlerinden ve ḫāṣṣalarından bular (10) vücūd zindānında ḥabs olunmışlardur, ol ödünçleri-y-ile dilerler ki ẕimmetlerin (11) andan ḫalāṣ ideler. Ṕes, bular muʿāvenet ṭaleb iderler ol ṣadaḳa-y-ıla, tā ol vücūd (12) ḥabsinden ḫalāṣ olalar. AK# #. Bular ol ġāzilerdür ki cihād-ı ekber (13) iderler ki ol küffār-ı nefs-ile ġazādur daḫı hevā-y-ıla ve Şeyṭān-ıla daḫı dünyā-y-ıla. (14) AK# #. Bular daḫı müsāfirlerdür ki evṭān-ı ṭabīʿatden ve beşeriyyetden sefer (15) idüṕ Allāhu Taʿālā'dın yaña seyr idicilerdür şerīʿat u ṭarīḳat ḳademleri-y-ile enbiyā ve evliyā (16) seferleri gibi. AK# #[2335]. Yaʿnī, uşbu seyr daḫı cihād ve borcı redd itmek ve bu mevcūdāt (17) ḳullıġından ḳurtılmaḳ ve ḳalbi Allāh'a ülfet ṭutdurmaḳ ve aʿmāl-i şerīʿatı ʿamele getürmek ve (18) miskīnlenmek ve Allāhu Taʿālā'ya muḥtāc olmaḳ anuñ-ıla gendüye kemāl ṭaleb itmeg-içün bu külli (19) emri vācibdür ḳul üzere. Ḥaḳ Taʿālā'dan uşbu ṣadaḳalar mevāhib-i rabbāniyyedür ve elṭāf-ı **[306b]** (1) ilāhiyyedür girçek ṭālibler-içün. Allāhu Taʿālā gendü kerem-i ẕimmetine bularuñ-ıçun vācib (2) ḳılmışdur. Nite kim buyurdı: AK# #. **AK# #.** Yaʿnī, Allāhu (3) Taʿālā ʿalīmdür, ṭāliblerni bilür, daḫı ḥakīmdür ṭālibleri üzere bulmaḳlıġa muʿāvenet (4) ḳılur. Andan ḫaber virdi ol münāfıḳlardan ki müzdīlerdür (???)[2336]. AK# # (5) AK# #.

[2333] ḥürr/ḥurr: (A.) hür, azat olmuş.

[2334] ödinç: borç, üdünç.

[2335] Ḳurʾān, (Tevbe) 9/60

Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Tevbe)9/60: Zekatlar; Allah'tan bir farz olarak yoksullara, düşkünlere, onu toplayan memurlara, kalbleri Müslümanlığa ısındırılacaklara verilir; kölelerin, borçluların, Allah yolunda olanların ve yolda kalanların uğrunda sarfedilir. Allah bilendir, hakimdir.

Elmalı tefsirinde; Ḳurʾān, (Tevbe) 9/60: Sadakalar ancak şunlar içindir: fukara, mesâkîn, onun üzerine me'mur olanlar, müellefetülkulûb, rakabeler hakkında borçlular, Allah yolundakiler, yolda kalmışlar, Allah tarafından kat'î olarak böyle farz buyuruldu, ve Allah alîmdir, hakîmdir.

[2336] müzd: (f.i.)1- ücret, karşılık. 2- kira. 3. mükâfât.

İşāret ḳılur aña ki Resūl'i *ʿaleyhi's-selām* incidmek ʿalāmet-i nifāḳdur. (6) AK# #. Yaʿnī, bir cemāʿat münāfiḳ nefslerden, Muḥammed'i incidürlerdi, yaramaz (7) ḫaberler dirlerdi, baʿżıları dirlerdi ki "Biz ḳorḳaruz ki bu ḫaber Muḥammed ḳulaġına dege, bunuñ gibi (8) söylemeñ ol Muḥammed işidici ḳulaḳdur, ne işidürse inanur. Biz daḫı didügümüze inkār (9) idüṕ and içevüz, ol anı işidüṕ bizi girçekleye". Allāhu Taʿālā anuñ-ıla medḥ idüṕ (10) buyurdı; AK# #. Yaʿnī, ol Muḥammed'üñ işidici olmaġı size ḫayrludur. Zīre (11) aña işidicilik maḳāmı virilmişdür ki aña ne vaḥy olınursa işidür yā melek vā-(12)sıṭası-y-ıla yā vāsıṭasuz andan rabbınuñ ḫaberlerin size irişdürür ve yaramaz ṣıfat-(13)lardan sizi pāk ider ve size kitāb u ḥikmet ögredür. AK# #. Yaʿnī, anuñ (14) īmānı Allāhu Taʿālā nūrın müşāhede ḳılmaġ-ıla olar ol rabbinden aña nāzil olan nesne-(15)lere īmānı ġaybī olur. Yaʿnī, vāsıṭasuz olur, nite ki miʿrāc gicesinde oldı. Bu ḳavlı-y-la ki (16) buyurdı; AK# #. Yaʿnī, vāsıṭasuz īmān-ı ġaybiyyedür. (17) Nite ki īmān getür ol rūḥu'l-emīn ḳalbi üzere indürdüklerine daḫı īmān getürür (18) müʾminler-içün. Nite ki buyurdı; AK# #. Yaʿnī, īmānınuñ ḳāyidesi müʾminlere rāciʿ olur. Nite ki gendüye ʿāyid olur (19) AK# #. Yaʿnī, ol Resūl *ʿaleyhi's-selām* ṣūretā Ḥaḳ'dan raḥmetdür **[307a]** (1) şol kimselere ki sizden aña īmān getürüṕ anuñ hüdāsı-la hidāyet buldı. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, anlar ki Resūl'i incitdiler sözleri-y-ile ve (3) fiʿlleri-y-ile ve ḥālleri-y-ile anlara ıraḳlıḳ ve ḳaṭīʿat ʿaẕābı vardur. Yaʿnī, ol Resūl *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* (4) incitdükleri ıraḳlıḳ ʿaẕābınuñ netīcesidür, eger olar ehl-i ḳurb olaydı anlardan (5) īẕā[2337] mütevellid olmazdı. AK# #. Yaʿnī, nular Allāh'a and içerler (6) nifāḳ-ıla sizüñ-içün Allāh'-ıçun iḫlāṣ-ıla degül, tā ol nifāḳ-ıla sizi ḫoşnūḏ ḳılalar. (7) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā-y-ıla ol (8) resūli ḥaḳlūraḳdur ki iḫlāṣ-ıla anları rāżı ḳılalar, eger müʾminler-ise. Zīre īmān (9) ʿalāmetlerindendür Allāh'-ıla resūl rıżāsın ṭaleb

[2337] iẕā: İncitmek, eziyet etmek. İncitilmek.

itmek. AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, bilmezler mi? Bedürüstī, ol kimse ki Allāhu Taʿālā'ya ve resūline *ʿaleyhi's-selām* (11) muḫālefet ḳıla cehl-ile, küfr-ile. AK# #. (12) Yaʿnī, aña cehennem odı var. Zīre ol od-ıçun yaradıldı ve od anuñ-ıçun yaradıldı (13) anuñ içinde muḫalled oluban ki ol ḥaḳdan ḳaṭʿ olunmaz odıdur bu nesne ḫız-yı[2338] ʿaẕīm-(14)dür. Yaʿnī, ḫulūd olmaḳ ol ḳaṭīʿat odında ol ʿaẕīm Allāh'dan ulu ḫazīdür. (15) Andan ḥaẕerden ḫaber virdi ki ol taḳdīrden fāyide ḳılmaz bu ḳavl-ıla ki buyurdı: AK# # (16) AK# #. Aña işāret ḳılur kim (17) bedürüstī, bu münāfıḳlar egerçi iʿtiḳād iderler resūl üzere vaḥy indügine daḫı nübüvvetine (18) iḳrār iderler iʿtiḳād idüṕ; ammā ḳorḳarlar ki ol peyġambere bir sūre ine bularuñ (19) ḳalbindeġi küfri ve nifāḳı beyān ide ve esrārlarını fāş ḳıla. Zīre bular mücerred iʿtiḳād fāyide ḳılmaz, **[307b]** (1) īmān ṣābit olmaḳda ednā şükr-ile ki bular aña dāḫil ola. AK# # (2) AK# #. Bu emr emr-i tekvīndür ki ol istihzā bulara taḳdīr olınuṕ ḥükm (3) olunmışdur. Ṕes, Allāhu Taʿālā ḥükmi ve taḳdīr birle ol ḥaẕer idüṕ ḳorḳduñuzı (4) çıḳarıcıdur, tā bilesiz ki ḥükm ü meşiyyet anuñdur ġayrınuñ degül. AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, eger anlaruñ efʿālerinden ve aḥvāl-(6)larından ṣorası olursañ ol küfr vācib idici işleri gendü nefslerine ḥavāle (7) ḳılurlar naẕarları ḳāṣır olduġından ötrü bular her emrüñ vücūbın Allāhu Taʿālā'-(8)dan görmekden ırak ḳalmışlardur, anuñ ol aḥkām-ı ezeliyyesinden (9) ġāfillerdür. AK# #. Yaʿnī, zuʿmuñuz[2339] (10) bunuñ üzeredür kim bu işler ṣadr olduġı sizdendür sizüñ dilegüñüze rāciʿ olur. (11) AK# #. Yaʿnī, bunuñ gibi ʿöẕürler itmeñ. Zīre siz (12) taḫḳīḳ kāfir olduñuz ol ʿöẕr itdügüñüz kelām-ıla küfre ḳalbüñüz-ile iḳrār (13) itdükden ṣoñra ki didüñüz biz oyın idünüṕ

[2338] ḫız: Sür'at, çabukluk.* Gayret, şevk.
[2339] zuʿm: (A.) haksız yere zan, şüphe, sanma.
zuʿım//zuʿm//zuʿum: (A.) haksız yere zan, şüphe, sanma.
zuʿum eyle-: sanmak
zuʿum it-: sanmak.

süḫriyye[2340] iderüz. AK# # (14) AK# #. Yaʿnī, eger sizden bir ṭāyifeyi (15) faẕl u raḥmet iẓhār idüp̀ ʿafv idersevüz bir ṭāyifeye ʿaẕāb iderüz ḳahr u ʿizzet (16) iẓhār idüben. Andan ötrü ki bular mücrimlerdür bunuñ-ıla işāret ider aña kim (17) luṭf u raḥmet iẓhār olmaḳ sebebsüz iḥtimāli var. Līkin ḳahr (u) izzet iẓhār olmaḳ (18) olmaz; illā mücrimlerüñ cürmi sebeb-ile olur. AK# # (19) AK# #. Yaʿnī, nefslerinüñ balçıġı ve göñüllerinüñ ḫılḳati bir cinsdendür ve daḫı **[308a]** (1) ervāḥları bir ṣafda teḳārub ḳılmışlardı ervāḥ ṣaflarında. Zīre ol ervāḥ-(2)lar cemʿ olunmış leşker-idi. Anda biribirine bileşenlerdür ki bunda girü ülfet ṭutarlar. (3) Ṕes, bularuñ muʿāmeleri ol ervāḥ-ı siflīlerinüñ ḫuṣūṣıyyet-i netīcelerindendür. (4) Ol ervāḥ-ı ʿılvīye[2341] nisbet ol ḫuṣūṣıyyet netīcelerindendür ki münker nesnelere (5) buyururlar maʿrūfdan nehy iderler ki ol Allāhu Taʿālā'dan ıraḳ ider; ammā maʿrūf (6) oldur ki Allāhu Taʿālā'ya yaḳıncaḳ idüp̀ aña ulaşdurur. Nite ki buyurdı: AK# # (7) AK# #. (8) Yaʿnī, ellerini ḫayrātdan ḳabż iderler, Allāhu Taʿālā'yı unıdurlar, ol işledükleri (9) maʿāṣīde evāmirleri terk iderler. Eger işlemezden öñdin anı añsalar işlemezlerdi (10) ve eger işlemekden ṣoñra añsalar istiġfār iderlerdi. Ṕes, anı unıtdılar ṭalebi (11) terk itmeg-ile ve teveccühi girçek itmeg-ile. Çünki teveccühleri dünyāya ve anuñ şehvāt-(12)larına oldı. Allāhu Taʿālā daḫı anları ḫıẓlān-ıla terk eyledi, gendü nefslerine ışmarladı, (13) ṭuġyān u ʿışyān içinde. AK# #. Yaʿnī, bular nūr-ı ilāhīnüñ (14) feyżin ḳabūl itmekden çıḳmışlardur, ol vaḳt ki Ḥaḳ Taʿālā ḫalḳı yaratdı ẓulmet içinde, (15) andan üzerlerine nūrından nūr ṣaçdı. Andan münāfıḳlaruñ vaʿīdinden ḫaber virüp̀ (16) buyurdı: AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ezelde (17) bu münāfıḳlara ḳısmet ḳıldı

[2340] süḫriyye: Hakir görmek, güldürecek bir şekilde ayıp ve eksik yönüne dikkati çekmek demektir. Bu tür alay, bazen karşıdaki adamın fiil ve sözünü hikâye etmekle olur, bazen de işaret ve îma ile... Bu alay, eğer alay edilenin huzurunda ise, adı 'gıybet' değildir, fakat gıybet mânâsını taşır.

[2341] ervāḥ-ı ʿılvī:

nār-ı cehennemi; bu ḥāletde ki anda muḫalled olalar ki ol ḥırṣ (18) ve maḥrūölıḳ cehenneminüñ odıdur. Ḉün anlara ol nūr-ı cemāl irişmedi, reşāş vaḳtinde (19) ḳaldılar, ol ʿaẕamet ü celāl ḳahr odı iḉinde. AK# #. [308b] (1) Yaʿnī, ol cehennem bulara yeter. Zīre ol bulara ol ḳısmet-i ezelīde irişmişdür. Ve Ḥaḳ Taʿālā (2) buları ṭard eyledi, ol nifāḳları ve küfrleri şarṭ-ıla, olara ʿaẕāb-ı muḳīm vardur (3) ıraḳlıġ-ıla ve ḳaṭīʿat odı-y-ıla. AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, şol kimseler gibi ki sizden ilerü olurlardı, sizden (5) anlar daḫı ḳuvvetlüraġ-ıdı, ol istiʿdād-ı fıṭrī-y-ile daḫı emvāl ü evlād yöninden (6) ṣaġışında anlar artuġraġ-ıdı, kemāl ṭaleb itmeg-içün. AK# #. Yaʿnī, (7) istiʿdādlarını ṣarf itdiler şehvāt-ı ʿācile-y-ile infāʿ ḳılmaġa ol ācilede (8) derecātları mürtefiʿ olmaġ-ıçun degül. AK# #. Yaʿnī, sizde rāżı (9) olduñuz ol temettuʿāt-ı dünyāvī naṣībüñüze ki nefsānīdür ol istiʿdāduñuz ki (10) feyż-i ilāhī-yi rabbāniyyeyi ḳabūl idicidür, anı żāyiʿ itdüñüz. AK# # (11) AK# #. Yaʿnī, nite ki ol geçen ümmetler rāżī oldılar naṣīblerine ol ḥuẓūẓ-ı nefsā-(12)nīden ol ḥaḳūḳ-ı rūḥānīler ki rabbāniyyedür żāyiʿ itdiler. AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, ṭalduñuz ol bāṭılları ḥāṣıl idüṕ Ḥaḳḳ'ı terk itmeglige (14) ol ḫusrāna ve maḥrūmlıġa rāżı olduñuz. Şolaruñ gibi ki eksükleri ne gerekmez (15) nesnelere ṭaldılar mühimmātlarını żāyiʿ ḳıldılar. AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, ḉün ḥāṣılları ol dünyeden vebāl u ḫusrān ve buʿd u ḥicāb oldı (17) ve āḫiretde daḫı ḥāṣıl ḳılmadılar gendülere, illā ʿaẕābu ve Ḥaḳ'dan[2342] ḳaṭʿ olmaḳ ve civār-ı (18) raḥmāndan maḥrūm olmaḳ ve od iḉinde maḥbūs olmaḳ. AK# #. Bular (19) küllī sermāyeden ziyānkār oldılar ve istiʿdādlarını żāyiʿ ḳıldılar daḫı andan ki Allāhu Taʿālā [309a] (1) Allāhu Taʿālā olaruñ-ıçun yaraḳladı. Zīre bular ʿömür sermāyesin hevā ʿibādetine ṣarf itdiler, (2) mevlāları rıżāsına muḫālefet ḳıldılar.

[2342] Ḥaḳ kelimesi burada hem Allāhu Taʿālā anlamında kullanılmış hem de doğruluk, doğru yol manasında kullanılmıştır. Birinci anlamı daha baskın olarak kastedildiği için metinde büyük harfle yazılmıştır.

AK# # (3) AK# #. (4) Yaʿnī, bu Nūḥ ḳavminüñ ve ʿĀd ve Ṣemūd ḳavminüñ ve İbrāhīm ve Medyen ḳavminüñ ḫaberleri bulara irişmedi mi (5) ki anlar nice helāk oldılar, tā bular daḫı andan ʿibret alalardı. Ḉün resūlleri *ʿaleyhi's-selām* (6) anlara beyyināt-ıla ve ẓāhir ḥuccetler-ile geldiler, tā anlar anuñ-ıla hidāyet bulalar. Anlaruñ (7) şeḳāvetleri anlara ḳarşu geldi, bular anlara iḳtidādan imtināʿ ḳıldılar Belā daḫı anlara (8) ḳarşu gelüṕ küllüsin[2343] helāk eyledi, ol imtināʿları fāyide ḳılmadı. AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā anlara ẓulm idüṕ istiʿdād-(10)larından maḥrūm ḳılmadı ve aletlerin[2344] küllī düzivirdi, līkin bular gendü nefslerine ẓulm (11) eylediler, istiʿdādlarını ve āletlerini hevāları emrine ṣarf itmeg-ile mevlāları emrine (12) muḫālefet ḳıluṕ, tā ki āḫiretde ziyānkār oldılar. Andan müʾminler aḥvālından (13) ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, (14) müʾminler ve müʾmineler baʿżıları baʿżılarına dōstlardur. Zīre biribirine ülfet ṭutduḳları ol (15) ervāḥlar biribirine maʿrifet ḥāṣıl ḳılmaḳ netīcesidür ki beden-ile taʿalluḳī olmazdan öñ olundı (16) ol aṣl-ı ḫılḳatde münāsebetleri olduġ-ıçun. Zīre bu ervāḥ çün cünūd-ı mücennede oldı her (17) kim ki olardan bir ṣıfat üzere oldı. Aralarında mümāsebet-i cinsiyye oldı, ol münāsebet-ile (18) maʿrifet ḥāṣıl oldı. Ṕes, ol bilişlik miḳdārınca bunda ülfet ḥāṣıl oldı, bu ʿālem-i (19) ecsādda ve ol cinsiyyet-ile nefs-i vāḥide oldılar. Nite ki bünyāḏ birbirin baġlar bir dīvār **[309b]** (1) olur. Bundan ötrü biribirine emr-(i) maʿrūf iderler, baʿżısı baʿżısın Allāh'ı ṭaleb itmege (2) yilterler ki ḥaḳīḳatā maʿrūf budur. Anuñ-ıçun didi Ḥaḳ Taʿālā ki "Ben bir gizlü genc-idüm (3) anı sevdüm ki bilinem. Ṕes, bu ḫalḳı yaratdum, tā

[2343] küllüsin: küllü-s-i-n//

[2344] alet: Bir işte veya bir san'atta kullanılan vasıta. Bir makinayı vücuda getiren ve işlemesine yardım eden parçalardan her biri. * Sebeb, vesile, vesâit. * Edevat. Avadanlık.

elet: Noksanlaştırmak. Eksiltmek. * Hapsetmek. * Yemin vermek.

beni bilüṕ ṭaleṕ ideler.[2345]”. Ṕes, anuñ-ıçun anı ṭaleb (4) itmege yilterler. AK# #. Yaʿnī, eyüye buyuruṕ, münker (5) nesnelerden nehy iderler ki ol ḳulı Allāhu Taʿālā’dan ḳaṭʿ ider ve dünyādan daḫı menʿ ider-(6)ler. AK# #. Yaʿnī, murāḳabe-yi ḳalbe dāyim olurlar, Allāhu Taʿālā-y-ıla ḥāżır olmaġ-ıçun. (7) AK# #. Yaʿnī, gendülerüñ kefāfından[2346] ziyāde olanı infāḳ iderler. AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā-y-ıla muʿāmelelerinde iḫlāṣ iderler. Zīre (9) münāfiḳlar daḫı namāz ḳılıuṕ zekāt virürler, līkin Allāh’a resūle muṭīʿ olmazlar, ol aḥkāmda (10) illā nefs-ile hevāya muṭīʿ olurlar, dünyāları meṣliḥin riʿāyet itmeg-ile. AK# # (11) AK# #. Yaʿnī, bular ol muḫlişlerdür ki Ḥaḳ Taʿālā anlara (12) naẓar-ı raḥmet ider, ol ṣıfāt-ı nefsānī ẓulmātından çıḳaruṕ ṣıfāt-ı rūḥānīnüñ ki (13) rabbānīdür anuñ envārına girür. Bedürüstī, Allāhu Taʿālā ʿazīzdür, ʿālīdür ki anuñ ʿizzetine (14) kimse ulaşmaz, illā ʿibādetinde iḫlāṣ idenler. Ve daḫı ḥakīmdür, ḥikmeti-y-le iḫtiyār ider kimi dilerse (15) ḳullarından gendü maʿrifeti ve ḳurbeti-çün. Ve daḫı buyurdı ki AK# # (16) AK# #. (17) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā bu maḳāmları ve bu kerāmetler vaʿde ḳıldı olara ki müʾminler ve müʾminelerdür. Bu (18) ẕikr olunan ṣıfatlar-ıla mevṣūflardur ol cennātları ki yüce maḳāmlardur. Anuñ taḥtında (19) esrārlar ve ḥikmetler ırmaḳları aḳar ol aḥvāllar-ıla. Anlar anda dāyim mütemekkin[2347] olalar, **[310a]** (1) ḥālden ḥāle dönmeyeler. Ve daḫı pāk görklü meskenler ve maḳāmlar her nefslerüñ pāklıgı (2) ve arılıġı ḳadar. Zīre ṭabiyyātları-çundur, ol cennāt-ı ʿadinde ki yüce ve ḥażrete yaḳīn (3) maḳāmlardur. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā’nuñ rıżāsı bu maḳāmlardan uludur. (4) Zīre rıżā Allāhu Taʿālā ḥażretinüñ ulu ḳapusıdur ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā rāżı olmaḳ ḳuluñ rıżāsın (5) vācib ḳılur. Nite ki buyurdı: AK# #. Ṕes, ḳul Allāhu Taʿālā’dan rāżı

[2345] “Ben bir gizlü genc-idüm (3) anı sevdüm ki bilinem. Ṕes, bu ḫalḳı yaratdum, tā beni bilüṕ ṭaleṕ ideler.”

[2346] kefāf: Ancak yaşayabilecek kadar olan rızık. * Misil, miktar. * Berâberlik.

[2347] mütemekkin: (Mekân. dan) Yerleşen, Mekânlanan, temekkün eden. İkamet eden, sâkin olan.

(6) olmaz, illā andan tamām maḳṣūdın bulmayınca. Bundan ötrü minnet ḳıldı resūline *ʿaleyhi'-s-selām* uşbu (7) yüce kerāmet-ile ki buyurdı AK# #. Ve ḥabīb daḫı ḥabībden rāżı (8) olmaz, ḥabībinden ġayrı nesne-y-ile. Ve daḫı Allāhu Taʿālā rıżāsın ekber olduġı budur ki ol (9) rıżā Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ṣıfat-ı ḳadīmesidür, andan ġayrı cennetde ne var-ısa efʿāl-i muḥadeṣedür[2348]. (10) AK# #. Yaʿnī, bu rıżā ulu fażldur ki Allāhu Taʿālā'nuñ ṣıfātıdur. (11) Andan ehl-i ʿinād-ıla cihāddan ḫaber virüp buyurdı ki AK# # (12) AK# #. Bunuñ-ıla daḫı işāret ider ol ḳalbe ki anuñ ḫaberi ola maḳām-ı enbiyādan Allāhu Taʿālā (13) aña emr ider ki nefs-i kāfir-ile ve anuñ ṣıfātları-y-ıla cihād ide. Bu maḳām hem meşāyıḫ-la (14) maḳāmıdur ki gendü nefsleri-y-le cihād iderler yā mürīdleri nefsleri-y-ile. Nite ki Resūl *ʿaleyhi's-selām* dimişdür (15) şeyḫ ḳavmi içinde peyġamber gibidür ümmeti içinde. Ṕes, emr eyledi nefs-i kāfir-ile cihāt itmege (16) girçeklik ḳılıcı-la nefsüñ cihādı şehvātlarından menʿ itmeg-iledür, aḥkām-ı şerʿ-ıla ʿamel (17) itdürmekdür ṭabīʿatüñ ḫilāfınca. Ṕes, bu nefslerüñ baʿżıları kāfirlerdür ki İslām'a gelmediler. (18) Yaʿnī, meşāyıḫlara münḳād olmadılar ki terbiyet ider. Ṕes, aña cihād oluna daʿvet ḳılmaġ-ıla (19) rabbi yolına ḥikmet-ile daḫı görklü mevʿiẓe-y-ile. Ve baʿżı nefsler münāfıḳlardur, anlar şeyḫe **[310b]** (1) irādet ve inḳiyād daʿvīsin ider, ẓāhirdelegin anuñ-ıla ḳılduḳları ʿahd üzere vefā ḳılmazlar. (2) Ṕes, aña mücāhede olına ḳatı riyāżatlar zaḫmetin çekdürmeg-ile anı tezkiye ḳılmaḳda (3) ʿādeti üzere şeyḫüñ emrlerine muṭīʿ olmaġ-ıla ve nevāhīlerinden ḥaẕer itmeg-ile. Eger (4) göre ki anuñ imtināʿı ġālibdür iṭāʿatı üzere aña ol riyāżat menfaʿat ḳılmaz, illā (5) aña

[2348] muḥadese: (Hadis. den) Konuşma. Birbirine hikâye söyleme.
muḥādeṣe: (a.i. hadis'den) konuşma; hikaye söyleme (birbirine).
andan ġayrı cennetde ne var-ısa efʿāl-i muḥadeṣedür: Ondan başka cennette ne varsa hep laftır, laf u güzardır.
efʿāl: (Fiil. C.) Fiiller, işler, ameller.
efʿāl-i muḥadeṣe: konuşma eylemi, laflar, konuşmalar.

ḳatı tehdīdler ve ḳaḳımaḳlar gerek. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı; AK# #. Ṕes, vācib-(6)dür anuñ muḫālefetinde ḳatı mübālaġa ḳıla ve aḥkām-ı ṭarīḳat-ıla ṭuta. Eger ol nefs Allāhu (7) Taʿālā emrine rücūʿ iderse ḫōş murādı yirine gele ve illā dönmez olursa ol yaradıldıġı (8) nesne aña vācib olur. AK# #. Yaʿnī, olaruñ dönüṕ varacaḳ (9) yirleri ol buʿd cehennemi ve ḳaṭīʿat odı ʿaẕābıdur, ne yavuz yirdür ol dönüṕ varacaḳ (10) yirleri. Ve bu ḳavlinde ki buyurdı: AK# # (11) AK# #. Bu işāretdür baʿżı mürīdlerüñ aḥvāllarına nefs (12) müstevlī oluṕ hevāları ġālib olduġı vaḳt ki Şeyṭān daḫı anlara ẓafer bula, tā ki (13) ol meşāyıḫları üzere inkār ideler anlaruñ ḥaḳḳında küfür kelimeler söyleyeler. Yaʿnī, inkār (14) ve iʿtirāż kelimeleri ve gönülleri-y-le andan iʿrāż ideler, irādet ü inḳiyāddan ṣoñra. (15) Ḳaçan ki şeyḫ anlaruñ ḳalbindeġi aḥvāllarına muṭṭaliʿ olsa ol sırlarındaki irādetlerinüñ (16) ḫalelin[2349] bilse and içüṕ Allāh'a dirler ki bular ol kelāmı dimediler, inkār itmediler. AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, baʿżıları ḳaṣd iderler ki gendü nefslerine şeyḫliḳ iṯbāt ideler ve ḳatı (18) olmadılar, daʿvet iẓhār ide gendü nefsine, egerçi ol daʿvet maḳāmına irmemişdür. AK# # (19) AK# #. Yaʿnī, bular şeyḫe inkār idüṕ emrinden **[311a]** (1) çıḳmazlar, illā andan ötrü ki anları terbiyet idüṕ bisledi Allāhu Taʿālā'nuñ fażlı (2) südi-y-ile velāyet memelerinden emzürmeg-ile, tā ki ol rüşd ü irşād eṯerin nefslerinde (3) göreler. Bular anı götürümediler himmetleri ḥavṣalası ṭar olduġı-çun Şeyṭān daḫı anlara yavuz (4) ʿamellerini tezyīn idivirdi, anları ṣaġır ve gözsüz ḳıldı, ḥaḳḳı ne gördiler ne işitdiler. (5) AK# #. Yaʿnī, eger girü şeyḫ ḥükmine rücūʿ iderlerse girçek ilticā (6) itmeg-ile anlara ḫayrdur ki ḫalāṣ olalar vilāyet ġayretinden anlara żarar irmeye. Zīre (7) ol helāk idicidür, andan ṣaḳınuṕ girü irādet etegin ṭutalar ki

[2349] ḫalel: Bozukluk. Eksiklik. * Başkası tarafından verilen zarar. * İki şeyin aralığı. Boşluk. Açıklık.

ḳurtarıcı oldur. (8) AK# #. Yaʿnī̱, eger şeyḫüñ vilāyetinden (9) iʿrāż itseler Allāhu Taʿālā dünyede āḫiretde anlara ʿaẕāb ider, ol vilāyeti redd itmek (10) ʿaẕābı. Zīre ṭarīḳ mürted olmaḳ günāhı uludur, şerīʿat mürtedinden. Cüneyd eydür *raḥimehu'llāh* (11) "Eger bir dōst biñ yıl Allāhu Taʿālā'dın yaña iḳbāl itse andan bir laḥẓa girü iʿrāż (12) itse ol fevt itdügi ol vaḳtde erteġıraḳdur, ol ḥāṣıldan ki buldı. Ṕes, anuñ (13) ʿaẕābı dünyede ol seyf-i ṣıdḳ-ıladur daḫı ṭaleb ḳapusından redd itmeg-ile ve anı maḥcūb (14) ḳıluṕ ẕillete bıraḳmaġ-ıladur ve hevāsını ḳuvvetlendürmeg-ile iḫlāṣını riyāya tebdīd itmeg-ile (15) ve dünyāya ḥarīṣ ḳıluṕ yücelik ve manṣıb ṭaleb itmeg-ile. Ve ammā āḫiretde ʿāẕābı ol ḥast ü (16) nedāmet odı yalıñlanmaġ-ıla ḳalbi üzere ḳaṭīʿat odı-y-ıla ol oddur ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: (17) AK# #. AK# #. (18) Aña işāret ider ki her kim ki vilāyet ḳapusından redd olmaġ-ıla mübtelā olsa bir (19) şeyḫ-i kāmil ḳatından eger ol yir yüzindegi ḳavmi küllī meşāyıḫ ṭurınsa daḫı ne ḳadar erbāb-ı [311b] (1) velāyet var-ısa ki ol anlaruñ irādeti etegin ṭuta ol şeyḫinden ġayrı ki anı redd eyledi. (2) Hīç birine mümkin degüldür ki aña muʿāvenet idüṕ ol merdūdlık mehlekesinden (3) çıḳarubileler, illā meger ki Ḥaḳ Taʿālā dileginde var ola. Andan ol dünyā ḫubbınuñ (4) āfetinden ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# #.ilā āyeh. İşāret budur kim (5) bedürüstī, ol nefsi münāfıḳ aṣl-ı ḫilḳatde istiʿdādı Allāh-ıla ʿahdin ṣımaḳ üzeredür (6) ve vaʿdeye ḫilāf idüṕ emānete ḫıyānet ḳılmaḳ üzeredür, daḫı ḳavlinde kāẕib olmaḳda-(7)dur. Nite kim ḥadīṣ-i resūl *ʿaleyhi's-selām* buña nāṭıḳdur. Bilgil ki bu münāfıḳlar iki dürlüdür; (8) bir nevʿi oldur ki İslām eşkāre iderler küfri gizlerler, evvel ibtidāda, tā aña deg ki (9) istiʿmāl-ile ol gizlü ṣıfātlar nefsde mütemekkin[2350] ola, bu kez ol bi'l-ḳuvveh olan nesne (10) bi'l-fiʿl ẓuhūra

[2350] mütemekkin: (A.) (Mekân. dan) Yerleşen, Mekânlanan, temekkün eden. İkamet eden, sâkin olan. mümekkin ol-: yerleşmek.

gele ol eyle oldugı nefsde żaʿf oldugı-çundur. Ṕes, anuñ ʿaḳabine (11) ebedī nifāḳ gelür. Şol şekk-ile ki göñüllerine vāḳiʿ olur. Bular nifāḳuñ ol (12) nevʿinden ġāfillerdür oruç ṭutarlar namāz ḳılurlar, gendüleri eyle ẓann iderler ki (13) müslümānlardur. Nite ki ḥadīṯ ḫaber virdi: **HS**[2351] **.** Ammā Ḥaḳ Taʿālā'nuñ (14) bu ḳavli ki buyurdı: AK# #**. ilā āyeh.** İşāret ider ol nefs-i (15) münāfıḳa ki söylese yalan söyler vaʿde ḳılsa muḫālefet ider, seḫāvet yirinde buḫl ider. (16) AK# #**.** Yaʿnī, bular iʿrāż itdiler ṣalāḥiyet ṭarīḳından ve şerīʿat (17) yükin çekmekden. AK# # (18) AK# #**.** Yaʿnī, bu ṣıfātlaruñ ve bu muʿāmelerüñ ṣoñına göñüllerine nifāḳ yirlendi, tā (19) ol güne deg ki ol nifāḳuñ cezāsın bulalar, ol Allāh-ıla ḳılduḳları vaʿdeye ḫilāf **[312a]** (1) ḳılduḳları-çün ve ḳavllerinde yalan olduḳları-çun. AK# # (2) AK# #**.** Yaʿnī, bular aña iʿtiḳād ḳılmazlar mı kim Allāhu Taʿālā (3) nefsler içinde ol gizlü ṣıfāt-ı nifāḳı bilür ki gendülerüñ andan ḫaberleri yoḳ. Daḫı (4) ol nefsler birbirile çivildü[2352] ḳılduḳları kelāmı bilür, ol nifāḳdan ki bulara ḫōş gösterilmişdür. (5) Bedürüstī, Allāhu Taʿālā bilicidür, şol neneyi ki nefslerde vesvese olınur ki ḫalḳ anı (6) bilmez daḫı ol ḳalblerinde gizlü ḫaṭarātı[2353] bilür ki gendü nefsleri anı bilmez. Bunuñ-ıla işāret (7) ḳılur ol iki nevʿ münāfıḳa ki dinildi. Andan nifāḳ ehlinüñ ṣıfatın ḫaber virdi vifāḳ (8) ehli-le bu ḳavli-le ki buyurdı: AK# #**.** İşāretdür (9) ol istiʿdād-ı ḫılḳī üzere ki müʾminler-içün ve münāfıḳlar-ıçun virilmişdür. Yaʿnī, müʾminüñ (10) ḳalbi nūr-ı īmān-ıla münevverdür ve rūḥı daḫı Ḥaḳ'dın yaña müteveccihdür, Allāhu Taʿālā anuñ

[2351] . "Ve doğrusu, (kim ki) oruç tutar, namaz kılar ve zekat verirse şüphesiz o müslümandır."

[2352] çivil: 1- Küçük, ufak, aşağı
çivildü: küçüklük, aşağılama, alaya alma
çivildü kıl-: alaya almak.

[2353] ḫaṭarāt: akla gelen fikirler. tehlikeler (tehilikeli ve kötü düşünceler).

rūḥına (11) ḳuvvet virür ol naẓar-ı ʿināyet ḳuvveti-y-le daḫı ʿubūdiyyete tevfīḳ virmeg-ile. Ṕes, ol rūḥ-(12)dan nūr-ı rūḥānī direk bigi dikilür, şuʿle virür, nūr-ı rabbānīden ḳuvvet almaġ-ıla. Andan (13) ḫavāṭır-ı raḥmānīler ḳopar anı daʿvet ider Allāh'dın yaña bir ʿameleri-le ki ol yaḳīnlıḳ (14) vācib ḳılıcıdur, ferīżalardan nevāfillerden vaḳt olur, ol ʿamel bedenī olur; oruç (15) ṭutmaḳ gibi ve namāz gibi vaḳt olur, māliyye olur zekat u ṣadaḳa gibi. Ṣadaḳa-y-ıla taṭavvuʿ[2354] (16) ider, zekātdan ziyāde güç yitdügi ḳadar. Ammā münāfıḳuñ ḳalbi ḳarañulıḳdur, nefs (17) ṣıfātlarınuñ ẓulümātı-y-ıla īmān nūrı olmaduġı-çun ve rūḥ-ı dünyāya müteveccih olduġı-çun (18) nefs-i emmāreye mütābaʿat ḳılmaġ-ıla. Ṕes, ol maṭrūddur ḫıẕlān-ıla Şeyṭān'uñ ḳarīnidür. (19) Ol ḫıẕlān teʾsīri-y-ile lemh[2355]-i şeyṭān-ile[2356] nefsden ẓulmet-i nefsānī ḳalḳar, ḳalbi menʿ ider, **[312b]** (1) daʿveti ḳabūl idüp resūllere icābet itmekden ve evāmirlere muṭīʿ olup nevāhīlerden (2) ṣıdḳ-ıla ictināb ḳılmaḳdan. Ṕes, bundan ḫavāṭır-ı ẓulmānīler ḳopar ki nefsānīdür. (3) Bu nesne-y-ile imtināʿ ider farīżaları edā ḳılmaḳdan nāfile taṭavvuʿ[2357] ḫōḏ ḳanda[2358] ḳaldı. (4) Ol müʾminler ki taṭavvuʿ ḳılıcılardur ṣadaḳalarda. Daḫı olar ki AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, bulmazlar illā şol zaḥmet-ile güç yitdügi ḳadar virürler, mutāfıḳlar anlara ve anlaruñ (6) ʿamellerine ve ṣadaḳalarına naẓar-ı ḥaḳāret-ile baḳarlar. AK# #. (7) Yaʿnī, ol müʾminleri masḫaraya alurlar Ḥaḳ Taʿālā münāfıḳlaruñ müʾminleri masḫaraya alduḳların (8) istiḳbāl ve ḥāl ṣıġası-y-

[2354] taṭavvuʿ: Müstehab ve mendub olan namazlar. * İbadeti sırf kendi isteğiyle yapmak. * Nafile namaz kılmak. * Üzerine lâzım olmayan işler yapmak.

[2355] lemh: göz atma, bir defa bakış. 2-Parlama, parıltı 3- Çabuk bir bakış, 4- Çok az bir zaman

[2356] lemh-i Şeyṭān: şeytanın bir anlık bakması, bir anlık vesvese vermesi.

[2357] taṭavvuʿ: Müstehab ve mendub olan namazlar. * İbadeti sırf kendi isteğiyle yapmak. * Nafile namaz kılmak. * Üzerine lâzım olmayan işler yapmak.

[2358] metinde قنده şeklinde yazmıştır. Metin imlasına sadık kalarak ḳande şeklinde okumayı uygun bulduk.

ıla ẕikr eyledi, "*yesḫarūne*"[2359] didi. Ammā Allāhu Taʿālā münāfıḳları (9) tesḫīr itmegi ṣīġa-yi māżi-y-ile ẕikr itdi, "*saḫire*" didi. Aña işāret ḳıldı kim bu münāfıḳlar (10) tesḫīri Ḥaḳ Taʿālā anları tesḫīr ḳılduġınuñ netīcesidür ki ol Ḥaḳ Taʿālā'dan anlara ḫıẕlān-(11)dur. Maʿnī budur kim Allāhu Taʿālā anları maḫẕūl ḳılduġı vāḳiʿ oldı, anlar müʾminleri (12) tesḫīr itmeg-ile. AK# #. Yaʿnī, bulara ḫıẕlān vardur ki mülimmedür[2360] ki ol (13) ḳaṭīʿat acısıdur Ḥaḳ Taʿālā'dan AK# #. Yaʿnī, şol kimseleri ki (14) ṣıfatları bu ola ve aḥvālları bu ola, sen anlaruñ-ıçun gerek ṭaleb-i maġfiret ḳıl gerek (15) ḳılma, anlar ol ḥāllerinden müteġayyir olmazlar Allāh'dan maġfiret ṭaleb itmezler. AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, sen ne ḳadar çoḳ maġfiret ṭaleb iderseñ (17) olaruñ-ıçun Ḥaḳ Taʿālā anları yarlıġamaz. Zīre Ḥaḳ Taʿālā ġaffārdur anlara ki tevbe idüp̀ īmān (18) getüre. Bu aña işāret ider kim resūlüñ *ʿaleyhi's-selām* istiġfārı bir kimse-y-içün menfaʿat (19) ḳılmazmış, tā ol kimse gendü nefsi-y-içün istiġfār ḳılmayınca. Buña delīldür bu āyet ki **[313a]** (1) Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# # (2) AK# #. **ilā āyeh.** Yaʿnī, ḳaçan bular nefslerine ẓulm itseler Allāhu Taʿālā'ya muḫālefet ḳılmaġ-ıla andan (3) ol ḥāllerine nedāmet idüp̀ "Yā Muḥammed, saña gelseler Allāhu Taʿālā'dan istiġfār idüp̀ maġfiret (4) ṭaleb itseler andan resūl daḫı anlaruñ-ıçun maġfiret ṭaleb itseler ol kimse Ḥaḳ Taʿālā'yı (5) gendüye ġafūr bula". Bedürüstī, Allāhu Taʿālā Resūl'üñ istiġfārın olaruñ-ıçun ḳabūl itmedügi (6) andan ötrüdür ki anlaruñ Allāh'a ve resūle īmānları yoḳdur, ol küfürleri şomlıġından (7) ḳabūl olunmayuḳ istiġfār menʿ olundı. Andan ötrü degül ki resūlüñ istiġfārınuñ (8) Allāhu Taʿālā ḳatında eṣeri ve ḳabūli olmaya. Bundan ötrü buyurdı ki AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā hidāyet virmez ol ḳavme (10) kim ibtidā-yı ḫilḳatde ol

[2359] yesḫarūne:
[2360] mülimme: Felâket.

ṣaçılan nūrdan aña irişmedi. Nite ki Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām;* (11) kime ki ol nūr irişdi hidāyet buldı, kime ki irişmedi ḍāll oldı, kime ki Ḥaḳ Taʿālā nūr (12) virmedi anuñ nūrı olmaz. Ve daḫı münāfıḳlar ṣıfatında buyurdı ki AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, olaruñ oturuṗ ġazādan ḳalduḳları ve resūlu'l-lāh (14) sīretine muḫālefet ḳılduḳları ve mütābaʿatın terk itdükleri ʿalāmeti īmān degüldür (15) daḫı ol nesneye feraḥ ḳılduḳları. AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, kerih gördiler ki mālların nefslerin Allāh'ı ṭaleb itmek yolında (17) beẕl ideler. Eger bularda īmān varımıssa[2361] ġazādan ötrü ḳılduḳlarına sevinmeyelerdi (18) resūl-ile ġazā ḳılmaġı kerih görmeyelerdi[2362]. AK# #. Aña (19) işāret ḳılur kim anlaruñ nār-ı cehenneme īmānları yoḳdur, tā ki güneş ḥarāretinden ḥaẕer[2363] iderler **[313b]** (1) nār-ı cehennemden ḥaẕer itmezler. AK# #. Yaʿnī, "Eyit (2) yā Muḥammed, cehennem odınuñ ḥarāreti ḳatıdur gün ḥarāretinden, eger göñüllerinde īmān (3) nūrı var-ısa". AK# #. İşāretdür ol nefslerüñ sürūrına temettuʿ u ḥayvānī (4) birle bu behīmeler otlaġında dünyede birḳaç gün feraḥ iderler. AK# #. İşāret-(5)dür ol āḫiret zaḥmetlerinüñ ḳatılıġına ki bāḳidür nihāyeti yoḳ. AK# #. (6) ʿİvaż yöninden anı ki kesb itdiler göñül reyninden ve ervāḥ bulanuġından ol (7) temettuʿāt ẓulmetleri-y-le ki ḥayvāniyyedür. AK# #.[2364] Yaʿnī, (8) eger Allāhu Taʿālā seni girü dönderüṗ getürse bulardan bir ṭāyife ki senden taḫallüf[2365] (9) ḳılmışdur. Ve bir ṭāyifeye didügi andan ötrüdür ki bu taḫallüf idenlerden bir ṭāyife (10) nifāḳları üzere ṣābit oldılar ve bir ṭāyife bulardan tevbe idüṗ rücūʿ itdiler, ol (11) küfrlerinden nifāḳlarından döndiler. Ṕes, maʿnā-yı āyet budur ki eger seni Allāhu Taʿālā (12) dönderecek olursa bir ṭāyifeye şolardan ki nifāḳları üzere ṣābit

[2361] varımıssa: var ise, var olsaydı.
[2362] kerih gör-: kötü görmek, çirkin ve değersiz görmek.
[2363] ḥaẕer: çekinme. Zarar verebilecek şeyden kaçınma. Korunma.
[2364]
[2365] taḫallüf: Geride bırakılma. Arkada kalma. 2- değişme, uygun olmama.
teḫallüf: Uygunsuzluk. * Kafileden geri kalma. * Geride bırakma.
teḫalüf: Birbirine zıt olmak. Birbirine muhalif olmak, uymamak.

oldılar, tevbe (13) ḳılmadılar. AK# #. (14) Aña işāret ḳılur kim bularuñ çıḳmaġa destūr diledükleri ve aʿdā-y-ıla ḳıtāl (15) idelüm didükleri daḫı nifāḳdandur, Allāhu Taʿālā olardan ḳabūl itmez. Yaʿnī, eger (16) dirlerse ki bu münāfıḳlaruñ ol ʿamelleri ki şehvātdur, daḫı namāz zekātdur ve ṣıyām u (17) ḥacdur, daḫı cihāddur, resūl ḳatında maḳbūldur, egerçi Allāh ḳatında maḳbūl degül. (18) Resūl *ʿaleyhi's-selām* dirdi ki biz ẓāhire ḥükm iderüz sizlere, Allāhu Taʿālā ḥakīmdür. Ṕes, ḥikmet (19) ne-y-idi ki Allāhu Taʿālā peyġambere emr idüṕ buyurdı ki ol teḫallüf idenlerüñ ʿamelleri **[314a]** (1) ḳabūl olunmaya, ne anuñ-ıla çıḳduḳları ne düşmān-ıla ḳıtāl itdükleri, daḫı bulardan ġayrı (2) ne var-ısa. Biz eydürüz ki bilici Allāh'dur, likin bu münāfıḳlar çünki İslām iẓhār (3) iderlerdi daḫı resūlüñ emrine mümteṣil[2366] olmaḳlıġa daʿvet iderlerdi, bunuñ-ıla ki (4) żamīrlerinde küfr ü nifāḳ gizlerlerdi, ʿamelleri resūl ḳatında maḳbūl-ıdı, sırrları[2367] (5) Ḥaḳ Taʿālā'ya ışmarlanmışdı. Girü rücūʿ ideler diyü umılurdı ki nifāḳdan vifāḳa (6) döneler. Çün żamīrlerindeġi nifāḳı iẓhār itdiler resūl emrine muḫālefet itdiler ve (7) andan teḫallüf idüṕ oturdılar varuṕ cihād itmediler, ol ḥāle rāżı oldılar (8) ve küfrleri nifāḳları üzere dāyim oldılar ol işlerine nedāmet ḳılmadılar. Anlara işāret (9) idüṕ buyurdı ki AK# #. (10) Ṕes, Resūl'e buyurdı ki anlardan ʿamelleri ḳabūl olunmaya ki nifāḳ-ıla ḳarışıḳdur. Ve daḫı aña (11) dinildi ki AK# #. Yaʿnī, bulardan (12) birinüñ namāzı ḳatında ki olalar ebedā namāzların ḳılmasınlaları[2368] üzere ṭurma ki (13) bular saña īmān getürür degüller. Senüñ-ile namāzı ḥaḳdur diyü ḳılur degüller (14) ve daʿvetüñi girçekdür diyü ṭaleb itmezler, inanmazlar.

[2366] mümteṣil: İmtisal eden, aldığı emre uyan.

[2367] sırr: Gizli hakikat. Gizli iş. Herkese söylenmeyen şey. * Müşâhedetullah'ın mahalli bulunan kalbdeki lâtife. * İnsanın aklının ermediği şey. Allah'ın hikmeti.(Sırrını kimseye fâş etme sırrın fâş olur.Sen kendi sırrını saklayamazsanEl sana nasıl sırdâş olur.)

[2368] ḳılmasınlaları:

AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, bular ḫāriclerdür ol istiʿdād-ı fiṭrīden (16) ki ḳābil īmān oldur. AK# #. Yaʿnī, bu emvāl u evlād egerçi (17) niʿmetdür, benden müʾminler ḥaḳḳında. Velikin[2369] niʿmetdür benden ḳāfirler ḥaḳḳında daḫı münāfıḳlar (18) ḥaḳḳında. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā diler ki ol ehl-i (19) emvāli bularuñ gönlüni Ḥaḳ'dan ıraḳ ḳıldurıcı ola, daḫı ol dünyāyı bularuñ-ıla Allāhu Taʿālā **[314b]** (1) arasında eşedd-i ʿaẕāb ḳıla ki ol ḥicāb ʿaẕābıdur. Nite ki baʿżılar dirlerdi "İy Ḉalabum, (2) vaḳtī ki baña bir nesne-y-ile ʿaẕāb ḳılmaḳı dileyesin ẕüll-i ḥicāb-ıla[2370] ʿaẕāb ḳılmaġıl". Zīre (3) her kim ḥicāb-ıla ʿaẕāb oluna ol īmāndan maḥrūm olınur. Nite ki buyurdı Ḥaḳ Taʿālā (4) AK# #. Yaʿnī, rūḥları ḉıḳa bu ḥāletde ki kāfir (5) olalar, ḳalbleri mestūr ola, emvāl u evlād ḥubbınuñ ḥicābı-y-ıla. Andan ḫaber virdi ol (6) ehl-i nifāḳuñ ʿalāmetlerinden daḫı vifāḳ ehli nişānlarından, bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: (7) AK# #. Aña işāret ḳılur kim ol nifāḳuñ (8) ʿalāmetlerindendür; süst olmaḳ ve ḳuṣūrı olmaḳ ol ṭaleb ehlinüñ daḫı cihāddan (9) taḫallüf itmek ve dünyāya ve anuñ şehvātlarına meyl itmek ve daḫı ṭabīʿat aşaġa (10) mertebelere meyl idüp̀ ḫasīs menzillere rāżı olmaḳ. Nite ki bulardan ḫaber virüp̀ (11) buyurdı; AK# #. Yaʿnī, didiler ki "Ḳo bizi, ol ṭaleb-(12)den ve ictihāddan oturup̀ ḳalanlar-ıla, biz daḫı oturalum". AK# #. (13) Yaʿnī, rāżı oldılar ki ol taḫallüf idenler-ile bile olalar, ol erbāb-ı şehvātdan (14) ve ehl-i ġafletden. AK# #. Yaʿnī, ḳalbleri üzere ṭabʿ olundı (15) dünyā maḥabbeti ve daḫı zīneti mühri-y-ile ve şehvāta mütābaʿat itmeg-ile. Ḥāl budur, bular (16) bilmezler ki Allāhu Taʿālā'dan maḥcūblardur[2371], dünyā ḥicābı-y-ıla. AK# # (17) AK# #. Aña işāret ḳılur kim ehl-i ṣıdḳuñ (18) ve erbāb-ı ṭalebüñ ʿalāmetleri cidd ü ictihāddur, Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekde nefslerin māl-(19)ların beẕl itmeg-ile. Zīre

[2369] velikin: fakat, ancak. Cümle başı edatı.
[2370] ẕüll- ḥicāb: Perde zilleti, perde eziyeti. * Allah ile kul arasındaki perde konması eziyeti.
[2371] maḥcūb: Utanan. Utangaç. * Perdeli, örtülü. Kapalı. * A'ma. * Yaşmak veya perde ile mestur olan.

anlar nūr-ı ṣıdḳ-ıla şevāhid-i ḥaḳḳı müşāhede ḳılurlar. **[315a]** (1) Bu fāniyi aza ṣayuṕ ol bāḳīyi ćoḳa ṣayarlar. Taḥḳīḳ, bilürler ki gendü ḳatlarındaġı māllar (2) ve nefsler geçici, dükencidür. Ol ki Allāh ḳatındadur, bāḳī oldur. Ṕes, ol bāḳiyi iḫtiyār (3) ḳıldılar fānī üzere. AK# #. Yaʿnī, ḫayrāt bularuñ-ıçundur bu daḫı iki nevʿ (4) üzeredür; bir ḫayrāt var ki ḳullara müteʿallıḳdur daḫı aʿmāllerine ki ol ḥasenātdur (5) anuñ-ıla ki mālları ve nefsleri-y-ile mücāhede ḳıldılar. Ve bir ḫayrāt daḫı mevāhib-i Ḥaḳḳ'a müteʿallıḳdur. (6) Ḳaçan ki saʿy ideler, ḳullıḳ yirine getüreler ol ḫayrāta irişler ki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ (7) hibeleri ve ʿaṭālarıdur fażlı-y-ıla. AK# #. Yaʿnī, felaḥ bularuñ-ıçundur ki nefslerine (8) ẓafer buluṕ Allāhu Taʿālā yolına ṣarf eylediler anuñ ṣıfāt-ı ḥicāblarından ḫalāṣ buldılar. (9) AK# #. Yaʿnī, bular (10) anlardur ki Allāhu Taʿālā ezelde bularuñ-ıçun maʿrifet bostānların yaraḳlamışdur. Anuñ altında (11) ḥikmet ırmaḳları aḳar dāyima, inḳıṭāʿı yoḳ, ebedā anuñ-ıla menfaʿatlanurlar. Ṕes, bu ḥicāb-ı nefsden (12) ḫalāṣ buluṕ felaḥ ḫāṣıl ḳılmaḳ fevz-i ʿaẕīmdür. Zīre fevzüñ ululuġı ḥicāb ululuġı ḳadar (13) olur. Hīç bir ḥicāb yoḳ ki ol ḥicābı nefsden ulu ola. Ṕes, andan fevz bulmaḳ ulu (14) fevz olur. Ve daḫı buyurdı ki AK# #. İşāret ider aña ki (15) bu ḫalḳ üç ṭabaḳadur; evveli muʿaẕẕirlerdür ki muḳaṣṣırlardur ve teḳaṣṣırlarına iḳrār iderler, günāh-(16)ların bilürler günāhlarından tevbe idüṕ ʿözür dilerler, anlara raḥmet ü maġfiret irişür. İkinci (17) ḳāʿdılardur ki teḫallüf itdiler. Bular ol kāẕiblerdür ki Allāh'a resūle īmān getürmediler, (18) kāfirlerden münāfıḳlardandur bulara ḫıẕlān-ıla ʿaẕāb-ı elīm irişür. Nite ki buyurdı: AK# # (19) AK# #. Üçünci ol müʾminler ü ṣādıḳlardur **[315b]** (1) ve nāṣıḥlar ve muḫlişlerdür. Līkin bularuñ içinde żaʿīfler ve marīżler ve ʿācizler ve faḳīrler var. (2) Bular ʿöẕür ehlleridür, bularuñ üzerine ḫarac yoḳdur ṭaleb-i kemālden oturduḳları-çun ẓāhir-(3)lerinde

ʿaczlerinden ötrü. Ammā bāṭınlarında ḳalbleri-y-le istiʿdādları ḳadar istiʿdād iderler. (4) Nite ki buyurdı: AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, bulara ḥarac yoḳ; ḳaçan Allāh'ı ṭaleb itmekdi ki (6) görklü idseler ve resūle mütābaʿat ḳılsalar ṭāḳatları yitdügi ḳadar. Bundan ötrü buyurdı ki (7) AK# #. Yaʿnī, muḥsinlere ḫıẕlāna yol yoḳdur. Allāhu (8) Taʿālā ġafūrdur, bularuñ taḳṣīrlerin sayukladı[2372] (???) maġfiret-ile ʿöẕr dileseler daḫı raḥīmdür ki raḥmet (9) eyleye ve faẓlından anlara vire, anı ki cidd ü ictihād ehline virdi ḳudretleri yiterken. AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, daḫı ḥarac yoḳdur anlaruñ üzerine ki saña geldiler (11) mütābaʿat ṭarīḳ-ıla istiʿdādları ḳadar, tā sen oları ol himmet-i nebevī ḳanatları üzerine getüresin (12) ol maḳāmlara irişdüresin ki olar aña beşeriyyet ḳanadları-y-ıla irişür degül, yā rūḥāniyye (13) ḳanatları-y-ıla. AK# #. Yaʿnī, sen ʿizzet ü terfiʿ[2373] (???) yöninden istiġnā-(14)y-ıla didüñ ki "ben sizi götirecek nesnem yoḳ". Nite ki Allāhu Taʿālā Mūsā'nuñ *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* suʾāli vaḳtinde (15) ki didi AK# #. Cevāb eyle irdi ki AK# # didi, tā ki bu menʿ-ile Mūsā'-(16)nuñ şevḳi ziyāde ola. Resūl daḫı *ʿaleyhi's-selām* buları nübüvvetden yoḳdur diyü menʿ itdügi bu (17) ḳabīldendür. Ṕes, anlaruñ daḫı ḥırṣları şevḳleri cihād üzere ziyāde oldı. AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, döndiler bu ḥālde ki gözleri yaşı (19) aḳardı Allāh yolına ḫarac idecek nesneleri almaduġına ġuṣṣalanuban ki ol ġazā saʿadeti olardan **[316a]** (1) fevt oldı. Ve daḫı AK# # didügi aña işāret ḳılur ki olar bulımadılar (2) ol esbābı ki anı istiʿmāl ideler, oları ol yüce maḳāmlara ve ulu ʿaṭālara olaşdura; (3) illā menʿ-ile ibtilā ḳılduḳdan ṣoñra, tā ki ol ṭaleb itmek dāʿiyesin ḳuvvetlendüre (4) ṣıdḳını ziyāde ḳıla; çün şevḳ ġālib oldı, ṭaleb ziyāde oldı. Bulara umduḳları (5) virildi, dilekleri icābet olundı, ṣuretā ve maʿnā daḫı. Nite ki

[2372] sayakla-//sayukla-: bir şeyi başka bir şeyin yerine kabul etme, iyilikle kabul etme. *bağışlama.

[2373] Metinde kelimeyi (ترفع) şeklinde yazmış, doğrusu (ترفيع) şeklinde olması gerektiği kanaatindeyiz.

terfīʿ//terfiʿ: (A.) refʿ'den; yukarı kaldırma, yükseltme. * rütbe verme, derecesini yükseltme. ** üstünlük.

ʿizzet ü terfīʿ: yaratılış ve bazı hususlar bakımından şeref ve yücelik.

ʿizzet ü terfīʿ: şeref ve makam.

Resūl oları develer (6) virüṕ bindürdi ṣūretā ve maʿnā. Daḫı Allāhu Taʿālā emr eyledi resūline ki ol ṭaleb ehl-(7)lerin nübüvveti ḳanadı üzere bindüre. Aña işāret idüṕ buyurdı ki AK# # (8) AK# #. Ve daḫı buyurdı ki AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, ḫızlān ve ẕillet şolaradur ki ṭaleb-i kemālden ḥīle idüṕ el ćeke otura (10) istiʿdādı, daḫı destūr dilemegi vechi-y-ile ḥaḳīḳatā ʿözrleri yoġıken. Ḥāl budur ki ġanīlerdür (11) kāmil istiʿdādları var, kemāl ṭaleb itmege istiʿmāl itmezler nefs kāhellikinden (12) ve ḫabāṣatinden rāḥat ṭaleb idüben ve leẕẕāt-ı nefsānī ve şehvāt-ı ḥayvānī ḥāṣıl itmeg-içün. (13) AK# #. Yaʿnī, rāżı (14) oldılar ḫızlāna ve tevfīḳsuzlıġa ve nefsüñ ḫıssetine. Bunuñ-ıla ki ol teḫallüf idenler-ile (15) ḳalalar. Ḥāl budur ki bular istiʿdādı yavu[2374] ḳalmışlardur, maḳām-ı kemālden maḥrūmlardur. Allāhu Taʿālā (16) anlaruñ ḳalbine mühr urmışdur, ol ednā[2375] ḫasīs maḳāma rāṣiʿ[2376] olduḳları-y-la. Ḥāl budur olar ḳalb-(17)leri maṭbūʿ olduġın bilmezler. Zīre bu ṭabʿuñ ḫaṣāyısı oldur ki gendü ḥālinden cāhil ola (18) bu ol istidrācdur ki vaʿdelenmişdür, bu ḳavlı-y-ıla AK# #. (19) Andan münāfıḳlaruñ ġurūrından ʿözrlerinden ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# # **[316b]** (1) AK# #. İşāret ḳılur ḫızlān ehline ki kemāl ṭalebinden el ćeküṕ oturdılar, (2) anlar sizden ʿözr dileyiserler ḳaćan ki bulardın yaña dönesiz, diyesiz ki neçün oturduñuz (3) kemāl ṭaleb itmedüñüz, ol istiʿdādı kemāl-i bāṭıl ḳılduñuz, şehvāt-ı nefsānī ve leẕẕāt-ı dünyevī (4) ṭalebinde ki fānidür. Anlar size bāṭıl yalan nesneler-ile ʿözr idiserler. AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, eyit ki ol yalan sözler-ile ʿözr itmeñ (6) ki biz bu ʿözrüñüzi girçeklemezüz. Taḥḳīḳ, Allāhu Taʿālā sizüñ ḥālüñüzden bize ḫaber (7) virdi, girçek firāset-ile. Nite ki Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām;* **ḤADĪṢ-İ ŞERĪF**

[2374] yavu: kaybolmak, yok olmak.
yavu ḳal-: azalıp kaybolmak, değersiz kalmak.
bular istiʿdādı yavu ḳalmışlardur: bunlar gayretleri ve kabiliyetleri kaybolmuşlardır.
[2375] ednā: Pek aşağı, en alçak. Pek az, pek cüz'i. * Çok yakın.
[2376] rāṣiʿ: hırs ve tama eden.

(8) **ḤADÌŞ-İ ŞERÌF.** Yaʿnī, müʾminüñ firāsetinden ṣaḳınuñ ki ol Allāh nūrı-y-la naẓar eyler. AK# # (9) AK# #. Zīre bu aʿmāl aḥvāllaruñ netīcesidür. AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, ol ʿamelleri-y-le redd olınalar, ol ġayblar bilici ḳatına ki hīç bir gizlü nesne (11) ẓāhir ü bāṭın ʿamellerden daḫı bāṭın aḥvāldan. AK# #. Yaʿnī, ol ʿamel-(12)lerüñüzüñ cezāsı-y-ıla size ḫaber vire ger ḫayrdur ger şer. Ve ol ḳavl ki buyurdı AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, işāret ḳılur ol ṭaleb ehlinüñ münāfıḳlarına ki (14) bu ṭāyifenüñ mezekkin ẓāhir ḳıldılar, gendüleri olardan ṣaydılar. Ḥāl budur olaruñ (15) yollarına yürimezler, anlaruñ ṣıfātların ṣıfatlanmazlar. Ḳaçan[2377] siz anlardın yaña dönseñüz (16) ol münāfıḳlar ḫayr ehli gibi ṣūretlerin beñzetmege ḳāniʿ olmayuṗ gelüṗ yalan andlar (17) içüṗ ʿöẕrler iẓhār ideler. AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, bularuñ ḳavline inanuṗ ʿafv idesiz, anları melālet (19) idüṗ tevbīḫ itmeyesiz. Ḳoñ anları ol nifāḳları-y-la, çün ḥaḳīḳat bildüñüz ki anlar ḳābil-i **[317a]** (1) naṣīḥat degüller, ṣalāḥ gelmez. Zīre olar ḫabīṣ balçıḳdan yaradılmışlardur. Anlaruñ dönüṗ (2) varacaḳ yirleri ol Ḥaḳ'dan ıraḳlıḳ odıdur ve ḥasret ü firāḳ ʿaẕābıdur, ol kesb itdükleri (3) ʿameller cezāsı. Yaʿnī, egerçi anlaruñ ṭīnleri[2378] aṣl-ı ḫılḳatde ḫabīṣdür. Ammā ol ḫabīṣ tīn-ile (4) kesb itdükleri ḫabīṣ ʿameller anları müstaḥıḳ ḳılmadı, illā kemāl-i buʿda ve ol ıraḳlıḳ odları-la (5) göyünmege. AK# # (6) AK# #. Yaʿnī, anlar Allāh'a yalan yire nifāḳ-ıla and içerler, sizüñ rıżāñuz ṭaleb (7) idüben Allāhu Taʿālā'yı saḫṭ itdürüṗ eger siz anlardan rāżı olasız. Andan ötrü ki (8) yalanların ve nifāḳların bilmezsiz. Bedürüstī, Allāhu Taʿālā ol fāsıḳ ḳavmden rāżı olmaz. (9) Andan ötrü ki ṭāʿatdan çıḳmışlardur, illā meger ki girü ṭāʿata rücūʿ ideler. Andan (10) ol ʿArablaruñ nifāḳından ve

[2377] ḳaçan: ne zaman

[2378] tīn: (c. etyān): Balçık. 2- Mektup gibi şeyleri mühürlemek.
Buradaki manası balçık.

baʿżınuñ vifāḳından ḫaber virüp̀ buyurdı ki AK# # (11) AK# #. İşāret ider ol nefs-ile hevāya. Zīre ol küfr ü nifāḳ nefse (12) ẕātīdür. Nite ki īmān ḳalbe ẕātīdür, ol ḫılḳatden ki Ḥaḳ Taʿālā nāsı anuñ üzerine (13) yaratdı. İḥtimāli var ki ḳalbi kāfir ola ṣıfat-ı nefs aña sirāyet itmek-ile, ol daḫı (14) nefs ṭonına gire. Nite ki iḥtimāli var nefs daḫı müʾmine ola ṣıfat-ı ḳalb aña sirāyet (15) itmeg-ile. Ol daḫı ḳalb ḥālin ḥallene, līkin nefs eşeddür küfr yöninden ve nifāḳ yöninden (16) ḳalbe nisbet, egerçi kāfir daḫı olursa. Nite ki ḳalb eşeddür īmān yöninden nefsden, (17) egerçi nefs kāfire olmayuṕ müʾmine daḫı olursa. AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, bu nefs ṣıfātları-y-la evlādur ḳalbden ki bilmeyeler (19) vāridātı ki nāzil olur ervāḥ üzere. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā bilür **[317b]** (1) ḥikmet-ile ki baʿżı nefs-i kāfiri müʾmine ḳıla ve baʿżı ḳalb-i müʾmini kāfir ḳıla. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, nefslerden nefs var ki iʿtiḳād ider, her nesne ki cidd ü (3) ictihād-ıla infāḳ ider, kemāl ṭaleb itmeg-içün. Ḥarāmdur, ḥāṣılı yoḳ, saʿyi żāyiʿ (4) olur nefs-i emmārenüñ bu ḫaṣāyiṣindendür. Eger infāḳ daşuṕ ol nefs ḳahr olunası (5) olursa şerīʿat ü ṭarīḳat heybeti altında saʿyi daḫı beẕl ü cehd ṣadr olur, yā iḫtiyār (6) yöninden yā ıżṭırār[2379] yolından, kemāl ṭalebinde ṭabʿınuñ ḫilāfı üzere. Anuñ üzerine ḥasret (7) yiyüp̀ anı bāṭıl ḳılmaġa çare[2380] istenür ki andan ḫalāṣ bula, istirāḥat ḥāṣıl ide ve şehvāt-(8)larına mütābaʿat ḳıla. AK# #. Yaʿnī, ol nefs muntaẓır[2381] (9) olur bir āfete ki ḳalb üzere vāḳiʿ ola, daḫı bir fetrete göz ṭutar ki ḳalb-i kemāl ṭaleb itmekden (10) menʿ eyleye, belālar ḫōḏ[2382] ol nefs üzere devr ider, ḳalb anuñ üzere müstevlī olmaġ-ıla (11) ve hevāsına ve ṭabʿına muḫālif

[2379] ıżṭırār: Çâresiz olmak. Mecburiyet. İhtiyaç.

[2380] çare: çözüm, yol.

ḥıcāre: ḥıcār: ḥacr: (a.i) 1. birini, malını kullanmaktan menetme. birine bir şeyi yasak etme. 2- âguş, kucak, himâye. [“h” harfi, harekelerin üçünü de kabul eder.]

[2381] mutaẓır: Bekleyen. Gözleyen. Birisinin gelmesini bekleyen. * müstehak. muntaẓır olmak: bir şeyin olmasını haketmiş ve olması için beklenen hali gözetmek.

[2382] ḫōḏ: ya, veya * ta kendisi ** f. kendi; ḫōḏ//ḫūḏ: f. kendi, kendisi

nesneler-ile ḳahr itmeg-ile. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā (12) işidicidür, ezelde bu duʿāyı işitdi, nefs ḥaḳḳında icābet idüp̀ aña şerʿa iṭāʿat (13) ḳılmaġı lāzım ḳıldı, daḫı hevāya muḫālefet ḳılmaġı. Daḫı ʿalīmdür aña kim cidd-ile duʿā ḳılduġın (14) bilür. AK# #. Yaʿnī, bu nefslerden kimseler var ki (15) Allāh nūrı-y-la īmānın muḥkem ḳılmışdur Ḥaḳ Taʿālā aña tecellī ḳılduḳdan ṣoñra anuñ-ıla münevver (16) oluṕ ol nefs yiri şuʿlelendi rabbinüñ nūrı-y-ıla. Ṕes, anuñ nūrı-y-ıla nefs daḫı īmān (17) getürür ol āḫiret derecelerin ol nūr-ıla görür, aña daḫı iʿtiḳād ider. AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, ol cidd ü ictihād idüp̀ ne ḳadar (19) saʿy iderse ol kemāl ṭalebinde anı Allāh ḳatından ṣayar ve daḫı tecelliyāt vācib **[318a]** (1) ḳılıcı görür rūḥa. Zīre sālik vaḳti ki nefs ovasında ve ḳalb derelerinde sulūk ide, (2) her adım ki adar[2383] Allāhu Taʿālā'ya yaḳīn olur, Allāhu Taʿālā daḫı envāʿ luṭfı-y-ıla rūḥa ḳarīb (3) olur. Rūh daḫı aña yaḳīn olur ṣıfātınuñ tecelliyāt-ıla daḫı evṣāfınuñ taṣarrufātı-y-ıla. (4) AK# #. Yaʿnī, tīz ola ki Allāhu Taʿālā ol (5) elṭāfınuñ ceẕbeleri-y-ile anları raḥmete girüre anlaruñ gendüligin ala raḥmeti-y-le gendüdin (6) hidāyet vire. Zīre Ḥaḳ Taʿālā setr idicidür ṣıfat-ı maġfiret-ile ol sālike ki ṣādıḳ ola (7) ve ṭālib-i ʿāşıḳ ola, daḫı raḥīmdür ṭāliblerine. Zīre anlar aña ulaşumaz, illā raḥmeti (8) ceẕbeleri-y-ile. Andan ḫaber virdi ol sābıḳlardan ki ṣādıḳlardur, bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: (9) AK# #. Yaʿnī, olar kim ʿināyet-i ezeliyye anlara sebḳat ḳıldı. Anlar-(10)dur kim ʿināyet irişmekde evveldür ve ʿademden ḫurūc itmekde daḫı evvellerdür. (11) Bular ṣaffı evvel ehlidür, ol ʿālem-i ervāḥda. Zīre ervāḥ ṣaf ṣaf olmışlardı (12) cünūd-ı mücennede[2384] gibi ve Ādem ṣulbinden[2385] çıḳmaḳda daḫı evveller-idi, ol zürriyyātını (13) ṣulbinden

[2383] metinde dal (د) harfi ile (ادر) şeklinde yazmıştır.

[2384] cünūd-ı mücenned: saf saf olmuş, sıralanmış askerler. Tabur tabur asker.
mücenned: (Mücennet) Sıralanmış asker, saf bağlamış neferler.
cünud: (Cünd. C.) Askerler. Ordu.

[2385] sulb: Sülele, zürriyet, 2- Omurga kemiği, 3- sert, katı. Taş gibi olan.
Burada sulb kelimesi sülale, zürriyet anlamında kullanılmıştır.

aldugı vaḳt. Bilgil ki uşbu sebḳat envāʿı-y-ıla maḫṣūṣdur Resūl'e *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* (14) daḫı ümmetine. Nite ki Resūl ḫaber virdi, *ʿaleyhi's-selām*; "*Naḥnu illā ḫırūne's-sebeḳūn"*[2386]. Yaʿnī, (15) āḫirlerüz hem sābıḳlar. Yaʿnī, ṣūretā gelmekde āḫirlerüz, maḳāmlarda meẕkūr olmaḳda (16) sābıḳlaruz[2387]. AK# #. Yaʿnī, olar kim evṭān-ı beşeriyyetde hicret ḳıldılar rūḥāniyyeye (17) ve rūḥāniyyeden kemāl-i insāniyyeye ve insāniyyeden ṣıfāt-ı rabbāniyyeye. AK# #. (18) Yaʿnī, anlar ki enṣāru'llāhdur, Allāh'ı ṭaleb itmekde Taij rı-çun[2388] ḳardaşlar-ıla. AK# # (19) AK# #. Yaʿnī, anlar kim mütābaʿat ḳıldılar sebḳat ehline ṭāḳatlarını ṣarf **[318b]**[2389] (1) ṣarf itdiler, anlara vāṣıl olmaġa imkān olduġı ḳadar. Nite ki Ebū Bekr ḥāli oldı (2) Resūl-ile *ʿaleyhi's-selām* ṭaleb-i ḥaḳda musābaḳat-ile anuñ naʿtında didi ki "Henüz ben ṭoprag̀-ıdum (3) Ebū Bekr benüm-ile at yilesi (yėlesi) gibi-y-di". AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā rāżı oldı, ol (4) sābıḳlardan ezelde. Zīre bular sābıḳlardı, rıḍvāna irişmekde. Bulardan rāżı (5) oldı, bunuñ-ıla ki anuñ ehl-i maḥabbetinden oldılar, aña vāṣıl olmaġ-ıla. Ṕes, (6) olara virdi anı ki anuñ-ıla anlardan rāżı oldı. Oları daḫı gendüden rāżı (7) ḳıldı, bulara ʿaṭāların irişdürmeg-ile daḫı kemālāt virmeg-ile. AK# #. (8) Bular daḫı andan rāżı oldılar, çün oları daḫı sābıḳlaruñ aʿlā derecelerine irişdür-(9)diler istiʿdādları ḳadar, anuñ ḳatında umduḳlaruna irişdiler. AK# #. (10) Yaʿnī, anlaruñ ḳalblerinde bostānlar yaraḳladı ki aġaçları īmān u yaḳīndür, daḫı ṣıdḳ u (11) iḫlāṣ, tevekkel ü teslīm ve rıżādur. AK# #. Yaʿnī, altında ırmaḳlar aḳar (12) ʿināyet ṣularından ve mevāhib-i rabbānīden. AK# #. Yaʿnī, olardan meded-i (13) ʿināyet münḳaṭıʿ olmaz. Ol aġaçlaruñ ṣemeresi ziyāde olur, müşāhedelerden ve mükāşefe-yi (14) rabbānīden

[2386] *Naḥnu illā ḫırūne's-sebeḳūn:*

[2387] sābıḳ: önce, önceki. zamanca veya rütbece ileri ve önce olan.

[2388] تنكرجون şeklinde yazılmıştır.

[2389] Bu varakta varak numarası olarak rakamla (günümüz rakamı, latin) 638 yazılmıştır. Sonradan yazılan bu rakam doğruyu yansıtmamaktadır.

ebede'l-ābād (ebedü'l-ābād[2390]). AK# #. Bu işāretdür aña ki evṣāf-ı insāniyye-(15)den fānī oluṕ ṣıfāt-ı rabbānī-le bāḳī ola, bu fevz-i ʿaẓīmdür. Andan ʿArab'dan ehl-i (16) nifāḳdan ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# #[2391]. İşāret (17) ḳılur, ṣıfāt-ı nefse. Zīre ol ʿArab meṣābesindedür, ḳalb şehrine nisbet. Bedürüstī, ol (18) nefs ol ḳalbüñ ḥavlini devr ider, Yaʿnī, ol ṣıfāt-ı nefs ʿArablarından ki baʿżıları (19) münāfıḳdur. Zīre iḥtimāli var ki baʿżıları münāfıḳ ve baʿżılar kāfir ve baʿżılar müslümān ola, **[319a]**[2392] (1) münāfıḳ ol nefs ʿArablarından ṣıfat-ı ḥayvāniyye gibi şehvātlardan. Zīre ol ʿiffete tebdīl (2) olur, ḳalb nefs üzere ġālib olmaġ-ıla şerīʿat siyāseti-y-le ve ṭarīḳat terbiyyeti-y-le ẓāhirde (3) ḥaḳīḳatā degül. Zīre ol bi'l-külliyye tebdīl olmaz, şol ḥayṣiyyet-ile ki şehvet andan (4) nuzuʿ olına[2393], belki ol maġlūb olur. Nefsde siyāset-ile münāfıḳuñ ḥāli budur ki ẓāhiri (5) bāṭınına muḫālif ola riyāset-ile; ammā kāfir ol nefs ʿArablarından ṣıfat-ı behīmiyyet (6) gibi ġıdā ṭaleb itmekde yinilür içilür nesnelerden. Bedürüstī, ol żıddına tebdīl (7) olmaz ki müstaġnī ola, yimekden içmekden cesedüñ iḥtiyācı olduġı-çun ġıdāya. (8) Ve müslümān daḫı olardan ṣıfat-ı sebuʿiyyet[2394] gibi daḫı şeyṭāniyyet gibi, ġaḍabdan kibirden (9) daḫı ʿadāvet ü ḫıyānetden. Zīre ḥaḳīḳatā iḥtimāli var ki eżdādına[2395] tebdīl olana (10) ḥilm ü tevāżuʿ ve maḥabbet ve ṣıdḳ u emānet gibi, nefs nūrlanduġı vaḳtin nūr-ı islām-ıla ki (11) ol nūr-ı īmān ḳalbden

[2390] ebedü'l-ābād//ebede'l-ābād: Tükenmez, ebedî hayat. Sonsuzluk. * cennet.
[2391] Kur'an, (Tevbe) 9/101
[2392] Bu varakta varak numarası olarak rakamla (günümüz rakamı, latin) 639 yazılmıştır. Sonradan yazılan bu rakam doğruyu yansıtmamaktadır.
[2393] nuzuʿ olına:
[2394] sebuʿiyyet: (A.) Yırtıcılık, parçalayıcılık. Yırtıcı hayvanın fıtri hassası.
sebʿiyye: (a.i) Şîa'nın 7 imama inanan kısmı. sebʿ: yedi
sıfat-ı sebʿiyyet: yedi sıfat, yedi özellik.
[2395] eżdād: zıtlar. Mukabil ve muhalif olan şeyler. Birbirinin tersi veya zıddı olanlar.

sızar ve ṣadr[2396] münşeriḥ[2397] olur. Bunuñ nūrı-y-ıla uşbu ṣıfatlar (12) ve daḫı ġayrı ol ṣıfāt-ı nefsden, oldur ki bi'l-külliye tebdīl olmaz. Mādām ki ol (13) bi'l-külliye tebdīl olmaya yāḫūḍ maġlūb olmaya ṣıfāt-ı ḳalbüñ envārı-y-ıla anda baʿżı (14) nifāḳ olur. Nite ki Resūl *ʿaleyhi's-selām* kiẕbi ḫıyāneti ve vaʿdeye ḫilāfı nifāḳdan ḳıldı. (15) Didi ki "Her kimde ki bular ola, ol münāfıḳdur. Eger oruç ṭutup namāz daḫı ḳılsa (16) ki zuʿm ide, "Ben müslümānın[2398]" diyü, ḳaçan söylese yalan söyleye, "emīn" diyü inansalar ḫāyin (17) ola. Ve ḳaçan vaʿde ḳılsa muḫālefet ḳıla, ḳaçan ʿahd itse girü boza. Her kimde ki bu ḫaṣlet-(18)den biri ola, anda nifāḳdan bir ḫaṣlet olur, tā anı terk idinceye dek" Ve daḫı bu (19) ḳavli ki buyurdı: AK# #.[2399] Yaʿnī, gönül Medīnesi daḫı anuñ ehli ki ṣıfātlarıdur. **[319b]**[2400] (1) AK# #.[2401] Yaʿnī, nifāḳ üzere ṯābit oldılar, ol[2402] ṣıfāt-ı nefs ġālib olmaġ-ıla ṣıfāt-ı ḳalb üzere envār-ı ḳalb (2) nefsde taṣarruf ḳılduġı vaḳt buncılayın müteġayyir olur. Ṣıfat-ı ḳalb daḫı ẓulmāt-ı nefs (3) ṣıfātları-y-la ḳalbde taṣarruf ḳılduġı vaḳt anda nifāḳ ẓāhir olur, müterediddid olur, (4) īmānuñ ṣıfāt-ı ḥamīdeleri arasında ṣıfāt-ı küfrüñ ẕemīmeleri-y-le ne anlardan olur (5) ne bulardan. AK# #. Yaʿnī, anlaruñ bu aḥvāllarını ʿulūm-ı ẓāhire ehli (6) bilmez, anı ol aṣḥāb-ı keşf olanlar

---

[2396] ṣadr: Her şeyin evveli ve başlangıcının en iyisi. * **Kalb, göğüs, ön**. * Meclisin önü ve en muteber yeri. Reisin oturduğu yer. * Rücu. * Bir aruz kalıbı. * Baş, reis, başkan. * Oturulacak yerlerin en iyisi.

***ḳalb kelimesinin Türkçe karşılığı gönül olmalıdır. Kalb, Arapça dönen, bir halden diğer hale çevirme, değişme anlamlarına da gelir. İşte insanın kalbi halden hane girmesi bu durumu gösteriyor. Gönül ise halden hale girmek, değişkenlik göstermek demektir.

[2397] münşeriḥ: (Şerh. den) İnşirahlı, gönlü sıkılmayan, neş'eli.

[2398] ben müslümānın: Ben Müslümanım!

[2399] Kurʾān, (Tevbe) 9/101

[2400] Burada metin varak numaralandırmasında hata oluşmaktadır. 318b şeklinde bir numaralandırma söz konusudur. Biz doğrusunun 319b şeklinde olması kanaatindeyiz. Çünkü bir önceki varakta verilen ayetin bittiği yerde bu varakta verilen ayet başlıyor. Bu hatanın sebebi; bir önceki varak elle sonradan numaralandırılmış bir varak 638 ve 639 yazılıdır. Sanki araya sonradan eklenmiş gibi, ancak konu bakımından bütünlük sağladığından bu da zayıf bir ihtimal olarak görülmektedir.

[2401] Kurʾan, (Tevbe) 9/101

[2402] Metin okumasında "yaʿnī" kelimesinden sonra varağın yan kısmında yazan "nifāḳ üzere ṯābit oldılar, ol" kısmı dahil edilmiştir.

bilür ki bāṭıniyyedür. AK# #. (7) Yaʿnī, biz aña iki ḳat ʿaẕāb idevüz, bir edkām-ı şerīʿat-ıla bir daḫı ādāb-ı ṭarīḳat-ıla, Yaʿnī, (8) evāmir-i şerʿuñ tekālīfleri-y-le daḫı nevāhīleri-y-ile daḫı anları arıdavuz aḫlāḳ-ı ẕemīme-(9)den ṭarīḳatuñ daḳīḳ terbiyetleri-y-ile ol ṭabīʿatı ülfet ṭutduġı nesnelerden ḳaṭʿ olduġı (10) vaḳt. AK# #. Andan ol ceẕābet-i luṭf-ıla yā ḳahr-ıla redd olınalar (11) ʿaẕāb-ı ʿaẕīme ṣıfātları fānī olıcaḳ tecelliyātı ṣıfāt-ı luṭf-ı cemāl-ile yāḫūḍ ʿaẕāb-ı ʿaẕīme (12) redd olınalar, ṣıfātları bāḳī olmaġ-ıla ol ḥicābı celāl-i ʿizzeti irsāl itmeg-ile ṭard ve buʿd (13) yöninden ol ḥażret-i cemālden. AK# #. Yaʿnī, baʿżı ḳulūb (14) ṣıfātları-y-ıla iḳrār iderler ṣıfāt-ı nefse ḳarışmaġ-ıla ve anuñ-ıla mülevveṯ[2403] olmaġ-ıla. (15) AK# #. Yaʿnī, ʿamel-i ṣāliḥ daḫı ḳarışdurdılar ki ol ṣıdḳ-ıla teveccüh itmek-(16)dür, Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekde daḫı bāṭıldın iʿrāż itmekdür. AK# #. Yaʿnī, seyyiʾe (17) daḫı ḳarışdururlar ki ol nefse ve hevālarına muṭīʿ olmaḳdur baʿżı evḳātde. AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, ola ki Ḥaḳ Taʿālā tevfīḳ vire girü (19) Ḥaḳḳ'a rücūʿ ideler, bi'l-külliye andan ġayrıdan iʿrāż ideler. Bedürüstī, Allāhu Taʿālā ġafūrdur, **[320a]**[2404] (1) keremi etegi-le setr ider göñül ṣuçların. Ve raḥīmdür, raḥmeti ṣuyı-la nefsüñ şehvātı (2) çepellerin arıdur, maḥv ider. AK# #. İşāret-(3)dür aña ki bu ḥubb-ı māl necisdür göñülleri necis ḳılur, anuñ-ıla ḳablar. Şeyṭān andın (4) yaña el uzaduṕ anuñ içine ṭuġyānlar bıraġur, bu nesneden aña maʿṣıyetler ḳapusı açılur, (5) az az anı istidrāc-ıla aşaġa bıraġur ḫıẕlāna düşer bu fesāduñ māddesi andan ḳaṭʿ (6) olmaz, illā ḳalbi ḳāhir[2405] itmeg-ile, ol ḥubb-ı māl çepelinden. İmdi ol ṣūret-i mālı terk (7) idüṕ infāḳ itmeg-iledür Ḥaḳ Taʿālā yolında daḫı ḳalbi tezkiye ḳılmaġ-ıla ol envār-ı (8) himmet-ile ol yücelikdin yaña ki nebevīdür daḫı anı nūrlandurmaḳdur resūlüñ ṣalaveti-y-ile *ʿalm (ʿaleyhi's-*

[2403] mülevveṯ: Kirli. Pis. Bulaşık. Bulaştırılmış. * Alıkoyulup sonraya bırakılmış veya durdurulmuş olan. * Tazelenmek için suda ıslatılmış şey. * Karışık, intizamsız.

[2404] Bu varak 319a olarak numaralandırılmıştır, ancak doğru numaralandırması 320a olmalıldır. Bundan sonraki varaklar bir sayı farkla numaralandırılmıştır.

[2405] ḳāhir//ḳāhir: (A, uzun okunur) Üstün gelen. Yenen. Galip gelen. * Zorlayan. Mecbur eden.

selām). (9) Nite ki buyurdı; AK# #. Yaʿnī, senüñ ṣalevetüñ (10) bulara ʿubūdiyyetde sükūn-ı ḳalb vācib ḳılur daḫı rabbi-y-ile üns ṭutmaḳda döleklik[2406] (11) ḥāṣıl ider. Zīre ol ṣalavat nūrı-la dünyāya meyl itmek ẓulümāt-ı ḳalbden zāyil olur, ol (12) mevlādın yaña sükūn ẓāhir olur. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā semīʿdür bu (13) göñüllerüñ iʿtirāfın işidür ve günāhlardan tevbelerin işidür ve daḫı resūlüñ *ʿalm* (*ʿaleyhi's-selām)* (14) duʿāların işidüṕ icābet ider ol nefsüñ tezkiyesinde ve ḳāhirinde[2407] (???). Daḫı ʿalīmdür ḳalblerüñ (15) bezendügin bilür envār-ı ḳabūl-ile ol ziyāde gerekmez çepellerden arıduḳdan ṣoñra. AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, bu ehl-i ḳulūbdan genāh issileri bilmezler mi ki (17) Allāhu Taʿālā bu ḳavllerden tevbelerin ḳabūl ider. Zīre bular ḳalblerinde müşāhede ḳıldılar ol (18) tevbeleri ḳabūl olmaḳlıḳ eṣerlerin ṣıdḳ-ıla rücūʿ itdükleri sebebden. AK# #. (19) Bunuñ-ıla olaruñ ol ḫāliṣ niyyetlerine işāret ḳılur virdükleri vaḳt, daḫı himmetleri yüceligine **[320b]** (1) ve ümīdi bollıġına. Yaʿnī, eyle gerek viren kişi ki ẓann itmeye "ben faḳīre ṣadaḳa iderin" daḫı (2) anuñ-ıla faḳīr üzere minnet eyleye ṣadaḳası ṣevābın minneti-le bāṭıl ḳıla. Belki eyle bile ki ol (3) virdügin Allāhu Taʿālā'ya virür, alıcı oldur. Faḳīre naẓar itmeye, Allāhu Taʿālā'ya naẓar ḳıla, ṣevābı (4) ʿivażı andan uma, ġayrından ummaya. Bu āyetde ulu recā vardur ki Ḥaḳ Taʿālā tevbeyi (5) ḳullardan ḳabūl idüṕ ṣadaḳalarını alur, eger bu kerem ü luṭfı olmayadı hīç bir kimse anuñ (6) ḳahrından ḳurtılmazdı. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'dur tevbe-y-içün (7) tevfīḳ viren luṭf-ı kerīm-ile, eger anuñ tevfīḳı olmayadı hīç bir ʿāṣī tevbe ḳılmayadı. (8) Nite ki İblīs tevbe ḳılmaz, tevfīḳ virilmedügi-çün. Daḫı raḥīmdür ḳullarına, bunuñ-ıla ki ol (9) günāhlar ẓulmetinüñ eṣerlerin göñüllerinden maḥv ider, raḥmeti nūrı-y-ıla. Ve daḫı buyurdı

[2406] döleklik: vakar, alçak gönüllülük. * yavaşlık, sükûnet.
döleklik: sükûnet, yavaşlık.
dölek: oturan, meskûn
dölek olmamış: Meskûn olmayan, oturulmayan.
[2407] ḳāhir//ḳāhīr: (A, uzun okunur) Üstün gelen. Yenen. Galip gelen. * Zorlayan. Mecbur eden.

ki (10) AK# #.**ilā āyeh.** Aña işāret ḳıldı kim muḥsinlerüñ ʿameli (11) göñüllere irişür ṣıdḳınuñ ve iḫlāṣınuñ ḳuvveti miḳdār. Ṕes, Allāhu Taʿālā anı görür ulūhiyyeti (12) nūrı-la daḫı resūlüñ rūḥı *ʿaleyhi's-selām* anı görer nübüvveti nūrı-la. AK# #. Daḫı müʾminlerüñ (13) ervāḥları görürler īmānları nūrı-la ol nūruñ yüceligi şafāsı ve ṣafāsı ol muḥsinüñ himmeti (14) ʿālī olduġı ḳadar ve niyyeti ḫāliṣ olduġı ḳadar olur. Ammā yavuzlaruñ ʿamellerinüñ ẓulmeti olur, anuñ-ıla (15) göñüllere götrilür, anuñ daḫı ġafleti ve nefsinüñ ḫabāṣeti ḳadar ẓulmeti olur. Allāhu Taʿālā anı (16) görer ve resūlinüñ rūḥı müʾminlerüñ ervāḥları görür. AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, tīz ola ki redd olınasız ol ʿamellerüñüz ḳademleri-y-ile. Ol Allāh kim (18) ol sizden ġayb olanı bilür, daḫı anı ki siz andan ġāyibsiz, ammā ol ki sizden ġāyib (19) oldı; ol ʿamellerüñüzdür, ḫayrdan şerden daḫı anuñ cezāları. Zīre eger ol **[321a]**[2408] (1) sizdem ġāyib olmasa ḫayrları ziyāde idüṕ şerlerden yıġlanurduñuz, ammā ol ki siz (2) andan ġāyibsiz. Ol taḳdīr-i ezelīdür ki anda ḳalem ne cārī[2409] ḳıldı, aʿmāl-i ḫayrdan (3) ve şerden. Ve ʿālem oldur ki müşāhede ḳılursız göz-ile göñül-ile, milkde[2410] melekūtda. (4) AK# #. Yaʿnī, size ḫayr vire ol ʿamellerüñüz mükāfātın ki ḫayr u şer (5) netīceleri sizden ġāyib oldı, ol ʿamellere mübāşeret ḳılduġuñuz, ammā ḫayra ḫayr (6) ve şerre şer cezā olıcaḳ bilesiz ki ne ʿamel itdüñüz. Andan ḫaber virdi andan ki mevḳūfdur, (7) Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳażā vü ḳaderine; nite ki buyurdı: AK# #. (8) İşāret ḳılur aña ki ḥikmet-i ezelī eyle iḳtiḍā ider ki baʿżı nefsler günāh üzere iḳdām ider, (9) tevbelerin teʾḫīr ider, bular ḫavf u recā arasında müterediddilerdür. AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā dilerse bulara ʿaẕāb ide, dilerse tevbe rūzi ḳıla. (11) Bulara, bu iki ortasında terbiyet var, tā ki ol ḳorḳu-y-ıla ümīḍ ḳanatları-y-ıla

[2408] Metinde bu kısım 320a şeklinde numaralandırılmıştır. Kanaatimizce 321a olmalıdır, bundan sonraki numaralandırmalarımızda asıl metindeki numaralandırmadan bir sayı fazlasıyla devam edecektir.

[2409] cārī: Akan, akıcı. * Geçmekte olan. * İnsanlar arasında mer'i ve muteber ve mütedavil olan.
cārī ḳıl-: yazmak, kayda geçirmek.

[2410] milk (mülk): Görünen alem, dünya, insanlık alemi. * İnsanın sahip ve malik olduğu şey.

uçalar, (12) tā ol maḳām-ı ḳabża ve besṭa ulaşınca. Andan ol ḳabż u besṭ ḳanatları-y-ıla uçalar, (13) tā sürādıḳāt-ı ünse[2411] ve heybete ulaşalar. Andan ol üns ü heybet ḳanatları-y-la uçalar, ol (14) "*ḳābe ḳavseyn*e"[2412] ireler ki sırr u tecellī, daḫı vādi vaḥdetdür. Allāhu Taʿālā ʿalīmdür ḳullaruñ (15) terbiyetlerin daḫı ḥakīmdür gendünüñ ḳurbına ve ḳabūliyyete ṣāliḥ kimdür bilür ve redd olıban (16) ıraḳ düşmeklige kim lāyıḳdur bilür. Andan ehl-i nifāḳdan ve olaruñ ʿamellerinden ḫaber (17) virüṕ buyurdı ki AK# #. İşāretdür ol ehl-i ṭabīʿata (18) ki nefsüñ mezbelesin mescid-i ḍırār[2413] ṭutdılar erbāb-ı ḥaḳīḳat-içün anlaruñ aḥvāllarına kāfir (19) oldılar. Nite ki ol ehl-i Ḥaḳ bostān-ı ḳalbi mescid ṭutdılar, anuñ içinde Allāh'ı ẕikr iderler **[321b]** (1) ve anı ṭaleb iderler. Uşbu ol yalancı ṭaleb daʿvisin idenler ṣıfatıdur ki erbāb-ı ṣıdḳa (2) ve ehl-i ṭalebe gendüleri teşbīh idüṕ daʿvī iderler. AK# #. Yaʿnī, (3) ol Taij rı-çun (Tañrı-çun) müʾminler ki ḳardaşlardur anları tefrīḳ itmeg-içün daḫı anı ṭaleb itmekde (4) envāʿ ḥīleler-ile. AK# #. Yaʿnī, buları ibāḥīleri ṣoḥbetine (5) vāḳiʿ idüṕ anlaruñ belāsına uġradur ol faḳr maʿrifet daʿvisin idenlerden. Ḥāl (6) budur ki anlar Allāh'-ıla muḥārebe ḳılurlar, dīnini ve şerīʿatını terk itmek-le ve daḫı (7) resūl-ile muḥārebe iderler, mütābaʿatın terk itmek-ile ve sünnetin iḥyā ḳılmaġı terk itmeg-ile. (8) AK# #. Yaʿnī, bularuñ-ıçun (9) and içerler ki biz dilemezüz bu daʿvimüzden, illā cennet dilerüz. Allāhu Taʿālā ṭanuḳlıḳ virür (10) ki bu daʿvī ḳıluṕ and içdüklerinde yalancılardur. AK# #. Ḫiṭāb olınur (11) ol resūl hidāyetine daḫı resūli ʿināyete

---

[2411] sürādıḳāt//sürādiḳāt: (A.) (a.i. sürādıḳ'ın c.) 1- Saray perdeleri, harem dâirelerinin önüne çekilen büyük perdeler. 2. Otağlar, pâdişah çadırları.
sürādıḳ: (A.) (a.i., c. sürādıḳāt) 1. Büyük pâdişah çadırı. 2. Saray perdesi.
üns: (A.) Alışkanlık, alışma. * Arkadaş. Hemdem.
[2412] ḳābe ḳavseyn: İki yay aralığı kadar yakın olma.
Burada Kurʾān, (Necm) 53/9 ayete atıf yapılmıştır.
Kurʾān, (Necm) 53/9: Araları iki yay aralığı kadar veya daha da yakın oldu.
[2413] dırār: ziyān yetiştirmek.

ṭurmaġıl ol nefs mezbelesinde, egerçi (12) mescid daḫı ṭutıldısa göñül mescidlerine müşābehet ḳıluṕ AK# #. (13) Yaʿnī, ol mescid-i ḳalb binā olundı, taḳvā üzerine ve ṭāʿat u ʿibādet üzerine daḫı Ḥaḳ Taʿālā'-(14)nuñ vaḥdāniyyetine iḳrār itmek üzere mīṣāḳ güninüñ evvelinden "*elestü bi-rabbiküm*[2414] (15) ḫiṭābında daḫı "*ḳālū belā*"[2415] cevābında. AK# #. Yaʿnī, anuñ içinde olmaḳ (16) vācibıraḳdur, iy Allāhu Taʿālā'nuñ hidāyeti ve ʿināyet resūli. Zīre anuñ içinde (17) AK# #. Yaʿnī, ol ricāller anda görklü ṣıfatlar ve kerīm ḫalḳ-(18)lardur ḳalbden. Bedürüstī, olar teṭhīr ḥāṣıl itmişlerdür yaramaz ṣıfatlardan (19) ve ḫasīs ḫalḳdan, belki ol varlıḳ kirinden ve ḥudūṣ[2416] (???) ćepelinden. AK# # **[322a]** (1) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā sever anları ki vücūdlarından fānī oldılar, Allāh-ıla bāḳī (2) oldılar. Eger olara maḥabbeti degülmisse taṭhīre tevfīḳ virmezdi. AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, şol ḳalb ki ibtidā-yı fıṭratda taḳdīr-i (4) ezeli-y-ile tevḥīd-i maġfiret üzere maḳdūr ola ve ṭaleb-i riyāżat-ıçun ve Allāhu Taʿālā'dan aña (5) rıżā olmaġ-ıçun yaradılmış ola. Bu mı ḫayrludur, AK# # (6) AK# #, yoḳsa bu mı ḫayrludur ki ḥāl-i fıṭratda ol şeḳāvet üzere (7) maḳdūr ola, anuñ-ıla ol Allāh'dan ıraḳlıḳ cehennim odına düşe. AK# # (8) AK# #. Allāhu Taʿālā ẓālimlere hidāyet virmez mādām ki ẓulm üzere olalar, Yaʿnī, Allāhu Taʿālā (9) ʿibādeti ve maḥabbeti yirine dünyāya ṭapmaḳlıḳ ve anı sevmeklik ḳoya, Allāh'ı ṭaleb idmek yirine dünyā (10) ṭalebin ḳoya, aña ḥarīṣ ola. Ḳaćan ki nefslerinden bu ḥāli taġyīr itseler Allāh'dan ġayrın (11) ṭaleb itmek-ile ve küfr ü ṭuġyān-ıla. AK# #. Yaʿnī, zāyil olmaz dāyim (12) olur ol bināları ki fıṭrat vaḳtinde şeḳāvet üzere binā olundı, şekk ü nifāḳ yöninden (13) göñüllerinde. AK# #. Yaʿnī, illā meger ki Allāhu Taʿālā ol (14) ḳalblerindeġi şeḳāvet ü bünyāḏın yıḳuṕ ḫarāb ḳıla,

[2414] *elestü bi-rabbiküm: Ben sizin rabbiniz değil miyim?*
[2415] *ḳālū belā: Evet, dedi.*
[2416] ḥudūṣ: Yeniden meydana gelme. Sonradan peyda olma. Yok iken vücuda gelme.

nūr-ı hidāyet-ile, kimden dilerse bu ḳullarından. (15) Allāhu Taʿālā ʿalīmdür, bilür kime saʿādet lāyıḳdur; daḫı ḥakīmdür, şekāvet-ile ḥükm ider, ezelde (16) kime dilerse. Andan ḫaber virdi ol saʿādet ehlinüñ ʿalāmetlerinden bunuñ-ıla ki buyurdı: (17) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ṣatun aldı, taḳdīr-i ezelīde (18) īmān u ṣıddīḳ ehlinden nefslerin ve mālların. Zīre bular bu beyʿ[2417] üzere istiʿdād birle (19) mecbūl oldılar ve küfr ü nifāḳ ehli bu beyʿa istiʿdād virilmediler. Ṕes, īmān ehlidür ki **[322b]** (1) nefslerin mālların beẕl iderler kiçi[2418] ġazāda ki kāfirler-ile cihād itmekdür, Allāhu Taʿālā yolında (2) uçmaḳ ṭaleb itmek-içün. AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, bular ḳıtāl iderler Allāh yolında. Ol cihād meṣāliḥinde mālların nefslerin (4) beẕl iderler yā bular kāfirleri ḳatller iderler, ġāzī olurlar, yā kāfirler buları ḳatl (5) ḳatl iderler, şehīd olurlar, bulara cennet ḥāṣıl olur, ol vaʿde-yi Ḥaḳ üzere ki Ḥaḳ Taʿālā (6) ḳıldı bularuñ-ıçun Tevrāt'da İncīl'de ve Ḳurʾān'da. Ammā ol ki cihād-ı ekberdür, ol müteredddid (7) fasllar-ıladur ki Allāhu Taʿālā ṭalebinde anuñ-ıla cihād iderler, ol nefs-i emmāreyi seyf-i ṣıdḳ-ıla (8) ḳatl iderler, hevālarına muḫālefet itmeg-ile ve ḫulḳların teblīl itmeg-ile ve anı ḳatl itmek (9) meṣāliḥinde anuñ-ıla cihād itmekde mālların beẕl itmeg-ile, çün nefs ḳatl oluṕ hevāları (10) ḳaṭʿ oluna, ol ḳul fānī olur, andan mevlāsına vāṣıl olur. Ve bunda bir işāret daḫı (11) var ki buyurdı; Allāhu Taʿālā ṣatun aldı, ol ṣıddīḳ ḳullarınuñ ḳalblerin ve ervāḥ-(12)ların bunuñ-ıla ki anuñ ḳamın[2419] Allāhu Taʿālā'yı bulmaḳ ola. Bular olardur ki ḳalblerin (13) ve ervāḥların beẕl iderler, Allāh'ı ṭaleb itmekde. Nite ki müʾminler nefslerin mālların (14) beẕl iderler, cennet ṭaleb

[2417] beyʿ (بيع) (Ar.): Satış, satan, satıcı (a.s)

[2418] kiçi: küçük

[2419] ḳam: (ḳām) (f.) istek. arzu. maksad. murad. dilek. lezzet.

itmekde ol vaʿde-yi Ḥaḳḳ'ıçun ki Ḥaḳ Taʿālā bu iki ṭāyifeye (15) gendüye vācib ḳılmışdur, ezelde ki yirine gele Tevrāt'da İncīl'de ve Furḳān'da ki bular (16) kütib-i ḳadīmelerdür. AK# #. Yaʿnī, hīç bir kimse ʿahde vefā ider, yoḳdur (17) Ḥaḳ Taʿālā vaʿdesine vefā ḳılduġınlayın. Zīre Allāhu Taʿālā ḳādirdür vefā üzere, ayruġı ʿāciz-(18)lerdür; illā meger Ḥaḳ'dan aña tevfīḳ irişe. AK# # (19) AK# #. Yaʿnī, beşāret olsun size ol beyʿuñuzdan ki ḳılduñuz **[323a]** (1) Allāhu Taʿālā-y-ıla cennet ṭalebinde yāḫūḏ Allāhu Taʿālā ṭalebinde ki bu nesne nefsden ve ḳalbden (2) ve rūḥdan Allāhu Taʿālā ṭalebinde beẕl itmek fevz-i ʿaẓīmdür. Zīre ol Allāh'a vāṣıl olur ki (3) ʿaẓīmdür. Andan ol vāṣılları ẕikr eyledi ṣıfatları-y-ıla merātib üzere bunuñ-ıla ki buyurdı: (4) AK# #. Yaʿnī, bu beyʿ[2420] u şirā[2421] ehli ki vāṣıllardur. Evvelā bir ṭāyifesi tabiblerdür ki (5) Ḥaḳ Taʿālā'dın yaña rücūʿ itmişlerdür. Bi'l-külliye dünyādan āḫiretden iʿrāż itmişlerdür (6) içindekiler-ile ol eẕātdan[2422] şehvātdan daḫı derecāt-ı nefsānīden ve rūḥānīden. (7) Bular küllī bu nesnelerden rücūʿ iderler Ḥaḳ'dın yaña seyr iderler ʿubūdiyyet ḳademleri (8) üzere. Nite ki buyurdı: AK# #. Yaʿnī, olar kim Allāhu Taʿālā'dan ġayrından (9) rücūʿ idüṕ ṭāʿat u ʿibādet-ile anı ṭaleb itdiler. Ve daḫı buyurdı: AK# #. Yaʿnī, (10) ol bāyiʿlerden birisi daḫı Allāhu Taʿālā'ya ḥamd idicilerdür ki anlara tevfīḳ virdi (11) ol ṭaleb niʿmetine ki anı ṭaleb iderler. AK# #. Yaʿnī, biri daḫı olardur ki Allāh'dan (12) ġāfil idici nesneleri terk idüṕ Ḥaḳ'dın yaña seyr idicilerdür. AK# #. Ve daḫı anlar ki (13) ḫużūʿ[2423] idüṕ gendü vücūdları maḳāmında ṭurmaḳdan rücūʿ itdiler, ol var ḳılıcılarınuñ (14) ḫıdmetinde ḳāyim olmaġa. AK#

[2420] beyʿ: Satmak. * Fık: Bir malı diğer bir mal ile değiştirmek.
[2421] şirā: satın alma, satın alınma.
beyʿ u şirā: Alım-satım. Alış-veriş.
[2422] eẕāt: (C.: Üzâ-Ezy) İçinde su birikmiş çukur yer.
ezā:ticarette kaybetme, zarar etme.
[2423] Mahviyet ve tevazu hali, alçak gönüllü olmak. Allah'ın azametini, celal ve cemalini, büyüklüğünü tahattur ve tefekkürden hâsıl olan, insandaki huzur ve huşu' hâli.

#. Yaʿnī, daḫı anlar ki gendü vücūdların gendüliksüz (15) Ḥaḳ Taʿālā'nuñ vaḥdeti işigine bıraḳdılar. AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, emr olmışlardur ki ḫalḳdın yaña rücūʿ ideler emr-i maʿrūf itmekde (17) Allāh-ıçun ḳāyim olalar ve münkerātdan nehy ideler. AK# #. Yaʿnī, ḥudūd (18) ṣaḳlayanlar ki Allāh'ı ṭaleb ḳılmaḳdan ġayrıya tecāvüz itmeyeler. AK# #. Yaʿnī, beşāret (19) it ol müʾminlere ki Allāhu Taʿālā'dan ṭaleb itdükleri nesnelere ulaşurlar, seyr itmeg-ile bu yüce **[323b]** (1) mertebelerde. Andan ḫāber virdi, resūli müʾminleri müşrikler-içün istiġfār ḳılmaḳdan nehy itdügin, (2) bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# #. Aña (3) işāret ḳıldı kim Allāhu Taʿālā hidāyet-i ilāhiyye vilāyetini ve ʿināyet-i rabbāniyyeyi celb itmegi istiʿdādı (4) insāniyyede ḳomadı ne enbiyāda ne evliyāda. AK# #. Yaʿnī, eger yaḳīni ḳarābeti[2424] (5) daḫı olursa daḳīḳa bunda budur kim kimisinüñ ekṣeri ḳayurmaḳlıġı aḳrıbā ḥaḳḳında olur. Zīre (6) ecānibden[2425] bular maḥabbetlü olur. Anuñ-ıçun artuḳ saʿyi ider kim murādları yirine gele. Zīre (7) bu hidāyet Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ʿaṭāsındandur, ḳullar merātibi aña irmez ki kimseye hidāyet (8) vire. Nite ki ṣarīḥ[2426] buyurdı: AK# إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ #[2427].Yaʿnī, senüñ elüñde degül ki (9) kime dilerseñ hidāyet viresin benüm olmaduġı yire. Bu ḳavl daḫı buña işāret ḳılur kim (10) buyurdı: AK# #. Yaʿnī, bir kimse merdūd ehli buʿd (11) olduġı beyān olduḳdan ṣoñra hīç bir enbiyāya ve evliyāya yoḳdur ki andan ötrü maġfiret (12) ṭaleb ide. Zīre Allāhu Taʿālā'nuñ ḫalḳı ve kelimesi tebdīl ü taġyīr olunmaz, aña kim ḥükm-i ezeliyye (13) ve ḥikmet-i ilāhiyye şeḳāvet-ile oldı, anlara istiġfār ehlinüñ menfaʿatı olmaz ve şefāʿat idicilerüñ (14) şefāʿatin aṣṣı itmez. Nite ki ḳorḳudıcılaruñ inẕārı ve peyġamberlerüñ daʿveti menfaʿat ḳılmadı. (15) Ve anuñ

[2424] ḳarābet: Soyca yakınlık. Hısımlık. Akrabalık.
[2425] ecānib: (A.) (Ecnebi. C.) Ecnebiler. Yabancılar.
[2426] ṣarīḥ(a.i. sarāhat'den): 1-açık, meydanda. 2. belli
[2427] Ḳurʾān, (Kasas) 28/56
Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Kasas) 28/56: Sen, sevdiğini doğru yola eriştiremezsin, ama Allah, dilediğini doğru yola eriştirir. Doğru yola girecekleri en iyi O bilir.

kim ḥikmet-i ilāhiyye ve irādet-i ezeliyye saʿādetine ḥükm eyledi şefāʿat ü inẕār daḫı (16) hidāyet aña menfaʿat ider. Nite ki buyurdı AK# #. Yaʿnī, senüñ hidāyetine (17) daʿvet ḳılduġuñ anlara fāyide ḳılur kim maḳbūllerden ve ḳurb ehlinden ola. Andan (18) İbrāhīm atası-y-çun istiġfār ḳılduġınuñ ʿözrin dileyüp buyurdı ki AK# # (19) AK# #. Yaʿnī, İbrāhīm atasına islām-ıla vaʿde [324a] (1) ḳılduġından eyle istidlāl ḳıldı ki ol maḳbūllardan ola, istiġfār aña menfaʿat (2) ḳıla. Andan ötrü istiġfār ḳıldı, çün aña ẓāhir oldı ki ol aʿdālardandur ki merdūd (3) olmışdur, andan bizār oldı. Nite ki buyurdı: AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, İbrahīm ḥaḳīḳatā bu ḥalden Ḥaḳḳ'a rücūʿ idicidür, Ḥaḳ'dan (5) aña çoḳ vecd ü kerāmet irişdügi-çün. Ṕes, aña ṭarīḳ-ı beşeriyyetde ṭarlıḳ ḥāṣıl (6) oluṕ mevlāsını dōst ṭutar. Vaḳtī ki aña vārid-i Ḥaḳ irişe beşeriyyet ṭāḳatı anda (7) ṭaralur gögsi ṣovımaġ-ıçun döne döne āh ider, ol ḫalḳdan ṭaralmış göñül Ḥaḳ'dın (8) yaña dönüṕ nefes urur, ḫalḳdan nefret idüṕ Ḥaḳ'dın yaña ḳaçar, ol insāniyyet dirisinden (9) ṣıyrıluṕ çıḳar, ol ferd-içün, ol daḫı ferd olur. Ve daḫı ḥalīmdür, ḥalīm ider ḫalḳdan aña (10) ne irişürse ayruḳ aña Ḥaḳ'dan ḫalḳa rücūʿ yoḳdur hīç bir ḥālde. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā (11) mancınıḳ-ıla İbrāhīm gider-iken ibtilā-y-içün Cebrāʾīl gönderdi, hevāda-y-iken gelüṕ didi ki "Ḥācetüñ (12) var mı?". Ol cevāb virdi kim "Ḥācetüm var, līkin saña degül". Şol aracuḳda daḫı Ḥaḳ'dan (13) ḫalḳa dönmedi. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā hidāyet (14) virdükden ṣoñra tevḥīde ve vaḥdāniyyete anları girü mekr-ile ikilige döndermez (15) ve ıraḳlıġa bıraḳmaz. AK# #. Tā ki bulara beyān olınca ol ṣaḳıncaḳ (16) nesneler, ol beşeriyyet afātlarından ve dünyā ḫaṣīyyeti vāḳıʿalarından ki ol dükeli (17) ḥaṭālaruñ aṣlıdur. Çünki andan iḫtirāz itmeyeler, elbette aña vāḳiʿ olurlar, eyle olsa (18) girü istidrāc-ıla, ol vecd-ile çıḳduḳları yire

girü ʿavdet iderler ol vücūd çepeline (19) bilmedükleri yirden, *neʿuẕu bi'l-lāh*[2428]. Yine bunda bir işāret daḫı var, oldur ol ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā **[324b]** (1) anlara hidāyet virdükden ṣoñra ki vücūdından fānī ḳıluṕ gendü cūdı-y-ıla beḳā vire anı (2) girü redd itmez, beḳānuñ beḳāsına ki ol maḥvdan ṣoñra iṯbātdur sekrden[2429] ṣoñra (3) ṣaḥvdur[2430] meşāyıḫ buña iṯbāt-ı ṯānī diyü ad ḳılmışlar, tā ṣaḳıncaḳ nesneler beyān olunca (4) aʿmālden aḳvālden ve efʿālden aḥvāldan ol aḥvālları riʿāyet ḳılmaġ-ıçun. AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā bilür, ol āfātları ki ḥālleri fesāda (6) viricidür, daḫı her nesneyi ki anı riʿāyet ḳılmaḳ ḥālleri ıṣlāḥ idicidür olaruñ (7) üzerine Ḥaḳ Taʿālā anı ilhām ider ol göñüllere ki ḥāżırdur ve işitdürür, ol ḳulaḳlara (8) ki ṣaḳlayucıdur. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā milkidür, (9) ol ḳudret ve yaraduṕ var ḳılmaḳ yirleri gökleri daḫı içlerinde ne var-ısa. AK# # (10) AK# #. Nūr-ı rubūbiyyeti-y-le kimi dilerse dirildür ve kimi dilerse ṣıfāt-ı beşeriyyetden (11) öldürür. AK# #. Yaʿnī, Allāh'dan ġayrı sizüñ bir (12) daḫı velīñüz yoḳ ki size vilāyet vire, daḫı bir nāṣıruñuz yoḳ ki size nuṣret (13) virüṕ nefsüñüzden ẓaferden ẓafer vire, hidāyeti-çün sizi. Ol milk ṭaleb itmek, māliki (14) ṭaleb itmekden iʿrāż[2431] itdürmesün. Zīre milk ṭaleb iden māliki bulmaz, ol milk daḫı (15) elinde bāḳī ḳalmaz; ammā māliki ṭaleb iden māliki daḫı milki daḫı bile bulur ol mālik-ile. (16) Andan teʾṣīr-i ʿināyetinden ḫaber virüṕ buyurdı, didi ki AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā resūli üzere tevbe virdi, ezelde günāh işlemedin. Ṕes, (18) ḳaçan ki Allāhu Taʿālā'dan tevbe vāḳiʿ ola, günāhdan öñ. Ol günāh daḫı vāḳiʿ olur (19) maġfiretden ṣoñ. Delālet ider

[2428] *neʿuẕu bi'l-lāh:* Allah'a sığınırım.

[2429] sekr: (A.) (Sekir) Sarhoşluk.

[2430] ṣaḥv (a.i): 1. ayılma, ayıklık. Kendine gelme. 2. hastanın iyileşmesi. 3. tas. sekr (kendinden geçme) hâlinin zıddı olup bîhudluk (kendinden geçme) hâlinden sonra his âlemine tekrar dönme.
ṣaḥv//ṣaḥve: (A.) Ayılma, ayıklık, aklı başında olmak. * Hastanın iyileşmesi. * Tas: Kendinden geçme hâlinin sona ermesi, his âlemine tekrar dönmek. * Uyanıklık.

[2431] iʿrāż: Yüz çevirmek. Başka tarafa dönmek. İctinab, çekinmek.

buña bu ḳavli ki buyurdı: AK# # **[325a]** (1) AK# #. Ṕes, maġfiret muḳaddemdür günāhdan. Bundan ötrü didi ki AK# # (2) AK# #. ʿAfv idmegi muḳaddem ḳıldı, iʿtirāż itmek üzere, ola ki bu resūlüñ (3) ḥaṣāyiṣinden[2432] ola *ʿaleyhi's-selām,* tā ki ol ẕenbuñ[2433] fāyidesi anuñ üzerine ʿāyid ola, şeyn[2434] (4) ḳarışmadın ve reyn[2435] olmadın. Zīre eger ṣūret-i günāhda fāyide rāciʿ olmasa ol (5) müẕnibe ṣaġīre günāhları enbiyā üzere cārī ḳılmayadı. Bunuñ şerḥi çoḳdur, buña (6) şurūʿ ḳılmaḳ kelāmı ṭavīl[2436] ḳılur.[2437] AK# #. Yaʿnī, dünyāyı ve anuñ zīnetin (7) terk itmek düşvārlıġı daḫı nefsş hevāsından yıġmaḳ, düşvārlıġı daḫı nefs-ile cihād (8) itmege ṣabr düşvārlıġı ve nefs tekālif-i şerʿa münḳād olmaḳ düşvārlıġı ve anı ʿamele (9) getürmek düşvārlıġı. AK# #. Yaʿnī, andan ṣoñra ki (10) bulardan bir ṭāyifenüñ ḳalbleri yaḳīn oldı ki dünyāya ve anuñ şehvātına meyl ide ṭabʿ (11) yöninden. AK# #. Andan Ḥaḳ Taʿālā anlara tevbe rūzi ḳıldı, ol ʿināyeti ve (12) raḥmeti nūrın ṣaçmaġ-ıla, tā ki ol dünyā ṭalebinden ve anuñ şehvātından rücūʿ ideler, (13) āḫiret ṭalebine ve anuñ derecātlarına. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā bulara ravuf (rauf)[2438] u (14) raḥīmdür ezelde ki bu ḫalḳına raḥmet ider. AK# #. Yaʿnī, daḫı (15) ol üç üzerine ki nefs, hevādur daḫı ṭabʿdur. Daḫı şolar ki rūḥa mütābaʿat (16) iderler ol ʿālem-i ʿilve rücūʿ itdügi vaḳt ibtidāda, tā ki bu ʿālem-i siflde temekkün[2439] bulalar, (17) iḫtiyācları olduġı

[2432] ḫaṣāyiṣ: ḥaṣā'iṣ: (a.i. hâssiyet'in c.) bir şeye, birine has olan keyfiyetler; * nitelikler.
ḫaṣāis-i insāniyye: insanlık hassaları.
ḫaṣāṣe/ḫaṣāṣet: (a.i) 1-ihtiyaç 2- yoksulluk, züğürtlük.

[2433] ẕenb: Suç, günah, kabahat.

[2434] şeyn: Kusur, ayıp, noksan, kabahat. Yaramaz şey.

[2435] reyn: Leke, kir, pas. * Gönül karası, kalb katılığı, günahın artması.
* Uyku, mestlik galebe etmek. * Çıkması mümkün olmayan şey.

[2436] ṭavīl: (A.) Uzun. * Çok süren.
kelāmı ṭavīl ḳılur: Sözü uzatır, sözü uzundur.

[2437] Bu bölümde müellif kendi görüşlerini açık bir şekilde dile getirmektedir.

[2438] ravuf: Metinde rauf kelimesini ravuf şeklinde yazmıştır. rauf: Çok acıyan, esirgeyen, merhamet sâhibi. * Esmâ-i İlâhiyedendir.

[2439] temekkün: Mekânlanmak. Yerleşmek. Yer tutmak. * Vakar ve temkin sahibi olmak. * Sultan yanında rütbe sahibi olmak.

nesneleri ḥāṣıl ḳılur bu ʿubūdiyyet esbāblarından ol ʿālem-i (18) rubūbiyyetden rücūʿ itdükleri vaḳt ol *"İrciʿī ilā rabbik"*[2440] cezbesi-y-ile. AK# # (19) AK# #. Yaʿnī, ol arż-i sifl[2441] bularuñ üzerine ṭar geldi. Ol feyż-i **[325b]** (1) ilāhī irişdügi vaḳt, ol ḥażrete şavḳ[2442] idüben bu arż-ı sifl bulara bi'ṭ-ṭabiʿ giñ (2) olduḳdan şoñra. AK# #. Yaʿnī, nefsleri daḫı bulara ṭar geldi, (3) ol saʿādete ulaşmaġa şavḳ idüben. AK# #. Yaʿnī, (4) ḥaḳīḳat bulara ẓāhir oldı, ol nūr-ı feyż-ile ki eger bular ḳalurlarsa bu maḳām-ı siflde (5) bulara ol ıraḳlıḳ ʿaẕābından ilticā idecek yir yoḳdur Allāh'dan, illā girü andın (6) yaña ḳaçmaḳ. AK# #. Yaʿnī, bular ceẕb eyledi ol ʿālem-i siflīden (7) ʿināyet-i ceẕbesi-y-le, tā girü rücūʿ ideler, girü Allāh'dın yaña. Eger anlara ol (8) ceẕbe-yi ʿināyet irişmese bular ol ṭabʿlarından tevbe idüp̀ rücūʿ itmezlerdi ve Allāh'ı (9) ṭaleb itmege raġbet itmezledi. AK# #. Yaʿnī, ol Allāh'-(10)dur ki buları ceẕbe eyledi gendülerden daḫı ṭabʿlarından bulara raġm idüben ol (11) sifliyyāta meyl itmekden; eger gendü ṭabīʿatlarına ışmarlasa bular ebedā ṭarīḳ-ı (12) Ḥaḳḳ'a (ḥaḳḳa) yürimezlerdi. Andan daʿvet-i ʿām ḳıldı, buyurdı ki AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, iy anlar kim īmān getürdiler, diler ḳavl ü (14) taṣdīḳ yöninden ḳorḳuñ Allāhu Taʿālā'dan aʿmāl-i ṣāliḥa birle ṣādıḳlar-ıla oluñ, (15) tā anlaruñ terbiyeti-le ve vilāyetleri ḳuvveti-le ṣıddīḳlar mertebelerine irişesiz daḫı Allāh-ıla (16) bāḳī ḳalmaḳ maḳāmına ulaşasız ve merātib-i seyre ulaşasız, Allāh'dın yaña, ġayrını terk (17) idüben. Ve daḫı buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, yoḳdur (18) ol ḳālib şehrine daḫı anuñ ehline ki nefsdür, hevādur ve ol ḥavlindeki ʿArablar ki (19) ṣıfāt-ı nefsānī ve ḳalbiyyedür ki bular Resūlu'llāh'dan teḫallüf ideler ki resūl-i rūḥdur. **[326a]** (1) Zīre ol Allāhu Taʿālā'dın yaña rāciʿdür, seyri andın yañadur. AK# #. (2) Yaʿnī, gerek kim bular nefslerini Ḥaḳ Taʿālā'dan iʿrāż itdürmeyeler, vücūdlarını beẕl itmekden. (3) Ol

[2440] *İrciʿī ilā rabbike:dönüşün rabbinedir, dön rabbine.*
[2441] sifle: adi, alçak, zelil.
sifl: alçaklık, zelillik,
[2442] şavḳ: Işık, parıltı. * Şevk.

cūdın beẕl itdügi vaḳt ki olar gendü vücūdı-la fenā ḳıluṕ gendü beḳāsı-y-ıla beḳā vire. (4) AK# #. Yaʿnī, bu andan ötrü ki bulara (5) ol şehvāt şularından şuşamaḳ irişmez, daḫı envāʿ-ı mücāhedelerden zaḥmet irişmez, (6) daḫı leẕẕāt-ı nefsānīyi ve ḥuṭām-ı dünyāyı terk itmeg-ile maḫmaṣa[2443] vāḳiʿ olmaz, Allāhu Taʿālā'yı ṭaleb (7) itmek yolında. AK# #. Yaʿnī, daḫı ol fenā maḳāmlarından (8) bir maḳāma ḳadem başmazlar ki ol kāfir-i nefs ve hevā ḳaḳıcaḳ yir ola. AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, daḫı ulaşmazlar ʿadūdan ki ol (10) Şeyṭān'dur, daḫı dünyā vü nefsdür. Bir belāya ve miḥnete ve faḳr u fāḳiye ve hemm u ḥüzne daḫı (11) benden ġayrı esbāb-ı fenādan ne var-ısa bu küllüsi bular-ıçun ṣevāb ve ʿamel-i ṣāliḥ yazılur, (12) Allāhu Taʿālā-y-ıla beḳā bulur, ol Allāhu Taʿālā yolında fenā bulduġı ḳadar. AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā Allāh-ıçun fānī olanlaruñ ecrlerin żāyiʿ itmez, anları (14) bāḳī ḳılur, Allāh-ıla; tā anuñ-ıla aña görer gibi ʿibādet ideler. Zīre iḥsān budur ki (15) Allāhu Taʿālā'ya göredürür[2444] gibi ʿibādet ḳıla. AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, beẕl itmeyeler vücūd-ı ṣıfātdan Ḥaḳ Taʿālā ṣıfātı içinde daḫı (17) beẕl itmeyeler nefslerini Ḥaḳ ẕātın bulmaġ-ıçun, daḫı bu dünyā āḫiret ve nefs ü hevā ve ḳalb ü (18) rūḥ derelerinden bir dereyi ḳaṭʿ itmeyeler, seyr idüṕ; illā her dereyi ḳaṭʿ itmekde olara bir ḳurbet ü (19) menzilet yazılur. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā **[326b]** (1) diler ki buları ʿivażlandura beḳā-y-ıla gendü nefslerinden fenā idüṕ bir göñlü maḳām-ıla (2) ki aḥsen ola. ʿUbūdiyyet maḳāmından ki anuñ-ıla ṭaleb itdiler. Zīre ṭaleb-(3)leri anı bildükleri ḳadar durdı, naẕarları irişdügi ḳadardur. Ammā anuñ ʿivażları (4) ol ḳadardur ki ʿaḳllar ve fehmler anı idrāk itmekde ʿācizlerdür, irişmezler. Nite ki (5) buyurdı: AK# #. Ve daḫı buyurdı ki AK# # (6) AK# #.**ilā āyeh.** İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā taḥrīż (7) ider, ḳullarınuñ ḫāṣlarını. Bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# #.

[2443] maḫmaṣa: Azlık. * Açlıktan zayıf düşme.
[2444] göredürür//göredurur: görüyormuş gibi.

Yaʿnī, bu (8) tenbīhdür, ṣūret-ile rıḥlete. Ammā ṣūretā rıḥlet ol ṭaleb ehli ḥaḳḳında-(9)dur, kāmillerden kemāl ṭaleb itmeg-içün ve vāṣıllardan vuṣlat ḥāṣıl ḳılmaġ-ıçun. Nite ki (10) Mūsā *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* ḳındurıldı Ḫıżr'ı ṭaleb itmekde, *ʿalm (ʿaleyhi's-selām);* tā ki ʿilm ḥāṣıl ideler Allāhu Taʿālā'dın yaña (11) seyr itmekde ve Allāh-ıla seyr itmekde. Ammā maʿnā-yı rıḫlet İbrāhīm ḥālidür *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* ki eydürdi; (12) AK# #. Yaʿnī, ben rabbumdın yaña gidiciyin[2445] tīz ola ki rabbüm beni (13) gendüdin yaña delālet ide. Bu rıḥlet[2446] seyr itmekdür, bedenden ve ṣıfātlarından ḳalbdin (14) yaña ve ḳabüñ ṣıfātlarındın yaña ve ḳalbden ve anuñ ṣıfātlarından. Daḫı seyr itmekdür (15) rūḥa ve rūḥuñ ṣıfātlarına ve rūḥdan daḫı seyr itmekdür, Allāhu Taʿālā ḫulḳı-y-la ḫulḳ-(16)lanmaġa ol ṣıfātlarınuñ fenāsı ḳademleri-y-le ki ol Allāh'dın yaña seyr itmekdür. Ṕes, Ḥaḳ (17) Taʿālā ḫulḳından seyrdür Ḥaḳ Taʿālā ẕātına gendü ẕātını fenā ḳılmaḳ ḳademi-le Allāhu Taʿālā'-(18)nuñ ṣıfāt-ı tecelliyāt-ıla buña "Allāh-ıla seyr" didiler ve daḫı gendü benliginden seyr (19) itmekdür Allāhu Taʿālā varlıġına ol varlıġından, daḫı ilāhiyyetine ebedā'l-ābād. Buña "seyr ü **[327a]** (1) fi'llāh" dirler ki seyr itmekdür Allāh-ıla Allāh'dan Allāh'dın yaña. Ve daḫı buyurdı ki AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, her ḳavmden ve kabīleden ve her (3) şehrden ve ḳaryeden bir ṭāyife gitmeyeler ol ḫavāṣlarından ki ṭaleb-i Ḥaḳḳ'a istiʿdādları (4) vardur, tā ki Allāhu Taʿālā'dın yaña seyr ṭarīḳın ögreneler, ol seyr idicilerdür ki Ḥaḳḳ'a (5) vāṣıllardur. AK# #. Yaʿnī, bildürmeg-içün daḫı bir ḳavme kim anlar Ḥaḳḳ'ı ṭaleb ḳılmaḳda (6) istiʿdādları var, hem Allāh'ı sevicilerdür hem Allāh ḳatında sevilmişlerdür ki Allāhu Taʿālā (7) anları maḥabbet-ile ḫāṣ ḳılmışdur, bu maḫlūḳ arasında. Bu ḳavlı-y-ıla ki buyurdı AK# # (8) AK# #. Taḥḳīḳ, ol vaʿde olınan ḳavm ki Ḥaḳ Taʿālā getürem didi siz siz (9) ol sevicilerden ve sevilmişlerden. AK# #. Yaʿnī, ḳaçan ki ol (10) ḳavmdin yaña

[2445] rabbumdın yaña gidiciyin:
[2446] rıḥlet//riḥlet: Geçmek. Göç etmek, göçmek. Ölmek.

rücūʿ itseler maḳṣūda vāṣıl olduḳdan ṣoñra emr olunsalar ki döneler ḫalḳa (11) daʿvet ü terbiyet ḳılmaġ-ıçun, tā ola ki ol ḳavm Allāh'dan ġayrıdan ḫaẕar idüṕ Ḥaḳ'dın yaña (12) raġbet ideler daḫı Ḥaḳ Taʿālā'ya vāṣıl olmaḳdan maḥrūm ḳalmaḳdan ḫaẕer ideler, andan kemāl ṭalebinde. (13) Nite ki emr idüṕ buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, (14) iy anlar ki Muḥammed'i taṣdīḳleyüṕ īmānlarını muḥkem ḳılanlar cihād idüñ ol kāfir nefs-ile (15) ve anuñ ṣıfātları-y-ıla hevālarına muḫālefet ḳılmaġ-ıla ve ṣıfātların tebdīl itmeg-ile ve Ḥaḳ Taʿālā (16) ṭāʿatına yiltmeg-ile[2447] ve anuñ yolında mücāhede ḳılmaġ-ıla. Zīre ol nefsdür ki seni Allāhu Taʿālā'-(17)dan menʿ ider. AK# #. Yaʿnī, ḳalbüñüzden daḫı anlara girçek ḳaṣd buluñ (18) anı fānī ḳılmaġa şehvātların ve leẕẕātların ve hevālarında münāzaʿaların terk itmeg-ile Ḥaḳḳ'ı ṭaleb (19) itmege yiltmeg-ile. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'nuñ naṣrı ve ʿavni müttaḳīler-iledür, [327b] (1) ki ol viṣāl-i ceẕbeleri-y-le ḥażrete çeker tā aña ilticā idüṕ anuñ-ıla ġayrından ṣaḳına-(2)lar. Nite ki şaḫṣ ḳalḳanı-y-ıla oḳdan süñüden ve ḳılıç zaḫmetinden ṣaḳınur. AK# # (3) AK# #. Aña işāret ḳılur kim (4) bedürüstī, nifāḳ ʿalāmetidür ki ḳalbde istihzā ẓāhir ola. Zīre bular bu kelām-ı (5) Ḳurʾān'ı istihzāya aluṕ dirler daḫı aña īmān getürenlere. Ḳaçan ki bir sūre ine, biribirine (6) dirler ki "Ḳanḳıñuz īmān edtidi[2448], uşbu inen sūre-y-ile?". Andan Ḥaḳ Taʿālā anlara (7) cevāb virdüṕ buyurdı ki AK# #. (8) Yaʿnī, şolar kim Ḳurʾān'a īmān getürdiler, anlardur ki īmānları ziyāde olur. Bu kelām (9) aña işāret ider ki her sūrenüñ ve her āyetüñ ve her kelimenüñ ve her ḥarfüñ nūrı (10) var. Ṕes, müʾmin ḳaçan ki resūli taṣdīḳleye

[2447] yiltmeg-ile//yiletmeg-ile>iletmeg-ile: iletmegile, ulaştırmagile

[2448] 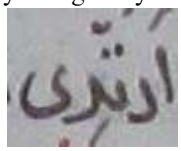 : edtidi: etmişti manasında.

ol getürdügi Ḳurʾān-ıla ol nūr-ı Ḳurʾān (11) intiḳāl idüṕ anuñ taṣdīḳı yolından müʾmin ḳalbine irişür. Ol īmān nūrı-y-ıla (12) bile żamm olınur, ol ḳalbde temkin olan ziyāde olur. Bu delālet ider ki her (13) āyete her ḥarfe Ḳurʾān'dan īmān getürmek müʾminüñ īmānın ziyāde ḳılur, ol īmānı (14) ziyāde oldugı miḳdār ḳalbinde nūr ziyāde olur. AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, anlar ki ḳalblerinde maraż-(16)ları var. Yaʿnī, ẓulmeti şekk ve nifāḳ ve küfr var ki bular selāmetlıġuñ żıddur. Zīre bu (17) ḳalbüñ selāmetliġi ẓulmden ġālī olmaḳdur, anda nūr ḥāṣıl olmaġ-ıla. Ṕes, anlaruñ (18) ẓulmetleri üzere ẓulmet ziyāde olur. Zīre Ḳurʾān'dan her āyete her ḥarfe īmān getürmek (19) nūr olur, ancılayın inkār ve küfr her āyete ve ḥarfe Ḳurʾān'dan ẓulmet olur ve ḳalbde [328a] (1) maraż olur. Anlaruñ küfri ve nifāḳı rics-i ziyāde olur, olurlar, bu ḥāletde küfr (2) üzere. Ṕes, bu delālet ider ki göñül ölmeklik küfr ü nifāḳ ziyāde olmaḳlıḳda-(3)dur. Andan ol göñül ölmekiginden ġaber virdi buyurdı ki AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, görmez mi bular ki belālar ve muṣībetler-ile (5) ibtilā olınurlar her yılda bir kez yā iki kez uşbu fitne göñül ġafletden uyanmaḳlıḳ (6) lāzım ḳılur, diri göñül olursa. Nite ki buyurdı: AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, bu Ḳurʾān içinde vaʿẓ u neṣāyiḥ var, şolara ki diri göñülleri var. (8) AK# #. Yaʿnī, bunuñ-ıla daḫı Allāhu Taʿālā'dın yaña rücūʿ (9) itmezler daḫı olar ögütlenür degül. Andan ötrü ki ḳalbleri meyyitdür göñül ki (10) diri olmaya ol Allāh'a rücūʿ itmez ve naṣīḥat ḳılanlaruñ naṣīḥatin ḳabūl itmez. Andan (11) ol ölü göñüllerüñ nişānından ġaber virüṕ buyurdı ki AK# # (12) AK# #. Yaʿnī, ḳaçan bir sūre inse aña inkār idüṕ biribirine baḳışırlar, (13) ol inkār göñül ölüminüñ nişānıdur. Nite ki taṣdīḳ ve iḳrār diri göñül-(14)ler ʿalāmetidür. AK# #. Yaʿnī, "Hīḉ bu Muḥammed, sizden birüñüzüñ inkārın (15) görür mi ki biz bunuñ risāletine ve Ḳurʾān'a inkār iderüz. Eger bu ḥaḳ resūl-ise ol (16) risālet-i nūr-ıla bizi göre yā ol Allāh'ı bizüm ḥālümüzden buña ġaber vire". AK# # (17)

AK# #. Yaʿnī, ol münāfıḳlar dönerler giderler bu ʿözürleri[2449] (18) ve bu ṣanuları[2450] üzere. Zīre Allāhu Taʿālā bulara ḳalblerin döndirmişdür ol ṣanuları-y-ıla (19) ve ol īmāna inkārlarını ḥaḳ görmeg-ile. Bu nesne olara andan ötrüdür ki bir ḳavmdür, **[328b]** (1) bularuñ ḳalbi ʿālim degüldür. Zīre ḳalb, ʿālim olmaḳlıḳ anuñ ḥayātına delīldür ki (2) ol nūr-ı Ḥaḳḳ-ıla ḥaḳḳı göre ve ḳalbüñ mevti ẓulmeti-ledür, fehm eyle cidd-ile. Andan ol (3) resūl gönderdügi niʿmetden ḫaber virüp buyurdı ki AK# #. (4) Yaʿnī, taḥḳīḳ size Allāh'dan resūl geldi, gendü nefsüñüzden beşeriyyet-ile, tā ki (5) bu ʿavāmm-ı ḫalāyıḳ sākin olup andan teneffür[2451] ḳılmayalar ki mütābaʿatdan imtināʿ ideler. (6) Diyeler ki "Ol bizüm cinsümüzden degül, biz anuñ-ıla üns ṭutmaġa ṭāḳat getürü-(7)mezüz". Bunda ḫavāṣṣa beşāret var ki anlar dirler, "Bir kimse ki cins-i beşerden (8) bunuñ gibi ʿālī mertebeye irişe istiḳlāl-ile, iḥtimāli var ki biz daḫı aña mütābaʿat (9) ḳılmaġ-ıla aña ulaşavuz[2452]". Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# # (10) AK# #. Ṕes, bu Allāhu Taʿālā'ya maḥbūb olmaḳlıḳ maḳāmı, maḳāmlaruñ (11) eşrefidür ve aʿlāsıdur, çün ol mütābaʿat-ıla ḥāṣıl ola, ednāsı ḥāṣıl olmaḳ (12) daḫı evlādur. Ammā ol ki fāʾi feṭḥ-ile oḳıya "*Enfüsüküm*"[2453] diye ol. Anuñ-ıla aña (13) işāret ḳılur ki anuñ cevheri aṣl-ı ḫilḳatde gey enfesdür. Zīre evvel-i cevher-(14)dür. Nite ki Resūl buyurdı: **ḤADÌŞ-İ ŞERÌF.** Daḫı ancılayın işāretdür anuñ (15) cevheri ḫalāṣ bolduġına bu kevneyne müteʿallıḳ olmaḳdan ve ḳāb-ı ḳavseyne ulaşmaḳdan (16) daḫı andan maḳām-ı ev-ednā'ya çıḳmaḳdan, ol himmet-i ʿāliyesinden ötrü. Daḫı maḫṣūṣ (17) olmaḳlıḳ ol rüʾyet şerifine ki buyurdı: AK# #. Ve daḫı (18) bezenmeklik ol AK# # zīneti-y-ile. AK# # (19) AK# #. Yaʿnī, meşāḳḳat gelür aña sizüñ Allāhu Taʿālā'dan **[329a]** (1) münḳaṭıʿ olduġuñuz. AK# #. Yaʿnī,

[2449] ʿözür: hata, hatalı düşünce.
[2450] ṣanu: zan, şüphe, sanmak.
[2451] teneffür: Çekinme. Kaçınma. Nefret etme. İğrenme.
[2452] Burada yazar kendi görüşlerini açık bir şeklide dile getirmektedir.
[2453] *Enfüsüküm:*

ḥarīṣdür sizüñ üzerüñüze ki Allāhu Taʿālā'ya vāṣıl (2) olasız, nüzūlüñüz ol maḳʿad-ı ṣıddıḳda[2454] ola, melik-i muḳtedir ḳatında. Ve daḫı müʾminlere (3) esirgeyici ve teraḥḥüm idicidür, tā ki buları terbiyet ḳıla, rıfḳ-ile, ol muḥkem dīn içinde. (4) Nite kim Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām;* "Uşbu dīn muḥkem dīndür, siz buña rıfḳ-ıla girüñ, tā ki (5) sizden seyyiʾātlaruñuz ʿafv oluna". Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı; AK# #. Ammā (6) Ḥaḳ Taʿālā gendü nefsinde ve resūli ḥaḳḳında daḫı AK# # didüginde refīḳa-i (7) laṭīfe[2455] vardur. Oldur ol ki ol Resūl *ʿalm (ʿaleyhi's-selām),* çünki maḫlūḳ-ıdı, reʾfeti ve raḥmeti daḫı (8) maḫlūḳ-ıdı. Ṕes, ol müʾminlere maḫṣūṣ oldı, ḫılḳat-ile żaʿfı olduġı-çun. Anuñ-ıçun (9) AK# # didi. Ammā Allāhu Taʿālā ḫālıḳ-ıdı, reʾfeti ve raḥmeti ḳadīm-idi. (10) Ol ʿām oldı, andan ötrü didi ki AK# #, ol ḫālıḳlıġı (11) ve ḳadem-i ḳuvveti-y-le. Nite ki buyurdı; AK# #. Şol kimseye ki ol reʾfet ü (12) raḥmet ü ḫāliḳī irişe nāsdan, ol ḳābil olur raḥmet-i reʾfet-i nebeviyyeye daḫı. Zīre (13) ol daḫı ol ḫālıḳī reʾfetüñ ve raḥmetüñ netīcesindendür ki buyurdı: AK# # (14) AK# #. **AK# #.** Yaʿnī, eger senüñ naṣīḥatüñ ve reʾfetüñ ḳabūl itmeyüp̀ (15) iʿrāż iderlerse Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekde saña mütābaʿat ḳılmazlarsa. AK# #. (16) Yaʿnī, digil ki "Allāhu Taʿālā baña kāfidür, yiter". Bu aña işāret ḳılur ki teblīġ-i risālet (17) resūle vācibdür, Allāhu Taʿālā'ya ḳurbeti olup̀ anuñ ḳabūli olduġı-çun, çünki Ḥaḳ Taʿālā (18) ḫaberin irişdüre. Taḥḳīḳ, Allāhu Taʿālā ṭarafından maḳṣūd yirine gelür, eger ḳabūl ideler (19) ḫōş ve illā. *Lā ilāhe illā hū* [2456]. Yaʿnī, maḳṣūd yoḳ, illā Allāh'dur. Daḫı maṭlūb u maḥbūb **[329b]** (1) yoḳdur, illā oldur. Daḫı benüm maʿbūdum yoḳdur, bu ʿubūdiyyetümde, illā oldur. AK# #. (2) Yaʿnī, ben işümi aña tefvīż

[2454] maḳʿad: Oturulacak yer. Minder, makam.
maḳʿad-ı ṣıddıḳ: sıddıklık makamı.
[2455] laṭīfe: güzel hoş, İnsanın çok ince ve hassas olup kalbe bağlı bir duygusu.
refīḳa: Ortak, arkadaş, eş, yardımcı, yoldaş
refīḳa-i laṭīfe: latif, güzel dostluk, arkadaşlık.
[2456] *Lā ilāhe illā hū: O'ndan (Allāh'dan) başka ilah (tanrı) yoktur.*

itdüm ki benüm maḳṣūdum ve maṭlūbum cemīʿ-i aḥvālda oldur. (3) AK# #. Yaʿnī, ol ʿaẓīmdür, ol ki ʿarş daḫı ʿaẓameti-y-le anuñ ol (4) rubūbiyyetine muḥtāćdur. Bunuñ-ıla ki anuñ raḥmāniyyeti müstevī[2457] olmaḳlığı ol ʿarş üzere ḫāṣ (5) oldı. *Va'l-lāhu aʿlem.*

SŪRE-İ YŪNUS, ʿaleyhi's-selām. *"Bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm"* [2458]. (6) AK# #. Tā aña deg ki buyurdı: AK# #. (7) Bedürüstī, "*Elif, Lām, Rā"*[2459] didügi ḳavlinde iki işāret var; bir işāret ḥaḳḳ-ıçun, Ḥaḳ'dan ol (8) ḳulı ve resūli Muṣṭafā'yadur ki müctebādur. Ve bir işāret, Ḥaḳ'dan resūli-çün girü (9) resūlinedür, *ʿaleyhi's-selām.* Evvel ḳısmı ki Ḥaḳ'dandur, Ḥaḳ Taʿālā eydür; "Benüm maḥabbetüm (10) senüñ üzerüñe ezeldendür, henüz daḫı sen maʿdūm-ıduñ ve luṭflarum daḫı senüñ-ile-(11)dür. Şimdiki ḥālde ki mevcūdsın daḫı benüm reʾfetüm ve raḥmetüm saña ezelden ebedādur". (12) İkinci ḳısm girü Ḥaḳ'dandır ki "Senüñ benüm-ile ünsüñ, şol vaḳtdendür ki rūḥuñı (13) yaratdum. Evvel yaratduġum nesne oldı, ki üçünci bir daḫı yoḳ-ıdı ol "lebbeyk"[2460] ki baña (14) cevāb virdük ʿademden şol vaḳt ki seni ol ʿademden çıḳmaḳlıġa daʿvet ḳıldum. (15) Saña ḫiṭāb idüp didüm ki AK# #. Yaʿnī, "Yā seyyid!". Sen didüñ ki AK# # (16) AK# #. Ben didüm senüñ nefsüñe ki "*İrciʿī ilā rabbike"*[2461]*. AK# #* (17) AK# #. Yaʿnī, uşbu āyetler ki senüñ üzerüñe indürildi ol kitāb-ı (18) ḥakīmüñ āyetleridür ki ezelde saña vaʿde ḳıldum. Senüñ-içün ve senüñ ümmetüñ-içün (19)

[2457] müstevī: Düz. Her tarafı bir, doğru. Tesviye görmüş. * Düzlem. * Gr: Müennes ve müzekkeri bir olan isim. Sıfat.

[2458] Rahman ve Rahim olan Allāh'ın adıyla.

[2459] *Elif, Lām, Rā: Yūnus Sūresi'nin birinci ayeti.*

[2460] lebbeyk:

[2461] irciʿī ilā rabbike: "Sen dön o rabbına …" Ḳurʾān, (Fecr) 89/28

Ayetin tamamı: Ḳurʾān, (Fecr) 89/28; "O, senden, sen de O'ndan hoşnut olarak Rabbine dön!"

iḫtiyār ḳıldum. Nite ki didüm AK# #. Uşbu **[330a]**[2462] (1) kitāb maḫṣūṣ olduġı ḥakīm olmaḳlıġa cemīʿ-i kütūblar arasında. Yaʿnī, ḥākimdür ḥükm ider (2) küllī kütübler üzere şerāyiʿler tebdīl oluṕ mesḫ itmeg-ile daḫı bir kitāb bunuñ (3) üzere ḥükm idiser degül, ebedā. Ve daḫı bu ümmet maḫṣūṣ oldı. Arundu[2463] olmaḳlıġa cemīʿ-i (4) ümmet arasında bu kitābı bulara mīrāṯ ḳıldı. Virāṯet maʿnīsi budur ki bu ümmet içinde (5) bāḳī ola. Baʿżısı baʿżısından mīrāṯ yiye, tā ḳıyāmete degin bir kitāb daḫı gelüṕ bunuñ (6) ḥükmin bozmaya. Nite ki bu gendüden ilerügi kitābları nesḫ eyledi. Ve daḫı ḥakīmdür bu vech-ile (7) ki Allāhu Taʿālā cemīʿ ḥükmi bunda ḳomışdur. Nite ki buyurdı AK# #. Yaʿnī, (8) ol aḥkām-ı ḳadīmden ve aḥkām-ı muḥdeṯeden[2464] hīç bir ḥükm yoḳdur, illā ol Ḳurʾān içinde-(9)dür. AK# #. Aña işāret ḳılur kim eydür; (10) "Nite ʿaceblerler[2465], biz Muḥammed'e *ʿaleyhi's-selām* itdügümüz andan ötrü ki bulardan ol daḫı bir kişi-y-idi. (11) Zīre anda gördük vaḥyi ḳabūl itmek erligini daḫı bizden risālet irişdürmegi (12) bularuñ arasında. Bu sırdan ötrü hīç bir ʿavrata nübüvvet vaḥyi olunmadı her-gīz. Bunda (13) bir işāret daḫı budur ki AK# # didügi. Yaʿnī, ol dünyā günlerinden ilerügi, Ḥaḳ Taʿālā (14) günlerin unıdanlar teʿaccüb[2466] mi iderler ki biz vaḥy eyledük bir racüle bulardan. AK# #. (15) Yaʿnī, inẕār ide, ol ʿahdlerin unıdanlara ki ben anlaruñ-ıla mīṯāḳ-ı evvelde ʿahd eyledüm, anı (16) unıtdılar.

[2462] Metinde bu varakta 329 varak numarası yer almaktadır. Ancak kanaatimizce bu numara 330a varak numarası olmalıdır. Bundan sonrası numaralandırmalar da bir sayı fazlası şeklinde yer alacaktır.

[2463] arundu: temizlenmiş, günahsız ve pak olarak Allāh'ın rızasına uygun.

arundu olmaḳlık: pak ve temiz olup önde gelen, aydınlanmış.

[2464] muḥdeṯ: İhdas edilmiş. Sonradan meydana gelmiş, eskiden olmayan.

aḥkām-ı muḥdeṯ: sonradan meydana getirilmiş hükümler ve kurallar.

[2465] ʿaceble-: şaşırmak, hayret etmek.

nite ʿaceblerler: nasıl şarırırlar, nasıl hayret ederler. Yani hayret etmemeleri gerek aslında ama hayret ediyorlar, şaşırıyorlar. Bu yüzden nasıl şaşırırlar diyerek aynı zamanda onların şaşırmasına da bir anlamda dikkat çekmiş oluyor.

[2466] teʿaccüb//taʿaccüb: şaşma, hayret. * Garib, hoş, lâtif ve nâdir-ül vücud olduğundan bir şey için inkâr ve istiğrab etme hâli.

AK# #. Yaʿnī, beşāret ḳıl anlara kim muḳirr oldılar, (17) ol ʿahdlerin unıtmadılar ve ʿahdümi şımadılar, anı unıtmadılar ki bularuñ-ıçun ḳadem-i ṣıdḳ var rableri (18) ḳatında. Bunuñ-ıla ki ḫiṭāb ḳıldı Muḥammed'e *ʿaleyhi's-selām* henüz ol ʿālem-i ervāḥdaydı. Bu ḳavlı-y-ıla ki (19) AK# #. Yaʿnī, yā Muḥammed, seni ol ketm-i ʿademden[2467] vücūda getürdük ki evvel **[330b]** (1) vücūda gelen ʿademden sen olduñ ki her ʿademden[2468] vücūda çıḳana sen ṭanuḳlıḳ (2) viresin, tā ki ḳabūller merdūdlardan biline. AK# #. Daḫı seni beşāretci gönderdük (3) ol maḳbūllara beşāret idesin ki anlara ḳadem-i ṣıdḳ vardur, ʿināyet-i ezeliyyeden rableri ḳatında (4) ezelden. AK# #. Yaʿnī, daḫı merdūdlara seni ḳorḳudıcı gönderdük. Egerçi anlara ḳorḳutmaḳ (5) ve ḳorḳutmamaḳ ikisi berāberdür. Zīre anlar īmāna gelmezler. AK# #. Uşbu daʿvet (6) Allāhu Taʿālā'dın yaña resūle ve anuñ ümmetine maḫṣūṣdur. Bu daḫı ol cümleyi ḳadem-i ṣādıḳa-(7)dandur, uşbu ümmet-içün rableri ḳatında. AK# #. Yaʿnī, daḫı seni rūşen çıraḳ ḳılduḳ, (8) tā senüñ-ile Ḥaḳ Taʿālā'dın yaña hidāyet bulalar. Maʿnī budur ki bedürüstī, Muḥammed *ʿaleyhi's-selām* (9) muḫāṭab-ıdı peyġamberliġ-ile ʿālem-i ervāḥda. Bundan ötrü didi ki AK# # (10) AK# #. Ol beşāret ü inẕār daḫı daʿvet ki oldı cemīʿ-i ervāḥ ḫiṭābı (11) Ḥaḳḳ'ı işidürlerdi. Nite ki "*elestü bi-rabbiküm*"[2469] ḫiṭābın işitdiler mīṯāḳ-ı evvelde. Şimdi bu ʿālem-i (12) ṣūretde kim ki ol müʾminlerü maḳbūllerden oldılar ol ḫiṭāb resūle girü yiñilendügin (13) ʿaceblemezler. Zīre anuñ rūḥı ẕākirlerden ve muḳirrlerden oldı, ol unıdıcılardan münkirler-(14)den olmadılar. Ol ki bulardan oldı, ʿahdin unıtdı, lā-buddur aña ki teʿaccüb ve inkār (15) ḳıla. AK# #. Yaʿnī, kāfirler didiler ki uşbu Muḥammed eşkāre (16) sāḥirdür, belki bular gendüler siḥr olunmışlardur ki ol Firʿavn-ı nefsüñ

[2467] ketm-i ʿadem: yokluk sırrı.
ketm: Saklamak. Gizlemek. Sır tutmak. Söylememek.
[2468] Metinde ʿadem şeklinde yazılmasına rağmen ʿĀdem şeklinde yazılmalı, ʿadem yokluk manasında değil ʿādem şeklinde olmalıdır.
[2469] *elestü bi-rabbiküm:*

ṣıfāt-ı sāḥireleri (17) anları siḥrledi, buları ḥaḳdan ṣaġır ve dilsüz ve gözsüz ḳıldı. Bular Ḥaḳ'dan bāṭılı seçemezler. (18) Andan ḫaber virüp buyurdı ki AK# # (19) AK# #. Yaʿnī, sizüñ mürebbīñüz. Ve emrlerüñüzi tedbīr idici oldur ki gökleri **[331a]** (1) yirleri yaratdı, bu ʿālem-i ṣūretde ki ol ʿālem-i kübrādur. AK# #. Yaʿnī, ol envāʿ-ı (2) sitteden ki ol eflākdur ve kevākibdür, daḫı ʿanāṣır-ı erbaʿadur ki ḫavāṣṣ-ı ẓāhir (3) olur. Ve daḫı ḥayvān ve nebāt ve cemāddur. AK# #. Andan ʿarş üzere (4) müstevlī oldı. ʿArş daḫı cismānī ve rūḥānīdür ki iki cihet var. Bir ciheti; ʿālem-i rūḥānīdin (5) yaña. Ve bir ciheti, ʿālem-i cismānīdin yañadur. AK# #. Yaʿnī, emrleri tedbīr ider ol (6) feyż-i raḥmānīsi ʿarş üzere feyż olmaġ-ıçun. Zīre ol feyż-i raḥmānīye ḳābil evvelā ʿarşdur, (7) AK# # didügi ḳavlüñ bir tefsīri budur. Bunda bir işāret daḫı budur ki (8) yaʿnī taḥḳīḳ, sizüñ ol rabbüñüz ki sizi terbiyet ider, oldur ki sizüñ ervāḥıñuz; göklerin (9) ve nefsüñüz yirlerin yaratdı, maʿnā ʿāleminde ki ol ʿālem-i ṣuġrādur. Altı nevʿden ki (10) biri anuñ ḳalbdür ve rūḥdur daḫı ʿaḳl u nefsdür ki ol nefs rūḥ-ı ḥayvānīdür. Ve nefs-i (11) nebātī oldur ki unıdıcıdur, daḫı ḫavāṣṣ-ı maʿādindür ki ol insānda bir ḳuvvetdür ḳābiledür[2470]. (12) Aḥvāllaruñ ve ṣıfātlaruñ ve levnlerüñ teġayyürātını bilürven, ṣoñra müstevlī oldı ol ʿarş-ı (13) ḳalb üzere tedbīr ider emr-i saʿādeti ve emr-i şeḳāveti ve esbāblarını düzüp geñez (14) ider. Bu aḫlāḳdan ve aḥvāldan daḫı aʿmāl u faʿālden ve aḳvālden ve ḫarekāt u sekenātdan. (15) Buña işāret ḳılur bu ḳavli ki Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām*; **ḤADÌŞ-İ ŞERÌF** (16) **ḤADÌŞ-İ ŞERÌF. AK# #.** Aña işāret ḳılur kim Ḥaḳ Taʿālā ʿālem-i (17) kübrāyı ve ʿālem-i ṣuġrāyı yaratdı, ol ḥikmet-i bāliġası üzere. Oldur ol kim ʿālemüñ (18) ṣalāḥın daḫı ve fesādın daḫı bilür. Ol iki ʿālemde tedbīr ider. Nite kim ezelde taḳdīr (19) ḳıldı, revā degül bir kimseye ki bu iki ʿālemde görürse Allāh'dan ġayrı göre. **[331b]** (1) Andan dileye ki bir nesne tedbīr ve taḳdīr olunduġından tebdīl oluna, Allāhu

[2470] ḳābile: yetenek, kabiliyet. Dıştan gelen te'sirleri alabilme gücü. * İstidat, anlayış, kabul edebilirlilik. Kabul edici yüksek bir kuvvete mâlik olmak, olabilirlilik.

Taʿālā'ya (2) yaratduġı nesne tebdīl oluṕ bir dürlü daḫı olmaz. AK# # (3) Yaʿnī, rabbuñuz oldur kim mīṯāḳ-ı evvelde size didi ki *"elestü bi-rabbiküm"*[2471], siz cevāṕ virdüñüz (4) *"belā"*[2472]. Andan size ʿahd eyledi kim Şeyṭān'a ʿibādet itmeyesiz; illā aña ʿibādet idesiz. (5) Ṕes, yaluñuz aña ʿibādet idüñ, ġayrına ʿibādet itmeñ. Nite ki size ʿahd eyledi; (6) AK# #. Yaʿnī, añmaz mısız olʿahd u mīṯāḳı ki aramuzda cārī oldı. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, mīṯāḳ eyle cārī oldı ki maḳbūlüñ merdūduñ rücūʿları (8) külli ol ḥażrete ola. Ammā maḳbūlüñ dönmekligi andın yaña ol ʿināyet (9) ceẕbeleri-y-ledür ki ol ḥiṭāb ṣūretindedür; *"İrciʿī ilā rabbike"*[2473]. Bunuñ ḥaḳīḳati (10) ḳalb ceẕbe olunmaḳdur Allāhu Taʿālā'dın yaña. Ve netīcesi budur ki nefs dünyādan (11) mücerred ola, altun u keseñ[2474] ḳatında berāber ola.Ve göñül ṭarlıġanmaḳdur Allāh'-(12)dan ġayrıdan ve rūḥ müstaġraḳ olmaḳdur şevḳ ü maḥabbet baḥrinde ve Allāh'dan ġayrıdan (13) berī ola. Ve sır-rı ḥayretde ḳala, Ḥaḳḳ'ı müşāhede ḳılmaḳda. Ammā ol ki merdūddur, anuñ (14) rücūʿı iḫtiyārsuzdur, baġlanmışdur selāsil-ile ve aġlāl-ile yüzleri üzere cehennemde (15) sürinür, bu nesne Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳahrı ṣıfatınuñ ṣūretidür, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳahrı netīce-(16)lerindendür ki anuñ dünyāya müteʿallıḳ olduġı içindeki-y-ile daḫı ṣıfāt-ı nefs anuñ üzere (17) müstevlī olmaġ-ıla ḥarīṣ ve buḫldan ve kibrden daḫı ġaḍab[2475] u şehvetden ve ḥased ü (18) ḥıḳddan[2476]. Bular küllī ol zencīrüñ ḥalḳası ve aġlālüñ[2477] ġullidür ki anuñ-ıla sürinürler. (19) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'nuñ vaʿdesi ki ḳıldı cemīʿ-i ḫalāyıḳuñ dönmegi andın **[332a]** (1) ola, ḥaḳdur, girçekdür. AK# #. İşāret ḳılur

[2471] *elestü bi-rabbiküm:*
[2472] belā: kabul ettim, doğru söyledin, öyledir.
[2473] *İrciʿī ilā rabbike: (öyleyse) dön rabbine.*
irciʿī ilā rabbike: "Sen dön o rabbına …" Ḳurʾān, (Fecr) 89/28
Ayetin tamamı: Ḳurʾān, (Fecr) 89/28; "O, senden, sen de O'ndan hoşnut olarak Rabbine dön!"
[2474] altun u keseñ: altun keseñ
[2475] ġaḍab//ġażab: (A.) Hiddet, öfke, dargınlık, kızgınlık.
[2476] ḥıḳd: Kin, buğz, adâvet. * İntikam almak için fırsat beklemek.
[2477] aġlāl: (Gull. C.) Boyna geçirilen zincirler. * Kelepçeler, pırangalar.

aña ki Allāhu Taʿālā (2) bedürüstī, bu ḫalḳı yaratdı, evvelā andan bularuñ üzerine dünyede aʿmāl u aḥvāl cārī ḳıldı (3) ḫayrdan, tā buları girü iʿāde ḳıla, fenā ḳılduḳdan ṣoñra. Zīre dünyā āḫiretüñ mezraʿası-(4)dur, tā ki bular dünyede ne ekdilerse āḫiretde anı biçeler. Kim ki bunda ḫayr ekdi, (5) anda selāmetliḳ biçiser ve her kim şerr ekse anda nedāmet biçiser. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı; (6) AK# #. Bu didügümüz bu ḳavlinüñ maʿnīsidür ki buyurdı: AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, tā ʿivaż virmeg-içün anlara ki īmān (8) getürüṕ ʿamel-i ṣāliḥ ḳıldılar, mīzān-ıla ʿadl-ile ve ḥisāb-ıla. Ṕes, īmānuñ cezāsı īmān vereni-y-ile-(9)dür ve anuñ kemāli miḳdārdur, daḫı noḳṣānı ḳadar ve küllinüñ cezāsı ḳuluñ ṣıdḳ ve iḫlāṣı (10) ḳadardur, daḫı ʿamelinüñ çoḳluġı ve azluġı miḳdārdur. AK# # (11) AK# #. Yaʿnī, olar ki Ḥaḳ'dan iʿrāż itdiler ve anı ve īmānı (12) ṭaleb itmegi ḳodılar ve resūle mütābaʿat ḳılmaḳdan fārigˇ[2478] oldılar, anlara ḥamīm şerābı (13) vardur ʿazāb-ı elīm-ile ol kāfir olduḳlarınuñ cezāları ol küfrleri olduġı (14) ḳadardur. Ḥaḳ Taʿālā niʿmetlerine ve anı ṣarf itdükleri ḳadar, Ḥaḳ Taʿālā muḫālefetine hevāya (15) muvāfaḳat itmeg-ile. Andan ol ḳudret-i kāmilesinden ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# # (16) AK# #. İşāret bunda budur kim bedürüstī, Allāhu Taʿālā (17) ol Allāh'dur ki güneşi ṣafā ve żiyā üzere ḳıldı. Yaʿnī, rūḥı żiyā ḳıldı ki ḳamer-i ḳalb (18) anuñ-ıla nūrlanur. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı *"Ve'l-ḳameri nūrā"*[2479]. Bilgil ki Allāhu Taʿālā rūḥı nūr (19) yaratdı, żiyā virdi güneş gibi. Ve daḫı göñli ṣāḳī yaratdı ḳamer gibi ki nūrā ve ẓulmete **[332b]** (1) ḳābildür ve nefs-i ẓulmānī yaratdı yir gibi. Vaḳtī ki ol ḳamer-i ḳalb şems-i rūḥuñ müvācehe-(2)sine vāḳiʿ olur, anuñ żiyāsı-y-ıla münevver olur. Vaḳtī ki arż-ı nefsüñ muḳābelerinde (3) vāḳiʿ ola, anuñ ẓulmeti aña ʿaks urur ẓulmet ḥāṣıl olur. Ve ḳalbe ḳalb didükleri (4) iki maʿnīden ötrüdür; biri ol ki ol ḳalb rūḥ-ıla nefs arasındadur ol ikisinüñ (5)

[2478] fārigˇ: İşini bitirmiş, boş kalmış, alâkasını kesmiş, rahat, vazgeçmiş, çekilmiş. * Fık: Tasarrufu altında olan mülkün kullanma ve tasarruf hakkını başkasına devreden.

[2479] *Ve'l-ḳameri nūrā: Ve ayı nurlandırdık, aydınlanttık (ışık verecek bir aydınlıkla donattık.).*

ḳalbidür. İkinci, aḥvāl-i müteḳallib olduġı-çun kāh nūrānī olur feyż-i rūḥı ḳabūl itmeg-ile (6) kāh ẓulmānī olur ẓulmet-i nefsi ḳabūl itmeg-ile. Bunda bir işāret daḫı budur ki şems (7) ṣıfāt-ı rubūbiyyet tecellāsidür ki żiyādur ḳalb anuñ-ıla münevver olur, ol rabbinden (8) aña nūr irişür. AK# #. Yaʿnī, ol nūruñ ḳalbde mertebeleri var, eger şems-i (9) rūḥ-ıla żiyā oldısa aña aḫlāḳ-ı rūḥānī mertebeleri vardur. Eger ol rubūbiyyet (10) ṣıfāt-ı tecellīsinüñ şemsi żiyāsı olursa aña menāzil-i ʿubūdiyyet var zühdden (11) tevekkülden ve yaḳīn u ṣıddıḳdan. AK# #. Yaʿnī, tā bilesiz (12) ol yil maḳāmlarını ve küşūf u müşāhedāt ḥisāblarını. Zīre bu maḳāmlar nūrlarınuñ (13) merātiblerini küşūf u müşāhedāt miḳdārı olur. Ṕes, bu İslām daḫı nūrdur, müslümānuñ (14) ṣadrı anuñ-ıla münşeriḥ olur. Ve īmān daḫı nūrdur, müʾminüñ ḳalbi anuñ-ıla münevver (15) olur ve iḥsān daḫı nūrdur muḥsinlerüñ sırrı anuñ-ıla müzeyyen olur, bu küşūf velī-(16)ler-içündür. Ve nübüvvetüñ daḫı nūrı vardur rūḥ-ı resūl anuñ-ıla tecellī ḳılur ve risāletüñ (17) daḫı nūrı var, resūlüñ ẕātı anuñ-ıla cevherlenür. Uşbu envār, külli Ḥaḳ Taʿālā'-(18)nuñ ṣıfātlarındandur. Her biri nūrı ḳadar müşāhede ḳılur. Bu envāʿdan[2480] daḫı ḥaḳāyıḳ (19) ve esrār anlara keşf olur. Kime ki Ḥaḳ Taʿālā nūr virmedi, anuñ nūrı yoḳdur. Ṕes, Allāhu Taʿālā **[333a]** (1) kime dilerse nūrına hidāyet virür. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā yaratmadı (2) bu mertebeleri ve bu maḳāmları ẓāhirde bāṭında, illā ḥaḳḳı beyān ḳılmaġ-ıçun ve ḥaḳīḳati iẓhār (3) itmeg-içün. AK# #. Yaʿnī, biz ayātlerümüzi beyān iderüz bir ḳavm-içün (4) ki anlar bizüm işāretlerümüzi fehm iderler. AK# #. Yaʿnī, bedürüstī (5) bu ṣıfāt beşeriyyet gicelerinde ve ṣıfāt-ı rūḥānī günlerinde. AK# # (6) AK# #. Yaʿnī, daḫı ol nesne ki Allāhu Taʿālā ruḥānī göklerde ve beşeriyyet yirlerinde (7) yaratdı. Ṣıfatlardan ve aḫlāḳdan bularuñ baʿżısı baʿżısına tebdīl olmaḳda ve baʿżısı (8) baʿżınuñ üzerine ġālib olmaḳda. AK# #. Yaʿnī, bularda delālet var (9) maʿrifet ü tevḥīd üzere ol ḳavm-

[2480] envāʿ : (a.i. nev'in c.) çeşitler, türler.

içün ki aḫlāḳ-ı ẕemīmeden ḥaẕer iderler, anı (10) aḫlāḳ-ı ḥamīdeye tebdīl iderler ḳānūn-ı şerīʿat ve ṭarīḳat üzere, emr-ile ṭabʿ-ıla (11) degül. AK# #. Yaʿnī, şolar ki bizdin yaña seyre iʿtiḳāt (12) itmezler ve bize vuṣlata inkār iderler himmetleri ḫissetinden ve naẓarları ḳāsırlıġından (13) bizi ṭaleb itmezler. AK# #. Yaʿnī, ol temettuʿāt-ı (14) dünyāviye ki nefsānī ve ḥayvānīdür. Aña rāżı oluṕ anuñ mālına ve menāṣıbına ve şehvātlarına (15) meyl idüṕ ḳaldılar. AK# #. Yaʿnī, daḫı anlar kim dünyāya ve (16) anuñ temettuʿātına meyl itmediler, aṣḥāb-ı riyāżat ve mücāhede ehli oldılar, bu edyān ehlinden (17) ve bu milletlerden ve berāhimelerden ve felsefīlerden ve ebāḥiyyelerden. Lākin resūle mütābaʿat (18) ḳılmaḳdan iʿrāż itdiler, ehl-i hevādan ve ehl-i bidʿatdan oldılar. AK# # (19) AK# #. Bular anlardur ki bulara buʿd u ṭard ve ḥasret ü nedāmet **[333b]** (1) odı var, ol ḥaḳīr ʿamellerinden ötrü ve yaramaz ḫulḳlarından ötrü. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, olar kim bizüm ṭalebümüze iʿtiḳād (3) ḳıldılar, bizüm vaṣlumuza inkār ḳılmadılar, daḫı olʿamel işlediler ki bizdin yaña (4) anuñ-ıla sülūk itmege yaraya. Anlaruñ ol iʿtiḳādları ṣaḥīḥliġi ṭaleblerinde ve iḫlāṣ-(5)ları nūrı seyrlerinde hidāyet olur rablerinden ol ḥażreti rubūbiyyete ol göñül (6) cennāt-ı tarīḳ üzere kim AK# #. Yaʿnī, aḳar ol (7) bostānlar içinde ḥikmet ırmaḳları ve maʿrifet ṣuları ol cennāt-ı naʿīm içindeki ḥaḳḳuñ (8) mülāṭafeleri[2481] ve müşāhedeleridür[2482]. AK# #. Yaʿnī, (9) duʿāları ol cennāt-ı ḳalbde ol ḥażreti tenzīh itmekdür, ʿaḳllar anı idrāk itmeklik (10) çepelinden; daḫı ṭabīʿat ehlinüñ murdārı aña ulaşmaḳdan anı muʿāyene ve müşāhede ḳılduḳları (11) vaḳt. Ve daḫı anlaruñ taḥiyyetleri Allāhu Taʿālā'dan anları selāmet ḳılmaḳdur ve gendü beḳāsı-y-ıla anları (12) bāḳī ḳılmaḳdur. AK# #. İşāret ḳılur aña ki olar meḳāṣid-

[2481] mülāṭafe//mulāṭafa: (Mülâtefe) (Lutf. dan) Birbirine lâtife etmek. Şakalaşmak. İltifat etmek. Güzel muâmele.

[2482] müşāhede: Gözle görmek. Seyrederek anlamak. Seyretmek. *muayene, kontrol. ** mülātefe ve müşāhede: görüp karşılıklı konuşacak kadar yakın olmak. karşılıklı hasbihal etmek.

(13)lerine ve kemāl-i merātiblerine irüşirler, niʿmet anlaruñ üzerine tamām olur. Ṕes, ḥamd u şükr ve s̱enā ḳılmaḳ münʿim (14) üzere, anlara her vaḳtde vird olur lisān-ı ḥāl-ile daḫı ve ḳāl-ile. Daḫı andan gendü kereminden (15) iḥsānını ehl-i şerre ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# # (16) AK# #. İşāret budur kim bu şerler aḫlāḳ-ı nāsuñ netāyiclerinden ve evṣāf-ı (17) ẕemīmelerindendür ki nefsānīdür. Bulara Allāhu Taʿālā'dan meded yoḳdur ki ol şerrüñ eṣeri bularda (18) tīzcek ẓāhir ola. Belki Allāhu Taʿālā oları nefslerine tefvīż ider ve ol ṣıfātlara ki (19) anuñ üzere mecbūllardur ve küllī ḫayr naẓar-ı ʿināyet-i rabbānīnüñ netīcelerindendür ki **[334a]** (1) anuñ faż̌lı ve keremi baḥrinden külline şāmil olur, eṣeri bularda ācilā ẓāhir olur. Bu ol ḳavlinüñ (2) sırrıdur ki buyurdı AK# #. Yaʿnī, raḥmetüm ġaḍabumdan öñrütdi. Eger ġaḍab u ḳahr (3) raḥmetden sebʿat ideydi ṣūret-i helāk-ile bularuñ ecelleri tīz ḥükm olunaydı. Daḫı maʿnā (4) yöninden bu teʾvīl üzere bu ḳavli delālet ider ki buyurdı AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, biz terk iderüz şoları ki bizüm liḳāmuza münşāḳ degüller ki (6) bizüm vuṣūlümüz ṭarīḳına sülūk ideler ḫayrāt ḳademleri-y-ile. Ṕes, biz anları ol ḫıẓlān-ıla ḳoruz (7) ol nefs-i emmārenüñ ṭuġyānı-y-ıla müteḥayyir oluban ol nefslerüñ ḍalāleti beriyyesinde, tā ol şerrleri-y-le (8) daḫı şerr ziyāde ḳılalar, tā anuñ eṣeri bularda tedrīc-ile ẓāhir ola gelesi vaḳtde. Ve bu ḳavlinde (9) ki buyurdı AK# #. İşāret ḳılur (10) ol nefs-i insānuñ ḫaṣıyyetine ki ol bi'ṭ-ṭabīʿ Allāh'dın yaña rücūʿ itmez, illā meger bir (11) ḥācet-i żarūriyye vāḳiʿ oluṕ muẓṭar[2483] ola gendü ḥāllerinden her ne ḥāl olursa. AK# # (12) AK# #. Yaʿnī, ḳaçan biz anuñ duʿāsın ḳabūl ḳılsavuz ḥācetlerin yirine getürevüz. AK# # (13) AK# #. Yaʿnī, girü ol şom gendü ṭabʿına döner ḳıçın ḳıçın girü ḥaṣiyyet-i insāniyyeye (14) döner ki ol bizüm ḥażretümüze gelmegi unıtmaḳdur, niʿmetümüze kāfir olmaḳdur. AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, uşbuncılayın ʿamelleri tezyīn olınur ol bizüm

[2483] muẓṭar: Zorlanmış. Cebr olunmuş. Mecbur kalış. Çaresiz kalıp başı sıkılan.

maḥabbetümüzde (16) ve ṭalebümüzde muḳaṣṣır oluban bizden ġayrınuñ maḥabbetinde ḥadden tecāvüz idenlere ol ʿameller-ile (17) ki bizi terk itmekde ve ġayrumuz ṭaleb ḳılmaḳda isrāf idüṕ ḥadden geçdiler. AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, iy niçe ḳavmi sizden ilerü helāk itdük. Andan ötrü ki ẓulm idüṕ (19) bizüm maḥabbetümüz ve liḳāmuz ṭalebi yirine maḥabbet-i dünyā ve maḥabbet-i āḫiret ḳodılar içindekiler-ile. AK# # **[334b]** (1) AK# #. Yaʿnī, bulara resülleri ḳaṭʿı ḥuccetler-ile geldiler, (2) ḳavl ve ḥāl yöninden, tā ki ol ḥuccetler-ile anları bizüm maḥabbetümüze ve ṭalebümüze delālet ḳılalar. (3) Anlar ol ḥuccetlere īmān getürmediler, tā ki ol īmān nūrı-y-ıla bizdin yaña hidāyet bulalar, (4) biz daḫı oları ḫıẕlān-ıla gendü nefslerine ışmarladuḳ. AK# #. (5) Yaʿnī, biz mücrimleri böyle cezā ḳıluruz ki gendü nefslerine ışmarlaruz, ol günāhları şomlıġından. (6) Andan anları helāk iderüz. Nite ki ilerü geçenleri helāk itdük hevālarına mütābaʿat ḳılduḳları-(7)çün ol şehvātları ṭalebinde müsteġraḳ olduḳları-çun. AK# # (8) AK# #.Yaʿnī, yā ümmete Muḥammed, sizi yir yüzinde ḫalef ḳılduḳ anları helāk (9) ḳılduġumuzdan ṣoñra. İşāret ḳılur bunuñ-ıla ki uşbu ümmetüñ iḫtişāşı vardur (10) müstaḥıḳ olmaġa ol ḫilāfete ki Ādem'e de ḳonıldı *ʿalm (ʿaleyhi's-selām).* Bu ḳavl-ıla ki buyurdı: AK# # (11) AK# #. Bu sırdan ötrü hīç geçen ümmetlerden bir kimse ḫalīfe olmadı, uşbu ümmetde olduġı (12) gibi. Hem ṣūretā ve hem maʿnā, tā naẓar idüṕ görevüz ki bizüm ḫilāfetümüzde ne ʿamel ḳılurlar. Andan (13) bildürdi ki bu ḫilāfetüñ ṣūreti ve maʿnīsi var. Nite ki ṣūret-i ḫilāfet mebnīdür, ḥükm itmek üzere (14) ʿadl-ile raʿiyet arasında ʿale's-seviyye ḳānūn-ı şeraʿ üzere. Daḫı ictināb dur hevāya mütābaʿat (15) ḳılmaḳdan daḫı ṭabīʿata uymaḳdan. Buncılayındur maʿnā-i ḫilāfet daḫı ki ḥükm oluna ol raʿiyyet (16) maʿnevī arasında. Yaʿnī, aʿżālar arasında daḫı ḳalb ü rūḥ ve sırr arasında daḫı nefs-ile ṣıfāt-(17)ları arasında ve aḫlāḳ-ıla ḥavās-sı ḫamse arasında daḫı ol ḳuvā-yı

nefsā[2484] arasında ḫalḳ-içün. Nite ki (18) enbiyālar sīretidür *ʿaleyhi's-selām* daḫı ḫavāṣṣ-ı evliyālaruñ *raḥimehu'llāh* ʿādetidür, Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekde ve bāṭıl-(19)dan ıraḳ olmaḳda ve Allāh'dan ġayrını terk idüp̀ vāṣıl olmaḳda. Bunuñ beyānı maḥallinde **[335a][2485]** (1) gele *inşa'llāh.*[2486] Andan ol ḫilāfete muḫālefet yā muvāfaḳat idenlerüñ ḥāllerinden ḫaber virüp̀ (2) buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, ḳaçan oḳunsa ol nefs ehli üzerlerine bu Ḳurʾān ki (3) her nesnenüñ ḥaḳīḳatlerin beyān idicidür. AK# #. Didiler olar ki (4) ehl-i nüfūsdur[2487], Ḥaḳ liḳāsına içlerinde şevḳ yoḳdur. Zīre nefsüñ teşevvuḳı[2488] ve hevāları dünyāya (5) ve anuñ zeḫāriflerinedür[2489] ve ḥaḳḳa teşevvuḳ iden, anı ṣıdḳ-ıla ṭaleb iden ḳalbdür ve nefs ehlinüñ (6) ḳalbleri ölmişdür nefsleri diridür. Çünki Ḳurʾān'da ḳalblere muvāfiḳ nesneler var ve nefslere muḫālif. (7) Pes, ol erbāb-ı nüfūs anı ḳabūl itmediler. Didiler ki "Yā Muḥammed, AK# #. (8) Yaʿnī, bize bu Ḳurʾān'dan ġayrı bir Ḳurʾān daḫı getür ki bizüm ṭabʿumuza muvāfiḳ ola. Andan bizüm nefs-(9)lerümüz hevāsı ola, yāḫūḏ bu Ḳurʾān ḥükmini tebdīl[2490] eyle. Nite ki Yehūd u Naṣārā'nuñ ʿālimleri (10) ve zāhidleri Tevrāt'ı İncīl'i tebdīl ḳıldılar, gendü hevālarına muvāfiḳ". AK# # (11) AK# # (12) AK# #. Yaʿnī, "Eyit, yā Muḥammed, baña yoḳdur ki gendü nefsüm dilegi-y-le ol Ḳurʾān'ı tebdīl (13) idem, yoḳdur baña ve ol nefs ehllerine ki benüm nefsüme mütābaʿat ḳılalar. Belki

[2484] ḳuvā-i nefsā: nefislerin kuvvetleri.
ḳuvā: (Kuvvet. C.) Güçler. Kuvvetler. * Hisler. Hasseler. Takatler. * Şeriatın birer hükmü.
[2485] Metinde varak numarası bu kısımda bir numara geriden gelmektedir.
[2486] Bu kısımda müellif yine kendi görüşlerini dile getirmektedir. Buradaki ibareden müellifin eseri te'lif tercüme şeklinde değerlendirmek daha doğrudur. Ayrıca "bu konunun açıklaması daha sonra gelecektir" demesiyle eserin devamının olduğu anlaşılmaktadır.
[2487] nüfūs: (Nefs. C.) Nefisler, canlar, şahıslar.
ehl-i nüfūs: canlar ehli, nefisler ehli.
[2488] Teşevvuḳ: Şevklenme, istek gösterme, arzu etme, sevinme.
[2489] zeḫārif: (Zuhruf. C.) Yalancı süsler, yaldızlar, gösterişler. * Sahte süsler.
[2490] tebdīl: Değiştirmek. Tağyir etmek. Bir şeyi başka bir hâle veya şeye değiştirmek.

baña (14) vaḥy olunana, ittibāʿ oluna emrden nehyden ben ḳorḳarın[2491] rabbüme muḫālefet (15) ḳılam, bir ġayrınuñ hevāsından ötrü. Andan ol ulu günüñ ʿaẕābına uġrayam ki ḳıyāmet (16) günidür. Anda ulu işler cārī olısar ki bir bölük cennete ve bir bölük nār-ı saʿīre vāḳiʿ (17) olısar". Bir cemāʿate saʿādet-i ḳurb ve muvāṣalet olur ki ol ecr-i ʿaẓīmdür ve bir cemāʿate (18) şeḳāvet-i buʿd var, mufāraḳat-ile ki ol ʿaẕāb-ı ʿaẓīmdür. AK# #. (19) Yaʿnī, "Eyit yā Muḥammed, ki eger Ḥaḳ Taʿālā dilese ben bu Ḳurʾān'ı benüm üzerüme indürmeyedi ben sizüñ **[335b]** (1) üzerüñüze oḳımayadum. Zīre ümmīyem, oḳımaḳ benüm şānum degül. Nite ki benüm ḥālüm oldı Cebrāʾīl-ile (2) *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* evvel ki bana indürdi. Didi ki "oḳı", ben didüm ki "oḳuyıcı degülem", Cebrāʾil beni ḳucaġına aluṕ (3) ḳışdı. Andan ḳoyuvirüṕ didi ki "oḳı" AK# #. Yaʿnī, oḳıdum (4) çünki beni oḳır ḳıldı. Eger Ḥaḳ Taʿālā dilese ki ben anı oḳımayadum. Ben ḳādir degüldüm ki (5) anı üzerüñüze oḳıyadum. AK# #. Yāḫūḏ anı size bildüreydüm. AK# # (6) AK# #. Yaʿnī, niçe zamān sizüñ içüñüzde oldum henüz (7) Ḳurʾān inmedin size Ḳurʾān oḳır degüldüm. Fikr itmez misiz ki naẓar-ı ʿaḳl-ıla ḥaḳḳı bāṭılı bilesiz, (8) yā hidāyeti ḍalāletden añlayasız". AK# #. Kim ola andan (9) ẓālim ki nübüvvet ve risālet daʿvisin ḳıla, "bana Ḳurʾān indi" diye. AK# # (10) AK# #. Yā andan ẓālim kim ola ki Ḳurʾān'ı tekẕīb ide yā üzerine Ḳurʾān inene (11) inanmaya. Bedürüstī, ḫalāṣ bulmaz küfür bendinden ve hevā ḥicāblarından ve ıraḳlıḳ ʿaẕābından, (12) olar ki mücrimlerdür. AK# #. Yaʿnī, ol (13) mükeẕẕibler ʿibādet iderler küfrleri-y-ile ve enbiyāları tekẕīb itmeg-ile bir kimseye ki eger (14) aña ṭapmasalar anlara żarar irürmek ellerinden gelmez ve ṭapmaduḳları ḥālde aṣṣı irürmek (15) ellerinden gelmez. AK# #. Yaʿnī, ol elleri-y-ile ṭaşdan (16) aġaçdan yonduḳları nesneyi ʿibādetde Allāh'a şerīk ḳılurlar. AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'ya ḫaber mi virürsiz bir nesne-y-ile anuñ hīç (18) bir nesneden ḫaberi yoḳ, anı anuñ ẕātına şerīk mi ḳılursız hīç anuñ destūrınsuz kimse (19) şefīʿ

[2491] ben ḳorḳarın:

olmaz gökler ehlinden daḫı yirler ehlinden, enbiyālardan ve mürsellerden daḫı **[336a]** (1) evliyālardan ve mü'minlerden. Nite ki buyurdı: AK# #. Anlaruñ (2) cevāblarından gendü ẕātını tenzīh idüp buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, (3) Allāhu Taʿālā ol aña şerīk isbāt ḳılduḳlarından ʿibādetde ve şefīʿā didükleri şefāʿatda (4) berīdür, münezzehdür. Andan ḫalḳuñ iḫtilāfından ḫaber virdi ülfetden ṣoñra buyurdı ki (5) AK# #. Yaʿnī, degüldi bu ḫalḳ ibtidā yaradılmaḳda ol (6) ʿālem-i ervāḥda, illā bir ṭāyife-y-idi. Nite ki buyurdı: AK# #. Yaʿnī, (7) bu ervāḥ-ı insānı biz görklü ḳāmet üzere yaratduḳ, gelüp ḳālibe müteʿallıḳ olmazdan öñ çün ol (8) ḳālib-ile müteʿallıḳ oldı. Didi ki AK# #. Ṕes, muḫtelif oldılar, ol vaḳt (9) ki "*Elestü bi-rabbiküm"*[2492] ḫiṭābın işitdiler. Zīre bu cānlar cünūd-ı müctemiʿa-y-dı muḫtelif ṣaflarda (10) her ṭāyife ol ḫiṭābı işitdi ḥālleri miḳdār ıraḳlıḳda yaḳınlıḳda ol ṣaflardan. Ṕes, (11) ol "belā"[2493] cevābında iḫtilāf ḳıldılar. Zīre her ṭāyifenüñ cevābı ḫiṭāb işitdügi ḳadar olar andan (12) ṭoġduḳdan ṣoñra girü iḫtilāf itdiler, ata ana terbiyeti miḳdār. Nite ki Resūl buyurdı *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* (13) **ḤADÌŞ-İ ŞERÌF .el-ḥadīş.** Andan ṣoñra girü bāliġ olıcaḳ iḫtilāf itdiler ol (14) muʿāmele-yi ṭabīʿiyyede daḫı şerīʿatde. AK# #. Yaʿnī, ol ḥükm-i ezelī (15) ezelī olmasa ki Allāhu Taʿālā taḳdīr ḳıldı ki her ḳul cezā olunmaya her iḫtilāf vaḳtinde, (16) tā buları taġyīr aḥvāla irişdürmeyince ki yā iḫtilāfları ol taḳdīr olunan saʿādetā irişe (17) yā şeḳāvete irişe, eger bu taḳdīr olmayadı. AK# #. Yaʿnī, (18) bularuñ arasında helāklık-ıla ve ʿaẕāb-ıla ḥükm olunaydı ol iḫtilāfları mükāfātı küfrān-ı (19) niʿme oluṕ nübüvvete inkār idüṕ ve şerīʿatı redd idüṕ hevāya ve ṭabʿa mütābaʿat ḳılmaġ-ıla. **[336b]** (1) AK# #. Yaʿnī, neçün indürilmedi bu Muḥammed üzere *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* (2) bir muʿcize ki eşkāre biz anı

[2492] *Elestü bi-rabbiküm: Ben sizin rabbiniz değil miyim?*

[2493] belā: Evet. (Nefiyden sonra isbat için söylenir.) Meselâ: Kur'ân-ı Kerim'de mezkûr; Cenab-ı Hakkın ruhlara karşı, "Ben Azîmüşşan sizin rabbiniz değil miyim?" diye sorduğunda, ruhlar. Yâni: "Evet sen bizim Rabbimizsin" dediler. (Bak: Bezm-i Elest) * Farsçada "Belî" diye söylenir.

müşāhede ḳılavuz. AK# #. Bu iki maʿnīye (3) işāret ḳılur: Biri, ol ki ġayb didügi ʿālem-i melekūtdur ki bu āyetler andan nüzūl ider (4) ve bu muʿcizātlar andan ẓāhir olur Ḥaḳ Taʿālā iẓhār ḳılmaġ-ıla. Ṕes, ol ġayb Allāhu (5) Taʿālā'nuñdur anuñ ḥükmi-y-ile. Andan ne vaḳt dilerse nice dilerse āyātlar ẓāhir (6) olur. AK# #. Yaʿnī, muntaẓır oluñ ki Ḥaḳ Taʿālā anı (7) indüre ben de sizüñ-ile bile muntaẓır olayın anuñ inmekligine. İkinci, ġayb ol ʿālem-i (8) ġaybdur, ol daḫı Allāhu Taʿālā'ya maḫṣūṣdur. Zīre cemīʿ-i nesneleri ol taḳdīr ḳıldı (9) ḥikmeti-y-le ve dilegi-y-le, eger anuñ ḥikmeti ve irādeti ezeliyyesi iḳtiḍā iderse āyet-(10)lerinden āyet inmegi, anlaruñ dilegi yirine gelmegi, tīz ola ki indürile siz de ben de (11) muntaẓır olalum anuñ inmekligine. AK# #. (12) Yaʿnī, ḳaçan ki bu insāna biz tevbe vü inābet[2494] yā ṣıdḳ-ı ṭaleb yā baʿżı maḳāma vāṣıl olmaḳ (13) yā keşf ü şuhūd rütbesine irişdürsevüz bulara fısḳ u fücr ve aḫlāḳ-ı ẕemīme ve evṣāf-ı (14) beşeriyye ve ṣıfāt-ı rūḥāniyye irişdükden ṣoñra. AK# #. Yaʿnī, (15) ḳaçan bular mekr ideler bizüm āyātlarumuza ġayrı ehline iẓhār idüben ṭaleb-i cāh ve ḫalḳ ḳatında (16) ḳabūl maḳṣūd idüben daḫı ḫalḳı gendüye uydurmaġ-ıçun daḫı olaruñ üzerlerine riyāset-içün (17) ve anlardan menfaʿat ceẕb itmeg-içün. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'nuñ ḳudreti (18) daḫı tīzirekdür, bulara mekrlerinüñ mükāfātın irişdürmege, buları ol maḳāmlar-ıla ve ol (19) kerāmetler-ile istidrāc[2495]

[2494] inābet//inābe: (a.i) 1- günehlara tövbe edip Hak yoluna dönme. 2- bir mürşide baş vurup, tarîkata girme.

[2495] istidrāc: Derece derece yükselmeyi isteyiş. * Ist: Hakkı ve hakiki değeri olmadığı halde ve kabiliyetsizliğine rağmen bir kimsenin kesret-i nimete mazhar olması ve bu sebeple küfür ve isyana devam etmesi ile azab ve gazab-ı İlâhiyeye yaklaşması.(Neuzü billah, bu öyle bir işdir ki: Hikmet-i İlâhiye ile bazı kâfirlerin muradı zuhur eder, istediği hârika bir surette olur. Ve bunların küfürleri, Allah'a isyanları da böylece ziyadeleşir.)

istidrāc ile ilgili açıklmalar: (Neuzü billah, bu öyle bir işdir ki: Hikmet-i İlâhiye ile bazı kâfirlerin muradı zuhur eder, istediği hârika bir surette olur. Ve bunların küfürleri, Allah'a isyanları da böylece ziyadeleşir.)(... Keramet ile müşerref olan bir şahıs, bilerek harika bir emre mazhar olursa, o halde eğer nefs-i emmaresi baki ise, kendine güvenmek ve nefsine ve keşfine itimat etmek ve gurura düşmek cihetinde istidrac olabilir. M.)(Keramet ile istidrac manen birbirine mübayindir. Zira keramet, mu'cize gibi Allah'ın fiilidir. Ve o keramet sâhibi de kerametin Allah'tan olduğunu

idüben ıraḳlıḳ derekelerine daḫı ol ḥicāblar müterākim olmaġ-ıla **[337a]** (1) ḥīç bular bilmedükleri yirden. AK# #. Yaʿnī, bizüm üzerümüze ḳorḳu (2) yoḳ anlaruñ mekrleri merātiblerinden. Zīre biz mücāzāt iderüz ol mekrleri miḳdārı. (3) Andan ḫalḳuñ ḥālinden ḫaber virüp buyurdı: AK# #. (4) Yaʿnī, ol Allāhu Taʿālā'dur ki sizi berr-i beşeriyyetde ve baḥr-ı rūḥānīde yā berr-i ʿubūdiyyetde ve (5) baḥr-i rubūyyetde seyr itdürür. AK# #. (6) Yaʿnī, ḳaçan ol ʿināyet ceẕbelerinüñ gemisine otursañuz ol gemi cāri olsa ol (7) şehūd-ı cemāl yil-i nesīm esse anı yöridse. AK# #. (8) Bular ol vuṣl u viṣāl-ile feraḥ bulup şāḏ olsalar, nā-gāh gelür eser anlara ol (9) ṣıfāt-ı celāl tecellāsınuñ ḳatı yili. AK# #. Yaʿnī, ol (10) miḥnet ü bela mevcleri[2496] her mekāndan olara gelür, niʿmetler ṭarafından ve intiḳāmlar tarafından, (11) mevcler biribirine ṭoḳışuban. AK# #. Yaʿnī, olara taḥḳīḳ olınur ki (12) bular varṭa-yı[2497] helāklıga[2498] vāḳiʿ oldılar, niʿmet ve niʿmet ḳabilinden. AK# #. (13) Yaʿnī, rücūʿ itdiler Allāh'dın yaña duʿā-y-ıla ol niʿmetlere iltifāt ḳılmadılar, niḳam-ıla[2499] (14) müstaġraḳ[2500] olduḳları-çün ḥīç süst[2501] olmadılar. Anlara ol irişen niʿmetler-ile ol (15) münʿim[2502] ṭaleb idüben duʿāları Allāhu Taʿālā'ya ki ḳıldılar. AK# #. Yaʿnī, iḫlāṣ (16) idici oluban

---

bilir ve Allah'ın kendisine hâmi ve rakib olduğunu da bilir. Tevekkül ü yakîni de fazlalaşır. Lâkin, bazan Allah'ın izniyle kerametilerine şuuru olur, bazan olmaz. Evlâ ve eslemi de bu kısımdır.İstidrac ise, gaflet içinde iken eşya-yı gaybiyenin inkişafından ve garip fiilleri izhar etmekten ibarettir. Fakat, bu istidrac sahibi, nefsine istinad ve iktidarına isnad etmekle enaniyeti, gururu öyle fazlalaşır ki okumaya başlar. Lâkin o inkişaf, tasfiye-i nefs ve tenevvür-ü kalb neticesi olduğu takdirde, ehl-i istidrac ile ehl-i keramet arasında tabaka-i ulada fark yoktur. Tam mânasiyle fenaya mazhar olanlar ise, onlara da Allahın izniyle eşya-yı gaybiye inkişaf eder. Ve onlar da, o eşyayı Fenâfillâh olan havaslariyle görürler. Bunun istidracdan farkı pek zâhirdir. Zira, zâhire çıkan bâtınlarının nuraniyeti, mürâilerin zulümatiyle iltibas olmaz. M.N.)

[2496] mevc: Dalga, denizin dalgası. *titreşim. *devir, devre ***mevc mevc: dalga dalga.

[2497] varṭa: Her çukur yer. Uçurum. * Kurtuluşun zor olduğu yer. Tehlike. Muhatara.

[2498] varṭa-yı helāklık: mahvolma çukuru. azab ve korku çukuru. helaklık çukuru.

[2499] niḳam: (Nikmet. C.) İntikamlar, öc almalar.

[2500] müstaġraḳ: (A.) (Gark. dan) Garkolmuş, dalmış, batmış. * Mânevi bir vaziyete dalmış. * Kendini bilmiyecek derecede dalgın olan. Bir şeye dalmış veya daldırılmış olan.

[2501] süst: f. Gevşek, tembel, sölpük.

[2502] münʿim: Nimet veren, yedirip içiren.

ġayrından berī olmaġ-ıla ve iʿrāż itmeg-ile mevlālarından. AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, eger bizi uşbu belālardan ve (18) miḫnetlerden ve andın yaña meyl itmekden ḳurtarası olursañ senüñ niʿmetlerüñe (19) şākirlerden olavuz. Ol niʿmetlere ki münʿimüñ varlıġın bulduḳ, niʿmetler-ile. [337b] (1) AK# #. İşāretdür aña ki bedürüstī, (2) bu ṭaleb ehli ḳaçan ki ulaşalar Ḥaḳḳ'uñ ceẕbeleri-y-ile ol müşāhede-i cemāle daḫı ol (3) baḥr-i celālüñ istiġrāḳına irişdi nā-gāh, olara ol Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ʿizzeti ve kibriyāsı (4) ʿāṣıfeleri[2503] ki buları istidrāc-ıla helāklıga ulaşdurur bilmedükleri yirden ol (5) istidrāclarındandur ki anlar yirde Ḥaḳ'dan ġayrın ṭaleb iderler. Yaʿnī, ḳaçan ki (6) göresin ṭalebi Ḥaḳ olan ġayr-ı Ḥaḳḳ'ı ṭaleb ide ḥaḳīḳat. Bilgil ki ol müstedreclerden-(7)dür[2504] daḫı mekr[2505] olunmışlardandur. Ve daḫı buyurdı ki AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, iy ol maḳāmları ve kerāmetleri unıdıcılar, (9) ol Ḥaḳ'dan ġayrın ṭaleb itdügüñüz żararı nefsüñüz üzerinedür, Allāhu Taʿālā'dan (10) maḥrūm ḳalursız, Allāhu Taʿālā'dan ġayrıya meşġūl olduġuñuz-ıla. Şol nesne ki siz (11) ṭaleb idersiz, Allāhu Taʿālā'dan ayrılmaḳ muḳābelesinde, ol metāʿı ḥayevet-i dünyādur ki (12) fānīdür. AK# #. Yaʿnī, ʿāḳıbet dönüp̀ gelecek (13) yirüñüz bizdin yañadur. Ehl-i ʿināyetden olursañuz iḫtiyār-ıla gelürsiz, eger ehl-i (14) ḍalāletden iseñüz iżṭirār-ıla gelürsiz. Size mükāfāt-ıla yā mücāẕāt-ıla ḫaber virür, (15) luṭf yöninden yā ʿanef[2506] yöninden ḳılduġuñuz ʿamālüñ nefʿi ṣıdḳ-ıla bizdin rücūʿ (16) itdügüñüz vaḳtin, yā itdügüñüz ʿamelüñ żarar-ıla meyl idüp̀ bizden ġayrıya göñül (17) dolandurduguñuz-içün. Andan ḥāl-i dünyādan ḫaber virüp̀ buyurdı ki AK# # (18)

[2503] ʿāṣıfe//ʿāṣıf(e): (C.: Asıfât) Şiddetli rüzgâr, sert fırtına.

[2504] müstedrec: derecelendirilmiş, yükseltilmiş. Makam ve mansıb verilmiş. Dünyalığın bol bol verilerek kişinin gaflet halinde bocalandırılması.

[2505] mekr: (Mekr) Hile. Aldatma. Oyun. Düzen. (Birisinin kötü veya iyi hâllerini öğrenmek veya kötülüğe sevketmek ya da gayesinden alıkoymak için yapılır.)

mekr olun-: oyalanmak. Bir kişinin önüne çeşitli meşkaleler verilerek oyalanması.

[2506] ʿanef: (A.) Kabalık (inceliğin zıddıdır). şiddetli, sert.

ʿanīfe: (ʿanef'den): ʿanef ve şiddet sahibi. sert, haşin.

AK# #. Bu bir meṣeldür ki Allāhu Taʿālā ḳurıvirür bu ḥayevet-i (19) dünyā-y-ıçun ki fānidür ki ol feyż-i rūḥānīdür, ki indi göñül göginden arż-ı **[338a]** (1) beşeriyyeye ol feyże ḳarışdı, ol beşeriyyet yirinüñ nebātları ki andan mütevellid olan (2) ṣıfātlardur. AK# #. Yaʿnī, şol nesnelerden ki nās andan (3) müntefiʿ olur aḫlāḳ-ı ḥamīde-i insānī gibi, daḫı ol ṣıfāt-ı ẕemīme gibi, behīmiyye ve (4) sebūʿiyyedür ki kişiye żararı irer, enʿām gibi, belki daḫı azġun. AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, tā ki ol arż-ı nefs zīnet ṭutdı (6) ol aḫlāḳdan daḫı ve ḳāyiʿlerden ve raḥmānī keşflerden ve ḳalbüñ müşāhede-(7)lerinden nefs anuñ-ıla daḫı zīnet ṭutdı. AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, ol ehl-i nefs eyle ẓann itdiler ki ol aḥvāllara ve ol vaḳāyiʿ-(9)lere mālik oldılar, bularuñ maḳāmları oldı, aña maġrūr oldılar. AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, geldi aña nā-gāh, ol bizüm ezelī ḥükmümüz ol ṣıfāt-ı (11) nefs ẓulmātı müstevlī[2507] olduġı vaḳt yāḫūḍ ol feyż-i rūḥānīnüñ ḍarrāʾı[2508] (12) bāḳī olduġı vaḳt ol ḳuvvet-i ḫayālī ḳarışmaḳlıġına daḫı ḳuvvet-i vehmī-y-ile ol yaramaz (13) iʿtiḳād varṭalarına vāḳiʿ olur, felāsifeler ve ṭabāyiʿīler ve ḥulūliyyeler ve ibāḥiyye-(14)ler gibi. AK# #. Yaʿnī, ol keşfleri ve ol (15) aḥvālları ki delālet-i ḳabūl-idi küllüsin ḳalʿ idüṕ fenā ḳılaruz. Şöyle ki ṣanāṣın nefs anuñ-ıla (16) zīnet ṭutmadı-y-dı geçen zamānda. AK# #. Yaʿnī, nite ki uşbu miṣālde (17) aḥvāl-i dünyāyı ve anuñ zeḫārifleri ẓāhir olmaġı ve ehli anuñ-ıla maġrūr olmaġı ve ʿāḳıbet (18) ḥāl-i fesāda varmaġı şerḥ eyledük. Ancılayın beyān iderüz ol ṭarīḳuñ delāyillerin (19) ki Allāh'a gider yoldur ol feterāt işāretlerin Allāh'dın yaña seyr idenlerüñ āfāt-**[338b]**(1)ların daḫı şerḥ iderüz.[2509] AK# #. Yaʿnī, bir ḳavm-içün ki uşbu işüñ (2) maġrūrların ve beriyyelerüñ[2510] ovaların vaḳʿ[2511] itmek düşvārlıḳların fikr ideler delīlsüz (3) ve mürşīdsüz; tā andan ulu

[2507] müstevlī//müstevli(ye): İstilâ eden, ele geçiren, zapteden. Galib olan. Yayılan, her tarafı kaplayan.
[2508] ḍarrāʾ: (A.) mihnet, sıkıntı, bela, şiddet. zıttı: serra; (a.) kolaylık, rahatlık, genişlik. sevinçli oluş. bolluk.
[2509] Bu kısımda müellif kendi görüşünü açık bir şekilde dile getirmektedir.
[2510] beriyye: Halk. Mahlûk. İnsan. * Sahra. Çöl. * Kır.
[2511] vaḳʿ: Ağırbaşlılık. Ağırlık. * Yüksek yer. Yüksek mekân. * Etki, tesir. * Düşmek.

meşāyıḫlar etegine yapışalar, anlaruñ ol ʿālī̄ himmetlerine (4) temessük ideler, tā olaruñ sebebi-le bu mehlekelerden[2512] necāt[2513] buluṕ bu ṭarīḳa sülūk ideler. (5) Andan ḫaber virdi ol ḳavmden ki sālikdür[2514] ve andan ki hālikdür[2515], bunuñ-ıla ki buyurdı: (6) AK# #. Yaʿnī̄, Allāhu Taʿālā ezelden ebedā ḳullarını (7) daʿvet ḳılur dār-ı selāma ki ol ṣūretā yoḳlıḳdur ẓāhirde ve Ḥaḳ Taʿālā'nuñ (8) ʿilmi ve ṣıfatıdur. Maʿnā ve ḥaḳīḳatā, bedürüstī̄ bu ʿilme ve bu ʿadede[2516] dār-ı selām diyü tesmiye (9) olundı. Zīre dār-ı ʿadem bir dārdur ki maḳdūm anda selāmetdür ḥicāb-ı rūḥānī̄ (10) ve cismānī̄ āfetlerinden ve ʿilm daḫı bir dārdur ki anuñ içinde maʿlūm[2517] selāmetdür[2518], (11) ikilik ve Allāh-ıla şirket āfetlerinden varlıḳ içinde. Zīre ol dār-ı vaḥdāniyyetdür. (12) Ve daḫı ol selām Allāhu Taʿālā'dur ve ʿilm anuñ ṣıfatıdur ki ḳāyimdür ẕātı-y-ıla. Ṕes, Allāhu Taʿālā (13) faż̈l-ı kerīmi-y-ile ezele daʿvet ider, yoḳlıḳdan varlıġa, daḫı ol ʿilmden ki ṣıfat-(14)dur fiʿle daʿvet ider ki ḫulḳdur. Ve daḫı ebedā buları daʿvet ider varlıḳdan (15) yoḳluġa ve fiʿlden ʿilme ve varlıġa nefḫi-y-le. Nite ki buyurdı: AK# #. Ve daḫı (16) buyurdı ki AK# #. Yaʿnī̄, ç̈ün Allāhu Taʿālā ḫalḳı daʿvet (17) ḳıldı ʿilmden fiʿle ve varlıḳdan yoḳluġa ve ʿilme ʿumūm yöninden. Ve daḫı ibtidā meşiyyeti[2519] (18) ʿilme ḳıldı ki

---

Metindeki manası: yüksek mekan, yüksek yer.

beriyyelerüñ ovaların vaḳʿ itmek: çöl ovalarını yüksek bir yer etmek.

[2512] mehleke: (C.: Mehâlik) Tehlikeli yer veya iş. helak olacak yer

[2513] necât: Kurtuluş, selâmet. * Hırs ve hased. * Yüksek mekân. * Ağaç budağı. * Mantar.

metindeki manası: kurtuluş, selâmet.

[2514] sâlik: (Sülûk. dan) Bir yolda giden. Belli bir yol tutup giden. * Bir tarikat yolunda olan.

[2515] hâlik: Helâk olan. Mahv olan. Fenaya giden. Fâni. Zâil.

[2516] ʿaded: (âded) alışkanlık, huy, kural

Metindeki manası: kural.

[2517] maʿlūm: bilgi, bilinen, belli olan.

maʿlūm: Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) bir nâmıdır. Onun geleceği, melekler, resuller ve nebiler tarafından mâlum olduğundan ve dünyaya teşriflerinden evvel kendilerinin ta'zim edilmesi ve ona intisab dileklerinden dolayı bu isim verilmiştir.

maḳlūm: yontulmuş, kesilmiş olan.

[2518] selâmet: Kurtuluş, tehlikeden sâlim olmak. Korktuklarından, fenalıklardan kurtulmak. * Neticede imân ile kabre girmek.

[2519] meşiyyet//meşiet: Meşiyyet. Dilemek. İrade. Arzu. Matlub. Murad. İstek.

ṣırāṭ-ı mustaḳīm oldur ḫuṣūṣ yöninden. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā buları delālet (19) ider ol kāmil ceẕbesi-y-le ol ʿilm-i ḳadīmine ol ezelī irādeti-y-ile ḫuṣūṣ birle. **[339a]**[2520] (1) Uşbu nesne maḳām-ı seyrdür, Allāh yolında Allāh-ıla. Ve daḫı buyurdı ki AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, şol kimseler-içün ki Allāh-ıla muʿāmele ḳıldılar müşāhede üzere. Zīre iḥsān (3) oldur ki sen Allāh göre ṭurur gibi ʿibādet idesin. Aña aḥseni vardur ki ol şevāhid-i (4) ḥaḳdur ve aña naẓar ḳılmaḳdur ve daḫı aña ziyāde vardur. Ziyāde oldur ki ol naẓar-ıla (5) ʿilm-i ezeliyyeye vāṣıl ola, gendü enāniyyetinden ceẕb olınuban anuñ varlığına ol ṣıfat-ı (6) insāniyyeyi anuñ ulūhiyyeti içinde fenā ḳılmaġ-ıla. AK# # (7) AK# #. Yaʿnī, anlara ḥicāb ġubārı irişmeye daḫı ol (8) vücūd ẕilleti irişmeye ki ikilik iḳtiżā ḳıla. Bular ol cennet ehlidür ki Allāhu Taʿālā yolında (9) seyr itmekdür. Bular anda dāyimlerdür ol ʿināyet ceẕbeleri-y-ile. AK# #. (10) Yaʿnī, anlar ki yaramaz ʿameller kesb itdiler dünyā ṭalebinde ve anuñ şehvātlarında ve leẕẕātlarında. (11) Ḥaḳ Taʿālā anlara ḥarām ḳılduġı ve nehy itdügi nesnelere mürtekib oluṕ ferāyiżden buyurduġı nesneleri (12) terk itmeg-ile ve Allāh yolından münḳaṭıʿ oluṕ ṣırāṭ-ı müstaḳīm seyrinden fāriġ olmaḳlıġ-ıla. (13) AK# #. Yaʿnī, anlaruñ cezāsı ḫıẕlān[2521] daḫı iḳmāldur ol ʿaḳabenüñ içinde (14) ki helāk olalar ol kesb itdükleri ḥuccet-ile ki dünyāya teveccüh ḳıluṕ mevlādan iʿrāżdur. (15) AK# #. Yaʿnī, buları ḳablaya ol ırāḳlıḳ ẕilleti ve ol (16) maḥcūb oluṕ ḥażretden maṭrūd olmaḳ ẕilleti ki hīç buları bir māniʿ yoḳ Allāhu Taʿālā (17) anları derekāta ḫasf itmekden māniʿ ola. AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, çün bular teveccüh ḳıldılar sifliyyāta ki ol ṣıfāt-ı ḥayvāniyyenüñ ve sebuʿiyyenüñ ve şeyṭāniyye-(19)nüñ ẓulmātlarıdur ki baʿżısı

[2520] Metindeki varak numarası 338a şeklinde geçmektedir. Metinde bir varak geriden gelmektedir.

[2521] ḫıẕlān: Müflis olmak. İflas etmek. Rezil olma. Rüsvaylık. * Aşağı düşmek. * Muâvenetini, yardımını terk etmek.

üzerine ḳat ḳat oluṕ oları bürimişdür. AK# # **[339b]**[2522] (1) AK# #. Yaʿnī, bular ol ehl-i nārdur ki dāyim muʿaẕẕebler-(2)dür[2523], buʿd-ıla[2524] ve ḥicāb ẕilleti-y-le. Andan bularuñ ḥaşrinden ḫaber virüṕ buyurdı ki (3) AK# #. Yaʿnī, ol gün ki biz bularuñ ervāḥların cemʿ idevüz daḫı ol (4) nesnelerüñ ḥaḳāyıḳların ki bular Allāh'dan ġayrı aña ṭapdılardı dünyā ve hevā ve eṣnām[2525] gibi. (5) AK# #. Yaʿnī, ḫiṭāb idevüz ol müşriklerüñ ervāḥlarına (6) bunuñ-ıla ki ṭuruñ ol mekānuñuzda ki cehl-ile anı iḫtiyār ḳılduñuz mekān-ı ʿılvīde[2526] (7) olduġuñuzdan ṣoñra. AK# #. Yaʿnī, nüzūl idüñ siz daḫı ol baña şerīk ḳılduġuñuz (8) ol mekān-ı sıflīye ki ol şerīklerüñüzüñ mekānıdur. Çün siz daḫı anlara müteʿallıḳsız, (9) mekānuñuz oldur. AK# #. Yaʿnī, biz tefrīḳ ḳılduḳ ol müşrikler arasında ol (10) ʿaẕābı buʿd-ıla ve ḥażretden ṭard olmaḳ elemi-y-ile daḫı muvāṣalat istiʿdād-ı ḳaṭʿ olmaḳlıḳ (11) ḥasreti-y-le ol şerīklerine bu ʿuḳūbātlar-ıla ʿaẕāb ḳılmazuz istiʿdādları olmaduġı-çun (12) kemālāt-ı ḳarib ḳabūl itmege. AK# #. Yaʿnī, ol (13) şürekāları[2527] diyeler ki siz hevāñuza ṭapduñuz, bize ṭapmaduñuz. Zīre yir yüzinde hīç bir (14) ilāha ṭapmadılar, illā hevāya ṭapıldı. Bundan ötrü didi ki Ḥaḳ Taʿālā ki AK# # (15) AK# #. Ve daḫı Resūl *ʿaleyhi's-selām* buyurdı ki ***"Mā ʿabdü fi'l-arḍi ilāh ebġaḍe ʿal'l-lāhi mine'l-hevā (ḤADÌṢ-İ ŞERÌF)"*** [2528]. (16)

[2522] Metinde varak numarası verilirken atlama olduğundan bu varak numarası 338b olarak yazılmıştır, aslı 339b olmalıdır.

[2523] muʿaẕẕeb: Eziyet çeken, azap içinde bulunan. Sıkıntıda kalan.

[2524] buʿd: (C.: Eb'ad) Uzaklık. Baid olma. * Aralık. * Geo: Bir cismin uzunluk, genişlik ve derinliği.

[2525] eṣnām (aṣnım): (Sanem. C.) Putlar. *Sevgililer (Metindeki manası putlar)

[2526] mekān-ı ʿılvīde: yüce mekan, yüksek rütbe.

[2527] şürekā: (Şerik. C.) Şerikler, ortaklar.

[2528] "Her kim ki yeri (dünyayı, alçaklığı) kendisine ilah edindi, hevasından (hevası sebebiyle) Allah'ın üzerine hırslandı, hınç duydu"

mā: 1. ne 2. ism-i mevsûl, bağlama edatı; o şey ki 3. neye

ebġaḍe: kinlendi, hınç duydu

AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā kāfidür bize, şehādet yöninden (17) ki AK# #. Bedürüstī, biz sizüñ bize ʿibādet itdigüñüz-(18)den ġāfil-idük, ne işidürdük ne görürdük ne fehm iderdük, sizüñ ʿibādetüñüzden bize (19) ẕevḳ ü ḥaẓẓ olmazdı. Belki ḥaẓẓ u şeref ve ẕevḳ hevāñuza olurdı ki andan tamām leẕẕāt **[340a]** (1) aluṕ envāʿ temettuʿāt-ı dünyāvī iderdüñüz, bize ʿibādet ḳılmaġ-ıla ki bizüm andan ḫaberümüz (2) yoḳ-ıdı, Ḥaḳ Taʿālā ʿibādetinüñ ḫilāfınca. Zīre ol ʿābidlerini bilür, anlardan rāżı olur, (3) anlara meded ü tevfīḳ daḫı andandur, cezāʾ u ṣevāb ḳılmaḳ anuñ üzerinedür, biz bu küllisinden (4) ġāfilüz. AK# #. Yaʿnī, (5) ol vaḳtde her nefs ibtilā olınur gendüden öñdin taḳdīm itdügi nesne-y-ile efʿāllerden (6) ve ol teʿallüḳātlerden ki anuñ-ıla temessük iderdi. Ve daḫı bular redd olınurlar Allāhu Taʿālā (7) ḥükmine yaḳīnlıḳda ıraḳlıḳda, daḫı leẕẕetde ve elemde. Zīre ol vaḳtinde mütevellīleri Ḥaḳ Taʿālā-(8)dur, ḳurb leẕẕetin ṭadurmaḳda ve buʿd elemin andan ġayrı, daḫı bir kimse aña şerīk degül. (9) AK# #. Yaʿnī, zāyil oluṕ bāṭıl oldı, ol yalan sözleri (10) ki dirlerdi şerīklerümüz daḫı ḳurbetde ve şefāʿatda eṣerleri var. Andan ol mevlā-(11)larından ḫaber virdi ki anı dōst ṭutalar. Bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# # (12) AK# #[2529]. Yaʿnī, kimdür ki ol semā-i nefsden bu emṭār-ı ḫaṭarātı[2530] indirür, anuñ-ıla (13) bu arż-ı ḳalbden efʿāl u aʿmāl nebātların bitürür. Ve daḫı ancılayın ol semā-i ḳalbden (14) feyż-i rūḥ āṣār-ı yaġmurların indürür, anuñ-ıla bu arż-ı nefsden ṣıfāt-ı beşeriyyet nebāt-(15)ların bitürür ki ḥayvāniyyedür ve semāʾi rūḥdan bu arż-ı rūḥānī yaġmurların yaġdurur (16) arż-ı ḳalbden anuñ-ıla aḫlāḳ-ı ḥamīdeler bitür. Ve daḫı semā-i ḳaderden feyż-i rabbānī (17) yaġmurların yaġdurur, anuñ-ıla bu arż-ı rūḥdan maḥabbet ve aḫlāḳ-ı ilāhiyye bitürür. Ve daḫı (18) ẕātı gökinde tecellā-yi ṣıfāt meṭarların indürür anuñ-ıla bu

[2529] Ḳurʾān, (Furkan) 25/43: "…Hevesini kendine tanrı edineni gördün mü? …"
Ayetin tamamı; Ḳurʾān, (Furkan) 25/43: Hevesini kendine tanrı edineni gördün mü? Ona sen mi vekil olacaksın?
Ḳurʾān, (Furkan) 25/43: Gördünmü o ilâhını hevâsı ittihaz edeni? Artık ona sen mi vekîl olacaksın
[2530] emṭār: (matar. C.) Yağmurlar.
ḫaṭarāt: Tehlikeler. Akla gelen fikirler.

arż-ı vücūddan nebāt-ı (19) fenā bitürür Allāh yolında ve ṣemerāt-ı beḳā bitürür Allāh-ıla. AK# #. **[340b]** (1) Yaʿnī, kimdür ki aña ḳulaḳ oldı, anuñ-ıla işidür, yā göz oldı anuñ-ıla (2) görür. AK# #. Yaʿnī, kimdür ki nefs çıḳarur ḳālibden ve ḳalb (3) çıḳarur nefsden ve rūḥ çıḳarur ḳalbden. AK# #. Daḫı kimdür ki (4) ölü çıḳarur ḥayyetden. Yaʿnī, ḳālib çıḳarur nefsden ve nefs çıḳarur ḳalbden ve ḳalb (5) çıḳarur rūḥdan. AK# #. Yaʿnī, bu dünyāyı ve emr-i āḫireti ve bularuñ (6) içindeki emrleri ezelden ebedā tedbīr iden kimdür? Daḫı emr-i insānı tedbīr (7) iden cāmid ṭopraḳdan terbiyyet-ile nebāt-ı ḥayvāniye ve melekiyyeye daḫı aḫlāḳ-ı rabbānī-y-ile (8) ḫulḳlanmaġa. AK# #. Yaʿnī, cevābları bu ola ki diyeler bu külli aḥvālları tedbīr (9) iden Allāhu Taʿālā'dur, anuñ emri-y-le olur. AK# #[2531]. Yaʿnī, eyit şolara (10) kim naẓarları bu merātibe[2532] irişdi ki rütbe-yi ʿāliyedür ol ʿatebe-yi[2533] tevḥīd ve maʿrifet-(11)dür[2534]. ḳorḳmaz mısız Allāh'dan ki anuñ-ıla ġayrından ḥaẕer[2535] idesiz; tā ki ol vaḥdet (12) evine ḳapusından giresiz. Nite ki buyurdı: AK# #. AK# # (13) AK# #[2536]. Yaʿnī, (14) ol Allāh-ıla beḳā bulmaḳ ki maḳām-ı vüṣūldür, anuñ terbiyeti-ledür, ḥaḳīḳatā degildür, (15) bu ṭarīḳ-ı ḥaḳdan ṣoñra; illā ḍalāldür, inḳıṭāʿdur[2537] Ḥaḳ'dan. Zīre Ḥaḳ'dan ġayrı (16) külli ḍalāldür, nite iʿrāż[2538] idersiz, anuñ tevḥīdi ḳapusınuñ işiginden iki-(17)lige

[2531] Ḳurʾān, (Yûnus) 10/31

[2532] merātib: Mertebeler. Basamaklar. Kademeler. Dereceler.
Metinde sehven meberātib şeklinde yazılmıştır.

[2533] ʿatebe: (A.) (C. Atebât) Basamak, eşik.

[2534] maʿrifet: (A.) Bilme, bir şeyi cüz'i vecihle bilmek. * Hüner. Üstadlık. San'at. * Tuhaflık, garib hareket. * Vasıta, tavassut. * İlim ve fenlerle tahsil olunan mâlumat. İrfan kazanmak.

[2535] ḥaẕer: (A.) (a.i) Sakınma, kaçınma, korunma, çekinme. El-ḥaẕer: Sakın!

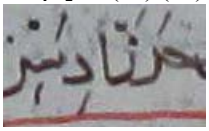

[2536] Ḳurʾān, (Yûnus) 10/32

[2537] inḳıṭāʿ: Tükenme. Kesilme. Arkası gelmeme.

[2538] iʿrāż: Yüz çevirmek. Başka tarafa dönmek. İctinab, çekinmek.

varursuz, Allāh-ıla ġayrından ḥaẕer[2539] itmezsiz. AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, ḳalem şöyle cārī oldı; Allāhu Taʿālā'nuñ ḥükminden ezelde olaruñ (19) üzerine ki Ḥaḳ Taʿālā nūrınuñ feyżin ḳabūl itmekden çıḳdılar. Şol vaḳt ki ḫalḳ **[341a]** (1) yaradıldı ẓulmet içinde ki ẓulmet ḥudūṯdur[2540], andan ol nūr-ı ḳademden anlaruñ üzerine (2) ṣaçdı. Ol nūr kime ki irişdi hidāyet buldı, kime ki irişmedi ḍāll oldı. Ṕes, (3) olar ki bu ʿālem-i ṣūretde fāsıḳ oldılar, olardur ki nūr anlardan ḫaṭā ḳıldı, (4) ʿālem-i maʿnāda. Ḥikmet muḳteżāsı bu-y-ıdı ki bular hidāyet bulur degüller, nūr-ı (5) īmāna ve nūr-ı vilāyete. Zīre nūr-ı īmāna hidāyet bulmaḳ bu ʿālem-i ṣūretde Allāhu Taʿālā (6) nūrı irişdüginüñ netīcesidür, ʿālem-i ervāḥda kime ki Ḥaḳ Taʿālā nūr virmedi anuñ nūrı (7) yoḳ. Andan ḫaber virdi andan ki emr-i tedbīr anuñ-ıla müvekked olur, bu ḳavl-ıla ki buyurdı: (8) AK# #. Yaʿnī, anları ki Allāh'a şerīk ḳılursız (9) ʿibādetde, daḫı ṭalebde maḥabbetde nefsden hevādan ve dünyādan, daḫı anuñ içindekinden. (10) Bulardan ḳanḳısıdur ki bu ḫalḳı ibtidā ḳıluṕ yoḳlıḳdan varlıġa getürdi, daḫı ol (11) Allāhu Taʿālā ʿilminde ki mevcūd-ıdı anı fiʿle getürdi. Girü anı iʿāde ider ol yoḳlıġa, (12) ol ʿubūdiyyet derecelerinde sülūk itdürmeg-ile, tā ḥażret-i rubūbiyyete irişe; ḳaçan ki (13) ol şürekālar bu ʿaczlerine iḳrār ideler. AK# #. Yaʿnī, (14) sen eyit yā Muḥammed, Allāhu Taʿālā'dur ki evvelā ʿademden çıḳaruṕ var ḳıldı ve ʿilmindekiyi (15) fiʿle getürdi, girü ceẕebāt-ı ilāhiyye-y-ile ol ḥażret-i rubūbiyyete iʿāde ḳılur, tā ki (16) ḳıyāmı Allāh-ıla ola daḫı anuñ ṣıfātı-y-ıla ola. AK# #. Yaʿnī, bunı bilürken (17) Ḥaḳ'dan ve anı ṭaleb itmekden iʿrāż idersiz. AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, ol şürekālaruñuzdan kimse var mı kim sizi ḥaḳḳa vāṣıl olmaġa irşād[2541] (19) ḳıla,

[2539] ḥaẕer: (A.) (a.i) Sakınma, kaçınma, korunma, çekinme. El-ḥaẕer: Sakın!

[2540] ḥudūṯ: Yeniden meydana gelme. Sonradan peyda olma. Yok iken vücuda gelme.

[2541] irşād: Doğru yolu göstermek. Akli ve kalbi, mukni ve te'sirli eserler veya sözlerle gafletten uyandırıp hidâyet yolunu göstermek. Cadde-i kürba-yı Kur'aniye yolunda selâmetle devam ettirmek. Allah'a ibadet ve itaata kavuşturmak. Veli bir zâtın, bir kimsenin hidâyete ermesine

yoḳdur. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'dur, ḥaḳḳa delālet ider, daḫı **[341b]** (1) aña vāṣıl olmaġa. AK# #. Yaʿnī, ol kim Ḥaḳ'dın yaña delālet ḳıla, ʿināyet ceẕbeleriy-le. (2) AK# #. Ol mı ḥaḳluraḳdur vāṣıl olmaġa. AK# #. Yoḳsa, ol kimse ki (3) hidāyete delālet itmez, belki azdurur. AK# #. İllā meger ki ḍalāletden (4) daḫı azdurmaḳdan aña hidāyet virile. AK# #. Yaʿnī, noldı size ki (5) Allāh-ıla bir kimseyi şerīk ḳıluṕ ḥükm idersiz. AK# #. Yaʿnī, (6) bu ekṣer-i ḫalḳ mütābaʿat ḳılmaḳ Ḥaḳḳ'ı bilmekde, illā yalan gümānlar-ıla ve şübheler-ile ki (7) maʿḳūldur, bilmezler ki AK# #. Yaʿnī, ol ẓann (u) gümān ve (8) şübhe ki ʿaḳliyye ola. Ol Ḥaḳḳ'ı bilmekde nesne ġanī ḳılmaz, fāyidesi yoḳ. AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ʿalīmdür, bilür ne işlerlerse cehl-ile. Zīre buları (10) Ḥaḳ Taʿālā yaraduṕ bularda terkīb ḳıldı, anı ki ḳıldı. Ṕes, yaradan yaratduġın nite (11) bilmeye. Andan Ḳurʾān'uñ ḥaḳīḳatinden ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# # (12) AK# #. Yaʿnī, uşbu Ḳurʾān uludur ve aʿẓamdur, andan ki bir (13) insān anı yalanlaya, anda ol muʿcizāt-ı ẓāhire ve rūşen ḫuccetler ve vāżıḥ maʿniler (14) ve ḥaḳāyıḳlar ki anda var, anı söylemez; illā ol Allāh ki ol anuñ kelāmıdur, daḫı (15) ḳadīm ṣıfatdur ki ḳāyimdür ẕātı-y-ıla. AK# #. Yaʿnī, lākin (16) bu Ḳurʾān gendüden öñdin inen kitābları taṣdīḳleyicidür ki envāʿ ḥaḳāyıḳları (17) ve maʿānīleri ve esrārları mutażammındur[2542]. AK# #. Yaʿnī, daḫı bu Ḳurʾān (18) tafṣīl[2543] idicidür. Ol cümle taḳdīr olınanları ki yazılmışdur ol kitābda ki ḳatında-(19)dur, aña maḥv iṯbāt ʿārıż olmaz. Zīre ezelīdür, ebedīdür. Nite ki buyurdı: AK# # **[342a]** (1) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ne dilerse maḥv ider, ne dilerse iṯbāt

vesile olması. * Ist: Hak ve hakikatı arayan kimselere bir mürşid-i ekmelin Kur'ânî ve İslâmî eserleriyle veya sözüyle Sırat-ı Müstakim olan İslâmiyet yolunu tanıtması ve tarif etmesi. İmanı kuvvetlendiren ve inkişaf ettiren tahkikî ve yakînî delillerle hak ve hakikatı talim ve tedris etmesi. (Bak: Mürşid)

[2542] İçine alan, tazammun eden. * Üstüne alan. Tazmini kabul eden. * Muhit ve müştemil olan.

[2543] tafṣīl: Etraflı olarak bildirmek. * Açıklamak, şerh ve beyan etmek. İzah etmek.

ider. Ol levḥa'-(2)l-maḥfūẓda[2544] ki maḫlūḳdur, taġyīre ḳābildür[2545]. AK# #. Yaʿnī, ol aṣl-ı (3) kitāb ki ḳatındadur, ol ḳābil-i taġyīr degül. Ol anuñ ʿilmidür ki ḳāyimdür ẕātı-y-ıla (4) ki ḳadīmdür. AK# #. Yaʿnī, şek yokdur ki uşbu Ḳurʾān'ı ol (5) ʿālemlerüñ rabbı kelāmıdur ki cümle-i ʿālemüñ umūrını taḳdīr idmişdür ve aḥkāmların (6) muḥkem ḳılmışdur, ḳavāʿidi üzere. Ve daḫı buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, bular (7) iṣbāt idüṕ dirler mi kim uşbu ḥuccetler ve burhānlar ki delālet ider anuñ üzere ki (8) ol Allāh ḳatındandur. Eger inkār iderlerse ki fehm idmeyeler ol ḥaḳāyıḳı (9) ki delālātı vāżıḥadur. Dirler ki Muḥammed söyledügi iftirādur, Allāhu Taʿālā üzerine. AK# # (10) AK# #. Sen eyit ki "Siz daḫı varuñ aña beñzer bir sūre getürüñ ki (11) mutażammın ola, ḥaḳāyıḳlar ve maʿānīleri ve esrārları; nite ki Ḳurʾān mutażammındur". AK# # (12) AK# #. Yaʿnī, "Daʿvet idüñ, gücüñüz yitdügi ḳadar cinden insden (13) ve meleklerden daḫı olar ki Allāh'dan ġayrıdur, tā size muʿāvenet ḳıla, anuñ miṣli Ḳurʾān (14) getürmege". AK# #. "Eger girçek-iseñüz ol kelāmuñuzda ki (15) Ḳurʾān müfterādur[2546]". Bedürüstī, ol nesne ki bir kimse maḫlūḳdan aña iftirā ide, (16) ancılayın ġayrı aña iftirā ider. Zīre her ʿilm issisi üzere daḫı ʿalīm var. Ve daḫı didi ki (17) AK# #. Yaʿnī, Ḳurʾān tekẕīb ḳılduḳlarınuñ sebebin beyān ḳıldı (18) ki ol Ḳurʾān Allāhu Taʿālā ḳatındandur. Andan ötrüdür ki ʿilm-(i) Ḳurʾān'ı iḥāṭā (19) idemediler, daḫı ol ḥaḳāyıḳları ki mutażammındur ve ol maʿānīleri ve esrārları; tā bileler ki **[342b]** (1) bunuñ gibi ḥaḳāyıḳ ṣadr olmaz, illā bir ʿalīmden ki ḥakīm ola, anuñ ʿilminüñ ve (2) ḥikmetinüñ nihāyeti olmaya. Ṕes, Resūl'i *ʿaleyhi's-selām* tekẕīb itdiler. Andan ötrü ki didi (3) bu kelāmdur. AK# #. Yaʿnī, henüz bulara emr-i Ḳurʾān ve

[2544] Bu kelime satır sonuna geldiği için bu şekilde gösterilmiştir. Bu kelimenin yazımı; levḥa'l-maḥfūẓ şeklindedir.
levḥa'l-maḥfuz: Her şeyin hayatının ind-i İlâhîde yazılması. İlm-i İlâhînin bir ünvanı.

[2545] Müellif (mütercim), Ku'an mahluk mu yoksa mahluk değilmi tartışmasındaki tarafını belirtiyor. Ayrıca müellif (mütercim), levh-i mahfuz'un mahluk mu yoksa mahluk değil mi tartışmasındaki tarafını da belirtmiş oluyor.

[2546] müfterā: Kendisine iftira edilen, iftira edilmiş

anuñ aḫbārları[2547] (4) şol nesnelerden ki anuñ baʿżısı dünyāda ẓāhir oldı, Ḳurʾān andan ḫaber virdi (5) ve baʿżısı daḫı āḫirretde ẓāhir olısar, tā bunuñ-ıla istislāl[2548] ider Ḳurʾān'uñ ṣıḥḥatini (6) ve Resūl'üñ ṣıdḳını ne ḫaber virdise. AK# #. Yaʿnī, evvel (7) bulardan ilerü tekẕīb idenler daḫı bularuñ tekẕibi gibi-y-idi, cehllerinden. Çünki (8) iḥāṭa idemediler, Allāhu Taʿālā'nuñ āyātları ʿilmini ve ḫuccetlerini[2549]. AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, naẕar ḳıldı ʿāḳıbetleri ne ki nite oldı ol ẓālimlerüñ ki (10) taṣdīḳ yirine tekẕīb ḳodılar. Bularuñ mālları aña irer ki kitāblar ve enbiyālar (11) ḫaber virdiler ol ʿaẕābdan ve helāklıkdan. Andan ḫaber virüp buyurdı ki (12) AK# #. Yaʿnī, bulardan baʿżı ki ol ṣıfat-ı fıṭrat (13) üzere ḳaldı ki ḫalḳı Allāhu Taʿālā anuñ üzerine yaratdı ki ḳabūl-i īmāna mustaʿid-

[2547] aḫbār: (Haber. C.) Haberler.

[2548] istidlāl: Delil getirmek. Bir delile dayanarak netice çıkartmak. Delile nazar etmek. Muhakeme. Mülahaza ve anlama kudreti. Delil ile anlamak. Zihnin eserden müessire veya müessirden esere intikali. (Ateşin dumana olan delâleti gibi müessirden esere yapılan istidlâle "bürhan-ı limmî" denildiği gibi, dumanın ateşe olan delâleti gibi eserden müessire olan istidlale de "bürhan-ı innî" denir. Bürhan-ı innî, şüphelerden daha salimdir. İ.İ.)(Kur'anda delâil-i akliyeye ve fennin keşfiyatına muhalif bazı âyetler vardır dedikleri üçüncü şüphelerine cevap: Kur'an-ı Kerim'de takib edilen maksad-ı aslî; isbat-ı Sâni', nübüvvet, haşir, adalet ile ibadet esaslarına cumhur-u nâsı irşad ve îsal etmektir. Binaenaleyh, Kur'an-ı Kerim'in kâinattan yaptığı bahis tebeidir; kasdi değildir. Yani ligayrihidir, lizatihi değildir. Yani Kur'an-ı Kerim, Cenab-ı Hakk'ın vücud, vahdet ve azametine istidlal suretiyle kâinattan bahsetmiştir. Yoksa, kâinatın bizzat keyfiyetini izah etmek için değildir. Çünkü Kur'an-ı Kerim; coğrafya, kozmoğrafya gibi kasden kâinatın keyfiyetinden mânâ-yı ismiyle bahseden bir fen, bir kitab değildir. Ancak, kâinat sahifesinde yazılan san'at-ı İlâhiyyenin nakışları ve yaratılan kudretin mu'cizeleri ve kozmoğrafyacıları hayrette bırakan nizam ve intizamla, mânâ-yı harfiyle Sâni ve Nazzam-ı Hakikî'ye istidlal keyfiyetini öğretmek için nâzil olan bir kitabdır. Binaenaleyh san'at, kasd, nizam; kâinatın her zerresinde bulunur, matlub hâsıl olur; teşekkülü nasıl olursa olsun bizim matlubumuza taalluku yoktur. Febinaen alâ zâlik, madem ki Kur'anın kâinattan bahsi istidlal içindir ve delilin de müddeadan evvel ma'lum olması şarttır ve delilin muhatablarca vuzuhu müstahsendir; bazı âyetlerin onların hissiyatına ve edebî ma'lumatlarına imale etmesi ve benzetmesi, mukteza-yı belâgat ve irşad olmaz mı? Fakat bu âyetlerin, hissiyatlarına imale etmesi mes'elesi o hissiyata kasden delâlet etmek için değildir. Ancak, kinaye kabilinden o hissiyatı okşamak içindir. Maahaza, hakikata ehl-i tahkiki îsal için, karine ve emareler vaz'edilmiştir. Meselâ: Eğer Kur'an-ı Kerim, makam-ı istidlalde şöylece demiş olsa idi ki: "Ey insanlar! Güneşin zâhirî hareketiyle hakikî sükûnuna ve Arzın zâhirî sükûnuyla hakikî hareketine ve yıldızlar arasında câzibe-i umumiyenin garibelerine ve elektriğin acibelerine ve yetmiş unsur arasında hâsıl olan imtizacata ve bir avuç su içinde binler mikrobun bulunmasına dikkat ediniz ki, bu gibi hârika şeylerden Cenab-ı Hakk'ın herşeye kadir olduğunu anlayasınız." deseydi, delil müddeâdan binlerce derece daha hafî, daha müşkül olurdu. Halbuki delilin müddeâdan daha hafî olması, makam-ı istidlale uymaz. İ.İ.)

[2549] ḫüccet: Senet. Vesika. Delil. Bir iddiânın doğruluğunu isbat için gösterilen resmi vesika. * Şâhid.

(14)dür. Nite ki ḫiṭāb-ı evvelde istimāʿ olundı. Ol ḳabūl-i īmāna istiʿdādı olduġı-çun (15) ʿarż olunduġı vaḳt cümlesi cemīʿ-y-le cevāb virici oluṕ “belā” didiler. Ṕes, ol kimse ki (16) şimdi Allāhu Taʿālā’ya ve anuñ kitāblarına ve resūllerine īmān getürdiler. Delālet ider (17) aña ki ol istiʿdād-ı fiṭrīsini fesāda virmedi. Ammā olar ki bulardan īmāna gelmediler, (18) olardur ki istiʿdād-ı fiṭrīlarini fesāda virdiler ki ḳābil-i īmān-ıdı. Ol efʿāl-i (19) nefsānī-y-ile ol ṣıfāt-ı ḥayvāniye ve sebuʿiyye[2550] ve Şeyṭāniyye müstevlī olduġı vaḳtin bundan **[343a]**[2551] (1) ötrü buyurdı Ḥaḳ Taʿālā; AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā gey bilicidür ol kimseleri ki (2) istiʿdād-ı fiṭrīlerini fesāda virdiler, fāsid ʿameller-ile. Ve daḫı buyurdı: AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, yā Muḥammed, seni tekẕīb idüṕ inanmazlarsa ol tekẕībleri (4) ol istiʿdādlarını fesāda virdükleri netīcesidür ki anlaruñ ḳalblerine ṣamem[2552] ve ʿamā[2553] ḫāṣıl (5) olmışdur. Sen eyit ki “Benüm ʿamelüm baña ki istiʿdād-ı fiṭrumı ṣarf idem ʿubūdiyyete istiʿmāl (6) itmeg-ile feyż-i rubūbiyyeti ḳabūl itmeg-içün. Sizüñ ʿamelüñüz size ki ol istiʿdāduñuzı (7) fesāda viresiz ol şehvāt-ı nefsāniyyeyi tamām yirine getürmeg-içün ki ḳalbi feyż-i ilāhīyi (8) ḳabūl itmekden bāṭıl ḳılasız baña budur ki teblīġ-i risālet idem inẕār[2554] u ibşār[2555] (9) yirine getürüṕ Ḥaḳ’dın yaña daʿvet ḳılasız, daḫı ne ḳadar gerekse tekẕīb u inkār (10) ḳıluñ. AK# #. Yaʿnī, siz berīsiz bu nübüvvet (11) ve risālet şarṭlarından anuñ ḳabūl itmegin terk itmeg-ile. Ben daḫı berī olmışam sizüñ (12) ʿamelüñüzden ki ḳabūl-i daʿvet ḳılmaġı terk itdüñüz. AK# #. (13) Yaʿnī,

---

[2550] sebuʿiye: Yırtıcıya mensub, canavarlıkla ilgili. sebuʿiyet: Yırtıcılık, parçalayıcılık. Yırtıcı hayvanın fıtri hassası.

[2551] Metinde 342a olarak yazılmaktadır, ancak arada numaralandırmada atlanan bir varak sebebiyle bu sayfanın 343a varak numarasıyla yazılması kanaatindeyiz.

[2552] ṣamem: Sağırlık

[2553] ʿamā: (A.) ʿamī; sağır, dilsiz.
ʿamā: (A.) Kör. Gözü görmeyen. * Manevi körlük, cahillik, bilgisizlik.

[2554] inẕār: (C.: İnzârât) (Nezr. den) Neticenin kötü olacağını bildirerek fenalıktan sakındırmak. Azab ve ceza va'detmek.

[2555] ibşār: (Büşr. den) (C.: İbşarât) Müjdeleme, tebşir etme, sevinçli bir haber bildirme.

bulardan kimseler var ki ẓāhir ḳulaġ-ıla seni diñlerler, ammā ḳalbleri semʿine ṣamem irmişdür, (14) ḥubb-ı dünyādan ve şehvātlarından. Zīre şerrüñ ḥubbı ġayrından ṣaġır ve gözsüz ḳılur. AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, sen ṣaġıra daʿvet mi irişdürürsin? Ḥaḳ Taʿālā (16) anları yavuz ʿamelleri birle ṣaġır ḳılmışdur göñül ḳulaḳlarında ṣamem var, çün bularuñ (17) ʿaḳılları yoḳ ki senüñ ḫiṭābuñ maʿnisin fehm ideler, senüñ murāduñ nedür bileler, ḳo anları. (18) AK# #. Yaʿnī, bulardan (19) baʿżı var ki baṣar-ı ḥiss-ile saña naẓar iderler fiʿllerinde, lākin baṣīretleri kördür, seni görmezler. **[343b]** (1) Sen kör olanlara seni ve senüñ risāletüñ görmeklige nice hidāyet viresin, çün ḳalbleri (2) kördür resūli ve risāleti añlayan baṣīret-i ḳalbdür. AK# #. (3) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā hīç bir kimseye ẓulm itmez. Bunuñ-ıla ki anlar hidāyet-içün istiʿdād virmeye (4) ki feyż-i īmānı ḳabūl ideler. Andan dönüp bulara hidāyet ve ḳabūl-i īmān üzere cebr[2556] (5) ide. Belki bulara istiʿdād-ı hidāyet virdi ki īmānı ḳabūl ideler, ol fıṭratı-y-la ki anuñ (6) üzerine yaratdı cemīʿ-i ḫalḳı. AK# #. Yaʿnī, lākin bu ḫalḳ gendü (7) nefslerine ẓulm iderler istiʿdād-ı fıṭrīlerini ifsād idelerler umūr-ı şerʿiyyeye muḫālefet (8) ḳılmaġ-ıla. Andan maḥşerlerinden ḫaber virüp buyurdı ki AK# # (9) AK# #. İşāret ḳılur aña ki bu ʿālem-i ecsām ṭarlığından çıḳalar (10) ki ʿālem-i kevn-i fesāddur[2557] ve mütenāhīdür ol ʿālem-i ervāḥ giñligine ki ol daḫı ʿālem-i (11) vücūd ki fesādı yoḳ mütenāhī degül. Zīre bu fānī dünyānuñ müddeti ʿömri āḫirete nisbet (12) ki bāḳidür, bir saʿatce görürsin, nehārdan. Belki bir laḫẓadan ve daḫı aḳall[2558] ve daḫı bilgil ki (13) bu ḥaşr ḥaşr-ı ʿāmdur ve ḥaşr-ı ḫāṣdur daḫı aḫaṣṣ-ı ḥaşrdur.

[2556] cebr (A.) [1 [جبر] 1. zorlama. 2.cebir.
cebr etmek zorlamak.

[2557] ʿālem-i kevn-i fesād: Cismāni âlem. Bir taraftan vücuda gelip, diğer taraftan de harap olan fâni âlem.
kevn ü fesād: Var olup sonra bozulmak

[2558] aḳall: (Ekall) Daha az. En az.

Ḥaşr-ı ʿām oldur ki bu cesedler (14) ḳaburdan ḳıḳuṗ neşr[2559] güninde maḥşere cemʿ olmaḳdur ve ḥaşr-i ḫāṣ oldur ki ol uḫreviyye rūḥ-(15)lar ecsām-ı dünyevī ḳaburlarından ḳıḳuṗ seyr-le sülūk ide ḥāl-i ḥayvetlerinde[2560] ʿālem-i rūḥānī-(16)din yaña. Zīre bular gendü erādetleri-y-ile[2561] öldiler, ol nefsānī ṣıfatlardan ölüm-ile ölmezden (17) öñ, ol ḥayvāniyyet ṣūretinden. Ve ḥaşr-i aḫṣ daḫı oldur ki ol enāniyyet ḳaburinden (18) rūḥāniyyedür, ol rabbānī varlıġa ḳıḳmaḳdur. Ve daḫı buyurdı: AK# #. Yaʿnī, ol (19) vaḳt-i ḥaşrde biribirinüñ maḳāmlarında tefāvüt neyidügin bileler, ol üç bularuñ ṭāyife. AK# # **[344a]** (1) AK# #. Yaʿnī, taḥḳīḳ, ziyānkār oldı. Anlar ki (2) Ḥaḳ Taʿālā'nuñ liḳāsın tekẕib ḳıldılar, Allāhu Taʿālā'ya ve anuñ liḳāsına vāṣıl olmaḳdan maḥrūm (3) ḳaldılar. Bular hidāyet bulıcılar degül Allāh'dın yaña, Ḥaḳ hidāyet virmeg-ile. AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, yā Muḥammed, yā saña baʿżı vaʿde ḳılduġumuz şerāyiṭ-i īmāndan ṣıfat-ı cinândan (5) ve liḳā-i raḥmāndan gösterevüz. AK# #. Yaʿnī, yāḫūḏ seni ḳabż idüṗ enbiyālaruñ (6) ve mürsellerüñ ġāyet ʿālī mertebelerine irişdürevüz, daḫı ol maḳām-ı Maḥmūd'a ki saña maḫṣūṣdur. (7) Andan anlaruñ daḫı rücūʿları bizdin yañadur, diler dilemez, iḫtiyār-ıla degül. AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā şāhiddür bularuñ ḫasāretleri üzere ki dünyā ve āḫiret (9) saʿādetinden ziyānkārlardur. Allāhu Taʿālā bulara mücāzāt ḳılur helāk-ile ḳatl idüṗ (10) esīr itmeg-ile ve dünyede başīretlerin kör ḳılmaġ-ıla ve āḫiretde ʿaẕāb u maḥrūm olmaġ-ıla. (11) AK# #. Yaʿnī, her ümmetüñ bir resūli var, ẓāhirde bāṭında, ẓāhirdaġı enbiyālardur (12) ve bāṭındaġı ilhām-ı Ḥaḳ'dur. AK# #. Yaʿnī, ḥükm olunmaz (13) ḳullar arasında, illā resūl geldükden ṣoñra, hem ẓāhirde hem

[2559] neşr: Neşretmek, yaymak, bir haberi fâşetmek, herkese duyurmak, şâyi kılmak. * Başıboş cemaat. * İzhar etmek.

neşr güni: (neşr günü)

[2560] ḥayvet//ḥayevet//ḥayeviye//ḥayaviye: canlı, hayetla alakalı âza. canlılık. hayat işaretinin, alâmetinin görünür olması.

[2561] erādet=irādet: irade, istek, dileme. gönül isteği

bāṭında, eger anı taṣdīḳ (14) iderlerse. Bularuñ arasında saʿādet-ile ḥükm olınur ol ṣıdḳları ḳadar, eger tekẕīb iderlerse (15) olaruñ arasında şeḳāvet-ile ḥükm olınur, ol kiẕbleri ḳadar. AK# #. Yaʿnī, (16) olara ẓulm olunmaz ḥükmde virmemekde. Nite ki bu tefsīre bu āyet delālet ider (17) ki[2562] buyurdı: AK# #. AK# # (18) AK# #. Yaʿnī, dirler ki bu saʿādet ve şeḳāvet vaʿdesi ne vaḳt olur (19) bu daʿvāñuzda girçeg-iseñüz. AK# #. Yaʿnī, digil ki [344b] (1) ben gendü nefsüme mālik degülem żarar yöninden ki şeḳāvetdür daḫı menfaʿat yöninden ki saʿādet-(2)dür. Yaʿnī, benüm ḥükmüm ve ḳudretüm yoḳdur, nefsümden żararı defʿ itmege yāhūḏ aña menfaʿat (3) ceẕb itmege bu küllī Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳudreti ve ḥükmi-y-ile ve irādeti-y-ledür. AK# #. (4) İllā ol ki Allāhu Taʿālā diler, ben ġaybı bilmezem, Allāh bilür ki baña żarar idici(yi) fevḳat[2563] ider (5) yā aṣṣı ḳılıcı(yı) fevḳat ḳılur, cemīʿ-i işlerde nolacaġın Allāh bilür. İllā şol ki Allāhu Taʿālā baña (6) temkīn vire feḳʿ u żarar[2564] (???) üzerine ol muġayyebātdan[2565] bilmedigüm baña bildüre. AK# # (7) AK# #. Her ṭāyifenüñ eceli ve müddeti (8) var saʿādeti ve şeḳāveti kemāline irürmege. Ḳaçan ki ol saʿādetlerin yā şeḳāvetlerin (9) tamām itdükleri vaḳt gele bir sāʿat ol saʿādeti yā ol şeḳāveti teʾḫīr itmezler, (10) yā bir sāʿat vaḳtinden ilerü ṭutmazlar. Belki tevaḳḳufsuz[2566] fi'l-ḥāl[2567] ḥāṣıl olur. AK# # (11) AK# #. Yaʿnī, eyit kim ḫaber (12) virüñ baña. Eger Ḥaḳ Taʿālā'nuñ şeḳāveti-le taḳdīri size gelesi olursa ezelden (13) yā şimdiki ḥālde ẓāhir olası olursa ol ezelde taḳdīr olunan bu mücrimler ne nesneye (14) teʿcīl iderler ol ḫōḏ elbetde vāḳiʿ olısar. Ṕes, istiʿcāl[2568] ḳılduḳları aña delālet (15) ider ki anuñ vāḳiʿ olmaġına bularuñ īmānı yoḳdur. Andan bu istiʿcālları (16) olmaduġı vāḳiʿ ḳılur,

[2562] Mu kısımda müellit (mütercim) kendi görüşlerini dile getirmektedir.
[2563] fevḳat et-: ötelemek, uzaklaştırmak.
[2564] feḳʿ: Üzüntü veya kızgınlıktan dolayı başını aşağı eğip nereye gittiğini bilmeden gitmek (füku).
[2565] muġayyebāt: (Magibât) Zâhir duygularla bilinmeyen, bizce gaip olan, bilinmeyen şeyler.
[2566] tevaḳḳuf: Durma. Eğlenip kalma. Duraklama.
[2567] fi'l-ḥāl: tam o anda, anında.
[2568] istiʿcāl: Acele olmasını istemek. Acele etmek.

ol şeḳāvet ʿaẕābına ki ol ʿayn-ı şeḳāvetdür ki fi'lḥāl (17) vāḳiʿ oluṕdur; lākin bularuñ ḫaberleri yoḳ, andan perde açıluṕ ẓuhūra gelmeyince bilmez-(18)ler. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# #. Yaʿnī, şimdi ol ẓuhūra gelüṕ (19) vāḳiʿ oldısa mı īmāna geldüñüz. AK# #. Yaʿnī, ẓuhūra gelmezden **[345a]** (1) öñ istiʿcāl idüṕ dilerdüñüz īmānuñuz yoḳluġından. Ammā bu ẓuhūr güninde hīç bir (2) nesne īmān menfaʿat ḳılmaz, çün andan ilerü īmān yoḳ-ıdı. AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, andan dinile şolara ki taṣdīḳ yirine tekẕīb ḳoyuṕ ẓulm (4) eylediler, ṭaduñ ol şeḳāvet-i ezeliyye ʿaẕābını ki dünyede efʿālüñüzdi. Lākin siz anı sizemez-(5)düñüz[2569], bugün anuñ ʿaẕābını ṭaduñ, tā ebedā degin. AK# #. (6) Yaʿnī, siz cezālanmazsız, illā anuñ-ıla ki dünyede kesb itdüñüz. Andan bularuñ ḫaber ṭaleb (7) itdüklerinden ḫaber virüṕ buyurdı: AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, senden ḫaber ṣorarlar ol umūr-ı uḫreviyyeden ki ḥiss-i ẓāhir-ile görilmez. (9) Dirler ki ol ṣevāb u ʿiḳāb ki bize āḫiretde vaʿde olundı. Taḥḳīḳ, vāḳiʿ midür? Bu suʾāl (10) olardan başīretleri körlüginden ve īmānsuzlıḳlarındandur. Zīre müʾminler Allāhu Taʿālā (11) nūrı-y-ıla naẓar iderler, ol göñül gözi-le āḫireti ehvālleri-y-le[2570] müşāhede ḳılurlar. Nite ki (12) bu ten gözi-le müşāhede ḳılurlar dünyāyı aḥvālları-y-la[2571]. Eyit, yā Muḥammed, "Belī, benüm rabbüm ḫaḳḳı-çün (13) ol umūr-ı uḫreviyye vāḳiʿ olmaḳlığı elbetde ḫaḳdur, olacaḳdur". Miʿrāc gicesinde aña (14) ʿubūr itdürdi umaḳı ṭamuyı ve her nesnenüñ ḫaḳāyıḳların keşf idivirdi. (15) AK# #. Yaʿnī, ol vaʿdin vaʿīdin yirine getürmekde siz anı ʿāciz ḳılur (16) degülsiz. AK# #. Yaʿnī, eger ol istiʿdād-ı (17) vilāyeti ve ḳurb-ı fesāda virüṕ nefslerüñ dünyā içindeki-y-le gendünüñ olsa ḳıyāmet (18) güninde küllī fidye vireydi ol ʿaẕāb-ı

[2569] Metinde sizemezdüñüz şeklinde yazılmakta, doğrusu sezemezdüñüz şeklinde olmalıdır.
[2570] ehvāl: (Hevl. C.) Korkular. Korkulacak hâller. Fenalıklar.
[2571] aḥvāl: Haller, vaziyetler, oluşlar.

ʿadāveti[2572] ve buʿdı nefsinden defʿ itmek-içün. (19) AK# #. Yaʿnī, ḳalblerinde nedāmet iẓhār ideler ol **[345b]** (1) vaḳt ki ʿaẕābı göreler, ol ʿaẕābı defʿ itmek-içün. Ammā ol nedāmet defʿ-i ʿaẕāba aṣṣı (2) ḳılmaya, dünyede aṣṣı ḳılduġınlayın ki Resūl buyurdı *ʿaleyhi's-selām "Ennedmu tevbetün"*[2573], ʿaẕāb ḫōḏ (3) günāh olmayıcaḳ defʿ olunmışdur. AK# #. (4) Yaʿnī, bulara ʿaẕāb-ıla ḥükm oluna, ʿadl-ile. Ol istiʿdād-ı fiṭrīlerin ifsād itdükleri (5) ḳadar ʿadlde ḥükmde bulara ẓulm olunmaz, lakin gendü nefslerine ẓulm iderler. AK# # (6) AK# #. "Elā" didügi ol Ḳurʾān'da mütedebbir[2574] olanlara tenbiyyedür[2575] ki ol (7) āyetüñ teʾvīlinde tedbīr ideler. Bileler ki bunda taḥḳīḳ-i bāṭın var ṣūret-i ẓāhirin (8) fehm itmek degül hemān. Zīre Ḳurʾān'uñ ẓahri var, daḫı baṭnı var. İşāret ider bu ḳavl-ıla (9) ki buyurdı: AK# #. Yaʿnī, maḫṣūṣ Allāh-ıçündür ol semavāt-ı ervāḥ daḫı (10)arż-ı nüfūs. Maʿnī budur ki bedürüstī, ol ki vārid olur aḫlāḳdan ve ṣalāḥdan daḫı (11) ṣadr olur bu arż-ı nefsüñ efʿāllerinden ve aḳvāllerinden küllī Allāh-ıçündur var (12) ḳıluṕ yaratmaḳ yöninden ki taḳdīr itmişdür. AK# #. Yaʿnī, ne nesne ki vaʿde (13) ḳıldı ehl-i saʿādet-içün ol ṣulb-ı Ādem'den ẕürriyātı olduġı vaḳt bunuñ-ıla ki didi; AK# # (14) AK# #. Daḫı ehl-i şeḳāvet-içün didi AK# #. **AK# #** (15) AK# #. Yaʿnī, ekṣeri ḫalḳ bu ḥaḳāyıḳdan ġāfillerdür. AK# #. (16) Yaʿnī, ol Allāh'dur ki baʿżılaruñ göñlüni dirildür ʿilm ü maʿrifet-ile ve baʿżılaruñ ḳalblerin (17) öldürür cehl-ile ve ġaflet-ile uşbu esrārlardan. AK# #. Yaʿnī, rücūʿuñuz andın (18) yañadur. Nite ki ezelde taḳdīr ḳıldı vaʿde eyledi ehl-i

[2572] ʿadāvet: Husumet, düşmanlık. Kin. buğz. Garaz.(Adâvet ve muhabbet, nur ve zulmet gibi zıttırlar. İkisi, mâna-yı hakikisinde olarak beraber cem olmazlar. Eğer muhabbet, kendi esbabının rüçhaniyetine göre bir kalbde hakiki bulunsa, o vakit adâvet mecazi olur; acımak suretine inkılâb eder. Evet mümin, kardeşini sever ve sevmeli. Fakat fenalığı için yalnız acır. Tahakkümle değil, belki lütufla ıslahına çalışır. Onun için nass-ı hadis ile: "Üç günden fazla, mü'min mü'mine küsüp kat-ı mükâleme etmeyecek." Eğer esbâb-ı adâvet galebe çalıp, adâvet, hakikatıyla bir kalbde bulunsa; o vakit muhabbet mecâzi olur; tasannu ve temelluk suretine girer. M.)

[2573]

[2574] mütedebbir: İleriyi gören, tedbirli ve ölçülü hareket eden.

[2575] tenbiyye: haber verme, tenbih etme, bir işin yapılacağı hakkında yapılan nasihat.

saʿādet-içün luṭf-ıla ve vaʿīd (19) ḳıldı, ehl-i şeḳāvet-içün ḳahrı-y-la ve daḫı diri ḳılur nūr-ı ilāhi-y-ile. Nite ki buyurdı AK# # [346a] (1) AK# #. Ve daḫı öldürür bu nūrdan, ẓulmātde ḳalur. Ve ehl-i saʿādet (2) rücūʿ ider andın yaña nūrānī oluṕ ve ehl-i şeḳāvet döner ẓulmānī oluṕ ve daḫı dirildür (3) ṣıfāt-ı cemāli tecelliyāt-ıla bāḳī ḳor ve öldürür ṣıfāt-ı celāli tecellīsi-le fānī ḳılur ve andın yaña (4) dönerler gendülerden fenā maḳāmı-la anuñ-ıla beḳā bulmaġ-ıçun. AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, iy rablerin unutmışlar rabbüñüzden size taḥḳīḳ mevʿiẓa[2576] (6) geldi ki size ḫiṭāb ḳıldı mīṣāḳ güninde "*Elestü bi-rabbiküm*[2577]" dimeg-ile. Zīre evvel mevʿiẓa ḳul-(7)lara rablerinden ol-ıdı ki tenbīh ḳıldı vaḥdāniyyeti üzere iḳrāra. AK# #. (8) Yaʿnī, ol ẕerre ki Ādem ẓahirden alındı aña elest-ile ḫiṭāb olunmışdur ve "belā"[2578] dimeg-ile (9) cevāb virilmişdür ol ẕerre ḳalbde ḳonılmışdur. Belki, ḳalb andan ʿibāretdür, ḳalbüñ (10) aṣlı oldur, bināsı ve menşeʾi anuñ üzeredür, ḳalb anuñ-ıla işidici ve görici ve söyleyici-(11)dür. Ve anuñ-ıla bilür, fehm idüṕ idrāk ider. Aña ʿillet ol elest ḫiṭābındandur ve (12) şifāsı daḫı anuñ-ıladur. AK# #. Yaʿnī, daḫı hidāyet geldi ki ḳulı mevlādın (13) yaña delālet ider, daḫı raḥmet geldi ki anuñ-ıla müʾminlere teraḥḥüm ider. Zīre eger ol (14) ḫiṭābı olara işitdürmese olar "belā" diyüṕ īmān getürmezlerdi. AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, eyit ki ol işitdürdügi Ḥaḳ Taʿālā faẓlı-y-ıladur, daḫı ol ḫiṭāb anlara (16) raḥmeti-y-ledür. AK# #. Yaʿnī, ol ḫiṭāb olunuṕ işitmek-ile (17) feraḥ itsünler ki ol ḫayrludur anlara ol dünyeden ve içindekiden cemʿ iderler. (18) Ve daḫı buyurdı kim AK# #. Yaʿnī, "Eyit, yā Muḥammed, ḫaber virüñ (19) baña şol rızḳdan ki Allāhu Taʿālā size indürdi, erzāḳ-ı ḳulūbdan ve ervāḥdan, [346b] (1) bu nefsler ve

[2576] mevʿiẓa: Mev'ize. Öğüt. Nasihat. * Bir cemaate veya kimseye kalbini yumuşatacak ve iyiliğe sevkedecek surette hakikatları ders vermek.

[2577] *Elestü bi-rabbiküm: Ben sizin rabbiniz değil miyim?*

[2578] belā: doğru, öyle, öyledir, kabul ettik.

bendler erzāḳından ziyāde”. Ol vāridāt-ı rūḥānīler ve şevāhid-i rabbānīler (2) ki vārid olur ol ḳulūblar üzere ki ṣāfiyedür ve ḥażret-i ʿulāya müteveccihlerdür. Ve daḫı (3) anı müşāhede ḳılur ol ervāḥ ki zaikiyedür[2579] ol ʿizzet müşāhedelerinden ve ḥikmet vācib (4) ḳılıcı nesnelerden. AK# #. Siz andan nefsüñüz üzere ḥarām ḳılduñuz, (5) nefslerüñüz ḫaḳḳından, ʿaḳluñuz ḫalalinden ve himmetüñüz ḥaḳāretinden; daḫı ḥalāl ḳılduñuz ol (6) erbāb-ı ḳulūb üzere ki naḳıyyedür[2580] ve ʿaṣḥāb-ı himmet üzere ki ʿāliyyedür. Nefsüñüz kelāmı (7) budur ki “Bu saʿādetleri ḥāṣıl itmek ve bu kerāmetlere irişmek bizüm şānumuz degüldür. Belki (8) ol ulular ve ḫāṣ evliyālar ve enbiyālar şānıdur”. AK# #. (9) Yaʿnī, “Eyit yā Muḥammed, size Allāhu Taʿālā mı destūr virdi ki bu ʿāliye maḳāmlardan iʿrāż[2581] idüp̀ (10) anı ġabrüñüze ḥavāle ḳılasız daḫı dünyāya ve anuñ zīnetlerine meyl idesiz. Yoḳsa, Ḥaḳ Taʿālā (11) üzere iftirā mı idersiz, bunuñ-ıla ki ol bu derecātlara daʿvet itmegi bir ḳavme taḫṣīṣ (12) ḳıldı, bize ḳılmadı; belki anuñ daʿveti ʿāmdur”. Bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# # (13) AK# #. **AK# #.** Yaʿnī, ol iftirā (14) ehlinüñ ẓanları nedür ḳıyāmet güninde perdeler getürüldügi vaḳt ol vilāyet ehlinüñ (15) derecātlarından ve hevālarına ʿibādet idenlerüñ derekātlarından bular ʿaẕāb olınur (16) degüller mi ol maḥrūmlıḳ ʿaẕābı-la ve ʿāḳıbetleri şerr oluṕ maḫẕāl olmaġ-ıla. AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā faẓl issidür, bu nās üzere, bunuñ-ıla ki istiʿdādı (18) külline salavāt ḳıldı, feyż-i ilāhiyi ḳabūl itmekde. AK# #. Yaʿnī, (19) bularuñ ekṣeri buña şākir degüllerdür ki ol istiʿdādlarını ṣarf ideler Ḥaḳ Taʿālā’nuñ **[347a]** (1) elṭāf-ı nefḥātlarına arḳuru[2582] ṭutalar ki dāyim esicidür ʿināyeti ṭarafından. Ve daḫı buyurdı ki (2) AK# #. Yaʿnī, yā Muḥammed, sen olmazsın ol nübüvvet emrlerinden bir emrde (3) ki ol saña maḫṣūṣdur. AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, daḫı

[2579] zaikiyye: Tadanı tadıcı lezzet alanı, zevklenen (müennes, dişil)
[2580] naḳıyy: pak, temiz, nazif.
[2581] iʿrāż: Yüz çevirmek. Başka tarafa dönmek. İctinab, çekinmek.
[2582] arḳuru//ayḳırı

ol şān-ı nübüvvetden sen Ḳurʾān'dan hīç bir nesne oḳımayasın (5) bularuñ üzerine. Ve daḫı yā Muḥammed'e īmān getürenlersiz hīç bir ʿamel itmeyesiz ḫayrdan (6) şerden, illā biz sizüñ ʿamellerüñüz üzere şāhidüz. AK# #. Şol vaḳt ki (7) siz aña şürūʿ[2583] idesiz niyyetlerüñüz-ile ḳabūl olmaḳda ve redd olmaḳda ve ol ʿameli (8) ḳılmaḳda. AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, sizüñ rabbüñüz ʿilminden baʿīd degüldür, (10) ẕerre ve zin ḳadar nesne, yirlerde göklerde, andan kiçi yā daḫı büyük; illā küllī ol (11) ümm-i kitābda mektūbdur ki ḳatındadur, ezelden ebedā. Andan ḫaber virdi ol evliyālar (12) ḥālinden bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# #. (13) Yaʿnī, bilgil ki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ dōstları ve nefslerinüñ düşmānı. Zīre vilāyet ol (14) Allāh'ı bilmekdür daḫı nefsi bilmekdür Allāh'ı bilmek, anı maḥabbet naẓarı-la görkmekdür ve nefsi (15) bilmek aña ʿadāvet naẓarı-la baḳmaḳdur anuñ aḥvāllarınuñ ḥicābın keşf itdükden (16) ṣoñra evṣāfları-y-ıla. Ḳaçan ol nefsi bilseñ şöyle ki Ḥaḳ bilmekdür, bilmedüñ ki (17) ol Allāhu Taʿālā düşmanıdur, anuñ-ıla ḫuṣūmet itmek anuñ-ıla muḫālefet ve mükāyede[2584] (18) ḳılmaḳdur ki anuñ mekrinden ve keydlerinden emīn olmayasın ve aña şefḳat u (19) merḥamet naẓarı-la baḳmayasın. Evliyālaruñ ḥāli budur ki anlara ḳorḳu yoḳdur nefslerinden **[347b]** (1) żarar ummaḳlıḳda daḫı anlara ġuṣṣa daḫı yoḳdur ol nefs arzuları olardan fevt (2) olduġı-çun ʿadāvet-i nefs aralarında girü ḳāyim. AK# #. (3) Yaʿnī, evliyālar olardur ki Allāh'a ilticā idüp̀ ġayrından ṣaḳınurlar, andın yaña ḳaçarlar. (4) Pes, Allāhu Taʿālā daḫı anları iki cihānuñ ʿılāḳası[2585] ẓulmetinden çıḳarup̀ vaṣl u viṣāl (5) nūrına ulaşdurur. AK# #. Yaʿni, ol rüʾyā-yı ṣādıḳa bularuñdur (6) ki beşāret

[2583] şürūʿ: Başlamak, mübaşeret etme.

[2584] mükāyede: (Keyd. den) Hile tertip etme, tuzak yapma.

[2585] ʿılāḳa: Metinde ağız özelliği ile ʿılāḳa şeklinde yazıldığı kanaatindeyiz. Kelimenin aslı ʿalāḳa şeklinde olmalıdır.

ʿalāḳa: İlişik, rabıta, merbutiyet. * Gönül bağlama, sevgi, münasebet, taalluk, irtibat, mâlikiyet

ʿılaḳıye: Aşikarelik, açıklık, meydanda oluş.

idicidür, cüz-i nübüvvetdendür ki vāḳiʿ olıcaḳ nesneleri uyku-y-ıla uyanuḳ-(7)lıḳ arasında görürsiz daḫı ol ilhāmlar ve keşfler daḫı ne ki bulara vārid olur mevāhibden (8) ve müşāhedelerden. Nite ki Resūl buyurdı, *ʿaleyhi's-selām;* "Ḳalmadı ḳısm-ı nübüvvetden, illā mübeşşirāt ḳaldı". (9) AK# #. Ve āḫiretde beşāretleri ḥicāb keşf olunmaḳdur, cemāl-i ʿizzetden. Ol nūr-ı ḳadīm (10) tecellī ḳıldığı vaḳt ki ol ẓulmet-i ḥudūṯ götrüle, tā buları bāḳī ḳıla beḳā-yı ḥaḳḳ-ıla raḥmeti (11) birle. Nite ki buyurdı: AK# #. **AK# #** (12) AK# #. Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ aḥkām-ı ezeliyyesi taġyīr olmaz. Şöyle ki Ḥaḳ Taʿālā diledi ol (13) ḥikmet-i bāliġası birle "velī" didügi "velī" oldı, "ʿadū" didügi "ʿadū" oldı, ezelden ebedā taġyīr olmadı. (14) Ṕes, bu velīlik kelāmı ṯābit oluṕ tebdīl olmaduġı ulu saʿādetdür. Andan ol ġurūr (15) ehlinden ḫaber virdi, buyurdı ki AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā tesellī ḳıluṕ resūline *ʿaleyhi's-selām* ḫiṭāb ider ki resūl-i ḳalbdür, yā resūl-i (17) ḳalb ol müşrike nefslerüñ ḳavli ve ḫavāṭırları[2586] seni maḫzūn ḳılmasun saña işitdürü söyler-(18)ler ol şehvātları leẕẕātından ve ol dünyā zeḫāriflerin ḳarşuña tezyīn iderler, (19) tā ki ṭarīḳ-ı Ḥaḳḳ'ı senüñ üzerüñe ḳaṭʿ ideler, seni hevāya mütābaʿat ḳılmaġa delālet ideler. Bilgil ki **[348a]** (1) cemīʿ-i ʿizzet dünyede āḫiretde Allāhu Taʿālā-y-ıçundur, kime dilerse dünyede ʿizzet virür āḫiret ʿizzeti (2) olmaz, kime dilerse āḫiret ʿizzetin virür dünyede olmaz, kimin dilerse dünyede āḫiretde ʿazīz ḳılur. (3) Ṕes, ol ḫuṭuvāt-ı nefs ve vesāvis-i şeyṭān aña żarar itmez ki anı şehvāt-ı dünyā ṭuzāġı-la (4) ṭutalar, yā anuñ zīneti-le aldayalar. Ol dünyā niʿmetlerini āḫiret niʿmetlerinden menʿ itmez. Ṕes, (5) ol ḫāṣ ḳullardan olur ki Ḥaḳ Taʿālā dünyede āḫiretde ḥasene virdi. Belki olaruñ (6) baʿżılarına niʿmet-i dünyā muʿīn olur, āḫiret niʿmetlerin ḥāṣıl ḳılmaġa. Nite ki ḥadīṯ-i rabbānīde (7) buyurdı: **ḤADÌṮ-İ ŞERÌF (ḲUDSÌ ḤADÌṮ).** Ṕes, ol (8) Allāh semīʿdür, nefsüñ kelāmın işidür, daḫı ʿalīm, ḳullaruñ

[2586] ḫavāṭır: Hâtıralar. Fikirler. Düşünceler.

mizācın bilür, anlara żarar olacaḳ (9) nesneyi defʿ ider ve menfaʿat olacaḳ nesneleri virür. AK# #. (10) Yaʿnī, agāh oluñ ki semā-i ḳulūb ve arż-ı nüfūs anuñ ḫāṣ milkidür, ḳullarıdur, ne dilerse (11) bulara işler, bular gendü nefslerinde nefʿa ḍarrā[2587] mālik degüller. AK# #. (12) AK# #. Yaʿnī, ol nefsler ki Allāh'dan ġayrıya şerīk ṭutınuṗ, dünyādan ve (13) hevādan, aña ʿibādet iderler, ne nesnedür ki aña ibādet ideler. Ammā anda meşiyyet-ü[2588] Allāh (14) vardur. AK# #. Yaʿnī, olar ol ṭabduḳları degüldür, illā hevāları iḫtiyārı-la-(15)dur, Allāhu Taʿālā iḫtiyārı-la degül. Bilmezler ki gendülerüñ iḫtiyārları yoḳ. AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, degüldür bular; illā kāẕiblerdür ki dirler, Allāh'dan bizüm iḫtiyārumuz var. (17) Andan ḫaber virdi andan ki baʿżı evḳātda bu nefslere ihmāl[2589] olınur ki hevāya itbāʿ [2590] iderler. (18) Buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā (18) size ol beşeriyyet gicesin ḳılıvirdi ki anuñ-ıla nefsler temettuʿ [2591] idüṗ şehvāt-ı dünyāyı ve anuñ **[348b]** (1) leẕẕātların yirine getürmeg-içün, tā ol leyl-i beşeriyyetde rāḥat olasız. Ol mücāhede zaḥmet-(2)lerinden ve ʿibādetler meşaḳḳatinden baʿẓı vaḳtlerde, tā melālet-i[2592] nefs ve göñül çönge-(3)ligi[2593] gide

---

[2587] żarrā': (Darrâ') Şiddet. Keder, mihnet, sıkıntı.

ḍarrā: Şiddet, mihnet. Belâ. Naks. Ziyan. Sıkıntı. Kötürümlük.

[2588] meşiyyet//meşiet: Meşiyyet. Dilemek. İrade. Arzu. Matlub. Murad. İstek.

meşiyyet-ü Allāh: Allāh'ın istemesi, dilemesi.

[2589] ihmāl: (a.i) ehemmiyet vermeme, mühimsememe, boşlama, terk etme; hâliyle bırakma; savsaklama.

[2590] itbāʿ: Tâbi' kılmak. Ardına katmak.

[2591] temettuʿ: (C.: Temettuât) Kazanma, kâr etme. * Kâr, fayda, menfaat. * Toplamak, cem'etmek. * Mühlet vermek. * Yoldaş olmak.

[2592] melālet: (a.i) melāl. 1- usanç, usanma, bıkma. 2- sıkılma, sıkıntı. (melel, melūl)

melāl-i nefs: nesfin bıkkınlığı, isteksizlik, bıkkınlık, iştiyaksızlık, sıkıntılı.

[2593] çöngelik: zayıflık, gücü gitmek. körelmek, kesmezlik, küntlük.

göñül çöngeligi: gönül şevki, gönlün istekli ve şevkli olması, gayret ve iştiyakla dolu olma hali.

çönge, [çöngi]: Gücünü yitirmiş, zayıf, görevini yapamaz duruma gelmiş, küntleşmiş.

çöngelemek->çöngeltmek.

çöngelik: kesmezlik, küntlük.

çöngelmek: 1- zayıflamak, gücünü yitirmek, görevini iyi yapamaz duruma gelmek, körleşmek. 2- (diş için) kamaşmak.

ve şevḳuñuz yiñilene ṭalebüñüz şevḳ-i ziyāde ola. Bundan ṣoñra sizüñ-içün (4) nehār-ı rūḥānī ḳıldı ki anuñ içinde görilür. Zīre rūşendür, żiyā issidür, tā anuñ-ıla mesābiḥ-i (5) sülūk naẓar oluna ve maḳāmlarda teraḳḳī oluna. Ve daḫı ol leyl-i beşeriyyetde fevt olanı tevaḳḳuf (6) vāḳiʿ olmaġ-ıla girü tedārük ide. AK# #. Yaʿnī, uşbu (7) ihmāl içinde delāletler var, ol ḳavme kim ḥaḳāyıḳ-ı Ḳurʾān'ı göñül ḳulaġı-y-ıla işüdüp̣ ṣaḳlar-(8)lar. Andan ḫaber virdi ol āfātlardan ve şübhelerden ki vāḳiʿ olur eṣnā-yı sülūkda (9) nehār-ı rūḥānī[2594] ẓāhir olduġı vaḳt, tā sālik[2595] olanlar andan ḥaẓer[2596] ideler. AK# # (10) AK# #. Yaʿnī, ol nefs müşrikleri ddiler ki Allāh veled ṭutdı. Şol vaḳt ki rūḥ (11) ḫilāfeti-le tecellī ḳıldı, rubūbiyyet ṣıfatında muḳterin oluban Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ibdāʿı ṣıfatınuñ (12) tecellīsine daḫı rūḥ-ıla ve aña kemāl-i ḳarbi-y-ile ve Ḥaḳḳ'a rūḥuñ iḫtiṣāṣı olduġ-ıçun taṣarruf-ı ḫayāl (13) bāḳī olduġı vaḳt, tā atalıḳ oġulluḳ ṣābit ola, Allāh-ıla ḳul arasında. Zīre oġullıḳ bu (14) ʿılāḳalaruñ gey aḫaṣṣıdur, ata-y-ıla, ḳaçan atalıḳ oġullıḳ muḥaḳḳaḳ ola. Uşbu keşf Yehūd u Naṣāra'-(15)nuñ ḍalāletlerinüñ mebdeʾidür ki didiler "ʿÜzeyr ibnu'l-lāh"[2597], Allāhu Taʿālā ʿālī ve münezzehdür bu-(16)laruñ kelāmından. Nite ki buyurdı: AK# #. Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā münezzehdür, ġanīdür, (17) veled ṭutmaḳdan ve aña iḫtiyāc olmaḳdan. AK# #. Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā'-(18)nuñdur ne ki var semavāt-ı rūḥānīde aḥvāldan küşūfdan ve müşāhedelerden daḫı arż-ı (19) nüfūsda ne var-ısa ve hemden ḫayālden ve daḫı ne ḳoparsa şübhātlardan ve āfetlerden. **[349a]** (1) AK# #. Yaʿnī, ol nefsler

---

çöngeltmek, [çöngelemek] Zayıflatmak, gücünü kırmak, körletmek.
çöngül olmak: zayıflamak, gücü gitmek.
(ayrıntılı bilgi için bkz.: Yeni Tarama Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara 1983, s. 59.

[2594] nehār-ı ruḥānī: ruhani aydınlık, ruhun aydınlanması.
nehār: (C.: Enhür) Fecrin doğuşundan güneşin batışına kadar olan aydınlık.

[2595] sālik: (Sülûk. dan) Bir yolda giden. Belli bir yol tutup giden. * Bir tarikat yolunda olan.

[2596] ḥaẓer: Çekinme. Zarar verebilecek şeyden kaçınma. Korunma.

[2597ʿ] Üzeyr ibnu'l-lāh: "Üzeyir (a.s) Allāh'ın oğludur." manasıda Yahudi ve Nasara'nın söyledikleri sözün ayet-i kerimeden alıntılanarak aktarılmasıdır.

ḳatında bir ḥuccet yoḳdur ki uşbu daʿvinüñ (2) ṣıḥḥatine yaraya. AK# #. Yaʿnī, söyler misiz Allāhu Taʿālā ḥaḳḳına bir nesne ki (3) siz anuñ ḥaḳīḳatin bilmezsiz. AK# #. Yaʿnī, eyit (4) yā ḳalb-i nefs, şolar ki nefs-i emmāret-(i) bi's-sūdur, Allāh üzere iftirā iderler, anlara felaḥ ḥāṣıl (5) oluṕ ẓafer bulmazlar bu ḥaḳāyıḳlar keşf olunmaġa, mādām ki uşbu ṣıfat üzere olalar. AK# # (6) AK# #. Yaʿnī, bularuñ emrinüñ ḥāṣılı ve umūlarınuñ ġāyeti budur ki dünyānuñ leẕẕātları ve şehvātları (7) birle birḳaç gün temettuʿ ideler. AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, andan ṣoñra çār u nā-çār gelecek yirleri bizdin yañadur. Biz daḫı ol (9) ḳatı ʿaẕābları anlara ṭaduravuz ki ḥażretden ıraḳ düşmek ve sürülmek ʿaẕābıdur, ol küfrlerinden (10) ötrü ki atalıḳ oġullıḳ iṣbāt itdiler ḳul-ıla mevlā arasında, ol ʿaẕāb-ı buʿda vāḳiʿ oldılar. (11) Līkin dünyede ol ʿaẕābuñ elemin ṭadamadılar. Zīre uyurlardı, uyur olan düşinde vāḳiʿ olan (12) cerāḥatüñ acısın ṭuymaz, tā uyanmayınca. Ṕes, bu ḫalḳ ölümden ṣoñra uyanurlar ol ʿaẕāblarınuñ (13) elemin ol vaḳt ṭuyarlar. Andan ol mükeẕẕiblerden ḫaber virdi ki inẕār olundılar, bunuñ-ıla ki buyurdı (14) AK# #. İşāretdür ol Nūḥ-ı rūḥa ki didi ol ḳavmine. (15) Yaʿnī, ḳable ve sırra daḫı nefse külli ṣıfātları-y-ıla. AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, yā ḳavm, eger sizüñ üzerüñüze ulu meşaḳḳat geldise benüm bu aḫlāḳ-ı ḥamīde-i (17) rūḥānī maḳāmında ḳāyim oluṕ ṭurduġum ve size naṣīḥat virüṕ daʿvet ḳılduġumuz Allāhu Taʿālā'nuñ (18) vaḥdāniyyetine delīller ü burhānlar-ıla ve anuñ ḫulḳların ḫulḳlanmaġ-ıla daḫı benüm sīretüm ʿādet-(19)lenmeġ-ile. Eger size bu ṣaḳīl[2598] gelüṕ acı geldise. AK# #. Ṕes, ben Allāh üzerine **[349b]** (1) tevekkül idem ki ol sizi daʿvet itdügüm cihete size tevfīḳ vire ki ol delālet olunan (2) kerīm maḳāmları ve ʿālī dereceleri ḥāṣıl ḳılasız. Eger elbette imtināʿ idüṕ ol derekāt-ı (3) nefsānīyi ki ḥayvānīdür, anı dilerseñüz beni ol daʿvet üzere düşman ṭutuṕ

[2598] ṣaḳīl: (Sıklet. den) Ağır, can sıkan, sıkıcı. Çirkin kaba.

andan ḳurtılmaḳ (4) isterseñüz. AK# #. Yaʿnī, varuñ mekrüñüz keydüñüz cemʿ (5) idüñ daḫı ol şerīklerüñüzi daʿvet idüñ ki hevā vü Şeyṭān'dur, dünyā-y-ıla; olar daḫı (6) mekrlerin sizüñ mekrüñüz-ile cemʿ idüñ. AK# #. Yaʿnī, şöyle olsun ki (7) ol mekr ü ḥīleden bir nesne size ve şerīklerüñüz üzere mübhem ve ḫafī ḳalmaya. AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, cemīʿüñüz ol şerīkler-ile ol mekrüñüz ḥīlelerüñüz benüm üzerüme (9) imżā idüñ hīç yavuz fiʿle baña işlemekden teʾḫīr itmeñ ki anı itmek dilersiz. Zīre (10) siz ne ḳadar cidd-ile saʿy iderseñüz ki baña mekr idesiz ve ḳavlimi redd idesiz, sizüñ aña (11) ḳudretüñüz yitmez ki baña żarar degüresiz, yā nefʿ irişdüresiz, illā meger Ḥaḳ Taʿālā iẕni-y-ile (12) ola. AK# #. Yaʿnī, eger benüm naṣāyiḥümden iʿrāż ider-(13)señüz ben ol size naṣīḥat idüp̀ Allāh'dın yaña daʿvet ḳılduġum-ıçun sizden ecr ṭaleb (14) itmezin[2599] ol dünyāñuz ḫaẓlarından. AK# #. Yaʿnī, degüldür benüm naṣībüm, (15) illā Ḥaḳ Taʿālā'nuñ mevāhibleri ve müşāhede-i cemāldür. AK# #. (16) Yaʿnī, ben aña emr olundum ki yönini Allāh'a teveccüh idenlerden olam, Allāh'ı ṭaleb itmekde. Ṕes, (17) ol ḳavm Nūḥ'ı tekẕīb ḳıldılar. AK# #. Yaʿnī, biz ol Nūḥ-ı rūḥı (18) ġarḳdan[2600] ḫalāṣ ḳılduḳ ol baḥr dünyāda daḫı oları ki anuñ-ıla bile şerīʿat gemisine (19) bindiler. Yaʿnī, ḳalb ve sırrı daḫı nefs hevā. AK# #. Yaʿnī, anları yir yüzinde Allāh'uñ [350a] (1) ḫalīfeleri ḳılduḳ ki olar maẓharı ṣıfāt-ı Ḥaḳ'dur ve āyetler(i)ne daḫı maẓhardur. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, ol bizüm delāyillerümüzi ve ḫuccetlerümüzi tekẕīb idenleri şeyāṭīnden ve (3) baʿżı nefslerden ki mütemerridelerdür baḥr-i dünyāda ġarḳ[2601] eyledük. AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, naẓar ḳıl, gör ki ʿāḳıbetleri neye irdi ol Nūḥ-ı rūḥ inẕār ḳılduġı kimselerüñ (5) ilhāmāt-ı Ḥaḳḳ-ıla ol ḥażret-i ḳudsden ıraḳ düşüben. AK# # (6) AK# #. Yaʿnī,

[2599] ṭaleb itmezin:
[2600] ġaraḳ//ġarḳ: suya batma.
[2601] ġarḳ eyle-: suya batırmak.
ġarḳ: suya batmak, alabora olmak. suda boğulmak.

ol Nūḥ-ı rūḥdan (7) ṣoñra daḫı resūller göndedük, ol ḳavmlerine geldiler, anlara ẓāhir muʿcizeler-ile, anlar girü (8) ol enbiyāları muʿcizelerin görüṗ taṣdīḳ itmediler. Ol Nuḥ-ı rūḥ'ı tekẕīb ḳılduḳları şomlıġından (9) anuñ daʿvetin ḳabūl itmediler, Allāh'dın yaña seyr itmekde. Bunda işāret var aña kim (10) her kimüñ ki ḳalbi Nūḥ-ı rūḥ daʿvetine īmān getürmedi ve ilhām-ı Ḥaḳḳ'a inanmadı ki anuñ muʿcize-(11)lerin gördi, oldur ki enbiyālar daʿvetine inanmazlar ve muʿcizātlarına inkār idenler. AK# # (12) AK# #. Yaʿnī, nite ki ḳalblerine ḫatm urduḳ, ol ḥadden geçmeyenlerüñ (13) ol daʿveti Nūḥ-ı rūḥuñ ve ilhām-ı Ḥaḳḳ'uñ daʿvetlerin ḳabūl itmedükleri-çün. Ancılayın ḫatm ururuz (14) ol ḥaḳdan tecāvüz idenler ḳalblerine daḫı çün Nūḥ-ı rūḥ daʿvetine ḳulaḳ ṭutmadılar, bāṭıla (15) meyl itdiler. Nūḥ-ı rūḥı tekẕīblediler, tā ki enbiyālar daʿvetin daḫı ḳabūl itmeyeler. Andan ol (16) baʿṣ-i enbiyādan ve tekẕīb-i eşyādan ḫaber virüṗ buyurdı ki AK# # (17) AK# #. Yaʿnī, ol Mūsā-yı ḳalbe ve Harūn-ı sırra vaḥy idüṗ ve ilhām ḳıluṗ Nūḥ-ı rūḥdan ṣoñra (18) ol Firʿavn-ı nefse gönderdük ṣıfātları-y-ıla anlara āyetlerle gönderdük ki ol "*Lā ilāhe illā'l-lāh"* (19) ʿaṣāsıdur ki ol Mūsā-yı ḳalb muʿcizātıdur. Daḫı yed-i beyżā virdük ki gerek yirde istiʿmāldi[2602]. **[350b]** (1) AK# #. Yaʿnī, istikbār itdiler kelime-yi tevḥīdi ḳabūl itmekden. Andan (2) ötrü ol Firʿavn-ı nefs rubūbiyyet daʿvisin ḳılurdı, gendüden ġayrı bir ilāh daḫı iṯbāt (3) idemezdi. Ṕes, ol nefs ṣıfātları-y-ıla mücrim ḳavmlerden oldılar ki yavuzlara buyurucılardur. (4) AK# #. Yaʿnī, çünki kelime-yi ḥaḳ bizüm ḳatumuzdan anlara geldi ki ol (5) bizüm ṣıfātumuzdur. Anda ṣuʿbān ʿamelin işler muʿcizāt iẓhār ider, Firʿavn-ı nefse ṣıfāt-(6)ları-y-ıla. AK# #. Yaʿnī, Firʿavn-ı nefs ol ẕikr ejdehāsın muʿcizesin (7) siḥr gördi. AK# #. (8) Yaʿnī, ol Mūsā-yı ḳalb didi ki "Ḳaçan size

[2602] istiʿmāl: (Amel. den) Kullanmak. Faydalanmak.

ḥaḳ gelse ki ol ẕikr muʿcizātdur, siz aña şek (9) idüṕ siḥre teşbīh idersiz, sāḥirler siḥr-ile felaḥ bulmazlar. Felāḥ, ḫalāṣ bulmaḳdur vücūd-ı (10) mecāzī ḳaydından[2603] ẓafer bulmaḳdur vücūd-ı ḥaḳīḳıya. Bedürüstī, felāḥ ẕikrdedür. Nite ki buyurdı: (11) AK# #. **AK# #.** Bu nefs (12) kelāmıdur, ṣıfātları-y-ıla ki ḳalbe dir geldük ẕikr getürdük ki anuñ-ıla bizi bu dünyā-(13)y-ıla hevā ʿibādetinden dönderesin, tā ki ol kibriyā vü sulṭanat ve bu arż-ı ḳālibde taṣarruf (14) sizüñ ola. Nite ki buyurdı: AK# #. (15) Yaʿnī, Firʿav-ı nefs sırr-ıla ḳalbe dir ki biz size īmān getür degülüz ve taṣdīḳ idüṕ (16) ittibāʿ ḳılacaḳ degülüz. AK# #. Yaʿnī, Firʿavn-ı nefs (17) didi ki getürüñ baña her sāḥiri ki ʿalīm ola şeyāṭīnden ve mütemerrid[2604] nefslerden ki sāhire (18) olalar vesāvisler-ile ve ḫaṭavāt-ı nefs-ile ve düzme keleciler-ile. AK# # (19) AK# #. Yaʿnī, çün ol saḥara-yı şeyāṭīn geldi Mūsā-yı ḳalb **[351a]** (1) ḳalb didi anlara kim bıraḳuñ ne nesne ki bıraġursız ol düzmelerüñüzden. AK# # (2) AK# #. Yaʿnī, çün bıraḳdılar Mūsā-yı ḳalb didi ki tā ki (3) getürdüñüz küllī siḥrdür, düzmedür. Bedürüstī, anı Allāhu Taʿālā ṣuʿbānı[2605] ẕikr-ile bāṭıl eyler (4) ki ol ḥaḳdur, ol düzme nesne bāṭıldur, ḳaçan ḥaḳ gelse bāṭıl maḥv olur. AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā müfsidlerüñ ʿamelin ıṣlāḥ itmez ki ehl-i temerrüdden ve düzmelerden (6) ola. AK# #. Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ḥaḳḳı taḥḳīḳ ider, kelimeleri-y-ile ki (7) "*Lā ilāhe illā'llāh*"dur. Egerçi ehl-i hevā ol emmāre nefslerden ki yavuzlara buyurucıdur, anı kerih (8)

[2603] ḳayd: Kelepçe, bağ.

[2604] mütemerrid: İnatçı, ısrar eden, dik kafalılık eden. Kibirlilik eden.

(Dine muhalif felsefeden tam ders alan, bir firavun olur. Fakat en hasis şeye ibadet eden ve menfaat gördüğü her şeyi kendine rab telâkki eden bir firavun-u zelildir. Hem mütemerriddir. Fakat bir lezzeti için nihayet zilleti kabul eden miskin bir mütemerriddir. Hasis bir menfaat için şeytanın ayağını öper derecede alçaklık gösterir.)

[2605] suʿbān: (C.: Saʿābin) Büyük yılan. Ejderha. * Koz: Semanın kuzey yarım küresinde bulunan Tinnîn Burcu'nun çevirdiği büyük kavisin ortasında ve küçük ayı dörtgeninin tam karşısında bulunan en parlak yıldız. (Alpha Draco)

daḫı görürse. AK# #[2606]. Yaʿnī, īmāna gelmedi, ol Mūsā-yı ḳalbe, illā (9) ḳavminden bir ẕürriyyet ki ol ṣıfātlarıdur. Ve daḫı cāyizdür ki "*ḳavmihi"* didügi ol Firʿavn-ı nefs (10) ḳavmi ola. Maʿnī böyle ola ki Mūsā-yı ḳalbe īmāna gelmedi, illā baʿżı ṣıfāt-ı nefs. Zīre mümkin-(11)dür ki ol nefsüñ aḫlāḳ-ı ẕemīmeleri tebdīl oluna aḫlāḳ-ı ḥamīdeye ki ḳalbiyyedür. AK# #[2607] (12) AK# #[2608]. Yaʿnī, ol īmāna gelenler Firʿavn-ı nefsden ḫavf (13) üzeredür ki bulara bir fitne ḳılalar daḫı anuñ cemāʿati ki hevā vü dünyādur şehvātları-y-la (14) ḳorḳarlar ki ol ṭabʿī aḫlāḳları ki nefs anuñ üzere mecbūldur, anı tebdīl ḳılalar. Bunuñ-ıla (15) aña işāret ḳılur kim bedürüstī, bu nefs egerçi ṣıfāt-ı emmāriyyesi tebdīl ola muṭmaʾinne (16) ṣıfātına daḫı anuñ mekrinden emīn olunmaz, ola ki ol muṭmaʾinneliḳden girü emmāreliġe (17) döne. Nite ki belʿām[2609] u berṣīṣā[2610] oldı.

[2606] Ḳurʾān, (Yūnus) 10/83: Firavun ve erkanının kendilerine fenalık yapmasından korktuklarından, milletinin bir kısım gençleri dışında, kimse Musa'ya inanmamıştı, çünkü Firavun o yerde hakimdi. O, gerçekten aşırı gidenlerdendi.

[2607] Ḳurʾān, (Yūnus) 10/83

[2608] Ḳurʾān, (Yūnus) 10/83: Firavun ve ileri gelen (zorba)ların kendilerine işkence yapmaları korkusu sebebiyle Musa'ya (başlangıçta) kavminin bir kısım gençlerinden başkası inanmadı. Çünkü Firavun, o yerde (Mısır'da) cidden ululuk taslayan (bir diktatör) ve hakikaten aşırı gidenlerdendi. (Feyzü'l-Furkan'dan aktarım.)

[2609] belʿām: (a.) Terbiyesiz, açgözlü, obur, pisboğaz. * Hz. Musa (A.S.) hakkında, yalan ve fena söyleyerek Beni-İsrail'i kandıran Bel'am bin Bâura adında birinin adı. Bu kişi İsrâil kabîlesindendir.

[2610] berṣīṣā: İsrailiyatta yer aldığına göre İsrailoğulları zamanında zahid ve abid bir zattı. Daha sonra nefsine uyarak hak yoldan sapmıştır. Onunla ilgili şu hadise anlatılmaktadır;

"Bersısa, İsrailoğulları içinde âbid ve zahid biriydi. İbadethanesinde gece gündüz kulluk görevini yapar, kimsenin, azında çoğunda olmazdı.

Bu güzel halinden dolayı Rabbimiz de ona ikramlarda bulunmuş, eliyle dokunduğu felçlileri iyi etme hassası lutfeylemişti.

Bersısa, buna hep şükrediyor, hep bunu Rabbından biliyordu. Günün birinde şeytan kalbine vesvese vermeye başladı.

- Sen kötü adam olsan elinde felçlileri iyi edebilir misin? Demek ki sende büyüklük, kimsede olmayan azizlik vardır!

Tam bu sırada hükümdarın kızına felç gelmişti. Dili tutulup azası hareket etmeyen kızcağızı, Bersısa'nın tekkesine bırakmışlar, duasını beklemeye başlamışlardı.

Vesveseye devam eden şeytan, bu hali de delil olarak kullanmaya yöneldi.

- Bak, hükümdarın kızını bile sana bıraktılar. Demek ki senin işin garantide. Hem bak bu kızcağızın dili de söylemiyor, senin yapacağın bir işi kimseye söylemeye de muktedir olamıyor, öyle ise ona bir şeyler yapsan, kimse bilmez!

Ṕes, bular ḳorḳarlar ki Firʿavn nefs buları fitneleye (18) dünyā-y-ıla ve şehvātları-y-la, nefs ḳıçın ḳıçın girü ol emmāreliġine rücūʿ ide. AK# # (19) AK# #[2611]. Yaʿnī, ol Firʿavn'a *"Leʿāl(in) fi'l-arżı*[2612]*"* yücelmişdür. **[351b]** (1) yir yüzinde ḳuvvetli ol arżı beşeriyyetde taṣarruf itmeg-ile ki ol müsriflerden-(2)dür, ḥadd-i şerīʿatden ve ṭarīḳatden tecāvüz itmişdür, ol leẕẕātların ve şehvātların ḥāṣıl (3) ḳılmaḳda. AK# #. Yaʿnī, ol Mūsā-yı ḳalb ṣıfātlarına (4) didi ki "Yā ḳavmī" yāḫūḏ ol nefs ṣıfātlarına ki īmān getürdiler ol Mūsā-yı ḳalb getürdügi (5) ẕikre ve ilhāma ve mevāhib-i ḥaḳḳa. Eger īmānuñuz ḥaḳīḳī oldısa Allāhu Taʿālā'dan ve anuñ (6) hidāyeti irdise. AK# #. Yaʿnī, Allāh üzere tevekkül idüñ (7) dünyāya ve anuñ leẕẕātlarına degül. Eger Allāh'a muṭīʿ u münḳād olduñuzsa işüñüz aña (8) ışmarladuñuzsa. AK# #. Didiler ki biz Allāh üzerine tevekkül itdük (9) anuñ ġayrına degül. Andan Allāh'dın yaña döndiler, tevekküllerini teʾkīd idüben anuñ üzerine (10) andan ṭaleb itdiler ki ol ẓālim ḳavm-ile anları fitnelendürmeye ki ol Firʿavn nefs (11) ḳavmidür, daḫı hevādur dünyā-y-ıla. AK# # (12) AK# #.

Bersısa zihnine hücum eden bu şehevanî duygularla baştan mücadele etti ise de, sonunda bu vesveselere kapıldı ve şeytanın dediğini yaptı...

Artık Bersısa büyük günahkardı. Şeytan bu defa da şu teklifte bulundu:

- Kızcağız İyi olur da konuşursa senin yaptığını haber verir, durumun meydana çıkar. İyisi mi onu öldür, mahzene koy. Soranlara da, iyi olup buradan gitti, de, işi bitir...

Bersısa bunu da yaptı Zavallıyı öldürüp mahzene gömdü. Soranlara da:

- İyi olup buradan ayrıldı, bilmem nereye gitti? diye cevap verdi.

Ancak, şeytan hükümdara da şüphe telkin etmeye başladı:

- Kızcağız ansızın iyi olup ta kaçmaz. Şunun evini, İbadethanesini bir arayayım?..

Ve nihayet cinayet ortaya çıktı. Bersısa idam edilmek üzere darağacının yanına getirildiği sırada Şeytan yine göründü:

- Bak seni idam edecekler, bir tek ümid var. O da bana secde etmen. Şayet bana bir kere secde edersen ümit olunur ki hükümdarın yanında senin affın için şefaatçi olur, kurtarırım...

Bersısa son ümidini de kullanmaktan geri kalmadı. Şeytana orada secde etti.

Bunu gören şeytan, bu defa ne dedi biliyor musunuz:

- Ey nefsine uyan ahmak! Ben bir defa Allah'a isyan ettim. Hala affedilmedim, mel'un olarak devam ediyorum, ya sen baksana kaç defa isyan ettin? Nasıl olur da affedilirsin?

Ve Bersısa'nın ipi çekildi, ayakları boşlukta sallandı...

Derler ki:

İnsan ibadetine, zühdüne güvenmemeli, dâima Rabbına ilticada bulunmalı, şeytanın ve nefsin tesirlerine, telkinlerine karşı hep uyanık olmalı."

[2611] Ḳurʾān, (Yūnus) 10/83

[2612] *Leʿāl(in) fi'l-arżı:* o yerde hakimdi: *Ḳurʾān, (Yūnus) 10/83*

Yaʿnī, bize ḫalāṣ vir ol ḳavmüñ şerrinden (13) ki ḥaḳḳı bāṭıla ṣatarlar, bizi īşā[2613] ṭutarlar, ol yaramaz ḫulḳları-y-la, tā bizi daḫı anuñ-ıla (14) ḫulḳlanduralar. Andan ḫaber virdi Mūsā ḥālinden ḳardaşı-y-la ve Firʿavn ḥālinden tābiʿī-y-le, (15) buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, Mūsā-yı ḳalbe (16) ve Harūn-ı sırra vaḥy eyledük ki yaraḳlañ[2614] ol ṣıfātlaruñuzı, çün ʿālem-i rūḥānīyede (17) maḳāmlar düzüñ. Andan ötrü ki bu ḳalb ü sırr ṣıfātları-y-la vāsıṭadur rūḥ-ıla nefs (18) arasında. Aña işāret ḳılur ki bu ʿālem-i nefs-i sifliyyede menzil ṭutmayalar, ol ʿālem-i (19) ervāḥ-ı ʿılvīde maḳām ṭutalar. AK# #. Yaʿnī, ol maḳāmlaruñuzı ʿālemi **[352a]** (1) ʿālem-i rūḥānīde ki bendin yaña teveccüh olunmışdur, Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmege anı ḳıble idinüñ (2) ol rūḥānīyi maḳām idinüp̀ ṭurmañ. AK# #. Yaʿnī, dāyim oluñ ol maḳām-ı rūḥānīden (3) ʿurūc[2615] itmegi maḳām-ı ḳurbāta ve muvāṣalāt-ı rabbāniyyeye[2616]. AK# #. Yaʿnī, beşāret it (4) ol muṣaddıḳlara ki seyr idicilerdür, Allāh'dın yaña vaṣl u viṣāl-içün. AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, ol Mūsā-yı ḳalb didi ki "İy bizüm rabbumuz, sen (6) ol Firʿavn-ı nefse ve anuñ ṣıfātlarına zīnet virdüñ. Yaʿnī, yir yüzinden leẕẕāt alacaḳ (7) ne var-ısa ve şehvāt-ı nefsānīde anuñ naẓarına müzeyyen ḳılmaduñ. Zīre ol anuñ ṭabʿına (8) muvāfıḳdur. AK# #. Yaʿnī, daḫı emvāl virdük ve anı nefs murādların ḥāṣıl (9) ḳılmaġa sebeb ḳılduk bu ḫayevet-i dünyāda. AK# #. Yaʿnī, "İy Ćalabum, andan (10) ötrü ki anlaruñ ʿāḳıbeti emrleri seni ṭaleb itmek yolından seyrlerin ḳaṭʿ ideler, anuñ-ıla (11) ḳullaruñı gümrāh idüp̀ senüñ ṭalebüñden ḳoyalar anuñ temettuʿātına meşġūl

---

[2613] īşā: Bir haberi yaymak, duyurmak. Bir şeyin şuyuuna, yayılmasına sebeb olmak.
īşā ṭut-: bir meselenin veya huyun yayılmasına sebep eylemek, vesile kılmak.
[2614] yaraḳlañ: hazırlanın.
yaraḳ: yaraġ//yaraḫ: 1-hazırlık, levazım, teçhizat.
yaraḳa yapışmak: silaha yapışmak.
yaraḳ düzmek: hazırlanmak, hazırlık görmek. [Yeni Tarama Sözlüğü, s. 235.]
[2615] ʿurūc: Yukarı çıkmak. Yükselmek.
ʿurūc-ı ʿÌsā: Hz. İsa'nın (a.s) göğe çıkması, yükselmesi.
[2616] muvāṣala(t): Vâsıl olmak. Erişmek. Ulaşmak.
muvāṣlāt-ı rabbāniyye: Allāh'a uşalmak, doğruya hakka ulaşmak.

ḳıluban ve (12) ḳuru umūlar-ıla maġrūr idüben". AK# #. Yaʿnī, "İy (13) Ćalabum, bularuñ ol mālları maḥabbetin maḥv idüṕ gidergil, yā naẓarlarına ḫayır göstergil. Ve daḫı (14) ol dünyāya naẓar idecek ṭarīḳatlerin göñülleri üzerine baġlayuvirgil[2617]. Bularuñ himmetlerin[2618] (15) seni ṭaleb ḳılmaġa ġālib ḳılıvir ki naẓarları sendin yaña ola". AK# # (16) AK# #. Yaʿnī, bu nefs ṣıfātları-y-la āḫirete īmān getürmezler ve Ḥaḳḳ'ı ṭaleb (17) itmezler, tā dünyā südin emmekden buları kesüṕ ol acıyı bulara göstermeyince. Zīre kişi ülfet (18) ṭutduġı nesneden kesilmek ġāyet ḳatı nesnedür. AK# #. Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā (19) ol ḳalb-ile sırra didi ki "Ol dileyüṕ duʿā ḳılduġuñuz nefs ḥaḳḳında ṣıfātları-y-ıla ki ḳaṭʿ olınalar **[352b]** (1) ol dünyā leẕẕātlarından". AK# #. Yaʿnī, yā (2) ḳalb, yā sırr[2619], istiḳāmet üzere oluñ Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekde ve andın yaña seyr itmekde mütābaʿat (3) ḳılmañ şol kimseler ṭarīḳına ki anlar Allāh'dın yaña gider ṭarīḳ bilmezler ve ḳadrin bilmezler, (4) himmetleri dünyā ve anuñ şehvātları olmışdur. Andan ḫaber virdi, ol duʿānuñ icābeti (5) eserinden buyurdı ki AK# #. Yaʿnī, biz geçdük ol ḳalb-ile sırruñ Benī (6) İsrā'īl'ni, ikisinüñ ṣıfātları-y-ıla ol ʿālem-i melekūt baḥrinden bu ʿālem-i milk şehvātlarından (7) kesildükden ṣoñra sülūk itdürdük ol baḥr-i rūḥānīde ki melekūtiyyedür. (8) AK# #. Yaʿnī, Firʿavn-ı nefs daḫı anlaruñ redlerine (9) ittibāʿ itdiler bu ʿālem-i milkden arzuların ḳaṭʿ idüben ḥased ve ʿadāvet yöninden. (10) Zīre nefs tecāvüz itmez melekūtdın yaña, illā bir ʿillet-ile muẓṭar[2620] oluban. Zīre melekūtdın (11) yaña seyr itmek nefsüñ ṭabīʿatinden degül, sülūk itmez, illā ḳahr-ıla diler dilemez. AK# # (12) AK# #. Yaʿnī, çün Ḥaḳ Taʿālā'nuñ luṭfı yilleri esdi, ol biḥār-ı melekūt[2621] (13) mevc[2622] urdı. Mūsā-yı

[2617] göñülleri üzerine baġlayuvirgil:
[2618] bularuñ himmetlerin:
[2619] Metinde Arapça teleffuz esasına göre sırr şeklinde yazılmıştır.
[2620] muẓṭar: Zorlanmış. Cebr olunmuş. Mecbur kalış. Çaresiz kalıp başı sıkılan. (Zaruret. den) Çaresiz kalmış, zorlanmış.
[2621] biḥār: (Bahr. C.) Denizler. Deryalar. * Mc: İlmi çok olan âlimler.

ḳalb ol ṣıfātları Benī İsrāʾīl-ile ol viṣāl baḥrinde ġarḳ (14) oldılar. Ol mevclerüñ bölükleri ol sāḥil-i beşeriyyete irişdi, Firʿavn-ı nefs daḫı (15) ol baḥre girüṕ tecāvüz itmek diledi, anda ġarḳa irişdi. Ol bölügüñ etegine (16) yapışuṕ didi ki AK# #[2623]. (17) Ol Firʿavn-ı nefsüñ ʿālem-i melekūtdan yādlığı ʿalāmetinden-idi ki ol ġarḳ vaḳtinde tevfīḳ[2624] (18) ipine yapışmadı, ṣıdḳ u iḫlāṣ eli-y-le dimedi ki ARAPÇA METİN[2625]. Ammā (19) çāresüzliḳ eli-le Benī İsrāʾīl'i vesīle idindi. Didi ki "Ben īmān getürdüm ki maʿbūd yoḳdur, [353a] (1) illā ol ki Benī İsrāʾīl aña ṭaparlar". Dimedi ki "Ben īmān getürdüm ol Allāh'a ki maʿbūd yoḳdur, (2) illā oldur". Ṕes, aña dinildi ki AK# #. Yaʿnī, (3) şimdi mi muṭīʿ olduñ, bundan ilerü bizüm-ile rubūbiyyet daʿvīsin idüṕ gendü nefsüñi helāk idüṕ (4) ġayrüñ daḫı bile helāk idüṕ müfsidlerden olmışduñ. AK# # (5) AK# #. Yaʿnī, bularuñ ol gündür ki senüñ nefsüñi ve ḳālibüñi ol baḥr-i ḍalāletden (6) ḳurtaravuz, tā ki sen ol ḫalefüñde gelenlere delīl ü ʿalāmet olasın, bizüm kemāl-i ḳudretümüz (7) ve mezīd-i ʿināyetümüz üzere. Bunuñ-ıla ki her kimse bizüm ḫāṣ ḳullarumuza mütābaʿat ḳılsa (8) biz anı necāt ehlinden ḳıluṕ derecātlar virürüz, helāk ve derekāt ehli olduḳdan ṣoñra. (9) AK# #. Yaʿnī, bu nisyān ehlinden ćoḳları bizüm (10) ol āyetlerümüzden ġāfillerdür ki bizdin yaña delālet ider, bizüm ġayrumuza meşġūl (11) olduḳları-ćun. Andan ehl-i ṣıdḳdan ve ehl-i iḫtilāfdan ḫaber virüṕ

---

biḥār-ı melekūt:

[2622] mevc: Dalga. Denizin dalgası. * Titreşim. * Mc: Devir, devre.

mevc ur-: dalgalanmak, coşmak, yükselmek, artmak.

[2623] Ḳurʾān, (Yûnus) 10/90

[2624] tevfīḳ: Cenab-ı Hakkın kuluna yardım etmesi.

[2625] 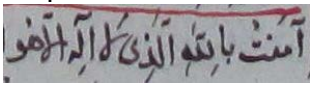 Allāh'tan başka ilah olmadığına iman ettim. Allāh'a iman ettim, şüphesiz ki O'ndan başka ilah yoktur. Ben o Allāh'a iman getirdim ki O'ndan başka hiçbir ibadet edilecek, ilah yoktur.

Allāh'a iman ettim, şüphesiz ki (o Allah ki) O'ndan başka ilah yoktur. Şüphesiz ki Allāh'dan başka ilah olmadığına iman ettim.

buyurdı ki AK# # (12) AK# #. İşāretdür "İsrāʾīl"i didügi ol rūḥa ki ʿilvīdür (13) ve oġullıġ-ıla ḳalbe sırra işāret ḳılur. Zīre ol ikisi andan mütevellidlerdür, nefs (14) degül. Zīre egerçi ol daḫı tevellidü andandur, līkin oġullardan degül ḳızlardandur. (15) AK# # didügi, yaʿnī, menzil-i ʿālī düzivirdük rūḥ ḳonşılıġında ki ʿilvīdür. Bedürüstī, (16) ol ikisi yaradıldılar ṣıfāt-ı rūḥ-ıla muttaṣıf oluṕ meyl idici oluban ol ʿālem-i ʿilvīye (17) ki rūḥānīdür ṭabʿ yöninden. AK# #. Yaʿnī, biz anlara feyż-i (18) rabbāniyi rızḳ eyledük ki rūḥ üzere dökilücidür ḥażretden ol raḥmāniyyetī ṣıfātlarından. (19) Ṕes, rūḥdan ḳalbe feyż olur. Zīre ḳalb rūḥdan ʿarş menzilesindedür Ḥaḳ Taʿālā'dan. **[353b]** (1) Yaʿnī, ol ʿarş ṣıfat-ı raḥmāniyyenüñ istivāsı[2626] maḥallidür Ḥaḳ Taʿālā'dan ve rūḥ daḫı ancılayın ʿarş-ı (2) ḳalb üzere müstevīdür ki ol ḳalb ḳābildür, feyż-i rūḥāniyyeye. Zīre evvelā ol ṣıfat-ı (3) raḥmāniyyeden rūḥ üzere feyż olur, rūḥ daḫı ḳalb-ile sırr üzere feyż ider; fehm it (4) cidd-ile. AK# #. Yaʿnī, ḳalb-ile sırr iḫtilāf ḳılmadılar, ol ḫılḳatleri (5) ṣıfatından ki yaradıldılar ṣıfat-ı raḥmāniyyet üzere, tā anlara Resūl'üñ *ʿaleyhi's-selām* daʿveti geldi (6) İslām'dın yaña daḫı aḥkām-ı Ḳurʾān'a ve erkān-ı şerīʿata ve Allāh'dın yaña seyr itmege (7) ṭarīḳat ḳademleri üzerine ʿālem-i ḥaḳīḳate vāṣıl olmaġ-ıçun. Bu küllī bāliġ olduġı vaḳtdur ki (8) tekālif-i şiraʿ[2627] aña vācib ola. Muḳbil[2628] oldur ki anı ḳabūl itdi maḳbūl[2629] oldı ve müdbir[2630] (9) oldur ki anı redd itdi, merdūd[2631] oldı. AK# #. Yaʿnī, (10) Allāhu Taʿālā bularuñ arasında ḳabūl-ile ve redd-ile ḥükm eyleye ḳıyāmet göninde iḫtilāfları ḳadar (11) ve aḥvāllarınuñ teġayyurātı[2632] ḳadar. AK# #. Yaʿnī, ol nesnelerde ki (12) iḫtilāf

[2626] istivā: Müsavi oluş. Temasül. * İ'tidal, istikamet ve karar. * Kemalin sâbit olması. * Kaba kuşluk zamanı. * Yükselmek, yüksek olmak. Üstün olmak. * İstila eylemek.
[2627] tekālif-i şiraʿ: Şeriatin emirleri.
[2628] muḳbil: Mübârek. İkbali kutlu, mutlu. Mes'ud. Bahtiyar.
[2629] maḳbūl: (Makbule) Kabul olunan. Beğenilen. Sevablı.
[2630] müdbir: (Dübur. dan) Tâlihsiz, düşkün.
[2631] merdūd: Reddolunmuş. Kabul edilmemiş. Geri döndürülmüş. Kovulmuş.
[2632] teġayyür: Hâlden hâle geçmek, değişmek. * Bozulmak. * Zıt olmak.

ḳıldılar, aḳvāllerinde ve aʿmāllerinde ve aḥvāllarında. Zīre ʿameller aḥvāl u aḳvāl (13) netāyicleridür. Andan ehl-i şekk-ile ehl-i Ḥaḳ'dan ḫaber virüp buyurdı ki AK# # (14) AK# #. Yaʿnī, yā Muḥammed, eger şekk iderseñ şol nesnede ki seni anuñ-ıla maḫṣūṣ (15) ḳılduḳ cemīʿ-i enbiyādan ve mürsellerden maḥabbet ve ḫatm-i nübüvvet ḫuṣūṣiyyet-ile daḫı ḫayr-ı ümmet-ile (16) ve daḫı saña ḥavż-ı mevrūd[2633] virmeg-ile ve maḳām-ı maḥmūd virmeg-ile daḫı ġayrı bularuñ gibi ulu (17) ʿaṭālar ve yüce mertebeler-ile ki gözler gördügi yoḳ, ḳulaḳlar işitdügi yoḳ ādem[2634] göñlinden (18) geçdügi yoḳ. AK# #. Yaʿnī, ṣor senden īlerü (19) inen kitābları oḳıyanlara ki biz senüñ ḳadrüñüñ baʿżısın ve mekānuñ yüceligin ve salṭanatuñ [354a] (1) anlara kitāblarında beyān ḳılıpdururuz, tā saña muḥaḳḳaḳ ola ki her nesne ki saña Ḥaḳ'dan gelür. (2) Ol senüñ ḥaḳḳuñdur, anda tebeddül ve teġayyür olmaz. Bu andan ötrüdür ki Allāhu Taʿālā bu insānı (3) żaʿīf yaratdı, naẓarları ḳāṣır ve himmetleri ḥaḳīrdür, ḳaçan anuñ üzerine kerāmetler ḳapusı fetḥ olup (4) inʿām olunsa ve ol saʿādet yilleri sehl[2635] vezn-ile anuñ üzerine esse anuñ göñli (5) ṭaralur ve bedeni münkesir olur, üzerine yükledilen yüki götürmez ve daḫı taḥaḳḳuḳ idemez anı ki (6) anuñ-ıla faẓl bulmışdur Allāhu Taʿālā ḳatında. Eyle ẓann ider ki bu oġlancuḳlar[2636] aldaġucıdur ol (7) emellerden ki aña muvāfiḳ[2637] gelür. Anda şek ider ki bu kerāmet midür yoḳsa ibtilādur. AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, çün saña rabbüñden ḥaḳ geldi, (9) muḥaḳḳaḳ oldı ki ol ictibādur, şek andan zāyil oldı, sen şek idicilerden olmaġıl. Ḥāl (10) budur ol ehl-i şek

---

teġayyürāt: değişmeler, bozulmalar.

aḥvāllerinüñ teġayyürātı ḳadar: hallerinin bozulmaları kadar.

[2633] mevrūd: (C.: Mevrudât) Gelmiş. Vürud etmiş. Gelen. (a.s. vürūd'dan.) gelmiş. gelen.

ḥavż-ı mevrūd: kevser havuzu.

[2634] ādem: insan, insanoğlu.

[2635] sehl: kolay. yumuşak. edb.: "Hem kolay, hem güç" mânasına bir tâbirdir. Yazılışı veya söylenişi kolay göründüğü hâlde taklidine kalkışınca, taklidi imkânsız eser demektir.

[2636] oġlancuḳ: çoluk çocuk, çocuk, küçük çocuk.

[2637] muvāfıḳ: uygun, yerinde, denk.

degül. Nite ki buyurdı: AK# #. Yaʿnī, “cāhillerden (11) olmaġıl”, dir ol, ḫōḏ cāhil degül. Bundan ötrü didi Resūl *ʿaleyhi’s-selām;* “Şekk itmezin[2638] daḫı (12) ṣormazın[2639]“. AK# #. Bu (13) ḫiṭābları küllī egerçi ḳalb-i resūledür, līkin murād anuñ ġayrıdur. Zīre ol anlardan (14) degül ki Ḥaḳ Taʿālā’nuñ āyātların tekẕīb-ide. AK# # (15) AK# #. Yaʿnī, olara ki rabbüñ kelimesi vācib oldı, anlar īmān getürmezler. Kelime oldur ki (16) buyurdı vaḳt-i mīṣāḳda AK# #. Yaʿnī, nār vācib oldı, anlaruñ üzerine (17) uşbu kelime sebḳat itmeg-ile ki anlar īmān getürmezler. AK# #. (18) Yaʿnī, eger bulara külli delālet gelesi olursa bular īmāna gelmezler. Zīre bular ol körlik ve (19) ḍalālet istiʿdādı üzere yaradıldılar. Nite ki buyurdı: AK# #. [354b] (1) Bular küllī yaradıldılar andan ötrü ki ṣıfāt-ı ḳahra maẕhar olalar. Ṕes, bular īmān getürmez-(2)ler, tā ol ʿaẕāb-ı elīm görmeyince ki ʿaẕāb-ı buʿddur ve firāḳ-ı elemidür. Andan ḫaber vir-(3)di ki īmān-ı beʾs[2640] hīç bir ḳavmden ḳabūl olmadı, illā Yūnus ḳavminden *ʿalm (ʿaleyhi’s-selām)*. Nite ki buyurdı: (4) AK# #. Zīre bunca ḳavmler īmān (5) getürdiler şol vaḳt ki ʿaẕāb-ı muʿāyene gördiler, buları ḳabladı Firʿavn gibi ḳavmi-y-le. (6) Ve Lūṭ ḳavmi ve Nūḥ ḳavmi daḫı bulardan ġayrı ümmetler īmān getürdiler. Şol vaḳt ki hīç bir nefse (7) īmānı menfaʿat ḳılmaz, çün andan öñ īmānı yoḳdı ġayba īmān getürmediler. Ìmān-ı maḳbūl (8) oldur ki ġayba īmān getrüle. Nite ki buyurdı: AK# #. Ammā bu Yūnus ḳavmi-çün (9) ṣabāḥladılar bir bulıt gördiler ki içinde ʿaẕāb var. Nite ki Yūnus anlara vaʿde ḳılmışdı (10) anlar īmān getürüṕ Yūnus’ı taṣdīḳlediler, ol vaʿde ḳılduġına daḫı ʿayān olmazdan (11) öñ. Ṕes, īmānları īmān

[2638] şek itmezin://şek etmem. şüphe etmem.//

[2639] ṣormazın://sormam//

[2640] beʾs: Azab, şiddet. Korku. * Zarar, ziyan. * Zorluk, meşakkat, zahmet. * Fenalık. (Arapçada: "Savaşta şiddetli harekette bulunmak veya sıkıntı ve fakirlikten fenâ durumda olmak" mânâlarına gelir.)

īmān-ı beʾs: korku imanı, azab imanı. Yani azab korkusu sebebiyle iman etme.

bi’l-ġaybi oldı, tevbe ḳıldılar Allāh’a ṣıdḳ-ıla ve aña duʿālar ḳıldılar (12) iḫlāṣ-ıla tażarruʿ birle, Allāhu Taʿālā duʿāların ḳabūl idüp tevbelerin ḳabūl itdi. (13) Anlaruñ saʿādetleri ʿalāmeti-y-di ki ʿaẕāb olara añsuz gelmedi; nite ki ayuḳ ḳavme geldi. (14) Nite ki buyurdı: AK# #. Bulara ḳudret virildi ki tā (15) Allāh’a ilticā idüp bī-ḳāreleġ-ile duʿā ḳılalar. Zīre Ḥaḳ Taʿālā’nuñ kerem-i sünneti budur ki (16) çāresüz ḳalmışlaruñ duʿāların ḳabūl ide duʿā ḳılıcaḳ bulardan ġayrına ḳudret virmedi. (17) Şol ḳadar ki ilticā ideler ve iḫlāṣ-ıla duʿā ḳılalar. Yūnus ḳavmi īmānı ḥaḳīḳī olup maḳbūl (18) olundı. Nite ki buyurdı: AK# # (19) AK# #. Yaʿnī, çün anlar īmān getürdiler, biz daḫı anları dünyede anları rüsvāy **[355a]** (1) idici ʿaẕābları anlardan defʿ eyledük, anları īmān-ıla ve aʿmāl-i ṣāliḥa-y-ıla temettuʿ itdürdük, tā āḫir (2) ʿömürlerine degin. Andan ḫaber virdi ol īmāndan ki tevfīḳ-iledür, ḫızlān-ıla degül. Bu ḳavlı-y-la (3) ki buyurdı: AK# #. Yaʿnī, eger rabbüñ dilese ezelde (4) ḳamu yir yüzindekilere īmān taḳdīr iderdi. Nite ki baʿżılara taḳdīr ḳıldı ve esbāb-ı hidāyeti (5) bulara düzivirdi. Nite ki baʿżılara düzivirdi. Nite ki Allāhu Taʿālā yaratdı ḫalḳ-ı ẓulmet (6) içinde. *El-ḥadīṯ:* Resūl *ʿaleyhi’s-selām* buyurdı: “Ol nūr irişdügi daḫı Ḥaḳ Taʿālā’nuñ irādeti-y-le-(7)yidi ki ol esbāb-ı hidāyeti düzivirdi”. AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, yā Muḥammed, sen mi gire görürsin bu nāsı ki anlara ṣaçılan nūr irişmedi, tā (9) ki müʾmin olalardı, ol envār-ıla. Bilmez misin ki eger Allāhu Taʿālā nūr virmeye kimsenüñ (10) nūrı olmaz. AK# # (11) AK# #. Yaʿnī, yoḳdur bir nefse ki ẓulmetde ola, ol īmān getüre, illā Allāhu Taʿālā iẕni-y-ile .(12) Anuñ iẕni oldur ki ol ṣaçılan nūrı aña irişdüre ve daḫı ol ḥicāb ʿaẕābın (13) anlara ḳıldı ki anlar ehl-i ʿaḳl degül. Allāhu Taʿālā’nuñ sünneti budur ki hidāyet vire ol (14) ʿuḳūllara nūr-ı īmān-ıla ḳuvvetlenmiş ola, tevḥīddin yaña. Ammā hidāyet virmez ol ʿuḳūllara (15) ki mücerrede ola, nūr-ı īmāndan. AK# #. Yaʿnī, eyit yā Muḥammed, (16) naẕar idüñ ol īmāndan ḫālī ʿaḳl-ıla ne nesne var bu göklerde yirlerde ol ẓāhir (17)

āyetlerde. Daḫı bu gönüller gökinde ve nefsler yirinde ol bāṭıl āyetlerde. (18) AK# #. Yaʿnī, bu āyetler ve inẕārlar fāyide (19) ḳılmaz, ol ḳavmden ki īmān getürmez ola, illā kitāb-ı sābıḳa-y-ıla daḫı ol ṣaćılan nūr-ıla. **[355b]** (1) Yaʿnī, bulara ġanī ḳılmaz, ol ʿuḳūl-i mücerrede ol āyātları görmekde, illā meger ki nūr-ıla ḳuvvet-(2)lenmiş ola. AK# #. Yaʿnī, muntaẓır olmazlar (3) ol ʿuḳūl-i mücerrede ehline nūr-ı īmāndan, illā şol kimseler günlerine bulardan ilerü geçdiler. (4) Yaʿnī, bular muntaẓır olurlar, şuña kim biz olaruñ-içün taḳdīr itdük emr-i saʿādetden ve emr-i (5) şeḳāvetden, tā ki olara teysīr[2641] oluna. Şol nesneler ki olar anuñ-ıçun yaradıldı. AK# # (6) AK# #. Yaʿnī, eyit yā Muḥammed, muntaẓır oluñ ol esbāb-ı (7) ḥāṣıl olmaḳlıġa ve sizüñ-içün taḳdīr ḳılduġumuz nesneler ẓuhūra gelmege, ben de sizüñ-ile (8) bile mutaẓır olayın, tā ol size taḳdīr olunan vaḳt gelince. AK# # (9) AK# #. Yaʿnī, andan biz resūllerümüz (10) ḳurtaravuz. Daḫı anları ki īmān getürdiler, şol nesne-y-ile ki bularuñ-ıçun taḳdīr ḳılduḳ, (11) emr-i saʿādetden esbāb-ı saʿādet düzüldügi vaḳt ve ol şeḳāvetden ẓāhir olduġı (12) vaḳt, uşbuncılayın biz üzerümüze vācib ḳılduḳ, müʾminleri şeḳāvetden ḳurtaravuz her (13) zamānda, ol şeḳāvet esbābı yoḳ olmaġ-ıla ve saʿādet esbābı düzilmeg-ile. Andan (14) ol iki ṭāyifenüñ iḫtilāfından ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# # (15) AK# #. İşāret ḳılur kim ḫiṭāb Muḥammed-i rūḥ-ıladur ve "nās" didügi ʿibāretdür ol nefsden ki (16) mevlāsın unutmışdur daḫı ol ṣıfātları. Maʿnī budur ki eyit yā rūḥ, ol nefse ve ṣıfātlarına (17) eger benüm dīnümde şek ider olursañ ki ol Allāh'a ʿibādet ḳılup ṭāʿat itmekdür (18) ve anı sevüṕ ṭaleb itmekdür. Ammā sizüñ dīnüñüz hevāya ʿibādet itmekdür daḫı dünyāya (19) ve anı sevüṕ aña muṭīʿ olmaḳdur. Ve daḫı ẓann idersiz ki ġayruñuz sizüñ dīnüñüz üzeredür. **[356a]** (1)

[2641] teysīr: (Yüsr. den) Kolaylaştırma. Kolaylaştırılma.

AK# #. Yaʿnī, ben ʿibādet ḳılmazın şolara ki Allāh'ı ḳoyuṕ (2) siz aña ibādet idersiz, hevādan ve Şeyṭān'dan ve dünyādan, şehvātları-y-ıla. AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, ol Allāh'a ʿibādet iderin ki sizi öldürüṕ fānī ḳılur. (4) Yaʿnī, nefs ölmek ve ṣıfātları fānī olmaḳ mutażammındur, Allāhu Taʿālā'ya ʿibādet ḳılmaġ-ıla ve anı sevüṕ (5) ṭaleb itmegi daḫı nefs ṭāʿatin terk idüṕ ve hevāya ʿibādet ḳılmaġı ve ṭaleb-i dünyāyı ḳovmaḳdur. (6) AK# #. Yaʿnī, ben aña buyrıldum ki Allāhu Taʿālā'nuñ liḳāsına (7) ve aña vāṣıl olmaġa, müʾminlerden olam. AK# #. Yaʿnī, ṭoġrudur (8) Allāhu Taʿālā'ya teveccüh itmekde ve anı ṭaleb itmekde ṭāhir oluban ol iltifāt ćepelinden (9) Allāh'dan ġayrıya ve andın yaña meyl idici oluban. AK# #. Yaʿnī, daḫı (10) bana emr olundı ki nefs-i müşrikeden ve anuñ ṣıfātlarından olmayam ki ol Allāh'dan (11) ġayrıya ṭapar. Eger bu āyeti ẓāhirine ḥaml idersevüz Ḥaḳ'dın aña işāret ider ki (12) resūl muḫāṭab ola, fıṭrat vaḳtinde ki AK# #. Yaʿnī, teveccühüñi Allāh'a (13) ḳāyim ḳıl iḫlāṣ-ıla dön Allāh'dın yaña, müşriklerden olmaġıl, olar dünyā ṭālibkeridür (14) hevāya ṭapıçılardur. AK# #. ʿİbādet itmegil (15) Allāhu Taʿālā'dan ġayrıya ki saña ne żarar var ne aṣṣısı var, dünyede āḫiretde. Zīre aṣṣı (16) ve ziyān andandur ki nāfiʿ daḫı oldur, ḍārr daḫı oldur, dünyā āḫiret degül. AK# # (17) AK# #. Eger birin idecek olursañ sen ol ẓālimlerden (18) olursın nefʿi ḍarrı ḳomayacaḳ yire ḳorsın. Andan bu maʿnīyi teʾkīd ḳıluban didi ki AK# # (19) AK# #. Eger seni bir mażarrat[2642] ṭutsa bilesin **[356b]** (1) senden anı keşf idici yoḳdur, illā Ḥaḳ Taʿālā'dur. Zīre gidermez ol żarar, illā irişdüren. (2) AK# #. Yaʿnī, eger Ḥaḳ Taʿālā ḫayr irişdürmek dilese (3) anuñ faẓlını kimse redd ider yoḳdur, illā girü ol faẓl irgüren nefʿ u ḍarr andan, ḫayr u (4) şerr andan. AK# #. Yaʿnī, her ḳulına ol (5) ḫayrını irişdürür, istiḥḳāḳları ve istiʿdādları ḳadar ki ol ġafūrdur, ẕātı nūrı-y-la (6) ṣıddīḳlaruñ vücūd-ı ẓulmetin setr ider. Ve daḫı raḥīmdür, girćek ṭāliblere raḥmeti-y-le (7)

[2642] mażarrat: Zararlar, ziyanlar. Mazârr.

ḳarīb olur. Andan ḫalḳuñ ihtidāsından ḫaber virdi ki ol Ḥaḳḳ'a iḳtidā itmeg-ile (8) olur. Nite ki buyurdı: AK# #. Yaʿnī, iy rablerinden (9) "elest" ḫiṭābın unıdanlar ve ol yüce mertebelerin añmayanlar, eger benüm ḫiṭābum işitdüñüzse (10) benden vāsıṭasuz size taḥḳīḳ geldi ḥaḳ, rabbüñüzden ki ol Ḳurʾān'dur ve muḥkem ipdür, (11) gönderilmişdür rabbüñüzden ol Muḥammed vāsıṭası-y-ıla *ʿaleyhi's-selām* ki anı indürdi ol (12) rūḥu'l-emīn anuñ ḳalbi üzere. AK# #. Yaʿnī, her kim ki (13) ol Ḳurʾān ipinde yapışmaġa hidāyet buldı. Ḥaḳ Taʿālā AK# # didügi emrin (14) yirine getürdi ḥaḳīḳat, ol hidāyet buldı gendü nefsi menfaʿatı-çun ki anı ḫalāṣ ḳıla ol (15) esfel-i sāfilīne düşmekden döndere anı ol aʿlā-yı ʿılliyyīne[2643] ki rabbinüñ ḫiṭābın vāsıṭasuz (16) işide bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# #. AK# #. (17) Yaʿnī, her ki Ḳurʾān ipine yapışcaḳ yoldan azdı, anuñ ḍalāleti girü nefs üzeredür. Zīre ol (18) esfel-i sāfilīnde bāḳī ḳalur, Allāhu Taʿālā'dan ıraḳ oluban ve ol ıraḳlıḳ ve elem-i firāḳ ʿaẕābı-y-ıla (19) muʿaẕẕeb[2644] olur. AK# #. Yaʿnī, ben size vekīl degülem ki sizüñ vekāletüñüz-ile **[357a]**[2645] (1) ben iʿtiṣām[2646] idem, ol maḳāmlara ve ol derecelere sizi ulaşduram ve bu sifliyyātdan ve bu dereke-(2)lerden sizi ḫalāṣ idem. Sizüñ iḫtiyāruñsuz ben aña emr olunmışam ki size tebliʿ-i risālet (3) idüṕ mevāʿiẓler-ile naṣīḥat ḳılam. Nite ki buyurdı: AK# # (4) AK# #. Yaʿnī, yā Muḥammed, saña ne vaḥy olınursa sen anı ṭut, gendü nefsüñ-içün, andan (5) ol vaḥyi ümmetüñe irişdür. Ṣabr eylegil, tā aña deg ki Allāhu Taʿālā ehl-i saʿādete ḳabūliyyet-ile (6) ḥükm eyleye ve ehl-i şeḳāvete redd-ile ḥükm eyleye. Her kimse ne-y-içün yaradıldısa aña ol geñez (7) olur. Ḥākimlerüñ ḫayrlusı oldur ki ḳabūl-i daʿvet-ile ve Ḳurʾān-ıla ve anuñ aḥkāmı-y-ıla ʿamel ḳılmaġa (8) ḥükm eyledi.

[2643] ʿilliyyīn//ʿilliyyūn: (A.) (a.i) Cennetin ve gökyüzünün en kutsal, en yüksek tabakası.

[2644] muʿaẕẕeb (Ar.): Eziyet çeken, azap içinde bulunan. Sıkıntıda kalan.

[2645] Metinde 356a şeklinde numaralandırılmış, ancak arada bir varak numaralandırılmayan kısım olduğu için bir varak ileri numara verilmiştir.

[2646] iʿtiṣām: İstediğini vermek. (a.i. İsmet'den) 1- el ile tutma, tutunma. 2- günahtan sakınma 3. temiz olma 4. bitkilerin damar damar olması (Develioğlu, s. 563). *** Günahlardan sakınmak. * Pâk olmak. * Bir şeye yapışarak sıkı tutmak ve korunmak.

Anlara ki ʿināyet-i ezeliyye sebḳat itdi ve daʿveti redd itmeg-ile ve Ḳurʾān aḥkāmı-la ʿameli terk (9) itmege ḥükm eyledi. Olara ki şeḳāvet-i ezeliyye sebḳat itdi. "*Ve'l-ḥamdüli'l-lāhi ʿalā mā ḥükm ve ḳaṣā ve rabbī*"[2647].

(10) **SŪRE-İ HŪD**[2648], ***ʿalm (ʿaleyhi's-selām) . Māye ve ʿışrūn āyet.***[2649] *"Bismi'l-lāhiʾr-raḥmāniʾr-raḥīm"*[2650]. (11) الر كِتَابٌ أُحْكِمَتْ ءَايَاتُهُ [2651]. **"***Bismi'l-lāh"* didügi işāretdür; Allāhu Taʿālā'nuñ ṣıfāt-ı ẕātına, (12) "er-raḥman" didügi işāretdür ṣıfat-ı celāline, "er-raḥīm" işāretdür ṣıfāt-ı cemāline. Maʿnī budur ki bu iki (13) ṣıfāt anuñ ẕātı-y-ıla ḳāyimdür ki celīl ü cemīldür, bundan ġayrı esmāları bu iki ṣıfat üzere (14) müştemildür. Ol iki ṣıfāt biri ṣıfāt-ı ḳahrdur ki celālīdür ve biri ṣıfāt-ı luṭfdur ki cemālīdür. (15) Ṕes, [2652] didügi elif-ile Allāhu Taʿālā'ya işāretdür ve lām-ıla Cebrāʾīl'e işāretdür *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* ve rā-y-ile Resūl'e (16) işāretdür *ʿaleyhi's-selām.* Yaʿnī, şol ki Allāhu Taʿālā indürdi Cebrāʾīl'ile ol Resūl'ine *ʿalm (ʿaleyhi's-selām).* كِتَابٌ أُحْكِمَتْ (17) ءَايَاتُهُ [2653]. Yaʿnī, Ḳurʾān'dur ki anuñ āyātları muḥkemdür, tebdīl ü taġyīr olunmaz. Nite ki buyurdı: AK# # (18)

[2647] 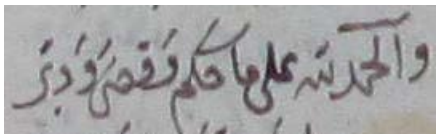 Allāha hamdolsun, hükmü üzere ve talebine ve sahibime hamdolsun.

[2648] Hūd Sūresi: *Mekke döneminde nâzil olmuştur. 123 âyettir. 50. âyetinden 60. âyetine kadar Hz. Hûd'un hayatı anlatılmakta ve sûre bu adla anılmaktadır. Sûrenin 12, 17 ve 114. âyetlerinin Medine döneminde nâzil olduğu belirtilmektedir.*

[2649] ***Māye ve ʿışrūn āyet:***

[2650] Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla.

[2651] Kurʾān, (Hūd) 11/1: Elif. Lâm. Râ. (Bu,) öyle bir Kitab'tır ki âyetleri, hikmet sahibi, her şeyden haberi olan (Allah) tarafından sağlamlaştırılmış ...

Kurʾān, (Hūd) 11/1-2: Elif. Lâm. Râ. (Bu,) öyle bir Kitab'tır ki âyetleri, hikmet sahibi, her şeyden haberi olan (Allah) tarafından sağlamlaştırılmış, sonra da Allah'tan başkasına kulluk etmeyesiniz diye (her şey onda) açıklanmıştır. (De ki:) "Şüphesiz ben size, O'nun tarafından (gönderilmiş) bir uyarıcı ve müjdeleyiciyim."

[2652] Elif, Lām, Rā (الر)

[2653] Ḳurʾān, (Hūd) 11/1: (Bu) öyle bir Kitab'tır ki âyetleri hikmet sahibi her şeyden haberi olan (Allah) tarafından sağlamlaştırılmıştır.

AK# # [2654]. Kitāb ol Ḳurʾān’dur, ḥikmet anuñ ḥaḳāyıḳları ve maʿānīleri ve esrārlarıdur ki anuñ āyātları (19) içinde derc olunmışdur. ثُمَّ فُصِّلَتْ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَبِيرٍ [2655]. Yaʿnī, andan ol maʿānīler ve ḥaḳāyıḳlar **[357b]** (1) beyān olundı, ʿāriflerüñ ḳalblerine, ol ḥakīm ḳatından ki ol ḳalblerde ḳodı, ol kāmil (2) ḥikmet-ile ki andan ġayrınuñ iḳtidārı yoḳ-ıdı ki ol ḥikemleri ḳulūblarda ḳoyādı[2656]. Ve daḫı (3) ḫabīrdür, anı bildürmeklik üzere gendü ḳatından kime dilerse ḳullarından. Nite ki buyurdı: AK# # (4) AK# # [2657]. İşāret ḳılur aña ki bu Ḳurʾān’uñ ẓāhiri var, aña ehl-i luġat muṭṭaliʿ [2658] olur; ve (5) daḫı baṭnı var aña muṭṭaliʿ olmaz, illā ol ehl-i ḳulūb ki Allāhu Taʿālā anlara ikrām ḳılmışdur (6) ʿilm-i ledunnī-y-ile. Ṕes, ol ḥikmetüñ aṣlı ve ṣırrı budur ki buyurdı; “Yā Muḥammed, senüñ ümmetüñe eyle buyurdum ki (7) أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ [2659]. Yaʿnī, Şeyṭān!a ve dünyāya ve hevāya ve Allāh’dan ġayrına olursa aña ṭapmayalar, (8) illā Allāh’a ṭapalar. إِنَّنِي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ [2660]. Yaʿnī, taḥḳīḳ ben size neẕīrin sizi Allāhu Taʿālā’-(9)dan ḳaṭʿ olmaḳdan ḳorḳıdurın[2661] ki anuñ ġayrına ʿibādet idüṕ muṭīʿ olasız ve ġayrın size (10) anuñ-ıla ol caḥīm[2662] içinde ʿaẕāb-ı buʿda mübtelā olasız. Ve daḫı ben beşāret idiciyin[2663] size (11) beşāret iderin[2664], eger aña ṭapuṕ anı sevüṕ aña muṭīʿ olasız ol ḥażrete vuṣlat buluṕ (12) dār-ı celālde viṣāl niʿmetlerine olaşasız. Ve daḫı buyurdı

[2654]

[2655] Ḳurʾān, (Hūd) 11/1

[2656] 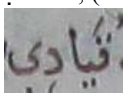

[2657]

[2658] muṭṭaliʿ (Ar.): Haberli. Bilgisi olan. Vâkıf. Derk eden. **Bir yüksek yerden bakarak görüp anlayan.

muṭṭaliʿ ol-: Vâkıf olmak, bilgisi dahilinde olmak, bilmek.

[2659] Ḳurʾān, (Hūd) 11/2

[2660] Ḳurʾān, (Hūd) 11/2

[2661] ḳorḳıdurın: //

[2662] caḥīm: Çok sıcak yer.

[2663] beşāret idiciyin: //beşāret idiciyin size:

[2664] beşāret iderin:

ki AK# # [2665]. (13) Yaʿnī, rabbüñüzden istiġfār idüp maġfiret dileyesiz ol eyyāmı ʿömrüñüzde ḳılduġuñuz teʿṣīr-içün (14) ki anuñ ṭalebin[2666] ḳabūl ġayrın ṭaleb itdüñüz ḥicāblar ḥāṣıl idüp istiʿdād-ı fıṭrīñüzi ibṭāl (15) ḳılduñuz. Pes, ol istiġfāruñuz nefsüñüze tezkiye ve ḳalbüñüze taṣfiye ola. Andan girü andın (16) yaña rücūʿ idüñ ol sülūk ḳademleri-y-ile, tā ki ol tevbeñüz size taḥliye ola tezkiyeden (17) ṣoñra. Nite ki buyurdı: AK# #[2667] . Ol metāʿı ḥasen maḳāmlarda teraḳḳī ḳılmaḳdur, bu (18) sıflīden ʿılviyyāta ve ol maḳām-ı ʿılvīden ol ḥażrete ki ʿaliyyü kebīrdür. AK# #[2668]. (19) Yaʿnī, tā aña deg ki maḳāmāt-ı sülūk āḫire ire derecāt-ı vuṣūle irişe. AK# # [358a] (1) AK# #[2669]. Yaʿnī, vire her ṣıdḳ ehline ki anı ṭaleb itmekde ictihād ḳıldı gendü faẓlından (2) ol derecāt-ı vüṣūlde. Zīre bu müşāhedeler mücāhedeler miḳdārında olur. AK# # (3) AK# #[2670]. Yaʿnī, eger ṭalebden ve Allāh'dın yaña seyr itmekden iʿrāż (4) iderlerse digil; "Ben ḳorḳarın[2671] sizüñ üzerüñüze, ol inḳiṭāʿ güninde ol olur, Allāh ʿaẕābından. (5) Zīre Allāhu Taʿālā ulularuñ ulusıdur ve ʿaẕābı daḫı ulu ʿaẕāblardur". AK# #[2672]. Yaʿnī, (6) dönüp varaḳ yirüñüz andın yañadur, gerek irādet-ile gerek irādetsüz. Eger ṭavʿ-ile[2673] varasız (7) ol ʿināyet ceẕbeleri-y-le size teḳarrüp ider, eger ikrāh-ile ola, yüzleri üzere odda sürine. (8) AK# #[2674]. Yaʿnī, ol Allāh her nesne üzere luṭfdan ḳahrdan ḳādirdür, ʿāciz degül. (9) AK# #[2675]. Yaʿnī, āgāh ol ki bular ṣadrların dererler ṭarlıġanurlar (10) ki bu nesne anlara ol ṣaçılan nūrdan maḥrūm

---

2665

2666 anuñ ṭalebin ḳabūl ġayrın ṭaleb itdüñüz: // anuñ ṭalebin:

2667

2668

2669

2670

2671 Ben ḳorḳarın: // ben ḳorḳarın sizüñ üzerüñüze

2672

2673 ṭavʿ: İsteyerek uymak. Bir şeyi istekle yapmak. Muti' olmak. * Mer'anın genişliğinden dolayı davarın her tarafta otlamasının mümkün olması.

2674

2675

ḳalduḳları nişānıdur. AK# # (11) AK# #[2676]. Yaʿnī, bular her ne vaḳtde ki ṣiyāb-ı cismāni-y-ile rūḥları vechin bürürler, örterler. (12) AK# #[2677]. Ol Allāhu Taʿālā anlar gizledüklerin ol nūrdan maḥrūm-(13)lıḳların ve noḳṣānların ol ḳālib ṭonı altında bilür, daḫı ol ẓāhirlerinde ṣadrların (14) dürüp̱ ṭarlıġabduḳların daḫı bilür ki aña ḫafī nesne yoḳdur. AK# #[2678]. (15) Yaʿnī, ol Allāhu Taʿālā bilür, göñüllerdeki ẓulmātları ki nūrānīlıḳdan fāriġdür. Ḥāl budur, iḳtidā (16) ol nūr-ıladur ve enbiyālara iḳtidā daḫı anuñ-ıladur. Andan ḫaber virdi ʿilm-i iḥāṭā ḳılduġından (17) cemīʿ-i nesneleri bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# #[2679]. İşāret ḳılur (18) aña ki her ḥayvān ki Allāhu Taʿālā yaratdı anuñ bir ṣıfat-ı maḫṣūṣası vardur cinsiyyet-ile ve her cinsüñ (19) olardan maḫṣūṣ ġıdāsı vardur ol cins-ile ol Allāhu Taʿālā'nuñ kerem-i ẕimmeti üzeredür. **[358b]** (1) Nite ki bularuñ ecsādların[2680] yaratdı ġıḏāların[2681] daḫı yaradur, cesedlerine muvāfıḳ ve ḥayvāndan (2) her cinse ṣalāḥı neyleyse anı rızḳlandurur. AK# #[2682]. Yaʿnī, her (3) dabbenüñ ʿademden ḳarar-gāhı nirededür bilür ve anı nice taḳdīr ḳılduġın bilür ki aña (4) istiʿdād virilmişdür, ol ṣūret-i maḫṣūṣı ḳabūl itmege daḫı müstevdaʿın[2683] bilür ki (5) neye rāciʿ olısar ol ṣūretüñ kemāli vaḳtinde. Ve daḫı ol maʿnī ki anda ḳonulmışdur ve (6) insānuñ daḫı ḫāṣṣası var anuñ rūḥınuñ ʿālem-i ervāḥda ḳarār-gāhın bilür ki ol (7) ṣaff-ı evvelde midi, yā ṣaff-ı ṯāníde, yā üçünci ṣafda mıdı? Ḥaḳíḳat bu gelmişdür Resūl'üñ *ʿalm (ʿaleyhi'-selām)* (8) ḥadíṯ-i maʿnisinde ki buyurdı: "*el-ervāḥu cenūdı mücennetün"*[2684]*, el-ḥadíṯ.* Zíre bu ervāḥ dört ṣaff (9) oldılar. Evvel

---

2676

2677

2678

2679

2680 ecsā: (cesed. C.) Cesedler. Cisimler. Tenler. Vücudlar.

2681 ġınā: ġınāʾ: (a.i) 1- zenginlik, bolluk. yeterlik. * Tok gözlülük.
Metinde dal ile yazılması gereken kelime zel ile yazılmış, bu kelime ġıdā şeklinde okunmalıdır.
Metindeki kelime ġıdā şeklinde olmalıdır, ġıđā şeklinde sehven zel ile yazılmış olmalı

2682

2683 müstevdaʿ: (Ved. den) Emaneti kabul eden. * Emanet bırakılan, emanet bırakılmış.

2684 *el-ervāḥu cenūdı mücennetün:*

ṣafda enbiyālar ervāḥı daḫı ḫāṣ evliyālar ervāḥları; ikincide ervāḥ-ı evliyā (10) daḫı ḫāṣ müʾminler ervāḥları; üçüncide müʾminlerüñ ve müsülmānlaruñ[2685] ervāḥları; dördüncide (11) kāfirlerüñ ve münāfıḳlaruñ ervāḥları. Bular bulardan her nefsüñ maḳāmın derekāt-ı nārda ve (12) derecāt-ı cināndа bilür, tā maḳʿad-ı ṣıdḳa degin ol melik-i muḳtedir ḳatında. AK# #[2686]. (13) Yaʿnī, bu külli ol ümm-i kitābdadur ki ḳatında tebdīl olmaz maḥv iṯbātdan. Andan insān (14) üzere minnet ḳıldı, cemīʿ-i maḫlūḳāt arasında. Zīre cemīʿ-i maḫlūḳātuñ ḫılḳatini vücūd-ı insāna (15) tābiʿdür, daḫı sebebdür saʿādetde şeḳāvetde kemāl bulmaġa. Buyurdı ki AK# # (16) AK# #[2687]. Yaʿnī, ol Allāh'dur ki semavāt-ı ervāḥı ve melekūtı ve arżı, ecsāmı (17) ve ecsādı yaratdı, altı nevʿ üzere; cemād[2688] ve maʿdin[2689] ve nebāt ve ḥayvān ve insān ve ervāḥ. (18) Her ṣınfuñ bundan envāʿı vardur, şerḥ-i ṭavīldür. AK# # (19) AK# #[2690]. Yaʿnī, bular yaradılmadın ʿarşı ṣu üzereydi ve ṣu yil üzereydi, buları **[359a]** (1) yaratdı, tā size göstere ki ḳanḳıñuz görklü ʿamel ider. Yaʿnī, bu külli envāʿ mevcūdāt vücūd-ı (2) insānı iḳtiżā ider, daḫı anuñ terbiyyetini ve gendüyi bilüṕ ve ḫālıḳın bilmegi ve saʿādetin (3) ve şeḳāvetin bilmegi. Zīre buları bilmek ibtilā muḥallidür ve ehl-i saʿādet ve ehl-i şeḳāvet (4) maḥallidür. AK# #[2691]. Yaʿnī, eger sen diyesin bu ehl-i (5) şeḳāvete oluñ ol ṭabīʿatüñüzden şerīʿat istiʿmāl itmeg-ile ve ṭarīḳate müdāvemet ḳılmaġ-ıla, (6) tā ḥaḳīḳī ḥayeveti bulasız. Zīre ḥayāt-ı ḥaḳīḳī ölümden ṣoñra olur ol ḥayāt-ı ṭabīʿiden. (7) AK# #[2692]. Yaʿnī, taḫḳīḳ diyeler olar ki ḥüsn-i istiʿdād-(8)larını perdelediler, bu mevcūdāta müteʿallıḳ olmaġ-ıla ve anı sevmeg-ile ki bular

---

[2685] müsülmān//müslümān

[2686]

[2687]

[2688] cemād: Cansız ve kurumuş olmak. * Yağmur yağmayan yer. * Sütü olmayan deve. * Donmuş, katı cisim.

[2689] maʿdin: (C: Meâdin) Hak Teâlâ'nın yerde halk ettiği. * İkamet ettikleri mevzi.

[2690]

[2691]

[2692]

eşḳiyālardur, degüldür (9) bu bir illā kelāmdur düzmece, bunuñ aṣlı yoḳdur. AK# #[2693]. Yaʿnī, eger (10) biz bu elem-i buʿd ʿaẕābın dadmaḳlıġı teʾḫīr itsevüz elbetde olʿaẕāb vāḳiʿ olcaḳdur. (11) Evit[2694], bu dünyede ol elemi ṭadmazlar. Bundan ötrüdür ki dinilür aña ḳıyāmet güninde AK# # (12) AK# #[2695]. AK# #[2696]. Yaʿnī, tā ol vaḳte degin ki olʿaẕābı dadmaḳ (13) ẓāhir ola, ol maʿdūd ümmetler-içün eşḳiyālardan. AK# #[2697]. Yaʿnī, bu eşḳiyālar (14) diyeler ki ol ġāyet ġafletlerinden ve kemāl-i şeḳāvetlerinden olʿaẕābı bizden menʿ itmez, (15) illā ol ki vāḳiʿ degül. AK# #[2698]. Yaʿnī, bedürüstī ol ʿaẕāb-ı (16) buʿd şol vaḳt ki gele bu eşḳiyālardan birine, ol buyrulan buyruḳları terk itmeg-ile, (17) ol menhī nesneleri yirine getürmeg-ile ki bu ḥāllerden ayrılmazlar. AK# # (18) AK# #[2699]. Yaʿnī, vācib olur bulara ol Allāh yavuz gümān ḳılduḳlarınuñ cezāsı (19) ki istihzā yöninden söylerler. Zīre ḳullaruñ ʿamellerinüñ cezāsı ḫayrdan şerden [359b] (1) fi'l-ḥāl ol işleyene ulaşur ḳalbi taṣfiye ḳılmaġ-ıla ol ḥicāb paslarından daḫı aḫlāḳ-ı (2) ẕemīmeden ve daḫı taḥliye ḳılmaġ-ıla ol şevāhid-i envār-ı ḥaḳḳ-ıla ve aḫlāḳ-ı ḥamīde birle (3) ki rūḥānīdür ve rabbānīdür. Līkin dünyāda ʿayn-i yaḳīn-ile görmez, bedürüstī āḫiretde (4) görer. Ḳaçan ki dinile aña AK# #[2700]. Andan ḫaber (5) virdi dünyede bu insānuñ ʿaḳlından bu ḳavlı-y-ıla ki AK# #[2701]. (6) Yaʿnī, ḳaçan biz insāna ṭadursavuz bu maḳāmlaruñ baʿżısınuñ leẕẕetin bizüm ḳarbumuzdan yāḫūḏ (7) baʿżı müşāhedelerden. AK# #[2702]. Andan girü nezʿ[2703]

2693

2694 evit:evet, doğrusu.

2695

2696

2697

2698

2699

2700

2701

2702

2703 nezʿ: (a.i) 1- bir şeyi yerinden koparma, sökme. 2- kaldırma, yok etme. 3- can çekişme. nezaʿ: Başta, alnın iki yanında saç olmayan açık yer.

itsevüz (8) andan ol baʿżı ḫaṭālarınuñ şomlığından ibtilā ve imtiḥān yöninden, tā ki yaramaz edeblere (9) cüret itmeyeler. Bedürüstī, ol insāniyyet ḫuṣūṣiyyetindendür ki Allāhu Taʿālā raḥmetinden (10) ümīḏ (ümīẕ) kese cehlinden ol ibtilā vaḳtinde bir günāh irişmeg-ile ve daḫı kefūrdur (11) bizüm niʿmetlerümüze. Zīre Allāhu Taʿālā raḥmetinden ve niʿmetindendür ḳulı üzere; ḳaçan ki isrāf (12) ide nefsi üzere andan tevbe idüṕ rabbına rücūʿ ide Ḥaḳ Taʿālā'yı ġafūr u raḥīm bula. (13) Kim ki ibtilā olunsa ẕüll-i ḥicāb-ıla[2704] daḫı redd-ile, anuñ ʿubūdiyyeti şarṭı budur ki Ḥaḳ Taʿālā (14) raḥmetinden ümīḏ kesmeye ve anuñ niʿmetlerine kāfir olmaya, İblīs gibi. Belki rabbinüñ (15) raḥmetinden uma, ḫaṭālarından tevbe ḳıla, rabbine rücūʿ ide, nefsi üzerine ẓulmine iḳrār (16) ide, ʿĀdem gibi *ʿalm (ʿaleyhi's-selām),* tā ki rabbi girü anı ictibā[2705] ide, tevbesin ḳabūl idüṕ aña hidāyet (17) vire. AK# #[2706]. Yaʿni, ḳaçan anuñ üzerine inʿām ḳılsavuz (18) redden ṣoñra ḳabūl-ile daḫı aña ʿafvumuz ṣuvucaġın ve ṭāʿatümüz ḥalāvetin ṭaduravuz. AK# # (19) AK# #[2707]. Yaʿnī, ben maʿṣūm oldum, muṭahhar,[2708] ḥicāblar[2709] refʿ[2710] olundı, [360a][2711] (1) ʿiḳāb[2712] defʿ[2713] olundı. Nefs-i ʿucbe varuṕ ol nefsine naẓar-ı ʿucb-ile baḳar, gendüden ġayrına (2) naẓar-ı ḥaḳāret-ile baḳar. Bedürüstī, elindeki nefsinüñ ʿucbına feraḥ

[2704] ẕüll: Hakir olma, alçalma. Zillette oluş. Horluk.
ẕüll-i ḥicāb: Perde zilleti, perde eziyeti. * Allah ile kul arasındaki perde konması eziyeti.

[2705] ictibā: Seçmek. İhtiyar ve intihâb etmek. Seçkin bir şeyi almak. * Tahsildarın para ve vergi toplaması.

[2706]

[2707]

[2708] muṭahhar: Temiz. Pâk. Kudsi, pâklanmış. Tâhir kılınmış. Mübârek. * Peygamberimizin (A.S.M.) bir ismi.

[2709] ḥicāb: Perde. Örtü. Hâil. * Utanma. Kendini kusurlu bilip insanlar arasından çekilmek. * Men'etmek. * Allah ile kul arasındaki perde. * Setretmek. Gizlemek.

[2710] refʿ: Kaldırma, yüceltme, yukarı kaldırma. * Lağvetme, hükümsüz bırakma. * Gr: Arapça bir kelimenin sonunu merfu' (ötreli) okumak.

[2711] Metinde 359a olarak numaralandırılmıştır. Ancak daha önceden bir varak numaralandırılması atlandığı için 360a numaralı varak olması gerektiği kanaatindeyiz.

[2712] ʿiḳāb: Şiddetli azab, eziyet, ceza.

[2713] defʿ: Ortadan kaldırmak, Öteye itmek. * Mâni' olmak. Savmak. Savunmak. * Himaye etmek. * Fık: Bir dâvayı müdafaa için başka bir dâva açmak.

ider, Allāhu Taʿālā feraḥlarıyı (3) sevmez ve daḫı feḫūrdur[2714] aḳranları üzere memkūrdur[2715] raḥmān-ıla. Allāhu Taʿālā sevmez anı ki meḫtāl-i (???) (4) maḫūr (feḫūr ???) ola ve daḫı emīn olmaz Ḥaḳ Taʿālā mekrinden, illā anlar ki ḫāsirlerdür. Bu iki ḥālde daḫı (5) ḥāl-i meẕmūmdur, bir ümīḏ kesmek raḥmetden ve küfrān-ı niʿme olmaḳ ve daḫı nefsinde ʿucb itmek ḥāli (6) ve Allāh mekrinden emīn olmaḳ. AK# #[2716]. Yaʿnī, illā anlar ki (7) ṣabr itdiler şiddet ḥālinde ve reḫāde, daḫı niʿmet ü ḍarrā vaḳtinde, ḍarrā vaḳtinde ṭarlıġanmaya (8) naʿmā[2717] vaḳtinde ʿucb itmeye daḫı ʿamel-i ṣāliḥ işlediler, niʿmetlere şükr idici oluban derviş-(9)lige ṣabr idici oluban. AK# #[2718]. Yaʿnī, olara maġfiret var şükr-(10)lerinden ötrü, ulu ecrleri var ṣabrlarından ötrü. Andan kāfirlerüñ istidʿālarından (11) ve Resūl'üñ *ʿaleyhi's-selām* gönli ṭarlıġından ḫaber virdi, buyurdı: AK# # (12) AK# #[2719]. Yaʿnī, ola ki sen baʿżı vaḥy olanı ṣıḳlandın[2720] ötrü terk (13) idesin ve anı getürmekden gögsüñ ṭarala. AK# # (14) AK# #[2721]. Yaʿnī, andan ötrü ki diyeler; "Neçün aña genz indürilmedi, tā ki bizüm mālumuza (15) ṭamaʿ itmeye, yā anuñ-ıla neçün melek gelmedi ki aña yardım ide-y-di cihād üzere. Nite ki (16) Cebrāʾīl Lūṭ'a geldi *ʿaleyhi's-selām* aña yardım idüp ḳavmin helāk eyledi". Andan tesliye (17) ḳılup Resūl'ine *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* buyurdı ki AK# #[2722]. Yaʿnī, saña vācib (18) olan ḫaber irişdürmekdür, inẕār ḳılmaḳdur, Allāhu Taʿālā vekīldür,

---

[2714] feḫūr: (A.) Fahirlenen, övünen.
faḫūr: (A.) (a.s., faḫr'dan) Çok faḫreden, öğünen, kendini methetmek îtiyâdında olan. Çok övünen.

[2715] memkūre: (A.) (a.s.) Uysal, yakışıklı.
mekūr: (A.) Hileci, yalancı, dolandırıcı.
memkūr: (A.) (a.s., c. memākir) 1- Kızıla boyanmış, 2- Av kanıyla kirlenmiş.
Metinde yazılan kelime aslında mekūr olmalıdır.

[2716]

[2717] naʿmā: Rahatlık, nimet. Minnet, ihsan ve atiyye. İyi halde bulunmak.

[2718]

[2719]

[2720] ṣıḳlan-: Sıkılmak, sıkıntıya düşmek, yüreği sıkılması. ağırlık, manevi sıkıntı.

[2721]

[2722]

kütübler indürmeklik üzere (19) daḫı melek indürmege ve hidāyet virmege daʿveti ḳabūl itmeklüge daḫı ḍalālet-i daʿvet daḫı **[360b]** (1) cārī ḳılur bularuñ üzerine ne dilerse ve nite dilerse. AK# #[2723]. Yaʿnī, yāḫūd dirler mi (2) bu Muḥammed gendü nefsinden iftirā ḳılur bize cihād buyurur malumuz-ıla ve nefsümüz-ile ve daḫı bizüm (3) üzerümüze düşvār buyruḳlar buyuruṕ nehy ider. AK# #[2724]. Yaʿnī, (4) eyit yā Muḥammed, varuñ siz daḫı bir on sūre getürüñ bu Ḳurʾān gibi ki müştemil[2725] ola aḥkām u (5) maʿānī üzere ve esrār ve ḥaḳāyıḳ ve envāʿ deḳāyiḳ[2726] ve feṣāḥat u belāġat üzere daḫı iẕʿānı[2727] (6) ola ṭarīḳ-ı rüşde, eger bu Ḳurʾān düzme-y-ise. AK# # (7) AK# #[2728]. Yaʿnī, Allāh'dan ġayrı ne ḳadar daḫı sizüñ muʿāvinüñüz var-ısa daʿvet (8) idüñ gelsün ol iftirāya sizüñ-ile yardım itsün, eger bu Ḳurʾān iftirādur didügüñüz (9) gerçek-ise. Zīre bir insān iftirā ḳılduġı nesnede daḫı bir ġayrı ancılayın iftirā idebilür. (10) AK# #[2729]. Yaʿnī, eger size muʿāvenete icābet itmez (11) olursa bu ʿālem ehli ki cinn ü insdür, buncılayın iftirā düzmege. Bilüñ ki bu indürilen (12) Allāhu Taʿālā ʿilmi-y-ledür, ḫalḳ bilmez. Bedürüstī, bunuñ içinde ḫaberler var geliser, henüz daḫı (13) ol ġaybdadur; ġaybı bilmez, illā Allāh bilür. AK# #[2730]. Yaʿnī, (14) maʿbūd-ı ḥaḳ

2723

2724 Ḳurʾān, (Hūd) 11/ 13: Yoksa onu (Kur'an'ı) kendisi uydurmuş mu diyorlar? De ki: "Öyleyse siz de uydurulmuş olarak onun benzeri on sûre getirin. Allah'tan başka gücünüzün yettiği kimseleri de (yardıma) çağırın; eğer (iddianızda) doğru kimseler iseniz." [krş. 2/23-24; 10/38; 17/88]

2725 müştemil: Kavrayan, saran, içine alan. Büsbütün örten.

2726 deḳāyiḳ: (daḳāyıḳ) (c. daḳiḳ) İncelikler. Anlaşılması çok dikkat isteyen incelikler. Çok ince. Anlaşılması dikkat isteyen keyfiyetler.

2727 (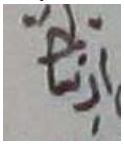): iẕʿān: Basiret. Anlayış. * Teslim olup itaat etmek. * Akıl. Zekâ. İnanç. İdrak. Bilmek.
iẕʿān//izʿān

2728

2729

2730

yoḳdur, illā oldur ki Ḳurʾān indürdi daḫı bir kimse ancılayın indürür yoḳdur. (15) Siz muṭīʿ u münḳād olmaz mısız uşbu delāyillere ki ṣadrlara İslām ve ḳalblere īmān (16) bıraḫıcıdur. Anuñ gibi ḳalblere ki ḳabūl-i īmāna istiʿdādı var. Andan ḫaber virdi anlar-(17)dan ki dünyā-y-ı iḫtiyār idüṕ esbāb-ı āhireti terk eyledi. Buyurdı ki AK# # (18) AK# #[2731]. Yaʿnī, her kimüñ (19) ki murādı dünyā ve anuñ zīneti olsa biz kāmil idivirürüz anuñ saʿyini bu dünyā [361a] (1) ṭalebinde ve anuñ şehvātlarında ol dünyā iḉinde, tā ki olar ol saʿy itdükleri nesnede (2) dünyede naḳṣ olunmazlar. Līkin āḫiretde ecrleri nāḳıs olur, egerḉi ʿamelleri uḫrevī (3) daḫı olursa. Zīre anuñ-ıla dünyā ṭalebin ḳıldılar ki fānidür, anı bāḳī üzere iḫtiyār ḳıldılar. (4) AK# #[2732]. Yaʿnī, bular anlardur ki āḫiretde naṣībleri (5) yoḳdur, ol odlaruñ eşeddi ki nār-ı ḳaṭīʿatdur. AK# # (6) AK# #[2733]. Yaʿnī, ḥabṭ[2734] oldı, ol ḳılduḳları ḫayr ʿameller, ol dünyā iḉinde küllī ʿamelleri bāṭıl oldı, (7) egerḉi ḥaḳ ʿameldi. Andan ötrü ki Ḥaḳ'dan ġayrı-ḉun ʿamel ḳıldılar ol bāṭıldur. Bu işāret-(8)dür aña ki her kimse ki ʿamel-i āḫiret ḳıla, murādı Allāh rıżāsı olmaya, anuñ ʿameli ve maṭlūbı (9) bāṭıl olur. Andan ḫaber virdi müʾmin-ile ḥālinden daḫı kāfir-ile malından, buyurdı ki AK# # (10) AK# #[2735]. Yaʿnī, ol kim keşf-i beyān üzerine ola, rabbinüñ[2736] ṣıfātlarından bir (11) ṣıfatuñ tecellisi-y-ile. AK# #[2737]. Yaʿnī, ol keşf-i tābiʿ şāhid ola şevāhid-i Ḥaḳ'dan. Zīre (12) keşf-

---

2731

2732

2733

2734 ḥabṭ: Bozma, ibtâl etme, muteberliğini kaybettirme.
ḥabṭ ol-: değersiz olmak, yok sayılmak.

2735

2736 Metinde sehven rabbin-ol şeklinde yazılmıştır. Kef lam gibi yazılmıştır. 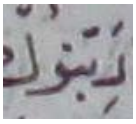

2737

(i) şühūd-ile[2738] daḫı olar şühūdsuz daḫı olar. Maʿnī böyle olur ki her kimse ki beyān üzere (13) olsa ḥaḳdan olmaġ-ıla ve anuñ şevāhidleri-le[2739] ol anuñ gibi mi olur ki ʿaḳl u naḳl beyānı üzere (14) ola, anda iḫtimāl-i şühūd ola ve ġalat daḫı ola ol ikide. Bu āyet maḫmūldur Resūl üzere *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* (15) daḫı Ebī Bekr üzere *raḍıya'l-lāhu ʿanh* evvel ü āḫir. Bedürüstī, Resūl *ʿaleyhi's-selām* gendü beyyine-y-idi, rabbinden ve Ebū (16) Bekr şāhid-idi, aña tābiʿ olmışdı īmān-ıla ve taṣdīḳ-ile. Nite ki buyurdı AK# #[2740]. Yaʿnī, (17) Resūl *ʿaleyhi's-selām; "Ve ṣaddaḳ bihī".* Yaʿnī, Ebā Bekr. Zīre evvel ṣıdḳ-ıla gelen resūl-idi ve anı evvel taṣdīḳ (18) iden Ebā Bekr-idi. Ol Ebā Bekr'dür, anuñ hem ikincisi oldı hem üçüncüdi oldı. İkinci oldı maġara (19) içinde ikinci oldı marażında imāmet itmeg-ile. Ve üçünci oldı, ḫilāfet-ile ṣaḥābe ittifāḳı-y-ıla. **[361b]** (1) AK# #[2741]. Yaʿnī, Ebā Bekr'den öñ ki nübüvvete ol şāhid (2) oldı, Mūsā kitābı[2742] ki Tevrāt'dur. Ol imām-ıdı ḳavmi Mūsā'dan ṣoñra aña iḳtidā ḳıldılar. (3) Andan imām Muḥammed'dür ki *ʿaleyhi's-selām* aña iḳtidā ḳıldı ʿAbdu'l-lāh'ibn-i Selām ve Selmān daḫı bulardan (4) ġayrı Yehūd ʿālimlerinden. Zīre ol kitābları içinde peyġamberüñ ṣıfatları ve risāleti ẕikr (5) olunmışdı. Ve daḫı ol kitāb raḥmet oldı ehl-i raḥmete. Bular olardur ki kitāba ve anuñ (6) içindekiye īmān getürdiler. Nite ki buyurdı: AK# #[2743]. Yaʿnī, ol ehl-i raḥmetdür (7) ki aña īmān getürdiler. AK# #[2744]. Yaʿnī, her kim ol kitāba ve içindekiye (8) kāfir oldı, ol ehl-i kitābdan ve kāfirlerden ve münāfiḳlardan, egerçi zaʿm[2745] iderler, "biz (9) müslümānuz" diyü.

[2738] şühūd: (a.i) 1-(şâhid'in c.) şāhitler, tanıklar. 2. s. maddî, mer'î. 3- vücut bulma, var olma, görünme. âlem-i şühûd: görülen âlem, bu dünya. 4- görme.

[2739] şevāhid: (Şâhid. C.) Şahitler, şehadet edenler.

[2740]

[2741]

[2742]

[2743]

[2744]

[2745] zaʿm: Kelâm, söz.

Zīre İslām mücerred, dil daʿvisi-y-le olmaz, belki ṣıdḳ-ı ḳalb ve aʿżālar-ıla (10) ʿamel daḫı aña żamm olsa gerek.[2746] AK# #[2747]. Yaʿnī, bu üç nesne bile cemʿ olmasa nār anuñ (11) vaʿde-gāhıdur, aña girse gerek.[2748] AK# #[2749]. Yaʿnī, yā Muḥammed, sen şek ü gümān içinde olmaġıl! (12) Andan ki saña kāfir olan ve sen getürdügüñ nesneye inkār iden ehl-i nārdur. Zīre (13) saña īmān getürmek baña īmān getürmekdür, saña iṭāʿat ḳılmaḳ baña iṭāʿatdur. Ḫāṭıruña (14) bu düşmesün ki benüm raḥmetüm boldur, ola ki saña kāfir olana daḫı raḥmet idem; taḫḳīḳ, ben raḥmet (15) itmezin kāfirlere. Zīre olar benüm ḳahruma maẓhar olmışlardur. AK# # (16) AK# #[2750]. Yaʿnī, bu nesne rabbüñden ḥaḳdur ki anuñ ṣıfāt-ı ḳahrına maẓhar vardur. (17) Nite ki ṣıfāt-ı luṭfına maẓhar vardur, līkin bu ḫalḳuñ ekṣeri ṣıfāt-ı ḳahrına īmān getürmezler. (18) Nite ki ṣıfāt-ı luṭfına getürürler, ol yaramaz ümīḏleri-y-le ve şom ġurūrları-y-la ki dirler Allāhu Taʿālā (19) kerīmdür. Zīre ol ġarūr Şeyṭān oları Allāh-ıla ve anuñ keremi-le maġrūr ḳılmışdur. [362a] (1) Andan iftirā ehlinüñ cezāsından ḫaber virüp buyurdı ki AK# # (2) AK# #[2751]. Yaʿnī, kimdür andan ẓālim ki ol Allāh-ıla gendü arasında mertebe daʿvī ḳıla, (3) mükāşefeden ve müşāhededen ve münāzeleden ve mükālemeden. Ve daḫı bulardan ġayrı ol maḳām-(4)lardan ki ol anı görmedi ve ḳademi henüz anuñ kenārına başmadı, “ol baña ḥāṣıl oldı”, (5) diyü daʿvī ḳılur, nefsin güneşlendürmeg-içün ve riyāset ṭaleb itmeg-içün, nefsüñ dileklerin (6) ḥāṣıl ḳılmaġ-ıçun, zāhidlenüp şeyḫliḳ göstermeg-içün. AK# # (7) AK# #[2752]. Yaʿnī,

[2746] Burada müellif kendi görüşünü dile getirmetedir; açıkca görülmektedir ki bu eser bir te’lif tercümedir.

olsa gerek: //

[2747]

[2748] girse gerek: //

[2749]

[2750]

[2751]

[2752]

bular külli rableri üzerine ʿarż olınalar, ḳıyāmet güninde ṭanuḳlıḳ vire, (8) ol evliyālar anuñ şāhidleridür yir yüzinde. Nite ki buyurdı: AK# #[2753]. (9) AK# #[2754]. Yaʿnī, ṭanuḳlıḳ virüp diyeler ki "Bular anladur ki dünyāda (10) Allāh üzere kiẕb itdiler, yalan daʿvī ḳıldılar". Bulara laʿnet ideler, diyeler ki AK# # (11) AK# #[2755]. Yaʿnī, laʿnet ol ẓālimler üzere olsun ki nefslerini sādāt-i küberā (12) menziline ḳondurdılar, andan baʿīd-iken. AK# #[2756]. Yaʿnī, anuñ gibi (13) ẓālimler ki Ḥaḳḳ'ı ṭālib olanları ṭalebden menʿ iderler, şeyḫliḳ daʿvisin ḳılmaġ-ıla. Allāh yolında (14) ḥarāmīlerdür ki ṭālibleri yoldan ḳaṭʿ idüp gendü nefslerine daʿvet iderler, ḳomazlar ki (15) bir ṣāḥib vilāyetüñ irādet-ile etegin ṭutalar oları Ḥaḳ'dın yaña delālet ide, Allāhu Taʿālā yolında (16) sülūk itdüre. AK# #[2757]. Yaʿnī, anları Ḥaḳḳ'ı ṭaleb (17) itmek yolından egerler[2758] ġayrı yola çekerler. Bular ḥaḳīḳatā āḫirete kāfirlerdür. Zīre her kim āḫirete (18) ve Allāhu Taʿālā liḳāsına ve ḥisāba ve ʿameller üzere cezāya īmānı olsa ol Allāh-ıla cürʾet idüp (19) bunuñ gibi muʿāmele ḳılmaz. AK# #[2759]. Yaʿnī, bular bizi ʿāciz **[362b]** (1) ḳılmazlar. Andan ki buları helāk idevüz dünyede, tā yiryüzinde bāḳī ḳalmayalar ki temettuʿ ideler. AK# # (2) AK# #[2760]. Yaʿnī, bularuñ Allāh'dan ġayrı bir dōstları yoḳ ki dünyede (3) āḫiretde anuñ-ıla müntefiʿ[2761] olalar ki necāt bulalar. AK# #[2762]. Yaʿnī, belki bulara ol (4) azup azdurduḳları ʿaẕābı taḍʿīf[2763] oluna.

2753

2754

2755

2756

2757

2758 egerler: eğerler

eg-: eğmek, barklı bir yöne doğru bükmek, çevirmek. Farklı bir yöne çelmek.
"Ağaç yaşken eğilir."

2759

2760

2761 müntefiʿ: (Nef'. den) Fayda gören, menfaatlenen, istifade eden.

2762

2763 taḍʿīf: İki kat yapmak. * Çoğaltmak. * Zayıflatmak. * İki katına arttırmak.

Andan ötrü ki bular Allāh yolını azdılar dünyā ṭaleb (5) itmeg-ile ol dünyāya ḳudretleri yitmeg-ile ve irādet ehlin daḫı ḥaḳ ṭarīḳından azdurdılar, (6) gendülere uydurmaġ-ıla. AK# #[2764]. Yaʿnī, (7) işitmeklik ṭāḳatleri yitmez ki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ve resūlinüñ naṣāyiḥlerin[2765] işideler ve daḫı (8) nāṣiḥlerüñ naṣīḥatin alalar daḫı bularuñ baṣīretleri yoḳ ki anuñ-ıla ḥaḳḳı göreler ve ḳulaḳları (9) yoḳ ki anuñ-ıla Ḥaḳ ehlinden ḥaḳḳı işideler. AK# # (10) AK# #[2766]. Yaʿnī, bular ol ziyānkārlardur ki dīni dünyāya ṣatdılar, āḫireti (11) behā virüp Ḥaḳ rıżāsı-la ḥayāt-ı dünyā-y-ı ṣatun aldılar. Ḥāṣıl olmadı ol iftirālarından, illā neḏāmet ʿazāmet (12) oldı ancaḳ. AK# #[2767]. Yaʿnī, elbette ḥaḳīḳatā bular āḫiretde (13) gey ziyānkārlardur. Andan ötrü ki bular gendü nefsleri ḫusrānından ve etbāʿları ḫusrānından (14) bile muʾāḫaẕe ve muʿātab olurlar ol żannlarından ötrü ki gendüleri eyü işde ṣanurlardı. (15) Andan ḫaber virdi ehl-i hidāyetden ve ehl-i ḍalāletden bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# # (16) AK# #[2768]. Yaʿnī, anlar ki Allāh'ı ṭaleb ḳılmaḳda īmānların (17) muḥkem ḳıldılar ve anı ṭaleb ḳıldılar ṣāliḥ muʿāmeleler ḳadem-i üzre, tā maṭlūba vāṣıl olalar. Ṕes, (18) ol rablerine bi'l-külliye inābet ḳıldılar. Andan ṭaleb itmediler, illā girü anı ṭaleb itdiler, anuñ-ıla (19) muṭmaʾīn oldılar. AK# #[2769]. Bular ehl-i cennetlerdür ki cennet [363a] (1) bularuñ ṭālibi-y-idi. Andan ötrü ki bularuñ maṭlūbları Allāhu Taʿālā-y-ıdı, bular ol cennetde (2) muḫalled olurlar ebedā ṭālib-i ḥaḳ oluban. Andan buyurdı ki AK# # (3) AK# #[2770]. Yaʿnī, bu iki ṭāyifenüñ meṣeli ol kör-ile görür gibidür. Ol ki kördür (4) ḥaḳḳı ḥaḳ görmez. Baṣīr olandur ki ḥaḳḳı görür aña mütābaʿat ider ve

2764

2765 naṣāyiḥ: (Nasihat. C.) Nasihatlar. Öğütler.

2766

2767

2768

2769

2770

bāṭılı bāṭıl görür, (5) andan ictināb ider. Ve daḫı bu iki ṭāyife semīʿ-ile aṣamm[2771] gibidür. Semīʿ olan oldur ki (6) ḥaḳḳı ḥaḳ işidür anuñ-ıla ʿamel ider ve bāṭılı bāṭıl işidür, anuñ-ıla ʿamel ḳılmaġı terk ider. Ve aṣamm (7) olan ḥaḳḳı ḥaḳ işitmez ve bāṭılı bāṭıl işitmez, belki ḥaḳḳı bāṭıl işidür, bāṭılı ḥaḳ işidür. AK# # (8) AK# #[2772]. Yaʿnī, siz muḳḳaʿiẓ[2773] olmaduñuz mı ol mīṣāḳ güninde. (9) Ol vaḳt ki ḫiṭāb-ı elesti işitdüñüz Allāhu Taʿālā'dan görmeñüz anuñ-ıla ve işitmeñüz anuñ-ıla (10) bilmeñüz ve cevāb virmeñüz anuñ-ıla, kör-ile görür bir olmaz, ṣaġır-ıla işidür bir olmaz; (11) fehm eyle cidd-ile. Andan ol kör ve ṣaġır olan ḳavmden ḫaber virüp buyurdı ki AK# # (12) AK# #[2774]. Yaʿnī, ol Nūḥ-ı rūḥı gönderdük ḳavmine ki ol (13) ḳalbdür ve nefsdür beden-ile didi ki "Ben size Ḥaḳ'dan ẓāhir inẕār idiciyin". AK# # (14) AK# #[2775]. Yaʿnī, ṭapmayasız, illā Allāh'a ṭapasız ol dünyā (15) pütün ve anuñ şehvātların maʿbūd idinmeyesiz. Ve daḫı āḫireti ve anuñ derecelerin maʿbūd u (16) maṭlūb ṭutınmayasız. Zīre Allāhu Taʿālā ʿibādeti vaḳti ki maʿlūl[2776] ola bir nesne-y-ile dünyā ġarażlarından, (17) yā āḫiret ġarażlarından. Bedürüstī, ol aña ʿibādet itmiş olur, Allāh-ıçun olmaz ḥaḳīḳatā. (18) Yaʿnī, eger siz ʿibādeti ḫāliṣ Allāh-ıçun ḳılmasañuz ben sizüñ üzerüñüze ḳorḳarın ol ḳaṭīʿat (19) güni ʿaẕābından ki Allāh'dan ḳaṭʿ olınasız, bu furḳa ʿaẕābınuñ elemi gey ḳatı olur. AK# # **[363b]** (1) AK# #[2777]. Yaʿnī, didiler bir cemāʿat ol kāfirler ḳavminden ki olar ḳalbdür, (2) daḫı nefs ü hevā ve ṭabīʿat-ı beşeriyyet. AK# #[2778]. Yaʿnī, görmezüz[2779] seni, illā (3) sen daḫı bizcileyin[2780] bir muḥtāc maḫlūḳ.

[2771] aṣamm: Sağır. * Sert, katı. * Güç, tahammül edilmez. * Gr: Muzaaf olan fiil. (İkinci veya üçüncü harf-i aslisi şeddeli olan fiil)

[2772]

[2773] muḳḳaʿiẓ: (A.) uyarılmış, uyarılan. ikaz edilmiş.
mūḳıẓ: (Yakaza. dan) Uyandıran, ikaz eden. * Gaflet ve dalgınlıktan kurtaran.

[2774]

[2775]

[2776] maʿlūl: İlletli, hasta, sakat, kötürüm. * Harpte bir uzvunu kaybetmiş gazi.

[2777]

[2778]

Bunda bir işāret daḫı budur ki bedürüstī, bu nefs siflī-(4)dür ve ṭabʿ ve naẓar daḫı siflīdür. Ammā rūḥ ʿılvīdür, anuñ daḫı ṭabʿı ve naẓarı ʿılvīdür. Ṕes, ol (5) rūḥ-ı ʿılvīnüñ ḫāyişindendür[2781] ki ġayrın daḫı gendü ʿālemine daʿvet ider. Zīre ol (6) naẓar-ı ʿilvī-y-ile bu ʿılviyyātuñ şerefin görür ve ʿizzetin görür ve sifliyyātı daḫı görür ḫısseti-y-le (7) ve ẕilleti-y-le. Ṕes, ol ʿılvī ṭabʿ-ile[2782] ol siflīyi ʿılviyyāta daʿvet ider ve nefs-i sıfliyye daḫı (8) ol naẓar-ı sifliyyesi-y-ile ol ʿılviyyātı göremez, ol siflī ṭabʿile ʿılviyyāta meyl itmez. (9) Belki sıfliyyāte meyl ider, ol naẓarı-y-la her nesneyi siflī görür. Ṕes, ġayrın daḫı ol (10) ʿālemine daʿvet ider, uşbundan ötrü ol rūḥ-ı ʿilvī gendü miṯlin görer, daḫı dir ki (11) AK# #[2783]. Bundan ötrü naẓar iderler enbiyāya *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* nübüvvet naẓarı-y-la görmezler, (12) belki yalan ve siḥr ve cünūd göz-ile görürler ve ol enbiyālara ittibāʿ idenleri ḥaḳāret naẓarı-la (13) görürler. Nite ki didiler, AK# #. ilā āyeh[2784]. Ammā (14) ol erāẕil[2785], etbāʿ-ı rūḥdan bedendür, ẓāhir cevāriḥler-ile[2786]. Zīre ġālib bu ḫalḳ üzere (15) budur ki bu beden ḳabūl ider rūḥ daʿvetin ve bu cevāriḥ daḫı aʿmāl-i şerʿiyyeyi işe getürür, (16) līkin bu nefs-i emmāre girü küfri üzere olur ḳoyuvirmez bedeni daḫı aʿmāl-i şerʿiyye meşġūl (17) ola terbiyyet-içün fāsid ġaraż-ıçun[2787] degül ve maṣlaḥat-ı dünyāvī-çün degül. Nite ki ekṣer-i ḫalḳa (18) bu

---

[2779] görmezüz seni: görmeyiz seni, seni görmeyiz.

[2780] bizcileyin: Bizim gibi

[2781] ḫāyiş: değer, önem, asalet, üstünlük.

[2782] ṭabʿ: (A.) Tabiat. Karakter.

[2783]

[2784]

[2785] erāẕil (Ar.): (Erzel. C.) Reziller, namussuzlar, yüzsüzler.

[2786] cevāriḥ (Ar.): El, ayak gibi vücud azaları.(Cevârih, cârihanın cem'idir ki, esasen cerhden me'huz olup te'sir mânası mülâhazasıyla kâsibe mânasına isim olmuştur. Cevarih, kevasib demektir. Bunun için el, ayak ve ağız gibi yaralayıcı âlet olan azaya cevarih denildiği gibi, av tutan yırtıcı hayvanlara ve kuşlara dahi kevasib ve cevarih denilir ki, burada murad budur. E.T.)

[2787] ʿażaż: (A.) Tek bir lokma.

ġaraż: (A.) (C: Ağraz) Maksat, niyet, gaye, kasıt. Kötü niyet. Kin. * Ok atılan nişan. * Izdırab. Acı. * Zelillik.

ʿādetdür. AK# #[2788]. Yaʿnī, yā ḳavmī, ḫaber virüñ (19) baña eger ben rabbümden ḥuccet u burhān üzere olursam ol şevāhid-i Ḥaḳ'dan. AK# # [364a] (1) AK# #[2789]. Yaʿnī, baña mevhibe vire ol mevāhib-i Ḥaḳ'dan daḫı bir nūr vire ki anuñ-ıla hidāyet (2) ola. AK# #[2790]. Yaʿnī, bedürüstī, ol nefs baʿīddür[2791] Ḥaḳḳ'ı görmekden ve anuñ āyāt-(3)larından ve mevāhiblerinden ve şevāhidlerinden. AK# #[2792]. (4) Yaʿnī, biz ilzām[2793] mı iderüz size anları görmeklige bu ḥāletde ki siz anları kerih[2794] göresiz. (5) Bu oldur ki nefs kerih göricidür gendü ṭabʿi-y-ile yüce maḳāmları ṭaleb itmegi ve yüce (6) ḥālleri. AK# #[2795]. Yaʿnī, ben sizi sifliyyātdan ʿılviyyāta daʿvet (7) ḳılduġım-çun, yā ol rabi'l-ʿālemīn civārına māl dilemezin, yā şol nesneden ki sizüñ andın (8) meylüñüz vardur ol şehvāt-ı sifliyyeden. Zīre ol benüm meşrebüm degüldür. AK# # (9) AK# #[2796]. Yaʿnī, degüldür benüm ecrüm, illā Allāh üzerinedür. Zīre benüm meşrebüm ol vāridāt-ı (10) ilāhiye ve şevāhid-i rabbāniyyedür. AK# #[2797]. (11) Aña işāret ḳılur kim bedürüstī, nefs bu ṭabʿi-y-ile incinür, bu beden cevāriḥler tekālif-i (12) şerʿ-ile ʿamel itdüklerinden. Ṕes, istidʿā[2798] ider nefs rūḥdan dir ki "Eger dilerseñ ben (13) saña īmān getürem, senüñ ḫulḳlaruñ-ıla ḫulḳlanam, beden-i cevāriḥler-ile menʿ eylegil aḥkām-ı (14) şerʿi istiʿmāl[2799] itmekden". Rūḥ daḫı aña cevāb virüṕ eydür ki "Ben menʿ idici degülem (15) şunları ki īmān getürdiler, bu bedenden ve

---

2788

2789

2790

2791 baʿīd (Ar.): (Bu'd. dan) Uzak. Irak. * Umulmadık.

2792

2793 ilzām: Muaraza veya muhakemede delil göstererek muhalifini susturmak, iskât etmek. Söz ve fikirde galibiyet. İltizam ettirmek. İsnad ve isbat etmek.

2794 kerih: İğrenç, tiksindirici. * Muharebe ve cenkte olan şiddet. * Pis, çirkin, fena şey. * Nefse kerahetlik vercek kabahat.

2795

2796

2797

2798 istidʿa: Rica ile istemek. Davet etmek. * Bir işi için resmî bir daireye verilen ve istek bildiren kâğıt. Dilekçe.

2799 istiʿmāl: (Amel. den) Kullanmak. Faydalanmak. Uygulamak.

cevāriḥden, ol şerʿī istiʿmāl itmekden. (16) Zīre anlar iʿtiḳād itdiler ki bular rablerine mülāḳī olısarlar, ol envār-ıla ki ḳonulmışdur (17) aʿmāl-i şerʿiyyede. AK# #[2800]. Yaʿnī, yā nefsü ve hevā ve daḫı ṭabʿ, (18) lakin ben sizi görürin[2801] ki ḳavm-(i) cāhilsiz, ol cehlüñüzden bu ḳalbüñ daʿvetin ḳabul (19) ḳılmazsız, bu bedende ve cevāriḥde ki ʿubūdiyyet yirine getürüṕ rücūʿ ideler ḥażret-i rubūbiyyeye **[364b]** (1) ve rüʾyet-ile saʿādetlenmeġ-içün. AK# #[2802]. (2) Yaʿnī, beni kim menʿ ider, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ʿaẕābından ve ḳahr-ıla ʿiḳābından. Eger ben bedeni bu (3) ṭāʿatdan ve ʿubūdiyyetden menʿ idem, iḳtiṣār idem, mücerred nefsüñ īmānına ve rūḥ aḫlāḳı-y-ıla ḫulḳlanduġına. (4) Nite ki felsefīler ve ehl-i ibāḥat[2803] iʿtiḳādıdur ki dirler "Bedürüstī, bu ʿubūdiyyet aṣl-ı rubūbiyyeti (5) bilmekdür ve bāṭını cemʿ itmekdür ve aḫlāḳ-ı ḥamīde-y-ile bezemekdür, bu bedenī ʿamellere iʿtibār (6) yoḳdur". Ve Allāh'ı yalandur, Allāh'ı ve resūli bular tekẕīb iderler, azarlar ve çoḳları daḫı azdururlar. (7) Bedürüstī, ḳul oldur ki meşāyıḫlar didiler "Kişinüñ ẓāhiri bāṭınınuñ nişānıdur". Resūl *ʿaleyhi's-selām* (8) buyurdı ki "Sizden biriñizüñ īmānı doġrulmaz, tā göñli ṭoġrulmayınca ve göñül daḫı ṭoġrulmaz, (9) tā dili ṭoġrulmayınca ve didi daḫı ṭoġrulmaz, tā ʿameli ṭoġrulmayınca". Yaʿnī, ol erkān-ı şerīʿat (10) cevāriḥlerinde ṭoġrulmayınca; Yaʿnī, tezekkür idüṕ añlamaz mısız ki bu bāṭın cemʿ olmaḳlıḳ (11) ve īmān üzere istiḳāmet ḳılmaḳ ol ẓāhirde şerīʿati istiʿmāl itmek netīcelerindendür. (12) Ve ḥaḳīḳat cemʿiyet bāṭında ol mütevellid olur, ol envārdan ki erkān-ı şerʿatde ḳonulmışdur. (13) Ol bāṭına sirāyet ider, ẓāhirde şerīʿati istiʿmāl idicek.

[2800]

[2801] sizi görürin:

[2802]

[2803] ibāhat: (İbâhe. C.) Mübahlar. Günah ve sevab olmayan işler.

ehl-i ibāhat: Her işi mübah görenler, günah ve sevap olmayan işleri yapanlar, takvaya göre değil fetvaya göre hareket edenler.

Bedürüstī, Allāhu Taʿālā nūr ḳodı (14) şeraʿ içinde ve ẓulmet ḳodı ṭabʿada[2804]. Bedürüstī, gönderildi bu peyġamberler ḫalḳı ṭabʿ ẓulmetinden (15) çıḳaruṕ nūr-ı şerʿa ilteler; fehm eyle cidd-ile. AK# #[2805]. Yaʿnī, ol (16) mevāhib ki maḫẓūn ve meknūndur Allāhu Taʿālā ḳatında, ġaybde. AK# #[2806]. Yaʿnī, ben ḳādir (17) degülin anuñ üzerine ki ġaybdedür. Maʿnī budur ki uşbu nesnelerde benüm memleketüm yoḳ ki (18) sizi nefsümdin yaña daʿvet idem, ol nesnelere benüm ittibaʿ[2807] mı vaʿde ḳılam. AK# # (19) AK# #[2808]. Yaʿnī, daḫı dimezin ki ben melekin, istikmāle[2809] iḫtimāmum yoḳ, bedende cevāriḥde. [365a] (1) AK# #[2810]. Yaʿnī, ol beden ki ve ol cevāriḥ ki siz aña naẓar-ı ḥaḳāret-ile (2) baḳarsız, ben dimezin ki AK# #[2811]. Allāhu Taʿālā bulara istiʿdād[2812] virmez derecāt-ı (3) ʿılviyye ḥāṣıl itmeg-içün. Bular sıfliyyātdan maḫlūḳdur. Allāhu Taʿālā bilicidür ki bularuñ nefs-(4)lerinde ne ḳonılmışdur, istiʿdādan taḥṣīl-i kemāl-içün. Nite ki buyurdı: AK# # (5) AK# #[2813]. Yaʿnī, ben ẓālimlerden oluram, eger buları ʿubūdiyyetden menʿ idersem. (6) AK# #[2814]. Yaʿnī, yā Nūḥ-ı rūḥ, bizüm-ile cidāl

---

[2804] ṭabʿ: tabiat, karakter.

ṭabʿ: Aydınlık. (f. "Parıldayan, parlayan, parlatan, aydınlatan" anlamlarına gelir ve birleşik kelimeler yapılır. ālem-i ṭabʿ: dünyayı aydınlatan, ālemi ışıklandıran.)

*** Metindeki anlamına bakacak olursak; aydınlık, ışık manasına almak daha doğru görülmektedir. Çünkü bu cümleyi şöyle çevirebiliriz: Allāhu Taʿālā şeriat (kurallar, İslami kurallar, Allāh'ın hükümleri) içerisinde nur koydu (aydınlık ve güzellikler koydu.), aydınlıkta (ṭabʿada, görünen şeylerde) karanlık (zulmet) koydu.

*Damga basmak. mühür basmak, kitab basmak, mühür.

** Baskı, bir kere basılma.

[2805]

[2806]

[2807] ittibāʿ: Tabi' olma. Arkasından gitme. İtaat etme. Tebaiyyet ve imtisal etme.

[2808]

[2809] istikmāl: Bir şeyin olgunluğa, kemale erdirilmesi. İkmal etmek. Eksiksiz ve tam oluş, tam ve kâmil olmak.

[2810]

[2811]

[2812] istiʿdād: Bir şeyin kabulüne ve kazanılmasına olan fıtrî meyil. * Kabiliyet. Akıllılık. Anlayışlılık. Allah Teâlâ Hazretlerinin (C.C.) insanlara ve sâir mahluklara tevdi buyurduğu kabiliyet kuvveleri.

[2813]

[2814]

idüṕ cedeli (7) uzatduñ bu ṭaleb-i ḥaḳda. Ve daḫı bize ʿaẕāb vaʿde ḳılduñ daʿvetüñi redd itdügümüz-içün. (8) AK# #[2815]. Yaʿnī, getür bize ol vaʿde ḳılduġuñ ʿaẕābı, (9) eger ṣādıḳsañ. AK# #[2816]. Bunda aña işāret ḳılur ki bu (10) ʿaẕāb vāḳiʿ olmaḳ Ḥaḳ Taʿālā dilegi-y-ledür, ol aʿmäller-ile degül ki ʿaẕāb vāḳiʿ olmaġı (11) vācib ḳılur. AK# #[2817]. Yaʿnī, siz Allāhu Taʿālā'yı ʿāciz ḳılıcı degülsiz, andan ki (12) dünyede āḫiretde size ʿaẕāb getüre. AK# # (13) AK# #[2818]. Yaʿnī, benüm naṣīḥatüm size menfaʿat ḳılmaz, eger size naṣīḥat idem. (14) Bedürüstī, Allāhu Taʿālā çün ezelde diledi ki sizi ḍalālete bıraġa. Bunda işāret var kim bu enbiyālaruñ (15) naṣīḥatleri ve daʿvetleri hidāyete fāyide virmez, çün anlara Allāhu Taʿālā diledi ki iġvā[2819] vire. (16) AK# #[2820]. Yaʿnī, ol rabbüñüzdür ki sizi yaratdı ḳanḳı istiʿdād üzere dilerse terkīb (17) ḳıldı, yā saʿādetden, ḳanḳı mevhibe üzere, yā şeḳāvetden, ezelde diledüginleyin. AK# # (18) AK# #[2821]. Yaʿnī, bu nefs ü hevā (19) ve ṭabīʿat dirler mi ki rūḥ iftirā ider uşbu maʿnilerde ki Allāh ḳatındadur. Eyit, yā Muḥammed, [365b] (1) eger ben iftirā idersem ol iftirāmuñ cürmi benüm üzerümedür, ben beriyin sizüñ cürmüñüzden ki (2) tekẕīb idersiz. Bunda aña işāret ider ki nefsüñ cürmi ṣafā-yı rūḥa menāfī degül, (3) anuñ-ıla mükedder olmaz, rūḥ nefs günāhından müteberrī degül. Ve muʿāmelāt-ı nefs üzere (4) müteʾessif degül ki hevāsına mütābaʿat ḳıla. Andan ehl-i īmāndan ve ehl-i ḫıẕlāndan (5) ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# #[2822]. Yaʿnī, ol (6) Nūḥ-ı rūḥa vaḥy olundı ki senüñ ḳavmüñden īmān getürmezler ki

---

2815

2816

2817

2818

2819 iġvaʾ: azdırmak, azdırılma, baştan çıkartma/çıkarılma, ayartmak, doğru yoldan saptırmak. (a.i. gavāye'den), yolunu şaşırtma, yoldan ayrılma.
iġvā vir-: doru yoldan saptırmak, sapkınlık vermek.

2820

2821

2822

ḳalbdür ṣıfātı-y-la daḫı (7) sırdur ve nefsdür ṣıfātı-y-la daḫı bedendür cevāriḥ-ile, illā şolardur ki īmān getürdiler (8) ancaḳ ḳullaruñ ḫavāṣından. Ammā nefs ebedā īmān getürmez, ellaham (???)[2823], illā meger enbiyā (9) nefsleri daḫı ḫavāṣṣ-ı evliyānuñ. Bedürüstī, vaḳtlerde inḳıyād[2824] gösterür taṣdīḳsüz. (10) Nefslerüñ ḥāli daḫı şol Aʿrablar[2825] ḥāli gibidür ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# # (11) AK# #. **ilā āyeh**[2826]. Zīre maʿdin-i īmān ḳalbdür, İslām iẓhār (12) idici nefsdür. İslām-ı ḥaḳīḳī oldur ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: AK# # (13) AK# #[2827]. Ol bir ṣıfātdur ki münevver ḳalbüñ ʿaynasından ʿaks urur nūr-ı īmān-ıla. (14) Ammā Aʿrab'uñ İslāmı Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki AK# #[2828]. Anda ol ḳalb-i (15) münevver ʿaynasından żiyā münʿaksi[2829] olmadı. Līkin ol bir żavʾdur[2830] ki ʿaks urur ol (16) nūr-ı tevḥīdden ki anda ḳonılmışdur. Daḫı ol iki; şehādet ve aʿmāl-i ṣāliḥa ki meşrūʿa (17) ola ṣıdḳ-ıla fiʿle getüre, anuñ nūrıdur. AK# #[2831]. Yaʿnī, sen (18) melūl olmaġıl ol ehl-i saʿādet nefslerinden ʿamel-i şerr geldüg-içün. Zīre ol nefsler (19) anlara cesed-i iksīr gibidür, girü altuna döner, maḳbūl olur rūḥ ṭarḥ[2832] itdügi vaḳtin. **[366a]** (1) Nite ki şerr ʿameller ḫayra döner ḳaçan üzerine tevbe iksīrin bıraġalar. Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı: (2) AK# #[2833]. Ve daḫı melūl olmaġıl eşḳiyā nefslerine işlerlerse. (3) Zīre ol ʿamelleri anlaruñ şeḳāvetleri üzere ḫuccetdür, ol zencīrler-ile yüzleri üzere (4) süriniserler nār içinde. AK# #[2834]. Yaʿni, yā Nūḥ-ı rūḥ, ol (5)

[2823] ellaham: Allāhu aʿlem kelimesinin kısaltması, Allāh en doğrusunu bilir manasında.

[2824] inḳıyād: Boyun eğme. Muti olma. Teslim olma. İtaat etme. İmtisal.

[2825] Aʿrab: Göçebe Araplar, çölde yaşayan Araplar. Bedevîler.

[2826]

[2827]

[2828]

[2829] münʿaks: Akseden, geri dönmüş, bir yere çarpıp geri gelen.

[2830] żavʾ: Aydınlık, ışık.

żavʾ-uş şems: Güneş ışığı

[2831]

[2832] ṭarḥ:1- çıkmak. (ruh tarh etmek: ruhun çıkması) 2- Uzaklaştırmak. * Vaz' etmek. * İndirmek. * Bırakmak, elinden atmak. * Yerleştirmek. * Temel bırakmak. * Mat: Çıkarma.

[2833]

[2834]

şerīʿati gendüñe sefīne ṭutunġıl bizüm naẓarumuz-ıla, senüñ naẓaruñ-ıla degül. Zīre senüñ (6) naẓaruñ ḥavāssa tābiʿdür, ẓāhirin görürsin, ḥaḳāyıḳından ġāfilsin, daḫı esrārlarından (7) ve ḥikmetlerinden. Ṕes, mütecerrid ol, ol ḥavāss āfetlerinden ve vehm ü ḫayālden daḫı nefsden (8) ṣıfātları-y-ıla, tā müstaḥıḳ[2835] nefsi tezkiye itmeg-ile ol ilhāmāt-ı rabbānī-y-ile muḥallā[2836] (9) olmaḳlıġ-ıla ki nefsüñ fücūrı ve taḳvāsın ilhām oluna, tā ki ol şerīʿat gemüsi ol binicilerin (10) necāta irgüre, ol nefs ü dünyā fitnelerinüñ ṭūfānından. AK# # (11) AK# #[2837]. Yaʿnī, baña ḫiṭāb itmegil ol nefsden ötrü ki ẓalūm u cehūldür. (12) Her nesneyi ḳomayacaḳ yire ḳor, Ḥaḳ Taʿālā ʿibādetin nefs ü hevā ve dünyā ʿibādetine ḳor, şehvāt-(13)ları-y-ıla. Uşbu ḫiṭāb ṭamaʿı[2838] ḳaṭʿ ider, nefslerüñ īmāna gelmeginden. Zīre bular ġarḳ olmışlardur (14) ol fitneler ṭūfānında, illā olar ḳurtılurlar ki Ḥaḳ Taʿālā selāmet ḳıldı şerīʿat gemüsine (15) binmeg-ile. Zīre bu Nūḥ-ı rūḥ eger aña binmeyesi olursa ġarḳ olanlardan olur. AK# # (16) AK# #[2839]. Yaʿnī, ol şerīʿat gemüsinüñ erkānların (17) terkīb iderken anı ʿamele getürgen her bār ki anuñ üzerinden ol ḳavmi geçelerdi (18) ki nefs ü hevādur, ṣıfātları-y-la. Anı masḫaraya ṭutarlardı ol şerīʿatüñ ẓāhir erkānların (19) ʿamele getürürken. Zīre anlar anuñ esrārlarından ve envārlarından baʿīdler-idi. AK# # [366b] (1) AK# #[2840]. Yaʿnī, Nūḥ-ı rūḥ didi ki "Eger siz bizi suḫreye[2841] ṭutasız bu geminüñ fāyidesinden (2) cāhil olduġuñız-çün biz daḫı sizi suḫreye ṭutavuz, şol vaḳt ki biz necāt bulavuz siz (3) helāk olasız, biz bilüṕ siz bilmez olduġuñız-çün. Nite ki ol cehlüñüz-ile bizi suḫreye (4) ṭutasız[2842]" AK# #[2843]. Yaʿnī, (5) tīz ola ki

[2835] müstaḥiḳ (Ar.): Hak etmiş, hak kazanmış, lâyık.
[2836] muḥallā (a.s. halâ'dan): tahliye olunmuş, süslenmiş, süs yapılmış, donatılmış. ilḫāmāt-ı rabbānī-y-ile muḥallā olmaḳlıġ: ilahi ilhamlarla donatılmış, süslenmiş.
[2837]
[2838] ṭamaʿ: Hırsla istemek. Doymazlık. Aç gözlülük. Çok isteme.
[2839]
[2840]
[2841] suḫre: maskara, gülünç, alay konusu, dalga geçme, eğlenceli.
[2842] suḫreye ṭut-: Alaya almak, dalga geçmek, alay etmek.

bilesiz bizden ḳanḳımuza rüsvāylıḳ ʿaẕābı gelür ki ol Ḥaḳ'dan ıraḳ düşüp̀ (6) ḳaṭʿ idici ʿaẕābdur, daḫı bilesiz ki ebedī ʿaẕāb kime nāzil olur, nihāyeti yoḳ. AK# # (7) AK# #[2844]. Yaʿnī, ḳaçan ki ol ḥadd-i bülūġ ola ola ḳul emr oluna şerīʿat (8) gemüsine binmeklige ol ḳālib tennūrinden şehvet ṣuyı ḳaynaya çıḳa. AK# # (9) AK# #[2845]. Yaʿnī, ol vaḳt biz eydürüz ki getür ol şerīʿat gemüsi-y-ile (10) ṣıfāt-ı nefsüñ ṣıfatlarından çift çift, şehvet gibi ki anuñ çifti ʿiffetdür ve daḫı (11) ḥırṣ ki anuñ çifti ḳanāʿatdur ve buḫl ki çifti seḫāvetdür[2846] ve ġaḍab ki çifti ḥilmdür ve (12) ḥıḳd[2847] u kīnedür[2848] ki çifti selāmetdür ve adāvet[2849] ki çifti maḥabbetdür[2850] ve kibr ki çifti tevāżuʿ-(13)dur, bāḳisin daḫı bundan ḳıyās ḳıl. AK# #[2851]. (14) Yaʿnī, ol gemüye ehlüñ daḫı bile getür ki ol ṣıfāt-ı rūḥdur, illā meger olar ki ʿilm-i ezelde (15) aña helāklık sebḳat itmiş ola ve daḫı gemüye getür oları ki senüñ-ile īmān getürmişler-(16)dür ḳalbden sırdan. AK# #[2852]. Yaʿnī, īmāna gelmedi anuñ-ıla ġālibā ol (17) ṣıfāt-ı ḳalbden, illā az geldi. Bunda işāret var aña ki her nesne ki

---

2843

2844

2845

2846 seḫāvet: Cömertlik, el açıklığı, muhtaç olanlara çok ihsan etmek.(İhsan ihsandır. Eğer nev'e olsa; veya muhtaca ve fakire olsa, sahavet o vakit tam sahavettir. Eğer, millet için olsa, yahut milleti tazammun eden bir ferde olsa güzeldir. Şayet muhtaç olmayan şahsa olsa, şahsı tenbel eder, çingeneliğe alıştırır. Elhâsıl, millet bâkidir, fert fâni. Münazarât)

2847 ḥıḳd: Kin, buğz, adâvet. * İntikam almak için fırsat beklemek.

2848 kin: (f.) Gizli düşmanlık. Garaz. Buğz. Adâvet.

2849 adāvet: Husumet, düşmanlık. Kin. buğz. Garaz.(Adâvet ve muhabbet, nur ve zulmet gibi zıttırlar. İkisi, mâna-yı hakikisinde olarak beraber cem olmazlar. Eğer muhabbet, kendi esbabının rüçhaniyetine göre bir kalbde hakiki bulunsa, o vakit adâvet mecazi olur; acımak suretine inkılâb eder. Evet mümin, kardeşini sever ve sevmeli. Fakat fenalığı için yalnız acır. Tahakkümle değil, belki lütufla ıslahına çalışır. Onun için nass-ı hadis ile: "Üç günden fazla, mü'min mü'mine küsüp kat-ı mükâleme etmeyecek." Eğer esbâb-ı adâvet galebe çalıp, adâvet, hakikatıyla bir kalbde bulunsa; o vakit muhabbet mecâzi olur; tasannu ve temelluk suretine girer. M.)

2850 meḥabbet: Metinde meḥabbet şeklinde yazılan kelime aslında muḥabbet şeklinde olmalıdır. Yazım şekli Türkçe telaffuza göre yapılmıştır.

meḥabbet//muḥabbet: (Ar.) Sevgi, sevme. * Sohbet. Ruhun, kendisinden lezzet duyduğu şeye meyletmesi. (Zıddı: Buğzetme ve adavettir.)

2851

2852

ol[2853] bu ṣıfāt-(18)lardan çiftinden ol segīneʾi şerīʿatden ıraḳ ola, ol fitneler ṭūfānında ġarḳ (19) olmışlardur. AK# #[2854]. Bu binmeklige buyurmaḳ işāretdür ol esrār-ı şerīʿatden **[367a]** (1) bir sırra oldur ol ki her kimse ki biʾṭ-ṭabʿ şerīʿat gemisine binse, yā atalarına ve üstāẕlarına (üstāḏlarına) (2) taḳlīd idüben ḥaḳīḳat necāte ol menfaʿat itmez. Nite ki münāfıḳlar bindiler gendü ṭabʿlarına (3) emr-ile binmediler, anlara menfaʿat ḳılmadı daḫı nite ki İblīs bindi Nūḥ gemisine gendü ṭabʿ-ıla aña (4) menfaʿat ḳılmadı. Bedürüstī, necāt añadur ki sefīneye emr-ile bine ve edeb maḳāmın (5) ṣaḳlaya bunuñ-ıla ki eyde: AK# #[2855]. Yaʿnī, yürümekligi Allāh'dan ola (6) ve yüridügi Allāh'dın yaña ola. AK# #[2856]. Yaʿnī, taḫḳīḳ, benüm rabbüm ġafūr u (7) raḥīmdür ḳurtarmaġ-ıla anlara ki emr-ile bindiler ṭabʿ-ıla binmediler. AK# # (8) AK# #[2857]. (9) Yaʿnī, ol sefīne-yi şerʿa cārī olur şol kimseler-ile ki aña emr-ile bindiler ol fitneler mevc içinde (10) ʿaẓamet-ile ṭaġ gibi oluban. Ṕes, ol Nūḥ-ı rūḥ nidā ḳıldı oġlı Kenʿān-ı nefse ki anuñ-ıla (11) ḳālib arasından mütevelliddür, ol Kenʿān-ı nefs Ḥaḳ Taʿālā maʿrifetinden ve anuñ ṭalebinden (12) ıraḳ düşmişdi. Didi ki "İy benüm oġlum, gel bizüm-ile şerīʿat gemisine bingil! Ol kāfirler-ile (13) olmaġıl ki şeyāṭīn-i mütemerridedür ve ebālīs-i ṭāʿūnadur. AK# # (14) AK# #[2858]. Yaʿnī, ol Kenʿān-ı nefs didi ki (15) "Ben ol ʿaḳl ṭaġına ilticā idem, beni ol fitneler ṣuyından ṣaḳlaya". Nūḥ-ı rūḥ didi ki ḳaçan (16) ol şehvātlar ṣuyı ol beşeriyyet yirinden ḳaynasa çıḳsa ve ol dünyānuñ leẕẕetleri (17) ṣuları ve fitneleri Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳażāsı gökinden inse, andan kimse ḫalāṣ bulmaz, (18) illā ol şerīʿat gemüsi-y-ile. Andan bugün ṣaḳlanılmaz, illā ol kim Ḥaḳ Taʿālā aña tevfīḳi-y-le teraḥḥüm (19) ḳıla, ṣaḳlamaġ-içün sefīneʾi

[2853] Metnin bu kısmında "ol" kelimesi yazılmış ancak sanki üzeri çizilmiş gibidir.

[2854]

[2855]

[2856]

[2857]

[2858]

şerʿ-ile. AK# #[2859]. Yaʿnī, ol **[367b]** (1) Kenʿān-ı nefs ki ʿaḳlı ipine yapışmışdı, aña ilticā idip-di. Ol şehvāt-ı nefsānī ve ḥayvānī (2) mevcleri ve dünyā zīneti fitneleri mevc anuñ-ıla ol ʿaḳlı ṭaġınuñ arasında mānīʿ[2860] oluṕ (3) ġarḳ olanlardan oldı. Yaʿnī, her nefs ki ol şerīʿat ipine yapışmadı. Diledi ki ʿaḳl (4) ipine yapışa, gendüyi fitneler ṭūfānından ḫalāṣ itmeg-içün. Nite ki felāsifeler ḥāli budur, (5) ol umūsı aña miyesser olmaz, ol hāliklerdendür. Andan ol şeraʿ sefinesine binenlerüñ (6) ḥāllerden ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# # (7) AK# #[2861]. Yaʿnī, emr olundı (8) ki yā arż-ı beşeriyyet şehvātuñ ṣuların al veyā semā-i ḳażā çekkil ol āfetler ṣuların (9) ki dökdüg-idi. Ṕes, ol fitneler ṣularınuñ ẓulmeti eksildi nūr-ı şerʿ-ile heybet-i (10) sākin oldı. Muḳadder olan emri yirine geldi. Ol fitneler ṭūfānından ki ibtilā-y-ıçun (11) ve terbiyet-içün ol didi ol sefīneʾi şeraʿ sākin oldı, ol cūdı üzere ki maḳām-ı temkīn-(12)dür. Zīre ol eyyām-ı ṭūfān maḳāmāt-ı telvīnden-idi[2862] ki miʿrāż-ı[2863] āfātda ve helāklikde-y-idi (13) çün ol günler geçdi ışḳ maḳām-ı temkīne rāciʿ oldı ki necāt ve ṣebāt ve derecāt-(14)lara irişmek andadur. Ṕes, dinildi ki furḳat u helāklık ol ẓālimlere ki şerīʿat (15) gemisine oturmaḳdan girü ṭurdı. Andan ḫaber virdi ol āfet-i ṭabīʿatden ki ehl-i şerʿ-ile[2864] (16) vardur, bunuñ-ıla ki buyurdı: AK# # (17) AK# #[2865]. Yaʿnī, ol Nūḥ-ı rūḥ rabbine nidā ḳıluṕ didi ki “Yā rabb, (18) bedürüstī, benüm oġlum ki nefsdür, mütevelliddür rūḥ-ıla ḳālib çiftlenmekden, ol benüm ehlüm-(19)dür senüñ vaʿdeñ

2859

2860 mānīʿ: Men'eden. Geri bırakan. Esirgeyen. Engel. Özür.

2861

2862 telvīn: (Levn. den) Renk verme. Boyama. Boyanma.

2863 miʿrāż: (a.i., c. meʿāriż) sözün gizli manası. taʿriz. * zıpkın adı verilen yeleksiz uzun ok.

2864 şerʿ: Emir ve nehy gibi hükümleri vaz' etmek. * Bir işe başlamak. * Dalmak. * Girmek. * Zâhir etmek, göstermek. * Cenab-ı Hakk'ın emri. Âyet, hadis, icma-i ümmetle ve kıyas-ı fukaha ile sâbit olan dinin temelleri, şeriat

2865

ḥaḳdur”. Bunuñ beyānı budur ki Ḥaḳ Taʿālā diledi ki rūḥ-ı muḳaddesiyi aʿlā-yı **[368a]** (1) ʿılliyyīnden civārında-y-iken esfel-i sāfilīne indüre ki ḳālibdür enbiyā ve evliyā ve ḫāṣ müʾminler er-(2)leri didiler; “İy bizüm rabbumuz, bizi bu maḳām-ı ḳurbuñdan ki aʿlādur, esfel-i derekāta indürürsin (3) ki maḳām-ı buʿddur ve maḳām-ı beḳādan ʿālem-i fenāya indürürsin ve ictibā[2866] maḳāmıdan ictihād u ibtilā (4) maḳāmına indürürsin. Allāhu Taʿālā kemāl-i iḥsānından şefḳat idüṕ olara vaʿde ḳıldı ki anları ehl-(5)leri-y-ile ḳurtara ol helāklıkdan. Nite ki ḳażıyye-yi Nūḥ’da dört oġlı var-ıdı, üç müʾmin (6) ve biri kāfir. Ancılayın bu ḥikmet üzere rūḥuñ daḫı dört aġlı var; üçi müʾminler ki ḳalbdür, (7) sırrdur ve ʿaḳldur ve biri kāfirdür ki ol nefsdür. Nite ki Nūḥ’uñ üç oġlı gemüde bileydi, biri (8) andan ırag-ıdı. Ancılayın rūḥ oġlanları daḫı üçi şerīʿat gemüsinde biledür ve biri ki kāfir-i nefsdür, (9) andan ıraḳdur ve dīnden şerīʿatden baʿīddür. Çün ol veled-i kāfir dünyā baḥrinde ve fitne (10) ṭūfānında ġarḳ olmaġa yaḳīn oldı. Didi ki “Yā rabbī, benüm oġlum benüm ehlümdür, senüñ vaʿdüñ ḥaḳdur, (11) aḥkamü’l-ḥākimīn sensin, eger necāt viresin ve ger ġarḳ idesin, sen ʿādillerüñ gey aʿdilisin, her ne ki (12) işlersin ḥaḳīmsin, her efʿālüñ[2867] ḥikmetden ḥikmetden ḫālī degül”. AK# # (13) AK# #[2868]. Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki “Yā Nūḥ-ı rūḥ, ol senüñ dīnüñ ve milletüñ ehli degül”. Zīre (14) eḥliyyet iki dürlüdür; bir ehliyyet ḳarābetdür ve bir ehliyyet dīndür. Ṕes, nefsden ehliyyet dīn (15) ve millet menfīdür. Hemān, ehl-i ḳarābet var ki andan mütevelliddür. Ol ehliyyet dīni nefy itdi, (16) bunuñ-ıla ki didi “ʿamel-i ṣāliḥ degül”, emmāret-i bi’s-sūdur; sīret-i ebedā budur. Andan ol (17) rūḥı edebledi, ehl-i ḳurbet ādābları-y-ıla, buyurdı ki AK# # (18) AK# #[2869]. Yaʿnī, benden suʾāl itmegil, ol nesneyi, anda saña ʿilm-i ḥaḳīḳī ḫāṣıl (19) degül.

[2866] ictibā: Seçmek. İhtiyar ve intihâb etmek. Seçkin bir şeyi almak. Kendi iradesiyle seçme makamı.
[2867] efʿāl: (Fiil. C.) Fiiller, işler, ameller.
[2868]
[2869]

Zīre cāyizdür ḳurbet ehline ki bisāṭ-ı ḳurbda ola, bu inbisāṭ; ammā edebe riʿāyet **[368b]** (1) itmek gerekdür. Ben saña vaʿẓ iderin yā rūḥ-ı muḳaddes, andan ki cāhillerden olmayasın. (2) Bunda işāret var aña ki ol rūḥ-ı ʿılvī, nefse ittibāʿ ḳılmaġ-ıla cāhil ü siflī olur defi'-(3)l-himmet[2870] oluban. AK# #[2871]. Yaʿnī, ol rūḥ (4) didi ki "Yā rabbi, saña ṣıġınurın andan ki ol mübtelā nefsüñ senden necātın ṭaleb idem ki bu dünyā (5) āfetleri-y-le ve şehvātları-y-la ibtilā olmış nefisdür". AK# #[2872]. (6) Yaʿnī, "Yā rabbi, eger ol envār-ı maġfiret-ile baña nuṣret ḳılmayasın ve hidāyetden ʿācizliġimi (7) esirgemeyesin helāk itmedin ben ḫāsirlerden olurın". Aña işāret ḳılur ki bu raḥmet (8) rūḥı mānīʿdür ḫusrāndan. AK# #[2873]. Yaʿnī, dinildi ki (9) "Yā Nūḥ-ı rūḥ, in ol şerīʿat gemüsinden anuñ tekāliflerinden getür cesed mufāraḳat[2874] ḳılduġı (10) vaḳt ve fitneler ṭūfānından ḫalāṣ bulucaḳ bizüm selāmumuz-ıla ve berekātımuz-la selām necāt-(11)dur ve berekāt derecātdur. AK# #[2875]. Yaʿnī, bu selāmumuz ve berekātumuz (12) senüñ üzerüñe daḫı ol cemāʿat üzere ki senüñ-ile bile olurlar şerīʿat gemüsi içinde (13) ḳalbden sırdan ve nefsden. AK# #[2876]. (14) Yaʿnī, daḫı ol nefsler ki rūḥ-ıla gemüde bile degüldür ol ḫuẓūẓ[2877]-ı nefsānī-y-ile bir zamān (15) temettuʿ[2878] itdürevüz. Andan ol bizüm buʿdumuz[2879] ve furḳatumuz[2880] ʿaẕābı elemin anlara

---

[2870] himmet: Kalbin bütün kuvveti ile Cenab-ı Hakk'a ve sâir mukaddesata yönelmesi. Kalb isteği ile gösterilen ciddi gayret. * Allah indinde makbul ve mübârek bir kimsenin mânevi yardımı ile birisini koruması, yardım etmesi. * Tabiî şevk ve meyil ve heves. * Lütuf, yardım.

defi'l-himmet: lutuf ve yardımın reddedilmesi, gayret ve isteğin reddedilmesi bu sebeple lutuf ve yardım reddedilmiş olur.

defi'l-himmet: lutuf ve yardımdan mahrum olmak, lutuf ve yardımda bulunulmaması.

[2871]

[2872]

[2873]

[2874] mufāraḳat: Ayrılık. Bir yere bırakıp gitmek. Dostlarından ayrı düşmek. * Fık: Karı-kocanın talâk veya fesh ile birbirlerinden ayrılmaları.

[2875]

[2876]

[2877] ḫuẓūẓ: (Hazz. C.) Memnuniyetler. Hazlar. Zevkler. Hoşlanmalar.

[2878] temettuʿ: (C.: Temettuât) Kazanma, kâr etme. * Kâr, fayda, menfaat. * Toplamak, cem'etmek. * Mühlet vermek. * Yoldaş olmak.

[2879] buʿd: (C.: Eb'ad) Uzaklık. Baid olma. * Aralık. * Geo: Bir cismin uzunluk, genişlik ve derinliği.

ṭaduravuz, (16) ol temettuʿ indürdügümüz ḳadar ol ḥaẕlar-ıla ve temerrüd[2881] ḳadar inḳıyāddan[2882] ḳaçmaġ-ıla. Andan (17) ḫaber virdi ki bu işāretler rūḥ terbiyetinde nefs-ile ve bu ikinüñ ṣalāḥları ve fesādları (18) ḥāllerinde ki umūr-ı ġaybiyyedür. Buyurdı ki AK# # (19) AK# #[2883], yaʿnī[2884]. [369a] (1)Yaʿnī[2885], bular küllī ġayb ḫaberlerindendür ki yā Muḥammed, saña vaḥy olundı ki sen anı (2) bilür degüldüñ, ḳamuñ daḫı bilür degüldi, bundan öñdin ki anuñ-ıla saña (3) işāret ḳılduḳ, anı saña bildürdük, ṣabr eylegil ol terbiyet-i rūḥ üzere, daḫı nefs (4) üzere, şol nesne üzere ki saña işāret ḳılduḳ ki görklü ḫātime muttaḳīler-içündür. (5) Ol muttaḳīler ki ṣāḳındılar dünyā fitneleri ṭūfānından daḫı nefs ü hevādan bu şerīʿat (6) sefīnesine binmeg-ile. Andan bu ḳāʿideyi muḥkem ḳılmaġ-ıçun buyurdı ki AK# # (7) AK# #[2886]. İşāret bunda Ḥūd'dan[2887] ḳalbdür ve ʿĀd[2888] nefsdür ṣaıfātları-y-ıla. Zīre ḳalb (8) ʿĀd-ı nefs-ile ḳardaşdur.[2889] Zīre bu ikisi mütevellidlerdür, rūḥ ḳālib-ile çift olduġından. Maʿnī (9) budur ki "Biz gönderdük

---

[2880] furḳat: (Fürkat) İftirak. Dostlardan ve sâir sevdiği şeylerden ayrılış. Firak. Müfarakat.

[2881] temerrüd: İnad, direnme. * Yapılması gereken bir şeyi yapmakta kasten geciktirme.

[2882] inḳıyad: Boyun eğme. Muti olma. Teslim olma. İtaat etme. İmtisal.

[2883]

[2884] yaʿnī: (Yâni) Bundan maksat, demek, demek isteniyor ki.

[2885] Yaʿnī kelimesini bir önceki varağın sonunda yazmış olmasına rağmen bir kez daha yazmış. Biz bir kez yazmayı tercih ettik.

[2886]

[2887] Ḥūd: (Hâid. C.) Büyüklük. * Çok hürmet. * Bir Peygamber ismi. Rıfk, sükun ve vakar ile muttasıf olduğu için bu Peygambere Hud ismi verilmiştir. (A.S.) Yahudilere de bu isim söylenilmiştir. Nuh tufanından sonra Yemen diyarında Hadremud civarında Ahkaf denilen yerde Ad Kavmine gönderilen Peygamber Hud (A.S.) idi.

[2888] ʿĀd: Hz. Hud Peygambere (A.S.) isyan ettiklerinden gazab-ı İlâhiyyeye uğrayan ve helâk olan, Yemen tarafında yaşamış bir kavmin adı.(Şirk ve küfür cinayeti, kâinatın bütün kemalâtına ve ulvi hukuklarına ve kudsi hakikatlarına bir tecavüz olduğu cihetledir ki, ehl-i şirk ve küfre karşı kâinat kızıyor ve semavat ve arz hiddet ediyor ve onların mahvına anâsır ittifak edip, kavm-i Nuh (Aleyhisselam) ve Âd ve Semud ve Fir'avun gibi ehl-i şirki boğuyor, gark ediyor. $ âyetinin sırriyle cehennem dahi ehl-i şirk ve küfre öyle kızıyor ve kızışıyor ki, parçalanmak derecesine geliyor. ş.)

[2889] Müellif (mütercim) burada ayetin açıklamasına çok farklı bir açısıyla yorum getirmiştir. Ayetin mecazi ve derûnî anlamlarına temas edilmiştir.

Ḥūd-ı ḳalbi ol ʿĀd-ı nefse”[2890], nite ki[2891] Nūḥ-ı rūḥı ḳavmine gönderdük”. (10) Ve bu maʿnī-y-le işāret ḳılur ki bu ḳalb ḳābildür Ḥaḳ Taʿālā feyżini, nite ki rūḥ ḳābildi feyżine. (11) AK# #[2892]. İşāret ḳılur aña ki bu nefs ṣıfātları-y-la gerekdür ki teveccüh (12) ideler ʿubūdiyyete Ḥaḳḳ-ıçun ve anı ṭaleb itmeg-içün. AK# #[2893]. Yaʿnī, hīç bir nesne yoḳdur (13) Allāh’dan ġayrın size maʿbūdlıġa ve maḥbūblıġa müsteḥaḳḳ ola. AK# #[2894]. Yaʿnī, (14) degülsiz siz, illā iftirā ḳılıcılarsız, şunda ki hevā-yı dünyāyı maʿbūd ve maṭlūb ṭutınduñuz. (15) AK# #[2895]. Yaʿnī, size indürilen nesneyi irişdürmege sizden ecr ṭaleb (16) itmezin ḫalḳuñ ṣenāsından ya ḫalḳ ḳatında ʿizzet bulmaḳdan daḫı bunuñ gibi nesneler (17) meşārib-i nefse teʿalluḳdur. Zīre ol meşreb-i ḳalb degüldür. AK# # (18) AK# #[2896]. Yaʿnī, degüldür benüm ecrüm, illā ol Allāh üzerine ki beni yaratdı şundan ki (19) ol levāmiʿ[2897]-i nūrānīye ve ṭavāliʿ[2898]-i rūḥāniye teʿalluḳdur[2899]. Zīre meşārib-i ḳulūb bulardur, fehm **[369b]** (1) itmez misiz ki bu meşrebi añlayasız. AK# #[2900]. Yaʿnī, rabbuñuzdan maġfiret (2) ṭaleb idüñ. Zīre ol anuñ ṣıfātlarından bir ṣıfatdur. AK# #[2901]. Andan rücūʿ (3) idüñ ol ḥażret-i rubūbiyyete. Zīre Allāh’dın seyr itmek mümkin degül, illā girü anuñ-ıla. (4) Nite ki Resūl ḥāli-y-di, *ʿaleyhi’s-selām,* buyurdı; “*Subḥāne’l-leẕī esrā”*[2902]*. AK# #*[2903]. (5) Yaʿnī, ḳaçan

---

[2890] Müellif burada da ayetin mecazi ve derûnî anlamına temas etmiştir. Ayete tasavvufi bir yorum getirmiştir, bu yönüyle de tercüme edilen eserden tamamen farklılık arzetmektedir. Bu yönleriyle eserin telif-tercüme diye tabir ettiğimiz bir eser olduğu daha da belirginleşmektedir.

[2891] nite ki: nasıl ki,

[2892]

[2893]

[2894]

[2895]

[2896]

[2897] levāmiʿ: (Lâmia. C.) Parıldayan şeyler, nurlar, parıldamalar.

[2898] ṭavāliʿ: (Tâli'. C.) Kısmetler, bahtlar, tâlihler.

[2899] teʿalluḳ: Muhabbet etmek, sevmek. * Alâkalı olmak.
taʿalluḳ: Bağlılık. Münasebet. Alâkalı oluş. Ait olma. * Dünya alâkası. * Sevme.

[2900]

[2901]

[2902] *Subḥāne’l-leẕī esrā:*

anuñ-ıla andın yaña rücūʿ itseñüz irsāl ide, sizüñ üzerüñüze envāʿı[2904] (6) elṭāf[2905]-ı ilāhiyye yaġmurların daḫı envārı[2906] feyżi'r-rabbāniyye tekrār indüre ʿināyeti bulıdlarından. (7) AK# #[2907]. Yaʿnī, size ḳuvveti teʾyīd-i rabbānī ziyāde ḳıla ḳuvvetüñüz üzere (8) ol īmān nūrlarından. AK# #[2908]. Yaʿnī, iʿrāż itmeñ ḥaḳdan ve anı (9) ṭaleb itmekden mücrim oluban ġayrın ṭaleb itmeg-ile. AK# # (10) AK# #[2909]. Yaʿnī, nefs ṣıfātları-y-ıla didiler ki "Yā Hūd-ı ḳalb, bize bir ḥuccet ü burhān-ıla gelmedüñ (11) ki anuñ-ıla ol didügüñ nesnelere istidlāl idevüz ki ol ḥaḳdur ve ṭarīḳ-i ḥaḳdur, ḥaḳḳa (12) anuñ-ıla vaṣl olınur, daḫı bir vāridāt-ı ḥaḳḳ-ıla gelmedüñ ki ol ḳalb üzere ʿallām-ı ġuyūbdan (13) vārid ola, nefs anı tekẕīb itmekde ʿāciz ḳala. AK# # (14) AK# #[2910]. Yaʿnī, biz mücerred senüñ ḳavlüñ-ile ilāhlarumuzı terk ider degülüz. (15) Ol şehvātdan ki leẕẕāt-ı ḥayvāniyyedür ve biz seni taṣdīḳ ider degülüz, teʾyīd-i rabbānī-(16)süz[2911]. AK# #[2912]. Yaʿnī, biz dimezüz, sen bizi bu ġayr-ı (17) meşāribümüze daʿvet ḳılduġuña sebeb, illā dirüz ki bizüm bu baʿżı leẕẕāt alduġumuz (18) nesneler ṭaleb itmegi seni ʿāciz ḳıldı, ḥāṣıl idemedüñ bu kez diledüñ ki biz daḫı (19) meşāriblerümüzi terk idevüz senüñ meşāribüñ ṭaleb idevüz. AK# # **[370a]** (1) AK# #[2913]. Yaʿnī, ḳalb-i Hūd bulara cevāb ḳıluṕ didi ki "Ben Allāh'ı (2) ṭaleb ṭutaram sizde ancılayın ṭanuḳ oluñ ki ben bīzārın, şundan ki siz anı Allāh'a (3) şerīk ḳılursız ve daḫı ben beriyin külli

---

2903

2904 envāʿ: (Nev'. C.) Neviler, çeşitler, türler.

2905 elṭāf: (Lutf. C.) Lütuflar, iyi muameleler, iyilikler, iyilikseverlikler. Nezaketler, nazik davranmalar.

2906 envār: (Nur. C.) Nurlar, ışıklar, aydınlıklar. Maddi veya mânevi karanlıktan kurtarmaya vâsıta olanlar.

2907

2908

2909

2910

2911 teʾyid: (C.: Te'yidât) Kuvvetlendirme. Sağlamlaştırma. Metânet verme. * Doğrulama, doğru çıkarma. Destekleme.
teʾyid-i rabbānī: ilahi yardım. Cenab-ı Hakk'ın yardımı.

2912

2913

meşāriblerden şol meşrebden ġayrı ki beni ṣuvarur[2914] (4) ki ol Allāh'dur. Bir ṭuhūr şarābdan ki bu ḥavādiṯ çepelinden beni arıdur. Andan didi ki (5) AK# #[2915]. Yaʿnī, yā nefs ü hevā ve şeyṭān u dünyā cemīʿüñüz ne keydüñüz (6) var-ısa idüñ hīç baña mühlet virmeñ. Bunda aña işāret ider kim bu nefs ṣıfāt-(7)ları-y-la dāyim bu ḳalbüñ keydindedür şol ḳalb ki teʾyīd-i rabbānī-y-ile müʾeyyeddür anlaruñ (8) keyddinden ḳayurmaz ol Allāh üzere mütevekkildür, cemīʿ-i ḥāletde anda yardım dileyicidür, (9) tā eydür ki ne ḳadar keydüñüz var-ısa ḳıluñ, baña teʾḫīr itmeñ. AK# # (10) AK# #[2916]. Yaʿnī, ol Allāh'dur kim beni Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmege terbiyet ider, sizi bāṭıl (11) ṭaleb itmege terbiyet ider. AK# #[2917]. (12) Hīç bir ḥareket ider yoḳdur ki ol ḫayr u şer ṭalebinde ḥareket ider, illā küllī anuñ ḳudret-i (13) ḳabżasındadur ki ḫayra şerre anuñ-ıla çeker. Bedürüstī, benüm rabbüm, ʿadl-i ṭarīḳ üzeredür. (14) ehl-i ḫayr ḥālin ıṣlāḥ idüp ehl-i şerḥālin ifsād itmekde. Ve bir işāret daḫı (15) budur kim rabbum ṣırāṭ-ı ʿadl üzeredür ki eydür "Kim ki beni ṭaleb ider ol ṣırāṭ-ı (16) mustaḳīm üzere ṭaleb itsün ki ṭarīḳ-ı şerīʿatdur, ḳademleri üzere ki bedürüstī, (17) ol aña irişür, ḥaḳīḳatā". AK# #[2918]. Yaʿnī, eger (18) ol Allāh'dan ġayrın ṭaleb idenler Allāh'ı ṭaleb itmekden iʿrāż ḳıldılarsa eyit (19) yā ḳalb, "Ben size irişdürdüm baña ilhām-ıla olınan ḫāyrlardı, sizi daʿvet ḳıldum **[370b]** (1) Ḥaḳ'dın yaña, eger ben daʿvet ḳılduġuma siz icābet itmezseñüz ki ol ṭaleb-i kemāldür, (2) ol ḫilāfeti istiḫfāf[2919] görüp ḫalḳ anuñ-içün yaradıldı, Allāhu

[2914] ṣuvar-: sulamak, su içirmek. ṣuvarur; sular.
ṣuvar-: meşreblendirmek. ahlaklandırmak.
Metindeki manası meşreblendirmek, ahlaklandırmak.
meşreb: Huy. Yaradılış. Adet. Ahlâk. * Gidiş. * İçmek. İçilecek yer. * Fehmetmek. * Mânevi haz ve feyz alınan yer ve yol.

[2915]

[2916]

[2917]

[2918]

[2919] istiḫfāf: Küçük ve aşağı görmek, küçümsemek, tahkir ve tahfif etmek.

Taʿālā ol ḫilāfeti (3) müstaḥıḳına virür". AK# #[2920]. Yaʿnī, benüm rabbum sizden ġayrı bir ḳavm daḫı (4) ḫalef dike ki anlar ḫilāfete müstaḥıḳ olalar, yaʿnī, rūḥ-ıla sırrı ve ḳalbi. AK# # (5) AK# #[2921]. Yaʿnī, ol ḫalīfe dikdügi kimseler aña żarar ir-(6)gürmeyeler ki benüm rabbum külli nesne üzere ḥafīẓdür, ṣaḳlar ol şeyʾiyyet[2922] ḫuṣūṣati-y-le[2923] (7) hīç bir kimsenüñ ḳudreti yitmez ki anı taġyīr[2924] ide, ehl-i şeḳāvetüñ ḳudreti yitmez ki (8) ehl-i saʿādetüñ saʿādetin taġyīr[2925] ide, yā ehl-i saʿādet ehl-i şeḳāvetüñ şeḳāvetin taġyīr (9) ide. Zīre bu ikisi daḫı ṣaḳlanmışdur Ḥaḳ ṣaḳlamaġ-ıla. AK# # (10) AK# #[2926]. Yaʿnī, çünki bizüm emrümüz ehl-i şeḳāvete şeḳāvet-ile geldi. Biz ol (11) Hūd-ı ḳalbi ḳurtarduḳ daḫı anuñ-ıla īmān getürenleri ki rūḥdur ṣıfātları-y-la ve bedendür (12) cevāriḥleri-y-le. AK# #[2927]. Yaʿnī, biz anları ḳurtarduġumuz bizden (13) ol ʿināyet-i[2928] sābıḳa-y-ılaydı[2929] ki şeḳāvetden ve ʿaẕāb-ı ġalīẓden[2930] ḳurtarduḳ. Bunda aña (14) işāret ider kim ʿaẕāb iki dürlüdür; bir ʿaẕāb-ı ḥafīf ki ol şeḳāvet-i muḳaddere ʿaẕābıdur, (15) ḫalḳ yaradılmazdan öñ oldı. Ve bir ʿaẕāb-ı ġalīẓdür, ol şaḳī ʿaẕābıdur ki eşḳiyā (16) muʿāmelesin ḳılduġından ötrü olur ki vücūda gelmezden öñ taḳdīr olunmışdı. (17) Andan ol ʿĀd-ı nefsden ḫaber virdi ki cüḥūd üzere yaradıldı āyāt

---

2920

2921

2922 şeyʾiyyet: (a.i) nesnellik. eşya, beşeriyyetlik.

şeyʾiyyet ḫuṣūṣati: eşya hususları, beşeriyyetlik hususu, maddesellik bakımından.

şeyʾiyyet ḫuṣūṣati-y-le (7) hīç bir kimsenüñ ḳudreti yitmez: madesellik, beşeriyyet bakımından hiç kimsenin gücü yetmez.

2923 ḫuṣūṣat: (Husus. C.) Hususlar, bakımlar, işler. Tarzlar, şekiller. Mes'eleler. Maddeler.

2924 taġyīr: Başkalaştırma. Değiştirme. Bozma. * İyiden kötüye değiştirme.

2925 taġyīr: değiştirme. engelleme.

2926

2927

2928 ʿināyet: (A.) yardım, lütuf, meded etmek.

2929 sābıḳa: sābıḳ: geçmiş, önceki. * zamanca veya rütbece ileride olan.

ʿināyet-i sābıḳa: önceden verilmiş bir yardım ve lütuf. önceki yardım ve lütuf.

2930 ġalīẓ: çirkin

ʿaẕāb-ı ġalīẓ: çirkin azap, çok kötü ve büyük bir ceza, büyük sıkıntı, şiddetli elem.

şühūd anı taġyīr (18) itmez. Nite ki buyurdı AK# #[2931]. Yaʿnī, bu ʿĀd (19) ol ḳavmdür ki rablerinüñ āyātlarına inkār iderler, resūllerine muṭīʿ olmazlar ki **[371a]** (1) rūḥ u ḳalb ve sırdur. Zīre bular Ḥaḳḳ'uñ resūlleridür, nefse ve bedene. AK# # (2) AK# #[2932]. Yaʿnī, mütābaʿat ḳıldılar her cabbār u mütekebbir emrine ki Ḥaḳḳ'a tekebbür idüp̀ ʿinād iderler. Zīre (3) anuñ üzerine yaradılmışlardur, bir ulu sırdan ötrü. AK# # (4) AK# #[2933]. Yaʿnī, bular laʿnete mütābaʿat ḳıldılar dünyede ḥażretden ṭard oluban ol (5) şehvāt-ı dünyā ṭalebinde ve ḳıyāmetde ıraḳ düşüp̀ maḥrūm olmaġ-ıla ve od ʿaẕābı-y-ıla. AK# # (6) AK# #[2934]. Yaʿnī, bilüñ ḥaḳīḳatā ki ʿĀd-ı nefs ṣıfātı-y-ıla rablerine (7) kāfir oldılar, ġayrına īmān getürüp̀ anı ṭaleb itmediler[2935] Allāh'dan ve anı ṭaleb itmekden iʿrāż (8) itdiler. İy ḳatı ıraḳlıḳ ve ḥasret ü firāḳ, ol ʿĀd-ı nefse olsun ki ḳavm-i Hūd'dur ki naṣīḥat (9) ḳabūl itmediler ol fānī dünyānuñ meşāribin terk itmediler, ol meşārib-i dīniyyeyi terk itdiler. (10) Andan daḫı bu maʿānīleri teʾkīd ḳılmaġ-ıçun buyurdı ki AK# #[2936]. İşāret (11) bunda daḫı ol geçen ḳażiyye gibidür ki Ḥūd u ʿĀd ḳıṣṣasında oldı, tā aña deg ki buyurdı: (12) AK# #[2937]. İşāret ḳıldı nāḳa-y-ıla[2938] ol nesneye ki Allāhu Taʿālā çıḳardı (13) nuṣret ḳıluṕ Ṣāliḥ-i ḳalbe, ʿaṣā-y-ıla ki ol ʿaṣā-y-ı ẕikrdür, ol sırr ḳayāsından on (14) aylıḳ ḥāmile deve çıḳardı. Ol Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḥikmetidür ki fi'l-ḥāl dīn köşekin[2939] getürdi (15) aḥkāmı-y-ıla, tā anuñ-ıla istidlāl

2931

2932

2933

2934

2935 Metinde bu kelime itdiler şeklinde yazılmıştır, ancak itmediler şeklinde olması daha doğru görülmektedir.

2936

2937

2938 nāḳa: Dişi deve

2939 köşek: (f. kûçek) Deve yavrusu

oluna ol ḥakīm üzere ki bunuñ gibi ḥikmeti var. AK# # (16) AK# #[2940]. Yaʿnī, ḳoñ anı ol arż-ı beşeriyyetde ol ṣıfātlarından ve ḫavāṭır-ı nebātī (17) nebātlarından ve devāʿīlerinden otlaya ol Ṣemūd-ı nefs meşāriblerinden içe ki şehvātları ṣuyıdur. (18) Aña vārid ola, ol vāridāt ġālib olduġı vaḳt ve anuñ lebenin ṣaġalar ki leben-i esrār ve (19) maʿānīdür. AK# #[2941]. Yaʿnī, ol ḥikmet nāḳasın naḥr[2942] **[371b]** (1) itmek ol cehālet muʿāmeleleri ḥarbesi-y-ile[2943], tā ki sizi ʿaẕāb-ı ḳarīb ṭuta ki ol ʿaẕāb-ı cehāletdür. (2) Fi'l-ḥāl, ḥāṣıl olur, ḉün ḥikmet münʿadim[2944] ola. Zīre bir renc[2945] yoḳdur ki ol cehālet rencinden artuḳ (3) ola. AK# #[2946]. İşāretdür ol Ṣemūd-ı nefse ki emmāret-i bi's-sūdur ol nāḳa-i ḥikmeti[2947] ʿaḳar[2948] itdiler. (4) AK# #[2949]. Yaʿnī, ol Ṣāliḥ-i ḳalb didi anlara (5) ki temettuʿ[2950] idüñ bu dārıñuzda[2951] ki dünyādur. Zīre dünyā nefs meskenidür, üḉ gün temettuʿ ḳıluñ; evvel (6) güni cehl günidür, anda yüzler ṣararur. Ve ikinci gün, ġaflet günidür, anda yüzler ḳızarur ve üḉünci (7) gün ceẕā günidür, ḳalbler üzere, ḫatm günidür, anda yüzler ḳararur. Bu bir vaʿdedür ki vuḳūʿı (8) yañlış degül, ıraḳlıġı-y-la tīz

---

2940

2941

2942 naḥr: Boğazlamak. Bir hayvanın göğsü üstünden bıçak vurup boğaz damarını kesmek. * Boyun. Boğaz çukuru.

naḥr itmek: boğazlamak, başını kesmek.

2943 ḥarbe: Tar: Kısa mızrak tarzında bir nevi silâhın adıdır. Eskiden "Köylü" adı verilen yangın habercisinin taşıdığı ucu demirli değneğe de harbe denilirdi. Eski tüfekleri doldurmağa mahsus demirden yapılmış âlete de "tüfek harbisi" adı verilirdi. (O.T.D.S.)

2944 münʿadim: Ma'dum. Ademe gitmiş. Yok olan.

2945 renc: f. Sıkıntı, zahmet, eziyet. * Ağrı, sızı. * Öfke, gazab, hışım.

2946

2947 nāḳa: dişi deve.

nāḳa-i hikmet: hikmet devesi.

nāḳa-i Sālih: Salih Peygamber'in (A.S.) bir mu'cizesi olarak kayadan çıkan devesi.

2948 ʿaḳar: Dehşetli olmak. Yaralamak. Boğazlamak.

2949

2950 temettuʿ: (C.: Temettuât) Kazanma, kâr etme. * Kâr, fayda, menfaat. * Toplamak, cem'etmek. * Mühlet vermek. * Yoldaş olmak.

2951 dār: (A.) Yer, mekân, konak.

gelür. AK# # (9) AK# #[2952]. Yaʿnī, çün ol ʿazāb-ıla emrümüz geldi Ṣāliḥ-i ḳalbi ḳurtarduḳ daḫı anuñ-ıla īmān (10) getürenleri, rūḥ u sırdur, daḫı bularuñ tābiʿī beden ü cevāriḥ gibi, teraḫḫum idüṕ ʿamel-i necāta tevfīḳ (11) virmeg-ile. AK# #[2953]. Daḫı ḳıyāmet güninüñ (12) rüsvāylıḳlarından ḳurtarduḳ. Bedürüstī, senüñ rabbuñ ki seni gönderdi. Yā ḳalb-i Ṣāliḥ ol (13) ḳavīdür senüñ terbiyetüñ üzere ve seni helāklık āfetlerinden ṣaḳlamaġa daḫı ʿazīzdür, ʿizzet (14) ehline taḳviye idivirmeg-ile ve anlara terbiyet ḳılmaġ-ıla. AK# #[2954]. (15) Yaʿnī, ṣayḥa[2955] irişüṕ helāk eyledi, anları ki ẓulm itdiler Allāhu Taʿālā ʿibādetin ve maḥabbetin ḳomayacaḳ (16) yire ḳodılar ki dünyā-y-ıla hevāya ṭapuṕ anları sevdiler. Bular ol Ṣemūd-ı nefsdür ṣıfātları-y-la. Ve (17) ol ṣayḥa ṣāʿiḳa-i ḳahrdur[2956], anuñ içinde bu yirde her nesnenüñ evāzesi[2957] var. Yaʿnī, bir ṣavtdur[2958] ki (18) külli nesnenüñ aña teʿalluḳı[2959] var dünyādan ve şehvātlardan cemʿ oluban ṣāʿiḳa[2960]-yı ḳahr[2961] oldı, (19) buları ḳahr-ıla helāk ḳıldı. AK# #[2962]. Yaʿnī, ol diyārlarında ṭabīʿat-[372a](1)larınuñ esfel-i sāfilīnine düşüṕ helāk oldılar. AK# #[2963]. Yaʿnī, keʾennehū bular anda hīç (2) selāmet ṭurmadılardı. AK# #[2964]. Yaʿnī, bilüñ ki

---

2952

2953

2954

2955 ṣayḥa: (A.) kulakları sağır edecek kadar yüksek ses. (C.: Siyâh) Çağırış. Çığlık. Feryad. Nâra. * Azab, eziyet.
Halk arasında galat-ı meşhurla soyḫa şeklinde telaffuz edilir.

2956 ṣāʿiḳa: * Semadan gelen şiddetli ses.
ṣāʿiḳa-i ḳahr: gök yüzünden gelen kahredici yüksek ve şiddetli ses.

2957 evāze: f. Nam, şöhret, ün. Yüksek ses.

2958 ṣavt: yüksek ses. Ses. Bağırmak.

2959 teʿalluḳ: Muhabbet etmek, sevmek. * Alâkalı olmak.

2960 ṣāʿiḳa: Yıldırım. Ölüm, mevt. * Nüzul ateşi. * Semadan gelen şiddetli ses. * Mühlik ve azab. * Bulutları sevke vazifeli melek.

2961 ṣāʿiḳa-yı ḳahr: kahredici, yok edici ve şiddetli bir azap verici yüksek ses. Yıldırım çarpması.

2962

2963

2964

Ṣemūd-ı nefs rabbine (3) kāfir oldılar, ḥaḳḳı bāṭıla ṣatdılar. İy ḳatı ıraḳlıḳ ve laʿnet ol Ṣemūd-ı nefse olsun ki ḥażretden (4) sürüldi. Andan ol maẓhar-ı luṭfdan ḫaber virüp̀ buyurdı ki AK# # (5) AK# #[2965]. Yaʿnī, büşrā dōstuñ dōsta ḫaberidür, daḫı dōstuñ selāmıdur. AK# #[2966]. (6) Yaʿnī, saña dōstdan selām irişdürürüz ḳavl yöninden ki rabbi raḥīmdür. AK# #[2967]. Yaʿnī, (7) ol ḫalīl selāmı bizüm üzerümüze olsun. Bu ḳażiyye ol ḥabīb ḳażiyyesi gibidür miʿrāc gicesinde (8) ki Ḥaḳ Taʿālā'dan selām irişüp̀ didi ki "*Esselāmu ʿaleyke eyyühe'n-nebiyyü ve raḥmatu'l-lāhi ve berekātühü"*[2968]. Ol ḥabīb (9) daḫı cevāb virüp̀ didi ki "*Esselāmu ʿaleynā ve ʿalā ʿibādu'l-lāhi'ṣ-ṣāliḥīn"*[2969]. Ṕes, farḳ nedür, ḥabīb selāmı-y-ıla (10) ḫalīl selāmı arasında? Farḳ budur ki ḥabīb selāmı vāsıṭasuzdur, ḫalīl selāmı melek vāsıṭası-y-ıla-(11)dur ve hem ḥabīb selāmında ziyāde raḥmet ü bereket var. AK# #[2970]. Yaʿnī, ol (12) ḫalīl eglenmeyüp̀ tīz bir biryān[2971] olmış buzaġu getürdi ol dōst selāmına ikrām idüben ve (13) resullerine iʿzāz idüben. AK# #[2972]. Yaʿnī, (14) ç̧ün gördi buları aña ellerin ṣunmadılar ḫōş gelmeyüp̀ İbrahīm göñlinde ḳorḳusızdı ol (15) ḫavf-ı beşeriyyet degül ki gendü nefsi üzere ḳorḳa. Zīre ol gördi mancınıḳ-ile ç̧ün oda (16) atılur gendü nefsin üzere ḳorḳmayuṕ didi ki "Ben nefsümi teslīm ḳıldum ʿālemler rabbine". Ammā ḫavfı (17) raḥmet ü şefḳat ḳorḳusı-y-dı ḳavmi üzere. Zīre bu delālet ider ki buyurdı:

2965

2966

2967

2968 *Esselāmu ʿaleyke eyyühe'n-nebiyyü ve raḥmatu'l-lāhi ve berekātühü:Allāh'ın selāmı rahmeti ve bereketi üzerine olsun ey nebi.*

2969 *Esselāmu ʿaleynā ve ʿalā ʿibādu'l-lāhi'ṣ-ṣāliḥīn: Selam üzerimize ve Allāh'ın salih kullarının üzerine olsun.*

2970

2971 biryān: (f.) kebabın bir çeşidi, bir çeşit kebab.

2972

AK# # (18) AK# #[2973]. Yaʿnī, yā İbrahīm, ḳalbüñi ḫōş ṭut ki senüñ ḳavmüñe göndermedük. (19) AK# #[2974]. Yaʿnī, [372b] (1) ʿavratı bularuñ üzerine ḫıdmete ṭurmışdı; güldi, biz aña beşāret ḳılduḳ İsḥāḳ-ıla. (2) İşbu beşāret aña ol degüldi ki beşeriyyete teʿalluḳ ola yā ḥayvāniyyeye ve daḫı (3) anuñ ḍıḥki[2975] oġul ḥāṣıl olmaḳ sürūrı degüldi ki ol dünyā zínetidür. Belki anuñ (4) ḍıḥki ḳavm-i ʿazābdan necāt bulduġı sürūrı-y-ıdı. Ve daḫı aña beşāret oġlı (5) İsḥāḳ'uñ peyġamber olmaḳlıġı-y-dı İbrahím'den ṣoñra ve daḫı Yaʿḳūb peyġamber olmaḳlıḳ (6) İsḥāḳ'dan ṣoñra ve daḫı nübüvvet ola bularuñ ʿaḳabince tā ḫātemü'n-nebiyyín Muḥammed ʿaṣrına (7) degin, *ʿaleyhi's-selām* ki ol Muḥammed İsmāʿíl ʿaḳabinden olur. AK# # (8) AK# #[2976]. Yaʿní, Sāre didi ki "Ben oġlan mı getürerin (9) bu ḥāletde vaḳtüm geçmişken zevcüm-ise pír żaʿíf, bizden oġlan gelmek ʿacib nesnedür ki (10) ḫilāf-ı ʿādetdür". AK# #[2977]. Yaʿní, bu resūller didiler ki ʿacebler misin (11) Ḥaḳ Taʿālā ḳudretinden? Bedrüstí, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ sünneti ve ḳudreti var ʿavāmm emrini sünnet üzere (12) icrā ider; ammā ḫavāṣṣ emrini ḳudreti-y-le icrā ider iʿcāz iẓhār itmeg-içün. Ṕes, sizüñ (13) emrüñüz daḫı ḳudret üzere icrā ḳıldı ol size eyle ḳılduġı. AK# # (14) AK# #[2978]. Yaʿní, bu size Allāh'uñ raḥmetidür ve berekātıdur, iy nübüvvet beytinüñ (15) ehli. AK# #[2979]. Yaʿní, Allāhu Taʿālā'nuñ fiʿli Maḥmūd'dur gerek senüñ üzere gerek (16) ḳudret üzere ve daḫı Mecíd'dür. Bunuñ-ıla ki ʿavāmm u ḫavāṣṣ üzere inʿām ider.

[2973] Ḳurʾān, (Hūd) 11/70: Ellerini ona uzatmadıklarını görünce, durumlarını beğenmedi ve içine korku düştü. Onlar, "Korkma, biz Lut milletine gönderildik" dediler.

[2974] Ḳurʾān, (Hūd) 11/71: Bu arada, İbrahim'in ayakta duran karısı gülünce, "Ona İshak'ı ardından Yakup'u müjdeleriz" dediler.

[2975] ḍıḥk: (A.) gülme, gülüş, sevinç gülüşü.

[2976] Ḳurʾān, (Hūd) 11/72: "Vay başıma gelenler! Ben bir kocakarı, kocam da ihtiyar olmuşken nasıl doğurabilirim? Doğrusu bu şaşılacak bir şey" dedi.

[2977] Ḳurʾān, (Hūd) 11/73: "Ey evin hanımı! Allah'ın rahmeti ve bereketleri üzerinize olmuşken, nasıl Allah'ın işine şaşarsın? O, övülmeye layıktır, yücelerin yücesidir" dediler.

[2978] Ḳurʾān, (Hūd) 11/73

[2979] Ḳurʾān, (Hūd) 11/73

AK# # (17) AK# #[2980]. Çün İbrahím'den gendü ḳavmi (18) helāk olmaḳ ḳorḳusı gitdi anlaruñ necātına beşāret geldi bize mukāleme ḳıldı İbrahím'i (19) Lūṭ'ı ḳavmi ḥaḳḳında bu ḳavíler mücādelesi degül żaʿífler-ile. Belki, muḥtāclar faḳírler kerímler-ile [373a] (1) ġaníler-ile söyleşmekdür raḥmet ü şefḳat bulmaġ-ıçun ve miskínlere żaʿíflere helāk olmışlara (2) necāt ṭaleb itmeg-içün. Delālet ider buña bu ḳavli ki buyurdı: AK# # (3) AK# #[2981]. Yaʿní, İbrahím cidāl ḳılduġı ḥilm-ile tā "evvahün"[2982] birle-y-idi. Bunuñ-ıla daḫı ol (4) cemíʿ-i aḥvālında Allāh'dın yaña rāciʿ-idi ḥıfẓ-ı nefsine rāciʿ degüldi varlıġı (5) Allāh-ıçundı, muʿāmelesi Allāh-ıla-y-dı seyri Allāh'dın yaña-y-ıdı. AK# # (6) AK# #[2983]. Yaʿní, yā İbrahím, uşbu (7) cidālden ve teraḥḥüm ḳılmaḳdan iʿrāż itmek bular raḥmet ehli degüller. Taḥḳíḳ, rabbüñüñ ḥükmi (8) ve ḳażā-i ezelísi geldi. Bedrüstí, bulara gelür bir ʿaẕāb-ıla girü döniser degül kimsenüñ (9) duʿāsı-y-ıla yā şefāʿatı-y-la, Allāhu Taʿālā'nuñ ḥükmüni ve ḳażāsını kimse redd idici yoḳdur. Taḥḳíḳ, sen (10) meʾcūr[2984] u meṣāb[2985] olduñ anlaruñ necātların ṭaleb itmekde. AK# # (11) AK# #[2986]. Yaʿní, ḳaçan resūllerümüz ol Lūṭ'a geldi anlaruñ gelmegi Lūṭ'ı (12) ḥüzne bıraḳdı, göñli ṭaraldı. Zíre anuñ ḳavmin helāk itmeg-içün geldiler, ammā

[2980] Ḳurʾān, (Hūd) 11/74: İbrahim'in korkusu gidip de müjde kendisine ulaşınca, Lut milleti hakkında elçilerimizle tartışmaya girişti.

[2981] Ḳurʾān, (Hūd) 11/75: Doğrusu İbrahim çok içli, yumuşak huylu ve kendini Allah'a vermiş bir kimse idi.

[2982] evvahün: Burada ayette geçen gelimeye atıf yapılmıştır.

evvah: (A.) Kusurunu bilerek, ah, vâh ederek yalvarmak. * Çok âh edip duâ eden. * Merhametli. Sağlam imanlı. Yakin ilim sahibi. Dinde çok âlim olan. Hz. İbrahim Aleyhisselâmın bir vasfı.

[2983] Ḳurʾān, (Hūd) 11/76: Elçilerimiz, "Ey İbrahim! Bundan vazgeç, doğrusu Rabbinin emri gelmiştir. Onlara, şüphesiz, geri çevrilemeyecek bir azap gelmektedir" dediler.

[2984] meʾcūr: Karşılık almaya, mükâfata hak kazanmış kimse. ** kiraya verilen.

[2985] meṣāb: derecelendirilmiş, rütbelendirilmiş. sevaplandırılımış kimse.

meṣābe: derece, menzile. rütbe. * sevab yeri. ** merci, melce'.

meʾcūr u meṣāb ol-: sevap, rütbe ve karşılık almaya hak kazanmış olmak.

[2986] Ḳurʾān, (Hūd) 11/77: Elçilerimiz Lut'a gelince, onun fenasına gitti; çok sıkıldı, "Bu çetin bir gündür" dedi.

İbrahím'e (13) gelmeklikleri beşāret oldı ḳavminüñ necātına helāklıkdan, çün Lūṭ'a hemm u ġuṣṣa (14) oldı. AK# #[2987]. Yaʿní, bugün ne düşḫār gündür ki bu ḳavmüñ ímān-(15)larından ve ḥālleri ṣalāḥa gelmekden ümíẕ kesildi. AK# # (16) AK# #[2988]. Yaʿní, ol Lūṭ'uñ ḳavmi sürʿat-ile geldiler anlaruñ (17) ḥāllerinden ġāfiller cāhiller bundan öñ ol seyyātları işlerlerdi ki helāklık (18) ve ʿaẕāb vācib ḳılurdı. Ṕes, sürʿat-ile ʿaẕāba ḳarşu geldiler ol nübüvvet beytinden ve (19) ehl-i ṭahāretden yavuz muʿāmele ṭaleb itdiler ol nefslerinüñ ḫabāṯeti-y-le[2989], tā anuñ-ıla kemāl-i şeḳāvete **[373b]** (1) ve sürʿat-i ʿaẕāba müstaḥıḳḳ olalar. AK# #[2990]. Yaʿní, Lūṭ *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* (2) bularuñ üzerine ḥuccet olmaġ-ıçun ve ʿaẕāba müstaḥıḳḳ olmaġı teʾkíd olmaġı-çun didi ki (3) "Yā ḳavmí, uş benüm ḳızlarum paklar arılardur, size nikāḥ-ıla vireyin", ḳızların fidā (4) ḳıldı, ḳavminden helāklıgı defʿ itmeg-içün. AK# # (5) AK# #[2991]. Yaʿní, ḳorḳuñ Allāh'dan bu muʿāmeleyi terk itmeg-ile ḳonuḳlarum ḥaḳḳında (6) beni rüsvāy ḳılmañ, ol yavuz muʿāmeleñüzi iẓhār ḳılmaġ-ıla. Sizden bir ʿāḳılluñuz (7) yoḳ mıdur naṣíḥatlarumı ḳabūl ḳıla, ṣıdḳ-ıla Allāh'dın yaña tevbe ḳıla, tā anuñ bereket-ile (8) siz bu ʿaẕābdan necāt bulasız. AK# # (9) AK# #[2992]. Yaʿní, didiler ki taḥḳíḳ sen bilürsin ki senüñ ḳızlaruñ çiftlenmege (10) biz müstaḥıḳ degülüz, sen bilürsin ki biz ne dilerüz bu muʿāmeleden. Ḥaḳíḳatde bu ṭaleb itmekdür (11) anı ki Allāh ezelde ḳahrından yaraḳladı helāklıkdan. AK# # (12)

2987 Ḳurʾān, (Hūd) 11/77

2988 Ḳurʾān, (Hūd) 11/78: Milleti ona koşarak geldiler. Daha önce kötü işler işliyorlardı. "Ey milletim! İşte bunlar benim kızlarım, onlar sizin için daha temizdir. (Size nikahlıyabilirim!) Allah'tan sakının, konuklarımın önünde beni rezil etmeyin. İçinizde aklı başında kimse yok mudur?" dedi

2989 ḫabāṯet: (ḫubs) Murdarlık, pislik, kötülük.

2990 Ḳurʾān, (Hūd) 11/78

2991

2992

AK# #[2993]. Yaʿní, Lūṭ didi ki “Eger benüm ḳuvvetüm yiteydi sizi redd ideydüm helāklık (13) ṭaleb itmekden ve sizi ʿaẕābdan menʿ iderüm yāḫūḏ ilticā ḳılaydum ol Allāh’a, tā baña (14) nuṣret ü ḳuvvet vireydi, sizi helāklıkdan menʿ itmeg-içün anı iderdüm. Líkin Ḥaḳ Taʿālā-(15)nuñ ḥükm-i ezelísi sebḳat itmişdür anuñ emri nāfiẕdür”. AK# # (16) AK# #[2994]. Yaʿní, ol resūller[2995] didiler ki “Yā Lūṭ, biz rabbüñüñ elçileriyüz bu ḳavmler (17) saña ulaşur degüller ve daḫı ol sen ulaşdurmaḳ diledügüñ maḳāma daḫı ulaşur (18) degüller”. AK# #[2996]. Yaʿní, sen giceden bir pāre (19) ehlüñ-ile seyr eyle iltifāt itmesün sizden bir kimse aña ki bular anuñ içindedür, [374a] (1) dünyādan ve anuñ zínetinden ve metāʿından. Murād bundan tecerrüd-i bāṭındur, dünyādan ve anuñ (2) içindekiden. Zíre necāt ʿaẕābdan helāklıkdan buña müteʿallıḳdür. AK# # (3) AK# #[2997]. Yaʿní, illā ʿavratuñ ki ol ḳavmüñe (4) ne irişürse aña daḫı irişür. Zíre ol ḳavmüñ neye iltifāt iderlerse ol daḫı aña (5) iltifāt ider. Bedrüstí, bularuñ vaʿdeleri ṣabāḥ vaḳtidür, ṣabāḥ vaḳti yaḳíndür ıraḳ (6) degül. Yaʿní, ölümleri vaʿdesi ṣabāḥdur, uş geldi. AK# # (7) AK# # (8) AK# #[2998]. Yaʿní, çün ol bizüm ḥükm-i ezelímüz geldi ol dünyānuñ yuḳarsın (9) aşaġa ḳılduḳ ol ḫabíṣe[2999] ve sefíle[3000] ḳaryelerüñ[3001] ḳavmi üzere ṭaşlar yaġdurduḳ, ol cehennem (10) zindānlarından ki yaraḳlanmışdı ṣāḥibinüñ adı-y-ıla rabbüñ ḳatından. Bu işāretdür ol göñül (11) ḳatılıġına ki göñülleri ḳatı oldı ol ṭaş gibi, belki daḫı ḳatı oldı. Ṕes, ol ṭaş yaġar (12) her ḳalbe

2993

2994

2995 resūl: elçi. Metindeki resūl kelimesinin buradaki manası elçiler şeklinde olmalıdır, burada peygamberler manasında değildir.

2996

2997

2998

2999 ḫabīṣ(e): murdar, pis, çirkin. * ayıp, günah.

3000 sefīle: Mc: Fâhişe. Namussuz kadın.

3001 ḳarye: Köy. Nâhiyeden küçük olan, insanlarla meskun yer.

taḳdír olduġı ḳadar. Bu delíldür aña ki didi ol ḳasāvet ẓālimler ḳalbinden (13) baʿíd degüldür. Zíre ẓulm ol ḳasāvet netícesindendür. Andan ḫaber virdi ol keylde[3002] (14) naḳṣ[3003] idenlerden bu ḳavlı-y-la ki buyurdı: AK# # (15) AK# #[3004]. Bu aña işāret ḳıldı ki cemíʿ-i enbiyānuñ kelāmları tevḥídde berāberdür. Zíre ilāh (16) birdür, daʿvet daḫı ol vāḥidedür, ʿubūdiyyet-ile ki anı bir bileler anı ṭaleb ḳılalar. Zíre sizüñ (17) andan ġayrı maʿbūduñuz yoḳ ki aña ṭapasız ve anı sevüp̀ aı ṭaleb idesiz. Nite ki buyurdı: (18) AK# #[3005]. Yaʿní, siz ol maḥabbet, miḳyālini[3006] (19) ve ṭaleb mízānını[3007] naḳṣ itmeñ. Zíre bu maḥabbetüñ daḫı miḳyāli var ki ol Allāh'dan ġayrın [374b] (1) düşman ṭutmaḳdur. Nite ki ḫalíl didi, ḫullet iẓhār olduġı vaḳt; AK# # (2) AK# #[3008]. Zíre sen ḳaçan bir kimseyi sevseñ yā bir nesneyi Allāh-ıla bile taḥḳíḳ ol maḥabbet (3) mikyāl-i naḳṣ olur. Bedrüstí, ṭalebüñ daḫı mízānı vardur ki ol seyr itmekdür şeríʿat ve (4) ṭaríḳat ḳademleri-y-le. Nite ki dimişlerdür iki adımdur adduñ menzile irişdüñ, eger (5) bir adım adsañ birin admasañ tevāzūda naḳṣ olur. AK# # (6) AK# #[3009]. Yaʿní, ben sizde ḫayr görürin ki ol ḥaḳḳı ṭaleb itmeklik (7) istiʿdādıdur, ammā ḳorḳarın sizüñ üzerüñüze ol ʿaẕābdan ki sizi cümle iḥāṭā ḳıla. Yaʿní, (8) ol istiʿdādı fesāda virmek ʿaẕābı ki anı bāṭıl ḳılduñuz ḥaḳdan ġayrın ṭaleb ḳılmaġ-ıla. (9) AK# #[3010]. Yaʿní, siz o maḥabbet keydini ve ṭaleb mízānını (10) Allāh üzerine ʿadl-ile ḳıluñ anuñ emrin taʿẓím itmekde ve ḫalḳ-ıla daḫı ʿadl idüñ anlaruñ üzerine (11) şefḳat itmeg-ile. AK# #[3011]. Yaʿní, bu ḫalḳuñ ḥuḳūḳların naḳṣ (12) itmeyesiz

[3002] keyl: Ölçme. * Kile. Hububat ölçüsü. Ölçek.
[3003] naḳṣ: ifsad etmek, bozmak.
[3004]
[3005]
[3006] miḳyāl: (C.: Mekâyil) (Keyl. den) Ölçek. Tahıl ölçeği.
[3007] mīzān: Terazi, ölçü, tartı. * Akıl, idrak, muhakeme. Mikyas
[3008]
[3009]
[3010]
[3011]

naṣíḥatdan ve Allāh rıżāsı-çun görklü muʿāşerat itmekden. AK# # (13) AK# #[3012]. Yaʿní, bu vücūduñuz arżında aña saʿyi idici olmañ ki istiʿdāduñuz fesāda viriser (14) aḥkām-ı şerʿa muḫālefet ḳılmaġ-ıla ṭabíʿata muvāfaḳat idüp AK# # (15) AK# #[3013]. Yaʿní, beḳāñuz ḫayrludur andan ki fevt olasız ol mikyāli mízān-ı (16) kāmil ḳılmaġ-ıla, eger bu maḳāmları ve bu kerāmetleri taṣdíḳleyici olursañuz ben sizüñ üzerüñüze (17) ol ḥüsn-i istiʿdāduñuz ṣaḳlayucı degülem, benüm üzerüme vācib olan size naṣíḥatdur ki (18) istiʿdāduñuz ṣaḳlayasız anı ḥaḳḳı ṭaleb itmege ṣarf idesiz ve daḫı size delālet idem, tā (19) anı nite ṭaleb itmek gerek bilesiz ve ṭaleb idüp bulasız. AK# # **[375a]** (1) AK# #[3014]. Yaʿní, didiler ki "Yā Şuʿayb, zuʿmuñ bu mıdur? (2) Senüñ ʿibādetüñ içindedür ḥaḳḳı ṭaleb itmek, tā bize emr idersin ki atalarumuz ṭapduḳların terk (3) idevüz, ol dünyādan ve anuñ şehvātlarından. Yā buña mı emr idersin ki mālumuzda ne gerek-ise (4) işlemegi terk idevüz, virmekden virmemekden fuḳarā üzerine ve elümüzden çıḳarup gidermege". (5) Ḥāl budur ki ol mālumuza biz ḥaḳluraġumuz ġayrumuzdan. AK# #[3015]. Yaʿní, "Ne (6) ḫōş ʿaḳllu kimsesin ki geldüñ bize böyle irşād idersin". AK# # (7) AK# #[3016]. Yaʿní, didi ki "Yā ḳavm, görürsiz beni ki ben ḥuccet ü burhān (8) üzereyin rabbumdan beni rızḳlandurdı gendü ḳatından nūr-ı hidāyet-ile baña nūr-ı tāmm virdi anuñ-ıla (9) cemíʿ işlerüñ ṣalāḥın ve fesādın görürem size anuñ-ıla emr iderem ki Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmegi ve nehy (10) iderin ġayrın ṭaleb itmekden". AK# #[3017]. Yaʿní, "Ben (11) anı dilemezin ki size buyurduġum nesnelerden

3012

3013

3014

3015

3016

3017

muḫālefet idüṕ ol nehy itdügüm işlere verem". AK# # (12) AK# #[3018]. Yaʿní, "Ben dilemezem size, illā ıṣlāḥ dilerem ki ol ḥüsn-i (13) istiʿdāddan fesāda virdügüñüzi ḥaḳdan ġayrın ṭaleb ḳılmaġ-ıla girü ıṣlāḥ idesiz. (14) Size gücüm yitdükçe buyurduġum budur bildügüm ḳadar". AK# # (15) AK# #[3019]. Yaʿní, degüldür benüm tevfíḳum bu ıṣlāḥda, illā Allāhu Taʿālā'nuñ ʿavni ve hidāyet-iledür. Ammā (16) tevfíḳ oldur ki ḳul maḫṣūṣ ola ʿināyet-i ezeliyye ve riʿāyet-i ebediyye birle. Ṕes, ben tevekkül (17) ḳıldum ol Allāh'a anuñ-ıla ki ezelde baña maḫṣūṣ ḳıldı ve andın yaña inābet[3020] iderin (18) anuñ-ıla ki baña taḳdír ḳıldı ġayruma ḳılmadı. Ve tevekkül daḫı üç dürlüdür; bir mübtedíler (19) tevekkülidür ki ol esbābı terk itmekdür ṭaleb-i maʿíşetde. Ve mütevessiṭler tevekküli oldur ki **[375b]** (1) maʿíşet ṭalebin terk ide Allāh-ıla maʿíşet ṭalebinde. Ve müntehíler tevekküli oldur ki gendü vücūdınuñ (2) helāklıgın ṭaleb ide, Allāhu Taʿālā vücūdında ve gendü iḫtiyārını fenā ḳılmaḳdur, Ḥaḳ Taʿālā (3) iḫtiyārın iḫtiyār itmeg-ile, tā gendüliksüz anuñ varlıġı içinde bāḳí ola. Arada taṣarruf, (4) taṣarruf ve esbāb görmeye, illā müsebbib-i esbābı göre. AK# # (5) AK# #[3021]. Yaʿní, yā ḳavm sizi ḫilāfe yiltmesün (6) benüm-ile ʿadāvetüñüz, tā ki size daḫı erişe ol ʿaẕābdan ki Nūḥ ḳavmine yā Hūd u Ṣāliḥ (7) ḳavmine irişdi. Bunda işāret budur ki bu insān ṭabʿında ṣıfāt-ı Şeyṭān ḳonılmışdur (8) ki ol istikbār u imtināʿdur ve daḫı ṭabʿ-ı insān budur ki menʿ olunan nesneye ḥaríṣ olur. Nite ki (9) Ādem *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* ekl-i şecereden[3022], çün menʿ olundı ḥaríṣ oldı anı yimeklige. Bu

---

3018

3019

3020 inābe(t): (a.i) günahlara tövbe edip Hak yoluna dönmek. Günahları terk ile Hakka dönüş. **Hakka tâbi bir mürşide bağlanmak.

3021

3022 ekl-i şecere: ağaçtan yeme.
ekl: Yemek yeme.
şecere: ağaç.

iki ṣıfatdan ötrüdür ki (10) emr olunana imtināʿ ider nehy olana ḥarîṣ olur ki işleye. Ḫuṣūṣā ki bu emr ü nehy bir miṯl-i Ādem'den (11) ola. Zíre Allāh muṭîʿ olmaḳlıġı ḳabūl itmek asānıraḳdur maḫlūḳa muṭîʿ olmaġa nisbet. Zíre bu muṭîʿ (12) olmaḳda ẕillet ü ḥaḳāret var ve nefs ṣıfatlu olmaḳ var bu nesneleri maḫlūḳ ḫālinden getürübilür (13) andan ki gendü miṯl-i maḫlūḳdan getüre bu sırdan ötrü gönderildi peyġāmberler ve ḫalḳa emr (14) olundı ki bulara muṭîʿ olalar. Nite ki buyurdı AK# #[3023]. Yaʿní, her kim (15) aña tevfîḳ virildi Ḥaḳ Taʿālā'dan ʿināyet-i ezeliyye-y-ile ol emre muṭîʿ oluṕ nehy olandan yıġlanur (16) daḫı resūllere muṭîʿ olur, ne ki getürüṕ ḫaber virsiler. Pes, ol ṭāʿat anı ol ṣıfāt-ı ḫılḳat (17) ẓulmātından çıḳaruṕ ṣıfāt-ı ḫālıḳıyyet nūrına iltür. Aña ki ezelde şeḳāvet sebḳat idiṕdür (18) aña ḫızlān irişür nefsine ve ṭabʿına ışmarlanur Allāh'a resūle muṭîʿ olmaz daʿveti ḳabūl itmekde (19) serkeş olur resūl üzere tekebbür ider anı düşmān ṭutar ol sebebden Allāh ḥükmin redd ider **[376a]** (1) ḳabūl itmez. Pes, aña Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳahrı ve ʿaẕābı irişür. Nite ki Nūḥ ḳavmine ve Hūd ḳavmie ve Ṣāliḥ (2) ḳavmine irişdi. AK# #[3024]. Yaʿní, Lūṭ ḳavmi muʿāmelesi sizüñ muʿāmeleñüzden (3) anlaruñ günāhları sizüñ günāhuñuzdan baʿíd degül. Zíre bu küfr küllí bir cinsdür ve ṣıfāt-ı küfr (4) biribirine ḳarîbdür. AK# #[3025]. Yaʿní, ol ṣıfāt-ı (5) küfrden ve anlaruñ muʿāmelelerinden istiġfār idüñ rabbüñüze anı ṣıfāt-ı İslāma tebdíl idüñ (6) ve İslām muʿāmelesin ḳıluñ ki ol nefsleri tezkiye ḳılmaḳdur, yaramaz ḫulḳlardan andan ol ḳadem-i (7) şerîʿat ve ṭarîḳat üzre andın yaña rücūʿ idesiz siz gendüñüzden anuñ tevfîḳ-ıla aña varmaġa (8) seyr idesiz, tā ol sizi ḥaḳîḳat zínet-ile bezeye ki ol sizden fenādur anuñ-ıla beḳādur. Taḥḳîḳ, (9) benüm rabbüm raḥímdür bulardan andın yaña seyr idenleri teraḥḥum ider tevfîḳ

3023

3024

3025

virüṕ āsān ḳılmaġ-ıla ve daḫı (10) vedūddur gendüyi sevenleri sevicidür ve ṭāliblerine hidāyet viricidür. AK# # (11) AK# #[3026]. Yaʿní, didiler ki “Yā Şuʿayb, senüñ sözlerüñüñ çoḳın biz fehm idemezüz ki ne dirsin”. Zíre (12) anlaruñ ḳalbleri maḥcūb-ıdı[3027] kelām fehm itmekden, ol ʿinādları ġıṭāsı-y-ıla[3028]. AK# # (13) AK# #[3029]. Yaʿní, “Biz seni içümüzde żaʿíf reʾylü[3030] ve nāḳış ʿaḳl (14) görürüz”. Bu andan ötrüdür ki nite ki ʿāḳıllar sefíhleri żaʿíf reʾy görür sefíhleri daḫı ʿāḳılları żaʿíf (15) reʾy görür. Andan daḫı didiler ki “Eger senüñ ḳabíleñ ve ḳavmüñ olmasa biz seni recm iderdük”. Bu kelāmları (16) aña işāret ḳılur ki cāhiller naẓar-ı ḫalḳa olmaġ-ıla ḥaḳḳı görmekden kör olurlar. Bular Şuʿayb’uñ (17) ḳavmin görürlerdi, ṣanurlardı ki anı ṣaḳlayan aña żarar irürmekden menʿ iden anları ol ḳavmidür (18) anı göremezler ki anuñ ḥāfiżı ve nāṣırı Allāhu Taʿālā’dur. Bu maʿnídür ötrü didiler ki “Sen bizüm (19) üzerümüze ʿazíz degülsin”. Bu aña işāret ḳılur ki Allāh ḳatında kim ki ʿazíz ola ol cāhiller [376b] (1) ḳatında ʿazíz degül. AK# #[3031]. (2) Yaʿní, bu ḫalḳı gözüñüz ileyinde ḳıluṕ anlardan ḳorḳarsız Allāhu Taʿālā’yı arduñuza ḳılduñuz, (3) andan ḳorḳmazsız. AK# #[3032]. Yaʿní, “Taḥḳíḳ, benüm rabbüm ẓāhirüñüzde ne ḳılduġıñuz (4) bilür ve bāṭınuñuzda ne setr itdügüñüz. Daḫı ʿilm-ile iḥāṭā ḳılmışdur anuñ-ıla size mücāzāt ider”. (5) AK# #[3033]. Yaʿní, “Yā ḳavm, çün benüm naṣíḥatüm ḳabūl itmezsiz (6) ṭabíʿatuñuz-ıla ʿamel idersiz. Varuñ imdi ʿamel idüñ ṭāḳatüñüz ḳadar ḫıẕlān-ıla. Ben daḫı ʿamel iderin (7) Allāhu

3026

3027 maḥcūb: maḥcūb: (A.) * Perdeli, örtülü. Kapalı.

3028 ġıṭā: ġıṭā: (A.) Örtü. Örtünecek şey. Perde.

3029

3030 reʾy: Görüş, görmek, rey. Hüküm ve itikad. Kıyas etmek. Bir iş hakkında söylenen söz, fikir. reʾylü: reyli, fikirli.

3031

3032

3033

Taʿālā’nuñ tevfīḳi-y-le”. AK# #[3034]. Yaʿní, “Tíz ola, bilesiz (8) ki ol rüsvāy idici ʿaẕāb kime vāḳiʿ olur ki ol ʿaẕāb-ı buʿd ve ʿaẕāb-ı ḳaṭīʿatdur”. AK# # (9) AK# #[3035]. Yaʿní, daḫı aramuzda kim yalan daʿvicidür bilesiz (10) díñsiz Allāhu Taʿālā’nuñ saḥaṭına mutaẕır oluñ ol yalan daʿvilerüñüzde ben de sizüñ-ile muntaẕır (11) olayın Allāhu Taʿālā rıżāsına bu daʿví ḳılduġumda. AK# #[3036]. Yaʿní, çün (12) geldi bizüm ol ezelde taḳdír itdügümüz ʿaẕāb u helāklık Şuʿayb ḳavm-içün biz necāt virüṕ (13) Şuʿayb’ı ḳurtarduḳ. Nite ki ezelde ḥükm olundı ol ʿaẕābdan ve helākdan ve küfrden daḫı ḍalālden. (14) AK# #[3037]. Daḫı anuñ-ıla ímān getürenler-ile ḳurtarduḳ bizüm ol ezelí (15) raḥmetümüz-ile ki olaruñ ḥaḳḳında bizden ṣadr oldı. AK# # (16) AK# #[3038]. Yaʿní, buları ol ʿaẕābı ṣayḥa dutdı nefslerine ẓulm itdüklerinden ötrü (17) enbiyālaruñ daʿvetlerin ḳabūl itmekden imtināʿ idüṕ tekebbür ḳılduḳları-çün ol ṣayḥa daḫı ol yaramaz (18) ṣıfatlaruñ avazalarıdur ki mühlikedür üzerlerine cemʿ oluṕ helāk eyledi ki ol derekāt-ı sıfliyye-(19)lerinde muṭmaʾín oluṕ dolanmışlardı ol diyārlarında helāk oldılar şöyle ki cānsuz bir cífe gibi **[377a]** (1) oldılar. AK# #[3039]. Yaʿní, şöyle ki bular hergiz ʿālem-i ervāḥda vücūda gelmediler. (2) Zíre bular ol istiʿdād-ı fiṭrílerin ki rūḥānídür ṭaleb-i dünyāda ve anuñ şehvātları tamām (3) yirine gelmekde ve ḳabūl-i ḥaḳdan imtināʿ itmekde. AK# #[3040]. Yaʿní, helāk-(4)lık ol ḳavm-i medyene, ḥaḳdan temerrüd ḳılduḳları-çün, bāṭılda müddet çekdükleri-çün. Nite ki ḳavm-i (5) Ṣemūd ıraḳ düşüṕ helāk oldılar. Andan ḫaber virdi ol ehl-i māl

3034
3035
3036
3037
3038
3039
3040

ve ehl-i buʿd ḥāllerinden ki (6) nite oldı bu ḳavl-ıla ki buyurdı: AK# #[3041]. Yaʿní, (7) biz ol Mūsā-yı rūḥı gönderdük ṣıfātlarumuz-ıla. Zíre Ḥaḳ Taʿālā ṣıfātlarından biri budur ki (8) Ḥayy'dur rūḥ daḫı ḥaydur daḫı (Allāhu) Taʿālā semíʿ ü baṣír ve mütekellim ḳādir ve ʿālem-i müríd bāḳí. Rūḥ daḫı (9) küllí bu ṣıfātlar-ıla mevṣūfdur, bu ol sırr-ı ḫilāfdur. Zíre bu ṣıfātlar Allāhu Taʿālā'da (10) ẕātídür ḳadímdür ḳāyimdür ẕātı-y-ıla. Ammā rūḥda muḥdeṯdür maḫlūḳdur, ḳāyimdür Ḥaḳ Taʿālā'nuñ (11) ḳayyūmlıġı-y-la. "*Ve sulṭānın mübín"*[3042] didügi ol rūḥāniyye müstevlí olmaḳdur beşeriyyet üzere. AK# # (12) AK# #. Yaʿní, ol Firʿavn-ı nefse daḫı ol ṣıfātlarına ki behímiyyedür[3043] ve sebʿiyye[3044] ve şeyṭaniyyedür[3045]. (13) AK# #. Yaʿní, ol ṣıfātlar mütābaʿat iderler (14) Firʿavn-ı nefsüñ emrlerine. Zíre ol nefsüñ emri ol ṣıfātlarına mülāyimdür. Ḥāl budur emri (15) Firʿavn-ı nefs ṣavāb üzere degüldür. Zíre Firʿavn-ı nefs emmāretü bi's-sūdur ki ḳavmine teḳaddüm (16) ider ḳıyāmet güninde ki ṣıfātlarıdur. Nite ki buyurdı: AK# # (17) AK# #. Yaʿní, Firʿavn-ı nefs ṣıfātlarından teḳaddüm idüp anları (18) nāra vārid ḳıla ne yavuz mevżiʿdür ol vürūdları ki vārid olurlar Allāh'dan ıraḳ düşmeg-ile (19) ve ol vārid olan nefs daḫı ṣıfātları-y-la. Zíre vürūd daḫı münāsibdür mevrūd ḥāline. AK# # **[377b]** (1) AK# #. Yaʿní, uşbu dünyāda daḫı laʿnet (2) ulaşdı ol nefse daḫı tābiʿlerine ol duḫūle müstaḥıḳ olmaġ-ıla dünyede bugün ol yavuz (3) muʿāmelelerinden ötrü söküp ıraḳ ve maḥcūb olmaġ-

---

3041

3042 *Ḳur'ān, (Hûd) 11/96: "… ve apaçık bir sultan (beyan edilmiş)."*

3043 behīm: (a.i) 1- düz siyah şey, alacasız hayvan. 2- dik, pürüzsüz ses.
behīme (a.i.c.: behāim, behāyim): dört ayaklı hayvan, hayvan.
behīmiyye(t): (a.i) hayvanlık, hayvanlık hali, canlı olmakla beraber akılsız oluş.

3044 sebʿiyye: (a.i) Şîa'nın 7 imamına inanan kısmı. yediciler. Şîa'nın bu kolu, şerîat (din) sâhibi peygamberlerin sâdece yedi tâne olduğunu kabul etmektedirler. Yedincisinin ise bir peygamber olarak geleceğine inandıkları Mehdî olduğunu kabul etmektedirler. Ayrıca her asırda yedi imâmın bulunduğunu iddiâ ettikleri için bu isimle anılmışlardır.
sebʿīn: sebʿīn(e): yetmiş.

3045 şeyṭaniyye: (a.i) şeytanlık, hilekârlık, kötülük.

ıla ve ḳıyāmet güninde daḫı bu muʿāmelelerüñ (4) cezālarından ötrü laʿnet ulaşısar ʿaẕāb üzere ʿaẕāb ve maḥrūmlıḳ ʿaẕābı elemi ne yavuz nesne-(5)dür ol virilen ve ol ki aña virürler ol laʿnet netícelerinden. AK# # (6) AK# #. Yaʿní, uşbular ḫaberlerdür ol ecsādlaruñ aḥvālından ki ervāḥlar ve nefsler anda sākine-(7)dür. Saña ḫaber virürüz olardan, tā olaruñ aḥvāllarından ḫaberdār olasın. AK# #. (8) Yaʿní, ol cesedlerden baʿżısı ḳāyimdür ḳābildür ki gendüden fevt olanı tedārük ide nefsi ifsād (9) itdügin ol girü işlāḥ ide ve ol ecsāddan baʿżıları ölüm oraġı-y-ıla biçilmişdür tedā-(10)rükden ümíḏ kesilmişdür. AK# #. Yaʿní, biz anlara ẓulm itmedük (11) şu nesnede ki anlara virdük ol istiʿdād-ı rūḥāníden ve cismāníden ve rūḥāníden. Zíre bular (12) āletdür kemālāt ḥāṣıl itmege ki muḳarreb melāʾikeler aña irişmez, líkin anlar gendü nefslerine (13) ẓulm itdiler ol istiʿdādlarını ṭabíʿatlarına muvāfıḳ yirde istiʿmāl itmeg-ile ḥükm-i şeraʿ üzere degül, (14) ol hevā ṕutına ṭapmaġ-ıla ve dünyā ṣanemlerine ʿibādet ḳılmaġ-ıla ol istiʿdādlarını fesāda virdiler. (15) AK# #. Yaʿní, fāyide ḳılmadı bulardan (16) bir nesneyi menʿ itmekde ol ilāhları ki Allāh'ı ḳoyuṕ anlara ṭapdılar, hevādan ve dünyādan ve (17) anuñ şehvātlarından Allāh'uñ seḫaṭından ve laʿnetinden. AK# # (18) AK# #. Yaʿní, çün rabbüñüñ ol emri geldi ki ezelde taḳdír olunmışdı ol ṭarddan buʿddan, bulara (19) ol ilāhları ziyāde ḳılmadı bularuñ ʿibādetinden, illā ḫasāret ziyāde ḳıldı daḫı Allāhu Taʿālā **[378a]** (1) ʿibādetin terk itmek ziyānı ve ol saʿādeti ebedí fevt olmaḳ ziyānı. AK# # (2) AK# #. Yaʿní, nite ki rūḥ-ıla nefs ʿiḳāb[3046] olınur istiʿdādların ifsād (3) itmeg-ile. Ancılayındur rabbuñ ʿuḳūbet itmekligi ol cesedlere ve ebdānlara[3047] ki ẓālime olmışlardur, (4) ʿamellerini ṭabʿa

[3046] ʿiḳāb: Şiddetli azab, eziyet, ceza.
ʿiḳāb olun-: şiddetli azaba çarptırılmak.
[3047] ebdān: (Beden. C.) Bedenler. Tenler.
Metindeki manası; bedenler, tenler.
ebdān: f. Kavim, aşiret, kabile. * Şayeste, lâyık, münâsib, muvafık, uygun.

muvāfiḳ işlemeg-ile ol seyyiāt-ı bedeniyyeden[3048] aḥkām-ı şerʿuñ ḫilāfınca. AK# # (5) AK# #. Bedrüstí, Allāhu Taʿālā ʿuḳūbeti ġāyet incidicidür bedenleri şedíddür (6) nefsler üzere ve ervāḥlara daḫı buʿd u ḫıẕlān vardur. AK# # (7) AK# #. Yaʿní, uşbu ẕikr olınan nesnelerde ki ifsād-ı istiʿdāddur ve anuñ-ıla muʾāḫeẕe[3049] olmaḳdur. (8) Bunda āyet ü delālet var ki anuñ-ıla ḥaḳḳ üzere ve tevḥíd üzere istidlāl[3050] oluna. Şol kimseler-içün (9) ki āḫiret ʿaẕābından ḳorḳusı ola; yaʿní, müʾmin ola. Zíre müʾminden ġayrı āḫiret ʿaẕābından (10) ḳorḳmaz aña ímān olmaduġı-çun. Bedrüstí, Allāhu Taʿālā cebr itmez ẓālime ẓulmi üzere, líkin aña (11) mühlet virür anı nefsine ışmarlar. Anuñ ʿalāmeti budur ki gendü nefsine ve ġayr-ı nefsine daḫı ẓulm (12) ider andan ol ẓulmi-y-ile muʾāḫeẕe olınur ʿadl yöninden. AK# # (13) AK# #. Yaʿní, ol āḫiret bir gündür ki anda bu ervāḥ u nüfūs ve ecsād cemʿ olınur (14) daḫı bir gündür ki cemíʿ-i aʿmāl-i ʿibād[3051] anda ḥāżır olınur neḳírden[3052] ḳıṭmíre[3053] degin. Her bir kişi (15) aʿmālini müşāhede ḳılur, gendü kitābını oḳır. AK# #. Yaʿní, biz (16) ol güni teʾḫír itmezüz, illā bir müddetden ötrü ki vaḳt-i maʿlūmdur. AK# # (17) AK# #. Yaʿní, ol bir gündür ki anda nüfūslar söylemez ol ḳahr ḳamçısınuñ āṣārı (18) ẓāhir

---

[3048] seyyiāt: (Seyyie. C.) Kötülük, günahlar, suçlar. Kötülüğe karşı çekilen sıkıntılar.(Kur'an-ı Kerim tahliye-i seyyiatı üç mertebesi ile zikretmiştir. Birincisi şirki terk, ikincisi maasiyi terk, üçüncüsü mâsivâullahı terk.) (İ.İ.)

seyyiāt-ı bedeniyye: bedeni kötülük, bedeni günah.

[3049] muʾāḫeẕe: (a.i aḫẕ'dan c. muʾāḫezāt) 1- azarlama, paylama, çıkışma, darılma. itāb. 2- tenkîd. i'tirāz.

muʾāḫezāt: (a.i. aḫẕ'den c.: muʾāḫaẕe'nin c.) 1- azarlamalar, paylamalar, çıkışmalar, darılmalar. 2- tenkîdler.

[3050] istidlāl: (a.i delālet'den c.: istidlālāt): bir delîle dayanarak bir şeyden bir netîce çıkarma, delil ile anlama.

istidlāl: (a.i) delil getirmek. Bir delile dayanarak netice çıkartmak. delile nazar etmek. muhakeme. mülahaza ve anlama kudreti. delil ile anlamak. zihnin eserden müessire veya müessirden esere intikali.

[3051] ʿibād: (abd c.) kullar, Allāh'ın kulları.

cemīʿ-i aʿmāl-i ʿibād: Allāh'ın kullarının amellerinin bütünü.

[3052] neḳīr: Bilinmemiş olan. Muayyen olmayan.

[3053] ḳıṭmīr: hakir ve küçük olan şeyler.

olduġı-çun, illā meger ki Ḥaḳ Taʿālā'dan destūr ola. AK# #. Yaʿní, (19) olardan baʿżınuñ üzerine ezelde şeḳāvet-ile ḥükm olunmışdur ve baʿżına saʿādet-ile ḥükm olunmışdur [378b] (1) ezelde. ʿAlāmet-i şeḳāvet oldur ki ḥaḳdan iʿrāż ide maʿāṣí üzere ışrār ide híç (2) bir peşímān olmaya, dünyā üzere ḥaríṣ ola, ḥalāl u ḥarām temíz itmeye, díni hevā-y-ıla ve taḳlíd-ile ṭuta. (3) Ve ʿalāmet-i saʿādeti oldur ki Allāh'a ve Allāh'ı ṭaleb itmege teveccüh ide, maʿāṣíden istiġfār (4) idüp Allāh'dın yaña rücūʿ ide, dünyādan az nesneye ḳanāʿat ide sünnete ittibāʿ idüp (5) bidʿatden ictināb ide hevāya muḫālefet ḳıla. AK# # (6) AK# #. Yaʿní, (7) olar kim ezelde şaḳí oldılar, anlar ḥasret ü ḳaṭīʿat odı içinde olısarlar. Bularuñ ol odda (8) ḥasretden ḳatı avāz-ıla feryādları var ve ḳaṭīʿatdan żaʿíf avāzları var, ol buʿd u ḳaṭīʿat (9) odı içinde anlara ḫulūd var. Mādām ki semāʾ-i ervāḥ ve ḳulūb dāyim ola ve arż-ı nüfūs (10) ve beşeriyyet s̱ābit ola, illā anı ki rabbüñ diler bu eşḳıyādan. Bunda işāret budur ki ehl-i şeḳāvet (11) iki dürlüdür bir şaḳídür bir eşḳādur. Ṕes, tevḥíd ehlinden şaḳí olur maʿāṣí-y-ile saʿíd (12) olur tevḥíd-ile "*Fe'l-maʿāṣí tudḫile'n-nār*"[3054]. Yaʿní, maʿṣiyetler anı nāra girür tevḥíd andan girü (13) çıḳarur, ammā ehl-i küfrden ve ehl-i bidʿatden eşḳā olur küfri anı nāra ḳayar ve nār anı (14) iḥrāḳ ider bāḳí ḳalur anda taḫlíd-ile. AK# #. Zíre senüñ rabbüñ (15) ebedā ne dilerse işleyicidür anı ki ezelde diledi anı ki ol ehl-i tevḥídi çıḳarup (16) nārdan ehl-i küfri anda taḫlíd itmekdür. AK# # (17) AK# #. Yaʿní, anlar ki ehl-i saʿādet oldılar, (18) olar cennetde olısarlar ḥaḳ civārında muḫalled oluban. Mādām ki semāvāt-ı ervāḥ-ı ḳulūb dāyim (19) ola ve arż-ı nüfūsı ve beşeriyyet s̱ābit ola. Bunuñ-ıla aña işāret ḳılur kim bedrüstí, bu ervāḥ u [379a] (1)

[3054] *Fe'l-maʿāṣí tudḫile'n-nār:*

ḳulūb ve'n-nüfūsı[3055] bāḳiyātdur[3056], tā ebedā; illā "*māşā'e rabbuke*"[3057], illā anı ki rabbuñ diler saʿídlerden. (2) Zíre bu ehl-i saʿādet daḫı iki dürlüdür bir saʿíd oldur ki cennetde bāḳí (3) ḳala ve derecelerinde ve köşklerinde[3058] ki ʿılliyyíndür[3059] ʿubūdiyyeti miḳdārı ve esʿad oldur ki cennete (4) gire ol derecelerinden geçe maḳām-ı ḳurbete irişe maʿrifete taḳvāsı ve maḥabbeti ḳadar. Nite ki Ḥaḳ (5) Taʿālā buyurdı: AK# #. Ve daḫı Resūl buyurdı (6) *ʿaleyhi's-selām* "Bedrüstí, cennet ehli ol ehl-i ʿılliyyini[3060] göreler. Nite ki sizden birüñüz göl kenārında (7) yıldıyacı[3061] yılduzı görür. Ben ve Ebū Bekr ve ʿÖmer anlardanın[3062]" Ṕes, her her kim ehl-i cennetden ola (8) maḳām-ı ʿılliyyín ola, anlara cennetde ḫulūd var ve her kim maḳām-ı maḳʿad-ı ṣıdḳ olsa ol (9) cennetden daḫı görklürek maḳāmda olur. Bulara ḫurūc var cennetden ʿināyet ceẕbeleri-y-ile (10) ol ʿālem-i vaḥdete. Ṕes, Ḥaḳ Taʿālā istiṩnā ḳılduġı maḳām budur, bundan ötrü didi AK# # (11) AK# #. Yaʿní, inḳıṭāʿı ve taġyíri olması yoḳ. AK# #. Yaʿní, (12) yā Muḥammed, sen gümān içinde olmaġıl şol nesneden ki bu dünyā ehli ṭaparlar. Bular hevāya (13) ṭaparlar daḫı neye ṭaparlarsa hevā-y-ıla ṭaparlar. Zíre bular ehl-i taḳlíddür, ehl-i taḥḳíḳ degüller. (14) AK# #. Bular ṭapmazlar ol hevāya, illā nite ki ataları (15) ṭapdılar ṭabʿ-ıla bulardan öñdin. AK# #. Yaʿní, biz anlaruñ (16) naṣíblerin kāmil ḳıluruz ki ezelde taḳdír itdük saʿādetden şeḳāvetden ḳurbdan buʿddan (17) ve

---

[3055] ve'n-nüfūsı: ve nüfūsı; ve canları, nefisleri. ve şahısları.

[3056] bāḳiyāt: bakiler, devam edenler. bāḳiyātdur: bakidirler. devamlıdırlar.

bāḳiyāt-ı sālihāt: ind-i İlāhīde ecr-i sāliha. Bāki olan sālih ameller. * Elhamdülillah, Sübhanallah ve Allāhuekber gibi kudsī kelāmlar.

[3057] *māşā'e rabbuke:rabbinin istediği gibi. maşaallah. * Allah korusun, Allah saklasın (meâlindeki duâdır.)*

[3058] köşk: (köşük) f. Bahçe içinde yapılmış yüksek ve manzaralı ev, kasır.

[3059] ʿılliyyūn//ʿilliyyūn: (İlliyyîn) (Aliyyu. C.) Cennetin en yüksek tabakası. Ahirete giden tam kâmil mü'minlerin yeri. * Hafaza meleklerinin divanları ismidir ki salihlerin amelleri oraya yükseltilir. **Ahirette yüksek dereceye, dergâh-ı rızâya en yakın olan derecedir.

[3060] ehl-i ʿılliyyin: ehl-i ʿilliyyūn; cennetin yüksek derece ve makamlarına sahip kişiler.

[3061] yıldıyacı: parlayıcı, yıldamak; parlamak.

[3062] anlardanın:

luṭfdan ḳahrdan naḳṣ olunmaḳsuz, ẕerre ḳadar, andan ki ḳısmet itdük, eger cinn ü ins (18) anı naḳṣ itmeg-içün cemʿ olsalar naḳṣ idemezler. Andan ḫaber virdi bu ṭabāyiʿ insānuñ (19) iḫtilāfından, bu ḳavl-ıla ki buyurdı; AK# #. İşāret **[379b]** (1) aña ḳıldı-y-ki maḥall-i iḫtilāf bu nüfūsdar ṣırāṭ-ı müstaḳímde. Zíre Allāhu Taʿālā bu nefsleri muḫtelif (2) ḳıldı. Baʿżısı ol nefsden ṣırāṭ üzere istiḳāmete ḳābildür, baʿżısı ġayrı ḳābildür ol (3) istiḳāmete şol ki kitāba ímān getürüṕ anuñ-ıla ʿamel ḳıldı ol ḳābildür aña kāfir oluṕ (4) inkār iden ġayr-ı ḳābildür. AK# #. Yaʿní, eger ezelde rabbüñden müʾmine (5) saʿādet ve kāfire şeḳāvet sebḳat olunmasa ve bu ikisi teʾḫír olunmasa istikmāli saʿāde-(6)t-içün yā şeḳāvet-içün nefslerine daḫı ġayrlarına. AK# #. (7) Yaʿní, bularuñ arasında ʿaẕāb-ıla ḥükm oluna-y-dı. Yaʿní, ehl-i şeḳāvet arasında, bedrüstí, bular (8) şekk[3063] içíndedür anda ki bu ḥükmi teʾḫír ḳılduḳ ve daḫı ol kitābda şekleri var ki (9) anı indürüci Allāh mıdur yoḳsa yoḳ. Ṕes, ol şekk-ile şeḳāvetleri kāmil olur ol müddet-i ḥayāt-(10)larında ve ġayrını daḫı gümāna getirücidür bu müddet içínde. AK# # (11) AK# #. Yaʿní, bu külli kāmilüʾş-şeḳāve olanlar ḳaçan ki bulara rabbüñ aʿmāllerini kāmil (12) ḳılıvire ki anuñ-ıla şeḳāvetleri tamām olur. Bedrüstí, Allāhu Taʿālā ol şeḳāvet-i mükemmil olan ʿamel-(13)leri bilür. Zíre ezelde ol taḳdír ḳıldı bularuñ-içün. Andan ol resūl nefsini taḫṣíṣ ḳıldı (14) istiḳāmete, ol aña ḳābil olduġı-çun buyurdı ki AK# #. Yaʿní, yā Muḥammed, (15) istiḳāmet üzere olġıl. Nite ki ezelde buyrulduñ emr-i tekvín-ile[3064] daḫı ol kimseler ki senüñ-ile (16) ímān getürüṕ

[3063] şekk: Metinde Arapça telaffuzu yansıtmak için şek kelimesi şeddeli yazılmıştır. şek: şüphe

[3064] tekv̄in: Var etmek. Meydana getirmek. Yaratmak. * İlm-i Kelâmda: Cenab-ı Hakk'ın sübutî bir sıfatıdır ve ademden vücuda getirmesi, icad etmesidir.

emr-i tekv̄in: yaratma emri. Allāhu Taʿālā'nun yaratma emri.

Allāh'dın yaña rücūʿ itdiler. Bunda işāret var aña ki bu nefsler iʿvicāc[3065] (17) üzere maḫlūḳdur ṭarîḳ-ı istiḳāmetden, illā ol nefs ki maḫṣūṣ oldı emr-i tekvín-ile istiḳāmete girü (18) aña ḳābil olan daḫı oldur, anı ṣırāṭ-ı mustaḳíme delālet iden daḫı oldur. Ve daḫı buyurdı ki (19) AK# #. Yaʿní, ṭāġylardan[3066] olmañ, istiḳāmet üzere oluñ ki **[380a]** (1) sizi ṭuġyāndan nehy ider. Bedrüstí, Allāhu Taʿālā dünyede ne işledüñüz bilür, ol eẕelde (2) anı görmişdi. Zíre ol cibillesinden[3067] istiʿdād[3068] üzere merkūzdur[3069] ve biz sizüñ-içün (3) esbāb yaraḳladuḳ ki anuñ-ıla size çıḳmaḳ ola bu ol ʿazízü'l-ʿalímüñ taḳdíridür ki (4) olundı. AK# #. Uşbu ḫiṭāb daḫı peyġamber-iledür *ʿalm (ʿaleyhi's-selām)* (5) daḫı anuñ-ıla ímān getürenlere, emr-i tekvín vaḳtinde. Ḥaḳíḳatā, anlar meyl itmediler olara ki ẓulm (6) itdiler ve ol sizi "od ṭutar" didügi aña işāret ḳılur kim ẓālimlere meyl itmek ʿaẕāb-ı (7) nār vācib[3070] ḳılur kim gerek-ise olsun. AK# #. (8) İşāret ḳılur aña ki Allāhu Taʿālā evliyālarınuñ devletlerine nāṣırdur eẕelden ebedā (9) ġayrına degül. Yaʿní, eger nuṣret ṭaleb iderseñüz Allāh'dan ġayrıdan ki nāṣırıñuz Allāhu Taʿālā, (10) Ḥaḳ Taʿālā size nuṣret itmez, anuñ ġayrından daḫı

[3065] iʿvicāc: Doğru davranmamak, eğri büğrü olmak. Hamlık. * Hakkı bâtıl, bâtılı hak göstermek.

[3066] ṭāġy//ṭaġi//ṭāġī: (Tagy) (Tuğyan. dan) Azgın. Azmış. Asi. Mütekebbir ve ahmak olan. Tuğyana müstahak olan.

[3067] cibill: (C.: Cibillât) Yaratılmak. Yaratılış. * İnsanlardan bir grup.
cibille(t): Huy, fıtrat, yaradılış, tabiat, cibilliyet.

[3068] istiʿdād: Bir şeyin kabulüne ve kazanılmasına olan fıtrî meyil. * Kabiliyet. Akıllılık. Anlayışlılık. Allah Teâlâ Hazretlerinin (C.C.) insanlara ve sâir mahluklara tevdi buyurduğu kabiliyet kuvveleri.

[3069] merkūz: (a.s rekz'den) 1- rekzolunmuş, dikilmiş, saplanmış. 2- mec. tabîatında, yaratılışında bulunan. *harekete getirilmiş.

[3070] vācib: (Vücub. dan) (C.: Vâcibât) Lüzumlu, mecburi olan. * Fık: Yerine getirilmesi her müslüman için gerekli ve borç olup, yapılmadığı takdirde büyük günah olan Allah'ın emirleri. Yapılması zannî delil ile belli olan. Terki câiz olmayan. Yapılması şer'an kat'i derecede bir delil ile sâbit olmamakla beraber, her halde pek kuvvetli bir delil ile sâbit bulunan şeydir. (Vitir ve Bayram namazları gibi.) * İlm-i Kelâm'da: Varlığı zaruri olup, olmaması imkânsız bulunan.
vācib ḳıl-: olması kuvvetle muhtemel, olmaması düşünülmeyen bir hal. kesin bir emirle olacağı veya yapılacağı belirli olmamakla birlikte kuvvetli deliller ve çıkarımlarla olması ve yapılması gereken.

nuṣret olunmaz. Zíre naṣr yoḳdur, (11) illā Allāh ḳatındandur. Andan seyyiʾāt-ı[3071] evliyādan ḫaber virüṕ buyurdı ki AK# # (12) AK# #. İşāret ḳılur aña ki bu ʿömr sāʿatleri geçmek daḫı evḳātları[3072] anuñ (13) üzerine mużırr-ıladur, aña ol andan ziyān içinde olur, illā meger ki anuñ geçmek iki (14) aʿmāl-i ṣāliḥa üzere ola. Zíre bu rūḥ-ı nūrāní taʿalluḳı bu cesed-i ẓulmāniye rūḥa ḫüsrān vācib (15) ḳılur, illā meger ki Ḥaḳ Taʿālā aña aʿmāl-i ṣāliḥa nūrın irişdüre ki şerʿiyye ola, ol rūḥı (16) terbiyyet ider ol beşeriyyet alćaġından teraḳḳí itdürür ẕirve-i[3073] rūḥāníyyeye. Belki ol va-(17)ḥdāniyyet-i rabbāniyye, ol ẓulmet-i cesedi andan defʿ ider. Buncılayın, Allāhu Taʿālā maḫṣūṣ ḳıldı bu (18) ḳuluñ ʿömri evḳātlarından gündüzde ve eyyām-ı ʿömrinden, bir pāre daḫı giceden ṣarf eyleye, namāzı (19) iḳāmet itmege. Ve bunuñ-ıla işāret ider ẕikre ve ṭāʿate ve ʿibādete dāyim olmaġa ekṣer-i nehārda. **[380b]** (1) Ve daḫı evḳātından żarūret oldıġı ḳadar ḥācet-i insāniyyesine ṣarf eyleye, ol nehārından (2) ve gice sāʿatlerinden daḫı baʿżı sāʿatin ṣıdḳı ve ciddi miḳdār ẕikr(e) ṭāʿate ve Ḥaḳḳ'ı ṭaleb (3) itmege ṣarf eyleye ve baʿżı sāʿatlerinde rāḥat ṭaleb itmeg-içün yata, tā ol ḳuvā-yı beşeriyye (4) rāḥat ola ol ḥavāssuñ yorḳunluġı gide, tā ki ol gice vaḳtlerinde neşāṭ-ıla ṭura (5) ẕikre ṭāʿate meşġūl ola. AK# #. Yaʿní, ol ṣāliḥ ʿamel-(6)lerüñ ve ẕikrüñ envārı daḫı ol mürāḳabelerüñ envār-ı nehāruñ iki ṭarafında ve bir pāre daḫı (7) giceden ol seyyiʾāt ẓulmātların giderür ki ol ḥācet-i insāniyye ve nefsāniyye maṣlaḥatına (8) ṣarf itdügi vaḳtlerde ḥāṣıl oldı-y-dı. AK# #. Yaʿní, uşbu işāret (9) olunan nesneler vaʿẓ u naṣíḥatdur ol ẕākirlere ki Allāhu Taʿālā'yı ẕikr iderler otururken (10) ṭururken ve yaturken. Yaʿní, tenleri uyur ervāḥları ẕikrde. AK# # (11) AK#

[3071] seyyiāt//seyyiʾāt: (a.i. seyyie'nin c.) 1- fenâlıklar, kötülükler. 2- suçlar, günahlar. 3- kötülüğe karşılık çekilen sıkıntılar.
Metinde seyyiʾāt kelimesini yazarken hemze konulmamış.

[3072] evḳāt: (Vakit. C.) Vakitler.
evḳātları: vakitleri. Metinde çoğul olan bir kelimeye –ler/-lar çokluk eki getirilmiştir.

[3073] ẕirve (ذروه): (a.i) doruk, bir şeyin en yüksek noktası, tepesi.

#. Yaʿní, iy girçek ṭālib ve ʿāşıḳ-ı muvāfiḳ, şabr eyle evḳātlaruñ şarf itmege (12) ol maḥcūb ṭalebinde ẕikre dāyim olmaġ-ıla ve murāḳabe-yi ḳalb-ile ve şehvātı terk itmeg-ile (13) ve hevāya ve ṭabʿa muḫālefet ḳılmaġ-ıla. Bedrüstí, Allāhu Taʿālā ṭāliblerüñ saʿyini żāyiʿ ḳılmaz. (14) Nite ki buyurdı: AK# #. Zíre anuñ keremi sünneti budur ki buyurdı; “Kim ki baña (15) bir ḳarış gelse ben aña bir arşı(n) yaḳín varuram”. AK# # (16) AK# #. Yaʿní, neçün ol sizden ilerü helāk (17) olanlaruñ bāḳí ḳalanları ol ehl-i ḳulūbdan ve aṣḥāb-ı naẓardan ol ehl-i küfri ve ehl-i (18) ṭuġyānı nehy itmediler, ol istiʿdādların fesāda virmekden bu arż-ı beşeriyyetde ki anı (19) şehvāta şarf itdiler. AK# #. İllā az kimseler ol enbiyālardan [381a] (1) ve anlara mütābaʿat idenlerden ki nehy iderlerdi, ol nehy itdüklerinden ol ḳavm yıġlınmazlardı, (2) illā ol ḳurtarduġumuzdan azları yıġlınurdı. AK# # (3) AK# #. Yaʿnī, mütābaʿat ḳıldılar anlara ki ẓulm itdiler, çün nehy olınan nesnelerden yıġlınmadılar (4) tenaʿʿum[3074] ḳıldılar, ol şehvāt-ı dünyā-y-ıla ve anuñ leẕẕātları-y-la mücrimlerden oldılar. Nehy olınandan (5) yıġlınmadılar, küllī helāk oldılar. Bunuñ-ıla aña işāret ḳıldı kim her ḳavmüñ içinde bir emr-i (6) maʿrūf ve nehy-i münker idici olmasa, ol ṣıdḳ ehlinden. Bular fesād üzere cemʿ olsalar yā-(7)ḫūd emr-i maʿrūfı işitmeseler ve münkerātdan yıġlınmasalar, bedürüstī bular hāliklerdür[3075]. AK# # (8) AK# #. Yaʿnī, yā Muḥammed, senüñ rabbüñ helāk (9) ider degüldür, bir Ḳurʾān’uñ ḳavmini ki anlara helāka müstaḥıḳ [3076] olmayalar, ehl-i ṣalāḥ üzere olalar. (10) Muṣliḥ[3077] oldur ki istiʿdādı fiṭriyisini Ḥaḳḳ’ı ṭaleb itmekden ġayrına ṣarf itmeyeler ki fesād (11) ola. AK# #. Yaʿnī, eger senüñ rabbüñ dilese bu küllī (12) ḫalḳı ümmet-i vāḥide ḳılurdı, Ḥaḳḳ’ı ṭaleb itmekde. AK# #. (13) Yaʿnī, girü ṭalebde zāyil

[3074] tenaʿʿum: Nimetlenme, nimetlenmiş.
[3075] hālik: (a.s. helāk’den) helāk olan, miskinlik içinde ölen. Mahv olan. Fenaya giden. Fâni. Zâil.
[3076] müstaḥıḳ: Hak eden, hak etmiş. * Kendisi kazanmış.
[3077] muṣliḥ: Islah eden. İyileştiren. Terbiye edici.

olmayuṕ iḫtilāf iderlerdi, kimi ṭālib-i dünyā kimi ṭālib-i āḫiret kimi ṭālib-i (14) mevlā olurdı, illā meger ol kim rabbüñ aña raḥm eyleye ol raḥmet-i nūr-ıla oları ṭabīʿat-ı (15) cismānī ve rūḥānī ṭalebinden ḉıḳara ol ṭaleb-i rubūbiyyet nūrına ilte; tā ki olar ṭullāb-ı[3078] (16) dünyā ve ʿuḳbā[3079] olmayalar, belki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ celālini ve cemālini ṭālib olalar. AK# #. (17) Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā oları Allāh'ı ṭaleb itmeg-içün yaratdı ve ikrām idüṕ istiʿdādlarını görklü (18) ḳıldı. Ṭaleb-iḉün ʿālem ḫalḳı üzere buları tafḍīl[3080] ḳıldı vaṣl u viṣāl-ile. AK# # (19) AK# #. Yaʿnī, rabbüñüñ kelimesi tamām oldı, ezelde. **[381b]** (1) Bunuñ-ıla ki buyurdı; bular cennetlikdür ḳayurmazın, bular ṭamulıḳdur ḳayurmazın. Elbetde ʿizzetüm (2) ḥaḳḳı-ḉun gerek ki cehennemi ṭolduram şol ervāḥlar-ıla ki helāklike müstaḥıḳ olmışlardur temerridlik-(3)leri-y-ile[3081] ki bular şeyāṭínlerdür etbāʿları-y-la ve daḫı nāsdan ki ol emmāretü bi's-sū nefsler-(4)dür bu küllí iki bölük-ile Allāh'dan iʿrāż itmişlerdür ve anuñ ṭalebin ḳovmışlardur. Andan (5) ḫaber virdi ol iʿtibār ḳılacaḳ kelāmlardan buyurdı ki AK# # (6) AK# #. İşāret ḳıldı añ ki bu ḳalbler s̱ābit olmaḳ dín ve ṭāʿat (7) üzere Allāh'dın yaña olmaḳ olur ġayrına degül bundan ötrü didi ki senüñ görklüñi (8) s̱ābit ḳılmaġ-ıçún imdi bu s̱ābit olmaḳ yā vāsıṭa-y-ıla ola yā vāsıṭasuz, ammā bu mevżıʿda (9) vāsıṭa-y-ıla oldı ki buyurdı *"mā niṣbet bih"*[3082]*;* yaʿní, resūllerüñ ḳıṣṣaları-y-la. Ammā ol ki vāsıṭasuz (10) ola bu ḳavli kim buyurdı; AK# #. Bu teṣbīt[3083] sekíne (11) indürmeg-iledür anuñ ḳalbine

---

[3078] ṭullāb: (a.s ve i. tâlib'in c.) 1- tâlibler, isteyenler, istekliler. 2- çok isteyenler. 3. *öğrenciler.
ṭullāb-ı dünyā: dünya tâlibleri, dünyayı isteyenler, dünyayı çok çok taleb edenler.

[3079] ʿuḳbā: (A.) Âhiret, öbür dünya, bâki olan âlem. * Ceza.

[3080] tafḍīl: Bir şeyi üstün kılmak. Birisini ötekisinden mühim görmek.

[3081] temmerrüd: (a.i) dikbaşlılık, inat, direnme.
temerrid: (a.i) direnen, dikbaşlılık gösteren, inat eden, direnen.
temerridlikleriyle: dikbaşlılıklarıyla, inat etmeleriyle, direnmeleriyle. (Allāh'ın emir ve yasaklarına) dikbaşlılıklarıla, inat etmeleriyle.

[3082] *mā niṣbet bih: Onların üzerine nisbet et.*

[3083] teṣbīt: (a.i. sübūt'dan) 1- sağlamca yetleştirme, yerinden oynamaz hâle sokma. 2- bir hâli şüpheye yer bırakmıyacak şekilde görüp gösterme.

vāsıṭasuz. Nite ki buyurdı; AK# #. (12) Ve daḫı buyurdı ki AK# #. (13) Bilgil ḥaḳíḳatā ki nite ki sekíne-y-ile ímān ziyāde olur ancılayın yaḳín yaḳín üzere ziyāde (14) olur bu enbiyālaruñ ve geçen ümmetlerüñ ḳażıyyelerin işitmeg-ile. Olaruñ ki ḳalbin Allāhu Taʿālā (15) s̱ābit ḳılmış ola. Ammā anlaruñ ki Allāhu Taʿālā ḳalblerin s̱ābit ḳılmadı, anuñ şek üzere (16) şekki ve küfr üzere küfre ziyāde olur. Zíre Allāhu Taʿālā her nesnede luṭfında ḳodı ḳahrında ḳodı. (17) Kime ki luṭfı ḳapusın açdı ḳahrı ḳapusın aña yapdı kime ki ḳahr ḳapusın açdı luṭfı ḳapusın (18) aña yaṕdı, aña ki luṭfı ḳaṕusın açdı ol ḳapudan aña ḥaḳ gelüṕ ẓāhir oldı. Nite ki (19) resūline buyurdı, *ʿaleyhi's-selām; AK# #.* Bunda aña işāret ḳıldı kim sen ḳādir **[382a]** (1) degüldüñ ki bu ḥaḳḳı saña getüreydük. Z̄ire ebvāb-ı luṭf ve ebvāb-ı ḳahr baġlıdur, anuñ miftāḥı (2) fettāḥ elindedür. Andan ġayrı anı açmaġa ḳādir degül. Ṕes, ol Allāh'dur ki ḳul üzere her nesnede (3) luṭfı ḳapusın açıvirür ve keremi-y-le ol luṭfın aña irişdürür, nitesüz ve ḳandalıḳsuz[3084]. AK# #. Yaʿnī̄, bu maʿnī̄lerde vaʿẓ u naṣāyiḥ var müʾminler-çün; tā ki ol (5) luṭfı bābından her nesnede Ḥaḳḳ'ı ṭaleb ideler, ḳahrı bābından ṭaleb itmeyeler. AK# #. (6) AK# #. Yaʿnī̄, eyit yā Muḥammed, anlara ki Ḥaḳḳ'ı (7) ṭaleb itmege ve anı bulmaġa īmānları yoḳdur, varuñ mertebeñüz üzere ṭāḳatuñuz olduḳça dürişüñ[3085] (8) maḳṣūdlaruñuzı ṭaleb idüñ Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳahrı[3086] ḳapusından, biz daḫı saʿy

[3084] ḳandalıḳsuz: mekansız.
nitesiz ve ḳandalıḳsuz: nasılsız ve mekansız, sebepsiz ve mekansız.

[3085] düriş-, dürüş-: çalışmak, çabalamak, gayret göstermek, uğraşmak.

[3086] ḳahr: (A.) Zorlama. Cebir. * Ezme. Mahvetme. * Fazlaca üzüntü. Keder içine işleme. * Cenâb-ı Hakkın şiddetli ve azab verici vasıflarının tecellisi. (Kahr, lütfun zıddıdır.)
ḳahr ḳapısı: Allāhu Taʿālā'nın üstün gelip mahvetmesi vasıflarının tecellisi.
ḳahr: (A.) üstün gelip mahvetme, ezme.
Bu kelimenin aynı zamanda bir başka manası ise üzülme ve üzüntü duymadır, kahr çekme manasında. Ancak metindeki manası Allāhu Taʿālā'nın üstün gelip mahvetmesi ve azap ve şiddet vericei vasıflarının tecellisidir.

idelüm Ḥaḳḳ'ı (9) ṭaleb itmekde anuñ luṭfı ḳapusından[3087]. AK# #. Yaʿnī, siz Ḥaḳ (10) Taʿālā'nuñ ḳahrı gelmeklige munteẓir oluñ ḳahrı ḳapusından, biz daḫı munteẓir olalum, ol Ḥaḳḳ'ı (11) bulmaḳlıġa luṭfı ḳapusından. AK# #. Yaʿnī, her nesne ki sizden (12) ġāyibdür ol luṭflarından ki semavāt-ı ḳulūbda ḳonılmışdur ve daḫı ḳahrından ki arż-ı (13) nefslerde ḳonılmışdur. AK# #. Yaʿnī, her emr Allāh'a rāciʿdür; bunuñ-ıla (14) ki ehl-(i) saʿādetüñ göñülleri ḳapusın açıvire, anuñ-ıla luṭfına irişeler ve luṭf-ıla aña irişeler (15) ve ehl-i şeḳāvet üzere daḫı nefsleri ḳapusın açıvire, anuñ-ıla ḳahrına ulaşalar ve ḳahrı-y-ıla aña u-(16)laşmaḳdan maḥcūb olalar. AK# #. Yaʿnī; iy Ḥaḳḳ'ı ṭaleb idici, Ḥaḳḳ'a ʿibādet (17) ḳıl, ġayrına ṭapma, dünyeden āḫiretden; tā ki anı bulasın. Anı ṭaleb ḳılmaḳda işüñ aña ışmarla, gendü (18) ṭalebüñe iʿtimād ḳılma, eger sen anı gendüñ-ile ṭaleb iderseñ anı bulmasız, eger anı anuñ-ıla ṭaleb (19) iderseñ vācid daḫı ol olur ṭālib daḫı ol, mevcūd daḫı ol. **[382b]** (1) AK# #. Yaʿnī, yā Muḥammed, senüñ rabbüñ ġāfil degül her nesneden ki (2) işlersiz ebedā. Zīre sizi daḫı fiʿlüñüzi taḳdīr idüp yaradan ol, daḫı sizi yaratmadın (3) ve sizden fiʿl gelmedin ol bilürdi ki sizden ne fiʿl gelecekdür. *Va'l-lāhu aʿlem ve aḥkem.*

(4) Elḥamdüli'l-lāhi ʿalā naʿmām. Ve seʿati faẓlihi ve iḥsānihi ve ceʿale lī ʿavnehu ʿale itmāmihi. (5) Ḳad vaḳaʿa'l-ferāgu min tercemeti hāze'l-kitābi'l-müsemmā bi't-Tefsīri'l-Lübāb min lisāni'(6)l-Arab ʿalā lisāni't-Türkī ʿalā yedi'l-mütercimi'l-müʾellifi'l-lezī huve efḳaru'l-ʿibādi (7) ve ḳalīlu'z-zādi mine'l-ʿilmi ve'l-ʿameli ve eḍāʿa ʿumrehū fī tūli'l-emeli Ebū'l-Faẓli (8) Mūsā bin Ḥācı

[3087] "Eyit yā Muḥammed, anlara ki Ḥaḳḳ'ı (7) ṭaleb itmege ve anı bulmaġa īmānları yoḳdur, varuñ mertebeñüz üzere ṭāḳatuñuz olduḳça dürişüñ (8) maḳṣūdlaruñuzı ṭaleb idüñ Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳahrı ḳapusından, biz daḫı saʿy idelüm Ḥaḳḳ'ı (9) ṭaleb itmekde anuñ luṭfı ḳapusından: (Onlara şöyle) söyle ya Muhammed, Hakk'ı talep etmeye ve onu bulmaya (onların) imanları yokdur (onlar Allāh'a ve O'nu taleb etmeye, O'nun rızasına ermeye inanmazlar, o yünde çaba göstermezler), varın gücünüz yettiğince çabalayın (birbirinizi ezercesine çaba sarfedin, gayret gösterin), makamlarınız üzere (bulunduğunuz hal ve istekleriniz üzere) maksatlarınızı Allāh'ın kahr kapısından (O'nun şiddetli ve azap verici tecellisinden) taleb edin, biz de O'nun lütuf kapısından Hakk'ı taleb etmekde (O'nun rızasına ermeyi ve emir ve yasaklarını tutmayı) gayret edelim (gayretli olalım, çabalayalım).

Ḥüseyn bin ʿÎsā el-İzniḳī ʿafa'l-lāhu ʿanhum ve li-cemīʿi'l-müʾminīne (9) ve'l-müʾminäti fī evāḫiri şehr-i rabīʿi'l-āḫiri bi-fażlihi'l-ḳādiri (10) fī yevmi'l-aḥadi vaḳteʾḍ-ḍuḫā ʿinde vuṣūli tāriḫi'l-(11)hicriyyi ilā şemānin ve şelāşīne ve şemānimietin[3088]. Elḥamdüli'l-lāhi vahdehū ve naṣara ʿabdehū (13) ʿalā itmāmi hāze'l-kitābi'l-mübāreki. (14) İnnehū veliyyun, li-külli iḥsānin. (15) Ve huve erḥamu'(16)r-rāḥimīne.

(17) Seʿaytu fī tercemeti heẕe'l-kitābi, bi'l-istiʿāneti min ʿavni'l-meliki'l-vahhāb ve elhemenī min ʿindihi bi fetḥi'l-bāb (18) ilā en ḥatemtuhu ʿale's-sevāb. Fe raḥima'llāhu imre en yenẓuru fi'l-kitāb ve'htedā ileyye bi-fātiḥeti'l-kitāb.[3089]

[3088] 25 Rebiyülahir 838, Pazar/28 Kasım 1434, Pazar

[3089] Arapça hateme kısmının okunmasında yardımcı olan İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri ve Edebiyatı Bölümü başkanı Prof. Dr. Hüseyin Yazıcı'ya teşekkürlerimi sunarım.

IV. BÖLÜM:

SÖZLÜK

Metnin sözlüğü hazırlanırken şu hususlara dikkat edildi:
a- Metin 382 varaktan oluşmaktadır. 382 varak sayfalara bölündü, böylece metnimiz 763 sayfa halinde tanzim edildi.
b. 763 sayfa halinde tanzim edilen metin kısmının örnekli sözlüğü tablo halinde hazırlandı.
c. Hazırlanan tabloda hangi sayfa hangi varak numarasına tekabül ettiği ayrı bir tablo olarak sözlük çalışmasının başında sunuldu.
d. Sözlüğün tablo olarak hazırlanması dört sütun halinde sunuldu. Birinci sütunda madde başı olarak alınan kelime, ikinci sütunda kelimenin geçtiği anlamdaki örnek ve varsa farklı manalarda örneği veya örneği çoğaltmak amacıyla yer alan aynı manadaki diğer örnek yer almaktadır. Üçüncü sütunda ise kelimenin geçtiği sayfa numaraları yer almaktadır. Sayfa numaraları verilen örnek sırasını takip etmektedir. Kelime birden fazla geçtiği durumlarda ilk verilen sayfa numarası örnek metin numarasını, ondan sonra gelenler de örneğe göre sayfa numarasını vermektedir. Metinde bir kelime kaç defa geçmiş ise o kadar sayfa numarası ile geçtiği yer belirtilerek dizinleme yapılmıştır.
e. Çalışmamızda dipnot halinde verdiğimiz kelime anlamları, farklı okunuşları da göstermek ve tarafımızdan tercih edilen okumanın sebebini belirtmesi sebebiyle ayniyle korunmuştur. Ayrıca bu kelimeler örnekli sözlük çalışmamızda da anlamlandırılıp gösterilmiştir.

SAYFA VE VARAK NUMARASI

(SAYFA;1)	[1b]
(SAYFA;2)	[2a]
(SAYFA;3)	[2b]
(SAYFA;4)	[3a]
(SAYFA;5)	[3b]
(SAYFA;6)	[4a]
(SAYFA;7)	[4b]
(SAYFA;8)	[5a]
(SAYFA;9)	[5b]
(SAYFA;10)	[6a]
(SAYFA;11)	[6b]
(SAYFA;12)	[7a]
(SAYFA;13)	[7b]
(SAYFA;14)	[8a]
(SAYFA;15)	[8b]
(SAYFA;16)	[9a]
(SAYFA;17)	[9b]
(SAYFA;18)	[10a]
(SAYFA;19)	[10b]
(SAYFA;20)	[11a]
(SAYFA;21)	[11b]
(SAYFA;22)	[12a]
(SAYFA;23)	[12b]
(SAYFA;24)	[13a]
(SAYFA;25)	[13b]
(SAYFA;26)	[14a]
(SAYFA;27)	[14b]
(SAYFA;28)	[15a]
(SAYFA;29)	[15b]
(SAYFA;30)	[16a]
(SAYFA;31)	[16b]
(SAYFA;32)	[17a]
(SAYFA;33)	[17b]
(SAYFA;34)	[18a]
(SAYFA;35)	[18b]

(SAYFA;36)	[19a]
(SAYFA;37)	[19b]
(SAYFA;38)	[20a]
(SAYFA;39)	[20b]
(SAYFA;40)	[21a]
(SAYFA;41)	[21b]
(SAYFA;42)	[22a]
(SAYFA;43)	[22b]
(SAYFA;44)	[23a]
(SAYFA;45)	[23b]
(SAYFA;46)	[24a]
(SAYFA;47)	[24b]
(SAYFA;48)	[25a]
(SAYFA;49)	[25b]
(SAYFA;50)	[26a]
(SAYFA;51)	[26b]
(SAYFA;52)	[27a]
(SAYFA;53)	[27b]
(SAYFA;54)	[28a]
(SAYFA;55)	[28b]
(SAYFA;56)	[29a]
(SAYFA;57)	[29b]
(SAYFA;58)	[30a]
(SAYFA;59)	[30b]
(SAYFA;60)	[31a]
(SAYFA;61)	[31b]
(SAYFA;62)	[32a]
(SAYFA;63)	[32b]
(SAYFA;64)	[33a]
(SAYFA;65)	[33b]
(SAYFA;66)	[34a]
(SAYFA;67)	[34b]
(SAYFA;68)	[35a]
(SAYFA;69)	[35b]
(SAYFA;70)	[36a]

(SAYFA;71)	[36b]
(SAYFA;72)	[37a]
(SAYFA;73)	[37b]
(SAYFA;74)	[38a]
(SAYFA;75)	[38b]
(SAYFA;76)	[39a]
(SAYFA;77)	[39b]
(SAYFA;78)	[40a]
(SAYFA;79)	[40b]
(SAYFA;80)	[41a]
(SAYFA;81)	[41b]
(SAYFA;82)	[42a]
(SAYFA;83)	[42b]
(SAYFA;84)	[43a]
(SAYFA;85)	[43b]
(SAYFA;86)	[44a]
(SAYFA;87)	[44b]
(SAYFA;88)	[45a]
(SAYFA;89)	[45b]
(SAYFA;90)	[46a]
(SAYFA;91)	[46b]
(SAYFA;92)	[47a]
(SAYFA;93)	[47b]
(SAYFA;94)	[48a]
(SAYFA;95)	[48b]
(SAYFA;96)	[49a]
(SAYFA;97)	[49b]
(SAYFA;98)	[50a]
(SAYFA;99)	[50b]
(SAYFA;100)	[51a]
(SAYFA;101)	[51b]
(SAYFA;102)	[52a]
(SAYFA;103)	[52b]
(SAYFA;104)	[53a]

(SAYFA;105)	**[53b]**
(SAYFA;106)	**[54a]**
(SAYFA;107)	**[54b]**
(SAYFA;108)	**[55a]**
(SAYFA;109)	**[55b]**
(SAYFA;110)	**[56a]**
(SAYFA;111)	**[56b]**
(SAYFA;112)	**[57a]**
(SAYFA;113)	**[57b]**
(SAYFA;114)	**[58a]**
(SAYFA;115)	**[58b]**
(SAYFA;116)	**[59a]**
(SAYFA;117)	**[59b]**
(SAYFA;118)	**[60a]**
(SAYFA;119)	**[60b]**
(SAYFA;120)	**[61a]**
(SAYFA;121)	**[61b]**
(SAYFA;122)	**[62a]**
(SAYFA;123)	**[62b]**
(SAYFA;124)	**[63a]**

(SAYFA;125)	**[63b]**
(SAYFA;126)	**[64a]**
(SAYFA;127)	**[64b]**
(SAYFA;128)	**[65a]**
(SAYFA;129)	**[65b]**
(SAYFA;130)	**[66a]**
(SAYFA;131)	**[66b]**
(SAYFA;132)	**[67a]**
(SAYFA;133)	**[67b]**
(SAYFA;134)	**[68a]**
(SAYFA;135)	**[68b]**
(SAYFA;136)	**[69a]**
(SAYFA;137)	**[69b]**
(SAYFA;138)	**[70a]**
(SAYFA;139)	**[70b]**
(SAYFA;140)	**[71a]**
(SAYFA;141)	**[71b]**
(SAYFA;142)	**[72a]**
(SAYFA;143)	**[72b]**
(SAYFA;144)	**[73a]**

(SAYFA;145)	**[73b]**
(SAYFA;146)	**[74a]**
(SAYFA;147)	**[74b]**
(SAYFA;148)	**[75a]**
(SAYFA;149)	**[75b]**
(SAYFA;150)	**[76a]**
(SAYFA;151)	**[76b]**
(SAYFA;152)	**[77a]**
(SAYFA;153)	**[77b]**
(SAYFA;154)	**[78a]**
(SAYFA;155)	**[78b]**
(SAYFA;156)	**[79a]**
(SAYFA;157)	**[79b]**
(SAYFA;158)	**[80a]**
(SAYFA;159)	**[80b]**
(SAYFA;160)	**[81a]**
(SAYFA;161)	**[81b]**
(SAYFA;162)	**[82a]**
(SAYFA;163)	**[82b]**
(SAYFA;164)	**[83a]**

(SAYFA;165)	**[83b]**
(SAYFA;166)	**[84a]**
(SAYFA;167)	**[84b]**
(SAYFA;168)	**[85a]**
(SAYFA;169)	**[85b]**
(SAYFA;170)	**[86a]**
(SAYFA;171)	**[86b]**
(SAYFA;172)	**[87a]**
(SAYFA;173)	**[87b]**
(SAYFA;174)	**[88a]**
(SAYFA;175)	**[88b]**
(SAYFA;176)	**[89a]**
(SAYFA;177)	**[89b]**
(SAYFA;178)	**[90a]**
(SAYFA;179)	**[90b]**
(SAYFA;180)	**[91a]**
(SAYFA;181)	**[91b]**
(SAYFA;182)	**[92a]**
(SAYFA;183)	**[92b]**
(SAYFA;184)	**[93a]**

(SAYFA;185)	**[93b]**
(SAYFA;186)	**[94a]**
(SAYFA;187)	**[94b]**
(SAYFA;188)	**[95a]**
(SAYFA;189)	**[95b]**
(SAYFA;190)	**[96a]**
(SAYFA;191)	**[96b]**
(SAYFA;192)	**[97a]**
(SAYFA;193)	**[97b]**
(SAYFA;194)	**[98a]**
(SAYFA;195)	**[98b]**
(SAYFA;196)	**[99a]**
(SAYFA;197)	**[99b]**
(SAYFA;198)	**[100a]**
(SAYFA;199)	**[100b]**
(SAYFA;200)	**[101a]**
(SAYFA;201)	**[101b]**
(SAYFA;202)	**[102a]**
(SAYFA;203)	**[102b]**
(SAYFA;204)	**[103a]**

(SAYFA;205)	**[103b]**
(SAYFA;206)	**[104a]**
(SAYFA;207)	**[104b]**
(SAYFA;208)	**[105a]**
(SAYFA;209)	**[105b]**
(SAYFA;210)	**[106a]**
(SAYFA;211)	**[106b]**
(SAYFA;212)	**[107a]**
(SAYFA;213)	**[107b]**
(SAYFA;214)	**[108a]**
(SAYFA;215)	**[108b]**
(SAYFA;216)	**[109a]**
(SAYFA;217)	**[109b]**
(SAYFA;218)	**[110a]**
(SAYFA;219)	**[110b]**
SAYFA;220)	**[111a]**
(SAYFA;221)	**[111b]**
(SAYFA;222)	**[112a]**
(SAYFA;223)	**[112b]**
(SAYFA;224)	**[113a]**

(SAYFA;225)	**[113b]**
(SAYFA;226)	**[114a]**
(SAYFA;227)	**[114b]**
(SAYFA;228)	**[115a]**
(SAYFA;229)	**[115b]**
(SAYFA;230)	**[116a]**
(SAYFA;231)	**[116b]**
(SAYFA;232)	**[117a]**
(SAYFA;233)	**[117b]**
(SAYFA;234)	**[118a]**
(SAYFA;235)	**[118b]**
(SAYFA;236)	**[119a]**
(SAYFA;237)	**[119b]**
(SAYFA;238)	**[120a]**
(SAYFA;239)	**[120b]**
(SAYFA;240)	**[121a]**
(SAYFA;241)	**[121b]**
(SAYFA;242)	**[122a]**
(SAYFA;243)	**[122b]**
(SAYFA;244)	**[123a]**

(SAYFA;245)	**[123b]**
(SAYFA;246)	**[124a]**
(SAYFA;247)	**[124b]**
(SAYFA;248)	**[125a]**
(SAYFA;249)	**[125b]**
(SAYFA;250)	**[126a]**
(SAYFA;251)	**[126b]**
(SAYFA;252)	**[127a]**
(SAYFA;253)	**[127b]**
(SAYFA;254)	**[128a]**
(SAYFA;255)	**[128b]**
(SAYFA;256)	**[129a]**
(SAYFA;257)	**[129b]**
(SAYFA;258)	**[130a]**
(SAYFA;259)	**[130b]**
(SAYFA;260)	**[131a]**
(SAYFA;261)	**[131b]**
(SAYFA;262)	**[132a]**
(SAYFA;263)	**[132b]**
(SAYFA;264)	**[133a]**

(SAYFA;265)	**[133b]**
(SAYFA;266)	**[134a]**
(SAYFA;267)	**[134b]**
(SAYFA;268)	**[135a]**
(SAYFA;269)	**[135b]**
(SAYFA;270)	**[136a]**
(SAYFA;271)	**[136b]**
(SAYFA;272)	**[137a]**
(SAYFA;273)	**[137b]**
(SAYFA;274)	**[138a]**
(SAYFA;275)	**[138b]**
(SAYFA;276)	**[139a]**
(SAYFA;277)	**[139b]**
(SAYFA;278)	**[140a]**
(SAYFA;279)	**[140b]**
(SAYFA;280)	**[141a]**
(SAYFA;281)	**[141b]**
(SAYFA;282)	**[142a]**
(SAYFA;283)	**[142b]**
(SAYFA;284)	**[143a]**

(SAYFA;285)	**[143b]**
(SAYFA;286)	**[144a]**
(SAYFA;287)	**[144b]**
(SAYFA;288)	**[145a]**
(SAYFA;289)	**[145b]**
(SAYFA;290)	**[146a]**
(SAYFA;291)	**[146b]**
(SAYFA;292)	**[147a]**
(SAYFA;293)	**[147b]**
(SAYFA;294)	**[148a]**
(SAYFA;295)	**[148b]**
(SAYFA;296)	**[149a]**
(SAYFA;297)	**[149b]**
(SAYFA;298)	**[150a]**
(SAYFA;299)	**[150b]**
(SAYFA;300)	**[151a]**
(SAYFA;301)	**[151b]**
(SAYFA;302)	**[152a]**
(SAYFA;303)	**[152b]**
(SAYFA;304)	**[153a]**

(SAYFA;305)	**[153b]**
(SAYFA;306)	**[154a]**
(SAYFA;307)	**[154b]**
(SAYFA;308)	**[155a]**
(SAYFA;309)	**[155b]**
(SAYFA;310)	**[156a]**
(SAYFA;311)	**[156b]**
(SAYFA;312)	**[157a]**
(SAYFA;313)	**[157b]**
(SAYFA;314)	**[158a]**
(SAYFA;315)	**[158b]**
(SAYFA;316)	**[159a]**
(SAYFA;317)	**[159b]**
(SAYFA;318)	**[160a]**
(SAYFA;319)	**[160b]**
(SAYFA;320)	**[161a]**
(SAYFA;321)	**[161b]**
(SAYFA;322)	**[162a]**
(SAYFA;323)	**[162b]**
(SAYFA;324)	**[163a]**

(SAYFA;325)	**[163b]**
(SAYFA;326)	**[164a]**
(SAYFA;327)	**[164b]**
(SAYFA;328)	**[165a]**
(SAYFA;329)	**[165b]**
(SAYFA;330)	**[166a]**
(SAYFA;331)	**[166b]**
(SAYFA;332)	**[167a]**
(SAYFA;333)	**[167b]**
(SAYFA;334)	**[168a]**
(SAYFA;335)	**[168b]**
(SAYFA;336)	**[169a]**
(SAYFA;337)	**[169b]**
(SAYFA;338)	**[170a]**
(SAYFA;339)	**[170b]**
(SAYFA;340)	**[171a]**
(SAYFA;341)	**[171b]**
(SAYFA;342)	**[172a]**
(SAYFA;343)	**[172b]**
(SAYFA;344)	**[173a]**

(SAYFA;345)	**[173b]**
(SAYFA;346)	**[174a]**
(SAYFA;347)	**[174b]**
(SAYFA;348)	**[175a]**
(SAYFA;349)	**[175b]**
(SAYFA;350)	**[176a]**
(SAYFA;351)	**[176b]**
(SAYFA;352)	**[177a]**
(SAYFA;353)	**[177b]**
(SAYFA;354)	**[178a]**
(SAYFA;355)	**[178b]**
(SAYFA;356)	**[179a]**
(SAYFA;357)	**[179b]**
(SAYFA;358)	**[180a]**
(SAYFA;359)	**[180b]**
(SAYFA;360)	**[181a]**
(SAYFA;361)	**[181b]**
(SAYFA;362)	**[182a]**
(SAYFA;363)	**[182b]**
(SAYFA;364)	**[183a]**

(SAYFA;365)	**[183b]**
(SAYFA;366)	**[184a]**
(SAYFA;367)	**[184b]**
(SAYFA;368)	**[185a]**
(SAYFA;369)	**[185b]**
(SAYFA;370)	**[186a]**
(SAYFA;371)	**[186b]**
(SAYFA;372)	**[187a]**
(SAYFA;373)	**[187b]**
(SAYFA;374)	**[188a]**
(SAYFA;375)	**[188b]**
(SAYFA;376)	**[189a]**
(SAYFA;377)	**[189b]**
(SAYFA;378)	**[190a]**
(SAYFA;379)	**[190b]**
(SAYFA;380)	**[191a]**
(SAYFA;381)	**[191b]**
(SAYFA;382)	**[192a]**
(SAYFA;383)	**[192b]**
(SAYFA;384)	**[193a]**

(SAYFA;385)	**[193b]**
(SAYFA;386)	**[194a]**
(SAYFA;387)	**[194b]**
(SAYFA;388)	**[195a]**
(SAYFA;389)	**[195b]**
(SAYFA;390)	**[196a]**
(SAYFA;391)	**[196b]**
(SAYFA;392)	**[197a]**
(SAYFA;393)	**[197b]**
(SAYFA;394)	**[198a]**
(SAYFA;395)	**[198b]**
(SAYFA;396)	**[199a]**
(SAYFA;397)	**[199b]**
(SAYFA;398)	**[200a]**
(SAYFA;399)	**[200b]**
(SAYFA;400)	**[201a]**
(SAYFA;401)	**[201b]**
(SAYFA;402)	**[202a]**
(SAYFA;403)	**[202b]**
(SAYFA;404)	**[203a]**

(SAYFA;405)	**[203b]**
(SAYFA;406)	**[204a]**
(SAYFA;407)	**[204b]**
(SAYFA;408)	**[205a]**
(SAYFA;409)	**[205b]**
(SAYFA;410)	**[206a]**
(SAYFA;411)	**[206b]**
(SAYFA;412)	**[207a]**
(SAYFA;413)	**[207b]**
(SAYFA;414)	**[208a]**
(SAYFA;415)	**[208b]**
(SAYFA;416)	**[209a]**
(SAYFA;417)	**[209b]**
(SAYFA;418)	**[210a]**
(SAYFA;419)	**[210b]**
(SAYFA;420)	**[211a]**
(SAYFA;421)	**[211b]**
(SAYFA;422)	**[212a]**
(SAYFA;423)	**[212b]**
(SAYFA;424)	**[213a]**

(SAYFA;425)	**[213b]**
(SAYFA;426)	**[214a]**
(SAYFA;427)	**[214b]**
(SAYFA;428)	**[215a]**
(SAYFA;429)	**[215b]**
(SAYFA;430)	**[216a]**
(SAYFA;431)	**[216b]**
(SAYFA;432)	**[217a]**
(SAYFA;433)	**[217b]**
(SAYFA;434)	**[218a]**
(SAYFA;435)	**[218b]**
(SAYFA;436)	**[219a]**
(SAYFA;437)	**[219b]**
(SAYFA;438)	**[220a]**
(SAYFA;439)	**[220b]**
(SAYFA;440)	**[221a]**
(SAYFA;441)	**[221b]**
(SAYFA;442)	**[222a]**
(SAYFA;443)	**[222b]**
(SAYFA;444)	**[223a]**

(SAYFA;445)	**[223b]**
(SAYFA;446)	**[224a]**
(SAYFA;447)	**[224b]**
(SAYFA;448)	**[225a]**
(SAYFA;449)	**[225b]**
(SAYFA;450)	**[226a]**
(SAYFA;451)	**[226b]**
(SAYFA;452)	**[227a]**
(SAYFA;453)	**[227b]**
(SAYFA;454)	**[228a]**
(SAYFA;455)	**[228b]**
(SAYFA;456)	**[229a]**
(SAYFA;457)	**[229b]**
(SAYFA;458)	**[230a]**
(SAYFA;459)	**[230b]**
(SAYFA;460)	**[231a]**
(SAYFA;461)	**[231b]**
(SAYFA;462)	**[232a]**
(SAYFA;463)	**[232b]**
(SAYFA;464)	**[233a]**

(SAYFA;465)	**[233b]**
(SAYFA;466)	**[234a]**
(SAYFA;467)	**[234b]**
(SAYFA;468)	**[235a]**
(SAYFA;469)	**[235b]**
(SAYFA;470)	**[236a]**
(SAYFA;471)	**[236b]**
(SAYFA;472)	**[237a]**
(SAYFA;473)	**[237b]**
(SAYFA;474)	**[238a]**
(SAYFA;475)	**[238b]**
(SAYFA;476)	**[239a]**
(SAYFA;477)	**[239b]**
(SAYFA;478)	**[240a]**
(SAYFA;479)	**[240b]**
(SAYFA;480)	**[241a]**
(SAYFA;481)	**[241b]**
(SAYFA;482)	**[242a]**
(SAYFA;483)	**[242b]**
(SAYFA;484)	**[243a]**

(SAYFA;485)	**[243b]**
(SAYFA;486)	**[244a]**
(SAYFA;487)	**[244b]**
(SAYFA;488)	**[245a]**
(SAYFA;489)	**[245b]**
(SAYFA;490)	**[246a]**
(SAYFA;491)	**[246b]**
(SAYFA;492)	**[247a]**
(SAYFA;493)	**[247b]**
(SAYFA;494)	**[248a]**
(SAYFA;495)	**[248b]**
(SAYFA;496)	**[249a]**
(SAYFA;497)	**[249b]**
(SAYFA;498)	**[250a]**
(SAYFA;499)	**[250b]**
(SAYFA;500)	**[251a]**
(SAYFA;501)	**[251b]**
(SAYFA;502)	**[252a]**
(SAYFA;503)	**[252b]**
(SAYFA;504)	**[253a]**

(SAYFA;505)	**[253b]**
(SAYFA;506)	**[254a]**
(SAYFA;507)	**[254b]**
(SAYFA;508)	**[255a]**
(SAYFA;509)	**[255b]**
(SAYFA;510)	**[256a]**
(SAYFA;511)	**[256b]**
(SAYFA;512)	**[257a]**
(SAYFA;513)	**[257b]**
(SAYFA;514)	**[258a]**
(SAYFA;515)	**[258b]**
(SAYFA;516)	**[259a]**
(SAYFA;517)	**[259b]**
(SAYFA;518)	**[260a]**
(SAYFA;519)	**[260b]**
(SAYFA;520)	**[261a]**
(SAYFA;521)	**[261b]**
(SAYFA;522)	**[262a]**
(SAYFA;523)	**[262b]**
(SAYFA;524)	**[263a]**

(SAYFA;525)	**[263b]**
(SAYFA;526)	**[264a]**
(SAYFA;527)	**[264b]**
(SAYFA;528)	**[265a]**
(SAYFA;529)	**[265b]**
(SAYFA;530)	**[266a]**
(SAYFA;531)	**[266b]**
(SAYFA;532)	**[267a]**
(SAYFA;533)	**[267b]**
(SAYFA;534)	**[268a]**
(SAYFA;535)	**[268b]**
(SAYFA;536)	**[269a]**
(SAYFA;537)	**[269b]**
(SAYFA;538)	**[270a]**
(SAYFA;539)	**[270b]**
(SAYFA;540)	**[271a]**
(SAYFA;541)	**[271b]**
(SAYFA;542)	**[272a]**
(SAYFA;543)	**[272b]**
(SAYFA;544)	**[273a]**

(SAYFA;545)	**[273b]**
(SAYFA;546)	**[274a]**
(SAYFA;547)	**[274b]**
(SAYFA;548)	**[275a]**
(SAYFA;549)	**[275b]**
(SAYFA;550)	**[276a]**
(SAYFA;551)	**[276b]**
(SAYFA;552)	**[277a]**
(SAYFA;553)	**[277b]**
(SAYFA;554)	**[278a]**
(SAYFA;555)	**[278b]**
(SAYFA;556)	**[279a]**
(SAYFA;557)	**[279b]**
(SAYFA;558)	**[280a]**
(SAYFA;559)	**[280b]**
(SAYFA;560)	**[281a]**
(SAYFA;561)	**[281b]**
(SAYFA;562)	**[282a]**
(SAYFA;563)	**[282b]**
(SAYFA;564)	**[283a]**

(SAYFA;565)	**[283b]**
(SAYFA;566)	**[284a]**
(SAYFA;567)	**[284b]**
(SAYFA;568)	**[285a]**
(SAYFA;569)	**[285b]**
(SAYFA;570)	**[286a]**
(SAYFA;571)	**[286b]**
(SAYFA;572)	**[287a]**
(SAYFA;573)	**[287b]**
(SAYFA;574)	**[288a]**
(SAYFA;575)	**[288b]**
(SAYFA;576)	**[289a]**
(SAYFA;577)	**[289b]**
(SAYFA;578)	**[290a]**
(SAYFA;579)	**[290b]**
(SAYFA;580)	**[291a]**
(SAYFA;581)	**[291b]**
(SAYFA;582)	**[292a]**
(SAYFA;583)	**[292b]**
(SAYFA;584)	**[293a]**

(SAYFA;585)	**[293b]**
(SAYFA;586)	**[294a]**
(SAYFA;587)	**[294b]**
(SAYFA;588)	**[295a]**
(SAYFA;589)	**[295b]**
(SAYFA;590)	**[296a]**
(SAYFA;591)	**[296b]**
(SAYFA;592)	**[297a]**
(SAYFA;593)	**[297b]**
(SAYFA;594)	**[298a]**
(SAYFA;595)	**[298b]**
(SAYFA;596)	**[299a]**
(SAYFA;597)	**[299b]**
(SAYFA;598)	**[300a]**
(SAYFA;599)	**[300b]**
(SAYFA;600)	**[301a]**
(SAYFA;601)	**[301b]**
(SAYFA;602)	**[302a]**
(SAYFA;603)	**[302b]**
(SAYFA;604)	**[303a]**

(SAYFA;605)	**[303b]**
(SAYFA;606)	**[304a]**
(SAYFA;607)	**[304b]**
(SAYFA;608)	**[305a]**
(SAYFA;609)	**[305b]**
(SAYFA;610)	**[306a]**
(SAYFA;611)	**[306b]**
(SAYFA;612)	**[307a]**
(SAYFA;613)	**[307b]**
(SAYFA;614)	**[308a]**
(SAYFA;615)	**[308b]**
(SAYFA;616)	**[309a]**
(SAYFA;617)	**[309b]**
(SAYFA;618)	**[310a]**
(SAYFA;619)	**[310b]**
(SAYFA;620)	**[311a]**
(SAYFA;621)	**[311b]**
(SAYFA;622)	**[312a]**
(SAYFA;623)	**[312b]**
(SAYFA;624)	**[313a]**

(SAYFA;625)	**[313b]**
(SAYFA;626)	**[314a]**
(SAYFA;627)	**[314b]**
(SAYFA;628)	**[315a]**
(SAYFA;629)	**[315b]**
(SAYFA;630)	**[316a]**
(SAYFA;631)	**[316b]**
(SAYFA;632)	**[317a]**
(SAYFA;633)	**[317b]**
(SAYFA;634)	**[318a]**
(SAYFA;635)	**[318b]**
(SAYFA;636)	**[319a]**
(SAYFA;637)	**[319b]**
(SAYFA;638)	**[320a]**
(SAYFA;639)	**[320b]**
(SAYFA;640)	**[321a]**
(SAYFA;641)	**[321b]**
(SAYFA;642)	**[322a]**
(SAYFA;643)	**[322b]**
(SAYFA;644)	**[323a]**

(SAYFA;645)	**[323b]**
(SAYFA;646)	**[324a]**
(SAYFA;647)	**[324b]**
(SAYFA;648)	**[325a]**
(SAYFA;649)	**[325b]**
(SAYFA;650)	**[326a]**
(SAYFA;651)	**[326b]**
(SAYFA;652)	**[327a]**
(SAYFA;653)	**[327b]**
(SAYFA;654)	**[328a]**
(SAYFA;655)	**[328b]**
(SAYFA;656)	**[329a]**
(SAYFA;657)	**[329b]**
(SAYFA;658)	**[330a]**
(SAYFA;659)	**[330b]**
(SAYFA;660)	**[331a]**
(SAYFA;661)	**[331b]**
(SAYFA;662)	**[332a]**
(SAYFA;663)	**[332b]**
(SAYFA;664)	**[333a]**

(SAYFA;665)	**[333b]**
(SAYFA;666)	**[334a]**
(SAYFA;667)	**[334b]**
(SAYFA;668)	**[335a]**
(SAYFA;669)	**[335b]**
(SAYFA;670)	**[336a]**
(SAYFA;671)	**[336b]**
(SAYFA;672)	**[337a]**
(SAYFA;673)	**[337b]**
(SAYFA;674)	**[338a]**
(SAYFA;675)	**[338b]**
(SAYFA;676)	**[339a]**
(SAYFA;677)	**[339b]**
(SAYFA;678)	**[340a]**
(SAYFA;679)	**[340b]**
(SAYFA;680)	**[341a]**
(SAYFA;681)	**[341b]**
(SAYFA;682)	**[342a]**
(SAYFA;683)	**[342b]**
(SAYFA;684)	**[343a]**

(SAYFA;685)	**[343b]**
(SAYFA;686)	**[344a]**
(SAYFA;687)	**[344b]**
(SAYFA;688)	**[345a]**
(SAYFA;689)	**[345b]**
(SAYFA;690)	**[346a]**
(SAYFA;691)	**[346b]**
(SAYFA;692)	**[347a]**
(SAYFA;693)	**[347b]**
(SAYFA;694)	**[348a]**
(SAYFA;695)	**[348b]**
(SAYFA;696)	**[349a]**
(SAYFA;697)	**[349b]**
(SAYFA;698)	**[350a]**
(SAYFA;699)	**[350b]**
(SAYFA;700)	**[351a]**
(SAYFA;701)	**[351b]**
(SAYFA;702)	**[352a]**
(SAYFA;703)	**[352b]**
(SAYFA;704)	**[353a]**

(SAYFA;705)	**[353b]**
(SAYFA;706)	**[354a]**
(SAYFA;707)	**[354b]**
(SAYFA;708)	**[355a]**
(SAYFA;709)	**[355b]**
(SAYFA;710)	**[356a]**
(SAYFA;711)	**[356b]**
(SAYFA;712)	**[357a]**
(SAYFA;713)	**[357b]**
(SAYFA;714)	**[358a]**
(SAYFA;715)	**[358b]**
(SAYFA;716)	**[359a]**
(SAYFA;717)	**[359b]**
(SAYFA;718)	**[360a]**
(SAYFA;719)	**[360b]**
(SAYFA;720)	**[361a]**
(SAYFA;721)	**[361b]**
(SAYFA;722)	**[362a]**
(SAYFA;723)	**[362b]**
(SAYFA;724)	**[363a]**

(SAYFA;725)	**[363b]**
(SAYFA;726)	**[364a]**
(SAYFA;727)	**[364b]**
(SAYFA;728)	**[365a]**
(SAYFA;729)	**[365b]**
(SAYFA;730)	**[366a]**
(SAYFA;731)	**[366b]**
(SAYFA;732)	**[367a]**
(SAYFA;733)	**[367b]**
(SAYFA;734)	**[368a]**
(SAYFA;735)	**[368b]**
(SAYFA;736)	**[369a]**
(SAYFA;737)	**[369b]**
(SAYFA;738)	**[370a]**
(SAYFA;739)	**[370b]**
(SAYFA;740)	**[371a]**
(SAYFA;741)	**[371b]**
(SAYFA;742)	**[372a]**
(SAYFA;743)	**[372b]**
(SAYFA;744)	**[373a]**

(SAYFA;745)	**[373b]**
(SAYFA;746)	**[374a]**
(SAYFA;747)	**[374b]**
(SAYFA;748)	**[375a]**
(SAYFA;749)	**[375b]**
(SAYFA;750)	**[376a]**
(SAYFA;751)	**[376b]**
(SAYFA;752)	**[377a]**
(SAYFA;753)	**[377b]**
(SAYFA;754)	**[378a]**
(SAYFA;755)	**[378b]**
(SAYFA;756)	**[379a]**
(SAYFA;757)	**[379b]**
(SAYFA;758)	**[380a]**
(SAYFA;759)	**[380b]**
(SAYFA;760)	**[381a]**
(SAYFA;761)	**[381b]**
(SAYFA;762)	**[382a]**
(SAYFA;763)	**[382b]**

aṣā: aṣā ḳoy-:	1- (A.) Yüce, yüceye koymak. 2- (A.) Yüceye, yüce makamlara koymak, yüce makamlara ulaşırmak.	(19) … Andan cemī‘üñüz aṣā ḳorın, ćün anlar ḥaḳīḳatā bildiler ki merci‘leri Allāh ḥażretinedür.[239a] Tīz ola ki benüm keydlerüm ve ḥīlelerüm bilesiz, sizi bāṭıl ḳılmaḳda, (16) ol leẕẕātı ve şehvātı istīmā ḳılmaḳda; elbetde ellerüñüzi ve ayaḳlaruñuzı kesem (17) ḫilāfetinden ki ol a‘māl-i ṣāliḥaya meyl itmekden, ol a‘żālaruñuza teskīn ḥāṣıl ola, (18) andan küllüñüzi aṣā ḳoyam, ol dünyā ‘ilāḳalarınuñ budaḳlarına daḫı ol zīnet-i (19) aġaćlarına”.[239b]	(SAYFA;476) (SAYFA;477)
aṣābi‘:	(A.) (Usbu'. C.) Parmaklar. iṣba‘//iṣbi‘: (C.: Esâbi) Parmak.* Ölçü parmağı, arşının yirmidörtte biri. (Türkçede:iṣba‘ telaffuz edilir.)	Bu sırdan ötrüdür ki ol aṣābi‘ raḥmāndan iki (5) iṣba‘ arasındadur.	(SAYFA;591)
aṣābi‘-i raḥmāndan:	(F.) Manen rahmanın parmakları arası	Zīre ol aṣābi‘-i raḥmāndan (19) iki barmaḳ arasındadur; buyurmaz, illā ḳavl-ı Ḥaḳḳ-ıla buyurur.	(SAYFA;198)
aġać:	Ağaç * Hz. Adem (a.s)’min cennette imtihan edildiği yasak meyvenin bulunduğu ağaç. *Cennet ağacı	ćün Ādem bu ḫiṭāb-ıla mübtelā oldı (18) ve anuñ cevheri ol ṭa‘āmı terk itmeg-ile imtiḥān olundı ki aña maḫṣūṣ-ıdı ve anuñ (19) ġayrına iltifāt olunmaġa emr olundı, tā ẓāhir ola ki ol Ādem ol aġać-ıçün yaradıldı. (SAYFA;426)	(SAYFA;426) (SAYFA;427) (SAYFA;245) (SAYFA;394) (SAYFA;370) (SAYFA;427) (SAYFA;428) (SAYFA;347) (SAYFA;428) (SAYFA;426) (SAYFA;426) (SAYFA;387) (SAYFA;427) (SAYFA;427) (SAYFA;347) (SAYFA;669) (SAYFA;347) (SAYFA;427) (SAYFA;427) (SAYFA;473) (SAYFA;635) (SAYFA;394) (SAYFA;372) (SAYFA;477) (SAYFA;228) (SAYFA;426)

			(SAYFA;635)
aṣṣı: aṣṣı ḳıl-:	Kar, kazanç, yarar, fayda. aṣṣı ḳıl-: 1. Fayda vermek. 2. Kâr etmek.	(10) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā size raḥīmdür, müşfiḳdür ki bu āfetleri size beyān ḳıldı, aña vāḳiʿ olmazdan (11) öñ; tā ki andan ḥaẕer idesiz ve sizi delālet ḳıldı bu ticāret üzere, tā anuñ-ıla saʿādet aṣṣı (12) idesiz.	(SAYFA;87)
aṣṣı:	3- Fayda sağlamak.	(12) Yaʿnī, “Yā ḳavm, ṭapuñ ol Allāh’a ki sizi var ḳıldı, andan ġayrı sizüñ ilāhıñuz yoḳdur ḳorḳarın (13) sizüñ üzerüñüze ṭapmaz olursañuz ol ulu günüñ ʿaẕābından ki aṣṣı daḫı oludur żararı (14) daḫı uludur.	(SAYFA;455) (SAYFA;687) (SAYFA;326) (SAYFA;689) (SAYFA;527) (SAYFA;136) (SAYFA;237) (SAYFA;568) (SAYFA:70) (SAYFA:710) (SAYFA;529) (SAYFA;277) (SAYFA;528) (SAYFA;669) (SAYFA;710) (SAYFA;453) (SAYFA;645) (SAYFA;390) (SAYFA;287) (SAYFA;455) (SAYFA;470)
aṣṣı:	4- Yarar sağlamak.	Ammā ol nedāmet defʿ-ı ʿaẕāba aṣṣı (2) ḳılmaya, dünyede aṣṣı ḳılduġınlayın ki Resūl buyurdı ʿaleyhi’s-selām “Ennedmu tevbetün”, ʿaẕāb ḫōḏ (3) günāh olmayıcaḳ defʿ olunmışdur.	(SAYFA;689)
āṣāl:	(A.) Sonsuzluk. (Asil. C.) İkindi ve akşam arası mânasına, öğleden geceye kadar olan müddet. * Zamanlar ve vakitler.	[267a] (1) ol ezelüñ irtesidür ve “āṣāl” didügi ebeddür.	(SAYFA;532)
aġa:	Büyük kardeş, ağabey. *Ata, baba.	ʿĀyişe eydür, raḍıya’l-lāhu ʿanha; “Ben daḫı henüz atam aġamı (12) taʿaḳḳul itmezdüm; illā anlar ikisi dīn-i İslām-ıla dīnlenmişlerdi, hīç bir gün geçmezdi bizüm (13) üzerümüze, illā Resūl gicede gündüzde bize gelürdi”.	(SAYFA;130)
aṣamm:	(A.) Sağır. * Sert, katı. * Güç, tahammül edilmez.	(8) Yaʿnī, yā Muḥammed, ol rabbuñ ki seni bu ḫilāfet mertebesinde kemāle irişdürdi ol	(SAYFA;413)

		serī‘u’l-(9)‘iḳābdur, anlara kim isti‘dād-ı ḫilāfeti bāṭıl idicilerdür ve ṣıfātı żāyi‘ idicilerdür, (10) ṣıfāt-ı ḥayvāniyyete tebdīl itmegile; tā ki anlaruñ ḳalblerine ve ḳulaḳlarına ve gözlerine mühr (11) uruldı, anları aṣamm ü ebkem ü a‘mā ḳıldı ol ‘ālem-i ġayba rücū‘ idemezler ki andan ḍıḳdılar (12) maḥbūs oluṕ bu derekāt-ı esfelde ḳaldılar.	
aṣamm:	(A.) Sağır. *Manevi anlamda sağır olmak.	Ve aṣamm (7) olan ḥaḳḳı ḥaḳ işitmez ve bāṭılı bāṭıl işitmez, belki ḥaḳḳı bāṭıl işidür, bāṭılı ḥaḳ işidür.	(SAYFA;724) (SAYFA;724) (SAYFA;528)
āṯār:	(A.) (a.i., c. Eser) İzler, nişâneler, alametler. **Öç almalar. İntikamlar. * Eserler. * Âdetler.	ṕes, ol ẓılāl mütelāşī oluṕ külli maḥv olur, aġyār mużmaḥill olur (19) āṯār fānī oluṕ vāḥid ü ḳahhār bāḳī ḳalur.	(SAYFA;112)
aġar-:	Ak ve pak olmak. Aydınlanmak, mutlulukla ve huzurla görevini yerine getirip güzel sonuca erişmek.	Allāhu Ta‘ālā-y-ıla cem‘ oluṕ aña muvāfaḳat (idüṕ) anda yüzleri (4) aġara; AK.	(SAYFA;11) (SAYFA;12) (SAYFA;11)
āṯār:	(A.) * Eserler. * İzler. Nişanlar. * Âdetler.	İşāret bunda budur kim bedürüstī, (16) bu sā‘at ‘ibāretdür ol sā‘atden ki anuñ içinde Allāhu Ta‘ālā ḳahhārlıġı ṣıfatınuñ (17) āṯārın ẓuhūra getürür, bu ‘ālemüñ ṣūretini fenā ḳılmaġ-ıçun ki ol milk-ı ẓāhirdür.	(SAYFA;523) (SAYFA;472) (SAYFA;311) (SAYFA;17) (SAYFA;754) (SAYFA;17) (SAYFA;15) (SAYFA;591) (SAYFA;318) (SAYFA;21) (SAYFA;100) (SAYFA;16) (SAYFA;70) (SAYFA;574) (SAYFA;496)
āṯār-ı ‘ubūdiyyet:	(F.) Kul olduğunu bilip Allah'a itaat etmek. Allah'a teslim olup, Kur'an ve Peygamber (A.S.M.) vasıtası ile verilen emirleri aynen icra ve tatbike çalışmanın eserleri ve belirtileri.	Bu (19) daḫı işāretdür ki ol āṯār-ı ‘ubūdiyyeti maḥv ide, ola envār-ı ulūhiyyet Mūsāsı-y-ıla.	(SAYFA;4)
āṯār-ı luṭf:	(F.) Lutfunun, ikramının eserleri, alametleri. Rıfk ve nevâziş. İltifatla mülâyemet üzere muâmele eylemenin alametleri. Allah (C.C.) Hazretlerinin kullarını rıfk ve	Andan ol āṯār-ı luṭfından ve ḳahrından ḫaber virüṕ (7) buyurdı ki AK.	(SAYFA;337)

	sühuletle murâdına muvaffak eylemesinin alametleri.		
āṣār-ı rubūbiyyet:	(F.) Cenab-ı Hakk'ın her zaman her yerde her mahluka, muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye ve tedbir etmesi ve mâlikiyyeti ve besleyiciliği keyfiyetinin eserleri ve alametleri.	(5) Ol nite ʿār ide Allāh'a ḳul olmaḳdan bu Ḥāletde ki anuñ üzerinde āṣār-ı rubūbiyyet ẓāhir (6) olmışdı ki ol iḥyā-ı mevtādur ve kötrümleri ṣaġ itmekdür.	(SAYFA;202)
āṣār-ı seyrde:	(F.) Görünen eserlerinde.	[014b] (1) iy ibtilā olunmışlar, niʿmet-ile yā neḳmet-ile ol āṣār-ı seyrde, diler ki şühedā ṭuta şuhūd ve (2) müşāhede ehlinden.	(SAYFA;27)
āṣār-ı sücūd:	Secdenin izleri ve eserleri. **Sücūd: Secdeye varmak. Cenab-ı Hakk'ın huzurunda hiçliğini, aczini bilip teslimiyetle yere kapanıp duâ ve tesbih etmek. (Bak: Secde) * (Sâcid. C.) Secde ederek yere kapananlar, secde edenler.	Belki, ẓāhirleri müzeyyen ḳıldı āṣār-ı sücūd-ıla (15) ve bāṭınları müzeyyen ḳıldı müşāhede nūrları-y-ıla.	(SAYFA;435)
āṣār-ı tevfīḳ:	(F.) Cenab-ı Hakkın kuluna yardım etmesinin belirtileri ve belirmesi. **tevfīḳ: Cenab-ı Hakkın kuluna yardım etmesi.	Andan ötrü ki anı luṭfları ḫazīnesinden ve ḥaḳīḳat şefḳatlerinden çıḳaruḍ (11) ʿaṭā ḳıldı, bedenleri bezedi aḥkām-ı şerāyiʿ-ile ve nefsleri müzeyyen ḳıldı, ādāb-ıla ve ḳalbleri (12) müzeyyen ḳıldı, müşāhede-y-ile ve anuñ envārı-y-ıla ve ervāḥları müzeyyen ḳıldı maʿrifetler-ile ve esrār-(13)lar-ıla ve sırları müzeyyen ḳıldı ṭavālıʿ-ıla ve anuñ şemereleri-y-le ve ẓāhir ü müzeyyen ḳıldı, āṣār-ı tevfīḳ-ıla (14) ve bāṭınlar müzeyyen ḳıldı, envār-ı taḥḳīḳ-ıla.	(SAYFA;435)
āṣār-ı yaġmur:	(F.) Allah Ta'ala'nın rahmet ve ikramlarının kulların üzerine inmesinin alametleri ve görülmesi. *Yağmurların alametleri.	Ve daḫı ancılayın ol semā-ı ḳalbden (14) feyż-ı rūḥ āṣār-ı yaġmurların indürür, anuñ-ıla bu arż-ı nefsden ṣıfāt-ı beşeriyyet nebāt-(15)ların bitürür ki ḥayvāniyyedür ve semāʾi rḥdan bu arż-ı rūḥānī yaġmurların yaġdurur (16) arż-ı ḳalbden anuñ-ıla aḫlāḳ-ı ḥamīdeler bitür.	(SAYFA;678)
aġart-:	Temizlemek, ak ve pak eylemek. Bütün kötülüklerden arındırmak.	Şol günde ki bunda bugün (3) īmān nūrı-y-la ḳalbin aġartdı.	(SAYFA;11)
aṣıl:	(A.) (a.i) İlk, asıl, esas. **Temel, esas, kök. Bidâyet. Mebde', dip, hakikat. Hâlis, sâfi. Haseb ve neseb. Soy sop. Zâten, en	[024a] (1) ve nifāḳdan, daḫı şol nesne ki nefslerinde aṣıl ḫılḳatde mecbūldür ve balçıḳlarında bile (2) yoġrulmışdur ve bular anlardur kim	(SAYFA;46)

	ziyâde.	ol ṣıfāt-ı ẕemīmelerinüñ ve fāsid iʿtiḳādlarınuñ netīce-(3)sinden.	
aṣıl:	(A.) İlk, önce. *Esas, kök.	Rūḥı aṣıl ḫılḳatde müʾminler ṣaffında yaradılmışdur bir sehl münāsebet-ile (10) anuñ rūḥından mücāẕāt olundı ol kāfirler ervāḥı-y-ıla ve münāfıḳlar-ıla, anuñ netīcesinden (11) ki ol maʿlūl ḳavm-ile birḳaç gün müvālāt ḥāṣıl oldı; ammā anuñ rūḥāniyyetini bi'l-külliye (12) fesāda virmedi ve ḳalbinüñ ʿālem-ı ġaybe açılan derecesini sedd itmedi.	(SAYFA;179)
aṣıl-:	Asılmak, bir yere tutturulup sarkıtılmak.	Yaʿnī, bularuñ cezāları oldur ki ḫıẕlān (14) bıçaġı-y-la boġazlanalar yāḫūḏ hicrān ipi-y-le maḥrūmlıḳ aġaçına aṣılalar, yāḫūḏ elleri (15) viṣāl eteginden ve ayaḳları muḫālefet yolından kesile.	(SAYFA;245)
aṣıl:	(A.) **Temel, esas, kök. Bidâyet. Mebde', dip, hakikat. Hâlis, sâfi. Haseb ve neseb. Soy sop. Zâten, en ziyâde.	Yaʿnī, anlar kim kāfir oldılar daḫı ol (9) nefslerine ẓulm eylediler envāʿ muʿāmeleler-ile ki ol muʿāmeleler anlaruñ aṣılda istiʿdād-(10)larını fesāda virüp ervāḥlarınuñ ṣafālarını bi'l-külliye bāṭıl ḳıldı, Allāhu Taʿālā (11) olara maġfiret ḳılmadı şol vaḳt ki ol nūr-ı maġfiret ervāḥ üzere ṣāçıldı ve (12) daḫı bugün Ḥaḳ Taʿālā anlara hidāyet virür degül ṭarīḳ-ı ḥaḳḳa ve ḳurbete, illā ol (13) furḳat cehennemi ṭarīḳına ve ḳaṭīʿat yolına ol hevāya mütābaʿat ḳılmaġ-ıla daḫı ḥubb-ı dünyā-y-ıla.	(SAYFA;195) (SAYFA;439) (SAYFA;390) (SAYFA;459)
aṣıl:	(A.) Gerçek.	[130b] (1) oluṕ ʿāḳıbetleri ne olacaġın bilmeyiṕ ol aṣıldan nifāḳları-y-ıla muġalleẓa andlar içüṕ dirlerdi ki (2) "Biz daḫı sizüñ-ile bileydük size muvāfaḳat iderdük".	(SAYFA;259)
aṣıl:	(A.) Gerçek, ilk hal, temel.	Zīre Şeyṭān sizüñ-ile aṣıldan ʿadūdur, buyurmaz size, illā faḥşā-(5)y-ıla. Yaʿnī, buḫl-ile ve ḳabīḥ efʿāller-ile ve şeraʿda münker olan nesneler-ile daḫı dünyede āḫiretde (6) nefsüñüze żarar olacaḳ nesneler-ile ve nefsüñüz daḫı ṭabīʿati anuñ üzeredür ki yavuzlara buyurucı-(7)dur, düşmanlaruñ gey	(SAYFA;223)

		düşmanı oldur.	
aşıl-:	Takip etmek, tabi olmak, bağlanmak. Bir şeyin arkasına takılarak ona tabi olmak.	Yaʿnī, ol nefs-i kāfir ḳaçan ḳalb-ı müʾmin depelese ḳaṣd-ıla ol aşılduġı (5) ʿadāvetden ötrü ol ṣıfāt-ı behīmiyyet ve subʿiyyet ve Şeyṭāniyyet ol ḳalb-ı rūḥānī üzere (6) ġālib olmaġ-ıla ve hevāsı müstevlī olmaġ-ıla; tā ki ol göñül öldi, nefs ḳātil oldı.	(SAYFA;140)
ağır:	Bir şeyin başka bir şey karşısında yükçe veya değerce üstün gelmesi.	Rivāyet olundı ki (14) getrüle ḳıyāmet güninde bir mücessem uzun kişi ki ço̱ḳ yiyici ve iço̱ici ola terāzūda (15) bir sivri siñekce vezni olmaya her kimüñ kim terāzusı aġır gele ṣāliḥ ʿameller-ile (16) ve görklü ṣıfatlar-ıla ve ḫoşnūḏlu aḥvāllar-ıla fāyizler anlardur ki Ḥaḳ beḳāsı-y-ıla beḳā (17) bulurlar ve necāt bulanlar anlardur ki gendü enāniyyetlerinden ḳurtıldılar, fenāya yol bulma-(18)ġ-ıçun.	(SAYFA;417)
ağır:	Ağır. Fazla, miktarca veya değerce üstün olmak.	Ve daḫı anuñ üzerine aġır yük yükletmeye mücāhedeye ve riyāżata dāyim olmaġ-ıla.	(SAYFA;550)
ağır:	Büyük. Çok, zahmetli, çetin.	Yaʿnī, bulara ol nefslerine muḫālefet itmekde ve hevāların (7) ḳaṭʿ idüp̀ gidermekden ol mücāhede ve riyāżat cehenneminde döşekler ve yorġanlar olsa, (8) olsa gerek oddan; tā ki oları iḫāṭa ḳıluṕ arıda anlardan ol enāniyyetlerin (9) göyindüre ol aġır günāhları yüki-y-ile, tā andan cennete girmege müstaḥıḳ olalar.	(SAYFA;442)
ağır:	Çok, külliyetli, kalabalık.	Yaʿnī, ol ʿināyet yili ço̱ün götürür (2) yüklenilür ol hidāyet bulıdını aġır maḥabbet yaġmurları-y-ıla döküṕ ol yaġmur-ıla ṣuvāruruz (3) ol dünyā meḫabbeti-le olmış göñülleri.	(SAYFA;454)
ağırıraḳ:	Daha fazlarak, miktarca veya kıymetçe bir diğeriden daha üstünce olmak.	(4) Bundan ötrü didi Resūl ʿaleyhi's-selām; "Terāzu ḳonılmaya hīç̀ bir nesne-y-içün ki ol ḥüsn-ı ḫulḳdan (5) aġırıraḳ ola".	(SAYFA;418)
ağırlıḳ:	Kabus, algılama halininin yok olarak dalgınlık halinde olmak. Alıklık hali.	(11) Andan ki anuñ ḥaḳīḳatin añlayalar ve daḫı ḳulaḳlarına ṣaġırlıḳ ve aġırlıḳ virdük ol istiʿdād-ı (12) ḫılḳīlerinüñ	(SAYFA;325)

		fesādından.	
aġız:	Ağız. İnsan ve hayvanlann yüzlerinin alt kısmında olup, yiyip içmeye ve ses çıkarmaya yarayan boşluk	Ammā (14) aġız yerinüñ burhānı ol-ıdı ki Cābir'e buyurdı; "Ḫamıruñuz yoġurmañ ḳölmegüñüz indürmeñ, (15) tā ben varınca.	(SAYFA;204) (SAYFA;204)
aġız:	Dilde kalma, sadece söz ile söyleme.	Yaʿnī, olardan ki kelime-i īmān aġızlarına girdi, lākin nūr-ı īmān ḳalblerine (19) girmedi, ol küfür ẓulmeti bulardan ḳıḳmadı.	(SAYFA;248)
aṣl:	Yaratılmışların aslı.	(7) Ammā ümmüñ maʿnīsi budur ki ol aṣl-ı mevcūdātdur, ol aṣl olduġı-ḳun ümmet-ile tesmiye (8) olundı.	(SAYFA;498)
aṣl:	(A.) Temel, esas, kök. *Bidâyet. Mebde', dip, hakikat. Hâlis, sâfi. **Haseb ve neseb. Soy sop. ***Zâten, en ziyâde.	Çāresüz oluban yāḫūḏ tevbe ḳıla ol yavuz ʿamellerden tekellüf-ile göñül (4) andan rücūʿ itmeye tevbe ḫōḏ aṣl bi'l-küllīye rücūʿ itmegdür, Allāhu Taʿālā'dın yaña, ẓāhirde (5) bāṭında.	(SAYFA;76) (SAYFA;607) (SAYFA;580) (SAYFA;530) (SAYFA;139) (SAYFA;139) (SAYFA;91) (SAYFA;587) (SAYFA;465) (SAYFA;690) (SAYFA;173) (SAYFA;713) (SAYFA;401) (SAYFA;74) (SAYFA;223) (SAYFA;174) (SAYFA;716) (SAYFA;432) (SAYFA;174) (SAYFA;590) (SAYFA;646) (SAYFA;287) (SAYFA;139) (SAYFA;340)
aṣl:	(A.) Esas, ilk.	İşāret bunda budur ki bedürüstī, bu ḳalb aṣlda müʾmin-(17)dür ve nefs aṣl ḫalḳında kāfirdür.	(SAYFA;139) (SAYFA;91)
aṣl:	(A.) İl yaratılışta, esasta.	Yaʿnī, istikbār itdiler mücrim ḳavmlerden oldılar, (19) aṣl ḫılḳatlerinden.	(SAYFA;480)
aṣl:	(A.) Hâlis ve sâfi (olan ilk yaratılış)	Zīre aṣl ḫaṭā itmez, ḳün nūr bulardan (10) ḫaṭā itdi evvelā.	(SAYFA;174)
aṣlā:	(A.) Hiçbir zaman, asla, katiyen.	(16) Yaʿnī, dilleri-y-ile mücāhidlere mütābaʿat daʿvīsin ḳılurlar, göñüllerinden Allāh'dın	(SAYFA;45) (SAYFA;134) (SAYFA;81)

		yaña (17) aṣlā ṣevḳleri yoḳ ve maḥabbetleri yoḳ, ẓāhire beẕl-ı rūḥ iderler anuñ liḳāsına ṣevḳ (18) idüben rıżāsın ṭaleb itmeg-içün ḳalblerinde īmān nūrı yoḳ.	
aġlāl:	(A.) Prangalar, boyna geçirilen zincirler. (A.) (Gull. C.) Boyna geçirilen zincirler. * Kelepçeler, pırangalar.	ṕes, ol (9) ʿahdden ötrü bularuñ üzerlerne şiddet ü aġlāl oldı ki anları bu maḳāma ulaşmaḳdan (10) menʿ ider.	(SAYFA;500) (SAYFA;500) (SAYFA;333) (SAYFA;661) (SAYFA;661)
aġlamak:	Ağlamak, göz yaşı dökmek. *Pişmanlıkla affedilmeyi umarak göz yaşı dökmek, affedilmek için feryad u figan etmek.	Yaʿnī, ḳaćan ki celāl-i ġayb keşf oluna ol gümān (19) perdesi göñüllerden getrüle, anlara ne aġlamaḳ menfaʿat ider ne duʿāları ḳabūl olınur	(SAYFA;449)
aġlā:	Yüce ve en iyisi	[127b] (1) kemāl ṭaleb itmekde daḫı mertebe-yi viṣālüñ aġlāsına irişmekde Ḥaḳ Taʿālā bu saʿādeti (2) bu ādemoġlanına ḫāṣ ḳıldı, cümle yöninden ki buyurdı; AK.	(SAYFA;253)
aġlā:	En yüce ve ulaşılması hedeflenen en iyi makam.	Zīre bu seyr Ḥaḳ Taʿālā'dın yaña iki (13) ḳısmdur bir sālikler seyri bir mecẕūblar seyri ve sālikler seyri ṭāʿāt ʿibādāt ve ṣıfāt-ı (14) nefsi tebdīl itmek ḳademleri-y-iledür, ol derecāt-ı rūḥānīnüñ aġlāsına.	(SAYFA;536)
aġlaşdılar:	Topluluk halinde veya bir ortamda üzüntü ile göz yaşı dökmek. Ağlamak.	[142a] (1) Ol müşāhededen ṣavḳ idüṕ aġlaşdılar andaġı maʿrifeti añdılar.	(SAYFA;282) (SAYFA;416) (SAYFA;534)
aġl: (aġıl)	aġl:Ayın ve güneşin çevresinde bazen görülen beyaz halka, hale. aġıl: çevre, etrafını çevreleyecek şekilde kapatan nesne. Ör. Sürüler ağılın içinde kaldı. Buradaki manası da ruhun etrafını kaplayan onu bir sınır içerisinde turan hale şeklinde ağıl, nesne. aġl: Koyun, keçi vesair hayvanlara mahsus üstü açık, etrafı çit veya çalı çırpı ile çevrilmiş yer. *Burada da tıpkı bundaki misal gibi ruhun etrafını çevreleyen nesne şeklinde tanımlanmıştır.	Ancılayın bu ḥikmet üzere rūḥuñ daḫı dört aġlı var; üći müʾminler ki ḳalbdür, (7) sırrdur ve ʿaḳldur ve biri kāfirdür ki ol nefsdür.	(SAYFA;734)
aṣlınma:	Faydalanma, fayda görme. *** assılandırmak, (asılandırmak) Faydalandırmak. (teḳāżā//taḳāżā: Başa kakmak. * Sıkıştırmak. * Hakkını isterken	Zīre bu ʿademden īcād itmek (11) bunı teḳāżā ider ki ol maḫlūḳ andan aṣṣı göreler ol ḫalḳdan aṣlınmaya.	(SAYFA;390)

	borçluyu zorlamak.)		
aṣl-ı kitāb:	(A.) Kitabın esasında, aslında.	Yaʿnī, ol aṣl-ı (3) kitāb ki ḳatındadur, ol ḳābil-ı taġyīr degül.	(SAYFA;682) (SAYFA;438)
aṣl-ı mevcūdātdur:	(A.) yaradılmışların aslı, esası.	(7) Ammā ümmüñ maʿnīsi budur ki ol aṣl-ı mevcūdātdur, ol aṣl olduġı-çun ümmet-ile tesmiye (8) olundı.	(SAYFA;498)
aṣl-ı ḫılḳatde:	(A.) İlk yaratılışta, yaradılışının esasında.	Ammā bular aṣl-ı ḫılḳatde aña (5) istiʿdād ḥāṣıl ḳılmışlardı ki anuñ-ıla naṣīb analar bulardan ġayrı maḫlūḳa ol istiʿdād (6) virilmedi.	(SAYFA;231) (SAYFA;509) (SAYFA;607) (SAYFA;632) (SAYFA;616) (SAYFA;655) (SAYFA;621)
aṣl-ı rubūbiyyeti:	(A.) Cenab-ı Hakk'ın her zaman her yerde her mahluka, muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye ve tedbir etmesi ve mâlikiyyeti ve besleyiciliği keyfiyetinin esası. Rububiyyet gerçeğini	(4) Nite ki felsefīler ve ehl-i ibāḥat iʿtiḳādıdur ki dirler “Bedürüstī, bu ʿubūdiyyet aṣl-ı rubūbiyyeti (5) bilmekdür ve bāṭını cemʿ itmekdür ve aḫlāḳ-ı ḥamīde-y-ile bezemekdür, bu bedenī ʿamellere iʿtibār (6) yoḳdur”.	(SAYFA;727)
aṣlī:	(A.) Asla aid ve müteallik.	Andan Ḥaḳ Taʿālā istiṣnā ḳıldı bulardan şoları ki anlaruñ küfri ve nifāḳı (9) aṣlī degül ʿāriyetidür .	(SAYFA;179)
aṣl	(A.) Esası, gereği.	Zīre bularuñ vücūdı (7) erenler vücūdına tābiʿdür, erenler aṣludur, bular füdūʿdur.	(SAYFA;91)
aṣmaġ:	aṣmaġ//aṣmak: Bir kimseyi boğazından ip vb. geçirip sallandırarak öldürmek, idam etmek (zenādıḳ: (A.) (Zındık. C.) Zındıklar. Allah'a ve âhirete inanmayan dinsizler. İçten inanmayıp zâhiren mümin görünen münafıklar.)	Yaʿnī, bu ḫalḳı iḉüñüzde bölük bölük idüp̀ ḳarışdura, bir bölügine anuñ şıddīḳlar (18) diyeler ve bir bölügine zenādıḳa diyeler birbirine bularuñ ʿaẕābların ṭadura depelemeg-ile ve aṣmaġ-ıla (19) ve aʿżāların ḳaṭʿ itmeg-ile. //[176a]	(SAYFA;350)
aġmāl-i bāṭın:	(A.) Batınî ameller, görünen ameller. Zahiri ameller.	Ammā aġmāl-i bāṭın-ıla (9) ʿamel itmediler ki bāṭınların ʿimāret idüp̀ ṣıfāt-ı Ḥaḳḳ-ıla muttaṣıf olalar daḫı olara (10) aʿmāl-ı ẓāhireden ve aḥvāl-ı bāṭınadan bir nesne ḥāṣıl ola daḫı anı vesīle ṭutınalar meḳāṣıd-ı (11) dünyevī ḥāṣıl ḳılmaġ-ıçun mādan u cāhdan ve şehvāt-ı nefsānīden bu nesneler ol (12) āyātları tekẕīb itmekdür.	(SAYFA;521)
eṣnām:	(A.) (Sanem. C.) Putlar. Tapılan heykeller. Suretler. Sanemler. *Allah’tan başka tapılan her şey.	Eṣnām oldur ki Allāh’dan (19) ġayrı aña ṭapıla. [178b] Yaʿnī, ol gün ki biz bularuñ	(SAYFA;355)

		ervāḥların cemʿ idevüz daḫı ol (4) nesnelerüñ ḥaḳāyıḳların ki bular Allāh'dan ġayrı aña ṭapdılardı dünyā ve hevā ve eṣnām gibi. (SAYFA;677)	
eṣnām-ı ilāhi:	(F.) Kendisine ilah olarak tapılan putlar.	(16) Yaʿnī, çün İbrahīm atası Azara didi ki "Allāh'dan ġayrı gendüñe eṣnām-ı ilāhi mi ṭutınursın?".	(SAYFA;355)
aṣḥāb:	(A.) (Eshâb) (Sahib. C.) Arkadaş olanlar. Sahip olanlar, kullanma yetkisine sahip kişiler.*Sahabeler, yani Peygamberimiz Hz. Muhammed'i (A.S.M.) görmüş ve mü'min olarak ona ve onun mesleğine bağlı kalmış olan zatlar. Bu kişiler, insanlık, doğruluk ve her türlü faziletlerde en ileri seviyede bulunan şahsiyetlerdir.Onlar Peygamberimizi (A.S.M.) her an yakın alâka ile takip ederler ve O'na, her cihetle ittibaa çalışırlardı. Dâima sıdk ve sadakatten, doğruluk ve faziletten ayrılmamak cehdi içinde idiler. İslâmiyetin neşir ve tâmimi için her çeşit fedakarlıktan çekinmezlerdi.	Nite ki Resūl ḥāli-y-di, ʿaleyhi's-selām (18) daḫı aṣḥāb u tābiʿīn ve eyimme-ı rāşidīn ḥālleri-y-idi.	(SAYFA;515) (SAYFA;573)
aṣḥāb:	* Halk, ahali. * Sahabeler, yani Peygamberimiz Hz. Muhammed'i (A.S.M.) görmüş ve mü'min olarak ona ve onun mesleğine bağlı kalmış olan zatlar.	Ṣaḥābelerde daḫı olar kim ol aṣḥāba mütābaʿat (8) ḳıldılar iḳtidā-ı bekāsı-y-çün şimdiki zamānda bularuñ (9) gibiler kibrīt-i aḥmerden daḫı ʿazīzdür ki adları var gendüleri bulınmaz.	(SAYFA;106) (SAYFA;552) (SAYFA;190) (SAYFA;353) (SAYFA;281) (SAYFA;488) (SAYFA;538) (SAYFA;552) (SAYFA;93) (SAYFA;9) (SAYFA;85) (SAYFA;298) (SAYFA;533)
aṣḥāb-ı saʿīr:	(A.) Hakka tabi olmayıp resule uymayan dışardan seyredenler. *Çılgın alevli cehennem yaranı, ashabı. Alevli cehennemlik dostları. **Burada Neml, Fatır suresine atıf yapılmaktadır. Ayrıca şu ayetlere atıf vardır; (Fatır) 35/6, (Mülk)	Yaʿnī, (9) eger biz ol daʿvet iden resūlüñ kelāmını işidüp taʿaḳḳul idüp fikr itsevüz şimdi aṣḥāb-ı (10) saʿīrden olmazduḳ.	(SAYFA;522)

	67/10, (Mülk) 67/11		
aṣḥāb-ı nüfūs:	(A.) Nefis ehli, nefisleriyle hareket eden dostlar, topluluk.	Bunda nükte budur ki ol aṣḥāb-ı (13) nüfūsı ẕikr eyledi ki bular münāfıḳlardur göñüllerindekiyi ibtilā ḳılmaġ-ıla.	(SAYFA;37)
aṣḥāb-ı vilāyet:	(A.) Velilik makamında olan dostlar. Velilik, dervişlik makamında olan dostlar. * Dostluk makamında olanlar. *Sadakat makamında olanlar, sadık ehli.	İşāret bunda budur kim ḫiṭāb ḳılur aṣḥāb-ı (14) vilāyete ve erbāb-ı hidāyete ki “Yā ehl-i hidāyet, siz bu irādet ehlinden bir ḳavm bulasız ki (15) olar cüdd-ı ictihād ehli olmayalar, sizden vilāyeti redd itmege iʿtirāż itmeyeler, sizdin (16) yaña gelüṕ gidüṕ ḫıdmet ideler, size ṣıdḳ u iḫlāṣ iẓhār ideler, maḥābbet gösterüṕ.	(SAYFA;136)
aṣḥāb-ı şimāl:	(F.) Amel defterleri sol taraflarından verilecek olan cehennemlik kimseler. Solcular. Bu ifedenin geçtiği ayetlerden bazıları şunlardır: Ḳurʾān, (Vâkıʿa) 56/41	Ve ervāḥ daḫı ol ḥāletde bir leşkerdi (2) cemʿ olunmış üç̣ ṣaf oluban evvel ṣaf sābıḳlar ervāḥlarıdı ikinci ṣaf aṣḥāb-ı (3) yemīn ervāḥlarıdı, üç̣ünci ṣaf aṣḥāb-ı şimāl ervāḥlarıdı.	(SAYFA;513)
aṣḥāb-ı nār:	(F.) Cehennem ehli, cehennemlikler. Allah’ın gadabına uğrayan ve uğrayacak olanlar. Bu ifade ile şu ayetlere de atıf vardır; (Bakara) 2/39, (Bakara) 2/81, (Bakara) 2/119, (Bakara) 2/217, (Bakara) 2/257, 2/275, (Âl-i İmrân) 3/116, (Mâide) 5/10, 5/29, 5/86, 7/36, 7/44, 7/47, 7/50, 9/113, 10/27, 13/5, 22/51, 39/8, 40/6, 40/43, 57/19, 58/17, 59/20, 64/10	ṕes, (4) ol ḥaşr olur ḳıyāmet güninde ḥasenātsuz ḫaṭāları anı iḫāṭā ḳılmış ola, anlar küllī aṣḥāb-ı (5) nār ola, anda muḫalled olmaġ-ıla, belki ol gendü saʿīr ola, cehennem anuñ-ıla yalıñlana .	(SAYFA;109)
aṣḥāb-ı aʿrāf:	(F.) A’raftakiler, arada kalmışlar.	Ve daḫı ehl-i cennet-ile ehlu’-(5)l-lāh arasında ki bular aṣḥāb-ı aʿrāfdur ḥicāb var ki ol ṣıfāt-ı ḫılḳıyyedür daḫı (6) aḫlāḳ-ı ḥamīdedür ki rūḥāniyyedür.	(SAYFA;445) (SAYFA;448) (SAYFA;446) (SAYFA;447)
aṣḥāb-ı cehālet:	(F.) Cehalet ehli, Allah’ın gösterdiği doğru yolu bilmeyen, bilmemezlikten gelenler.	İşāret bunda budur kim bu āyāt u (14) muʿcizāt, nite kim ʿināyet üzere hidāyet olur aṣḥāb-ı cehālet üzere, ḍalālet (15) üzere ḍalālet olur.	(SAYFA;185)
aṣḥāb-ı cennet:	(F.) Cennetlikler. Bu ifade şu ayetlerde yer almaktadır; 2/82, 7/42, 7/44, 7/46, 7/50, 10/26, 11/23, 25/24, 36/55, 46/14, 46/16, 59/20, 68/17, 74/31.	(8) Yaʿnī, aʿrāf ehli aṣḥāb-ı cennet ve aṣḥāb-ı nārı bilürler, ʿalāmetleri-y-ile.	(SAYFA;445) (SAYFA;446)
aṣḥāb-ı ceḥīm//aṣḥāb-ı	(F.) Şiddetli ve kat kat birbiri üzerine yanan ateşte bulunanlar.	Anlardur ki (2) od-ıç̣un yaradıluṕ aṣḥāb-ı ceḥīmden oldılar.	(SAYFA;283) (SAYFA;224)

caḥīm:	Cehennem'in cahim yerinde çok çok sıcak ve şiddetli yerinde bulunanlar.		
aṣḥāb-ı ciḥād:	(F.) Cihad ehli, Allah yolunda mücadele edenler.	[060b] (1) vilāyet ḳıldı, ḳadem-ı ṣıdḳ anlara ḥāṣıldur rableri ḳatında; daḫı şehīdlerden ki (2) anlar aṣḥāb-ı ciḥād ve ehl-i ḳıtāldür, Allāhu Taʿālā anlara şehādet inʿām ḳıldı ve daḫı ṣāliḥler-(3)den ki bular istiʿdād ḥāṣıl ḳıldılar vilāyetçün, Allāhu Taʿālā anlara ṣalāḥ-ı inʿām ḳıldı.	(SAYFA;119)
aṣḥāb-ı irādet:	(F.) İrade, istek, dileme ehli * Gönül isteğine tabi olanlar. *Görünenle muamele edenler.	ṕes, maʿnī budur ki eger bu mürīdlerden ki bāliġlerdür, (8) taṣarrufda rüṣd görerseñüz aṣḥāb-ı irādet içinde ve ṭaleb ehli ḳatında tenaṣṣur dizginin eline (9) virüñ şeyḫlıḳ icāzeti-y-le size iḫtiyācı olmaġ-ıla.	(SAYFA;68)
aṣḥāb-ı keşf:	(F.) Keşf ehli. Gizli kalmış bir şeyin Cenab-ı Hak tarafından birisine ilham olunması ile o gizli şeyin meydana çıkarılmasına lutf olunmuş olanlar. f. Perdeli olan ve zâhir hislerle bilinmeyen hakikatları, Cenab-ı Hak'kın lütf u ihsanı ile bilen veliler.	Yaʿnī, anlaruñ bu aḥvāllarını ʿulūm-ı ẓāhire ehli (6) bilmez, anı ol aṣḥāb-ı keşf olanlar bilür ki bāṭıniyyedür.	(SAYFA;637)
aṣḥāb-ı naẓar:	(F.) Nazar ehli, ancak gördükleri ve kendi ilmi bilgileriyle doğruları tespit edip ve ona göre hareket edenler. Tasavvufta zahiri ilme göre hareket etmeyi tercih edenler.	Yaʿnī, neçün ol sizden ilerü helāk (17) olanlaruñ bāḳī ḳalanları ol ehl-i ḳulūbdan ve aṣḥāb-ı naẓardan ol ehl-i küfri ve ehl-i (18) ṭuġyānı nehy itmediler, ol istiʿdādların fesāda virmekden bu arż-ı beşeriyyetde ki anı (19) şehvāta ṣarf itdiler.	(SAYFA;759)
aṣḥāb-ı nār:	(F.) Cehennem ehli, cehennemlikler. Allah'ın gadabına uğrayan ve uğrayacak olanlar. Bu ifade ile şu ayetlere de atıf vardır; (Bakara) 2/39, (Bakara) 2/81, (Bakara) 2/119, (Bakara) 2/217, (Bakara) 2/257, 2/275, (Âl-i İmrân) 3/116, (Mâide) 5/10, 5/29, 5/86, 7/36, 7/44, 7/47, 7/50, 9/113, 10/27, 13/5, 22/51, 39/8, 40/6, 40/43, 57/19, 58/17, 59/20, 64/10	(8) Yaʿnī, aʿrāf ehli aṣḥāb-ı cennet ve aṣḥāb-ı nārı bilürler, ʿalāmetleri-y-ile.	(SAYFA;445) (SAYFA;445)
aṣḥāb-ı riyāżat:	(F.) Riyâzat ehli. Nefsi terbiye maksadıyla az gıda ile geçinmek,	Yaʿnī, daḫı anlar kim dünyāya ve (16) anuñ temettuʿātına meyl	(SAYFA;664)

	nefsini hevesattan men' ile faydalı fikir ve işle meşgul olmak halinde bulunanlar. Her daim nefsi kırma halinde yaşayanlar.	itmediler, aṣḥāb-ı riyāżat ve mücāhede ehli oldılar, bu edyān ehlinden (17) ve bu milletlerden ve berāhimelerden ve felsefīlerden ve ebāḥiyyelerden.	
aṣḥāb-ı sebt:	(F.) Cumartesi topluluğu, cumartesi halkı. Burada Nisa suresi 4. Ayete atıf yapılmaktadır. Ayrıca cumartesi topluluğu, halkı ifadesi Hz. Musa aleyhisselamın zamanında cumartesi günü ile ilgili bazı yasaklarla emrolunup sonra onları çiğneyen topluluk kastedilmektedir. Bu konu ile ilgili şu ayetlere de bakılabilir; (Bakara) 2/65, (Nisa) 4/154, (A'raf) 7/163-166, (Nahl) 16/124.	Nite ki aṣḥāb-ı sebti (3) mesḫ idüṕ maymuna dönderdük.	(SAYFA;104)
aṣḥāb-ı sülūk:	(F.) Bir yolu takib eden topluluk Bir tarikatın yolunu takip edenler. Mânevi terakki mertebelerinde devam edenler.	Aña işāret ḳılur ki bu ehl-i ḳulūb (2) ve aṣḥāb-ı sülūk ḳaçan ki aʿlā mertebelere ve maḳām-ı ḳurbete irişeler.	(SAYFA;563) (SAYFA;604)
aṣḥāb-ı şimāl:	(F.) Amel defterleri sol taraflarından verilecek olan cehennemlik kimseler. Solcular. Bu ifedenin geçtiği ayetlerden bazıları şunlardır: Ḳurʾān, (Vâkıʿa) 56/41	(14) Ammā ol "aṣḥāb-ı şimāl" imtiḥān olundılar ʿizzet ü ʿulā iẓhār itmeg-ile ve kibriyā ridāsı-la (15) ḥicāblandılar .	(SAYFA;512) (SAYFA;512) (SAYFA;512) (SAYFA;513) (SAYFA;513) (SAYFA;513)
aṣḥāb-ı ḳulūb:	(F.) Kalbi uyanık, basireti ziyade olanlar. Gönül ehli. Mâneviyata çok kıymet veren, kalben Cenab-ı Hakk'a çok yakınlık hissedip çok hikmetlerden anlayan zâtlar. Kalp ehli.	ṕes, olar ki erbāb-ı ʿuḳūldür aña naẓar itmeg-ile bu āyātları (18) görmeg-ile fāyide ider, daḫı ol āyātlarıla istidlāl ider maʿrifet-i ḫāliḳa ve ṣāniʿ iṣbāt (19) ḳılmaġa daḫı aṣḥāb-ı ḳulūb aña naẓar ḳılmaġ-ıla şevāhid-ı ġaybe müşāhede ḳılmaġı fāyide virür.	(SAYFA;522)
aṣḥāb-ı yemīn:	(F.) Amel defteri sağ tarafından verilenler. Bu ifadeye şu ayetlerde rastlanmaktadır; 56/27, 56/37, 56/38, 56/90-91, 74/39.	(11) ṕes, ol aṣḥāb-ı yemīn ol ḫiṭābı işitdiler semʿ-ı rabbānī-y-ile ve ol Ḥaḳḳ'uñ vaḥdāniyyeti şevāhid, (12) ebṣār-ı rabbāniyye-y-ile gördiler anuñ vaḥdāniyyetini, ol ḳulūb-ı rabbāni-y-ile; fehm idüṕ aña (13) īmān u teʿabbüd ve rıḳḳıyyet diliyle cevāṕ virüṕ didiler ki "Belī, sen bizüm rabbumuz ve maʿbūdumuzsın".	(SAYFA;512) (SAYFA;512) (SAYFA;512) (SAYFA;513) (SAYFA;513) (SAYFA;513)
aġrāż:	(F.) (Garaz. C.) Garazlar. Fiil yapılırken gözetilen gayeler. Kasden ve bilerek yapılan kötülükler.	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'dan ġayrı ve resūlden (12) ve müʾminlerden ġayrı ki ḳulūb u ervāḥdur dōst ṭutmadılar şeyṭāndan dünyādan	(SAYFA;583)

		(13) ve hevādan Allāhu Taʿālā bilür anı ki Ḥaḳḳ'a iḫlāṣ-ıla ṣıdḳ-ıla teveccüh ḳıldı ve anı ki (14) aġrāż u ʿilletler birle teveccüh ḳıldı.	
aġrāż-ı fāside:	(F.) Bozgunculuk yapma gayesi. * Doğru olmayan, bozuk, müfsid amaçlar * Yanlış olan amaçları olması. * Fık: Aslen sahih olup, vasfen sahih olmayan. Yani, kendi nefsinde meşru' iken gayr-i meşru' bir şeye yakınlığı sebebiyle meşru'iyyetten çıkan şeydir. İbadet hususunda fâsid ile bâtıl aynı şeydir. Meçhul bir şeyi satmak gibi.	İşāretdür ol ḫidmetkārlara ki gendü neslerini (15) ḫıdmete ḳodılar ol ṭālibler-içün, ammā anda aġrāż-ı fāsideleri var.	(SAYFA;584)
aġrı:	Acı. aġrı-: acımak, rahatsızlık duymak.	Ve teflinüñ tükrükü (18) burhānı ol-ıdı ki ʿAlī'nüñ rḫ (raḍıya'llāhu ʿanh) gözi aġrıdı anuñ gözine tükürdi Ḥaḳ Taʿālā destūrı-y-ıla (19) ʿāfiyet buldı Ḫayber güninde.	(SAYFA;204)
aġu:	Zehir, sem.	Ammā ol ki nefsānīdür, aġu gibi daḫı aña beñzer (4) nesne ve ol ki rūḥānīdür, sibāʿlar etin yimek gibi, daḫı mūẕiyāt gibi.	(SAYFA;399)
aġu:	Fesatlık verici ve incitici söz.	Zīre nāṣiḥlerüñ sözi aġu ve acı gelür, andan ötrü ʿadāvet ḥāṣıl ider.	(SAYFA;462)
aṣ-:	Asmak, takmak. Asarak ilan etmek.	Yaʿnī, olar Allāhu Taʿālā'nuñ (11) faẕlına ve rıżāsına vāṣıl olmaḳ ṭaleb iderler, siz daḫı anlara rıfḳ-ıla muvāfaḳat ḳıluṕ ḳardaşlar (12) oluñ nefsleriñüzi ḳurbān-ıçun hediyye ḳıluñ, ol şecere-yi ṭayyibe ki kelime-yi tevḥīddür (13) anuñ ḳabcuġazını boynuñuza aṣuñ ki ol iḳrārdur tevḥīdde; tā ki ol ḫabīṣ (14) düşmānlaruñ mekrinden emīn olasız ki hevā vü Şeyṭāndur.	(SAYFA;210)
aġu:	Zehir, kötü hal ve davranışın, günahın ruha vermiş olduğu manevi kir.	Biz uşbuncılayın (4) cezā iderüz ol mücrimlere ki ol żaʿīf nefsleri üzere ki laṭīfedür ol ḳadar cürm ider-(5)ler ki ol günāh aġusı-y-ıla şişüṕ deve gibi olur ki eyle iderler.	(SAYFA;442) (SAYFA;315) (SAYFA;315)
aġyār:	(A.) Yabancılar. Başkaları. * Rakipler. ** Allah'tan başka tapılan bütün şeyler.	ṕes, ol ẓılāl mütelāşī oluṕ külli maḥv olur, aġyār mużmaḥill olur (19) āṯār fānī oluṕ vāḥid ü ḳahhār bāḳī ḳalur.	(SAYFA;112)
aġyār:	(A.) Allah'tan başka her şey. *Başkaları.	Siz Allāhu Taʿālā'ya tevekkül ḳıluñ (9) ki sizde īmān ḳuvveti var, eger īmānı ḥaḳīḳī ḥāṣıl ḳılduñuzsa	(SAYFA;238) (SAYFA;238) (SAYFA;221)

		anlar aġyāra ḳuru (10) şanuñuz-ıla baḳdılar nūr-ı īmān-ıla baḳmadılar "olardan bize vāḳıʿa irişe" diyü vehm itdiler (11) içlerine ḳorḳu leşkeri hücūm itdi emr-i Ḥaḳḳ'ı terk itmege muṣırr oldılar, eger anlar aġyāra (12) maʿrifet gözi-y-ile naẕar ḳılsalar ol ḫıẕlān ehlinden anlara dehşet vāḳiʿ olmazdı.	(SAYFA;220) (SAYFA;570) (SAYFA;25) (SAYFA;209) (SAYFA;129) (SAYFA;256)
aġz (ağız):	Yol, usul.	Yaʿnī, nefslerüñ arzuları (3) budur ki ol nūr-ı ilāhīyi söyindüreler ol rūḥānī çıraḳlardan ol şehvāt-ı leẕẕāt-ı (4) cismāniyi tamām ḳılmaḳ aġzıları-y-ıla.	(SAYFA;593)
abdāl:	(A.) Derviş, ermiş, kalender. Kendini Allah'a adamış. Ona teslim olmuş, bu yolda çile çekmiş kimse.	Ammā ol üç ki eyyimeden ḫulefādur anlar yidileri bilürler ve ḳırḳ-(8)ları bilürler, ol yidiler bu ḳırḳları daḫı bilürler ve ol yidiler ki ümenādur ol ḳırḳları (9) bilürler ki abdāllardur, ol abdāllar ol ḳırḳları bilmezler ki anlar abdāl degüllerdür.	(SAYFA;226) (SAYFA;226) (SAYFA;226) (SAYFA;226)
ācāl:	(A.) (Ecel. C.) Eceller. Ölümler, vâdeler.	Yaʿnī, bular bu naẕardan (8) şoñra Ḳurʾān'a inanmayuṗ daḫı ne-y-ile īmān getürürler bu ācāl ü müddetler ḫōḏ yaḳīndür tīz (9) geçer, bular küfr üzere olurlar.	(SAYFA;523)
aceble-:	(A.) Şaşmak, şaşkınlık duymak, hayret etmek.	(5) Yaʿnī, "Acebler misiz ki rabbüñüzdan risālet beyān gele sizden bir kişi üzerine; tā ki sizi (6) inẕār idüṗ bu ġaflet uyḳusından uyara, ol ḥasret güninden ve devlet fevt (7) olacaḳ vaḳtden size ḫaber vire" ṕes, ġāyet cehāletlerinden ve ḥamāḳatlarından taʿaccüb iderler (8) ki içlerinden bir kişi resūl ola, bunı ʿaceblemezler ki bir cānsuz ṣanem Allāh'a şerīk ola.	(SAYFA;458)
acı:	Acı, zor. Beğenilmeyen.	(5) Ancılayın ol Resūl-ı vāridāt-ı Ḥaḳḳ'a daḫı muṭīʿ olasız, bāṭında ne emr iderse ol vārid-i Ḥaḳ (6) her vaḳtde, gerek acı gerek ṭatlu aña teslīm oluṗ iʿtirāż itmeyesiz ve andan iʿrāż (7) itmeyesiz, anuñ üzerine ṣabr idesiz, erenler ṣabrı gibi ve yıġduġı nesneden yıġlınasız; yā müşāhede birle (8) ve işāret-ile yāḫūḏ aḥvāl-ıla ve vāḳıʿalar vāḳīʿ olmaġ-ıla delālet	(SAYFA;114)

		ider.	
acı:	Beğenilmeyen bir hal.	Eger size bu ṣaḳīl gelüp̀ acı geldise.	(SAYFA;696)
acı:	Zor, istenmeyen.	Zīre nāṣiḥlerüñ sözi aġu ve acı gelür, andan ötrü ʿadāvet ḥāṣıl ider.	(SAYFA;462)
acı:	Zor hal.	Taḫḳīḳ bir ḳavme daḫı (15) irişdi enbiyādan ve evliyādan acılar ve cirāḥat-ı ḳalbler ol size irişen gibi.	(SAYFA;26)
acı:	Üzüntü duymak, ayrılık acısı.	Ammā ol evṣāf-ı maḫlūḳāta müteʿallıḳ olan ʿılāḳa kesilmek (8) acıları yiller münḳaṭıʿ olmaġ-ıla acısı kesilmez.	(SAYFA;369)
acı:	Ayrılık acısı, üzüntü.	Anlaruñ meşrebi ol (2) ḥasret ü nedāmet ḥamīminden olısar daḫı ol ḳaṭīʿat odı ve ıraḳlaḳ acıları ʿaẕāb olısar (3) ol ricāller ʿaḳāmına kāfir olduḳlarından ötrü ki vaṣl u viṣāldür.	(SAYFA;353)
acı:	Eziyet ve sıkıntının vermiş olduğu istenmeyen duygu.	(9) Andan ötrüdür ki dünyede ol esbāb-ı küfr-ile ḥicāblanduñuz, bugün āḫiretde ol ʿaẕābunuñ (10) acıların ṭadarsız.	(SAYFA;328)
acı:	Keskin, şiddetli, rahatsız edici hal, durum.	Daḫı zaḥmetler getürmege ṣabr acıların içmek gibi.	(SAYFA;291) (SAYFA;594)
acı:	Elem, keder, acı.	Ammā anda acısı belürmezdi, andan ötrü ki siz ġaflet uyḳusında	(SAYFA;594) (SAYFA;369) (SAYFA;369) (SAYFA;623) (SAYFA;326) (SAYFA;369)
acı:	Bir durum veya halde hissedilen sıkıntı ve güçlük. Hoşa gitmeyen, çirkin	Aña ol cevābı virmedi ki ölüm acısın ṭatmaya.	(SAYFA;422) (SAYFA;11) (SAYFA;422) (SAYFA;328) (SAYFA;111) (SAYFA;696) (SAYFA;598) (SAYFA;561) (SAYFA;702)
acı:	Sıkıntı ve eziyet, acı.	Siz bunuñ-ıla dünyede daḫı muʿaẕẕebidüñüz, līkin (7) acısın ṭuyamazduñuz”.	(SAYFA;328)
ācilā:	(A) Acele olarak, derhal. Hemen.	[334a] (1) anuñ faẓlı ve keremi baḥrinden külline şāmil olur, eṣeri bularda ācilā ẓāhir olur.	(SAYFA;666)
ʿācile:	(A.) * Derhal. Peşin. * Çabuk. * Fık: Dünya. **şehvāt-ı ʿācile: Dünya arzuları.	Yaʿnī, (7) istiʿdādlarını ṣarf itdiler şehvāt-ı ʿācile-y-ile infāʿ ḳılmaġa ol ācilede (8) derecātları mürtefiʿ olmaġ-ıçun degül.	(SAYFA;615)

acūrmak//acur-:	Acıktırmak.	Ammā ehl-i cennet dünyede gendüleri acūrdılar şuşatdılar (11) firdevs ḳonuḳluġı-çun . [225a]	(SAYFA;448)
aç-:	Kapalı bir şeyi açık duruma getirmek, eşanl. feth etmek, kiişâd etmek. mec. kapı açmak; fırsat sağlamak, imkan sağlamak.	(17) Kime ki luṭfı ḳapusın açdı ḳahrı ḳapusın aña yapdı kime ki ḳahr ḳapusın açdı luṭfı ḳapusın (18) aña yaṗdı, aña ki luṭfı ḳaṗusın açdı ol ḳapudan aña ḥaḳ gelüṗ ẓāhir oldı.	(SAYFA;761) (SAYFA;761)
aç-:	Bir halden başka bir hale geçmek için yol açmak. (nefḥ: (A.) Üflemek.Nefḥ et-; hafif bir rüzgar esmek, estirmek.)	Andan ötrü ki Allāhu Taʿālā (2) bu beşeriyyet yirin baḥr-ı rūḥāniyyet üzere düşedi, gendü rūḥından nefḥ itmeg-ile anda taṣarruf (3) ḳıldı gendü ḳuds-ı cenābında ol rūḥına bir ḳapu açdı ve rūḥından daḫı beşeriyyet fetḥ-ı bāb (4) ḳıldı. [168a]	(SAYFA;334)
aç-:	Çözmek, dili çözülmek.	Ol resūl suʾāl u ḳāl dilin açdı (14) didi ki AK.	(SAYFA;296)
aç-:	Lütüfta bulunmak. Kapı açmak; lütufta bulunmak, ikramda bulunmak.	(7) Anlar ki ehl-i ẓāhir-idi, anlara ẓāhir niʿmetler ḳapusın açduḳ envāʿ māl u niʿmetler gibi ve ṣıḥḥat u (8) ʿāfiyet gibi ve olar ki ehl-i bāṭındur, anlara fütūḥātı ve āyātlar göstermek ve kerāmetler (9) ẓāhir itmek ve envārlar ẓuhūra getürüṗ esrārlar keşf itmek ḳapuların fetḥ idivirdük.	(SAYFA;336) (SAYFA;144) (SAYFA;761)
açıl-:	Yol vermek,	Rūḥı aṣıl ḫılḳatde müʾminler ṣaffında yaradılmışdur bir sehl münāsebet-ile (10) anuñ rūḥından mücāẕāt olundı ol kāfirler ervāḥı-y-ıla ve münāfıḳlar-ıla, anuñ neticesinden (11) ki ol maʿlūl ḳavm-ile birḳaç gün müvālāt ḥāṣıl oldı; ammā anuñ rūḥāniyyetini bi'l-külliye (12) fesāda virmedi ve ḳalbinüñ ʿālem-ı ġaybe açılan derecesini sedd itmedi.	(SAYFA;179)
açıl-:	Mecazen kapalı olan bir şeyi açık hale getirmek, hissedilmeyen bir hal ve durumu artık hisseder hale gelmek. Açılmak; ilerlemek, mesafe kat etmek. (derīçe//derice: f. Küçük kapı, oyma kapı. Pencere.)	ṕes, ol yüzlerdür ki rablerine naẓar idicilerdür, ḳaçan ol yüz ehli üzerine (18) Ḳurʾān oḳınuṗ ẕikr eydilse yā gendüler oḳıyuṗ ẕikr itseler yāḫūḏ ʿamel-i ṣāliḥ işleseler (19) anlaruñ ḳalbleri derīçecügi açılmaḳlıġı daḫı ziyāde ola ṣıdḳları ṣavḳları ḳadar. [268a]	(SAYFA;534)
açıl-:	"Kapalı iken açık hâle gelmek", eşanl. feth ve küşâd olunmak:	Yaʿnī, bulara ol göñüller gökinüñ ḳapuları (14) açılmaz ḥażretdin	(SAYFA;441)

		yaña ve olar ol ḳurbet ve vuṣlat cennetine girmezler.	
açıl-:	Yol olması	Ḫuṣūṣā ki ʿālem-i ġaybdan ḳalbine derīcecük açılmış ola.	(SAYFA;582)
açıl-:	"Belirmek, ortaya çıkmak". eşanl. zuhûr etmek, hâsıl olmak.	Zīre ol īmān-ı ḥaḳīḳī ol nūrdur ki göñüle vāḳiʿ olmışdur ol derece miḳdārı (15) ki aña açılmışdur ḳalbden, Ḥaḳ Taʿālā ṣıfātınuñ tecellīsi güneşindin yaña.	(SAYFA;534)
açıl-:	Çiçek açması; çiçeğin gonca halden açık hale gelmesi. Burada mecazi anlamda çiçek açması söz konusudur.	(14) Zīre göñül bostānları bunuñ-ıla muḥkem zīnet ṭutar daḫı esrār güneşleri andan ṭoġar (15) ve maʿrifet ırmaḳları anuñ içinde aḳar ve vaḥdāniyyet ravżalarınuñ çicekleri anda açılur.	(SAYFA;394)
açıl-:	Mecazen kapalı olan bir halin açık olması.	(2) İşāret bunda budur ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā her müşāhede olınan nesneye münāsib bir ġayb daḫı (3) ḳılmışdur, ol ġaybı ol müşāhede olınana miftāḥ idüṕdür ki ol ġayb ḳapusı ol şehādet (4) üzere açılur, ol nesne anuñ-ıla fiʿle gelür, Ḥaḳ Taʿālā ezelde nice diledise.	(SAYFA;346) (SAYFA;638)
açıvir-:	Açıvermek	Biz daḫı anlara bizüm gizlü taḳdīrümüz ve anlaruñ ḥaḳḳında sūʿi tedbīrümüz ḳapuların (14) açıvirdük ol günāh ḳadeḥlerinden göñül aġuların içdiler.	(SAYFA;315)
açıvir-:	Ferh edivermek, lutfen ve ikramla hızlıca ve kolayca imkan sunmak.	Yaʿnī, bulara niʿmet ü māl ve cāh (6) ḳaṕuların açıvirdük istidrāc-ıla ki ol külli anlara belā ve miḥnet-idi rāḥat u niʿmet ṣūretin.	(SAYFA;336) (SAYFA;762) (SAYFA;762) (SAYFA;762)
açıvire:	İstekle imkam ve yol açmasını beklemek.	Yaʿnī, dirler ki "Ḳorḳavuz, bize (12) bu vāḳıʿa-yı zamāndan bize bir nesne irişe, bulara muḥtāċ olavuz; ola ki Ḥaḳ Taʿālā bularuñ (13) göñülleri gözin açıvire, müşāhede ḳıluṕ gendü esrārlarını göreler ki ʿacz içinde (14) ve ol muḥtāċlıḳ żillerinde yāḫūḏ gendü ḳatından anlara ol ehl-i kerāmet şarābından (15) içire, ol yaḳīnlıḳ şemsinüñ żıyāsın şuʿlelendüre, göñülleri maşrıḳından; tā ki bular (16) ol ġaflet gicesinüñ şabāḥına irişeler.	(SAYFA;258)
açlıġ:	İstek ve arzu. Mecazen açlık.	Yaʿnī, rızıḳlanduruñ ol nefsi şol ḳadar ki açlıġı defʿ oluna, daḫı	(SAYFA;67)

		geydürüñ ol ḳadar (12) ki yalıncaḳlıġı defʿ oluna.	
aḥlıġ:	Aç olmak, karnı tok olmamak. Aç olma durumu.	Yaʿnī, biz aḥlıġ-ıla ve ḳaḥṭ-ıla ve şirret ü belā-y-ıla ṭutduḳ, (10) tā ola ki bular ol ḥālden bize ilticā idüp̀ teḍarruʿlar idüp̀ duʿālar ḳılalar, ol ḥālden bize ilticā (11) ḳılalar, bizdin yaña döneler.	(SAYFA;335) (SAYFA;139) (SAYFA;31) (SAYFA;507)
aḥmaġ:	Kapalı olan bir şeyi açık hale getirme. Mecazen erişilebilir kılma.	Andan ġayrı anı aḥmaġa ḳādir degül.	(SAYFA;762)
aḥuban:	Dilinin çözülmesi, konşamazken konuşur hale getirmek.	ḥün ol muṣāḥabat ḳadeḫi bularuñ (3) arasında devr eyledi, ol murāḳabe seylinüñ köp̀ügi Mūsā'yı esritdi, ʿitāb dilin aḥuban (4) Ḫıżr'a didi ki AK.	(SAYFA;93)
aḥup̀:	Göz açıp yummuşca; kısa bir süre, anlık bir durum. Bir lahza, bir an. Çok kısa bir süre.	(19) Yaʿnī, göz aḥup̀ yummışca beni nefsüme ışmarlama ve bundan daḫı az.	(SAYFA;411) (SAYFA;139) (SAYFA;436) (SAYFA;253)
aḥuḳ:	Kapalı olmamak, henüz imkan olması.	Andan ḫaber virdi ki tevbe ḳapusı (7) bularuñ üzerine aḥuḳdur ġufrān bulara ʿaṭādur.	(SAYFA;276) (SAYFA;334)
açası:	Açacak.	Ve daḫı buyurdı ki AK (10) Yaʿnī, eger gönlüñüz ḳapuların açası olursañuz ṣıdḳ u iḫlāṣ miftāḥı-y-ıla.	(SAYFA;542)
açılup̀:	Kapalı olan bir şeyin açık hale gelmesi, arada engel olan nesnenin kalkması. Mecazen artık gizli kalmaması.	Andan bu istiʿcālları (16) olmaduġı vāḳiʿ ḳılur, ol şeḳāvet ʿaẕābına ki ol ʿayn-ı şeḳāvetdür ki fi'lḥāl (17) vāḳiʿ oluṕdur; lākin bularuñ ḫaberleri yoḳ, andan perde açıluṕ ẓuhūra gelmeyince bilmez-(18)ler.	(SAYFA;687) (SAYFA;542) (SAYFA;515)
aç-:	Biz iz ve yol açılması, artık yer etmesi. Geçit açılması, küçük bir kapı veya pencere açılması. (deīçe: f. Küçük kapı, oyma kapı. Pencere.)	Yāḫūḍ, Allāhu Taʿālā bularuñ ḳalbinden bir (8) derīçecük açınca ol ʿālem-i ġaybdın yaña, tā ki anlara gendü elṭāflarından ḥibe ḳıluṕ ol (9) cezebāt-ı ilāhiyyeden bir ceẕbe irişdüre kim cinn ü insüñ ʿamellerine berāber ola.	(SAYFA;74)
açuṕ:	Göz açıp yummuşca; çok kısa bir an geçmişçesine.	Eger göz açuṕ (11) yummışca anı gendüye ḳosalar ol şom ṭabīʿatına girü dönerdi.	(SAYFA;492)
ad:	Ad kıl-; İsim vermek, anmak.	[324b] (1) anlara hidāyet virdükden ṣoñra ki vücūdından fānī ḳıluṕ gendü cūdı-y-ıla beḳā vire anı (2) girü redd itmez, beḳānuñ beḳāsına ki ol maḥvdan ṣoñra iṯbātdur sükrden ṣoñra (3) ṣaḥvdur meşāyıḫ buña iṯbāt ṯānī diyü ad	(SAYFA;647)

		ḳılmışlar, tā ṣaḳıncaḳ nesneler beyān olunca (4) aʿmālden aḳvālden ve efʿālden aḥvālden ol aḥvālları riʿāyet ḳılmaġ-ıçun.	
ad:	Ad vir-; isim vermek, anmak. Adlandırmak. İsim	ç̣ün bu mevcūdāt (19) küllī anuñ nūrından vücūda gelüp̣ ẓāhir oldı, anuñ nūrından vücūda gelüp̣ ẓāhir oldı, aña nūr diyü ad virdi.	(SAYFA;231) (SAYFA;502) (SAYFA;65) (SAYFA;459)
ad:	Bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz.	(5) Yaʿnī, iy ṣıddīḳlar, sizden kimseler var ki cihāddan gendüleri girü bıraḳmışlardur ḳuru iddiʿā-y-ıla (6) seyrde kāhiller bir ada ḳāniʿ olmışlar resm üzere yürürler.	(SAYFA;121)
ad:	İsim, nam, şöhret, şan, itibar, haysiyet.	Bir Resūl'den ʿalm (ʿaleyhi's-selām) siz bu dīnden bir ada ḳāniʿ olmayasız ve kitābdan bir resme (15) ve Allāhu Taʿālā'dan bir añmaġa kifāyet itmeyesiz, size Resūl gönderdük, ol Resūl'ümüz (16) size bizden ḫaberlerümüz irişdürüp̣ ḫaber virür, sizi bize ulaşdurmaġ-ıla beşāret ḳılur (17) sizi bizden ḳaṭʿ olup̣ ırāḳ düşmekden ḳorḳıdur. [118b]	(SAYFA;235) (SAYFA;122)
ādāb:	(A.) (Edeb kelimesinin çoğuludur.) Usul, yol, yordam, davranış kaideleri, terbiye.	p̣es, bu (16) isrāf iki dürlüdür; biri ifrāṭ ve biri tefrīṭdür ifrāṭ oldur ki ḥācet-i żarūriden (17) ziyāde ola, yā ṭabʿ u şehvete muvāfıḳ ola, yā ġaflet üzere ola, yā ādāb terk itmek üzere (18) ola, yāḫūḏ ḥırṣ üzere ola, yā ol ṭaʿām ẕikr üzere olmayā; ammā tefrīṭ ḥācet-i żarūretden (19) az ola, ḳuvvet ü ṭāḳat ṣaḳlamaḳdan taḳṣīr ola ki Ḥaḳḳ'ı ʿubūdiyyeti yirine getürmeye, yāḫūḏ [218a]	(SAYFA;434) (SAYFA;435) (SAYFA;4) (SAYFA;530) (SAYFA;734) (SAYFA;216)
ādāb-ı ṭarīḳat:	(F.) Tarikat usulü ve yolu. Tarihat erkanı.	Anlar daḫı iḥtirāz ḳılsunlar ādāb-ı ṭarīḳat ṣaḳlamaḳda daḫı (17) silāḥların ḳomasunlar ki ol erkān-ı şerīʿatdur ehl-i ḥaḳīḳatden şeyḫuñ naẓarı birle.	(SAYFA;148) (SAYFA;588) (SAYFA;637) (SAYFA;430) (SAYFA;113) (SAYFA;441) (SAYFA;210)
ādābsuzlıg:	(A.) Usulsüz, yol ve yordam, davranış kaidelerine uymayan. Terbiyeye uymadan. Buradaki manada usulsüzlükle anlamındadır. (ṣuʿūd: (A.) Yükselmek. Yukarı çıkmak.)	Ammā ol ḳavm suʾālleri ġāfil göñl-ile (6) oldı ki ol ṣavḳ odınuñ duḫānı adabsuzlıg-ıla ṣuʿād ḳılup̣ ç̣ıḳdı.	(SAYFA;496)
adam:	(A.) İnsan.	Andan adam depelemegi (15)	(SAYFA;402)

		ḥarām ḳıldı; illā ḥaḳḳı ṭaleb itmekde. [202a]	
adam:	(A.) adam, kişi, insan.	Resūl adam gönderüṕ anları cemʿ eyledi, bir saḫtiyāndan çadır (10) içine, bulardan ġayrı anda bir kimse ḳomadı.	(SAYFA;207)
adam:	(A.) Kişi, asker.	Yaʿnī, ol (11) ḳavm didiler ki bunı ḳardeşi-y-le ḥabs eyle, teʾḫīr it, ćevre şehrlere adam ṣal ki ne ḳadar sāḥir (12) var-ısa cemʿ idüṕ getüreler.	(SAYFA;474)
adam:	(A.) İnsan, kişi.	Yaʿnī, şol nesnelerden ki ṣāliḥ ḳullaruñ-ıćun (13) yaraḳladuñ, anı gözler gördügi yoḳ ve ḳulaḳlar iştdügi yoḳ ve adamuñ göñlinden geçdügi (14) yoḳ.	(SAYFA;60)
ad-:	Atmak, adım atmak, yaklaşmak. *Yol, yoldan gitme.	(6) Anuñ-ıćun didiler ki iki adım var, anı adan taḥḳīḳ Allāh'a vāṣıl olur ol bu ikisidür.	(SAYFA;211) (SAYFA;634) (SAYFA;747) (SAYFA;747) (SAYFA;211) (SAYFA;747)
adāvet:	Husumet, düşmanlık. Kin, buğz.	Yaʿnī, ol vaḳt biz eydürüz ki getür ol şerīʿat gemüsi-y-ile (10) ṣıfāt-ı nefsüñ ṣıfatlarından ćift ćift, şehvet gibi ki anuñ ćifti ʿiffetdür ve daḫı (11) ḥırṣ ki anuñ ćifti ḳanāʿatdur ve buḫl ki ćifti seḫāvetdür ve ġaḍab ki ćifti ḥilmdür ve (12) ḥıḳd u kīnedür ki ćifti selāmetdür ve adāvet ki ćifti maḥabbetdür ve kibr ki ćifti tevāżuʿ-(13)dur, bāḳisin daḫı bundan ḳıyās ḳıl.	(SAYFA;731)
ad:	(A.) İsim. Ad vermek; isimlendirmek.	ṕes, ol göñüle vāḳiʿ olan nūr-ıla ol ṣadr münşeriḥ olurlar, ol (12) rūşenlıḳa nūr-ı islām diyü ad virdiler.	(SAYFA;385)
Ādem:	İlk insan ve ilk peygamber (A.S.)Allah ilk insan olarak Âdem'i, sonra eşi Havva'yı yaratmıştır. Bugünkü insanlar onlardan türeyip çoğalmıştır.	(11) Yaʿnī, ʿİsā'nuñ meṣeli vücūda gelmekde Ādem gibidür ki anı ṭoprāḳdan yaraduṕ cismini tasvīr (12) ḳıldı.	(SAYFA;199) (SAYFA;419) (SAYFA;422) (SAYFA;690) (SAYFA;272) (SAYFA;415) (SAYFA;512) (SAYFA;525) (SAYFA;511) (SAYFA;511) (SAYFA;313)

			(SAYFA;426) (SAYFA;426) (SAYFA;428) (SAYFA;525) (SAYFA;429) (SAYFA;426) (SAYFA;244) (SAYFA;749) (SAYFA;64) (SAYFA;234) (SAYFA;423) (SAYFA;91) (SAYFA;281) (SAYFA;420) (SAYFA;372) (SAYFA;213) (SAYFA;525) (SAYFA;55) (SAYFA;412) (SAYFA;428) (SAYFA;511) (SAYFA;199) (SAYFA;634) (SAYFA;421) (SAYFA;495) (SAYFA;432) (SAYFA;439) (SAYFA;64) (SAYFA;426) (SAYFA;244) (SAYFA;200) (SAYFA;420) (SAYFA;199) (SAYFA;427) (SAYFA;418) (SAYFA;428) (SAYFA;426) (SAYFA;667) (SAYFA;363) (SAYFA;202) (SAYFA;439) (SAYFA;372) (SAYFA;84) (SAYFA;364) (SAYFA;387) (SAYFA;272) (SAYFA;428) (SAYFA;425) (SAYFA;421)

			(SAYFA;421) (SAYFA;107) (SAYFA;91) (SAYFA;91) (SAYFA;427) (SAYFA;487) (SAYFA;421) (SAYFA;525) (SAYFA;427) (SAYFA;426) (SAYFA;390) (SAYFA;431) (SAYFA;608)
ādemoğlu:	(A.) İnsan, kişi.	(3) Nite ki Resūl buyurdı, ʿaleyhi's-selām; "Bu ādem oġlanınuñ iki dere ṭolu altunı olaydı, aña (4) biri daḫı ṭaleb ideydi ki üç dere olaydı, ādem oġlanınuñ ṭoldurmazdı içini, illā ṭopraḳ (5) ṭoldurur".	(SAYFA;22) (SAYFA;22) (SAYFA;29) (SAYFA;43)
benī Ādem	(A.) Ademoğlu.	Yaʿnī, "İy benī Ādem, sizi dünyā-y-ıla ve anuñ (9) içindeki-y-ile fitnelendürmesün ve hevāya mütābaʿat itdürüp Allāh yolından azdur-(10)masun ve ḥubb-ı şehvātı tezyīn idüp ki nisālardur ve oġul, ḳızdur ve çoḳ çoḳ altunlar (11) ve gümişledür ve şalma atlar ve yündlerdür ve ḳoyun, sıġır, davā(r)dur ve ekinler, bāġlar ve bostānlar-(12)dur; tā ki buña maġrūr idüp sizi o girçeklik cennetinden çıḳara mevlāyı ṭaleb (13) iderken.	(SAYFA;431) (SAYFA;32)
ādem oğlanı:	(A.) Ademoğlu, insan.	Yaʿnī, her kimse ki (10) göñül gözi-y-le naẓar ḳılsa şol mertebelere ki yücedür, bāḳidür, uḫrevīdür, gördi ol kemālāt-ı (11) ḳurbı, daḫı anı ki Allāhu Taʿālā yaraḳladı şolardan ki göz gördügi yoḳ, ḳulaḳlar işitdügi yok, Ādem (12) oğlanınuñ ḫāṭırından geçdügi yoḳ. [188a]	(SAYFA;374)
ādem:	(A.) İnsan, kul, kişi. Herhangi bir kişi. *Arapça, adam demektir. Adam, Adem'in türkçeleşmişidir. Kur'an'a göre Allah, insanı, şerefli, ve kerametli yaratmıştır,	Yaʿnī, yā Muḥammed, eger şekk iderseñ şol nesnede ki seni anuñ-ıla maḫṣūṣ (15) ḳılduḳ cemīʿ-ı enbiyādan ve mürsellerden maḥabbet ve ḫatm-ı nübüvvet ḫuṣūṣiyyet-ile daḫı ḫayr-ı ümmet-	(SAYFA;705)

	(isra/70) A'raf suresi 179. ayetinde kalpleri olduğu halde anlamayan, gözleri olduğu halde hikmetleri görüp sezmeyen, kulakları olduğu halde doğruyu duymayan insanların mertebece aşağıda ve gaflet ehlinden oldukları bildirilir. Bu bakımdan tasavvuf ehli, insanın anlayış, duyuş, seziş ve huy bakımından da gerçek insan olmasına ehemmiyet vermiştir. Hz. Peygamber (s)'in hakikatına mirasçı olan "kutb" a da Âdem-i Mânâ ve Merd-i Mânâ denir. Oğlan şeyhi İbrahim (ö. 1065/1655) Dil-i Dana kasidesinde şöyle der: Sıfat-ı Hak'dürür âlem sıfatın zatıdır âdem Kamu şeyden olan akdem olubdur "Adem-i ma'na". Tasavvufî manadaki adam (racül) bilinç alanını Allah'ın istila ettiği yani sürekli Allah'ı tefekkür eden kişi olup, bu Nur süresindeki şu ayetle açıklanır : "Ticaretin ve alışverişin kendilerini Allah'ı anmaktan alıkoymadığı erkekler..." (Nur/37). Bu tasavvufî mertebeye ulaşmış kadınlara da, racül (erkek) denir.	ile (16) ve daḫı saña ḥavż-ı mevrūd virmeg-ile ve maḳām-ı maḥmūd virmeg-ile daḫı ġayrı bularuñ gibi ulu (17) ʿaṭālar ve yüce mertebeler-ile ki gözler gördügi yoḳ, ḳulaḳlar işitdügi yoḳ ādem göñlinden (18) geçdügi yoḳ.	
adem:	(A.) Yokluk, olmama, bulunmama. * Fakirlik. (Vücudun zıddı)	Żīre nefs ol (13) ẕerre içinde bile ḳonılmışdı, Allāhu Taʿālā anı adem ẕehrinden aldı, ol ḥaḳḳuñ rubūbiyyetine (14) iḳrār ḳıldı, rūḥa mütābaʿat birle ʿahd olundı.	(SAYFA;548)
ādemoġlanları:	(A.) İnsanlar, yaratılmış kullar.	İşāret bunda budur ki taḥḳīḳ, bu insānuñ her cüzvinüñ bir libāsı (11) vardur ki anı örter, ol ʿaybından hem ẓāhirde hem bāṭında; anuñ-ıçun didi ki “Yā ādem-(12)oġlanları, biz sizüñ üzerüñüze libāslar indürdük ʿayblarıñuzı örtüci ki ol libās-ı (13) şerīʿatdur sizüñ ḳabīḥ efʿallerüñüz setr ider,	(SAYFA;430)

		ẓāhirde ve daḫı bāṭında.	
ademde:	(A.) Yokluk. * Arapça, Vücud'un zıddı olup yokluk manasına gelir. Tasavvufta Hak'tan gayrisi. Vahdet-i vücud düşüncesinde yokluğa (adem) bir tür varlık affolunur. Kamus-ı Türkî'de şöyle açıklanır : 1- Yokluk vücut zıddı: onun vücudiyle ademi birdir : Diyar-ı adem sahra-yı adem 2- Olmama bulunmamafıkdan; adem-i itaat : itaasizlik; adem-i iktidar : iktidarsızlık; adem-i iştiha : iştahsızlık" Tasavvufî açıdan Hak'dan başka tevehhüm edilen mevcudat hakikatta yoktur. Muhyiddin İbn Arabi'nin âyân-ı sabite için (Hakk'ın sıfatı zatından olmadığı ve yalnız ilminde mevcut bulunduğu cihetle müstakil birer varlıkla) varlık kokusunu bile duymamışlardır, dediği gibi Olanlar Şeyhi İbrahim Efendi de bu konuda şunları söyler : Yokluk bir ayinedir Yokluktaki varı gör. Varlık görünür andan Ayine-i ademden Adem kelimesi "fena" manasına da kullanılmıştır: Varlık ile işim bitmez. Gönülden gümanım (şüphem) gitmez. Kulağım çok söz işitmez Ademden gayrisini bilmem. Olanlar Şeyhi İbrahim Sahra-yı vücuda adem ender adem eyler Yenişehirli Avni	Ve daḫı (13) andan ki ol ḳul ola yā ḳul ol ola, ol nite ki ezelde var-ıdı hemān girü oldur, (14) Allāhu Taʿālā var-ıdı hīç bir nesne anuñ-ıla bile yoḳ-ıdı, ḳul var-ıdı gendüsüz ezelde hīç meẕkūr (15) degüldi ve aña secde iderler küllī vücūdda ve ademde, ezelden ebedā.	(SAYFA;532)
Ādem-i rūḥ:	(A.) Burada mecazen ruhu bir varlığa benzeterek ruhun Adem'i tabiri kullanılmıştır. Tasavvufta ruhun çeşitli vasıfları vardır, burada da ruhun Adem'i ifadesini kullanmıştır.	Andan Ādem-ı rūḥ duʿā (4) ḳıldı ol ʿālem-i ceberūt gökinden od indi ol ṣıfat-ı behīmiyye ḳuzusın yidi.	(SAYFA;242) (SAYFA;240) (SAYFA;241) (SAYFA;241) (SAYFA;241)
ādem:	(A.) Kişi	Ve baʿżı meşāyıḫdan daḫı (14) gelmişdür ki iki ādemi var etdük irişdük; biri terk-ı dünyā ve biri	(SAYFA;507)

		terk-ı ʿuḳbā, ćün bu (15) ikiden geçdük mevlāya ulaşduk.	
ādemoġlanı:	(A.) İnsan, kişi.	(3) Zīre anuñ cümlesi müntericdür ki bu ādemoġlanı vāḳiʿ olur (4) anuñ cümlesine.	(SAYFA;88) (SAYFA;253) (SAYFA;253) (SAYFA;437) (SAYFA;511) (SAYFA;437) (SAYFA;514) (SAYFA;425) (SAYFA;413)
ad:	İsim, nam, şöhret. Bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz.	(11) Ammā şimdi bizüm zamānımuzda iş aña rāciʿ oldı ki hergiz mürīd olamayan şeyḫliḳ daʿvīsin (12) ider, cāhillere azġunlara şeyḫliḳden ḫaber virür, azġunlıġından ve ḍalāletinden aña ḫarīş (13) oluban ki adı münteşir ola, şöhret-i yāyıla mürīdleri çoḳala.	(SAYFA;300) (SAYFA;300) (SAYFA;519) (SAYFA;120) (SAYFA;519) (SAYFA;381) (SAYFA;382) (SAYFA;106) (SAYFA;467) (SAYFA;519) (SAYFA;519) (SAYFA;519) (SAYFA;192) (SAYFA;519) (SAYFA;521) (SAYFA;519) (SAYFA;37) (SAYFA;519)
adım:	Yürümek için yapılan ayak atışlarının her biri. * Girişim, hamle, yol.	(6) Anuñ-ıçun didiler ki iki adım var, anı adan taḥḳīḳ Allāh'a vāṣıl olur ol bu ikisidür.	(SAYFA;211) (SAYFA;747) (SAYFA;634) (SAYFA; 747) (SAYFA;211) (SAYFA;305) (SAYFA;746) (SAYFA;214)
ad:	*Lafız, nam, şöhret.	Zīre didi ki "Allāhu Taʿālā'nuñ görklü adları (8) vardur, ol adlarını "Allāh" adına iżāfet ḳıldı".	(SAYFA;519)
adil:	Eş, denk. Ölçüde, miktarda eşit.	Andan gelürler saña and içerler ki bizüm murādumuz ʿaḳl ḥākim ḳılmaḳda, yā (11) ol ʿaḳlī ḫuccetleri şerīʿatden ġayrı degüldi, illā ol adilde yaḳīn yöninden ve ṭarīḳ-ı ṣavāb (12) yöninden-idi.	(SAYFA;116)
adil:	Eş, denk, akran, benzeri. Ölçüde,	[189b] (1) ḥükmi altında	(SAYFA;377)

	miktarda eşit olan.	meḳhūrlardur, ol burhān anları ḫıẕlān bendinden ḫalāṣ itmez adil-le (2) vāżıḥ olmaḳ anı maḥrūmlıḳdan ḳurtarmaz, ćünki ʿilm-ı sābıḳda raḥmet aña sebḳat itmemiş ola.	
adnā//ednā:	Pek aşağı, en alçak. Pek az, pek cüz'i. * Çok yakın. bisāt: (C.: Büsüt) Döşek. Zemin.	(7) ṕes, ol esrār üzere Ḥaḳ Taʿālā şāhid olduġı kifāyet ider ki cārī oldı anuñ (8) üzere ki cārī oldı ol vaḳt-ı inbisāṭda ol adnā bisāṭı üzerinde ćün (9) vaḥy ḳıldı ol ḳulına anı ki vaḥy ḳıldı.	(SAYFA;194)
ad:	Nam, şan, itibar, haysiyet.	Nite ki Resūl buyurdı, ʿaleyhi's-selām; "Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki "Ben raḥmānın, raḥmı (2) yaratdum, gendü adumdan bir ad aña virdüm, her kim aña vāṣıl olsa benüm raḥmetüm aña vāṣıl (3) olur.	(SAYFA;65)
aḍal:	Çok sapık, çok dalâlette.	Ammā ol (5) kimse ki dünyede aʿmā-yı ḳalb oldı, ol āḫiretde daḫı aʿmādur ve aḍaldür ṭarīḳ yöninden.	(SAYFA;104) (SAYFA;314)
aʿḏālarıduñuz:	(A.) (Adüv. C.) Düşmanlar. (A.)En zâlim, en çok düşmanlık eden.	Yaʿnī, sizi biribiriñüzle aʿḏālarıduñuz .	(SAYFA;9)
aʿdā:	(A.) En zâlim, en çok düşmanlık eden. (ḍıll/ẓıll: (A.) Gölge. * Perde. * Mc: Sahip çıkma, koruma, himaye etme.)	(9) ṕes, birbirine ḍıll oluban aʿdā oldılar ehl-i īmāna; belki ʿadāvet yöninden gey eşedd-i īmān ehline (10) bu Yehūddur cemīʿ-ı insāndan.	(SAYFA;280) (SAYFA;193) (SAYFA;646)
aʿdā:	(A.) En zâlim, en çok düşmanlık eden.	Bundan (4) ṣoñra ol ibtilānuñ fāyidelerinden ḫaber virdi evliyāları ve aʿdāları ḥaḳḳında (5) bu ḳavlı-y-ıla ki buyurdı; AK (6) AK.	(SAYFA;27) (SAYFA;193) (SAYFA;377) (SAYFA;468) (SAYFA;600) (SAYFA;378) (SAYFA;147) (SAYFA;625) (SAYFA;574)
aʿdil:	(A.) (Âdile) Adâlet eden. Adâlet sahibi. En adil olan.	Didi ki "Yā rabbī, benüm oġlum benüm ehlümdür, senüñ vaʿdüñ ḥaḳdur, (11) aḥkamü'l-ḥākimīn sensin, eger necāt viresin ve ger ġarḳ idesin, sen ʿādillerüñ gey aʿdilisin, her ne ki (12) işlersin ḥaḳīmsin, her efʿālüñ ḥikmetden ḥikmetden ḫālī degül".	(SAYFA;734)
aʿrāf:	(A.) Arada. (Arf. C.) Sırt, tepe.	Yaʿnī, (18) ehl-(i) aʿrāf nidā	(SAYFA;446)

	Özel manası Cennetle Cehennem arası bir yer. A'raf, meşhur bir kavle göre Cennet ile Cehennem arasındaki hicabın, surun yüksek tepeleri demek olur. İbni Abbastan sıratın şerefeleri diye bir kavil de mervidir. Fakat Hasanı Basri Hazretleri demiştir ki, A'raf ma'rifettendir. Ve mânâ "Ehl-i Cennet ile ehl-i Nârı simalarından tanımak üzere bir takım rical vardır demektir. Kendisine bu rical "hasenat ve seyyiatları müsavi olan kimselerdir" denildikte dizine vurmuş ve bunlar, demiş, Allah tealânın ehl-i Cennet ile ehl-i Nârı tanımak ve birbirinden temyiz etmek üzere tâyin buyurduğu bir kavmdir. Vallahi bilmem belki bazısı şimdi beraberimizdedir. Hâsılı A'raf üzerindeki ricalin tefsirinde başlıca iki kavil vardır. Birincisi Ebu Huzeyfe ve saireden mervi olduğu üzere bunlar amelde kusur etmiş ve mizanda hasenat ve seyyiatları müsavi gelmiş bir taife-i muvahhidindir ki Cennet ile Cehennem arasında bir müddet kalırlar. Sonra Allah Tealâ haklarında bir hüküm verir. (İkincisi) Bunlar Enbiya, şühedâ, ahyar, ulemâ veya rical suretinde görünür. Melâike gibi dereceleri yüksek bir takım zevattır.	ḳılalar ehl-i cennete ve ehl-i nāra.	
aʿiz:	(A.) İzzetli, güzel, aziz. Aʿiz ü s̱aḳīl: Güzel ve çirkin. İyi ve kötü.	Yaʿnī, “İy ervāḥlar ve ḳulūblar ki müʾmine-(12)lersiz, noldı size ki ḳaḉan ol ilhām-ı rabbānī birle size dinilse ki “dünyādan ve anuñ (13) iḉindekiden ḉıḳuñ” Allāhu Taʿālā’yı ṭaleb itmeg-iḉün ve andın yaña seyr itmeg-iḉün, anı (14) aʿiz ü s̱aḳīl görüṕ dünyāya ve anuñ şehvātlarına meyl idersiz, ol kāfire nefsler (15) gibi.	(SAYFA;597)
aʿlā:	(A.) Daha iyi. Pek iyi. En yüksek. Ziyâde ve mürtefi olan. (a.s) Daha, en, pek yüksek.	(8) Bular daḫı andan rāżı oldılar, ḉün oları daḫı sābıḳlaruñ aʿlā derecelerine irişdür-(9)diler istiʿdādları ḳadar, anuñ ḳatında umduḳlaruna irişdiler.	(SAYFA;635) (SAYFA;378) (SAYFA;563) (SAYFA;501) (SAYFA;32)

			(SAYFA;371) (SAYFA;52) (SAYFA;734) (SAYFA;308) (SAYFA;420) (SAYFA;655) (SAYFA;488) (SAYFA;488) (SAYFA;502) (SAYFA;162) (SAYFA;26)
aʿlā-yı ʿilliyyīn:	(F.) Cennetin en yüksek tabakası. Derecelerin en yükseği. (ʿilliyyīn//ʿilliyyūn: (A.) (a.i) Cennetin ve gökyüzünün en kutsal, en yüksek tabakası.)(ʿilliyyīn//ʿilliyyūn: (A.) (İlliyyîn) (Aliyyu. C.) Cennetin en yüksek tabakası. Ahirete giden tam kâmil mü'minlerin yeri. Hafaza meleklerinin divanları ismidir ki, salihlerin amelleri oraya yükseltilir. Ahirette yüksek dereceye, dergâh-ı rızâya en yakın olan derecedir.)	Ammā ḳaćan ol hevā ḳalbe ḳarīn olsa andan ʿışḳ olur ol ḳalbi āḫiretde aʿlā-yı (7) ʿillīyyīne ćıḳarur, mevlāya yaḳīn ḳılur, bundan ötrü aña ʿışḳ dirler.	(SAYFA;241) (SAYFA;733) (SAYFA;212) (SAYFA;711) (SAYFA;572)
aʿlem:	(A.) Daha iyi bilen. En iyi bilen va'l-lāhu aʿlem: (A.) En doğrusunu Allah bilir. Allāhu aʿlem: (A.) Allah en doğrusunu bilir.	Eger ol mütābaʿat ḳılsa ben aña mütābaʿat iderdüm, va'l-lāhu aʿlem".	(SAYFA;130) (SAYFA;657) (SAYFA;381) (SAYFA;264) (SAYFA;384) (SAYFA;381)
aʿlem:	(A.) Allāhu aʿlem; Allah en doğrusunu bilir.	Yaʿnī, Allāhu (18) aʿlemdür, anları ki Ḥaḳ ṭalibinden tecāvüz itmişlerdür dünyāya ve ʿuḳbāya meyl itmişlerdür. [191b]	(SAYFA;381)
aʿmā:	(A.) Kör. Gözü görmeyen. * Manevi körlük, cahillik, bilgisizlik. (ebkem: (A.) (Bükm. den) Dilsiz. Konuşamıyan.) (aṣamm ü ebkem ü aʿmā: Sağır, dilsiz ve kör)	(8) Yaʿnī, yā Muḥammed, ol rabbuñ ki seni bu ḫilāfet mertebesinde kemāle irişdürdi ol serīʿu'l-(9)ʿiḳābdur, anlara kim istiʿdād-ı ḫilāfeti bāṭıl idicilerdür ve ṣıfātı żāyiʿ idicilerdür, (10) ṣıfāt-ı ḥayvāniyyete tebdīl itmeg-ile; tā ki anlaruñ ḳalblerine ve ḳulaḳlarına ve gözlerine mühr (11) uruldı, anları aṣamm ü ebkem ü aʿmā ḳıldı ol ʿālem-i ġayba rücūʿ idemezler ki andan ćıḳdılar (12)	(SAYFA;413)

		maḥbūs oluṕ bu derekāt-ı esfelde ḳaldılar.	
aʿmā:	(A.) Kör. Gözü görmeyen. * Manevi körlük, cahillik, bilgisizlik.	Zīre (18) olar aṣamm u aʿmā olmışlardur.	(SAYFA;528) (SAYFA;104) (SAYFA;324) (SAYFA;63) (SAYFA;63) (SAYFA;324) (SAYFA;339)
aʿmā-yı ḳalb:	(F.) Kalp körlüğü, gönül körlüğü. İşin aslına vakıf olamama.	Ammā ol (5) kimse ki dünyede aʿmā-yı ḳalb oldı, ol āḫiretde daḫı aʿmādur ve aḍaldür ṭarīḳ yöninden.	(SAYFA;104)
aʿmāl:	(A.) (Amel. C.) Ameller. İşler. Yapılan hayırlar.	(13) Ol Firʿavn-ı nefs didi ki “Biz ol ṣıfāt-ı rūḥuñ oġlanların ki ḳalb u nefs ve aʿmāl-i ṣāliḥadur, (14) küllisin bāṭıl idevüz, ʿucb u riyā-y-ıla ḳoyavuz, ol ṣıfātların ki bu aʿmāl andan mütevellid olur (15) ki biz bularuñ üzerine ḳāhirlerüz, mekr-ile aldamaġ-ıla ve ḥīle-y-ile”.	(SAYFA;478) (SAYFA;660) (SAYFA;662) (SAYFA;678) (SAYFA;160) (SAYFA;631) (SAYFA;647) (SAYFA;114) (SAYFA;217) (SAYFA;30) (SAYFA;73) (SAYFA;8) (SAYFA;8) (SAYFA;327) (SAYFA;288) (SAYFA;412) (SAYFA;395) (SAYFA;754) (SAYFA;574) (SAYFA;584) (SAYFA;532) (SAYFA;43) (SAYFA;440) (SAYFA;47) (SAYFA;728) (SAYFA;376) (SAYFA;705) (SAYFA;264) (SAYFA;423) (SAYFA;373) (SAYFA;628) (SAYFA;498) (SAYFA;757) (SAYFA;63) (SAYFA;53) (SAYFA;256)

aʿmāl-ı ṣāliḥa:	(F.) Allah'ın rızasına uygun, iyi ve hayırlı işler.	İşāret ḳılur aña ki bu ʿömr sāʿatleri geçmek daḫı evḳātları anuñ (13) üzerine mużırr-ıladur, aña ol andan ziyān içinde olur, illā meger ki anuñ geçmek iki (14) aʿmāl-ı ṣāliḥa üzere ola.	(SAYFA;758)
aʿmāl-ı birr:	(F.) * Takvâya uygun işler. * İn'âm ve ihsan etme işleri * Amel-i sâlih, iyi amellerde bulunma.	ṕes Allāhu Taʿālā ipine yapışıcılar anlardur ki Allāhu Taʿālā'ya (18) taḳarrub ṭaleb iderler, aʿmāl-ı birr-ile ki ol vesāyıṭ-ı ḳurbetdür.	(SAYFA;8)
aʿmāl-ı muhlikāt:	(F.) (Mühlik. C.) Kötü ve günah olan işler. * Helâk edenler. Hayrı ve sevabı bozan fenâ hareketler.	Ol ʿulūm-ı bāṭınanuñ fāyidelerindendür ki aʿmāl-ı munciyāt bile ve aʿmāl-ı muhlikāt (11) bile ve daḫı ʿulūm-ı münciyāt-ıla ve ʿulūm-ı muhlikātı ʿamel itmegi bile ve daḫı nefs-i munciyāt-ıla ʿamel itmek (12) üzerine yiltmek ḳuvvetin bile ve muhlikāt-ıla ʿamel itmekden nefsi menʿ itmek ḳuvvetin bile ṣıdḳ-ıla iḫlāṣ-ıla.	(SAYFA;103)
aʿmāl-ı munciyāt:	(F.) İyilik ve güzellikle yapılan işler. İyi ve güzel işler. Allah'ın rızasına uygun işler.	Ol ʿulūm-ı bāṭınanuñ fāyidelerindendür ki aʿmāl-ı munciyāt bile ve aʿmāl-ı muhlikāt (11) bile ve daḫı ʿulūm-ı münciyāt-ıla ve ʿulūm-ı muhlikātı ʿamel itmegi bile ve daḫı nefs-i munciyāt-ıla ʿamel itmek (12) üzerine yiltmek ḳuvvetin bile ve muhlikāt-ıla ʿamel itmekden nefsi menʿ itmek ḳuvvetin bile ṣıdḳ-ıla iḫlāṣ-ıla.	(SAYFA;103)
aʿmāl-ı ẓāhireden:	(F.) Zahire ait işer. Görünen işler, zahiri ameller.	Ammā aġmāl-i bāṭın-ıla (9) ʿamel itmediler ki bāṭınların ʿimāret idüṕ ṣıfāt-ı Ḥaḳḳ-ıla muttaṣıf olalar daḫı olara (10) aʿmāl-ı ẓāhireden ve aḥvāl-ı bāṭınadan bir nesne ḥāṣıl ola daḫı anı vesīle ṭutınalar meḳāṣıd-ı (11) dünyevī ḥāṣıl ḳılmaġ-ıçun mādan u cāhdan ve şehvāt-ı nefsānīden bu nesneler ol (12) āyātları tekẕīb itmekdür.	(SAYFA;521)
aʿmāl-i kalbiyye:	(F.) Gönlün ameli, gönül ve kalp ile hissedilerek yapılan amel. Kalbi ameller. * Kalb ile yapılan ameller.	İşāret bu iki āyetde budur ki eger bu ʿulūm-ı ẓāhire (14) ehl-i ʿulūm u bāṭına īmān getürüṕ aña taṣdīḳ itseler ve ehline muḳirr olsalar, şol nesnede ki (15) ḫaber virürler	(SAYFA;267)

		inkārı ve iʿtirāżı terk itseler anlara ḥased itmeseler biz anlaruñ ol ġafletleri ve andan (16) cehl-ile gelen inkārları seyyiʾelerin keffāret idüp̀ ʿafv ideydük daḫı ol ḥasenātları ki ebrārlarından (17) ṣadr olur, ol muḳarrebler ḳatında seyyiʾātdur, ol aʿmāl-i bedenī üzere ṣābit olmaġ-ıla ki aʿmāl-i (18) ḳalbiyye olmaya daḫı ol ʿulūm-ı ẓāhire lāzım olup̀ ʿulūm-ı bāṭınadan iʿrāż ḳılduḳları seyyiʾeleri (19) yarlıġayduḳ.	
aʿmāl-i ṣāliha:	(F.) Allah'ın rızasına uygun, iyi ve hayırlı işler.	Bilgil ki (2) bu nefs aña buyrulmışdur ki ḳadem-i ʿubūdiyyet-ile ve aʿmāl-i ṣāliha-y-ıla Allāhu Taʿālā'dın yaña seyr ide.	(SAYFA;412) (SAYFA;270) (SAYFA;288) (SAYFA;376) (SAYFA;521) (SAYFA;729) (SAYFA;649) (SAYFA;758) (SAYFA;478) (SAYFA;477) (SAYFA;708)
aʿmāl-i bedenī:	(F.) Beden ile yapılan ameller.	İşāret bu iki āyetde budur ki eger bu ʿulūm-ı ẓāhire (14) ehl-i ʿulūm u bāṭına īmān getürüp̀ aña taṣdīḳ itseler ve ehline muḳirr olsalar, şol nesnede ki (15) ḫaber virürler inkārı ve iʿtirāżı terk itseler anlara ḥased itmeseler biz anlaruñ ol ġafletleri ve andan (16) cehl-ile gelen inkārları seyyiʾelerin keffāret idüp̀ ʿafv ideydük daḫı ol ḥasenātları ki ebrārlarından (17) ṣadr olur, ol muḳarrebler ḳatında seyyiʾātdur, ol aʿmāl-i bedenī üzere ṣābit olmaġ-ıla ki aʿmāl-i (18) ḳalbiyye olmaya daḫı ol ʿulūm-ı ẓāhire lāzım olup̀ ʿulūm-ı bāṭınadan iʿrāż ḳılduḳları seyyiʾeleri (19) yarlıġayduḳ.	(SAYFA;267) (SAYFA;288)
aʿmāl-i ẓāhir:	(F.) Görünen ameller, zahiri ameller.	İşāret bunda budur ki bedürüstī, (5) bu aʿmāl-i ẓāhir ve aḥvāl-ı bāṭın muʿteber olur Ḥaḳḳ'ı ṭaleb idüp̀ andın yaña sülūk itmeg-ile.	(SAYFA;436)
aʿmāl-i ḫayr:	(F.) Hayırlı işler. Güzel amel. Sevablı ve hayırlı ameller.	Ol taḳdīr-i ezelīdür ki anda ḳalem ne cārī ḳıldı, aʿmāl-i ḫayrdan (3) ve şerden.	(SAYFA;640)

aʿmāl-i şerʿiyye:	(F.) Şeriata uygun olan işler. Kanun ve nizamlara muvafık bulunma. *Allah'ın emrettiğine, rızasına uygun işler.	Zīre ġālib bu ḫalḳ üzere (15) budur ki bu beden ḳabūl ider rūḥ daʿvetin ve bu cevāriḥ daḫı aʿmāl-i şerʿiyyeyi işe getürür, (16) līkin bu nefs-i emmāre girü küfri üzere olur ḳoyuvirmez bedeni daḫı aʿmāl-i şerʿiyye meşġūl (17) ola terbiyyet-içün fāsid ʿazaż-içün degül ve maṣlaḥat-ı dünyāvī-çün degül.	(SAYFA;725) (SAYFA;726) (SAYFA;725) (SAYFA;382)
aʿmāl-i şerīʿat:	(F.) Şeriata uygun, İslâmiyetçe makbul olan işler. İlâhî kanuna uygun işler.	Yaʿnī, uşbu seyr daḫı cihād ve burcı redd itmek ve bu mevcūdāt (17) ḳullığından ḳurtılmaḳ ve ḳalbi Allāh'a ülfet ṭutdurmaḳ ve aʿmāl-i şerīʿatı ʿamele getürmek ve (18) miskīnlenmek ve Allāhu Taʿālā'ya muḥtāc olmaḳ anuñ-ıla gendüye kemāl ṭaleb itmeg-içün bu külli (19) emri vācibdür ḳul üzere.	(SAYFA;610) (SAYFA;531) (SAYFA;521)
aʿmāl-i ḳalbiyyeye:	(F.) Gönlün ameli, gönül ve kalp ile hissedilerek yapılan amel. Kalbi ameller. * Kalb ile yapılan ameller	İkincisi aʿmāl-i ḳalbiyyeye işāretdür ḳalbi taṣdīḳa ḳılmaḳ gibi.	(SAYFA;288)
aʿmā-yı ḳalb:	(F.) Kalp körlüğü, gönül kapalılığı.	Ammā ol (5) kimse ki dünyede aʿmā-yı ḳalb oldı, ol āḫiretde daḫı aʿmādur ve aḍaldür ṭarīḳ yöninden.	(SAYFA;104)
aʿżā:	(A.) (Uzv. C.) Bedenin her bir uzvu. Organlar, uzuvlar.	(12) Bunda bir maʿnī daḫı var; oldur ki nite ki bir nefis helāk itmekde gendü nefsi helāklıkıdur (13) ve bir aʿżā telef ḳılmaḳa gendü ʿużvın telef ḳılmaḳdur ve bir ṭālibüñ nefsin diri ḳılmaḳ bu (14) ḥayāt-ı dīn-ile ol dirildici gendü nefsin diriltmekdür.	(SAYFA;253)
aʿżā:	(A.) (Uzv. C.) Bedenin her bir uzvu. Organlar, uzuvlar. (cevāriḥ: (A.) El, ayak gibi vücud azaları. (Cevârih, cârihanın cem'idir ki, esasen cerhden me'huz olup te'sir mânası mülâhazasıyla kâsibe mânasına isim olmuştur. Cevarih, kevasib demektir. Bunun için el, ayak ve ağız gibi yaralayıcı âlet olan azaya cevarih denildiği gibi, av tutan yırtıcı hayvanlara ve kuşlara dahi kevasib ve cevarih denilir ki, burada murad budur.) cevāriḥ u aʿżā: Bütün azalar ve uzuvlar.	Nite kim cevāriḥ u aʿżā üzere müsāvī ḳıldı; tā ki bu müsāvātı (19) taḥḳīḳ bileler ki istiʿdād-ı insānīde daḫı böyledür, ol feyż-ı rabbanīyi ḳabūl itmeg-içün	(SAYFA;252) (SAYFA;332) (SAYFA;667) (SAYFA;453) (SAYFA;721) (SAYFA;313) (SAYFA;350) (SAYFA;294) (SAYFA;477) (SAYFA;60)
aʿẓām:	(A.) Çok büyük. En büyük. Daha	Evveli budur ki andan ol subḥānuñ	(SAYFA;308)

	büyük. * Allahu Taʿala'ya sıfat olarak kullanılmaktadır; Yüce Allah manasına.	dimekligi ẕuhūra getüre, bu daḫı iki (10) maʿniden ötrü; biri bu ki tā anuñ ümmeti daḫı küllī ḫalḳ bileler; Ḥaḳ Taʿālā ḥażret-ı celle celāluh aʿẓām (11) ve aʿlādur, andan ki anuñ-ıla bir ilāh daḫı ola.	(SAYFA;350) (SAYFA;681)
aʿẓam-ı kemālātdur:	En yüce fazilet, en güzel ahlak ve huylar. (kemālāt: (A.) (Kemal. C.) Faziletler, iyilikler, mükemmellikler. Ahlâk ve huy güzellikleri. Terbiyelilik, edeblilik.)	Bir ḳavm-içün ki bilürler Allāhu Taʿālā'dın (14) yaña seyr itmek ehemm-i mühimmātdur ve aʿẓam-ı kemālātdur.	(SAYFA;581)
aʿẓim:	(A.) Çok fazla, çok.	Ve sücūd daḫı aña işāret ḳılur ki (19) ol ṭabʿ-ı nebātiyyenüñ ḥicāblarından ḫalāṣ bulasın anuñ daḫı aʿẓim ḥırṣdur neşv ü nemā-y-içün	(SAYFA;227)
Aʿrab:	(A.) Ceziret-ül Arab, Şam, Hicaz, Irak, Yemen, Mısır ve Afrika'nın şimâlinde yaşayan geniş bir kavmin adı.	(14) Ammā Aʿrab'uñ İslāmı Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki AK.	(SAYFA;729) (SAYFA;729)
aʿrāf:	(A.) (Arf. C.) Sırt, tepe. Özel manası Cennetle Cehennem arası bir yer.	(10) Anlara ehl-i aʿrāf ve maḳāmlarına aʿrāf diyü tesmiye ḳılındı.	(SAYFA;445) (SAYFA;445)
aʿrāf:	(A.) Arada kalan bir yer, arada kalma.	Anuñ üzerinden geçerler (10) aña girmezler, ol aʿrāf üzerinde oluṕ ṭamaʿ iderler ki Allāh'a vāṣıl olalar, daḫı (11) ol cennete girmege ki Ḥaḳ Taʿālā anı gendü ẕātına iżāfet ḳıluṕ buyurdı; AK (12) AK.	(SAYFA;446)
aʿrāf ehli:	(A.) Aʿrāf suresinde anlatılan cennet ile cehennem arasında kalanlar.	Zīre ol (17) aʿrāf ehli himmetleri ʿālī olmaġ-ıla ol beşeriyyet ṭaġı etekinden ve derekāt -ı nīrandan (18) teraḳḳī itdiler ol rūḥāniyye ṭaġınuñ ve uçmaḳ derecelerinüñ ġāyet yücesine çıḳdılar.	(SAYFA;445)
aʿvān:	(A.) Yardımcılar. Etbâlar. Tâbi olanlar, bağlı olanlar, emri altında bulunanlar.	(9) Ol rūḥ-ıla ḳalb ḳorḳarlardı ki nefs ṣıfātları-y-ıla ve şeyṭān aʿvānları-y-ıla (10) buları ḥīle vü mekr-ile selb ideler.	(SAYFA;562) (SAYFA;149)
aʿyān:	(A.) (Ayn. C.) Gözler. * Bir yerin ileri gelenleri.	[235a] (1) żararınuñ elemi size ʿāyid olur bu ḳavmu aʿyānuñ māliki evlādur bu umūrlarda aʿyāndan (2) ḫalḳ anuñ ḫalḳıdur, milk anuñ milkidür, dilerse bulara hedāyet vire dilerse ḍalālet (3) içinde ḳoya".	(SAYFA;468)
aʿyān:	(A.) Gözler.	Nite ki her ḳālibe başar virdi anuñ-ıla bu ʿālem-i şehādetde olan aʿyānı (8) görer daḫı anlaruñ-ıçun	(SAYFA;374)

		yaraḳ olınanları ol ʿālemde yinleri iḳiler ve giyülir ve nikāḥlanur nesnelerden.	
aʿyān-ı Ḳureyş:	(A.) Kureyşin ileri gelenleri.	Yaʿnī, keʾennehū ol (7) aʿyān-ı Ḳureyş Resūl'e ʿaleyhi's-selām fuḳarāyı ḳatuñdan sür didükleri vaḳt Ḥaḳ Taʿālā didi ki (8) sürüp̀ gidermegil anları ki rablerine ʿibādet iderler, anuñ-iḳün ki anlar benüm ṣāliḥ ḳullarum-(9)dur.	(SAYFA;343)
aʿyān:	(A.) (Ayn. C.) Gözler. * Bir yerin ileri gelenleri. aʿyān-ı Ḳureyş: (F.) Kureyş'in ileri gelenleri.	Ḳaḍan Allāhu Taʿālā bulardan ḳullarına kelām inse bulara (12) faẓlından hidāyet virür, ḍün fuḳarānuñ ḥālleri Resūl-ile ʿaleyhi's-selām istedi ki ḥāl ḳılmaḳdan (13) ve muʿāraża ḳılmaḳdan ʿāciz oldılar, anuñ ṣadedinde ki Resūl anları ḳatından sürmek diledi, (14) aʿyān-ı Ḳureyş'üñ İslāmına ṭamaʿ idüben. [171a]	(SAYFA;340)
aʿyān:	(A.) kavmu aʿyān: Kavmin, topluluğun ileri gelenleri.	[235a] (1) żararınuñ elemi size ʿāyid olur bu ḳavmu aʿyānuñ māliki evlādur bu umūrlarda aʿyāndan (2) ḫalḳ anuñ ḫalḳıdur, milk anuñ milkidür, dilerse bulara hedāyet vire dilerse ḍalālet (3) iḍinde ḳoya".	(SAYFA;468)
āfat:	(A.) Afetler.	(5) Andan ötrü ki irişdi anlara ol nefs mücāhedelerinden ve anuñ riyāżatları żararından (6) ve daḫı şol nesneden ki anlar mübtelā olundular, ḳorḳudan ve aḍlıḳdan ve mālları naḳṣ (7) oluṕ nefslerine żarar irüṕ daḫı yimişlerine āfat irüṕ ṭarīḳ-ı vüṣūlde sülūk ider-iken (8) Allāhu Taʿālā'dın yaña AK.	(SAYFA;31) (SAYFA;674)
āfāt-ı nefsānī:	(A.) Nefsani afetler, nefsin afetleri.	(18) Yaʿnī, uşbu kerāmetler ve bu maḳāmlar uşbu seyyidlerüñdür dünyede; ammā āfāt-ı nefsānīler-ile (19) ve küdūrātı ṣıfātı ḥayvāni-y-ile ḳarışmışdur.	(SAYFA;435)
āfāt-ı nefsden:	(A.) Nefs afetleri.	Ve ümmetler ḥāli daḫı peyġamberler-ile böyledür ki bulara aḥkām-ı kitābı (15) beyānı dil-ile bildürdi ve ʿilm-ı ḥikmeti ḥāl-ile bildürdi, ṣoḥbet vech-ile ve nefslerin tezkiye ḳılmaġ-ıla, (16) āfāt-ı nefsden ve anuñ yavuz	(SAYFA;295)

		ḫulḳlarından.	
āfāt-ı taḳṣīre:	(A.) Suç ve kusurdan dolayı olan afetler, musibetler. Suç ve kusurun karşılığı. * Hatadan dolayı, hatanın afetleri, musibetleri.	Bedürüstī, anlara içlerinden ḥasret odın yiyiserler, (16) maʿbūnlıḳlarından ötrü tīz ola ki bular ol āfāt-ı taḳṣīre vāḳiʿ olalar ki anlaruñ (17) ḥaḳların edā ḳılmaḳda itdilerdi ġarāmet yöninden nedāmetüñ anlara aṣṣısı olacaḳ degül.	(SAYFA;70)
āfāt-ı vehm-ile:	(A.) Vehmin belaları, afetleri. (vehm: (A.) (Vehim) Mübhem ve mânasız korku. * Belirsiz fikir ve düşünce. * Cüz'i mânaların anlaşılmasına yarayan bir idrak kuvveti.)	Felsefīler ḥāli uşbudur, şimdiki zamānda anlar zuʿm iderler ki Allāh'a (18) ve Resūl'e, añа indürilene Ḳurʾān'dan īmān getürdiler, andan umūr-ı uḫreviyyede ve maʿārif-ı ehliyye-(19)de ʿakllarını ḥakem dikeler ki ol ʿakılları mültebisdür āfāt-ı vehm-ile daḫı ol ḫayāl-ile ki mensūbdur	(SAYFA;115)
āfātlar:		Zīre uşbu (11) ṭāyifden ortaya gelenlerüñ çoḳına vaḳt-ı sülūkde āfātlar ʿārıż olmışdur, mücāhededе (12) nefse melālet vāḳiʿ olmaġ-ıla; tā ki Şeyṭān bulara vesvese ḳıluṕ nefslerine eyle gözterdi ki (13) bular ol sülūklarında bir mertebeye irişdiler ki anuñ-ıla şeyḫ ṣoḥbetinden ve anuñ taṣarrufātına (14) teslīm olmaḳda müstaġnī oldılar.	(SAYFA;336)
āfātlardan:		[219a] (1) bu āfātlardan ve bu kudūrātlardan ḫāliṣ olur.	(SAYFA;436)
āfātlardan:		Andan ḫaber virdi ol āfātlardan ve şübhelerden ki vāḳiʿ olur eṣnā-yı sülūkda (9) nehār-ı rūḥānī ẓāhir olduġı vaḳt, tā sālik olanlar andan ḥaẕer ideler.	(SAYFA;695)
āfātları:		Yaʿnī, Allāhu Taʿālā bilür, ol āfātları ki ḥālleri fesāda (6) viricidür, daḫı her nesneyi ki anı riʿāyet ḳılmaḳ ḥālleri ıṣlāḥ idicidür olaruñ (7) üzerine Ḥaḳ Taʿālā anı ilhām ider ol göñüllere ki ḥāżırdur ve işitdürür, ol ḳulaḳlara (8) ki ṣaḳlayucıdur.	(SAYFA;647)
āfatlarına:		ṕes, ʿaḳluñuz ḳarışuṕ vehme ḫayāle düşer (4) şübhelere düşüṕ hevā āfatlarına vāḳiʿ olur, ol vehm ü ḫayāl derelerinde ḫayretde ḳalur.	(SAYFA;295)

āfātlarından:		Ammā ʿaḳlumuz vehm ü ḫayāl ve taḳlīd ü hevā āfātlarından selīm olımadı (11) ki bu tefekküri ideydük.	(SAYFA;522)
afātlarından:		Tā ki bulara beyān olınca ol ṣaḳıncaḳ (16) nesneler, ol beşeriyyet afātlarından ve dünyā ḫaṣīyyeti vāḳıʿalarından ki ol dükeli (17) ḥaṭālaruñ aṣlıdur.	(SAYFA;646)
āfātlarından:		Yaʿnī, ḥaẕer itsün meşāyıḫdan şolar kim gendülerden ṣoñra mübtedī mürīdler (7) ve mutavassıṭlar ḳoyalar bunlaruñ üzerine, ḳorḳalar müfāreḳat āfātlarından isrāf-ı māl-ıla yā ġayr-ıla.	(SAYFA;70)
āfāḳ-ıʿālem:	(F.) Alemin ufukları, alemlerin engin ufukları.	Yaʿnī, tīz ola ki biz vaḥdetümüz nişānların bu āfāḳ-ı (17) ʿālem ʿaynasında daḫı gendü nefsleri ʿaynasında gösterevüz, tā bulara beyān olına ki ol (18) ḥaḳdur.	(SAYFA;354)
āfet:	(A.) Zarar. Belâ. Musibet. Büyük felâket. (mestevlī: (A.) İstilâ eden, ele geçiren, zapteden. Galib olan. Yayılan, her tarafı kaplayan.)	[286a] (1) müstevlī oluṕ bir āfet olunmaya ki sizi ʿālem-i ḫaḳīḳate vāṣıl olmaḳdan mānīʿ ola.	(SAYFA;570)
āfet:	(A.) Arapça musibet anlamına bir kelime. Kötü huylarda bulunan zararlar ve musibetler. Manevi eğitimde, dervişin olgunlaşmasına engel hususlara da âfet denir.	Ol rūḥ-ı şerīf ki ʿılvī ve nūrānīdür, bu ṣıfāt-ı ḫasīse birle ki siflī ve ẓulmānīdür, āfet-(17)leri-y-ile muṭavvaḳ ve maḥfūf ḳılur ve ḥicābları ve ʿaẕābları-y-ıla iḥāṭa ider ḳıyāmet güninde ve daḫı (18) ayrılduġı vaḳt.	(SAYFA;52) (SAYFA;484) (SAYFA;633) (SAYFA;563) (SAYFA;371) (SAYFA;371) (SAYFA;52) (SAYFA;52) (SAYFA;621) (SAYFA;357) (SAYFA;290) (SAYFA;433) (SAYFA;284) (SAYFA;733) (SAYFA;65) (SAYFA;337) (SAYFA;695) (SAYFA;350) (SAYFA;78) (SAYFA;87) (SAYFA;559) (SAYFA;730) (SAYFA;83)

			(SAYFA;741) (SAYFA;575) (SAYFA;675) (SAYFA;675) (SAYFA;735)
āfet-i ḥırṣ:	(f.) Hırsın afeti, hırsın zararı.	Yaʿnī, ol yetīmlere māllarını virüñ āfet-ı ḥırṣdan ve ḥasedden ve ḫısset ü ṭamaʿdan (16) nefslerüñüzi tezkiye ḳılmaġ-ıçun ve anı ḳanāʿatıla ve mürüvvet-ile ve yüce himmet-ile ve ʿāfiyyet-ile bezemeg-içün (17) ve daḫı buyurdı ki AK.	(SAYFA;65)
āfet-ı riyā:	(F.) Riya afeti, riyanın olgunlaşmaya engel olması, riya sebebiyle Allah'ın rızasına uygun olamamak.	[092a] (1) keşf olundı ḫalḳa tenbīh olunmaġ-ıçun ve ḥaḳ ṭarīḳından fāyide olmaġ-ıçun yāḫūḏ (2) ol ḫayrdan ki siz anı gizlü idersiz nefsüñüzi āfet-ı riyādan ṣaḳlamaġ-ıçun daḫı (3) ol meşārib-ı ḥaḳdan ḳaṭʿ olmaġ-ıçun.	(SAYFA;182)
āfet-i semāvī:	(F.) Semavi âfetler. Allah tarafından insanları ikaz ve ceza için verilen belâ ve musibetler.	Yaʿnī, olara āfet-ı semāvī irişüṕ ṣūretleri bāṭınlarındaġı ṣıfata mübeddel (7) oluṕ ervāḥları bu ḳālibleri diyārında küllī helāk oldı.	(SAYFA;467)
āfet-i ṭabīʿat:	(F) Tabi afetler. * Allah tarafından insanları ikaz ve ceza için verilen belâ ve musibetler.	Andan ḫaber virdi ol āfet-ı ṭabīʿatden ki ehl-i şerʿ-ile (16) vardur, bunuñ-ıla ki buyurdı; AK (17) AK.	(SAYFA;733)
agāh:	(Ageh) f. Haberdar. Uyanık. Kalbi uyanık. Malumatlı. Basiretli. Vâkıf. Bilen.	(10) Yaʿnī, agāh oluñ ki semā-ı ḳulūb ve arż-ı nüfūs anuñ ḫāṣ milkidür, ḳullarıdur, ne dilerse (11) bulara işler, bular gendü nefslerinde nefʿa ḍarrā (żarrā) mālik degüller.	(SAYFA;694) (SAYFA;206) (SAYFA;452) (SAYFA;30) (SAYFA;714)
āh:	Maddi veya mânevi bir acı hissolundukta kullanılır. * Nedamet, pişmanlık ve teessüf beyan eder. * Birine acındığına, keder ve esef edildiğine delalet eder. Meselâ : Ah! Evladım! gibi. ***Arapça bir iç çekiş ve iştiyak nidası. Aşk ateşi ile kulun inleyişi. Allah kelimesinin ilk ve son harflerinin bitişmesiyle oluşan ah, eskiden minyatürlerde şu şekilde resmonulurdu : Dağlar, vadiler, ağaçlar, sular, çayırlar hepsi yanıyor, hepsi alevler içinde, ok girmiş bir kalb,	Vaḳtī ki aña vārid-i Ḥaḳ irişe beşeriyyet ṭāḳatı anda (7) ṭaralur gögsi ṣovımaġ-ıçun döne döne āh ider, ol ḫalḳdan ṭaralmış göñül Ḥaḳ'dın (8) yaña dönüṕ nefes urur, ḫalḳdan nefret idüṕ Ḥaḳ'dın yaña ḳaçar, ol insāniyyet dirisinden (9) ṣıyrıluṕ çıḳar, ol ferd-içün, ol daḫı ferd olur.	(SAYFA;646) (SAYFA;368) (SAYFA;534)

	kan damlıyor ve üzerinde "ah mine'l-aşk" şeklinde bir yazı. Bu şekildeki bir minyatür, Ankara Kalesi içindeki Devduran Mescidi'nde, kıble duvarına asılı olarak, değerli din adamlarımızdan sayın Abdülhalim Ünal Beyefendi tarafından muhafaza edilmektedir. Hz. İbrahim (a) çok âh eden (evvah) lerdendir.		
āhiret:	(A.) Bu dünyadan sonra gideceğimiz ebedi âlem. Âhiret, kıyamet koptuktan sonra, bütün varlıkların ve insanların devamlı kalacakları yerdir. Orada ölüm yoktur, hayat sonsuzdur; dinin emirlerine bağlı olanlar için cennet; dine bağlı olmıyanlar için de cehennem vardır.	(12) Yaʿnī, girü ol dünyāya müteʿallıḳ olan nesneye el uzatsa Allāhu Taʿālā andan intiḳām ider, dünyede (13) ḫızlānıla ve āhiretde ḫusrānıla.	(SAYFA;291)
al-:	Yardımcı fiil olarak kullanılmaktadır. İbret almak, ders çıkarmak manasındadır.	Nite ki (6) buyurdı; AK, fehm eyle cidd-ile, andan ʿibret al.	(SAYFA;109) (SAYFA;25) (SAYFA;308) (SAYFA;723) (SAYFA;414) (SAYFA;616)
al-:	Muhatap olunan bir hal veya durumun kaldırılmasını istemek musibet veya kötü bir hadisenin kaldırılmasını istemek.	Yaʿnī, emr olundı (8) ki yā arż-ı beşeriyyet şehvātuñ ṣuların al veyā semā-ı ḳażā ċekkil ol āfetler ṣuların (9) ki dökdüg-idi.	(SAYFA;733)
al-:	Almak. Yoksun bırakmak.	(11) Yaʿnī, cemīʿ varuñuzı aña görklü odıncı viresiz ḳarżı ḥasen oldur ki sizüñ ol mecāzī (12) ve fānī varuñuzı ala size ḥaḳīḳat bāḳī varlıḳ vire.	(SAYFA;228) (SAYFA;337)
al-:	(lezzet) almak; mutluluk ve huzur hissetmek. *mec.* Herhangi bir şey karşısında duyulan zevk, haz	Ammā anuñ kim üzerine ẓulmāt-ı beşeriyyeʾi (15) ḥayvāniyye ġālib ola, ol būt-ı hevāya mütābaʿat ḳıla, dünyā leẕẕātları-y-la leẕẕet ala, anuñ velīsi ṭāġut (16) olur, anı nūr-ı rūḥāniyyeden ṣıfāt-ı ḥayvānī ẓulmātına iltür.	(SAYFA;312) (SAYFA;702)
al-:	Yardımcı fiil olarak kullanılmaktadır. iʿtibār al-: Kulak asmak. İbret alıp uyanık olmak.	Bu āyet delālet ider aña ki bu miḥnetler ve şedāyidler ve muṣībetler mūcib (17) intibāhdur ki anlaruñ-ıla mütenebbih oluṕ iʿtibār ala, lākin bu ehl-i saʿādete ve başīret (18) ehline olur.	(SAYFA;479)
al-:	Almak. Kabul edip almak.	İşāret bu āyetler (10) taḥḳīḳında	(SAYFA;76)

		budur ki uşbu muʿāmeleler ki zevcden menʿ itmekdür mīrāṣına ṭamaʿ idüben, yā (11) anlara żarar idüṕ incidmek; tā ki ol mālınuñ baʿżını vire, fidā ḳıla gendüyi ḳurtamaġ-ıçun, (12) yā mehrin ala yāḫūḏ aña virdügin küllī girü ala.	
al-:	Almak. Verilen bir şeyi geriye almak.	İşāret bu āyetler (10) taḥḳīḳında budur ki uşbu muʿāmeleler ki zevcden menʿ itmekdür mīrāṣına ṭamaʿ idüben, yā (11) anlara żarar idüṕ incidmek; tā ki ol mālınuñ baʿżını vire, fidā ḳıla gendüyi ḳurtamaġ-ıçun, (12) yā mehrin ala yāḫūḏ aña virdügin küllī girü ala.	(SAYFA;76)
al-:	Kişinin kendisini bir halden kurtararak o hali terketmesi.	Ol ecr-i ʿaẕīm didügi anuñ ʿināyet-ı ceẕbeleridür ki irişüṕ buları gendü-(2)lerden ala, gendüyi bulara yaḳīn ḳıla, fehm eyle cidd-ile.	(SAYFA;224) (SAYFA;487)
al-:	Öğüt almak, mütenebbih olmak.	Saʿīd (16) oldur ki bir ġayrınuñ ḥālinden gendüye ögüd ala, bularuñ ol şeḳāvetleri aña irişdi ki (17) AK.	(SAYFA;184)
al-:	Ayak altına almak; itibar etmemek, değer vermemek.	Yaʿnī, bu meẕkūr-ı ʿamele getürseler bular (8) rızḳlanalardı fevḳlerinden vāridāt-ı rūḥāniyye ve müşāhedāt-ı rabbāniyye birle ve ayaḳları altından (9) daḫı nefs-i musaḫḫar ḳılmaġ-ıla yüce himmet-ile; tā ki ol hevālarından menʿ ide nefs murādlarını ayaḳ altına (10) ala, tā ki ol maḳāmlarına irişe.	(SAYFA;268)
al-:	Gendüligin almak; kendi nefsini öne geçirmemek.	Yaʿnī, tīz ola ki Allāhu Taʿālā ol (5) elṭāfınuñ ceẕbeleri-y-ile anları raḥmete girüre anlaruñ gendüligin ala raḥmeti-y-le gendüdin (6) hidāyet vire.	(SAYFA;634)
ālām:	(A.) (Elem. C.) Elemler. Kederler. Üzüntüler. (esḳām: (A.) (Sakam. C.) İlletler, hastalıklar, dertler.) ālām u esḳām: dertler ve üzüntüler.	Yaʿnī, ol ālāmlar ve esḳāmlar ol aḥkām u (16) ḳażā nāzil olduġı vaḳt anlaruñ dilde sözleri bu oldı ki didiler; “İy bizüm Rabbumuz, (17) bizüm vücūdumuz ṣadr olan günāhları setr eylegil, maġfiretüñ perdesin ṣarḳıtmaġ-ıla, (18) daḫı maḥv it bizden işlerümüzüñ isrāfını, senüñ ṭalebüñ yolında ḳademlerümüzi ṣābit (19) ḳılıvir.	(SAYFA;31)
al-:	Yardımcı fiil olarak	Yaʿnī, tīz zamānda cezā alanlar	(SAYFA;520)

	kullanılmaktadır. Ceza almak, yapılan bir işin kötü karşılığını almak.	ḫızlān-ıla, tā ki bileler ol ṭabʿ u hevā-y-ıla (19) ne işlediler ol ilḥādlarında Ḥaḳ Taʿālā'nuñ esmālarında ve ṣıfātlarında.	
al-:	Yardımcı fiil olarak kullanılmaktadır. Ganimet almak; ganimet elde etmek.	Aña işāret ḳılur şol nesne ki siz (18) ġanīmet alasız, şol vaḳt ki envārı müşāhede ḥicābları götrüle esrārlar keşf oluna anuñ dört (19) ḫumsı şirkdür ki anuñ sebebi-le Allāhu Taʿālā-y-ıla maʿīşet ḳılasız; ammā anı aġyārdan gizleyesiz.	(SAYFA;570)
al-:	Engellemek, men etmek, bırakıp terk etmek.	Yaʿnī, gey baʿīd ü münker nesnedür ki siz anlardan alasız.	(SAYFA;77)
alćaġ:	Alçak, aşağı, değersiz.	Uşbu ulu sırdur ki rūḥı ʿālem-i ervāḥuñ yücesinden bu ʿālem-ı ecsāmuñ (14) alćaġına gönderdi, tā ki ol ḳalb-ı rūḥānī andan ḫilāfet ḥāṣıl ide, ol ḳābildür (15) nūr-ı rabbāniye.	(SAYFA;485)
alćaġ:	Manevi olarak alçaklık, derece düşüklüğü. Beşeriyyet alçaklığı; insanlık faniliği geçiciliği. alçak; denî, değersiz. Hor ve zelil.	Zīre bu rūḥ-ı nūrānī taʿalluḳı bu cesed-i ẓulmāniye rūḥa ḫüsrān vācib (15) ḳılur, illā meger ki Ḥaḳ Taʿālā aña aʿmāl-i ṣāliḥa nūrın irişdüre ki şerʿiyye ola, ol rūḥı (16) terbiyyet ider ol beşeriyyet alćaġından teraḳḳī itdürür ẕirve-ı rūḥānīyyeye.	(SAYFA;758)
alćaġ:	Mütevazi.	[040b] (1) yücesin sever, alćaġını kerīh görür.	(SAYFA;79)
alćaḳlıġ:	Düşük ve kötü görmek, düşük ve kötü düşünmek.	Yaʿnī, biz kimi dilersevüz (2) derecesin yüceldürüz, ol ceẕebāt-ı ilāhi-y-ile anı ćeküp ol ana niyyet alćaḳlıġından ćıḳaruruz.	(SAYFA;362)
aldaġucı:	Aldatıcı. Yalancı. Doğru yoldan saptırıcı.	Eyle ẓann ider ki bu oġlancuḳlar aldaġucıdur ol (7) emellerden ki aña muvāfiḳ gelür. [354a]	(SAYFA;706)
aldaġucı:	Aldatıcı, doğru yoldan saptırtırıcı. Yalancı.	Yaʿnī, bularuñ ol şeyḫleri ki bu ṭarīḳı ḳodılar, gendülerden diredüben anlar şerīʿatdan (18) ṭarīḳatdan bilmez degüller midi? Ve ḥaḳīḳat yolından azmışlar degüller midi? Zīre ol ṭabīʿat (19) ehlidür, Şeyṭān aldaġuclarıdur mecmūʿı eṭrāf-ı ʿāleme fitneleri ẓāhir oldı ol ʿizzetcükleri	(SAYFA;298)
alda-:	Aldanmak, inanmak.	Yaʿnī, ol ikisini aldadı kelām-ı ġurūr-ile, Allāh'ı ẕikr idüp anlaruñ sekrin (5) ve şavḳın andın yaña ziyāde ḳıldı.	(SAYFA;428)

alda-:	Aldanmak, doğru olmayan bir duruma yönlendirici bir halin iyi olduğuna inanarak o yola sapmak.	Zīre ḳaćan ki ol nefs üzere ṣıfātları-y-ıla ol (4) feyż-ı rabbānī nūrları mirʾāt-ı ḳalbden ʿaks ursa anuñ ṭabīʿatı ẓulmet-ı münkesir olur şehvetleri (5) odı söyler bi'l-külliye fenā oluṕ helāk olmaḳdan ḳorḳar, rūḥ-ıla ḳalbe ilticā ider, (6) buları yalan and-ıla aldar, İblīs Ādem-ile Ḥavvā'yı and-ıla aldadıġı gibi.	(SAYFA;608)
aldamaġ:	Aldatmak. Yanlış ve kötü bir şeyi yalanlarla ve hilelerle doğru ve güzel göstererek aldatmak, yoldan saptırmak.	(13) Ol Firʿavn-ı nefs didi ki "Biz ol ṣıfāt-ı rūḥuñ oġlanların ki ḳalb u nefs ve aʿmāl-i ṣāliḥadur, (14) küllisin bāṭıl idevüz, ʿucb u riyā-y-ıla ḳoyavuz, ol ṣıfātların ki bu aʿmāl andan mütevellid olur (15) ki biz bularuñ üzerine ḳāhirlerüz, mekr-ile aldamaġ-ıla ve ḥīle-y-ile".	(SAYFA;478) (SAYFA;568) (SAYFA;424)
aldan-:	Aldanmak, kanmak. Bir hal veya durumu olduğundan farklı görmek. -*e* Görünüşe bakarak yanlış bir yargıya varmak, yanılmak.	(17) ṕes, ol münāfıḳlar ol müşāhedeye maġrūr oluban aldandılar, irişdi ṣandılar.	(SAYFA;176)
aldan-:	2. Bir hileye, bir yalana kanmak.	Ḫalḳ size irādet getürdügine maġrūr olmañ ve anlaruñ (10) göñüllerine ʿizzet ü ḳabūl buluṕ ḥaḳḳuñuza görklü ẓann itdüklerine ve size taḳarrub (11) ḳılduḳlarına aldanmañ.	(SAYFA;299) (SAYFA;517) (SAYFA;335) (SAYFA;62) (SAYFA;58) (SAYFA;608) (SAYFA;694) (SAYFA;551) (SAYFA;550)
aldan-:	Avunmak, oyalanmak.	(19) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā temīz ḳılmaġ-ıçun, ol ervāḥları ve ḳulūbları ki ḫabīṣedür nefse aldanmışlardur.	(SAYFA;567) (SAYFA;56)
al-:	ʿahd al-:; söz almak, söz verdirmek.	(6) Andan ehl-i mīṣāḳdan ḫaber virüṕ buyurdı ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā ʿahd aldı ol zerrātdan ki anlaruñ (8) üzerine nūrından nūr ṣaćdı, ol elest güninde, ol nūrdan irişdügi ḳadar her birine ʿilm (9) virdi, erkān-ı islāmdan ve muʿāmelāt-ı dīnden, daḫı īmāna hidāyet virdi.	(SAYFA;57) (SAYFA;308) (SAYFA;511) (SAYFA;514) (SAYFA;225) (SAYFA;225) (SAYFA;225) (SAYFA;230) (SAYFA;514) (SAYFA;225) (SAYFA;513) (SAYFA;225) (SAYFA;57) (SAYFA;272//1)

			(SAYFA;186) (SAYFA;229)
al-:	Lezzet almak; haz almak, lezzet almak.	Bildi ki ṭarīḳ-ı ḥaḳḳı azmış, ḫaṭā (11) itmiş anda ki būd u ʿunāt-ı beşeriyyete yapışdı Mūsā-yı rūḥ ġāyib olduḳdan ṣoñra (12) ve bu dünyā ẕīnetine meyl eyledi, anuñ şehvātı-y-ıla leẕẕet aldı.	(SAYFA;490) (SAYFA;526)
al-:	Kazanmak, bir hal veya durumu bir sebeble bir durum ve halden kazanmak. (gönidürmek: Yönelmek, teveccüh etmek, istikamet almak, yüzünü döndürmek. gönidüricilik; yönelticilik, yüzünü döndürücülük. göniledüci; yöneltici, teveccüh ettirici.)	Egerçi ol göniledüci fiʿl-(i) (15) ẓāhirde ol billūrlardandur; ammā ol gönīdüricilik ṣıfātın cirm-i şemsden aldı, ḥaḳīḳatā.	(SAYFA;274)
al-:	1. Basmak, galebe etmek, istila etmek, kaplamak. 2. Ele geçirmek, yakalamak, elde etmek. 3. Gereken şeyi kendine mal etmek.. (maʿdūm: (A.) Mevcut olmayan. Yok olan. Yok.)	Henüz (5) ādemoġlanları daḫı maʿdūm-ıdı ve arḳaları daḫı maʿdūm-ıdı ol kemāl-i ḳudreti-y-le aldı (6) ol ẕürriyātlarını ki maʿdūmlardı, tā ḳıyāmetā degin olacaḳlarını ol yoḳ arḳalarından aldı, (7) anlara ol ḥāle münāsib vücūd virdi.	(SAYFA;511)
	Elde etmek, var kılmak.	Henüz (5) ādemoġlanları daḫı maʿdūm-ıdı ve arḳaları daḫı maʿdūm-ıdı ol kemāl-i ḳudreti-y-le aldı (6) ol ẕürriyātlarını ki maʿdūmlardı, tā ḳıyāmetā degin olacaḳlarını ol yoḳ arḳalarından aldı, (7) anlara ol ḥāle münāsib vücūd virdi.	(SAYFA;511)
al-:	Elde etmek, bir mirasdan veya maldan kendi payına düşen malı almak.	Her ki bu mīrāṣdan aldı, tamām naṣībin aldı.	(SAYFA;72) (SAYFA;72)
al-:	Bir topluluğu diğer topluluktan ayırmak.	Nite ki bu ümmetden (3) aldı mīṣāḳ güninde; līkin ç̇ün ol iki ṭāyifeyi gendü nefslerine ışmarladı.	(SAYFA;230)
al-:	Satın almak; bir söz karşılığında bir vaadde bulunmak ve vaadin karşılığında beklentisi olmak. Burada sıddıkların kalblerini satın aldığından bahsetmektedir. Sıddıkların kalbini satın almasının lezzeti Allah'ı bulmaktır. (ḳam'; f. İstek. Arzu. Maksad. Murad. Dilek. Lezzet.)	Ve bunda bir işāret daḫı (11) var ki buyurdı; Allāhu Taʿālā ṣatun aldı, ol ṣıddīḳ ḳullarınuñ ḳalblerin ve ervāḥ-(12)ların bunuñ-ıla ki anuñ ḳamın Allāhu Taʿālā'yı bulmaḳ ola. [322b]	(SAYFA;643) (SAYFA;723//11) (SAYFA;100//15)

al-:	Bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak	Ve elinüñ burhānı ol-ıdı ki bir avuç ṭoprąḳı aldı atdı,	(SAYFA;204)
al-:	Satın almak.	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ṣatun aldı, taḳdīr-i ezelīde (18) īmān u ṣıddīḳ ehlinden nefslerin ve mālların. [322a]	(SAYFA;642)
al-:	Bir şeyi veya kimseyi bulunduğu yerden ayırmak.	Zīre nefs ol (13) ẕerre içinde bile ḳonılmışdı, Allāhu Taʿālā anı adem ẓehrinden aldı, ol ḥaḳḳuñ rubūbiyyetine (14) iḳrār ḳıldı, rūḥa mütābaʿat birle ʿahd olundı.	(SAYFA;548)
al-:	Tezkiye almak; nefsi kötü şeylerden temizlemek, hayra yöneltmek usul ve esaslarını almak. Tezkiye almak; temizlenmek. Tezkiye; Arapça, arıtmak, temizlemek vs. gibi anlamları ifade eden bir kelimedir. Kur'an-ı Kerim'de, "nefsini arıtan felaha erdi" (Şems/10) şeklinde bahsedilen husus, nefsi, kirleten şeylerden temizlemekle alâkalıdır. Kısaca, nefsi yerilen ahlaktan, övülen ahlaka yükseltmeye tezkiye denir. Burada da tezkiye almak bu usul ve esasları öğrenmek, o esaslara uyarak nefsi temizlemek demektir.	Andan ṣoñra müzekkiyeler ol ʿālimlerdür ki gendü gendülere tezkiye aldılar anlardan ki olar (7) Resūl'den tezkiye aldılar "Ḳarne baʿde ḳarnin" .	(SAYFA;106) (SAYFA;106)
al-:	Miras almak; mecazen kendinden önceki haktan hak olanları alarak tatbike devam etmek. *mec.* Bir neslin kendinden sonra gelen nesle bıraktığı şeyi almak.	Anlar kitāb mīrāṯ aldılar ki ol kitāb Ḥaḳ Taʿālā (2) ervāḥa (2) ve ḳulūba ilhām itdügi mevāʿiẓler ve ḥikmetler ve esrār u maʿānīlerdür, nefse ṣıfatları-y-ıla ḫaber (3) virüṕ irişdürdiler.	(SAYFA;508)
al-:	Kazanmak. Kabul etmek.	Ol ʿahdi ṣatuṕ bu dünyā (15) metāʿın ve anuñ zaḫārıfın aldılar ki metāʿı ḳalīldür .	(SAYFA;57) (SAYFA;51)
al-:	Maskaraya almak; alay etmek, hafife almak.	Yaʿnī, semīʿdür, anı ki resūlleri masḫaraya aldılar, daḫı evliyālara istihzā ḳıldılar ve anlaruñ (3) ḥaḳḳında ṭaʿn itdiler ve anları yalanladılar.	(SAYFA;319)
al-:	Elde etmek.	Şöyle ki ol mücāhedenüñ elemi ve żararı berāber ola ol leẕẕet ve şehvet kim nefs (15) andan aldı-y-dı.	(SAYFA;290)
al-:	Almak. Elde etmek, hasıl etmek. Tat almak.	Yaʿnī, ol şerle buyurucı nefs ṭadmaġ-ıçun ol muʿāmelelerüñ	(SAYFA;291)

		yöninden şol nesne-y-içün ki leẕẕāt-ı şehvātdan ve ġaflet (9) ḥalāvetinden aldı-y-dı.	
al-:	Satın almak.	Bunda iki maʿnī var bir ṭamaʿ-ı ḥarām ḳılmaḳdur, müslümānuñ mālından ölçmesen ve (8) ṭartmasın naḳṣ itmeg-ile ṣatduġı vaḳtin ve ol keylin terāzüsin ziyāde ḳılmaḳdur, alduġı (9) vaḳtin.	(SAYFA;403)
al-:	Çıkarmak, meydana getirmek.	Zīre ervāḥ ṣaf ṣaf olmışlardı (12) cünūd-ı mücennede gibi ve Ādem ṣulbinden çıḳmaḳda daḫı evveller-idi, ol zürriyyātını (13) ṣulbinden alduġı vaḳt.	(SAYFA;634)
al-:	Lezzet almak.	Yaʿnī, her ki göñil gözi (16) kör oldı naẓardan ve bu kemālātı görmekden, bu ḳālib göziyle dünyāya naẓar ḳılduġı-çun ve anuñ (17) şehvātlarından ve zīnetlerinden leẕẕet alduġı-çun ol ḥayvānī otlaḳlardan ḥalāvet olduġı-çun (18) başīretler kör oldı.	(SAYFA;374) (SAYFA;604) (SAYFA;737) (SAYFA;607) (SAYFA;80)
al-:	Elde etmek.	Yaʿnī, keremin aldukları vaḳt (8) sen yā Muḥammed şol kimseleri ki kāfir oldılar.	(SAYFA;546)
al-:	Elde etmek, kazanmak.	Eger (16) mevāniʿ irişse ki seni seyrden ḳaṭʿ itse dirler ki “Biz ol ḥayvāniyyet otlaḳ-(17)larından naṣībümüz alduḳ ki ol ʿālem-i rūḥāniyyeye seyr itmeg-içün yaradılmaḳ”.	(SAYFA;605)
al-:	Men etmek, almak. Bir şeyi veya kimseyi bulunduğu yerden ayırmak	Yaʿnī, ol kāfirler ve ẓālimler ve fāsıḳlar elinden (8) alduḳ, ol müʾminlere muvaḥḥidlere ve ṣāliḥlere virdük.	(SAYFA;482)
al-:	Elde etmek. Kazanmak.	(16) Ḥāl budur, alduḳları fānī ve ʿaẕābları baḳī.	(SAYFA;57)
al-:	Maskaraya almak; alay etmek.	(7) Yaʿnī, ol müʾminleri masḫaraya alurlar Ḥaḳ Taʿālā münāfıḳlaruñ müʾminleri masḫaraya alduḳların (8) istiḳbāl ve ḥāl ṣıġası-y-ıla ẕikr eyledi, “yesḫarūne” didi.	(SAYFA;623)
ālet:	(A.) Vasıta. * Sebeb, vesile.	(9) Yaʿnī, ol nesneden ki ġanīmet idersiz, yiñ andan size ḥalāl olsun, tā ki anı ġıdā idinüp kiçi cihāda (10) ve ulu cihāda ālet idinesiz bu ḥāletde ki nefsüñüzi anuñ-ıla pāk idesiz ḥalāl infāḳ itmeg-ile (11) ol	(SAYFA;554)

		dünyā maḥabbetinüñ ḉepelinden ḳalbüñüzi arıdasız.	
ālet:	(A.) * Sebeb, vesile.	Bu nesneleri taʿaḳḳul itmez mi ol nefsler ki dīni ālet idinüṕ (5) anuñ-ıla dünyā ṭaleb ider ve anuñ şehvātın ister ol mevāhib-ı ḥaḳḳ-ıla temettuʿ itdükden (6) ṣoñra ervāḥa ve ḳulūba mütābaʿat idüben.	(SAYFA;509)
ālet:	Maşa. Alet edinmek; bir şeyi öne sürerek başka amaç gütmek.	Daḫı baʿżı yavuz ʿālimler ki dīnlerin ālet idinüṕ anuñ-ıla dünyā (12) cemʿ iderler, himmetleri ʿilmi ṭaleb itmekde ve ʿömri aña ṣarf itmekde ʿizz ü cāhdur ve ḳabūl-i (13) ḫalḳdur, müfāḫaret ü şöhretdür, menāṣıblar almaḳdur kesb-içün .	(SAYFA;408)
ālet:	(A.) Bir hal veya duruma, bir işe ulaşmaya sebep olan ameller.	Ol ālet bu ġazāya Allāhu Taʿālā'yı ẕikr itmekdür.	(SAYFA;120)
ālet:	(A.) Vesile etmek, araç eylemek. * Alet edinmek; aslı farklı olduğu halde bir şeyi başka bir şekilde kullanarak amacını gerçekleştirmeye çalışmak.	Yaʿnī, nefslerüñ şānı budur ki ol (4) mevāhib-ı rabbānī ve keşūf-ı rūḥānī ki Ḥaḳ'dan bulara ʿaṭā olınur, tā anuñ-ıla ḳurbet ṭaleb (5) ideler anlar bunı bu metāʿ-ı dünyā ḥāṣıl ḳılmaġa vesile idinürler ve māl u manṣıb ḥāṣıl ḳılmaġa (6) ālet idenirler, tā leẕẕāt-ı dünyāvī ve şehvāt-ı nefsānī birle tamām temettuʿ ḳılalar.	(SAYFA;508)
ālet:	(A.) Sebep, vesile. Aracı. Araç.	Zīre bular (12) āletdür kemālāt ḥāṣıl itmege ki muḳarreb melā'ikeler aña irişmez, līkin anlar gendü nefslerine ẓulm itdiler ol istiʿdādlarını ṭabīʿatlarına muvāfıḳ yirde istiʿmāl itmeg-ile ḥükm-ı şeraʿ üzere degül, (14) ol hevā ṕutına ṭapmaġ-ıla ve dünyā ṣanemlerine ʿibādet ḳılmaġ-ıla ol istiʿdādlarını fesāda virdiler.	(SAYFA;753)
ālet:	(A.) Alet, belirli bir işi yapmak için özel olarak üretilmiş, iş sürecinde kullanılan ancak tüketilmeyen nesnedir. Tıpkı bunun gibi mecazen de maksada ulaşmak için kullanılan usul ve esaslara da alet denmektedir. * Sebeb, vesile, vesâit. * Edevat. Avadanlık.	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā anlara ẓulm idüṕ istiʿdād-(10)larından maḥrūm ḳılmadı ve āletlerin küllī düzivirdi, līkin bular gendü nefslerine ẓulm (11) eylediler, istiʿdādlarını ve āletlerini hevāları emrine ṣarf itmeg-ile mevlāları emrine (12) muḫālefet ḳıluṕ, tā ki āḫiretde ziyānkār oldılar.	(SAYFA;616) (SAYFA;616)
alıcı:	Alan, geri alan, bir şeyi lütfettikten sonra geri alan.	Belki eyle bile ki ol (3) virdügin Allāhu Taʿālā'ya virür, alıcı oldur.	(SAYFA;639)

al-:	istihzāya al-: Alay etmek, birisi ile eğlenmek. * Birisini gülünç duruma düşürmek, maskara etmek.	(3) İşāret bunda budur ki ol mükeẕẕibler ve istihzāya alıcılar ol ṭaleb iden ehl-i Ḥaḳḳ'ı görmezler mi (4) ki niçe mükeẕẕüblerüñ ve müstehzīlerüñ ervāḥların helāk eyledük.	(SAYFA;315)
alın-:	Feda alınmak; * Uğruna vermek.	Andan ṣoñra fidā alına baʿżuñuzuñ dünyāya raġbet (13) olduġ-ıçun.	(SAYFA;553)
alın-:	Men edilmek, el çektirilmek.	Yaʿnī, eger sizüñ göñüñüzde ḫayr varın bilse Ḥaḳ Taʿālā (18) ki anuñ ẕikri-y-ile muṭmayinn oluṕ ʿubūdiyyete dāyim oluṕ anuñ ḥükmi taḥtında münḳād olayduñuz ol (19) sizden alınan şehvāt-ı dünyā ve leẕẕāt-ı hevā bedeline size daḫı yigrek uçmaḳ niʿmetlerin ve anuñ	(SAYFA;554)
alın-:	Nefes almak, yaşanan her an.	Zīre ḥaḳīḳat ehlidür nefeslerinüñ evvelin āḫirin murāḳabe (3) iderler, tā ki alınan virilen nefeslerin küllī Allāh-ıla ola, tā her nefes anlara ʿīd ola.	(SAYFA;307)
alın-:	ʿahd alınmak; söz alınması, söz verilmesi. Kavilleşmek.	(12) Yaʿnī, ḫiṭāb rūḥ-ıladur ki mīṣāḳ güninde anuñ-ıla ʿahd alındı.	(SAYFA;548)
alın-:	Çıkartılmak. al-: Çıkartmak.	(8) Yaʿnī, ol ẕerre ki Ādem ẓahirden alındı aña elest-ile ḫiṭāb olunmışdur ve "belā" dimeg-ile (9) cevāb virilmişdür ol ẕerre ḳalbde ḳonılmışdur.	(SAYFA;690)
alın:	Alın. Yüzün, kaşlarla saçlar arasındaki bölümü.	Yaʿnī, şol günde ki ol Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmege infāḳ (10) itmedügleri altun gümiş üzere ḳızdurıla cehennem odında ki ol cehennem-i ḥırṣdur anuñ-ıla (11) ṭaġlana ol göñüllerüñ ve ervāḥlaruñ alınları üzere.	(SAYFA;594)
alın-:	Alınmak, çekilmek, men edilmek.	[098b] (1) Egerçi anlar Ḥaḳ Taʿālā yolından menʿ olundılar küfrleri-y-le aña gümān yoḳ ki anlar (2) hidāyetden ḳatī ḍalālet vāḳiʿ oldılar; līkin iḥtimāl var kim bu küfr bu menʿ olunmaḳ (3) anlaruñ ḥaḳḳında ʿādiyeti ola ʿādiyet ḫōḏ girü alınsa gerek, ṕes mümkindür ki (4) bular uşbu küfre vāḳıʿa olduḳları bu münāsebet-ile ola ki atalarından taḳlīd-ile ola (5) vaḳt-ı reşāşda ol nūr bulardan ḫaṭā itmemiş ola bular girü ḥaḳdın yaña	(SAYFA;195)

		(6) rücūʿ ideler īmān getüreler.	
āl:	(A.) Sülâle, soy, hânedan. Akrabâ ve taallukat. ***Arapça.Neseb bakımından Hz. Muhammed (s)'in ailesidir. Bu nisbet Hz. Muhammed (s)'e cismani olur. Hz. Resulullah (s)'ın çocuklarının durumu bu gruba girer. Veya bu nisbet manevi olur. ilimde derinleşmiş alimler, kamil veliler ve O'nun kandilinin nurundan nasibini alan Rabbani hakimler de bu grubda mütalaa edilirler. Bu iki nisbet bir kimsede birleşirse, nur üzerine nur olur. O'nun neslinden gelen imamlar bu iki nisbeti birleştirmeye muvaffak olmuş kişilerdir.	(10) İşāret bu "āl-i" bu āl-i İbrāhīmden ehl-i ḫullete ve ehl-i maḥābbetedür.	(SAYFA;108)
Ālī:	Burada, Ali b.Hamza Ebû'l-Hasen el-Kısâî kastedilmektedir. Ālī ḳırātı; Ali b.Hamza Ebû'l-Hasen el-Kısâî'in okuyuş tarzına göre okumak. Kur'an-ı Kerim yedi kıraatta okunmaktadır.	Nite ki Ālī ḳırātında geliṕ-(10)dür, raḍıya'l-lāhu ʿanh.	(SAYFA;394)
āl-i Firʿavn'a:	(F.) Firavun ailesi, Firavun'a tabi olanlar.	Yaʿnī, (18) nite ki āl-i Firʿavn'a işlendi daḫı andan ilerüki ümmetlere ki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ āyātlarına (19) kāfir oldılar, enbiyālar muʿcizātına taṣdīḳ itmediler.	(SAYFA;546) (SAYFA;547) (SAYFA;479)
āl-i İbrāhīmden:	(F.) İbrahim (a.s) ailesi, İbrahim (a.s)'ın yolundan gidenler, ona tabi olanlar.	(10) İşāret bu "āl-i" bu āl-i İbrāhīmden ehl-i ḫullete ve ehl-i maḥābbetedür.	(SAYFA;108)

Allāh:	(A.) İnsanı, dünyayı, kâinatı, görülen veya görülemiyen bütün varlıkların yaratıcısı. Allah ezelidir; yani varlığının başlangıcı yoktur, çünki yaratılmamıştır ve varlığı devamlıdır, sonsuzdur. Hiç bir şey yokken o yine vardı. Allah'ın ilmi, kudreti ve iradesi ve diğer sıfatları da sonsuzdur. O herşeyi ve hepimizi her an bilir ve görür. (Bütün Esmâ-i Hüsna'nın ifâde ettiği mânalar ile bütün sıfât-ı kemâliyeye Lâfza-i Celâl olan "Allah", bil'iltizam delâlet eder. Sair ism-i haslar yalnız müsemmalarına delâlet eder. Sıfatlara delâletleri yoktur. Çünki: Sıfatlar, müsemmalarına cüz olmadığı gibi aralarında lüzum-u beyyin de yoktur. Bu itibarla ne tazammunen ve ne iltizâmen sıfatlara delâletleri yoktur. Amma Lâfza-i Celâl bil-mutâbakat Zât-ı Akdese delâlet eder. Zât-ı Akdes ile sıfât-ı kemaliyye arasında lüzum-u beyyin olduğundan, sıfatlara da bil-iltizam delâlet der. Ve kezâ Uluhiyet ünvanı Sıfât-ı kemâliyyeyi istilzam etmesi ism-i has olan "Allah"ın da o sıfâtı istilzam ettiğini istilzam ediyor. Ve kezâ, "Allah" kelimesi de, nefiyden sonra sıfatlar ile beraber düşünülür. Binâenaleyh, "Lâ İlâhe İllallah" kelâmı, Esmâ-i Hüsnânın adedince kelâmları tazammun ediyor. Bu itibarla, şu Kelime-i Tevhid kelâmı delâlet ettiği sıfatlar itibariyle bir kelâm iken bin kelâm oluyor.) * Ulûhiyete mahsus sıfatların hepsini kendisinde toplamış bulunan, Zat-ı Vacibü'l-Vücud'a delalet eden isim olup sayılan isimler içinde ism-i a'zamdır.	Ve daḫı müteferrid oluban (10) her matlūbdan ve maḥbūbdan Allāh'dan ġayrı.	(SAYFA;209) (SAYFA;400) (SAYFA;676) (SAYFA;349) (SAYFA;241) (SAYFA;380) (SAYFA;198) (SAYFA;466) (SAYFA;300) (SAYFA;169) (SAYFA;240) (SAYFA;54) (SAYFA;687) (SAYFA;687) (SAYFA;264) (SAYFA;532) (SAYFA;164) (SAYFA;219) (SAYFA;222) (SAYFA;325) (SAYFA;367) (SAYFA;379) (SAYFA;676) (SAYFA;533) (SAYFA;722) (SAYFA;509) (SAYFA;391) (SAYFA;164) (SAYFA;749) (SAYFA;476) (SAYFA;317) (SAYFA;499) (SAYFA;723) (SAYFA;551) (SAYFA;241) (SAYFA;261) (SAYFA;719) (SAYFA;413) (SAYFA;174) (SAYFA;163) (SAYFA;750) (SAYFA;259) (SAYFA;365) (SAYFA;718) (SAYFA;720) (SAYFA;56) (SAYFA;150) (SAYFA;548) (SAYFA;279)

			(SAYFA;738) (SAYFA;212) (SAYFA;454) (SAYFA;576) (SAYFA;42) (SAYFA;701) (SAYFA;298) (SAYFA;233) (SAYFA;115) (SAYFA;443) (SAYFA;46) (SAYFA;370) (SAYFA;370) (SAYFA;296) (SAYFA;124) (SAYFA;601) (SAYFA;232) (SAYFA;548) (SAYFA;156) (SAYFA;235) (SAYFA;533) (SAYFA;533) (SAYFA;280) (SAYFA;259) (SAYFA;48) (SAYFA;403) (SAYFA;745) (SAYFA;639) (SAYFA;380) (SAYFA;163) (SAYFA;163) (SAYFA;628) (SAYFA;554) (SAYFA;104) (SAYFA;354) (SAYFA;696) (SAYFA;374) (SAYFA;519) (SAYFA;694) (SAYFA;422) (SAYFA;225) (SAYFA;41) (SAYFA;212) (SAYFA;236) (SAYFA;62) (SAYFA;167) (SAYFA;392) (SAYFA;678) (SAYFA;457)

			(SAYFA;293) (SAYFA;277) (SAYFA;392) (SAYFA;163) (SAYFA;568) (SAYFA;391) (SAYFA;285) (SAYFA;88) (SAYFA;534) (SAYFA;440) (SAYFA;440) (SAYFA;482) (SAYFA;75) (SAYFA;144) (SAYFA;599) (SAYFA;501) (SAYFA;45) (SAYFA;472) (SAYFA;456) (SAYFA;477) (SAYFA;431) (SAYFA;39) (SAYFA;37) (SAYFA;701) (SAYFA;225) (SAYFA;413) (SAYFA;438) (SAYFA;82) (SAYFA;339) (SAYFA;652) (SAYFA;377) (SAYFA;377) (SAYFA;61) (SAYFA;728) (SAYFA;633) (SAYFA;747) (SAYFA;682) (SAYFA;444) (SAYFA;444) (SAYFA;643) (SAYFA;127) (SAYFA;24) (SAYFA;726) (SAYFA;736) (SAYFA;38) (SAYFA;629) (SAYFA;625) (SAYFA;115) (SAYFA;17)

			(SAYFA;714) (SAYFA;757) (SAYFA;393) (SAYFA;696) (SAYFA;238) (SAYFA;344) (SAYFA;260) (SAYFA;324) (SAYFA;433) (SAYFA;631) (SAYFA;381) (SAYFA;567) (SAYFA;376) (SAYFA;217) (SAYFA;714) (SAYFA;508) (SAYFA;633) (SAYFA;575) (SAYFA;36) (SAYFA;36) (SAYFA;142) (SAYFA;695) (SAYFA;298) (SAYFA;574) (SAYFA;747) (SAYFA;34) (SAYFA;437) (SAYFA;152) (SAYFA;275) (SAYFA;275) (SAYFA;385) (SAYFA;45) (SAYFA;722) (SAYFA;681) (SAYFA;716) (SAYFA;261) (SAYFA;514) (SAYFA;382) (SAYFA;493) (SAYFA;543) (SAYFA;399) (SAYFA;749) (SAYFA;402) (SAYFA;332) (SAYFA;519) (SAYFA;676) (SAYFA;758) (SAYFA;410) (SAYFA;41)

			(SAYFA;649) (SAYFA;497) (SAYFA;543) (SAYFA;661) (SAYFA;483) (SAYFA;156) (SAYFA;359) (SAYFA;461) (SAYFA;432) (SAYFA;455) (SAYFA;118) (SAYFA;619) (SAYFA;697) (SAYFA;305) (SAYFA;269) (SAYFA;200) (SAYFA;755) (SAYFA;693) (SAYFA;303) (SAYFA;202) (SAYFA;370) (SAYFA;458) (SAYFA;211) (SAYFA;402) (SAYFA;543) (SAYFA;172) (SAYFA;115) (SAYFA;459) (SAYFA;461) (SAYFA;481) (SAYFA;713) (SAYFA;428) (SAYFA;168) (SAYFA;297) (SAYFA;172) (SAYFA;72) (SAYFA;749) (SAYFA;674) (SAYFA;563) (SAYFA;126) (SAYFA;544) (SAYFA;654) (SAYFA;157) (SAYFA;446) (SAYFA;624) (SAYFA;353) (SAYFA;334) (SAYFA;36) (SAYFA;628)

			(SAYFA;707) (SAYFA;589) (SAYFA;191) (SAYFA;704) (SAYFA;701) (SAYFA;391) (SAYFA;401) (SAYFA;163) (SAYFA;115) (SAYFA;405) (SAYFA;94) (SAYFA;433) (SAYFA;163) (SAYFA;709) (SAYFA;228) (SAYFA;328) (SAYFA;501) (SAYFA;321) (SAYFA;173) (SAYFA;748) (SAYFA;435) (SAYFA;210) (SAYFA;128) (SAYFA;707) (SAYFA;113) (SAYFA;376) (SAYFA;41) (SAYFA;373) (SAYFA;37) (SAYFA;37) (SAYFA;311) (SAYFA;107) (SAYFA;459) (SAYFA;282) (SAYFA;118) (SAYFA;500) (SAYFA;168) (SAYFA;632) (SAYFA;680) (SAYFA;28) (SAYFA;21) (SAYFA;280) (SAYFA;103) (SAYFA;279) (SAYFA;275) (SAYFA;337) (SAYFA;762) (SAYFA;72) (SAYFA;548)

			(SAYFA;501) (SAYFA;183) (SAYFA;745) (SAYFA;612) (SAYFA;443) (SAYFA;324) (SAYFA;710) (SAYFA;329) (SAYFA;669) (SAYFA;288) (SAYFA;602) (SAYFA;456) (SAYFA;710) (SAYFA;738) (SAYFA;724) (SAYFA;610) (SAYFA;266) (SAYFA;617) (SAYFA;48) (SAYFA;113) (SAYFA;183) (SAYFA;94) (SAYFA;134) (SAYFA;644) (SAYFA;197) (SAYFA;400) (SAYFA;542) (SAYFA;406) (SAYFA;355) (SAYFA;289) (SAYFA;724) (SAYFA;402) (SAYFA;288) (SAYFA;288) (SAYFA;453) (SAYFA;655) (SAYFA;319) (SAYFA;90) (SAYFA;48) (SAYFA;99) (SAYFA;367) (SAYFA;423) (SAYFA;442) (SAYFA;652) (SAYFA;713) (SAYFA;355) (SAYFA;291) (SAYFA;168) (SAYFA;520)

			(SAYFA;26) (SAYFA;287) (SAYFA;287) (SAYFA;415) (SAYFA;113) (SAYFA;386) (SAYFA;592) (SAYFA;319) (SAYFA;405) (SAYFA;16) (SAYFA;509) (SAYFA;553) (SAYFA;163) (SAYFA;350) (SAYFA;360) (SAYFA;360) (SAYFA;642) (SAYFA;340) (SAYFA;566) (SAYFA;576) (SAYFA;448) (SAYFA;86) (SAYFA;57) (SAYFA;179) (SAYFA;563) (SAYFA;294) (SAYFA;761) (SAYFA;259) (SAYFA;288) (SAYFA;436) (SAYFA;318) (SAYFA;73) (SAYFA;319) (SAYFA;308) (SAYFA;344) (SAYFA;667) (SAYFA;114) (SAYFA;411) (SAYFA;156) (SAYFA;660) (SAYFA;323) (SAYFA;360) (SAYFA;449) (SAYFA;260) (SAYFA;353) (SAYFA;233) (SAYFA;171) (SAYFA;642) (SAYFA;262)

			(SAYFA;554) (SAYFA;231) (SAYFA;436) (SAYFA;193) (SAYFA;529) (SAYFA;529) (SAYFA;661) (SAYFA;436) (SAYFA;429) (SAYFA;649) (SAYFA;477) (SAYFA;682) (SAYFA;277) (SAYFA;153) (SAYFA;334) (SAYFA;497) (SAYFA;337) (SAYFA;415) (SAYFA;719) (SAYFA;647) (SAYFA;284) (SAYFA;433) (SAYFA;533) (SAYFA;294) (SAYFA;294) (SAYFA;70) (SAYFA;22) (SAYFA;22) (SAYFA;232) (SAYFA;294) (SAYFA;437) (SAYFA;19) (SAYFA;379) (SAYFA;740) (SAYFA;410) (SAYFA;644) (SAYFA;353) (SAYFA;723) (SAYFA;265) (SAYFA;710) (SAYFA;694) (SAYFA;261) (SAYFA;738) (SAYFA;758) (SAYFA;168) (SAYFA;679) (SAYFA;752) (SAYFA;203) (SAYFA;275)

			(SAYFA;138) (SAYFA;159) (SAYFA;736) (SAYFA;197) (SAYFA;153) (SAYFA;510) (SAYFA;593) (SAYFA;371) (SAYFA;329) (SAYFA;677) (SAYFA;523) (SAYFA;153) (SAYFA;694) (SAYFA;352) (SAYFA;438) (SAYFA;24) (SAYFA;612) (SAYFA;543) (SAYFA;459) (SAYFA;437) (SAYFA;149) (SAYFA;456) (SAYFA;623) (SAYFA;528) (SAYFA;528) (SAYFA;652) (SAYFA;710) (SAYFA;292) (SAYFA;745) (SAYFA;224) (SAYFA;404) (SAYFA;218) (SAYFA;211) (SAYFA;732) (SAYFA;309) (SAYFA;746) (SAYFA;445) (SAYFA;445) (SAYFA;47) (SAYFA;366) (SAYFA;365) (SAYFA;298) (SAYFA;232) (SAYFA;361) (SAYFA;542) (SAYFA;672) (SAYFA;210) (SAYFA;45) (SAYFA;377)

			(SAYFA;437) (SAYFA;755) (SAYFA;406) (SAYFA;269) (SAYFA;334) (SAYFA;122) (SAYFA;245) (SAYFA;248) (SAYFA;292) (SAYFA;351) (SAYFA;387) (SAYFA;457) (SAYFA;652) (SAYFA;520) (SAYFA;674) (SAYFA;622) (SAYFA;701) (SAYFA;515) (SAYFA;261) (SAYFA;686) (SAYFA;135) (SAYFA;744) (SAYFA;744) (SAYFA;410) (SAYFA;410) (SAYFA;210) (SAYFA;651) (SAYFA;83) (SAYFA;369) (SAYFA;761) (SAYFA;666) (SAYFA;432) (SAYFA;757) (SAYFA;67) (SAYFA;698) (SAYFA;449) (SAYFA;406) (SAYFA;41) (SAYFA;317) (SAYFA;369) (SAYFA;745) (SAYFA;442) (SAYFA;369) (SAYFA;423) (SAYFA;477) (SAYFA;529) (SAYFA;366) (SAYFA;366) (SAYFA;458)

			(SAYFA;232) (SAYFA;353) (SAYFA;246) (SAYFA;702) (SAYFA;386) (SAYFA;649) (SAYFA;293) (SAYFA;287) (SAYFA;697) (SAYFA;714) (SAYFA;344) (SAYFA;333) (SAYFA;245) (SAYFA;649) (SAYFA;387) (SAYFA;256) (SAYFA;269) (SAYFA;437) (SAYFA;153) (SAYFA;584) (SAYFA;509) (SAYFA;710) (SAYFA;705) (SAYFA;404) (SAYFA;703) (SAYFA;732) (SAYFA;737) (SAYFA;394) (SAYFA;372) (SAYFA;358) (SAYFA;689) (SAYFA;156) (SAYFA;519) (SAYFA;277) (SAYFA;41) (SAYFA;626) (SAYFA;372) (SAYFA;321) (SAYFA;383) (SAYFA;394) (SAYFA;313) (SAYFA;662) (SAYFA;360) (SAYFA;6) (SAYFA;450) (SAYFA;450) (SAYFA;450) (SAYFA;762) (SAYFA;262)

			(SAYFA;528) (SAYFA;656) (SAYFA;371) (SAYFA;593) (SAYFA;715) (SAYFA;412) (SAYFA;379) (SAYFA;738) (SAYFA;350) (SAYFA;25) (SAYFA;738) (SAYFA;354) (SAYFA;126) (SAYFA;261) (SAYFA;697) (SAYFA;760) (SAYFA;634) (SAYFA;755) (SAYFA;529) (SAYFA;529) (SAYFA;411) (SAYFA;434) (SAYFA;642) (SAYFA;287) (SAYFA;323) (SAYFA;321) (SAYFA;567) (SAYFA;344) (SAYFA;323) (SAYFA;643) (SAYFA;617) (SAYFA;220) (SAYFA;454) (SAYFA;568) (SAYFA;448) (SAYFA;436) (SAYFA;649) (SAYFA;654) (SAYFA;149) (SAYFA;418) (SAYFA;609) (SAYFA;67) (SAYFA;640) (SAYFA;381) (SAYFA;403) (SAYFA;412) (SAYFA;260) (SAYFA;603) (SAYFA;146)

			(SAYFA;382) (SAYFA;365) (SAYFA;169) (SAYFA;609) (SAYFA;365) (SAYFA;727) (SAYFA;727) (SAYFA;574) (SAYFA;177) (SAYFA;12) (SAYFA;22) (SAYFA;723) (SAYFA;710) (SAYFA;652) (SAYFA;629) (SAYFA;458) (SAYFA;306) (SAYFA;738) (SAYFA;542) (SAYFA;168) (SAYFA;753) (SAYFA;488) (SAYFA;624) (SAYFA;381) (SAYFA;567) (SAYFA;475) (SAYFA;428) (SAYFA;153) (SAYFA;161) (SAYFA;644) (SAYFA;68) (SAYFA;738) (SAYFA;121) (SAYFA;609) (SAYFA;609) (SAYFA;170) (SAYFA;289) (SAYFA;534) (SAYFA;692) (SAYFA;692) (SAYFA;102) (SAYFA;612) (SAYFA;36) (SAYFA;641) (SAYFA;596) (SAYFA;612) (SAYFA;497) (SAYFA;314) (SAYFA;563)

			(SAYFA;697) (SAYFA;743) (SAYFA;753) (SAYFA;404) (SAYFA;391) (SAYFA;724) (SAYFA;391) (SAYFA;724) (SAYFA;570) (SAYFA;241) (SAYFA;391) (SAYFA;212) (SAYFA;650) (SAYFA;392) (SAYFA;644) (SAYFA;744) (SAYFA;311) (SAYFA;391) (SAYFA;689) (SAYFA;689) (SAYFA;594) (SAYFA;403) (SAYFA;81) (SAYFA;411) (SAYFA;301) (SAYFA;349) (SAYFA;305) (SAYFA;403) (SAYFA;63) (SAYFA;399) (SAYFA;354) (SAYFA;245) (SAYFA;542) (SAYFA;148) (SAYFA;148) (SAYFA;48) (SAYFA;127) (SAYFA;448) (SAYFA;652) (SAYFA;676) (SAYFA;749) (SAYFA;160) (SAYFA;401) (SAYFA;56) (SAYFA;56) (SAYFA;49) (SAYFA;621) (SAYFA;651) (SAYFA;334)

			(SAYFA;564) (SAYFA;651) (SAYFA;212) (SAYFA;695) (SAYFA;678) (SAYFA;679) (SAYFA;680) (SAYFA;301) (SAYFA;650) (SAYFA;642) (SAYFA;410) (SAYFA;621) (SAYFA;153) (SAYFA;127) (SAYFA;287) (SAYFA;287) (SAYFA;541) (SAYFA;61) (SAYFA;649) (SAYFA;722) (SAYFA;681) (SAYFA;322) (SAYFA;676) (SAYFA;68) (SAYFA;256) (SAYFA;675) (SAYFA;722) (SAYFA;679) (SAYFA;307) (SAYFA;721) (SAYFA;747) (SAYFA;163) (SAYFA;744) (SAYFA;1) (SAYFA;353)
Allāhu Taʿālā:	Yüce Allah, celle celālüh.	(10) Allāhu Taʿālā ʿālī̱dür pākdur, bu ẓālimler didükleri nesneden.	(SAYFA;198) (SAYFA;5) (SAYFA;680) (SAYFA;465) (SAYFA;87) (SAYFA;20) (SAYFA;20) (SAYFA;92) (SAYFA;126) (SAYFA;7) (SAYFA;493) (SAYFA;24) (SAYFA;72) (SAYFA;32)

			(SAYFA;217) (SAYFA;44) (SAYFA;120) (SAYFA;249) (SAYFA;675) (SAYFA;587) (SAYFA;563) (SAYFA;291) (SAYFA;127) (SAYFA;224) (SAYFA;303) (SAYFA;176) (SAYFA;25) (SAYFA;25) (SAYFA;350) (SAYFA;182) (SAYFA;281) (SAYFA;248) (SAYFA;47) (SAYFA;520) (SAYFA;58) (SAYFA;123) (SAYFA;50) (SAYFA;254) (SAYFA;87) (SAYFA;349) (SAYFA;349) (SAYFA;419) (SAYFA;311) (SAYFA;494) (SAYFA;625) (SAYFA;728) (SAYFA;447) (SAYFA;146) (SAYFA;15) (SAYFA;406) (SAYFA;406) (SAYFA;320) (SAYFA;560) (SAYFA;574) (SAYFA;574) (SAYFA;139) (SAYFA;642) (SAYFA;391) (SAYFA;171) (SAYFA;157) (SAYFA;109) (SAYFA;520) (SAYFA;520)

			(SAYFA;470) (SAYFA;712) (SAYFA;741) (SAYFA;504) (SAYFA;121) (SAYFA;714) (SAYFA;162) (SAYFA;29) (SAYFA;29) (SAYFA;221) (SAYFA;656) (SAYFA;50) (SAYFA;323) (SAYFA;617) (SAYFA;289) (SAYFA;321) (SAYFA;321) (SAYFA;98) (SAYFA;98) (SAYFA;721) (SAYFA;571) (SAYFA;280) (SAYFA;625) (SAYFA;24) (SAYFA;206) (SAYFA;61) (SAYFA;562) (SAYFA;45) (SAYFA;155) (SAYFA;567) (SAYFA;100) (SAYFA;200) (SAYFA;200) (SAYFA;346) (SAYFA;482) (SAYFA;40) (SAYFA;233) (SAYFA;751) (SAYFA;534) (SAYFA;15) (SAYFA;535) (SAYFA;134) (SAYFA;134) (SAYFA;437) (SAYFA;685) (SAYFA;481) (SAYFA;555) (SAYFA;583) (SAYFA;6)

			(SAYFA;687) (SAYFA;614) (SAYFA;614) (SAYFA;693) (SAYFA;710) (SAYFA;672) (SAYFA;303) (SAYFA;558) (SAYFA;618) (SAYFA;31) (SAYFA;622) (SAYFA;610) (SAYFA;168) (SAYFA;79) (SAYFA;714) (SAYFA;12) (SAYFA;57) (SAYFA;126) (SAYFA;547) (SAYFA;594) (SAYFA;594) (SAYFA;390) (SAYFA;246) (SAYFA;391) (SAYFA;196) (SAYFA;158) (SAYFA;28) (SAYFA;65) (SAYFA;321) (SAYFA;337) (SAYFA;758) (SAYFA;319) (SAYFA;90) (SAYFA;96) (SAYFA;58) (SAYFA;39) (SAYFA;39) (SAYFA;614) (SAYFA;583) (SAYFA;141) (SAYFA;294) (SAYFA;724) (SAYFA;174) (SAYFA;691) (SAYFA;151) (SAYFA;101) (SAYFA;119) (SAYFA;571) (SAYFA;8)

			(SAYFA;10) (SAYFA;13) (SAYFA;19) (SAYFA;22) (SAYFA;37) (SAYFA;37) (SAYFA;37) (SAYFA;47) (SAYFA;64) (SAYFA;90) (SAYFA;97) (SAYFA;101) (SAYFA;110) (SAYFA;112) (SAYFA;114) (SAYFA;115) (SAYFA;119) (SAYFA;119) (SAYFA;127) (SAYFA;136) (SAYFA;139) (SAYFA;140) (SAYFA;141) (SAYFA;153) (SAYFA;153) (SAYFA;156) (SAYFA;162) (SAYFA;171) (SAYFA;180) (SAYFA;208) (SAYFA;221) (SAYFA;270) (SAYFA;350) (SAYFA;356) (SAYFA;382) (SAYFA;394) (SAYFA;402) (SAYFA;411) (SAYFA;423) (SAYFA;449) (SAYFA;475) (SAYFA;529) (SAYFA;537) (SAYFA;543) (SAYFA;550) (SAYFA;554) (SAYFA;561) (SAYFA;564) (SAYFA;569)

			(SAYFA;569) (SAYFA;571) (SAYFA;589) (SAYFA;599) (SAYFA;599) (SAYFA;616) (SAYFA;620) (SAYFA;643) (SAYFA;644) (SAYFA;644) (SAYFA;644) (SAYFA;650) (SAYFA;661) (SAYFA;694) (SAYFA;739) (SAYFA;712) (SAYFA;47) (SAYFA;98) (SAYFA;712) (SAYFA;722) (SAYFA;168) (SAYFA;168) (SAYFA;629) (SAYFA;309) (SAYFA;630) (SAYFA;224) (SAYFA;475) (SAYFA;510) (SAYFA;297) (SAYFA;21) (SAYFA;639) (SAYFA;203) (SAYFA;325) (SAYFA;611) (SAYFA;728) (SAYFA;603) (SAYFA;602) (SAYFA;133) (SAYFA;18) (SAYFA;728) (SAYFA;686) (SAYFA;203) (SAYFA;39) (SAYFA;614) (SAYFA;553) (SAYFA;161) (SAYFA;555) (SAYFA;277) (SAYFA;640)

			(SAYFA;604) (SAYFA;576) (SAYFA;169) (SAYFA;542) (SAYFA;34) (SAYFA;145) (SAYFA;611) (SAYFA;45) (SAYFA;179) (SAYFA;341) (SAYFA;128) (SAYFA;734) (SAYFA;326) (SAYFA;642) (SAYFA;642) (SAYFA;86) (SAYFA;504) (SAYFA;202) (SAYFA;391) (SAYFA;566) (SAYFA;512) (SAYFA;551) (SAYFA;31) (SAYFA;41) (SAYFA;718) (SAYFA;267) (SAYFA;347) (SAYFA;563) (SAYFA;171) (SAYFA;641) (SAYFA;49) (SAYFA;570) (SAYFA;112) (SAYFA;117) (SAYFA;306) (SAYFA;211) (SAYFA;509) (SAYFA;47) (SAYFA;708) (SAYFA;460) (SAYFA;545) (SAYFA;11) (SAYFA;201) (SAYFA;391) (SAYFA;360) (SAYFA;252) (SAYFA;590) (SAYFA;623) (SAYFA;656)

			(SAYFA;761) (SAYFA;81) (SAYFA;85) (SAYFA;314) (SAYFA;287) (SAYFA;365) (SAYFA;606) (SAYFA;534) (SAYFA;5) (SAYFA;643) (SAYFA;512) (SAYFA;507) (SAYFA;203) (SAYFA;332) (SAYFA;341) (SAYFA;645) (SAYFA;174) (SAYFA;199) (SAYFA;54) (SAYFA;570) (SAYFA;112) (SAYFA;29) (SAYFA;357) (SAYFA;280) (SAYFA;109) (SAYFA;13) (SAYFA;160) (SAYFA;139) (SAYFA;169) (SAYFA;39) (SAYFA;237) (SAYFA;237) (SAYFA;501) (SAYFA;471) (SAYFA;542) (SAYFA;624) (SAYFA;334) (SAYFA;568) (SAYFA;560) (SAYFA;465) (SAYFA;724) (SAYFA;494) (SAYFA;398) (SAYFA;324) (SAYFA;503) (SAYFA;686) (SAYFA;580) (SAYFA;70) (SAYFA;672)

			(SAYFA;157) (SAYFA;536) (SAYFA;230) (SAYFA;201) (SAYFA;574) (SAYFA;599) (SAYFA;573) (SAYFA;554) (SAYFA;754) (SAYFA;559) (SAYFA;758) (SAYFA;546) (SAYFA;754) (SAYFA;757) (SAYFA;759) (SAYFA;547) (SAYFA;573) (SAYFA;596) (SAYFA;744) (SAYFA;587) (SAYFA;585) (SAYFA;585) (SAYFA;172) (SAYFA;159) (SAYFA;152) (SAYFA;570) (SAYFA;637) (SAYFA;5) (SAYFA;514) (SAYFA;617) (SAYFA;516) (SAYFA;167) (SAYFA;166) (SAYFA;113) (SAYFA;261) (SAYFA;727) (SAYFA;632) (SAYFA;346) (SAYFA;624) (SAYFA;165) (SAYFA;700) (SAYFA;194) (SAYFA;718) (SAYFA;234) (SAYFA;362) (SAYFA;717) (SAYFA;104) (SAYFA;453) (SAYFA;202)

			(SAYFA;665) (SAYFA;140) (SAYFA;304) (SAYFA;639) (SAYFA;550) (SAYFA;197) (SAYFA;105) (SAYFA;568) (SAYFA;85) (SAYFA;242) (SAYFA;751) (SAYFA;158) (SAYFA;415) (SAYFA;451) (SAYFA;412) (SAYFA;662) (SAYFA;708) (SAYFA;289) (SAYFA;719) (SAYFA;321) (SAYFA;650) (SAYFA;650) (SAYFA;75) (SAYFA;235) (SAYFA;581) (SAYFA;156) (SAYFA;174) (SAYFA;332) (SAYFA;332) (SAYFA;600) (SAYFA;656) (SAYFA;499) (SAYFA;706) (SAYFA;706) (SAYFA;33) (SAYFA;33) (SAYFA;5) (SAYFA;673) (SAYFA;228) (SAYFA;216) (SAYFA;515) (SAYFA;122) (SAYFA;56) (SAYFA;56) (SAYFA;25) (SAYFA;443) (SAYFA;56) (SAYFA;32) (SAYFA;347)

			(SAYFA;33) (SAYFA;150) (SAYFA;169) (SAYFA;615) (SAYFA;519) (SAYFA;590) (SAYFA;368) (SAYFA;610) (SAYFA;676) (SAYFA;750) (SAYFA;665) (SAYFA;340) (SAYFA;510) (SAYFA;63) (SAYFA;592) (SAYFA;758) (SAYFA;566) (SAYFA;96) (SAYFA;294) (SAYFA;94) (SAYFA;243) (SAYFA;566) (SAYFA;460) (SAYFA;728) (SAYFA;5) (SAYFA;337) (SAYFA;506) (SAYFA;150) (SAYFA;589) (SAYFA;661) (SAYFA;590) (SAYFA;355) (SAYFA;618) (SAYFA;108) (SAYFA;561) (SAYFA;88) (SAYFA;620) (SAYFA;496) (SAYFA;44) (SAYFA;86) (SAYFA;306) (SAYFA;462) (SAYFA;541) (SAYFA;683) (SAYFA;541) (SAYFA;576) (SAYFA;76) (SAYFA;42) (SAYFA;630)

			(SAYFA;177) (SAYFA;293) (SAYFA;138) (SAYFA;152) (SAYFA;11) (SAYFA;164) (SAYFA;556) (SAYFA;651) (SAYFA;569) (SAYFA;35) (SAYFA;260) (SAYFA;682) (SAYFA;86) (SAYFA;246) (SAYFA;173) (SAYFA;563) (SAYFA;136) (SAYFA;76) (SAYFA;129) (SAYFA;96) (SAYFA;96) (SAYFA;701) (SAYFA;50) (SAYFA;619) (SAYFA;593) (SAYFA;18) (SAYFA;391) (SAYFA;4) (SAYFA;710) (SAYFA;180) (SAYFA;514) (SAYFA;432) (SAYFA;639) (SAYFA;175) (SAYFA;123) (SAYFA;259) (SAYFA;242) (SAYFA;68) (SAYFA;105) (SAYFA;88) (SAYFA;68) (SAYFA;298) (SAYFA;3) (SAYFA;601) (SAYFA;404) (SAYFA;85) (SAYFA;671) (SAYFA;156) (SAYFA;687)

			(SAYFA;527) (SAYFA;395) (SAYFA;176) (SAYFA;29) (SAYFA;80) (SAYFA;585) (SAYFA;18) (SAYFA;160) (SAYFA;171) (SAYFA;164) (SAYFA;43) (SAYFA;38) (SAYFA;236) (SAYFA;41) (SAYFA;14) (SAYFA;95) (SAYFA;16) (SAYFA;4) (SAYFA;78) (SAYFA;39) (SAYFA;23) (SAYFA;64) (SAYFA;46) (SAYFA;65) (SAYFA;206) (SAYFA;133) (SAYFA;180) (SAYFA;140) (SAYFA;1) (SAYFA;83) (SAYFA;42) (SAYFA;289) (SAYFA;232) (SAYFA;434) (SAYFA;49) (SAYFA;66) (SAYFA;35) (SAYFA;89) (SAYFA;91) (SAYFA;20) (SAYFA;386) (SAYFA;74) (SAYFA;333) (SAYFA;262) (SAYFA;204) (SAYFA;294) (SAYFA;283) (SAYFA;283) (SAYFA;147)

			(SAYFA;225) (SAYFA;231) (SAYFA;325) (SAYFA;339) (SAYFA;339) (SAYFA;202) (SAYFA;260) (SAYFA;417) (SAYFA;181) (SAYFA;470) (SAYFA;311) (SAYFA;501) (SAYFA;397) (SAYFA;230) (SAYFA;544) (SAYFA;310) (SAYFA;379) (SAYFA;305) (SAYFA;263) (SAYFA;535) (SAYFA;284) (SAYFA;276) (SAYFA;374) (SAYFA;373) (SAYFA;286) (SAYFA;494) (SAYFA;494) (SAYFA;372) (SAYFA;394) (SAYFA;460) (SAYFA;651) (SAYFA;355) (SAYFA;292) (SAYFA;540) (SAYFA;452) (SAYFA;117) (SAYFA;268) (SAYFA;442) (SAYFA;254) (SAYFA;168) (SAYFA;393) (SAYFA;226) (SAYFA;257) (SAYFA;370) (SAYFA;570) (SAYFA;235) (SAYFA;353) (SAYFA;401) (SAYFA;448)

			(SAYFA;252) (SAYFA;487) (SAYFA;409) (SAYFA;170) (SAYFA;170) (SAYFA;482) (SAYFA;523) (SAYFA;662) (SAYFA;450) (SAYFA;342) (SAYFA;196) (SAYFA;265) (SAYFA;265) (SAYFA;740) (SAYFA;714) (SAYFA;714) (SAYFA;506) (SAYFA;662) (SAYFA;713) (SAYFA;582) (SAYFA;517) (SAYFA;236) (SAYFA;219) (SAYFA;283) (SAYFA;21) (SAYFA;102) (SAYFA;51) (SAYFA;551) (SAYFA;572) (SAYFA;40) (SAYFA;505) (SAYFA;623) (SAYFA;533) (SAYFA;342) (SAYFA;543) (SAYFA;307) (SAYFA;651) (SAYFA;146) (SAYFA;91) (SAYFA;322) (SAYFA;629) (SAYFA;522) (SAYFA;120) (SAYFA;708) (SAYFA;273) (SAYFA;84) (SAYFA;195) (SAYFA;599) (SAYFA;184)

			(SAYFA;195) (SAYFA;206) (SAYFA;231) (SAYFA;63) (SAYFA;151) (SAYFA;207) (SAYFA;369) (SAYFA;79) (SAYFA;295) (SAYFA;33) (SAYFA;290) (SAYFA;196) (SAYFA;196) (SAYFA;253) (SAYFA;6) (SAYFA;627) (SAYFA;397) (SAYFA;312) (SAYFA;225) (SAYFA;101) (SAYFA;127) (SAYFA;550) (SAYFA;49) (SAYFA;403) (SAYFA;537) (SAYFA;532) (SAYFA;130) (SAYFA;6) (SAYFA;8) (SAYFA;43) (SAYFA;120) (SAYFA;714) (SAYFA;460) (SAYFA;380) (SAYFA;4) (SAYFA;142) (SAYFA;125) (SAYFA;571) (SAYFA;319) (SAYFA;77) (SAYFA;334) (SAYFA;457) (SAYFA;292) (SAYFA;761) (SAYFA;169) (SAYFA;98) (SAYFA;248) (SAYFA;357) (SAYFA;289)

			(SAYFA;291) (SAYFA;197) (SAYFA;8) (SAYFA;8) (SAYFA;273) (SAYFA;273) (SAYFA;307) (SAYFA;647) (SAYFA;119) (SAYFA;85) (SAYFA;274) (SAYFA;663) (SAYFA;511) (SAYFA;675) (SAYFA;537) (SAYFA;580) (SAYFA;639) (SAYFA;387) (SAYFA;304) (SAYFA;414) (SAYFA;75) (SAYFA;53) (SAYFA;334) (SAYFA;545) (SAYFA;545) (SAYFA;276) (SAYFA;589) (SAYFA;589) (SAYFA;497) (SAYFA;554) (SAYFA;236) (SAYFA;439) (SAYFA;119) (SAYFA;169) (SAYFA;140) (SAYFA;173) (SAYFA;472) (SAYFA;95) (SAYFA;240) (SAYFA;137) (SAYFA;239) (SAYFA;95) (SAYFA;613) (SAYFA;40) (SAYFA;598) (SAYFA;260) (SAYFA;5) (SAYFA;231) (SAYFA;293)

			(SAYFA;293) (SAYFA;161) (SAYFA;82) (SAYFA;127) (SAYFA;260) (SAYFA;150) (SAYFA;55) (SAYFA;655) (SAYFA;180) (SAYFA;246) (SAYFA;378) (SAYFA;237) (SAYFA;247) (SAYFA;124) (SAYFA;128) (SAYFA;599) (SAYFA;269) (SAYFA;233) (SAYFA;707) (SAYFA;278) (SAYFA;625) (SAYFA;59) (SAYFA;651) (SAYFA;651) (SAYFA;625) (SAYFA;671) (SAYFA;241) (SAYFA;96) (SAYFA;200) (SAYFA;200) (SAYFA;683) (SAYFA;382) (SAYFA;196) (SAYFA;591) (SAYFA;440) (SAYFA;550) (SAYFA;196) (SAYFA;343) (SAYFA;225) (SAYFA;225) (SAYFA;618) (SAYFA;117) (SAYFA;207) (SAYFA;401) (SAYFA;586) (SAYFA;50) (SAYFA;238) (SAYFA;168) (SAYFA;366)

			(SAYFA;27) (SAYFA;236) (SAYFA;584) (SAYFA;584) (SAYFA;584) (SAYFA;584) (SAYFA;673) (SAYFA;111) (SAYFA;90) (SAYFA;598) (SAYFA;205) (SAYFA;243) (SAYFA;598) (SAYFA;631) (SAYFA;656) (SAYFA;537) (SAYFA;541) (SAYFA;340) (SAYFA;545) (SAYFA;692) (SAYFA;205) (SAYFA;211) (SAYFA;659) (SAYFA;695) (SAYFA;389) (SAYFA;308) (SAYFA;382) (SAYFA;433) (SAYFA;92) (SAYFA;586) (SAYFA;197) (SAYFA;133) (SAYFA;156) (SAYFA;110) (SAYFA;225) (SAYFA;225) (SAYFA;609) (SAYFA;609) (SAYFA;643) (SAYFA;643) (SAYFA;32) (SAYFA;532) (SAYFA;244) (SAYFA;64) (SAYFA;64) (SAYFA;36) (SAYFA;187) (SAYFA;80) (SAYFA;83)

			(SAYFA;343) (SAYFA;143) (SAYFA;618) (SAYFA;32) (SAYFA;14) (SAYFA;70) (SAYFA;181) (SAYFA;193) (SAYFA;568) (SAYFA;665) (SAYFA;271) (SAYFA;277) (SAYFA;514) (SAYFA;7) (SAYFA;678) (SAYFA;507) (SAYFA;515) (SAYFA;14) (SAYFA;8) (SAYFA;544) (SAYFA;311) (SAYFA;311) (SAYFA;56) (SAYFA;288) (SAYFA;488) (SAYFA;658) (SAYFA;406) (SAYFA;201) (SAYFA;88) (SAYFA;447) (SAYFA;223) (SAYFA;89) (SAYFA;586) (SAYFA;291) (SAYFA;354) (SAYFA;749) (SAYFA;509) (SAYFA;126) (SAYFA;577) (SAYFA;88) (SAYFA;291) (SAYFA;705) (SAYFA;644) (SAYFA;386) (SAYFA;609) (SAYFA;680) (SAYFA;167) (SAYFA;519) (SAYFA;519)

			(SAYFA;670) (SAYFA;404) (SAYFA;501) (SAYFA;527) (SAYFA;340) (SAYFA;625) (SAYFA;529) (SAYFA;3) (SAYFA;353) (SAYFA;690) (SAYFA;153) (SAYFA;562) (SAYFA;562) (SAYFA;597) (SAYFA;552) (SAYFA;300) (SAYFA;6) (SAYFA;459) (SAYFA;551) (SAYFA;134) (SAYFA;368) (SAYFA;118) (SAYFA;118) (SAYFA;22) (SAYFA;381) (SAYFA;9) (SAYFA;545) (SAYFA;611) (SAYFA;90) (SAYFA;104) (SAYFA;35) (SAYFA;131) (SAYFA;650) (SAYFA;209) (SAYFA;232) (SAYFA;633) (SAYFA;283) (SAYFA;694) (SAYFA;19) (SAYFA;566) (SAYFA;176) (SAYFA;176) (SAYFA;597) (SAYFA;128) (SAYFA;578) (SAYFA;215) (SAYFA;78) (SAYFA;320) (SAYFA;642)

			(SAYFA;381) (SAYFA;264) (SAYFA;384) (SAYFA;63) (SAYFA;650) (SAYFA;194) (SAYFA;32) (SAYFA;547) (SAYFA;537) (SAYFA;616) (SAYFA;504) (SAYFA;282) (SAYFA;248) (SAYFA;43) (SAYFA;632) (SAYFA;549) (SAYFA;647) (SAYFA;609) (SAYFA;432) (SAYFA;583) (SAYFA;389) (SAYFA;470) (SAYFA;648) (SAYFA;500) (SAYFA;500) (SAYFA;16) (SAYFA;675) (SAYFA;142) (SAYFA;510) (SAYFA;510) (SAYFA;575) (SAYFA;133) (SAYFA;307) (SAYFA;83) (SAYFA;626) (SAYFA;626) (SAYFA;607) (SAYFA;607) (SAYFA;640) (SAYFA;101) (SAYFA;297) (SAYFA;291) (SAYFA;182) (SAYFA;93) (SAYFA;294) (SAYFA;15) (SAYFA;17) (SAYFA;681) (SAYFA;247)

			(SAYFA;600) (SAYFA;193) (SAYFA;111) (SAYFA;187) (SAYFA;39) (SAYFA;543) (SAYFA;139) (SAYFA;614) (SAYFA;343) (SAYFA;154) (SAYFA;603) (SAYFA;132) (SAYFA;181) (SAYFA;142) (SAYFA;558) (SAYFA;168) (SAYFA;675) (SAYFA;691) (SAYFA;164) (SAYFA;164) (SAYFA;590) (SAYFA;549) (SAYFA;684) (SAYFA;222) (SAYFA;132) (SAYFA;311) (SAYFA;90) (SAYFA;646) (SAYFA;624) (SAYFA;232) (SAYFA;436) (SAYFA;26) (SAYFA;93) (SAYFA;52) (SAYFA;677) (SAYFA;69) (SAYFA;175) (SAYFA;104) (SAYFA;647) (SAYFA;51) (SAYFA;700) (SAYFA;682) (SAYFA;113) (SAYFA;258) (SAYFA;126) (SAYFA;275) (SAYFA;355) (SAYFA;700) (SAYFA;96)

			(SAYFA;24) (SAYFA;568) (SAYFA;20) (SAYFA;588) (SAYFA;635) (SAYFA;647) (SAYFA;395) (SAYFA;551) (SAYFA;573) (SAYFA;600) (SAYFA;547) (SAYFA;638) (SAYFA;542) (SAYFA;550) (SAYFA;170) (SAYFA;322) (SAYFA;229) (SAYFA;642) (SAYFA;289) (SAYFA;27) (SAYFA;100) (SAYFA;221) (SAYFA;458) (SAYFA;178) (SAYFA;178) (SAYFA;51) (SAYFA;18) (SAYFA;286) (SAYFA;126) (SAYFA;686) (SAYFA;560) (SAYFA;578) (SAYFA;74) (SAYFA;433) (SAYFA;545) (SAYFA;571) (SAYFA;573) (SAYFA;143) (SAYFA;535) (SAYFA;585) (SAYFA;585) (SAYFA;407) (SAYFA;149) (SAYFA;54) (SAYFA;223) (SAYFA;664) (SAYFA;342) (SAYFA;345) (SAYFA;345)

			(SAYFA;81) (SAYFA;596) (SAYFA;526) (SAYFA;133) (SAYFA;583) (SAYFA;583) (SAYFA;168) (SAYFA;222) (SAYFA;601) (SAYFA;173) (SAYFA;350) (SAYFA;639) (SAYFA;680) (SAYFA;593) (SAYFA;593) (SAYFA;390) (SAYFA;34) (SAYFA;743) (SAYFA;266) (SAYFA;652) (SAYFA;618) (SAYFA;671) (SAYFA;661) (SAYFA;161) (SAYFA;266) (SAYFA;109) (SAYFA;294) (SAYFA;51) (SAYFA;462) (SAYFA;19) (SAYFA;217) (SAYFA;217) (SAYFA;288) (SAYFA;669) (SAYFA;8) (SAYFA;556) (SAYFA;617) (SAYFA;612) (SAYFA;63) (SAYFA;632) (SAYFA;361) (SAYFA;324) (SAYFA;557) (SAYFA;282) (SAYFA;203) (SAYFA;195) (SAYFA;47) (SAYFA;611) (SAYFA;641)

			(SAYFA;575) (SAYFA;595) (SAYFA;595) (SAYFA;80) (SAYFA;246) (SAYFA;710) (SAYFA;644) (SAYFA;652) (SAYFA;293) (SAYFA;244) (SAYFA;612) (SAYFA;248) (SAYFA;560) (SAYFA;563) (SAYFA;546) (SAYFA;148) (SAYFA;9) (SAYFA;466) (SAYFA;606) (SAYFA;192) (SAYFA;150) (SAYFA;579) (SAYFA;13) (SAYFA;650) (SAYFA;293) (SAYFA;546) (SAYFA;638) (SAYFA;14) (SAYFA;14) (SAYFA;342) (SAYFA;530) (SAYFA;290) (SAYFA;62) (SAYFA;262) (SAYFA;169) (SAYFA;14) (SAYFA;50) (SAYFA;524) (SAYFA;13) (SAYFA;231) (SAYFA;618) (SAYFA;192) (SAYFA;410) (SAYFA;628) (SAYFA;622) (SAYFA;145) (SAYFA;145) (SAYFA;145) (SAYFA;263)

			(SAYFA;596) (SAYFA;596) (SAYFA;116) (SAYFA;585) (SAYFA;480) (SAYFA;683) (SAYFA;271) (SAYFA;75) (SAYFA;392) (SAYFA;676) (SAYFA;654) (SAYFA;97) (SAYFA;17) (SAYFA;679) (SAYFA;536) (SAYFA;575) (SAYFA;675) (SAYFA;127) (SAYFA;393) (SAYFA;753) (SAYFA;14) (SAYFA;584) (SAYFA;751) (SAYFA;751) (SAYFA;664) (SAYFA;20) (SAYFA;748) (SAYFA;345) (SAYFA;590) (SAYFA;124) (SAYFA;101) (SAYFA;121) (SAYFA;506) (SAYFA;323) (SAYFA;375) (SAYFA;392) (SAYFA;561) (SAYFA;561) (SAYFA;613) (SAYFA;550) (SAYFA;352) (SAYFA;758) (SAYFA;172) (SAYFA;570) (SAYFA;578) (SAYFA;542) (SAYFA;38) (SAYFA;552) (SAYFA;620)

			(SAYFA;332) (SAYFA;606) (SAYFA;617) (SAYFA;46) (SAYFA;628) (SAYFA;437) (SAYFA;22) (SAYFA;535) (SAYFA;104) (SAYFA;400) (SAYFA;400) (SAYFA;238) (SAYFA;238) (SAYFA;61) (SAYFA;12) (SAYFA;488) (SAYFA;493) (SAYFA;493) (SAYFA;252) (SAYFA;250) (SAYFA;374) (SAYFA;7) (SAYFA;1) (SAYFA;652) (SAYFA;162) (SAYFA;433) (SAYFA;238) (SAYFA;642) (SAYFA;224) (SAYFA;649) (SAYFA;673) (SAYFA;673) (SAYFA;88) (SAYFA;2) (SAYFA;438) (SAYFA;438) (SAYFA;158) (SAYFA;356) (SAYFA;193) (SAYFA;194) (SAYFA;655) (SAYFA;587) (SAYFA;587) (SAYFA;617) (SAYFA;3) (SAYFA;622) (SAYFA;106) (SAYFA;106) (SAYFA;471)

			(SAYFA;567) (SAYFA;387) (SAYFA;126) (SAYFA;656) (SAYFA;448) (SAYFA;31) (SAYFA;458) (SAYFA;9) (SAYFA;217) (SAYFA;727) (SAYFA;161) (SAYFA;52) (SAYFA;61) (SAYFA;324) (SAYFA;54) (SAYFA;54) (SAYFA;592) (SAYFA;226) (SAYFA;329) (SAYFA;365) (SAYFA;603) (SAYFA;603) (SAYFA;81) (SAYFA;81) (SAYFA;370) (SAYFA;444) (SAYFA;89) (SAYFA;453) (SAYFA;97) (SAYFA;493) (SAYFA;260) (SAYFA;42) (SAYFA;42) (SAYFA;539) (SAYFA;463) (SAYFA;579) (SAYFA;579) (SAYFA;478) (SAYFA;153) (SAYFA;352) (SAYFA;216) (SAYFA;91) (SAYFA;670) (SAYFA;462) (SAYFA;251) (SAYFA;161) (SAYFA;233) (SAYFA;131) (SAYFA;584)

			(SAYFA;505) (SAYFA;210) (SAYFA;557) (SAYFA;13) (SAYFA;644) (SAYFA;89) (SAYFA;331) (SAYFA;694) (SAYFA;332) (SAYFA;7) (SAYFA;718) (SAYFA;401) (SAYFA;152) (SAYFA;524) (SAYFA;40) (SAYFA;728) (SAYFA;222) (SAYFA;459) (SAYFA;56) (SAYFA;56) (SAYFA;582) (SAYFA;348) (SAYFA;149) (SAYFA;80) (SAYFA;198) (SAYFA;696) (SAYFA;159) (SAYFA;580) (SAYFA;448) (SAYFA;712) (SAYFA;642) (SAYFA;90) (SAYFA;549) (SAYFA;713) (SAYFA;609) (SAYFA;194) (SAYFA;275) (SAYFA;231) (SAYFA;397) (SAYFA;37) (SAYFA;33) (SAYFA;634) (SAYFA;180) (SAYFA;30) (SAYFA;125) (SAYFA;624) (SAYFA;624) (SAYFA;47) (SAYFA;385)

			(SAYFA;679) (SAYFA;73) (SAYFA;167) (SAYFA;710) (SAYFA;26) (SAYFA;224) (SAYFA;306) (SAYFA;8) (SAYFA;54) (SAYFA;588) (SAYFA;759) (SAYFA;610) (SAYFA;447) (SAYFA;682) (SAYFA;696) (SAYFA;318) (SAYFA;21) (SAYFA;708) (SAYFA;99) (SAYFA;74) (SAYFA;646) (SAYFA;127) (SAYFA;90) (SAYFA;292) (SAYFA;309) (SAYFA;125) (SAYFA;374) (SAYFA;338) (SAYFA;127) (SAYFA;128) (SAYFA;757) (SAYFA;65) (SAYFA;120) (SAYFA;117) (SAYFA;654) (SAYFA;724) (SAYFA;119) (SAYFA;131) (SAYFA;94) (SAYFA;181) (SAYFA;171) (SAYFA;299) (SAYFA;761) (SAYFA;362) (SAYFA;78) (SAYFA;464) (SAYFA;470) (SAYFA;68) (SAYFA;126)

			(SAYFA;194) (SAYFA;194) (SAYFA;75) (SAYFA;717) (SAYFA;172) (SAYFA;643) (SAYFA;463) (SAYFA;283) (SAYFA;216) (SAYFA;356) (SAYFA;332) (SAYFA;552) (SAYFA;645) (SAYFA;481) (SAYFA;211) (SAYFA;7) (SAYFA;7) (SAYFA;190) (SAYFA;529) (SAYFA;752) (SAYFA;518) (SAYFA;70) (SAYFA;552) (SAYFA;591) (SAYFA;509) (SAYFA;555) (SAYFA;519) (SAYFA;722) (SAYFA;170) (SAYFA;169) (SAYFA;94) (SAYFA;650) (SAYFA;282) (SAYFA;350) (SAYFA;688) (SAYFA;306) (SAYFA;306) (SAYFA;548) (SAYFA;174) (SAYFA;680) (SAYFA;752) (SAYFA;213) (SAYFA;711) (SAYFA;231) (SAYFA;40) (SAYFA;95) (SAYFA;652) (SAYFA;593) (SAYFA;495)

			(SAYFA;596) (SAYFA;634) (SAYFA;634) (SAYFA;134) (SAYFA;159) (SAYFA;287) (SAYFA;3) (SAYFA;500) (SAYFA;516)
Allāhumme:	(A.) Ey Allah'ım, ya Allah manasına gelen dua sözü.	Ve (6) bunda aña daḫı işāret var ki Ḥaḳḳ'ı ṭālib olanlar ṭarīḳat ehli daḫı eyle gerekmez ki (7) dünyādan bir nesneye iltifāt ideler Ḥaḳḳ'ı ṭālibiken ṭarīḳ-ı ḥaḳdan sālikiken aña müteʿallıḳ olmayalar; (8) tā ki ḥaḳdan münḳaṭıʿ olmayalar Allāhumme; illā meger bu nefs ü hevā beriyyelerin tamām geçeler (9) ol mevlānuñ viṣāl-i Kaʿbesine ulaşalar.	(SAYFA;491) (SAYFA;196) (SAYFA;476)

al-:	Yardımcı fiil olarak kullanılmıştır. Yol almak: Mesafe kat etmek, derece kat etmek anlamında kullanılmıştır.	(6) Ve rūḥ daḫı ol nefse muvāsāt ḳıla, bunuñ-ıla ki bi'l-külliye andan iʿrāż itmege baʿżı evḳātda (7) aña muvāfaḳat ḳıla, şol atlu atcuġazına muvāfaḳat ḳıldugı gibi, yol alurkenki bir (8) sāʿat ine anı diñlendüre otcuġaza şucuġaza göstere; tā ki ol daḫı yol almaġa bir nişāṭ (9) ḥāṣıl ide.	(SAYFA;166)
al-:	Yardımcı fiil olarak kullanılmıştır. leẕẕātlarından ve şehvātlarından almak: Lezzetlerinden ve nefsani istek ve arzularından tat almak anlamında kullanılmıştır.	[122b] (1) ṭalebin ʿādet idindiler ve anuñ leẕẕātlarından ve şehvātlarından tamām almaġa meşġūl oldılar".	(SAYFA;243)
al-:	Lezzet almak, tat almak, huzur duymak, zevk almak. *mec.* Herhangi bir şey karşısında duyulan zevk, haz	Bunda işāret var aña kim Şeyṭān (8) nefsüñ istilāsın ve ṣıfātları-y-ıla hevānuñ ġalebesi vaḳtinde dünyā şehveti-y-ile ve zīnetleri-y-ile (9) nefslere tezyīn idüp̀ görklü getürür ve anuñ ṭalebi üzere ve andan tamām leẕẕātın almaġa (10) muʿāvenet ider, tā ki ol nefsleri Ḥaḳ Taʿālā yolından gümrāh idüp̀ azdura.	(SAYFA;576) (SAYFA;586) (SAYFA;335) (SAYFA;118) (SAYFA;604) (SAYFA;678) (SAYFA;589)
al-	belā vü niḳmet almak; bela ve şiddetli ceza almak, kötü bir cezaya muhatap olmak.	Yāḫūḏ ol ḥarām ḳıldugı belā vü niḳmet (7) almaġ-ıçun ola, anlaruñ üzerine, tā ki ol emr	(SAYFA;399)

	(niḳmet: A. Şiddetli ceza. Hoş olmayan muamelelerle olan mücâzat.)	bularuñ üzerine ol ḍalāletlerinüñ cezāsı ola (8) ki Allāh emrin yirine getürüṕ nevāhīden yıġlanmadılar.	
al-:	Kuvvet almak, güç almak. Bir işi başarabilmek veya bir durumun üstesinden gelmek için duyulan manevi güç ve kuvveti alma.	ṕes, ol rūḥ-(12)dan nūr-ı rūḥānī direk bigi dikilür, şuʿle virür, nūr-ı rabbānīden ḳuvvet almaġ-ıla.	(SAYFA;622)
al-:	Koku almak; manevi kokuları hissetmek. Koku almak; mecazen manevi kokuları hissetmek.	Uşbu ululuḳlar-ıla bir naṣr-ı ʿazīz ki senden ġayri (17) bunuñ-ıla ʿizzetlenmedi daḫı bunuñ ḳoḳusı anuñ meşāmına irmedi, illā saña müṭābaʿat itmek ḳoḳusın (18) meşāmıma almaġ-ıla añladı.	(SAYFA;150)
al-:	Elde etmek.	Yaʿnī, döndiler bu ḥālde ki gözleri yaşı (19) aḳardı Allāh yolına ḫarac idecek nesneleri almaduġına ġuṣṣalanuban ki ol ġazā saʿadeti olardan	(SAYFA;629)
al-:	Gönül almak; gönlü çelmek. Gönlü bir halden bir hale çevirmek.	(11) Ve ammā maʿnī; sürüṕ ḥażretden ıraḳ itmeg-ile, ḥicāblar ḳat ḳat olmaġ-ıla, göñil (12) almag-ıla baṣīreti kör olmaġ-ıla ve rūḥ żaʿīf oluṕ nefs ḳavī olmaġ-ıla ve ṣıfāt-(13)ları ġalebe ḳıluṕ hevāsına mütābaʿat idüṕ gele, daḫı Ḥaḳ'dan ıraḳ ḳılıcı nesneler-ile ve bāṭıla (14) yaḳīn	

		ḳılıcılar-ıla.	
al-:	Geri nesne almak; verilen bir nesneyi tekrar geriye almak. Verilen bir nesneyi veya malı zorla geri almak.	Siz ne ḳadar ço̱ḳ māl virdüñüz-ise (3) anlardan girü nesne almañ.	(SAYFA;77)
al-:	işitmekligin ve görmekligin almak; manen kör eylemek, manevi algılarını kapamak. Görmekligin almak; gör eylemek, manen görmez eylemek.	[170a] (1) işitmekligin ve görmekligin almaḳ gibi, yā ḳalbine ḫatm urmaḳ gibi, yāḫūḏ eşkāre bir sebeb-ile olsa (2) fısḳ u ʿiṣyān ve küfr ü nifāḳ gibi".	(SAYFA;338)
al-:	Esir almak; tutsak etmek. * Alıkoymak, meşgul etmek.	Ammā ṣūretā depelenmek ve esīr almaḳ ve muṣībetler ve zaḥmetler erişmek.	(SAYFA;539)
al-:	Fidā almaḳ; * Bedel vermek. * Bir amaç uğrunda bir değer veya varlıktan vazgeçme, uğruna verme.	Yaʿnī, fidā almaḳ (11) yoḳ, tā aña deg ki düşmanı ḳahr idüṕ żaʿīf ideler, anlaruñ ḳalbleri ḳorḳu-y-ıla ṭola ve dīn (12) emri müʾminler göñlinde muḥkem ola.	(SAYFA;553) (SAYFA;553)
al-:	ḳāmil almaḳ; eksiksiz almak, tam almak. ḥuẓūẓların ḳāmil almaḳ; Hazlarını tam ve eksiksiz almak. (ḥuẓūẓ: (A.) (Hazz. C.) Memnuniyetler. Hazlar. Zevkler. Hoşlanmalar.) (ḳāmil: (A.) (Kemal. den) Bütün, tam, olgun, eksiksiz, kemalde olan, kusursuz. Kemal ve fazilet sâhibi. * Resul-i Ekrem'in de (A.S.M.) bir vasfıdır.	Yaʿnī, biz teklīf ḳılmazuz hīç bir nefse ḥuḳūḳı edā ḳılmaḳda (12) ve ḥuẓūẓların ḳāmil almaḳda, illā istiʿdādı ḳadar. [202b]	(SAYFA;403)

	* Yaşını başını almış, terbiyeli ve görgülü kimse. * Âlim, bilgin kişi.)		
al-:	Alma işi, alış-veriş. Kazanmak.	Yaʿnī, ḳaćan bu dünyāñuz (4) ṣaḳlanılsa ṣıdḳ u iḫlāṣ ḥışnı-y-ıla virmekde ve virmemekde ve almaḳda virmekde.	(SAYFA;82)
al-:	ʿubūdiyyet ḥaẓẓını almaḳ; Kulluk hazzını ve zevkini almak, hissetmek. (ʿubūdiyyet: (A.) Kul olduğunu bilip Allah'a itaat etmek. Allah'a teslim olup, Kur'an ve Peygamber (A.S.M.) vasıtası ile verilen emirleri aynen icra ve tatbike çalışmak)	Ve ikinci maʿnī budur ki ʿömür keylini ve şeraʿ terāzüsini tamām idüñ rubūbiyyet ḥaḳḳın (10) ve ictihād keylini ve ʿadl terāzusini istīfā idüñ ʿubūdiyyet ḥaẓẓını almaḳdan ulūhiyyet-ile.	(SAYFA;403)
al-:	maḫlūḳuñ almaḳlıġı; yaratılanın alması, elde etmesi. nesneden almak; eşyadan almak, elde etmek.	(19) Aña işāret ḳıldı kim maḫlūḳuñ almaḳlıġı bir var nesneyi bir var nesneden almaḳdur.	(SAYFA;510) (SAYFA;510)
al-:	menāṣıb almaḳ; Makam almak, rütbe almak. Mec. Manevi derece almak. (menāṣıb: (A.) (Mansıb. C.) Devletin başlıca hizmetleri. Makamlar, rütbeler, pâyeler.)	Daḫı baʿżı yavuz ʿālimler ki dīnlerin ālet idinüṕ anuñ-ıla dünyā (12) cemʿ iderler, himmetleri ʿilmi ṭaleb itmekde ve ʿömri aña ṣarf itmekde ʿizz ü cāhdur ve ḳabūl-i (13) ḫalḳdur, müfāḫaret ü şöhretdür, menāṣıblar almaḳdur kesb-içün .	(SAYFA;408)
al-:	risāletden intifāʿ almaḳ; Peygamberlikten ücret almak, fayda	ṕes, bu ʿavāmmuñ ḫavāṣṣ-ıla iştirāki vardur, risāletden intifāʿ almaḳlıġa.	(SAYFA;498)

	almak, fayda sağlamak.		
al-:	Yokdan var eylemek.	[256b] (1) Ammā Ḥaḳ Taʿālā'nuñ almaḳlıġı kāh yoḳ nesneyi yoḳdan alur.	(SAYFA;511)
al-:	Yaratmak, yokdan var eylemek. (maʿdūm: (A.) Mevcut olmayan. Yok olan. Yok.)	Yaʿnī, yā Zekeriyyā sen vücūduñ (3) ḥālinde daḫı bizüm ḳatumuzda şol ʿademüñ ḥālinde gibisin kāh Ḥaḳ Taʿālā almaḳlıġı bir (4) maʿdūmdan olur.	(SAYFA;511)
al-:	ʿibret almaḳ; İbret almak,ders çıkarmak.	İşāret bu ḳavlinde (8) budur ki Allāhu Taʿālā iḥsānın beyān ider, bizüm resūlümüze ol ḳavim ḥaḳḳında ki ol gendü- (9)lerden öñdingi ḳavmüñ mekānların yurtlandılar, anlar helāk olduḳdan ṣoñra, bular daḫı (10) ʿibret almayuṕ anlaruñ ʿādetlerin ṭutdılar, mevlāları emrinden tecāvüz itdiler, resūl- (11)lerine muḫālefet itdiler anuñ-ıla ḳıtāl itdiler bu fiʿlleri-y-ile helāk müstaḥıḳ oldılar lāyıḳ (12) oldulardı ki anlardan öñdengiye irişen olara daḫı irişe-y-idi; līkin Ḥaḳ Taʿālā (13) ol resūli berekātında anları helāk itmedi.	(SAYFA;470)
al-:	ʿāriyyete almaḳ//ʿāriyete almaḳ; rehin almak. Bir malın alımı esnasında parasını	[246a] (1) İşāretdür aña ki ol Sāmirī-yi hevā Mūsā-yı rūḥ mīḳāta ve ḥaḳḳ-ıla mükālemeye	(SAYFA;490)

	ödeyinceye kadar bir başka değerli eşyanın veya malın rehin alınması. mec.	teveccüh itdükden (2) şoñra bu dünyānuñ zīnetlerinden ve bu beşeriyyetüñ raʿnālıḳlarından ki ṣıfāt-ı ḳalbüñ (3) Benī İsrāʾīl'i ʿāriyete almışlardı ṣıfāt-ı nefsüñ ḳıbṭīlerinden bu dünyā buzaġusın düzdi ki (4) anuñ ṣavtı var, bu ḫalḳı daʿvet ider, gendüye ṭaṗmaḳlıġa.	
al-:	Kazanmak. Bir fikir veya bilgiyi öğrenmek.	Bu andan ötrü-(12)dür ki bularuñ çoḳı bu azġun ṭarīḳ-ı cāhillerden ve ḍalālet ehlinden taḳlīd-ile almışlardur.	(SAYFA;298)
al-:	Ödünç almak. Mecazen ileride geri verilmek veya alınmak şartıyla almak.	Bular olardur ki bu mevcūdāt mertebelerinden ödinç (9) almışlardur ṣıfātlarından ve muṭīʿlerinden.	(SAYFA;610)
al-:	ʿahd almak; söz almak, sözleşmek.	Ve daḫı olar sizden (7) muḥkem ʿahd almışlardur, ḥaḳların riʿāyet ḳılmaġa ki ol ʿaḳd-ı nikāhdur, velīsi sizüñ-ile (8) ḳılmışdur.	(SAYFA;77) (SAYFA;513) (SAYFA;513)
al-:	İşitmeklik ve görmeklik almak; sağır ve kör eylemek.	Bundan şoñra didi ki (10) "Eyit, yā Muḥammed, haber virüñ baña ki eger Allāhu Taʿālā sizüñ işitmekliñüz ve görmekliñüz (11) alsa ki anuñ-ıla işidüṗ anuñ-ıla görürsiz ve ḳalbüñüz üzere ḫatm ursa, nesne fehm (12) idemeseñüz.	(SAYFA;337)

al-:	Ele geçirmek, teslim almak.	(9) Yaʿnī, ol ḳavmden bāḳī ḳalan ṭāyife silāhların alsunlar ṭāʿatlardan ʿibādetlerden nefs-ile (10) Şeyṭān ʿadūsını defʿ itmeg-içün.	(SAYFA;148)
Altı:	Altı, (sayı olarak) altı adet.	Altı nevʿden ki (10) biri anuñ ḳalbdür ve rūḥdur daḫı ʿaḳl u nefsdür ki ol nefs rūḥ-ı ḥayvānīdür.	(SAYFA;660) (SAYFA;348) (SAYFA;191) (SAYFA;451) (SAYFA;450) (SAYFA;450) (SAYFA;715) (SAYFA;450)
altı:	Ayak altı; değersizleştime. Ayağının altına almak; değersizleştirmek. Ayakları altından; ayaklarının altından.	Yaʿnī, bu meẕkūr-ı ʿamele getürseler bular (8) rızḳlanalardı fevḳlerinden vāridāt-ı rūḥāniyye ve müşāhedāt-ı rabbāniyye birle ve ayaḳları altından (9) daḫı nefs-i musaḫḫar ḳılmaġ-ıla yüce himmet-ile; tā ki ol hevālarından menʿ ide nefs murādlarını ayaḳ altına (10) ala, tā ki ol maḳāmlarına irişe.	(SAYFA;268)
Altıncı:	Altıncı. (Sıra sayı olarak; altıncı)	Altıncı; ecsām-ı merkebedür ki	(SAYFA;450) (SAYFA;402) (SAYFA;84) (SAYFA;364)
alt:	aḥḳām-ı şerʿ altında; şeriat hükümlerine göre.	(4) Yaʿnī, eger ol nefsler ol muʿāmelelerinden yıġlınuṕ ṣıfātların tebdīl iderlerse ervāḥa (5) ve ḳulūba muvāfaḳat iderse ki aḥḳām-ı şerʿ altında	(SAYFA;570)

		meʾmūr oluṕ muṭmaʾinne ola.	
alt:	Hükmi altında; hükmü altında. Kararı, emri, kuvveti, hâkimliği ve amirliği altında. * İradesi, kumandası ve nüfuzu altında olmak.	[189b] (1) ḥükmi altında meḳhūrlardur, ol burhān anları ḫıẕlān bendinden ḫalāṣ itmez adil-le (2) vāżıḥ olmaḳ anı maḥrūmlıḳdan ḳurtarmaz, çünki ʿilm-ı sābıḳda raḥmet aña sebḳat itmemiş ola.	(SAYFA;377)
alt:	Aşağısı, alt tarafı, altında. Daha aşağı mevkide olan.	Anuñ altında (11) ḥikmet ırmaḳları aḳar dāyima, inḳıṭāʿı yoḳ, ebedā anuñ-ıla menfaʿatlanurlar.	(SAYFA;628) (SAYFA;62) (SAYFA;61) (SAYFA;228) (SAYFA;315)
alt:	şerīʿat ü ṭarīḳat heybeti altında; Şetiat ve tarikat büyüklüğünün altında.	Eger infāḳ daşuṕ ol nefs ḳahr olunası (5) olursa şerīʿat ü ṭarīḳat heybeti altında saʿyi daḫı beẕl ü cehd ṣadr olur, yā iḫtiyār (6) yöninden yā ıżṭırār yolından, kemāl ṭalebinde ṭabʿınuñ ḫilāfı üzere.	(SAYFA;633)
alt:	sancağı altında (bulunmak); bir kişi veya devletin yönetimi altında bulunmak. Hükmü ve iradesi altında olmak. Gücü ve kudretinde olmak.	Fi'l-cümle, hīç bir nesne yoḳdur andan ġayrı, illā maḥḥūrdur anuñ ʿizzetin ṣancaġı (4) altında daḫı ḫūr u ẕelīldür, anuñ ṣamediyeti meydānında.	(SAYFA;321) (SAYFA;569)
alt:	Ḥaḳ Taʿālā'nuñ aḥḳāmı altında; Allah'ın kat'i olan hükümleri, emirleri doğrultusunda, Allah'ın hükmü altında bulunmak.	Ḥaḳ Taʿālā'nuñ (3) aḥkāmı altında, tā ki iki yüz kāfire ġālib geleler.	(SAYFA;552)
alt:	ḳālib ṭonı altında; üstünlük kıyafeti	Ol Allāhu Taʿālā anlar gizledüklerin ol	(SAYFA;714)

	altında.	nūrdan maḥrūm-(13)lıḳların ve noḳṣānların ol ḳālib ṭonı altında bilür, daḫı ol ẓāhirlerinde ṣadrların (14) dürüṕ ṭarlıġabduḳların daḫı bilür ki aña ḫafī nesne yoḳdur.	
alt:	Emri altında; emire bağlı. Birinin emri altında olma.	ṕes, külli rabbından (17) nāzil olan bu emrüñ altında mündericdür, gerek vaḫy-ile gerek ilhām-ıla gerek menāat-ile , gerek (18) vāridāt müşāhedet-ile ve küşūf-ı envār-ıla ve esrār-ı aḫlāḳ-ıla ve mevāhib ḥaḳāyıḳ-ıla daḫı ol ki (19) bu nübüvvet ve risālet maʿnīsi aña müteʿallıḳ ola.	(SAYFA;268)
alt:	celāl-ı heybeti altında; azamet ve büyüklüğü altında. Cenâb-ı Hakk'ın kahrının ve azametinin tecellisi, Cenâb-ı Hakk'ın nev'deki tecellisi karşısında.	Şöyle ki hīḉ ġayrıyā iltifāt itmege (5) ferāġatı ḳalmaz, cemīʿ-ı nesneyi maḥv olmış görer anuñ celāl-i heybeti altında.	(SAYFA;535)
alt:	Alt tarafı, aşağısı.	Yaʿnī, altında ırmaḳlar aḳar (12) ʿināyet ṣularından ve mevāhib-ı rabbānīden.	(SAYFA;635) (SAYFA;25)
alt:	Hüküm. Hakimliği ve tesiri altında olmak. Hükmü altında olmak. Gücü altında olmak.	Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā ol Yehūd ʿālimlerine ḫiṭāb (6) idüṕ dir ki "ḫalḳdan ḳorḳmañ benden ḳorḳuñ ki küllī ḫalḳ benüm ḳudretüm altında	(SAYFA;252)

		mehtūrdur (7) ve benüm aḥkāmum cārī olmaḳlıḳda küllī mecbūrdur ,hīç bulardan ḳorḳmaḳlıġa ṭarīḳ yoḳdur (8) ve bulardan ḳorḳmaḳ daḫı revā degüldür, benden ḳorḳuñ, eger ḥaḳīḳatā müʾminseñüz benüm āyāt-(9)larumı ki peyġamberler muʿcizeleridür ve evliyālaruñ kerāmetleridür ki anlarda ẓuhūra getürdüm, (10) taṣdīḳ-i nübüvvet-içün ve taṣdīḳ-ı vilāyet-içün siz anı bu ḥuṭām-ı dünyā ve leẕẕāt-ı nefsāniye ṣatmañ (11) ki anuñ-ıla mevlā ḥükmini ḳabūl itmekden imtināʿ idesiz, bu nesne size dünyānuñ āḫiretüñ ziyān-(12)kārlıġın vācib ḳıla ”.	
altından:	Alt taraf. Bir şeyin yere bakan yanı, zir, üst karşıtı.	(13) Eyit, yā Muḥammed, ol Allāhu Taʿālā ḳādirdür ki sizüñ üzerüñüze “ene’l-ḥaḳ ve subḥānī ” didügüñüz vaḳt (14) üzerüñüzden ʿaẕāb indüre bunuñ-ıla ki sizüñ üzerüñüzden bir ḥicāb bıraġa, sizüñ-ile gendü (15) arasına, anuñ-ıla size ʿaẕāb ḳıla ġayrından yāḫūd	(SAYFA;350)

		ayaġuñūz altından ol beşeriyyet (16) ḥicābı-y-ıla perdeleye hevāyı üzerüñüze müstevlī ḳılmaġ-ıla.	
alt:	Altı, alt tarafı. Bir nesnenin tabanı. Bir şeyin yere bakan yüzü. Aşağısı.	(13) Ol ol ẕerredür ki ḳonılmışdur şol ḳalbde ki mīṣāḳ güninde muḫāṭab oldı cemīʿ bu (14) ḳālibüñ yiri anuñ altından döşendi daḫı ol ḥavlinde ki cevāriḥdür, semʿ u başardur, (15) ḳalbdür ve şıfātdur daḫı aḫlāḳdur ki münevver olurlar, anuñ nūrı-y-ıla ve anuñ esrārı-y-ıla (16) müntefiʿ olurlar ve anuñ aḫlāḳı-y-ıla ḫulḳlanurlar.	(SAYFA;367) (SAYFA;268)
altun:	Altın.	[056a] (1) ve nefse muḫālif ʿamel ḳılsa Allāhu Taʿālā ol şeraʿ iksiri-y-le anuñ ṣıfāt-ı ẓulmānī ve nefsānīlerin baḳırların (2) ol ʿameli miḳdār gümiş idüṕ ṣıfāt-ı nūrāniyye ve rūḥāniyye ḳılur ve ṣıfāt-ı rūḥāniyyenüñ baʿżın (3) altun ider vilāyet-ı nūrān-ı rabbānī-y-ile.	(SAYFA;110) (SAYFA;72) (SAYFA;289) (SAYFA;526) (SAYFA;661) (SAYFA;594) (SAYFA;729) (SAYFA;22) (SAYFA;594) (SAYFA;431)
alu:	Âciz. Aşağı, geri, değersiz. mec. Ahmak, aptal, sersem.	Yaʿnī, biz buncılayın bularuñ baʿżısı-y-la baʿżısın ibtilā ḳılduḳ, baʿżısın fāżıl baʿżısın (17) mefżūl ḳılduḳ; tā ki ol eyü olan ḥāline şükr eyleye ve ol alu olan ḥāline ṣabr	(SAYFA;341)

		eyleye.	
aluban:	Alarak. Verilen bir hali geri almak. Hal ve durumdan çekip alarak yeni bir hal ve duruma koymak.	Yaʿnī, añsuzın ṭutduḳ anları (19) ol ḥāllerin aluban şerlü ḥāllere bıraḳduḳ, olar da ḳīl u ḳāldeñ ve olmaz daʿvī ḳılmaḳdan	(SAYFA;336)
al-:	Örnek almak, ders çıkarmak. Bir duruma bakarak fikir yürütüp örnek almak.	(4) Tā ki didi ʿĀyişe ḥaḳḳında rḍ (raḍıya'l-lāhu ʿanh) "sāyir nisā üzere fażlı olmaġ-ıla dīnüñüzüñ üç baḫşde iki baḫşın (5) bundan aluñ ".	(SAYFA;92)
al-:	dīnüñüzüñ kemālin aluñ; dininizin kemalini alın, dininizin faziletini alın. kemāl almak; olgunluk, fazilet almak.	Dimedi ki "dīnüñüzüñ kemālin aluñ", lākin nisālara nisbet bularuñ kemāli var.	(SAYFA;92)
al-:	iltibās al-; şüphe duymak. (iltibās: (A.) Birbirine benzeyen şeyleri şaşırıp birbirine karıştırmak. Yanlışlık. Karışıklık. * Tereddüt. Şüphe)	Şol emrde ki bulara iltibās (16) aluna reʾyleri anda muḫtelif ola, ʿaḳılları ḥayretde ḳala, aralarında tenāzuʿ oluna.	(SAYFA;117)
al-:	heybet al-: Heybetlenmek. (heybet: (A.) Hürmetle beraber koruk hissini veren hal. Sakınıp korkulacak hal. Azamet.)	(10) Ol nefsden heybet aluṕ ḳorḳa helāklıga vāḳiʿ ola.	(SAYFA;154)
al-:	İçine almak. İçine katmak. İçine karıştırmak.	[050a] (1) yir buları içine aluṕ bular daḫı ṭoprāḳ oluṕ gidelerdi".	(SAYFA;98)
al-:	istihzāye al-; alaya almak. Alay etmek. (istihzā: (A.) Alay	[132b] (1) istihzāye aluṕ oyına ṭutarlar, cehāletlerinden ve	(SAYFA;263) (SAYFA;262) (SAYFA;653)

	etmek, birisi ile eğlenmek. * Birisini gülünç duruma düşürmek, maskara etmek.)	ḍalāletlerinden ol ṣalātuñ (2) kemālini bilmekden.	(SAYFA;261)
al-:	Elinden almak; bir şeyi bulunduğu yerden ayırmak; elinde imkanında olan bir şeyi almak.	[265a] (1) yāḫūḏ elleri mi var ki anuñ-ıla bir kimsenüñ elindekisin aluṕ anı dervīş ḳıla; (2) yāḫūḏ gözleri mi var ki anuñ-ıla kimsenüñ ḥāline muṭṭaliʿ oluṕ ṣalāḥın fesādın göreler (3) yāḫūḏ ḳulaḳları mı var ki bir kimsenüñ duʿāsın ve dilek ṭaleb itdügin işideler.	(SAYFA;528)
al-	Kabul etmek, kendisine mâl etmek.	Ammā Allāh-ıçun ḳorḳuların (18) hīç żarūret olmazsa daḫı aluṕ gendüler taṣarruf iderler, ṕutları naṣībin tercīḥ iderler, Allāh (19) naṣībi üzere zuʿmlarınca ne yavuz ḥükmler iderler bular, ol Allāhu Taʿālā bulara inʿām ḳılduġı niʿmetler	(SAYFA;391)
al-:	Kucağına almak; kucaklamak. Sarıp sarmalamak.	Didi ki “oḳı ”, ben didüm ki “oḳuyıcı degülem ”, Cebrāʾil beni ḳucaġına aluṕ (3) ḳışdı.	(SAYFA;669)
al-:	Cismani gıdasını almak; yaşamak için gerekli olan gıdasını almak. Gıdasını almak.	Gāh rūḥānī ġıḏāsın aluṕ (7) ẕikre meşġūl oldı; anuñ-ıla āḫiretin maʿmūr ḳıldı; gāh ġıḏā-ı cismānīsin aluṕ (8) ṭaʿām yidi, meṣāliḥ-ı dünyāsın başarmaġ-içün ki anuñ-ıla	(SAYFA;2)

		rūḥāniyyesine ḳuvvet bula.	
al-:	Rûhânî gıdasını almak; manevi olarak ihtiyacını karşılamak.	Gāh rūḥānī ġıḏāsın aluṗ (7) ẕikre meşġūl oldı; anuñ-ıla āḫiretin maʿmūr ḳıldı; gāh ġıḏā-ı cismānīsin aluṗ (8) ṭaʿām yidi, meṣāliḥ-ı dünyāsın başarmaġ-içün ki anuñ-ıla rūḥāniyyesine ḳuvvet bula.	(SAYFA;2)
al-:	Fida almak; fidye almak, hediye veya bahşiş olarak bir bedel almak. * Bedel almak.	İşāret bunda budur ki yoḳdur hīç (8) bir kimse-y-içün ki bu esīrlerden fidā aluṗ ḳoyuvireler ne bu resūle ne bundan ilerüki (9) resūllere ʿaleyhi's-selām.	(SAYFA;553)
al-:	Nasibin almak; kısmetini almak.	Yaʿnī, (16) anlar ḥaḳdan iʿrāż idüṗ hevāya mütābaʿat ḳıluṗ ervāḥları dünyā ṭalebi-le anuñ leẕẕātından (17) ve şehvātından tamām naṣīblerin aluṗ ervāḥları helāk olduḳdan ṣoñra bir ḳarn daḫı getürdük (18) ol ṭāliblerden ki ṣādıḳlardur muḫlişlerdür, ṭaleblerinde istiḳāmet üzerine olmışlardur.	(SAYFA;315)
al-:	Verilen bir şeyi geriye almak.	Yaʿnī, her nesne ki ol şerīkler-içün ola, andan naḳṣ itmezler, (17) andan aluṗ gendülere taṣarruf itmezler, ne ḳadar żarūrī olurlarsa daḫı.	(SAYFA;391)
al-:	Yokdan almak;	[256b] (1) Ammā	(SAYFA;511)

	yokdan var kılmak.	Ḥaḳ Taʿālā'nuñ almaḳlıġı kāh yoḳ nesneyi yoḳdan alur.	
al-:	Kararını almak; kararsız hale getirmek. Değişmeyen, düzenli durum, düzenlilik durumunun kaybolması. Bir iş veya sorun hakkında düşünülerek verilen kesin yargıda bulunamama haline getirmek.	Ammā taḥḳīḳ (6) budur ki ol bir ḥareketdür göñülden ḳopar ḳuldan ḳarārın alur ṣabrın ḳomaz, tā ki (7) Allāhu Taʿālā'ya vuṣlat bula.	(SAYFA;341)
al-:	Sadakalarını almak; sadakalarını kabul etmek. (ṣadaḳa: (A.) Allah rızâsı için fakirlere verilen mal, para, ilim gibi insanın muhtaç olduğu her hangi bir şey.)	Bu āyetde ulu recā vardur ki Ḥaḳ Taʿālā tevbeyi (5) ḳullardan ḳabūl idüp̀ ṣadaḳalarını alur, eger bu kerem ü luṭfı olmayadı hīḉ bir kimse anuñ (6) ḳahrından ḳurtılmazdı.	(SAYFA;639)
al-:	Gasbıla almak; gasp ederek bir malı veya nesneyi zorla almak. Başkasına âit bir şeyi zorla, rızası olmadan almak. Zorla almak.	Ol ḳorḳudan ki (3) anuñ ileyinde bir melik ẓālim var, her uġrayan kimseyi ġaṣb-ıla alur.	(SAYFA;610)
al-:	Nefḥātların ḳoḳusunu almak; esintilerinin kokusunu hissetmek. Güzel esintilerin kokusunu hissetmek.	ṕes, ol rūḥ (4) ḳalbden Ḥaḳ Taʿālā'nuñ elṭāfı nefḥātlarınuñ ḳoḳusın alur.	(SAYFA;526)
al-:	Haz almak, hoşlanmak, zevk almak.	Şol kelebecük ki gendüyi oda urur, (9) gendüyi ol oda urduġı ḳadar ol şuʿleden ḥaẓẓ alur, fehm-ile teʾemmül it, añlayasın.	(SAYFA;1)
alurkenki:	Yol alırkenki; mesafe kat ederkenki.	(6) Ve rūḥ daḫı ol nefse muvāsāt ḳıla, bunuñ-ıla ki bi'l-külliye andan iʿrāż	(SAYFA;166)

		itmege baʿżı evḳātda (7) aña muvāfaḳat ḳıla, şol atlu atcuġazına muvāfaḳat ḳılduġı gibi, yol alurkenki bir (8) sāʿat ine anı diñlendüre otcuġaza şucuġaza göstere; tā ki ol daḫı yol almaġa bir nişāṭ (9) ḥāṣıl ide.	
al-:	Masḫaraya almak; alay etmek, alaya almak.	(7) Yaʿnī, ol müʾminleri masḫaraya alurlar Ḥaḳ Taʿālā münāfıḳlaruñ müʾminleri masḫaraya alduḳların (8) istiḳbāl ve ḥāl ṣıġası-y-ıla ẕikr eyledi, “yesḫarūne ” didi.	(SAYFA;623)
al-:	ḥatūn almak; evlenmek.	[062a] (1) Anlar ki ḥuẕūẕ-ı nefsi ḥatūn alurlar mevlālarınuñ ḥuḳūḳları-y-ıla fānīyi iḫtiyār idüp̀ beḳā üzerine.	(SAYFA;122)
al-:	Ahireti satıp dünyayı almak; dünyayı ahirete tercih etmek. Mecazen ahireti kazanmaya vesile olacak bir hali dünyalık bir meta için kullanmak.	Anlar dirler ki bu dār-ı dünyādan artuḳ bir dār (18) daḫı yoḳdur, anlara ḥōş gelüp̀ maġrūr olurlar āḫiret ṣatuṕ dünyā alurlar, aña rāżı olurlar (19) ve ḳasāvet-ı ḳalb ve istiʿdād-ı fıtrīlerini fesāda virmek ve ḥaḳdan ıraḳ düşmek kesb iderler.	(SAYFA;378)
al-:	İmtināʿ etmeyip almak; çekinmeyip elde etmek. Çekinilmesi gereken	Yaʿnī, eger ancılayın girü ʿarż-ı dünyādan nesne ʿārıż olsa istiġfārdan ṣoñra (12)	(SAYFA;508)

	bir halden çekinilmeyip o işi veya durumu yapmak.	anı daḫı imtināʿ itmeyüṕ alurlar hīç ḳayurmazlar.	
al-:	Verdiğini geri almak.	Yaʿnī, alursız ol virdügüñüzi (4) anlardan anlara iftirā idüṕ kiẕb itmeg-ile ki ol iṣm-ı ʿazīmdür.	(SAYFA;77)
al-:	Almak, elde etmek.	Yaʿnī, eger bu esīrleri (4) öldürdmeyüṕ diri ḳomaḳda ezelde kitāb sebḳat itmese-y-idi ki bularuñ baʿżıları īmāna gele (5) baʿżınuñ ẕürriyetleri īmāna gele, şol dünyāya meyl idüṕ māl-ı ġanīmet ki alursız.	(SAYFA;554)
al-:	Almak, yoksun bırakmak. Elde etmek, bir malı veya gücü elde ederek alınan tarafı veya kişiyi yoksun bırakmak.	Yaʿnī, "Naẓar ḳıl, gör, yā Muḥammed, nice beyān ḳılıruz ol ʿalāmetleri ki (15) delīl-i vaḥdāniyyetdür ol semʿ-ı baṣar u ḥaḳīḳiden ki küffārlardan anı aluruz, andan daḫı buları gör ki (16) Ḥaḳ'dan iʿrāż iderler.	(SAYFA;337)
āl:	(A.) Sülâle, soy, hânedan. Akrabâ ve taallukat. * Arapça. Neseb bakımından Hz. Muhammed (a.s)'in ailesidir. Bu nisbet Hz. Muhammed (a.s)'e cismani olur. Hz. Resulullah (a.s)'ın çocuklarının durumu bu gruba girer. Veya bu nisbet	Didi ki "Benüm ālüm her muttaḳīdür ki müʾmin ola ". [37a] Nite ki Resūl'den ṣordılar, ʿaleyhi's-selām; "Senüñ alüñ (2) kimdür, yā Resūlallāh?". [37a]	(SAYFA;72) (SAYFA;108) (SAYFA;108) (SAYFA;72)

	manevi olur. ilimde derinleşmiş alimler, kamil veliler ve O'nun kandilinin nurundan nasibini alan Rabbani hakimler de bu grubda mütalaa edilirler. Bu iki nisbet bir kimsede birleşirse, nur üzerine nur olur. O'nun neslinden gelen imamlar bu iki nisbeti birleştirmeye muvaffak olmuş kişilerdir.		
Ammā:	(A.) 1. Çelişkili ve tutarsız iki cümleyi birbirine bağlamaya yarayan bir söz, amma, lakin. 2. Uyarma veya şartlı bir ifade niteliğinde olan bir cümleyi, başka bir cümleye bağlamaya yarayan bir söz. 3. Beklenmeyen bir sonucu anlatan iki cümleyi onun sebebi durumunda olan cümleye bağlayan bir söz. 4. Bir yargıyı veya bir buyruğu pekiştirmek için de kullanılan bir söz. 5. Bazen dikkati çekmek için cümlenin sonuna getirilen bir söz. Ayrıca; (Şart edâtıdır) "Lâkin, ancak şu kadar var ki" anlamındadır. Fakat, ancak, ama anlamlarına gelmektedir.	Ammā teslīm (14) meẕhebinde sehvdür, Ḥaḳ Taʿālā teraḥḥum idüp̀ andan ʿafv ider ḥālinüñ żaʿfına baḳup̀ ol maḳālatı-y-la (15) ʿuḳūbet itmez. [143b] (13) Ammā bu ümmete dinildi ki yir yüzini küllī size mescid ḳıldum ve ṭoprağını size ṭahūr (14) ḳıldum. [119b] (16) Bilgil bu ecsāduñ ve anı taṣvīr ḳılmaġuñ yaradılmaḳda ibtidāsı var ve nihāyeti var; ammā (17) ibtidāsı ol ẕerredür ki Ādem arḳasından ć̣ıḳarıldı muṣavver. [210b] Bismi’l-lāhi’r-raḥmāni’r-raḥīm (9) AK ilā āyeh. İşāret bunda budur ki bedürüstī ism-ı Allāh’ı (10) işitmek ki ol ism-ı ẕāt-ı	(SAYFA;285) (SAYFA;104) (SAYFA;300) (SAYFA;493) (SAYFA;539) (SAYFA;387) (SAYFA;302) (SAYFA;237) (SAYFA;213) (SAYFA;542) (SAYFA;248) (SAYFA;684) (SAYFA;729) (SAYFA;498) (SAYFA;512) (SAYFA;447) (SAYFA;580) (SAYFA;559) (SAYFA;190) (SAYFA;521) (SAYFA;470) (SAYFA;419) (SAYFA;491) (SAYFA;543) (SAYFA;54) (SAYFA;295) (SAYFA;435) (SAYFA;176) (SAYFA;49)

		ilāhīdür, anı vācib ḳılur ki işiden ḳalbile heybet ve (11) ʿaẓamet vefā ve ġaybet vāḳiʿ ḳıla ki gendüden ġāyib oluṕ anuñ-ıla ḥużūr bula; ammā (12) raḥman-ı raḥīm işitmek ki bu iki ismi anuñ ṣıfāt-ı luṭfıdur bular ḥużūr vācib ḳılur aña (13) rücūʿ itmeg-ile bu ikinüñ şānı budur ki sāmiʿa beḳā ve ḳurbet ḥāṣıl ider her kime ki (14) ism-ı Allāh'ı işiddürse anı medhūş ḳılur, ṣıfat-ı celālin keşf itmeg-ile. [105a]	(SAYFA;342) (SAYFA;614) (SAYFA;107) (SAYFA;9) (SAYFA;285) (SAYFA;171) (SAYFA;498) (SAYFA;132) (SAYFA;147) (SAYFA;498) (SAYFA;421) (SAYFA;285) (SAYFA;81) (SAYFA;81) (SAYFA;218) (SAYFA;302) (SAYFA;315) (SAYFA;373) (SAYFA;379) (SAYFA;511) (SAYFA;514) (SAYFA;565) (SAYFA;595) (SAYFA;640) (SAYFA;496) (SAYFA;214) (SAYFA;471) (SAYFA;204) (SAYFA;402) (SAYFA;204) (SAYFA;725) (SAYFA;206) (SAYFA;270) (SAYFA;340) (SAYFA;748) (SAYFA;703) (SAYFA;140) (SAYFA;285) (SAYFA;58) (SAYFA;72) (SAYFA;656) (SAYFA;602) (SAYFA;605) (SAYFA;159) (SAYFA;521)

			(SAYFA;224) (SAYFA;290) (SAYFA;86) (SAYFA;492) (SAYFA;391) (SAYFA;360) (SAYFA;252) (SAYFA;590) (SAYFA;623) (SAYFA;656) (SAYFA;565) (SAYFA;594) (SAYFA;694) (SAYFA;426) (SAYFA;37) (SAYFA;203) (SAYFA;20) (SAYFA;333) (SAYFA;761) (SAYFA;400) (SAYFA;17) (SAYFA;427) (SAYFA;492) (SAYFA;651) (SAYFA;312) (SAYFA;343) (SAYFA;259) (SAYFA;243) (SAYFA;6) (SAYFA;567) (SAYFA;539) (SAYFA;651) (SAYFA;185) (SAYFA;5) (SAYFA;629) (SAYFA;200) (SAYFA;549) (SAYFA;151) (SAYFA;147) (SAYFA;415) (SAYFA;314) (SAYFA;688) (SAYFA;335) (SAYFA;226) (SAYFA;225)

			(SAYFA;227) (SAYFA;707) (SAYFA;231) (SAYFA;264) (SAYFA;518) (SAYFA;268) (SAYFA;520) (SAYFA;541) (SAYFA;81) (SAYFA;378) (SAYFA;85) (SAYFA;75) (SAYFA;347) (SAYFA;495) (SAYFA;235) (SAYFA;398) (SAYFA;382) (SAYFA;243) (SAYFA;314) (SAYFA;342) (SAYFA;334) (SAYFA;522) (SAYFA;172) (SAYFA;26) (SAYFA;448) (SAYFA;449) (SAYFA;376) (SAYFA;577) (SAYFA;287) (SAYFA;145) (SAYFA;173) (SAYFA;343) (SAYFA;556) (SAYFA;285) (SAYFA;287) (SAYFA;215) (SAYFA;401) (SAYFA;412) (SAYFA;72) (SAYFA;708) (SAYFA;409) (SAYFA;219) (SAYFA;365) (SAYFA;346) (SAYFA;176)

			(SAYFA;451) (SAYFA;415) (SAYFA;577) (SAYFA;123) (SAYFA;239) (SAYFA;240) (SAYFA;651) (SAYFA;606) (SAYFA;163) (SAYFA;270) (SAYFA;498) (SAYFA;661) (SAYFA;287) (SAYFA;178) (SAYFA;622) (SAYFA;188) (SAYFA;457) (SAYFA;729) (SAYFA;172) (SAYFA;568) (SAYFA;154) (SAYFA;534) (SAYFA;436) (SAYFA;460) (SAYFA;164) (SAYFA;5) (SAYFA;560) (SAYFA;330) (SAYFA;9) (SAYFA;410) (SAYFA;143) (SAYFA;533) (SAYFA;275) (SAYFA;553) (SAYFA;321) (SAYFA;621) (SAYFA;393) (SAYFA;742) (SAYFA;511) (SAYFA;323) (SAYFA;104) (SAYFA;512) (SAYFA;587) (SAYFA;369) (SAYFA;313)

			(SAYFA;270) (SAYFA;240) (SAYFA;561) (SAYFA;275) (SAYFA;643) (SAYFA;468) (SAYFA;561) (SAYFA;655) (SAYFA;512) (SAYFA;661) (SAYFA;399) (SAYFA;507) (SAYFA;321) (SAYFA;376) (SAYFA;507) (SAYFA;761) (SAYFA;338) (SAYFA;499) (SAYFA;689) (SAYFA;508) (SAYFA;632) (SAYFA;366) (SAYFA;275) (SAYFA;542) (SAYFA;170) (SAYFA;496) (SAYFA;496) (SAYFA;226) (SAYFA;226) (SAYFA;521) (SAYFA;203) (SAYFA;683) (SAYFA;479) (SAYFA;8) (SAYFA;8) (SAYFA;332) (SAYFA;552) (SAYFA;69) (SAYFA;207) (SAYFA;84) (SAYFA;204) (SAYFA;545) (SAYFA;231) (SAYFA;339) (SAYFA;725)

			(SAYFA;752) (SAYFA;113) (SAYFA;297) (SAYFA;71) (SAYFA;71) (SAYFA;332) (SAYFA;709) (SAYFA;544) (SAYFA;544) (SAYFA;104) (SAYFA;104) (SAYFA;216) (SAYFA;286) (SAYFA;341) (SAYFA;241) (SAYFA;80) (SAYFA;294) (SAYFA;75) (SAYFA;421) (SAYFA;230) (SAYFA;253) (SAYFA;9) (SAYFA;531) (SAYFA;639) (SAYFA;312) (SAYFA;13) (SAYFA;612) (SAYFA;570) (SAYFA;363) (SAYFA;409) (SAYFA;469) (SAYFA;503) (SAYFA;208) (SAYFA;100) (SAYFA;278) (SAYFA;539) (SAYFA;5) (SAYFA;468) (SAYFA;296) (SAYFA;84) (SAYFA;301) (SAYFA;274) (SAYFA;22) (SAYFA;207) (SAYFA;318)

			(SAYFA;308) (SAYFA;308) (SAYFA;236) (SAYFA;460) (SAYFA;761) (SAYFA;593) (SAYFA;584) (SAYFA;636) (SAYFA;394) (SAYFA;195) (SAYFA;11) (SAYFA;91) (SAYFA;460) (SAYFA;492) (SAYFA;639) (SAYFA;428) (SAYFA;427) (SAYFA;434) (SAYFA;349) (SAYFA;420) (SAYFA;189) (SAYFA;179) (SAYFA;519) (SAYFA;444) (SAYFA;322) (SAYFA;84) (SAYFA;382) (SAYFA;620) (SAYFA;330) (SAYFA;191) (SAYFA;191) (SAYFA;433) (SAYFA;504) (SAYFA;177) (SAYFA;606) (SAYFA;84) (SAYFA;55) (SAYFA;71) (SAYFA;470) (SAYFA;312) (SAYFA;116) (SAYFA;497) (SAYFA;434) (SAYFA;747) (SAYFA;224)

			(SAYFA;743) (SAYFA;249) (SAYFA;419) (SAYFA;147) (SAYFA;755) (SAYFA;433) (SAYFA;156) (SAYFA;420) (SAYFA;426) (SAYFA;213) (SAYFA;48) (SAYFA;427) (SAYFA;192) (SAYFA;330) (SAYFA;640) (SAYFA;132) (SAYFA;465) (SAYFA;73) (SAYFA;146) (SAYFA;301) (SAYFA;407) (SAYFA;497) (SAYFA;744) (SAYFA;421) (SAYFA;421) (SAYFA;734) (SAYFA;185) (SAYFA;75) (SAYFA;85) (SAYFA;647)
āmennā:	(A.) Kabul ettik. Biz kabul ettik. İman ettik.	Nite ki ḥavāriyyūnlar oldılar ki “Ḳālū āmennā ” didiler īmān-ı ḥaḳīḳī birle.	(SAYFA;306)
āmenū:	(A.) İman ettik. Kabul ettik.	Yaʿnī, “Yā eyyühe’l-leẕīne āmenū!	(SAYFA;301)
āmir:	(A.) Bir işte emir verme yetkisi bulunan kimse. Buyuran, buyurucu. Üst. Malik.	Yaʿnī, ol nefsüñ Allāh’dan ġayrı āmiri ve ḥākimi yoḳdur, istiʿdādınnı (15) ıṣlāḥ itmege ve bir şefīʿ daḫı yoḳdur ki şefāʿat ḳıla, tā Allāhu Taʿālā anuñ ol fāsid-ı istiʿdādın (16) ıṣlāh	(SAYFA;352)

		idivire.	
Ammā:	(Şart edâtıdır) "Lâkin, ancak şu kadar var ki" anlamındadır. Fakat, ancak, ama anlamlarına gelmektedir.	(10) Ammā şirküñ merātibi üçdür; Bir şirk-ı cālī, bir şirk-ı ḫafī ve bir daḫı şirk-ı aḥfādur ve maġfiret merābiyi (11) daḫı ancılayındur.	(SAYFA;104)

aña:	Ona. (Ona (“ol” işaret zamirinin datif hali). (O zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi)	İşāret ḳıldı aña ki bu ḳalbler ṣābit olmaḳ dīn ve ṭāʿat (7) üzere Allāh’dın yaña olmaḳ olur ġayrına degül bundan ötrü didi ki senüñ görklüñi (8) ṣābit ḳılmaġ-ıçun imdi bu ṣābit olmaḳ yā vāsıṭa-y-ıla ola yā vāsıṭasuz, ammā bu mevżıʿda (9) vāsıṭa-y-ıla oldı ki buyurdı “ mā nisbet bih”; yaʿnī, resūllerüñ ḳıṣṣaları-y-la. [381b] Tā aña degin ki buyurdı; AK. [93b] (10) Allāhu Taʿālā’dın yaña seyr itmek ve aña vāṣıl olmaḳ mümkin degül, illā ol ceẕbe-y-ile. [3b]	(SAYFA;761) (SAYFA;432) (SAYFA;50) (SAYFA;476) (SAYFA;415) (SAYFA;465) (SAYFA;87) (SAYFA;441) (SAYFA;441) (SAYFA;300) (SAYFA;300) (SAYFA;726) (SAYFA;512) (SAYFA;228) (SAYFA;326) (SAYFA;217) (SAYFA;15) (SAYFA;472) (SAYFA;708) (SAYFA;592) (SAYFA;612) (SAYFA;43) (SAYFA;528) (SAYFA;558) (SAYFA;206) (SAYFA;274) (SAYFA;586) (SAYFA;167) (SAYFA;267) (SAYFA;346) (SAYFA;760) (SAYFA;419) (SAYFA;358) (SAYFA;494) (SAYFA;498) (SAYFA;625) (SAYFA;146) (SAYFA;118) (SAYFA;406) (SAYFA;380) (SAYFA;22) (SAYFA;565) (SAYFA;398) (SAYFA;731) (SAYFA;492)

			(SAYFA;190) (SAYFA;379) (SAYFA;157) (SAYFA;554) (SAYFA;123) (SAYFA;344) (SAYFA;373) (SAYFA;645) (SAYFA;587) (SAYFA;162) (SAYFA;177) (SAYFA;343) (SAYFA;198) (SAYFA;198) (SAYFA;310) (SAYFA;398) (SAYFA;157) (SAYFA;255) (SAYFA;255) (SAYFA;697) (SAYFA;761) (SAYFA;761) (SAYFA;761) (SAYFA;761) (SAYFA;252) (SAYFA;313) (SAYFA;379) (SAYFA;592) (SAYFA;620) (SAYFA;107) (SAYFA;740) (SAYFA;376) (SAYFA;29) (SAYFA;439) (SAYFA;533) (SAYFA;510) (SAYFA;517) (SAYFA;44) (SAYFA;362) (SAYFA;562) (SAYFA;116) (SAYFA;713) (SAYFA;243) (SAYFA;735) (SAYFA;621)

			(SAYFA;743) (SAYFA;619) (SAYFA;600) (SAYFA;472) (SAYFA;284) (SAYFA;284) (SAYFA;657) (SAYFA;47) (SAYFA;721) (SAYFA;22) (SAYFA;260) (SAYFA;694) (SAYFA;148) (SAYFA;168) (SAYFA;335) (SAYFA;614) (SAYFA;303) (SAYFA;340) (SAYFA;114) (SAYFA;610) (SAYFA;661) (SAYFA;204) (SAYFA;374) (SAYFA;426) (SAYFA;498) (SAYFA;401) (SAYFA;559) (SAYFA;166) (SAYFA;547) (SAYFA;43) (SAYFA;56) (SAYFA;637) (SAYFA;65) (SAYFA;65) (SAYFA;304) (SAYFA;170) (SAYFA;758) (SAYFA;640) (SAYFA;574) (SAYFA;96) (SAYFA;400) (SAYFA;48) (SAYFA;699) (SAYFA;690) (SAYFA;732)

			(SAYFA;23) (SAYFA;45) (SAYFA;76) (SAYFA;105) (SAYFA;115) (SAYFA;121) (SAYFA;125) (SAYFA;146) (SAYFA;155) (SAYFA;163) (SAYFA;167) (SAYFA;175) (SAYFA;183) (SAYFA;195) (SAYFA;200) (SAYFA;202) (SAYFA;216) (SAYFA;222) (SAYFA;238) (SAYFA;248) (SAYFA;285) (SAYFA;290) (SAYFA;293) (SAYFA;313) (SAYFA;357) (SAYFA;358) (SAYFA;365) (SAYFA;374) (SAYFA;376) (SAYFA;377) (SAYFA;384) (SAYFA;385) (SAYFA;392) (SAYFA;459) (SAYFA;463) (SAYFA;471) (SAYFA;487) (SAYFA;490) (SAYFA;523) (SAYFA;527) (SAYFA;542) (SAYFA;542) (SAYFA;548) (SAYFA;558) (SAYFA;571)

			(SAYFA;572) (SAYFA;593) (SAYFA;599) (SAYFA;609) (SAYFA;612) (SAYFA;613) (SAYFA;646) (SAYFA;653) (SAYFA;679) (SAYFA;681) (SAYFA;704) (SAYFA;733) (SAYFA;743) (SAYFA;757) (SAYFA;17) (SAYFA;713) (SAYFA;712) (SAYFA;556) (SAYFA;355) (SAYFA;140) (SAYFA;115) (SAYFA;443) (SAYFA;21) (SAYFA;203) (SAYFA;203) (SAYFA;542) (SAYFA;128) (SAYFA;642) (SAYFA;391) (SAYFA;112) (SAYFA;211) (SAYFA;509) (SAYFA;11) (SAYFA;270) (SAYFA;340) (SAYFA;605) (SAYFA;565) (SAYFA;427) (SAYFA;185) (SAYFA;231) (SAYFA;520) (SAYFA;287) (SAYFA;285) (SAYFA;287) (SAYFA;365)

			(SAYFA;498) (SAYFA;154) (SAYFA;460) (SAYFA;511) (SAYFA;240) (SAYFA;240) (SAYFA;561) (SAYFA;275) (SAYFA;399) (SAYFA;321) (SAYFA;275) (SAYFA;275) (SAYFA;709) (SAYFA;104) (SAYFA;241) (SAYFA;525) (SAYFA;525) (SAYFA;579) (SAYFA;624) (SAYFA;510) (SAYFA;510) (SAYFA;645) (SAYFA;383) (SAYFA;538) (SAYFA;676) (SAYFA;676) (SAYFA;676) (SAYFA;174) (SAYFA;174) (SAYFA;271) (SAYFA;142) (SAYFA;276) (SAYFA;690) (SAYFA;484) (SAYFA;173) (SAYFA;57) (SAYFA;93) (SAYFA;435) (SAYFA;100) (SAYFA;100) (SAYFA;630) (SAYFA;170) (SAYFA;519) (SAYFA;199) (SAYFA;457)

			(SAYFA;490) (SAYFA;54) (SAYFA;498) (SAYFA;498) (SAYFA;197) (SAYFA;510) (SAYFA;522) (SAYFA;623) (SAYFA;639) (SAYFA;296) (SAYFA;533) (SAYFA;560) (SAYFA;252) (SAYFA;606) (SAYFA;701) (SAYFA;563) (SAYFA;596) (SAYFA;735) (SAYFA;28) (SAYFA;580) (SAYFA;612) (SAYFA;560) (SAYFA;653) (SAYFA;587) (SAYFA;627) (SAYFA;658) (SAYFA;660) (SAYFA;604) (SAYFA;627) (SAYFA;570) (SAYFA;485) (SAYFA;749) (SAYFA;749) (SAYFA;345) (SAYFA;345) (SAYFA;232) (SAYFA;422) (SAYFA;664) (SAYFA;281) (SAYFA;356) (SAYFA;509) (SAYFA;20) (SAYFA;313) (SAYFA;732) (SAYFA;501)

			(SAYFA;364) (SAYFA;344) (SAYFA;283) (SAYFA;757) (SAYFA;405) (SAYFA;646) (SAYFA;422) (SAYFA;613) (SAYFA;339) (SAYFA;398) (SAYFA;661) (SAYFA;163) (SAYFA;762) (SAYFA;335) (SAYFA;378) (SAYFA;10) (SAYFA;549) (SAYFA;368) (SAYFA;446) (SAYFA;56) (SAYFA;655) (SAYFA;241) (SAYFA;515) (SAYFA;724) (SAYFA;757) (SAYFA;507) (SAYFA;754) (SAYFA;546) (SAYFA;547) (SAYFA;167) (SAYFA;102) (SAYFA;724) (SAYFA;249) (SAYFA;249) (SAYFA;682) (SAYFA;682) (SAYFA;720) (SAYFA;304) (SAYFA;553) (SAYFA;304) (SAYFA;117) (SAYFA;396) (SAYFA;163) (SAYFA;373) (SAYFA;522)

			(SAYFA;550) (SAYFA;717) (SAYFA;376) (SAYFA;541) (SAYFA;480) (SAYFA;503) (SAYFA;345) (SAYFA;344) (SAYFA;358) (SAYFA;412) (SAYFA;621) (SAYFA;159) (SAYFA;578) (SAYFA;524) (SAYFA;238) (SAYFA;62) (SAYFA;208) (SAYFA;361) (SAYFA;623) (SAYFA;746) (SAYFA;600) (SAYFA;750) (SAYFA;656) (SAYFA;483) (SAYFA;499) (SAYFA;347) (SAYFA;130) (SAYFA;479) (SAYFA;183) (SAYFA;310) (SAYFA;228) (SAYFA;228) (SAYFA;600) (SAYFA;746) (SAYFA;111) (SAYFA;212) (SAYFA;515) (SAYFA;720) (SAYFA;139) (SAYFA;635) (SAYFA;93) (SAYFA;653) (SAYFA;492) (SAYFA;553) (SAYFA;750)

			(SAYFA;705) (SAYFA;574) (SAYFA;312) (SAYFA;56) (SAYFA;220) (SAYFA;544) (SAYFA;173) (SAYFA;104) (SAYFA;405) (SAYFA;422) (SAYFA;463) (SAYFA;484) (SAYFA;11) (SAYFA;750) (SAYFA;635) (SAYFA;158) (SAYFA;683) (SAYFA;514) (SAYFA;739) (SAYFA;729) (SAYFA;738) (SAYFA;761) (SAYFA;566) (SAYFA;728) (SAYFA;663) (SAYFA;188) (SAYFA;41) (SAYFA;470) (SAYFA;243) (SAYFA;243) (SAYFA;98) (SAYFA;223) (SAYFA;212) (SAYFA;757) (SAYFA;757) (SAYFA;731) (SAYFA;247) (SAYFA;698) (SAYFA;576) (SAYFA;655) (SAYFA;655) (SAYFA;194) (SAYFA;507) (SAYFA;275) (SAYFA;716)

			(SAYFA;133) (SAYFA;24) (SAYFA;700) (SAYFA;468) (SAYFA;468) (SAYFA;395) (SAYFA;590) (SAYFA;539) (SAYFA;760) (SAYFA;25) (SAYFA;538) (SAYFA;755) (SAYFA;355) (SAYFA;618) (SAYFA;102) (SAYFA;602) (SAYFA;409) (SAYFA;403) (SAYFA;375) (SAYFA;187) (SAYFA;426) (SAYFA;44) (SAYFA;231) (SAYFA;481) (SAYFA;457) (SAYFA;448) (SAYFA;541) (SAYFA;107) (SAYFA;107) (SAYFA;646) (SAYFA;576) (SAYFA;311) (SAYFA;42) (SAYFA;296) (SAYFA;501) (SAYFA;408) (SAYFA;263) (SAYFA;525) (SAYFA;633) (SAYFA;358) (SAYFA;115) (SAYFA;421) (SAYFA;110) (SAYFA;48) (SAYFA;60)

			(SAYFA;84) (SAYFA;683) (SAYFA;119) (SAYFA;190) (SAYFA;397) (SAYFA;404) (SAYFA;486) (SAYFA;223) (SAYFA;250) (SAYFA;191) (SAYFA;486) (SAYFA;619) (SAYFA;619) (SAYFA;701) (SAYFA;563) (SAYFA;385) (SAYFA;385) (SAYFA;342) (SAYFA;342) (SAYFA;710) (SAYFA;377) (SAYFA;130) (SAYFA;619) (SAYFA;663) (SAYFA;18) (SAYFA;364) (SAYFA;364) (SAYFA;180) (SAYFA;391) (SAYFA;199) (SAYFA;370) (SAYFA;187) (SAYFA;577) (SAYFA;514) (SAYFA;706) (SAYFA;251) (SAYFA;532) (SAYFA;115) (SAYFA;436) (SAYFA;77) (SAYFA;77) (SAYFA;435) (SAYFA;435) (SAYFA;105) (SAYFA;105)

			(SAYFA;88) (SAYFA;105) (SAYFA;124) (SAYFA;68) (SAYFA;68) (SAYFA;68) (SAYFA;712) (SAYFA;278) (SAYFA;298) (SAYFA;201) (SAYFA;4) (SAYFA;62) (SAYFA;223) (SAYFA;223) (SAYFA;421) (SAYFA;681) (SAYFA;77) (SAYFA;181) (SAYFA;527) (SAYFA;632) (SAYFA;317) (SAYFA;740) (SAYFA;516) (SAYFA;123) (SAYFA;134) (SAYFA;171) (SAYFA;164) (SAYFA;164) (SAYFA;131) (SAYFA;206) (SAYFA;76) (SAYFA;588) (SAYFA;325) (SAYFA;267) (SAYFA;276) (SAYFA;373) (SAYFA;292) (SAYFA;429) (SAYFA;254) (SAYFA;313) (SAYFA;454) (SAYFA;457) (SAYFA;493) (SAYFA;399) (SAYFA;401)

			(SAYFA;455) (SAYFA;628) (SAYFA;387) (SAYFA;714) (SAYFA;506) (SAYFA;662) (SAYFA;685) (SAYFA;758) (SAYFA;758) (SAYFA;736) (SAYFA;713) (SAYFA;713) (SAYFA;713) (SAYFA;471) (SAYFA;665) (SAYFA;611) (SAYFA;373) (SAYFA;479) (SAYFA;77) (SAYFA;638) (SAYFA;673) (SAYFA;323) (SAYFA;593) (SAYFA;579) (SAYFA;579) (SAYFA;609) (SAYFA;253) (SAYFA;307) (SAYFA;344) (SAYFA;225) (SAYFA;260) (SAYFA;300) (SAYFA;300) (SAYFA;300) (SAYFA;300) (SAYFA;422) (SAYFA;422) (SAYFA;688) (SAYFA;67) (SAYFA;411) (SAYFA;282) (SAYFA;718) (SAYFA;232) (SAYFA;276) (SAYFA;82)

			(SAYFA;733) (SAYFA;632) (SAYFA;732) (SAYFA;192) (SAYFA;49) (SAYFA;596) (SAYFA;65) (SAYFA;65) (SAYFA;65) (SAYFA;63) (SAYFA;84) (SAYFA;207) (SAYFA;370) (SAYFA;195) (SAYFA;56) (SAYFA;199) (SAYFA;513) (SAYFA;360) (SAYFA;253) (SAYFA;138) (SAYFA;30) (SAYFA;239) (SAYFA;158) (SAYFA;320) (SAYFA;329) (SAYFA;321) (SAYFA;513) (SAYFA;49) (SAYFA;49) (SAYFA;758) (SAYFA;214) (SAYFA;166) (SAYFA;296) (SAYFA;714) (SAYFA;173) (SAYFA;482) (SAYFA;517) (SAYFA;242) (SAYFA;242) (SAYFA;681) (SAYFA;4) (SAYFA;412) (SAYFA;412) (SAYFA;53) (SAYFA;185)

			(SAYFA;721) (SAYFA;4) (SAYFA;659) (SAYFA;334) (SAYFA;334) (SAYFA;179) (SAYFA;133) (SAYFA;297) (SAYFA;455) (SAYFA;207) (SAYFA;98) (SAYFA;522) (SAYFA;375) (SAYFA;197) (SAYFA;197) (SAYFA;274) (SAYFA;274) (SAYFA;110) (SAYFA;241) (SAYFA;537) (SAYFA;119) (SAYFA;169) (SAYFA;140) (SAYFA;173) (SAYFA;293) (SAYFA;618) (SAYFA;704) (SAYFA;750) (SAYFA;162) (SAYFA;646) (SAYFA;82) (SAYFA;633) (SAYFA;590) (SAYFA;273) (SAYFA;559) (SAYFA;406) (SAYFA;41) (SAYFA;493) (SAYFA;207) (SAYFA;232) (SAYFA;114) (SAYFA;114) (SAYFA;535) (SAYFA;707) (SAYFA;687)

			(SAYFA;227) (SAYFA;268) (SAYFA;762) (SAYFA;179) (SAYFA;179) (SAYFA;186) (SAYFA;284) (SAYFA;131) (SAYFA;131) (SAYFA;300) (SAYFA;522) (SAYFA;522) (SAYFA;196) (SAYFA;213) (SAYFA;227) (SAYFA;299) (SAYFA;472) (SAYFA;117) (SAYFA;207) (SAYFA;634) (SAYFA;726) (SAYFA;184) (SAYFA;107) (SAYFA;107) (SAYFA;682) (SAYFA;495) (SAYFA;360) (SAYFA;345) (SAYFA;712) (SAYFA;555) (SAYFA;638) (SAYFA;111) (SAYFA;692) (SAYFA;695) (SAYFA;412) (SAYFA;162) (SAYFA;106) (SAYFA;540) (SAYFA;277) (SAYFA;173) (SAYFA;319) (SAYFA;455) (SAYFA;385) (SAYFA;247) (SAYFA;383)

			(SAYFA;257) (SAYFA;465) (SAYFA;263) (SAYFA;445) (SAYFA;394) (SAYFA;93) (SAYFA;93) (SAYFA;153) (SAYFA;442) (SAYFA;232) (SAYFA;300) (SAYFA;371) (SAYFA;254) (SAYFA;188) (SAYFA;147) (SAYFA;133) (SAYFA;181) (SAYFA;95) (SAYFA;430) (SAYFA;240) (SAYFA;151) (SAYFA;260) (SAYFA;149) (SAYFA;124) (SAYFA;276) (SAYFA;349) (SAYFA;126) (SAYFA;426) (SAYFA;439) (SAYFA;448) (SAYFA;156) (SAYFA;286) (SAYFA;308) (SAYFA;225) (SAYFA;429) (SAYFA;205) (SAYFA;116) (SAYFA;117) (SAYFA;118) (SAYFA;120) (SAYFA;128) (SAYFA;130) (SAYFA;150) (SAYFA;157) (SAYFA;164)

			(SAYFA;176) (SAYFA;177) (SAYFA;182) (SAYFA;191) (SAYFA;222) (SAYFA;236) (SAYFA;243) (SAYFA;245) (SAYFA;246) (SAYFA;248) (SAYFA;251) (SAYFA;262) (SAYFA;273) (SAYFA;281) (SAYFA;292) (SAYFA;305) (SAYFA;316) (SAYFA;326) (SAYFA;330) (SAYFA;333) (SAYFA;337) (SAYFA;348) (SAYFA;353) (SAYFA;361) (SAYFA;370) (SAYFA;375) (SAYFA;377) (SAYFA;388) (SAYFA;390) (SAYFA;391) (SAYFA;397) (SAYFA;413) (SAYFA;418) (SAYFA;433) (SAYFA;437) (SAYFA;452) (SAYFA;482) (SAYFA;484) (SAYFA;504) (SAYFA;506) (SAYFA;523) (SAYFA;533) (SAYFA;591) (SAYFA;657) (SAYFA;355)

			(SAYFA;231) (SAYFA;219) (SAYFA;122) (SAYFA;131) (SAYFA;143) (SAYFA;160) (SAYFA;289) (SAYFA;332) (SAYFA;325) (SAYFA;582) (SAYFA;453) (SAYFA;453) (SAYFA;406) (SAYFA;598) (SAYFA;369) (SAYFA;313) (SAYFA;141) (SAYFA;717) (SAYFA;692) (SAYFA;262) (SAYFA;106) (SAYFA;389) (SAYFA;205) (SAYFA;109) (SAYFA;646) (SAYFA;663) (SAYFA;591) (SAYFA;491) (SAYFA;491) (SAYFA;559) (SAYFA;513) (SAYFA;4) (SAYFA;563) (SAYFA;738) (SAYFA;110) (SAYFA;602) (SAYFA;367) (SAYFA;322) (SAYFA;416) (SAYFA;566) (SAYFA;532) (SAYFA;60) (SAYFA;108) (SAYFA;457) (SAYFA;289)

			(SAYFA;289) (SAYFA;630) (SAYFA;83) (SAYFA;83) (SAYFA;32) (SAYFA;626) (SAYFA;743) (SAYFA;293) (SAYFA;601) (SAYFA;568) (SAYFA;568) (SAYFA;568) (SAYFA;525) (SAYFA;713) (SAYFA;713) (SAYFA;110) (SAYFA;205) (SAYFA;14) (SAYFA;250) (SAYFA;250) (SAYFA;453) (SAYFA;547) (SAYFA;544) (SAYFA;49) (SAYFA;49) (SAYFA;56) (SAYFA;520) (SAYFA;356) (SAYFA;288) (SAYFA;543) (SAYFA;321) (SAYFA;321) (SAYFA;111) (SAYFA;646) (SAYFA;646) (SAYFA;396) (SAYFA;372) (SAYFA;372) (SAYFA;285) (SAYFA;206) (SAYFA;520) (SAYFA;151) (SAYFA;335) (SAYFA;185) (SAYFA;311)

			(SAYFA;12) (SAYFA;595) (SAYFA;208) (SAYFA;482) (SAYFA;485) (SAYFA;227) (SAYFA;310) (SAYFA;134) (SAYFA;742) (SAYFA;367) (SAYFA;487) (SAYFA;243) (SAYFA;109) (SAYFA;670) (SAYFA;44) (SAYFA;237) (SAYFA;165) (SAYFA;43) (SAYFA;43) (SAYFA;665) (SAYFA;420) (SAYFA;477) (SAYFA;473) (SAYFA;400) (SAYFA;459) (SAYFA;459) (SAYFA;473) (SAYFA;541) (SAYFA;491) (SAYFA;25) (SAYFA;415) (SAYFA;284) (SAYFA;104) (SAYFA;209) (SAYFA;633) (SAYFA;283) (SAYFA;384) (SAYFA;650) (SAYFA;194) (SAYFA;248) (SAYFA;248) (SAYFA;609) (SAYFA;500) (SAYFA;510) (SAYFA;575)

			(SAYFA;15) (SAYFA;111) (SAYFA;543) (SAYFA;164) (SAYFA;132) (SAYFA;624) (SAYFA;600) (SAYFA;289) (SAYFA;178) (SAYFA;288) (SAYFA;288) (SAYFA;307) (SAYFA;383) (SAYFA;501) (SAYFA;96) (SAYFA;63) (SAYFA;111) (SAYFA;383) (SAYFA;718) (SAYFA;718) (SAYFA;452) (SAYFA;452) (SAYFA;324) (SAYFA;611) (SAYFA;170) (SAYFA;710) (SAYFA;710) (SAYFA;710) (SAYFA;512) (SAYFA;489) (SAYFA;489) (SAYFA;687) (SAYFA;228) (SAYFA;741) (SAYFA;353) (SAYFA;606) (SAYFA;362) (SAYFA;463) (SAYFA;192) (SAYFA;251) (SAYFA;581) (SAYFA;54) (SAYFA;579) (SAYFA;377) (SAYFA;446)

			(SAYFA;449) (SAYFA;524) (SAYFA;281) (SAYFA;281) (SAYFA;633) (SAYFA;290) (SAYFA;721) (SAYFA;747) (SAYFA;622) (SAYFA;186) (SAYFA;184) (SAYFA;153) (SAYFA;536) (SAYFA;350) (SAYFA;629) (SAYFA;24) (SAYFA;83) (SAYFA;506) (SAYFA;348) (SAYFA;348) (SAYFA;544) (SAYFA;279) (SAYFA;316) (SAYFA;316) (SAYFA;363) (SAYFA;101) (SAYFA;172) (SAYFA;40) (SAYFA;598) (SAYFA;196) (SAYFA;35) (SAYFA;553) (SAYFA;674) (SAYFA;438) (SAYFA;715) (SAYFA;762) (SAYFA;762) (SAYFA;138) (SAYFA;749) (SAYFA;157) (SAYFA;253) (SAYFA;72) (SAYFA;250) (SAYFA;157) (SAYFA;5)

			(SAYFA;90) (SAYFA;90) (SAYFA;351) (SAYFA;333) (SAYFA;333) (SAYFA;459) (SAYFA;646) (SAYFA;491) (SAYFA;746) (SAYFA;79) (SAYFA;334) (SAYFA;438) (SAYFA;390) (SAYFA;97) (SAYFA;655) (SAYFA;524) (SAYFA;561) (SAYFA;587) (SAYFA;3) (SAYFA;278) (SAYFA;122) (SAYFA;582) (SAYFA;171) (SAYFA;362) (SAYFA;387) (SAYFA;212) (SAYFA;151) (SAYFA;290) (SAYFA;695) (SAYFA;669) (SAYFA;750) (SAYFA;350) (SAYFA;728) (SAYFA;229) (SAYFA;674) (SAYFA;721) (SAYFA;555) (SAYFA;677) (SAYFA;523) (SAYFA;579) (SAYFA;244) (SAYFA;153) (SAYFA;694) (SAYFA;694) (SAYFA;663)

			(SAYFA;739) (SAYFA;325) (SAYFA;161) (SAYFA;606) (SAYFA;505) (SAYFA;556) (SAYFA;500) (SAYFA;500) (SAYFA;500) (SAYFA;427) (SAYFA;385) (SAYFA;543) (SAYFA;357) (SAYFA;449) (SAYFA;745) (SAYFA;317) (SAYFA;134) (SAYFA;112) (SAYFA;80) (SAYFA;317) (SAYFA;642) (SAYFA;528) (SAYFA;403) (SAYFA;323) (SAYFA;233) (SAYFA;25) (SAYFA;350) (SAYFA;717) (SAYFA;654) (SAYFA;385) (SAYFA;438) (SAYFA;81) (SAYFA;81) (SAYFA;460) (SAYFA;26) (SAYFA;23) (SAYFA;453) (SAYFA;753) (SAYFA;453) (SAYFA;151) (SAYFA;151) (SAYFA;375) (SAYFA;237) (SAYFA;697) (SAYFA;611)

			(SAYFA;611) (SAYFA;645) (SAYFA;519) (SAYFA;117) (SAYFA;470) (SAYFA;643) (SAYFA;645) (SAYFA;595) (SAYFA;595) (SAYFA;488) (SAYFA;634) (SAYFA;759) (SAYFA;323) (SAYFA;486) (SAYFA;509) (SAYFA;730) (SAYFA;758) (SAYFA;71) (SAYFA;753) (SAYFA;653) (SAYFA;139) (SAYFA;169) (SAYFA;185) (SAYFA;670) (SAYFA;721) (SAYFA;754) (SAYFA;174) (SAYFA;363) (SAYFA;35) (SAYFA;473) (SAYFA;40) (SAYFA;130) (SAYFA;534) (SAYFA;366) (SAYFA;85) (SAYFA;746) (SAYFA;678) (SAYFA;313) (SAYFA;364) (SAYFA;334) (SAYFA;134) (SAYFA;134) (SAYFA;746) (SAYFA;168) (SAYFA;342)

			(SAYFA;376) (SAYFA;692) (SAYFA;330) (SAYFA;469) (SAYFA;732) (SAYFA;601)
ana:	Ona. (iʿrāż: (A.) Yüz çevirmek. Başka tarafa dönmek. İctinab, çekinmek.)	ćün ol hidāyet şemsi ġurūb itdi, ʿizzet ü ʿaẓamet (16) yöninden, tā iʿrāż itdüre İbrahīm ʿalm (ʿaleyhi's-selām) ana niyyet şirkinden ol ḫullet himmeti anı cihāt-(17)lardan ćıḳardı.[180a]	(SAYFA;358)
ana:	Ona. (O zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi)	ṕes, ol ẕikr-ile ʿamel-i ṣāliḥ-ile (16) ol ẕākir ceẕbe olınur, ana niyetinden ol meẕkūruñ varlıġına. [81a]	(SAYFA;160)
ana:	Ana, anne. Atalar analar; babalar ve analar, babalar ve anneler.	Ḫaṭā itdiler, Nasārā ćün naẓar ḳıldılar ʿİsā'ya, ʿaḳl-ıla gördiler anı ki ṭoġdı (10) anadan atasuz, ʿaḳılları eyle ḥükm eyledi ki atasuz oġlan olmaz. [137b] ṕes, ol ʿİsā'nuñ rūḥ-ı cevherinüñ (9) envārı ẓuhūra geledükden-idi ki Allāhu Taʿālā anuñ üzerinde ḥālet-ı ṭufūliyyetinde envāʿ (10) muʿcizeler ẓuhūra getürdi biz muḥtāc oluruz ol rūḥānī cevāhirleri istiḫrāc (11) ḳılmaḳda ol maʿdin-ı cismānīden ṣıfāt-ı beşeriyyete naḳl itmeg-ile ol mütevellid (12) olur atalar analar beşeriyyetinden bizüm maʿdinlerümüze. [101a]	(SAYFA;273) (SAYFA;491) (SAYFA;309) (SAYFA;308) (SAYFA;308) (SAYFA;171) (SAYFA;309) (SAYFA;431) (SAYFA;277) (SAYFA;277) (SAYFA;90) (SAYFA;276) (SAYFA;95) (SAYFA;28) (SAYFA;308) (SAYFA;305) (SAYFA;233) (SAYFA;401) (SAYFA;401) (SAYFA;88) (SAYFA;200) (SAYFA;200) (SAYFA;77) (SAYFA;71) (SAYFA;491)
an-:	Anmak, zikretmek. Anmak, hatırlamak. Anılmak (istiʿdād: (A.) Bir şeyin kabulüne ve	Ammā bular aṣl-ı ḫılḳatde aña (5) istiʿdād ḥāṣıl ḳılmışlardı ki anuñ-ıla naṣīb analar bulardan ġayrı maḫlūḳa ol istiʿdād (6) virilmedi.	(SAYFA;231)

	kazanılmasına olan fıtrî meyil. * Kabiliyet. Akıllılık. Anlayışlılık. Allah Teâlâ Hazretlerinin (C.C.) insanlara ve sâir mahluklara tevdi buyurduğu kabiliyet kuvveleri.)		
anam oġlı:	Kardeşim.	(17) Ammā " anam oġlı" diyüṕ ʿālem-i ḫılḳa nisbet ḳıldı. [246b] Yaʿnī̇, ol ḳalb-ı Hārūn Mūsā-yı rūḥa didi ki (16) " İy anam oġlı ! [246b]	(SAYFA;491) (SAYFA;491)
ancaḳ:	1. Yalnızca anlamında, sınırlama bildiren bir söz. 2. Olsa olsa, en çok, daha çok, güçlükle anlamlarında, bir şeyin daha çoğunun, ilerisinin olmadığını gösteren bir söz. 3. Sadece. 4. 4. *bağ.* Lakin, ama, yalnız, sözleri gibi bir düşünceye karşıt ikinci bir düşünceyi anlatan bir söz:	(14) Ammā nübüvvetden intifāʿ itmek ḫavāṣṣa maḫṣūṣdur; ancaḳ şol kimse ki aḥkām-ı risālet (15) ḥaḳḳın ẓāhirde edā idüṕ yirine getürdi, aña anuñ sebeb-ile aḥvāl-i nübüvvet daḫı fetḥ (16) olınur ol maḳām-ı evliyādan. [250a] [038b] (1) Şol kimseler tevbesidür ki cehl-ile bilmedin bir yavuz ʿamel ḳıldılar ancaḳ. (Yalnızca, sadece anlamında) Yaʿnī̇, Allāhu Taʿālā rızḳ (14) itdüginden yiñ, bu rızḳ ancaḳ yinilen nesneye maḫṣūṣ degül. [198b] (Sadece anlamında) (6) Ammā ümmī̇lik maḳāmı aña maḫṣūṣdur; ancaḳ ki ḫātimü'l-enbiyādur, andan bāḳisine degül. [250a] Ancaḳ (8) size vācib olan mütābaʿatdur, bizüm üzerümüze tevfī̇ḳ u hidāyet virmek. [145a]	(SAYFA;498) (SAYFA;498) (SAYFA;346) (SAYFA;75) (SAYFA;75) (SAYFA;288) (SAYFA;9) (SAYFA;433) (SAYFA;600) (SAYFA;296) (SAYFA;460) (SAYFA;240) (SAYFA;723) (SAYFA;460) (SAYFA;423) (SAYFA;599) (SAYFA;395) (SAYFA;729) (SAYFA;545)
ancılayın:	Onun gibi, o kadar, öyle.	(13) Bilgil ḥaḳīḳatā ki nite ki sekīne-y-ile īmān ziyāde olur ancılayın yaḳīn yaḳīn üzere ziyāde (14) olur bu enbiyālaruñ ve geçen ümmetlerüñ ḳażıyyelerin işitmeg-ile. [381b] (15) Yaʿnī̇, biz ibtilā ḳıluruz, ancılayın ol ṣınıf ki ṣıfat-ı nefsānī̇dür şundan ötrü ki ol nefsüñ (16) ṭabʿındandur ve ṣıfātındandur ki	(SAYFA;761) (SAYFA;504) (SAYFA;390) (SAYFA;304) (SAYFA;114) (SAYFA;559) (SAYFA;388) (SAYFA;430) (SAYFA;220) (SAYFA;293)

		Allāhu Taʿālā'nuñ emrine ve ṭāʿatına muṭīʿ olmaz. [253a]	(SAYFA;384) (SAYFA;452) (SAYFA;705) (SAYFA;224) (SAYFA;203) (SAYFA;499) (SAYFA;457) (SAYFA;525) (SAYFA;674) (SAYFA;297) (SAYFA;91) (SAYFA;382) (SAYFA;80) (SAYFA;734) (SAYFA;281) (SAYFA;71) (SAYFA;399) (SAYFA;327) (SAYFA;64) (SAYFA;99) (SAYFA;356) (SAYFA;698) (SAYFA;386) (SAYFA;734) (SAYFA;119) (SAYFA;55) (SAYFA;112) (SAYFA;97) (SAYFA;567) (SAYFA;29) (SAYFA;466) (SAYFA;380) (SAYFA;495) (SAYFA;165) (SAYFA;682) (SAYFA;503) (SAYFA;158) (SAYFA;429) (SAYFA;485) (SAYFA;262) (SAYFA;240) (SAYFA;552) (SAYFA;372) (SAYFA;655) (SAYFA;158)

			(SAYFA;202) (SAYFA;364) (SAYFA;458) (SAYFA;519) (SAYFA;454) (SAYFA;199) (SAYFA;493) (SAYFA;331) (SAYFA;177) (SAYFA;82) (SAYFA;127) (SAYFA;60) (SAYFA;599) (SAYFA;519) (SAYFA;396) (SAYFA;373) (SAYFA;424) (SAYFA;424) (SAYFA;181) (SAYFA;193) (SAYFA;568) (SAYFA;182) (SAYFA;165) (SAYFA;383) (SAYFA;678) (SAYFA;371) (SAYFA;269) (SAYFA;347) (SAYFA;719) (SAYFA;344) (SAYFA;254) (SAYFA;218) (SAYFA;304) (SAYFA;174) (SAYFA;206) (SAYFA;508) (SAYFA;384) (SAYFA;362) (SAYFA;376) (SAYFA;363) (SAYFA;141) (SAYFA;738) (SAYFA;719) (SAYFA;419) (SAYFA;653)

			(SAYFA;104) (SAYFA;754)
and:	Yemin, ahit, söz verme. And içmek; yemin etmek, ahitleşmek, sözleşmek. And içmek; yemin etmek.	(15) Ḳaćan ki şeyḫ anlaruñ ḳalbindeġi aḥvāllarına muṭṭaliʿ olsa ol sırlarındaki irādetlerinüñ (16) ḫalelin bilse and içüṕ Allāh'a dirler ki bular ol kelāmı dimediler, inkār itmediler. [310b] Ādem'üñ ḳalbi meskūr-ıdı, (2) şavḳı daḫı ziyāde oldı, eyle ẓann itdi ki ol kelām-ı ḥaḳdur, girćekdür; gendü nefsinde (3) sızınmadı ki bunda bāṭıl murād ola, ne bilsün ki ol Allāh'a yalan yire and ićer. [215a]	(SAYFA;619) (SAYFA;428) (SAYFA;641) (SAYFA;602) (SAYFA;116) (SAYFA;447) (SAYFA;447) (SAYFA;611) (SAYFA;204) (SAYFA;88) (SAYFA;428) (SAYFA;632) (SAYFA;607) (SAYFA;641) (SAYFA;612) (SAYFA;324) (SAYFA;602)
and:	And; yemin, söz, kasem. and ḳadeḥinden şarāb içürdi: Yemin ettirdi, söz verdirdi.	Yaʿnī̄, oldı (18) ol ḳalb ki ol ḳaṣdında ḫayret ḥāṣıl ide ol nehyi añmaġ-ıla; ammā İblī̄s aña (19) and ḳadeḥinden şarāb ićürdi, ol ḥabī̄b ẕikr itmeg-ile.	(SAYFA;427)

anda:	Onda (“ol” zamirinin lokatif hali). * Orada, oraya. ** O zamanda, o zaman.	(10) Yaʿnī, yā Muḥammed, seni resūl gönderdük ol ḫalḳa ki Allāh’ı unıtdılar ve anda müşāhede ḳılduḳların (11) ve Allāhu Taʿālā olaruñ üzerlerine ʿahd itdüklerin unıtdılar. [64a] (11) Zīre anda gördük vaḥyi ḳabūl itmek erligini daḫı bizden risālet irişdürmegi (12) bularuñ arasında. [330a] (2) Yaʿnī, her kimden ki olʿaẕāb-ı şirk defʿ olundı, ol günde ki anda bir ḳavme şirk taḳdīr (3) olundı ve bir ḳavme tevḥīd taḳdīr olundı. [161a]	(SAYFA;126) (SAYFA;658) (SAYFA;190) (SAYFA;394) (SAYFA;392) (SAYFA;392) (SAYFA;218) (SAYFA;462) (SAYFA;79) (SAYFA;200) (SAYFA;706) (SAYFA;320) (SAYFA;558) (SAYFA;285) (SAYFA;372) (SAYFA;147) (SAYFA;96) (SAYFA;420) (SAYFA;115) (SAYFA;192) (SAYFA;218) (SAYFA;399) (SAYFA;637) (SAYFA;555) (SAYFA;11) (SAYFA;594) (SAYFA;694) (SAYFA;356) (SAYFA;699) (SAYFA;614) (SAYFA;183) (SAYFA;729) (SAYFA;706) (SAYFA;668) (SAYFA;115) (SAYFA;85) (SAYFA;334) (SAYFA;617) (SAYFA;241) (SAYFA;38) (SAYFA;569) (SAYFA;490) (SAYFA;310) (SAYFA;218) (SAYFA;62)

			(SAYFA;172) (SAYFA;676) (SAYFA;15) (SAYFA;738) (SAYFA;255) (SAYFA;300) (SAYFA;220) (SAYFA;114) (SAYFA;539) (SAYFA;355) (SAYFA;306) (SAYFA;636) (SAYFA;94) (SAYFA;303) (SAYFA;124) (SAYFA;292) (SAYFA;327) (SAYFA;584) (SAYFA;662) (SAYFA;662) (SAYFA;455) (SAYFA;729) (SAYFA;636) (SAYFA;720) (SAYFA;533) (SAYFA;220) (SAYFA;219) (SAYFA;84) (SAYFA;244) (SAYFA;125) (SAYFA;295) (SAYFA;571) (SAYFA;318) (SAYFA;318) (SAYFA;307) (SAYFA;703) (SAYFA;640) (SAYFA;72) (SAYFA;357) (SAYFA;273) (SAYFA;109) (SAYFA;595) (SAYFA;237) (SAYFA;140) (SAYFA;601)

			(SAYFA;15) (SAYFA;207) (SAYFA;495) (SAYFA;117) (SAYFA;598) (SAYFA;258) (SAYFA;524) (SAYFA;392) (SAYFA;646) (SAYFA;244) (SAYFA;293) (SAYFA;205) (SAYFA;205) (SAYFA;372) (SAYFA;372) (SAYFA;583) (SAYFA;551) (SAYFA;715) (SAYFA;219) (SAYFA;741) (SAYFA;741) (SAYFA;126) (SAYFA;15) (SAYFA;436) (SAYFA;483) (SAYFA;248) (SAYFA;614) (SAYFA;355) (SAYFA;595) (SAYFA;339) (SAYFA;734) (SAYFA;244) (SAYFA;287) (SAYFA;544) (SAYFA;165) (SAYFA;757) (SAYFA;351) (SAYFA;233) (SAYFA;742) (SAYFA;755) (SAYFA;87) (SAYFA;387) (SAYFA;461) (SAYFA;217) (SAYFA;754)

			(SAYFA;754) (SAYFA;754) (SAYFA;461) (SAYFA;46) (SAYFA;641) (SAYFA;186) (SAYFA;375) (SAYFA;681) (SAYFA;681) (SAYFA;753) (SAYFA;301) (SAYFA;653) (SAYFA;258) (SAYFA;675) (SAYFA;741) (SAYFA;247) (SAYFA;414) (SAYFA;755)
andaġı:	Ondaki	[142a] (1) Ol müşāhededen şavḳ idüṕ aġlaşdılar andaġı maʿrifeti añdılar.	(SAYFA;282)
andadur:	Ondadır	[058a] (1) andadur ki Allāhu Taʿālā'dan ġayrıyı vücūdda daḫı bir kimse görmeye.	(SAYFA;114) (SAYFA;113) (SAYFA;32) (SAYFA;316) (SAYFA;67) (SAYFA;113) (SAYFA;221) (SAYFA;238) (SAYFA;733)
Andan:	Ondan ("ol" zamirinin lokatif hali). * Ondan (sonra). ** Ondan (o zamandan sonra). *** Ondan. ****Ondan (O yüzden)	Belki, ḳalb andan ʿibāretdür, ḳalbüñ (10) aṣlı oldur, bināsı ve menşeʾi anuñ üzeredür, ḳalb anuñ-ıla işidici ve görici ve söyleyici-(11)dür. [346a] Yaʿnī, ol nedāmetden ötrü andan iḥtarlana (9) itmeg-içün ve ol ḥāli bulardan defʿ itmeg-içün vācib ḳılduḳ, Benī İsrāʾīl üzere daḫı anlaruñ (10) ġayrına ki her kimse bir nefs öldürse aña ḳıṣāṣ vācib olmadın yāḫūḍ andan bir fesād (11) ẓāhir olmadın ki anuñ-ıla ḳatlı vācib ola; eyledür ol kim cemīʿ-i ḫalḳı öldürdi. [123a] (10) Andan daḫı bu maʿānīleri teʾkīd	(SAYFA;740) (SAYFA;589) (SAYFA;432) (SAYFA;1) (SAYFA;1) (SAYFA;336) (SAYFA;656) (SAYFA;398) (SAYFA;87) (SAYFA;618) (SAYFA;205) (SAYFA;325) (SAYFA;437) (SAYFA;184) (SAYFA;280) (SAYFA;270)

		ḳılmaġ-ıçun buyurdı ki AK. [371a] (10) Andan Ḥaḳ Taʿālā ol ḳalem-i teklīfi bularuñ üzerine icrā ḳıldı ve ḳalbleri nehy eyledi, (11) nefslere mütābaʿat ḳılmaḳdan ve daḫı emr eyledi ki anları ḳatl idüp̀ Ḳaʿbe-i ḳulūbı ṭavāf (12) ḳılmaḳdan menʿ ideler, tā ki anı necis ḳılmaya ol şerki ve yaramaz ṣıfatları necāseti-y-ile. [295b] (10) Andan ötrü ki olaruñ Allāh'a īmānları yoḳdur, ṭālib-ı Ḥaḳ degüller ve aña vāṣıl (11) olmaġı istemezler. [217a] (12) Andan ki saña kāfir olan ve sen getürdügüñ nesneye inkār iden ehl-i nārdur. [361b]	(SAYFA;370) (SAYFA;721) (SAYFA;185) (SAYFA;146) (SAYFA;25) (SAYFA;313) (SAYFA;499) (SAYFA;499) (SAYFA;504) (SAYFA;455) (SAYFA;291) (SAYFA;406) (SAYFA;143) (SAYFA;420) (SAYFA;176) (SAYFA;25) (SAYFA;281) (SAYFA;478) (SAYFA;52) (SAYFA;523) (SAYFA;304) (SAYFA;373) (SAYFA;332) (SAYFA;554) (SAYFA;358) (SAYFA;146) (SAYFA;348) (SAYFA;348) (SAYFA;398) (SAYFA;394) (SAYFA;244) (SAYFA;211) (SAYFA;723) (SAYFA;479) (SAYFA;612) (SAYFA;184) (SAYFA;174) (SAYFA;464) (SAYFA;535) (SAYFA;174) (SAYFA;379) (SAYFA;377) (SAYFA;647) (SAYFA;29) (SAYFA;177)

			(SAYFA;230) (SAYFA;274) (SAYFA;427) (SAYFA;440) (SAYFA;694) (SAYFA;694) (SAYFA;739) (SAYFA;331) (SAYFA;50) (SAYFA;47) (SAYFA;47) (SAYFA;305) (SAYFA;376) (SAYFA;84) (SAYFA;70) (SAYFA;375) (SAYFA;659) (SAYFA;456) (SAYFA;301) (SAYFA;486) (SAYFA;29) (SAYFA;500) (SAYFA;24) (SAYFA;402) (SAYFA;392) (SAYFA;371) (SAYFA;381) (SAYFA;630) (SAYFA;521) (SAYFA;315) (SAYFA;317) (SAYFA;215) (SAYFA;116) (SAYFA;405) (SAYFA;200) (SAYFA;315) (SAYFA;245) (SAYFA;168) (SAYFA;243) (SAYFA;364) (SAYFA;284) (SAYFA;751) (SAYFA;548) (SAYFA;721) (SAYFA;672)

			(SAYFA;512) (SAYFA;459) (SAYFA;495) (SAYFA;495) (SAYFA;495) (SAYFA;555) (SAYFA;211) (SAYFA;616) (SAYFA;506) (SAYFA;655) (SAYFA;114) (SAYFA;510) (SAYFA;515) (SAYFA;675) (SAYFA;675) (SAYFA;31) (SAYFA;181) (SAYFA;271) (SAYFA;331) (SAYFA;168) (SAYFA;498) (SAYFA;667) (SAYFA;120) (SAYFA;108) (SAYFA;57) (SAYFA;184) (SAYFA;340) (SAYFA;166) (SAYFA;183) (SAYFA;686) (SAYFA;574) (SAYFA;160) (SAYFA;191) (SAYFA;430) (SAYFA;158) (SAYFA;65) (SAYFA;65) (SAYFA;422) (SAYFA;148) (SAYFA;115) (SAYFA;289) (SAYFA;156) (SAYFA;635) (SAYFA;143) (SAYFA;143)

			(SAYFA;90) (SAYFA;112) (SAYFA;413) (SAYFA;182) (SAYFA;153) (SAYFA;417) (SAYFA;632) (SAYFA;328) (SAYFA;119) (SAYFA;554) (SAYFA;4) (SAYFA;33) (SAYFA;136) (SAYFA;159) (SAYFA;174) (SAYFA;174) (SAYFA;180) (SAYFA;208) (SAYFA;219) (SAYFA;232) (SAYFA;246) (SAYFA;267) (SAYFA;292) (SAYFA;303) (SAYFA;319) (SAYFA;339) (SAYFA;350) (SAYFA;374) (SAYFA;384) (SAYFA;442) (SAYFA;452) (SAYFA;527) (SAYFA;537) (SAYFA;537) (SAYFA;540) (SAYFA;548) (SAYFA;620) (SAYFA;640) (SAYFA;661) (SAYFA;674) (SAYFA;678) (SAYFA;680) (SAYFA;707) (SAYFA;713) (SAYFA;722)

			(SAYFA;168) (SAYFA;555) (SAYFA;128) (SAYFA;171) (SAYFA;285) (SAYFA;270) (SAYFA;285) (SAYFA;594) (SAYFA;426) (SAYFA;426) (SAYFA;688) (SAYFA;382) (SAYFA;287) (SAYFA;451) (SAYFA;163) (SAYFA;154) (SAYFA;9) (SAYFA;240) (SAYFA;643) (SAYFA;231) (SAYFA;113) (SAYFA;241) (SAYFA;421) (SAYFA;538) (SAYFA;522) (SAYFA;658) (SAYFA;734) (SAYFA;495) (SAYFA;320) (SAYFA;471) (SAYFA;388) (SAYFA;632) (SAYFA;502) (SAYFA;502) (SAYFA;131) (SAYFA;182) (SAYFA;654) (SAYFA;106) (SAYFA;331) (SAYFA;570) (SAYFA;667) (SAYFA;622) (SAYFA;58) (SAYFA;268) (SAYFA;709)

			(SAYFA;329) (SAYFA;108) (SAYFA;509) (SAYFA;190) (SAYFA;735) (SAYFA;645) (SAYFA;600) (SAYFA;600) (SAYFA;333) (SAYFA;233) (SAYFA;20) (SAYFA;544) (SAYFA;699) (SAYFA;237) (SAYFA;10) (SAYFA;94) (SAYFA;761) (SAYFA;47) (SAYFA;548) (SAYFA;583) (SAYFA;354) (SAYFA;321) (SAYFA;471) (SAYFA;24) (SAYFA;323) (SAYFA;189) (SAYFA;34) (SAYFA;240) (SAYFA;446) (SAYFA;762) (SAYFA;357) (SAYFA;402) (SAYFA;425) (SAYFA;242) (SAYFA;147) (SAYFA;460) (SAYFA;361) (SAYFA;410) (SAYFA;7) (SAYFA;701) (SAYFA;701) (SAYFA;280) (SAYFA;109) (SAYFA;493) (SAYFA;169)

			(SAYFA;587) (SAYFA;568) (SAYFA;429) (SAYFA;423) (SAYFA;590) (SAYFA;525) (SAYFA;322) (SAYFA;579) (SAYFA;13) (SAYFA;389) (SAYFA;272) (SAYFA;108) (SAYFA;313) (SAYFA;359) (SAYFA;338) (SAYFA;278) (SAYFA;553) (SAYFA;563) (SAYFA;670) (SAYFA;180) (SAYFA;199) (SAYFA;567) (SAYFA;62) (SAYFA;106) (SAYFA;23) (SAYFA;538) (SAYFA;52) (SAYFA;351) (SAYFA;363) (SAYFA;454) (SAYFA;160) (SAYFA;273) (SAYFA;172) (SAYFA;171) (SAYFA;76) (SAYFA;565) (SAYFA;304) (SAYFA;193) (SAYFA;668) (SAYFA;53) (SAYFA;66) (SAYFA;445) (SAYFA;687) (SAYFA;687) (SAYFA;710)

			(SAYFA;543) (SAYFA;245) (SAYFA;530) (SAYFA;736) (SAYFA;732) (SAYFA;51) (SAYFA;135) (SAYFA;48) (SAYFA;220) (SAYFA;503) (SAYFA;279) (SAYFA;49) (SAYFA;688) (SAYFA;677) (SAYFA;313) (SAYFA;560) (SAYFA;724) (SAYFA;167) (SAYFA;307) (SAYFA;396) (SAYFA;541) (SAYFA;544) (SAYFA;180) (SAYFA;251) (SAYFA;313) (SAYFA;471) (SAYFA;391) (SAYFA;402) (SAYFA;476) (SAYFA;513) (SAYFA;386) (SAYFA;494) (SAYFA;294) (SAYFA;649) (SAYFA;592) (SAYFA;608) (SAYFA;750) (SAYFA;85) (SAYFA;75) (SAYFA;95) (SAYFA;140) (SAYFA;139) (SAYFA;309) (SAYFA;738) (SAYFA;488)

			(SAYFA;162) (SAYFA;349) (SAYFA;685) (SAYFA;61) (SAYFA;261) (SAYFA;100) (SAYFA;584) (SAYFA;635) (SAYFA;660) (SAYFA;502) (SAYFA;271) (SAYFA;265) (SAYFA;326) (SAYFA;704) (SAYFA;442) (SAYFA;448) (SAYFA;133) (SAYFA;73) (SAYFA;729) (SAYFA;76) (SAYFA;494) (SAYFA;640) (SAYFA;175) (SAYFA;577) (SAYFA;439) (SAYFA;585) (SAYFA;705) (SAYFA;157) (SAYFA;299) (SAYFA;310) (SAYFA;187) (SAYFA;501) (SAYFA;433) (SAYFA;268) (SAYFA;597) (SAYFA;63) (SAYFA;364) (SAYFA;120) (SAYFA;342) (SAYFA;347) (SAYFA;420) (SAYFA;136) (SAYFA;116) (SAYFA;587) (SAYFA;236)

			(SAYFA;519) (SAYFA;569) (SAYFA;394) (SAYFA;450) (SAYFA;418) (SAYFA;312) (SAYFA;575) (SAYFA;277) (SAYFA;541) (SAYFA;713) (SAYFA;188) (SAYFA;563) (SAYFA;487) (SAYFA;717) (SAYFA;717) (SAYFA;337) (SAYFA;530) (SAYFA;548) (SAYFA;568) (SAYFA;55) (SAYFA;69) (SAYFA;156) (SAYFA;33) (SAYFA;305) (SAYFA;159) (SAYFA;568) (SAYFA;213) (SAYFA;284) (SAYFA;172) (SAYFA;173) (SAYFA;715) (SAYFA;509) (SAYFA;276) (SAYFA;540) (SAYFA;279) (SAYFA;718) (SAYFA;32) (SAYFA;344) (SAYFA;723) (SAYFA;169) (SAYFA;255) (SAYFA;462) (SAYFA;181) (SAYFA;685) (SAYFA;504)

			(SAYFA;44) (SAYFA;235) (SAYFA;529) (SAYFA;143) (SAYFA;616) (SAYFA;261) (SAYFA;176) (SAYFA;614) (SAYFA;501) (SAYFA;229) (SAYFA;41) (SAYFA;317) (SAYFA;671) (SAYFA;277) (SAYFA;35) (SAYFA;622) (SAYFA;606) (SAYFA;33) (SAYFA;409) (SAYFA;355) (SAYFA;222) (SAYFA;292) (SAYFA;43) (SAYFA;30) (SAYFA;230) (SAYFA;273) (SAYFA;178) (SAYFA;717) (SAYFA;374) (SAYFA;707) (SAYFA;369) (SAYFA;419) (SAYFA;510) (SAYFA;325) (SAYFA;308) (SAYFA;455) (SAYFA;585) (SAYFA;585) (SAYFA;680) (SAYFA;680) (SAYFA;640) (SAYFA;640) (SAYFA;137) (SAYFA;137) (SAYFA;719)

			(SAYFA;305) (SAYFA;553) (SAYFA;517) (SAYFA;206) (SAYFA;109) (SAYFA;219) (SAYFA;252) (SAYFA;756) (SAYFA;525) (SAYFA;345) (SAYFA;262) (SAYFA;365) (SAYFA;385) (SAYFA;714) (SAYFA;118) (SAYFA;476) (SAYFA;267) (SAYFA;353) (SAYFA;126) (SAYFA;364) (SAYFA;89) (SAYFA;124) (SAYFA;39) (SAYFA;360) (SAYFA;311) (SAYFA;276) (SAYFA;300) (SAYFA;470) (SAYFA;142) (SAYFA;720) (SAYFA;139) (SAYFA;701) (SAYFA;113) (SAYFA;627) (SAYFA;695) (SAYFA;695) (SAYFA;733) (SAYFA;407) (SAYFA;257) (SAYFA;583) (SAYFA;297) (SAYFA;752) (SAYFA;481) (SAYFA;42) (SAYFA;692)

			(SAYFA;708) (SAYFA;317) (SAYFA;344) (SAYFA;746) (SAYFA;544) (SAYFA;251) (SAYFA;283) (SAYFA;122) (SAYFA;401) (SAYFA;145) (SAYFA;611) (SAYFA;335) (SAYFA;634) (SAYFA;642) (SAYFA;209) (SAYFA;320) (SAYFA;115) (SAYFA;8) (SAYFA;502) (SAYFA;502) (SAYFA;270) (SAYFA;319) (SAYFA;87) (SAYFA;201) (SAYFA;260) (SAYFA;105) (SAYFA;123) (SAYFA;383) (SAYFA;367) (SAYFA;390) (SAYFA;280) (SAYFA;46) (SAYFA;703) (SAYFA;645) (SAYFA;404) (SAYFA;683) (SAYFA;284) (SAYFA;254) (SAYFA;673) (SAYFA;711) (SAYFA;670) (SAYFA;513) (SAYFA;653) (SAYFA;266) (SAYFA;648)

			(SAYFA;238) (SAYFA;226) (SAYFA;228) (SAYFA;566) (SAYFA;404) (SAYFA;266) (SAYFA;179) (SAYFA;237) (SAYFA;608) (SAYFA;501) (SAYFA;246) (SAYFA;117) (SAYFA;484) (SAYFA;604) (SAYFA;698) (SAYFA;482) (SAYFA;734) (SAYFA;396) (SAYFA;396) (SAYFA;487) (SAYFA;655) (SAYFA;415) (SAYFA;337) (SAYFA;609) (SAYFA;443) (SAYFA;21) (SAYFA;310) (SAYFA;198) (SAYFA;693) (SAYFA;468) (SAYFA;4) (SAYFA;735) (SAYFA;399) (SAYFA;637) (SAYFA;499) (SAYFA;499) (SAYFA;204) (SAYFA;52) (SAYFA;621) (SAYFA;582) (SAYFA;259) (SAYFA;492) (SAYFA;303) (SAYFA;107) (SAYFA;15)

			(SAYFA;3) (SAYFA;654) (SAYFA;330) (SAYFA;590) (SAYFA;236) (SAYFA;465) (SAYFA;539) (SAYFA;87) (SAYFA;87) (SAYFA;724) (SAYFA;186) (SAYFA;184) (SAYFA;742) (SAYFA;248) (SAYFA;491) (SAYFA;678) (SAYFA;169) (SAYFA;96) (SAYFA;29) (SAYFA;696) (SAYFA;590) (SAYFA;588) (SAYFA;578) (SAYFA;111) (SAYFA;469) (SAYFA;195) (SAYFA;545) (SAYFA;467) (SAYFA;466) (SAYFA;286) (SAYFA;436) (SAYFA;566) (SAYFA;151) (SAYFA;668) (SAYFA;361) (SAYFA;757) (SAYFA;600) (SAYFA;411) (SAYFA;137) (SAYFA;502) (SAYFA;247) (SAYFA;733) (SAYFA;306) (SAYFA;170) (SAYFA;488)

			(SAYFA;640) (SAYFA;668) (SAYFA;662) (SAYFA;281) (SAYFA;640) (SAYFA;644) (SAYFA;489) (SAYFA;397) (SAYFA;397) (SAYFA;409) (SAYFA;327) (SAYFA;393) (SAYFA;471) (SAYFA;378) (SAYFA;542) (SAYFA;509) (SAYFA;73) (SAYFA;405) (SAYFA;412) (SAYFA;75) (SAYFA;445) (SAYFA;453) (SAYFA;624) (SAYFA;452) (SAYFA;25) (SAYFA;357) (SAYFA;473) (SAYFA;565) (SAYFA;258) (SAYFA;308) (SAYFA;319) (SAYFA;646) (SAYFA;646) (SAYFA;85) (SAYFA;606) (SAYFA;422) (SAYFA;632) (SAYFA;334) (SAYFA;568) (SAYFA;435) (SAYFA;544) (SAYFA;560) (SAYFA;491) (SAYFA;206) (SAYFA;389)

			(SAYFA;389) (SAYFA;312) (SAYFA;701) (SAYFA;450) (SAYFA;154) (SAYFA;723) (SAYFA;456) (SAYFA;723) (SAYFA;613) (SAYFA;465) (SAYFA;724) (SAYFA;683) (SAYFA;175) (SAYFA;494) (SAYFA;537) (SAYFA;546) (SAYFA;68) (SAYFA;339) (SAYFA;720) (SAYFA;594) (SAYFA;343) (SAYFA;445) (SAYFA;418) (SAYFA;666) (SAYFA;594) (SAYFA;551) (SAYFA;398) (SAYFA;607) (SAYFA;654) (SAYFA;463) (SAYFA;275) (SAYFA;292) (SAYFA;594) (SAYFA;374) (SAYFA;554) (SAYFA;682) (SAYFA;303) (SAYFA;154) (SAYFA;91) (SAYFA;737) (SAYFA;758) (SAYFA;661) (SAYFA;348) (SAYFA;59) (SAYFA;574)

			(SAYFA;463) (SAYFA;163) (SAYFA;586) (SAYFA;65) (SAYFA;278) (SAYFA;575) (SAYFA;718) (SAYFA;74) (SAYFA;550) (SAYFA;348) (SAYFA;451) (SAYFA;7) (SAYFA;723) (SAYFA;142) (SAYFA;367) (SAYFA;669) (SAYFA;234) (SAYFA;29) (SAYFA;434) (SAYFA;89) (SAYFA;83) (SAYFA;681) (SAYFA;452) (SAYFA;551) (SAYFA;62) (SAYFA;225) (SAYFA;232) (SAYFA;16) (SAYFA;576) (SAYFA;754) (SAYFA;536) (SAYFA;633) (SAYFA;3) (SAYFA;724) (SAYFA;624) (SAYFA;194) (SAYFA;509) (SAYFA;277) (SAYFA;277) (SAYFA;277) (SAYFA;104) (SAYFA;677) (SAYFA;758) (SAYFA;541) (SAYFA;690)

			(SAYFA;569) (SAYFA;735) (SAYFA;429) (SAYFA;476) (SAYFA;227) (SAYFA;227) (SAYFA;227) (SAYFA;478) (SAYFA;600) (SAYFA;131) (SAYFA;298) (SAYFA;706) (SAYFA;750) (SAYFA;588) (SAYFA;332) (SAYFA;360) (SAYFA;360) (SAYFA;671) (SAYFA;671) (SAYFA;515) (SAYFA;492) (SAYFA;427) (SAYFA;273) (SAYFA;654) (SAYFA;154) (SAYFA;25) (SAYFA;420) (SAYFA;328) (SAYFA;615) (SAYFA;59) (SAYFA;548) (SAYFA;94) (SAYFA;576) (SAYFA;33) (SAYFA;237) (SAYFA;589) (SAYFA;24) (SAYFA;454) (SAYFA;300) (SAYFA;592) (SAYFA;372) (SAYFA;403) (SAYFA;403) (SAYFA;620) (SAYFA;626)

			(SAYFA;286) (SAYFA;457) (SAYFA;646) (SAYFA;576) (SAYFA;204) (SAYFA;598) (SAYFA;76) (SAYFA;655) (SAYFA;665) (SAYFA;366) (SAYFA;372) (SAYFA;14) (SAYFA;327) (SAYFA;86) (SAYFA;552) (SAYFA;534) (SAYFA;697) (SAYFA;344) (SAYFA;94) (SAYFA;240) (SAYFA;496) (SAYFA;308) (SAYFA;308) (SAYFA;639) (SAYFA;115) (SAYFA;321) (SAYFA;338) (SAYFA;734) (SAYFA;65) (SAYFA;65) (SAYFA;244) (SAYFA;88) (SAYFA;105) (SAYFA;341) (SAYFA;341) (SAYFA;365) (SAYFA;317) (SAYFA;5) (SAYFA;601) (SAYFA;421) (SAYFA;308) (SAYFA;317) (SAYFA;29) (SAYFA;160) (SAYFA;123)

			(SAYFA;180) (SAYFA;1) (SAYFA;434) (SAYFA;49) (SAYFA;383) (SAYFA;267) (SAYFA;259) (SAYFA;276) (SAYFA;372) (SAYFA;173) (SAYFA;173) (SAYFA;522) (SAYFA;226) (SAYFA;240) (SAYFA;369) (SAYFA;369) (SAYFA;415) (SAYFA;662) (SAYFA;758) (SAYFA;669) (SAYFA;225) (SAYFA;214) (SAYFA;179) (SAYFA;215) (SAYFA;449) (SAYFA;109) (SAYFA;451) (SAYFA;276) (SAYFA;260) (SAYFA;204) (SAYFA;191) (SAYFA;734) (SAYFA;411) (SAYFA;411) (SAYFA;177) (SAYFA;161) (SAYFA;231) (SAYFA;91) (SAYFA;602) (SAYFA;732) (SAYFA;351) (SAYFA;351) (SAYFA;9) (SAYFA;244) (SAYFA;12)

			(SAYFA;259) (SAYFA;639) (SAYFA;4) (SAYFA;571) (SAYFA;307) (SAYFA;457) (SAYFA;526) (SAYFA;16) (SAYFA;12) (SAYFA;513) (SAYFA;513) (SAYFA;484) (SAYFA;420) (SAYFA;420) (SAYFA;214) (SAYFA;293) (SAYFA;628) (SAYFA;529) (SAYFA;402) (SAYFA;91) (SAYFA;354) (SAYFA;183) (SAYFA;338) (SAYFA;40) (SAYFA;120) (SAYFA;273) (SAYFA;396) (SAYFA;396) (SAYFA;595) (SAYFA;406) (SAYFA;193) (SAYFA;493) (SAYFA;453) (SAYFA;451) (SAYFA;603) (SAYFA;188) (SAYFA;396) (SAYFA;396) (SAYFA;200) (SAYFA;227) (SAYFA;94) (SAYFA;618) (SAYFA;197) (SAYFA;478) (SAYFA;168)

			(SAYFA;691) (SAYFA;360) (SAYFA;360) (SAYFA;484) (SAYFA;484) (SAYFA;484) (SAYFA;91) (SAYFA;42) (SAYFA;555) (SAYFA;638) (SAYFA;401) (SAYFA;609) (SAYFA;494) (SAYFA;383) (SAYFA;437) (SAYFA;707) (SAYFA;598) (SAYFA;213) (SAYFA;290) (SAYFA;41) (SAYFA;477) (SAYFA;545) (SAYFA;411) (SAYFA;262) (SAYFA;389) (SAYFA;485) (SAYFA;205) (SAYFA;591) (SAYFA;309) (SAYFA;191) (SAYFA;433) (SAYFA;4) (SAYFA;4) (SAYFA;596) (SAYFA;263) (SAYFA;237) (SAYFA;220) (SAYFA;277) (SAYFA;625) (SAYFA;55) (SAYFA;372) (SAYFA;532) (SAYFA;37) (SAYFA;618) (SAYFA;293)

			(SAYFA;293) (SAYFA;4) (SAYFA;271) (SAYFA;183) (SAYFA;205) (SAYFA;205) (SAYFA;354) (SAYFA;391) (SAYFA;423) (SAYFA;520) (SAYFA;130) (SAYFA;314) (SAYFA;447) (SAYFA;402) (SAYFA;12) (SAYFA;12) (SAYFA;39) (SAYFA;89) (SAYFA;208) (SAYFA;166) (SAYFA;509) (SAYFA;88) (SAYFA;403) (SAYFA;669) (SAYFA;115) (SAYFA;546) (SAYFA;338) (SAYFA;430) (SAYFA;420) (SAYFA;477) (SAYFA;319) (SAYFA;319) (SAYFA;353) (SAYFA;353) (SAYFA;702) (SAYFA;459) (SAYFA;337) (SAYFA;263) (SAYFA;101) (SAYFA;93) (SAYFA;15) (SAYFA;247) (SAYFA;187) (SAYFA;132) (SAYFA;322)

			(SAYFA;578) (SAYFA;19) (SAYFA;319) (SAYFA;419) (SAYFA;696) (SAYFA;648) (SAYFA;709) (SAYFA;688) (SAYFA;712) (SAYFA;718) (SAYFA;481) (SAYFA;322) (SAYFA;361) (SAYFA;82) (SAYFA;19) (SAYFA;345) (SAYFA;174) (SAYFA;747) (SAYFA;560) (SAYFA;645) (SAYFA;675) (SAYFA;521) (SAYFA;756) (SAYFA;189) (SAYFA;189) (SAYFA;150) (SAYFA;572) (SAYFA;650) (SAYFA;293) (SAYFA;293) (SAYFA;501) (SAYFA;352) (SAYFA;14) (SAYFA;50) (SAYFA;47) (SAYFA;231) (SAYFA;192) (SAYFA;622) (SAYFA;263) (SAYFA;614) (SAYFA;596) (SAYFA;442) (SAYFA;184) (SAYFA;516) (SAYFA;603)

			(SAYFA;526) (SAYFA;706) (SAYFA;118) (SAYFA;427) (SAYFA;427) (SAYFA;306) (SAYFA;506) (SAYFA;301) (SAYFA;117) (SAYFA;352) (SAYFA;302) (SAYFA;711) (SAYFA;711) (SAYFA;40) (SAYFA;249) (SAYFA;351) (SAYFA;528) (SAYFA;447) (SAYFA;560) (SAYFA;683) (SAYFA;159) (SAYFA;228) (SAYFA;154) (SAYFA;391) (SAYFA;391) (SAYFA;192) (SAYFA;90) (SAYFA;440) (SAYFA;314) (SAYFA;76) (SAYFA;540) (SAYFA;540) (SAYFA;501) (SAYFA;619) (SAYFA;369) (SAYFA;406) (SAYFA;406) (SAYFA;438) (SAYFA;438) (SAYFA;722) (SAYFA;722) (SAYFA;433) (SAYFA;755) (SAYFA;279) (SAYFA;195)

			(SAYFA;58) (SAYFA;381) (SAYFA;389) (SAYFA;387) (SAYFA;362) (SAYFA;433) (SAYFA;433) (SAYFA;287) (SAYFA;439) (SAYFA;324) (SAYFA;348) (SAYFA;324) (SAYFA;750) (SAYFA;350) (SAYFA;103) (SAYFA;420) (SAYFA;36) (SAYFA;539) (SAYFA;160) (SAYFA;144) (SAYFA;244) (SAYFA;244) (SAYFA;735) (SAYFA;637) (SAYFA;247) (SAYFA;114) (SAYFA;303) (SAYFA;375) (SAYFA;409) (SAYFA;728) (SAYFA;582) (SAYFA;419) (SAYFA;692) (SAYFA;674) (SAYFA;610) (SAYFA;624) (SAYFA;624) (SAYFA;652) (SAYFA;132) (SAYFA;132) (SAYFA;64) (SAYFA;306) (SAYFA;453) (SAYFA;681) (SAYFA;215)

			(SAYFA;712) (SAYFA;548) (SAYFA;358) (SAYFA;434) (SAYFA;165) (SAYFA;221) (SAYFA;127) (SAYFA;611) (SAYFA;620) (SAYFA;609) (SAYFA;125) (SAYFA;717) (SAYFA;346) (SAYFA;564) (SAYFA;282) (SAYFA;390) (SAYFA;426) (SAYFA;749) (SAYFA;519) (SAYFA;250) (SAYFA;561) (SAYFA;561) (SAYFA;169) (SAYFA;670) (SAYFA;462) (SAYFA;363) (SAYFA;459) (SAYFA;636) (SAYFA;40) (SAYFA;704) (SAYFA;82) (SAYFA;576) (SAYFA;592) (SAYFA;592) (SAYFA;592) (SAYFA;592) (SAYFA;592) (SAYFA;579) (SAYFA;678) (SAYFA;199) (SAYFA;492) (SAYFA;307) (SAYFA;746) (SAYFA;168) (SAYFA;328)

			(SAYFA;328) (SAYFA;580) (SAYFA;526) (SAYFA;257) (SAYFA;218) (SAYFA;279) (SAYFA;421) (SAYFA;41) (SAYFA;198) (SAYFA;538) (SAYFA;36) (SAYFA;337) (SAYFA;13) (SAYFA;174) (SAYFA;21) (SAYFA;710) (SAYFA;704) (SAYFA;678) (SAYFA;526)
andandur:	Ondandır. *Ondan Ötürü. ** O yüzdendir.	Bunuñ-ıla aña işāret ḳılur kim (17) müʾminleri ṣābit ḳılur kāfirlerüñ göñline ḳorḳu bıraḳmaḳ külli ḫayr u şerr andandur. [270a] (19) Ẓāhirde anuñ ṭopraġı daḫı andandur ve ḫulḳı ve ṣıfatı ḥaḳīḳatā ẓāhirde bāṭında andandur. [129b] [211b] (1) ve ṣıfātı bitürmekdür daḫı ḳoṕmaḳlıḳ ve artmaḳlıḳ andandur, bu sırdan ötrü bu rūḥ-ı (2) insānī müteʿallıḳ oldı ki teraḳḳiye ḳābil ola. [140b] (1) ki laʿn andandur egerçi Dāvud dili üzere oldı.	(SAYFA;257)
andanıdı:	Ondandı.	Yaʿnī, ṣuretā fiʿl andanıdı, līkin menşeʾi ḫalḳıyyet ol ḥażret-ı ilāhiyyetidi.	(SAYFA;274)
and-ıla:	Yeminle. Sözle. *Yemin, ahit, söz verme.	Yaʿnī, and içüṕ ol ikisini and-ıla inandurdı. [215a] Zīre ḳaçan ki ol nefs üzere ṣıfātları-y-ıla ol (4) feyż-ı rabbānī nūrları mirʾāt-ı ḳalbden ʿaks ursa anuñ ṭabīʿatı ẓulmet-ı münkesir olur şehvetleri (5) odı söyler biʾl-külliye fenā oluṕ helāk olmaḳdan ḳorḳar, rūḥ-ıla ḳalbe ilticā ider, (6) buları yalan and-ıla aldar, İblīs	(SAYFA;428) (SAYFA;608) (SAYFA;608)

		Ādem-ile Ḥavvā'yı and-ıla aldadugı gibi. [305a]	
añdılar:	Andılar. Zikrettiler. Hatırladılar. andagı: Ondaki.	[142a] (1) Ol müşāhededen şavḳ idüṕ agḷaşdılar andagı maʿrifeti añdılar.	(SAYFA;282)
andın:	Ondan. ("ol" zamirinin lokatif hali). Ondan; andan şeklinde geçen kelime lokatif ekinin -dın şeklinde de kullanılaktadır.	(10) Zīre hidāyet-ı ḥaḳīḳī oldur ki anuñ ṭarīḳından gayrıdan münḳaṭıʿ oluṕ andın yaña müteveccih olalar.	(SAYFA;278) (SAYFA;24) (SAYFA;693) (SAYFA;426) (SAYFA;737) (SAYFA;10) (SAYFA;550) (SAYFA;650) (SAYFA;168) (SAYFA;452) (SAYFA;285) (SAYFA;365) (SAYFA;661) (SAYFA;587) (SAYFA;713) (SAYFA;340) (SAYFA;435) (SAYFA;234) (SAYFA;41) (SAYFA;468) (SAYFA;135) (SAYFA;601) (SAYFA;36) (SAYFA;30) (SAYFA;418) (SAYFA;436) (SAYFA;53) (SAYFA;328) (SAYFA;748) (SAYFA;334) (SAYFA;638) (SAYFA;750) (SAYFA;40) (SAYFA;57) (SAYFA;398) (SAYFA;690) (SAYFA;690) (SAYFA;649) (SAYFA;714)

			(SAYFA;597) (SAYFA;300) (SAYFA;550) (SAYFA;100) (SAYFA;661) (SAYFA;443) (SAYFA;726) (SAYFA;579) (SAYFA;371) (SAYFA;371) (SAYFA;499) (SAYFA;672) (SAYFA;157) (SAYFA;593) (SAYFA;356) (SAYFA;433) (SAYFA;433) (SAYFA;750) (SAYFA;428) (SAYFA;332) (SAYFA;689) (SAYFA;710) (SAYFA;588) (SAYFA;703) (SAYFA;182) (SAYFA;565)
añdın:	Ondan. Ondan. (“ol” zamirinin lokatif hali). Ondan; andan şeklinde geçen kelime lokatif ekinin -dın şeklinde de kullanılaktadır. Ayrıca bu örnekte görüldüğü gibi nazal n ile yazıldığı da görülmektedir.	Yaʿnī, bu kitābuñ ḥaḳāyıḳı istīʿāb ḳılmışdur, añdın (12) inen kitāblaruñ ḥaḳāyıḳlarını anuñ-ıla ḫulḳlanmaġ-ıçun.	(SAYFA;367)
and:	And içmek; yemin etmek. Kasem etmek. and; yemin, kasem.	[130b] (1) oluṕ ʿāḳıbetleri ne olacaġın bilmeyiṕ ol aṣıldan nifāḳları-y-ıla muġalleẓa andlar içüṕ dirlerdi ki (2) “ Biz daḫı sizüñ-ile bileydük size muvāfaḳat iderdük ”.	(SAYFA;259)
and:	Yemin. yalan andlar içüṕ; Yalan yere yeminler	Ḳaçan siz anlardın yaña dönseñüz (16) ol münāfıḳlar ḫayr ehli gibi ṣūretlerin beñzetmege ḳāniʿ olmayuṕ gelüṕ yalan andlar (17) içüṕ ʿöẕrler iẓhār	(SAYFA;631) (SAYFA;602) (SAYFA;116)

	edip, yalan yeminler edip…	ideler.	
añ-:	Anmak, zikretmek.	(7) Yaʿnī, kemām-ı Ḥaḳ'da taṣarruf idüp̀ aḥkāmı tevriye, taġyīr ḳıldırlar; ol naṣīblerin unıtdılar ki (8) peyġamberler olara añdur didi.	(SAYFA;229) (SAYFA;327) (SAYFA;237) (SAYFA;126)
añdur-:	Andırmak, hatırlatmak, zikretmek.	Enbiyālar ʿaleyhi's-selām gelüp̀ ol günleri añdurdılar, ol añdurmaḳ daḫı bulara menfaʿat (12) ḳılmadı; çün küfr üzere ṭabʿ olunmışlardı, vaʿẓ u naṣāyiḥ müʾminlere fāyide ḳılur kāfirlere degül.	(SAYFA;327)
añdurıcı:	Hatırlatıcı, andırıcı.	Zīre bu resūller anı bulara añdurıcılardur.	(SAYFA;192)
añ-:	Söylemek, söyleyerek hatırlatmak.	Yaʿnī, eger Şeyṭān ol (18) oturmaġı saña unıtdursa otursañ, yā senden ḳaṣdsuz oturmaḳ vāḳiʿ olsa, andan (19) anlaruñ ḥālin bilseñ, añduḳdan ṣoñra ve ḥāllerin bildükden ṣoñra, ol ẓālim ḳavm-ile	(SAYFA;351)

anı:	Onu (“ol” zamirinin akkuzatif hali).	(10) Andan Ḥaḳ Taʿālā ol ḳalem-i teklīfī bularuñ üzerine icrā ḳıldı ve ḳalbleri nehy eyledi, (11) nefslere mütābaʿat ḳılmaḳdan ve daḫı emr eyledi ki anları ḳatl idüp Ḳaʿbe-i ḳulūbı ṭavāf (12) ḳılmaḳdan menʿ ideler, tā ki anı necis ḳılmaya ol şerki ve yaramaz ṣıfatları necāseti-y-ile. [295b] (10) Bulardan ḳanḳısıdur ki bu ḫalḳı ibtidā ḳılup yoḳlıḳdan varlıġa getürdi, daḫı ol (11) Allāhu Taʿālā ʿilminde ki mevcūd-ıdı anı fiʿle getürdi. [341a]	(SAYFA;589) (SAYFA;680) (SAYFA;405) (SAYFA;400) (SAYFA;187) (SAYFA;187) (SAYFA;187) (SAYFA;24) (SAYFA;283) (SAYFA;199) (SAYFA;550) (SAYFA;592) (SAYFA;592) (SAYFA;355) (SAYFA;440) (SAYFA;480) (SAYFA;2) (SAYFA;22) (SAYFA;22) (SAYFA;103) (SAYFA;520) (SAYFA;87) (SAYFA;146) (SAYFA;473) (SAYFA;398) (SAYFA;190) (SAYFA;658) (SAYFA;121) (SAYFA;530) (SAYFA;419) (SAYFA;310) (SAYFA;398) (SAYFA;739) (SAYFA;106) (SAYFA;185) (SAYFA;59) (SAYFA;592) (SAYFA;464) (SAYFA;54) (SAYFA;564) (SAYFA;155) (SAYFA;200) (SAYFA;482) (SAYFA;619)

			(SAYFA;268) (SAYFA;362) (SAYFA;359) (SAYFA;694) (SAYFA;342) (SAYFA;349) (SAYFA;349) (SAYFA;710) (SAYFA;157) (SAYFA;622) (SAYFA;622) (SAYFA;65) (SAYFA;426) (SAYFA;264) (SAYFA;211) (SAYFA;625) (SAYFA;166) (SAYFA;547) (SAYFA;672) (SAYFA;529) (SAYFA;529) (SAYFA;668) (SAYFA;194) (SAYFA;244) (SAYFA;8) (SAYFA;90) (SAYFA;90) (SAYFA;196) (SAYFA;196) (SAYFA;320) (SAYFA;691) (SAYFA;554) (SAYFA;23) (SAYFA;77) (SAYFA;109) (SAYFA;115) (SAYFA;115) (SAYFA;120) (SAYFA;124) (SAYFA;136) (SAYFA;149) (SAYFA;155) (SAYFA;170) (SAYFA;180) (SAYFA;182)

			(SAYFA;197) (SAYFA;208) (SAYFA;214) (SAYFA;239) (SAYFA;246) (SAYFA;264) (SAYFA;264) (SAYFA;302) (SAYFA;313) (SAYFA;348) (SAYFA;374) (SAYFA;377) (SAYFA;384) (SAYFA;397) (SAYFA;397) (SAYFA;399) (SAYFA;406) (SAYFA;441) (SAYFA;486) (SAYFA;528) (SAYFA;538) (SAYFA;553) (SAYFA;561) (SAYFA;563) (SAYFA;588) (SAYFA;621) (SAYFA;641) (SAYFA;647) (SAYFA;702) (SAYFA;711) (SAYFA;715) (SAYFA;736) (SAYFA;736) (SAYFA;756) (SAYFA;17) (SAYFA;44) (SAYFA;309) (SAYFA;301) (SAYFA;168) (SAYFA;168) (SAYFA;629) (SAYFA;639) (SAYFA;642) (SAYFA;718) (SAYFA;112)

			(SAYFA;402) (SAYFA;521) (SAYFA;426) (SAYFA;37) (SAYFA;651) (SAYFA;312) (SAYFA;185) (SAYFA;412) (SAYFA;176) (SAYFA;643) (SAYFA;561) (SAYFA;508) (SAYFA;113) (SAYFA;709) (SAYFA;216) (SAYFA;510) (SAYFA;570) (SAYFA;749) (SAYFA;281) (SAYFA;55) (SAYFA;567) (SAYFA;622) (SAYFA;34) (SAYFA;762) (SAYFA;493) (SAYFA;169) (SAYFA;587) (SAYFA;579) (SAYFA;567) (SAYFA;363) (SAYFA;592) (SAYFA;344) (SAYFA;169) (SAYFA;513) (SAYFA;513) (SAYFA;539) (SAYFA;678) (SAYFA;409) (SAYFA;378) (SAYFA;606) (SAYFA;435) (SAYFA;343) (SAYFA;7) (SAYFA;723) (SAYFA;323)

			(SAYFA;157) (SAYFA;23) (SAYFA;157) (SAYFA;157) (SAYFA;730) (SAYFA;324) (SAYFA;762) (SAYFA;762) (SAYFA;762) (SAYFA;762) (SAYFA;580) (SAYFA;230) (SAYFA;446) (SAYFA;633) (SAYFA;617) (SAYFA;754) (SAYFA;758) (SAYFA;596) (SAYFA;165) (SAYFA;165) (SAYFA;700) (SAYFA;52) (SAYFA;102) (SAYFA;362) (SAYFA;174) (SAYFA;249) (SAYFA;357) (SAYFA;357) (SAYFA;373) (SAYFA;550) (SAYFA;717) (SAYFA;568) (SAYFA;165) (SAYFA;669) (SAYFA;358) (SAYFA;159) (SAYFA;55) (SAYFA;75) (SAYFA;156) (SAYFA;208) (SAYFA;208) (SAYFA;611) (SAYFA;600) (SAYFA;483) (SAYFA;706)

			(SAYFA;228) (SAYFA;495) (SAYFA;495) (SAYFA;216) (SAYFA;212) (SAYFA;515) (SAYFA;515) (SAYFA;358) (SAYFA;220) (SAYFA;347) (SAYFA;422) (SAYFA;83) (SAYFA;463) (SAYFA;485) (SAYFA;132) (SAYFA;590) (SAYFA;340) (SAYFA;620) (SAYFA;152) (SAYFA;326) (SAYFA;368) (SAYFA;171) (SAYFA;610) (SAYFA;750) (SAYFA;750) (SAYFA;309) (SAYFA;315) (SAYFA;187) (SAYFA;262) (SAYFA;135) (SAYFA;757) (SAYFA;300) (SAYFA;301) (SAYFA;307) (SAYFA;602) (SAYFA;300) (SAYFA;300) (SAYFA;704) (SAYFA;403) (SAYFA;403) (SAYFA;187) (SAYFA;306) (SAYFA;306) (SAYFA;172) (SAYFA;358)

			(SAYFA;598) (SAYFA;487) (SAYFA;296) (SAYFA;366) (SAYFA;293) (SAYFA;358) (SAYFA;358) (SAYFA;590) (SAYFA;257) (SAYFA;596) (SAYFA;697) (SAYFA;492) (SAYFA;614) (SAYFA;669) (SAYFA;52) (SAYFA;700) (SAYFA;318) (SAYFA;114) (SAYFA;114) (SAYFA;114) (SAYFA;680) (SAYFA;366) (SAYFA;456) (SAYFA;636) (SAYFA;341) (SAYFA;365) (SAYFA;164) (SAYFA;601) (SAYFA;638) (SAYFA;232) (SAYFA;231) (SAYFA;59) (SAYFA;59) (SAYFA;305) (SAYFA;276) (SAYFA;276) (SAYFA;494) (SAYFA;316) (SAYFA;340) (SAYFA;454) (SAYFA;308) (SAYFA;399) (SAYFA;399) (SAYFA;430) (SAYFA;455)

			(SAYFA;562) (SAYFA;387) (SAYFA;736) (SAYFA;582) (SAYFA;307) (SAYFA;531) (SAYFA;441) (SAYFA;214) (SAYFA;86) (SAYFA;688) (SAYFA;184) (SAYFA;755) (SAYFA;709) (SAYFA;300) (SAYFA;394) (SAYFA;705) (SAYFA;705) (SAYFA;305) (SAYFA;408) (SAYFA;749) (SAYFA;531) (SAYFA;531) (SAYFA;177) (SAYFA;596) (SAYFA;81) (SAYFA;158) (SAYFA;311) (SAYFA;490) (SAYFA;172) (SAYFA;17) (SAYFA;360) (SAYFA;295) (SAYFA;28) (SAYFA;44) (SAYFA;711) (SAYFA;711) (SAYFA;320) (SAYFA;662) (SAYFA;273) (SAYFA;537) (SAYFA;745) (SAYFA;8) (SAYFA;430) (SAYFA;639) (SAYFA;380)

			(SAYFA;482) (SAYFA;482) (SAYFA;273) (SAYFA;412) (SAYFA;295) (SAYFA;574) (SAYFA;145) (SAYFA;17) (SAYFA;576) (SAYFA;179) (SAYFA;282) (SAYFA;455) (SAYFA;376) (SAYFA;197) (SAYFA;427) (SAYFA;109) (SAYFA;635) (SAYFA;580) (SAYFA;639) (SAYFA;639) (SAYFA;119) (SAYFA;169) (SAYFA;293) (SAYFA;82) (SAYFA;322) (SAYFA;614) (SAYFA;620) (SAYFA;617) (SAYFA;354) (SAYFA;60) (SAYFA;596) (SAYFA;251) (SAYFA;238) (SAYFA;114) (SAYFA;114) (SAYFA;214) (SAYFA;407) (SAYFA;179) (SAYFA;488) (SAYFA;244) (SAYFA;227) (SAYFA;196) (SAYFA;214) (SAYFA;749) (SAYFA;317)

			(SAYFA;113) (SAYFA;358) (SAYFA;366) (SAYFA;366) (SAYFA;366) (SAYFA;141) (SAYFA;345) (SAYFA;638) (SAYFA;573) (SAYFA;536) (SAYFA;151) (SAYFA;567) (SAYFA;93) (SAYFA;215) (SAYFA;242) (SAYFA;383) (SAYFA;411) (SAYFA;411) (SAYFA;63) (SAYFA;396) (SAYFA;173) (SAYFA;289) (SAYFA;578) (SAYFA;14) (SAYFA;92) (SAYFA;156) (SAYFA;399) (SAYFA;60) (SAYFA;60) (SAYFA;691) (SAYFA;713) (SAYFA;457) (SAYFA;630) (SAYFA;32) (SAYFA;14) (SAYFA;294) (SAYFA;113) (SAYFA;525) (SAYFA;713) (SAYFA;722) (SAYFA;250) (SAYFA;544) (SAYFA;354) (SAYFA;347) (SAYFA;201)

			(SAYFA;405) (SAYFA;322) (SAYFA;480) (SAYFA;402) (SAYFA;223) (SAYFA;228) (SAYFA;157) (SAYFA;157) (SAYFA;644) (SAYFA;594) (SAYFA;529) (SAYFA;529) (SAYFA;641) (SAYFA;316) (SAYFA;747) (SAYFA;169) (SAYFA;665) (SAYFA;665) (SAYFA;487) (SAYFA;748) (SAYFA;242) (SAYFA;456) (SAYFA;456) (SAYFA;473) (SAYFA;309) (SAYFA;562) (SAYFA;562) (SAYFA;597) (SAYFA;337) (SAYFA;497) (SAYFA;337) (SAYFA;12) (SAYFA;35) (SAYFA;209) (SAYFA;248) (SAYFA;647) (SAYFA;647) (SAYFA;607) (SAYFA;294) (SAYFA;543) (SAYFA;568) (SAYFA;588) (SAYFA;547) (SAYFA;583) (SAYFA;583)

			(SAYFA;593) (SAYFA;669) (SAYFA;96) (SAYFA;452) (SAYFA;452) (SAYFA;532) (SAYFA;723) (SAYFA;557) (SAYFA;637) (SAYFA;353) (SAYFA;19) (SAYFA;339) (SAYFA;339) (SAYFA;214) (SAYFA;213) (SAYFA;658) (SAYFA;747) (SAYFA;747) (SAYFA;740) (SAYFA;740) (SAYFA;353) (SAYFA;756) (SAYFA;362) (SAYFA;150) (SAYFA;572) (SAYFA;36) (SAYFA;13) (SAYFA;377) (SAYFA;14) (SAYFA;13) (SAYFA;231) (SAYFA;50) (SAYFA;257) (SAYFA;129) (SAYFA;664) (SAYFA;392) (SAYFA;516) (SAYFA;680) (SAYFA;182) (SAYFA;697) (SAYFA;283) (SAYFA;127) (SAYFA;702) (SAYFA;475) (SAYFA;541)

			(SAYFA;648) (SAYFA;129) (SAYFA;508) (SAYFA;316) (SAYFA;326) (SAYFA;352) (SAYFA;83) (SAYFA;578) (SAYFA;74) (SAYFA;17) (SAYFA;249) (SAYFA;18) (SAYFA;757) (SAYFA;339) (SAYFA;762) (SAYFA;473) (SAYFA;154) (SAYFA;715) (SAYFA;250) (SAYFA;374) (SAYFA;30) (SAYFA;30) (SAYFA;1) (SAYFA;90) (SAYFA;347) (SAYFA;347) (SAYFA;737) (SAYFA;233) (SAYFA;179) (SAYFA;83) (SAYFA;28) (SAYFA;711) (SAYFA;517) (SAYFA;193) (SAYFA;745) (SAYFA;755) (SAYFA;755) (SAYFA;755) (SAYFA;671) (SAYFA;381) (SAYFA;671) (SAYFA;759) (SAYFA;737) (SAYFA;165) (SAYFA;376)

			(SAYFA;320) (SAYFA;574) (SAYFA;534) (SAYFA;252) (SAYFA;531) (SAYFA;458) (SAYFA;461) (SAYFA;677) (SAYFA;324) (SAYFA;750) (SAYFA;54) (SAYFA;54) (SAYFA;12) (SAYFA;508) (SAYFA;633) (SAYFA;371) (SAYFA;555) (SAYFA;555) (SAYFA;453) (SAYFA;97) (SAYFA;318) (SAYFA;700) (SAYFA;483) (SAYFA;370) (SAYFA;28) (SAYFA;491) (SAYFA;153) (SAYFA;72) (SAYFA;739) (SAYFA;730) (SAYFA;161) (SAYFA;161) (SAYFA;688) (SAYFA;65) (SAYFA;213) (SAYFA;718) (SAYFA;662) (SAYFA;644) (SAYFA;686) (SAYFA;43) (SAYFA;114) (SAYFA;319) (SAYFA;303) (SAYFA;524) (SAYFA;615)

			(SAYFA;81) (SAYFA;81) (SAYFA;19) (SAYFA;198) (SAYFA;576) (SAYFA;580) (SAYFA;60) (SAYFA;390) (SAYFA;390) (SAYFA;390) (SAYFA;466) (SAYFA;605) (SAYFA;102) (SAYFA;716) (SAYFA;388) (SAYFA;432) (SAYFA;432) (SAYFA;438) (SAYFA;438) (SAYFA;349) (SAYFA;738) (SAYFA;652) (SAYFA;710) (SAYFA;740) (SAYFA;64) (SAYFA;681) (SAYFA;681) (SAYFA;714) (SAYFA;114) (SAYFA;712) (SAYFA;182) (SAYFA;382) (SAYFA;270) (SAYFA;762) (SAYFA;669) (SAYFA;324) (SAYFA;397) (SAYFA;414) (SAYFA;117) (SAYFA;216) (SAYFA;466) (SAYFA;720) (SAYFA;354) (SAYFA;518) (SAYFA;192)

			(SAYFA;681) (SAYFA;662) (SAYFA;720) (SAYFA;299) (SAYFA;299) (SAYFA;561) (SAYFA;301) (SAYFA;746) (SAYFA;746) (SAYFA;532) (SAYFA;548) (SAYFA;668) (SAYFA;85) (SAYFA;85) (SAYFA;153) (SAYFA;153) (SAYFA;82) (SAYFA;576) (SAYFA;313) (SAYFA;329) (SAYFA;41) (SAYFA;755) (SAYFA;755) (SAYFA;746) (SAYFA;746) (SAYFA;575) (SAYFA;651) (SAYFA;692)
anıcak:	Anacak, anacak yer. Zikredecek, hatırlaycak yer.	Envār-ı Ḥaḳ anıcak yirdür ve (7) mevāhib-ı rabbāniyye gelicek yirdür ʿulūm-ı ledünnīnüñ maʿdinidür, daḫı ṣıfāt-ı luṭf-ıla ṣıfāt-ı (8) ḳahruñ maẓharıdur.	(SAYFA;591)
añıcaḳ:	Zikr edince, hatırlayınca. Anar anmaz, söyler söylemez. Zikr eder etmez. (munḳabıż: (A.) munḳabıż ol-: Geri	Anlardan iʿrāż ideler, anlaruñ muḫāl ve bāṭıl kelāmlarına ḳulaḳ ṭutmayalar, anları göricek ve añıcaḳ (7) munḳabıż olalar, tā ola ki	(SAYFA;352)

	çekilmiş olmak, geri toplanmış olmak. Karşısına yanlış veya kötü bir hal çıktığında gerisin geriye dönmek, yüz çevirmek.)	iḥtirāz idüṕ yalan daʿvīden yıġlınalar, maʿnī ṭaleb ideler. [177a]	
añıcılardur:	Hatırlayıcılardır.	Ammā ʿayāndur ehl-i hidāyet-içün (7) ve ehl-i şuhūd-içün ki ol ʿahdlerin añıcılardur, Allāh'dan ḳorḳuṕ ġayrından el çekmekdür.	(SAYFA;26)
añılur:	Hatırlanır, zikr edilir, söylenir.	Ammā dünyede cezāsı budur ki her fiʿl ü ḳavl ki ṭabīʿ ola, andan bir ẓulmet (10) var anuñ-ıla bu göñül ʿaynası jeng oluṕ pas ṭutar ol göñül ḫalḳlarınuñ mizācı (11) añılur ki rūḥāniyyedür ol aḫlāḳ-ı nefs ki ẓulmānīdür ḳuvvet ṭutar ol sebebile hevā (12) ġālib oluṕ dünyā ve anuñ şehvātlarına meyl ider.	(SAYFA;382)
Anıñ-çun:	Onun için. O sebepten.	Anıñ-çun didi Resūl ʿaleyhi's-selām; HS (3) HS.	(SAYFA;140)
añla-:	Anlamak, kavramak.	Bu sırrı ol ki añladı, bilmedi bunı ol ki cāhil oldı. [76a] Uşbu ululuḳlar-ıla bir naṣr-ı ʿazīz ki senden ġayri (17) bunuñ-ıla ʿizzetlenmedi daḫı bunuñ ḳoḳusı anuñ meşāmına irmedi,	(SAYFA;150) (SAYFA;150)

		illā saña müṭābaʿat itmek ḳoḳusın (18) meşāmıma almaġ-ıla añladı. [76a]	
anladur:	Anladur; anlatmak. Hatırlatır, öğretir, kavratır.	Yaʿnī̇, olar kim (19) yüzleri aġardı, anladur ki dünyede Ḥaḳ Taʿālā maʿrifeti-y-ile ve maḥabbeti-y-le cemʿ oluṕ anuñ [6b]	(SAYFA;11) (SAYFA;722)
añla-:	Anlamak, kavramak, fehm etmek.	Zī̇re siz (3) bu dil beyānı-la ol ḥaḳāyıḳı añlamaġa mecāl bulımazsız.	(SAYFA;295) (SAYFA;296) (SAYFA;115) (SAYFA;373) (SAYFA;272) (SAYFA;329) (SAYFA;150) (SAYFA;727) (SAYFA;277) (SAYFA;544)
anlar:	Onlar.	(10) Yaʿnī̇, anlar anı ḥaḳī̇ḳatā ne aṣdılar ne depelediler; lī̇kin Ḥaḳ Taʿālā anuñ ṭāliblerinüñ birini (11) ʿĪ̇sā ṣūretine mübeddel ḳıldı, anı aṣdılar, anı depelediler. [94b] (10) Yaʿnī̇, anlar ki biz anlaruñ göñüllerine ḥaḳāyıḳ-ı kitāb indürdük, tā anuñ nūr-ıla (11) ḳalbleri münevver oldı.[162b]	(SAYFA;187) (SAYFA;323) (SAYFA;323) (SAYFA;441) (SAYFA;676) (SAYFA;284) (SAYFA;280) (SAYFA;708) (SAYFA;249) (SAYFA;48) (SAYFA;62) (SAYFA;182) (SAYFA;254) (SAYFA;447) (SAYFA;563) (SAYFA;343) (SAYFA;726) (SAYFA;185) (SAYFA;269) (SAYFA;140) (SAYFA;634) (SAYFA;262) (SAYFA;118) (SAYFA;47)

			(SAYFA;667) (SAYFA;68) (SAYFA;616) (SAYFA;31) (SAYFA;557) (SAYFA;547) (SAYFA;160) (SAYFA;336) (SAYFA;58) (SAYFA;546) (SAYFA;29) (SAYFA;119) (SAYFA;122) (SAYFA;195) (SAYFA;195) (SAYFA;246) (SAYFA;276) (SAYFA;336) (SAYFA;361) (SAYFA;424) (SAYFA;301) (SAYFA;136) (SAYFA;718) (SAYFA;203) (SAYFA;20) (SAYFA;333) (SAYFA;333) (SAYFA;17) (SAYFA;556) (SAYFA;533) (SAYFA;226) (SAYFA;226) (SAYFA;8) (SAYFA;552) (SAYFA;280) (SAYFA;13) (SAYFA;476) (SAYFA;364) (SAYFA;502) (SAYFA;270) (SAYFA;237) (SAYFA;259) (SAYFA;551) (SAYFA;196) (SAYFA;597)

			(SAYFA;335) (SAYFA;617) (SAYFA;549) (SAYFA;503) (SAYFA;432) (SAYFA;477) (SAYFA;457) (SAYFA;148) (SAYFA;378) (SAYFA;47) (SAYFA;686) (SAYFA;330) (SAYFA;449) (SAYFA;580) (SAYFA;508) (SAYFA;55) (SAYFA;512) (SAYFA;335) (SAYFA;15) (SAYFA;323) (SAYFA;631) (SAYFA;469) (SAYFA;469) (SAYFA;475) (SAYFA;376) (SAYFA;376) (SAYFA;552) (SAYFA;476) (SAYFA;549) (SAYFA;223) (SAYFA;360) (SAYFA;32) (SAYFA;212) (SAYFA;261) (SAYFA;502) (SAYFA;521) (SAYFA;408) (SAYFA;408) (SAYFA;315) (SAYFA;566) (SAYFA;262) (SAYFA;194) (SAYFA;655) (SAYFA;22) (SAYFA;150)

			(SAYFA;685) (SAYFA;468) (SAYFA;124) (SAYFA;616) (SAYFA;296) (SAYFA;296) (SAYFA;191) (SAYFA;260) (SAYFA;9) (SAYFA;258) (SAYFA;130) (SAYFA;136) (SAYFA;135) (SAYFA;365) (SAYFA;257) (SAYFA;569) (SAYFA;528) (SAYFA;364) (SAYFA;391) (SAYFA;13) (SAYFA;194) (SAYFA;115) (SAYFA;474) (SAYFA;123) (SAYFA;278) (SAYFA;16) (SAYFA;144) (SAYFA;102) (SAYFA;109) (SAYFA;194) (SAYFA;470) (SAYFA;555) (SAYFA;259) (SAYFA;173) (SAYFA;271) (SAYFA;257) (SAYFA;399) (SAYFA;448) (SAYFA;482) (SAYFA;631) (SAYFA;673) (SAYFA;432) (SAYFA;623) (SAYFA;449) (SAYFA;581)

			(SAYFA;276) (SAYFA;707) (SAYFA;136) (SAYFA;448) (SAYFA;641) (SAYFA;115) (SAYFA;141) (SAYFA;758) (SAYFA;160) (SAYFA;67) (SAYFA;714) (SAYFA;6) (SAYFA;109) (SAYFA;173) (SAYFA;476) (SAYFA;150) (SAYFA;276) (SAYFA;210) (SAYFA;481) (SAYFA;603) (SAYFA;400) (SAYFA;393) (SAYFA;502) (SAYFA;286) (SAYFA;456) (SAYFA;440) (SAYFA;440) (SAYFA;117) (SAYFA;238) (SAYFA;238) (SAYFA;336) (SAYFA;494) (SAYFA;205) (SAYFA;551) (SAYFA;551) (SAYFA;431) (SAYFA;471) (SAYFA;432) (SAYFA;226) (SAYFA;631) (SAYFA;444) (SAYFA;433) (SAYFA;433) (SAYFA;618) (SAYFA;518)

			(SAYFA;119) (SAYFA;119) (SAYFA;425) (SAYFA;425) (SAYFA;68) (SAYFA;644) (SAYFA;113) (SAYFA;544) (SAYFA;467) (SAYFA;652) (SAYFA;148) (SAYFA;315) (SAYFA;367) (SAYFA;316) (SAYFA;755) (SAYFA;290) (SAYFA;543) (SAYFA;7) (SAYFA;217) (SAYFA;118) (SAYFA;549) (SAYFA;258) (SAYFA;588) (SAYFA;443) (SAYFA;632) (SAYFA;45) (SAYFA;723) (SAYFA;489) (SAYFA;382) (SAYFA;755) (SAYFA;361) (SAYFA;324) (SAYFA;324) (SAYFA;224) (SAYFA;224) (SAYFA;15) (SAYFA;246) (SAYFA;557) (SAYFA;557) (SAYFA;557) (SAYFA;282) (SAYFA;612) (SAYFA;288) (SAYFA;653) (SAYFA;368)

			(SAYFA;338) (SAYFA;438) (SAYFA;178) (SAYFA;203) (SAYFA;195) (SAYFA;634) (SAYFA;37) (SAYFA;472) (SAYFA;438) (SAYFA;438) (SAYFA;475) (SAYFA;148) (SAYFA;438) (SAYFA;438) (SAYFA;545) (SAYFA;19) (SAYFA;512) (SAYFA;739) (SAYFA;652) (SAYFA;664) (SAYFA;298) (SAYFA;446) (SAYFA;298) (SAYFA;707) (SAYFA;407) (SAYFA;224) (SAYFA;644) (SAYFA;664) (SAYFA;475) (SAYFA;306) (SAYFA;129) (SAYFA;279) (SAYFA;316) (SAYFA;38) (SAYFA;17) (SAYFA;117) (SAYFA;539) (SAYFA;258) (SAYFA;57) (SAYFA;483) (SAYFA;332) (SAYFA;548) (SAYFA;90) (SAYFA;417) (SAYFA;218)

			(SAYFA;179) (SAYFA;718) (SAYFA;245) (SAYFA;229) (SAYFA;208) (SAYFA;224) (SAYFA;649) (SAYFA;295) (SAYFA;343) (SAYFA;2) (SAYFA;152) (SAYFA;706) (SAYFA;508) (SAYFA;376) (SAYFA;20) (SAYFA;598) (SAYFA;539) (SAYFA;370) (SAYFA;609) (SAYFA;318) (SAYFA;539) (SAYFA;160) (SAYFA;46) (SAYFA;698) (SAYFA;606) (SAYFA;13) (SAYFA;706) (SAYFA;186) (SAYFA;332) (SAYFA;117) (SAYFA;615) (SAYFA;615) (SAYFA;623) (SAYFA;527) (SAYFA;509) (SAYFA;275) (SAYFA;186) (SAYFA;703) (SAYFA;434) (SAYFA;282) (SAYFA;129) (SAYFA;634) (SAYFA;730) (SAYFA;603) (SAYFA;497)

			(SAYFA;324) (SAYFA;659) (SAYFA;178) (SAYFA;627) (SAYFA;107) (SAYFA;505) (SAYFA;23) (SAYFA;155) (SAYFA;753) (SAYFA;247)
Anlardur:	Onlardır.	Anlar-(10)dur kim ʿināyet irişmekde evveldür ve ʿademden ḫurūc itmekde daḫı evvellerdür.	(SAYFA;634)
anlardan:	Onlardan.	Andan ḫaber virdi anlar-(17)dan ki dünyā-y-ı iḫtiyār idüp̀ esbāb-ı āhireti terk eyledi.	(SAYFA;719)
Anlara:	Onlara. * Onlar için.	(10) Anlara ehl-i aʿrāf ve maḳāmlarına aʿrāf diyü tesmiye ḳılındı. [223b] (10) Yaʿnī̇, ol yaramaz aḫlāḳları anlara ḫasī̇s ʿameller ḥāṣıl ḳılıvirdi.[126a] [272a] (1) üzerine şol nesne-y-ile cārī̇ oldı, peyġamber üzerine ʿaleyhi’s-selām ol atmaġ-ıla ḳudret (2) idüben, tā bunuñ-ıla anlara ol maḳām-ı kerī̇me hidāyet vire aña mütābaʿat itmekde (3) ictihād ḳılalar, tā aña deg ki ol maḳāma irişeler.	(SAYFA;445) (SAYFA;250) (SAYFA;676) (SAYFA;708) (SAYFA;120) (SAYFA;416) (SAYFA;416) (SAYFA;281) (SAYFA;101) (SAYFA;523) (SAYFA;511) (SAYFA;406) (SAYFA;171) (SAYFA;428) (SAYFA;29) (SAYFA;185) (SAYFA;185) (SAYFA;401) (SAYFA;362) (SAYFA;26) (SAYFA;250) (SAYFA;31) (SAYFA;503) (SAYFA;103)

			(SAYFA;270) (SAYFA;482) (SAYFA;336) (SAYFA;336) (SAYFA;390) (SAYFA;597) (SAYFA;672) (SAYFA;413) (SAYFA;465) (SAYFA;174) (SAYFA;235) (SAYFA;95) (SAYFA;112) (SAYFA;119) (SAYFA;119) (SAYFA;119) (SAYFA;140) (SAYFA;198) (SAYFA;262) (SAYFA;270) (SAYFA;336) (SAYFA;369) (SAYFA;477) (SAYFA;542) (SAYFA;635) (SAYFA;647) (SAYFA;693) (SAYFA;700) (SAYFA;706) (SAYFA;760) (SAYFA;502) (SAYFA;629) (SAYFA;475) (SAYFA;297) (SAYFA;297) (SAYFA;203) (SAYFA;325) (SAYFA;277) (SAYFA;326) (SAYFA;335) (SAYFA;342) (SAYFA;376) (SAYFA;270) (SAYFA;69) (SAYFA;623)

			(SAYFA;281) (SAYFA;466) (SAYFA;233) (SAYFA;389) (SAYFA;338) (SAYFA;277) (SAYFA;568) (SAYFA;344) (SAYFA;124) (SAYFA;513) (SAYFA;653) (SAYFA;266) (SAYFA;648) (SAYFA;735) (SAYFA;491) (SAYFA;544) (SAYFA;230) (SAYFA;378) (SAYFA;463) (SAYFA;70) (SAYFA;626) (SAYFA;712) (SAYFA;338) (SAYFA;461) (SAYFA;89) (SAYFA;89) (SAYFA;485) (SAYFA;672) (SAYFA;281) (SAYFA;11) (SAYFA;616) (SAYFA;616) (SAYFA;616) (SAYFA;469) (SAYFA;70) (SAYFA;70) (SAYFA;102) (SAYFA;102) (SAYFA;194) (SAYFA;234) (SAYFA;413) (SAYFA;369) (SAYFA;376) (SAYFA;756) (SAYFA;552)

			(SAYFA;376) (SAYFA;376) (SAYFA;335) (SAYFA;514) (SAYFA;315) (SAYFA;468) (SAYFA;696) (SAYFA;332) (SAYFA;663) (SAYFA;619) (SAYFA;123) (SAYFA;263) (SAYFA;32) (SAYFA;620) (SAYFA;448) (SAYFA;219) (SAYFA;267) (SAYFA;185) (SAYFA;315) (SAYFA;755) (SAYFA;262) (SAYFA;566) (SAYFA;728) (SAYFA;11) (SAYFA;237) (SAYFA;108) (SAYFA;108) (SAYFA;561) (SAYFA;429) (SAYFA;512) (SAYFA;614) (SAYFA;107) (SAYFA;462) (SAYFA;616) (SAYFA;677) (SAYFA;70) (SAYFA;210) (SAYFA;210) (SAYFA;164) (SAYFA;164) (SAYFA;659) (SAYFA;79) (SAYFA;303) (SAYFA;136) (SAYFA;649)

			(SAYFA;250) (SAYFA;391) (SAYFA;659) (SAYFA;692) (SAYFA;511) (SAYFA;308) (SAYFA;308) (SAYFA;102) (SAYFA;43) (SAYFA;123) (SAYFA;76) (SAYFA;232) (SAYFA;100) (SAYFA;283) (SAYFA;267) (SAYFA;149) (SAYFA;70) (SAYFA;385) (SAYFA;340) (SAYFA;628) (SAYFA;713) (SAYFA;237) (SAYFA;380) (SAYFA;546) (SAYFA;243) (SAYFA;449) (SAYFA;276) (SAYFA;732) (SAYFA;281) (SAYFA;195) (SAYFA;341) (SAYFA;707) (SAYFA;295) (SAYFA;360) (SAYFA;460) (SAYFA;323) (SAYFA;321) (SAYFA;537) (SAYFA;481) (SAYFA;460) (SAYFA;21) (SAYFA;319) (SAYFA;594) (SAYFA;574) (SAYFA;105)

			(SAYFA;68) (SAYFA;68) (SAYFA;77) (SAYFA;235) (SAYFA;376) (SAYFA;449) (SAYFA;387) (SAYFA;334) (SAYFA;239) (SAYFA;402) (SAYFA;402) (SAYFA;160) (SAYFA;476) (SAYFA;150) (SAYFA;237) (SAYFA;91) (SAYFA;188) (SAYFA;665) (SAYFA;694) (SAYFA;482) (SAYFA;456) (SAYFA;225) (SAYFA;126) (SAYFA;126) (SAYFA;126) (SAYFA;126) (SAYFA;40) (SAYFA;238) (SAYFA;321) (SAYFA;448) (SAYFA;108) (SAYFA;431) (SAYFA;471) (SAYFA;273) (SAYFA;493) (SAYFA;519) (SAYFA;389) (SAYFA;187) (SAYFA;518) (SAYFA;518) (SAYFA;32) (SAYFA;288) (SAYFA;272) (SAYFA;518) (SAYFA;204)

			(SAYFA;113) (SAYFA;113) (SAYFA;113) (SAYFA;319) (SAYFA;311) (SAYFA;413) (SAYFA;275) (SAYFA;67) (SAYFA;58) (SAYFA;741) (SAYFA;644) (SAYFA;17) (SAYFA;217) (SAYFA;594) (SAYFA;477) (SAYFA;714) (SAYFA;118) (SAYFA;118) (SAYFA;118) (SAYFA;70) (SAYFA;578) (SAYFA;32) (SAYFA;547) (SAYFA;537) (SAYFA;616) (SAYFA;52) (SAYFA;74) (SAYFA;223) (SAYFA;217) (SAYFA;77) (SAYFA;361) (SAYFA;224) (SAYFA;15) (SAYFA;612) (SAYFA;195) (SAYFA;438) (SAYFA;148) (SAYFA;48) (SAYFA;437) (SAYFA;511) (SAYFA;379) (SAYFA;379) (SAYFA;676) (SAYFA;47) (SAYFA;315)

			(SAYFA;438) (SAYFA;100) (SAYFA;246) (SAYFA;108) (SAYFA;658) (SAYFA;561) (SAYFA;174) (SAYFA;521) (SAYFA;704) (SAYFA;753) (SAYFA;753) (SAYFA;521) (SAYFA;393) (SAYFA;442) (SAYFA;251) (SAYFA;546) (SAYFA;281) (SAYFA;107) (SAYFA;108) (SAYFA;108) (SAYFA;617) (SAYFA;129) (SAYFA;480) (SAYFA;336) (SAYFA;75) (SAYFA;623) (SAYFA;272) (SAYFA;603) (SAYFA;590) (SAYFA;526) (SAYFA;428) (SAYFA;699) (SAYFA;118) (SAYFA;425) (SAYFA;427) (SAYFA;124) (SAYFA;121) (SAYFA;258) (SAYFA;250) (SAYFA;129) (SAYFA;331) (SAYFA;483) (SAYFA;620) (SAYFA;620) (SAYFA;556)

			(SAYFA;620) (SAYFA;539) (SAYFA;416) (SAYFA;603) (SAYFA;696) (SAYFA;690) (SAYFA;762) (SAYFA;57) (SAYFA;46) (SAYFA;753) (SAYFA;415) (SAYFA;460) (SAYFA;43) (SAYFA;417) (SAYFA;417) (SAYFA;109) (SAYFA;238) (SAYFA;406) (SAYFA;234) (SAYFA;463) (SAYFA;587) (SAYFA;760) (SAYFA;239) (SAYFA;582) (SAYFA;376) (SAYFA;462) (SAYFA;386) (SAYFA;386) (SAYFA;269) (SAYFA;269) (SAYFA;669) (SAYFA;741) (SAYFA;81) (SAYFA;144) (SAYFA;288) (SAYFA;698) (SAYFA;698) (SAYFA;690) (SAYFA;328) (SAYFA;438) (SAYFA;210) (SAYFA;662) (SAYFA;89) (SAYFA;634) (SAYFA;428)

			(SAYFA;645) (SAYFA;437) (SAYFA;335) (SAYFA;90) (SAYFA;662) (SAYFA;572) (SAYFA;732) (SAYFA;449) (SAYFA;328) (SAYFA;68) (SAYFA;68) (SAYFA;343) (SAYFA;465) (SAYFA;705) (SAYFA;652) (SAYFA;249) (SAYFA;708) (SAYFA;760) (SAYFA;483) (SAYFA;21) (SAYFA;21) (SAYFA;469) (SAYFA;74) (SAYFA;645) (SAYFA;304) (SAYFA;148) (SAYFA;494) (SAYFA;552) (SAYFA;48) (SAYFA;178) (SAYFA;623) (SAYFA;307) (SAYFA;177) (SAYFA;499) (SAYFA;678) (SAYFA;729) (SAYFA;596) (SAYFA;547) (SAYFA;500) (SAYFA;330)
anlaradur:	Onlaradır.	ṕes, bu āyetde (14) işāret ol baṭṭāl ṣūfilere ki turāhat ehlidür, anlaradur ki ricāllerüñ aḥvāllarına	(SAYFA;351)

		ṭalarlar (15) ve ḫaber virürler.	
anlarcılayın:	Onlar gibi.	Zīre bu enʿām Allāhu Taʿālā'yı bilmezler ki seveler yā anı ṭaleb ideler, (17) bular daḫı anlarcılayın belki daḫı azġunlar. [260a]	(SAYFA;518) (SAYFA;397)
anlarcılayındur:	Onlar gibidir.	Bu (5) ḳavm daḫı anlarcılayındur. [250b]	(SAYFA;499)
anlarda:	Onlarda, onlar da.	(13) İşāret bunda budur ki yaʿnī, bular işitdiler çün Ḥaḳ Taʿālā anlara işitdürdi, andan ötrü ki (14) anlarda Allāhu Taʿālā ḫayr-varrın bilürdi ol görklü istiʿdādlarından ezelde. [141b] İşāret bu iki āyetde budur ki yaʿnī, şolar kim nefs ü hevādan ve Şeyṭān'dan çivildü (7) iderler anlarda ḫayr yoḳdur. [79a]	(SAYFA;281) (SAYFA;156) (SAYFA;156) (SAYFA;170) (SAYFA;428) (SAYFA;431) (SAYFA;252)
anlardaġı:	Onlardaki.	Yaʿnī, ben anlardaġı öleyin ki Allāh'dan (6) ġayrı ve anuñ maḥabbetinden ġayrı ḥākim ṭaleb eyleyem dünyede āḫiretde baña ḥükm eyleye, ben (7) anuñ ḥükmi-y-ile ölem. [190b]	(SAYFA;379)
anlardan:	Onlardan.	(10) ṕes, Resūl'e buyurdı ki anlardan ʿamelleri ḳabūl olunmaya ki nifāḳ-ıla ḳarışıḳdur. [314a] (14) Anlaruñ-ıçun bir	(SAYFA;626) (SAYFA;362) (SAYFA;107) (SAYFA;751) (SAYFA;429) (SAYFA;276)

		meslek-ı vāḥid iḫtiyār ḳıldı, ẕikre ve hidāyete ve tafḍīl ḳılmaġa ʿālemler üzere seni , (15) anlardan ki İbrahīm'den öñdin-idi daḫı ṣoñra-y-ıdı vücūd yöninden daḫı hidāyet yöninden. [182a]	(SAYFA;247) (SAYFA;325) (SAYFA;424) (SAYFA;708) (SAYFA;637) (SAYFA;58) (SAYFA;264) (SAYFA;272) (SAYFA;106) (SAYFA;178) (SAYFA;305) (SAYFA;553) (SAYFA;201) (SAYFA;449) (SAYFA;439) (SAYFA;338) (SAYFA;352) (SAYFA;577) (SAYFA;95) (SAYFA;345) (SAYFA;234) (SAYFA;286) (SAYFA;514) (SAYFA;444) (SAYFA;78) (SAYFA;517) (SAYFA;481) (SAYFA;57) (SAYFA;68) (SAYFA;276) (SAYFA;250) (SAYFA;3) (SAYFA;470) (SAYFA;235) (SAYFA;282) (SAYFA;351) (SAYFA;141) (SAYFA;549) (SAYFA;680) (SAYFA;635) (SAYFA;320) (SAYFA;322) (SAYFA;103) (SAYFA;341) (SAYFA;379)

			(SAYFA;77) (SAYFA;433) (SAYFA;563) (SAYFA;1) (SAYFA;29) (SAYFA;314) (SAYFA;107) (SAYFA;671) (SAYFA;123) (SAYFA;308) (SAYFA;331) (SAYFA;164) (SAYFA;164) (SAYFA;77) (SAYFA;632) (SAYFA;272) (SAYFA;543) (SAYFA;267) (SAYFA;281) (SAYFA;442) (SAYFA;341) (SAYFA;250) (SAYFA;573) (SAYFA;77) (SAYFA;333) (SAYFA;238) (SAYFA;471) (SAYFA;547) (SAYFA;229) (SAYFA;108) (SAYFA;218) (SAYFA;31) (SAYFA;612) (SAYFA;234) (SAYFA;90) (SAYFA;432) (SAYFA;76) (SAYFA;442) (SAYFA;104) (SAYFA;135) (SAYFA;706) (SAYFA;678)
anlardandur:	Onlardandır.	(11) Ol anlardandur ki didi “Benüm-ile işidür, benüm-ile	(SAYFA;292) (SAYFA;517) (SAYFA;229)

		söyler, benüm-ile ṭutar ”. [147a] Ol anlardandur ki ol Ḥaḳ Taʿālā (12) nūrınuñ reşāşından ḫılḳat-ı ervāḥda aña irişmişdür. [259b]	(SAYFA;465)
anlardanın:	Onlardanım.	Ben ve Ebū Bekr ve ʿÖmer anlardanın “ ṕes, her her kim ehl-i cennetden ola (8) maḳām-ı ʿılliyyīn ola, anlara cennetde ḫulūd var ve her kim maḳām-ı maḳʿad-ı ṣıdḳ olsa ol (9) cennetden daḫı görklürek maḳāmda olur. [379a]	(SAYFA;756)
anlardın:	Onlardan.	Andan ḫaber virdi anlardan ki (4) ḥaḳīḳatā īmāna ḫiṭāb olundılar ve anlardın ki olunmadılar. [153b] Ḳaćan siz anlardın yaña dönseñüz (16) ol münāfıḳlar ḫayr ehli gibi ṣūretlerin beñzetmege ḳāniʿ olmayuṕ gelüṕ yalan andlar (17) ićüṕ ʿöẕrler iẓhār ideler. [316b]	(SAYFA;305) (SAYFA;631) (SAYFA;407) (SAYFA;137)
anlardur:	Onlardır.	(10) Bular anlardur ki Ḥaḳḳ’ı ṭaleṕ idüṕ nefs-i beriyyesinde (11) münḳaṭıʿ oluṕ hevā yolına düşdiler, giderken ökćeleri üzere mutav bigi ḳıçın ḳıçın (12) girü döndiler. [6b] (10) Yaʿnī, ol nisālar	(SAYFA;11) (SAYFA;92) (SAYFA;24) (SAYFA;29) (SAYFA;653) (SAYFA;46) (SAYFA;283) (SAYFA;10) (SAYFA;345) (SAYFA;443) (SAYFA;191)

		ki erenlerden ṣoñra kemāle ṣāliḥ olalar anlardur ki Allāhu Taʿālā'ya mutīʿ (11) olucı olalar. [47a]	(SAYFA;58) (SAYFA;548) (SAYFA;664) (SAYFA;278) (SAYFA;517) (SAYFA;79) (SAYFA;175) (SAYFA;342) (SAYFA;8) (SAYFA;417) (SAYFA;417) (SAYFA;470) (SAYFA;467) (SAYFA;47) (SAYFA;448) (SAYFA;628) (SAYFA;544) (SAYFA;145) (SAYFA;594) (SAYFA;720) (SAYFA;107) (SAYFA;364) (SAYFA;183) (SAYFA;250) (SAYFA;444) (SAYFA;76) (SAYFA;603) (SAYFA;261) (SAYFA;418) (SAYFA;535) (SAYFA;331) (SAYFA;548)
anları:	Onları.	(10) Andan Ḥaḳ Taʿālā ol ḳalem-i teklīfi bularuñ üzerine icrā ḳıldı ve ḳalbleri nehy eyledi, (11) nefslere mütābaʿat ḳılmaḳdan ve daḫı emr eyledi ki anları ḳatl idüp Ḳaʿbe-i ḳulūbı ṭavāf (12) ḳılmaḳdan menʿ ideler, tā ki anı necis ḳılmaya ol şerki ve	(SAYFA;589) (SAYFA;387) (SAYFA;330) (SAYFA;249) (SAYFA;249) (SAYFA;261) (SAYFA;416) (SAYFA;521) (SAYFA;741) (SAYFA;741) (SAYFA;586) (SAYFA;301) (SAYFA;575)

		yaramaz ṣıfatları necāseti-y-ile. [295b] (11) Ve ammā Şeyṭānuñ istimtāʿı ins-ile oldur ki anuñ-ıla muʿāvenet ṭaleb ide ḫalḳı azduruṕ (12) iġvā itmeklige anları iġvā ḳılmaḳda ʿāciz ḳılduġı vaḳt. [194b]	(SAYFA;512) (SAYFA;693) (SAYFA;250) (SAYFA;726) (SAYFA;726) (SAYFA;667) (SAYFA;594) (SAYFA;637) (SAYFA;112) (SAYFA;413) (SAYFA;583) (SAYFA;29) (SAYFA;105) (SAYFA;204) (SAYFA;270) (SAYFA;321) (SAYFA;377) (SAYFA;387) (SAYFA;424) (SAYFA;620) (SAYFA;708) (SAYFA;434) (SAYFA;378) (SAYFA;122) (SAYFA;603) (SAYFA;614) (SAYFA;734) (SAYFA;31) (SAYFA;41) (SAYFA;267) (SAYFA;268) (SAYFA;314) (SAYFA;556) (SAYFA;376) (SAYFA;632) (SAYFA;332) (SAYFA;623) (SAYFA;297) (SAYFA;701) (SAYFA;568) (SAYFA;277) (SAYFA;122) (SAYFA;432) (SAYFA;463) (SAYFA;485)

			(SAYFA;352) (SAYFA;157) (SAYFA;511) (SAYFA;443) (SAYFA;1) (SAYFA;417) (SAYFA;432) (SAYFA;38) (SAYFA;377) (SAYFA;350) (SAYFA;375) (SAYFA;332) (SAYFA;332) (SAYFA;600) (SAYFA;360) (SAYFA;519) (SAYFA;620) (SAYFA;750) (SAYFA;262) (SAYFA;566) (SAYFA;448) (SAYFA;709) (SAYFA;136) (SAYFA;135) (SAYFA;135) (SAYFA;528) (SAYFA;265) (SAYFA;377) (SAYFA;74) (SAYFA;272) (SAYFA;528) (SAYFA;259) (SAYFA;395) (SAYFA;38) (SAYFA;78) (SAYFA;78) (SAYFA;69) (SAYFA;367) (SAYFA;470) (SAYFA;70) (SAYFA;284) (SAYFA;540) (SAYFA;482) (SAYFA;432) (SAYFA;623)

			(SAYFA;367) (SAYFA;582) (SAYFA;272) (SAYFA;239) (SAYFA;439) (SAYFA;575) (SAYFA;481) (SAYFA;259) (SAYFA;67) (SAYFA;295) (SAYFA;142) (SAYFA;567) (SAYFA;176) (SAYFA;457) (SAYFA;578) (SAYFA;666) (SAYFA;383) (SAYFA;77) (SAYFA;524) (SAYFA;500) (SAYFA;272) (SAYFA;377) (SAYFA;541) (SAYFA;207) (SAYFA;126) (SAYFA;474) (SAYFA;90) (SAYFA;143) (SAYFA;109) (SAYFA;340) (SAYFA;141) (SAYFA;141) (SAYFA;631) (SAYFA;389) (SAYFA;424) (SAYFA;425) (SAYFA;424) (SAYFA;330) (SAYFA;32) (SAYFA;416) (SAYFA;272) (SAYFA;143) (SAYFA;665) (SAYFA;665) (SAYFA;514)

			(SAYFA;311) (SAYFA;367) (SAYFA;641) (SAYFA;497) (SAYFA;366) (SAYFA;573) (SAYFA;381) (SAYFA;9) (SAYFA;545) (SAYFA;283) (SAYFA;650) (SAYFA;504) (SAYFA;607) (SAYFA;193) (SAYFA;543) (SAYFA;646) (SAYFA;26) (SAYFA;573) (SAYFA;229) (SAYFA;642) (SAYFA;573) (SAYFA;345) (SAYFA;612) (SAYFA;338) (SAYFA;459) (SAYFA;680) (SAYFA;722) (SAYFA;697) (SAYFA;336) (SAYFA;652) (SAYFA;410) (SAYFA;410) (SAYFA;456) (SAYFA;521) (SAYFA;521) (SAYFA;267) (SAYFA;739) (SAYFA;469) (SAYFA;262) (SAYFA;352) (SAYFA;21) (SAYFA;326) (SAYFA;667) (SAYFA;75) (SAYFA;184)

			(SAYFA;676) (SAYFA;631) (SAYFA;153) (SAYFA;707) (SAYFA;707) (SAYFA;603) (SAYFA;14) (SAYFA;323) (SAYFA;573) (SAYFA;38) (SAYFA;228) (SAYFA;393) (SAYFA;57) (SAYFA;57) (SAYFA;46) (SAYFA;752) (SAYFA;415) (SAYFA;211) (SAYFA;79) (SAYFA;659) (SAYFA;343) (SAYFA;356) (SAYFA;165) (SAYFA;389) (SAYFA;18) (SAYFA;386) (SAYFA;461) (SAYFA;324) (SAYFA;324) (SAYFA;161) (SAYFA;229) (SAYFA;206) (SAYFA;89) (SAYFA;158) (SAYFA;462) (SAYFA;464) (SAYFA;523) (SAYFA;333) (SAYFA;331) (SAYFA;319) (SAYFA;684) (SAYFA;684) (SAYFA;623) (SAYFA;375) (SAYFA;375)

			(SAYFA;16) (SAYFA;74) (SAYFA;340) (SAYFA;506) (SAYFA;90) (SAYFA;634) (SAYFA;479) (SAYFA;545) (SAYFA;588) (SAYFA;137) (SAYFA;137) (SAYFA;667) (SAYFA;104) (SAYFA;299) (SAYFA;178) (SAYFA;316) (SAYFA;231) (SAYFA;434) (SAYFA;376)
anlar-ıçun:	Onlar için.	Anlardur kim biz (4) anlar-ıçun ecr-ı ʿaẓīm yaraḳladuḳ ki virevüz. [96b]	(SAYFA;191)
anlaruñ-ıla:	Onlarla.	Bunda işāret var ol ṭāliblere ki Allāh'dın yaña seyr idicilerdür; (6) tā ol dünyā ehlinden ve hevāsına mütābaʿat ḳılandan kimseyi dōst ṭutunmaya ve anlaru-(7)ñ-ıla ḳarışmaya; tā ol ḥırṣ u şehvātdan ḥubb-ı dünyādan müfāraḳat itmeyince Ḥaḳḳ'ı ṭaleb (8) ḳılmaḳda size müvāfaḳat ḳılmayınca ve zeḫārif-ı dünyāyı terk itmeyince. [68b]	(SAYFA;135)
anlaruñ:	Onların.	(10) Yaʿnī, anlar ki biz anlaruñ göñüllerine ḥaḳāyıḳ-ı kitāb indürdük, tā	(SAYFA;323) (SAYFA;635) (SAYFA;7) (SAYFA;302)

		anuñ nūr-ıla (11) ḳalbleri münevver oldı. [162b] (10) Yaʿnī, anlaruñ ḳalblerinde bostānlar yaraḳladı ki aġaçları īmān u yaḳīndür, daḫı ṣıdḳ u (11) iḫlāṣ, tevekkel ü teslīm ve rıżādur. [318b]	(SAYFA;165) (SAYFA;494) (SAYFA;427) (SAYFA;224) (SAYFA;707) (SAYFA;278) (SAYFA;278) (SAYFA;447) (SAYFA;439) (SAYFA;565) (SAYFA;521) (SAYFA;619) (SAYFA;307) (SAYFA;586) (SAYFA;185) (SAYFA;100) (SAYFA;364) (SAYFA;55) (SAYFA;118) (SAYFA;268) (SAYFA;148) (SAYFA;730) (SAYFA;352) (SAYFA;103) (SAYFA;503) (SAYFA;557) (SAYFA;557) (SAYFA;57) (SAYFA;103) (SAYFA;686) (SAYFA;556) (SAYFA;315) (SAYFA;413) (SAYFA;465) (SAYFA;546) (SAYFA;255) (SAYFA;101) (SAYFA;112) (SAYFA;112) (SAYFA;112) (SAYFA;112) (SAYFA;172) (SAYFA;195) (SAYFA;211) (SAYFA;226)

			(SAYFA;226) (SAYFA;267) (SAYFA;270) (SAYFA;379) (SAYFA;379) (SAYFA;379) (SAYFA;406) (SAYFA;424) (SAYFA;432) (SAYFA;443) (SAYFA;469) (SAYFA;608) (SAYFA;621) (SAYFA;680) (SAYFA;424) (SAYFA;630) (SAYFA;510) (SAYFA;325) (SAYFA;31) (SAYFA;761) (SAYFA;400) (SAYFA;17) (SAYFA;495) (SAYFA;235) (SAYFA;314) (SAYFA;330) (SAYFA;511) (SAYFA;203) (SAYFA;479) (SAYFA;69) (SAYFA;69) (SAYFA;69) (SAYFA;71) (SAYFA;71) (SAYFA;624) (SAYFA;382) (SAYFA;429) (SAYFA;272) (SAYFA;261) (SAYFA;188) (SAYFA;462) (SAYFA;517) (SAYFA;280) (SAYFA;238) (SAYFA;179)

			(SAYFA;258) (SAYFA;560) (SAYFA;465) (SAYFA;324) (SAYFA;551) (SAYFA;503) (SAYFA;457) (SAYFA;352) (SAYFA;581) (SAYFA;670) (SAYFA;549) (SAYFA;616) (SAYFA;1) (SAYFA;1) (SAYFA;264) (SAYFA;632) (SAYFA;654) (SAYFA;488) (SAYFA;353) (SAYFA;32) (SAYFA;665) (SAYFA;512) (SAYFA;18) (SAYFA;558) (SAYFA;573) (SAYFA;70) (SAYFA;624) (SAYFA;127) (SAYFA;38) (SAYFA;234) (SAYFA;186) (SAYFA;595) (SAYFA;476) (SAYFA;514) (SAYFA;315) (SAYFA;468) (SAYFA;468) (SAYFA;375) (SAYFA;600) (SAYFA;361) (SAYFA;619) (SAYFA;322) (SAYFA;63) (SAYFA;738) (SAYFA;114)

			(SAYFA;124) (SAYFA;743) (SAYFA;457) (SAYFA;404) (SAYFA;408) (SAYFA;20) (SAYFA;406) (SAYFA;255) (SAYFA;135) (SAYFA;18) (SAYFA;551) (SAYFA;423) (SAYFA;207) (SAYFA;514) (SAYFA;302) (SAYFA;93) (SAYFA;95) (SAYFA;16) (SAYFA;267) (SAYFA;470) (SAYFA;467) (SAYFA;448) (SAYFA;455) (SAYFA;455) (SAYFA;506) (SAYFA;665) (SAYFA;640) (SAYFA;103) (SAYFA;423) (SAYFA;186) (SAYFA;357) (SAYFA;357) (SAYFA;582) (SAYFA;226) (SAYFA;137) (SAYFA;137) (SAYFA;368) (SAYFA;631) (SAYFA;299) (SAYFA;44) (SAYFA;393) (SAYFA;186) (SAYFA;38) (SAYFA;20) (SAYFA;256)

			(SAYFA;44) (SAYFA;416) (SAYFA;207) (SAYFA;214) (SAYFA;511) (SAYFA;304) (SAYFA;91) (SAYFA;653) (SAYFA;629) (SAYFA;443) (SAYFA;404) (SAYFA;563) (SAYFA;338) (SAYFA;188) (SAYFA;535) (SAYFA;340) (SAYFA;340) (SAYFA;456) (SAYFA;534) (SAYFA;440) (SAYFA;378) (SAYFA;238) (SAYFA;175) (SAYFA;321) (SAYFA;154) (SAYFA;448) (SAYFA;565) (SAYFA;373) (SAYFA;744) (SAYFA;221) (SAYFA;221) (SAYFA;389) (SAYFA;513) (SAYFA;17) (SAYFA;59) (SAYFA;92) (SAYFA;187) (SAYFA;36) (SAYFA;425) (SAYFA;100) (SAYFA;424) (SAYFA;424) (SAYFA;260) (SAYFA;60) (SAYFA;665)

			(SAYFA;507) (SAYFA;555) (SAYFA;319) (SAYFA;151) (SAYFA;103) (SAYFA;45) (SAYFA;54) (SAYFA;135) (SAYFA;100) (SAYFA;459) (SAYFA;702) (SAYFA;282) (SAYFA;24) (SAYFA;20) (SAYFA;542) (SAYFA;535) (SAYFA;338) (SAYFA;195) (SAYFA;438) (SAYFA;315) (SAYFA;11) (SAYFA;637) (SAYFA;676) (SAYFA;443) (SAYFA;325) (SAYFA;438) (SAYFA;65) (SAYFA;171) (SAYFA;100) (SAYFA;100) (SAYFA;317) (SAYFA;267) (SAYFA;174) (SAYFA;675) (SAYFA;353) (SAYFA;756) (SAYFA;442) (SAYFA;372) (SAYFA;547) (SAYFA;16) (SAYFA;443) (SAYFA;672) (SAYFA;446) (SAYFA;378) (SAYFA;21)

			(SAYFA;21) (SAYFA;213) (SAYFA;213) (SAYFA;364) (SAYFA;641) (SAYFA;267) (SAYFA;623) (SAYFA;280) (SAYFA;536) (SAYFA;575) (SAYFA;506) (SAYFA;629) (SAYFA;306) (SAYFA;613) (SAYFA;250) (SAYFA;556) (SAYFA;351) (SAYFA;66) (SAYFA;632) (SAYFA;393) (SAYFA;36) (SAYFA;553) (SAYFA;703) (SAYFA;255) (SAYFA;488) (SAYFA;488) (SAYFA;488) (SAYFA;488) (SAYFA;138) (SAYFA;61) (SAYFA;649) (SAYFA;97) (SAYFA;750) (SAYFA;479) (SAYFA;479) (SAYFA;706) (SAYFA;489) (SAYFA;376) (SAYFA;517) (SAYFA;517) (SAYFA;282) (SAYFA;535) (SAYFA;324) (SAYFA;175) (SAYFA;324)

			(SAYFA;750) (SAYFA;31) (SAYFA;428) (SAYFA;539) (SAYFA;539) (SAYFA;218) (SAYFA;744) (SAYFA;244) (SAYFA;578) (SAYFA;315) (SAYFA;537) (SAYFA;33) (SAYFA;463) (SAYFA;189) (SAYFA;13) (SAYFA;333) (SAYFA;250) (SAYFA;319) (SAYFA;401) (SAYFA;747) (SAYFA;573) (SAYFA;370) (SAYFA;340) (SAYFA;427) (SAYFA;427) (SAYFA;506) (SAYFA;92) (SAYFA;528) (SAYFA;90) (SAYFA;541) (SAYFA;609) (SAYFA;175) (SAYFA;25) (SAYFA;444) (SAYFA;634) (SAYFA;53) (SAYFA;69) (SAYFA;68) (SAYFA;744) (SAYFA;128) (SAYFA;608) (SAYFA;359) (SAYFA;215) (SAYFA;684) (SAYFA;97)

			(SAYFA;97) (SAYFA;245) (SAYFA;136) (SAYFA;399) (SAYFA;750) (SAYFA;338) (SAYFA;278) (SAYFA;263) (SAYFA;100) (SAYFA;155) (SAYFA;494) (SAYFA;229) (SAYFA;421) (SAYFA;446) (SAYFA;671) (SAYFA;434) (SAYFA;434) (SAYFA;194) (SAYFA;192)
anlaruñdur:		(9) Yaʿnī, taḳvā ve tezkiye anlaruñdur ki māllarını ve ervāḥlarını infāḳ iderler her vaḳtde; (10) belki cemīʿ-i mükevvenātı infāḳ iderler ol mükevvini ṭaleb itmeklikde. [13a] Andan ötrü ki meblaġ-ı ricāle irdiler ki māl anlaruñdur. [35a]	(SAYFA;24) (SAYFA;68)
anlaruñ-ıçun:	Onların için. Onlar için.	(14) Anlaruñ-ıçun bir meslek-ı vāḥid iḫtiyār ḳıldı, ẕikre ve hidāyete ve tafḍīl ḳılmaġa ʿālemler üzere seni , (15) anlardan ki İbrahīm'den öñdin-idi daḫı ṣoñra-y-ıdı vücūd yöninden daḫı hidāyet yöninden. [182a]	(SAYFA;362) (SAYFA;22) (SAYFA;330) (SAYFA;237) (SAYFA;374) (SAYFA;568) (SAYFA;623) (SAYFA;624)

		(18) Nite ki kāfirler maḫṣūṣdur ol ʿaẕāb-ıla ki anlaruñ-ıçun yaraḳlanmışdur. [12a]	
anlaruñ-ıçundur:	Onlar içindir. Onların içindir.	İşāret bunda budur ki bedürüstī, ṣadr münşeriḥ olmaḳ (7) anlaruñ-ıçundur ki Ḥaḳ Taʿālā diler anlara hidāyet vire, anuñ ṣadrı giñer anuñ ḳalbine nūr (8) vāḳiʿ olmaġ-ıla. [193b] Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ḳatında derecāt bularuñdur ol (14) nūr yüceldügi ḳadar yaḳinliḳ maḳāmında daḫı Ḥaḳ Taʿālā'dan şefḳat anlaruñ-ıçundur ki nūrı-y-ıla (15) anlaruñ vücūdı ẓulamın setr ider, daḫı ʿaṭā vardur ol kerīmden gendü keremine münāsib. [268b]	(SAYFA;385) (SAYFA;535)
anlaruñ-ıla:	Onlala. Onların ile.	(15) Yaʿnī, inẕār ide, ol ʿahdlerin unıdanlara ki ben anlaruñ-ıla mīṯāḳ-ı evvelde ʿahd eyledüm, anı (16) unıtdılar. [330a] (16) Yaʿnī, buları düşman ṭutalar şol vaḳt ki ol küfrleri ṣıfat-ıla ṯābit olmaġı iḫtiyār ideler ol (17) ẓulmātından çıḳuṕ ol mevāhib-ı Ḥaḳ nūrına girmeyeler her müʾmin ḳalb ki	(SAYFA;658) (SAYFA;586) (SAYFA;586) (SAYFA;119) (SAYFA;255) (SAYFA;71) (SAYFA;363) (SAYFA;260) (SAYFA;258) (SAYFA;549) (SAYFA;5) (SAYFA;600) (SAYFA;479) (SAYFA;76) (SAYFA;261) (SAYFA;175)

		ṣadāḳat ḳıla ol (18) rūḥ-ı kāfir-ile yā nefs-i kāfire-y-ile anlaruñ küfrini ḫōş göre anlaruñ-ıla cihād itmeye ki (19) anları ol ṭabīʿatları küfrinden çıḳuṗ īmānlarına göre anlaruñ-ıla mudārā ḳıla. [294a]	(SAYFA;261) (SAYFA;351) (SAYFA;582) (SAYFA;214) (SAYFA;376) (SAYFA;367) (SAYFA;405) (SAYFA;118) (SAYFA;164) (SAYFA;192) (SAYFA;50) (SAYFA;121) (SAYFA;249) (SAYFA;561) (SAYFA;352) (SAYFA;76) (SAYFA;262)
anlaruñ-içün:	Onlar için. Onlara has olarak.	(17) Yaʿnī, biz beyān ḳıluṗ iẓhār eyledük ol rubūbiyyete ṭanuḳ olan āyetleri şol ḳavm-içün (18) ki ḳadrin bilürler ki olar ehl-i maḥabbetdür ki AK anlaruñ-içün dinilmişdür. [186b]	(SAYFA;371)
añlayalar:	Anlayalar. Fehm edeler. Kavrayalar. *Anlasınlar, idrak etsinler diye.	(11) Andan ki anuñ ḥaḳīḳatin añlayalar ve daḫı ḳulaḳlarına ṣaġırlıḳ ve aġırlıḳ virdük ol istiʿdād-ı (12) ḫılḳīlerinüñ fesādından. [163b] [265b] (1) ve risāletüñde Allāhu Taʿālā'dan saña ne faẓl-ı ʿaẓīm ve maḳām-ı kerīm virilmişdür, añlayalar.	(SAYFA;325) (SAYFA;529) (SAYFA;351)
añlayan:	Anlayan, fehm eden, idrak eden. Anlayıp benimseyerek iman	[343b] (1) Sen kör olanlara seni ve senüñ risāletüñ görmeklige nice	(SAYFA;685)

	eden.	hidāyet viresin, ćün ḳalbleri (2) kördür resūli ve risāleti añlayan baṣīret-ı ḳalbdür.	
añlayasın:	Anlayasın. İdrak edesin. Kavrayasın. añla-: Bir şeyin ne demek olduğunu, neye işaret ettiğini kavramak. añlayasın: Kavrayıp benimseyesin.	(12) Ve daḫı ḫabīrdür, anı ki ḫalḳ arasında anuñ-ıçun tecellī ḳıldı; fehm it añlayasın. [178b] (7) Yaʿnī, sizüñ ol vücūd-ı mecāzīñüz müntefī olmaz; illā anı ol vücūd-ı ḥaḳīḳīye teslīm itmeyince; (8) cidd-ile fehm eyle, añlayasın. [5a]	(SAYFA;355) (SAYFA;8) (SAYFA;442) (SAYFA;396) (SAYFA;260) (SAYFA;1) (SAYFA;194)
añlayasız:	Anlayasınız. Kavrayasınız. Fehm edesiniz. Anlayıp kavrayarak benimseyesiniz. İçselleştiresiniz.	[369b] (1) itmez misiz ki bu meşrebi añlayasız.	(SAYFA;737) (SAYFA;339) (SAYFA;371)
añlayasız:	Anlamak, ayırt etmek. añlayasız; anlayasınız, kavrayıp ayırt edesiniz.	Fikr itmez misiz ki naẓar-ı ʿaḳl-ıla ḥaḳḳı bāṭılı bilesiz, (8) yā hidāyeti ḍalāletden añlayasız ”. [335b]	(SAYFA;669)
añlayumadılar:	Anlayamadılar. Hakikatini anlayamadılar. Hakikatini kavrayamadılar. (ḥaḳīḳat: (A.) (C.: Hakaik) Bir şeyin aslı ve esâsı. Mahiyeti. Gerçek. Doğru. Sahih. Künh. Sâbit ve vâki. * Kadirbilirlik. Sadâkat, doğruluk. Kâinat ve tabiat ve uluhiyet hakkında bütün teşbih ve	Ḫalḳuñ gözlerine ol teḫayyülāt ulu siḥr görindi, (6) anuñ ḥaḳīḳatin añlayumadılar. [238b]	(SAYFA;475)

	mecazlardan âri ve zâhir olan gerçek. * "Mecâz" karşılığı, esas olarak kullanılan kelime.)		
añ-:	Anmak. Zikr etmek. Söz etmek. Hatırlamak. Birini veya bir şeyi akla getirerek sözünü etmek veya onu düşünmek, zikretmek, hatırlamak. * Dile getirmek. Sözünü etmek. ** Allahu Taʿālā'yı anarak, O'nun bütün nimetleri veren kadir-i mutlak olduğunu bilerek O'na şükürde bulunmak, O'nu zikretmektir. Bütün mevcudatın, varlığın tek yaratıcısı, var edicisi O olduğunu bilerek anmak, hatırlamaktır.	Bir Resūl'den ʿalm (ʿaleyhi's-selām) siz bu dīnden bir āda ḳāniʿ olmayasız ve kitābdan bir resme (15) ve Allāhu Taʿālā'dan bir añmaġa kifāyet itmeyesiz, size Resūl gönderdük, ol Resūl'ümüz (16) size bizden ḫaberlerümüz irişdürüp̀ ḫaber virür, sizi bize ulaşdurmaġ-ıla beşāret ḳılur (17) sizi bizden ḳaṭʿ oluṕ ıraḳ düşmekden ḳorḳıdur. [118b] Yaʿnī, mübtelā (15) oldı, ol düzme bāṭıl sözlere meyl itmeg-ile müʾmin ü kāfir daḫı bu iki ṭāyifden birin ẕikr (16) itmege iktifā ḳıldı, birin añmadı. [190a] İy niçe farḳlar var Allāhu Taʿālā'yı añmaġ-ıla anuñ niʿmet-(14)lerin añmaḳ arasında, fehm it mütenebbih ol. [119a]	(SAYFA;235) (SAYFA;236) (SAYFA;378) (SAYFA;236) (SAYFA;336) (SAYFA;362) (SAYFA;152) (SAYFA;711) (SAYFA;661) (SAYFA;614) (SAYFA;614)
añ-:	Dile getirmek. Söz konusu etmek.	Yaʿnī, oldı (18) ol ḳalb ki ol ḳaṣdında ḫayret ḥāṣıl ide ol nehyi añmaġ-ıla; ammā İblīs aña (19)	(SAYFA;427)

		and ḳadeḥinden şarāb iḉürdi, ol ḥabīb ẕikr itmeg-ile. [214b]	
añsızın:	Ansızın. Birden bire. (zarf.) Hatıra gelmeyen bir sırada, ani, anide, aniden, ansız, apansız, apansızın, birden, birdenbire, dangadak, defaten, durup dururken, fücceten.	(10) Bu ḫavāṣṣ-ı ḫalḳdan daḫı göñle düşen nesneleri sevmez ki añsızın düşeñle ḫāṣlar (11) ḫāṣından . [91b]	(SAYFA;181) (SAYFA;469)
añsızun:	Ansızın. Birden bire. (zarf.) Hatıra gelmeyen bir sırada, ani, anide, aniden, ansız, apansız, apansızın, birden, birdenbire, dangadak, defaten, durup dururken, fücceten.	Yaʿnī, “Eyit, yā Muḥammed, ḫaber virüñ (18) baña, iy saʿādet ehli, ve yā şeḳāvet ehli, eger size Ḥaḳ Taʿālā’nuñ ʿaẕāblar(ı) gelmese āfetlerden (19) ve rūz-ı gār vāḳıʿalarından ve emrāḍ u esḳāmdan ibtilā yöninden añsızun ki bir sebeb-i ẓāhir olmaya . [169b]	(SAYFA;337)
añsuz:	Ansızın. Birden bire. (zarf.) Hatıra gelmeyen bir sırada, ani, anide, aniden, ansız, apansız, apansızın, birden, birdenbire, dangadak, defaten, durup dururken, fücceten.	(13) Anlaruñ saʿādetleri ʿalāmeti-y-di ki ʿaẕāb olara añsuz gelmedi; nite ki ayuḳ ḳavme geldi. [354b]	(SAYFA;707) (SAYFA;148) (SAYFA;80)
añsuzın:	Ansızın. Birden bire. (zarf.) Hatıra gelmeyen bir sırada, ani, anide, aniden, ansız, apansız, apansızın, birden, birdenbire, dangadak, defaten, durup dururken, fücceten.	Yaʿnī, añsuzın ṭutduḳ anları (19) ol ḫāllerin aluban şerlü ḫāllere bıraḳduḳ, olar da ḳīl u ḳālden ve olmaz daʿvī ḳılmaḳdan [169a]	(SAYFA;336) (SAYFA;415) (SAYFA;524)

anuñ:	Onun. (“ol”zamirinin genitif hali).	(10) İşāret bu iki āyetde budur ki bedürüstī, Allāh’dın yaña sülūk idecek rūşen ulu yol (11) bu āyetleri taḥḳīḳ itmekdür ki anuñ efʿālidür, bulara bu nesne mirḳātdur ki bundan ḥaḳīḳatā (12) çıḳarlar bu evvel mertebedür ki ṣunʿdan ṣāniʿi idrāk ideler. [181b] Ammā anuñ (4) ḳalbi ol cennet içindekiden hīç br nesneye dolanmadı, illā ol aġaçdın yaña dāyim (5) zāyil olmayuṕ arzusı aña daḫı ziyāde olurdı, ḳaṣd iderdi ol aġaçdın yaña (6) nefs, girü menʿ iderdi. **[214b]**	(SAYFA;361) (SAYFA;476) (SAYFA;73) (SAYFA;694) (SAYFA;187) (SAYFA;323) (SAYFA;676) (SAYFA;284) (SAYFA;278) (SAYFA;325) (SAYFA;184) (SAYFA;4) (SAYFA;354) (SAYFA;512) (SAYFA;82) (SAYFA;708) (SAYFA;44) (SAYFA;738) (SAYFA;249) (SAYFA;675) (SAYFA;587) (SAYFA;62) (SAYFA;182) (SAYFA;717) (SAYFA;717) (SAYFA;367) (SAYFA;367) (SAYFA;367) (SAYFA;367) (SAYFA;274) (SAYFA;103) (SAYFA;103) (SAYFA;346) (SAYFA;349) (SAYFA;713) (SAYFA;498) (SAYFA;46) (SAYFA;574) (SAYFA;394) (SAYFA;44) (SAYFA;645) (SAYFA;530) (SAYFA;89) (SAYFA;555) (SAYFA;398)

			(SAYFA;45) (SAYFA;305) (SAYFA;592) (SAYFA;711) (SAYFA;422) (SAYFA;740) (SAYFA;323) (SAYFA;533) (SAYFA;44) (SAYFA;257) (SAYFA;33) (SAYFA;105) (SAYFA;364) (SAYFA;743) (SAYFA;752) (SAYFA;22) (SAYFA;2) (SAYFA;694) (SAYFA;148) (SAYFA;374) (SAYFA;88) (SAYFA;88) (SAYFA;342) (SAYFA;342) (SAYFA;342) (SAYFA;107) (SAYFA;349) (SAYFA;349) (SAYFA;432) (SAYFA;471) (SAYFA;471) (SAYFA;285) (SAYFA;114) (SAYFA;31) (SAYFA;120) (SAYFA;202) (SAYFA;65) (SAYFA;168) (SAYFA;309) (SAYFA;264) (SAYFA;184) (SAYFA;412) (SAYFA;412) (SAYFA;452) (SAYFA;245)

			(SAYFA;42) (SAYFA;531) (SAYFA;56) (SAYFA;326) (SAYFA;430) (SAYFA;194) (SAYFA;542) (SAYFA;532) (SAYFA;532) (SAYFA;532) (SAYFA;53) (SAYFA;53) (SAYFA;635) (SAYFA;304) (SAYFA;389) (SAYFA;402) (SAYFA;188) (SAYFA;188) (SAYFA;691) (SAYFA;255) (SAYFA;200) (SAYFA;16) (SAYFA;50) (SAYFA;64) (SAYFA;76) (SAYFA;95) (SAYFA;101) (SAYFA;110) (SAYFA;145) (SAYFA;145) (SAYFA;218) (SAYFA;218) (SAYFA;219) (SAYFA;222) (SAYFA;243) (SAYFA;247) (SAYFA;322) (SAYFA;327) (SAYFA;349) (SAYFA;351) (SAYFA;368) (SAYFA;368) (SAYFA;391) (SAYFA;408) (SAYFA;447)

			(SAYFA;453) (SAYFA;457) (SAYFA;468) (SAYFA;468) (SAYFA;471) (SAYFA;479) (SAYFA;490) (SAYFA;523) (SAYFA;537) (SAYFA;549) (SAYFA;550) (SAYFA;550) (SAYFA;551) (SAYFA;555) (SAYFA;568) (SAYFA;577) (SAYFA;581) (SAYFA;584) (SAYFA;600) (SAYFA;612) (SAYFA;666) (SAYFA;683) (SAYFA;720) (SAYFA;746) (SAYFA;47) (SAYFA;222) (SAYFA;160) (SAYFA;168) (SAYFA;203) (SAYFA;325) (SAYFA;112) (SAYFA;660) (SAYFA;340) (SAYFA;285) (SAYFA;37) (SAYFA;761) (SAYFA;427) (SAYFA;492) (SAYFA;651) (SAYFA;312) (SAYFA;312) (SAYFA;147) (SAYFA;415) (SAYFA;398) (SAYFA;382)

			(SAYFA;243) (SAYFA;376) (SAYFA;365) (SAYFA;457) (SAYFA;275) (SAYFA;661) (SAYFA;661) (SAYFA;661) (SAYFA;366) (SAYFA;366) (SAYFA;275) (SAYFA;226) (SAYFA;69) (SAYFA;725) (SAYFA;531) (SAYFA;639) (SAYFA;525) (SAYFA;519) (SAYFA;498) (SAYFA;28) (SAYFA;627) (SAYFA;570) (SAYFA;570) (SAYFA;664) (SAYFA;29) (SAYFA;701) (SAYFA;423) (SAYFA;590) (SAYFA;590) (SAYFA;525) (SAYFA;525) (SAYFA;525) (SAYFA;62) (SAYFA;52) (SAYFA;420) (SAYFA;568) (SAYFA;255) (SAYFA;419) (SAYFA;201) (SAYFA;201) (SAYFA;648) (SAYFA;648) (SAYFA;29) (SAYFA;600) (SAYFA;452)

			(SAYFA;435) (SAYFA;435) (SAYFA;343) (SAYFA;275) (SAYFA;503) (SAYFA;477) (SAYFA;686) (SAYFA;55) (SAYFA;70) (SAYFA;281) (SAYFA;628) (SAYFA;73) (SAYFA;576) (SAYFA;754) (SAYFA;38) (SAYFA;410) (SAYFA;719) (SAYFA;518) (SAYFA;586) (SAYFA;536) (SAYFA;73) (SAYFA;559) (SAYFA;368) (SAYFA;368) (SAYFA;187) (SAYFA;536) (SAYFA;593) (SAYFA;617) (SAYFA;405) (SAYFA;230) (SAYFA;313) (SAYFA;313) (SAYFA;446) (SAYFA;516) (SAYFA;56) (SAYFA;633) (SAYFA;201) (SAYFA;586) (SAYFA;655) (SAYFA;547) (SAYFA;585) (SAYFA;617) (SAYFA;199) (SAYFA;362) (SAYFA;362)

			(SAYFA;362) (SAYFA;174) (SAYFA;139) (SAYFA;477) (SAYFA;576) (SAYFA;665) (SAYFA;553) (SAYFA;553) (SAYFA;743) (SAYFA;304) (SAYFA;117) (SAYFA;602) (SAYFA;685) (SAYFA;475) (SAYFA;373) (SAYFA;690) (SAYFA;165) (SAYFA;553) (SAYFA;490) (SAYFA;316) (SAYFA;295) (SAYFA;578) (SAYFA;227) (SAYFA;227) (SAYFA;227) (SAYFA;227) (SAYFA;227) (SAYFA;208) (SAYFA;478) (SAYFA;706) (SAYFA;332) (SAYFA;560) (SAYFA;656) (SAYFA;499) (SAYFA;706) (SAYFA;706) (SAYFA;706) (SAYFA;588) (SAYFA;639) (SAYFA;5) (SAYFA;399) (SAYFA;222) (SAYFA;605) (SAYFA;54) (SAYFA;361)

			(SAYFA;495) (SAYFA;495) (SAYFA;720) (SAYFA;492) (SAYFA;509) (SAYFA;104) (SAYFA;651) (SAYFA;761) (SAYFA;463) (SAYFA;463) (SAYFA;326) (SAYFA;521) (SAYFA;483) (SAYFA;36) (SAYFA;36) (SAYFA;322) (SAYFA;721) (SAYFA;750) (SAYFA;301) (SAYFA;63) (SAYFA;635) (SAYFA;98) (SAYFA;98) (SAYFA;698) (SAYFA;576) (SAYFA;255) (SAYFA;255) (SAYFA;695) (SAYFA;576) (SAYFA;158) (SAYFA;589) (SAYFA;589) (SAYFA;98) (SAYFA;98) (SAYFA;98) (SAYFA;301) (SAYFA;700) (SAYFA;468) (SAYFA;395) (SAYFA;395) (SAYFA;590) (SAYFA;618) (SAYFA;618) (SAYFA;454) (SAYFA;454)

			(SAYFA;21) (SAYFA;657) (SAYFA;300) (SAYFA;372) (SAYFA;375) (SAYFA;120) (SAYFA;426) (SAYFA;426) (SAYFA;231) (SAYFA;231) (SAYFA;490) (SAYFA;515) (SAYFA;541) (SAYFA;576) (SAYFA;614) (SAYFA;410) (SAYFA;655) (SAYFA;62) (SAYFA;107) (SAYFA;501) (SAYFA;75) (SAYFA;293) (SAYFA;263) (SAYFA;557) (SAYFA;525) (SAYFA;233) (SAYFA;138) (SAYFA;558) (SAYFA;590) (SAYFA;729) (SAYFA;125) (SAYFA;260) (SAYFA;9) (SAYFA;701) (SAYFA;361) (SAYFA;246) (SAYFA;648) (SAYFA;173) (SAYFA;619) (SAYFA;130) (SAYFA;169) (SAYFA;169) (SAYFA;342) (SAYFA;342) (SAYFA;530)

			(SAYFA;701) (SAYFA;467) (SAYFA;391) (SAYFA;4) (SAYFA;761) (SAYFA;22) (SAYFA;308) (SAYFA;432) (SAYFA;46) (SAYFA;114) (SAYFA;114) (SAYFA;571) (SAYFA;272) (SAYFA;412) (SAYFA;163) (SAYFA;321) (SAYFA;321) (SAYFA;296) (SAYFA;299) (SAYFA;530) (SAYFA;338) (SAYFA;338) (SAYFA;173) (SAYFA;558) (SAYFA;366) (SAYFA;366) (SAYFA;366) (SAYFA;30) (SAYFA;595) (SAYFA;68) (SAYFA;30) (SAYFA;105) (SAYFA;105) (SAYFA;317) (SAYFA;68) (SAYFA;68) (SAYFA;278) (SAYFA;129) (SAYFA;288) (SAYFA;201) (SAYFA;201) (SAYFA;601) (SAYFA;139) (SAYFA;246) (SAYFA;317)

			(SAYFA;29) (SAYFA;504) (SAYFA;134) (SAYFA;39) (SAYFA;23) (SAYFA;23) (SAYFA;1) (SAYFA;133) (SAYFA;153) (SAYFA;128) (SAYFA;588) (SAYFA;386) (SAYFA;74) (SAYFA;276) (SAYFA;316) (SAYFA;316) (SAYFA;385) (SAYFA;385) (SAYFA;257) (SAYFA;539) (SAYFA;370) (SAYFA;570) (SAYFA;211) (SAYFA;523) (SAYFA;265) (SAYFA;265) (SAYFA;387) (SAYFA;714) (SAYFA;758) (SAYFA;758) (SAYFA;591) (SAYFA;306) (SAYFA;237) (SAYFA;236) (SAYFA;307) (SAYFA;663) (SAYFA;712) (SAYFA;712) (SAYFA;550) (SAYFA;225) (SAYFA;745) (SAYFA;284) (SAYFA;688) (SAYFA;163) (SAYFA;720)

			(SAYFA;720) (SAYFA;712) (SAYFA;505) (SAYFA;432) (SAYFA;432) (SAYFA;240) (SAYFA;394) (SAYFA;327) (SAYFA;746) (SAYFA;367) (SAYFA;280) (SAYFA;472) (SAYFA;201) (SAYFA;201) (SAYFA;125) (SAYFA;550) (SAYFA;67) (SAYFA;82) (SAYFA;251) (SAYFA;259) (SAYFA;310) (SAYFA;635) (SAYFA;632) (SAYFA;58) (SAYFA;58) (SAYFA;573) (SAYFA;183) (SAYFA;91) (SAYFA;91) (SAYFA;640) (SAYFA;492) (SAYFA;195) (SAYFA;261) (SAYFA;624) (SAYFA;161) (SAYFA;231) (SAYFA;315) (SAYFA;355) (SAYFA;79) (SAYFA;448) (SAYFA;448) (SAYFA;190) (SAYFA;360) (SAYFA;196) (SAYFA;712)

			(SAYFA;360) (SAYFA;360) (SAYFA;312) (SAYFA;475) (SAYFA;44) (SAYFA;44) (SAYFA;120) (SAYFA;550) (SAYFA;519) (SAYFA;432) (SAYFA;639) (SAYFA;682) (SAYFA;339) (SAYFA;390) (SAYFA;476) (SAYFA;57) (SAYFA;720) (SAYFA;224) (SAYFA;234) (SAYFA;145) (SAYFA;145) (SAYFA;17) (SAYFA;698) (SAYFA;173) (SAYFA;173) (SAYFA;415) (SAYFA;415) (SAYFA;610) (SAYFA;39) (SAYFA;222) (SAYFA;287) (SAYFA;414) (SAYFA;169) (SAYFA;12) (SAYFA;375) (SAYFA;375) (SAYFA;414) (SAYFA;95) (SAYFA;82) (SAYFA;476) (SAYFA;404) (SAYFA;620) (SAYFA;488) (SAYFA;621) (SAYFA;531)

			(SAYFA;40) (SAYFA;633) (SAYFA;361) (SAYFA;138) (SAYFA;201) (SAYFA;475) (SAYFA;666) (SAYFA;246) (SAYFA;599) (SAYFA;354) (SAYFA;406) (SAYFA;406) (SAYFA;374) (SAYFA;374) (SAYFA;487) (SAYFA;138) (SAYFA;455) (SAYFA;599) (SAYFA;207) (SAYFA;94) (SAYFA;532) (SAYFA;114) (SAYFA;114) (SAYFA;564) (SAYFA;662) (SAYFA;687) (SAYFA;653) (SAYFA;49) (SAYFA;496) (SAYFA;349) (SAYFA;671) (SAYFA;179) (SAYFA;200) (SAYFA;200) (SAYFA;683) (SAYFA;515) (SAYFA;412) (SAYFA;732) (SAYFA;30) (SAYFA;131) (SAYFA;196) (SAYFA;166) (SAYFA;225) (SAYFA;223) (SAYFA;82)

			(SAYFA;71) (SAYFA;92) (SAYFA;227) (SAYFA;227) (SAYFA;299) (SAYFA;619) (SAYFA;75) (SAYFA;339) (SAYFA;574) (SAYFA;2) (SAYFA;179) (SAYFA;179) (SAYFA;179) (SAYFA;99) (SAYFA;99) (SAYFA;360) (SAYFA;366) (SAYFA;366) (SAYFA;141) (SAYFA;745) (SAYFA;555) (SAYFA;638) (SAYFA;573) (SAYFA;573) (SAYFA;584) (SAYFA;328) (SAYFA;412) (SAYFA;535) (SAYFA;34) (SAYFA;502) (SAYFA;263) (SAYFA;263) (SAYFA;340) (SAYFA;383) (SAYFA;692) (SAYFA;226) (SAYFA;226) (SAYFA;226) (SAYFA;262) (SAYFA;200) (SAYFA;659) (SAYFA;77) (SAYFA;150) (SAYFA;418) (SAYFA;205)

			(SAYFA;205) (SAYFA;254) (SAYFA;498) (SAYFA;663) (SAYFA;663) (SAYFA;741) (SAYFA;559) (SAYFA;513) (SAYFA;513) (SAYFA;513) (SAYFA;433) (SAYFA;289) (SAYFA;14) (SAYFA;487) (SAYFA;89) (SAYFA;92) (SAYFA;586) (SAYFA;346) (SAYFA;531) (SAYFA;531) (SAYFA;518) (SAYFA;518) (SAYFA;73) (SAYFA;73) (SAYFA;110) (SAYFA;110) (SAYFA;74) (SAYFA;225) (SAYFA;643) (SAYFA;416) (SAYFA;543) (SAYFA;84) (SAYFA;244) (SAYFA;457) (SAYFA;457) (SAYFA;64) (SAYFA;64) (SAYFA;83) (SAYFA;568) (SAYFA;550) (SAYFA;724) (SAYFA;277) (SAYFA;722) (SAYFA;110) (SAYFA;544)

			(SAYFA;318) (SAYFA;318) (SAYFA;289) (SAYFA;543) (SAYFA;184) (SAYFA;244) (SAYFA;715) (SAYFA;13) (SAYFA;549) (SAYFA;542) (SAYFA;542) (SAYFA;454) (SAYFA;107) (SAYFA;749) (SAYFA;366) (SAYFA;201) (SAYFA;16) (SAYFA;227) (SAYFA;204) (SAYFA;228) (SAYFA;577) (SAYFA;295) (SAYFA;403) (SAYFA;403) (SAYFA;403) (SAYFA;99) (SAYFA;652) (SAYFA;652) (SAYFA;679) (SAYFA;680) (SAYFA;315) (SAYFA;487) (SAYFA;109) (SAYFA;396) (SAYFA;396) (SAYFA;501) (SAYFA;501) (SAYFA;527) (SAYFA;327) (SAYFA;456) (SAYFA;43) (SAYFA;682) (SAYFA;233) (SAYFA;431) (SAYFA;702)

			(SAYFA;597) (SAYFA;597) (SAYFA;39) (SAYFA;484) (SAYFA;478) (SAYFA;491) (SAYFA;263) (SAYFA;601) (SAYFA;143) (SAYFA;701) (SAYFA;574) (SAYFA;694) (SAYFA;194) (SAYFA;248) (SAYFA;500) (SAYFA;500) (SAYFA;607) (SAYFA;607) (SAYFA;182) (SAYFA;15) (SAYFA;39) (SAYFA;154) (SAYFA;558) (SAYFA;547) (SAYFA;289) (SAYFA;289) (SAYFA;286) (SAYFA;126) (SAYFA;545) (SAYFA;545) (SAYFA;639) (SAYFA;217) (SAYFA;669) (SAYFA;669) (SAYFA;669) (SAYFA;383) (SAYFA;383) (SAYFA;648) (SAYFA;322) (SAYFA;322) (SAYFA;15) (SAYFA;557) (SAYFA;680) (SAYFA;317) (SAYFA;611)

			(SAYFA;353) (SAYFA;405) (SAYFA;366) (SAYFA;290) (SAYFA;82) (SAYFA;605) (SAYFA;379) (SAYFA;141) (SAYFA;722) (SAYFA;641) (SAYFA;28) (SAYFA;382) (SAYFA;372) (SAYFA;545) (SAYFA;726) (SAYFA;379) (SAYFA;379) (SAYFA;727) (SAYFA;293) (SAYFA;248) (SAYFA;410) (SAYFA;410) (SAYFA;432) (SAYFA;606) (SAYFA;304) (SAYFA;192) (SAYFA;251) (SAYFA;298) (SAYFA;579) (SAYFA;579) (SAYFA;293) (SAYFA;546) (SAYFA;501) (SAYFA;716) (SAYFA;192) (SAYFA;192) (SAYFA;721) (SAYFA;50) (SAYFA;350) (SAYFA;524) (SAYFA;290) (SAYFA;290) (SAYFA;721) (SAYFA;410) (SAYFA;196)

			(SAYFA;682) (SAYFA;368) (SAYFA;722) (SAYFA;108) (SAYFA;617) (SAYFA;683) (SAYFA;372) (SAYFA;549) (SAYFA;516) (SAYFA;679) (SAYFA;280) (SAYFA;265) (SAYFA;458) (SAYFA;575) (SAYFA;127) (SAYFA;526) (SAYFA;428) (SAYFA;485) (SAYFA;710) (SAYFA;664) (SAYFA;25) (SAYFA;398) (SAYFA;398) (SAYFA;316) (SAYFA;748) (SAYFA;735) (SAYFA;648) (SAYFA;561) (SAYFA;613) (SAYFA;316) (SAYFA;565) (SAYFA;758) (SAYFA;711) (SAYFA;165) (SAYFA;490) (SAYFA;38) (SAYFA;32) (SAYFA;32) (SAYFA;17) (SAYFA;554) (SAYFA;554) (SAYFA;554) (SAYFA;275) (SAYFA;61) (SAYFA;762)

			(SAYFA;753) (SAYFA;628) (SAYFA;636) (SAYFA;337) (SAYFA;683) (SAYFA;683) (SAYFA;374) (SAYFA;157) (SAYFA;344) (SAYFA;228) (SAYFA;548) (SAYFA;440) (SAYFA;440) (SAYFA;719) (SAYFA;719) (SAYFA;61) (SAYFA;61) (SAYFA;1) (SAYFA;609) (SAYFA;347) (SAYFA;409) (SAYFA;433) (SAYFA;433) (SAYFA;233) (SAYFA;209) (SAYFA;197) (SAYFA;711) (SAYFA;116) (SAYFA;671) (SAYFA;3) (SAYFA;622) (SAYFA;58) (SAYFA;760) (SAYFA;381) (SAYFA;373) (SAYFA;125) (SAYFA;389) (SAYFA;122) (SAYFA;122) (SAYFA;387) (SAYFA;387) (SAYFA;387) (SAYFA;387) (SAYFA;87) (SAYFA;489)

			(SAYFA;471) (SAYFA;384) (SAYFA;674) (SAYFA;597) (SAYFA;443) (SAYFA;290) (SAYFA;147) (SAYFA;395) (SAYFA;217) (SAYFA;217) (SAYFA;750) (SAYFA;54) (SAYFA;371) (SAYFA;371) (SAYFA;379) (SAYFA;603) (SAYFA;603) (SAYFA;657) (SAYFA;103) (SAYFA;493) (SAYFA;312) (SAYFA;700) (SAYFA;700) (SAYFA;36) (SAYFA;144) (SAYFA;488) (SAYFA;488) (SAYFA;494) (SAYFA;702) (SAYFA;633) (SAYFA;153) (SAYFA;352) (SAYFA;73) (SAYFA;286) (SAYFA;540) (SAYFA;438) (SAYFA;730) (SAYFA;426) (SAYFA;161) (SAYFA;731) (SAYFA;731) (SAYFA;210) (SAYFA;500) (SAYFA;11) (SAYFA;89)

			(SAYFA;322) (SAYFA;332) (SAYFA;585) (SAYFA;7) (SAYFA;745) (SAYFA;422) (SAYFA;524) (SAYFA;78) (SAYFA;446) (SAYFA;684) (SAYFA;3) (SAYFA;747) (SAYFA;604) (SAYFA;461) (SAYFA;696) (SAYFA;159) (SAYFA;159) (SAYFA;287) (SAYFA;308) (SAYFA;121) (SAYFA;390) (SAYFA;528) (SAYFA;413) (SAYFA;414) (SAYFA;81) (SAYFA;323) (SAYFA;713) (SAYFA;520) (SAYFA;125) (SAYFA;717) (SAYFA;666) (SAYFA;385) (SAYFA;241) (SAYFA;68) (SAYFA;359) (SAYFA;724) (SAYFA;359) (SAYFA;256) (SAYFA;165) (SAYFA;485) (SAYFA;121) (SAYFA;454) (SAYFA;292) (SAYFA;64) (SAYFA;8)

			(SAYFA;545) (SAYFA;681) (SAYFA;455) (SAYFA;449) (SAYFA;712) (SAYFA;151) (SAYFA;703) (SAYFA;114) (SAYFA;696) (SAYFA;382) (SAYFA;702) (SAYFA;649) (SAYFA;583) (SAYFA;444) (SAYFA;324) (SAYFA;691) (SAYFA;127) (SAYFA;174) (SAYFA;414) (SAYFA;740) (SAYFA;42) (SAYFA;199) (SAYFA;609) (SAYFA;65) (SAYFA;181) (SAYFA;68) (SAYFA;172) (SAYFA;332) (SAYFA;730) (SAYFA;155) (SAYFA;564) (SAYFA;466) (SAYFA;641) (SAYFA;759) (SAYFA;95) (SAYFA;134) (SAYFA;451) (SAYFA;200) (SAYFA;200) (SAYFA;659) (SAYFA;605) (SAYFA;744) (SAYFA;359) (SAYFA;37) (SAYFA;426)

			(SAYFA;426) (SAYFA;327) (SAYFA;432) (SAYFA;402) (SAYFA;402) (SAYFA;671) (SAYFA;671) (SAYFA;675) (SAYFA;762) (SAYFA;420) (SAYFA;420) (SAYFA;52) (SAYFA;170) (SAYFA;468) (SAYFA;169) (SAYFA;350) (SAYFA;433) (SAYFA;306) (SAYFA;306) (SAYFA;668) (SAYFA;680) (SAYFA;679) (SAYFA;551) (SAYFA;721) (SAYFA;354) (SAYFA;737) (SAYFA;242) (SAYFA;702) (SAYFA;136) (SAYFA;209) (SAYFA;209) (SAYFA;602) (SAYFA;678) (SAYFA;11) (SAYFA;95) (SAYFA;401) (SAYFA;384) (SAYFA;252) (SAYFA;197) (SAYFA;612) (SAYFA;495) (SAYFA;579) (SAYFA;579) (SAYFA;579) (SAYFA;596)

			(SAYFA;206) (SAYFA;414) (SAYFA;552) (SAYFA;34) (SAYFA;34) (SAYFA;223) (SAYFA;255) (SAYFA;328) (SAYFA;608) (SAYFA;655) (SAYFA;427) (SAYFA;336) (SAYFA;202) (SAYFA;259) (SAYFA;565) (SAYFA;206) (SAYFA;692) (SAYFA;12) (SAYFA;676) (SAYFA;676)
anuñdur:	Onundur.	Belki külli ʿālemüñ kemālı anuñ-(15)dur. [3b]	(SAYFA;5) (SAYFA;293) (SAYFA;248) (SAYFA;613) (SAYFA;286) (SAYFA;409) (SAYFA;355) (SAYFA;21) (SAYFA;21) (SAYFA;201)
anuñ-çun:	Onun için. *O sebepten.	Zīre anlar anuñ-çun gönderildi (15) ki buları ẓulmāt-ı ḥayvāniyyeden ǵıḳaruṕ nūr-ı rabbāniyyeye givüreler. [302b]	(SAYFA;603)
anuñ-ıçun:	Onun için. * Onun sebebiye. O sebeple.	(11) Yaʿnī, anı sizüñ-içün yaraḳladı ve sizi anuñ-ıçun yaraḳladı. [142b]	(SAYFA;283)
anuñ-ıçun:	Onun için.	(12) Ve daḫı ḫabīrdür, anı ki ḫalḳ arasında anuñ-ıçun tecellī ḳıldı; fehm it añlayasın. [178b]	(SAYFA;355) (SAYFA;563) (SAYFA;523) (SAYFA;211) (SAYFA;160) (SAYFA;178) (SAYFA;312) (SAYFA;443) (SAYFA;656) (SAYFA;645)

			(SAYFA;452) (SAYFA;617) (SAYFA;175) (SAYFA;241) (SAYFA;241) (SAYFA;213) (SAYFA;519) (SAYFA;586) (SAYFA;596) (SAYFA;517) (SAYFA;573) (SAYFA;212) (SAYFA;448) (SAYFA;430) (SAYFA;617) (SAYFA;89) (SAYFA;113) (SAYFA;709) (SAYFA;163) (SAYFA;153) (SAYFA;393) (SAYFA;480) (SAYFA;383) (SAYFA;603) (SAYFA;218) (SAYFA;505) (SAYFA;505) (SAYFA;160) (SAYFA;414) (SAYFA;362) (SAYFA;602) (SAYFA;612)
anuñ-ıçundur:	Onun içindir.	Yaʿnī, bu müʾminleri ḳoyuṕ ḳāfirleri dōst ṭutduḳları anuñ-ıçundur.	(SAYFA;174)
anuñ-ıçunıdı:	Onun için idi. Onun içindi.	Ve ḳorḳusı daḫı Allāhu Taʿālā'dan ve anuñ (6) ʿiḳābından anuñ-ıçunıdı ki bilürdi ʿiḳābınuñ nihāyeti yoḳ.	(SAYFA;577)
anuñ-ıçun:	Onun için. * O sebepten.	Andan ṣoñra anlar sizüñ üzerüñüze (9) nuṣret bulacaḳ degüller, anuñ-ıçun ki siz ehl-i ḥaḳsız, Allāhu Taʿālā cemāʿatı ḳanda-y-ısa ġālib olur. [7b]	(SAYFA;13) (SAYFA;157) (SAYFA;245)
anuñ-ıla:	Onunla. Onun ile. * Onunla birlikte.	(10) Daḫı bulara beñzer nesneler andan ki anuñ-ıla yol oġlanları terbiyet olınur. [169a] (10) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā size raḥīmdür,	(SAYFA;336) (SAYFA;87) (SAYFA;387) (SAYFA;518)

		müşfiḳdür ki bu āfetleri size beyān ḳıldı, aña vāḳiʿ olmazdan (11) öñ; tā ki andan ḥaẕer idesiz ve sizi delālet ḳıldı bu ticāret üzere, tā anuñ-ıla saʿādet aṣṣı (12) idesiz.[44b]	(SAYFA;738) (SAYFA;550) (SAYFA;548) (SAYFA;350) (SAYFA;323) (SAYFA;346) (SAYFA;162) (SAYFA;543) (SAYFA;440) (SAYFA;335) (SAYFA;377) (SAYFA;148) (SAYFA;399) (SAYFA;240) (SAYFA;240) (SAYFA;346) (SAYFA;118) (SAYFA;379) (SAYFA;454) (SAYFA;4) (SAYFA;510) (SAYFA;370) (SAYFA;426) (SAYFA;737) (SAYFA;655) (SAYFA;559) (SAYFA;559) (SAYFA;559) (SAYFA;559) (SAYFA;521) (SAYFA;688) (SAYFA;346) (SAYFA;63) (SAYFA;754) (SAYFA;93) (SAYFA;337) (SAYFA;337) (SAYFA;337) (SAYFA;230) (SAYFA;424) (SAYFA;424) (SAYFA;39) (SAYFA;590) (SAYFA;724) (SAYFA;724)

			(SAYFA;724) (SAYFA;554) (SAYFA;24) (SAYFA;44) (SAYFA;95) (SAYFA;115) (SAYFA;149) (SAYFA;151) (SAYFA;183) (SAYFA;245) (SAYFA;307) (SAYFA;362) (SAYFA;384) (SAYFA;418) (SAYFA;418) (SAYFA;418) (SAYFA;418) (SAYFA;418) (SAYFA;520) (SAYFA;520) (SAYFA;528) (SAYFA;528) (SAYFA;619) (SAYFA;626) (SAYFA;653) (SAYFA;679) (SAYFA;679) (SAYFA;736) (SAYFA;378) (SAYFA;611) (SAYFA;603) (SAYFA;563) (SAYFA;224) (SAYFA;6) (SAYFA;231) (SAYFA;520) (SAYFA;382) (SAYFA;287) (SAYFA;643) (SAYFA;643) (SAYFA;552) (SAYFA;639) (SAYFA;99) (SAYFA;94) (SAYFA;364)

			(SAYFA;43) (SAYFA;680) (SAYFA;606) (SAYFA;422) (SAYFA;723) (SAYFA;762) (SAYFA;580) (SAYFA;628) (SAYFA;518) (SAYFA;518) (SAYFA;518) (SAYFA;559) (SAYFA;586) (SAYFA;655) (SAYFA;472) (SAYFA;336) (SAYFA;511) (SAYFA;511) (SAYFA;9) (SAYFA;757) (SAYFA;165) (SAYFA;194) (SAYFA;299) (SAYFA;186) (SAYFA;602) (SAYFA;395) (SAYFA;433) (SAYFA;373) (SAYFA;690) (SAYFA;165) (SAYFA;316) (SAYFA;197) (SAYFA;75) (SAYFA;75) (SAYFA;208) (SAYFA;335) (SAYFA;739) (SAYFA;706) (SAYFA;185) (SAYFA;642) (SAYFA;699) (SAYFA;509) (SAYFA;457) (SAYFA;661) (SAYFA;83)

			(SAYFA;729) (SAYFA;663) (SAYFA;460) (SAYFA;337) (SAYFA;337) (SAYFA;22) (SAYFA;589) (SAYFA;539) (SAYFA;454) (SAYFA;521) (SAYFA;306) (SAYFA;177) (SAYFA;286) (SAYFA;616) (SAYFA;296) (SAYFA;107) (SAYFA;510) (SAYFA;598) (SAYFA;487) (SAYFA;751) (SAYFA;408) (SAYFA;138) (SAYFA;751) (SAYFA;291) (SAYFA;563) (SAYFA;177) (SAYFA;52) (SAYFA;151) (SAYFA;651) (SAYFA;308) (SAYFA;2) (SAYFA;2) (SAYFA;329) (SAYFA;6) (SAYFA;124) (SAYFA;68) (SAYFA;16) (SAYFA;186) (SAYFA;43) (SAYFA;89) (SAYFA;105) (SAYFA;105) (SAYFA;204) (SAYFA;149) (SAYFA;470)

			(SAYFA;374) (SAYFA;286) (SAYFA;340) (SAYFA;454) (SAYFA;265) (SAYFA;582) (SAYFA;559) (SAYFA;343) (SAYFA;638) (SAYFA;591) (SAYFA;579) (SAYFA;307) (SAYFA;335) (SAYFA;374) (SAYFA;49) (SAYFA;196) (SAYFA;44) (SAYFA;44) (SAYFA;403) (SAYFA;199) (SAYFA;412) (SAYFA;295) (SAYFA;522) (SAYFA;740) (SAYFA;733) (SAYFA;511) (SAYFA;199) (SAYFA;109) (SAYFA;635) (SAYFA;414) (SAYFA;590) (SAYFA;748) (SAYFA;748) (SAYFA;599) (SAYFA;663) (SAYFA;94) (SAYFA;429) (SAYFA;382) (SAYFA;382) (SAYFA;732) (SAYFA;227) (SAYFA;550) (SAYFA;34) (SAYFA;744) (SAYFA;529)

			(SAYFA;529) (SAYFA;113) (SAYFA;724) (SAYFA;724) (SAYFA;379) (SAYFA;236) (SAYFA;575) (SAYFA;50) (SAYFA;598) (SAYFA;674) (SAYFA;19) (SAYFA;488) (SAYFA;89) (SAYFA;598) (SAYFA;511) (SAYFA;511) (SAYFA;313) (SAYFA;150) (SAYFA;692) (SAYFA;692) (SAYFA;205) (SAYFA;444) (SAYFA;758) (SAYFA;106) (SAYFA;205) (SAYFA;425) (SAYFA;559) (SAYFA;346) (SAYFA;231) (SAYFA;690) (SAYFA;197) (SAYFA;518) (SAYFA;399) (SAYFA;532) (SAYFA;678) (SAYFA;272) (SAYFA;678) (SAYFA;678) (SAYFA;518) (SAYFA;113) (SAYFA;7) (SAYFA;319) (SAYFA;311) (SAYFA;311) (SAYFA;311)

			(SAYFA;538) (SAYFA;537) (SAYFA;678) (SAYFA;518) (SAYFA;314) (SAYFA;275) (SAYFA;447) (SAYFA;690) (SAYFA;663) (SAYFA;663) (SAYFA;663) (SAYFA;663) (SAYFA;503) (SAYFA;44) (SAYFA;678) (SAYFA;165) (SAYFA;723) (SAYFA;723) (SAYFA;400) (SAYFA;366) (SAYFA;366) (SAYFA;702) (SAYFA;473) (SAYFA;473) (SAYFA;433) (SAYFA;533) (SAYFA;694) (SAYFA;650) (SAYFA;609) (SAYFA;607) (SAYFA;132) (SAYFA;275) (SAYFA;596) (SAYFA;96) (SAYFA;383) (SAYFA;718) (SAYFA;382) (SAYFA;379) (SAYFA;171) (SAYFA;637) (SAYFA;726) (SAYFA;545) (SAYFA;521) (SAYFA;697) (SAYFA;251)

			(SAYFA;251) (SAYFA;701) (SAYFA;386) (SAYFA;14) (SAYFA;414) (SAYFA;367) (SAYFA;757) (SAYFA;371) (SAYFA;633) (SAYFA;723) (SAYFA;182) (SAYFA;526) (SAYFA;741) (SAYFA;690) (SAYFA;56) (SAYFA;56) (SAYFA;748) (SAYFA;748) (SAYFA;506) (SAYFA;331) (SAYFA;480) (SAYFA;115) (SAYFA;165) (SAYFA;172) (SAYFA;598) (SAYFA;93) (SAYFA;679) (SAYFA;639) (SAYFA;419) (SAYFA;762) (SAYFA;762) (SAYFA;228) (SAYFA;314) (SAYFA;389) (SAYFA;556) (SAYFA;731) (SAYFA;193) (SAYFA;678) (SAYFA;193) (SAYFA;517) (SAYFA;373) (SAYFA;737) (SAYFA;737) (SAYFA;508) (SAYFA;674)

			(SAYFA;252) (SAYFA;628) (SAYFA;269) (SAYFA;750) (SAYFA;3) (SAYFA;347) (SAYFA;461) (SAYFA;328) (SAYFA;494) (SAYFA;244) (SAYFA;190) (SAYFA;13) (SAYFA;333) (SAYFA;665) (SAYFA;43) (SAYFA;7) (SAYFA;662) (SAYFA;449) (SAYFA;582) (SAYFA;594) (SAYFA;509) (SAYFA;674) (SAYFA;441) (SAYFA;414) (SAYFA;713) (SAYFA;388) (SAYFA;520) (SAYFA;359) (SAYFA;545) (SAYFA;754) (SAYFA;610) (SAYFA;261) (SAYFA;705) (SAYFA;548) (SAYFA;220) (SAYFA;99) (SAYFA;127) (SAYFA;737) (SAYFA;356) (SAYFA;332) (SAYFA;95) (SAYFA;720) (SAYFA;426) (SAYFA;265) (SAYFA;420)

			(SAYFA;420) (SAYFA;565) (SAYFA;565) (SAYFA;331) (SAYFA;417) (SAYFA;758) (SAYFA;434) (SAYFA;605) (SAYFA;695) (SAYFA;414) (SAYFA;414) (SAYFA;3) (SAYFA;3) (SAYFA;3) (SAYFA;3) (SAYFA;3) (SAYFA;3) (SAYFA;336)
anuñ-ıladur:	Onunladır. * Onunla birliktedir.	Aña ʿillet ol elest ḫiṭābındandur ve (12) şifāsı daḫı anuñ-ıladur.	(SAYFA;690) (SAYFA;578) (SAYFA;714) (SAYFA;226)
anuñ-içün:	Onun için.	[100a] (1) Muḥammed'e īmān getürdiler ʿaleyhi's-selām, şol miḳdār ki raḥmetden anlara iki naṣīb ola anuñ-içün ki (2) ol nūruñ ṣūreti oldı.	(SAYFA;198) (SAYFA;739) (SAYFA;3) (SAYFA;199) (SAYFA;332) (SAYFA;343) (SAYFA;1)
ṣoñınca:	Sonunca. * Sonucunda.	ṕes, yavuz ʿamelüñ ṣadr olacaḳ yiri hemān ol cāhilliḳdür anuñ ṣo-(7)ñınca tīzcek vāḳiʿ olan tevbedür ki ḳabūl olınur.	(SAYFA;75)
aḫaṣṣ-ı insān:	aḫaṣṣ-ı insān: (F.)İnsanın en özeli, en yakın hali. İnsanın aslı, özü. ** İnsanın en mükemmel hali. (aḫaṣṣ: (A.) (a.s. ḫāṣṣ'dan) 1. (daha, çok, en) husûsî, *özel. 2. zf. başlıca. 3. s. yakın.) aḫaṣṣ//eḫaṣṣ: (A.) Daha hususi, daha	(5) Bu delālet ider bu teʾvīl üzere; ammā aḫaṣṣ-ı insāna işāret ḳıldugı enbiyādan daḫı evliyānuñ (6) ulularından ki bular ulu'l-ʿilmdür. [86b]	(SAYFA;171)

	yakın, daha hâlis. Hususi. Ziyade hâs.(Eamm'ın zıddıdır.)		
aḫaṣṣ-ı ḫāṣ:	aḫaṣṣ-ı ḫāṣ: Hassın en hası. Yakının daha yakınındaki mertebe. *Avamdan olmayan. **En hâlisin hâlisi. Şuhudi imân sahibleri olan evliyalar. Cenab-ı Hakk'a yakınlık kazananların en hâlisi olan enbiyâ ve evliya. Efdallerin efdali, sâlihlerin sâlihi.	Andan bilgil ki bu merātib-ı (12) īmān üçdür; Biri, ʿavām mertebesi; ve biri ḫāṣlar mertebesi; ve biri aḫaṣ-ṣı ḫaṣ mertebeleri. [87a]	(SAYFA;172)
aḫaṣṣ-ı ḫaṣr:	aḫaṣṣ-ı ḫaṣr: (F.) Haşrın en hası. * Mecazen haşr zamanında huzura getirilen insanlığın aḫaṣṣ makamında olanları, en yakın ve en hususi olanları.	Belki bir laḫẓadan ve daḫı aḳall ve daḫı bilgil ki (13) bu ḫaṣr ḫaṣr-ı ʿāmdur ve ḫaṣr-ı ḫāṣdur daḫı aḫaṣ-ṣı ḫaṣrdur.	(SAYFA;685)
aḫaṣṣ-ı:	aḫaṣṣ-ı ḫāṣ: (F.) *** En hâlisin hâlisi. Şuhudi imân sahibleri olan evliyalar. Cenab-ı Hakk'a yakınlık kazananların en hâlisi olan enbiyâ ve evliya. Efdallerin efdali, sâlihlerin sâlihi.	Hīç bir kimseye yoḳdur ki enbiyāları teʾḫīr ide evliyālardan ve daḫı evliyālar mertebesin (15) üç ṭabaḳa üzere ḳıldı; Biri, aḫaṣ-ṣı ḫāṣdur ki olar ṣıddīḳlardur.	(SAYFA;119)
aḫaṣṣıdur:	Daha hususi, daha yakın, daha hâlis. Hususi. Ziyade hâs.(Eamm'ın zıddıdır.)	Zīre oġullıḳ bu (14) ʿılāḳalaruñ gey aḫaṣṣıdur, ata-y-ıla, ḳaçan atalıḳ oġullıḳ muḥaḳḳaḳ ola.	(SAYFA;695)
aḥad:	aḥad//eḥad: (A.) Bir. Tek. İnfiradla muttasıf sıfât-ı kâmileyi cami' olan.	Bu nesne-y-ile vuḳūʿına (6) iḥtimāl olduġ-ıçun bu dünyā ġurūrunuñ fitnelerine ve temettuʿatına; ṕes, hīç bir aḥad emīn olmaz. [32a] Maʿnā-yı āyet bu āyet taḥḳīḳ üzere bu oldı ki hīç bir aḥad yoḳ ki dīn (4) yöninden Muḥammed'den aḥsen ola ki	(SAYFA;62) (SAYFA;163) (SAYFA;599) (SAYFA;132)

		ḥaḳīḳatā ẕātını ve ḥaḳīḳatını bi'l-külliye ol Allāh'a teslīm (5) ḳıldı; tā anuñ sırrı ve rūḥı ve ḳalbi ve nefsi ve Şeyṭān'ı İslām'a geldi. [82b]	
aḥad:	Teke, bire. İnfiradla muttasıf sıfât-ı kâmileyi cami' olana. * Bir olan kimse, kişi. Tek (yaratıcı) kastedilmektedir.	Maʿnī budur ki yoḳdur ṭālibe ki (5) ol sülūkı vaḳtinde hīç bir aḥade iltifāt ḳıla ehl-i ṣıdḳdan ve ehl-i irādetden; tā ki anı (6) ḳabūl idüp terbiyet ide, aña maġrūr ola ki gendü daḫı şeyḫdür, aña iḳtidā olınur, tā aña (7) deg ki gendü sülūkı emr-i tām ola, bir sālik-i kāmil ve vāṣıl aña sülūk itdürmeg-ile.	(SAYFA;300)
aḫlāḳ-ı ẕemīme:	aḫlāḳ-ı ẕemīme: (F.) Zemme müstehak olan huylar, davranışlar. Beğenilmeyen kötü hal ve hareketler.	Yaʿnī, ol ṣıfāt-ı rūḥāniyyenüñ cildi hergez ki ḥased odı-la göyine yā ġażab (19) ʿadāvet odı-la yā ḥaḳdın inḳār odı-la yā ġayrı aḫalāḳ-ı ẕemīme ve ḫilāf-ı şeraʿ odı-la göyinse; AK	(SAYFA;110)
āḫar:	(A.) (Aher) Gayrı, başkası. Diğeri. bir maʿnī-i āḫar: Bir başka mana.	Daḫı bir maʿnī āḫar üzere ḥaẕar maʿnīsin ẕikri idüp buyurdı; AK (15) AK.	(SAYFA;149)
āḫar:	nevʿ āḫar. Başka nevʿ, başka çeşit, başka sınıf.	İy insān, (14) yirüñüze sizden ṣoñra kimi diler-ise ḫalef ḳıla bir nevʿ āḫar daḫı.	(SAYFA;390)
aḫaṣṣ-ı menāzile:	aḫaṣṣ-ı menāzile: (F.) Menzillerin, varacak yolların en hası, en hususisi, en yakını.	[133a] (1) raḥmāniyyetden daḫı maḥabbet-i rabbāniyeden, böyle-y-iken anı ṣıfat-ı ḳahrınuñ feyżin ḳabūl itmege müstaḥıḳḳ ḳıldı (2) ki ol ṭard u laʿn u ġaḍabdur; tā ki anı aḫass-ı menāzile indüre aḫyārlar ṣıfatından ıraḳ ḳıla, eşrārlar (3) maḥallinde sākinlendüre, maḫẕūl u ḥaḳīr ḳıluban ṭoġru yoldan ḳaluban ve daḫı müşāhede ḳılmaḳdan maḥcūp (4) oluban.	(SAYFA;264)
aḥaḳḳıraḳ:	aḥaḳḳ//eḥaḳḳ: (A.) Daha haklı, pek haklı. Daha doğrusu. En hakiki. aḥaḳḳıraḳdur//eḥaḳḳıraḳdur: Daha haklırakdır. Pek hakkırakdır.	Yaʿnī, ʿaḳl-ıla sırrı eger ṣābit olsalar ibtidādan ol ḥuḳūḳ-ı edā itmege ki (17) ol ṣıfāt-ı nefsi istiʿmāl itdürmekde saʿādet-ı uḫreviyye ol evlā ve aḥaḳḳıraḳ-ıdı.	(SAYFA;302)
aḥbāb:	aḥbāb: (A.) Dost. Sevilen dostlar. Sevilenler. Ehibbâ,	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā şāhiddür aḥbāblarına ve evliyālarına, tā ki (17) bular anuñ müşāhedesinden ġayrı rāhata	(SAYFA;126)

	muhibler.	iktifā ḳılmayalar.	
aḥbāb:	(a.i. habîb'in c.) Dost, bildik, tanıdık. *Allah dostu.	Yaʿnī, bilesiz ki Allāhu Taʿālā aḥbāblarından ġayrına sedli (16) ḥicāb ider şol kimselerden ki dünyāya meyl-ile iltifāt ḳıldılar, anuñ zīnetine maġrūr (17) oluṕ şehvātların ṭaleb itdiler.	(SAYFA;293)
aḥbār:	(A.) (Habr. C.) Âlimler. Yahudi âlimleri, hahamlar.	Eger buları bu işlerden ol rabbānīler nehy itmese-y-di (7) ki meşāyiḫlerdür maḳām-ı vaṣla irüṕ mürebbīler olmışlardur, eger bular anları ṭarīḳ-ı terbiyete sülūk (8) itdürmeselerdi ki bular münḳād oluṕ taṣarrufa ḳābil olalar, yā aḥbār ki muttaḳī ʿālimlerdür daʿvet (9) ḳılurlar ḥikmet-ile ve mevʿiẓa-ı ḥasene-y-ile.	(SAYFA;265)
aḫbār:	aḫbār: (A.) (a.i. haber'in c.) Haberler.	Yaʿnī, henüz bulara emr-i Ḳurʾān ve anuñ aḫbārları (4) şol nesnelerden ki anuñ baʿżısı dünyāda ẓāhir oldı, Ḳurʾān andan ḫaber virdi (5) ve baʿżısı daḫı āḫirretde ẓāhir olısar, tā bunuñ-ıla istislāl ider Ḳurʾān'uñ ṣıḥḥatini (6) ve Resūl'üñ ṣıdḳını ne ḫaber virdise.	(SAYFA;683) (SAYFA;593)
aḥd:	(A.) Söz verme, and, vâdetme. (aḥd: Vâdetme. Söz verme. Vefâ. Yemin. And. Misak. Peymân. * Asır. Devir. Tevhid. Mukavele. * Vasiyet.)	ṕes, bir aḥde cāyiz degül ki andan taḳaddüm ide, Resūl'den ṣoñra.	(SAYFA;120) (SAYFA;34)
ṣıfāt-ı ẕemīme:	ṣıfāt-ı ẕemīme: (F.) Zemme müstehak olan sıfatlar. Beğenilmeyen kötü hal ve hareketler.	(3) Yaʿnī, ḳaċan nefs ol ṣıfāt-ı ẕemīmelerinden olsa riyāżāt u mücāhedeler-ile.	(SAYFA;301)
ṣofılıḳ:	ṣofı//ṣofu//ṣufi: (A.) (C.: Sufiyyun) Tasavvuf ehli. Sofu. Mutasavvıf. ṣofılıḳ//ṣufilik: (A.) Arapça, sûfî kelimesinin bozulmuş şekli. Samimi dindar kişilere sofu denirken, şekilci, ham tipli dindarlara da aynı tâbir kullanılır. Necip Fazıl	Ve bir bölük bulardan daʿvī ehlidür ki (8) maʿnīden ırāḳ şol kimseler ki riyā-y-ıla daʿvī-yi zühd iderler daḫı ṣafāsuz ṣofılıḳ daʿvī (9) iderler daḫı cāhiller ki maʿrifet daʿvī ḳılurlar.	(SAYFA;408)

	merhumun özden mahrum, kırıcı, itici, çirkin yüzünde güzel İslâm'ı çirkinleştiren, dindar kılıklı tipler hakkında kullandığı "ham sofu, kaba yobaz" ifadeleri meşhurdur. (ṣafā: (A.) Safa; safî olmak, bunanıksız duru olmak; safvet ise bir şeyin hâlisi, hayırlısı, iyisi anlamında iki Arapça kelimedirler. Safa, nefsânî özelliklerden arınmayı ifâde eder. Kâşânî, safvet-i "gayrılık pisliğinden arınmayı gerçekleştime" olarak tanımlar. Safânın üç mertebesinden bahsedilir: 1. Safâ-i İlim: Bu safa, Hz. Peygamber (s)'in yolunda gidenin sülûkunu süsler, sâliki Hz. Peygamber (s)'in edebiyle edeblendirir, 2. Safâ-i Hal: Bu safa ile hakikat şahitleri görülür, münâcât lezzeti tadılır ve cismânî âlemden geçilir, 3. Safâ-ı ittisal: Kulun kendinden fanî olarak, Hakk'ı görmesidir ki, bu durumda olan kul, kendi sıfat ve fiillerini, Allah'ın sıfat ve fiillerinde mahv ve ifna eder (yok		

	eder).		
aḫī:	(A.) Kardeşim.	Aña işāretdür ki Mūsā-yı rūḥ didi ol ḳardeşine ki Harūn-ı (8) ḳalbdür, Ḥaḳḳ'uñ mīḳātına teveccüh itdügi vaḳt ve maḳām-ı kelāma ve rabbinüñ tecellesine muḳābele (9) ḳılmaġa ḳaṣd idecek "Yā aḫī, ḳavmüm içinde benüm ḫalīfem ol".	(SAYFA;485)
aḥibbā:	(A.) Dostlar, arkadaşlar.	Daḫı didiler ki "Anuñ aḥibbālarıdur".	(SAYFA;233) (SAYFA;233)
āḫir:	(A.) Biten. Hitam bulan. Sonra gelen. Son. Sonraki. * Son, sonraki, nihayet, en sonra.	[221b] (1) muḳaddemdür muʾaḫḫir (???) evvel girene nisbet muʾaḫḫardur ve ṣoñra ne nisbet muḳaddemdür (2) zamān muḳteḍāsınca ki ḳarşu geçen evvel olur, gelen āḫir olur; her gelen ol gidenüñ ʿamelini (3) ḳāʿidesin ṭutuḍ anı işe (???) getürür.	(SAYFA;441) (SAYFA;720) (SAYFA;170) (SAYFA;514) (SAYFA;132) (SAYFA;278) (SAYFA;307) (SAYFA;440) (SAYFA;390) (SAYFA;249) (SAYFA;318) (SAYFA;320) (SAYFA;286)
āḫir:	(A.) Son. Yaşlılık.	[355a] (1) idici ʿaẕābları anlardan defʿ eyledük, anları īmān-ıla ve aʿmāl-i ṣāliḥa-y-ıla temettuʿ itdürdük, tā āḫir (2) ʿömürlerine degin.	(SAYFA;708)
āḫir:	(A.) Son, sonraki. eyyām-ı āḫire: (F.) Son günler. Sonuna kadar. Sonraki zamanlar.	(18) Tā aña deg ki her zamān geldi, ol zamānda bir ümmet oldı ki nāra girmege müstaḥıḳ oldı (19) ve bir ümmet oldı ki cennete girmege müstaḥıḳ oldı, tā şimdiki zamāna degin daḫı eyyām āḫire	(SAYFA;439)
āḫir:	(A.) Sona, son. āḫire etmek; sona ermek, son bulmak.	(19) Yaʿnī, tā aña deg ki maḳāmāt-ı sülūk āḫire ire derecāt-ı vuṣūle irişe. [357b] ṕes, Allāhu Taʿālā kemāl-i reʾfetinden ve ḳullarına teraḥḥüm ḳılduġından (6) her ḳarn geçdükçe ve her ḳavm zamānı āḫire irdikçe bir peyġamber gönderür ki gelürler ol (7) ḳavmi daʿvet iderler mevlāları ṭāʿatına.[237a]	(SAYFA;713) (SAYFA;472)
āḫiren:	(A.) En son, en son olarak. Sonunda.	Hīç bir nesne yoḳdur ki anuñ vücūdı ḥaḳīḳī ola, illā Ḥaḳ Taʿālā (16) vücūdı ki ḳāyim ü dāyimdür evvelen ve āḫiren	(SAYFA;201)

		bāṭinen ve ẓāhirā her şeyʾe hālikdür, illā (17) anuñ ẕātı bāḳidür, aña fenā yoḳ, her şeyʾi helāḳ itmege vekīl oldur.	
āḫiret:	āḫiret: (A.) Bu dünyadan sonra gideceğimiz ebedi âlem. Âhiret, kıyamet koptuktan sonra, bütün varlıkların ve insanların devamlı kalacakları yerdir. Orada ölüm yoktur, hayat sonsuzdur; dinin emirlerine bağlı olanlar için cennet; dine bağlı olmıyanlar için de cehennem vardır. * Arapça, dünyanın zıddı. Dünya, nisbeten daha yakın anlamına gelirken, ahiret, dünyaya nisbetle sona kalan, tehir eden, geciken, son, neticede varılacak yer gibi anlamlara gelmektedir. Öbür Dünya diye tabir olunan, cennet, cehennem, ârâf, iyiliklerin ve kötülüklerin karşılandığı yer, sırat, mizan gibi yerleri ihtiva eder. Ehl-i Sünnet inancına göre bunların hepsi haktır ve gerçektir. Dinlerin çoğunda ahiret inancı vardır. Öbür dünyada ölüm yoktur. Oradaki hayat ebedidir. Kur'an-ı Kerim'deki bir ayete göre ahiret dünyaya	(11) Ol üç mesāfeden baʿīd olduġı-çun ki ṭūl uʿarżdur daḫıʿumḳıdur kāh āḫiret (12) diyü taʿbīr iderler ḥissden teʾaḫḫur itdüġi-çün, kāh ʿālem-i maʿānī diyü taʿbīr iderler şekilden (13) ʿārī olduġı-çun ve ḥissden ıraḳ olduġı-çun kāh ʿālem u ġayb dirler ḥissden ġāyib olduġı-çun, (14) kāh ʿālem-i melekūt dirler ʿālem-i milk-ile ʿālem-i ṣūrette mālik olduġı-çun.	(SAYFA;356) (SAYFA;381) (SAYFA;381) (SAYFA;169) (SAYFA;12) (SAYFA;58) (SAYFA;170) (SAYFA;302) (SAYFA;370) (SAYFA;470) (SAYFA;543) (SAYFA;598) (SAYFA;694) (SAYFA;694) (SAYFA;579) (SAYFA;584) (SAYFA;553) (SAYFA;648) (SAYFA;554) (SAYFA;378) (SAYFA;174) (SAYFA;694) (SAYFA;34) (SAYFA;212) (SAYFA;115) (SAYFA;96) (SAYFA;95) (SAYFA;418) (SAYFA;211) (SAYFA;625) (SAYFA;216) (SAYFA;216) (SAYFA;694) (SAYFA;292) (SAYFA;104) (SAYFA;633) (SAYFA;209) (SAYFA;754) (SAYFA;177) (SAYFA;271) (SAYFA;507) (SAYFA;45)

	nisbetle daha hayırlıdır: "Ahiret Senin için dünyadan daha hayırlıdır" (Duha/4) (ʿumḳ: (A.) Derinlik. Dibi derin. * Kuyu veya denizin derinliği.)		(SAYFA;488) (SAYFA;488) (SAYFA;311) (SAYFA;58) (SAYFA;594) (SAYFA;367) (SAYFA;35) (SAYFA;686) (SAYFA;170) (SAYFA;650) (SAYFA;560) (SAYFA;506) (SAYFA;34) (SAYFA;35) (SAYFA;58) (SAYFA;535) (SAYFA;488) (SAYFA;488) (SAYFA;488) (SAYFA;341) (SAYFA;87) (SAYFA;754) (SAYFA;553) (SAYFA;488) (SAYFA;425) (SAYFA;572) (SAYFA;99) (SAYFA;710) (SAYFA;724) (SAYFA;754) (SAYFA;63) (SAYFA;328) (SAYFA;688) (SAYFA;12) (SAYFA;234) (SAYFA;247) (SAYFA;256) (SAYFA;315) (SAYFA;325) (SAYFA;694) (SAYFA;694) (SAYFA;686) (SAYFA;343) (SAYFA;259) (SAYFA;243)

			(SAYFA;449) (SAYFA;104) (SAYFA;241) (SAYFA;449) (SAYFA;245) (SAYFA;399) (SAYFA;539) (SAYFA;539) (SAYFA;115) (SAYFA;710) (SAYFA;30) (SAYFA;305) (SAYFA;342) (SAYFA;327) (SAYFA;442) (SAYFA;720) (SAYFA;717) (SAYFA;497) (SAYFA;328) (SAYFA;694) (SAYFA;580) (SAYFA;51) (SAYFA;314) (SAYFA;407) (SAYFA;259) (SAYFA;442) (SAYFA;189) (SAYFA;382) (SAYFA;620) (SAYFA;693) (SAYFA;55) (SAYFA;55) (SAYFA;60) (SAYFA;234) (SAYFA;12) (SAYFA;237) (SAYFA;497) (SAYFA;566) (SAYFA;616) (SAYFA;382) (SAYFA;379) (SAYFA;50) (SAYFA;720) (SAYFA;76) (SAYFA;723)

			(SAYFA;615) (SAYFA;124) (SAYFA;250) (SAYFA;429) (SAYFA;620) (SAYFA;723) (SAYFA;234) (SAYFA;219) (SAYFA;728) (SAYFA;324) (SAYFA;97) (SAYFA;104) (SAYFA;662) (SAYFA;223) (SAYFA;324) (SAYFA;243) (SAYFA;58) (SAYFA;158) (SAYFA;139) (SAYFA;595) (SAYFA;491) (SAYFA;644) (SAYFA;448) (SAYFA;272) (SAYFA;216) (SAYFA;169) (SAYFA;369) (SAYFA;369) (SAYFA;470) (SAYFA;58) (SAYFA;377) (SAYFA;215) (SAYFA;579) (SAYFA;762) (SAYFA;177) (SAYFA;400) (SAYFA;381) (SAYFA;95) (SAYFA;590) (SAYFA;172) (SAYFA;598) (SAYFA;310) (SAYFA;444) (SAYFA;722) (SAYFA;96)

			(SAYFA;98) (SAYFA;279) (SAYFA;256) (SAYFA;34) (SAYFA;367) (SAYFA;310) (SAYFA;702) (SAYFA;609) (SAYFA;685) (SAYFA;722) (SAYFA;268) (SAYFA;203) (SAYFA;444) (SAYFA;94) (SAYFA;259) (SAYFA;724) (SAYFA;52) (SAYFA;170) (SAYFA;723) (SAYFA;101) (SAYFA;597) (SAYFA;170) (SAYFA;688) (SAYFA;2) (SAYFA;317) (SAYFA;327) (SAYFA;519) (SAYFA;409) (SAYFA;32) (SAYFA;252) (SAYFA;662) (SAYFA;365) (SAYFA;133) (SAYFA;683)
āḫir-i resūl:	(F.) Son peygamber, son resul.	Ve ammā Nūḥ'ı ifrād (12) ḳılduġı ẕikr-ile ve resūl-ile vaḥyde işтirāk ḳılduġı andan ötrüdür ki evvel-ı resūl (13) oldur ve āḫir-i resūl ḫātim-i enbiyādur, ʿaleyhi's-selām.	(SAYFA;191)
āḫir-i zamān:	(F.) Ahir zaman, son zaman. Dünyanın son zamanı ve son devresi. Dünya hayatının kıyamete yakın son devresi. *	ṕes, muḥaḳḳaḳ ola anlara (13) ki ʿĪsā ʿalm (ʿaleyhi's-selām) ḳuldur, peyġamberdür; eger ibnu'l-lāh olaydı āḫir-ı zamān peyġamberine tābiʿ (14) olmayadı, andan musaġnī olduġı-çun.	(SAYFA;188)

	Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a)'den sonraki zaman.		
āḫiri:	(A.) Sonu. āḫir: (A.) Son.	Her kimse ki Ḥaḳ Taʿālā'yı ṭaleb ḳılsa bular anı her nesne-y-ile her (7) nesne içinde her nesnenüñ evveli ol ve her nesnenüñ āḫiri ol; her nesnede ẓāhir ol, her nesnede bāṭın ol, buña işāret idüp buyurdı ki AK.	(SAYFA;164) (SAYFA;49) (SAYFA;558) (SAYFA;134) (SAYFA;307) (SAYFA;179) (SAYFA;178) (SAYFA;268) (SAYFA;348) (SAYFA;567) (SAYFA;310)
āḫirlerüz:	(A.) Sonuncularız. Sonrakileriz.	Yaʿnī, (15) āḫirlerüz hem sābıḳlar.	(SAYFA;634) (SAYFA;634) (SAYFA;224)
āḫir-zamān:	(F.) Dünyanın son zamanı ve son devresi. Dünya hayatının kıyamete yakın son devresi.	Zīre eger ol nebī degülmisse āḫir-zamān resūlinüñ dīnini (11) muḳarrer ḳılmayadı, Deccāl üzere ġālib olup ḳudreti yeterken daḫı ḳavmi üzere.	(SAYFA;188)
aḥkām:	(A.) (Hüküm. C.) Hükümler. Kanunlar. Nizamlar. *Allah'ın hükümleri ve emirleri.	Ammā bāṭını yavuz ʿālimleredür ki dīni dünyeye ṣatarlar, (19) bildükleri-y-ile ʿamel ḳılmazlar; niçün olursız muʿāmele ḳılmaḳ ṭarīḳında ol aḥkām	(SAYFA;5)
aḥkām:	(A.) Hükümler, kurallar, emirler.	Andan ḫaber virdi bu ḫāṣ u ʿām üzere (16) aḥkām inzāl itdüginden bunuñ-ıla ki buyurdı; AK.	(SAYFA;252) (SAYFA;719) (SAYFA;31) (SAYFA;617) (SAYFA;229) (SAYFA;101) (SAYFA;552) (SAYFA;292) (SAYFA;712) (SAYFA;510) (SAYFA;297) (SAYFA;141) (SAYFA;570)
aḥkām:	(A.) Hükümler, kurallar, emirler. aḥḳām geñez; kolay hükümler. Hükmü kolay etmek. (geñez: Kolay.)	Uşbular külli daḫı bulara beñzer (19) ki buyurmışdur Ḥaḳ Taʿālā'dan taʿlīmüdür aḥkām geñez itmeg-içün.	(SAYFA;538)

aḥkām-ı ḥaḳ:	(F.) Allah'ın hükümleri. f. Kur'ân-ı Kerimde ve hadislerde Allah'ın kat'i olan hükümleri, emirleri.	Olar indürilmeg-ile baʿżı enbiyānuñ ṣadrine bir nevʿ-ile (9) ḥarac vāḳiʿ oldı; tā ki Mūsā ʿaleyhi's-selām elvāḥı elinden atdı anuñ içindeki baʿżı aḥkām-ı (10) ḥaḳdan ḳalbine bir nevʿ-ile ḍīḳ vāḳiʿ oldı.	(SAYFA;414)
aḥkām-ı şerʿi:	(F.) Şerʿi hükümler. * Cenab-ı Hakk'ın emri. Âyet, hadis, icma-i ümmetle ve kıyas-ı fukaha ile sâbit olan dinin temelleri, şeriat.	ṕes, istidʿā ider nefs rūḥdan dir ki "Eger dilerseñ ben (13) saña īmān getürem, senüñ ḫulḳlaruñ-ıla ḫulḳlanam, beden-ı cevāriḥler-ile menʿ eylegil aḥkām-ı (14) şerʿi istiʿmāl itmekden".	(SAYFA;726)
aḥkām-ı ezeliyye:	(F.) Ezeli hükümler, ezelden Allah'ın bildiği hükümler.	Yaʿnī, bular münḳād olmışlardur ol aḥkām-ı (15) ezeliyyeye ve taḳdīrāt-ı ilāhiyyeye.	(SAYFA;14)
aḥkām-ı bāṭın:	(F.) Batınî hükümler. *Arapça içe ait hükümler anlamında bir tabir. Ahkam-ı Batmaya batinî fıkıh da denir. Kalbî amellere dairdir. Bunlar, ihlas, kibir, acımak gibi gözle görülmeyen amellerdir. (aḥḳām-ı ẓāhire: Arapça, dışa ait hükümler demektir. Bunlar namaz, oruç, hac, zekat ve şer'î muamelelere ait hükümlerdir.)	Zīre risālet aḥkām-ı ẓāhire müteʿallıḳdur ve nübüvvet aḥkām-ı bāṭına (13) müteʿallıḳdür.	(SAYFA;498)
aḥkām-ı dīn:	(F.) Dini hükümler, İslam dininin gerekleri, hükümleri.	Yaʿnī, bu ehl-i kitāṕ arasında aḥkām-ı dīni iḳāmet it, şol (12) nesne-y-ile ki senüñ ḳalbüñe nāzil oldı.	(SAYFA;255)
aḥkām-ı ezeliyye:	(F.) Bütün zamanlarda geçerli hükümler, Allāhu Taʿālā'nın bilgisinde olan çok çok önceki bir zamanda Allāh'ın en başından her şeyini bildiği hükümler.	Bize andan żarar yoḳ ki bizüm merciʿumuz (5) rabbumuzdın yañadur biz rabbumuza niyāz idüṕ dirüz ki "İy bizüm rabbumuz, bizüm üzerümüze ṣabr (6) dökil ki ṣabr idevüz bu taʿalluḳāt-ı dünyā ḳaṭʿ olduġına ve anuñ şehvātları ve leẕẕātları terk (7) olunduġına, bizüm ölümümüzi saña inḳiyād içinde ḳılıvir ki	(SAYFA;478) (SAYFA;36) (SAYFA;693) (SAYFA;613) (SAYFA;118) (SAYFA;63) (SAYFA;303)

	*Ezelde Allahu Taʿālā her şeyi olmadan bilmekteydi, o anda koyduğu hükümler aḥkām-ı ezelī, aḥkām-ı ezeliyye olarak adlandırılmaktadır.	aḥkām-ı ezeliyyede ḳılduñ”.	
aḥkām-ı ilāhiyye:	(F.) İlāhî hükümler. Allah’ın hükümleri.	Yaʿnī, eger ben ġayb bilür olsam baña ḫayr çoḳ olmaḳlıġı (17) ṭaleb ideydüm ol ebedī ḥayātdan ve ḥācāt-ı beşeriyyet yirine gelmekden daḫı aḥkām-ı ilāhiyyeden.	(SAYFA;524) (SAYFA;117)
aḥkām-ı İncīl:	(F.) İncil’deki hükümler, İncil hükümleri. *Allahu Taʿālā’nın bozulmamış hali ile İncil’de belirttiği hükümler.	Zīre (14) bular aḥkām-ı Tevrāt’ı ve aḥkām-ı İncīl’i iḳāmet itdiler daḫı Ḳurʾān-ıla ʿamel ḳıldılar ẓāhirde ve (15) bāṭında daḫı bulara ġuṣṣa yoḳ, ol raḥmetler ve ḳatı riyāżatlar ve mücāhedeler ki çekdiler (16) ve terk-ı dünyāda nefse muḫālefet ḳıldılar ve hevāların ḳaṭʿ itdiler.	(SAYFA;271)
aḥkām-ı kitāb:	(F.) Kitapta, Kur’an-ı Kerim’de belirtilen hükümler. * f. Kur'ân-ı Kerim'in kat'i olan hükümleri, emirleri.	Ve ümmetler ḥāli daḫı peyġamberler-ile böyledür ki bulara aḥkām-ı kitābı (15) beyānı dil-ile bildürdi ve ʿilm-ı ḥikmeti ḥāl-ile bildürdi, ṣoḥbet vech-ile ve nefslerin tezkiye ḳılmaġ-ıla, (16) āfāt-ı nefsden ve anuñ yavuz ḫulḳlarından.	(SAYFA;295)
aḥkām-ı muḥdeṯe:	(F.) Şer'î temizliği gitmiş, bozulmuş, ihdas edilmiş, sonradan meydana gelmiş, eskiden olmayan, esasta olmayan hükümler.	Yaʿnī, (8) ol aḥkām-ı ḳadīmden ve aḥkām-ı muḥdeṯeden hīç bir ḥükm yoḳdur, illā ol Ḳurʾān içinde-(9)dür.	(SAYFA;658)
aḥkām-ı ẓāhire:	(F.) Arapça, dışa ait hükümler demektir. Bunlar namaz, oruç, hac, zekat ve şer'î muamelelere ait hükümlerdir.	Zīre risālet aḥkām-ı ẓāhire müteʿallıḳdur ve nübüvvet aḥkām-ı bāṭına (13) müteʿallıḳdür.	(SAYFA;498)
aḥkām-ı risālet:	(F.) Peygamberlik hükümleri. Kendisine kitab verilen peygamberlik hükümleri.	(14) Ammā nübüvvetden intifāʿ itmek ḫavāṣṣa maḫṣūṣdur; ancaḳ şol kimse ki aḥkām-ı risālet (15) ḥaḳḳın ẓāhirde edā idüp yirine getürdi, aña anuñ sebeb-ile aḥvāl-i nübüvvet daḫı fetḥ (16) olınur ol maḳām-ı evliyādan.	(SAYFA;498)

aḥkām-ı şerāyiʿ:	(f.) Cenâb-ı Hakkın hükümleri, emirleri, kanunları.	Andan ötrü ki anı luṭfları ḫazīnesinden ve ḥaḳīḳat şefḳatlerinden ćıḳaruṕ (11) ʿaṭā ḳıldı, bedenleri bezedi aḥkām-ı şerāyiʿ-ile ve nefsleri müzeyyen ḳıldı, ādāb-ıla ve ḳalbleri (12) müzeyyen ḳıldı, müşāhede-y-ile ve anuñ envārı-y-ıla ve ervāḥları müzeyyen ḳıldı maʿrifetler-ile ve esrār-(13)lar-ıla ve sırları müzeyyen ḳıldı ṭavālıʿ-ıla ve anuñ şemereleri-y-le ve ẓāhir ü müzeyyen ḳıldı, āṣār-ı tevfīḳ-ıla (14) ve bāṭınlar müzeyyen ḳıldı, envār-ı taḥḳīḳ-ıla.	(SAYFA;435)
aḥkām-ı şerʿ:	Cenab-ı Hakk'ın emri. Âyet, hadis, icma-i ümmetle ve kıyas-ı fukaha ile sâbit olan dinin temelleri, şeriat.	Yaʿnī, eger ol ḳatl (13) olan ol nefs ṣıfātlarından olsa ki aḥkām-ı şerʿ ẓāhirā ḳabūl itmiş ola, ḳalb-ile muḥārebe (14) ḳılmaġı terk itmiş ola daḫı evṣāfı-y-ıla.	(SAYFA;138) (SAYFA;165) (SAYFA;747) (SAYFA;618) (SAYFA;754) (SAYFA;570)
aḥkām-ı şerīʿat:	(A.) Allah'ın emirleri, Allah buyruklarının kuralları.	Yaʿnī, (10) bunuñ-ıla ol mümerride serkeş nefslere ʿaẕāb ider hevālarından menʿ itmeg-ile (11) ve aḥkām-ı şerīʿat ve ādāb-ı ṭarīḳat birle ʿamel itdürmeg-ile ve ol yaramaz ṣıfatlarından (12) tezkiye ḳılmaġ-ıla ol mütemerride nefslerüñ ʿilācı uş budur.	(SAYFA;588) (SAYFA;562) (SAYFA;550) (SAYFA;441)
aḥkām-ı Tevrāt:	(F.) Tevrat'ın hükümleri. Allahu Taʿālā'nın Tevrat'ta göndermiş olduğu hükümler, tabiki bozulmamış Allah'ın aslında gönderdiği hükümler.	(11)Yaʿnī, siz hīć nesne degülsiz, tā aḥkām-ı Tevrāt'ı ve aḥḳām-ı İncīl ṭoġru iḳāmet itmeyince ẓāhirinde (12) ve bāṭında ve ẓāhirüñüzi ve bāṭınuñuzı aʿmāl-i ṣāliḥa birle ve aḥsen-i aḥvāl üzere tezyīn ḳılmayınca (13) ki andan ẓāhire ve bāṭına işāret var, imdi bu nesneleri ḳılmaḳ mümkin degül; illā iki muḳaddime (14) ve dört netāyic-ile.	(SAYFA;270) (SAYFA;271)
aḥkām-ı ḳader:	(f.) Cenâb-ı Hakk'ın kâinatta olmuş ve olacak her şeyin evsafını ve havassını ve sâir geleceğini ve geçmişini ezelden bilip, levh-i mahfuzunda takdiri ve yazması. Takdir-i İlâhî. * Ezelî kısmet.	Allāhu Taʿālā sever anları ki aḥkām-ı ḳader cārī olduġında ṣabr (13) itdiler anlaruñ ḳażāsına teslīm oldılar, belālarınuñ raḥmetlerini götürdiler.	(SAYFA;31)
aḥkām-ı	(F.) Başlangıcı	Yaʿnī, (8) ol aḥkām-ı ḳadīmden ve	(SAYFA;658)

ḳadīm:	olmayan, uzun zamandan beri var olan hükümler. Kadim hükümler.	aḥkām-ı muḥdeṯeden hīç bir ḥükm yoḳdur, illā ol Ḳurʾān içinde-(9)dür.	
aḥkām-ı ṭarīḳat:	(F.) Tarikat hükümleri.	ṕes, vācib-(6)dür anuñ muḫālefetinde ḳatı mübālaġa ḳıla ve aḥkām-ı ṭarīḳat-ıla ṭuta.	(SAYFA;619)
aḥkām-ı ḳudret:	(F.) Kudret (sahibinin) hükümleri. Gerçek ve mutlak kudret sahibi ancak Allah'tır; öyleyse aḥkām-ı ḳudret Allah'ın hükümleridir.	Ezelde henüz (16) yoġ-iken aña secde itdiler münḳād u müsaḫḫar oluban aḥkām-ı ḳudrete ḳābil oluban (17) vücūd (17) īcāda gelmekde.	(SAYFA;532)
aḥkām-ı Ḳurʾān:	aḥkām-ı Ḳurʾān: (F.) f. Kur'ân-ı Kerim'in kat'i olan hükümleri, emirleri.	Yaʿnī, ḳalb-ile sırr iḫtilāf ḳılmadılar, ol ḫılḳatleri (5) ṣıfatından ki yaradıldılar ṣıfat-ı raḥmāniyyet üzere, tā anlara Resūl'üñ ʿaleyhi's-selām daʿveti geldi (6) İslām'dın yaña daḫı aḥkām-ı Ḳurʾān'a ve erkān-ı şerīʿata ve Allāh'dın yaña seyr itmege (7) ṭarīḳat ḳademleri üzerine ʿālem-ı ḥaḳīḳate vāṣıl olmaġ-ıçun.	(SAYFA;705)
aḥkām-ı yaḳīn:	(F.) Yaḳīn hükümleri, Allah'a yakınlık, yaḳīn makamına erme hükümleri, esasları. (yaḳīn: Arapça kesin, açık bilgiyi ifade eden bir kelime. Kuşeyrî üç türlü yakînden bahseder: 1. İlme'l-Yâkin: Bir şey hakkında habere dayanan bilgi. 2. Ayne'l-Yakin: Bir şey hakkında, görmek suretiyle elde edilen bilgi, 3. Hakka'l-Yâkin: Bir şeyi bizzat yaşamak suretiyle elde edilen bilgi. Yakîn'de şüpheye yer yoktur, kalp bir şeyin hakikati	ṕes, bu kitābdan ve hikmetden işāret (12) ol ʿilm-ı ẓāhiredür ki kitāba ve virāsete müteʿallıḳdur daḫı ol 'ilm-ı bāṭına ki aḥkām-ı yaḳīne müteʿallıḳdur (13) şevāhid-ı ġaybdan.	(SAYFA;108)

	konusunda, tatmin durumundadır. Yine yakin, delil ile değil inanç kuvveti ile apaçık görmeyi ifade eder. Tehânevî kişinin yakîn ile, su ve ateş üzerinde yürüyebileceğini, onlar katında belanın nimete, nimetin de belaya dönüşebileceğini, ilmin, sufiyi kullanırken, yakînin onu taşıdığını kaydeder.)		
aḥkām:	(A.) (Hüküm. C.) Hükümler. Kanunlar. Nizamlar. * Hükümler, kurallar.	Ḥākimlerüñ ḫayrlusı oldur ki ḳabūl-i daʿvet-ile ve Ḳurʾān-ıla ve anuñ aḥkāmı-y-ıla ʿamel ḳılmaġa (8) ḥükm eyledi.	(SAYFA;712) (SAYFA;740) (SAYFA;214) (SAYFA;562) (SAYFA;285) (SAYFA;354) (SAYFA;231) (SAYFA;488) (SAYFA;682) (SAYFA;103) (SAYFA;533) (SAYFA;71) (SAYFA;92) (SAYFA;414) (SAYFA;44) (SAYFA;252) (SAYFA;481) (SAYFA;306)
aḥkāmu'l-lāh:	(A.) Allah'ın hükümleri, Allahu Taʿālā'nın Kur'an-ı Kerim'de ve peygamberi aracılığıyla bildirdiği emir ve yasakları, koyduğu hükümler. *Allah'ın her an ve her daim var olup	Zīre eger anuñ baṣīre varımıssa diye-y-idi ki "secdeden menʿ iden senüñ (11) ḥükmüñ ve taḳdīrüñdi irādet-i ezeliyyede ç̧ün ol gözi kör oldı ki anuñ-ıla aḥkāmu(12)'l-lāhı ve anuñ taḳdīrini ve varlığını görür ol gözi görür oldı ki anuñ-ıla enāniyyetini görür.	(SAYFA;420)

	uygyuladığı hükümler, yaratışıl hükümleri; zira Allah her daim hükmetmektedir, her daim yeniden ve yeniden yaratmaktadır.		
aḥkamü'l-ḥākimīn:	(A.) Ḥākim'in hükümleri. Mutlak ve tek hakim Allah'tır; öylese aḥkāmü'l-ḥākim Allāh'ın hükümlerisir.	Didi ki "Yā rabbī, benüm oġlum benüm ehlümdür, senüñ vaʿdüñ ḥaḳdur, (11) aḥkamü'l-ḥākimīn sensin, eger necāt viresin ve ger ġarḳ idesin, sen ʿādillerüñ gey aʿdilisin, her ne ki (12) işlersin ḥaḳīmsin, her efʿālüñ ḥikmetden ḥikmetden ḫālī degül".	(SAYFA;734)
ṣol:	Sol. Sol taraf.	Ancılayın bu ʿavratlar daḫı erenlerüñ budaḳlarıdur ki bularun ṣol (9) eyegülerinden yaradıldı.	(SAYFA;91)
aḫlāḳ:	(A.) (Hulk.C.) Huy, tabiat. İnsanın davranış tarzı, tutum ve tavrı, bir cemiyette makbul ve iyi sayılan davranış kuralları. *Davranış ve huy. **Arapça, hulk'un çoğuludur. Huylar demektir. Ahlak, insanın manevi seciyesini temyiz eden hususiyetlere denir. İnsan şahsiyetinin "Allah'ın ahlakıyla ahlaklanmak" esprisi doğrultusunda, reziletten fazilete doğru yeni bir yapılanmaya maruz kalması, tasavvufun ana temasıdır. Ancak Allah'ın ahlakında fani olup, o ahlaka sahip olmadan önce, sufinin bağlı olduğu şeyhinin ahlakında, siretinde, daha sonra	Andan ehl-i nifāḳuñ aḫlā-(14)ḳından ḫaber virüṕ buyurdı ki AK (15) AK.	(SAYFA;175) (SAYFA;664) (SAYFA;660) (SAYFA;689) (SAYFA;4) (SAYFA;674) (SAYFA;367) (SAYFA;418) (SAYFA;74) (SAYFA;395) (SAYFA;269) (SAYFA;667) (SAYFA;382) (SAYFA;294) (SAYFA;367) (SAYFA;368) (SAYFA;455) (SAYFA;77) (SAYFA;532) (SAYFA;522) (SAYFA;94)

	İslam'ın "usvetun hasenetün (en güzel örnek)" olarak gördüğü Hz. Peygamberin ahlakında, siretinde fani olması büyük önem arzeder. İhsan mertebesinde, sürekli Allah ile beraber olmanın bilincini taşıması gereken olgun, vasıl bir sufinin bu bilince varması ve bunun getireceği ruhi zorluklara tahammül edebilmesi için, ondan önce, daha az zor olan şeyh ve Rasulullah (s)'da fani olmanın tecrübesini yaşaması gerekir. İslam'ı anlama ve yaşama biçimi açısından, kendine göre, bir menhec (metod) belirleyen tasavvuf ekollerinin gayesi, insanda, mükemmele doğru tedricen değişiklikler yaparak, ruh olgunluğunu, ihsan bilincini sağlamaktır. Hz. Peygamber (s)'in "Ben, güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim" hadisindeki espri ve Kur'an'ın O'nu prototip olgun bir müslüman örneği şeklinde ön plana		

	çıkarması, sufilerin dikkatlerinden kaçmayan, önemli bir husustur. Bu nedenledir ki sufiler olgunluk yolunda, Hz. Rasulullah (s)'in şemailini, ruhî özelliklerini, ahlakî yapısını anlatan eserleri hayatlarına tatbik etmek üzere dikkatle okurlar. Bu kitaplarda, Allah'ın örnek diye karizma yüklediği Hz. Rasulullah (s)'ı anlamaya çalışmak, aynı zamanda Kur'an'ı yani Allah'ın kulları için arzu ettiğini anlamak demektir. Zira, Hz. Aişe (r)'ye Rasulullah'ın ahlakı sorulduğunda, verdiği cevap şu idi: " O'nun ahlakı Kur'an'dan ibaretti". Kendisini, Rasulullah'a benzetip O'nun manevi mirasına konanlar, Allah'ın Kur'an'da çizdiği müslüman adam (homo-Coranicus) tipine ulaşmış olurlar.		
aḫlāḳ-ı rūḥāniyye:	(F.) Rūḥāniyye aḫlākı, ruhanî ahlak. Madde ile alâkalı olmayan, mânevi, ruh âlemine mensub olanların ahlakı, ruhaniyye mertebesine	Ve anuñ īmānı daḫı ol ṣıfāt-ı ṭabīʿiyyeden ki ẓulmānīdür ć́ıḳuṕ ol aḫlāḳ-ı (11) rūḥāniyyeye girmekdür ki şerʿiyye ve nūrāniyyedür daḫı ẕikr-ı Ḥaḳḳ-ıla muṭmaʿīn oluṕ Allāhu (12) Taʿālā-y-ıla üns ṭutmaḳdur.	(SAYFA;586)

	erenlerin ahlakı, huy ve davranışları.		
aḫlāḳ-ı ẕemīme:	(F.) Zemme müstehak olan. Beğenilmeyen kötü hal ve hareket. *zemîme derecesinde olanların ahlakı, huy ve davranışları.	Zīre bular ol ṣıfāt-ı beşeriyyet ẓulmātındadur daḫı aḫlāḳ-ı (14) ẕemīme ẓulmātında ki ol ikisi ġālib olmaġ-ıla ḳalb üzere göñül olur ol ṣıfāt-ı rūḥānī (15) ve aḫlāḳ-ı ḥamīde bāṭıl ve muʿaṭṭal olur.	(SAYFA;333)
aḫlāḳ-ı ẕemīme:		[359b] (1) fi'l-ḥāl ol işleyene ulaşur ḳalbi taṣfiye ḳılmaġ-ıla ol ḥicāb paslarından daḫı aḫlāḳ-ı (2) ẕemīmeden ve daḫı taḫliye ḳılmaġ-ıla ol şevāhid-ı envār-ı ḥaḳḳ-ıla ve aḫlāḳ-ı ḥamīde birle (3) ki rūḥānīdür ve rabbānīdür.	(SAYFA;717)
aḫlāḳ-ı ẕemīme:		Yaʿnī, terk eyleñ ol ʿamel-(5)leri ki ḥükm-ı ṭabīʿat-ıla işlenür aʿmel-ı şerʿiyyeyi yirine getürmeg-ile daḫı terk idüñ aḫlāḳ-ı (6) ẕemīmeleri ki nefsāniyyedür, aḫlāḳ-ı melekiyye birle ḫulḳlanmaġ-ıla ki rūḥāniyyedür.	(SAYFA;382)
aḫlāḳ-ı ilāhiyye:	(F.) İlāhi ahlak, Allah'ın rızasını kazanmaya vesile olacak huy ve davranışlar. *Peygamber efendimizin gösterdiği yolda gidenlerin güzel ahlakı, huy ve davranışları.	Ammā (15) dört netāyic ki var evveli dünyeden iʿrāż itmek daḫı aña müteʿallıḳ ne var-ısa ve ikinci Ḥaḳ'dın (16) yaña teveccüh itmek ṣıdḳ-ı ḳalb-ile, bu ikisi ceẕbe-yi Ḥaḳ niçesidür andan nefsi tezkiye (17) ḳılmaḳdur; aḫlāḳ-ı ẕemīmeden ve ḳalb-ı muḥallī ḳılmaḳdur aḫlāḳ-ı ilāhiyye birle.	(SAYFA;270) (SAYFA;678) (SAYFA;378)
aḫlāḳ-ı kerīme:	(F.) Beğenilen güzel ahlâk. *Güzide, seçkin, kıymetli bir kişiye dönüşmeye sebep olan huy ve davranışlar. * Kerim ve şerefli kişilerin huy ve davranışları.	(3) Daḫı ol Ḳur'ān mecīddür ve anlaruñ mustaḥsenlerine lāzım olsalar ki ol tezkiye-yi nefsdür, ol (4) ẕemīm ṣıfatlarından ve anı muḥallā ḳılmaḳdur ẕikre dāyim olmaġ-ıla ve ḳalb üzere murāḳıb olmaġ-ıla; (5) tā ki ol aḫlāḳ-ı kerīme ḥāṣıl ola ve hevāya muḫālefet ḳılmaḳ ve āḫireti iḫtiyār ḳılmaḳ dünyā üzere (6) āsān ola.	(SAYFA;268)
aḫlāḳ-ı melekiyye:	(F.) Meleklerin davranışları. *Melekiyye makamına çıkmaya vesile olan huy ve davranışlar.	Yaʿnī, terk eyleñ ol ʿamel-(5)leri ki ḥükm-ı ṭabīʿat-ıla işlenür aʿmel-ı şerʿiyyeyi yirine getürmeg-ile daḫı terk idüñ aḫlāḳ-ı (6) ẕemīmeleri ki nefsāniyyedür, aḫlāḳ-ı melekiyye birle	(SAYFA;382)

		ḫulḳlanmaġ-ıla ki rūḥāniyyedür.	
aḫlāḳ-ı nās:	(F.) İnsan davranışları. İnsan ahlakı.	İşāret budur kim bu şerler aḫlāḳ-ı nāsuñ netāyiclerinden ve evṣāf-ı (17) ẕemīmelerindendür ki nefsānīdür.	(SAYFA;665)
aḫlāḳ-ı nefs:	(F.) Nefsin huy ve davranışları. * Nef makamında bulunanların huy ve davranışları.	Ammā dünyede cezāsı budur ki her fiʿl ü ḳavl ki ṭabīʿ ola, andan bir ẓulmet (10) var anuñ-ıla bu göñül ʿaynası jeng oluṕ pas ṭutar ol göñül ḫalḳlarınuñ mizācı (11) añılur ki rūḥāniyyedür ol aḫlāḳ-ı nefs ki ẓulmānīdür ḳuvvet ṭutar ol sebebile hevā (12) ġālib oluṕ dünyā ve anuñ şehvātlarına meyl ider.	(SAYFA;382)
aḫlāḳ-ı nefsāniyye:	(F.) Nefisten kaynaklanan huy ve davranışlar. Nefsi huy ve davranışlar.	Yaʿnī, şol nesne ki sizden ẓāhirdür ṣıfāt-ı ḥayvāniyyeden ve aḫlāḳ-ı nefsāniyyeden.	(SAYFA;314)
aḫlāḳ-ı ḥamīde:	(F.) Beğenilen güzel ahlâk.(Hz. Muhammed (A.S.M.) bütün ahlâk-ı hamidede en yüksek ve yetişilmeyecek bir dereceye malik idi..... Onda içtima etmiş ahlâk-ı hamidedir ki her bir haslette en yüksek tabakada olduğuna dost ve düşman ittifak ediyorlar.	[128a] (1) gendü nefsini aḫlāḳ-ı ẕemīmeden tezkiye ḳıluṕ aḫlāḳ-ı ḥamīde birle taḥliye ḳılmaḳda Ḥaḳ (2) Taʿālā indürdügi ḳānūn-ı şeraʿ üzere ḥükm itmese ehl-i ṭarīḳat terbiyeti-le ol ḥaḳīḳate (3) vāṣıl olmaġ-ıçun, ol ẓālimlerdendür ki nefslerine ẓulm eylediler terbiyeti terk itmeg-ile.	(SAYFA;254)
aḫlāḳ-ı ḥamīde:	(F.) Övülecek huylar.	[359b] (1) fi'l-ḥāl ol işleyene ulaşur ḳalbi taṣfiye ḳılmaġ-ıla ol ḥicāb paslarından daḫı aḫlāḳ-ı (2) ẕemīmeden ve daḫı taḥliye ḳılmaġ-ıla ol şevāhid-ı envār-ı ḥaḳḳ-ıla ve aḫlāḳ-ı ḥamīde birle (3) ki rūḥānīdür ve rabbānīdür.	(SAYFA;717) (SAYFA;333) (SAYFA;143) (SAYFA;462) (SAYFA;461) (SAYFA;445) (SAYFA;678) (SAYFA;15) (SAYFA;454) (SAYFA;664) (SAYFA;700) (SAYFA;727) (SAYFA;37)
aḫlāḳ-ı ḥamīde-i rūḥānī:	(F.) Ruhani makamına ermişlerin güzel ve beğenilen	Yaʿnī, yā ḳavm, eger sizüñ üzerüñüze ulu meşaḳḳat geldise benüm bu aḫlāḳ-ı ḥamīde-ı (17) rūḥānī maḳāmında ḳāyim	(SAYFA;696)

	ahlakı, huy ve davranışları.	oluṕ ṭurduġum ve size naṣīḥat virüṕ daʿvet ḳılduġumuz Allāhu Taʿālā'nuñ (18) vaḥdāniyyetine delīller ü burhānlar-ıla ve anuñ ḫulḳların ḫulḳlanmaġ-ıla daḫı benüm sīretüm ʿādet-(19)lenmeġ-ile.	
aḫlāḳ-ı ḥamīde-i insānī:	(F.) Güzel ve beğenilen insan davranışları.	Yaʿnī, şol nesnelerden ki nās andan (3) müntefiʿ olur aḫlāḳ-ı ḥamīde-ı insānī gibi, daḫı ol ṣıfāt-ı ẕemīme gibi, behīmiyye ve (4) sebūʿiyyedür ki kişiye żararı irer, enʿām gibi, belki daḫı azġun.	(SAYFA;674)
aḫlāḳ-ı ḥasene:	(F.) Güzel ahlak, güzel huy ve davranışlar. * Muhakkak ki en güzel huy ve davranışlar peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a)'indir, öylese ahlak-ı hasene peygamber ahlakıdır. * Yüksek ahlâkı en parlak ve ulvi bir şekil ve ruhta gösteren ve bilfiil yaşayan Peygamberimizin (A.S.M.) ve O'nun yolunda gidenlerin ahlâkı.	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ol (15) muḥsinleri sever ki bu aḫlāḳ-ı ḥasene anlaruñ ʿādeti ola.	(SAYFA;24)
aḫlāḳ-ı ḥasīde:	(F.) Hased ve kıskançların ahlakı, huy ve davranışları. (beşāt: (A.) Kabahat, suç.) *Hasid huylar,	İşāret (17) ḳılur ol īmān ḫuzmāsına ve ṣāliḥ ʿameller ekinlerine ve aḫlāḳ-ı ḥasīde zeytūnlarına ve iḫlāṣ (18) nārınadur ki bular küllī gönül beşātınuñ (???) ṣemereleridür.	(SAYFA;394)
aḫlāḳ-ı ẕemīme:	Kötülenecek huylar, kötü huylar. Kötü huylar. * Zemme müstehak olan huy ve davranışlar. Beğenilmeyen kötü hal ve hareketler.	(12) Yaʿnī, ḳaçan ki bu insāna biz tevbe vü inābet yā ṣıdḳ-ı ṭaleb yā baʿżı maḳāma vāṣıl olmaḳ (13) yā keşf ü şuhūd rütbesine irişdürsevüz bulara fısḳ u fücr ve aḫlāḳ-ı ẕemīme ve evṣāf-ı (14) beşeriyye ve ṣıfāt-ı rūḥāniyye irişdükden ṣoñra.	(SAYFA;671) (SAYFA;454) (SAYFA;23) (SAYFA;637) (SAYFA;254) (SAYFA;270) (SAYFA;664) (SAYFA;294) (SAYFA;461) (SAYFA;700) (SAYFA;143)

			(SAYFA;65) (SAYFA;445) (SAYFA;44)
aḫlāḳ-ı rabbānī:	(F.) Rabbanî huylar. * Allah'ın sevdiği ve razı olduğu huy ve davranışlar. * aḫlāḳ-ı rabbānī makamı, Allah'ın ahlakıyla ahlaklanmış.	Daḫı diyet teslīm ide ʿaḳılesine ki (3) ol Allāhu Taʿālā'dur ve diyet-i ḳalb ehli ol evṣāfı ḥamīdedür ki rūḥānīdür, görklü (4) elṭāflarından; tā ki anuñ ṣıfātları anuñ-ıla aḫlāḳ-ı rabbānī ola. [014a] (1) ol ḫasīs ṣıfatlardan ve yaramaz ḫulḳlardan, tā ki ol ḳalbüñüz göklerine ki rūḥāniyyedür, (2) irişesiz ve aḫlāḳ-ı rabbāni-y-ile ḫulḳlanasız.	(SAYFA;138) (SAYFA;26) (SAYFA;679)
aḫlāḳ-ı rabbāniyye:	* Cenâb-ı Hakk'ın sevdiği ve razı olduğu huy ve davranışlar. (rabbaniyye: (A.) (Rabbaniye) Rabbe âit. Cenab-ı Hakk'a dair ve müteallik. İlâhî. * Ârif-i Billâh olan, ilmi ile amel eden âlim.)	Ol Furḳān güninde ki raḥmān anda Ḳurʾān bildürdi ve cemīʿ ṣıfāt-ı (14) insāniyye-y-ile cemīʿ aḫlāḳ-ı rabbāniyye mülāḳāt olundı, ol Muḥammed'üñ ʿaleyhi's-selām Allāhu Taʿālā-y-ıla (15) ol vaḳti bir vaḳti olur kim andan muḳarreb melek ve mürsel peyġamber ṣıġmaz.	(SAYFA;571) (SAYFA;603)
aḫlāḳ-ı rediyye:	(F.) Reddetme davranışı. * Allah'ın istediği hal ve davranışları reddetme ahlakı, huy ve davranışı.	[019b] (1) "İy münāfıḳlar, sizüñ ṣadruñuzdaġı ibtilā ḳılmaġ-ıçun ṣol nifāḳdan ve inkārdan ki (2) gizlersiz, Allāhu Taʿālā'ya ve resūline iʿtirāż idüben, Allāhu Taʿālā'nuñ āyātlarına ḳāfir (3) oluban, aḫlāḳ-ı rediyye birle ḫulḳlanuṕ ve evṣāf-ı deniyye birle ṣıfatlanuṕ Allāhu Taʿālā (4) ibtilā ve imtiḥān birle sizden bu ṣıfatları ẓuhūra getürür, ḳavl ü fiʿl yöninden".	(SAYFA;37)
aḫlāḳ-ı rūḥānī:	(F.) Ruhanī ahlak, ruhanî makamına erenlerin ahlakı.	İşāret bunnda (2) budur ki iy rūḥ u ḳalb ẕikr idüñ anı ki siz azıduñuz żaʿīf olmışduñuz ki (3) henüz size aḫlāḳ-ı rūḥānī ve ṣıfāt-ı rabbānī irmemişdi ṣıfāt-ı nefs hevāsı-y-ıla ve (4) Şeyṭān leşkeri-y-ile müstevlī oluṕ üzerüñüze ġālib olmışdı.	(SAYFA;562) (SAYFA;399) (SAYFA;663) (SAYFA;469) (SAYFA;78) (SAYFA;579) (SAYFA;312) (SAYFA;550)
aḫlāḳ-ı sebuʿiyye:	(F.) Vahşilik huy ve davranışları.Vahşi huy ve davranışlar. * İnsanın içinde bulunan fıtri vahşilik. (sebuʿ: (A.) (C.: Sebâ')	Daḫı aḫlāḳ-ı sebuʿiyye ve şeyṭāniyyedür.	(SAYFA;312)

	Yırtıcı hayvan. Canavar.) (sebuʿiyye: (A.) Yırtıcıya mensub, canavarlıkla ilgili.) (sebuʿiyyet: (A.) Yırtıcılık, parçalayıcılık. Yırtıcı hayvanın fıtri hassası.)		
aḫlāḳ:	(A.) (Hulk.C.) Huy, tabiat. İnsanın davranış tarzı, tutum ve tavrı, bir cemiyette makbul ve iyi sayılan davranış kuralları. İslâm ahlâkı ise ahlâkın temeli Allah'ın emrine uygunluğu ve gaye olarak da Allah rızasını almakla insanı şahsi veya içtimâi (toplumsal) bencillikten kurtarmıştır. Ahlâkı da cemiyetten cemiyete ve zamanla değişen keyfî ve tesadüfî kaideler yığını olmaktan çıkarıp Allah'ın emirlerine uygunluğu esas almakla, birlik ve beraberliği ve devamlılığı sağlamıştır.	(13) Ol ol ẕerredür ki ḳonılmışdur şol ḳalbde ki mīṣāḳ güninde muḫāṭab oldı cemīʿ bu (14) ḳālibüñ yiri anuñ altından döşendi daḫı ol ḥavlinde ki cevāriḥdür, semʿ u başardur, (15) ḳalbdür ve şıfātdur daḫı aḫlāḳdur ki münevver olurlar, anuñ nūrı-y-ıla ve anuñ esrārı-y-ıla (16) müntefiʿ olurlar ve anuñ aḫlāḳı-y-ıla ḫulḳlanurlar.	(SAYFA;367) (SAYFA;727) (SAYFA;531) (SAYFA;31) (SAYFA;250) (SAYFA;66) (SAYFA;700) (SAYFA;102) (SAYFA;521) (SAYFA;455) (SAYFA;368) (SAYFA;29) (SAYFA;29) (SAYFA;446) (SAYFA;532) (SAYFA;146) (SAYFA;532) (SAYFA;165) (SAYFA;18) (SAYFA;604) (SAYFA;531) (SAYFA;455) (SAYFA;330)
aḥmaḳ:	(A.) (Humk. dan) Pek akılsız, sersem, şaşkın. Anlayışsız.	Yaʿnī, degüldür bu (13) dünyānuñ ḥayātı ve niʿmetleri, illā bir metāʿdur ki ġāfiller anuñ-ıla maġrūr olurlar ve aḥmaḳlar (14) anuñ-ıla aldanurlar.	(SAYFA;56)
Aḥmed:	(A.) Daha çok hamdeden. * Çok övülmeğe ve medhedilmeğe lâyık. * Çok sevilen.	(10) Yaʿnī, “Eyit, yā Aḥmed, hīç ḳatuñuzda kitāb ve ḥuccet var mıdur Allāh’dan size virilmiş ola, çıḳaruñ anı (11) bize görelüm, tā ol daʿvilerüñüz ḥuccetlerüñüz Allāh üzere ẓāhir ola, siz	(SAYFA;400) (SAYFA;213)

	Beğenilmiş. * Hz. Peygamber'in (A.S.M.) bir ismi.	mütābaʿat ḳılmazsız; illā ol (12) ẓannuñuza ki zuʿm idersiz cehl-ile yaḳīnsuz ḥuccet yöninden.	
aḥsen:	(A.) En güzel. Çok güzel.	[326b] (1) diler ki buları ʿiväżlandura beḳā-y-ıla gendü nefslerinden fenā idüṕ bir göñlü maḳām-ıla (2) ki aḥsen ola.	(SAYFA;651)
aḥsen:	(A.) En güzel. Çok güzel. (ecmel: (A.) (Cemil. den) Çok güzel, en yakışıklı. Daha güzel.)	İkinci budur kim ol Muḥammed ʿaleyhi’s-selām, aḥsen ve ecmel oldı.	(SAYFA;162) (SAYFA;163) (SAYFA;257)
aḥsen:	(A.) En güzel, çok güzel. Daha güzel, daha yakışıklı.	İkinci veche budur ki şol kimse ki aḥsen eyledi, ol peyġamber-(2)dür, ʿaleyhi’s-selām.	(SAYFA;405)
aḥsen:	(A.) Daha iyi, daha güzel.	Daḫı ol aḥsendür ʿāḳıbet yö-(9)ninden, daḫı dünyede āḫiretde ḫayrdur cezā yöninden.	(SAYFA;115) (SAYFA;488) (SAYFA;488)
aḥsen-ı kelām-ıla:	(F.) En güzel söz, çok güzel söz.	Daḫı bulara (16) aḥsen-ı kelām-ıla baḫṣ it Ḥaḳ’dın yaña rücūʿ ideler, ol bāṭılda müddet çekmeġi terk ideler.	(SAYFA;116)
aḥsen-i taḳvīm:	(F.) En güzel biçimde. En güzel kıvama koyma. * Cenab-ı Hakkın her şeyi kendisine lâyık en güzel kıvam, sıfat ve surette yaratması. İnsanın en yüksek ve câmi isti'dâd ve kabiliyetlerde ve en güzel surette yaratıldığı.	Ve daḫı enbiyā ʿaleyhi’s-selām maḫṣūd olmışlardur aḥsen-ı taḳvīmile (7) bu kemāl-i ḳabūl itmekde.	(SAYFA;274)
aḥsen-i ḳāmet:	(F.) En güzel boy, en güzel boy-pos, en güzel endam, en güzel görünüş.	Yaʿnī, ẕikr idüñ Ḥaḳ Taʿālā’nuñ ol niʿmetlerin ki (5) sizüñ üzerüñüze inʿām ḳıldı ibtidā-ı vücūdda sizi ol yoḳlıḳ ẓulümātından çıḳaruṕ ol vücūd (6) nūrına getürmeg-ile dükeli mevcūddan öñdin ki sizi aḥsen-ı ḳāmet üzere yaratdı, ol muḥkem (7) ḳavī dīni ḳabūl itmeg-içün ve ṭoġru yola size hidāyet virdi.	(SAYFA;222)
aḥsen-i ḳāmet:	En güzel endam.	Zīre bulara görklü istiʿdād-ı rūḥānī virdi ve aḥsen-ı ḳāmet üzere buları (4) yaratdı.	(SAYFA;16) (SAYFA;544)

aḥsen:	En güzel *En çok beğenilen.	Aña aḥseni vardur ki ol şevāhid-ı (4) ḥaḳdur ve aña naẓar ḳılmaḳdur ve daḫı aña ziyāde vardur.	(SAYFA;676) (SAYFA;572) (SAYFA;488) (SAYFA;162)
aḥsen-i aḥvāl:	En güzel haller, vaziyetler, oluşlar.	(11)Yaʿnī, siz hīç nesne degülsiz, tā aḥkām-ı Tevrāt'ı ve aḥḳām-ı İncīl ṭoġru iḳāmet itmeyince ẓāhirinde (12) ve bāṭında ve ẓāhirüñüzi ve bāṭınuñuzı aʿmāl-i ṣāliḥa birle ve aḥsen-i aḥvāl üzere tezyīn ḳılmayınca (13) ki andan ẓāhire ve bāṭına işāret var, imdi bu nesneleri ḳılmaḳ mümkin degül; illā iki muḳaddime (14) ve dört netāyic-ile.	(SAYFA;270)
aḥsen-i dīn:	(F.) Dinin en güzeli. En kamil ve mükemmel din.	[082b] (1) dīn yöninden, ol ʿaẓīm ḫulḳı-y-ıla; tā aña irişdi ki aḥsen-i dīn olmaḳda kemāle irdi, cemīʿ-i (2) enbiyā arasında maḫṣūṣ.	(SAYFA;163)
aḥsen-i taḳdīm:	En güzel sunum, en güzel sunuş. aḥsen-i taḳvīm: En güzel biçimde.	Ol daḫı ol ḥaseneyi fiʿle getürür ol miḳdārca (14) evvel ḥasene ol ki yoḳdan var oldı, daḫı ḥasene-ı istiʿdāddur ki aḥsen-i taḳdīm üzere (15) yaratdı, istiʿdādı üzere. [205b]	(SAYFA;409) (SAYFA;547)
			(SAYFA;547)
aḥsen-i verā sitraġı:	(F.) Kainatın, halkın, mahlukun, âlemin en güzel yıldızı. (ahsen: (A.) En güzel. Çok güzel.) (*gey aḥsen yaratdığı; çok çok güzel yarattığı, en mükemmel şekilde yarattığı.) (gey: Çok) (vera': (A.) Takvânın ileri derecesi. Bilmediği ve şüphe ettiğini öğrenip iyiye ve doğruya göre hareket edip bütün günahlardan çekinme hâleti.) (verā: (a.i.c.: verāyā) Halk, mahluk, âlem, kâinat.)	Zīre maḫlūḳda kemāl-i istiʿdād üzere bu insāndur daḫı ʿayna olmaḳda gey aḥsen verā sitraġı (13) bu insāndur. [178a] (Zira mahlukatda, yaratılmışlarda son derece kabiliyet, akıllılık, anlayışlılık üzere olan insandır, dahası ayna olmakda, kainatın en güzel yıldızı bu insandır.)	(SAYFA;354)

	(Sitare: (F.) f. Yıldız, kevkeb.) sitraġı: Yıldızı. (sitr: (C.: Estâr) Örtü. * Perde.)		
aḥḳām-ı ḳudret:	(F.) Kudret hükümleri, kudretlinin hükümleri, kudretin hükmü. *Tek kudret sahibi Allahu Taʿālā'dır; öyleyse aḥḳām-ı ḳudret de Allah'ın hükümleridir.	Ve daḫı secde itdiler vücūd-ıla, vücūdlarını beẕl idüben münḳād-ı (18) müsaḫḫar oluban aḥḳām-(ı) ḳudrete ḳābil oluban varlıḳda yoḳluḳda taṣarruf itmekde, var ḳılmaḳda (19) yoḳ itmekde.	(SAYFA;532)
aḥḳām-ı İncīl:	(F.) İncil'in hükümleri, İncil'de bildirilen hükümler.	(11)Yaʿnī, siz hīç nesne degülsiz, tā aḥḳām-ı Tevrāt'ı ve aḥḳām-ı İncīl ṭoġru iḳāmet itmeyince ẓāhirinde (12) ve bāṭında ve ẓāhirüñüzi ve bāṭınuñuzı aʿmāl-i ṣāliḥa birle ve aḥsen-i aḥvāl üzere tezyīn ḳılmayınca (13) ki andan ẓāhire ve bāṭına işāret var, imdi bu nesneleri ḳılmaḳ mümkin degül; illā iki muḳaddime (14) ve dört netāyic-ile.	(SAYFA;270)
aḥvāl:	(A.) Haller. Vaziyetler. Oluşlar. Durumlar.	(10) Yaʿnī, kāfirdür ol nefsine tezkiye daʿvīsin ḳılanlara, yā ġayrına tezkiye bildürdük diyenlere iṣm yöninden (11) bu maʿnīde daʿvī-yi bāṭıl ḳılduḳları ki ẓāhir ḳıẕbdür daʿvīleri ʿamelleri ve aḥvāl üzerine.	(SAYFA;106) (SAYFA;93) (SAYFA;520) (SAYFA;115) (SAYFA;662) (SAYFA;86) (SAYFA;705) (SAYFA;448) (SAYFA;613) (SAYFA;521) (SAYFA;556) (SAYFA;670) (SAYFA;115) (SAYFA;647) (SAYFA;660) (SAYFA;114) (SAYFA;30) (SAYFA;695) (SAYFA;631) (SAYFA;73) (SAYFA;8) (SAYFA;418) (SAYFA;74)

			(SAYFA;114) (SAYFA;344) (SAYFA;344) (SAYFA;97) (SAYFA;97) (SAYFA;542) (SAYFA;96) (SAYFA;442) (SAYFA;529) (SAYFA;616) (SAYFA;96) (SAYFA;262) (SAYFA;753) (SAYFA;574) (SAYFA;327) (SAYFA;588) (SAYFA;107) (SAYFA;12) (SAYFA;370) (SAYFA;194) (SAYFA;229) (SAYFA;97) (SAYFA;674) (SAYFA;599) (SAYFA;416) (SAYFA;647) (SAYFA;178) (SAYFA;352) (SAYFA;679) (SAYFA;575) (SAYFA;674) (SAYFA;623) (SAYFA;394) (SAYFA;282) (SAYFA;604) (SAYFA;192) (SAYFA;269) (SAYFA;617) (SAYFA;417) (SAYFA;102) (SAYFA;437) (SAYFA;555) (SAYFA;573) (SAYFA;267) (SAYFA;248)

			(SAYFA;97) (SAYFA;517) (SAYFA;149) (SAYFA;94) (SAYFA;619) (SAYFA;619) (SAYFA;640) (SAYFA;33) (SAYFA;351) (SAYFA;423) (SAYFA;373) (SAYFA;578) (SAYFA;705) (SAYFA;753) (SAYFA;42) (SAYFA;332) (SAYFA;340) (SAYFA;314) (SAYFA;498) (SAYFA;637) (SAYFA;93) (SAYFA;705) (SAYFA;692) (SAYFA;43) (SAYFA;688) (SAYFA;339) (SAYFA;660) (SAYFA;631) (SAYFA;6) (SAYFA;556) (SAYFA;256) (SAYFA;97) (SAYFA;410) (SAYFA;557) (SAYFA;6) (SAYFA;556) (SAYFA;604) (SAYFA;262) (SAYFA;41)
aḥvāl-ı aḳvāl:	(F.) Söz verdikleri hallerini. Ahd ettikleri hallerini. (aḳvāl: (A.) (Kavl. C.) Sözler, kaviller.)	"diyü cevāb vir-(10)dilerdi; ćün bu ʿālem-i ṣūrete geldiler, ol beşeriyyet libāsı-y-ıla ḥicāblanuṕ ol aḥvāl-ı aḳvāli (11) unıtdılar. [164b]	(SAYFA;327)
aḥvāl-ı	(F.) İç haller, batınî	İşāret bunda budur ki bedürüstī̇, (5) bu	(SAYFA;436)

bāṭın:	haller. (bāṭın: (A.) İç, dâhilî. Gizli. İçyüz. Sır, esrar. Künh ve zâtı itibarı ile gizli. (Zıddı: Zâhir'dir)	aʿmāl-i ẓāhir ve aḥvāl-ı bāṭın muʿteber olur Ḥaḳḳ'ı ṭaleb idüp̱ andın yaña sülūk itmeg-ile.	(SAYFA;521) (SAYFA;73)
aḥvāl-ı beşeriyyet:	(F.) Beşeri haller, beşeri durumlar. İnsanlık hali.	Bilelerdi ol daḫı muṭṭaliʿ olaydı, anuñ (16) üzere ki insān anuñ-ıla mübtelā olmışdur aḥvāl-ı beşeriyyetden, tā ol bulara söyleye şol (17) ḥayṣiyyet-ile ki bular ol ḥāl üzeredür ve bulara ʿilāḉ ide ol nesne-y-ile bularuñ ṣalāḥı (18) andadur.	(SAYFA;316)
aḥvāl-ı enbiyāya:	(F.) Nebiler, peygamberler hali, halleri. (enbiyā: (A.) (Nebi. C.) Nebiler. Peygamberler)	İşāret bu iki āyetde budur ki (6) bedürüstī, Naṣārā dilediler ki ṭarīḳ-ı Ḥaḳḳ'a sülūk ideler ʿaḳılların ilerü getürüp̱ aḥvāl-ı enbiyāya (7) naẓar-ı ʿaḳl-ile baḳdılar ẓann u gümān derelerine düşüp̱ ḥayretde ḳaldılar.	(SAYFA;273)
aḥvāl-ı müteḳallib:	(F.) Mütekallibler hali, mükallib halleri. Değişen hali. Değişen, dönen halleri. (müteḳallib: (A.) Dönen, değişen. Başka şekil olan.)	İkinci, aḥvāl-ı müteḳallib olduġı-çun kāh nūrānī olur feyż-i rūḥı ḳabūl itmeg-ile (6) kāh ẓulmānī olur ẓulmet-ı nefsi ḳabūl itmeg-ile.	(SAYFA;663)
aḥvāl-i dünyā:	(F.) Dünya hali, dünya halleri.	Yaʿnī, nite ki uşbu miṣālde (17) aḥvāl-i dünyāyı ve anuñ zeḫārifleri ẓāhir olmaġı ve ehli anuñ-ıla maġrūr olmaġı ve ʿāḳıbet (18) ḥāl-i fesāda varmaġı şerḥ eyledük.	(SAYFA;674)
aḥvāl-i ilāhiyye:	(F.) Cenâb-ı Hak ile alâkalı, Allah'a dâir haller. Cenab-ı Hakk'a aid ve müteallik haller.	Zīre anlaruñ ʿaḳılları baʿīddür, (5) ol aḥvāl-i ilāhiyyeden ki ol vaṣl u viṣāl leẕẕetin idrāk ideler.	(SAYFA;263)
aḥvāl-i nübüvvet:	(F.) Nebilik, peygamberlik halleri. O hale mahsus haller. (nübüvvet: (A.) (Nebi. den) Peygamberlik, nebi olmak, nebilik. Allah'ın (C.C.) emriyle vazifeli olarak insanları doğru yola çağırmak.)	(14) Ammā nübüvvetden intifāʿ itmek ḫavāṣṣa maḫṣūṣdur; ancaḳ şol kimse ki aḥkām-ı risālet (15) ḥaḳḳın ẓāhirde edā idüp̱ yirine getürdi, aña anuñ sebeb-ile aḥvāl-i nübüvvet daḫı fetḥ (16) olınur ol maḳām-ı evliyādan.	(SAYFA;498)
aḥyā:	(A.) (Hayy. C.) Diri	Ḥaḳīḳat, bildiler ki Allāh yolında ḳatl	(SAYFA;48)

	olanlar. Hay olanlar. Canlılar. aḥyādur; diridir, canlıdır. aḥyā vü emvāt: Diriler ve ölüler.	olanlar (19) rableri ḳatında aḥyādur , nūr-ı īmān olara ziyāde oldı ol nūr-ıla müşāhede ḳıldılar.	
aḫyār:	(A.) Hayırlılar. * Dostlar. * İyilik sevenler. (Eşrar'ın zıddı). *İyha edenler, güzelleştirip şenlendirenler. (eşrār: (A.) Tahribçiler. Kötülük edenler. * Kötü şeyler. şerliler.)	[133a] (1) raḥmāniyyetden daḫı maḥabbet-i rabbāniyeden, böyle-y-iken anı ṣıfat-ı ḳahrınuñ feyżin ḳabūl itmege müstaḥıḳḳ ḳıldı (2) ki ol ṭard u laʿn u ġaḍabdur; tā ki anı aḫass-ı menāzile indüre aḫyārlar ṣıfatından ıraḳ ḳıla, eşrārlar (3) maḥallinde sākinlendüre, maḫẕūl u ḥaḳīr ḳıluban ṭoġru yoldan ḳaluban ve daḫı müşāhede ḳılmaḳdan maḥcūp̀ (4) oluban.	(SAYFA;264) (SAYFA;363) (SAYFA;250) (SAYFA;538)
ara yir:	Ara yer; arası. Ara yirinde; arasında.	[016b] (1) İşāret bu āyetler taḥḳīḳında budur ki yaʿnī, “İy niçe peyġamber var kim ʿadūlar-ıla muḳātele (2) ḳıldı, düşmanlaruñ gey düşmeni bu nefsdür ki insānuñ iki pehlūsınuñ ara yirindedür”.	(SAYFA;31)
ara:	ara ḳıl-; aralık oluşturma, arasına mesafe koymak,. (ünṣāye; yakınlık.) (sehm: (A.) Ok. * Hisse. nasib * Kısım. * Hazine geliri. * Korku, dehşet. * Hazz. * Yay. **sehm; ok miktarı, ok uzunluğunda, kısım anlamında. ara: İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, açıklık, aralık, boşluk, mesafe.	İrkeki muḳaddem ẕikr itdi ünṣā üzere iki sehm ara ḳıldı (16) ve bir sehm ünṣāye; nite ki ẕekerüñ ünṣā üzere faż̄ileti var ʿĪsā’nuñ daḫı ancılayın melāʾike (17) üzere faż̄lı var.	(SAYFA;202)
aracuḳda:	Aracıkta; kısacık bir zaman dilimi. Arada, kısa bir mesafede.	Şol aracuḳda daḫı Ḥaḳ’dan (13) ḫalḳa dönmedi.	(SAYFA;646) (SAYFA;305)
arada:	*Orada, o zamanda. **Kişilerin veya toplulukların birbirlerine karşı olan durumu veya ilgisi.	(15) Yaʿnī, ol maḥabbet odınuñ yalıñı şöyle ki cennetüñ dükeli naʿīmlerini anlara od ḳıldı, her bār (16) ki yalıñlana ol ḳoġları-y-ıla vuṣlat rāḥatın göyindürür bularuñ arasında ve bu fürḳat (17) ḳarġası arada fürḳat-ile nidā ḳılur.	(SAYFA;428)
arada:	Arada, arasında.	Andan himmetleri ḫasīsliġin iẓhār idüp̀	(SAYFA;305)

	Kişilerin veya toplulukların birbirine karşı olan durumu veya ilgisi.	ʿİsā'yı arada vāṣıṭa ṭutınuṕ Ḥaḳ Taʿālā-	
arada:	Arada, ortada.	Arada taṣarruf, (4) taṣarruf ve esbāb görmeye, illā müsebbib-ı esbābı göre.	(SAYFA;749)
arada:	Arasında. Mahal, mevki, mekan, yer. Esna, sıra, vakit.. İki veya daha fazla olayın gerçekleşmesi esnasında, iki olayın arasında. İki veya daha fazla olayın anlatımı esnasında arada gerçekleşen başka bir olayın gerçekleştiği zaman.	Bular anlardur ki buları Dāvud laʿnet ḳıldı, ammā bu arada ṣarīḥ ḳıldı	(SAYFA;278)
arada:	Arasında. Ortada. Aracı olarak arada bir kişi veya nesnenin bulunması. Arada.	Egerçi cemīʿ-i mevcūdātuñ vücūdı kelime-yi kün birledür; līkin (6) arada vesāyıṭlar var bunuñ-ıla ki ol "kün "dimeklik evvelā atalara müteʿallıḳ oldı (7) oġullar īcādına müteʿallıḳ olmazdan öñ, çün emr-i kün ana raḥminde ʿİsā'ya müteʿallıḳ (8) oldı īcād gelmege.	(SAYFA;199) (SAYFA;25) (SAYFA;93) (SAYFA;421) (SAYFA;184) (SAYFA;693) (SAYFA;616) (SAYFA;93) (SAYFA;267) (SAYFA;117) (SAYFA;215) (SAYFA;107) (SAYFA;267) (SAYFA;166) (SAYFA;166) (SAYFA;108) (SAYFA;234) (SAYFA;582)
aralıḳ:	Fasıla, iki olguyu, durumu birbirinden ayıran durum.	Yaʿnī, eger saña Ḥaḳ Taʿālā luṭfı-y-la ol nūrdan evvelde āḫirde yā aralıḳda saña (13) irişmiş olsa ol seni delālat ider, ol ṣırāṭ-ı mustaḳīme ki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ vuṣlatı yolıdur.	(SAYFA;320)
ara:	Kişilerin veya toplulukların birbirlerine karşı olan durumu veya ilgisi. İç, dahil. Ara.	Sizüñ-ile benüm aramda ḥükm ü ḳıtāl ve ḫuṣūmet olına-y-dı, (17) ben de rāḥat olaydum.	(SAYFA;345) (SAYFA;192) (SAYFA;661) (SAYFA;751) (SAYFA;208) (SAYFA;466) (SAYFA;76) (SAYFA;287) (SAYFA;321)

			(SAYFA;572) (SAYFA;533) (SAYFA;176) (SAYFA;262) (SAYFA;604) (SAYFA;375) (SAYFA;350) (SAYFA;105) (SAYFA;424) (SAYFA;93) (SAYFA;267) (SAYFA;465) (SAYFA;658) (SAYFA;355) (SAYFA;428) (SAYFA;205) (SAYFA;274) (SAYFA;757) (SAYFA;640) (SAYFA;230) (SAYFA;434) (SAYFA;36) (SAYFA;148) (SAYFA;163) (SAYFA;164) (SAYFA;241) (SAYFA;255) (SAYFA;256) (SAYFA;309) (SAYFA;334) (SAYFA;467) (SAYFA;627) (SAYFA;658) (SAYFA;496) (SAYFA;502) (SAYFA;637) (SAYFA;267) (SAYFA;386) (SAYFA;261) (SAYFA;502) (SAYFA;568) (SAYFA;715) (SAYFA;701) (SAYFA;551) (SAYFA;292)

			(SAYFA;142) (SAYFA;658) (SAYFA;696) (SAYFA;109) (SAYFA;139) (SAYFA;93) (SAYFA;487) (SAYFA;100) (SAYFA;686) (SAYFA;686) (SAYFA;667) (SAYFA;237) (SAYFA;93) (SAYFA;502) (SAYFA;212) (SAYFA;569) (SAYFA;563) (SAYFA;551) (SAYFA;558) (SAYFA;236) (SAYFA;14) (SAYFA;133) (SAYFA;460) (SAYFA;452) (SAYFA;254) (SAYFA;445) (SAYFA;252) (SAYFA;349) (SAYFA;237) (SAYFA;236) (SAYFA;176) (SAYFA;667) (SAYFA;84) (SAYFA;458) (SAYFA;312) (SAYFA;486) (SAYFA;177) (SAYFA;133) (SAYFA;733) (SAYFA;428) (SAYFA;177) (SAYFA;237) (SAYFA;742) (SAYFA;591) (SAYFA;541)

			(SAYFA;514) (SAYFA;695) (SAYFA;208) (SAYFA;330) (SAYFA;416) (SAYFA;445) (SAYFA;405) (SAYFA;135) (SAYFA;395) (SAYFA;242) (SAYFA;705) (SAYFA;670) (SAYFA;162) (SAYFA;459) (SAYFA;667) (SAYFA;667) (SAYFA;667) (SAYFA;667) (SAYFA;667) (SAYFA;500) (SAYFA;551) (SAYFA;545) (SAYFA;339) (SAYFA;167) (SAYFA;652) (SAYFA;677) (SAYFA;386) (SAYFA;255) (SAYFA;152) (SAYFA;267) (SAYFA;603) (SAYFA;316) (SAYFA;550) (SAYFA;166) (SAYFA;757) (SAYFA;59) (SAYFA;501) (SAYFA;722) (SAYFA;444) (SAYFA;453) (SAYFA;26) (SAYFA;693) (SAYFA;500) (SAYFA;686) (SAYFA;113)

			(SAYFA;370) (SAYFA;121) (SAYFA;90) (SAYFA;348) (SAYFA;99) (SAYFA;230) (SAYFA;230) (SAYFA;405) (SAYFA;280) (SAYFA;134) (SAYFA;178) (SAYFA;3) (SAYFA;445) (SAYFA;551) (SAYFA;551) (SAYFA;526) (SAYFA;591) (SAYFA;33) (SAYFA;663) (SAYFA;134) (SAYFA;198) (SAYFA;495) (SAYFA;240) (SAYFA;20) (SAYFA;23) (SAYFA;732) (SAYFA;205) (SAYFA;396) (SAYFA;143) (SAYFA;599) (SAYFA;93)
ardına:	Ardına, arkasına. Sonrasında. Sonrasına. Daha sonra.	Ve mecẕūb-(15)laruñ seyri ol ceẕābāt-ı ʿanḳānuñ ḳanatları üzeredür, ol enāniyyet ḳāfınuñ ardına (16) Mūsā'nuñ ḥāline naẓar ḳalma mısın ki çün ol sāliklerden oldı, rabbinüñ mīḳātına.	(SAYFA;536)
ardınca:	Arkasınca, daha sonrasında. Hemen arkasına. Hemen sonrasında. Arkasından.	(18) Bedürüstī, ataya anaya ʿaḳḳ olmaḳ ḥürmetini şirk ḥürmetinüñ ardınca ẕikr eyledi ve anlara (19) iḥsān ḳılmaġı emr eyledi.	(SAYFA;401) (SAYFA;75) (SAYFA;115) (SAYFA;377) (SAYFA;181) (SAYFA;537) (SAYFA;359)
ardından:	Arkasından, bir perde veya engel arkasından.	[258a] (1) daḫı ol ḫiṭābı işitdiler semʿ-ı rūḥāni-y-ile; ammā ḥicāb-ı ʿizzet	(SAYFA;514) (SAYFA;512)

	*Hemen arkasından, sonrasından.	ardından işitdiler.	(SAYFA;445) (SAYFA;425)
ardların:	Ard; arka, sırt. Arkalarını dönmek, sırt dönmek. Ardların döñeler; arkasını döneler, sırt çevireler, kabul etmeyeler.	Andan ötrü ki īmāndan yüz dönderdiler küfürdin yaña ve ardların (11) döñeler.	(SAYFA;546)
ardlarına atuṗ:	arda at-: Terketmek, vazgeçmek, bırakmak.	Bu ḫalkuñ ekṣeri bu ʿahd-ile (14) ʿamel itmegi ardlarına atuṗ terk itdiler.	(SAYFA;57)
ardlarına:	Geriye döndermek, kabul etmeyip geriye döndermek. Gerisin geri, geri göndermek. Geri geri, arkaya doğru.	Yaʿnī, çün ḳalbleri ṭams olana biz ol Allāh'a (19) naẓar idici yüzlerini ol vaḳt-ı mīṣāḳda girü ardlarına dönderürüz ki ol dünyādur hevāsı-y-la.	(SAYFA;103)
ardlarından gelmek:	Bir kimseye uymak.	(8) Ve "ardlarından gelmek "ögüñmek ve gendüde olmayan nesneler-ile gendüyi medḥ itmek gendüden (9) işleyüṗ geçen ḫayr ʿamellerini ögüṗ söylemek, tā ki aḳrānları üzere anuñ-ıla faḫr ide riyā ve sumʿa (10) yöninden anuñ-ıla ʿamellerini ḥabṭ ide.	(SAYFA;424)
ardlarından:	ardlarından gelem; ardlarından geleyim, arkalarından geleyim. Ardlarından gel-: Bir kimseye uymak.	Nite ki İblīs ḥāli oldı Ādem ʿalm (ʿaleyhi's-selām) ve daḫı "ardlarından gelem "didügi, yaʿnī, (18) ʿaṣabiyyet cihetinden gelem.	(SAYFA;423) (SAYFA;424)
ardumdan:	Arkamdan, arka tarafı. Arkamda iken.	Ammā (10) Resūl'üñ nefsi ʿaleyhi's-selām bi'l-külliye gendü burhān-ıdı; gözinüñ burhānı ol-ıdı ki peyġamber ʿaleyhi's-selām (11) buyurdı; "Siz rükūʿda sücūdda öñürtmeñ ki bedürüstī, ben sizi ardumdan görürem; nite ki (12) ileyümden görürem".	(SAYFA;204)
arduñuza:	arduñuza ḳılduñuz; terkettiniz, önemsemediniz, önemsemeyip terk ettiniz. Tabi olmadınız. arda ḳıl-: Terketmek, vazgeçmek, bırakmak.	(2) Yaʿnī, bu ḫalḳı gözüñüz ileyinde ḳıluṗ anlardan ḳorḳarsız Allāhu Taʿālā'yı arduñuza ḳılduñuz, (3) andan ḳorḳmazsız.	(SAYFA;751) (SAYFA;370)
arı:	Temiz, pak, saf. * Müberra, berî. ** Güzel, parlak.	[058b] (1) anuñ-ıla şeyḫ ḥükm eyleye anı Allāhu Taʿālā'ya redd idüñ (yan tarafa; Resūl'ile, yaʿnī, kitāb-ıla sünnete	(SAYFA;115)

		görüñ aña muvāfıʿ-ısa ḳabūl idüñ ve illā terk idüñ ikinci ḳalbüñ munāzaʿsıdur anda ki kitāb u sünnete ḥükm eyleye fehm ḳāṣırlıġından ve bilmekde añlamaḳda ve ḥaḳāyıḳların keşf itmekde, anı Allāh'a redd idüñ) göñül-ile murāḳıṗ oluñ görüñ ki şevāhid-ı (2) ġaybdan ne irişür, daḫı ol Resūl'e ki vārid-ı Ḥaḳ'dur niyyet-ı ṣādıḳ birle ve ṣafā-yı ḳalb-ile ki (3) kudurāt-ı beşeriyyetden arı ola.	
arı:	Temiz, pak, saf.	Ammā bunda bir işāret daḫı var; oldur ol ki (5) Allāhu Taʿālā müʾminüñ ḳalbi dünyā maḥabbeti murādından arı olduġın sever.	(SAYFA;81)
arı:	Temiz, saf, pak.	Ancılayın bu imālar yatmaḳlıġı ḫıssetinden arı olduġın daḫı sever şol vaḳt ki ḥurre-(18)lerden ćiftlenmege ḳutreti yite.	(SAYFA;80) (SAYFA;463) (SAYFA;80)
arı:	Temiz, kötü bir eylemi yapmamış, uzak.	Nite ki döşegi zinādan (6) arı olduġın sever.	(SAYFA;81)
arı:	Temiz, pislik karışmamış.	Yaʿnī, arı ṭaʿāmları Ḥaḳ Taʿālā bulara ḥalāl ḳıldı ve emr itdi bize (2) ki AK; hīć bir nesneyi günāhumuzdan ötrü bizüm üzerümüze (3) ḥarām ḳılmadı.	(SAYFA;189)
arı:	arı yumuşak; tertemiz pak, o kadar temiz ki pamuk gibi yumuşak.	Zīre arı yumuşaḳ yirden görklü nebātlar biter ve ḫabīṯ (19) ćoraḳ yirlerden bitmez, illā az biter.	(SAYFA;131)
arıda:	Arıtmak; temizlemeki arındırmak. Pak eylemek.	Yaʿnī, bulara ol nefslerine muḫālefet itmekde ve hevāların (7) ḳaṭʿ idüṗ gidermekden ol mücāhede ve riyāżat cehenneminde döşekler ve yorġanlar olsa, (8) olsa gerek oddan; tā ki olaları (???) iḥāṭa ḳıluṗ arıda anlardan ol enāniyyetlerin (9) göyindüre ol aġır günāhları yüki-y-ile, tā andan cennete girmege müstaḥıḳ olalar.	(SAYFA;442)
arıd-:	arıt-, arıdalar; Temizlemek. Arı eyleme, arı kılmak.	Yaʿnī, müʾminüñ īmānı ʿalāmetinden oldur ki ṭaʿāmı ḥükm-(i) şerʿ-ile (6) yiyeler, ṭabīʿat ḥükmi-y-le yimeyeler ve anı daḫı Allāh'ı ẕikr itmeg-ile arıdalar.	(SAYFA;381) (SAYFA;601) (SAYFA;554) (SAYFA;637) (SAYFA;381) (SAYFA;80) (SAYFA;221) (SAYFA;66)

			(SAYFA;304) (SAYFA;738) (SAYFA;44) (SAYFA;638) (SAYFA;578) (SAYFA;638)
arıdı:	eridi, eriyip kayboyldu. Temizlenmek için yıkanırken, pak etme esnasında temizlikten eriyip kaybolmak; arıyıp geçmek.	Ol nefsüñ (13) enāniyyeti ṭaġı Mūṣā-yı rūḥ-ıla rabbuñ tecellīsi arasında arıdı geçdi ḥayeveti ḳalmadı.	(SAYFA;486)
arı:	Temizler. Temiz olanlar, saf ve pak olanlar. Tayyib.	Zīre arılar arılar-ıçundur; (4) Allāhu Taʿālā ṭayyibdür ḳabūl itmez, illā girü ṭayyibi ḳabūl ider.	(SAYFA;190) (SAYFA;745) (SAYFA;190)
arılık:	Temiz. Temizlik. Pâklık.	Ve daḫı pāk görklü meskenler ve maḳāmlar her nefslerüñ pāklıgı (2) ve arılıġı ḳadar.	(SAYFA;618) (SAYFA;507) (SAYFA;463)
arın-:	Temizlenmek, günahlardan ve kötülüklerden uzak olmak, günah ve kötülüklerden kurtulmak. Pâk ve temiz olmak. *Allah'ın rızasına uygun hale gelmek.	Ol işāretdür aña ki bu resmlerden çıḳuṕ meʾlūfātı (12) terk ideler, dünyeden ve içindekiden mücerred olalar ve yaramaz aḫlāḳdan arınalar; girçek (13) teveccüh-ile ḳullıḳ iḥrāmın bağlanalar.	(SAYFA;4) (SAYFA;429) (SAYFA;27) (SAYFA;221)
arış:	Arşın. arış; arşın. arış; Dokumalarda tezgâha uzunlamasına gerilen iplik. Arşın: f. Bir uzunluk ölçüsü. (68 cm. uzunluk.) Bir kol boyu. Büyük bir adım genişliği.	Her kim ki beni ṭaleb ḳıldı (18) beni buldı, kim ki bendin yaña bir ḳarış gele, ben andın yaña bir arış varuram".	(SAYFA;30)
arıt-:	Temizlemek. Günah ve götülüklerden uzaklaştırmak. Temiz ve pâk hale getirilmek. *Allah'ın izniyle O'nun rızasına uygun hale gelmek.	Yaʿnī, siz ḳorḳuda-y-iken sizi ḥaẓāyir -ı (12) ḳudse ulaşdırdı sizi ol vāridāt-ı rabbāni-y-ile ḳuvvetlendürdi, daḫı ol mevāhib-ı (13) ẓāhirden sizi rızḳlandurdı ol vāḳıʿāt çepellerinden arıtdı.	(SAYFA;562) (SAYFA;67)

arż-ı beşeriyyet:	Metnimizde çoğu yerde mezaci olgular kullanılmaktadır. Tasavvufda insan-ı kamil'e ulaşma yolunda hep durakları sembollerle anlatılmıştır. Bu sebeple arż-ı beşeriyyet; insanlık zemini, insanlık makamı olarak anlamlandırılabilir. (beşeriyyet: (A.) İnsanın tab' ve hilkati ve fıtrî halleri. İnsanlık.) (arż: (A.) (Erz) Yeryüzü, toprak, zemin, dünya. * Aşağı ve alçak. * Memleket, ülke. * İklim.	[351b] (1) yir yüzinde ḳuvvetli ol arż-ı beşeriyyetde taṣarruf itmeg-ile ki ol müsriflerden-(2)dür, ḥadd-ı şerīʿatden ve ṭarīḳatden tecāvüz itmişdür, ol leẕẕātların ve şehvātların ḥāṣıl (3) ḳılmaḳda.	(SAYFA;701)
arż-ı ḳalb:	Kalb zemini, kalb makamı. Kalbin meskeninde.	Ol göñül noḳṭasınuñ içinde ol maḥabbet otcuġazın bitürdi daḫı ol (16) arż-ı ḳalbden yaruṕ "Lā ilāhe illā'l-lāh" ẕikrin çıḳardı īmān aġacından.	(SAYFA;370)
arż-ı muḳaddese:	(F.) Mukaddes mekan, mukaddes makam. (muḳaddes: (A.) (Kuds. den) Takdis edilmiş olan. Temiz ve pâk. Noksan ve kusurdan müberra ve uzak olan. Her çeşit noksan, ayıp ve kusurlardan münezzeh ve uzak olan.)	ṕes, Allāhu Taʿālā ol arżı muḳaddeseye girmegi ḥarām ḳıldı anlara kim Mūsā'nuñ yāvuz (13) duʿāsı irişdi.	(SAYFA;239)
arż-ı muḳaddese:	Mukaddes ülke, mukaddes mekan. Mukaddes makamı. (muḳaddes//muḳaddese: (A.) (Kuds. den) Takdis edilmiş olan. Temiz ve pâk. Noksan	Size inʿām ḳılduġı nesneleri hīç bir ʿālem ehline ḳılmadı, āyetlerden ve muʿcizelerden (18) daḫı ẓāhir niʿmetlerden ve rūşen vāżıḥ ḥuccetlerden çün ol ḳavm bu kerāmetlere ehl olmadılar (19) ve ol saʿādetlere müstaḥıḳḳ olmadılar oları ol	(SAYFA;236)

	ve kusurdan müberra ve uzak olan. Her çeşit noksan, ayıp ve kusurlardan münezzeh ve uzak olan. Kudsi.)	arż-ı muḳaddeseye girmeklig-ile mübtelā ḳıldı.	
arż:	(A.) Zemin, yeryüzü, toprak, zemin, dünya.	Yaʿnī, ol Allāh'dur ki semavāt-ı ervāḥı ve melekūtı ve arżı, ecsāmı (17) ve ecsādı yaratdı, altı nevʿ üzere; cemād ve maʿdin ve nebāt ve ḥayvān ve insān ve ervāḥ.	(SAYFA;715) (SAYFA;747)
arż-ı rūḥānī:	(F.) Rūḥānī makamı.	Bu bir meṣeldür ki Allāhu Taʿālā ḳurıvirür bu ḥayevet-ı (19) dünyā-y-ıçun ki fānidür ki ol feyż-ı rūḥānīdür, ki indi göñül göginden arż-ı	(SAYFA;673)
arż-ı ḳulūb:	(F.) Kalbler makamı, kalbler zemini.	İşāret ḳılur bunuñ-ıla (9) aña ki Ḥaḳ Taʿālā, nite ki ol luṭf u hidāyet ṣu-y-ıla envāʿ kemālātlar çıḳardı bu arż-ı (10) ḳulūbdan ehli-çün, nite ki ẕikr olundı.	(SAYFA;373)
arż-ı beşeriyyet:	(F.) Beşeriyyet zemini, beşeriyyet makamı. *Tasavvufta, seyr-i sülûk'ta beşeriyyet makamı.	Yaʿnī, ol melekler (10) anlara dirler ki arż-ı ḳalb giñ degül midi ki andan hicret idüp̀ ol arż-ı (11) beşeriyyetüñ ṭarlıḳlarından çıḳup̀ ol ʿālem-i rūḥānīnüñ giñ yirlerinde sülūk (12) ideydüñüz; belki anuñ varlıġı hevālarında açayduñuz.	(SAYFA;144) (SAYFA;516)
arż-ı nefs:	(F.) Nefs zemini, nefs makamı. (arż: (Erz) Yeryüzü, toprak, zemin, dünya. * Aşağı ve alçak. * Memleket, ülke. * Küre. * İklim.) (nefs: (A.) (Nefis) Can, kişi, kendi, öz varlık. Bir şeyin zatı olan, kendisi. * Göz. * Şehvet ve gadabın mebdei olan kuvve-i nefsaniye. Fıtri meyil, bedenin hissi istekleri. * Ruh, hayat, asıl. * Maya. * Hamiyet.)	Yaʿnī, her nesne ki sizden (12) ġāyibdür ol luṭflarından ki semavāt-ı ḳulūbda ḳonılmışdur ve daḫı ḳahrından ki arż-ı (13) nefslerde ḳonılmışdur.	(SAYFA;762)

arż-ı nüfūs:	(F.) Nefisler makamı, nefisler zemini. (nüfūs: (A.) (Nefs. C.) Nefisler, canlar, şahıslar.)	Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā'-(18)nuñdur ne ki var semavāt-ı rūḥānīde aḥvāldan küşūfdan ve müşāhedelerden daḫı arż-ı (19) nüfūsda ne var-ısa ve hemden ḫayālden ve daḫı ne ḳoparsa şübhātlardan ve āfetlerden.	(SAYFA;695) (SAYFA;245) (SAYFA;145) (SAYFA;486) (SAYFA;478) (SAYFA;733) (SAYFA;560) (SAYFA;332) (SAYFA;353) (SAYFA;759) (SAYFA;479) (SAYFA;479) (SAYFA;740) (SAYFA;474) (SAYFA;478) (SAYFA;478)
arż-ı cesed:	(F.) Beden makamı, beden zemini. (cesed: (A.) Ten, gövde, vücut, beden. Ruhsuz vücud.)	Yaʿnī, biz bu ervāḥları ve gönülleri bu (7) arż-ı cesedde müteferriḳ ḳılduḳ.	(SAYFA;507)
arż-ı muḳaddes:	(F.) Mukaddes makamı, mukaddes zemini. (muḳaddes: (A.) (Kuds. den) Takdis edilmiş olan. Temiz ve pâk. Noksan ve kusurdan müberra ve uzak olan. Her çeşit noksan, ayıp ve kusurlardan münezzeh ve uzak olan. Kudsi.) (arż: (A.) (Erz) Yeryüzü, toprak, zemin, dünya. * Aşağı ve alçak. * Memleket, ülke. * Küre. * İklim. * Davarın ayağının altı.)	Bunuñ arasında kim arż-ı muḳaddese azara anlara ḫāṣ emr oluna, andan daḫı (17) maḥrūm olalar.	(SAYFA;237)
arż-ı muṭahhare:	(F.) Mutahhare, temizlik ve pâklık makamı, mutahhare zemini.	Yaʿnī, yā ḳavm girüñ (2) ol arż-ı muṭahhareye ki Şām'dur, ḥavli-y-ile aña girmegi Ḥaḳ Taʿālā size farż ḳıldı.	(SAYFA;237)
arż-ı nefs:	(F.) Nefs makamı,	Yaʿnī, tā ki ol arż-ı nefs zīnet ṭutdı (6)	(SAYFA;674)

	nefs zemini.	ol aḫlāḳdan daḫı ve ḳāyiʿlerden ve raḥmānī keşflerden ve ḳalbüñ müşāhede-(7)lerinden nefs anuñ-ıla daḫı zīnet ṭutdı.	(SAYFA;678) (SAYFA;689) (SAYFA;663)
arż-ı nüfūs:	(F.) Nefisler zemini, nefisler makamı.	(10) Yaʿnī, agāh oluñ ki semā-ı ḳulūb ve arż-ı nüfūs anuñ ḫāṣ milkidür, ḳullarıdur, ne dilerse (11) bulara işler, bular gendü nefslerinde nefʿa ḍarrā (żarrā) mālik degüller.	(SAYFA;694) (SAYFA;755) (SAYFA;755)
arż-ı rūḥānī:	(F.) Rūḥānī makamı, rūḥānī zemini. Ruhaniyyet makamı, ruhani bir yapıya kavuşmuş veya ruhani varlıkta olanların makamı. Ruhaniyye makamına ulaşmışların makamı. Rūḥānī tabakası, zemini. (rūḥānī: (A.) Cisim olmayıp gözle görülmeyen cin ve melâike gibi bir mahluk. Ruha ait. Ruhtan meydana gelmiş, melek. * Madde ile alâkalı olmayan, mânevi, ruh âlemine mensub olan.)	Ve daḫı ancılayın ol semā-ı ḳalbden (14) feyż-ı rūḥ āṯār-ı yaġmurların indürür, anuñ-ıla bu arż-ı nefsden ṣıfāt-ı beşeriyyet nebāt-(15)ların bitürür ki ḥayvāniyyedür ve semāʾi rḥdan bu arż-ı rūḥānī yaġmurların yaġdurur (16) arż-ı ḳalbden anuñ-ıla aḫlāḳ-ı ḥamīdeler bitür.	(SAYFA;678)
arż-ı rūḥdan:	(F.) Ruh makamı, ruh zemini.	Ve daḫı semā-ı ḳaderden feyż-ı rabbānī (17) yaġmurların yaġdurur, anuñ-ıla bu arż-ı rūḥdan maḥabbet ve aḫlāḳ-ı ilāhiyye bitürür.	(SAYFA;678)
arż-ı sifl:	(F.) Sifl, alçaklık, zelillik makamı, sifl zemini, adilik ve zelillik makamı. (sifl//sifle: (A.) Adilik, zelillik, alçaklık) (sifli; kirli, pasaklı.)	[325b] (1) ilāhī irişdügi vaḳt, ol ḥażrete şavḳ idüben bu arż-ı sifl bulara biʾṭ-ṭabiʿ giñ (2) olduḳdan ṣoñra.	(SAYFA;649) (SAYFA;648)
arż-ı ḳalb:	(F.) Kalb makamı, kalb zemini. (ḳalb: (A.) Vücudun kan dolaşımı merkezi. Yürek. * Gönül. * Herşeyin ortası. * Bir	Yaʿnī, ol melekler (10) anlara dirler ki arż-ı ḳalb giñ degül midi ki andan hicret idüṕ ol arż-ı (11) beşeriyyetüñ ṭarlıḳlarından ḳıḳuṕ olʿālem-i rūḫānīnüñ giñ yirlerinde sülūk (12) ideydüñüz; belki anuñ varlıġı hevālarında	(SAYFA;144) (SAYFA;357) (SAYFA;144) (SAYFA;347) (SAYFA;678) (SAYFA;678)

	halden diğer bir hale çevirme. Değiştirme. *İmanın mahalli. * Fuâd, sıkt-ül ilim, tâbut-ül ilim, beyt-ül hikmet, via-i ilim de denilir. (Dâima değiştiği ve hareket halinde olduğu için kalb ismi verilmiştir.) Bir şeyi geri döndürmek ve çevirmek. * Yüreğe vurmak veya dokunmak. Gönüle dokunmak. * Bir şeyin içini dışına ve dışını içine çevirmek. * Aks ve tahvil.(Ehl-i tahkik indinde; çam kozalağı şeklindeki cismanî et parçasına taalluk eden letaif-i Rabbaniyedir. Bütün kuvvetin mebdeidir. Dimağ ise; bütün hislerin mebdeidir.)(Kalb, imanın mahalli olduğu gibi, en evvel Sâni'i arayan ve isteyen ve Sâni'in vücudunu delâili ile ilân eden, kalb ile vicdandır. Zira kalb, hayat malzemesini düşünürken, en büyük bir acze mâruz kaldığını hisseder etmez, derhal bir nokta-i istinadı; kezalik, emellerin tenmiyesi (nemâlandırmak) için bir çare ararken, derhal bir nokta-i istimdadı	açayduñuz.	

	aramağa başlar. Bu noktalar ise, iman ile elde edilebilir. Demek, kalbin sem' ve basara hakk-ı takaddümü vardır.Kalbden maksad; sanevberî (çam kozalağı) gibi bir et parçası değildir. Ancak, bir latife-i Rabbaniyyedir ki, mazhar-ı hissiyatı, vicdan; ma'kes-i efkârı, dimağdır. Binaenaleyh, o latife-i Rabbaniyyeyi tazammun eden o et parçasına kalb tabirinden şöyle bir letafet çıkıyor ki; o latife-i Rabbaniyenin insanın maneviyatına yaptığı hizmet, cism-i sanevberînin cesede yaptığı hizmet gibidir. Evet, nasıl ki bütün aktar-ı bedene mâ-ül hayatı neşreden o cism-i sanevberî bir makine-i hayattır; ve maddî hayat onun işlemesi ile kaimdir. Sekteye uğradığı zaman cesed de sukuta uğrar. Kezalik o latife-i Rabbaniye a'mâl ve ahvâl ve mâneviyatın hey'et-i mecmuasını hakikî bir nur-u hayat ile canlandırır, ışıklandırır; nur-u imanın sönmesi ile mâhiyeti, meyyit-i gayr-i müteharrik gibi bir heykelden ibaret		

	kalır. İ.İ.) (ḳalb: (A.) (a.i.c.: kulūb) 1. Yürek. 2. Yürek hastalığı. 3. Gönül. 4. mec. Her şeyin ortası, ehemmiyetli, alıcı noktası.)		
arż-ı ḳālib:	(F.) Kalbler makamı, kalbler zemini. Kalblerin makamı, kalblerin zemini. *İyiye ve güzele değişenlerin makamı. (ḳalīb: (A.) Kalbler.) (ḳālib: (A.) Değişen, evrilen.)	Bu nefs (12) kelāmıdur, ṣıfātları-y-ıla ki ḳalbe dir geldük ẕikr getürdük ki anuñ-ıla bizi bu dünyā-(13)y-ıla hevā ʿibādetinden dönderesin, tā ki ol kibriyā vü sulṭanat ve bu arż-ı ḳālibde taṣarruf (14) sizüñ ola.	(SAYFA;699)
arż-ı ṭayyibe:	(F.) Tayyibler makamı, tayyibler zemini. (ṭayyib: (A.) İyi, hoş. İyi davranış. Temiz. * Hz. Peygamber'e (A.S.M.) Cenab-ı Allah (C.C.) en güzel kokular vermiştir. Bu yüzden kendisine Tayyib denilmiştir. * Fık: Helâlin her türlü şüphelerden uzak, saf ve temiz kısmına denir.) (ṭayyibe: (A.) temiz ve iyi huylu.)	(6) Yaʿnī, fesād itmek ol arż-ı ṭayyibede ki ḥüsin istiʿdād üzere yaradılmışdur daḫı görklü (7) ḳāmet üzere maḫlūḳdur.	(SAYFA;464)
arż-ı vücūd:	(F.) Vücūd makamı, vücūd zemini. (vücūd: (A.) Varlık. Var olmak. Bulunmak. * Cesed, cisim, ten, gövde.(Vücud mertebeleri muhteliftir. Ve vücud âlemleri ayrı ayrıdır. Ayrı ayrı oldukları için, vücudda rüsuhu	Ve daḫı (18) ẕātı gökinde tecellā-yi ṣıfāt meṭarların indürür anuñ-ıla bu arż-ı vücūddan nebāt-ı (19) fenā bitürür Allāh yolında ve ṣemerāt-ı beḳā bitürür Allāh-ıla.	(SAYFA;678)

	bulunan bir tabaka-i vücudun bir zerresi, o tabakadan daha hafif bir tabaka-i vücudun bir dağı kadardır ve o dağı istiab eder. Meselâ: Âlem-i şehadetten olan kafadaki hardal kadar kuvve-i hâfıza âlem-i mânadan bir kütübhane kadar vücudu içine alır. Ve âlem-i hâricîden olan tırnak kadar bir âyine-i vücudun, âlem-i misal tabakasından koca bir şehri içine alır. Ve o âlem-i hâricîden olan o âyine ve o hâfızanın şuurları ve kuvve-i icâdiyeleri olsaydı, bir zerrecik vücud-u hâricîleri kuvvetiyle, o vücud-u mânevide ve misâlide hadsiz tasarrufat ve tahavvülât yapabilirlerdi. Demek vücud rüsuh peyda ettikçe, kuvvet ziyadeleşir; az bir şey, çok hükmüne geçer. Hususan vücud rusuh-u tam kazandıktan sonra, maddeden mücerred ise, kayıt altına girmezse; o vakit cüz'î bir cilvesi, sair hafif tabakat-ı vücudun çok âlemlerini çevirebilir.İşte $ şu kâinatın Sâni'-i Zülcelâli vâcib-ül-		

	vücuddur. Yâni: O'nun vücudu zâtîdir, ezelîdir, ebedîdir, ademi mümteni'dir, zevali muhaldir ve tabakat-ı vücudun en râsihi, en esaslısı, en kuvvetlisi, en mükemmelidir. Sâir tabakat-ı vücud, O'nun vücuduna nisbeten gayet zaif bir gölge hükmündedir. Ve o derece vücud-u Vâcib râsih ve hakikatlı ve vücud-u mümkinat o derece hafif ve zaiftir ki; Muhyiddin-i Arabî gibi çok ehl-i tahkik, sâir tabakat-ı vücudu, evham ve hayal derecesine indirmişler: $ demişler. Yâni: Vücud-u Vâcib'e nisbeten başka şeylere vücud denilmemeli; onlar, vücud ünvanına lâyık değillerdir diye hükmetmişler. M.)(Vücudun en kuvvetli mertebesi olan "Vücub" un; ve vücudun en sebatlı derecesi olan maddeden tecerrüdün; ve vücudun zevalden en uzak tavrı olan "mekândan münezzehiyet" in; ve vücudun en sağlam ve tegayyürden ve ademden en mukaddes sıfatı olan "vahdet"in sâhibi "Zât-ı Vâcib-ül Vücud"un en has		

	hassası ve lâzım-ı zâtîsi olan ezeliyyeti ve sermediyyeti, vücudun en zayıf mertebesi ve en incecik derecesi ve en mütegayyir, mütehavvil tavrı ve en ziyâde mekâna yayılmış olan hadsiz kesretli bir maddi madde olan esir ve zerrat gibi şeylere vermek ve onlara ezeliyyet isnad etmek ve onları ezeli tasavvur etmek ve kısmen âsâr-ı İlâhiyyenin onlardan neş'et ettiğini tevehhüm etmek, ne kadar hilâf-ı hakikat ve vakıa muhalif ve akıldan uzak ve bâtıl bir fikir olduğu, Risale-i Nur'un müteaddid cüzlerinde kat'i bürhanlarla gösterilmiştir. L.)(Vücud ise; birincisi mümeyyize, ikincisi muhassısa, üçüncüsü müreccihe olmak üzere ilim, irade, kudret sıfatlarını istilzam eder. İ.İ.)		
arslān:	Arslan. (ġaḍāb: (A.) Hiddet, öfke, dargınlık, kızgınlık.)	Nite ki arslān (11) anuñ-ıçun ġaḍāb ider, AK.	(SAYFA;245)
arşın:	(A.) 1. 40 cm.lik uzunluk ölçüsü. Açılmış iki kol arasındaki uzunluk. 3. 65 cm. lik uzunluk ölçüsü. 4. Büyük adım. 5. 12 karış. 6. 75 cm.lik uzunluk ölçüsü. (A.) Yaklaşık 68	Bundan bir maʿnī daḫı oldur ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı; “Her kim (13) bana bir ḳarış yaḳīn gelse ben aña bir arşı(n) yaḳīn varuram”.	(SAYFA;507) (SAYFA;60) (SAYFA;253) (SAYFA;253) (SAYFA;759)

	santimetreye eşit olan uzunluk ölçüsü.		
art-:	Art-; artmak, fazlalaşmak. Artar; fazlalaşır. art-; çoğalmak, fazlalaşmak.	[268b] (1) gönüllerde nūr-ı īmān ziyāde olur īmānları üzere īmānları artar.	(SAYFA;535) (SAYFA;559) (SAYFA;430) (SAYFA;68) (SAYFA;390) (SAYFA;421)
artuġıraḳ:	fazlaca, çoğurak. Çokca.	[241b] (1) ve ḥaḳāyıḳları müşāhede ḳılmaḳdan bu artuġıraḳdur ki ẓāhirde dürlü belālar vāṣıl ola, ṣıġınuruz (2) Allāh'a ol gizlü mekrlerinden.	(SAYFA;481) (SAYFA;615)
artur-:	Arttırmak, fazlalaştırmak, ziyadeleştirmek.	Yaʿnī, ziyāde idüp̀ arturalar ol ʿulemāʾ-ı ẓāhirden anı ki saña indürildi. [136a] [092b] (1) ḳıldılar ve ḍelālet üzere ḍelālet arturdılar; tā işleri aña rāciʿ oldı ki küfri ve ḍelāli (2) dīn vaż̀ʿ itdiler, ḫalḳı anuñ-ıla ṭarīḳ-i ḥaḳdan gümrāh ideler, küfürleri (3) bunuñ-ıla taḥḳīḳ olundı.	(SAYFA;270) (SAYFA;183) (SAYFA;481) (SAYFA;316) (SAYFA;376) (SAYFA;70) (SAYFA;481) (SAYFA;316) (SAYFA;266) (SAYFA;604) (SAYFA;19) (SAYFA;266) (SAYFA;127) (SAYFA;127) (SAYFA;229) (SAYFA;604)
artuḳ:	* Başka. * Daha fazla	Bildi ki andan artuḳ ṣıġınuṕ ḳurtılcaḳ (10) yoḳdur, illā oldur, Ḥavvā daḫı ancılayın. [215b] Anlar dirler ki bu dār-ı dünyādan artuḳ bir dār (18) daḫı yoḳdur, anlara ḫōş gelüṕ maġrūr olurlar āḫiret ṣatuṕ dünyā alurlar, aña rāżı olurlar (19) ve ḳasāvet-ı ḳalb ve istiʿdād-ı fıṭrīlerini fesāda virmek ve ḥaḳdan ıraḳ düşmek kesb iderler. [190a]	(SAYFA;429) (SAYFA;378) (SAYFA;741) (SAYFA;353) (SAYFA;73)
artuḳ:	* Daha fazla.	Anuñ-ıçun artuḳ saʿyi ider kim murādları yirine gele.	(SAYFA;645)
artuḳ:	Başka.	Bildi ki andan artuḳ ṣıġınuṕ ḳurtılcaḳ (10) yoḳdur, illā oldur, Ḥavvā daḫı ancılayın.	(SAYFA;429)
artuḳ:	Artık, başka.	Yaʿnī, ben size bu ḍalāletde ḳādir	(SAYFA;159)

		degüldüm, size ḥuccetüm salṭanatum yoġ-ıdı (12) şol yiltmekden artuḳ size dōst oluṕ muʿāvenet idivirdüm, siz daḫı beni dōst ṭutuṕ (13) daʿvetüme icābet ḳılduñuz.	
artuḳ:	Fazla. Daha fazla.	Yaʿnī, seyyibe girü miṣl oluṕ artuḳ olmaduḳ (19) sırr budur ki bedürüstī, bu günāh bir toḥumdur ki bu nefs tarlasına ekilür, nefs ḫabīṣdür, andan ötrü	(SAYFA;409) (SAYFA;741)
arḳa:	Arka, devam, sırt. (maʿdūm: (A.) Mevcut olmayan. Yok olan. Yok.)	Henüz (5) ādemoġlanları daḫı maʿdūm-ıdı ve arḳaları daḫı maʿdūm-ıdı ol kemāl-i ḳudreti-y-le aldı (6) ol ẕürriyātlarını ki maʿdūmlardı, tā ḳıyāmetā degin olacaḳlarını ol yoḳ arḳalarından aldı, (7) anlara ol ḥāle münāsib vücūd virdi.	(SAYFA;511)
arḳa:	Sırt.	Ve daḫı arḳaların ṭaġlayalar.	(SAYFA;594)
arḳa:	Sırt, bel, devamı	Henüz (5) ādemoġlanları daḫı maʿdūm-ıdı ve arḳaları daḫı maʿdūm-ıdı ol kemāl-i ḳudreti-y-le aldı (6) ol ẕürriyātlarını ki maʿdūmlardı, tā ḳıyāmetā degin olacaḳlarını ol yoḳ arḳalarından aldı, (7) anlara ol ḥāle münāsib vücūd virdi.	(SAYFA;511) (SAYFA;329) (SAYFA;43) (SAYFA;420) (SAYFA;419) (SAYFA;512) (SAYFA;512) (SAYFA;281)
arundu:	Arundu olmak; temizlenmiş olmak. arun-: Arınmak, temizlenmek, ak ve pâk olmak.	Arundu olmaḳlıġa cemīʿ-i (4) ümmet arasında bu kitābı bulara mīrāṣ ḳıldı.	(SAYFA;658)
arḳsındayduñuz:	Sırt, bel.	Andan firiştelere didük ki Ādem'e ʿalm (ʿaleyhi's-selām) (4) secde ḳıluñ, ol ḥālde ki siz anuñ arḳsındayduñuz, bu daḫı temkīndendür.	(SAYFA;420)
arḳuru:	Eğri, yan üstü, tersine, aykırı, yanlamasına, karşı, ters.	[347a] (1) elṭāf-ı nefḥātlarına arḳuru ṭutalar ki dāyim esicidür ʿināyeti ṭarafından.	(SAYFA;692) (SAYFA;284) (SAYFA;516) (SAYFA;5)
arḳuru:	Tersine, aykırı.	Her kim ki (8) bu kerāmetleri ṭaleb itmege gendüyi arḳuru ṭutdı, aña lāyıḳ saʿy idüṕ dürüşdi, (9) ol mertebe aña ḥalāldur hīç eksüksüz teʾḫīrsüz.	(SAYFA;435)
Arz:	art it-; arz etmek. Sunmak.	Arz ideler ki "İy kāşkā (keşke),	(SAYFA;97)

	arz: Bir büyüğe bir şeyi hürmetle vermek. Bir işi büyüğüne hürmetle anlatmak. İzâh etmek. Takdim etmek. Bir kimseye bir şeyi izhar etmek. * Kıymetli bir şeyi diğer bir şeyle değiştirmek. * Bir şeyin birden, âniden meydana gelmesi. Bir muamelede aldanmak. * Sağlam insanın hemen ölmesi. * Delirmek. arz: f. Sunma, gösterme, takdim etme.		
arz:	f. Sunma, gösterme, takdim etme. arz: (A.)huzur.	Bunda ancılayın işāret var, ol ḥaḳīḳat ehline kīm olar ehl-i (4) maḥabbetdendür, mecẕūblardur, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ celāli serāperdesinde viṣāl-i Ḥaḳ ceẕbeleri-y-ile, (5) tā ki anlar daḫı ġaflet ve rāḥat ehlin dōst ṭutınmayalar anları ki sizüñ dīnüñüz (6) ve meẕhebüñüz ki maḥabbet ṭarīḳında ve Ḥaḳḳ'ı ṭaleb ḳılmaḳdadur anı istihzāya aluṕ övine ṭutarlar, (7) aḥvāluñuzdan cāhil olduḳları-ċun ve arz ve gözden ġāfil olduḳları-ċun şolardan ki (8) anlara ʿulūm-ı ẓāhire virilmişdür naḳliyyātdan daḫı ol felsefeler ki ʿulūm-ı ʿaḳliyyāt temessük (9) iderler; bular baʿīddür ol ʿulūm-ı dīniyyeden ve keşfiyyeden.	(SAYFA;262)
arzu:	arzu kıl-: Arzulamak. (arzu: f. İstek. Dilek. Meyil. Emel. Hahiş.)	Ammā ol ċoḳ ʿameller (17) sizi ġanī ḳılmaz şol nesneden ki ḳalbüñüz andın yaña arzu ḳılur.	(SAYFA;587) (SAYFA;258) (SAYFA;428) (SAYFA;250) (SAYFA;536) (SAYFA;256) (SAYFA;693) (SAYFA;256) (SAYFA;453) (SAYFA;593)

			(SAYFA;583) (SAYFA;703) (SAYFA;289) (SAYFA;575) (SAYFA;61) (SAYFA;342) (SAYFA;427) (SAYFA;74) (SAYFA;427) (SAYFA;280) (SAYFA;285) (SAYFA;289) (SAYFA;27) (SAYFA;578) (SAYFA;6)
arzular:	İstekler. Hırsla istenenler.	İşāret bunda budur ki bu ḫiṭāb ol dīn sulṭānlarına ve dīn sāliklerinüñ (17) pāḏişāhlarınadur kir arzular ve ṭanlarından çıḳdılar aġyārlar milkinden sefer (18) itdiler.	(SAYFA;209)
arzū:	arzū id-; istemek, meyletmek.	İşāret aña ki her kimse biregüye küfür arzū idse ol ʿalāmet-(17)dür ki anuñ bāṭınında küfr vardur, egerçi İslām daḫı iẓhār iderse.	(SAYFA;134)
arzū:	Arzu, istek, dünyevî istekler.	Bunca imhāl itmekden şoñra anlar bizüm ziyāde ʿaṭā-(12)larımuzdan müstaġnī oldılar, göñüllerini ol yalan arzūlara dolandurdılar, dünyeden maḥbūb-(13)ların ṭaleb itdiler.	(SAYFA;315)
āsān:	(F.) Kolay. Suhuletli. Yesir. *Kolaylık.	(3) Daḫı ol Ḳurʾān mecīddür ve anlaruñ mustaḥsenlerine lāzım olsalar ki ol tezkiye-yi nefsdür, ol (4) ẕemīm ṣıfatlarından ve anı muḥallā ḳılmaḳdur ẕikre dāyim olmaġ-ıla ve ḳalb üzere murāḳıb olmaġ-ıla; (5) tā ki ol aḫlāḳ-ı kerīme ḥāṣıl ola ve hevāya muḫālefet ḳılmaḳ ve āḫireti iḫtiyār ḳılmaḳ dünyā üzere (6) āsān ola.	(SAYFA;268) (SAYFA;477) (SAYFA;750) (SAYFA;87) (SAYFA;195) (SAYFA;195)
asānıraḳ:	(F.) Kolayıraktır, kolaycadır. Daha kolaydır.	Zīre Allāh muṭīʿ omaḳlıġı ḳabūl itmek asānıraḳdur maḫlūḳa muṭīʿ olmaġa nisbet.	(SAYFA;749)
aşaġa:	Aşağı. Bir şeyin alt bölümü, zir, **yukarı** karşıtı. Bir şeye veya duruma göre daha aşağıda, daha alçakta	[295a] (1) olduġuñuzdan ötrü, daḫı ol feyż-ı rabbānī mededleri sizden ḳaṭʿ olduġı-çun sizüñ (2) üzerüñüze hevā-yı nefs ġālib oldı ki ol sevdügüñüzden iʿrāż	(SAYFA;588) (SAYFA;544) (SAYFA;627) (SAYFA;558)

	olmak.	itdügüñüz (3) anı ṣıdḳ-ıla ṭaleb itmekden ve nefs-ile cihād ḳılmaḳdan yüz ḳevürüp̀ ol ṭabīʿat-ı (4) ḥayvāniyyenüñ aşaġa ṭabaḳasına düşdüñüz.	(SAYFA;515) (SAYFA;638) (SAYFA;157) (SAYFA;266) (SAYFA;605) (SAYFA;746) (SAYFA;605) (SAYFA;544) (SAYFA;572)
aş:	Aş, yiyecek. Yemek. (aş: 1. Bulgur pilâvı. 2. Pirinç pilâvı. 3. Bulgurdan yapılan sulu pilâv. 4. Çorba. 5. Nişasta, şeker ve su ile yapılan bir çeşit tatlı. 6. Tarhana. 7. Buğday ununda yapılan erişte: Bugün bizde misafir vardı ona aş kestim. 8. Fırınlanmış mısır kırıklarından yapılan bir çeşit yemek. 9. Zeytin tanesinin mengenede sıkıldıktan sonra kalan posası.)	Cābir and içdi ki “Ol aşdan ve etmekden biñ kişi (17) ṭaʿāmlandılar, ṭoydılar gitdiler henüz ḳölmegümüz ṭolu-y-ıdı ve etmegümüz yirinde-y-di”.	(SAYFA;204)
āşikāre:	(F.) Belli, meydanda, açık. Bedihi.	p̀es, bu ḳavm bulardan (17) muntaẓır degüller, illā aña intiẓār iderler ki āşikāre bulara melāyikeler geleler buları (18) Allāh’dın yaña diler dilemez ḳahr-ıla süreler andan ötrü ki bular Ḳurʾān ipine yapışmadılar ve (19) Resūl’e mütābaʿat ḳılmadılar, anuñ hidāyeti-le hidāyet bulmadılar, anuñ ṭarīḳına yüz urmadılar.	(SAYFA;406)
aşkāre:	(F.) Belli, meydanda, açık. Bedihi. *Apaçık, açıkça. Şüpheye mahal vermeyecek şekilde açıkça.	Yaʿnī, gendüye ʿubūdiyyet iṣbāt (13) idüp̀ Allāhu Taʿālā’ya rubūbiyyet iṣbāt ḳılmaḳdur, gizlü aşkāre taṣdīḳ idüben.	(SAYFA;104) (SAYFA;182) (SAYFA;182)
at:	At. Atgillerden, binme, yük çekme, taşıma vb. hizmetlerde kullanılan, tek tırnaklı hayvan.	İşāret bu iki āyetde budur kim besrüstī, göñül öldügünüñ (6) ve rūḥāniyye fesāda varduġınuñ ʿalāmeti ve nefs üzerine müstevlī olduġınuñ nişānı oldur ki (7) ḫavf-ı ḥayvānī ḥāṣıl ola, tā ki bir cemāddan daḫı ḳorḳa şol eşek, ṣıġır ve at gibi.	(SAYFA;360)

at:	at yilesi gibi; at yelesi gibi; atın yelesi kadar yakın, çok yakın, nerdeyse eşit.	Nite ki Ebū Bekr ḥāli oldı (2) Resūl-ile ʿaleyhi's-selām ṭaleb-ı ḥaḳda musābaḳat-ile anuñ naʿtında didi ki "Henüz ben ṭopraġ-ıdum (3) Ebū Bekr benüm-ile at yilesi gibi-y-di".	(SAYFA;635)
at:	At. Atgillerden, binme, yük çekme, taşıma vb. hizmetlerde kullanılan, tek tırnaklı hayvan.	Ve daḫı rivāyetdür Resūl'den ʿaleyhi's-selām (14) ki buyurdı; "Ebū Bekr-ile benüm meṣelüm şol iki ḳoşulmış at gibiyüz, ben andan öñürtdüm ol (15) baña mütābaʿat ḳıldı.	(SAYFA;130)
ata:	Baba. Şeyh.	(19) Zīre bu nefsler ervāḥ u ḳālib-ile ċiftlenmek sebeb-ile mütevellid oldılar, ervāḥ ḳalblere ata bigidür,	(SAYFA;585)
ata:	Baba. Şeyh. Büyük kimse, büyük. Ata.	[103a] (1) anları ol ata niyyetden ċıḳaruṕ nūr-ı rabbāniye ilte ol ḥażret-ı rabbāniyeden maḥrūm olmaḳdan (2) ḳurtara.	(SAYFA;204)
ata:	Baba. Büyük. Ecdad. (müteʿallıḳ: (A.) Alâkalı. Bir yere bağlı, bir şeye mensub.	Anuñ-iċün ata gelmege emr müteʿallıḳ olmadın.	(SAYFA;199) (SAYFA;525) (SAYFA;71) (SAYFA;71) (SAYFA;172) (SAYFA;491) (SAYFA;171) (SAYFA;670) (SAYFA;468) (SAYFA;77) (SAYFA;70) (SAYFA;323) (SAYFA;77) (SAYFA;200) (SAYFA;200) (SAYFA;199) (SAYFA;71) (SAYFA;586) (SAYFA;170) (SAYFA;756) (SAYFA;585) (SAYFA;367) (SAYFA;491) (SAYFA;363) (SAYFA;732) (SAYFA;229) (SAYFA;195) (SAYFA;459)

			(SAYFA;200) (SAYFA;400) (SAYFA;748) (SAYFA;514) (SAYFA;432) (SAYFA;79) (SAYFA;77) (SAYFA;459) (SAYFA;585) (SAYFA;696) (SAYFA;591) (SAYFA;695) (SAYFA;695) (SAYFA;358) (SAYFA;130) (SAYFA;171) (SAYFA;127) (SAYFA;431) (SAYFA;355) (SAYFA;241) (SAYFA;199) (SAYFA;90) (SAYFA;525) (SAYFA;525) (SAYFA;95) (SAYFA;356) (SAYFA;28) (SAYFA;645) (SAYFA;273) (SAYFA;645) (SAYFA;277) (SAYFA;277) (SAYFA;273) (SAYFA;273) (SAYFA;199) (SAYFA;401) (SAYFA;401) (SAYFA;88) (SAYFA;591) (SAYFA;695)
at-:	Atmak, bir şeyin içine atmak. Ateşe atmak.	(9) Nite ki buña delālet ḳılur Usāme ḥadīṯi ki Resūl'den ʿaleyhi's-selām naḳl idüṕ buyurdı; Resūl ʿaleyhi's-selām didi ki "Ḳıyāmet güninde bir ṭāyifeʾi getüreler, oda atalar, ḳarınları münşaḳḳ	(SAYFA;10)

		oluṕ içleri ayaḳlarına (11) dökile ṭolaşa, bular şol eşek degirmen yöresin ṭolanuṕ ṭurduġı gibi, bular daḫı (12) ṭolanalar.	
atalıḳ:	Babalık. Atalık.	Biz daḫı ol (9) ḳatı ʿaẕābları anlara ṭaduravuz ki ḥażretden ıraḳ düşmek ve sürülmek ʿaẕābıdur, ol küfrlerinden (10) ötrü ki atalıḳ oġullıḳ iṣbāt itdiler ḳul-ıla mevlā arasında, ol ʿaẕāb-ı buʿda vāḳiʿ oldılar.	(SAYFA;696) (SAYFA;591) (SAYFA;695) (SAYFA;695)
ata:	Baba. Ata.	Ben daḫı şol atam gibi ḳavmi-y-ile (10) Ḥaḳ'dan ḍāll olmış olurın.	(SAYFA;358) (SAYFA;130) (SAYFA;171) (SAYFA;431) (SAYFA;355) (SAYFA;241) (SAYFA;199) (SAYFA;90) (SAYFA;525) (SAYFA;525) (SAYFA;95) (SAYFA;356) (SAYFA;28) (SAYFA;645) (SAYFA;273) (SAYFA;645) (SAYFA;277) (SAYFA;277) (SAYFA;273) (SAYFA;273) (SAYFA;199) (SAYFA;401) (SAYFA;401) (SAYFA;88) (SAYFA;591) (SAYFA;695)
ata:	Atan, büyüğün. *Terbiye edicin, yetiştiricin. Ata: Büyük, yetiştirici, terbiye edici.	Yaʿnī, ç̀ün etmedüñ Allāhu Taʿālā'dan ḫilāfet-ile etdüñ sen gendüñ-ile (5) etmedüñ, līkin ç̀ün sen Allāh-ıla olduñ, atan Allāh oldı, Ḥaḳ Taʿālā anuñ ḫalīfesi oldı, ol (6) ḫalḳa anı irişdürmekde.	(SAYFA;127)
atcuġaz:	Atcağızına, bineğine. Atcağız; at kelimesi küçültme ekini almış.	(6) Ve rūḥ daḫı ol nefse muvāsāt ḳıla, bunuñ-ıla ki bi'l-külliye andan iʿrāż itmege baʿżı evḳātda (7) aña muvāfaḳat ḳıla, şol atlu atcuġazına muvāfaḳat ḳılduġı gibi, yol alurkenki bir (8) sāʿat	(SAYFA;166)

		ine anı diñlendüre otcuġaza şucuġaza göstere; tā ki ol daḫı yol almaġa bir nişāṭ (9) ḥāṣıl ide.	
at-:	Atmak, elinden atmak, fırlatmak. Bir cismi bir yöne doğru fırlatmak. Atmak. Bir cismi bir yöne doğru fırlatmak. Ok vs. atmak, savaşta karşı tarafı vurmak için atmak.	ç̇ünki (16) Resūl ʿaleyhi's-selām ṣıfat-ı ḳudret-ile teccellī ḳıldı, ol ḳudret-ile atdı, ol vaḳt ki atdı (17) ol atmaḳda Resūl eli Allāhu Taʿālā'nuñ ḳudreti eli oldı.	(SAYFA;541) (SAYFA;541) (SAYFA;541) (SAYFA;541)
at-:	Elinden atmak, fırlatmak. Bir şeyi yere doğru bırakmak.	Olar indürilmeg-ile baʿżı enbiyānuñ ṣadrine bir nevʿ-ile (9) ḥarac vāḳiʿ oldı; tā ki Mūsā ʿaleyhi's-selām elvāḥı elinden atdı anuñ içindeki baʿżı aḥkām-ı (10) ḥaḳdan ḳalbine bir nevʿ-ile ḏīḳ vāḳiʿ oldı.	(SAYFA;414)
at-:	Bir cismi bir yöne doğru fırlatmak.	Ve elinüñ burhānı ol-ıdı ki bir avuç̇ ṭoprāḳı aldı atdı,	(SAYFA;204)
atıl-:	Fırlatmak, atmak. Ateşe atmak. . Bir cismi bir yöne doğru fırlatmak. Bir yere doğru atılmak.	Nite ki Ḫalīl Cebrāʾīl'e didi ʿaleyhime's-selām, daḫı şol nesne ki Resūl ʿaleyhi's-selām (9) aña işāret ḳıluṕ didi; "Evvel emr ki İbrāhīm anuñ-ıla tekellüm ḳıldı, ol vaḳt ki oda atıldı (10) "Ḥasbüna'llāhi ve niʿme'l-vekīl".	(SAYFA;49)
atıl-:	Yay ve tokmakla ditmek, kabartmak: *Pamuğu atmak.*	(13) ṕes günüñ ḥarāreti aña feyż olınur ol muḥāẕātıla şol ḳader ki atılmış panbūḳ anuñ berāberine (14) ḳosalar, ol billūr ḥarāretinden panbūḳ göyner, ol feyż sebebile.	(SAYFA;274)
atıl-:	Ateşe atılmak.	Zīre ol gördi mancınıḳ-ile ç̇ün oda (16) atılur gendü nefsin üzere ḳorḳmayuṕ didi ki "Ben nefsümi teslīm ḳıldum ʿālemler rabbine".	(SAYFA;742)
ātī:	(A.) Sonra. Vâki olan. Gelecek zaman. [(a.s. ityān'dan) 1. gelecek, gelen (kişi veya şey). 2. i. Gelecek zaman, istikbal. 3. zf. önde, aşağıda.] [ʿātī, ʿātiye: (a.s. ʿutv'dan) isyān eden, kafa tutan.] [ʿatī: (a.s.) inatçı, kalın	Zīre siz ol īmān nūrı-la müşāhede ḳılursız ol ātīleri ki īmān (14) ider Ḥaḳ Taʿālā'nuñ vaḥdāniyyetini ve eger kāfir olası olursañuz ol yirler gökler içinde ne (15) ne var-ısa menfaʿat olmaz.	(SAYFA;197)

	kafa]		
etḳıyā:	(A.) (Taki. C.) Çok takvâ sâhibi olanlar. Takiler. Takvâda çok ileri giden mes'ud kimseler. (saʿīd: (A.) (Sa'd. dan) Saadetli. Allah (C.C.) kendisini sevmiş. O'nun rızasına ermiş olan. Ahireti için çalışan kimse. Mes'ud. Mübarek. Bahtiyar.)	(2) AK. Yaʿnī, ʿāḳıbet ḫayr olmaḳ daḫı saʿādet etḳıyālaruñ ve saʿīdlerüñdür. [240b]	(SAYFA;479)
atla-:	Geçmek, atlayıp geçmek. Kolayca geçmek. Bir kademeden bir üst kademeye kolayca geçmek. (atlamak; binmek.) (cāyir: (A.) Cevir ve cefâ eden. Eziyet veren. Cevir ve cefa edici, eziyet edici.) (mücāvir: (A.) Komşu. * Bir mâbed veya tekke yakınında çekilip oturan. * Yurdunu terkederek zamanını Haremeyn-i Şerifeyn'de ibadetle geçiren.) (ḫaṭāʾir//ḫaṭāyir: (Hatire. C.) Mühim işler, ehemmiyetli ve önemli ameller. ḫaṭāʾir-i ḳuds: Mühim ve ehemmiyetli kutsal işler)	Yāḫūḏ dünyā şuʿline, yā (18) pişseñüz anuñ-ıla cünūb oluṗ Allāhu Taʿālā'dan ıraḳ düşseñüz ol ḫaṭāʾir-i ḳudse (19) mücāvir olduḳdan ṣoñra, ol ünse cāyirinde atladuḳdan ṣoñra.[50b]	(SAYFA;99)
at:	At. Atgillerden, binme, yük çekme, taşıma vb. hizmetlerde kullanılan, tek tırnaklı hayvan.	[102b] (1) yirler içerler, nikāḥlanurlar ve atlar binerler, dünyāyı bulara ḳıl āḫireti bize.	(SAYFA;203) (SAYFA;82) (SAYFA;431)
atlu:	Atlı, ata binmiş kişi.	(6) Ve rūḥ daḫı ol nefse muvāsāt ḳıla, bunuñ-ıla ki bi'l-külliye andan iʿrāż	(SAYFA;166)

		itmege baʿżı evḳātda (7) aña muvāfaḳat ḳıla, şol atlu atcuġazına muvāfaḳat ḳılduġı gibi, yol alurkenki bir (8) sāʿat ine anı diñlendüre otcuġaza şucuġaza göstere; tā ki ol daḫı yol almaġa bir nişāṭ (9) ḥāṣıl ide.	
atmaḳ:	Atmak. Bir cismi bir yöne doğru fırlatmak. Ok vs. atmak, savaşta karşı tarafı vurmak için atmak. Kurşun, gülle, ok vb. şeyleri hedefe fırlatmak.	Yaʿnī, “ve mā remeyte” dimeg-ile atmaġı peyġamberden nefy eyledi girü dönüp “iẕ-rameyte” (5) dimeg-ile aña atmaḳlıġı iṯbāt ḳıldı.	(SAYFA;541) (SAYFA;542) (SAYFA;541) (SAYFA;541) (SAYFA;541) (SAYFA;541) (SAYFA;541)
at-:	Ardına atmak; önemsememek, terk etmek.	Bu ḫalkuñ ekṯeri bu ʿahd-ile (14) ʿamel itmegi ardlarına atup terk itdiler.	(SAYFA;57)
at-:	Bir şeyi yere doğru bırakmak, bir şeyi yere doğru fırlatmak, bir kenara atmak.	Mūsā ʿalm (ʿaleyhi’s-selām) ġaḍūb-ıdı ol ġaḍabı vaḳtinde elvāḥı elinden atup (2) ḳardaşınuñ yaḳāsına yapışup gendüdin yaña çekerdi.	(SAYFA;240)
aḳ:	Ak, temiz. Mahçup olmamış, Allahu Taʿālā’nın razı olacağı hal ve durumda.	(6) Allāhu Taʿālā dünyā ehline ve āḫiret ehline ẓulm eylemez, ḥükmini ġayrı maḥallinde ḳomaz ki yüzi ḳara olacaġı (7) aḳ ḳıla ve aḳ olacaġı ḳara ḳıla.	(SAYFA;12) (SAYFA;12)
aḳ:	Beyaz, bembeyaz.	[237b] (1) ol yed-ı beyżādur “Yaʿnī, elini yaḳasına ṣoḳar girü çıḳarur aḳ nūr olup ṣuʿle virür.	(SAYFA;473)
aḳ:	Beyaz renk. Siyahın zıttı.	[277b] (1) aḳ ḳatıra binmişdi ki anı Firḳatü’bni Nufāṯe (Firḳat bin Nufāṯe) bāġışlamışdı.	(SAYFA;553)
aḳ:	Temiz, saf. Ak ve pâk: Temiz ve saf. Metindeki anlamı mecazen kullanılmıştır; beyaz, pamuk gibi tertemiz.	Bunda bāḳī ellere daḫı işāret var ki ḳaçan bu eller ki (18) henüz dünyāya gelüp nesneye yapışmadın aḳ ve pāk nūrāni-y-idi, çün nesnelere ṣundı yapışdı (19) ẓulmānī oldı.	(SAYFA;473)
aḳṣā-yı ʿālime:	aḳṣā-yı ʿālim: En yüce bilen, derece bakımından en uzakta yani en yüksekte bulunan alim, bilgin. (aḳṣā: (A.) En uzak. En son. Kusvâ. Nihayet. Irak.)	Yaʿnī, bu ervāḥ aḳṣā-yı ʿālime melekūtda ẓāhirdür ve bu (3) heykeller ve ḳālibler ervāḥdan nüfūsdan aşaġadur.[287a]	(SAYFA;572)

	(ervāḥ: (A.) (Ruh. C.) Ruhlar. Canlar.) (Yani bu ruhlar, canlar, en yüksekteki en uzaktaki alime melekler aleminde açıkça bellidir. Ve bu heykeller ve bu kalbler ruhlardan, canlardan, nefislerden aşağıdadır.)		
aḳṣā-yı melekūt:	(A.) En uzak melek alemi, melūt (aleminin) en uzağı, en yükseği, en yücesi. Melekūt aleminin en uzağı. (ālem-i melekūt: Melekler alemi)	Yaʿnī, tā ki (10) sizüñ ervāḥlaruñuzuñ ṭurıcaḳ yirin maḳʿad-ı ṣıddıḳda ḳıla, ol melik-i muḳtedir ḳatında (11) aḳṣā-yı melekūtda maḳāmlanduḳdan ṣoñra ve nefslerüñüz menzillerin daḫı ʿālem-i ervāḥda (12) ḳıla, muḳarreb firişteler-ile sicn-ı dünyāda maḥbūs olduḳdan ṣoñra ve cesedlerüñüz maḳāmlarını (13) cennāt-ı naʿīmde ve aʿlā-yı ʿilliyīnde ḳıla, esfel-i sāfilīnde yurtlanduḳdan ṣoñra. [287a]	(SAYFA;572)
aḳall:	(A.) (Ekall) Daha az. En az. Pek az. En küçük.	Belki bir laḫẓadan ve daḫı aḳall ve daḫı bilgil ki (13) bu ḥaşr ḥaşr-ı ʿāmdur ve ḥaşr-ı ḫāṣdur daḫı aḫaṣ-ṣı ḥaşrdur.	(SAYFA;685) (SAYFA;411)
aḳ-:	Akmak. Ak-; Sıvı maddeler veya çok ince taneli katı maddeler bir yerden başka bir yere doğru gitmek.	(14) Zīre göñül bostānları bunuñ-ıla muḥkem zīnet ṭutar daḫı esrār güneşleri andan ṭoġar (15) ve maʿrifet ırmaḳları anuñ içinde aḳar ve vaḥdāniyyet ravżalarınuñ çicekleri anda açılur.	(SAYFA;394) (SAYFA;112) (SAYFA;628) (SAYFA;617) (SAYFA;62) (SAYFA;635) (SAYFA;443) (SAYFA;665) (SAYFA;25) (SAYFA;61) (SAYFA;228)
aḳ-:	Sıvı maddeler aşağıya yönelmek.	Nite ki Musā'nuñ (9) burhānı ʿalm ʿāṣāsındaydı, daḫı ol ṭaşda-y-dı ki andan on iki çeşme aḳardı.	(SAYFA;204) (SAYFA;205)
aḳ-:	Göz yaşının akması, ağlamak.	Yaʿnī, döndiler bu ḥālde ki gözleri yaşı (19) aḳardı Allāh yolına ḫarac idecek nesneleri almaduġına ġuṣṣalanuban ki ol ġazā saʿadeti olardan	(SAYFA;629)
aḳṣur-:	Aksırmak, hapşırmak. * Burun	Bir kişi Resūl ḳatında aḳṣurdı, üçden ziyāde, (10) Resūl ʿaleyhi's-selām aña	(SAYFA;524)

	zarlarının gıcıklanması ile solunum kaslarının birdenbire kasılması üzerine, ağız ve burundan hızlı, gürültülü soluk boşaltmak, hapşırmak.	didi ki “ḥafevte”.	
aḳd:	(A.) Anlaşma. Sözleşme. * Düğümleme. Düğümlenme. Bağ bağlama. Bağlanma.	İşāret bunda budur ki ḳıyāmet güni (17) bir gündür ki sırlar aḳde keşf olur ve perdeler anda yırtılur.	(SAYFA;327)
aḳıt-:	Sıvı maddeler aşağıya yönelmek. Çeşmenin akması, çeşmede var olan suyun aşağıya doğru yönelmesi.	“, biz ol ṭaşdan on iki ćeşme aḳıtduḳ her ḳabīle-(2)den ötrü bir ćeşme.	(SAYFA;503)
aḳıt-:	Akıtmak, geçirmek. Sıvı veya mecazen sıvı halinde olan maddelerin bir yerden bir yere götürülmesi. Sıvının bir yerden başka bir yere doğru gitmek..	Yaʿnī, ol ḥikmet ṣuların anlaruñ naẓarları altından aḳıtduḳ.	(SAYFA;315)
aḳl:	(A.) Akıl. Düşünce.	(14) İşāretdür aña ki eger bularuñ aḳlına muṭīʿ olası olursañ seni delālet ḳılalar, Allāh yolına.	(SAYFA;380)
aḳrān:	(A.) (Karin. C.) Birbirlerine derece, sınıf, liyâkat ciheti ile benzeyenler. Mümâsil. Emsal. Tadeş.	(8) Ve “ardlarından gelmek “ögüñmek ve gendüde olmayan nesneler-ile gendüyi medḥ itmek gendüden (9) işleyüp̀ geć̣en ḫayr ʿamellerini ögüp̀ söylemek, tā ki aḳrānları üzere anuñ-ıla faḫr ide riyā ve sumʿa (10) yöninden anuñ-ıla ʿamellerini ḥabṭ ide.	(SAYFA;424) (SAYFA;718) (SAYFA;105) (SAYFA;575) (SAYFA;575) (SAYFA;212) (SAYFA;574)
aḳreb-i maḳām:	(F.) Yakın makam. En yakın makam. (aḳreb: (A.) En yakın. Daha yakın. Ziyade yakın.)	(12) Yaʿnī, bu enbiyālar ehl-i derecātdur ʿindiyyet maḳāmında ki aḳreb -ı maḳāmdur aña maḳʿad-ı ṣıdḳ (13) dirler.	(SAYFA;43)
aḳreb:	(A.) En yakın. Daha yakın. Ziyade yakın. (a.s. ḳarīb’den)	Nite ki ʿālem-ı ervāḥ (2) iḫtirāʿa aḳreb olduġı-ćun bu ʿālem-i ecsāmdan aña ʿālem-i envār diyü daḫı tesmiye o-(3)lındı.	(SAYFA;232) (SAYFA;223) (SAYFA;66)
aḳreb-i mevcūdāt:	(F.) Yaratılmışların en yakını, makam itibariyle yaratılmışların en yakını. Kâinatın en yakını.	ṕes, aḳreb-i mevcūdāt iḫtirāʿa ćünki Resūl’üñ nūrı oldı ʿaleyhi’s-selām.	(SAYFA;232)

	(mevcūdāt: (A.) Var olan her şey. Kâinat. Yaratılmış şeyler.)		
aḳrıbā:	(A.) Akraba, aralarında soyca, nesebce yakınlık olanlar. Yakınlar.	Yaʿnī̇, eger yaḳī̇n-ı ḳarābeti (5) daḫı olursa daḳī̇ḳa bunda budur kim kimisinüñ ekşeri ḳayurmaḳlıġı aḳrıbā ḥaḳḳında olur.	(SAYFA;645)
aḳsām-ı taḳvā:	(F.) Takvanın kısımları. (aḳsām: (A.) (Kısım. C.) Kısımlar. Bölümler. Parçalar.)	Andan (8) ol aḳsām-ı taḳvāyı şerḥ idüṕ buyurdı bu ḳavlı-y-ıla; AK.	(SAYFA;24)
aḳṭār:	(A.) Taraflara. Taraf olanlara. Etraflara. (aḳṭār: (A.) (Kutr. C.) Kuturlar. Çaplar. Dâirenin merkezinden geçen doğru hatlar. * Her taraf. * Güzel kokulu yağlar vesaire satan adam. Güzel kokular tâciri. * Ecza, ilâç satan adam. * Mahalle aralarında bazı baharatla iğne, iplik vesaire satan satıcı.)	Ve olar (11) ʿışḳ esrārlarından aġyārlara ifşā idüṕ aḳṭārlara irişdürür.	(SAYFA;129)
aḳvā:	(A.) Daha kuvvetli. En kuvvetli. (a.s. ḳavī̇'den) en ḳavī̇, çok kuvvetli. (rūşen: f. Parlak, aydın. Belli, âşikâr.)	Ḳanḳı burhān uş bundan (12) aḳvā ve rūşen ola ki Allāhu Taʿālā bu ümmete ikrām idüṕ anuñ-ıla minnet ḳıldı.	(SAYFA;205)
aḳvāl:	(A.) (Kavl. C.) Sözler, kaviller. (a.i. ḳavl'in c.) Sözler, lakırdılar.	Zī̇re ʿameller aḥvāl u aḳvāl (13) netāyicleridür.	(SAYFA;705) (SAYFA;647) (SAYFA;660) (SAYFA;270) (SAYFA;575) (SAYFA;705) (SAYFA;689) (SAYFA;103) (SAYFA;373) (SAYFA;10) (SAYFA;440) (SAYFA;604)

			(SAYFA;41)
av:	Karada, denizde, gölde veya akarsularda evcil olmayan hayvan. *mec.* Tuzağa düşürülen, kendisinden yararlanılan kimse. Av depelemek; avlanmak, av avlamak.	Yaʿnī, “İy anlar ki īmānlarını taḥḳīḳ ḳıldılar Ḥaḳḳ’ı ṭaleb itmeg-ile ve Resūl’e mütābaʿat ḳılmaġ-ıla, (4) av depelemek bu ḥāletde ki siz muḥrim olasız”.	(SAYFA;290)
avāmir//evāmir:	avāmir//evāmir: (A.) Emirler, emredilenler, vazifeler.	Ancılayın girü ḳurbet bulmazsız ol cenābet-ile ki bu ḫasīs (11) dünyā yapışuṗ anuñ-ıla cemʿ olasız; illā meger ẓāhir-ı şeraʿ ḳadem-ile bu avāmir ü nevāhiye (12) yolından tīzcek geçmek vechi üzere ola.	(SAYFA;99)
avāmir:	(A.) Emirlerine. * Allāhu Taʿālā’nın emr ettiklerine.	ṕes, ʿibādet o (6) oldur ki ol bir Tañrı’ya ʿibādet ḳıla, anuñ avāmirlerine ve nevāhīlerine iṭāʿat ḳıla, anuñ-ıla (7) bile dünyānuñ bir nesnesine ṭapmaya, belki ʿuḳbāyı daḫı terk eyleye.	(SAYFA;94)
avaza//avaz:	avaza//avaz: (F.) f. Sadâ, yüksek ses, nâra. (ṣayḥ(a): (A.) (C.: Siyâh) Çağırış. Çığlık. Feryad. Nâra. * Azab, eziyet.) (mühlike: (A.) Helâk eden. Öldüren. Öldürücü. İfsad eden. Bozan. Kıtal.)	Yaʿnī, buları ol ʿaẕābı ṣayḥa dutdı nefslerine ẓulm itdüklerinden ötrü (17) enbiyālaruñ daʿvetlerin ḳabūl itmekden imtināʿ idüṗ tekebbür ḳılduḳları-çün ol ṣayḥa daḫı ol yaramaz (18) ṣıfatlaruñ avazalarıdur ki mühlikedür üzerlerine cemʿ oluṗ helāk eyledi ki ol derekāt-ı sıfliyye-(19)lerinde muṭmaʾīn oluṗ dolanmışlardı ol diyārlarında helāk oldılar şöyle ki cānsuz bir cīfe gibi	(SAYFA;751) (SAYFA;755) (SAYFA;755)
avlamaḳ:	Karada, denizde, gölde veya akarsularda evcil olmayan hayvanları vurma veya yakalama işi. Balık avlamak; balık tutmak.	Yaʿnī, emr olundular ki sübt güninde emrden (6) tecāvüz itmeyeler balıḳ avlamaḳda.	(SAYFA;186) (SAYFA;504)
avlan-:	Karada, denizde, gölde veya akarsularda evcil olmayan hayvanları vurma veya yakalama.	(15) Yaʿnī, ḳaçan ḥalāl olsañuz ḥaccı tamām itmeg-ile ve menāsiki vuṣūli ḳażā itmeg-ile, ol vaḳt (16) siz ḥaḳ ṭāliblerini avlañ Allāh’dın yaña daʿvet itmek ṭuzaġ-ıla.	(SAYFA;210)
av:	Karada, denizde, gölde veya akarsularda evcil olmayan hayvan.	Ve daḫı (8) ṭaġlarında avlar idesiz ol cibāl göñülüñ maḳāmlarıdur, evler ol menzillerdür ki Allāh’-(9)dın yaña seyr idenlerüñ ḳonaġıdur ol ṭaġlar içinde.	(SAYFA;461)
avla-:	Karada, denizde, gölde	Kim ki ol māyide indükden girü kāfir	(SAYFA;307)

	veya akarsularda evcil olmayan hayvan avlama işi.	olsa bunuñ-ıla (9) ki anuñ ḥaḳḳın żāyiʿ idüṕ şükrin edā ḳılmaya, anı girü yā ṭuzāġ idinüṕ anuñ-ıla dünyā ḥuṭāmın (10) avlaya ol şehvāt-ı behīmiyye ḥāṣıl itmeg-içün aña ṣarf eyleye.	
avuḉ:	Elin yarı yumulmuş durumu. Bir avuç; bir el dolusu.	Ve elinüñ burhānı ol-ıdı ki bir avuḉ ṭopraḳı aldı atdı,	(SAYFA;204)
avurd:	Yanağın ağız boşluğu hizasına gelen kısmı.	İşāret ider bunuñ-ıla şol ḳavme ki avurd ṭolduruṕ bol (11) bol söylerler şol kelāmda ki daʿvī iderler.	(SAYFA;368) (SAYFA;101)
ay:	Gökteki ay. Hilâl. Kamer.	Bu kez nūr-ı rubūbiyyet tecellī ḳıldı, ay aynası içinde, İbrahīm (6) sırrı anı görüṕ girü didi ki AK.	(SAYFA;358) (SAYFA;205)
ay:	Art arda gelen iki yeni ay arasında geçen süre.	ṕes, bu ḫalḳ uyḳudadur, ḳaçan ölseler uyanurlar, andan ol ay (3) gün ṣaġışından ḫaber virdi kim anda zekat vācib olur cemīʿ-i ḫalḳa bunuñ-ıla ki buyurdı; (4) AK (5) AK.	(SAYFA;595)
ay:	Art arda gelen iki yeni ay arasında geçen süre.	Yaʿnī, aylar ṣaġışın taḳdīr itmek (6) Allāhu Taʿālā ḳatında ezelden on iki aydur, Allāhu Taʿālā ʿilminde ol ḥikmet-ı ilāhiyye (7) ki ezelīdür, eyle iḳtiżā ḳıldı ki bu aylardan gökler yirler yaradılduġı gün dört (8) ay ḥaram ayları ola. Yaʿnī, ḥarām işlere el uzatmaḳ anda gey ulu günāh ola, (9) ayruḳ aylarda uzatmaḳdan.	(SAYFA;595)
ayaġ:	ayaḳ: Bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basan bölümü. Merindeki manası mecazen bir yolda yürüyormuşda ayağının bir taşa takılıp sürçmesine benzetilmiştir.	[161a] (1) Ve şirküñ ʿaz̲ābı budur ki maḳām-ı vaḥdetden ayaġı sürḉe.	(SAYFA;320) (SAYFA;350)
āyāt:	(A.) (Âyet. C.) Âyetler. * Cenab-ı Hakk'ın sıfât ve kudreti hakkında görülen âşikâr deliller, bürhanlar. **Allah'a dönmeye, O'na yönelmeye sebep olan deliller. ***Deliller.	(17) Andan ol ʿĀd-ı nefsden ḫaber virdi ki cüḥūd üzere yaradıldı āyāt şühūd anı taġyīr (18) itmez.[370b] Āyāt aña dirler (3) ki seni Allāh'dın yaña dönmege delālet ide, ola ki siz bu şerḥ itdügümüz delālet-(4)ler-ile ol bidāyetden nihāyete dönesiz ki ol maḳām-ı vaḥdetdür; fehm idesin inşā'llāh. [258b] Zīre Allāhu Taʿālā'nuñ āyetleri görilmez, illā anuñ nūrı-la şol (13)	(SAYFA;739) (SAYFA;64) (SAYFA;515) (SAYFA;185) (SAYFA;185) (SAYFA;354) (SAYFA;726) (SAYFA;548) (SAYFA;12) (SAYFA;175) (SAYFA;252)

		kimselerde ki Allāh nūrı olmaya anuñ-ıla naẓar ideler ol āyātı görmez; illā siḥr ü kiẕb görür. [167a]	(SAYFA;109) (SAYFA;332) (SAYFA;44) (SAYFA;515) (SAYFA;388) (SAYFA;336) (SAYFA;671) (SAYFA;377) (SAYFA;360) (SAYFA;244) (SAYFA;478) (SAYFA;401) (SAYFA;377) (SAYFA;377) (SAYFA;316) (SAYFA;489) (SAYFA;369) (SAYFA;489) (SAYFA;709) (SAYFA;521) (SAYFA;375) (SAYFA;683) (SAYFA;712) (SAYFA;480) (SAYFA;522) (SAYFA;438) (SAYFA;375) (SAYFA;386) (SAYFA;474) (SAYFA;474) (SAYFA;7) (SAYFA;359) (SAYFA;515) (SAYFA;712) (SAYFA;44) (SAYFA;13) (SAYFA;522) (SAYFA;13) (SAYFA;518) (SAYFA;518) (SAYFA;44) (SAYFA;44) (SAYFA;518) (SAYFA;355) (SAYFA;14)

			(SAYFA;14) (SAYFA;324) (SAYFA;706) (SAYFA;326) (SAYFA;37) (SAYFA;478) (SAYFA;546) (SAYFA;739) (SAYFA;189) (SAYFA;322) (SAYFA;9) (SAYFA;9) (SAYFA;438) (SAYFA;128) (SAYFA;109) (SAYFA;515) (SAYFA;564) (SAYFA;457) (SAYFA;418) (SAYFA;109) (SAYFA;671) (SAYFA;406) (SAYFA;521) (SAYFA;283) (SAYFA;456) (SAYFA;481) (SAYFA;489) (SAYFA;338) (SAYFA;456) (SAYFA;517) (SAYFA;497) (SAYFA;664) (SAYFA;455) (SAYFA;489)
ayaḳ:	Bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basan bölümü. Ayaḳ altına almak; önem verilmesi gereken şeyleri hiçe saymak, çiğnemek.	Yaʿnī̇, bu meẕkūr-ı ʿamele getürseler bular (8) rızḳlanalardı fevḳlerinden vāridāt-ı rūḥāniyye ve müşāhedāt-ı rabbāniyye birle ve ayaḳları altından (9) daḫı nefs-i musaḫḫar ḳılmaġ-ıla yüce himmet-ile; tā ki ol hevālarından menʿ ide nefs murādlarını ayaḳ altına (10) ala, tā ki ol maḳāmlarına irişe.	(SAYFA;268)
ayaḳ:	Ayağı toprağına yüz sürmek; mec. bastığı toprağa yüzünü	Teyemmüm idüñ kerī̇m-(11)lerüñ ayaḳları ṭopraġına yüzüñüz sürmeg-ile ki ol cemī̇ʿ ulu günāhlaruñuza ṭahāretdür	(SAYFA;221) (SAYFA;268) (SAYFA;245)

	sürmek; bastığı toprağa yüzünü sürecekmişcesine sevgi ifade etmektedir.	(12) yüzüñüzi anlaruñ ḳademleri ṭoprağına sürüñ ve elüñüz-ile anlaruñ ḫıdmetlerine iledim oluñ (13) ki ḳatı göñüllerüñ şifāsı andadur ve günāh ṣayrulığınuñ devāsı oldur.	(SAYFA;527) (SAYFA;10) (SAYFA;298) (SAYFA;476) (SAYFA;221) (SAYFA;477)
ay:	ay: Art arda gelen iki yeni ay arasında geçen süre.	[299a] (1) ol yılda dört aydur.	(SAYFA;596)
ay:	Art arda gelen iki yeni ay arasında geçen süre. * ir ayın herhangi bir gününden ertesi ayın aynı gününe kadar geçen veya yaklaşık otuz gün olarak kabul edilen süre.	Eger ol miyesser olmazsa bāri ṣülüṣi ola (13) ki yılda dört aydur.	(SAYFA;595)
ay:	Art arda gelen iki yeni ay arasında geçen süre. * Yılın on iki bölümünden her biri.	Yaʿnī, aylar ṣaġışın taḳdīr itmek (6) Allāhu Taʿālā ḳatında ezelden on iki aydur, Allāhu Taʿālā ʿilminde ol ḥikmet-ı ilāhiyye (7) ki ezelīdür, eyle iḳtiżā ḳıldı ki bu aylardan gökler yirler yaradılduġı gün dört (8) ay ḥaram ayları ola; Yaʿnī, ḥarām işlere el uzatmaḳ anda gey ulu günāh ola, (9) ayruḳ aylarda uzatmaḳdan.	(SAYFA;595)
āyeh:	ilā āyeh: (A.) Ayetin devamında, ayet devam ediyor, manasına gelen Arapça söz.	(15) ilā āyeh.	(SAYFA;89) (SAYFA;107) (SAYFA;475) (SAYFA;105) (SAYFA;476) (SAYFA;158) (SAYFA;170) (SAYFA;206) (SAYFA;208) (SAYFA;725) (SAYFA;729) (SAYFA;27) (SAYFA;109) (SAYFA;113) (SAYFA;130) (SAYFA;238) (SAYFA;284) (SAYFA;299) (SAYFA;303) (SAYFA;304) (SAYFA;312) (SAYFA;313)

			(SAYFA;331) (SAYFA;344) (SAYFA;364) (SAYFA;407) (SAYFA;410) (SAYFA;415) (SAYFA;416) (SAYFA;44) (SAYFA;465) (SAYFA;468) (SAYFA;470) (SAYFA;475) (SAYFA;475) (SAYFA;476) (SAYFA;479) (SAYFA;480) (SAYFA;480) (SAYFA;482) (SAYFA;485) (SAYFA;494) (SAYFA;494) (SAYFA;498) (SAYFA;500) (SAYFA;502) (SAYFA;510) (SAYFA;515) (SAYFA;517) (SAYFA;549) (SAYFA;564) (SAYFA;565) (SAYFA;609) (SAYFA;621) (SAYFA;621) (SAYFA;624) (SAYFA;639) (SAYFA;651) (SAYFA;83) (SAYFA;86) (SAYFA;89) (SAYFA;98) (SAYFA;572) (SAYFA;162) (SAYFA;41) (SAYFA;106) (SAYFA;208)

āyet:	Ayet. *Kur’an-ı Kerim’de sureleri oluşturan kısımlar. * Alemetler ve nişanlar olarak indirilmiş sur gibi örülmüş Kur'an-ı Kerim'in 114 bölümünden her birini oluşturan delil niteliğindeki kısımların her biri. Senet. Vesika. Delil. * Şâhid.	(13) ṕes, bu āyet maʿnīsi aña işāret ḳılur kim ol müʾmine göñüller eyle gerekdür kim bu ataları ervāḥları (14) daḫı ḳardaşları nefsleri dōst ṭutmayalar düşmān ṭutmaġı terk itmeyeler, bularuñ-ıla cihādı terk (15) idüben.	(SAYFA;586) (SAYFA;15) (SAYFA;191) (SAYFA;27) (SAYFA;185) (SAYFA;376) (SAYFA;376) (SAYFA;279) (SAYFA;51) (SAYFA;405) (SAYFA;533) (SAYFA;53) (SAYFA;754) (SAYFA;3) (SAYFA;8) (SAYFA;158) (SAYFA;471) (SAYFA;511) (SAYFA;130) (SAYFA;479) (SAYFA;720) (SAYFA;309) (SAYFA;259) (SAYFA;503) (SAYFA;33) (SAYFA;54) (SAYFA;251) (SAYFA;33) (SAYFA;23) (SAYFA;623) (SAYFA;119) (SAYFA;480) (SAYFA;608) (SAYFA;19) (SAYFA;102) (SAYFA;80) (SAYFA;87) (SAYFA;29) (SAYFA;18) (SAYFA;43) (SAYFA;41) (SAYFA;14) (SAYFA;8) (SAYFA;95) (SAYFA;98)

			(SAYFA;16) (SAYFA;4) (SAYFA;78) (SAYFA;39) (SAYFA;52) (SAYFA;63) (SAYFA;23) (SAYFA;109) (SAYFA;55) (SAYFA;1) (SAYFA;64) (SAYFA;46) (SAYFA;32) (SAYFA;111) (SAYFA;111) (SAYFA;49) (SAYFA;96) (SAYFA;66) (SAYFA;35) (SAYFA;89) (SAYFA;91) (SAYFA;69) (SAYFA;219) (SAYFA;20) (SAYFA;100) (SAYFA;73) (SAYFA;204) (SAYFA;196) (SAYFA;163) (SAYFA;163) (SAYFA;712) (SAYFA;686) (SAYFA;106) (SAYFA;322) (SAYFA;307) (SAYFA;420) (SAYFA;350) (SAYFA;625) (SAYFA;183) (SAYFA;477) (SAYFA;297) (SAYFA;405) (SAYFA;314) (SAYFA;384) (SAYFA;276)

			(SAYFA;332) (SAYFA;332) (SAYFA;530) (SAYFA;384) (SAYFA;671) (SAYFA;671) (SAYFA;361) (SAYFA;120) (SAYFA;182) (SAYFA;118) (SAYFA;509) (SAYFA;251) (SAYFA;245) (SAYFA;142) (SAYFA;122) (SAYFA;191) (SAYFA;272) (SAYFA;415) (SAYFA;509) (SAYFA;183) (SAYFA;119) (SAYFA;299) (SAYFA;164) (SAYFA;152) (SAYFA;639) (SAYFA;276) (SAYFA;332) (SAYFA;131) (SAYFA;189) (SAYFA;113) (SAYFA;63) (SAYFA;65) (SAYFA;206) (SAYFA;164) (SAYFA;123) (SAYFA;198) (SAYFA;115) (SAYFA;133) (SAYFA;153) (SAYFA;180) (SAYFA;318) (SAYFA;140) (SAYFA;128) (SAYFA;232) (SAYFA;588)

			(SAYFA;434) (SAYFA;297) (SAYFA;105) (SAYFA;386) (SAYFA;74) (SAYFA;216) (SAYFA;273) (SAYFA;333) (SAYFA;262) (SAYFA;204) (SAYFA;294) (SAYFA;283) (SAYFA;147) (SAYFA;225) (SAYFA;231) (SAYFA;194) (SAYFA;359) (SAYFA;325) (SAYFA;383) (SAYFA;126) (SAYFA;267) (SAYFA;339) (SAYFA;149) (SAYFA;303) (SAYFA;202) (SAYFA;367) (SAYFA;156) (SAYFA;238) (SAYFA;492) (SAYFA;260) (SAYFA;417) (SAYFA;181) (SAYFA;364) (SAYFA;360) (SAYFA;247) (SAYFA;124) (SAYFA;277) (SAYFA;578) (SAYFA;489) (SAYFA;364) (SAYFA;280) (SAYFA;23) (SAYFA;351) (SAYFA;180) (SAYFA;354)

			(SAYFA;344) (SAYFA;332) (SAYFA;607) (SAYFA;189) (SAYFA;82) (SAYFA;185) (SAYFA;185) (SAYFA;197) (SAYFA;558) (SAYFA;196) (SAYFA;109) (SAYFA;653) (SAYFA;653) (SAYFA;653) (SAYFA;189) (SAYFA;201) (SAYFA;201) (SAYFA;203) (SAYFA;203) (SAYFA;188) (SAYFA;188) (SAYFA;710) (SAYFA;188) (SAYFA;423) (SAYFA;331) (SAYFA;489) (SAYFA;473) (SAYFA;112) (SAYFA;384) (SAYFA;407) (SAYFA;277) (SAYFA;50) (SAYFA;50) (SAYFA;310) (SAYFA;50) (SAYFA;65) (SAYFA;541) (SAYFA;188) (SAYFA;480) (SAYFA;25) (SAYFA;61) (SAYFA;44) (SAYFA;10) (SAYFA;22) (SAYFA;31)

			(SAYFA;106) (SAYFA;58) (SAYFA;27) (SAYFA;332) (SAYFA;671) (SAYFA;12) (SAYFA;38) (SAYFA;76) (SAYFA;70) (SAYFA;47) (SAYFA;1) (SAYFA;5) (SAYFA;83) (SAYFA;42) (SAYFA;462) (SAYFA;708) (SAYFA;332) (SAYFA;325) (SAYFA;657) (SAYFA;157) (SAYFA;185) (SAYFA;708) (SAYFA;176) (SAYFA;236) (SAYFA;177) (SAYFA;289) (SAYFA;708) (SAYFA;277) (SAYFA;22) (SAYFA;236) (SAYFA;277) (SAYFA;115) (SAYFA;186) (SAYFA;361) (SAYFA;7) (SAYFA;371) (SAYFA;245) (SAYFA;277) (SAYFA;276) (SAYFA;316) (SAYFA;332) (SAYFA;276) (SAYFA;332) (SAYFA;657) (SAYFA;189)

			(SAYFA;351) (SAYFA;332) (SAYFA;314) (SAYFA;698) (SAYFA;286) (SAYFA;698) (SAYFA;489) (SAYFA;517) (SAYFA;704) (SAYFA;459) (SAYFA;224) (SAYFA;94) (SAYFA;689) (SAYFA;78) (SAYFA;653) (SAYFA;110) (SAYFA;95) (SAYFA;158) (SAYFA;211) (SAYFA;246)
āyet:	Eser. * Kimsenin inkâr edemiyeceği açık delil. Nişân. Alâmet. İşaret. * Kur'ân-ı Kerim'deki her bir cümle. Mânen uyanmağa, intibâha sebeb olan hâdise. (Kur'ân-ı Kerim'de 6666 âyet vardır.)	(14) İşāret bu āyet taḥḳīḳında budur ki Allāhu Taʿālā ṣūret ḳuruṗ meṣel ider, şol kimseleri (15) ki bu ḥayāt-ı dünyāya infāḳ iderler, leẕẕāt-ı nefsāniyyeyi istīfā ḳılmaġ-ıçun ve şehvāt-ı (16) ḥayvāniyye birle temettuʿ ḳılmaġ-ıçun ve bu ḥuẕūẕ-ı dünyāviyyeden müntefiʿ olmaġ-ıçun.	(SAYFA;15)
āyet:	(A.) Kimsenin inkâr edemiyeceği açık delil. Nişân. Alâmet. İşaret. (huccet//hüccet: (A.) Senet. Vesika. Delil. * Şâhid.)	İşāret bu iki āyetde budur ki Allāhu Taʿālā her peyġambere (6) āyet ü ḥuccet virdi, tā anuñ-ıla ol ümmet üzere delīl ü burhān ṭoġura nübüvvet üzere.	(SAYFA;204)
āyet:	Senet. Vesika. Delil. * Şâhid.	Yaʿnī, hīç gelmeye bulara bir āyet rablerinüñ āyetlerinden (11) eṭrāf-ı ʿālemde daḫı gendü nefslerinden muʿcizātlardan ve kerāmetlerden ve ilhāmlardan, illā (12) bular andan iʿrāż iderler ol dünyayā iḳbāl itdüklerinden ötrü ve zīnetine ve şehvāt-(13)larına raġbet itdüklerinden ötrü bular ol enʿām gibi oldılar kesb itdiler bir nesneyi (14)	(SAYFA;314) (SAYFA;384)

		ki anuñ-ıla belhum aḍaldür dimege mustaḥıḳ oldılar.	
ay:	Zaman. Yılın on iki bölümünden her biri.	Belki, olar ṭāʿatlar ve ʿibādetler ayıdur, anlaruñ içinde (10) dünyā eşġāllerine ve nefsāni̱ leẕẕātlara meşġūl olmaḳ ḥarāmdur.	(SAYFA;595)
ayıl-:	ayıl-: *mec.* Aklı başına gelip gerçeği görmek.	Ammā olar ki ehl-i şeḳāvetdür, eger anlaruñ üzerine teşdi̱d olunsa ḳudret (19) ḳahrı-y-ıla esbāb-ı niʿmet üzerlerine taşni̱f olunsa ne ol şiddet-ı ḳudret-ile ayılur ne niʿmet	(SAYFA;479)
ayırḳıl:	Ayırmak fiilinin ikinci teklik şahıs emir eki almış hali. Ayır, uzaklaştır, arasına mesafe koymak, birlikte hareket etmekten uzaklaşmak.	Didi ki "Bizi bu fāsiḳ ḳavm arasından sen ayırḳıl!	(SAYFA;240)
ay:	Yılın on iki bölümünden her biri.	Yaʿni̱, aylar ṣaġışın taḳdi̱r itmek (6) Allāhu Taʿālā ḳatında ezelden on iki aydur, Allāhu Taʿālā ʿilminde ol ḥikmet-ı ilāhiyye (7) ki ezeli̱dür, eyle iḳtiżā ḳıldı ki bu aylardan gökler yirler yaradılduġı gün dört (8) ay ḥaram ayları ola; Yaʿni̱, ḥarām işlere el uzatmaḳ anda gey ulu günāh ola, (9) ayruḳ aylarda uzatmaḳdan.	(SAYFA;595) (SAYFA;595) (SAYFA;595) (SAYFA;595)
aylıḳ:	Bir ayın herhangi bir gününden ertesi ayın aynı gününe kadar geçen veya yaklaşık otuz gün olarak kabul edilen süre.	İşāret ḳıldı nāḳa-y-ıla ol nesneye ki Allāhu Taʿālā ć̣ıḳardı (13) nuṣret ḳıluṕ Ṣāliḥ-i ḳalbe, ʿaṣā-y-ıla ki ol ʿaṣā-y-ı ẕikrdür, ol sırr ḳayāsından on (14) aylıḳ ḥāmile deve ć̣ıḳardı.	(SAYFA;740) (SAYFA;460) (SAYFA;460)
ayluḳ:	Bir ayın herhangi bir gününden ertesi ayın aynı gününe kadar geçen veya yaklaşık otuz gün olarak kabul edilen süre.	ṕes, muʿcizāt bu ʿavāmm-içün oldur ki ḳatı ḳayanuñ (13) içinden on ayluḳ yüklü deve ć̣ıḳara.	(SAYFA;460)
ayna:	Işığı yansıtan, varlıkların görüntüsünü veren, cilalı ve sırlı cam, gözgü, mirat. * *mec.* Bir olayı, bir durumu yansıtan, göz önünde canlandıran olay, durum, şey.	Bu kez nūr-ı rubūbiyyet tecelli̱ ḳıldı, ay aynası içinde, İbrahi̱m (6) sırrı anı görüṕ girü didi ki AK.	(SAYFA;358)
ayrılası:	Ayrılacak. ayrıl-: Bir yerden, bir kimseden, bir şeyden	Eger bu didükleri kelāmdan yıġlanmazlarsa (5) elbetde ol kāfir olanları ʿaẕāb-ı eli̱m ṭutısar ki ebedā	(SAYFA;276)

	uzaklaşmak.	elemī anlardan ayrılası degüldür.	
ayrıl-:	Bir yerden, bir kimseden, bir şeyden uzaklaşmak. Terk etmek.	Mevlāsın sevici oluṕ hevāsından ayrıldı, īş anuñ üzerine keşf oluna.	(SAYFA;327) (SAYFA;52) (SAYFA;569) (SAYFA;673) (SAYFA;395) (SAYFA;135) (SAYFA;552) (SAYFA;716)
ayru:	Ayrı olarak. Uzak, ırak..Göz ardı ederek.	Ammā bundan ġayrı Allāhu Taʿālā'dan ayru ṣabr iderler maḥabbetde mużṭarr (17) olmaduḳlar-ıçun bu maḥabbete daḫı insān maḫṣūṣdur.	(SAYFA;85) (SAYFA;86) (SAYFA;85) (SAYFA;436) (SAYFA;506)
ayru:	Başka, başka türlü.	Ḥāl budur ol ṣıfat müʾmin olsa, ol rūḥ-ı (9) ḳudsüñ envārı-y-ıla girü ḳalan ṣıfātlardan ayru aña girü biri raḳabe-ı müʾmine āzād ḳılmaḳ (10) gerekdür ki ol raḳabe-yi ḳalbdür nı āzāde ḳıla, ol dünyā maḥabbeti ḳullıġından diyet virmeye, (11) ol ḳatīl ehline ki nefsüñ ḳalan ṣıfātlarıdur.	(SAYFA;138)
ayruġ//ayruḳ:	Başkası. Başka, gayri, maada, diğer. *Ayrılmış olan. *Başkaları, ayrılmış, uzaklaşmış. * Allah'ın emrinden uzaklaşmış olan.	Biz seni, yā Muḥammed, bularuñ üzerine ṣāḳıcı göndermekdür sen gendü gendüñe ḥāfıẓ (14) degülsin, ayruġa nite ḥāfız olasın.[64b] Şol kimse ki vilāyet-ile (3) ḳovulmış ola, ol ayruḳ ʿināyet bulmaz. [124a] Andan ötrü ki vāṣıl olan maḥv olur, müteveccih olan ayuḳ-(9)lardan olur ve ṣāḥī-y-ile māḥī arasında ulu farḳ var.[147a]	(SAYFA;127) (SAYFA;246) (SAYFA;292) (SAYFA;65) (SAYFA;436) (SAYFA;643) (SAYFA;101) (SAYFA;296) (SAYFA;438) (SAYFA;595) (SAYFA;362) (SAYFA;278) (SAYFA;277) (SAYFA;587) (SAYFA;707) (SAYFA;292)
ayrul-:	Ayrılmak; uzaklaşmak, terk etmek.	Yaʿnī, ecel muḳadder (7) ḳıldı ol rūḥ-içün ki mekānından mufāreḳat ḳıldı, ol ḥażretden ve vaṭan-ı ḥaḳīḳīsinden (8) ayrulduġından ve daḫı ḳatında bir ecel-ı müsemmā ḥükm eyledi ki ecel-ı vuṣlatdur.	(SAYFA;313) (SAYFA;326)
ayruḳ:	Uzak. Başka uzak yön.	Andan ṣoñra bir müddet ḥāmil olur ki	(SAYFA;313)

		(14) ayruḳ aña ġurūb bulunmaz.[157b] ʿÖmer ḳaçan ki bir yola yürüyeydi Şeyṭān ol yolı ḳoyuṗ bir (4) ayruḳ yöñe daḫı giderdi, tā ki ʿÖmer'üñ vilāyeti nūrınuñ şuʿlesi aña irişmeye ki göyündüre.[289b]	(SAYFA;194) (SAYFA;577) (SAYFA;317) (SAYFA;111)
ayruḳ:	Ayrı olarak.	Ve daḫı ḥalīmdür, ḥalīm ider ḫalḳdan aña (10) ne irişürse ayruḳ aña Ḥaḳ'dan ḫalḳa rücūʿ yoḳdur hīç bir ḥālde.	(SAYFA;646)
az:	az az; azar azar, yavaş yavaş.	(15) Ammā tedrīcile az az biz anları ol mertebelerinden dereke-yi esfele indürevüz, anlaruñ ḫaberi (16) olmaya, belki eyü ʿameldeyüz ṣanalar.	(SAYFA;521) (SAYFA;521)
az:	Az. Nicelik, nitelik, güç, süre, sayı bakımından eksik, çok karşıtı.	(19) Yaʿnī, göz açuṗ yummışca beni nefsüme ışmarlama ve bundan daḫı az.	(SAYFA;411) (SAYFA;83) (SAYFA;755) (SAYFA;103) (SAYFA;63) (SAYFA;130) (SAYFA;457) (SAYFA;177) (SAYFA;759) (SAYFA;95) (SAYFA;103) (SAYFA;211) (SAYFA;248) (SAYFA;434) (SAYFA;422) (SAYFA;422) (SAYFA;638) (SAYFA;638) (SAYFA;573) (SAYFA;573) (SAYFA;573) (SAYFA;102) (SAYFA;363) (SAYFA;229) (SAYFA;731) (SAYFA;118) (SAYFA;118) (SAYFA;419) (SAYFA;573) (SAYFA;580) (SAYFA;597) (SAYFA;146)

			(SAYFA;131)
az:	Az. Alışılmış olandan, umulandan veya gerekenden eksik olarak.	[315a] (1) Bu fāniyi aza ṣayuṕ ol bāḳīyi ćoḳa ṣayarlar.	(SAYFA;628)
azād:	(F.) Serbest. Hür. Kimseye bağlı olmayan. Kölelikten kurtulmuş olan. * Dünya alâkasından kesilmiş.	Bilmedi ki anlar Ḥaḳḳ'a teveccüh idüṕ andan furḳat ḳıldılar (14) ve anlaruñ esrārları rıḳḳıyyet şeklinden azād olundı ve göñülleri şübhe kirinden (15) ṭāhir oldı.	(SAYFA;476) (SAYFA;138) (SAYFA;138) (SAYFA;138) (SAYFA;284)
āzāde:	(F.) Bağlardan kurtulmuş. Serbest. Kayıtsız. Hür. Sâlim. Müberrâ.	Ḥāl budur ol ṣıfat müʾmin olsa, ol rūḥ-ı (9) ḳudsüñ envārı-y-ıla girü ḳalan ṣıfātlardan ayru aña girü biri raḳabe-ı müʾmine āzād ḳılmaḳ (10) gerekdür ki ol raḳabe-yi ḳalbdür nı āzāde ḳıla, ol dünyā maḥabbeti ḳullıġından diyet virmeye, (11) ol ḳatīl ehline ki nefsüñ ḳalan ṣıfātlarıdur.	(SAYFA;138) (SAYFA;138) (SAYFA;138)
azaltmaġ:	Az denecek bir miktara indirmek, eskisinden az bir duruma getirmek.	Yaʿnī, iki ʿādil kimse sizden ol mücāzete ḥükm eyleye ki (16) olar ḳalb-ile rūḥdan ḥükm eyleyeler īmānları miḳdār envāʿ-ı riyāżāt üzere ṭaʿāmın şerābın azaltmaġ-ıla (17) yā mal virmeg-ile yā manṣıb terk itmeg-ile yā ḫalḳdan ʿuzlet ü ḫalvet-ile ve ḥavāssların żabṭ itmeg-ile.	(SAYFA;290)
Azar//Āzer:	Azar//Āzer: Hz. İbrâhim (a.s)'ın babası. Bazı islam âlimleri tarafından amcası olarak kabul edilmektedir. Kur'an-ı Kerîm'de (Enʿām) 6/74'de geçmektedir.	İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā ḳudretin iẓhār ḳıldı, (15) ölüden diri ćıḳarmaġ-ıla ki Azar gibi kāfirüñ bilinden İbrahīm gibi peyġamber dünyāya getürdi.[178b]	(SAYFA;355) (SAYFA;355) (SAYFA;357) (SAYFA;356) (SAYFA;355)
az-:	az-: Yoldan sapmak. Uzaklaşmak. Sapmak.	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā yolından anuñ-ıla azar	(SAYFA;596)
az-:	Sapmak, kötüye gitmek, doğru yoldan şaşıp doğru yoldan uzaklaşmak.	Yaʿnī, biz anlara ʿömr-ı ṭaviyl-ile muhallet virürüz anuñ-ıla anları ḫıẕlāna (18) bıraġaruz, belki olar azar derekāta inerler.	(SAYFA;521)
azarlar:	az-: Sapmak, kötüye gitmek, doğru yoldan şaşıp doğru yoldan uzaklaşmak. az-: Doğru yoldan	Ve Allāh'ı yalandur, Allāh'ı ve resūli bular tekẕīb iderler, azarlar ve ćoḳları daḫı azdururlar.	(SAYFA;727) (SAYFA;155) (SAYFA;7)

	saparak azılı ve taşkın olmak.		
azġun:	Azmış olan, azılı. Sapkın. Taşkınlık sahibi, azgınlık sahibi. Vahşi.	[260b] (1) mütābaʿat itmeg-ile āḫiretlerini dünyāya ṣatdılar ve dīnlerin dünyāya degşürdiler, mevlāyı (2) ṭaleb itmeg-ile terk itdiler, bunuñ-ıla ol enʿāmdan azġun oldılar.	(SAYFA;519) (SAYFA;355) (SAYFA;298) (SAYFA;2) (SAYFA;674) (SAYFA;324) (SAYFA;375) (SAYFA;518) (SAYFA;300) (SAYFA;345) (SAYFA;521) (SAYFA;521) (SAYFA;518) (SAYFA;467) (SAYFA;300) (SAYFA;480) (SAYFA;530) (SAYFA;305) (SAYFA;230)
azġunıraḳ:	Daha azgın, daha sapkın. Daha azılı.	Bular küllī şerlürekdür rütbe yöninden (10) daḫı azġunıraḳdur ṭarīḳ-ı ḥaḳdan.	(SAYFA;264)
az:	Az. Miktarca az olmak.	Azdan ćoḳdan miḳdārı maʿlūm ile Ḥaḳ Taʿālā'ya ilticā ḳılduḳlarında (12) ṣıdḳları ḳadar ve ṭalebde ciddleri ḳadar ve feyż-ı vilāyeti ḳabūl idicek görklü istiʿdād-(13)ları ḳadar, uşbu şol ehl-i ictihāduñ ḥallarıdur ki vereşet-ı meşāyıḫdur.	(SAYFA;69) (SAYFA;291)
az-:	Azdı, doğru yoldan saptı. az-: Doğru yoldan ayrılmak, uzaklaşmak. Sapmak.	(17) Yaʿnī, her ki Ḳurʾān ipine yapışcaḳ yoldan azdı, anuñ ḍalāleti girü nefs üzeredür.	(SAYFA;711) (SAYFA;428) (SAYFA;228) (SAYFA;723) (SAYFA;7) (SAYFA;295) (SAYFA;278) (SAYFA;320) (SAYFA;433) (SAYFA;425) (SAYFA;278) (SAYFA;394) (SAYFA;299) (SAYFA;723)
az:	Miktarca az olmak.	Ammā iy Ādem oġlanları, sizüñ bunuñ-	(SAYFA;415)

		ıla (8) ögütlenürüñüz azdur ki ögütlene Allāh'dan ġayrını dōst ṭutmaya.	(SAYFA;597) (SAYFA;597) (SAYFA;573) (SAYFA;212)
azdur-:	Azdırmak, saptırmak, doğru yoldan uzaklaştırmak.	Yaʿnī, "İy benī Ādem, sizi dünyā-y-ıla ve anuñ (9) içindeki-y-ile fitnelendürmesün ve hevāya mütābaʿat itdürüp Allāh yolından azdur-(10)masun ve ḥubb-ı şehvātı tezyīn idüp ki nisālardur ve oġul, ḳızdur ve çoḳ çoḳ altunlar (11) ve gümişledür ve ṣalma atlar ve yündlerdür ve ḳoyun, ṣıġır, davā(r)dur ve ekinler, bāġlar ve bostānlar-(12)dur; tā ki buña maġrūr idüp sizi o girçeklik cennetinden çıḳara mevlāyı ṭaleb (13) iderken.	(SAYFA;431) (SAYFA;159) (SAYFA;576) (SAYFA;155) (SAYFA;392) (SAYFA;223) (SAYFA;155) (SAYFA;423) (SAYFA;100) (SAYFA;397) (SAYFA;155) (SAYFA;517) (SAYFA;440) (SAYFA;723) (SAYFA;295) (SAYFA;425) (SAYFA;278) (SAYFA;723) (SAYFA;249) (SAYFA;298) (SAYFA;155) (SAYFA;397) (SAYFA;557) (SAYFA;681) (SAYFA;425) (SAYFA;287) (SAYFA;387) (SAYFA;249) (SAYFA;7) (SAYFA;116) (SAYFA;286) (SAYFA;380) (SAYFA;569) (SAYFA;155) (SAYFA;287) (SAYFA;681) (SAYFA;727) (SAYFA;381) (SAYFA;62)
az:	Az, miktarca azlık. Keyfiyet bakımından	Ve daḫı didi ki riyānuñ gey azı daḫı şirkdür.	(SAYFA;88) (SAYFA;464)

	azlık. Çok azı, az bir kısmı. Nicelik, nitelik, güç, süre, sayı bakımından eksik, çok karşıtı.		(SAYFA;562)
azıraḳ:	Daha az, pek az.	Ammā bu ümmete bu şarṭlardan azıraḳ ḳıyāme getürmeg-ile vaʿde ḳıldı ki (3) seyyātların ḥasenāta mübeddel ḳıla, buyurdı ki AK (4) AK.	(SAYFA;227)
azıt-:	Azmak. Kaybetmek, yolunu şaşırmak. Azdırmak, yolunu şaşırtmak, yoldan çıkarmak	ṕes, eyle oldısa bular gendü bölüklerinden girü ḳaldılar, şol ḫayretde (9) ḳalmış gibi ki ḳanda gidecegin bilmez, bunuñ-ıla yolların azıtdılar.	(SAYFA;124)
az:	Nicelik, nitelik, güç, süre, sayı bakımından eksik, çok karşıtı. Sayı bakımından azlık. Keyfiyet bakımından azlık.	Bedrüstī, Allāhu Taʿālā düşmānlar şerrini aña (6) tevekkül idenlerden menʿ idicidür, daḫı ḥaḳīmdür nuṣret ider azlara ćoḳlar üzere.	(SAYFA;546) (SAYFA;229) (SAYFA;760) (SAYFA;40) (SAYFA;662)
azmaḳlıġ:	Yoldan sapmışlık. Doğru yoldan şaşırmışlık.	Yaʿnī̇, her kimse ki (17) bu vaʿdeleri işittükden ṣoñra inkār idüṕ kāfir olsa anuñ-ıla sizden birüñüz (18) ʿamel ḳılmasa, taḥḳīḳ ol ṭoġru yolı azdı ol azmaḳlıġı bugün anuñ nićelerindendür ki (19) evvel-ı ḫılḳatde reşāş-ı nūr andan ḫaṭā ḳıldı ervāḥa irişmedi.	(SAYFA;228)
azmış:	Yoldan şaşmış, doğru yoldan sapmış. Doğru yoldan uzaklaşmış.	Bildi ki ṭarīḳ-ı ḥaḳḳı azmış, ḫaṭā (11) itmiş anda ki būd u ʿunāt-ı beşeriyyete yapışdı Mūsā-yı rūḥ ġāyib olduḳdan ṣoñra (12) ve bu dünyā zīnetine meyl eyledi, anuñ şehvātı-y-ıla leẕẕet aldı.	(SAYFA;490) (SAYFA;298)
azu:	Azı diş, köpek dişlerinden sonra içeriye doğru, alt ve üst çenenin iki yanında beşer tane bulunan ve yiyecekleri öğütmeye yarayan dişlerin ortak adı, azı dişi, öğütücü diş.	Bu ḥayṣiyyet-ile ki kāfirler ol ḥabībüñüñ (2) mübārek başını yararlardı, yüzini ḳana bularlardı ve azu dişini uvadurlardı.	(SAYFA;21)
az:	Keyfiyet bakımından azlık. Sayı bakımından azlık.	Bedrüstī, Allāhu Taʿālā (8) sizüñ azuñuzı ćoḳ ḳıldı melāyike-y-ile ve ḳuvvet-ı ḳalb-ile, tā sizi ġālib ḳıla anlaruñ üzerine.	(SAYFA;573)

ʿaṣā:	(A.)Değnek. Baston, sopa. Genellile ağaç dalından yapılan yürümekte veya bir şey çırpmakta kullanılan uzun deynek. * asa, sopa, deynek. Mecazen deynek anlamında da kullanılmıştır. ***Arapça, değnek, baston anlamındadır. Hz. Musa (a.s)'ya mucize olarak bir "asa" verilmişti. Bu asa, Mısır sihirbazlarının hazırladığı bütün sihirleri yutan bir yılan haline dönüşmüştü. (Ta-Ha/18, Nemi/10, Kasas/31). Asa taşımak Peygamberimizin de sünnetidir. Hz. Peygamber "asa" taşır, sahrada namaz kılacağında bunu sütre olarak kullanırdı. Bu sünnete uygun olarak, tarikat şeyhleri ve bazı müslümanlar da "asa" kullanırlar. Bazı tarikatlarda post-nişin olan şeyh, halifesine bir emanet olarak, "asa" da verirdi. Hatta halk arasında, kırk yaşını geçtiği halde "asa" kullanmayan asi olmuştur, şeklinde bir hikaye bile vardır. Edebiyatta ise sevgilinin saçı bazen asaya benzetilir. Yine, sihir, yılan, Musa, saç, derviş, hırka kelimeleri edebiyatta mecaz olarak kullanılmaktadır.	Bunda işāret budur ki ʿaṣā ol ẕikr ʿaṣāsıdur ki “Lā ilāhe illā’l-lāh “kelimesi-(11)dür. [278b] Tā aña deg ki bir defʿa daḫı ol (6) mufāraḳatı aña ʿarż eyledi, ol hicrān ʿaṣāṣı-y-ıla anı ḍarb idüṕ didi ki AK (7) AK. [47b]	(SAYFA;475) (SAYFA;93) (SAYFA;473) (SAYFA;93) (SAYFA;473) (SAYFA;473) (SAYFA;503) (SAYFA;475) (SAYFA;698) (SAYFA;473) (SAYFA;204) (SAYFA;473) (SAYFA;473) (SAYFA;473) (SAYFA;740)
ʿaṣabiyyet:	Fart-ı gayret. İmân ve İslâmiyeti, kendi akrabasını, vatanını, din veya milliyetini müdâfaa etmek gayreti. Hamiyyet. *Irkçılık. **Yanlızca kendi ırkını ve	Nite ki İblīs ḥāli oldı Ādem ʿalm (ʿaleyhi’s-selām) ve daḫı “ardlarından gelem” didügi, yaʿnī, (18) ʿaṣabiyyet cihetinden	(SAYFA;423)

	soyunu üstün görmek.	gelem.	
ʿaṣabiyyet:	(A.)Kendi akrabasını, vatanını, din veya milliyetini müdâfaa etmek gayreti. Hamiyyet. *Irkçılık. **Yanlızca kendi ırkını ve soyunu üstün görmek. (ġulū: (A.) hıyanet, ġulū ḳıl-: hıyanet etmek, iftira atmak.)	Zīre bu ġulū itmek ʿaṣabiyyetdendür ki ol ṣıfāt-ı nefsdendür (15) ki meẕmūmdur nefs ḫōḏ yavuzlara buyurucıdur emr itmez, illā bāṭıl nesnelere emr ider. [100a]	(SAYFA;198)
ʿaṣā-y-ı ẕikr:	(F.) Zikir asası, zikir değneği. * Burada mecazen kalbi taşa benzetmektedir, taşlaşmış bir kalbden su çıkarmak da ancak zikir deyneği ile olur, zikir etmekle olur. Bu zikir de ancak Allahu Taʿālā'yı anmaktır.	İşāret ḳıldı nāḳa-y-ıla ol nesneye ki Allāhu Taʿālā ḳıḳardı (13) nuṣret ḳıluṕ Ṣāliḥ-i ḳalbe, ʿaṣā-y-ıla ki ol ʿaṣā-y-ı ẕikrdür, ol sırr ḳayāsından on (14) aylıḳ ḥāmile deve ḳıḳardı.	(SAYFA;740)
ʿāṣıfe:	(A.) (C.: ʿAsıfât) Şiddetli rüzgâr, sert fırtına. (istiġrāḳ: (A.) Gark olmak, dalmak. * Dalgınlık. * Ist: Seraba kapılmak. Manevî bir hal ile hayret ve taaccübden bayılmak derecesine gelmek. * Tas: Dalgınlıkla, zihni bütün bütün meşgul olmak. Aşk-ı İlâhî ile dünyayı unutup kendinden geçmek.) (istidrāc: (A.) Derece derece yükselmeyi isteyiş. * Ist: Hakkı ve hakiki değeri olmadığı halde ve kabiliyetsizliğine rağmen bir kimsenin kesret-i nimete mazhar olması ve bu sebeple küfür ve isyana devam etmesi ile azab ve gazab-ı İlâhiyeye yaklaşması.)	İşāretdür aña ki bedürüstī, (2) bu ṭaleb ehli ḳaḳan ki ulaşalar Ḥaḳḳ'uñ ceẕbeleri-y-ile ol müşāhede-i cemāle daḫı ol (3) baḥr-ı celālüñ istiġrāḳına irişdi nā-gāh, olara ol Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ʿizzeti ve kibriyāsı (4) ʿāṣıfeleri ki buları istidrāc-ıla helāklıga ulaşdurur bilmedükleri yirden ol (5) istidrāclarındandur ki anlar yirde Ḥaḳ'dan ġayrın ṭaleb iderler.	(SAYFA;673)
ʿāṣī:	(A.) İsyan eden. Emirlere itâat etmeyen. * Günah işleyen. *Allah'ın emir ve yasaklarını dinlemeyen hükümlerine uymayan ve uymayı da reddeden kimse.	[037b] (1) ʿāṣī oldı, ol kimse nesebini dīnde bāṭıl ḳıldı. [285b] (1) Allāhu Taʿālā'ya ʿāṣī oluṕ şerʿa muḫālefet	(SAYFA;73) (SAYFA;569) (SAYFA;569) (SAYFA;222) (SAYFA;152) (SAYFA;86)

		ḳılmaġ-ıla ve daḫı bu ḫalḳdan baʿżı kimse var ki rūḥı (2) ve nefsi daḫı ḫāsir oldı ki Allāhu Taʿālā'ya ve resūline īmān getürmedi, ikisine daḫı kāfir oldı.	(SAYFA;34) (SAYFA;14) (SAYFA;88) (SAYFA;428) (SAYFA;319) (SAYFA;296) (SAYFA;639) (SAYFA;462) (SAYFA;14) (SAYFA;34) (SAYFA;97) (SAYFA;34) (SAYFA;266)
ʿaṣḥāb-ı himmet:	(F.) Himmet ehli. *Kalbin bütün kuvveti ile Cenab-ı Hakk'a ve sâir mukaddesata yönelmiş olanlar. Kalb isteği ile gösterilen ciddi gayret sahibi olanlar. * Allah indinde makbul ve mübârek bir kimsenin mânevi yardımı ile birisini koruması, yardım etmesine mazhar olanlar. (himmet: (A.) Arapça, azim, enerji, istek, arzu, meyi, şevk gibi anlamları olan bir kelime. Bir olgunluk hali veya kulun bir şeyi elde etmek üzere kalbinin bütün gücüyle Hakk'a yönelmesi. Allah'ın icabeti sonucu vuku bulur; tesir Allah'tandır, kul ise duacı olarak vasıtadır, yoksa kul hiçbir zaman Allah (c) olamaz. Velilerin bu anlam çerçevesi içerisinde şekillenen gücü, Arapça şu atasözüyle anlatılır: Himmetü'r-ricâl takla'u'l-cibâl (Allah adamlarının himmeti, dağları yerinden oynatır). Sülük ile ilgili derecelerin ilkine himmetu'l-ifaka, ikincisine de himmetu'l-enefe denir. İlki sâliki, geçici (fani)	Siz andan nefsüñüz üzere ḥarām ḳılduñuz, (5) nefslerüñüz ḫaḳḳından, ʿaḳluñuz ḫalalinden ve himmetüñüz ḥaḳāretinden; daḫı ḥalāl ḳılduñuz ol (6) erbāb-ı ḳulūb üzere ki naḳıyyedür ve ʿaṣḥāb-ı himmet üzere ki ʿaliyyedür.	(SAYFA;691)

	olanları terkedip, sürekli (bakî) olanı istemeye yönlendirir, ikincisi amele karşı sevap istemeye sevkeder ki, bu durumda sâlik, Hakk'a, ihsan üzere ibâdet eder. Yine o, yaklaşmayı taleb etmek için Hakk'a teveccühden geri kalmaz.) (naḳıyye//naḳıyy: (A.) Pak, temiz, nazif.) (ʿaliyy//ʿaliyye: (A.) Necip, büyük, yüksek, meşhur, namdar, ünlü.)		
ʿaṣr:	(Asır) Bir devrelik zaman. * Zamanın bir cüz'ü. * Zamanında, sözü edilen kişinin yaşadığı zaman dilimi. Zamanına.	ṕes, bu dīn tā Ādem ʿaṣrından (14) berü kemāle irmekdeydi bu enbiyālar gelüṕ ṭarīḳ-ı ḥaḳda sülūḳ itmeg-ile tā bizüm Resūlümüz (15) ʿaṣrına gelince her peyġamber bu dīnde bir ṭarīḳa sülūk idüṕ ol yaḳīnlıḳ maḳāmlarından (16) bir menzile irdiler ṭurdılar; līkin bulardan Aḥmed ḫurūc itmedi bi'l-külliye ol vücūd-ı mecāzīden (17) vücūd-ı ḥaḳīḳiye vāṣıl olmaġ-ıçun kemāl üzere.	(SAYFA;213) (SAYFA;743) (SAYFA;120) (SAYFA;213) (SAYFA;85)
ʿAbbās:	Hz. Abbas; peygamber efendimizin amcası. Hz. Abbas üç halife zamanında da yaşadı. Hicretin otuzikinci yılında Medine'de seksen sekiz yaşında vefat etti. Cenâze namazını Hz. Osman kıldırdı. 653 yılında öldüğünde arkasında on erkek çocuk ile bir çok kız çocuğu bırakmıştır. Hudeybiye barışı sırasında Hz. Abbas'la	ʿAbbās ḳavli (19) üzere ki buyurdı; "Ben Ḥuneyn güninde Resūl-ile bile ḥāżır-ıdum ki andan ayrılmazduḳ, Resūl ʿaleyhi's-selām	(SAYFA;552)

	görüşen Hz. Peygamber (a.s) onun baldızı Meymûne ile evlenmişti. Hz. Abbas'ın soyundan gelenler sonradan Abbâsîler devletini kurdular.		
ʿabd:	(A.) Kul. * Allah'ın kulu. Mahluk, insan. Hizmetçi. (Hür'ün zıddı). "Abd kelimesi Allah'ın bazı isimleriyle birleştirilerek erkek isimleri meydana getirilir. Abdullah (Allah'ın kulu). Abdulbâki (Ebedi olan Allah'ın kulu) gibi. ***Arapça, lügatta köle insan için kullanılır. Bir insanın kalbi, Allah'ın gayri herşeyden sıyrılmadıkça, kul olamaz. Bu durumda olan kişiye de, Allah'ın kulu denir. Allah mümin kulunu "abd" dan daha güzel bir isimle anmamış, Kur'an'da "ibâdun mukramun" (ikram olunmuş kullar)" (Enbiya/26) buyurmuştur. Nebilerini ve Resullerini de bu isimle anmıştır : "kullarımızdan İbrahim'i an" (Şad/45), "kulumuz Eyyub'u an" (Şad/41), "ne güzel kul" (Şad/30). Hz. Muhammed (s) de ibadetten ayakları şişip kendisine : "Ya Rasulullah (s), Senin geçmiş ve gelecek bütün günahların afvolmadı mı?" diyen eşine : "Şükreden bir kul olmayayım mı?" karşılığını vermiştir. Yine Hz. Peygamber (s) şöyle der : "Melik peygamber olmakla kul peygamber olmak arasında serbest bırakıldım, ikinci şıkkı tercih ettim" Allah	Yaʿnī̱, ʿadl (17) uşbu maʿnī̱ üzere aḳrebdür ki ʿabd mevlā-y-ıla beḳā bulmaḳlıġa yaḳī̱n ola.	(SAYFA;223) (SAYFA;677)

	ile mahlukat arasında kulluktan daha yüksek bir derece olsaydı. Rasulullah onu kaçırmaz. Allah da, O'na verirdi. O, bu yüzden şehadet kelimesinde" abduhü ve resulüh" diye anılır. Görüldüğü veçhile, kulluk bir insan için en yüksek makamdır. Tasavvufta, aşağıdan yukarıya doğru manevi yükselişi ifâde eden makamların başına tevbe, en üst zirvesine de kulluk konulmuştur. Kul olun kişi gerçek hürriyet sahibidir. Zira o, Rab'dan başka kimseye boyun eğmez. O, sadece Allah'ın emirlerine sarılır. O'ndan başka herşeyden bağımsız ve hür olur. Allah'ın emirlerine uzak kalan kimse, nefis veya şeytanın esareti altında demektir. Mutasavvıflar, abd lafzını er-Rabb mukabilinde kullanırlar. Ubudiyyet salih kula mahsus olup, Allah onu birine nasip etti mi, artık o, Allah tarafından yardım görmüş demektir. Bu şekilde kulun nefsinin ve nevasının hazları örtülür. Sonunda, Allah onu kulluk nimetlerine daldırır ve sadece kendisi ile meşgul eder.		
ʿabd-ı meʾẕūn:	(F.) İzinli, izin almış kul. Salâhiyetli kul. (meʾẕūn: (A.) İzinli, izin almış. Salâhiyetli. * Diplomalı. İcâzetli.)	(4) Ol vaḳt anlar ol mālda sefīhler gibi olmazlar ve ḳul daḫı ḳaćan bu maḳāma irişse mevlāsı (5) milkinde taṣarrufı cāyiz olur mevlā düstūrı-y-ıla,	(SAYFA;68)

		ʿabd-ı meʾz̲ūn gibi.	
ʿAbdi'l-lāh//ʿAbdu'l-lāh: ʿAbdu'l-lāh bin ʿAmr:	Abdullah bin Amr bin Âs; ashab-ı kiramın ileri gelenlerinden Amr bin Âs'ın (r.a) oğludur. Babasında önce İslam'la şereflenmiştir. Tam künyesi; Abdullah bin Amr bin Âs bin Vâil bin Hâşim bin Said bin Sehm bin Amr bin Hâris bin Ka'b bin Lüey el Kureyşî'dir. Müslüman olmadan önce adının, Âs olduğu rivayet edilmektedir. Peygamberimiz, daha sonra adını Abdullah olarak değiştirmiştir. Künyesi, Ebû Muhammed veya Ebû Abdurrahman olarak belirtilmektedir. Annesi, Râita binti Münebbih bin Haccâc bin Âmir bin Huzeyfe bin Sa'd bin Zehm'dir. Hanımı Peygamberimizin amcası oğlu, Abdullah bin Abbâs'ın (r.a.) kızı Umre (r.anha) idi. Ondan oğlu Muhammed dünyâya gelmiştir. Abdullah'ın babası Amr bin Âs'dan 12 yaş küçük olduğu rivayet edilmektedir. Yaygın görüşe göre yaklaşık 100 yaşında iken hicri 65 (m. 684) yılında Şam'da vefât etmiştir. Vefat tarihi ve yeri hakkında değişik rivâyetler bulunup, Mekke, Tâif, Filistin ve Mısır'da da denilmiştir.	Nite kim Resūl buyurdı, ʿaleyhi's-selām; ʿAbdi'l-lāh 'ibn-ı ʿAmr'a şol vaḳt ki (15) nefsine zaḥmet virüṕ mücāhede ḳıldı, gice uyanuḳ oluṕ gündüz oruç̣ ṭutmaġ-ıla.	(SAYFA;164) (SAYFA;164)
ʿAbdi'l-lāhi'bni Selām:	ʿAbdu'l-lāh bin Selām//ʿAbdu'l-lāh ibn-i Selām: Abdulla ibn-i Selâm, Medine (Yesrîb)'deki Yahudi alimlerinden birisiydi. Hz. Yûsuf'un soyundan geldiği rivayet edilmektedir. Babası Selâm'dan ilim tahsil etmiş ve	Nite kim ʿAbdi'l-lāhi'bni Selām (ʿAbdu'l-lāh bin Selām) ḥāli ve anuñ aṣḥābı ḥāli oldı. [96a]	(SAYFA;190) (SAYFA;190) (SAYFA;721)

	Tevrat'ın tefsirini öğrenmiştir. Bu sebeple ahir zaman peygamberinin Medine'ye (Yesrîb) hicret edeceğini bilmekteydi. Medine'de peygamber efendimizin huzurunda Müslüman olmuştur. İslama birçok hizmetleri olmuş ve pek çok hadis rivayet etmiştir. 664 yılında Medine'de vefat etmiştir.		
ʿabdu'l-baṭn:	(A.) İçin kulu, karnın kulu, evladı. **El-Bâtın, zâtının görülmesi ve mâhiyetinin bilinmesi açısından gizli olan demektir. Kalbî muamelelerde bulûğa eren hamdi, sırf Allah'a mahsus kılan ve Allah'ın sırrını takdis ettiği kula, Abdu'l- Bâtın denir. Ruhanîliği kendisinde galebe çalana kadar, el Bâtın ismiyle ona tecellî eder, onu batınlara yaklaştırır. Gâib olan şeyleri haber verir. Böylece o, insanları manevî kemâlâta, iç arınmasına ve yolu temizlemeye çağırır. Abdu'l-Bâtın, semâviyyât, ruhaniyyât ve gayb âleminde kabuklardan sıyrılmaya davet eden Hz. İsa (a) gibi, tenzîhi teşbihe tercih eder. Kur'an'da bir yerde geçer. (baṭn: (A.) İç, karın, insanın içi. Mide. * Soy, nesil. * Birbirlerine hısımlığı pek yakın olmayan küçük kabile.)	Ol ḳālib ḳıvāma gelmeg-ile nefs ʿubūdiyyete yarar ola, ç̧ünki nefs andan leẕẕet (18) aldı, ol dünyāyı iç̧indeki-y-le maḥbūb idinüṕ ʿabdu'l-baṭn daḫı görklü ṭonlar (19) ḳulı ve altun gümiş ḳulı oldı.	(SAYFA;526)
ʿAbdu'l-lāh:	ʿAbdu'l-lāh bin ʿAmr	"Yā ʿAbdu'l-lāh, (16) bedürüstī̄, senüñ nefsüñüñ senüñ üzerüñde ḥaḳḳı var,	(SAYFA;164)

		hem (oruç) ṭut hem iftār ḳıl ve hem ḳāyim ol ve hem (17) nāyim ol ”. [83a]	
ʿabdu’l-lāh:	(A.) Allah’ın kulu.	Zīre ḳullıḳ anuñ şānındandur ki henüz süd (4) emerken daḫı söyleycek vaḳt olmadın ol ḳullıġın iṣbāt idüṕ didi ki “İnnī ʿabdu’l-lāh”. [102a]	(SAYFA;202)
ʿabeṣ:	(A.) Boş, gereksiz, faydasız. **Oyuncak kabilinden faydasız ve boş amel. Lüzumsuz ve gayesiz iş. Tesadüfi.	Biz ol resūlleri ʿabeṣ (6) yire göndermedük.[209b]	(SAYFA;417) (SAYFA;489)
ʿābid:	(A.) Kulluk eden. İbadet eden. Zâhid. Çok ibadet eden.	Belki zāhidler terk-ı dünyāya ḳaṣd ideler ve ʿābidler hevāları menʿ itmege iḳdām (6) ideler ve müştāḳlar arzuları nefy itmege sülūk ideler ve ʿārifler ḫalḳı terk itmeg-ile mecẓūb (7) olalar. [129a]	(SAYFA;256) (SAYFA;434) (SAYFA;348) (SAYFA;256) (SAYFA;575) (SAYFA;678) (SAYFA;281) (SAYFA;348)
ʿacāyib:	ʿacāyib//ʿacāʾib: (A.) (Acib. C.) Şaşırtacak ve hayret verici şeyler. (berr: (A.) C.: Ebrâr) Va'dinde sâdık. Sözünde duran. Muhsin. Keremkâr. * Nimetleri herkese, umuma ihsan eden. * Gerçeklik, sıdk. * Susuz, kuru yerler. * Toprak. Yeryüzü, yer.)	Yaʿnī, bulalardı bu Ḳurʾān içinde her rence devā ve her (2) maraża şifā her baṣara sürūr, her veche ʿızzet envāʿ ṣıfatlar-ıla mevṣūf teġayyurātdan (3) maḥfūẓ ve bir baḥr bulalardı ki ʿacāyib dükenmez ve bir berr bulalardı ki ġarāyiblerinüñ nihāyeti (4) yoḳ.	(SAYFA;129)
ʿaceb:	(A.) Taaccüb, şaşma, hayret. * Garib, hoş, lâtif ve nâdir-ül vücud olduğundan bir şey için inkâr ve istiğrab etme hâli.	ʿAceb bunda budur ki Mūsā’ya Harūn ʿaleyhi’s-selām ol (7) Benī İsrāʾīl’üñ şom muʿāmeleleri-y-le ḳırḳ yıl tīhde bile ḳaldılar ve Benī İsrāʾīl ḳavmi ol	(SAYFA;240) (SAYFA;410) (SAYFA;7)

		(8) ikinüñ bereketi-y-ile ve kerāmeti-y-ile üzerlerine Ḥaḳ Taʿālā bulıdı gölge ḳıldı, üzerlerine kejengübīn-ile (9) bıldırcın yaġdurdı ol yine içinde tā biline ki ṣāliḥler ṣoḥbetinüñ bereketi oturana eṣer eyler (10) ve fāsıḳlar ṣoḥbetinüñ daḫı şirre eṣer eyler.	
ʿAcebā:	(A.) Acaba; şüphe, kuşku, merak, kararsızlık veya kuşku anlatan bir söz.	(14) ʿAcebā teʿaḳḳul idüṕ añlamaz mısız ki Ḥaḳ Taʿālā taḥḳīḳ buları ol iş-içün vücūda getürdi.	(SAYFA;329)
ʿaceble-:	(A.) Şaşırmak,. *Şaşırıp hayret ederek aslını araştırmak. ʿaceblemezler; şaşırmazlar, hayret etmezler. * Şaşırıp hayret ederek aslını hiç merak etmezler.	(5) Yaʿnī, "Acebler misiz ki rabbüñüzdan risālet beyān gele sizden bir kişi üzerine; tā ki sizi (6) inẕār idüṕ bu ġaflet uyḳusından uyara, ol ḥasret güninden ve devlet fevt (7) olacaḳ vaḳtden size ḫaber vire "ṕes, ġāyet cehāletlerinden ve ḥamāḳatlarından taʿaccüb iderler (8) ki içlerinden bir kişi resūl ola, bunı ʿaceblemezler ki bir cānsuz ṣanem Allāh'a şerīk ola.	(SAYFA;458) (SAYFA;659) (SAYFA;456) (SAYFA;743) (SAYFA;658)
ʿacem:	(A.) * Arapça konuşmayanlar. Arab olmayanlar.	Ve daḫı bunuñ gibi burhānlar anda ḉoḳ-ıdı gey ulu burhān (8) anda ol-ıdı ki göklere ḉıḳuṕ ḳābe ḳavseyn maḳāmına irüṕ geçdi ev-ednā (9) maḳāmına irişdi bu küllī bedeninüñ burhānıyıdı ki andan ilerü peyġamberlere hīḉ (10)	(SAYFA;205)

		bu mertebe virilmedi, tā ki aña vaḥy olduḳdan ṣoñra ʿArabuñ, ʿAcemüñ efṣaḥı ol-ıdı.	
ʿācilen//ʿācilā:	ʿācilen//ʿācilā: (A.) (a. zf. ʿacele'den) Tezelden, gecikmeden. Acele olarak. Serian, derhal, müstâcelen. (ācilen: (A.) (a. zf. ecel'den) Sonradan, geç, vâdesi geldiğinde yapılmak üzere. Vakit gelince yapılmak üzere. Bir vâdeye veya bir şarta bağlı bulunarak. ācilen veya ācilen: er veya geç.)	Yaʿnī, bu ʿaẕābları ʿācilen ṭaduñ ṣūret yöninden (10) daḫı maʿnī yöninden. [270b]	(SAYFA;539)
ʿacib:	(A.) Hayret veren. Şaşılacak şey.	Yaʿnī, Sāre didi ki "Ben oġlan mı getürerin (9) bu ḥāletde vaḳtüm geçmişken zevcüm-ise pīr żaʿīf, bizden oġlan gelmek ʿacib nesnedür ki (10) ḫilāf-ı ʿādetdür ".	(SAYFA;743)
ʿāciz:	(A.) Gücü yetmez olan. Zayıf, gücü yetmez. Aciz. ʿāciz: (A.) (a.s. ʿaacz'den. c. ʿācizān) Eli ermez, beceriksiz, kabiliyetsiz. * Zayıf, güçsüz. (iġvā//iġvāʾ: (A.) Ayartmak. Azdırmak. Baştan çıkarmak.) (ʿācizāne: f. Âciz olarak. Beceriksizce. Tevâzu ile. (Alçak gönüllülük ifâdesi için söylenir) "Allah'a karşı kusurlarını bilen bir mü'min âcizâne ancak Allah'tan rahmet diler.")	(11) Ve ammā Şeyṭānuñ istimtāʿı ins-ile oldur ki anuñ-ıla muʿāvenet ṭaleb ide ḫalḳı azduruḍ (12) iġvā itmeklige anları iġvā ḳılmaḳda ʿāciz ḳılduġı vaḳt.	(SAYFA;387) (SAYFA;530) (SAYFA;185) (SAYFA;28) (SAYFA;55) (SAYFA;549) (SAYFA;590) (SAYFA;13) (SAYFA;144) (SAYFA;208) (SAYFA;340) (SAYFA;93) (SAYFA;560) (SAYFA;737) (SAYFA;722) (SAYFA;165) (SAYFA;561) (SAYFA;737) (SAYFA;165) (SAYFA;31) (SAYFA;714) (SAYFA;688) (SAYFA;728)

			(SAYFA;390) (SAYFA;530) (SAYFA;277) (SAYFA;643) (SAYFA;243) (SAYFA;492) (SAYFA;403) (SAYFA;629) (SAYFA;144) (SAYFA;42) (SAYFA;651) (SAYFA;19) (SAYFA;735)
ʿacūze:	(A.) (a.i.) Kocakarı. mec. Cadı karı. ʿacūzesin: Koca karısını, cadısını. * Burada dünya yaşlı bir kocakarıya, cadıya benzetilmiştir.	Yaʿnī, sizden kimüñ ki ḳudreti yitmeye bu dünyā ʿacūze-(7)sin ki li'ṣ-ṣāliḥa ola küllisi-yle anı gendü, yā musaḫḫar ḳıluṕ menkuḥā idine ve anı ṣaḳlaya ki bu şerāyiʿ-ı (8) islāma daḫı īmāna taṣarrufı olmaya meyyit gibi ve ḳalbine aṣlā bir vech-ile taṣarruf idemeye ḳaćan böyle (9) idmege ḳudreti olmasa.	(SAYFA;81) (SAYFA;82)
ʿacūz-ı dünyā:	(F.) Dünya cadısı, dünya kocakarısı. *Burada mecazen dünyayı yaşlı bir cadıya benzetmektedir.	ṕes, ancılayın dünyā ʿacūzınuñ (12) ḥaddi daḫı ḳaćan anı iḥṣān itse erenlerden ḳādir olanlar ol ʿacūz-ı dünyā eger gelse aña ġalebe-yi (13) şehvāt-ıla anuñ ḥaddi bi'l-külliye ihlāk itmekdür, Allāhu Taʿālā yolına küllin beẕl itmeg-ile.	(SAYFA;82) (SAYFA;82)
ʿacz:	(A.) Kuvvetsizlik. Güçsüzlük. Yapamamak. * Zarardan korunmak gücünün olmaması. **İnsandaki kusur sonsuz olduğu gibi, acz, fakr ve ihtiyacına da nihayet yoktur.	Anuñ ḥavāṣṣı yumşaḳlıḳ ve (17) ʿacz ve süstlıḳ daḫı yimede içmede ḥarīşlıḳ.[37b] Yaʿnī, dirler ki "Ḳorḳavuz, bize (12)	(SAYFA;73) (SAYFA;258) (SAYFA;258) (SAYFA;564) (SAYFA;233) (SAYFA;342)

	İnsana tevdi edilen açlık ile nimetlerin lezzetleri tebârüz ettiği gibi: İnsandaki kusur, kemalat-ı Sübhâniyye derecelerine bir mirsaddır. İnsandaki fakr, gına-i rahmetin derecesine bir mikyastır. İnsandaki acz, kudret ve kibriyâsına bir mizandır. İnsandaki tenevvü-ü hâcat, envâ-ı niam ve ihsanatına bir merdivendir. Öyle ise fıtratından gaye ubudiyettir. Ubudiyet ise, dergah-ı izzetine kusurlarını "Estağfirullah" ve "Sübhânallah" ile ilan etmektir	bu vāḳıʿa-yı zamāndan bize bir nesne irişe, bulara muḥtāǵ olavuz; ola ki Ḥaḳ Taʿālā bularuñ (13) göñülleri gözin aǵıvire, müşāhede ḳıluṕ gendü esrārlarını göreler ki ʿacz içinde (14) ve ol muḥtāǵlıḳ z̲illerinde yāḫūd̲ gendü ḳatından anlara ol ehl-i kerāmet şarābından (15) içire, ol yaḳīnlıḳ şemsinüñ żıyāsın şuʿlelendüre, göñülleri maşrıḳından; tā ki bular (16) ol ġaflet gicesinüñ ṣabāḥına irişeler.[130a]	(SAYFA;34) (SAYFA;629) (SAYFA;680)
ʿĀd:	(A.) Hz. Hud Peygambere (A.S.) isyan ettiklerinden gazab-ı İlâhiyyeye uğrayan ve helâk olan, Yemen tarafında yaşamış bir kavmin adı.	(4) Yaʿnī, bu Nūḥ ḳavminüñ ve ʿĀd ve S̱emūd ḳavminüñ ve İbrāhīm ve Medyen ḳavminüñ ḫaberleri bulara irişmedi mi (5) ki anlar nice helāk oldılar, tā bular daḫı andan ʿibret alalardı.[309a]	(SAYFA;616) (SAYFA;740) (SAYFA;736) (SAYFA;739) (SAYFA;461) (SAYFA;461)
ʿadāvet:	(A.) Husumet, düşmanlık. Kin. buğz. Garaz. ʿadāvet: (A.) (a.i.) Düşmanlık, yağılık. buğz.	(13) Zīre ol ḳalb iḥāṭa ḳılur ol ṣıfāt-ı z̲emīmelerüñ ululları andan ḳoṕar, buḫl u ḥırṣ ve ḥased (14) ve ḥıḳd u ʿadāvet ve kibr ü buġż daḫı taʿaṣṣub daḫı buña beñzer nesneler.	(SAYFA;52) (SAYFA;636) (SAYFA;280) (SAYFA;287) (SAYFA;242) (SAYFA;73) (SAYFA;424) (SAYFA;463) (SAYFA;229) (SAYFA;267) (SAYFA;267) (SAYFA;16) (SAYFA;703) (SAYFA;211) (SAYFA;110) (SAYFA;108)

			(SAYFA;230) (SAYFA;287) (SAYFA;462) (SAYFA;692) (SAYFA;443) (SAYFA;140) (SAYFA;223) (SAYFA;139) (SAYFA;693) (SAYFA;378) (SAYFA;378) (SAYFA;223) (SAYFA;223) (SAYFA;223) (SAYFA;378) (SAYFA;166) (SAYFA;378) (SAYFA;378) (SAYFA;280) (SAYFA;100) (SAYFA;379) (SAYFA;549) (SAYFA;749)
ʿadāvet-i Şeyṭān:	(F.) Şeytan'ın düşmanlığı, husumeti.	Bunda iki maʿnī var bir oldur ki ʿadāvet-ı (3) Şeyṭān ve nefs-ile hevā ve daḫı ḥubb-ı dünyā sizi aña yiltmesün ki nefsüñüz üzere ẓulm u cevr (4) idesiz daḫı müslümānlar üzerine.	(SAYFA;223)
ʿadāvet-ı cibillī:	(F.) Yaratılıştan gelen kin ve husumet, düşmanlık. (cibillī: (A.) Cibilliyet. Yaratılıştan olan. Asıl maya, huy, tabiat, tıynet.)	Bu ikinüñ arasında ʿadāvet-ı cibillī vardur ve aṣlda (18) ḳıtāl vardur ve teżāddkülliye vardur.	(SAYFA;139)
ʿadāvet-ı nefs:	(F.) Nefsin husumeti, nefis düşmanlığı.	[347b] (1) żarar ummaḳlıḳda daḫı anlara ġuṣṣa daḫı yoḳdur ol nefs arzuları olardan fevt (2) olduġı-çun ʿadāvet-ı nefs aralarında girü ḳāyim.	(SAYFA;693) (SAYFA;378)
ʿadd:	(A.) (a.i) 1. Sayma, sayılma.	Andan ol inʿām	(SAYFA;236)

	2. Îtibâr etme, edilme. ʿadd etmek: 1. Saymak; 2. İtibar etmek. ʿadd idüben: Sayarak, sayıp söyleyerek.	ḳıldugın ʿadd idüben buyurdı ki (15) AK.	
ʿaded:	(A.) Miktar, sayı, tane, rakam. Sayısınca.	Maʿnā ve ḥaḳīḳatā, bedürüstī bu ʿilme ve bu ʿadede dār-ı selām diyü tesmiye (9) olundı.	(SAYFA;675) (SAYFA;485) (SAYFA;95) (SAYFA;440) (SAYFA;387) (SAYFA;20) (SAYFA;20) (SAYFA;464) (SAYFA;464)
ʿĀdem:	(A.) Hz. Âdem (a.s) ilk peygamber, Allah ilk insan olarak Âdem'i, sonra eşi Havva'yı yaratmıştır. Bugünkü insanlar onlardan türeyip çoğalmıştır. ***Arapça, adam demektir. Adam, Adem'in türkçeleşmişidir. Kur'an'a göre Allah, insanı, şerefli, ve kerametli yaratmıştır, (isra/70) A'raf suresi 179. ayetinde kalpleri olduğu halde anlamayan, gözleri olduğu halde hikmetleri görüp sezmeyen, kulakları olduğu halde doğruyu duymayan insanların mertebece aşağıda ve gaflet ehlinden oldukları bildirilir. Bu bakımdan tasavvuf ehli, insanın anlayış, duyuş, seziş ve huy bakımından da gerçek insan olmasına ehemmiyet vermiştir. Hz. Peygamber (s)'in hakikatına mirasçı olan "kutb" a da Âdem-i Mânâ ve Merd-i Mânâ denir. Oğlan şeyhi İbrahim (ö. 1065/1655)	Belki rabbinüñ (15) raḥmetinden uma, ḫaṭālarından tevbe ḳıla, rabbine rücūʿ ide, nefsi üzerine ẓulmine iḳrār (16) ide, ʿĀdem gibi ʿalm (ʿaleyhi's-selām), tā ki rabbi girü anı ictibā ide, tevbesin ḳabūl idüṕ aña hidāyet (17) vire.	(SAYFA;717)

	Dil-i Dana kasidesinde şöyle der: Sıfat-ı Hak'dürür âlem sıfatın zatıdır âdem Kamu şeyden olan akdem olubdur "Adem-i ma'na". Tasavvufî manadaki adam (racül) bilinç alanını Allah'ın istila ettiği yani sürekli Allah'ı tefekkür eden kişi olup, bu Nur süresindeki şu ayetle açıklanır : "Ticaretin ve alışverişin kendilerini Allah'ı anmaktan alıkoymadığı erkekler..." (Nur/37). Bu tasavvufî mertebeye ulaşmış kadınlara da, racül (erkek) denir.		
ʿadem:	(A.) Yokluk, olmama, bulunmama. * Vücudun zıddı. *** düşüncesinde yokluğa (adem) bir tür varlık affolunur. Kamus-ı Türkî'de şöyle açıklanır : 1- Yokluk vücut zıddı: onun vücudiyle ademi birdir : Diyar-ı adem sahra-yı adem 2- Olmama bulunmamafıkdan; adem-i itaat : itaasizlik; adem-i iktidar : iktidarsızlık; adem-i iştiha : iştahsızlık" Tasavvufî açıdan Hak'dan başka tevehhüm edilen mevcudat hakikatta yoktur. Muhyiddin İbn Arabi'nin âyân-ı sabite için (Hakk'ın sıfatı zatından olmadığı ve yalnız ilminde mevcut bulunduğu cihetle müstakil birer varlıkla) varlık kokusunu bile duymamışlardır, dediği gibi Olanlar Şeyhi İbrahim Efendi de bu konuda şunları söyler :	ṕes, bu delālet ider ki Ebā Bekr rḍḥ (raḍıya'llāhu ʿanh) ezelden bu (7) kerāmet-ile mükerrem olmışdı ki Resūl'uñ ʿaleyhi's-selām cemīʿ-ı aḥvālda ikincisi olısardı ḉünki (8) Resūl Mekke'den ḉıḳdı hicret idüṕ Ebū Bekr ikincisiydi ancaḳ girü ancılayın ʿademden (9) varlıġa ḉıḳıcaḳ daḫı Ebū Bekr anuñ ikinciydi ol ʿālem-i ervāḥda, belki ol maġara-yı (10) ʿademde daḫı ikincisi-y-idi ki daḫı bir aḥad yoḳ-ıdı ki anuñ-ıla maḫṣūṣ olaydı buña (11) delālet ider Resūl'üñ ʿaleyhi's-selām ol ḳavlī ki buyurdı; AK.	(SAYFA;599) (SAYFA;511) (SAYFA;383) (SAYFA;659) (SAYFA;659) (SAYFA;634) (SAYFA;657) (SAYFA;657) (SAYFA;12) (SAYFA;180) (SAYFA;224) (SAYFA;599) (SAYFA;680) (SAYFA;132) (SAYFA;224) (SAYFA;224) (SAYFA;715) (SAYFA;390) (SAYFA;41) (SAYFA;224) (SAYFA;224)

	Yokluk bir ayinedir Yokluktaki varı gör. Varlık görünür andan Ayine-i ademden Adem kelimesi "fena" manasına da kullanılmıştır: Varlık ile işim bitmez. Gönülden gümanım (şüphem) gitmez. Kulağım çok söz işitmez Ademden gayrisini bilmem Olanlar Şeyhi İbrahim Sahra-yı vücuda adem ender adem eyler Yenişehirli Avni		
ʿademī:	ʿademī//ʿademiye (A.) (a.s) Ademle, yoklukla ilgisi olan. * Yokluktandır.	Anları Ādem ẓahrinden ḉıḳardı henüz ol maʿdūm-iken (12) ki hīḉ nesne degüldi, bu ḉıḳarmaḳlıḳ iḫrāc-ı ḳademīdür ve Ādem ʿademīdür.	(SAYFA;511)
ʿādet:	(A.) Huy, tabiat. Usul, görenek, alışılmış davranış. * Alışkanlık. **Toplumda nesiller boyunca uyulan ve kamuoyunda (umumî efkârda) saygı ve müeyyideye sahip hareket kaideleri.	(12) Yaʿnī, ol cehāletlerinden ve ḍalāletlerinden ḳaḉan āyetler görseler anı siḥr görürlerdi, ol (13) inkār üzere muṣırr olmaġ-ıla ʿādet idinürlerdi, azġunlıḳlarından dīlleri-y-le perdelerin (14) yırtarlardı.	(SAYFA;480) (SAYFA;243) (SAYFA;589) (SAYFA;582) (SAYFA;271) (SAYFA;440) (SAYFA;80) (SAYFA;327) (SAYFA;336) (SAYFA;725) (SAYFA;619) (SAYFA;539) (SAYFA;411) (SAYFA;569) (SAYFA;24) (SAYFA;582) (SAYFA;61) (SAYFA;596) (SAYFA;468) (SAYFA;667) (SAYFA;271) (SAYFA;240) (SAYFA;189)

			(SAYFA;593) (SAYFA;101) (SAYFA;567) (SAYFA;101) (SAYFA;560) (SAYFA;384) (SAYFA;116) (SAYFA;470) (SAYFA;464) (SAYFA;465) (SAYFA;440) (SAYFA;556)
ʿādetlenmeġ:	(A.) Huy edinmek, alışkanlık edinmek.	Yaʿnī, yā ḳavm, eger sizüñ üzerüñüze ulu meşaḳḳat geldise benüm bu aḫlāḳ-ı ḥamīde-ı (17) rūḥānī maḳāmında ḳāyim oluṗ ṭurduġum ve size naṣīḥat virüṗ daʿvet ḳılduġumuz Allāhu Taʿālā'nuñ (18) vaḥdāniyyetine delīller ü burhānlar-ıla ve anuñ ḫulḳların ḫulḳlanmaġ-ıla daḫı benüm sīretüm ʿādet-(19)lenmeġ-ile.	(SAYFA;696)
ʿādet-i ẓulm:	(F.) Zulüm adeti. Zulüm etme alışkanlığı. (ḫōḏ: (F.) Kendi, kendisi.) (ẓulm: (A.) (Zulüm) Haksızlık. * Eziyet, işkence. * Bir hakkı kendi yerinden başka bir yere koymak.)	Zīre anlar ẓulm idüṗ (18) muḫālefet ḳıldılar, nefslerüñ ḫōḏ ʿādet-i ẓulmdür her kimse üzere ki ṣıfāt-ı nefs ġālib (19) ola, ol helāk ehlidür ol envārı ṣıfāt-ı rūḥāniyyeden ḉıḳduḳları şomlıġından.	(SAYFA;505)
ʿĀd-ı nefs:	(F.) Nefsin ʿĀd'ı şeklinde tamlama yapılmıştır. Ayet-i kerimede Âd kavminden bahsedilmektedir. Ancak nefsin hallerine atıf yapılırken nefsin Âd'ı denmiştir. Bu kelime Âd kavmindeki kişiler nefslerine uyarak, nefslerine tabi olarak rablerine kafir	Yaʿnī, bilüñ ḥaḳīḳatā ki ʿĀd-ı nefs ṣıfātı-y-ıla rablerine (7) kāfir oldılar, ġayrına īmān getürüṗ anı ṭaleb itmediler Allāh'dan ve anı ṭaleb itmekden iʿrāż (8) itdiler.	(SAYFA;740) (SAYFA;739) (SAYFA;740) (SAYFA;736) (SAYFA;736)

	oldular anlamı içerisinde de kullanılmaktadır. * Nefs'in Âd'ı. (ʿĀd: (A.) Hz. Hud Peygambere (A.S.) isyan ettiklerinden gazab-ı İlâhiyyeye uğrayan ve helâk olan, Yemen tarafında yaşamış bir kavmin adı.)		
ʿādil:	(A.) Adalet sahibi, adaletle muamele eden. (Âdile) Adâlet eden. Allah'ın emirlerini noksansız tatbik eden. Doğru. Doğruluk gösteren.	Yaʿnī̱, iki ʿādil kimse sizden ol mücāzete ḥükm eyleye ki (16) olar ḳalb-ile rūḥdan ḥükm eyleyeler īmānları miḳdār envāʿ-ı riyāżāt üzere ṭaʿāmın şerābın azaltmaġ-ıla (17) yā mal virmeg-ile yā manṣıb terk itmeg-ile yā ḫalḳdan ʿuzlet ü ḫalvet-ile ve ḥavāssların żabṭ itmeg-ile.	(SAYFA;290) (SAYFA;223) (SAYFA;734)
ʿāriyyet:	(A.) (a.i.c. ʿavārī̱) Ödünç, eğreti. ʿāriyyet: (A.) Ödünç verip almak. ʿāriyye: (A.) (Ariyet) Geri verilmek üzere alınan, iğreti. Bir kimsenin geri almak üzere, karşılıksız olarak başkasının faydalanmasına terk ettiği mal. Kullanılmak üzere alınan emanet mal.	[098b] (1) Egerçi anlar Ḥaḳ Taʿālā yolından menʿ olundılar küfrleri-y-le aña gümān yoḳ ki anlar (2) hidāyetden ḳatī̱ ḍalālet vāḳiʿ oldılar; lī̱kin iḥtimāl var kim bu küfr bu menʿ olunmaḳ (3) anlaruñ ḥaḳḳında ʿāriyyeti ola ʿāriyyet ḫōḏ girü alınsa gerek, ṕes mümkindür ki (4) bular uşbu küfre vāḳıʿa olduḳları bu münāsebet-ile ola ki atalarından taḳlī̱d-ile ola (5) vaḳt-ı reşāşda ol nūr bulardan ḫaṭā itmemiş ola bular girü ḥaḳdın yaña (6) rücūʿ ideler īmān getüreler.	(SAYFA;195) (SAYFA;195)
ʿadl:	ʿadl: (A.) Hakkaniyet. Adâlet	[112b] (1) ḥaḳḳ-ıla	(SAYFA;223)

	üzere oluş. Cevr ve zulüm etmeyip nefislerde ve akıllarda istikameti kaim ve mâlum olan emir ve hâleti icra etmek. Doğruluk. * Her şeyi yerli yerince yapmak, beraber etmek. ʿadl it-: Hakkı tanımak, hakkın emrettiğine göre hareket etmek.	ḳāyim oldılar ve ḥaḳ söylemege dāyim oldılar, ḥaḳ üzere şāhid oluṕ ʿadl itdiler.	(SAYFA;120) (SAYFA;754) (SAYFA;376) (SAYFA;268) (SAYFA;223) (SAYFA;250) (SAYFA;223) (SAYFA;170) (SAYFA;403) (SAYFA;223) (SAYFA;380) (SAYFA;403) (SAYFA;223) (SAYFA;166) (SAYFA;66) (SAYFA;66) (SAYFA;747) (SAYFA;165) (SAYFA;301) (SAYFA;417) (SAYFA;689) (SAYFA;380) (SAYFA;21)
ʿadl-i ṭarīḳ:	(F.) Doğru yol, hak yol. Adalet yolu.	Bedürüstī, benüm rabbüm, ʿadl-ı ṭarīḳ üzeredür.	(SAYFA;738) (SAYFA;689) (SAYFA;66) (SAYFA;348) (SAYFA;223) (SAYFA;170) (SAYFA;170) (SAYFA;667) (SAYFA;222) (SAYFA;747) (SAYFA;113) (SAYFA;662) (SAYFA;180) (SAYFA;170)
ʿadū:	ʿadū//ʿadüvv//ʿaduvv: (A.) Düşman, hasım.	Bundan (2) ötrü didi ki biz her peyġāmbere ʿadū ḳılduḳ şeyāṭīn-ı insden ve şeyāṭīn-ı cinden. [190a] Şöyle ki Ḥaḳ Taʿālā diledi ol (13) ḥikmet-i bāliġası birle “velī”	(SAYFA;378) (SAYFA;693) (SAYFA;693) (SAYFA;693) (SAYFA;9) (SAYFA;9) (SAYFA;650) (SAYFA;223)

		didügi “velī” oldı, “ʿadū” didügi “ʿadū” oldı, ezelden ebedā taġyīr olmadı.[347b]	(SAYFA;32) (SAYFA;31) (SAYFA;28) (SAYFA;482) (SAYFA;138) (SAYFA;148) (SAYFA;45)
ʿāfiyet:	(A.) Sağlık, selâmet, sıhhatli olmak.	(7) Anlar ki ehl-i ẓāhir-idi, anlara ẓāhir niʿmetler ḳapusın aḍuḳ envāʿ māl u niʿmetler gibi ve ṣıḥḥat u (8) ʿāfiyet gibi ve olar ki ehl-i bāṭındur, anlara fütūḥātı ve āyātlar göstermek ve kerāmetler (9) ẓāhir itmek ve envārlar ẓuhūra getürüp̀ esrārlar keşf itmek ḳapuların feṭḥ idivirdük.	(SAYFA;336) (SAYFA;204) (SAYFA;65)
ʿafv:	(A.) Bağışlamak. Kusur ve günâhı affetmek. ʿafv it-: Bağışlamak. ʿafv olunmak: Bağışlanmak. ʿafv: Bağışlama. ʿafv eyle-: Bağışlamak.	(11) Ammā ḳaḍan bular girü Allāhu Taʿālā’dın yaña tevbe ḳılup̀ ṣıdḳıla rücūʿ itseler Ḥaḳ Taʿālā ġafūr u (12) raḥīmdür ol günāhlarını girü ʿafv ider. [247b]	(SAYFA;493) (SAYFA;470) (SAYFA;656) (SAYFA;182) (SAYFA;285) (SAYFA;38) (SAYFA;648) (SAYFA;132) (SAYFA;267) (SAYFA;320) (SAYFA;182) (SAYFA;182) (SAYFA;182) (SAYFA;398) (SAYFA;34) (SAYFA;132) (SAYFA;297) (SAYFA;291) (SAYFA;182) (SAYFA;182) (SAYFA;132) (SAYFA;229) (SAYFA;100) (SAYFA;100)

			(SAYFA;229) (SAYFA;145) (SAYFA;145) (SAYFA;40) (SAYFA;631) (SAYFA;24) (SAYFA;508) (SAYFA;613) (SAYFA;182) (SAYFA;529) (SAYFA;40) (SAYFA;159) (SAYFA;145) (SAYFA;602) (SAYFA;159) (SAYFA;132) (SAYFA;717) (SAYFA;40)
ʿahd:	ʿahd: (A.) Vâdetme. Söz verme. Vefâ. Yemin. And. Misak. Peymân. ʿahd it-: Söz vermek, anlaşma yapmak. ʿahd alınmak, ʿahd almak; Söz verdirilmek, söz almak. Söz almak. ʿahd eylemek; söz vermek, sözleşmek, anlaşmak, yemin etmek. ʿahde vefā: Sözünde durmak, sözüne sadık olmak. ʿahd şımaḳ: Sözünü kırmak, sözünü bozmak, sözünde durmamak. ʿahd u mīs̱āḳ: Yemin ve sözleşme. Söz ve sözleşme. (mīs̱āḳ: (A.) Anlaşma. Sözleşme. Yeminleşme. Verilen söz.) (A.) Söz, anlaşma. (A.) Yemin.	(10) Yaʿnī, yā Muḥammed, seni resūl gönderdük ol ḫalḳa ki Allāh'ı unıtdılar ve anda müşāhede ḳılduḳların (11) ve Allāhu Taʿālā olaruñ üzerlerine ʿahd itdüklerin unıtdılar.[64a] (12) Yaʿnī, ḫiṭāb rūḥ-ıladur ki mīs̱āḳ güninde anuñ-ıla ʿahd alındı.[275a] (15) Yaʿnī, inẕār ide, ol ʿahdlerin unıdanlara ki ben anlaruñ-ıla mīs̱āḳ-ı evvelde ʿahd eyledüm, anı (16) unıtdılar.[330a] (17) Yaʿnī, ʿahd şımaḳlıġı daḫı ḥarām ḳıldı Allāh-ıla ʿahde vefā ḳılmaġ-ıla.[202b] (1) İşāret bu iki āyetde budur ki taḥḳīḳ biz ʿahd u mīs̱āḳ alduḳ	(SAYFA;126) (SAYFA;548) (SAYFA;658) (SAYFA;403) (SAYFA;57) (SAYFA;272) (SAYFA;619) (SAYFA;661) (SAYFA;581) (SAYFA;561) (SAYFA;403) (SAYFA;222) (SAYFA;88) (SAYFA;225) (SAYFA;225) (SAYFA;230) (SAYFA;370) (SAYFA;582) (SAYFA;559) (SAYFA;514) (SAYFA;225) (SAYFA;661) (SAYFA;481) (SAYFA;513) (SAYFA;225) (SAYFA;285) (SAYFA;77)

		elest güninde Ādem'üñ z̲ürriyet-(2)leri-y-le ç̣ün Ādem z̤ahrından ç̣ıḳarduḳ tevḥīd u maʿrifet-ile henüz ecsādları ġaybiken. [137a] (1) irādet ve inḳiyād daʿvīsin ider, z̤āhirdelegin anuñ-ıla ḳılduḳları ʿahd üzere vefā ḳılmazlar. [310b] Buyurdı; ʿahd oldur ki aña (18) ṭapa, andan ġayrıya ṭapmaya ve anı seve, andan ġayrıyı sevmeye, anı ḥāżır göre, ġayra iltifātı olmaya.[202b] Yaʿnī, Allāhu Taʿālā bulardan (5) ʿahd ider, ol ʿahduñ s̤ıḳletini ki Allāhu Taʿālā-y-ıla ḥabībi arasında olmışdı ki hīç̣ bir kimse (6) anuñ ümmīliği ve ḥabībligi maḳāmına irişmeye; illā ümmeti ve daḫı anuñ şefāʿati ehli ki (7) aña mütābaʿat ḳılmadılar. [251a]	(SAYFA;636) (SAYFA;500) (SAYFA;661) (SAYFA;57) (SAYFA;581) (SAYFA;581) (SAYFA;549) (SAYFA;54) (SAYFA;229) (SAYFA;579) (SAYFA;186) (SAYFA;90) (SAYFA;548) (SAYFA;230) (SAYFA;514) (SAYFA;500) (SAYFA;561) (SAYFA;580) (SAYFA;403) (SAYFA;209) (SAYFA;582) (SAYFA;549) (SAYFA;561) (SAYFA;209) (SAYFA;471) (SAYFA;643) (SAYFA;208) (SAYFA;561) (SAYFA;209) (SAYFA;186) (SAYFA;549) (SAYFA;514) (SAYFA;222) (SAYFA;209) (SAYFA;513) (SAYFA;57) (SAYFA;26) (SAYFA;57) (SAYFA;481) (SAYFA;621) (SAYFA;582) (SAYFA;659) (SAYFA;549) (SAYFA;229) (SAYFA;225)

			(SAYFA;481) (SAYFA;580) (SAYFA;516) (SAYFA;208) (SAYFA;471) (SAYFA;192) (SAYFA;658) (SAYFA;26) (SAYFA;548) (SAYFA;582) (SAYFA;225) (SAYFA;548) (SAYFA;582) (SAYFA;658) (SAYFA;581) (SAYFA;229) (SAYFA;481) (SAYFA;225) (SAYFA;225) (SAYFA;559) (SAYFA;237) (SAYFA;126) (SAYFA;126) (SAYFA;500) (SAYFA;658)
ʿakıl:	ʿakıl//ʿakl: (a.i.c.: ukul) Akıl. Us. * İnsanın; hayrı, şerri ve ilimleri anlayan, sebeblerden neticeleri çıkaran ve eserden eser sahibine intikal eden hassası. Düşünme ve anlama kabiliyeti. Zihin, zekâ, tefehhüm, fehim, irade, anlayış, kuvve-i hâfıza, mülâhaza, re'y, yaptığını bilme. İlim, zihinde hâsıl olan sûret. İnsan zihninin sıfatı. Kalbde Hak ve bâtılı ayırdedebilen bir nur. ** Arapça men', hacr ve nehy manasınadır, insandaki idrak kabiliyetine verilen addır. İslam'da dinin emirlerine uymak,	Felsefīler ḥāli uşbudur, şimdiki zamānda anlar zuʿm iderler ki Allāh'a (18) ve Resūl'e, aña indürilene Ḳurʾān'dan īmān getürdiler, andan umūr-ı uḫreviyyede ve maʿārif-ı ehliyye-(19)de ʿakllarını ḥakem dikeler ki ol ʿakılları mültebisdür āfāt-ı vehm-ile daḫı ol ḫayāl-ile ki mensūbdur.[58b]	(SAYFA;115)

	yasaklarından kaçınmak için insanda akıl ve ergenlik şarttır. Eskilerin tarifiyle akıl, zatında maddeden mücerred, fiilinde maddeye bitişen bir cevherdir. Akıl, nefs-i natıkadan ibaret olup, her ferd ona "ben" demekle işaret eder. Bir görüşe göre akıl, kalpte hak ile batılı ayırdeden bir nurdur. Diğer bir görüşe göre, insan bedenine yönetmek, tasarruf etmekle bağlı soyut bir cevherdir. Yine bir farklı görüşe göre akıl, nefs-i natıkanın bir kuvvetidir. Bir tarife göre, akıl başka, nefs-i natıka başkadır. Çünkü kuvvet, kuvvet sahibine göre, bir emr-i mugayirdir (başka bir şeydir). Gerçekte işi yapan nefs-i natıkadır. Akıl, kesme işi yapan kişinin elinde bıçak gibi bir âletten ibarettir. Bir görüşe göre de akıl, vesveselere kapılıp şehvetlere dalabilir. Fakat arif olan, yani "nefsini bilen Rabbini bilir" fehvasınca kendisini acz ile, noksan ile, isyan ve zaaf ile bilen, anlayan kişi, Rabbisine sığınarak aklını doğru yola yönlendirebilir. "Akıl attır, dizgini arif elinde" atasözü bunu dile getirir. İnsan zayıf ve bencil yaratılmıştır, aklına güvenen çok defa yanılır. Hatta bu yüzden sufiler, ileriyi, ahireti düşünen akla "akl-ı ma'ad" sadece dünyayı		

	düşünen akla da "akl-ı ma'aş" adını vermişlerdir. Daha doğrusu, akla, bu iki yönelişi açısından, bu iki ad verilmiştir. Çeşitli ihtimaller karşısında, aklı olgun kişilerin hemen hepsi bir kararda birleşirler. Bu da "akıl için yol birdir" atasözüyle belirtilir. "Akılla nefs birbirine düşmandır" atasözü de, aklın daima iyiyi, güzeli, hayrı seçeceğini ; nefis denen ve insanı bencilliğe götüren, şehvete kaptıran, kötülüğe sevkeden isteğinse, ona zıt harekette bulunacağını anlatmaktadır. "Akılla yol alınmaz", çünkü manevî yol, insanı yokluğa götüren, izafi ve geçici varlığı terkettiren, iradesini Allah'ın iradesine bıraktıran yol olup o yolun duraklarını akıl bilmez. Akıl, yaşadığımız şu sonlu varlık âlemini düzenlemeye çalışır. Onun sonsuz âlemden haberi yoktur. Akla uyan, mana yoluna ulaşamaz. Bu sebeple sufiler, "Akıl, erlerin ayak bağıdır" derler. Aynı mealde olmak üzere Mevlana Celaleddin-i Rumi de Aklı, Mustafa'nın önünde kurban et Allah bana yeter de ki, Allahım yeter! Ancak, akılla kalbin bir manada kullanıldığı da görülür. Gazali idrak edici özelliğiyle aklı, kalble karşılar. Yine Gazali aklı, kalbde		

	bulunan ilim olarak görür. Bazı Mutasavvıflar, Cebrail'e, ruh-ı a'zama ve arş-ı mecide, akl-ı evvel adını verirler. akl-ı evvel: Uluhiyyet mertebesi. Vücud bu mertebede kendisindeki sıfat ve esmayı mücmel olarak bilir. Bu mertebeye "vahdet-i hakiki", "teayyün-i evvel", "ilm-i mutlak", "tecelli-i evvel", "kabiliyyet-i evvel", "âlem-i vahdet", "hakikat-ı Muhammediyye" gibi isimler de verilir. akl-ı kül: Allah'ın kudretinden ilk evvel ortaya çıkan akıl. Arş-ı azam, Cebrail, Hazret-i Muhammed (s)'in nuru.		
ʿākif:	(A.) Âkif. Devamlı ibadetle meşgul olan. * Bir şeyde sebat eden. * Âkif kimse.	Ol vaḳt sizden muḥrimler teklīfi ve müsāfirler meʾuneti sāḳıṭ olur ol ʿākifler ve ṭāyif-(14)ler aḥkāmı ṣābit ve lāzım olur.	(SAYFA;292)
ʿakis:	(A.) Yansımak. ʿakis olmak; yansımak, meydana çıkmak. ʿakis: (A.) (Aks) Bir şeyin zıddı, simetriği, tersi. * Hareketli bir cismin hareketinin tersine dönmesi. * Bir şeyin evvelinin âhirine, âhirinin evveline dönmesi. * Çarpışma, çarpıp geri dönme.	Zīre eyü ḫulḳlardan girü (11) eyü ḫulḳlar müntec olur ve hem girü andan eyü ʿameller mütevellid olur, yavuz ḫulḳlardan ʿakis olur, (12) bu küllüsi ol cevāhir-ı fiṭrīsinüñ neticesidür daḫı ol istiʿdād-ı aṣlınuñ.[126a]	(SAYFA;250)
ʿakl:	(A.) Akıl. Us. bkz.: ʿakıl	Felsefīler ḥāli uşbudur, şimdiki zamānda anlar zuʿm iderler ki Allāh'a (18) ve Resūl'e, aña indürilene Ḳurʾān'dan īmān getürdiler, andan umūr-ı uḫreviyyede ve maʿārif-ı ehliyye-	(SAYFA;115)

		(19)de ʿakllarını ḥakem dikeler ki ol ʿakılları mültebisdür āfāt-ı vehm-ile daḫı ol ḫayāl-ile ki mensūbdur	
ʿaks:	(A.) Yansıma. ʿaks ur-: Yansımak, yansıyarak ortaya çıkmak. bkz.: ʿakis	Andan ol rūḥ nūrları bu ḳalb (14) ʿaynasından ʿaks urur, nefs-i emmāre üzere.	(SAYFA;137) (SAYFA;454) (SAYFA;96) (SAYFA;729) (SAYFA;729) (SAYFA;663) (SAYFA;591) (SAYFA;608) (SAYFA;580)
ʿaksi:	(A.) Tersine, zıddına. bkz.: ʿakis	Aña (3) işāret ḳılur kim ḳıtāl yirinde düşmān-ıla müvācehe olınduġı vaḳt uyumaḳ ve andan emīn (4) olmaḳ ḳorḳunuñ bedelidür, ḥāli ʿaksinedür, mekrdür, bu nesne emr-i tekvīnīdür ki "kün" dimeg-ile (5) olur; nite ki İbrāhīm'e "AK" didi, didiginleyin oldı.	(SAYFA;538) (SAYFA;479)
ʿalāʾim:	(A.) İzler. İşaretler, deliller. Alâmetler.	(17) Ol anlara ḫıẕlānlarından ve küfürleri şomından oldı ki ne ḳadar anlar ẓāhirde āyet (18) gördiler bāṭında inkārları ziyāde oldı, ziyāde ʿalāʾimler naṣb olunmaḳ anlara menfaʿat (19) ḳılmadı, çün anı müşāhede ḳılmaġa anlaruñ başīretleri gözi fetḥ olunmadı.	(SAYFA;185)
ʿalāmāt:	(A.) (Alâmet. C.) İzler, nişanlar, alâmetler, işâretler. ʿalāʾim: (A.) İzler. İşaretler, deliller.	Zīre bular (2) ʿilmleri-y-le ve terehhübleri-y-le ve ḳalbleri ṣafāsı-y-ıla ve himmetleri	(SAYFA;281)

		girçekligi-y-le ḥaḳīḳat bildiler ki (3) dīn-ı İslām ḥaḳdur daḫı ol emārāt ve ʿalāmāt ki İncīl'de buldılar resūlallāh ṣıfatında (4) ve aṣḥābı vaṣfında bildiler ki dīn-ı ḥaḳdur.	
ʿalāmet:	(A.) İz, nişân, işâret. Alâmet.	Bunuñ-ıla daʿvī iderler kim (14) bular ehl-i islāmuñ ḫāṣlarındandur gendülerde ṣulḥā ʿalāmet iẓhār iderler içlerinde (15) ṭālihler nişānları İslām bendinden bi'l-külliye çıḳmışlardur ve dīnden geçmişlerdür.	(SAYFA;408) (SAYFA;244) (SAYFA;244) (SAYFA;704) (SAYFA;473) (SAYFA;134) (SAYFA;108) (SAYFA;459) (SAYFA;17) (SAYFA;123) (SAYFA;754) (SAYFA;98) (SAYFA;123) (SAYFA;360) (SAYFA;107) (SAYFA;184) (SAYFA;16) (SAYFA;108) (SAYFA;624) (SAYFA;653) (SAYFA;654) (SAYFA;395) (SAYFA;459) (SAYFA;106) (SAYFA;517) (SAYFA;306) (SAYFA;381) (SAYFA;260) (SAYFA;703) (SAYFA;608) (SAYFA;707) (SAYFA;20) (SAYFA;472) (SAYFA;58) (SAYFA;357) (SAYFA;627) (SAYFA;337)

			(SAYFA;176) (SAYFA;627) (SAYFA;642) (SAYFA;281) (SAYFA;627) (SAYFA;612) (SAYFA;27) (SAYFA;445)
ʿalāmet-i īmān:	(F.) İman'ın işareti, imanın izi. İmanın belirtisi. İman ettiğine dair işaret.	[305b] (1) Bu aña işāret ider ki Ḥaḳ Taʿālā ḥükmine rıżā virmek ʿalāmet-ı īmāndur ve göñül (2) ol īmān nūr-ıla bezenmişdür, ç̀ün īmān bulara sevgülü oldı nūrı-y-ıla ḳalb-(3)lerini müzeyyen ḳıldı, ol nūr-ı īmān-ıla Ḥaḳḳ'uñ ṣevāhidlerin müşāhede ḳıldılar, didiler; (4) AK.	(SAYFA;609)
ʿalāmet-ı nifāḳ:	(F.) Nifak belirtisi. Müslüman gibi görünüp kâfir olma işareti. İki yüzlülük işareti. * Bozuşukluk, ara açılmak işareti * Dinde riyâ etmek işareti.	İşāret ḳılur aña ki Resūl'i ʿaleyhi's-selām incidmek ʿalāmet-ı nifāḳdur.	(SAYFA;611)
ʿalāmet-i nuṣret:	(F.) Allah'ın yardımının işareti. Nusret işareti. (Nusret: (A.) (Nusrat) Yardım. Cenab-ı Hakkın yardımı, hususen ruhani muavenet. Zafer, galebe, fetih, üstünlük, başarı, düşmana gâlib olmak.)	Taḥḳīḳ, bileler ki bu nesne Allāhu Taʿālā'dan ʿalāmet-ı nuṣret-(16)dür daḫı nefse ẓafer bulmaḳdur.	(SAYFA;537)
ʿalāmet-ı rabbānī:	(F.) Cenab-ı Hakk'a dair ve müteallik işaretler, izler. İlâhî işaret ve iz. Allah'ın izleri; Allah'ın rızasına uygun hal ve davranışları hu edinip onlarla ahlaklanmak.	Yaʿnī, Ḥaḳ (2) Taʿālā size meded ider, ol cünūd-ı rūḥānī-y-le ḳuvvetüñüzi ziyāde ḳılur, bu ḥāletde ki anlar ʿalāmet-ı rabbānī-y-le ʿalāmetlenmiş olalar.	(SAYFA;20)
ʿalāmet-ı	(F.) Saadet işareti, saadet izi.	ṕes, (7) ʿalāmet-ı	(SAYFA;120)

saʿādet:	Said olmak nişanesi, izi. Allah'ın rızasına ermiş olmak işareti. Her istediğine kavuşmuş olmak belirtisi.	saʿādet degüldür, bu tertībi taġyīr itmek, yā baʿżıların baʿżızı üzere taḳdīm itmek (8) uşbu zamānda bu mümkin olur nesne degüldür.	(SAYFA;755)
ʿalāmet-ı şeḳāvet:	(F.) Her çeşit kötülük içinde olmak belirtisi, işareti. Belâ ve zillete düşmek belirti ve işareti. Sıkıntıda kalmak belirtisi.	ʿAlāmet-ı şeḳāvet oldur ki ḥaḳdan iʿrāż ide maʿāṣī üzere ışrār ide hīç (2) bir peşīmān olmaya, dünyā üzere ḥarīṣ ola, ḥalāl u ḥarām temīz itmeye, dīni hevā-y-ıla ve taḳlīd-ile ṭuta.	(SAYFA;755)
ʿalāniye:	(A.) Herkesin önünde, açıkça, alânen. ʿalāniye//ʿalāniyyeten.	(16) Yaʿnī, bu ḥāletde ki beẕl-ı vücūd ḳılmaḳda müteʿaffif olalar ki cevh-ı ḥaḳḳ üzere ola vāṣıl şeyḫüñ (17) taṣarrufı-y-ıla fuḥşını ʿalāniye idici olmaya ṭabʿ üzere muvāfaḳat ḳılup̀ şerʿa muḫālefet itmeg-ile, (18) tā ki anda hevā mutaṣarrıf ola.	(SAYFA;218)
ʿalāyıḳ:	(A.) (Alayık) Münâsebetler. Alâkalar. Mânialar. ʿalāyıḳ//ʿalāʾiḳ: (A.) İlişkiler, ilişkiler, münasebetler, bağlantılar. ʿalāyıḳ-ı dünyā: Dünya bağlantıları, dünya ilgileri. (ʿalāyıḳ-ı dünyeviyye: Dünyevî alâkalar. İnsanı Cenab-ı Hakkın rızasından alıkoyan lüzumsuz işler.)	Yaʿnī, bularuñ-içün ḥāżır idüñ ol ḳuvvet-ı rūḥdan daḫı anuñ ṣıfātları ġālib olmaḳdan (13) ẕikre dāyim olmaḳ yaraġı-y-la ve ʿalāyıḳ dünyāyı ḳaṭʿ itmeg-ile.[275b]	(SAYFA;549) (SAYFA;601) (SAYFA;137) (SAYFA;137)
ʿalāyim:	(A.) İzler. İşaretler, deliller. ʿalāyim//ʿalāʾim.	çün Allāhu Taʿālā diledi ki (8) bulara dīnlerinüñ aḥkāmlarını ve ʿalāyimlerini Cebrāʾīl vāsıṭası-y-ıla ʿalm (ʿalehiʾs-selām) bildüre, aña ṣūret-i	(SAYFA;44)

		beşeriyyet (9) geydürdi; tā ki bir ʿArab ṣūretinde gelüṕ dizini Resūl dizine ṭayadı ʿaleyhi’s-selām didi ki “Yā Resūl- (10)Allāh, İslām nedür? Īmān nedür? İḥsān nedür?”.	
ʿale’l-ʿumūm:	(A.) Herkese âit. Herkes hakkında.	(15) Andan ʿale’l-ʿumūm ḥarām nesnelerden ḫaber virüṕ buyurdı; AK (16) AK.	(SAYFA;211)
ʿale’l-kemāl-ı noḳṣān:	Kemalin eksikliği hakkında, ve’z-ziyāde ʿale’l-kemāl-ı noḳṣān: kemalin noksanlığını arttırdı.	(10) Zīre ol mertebesinde kemāl üzere yaradıldı “ve’z-ziyāde ʿale’l-kemāl-ı noḳṣān”.	(SAYFA;380)
ʿale’n-nās:	(A.) İnsanlar üzerine.	Bundan ġayr(ı) erkān-ı İslāmda ve vāciblerde birinde “vallahu (6) ʿale’n-nās” dimedi, fāyidesi bunuñ budur ki maḳṣūd-ı ḥacdan müşārü’n-ileyh ol (7) Allāhu Taʿālā’dur; ammā girü ḳalan ʿibādetlerde maḳṣūd necāt u derecātdur.	(SAYFA;5)
ʿale’s-seviyye:	(A.) Seviye üzerine, seviyeyle.	Nite ki ṣūret-ı ḫilāfet mebnīdür, ḥükm itmek üzere (14) ʿadl-ile raʿiyet arasında ʿale’s-seviyye ḳānūn-ı şeraʿ üzere.	(SAYFA;667)
ʿaleyhi’s-selām:	(A.) Selâm onun üzerine olsun, meâlinde söylenen söz.** Allah’ın selamı üzerine olsun. Genellikle peygamberlere edilen dua sözüdür. *Peygamberimiz Hazret-i Muhammed'in (s.a)ismini duyunca söylenmesi sünnet	İşāret bunda budur ki yā cihād-ı ekber ehli ḳaçan ẓafer bulsañuz ol (15) nefslere kim düşmānlaruñuzuñ gey düşmānıdur ol depelenmiş nefslerüñ ġanīmetleri ki ṣıfāt- (16)ları tebdīl olınuṕ	(SAYFA;570) (SAYFA;712) (SAYFA;441) (SAYFA;44) (SAYFA;207) (SAYFA;81) (SAYFA;472) (SAYFA;71) (SAYFA;541)

	olan bir duâdır. Sela O'nun üzerine olsun, Allah'ın selamı, esenliği O'nun üzerine olsun anlamında söylenen dua sözüdür.	Ḥaḳ Taʿālā ḫulḳı-y-la ḫulḳlanmaḳdur, anuñ ḫumsı Allāhu Taʿālā'nuñ daḫı resūlinüñ ʿalm (ʿalehi's-selām) (17) AK. **[286a]** (15) ṕes,didügi elif-ile Allāhu Taʿālā'ya işāretdür ve lām-ıla Cebrāʾīl'e işāretdür ʿalm (ʿaleyhi's-selām) ve rā-y-ile Resūl'e (16) işāretdür ʿaleyhi's-selām. **[357a]**	(SAYFA;715) (SAYFA;712) (SAYFA;249) (SAYFA;190) (SAYFA;164) (SAYFA;224) (SAYFA;145) (SAYFA;419) (SAYFA;71) (SAYFA;71) (SAYFA;560) (SAYFA;660) (SAYFA;712) (SAYFA;712) (SAYFA;296) (SAYFA;625) (SAYFA;457) (SAYFA;536) (SAYFA;61) (SAYFA;40) (SAYFA;523) (SAYFA;721) (SAYFA;22) (SAYFA;84) (SAYFA;418) (SAYFA;737) (SAYFA;656) (SAYFA;119) (SAYFA;296) (SAYFA;430) (SAYFA;321) (SAYFA;319) (SAYFA;600) (SAYFA;10) (SAYFA;10) (SAYFA;84) (SAYFA;86) (SAYFA;97) (SAYFA;97) (SAYFA;135) (SAYFA;198) (SAYFA;218) (SAYFA;226) (SAYFA;239) (SAYFA;292)

			(SAYFA;331) (SAYFA;356) (SAYFA;365) (SAYFA;422) (SAYFA;542) (SAYFA;214) (SAYFA;119) (SAYFA;204) (SAYFA;204) (SAYFA;342) (SAYFA;172) (SAYFA;651) (SAYFA;511) (SAYFA;323) (SAYFA;499) (SAYFA;689) (SAYFA;552) (SAYFA;84) (SAYFA;231) (SAYFA;339) (SAYFA;199) (SAYFA;658) (SAYFA;525) (SAYFA;64) (SAYFA;273) (SAYFA;420) (SAYFA;718) (SAYFA;707) (SAYFA;411) (SAYFA;308) (SAYFA;154) (SAYFA;163) (SAYFA;718) (SAYFA;140) (SAYFA;175) (SAYFA;213) (SAYFA;362) (SAYFA;362) (SAYFA;102) (SAYFA;474) (SAYFA;720) (SAYFA;202) (SAYFA;717) (SAYFA;415) (SAYFA;634)

			(SAYFA;524) (SAYFA;235) (SAYFA;361) (SAYFA;623) (SAYFA;198) (SAYFA;720) (SAYFA;487) (SAYFA;215) (SAYFA;163) (SAYFA;38) (SAYFA;609) (SAYFA;269) (SAYFA;214) (SAYFA;114) (SAYFA;483) (SAYFA;202) (SAYFA;493) (SAYFA;74) (SAYFA;331) (SAYFA;460) (SAYFA;502) (SAYFA;255) (SAYFA;348) (SAYFA;457) (SAYFA;127) (SAYFA;558) (SAYFA;52) (SAYFA;191) (SAYFA;407) (SAYFA;706) (SAYFA;287) (SAYFA;553) (SAYFA;71) (SAYFA;232) (SAYFA;418) (SAYFA;366) (SAYFA;618) (SAYFA;725) (SAYFA;533) (SAYFA;551) (SAYFA;24) (SAYFA;102) (SAYFA;658) (SAYFA;372) (SAYFA;496)

			(SAYFA;120) (SAYFA;44) (SAYFA;86) (SAYFA;306) (SAYFA;358) (SAYFA;207) (SAYFA;457) (SAYFA;616) (SAYFA;541) (SAYFA;107) (SAYFA;590) (SAYFA;132) (SAYFA;112) (SAYFA;552) (SAYFA;240) (SAYFA;648) (SAYFA;130) (SAYFA;708) (SAYFA;404) (SAYFA;321) (SAYFA;327) (SAYFA;207) (SAYFA;278) (SAYFA;174) (SAYFA;62) (SAYFA;162) (SAYFA;405) (SAYFA;638) (SAYFA;19) (SAYFA;236) (SAYFA;206) (SAYFA;325) (SAYFA;126) (SAYFA;339) (SAYFA;494) (SAYFA;429) (SAYFA;254) (SAYFA;151) (SAYFA;151) (SAYFA;426) (SAYFA;308) (SAYFA;553) (SAYFA;196) (SAYFA;611) (SAYFA;667)

			(SAYFA;366) (SAYFA;184) (SAYFA;184) (SAYFA;659) (SAYFA;296) (SAYFA;240) (SAYFA;651) (SAYFA;651) (SAYFA;156) (SAYFA;718) (SAYFA;667) (SAYFA;761) (SAYFA;749) (SAYFA;64) (SAYFA;234) (SAYFA;629) (SAYFA;669) (SAYFA;343) (SAYFA;635) (SAYFA;82) (SAYFA;423) (SAYFA;260) (SAYFA;304) (SAYFA;239) (SAYFA;497) (SAYFA;296) (SAYFA;49) (SAYFA;569) (SAYFA;93) (SAYFA;57) (SAYFA;226) (SAYFA;159) (SAYFA;56) (SAYFA;670) (SAYFA;195) (SAYFA;216) (SAYFA;83) (SAYFA;261) (SAYFA;399) (SAYFA;308) (SAYFA;125) (SAYFA;624) (SAYFA;439) (SAYFA;72) (SAYFA;206)

			(SAYFA;158) (SAYFA;228) (SAYFA;103) (SAYFA;65) (SAYFA;91) (SAYFA;161) (SAYFA;693) (SAYFA;559) (SAYFA;440) (SAYFA;109) (SAYFA;165) (SAYFA;9) (SAYFA;631) (SAYFA;167) (SAYFA;498) (SAYFA;63) (SAYFA;88) (SAYFA;381) (SAYFA;142) (SAYFA;72) (SAYFA;618) (SAYFA;529) (SAYFA;636) (SAYFA;173) (SAYFA;322) (SAYFA;89) (SAYFA;103) (SAYFA;349) (SAYFA;634) (SAYFA;515) (SAYFA;517) (SAYFA;207) (SAYFA;72) (SAYFA;342) (SAYFA;234) (SAYFA;370) (SAYFA;323) (SAYFA;541) (SAYFA;295) (SAYFA;360) (SAYFA;364) (SAYFA;621) (SAYFA;392) (SAYFA;387) (SAYFA;163)

			(SAYFA;239) (SAYFA;33) (SAYFA;407) (SAYFA;164) (SAYFA;292) (SAYFA;71) (SAYFA;80) (SAYFA;525) (SAYFA;609) (SAYFA;199) (SAYFA;225) (SAYFA;496) (SAYFA;266) (SAYFA;9) (SAYFA;312) (SAYFA;44) (SAYFA;571) (SAYFA;75) (SAYFA;499) (SAYFA;362) (SAYFA;414) (SAYFA;656) (SAYFA;274) (SAYFA;274) (SAYFA;23) (SAYFA;214) (SAYFA;372) (SAYFA;372) (SAYFA;639) (SAYFA;361) (SAYFA;232) (SAYFA;599) (SAYFA;599) (SAYFA;237) (SAYFA;269) (SAYFA;309) (SAYFA;64) (SAYFA;214) (SAYFA;188) (SAYFA;473) (SAYFA;496) (SAYFA;502) (SAYFA;525) (SAYFA;322) (SAYFA;500)

			(SAYFA;196) (SAYFA;196) (SAYFA;213) (SAYFA;683) (SAYFA;531) (SAYFA;63) (SAYFA;339) (SAYFA;629) (SAYFA;727) (SAYFA;553) (SAYFA;487) (SAYFA;44) (SAYFA;44) (SAYFA;401) (SAYFA;607) (SAYFA;495) (SAYFA;657) (SAYFA;474) (SAYFA;366) (SAYFA;488) (SAYFA;340) (SAYFA;452) (SAYFA;200) (SAYFA;85) (SAYFA;367) (SAYFA;758) (SAYFA;84) (SAYFA;84) (SAYFA;191) (SAYFA;487) (SAYFA;231) (SAYFA;657) (SAYFA;197) (SAYFA;187) (SAYFA;331) (SAYFA;500) (SAYFA;743) (SAYFA;544) (SAYFA;274) (SAYFA;79) (SAYFA;230) (SAYFA;88) (SAYFA;534) (SAYFA;756) (SAYFA;421)

			(SAYFA;91) (SAYFA;88) (SAYFA;151) (SAYFA;157) (SAYFA;677) (SAYFA;440) (SAYFA;261) (SAYFA;130) (SAYFA;64) (SAYFA;72) (SAYFA;72) (SAYFA;73) (SAYFA;88) (SAYFA;609) (SAYFA;217) (SAYFA;720) (SAYFA;562) (SAYFA;473) (SAYFA;638) (SAYFA;612) (SAYFA;362) (SAYFA;304) (SAYFA;281) (SAYFA;279) (SAYFA;275) (SAYFA;337) (SAYFA;459) (SAYFA;711) (SAYFA;343) (SAYFA;146) (SAYFA;269) (SAYFA;162) (SAYFA;745) (SAYFA;500) (SAYFA;239) (SAYFA;106) (SAYFA;671) (SAYFA;356) (SAYFA;693) (SAYFA;611) (SAYFA;612) (SAYFA;363) (SAYFA;552) (SAYFA;348) (SAYFA;712)

			(SAYFA;705) (SAYFA;188) (SAYFA;362) (SAYFA;434) (SAYFA;564) (SAYFA;553) (SAYFA;44) (SAYFA;202) (SAYFA;275) (SAYFA;204) (SAYFA;331) (SAYFA;473) (SAYFA;495) (SAYFA;339) (SAYFA;77) (SAYFA;331) (SAYFA;533) (SAYFA;108) (SAYFA;40) (SAYFA;131) (SAYFA;404) (SAYFA;49)
ʿālem:	(A.) Alem. Dünya. Dünya ve ahiret. Mecazen dünya. *Bütün cihan. Kâinat. * Dünya. * Her şey. * Bir güneş ile ona tâbi olan ve etrafında devreden seyyarelerin teşkil ettiği dâire. Mecazen bir dünya.	(10) Daḫı olar bi'ẕ-ẕāt delāyil ü āyātdur ʿālem ehline ve Ḥaḳ'dan ḫalḳ üzere ḥuccetlerdür.[55b] (11) Ol üç mesāfeden baʿīd olduġı-çun ki ṭūl u ʿarżdur daḫı ʿumḳıdur kāh āḫiret (12) diyü taʿbīr iderler ḥissden teʾaḫḫur itdüġi-çün, kāh ʿālem-i maʿānī diyü taʿbīr iderler şeklden (13) ʿārī olduġı-çun ve ḥissden ıraḳ olduġı-çun kāh ʿālem u ġayb dirler ḥissden ġāyib olduġı-çun, (14) kāh ʿālem-i melekūt dirler ʿālem-i milk-ile ʿālem-i ṣūrette mālik olduġı-çun.[179a]	(SAYFA;109) (SAYFA;357) (SAYFA;447) (SAYFA;37) (SAYFA;365) (SAYFA;312) (SAYFA;365) (SAYFA;311) (SAYFA;519) (SAYFA;236) (SAYFA;760) (SAYFA;640) (SAYFA;363) (SAYFA;451) (SAYFA;719) (SAYFA;354) (SAYFA;566) (SAYFA;195) (SAYFA;36) (SAYFA;59) (SAYFA;381) (SAYFA;96) (SAYFA;374)

		(14) Bilgil ki ehl-i cennet-ile ehl-i nār ol maḥabbet ehlini görürler ṣūretā mādām ki anlar (15) bu iki ʿālem içinde olalar; ammā ḳaçan olar ol cennet ḥaḳīḳıye girseler ki Allāhu Taʿālā (16) iżāfet olunmışdur ʿizzet-serā perdesinde ve ʿālem-i ceberūtda bularuñ naẓarları anlaruñ (17) ḳaṭʿ olur daḫı muḳarreb firişteler daḫı görmezler; fehm eyle cidd-ile. **[224b]**	(SAYFA;660) (SAYFA;660) (SAYFA;50) (SAYFA;451) (SAYFA;146) (SAYFA;373) (SAYFA;218) (SAYFA;3) (SAYFA;356) (SAYFA;5) (SAYFA;218) (SAYFA;65) (SAYFA;220) (SAYFA;64) (SAYFA;369) (SAYFA;356) (SAYFA;447) (SAYFA;49) (SAYFA;616) (SAYFA;451) (SAYFA;393) (SAYFA;347) (SAYFA;179) (SAYFA;216) (SAYFA;304) (SAYFA;660) (SAYFA;680) (SAYFA;167) (SAYFA;660) (SAYFA;485) (SAYFA;167) (SAYFA;162) (SAYFA;54) (SAYFA;312) (SAYFA;232) (SAYFA;162) (SAYFA;331) (SAYFA;174) (SAYFA;175) (SAYFA;658) (SAYFA;72) (SAYFA;24) (SAYFA;27) (SAYFA;356) (SAYFA;703)

			(SAYFA;356) (SAYFA;355) (SAYFA;491) (SAYFA;430) (SAYFA;594) (SAYFA;705) (SAYFA;431) (SAYFA;371) (SAYFA;660) (SAYFA;162) (SAYFA;422) (SAYFA;347) (SAYFA;447) (SAYFA;756) (SAYFA;311) (SAYFA;24) (SAYFA;231) (SAYFA;355) (SAYFA;311) (SAYFA;439) (SAYFA;701) (SAYFA;347) (SAYFA;347) (SAYFA;326) (SAYFA;660) (SAYFA;167) (SAYFA;591) (SAYFA;326) (SAYFA;71) (SAYFA;327) (SAYFA;725) (SAYFA;725) (SAYFA;206) (SAYFA;140) (SAYFA;140) (SAYFA;685) (SAYFA;659) (SAYFA;660) (SAYFA;648) (SAYFA;701) (SAYFA;671) (SAYFA;327) (SAYFA;54) (SAYFA;413) (SAYFA;374)

			(SAYFA;435) (SAYFA;282) (SAYFA;582) (SAYFA;196) (SAYFA;71) (SAYFA;74) (SAYFA;492) (SAYFA;660) (SAYFA;660) (SAYFA;356) (SAYFA;680) (SAYFA;326) (SAYFA;327) (SAYFA;356) (SAYFA;256) (SAYFA;118) (SAYFA;242) (SAYFA;447) (SAYFA;78) (SAYFA;608) (SAYFA;685) (SAYFA;232) (SAYFA;422) (SAYFA;648) (SAYFA;704) (SAYFA;452) (SAYFA;491) (SAYFA;608) (SAYFA;491) (SAYFA;232) (SAYFA;685) (SAYFA;634) (SAYFA;372) (SAYFA;659) (SAYFA;72) (SAYFA;599) (SAYFA;715) (SAYFA;670) (SAYFA;752) (SAYFA;572) (SAYFA;680) (SAYFA;421) (SAYFA;608) (SAYFA;454) (SAYFA;485)

			(SAYFA;483) (SAYFA;734) (SAYFA;451) (SAYFA;685) (SAYFA;660) (SAYFA;356) (SAYFA;312) (SAYFA;680) (SAYFA;356) (SAYFA;703) (SAYFA;24) (SAYFA;671) (SAYFA;356) (SAYFA;523) (SAYFA;703) (SAYFA;703) (SAYFA;356) (SAYFA;752) (SAYFA;701) (SAYFA;452) (SAYFA;608) (SAYFA;491) (SAYFA;598) (SAYFA;570) (SAYFA;61) (SAYFA;121) (SAYFA;491) (SAYFA;685) (SAYFA;702) (SAYFA;144) (SAYFA;594) (SAYFA;701) (SAYFA;121) (SAYFA;605) (SAYFA;167) (SAYFA;648) (SAYFA;649) (SAYFA;356) (SAYFA;374) (SAYFA;272) (SAYFA;216) (SAYFA;49) (SAYFA;71) (SAYFA;355) (SAYFA;121)

			(SAYFA;46) (SAYFA;216) (SAYFA;362) (SAYFA;254) (SAYFA;458) (SAYFA;195) (SAYFA;156) (SAYFA;354) (SAYFA;227) (SAYFA;228) (SAYFA;742) (SAYFA;411) (SAYFA;456) (SAYFA;682) (SAYFA;5) (SAYFA;523) (SAYFA;311) (SAYFA;24) (SAYFA;231) (SAYFA;355) (SAYFA;311) (SAYFA;439) (SAYFA;701) (SAYFA;347) (SAYFA;347) (SAYFA;326) (SAYFA;660) (SAYFA;167) (SAYFA;591) (SAYFA;326) (SAYFA;71) (SAYFA;327) (SAYFA;725) (SAYFA;725) (SAYFA;206) (SAYFA;140) (SAYFA;140) (SAYFA;660) (SAYFA;138) (SAYFA;138) (SAYFA;328)
ʿālem:	** ÂLEM: Arapça, kainat, güneş sistemi ve çevresindeki dönen gezegenler topluluğu, cihan, dünya, bütün varlıklar,	(11) Ol üç mesāfeden baʿīd olduġı-çun ki ṭūl u ʿarżdur daḫı ʿumḳıdur kāh āḫiret	(SAYFA;356)

	mahlukat, insanlar, halk, cemaat, cemiyet çevre vs. gibi kelime anlamlan vardır. Tasavvufta ise, Allah'tan gayri herşeye âlem denir. Âleme, âlem denmesinin sebebi onunla Allah'ın isimler ve sıfatlar bakımından bilinmesidir. Zira âlem kelimesi bilmek masdarından türemiştir. ÂLEM-İ EMR: Arapça, emr âlemi demektir. Sebebe bağlı olmaksızın Hak tarafından vücud bulan âlem. Melekut âlemi bu âlemdendir. Halk âlemi ile arasındaki fark, emr âleminin bir anda var olmasıdır. ÂLEM-İ HALK: Arapça, yaratılan âlem demektir. Sebebe bağlı olarak vücuda gelen âlem. Şehadet âlemi bu gruba girer. ÂLEM-İ DÜNYA: Arapça, dünya âlemi demektir. Hak buna insan vasıtası ile nazar eder. Buna vücudi şehadet de denir. İnsan vasıtasıyla bakılmayan her âlem, gayb âlemidir. ÂLEM-İ KUDS: Arapça, kutsal âlem anlamındadır. Yaratılışa ait hükümlerden ve kevni noksanlıklardan yüce ve mukaddes olan İlâhî manalar âlemi. ÂLEM-İ KÜBRA: Arapça, büyük âlem demektir. Zahiren büyük âlem, kainattır. Küçük âlem de insan. Gerçekte kainat, insanda durulmuştur. Ağacın çekirdekte dürülü halde bulunuşu gibi. İnsan, bütün	(12) diyü taʿbīr iderler ḥissden teʾaḫḫur itdüġi-çün, kāh ʿālem-i maʿānī diyü taʿbīr iderler şekilden (13) ʿārī olduġı-çun ve ḥissden ıraḳ olduġı-çun kāh ʿālem u ġayb dirler ḥissden ġāyib olduġı-çun, (14) kāh ʿālem-i melekūt dirler ʿālem-i milk-ile ʿālem-i ṣūrette mālik olduġı-çun.[179a]	

	âlemlerin aslıdır. Bu âlem, kamil insan için yaratılmıştır. O halde insan "illeti gâiyye" olduğu için asıldır, mevcudat ise fer'dir. İnsan zahiren küçük, fakat hakikatta büyük bir âlemdir. ÂLEM-İ SUĞRA: Arapça, küçük âlem anlamındadır. Küçük âlem, insandır. ÂLEM-İ ERVAH: Ruhlar âlemi anlamında Arapça bir ifâde. Vücud, "taayyün-i sani" ve "vahidiyyet" mertebesinden sonra, "suver-i ilmiyye" bakımından "ruhlar" mertebesine iner. Bu mertebede suver-i aliyye, cevher-i basit olarak ortaya çıkar. Bunların rengi ve şekli yoktur. Zaman ve mekanla alakalan yoktur. Çünkü bunlar cisim değildirler. Bu mertebede her ruh, kendisini ve kendi mebdei olan Hakk'ı idrak eder. "Elestü birabbiküm kâlû bela" (Ben sizin Rabbiniz değil miyim? Evet dediler) A'raf/172 ayet-i kerimesi ile bu mertebeye işaret edilir. ÂLEM-İ MİSAL: Arapça, misal âlemi demektir. Bu mertebe, sufiler tarafından kabul edilen bir mertebedir. Bu mertebe; zatın, parçalanma ve bölünme kabul etmeyen şekiller ile hariçte zuhurudur. Bu mertebeye misal denmesinden maksad; ruhlar âleminde bulunan her bir ferdin, cisimler âleminde bürüneceği bir şeklin benzerinin bu âlemde zahir olmasından		

	ötürüdür. Âlem-i berzah da derler. Bu mertebe, gayb ve şehadet arasını ayıran bir sınırdır. ÂLEM-İ ŞEHADET: Arapça, görünen âlem demektir. Zat-ı Mutlak'ın parçalanma ve bölünme kabul eden cisimlerin şekilleri ile hariçte zuhurudur. Onun için bu âleme "âlem-i kevn ü fesad" derler. Çünkü, cisimlerin şekilleri bir yandan oluşum halinde, diğer yandan da bozulma durumundadır. Bu âleme, şu isimler de verilir : Âlem-i mülk, âlem-i nasut, âlem-i hiss, âlem-i anasır, âlem-i eflak ü encam, âlem-i mevalid.		
ʿālem-i ceberūt:	(F.) Yaratıcının bulunduğu dünya, fani dünyanın dışında olan âlem. *Âlem-i azamet ve kudret. (Bununla âlem-i esmâ ve sıfât kasdolunur. Muhakkıkların ekserisine göre bu, âlem-i evsattır. Yâni üstte olan Lâhut âlemi ile altta bulunan melekut âlemi arasındaki âlem. Amiriyyet-i umumiyyeyi muhit olan berzahtır. Ceberut, ibranice "kudret" mânasındadır).	Yaʿnī̱, girüñ ol cennete ki baña iżāfet olunmışdur ʿālem-ı ḳudsde ve ʿālem-ı (12) ceberūtda size andan girü ḉıḳmaḳ ḳorḳusı yoḳ daḫı ol uḉmaḳ niʿmetlerinden fevt olan (13) üzerine size ġuṣṣa daḫı yoḳ, ḉün bizüm müşāhedemüz ḥāline ve viṣālümüz bulmaġa yaḳī̱n olduñuz.	(SAYFA;447)
ʿālem-i ġayb:	(F.) Gürünmeyen, bilinmeyen âlem. Ancak Allâh'ın bilgisi dahilinde olan âlem. * Zâhir duygularımızla bilinemeyen ve ervah ve meleklere, cinlere mahsus olan âlem. Mâzi ve müstakbeldeki mahlukatın mânevi hayatlarının âlemi.	İşāret bu iki āyet taḥḳī̱ḳında budur ki (14) bedürüstī̱, Allāhu Taʿālā'dın yaña seyr idiciler-ḉün nefslerinden fānī̱ oldılar, döndiler ol ʿālem-ı (15) ġaybdan bir mekāna ki andan ḉıḳdılardı bir niʿmet-ile ki ol Allāh-ıla beḳā	(SAYFA;49) (SAYFA;393) (SAYFA;347) (SAYFA;179) (SAYFA;216) (SAYFA;355) (SAYFA;671) (SAYFA;671) (SAYFA;413) (SAYFA;374) (SAYFA;435)

		niʿmetidür.	(SAYFA;282) (SAYFA;582) (SAYFA;196) (SAYFA;71) (SAYFA;74)
ʿālem-i ecsād:	(F.) Cesedler, cisimler, tenler, vücudlar âlemi, dünyası. (ecsād: (A.) (Cesed. C.) Cesedler. Cisimler. Tenler. Vücudlar.)	ṕes, ol bilişlik miḳdārınca bunda ülfet ḥāṣıl oldı, bu ʿālem-ı (19) ecsādda ve ol cinsiyyet-ile nefs-i vāḥide oldılar.	(SAYFA;616)
ʿālem-ı ṣaġīr:	(F.) Arapça, küçük âlem anlamındadır. Küçük âlem, insandır. (F.) Daha küçük âlem. En küçük âlem. * İnsan.	Beyānı budur ki Allāhu Taʿālā ḉün diledi ki senüñ şaḫṣuñı yarada nuṭfe-(11)den raḥmde ḳonılmışdur rūḥuñı ʿāmil dikdi ḫalīfe ḳılmaġ-ıla, tā ol eyyām-ı ḥalde nuṭfede (12) mutaṣarrıf ola ol nuṭfeyi ʿālem-ı ṣaġīr ḳıla ki münāsib ola ʿālem-i kebīre bedenī bu yir meṣābe-(13)sinde ola, başı gök meṣābesinde ola ve ḳalbi ʿarş meṣābesinde ola ve sırrı kürsi (14) meṣābesinde ola.	(SAYFA;451)
ʿālem-ı ṣūret:	(F.) Görünür âlem. Görünüş âlemi, suretler âlemi. (ṣūret: (A.) (C.: Sur - Suver) Biçim, görünüş. * Kılık. Tarz. * Yol. Gidiş. Hal. * Tasvir. Dıştan görünen şekil. * Çare.)	(14) Andan bu ʿālem-ı ṣūretde ervāḥ birbirine mülāḳāt olmaḳlıġ-ıla baʿżısı baʿżısın bilür ol maʿrifet-ile (15) ülfet ṭutarlar.[153a] (1) yirleri yaratdı, bu ʿālem-ı ṣūretde ki ol ʿālem-i kübrādur. [331a]	(SAYFA;304) (SAYFA;660) (SAYFA;680) (SAYFA;659)
ʿālem-i beḳā:	(F.) Bekâ âlemi. Devamlıl kalınacak dünya. Dâim ve sâbit olma dünyası. * Bâki ve ebedî kalınacak dünya.	Yaʿnī, dön rabbüñdin yaña ol, bul ʿināyet ʿālem-ı beḳāda.	(SAYFA;167)
ʿālem-i cismānī:	(F.) Cismânî âlem. (cismānī: (A.) (Cismaniye) Bedene	Ve bir ciheti, ʿālem-i cismānīdin yañadur.	(SAYFA;660)

	mensub, vücutla alâkalı. * Mânevi ve ruhani karşılığı. Maddi ve cisimli olmak.)		
ʿālem-ı ecsām:	(F.) Cisimler âlemi, cisimler dünyası. (ecsām: (A.) (Cisim. C.) Cisimler.)	Uşbu ulu sırdur ki rūḥı ʿālem-i ervāḥuñ yücesinden bu ʿālem-ı ecsāmuñ (14) alçaġına gönderdi, tā ki ol ḳalb-ı rūḥānī̇ andan ḫilāfet ḥāṣıl ide, ol ḳābildür (15) nūr-ı rabbāniye.	(SAYFA;485)
ʿālem-ı ʿılv:	ʿālem-i ʿılv//ʿālem-i ʿulv: (F.) Yüksek, yüce âlem. Yücelik ve yükseklik âlemi, dünyası, makamı. ** Ulvi âlem, ruhlar âlemi.	Yaʿnī̇, bi'l-külliye birine meyl itmeñ ḥuḳūḳ-ı rūḥı riʿāyet ḳılasız, nefsden (5) tamām ḥaẓẓı istī̇fā ḳılasız ol nefsi şöyle muʿallaḳa ḳoyasız ʿālem-ı ʿılv-ile ʿālem-i sifl arasında; (6) ne bellü rūḥ-ıla ola ki ʿıvī̇den ola, ne bellü gendü-y-ile ola ki siflī̇den ola.	(SAYFA;167)
ʿālem-ı ʿılvī̇:	ʿālem-i ʿılvī̇ye// ʿālem-i ʿılvī̇ye: (F.) Ulvilik, yücelik, yükseklik, ululuk âlemi, dünyası, makamı. Ulvi âlem, ruhlar âlemi. (ʿılvī̇ye//ʿulvī̇ye: (A.) Ulvilik, yücelik, yükseklik, ululuk.) (ʿılvī̇//ʿulvī̇: (A.) (Ulviye) Yüksek, yüce. * Manevî ve göğe mensub.)	[082a] (1) vācib olan ʿameli yirine getürse ol ʿālem-ı ʿılvī̇ye teveccüh idüp̀ ʿālem-ı siflī̇den iʿrāż itmeg-ile (2) ve Allāhu Taʿālā'dan ġayrıdan gözin yummaġ-ıla müstaḥıḳḳ olur ki ḳurbet u vuṣlat cennetine gire.	(SAYFA;162)
ʿālem-i ekber:	(F.) En büyük âlem. Kâinat.	Bu iki āyet taḥḳī̇ḳında (11) işāret budur kim bilgil, evvelā bu insān ṣūretā ol ʿālem-i aṣġardur ki ol ʿālem-ı ekberde (12) ne var-ısa anuñ cüzʾinden bunda bulınur.	(SAYFA;54)
ʿālem-ı emr:	(F.) Sâdece bir emr-i İlâhî ile işlerin hemen olduğu âlem.	Andan ötrü ki bu nūr-ı ẓulmet bu ʿālem-ı	(SAYFA;312)

	Yaradılışa ait kanunlar âlemi.	emrdendür.	
ʿālem-ı ervāḥ:	(F.) Ruhlar âlemi. Ruhların ve ruhanîlerin bulunduğu âlem.	Nite ki ʿālem-i ervāḥ (2) iḫtirāʿa aḳreb olduġı-çun bu ʿālem-i ecsāmdan aña ʿālem-i envār diyü daḫı tesmiye o-(3)lındı.	(SAYFA;232) (SAYFA;162) (SAYFA;331) (SAYFA;174) (SAYFA;175) (SAYFA;658) (SAYFA;72) (SAYFA;701) (SAYFA;327) (SAYFA;685)
ʿālem-ı melekūt:	(F.) Melekut âlemi. (melekūt: Tam bir hâkimiyyetle, Saltanat-ı İlâhiyyenin müessiriyyet ve idâresinin esrarı. Her şeyin kendi mertebesinde, o mertebeye münâsib ruhu, canı, hakikatı. Bir şeyin iç yüzü, iç ciheti. * Hükümdarlık. Saltanat. * Ruhlar, âlemi.)	Bunuñ üzere delālet ider ol ki (3) Resūl buyurdı ʿİsā'dan ʿaleyhi's-selām ki ʿİsā buyurdı; "Yirler gökler ʿālemi rūşen olmadı aña (4) kim ol iki kez ṭoġmadı; ikinci ṭoġmaḳ ol ḥayvāniyyet ṣıfātlarından ḉıḳmaḳ ve nefsi andan (5) tezkiye ḳılmaḳdur ve ʿālem-i melekūta vāṣıl olmaḳdur ki ol ṣıfāt-ı rūḥāni-y-ile muḥallī olmaḳdur, (6) fehm eyle cidd-ile.	(SAYFA;24) (SAYFA;27) (SAYFA;356) (SAYFA;703)
ʿālem-i milk:	(F.) ʿālem-i milk//ʿālem-i mülk: Mülk âlemi. Maddi ve kevni alemdir. Uzay, kainat, dünya hepsi bu alemin içindedir. (Her şeyin bir mülk, diğeri melekut, yâni bir dış, diğeri iç olmak üzere iki ciheti vardır. Mülk ciheti bazı şeylerde güzeldir, bazı şeylerde de çirkin görünür; âyinenin arka yüzü gibi. Melekut ciheti ise, her şeyde güzeldir ve şeffaftır. Ayinenin dış yüzü gibi. Öyle ise; çirkin görünen şeyin yaradılışı, çirkin değildir, güzeldir. Ve aynı zamanda o gibi	Zīre ʿālem-ı milküñ (15) ḳıyāmı melekūt-iledür ve melekūtuñ ḳıyāmı ḳudret-ı ḥaḳḳ-ıladur.[179a]	(SAYFA;356) (SAYFA;356) (SAYFA;523) (SAYFA;703) (SAYFA;703) (SAYFA;356)

	çirkinlerin yaradılışı, mehasini ikmâl içindir. Öyle ise, çirkinin de bir nevi güzelliği vardır. Binaenaleyh, bu hususta ehl-i İ'tizalin "Çirkin şeylerin halkı Allah'a âid değildir" dedikleri safsataya mahal kalmadı.)		
ʿālem-i müşāhede:	(F.) Şahâdet âlemi. Bu dünya. Cenâb-ı Hakkın âyetlerine ve emirlerine imân edenlerin, hakka, hakikate şahadette bulundukları ve Allah'a itaat ve ibadetle mükellef oldukları dünya âlemi. (müşāhede: (A.) Gözle görmek. Seyrederek anlamak. Seyretmek.)	(17) Zīre Āzer ki ehlidi inkāra ḥarīṣidi ḳalbi ölü olduġından ötrü ve nesl-i İbrahīm (18) ʿālem-i müşāhededе maḥv olmışdı, ḳalbi diri olduġından ötrü.[178b]	(SAYFA;355)
ʿālem-i ḫalḳ:	(F.) Halk âlemi, yaratma âlemi. **Arapça, yaratılan âlem demektir. Sebebe bağlı olarak vücuda gelen âlem. Şehadet âlemi bu gruba girer.	Zīre ʿālem-ı ḫalḳda-y-ıdı tevāżuʿ ve teẕellül maḳā-(18)mındaydı ʿālem-i emre nisbet didi ki “Bu evṣāf-ı beşeriyyet ġālib olmaḳlıġ-ıla sen ġāyib-iken (19) beni ẕillete bıraḳdılar.	(SAYFA;491)
ʿālem-ı ḥaḳīḳat:	(F.) Doğru, gerçek ve hakikat âlemmi. (F.) Kâinat ve tabiat ve uluhiyet hakkında bütün teşbih ve mecazlardan âri ve zâhir olan gerçek âlem.	Yaʿnī, (4) siz ol maḥabbet içinde ve ṣıdḳıla ṭaleb içinde ve sürūr ḳapusın ḳaḳmaḳ içinde ṣabr ü (5) ṣebāt-ile ʿubūdiyyet üzere (*derkenarda yazılı olan bu ifade kurt yeniği sebebiyle okunamadı) dirilseñüz gerek ve daḫı cādde-i şerīʿat üzere ṭarīḳat ḳademleri-y-ile (6) ḥaḳḳı ṭaleb itmekde içinde olsañuz, gerek andan girü ol ʿālem-ı ḥaḳīḳatā çıḳsañuz gerek.[216a]	(SAYFA;430) (SAYFA;594) (SAYFA;705)

		Andan ötrü ki yatduḳları yirden yanların ıraḳ (13) itmediler bu mevcūdātdan ki rablerine duʿālar ḳılalar ḳaṭīʿat ḳorḳusından ve vuṣūl (14) ṭamaʿından ol ʿālem-ı ḥaḳīḳate. [298a]	
ʿālem-i ḥużūr:	(F.) Allāhu Taʿālā'nın huzuruna çıkartılacakları dünya, âlem.	(6) Yaʿnī, ol şerīʿat indürilmek daḫı ḥaḳīḳat, şol nesnedendür ki ol mevlā üzere delālet (7) ider; tā ki ol vücūd libāsından ʿüryān olanlar bu ʿālem-ı ḥużūrda ögütleneler.	(SAYFA;431)
ʿālem-i rubūbiyyet:	(F.) Cenab-ı Hakk'ın her zaman her yerde her mahluka, muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye ve tedbir etmesi ve mâlikiyyeti ve besleyiciliği keyfiyyeti âlemi. *Cenâb-ı Hakkın terbiye, idare ve hâkimiyetinin icra edildiği âlem.	Yaʿnī, size ġayb nūrlarını yılduz ḳılıvirdi (15) göñül göklerinde; tā ol beşeriyyet yirlerinde ve rūḥāniyyet deñizlerinde hidāyet (16) yolın añlayasız, bulasız ol ʿālem-ı rubūbiyyetdin yaña.	(SAYFA;371) (SAYFA;648)
ʿālem-ı rūḥānī:	(F.) Ruhânî âlem. Madde ile alâkalı olmayan, mânevi, ruh âlemine mensub olanların dünyası, makamı.	Bir ciheti; ʿālem-ı rūḥānīdin (5) yaña.[331a] (1) ʿālem-i rūḥānīde ki bendin yaña teveccüh olunmışdur, Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmege anı ḳıble idinüñ (2) ol rūḥānīyi maḳām idinüṕ ṭurmañ. [352a]	(SAYFA;660) (SAYFA;685) (SAYFA;702) (SAYFA;144) (SAYFA;701)
ʿālem-ı sifli:	(F.) Süflilerin âlemi. Dünyâ âlemi. Âlem-i şehadet, âlem-i nâsut.	[082a] (1) vācib olan ʿameli yirine getürse ol ʿālem-ı ʿılvīye teveccüh idüṕ ʿālem-ı sifliden iʿrāż itmeg-ile (2) ve Allāhu	(SAYFA;162)

		Taʿālā'dan ġayrıdan gözin yummaġ-ıla müstaḥıḳḳ olur ki ḳurbet u vuṣlat cennetine gire.	
ʿālem-ı süflī:	(F.) Süflilerin âlemi. Dünyâ âlemi. Âlem-i şehadet, âlem-i nâsut.	ṕes, girü istidrāc olundı az az ol ʿālem-i ʿılvīden girü ʿālem-ı süflīye indi (10) ḥaḳīrlerden oldı ʿazīz olduḳdan ṣoñra ćün ol ḥaḳāret-ile ve civār-ı ḥaḳdan sürülmeg-ile (11) mübtelā oldı; zārılıġ-ıla başladı rāḥatlıḳdan ümīẕ kesdi ol ıraḳlıġa rāżı oluṕ diri (12) ḳaluṕ ölmemege ḳāniʿ oldı.	(SAYFA;422)
ʿālem-ı şehādet:	(F.) Şahâdet âlemi. Bu dünya. Cenâb-ı Hakkın âyetlerine ve emirlerine imân edenlerin, hakka, hakikate şahadette bulundukları ve Allah'a itaat ve ibadetle mükellef oldukları dünya âlemi.(Âlem-i şahadet, avâlim-i guyub üstünde tenteneli bir perdedir.)	Berr , bu ʿālem-ı şehādet-(4)dür ki ṣūret ʿālemidür ve baḥr ol ʿālem-ı ġaybdur ki melekūt ʿālemidür.	(SAYFA;347)
ʿālem-ı ḳuds:	(F.) Arapça, kutsal âlem anlamındadır. Yaratılışa ait hükümlerden ve kevni noksanlıklardan yüce ve mukaddes olan İlâhî manalar âlemi.	Yaʿnī, girüñ ol cennete ki baña iżāfet olunmışdur ʿālem-ı ḳudsde ve ʿālem-ı (12) ceberūtda size andan girü ćıḳmaḳ ḳorḳusı yoḳ daḫı ol ućmaḳ niʿmetlerinden fevt olan (13) üzerine size ġuṣṣa daḫı yoḳ, ćün bizüm müşāhedemüz ḥāline ve viṣālümüz bulmaġa yaḳīn olduñuz.	(SAYFA;447)
ʿālem-ı vaḥdet:	(F.) Vahdet âlemi. Birlik âlemi. (vaḥdet: (A.) Birlik.	Bulara ḫurūc var cennetden ʿināyet ceẕbeleri-y-ile (10) ol	(SAYFA;756)

	Yalnızlık. Teklik. (Kesretin zıddıdır.). Tas: Allah'a yakınlık. Gönlünü, kalbini tamamen Allah ile meşgul etme hali.)	ʿālem-ı vaḥdete.	
ʿālem-i kübrā:	(F.) Büyük âlem. Arapça, büyük âlem demektir. Zahiren büyük âlem, kainattır. Küçük âlem de insan. Gerçekte kainat, insanda durulmuştur. Ağacın çekirdekte dürülü halde bulunuşu gibi. İnsan, bütün âlemlerin aslıdır. Bu âlem, kamil insan için yaratılmıştır. O halde insan "illeti gâiyye" olduğu için asıldır, mevcudat ise fer'dir. İnsan zahiren küçük, fakat hakikatta büyük bir âlemdir.	Aña işāret ḳılur kim Ḥaḳ Taʿālā ʿālem-i (17) kübrāyı ve ʿālem-i ṣuġrāyı yaratdı, ol ḥikmet-i bāliġası üzere.	(SAYFA;660)
ʿālem-i aṣġar:	(F.) Daha küçük âlem. En küçük âlem. * İnsan.	Bu iki āyet taḥḳīḳında (11) işāret budur kim bilgil, evvelā bu insān ṣūretā ol ʿālem-i aṣġardur ki ol ʿālem-ı ekberde (12) ne var-ısa anuñ cüzʾinden bunda bulınur.	(SAYFA;54)
ʿālem-i ṣıfāt:	(F.) Sıfatlar âlemi. Suretler âlemi. Her şeyin sıfatları vardır, işte bu sıfatlarla hükmedilen âleme âlem-i ṣıfāt denmektedir. (ṣıfāt: (A.) Sıfatlar.) (ṣıfat: (A.) Bir kimse veya şeyin hal ve vasfı, keyfiyeti. * Suret, çehre, yüz. Nişan, alâmet. * Bir şeyin keyfiyetini izah için kullanılan kelime.)	(14) Zīre raḥmet ü maġfiret ṣıfātdandur; aña işāret ḳılur kim Mūsā-yı rūḥ ve ḳardaşı Harūn-ı (15) ḳalb ol istiʿdād üzeredür ki ceẕbe-yi ilāhiyyeti ḳābil oluṕ ol ikisini ʿālem-i ṣıfāta göre (16) ve sen erḥamu'r-rāḥimīnsin.	(SAYFA;492)
ʿālem-i ṣuġrā:	(F.) Arapça iki kelimenin Farsça terkibe göre birleşmesiyle oluşmuş olup küçük âlem anlamına gelmektedir. Küçük âlem ise	Bunda bir işāret daḫı budur ki (8) yaʿnī taḥḳīḳ, sizüñ ol rabbüñüz ki sizi terbiyet ider, oldur ki	(SAYFA;660) (SAYFA;660)

	insandır.	sizüñ ervāḥıñuz; göklerin (9) ve nefsüñüz yirlerin yaratdı, maʿnā ʿāleminde ki ol ʿālem-i ṣuġrādur.	
ʿālem-i ṣūret:	(F.) Görünen âlem. Suret âlemi. Âlem-i gayb'ın tersidir. Bu dünya. * Hak yolcusu âlem-i sûretteki sûretlere takılıp kalırsa âlem-i gayba ilerleyemez. Âlem-i sûret cismî âlemdir. Görünen âlem. Âlem-i sûret imtihanı bu dünya imtihanıdır.	Ancılayın gökler yirler bāṭının daḫı gösterdük bilmegil bu ʿālemden (5) her nesnenüñ ẓāhiri var, kāh cism diyü iʿtibār iderler anda ol üç mesāfet olduġından (6) ötrü bir uzunı ve bir ini (iyini) ve bir deriñi daḫı muteḥayyiz oluṕ ḳābil-i ḳısmet olduġından ötrü (7) kāh aña dünyā diyü iʿtibār iderler, cism-i yaḳīn olduġından ötrü kāh ʿālem-i ṣūret diyü (8) taʿbīr iderler, eşkāre ḳābil olduġı-çun ve ḥiss-ile idrāk olunduġı-çun kāh ʿālem-i şehādet (9) diyü taʿbīr iderler ḥiss-ile müşāhede olduġı-çun kāh ʿālem-i milk dirler milk olduġı-çun ve (10) taṣarruf olunduġı-çun.[179a]	(SAYFA;356) (SAYFA;680) (SAYFA;326) (SAYFA;327) (SAYFA;356)
ʿālem-i beḳā:	(F.) Bekâ âlemi. Ahiret. Öbür dünya. Daimi kalınacak dünya, ahiret, öbür dünya. (beḳā: (A.) Devamlılık. Evvelki hâl üzere kalma. Dâim ve sâbit olma. * İlm-i Kelâm'da : Varlığının asla sonu olmayan Cenab-ı Hakk'ın bir sıfatıdır. * Bâki olmak. Ebedîlik)	Yaʿnī, ḫayrātlara öñürdişüñ , varuñuzı (9) virmeg-ile ve maḳām-ı ḳurbete ivişüñ vücūduñuz fānī ḳılmaġ-ıla ki küllüñüzüñ dönüṕ varacaḳ yiri (10) Allāh'dın yañadur, yā iḫtiyār-ıla ḳadem-i ṣıdḳ-ıla seyr ide gendüyi fenā ḳılmaḳ yolında, tā ki (11) ol ʿālem-i beḳāda	(SAYFA;256) (SAYFA;118)

		maḳṣūda irişmeg-içün yāḫūḏ muẕṭarr oluban şol vaḳt ki ecel ḥulūl (12) ide ol ḳadem-i fenā-y-ıla sülūk ide, melāmet olunmaġ-ıçun ol liḳā güninde .	
ʿālem-i ceberūt:	(F.) Âlem-i azamet ve kudret. (Bununla âlem-i esmâ ve sıfât kasdolunur. Muhakkıkların ekserisine göre bu, âlem-i evsattır. Yâni üstte olan Lâhut âlemi ile altta bulunan melekut âlemi arasındaki âlem. Amiriyyet-i umumiyyeyi muhit olan berzahtır. Ceberut, ibranice "kudret" mânasındadır). *Esma-i ilahi ve evsaf-ı ilahi alemidir. Buna ayan-ı sabite, akl-ı evvel, alem-i vahdet, berzah-ı Kübra, hakikat-i Muhammediye, kabiliyet-i evvel, makam-ı ev edna, ruh-ı a'zam, ruh-i izafi, ruh-i külli, teayyün evvel, tecelli-i evvel, vahdit-i hakiki, zıll-i evvel de denir.	Andan Ādem-ı rūḥ duʿā (4) ḳıldı ol ʿālem-i ceberūt gökinden od indi ol şıfat-ı behīmiyye ḳuzusın yidi.	(SAYFA;242) (SAYFA;447)
ʿālem-i cismānī:	(F.) Cismânî âlem. Cisim âlemi. Bu dünya. Görünür âlem. Maddî âlem.	Yaʿnī, sifliyāt ki ʿālem-i cismānīdür buña (2) meyl idüṕ taṣarruf itmek, ḳalbi buña müteʿallıḳ ḳılmaḳ, şol nesnedür ki ol rūḥānī (3) cevheri mülevveṣ ḳılur ol ṣıfāt-ı ḥayvānī çepeli-y-le, anuñ daḫı ṭabīʿatını süflī ḳılur, ḥażretde (4) ıraḳ düşürür dünyāyı sevici oluṕ rabbini unuducı olur, Ḥaḳ Taʿālā ḳatında memḳūt olur, (5) hidāyetdin	(SAYFA;78)

		yaña yolını ḏalālet-ile şerlü ḳılur.	
ʿālem-i ecsām:	(F.) Cisimler âlemi. *Yaratılıp da cisimleştiğimiz dünya. Bu dünya.	[305a] (1) ʿālem-i emrden ve ʿālem-i ervāḥdandur, anlaruñ menşeʾi ʿālem-i ḫalḳdan ve ʿālem-i ecsāmdandur.	(SAYFA;608) (SAYFA;685) (SAYFA;232)
ʿālem-i ʿılvī:	(F.) Ulvi âlem, ruhlar âlemi. * Ulvîyete, yüceliğe ermişlerin makamı, dünyası.	ṕes, girü istidrāc olundı az az ol ʿālem-i ʿılvīden girü ʿālem-ı süflīye indi (10) ḫaḳīrlerden oldı ʿazīz olduḳdan ṣoñra ç̧ün ol ḫaḳāret-ile ve civār-ı ḫaḳdan sürülmeg-ile (11) mübtelā oldı; zārılıġ-ıla başladı rāḥatlıḳdan ümīẕ kesdi ol ıraḳlıġa rāżı oluṕ diri (12) ḳaluṕ ölmemege ḳāniʿ oldı.	(SAYFA;422) (SAYFA;704)
ʿālem-i ʿilv:	(F.) Ulvi âlem, ruhlar âlemi. * Ulvîyete, yüceliğe ermişlerin makamı, dünyası.	Daḫı şolar ki rūḥa mütābaʿat (16) iderler ol ʿālem-i ʿilve rücūʿ itdügi vaḳt ibtidāda, tā ki bu ʿālem-i siflde temekkün bulalar, (17) iḫtiyācları olduġı nesneleri ḥāṣıl ḳılur bu ʿubūdiyyet esbāblarından ol ʿālem-i (18) rubūbiyyetden rücūʿ itdükleri vaḳt ol “İrciʿī ilā rabbik “cezbesi-y-ile.	(SAYFA;648)
ʿālem-i emr:	(F.) Sâdece bir emr-i İlâhî ile işlerin hemen olduğu âlem. Yaradılışa ait kanunlar âlemi.	Yaʿnī, anı ki emr-ile yaratdı vāsıṭasuz aña ʿālem-i emr diyü tesmiye (14) ḳıldı; ve anı ki vāsıṭa-y-ıla yaratdı aña ʿālem-i ḫalḳ diyü tesmiye ḳıldı.	(SAYFA;452)
ʿālem-i emr:	(F.) Arapça, emr âlemi demektir. Sebebe bağlı	Yaʿnī, ikisi ata ana bir ḳardaşlardı, ataları	(SAYFA;491) (SAYFA;608)

	olmaksızın Hak tarafından vücud bulan âlem. Melekut âlemi bu âlemdendir. Halk âlemi ile arasındaki fark, emr âleminin bir anda var olmasıdır.	ʿālem-i emr, anaları ʿālem-i ḫalḳdı.	(SAYFA;491)
ʿālem-i envār:	(F.) (Nur. C.) Nurlar, ışıklar, aydınlıklar âlemi. Maddi veya mânevi karanlıktan kurtarmaya vâsıta olanlar âlemi. Ruhlar dünyası.	Nite ki ʿālem-ı ervāḥ (2) iḫtirāʿa aḳreb oldu̇ġı-ç̧un bu ʿālem-i ecsāmdan aña ʿālem-i envār diyü daḫı tesmiye o-(3)lındı.	(SAYFA;232)
ʿālem-i ervāḥ:	(F.) Ruhlar âlemi. Ruhların ve ruhanîlerin bulunduğu âlem. * İlk yaratılma anı, bütün ruhları bulunduğu âlem.	İşāret ḳılur aña ki bu ʿālem-i ecsām ṭarlıġından ç̧ıḳalar (10) ki ʿālem-i kevn-ı fesāddur ve mütenāhīdür ol ʿālem-i ervāḥ giñligine ki ol daḫı ʿālem-i (11) vücūd ki fesādı yoḳ mütenāhī degül.	(SAYFA;685) (SAYFA;634) (SAYFA;372) (SAYFA;659) (SAYFA;72) (SAYFA;599) (SAYFA;715) (SAYFA;670) (SAYFA;752) (SAYFA;572) (SAYFA;680) (SAYFA;421) (SAYFA;608) (SAYFA;454) (SAYFA;485) (SAYFA;483)
ʿālem-i fenā:	(F.) Gelip geçici âlem, dünya. * Mecazen kendinden geçip Allah'a ulaşma dünyası, bu dünya. Kendi varlığından geçenlerin âlemi, makamı. (fenā: (A.) (Beka'nın zıddı) Yokluk. Yok olma. * Geçici dünya. * Geçip gitme. * Tas: Kendi varlığından geçmek.)	[368a] (1) ʿillīnden civārında-y-iken esfel-i sāfilīne indüre ki ḳālibdür enbiyā ve evliyā ve ḫāṣ mü'minler er-(2)leri didiler; "İy bizüm rabbumuz, bizi bu maḳām-ı ḳurbuñdan ki aʿlādur, esfel-ı derekāta indürürsin (3) ki maḳām-ı buʿddur ve maḳām-ı beḳādan ʿālem-i fenāya indürürsin ve ictibā maḳāmıdan ictihād u ibtilā (4) maḳāmına	(SAYFA;734)

		indürürsin.	
ʿālem-i kebīr:	(F.) Yüce âlem, kâinât. Büyük âlem. En büyük âlem. Kâinat.	Beyānı budur ki Allāhu Taʿālā çün diledi ki senüñ şaḫṣuñı yarada nuṭfe-(11)den raḥmde ḳonılmışdur rūḥuñı ʿāmil dikdi ḫalīfe ḳılmaġ-ıla, tā ol eyyām-ı ḥalde nuṭfede (12) mutaṣarrıf ola ol nuṭfeyi ʿālem-ı ṣaġīr ḳıla ki münāsib ola ʿālem-i kebīre bedenī bu yir meṣābe-(13)sinde ola, başı gök meṣābesinde ola ve ḳalbi ʿarş meṣābesinde ola ve sırrı kürsi (14) meṣābesinde ola.	(SAYFA;451)
ʿālem-i kevn-i fesād:	(F.) Cismani âlem. Bir taraftan vücuda gelip, diğer taraftan da harab olan fâni âlem. (ʿālem-i kevn ü fesād)	İşāret ḳılur aña ki bu ʿālem-i ecsām ṭarlığından çıḳalar (10) ki ʿālem-i kevn-ı fesāddur ve mütenāhīdür ol ʿālem-i ervāḥ giñligine ki ol daḫı ʿālem-i (11) vücūd ki fesādı yoḳ mütenāhī degül.	(SAYFA;685)
ʿālem-i kübrā:	(F.) En büyü âlem. Kâinât. (kübrā: (A.) (Ekber'in müennesi) Büyük, daha büyük, en büyük)	[331a] (1) yirleri yaratdı, bu ʿālem-ı ṣūretde ki ol ʿālem-i kübrādur.	(SAYFA;660)
ʿālem-i maʿānī:	(F.) Maʿnālar ʿālemi. Mâna âlemi, bazı ehline münkeşif olan âlem, mânen anlaşılan ve bilinen âlem. (maʿānī: (A.) (Mânâ) İç, içyüz. Bir sözden veya birşeyden anlaşılan. Lâfzın delâlet ettiği şey. * Rüya, düş.)	(11) Ol üç mesāfeden baʿīd olduġı-çun ki ṭūl u ʿarżdur daḫı ʿumḳıdur kāh āḫiret (12) diyü taʿbīr iderler ḥissden teʾaḫḫur itdüġi-çün, kāh ʿālem-i maʿānī diyü taʿbīr iderler şekilden (13) ʿārī olduġı-çun ve ḥissden ırāḳ olduġı-çun kāh ʿālem u ġayb dirler	(SAYFA;356) (SAYFA;312)

		ḥissden ġāyib olduġı-çun, (14) kāh ʿālem-i melekūt dirler ʿālem-i milk-ile ʿālem-i ṣūrette mālik olduġı-çun.	
ʿālem-i maʿnā:	(F.) Maʿnā ʿālemi. Mâna âlemi, bazı ehline münkeşif olan âlem, mânen anlaşılan ve bilinen âlem. * Rüya âlemi.	ṕes, (3) olar ki bu ʿālem-ı ṣūretde fāsıḳ oldılar, olardur ki nūr anlardan ḫaṭā ḳıldı, (4) ʿālem-i maʿnāda.	(SAYFA;680)
ʿālem-i melekūt:	(F.) Melekut âlemi. (Tam bir hâkimiyyetle, Saltanat-ı İlâhiyyenin müessiriyyet ve idâresinin esrarı olan dünya. Her şeyin kendi mertebesinde, o mertebeye münâsib ruhu, canı, hakikatını barındıran âlem, dünya. Bir şeyin iç yüzü, iç cihetinin barındığı dünya, âlem. * Hükümdarlık ve saltanatın Allah'ın iradesinde olduğunu herkesin hakka'l-yakin bildiği anladığı dünya. * Ruhlar âlemi. (Arş)(İnsan mülk ciheti ile kalbe zarf olur, melekut cihetiyle de mazruf olur.)	(11) Ol üç mesāfeden baʿīd olduġı-çun ki ṭūl u ʿarżdur daḫı ʿumḳıdur kāh āḫiret (12) diyü taʿbīr iderler ḥissden teʾaḫḫur itdüġi-çün, kāh ʿālem-i maʿānī diyü taʿbīr iderler şekilden (13) ʿārī olduġı-çun ve ḥissden ırāḳ olduġı-çun kāh ʿālem u ġayb dirler ḥissden ġāyib olduġı-çun, (14) kāh ʿālem-i melekūt dirler ʿālem-i milk-ile ʿālem-i ṣūrette mālik olduġı-çun.	(SAYFA;356) (SAYFA;703) (SAYFA;24) (SAYFA;671)
ʿālem-i mürīd:	(F.) Mürid dünyası. Müridlik makamı.	Zīre Ḥaḳ Taʿālā ṣıfātlarından biri budur ki (8) Ḥayy'dur rūḥ daḫı ḥaydur daḫı (Allāhu) Taʿālā semīʿ ü baṣīr ve mütekellim ḳādir ve ʿālem-i mürīd bāḳī.	(SAYFA;752)
ʿālem-i nefs-i sifliyye:	(F.) Zelil nefs âlemi. Nefsin zelil dünyası.	Aña işāret ḳılur ki bu ʿālem-i nefs-i sifliyyede menzil ṭutmayalar, ol ʿālem-i (19) ervāḥ-ı ʿılvīde maḳām ṭutalar.	(SAYFA;701)
ʿālem-i ḫalḳ:	(F.) Yaratma dünyası, yaratma âlemi. Bu dünya, yaşadığımız dünya. Dünya.	Yaʿnī, anı ki emr-ile yaratdı vāsıṭasuz aña ʿālem-i emr diyü	(SAYFA;452) (SAYFA;608) (SAYFA;491)

		tesmiye (14) ḳıldı; ve anı ki vāsıṭa-y-ıla yaratdı aña ʿālem-i ḫalḳ diyü tesmiye ḳıldı.	
ʿālem-i ḥaḳīḳat:	(F.) Hakîkat âlemi. Kâinat ve tabiat ve uluhiyet hakkında bütün teşbih ve mecazlardan âri ve zâhir olan gerçek âlem. Gerçeklik âlemi. Âhiret, öbür dünya.	Yaʿnī, ol (9) muʿāmelāt-ı ṭabīʿatdan ǵıḳalar Allāhu Taʿālā'ya taḳarrub ḳılmaġ-ıçun daḫı ol ṭabīʿat yurdlarından geǵeler, (10) ʿālem-i ḥaḳīḳate varalar. (1) müstevlī oluṕ bir āfet olunmaya ki sizi ʿālem-i ḥaḳīḳate vāṣıl olmaḳdan mānīʿ ola. [286a]	(SAYFA;61) (SAYFA;570) (SAYFA;598)
ʿālem-i ḥayvāniyyet:	(F.) Canlılık, zihayat olmak âlemi. Bu dünya. Dünya. Yaşadığımız dünya.	ṕes, AK dimeg-ile (2) işāret ḳıldı bu ʿālem-i ḥayvāniyyetden ǵıḳuṕ rūḥāniyyete girmege ve tefriḳadan cemʿiyyete (3) ulaşmaġa.	(SAYFA;121)
ʿālem-i ḫılḳ:	(F.) Yaradılış âlemi. Yaratılma dünyası, yaratılma anı.	(17) Ammā "anam oġlı" diyüṕ ʿālem-i ḫılḳa nisbet ḳıldı.	(SAYFA;491)
ʿālem-i rūḥāniyyet:	(F.) Ruhlar âlemi. Ruhanî makamıa erenlerin makamı.	AK dimeg-ile işāret ḳıldı ʿālem-i rūḥāniyyetden ǵıḳuṕ ʿālem-i vaḥdāniyyete (4) ulaşa ki rabbānīdür ve ol cemʿiyyetden maḳām-ı vaḥdete ulaşa.	(SAYFA;121)
ʿālem-i rūḥāniyye	(F.) Ruhlar âlemi. Ruhanî makamıa erenlerin makamı.	Eger (16) mevānīʿ irişse ki seni seyrden ḳaṭʿ itse dirler ki "Biz ol ḥayvāniyyet otlaḳ-(17)larından naṣībümüz alduḳ ki ol ʿālem-i rūḥāniyyeye seyr itmeg-içün yaradılmaḳ".	(SAYFA;605) (SAYFA;594)
ʿālem-i sifl:	(F.) Süflilerin âlemi. Dünyâ	Yaʿnī, bi'l-külliye	(SAYFA;167)

	âlemi. Âlem-i şehadet, âlem-i nâsut. (sifl: (A.) Alçaklık, zelillik. Alçak, zelil. *Değersiz.)	birine meyl itmeñ ḥuḳūḳ-ı rūḥı riʿāyet ḳılasız, nefsden (5) tamām ḥaẓẓı istīfā ḳılasız ol nefsi şöyle muʿallaḳa ḳoyasız ʿālem-ı ʿılv-ile ʿālem-i sifl arasında; (6) ne bellü rūḥ-ıla ola ki ʿıvīden ola, ne bellü gendü-y-ile ola ki siflīden ola.	
ʿālem-i sifl:	(F.) Süflilerin âlemi. Dünyâ âlemi. Âlem-i şehadet, âlem-i nâsut. Siflî olanların, siflî derecesinde olanların makamı.	Daḫı şolar ki rūḥa mütābaʿat (16) iderler ol ʿālem-i ʿilve rücūʿ itdügi vaḳt ibtidāda, tā ki bu ʿālem-i siflde temekkün bulalar, (17) iḫtiyācları olduġı nesneleri ḥāṣıl ḳılur bu ʿubūdiyyet esbāblarından ol ʿālem-i (18) rubūbiyyetden rücūʿ itdükleri vaḳt ol “İrciʿī ilā rabbik “cezbesi-y-ile.	(SAYFA;648)
ʿālem-i siflī:	(F.) Süflilerin âlemi. Dünyâ âlemi. Âlem-i şehadet, âlem-i nâsut. Siflî olanların, siflî derecesinde olanların makamı.	Yaʿnī, bular ceẕb eyledi ol ʿālem-i siflīden (7) ʿināyet-ı ceẕbesi-y-le, tā girü rücūʿ ideler, girü Allāh’dın yaña.	(SAYFA;649)
ʿālem-i şehādet:	(F.) Şahâdet âlemi. Bu dünya. Cenâb-ı Hakkın âyetlerine ve emirlerine imân edenlerin, hakka, hakikate şahadette bulundukları ve Allah'a itaat ve ibadetle mükellef oldukları dünya âlemi.(Âlem-i şahadet, avâlim-i guyub üstünde tenteneli bir perdedir.)	Nite ki her ḳālibe başar virdi anuñ-ıla bu ʿālem-i şehādetde olan aʿyānı (8) görer daḫı anlaruñ-ıçun yaraḳ olınanları ol ʿālemde yinleri içiler ve giyülir ve nikāḥlanur nesnelerden.[188a]	(SAYFA;374) (SAYFA;356) (SAYFA;374) (SAYFA;272) (SAYFA;216) (SAYFA;49) (SAYFA;71) (SAYFA;355)
ʿālem-i vaḥdāniyyet:	(F.) Birlik makamı, birlik âlemi. *Allah’a ulaşma yolunda vahdaniyyet makamı.	AK dimeg-ile işāret ḳıldı ʿālem-i rūḥāniyyetden çıḳuṕ ʿālem-i vaḥdāniyyete	(SAYFA;121)

		(4) ulaşa ki rabbānīdür ve ol cemʿiyyetden maḳām-ı vaḥdete ulaşa.	
ʿālem-i vuṣūl:	(F.) Ulaşma, erişme, varma, yetişme âlemi. *Allah'a kavuşma makamı.	Yaʿnī, fāriḥlerdür, şol nesne-y-ile ki Allāhu Taʿālā faẓlından anlara virmişlerdür, (17) ol cevābet-ı ʿināyet-i ilāhī birle anları ʿālem-i vuṣūle ulaşdurdı.	(SAYFA;46)
ʿālemiyyet:	(F.) (a.) Dünyalık.	Bu işāret ḳılur (13) ol nefslere ki ʿulūm-ı şerīʿat-ıla taʿlīm olunmışlardur ve ṭarīḳat adābları-y-ıla edeblenmişlerdür (14) ve ʿulūm-ı ḥaḳīḳat nūrları-y-ıla nūrlanmışlardur, ol ḥaḳīḳat ki şıddīḳlaruñ esrārlarına keşf (15) olınur ol ʿālemiyyet ṣıfātı tecellī ḳılmaġ-ıla ki ol ʿulūm-ı ledunnīdür Allāhu Taʿālā anı ḳul-(16)larından ḫāṣlarınuñ ḫāṣına bildürür.	(SAYFA;216)
raḥmetu'l-lāhi ʿaleyh:	(A.) Allah'ın rahmeti üzerine olsun.	Benüm şeyḫum ki ʿaṣrınuñ sulṭānıdur, Mecdü'd-dīn bin Şerīf (12) yezīda'l-Baġdādī , ḳaddesa'l-lāhu rūḥu'l-ʿanh ; bir gün eṣnā -i meclīsde didi ki "Bedürüstī, Eba'l-Ḥasan-ı Ḫaraḳānī, raḥmetu'l-lāhi ʿaleyh eydürdi ki "Eger bir nefse (13) irişmesem helāk olurdum ".	(SAYFA;85)
ʿaleyhi:	(A.) Üzerine. duʿān ʿaleyhi: Üzerine dua edip, onun için dua edip.	Yaʿnī, (15) anlara "duʿāun ʿaleyhi" ḳıluban diñ kim "Ol ġayẓuñuz üzerine ölüñ!	(SAYFA;17)

ʿaleyke:	(A.) Üzerine. Senin üzerine.	Bu ḳażiyye ol ḥabīb ḳażiyyesi gibidür miʿrāc gicesinde (8) ki Ḥaḳ Taʿālā'dan selām irişüṕ didi ki "Esselāmu ʿaleyke eyyühe'n-nebiyyü ve raḥmatu'l-lāhi ve berekātühü ".	(SAYFA;742) (SAYFA;343)
ʿaleynā:	(A.) Üzerimize. Bizim üzerimize.	Ol ḥabīb (9) daḫı cevāb virüṕ didi ki "Esselāmu ʿaleynā ve ʿalā ʿibādu'l-lāhi'ṣ-ṣāliḥīn ".	(SAYFA;742) (SAYFA;343)
ʿāl-i himmet:	(F.) Himmet ehli. Himmeti yüksek. Gayreti çok. Kalbin bütün kuvveti ile Cenab-ı Hakk'a ve sâir mukaddesata yönelme halinde olanlar. (himmet: (A.) Kalbin bütün kuvveti ile Cenab-ı Hakk'a ve sâir mukaddesata yönelmesi. Kalb isteği ile gösterilen ciddi gayret. * Allah indinde makbul ve mübârek bir kimsenin mânevi yardımı ile birisini koruması, yardım etmesi. * Tabiî şevk ve meyil ve heves. * Lütuf, yardım.)	İşāret bu iki āyet taḥḳīḳında budur ki bedürüstī, ol (6) erenler-içün ki ṭāliblerüñ ḳavīleridür, naşībleri var ṭaleblerinden şıdḳları ḳadar ve ictihādda erlik-(7)leri ḳadar, şol nesneden ki anları terk eyledi daḫı yaḳın ḳavümleri ki olar meşāyıḫlar (8) ve Tañrı'çun ḳardaşlar ve ṭaleb üzere muʿāvinler ve terkeleri, dīn içinde sīretleri ve ʿāl-ı himmet-(9)lerinüñ endādı ve ol yüce vilāyetlerinüñ mevāhibleridür. [35b]	(SAYFA;69)
ʿAlī:	Hz. Ali (r.a). Ebû-Tâlib'in oğlu ve Peygamberimizin dâmâdı ve amcazâdeleri, dördüncü halîfe. İlk Müslümanlardan olma şerefine nail olmuş ve peygamberimizin damadı olmuştur.	(8) Ve daḫı ʿAlī raḍıya'l-lāhu ʿanh didi ki "Ben ʿibādet ḳılmadum bir rabbe ki görmedüm". **[111a]** Ancılayın şehīdleri taḳdīm itmek, daḫı cāyiz degül ki bu şehīdler (18) ʿÖmer, ʿOṣmān ve ʿAlī	(SAYFA;220) (SAYFA;119) (SAYFA;204)

		radıya'l-lāhu ʿanhum. **[60b]**	
ʿālī̄:	(A.) Büyük, yüksek, şerif, celil, aziz olan. *Üstün. Yüce. Çok büyük. Meşhur. Necib. **Yüce, ulu.	[349b] (1) tevekkül idem ki ol sizi daʿvet itdügüm cihete size tevfīḳ vire ki ol delālet olunan (2) kerīm maḳāmları ve ʿālī̄ dereceleri ḥāṣıl ḳılasız. **[261a]** Bunda ḫavāṣṣa beşāret var ki anlar dirler, "Bir kimse ki cins-ı beşerden (8) bunuñ gibi ʿālī̄ mertebeye irişe istiḳlāl-ile, iḫtimāli var ki biz daḫı aña mütābaʿat (9) ḳılmaġ-ıla aña ulaşavuz". **[328b]**	(SAYFA;697) (SAYFA;520) (SAYFA;655) (SAYFA;519) (SAYFA;175) (SAYFA;655) (SAYFA;639) (SAYFA;16) (SAYFA;283) (SAYFA;25) (SAYFA;140) (SAYFA;196) (SAYFA;695) (SAYFA;525) (SAYFA;311) (SAYFA;675) (SAYFA;37) (SAYFA;686) (SAYFA;445) (SAYFA;445) (SAYFA;273) (SAYFA;198) (SAYFA;617) (SAYFA;93)
ʿālim:	(A.) Bilen. İlmi olan. Hoca. Bilen, bilgili. * Çok şey bilen. * Çok okumuş, bilgiç. * İlim ile uğraşan. Hoca.	(6) Zīre cāhil oldur ki Allāh'ı bilmez ve anı ṭaleb itmez ve ʿālim oldur ki Allāh'ı bilür anı ṭaleb (7) ider ".	(SAYFA;529) (SAYFA;7) (SAYFA;161) (SAYFA;265) (SAYFA;256) (SAYFA;55) (SAYFA;408) (SAYFA;63) (SAYFA;111) (SAYFA;13) (SAYFA;6) (SAYFA;142) (SAYFA;13) (SAYFA;106) (SAYFA;100) (SAYFA;265) (SAYFA;12) (SAYFA;5) (SAYFA;150)

			(SAYFA;668) (SAYFA;100) (SAYFA;499) (SAYFA;150) (SAYFA;721) (SAYFA;252) (SAYFA;101) (SAYFA;303)
ʿālim:	(A.) Bilen, bilgili. * Çok şey bilen. * Çok okumuş, bilgiç. * İlim ile uğraşan.	[207b] (1) ki ḥayy ü ḳayyūmdur, semīʿ u baṣīrdür, ʿālim ü ḳādirdür, mürīd ü mütekellimdür.	(SAYFA;413) (SAYFA;655)
ʿalīm:	(A.) Bilen. İlmi, ebedi ve ezeli olan Cenab-ı Hak. (Kur'an-ı Kerim'de bu isim 126 kerre zikredilir.)	ṕes, ol (8) Allāh semīʿdür, nefsüñ kelāmın işidür, daḫı ʿalīm, ḳullaruñ mizācın bilür, anlara żarar olacaḳ (9) nesneyi defʿ ider ve menfaʿat olacaḳ nesneleri virür.	(SAYFA;694)
ʿalīm:	Va’l-lāhu ʿalīm: (A.) Allah en doğrusunu bilir. Her şeyi bilen ilmi ezeli ve ebedi olan Allah en doğrusunu bilir.	Va’l-lāhu ʿalīm .	(SAYFA;532)
ʿalīm:	(A.) Bilen. İlmi olan. Bilen, bilgili. * Çok şey bilen.	Yaʿnī, Firʿavn-ı nefs (17) didi ki getürüñ baña her sāḥiri ki ʿalīm ola şeyāṭīnden ve mütemerrid nefslerden ki sāhire (18) olalar vesāvisler-ile ve ḫaṭavāt-ı nefs-ile ve düzme keleciler-ile.	(SAYFA;699) (SAYFA;682) (SAYFA;655)
ʿalīm:	(A.) Bilen. İlmi, ebedi ve ezeli olan Cenab-ı Hak. (Kur'an-ı Kerim'de bu isim 126 kerre zikredilir.)	Gördiler kim bu ʿālemde gendülerüñ bir ilāhları var kim ḳādir’dür, ḥayy’dür, ʿalīm’dür, (2) daḫı semīʿ u baṣīr’dür, mütekellim’dür, murīd’dür, bāḳī’dür.	(SAYFA;59) (SAYFA;555) (SAYFA;683) (SAYFA;151) (SAYFA;380) (SAYFA;642) (SAYFA;362) (SAYFA;583) (SAYFA;90) (SAYFA;96) (SAYFA;132)

			(SAYFA;224) (SAYFA;277) (SAYFA;640) (SAYFA;604) (SAYFA;165) (SAYFA;633) (SAYFA;638) (SAYFA;260) (SAYFA;197) (SAYFA;197) (SAYFA;75) (SAYFA;547) (SAYFA;319) (SAYFA;347) (SAYFA;37) (SAYFA;611) (SAYFA;35) (SAYFA;294) (SAYFA;15) (SAYFA;17) (SAYFA;681) (SAYFA;139) (SAYFA;181) (SAYFA;542) (SAYFA;80) (SAYFA;371) (SAYFA;393) (SAYFA;388) (SAYFA;136) (SAYFA;181) (SAYFA;247) (SAYFA;572) (SAYFA;190) (SAYFA;331) (SAYFA;154) (SAYFA;94)
ʿālim-i rabbānī:	(F.) Rabbe âit bilgileri bilenler. Cenab-ı Hakk'a dair ve müteallik ilmi bilenler. İlâhî ilme vakıf olanlar. * Ârif-i Billâh olan, ilmi ile amel eden âlim. ** Hakkı ve yaratıcıyı bilip O'nu bilme ilmine sahip olanlar.	Yaʿnī, biz taḥḳīḳ Tevrāt indürdük ki anuñ (12) içinde nūr-ı hüdā var ki enbiyālar anuñ-ıla ḥükm eylediler, aña münḳād u muṭīʿ oluban, anlara kim (13) Yahūdilerdi daḫı ʿālim-i rabbānīler	(SAYFA;251)

		anuñ-ıla ḥükm eylediler.	
ʿāliye:	(A.) Yüksek, yüce. Şerif ve aziz olan.	(9) Yaʿnī, "Eyit yā Muḥammed, size Allāhu Taʿālā mı destūr virdi ki bu ʿāliye maḳāmlardan iʿrāż idüp (10) anı ġabrüñüze ḥavāle ḳılasız daḫı dünyāya ve anuñ zīnetlerine meyl idesiz.	(SAYFA;691)
ʿāliyye:	(A.) Yüce, yüksek. *Derece bakımından yüksek. (naḳıyy: (A.) Pak, temiz, nazif.)	Siz andan nefsüñüz üzere ḥarām ḳılduñuz, (5) nefslerüñüz ḫaḳḳından, ʿaḳluñuz ḫalalinden ve himmetüñüz ḥaḳāretinden; daḫı ḥalāl ḳılduñuz ol (6) erbāb-ı ḳulūb üzere ki naḳıyyedür ve ʿaṣḥāb-ı himmet üzere ki ʿāliyyedür.	(SAYFA;691)
ʿaliyy:	(A.) Necip, büyük, yüksek, meşhur, namdar, ünlü.	Ol metāʿı ḥasen maḳāmlarda teraḳḳī ḳılmaḳdur, bu (18) sıflīden ʿılviyyāta ve ol maḳām-ı ʿılvīden ol ḥażrete ki ʿaliyy ü kebīrdür.	(SAYFA;713)
ʿallām-ı ġuyūb:	(F.) Esma-i Hüsnadandır. Bütün gaybları, geçmişi, geleceği, hazırda olmayanı, dünyadakileri, âhirettekileri ve her şeyi bilen Cenab-ı Hak.	Yaʿnī, nefs ṣıfātları-y-ıla didiler ki "Yā Hūd-ı ḳalb, bize bir ḥuccet ü burhān-ıla gelmedüñ (11) ki anuñ-ıla ol didügüñ nesnelere istidlāl idevüz ki ol ḥaḳdur ve ṭarīḳ-i ḥaḳdur, ḥaḳḳa (12) anuñ-ıla vaṣl olınur, daḫı bir vāridāt-ı ḥaḳḳ-ıla gelmedüñ ki ol ḳalb üzere ʿallām-ı ġuyūbdan (13) vārid	(SAYFA;737)

		ola, nefs anı tekẕīb itmekde ʿāciz ḳala.	
ʿalm:	ʿayın, lam ve mim harfleriyle ʿaleyhi’s-selām sözünün kısaltmasıdır. ((A.) Selâm onun üzerine olsun, meâlinde söylenen söz.** Allah’ın selamı üzerine olsun. Genellikle peygamberlere edilen dua sözüdür. *Peygamberimiz Hazret-i Muhammed'in (s.a)ismini duyunca söylenmesi sünnet olan bir duâdır. Sela O’nun üzerine olsun, Allah’ın selamı, esenliği O’nun üzerine olsun anlamında söylenen dua sözüdür.)	(15) ṕes,didügi elif-ile Allāhu Taʿālā’ya işāretdür ve lām-ıla Cebrāʾīl’e işāretdür ʿalm (ʿaleyhi’s-selām) ve rā-y-ile Resūl’e (16) işāretdür ʿaleyhi’s-selām. **[357a]**	(SAYFA;712) (SAYFA;712) (SAYFA;71) (SAYFA;712) (SAYFA;712) (SAYFA;71) (SAYFA;296) (SAYFA;457) (SAYFA;296) (SAYFA;600) (SAYFA;84) (SAYFA;97) (SAYFA;218) (SAYFA;239) (SAYFA;365) (SAYFA;651) (SAYFA;323) (SAYFA;84) (SAYFA;204) (SAYFA;199) (SAYFA;273) (SAYFA;420) (SAYFA;707) (SAYFA;308) (SAYFA;718) (SAYFA;102) (SAYFA;474) (SAYFA;717) (SAYFA;415) (SAYFA;634) (SAYFA;235) (SAYFA;361) (SAYFA;720) (SAYFA;215) (SAYFA;609) (SAYFA;114) (SAYFA;202) (SAYFA;331) (SAYFA;460) (SAYFA;502) (SAYFA;457) (SAYFA;418) (SAYFA;725)

			(SAYFA;551) (SAYFA;102) (SAYFA;44) (SAYFA;306) (SAYFA;358) (SAYFA;457) (SAYFA;107) (SAYFA;404) (SAYFA;638) (SAYFA;429) (SAYFA;151) (SAYFA;426) (SAYFA;308) (SAYFA;570) (SAYFA;667) (SAYFA;296) (SAYFA;240) (SAYFA;651) (SAYFA;651) (SAYFA;749) (SAYFA;629) (SAYFA;669) (SAYFA;423) (SAYFA;304) (SAYFA;204) (SAYFA;670) (SAYFA;195) (SAYFA;498) (SAYFA;349) (SAYFA;207) (SAYFA;370) (SAYFA;541) (SAYFA;199) (SAYFA;496) (SAYFA;656) (SAYFA;274) (SAYFA;274) (SAYFA;214) (SAYFA;372) (SAYFA;361) (SAYFA;237) (SAYFA;269) (SAYFA;309) (SAYFA;188) (SAYFA;473)

			(SAYFA;496) (SAYFA;502) (SAYFA;525) (SAYFA;44) (SAYFA;366) (SAYFA;367) (SAYFA;758) (SAYFA;487) (SAYFA;331) (SAYFA;500) (SAYFA;715) (SAYFA;230) (SAYFA;72) (SAYFA;72) (SAYFA;473) (SAYFA;638) (SAYFA;362) (SAYFA;304) (SAYFA;275) (SAYFA;337) (SAYFA;459) (SAYFA;745) (SAYFA;239) (SAYFA;671) (SAYFA;356) (SAYFA;612) (SAYFA;712) (SAYFA;188) (SAYFA;44) (SAYFA;202) (SAYFA;275) (SAYFA;473) (SAYFA;331)
ʿām:	(A.) (A.ʿāmm): Herkes, genel, sıradan. *Herkese âit. Umuma âit. Hususi ve bazılara mahsus olmayan. Umumi.	(10) Ol ʿām oldı, andan ötrü didi ki AK, ol ḫālıḳlıġı (11) ve ḳadem-ı ḳuvveti-y-le. **[329a]** (17) Uşbu nesne bir muṣībetdür ki ʿām olmışdur, ola ki bu ṭarīḳ daḫı evāyilde bir ṭarīḳdi ehlvār-iken (18) şimdi münderis oldı, eṣeri ḳalmadı, adı	(SAYFA;656) (SAYFA;300) (SAYFA;300) (SAYFA;252) (SAYFA;255) (SAYFA;266) (SAYFA;461) (SAYFA;270) (SAYFA;143) (SAYFA;104) (SAYFA;691)

		söyletür, ḥaḳīḳatın Allāh bilür. **[151a]**	
ʿāma:	Kör. Gözü görmeyen.	[183a] (1) Uşbu nesne ġāyet tevbīḫ ü tehdīddür ʿāma ve ḫāṣa tā ki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ġaḍabından emīn olmayalar.	(SAYFA;364)
ʿamāl:	(A.) (Amel. C.) Ameller. İşler. Yapılan hayırlar.	Size mükāfāt-ıla yā mücāzāt-ıla ḫaber virür, (15) luṭf yöninden yā ʿanef yöninden ḳılduġuñuz ʿamālüñ nefʿi ṣıdḳ-ıla bizdin rücūʿ (16) itdügüñüz vaḳtin, yā itdügüñüz ʿamelüñ żarar-ıla meyl idüp bizden ġayrıya göñül (17) dolandurduguñuz-içün.	(SAYFA;673)
ʿamā-yı ḳalb:	(F.) Kalb körlüğü. * Manevi körlük, cahillik, bilgisizlik.	Yaʿnī, ol (10) gün ki ehl-i maʿrifet-ile ehl-i inkār ḥaşr idevüz kim andan ol ehl-i inkāra diyevüz ki "Ḳanı (11) ol şürekālaruñuz ki gendü zuʿmuñuzca anları bize şerīk ḳılurduñuz ol hevādan dünyādan, (12) çün siz anları Allāh'a şerīk ḳılduñuz anlaruñ olmadı ol ibtilālarınuñ niceleri ol (13) ʿamā-yı ḳalb-ile ".[163a]	(SAYFA;324)
ʿamel:	İş. Çalışma. Bir emri veya vazifeyi yerine getirme. * Dini bir emri yerine getirme, tatbik etme. İtaat. İbâdet.	(11) Aña işāret ḳılur kim bedürüstī, nefs bu ṭabʿi-y-ile incinür, bu beden cevāriḥler tekālif-ı (12) şerʿ-ile ʿamel itdüklerinden. [364a] (13) ṕes, ʿilm u ʿamel ḳaçan bu maʿrifetlerden ḫālī olsa	(SAYFA;726) (SAYFA;103) (SAYFA;103) (SAYFA;343) (SAYFA;440) (SAYFA;440) (SAYFA;161) (SAYFA;521) (SAYFA;75) (SAYFA;110)

		daḫı ḳuvvet ü iḫlāṣdan berī olsa ol ikisi ṣāḥibine (14) dünyā maḥabbetin ve anuñ riyāseti maḥabbetin celb ider ve anuñ şehvātların ve leẕẕātların ḳalbe ṭoldurur anı (15) gözsüz ve ṣaġır ḳılur. [52b]	(SAYFA;153) (SAYFA;391) (SAYFA;443) (SAYFA;716) (SAYFA;610) (SAYFA;521) (SAYFA;5) (SAYFA;268) (SAYFA;622) (SAYFA;590) (SAYFA;160) (SAYFA;584) (SAYFA;720) (SAYFA;757) (SAYFA;751) (SAYFA;57) (SAYFA;590) (SAYFA;510) (SAYFA;344) (SAYFA;667) (SAYFA;6) (SAYFA;153) (SAYFA;73) (SAYFA;409) (SAYFA;344) (SAYFA;25) (SAYFA;273) (SAYFA;103) (SAYFA;712) (SAYFA;6) (SAYFA;103) (SAYFA;103) (SAYFA;103) (SAYFA;618) (SAYFA;140) (SAYFA;724) (SAYFA;724) (SAYFA;444) (SAYFA;751) (SAYFA;110) (SAYFA;692) (SAYFA;37) (SAYFA;588) (SAYFA;390) (SAYFA;751)

			(SAYFA;14) (SAYFA;268) (SAYFA;416) (SAYFA;161) (SAYFA;157) (SAYFA;228) (SAYFA;440) (SAYFA;190) (SAYFA;665) (SAYFA;348) (SAYFA;640) (SAYFA;509) (SAYFA;479) (SAYFA;488) (SAYFA;271) (SAYFA;721) (SAYFA;392) (SAYFA;631) (SAYFA;757) (SAYFA;74) (SAYFA;152) (SAYFA;382) (SAYFA;759) (SAYFA;102) (SAYFA;581) (SAYFA;6) (SAYFA;521) (SAYFA;720) (SAYFA;397) (SAYFA;430) (SAYFA;730) (SAYFA;441) (SAYFA;648) (SAYFA;443) (SAYFA;730) (SAYFA;610) (SAYFA;531) (SAYFA;622) (SAYFA;140) (SAYFA;110) (SAYFA;162) (SAYFA;639) (SAYFA;712) (SAYFA;720) (SAYFA;30)

			(SAYFA;30) (SAYFA;441) (SAYFA;103) (SAYFA;6) (SAYFA;160) (SAYFA;727) (SAYFA;692) (SAYFA;110) (SAYFA;162) (SAYFA;517) (SAYFA;165) (SAYFA;417) (SAYFA;607) (SAYFA;547) (SAYFA;460) (SAYFA;294) (SAYFA;547) (SAYFA;344) (SAYFA;699) (SAYFA;159) (SAYFA;700) (SAYFA;84) (SAYFA;607) (SAYFA;85) (SAYFA;441) (SAYFA;662) (SAYFA;676) (SAYFA;250) (SAYFA;112) (SAYFA;730) (SAYFA;587) (SAYFA;632) (SAYFA;632) (SAYFA;413) (SAYFA;394) (SAYFA;417) (SAYFA;440) (SAYFA;440) (SAYFA;271) (SAYFA;585) (SAYFA;440) (SAYFA;720) (SAYFA;370) (SAYFA;705) (SAYFA;43)

			(SAYFA;250) (SAYFA;722) (SAYFA;61) (SAYFA;61) (SAYFA;342) (SAYFA;76) (SAYFA;286) (SAYFA;53) (SAYFA;631) (SAYFA;100) (SAYFA;246) (SAYFA;727) (SAYFA;172) (SAYFA;640) (SAYFA;626) (SAYFA;106) (SAYFA;47) (SAYFA;730) (SAYFA;626) (SAYFA;57) (SAYFA;219) (SAYFA;720) (SAYFA;625) (SAYFA;259) (SAYFA;580) (SAYFA;217) (SAYFA;376) (SAYFA;14) (SAYFA;329) (SAYFA;625) (SAYFA;720) (SAYFA;597) (SAYFA;684) (SAYFA;287) (SAYFA;666) (SAYFA;394) (SAYFA;287) (SAYFA;417) (SAYFA;684) (SAYFA;344) (SAYFA;666) (SAYFA;376) (SAYFA;288) (SAYFA;517) (SAYFA;161)

			(SAYFA;665) (SAYFA;640) (SAYFA;162) (SAYFA;287) (SAYFA;463) (SAYFA;482) (SAYFA;533) (SAYFA;623) (SAYFA;290) (SAYFA;74) (SAYFA;424) (SAYFA;424) (SAYFA;754) (SAYFA;620) (SAYFA;61) (SAYFA;489) (SAYFA;376) (SAYFA;639) (SAYFA;47) (SAYFA;287) (SAYFA;716) (SAYFA;353) (SAYFA;580) (SAYFA;342) (SAYFA;443) (SAYFA;376) (SAYFA;440) (SAYFA;631) (SAYFA;60) (SAYFA;583) (SAYFA;125) (SAYFA;6) (SAYFA;692) (SAYFA;640) (SAYFA;639) (SAYFA;6) (SAYFA;69) (SAYFA;639) (SAYFA;484) (SAYFA;684) (SAYFA;75) (SAYFA;673) (SAYFA;212) (SAYFA;684) (SAYFA;142)

			(SAYFA;684)
ʿamel-i Şeytān:	(F.) Şeytan'ın amellerinden. Şeytan'ın işlerinden.	Ve laḥm u ḫınzīr her murdār u ḥarām fiʿldür ki ol ʿamel-i (9) Şeytān'dandur.	(SAYFA;398) (SAYFA;287)
ʿamel-i ṣāliḥ:	(F.) Salih amel. Allah rızâsına uyan hayırlı amel. Günahlardan uzak olan iş, fiil.	[261a] (1) ol müştaḳ ola, bir ṣıfat-ıla ṣıfātlarından bunuñ-ıla ki ol ṣıfatıla muttaṣıf oluṕ anuñ-ıla (2) müteḫalliḳ olalar, anuñ-ıla muttaṣıf olmaḳ görklü niyyātlar-ıla ʿamel-i ṣāliḥ ḳılmaḳdur ṣıfat-ı (3) ḫāliḳıyyet-ile bu ṣıfat-ıla muttaṣıf olmaḳ budur ki nikāḥ idüṕ evlendügi tevālüd tenāsül-içün (4) ola ḫāliḳden ḫilāfet-ile.	(SAYFA;520) (SAYFA;650) (SAYFA;528) (SAYFA;288) (SAYFA;442) (SAYFA;734) (SAYFA;160) (SAYFA;534) (SAYFA;203) (SAYFA;637) (SAYFA;718) (SAYFA;234) (SAYFA;662) (SAYFA;155) (SAYFA;160) (SAYFA;160)
ʿamel-i āḫiret:	(F.) Ahiret ameli. Ahireti kazanmak için Allah'ın rızasına uygun ameller. Âhirete ait amel.	Bu işāret-(8)dür aña ki her kimse ki ʿamel-i āḫiret ḳıla, murādı Allāh rıżāsı olmaya, anuñ ʿameli ve maṭlūbı (9) bāṭıl olur.	(SAYFA;720)
ʿamel-i birr:	(F.) İn'âm ve ihsan etme. *Günahtan çekinmek. * Takvâ ile amel etmek. * Amel-i sâlih, iyi amel.	Yaʿnī, ipe yapışuñ, ṭaġılmañ; zīre ʿamel-i birre ve vesāyıṭ-ı ḳurba iʿtiṣām ḳılmaġı (2) terk itmek, elbette teferruḳ vācib ḳılur, ẓāhirde ve bāṭında.	(SAYFA;9)
ʿamel-i necāt:	(F.) Kurtuluş, selâmet için yapılan ameller. *Allah'ın rızasına uygun, Allah'ın sevmediği halden kurtulmaya vesile olan ameller. (tevfīḳ: (A.) Uygun düşürme. * Uydurma. Muvafık kılma. * Cenab-ı Hakkın kuluna yardım etmesi.)	Yaʿnī, çün ol ʿaẕāb-ıla emrümüz geldi Ṣāliḥ-i ḳalbi ḳurtarduḳ daḫı anuñ-ıla īmān (10) getürenleri, rūḥ u sırdur, daḫı bularuñ tābiʿī beden ü cevāriḥ gibi, teraḥḥum idüṕ ʿamel-i necāta tevfīḳ (11) virmeg-ile.	(SAYFA;741)
ʿamel-i ḥasene:	(F.) İyilik. Güzellik. Hayırlı	Buyurdı ki "Her kim ki	(SAYFA;409)

	amel. Allah rızasına çok uygun iş.	bir ʿamel-i ḥasene işlese aña on, (13) ol ḳadar ecr var ol ḥasene-ı fiʿle getürmedin.	
ʿamel-i şerr:	(F.) Allah'ın rızasına uygun olmayan işler, ameller. * Allaha isyan, emirlerine uymama, muhalif hareket etme.	Yaʿnī, sen (18) melūl olmaġıl ol ehl-i saʿādet nefslerinden ʿamel-i şerr geldüg-içün.	(SAYFA;729)
ʿamā:	ʿamā//ʿamī: (A.) Kör. Gözü görmeyen. * Manevi körlük, cahillik, bilgisizlik.	Yaʿnī, yā Muḥammed, seni tekẕīb idüp inanmazlarsa ol tekẕībleri (4) ol istiʿdādlarını fesāda virdükleri neticesidür ki anlaruñ ḳalblerine şamem ve ʿamā ḥāṣıl (5) olmışdur. **[343a]**	(SAYFA;684)
ʿāmil:	(A.) Yapan. İşleyen. *Sebep. * Yönetici, sorumlu. * Vâli.	Beyānı budur ki Allāhu Taʿālā çün diledi ki senüñ şaḫṣuñı yarada nuṭfe-(11)den raḥmde ḳonılmışdur rūḥuñı ʿāmil dikdi ḫalīfe ḳılmaġ-ıla, tā ol eyyām-ı ḥalde nuṭfede (12) mutaṣarrıf ola ol nuṭfeyi ʿālem-ı ṣaġīr ḳıla ki münāsib ola ʿālem-i kebīre bedenī bu yir meṣābe-(13)sinde ola, başı gök meṣābesinde ola ve ḳalbi ʿarş meṣābesinde ola ve sırrı kürsi (14) meṣābesinde ola.	(SAYFA;451)
ʿanā:	ʿanāʾ//ʿanā: (A.) Zahmet, meşakkat, güçlük, zorluk.	ilā āyeh "didügi delālet (7) ḳılur ki her ġamm u vehm ve belā vu ʿanā ve miḥnet ü muṣībet ki müʾminlere irişür, günāhlarını keffāret (8) ve göñüllerine taṭhīr ve ervāḥlarına taḫlīṣ (9) ve devletden ve feraḥ u	(SAYFA;27)

		sürūrdan ve arzūları dünyede ḥāṣıl olmaḳdan küfrānlarına sebeb (10) ve ṭuġyānlarına ziyādeliḳ ve ḫıẕlānlarına ġurūr ve göñüllerine körlik ve nefslerine (11) temerrüd ve ervāḥlarına yoḳluḳ ḥāṣıl ḳılur.	
ʿanāṣır:	(A.) (Unsur. C.) Unsurlar. Bir şeyin meydana gelmesine sebeb olan temel esaslar.	[226b] (1) ʿanāṣırdan ġalīẓiraḳdur.	(SAYFA;451)
ʿanāṣır:	(A.) (Unsur. C.) Unsurlar. Bir şeyin meydana gelmesine sebeb olan temel esaslar. * Elementler. ʿanāṣır-ı erbaʿ: (Dört unsur) Dört unsur: Toprak, hava, su, nur (veya ateş).	ṕes, ol ol miʿrācuñ ćıḳacaḳ derecesi dörtdür ḳıyāmdur rukūʿdur (9) sücūddur teşehhüddür derekāt miḳdārı üzere ki anuñ-ıla indürildi maḳām-ı ʿillīnden (10) ve ol ʿālemler rabbinüñ civārından ol esfel-ı sāfilīne ki beden ḳālibidür ve ol ḳālib ol (11) dört ʿanāṣırdan yaradılmışdur ve ol ʿanāṣırdan mütevellid olan daḫı dört ḳısm üzere-(12)dür, her ḳısmuñ maḫṣūṣ bir ẓulmeti var ki seni Ḥaḳḳ'ı müşāhede ḳılmaḳdan menʿ ider.	(SAYFA;227) (SAYFA;227)
ʿanāṣır-ı erbaʿadur:	ʿanāṣır-ı erbaʿ: (F.) (Dört unsur) Dört unsur: Toprak, hava, su, nur (veya ateş).	(19) Ve bişinci; ecsām-ı müfrededür ki ol ʿanāṣır-ı erbaʿadur.	(SAYFA;450) (SAYFA;660) (SAYFA;73)
ʿanāʾ:	(A.) Zahmet, meşakkat, güçlük, zorluk.	Yaʿnī, (7) eger size bir şiddet belā ve zaḥmet üʿanāʾ yā hezīmet irişse.	(SAYFA;121) (SAYFA;125)
ʿanef:	(A.) Kabalık (inceliğin zıddıdır).	Size mükāfāt-ıla yā mücāẕāt-ıla ḫaber virür, (15) luṭf yöninden yā ʿanef yöninden ḳılduġuñuz ʿamālüñ	(SAYFA;673)

		nefʿi ṣıdḳ-ıla bizdin rücūʿ (16) itdüğüñüz vaḳtin, yā itdüğüñüz ʿamelüñ żarar-ıla meyl idüṕ bizden ġayrıya göñül (17) dolandurduguñuz-içün.	
ʿanh:	(A.) Ondan. (İşaret zamiri).	(4) Tā ki didi ʿĀyişe ḥaḳḳında rḍ (raḍıya'l-lāhu ʿanh) "sāyir nisā üzere fażlı olmaġ-ıla dīnüñüzüñ üç baḫşde iki baḫşın (5) bundan aluñ ".	(SAYFA;92) (SAYFA;220) (SAYFA;120) (SAYFA;599) (SAYFA;720) (SAYFA;96) (SAYFA;577) (SAYFA;534) (SAYFA;207) (SAYFA;82) (SAYFA;394) (SAYFA;82) (SAYFA;185) (SAYFA;599) (SAYFA;189) (SAYFA;185) (SAYFA;204) (SAYFA;140) (SAYFA;130)
ʿanhum:	(A.) Onlardan (mânasına işaret zamiri).	Ancılayın şehīdleri taḳdīm itmek, daḫı cāyiz degül ki bu şehīdler (18) ʿÖmer, ʿOṯmān ve ʿAlī raḍıya'l-lāhu ʿanhum.	(SAYFA;119)
ʿaẕāb:	Dünyada işlenen suç ve kabahate karşılık olarak âhirette çekilecek ceza. * Eziyet. Büyük sıkıntı. Şiddetli elem. * Afet. Kur'an-ı Kerim'de geçtiği üzere hatalarından ve Allah'a asi olmalarından ötürü bazı kavimlerin üzerine gelen afetler.	(13) Anlaruñ saʿādetleri ʿalāmeti-y-di ki ʿaẕāb olara añsuz gelmedi; nite ki ayuḳ ḳavme geldi.[354b] ṕes, bundan (8) ötrü resūller gönderdi beşāret idüṕ bu nesneleri umdurucı olmaġ-ıla ve andan münḳaṭıʿ (9) oluṕ maḥrūm ḳalmaḳdan ḳorḳuducı olmaġ-ıla ve	(SAYFA;707) (SAYFA;193) (SAYFA;350) (SAYFA;350) (SAYFA;248) (SAYFA;470) (SAYFA;22) (SAYFA;22) (SAYFA;134) (SAYFA;577) (SAYFA;637) (SAYFA;247) (SAYFA;267)

		daḫı ol ʿaẕāblar-ıla ki bularuñ-ıçun (10) yaraḳlanmışdur.[97b]	(SAYFA;315) (SAYFA;416) (SAYFA;505) (SAYFA;140) (SAYFA;686) (SAYFA;566) (SAYFA;707) (SAYFA;275) (SAYFA;561) (SAYFA;21) (SAYFA;11) (SAYFA;11) (SAYFA;497) (SAYFA;627) (SAYFA;627) (SAYFA;582) (SAYFA;180) (SAYFA;51) (SAYFA;111) (SAYFA;566) (SAYFA;389) (SAYFA;310) (SAYFA;728) (SAYFA;234) (SAYFA;588) (SAYFA;731) (SAYFA;477) (SAYFA;310) (SAYFA;233) (SAYFA;751) (SAYFA;566) (SAYFA;566) (SAYFA;470) (SAYFA;607) (SAYFA;640) (SAYFA;307) (SAYFA;338) (SAYFA;248) (SAYFA;606) (SAYFA;677) (SAYFA;440) (SAYFA;546) (SAYFA;751) (SAYFA;250) (SAYFA;716)

			(SAYFA;598) (SAYFA;613) (SAYFA;620) (SAYFA;440) (SAYFA;582) (SAYFA;691) (SAYFA;744) (SAYFA;728) (SAYFA;467) (SAYFA;753) (SAYFA;753) (SAYFA;54) (SAYFA;21) (SAYFA;627) (SAYFA;279) (SAYFA;12) (SAYFA;744) (SAYFA;547) (SAYFA;503) (SAYFA;745) (SAYFA;465) (SAYFA;568) (SAYFA;683) (SAYFA;447) (SAYFA;751) (SAYFA;745) (SAYFA;577) (SAYFA;319) (SAYFA;407) (SAYFA;747) (SAYFA;57) (SAYFA;57) (SAYFA;745) (SAYFA;749) (SAYFA;746) (SAYFA;731) (SAYFA;605) (SAYFA;714) (SAYFA;247) (SAYFA;320) (SAYFA;689) (SAYFA;689) (SAYFA;735) (SAYFA;245) (SAYFA;539)

			(SAYFA;399) (SAYFA;11) (SAYFA;750) (SAYFA;620) (SAYFA;334) (SAYFA;442) (SAYFA;620) (SAYFA;338) (SAYFA;731) (SAYFA;747) (SAYFA;612) (SAYFA;82) (SAYFA;723) (SAYFA;442) (SAYFA;677) (SAYFA;716) (SAYFA;751) (SAYFA;620) (SAYFA;728) (SAYFA;406) (SAYFA;324) (SAYFA;422) (SAYFA;716) (SAYFA;385) (SAYFA;546) (SAYFA;753) (SAYFA;481) (SAYFA;627) (SAYFA;632) (SAYFA;696) (SAYFA;539) (SAYFA;739) (SAYFA;739) (SAYFA;250) (SAYFA;619) (SAYFA;22) (SAYFA;689) (SAYFA;757) (SAYFA;315) (SAYFA;744) (SAYFA;506) (SAYFA;442) (SAYFA;670) (SAYFA;307) (SAYFA;561)

			(SAYFA;741) (SAYFA;406) (SAYFA;691) (SAYFA;335) (SAYFA;708) (SAYFA;111) (SAYFA;484) (SAYFA;716) (SAYFA;687) (SAYFA;668) (SAYFA;545) (SAYFA;455) (SAYFA;724) (SAYFA;727) (SAYFA;360) (SAYFA;669) (SAYFA;56) (SAYFA;4) (SAYFA;360) (SAYFA;236) (SAYFA;59) (SAYFA;754) (SAYFA;649) (SAYFA;714) (SAYFA;87) (SAYFA;23) (SAYFA;754) (SAYFA;111) (SAYFA;11) (SAYFA;688) (SAYFA;688) (SAYFA;54) (SAYFA;724) (SAYFA;326) (SAYFA;399) (SAYFA;328) (SAYFA;612) (SAYFA;505) (SAYFA;455) (SAYFA;594) (SAYFA;412) (SAYFA;505) (SAYFA;192) (SAYFA;740) (SAYFA;506)

			(SAYFA;711) (SAYFA;546) (SAYFA;247) (SAYFA;11) (SAYFA;149) (SAYFA;50) (SAYFA;97) (SAYFA;714) (SAYFA;57) (SAYFA;234) (SAYFA;708) (SAYFA;577) (SAYFA;696) (SAYFA;11) (SAYFA;337) (SAYFA;607) (SAYFA;539) (SAYFA;441) (SAYFA;462) (SAYFA;518) (SAYFA;335) (SAYFA;111) (SAYFA;450) (SAYFA;566) (SAYFA;350) (SAYFA;111) (SAYFA;696) (SAYFA;52) (SAYFA;615) (SAYFA;180) (SAYFA;236) (SAYFA;400) (SAYFA;416) (SAYFA;469) (SAYFA;415) (SAYFA;415) (SAYFA;469) (SAYFA;696) (SAYFA;11) (SAYFA;328) (SAYFA;291)
ġaḍab//ġażab:	ġaḍab//ġażab: (A.) Hiddet, öfke, dargınlık, kızgınlık.	Ammā ol ki merdūddur, anuñ (14) rücūʿı iḫtiyārsuzdur, bağlanmışdur selāsil-ile	(SAYFA;661) (SAYFA;689) (SAYFA;389) (SAYFA;353)

		ve aġlāl-ile yüzleri üzere cehennemde (15) sürinür, bu nesne Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳahrı ṣıfatınuñ ṣūretidür, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳahrı neṯīce-(16)lerindendür ki anuñ dünyāya müteʿallıḳ olduġı iḉindeki-y-ile daḫı ṣıfāt-ı nefs anuñ üzere (17) müstevlī olmaġ-ıla ḥarīṣ ve buḫldan ve kibrden daḫı ġaḍab u şehvetden ve ḥased ü (18) ḥıḳddan .[331b](yazma metinde bir varak atlamasından dolayı 330b olarak geçmektedir.)	(SAYFA;234) (SAYFA;12) (SAYFA;369) (SAYFA;369) (SAYFA;369) (SAYFA;154) (SAYFA;11) (SAYFA;469) (SAYFA;739) (SAYFA;728) (SAYFA;728) (SAYFA;566)
ġaḍab//ġażab:	ġaḍab//ġażab: (A.) Hiddet, öfke, dargınlık, kızgınlık.	İkinci ḥubb-ı dünyādur (9) ki ol dükeli kebāyirüñ maṭiyyesidür ; ḳatl gibi ve ẓulm u ġaḍab ve nehb ü seriḳa daḫı ribāʾ ve yetīm mālın (10) yimek ve zekātı menʿ itmek ve yalan ṭanuḳlıḳ, yā ṭanuḳlıġı gizleyüṕ virmemek ve yalan and iḉmek ve vaṣiyyetde (11) ḫayf itmek, daḫı ḥarāmı müsteḥill olmaḳ ve ʿahd ṣımaḳ ve buña beñzer nesneler… Bundan ötrü didi, Ḥaḳ Taʿālā; (12) AK.[45a]	(SAYFA;88)
ʿaẕābca:	(A.) Azab kadar. ʿaẕāb: (A.) Dünyada işlenen suç ve kabahate karşılık olarak âhirette çekilecek ceza. * Eziyet. Büyük sıkıntı. Şiddetli elem.	Yaʿnī, bize virdügüñ ʿaẕābca bulara iki ol ḳadar ʿaẕāb (15) virgil.	(SAYFA;440)
ʿaẕāb-ı buʿd:	(F.) Uzaklık azabı. Allah'tan	Yaʿnī, biz daḫı anları	(SAYFA;469)

	uzak olma ve Allah'ın rızasından uzaklaştırılmak azabı. Kişi haktan uzaklaştırılarak hatasında ısrarlı kılınır ve azaba müstehak olur. (buʿd: (A.) (C.: Eb'ad) Uzaklık. Baid olma. * Aralık.) (baʿid: (A.) (Bu'd. dan) Uzak. Irak. * Umulmadık.)	ol ʿaẕāb-ı (11) buʿd-ıla ʿuḳūbet ḳılduḳ ol ḥaḳḳa muḫālefet ḳıluṕ ṭabʿa muvāfaḳat ḳılduḳlarından ötrü.	(SAYFA;716) (SAYFA;751) (SAYFA;598) (SAYFA;696) (SAYFA;713) (SAYFA;707)
ʿaẕāb-ı elīm:	(F.) Çok acı veren, acıtan, ağrıtan azab, eziyet. Çok şiddetli ağrı veren eziyet, azab.	Yaʿnī, eger ḳıṕmayasız bu dünyā zindānından ve ol şehvātları (3) bendinden, iy ervāḥlar ve ḳulūblar ki rūḥānīlersiz, size ʿaẕāb ide ʿaẕāb-ı (4) elīm-ile ol envār-ı rūḥāniyyeyi bāṭıl ḳılmaġ-ıla ve ṣıfāt-ı nefsānīnüñ ẓulümātlarını (5) müstevlī ḳılmaġ-ıla ve ol yırtıcılıḳ ve şeyṭānīliḳ ṣıfātları ġālib olmaġ-ıla ve (6) ʿaẕāb-ı buʿd acısı-y-ıla ol ḥażret-ı rabbānīden.[300a]	(SAYFA;598) (SAYFA;565) (SAYFA;58) (SAYFA;290) (SAYFA;461) (SAYFA;203) (SAYFA;628) (SAYFA;276) (SAYFA;707) (SAYFA;51) (SAYFA;190) (SAYFA;76) (SAYFA;189) (SAYFA;473) (SAYFA;503) (SAYFA;662)
ʿaẕāb-ı nār:	(F.) Cehennem azabı, cehennemde yanmak. Ateşte yanmak, cehennem azabı.	Ḥaḳīḳatā, anlar meyl itmediler olara ki ẓulm (6) itdiler ve ol sizi "od ṭutar" didügi aña işāret ḳılur kim ẓālimlere meyl itmek ʿaẕāb-ı (7) nār vācib ḳılur kim gerek-ise olsun.	(SAYFA;758) (SAYFA;266) (SAYFA;76)
ʿaẕāb-ı ġalīẓ:	(F.) Çirkin azab. Çok çirkin azab ile cezalanmak. Çok şiddetli azab, eziyet. Çok ağır ve çok eziyet verici azab ile muamele edilmek.	Yaʿnī, biz anları ḳurtarduġumuz bizden (13) ol ʿināyet-ı sābıḳa-y-ılaydı ki şeḳāvetden ve ʿaẕāb-ı ġalīẓden ḳurtarduḳ.	(SAYFA;739) (SAYFA;739)
ʿaẕāb-ı cehālet:	(F.) Cehâlet, cahillik azabı. Cahillik ile mübtela kılmak.	[371b] (1) itmek ol cehālet muʿāmeleleri ḥarbesi-y-ile , tā ki sizi	(SAYFA;741)

		ʿaẕāb-ı ḳarīb ṭuta ki ol ʿaẕāb-ı cehāletdür.	
ʿaẕāb-ı ceḥīm:	(F.) Cehennemin cehîm tabakasında yanmakla cezalandırılmak. Çok çok yakıcı ateş ile cezalandırılmak. (ceḥīm//caḥīm: Şiddetli ve kat kat birbiri üzerine yanan ateş. Çukur yerde yanan ateş. * Cehennem'in bir tabakası.)	Ammā āḫiretde ḫasāreti budur ki cennāt-ı naʿīme girmekden ve rabb-ı kerīmüñ liḳāsından (10) ve ʿaẕāb-ı ceḥīmüñ necātından ḫāsir olur.	(SAYFA;243)
ʿaẕāb-ı ʿadāvet:	(F.) Husumet, düşmanlık azabı. *Kişide bir müslüman kardeşine husumet ve düşmanlık duyma hissinin hasıl olması. (ʿadāvet: (A.) Husumet, düşmanlık. Kin. buğz. Garaz.(Adâvet ve muhabbet, nur ve zulmet gibi zıttırlar. İkisi, mâna-yı hakikisinde olarak beraber cem olmazlar. Eğer muhabbet, kendi esbabının rüçhaniyetine göre bir kalbde hakiki bulunsa, o vakit adâvet mecazi olur; acımak suretine inkılâb eder.)	Yaʿnī, eger ol istiʿdād-ı (17) vilāyeti ve ḳurb-ı fesāda virüṕ nefslerüñ dünyā içindeki-y-le gendünüñ olsa ḳıyāmet (18) güninde küllī fidye vireydi ol ʿaẕāb-ı ʿadāveti ve buʿdı nefsinden defʿ itmek-içün.	(SAYFA;688)
ʿaẕāb-ı ʿaẓīm:	(F.) Kat'i azab. Büyük azab. Çok şiddetli ve büyük azab.	Andan ötrü sizi ʿaẕāb-ı ʿaẓīm ṭutardı ki (7) siz bunı cihāduñuzı dünyā-y-ıçun ḳıluṕ āḫiret ṣevābından maḥrūm ḳalurduñuz, belki üzerüñüze (8) iḳāb olınurdı.	(SAYFA;554) (SAYFA;668) (SAYFA;637) (SAYFA;637)
ʿaẕāb-ı ebedā:	(F.) Sonsuz azab. Sonu olmayan eziyet. * Ahirette Allah'ın emirlerine uymayan O'nun rızasına uygun olmayan halde bulunacakların, Allah'a inanmayanların karşılaşacağı ceza.	Yaʿnī, Ḥaḳḳ'ı ve Ḥaḳ ehlini (15) düşman ṭutmaḳ ʿaẕāb-ı ebedā münḳaṭıʿ olmaz.	(SAYFA;279)
ʿaẕāb-ı furḳat-ıla:	ʿaẕāb-ı furḳat//ʿaẕāb-ı fürḳat: (Firâk) Ayrılık azabı.	Yaʿnī, "Ben anları (14) ol sū-ı edebleri üzere	(SAYFA;497)

		ḳahr-ıla ṭutuṕ ʿaẕāb-ı furḳat-ıla teʾdīb iderem ”.	
ʿaẕāb-ı fürḳate:	ʿaẕāb-ı furḳat//ʿaẕāb-ı fürḳat: (Firâk) Ayrılık azabı. Hak'tan uzak kalmak, Hak'tan uzak bırakılmak azabı.	Şol kimseleri çün ki anlar (4) Ḥaḳḳ'a raġbet idicilerdür ve Ḥaḳ'dan ḳorḳıcılardur ki nā-gāh ʿaẕāb-ı fürḳate ve andan münḳaṭıʿ (5) olmaḳlıġa vāḳiʿ olavuz diyü.	(SAYFA;494)
ʿaẕāb-ı ihānet:	(F.) İhanet azabı. İhanet davranışı. İhanet ehli olmak. *Kafirlerin Allah'ın bunca nimetine ve lutfuna rahman Allah'a asi olmaları. (ihānet: (A.) (Hevn. den) Alçak ve hakir addedip itibar etmemek, kıymet vermemek. * Hainlik. Haksızlık. Kötülük.)	(6) Yaʿnī, ol reşş-ı nūr güninde biz bu kāfirler-içün ʿaẕāb-ı ihānet yaraḳlamaduḳ ol (7) saʿādetden maḥrūm olmaġ-ıla, çün ol nūr irişmeg-ile müʾminlere ikrām olundı, kāfirlere (8) andan maḥrūm olmaġ-ıla ihānet olundı.	(SAYFA;183)
ʿaẕāb-ı küfr:	(F.) Küfür azabı. Küfür ehli olmak durumu, bu hal ile asli hallerine zulm etmiş olma durumu. * Kafirlerin dünyadaki en şiddetli azabları küfür içerisinde bulunmalarıdır.	Yaʿnī, bular anlardur kim (7) buları yaratmazdan öñ biz bularuñ-içun ʿaẕāb-ı elīm yaraḳladuḳ ki ol ʿaẕāb-ı küfrdür; dünyede (8) ḳatl, āḫiretde ʿaẕāb-ı nār.	(SAYFA;76)
ʿaẕāb-ı muʿāyene:	(F.) Aşikar, gözle görülür azab. Açıkça azab. * Azabın açıkça görülmesi, afet ve cezanın açıkça görülmesi anı. (muʿāyene: (A.) Zâhir ve âşikâre olmak, görünmek, belli olmak.)	Zīre bunca ḳavmler īmān (5) getürdiler şol vaḳt ki ʿaẕāb-ı muʿāyene gördiler, buları ḳabladı Firʿavn gibi ḳavmi-y-le.	(SAYFA;707)
ʿaẕāb-ı muḳīm:	(F.) Sürekli ve daimi bir azab. Devamlı bir azab. Duran, sürekli, kesinleşmiş azab. (muḳīm: (A.) İkamet eden. Ayakta duran. * Okuyan. * Bir memlekette devamlı duran. * Fık: Vatanında veya vatanı sayılan bir yerde onbeş günden fazla kalan kimse. (18	Ve Ḥaḳ Taʿālā (2) buları ṭard eyledi, ol nifāḳları ve küfrleri şarṭ-ıla, olara ʿaẕāb-ı muḳīm vardur (3) ıraḳlıġ-ıla ve ḳaṭīʿat odı-y-ıla.	(SAYFA;615) (SAYFA;247)

	saatlik uzağa gidene "Misâfir" denir.) * Esmâ-i İlâhiyyeden olup "Her şeyi ayakta tutan, devam ettiren ve kayyumiyet sırrıyla bir an bile hiç bir şeyden alâkasız olmayan" meâlindedir.)		
ʿaẕāb-ı ḥafīf:	(F.) Ağır olmayan azab, şiddetli olmayan azab. Hafif azab.	Bunda aña (14) işāret ider kim ʿaẕāb iki dürlüdür; bir ʿaẕāb-ı ḥafīf ki ol şeḳāvet-i muḳaddere ʿaẕābıdur, (15) ḫalḳ yaradılmazdan öñ oldı.	(SAYFA;739)
ʿaẕāb-ı şedīd:	(F.) Çok şiddetli azab. Çok çok şiddetli azab, eziyet. (şedīd: (A.) Sert, sıkı, şiddetli. * Musibet, belâ.)	Ammā ehl-i inkārlara ki ġurūr ehlidür, degüldür dünyede ḳısmetleri (16) illā ẕillet ü iḥtiyāǵ ve āḫiretde ʿaẕāb-ı şedīd derekāt-ı nārda.	(SAYFA;449) (SAYFA;385)
ʿaẕāb-ı şirk:	(F.) Şirk azabı, şirke düşme azabı. *Bir kişi için en büyük azab ve zulüm şirk günahını işlemesidir, azab olarak da bu ona yeter. Burada anlatılmak istenen de şirke düşme anlamındadır.	(2) Yaʿnī, her kimden ki ol ʿaẕāb-ı şirk defʿ olundı, ol günde ki anda bir ḳavme şirk taḳdīr (3) olundı ve bir ḳavme tevḥīd taḳdīr olundı.	(SAYFA;320)
ʿaẕāb-ı ḳabr:	(F.) Kabir azabı. Kişinin kabirde göreceği azab, eziyet.	Belki ḥaşre degin kesilmez kāfirlerüñ ḫōḏ (9) ebedā kesilmez, anlara ol ʿaẕāb şiddet-ı nezʿ ebedā münḳaṭıʿ olmaz ki ḳatı ʿaẕāb ve incidici (10) ʿaẕāb oldur ʿaẕāb-ı ḳabr daḫı bu ḥālüñ netīcesidür; fehm eyle cidd-ile.	(SAYFA;369)
ʿaẕāb-ı ḳarīb:	(F.) Yakın azab. Çok yakın azab. * Azabın çok yakın olması şiddetli ve çok eziyetli olmasıdır. En yakın, hemen görülebilen azab ise kişinin cehalet içerisinde olmasıdır.	[371b] (1) itmek ol cehālet muʿāmeleleri ḥarbesi-y-ile , tā ki sizi ʿaẕāb-ı ḳarīb ṭuta ki ol ʿaẕāb-ı cehāletdür.	(SAYFA;741)
ʿaẕāb-ı ḳaṭīʿat:	(F.) Kesici ve yakıcı azab.	Yaʿnī, “Tīz ola, bilesiz	(SAYFA;751)

	Çok şiddetli acı verici azab.	(8) ki ol rüsvāy idici ʿaẕāb kime vāḳiʿ olur ki ol ʿaẕāb-ı buʿd ve ʿaẕāb-ı ḳaṭīʿatdur ”.	
ʿaẓamet:	(A.) Büyüklük. Cenab-ı Hakk'ın büyüklüğü.	Bedrüstī, Allāhu Taʿālā ḳavīdür, mücāzāt ḳılmaḳda ʿizzet ü (3) ʿaẓamet iẓhār itmeg-içün anuñ ʿaẓameti ve ʿiḳābı ḳatıdur aña kimse ṭāḳat getürmez.	(SAYFA;547)
ʿaẓamet:	(A.) Büyüklük. Ululuk, yücelik. *** Cenab-ı Hakk'ın büyüklüğü.	Bismi’l-lāhi’r-raḥmāni’r-raḥīm (9) AK ilā āyeh İşāret bunda budur ki bedürüstī ism-ı Allāh’ı (10) işitmek ki ol ism-ı ẕāt-ı ilāhīdür, anı vācib ḳılur ki işiden ḳalb-ile heybet ve (11) ʿaẓamet vefā ve ġaybet vāḳiʿ ḳıla ki gendüden ġāyib olup anuñ-ıla ḥużūr bula; ammā (12) raḥman-ı raḥīm işitmek ki bu iki ismi anuñ ṣıfāt-ı luṭfıdur bular ḥużūr vācib ḳılur aña (13) rücūʿ itmeg-ile bu ikinüñ şānı budur ki sāmiʿa beḳā ve ḳurbet ḥāṣıl ider her kime ki (14) ism-ı Allāh’ı işiddürse anı medhūş ḳılur, ṣıfat-ı celālin keşf itmeg-ile.	(SAYFA;208) (SAYFA;358) (SAYFA;444) (SAYFA;496) (SAYFA;547) (SAYFA;98) (SAYFA;52) (SAYFA;291) (SAYFA;732) (SAYFA;475) (SAYFA;308) (SAYFA;128) (SAYFA;365) (SAYFA;657) (SAYFA;425)
ʿaẓamet:	(A.) Büyüklük. Ululuk, yücelik. (celāl: (A.) (Celâlet) Nihâyet derecede büyüklük. Azamet. Hiddetlilik, hışım. * İlm-i Kelâm'da: Cenâb-ı Hakk'ın kahrının ve azametinin tecellisi, Cenâb-ı Hakk'ın	çün anlara ol nūr-ı cemāl irişmedi, reşāş vaḳtinde (19) ḳaldılar, ol ʿaẓamet ü celāl ḳahr odı içinde.[308a] Ol gündür ol ki ṣıfat-ı ḳahhāriyyet eṣeri (10) anda ẓāhir olur, hīç bir	(SAYFA;614) (SAYFA;318) (SAYFA;318) (SAYFA;425) (SAYFA;59)

	nev'deki tecellisi. Cenâb-ı Hak, vahdaniyyetine delil olacak çok şeyler yarattığından veyâ ihâtadan âli ve celil olduğu veya hislerle idrâk edilmekten celil olduğundan Celâl denir.)	vücūd anda bāḳī ḳalmaz; illā vücūd-ı ḥaḳīḳī Ḥaḳ Taʿālā'dır ki ben ʿizzüm ʿaẓametüm-ile (11) nidā ḳılam ki "AK ".[160a]	
vaʿẓ it-:	(A.) vaʿẓ: Vaaz, nasihat, öğüt. vaʿẓ it-: Nasihatte bulunmak, öğütte bulunmak. vaʿẓ: (a.i) 1. Bir kimseye, kalbini yumuşatacak, kendisini iyiliğe sevk edecek surette söz söyleme. 2. dînî öğüt. vaèô it: Nasihat et.	(11) AK. Yaʿnī, bu leẕẕāt-ı dünyā anları maġrūr ḳıldı, sen bulara vaʿẓ it ṣıdḳ-ı ṭālib-ile, (12) tā ki ṭālib-ı ṣādıḳ olalar, muḥarramātı terk ideler ki bular zındīḳlıḳ ḥāṣıl ider, andan öñdin ki (13) nefs ol ṭalebe ḳābil olan istiʿdādını fesāda virmeye ol kesb itdügi riyā ve nifāḳ-ıla.[177a]	(SAYFA;352)
ʿaẓīm:	(A.) Büyük. Yüce. * Çok büyük ve yüce. * Şânı büyük ve namı çok yüce olan şüphesiz ki Allah'tır. * Azametli. Azamet sahibi. Büyüklük. Cenab-ı Hakk'ın büyüklüğü.	(15) Yaʿnī, iy kākikā ben de bularuñ-ıla bile olaydım ol cihād-ı nefsde ve anı tezkiye ḳılmaḳda (16) ve ḳalbi terbiyet ḳıluṕ taṣfiye ḳılmaḳda ve rūḥı tenḳıye idüṕ taḥliye ḳılmaḳda ve sırrı taḫliye ḳıluṕ (17) taḳviye ḳılmaḳda; tā ol ʿaẓīme ulaşmaġ-ıla ben de fevz bulaydum, ol ʿaẓīm Allāhu Taʿālā'dur, celle celāluhū.[61b] (1) Yaʿnī, şol ki oldı ve olacaḳdur saña bildürdi, Allāhu Taʿālā'nuñ faẓlı senüñ üzerüñe ʿaẓīmdür, (2) ʿaẓīm ol Allāh'dur. [079a]	(SAYFA;121) (SAYFA;156) (SAYFA;156) (SAYFA;163) (SAYFA;563) (SAYFA;180)
ʿaẓīm:	(A.) Büyük, yüce. Çok büyük.	Nite ki ḳaṣd ḳılduñ ġāyet ulu günāh ve	(SAYFA;425) (SAYFA;475)

		ġāyet ʿaẓīm şerre.[213b] Belki maʿnīsi budur ki anlar bir siḥr-ile geldiler ki anuñ (9) günāhı gey ʿaẓīmdür.[238b]	(SAYFA;300) (SAYFA;269) (SAYFA;319) (SAYFA;475) (SAYFA;612) (SAYFA;612) (SAYFA;585) (SAYFA;156) (SAYFA;475) (SAYFA;156) (SAYFA;657) (SAYFA;108) (SAYFA;644) (SAYFA;121) (SAYFA;157) (SAYFA;203) (SAYFA;455)
ʿār:	(A.) Utanma, mahcubiyet. Utanılacak şey. Ayıp. Şiyb. Şerm. Haya. Utanma, utanç duyma.	(5) Ol nite ʿār ide Allāh'a ḳul olmaḳdan bu Ḥāletde ki anuñ üzerinde āṣār-ı rubūbiyyet ẓāhir (6) olmışdı ki ol iḥyā-ı mevtādur ve kötrümleri ṣaġ itmekdür.	(SAYFA;202) (SAYFA;203) (SAYFA;202) (SAYFA;203) (SAYFA;202)
ʿArab:	(A.) Arab milleti. Ceziret-ül Arab, Şam, Hicaz, Irak, Yemen, Mısır ve Afrika'nın şimâlinde yaşayan geniş bir kavmin adı.	ç̧ün Allāhu Taʿālā diledi ki (8) bulara dīnlerinüñ aḥkāmlarını ve ʿalāyimlerini Cebrāʾīl vāsıṭası-y-ıla ʿalm (ʿalehiʾs-selām) bildüre, aña ṣūret-i beşeriyyet (9) geydürdi; tā ki bir ʿArab ṣūretinde gelüp̀ dizini Resūl dizine ṭayadı ʿaleyhi'ş-selām didi ki "Yā Resūl- (10)Allāh, İslām nedür?Īmān nedür?İḥsān nedür?".	(SAYFA;44) (SAYFA;635) (SAYFA;635) (SAYFA;649) (SAYFA;636) (SAYFA;635) (SAYFA;636) (SAYFA;632) (SAYFA;205)
ʿArafāt:	Mekkenin 16 kilometre doğusunda Hacıların arefe günü toplandıkları tepe ve bunun eteğindeki ova.	Ol daḫı işāretdür (14) ki maʿrifet ʿArafātında vaḳfe ideler, Cebel-ı Raḥmet eşiginde yüz	(SAYFA;4)

	Tepenin diğer bir adı Cebel-ür Rahme (Rahmet dağı)dır. Adem (A.S.) ile Havva anamız Cennet'ten çıkarıldıktan sonra burada bir araya geldiler. İbrahim Peygamber (A.S.) Cebrail ile burada konuştu. Hz. Muhammed (ASM) yüzbin insana hitab eden veda hutbesini burada okudu. İnsan haklarını 14 asır önce burada dünyaya ilan etti. * Metinde bu kelime maʿrifet Arafatı şeklinde mecazen kullanılmıştır. Vuslata ulaşmak için yola çıkan hak yolcusunun duraklarından birisi olarak mecazen kullanılmıştır.	uruṕ ṣıdḳ-ıla ve ḥüsn-ı vefā-y-ıla (15) Allāhu Taʿālā ḥażretine iltecā ideler.	
ʿarbede:	(A.) Cidal, kavga, patırtı.	(8) Eger bulardan eṣnā-ı sülūkda ḳaćmaḳlıḳ görecek olurlarsa māldan yā aḥvāl ġalebe ḳılmaḳdan (9) ʿarbede ve ḫuṣūmet ḳılurlarsa bulara kelām-ıla vaʿż iderler, anuñ-ıla ögütlenmeseler fiʿl-ile (10) naṣīḥat iderler.	(SAYFA;93)
ʿarefe:	Kurban bayramından bir evvelki gün. * Metinde mecazen kullanılmıştır. Ruhlar âleminde ruhların Allah'ın huzuruna çıkarıldıkları andan önceki zamandaki durumu şeklinde mecazen kullanılmıştır.	Līkin ol ḥacc-ı vidāʿda ʿarefe gün vaḳfeye ṭurıcaḳ bu ümmet üzere (7) anı ẓuhūra getürdi cemīʿ-ı dīnler üzere iẓhār ḳılduġı vaḳtin ve dīnüñ kemāli ẓāhir olduġı bu (8) ferāyiżler ve aḥkāmlar tamām nāzil olmaġ-ıladur, andan ötrü buyurdı; AK (9) AK.	(SAYFA;214)
ʿarı:	Temiz. Yabancı şeylerden arınmış, katışıksız, saf, halis. *Günahsız.	Ḥāl budur maʿrifetden ʿarılardur, ḳalenderīler (10) ve cevleḳīler gibi.	(SAYFA;408)

ʿārıż:	(A.) Sonradan olan şey. Bir şeyin zâtına ve hakikatına ait ve lâzım olmayıp başka bir varlıktan bazan vâki ve kaim olan. *Ortaya çıkan. *Tesadüfî vakıa.	[169a] (1) Yaʿnī̇, çün olar unutdılar ol ʿārıż olan belāları ve şiddetleri ki anlara ögütlenmeg-içün (2) vāḳiʿ oldı-y-ıdı, tā ol niʿmet bolluġın ve ṣıḥḥat ḳadrin bileler añlar.	(SAYFA;336) (SAYFA;114) (SAYFA;681) (SAYFA;292) (SAYFA;508) (SAYFA;215) (SAYFA;336)
ʿārī̇:	(A.) Bulaşmaktan uzak. Karışmaktan uzak. Pâk, pislikten uzak. *Ayrı. ** ʿārī̇: (A.) –sız. şeklden ʿārī̇: Şekilsiz, şekilden uzak.	(11) Ol üç mesāfeden baʿīd olduġı-çun ki ṭūl u ʿarżdur daḫı ʿumḳıdur kāh āḫiret (12) diyü taʿbīr iderler ḥissden teʾaḫḫur itdüġi-çün, kāh ʿālem-i maʿānī̇ diyü taʿbīr iderler şeklden (13) ʿārī̇ olduġı-çun ve ḥissden ıraḳ olduġı-çun kāh ʿālem u ġayb dirler ḥissden ġāyib olduġı-çun, (14) kāh ʿālem-i melekūt dirler ʿālem-i milk-ile ʿālem-i ṣūrette mālik olduġı-çun.	(SAYFA;356)
ʿārif:	(A.) (İrfan. dan) Bilen, bilgide ileri olan. Aşinâ, vâkıf. Hakkı, hakkı ile bilen. * Sabırlı ve mütehammil. * Çok düşünmeğe ihtiyaç kalmaksızın, tekellüfsüz gördüğünü bilen ve anlayan. * Zevkî ve vicdanî irfan sâhibi olan.	(9) Ve daḫı dimişler ki ʿābid nefslerüñ zī̇neti sücūd eṣeridür ve ʿārif göñüllerüñ (10) zī̇neti Ḥaḳ Taʿālā vücūdınuñ nūrlarıdur ʿābid ḳapuda ṣıfat-ı ṣūreti ki dürür ve ʿārif bisāṭ (?) (11) üzere ḥariyyet ḥükm-ile ṭurur, iy nice farḳ var bu ḳul-ıla ol ḳul arasında.	(SAYFA;434)
ʿārif:	(A.) (a.s. irfân'dan.) Bilgi sahibi. (a.s. irfân'dan. c.: urefâ) Bilen, bilgili. İrfân sahibi.	(9) Ve daḫı dimişler ki ʿābid nefslerüñ zī̇neti sücūd eṣeridür ve ʿārif göñüllerüñ (10) zī̇neti Ḥaḳ Taʿālā vücūdınuñ nūrlarıdur ʿābid ḳapuda ṣıfat-ı ṣūreti ki dürür ve	(SAYFA;434) (SAYFA;365)

		ʿārif bisāṭ (?) (11) üzere ḥariyyet ḥükm-ile ṭurur, iy nice farḳ var bu ḳul-ıla ol ḳul arasında.	
ʿārif:	(A.) Bilen. Bilgili. Mârifeti Allah'a vâsıl olan, velîlik mertebesine ulaşmış kimse, velî.	[129a] (1) ümmetlerüñüzi ibtilā ḳıla, şol nesne-y-ile ki size beyān u tıbyāndan ve ḥuccet burhāndan daḫı (2) ʿızzet-ı sulṭāndan ve sizi daḫı ibtilā ḳıla zīnet-ı dünyā-y-ıla ve mütābaʿat-ı hevā-y-ıla ve arzulara (3) irişmeg-ile ve ḫalḳ arasında yücelik-ile ve āḫiretde necāt-ıla; tā ki tāyibler tıbyān u beyān-ıla (4) hidāyet bulalar ve ʿālimler ḥuccet u burhān-ıla muḳtedā olalar ve ʿārifler ʿızzet-ı sulṭān-ıla ceẕb (5) olınalar.	(SAYFA;256) (SAYFA;348) (SAYFA;347) (SAYFA;256) (SAYFA;337) (SAYFA;713) (SAYFA;348) (SAYFA;319) (SAYFA;12) (SAYFA;529)
ʿāriyet//ʿāriyyet:	(A.) Ödünç verip almak.	[246a] (1) İşāretdür aña ki ol Sāmirī-yi hevā Mūsā-yı rūḥ mīḳāta ve ḥaḳḳ-ıla mükālemeye teveccüh itdükden (2) ṣoñra bu dünyānuñ zīnetlerinden ve bu beşeriyyetüñ raʿnālıḳlarından ki ṣıfāt-ı ḳalbüñ (3) Benī İsrāʾīl'i ʿāriyete almışlardı ṣıfāt-ı nefsüñ ḳıbṭīlerinden bu dünyā buzaġusın düzdi ki (4) anuñ ṣavtı var, bu ḫalḳı daʿvet ider, gendüye ṭapmaḳlıġa.	(SAYFA;490)
ʿāriyyet:	(A.) Ödünç verip almak.	Andan Ḥaḳ Taʿālā istiṣnā ḳıldı bulardan	(SAYFA;179)

		şoları ki anlaruñ küfri ve nifāḳı (9) aṣlī degül ʿāriyyetidür .	
ʿārlan-:	Utanmak. * Temizlenmek. **Kibirden arlanmak; kibirden temizlenmek. ***arlanmak; kötü bir huy ve halden uzaklaşmak, güzel huy ve davranışa dönmek.	Daḫı bunuñ-ıla nefslerini (12) āfetlerden tezkiye ḳıldı ki ol ḥırṣ u ḥaseddür daḫı ḫısset ü ṭamaʿdur ve ḫıyānet ü mekrdür (13) ve ḫadīʿatü ve cevr ü ẓulm ve şehvet ü ġaḍab ve yaramaz ḫulḳ ve buḫl u kibir ve ʿārlanmaḳ.	(SAYFA;65) (SAYFA;66)
ʿarż:	(A.) Bir büyüğe bir şeyi hürmetle vermek. Bir işi büyüğüne hürmetle anlatmak. İzâh etmek. Takdim etmek. Bir kimseye bir şeyi izhar etmek.	Ammā (15) ḳalbleri-y-le Ḥaḳ Taʿālā teveccüh ḳılmadılar, anuñ elinde tażarruʿ ḳıluban, aḥvāllarını aña ʿarż (16) idici oluban.	(SAYFA;340) (SAYFA;527) (SAYFA;683) (SAYFA;93) (SAYFA;722) (SAYFA;85)
ʿarżdur:		(11) Ol üç mesāfeden baʿīd olduġı-çun ki ṭūl u ʿarżdur daḫı ʿumḳıdur kāh āḫiret (12) diyü taʿbīr iderler ḥissden teʾaḫḫur itdüġi-çün, kāh ʿālem-i maʿānī diyü taʿbīr iderler şekilden (13) ʿārī olduġı-çun ve ḥissden ıraḳ olduġı-çun kāh ʿālem u ġayb dirler ḥissden ġāyib olduġı-çun, (14) kāh ʿālem-i melekūt dirler ʿālem-i milk-ile ʿālem-i ṣūrette mālik olduġı-çun.	(SAYFA;356)
ʿarż:	(A.) (Erz) Yeryüzü, toprak, zemin, dünya * Makam	Ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā'dan (2) īmānları ḳabūl olmaḳ netāyici ve anuñ üzere ʿarżı ḥāṣıl olmaḳ ʿalāmeti bu oldı ki buyurdı; (3) AK Yaʿnī, bularanlardur ki (4) Ḥaḳ Taʿālā ezelde	(SAYFA;184)

		bulara ġafūr u raḥīm oluṕ vaʿde ḳılduġı ecrleri īmānlarından ötrüʿaṭā ḳıluṕ (5) seyyiʾātlarından tecāvüz ḳıldı ol ifāża-i nūr sebebi-y-le ki ervāḥ-ı müʾminīne irişdürdi.	
ʿarż-ı dünyā:	(F.) Dünya yeri. Dünya.	Yaʿnī, eger ancılayın girü ʿarż-ı dünyādan nesne ʿārıż olsa istiġfārdan ṣoñra (12) anı daḫı imtināʿ itmeyüṕ alurlar hīç ḳayurmazlar.	(SAYFA;508) (SAYFA;508)
ʿarż-ı dünyevī:	(F.) Dünyevi istekler, dünyevî talepler.	Māl-ı ġanāyim Allāhu Taʿālā'nuñ daḫı (9) resūlinüñdür, ol ikisi ne dilerlerse ideler sizüñ anda ḥükmüñüz yoḳ, tā ki edebleneler (10) Allāh ve resūl üzerine suʾāl-ile taʿarruż itmeyeler, Allāh u resūl ḥükmine muṭīʿ ü münḳād (11) olalar, dīnleri ve dünyāları emrinde dünyā üzere ḥarīṣ olmayalar, tā ki ol dīnleri ʿamellerine (12) ʿarż-ı dünyevī ḳarışmaya.	(SAYFA;533)
ʿarż-ı ekber:	(F.) Mahşer. Ahirette kurulacak olan mahşerin alanı. ʿarż-ı ekber günü: Mahşer günü, hesap günü. Ahirette bütün mahlukatın toplanacağı ve hesaba çekileceği alan. Mahşer zamanı. Din günü.	Yaʿnī, her yörüyicinüñ ve ṭurıcınuñ ḳarārgāhı var derecāt-ı ḳurbda (9) ve derekāt-ı buʿdda; ḳaçan ol ḳarārgāhına irişse biz taḳrīr ḳılduġumuzuñ ḥaḳīḳati anda (10) aña beyān olınur, ʿarż-ı ekber güninde.	(SAYFA;351)
ʿarş:	(A.) * Kürsü, taht, yüce makam. En yüksek gök.	(6) Bunuñ-ıla ol memālikine ki anuñ	(SAYFA;452) (SAYFA;660)

	Allahın kudret ve saltanatının tecelli yeri.	tedbīri-y-ile olmışdur taṣarrufātından ḫaber virür ʿarş (7) üzere müstevlī olduġı vaḳt.	(SAYFA;451) (SAYFA;657) (SAYFA;451) (SAYFA;660) (SAYFA;451) (SAYFA;450) (SAYFA;660) (SAYFA;657) (SAYFA;704) (SAYFA;451) (SAYFA;660) (SAYFA;451) (SAYFA;715) (SAYFA;396) (SAYFA;396) (SAYFA;451)
ʿarş-ı ḳalb:	(F.) Kalbin arşı. Kalbin en yüksek göğü.	[353b] (1) Yaʿnī, ol ʿarş ṣıfat-ı raḥmāniyyenüñ istivāsı maḥallidür Ḥaḳ Taʿālā'dan ve rūḥ daḫı ancılayın ʿarş-ı (2) ḳalb üzere müstevīdür ki ol ḳalb ḳābildür, feyż-ı rūḥāniyyeye.	(SAYFA;705) (SAYFA;660) (SAYFA;705) (SAYFA;451)
ʿāşıḳ:	(A.) Bir kimseye veya bir şeye karşı aşırı sevgi ve bağlılık duyan, vurgun, tutkun kimse. * Allah âşığı, Allah'ı seven O'nu arzulayan, O'nun rızasına ermek için çabalayan kimse.	Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā istibdāl ide bir ḳavm (8)sizden ġayrı ervāḥdan ḳulūbdan ki anlar girćek ʿāşıḳ olalar.	(SAYFA;598) (SAYFA;209) (SAYFA;18)
ʿāşıḳ-ı muvāfıḳ:	(A.) Denk âşık, yerinde ve uygun âşık. Dengeli âşık.	Yaʿnī, iy girćek ṭālib ve ʿāşıḳ-ı muvāfıḳ, ṣabr eyle evḳātlaruñ ṣarf itmege (12) ol maḥcūb ṭalebinde ẕikre dāyim olmaġ-ıla ve murāḳabe-yi ḳalb-ile ve şehvātı terk itmeg-ile (13) ve hevāya ve ṭabʿa muḫālefet ḳılmaġ-ıla.	(SAYFA;759)
ʿatebe-yi tevḥīd:	(F.) Tevhid basamağı, tevhid eşiği. (ʿatebe: (A.) (C. Atebât)	Yaʿnī, eyit şolara (10) kim naẓarları bu merātibe irişdi ki rübe-	(SAYFA;679)

	Basamak, eşik.) (ḥaẕer: (A.) ḥaẕer: (A.) (a.i) Sakınma, kaçınma, korunma, çekinme. El-ḥaẕer: Sakın!	yi hāliyedür ol ʿatebe-yi tevḥīd ve maġfiret-(11)dür ḳorḳmaz mısız Allāh'dan ki anuñ-ıla ġayrından ḥaẕer idesiz; tā ki ol vaḥdet (12) evine ḳapusından giresiz.[340b]	
ʿaṭā:	(A.) Verme. Bağışlama. Bahşiş. Lütuf. İhsan.	(1) ömürlerümüze, daḫı bize hidāyet virmege nāṣır sensin, bizden ṣadr olan günāhlarumuzı (2) sen yarlıġayuvir, daḫı teraḥḥum ḳuluṕ bize ʿaṭā ḳıl ol rüʾyet niʿmetin ki senden diledük, (3) günāhları setr idenlerüñ ḫayrlusı sensin. [249b] Yaʿnī, nite ki İbrahīm'e hidāyet ü rüşd virdük (7) İsḥaḳ'a ve Yaʿḳūb'a daḫı ancılayın rüşd ü hidāyet virdük, andan ötrü ki ol ikisin aña ʿaṭā (8) ḳılduḳ. [182a]	(SAYFA;497) (SAYFA;362) (SAYFA;252) (SAYFA;435) (SAYFA;180) (SAYFA;391) (SAYFA;391) (SAYFA;43) (SAYFA;409) (SAYFA;141) (SAYFA;150) (SAYFA;60) (SAYFA;562) (SAYFA;535) (SAYFA;362) (SAYFA;458) (SAYFA;66) (SAYFA;508) (SAYFA;9) (SAYFA;425) (SAYFA;519) (SAYFA;315) (SAYFA;443) (SAYFA;276) (SAYFA;449) (SAYFA;121) (SAYFA;705) (SAYFA;630) (SAYFA;291) (SAYFA;543) (SAYFA;181) (SAYFA;628) (SAYFA;635) (SAYFA;424) (SAYFA;340) (SAYFA;364) (SAYFA;92)

			(SAYFA;608) (SAYFA;430) (SAYFA;645) (SAYFA;137) (SAYFA;429) (SAYFA;147)
ʿaḳabe:	(A.) (C.: Akabât) Bâdire. Sarp ve çıkılması müşkül yokuş. * Tehlikeli geçit. Dar ve iki tarafı pusu yeri olan boğaz. * Muhatara, tehlike. * Hastalığın veya başka bir halin en tehlikeli ve korkulur süresi. * Kızıldenizin kuzey ucunda, Süveyş'in doğu tarafında bulunan dar bir körfezin ismi. ***Metindeki manası dar ve tehlikeli geçit anlamındadır. Mecazen kullanılmıştır.	Żīre dünyā sevmek küllī ḫaṭālaruñ aşlıdur, ol bir ʿaḳabedür ki (8) aña hücūm etmez, illā irkek erenler ḳılur.[70b] Yaʿnī, anlaruñ cezāsı ḫızlān daḫı iḳmāldur ol ʿaḳabenüñ içinde (14) ki helāk olalar ol kesb itdükleri ḫuccet-ile ki dünyāya teveccüh ḳılup mevlādan iʿrāżdur.[339a]	(SAYFA;139) (SAYFA;676)
ʿaḳabince:	Devamında, hemen devamında. akabinde. (zarf) Arkasından, hemen arkadan, ardından, hemen ardından	Daḫı bundan ötrü ki Ḥaḳ Taʿālā AK (8) AK didüginüñ ʿaḳabince buyurdı ki AK.[16a] (18) Andan bu beşāretüñ ve bu işāretüñ ʿaḳabince buyurdı ki AK.[43a]	(SAYFA;30) (SAYFA;84) (SAYFA;95) (SAYFA;75) (SAYFA;743)
ʿaḳabinde:	Arkasından, hemen arkadan. Hemen ardından.	Daḫı bunuñ naẓīrleri (9) çoḳ bunı żikr idüp ʿaḳabinde dimedi.	(SAYFA;30)
ʿaḳabinden:	Arkasından, hemen arkadan. Hemen ardından.	Ve daḫı aña beşāret oġlı (5) İsḥāḳ'uñ peyġamber olmaḳlığı-y-dı İbrahīm'den ṣoñra ve daḫı Yaʿḳūb peyġamber olmaḳlıḳ (6) İsḥāḳ'dan ṣoñra ve daḫı nübüvvet ola bularuñ ʿaḳabince tā ḫātemü'n-nebiyyīn Muḥammed ʿaṣrına (7) degin, ʿaleyhi's-selām ki ol Muḥammed İsmāʿīl ʿaḳabinden	(SAYFA;743)

		olur.	
ʿaḳabine:	Hemen arkasına, hemen devamına, hemen sonrasında, hemen sonrasına.	ṕes, anuñ ʿaḳabine (11) ebedī nifāḳ gelür.	(SAYFA;621)
ʿaḳām:	ʿaḳām: (A.) Çocuksuz, çocuğu olmayan, kısır. * Tedavisi kabil olmayan hastalık. (ʿaḳam: (A.) Erkek ve dişi kısırlığı.) (meşreb: (A.) Huy. Yaradılış. Adet. Ahlâk. * Gidiş. * Mânevi haz ve feyz alınan yer ve yol.) (ḥamīm: (A.) Sıcak ve kızgın su. * Yakın hısım, soy sop. * Samimi arkadaş.) (nedāmet: (A.) (Nedm. den) Pişmanlık, nedâmet etmek.) (ḥasret: (A.) Özleyiş. İç çekme. Bir şeyi çok isteyip, arzulayıp ona kavuşamamaktan gelen üzüntü) (ricāl: (A.) (Recül. C.) Erkekler, er kişiler. * Mevki sahibi kimseler, devlet adamları.	Anlaruñ meşrebi ol (2) ḥasret ü nedāmet ḥamīminden olısar daḫı ol ḳaṭīʿat odı ve ıraḳlaḳ acıları ʿaẕāb olısar (3) ol ricāller ʿaḳāmına, kāfir olduḳlarından ötrü ki vaṣl u viṣāldür.	(SAYFA;353)
ʿaḳar:	(A.) Zayi etme, kaybetme. * Kumlu yer. ʿaḳar itdiler; zayi ettiler, kaybettiler. (nāḳa: (A.) Dişi deve) (nāḳa-ı ḥikmet: (f.) Hikmet devesi, hikmet dişi devesi. Burada mecazen kullanılmaktadır.)	İşāretdür ol Ṣemūd-ı nefse ki emmāret-ı bi's-sūdur ol nāḳa-ı ḥikmeti ʿaḳar itdiler.	(SAYFA;741)
ʿaḳd:	Anlaşma. Sözleşme. Söz, yemin verme. * Düğümleme. Düğümlenme. Bağ bağlama. Bağlanma. ʿaḳd etmek; yemin etmek, anlaşmak, sözleşmek. Söz vermek. Vaad etmek.	(10) Yaʿnī, ol ʿaḳd itdügüñüzüñ keffāreti ve daḫı anuñ ki ḳaṣd itdüñüz on mislini ṭaʿāmlandurmaḳdur (11) ki anlar biş ḥavāss-ı ẓāhiredür ve biş daḫı ḥavāssı	(SAYFA;284) (SAYFA;285) (SAYFA;208) (SAYFA;90) (SAYFA;285) (SAYFA;481)

		bāṭınadur ki bular āfetler dāḫil olacaḳ ve fetevāt-(12)lar ziyāde olıcaḳ maḥalldür.	
ʿaḳd-ı nikāh:	(F.) Evlenme anlaşması, evlenmeyi kabul etme sözü. Şeriata uygun şekilde evlenme anlaşması, evlenmeyi kabul etme. * Resmi evlenme muâmelesi için yaşça küçüğün yerine velisinin yaptığı anlaşma.	Ve daḫı olar sizden (7) muḥkem ʿahd almışlardur, ḥaḳların riʿāyet ḳılmaġa ki ol ʿaḳd-ı nikāhdur, velīsi sizüñ-ile (8) ḳılmışdur.	(SAYFA;77)
ʿaḳd-ı tevḥīd:	(F.) Tevhid anlaşması. Bir Allah'tan başka İlâh olmadığına inanma.	Ve daḫı yoḳdur bir yardımcı ol ẓālimlere ki ilāhiyyeti (14) ḳomayıcaḳ yire ḳodılar, ilāh demiyecek nesneye ilāh didiler; tā ki olaruñ nefsine meded idüṕ anlara (15) ʿaḳd-ı tevḥīd irişdüreler, anuñ-ıla ḫalāṣ bulalar.	(SAYFA;275)
ʿaḳd-ı yemīn:	(A.) Yemin, söz verme anlaşması. * Ruhlar aleminde bütün ruhların "Doğrusu sen bizim rabbimizsin" şeklinde yemin ettikleri, anlaştıkları ve kabul ettikleri hadisesi.	Līkin ol vaḳt muʾāḫeẕe ider kim ḳaṣd idesiz ʿaḳd-ı yemīne ki (8) anuñ ʿubūdiyyetinden hicrān idesiz, ḫıẕlāndın yaña dönmege ḳaṣd idesiz, melālet iẓhār idüṕ (9) kerāmeti gizleyesiz gendüñüzi melāmete arḳuru ṭutasız.	(SAYFA;284)
ʿaṭf:	(A.) Atıf. Bağlama. Bağ. Ekleme. Gönderme, ilişki kurma.	İşāret bu iki āyet taḥḳīḳında (18) budur ki bu āyet ʿaṭf olınur ol ilerü geçen yavuz ʿālimler ẕikrine.	(SAYFA;111)
ʿābid:	(A.) İbadet eden. Zâhid. Çok ibadet eden. * Köle	ṕes, ḳaçan maḳṣūd ḥāṣıl olsa ʿābid maʿbūda vāṣıl olsa ol vaḳt irādet (13) andan ṣaḥīḥ olur.[48a]	(SAYFA;94)
ʿāḳıbet:	(A.) Bir şeyin sonu. Nihayet. Netice, sonuç. Sonucu. Ahiri.	(9) ṕes, bu ḳavlinüñ taḥḳīḳi budur ki eger	(SAYFA;320) (SAYFA;115)

		saña Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳahrı-y-ıla ḳorḳulu nesneler vāḳiʿ olsa, (10) yā şirk-ile ve ḍalālet-ile mübtelā olunsa ol evvelde ṣaçılan nūrdan maḥrūm ḳalmaḳdandur ki (11) ervāḥ üzere ṣaçıldı, anı senden ʿāḳıbet keşf itmez, illā ol Ḥaḳ.	(SAYFA;569) (SAYFA;12) (SAYFA;673) (SAYFA;479) (SAYFA;674) (SAYFA;391) (SAYFA;26) (SAYFA;472) (SAYFA;702) (SAYFA;449) (SAYFA;465) (SAYFA;317) (SAYFA;48) (SAYFA;317) (SAYFA;428) (SAYFA;317) (SAYFA;465) (SAYFA;302) (SAYFA;302) (SAYFA;433) (SAYFA;259) (SAYFA;463) (SAYFA;698) (SAYFA;683) (SAYFA;691) (SAYFA;128) (SAYFA;388)
ʿaḳıl:	ʿaḳıl//ʿaḳl: (A.) Düşünme, anlama ve kavrama gücü, us. * İnsanın; hayrı, şerri ve ilimleri anlayan, sebeblerden neticeleri çıkaran ve eserden eser sahibine intikal eden hassası. Düşünme ve anlama kabiliyeti. Zihin, zekâ, tefehhüm, fehim, irade, anlayış, kuvve-i hâfıza, mülâhaza, re'y, yaptığını bilme. İnsan zihninin sıfatı. Kalbde Hak ve bâtılı ayırdedebilen bir nur.	(8) İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā diledi ki resūlini ʿaleyhi's-selām ibtilā ḳıla, ol Mekke müşrik-(9)lerinüñ ʿaḳıl ḳatında.	(SAYFA;321) (SAYFA;522) (SAYFA;244) (SAYFA;138) (SAYFA;138) (SAYFA;750) (SAYFA;750) (SAYFA;115) (SAYFA;745) (SAYFA;367) (SAYFA;93) (SAYFA;67) (SAYFA;67) (SAYFA;291) (SAYFA;301) (SAYFA;660) (SAYFA;240) (SAYFA;116)

			(SAYFA;275) (SAYFA;240) (SAYFA;286) (SAYFA;733) (SAYFA;720) (SAYFA;394) (SAYFA;522) (SAYFA;330) (SAYFA;750) (SAYFA;294) (SAYFA;302) (SAYFA;732) (SAYFA;478) (SAYFA;605) (SAYFA;301) (SAYFA;302) (SAYFA;301) (SAYFA;296) (SAYFA;117) (SAYFA;117) (SAYFA;734) (SAYFA;263) (SAYFA;733) (SAYFA;58) (SAYFA;86) (SAYFA;486) (SAYFA;733) (SAYFA;286) (SAYFA;137) (SAYFA;240) (SAYFA;174) (SAYFA;240) (SAYFA;522) (SAYFA;273) (SAYFA;478) (SAYFA;302) (SAYFA;708) (SAYFA;174) (SAYFA;103) (SAYFA;150) (SAYFA;265) (SAYFA;717) (SAYFA;252) (SAYFA;565) (SAYFA;111)

			(SAYFA;273) (SAYFA;522) (SAYFA;522) (SAYFA;116) (SAYFA;295) (SAYFA;681) (SAYFA;651) (SAYFA;295) (SAYFA;171) (SAYFA;171) (SAYFA;665) (SAYFA;174) (SAYFA;303) (SAYFA;68) (SAYFA;339) (SAYFA;480) (SAYFA;273) (SAYFA;117) (SAYFA;565) (SAYFA;263) (SAYFA;684) (SAYFA;263) (SAYFA;273) (SAYFA;416) (SAYFA;563) (SAYFA;748) (SAYFA;411) (SAYFA;522) (SAYFA;295) (SAYFA;295) (SAYFA;691) (SAYFA;16)
ʿāḳl-ı selīm:	(F.) Doğru düşünme.	Belki ol sizi eşkāre (4) ḳorḳudıcıdur bu delālet ider aña ki eger ʿāḳıl olan ʿaḳl-ı selīm-ile fikr eylese ol (5) resūl ḥālinde ve aḫlāḳında ve sīretinde.	(SAYFA;522)
ʿaḳıle:	(A.) Akıllı, bilgili. * Akıllı, bilgili kimse. *Akıl ile muamele eden en akıllı. (ʿāḳıl(e): (A.) Uyanık. Aklı başında. Tedbirli. Düşüncesi sağlam. Huşyâr.)	Daḫı diyet teslīm ide ʿaḳılesine ki (3) ol Allāhu Taʿālā'dur ve diyet-i ḳalb ehli ol evṣāfı ḥamīdedür ki rūḥānīdür, görklü (4)	(SAYFA;138) (SAYFA;138)

		elṭāflarından; tā ki anuñ ṣıfātları anuñ-ıla aḫlāḳ-ı rabbānī ola.	
ʿāḳıl:	(A.) Akıllı, bilgili kimseler. Düşünceler, uslar.	Bu andan ötrüdür ki nite ki ʿāḳıllar sefīhleri żaʿīf reʾy görür sefīhleri daḫı ʿāḳılları żaʿīf (15) reʾy görür.	(SAYFA;750)
ʿāḳıllu:	Akıllı, bilgili kimse. Akleden, düşünen.	Sizden bir ʿāḳılluñuz (7) yoḳ mıdur naṣīḥatlarumı ḳabūl ḳıla, ṣıdḳ-ıla Allāh'dın yaña tevbe ḳıla, tā anuñ bereket-ile (8) siz bu ʿaẕābdan necāt bulasız.	(SAYFA;745)
ʿāḳil:	(a.s.c.: ukalâ, âkılân, âkılûn) Akıllı kimse. (müen. âkıle)	Andan ḫaber virdi uşbu kitābdan ki mübārekdür, ʿāḳil olanlara.[184b] (1) ʿāḳildür, ol mālı imkān olduġı ḳadar meṣāliḥ-ı dīnine infāḳ ide. [034b]	(SAYFA;367) (SAYFA;67) (SAYFA;93) (SAYFA;67)
ʿaḳl:	Akıl. Akıl melekesi. ʿaḳıl//ʿaḳl: (A.) Düşünme, anlama ve kavrama gücü, us. * İnsanın; hayrı, şerri ve ilimleri anlayan, sebeblerden neticeleri çıkaran ve eserden eser sahibine intikal eden hassası. Düşünme ve anlama kabiliyeti. Zihin, zekâ, tefehhüm, fehim, irade, anlayış, kuvve-i hâfıza, mülâhaza, re'y, yaptığını bilme. İnsan zihninin sıfatı. Kalbde Hak ve bâtılı ayırdedebilen bir nur.	[146b] (1) ki ol miskīnler ʿaḳl u ḳalbdür daḫı sırr u rūḥdur ve ḫafīdür. [367b] (1) Kenʿān-ı nefs ki ʿaḳlı ipine yapışmışdı, aña ilticā idip-di.	(SAYFA;291) (SAYFA;733) (SAYFA;301) (SAYFA;660) (SAYFA;240) (SAYFA;116) (SAYFA;275) (SAYFA;240) (SAYFA;286) (SAYFA;733) (SAYFA;720) (SAYFA;394) (SAYFA;522) (SAYFA;330) (SAYFA;750) (SAYFA;294) (SAYFA;302) (SAYFA;732) (SAYFA;478) (SAYFA;605) (SAYFA;301) (SAYFA;302)

			(SAYFA;301) (SAYFA;296) (SAYFA;117) (SAYFA;117) (SAYFA;734) (SAYFA;733) (SAYFA;58) (SAYFA;86) (SAYFA;486) (SAYFA;733) (SAYFA;286) (SAYFA;137) (SAYFA;240) (SAYFA;174) (SAYFA;240) (SAYFA;522) (SAYFA;273) (SAYFA;478) (SAYFA;302) (SAYFA;708) (SAYFA;174) (SAYFA;103) (SAYFA;150) (SAYFA;265) (SAYFA;717) (SAYFA;252) (SAYFA;565) (SAYFA;651) (SAYFA;295) (SAYFA;171) (SAYFA;171) (SAYFA;665) (SAYFA;174) (SAYFA;303) (SAYFA;68) (SAYFA;339) (SAYFA;480) (SAYFA;273) (SAYFA;117) (SAYFA;565) (SAYFA;263) (SAYFA;684) (SAYFA;263) (SAYFA;273) (SAYFA;416)

			(SAYFA;563) (SAYFA;748) (SAYFA;411) (SAYFA;522) (SAYFA;295) (SAYFA;295) (SAYFA;691) (SAYFA;16)
ʿaḳlet:	Aklet ehli; düşünenler, akıl yoluyla, fikir yürüterek hakkı bulanlar. aklet-; düşünmek, fikir yürütmek, akıl yürüterek hakkı bulmak.	Bu ḫiṭāb daḫı işāretdür (7) anlara ki ʿulūm-ı ẓāhire virilmişdür ʿaḳlet ehlinden.	(SAYFA;263)
ʿaḳl-ı fāsid:	(F.)Doğru olmayan, bozuk, müfsid düşünce * Yanlış olan düşünce.	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ʿazīzdür, ol ʿizzetinden ötrü her cebbār u mütekebbir ve sefīye'l-nefs (5) ve himmet-ı ḫasīs ve naẓar-ı ḳışā ve ʿaḳl-ı fāsid ve hevā ḳulı ve şehvet esīri ve ḥırṣ u ḥased issī ve dünyā (6) ṭālibi ve ḫabīṣ fikr-ile gendüyi gören aña yol bulımaz.	(SAYFA;111)
ʿaḳl-ı insān:	(F.) İnsan aklı. İnsan düşüncesi.	Ol cenāb-ı Ḳuds'dan ki ʿaḳl-ı insān-ile anı idrāk ideler.	(SAYFA;273)
ʿaḳl-ı selīm:	(F.) (Hiss-i selim) İyiyi kötüyü farkedip, insana hak ve hakikatı, iman ve İslâmiyeti tâkib ettiren akıl ve düşünüş. Normal ve müsbet düşünce.	İşāret bunda budur ki ʿaḳl-ıla tefekkür itmek ki (2) ʿaḳl-ı selīm ola andan naẓar u iʿtibār ḥāṣıl olur.	(SAYFA;522) (SAYFA;522)
ʿaḳlī:	(A.) Akıl ile bilinen veya bulunan şey. Akla mensub. Akla dâir ve müteallik. * Akla uygun, akıl yoluyla.	Ḥāl budur, ol ḥaḳāyıḳ-ı eşya bu ʿaḳlī naẓarlarda mücerred münderic degüldür, çünki bu (7) ʿaḳllar anı idrāḳ idüp nuṭḳa gelmekde vüsʿat bulmadı.	(SAYFA;295) (SAYFA;116)
ʿaḳliyye:	(A.) Akılcılık. Akıl ile anlaşılan ve bulunan. Akıl hastalıkları.	Yaʿnī, ol ẓann (u) gümān ve (8) şübhe ki ʿaḳliyye ola.	(SAYFA;681)

ʿaḳḳ:	(A.) (C.: Ukuk) Serkeşlik. Anaya, babaya itaatsizlik.	(18) Bedürüstī, ataya anaya ʿaḳḳ olmaḳ ḥürmetini şirk ḥürmetinüñ ardınca ẕikr eyledi ve anlara (19) iḥsān ḳılmaġı emr eyledi.	(SAYFA;401) (SAYFA;402)
ʿavām//ʿavāmm:	(A.) Halktan ilmi irfanı kıt olan kimse. Okuyup yazması az olan. Fakirler sınıfından. Halkın ekseriyeti. * Tas : Hakikata tam erememiş, tevhidin derin hakikatlarından haberi olmayan. *** Metinde 12 yerde ʿavāmm şeklinde şeddeli yazılmıştır: [72b/1], [74a/17], [81b/4], [86a/17], [146a/5], [147a/18], [231a/12], [250a/13], [252a/2], [328b/5], [372b/11], [372b/16].	Andan bilgil ki bu merātib-ı (12) īmān üçdür; Biri, ʿavām mertebesi; ve biri ḫāṣlar mertebesi; ve biri aḫaṣ-ṣı ḫaṣ mertebeleri.[87a] Ammā ʿavām mertebesi (13) īmānda şoldur ki Resūl buyurdı, ʿaleyhi's-selām; īmān budur ki sen Allāh'a īmān getürüsin ve daḫı melāyike-(14)lerine ve kitāblarına ve resūllerine ve ölümden şoñra baʿṣe daḫı cennete ve nāra; daḫı ḫayruñ şerrüñ taḳdīrātına.[87a]	(SAYFA;172) (SAYFA;172) (SAYFA;119) (SAYFA;267) (SAYFA;121) (SAYFA;367) (SAYFA;143) (SAYFA;373) (SAYFA;445) (SAYFA;22) (SAYFA;375) (SAYFA;502) (SAYFA;148) (SAYFA;234) (SAYFA;181) (SAYFA;219) (SAYFA;436) (SAYFA;143) (SAYFA;502) (SAYFA;743) (SAYFA;292) (SAYFA;743) (SAYFA;161) (SAYFA;211) (SAYFA;143) (SAYFA;460) (SAYFA;498) (SAYFA;148) (SAYFA;170) (SAYFA;655) (SAYFA;147)
ʿavāmm-ı müʾmīn:	(F.) Mü'minin avamı, sıradan mü'min.	Bu işāretdür ʿavāmm-ı müʾmīnine ki şāhid olalar Ḥaḳ Taʿālā'nuñ tevḥīdine (18) ʿadl-ile günden gün, eger ʿömürlerinüñ āḫır nefsi olsa Ḥaḳ Taʿālā şol	(SAYFA;170)

		ḳadar ki bulara olmaḳlıġı (19) muḳadderdür ol kelimeyi bularuñ dilinde oldurur diledügi gibi ne vaḳt dilerse ol irādet-i ezeliyye birle.	
ʿavāmm-ı ḫalāyıḳ:	(F.) Yaratılmışların sıradanları. *Manevi olarak sıradan olanlar.	(4) Yaʿnī, taḥḳīḳ size Allāh'dan resūl geldi, gendü nefsüñüzden beşeriyyet-ile, tā ki (5) bu ʿavāmm-ı ḫalāyıḳ sākin oluṕ andan teneffür ḳılmayalar ki mütābaʿatdan imtināʿ ideler.	(SAYFA;655)
ʿavāmm-ı ḫalḳ:	(F.) Sıradan halk.	Nite ki namāz (16) elli vaḳt namāz-ıdı miʿrāc gicesi farż olundı Resūl'uñ şefāʿatı-y-ıla biş olındı bu girü (17) ʿavāmm-ı ḫalḳ-ıçundur.	(SAYFA;147)
ʿavān:	ʿavān: (A.) (C.: Uven) Her şeyin orta yaşlısı. * (C.: Avine-Avân) Esir. * Yardımcı, nâsır. (ḳūt: (A.) Yaşatacak gıda, rızık. * Kuvvetlendirmek.) (zevād: (A.) Azıklar, yiyecekler.)	Bu işāret-(10)dür şol nesneye ki aña iḥtiyācları var ḳūt u zevāde yöninde elbedte , līkin iḥtirāz (11) ideler ol loḳmalardan ki ʿavānlar ẓālimler loḳmalarıdur ki anlar bu dünyā cīfesi üzere kelb (12) gibi ṭalaşurlar, ol fāsid ṭamaʿlar ḳaynaḳları-y-ıla çekişürler, illā anı ki ḥāṣıl idesiz (13) kesb-ı ḥalāl-ıla bir vechi ṣalāḥ-ıla żarūret-ı ḥāl ḳadar.[107a]	(SAYFA;212)
ʿavāṭıf-ı Ḥaḳ:	(F.) Hakkın ihsanları, Hakkın ikramları. (ʿavāṭıf: (A.) (Atıfet. C.) Atıfetler. Hediyeler. İhsanlar.)	Yaʿnī, yā rūḥ eger saña ʿavāṭıf-ı Ḥaḳ'dan bir ḥasene irişse (14) nefs ṣıfātları-y-la melūl olurlar.	(SAYFA;605)
ʿavāṭıf-ı	(F.) Allah'tan lütuf ve	Yaʿnī, eyit yā rūḥ, iy	(SAYFA;606)

rabbānī:	ikramlar, rabbanî ikram ve lütuflar, ihsanlar.	nefs sen ṣıfātlaruñ-ıla bize muntaẓır (8) olmazsın, illā iki iḥsāndan birine ki yā ʿavāṭıf-ı rabbānī irişe yā ol fıtrat u (9) ṭuruḳmaḳ ki görklü terbiyet ve teʾdīb vācib ḳılıcıdur.	
ʿavāyıḳ:	ʿavāyıḳ: ʿavāʾiḳ: (A.) (Âika. C.) Mânialar. Engeller. Müşküller. * Nuh (A.S.) Kavminin sonradan taptıkları bir put ismi.	Yaʿnī, mücerred olasız ehl ü evlād ʿalāyıḳından ve daḫı (2) münḳaṭıʿ olasız emvāl u emlāk ʿavāyıḳından ve daḫı bu ḥāletde ki ṣıḳāl olasız. [301b]	(SAYFA;601)
ʿavāyıḳ:	ʿavāyıḳ: ʿavāʾiḳ: (A.) (Âika. C.) Mânialar. Engeller. Müşküller. * Nuh (A.S.) Kavminin sonradan taptıkları bir put ismi. (ḳışġu: Kıskı, maşa. Mengene, cendere. İki şey arasına kıstırılan genellikle demirden yapılan kama.	Nite kim süñü ṭoġrılur (7) ḳışġu-y-ıla ve bu irādet ehlleri ḳaćan ʿalāyıḳları ve ʿavāyıḳları ćoḳ olsa sizi anlaruñ (8) üzerlerine musallaṭ ḳıluruz, ẓāhire anlaruñ ʿalāyıḳların ḳaṭʿ itmeg-ićün.[69b]	(SAYFA;137) (SAYFA;137)
ʿavdet:	(A.) Dönüş, geri gelme, dönme. Rücu'.	ćünki andan iḫtirāz itmeyeler, elbette aña vāḳiʿ olurlar, eyle olsa (18) girü istidrāc-ıla, ol vecd-ile ćıḳduḳları yire girü ʿavdet iderler ol vücūd ćepeline (19) bilmedükleri yirden, neʿuẕu bi'l-lāh. [324a] ṕes, ćün ol ṣıfat andan sākin (18) oldı maḥv oluṕ gitdi girü ʿavdet itdi aña ki lāyıḥ oldı-y-dı ol küşūf-ı burhānīden. [247b].	(SAYFA;646) (SAYFA;493) (SAYFA;549)
ʿafv:	(A.) Bağışlamak. Kusur ve günâhı affetmek.	ṕes, bulardan ʿafv idüṕ ṣabr eyle bularuñ-ıla Allāh'a tevekkül (11) ḳıl ola ki Allāhu	(SAYFA;128)

		Taʿālā bularuñ ḳalbin ıṣlāḥ ide, ol taʿyīrātlarını bulara vebāl ḳılmaya, (12) ʿāḳıbetlerini ve māllarını görklü ḳıla.[65a]	
ʿavn:	(A.) Yardım. İmdâd. * Mededkâr. Yardım eden. Yardımcı. Zahir. ***Allah'ın yardımı.	ṕes, bunuñ-ıla gendüye maḥrūmlıḳ vācib ḳıldı ki (7) ʿavn u luṭf yirine ḳahr u ḫıẕlān irişür. Yaʿnī, çün rabbüñ vaḥy idüṕ didi o melāyike (13) ki ṣıfāt-ı rūḥāniyyedür, benüm naṣrum ve muʿāvenetüm sizüñ-iledür siz beşāret idüṕ ol (14) müʾminleri ḳıtāl üzere ṯābit ḳıluñ ʿavn ü naṣr-ile ki ol ṯābit ḳılmaḳda ben sizüñ-ile bileyem.	(SAYFA;587) (SAYFA;538)
ʿavn:	(A.) Yardım. * Allah'ın yardımı.	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'nuñ naṣrı ve ʿavni müttaḳīler-iledür,	(SAYFA;652) (SAYFA;748) (SAYFA;552)
ʿavrat:	(A.) (Averât) (Avret. C.) Kadın. Kadınlar. (Vezin olarak çoğul olduğu halde kullanımda tekil olarak yer almıştır).	İşāret bu iki āyetde budur kim ol sāriḳ er ve (11) sāriḳa ʿavrat ikisi daḫı elleri kesüklerdür ol ṣaçılan nūrı ḳabūl itmekden evvel-i ḫilḳatde.	(SAYFA;247) (SAYFA;658) (SAYFA;743) (SAYFA;91) (SAYFA;244) (SAYFA;91) (SAYFA;218) (SAYFA;393) (SAYFA;607) (SAYFA;298) (SAYFA;218) (SAYFA;746)
ʿavret:	ʿavret itmek; mahremi olarak tutmak.	Kim ki girü ʿavret itse şol nesneye ki dünyādan (11) el çeküṕ çıḳdı-y-ıdı, ol ḳadem-i ṣıdḳ-ıla.	(SAYFA;291)
ʿavret:	Gizlenmesi lâzım gelen şey.	Yaʿnī, biz ol Lūṭ'ı aña	(SAYFA;463)

	Dinen örtülmesi vâcib olan âzâ, ud yeri. Utanılacak ve hayâ edilecek şey. Erkeklerde göbek ile diz kapağı arasındaki kısım. * Kadın. Zevce. Nikâhlı.	īmān getürenler-ile (12) ḳurtarduḳ meḥebbet yöninden; illā olʿavreti ki hāliklerden oldı, ʿadāvet yöninden.	(SAYFA;393) (SAYFA;445)
ʿayān:	(A.) (İyân) Aşikâr. Belli. Herkesin bilebileceği ve görebileceği. Açıkça. * Herkes tarafından bilinen, bilinirce.	(16) Yaʿnī, "İy enbiyā cemāʿatı, sizüñ her birüñüze bir şerīʿat ḳoduḳ ki aña beyān-ıla şurūʿ idesiz ve bir ṭarīḳ (17) ḳılduḳ ki aña ʿayān sülūk idesiz.[128b] (7) Yaʿnī, ç̧ün gördüñüz uşbu erbābları ki temennī iderdüñüz ʿayān yöninden, bu ḥāletde ki (8) siz naẓar iderdüñüz ervāḥlaruñuza ḳādir degüldüñüz ve daḫı Allāhu Taʿālā yolında māluñuz-ıla (9) ve bedenüñüz-ile cihād idemezdüñüz.[15a]	(SAYFA;255) (SAYFA;28) (SAYFA;571) (SAYFA;141) (SAYFA;141) (SAYFA;255) (SAYFA;361) (SAYFA;377) (SAYFA;707) (SAYFA;104) (SAYFA;395) (SAYFA;83) (SAYFA;255) (SAYFA;255) (SAYFA;359) (SAYFA;172) (SAYFA;26)
ʿayānī:	(A.) Açıkça, açık olarak, göz önünde. Açıktan açığa.	Yaʿnī, "Yā ʿilm-ı ẓāhire ehli, siz bizüm üzerümüze (8) inkār itmezsiz ve ḥased idüṕ ilüṕç̧ekmezsiz ve bizi incidmezsiz; illā andan ötrüdür ki (9) biz envār-ı hidāyet-ile anuñ īmān-ı ḥaḳīḳī ve ʿayānī ḳılmışuz sizüñ īmānuñuz īmān-ı taḳlīdi ve beyānī-(10)dür ".[132b]	(SAYFA;263)
ʿayb:	(A.) Kusur. Leke. Utandıracak hal. Ayıp.	Yaʿnī, cidd ü cehd idüñ, ṭaleb idüñ anı ki Ḥaḳ Taʿālā size rızḳ (17) ḳıldı ve ḫāṣṣ ol tecelliyāt-ı celālinden	(SAYFA;283) (SAYFA;135) (SAYFA;463) (SAYFA;428) (SAYFA;431)

		ve cemālinden ki ol riyā-y-ıla ve bir ʿayb irişmeg-ile (18) olmaya bu mevāhib-ı ḥaḳdan.[142b] Yaʿnī, daḫı dünyevī emrlerden (16) bir nesneye buları muʿāvin ṭutınmañ; tā sizüñ vaʿẓuñuz ve neṣāyiḥlerüñüz ʿayb itmeyeler, (17) ol dünyā ṭalebin ʿıllet itmeg-ile.[68b]	(SAYFA;431) (SAYFA;431) (SAYFA;96) (SAYFA;430) (SAYFA;27) (SAYFA;428) (SAYFA;431) (SAYFA;427) (SAYFA;430)
ʿāyene:	(A.) Açıkça. (ʿāyen//ʿāyān//ʿayān//ʿıyān: (A.) (İyân) Aşikâr. Belli. Herkesin bilebileceği ve görebileceği.)	Andan naẓar (16) idüñ ol Allāh nūrları-y-ıla ki ol ḳalblerde ḳonılmışdur, tā ʿāyene müşāhede ḳıluṕ göresiz.[159b]	(SAYFA;317)
ʿāyid:	ʿāyid//ʿāid: (A.) Ait. (sıfat) İlgilendiren, ilişkin, ilişik, ilgili *Geri gelen, dönen. Râci. Dâir. * Bir kimse veya bir şeyle ilgili olan.	(1) żararınuñ elemi size ʿāyid olur bu ḳavmu aʿyānuñ māliki evlādur bu umūrlarda aʿyāndan (2) ḫalḳ anuñ ḫalḳıdur, milk anuñ milkidür, dilerse bulara hedāyet vire dilerse ḍalālet (3) içinde ḳoya ”. [235a]	(SAYFA;468) (SAYFA;648) (SAYFA;611) (SAYFA;384)
ʿĀyişe:	(A.) Bolluk içinde rahat yaşayan. * Hz. Peygamber'in (A.S.M.) zevcesi ve mü'minlerin vâlidesi, Hz. Ebu Bekir'in (R.A.) kızının bir ismi. Aişe-i Sıddıka diye de anılır. Hayret edilecek derecede takva, iffet ve zekâvet sahibesi olup 2210 Hadis-i Şerif nakletmiştir. Hicretin 57. yılında vefat etmiştir. (R.A.)	(4) Tā ki didi ʿĀyişe ḥaḳḳında rḍ (raḍıya’l-lāhu ʿanh) “sāyir nisā üzere fażlı olmaġ-ıla dīnüñüzüñ üç̀ baḫşde iki baḫşın (5) bundan aluñ ”.	(SAYFA;92) (SAYFA;130) (SAYFA;91) (SAYFA;92)
ʿayna:	(A.) Işığı yansıtan, varlıkların görüntüsünü veren, cilalı ve sırlı cam, gözgü, mirat. **Bir olayı, bir durumu yansıtan,	ṕes, bu maḫlūḳātı gendünüñ (10) ḳudret-i muḥāẕātında bir ʿayna ḳıldı, münāsib ol ʿayna	(SAYFA;354) (SAYFA;495) (SAYFA;495) (SAYFA;354)

	göz önünde canlandıran olay, durum, şey *** ʿayna ḳıl-: Ayna tutmak.	anuñ cemīʿ-i ṣıfātlarını gösterüvirür.[178a] Bu insāndan ġayr-ı maḫlūḳda bu ḳalb ḳonılmadı ki bu (17) kerāmete maḫṣūṣ ola ve ḳalb-ı ḳıyām ṭutmaḳ bunuñ-ıladur ki anı ṣıfāt-ı cemāline ʿayna (18) ḳıla, tā anuñ üzerine şavḳ u maḥabbet ve luṭf u raḥmet ġālib ola ve meyl itdürdügi oldur ki (19) anı ṣıfāt-ı celāline ʿayna ḳıla, anuñ üzerine ḥırṣ ġālib ola dünyā-y-ıçun ve şehvet ġālib ola. [248b]	(SAYFA;354) (SAYFA;420) (SAYFA;354) (SAYFA;96) (SAYFA;382) (SAYFA;361) (SAYFA;96) (SAYFA;545) (SAYFA;361) (SAYFA;127) (SAYFA;355) (SAYFA;389) (SAYFA;580) (SAYFA;358) (SAYFA;412) (SAYFA;355) (SAYFA;357) (SAYFA;354) (SAYFA;496) (SAYFA;117) (SAYFA;161) (SAYFA;97) (SAYFA;354) (SAYFA;354) (SAYFA;354) (SAYFA;729) (SAYFA;137) (SAYFA;729) (SAYFA;591) (SAYFA;520) (SAYFA;153) (SAYFA;354)
ʿayna-yı maḫlūḳ:	(A.) Yaratılmış aynası, mahluk aynası. Yoktan var edilmiş olan aynası. * İnsanın yaratılmışlara bakarak onların hallerinden ibret alması, onların mecazen insana ayna görevi görmesi. Kişi cümle mahlukata bakarak ibret alabilir, yaratıcısının izlerini bulabilir. Kendinden iz bulabilir.	(11) Līkin anuñ ṣıfātını bu ʿayna-yı maḫlūḳdan kemāliyyet-ile kimse müşāhede ḳılmaz, illā insān müşāhede (12) ḳılur.	(SAYFA;354)
ʿayn:	(A.) (C.: A'yan-A'yun-Uyûn) Göz. * Aslı, kendisi.	Yaʿnī, bular kör oldılar ol (14) göñüleri	(SAYFA;272)

		ʿaynın görmekde ve Ḥaḳḳ'uñ vaḥdāniyyeti şāhidlerin müşāhede ḳılmaḳda.	
ʿayn:	(C.: A'yan-A'yun-Uyûn) Göz. * Eşyanın hakikatı.	Henüz daḫı (6) "eyne "maḳāmındaydı; ç̧ün ceẕbe-yi ʿināyet irişdi ol mücidden anuñ ʿaynına "ev ednā "maḳānına (7) ulaşdı.	(SAYFA;173)
ʿayn-ı ʿıḳāb:	(F.) Azabın, mihnetin merkezi,	Zīre ṣevāb żıddı ʿıḳāb-ıla istiʿmāl (7) olınur, irādet-i dünyā ḫōḏ ʿayn-ı ʿıḳābdur.	(SAYFA;30)
ʿayn-ı fitne:	(F.) Fitnenin gözü. Fitnenin merkezi, aslı. Azab ve mihnetin aslı.	Yaʿnī, anuñ ʿillet getürdügi çıḳmaġı defʿ itmeg-iç̧ün-(11)dür, yāḫūd ʿayn-ı fitnedür, aşaġa itmeg-iç̧ün.	(SAYFA;605)
ʿayn-ı şeḳāvet:	Şekavetin merkezi, şekavetin aslı, özü. Şekavetin gözü. (şeḳāvet: (A.) Her çeşit kötülük içinde olmak. Belâ ve zillete düşmek. Sıkıntıda kalmak. * Haydutluk, eşkiyalık.)	Andan bu istiʿcālları (16) olmaduġı vāḳiʿ ḳılur, ol şeḳāvet ʿaẕābına ki ol ʿayn-ı şeḳāvetdür ki fi'lḥāl (17) vāḳiʿ oluṕdur; līkin bularuñ ḫaberleri yoḳ, andan perde açıluṕ ẓuhūra gelmeyince bilmez-(18)ler.	(SAYFA;687)
ʿayn-ı ḳalb:	(F.) Kalbin gözü. Kalbin merkezi, kalbin aslı.	Bu kelām aña işāret (5) ḳılur kim bu ṣıfāt-ı ḳalb daḫı müteġayyir oluṕ bir levne daḫı dönermiş, ṣıfāt-ı nefs levni-y-ile (6) anuñ raʿnālıḳları-y-ıla; lākin ol ki ʿayn-ı ḳalbdür, ol şol yaradılduġı nesne üzere ṣābit-(7)dür ki maḥabbetu'l-lāhdur ve Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekdür, andan taġyīr olmaz.	(SAYFA;492)
ʿayn-ı yaḳīn:	(F.) (Ayn-ül yakîn) Göz ile görür derecede görerek,	Līkin dünyāda ʿayn-ı yaḳīn-ile görmez,	(SAYFA;717)

	müşâhede ederek bilmek. Gözüyle görmüş gibi, kat'î.	bedürüstī āḫiretde (4) görer.	
ʿayn:	(A.) Bir şeyin eşi, tıpkısı. *Aslı, gözü.	Aña hīç "eyn" ḳalmaz ʿayn-la bāḳī olur.	(SAYFA;173)
ʿazāmet:	(A.) Büyüklük. Cenab-ı Hakk'ın büyüklüğü. * Kibirlilik.	Ḥāṣıl olmadı ol iftirālarından, illā neḏāmet ʿazāmet (12) oldı ancaḳ.	(SAYFA;723)
ġaraż:	(C: Ağraz) Maksat, niyet, gaye, kasıt. * Kötü niyet. Kin. * Ok atılan nişan. * Izdırab. Acı. * Zelillik.	Zīre ġālib bu ḫalḳ üzere (15) budur ki bu beden ḳabūl ider rūḥ daʿvetin ve bu cevāriḥ daḫı aʿmāl-i şerʿiyyeyi işe getürür, (16) līkin bu nefs-i emmāre girü küfri üzere olur ḳoyuvirmez bedeni daḫı aʿmāl-i şerʿiyye meşġūl (17) ola terbiyyet-içün fāsid ġaraż-içün degül ve maṣlaḥat-ı dünyāvī-çün degül.[363b]	(SAYFA;725)
ġarīb:	(A.) Hayret verici. Tuhaf. Evvelce görülmemiş. Tuhaf, şaşılacak.	Anlar küllī muʿcizāt-ı ẓāhire-y-le (12) ve hem muʿcizāt-ı bāṭıne-y-ile geldiler, daḫı ġarīb ʿulūmlar-ıla ve esrārlar keşf itmeg-ile ve envāʿ-ı (13) ḫaḳāyıḳlar ve maʿānīler istinbāṭ itmeg-ile geldiler ki cumhūr-ı ḥükemā anuñ miṣlin getürmekde (14) ʿāciz ḳalmışlardı.[28b]	(SAYFA;55)
ʿaẓīm:	(A.) Büyük. Yüce. Ulu. (a.s. ʿaẓāmet'den)	Ol (15) ʿālī ve ʿaẓīm ḫażretden sürmek-ile cennāt-ı naʿīmden maḥrūm ḳomaġ-ıla.[71a]	(SAYFA;140)
ʿaẓīm:	(A.) Büyük. Yüce. Ulu. (a.s. ʿaẓāmet'den) rabb-ı ʿaẓīm: Buyük, yüce rabb. Ulu rabb. (müntefiʿ: (A.) (Nefʿ. den)	Kim ki ol günde müntefiʿ oldı ol rabb-ı ʿaẓīm-ile aṣṣılandı kim ki anda ziyān-(15)kār oldı ol rabb-ı ʿaẓīmüñ	(SAYFA;455)

	Fayda gören, menfaatlenen, istifade eden.) (aṣṣı: Fayda, kâr, kazanç, menfaat. aṣṣıla-: Faydalanmak, kazanç elde etmek, menfaatlanmak.)	fürḳati ʿaẕābı-y-ıla ziyānkār oldı hīç olaruñ içine eṣer (16) ḳılmadı ol delāletler ki iẓhār eyledi.[228b]	
ʿazīz:	(A.) (a.s.c.: eizze, Farsça c.: azīzān) Muhterem, sayın. * Sevgili. Aziz olan. * İzzet sahibi, izzetlenmiş.	(10) Yaʿnī, naṣr u meded melāyike ḳatından degül, daḫı ġayrından degül, illā Allāhu Taʿālā ḳatındandur ki (11) ol ʿazīzdür, kimi dilerse nuṣret virüp ʿazīz ḳılur, kimi dilerse ḳahrı-y-ıla ẕelīl ḳılur ki cemīʿ-i (12) ʿizzet Allāhu Taʿālā'nuñdur.[11a] (2) İşāret bunda budur ki bedürüstī, ʿazīz oldur ki anı Allāhu Taʿālā ʿazīz ḳıldı.[242a] (1) aña bir ḥayāt ḥāṣıl olur ki evvelkiden daḫı ḫōş, daḫı ʿazīz.[061b] (1) cemīʿ-i ʿizzet dünyede āḫiretde Allāhu Taʿālā-y-ıçundur, kime dilerse dünyede ʿizzet virür āḫiret ʿizzeti (2) olmaz, kime dilerse āḫiret ʿizzetin virür dünyede olmaz, kimin dilerse dünyede āḫiretde ʿazīz ḳılur. [348a]	(SAYFA;20) (SAYFA;482) (SAYFA;121) (SAYFA;694) (SAYFA;482) (SAYFA;121) (SAYFA;694) (SAYFA;751) (SAYFA;482) (SAYFA;750) (SAYFA;750) (SAYFA;14) (SAYFA;260) (SAYFA;422) (SAYFA;141) (SAYFA;554) (SAYFA;20) (SAYFA;247) (SAYFA;600) (SAYFA;193) (SAYFA;536) (SAYFA;453) (SAYFA;551) (SAYFA;20) (SAYFA;106) (SAYFA;617) (SAYFA;291) (SAYFA;537) (SAYFA;554) (SAYFA;741) (SAYFA;600) (SAYFA;193) (SAYFA;111)
ʿazīz:	(A.): Muhterem, sayın. Sevgili. *Kıymetli, değerli. İzzet sahibi.	Yaʿnī, ben sizi nehy itmedüm mi ol şecereden ki (19) ol ʿazīzi ẕelīl ḳılur ve niʿmetinleri zāyil ḳılur, şāḏılığı (şāẕılığı)	(SAYFA;428)

		giderüp̀ zaḥmet ü meşaḳḳat getürür.	
ʿazīziraḳ:	Daha aziz, daha izzetli. Daha sevgili.	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ʿazīziraḳdur andan ki ʿĪsā'yı yā ġayrını gendüye veled ṭuta yoḳdur, (14) yirde ve gökde bir maḫlūḳ; illā külli Ḥaḳ Taʿālā'nuñ maḫlūḳı ve ḳulıdur.	(SAYFA;187)
ʿazīz:	(A.) Ermiş, eren. Mânevi kudret ve kuvvet sahibi. Sevgili, hatırı sayılır. Sevgide üstün tutulan, muazzez.	Ammā bu ümmetde nücebā ve budala ḳıldı ve evliyādan ʿazīzler (17) ḳıldı ki olar ḳırḳ kişidür, her ḥalde her zamān içinde muḳarrer.	(SAYFA;225)
ʿazīz:	(A.) Büyük, yüce, ulu. Çok güçlü.	Eger tevḥīdi bulardan selb idesin, sen ʿazīzsin ʿizzetüñ-ile kime dilerseñ ʿizzet (9) idersin.	(SAYFA;310)
ʿazīzü'l-ʿalīm:	(A.) Azîzü'l-Alîm olarak 6 âyette geçmektedir. Azizdir ve hakkıyla bilendir, anlamındadır. Güçlüdür ve bilendir, anlamına da gelmektedir. (cibill: (A.) Yaratılmak. (cibillesinden: yaratılmasından) (istiʿdād: (A.) Bir şeyin kabulüne ve kazanılmasına olan fıtrî meyil. * Kabiliyet. Akıllılık. Anlayışlılık. Allah Teâlâ Hazretlerinin (C.C.) insanlara ve sâir mahluklara tevdi buyurduğu kabiliyet kuvveleri.) (mezkūr: (A.) Zikri geçen. Zikredilmiş. Evvelce bahsi geçmiş olan.)	Zīre ol cibillesinden istiʿdād üzere merkūzdur ve biz sizüñ-içün (3) esbāb yaraḳladuḳ ki anuñ-ıla size çıḳmaḳ ola bu ol ʿazīzü'l-ʿalīmüñ taḳdīridür ki (4) olundı.	(SAYFA;758)
ʿazīz:	(A.) Çok izzetli. Mağlup edilmesi mümkün olmayan ve daima galib olan manasında Cenab-ı Hakk'ın bir ismidir.	Yaʿnī, bu küllüsi ol ʿazīzüñ ḳudret-iledür ki andın yaña hidāyet bulınmaz; illā (13)	(SAYFA;371)

	Asla emsâli olmayan, mutlaka ihtiyç duyulan ve hiç ulaşılamayan.	anuñ-ıla ve daḫı ʿalīmdür andın yaña hidāyet kim müstaḥīḳdür, bilür.	
ġarḳ:	(A.) Batmak, suda boğulmak. ġarḳ eylemek; suya batırmak.	Yaʿnī, gemi taḥtasın (15) delicek didi ki “Ol gemiyi deldüñ mi ki ehlini ġarḳ eylesin?”. [149a]	(SAYFA;296)
ʿazze ve celle:	(A.) Aziz ve Celâl olsun, oldu... (meâlinde, Cenab-ı Hakkın isminden sonra hürmet maksadı ile söylenir.)	Anlar (15) saña yiter ki anlaruñ maṭlūbı ve mecbūbı Allāh ola, ʿazze ve celle ”.	(SAYFA;551)

ʿişyān:	(A.) İtaatsizlik. İsyan. *Allah'ın emir ve buyruklarına uymamak, O'na asi olmak. (A.) (A.) İtaatsizlik. İsyan. *Allah'ın emir ve buyruklarına uymama hali, O'na asi olma hali.	Allāhu Taʿālā daḫı anları ḫızlān-ıla terk eyledi, gendü nefslerine ışmarladı, (13) ṭuġyān u ʿişyān içinde.[308a] Yaʿnī, muşırr olurlardı fiʿl-ı münker üzere bu ʿişyān üzere münker didiler andan (5) ötrü ki şāḥibine yādlıḳ vācib ḳılur Ḥaḳ'dan.[140b]	(SAYFA;614) (SAYFA;279)
ʿılāḳa:	(A.) (Metinde ʿılāḳa şeklinde esre ile yazılmıştır, imlâya sadık kalarak ʿılāḳa şeklinde yazdık.) (Ama o mahlukatın vasıflarına alakalı olan alaka kesilmesi, acılarının yelleri kesilmesiyle acısı kesilmez.)	Ammā ol evṣāf-ı maḫlūḳāta müteʿallıḳ olan ʿılāḳa kesilmek (8) acıları yiller münḳaṭıʿ olmaġ-ıla acısı kesilmez.[185b]	(SAYFA;369)
ʿılāḳaların:	(A.) İlişik, rabıta, merbutiyet. * Gönül bağlama, sevgi, münasebet, taalluk, irtibat, mâlikiyet. Tasarruf. Müdâhale hakkı. Hisse.	(18) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'nuñ naẓarların ve ıṭṭlāʿın ẕikr idüben günāhlarından istiġfār idüp (19) andın yaña taẓarruʿ ḳıldılar, andan ġayrıdan ʿılāḳaların ḳaṭʿ itmeg-ile.[13a] Zīre oġullıḳ bu (14) ʿılāḳalaruñ gey aḫaṣṣıdur, ata-y-ıla, ḳaçan atalıḳ oġullıḳ muḥaḳḳaḳ ola.[348b]	(SAYFA;24) (SAYFA;695) (SAYFA;693)
ʿılāḳa-yi dünyā:	(A.) Dünya alakası, dünya sevgisi. Dünya ilgisi.	AK (5) Yaʿnī, ʿılāḳa-yi dünyā yükleri-y-le ziyādeydi mühimmātından (???) ol vücūdlarınuñ arḳası (6) üzerinde yüklenmiş olalar.[165b]	(SAYFA;329)
ʿillet//ʿıllet:	(A.) Gaye, amaç, hastalık derecesinde amaç edinmek. (A.) (İllet) Esas sebeb. Vesile. * Hastalık, maraz, dert, sakatlık. Mûcib, maksad, gaye.	Yaʿnī, daḫı dünyevī emrlerden (16) bir nesneye buları muʿāvin ṭutınmañ; tā sizüñ vaʿẓuñuz ve neṣāyiḥlerüñüz ʿayb itmeyeler, (17) ol dünyā ṭalebin ʿillet itmeg-ile.	(SAYFA;135)
ʿılliyyīn:	(ʿulliyye: (A.) (İlliyye) Yüksek tabaka. En yüksek.	Daḫı olar kim (7) nefslerini aʿlā-yı ʿılliyyīnden esfel-i	(SAYFA;212) (SAYFA;241)

	En şerefli.) (ʿilliyye: (A.) (Ulliyye) En şerefli, yüksek.) (ʿilliyyūn: (A.) (İlliyyîn) (Aliyyu. C.) Cennetin en yüksek tabakası. Ahirete giden tam kâmil mü'minlerin yeri. Hafaza meleklerinin divanları ismidir ki, salihlerin amelleri oraya yükseltilir. Ahirette yüksek dereceye, dergâh-ı rızâya en yakın olan derecedir.) (A.)ʿılliyyūn//ʿilliyyūn: (İlliyyîn) (Aliyyu. C.) Cennetin en yüksek tabakası. Ahirete giden tam kâmil mü'minlerin yeri. * Hafaza meleklerinin divanları ismidir ki salihlerin amelleri oraya yükseltilir. **Ahirette yüksek dereceye, dergâh-ı rızâya en yakın olan derecedir. ***Göğün ve cennetin en yüksek yeri. İyi amelli kişilerin ruhu bu yerde bulunacaktır.	sāfilīne bıraġalar ṣıfat-ı melekiyyeden behīmiyyeye düşeler, (8) aḳrānları-y-la süsüsüṕ ṣıġırlar gibi hevāları-ċun mümārāt u mücādele ḳılmaġ-ıla ve ʿilm ü zühd-ile (9) faḫr idişmeg-ile dōstları ḳardaşları arasında.[107a] Ammā ḳaċan ol hevā ḳalbe ḳarīn olsa andan ʿışḳ olur ol ḳalbi āḫiretde aʿlā-yı (7) ʿılliyyīne ċıḳarur, mevlāya yaḳīn ḳılur, bundan ötrü aña ʿışḳ dirler.[121b] (2) Zīre bu ehl-i saʿādet daḫı iki dürlüdür bir saʿīd oldur ki cennetde bāḳī (3) ḳala ve derecelerinde ve köşklerinde ki ʿılliyyīndür ʿubūdiyyeti miḳdārı ve esʿad oldur ki cennete (4) gire ol derecelerinden geçe maḳām-ı ḳurbete irişe maʿrifete taḳvāsı ve maḥabbeti ḳadar.[379b]	(SAYFA;756) (SAYFA;734) (SAYFA;572) (SAYFA;711)
ʿılvī:	ʿılvī//ʿulvī: (A.) (Ulviye) Yüksek, yüce. Eşsiz, benzersiz özellikler taşıyan. (* Manevî ve göğe mensub. Gökle ilgili olna, semavi) (A.) ʿılvī//ʿulvī: Eşsiz, benzersiz özellikler taşıyan. * Manevî ve göğe mensub.	Didük ki işāretdür ol taʿalluḳı taṣarrufı menʿ itmekden (10) bu sifliyyātda kim bular anlardur ol ʿılvī atalaruñuz anlara taṣarruf itmişdür.[40b] Ol rūḥ-ı şerīf ki ʿılvī ve nūrānīdür, bu ṣıfāt-ı ḫasīse birle ki sifli ve ẓulmānīdür, āfet-(17)leri-y-ile muṭavvaḳ ve maḥfūf ḳılur ve ḥicābları ve ʿazābları-y-ıla iḥāṭa ider ḳıyāmet güninde ve daḫı (18) ayrılduġı vaḳt.[27a] Olar analardur ki (18) ol ʿılvī atalar anlara taṣarruf ḳılmışlardur.[39b]	(SAYFA;79) (SAYFA;52) (SAYFA;77) (SAYFA;725) (SAYFA;461) (SAYFA;301) (SAYFA;725) (SAYFA;725) (SAYFA;568) (SAYFA;591) (SAYFA;1) (SAYFA;286) (SAYFA;704) (SAYFA;704) (SAYFA;209)
ʿılviyyāt:	ʿılviyyāt//ʿulviyyāt: (A.) (a.i.	ṕes, ol ʿılvī ṭabʿi-le ol siflī-	(SAYFA;725)

	ulviyye'nin c.) Ma'nevî yükseklikler, yücelikler.	yi ʿılviyyāta daʿvet ider ve nefs-i sıfliyye daḫı (8) ol naẓar-ı sifliyyesi-y-ile ol ʿılviyyātı göremez, ol siflī ṭabʿile ʿılviyyāta meyl itmez.[363b] ṕes, ol ʿılvī ṭabʿi-le ol siflīyi ʿılviyyāta daʿvet ider ve nefs-i sıfliyye daḫı (8) ol naẓar-ı sifliyyesi-y-ile ol ʿılviyyātı göremez, ol siflī ṭabʿile ʿılviyyāta meyl itmez.[363b] Ol metāʿı ḥasen maḳāmlarda teraḳḳī ḳılmaḳdur, bu (18) sıflīden ʿılviyyāta ve ol maḳām-ı ʿılvīden ol ḥażrete ki ʿaliyyü kebīrdür.[357b]	(SAYFA;725) (SAYFA;713) (SAYFA;726) (SAYFA;725) (SAYFA;725) (SAYFA;605)
ʿılviyye:	ʿılviyye//ʿılvī//ʿulvī// ʿulviyye: Yüksek, yüce. Göğe veya mânevî âleme mensup. ʿılviyyet//ʿulviyyet: (A.) Yükseklik, yücelik, büyüklük.	Allāhu Taʿālā bulara istiʿdād virmez derecāt-ı (3) ʿılviyye ḥāṣıl itmeg-içün. [365a] ve dördünci; ecrāmdur ki ol libās-ı (18) ʿılviyyedür , ecsām-ı el-laṭīfeden ʿarş u kürsi gibi daḫı gökler ve cennet ü nār gibi.[226a]	(SAYFA;728) (SAYFA;450)
ʿırż:	(A.) Namus. Temizlik. Cinsî haysiyet. * Ehil ve ıyal. İnsanın korumağa mükellef olduğu nefsi, hasebi, şerefi ve mahremleri, zemmedilecek veya medhedilebilecek durumları. *Bir kimsenin, başkaları tarafından dokunulmaması ve saygı gösterilmesi gereken iffeti.	(18) Ol ḥişānatı ṣaḳlamaġ-ıçun ve ṣaḥīḥ olmaġ-ıçun ve erenlerüñ ʿırżın ṣaḳlamaġ-ıçun; (19) tā ki firāşde cenīne iştirāk olunmaya himmet-i ʿālī ḳılmaġ-ıçun.	(SAYFA;78)
ʿışrūn:	(A.) Yirmi.	Māye ve ʿışrūn āyet.	(SAYFA;712)
ʿışḳ:	(A.) Aşk. (Işk) Çok ziyâde sevgi. Şiddetli muhabbet. Sevdâ. Candan sevme. * İttibâ'. Alâka.	Ammā ḳaçan ol hevā ḳalbe ḳarīn olsa andan ʿışḳ olur ol ḳalbi āḫiretde aʿlā-yı (7) ʿılliyyīne çıḳarur, mevlāya yaḳīn ḳılur, bundan ötrü aña	(SAYFA;241) (SAYFA;241) (SAYFA;129)

		ʿışḳ dirler.	
ʿitāb:	Tekdir etmek. Şiddetle hitab etmek. Azarlamak. Terslemek. Paylamak. Rencide etmek. Darılmak. *Hitab kılmak,	Allāhu Taʿālā'nuñ ʿıḳābı ḳatıdur añа ki ḫızlān-ıla ʿıḳāb ide ve hicrān-ıla ʿitāb ḳıla.	(SAYFA;211) (SAYFA;208) (SAYFA;211) (SAYFA;208)
ʿiḳāb:	ʿıḳāb//ʿiḳāb: (A.) Azap, mihnet. Şiddetli azab, eziyet, ceza.	Allāhu Taʿālā'nuñ ʿıḳābı ḳatıdur añа ki ḫızlān-ıla ʿıḳāb ide ve hicrān-ıla ʿitāb ḳıla.	(SAYFA;211) (SAYFA;211) (SAYFA;284) (SAYFA;30)
ʿıvāżlandur-:	ʿivāż: (A.) Karşılık olarak verilen şey. Bedel. ʿivāżlandırmak; Karşılığını vermek. Mükafatlandırmak.	[015b] Yaʿnī, anlar ki īmān şükrin yirine getürdiler, ḥaḳların edā itmeg-ile evāmir-i şerʿi yirine getürüp̀ (2) nevāhīlerinden yıġlanmaġ-ıla tīz olur ki Ḥaḳ Taʿālā anları ʿıvāżlandurur ziyāde-i īmān-ıla.	(SAYFA;29)
ʿivaż:	ʿivāż: (A.) Karşılık olarak verilen şey. Bedel. ʿivaż//ʿıvaż: (a.i.) Bedel, karşılık, karşılık olarak verilen şey. Bilâ-ivaż: Karşılıksız, bedelsiz, bir menfaat karşılığı olmıyarak. ʿivażan//ʿıvażan: (a.zf.) Karşılık olarak, karşılığında.	Şāhiddür, ḳıyāmet güninde sizüñ üzerüñüze ṭanuḳlıḳ viriser, eger ol (2) emāneti virmekde ḫıyānet idersüñüz andan size suʾāl ider; eger ḫıyānet itmeyüp̀ virür, ol emānet üzere size (4) ḫayr ʿivażlar virür.	(SAYFA;91) (SAYFA;35) (SAYFA;30) (SAYFA;63) (SAYFA;167)
ʿibādet:	(A.) Allah'ın (C.C.) emirlerini yerine getirmek ve nehiylerinden kaçmak. Yapılmasında sevab olup, ihlâsla yapılan herhangi bir amel. Şeriatta bildirildiği gibi Allah'a kulluk etmek. Kâinatın ve dolayısıyla insanların hilkatindeki hikmet ve gaye. *Boyun eğmek, kulluk etmek ve itaat etmek anlamında Arapça bir kelimedir. Kaşanî'ye göre, âmme için Allah'a tezellülün son noktasıdır.	Bu oldur ki ʿibādetine ve ʿubūdiyyetine ol mevlādan (15) ġayrı nesne ġarışdura ġarż-ı dünyā ve hevā gibi daḫı mevlādan ġayrı nesneler gibi bu yarlıġanmaz, illā vaḥdāniyyetle (16) ki ol vāḥidi ifrād ḳılmaḳdur ġayrından.[53a]	(SAYFA;104)
ʿizzet:	(A.) Bir kimse zelil iken kavi	Yaʿnī, bulalardı bu Ḳurʾān	(SAYFA;129)

	ve kudret sahibi olmak. Ziyâdelik ve üstünlük. * Değer, kıymet. Kuvvet. Muhterem ve mu'teber olmak. (envāʿ: (A.) (Nev'. C.) Neviler, çeşitler, türler.) (mevṣūf: (A.) Vasıflanan. Bir sıfatla tavsif edilen. * Kendisinde bir sıfat mevcud olan, kendisine bir sıfat isnad edilmiş olan.) (teġayyür: (A.) Hâlden hâle geçmek, değişmek. * Bozulmak. * Zıt olmak. (c. teġayyürāt)) (berr: (A.) (C.: Ebrâr) Va'dinde sâdık. Sözünde duran. Muhsin. Keremkâr. * Nimetleri herkese, umuma ihsan eden. * Gerçeklik, sıdk. * Susuz, kuru yerler. * Toprak. Yeryüzü, yer.) (baḥr: (A.) (C.: Bihâr - Ebhâr - Ebhur - Buhur) Deniz. * Âlim. Çok bilen. * Büyük göl veya nehir.)	iç̇inde her rence devā ve her (2) maraża şifā her başara sürūr, her veche ʿizzet envāʿ ṣıfatlar-ıla mevṣūf teġayyurātdan (3) maḥfūẓ ve bir baḥr bulalardı ki ʿacāyib dükenmez ve bir berr bulalardı ki ġarāyiblerinüñ nihāyeti (4) yoḳ.[65b]	
ʿizzet-i ṣamadiyye:	(F.) Allah'ın (C.C.) hiç bir şeye muhtaç olmadığı gibi hazinesinden hiçbir şey eksilmemesi ve kudretine de hiç bir şey ağır gelmemesinin kuvveti.	Bedürüstī, ol kimseyi ki ḳısmeti ezelden Ḥaḳ Taʿālā maḥrūm ḳıldı ve ʿizzet-i ṣamadiyye (18) anı redd eyledi, hīç̇ bir ḳayurıcunuñ ḳayurması aña fāyide ḳılmaz daḫı şefāʿat idicilerden (19) bir kimsenüñ şefāʿatı aña menfaʿat ḳılmaz.[125b]	(SAYFA;249)
ʿizzet-i sulṭān:	(F.) Sultan'ın kuvveti. Şeref ve itibar sahibi olan sultan. Sultanın şeref ve itibarı.	[129a] (1) ümmetlerüñüzi ibtilā ḳıla, şol nesne-y-ile ki size beyān u tıbyāndan ve ḥuccet burhāndan daḫı (2) ʿizzet-i sulṭāndan ve sizi daḫı ibtilā ḳıla zīnet-ı dünyā-y-ıla ve mütābaʿat-ı hevā-y-ıla ve arzulara (3) irişmeg-ile ve ḫalḳ arasında	(SAYFA;256) (SAYFA;256)

		yücelik-ile ve āḫiretde necāt-ıla; tā ki tāyibler tıbyān u beyān-ıla (4) hidāyet bulalar ve ʿālimler ḥuccet u burhān-ıla muḳtedā olalar ve ʿārifler ʿizzet-i sulṭān-ıla ceẕb (5) olınalar.	
ʿizzet:	(A.) Şeref ve itibar.	Yaʿnī, ʿizzet (18) ehline ʿizzet-ile devā ḳıl, ġurūr ehline ẕillet-ile devā ḳıl.[126a]	(SAYFA;250)
ʿişmet:	(A.) Günahsızlık, mâsumluk. Günahlardan kaçınmak melekesine sâhib olmak. Suçsuzluk. * Peygamberlik vasıflarından birisidir. Peygamberler (A.S.), hiç bir zaman gizli, âşikâr herhangi bir ma'siyete yaklaşmazlar; bütün kusur ve hatâlardan ve şâibelerden müberrâdırlar.	İşāret bunda budur kim “Eyit, yā Muḥammed, siz (16) Allāh’dan ġayrı ilāha ṭaparsız ki ol dünyādur ve nefs ü Şeyṭāndur ve daḫı hevāya mütābaʿat (17) idersiz ki ol sizi hāvibeye düşürür, ben taḫḳīḳ ezelde nehy olundum, ḍün baña ʿişmet (18) virildi, ol nūr-ı müreşşeş irişmeg-ile.[173a]	(SAYFA;344) (SAYFA;238) (SAYFA;515)
ʿişyān:	(A.) İtaatsizlik. Emre karşı gelmek. *Allah’ın emir ve yasaklarına uymamak. Allah’ın rızasına uygun olmamak, O’nun rızasına aykırı hareket etmek.	(2) Yaʿnī, bulara laʿnet vācib emr-i Ḥaḳḳ’a muḫālefetleri oldı ki ʿişyān üzere muṣırr oldılar (3) tevbeyi terk itdiler sıyāḳındaġı āyet buña delālet ḳılur ki buyurdı; AK (4) AK.[140b] (1) işitmekligin ve görmekligin almaḳ gibi, yā ḳalbine ḫatm urmaḳ gibi, yāḫūḏ eşkāre bir sebeb-ile olsa (2) fısḳ u ʿişyān ve küfr ü nifāḳ gibi ”. [170a]	(SAYFA;279) (SAYFA;338) (SAYFA;222) (SAYFA;300) (SAYFA;329) (SAYFA;51) (SAYFA;73) (SAYFA;577) (SAYFA;229) (SAYFA;229)
ʿibādāt:	(A.) (İbâdet. C.) İbâdetler.	Zīre bu seyr Ḥaḳ Taʿālā’dın yaña iki (13) ḳısmdur bir sālikler seyri bir mecẕūblar seyri ve sālikler seyri ṭāʿāt ʿibādāt ve ṣıfāt-ı (14) nefsi tebdīl itmek ḳademleri-y-iledür, ol derecāt-ı rūḥānīnüñ aġlāsına.	(SAYFA;536)
ʿibādet:	(A.) Allah'ın (C.C.) emirlerini	(13) Yaʿnī, ol mescid-ı ḳalb	(SAYFA;641)

	yerine getirmek ve nehiylerinden kaçmak. Yapılmasında sevab olup, ihlâsla yapılan herhangi bir amel. Şeriatta bildirildiği gibi Allah'a kulluk etmek. Kâinatın ve dolayısıyla insanların hilkatindeki hikmet ve gaye. * (a.i., c. ibādāt) Allah'ın emirlerini yerine getirme, tapma, tapınma.	binā olundı, taḳvā üzerine ve ṭāʿat u ʿibādet üzerine daḫı Ḥaḳ Taʿālā'-(14)nuñ vaḥdāniyyetine iḳrār itmek üzere mīṣāḳ gününüñ evvelinden " elestü bi-rabbiküm (15) ḫiṭābında daḫı " ḳālū belā " cevābında.[321b] (16) Bedürüstī, aña muḥsīn diyü tesmiye ḳıldı iki maʿnīden ötrü; Biri oldur ki ol Muḥammed cemīʿ-ı rüʾyete ve müşāhedeye ve bu iḥsān daḫı olundı anuñ-ıla ki sen (18) Allāhu Taʿālā'ya ʿibādet ḳalasın şöyle göre durur gibi.[82a]	(SAYFA;162) (SAYFA;710) (SAYFA;710) (SAYFA;661) (SAYFA;661) (SAYFA;220) (SAYFA;678) (SAYFA;287) (SAYFA;709) (SAYFA;579) (SAYFA;344) (SAYFA;661) (SAYFA;661) (SAYFA;677) (SAYFA;724) (SAYFA;212) (SAYFA;310) (SAYFA;710) (SAYFA;405) (SAYFA;94) (SAYFA;434) (SAYFA;353) (SAYFA;225) (SAYFA;709) (SAYFA;228) (SAYFA;513) (SAYFA;94) (SAYFA;94) (SAYFA;284) (SAYFA;559) (SAYFA;32) (SAYFA;310) (SAYFA;650) (SAYFA;443) (SAYFA;710) (SAYFA;590) (SAYFA;275) (SAYFA;282) (SAYFA;460) (SAYFA;343) (SAYFA;534) (SAYFA;669) (SAYFA;710) (SAYFA;493) (SAYFA;691)

			(SAYFA;345) (SAYFA;694) (SAYFA;161) (SAYFA;713) (SAYFA;453) (SAYFA;762) (SAYFA;753) (SAYFA;94) (SAYFA;676) (SAYFA;650) (SAYFA;282) (SAYFA;289) (SAYFA;527) (SAYFA;670) (SAYFA;680) (SAYFA;669) (SAYFA;532) (SAYFA;59) (SAYFA;460) (SAYFA;148) (SAYFA;280) (SAYFA;151) (SAYFA;596) (SAYFA;450) (SAYFA;758) (SAYFA;606) (SAYFA;724) (SAYFA;642) (SAYFA;491) (SAYFA;490) (SAYFA;550) (SAYFA;579) (SAYFA;724) (SAYFA;2) (SAYFA;1) (SAYFA;532) (SAYFA;644) (SAYFA;730) (SAYFA;741) (SAYFA;754) (SAYFA;104) (SAYFA;401) (SAYFA;617) (SAYFA;532) (SAYFA;699)

			(SAYFA;286) (SAYFA;753) (SAYFA;730) (SAYFA;457) (SAYFA;463) (SAYFA;616) (SAYFA;345) (SAYFA;678) (SAYFA;595) (SAYFA;695) (SAYFA;5) (SAYFA;148) (SAYFA;149) (SAYFA;336) (SAYFA;584) (SAYFA;5) (SAYFA;748) (SAYFA;677)
ʿibādi'l-lāhi'ṣ-ṣāliḥīn:	(A.) Allah'ın bütün iyi kulları. "Es-selāmu ʿaleynā ve ʿalā ʿibādi'l-lāhi'ṣ-ṣāliḥīn": Allah'ın selamı bizim ve Allah'ın bütün iyi, salih kulları üzerine olsun.	Ve Resūl (6) daḫı ḳabūl-ı selāmda buyurdı; "Es-selāmu ʿaleynā ve ʿalā ʿibādi'l-lāhi'ṣ-ṣāliḥīn" .	(SAYFA;343) (SAYFA;742)
ʿibāret:	(A.) Oluşan, meydana gelen. Meydana gelmiş, toplanmış. Bir şeyden teşekkül etmiş. Bir şeyin aynı. Bir şeyin içindekini ve aslını beyan. *Mana, farklı anlamıyla. ** (a.i) …dan meydana gelmiş; bir şeyin aynı; başkası, başka bir şey değil.	Andan ol ceẕebāt-ı (9) vaḥy-ile maḳām-ı tevḥīde nüzūl itdi, andan ol Allāh varlıġı-y-la enāniyyetdinden selb (10) olınuṕ maḳām-ı vaḥdete vardı ki ol maḳām kābe ḳavseyn ev ednā maḳāmıdur; ḳābe ḳavseyn ʿibāret-(11)dür maḳām-ı tevḥīdden, ev ednā ʿibāretdür, maḳām-ı vaḥdetden; fehm idesin, inşā'llāh.[250b] ṕes, eger resūl uşbu (6) ḥaḳāyıḳlaruñ baʿżın bu ḳul irişdürmese bular Allāhu Taʿālā vāṣıl olmaḳ mümkin olmazdı daḫı (7) maḳṣūd ḥāṣıl olmazdı, ol irsāl-ı resūlden ʿalm (ʿaleyhi's-	(SAYFA;499) (SAYFA;269) (SAYFA;305) (SAYFA;348) (SAYFA;348) (SAYFA;499) (SAYFA;690) (SAYFA;523) (SAYFA;709) (SAYFA;269) (SAYFA;305)

		selām); illā bu tebliʿ-i resāletüñ daḫı merātib var (8) ol indürilen miḳdārca niċe ki muḫallif indürildi bir ʿibāret-ile tebliʿdür ve bir işāret-ile (9) tebliġdür.[135b] ṕes, ol kāmil ḥikmet-ile baʿżı ḫabīṯ nefslerden ol gizlü ḫıyānetleri eṣerin (11) ċıḳardı ol nefsler dili ʿibāreti-y-le ve daḫı ḥarekātların ċıḳardı cevāriḥlerden.[153b]	
ʿibret:	(A.) (a.i., c. iber) Kötü bir hadiseden veya olaydan alınan ders. *Uyanıklığa sebeb olan ders. * Ders verici, ders çıkarıp halini düzeltmeye sebeb olacak kişi veya kişiler. Örnek.	(13) Bu āyetler taḥḳīḳında işāret budur kim bedürüstī, Allāhu Taʿālā maḫṣūṣ ḳıldı Allāhu Taʿālā'-(14)dın yaña seyr idenleri muhāceret-ile evṭānlarından daḫı sefer idenleri şehrlerdin yaña, (15) dōstları ziyāret ḳılmaġ-ıċun daḫı ḥaḳ ḳardaşlar-ıla muṣāḥabet ḳılmaġ-ıċun; tā ki (16) ol ṭarīḳ ehline naẓar ḳıluṕ andan ʿibret alalar.[13b] (1) aldı, ṣıfāt-ı ḥayvānīnüñ ḥaḳīḳatinden ol ṣıfātları, ṣūretinüñ ḥaḳīḳatin geyürdi ki (2) ṣūretleri ḫınzīra döndi, tā ḫalḳ görüṕ ʿibret alalar. [155a] Aña işāret (16) ḳıldı kim araya iki vāsıṭa gele, bir meşāyıḫ ṭarafından ʿibret ehli ola.[47b]	(SAYFA;25) (SAYFA;308) (SAYFA;93) (SAYFA;616) (SAYFA;308) (SAYFA;93) (SAYFA;470) (SAYFA;305) (SAYFA;109) (SAYFA;549) (SAYFA;146) (SAYFA;1)
ʿīd:	(A.) Bayram günü. Bayram. (Gidip tekrar gelen, bir kimsede âdet olup alışılan şey. Bayram tekrar geldiği için îd denilmiştir.) * Çok sevinçli olunan gün, an. * (a.i., c. aʿyād) Bayram.	(1) ve ehl-i ṣıdḳa ʿīd ola ki anuñ-ıla ferāḥ bulalar.[154b] Yaʿnī, evvel nefeslerümüze ve āḫir (2) nefeslerümüze daḫı ʿīd ola.[154b]	(SAYFA;307) (SAYFA;307) (SAYFA;516) (SAYFA;307)
ʿiffet:	(A.) Namus. Temizlik. Perhizkârlık. Nefsi behimî	Maʿruşāt oldur ki Ḥaḳ Taʿālā anı bu göñül	(SAYFA;394) (SAYFA;403)

	temayüllerden men etmek. Helâla razı olup haramdan kaçınmak. (ṣalāḥ: (A.) Bir şeyin en iyi hâli. Rahatlık, sulh, iyileşme, düzelme, iyilik. Dine olan bağlılık. Her hayra câmi faziletlerin toplanmasında hâsıl olan yüksek bir sıfat. (Mukabili fesad ve fücurdur))	yirlerinde bitürdi islām ü īmān (11) ve iḥsān aġacından daḫı ol ki ṣıfāt-ı Ḥaḳḳ'a müteʿallıḳ ola ve ġayr maʿruşāt ol ṣıfāt-ı (12) rūḥāniyye aġaćlarıdur ki göñül anuñ mecbūldur seḫā ve ḥayā gibi daḫı vefā ve mürüvvet (13) ve fütüvvet şefḳat daḫı ʿiffet ve ḥilm ü ʿilm ve ʿaḳl şecāʿat ve ḳanāʿat ve buña beñzer nesneler.[198a] Yaʿnī, tā aña deg ki (2) ṣalāḥ u ʿiffet ḥāṣıl ḳıla ol mālcuġazını emr-i dīn içinde infāḳ ide, dünyā fesādlarına (3) ḫarc itmeye.[202b]	(SAYFA;403) (SAYFA;731) (SAYFA;636) (SAYFA;66)
ʿilāc//ʿilāć:	(A.) Derde devâ olan şey. Hastayı veya yaralıyı iyi etmek için içmek veya sürmek üzere verilen şey. Metinde mecazen kullanılmıitır; manevi şifa anlamındadır. * Kötü hal ve durumdan iyiye yönelmeye sebeb olacak, manevi şifa olacak şey. * Devâ, mualece. * Mc: Tedbir, çare, tavsiye, derman.	Ammā kāfir ü münāfıḳ ol marażları içinde olsalar ʿilāc irmedin ʿaẕābları taḫlīd (16) olur ćıḳmaġa ümīḍ yoḳ.[289b] Münāfıḳlar ḳalbleri marażına (14) ʿilāc taṣdīḳ u yaḳīndür ki şekki gidereler ve müslümānlar ḳalbinüñ marażına ʿilāc tevbe-(15)dür, ṣıdḳıla.[289b] Bilelerdi ol daḫı muṭṭaliʿ olaydı, anuñ (16) üzere ki insān anuñ-ıla mübtelā olmışdur aḥvāl-ı beşeriyyetden, tā ol bulara söyleye şol (17) ḥayṣiyyet-ile ki bular ol ḥāl üzeredür ve bulara ʿilāć ide ol nesne-y-ile bularuñ ṣalāḥı (18) andadur.[159a] (18) andadur. Zīre peyġamber ṭabīb gibidür eyle gerek ki ol ʿilāć ḳılduġınuñ cinsi ola.[159a]	(SAYFA;577) (SAYFA;577) (SAYFA;316) (SAYFA;316) (SAYFA;577) (SAYFA;577) (SAYFA;577) (SAYFA;145) (SAYFA;588) (SAYFA;246) (SAYFA;588) (SAYFA;577) (SAYFA;573) (SAYFA;316) (SAYFA;253) (SAYFA;316)
ʿilāḳa:	(A.) Alâka. İlişik, rabıta,	(19) … Zīre oġullıḳ ḫāṣ	(SAYFA;591)

	merbutiyet. * Gönül bağlama, sevgi, münasebet, taalluk, irtibat, mâlikiyet. Tasarruf. Müdâhale hakkı.	ʿilāḳadur ataya ćün ḳul keşf [296b] “Tīz ola ki benüm keydlerüm ve ḥīlelerüm bilesiz, sizi bāṭıl ḳılmaḳda, (16) ol leẕẕātı ve şehvātı istīmā ḳılmaḳda; elbetde ellerüñüzi ve ayaḳlaruñuzı kesem (17) ḫilāfetinden ki ol aʿmāl-i ṣāliḥaya meyl itmekden, ol aʿżālaruñuza teskīn ḥāṣıl ola, (18) andan küllüñüzi aṣā ḳoyam , ol dünyā ʿilāḳalarınuñ budaḳlarına daḫı ol zīnet-i (19) aġaćlarına”.[239b]	(SAYFA;477)
ʿillet:	(A.) (İllet) Esas sebeb. Vesile. * Hastalık, maraz, dert, sakatlık.. ** Manevi hastalık. Manevi dert. (Metindeki manası genel olarak manevi hastalık olarak yer almaktadır.) ***Mûcib, maksad, gaye. (menāzil: (A.) (Menzil. C.) Menziller. İnecek yollar. Duralar. Konak yerleri.)	Bu nesne (9) ʿillet getürmekdür menāzil-i ʿılviyyāte ćıḳmaġı refʿ itmeg-ićün.[303b] Yaʿnī, anuñ ʿillet getürdügi çıḳmaġı defʿ itmeg-ićün- (11)dür, yāḫūd ʿayn-ı fitnedür, aşaġa itmeg-ićün.[303b] Aña ʿillet ol elest ḫiṭābındandur ve (12) şifāsı daḫı anuñ-ıladur.[346a] (14)… Nite ki felāsife tesmiye ḳıldılar ʿilleti ola-y-ıla mūcibün bi’ẕ-ẕāt dimeg-ile.[261a] Ve īmān bu külli (6) ʿilletlerden selāmet olmaḳdur ol nūr-ı rabbānī-y-ile ḥayāt bulmaḳdur ki Allāhu Taʿālā keremi (7) ḳalemi-le.[294a]	(SAYFA;605) (SAYFA;605) (SAYFA;690) (SAYFA;520) (SAYFA;586) (SAYFA;605) (SAYFA;605) (SAYFA;520) (SAYFA;703) (SAYFA;221) (SAYFA;250) (SAYFA;583) (SAYFA;586) (SAYFA;199) (SAYFA;250)
ʿilm:	(A.) (İlim) Okumakla veya görmek ve dinlemekle veya ihsan-ı Hak'la elde edilen malumat. Bilmek. İdrak etmek. İlim. Bilim. *Bilgi. * (İlim, hakikatı bilmekten	(12) Ve daḫı ol selām Allāhu Taʿālā’dur ve ʿilm anuñ ṣıfatıdur ki ḳāyimdür ẕātı-y-ıla.[338b] Nite ki Resūl buyurdı, ʿaleyhi’s-selām; “Her ʿilm ki ʿamelī olmayā vebāldür	(SAYFA;675) (SAYFA;103) (SAYFA;303) (SAYFA;347) (SAYFA;347) (SAYFA;682) (SAYFA;190)

	ibarettir. İlim, marifetten daha umumidir. Marifet, tefekkürle bilmek mânasına olmakla beraber, Cenab-ı Hakk'a nisbeti câiz olmaz. Ancak burada sıfatı olarak kullanılmıştır. Yine burada gerek huzurî olsun (ilm-i İlâhî gibi) ve gerek husulî olsun (ilm-i ibad gibi) ve vech-i dikkat üzere bilmeye de denir. Şuur, fıtnat gibi. İlmin zıddı "cehil"dir. Marifetin zıddı ise "inkâr"dır.) * İlm-i Kelâm'da: İlim; bilmek, idrak etmek sıfatıdır. Cenab-ı Hak ilim sıfatı ile de muttasıftır. O'nun ilmi, mahlukatın ilmi gibi basit ve mahdut olmayıp, bütün kâinatı muhittir. Hiç bir şey onun ilminden gizlenemez ve haricinde kalamaz. Allah'ın ilmi mutlaktır. Allah, Alîm-i Mutlak'tır. İlim mâluma tâbidir. Yani: İlim sıfatı varlıkları icad etmez ve hâdiseleri meydana getirmez. Belki, varlıkları ve hâdiseleri bilmekle ilim olur. Cenab-ı Hak ilmi ile, olmuş ve olacak herşeyi ezelî ve ebedî olarak bilir. Böylece o eşya, ilm-i İlâhîde bilinmesiyle vücud-u ilmîye mazhardır. Fakat maddî vücutlarının icadı, kudret-i İlâhiyeye istinad eder. Yani mahlukatın maddî vücudunu ilim icad etmez, kudret icad eder. Bu itibarla malumun yani mahlukun icadı, ilme değil, kudrete tâbidir. *** Bilmek manasına gelen Arapça bir kelime.	ve her ʿamel ki ʿilmsüz (10) ola ḍalāldür”.[52b] (13) Allāhu Taʿālā buları söze getürdi, berī olmaġ-ıla bu işlerüñ bāṭınlarınuñ ḥaḳīḳatinden; tā ki gendüler-(14)den ʿilm nefy itdiler didiler ki “ Bilmezüz, ol ʿilmi ”.[152b] (5) … Ve uşbu ʿilmdür ki buyurdı; (6) AK.[174b] (1) bilmekdür, ol ʿilmi cemīʿ-ı nesnede birdür. [174b] Ol anuñ ʿilmidür ki ḳāyimdür ẕātı-y-ıla (4) ki ḳadīmdür.[342a]	(SAYFA;303) (SAYFA;103) (SAYFA;346) (SAYFA;190) (SAYFA;689) (SAYFA;57) (SAYFA;397) (SAYFA;397) (SAYFA;63) (SAYFA;100) (SAYFA;72) (SAYFA;102) (SAYFA;602) (SAYFA;243) (SAYFA;556) (SAYFA;212) (SAYFA;105) (SAYFA;102) (SAYFA;394) (SAYFA;651) (SAYFA;103) (SAYFA;190) (SAYFA;190) (SAYFA;519) (SAYFA;675) (SAYFA;682) (SAYFA;102) (SAYFA;675) (SAYFA;675) (SAYFA;347) (SAYFA;280) (SAYFA;675) (SAYFA;675) (SAYFA;675) (SAYFA;675) (SAYFA;103) (SAYFA;417) (SAYFA;102) (SAYFA;108) (SAYFA;108) (SAYFA;103) (SAYFA;107) (SAYFA;109) (SAYFA;190) (SAYFA;286)

	Peygamberimizden rivayet olunduğuna göre, kendisine üç çeşit ilim vahyedilmiştir: 1. İlm-i ahkâm : Açıklamak zorunda olduğu ilim. 2. ilm-i sırr-ı kader : Bazı havassından başkasına açıklaması yasaklanmış olan ilim. 3. İlm-i esrar : Açıklamakta muhayyer kaldığı ilim. Sufilere göre ilim, ikidir: Birincisi; kazanmakla elde edilen ilim. Buna kesbî ilim denir. Bu tahsil etmekle ve telkin ile elde edilir, ikincisi de, vehbî ilimdir. Allah bunu kulunun kalbine atar. Buna marifet denir. Kesbî ilim, akıl yolu ile Şeriat-ı Garrâ'yı bilmeyi hedef alan bir usûlün mahsûlüdür. Bununla helal, haram, iyiliği emir, kötülüğü nehy gibi hususların arasını ayırmak esas alınır. Vehbî ilme, ledünnî ilim de denir. Vahy olursa nebilere mahsus olur, şayet ilham olursa hem enbiya, hem de evliyaya mahsus olur. Bu ilim, Kur'an-ı Kerim'de şu âyetle dile getirilir: "Onlara biz öğretiriz" (Tevbe/101). Yine bir âyet: "Onu ancak âlimler anlarlar" (Ankebut/43). "Allah Âdem'e isimleri öğretti" (Bakara/31). Yine Hz. Yusuf (a)'un şu ifadesi de bu ilme delâlet eder "Bana Rabbim öğretti" (Yusuf/37). "Allah hadiselerin te'vilini sana öğretti" (Yusuf/6). Yine bir âyet:		(SAYFA;731) (SAYFA;466) (SAYFA;676) (SAYFA;373) (SAYFA;714) (SAYFA;102) (SAYFA;108) (SAYFA;713) (SAYFA;296) (SAYFA;296) (SAYFA;190) (SAYFA;89) (SAYFA;346) (SAYFA;190) (SAYFA;103) (SAYFA;108) (SAYFA;106) (SAYFA;56) (SAYFA;107) (SAYFA;106) (SAYFA;263) (SAYFA;108) (SAYFA;102) (SAYFA;107) (SAYFA;108) (SAYFA;365) (SAYFA;734) (SAYFA;295) (SAYFA;296) (SAYFA;377) (SAYFA;539) (SAYFA;558) (SAYFA;190) (SAYFA;90) (SAYFA;193) (SAYFA;675) (SAYFA;373) (SAYFA;295) (SAYFA;190) (SAYFA;175) (SAYFA;303) (SAYFA;377) (SAYFA;360) (SAYFA;347) (SAYFA;682)

	"Onların bilmediği şey, size öğretildi" (En'am/91).		(SAYFA;97) (SAYFA;375) (SAYFA;296) (SAYFA;408) (SAYFA;451) (SAYFA;675) (SAYFA;524) (SAYFA;347) (SAYFA;524) (SAYFA;682) (SAYFA;102) (SAYFA;751) (SAYFA;105) (SAYFA;18) (SAYFA;103) (SAYFA;680) (SAYFA;440) (SAYFA;243) (SAYFA;595) (SAYFA;574) (SAYFA;466) (SAYFA;680) (SAYFA;102) (SAYFA;558) (SAYFA;293) (SAYFA;692) (SAYFA;102) (SAYFA;72) (SAYFA;451) (SAYFA;38) (SAYFA;683) (SAYFA;683) (SAYFA;90) (SAYFA;575) (SAYFA;153) (SAYFA;321) (SAYFA;347) (SAYFA;194) (SAYFA;719) (SAYFA;103) (SAYFA;103) (SAYFA;12) (SAYFA;281) (SAYFA;103) (SAYFA;474)

			(SAYFA;303) (SAYFA;377) (SAYFA;360) (SAYFA;347) (SAYFA;682) (SAYFA;97) (SAYFA;375) (SAYFA;296) (SAYFA;408) (SAYFA;451) (SAYFA;675) (SAYFA;524) (SAYFA;347) (SAYFA;524) (SAYFA;682) (SAYFA;102) (SAYFA;751) (SAYFA;105) (SAYFA;18) (SAYFA;103) (SAYFA;680) (SAYFA;440) (SAYFA;243) (SAYFA;595) (SAYFA;574) (SAYFA;466) (SAYFA;680) (SAYFA;102) (SAYFA;558) (SAYFA;293) (SAYFA;692) (SAYFA;102) (SAYFA;72) (SAYFA;451) (SAYFA;38) (SAYFA;683) (SAYFA;683) (SAYFA;90) (SAYFA;575) (SAYFA;153) (SAYFA;321) (SAYFA;347) (SAYFA;194) (SAYFA;719) (SAYFA;103)

			(SAYFA;103) (SAYFA;12) (SAYFA;281) (SAYFA;103) (SAYFA;474)
ʿilm-i bāṭın:	(F.) Bâtınî ilim. Mâneviyat ilmi, gerçek ilim. Bâtıniyye ilmi, bâtın ilmine vakıf olan. İç, dâhilî, gizli halin ilmi. Sır, esrar ilmi. Künh ve zâtı itibarı ile gizliliğin ilmi. * Bir olayın görünen yanından ziyade görülmeyen, görülenin arka planında yer alan olayların ilmidir. ʿilm-i bāṭın ehli: İlm-i bâtına vakıf olan kişiler. Evliyâ, tasavvuf ehli. Hakikatin iki yüüzü vardır; zahir ve bâtın. İşte bâtın ilmi zahir ilminin dışında kalanları ifade eder. (bāṭın: (A.) İç, dâhilî. Gizli. İçyüz. Sır, esrar. Künh ve zâtı itibarı ile gizli) *Allah tarafından öğretilen ilim. Şer'î ve zahirî ilimler, melek ve Resul aracılığı ile gelir, ilham ise direkt Hakk'tan gelir. Bu sebeple, ilhama, ilm-i ledün denmiştir. Hz. Musa'nın Hz. Hızır'dan bu ilmi öğrenmek istemesi, Kehf Suresi'nin 60-82. âyetlerinde ayrıntılı olarak anlatılır. Zahirî ilim konuşarak, kitap, kalem, defterle tahsil edilmesine rağmen bu âyetlere göre ilm-i ledün, susarak ve yaşamakla (kal ile değil hâl ile) öğrenilir.	[052b] (1) Zīre ʿilm-i bāṭın ehli gendülerüñ kitāblarıyıla ve ʿilmleriyle ol ẓāhir ehlinüñ ʿilmlerin taṣdīḳ (2) iderler. İşāret (11) bu āyet taḥḳīḳında budur kim yaʿnī, “İy anlar kim ʿilm-i kitāb virildi anlara ẓāhirā ve kitābdan (12) ʿilm-i bāṭın virilmedi.[52a]	(SAYFA;103) (SAYFA;102) (SAYFA;102) (SAYFA;108) (SAYFA;108) (SAYFA;103) (SAYFA;107)
ʿilm-i daʿvī:	(A.) İlim davası. * Bir delil	İşāret bu āyet taḥḳīḳında	(SAYFA;109)

	göstererek doğruyu ispat etmek. ʿilm-i daʿvī ḳıl-: İlmî olarak doğruluğunu isbat etmek.	budur ki yaʿnī, anlar ki inḳār ḳıldılar ol ʿilm-i daʿvī (9) ḳılanlardan bizüm āyātlarumuza, yaʿnī, evliyālarumuza.	
ʿilm-i ʿaṭā:	(F.) İhsan ve lütuf ilmi. *Allah'ın dilediğine dilediği kadar bilgi ve ilmi lütfetmesi. (ʿaṭā: (A.) Verme. Bağışlama. Bahşiş. Lütuf. İhsan.) (kesb: (A.) Kazanç. Çalışmak. Sa'y ve amel ile kazanmak. Elde etmek. Edinmek. Kazanç yolu.) ** Kesbî ilim kişinin gayret ve kazanımı ile ilde ettiği ilimdir. ʿAṭā ilmi ise kişinin çalışmasının yanında Allah'ın lütfu ile fehmettiği ilimdir.	Ol kesb-i ʿilmlerine ʿilm-i ʿaṭāyı (11) ve ʿilm-i ledünnī vāṣıl oldı.	(SAYFA;190)
ʿilm-i ʿināyet:	(F.) Allah'ın yardım ve mededi ile verilen ilim. (ʿināyet: (A.) Yardım, lütuf meded etmek.)	ṕes, ḫiṭāb idüṕ buyurdı ki (10) " İy anlar ki īmānları taḥḳīḳ itdiler, Ḥaḳ Taʿālā kitābından fāyide ṭutmaġ-ıla ol ʿilm-i ʿināyet (11) ḳalblerine irişmeg-ile bilüñ bu dört nesne rics ü necsdür, vesāvis-i Şeyṭāndandur, evvel biri (12) ḫamrdur; bedürüstī, ol ʿaḳlı ḳarışdurmaḳdur ".	(SAYFA;286)
ʿilm-i ezel:	(F.) Ezel bilgisi. * Ezelde olacak olayların Allah'ın takdiriyle kaydedildiği, bilindiği an. Öncebilim.	(14) Yaʿnī, ol gemüye ehlüñ daḫı bile getür ki ol ṣıfāt-ı rūḥdur, illā meger olar ki ʿilm-i ezelde (15) aña helāklık sebḳat itmiş ola ve daḫı gemüye getür oları ki senüñ-ile īmān getürmişler-(16)dür ḳalbden sırdan.	(SAYFA;731)
ʿilm-i ezelī:	(F. terkibe göre) Allah'ın ezelî bilgisi. Allah'ın her şeyi ezelden bilmesi. Herşeyin Allah'ın bilgisinde olması.	Zīre anuñ ʿilm-i ezelīsi boldur, ʿilminde taḳdīr ider, bir nesneyi (14) ki girü anı bir vaḳtde tebdīl idüṕ maḥv eyleye ve bir nesne daḫı taḳdīr ider ki ol muḥkem u	(SAYFA;466)

		(15) ṣābit ola, tebdīl olmaya.	
ʿilm-i ezeliyye:	(F.) Ezelî bilgi. Ezele mensub, ezel ile ilgili, ezelîlik bilgisi. Ezelî bilgi, ezelî ilim. (ezel: (A.) İbtidası ve başlangıcı olmayan, her zaman var olan.)	Ziyāde oldur ki ol naẓar-ıla (5) ʿilm-i ezeliyyeye vāṣıl ola, gendü enāniyyetinden ceẕb olınuban anuñ varlıġına ol ṣıfat-ı (6) insāniyyeyi anuñ ulūhiyyeti içinde fenā ḳılmaġ-ıla.[339a]	(SAYFA;676)
ʿilm-i fürūʿ:	(F.) Bıranşlara ve dallara ayrılmış ilim. Cüz'î hüküm ve kâideler. (fürūʿ: (A.) (Feri'. C.) Bir kökten ayrılmış kısımlar. Dallar. Budaklar. * Fık: Cüz'î hüküm ve kaideler. Ahkâm-ı cüz'iyye.) (muḫtelif: (A.) Çeşitli. Bir türlü olmayan. Birbirine uymayan.)	(1) İşāret ḳılur bunuñ-ıla ol ʿulūm ravżalarına istiḫrāc olunmışdur göñül yirlerindün (2) ol hidāyet ṣu-y-ıla zühd ü taḳvā ehli-çün, egerçi ehl-i vilāyet mevātibine erişmedilerse daḫı (3) ol ictihād baġlarınuñ üzümleri ve ʿilm-i uṣūl zeytūnları ve ʿilm-i fürūʿ nārları ki uṣūlde fürūʿde (4) münfiḳ; ammā ʿulemā ḳatında muḫtelif. [187b]	(SAYFA;373)
ʿilm-i iḥāṭā:	(F.) Geniş ve tam anlamıyla anlama bilgisi. (iḥāṭā: (A.) Etrafından çevirmek, kuşatmak, içine almak. Kuşatılmak, sarılmak. * Geniş bilgi ile anlamak, tam kavramak.)	Andan ḫaber virdi ʿilm-i iḥāṭā ḳılduġından (17) cemīʿ-i nesneleri bunuñ-ıla ki buyurdı; AK.	(SAYFA;714)
ʿilm-i kitāb:	(F.) Kitab ilmi. Kitab verilmesi, kitâbî bilgi.	İşāret (11) bu āyet taḥḳīḳında budur kim yaʿnī, " İy anlar kim ʿilm-i kitāb virildi anlara ẓāhirā ve kitābdan (12) ʿilm-i bāṭın virilmedi.	(SAYFA;102)
ʿilm-i ledunnī:	(F.) Allah tarafından öğretilen ilim. Şer'î ve zahirî ilimler, melek ve Resul aracılığı ile gelir, ilham ise direkt Hakk'tan gelir. Bu sebeple, ilhama, ilm-i ledün denmiştir. Hz. Musa'nın Hz. Hızır'dan bu ilmi	İşāret ḳılur aña ki bu Ḳurʾān'uñ ẓāhiri var, aña ehl-i luġat muṭṭaliʿ olur; ve (5) daḫı baṭnı var aña muṭṭaliʿ olmaz, illā ol ehl-i ḳulūb ki Allāhu Taʿālā anlara ikrām ḳılmışdur (6) ʿilm-i ledunnī-y-ile.[357b] Nite ki Mūṣā-y-ıla Ḫıżır	(SAYFA;713) (SAYFA;296) (SAYFA;108) (SAYFA;296) (SAYFA;296) (SAYFA;190) (SAYFA;89)

	öğrenmek istemesi, Kehf Suresi'nin 60-82. âyetlerinde ayrıntılı olarak anlatılır. Zahirî ilim konuşarak, kitap, kalem, defterle tahsil edilmesine rağmen bu âyetlere göre ilm-i ledün, susarak ve yaşamakla (kal ile değil hâl ile) öğrenilir. Lugat-i Remzi'de şu şekilde yer almaktadır: İnd kelimesi gibi, zaman ve mekân zarfıdır.Hel-i istifhâmiye mânasına geldiği de vaki'dir. Kamus Müellifine göre ledün ile leda, aynı şeydir. Başkaları ise tefrik etmişlerdir. Demişlerdir ki: Ledün kelimesi zaman ve mekânın evvel ve ibtidasından muteberdir. Onun için ekseri harf-i cer olan "min" kelimesine mukarin olur. "Ledâ" kelimesinde ise, ibtidâ mânası lâzım değildir. Ve "inde" kelimesinin "min" yerinde tasarrufu daha umumidir. "Ledün" kelimesi mâba'dını izâfetle cerr eder. (L.R.) ʿilm-i ledünnī: Ledün ilmine ait. ʿilm-i ledün: (İlm-i ledünn) Garib bir ilim ismidir. Ona vakıf olan, mesturat ve hafâyayı, gizlilikleri münkeşif bir halde göreceği gibi, esrar-ı İlâhiyyeye de ıttıla' kesbeder. Bu ilm-i şerifin hocası ve sultanı Fahr-i Kâinat Aleyhi Ekmelüttahiyyât vessalâvât Efendimiz Hz. leridir. Bu ilmin ehli ise, Enbiyâ-ı izâm (A.S.) ve Ehlullâh-i Kiram Efendilerimiz	ḳışṣasında ʿaleyhi's-selām işāret ḳıldı ki bu ʿilm-i ledünnī (6) ḥāl-ile ögrenilir, ṣoḥbet ü mütābaʿat-ıla daḫı teslīm-ile ki üstāẕına iʿtirāż itmeye, ḳāl-ile ve suʾāl-ile.[149a] Yaʿnī, bular ḥased mi iderler, ol ḥaḳīḳat ehline, anuñ üzerine ki Ḥaḳ Taʿālā (8) anlara ol ʿilm-i ledunnīden virdi, faẓl u raḥmet (9) yöninden ki ḥasūduñ ḥasedinden anlara żarar yoḳdur.[55a]	

	Hazretleridir.(L.R.)		
ʿilm-i mefātiḥ:	(F.) İlmin anahtarları. (mefātiḥ: (A.) (Miftah. C.) Anahtarlar.)	(5)… Hīç bir nebīnüñ yā velīnüñ bu ʿilm-i mefātiḥde daḫli ve taṣarrufi yoḳdur. (6)[174a]	(SAYFA;346)
ʿilm-i muttaṣıl:	(F.) Aralıksız bilgi. İttisâl eden, kavuşan ilim. * Birbirinden ayrılmayacasına yakın derecede bir olacak şekilde bilme. İlmin, bilginin, aslına vakıf olmanın tam manasıyla gerçekleşmesi. (muttaşıl: (A.) Bitşik. Aralıksız. Fâsılasız. Hiç durmadan. İttisâl eden, ulaşan, kavuşan.)	(12) Zīre ol ʿilm-i Tevrāt'da ʿālimidi anda Resūl'üñ ṣıfatların oḳımışdı ʿaleyhi's-selām, çün ʿilm (13) içinde rāsiḫ oldı, ol ʿilm-i Ḳurʾān'a ʿilm-i muttaṣıl oldı.	(SAYFA;190)
ʿilm-i ẓāhir:	(F.) Zahir ilmi. Görünen ilim. Bilimsel olarak ispat edilebilecek şekilde elde edilen ilim. (ẓāhir: (A.) (Zuhur. dan) Görünen, âşikâr olan. Açık, belli, meydanda olan. * Görünüşe göre. * Şüphesiz. * Suret. Dış yüz. Görünüş. * Anlaşılan.). ʿilm-i ẓāhir: Fık. Allah'ın emir ve yasaklarını öğrenme ve onlara göre amel etme ilmi. ʿilm-i bāṭın'ın zıttıdır. **Zâhirî ilim, zâhirde bedenle yapılan iş ve ibadetlerin hükümlerini öğreten ilimdir. Bâtınî ilim, iç alemin ilmidir. Kalple ilgili amellerin ve ibadetlerin hakikatini öğretir. İnsanın kalbini, ruhunu ve nefsini tanıtır, onların terbiye yolunu gösterir. Varlıkların iç yüzünü, kainatın inceliklerini, ğayb alemini, melekut aleminin sırlarını, ahiret hallerini konu edinen ilme de bâtınî ilim	Lākin ʿilm-i ẓāhir ehl-i bāṭına taʿaṣṣub idüp̀ ʿulūm-ı evliyāya inkār iderler, (3) az bulunur bulardan ki anlaruñ aḳvāllerine ve efʿāllerine ṣabr itmege ṭāḳat getüreler.[52b] Şolardur ki (14) anlara ʿilm-i ẓāhir virildi kitābdan sünnetden, daḫı ʿilm-i bāṭın virildi ki ol ḥikmetdür.[55a] Uşbu ol İblīs ḥāli gibidür ki aña ʿulūmdan (19) bir nevʿ ʿilm-i ẓāhir virildi, tā anuñ-ıla istikbār idüp̀ didi; AK .[54a]	(SAYFA;103) (SAYFA;108) (SAYFA;106) (SAYFA;56) (SAYFA;107) (SAYFA;106) (SAYFA;263) (SAYFA;108) (SAYFA;102) (SAYFA;107) (SAYFA;108)

	denir.		
ʿilm-i ḥaḳīḳī:	(F.) Hakikî ilim. Gerçek ilim. Varlığın hakikati, görünenin arkasındaki gerçek bilgi.	Yaʿnī, benden suʾāl itmegil, ol nesneyi, anda saña ʿilm-i ḥaḳīḳī ḥāṣıl (19) degül.	(SAYFA;734)
ʿilm-i ḥikmet:	(F.) Eşyanın ahvâlinden, hârici ve bâtini keyfiyetlerinden bahseden ilim. (ḥikmet: (A.) İnsanın, mevcudatın hakikatlerini bilip hayırlı işleri yapmak sıfatı. Hakîmlik. Eşyanın ahvâlinden, hârici ve bâtini keyfiyetlerinden bahseden ilim. (Buna İlm-i Hikmet deniyor) * Herkesin bilmediği gizli sebeb. Kâinattaki ve yaradılıştaki İlâhî gaye. * Ahlâka ve hakikata faydalı kısa söz. * Sır. * Bilinmeyen nokta. İlim, adâlet ve hilimin birleşmesinden doğan değerli sıfat. * Kuvve-i akliyenin vasat mertebesidir. Hakkı hak bilip imtisal etmek, batılı batıl bilip içtinab etmektir. * Allah'a itaat, fıkıh ve sâlih amel. * Akıl, söz ve hareketteki uygunluk. * Hak emre uymak. * Allah'ın yarattıklarında tefekkür.)	Ve ümmetler ḥāli daḫı peyġamberler-ile böyledür ki bulara aḥkām-ı kitābı (15) beyānı dil-ile bildürdi ve ʿilm-i ḥikmeti ḥāl-ile bildürdi, ṣoḥbet vech-ile ve nefslerin tezkiye ḳılmaġ-ıla, (16) āfāt-ı nefsden ve anuñ yavuz ḫulḳlarından.	(SAYFA;295)
ʿilm-i rüşdd:	(F.) Doğru yol bulup bağlanma ilmi. Hak yolunda salabet, metanet ve kemal-i isabetle dosdoğru gitme bilgisi. İstikamette olma bilgisi. Dinine ve malına zarar gelecek şeyi bilmek, doğru düşünme bilgisi, ilmi. * Kişinin akıl ve idraki kavi ve tedbiri metin olma bilgisi, ilmi. ** Doğru bilgi.	Yaʿnī, “ Taḥḳīḳ, ben dilerin ki saña mütābaʿat (8) ḳılam, şol şarṭ-ıla ki saña bildürilen ʿilm-i rüşdden baña bildüresin ”.	(SAYFA;296)
ʿilm-i sābıḳ:	(F.) Önceden bilme. **Burada kastedilen Allahu	(1) ḥükmi altında meḳhūrlardur, ol burhān	(SAYFA;377) (SAYFA;539)

	Taʿālā'nın ezelde kullarının nasıl davranacağını bilmesidir, nasıl davranacağını takdir etmesidir. O zamanda, ezelde nasıl takdir edildiğinin bilgisi anlamına gelmektedir. Allahu Taʿālā kullarının nasıl davranacağını bilmiş ve kendi cüz'i iradeleri sebebiyle başlarına gelen, haklarında takdirin uygulanması da bu ilimdedir. (ṣābıḳ: (A.) Geçmiş. Önceki. * Zamanca veya rütbece ileride olan.) ʿilm-i ṣābıḳ: Önceki bilgi, önceden bilme.	anları ḫıẕlān bendinden ḫalāṣ itmez adil-le (2) vāżıḥ olmaḳ anı maḥrūmlıḳdan ḳurtarmaz, çünki ʿilm-i sābıḳda raḥmet aña sebḳat itmemiş ola. [189b] Yaʿnī, ʿilm-i sābıḳda muḳadder (8) olunmışdur, anlar muḫālefet idüp Ḥaḳ Taʿālā anlara ʿiḳāb ḳılduġı.[270b]	(SAYFA;558)
ʿilm-i Tevrāt:	(F.) Tevrat bilgisi, Tevrat ilmi. Tevrat'ı anlama ve tefsir etme bilgisi. Tevrat'ta var olan bilgilere vakıf olma bilgisi, içerisinde yer alan bilgiler.	(12) Zīre ol ʿilm-i Tevrāt'da ʿālimidi anda Resūl'üñ ṣıfatların oḳımışdı ʿaleyhi's-selām, çün ʿilm (13) içinde rāsiḫ oldı, ol ʿilm-i Ḳurʾān'a ʿilm-i muttaṣıl oldı.	(SAYFA;190)
ʿilm-i ḳadīm:	(F.) Başlangıcı olmayan ilim. Başlangıçsız bir şekilde bilme. Ezelî ilim. ** Başlangıç ve sonu olmayan kadîm bilgi, ezelî ilim. Allahu Taʿālā'nın ilminin başlangıç ve sonu yoktur. Ezelî ve kadîm bir ilim ile bilir. (ḳadīm: (A.) Eski zaman. * Başlangıcı olmayan. Uzun zamandan beri var olan. * Evveli bilinmeyen hâl ve keyfiyet.)	Yaʿnī, Allāhu (6) Taʿālā ezelde ḳullarına ne ḥāl vāḳiʿ olacaġın bilürdi ol ʿilm-i ḳadīm-ile ki ezelīdür.[46a] Yaʿnī, indürdi saña şol Ḳurʾān içinde ki (19) anuñ-ıla saña vaḥy olundı ve daḫı indürdi ol Ḳurʾān içinde ʿilm-i ḳadīm-ile ki mütenāhir .[97b] Yaʿnī, Allāhu Taʿālā buları delālet (19) ider ol kāmil ceẕbesi-y-le ol ʿilm-i ḳadīmine ol ezelī irādeti-y-ile ḫuṣūṣ birle.[338b]	(SAYFA;90) (SAYFA;193) (SAYFA;675)
ʿilm-i uṣūl:	(F.) Usül ilmi. Usül bilgisi. Delillerden hüküm nasıl çıkarıldığını öğreten ilim. (Usul-ü fıkıh, Usul-ü şeri'at veya hikmet-i teşriiye de	(1) İşāret ḳılur bunuñ-ıla ol ʿulūm ravżalarına istiḫrāc olunmışdur göñül yirlerindün (2) ol hidāyet ṣu-y-ıla zühd ü taḳvā ehli-	(SAYFA;373)

	denir.) (ʿilm-i uṣūlü'd-dīn: ʿilm-i kelām: Cenab-ı Hakk'ın zât ve sıfatlarından ve nübüvvet ve itikada ait mes'elelerinden İslâmî esaslar dairesinde bahseden ilim. Usul-üd din de denir. Bu hususlara çalışan İslâm allâmelerine "Mütekellimîn" denir.)	çün, egerçi ehl-i vilāyet mevātibine erişmedilerse daḫı (3) ol ictihād baġlarınuñ üzümleri ve ʿilm-i uṣūl zeytūnları ve ʿilm-i fürūʿ narları ki uṣūlde fürūʿde (4) münfiḳ; ammā ʿulemā ḳatında muḫtelif. [187b]	
ʿilm-i uṣūle:		Ol ʿulūm-ı ilāhiyyede taṣnīfler-ile baʿżılar anı (10) ʿilm-i uṣūle ḳarışduruṗ şübhelerin anda muḳarrer ḳıldılar, anuñ-ıla azdılar ve azdurdılar.	(SAYFA;295)
ʿilm-i Ḳurʾān:	(F.) Kur'an bilgisi, Kur'an ilmi. Kur'an'da var olanları bilme ve anlama. Kur'an'ı anlayıp tefsir edebilme bilgisi, tefsir ettiğini de aktarabilme bilgisi. ʿilm-i muttaṣıl: Vâkıf olmak. Yakinen bilmek. (vâkıf: (a.) Bilen, haber sahibi. Aşina. Bir işten iyi haberi olan.)	(12) Zīre ol ʿilm-i Tevrāt'da ʿālimidi anda Resūl'üñ ṣıfatların oḳımışdı ʿaleyhi's-selām, çün ʿilm (13) içinde rāsiḫ oldı, ol ʿilm-i Ḳurʾān'a ʿilm-i muttaṣıl oldı.	(SAYFA;190)
ʿilm-i yaḳīn:	(F.) Yakîn ilmi. Gerçek bilgi. **Şüphesiz, sağlam ve kat'i olarak bilmek.(Yakîn: Ma'rifet ve dirayetin ve emsalinin fevkinde olan ilmin sıfatıdır. İlm-i yakîn denir, ma'rifet-i yakîn denilmez. Ayn-el yakîn: (kelimenin merfu hali ayn-ul yakîndir.) Göz ile görür derecede veya görerek, müşahede ederek bilmek. Meselâ; uzakta bir duman görüyoruz. Orada ateşin varlığını ilmen biliyoruz, demektir. Bu bilme derecesine ilm-el yakîn deniyor. Ateşe yaklaşıp, gözümüzle görürsek, ona ayn-el yakîn bilmek deniyor. Daha	Daḫı iʿtiḳādları ḥāṣıl olmaḳdan ʿilm-i yaḳīnde maʿdūm oldılar, sizüñ-ile fütūḥāt-ı (19) dünyāvīde terabbuṣ iderler.	(SAYFA;175)

	da ilerliyerek bütün hislerimizle ateşin varlığını anladık ise; ateşin yakması ve sâir sıfatlarını da bildik ise, bu nevi'den olan ilmimizin derecesine de hakk-al yakîn deniyor. (Hakkalyakîn: Abdin sıfatları, Cenab-ı Hakk'ın sıfatlarında fâni olup, kendisi onunla ilmen ve şuhuden ve hâlen beka bulmaktadır. Ö. Nasuhi) (maʿdūm: (A.) Mevcut olmayan. Yok olan. Yok.)		
ʿimāret:	(A.) Mâmur etmek, şenlendirmek. Mâmurluk. * Mecazen imâret etmek; manevî olarak tamir edilmesi, mânevî şenlik. ʿimāret it-: Onarmak, imar etmek.	Ammā aġmāl-i bāṭın-ıla (9) ʿamel itmediler ki bāṭınların ʿimāret idüṕ ṣıfāt-ı Ḥaḳḳ-ıla muttaṣıf olalar daḫı olara (10) aʿmāl-ı ẓāhireden ve aḥvāl-ı bāṭınadan bir nesne ḥāṣıl ola daḫı anı vesīle ṭutınalar meḳāṣıd-ı (11) dünyevī ḥāṣıl ḳılmaġ-ıçun mādan u cāhdan ve şehvāt-ı nefsānīden bu nesneler ol (12) āyātları tekẕīb itmekdür.[261b] Yaʿnī, taḥḳīḳ (5) göñül mesācidlerin ʿimāret idüṕ tezyīn ider, nefslerden. [293a] Eydür ki uṣbu (16) ḫidmet ki ġarazlar-ıla ḳarışıḳdur daḫı ol aʿmāller ki göñüller ʿimāretin vācib (17) ḳılcıdur.[293a]	(SAYFA;521) (SAYFA;584) (SAYFA;584) (SAYFA;584) (SAYFA;584)
ʿimāret-i ḳulūb:	(F.) Kalplerin tamiri. Kalblerin onarılması, kalblerin imar edilmesi.	Yaʿnī, daḫı Allāhu Taʿālā-y-ıla (9) münācāta dāyim oldı, girçek ṭaleb-ile daḫı yaramaz ḫulḳlardan tezkiye ḳılmaḳ ḥaḳḳın edā (10) idüṕ yirine getürdi ki ʿimāret-i ḳulūb bularuñ-ıladur daḫı ḥaẕẕı nefs-i dünyevī Ḥaḳḳ'ı ṭaleb (11) idersem fevt ola	(SAYFA;584)

		diyü ḳorḳmadı, belki ḥuḳūḳ-ı ilāhiye fevt ola diyü ḳorḳdı.[293a]	
ʿİmrān:	(A.) Hz. Meryemin babası. Kur'an-ı Kerîm'de şu ayetlerde geçmektedir: (Âl-i İmrân) 3/33, (Âl-i İmrân) 3/35, (Tahrim) 66/12.	Nite ki Resūl buyurdı, ʿaleyhi's-selām; " Ricālden ḉoḳlar kemāl buldı, ammā nisālardan (19) kemāl bulmadı, illā Elīse buldı, Muzāḥim ḳızı Firʿavn ʿavratı ve Meryem buldı, ʿİmrān ḳızı ve ʿĀyişe	(SAYFA;91)
ʿinād:	(A.) Israr, muannidlik, ayak direme, dediğinden vazgeçmeme. *Allah'a asi olmakta ısrar etme. Allah'a inanmamakta ısrar etme. Doğru olduğunu bildiği halde nefse uyarak ısrarla inanmaya ve hak yola gelmeye direnme. ** (a.i.) Israr, ayak direme, dediğinden vaz geçmeme.	Andan (6) ḫaber virdi cihād lāzım olduġından ol ʿinād ehli-le buyurdı ki AK (7) AK.[292b] İʿtirāż ʿinād idüṕ Ḥaḳḳ-ıla mücādele ḳıluṕ didi ki (19) AK.[212a] Zīre (12) anlaruñ ḳalbleri maḥcūb-ıdı kelām fehm itmekden, ol ʿinādları ʿiẓāsı-y-ıla. [376a]	(SAYFA;583) (SAYFA;422) (SAYFA;750) (SAYFA;422) (SAYFA;740) (SAYFA;330) (SAYFA;118) (SAYFA;750)
ʿināyet:	(A.) Yardım, lütuf meded etmek. Allah'ın inayeti. (muḥaḳḳīḳ: (A.) Hakikatı araştırıp bulan. İç yüzüne inceliyerek vakıf olan. * Hakikat âlimi. Hakikatlara hakkı ile vakıf ve ehl-i tahkik olan büyük İslâm âlimi. muḥaḳḳāḳī: (A.) Hakkakı, yazıcısı. ḥaḳḳāḳ: (A.) Hakkeden. Mühür vesair kazıyan. ḥaḳḳāḳī: (A.) Mühür ve saire kazıma, hakkâklık.) ʿināyet: (A.) (a.i) Lütuf, ihsan, iyilik. ʿināyet-i rabbāniye: Allah'ın inâyeti, Allah'ın yardımı. ʿināyeten: (A.) Yardım ve iyilik olarak. ʿināyāt: (A.) (a.i. ʿināyet'in c.) Lütuflar, ihsanlar, iyilikler, yardımlar. (ceẕbe: (A.) Kendine doğru	(18) Zīre muʾaḥḳīḳī (muḥaḳḳāḳī) oldur ki ʿināyet ḳalemi-le anuñ ḳalbinde īmān yazıldı, aña gendü (19) ḳatından nuṣret virdi, ol Ḥaḳ Taʿālā nūrlarından nūr üzeredür.[267b] (1) ki ḳorḳarlar ol rableri ḥażretine cemʿ olmaḳdan ʿināyet ceẕbeleri-y-le ve bulara ḥaḳīḳat bilindi ki (2) AK. [171a] Yaʿnī,ol Mūsā-yı vārid-i rabbānī didi anlara ol (13) rūḥāniyyāta meyl itdükleri vaḳt bedürüstī, siz cāhil ḳavmlersiz ki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳadrin (14) ve sizüñ-ile ʿināyetin bilmezsiz.[242b]	(SAYFA;533) (SAYFA;340) (SAYFA;483) (SAYFA;483) (SAYFA;533) (SAYFA;340) (SAYFA;453) (SAYFA;672) (SAYFA;340) (SAYFA;41) (SAYFA;661) (SAYFA;29) (SAYFA;634) (SAYFA;676) (SAYFA;756) (SAYFA;510) (SAYFA;649) (SAYFA;714) (SAYFA;173) (SAYFA;232) (SAYFA;442) (SAYFA;185) (SAYFA;9)

	çekme. Tas: Meczubiyet, istiğrak. Allah'ı hatırlayıp Allah sevgisi ile kendinden geçer bir hale gelme.)		(SAYFA;213) (SAYFA;179) (SAYFA;429) (SAYFA;246) (SAYFA;64) (SAYFA;601) (SAYFA;51) (SAYFA;635) (SAYFA;641) (SAYFA;357) (SAYFA;25) (SAYFA;167) (SAYFA;61) (SAYFA;561) (SAYFA;122) (SAYFA;226) (SAYFA;454) (SAYFA;681) (SAYFA;635) (SAYFA;561) (SAYFA;417) (SAYFA;96) (SAYFA;139) (SAYFA;84) (SAYFA;641) (SAYFA;370) (SAYFA;34) (SAYFA;225) (SAYFA;224) (SAYFA;535) (SAYFA;232) (SAYFA;649) (SAYFA;84) (SAYFA;259) (SAYFA;317) (SAYFA;248) (SAYFA;517) (SAYFA;214) (SAYFA;438) (SAYFA;748) (SAYFA;712) (SAYFA;191) (SAYFA;634) (SAYFA;659) (SAYFA;749)

			(SAYFA;461) (SAYFA;266) (SAYFA;645) (SAYFA;739) (SAYFA;372) (SAYFA;364) (SAYFA;737) (SAYFA;692) (SAYFA;481) (SAYFA;260) (SAYFA;648) (SAYFA;553) (SAYFA;588) (SAYFA;476) (SAYFA;64) (SAYFA;300) (SAYFA;34) (SAYFA;217) (SAYFA;257) (SAYFA;206) (SAYFA;332) (SAYFA;112) (SAYFA;112) (SAYFA;333) (SAYFA;490) (SAYFA;348) (SAYFA;68) (SAYFA;537) (SAYFA;260) (SAYFA;29) (SAYFA;306) (SAYFA;86) (SAYFA;60) (SAYFA;453)
ʿināyet:	(A.) Yardım, ihsan. Lütuf. Allah'ın yardımı. ʿināyet ceẕbeleri: Allah'ın yardımı ve ihsanının vermiş olduğu cezbe hali. (ceẕbe: (A.) Bir duygu veya bir inanışın etkisiyle aşırı ölçüde coşup kendinden geçme durumu. Tas: Meczubiyet, istiğrak. Allah'ı hatırlayıp Allah sevgisi ile kendinden geçer bir hale gelme.) (ceẕbe: (A.) Arapça kendine çekmek anlamına gelir. Allah'ın kulunu	(1) ki ḳorḳarlar ol rableri ḥażretine cemʿ olmaḳdan ʿināyet ceẕbeleri-y-le ve bulara ḥaḳīḳat bilindi ki (2) AK. [171a] (6) Yaʿnī, ḳaćan ol ʿināyet ceẕbelerinüñ gemisine otursañuz ol gemi cāri olsa ol (7) şehūd-ı cemāl yil-ı nesīm esse anı yöridse.[337a]	(SAYFA;340) (SAYFA;672)

	kendi hazretine çekmesi. Cezbu'l-Ervah : Ruhların çekilişi demektir. Münacat, muhataba, sırların müşahedesi ve kalplerin yücelmesi vs. gibi inayet ve tevfikten ibarettir. Harraz bu konuda şöyle der: "Allah, veli kullarının ruhlarını kendine çeker, kurbünü ve zikrini taddırır, bedenlerine herşeyden lezzet almayı hızlandırır. Velilerin bedenlerinin yaşantısı hayvanlarınki gibi, ruhlarının yaşantısı da Rabbanîlerinki gibidir. Sufiler cezbeye dair şu tanımı da getirirler: Kulun beşeri özelliklerden çekilip İlâhî özellikleri kazanarak, vahdet tecellîlerini müşahede etmesi. Cezbe ile ilgili şu açıklamalar da ilgi çekicidir: 1-Cezbe, riyazet ve ibadete devamla hislerin yok olmasıdır. 2- Cezbe, Hakka vusuldür. 3- Cezbede şart, kabiliyete bağlıdır. Bu kabiliyet sonradan kulun çabasıyla oluşmaz, Allah tarafından bahşedilmiş (vehbî) dir. İki türlü cezbe vardır: 1- Gizli (Hafi) cezbe: Kulun Hakk'ı sevmesi 2- Açık (celî) cezbe: Hakk'ın kulu sevmesi. Meczub ile mecnun arasında fark vardır. Cezbe, cinnet değildir. Ayaşlı Şakir Efendi bu ikisi arasındaki farkı sadeleştirilmiş şekliyle şöyle anlatır: "Hali değişen bir adamın idraki (anlayışı), ya her zamanki normal beşer idrakinden aşağı inerek mânâsız ve bağlantı kuramaz bir duruma düşer, ya da normal beşer anlayışından, hakikatleri keşfe doğru yükselir. Halkın nazarında her ikisi cünûn (delilik) gibi görülse de, bunların ilki cünûn (delilik), ikincisi ise cezbedir. Cezbe-i aşk olmayınca neylesin şeyhim beni, Hak'tan elçi gelmeyince neylesin şeyhim beni. Cezbe noktasında sâlikler iki durumdadır: **a) Meczûb-ı Sâlik :** Derviş önce		

	cezbeye tutulur meczub olur, ardından da bir mürşide kavuşur, cezbeyle bağlandığı yolu, yolun hükümlerini, şartlarını öğrenir. **b) Sâlik-i meczub :** Çoğunlukla dervişler, önce bir şeyhe bağlanırlar, yetişir, muhabbetullaha ulaşarak sonunda meczub olurlar, yani cezbeye mazhar olurlar. Meczub-ı gayr-i sâlik, kendisi Allah'a ulaştığı halde, başkalarını ulaştıramaz yani irşad ehli değildir. **CEZBELENMEK :** Zikir veya sohbet sırasında, ansızın yerinden sıçrayarak "Hayy" diye bağıran için kullanılan tâbir. Dervişin kendisini tutması, bağırmaması doğru bir davranıştır. Sürekli cezbe halinde kalanlarla düşüp kalkmak, doğru değildir. Zira hallerini karşılarındakilere giydirirler. Bu da, kabı dar (ruhanî kabiliyeti gelişmemiş) kişiler için taşınması zor bir yüktür. Bu gibi kişilerin gönüllerine dokunmamak, kendi hallerinde bırakmak, eğer varsa, ihtiyaçlarını, hemen gidermek uygundur. **CEZBE-İ KAYYÛMİYYE-İ ZÂTİYYE:** Bu, "La ilahe illallah" zikriyle elde edilir. **CEZBE-İ MAİYYET-İ ZÂTİYYE:** Bu da "Allah" zikriyle elde edilir. **CEZBE TÂRİKİ :** Nakşibendî yolunun eğitimcileri, bazı sâlikleri, icmâlen cezbe ile terbiye edip Hakk'a ulaştırdıkları için, bu usûle cezbe tariki demişlerdir.)		
ʿināyet-i ezeliyye:	(F.) Ezelî yardım. Varlığı ezelî olan Allah'ın yardımı, ihsanı ikramı.	ʿİrciʿī ilā rabbike ” cezbesi-y-le ol maḳām-ı vaḥdete eger aña ol ʿināyet-i (10) ezeliyye irişmese ol rubūbiyyet ceẕbesi-y-le ol ḳul münḳaṭıʿ olurdı Allāh yolında Allāh rıżāsı-y-ıla (11) seyr itmekden ḳalur ol sidrede daḫı dir ki AK ; fehm eyle cidd-ile.[186a] (1) Tā ol ʿināyet-i ezeliye	(SAYFA;370) (SAYFA;214) (SAYFA;34) (SAYFA;438) (SAYFA;748) (SAYFA;712) (SAYFA;191) (SAYFA;634) (SAYFA;659) (SAYFA;749)

		irişüṕ anı maḥbūblıḳ adı-y-la ḫāṣ ḳılmayınca. [108a]	
ʿināyet-i ceẕbe:	(F.) Allah'ın yardımı ve ihsanı sebebiyle cezbe halinde olması. Cezbe,kelime manası olarak çekme,celb etme,yaklaştırma anlamlarına gelir.İlahi inayetin gereği olarak Cenâb-ı Hakk'ın,kendisine giden yolda ihtiyaç duyulan her şeyi kuluna bahşedip,çabası ve çalışması olmaksızın onu kendine yaklaştırmasıdır.Hz. Allah'ın,velilerin ruhlarını kendine çekerek yüceltmesi ve onlara zikir ve vuslatın lezzet ve hazzını tattırmasıdır.Bu hal,geçici olduğu gibi sürekli de olabilir.	ṕes, siz Allāhu Taʿālā'nuñ keremine ve faẓlına iʿtimād idici oluñ ve Allāhu Taʿālā-(2)nuñ rıżāsın ṭaleb itmekde ivici oluñ ve ictiʿād idici oluñ anuñ emrlerine (3) ve nevāhīlerine muvāfıḳ Allāh yolında, tā ki sizi delālet ide ol ʿināyet-i ceẕbe-(4)lerine.	(SAYFA;225) (SAYFA;224) (SAYFA;535) (SAYFA;232) (SAYFA;649)
ʿināyet-i ezelī:	(F.) Ezelî yardım. Varlığı ezelî olan Allah'ın yardımı, ihsanı ikramı. Ezelden olan yardım ve ihsan. Ezeldeki iken yapılan yardım ve ihsan. Allahu Taʿālā'nın ta ezelde iken dahi yardım ve ihsanı.	Evveli bu ki eger evvel ʿināyet-i ezelī ceẕbesi olmasa-y-ıdı bu insān ḥaḳḳında sehl seyr-ile .[43a] Gümān yoḳ ki ol maḫṣūṣ olunan (14) ḳavm erbāb-ı sülūkdur şol meşāyıḫdan ki ʿināyet-i ezelī anları ceẕb itmişdür ol maḥabbet-ı (15) ilāhiyye ceẕbeleri-y-le ol ḫilḳat ṣıfatları yuvasından uçuruṕ ol Allāhu Taʿālā'nuñ ṣamediyyet-ı (16) celālinüñ serāperdelerine ḳondurdı oları gendülerden fānī ḳıldı.[130b]	(SAYFA;84) (SAYFA;259) (SAYFA;317) (SAYFA;248) (SAYFA;517)
ʿināyet-i Ḥaḳḳ:	(F.) Hakk'ın yardımı, ihsanı, ikramı, lütfu. Allah'ın yardım ve ihsanı, lütfu. Allah'ın kulunu iyiliğe ve güzelliğe iletmesi, rızasına uygun bir kul olası için yardımda bulunması.	Yaʿnī, ḥaḳīḳat bilür misiz ki bu ṣāliḥ-ı rūḥ (16) ʿināyet-i Ḥaḳḳ-ıla gönderilmişdür bu ḳalb şehrine ve anda sākin olanlara, tā ki buları daʿvet (17) ḳıla ol yaramaz ḫasīs ṣıfatlardan ki sifli ve	(SAYFA;461)

		ẓulmānīdür ol aḫlāḳ-ı ḥamīdedin yaña ki ʿılvī (18) ve nūrānīdür.	
ʿināyet-i rabbāniyye:	(F.) Allah'ın inayeti. Allah'ın yardım ve ihsanı, lütfu. Allah'ın kulunu iyiliğe ve güzelliğe iletmesi, rızasına uygun bir kul olası için yardımda bulunması.	Yaʿnī, vaḳtī ki bulardan birine (2) ʿināyet-i rabbāniyye irişüp̀ ḫayrlar vāḳiʿ olsa teʾyīd-ı ilāhī birle ḳuvvetlense feraḥ iderler, ćünki (3) Allāh'a ve Resūl'e ʿāṣī olsalar Ḥaḳ Taʿālā rızḳı bulaġın bulardan menʿ ider.	(SAYFA;266) (SAYFA;645)
ʿināyet-i sābıḳa:	(F.) Allah Taʿālā'nın ezelden yardımını takdir etmesi. Allah'ın yardımını çok önceden takdir etmesi. *Metindeki manası Allah'ın kulların yaratılmadan önce ezelde ruhlara hitabı zamanında kullarına ihsan ve lütuf ile muamelede bulunarak ikram ve yardımda bulunması, o yardımda bulunduğu zaman. (ṣābıḳ: (A.) Geçmiş. Önceki. * Zamanca veya rütbece ileride olan.) (ṣābıḳa)	Yaʿnī, biz anları ḳurtarduġumuz bizden (13) ol ʿināyet-i sābıḳa-y-ılaydı ki şeḳāvetden ve ʿaẕāb-ı ġalīẓden ḳurtarduḳ.	(SAYFA;739)
ʿindiyyet:	(A.) Katında olma, yanında olma. ʿindiyyet maḳāmı: Hemen yanı başındaymışçasına yakınlık makamı.	(12) Yaʿnī, bu enbiyālar ehl-i derecātdur ʿindiyyet maḳāmında ki aḳreb -ı maḳāmdur aña maḳʿad-ı ṣıdḳ (13) dirler.	(SAYFA;43) (SAYFA;313) (SAYFA;170)
ġıṭā:	ġıṭā: (A.) Örtü. Örtünecek şey. Perde. (fehm: (A.) (Fehim - Fehm) Anlayış. Zihnen kavrayış.) (maḥcūb: (A.) * Perdeli, örtülü. Kapalı.)	Zīre (12) anlaruñ ḳalbleri maḥcūb-ıdı kelām fehm itmekden, ol ʿinātları ʿiẓāsı-y-ıla.[376a]	(SAYFA;750)
ʿirciʿī:	(A.) Dön. Hitab şeklinde "dön" manasında emirdir. ʿirciʿī ilā rabbike: "Sen dön o rabbına …" Ḳurʾān, (Fecr) 89/28 Ayetin tamamı: Ḳurʾān, (Fecr) 89/28; "O, senden, sen de O'ndan hoşnut olarak Rabbine dön!"	"ʿİrciʿī ilā rabbike" cezbesi-y-le ol maḳām-ı vaḥdete eger aña ol ʿināyet-i (10) ezeliyye irişmese ol rubūbiyyet ceẕbesi-y-le ol ḳul münḳaṭıʿ olurdı Allāh yolında Allāh rıżāsı-y-ıla (11) seyr itmekden ḳalur ol	(SAYFA;370) (SAYFA;167 (SAYFA;588) (SAYFA;589) (SAYFA;657) (SAYFA;661)

		sidrede daḫı dir ki AK ; fehm eyle cidd-ile.[186a] [84b] [295a] [295b] [329b] [331b]	
ʿirfān:	(A.) Bilmek, anlayış, tecrübe ve zekâdan ileri gelen zihnî kemal. * İkrar. * Mücazat. * Fık: Esrar-ı İlâhiyeye, iman ve Kur'an hakikatlarına vukufiyet. (İlim ile irfan ve ma'rifet arasında fark vardır: İlim, vech-i küllî ile, yani her vechesiyle bilmektir. İrfan ve marifet ise; vech-i cüz'î ile bilmektir. Bu cihetle Cenab-ı Hakk'a irfan ve marifet isnad olunmaz. Fıtrî istidat eseri olarak inceleyerek tefekkür edip bilmektir. Buna "İlm-i Ledün" ve İlm-i Rabbanî" de denir.) (mütelāşī: (A.) (a.s.) Telaş eden, acele eden, aceleci. Izdırab ile karışık acele eden. Telaşlı.)	[179b] … (19) … İllā meger ki benüm rabbüm ʿirfāndan ṣoñra [181a] (1) bana ḫızlān taḳdīr itmiş ola. Yaʿnī, bularuñ (18) külli ʿirfānları mütelāşī ve maḥv oluṕ gede-y-di geçen iḥsānları heṕ telef eyledi.[182b]	(SAYFA;359) (SAYFA;363)
ʿİsā:	Hz. İsâ (a.s.). Dört büyük peygamberden birisidir. Hakiki Hristiyanlık dininin peygamberidir. Kur'an-ı Kerim'de meziyet ve senası geçmektedir. İncil, mukaddes kitabıdır. İncil vahiy ile kendine gönderilmiştir. Ancak kendisinden sonra Havarileri tarafından yazılmıştır. Kur'an-ı Kerîmde şu ayetlerde adı geçmektedir: (002/136), (002/253), (002/087), (003/084), (003/045), (003/046), (003/047), (003/048),	(10) Yaʿnī, anlar anı ḥaḳīḳatā ne aṣdılar ne depelediler; lākin Ḥaḳ Taʿālā anuñ ṭāliblerinüñ birini (11) ʿĪsā ṣūretine mübeddel ḳıldı, anı aṣdılar, anı depelediler.	(SAYFA;187) (SAYFA;71) (SAYFA;199) (SAYFA;280) (SAYFA;308) (SAYFA;202) (SAYFA;273) (SAYFA;202) (SAYFA;24) (SAYFA;187) (SAYFA;306) (SAYFA;306) (SAYFA;199) (SAYFA;277) (SAYFA;202) (SAYFA;308) (SAYFA;592)

	(003/049), (003/050), (003/051), (003/052), (003/053), (003/054), (003/055), (003/059), (003/060), (004/163), (004/155), (004/156), (004/157), (004/158), (004/159), (004/171), (004/172), (005/017), (005/046), (005/072), (005/073), (005/074), (005/075), (005/078), (005/110), (005/111), (005/112), (005/113), (005/114), (005/115), (005/116), (005/117), (005/118), (006/085), (009/030), (009/031), (019/016), (019/017), (019/018), (019/019), (019/020), (019/021), (019/022), (019/023), (019/024), (019/025), (019/026), (019/027), (019/028), (019/029), (019/030), (019/031), (019/032), (019/033), (019/034), (019/035), (023/050), (033/007), (042/013), (043/057), (043/058), (043/059), (043/060), (043/061), (043/062), (043/063), (043/064), (043/065), (057/027), (061/006), (061/014)		(SAYFA;276) (SAYFA;198) (SAYFA;541) (SAYFA;199) (SAYFA;274) (SAYFA;188) (SAYFA;309) (SAYFA;278) (SAYFA;188) (SAYFA;305) (SAYFA;200) (SAYFA;187) (SAYFA;273) (SAYFA;275) (SAYFA;188) (SAYFA;225) (SAYFA;202) (SAYFA;275) (SAYFA;200) (SAYFA;277) (SAYFA;24) (SAYFA;308) (SAYFA;277) (SAYFA;304) (SAYFA;199) (SAYFA;275) (SAYFA;199) (SAYFA;200) (SAYFA;304) (SAYFA;277) (SAYFA;275) (SAYFA;280) (SAYFA;310) (SAYFA;187) (SAYFA;305) (SAYFA;202) (SAYFA;187) (SAYFA;276) (SAYFA;199) (SAYFA;200) (SAYFA;200) (SAYFA;203) (SAYFA;275) (SAYFA;199) (SAYFA;308)

			(SAYFA;308) (SAYFA;308) (SAYFA;273) (SAYFA;188) (SAYFA;189) (SAYFA;308) (SAYFA;200) (SAYFA;305) (SAYFA;202) (SAYFA;187) (SAYFA;364) (SAYFA;187) (SAYFA;189) (SAYFA;276) (SAYFA;277) (SAYFA;303)
ʿitāb:	(A.) Tekdir etmek. Şiddetle hitab etmek. Azarlamak. Terslemek. Paylamak. Rencide etmek. Darılmak. * Metindeki manası tersleyerek hitab etmek anlamındadır.	ç̇ün ol muṣāḥabat ḳadeḫi bularuñ (3) arasında devr eyledi, ol murāḳabe seylinüñ köṕügi Mūsā'yı esritdi, ʿitāb dilin aç̇uban (4) Ḫıżr'a didi ki AK.[47b] Ḥaḳ Taʿālā ʿafvını taḳdīm ḳıldı ʿitāb üzere ol (12) ḳavlini taḥḳīḳ u taṣdīḳ ḳılmaġ-ıç̇un ki buyurdı; AK (13) AK.[302a] ṕes, edeb-ı ḫiṭābı terk itdiler ol ki ʿitāb vācib ḳılıcaḳ sözdür (16) anı taṣrīḥ idüṕ didiler ki AK.[120a] Ammā ṣavāblu cevāb virmediler anuñ-ıla (6) gendüleri ʿitābumuza vācib ḳıluṕ ʿiḳābumuza müstaḥıḳḳ oldılar.[113a] (4) Tā eger anuñ nefsi dilese ki ol mücāhede bendlerinden ç̇ıḳa, anuñ ʿitābı heybet-ı ḳahr idüṕ (5) girü ictihāda dönderür ve ḳaç̇an ki ḳalbi feraḥ dilese ol ḳurbet ṭaleblerinden ol (6) heybet-ı ṣadmeleri girü anı ol sürūrdan vidāʿ itmege	(SAYFA;93) (SAYFA;602) (SAYFA;238) (SAYFA;224) (SAYFA;349) (SAYFA;602) (SAYFA;602) (SAYFA;93) (SAYFA;505) (SAYFA;349) (SAYFA;429) (SAYFA;497) (SAYFA;93)

		dönderür ve eger rūḥ-ı rāḥatlıḳ (7) dilese ol göyinmekden ol vārid-i tecelliyāt anı ḳahr idüṕ girü ṭāḳatin ol yola ṣarf itmege (8) dönderür.[175b]	
ḍīḳ:	(A.) Darlık, sıkıntı. Gam. Kalbe sıkıntı veren. (a.i) Dar olma, darlık.	Olar indürilmeg-ile baʿżı enbiyānuñ ṣadrine bir nevʿ-ile (9) ḥarac vāḳiʿ oldı; tā ki Mūsā ʿaleyhi’s-selām elvāḥı elinden atdı anuñ içindeki baʿżı aḥkām-ı (10) ḥaḳdan ḳalbine bir nevʿ-ile ḍīḳ vāḳiʿ oldı.	(SAYFA;414)
ʿiḳāb:	(A.) Şiddetli azab, eziyet, ceza. (a.i) Ezâ, cefâ, eziyet, azab.	(5) Taḥḳīḳ, Şeyṭān bilürdi ki gendüyi ʿaẕāb ʿiḳāb ehlidür.[289b] (9) Dirler ki ol ṣevāb u ʿiḳāb ki bize āḫiretde vaʿde olundı.[345a] [360a] (1) ʿiḳāb defʿ olundı.	(SAYFA;577) (SAYFA;688) (SAYFA;718) (SAYFA;506) (SAYFA;547) (SAYFA;178) (SAYFA;506) (SAYFA;539) (SAYFA;754) (SAYFA;547) (SAYFA;407) (SAYFA;271) (SAYFA;547) (SAYFA;576) (SAYFA;545) (SAYFA;577) (SAYFA;75) (SAYFA;727) (SAYFA;577) (SAYFA;577) (SAYFA;577) (SAYFA;224)
ʿiḳābınca:	(A.) Cezasınca, ezasınca.	ṕes, Allāhu Taʿālā bu taḳdīrātda ʿalīmdür bilür ki maʿṣiyet ʿiḳābınca (18) kim tevbe ḳılur.	(SAYFA;75)
ʿivaż:	(A.) Karşılık olarak verilen şey. Bedel.	(6) ʿİvaż yöninden anı ki kesb itdiler göñül reyninden ve ervāḥ bulanuġından ol (7) temettuʿāt ẓulmetleri-y-le ki ḥayvāniyyedür.[313b]	(SAYFA;625) (SAYFA;363) (SAYFA;639) (SAYFA;651) (SAYFA;311)

		(1) miḳdārınca biz daḫı ʿivaż iderüz. [182b] Faḳīre naẓar itmeye, Allāhu Taʿālā'ya naẓar ḳıla, ṣevābı (4) ʿivażı andan uma, yaġrından ummaya.[320b] (1) diler ki buları ʿivażlandura beḳā-y-ıla gendü nefslerinden fenā idüp̀ bir gönlü maḳām-ıla (2) ki aḥsen ola. [326b] (1) menfaʿatinden ḫaber virüp̀ buyurdı; AK Uşbu (2) ʿivażlar küllī ṣādıḳlar-ıçundur ki ulu saʿādetdür. [156b]	(SAYFA;363) (SAYFA;362) (SAYFA;662) (SAYFA;47) (SAYFA;639) (SAYFA;282) (SAYFA;651) (SAYFA;311) (SAYFA;25) (SAYFA;651)
ʿiyāl:	ʿıyāl//ʿiyāl: (A.) Fık : Bir adamın üzerine nafakasını vermek vacip olan, kendilerini geçindirdiği kimseler.	Zīre olar ol iftirā-y-ıla ṭarīḳ-(ı) ḥaḳdan azdılar istiʿdādları fesāda vardugı-çun (3) Allāh'dın yaña hidāyet bulmadılar, Ḥaḳ Taʿālā'dın yaña iʿtimādları ṭarīḳ bağlandı; tā ki faḳr (4) ḳorḳusından evlādların depelediler bundan ötrü didi ehl-i taḥḳīḳ ki yaḳīnüñ nişānı (5) ve ḥaḳīḳatī oldur ki tevekkül döşeginde otura ʿiyāli çoḳ ola.[198a] (18) Belki taṣarruf idüñ anda şol ḳadar ki nafaḳa-ı vācib ḥāṣıl ola, sizüñ-içün daḫı ol (19) ʿiyāllerüñüz-içün.[40b]	(SAYFA;394) (SAYFA;79)
ʿizz:	(A.) Kıymet. Değer. Güçlü oluş. Alikadir olmak. Kavi. Şerif. Azim. (cāh: (A.) (Câhe) f. Makam, mansıb. Kadr, itibar.) ʿizz: (a.i) Değer, kıymet. *Yücelik, ululuk. **Güçlülük. ʿizz: Değer, kıymet.	Daḫı baʿżı yavuz ʿālimler ki dīnlerin ālet idinüp̀ anuñ-ıla dünyā (12) cemʿ iderler, himmetleri ʿilmi ṭaleb itmekde ve ʿömri aña ṣarf itmekde ʿizz ü cāhdur ve ḳabūl-i (13) ḫalḳdur, müfāḫaret ü şöhretdür, menāṣıblar almaḳdur kesb-içün .[205a]	(SAYFA;408)
ʿizzet:	(A.) Değer, kıymet; yücelik,	(10) Yaʿnī, naṣr u meded	(SAYFA;20)

	ululuk. *Kuvvet, kudret. **Hürmet, saygı; ikram, izâz. *** Kuvvet, kudret. ****Şan, şeref, yücelik, itibar.	melāyike ḳatından degül, daḫı ġayrından degül, illā Allāhu Taʿālā ḳatındandur ki (11) ol ʿazīzdür, kimi dilerse nuṣret virüp̀ ʿazīz ḳılur, kimi dilerse ḳahrı-y-ıla ẕelīl ḳılur ki cemīʿ-i (12) ʿizzet Allāhu Taʿālā'nuñdur.[11a] (13) Ḥaḳīḳatde bu ḳavm mīṣāḳ güninde şevāhid-i Ḥaḳ'dan maḥc̀ūb olmışlardı, kibriyā ve ʿizzet (14) ḥicābı-y-ıla.[260a] (1) cemīʿ-i ʿizzet dünyede āḫiretde Allāhu Taʿālā-y-ıc̀undur, kime dilerse dünyede ʿizzet virür āḫiret ʿizzeti (2) olmaz, kime dilerse āḫiret ʿizzetin virür dünyede olmaz, kimin dilerse dünyede āḫiretde ʿazīz ḳılur. [348a] Yaʿnī, ol ʿizzet ü ʿaẓamet nidāsı oluna bularuñ arasında ki (13) Allāhu Taʿālā'nuñ laʿneti ol ẓālimler üzere ki ol ṭaleb istiʿdādlarını maṭlūbdan (14) ġayrı yire ḳodılar ṣarf itmeyicek yire ṣarf itdiler.[223a] (1) cemīʿ-i ʿizzet dünyede āḫiretde Allāhu Taʿālā-y-ıc̀undur, kime dilerse dünyede ʿizzet virür āḫiret ʿizzeti (2) olmaz, kime dilerse āḫiret ʿizzetin virür dünyede olmaz, kimin dilerse dünyede āḫiretde ʿazīz ḳılur. [348a]	(SAYFA;518) (SAYFA;694) (SAYFA;444) (SAYFA;694) (SAYFA;512) (SAYFA;310) (SAYFA;370) (SAYFA;694) (SAYFA;112) (SAYFA;512) (SAYFA;547) (SAYFA;174) (SAYFA;174) (SAYFA;174) (SAYFA;358) (SAYFA;310) (SAYFA;262) (SAYFA;299) (SAYFA;176) (SAYFA;554) (SAYFA;49) (SAYFA;49) (SAYFA;235) (SAYFA;691) (SAYFA;482) (SAYFA;741) (SAYFA;613) (SAYFA;250) (SAYFA;444) (SAYFA;629) (SAYFA;736) (SAYFA;519) (SAYFA;70) (SAYFA;298) (SAYFA;450) (SAYFA;694) (SAYFA;174) (SAYFA;673) (SAYFA;291) (SAYFA;428) (SAYFA;247) (SAYFA;694) (SAYFA;308) (SAYFA;601) (SAYFA;321)

			(SAYFA;482) (SAYFA;496) (SAYFA;518) (SAYFA;725) (SAYFA;447) (SAYFA;249) (SAYFA;425) (SAYFA;61) (SAYFA;317) (SAYFA;111) (SAYFA;617) (SAYFA;260) (SAYFA;551) (SAYFA;150) (SAYFA;447) (SAYFA;761) (SAYFA;310)
ʿizzet-i rubūbiyyet:	(F.) Rablik izzeti. Rablik muteberliği, rablik üstünlüğü. Rabbin kuvvet ve kudreti. (rubūbiyyet: (A.) Cenab-ı Hakk'ın her zaman her yerde her mahluka, muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye ve tedbir etmesi ve mâlikiyyeti ve besleyiciliği keyfiyyeti. * Artırmak. Ziyade kılmak)	Andan gendünüñ ʿizzet-i rubūbiyyetinden ḫaber virüp buyurdı ki AK (7) AK.	(SAYFA;450)
ʿizzet-serā:	(F.) İzzetli ve zengin. İzzetli. (serā: (A.) * Malı çok olmak. Zengin olmak.) (serā: f. Birleşik kelime yapılır. ʿizzet-serā: İzzetli.) (serā (-) f. "Şarkı söyleyen" mânasına gelir ve birleşik kelimeler yapılır. Meselâ: Nağme-serâ Şarkı söyleyen, nağme söyleyen.)	(14) Bilgil ki ehl-i cennet-ile ehl-i nār ol maḥabbet ehlini görürler ṣūretā mādām ki anlar (15) bu iki ʿālem içinde olalar; ammā ḳaçan olar ol cennet ḥaḳīḳıye girseler ki Allāhu Taʿālā (16) iżāfet olunmışdur ʿizzet-serā perdesinde ve ʿālem-i ceberūtda bularuñ naẓarları anlaruñ (17) ḳaṭʿ olur daḫı muḳarreb firişteler daḫı görmezler; fehm eyle cidd-ile.[224b]	(SAYFA;447)
ʿizz:	(A.) Değer, kıymet, büyüklük, yücelik.	Ol gündür ol ki ṣıfat-ı ḳahhāriyyet eṣeri (10) anda ẓāhir olur, hīç bir vücūd	(SAYFA;318) (SAYFA;425) (SAYFA;61)

		anda bāḳī ḳalmaz; illā vücūd-ı ḥaḳīḳī Ḥaḳ Taʿālā'dır ki ben ʿizzüm ʿaẓametüm-ile (11) nidā ḳılam ki "AK".	
ʿOṯmān:	(A.) Peygamberimiz Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'ın en yakın sahabelerinden, Aşere-i Mübeşşere'den ve İslâmiyet için en çok fedakârlık gösterenlerdendir. Hz. Talha ve Zübeyr'den evvel imana geldi, iman edenlerin beşincisi oldu. Resül-ü Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın üçüncü halifesi ve damadıdır. Hazret-i Osman (r.a.) çok zengindi. Bütün malını Peygamberimiz ve İslâmiyet için feda etti. Çok hayâ ve hilm sahibi idi. Peygamberimizin (a.s.m.) iki kızı ile evlenmek nasib olduğu için kendisine "Zinnureyn" nâmı da verilmiştir. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) toplayıp cem'ettiği Kur'ân-ı Kerim nüshalarını teksir ederek mühim merkez ve vilâyetlere gönderdi. Sekseniki yaşında şehid edildi. (r.a.)	Ancılayın şehīdleri taḳdīm itmek, daḫı cāyiz degül ki bu şehīdler (18) ʿÖmer, ʿOṯmān ve ʿAlī raḍıya'l-lāhu ʿanhum.	(SAYFA;119)
ʿölüm:	Bir insan, bir hayvan veya bitkide hayatın tam ve kesin olarak sona ermesi, ahiret yolculuğu, ebedî uyku, emrihak, irtihal, memat, mevt, vefat. * Mec. Kişinin nefsini öldürmesi, nefsini terbiye etmesi.	İşāret bu iki āyetde (6) budur kim bu ʿölümi ẓāhire ehlinden ʿilm-ile nefslerin tezkiye ḳıldılar, anuñ-ıla (7) ʿulemāya faḫr itdiler ve sefīhlere mumārāt ḳıldılar nefslerini mücerred ʿilm ḥāṣıl ḳılmaġ-ıla tezkiye (8) ḳılmadılar bular ki bulara daḫı ṣıfāt-ı meẕmūmeler ḥāṣıl oldı ki nefslerin anuñ-ıla tezkiye (9) ḳıldılar	(SAYFA;105)

		mubāhāt ve mumārāt ve mücāhede ve kibr u ʿucb ve ḥased ve riyā ve ḥubb u cāḥ ve riyāset ve daḫı (10) aḳrānları üzere müstevlī olup̀ ġālib olmaḳ daḫı bulara beñzer nesneler.[53b]	
ʿÖmer:	(A.) Resül-ü Ekrem'in (a.s.m) ikinci halifesi, Aşere-i Mübeşşere'den ve sahabenin en büyüklerindendir. Çok âdil, âbid, zâhid ve merhametli idi. Fakirce yaşadı. Adaleti, şecaat ve cesareti, İlâ-yı Kelimetullah için fedakârlığı meşhurdur. Çok Hadis-i Şeriflerle medhedildi. Zamanında çok fütühat ve ilerleme kaydedildi. Hilâfeti esnasında bütün Âlem-i İslâm, Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ın devrindeki gibi huzur ve rahat içinde yaşadı. Onbuçuk sene yedi gün, dünyada hiç kimseye nasib olmayan bir adâlet içinde halifelik yaptı, 63 yaşında iken şehid edildi. (r.a) Hak ile bâtılı ayırmada çok mâhir olduğundan Resül-ü Ekrem (a.s.m.) kendisine Ömer-ül Fâruk ismini vermiştir.Bir zaman Hz. Ömer Radıyallâhü Anhu demiştir ki: Üç şey olmasa Hazret-i Kibriya'ya göçmek isterdim:1- Allah yolunda yürümek. 2- Alnını toprağa sererek secde etmek. 3- En güzel semereleri toplar gibi, sözün güzelini veren insanlarla sohbet etmek.	Ancılayın şehīdleri taḳdīm itmek, daḫı cāyiz degül ki bu şehīdler (18) ʿÖmer, ʿOṯmān ve ʿAlī raḍıya'l-lāhu ʿanhum.[60b] ʿÖmer ḳaćan ki bir yola yürüyeydi Şeyṭān ol yolı ḳoyup̀ bir (4) ayruḳ yöñe daḫı giderdi, tā ki ʿÖmer'üñ vilāyeti nūrınuñ şuʿlesi aña irişmeye ki göyündüre.[289b]	(SAYFA;119) (SAYFA; 577) (SAYFA;756) (SAYFA;577) (SAYFA;82) (SAYFA;157) (SAYFA;577) (SAYFA;577)
ʿömr:	(A.) Yaşama, hayat, yaşayış. Ömür, hayat, yaşam süresi.	(19) Zīre bu nefs-ile cihād icrā olunmışdur, ʿömr olduġı ḳadar.[61a]	(SAYFA;120) (SAYFA;51) (SAYFA;348)

		(4) İşāret bu āyet taḥḳīḳında budur ki bedürüstī, kāfirlerüñ ziyāde ʿömr oldugı işm ü küfr (5) ziyāde oldugıdur ve küfri içinde ʿömri taṭvīl olmaḳ Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳahrı ve ḫızlānı netīcesi-(6)dür.[26b] (1) faẓl itdügindendür ki anı size gösterür, tā bilesiz ki Ḥaḳ Taʿālā gice sizüñ yarın ne ḳılacaġuñuz (2) bilür ʿömrüñüz āḫirine degin ne işleyeceñüz bilür. [175a]	(SAYFA;758) (SAYFA;415) (SAYFA;595) (SAYFA;521) (SAYFA;51) (SAYFA;758) (SAYFA;408) (SAYFA;455) (SAYFA;685) (SAYFA;595) (SAYFA;595) (SAYFA;607) (SAYFA;567) (SAYFA;329) (SAYFA;144) (SAYFA;596) (SAYFA;595)
ʿömr-i evḳāt:	(F.) Ömrün vakitleri. Bütün ömür. Bütün yaşam. Yaşamın her anı.	Ḥaḳḳ'ı ṭaleb idenlere (11) bunda işāret var, ol ṭāliblerüñ günlerine daḫı ʿömr-i evḳātında saʿy itmege, tā ki (12) ṭālib olan gerek cemīʿ-i ʿömrini ṭalebe ṣarf ide.	(SAYFA;595)
ʿömr-i ṭavīl:	(F.) Uzun ömür. (Arapça'da doğrusu ʿumūr" şeklinde yer almaktadır.)	Yaʿnī, biz anlara ʿömr-i ṭavīl-ile muhallet virürüz anuñ-ıla anları ḫızlāna (18) bıraġaruz, belki olar azār derekāta inerler.	(SAYFA;521)
ʿömür:	(A.) Yaşama, hayat, yaşayış. Ömür, hayat, yaşam süresi.	(4) Allāhu Taʿālā ʿalīmdür bilür, ol nefsleri ki şerʿ-ile Ḥaḳ'dın yaña dönicidür daḫı ol (5) nefsleri ki bāṭılda ʿömür geçürler.[292b] (1) idici ʿaẕābları anlardan defʿ eyledük, anları īmān-ıla ve aʿmāl-i ṣāliḥa-y-ıla temettuʿ itdürdük, tā āḫir (2) ʿömürlerine degin. [355a]	(SAYFA;583) (SAYFA;708) (SAYFA;403) (SAYFA;616) (SAYFA;170)
ʿöẕr:	(A.) Bir kusurun afvı için gösterilen sebep. * Bahane, sebep. * Mâni, engel. Kusur, nakise, sakatlık. * Bir adamın kusur ve kabahatinin çok olması.	Allāhu (8) Taʿālā ġafūrdur, bularuñ taḳṣīrlerin sayukladı (???) maġfiret-ile ʿöẕr dileseler daḫı raḥīmdür ki raḥmet (9) eyleye ve faẓlından anlara vire, anı ki	(SAYFA;629) (SAYFA;107) (SAYFA;143) (SAYFA;143) (SAYFA;654) (SAYFA;613)

		cidd ü ictihād ehline virdi ḳudretleri yiterken.[315b] ṕes, ol ʿilm-i bāṭınuñ devletinden maḥrūm ḳalanlaruñ ʿalāmeti (6) ve ol ʿilm-i ẓāhir-ile ʿöẕr idenler şol nesnedür ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı; AK (7) AK.[54b] (1) arasınnda ʿöẕr-ile daḫı ol müʾminlerüñ ʿavāmmı-y-la ki ḳāʿidlerdür ʿöẕürsüz.[072b] (1) arasınnda ʿöẕr-ile daḫı ol müʾminlerüñ ʿavāmmı-y-la ki ḳāʿidlerdür ʿöẕürsüz.[072b] Yaʿnī, ol münāfıḳlar dönerler giderler bu ʿözürleri (18) ve bu şanuları üzere.[328a]	(SAYFA;143) (SAYFA;145) (SAYFA;631) (SAYFA;494) (SAYFA;629) (SAYFA;178) (SAYFA;613) (SAYFA;142) (SAYFA;143) (SAYFA;631) (SAYFA;631) (SAYFA;631) (SAYFA;645) (SAYFA;630) (SAYFA;630) (SAYFA;631) (SAYFA;142) (SAYFA;628) (SAYFA;245)
ʿubūdiyyet:	(A.) Bendelik, kulluk, kölelik. Kul olduğunu bilip Allah'a itaat etmek. Allah'a teslim olup, Kur'an ve Peygamber (A.S.M.) vasıtası ile verilen emirleri aynen icra ve tatbike çalışmak.(İnsanlar kendileri için değil, Allah'a ubudiyet için yaratılmışlardır.)	Yaʿnī, bular anlardur ki Allāhu Taʿālā bulardan ʿafv idüṕ (8) yarlıġaya Allāhu Taʿālā ṭalebinden sākin oluṕ Allāhu Taʿā(lā) (9) ezelde ʿafv idicidür ol ʿafvından ötrü Ḥaḳ Taʿālā bulara imkān virdi, ʿubū-(10)diyyetde ḳuṣūrlar-ıçun daḫı ġafūrdur ol ġufrānından ötrü bulara mühlet virdi, (11) rubūbiyyet ḥaḳḳın yirine getürmege.[73b] ʿUbūdiyet mevlāyı ṭaleb itmekdür, mevlāyā vāṣıl olmaġ-ıçun (10) dünyāyı āḫireti terk itmeg-ile ve andan ḳażā cārī olsa teslīm olmaġ-ıla niʿmetlerine şākir (11) ve belālarına ṣābir olmaġ-ıla.[48a]	(SAYFA;145) (SAYFA;94) (SAYFA;145) (SAYFA;94) (SAYFA;162) (SAYFA;166) (SAYFA;188) (SAYFA;147) (SAYFA;727) (SAYFA;147) (SAYFA;644) (SAYFA;145) (SAYFA;271) (SAYFA;179) (SAYFA;606) (SAYFA;513) (SAYFA;330) (SAYFA;433) (SAYFA;222) (SAYFA;648) (SAYFA;651) (SAYFA;608) (SAYFA;680) (SAYFA;94) (SAYFA;514)

			(SAYFA;283) (SAYFA;550) (SAYFA;403) (SAYFA;526) (SAYFA;526) (SAYFA;430) (SAYFA;561) (SAYFA;167) (SAYFA;166) (SAYFA;578) (SAYFA;104) (SAYFA;509) (SAYFA;726) (SAYFA;48) (SAYFA;378) (SAYFA;94) (SAYFA;223) (SAYFA;338) (SAYFA;638) (SAYFA;608) (SAYFA;153) (SAYFA;154) (SAYFA;154) (SAYFA;727) (SAYFA;728) (SAYFA;506) (SAYFA;457) (SAYFA;285) (SAYFA;736) (SAYFA;526) (SAYFA;684) (SAYFA;203) (SAYFA;526) (SAYFA;554) (SAYFA;622) (SAYFA;475) (SAYFA;338) (SAYFA;490) (SAYFA;717) (SAYFA;756) (SAYFA;453) (SAYFA;535) (SAYFA;443) (SAYFA;561) (SAYFA;149)

			(SAYFA;386) (SAYFA;434) (SAYFA;193) (SAYFA;319) (SAYFA;171) (SAYFA;581) (SAYFA;746) (SAYFA;201) (SAYFA;284) (SAYFA;275) (SAYFA;305) (SAYFA;104) (SAYFA;309) (SAYFA;570) (SAYFA;657)
ʿubūdiyyet-i Ḥaḳ:	(F.) Allah'a kulluk.	Helāk olmaz ol mübtelā olduḳları-y-la, illā şol ḳavm ki nefslerine (3) ẓulm eylediler, istiʿdādlarını ṣarf itmeg-ile ʿubūdiyyet-i Ḥaḳ'dan hevāya uymaḳlıġa ki ol (4) anuñ maḥalli degül, andan anuñ üzerine ṯābit oldı.	(SAYFA;338) (SAYFA;490)
ʿubūr:	(A.) Geçmek. Atlamak. * Suyun veya bir köprünün öte kıyısına geçmek. ** Vaz geçmek, terk etmek.	(1) Yaʿnī, ol ṣıfāt-ı Şeyṭāniyye ki siz ġālib olduñuz ol ṣıfāt-ı insānī üzere anları (2) gümrāh ḳılduñuz Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekden ki Allāh'dın yaña ṣırāṭ-ı mustaḳīm olıdı ki (3) ḫalḳı yaratdı ol ṣırāṭdan ʿubūr idüp Ḥaḳḳ'a vāṣıl olmaġ-ıçun ol Şeyṭānuñ şānından-(4)dur ki insānuñ ṭarīḳında oturup buları ḥaḳdan menʿ ide. [194b] (1) tā ki bu mevcūdātdan ʿubūr idüp üzerinde ḳāyim oldılar. [224a]	(SAYFA;387) (SAYFA;446) (SAYFA;23) (SAYFA;688) (SAYFA;25)
ʿucb:	(A.) (Ucub) Kibir, gurur. Kendini beğenmişlik. Ameline, yaptıkları işe güvenmek.	(13) Ol Firʿavn-ı nefs didi ki " Biz ol ṣıfāt-ı rūḥuñ oġlanların ki ḳalb u nefs ve aʿmāl-i ṣāliḥadur, (14) küllisin bāṭıl idevüz, ʿucb u	(SAYFA;478) (SAYFA;105) (SAYFA;429) (SAYFA;718) (SAYFA;424)

		riyā-y-ıla ḳoyavuz, ol ṣıfātların ki bu aʿmāl andan mütevellid olur (15) ki biz bularuñ üzerine ḳāhirlerüz, mekr-ile aldamaġ-ıla ve ḥīle-y-ile ”.[240a] İşāret bu iki āyetde (6) budur kim bu ʿölümi ẓāhire ehlinden ʿilm-ile nefslerin tezkiye ḳıldılar, anuñ-ıla (7) ʿulemāya faḫr itdiler ve sefīhlere mumārāt ḳıldılar nefslerini mücerred ʿilm ḥāṣıl ḳılmaġ-ıla tezkiye (8) ḳılmadılar bular ki bulara daḫı ṣıfāt-ı meẕmūmeler ḥāṣıl oldı ki nefslerin anuñ-ıla tezkiye (9) ḳıldılar mubāhāt ve mumārāt ve mücāhede ve kibr u ʿucb ve ḥased ve riyā ve ḥubb u cāḥ ve riyāset ve daḫı (10) aḳrānları üzere müstevlī oluṕ ġālib olmaḳ daḫı bulara beñzer nesneler.[53b]	(SAYFA;575) (SAYFA;221) (SAYFA;718) (SAYFA;576) (SAYFA;718)
ʿucb-ı nefsānī:	(F.) Nefis sebebiyle kendini beğenmişlik, gurur. Ameline güvenerek kendisini üstün görmek, nefsini üstün görmek.	(6) Yaʿnī, ol ṣāliḥ ʿamellerüñüzi ibṭāl iderlerdi ki ṣıfāt-ı ḳalbden mütevellid olur riyā āfet-(7)leriyle ve ʿucb-ı nefsāni-y-ile ve ol ṣıfāt-ı ḳalblerüñüzi ḳorlar ki nefse ve nefsüñ ṣıfātlarına ḫıḏmet (8) ider.	(SAYFA;484)
ʿucub:	(A.) (Ucub) Kibir, gurur. Kendini beğenmişlik. Ameline, yaptıkları işe güvenmek.	(19) … Andan anı ṭaleb itmekden iʿrāż idersiz, ol ʿucub ḥicābı-y-ıla maḥcūb.[294b] Tā ol melāyikeler ve resūller gendü nefslerinde ʿucub itmeyeler, taʿlīm-ı ḫalḳa maḫṣūṣ (15) olduḳları-çun bileler ki Allāhu Taʿālā ḳādirdür, buları ġurāb vāsıṭası-y-ıla taʿlīm itmege.[122b]	(SAYFA;587) (SAYFA;243)

ʿudūl:	(A.) Yoldan çıkma, dönme, sapma. * Vazgeçme.	Yaʿnī, terk (12) eyle ol kimseleri anuñ ṣıfātlarından ʿudūl iderler anuñ-ıla muttaṣıf olmazlar.	(SAYFA;520)
ʿuhde-i teklīf:	(F.) Cenab-ı Hakk'ın, insanları, emir ve nehiyleri üzerine hareket etmeğe vazifelendirmesi görevi. (teklif: (A.) * Vazife vermek. * Cenab-ı Hakk'ın, insanları, emir ve nehiyleri üzerine hareket etmeğe vazifelendirmesi. * Fık: Şeriat-ı İslâmiyenin, ehliyet ve salâhiyet sahibi olan insanlara bir takım vazifeler yapmalarını ve bir kısım şeyleri de terketmelerini emir ve ilzam buyurmasıdır. Bunlar ile öylece dinen me'mur ve vazifeli olan bir insana mükellef denir. Çoğulu: Mükellefîn'dir.) (ʿuḥde: (A.) Bir işi üzerine alma. Söz verme. * Ahidnâme. * Becerme, yapma. * Mes'uliyet, sorumluluk.)	Yaʿnī, Şuʿayb ol (15) ḳavminden ʿaẕāb vaḳtinde iʿrāż idüben didi ki “Yā ḳavm, ben taḥḳīḳ size rabbümüñ (16) ḫaberlerin irişdürdüm ol ʿuhde-i teklīfi üzerümden giderdüm ” Zīre resūl üzere (17) vācib olan degüldür; illā hemān ḫaber irişdürmekdür.[234b]	(SAYFA;467)
ʿuhde:	(A.) * Mes'uliyet hududu. * Ric'at ve taalluk dâiresi. Ahidnâme. Bir kimsenin üstünde olan iş veya şey. (ḳullıḳ: Kölelik.)	(19) … Tā ki ḳullıḳ ʿuhdesinden ć ıḳa ḳurtıla ḫażret-i rubūbiyyete vāṣıl ola. [48a]	(SAYFA;94)
ʿuhde:	(A.) Söz. Mes’uliyet.	Yaʿnī, ḳaćan ol irḥāba girseñüz baña secde-yi şükr (4) idüñ anlar ol ʿuhdeyi yirine getürmediler belā vü ibtilā daḫı ziyāde oldı ki Ḥaḳ Taʿālā (5) buyurdı; AK.	(SAYFA;186)
ʿuhūd-ı sābıḳ:	(F.) Çok önceden verilmiş olan söz. Çok önceden söz verilmiş, yapılmış anlaşma, çok önceden, ezelî mes’uliyet.	ṕes, bularuñ-ıla ʿuhūd-ı sābıḳa olundı ki ol (18) Ḥaḳ Taʿālā’dan niʿmet-ı kāmile-y-di, tā bular dimeyeler ki biz ol aramuzda çāri olunan	(SAYFA;192)

		(19) ʿahdleri unıtduḳ miṯāḳ güninde.	
ʿulā:	(A.) Şanlı, şerefli.	(14) Ammā ol “aṣḥāb-ı şimāl” imtiḥān olundılar ʿizzet ü ʿulā iẓhār itmeg-ile ve kibriyā ridāsı-la (15) ḥicāblandılar .[257a]	(SAYFA;512)
ʿulā:	(A.)Yükseklik. Büyüklük. şeref. şan.	(1) var ḥükm-ı şerīʿat-ıla ṭarīḳatı bile ʿamele görüp̀ ḥaḳīḳatā vāṣıl olmaġ-ıçun; tā ol vaḳte deg ki (2) nefs muṭmaʾinne ola ve “ ircīʿī ” ḫiṭābına müstaḥıḳ ola, ol inmekden ṣoñra girü ʿulāya (3) çıḳmaġa lāyıḳ ola. [216a]	(SAYFA;430)
ʿulemā:	(A.) (Âlim. C.) Âlimler. Yüksek ilim ve fıkıh âlimleri.	(10) Yaʿnī, ol meşāyıḫ-ı vāṣıllar ve ol muttaḳī ʿālimler, eger ol buları ol maʿṣiyetlü sözlerden (11) ṭaleb-ı dünyāda menʿ itmeselerdi daḫı Ḥaḳ’dan ġayrı yirden ṭamaʿ itdüklerin nehy itmeselerdi gey yavuz (12) iş işlerdiler ol ʿulemā ve meşāyıḫ naṣīḥatı terk itmeg-ile.[133b] (1) İşāret ḳılur bunuñ-ıla ol ʿulūm ravżalarına istiḫrāc olunmışdur göñül yirlerindün (2) ol hidāyet ṣu-y-ıla zühd ü taḳvā ehli-çün, egerçi ehl-i vilāyet mevātibine erişmedilerse daḫı (3) ol ictihād bağlarınuñ üzümleri ve ʿilm-i uṣūl zeytūnları ve ʿilm-i fürūʿ narları ki uṣūlde fürūʿde (4) münfiḳ; ammā ʿulemā ḳatında muḫtelif. [187b]	(SAYFA;265) (SAYFA;373) (SAYFA;69) (SAYFA;72) (SAYFA;423) (SAYFA;14) (SAYFA;270) (SAYFA;292) (SAYFA;108) (SAYFA;14) (SAYFA;447) (SAYFA;108) (SAYFA;268) (SAYFA;14) (SAYFA;55) (SAYFA;105) (SAYFA;281) (SAYFA;105) (SAYFA;281) (SAYFA;105)
ʿulemā-i ẓāhir:	(F.) Zahiri ilimlere vakıf âlimler. Nesnel ilim sahibleri. * Kur'an-ı Kerimin zâhir	(19) … Yaʿnī, ziyāde idüp̀ arturalar ol ʿulemāʾ-i ẓāhirden anı ki saña	(SAYFA;270) (SAYFA;447)

	mânâsına göre hakikatları değerlendiren âlimler. Şeriatın mâna ve esrarından daha çok, câhirini ve hükümlerini bilen âlimler.	indürildi.[136a] Beyān budur ki (8) ʿulemā-i ẓāhir baʿżı evḳātda ehl-i maḥabbet ḥaḳḳında dirlerdi ki sizden birüñüz vuṣūl (9) derecesine ve viṣāl mertebesine irişmezsiz diyü himmetleri ḫasīsliğinden and iç̇erlerdi, bu (10) sözleri üzere and.[224b]	
ʿulemāʾ-i rāsiḫīn:	(F.) Hak ve hakikat ilminde meleke kazanmış âlimler.	Uşbu meşāyıḫ ḥālidür ehl-i terbiyet-ile ki ʿulemāʾ-ı rāsiḫīnden (4) ola.	(SAYFA;292) (SAYFA;105)
ʿulemā-i muḥaḳḳiḳ:	(F.) Hakikatı araştırıp bulan, iç yüzüne inceliyerek vakıf olan âlimler * Hakikat âlimleri. Hakikatlara hakkı ile vakıf ve ehl-i tahkik olan büyük İslâm âlimleri.	Bunuñ-ıla işāret ḳıldı anlara kim ʿulemā-i muḥaḳḳiḳleri girç̇eklediler Allāhu Taʿālā (18) anlara virdügi nesnede ṣıdḳ u ḥased itmediler.	(SAYFA;108)
ʿulemā-i nefsānī:	(F.) Nefsânî âlimler. Nefsinin kötü istek ve arzularına uyan ve nefsin bu kötü hallerine göre hareket eden âlimler.	İşāret bu āyet (9) taḫḳīḳında budur ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā ʿulemā-i rabbānī birle ʿulemā-i nefsānī arasında meẕheblerin (10) farḳ idüp̀ buyurdı ki “ Bular berāber degüller ”.	(SAYFA;14)
ʿulemā-i rabbānī:	(F.) Allah’ın emir ve yasaklarını iyi bilip onlara göre hareket eden, Allah’ın rızasını kazanmayı hedefleyen âlimler. Bildiğiyle amel ederek rıza-yı ilahîyi kazanmayı amaç edinmiş, Allah’ın rızasına ermiş âlimler.	İşāret bu āyet (9) taḫḳīḳında budur ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā ʿulemā-i rabbānī birle ʿulemā-i nefsānī arasında meẕheblerin (10) farḳ idüp̀ buyurdı ki “ Bular berāber degüller ”.[8a] (14) … Bilmez anı, illā ol ʿālimler ki ʿulemā-i rabbānīdür.[28b]	(SAYFA;14) (SAYFA;55)
ʿuluvv-i himmet:	(F.) Yüksek himmetlilik, gayret ve himmeti çok olmak. Gayretin, himmetin büyük olması. (ʿuluvv//ʿulüvv: (A.) Büyüklük, yükseklik. * Bir	(15) … Andan ḳullarına görklü suʾāller bildürüp̀ ʿuluvv-i himmet-ile buyurdı ki AK.[45b]	(SAYFA;89)

	şeyin yukarısına çıkma. * Şan, şeref ve kadr sahibi olma. * Yükseklik, yücelik, büyüklük.)		
ʿulvī:	(A.) (Ulviye) Yüksek, yüce. * Manevî ve göğe mensub.	Yaʿnī, ol ʿulvī ve nūrānīdür, laṭīfdür; ammā ṭīn (16) siflī ve ẓulmānīdür keşīfdür, ol nār andan yigdür .[211a]	(SAYFA;420)
ʿulviyyāt:	(A.)(a.i. ʿulviyye'nin c.) Manevî yükseklikler, yücelikler.	ṕes, bu ʿulviyyāt ki var bu (12) sifliyyāta müdebbirāt oldı ve tedbīr-ı müʾeşşir oldı.[227a] Bunda bir işāret var ki ol ʿulviyyāt atalar gibidür (15) ve siflī nesneler analar gibidür.[39b]	(SAYFA;452) (SAYFA;77)
ʿulūm:	(A.) (a.i. ilm'in c.) İlimler, bilgiler.	[148b] (1) belki ʿulūm ḥāldendür. [152a] (1) Ol ẕemīme olur, ammā ḳalb anı āḫiret ṭalebinde istiʿmāl itdürür daḫı Ḥaḳ ḳatında derecāt- (2)lar-ıçun ve ʿulūm u ṭāʿāt taḥṣīl itmeg-içün, bunuñ-ıla maḥmūd olur, bāḳisin bundan ḳıyās ḳıl. [187b] (1) İşāret ḳılur bunuñ-ıla ol ʿulūm ravżalarına istiḫrāc olunmışdur göñül yirlerindün (2) ol hidāyet ṣu-y-ıla zühd ü taḳvā ehli-çün, egerçi ehl-i vilāyet mevātibine erişmedilerse daḫı (3) ol ictihād baġlarınuñ üzümleri ve ʿilm-i uṣūl zeytūnları ve ʿilm-i fürūʿ narları ki uṣūlde fürūʿde (4) münfiḳ; ammā ʿulemā ḳatında muḫtelif.	(SAYFA;295) (SAYFA;302) (SAYFA;373) (SAYFA;263) (SAYFA;121) (SAYFA;424) (SAYFA;186) (SAYFA;129) (SAYFA;107) (SAYFA;106) (SAYFA;103) (SAYFA;129) (SAYFA;591) (SAYFA;295) (SAYFA;243) (SAYFA;103) (SAYFA;270) (SAYFA;107) (SAYFA;267) (SAYFA;270) (SAYFA;103) (SAYFA;106) (SAYFA;441) (SAYFA;72) (SAYFA;112) (SAYFA;262) (SAYFA;29) (SAYFA;107)

			(SAYFA;262) (SAYFA;432) (SAYFA;107) (SAYFA;103) (SAYFA;295) (SAYFA;297) (SAYFA;216) (SAYFA;294) (SAYFA;118) (SAYFA;591) (SAYFA;103) (SAYFA;103) (SAYFA;270) (SAYFA;263) (SAYFA;262) (SAYFA;267) (SAYFA;267) (SAYFA;637) (SAYFA;270) (SAYFA;103) (SAYFA;296) (SAYFA;297) (SAYFA;297) (SAYFA;295) (SAYFA;295) (SAYFA;216) (SAYFA;216) (SAYFA;295) (SAYFA;294) (SAYFA;321) (SAYFA;449) (SAYFA;55)
ʿulūm-ı ġaybiyye:	(F.) Gayb ilimleri. Bizce bilinmeyen gayb âlemlerine veya geleceğe dâir ilimler. * Âlem-i gayb'ın ilimleri.	Ammā dünyede ḫasāreti (7) budur ki vāridāt-ı nüzūl itmekden daḫı ʿulūm-ı ġaybiyye keşf olmaḳdan ki anuñ menşāʾi ḳalbdür.	(SAYFA;243)
ʿulūm-ı bāṭın:	(F.) Bâtın ilimleri. Bâtının bilgileri. İç âleminin ilimleri, bilgileri. Bâtın âleminin ilimleri. İnsanın iç âlemi ile ilgili bilgiler. Görünenin arkasında hakikat ilimi. *Kur'an-ı Kerîm'de ve hadislerde bildirilenlerin	Ve daḫı irādetini girçek eyleye ol muṣāḥabet (8) zaḥmeti yükin götürmeg-içün; tā ʿulūm-ı ẓāhirleri ki ʿulūm-ı bāṭına fāyidelerine ḳarībdür anlaruñ (9) üzerine vebāl olmayā.	(SAYFA;103) (SAYFA;270) (SAYFA;107) (SAYFA;267) (SAYFA;270) (SAYFA;103) (SAYFA;106)

	arkasında meselenin hakikatini bilmeye yarayan ilimler. * Akıl yürütme ile tamamen çözülemeyen, Allah'ın lütfu ve ihsanıyla çözülebilecek ilimler.		
ʿulūm-ı dīniyye:	(F.) Dinî ilimler. Din bilgisi.	(10) Yaʿnī, anlar ki tekẕīb itdiler, ol sünnet-ı ḥaseneye ki enbiyā üzere indürilmişdür, daḫı ol (11) kerāmetlere ki Ḥaḳ Taʿālā evliyālarına iẓhār ḳılmışdur, daḫı ol ʿulūm-ı dīniyye ki bildürmişdür (12) aña inkār idüṕ ḳabūl itmekden istikbār itdiler, aña īmān getürmediler.[221b] (1) anlaruñ üzerine feṯḥ idivirdi ol mevāhib-ı rabbānīden daḫı ʿulūm-ı dīniyyeden ve daḫı anlaruñ kelāmlarına (2) ḳulluḳ ṭutdılar ve anlaruñ naṣīḥatların ḳabūl itdiler, Allāhu Taʿālā'dın yaña seyr itmekde, anlara mütābaʿat (3) ḳıldılar anlaruñ işāreti-y-le görklü ʿameller ḳıldılar.[057a]	(SAYFA;441) (SAYFA;112) (SAYFA;72) (SAYFA;112) (SAYFA;262) (SAYFA;29) (SAYFA;107)
ʿulūm-ı ʿaḳliyyāt:	(F.) Aklî ilimler. Tabîat ve matematik gibi akıl esâsına dayanan bilgiler, ilimler.	Bunda ancılayın işāret var, ol ḥaḳīḳat ehline kīm olar ehl-i (4) maḥabbetdendür, mecẕūblardur, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ celāli serāperdesinde viṣāl-i Ḥaḳ ceẕbeleri-y-ile, (5) tā ki anlar daḫı ġaflet ve rāḥat ehlin dōst ṭutınmayalar anları ki sizüñ dīnüñüz (6) ve meẕhebüñüz ki maḥabbet ṭarīḳında ve Ḥaḳḳ'ı ṭaleb ḳılmaḳdadur anı istihzāya aluṕ övine ṭutarlar, (7) aḥvāluñuzdan cāhil olduḳları-çun ve arz ve	(SAYFA;262)

		gözden ġāfil olduḳları-çun şolardan ki (8) anlara ʿulūm-ı ẓāhire virilmişdür naḳliyyātdan daḫı ol felsefeler ki ʿulūm-ı ʿaḳliyyāt temessük (9) iderler; bular baʿīddür ol ʿulūm-ı dīniyyeden ve keşfiyyeden.	
ʿulūm-ı esmā:	(F.) İsimlerin ilimleri. Allah'ın isimlerinin her birinin isnad ettiği. (Herşeyden Cenab-ı Hakk'a karşı pencereler hükmünde çok vecihler var. Bütün mevcudatın hakaikı, bütün kâinatın hakikatı, esma-i İlâhiyeye istinad eder. Her bir şeyin hakikatı, bir isme veyahut çok esmâya istinad eder. Eşyadaki san'atlar dahi, herbiri birer isme dayanıyor. Hattâ hakiki fenn-i hikmet, "Hakîm" ismine ve hakikatlı fenn-i tıb "Şafi" ismine ve fenn-i hendese, "Mukaddir' ismine ve hâkezâ.. Herbir fen, bir isme dayandığı ve onda nihayet bulduğu gibi, bütün fünun ve kemalât-ı beşeriye ve tabakat-ı kümmelîn-i insaniyenin hakikatları, esma-i İlâhiyeye istinad der. Hattâ muhakkıkin-i evliyanın bir kısmı demişler: "Hakiki hakaik-i eşyâ, esma-i İlâhiyedir. Mâhiyet-i eşya ise, o hakaikın gölgeleridir. Hattâ birtek zihayat şeyde, yalnız zâhir olarak yirmi kadar esma-i İlâhiyenin cilve-i nakşı görünebilir. S.)	Ol (6) rūḥāniyyet, ḥayşiyyet-ile degül kim anuñ menşeʾi ʿulūm-ı esmādur ve maʿrifetdür.[217a] çünki aña ʿulūm-ı bāṭınadan nesne virilmedi ki aña mensūb ola, anuñ-ıla (2) firāset idüp̀ Ādem'üñ ʿalm (ʿaleyhi's-selām) şerefini bile-y-di ʿulūm-ı esmā-y-ıla.[54b]	(SAYFA;432) (SAYFA;107)
ʿulūm-ı evliyā:	(F.) Evliyânın ilimleri. Evliyâlık ilmi. Evliyânın ilmi. Evliyanın âlimleri.	Lākin ʿilm-i ẓāhir ehl-i bāṭına taʿaṣṣub idüp̀ ʿulūm-ı evliyāya inkār iderler, (3) az	(SAYFA;103)

		bulunur bulardan ki anlaruñ aḳvāllerine ve efʿāllerine ṣabr itmege ṭāḳat getüreler.	
ʿulūm-ı ilāhiyye:	(F.) İlâhî ilimler. Dinden bahseden ilimler. (Tefsir, kıraat, hadis, marifetullah, fıkıh, kelâm, ahlâk bilgileri gibi.)	Ol ʿulūm-ı ilāhiyyede taṣnīfler-ile baʿżılar anı (10) ʿilm-i uṣūle ḳarışduruṕ şübhelerin anda muḳarrer ḳıldılar, anuñ-ıla azdılar ve azdurdılar.	(SAYFA;295) (SAYFA;297)
ʿulūm-ı ledunnī:	(F.) Ledunnî ilimler. (Garib bir ilim ismidir. Ona vakıf olan, mesturat ve hafâyayı, gizlilikleri münkeşif bir halde göreceği gibi, esrar-ı İlâhiyyeye de ıttıla' kesbeder. Bu ilm-i şerifin hocası ve sultanı Fahr-i Kâinat Aleyhi Ekmelüttahiyyât vessalâvât Efendimiz Hz. leridir. Bu ilmin ehli ise, Enbiyâ-ı izâm (A.S.) ve Ehlullâh-i Kiram Efendilerimiz Hazretleridir.)	Bu işāret ḳılur (13) ol nefslere ki ʿulūm-ı şerīʿat-ıla taʿlīm olunmışlardur ve ṭarīḳat adābları-y-ıla edeblenmişlerdür (14) ve ʿulūm-ı ḥaḳīḳat nūrları-y-ıla nūrlanmışlardur, ol ḥaḳīḳat ki ṣıddīḳlaruñ esrārlarına keşf (15) olınur ol ʿālemiyyet ṣıfātı tecellī ḳılmaġ-ıla ki ol ʿulūm-ı ledunnīdür Allāhu Taʿālā anı ḳul-(16)larından ḫāṣlarınuñ ḫāṣına bildürür.	(SAYFA;216)
ʿulūm-ı ledünnī:	(F.) Allah'ın sırlarına âit mânevî bilgi ilimleri. Allah bilgisine ve sırlarına âit, onunla ilgili ilimler, âlimler. (ledün: (a.i) Allah'ın yanı. İlm-i ledün: Allah'ın sırlarına âit mânevî bilgi, gayb ilmi. ledünnî: (a.s) Allah bilgisine ve sırlarına âit, onunla ilgili. Mevâhib-i ledünniyya: Hz. Muhammed'e Allah'ın ihsânı olan bilgi. ledünniyyāt: (a.i.c.) Allah bilgisi ve sırları. mec. Bir işin gizli tarafları, iç yüzü.)	İşāret bu iki ayetde budur ki Allāhu Taʿālā nehy eyledi ehl-i īmānı ki ʿulūm-ı ledünnīden (19) ve her nesnenüñ ḥaḳāyıḳından suʾāl ṭarīḳı-y-la ögrenler.	(SAYFA;294) (SAYFA;118) (SAYFA;591)
ʿulūm-ı muhlikāt:	(F.) Hayrı ve sevabı bozan fenâ hareketleri inceleyen ilimler. (muhlikāt: (A.) (Mühlik. C.) Kötü ve günah olan işler. * Helâk edenler. Hayrı ve sevabı bozan fenâ hareketler.)	Ol ʿulūm-ı bāṭınanuñ fāyidelerindendür ki aʿmāl-ı münciyāt bile ve aʿmāl-ı muhlikāt (11) bile ve daḫı ʿulūm-ı münciyāt-ıla ve ʿulūm-ı muhlikātı ʿamel itmegi bile ve daḫı nefs-i	(SAYFA;103)

		münciyāt-ıla ʿamel itmek (12) üzerine yiltmek ḳuvvetin bile ve muhlikāt-ıla ʿamel itmekden nefsi menʿ itmek ḳuvvetin bile ṣıdḳ-ıla iḫlāṣ-ıla.	
ʿulūm-ı münciyāt:	(F.) Kurtarıcı ilimler, iyiliğe ve güzelleğe sevkeden ilimler. Allah'ın rızasını kazanmaya sebep olacak amelleri öğreten ilim. (münci: (A.) İncâ eden. Kurtaran, necat veren.Resul-i Ekremin (A.S.M.) insanların azabtan kurtulmasına ve dünyâ ve âhiret saadetlerine sebeb olmasından mübarek isimlerinden birisi de münci olmuştur.) (münci: (a.s. necât'dan) İncâ eden, kurtaran.)	Ol ʿulūm-ı bāṭınanuñ fāyidelerindendür ki aʿmāl-ı münciyāt bile ve aʿmāl-ı muhlikāt (11) bile ve daḫı ʿulūm-ı münciyāt-ıla ve ʿulūm-ı muhlikātı ʿamel itmegi bile ve daḫı nefs-i münciyāt-ıla ʿamel itmek (12) üzerine yiltmek ḳuvvetin bile ve muhlikāt-ıla ʿamel itmekden nefsi menʿ itmek ḳuvvetin bile ṣıdḳ-ıla iḫlāṣ-ıla.	(SAYFA;103)
ʿulūm-ı ẓāhire:	(F.) Zahirî ilimler. *Kur'an-ı Kerîm'de ve hadisi şeriflerde yer alan Allah'ın rızasını kazanmaya vesile olacak zahiri ilimler.	Ammā maḫṣūṣdur ol ʿulūm-ı ẓāhire ehline ki ʿulūm-ı bāṭınadan maḫrūm-(8)lardur ve anlara buyurdı ki AK.	(SAYFA;270) (SAYFA;263) (SAYFA;262) (SAYFA;267) (SAYFA;267) (SAYFA;637) (SAYFA;270) (SAYFA;103)
ʿulūm-ı ḥāl:	(F.) Hal ilimleri. Hal ilimleri, bilgileri. İbadet usullerini, din kaidelerini bildiren ilim.	ç̧ünki (13) Mūsā anuñ-ıla mütābaʿata ṣabr idemedi ki ʿulūm-ı ḥālden ögrene.	(SAYFA;296)
ʿulūm-ı ḥaḳāyıḳ:	(F.) Hakikatler ilmi. (ḥaḳāyıḳ: (A.) (Hakayık) (Hakikat. C.) Hakikatler.)	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ʿafv eyledi sizden, ol ʿulūm-ı ḥaḳāyıḳdan ḳāl-ile suʾāl ḳılduḫuñ (4) ṣuçuñuzı bu āyet inmezden öñ.	(SAYFA;297) (SAYFA;297) (SAYFA;295) (SAYFA;295)
ʿulūm-ı ḥaḳīḳat:	(F.) Hakikat ilimleri	Bu işāret ḳılur (13) ol nefslere ki ʿulūm-ı şerīʿat-ıla taʿlīm olunmışlardur ve ṭarīḳat adābları-y-ıla edeblenmişlerdür (14) ve ʿulūm-ı ḥaḳīḳat nūrları-y-ıla nūrlanmışlardur, ol ḥaḳīḳat ki ṣıddīḳlaruñ esrārlarına	(SAYFA;216)

		keşf (15) olınur ol ʿālemiyyet şıfātı tecellī ḳılmaġ-ıla ki ol ʿulūm-ı ledunnīdür Allāhu Taʿālā anı ḳul-(16)larından ḫāṣlarınuñ ḫāṣına bildürür.	
ʿulūm-ı şerīʿat:	(F.) Şeri'at ilimleri. * Kur'an-ı Kerim ve Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ın târif ettiği ve bildirdiği yol ilimleri. Allah (C.C.) tarafından Peygamber Aleyhisselâm vâsıtasiyle vaz' ve tebliğ olunan hükümleri hâvi İlâhî kanunların hey'et-i mecmuası. Şeriat, aynı zamanda din mânâsına müsta'meldir ki, ahkâm-ı asliye denen itikadiyâtı ve ahkâm-ı fer'iye denen ibadet, ahlâk ve muâmelât yâni, İslâm Hukukunu ihtivâ etmektedir.	Bu işāret ḳılur (13) ol nefslere ki ʿulūm-ı şerīʿat-ıla taʿlīm olunmışlardur ve ṭarīḳat adābları-y-ıla edeblenmişlerdür (14) ve ʿulūm-ı ḥaḳīḳat nūrları-y-ıla nūrlanmışlardur, ol ḥaḳīḳat ki ṣıddīḳlaruñ esrārlarına keşf (15) olınur ol ʿālemiyyet şıfātı tecellī ḳılmaġ-ıla ki ol ʿulūm-ı ledunnīdür Allāhu Taʿālā anı ḳul-(16)larından ḫāṣlarınuñ ḫāṣına bildürür.	(SAYFA;216)
ʿulūm-ı ḳāl:	(F.) Kâl ilimleri. Söz ilimleri.	Ol ḥaḳāyıḳ-ı eşyāʾi ʿulūm-ı ḳālden ṭaleb itdükleri-çün ve delīl-i ʿaḳl-ıla temessük (6) itdükleri-çün.[148b] (19) … Zīre ol ʿulūm-ı ḳālden degüldür,[148a]	(SAYFA;295) (SAYFA;294)
ʿumḳ:	(A.) Derinlik. Dibi derin. * Kuyu veya denizin derinliği. * Bir şeyin en derini.	(11) Ol üç mesāfeden baʿīd olduġı-çun ki ṭūl u ʿarżdur daḫı ʿumḳıdur kāh āḫiret (12) diyü taʿbīr iderler ḥissden teʾaḫḫur itdüġi-çün, kāh ʿālem-i maʿānī diyü taʿbīr iderler şeklden (13) ʿārī olduġı-çun ve ḥissden ıraḳ olduġı-çun kāh ʿālem u ġayb dirler ḥissden ġāyib olduġı-çun, (14) kāh ʿālem-i melekūt dirler ʿālem-i milk-ile ʿālem-i ṣūrette mālik olduġı-çun.[179a]	(SAYFA;356)
ʿumur:	(A.) (Emir. C.) Emirler. İşler. Hususlar. Maddeler.* Yapılan	Yaʿnī, günāh olacaḳ nesne (9) üzere yardımlaşuñ ki	(SAYFA;211)

	işler.	kāhellıḳ süstlıḳ idesiz ʿavām-mı ḫalḳı daʿvet itmekde (10) ve ḫāṣları terbiyet ḳılmaḳda ṭālib olanlardan daḫı ʿadāvet üzere yardımlaşmakda anları (11) nefslerine ışmarlayasız metāʿcuḳlarını żāyiʿ ideler ki ʿumurlarıdur.	
ʿumūm:	(A.) Umumi olmak. Hep, bütün, cümle, herkes.	(8) İşāret bunda budur kim Allāhu Taʿālā mecmūʿ-ı ḫalḳa ʿumūm yöninden göz ḳulaḳ ve ḳalb virdi-(9)yiki Ḥaḳ kelāmı anuñ-ıla işide ve anuñ-ıla göre ve anuñ-ıla fehm ide.	(SAYFA;337) (SAYFA;231) (SAYFA;193) (SAYFA;675) (SAYFA;390) (SAYFA;156) (SAYFA;48) (SAYFA;343)
ʿumūm-ı aḥvāl:	(F.) Genel haller, olağan genel haller. Cümle haller.	Bu degül ki hemān (3) maġarada ikinci ola, aña maḫṣūṣ ola, ancaḳ ç̧ün Ḥaḳ Taʿālā ol ikisi diyü ẕikr (4) eyledi, bu ʿumūm-ı aḥvāla delālet ider.	(SAYFA;600)
ʿunāt-ı beşeriyyet:	(F.) Beşeriyyetin adi, bayağı ve aşağılık kimseleri. Bağayı kimler. Bağayı kimselerin bayağı işleri.	Bildi ki ṭarīḳ-ı ḥaḳḳı azmış, ḫaṭā (11) itmiş anda ki būd u ʿunāt-ı beşeriyyete yapışdı Mūsā-yı rūḥ ġāyib olduḳdan ṣoñra (12) ve bu dünyā ẕīnetine meyl eyledi, anuñ şehvātı-y-ıla leẕẕet aldı.	(SAYFA;490)
ʿunṣur:	(A.) * Umumdan ayrılan kısım. * Tam olan şeyin her bir parçaları. * Madde, esas, kök.	Zīre bu nefs ol dört ʿunṣur ʿāleminden (3) yaradıldı ki ol ẓulmānī ve siflīdür, Allāhu Taʿālā'dan maḥcūp̀ olunmışdur.	(SAYFA;591) (SAYFA;560)
ʿunf:	(A.) Kabalık. Sertlik. Cebir ve zor.	Yaʿnī, nite ki size ḫōş gösterdük anlaruñ ilāhlarına sebb idüp̀ (9) ʿunf-ile ḫiṭāb itmegi, ancılayın her ümmete ʿamellerini görklü gösterdük, anlar ki maḳbūllerdür anlara ehl-i (10) ḳabūl aʿmāllerin gösterüvirdük anı işlediler.	(SAYFA;376)
ʿużv:	(A.) (Uzv) Bir canlının vücud	(12) Bunda bir maʿnī daḫı	(SAYFA;253)

	yapısının kısımlarından herbiri. Azâ. Organ.	var; oldur ki nite ki bir nefis helāk itmekde gendü nefsi helāklıkıdur (13) ve bir aʿżā telef ḳılmaḳa gendü ʿużvın telef ḳılmaḳdur ve bir ṭālibüñ nefsin diri ḳılmaḳ bu (14) ḥayāt-ı dīn-ile ol dirildici gendü nefsin diriltmekdür.	
eṭrāf:	(A.) (Taraf. C.) Taraflar, yanlar, canibler, yönler.	Yaʿnī, bu ʿulemādan bir cemāʿat var ki olar Allāhu Taʿālā-y-ıla ḳāyim oluṕ Ḥaḳ Taʿālā'nuñ (12) āyātların oḳıyuṕ gice sāʿatlarında anuñ-ıla ʿamel iderler, tā ki Allāhu Taʿālā olara her eṭrāfda (13) ve daḫı nefslerinde āyātların göstere, tā ḥaḳ bulara beyān olına, bileler ki ḥaḳdur.	(SAYFA;14)
eṭrāf-ı ʿālem:	(F.) Âlemin her tarafı, âlemin her yönü. (eṭrāf: (A.) (Taraf. C.) Taraflar, yanlar, canibler, yönler, uçlar, kıyılar.) (etrāf: (Türfe. C.) Nazik ve zarif şeyler. * Lezzetli taamlar, güzel yemekler.)	Ve daḫı anlara (5) göz virmişdür ki anuñ-ıla Ḥaḳḳ'uñ āyātların görürler eṭrāf-ı ʿālemde daḫı gendü (6) nefslerinde.	(SAYFA;518) (SAYFA;314) (SAYFA;298)
ʿurūc:	(A.) Yukarı çıkmak. Yükselmek.	Andan ʿurūc olınasın, ol maḥall-ı (19) ednāya ve maḳām-ı aʿlāya, tā gendü nefsüñden fānī oluṕ anuñ-ıla aña yaḳīn olasın,	(SAYFA;364) (SAYFA;228) (SAYFA;287) (SAYFA;702) (SAYFA;99)
ʿusret:	(A.) Zorluk, güçlük. Darlık, sıkıntı. İşlemezlik. (a.i) Zor, güçlük, zahmet, sıkıntı, zorluk.	Ve ger bulara ʿusret ve düşvārlıḳ irişse anı şomlıġa ḥavāle ḳılarlardı.	(SAYFA;480)
ʿusr:	(A.) (a.i) Güçlük, zorluk; zor iş. Sıkıntı, darlık, kıtlık.	Eger ẓāhirde bāṭında tevbe iderlerse ʿamel-(14)lerini ıṣlāḥ iderlerse siz daḫı anları incidmekden iʿrāż idüñ ḫuṣūneti luṭfa ve rıfḳa (15) dönderüñ ʿusrı ḳoñ yüsr-ile dutuñ.	(SAYFA;74)
ʿuḳalā:	(A.) (Âkıl. C.) Akıllılar. *	[139a] (1) Şolar ki	(SAYFA;276)

	Halk dilinde: Akıllılık iddia edenler.	muḥdeṯler maḫlūḳlar olalar, anlar nite ḫālıḳ u ḳadīm olısarlar, delüler dimeyeler bu kelāmı (2) degül ki ʿuḳalā ola.	
ʿuḳbā:	(A.) Âhiret, öbür dünya, bâki olan âlem. * Ceza günü, ceza.	(13) Yaʿnī, girü ṭalebde zāyil olmayuṗ iḫtilāf iderlerdi, kimi ṭālib-i dünyā kimi ṭālib-i āḫiret kimi ṭālib-ı (14) mevlā olurdı, illā meger ol kim rabbüñ aña raḥm eyleye ol raḥmet-ı nūr-ıla oları ṭabīʿat-ı (15) cismānī ve rūḥānī ṭalebinden ć́ıḳara ol ṭaleb-ı rubūbiyyet nūrına ilte; tā ki olar ṭullāb-ı (16) dünyā ve ʿuḳbā olmayalar, belki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ celālini ve cemālini ṭālib olalar.	(SAYFA;760) (SAYFA;29) (SAYFA;456) (SAYFA;139) (SAYFA;483) (SAYFA;381) (SAYFA;456) (SAYFA;381) (SAYFA;94)
ʿuḳūbet:	(A.) (C.: Ukubât) İşkence, azab, eziyet. * Ceza. İşkenceler, eziyetler. * Kısas ve şahsî cezalar	Andan ol sārıḳlar ʿuḳū-(9)betinden ḫaber virüṗ buyurdı ki AK.[124b] ṕes, bularuñ ʿuḳūbātları göñülleri dönderici oldı, ol āyātları.[241a] Yaʿnī, biz tefrīḳ ḳılduḳ ol müşrikler arasında ol (10) ʿaẕābı buʿd-ıla ve ḫażretden ṭard olmaḳ elemi-y-ile daḫı muvāṣalat istiʿdād-ı ḳaṭʿ olmaḳlıḳ (11) ḥasreti-y-le ol şerīklerine bu ʿuḳūbātlar-ıla ʿaẕāb ḳılmazuz istiʿdādları olmaduġı-ḉun (12) kemālāt-ı ḳarib ḳabūl itmege.[339b]	(SAYFA;247) (SAYFA;480) (SAYFA;677) (SAYFA;264) (SAYFA;285) (SAYFA;754) (SAYFA;469) (SAYFA;577) (SAYFA;272) (SAYFA;469) (SAYFA;131) (SAYFA;219) (SAYFA;43) (SAYFA;577) (SAYFA;348) (SAYFA;754) (SAYFA;272) (SAYFA;539) (SAYFA;507) (SAYFA;318) (SAYFA;247) (SAYFA;203) (SAYFA;506) (SAYFA;480) (SAYFA;300)

ʿuḳūl-i müfred:	(ʿuḳūl: (A.) (Akıl. C.) Akıllar.) (mücerred: (A.) (C.: Mücerredât) Yalnız, tek. * Hâlis, saf, katışıksız, karışık olmayan. Tek başına.)	İkinci; melekūtiyātdur ki melāyike cinn ü şeyāṭīn daḫı melekūt-ı (16) semavātdur ve daḫı ʿuḳūl-ı müfrede ve mürekkebedür.	(SAYFA;450)
ʿuḳūl-i mücerred:	(F.) Tek akıl. Bir akıl, akıl birliği. *Allah Teâlâ'nın Nur isminin tecellisinden yaratılmış soyut varlıklar, melekler.	(1) Yaʿnī, bulara ġanī ḳılmaz, ol ʿuḳūl-i mücerrede ol āyātları görmekde, illā meger ki nūr-ıla ḳuvvet-(2)lenmiş ola.[355b] Yaʿnī, muntaẓır olmazlar (3) ol ʿuḳūl-i mücerrede ehline nūr-ı īmāndan, illā şol kimseler günlerine bulardan ilerü geçdiler.[355b]	(SAYFA;709) (SAYFA;709)
ʿuḳūl:	(A.) (Akıl. C.) Akıllar.	Ammā hidāyet virmez ol ʿuḳūllara (15) ki mücerrede ola, nūr-ı īmāndan.	(SAYFA;708) (SAYFA;708)
ʿuḳūḳ:	(A.) Anaya babaya itaatsizlik ve hürmetsizlik etmek. Zorbalık, tanımamak, âsi olmak.	Bunuñ-ıla ḳatl-ı evlādı ḥarām ḳıldı, ʿuḳūḳdan (6) şoñra.[202a] ṕes, (4) bu iki ḥaḳḳı terk idüṕ el çekmek ʿuḳūḳdur ekber-i kebāyirdür.[201a]	(SAYFA;402) (SAYFA;402)
ʿuḳūḳ-ı vālideyn:	(F.) Ana babaya âsi olmak. Anaya babaya itaatsizlik ve hürmetsizlik etmek.	Zīre Allāhu Taʿālā ṭaş (2) yaġdurmadı, bu ulu günāh işleyenlerden birinüñ üzerine, zinā gibi ʿuḳūḳ-ı vālideyn gibi (3) daḫı seriḳa ve nā-ḥaḳ yire ḳatl idmek gibi daḫı kebāyirden buña beñzer nesneleri ki var, (4) tā şirke degin.	(SAYFA;463)
eṭvār-ı beşeriyyet:	(F.) İnsani tavırlar, haller. İnsani davranışlar. Beşerî davranışlar, haller.	Ol daḫı işāretdür (16) aña ki ol eṭvār-ı beşeriyyetden ki yididür, yidi kez ṭavāf itmeg-ile andan çıḳalar.	(SAYFA;4)
eṭvār:	(A.) (Tavır. C.) Tavırlar, haller, davranışlar.	Bu āyetler taḥḳīḳında işāret budur ki bu göñüller gökler(i) yaradılmaḳda (16) eṭvārı-y-ıla ve nefesler yirleri yaradılmaḳda ve	(SAYFA;58)

		beşeriyyet giceleri ṣıfātları-y-ıla ve rūḥāniyyet gündüzleri (17) envārı-y-ıla, işāretler ve ʿalāmetler ve rūşen delīllerdür AK, ʿaḳlı olanlara.	
ʿuzaḳ:	Uzun.	Zīre ehl-i ġaflete meyl itdiler, (13) ol ʿuzaḳ ʿömre maġrūr oldılar, rāḥat döşeginde yatdılar ”.	(SAYFA;415)
ʿuzlet:	(A.) Yalnızlık. İnsanlardan ayrılarak bir tarafa çekilip yalnız kalmak. İnsanlardan ayrılıp yalnız kalarak Allah'ı anıp O'nu tefekkür etmek, nefis terbiyesiyle meşgul olma hali.	Yaʿnī, bulardan kimse var ki ol müretteb kemāl ḥāṣıl (18) ḥāṣıl ḳılmaḳdur anuñ vilāyet-ı ṣemerātından menfaʿat olur ve bulardın daḫı kimse var ki ʿuzlet ü inḳıṭāʿ (19) iḫtiyār ḳılmışdur temkīnden.	(SAYFA;372) (SAYFA;290)
ʿüryān:	ʿüryān//ʿuryān: (A.) Çıplak.	(6) Yaʿnī, ol şerīʿat indürilmek daḫı ḥaḳīḳat, şol nesnedendür ki ol mevlā üzere delālet (7) ider; tā ki ol vücūd libāsından ʿüryān olanlar bu ʿālem-ı ḥużūrda ögütleneler.	(SAYFA;431)
ʿÜzeyr:	(A.) (A.S.) Kur'an-ı Kerim'de ismi bulunan büyük zâtlardandır. Peygamber olup olmadığı hakkında ihtilâf vardır. Ancak Tevrat'ı yeniden Allah'ın emri ile tanzim ettiği muhakkaktır. Kur'an-ı Kerîm'de Tevbe sūresi 30. ayette ismi geçmektedir. Ayrıca Bakara sūresi 259. ayette de atıf yapılmaktadır. Bu kanaat müfessirlerin büyük çoğunluğu tarafından da dile getirilmiştir.	Uşbu keşf Yehūd u Naṣāra'-(15)nuñ ḍalāletlerinüñ mebdeʾidür ki didiler “ ʿÜzeyr ibnu'l-lāh ” , Allāhu Taʿālā ʿālī ve münezzehdür bu-(16)laruñ kelāmından.[348b]	(SAYFA;695) (SAYFA;591) (SAYFA;591) (SAYFA;591)
ʿÜzeyir-i ḳalb:	(F.) Mec. Kalbin Üzeyir'i anlamında yer almaktadır. Üzeyir Kalb.	İşāret (2) ḳılur bunuñ-ıla ol Yahūdi nefse ve ʿÜzeyir-i ḳalbe.[296b] (11) ṕes, ol nefs-i ẓālime dir ki ʿÜzeyir-ı ḳalb	(SAYFA;591) (SAYFA;591)

		ibnu’llāhdur.[296b]	

baṣ-:	Tepelemek, mağlup etmek, ezmek, yenmek. Basmak, çiğneyip geçmek, ezip yok etmek.	Nite kim Resūl buyurdı, ʿaleyhi's-selām; (19) "Bahādur ol degül ki ḳuvvetlü oluṕ kimi gereg-ise baṣa, belki bahādur oldur ki ġaḍab vaḳtinde.	(SAYFA;239)
başar:	(A.) Görme. Gözün görmesi. Kalble hissetme. Kalb gözü. Kalble hissetme. Kalb gözü. İdrak. Fikir.	İşāret (16) bu iki āyetde budur ki her nesne ki ḥareket ider bu arż-ı beşeriyyetde semʿ u başar ve lisān ve bāḳī (17) aʿżālar gibi ve daḫı nefs ṣıfātları-y-ıla daḫı ol ḳuş ki uçar ḳanatları-y-ıla.[167a] Nite ki her ḳālibe başar virdi anuñ-ıla bu ʿālem-i şehādetde olan aʿyānı (8) görer daḫı anlaruñ-ıçun yaraḳ olınanları ol ʿālemde yinleri içiler ve giyülir ve nikāḥlanur nesnelerden. [188a] Ve daḫı fevz-ı ʿaẓīmdür ki buyurdı; AK (3) AK Yaʿnī, Allāhu Taʿālā rāżıdur ṣādıḳlardan; ḳaçan ḳadem-i ṣıdḳ üzere ṣābit olsalar (4) ḥaḳḳı ṭaleb itmekde ʿālī himmet oluban ve daḫı Allāh'a teḳarrub ḥāṣıl ideler ferāyiżler edā ḳılmaġ-ıla (5) ve nevāfil üzere iḳdām itmeg-ile ol ḥabībe mütābaʿat idüṕ tā ki Allāhu Taʿālā anları seve, anlara semʿ u (6) başar ve lisān ola, anuñ-ıla göre, anuñ-ıla işide, anuñ-ıla ṭuta.[156b] Yaʿnī, bulalardı bu Ḳurʾān içinde her rence devā ve her (2) maraża şifā her başara sürūr, her veche ʿızzet envāʿ ṣıfatlar-ıla mevṣūf teġayyurātdan (3) maḥfūẓ ve bir baḥr bulalardı ki ʿacāyib dükenmez ve bir berr bulalardı ki ġarāyiblerinüñ	(SAYFA;332) (SAYFA;374) (SAYFA;311) (SAYFA;129) (SAYFA;311) (SAYFA;519) (SAYFA;486) (SAYFA;129) (SAYFA;367)

		nihāyeti (4) yoḳ.[65b]	
başar:	(A.) (C.: Ebsâr) Görme. *İlm-i Kelâm'da: Kendi şânına lâyık bir vecih ile Cenab-ı Hakk'ın "görme sıfatı"dır. Kâinatta hiçbir şey O'nun görmesinden hâriçte kalamaz.	Evvel (10) ibtidā ḥālleri uşbu-y-ıdı, āḫir ḥālleri aña irişdi ki Allāhu Taʿālā anlaruñ semʿi (11) ve başarı ve lisānları oldı.	(SAYFA;514)
başar-ı ḥiss:	(A.) Hissederek görme. (başīret: (A.) Hakikatı kalbiyle hissedip anlama. Kalbde eşyanın hakikatlarını bilen kuvve-i kudsiyye. Ferâset. İm'ân-ı dikkat.)	Yaʿnī, bulardan (19) baʿżı var ki başar-ı ḥiss-ile saña naẓar iderler fiʿllerinde, lākin başīretleri kördür, seni görmezler.	(SAYFA;684)
başariyyet:	(A.) Görme. Hakkı hakkıyla gören, bilen.	(19) Ol vücūd-ı rūḥānīnüñ lübbine ulaşdılar ki nūrānī ve bāḳīdür, ol başariyyet gözleri-y-le müşāhede	(SAYFA;58)
baş-:	Vücudun ağırlığını verecek bir biçimde ayak tabanını bir yere veya bir şeyin üzerine koymak. Mecazen basmak; bir konuda veya işte kararlı ve azimli bir şekilde davranmak.	Yaʿnī, olar (9) kim bu ḳavm-ı yehūddan ʿilm içinde rāsiḫlerdür, ṣıdḳ u ʿamel ḳademlerin muḥkem başdılar, (10) ol ʿilm yolında ki anuñ-ıla meʿādin-ı ʿulūma irişdiler.	(SAYFA;190)
baş-:	Bir iş veya durumda bulunma, azimle ve kararlılıkla o işi yapma, dahil olma. Dahil olma.	(9) Yaʿnī, bular böyle ḳılduḳları ol peyġamberler getürdükleri ḥaḳḳı yalanladuḳlarından ötrü cezāları-(10)dur ki ḳademlerini ṭarīḳ-ı ḥaḳḳa başdurmaz, indürilen kitābkarı taṣdīḳ itmeyüṕ ẓāhir olunan (11) muʿcizelere inkār iderler, tekebbür yöninden; ol āyātlardan iʿrāż ḳılmışlardur	(SAYFA;489)

		tekebbür-(12)lerinden.	
baġḍā:	baġdā//baġdāʾ: (A.) Şiddetli nefret, hiç sevmemek.	Yaʿnī, taḥḳīḳ Şeyṭān diler ki sizüñ arañuza ʿadāvet ü (14) baġḍā bıraġa ve daḫı ol yaramaz ṣıfatları ki ẕikr eyledük, ol ḫamr-ı meysire meşġūl olmaġ-ıla.	(SAYFA;287)
bāġ:	(F.) f Büyük bahçe. Bostan.	Bundan (18) ötrü dinildi ki ʿaḳl erenlerüñ bāġıdur ve Ḳābil-i nefs naẓarında daḫı ancılayın ġāyet ḳabīḥ göründi.	(SAYFA;240)
baġ:	İp. Bir şeyi başka bir şeye veya birçok şeyi topluca birbirine tutturmak için kullanılan ip, sicim, şerit, vb. düğümlenebilir nesne.	Bu aña işāret ḳılur ki (12) bir ḳavm-ı ʿArabdan, Resūl'den ṣoñra mürtedd oldılar zekāt menʿ idenlerden Allāhu Taʿālā (13) Ebā Bekr'i anlaruñ üzerine ġālib ḳıluṕ anları ḳahr eyledi, ol kelime-yi Ḥaḳ yüceldi ki (14) anı Ebā Bekr didi ol ḳavm ḥaḳḳında " Va'l-lāhi, eger bir deve dizi bağın menʿ idüṕ (15) virmez olurlarsa ki Resūl zamānında virürlerdi, ben andan ötrü anlaruñ-ıla (16) muḳātele iderem ".	(SAYFA;600)
baġ:	Bir şeye bağlanmak suretiyle mümtela olarak o şeyin engel olması. Mec. İlgi, ilişki.	Bulardan ḳorḳmañ ki bularuñ ḥīleleri ṭuzāġından ḫalāṣ buluṕ (5) şikādları bağından ḳurtulduñuz.	(SAYFA;213)
bāġışla-:	Herhangi bir kötü davranış için ceza vermekten vazgeçmek, affetmek.	[277b] (1) aḳ ḳatıra binmişdi ki anı Firḳatü'bni Nufāṣe (Firḳat bin Nufāṣe) bāġışlamışdı .	(SAYFA;553)
baġīżıraḳ:	baġīż: (A.) (Bugz. dan) Herkese nefret eden, buğzeden. Hiç kimseyi sevmeyen. Tiksinen. baġīżıraḳ: Çok nefret eden, daha çok nefret edilen.	Ve daḫı Resūl ʿaleyhi's-selām (8) buyurdı; " Hīç bir ilāh ṭapılmadı ki ol Allāhu Taʿālā ḳatından hevādan baġīżıraḳ ola ".	(SAYFA;88)

baṣīr:	(A.) Basiret sâhibi ve anlayışlı olan. Hakikatları anlayan. En iyi ve en çok anlayışlı. Kalb gözü ile gören.	Baṣīr olandur ki ḥaḳḳı görür aña mütābaʿat ider ve bāṭılı bāṭıl görür, (5) andan ictināb ider.	(SAYFA;724)
baṣīr:	(A.) Gören. Görme yetisine sahip.	Zīre ṣūret aʿmā olmaḳlıḳ imkān var ki āḫiretde girü baṣīr ola.	(SAYFA;104)
baṣīr:	(A.) Hakkıyla gören. Kelime itibariyle görmeyi ifâde eder. Hakk'ın basarı kendi malumatının şühudu itibariyle, kendi zatından ibarettir. Her türlü noksanlıklardan münezzeh olan Allah'ın ayn'ı, ilminin gayesinin sonsuzluğu itibariyle Zâtından ibarettir. Çünkü O, Zâtıyla görülür. O'nun Zâtında sayı bakımından çokluk (adetlenme) yoktur. O'nun ilminin mahalli, aynı zamanda basarının da mahallidir. İlim ve basar iki sıfattır. Bu ikisi hakikatte birdir. Ancak, basarından murad, sadece kendi ilminin şehadet alemindeki tecellisinden; ve ilminden murad kendine ait nazarla, aynî ilimdeki idrâkten başka bir şey	Zīre Ḥaḳ Taʿālā ṣıfātlarından biri budur ki (8) Ḥayy'dur rūḥ daḫı ḥaydur daḫı (Allāhu) Taʿālā semīʿ ü baṣīr ve mütekellim ḳādir ve ʿālem-i mürīd bāḳī.	(SAYFA;752) (SAYFA;59) (SAYFA;413)

	değildir. O, Zâtını Zâtıyla görür. Mahlûkâtını da Zâtı ile görür. Zâtı için rü'yeti, mahlûkâtı için olan rü'yetinin ayn'ıdır. Zira, basar, bir vasıftır. Fark ancak görülendedir. O, eşyayı devamlı görmektedir. O, bir şeye ancak dilediği zaman bakar. Eşya, O'na, kesinlikle perdeli değildir. Lakin O'nun nazarı, bir şeye ancak dilediği zaman ilişir. Hz. Peygamberin (s) "Allah'ın her gün kalbe şöyle bir nazarı vardır" sözü bu kabildendir. "Allah onlara bakmaz..." (Al-i İmran/77) ayeti bu şekilde değildir. Zira bu âyetteki nazar, Allah'ın rahmet etmesi manasınadır. başīr: (A.) Gören. Hakkı hakkıyla gören, bilen.		
başīr:	(A.) Gören. Hakkı hakkıyla gören, bilen.	Nite ki beyān olundı Allāhu Taʿālā ezelde (2) başīrdür bugün ḫayrdan şerden ne ʿamel ḳılduġuñuz bilür.[137] Ve daḫı başīrdür anlara; (12) anlara kim dileklerin virdi, anlar anı ḥaḳḳa mı ṣarf iderler yā ḫuḍ bāṭıla anuñ-ıla mücāzāt (13) ḳılur anlara ebedā.[57b]	(SAYFA;273) (SAYFA;113) (SAYFA;113) (SAYFA;43) (SAYFA;451)

baṣīre:	(A.) Görme. İdrak etme. Basiret sâhibi ve anlayışlı olan. Hakikatları anlayan. En iyi ve en çok anlayışlı. Kalb gözü ile gören.	Zīre eger anuñ baṣīre varımıssa diye-y-idi ki "secdeden menʿ iden senüñ (11) ḥükmüñ ve taḳdīrüñdi irādet-i ezeliyyede ćün ol gözi kör oldı ki anuñ-ıla aḥkāmu(12)'l-lāhı ve anuñ taḳdīrini ve varlıġını görür ol gözi görür oldı ki anuñ-ıla enāniyyetini görür.	(SAYFA;420)
baṣīret:	(A.) Hakikatı kalbiyle hissedip anlama. Kalbde eşyanın hakikatlarını bilen kuvve-i kudsiyye. Ferâset. İm'ân-ı dikkat. Basiret, seziş.	Bu āyet delālet ider aña ki bu miḥnetler ve şedāyidler ve muṣībetler mūcib (17) intibāhdur ki anlaruñ-ıla mütenebbih oluṕ iʿtibār ala, līkin bu ehl-i saʿādete ve baṣīret (18) ehline olur.[240b] Ve daḫı Allāhu Taʿālā sever ol muḥsinleri ki aña baṣīret üzere ʿibādet (5) ḳıldılar, keʾennehū anı göre durur gibi.[17a]	(SAYFA;479) (SAYFA;32) (SAYFA;474) (SAYFA;557)
baṣīret-i ḳalb:	(F.) Gönül uyanıklığı. Kalb basireti.	İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā her ḳula baṣīret-ı (6) ḳalb virmişdür ki bu ʿālem-i ġaybda ḳonılan ḥaḳāyıḳlar anuñ-ıla idrāk ider daḫı ol kemālātı ki (7) erbāb-ı ḳulūb-içün yaraḳlanmışdur. [188a] (1) Sen kör olanlara seni ve senüñ risāletüñ görmeklige nice hidāyet viresin, ćün ḳalbleri (2) kördür resūli ve risāleti añlayan baṣīret-ı ḳalbdür. [343b]	(SAYFA;374) (SAYFA;685)
baṣīret:	(A.) Hakikatı kalbiyle hissedip anlama. Kalbde eşyanın hakikatlarını bilen kuvve-i kudsiyye. Ferâset. İm'ân-ı dikkat. İdrak, firâset, kalb gözü ile görüş demektir. Tasavvufta,	Līkin Allāhu Taʿālā buları ḥażretden sürüṕ ıraḳ itmişdür, ol inkārları (4) şomlığı-y-la ol ʿilm niʿmetine kāfir oluṕ şükrüni terk itmeg-ile bunlaruñ baṣīreti, gözleri (5) kör oldı, Ḥaḳḳ'ı görmekden ve işidici ḳulaḳları şaġır oldı, kelām-ı Ḥaḳḳ'ı işitmekden.[52a]	(SAYFA;102) (SAYFA;539) (SAYFA;528) (SAYFA;374) (SAYFA;185) (SAYFA;258) (SAYFA;456) (SAYFA;573) (SAYFA;480) (SAYFA;688)

	kudsiyyet nuru ile nurlanmış kalbin kuvveti olan basiret, Hakk'ın doğruya erdirmesi ile perdeyi açar, bu şekilde eşyanın hakikatleri ve içleri görülür. Buna, kudsî kuvvet denir. Bu, nefse nisbetle göz mesabesindedir. Nefis, o göz ile eşyanın zahirini ve dış şekillerini görür. Göze nisbetle basar ne ise, kalbe nisbetle basîret de odur. Gözlerin görmesine sebep olan ve görme kuvveti denilen rü'yet nuruna basar denildiği gibi, kalbin görmesine sebep olan ve lisanımızda kalb gözü de denilen idrak edici kuvvete, özellikle bunun zekâ, fetânet ve firâset adı verilen ve bir emr-i zahir ve bâtına dikkat ve nüfuz ile gereği gibi idrâk eder bir derecede açık ve parlak olması haline de basiret denir. Bu da ilâhî bir nurdur. Aynı şekilde maddî göz ile meydana gelen ve görmek denilen tam ve kamil idrâke basar denildiği gibi,	(11) Ve ammā maʿnī; sürūṗ ḥażretden ıraḳ itmeg-ile, ḥicāblar ḳat ḳat olmaġ-ıla, göñil (12) almag-ıla baṣīreti kör olmaġ-ıla ve rūḥ żaʿīf oluṗ nefs ḳavī olmaġ-ıla ve ṣıfāt-(13)ları ġalebe ḳıluṗ hevāsına mütābaʿat idüṗ gele, daḫı Ḥaḳ'dan ıraḳ ḳılıcı nesneler-ile ve bāṭıla (14) yaḳīn ḳılıcılar-ıla.[270b]	(SAYFA;723) (SAYFA;684) (SAYFA;686)

	kalp gözü ile hâsıl olan tam ve kâmil idrâke, ma'rifet-i mütehakkıka ve yakîniyye de basiret denir. Bundan başka beyyineye, hüccet ve burhana, şahideve dikkat ve iman ile ibret alınacak hidâyet sebeplerine de basiret denir. Zira bunlar idrak edici güçleri takviye eder, basiret ve tabassura sebep olur. Bu manaya göre basiret, evvelki mânâlara da şâmil olur. Çünkü basiretin kendisi, en büyük hüccet, en büyük şâhid ve beyyine, en büyük medâr-ı ibadettir. Ve onsuz hiç bir şey idrak olunamaz. Ger açık ise basiretin bak Gör sen de Hakka gitme ırak. Nesimî		
bağla-:	İlgi kurmak, ilişki kurmak. dōstlıḳ bağlamaġ: Dostluk kurmak.	Andan ötrü düşmanlar-ıla (9) dōstlıḳ bağlamaġa göñülleri öñürdür, anlaruñ żararından ḳorḳuban ve anlaruñ-ıla muṣāḥabet (10) arzu idüben.	(SAYFA;258)
bağla-:	Kenetlenmek. Birleşmek. birbirin bağlamaġ: Birbirine kenetlenmek.	Zīre Resūl ʿaleyhi’s-selām buyurdı ki müʾmine müʾmin şol divār gibidür, birbirin bağlamaġ-ıla.	(SAYFA;77)
bağla-:	Bağlamak; kesmek,	Yaʿnī, ol nefsleri (12) edeṕ	(SAYFA;578)

	engel olmak.	ṭarīḳı-y-ıla ṭutuñ ḥaḳīḳat ḥişārı içinde ḥaşr idüñ anlaruñ aḥvāllarına murāḳıb (13) oluñ ḥīleleri yollarını bağlañ ḳaçacaḳ yirlerini gözedüñ.	
bağlan-:	Giymek, takınmak. Bir hale bürünmek. ḳullıḳ iḥrāmın bağlanalar; Kulluk ihramını giyinin. bağlanmak: Örtünmek, bürünmek. Kuşanmak. İhram bağlanmak; ihram örtünmek.	Ol işāretdür aña ki bu resmlerden çıḳuṕ meʾlūfātı (12) terk ideler, dünyeden ve içindekiden mücerred olalar ve yaramaz aḫlāḳdan arınalar; girçek (13) teveccüh-ile ḳullıḳ iḥrāmın bağlanalar.[3a] ṕes , ḫiṭāb idüṕ (11) buyurdı ki “ İy bizüm muḥiblerümüz ki īmānlarını taḥḳīḳ idüṕ bu dünyā leẕẕātlarından ve şehvātlarından (12) ṣoyındılar ki ḥalālden ola, Allāhu Taʿālā’ya ziyāret-içün ve ḥacc-ı viṣāl-içün iḥrām bağlandılar. [145b]	(SAYFA;4) (SAYFA;289) (SAYFA;290) (SAYFA;209)
bağlan-:	Engellenmek, kapanmak. bağla-: Kapamak, engellemek, ilişiği kesmek.	Zīre olar ol iftirā-y-ıla ṭarīḳ-(ı) ḥaḳdan azdılar istiʿdādları fesāda varduġı-çun (3) Allāh’dın yaña hidāyet bulmadılar, Ḥaḳ Taʿālā’dın yaña iʿtimādları ṭarīḳı bağlandı; tā ki faḳr (4) ḳorḳusından evlādların depelediler bundan ötrü didi ehl-i taḥḳīḳ ki yaḳīnüñ nişānı (5) ve ḥaḳīḳatī oldur ki tevekkül döşeginde otura ʿiyāli çoḳ ola.	(SAYFA;394)
bağlan-:	Kapanmak. İdrak ve anlamaları kapanması.	Diye anlara ol fehmleri ʿaḳılları bağlanduġı vaḳt ki ne nesneye icābet (11) olunduñuz ol vaḳt ki ol ümmetleri bendin yaña ve benüm maʿrifetüme daʿvet ḳılduñuz.	(SAYFA;303) (SAYFA;393)
bağlan-:	Sevmek, içten bağlı olmak. Tabi olmak.	Ve daḫı ḳalb-ı murāḳabe yolında (14) bağlanmaġ-ıla, tā ki dünyāya ve anuñ zīnetine iltifāt ḳılmaya.	(SAYFA;549)

bağlan-:	Kapanmak, geri durmak.	Yaʿnī, bir ḳarından iki ṭoġanı birbirine virmeyeler, emr eyledi ki (2) biriyle ṭoġanı daḫı biriyle ṭoġana vire; tā ki ḳalb Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekden bağlanmaya.	(SAYFA;241)
bağlan-:	Bir iple vb. nesne ile bağlanıp tutulmak.	Ammā ol ki merdūddur, anuñ (14) rücūʿı iḫtiyārsuzdur, bağlanmışdur selāsil-ile ve aġlāl-ile yüzleri üzere cehennemde (15) sürinür, bu nesne Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳahrı ṣıfatınuñ ṣūretidür, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳahrı netīce-(16)lerindendür ki anuñ dünyāya müteʿallıḳ olduġı içindeki-y-ile daḫı ṣıfāt-ı nefs anuñ üzere (17) müstevlī olmaġ-ıla ḥarīṣ ve buḫldan ve kibrden daḫı ʿażab u şehvetden ve ḥased ü (18) ḥıḳddan .	(SAYFA;661)
bağlan-:	Kapanmak. Ket vurulmak. (ket vurmak; engel olarak güçleştirmek.)	Lakin bularuñ başīretleri (10) bağlanmışdur ve ʿaḳılları daḫı ḥaḳḳı müşāhede ḳılmaḳda menʿ olunmışdur ve fehmleri daḫı (11) maʿānīleri idrāk itmekden merdūddur.	(SAYFA;480)
bağlan-:	Kapanmak. Af ve mağfirete mazahar olma yollarının kapanması.	ṕes, Allāhu Taʿālā buyurdı ki " Eyit, yā Muḥammed, anlara ki cenāb-ı ḳudsdin (12) yaña ḳapuları bağlanmışdur.	(SAYFA;334)
bağlan-:	Kapanmak. mec. Beklenen şey elde edilmez olmak.	Her kime ki ol cenāb-ı ḳuds ḳapusı bağlansa ol nūr-ı raḥmetden (8) maḥrūm ḳaluṕ ẓulmet-ı beşeriyyet içinde ḳalur.	(SAYFA;334)
bağlan-:	Tabi olmak, bağlanmak.	(17) Zīre ḳalb ol ʿaḳl-ıla bağlanur Ḥaḳ ṭaleb itmekden ve Allāh beḳāsı içinde ḳānī olmaḳdan.	(SAYFA;240)
bağlan-:	Kapanmak. (ḫāhiş: (f.i) İstek, arzu, isteyiş.)	(19) Zīre anuñ-ıla dünyā ṭalebinden bağlanur anuñ-ıla helāklık ḫāhil ider.	(SAYFA;240)
bağla-:	Kenetlemek,	(19) … Nite ki bünyāḏ	(SAYFA;616)

	birleştirmek. Örmek.	birbirin bağlar bir dīvār.[309a]	
bāġ:	(F.) Büyük bahçe. Bostan. Üzüm asmaları bulunan yer.	Yaʿnī, "İy benī Ādem, sizi dünyā-y-ıla ve anuñ (9) içindeki-y-ile fitnelendürmesün ve hevāya mütābaʿat itdürüp Allāh yolından azdur-(10)masun ve ḥubb-ı şehvātı tezyīn idüp ki nisālardur ve oġul, ḳızdur ve çoḳ çoḳ altunlar (11) ve gümişledür ve şalma atlar ve yündlerdür ve ḳoyun, şıġır, davā(r)dur ve ekinler, bāġlar ve bostānlar-(12)dur; tā ki buña maġrūr idüp sizi o girçeklik cennetinden çıḳara mevlāyı ṭaleb (13) iderken.	(SAYFA;431)
bāġ:	(F.) Büyük bahçe. Bostan. Üzüm asmaları bulunan yer. Üzüm asması.	[187b] (1) İşāret ḳılur bunuñ-ıla ol ʿulūm ravżalarına istiḫrāc olunmışdur göñül yirlerindün (2) ol hidāyet şu-y-ıla zühd ü taḳvā ehli-çün, egerçi ehl-i vilāyet mevātibine erişmedilerse daḫı (3) ol ictihād bāġlarınuñ üzümleri ve ʿilm-ı uṣūl zeytūnları ve ʿilm-ı fürūʿ narları ki uṣūlde fürūʿde (4) muḳfiḳ (???); ammā ʿulemā ḳatında muḫtelif.	(SAYFA;373)
bağla-:	İlişki kurmak, ilgi kurmak, irtibatlamak, irtibat kurmak. Bağlamak, düğüm atmak, birleştirip düğümlemek.	Ve daḫı göñlüñüze ṣıdḳ iḫlāṣ ve maḥabbet ve tevekkül ü (11) yaḳīn bağlaya anuñ-ıla ḳademlerüñüzi ḥaḳḳı ṭaleb itmek yolında ṣābit ḳıla.	(SAYFA;538)
bağlayuvirgil:	Bağlayıver. Sevmek, içten bağlı olmak. Sevdirmek, sevdirerek ilgi kurdurmak.	Ve daḫı (14) ol dünyāya naẓar idecek ṭarīḳatlerin göñülleri üzerine bağlayuvirgil .	(SAYFA;702)
bağla-:	Kapanmak. Kapalı olmak.	Zīre ebvāb-ı luṭf ve ebvāb-ı ḳahr bağlıdur, anuñ miftāḥı	(SAYFA;762)

		(2) fettāḥ elindedür.	
baṣ-:	Adım atmak, varmak. Mecazen ayak basmak.	Ve daḫı bulardan ġayrı ol maḳām-(4)lardan ki ol anı görmedi ve ḳademi henüz anuñ kenārına başmadı, “ ol baña ḥāṣıl oldı ”, (5) diyü daʿvī ḳılur, nefsin güneşlendürmeg-içün ve riyāset ṭaleb itmeg-içün, nefsüñ dileklerin (6) ḥāṣıl ḳılmaġ-ıçun, zāhidlenüp̀ şeyḫliḳ göstermeg-içün.	(SAYFA;722)
baṣ-:	Mecazen ayak basmak. ilerü ḳadem başmañ; ileri adım atman; ileri geçmeyin.	İşāret bu āyetde budur ki bedürüstī, anlara kim (16) dinilür bu selāmet ehlinden elüñüzi menʿ idüñ ehl-i melāmetüñ ipine yapışmaḳdan, ol ricāller (17) maʿrekesinde bahādurlar ḳaleminden ilerü ḳadem başmañ.	(SAYFA;123)
baṣ-:	Bir yola veya bir fikri topluğun görüşüne girmek, tabi olmak. Bular ol ṭarīḳa ḳadem başmazlar: Bunlar o yola ayak basmazlar; bunlar o yola girmezler.	Bular ol ṭarīḳa ḳadem başmazlar.	(SAYFA;489)
baṣ-:	ḳadem başmak: Ayak basmak; girmek. Bir yere varmak, ulaşmak	Yaʿnī, daḫı ol fenā maḳāmlarından (8) bir maḳāma ḳadem başmazlar ki ol kāfir-i nefs ve hevā ḳaḳıcaḳ yir ola.	(SAYFA;650)
baġżā:	baġżā//baġżāʾ: (A.) Şiddetli nefret, hiç sevmeme. Buğz etme.	Yaʿnī, sıbāʿ gibi oldılar biribirini yırtışmaġa ve ṭalaşmaġa (11) ḳındururlar , ol ʿadāvet ü baġżā-y-ıla ḳıyāmete degin.	(SAYFA;230)
başt:	(A.) Genişlemek, açmak, yaymak. Bir şeye el uzatmak. Sevindirmek. Bir mecliste haya	Yaʿnī, küllī ḳabż u başt (9) ve fetḥ u ġuṣṣa ve ele girmek ve elden ḉıḳmaḳ Ḥaḳ Taʿālā irādeti-y-iledür.	(SAYFA;125)

	sebebiyle olan sıkılmanın gitmesiyle açılmak. Özür kabul etmek. Kaplamak. Tas: Allahın cemâl tecellisiyle kalbin sükûn ve huzur içinde ferahlaması.		
baġteten:	(A.) (zrf.) Ansızın, birdenbire, apansız.	Yaʿnī, geldi olara bizüm ʿaẕābumuz gicede ṣabāḥladılar, şol ḥāl üzere ki (15) añsuzın belā olara irişdi ve ġażabumuz ḳahrı anları ṭutmışdı yāḫūḏ ḳaylūle (16) vaḳtinde ki gündüzde bular uyurdı ol helāklık anlara irişdi baġteten .	(SAYFA;415)
başūret:	başīret: (A.) Hakikatı kalbiyle hissedip anlama. Kalbde eşyanın hakikatlarını bilen kuvve-i kudsiyye. Ferâset. İm'ân-ı dikkat. İbret alınacak hidâyet sebepleri.	Daḫı mevcūdātdan ol ṣıfat-ı cemāle tecellī ḳılmaġı, anı ḫāliṣ ḳıldı, vehm ü ḫayāl (18) sabıkasından ve anı ḥarekete getürdi ṣıfat-ı celālüñ heybeti, ol ana niyyet ü iştirāk başūretinden (19) ol vaḳt didi ki AK.	(SAYFA;358)
bāb:	(A.) Kapı. Kısım. Mevzu. Fasıl.	Yaʿnī, biz senüñ-içün (10) ḳıdemden bir bāb feṭḥ eyledük, tā vücūda gelüṕ ḥādiṯ olunca ve daḫı bizdin yaña inābet feṭḥ (11) eyledük ve anı saña beyān idüṕ bildürdük; tā ki Allāhu Taʿālā seni yarlıġaya şol nesne-y-ile, saña feth (12) andan feṭḥ olundı mā-teḳaddemden ezele.	(SAYFA;150)
bāb:	(A.) Kapı.	Yaʿnī, bu maʿnīlerde vaʿẓ u naṣāyiḥ var müʾminler-çün; tā ki ol (5) luṭfı bābından her nesnede Ḥaḳḳ'ı ṭaleb ideler, ḳahrı bābından ṭaleb itmeyeler.	(SAYFA;762)

bāb:	(A.) Kapı. Mecazen kapı.	Yaʿnī, bu maʿnīlerde vaʿẕ u naṣāyiḥ var müʾminler-çün; tā ki ol (5) luṭfı bābından her nesnede Ḥaḳḳ'ı ṭaleb ideler, ḳahrı bābından ṭaleb itmeyeler.	(SAYFA;762)
bāb:	(A.) Kısım. Mevzu. Fasıl. Bölüm. Parça.	Yaʿnī, taẖarruʿ tekellüf bābındandur.	(SAYFA;531)
baca:	Dumanı ocaktan çekip havaya vermeye yarayan yol. hlk. Çatı penceresi. Pencere. Baca.	(13) Gün-ile şuʿāʿ gibidür ki ḳaçan bir bacadan eve güneş düşse ol şuʿle ziyāde olur (14) ve naḳṣ olur ol bacanuñ naḳṣı ziyādesi miḳdār, lākin mümkin degül ki naḳṣ ziyāde (15) cirm-ı şemsde ola.	(SAYFA;183) (SAYFA;183) (SAYFA;358) (SAYFA;385)
baʿṯ:	(A.) Gönderme, gönderilme. Cenab-ı Hakk'ın peygamber göndermesi.	Andan ḫaber virdi (6) ol resūl baʿṯ itdüginden bu ḳavlı-y-la ki buyurdı; AK.	(SAYFA;455)
baʿṯ:	(A.) Diriliş. Yeniden diriltme. İhyâ. Uykudan uyandırma. * Kıyametten sonra tekrar dirilme. Diriliş, yeniden diriltme. Öldükten sonra tekrar dirilme. Öldükten sonra tekrar dirilme günü. *Allah'ın bütün kulları öldükten sonra yeniden diriltmesi, dirilteceği.	Didiler ki bu bizüm ol dünyedeki ḥayātumuzdur ki bunda (7) dirilürüz andan ölürüz öldükden ṣoñra girü biz baʿṯ olunmazuz.[164b] İşāret ḳılur (8) bu ḳavlı-y-ıla aña ki Allāhu Taʿālā ḥükm eyledi ezelde ḳażā vü ḳaderi-y-ile şol ervāḥ u (9) ḳulūb ki nefse mütābaʿat ḳılalar hevāları-y-ıla baʿṯ ide anlaruñ üzerine ḳıyāmete degin (10) bir kimseyi ki buları dürlü ʿaẕāb-ıla mubtelā ḳıla.[254a] Ammā ʿavām mertebesi (13) īmānda şoldur ki Resūl buyurdı, ʿaleyhi's-selām; īmān budur ki sen Allāh'a īmān getürüsin ve daḫı melāyike-(14)lerine ve kitāblarına ve resūllerine ve ölümden ṣoñra baʿṯe daḫı cennete ve nāra; daḫı ḫayruñ şerrüñ taḳdīrātına.[87a]	(SAYFA;327) (SAYFA;506) (SAYFA;172) (SAYFA;327) (SAYFA;172) (SAYFA;327) (SAYFA;698)
baʿṯ-ı enbiyā:	(F.) Cenâb-ı Hakk'ın	Andan ol (16) baʿṯ-ı enbiyādan ve tekẕīb-i eşyādan	(SAYFA;698)

	peygamberler göndermesi. baʿṣ: Gönderme, gönderilme. * Cenab-ı Hakk'ın peygamber göndermesi.	ḫaber virüṕ buyurdı ki AK (17) AK.	
baʿd:	(A.) Zaman zarfıdır ve te'hir ifade eder. * Sonra. furḳat u baʿd: Ayrılık ve öteleme.	Vücūdum ḥicābı (18) ki benüm-ile maḥbūb arasında ḥicābdur, ol götrüle ben maḥbūba vāṣıl olam, sen ol furḳat (u) (19) baʿd ve ḥasret odına mübtelā olasın ki ẓālemlerüñ cezāları oldur; gendülere ẓulm idüṕ dünyā	(SAYFA;242)
baʿde:	(A.) Sonra. ḳarne baʿde ḳarnin: Asırlar boyunca gelen.	Andan şoñra müzekkiyeler ol ʿālimlerdür ki gendü gendülere tezkiye aldılar anlardan ki olar (7) Resūl'den tezkiye aldılar " Ḳarne baʿde ḳarnin " .	(SAYFA;106)
baʿde'l-muʿāyene:	(A.) Zâhir ve âşikâre olduktan sonra. Göründükten sonra. Açıkça göründükten sonra.	İşāret bu iki āyet taḥḳīḳında budur ki bu ḫiṭāb ki bunda (8) ḳılındı ol müʾminleredür kim īmānları īmān-ı ḥaḳīḳīdür ol ḫiṭāb-ı elest ve ḳatında " belā " diyü (9) cevāb virmeg-ile bular ol mīṣāḳ güninde evvel ṣaff ehli oldılar baʿde'l-muʿāyene īmān (10) getürdiler.	(SAYFA;219)
baʿdin:	(A.) Sonradan. Daha sonradan.	Nite ki (12) anı baʿdin ḥavāriyyūndan ḳıḳardı ki īmānda muḳallidlerdi temīz ḳıldı olardan ki (13) īmānda muḥaḳḳıḳlerdi ḥuccet ü burhānlar bu ḳulları-y-la ki didiler; AK (14) AK.	(SAYFA;305)
baʿīd:	(A.) (Bu'd. dan) Uzak. Irak. * Umulmadık.	(11) Ol üç mesāfeden baʿīd olduġı-çun ki ṭūl u ʿarżdur daḫı ʿumḳıdur kāh āḫiret (12) diyü taʿbīr iderler ḥissden teʾaḫḫur itdüġi-çün, kāh ʿālem-i maʿānī diyü taʿbīr iderler şekilden (13) ʿārī	(SAYFA;356) (SAYFA;600) (SAYFA;102) (SAYFA;746) (SAYFA;77) (SAYFA;750) (SAYFA;692)

		olduġı-çun ve ḥissden ırak̟ olduġı-çun kāh ʿālem u ġayb dirler ḥissden ġāyib olduġı-çun, (14) kāh ʿālem-i melekūt dirler ʿālem-i milk-ile ʿālem-i ṣūrette mālik olduġı-çun. [179a] (8) Ve daḫı baʿīd degül ki sek̄ine Resūl ʿalm (ʿaleyhi's-selām) k̟albi üzerine inmiş ola, ol görinmez (9) leşker-ile nuṣret ü k̟uvvet resūle ola.[301a] Bedürüstī, biz anı anlara (15) virdük raḥmet yöninden bizüm k̟atumuzdan ve daḫı bildürdük bizüm k̟atumuzdaġı ʿilmden ve daḫı (16) baʿīd görmeñ ki biz ol evliyāya bu dünyā ʿilminden daḫı virevüz siz anlara muḥtāc olasız (17) ol ʿilm-ile sizi irşād k̟ılmaġa.[52a]	(SAYFA;116) (SAYFA;171) (SAYFA;734) (SAYFA;262) (SAYFA;726) (SAYFA;263) (SAYFA;722) (SAYFA;730)
baʿżı:	(A.) Bir şeyin bir kısmı. Bir parça. Bâzısı. Biraz. Bâzısı, bir kısım. baʿż: (A.) Bir şeyin bir kısmı. Bir parça. Bâzısı. Biraz.	Yaʿnī, bularuñ arasına biz ʿadāvet ü buġżā bıraḳduḳ, (3) tā k̟ıyāmetā degin tā bir ḥased ehli bulınmaz ki anlaruñ arasında ḥased-ile baʿż ʿadāvet olmaya, (4) tā ki bir k̟arından daḫı bir k̟arna bu nesne aralarında mīrāṣdur terk olunmaz.[134b] (12) Yaʿnī, k̟açan ki bu insāna biz tevbe vü inābet yā ṣıdk̟-ı ṭaleb yā baʿżı maḳāma vāṣıl olmaḳ (13) yā keşf ü şuhūd rütbesine irişdürsevüz bulara fısḳ u fücr ve aḫlāḳ-ı ẕemīme ve evṣāf-ı (14) beşeriyye ve ṣıfāt-ı rūḥāniyye irişdükden ṣoñra. [336b] Yaʿnī, senüñ rabbüñ ḥaḳ̄imdür, ḥikmeti-y-le ehl-i istimtāʿ uñ baʿżısın (3) ehl-i nār ider ve baʿżısın ehl-i	(SAYFA;267) (SAYFA;671) (SAYFA;388) (SAYFA;388) (SAYFA;332) (SAYFA;137) (SAYFA;694) (SAYFA;568) (SAYFA;372) (SAYFA;557) (SAYFA;166) (SAYFA;717) (SAYFA;640) (SAYFA;569) (SAYFA;633) (SAYFA;633) (SAYFA;759) (SAYFA;759) (SAYFA;345) (SAYFA;55) (SAYFA;55) (SAYFA;503)

		cennet ider ve daḫı ʿalīmdür bilür bulardan ḳanḳısı nār-ıçun (4) yaradıldı ve baʿżısı cennet-içün.[195a] (5) Yaʿnī, nite kim cin ü insüñ merdlerin baʿżısın baʿżısına dōst ḳılduḳ ancılayın bu ẓālimleri (6) daḫı baʿżısın baʿżısına dōst ḳıluruz ki baʿżısı baʿżısına muʿāvin ola ẓulm ü fesād üzerine.[195a]	(SAYFA;717) (SAYFA;439) (SAYFA;439) (SAYFA;264) (SAYFA;264) (SAYFA;264) (SAYFA;340) (SAYFA;474) (SAYFA;257) (SAYFA;202) (SAYFA;447) (SAYFA;619) (SAYFA;427) (SAYFA;408) (SAYFA;187) (SAYFA;408) (SAYFA;29) (SAYFA;89) (SAYFA;89) (SAYFA;305) (SAYFA;340) (SAYFA;207) (SAYFA;636) (SAYFA;700) (SAYFA;156) (SAYFA;577) (SAYFA;207) (SAYFA;44) (SAYFA;414) (SAYFA;695) (SAYFA;414) (SAYFA;414) (SAYFA;307) (SAYFA;55) (SAYFA;55) (SAYFA;305) (SAYFA;432) (SAYFA;220) (SAYFA;507) (SAYFA;273) (SAYFA;618) (SAYFA;180) (SAYFA;372) (SAYFA;568) (SAYFA;568)

			(SAYFA;637) (SAYFA;737) (SAYFA;229) (SAYFA;684) (SAYFA;683) (SAYFA;182) (SAYFA;20) (SAYFA;549) (SAYFA;166) (SAYFA;556) (SAYFA;438) (SAYFA;698) (SAYFA;555) (SAYFA;718) (SAYFA;192) (SAYFA;637) (SAYFA;149) (SAYFA;686) (SAYFA;407) (SAYFA;595) (SAYFA;282) (SAYFA;183) (SAYFA;183) (SAYFA;241) (SAYFA;220) (SAYFA;114) (SAYFA;398) (SAYFA;627) (SAYFA;295) (SAYFA;187) (SAYFA;220) (SAYFA;635) (SAYFA;635) (SAYFA;708) (SAYFA;708) (SAYFA;753) (SAYFA;272) (SAYFA;36) (SAYFA;635) (SAYFA;71) (SAYFA;268) (SAYFA;618) (SAYFA;586) (SAYFA;586) (SAYFA;198)

			(SAYFA;566) (SAYFA;616) (SAYFA;619) (SAYFA;611) (SAYFA;13) (SAYFA;554) (SAYFA;565) (SAYFA;635) (SAYFA;143) (SAYFA;120) (SAYFA;331) (SAYFA;143) (SAYFA;143) (SAYFA;694) (SAYFA;71) (SAYFA;143) (SAYFA;616) (SAYFA;565) (SAYFA;467) (SAYFA;689) (SAYFA;689) (SAYFA;423) (SAYFA;395) (SAYFA;110) (SAYFA;269) (SAYFA;391) (SAYFA;345) (SAYFA;265) (SAYFA;754) (SAYFA;182) (SAYFA;182) (SAYFA;182) (SAYFA;113) (SAYFA;256) (SAYFA;580) (SAYFA;596) (SAYFA;76) (SAYFA;664) (SAYFA;632) (SAYFA;39) (SAYFA;86) (SAYFA;86) (SAYFA;754) (SAYFA;496) (SAYFA;496)

			(SAYFA;554) (SAYFA;304) (SAYFA;580) (SAYFA;372) (SAYFA;388) (SAYFA;753) (SAYFA;664) (SAYFA;664) (SAYFA;658) (SAYFA;757) (SAYFA;757) (SAYFA;507) (SAYFA;507) (SAYFA;109) (SAYFA;109) (SAYFA;617) (SAYFA;395) (SAYFA;395) (SAYFA;39) (SAYFA;519) (SAYFA;519) (SAYFA;413) (SAYFA;676) (SAYFA;74) (SAYFA;683) (SAYFA;683) (SAYFA;388) (SAYFA;113) (SAYFA;439) (SAYFA;439) (SAYFA;304) (SAYFA;517) (SAYFA;388) (SAYFA;388) (SAYFA;617) (SAYFA;96) (SAYFA;331) (SAYFA;705) (SAYFA;341) (SAYFA;341) (SAYFA;341) (SAYFA;413) (SAYFA;192) (SAYFA;388) (SAYFA;388)

			(SAYFA;388) (SAYFA;388) (SAYFA;388) (SAYFA;664) (SAYFA;36) (SAYFA;548) (SAYFA;58) (SAYFA;658) (SAYFA;254) (SAYFA;29) (SAYFA;263) (SAYFA;717) (SAYFA;341) (SAYFA;579) (SAYFA;395) (SAYFA;120) (SAYFA;372) (SAYFA;372)
baʿżu:	(A.) Bâzısı. Biraz. Bâzısı, bir kısım. Bir şeyin bir kısmı. Birtakım, kimi.	Yaʿnī, (14) irişdük biz, baʿżumuz baʿżumuz-ıla istimtāʿ itmek müddetine ve ʿadedinüñ kemiyyetine ki bizüm-içün (15) taḳdīr ḳılduñ.[194b] Yaʿnī, Allāhu Taʿālā yigrek bilür, sizüñ īmānuñuz mertebelerin, daḫı īmānda ḳavīñüz (15) ve żaʿīfuñuz kimdür; baʿżuñuz baʿżuñuza ḳarībdür, īmānı żaʿīf olmaḳda.[41b]	(SAYFA;387) (SAYFA;81) (SAYFA;387) (SAYFA;350) (SAYFA;350) (SAYFA;34) (SAYFA;34) (SAYFA;400) (SAYFA;400) (SAYFA;81) (SAYFA;553)
bahādur:	(F.) Bahadır. Kahraman. Cesur. Yiğit. Dilâver.	Nite kim Resūl buyurdı, ʿaleyhi’s-selām; (19) “Bahādur ol degül ki ḳuvvetlü oluṕ kimi gereg-ise başa, belki bahādur oldur ki ġaḍab vaḳtinde	(SAYFA;239) (SAYFA;239) (SAYFA;123) (SAYFA;123)
bahāne:	(F.) Vesile. Sebeb. * Yalandan özür. * Kusur. Noksan. * Garaz.	Bu daḫı anlara İblīs’üñ keydi-y-idi ve hevā ġālib-(9)liġidi daḫı yir fāsid fenāyıla bahāne ḳılmaġıdı ve illā niçe āyetler gördiler andan iʿrāż (10) itdiler.	(SAYFA;332)
bahā:	(F.) f. Kıymet. Değer. Bedel. Pahâ.	(9) Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā olara virdügi ʿilm ü ḥikmeti az	(SAYFA;63) (SAYFA;580)

		bahāya ṣatmazlar ki ol metāʿ-ı dünyādur.	
balçıġ//balçıḳ:	Balçık. Cıvık sulu çamur. Su ve toprağın karışımı, cıvık çamur. Mırık. İçinde çeşitli organik maddeler bulunan, genellikle killi, koyu, yapışkan çamur, mil. * Hz. Âdem (a.s)'ın yaratıldığı bütün toprakların karışımı sonucu ile meydana gelen cıvık çamur karışımı.	Ve anuñ (5) balçıġı ẕerresi içinde ḳarışdurdı ol nevʿi kemāl ẓuhūra gelmegüñ istiʿdādını Ādem'üñ (6) ʿalm (ʿaleyhi's-selām) balçıġı ḫamırın ḳudret eli-y-le ḳarışdurduġı vaḳtin.	(SAYFA;487) (SAYFA;487) (SAYFA;613) (SAYFA;426) (SAYFA;421) (SAYFA;221) (SAYFA;487) (SAYFA;487) (SAYFA;313) (SAYFA;274) (SAYFA;273) (SAYFA;199) (SAYFA;632) (SAYFA;46)
bal:	Bal. Mecazen bal gibi tatlı ve değerli.	Allāhu Taʿālā yolına sülūk idüp aña vāṣıl (4) olmaġ-ıçun tīz ola ki biz anı ceẕbe-yi ʿināyet-ile ceẕb idevüz ol ḳurbet ü vuṣlat cennetlerine (5) ki anuñ taḥtında ırmaḳlar aḳar, ḥikmet ṣuyından ve fiṭrat-ı islām lebeninden ve müşāhede ḫamrından (6) ve mukāṣāġa balından.	(SAYFA;112)
balıḳ:	Balık. Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.	Yaʿnī, emr olundular ki sübt güninde emrden (6) tecāvüz itmeyeler balıḳ avlamaḳda.	(SAYFA;186) (SAYFA;504) (SAYFA;504)
bāliġ:	(A.) (Bâliğa) Yetişmiş. Olgun yaşına gelmiş. Aklı kemal bulmuş, erişmiş, varmış.	(15) Ammā bāliġ olduḳdan ṣoñra ol yimek içmek ve geymek terbiyeti elbetde şehvet ziyāde ḳılur.	(SAYFA;559) (SAYFA;389) (SAYFA;670) (SAYFA;389) (SAYFA;559) (SAYFA;705) (SAYFA;479) (SAYFA;604) (SAYFA;516) (SAYFA;589) (SAYFA;479)

			(SAYFA;559) (SAYFA;64) (SAYFA;68) (SAYFA;142)
baña:	zm. Ben zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.	(3) Yaʿnī, “İy ḳardaşum, baña zaḥmet virüp düşmenleri sevindürme ki şeyṭān u nefs ve hevādur; bu ġaḍabuñı (4) ol ẓālim ḳavm-ile baña bile ḳılmaġıl ki dünyā buzaġusına ṭapdılar”.[247a] (4) İllā ol ki Allāhu Taʿālā diler, ben ġaybı bilmezem, Allāh bilür ki baña żarar idici(yi) fevḳat ider (5) yā aṣṣı ḳılıcı(yı) fevḳat ḳılur, cemīʿ-i işlerde nolacaġın Allāh bilür.[344b]	(SAYFA;492) (SAYFA;687) (SAYFA;656) (SAYFA;492) (SAYFA;687) (SAYFA;605) (SAYFA;397) (SAYFA;735) (SAYFA;339) (SAYFA;410) (SAYFA;157) (SAYFA;218) (SAYFA;244) (SAYFA;356) (SAYFA;360) (SAYFA;411) (SAYFA;365) (SAYFA;668) (SAYFA;344) (SAYFA;738) (SAYFA;337) (SAYFA;507) (SAYFA;553) (SAYFA;207) (SAYFA;60) (SAYFA;397) (SAYFA;404) (SAYFA;86) (SAYFA;358) (SAYFA;657) (SAYFA;687) (SAYFA;687) (SAYFA;344) (SAYFA;253) (SAYFA;669) (SAYFA;240) (SAYFA;627) (SAYFA;669) (SAYFA;304) (SAYFA;81) (SAYFA;360)

			(SAYFA;253) (SAYFA;296) (SAYFA;322) (SAYFA;359) (SAYFA;181) (SAYFA;748) (SAYFA;748) (SAYFA;304) (SAYFA;684) (SAYFA;334) (SAYFA;684) (SAYFA;411) (SAYFA;486) (SAYFA;60) (SAYFA;339) (SAYFA;722) (SAYFA;319) (SAYFA;151) (SAYFA;130) (SAYFA;86) (SAYFA;472) (SAYFA;398) (SAYFA;86) (SAYFA;467) (SAYFA;309) (SAYFA;242) (SAYFA;668) (SAYFA;668) (SAYFA;337) (SAYFA;690) (SAYFA;296) (SAYFA;726) (SAYFA;730) (SAYFA;304) (SAYFA;379) (SAYFA;339) (SAYFA;697) (SAYFA;710) (SAYFA;748) (SAYFA;121) (SAYFA;121) (SAYFA;738) (SAYFA;524) (SAYFA;524) (SAYFA;687)

			(SAYFA;528) (SAYFA;528) (SAYFA;528) (SAYFA;699) (SAYFA;447) (SAYFA;438) (SAYFA;745) (SAYFA;359) (SAYFA;677) (SAYFA;459) (SAYFA;72) (SAYFA;186) (SAYFA;359) (SAYFA;738) (SAYFA;725) (SAYFA;322) (SAYFA;322) (SAYFA;322) (SAYFA;697) (SAYFA;697) (SAYFA;721) (SAYFA;721) (SAYFA;304) (SAYFA;759) (SAYFA;180)
baḥṣ:	(A.) Üzerinde konuşulan şey, konu. * Bir mevzû hakkında tafsilât, açıklama. * Birşey hakkında etrafiyle söz söyleyip hakikatı araştırma. Konuşulan şey.	Daḫı bulara (16) aḥsen-ı kelām-ıla baḥṣ it Ḥaḳ'dın yaña rücūʿ ideler, ol bāṭılda müddet ḉekmeġi terk ideler.[59a] Ol baḥṣ ü münāẓara vaḳtinde Şeyṭān (8) anları sürḉitdi, ol ṣırāṭ-ı müstaḳīmden ol helāklık derelerine bıraḳdı, gendüler daḫı (9) helāk oldılar daḫı ḉoḳ ḫalḳı helāk ḳıldılar.[148b]	(SAYFA;116) (SAYFA;295)
baḥā:	(A.) Zinet. Değerli eşya. Değer. f. Kıymet. Değer. Bedel. Pahâ.	Yaʿnī, ol baḥā yir vesāyibe ki ḳorlardı ṕūtları-ḉun dirler-idi ki (4) bundan diri ṭoġan ḫāliṣ erenlerüñ ola ʿavratlar şerīk olmaya ölü ṭoġarsa erenler ʿavretler cemīʿ (5) bile yiyeler Ḥaḳ buyurmaduġı nesne gendülerden vażʿ	(SAYFA;393)

		itdiler.	
baḥīre:	(A.) Kulağı kesik deve. * Çok koşan cins bir deve. **Burada Kur'an-ı Kerîm'deki (Mâide) 5/103 ayettinde geçen ifadeye atıf yapılmaktadır. baḥīre: Kulağı çentilen, salıverilen, erkek dişi ikizler doğuran deve.	Uşbu ḳalenderīler işledügi (18) gibi, "baḥıyre" ṣıfat-ı nefsde budur.[149b]	(SAYFA;297)
baḫīl:	(A.) (a.s. buḫl'den. C. buḫalā) Hasis, cimri, tamahkâr.	Andan baḫīlden ve anuñ ḥālinden ḫaber virüṕ buyurdı; AK (6) AK.[27a]	(SAYFA;52)
baḫillıġ:	(A.) Cimrilik, tamahkârlık.	Zīre anuñ maḥbūbı dünyādur anuñ-ıla (7) buḫl ider ve baḫillıġa buyurur.[48b]	(SAYFA;95)
baḥr:	(A.) Deniz. Mecazen deniz. Derya. (C.: Bihâr - Ebhâr - Ebhur - Buhur) Deniz. * Âlim. Çok bilen. * Büyük göl veya nehir. Mecazen deniz, derya. **Deniz demektir. Bu terimden türemiş "Bahriyyun bilâ Şâti", kıyısı olmayan umman, yahut çok büyük okyanusa mensub kişi manasını ifade eder. Tasavvufta ise, Allah'ın tecellîlerinin, Rabbanî açılımların, ilâhî hakikatlarm bütün insanlara ma'rifetler şeklinde, sel gibi devamlı aktığını belirtmek üzere	Berr, bu ʿālem-i şehādet-(4)dür ki ṣūret ʿālemidür ve baḥr ol ʿālem-i ġaybdur ki melekūt ʿālemidür.	(SAYFA;347) (SAYFA;349) (SAYFA;697) (SAYFA;129) (SAYFA;347) (SAYFA;703) (SAYFA;250) (SAYFA;482) (SAYFA;428) (SAYFA;734) (SAYFA;476) (SAYFA;703) (SAYFA;547) (SAYFA;661) (SAYFA;547) (SAYFA;666) (SAYFA;610) (SAYFA;703) (SAYFA;129) (SAYFA;350) (SAYFA;291) (SAYFA;291) (SAYFA;291) (SAYFA;483) (SAYFA;504) (SAYFA;673)

	kullanılır. Bir kısım sûfiyye bu kanaati taşırken, bir kısmı bu görüşe iltifat etmez ve avamın ilminin mahdud olduğunu ve onlara Allah'tan kesintili olarak geldiğini savunur. Bu durumda tam bir yönelişle Allah'a yönelmeleri, O'nu sürekli hissetmeleri , O'na sevgi ve saygıyla dolu olarak ihlâsla amel etmeleri sebebiyle ariflere gelen ilim açılmalarının sonu yoktur. Ve bu kesintili de değildir. İşte bu şekilde sınır tanımayan şeyler hakkında, "sahili olmayan umman" tabiri kullanılır. Bir sûfi, kendisine gelen bu sürekli fütuhatla, Allah'a yakınlığı muhafaza eder. Özet olarak söylemek gerekirse, Allah'ın arif kuluna gönderdiği ilhâmî bilginin sınırı yoktur. Mutasavvıflar bu görüşlerini şu ayet-i kerime ile pekiştirirler : "De ki Rabbimin kelimelerini yazmak üzere, denizler mürekkep olsa ve bir		(SAYFA;698) (SAYFA;472) (SAYFA;704) (SAYFA;672) (SAYFA;672) (SAYFA;703) (SAYFA;334) (SAYFA;303)

	o kadarını da katsak, Rabbimin kelimeleri tükenmeden denizler tükenirdi. (Kehf/109). Allahü Teâlâ'nın ilmi kesilmez ve sona ermez. Şu âyet-i kerimelerde tavsîf ettiği gibi, O, kıyısı olmayan bir denizdir : "Eğer yer yüzündeki ağaçlar kalem olsa, denizler mürekkep olsa ve yedi misli deniz de yedekte bulunup yazılsa, yine de Allah'ın sözleri bitmezdi. Doğrusu Allah güçlüdür, hakîmdir" (Lokman/27). Yine başka ayetlerde : "Sizin yanınızda olan biter, Allah'ın katındaki bitmez, süreklidir" (Nahl/96) ve "Doğrusu bu verdiğimiz rızıklar tükenecek değildir" (Sâd/54) buyurulur.		
baḥr-ı maʿrifet:	(F.) Maʿrifet denizi. Masnuat-ı İlâhiyeyi ve Kur'âni hakikatleri tefekkür ve tahsil ile veya lütf-i İlâhi ile kalbi inkişâf ve basirete sâhib olmak. Esmâ-i İlâhiyyeyi tanımak. İlâhi hakikatlara vukufiyet. Her işte Allah rızâsına en uygun hareket	Yaʿnī, “ İy ḥaḳāyıḳlar buḥrına müstaġraḳ olmışlar, size ḥalāl olundı, ol baḥruñ ṣayd (18) ne nesne ki ṣayd idesiz ol baḥr-(ı) maʿrifetden müşāhedeler-ile ve daḫı keşf olmaġ-ıla.	(SAYFA;291)

	tarzını bilip amel etmek. (Ma'rifetin zıddı; inkârdır. İlmin zıddı ise; cehildir.)		
baḥr-ı dünyā:	(F.)(Farsça terkibe göre yapılmış Arapça kelimelerden oluşmaktadır.) Dünya denizi. Mecazen dünya denizi; dünya âlemi. Tasavvufta seyr-i sülûk esnasında hakka ulaşmak isteyen kulun geçmesi gereken bir merhaledir dünya denizi.	Yaʿnī, didiler ol Mūsā'ya ki vārid-i rabbānīdür baḥr-ı (6) dünyā olaruñ-ıla bile geçmişdür.[242b] Yaʿnī, ol bizüm delāyillerümüzi ve ḥuccetlerümüzi tekẕīb idenleri şeyāṭīnden ve (3) baʿżı nefslerden ki mütemerridelerdür baḥr-ı dünyāda ġarḳ eyledük.[250a]	(SAYFA;483) (SAYFA;698) (SAYFA;472)
baḥr-ı beşeriyyet:	(F.) Beşeriyyet denizi. Mecazen beşeriyyet denizi; insanlık âlemi, insalık makamı.	İşāret (2) bunda ol ḳarye-yi ceseddür ki ḥayvānīdür baḥr-ı beşeriyyet kenārında anuñ ehli bu ṣıfātlardur (3) ki insānīdür ol ṣıfāt daḫı üç̣ nevʿ üzeredür bir ṣınıfı rūḥānīdür ṣıfāt-ı rūḥ gibi, (4) ve bir nevʿ ḳalbīdür ṣıfāt-ı ḳalb gibi, ve bir ṣınıfı nefsānīdür ṣıfāt-ı nefs-i emmāre gibi.	(SAYFA;504)
baḥr-ı celāl:	(F.) Celâl denizi. Celâl makamı, celâl âlemi. Cenâb-ı Hakk'ın kahrının ve azametinin tecellisi, Cenâb-ı Hakk'ın nev'deki tecellisi. Cenâb-ı Hak, vahdaniyyetine delil olacak çok şeyler yarattığından veyâ ihâtadan âli ve celil olduğu veya hislerle idrâk edilmekten celil olduğundan Celâl denir.	İşāretdür aña ki bedürüstī, (2) bu ṭaleb ehli ḳaç̣an ki ulaşalar Ḥaḳḳ'uñ ceẕbeleri-y-ile ol müşāhede-i cemāle daḫı ol (3) baḥr-ı celālüñ istiġrāḳına irişdi nā-gāh, olara ol Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ʿizzeti ve kibriyāsı (4) ʿāṣıfeleri ki buları istidrāc-ıla helāklıga ulaşdurur bilmedükleri yirden ol (5) istidrāclarındandur ki anlar yirde Ḥaḳ'dan ġayrın ṭaleb iderler.	(SAYFA;673)
baḥr-ı ḍalālet:	(F.) Dalâlet denizi.	Yaʿnī, bularuñ ol gündür ki	(SAYFA;704)

	(ḍalālet: (A.) İman ve İslâmiyetten ayrılmak. Azmak. Hak ve hakikatten, İslâmiyet yolundan sapmak. Allah'a isyankâr olmak. * Şaşkınlık.)	senüñ nefsüñi ve ḳālibüñi ol baḥr-ı ḍalāletden (6) ḳurtaravuz, tā ki sen ol ḫalefüñde gelenlere delīl ü ʿalāmet olasın, bizüm kemāl-ı ḳudretümüz (7) ve mezīd-i ʿināyetümüz üzere.	
baḥr-ı rubūyyet:	(F.) Rubûbiyyet denizi. Herşeyi kaplayan ve idaresi altına almış olan Allah'ın rububiyeti. Cenab-ı Hakk'ın her zaman her yerde her mahluka, muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye ve tedbir etmesi ve mâlikiyyeti ve besleyiciliği keyfiyetinin mecâzî denizi.	(4) Yaʿnī, ol Allāhu Taʿālā'dur ki sizi berr-ı beşeriyyetde ve baḥr-ı rūḥānīde yā berr-ı ʿubūdiyyetde ve (5) baḥr-ı rubūyyetde seyr itdürür.	(SAYFA;672)
baḥr-ı rūḥānī:	(F.) Rûhânî deniz. Mecazen madde ile alâkalı olmayan, mânevi, ruh âlemine mensub olan makam âlemi.	(4) Yaʿnī, ol Allāhu Taʿālā'dur ki sizi berr-ı beşeriyyetde ve baḥr-ı rūḥānīde yā berr-ı ʿubūdiyyetde ve (5) baḥr-ı rubūyyetde seyr itdürür.[337b] Yaʿnī, biz geçdük ol ḳalb-ile sırruñ Benī (6) İsrā'īl'ni, ikisinüñ ṣıfātları-y-ıla ol ʿālem-i melekūt baḥrinden bu ʿālem-i milk şehvātlarından (7) kesildükden ṣoñra sülūk itdürdük ol baḥr-ı rūḥānīde ki melekūtiyyedür.[352b]	(SAYFA;672) (SAYFA;703) (SAYFA;334)
baḥr-ı şuhūd:	(F.) Şuhûd denizi, şuhûd âlemi. Bahr-ı şuhûd görünen âlem demektir. Tasavvufta zat-ı Mutlak'ın	(12) Bular baḥr-ı şuhūdda ġarḳ oluṕdururlardı vücūdları ṣıfātından ġāyiblerdi.	(SAYFA;303)

	parçalanma ve bölünme kabul eden cisimlerin şekilleri ile hariçte zuhurudur. Onun için bu âleme "âlem-i kevn ü fesad" derler. Çünkü, cisimlerin şekilleri bir yandan oluşum halinde, diğer yandan da bozulma durumundadır. Bu âleme, şu isimler de verilir : Âlem-i mülk, âlem-i nasut, âlem-i hiss, âlem-i anasır, âlem-i eflak ü encam, âlem-i mevalid.		
baḫş:	(F.) f. Bağış. Verme. İhsan.	(4) Tā ki didi ʿĀyişe ḥaḳḳında rḍ (raḍıya'l-lāhu ʿanh) "sāyir nisā üzere faẓlı olmaġ-ıla dīnüñüzüñ üç baḫşde iki baḫşın (5) bundan aluñ".[47a]	(SAYFA;92) (SAYFA;92)
bār:	her bÀr: her defa. (f., Devellioğlu, s. 87) bÀr: def'a, kerre (f.) Metindeki manası her defa anlamında olmalıdır. bar//bÀr: kir, pas. ör: Dilde bar (بار) olsa ayva çekirdeği lûabı ve söğüt ağacı ve karı ısladalar… T.T. Sözlüğü, C.I, s. 400. (bār: f. Yük. Zahmet. Eziyet. Sıkıntı. * Def'a. Kerre. * Yemiş, meyve. * Sebeb-i masraf ve ıztırab olan şey. Kale	(13) İşāret bunda budur kim bedürüstī, insānuñ ġāyet żaʿfından ve ḥayvānuñ ḳorḳaḳ-(14)lıġından ve Şeyṭānuñ vesveselerinden ḥāṣıl olur bu ḫavf-ı beşeriyyet ġālibā girćek (15) ṭālibler üzerine ibtidāʾi ṭalebinde her bār ki diler vaṭanlarından sefer ḳılalar ve ḳarda-(16)şlardan mufāraḳat ḳılalar ṭaleb idici oluban ol fāyideleri ki Resūl buyurdı, ʿaleyhi's-selām; (17) HS.[73b] (15) Yaʿnī, ol maḥabbet odınuñ yalıñı şöyle ki cennetüñ dükeli naʿīmlerini anlara od ḳıldı, her bār (16) ki yalıñlana ol ḳoġları-y-ıla	(SAYFA;145) (SAYFA;428) (SAYFA;526) (SAYFA;136) (SAYFA;428) (SAYFA;605) (SAYFA;548) (SAYFA;300) (SAYFA;272) (SAYFA;473) (SAYFA;267) (SAYFA;526) (SAYFA;136) (SAYFA;730)

	duvarı. * İzin.) (ḳoġ: Kov. Kıvılcım, şerare.) Ayrıca metinde geçen bār kelimesi "var" manadına da gelmektedir. Her bār ki; her var ki anlamında yer almaktadır.	vuṣlat rāḥatın göyindürür bularuñ arasında ve bu fürḳat (17) ḳarġası arada fürḳat-ile nidā ḳılur.[215a] Yaʿnī, ćün rūḥ ḳalb-ile cemʿ oldı ḳalb ol nefse ḥāmile oldı, (6) ṣıfātları-y-ıla şöyle ki ḥaml-ı ḫafīf oldı ibtidāda bunuñ-ıla ki ol ṣıfāt-ı beşeriyyet (7) eṣerlerinden ḳalbde bār ednā eṣercük ẓāhir oldı.[264a] Yaʿnī, her bār ki bular ol emvāl u evlād fitnelerine ḳıġrılalar, rücuʿ iderler.[69a]	
berṣiṣā:	(A.) İsrailiyatta yer aldığına göre İsrailoğulları zamanında zahid ve abid bir zattı. Daha sonra şeytanın vesvesesine uyarak uyarak hak yoldan sapmıştır.	Nite ki belʿām u berṣīṣā oldı.[351a]	(SAYFA;700)
bāri:	(F.) f. Hususu ile. Hele. Hiç olmazsa. Hiç olmazsa, hiç değilse, o hâlde, öyleyse. Keşke.	Eger ol miyesser olmazsa bāri ṣülüṣi ola (13) ki yılda dört aydur.[298b] Yaʿnī, ćün Allāh'ı (17) ẕikr itmege müstaḥıḳ olmadıñuz bāri anuñ niʿmetlerin ögüñ ki üzerüñüze ʿaṭā ḳılmışdur, tā (18) ol ẕikr itmeklik sizüñ felāḥuñuza sebeb ola.[230a] Zīre aña (14) lābuddur ki baʿżı eyyām-ı ʿömrini gendünüñ ve ehl-i ʿiyālinüñ esbāb-ı maʿīşetine ṣarf (15) ide, bāri aña ṣülüṣānin ṣarf ider.[298b]	(SAYFA;595) (SAYFA;458) (SAYFA;595)
barmaġ:	Parmak. *Allah Taʿālā'nın bizim gibi parmağı yoktur elbette, buradaki parmak ifadesi mecazen	Ve daḫı didi ki "Hīć bir ḳalb (7) yoḳdur, illā Ḥaḳ Taʿālā'nuñ barmaḳlarınuñ iki barmaġı arasındadur; dilerse ḳāyim ṭutar, dilerse (8) meyl itdürür.[17b]	(SAYFA;33) (SAYFA;526) (SAYFA;339) (SAYFA;496) (SAYFA;496) (SAYFA;412)

	kullanılmıştır. Bizim anlayabilmemiz için anlayabileceğimiz kelimeler kullanılmıştır. *Lutf parmağı ise lütuf kudretidir. * Kudret parmağı, kudretinde olması. Muktedir olmak. ** Parmak. Parmak mesafesi kadar yakın. Çok az mesafe.	Zīre yaradılmaġı andandur daḫı andan ötrü ki ol ḳalb (3) maḫṣūṣ oldı Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳudreti barmaḳlarınuñ iki barmaġı arasında.[264a] Yaʿnī, "Ben size dimezin ki ben firişteyem, egerçi firişte maḳām-(12)larından yuḳaru geçdüm, şol vaḳt ki Cebraʾīl'e didüm ilerü gel, didi ki eger bir barmaḳ ḳadarı (13) ilerü varursam göynürem".[170b]	(SAYFA;495)
barmaḳ:	Parmak. ** Parmak. Parmak mesafesi kadar yakın. Çok az mesafe. *Allah Taʿālā'nın bizim gibi parmağı yoktur elbette, buradaki parmak ifadesi mecazen kullanılmıştır. Bizim anlayabilmemiz için anlayabileceğimiz kelimeler kullanılmıştır. *Lutf parmağı ise lütuf kudretidir. * Kudret parmağı, kudretinde olması. Muktedir olmak.	Yaʿnī, "Ben size dimezin ki ben firişteyem, egerçi firişte maḳām-(12)larından yuḳaru geçdüm, şol vaḳt ki Cebraʾīl'e didüm ilerü gel, didi ki eger bir barmaḳ ḳadarı (13) ilerü varursam göynürem".[170b] Zīre ol aṣābiʿ-i raḥmāndan (19) iki barmaḳ arasındadur; buyurmaz, illā ḳavl-ı Ḥaḳḳ-ıla buyurur.[100a]	(SAYFA;339) (SAYFA;198) (SAYFA;495) (SAYFA;416) (SAYFA;205) (SAYFA;17) (SAYFA;495) (SAYFA;205) (SAYFA;33) (SAYFA;526)
bārr:	(A.) (C.: Berere) İyilik ve ihsan edici, muhsin. * En büyük ihsan ve iyilik edici şüphesiz ki Allah Taʿālā'dır.	İşāret bu āyet taḥḳīḳında budur kim (3) "Siz ol bārruñ kim Ḥaḳ Taʿālā'dur; birrine ve iḥsānına ulaşmazsız, tā ol sevdügüñüz (4) nesne ki nefsüñüzdür, anuñ yolına infāḳ itmeyince".	(SAYFA;1)
basṭ:	(A.) Genişlemek, açmak, yaymak. * Tas: Allahın cemâl tecellisiyle kalbin sükûn ve huzur içinde ferahlaması.	(2) Yaʿnī, göñül ḳorḳuya vāḳiʿ olmaḳ Allāhu Taʿālā ẕikrin işidicek ol nūruñ ḫāṣıyyetinden-(3)dür ki ḳalb içinde basṭ olunmışdur.	(SAYFA;534)

başa iltmek:	Sona erdirmek, ikmal etmek.	Yaʿnī, dīn muḥkem dīndür sen buña rıfḳ-ıla girgil ki başa (4) iltesin ʿāciz ḳalmayasın.	(SAYFA;165)
başarmaġ:	başarmaġ//başarmaḳ : Bir işi istenilen biçimde bitirmek, muvaffak olmak.	Gāh rūḥānī ġıḏāsın aluṗ (7) ẕikre meşġūl oldı; anuñ-ıla āḫiretin maʿmūr ḳıldı; gāh ġıḏā-ı cismānīsin aluṗ (8) ṭaʿām yidi, meṣāliḥ-ı dünyāsın başarmaġ-içün ki anuñ-ıla rūḥāniyyesine ḳuvvet bula.	(SAYFA;2)
başaruñ:	Başaruñ; başların. Akılların. Zira, nite ki Allah Taʿālā'nın gayb hazinesinde saadet ehli için gizli lütufları vardır. Şunlardan ki gözlerin görmediği, kulakların işitmediği ve akıllara gelmeyen. başaruñ ḫāṭırına düşdügi yoḳ; akıllara gelmeyen.	Zīre, nite ki Allāhu Taʿālā'nuñ ġaybı ḫazīnesinde ehl-i (2) saʿādet-içün gizlü elṭāfları var şolardan ki gözler görüki yoḳ, ḳulaḳlar işitdügi (3) yoḳ ve başaruñ ḫāṭırına düşdügi yoḳ.[259a]	(SAYFA;516)
baş:	Baş, kafa, ser.	Beyānı budur ki Allāhu Taʿālā çün diledi ki senüñ şaḫṣuñı yarada nuṭfe-(11)den raḥmde ḳonılmışdur rūḥuñı ʿāmil dikdi ḫalīfe ḳılmaġ-ıla, tā ol eyyām-ı ḥalde nuṭfede (12) mutaṣarrıf ola ol nuṭfeyi ʿālem-ı ṣaġīr ḳıla ki münāsib ola ʿālem-i kebīre bedenī bu yir meṣābe-(13)sinde ola, başı gök meṣābesinde ola ve ḳalbi ʿarş meṣābesinde ola ve sırrı kürsi (14) meṣābesinde ola.[226b] Nite ki Muḥammed (ʿaleyhi's-selām) duʿā ḳıldı başı yarıluṗ dişi (7) şınuṗ yüzi ḳana bulaşduġı vaḳt didi; " İy çalabum, benüm bu	(SAYFA;451) (SAYFA;239) (SAYFA;4) (SAYFA;244) (SAYFA;21) (SAYFA;510) (SAYFA;510) (SAYFA;510)

		ḳavmüma sen hidāyet vir ki bular (8) bilmezlig-ile bu işi ḳılurlar ”.[120b]	
başla-:	Başlaġıl; başla! başla-: Bir işe girişmek, harekete geçmek. (emvāl-i hevāzin: Hevāzin'in malları.) (hevāzin:Hevâzin kabilesi, Yahûdi kabilelerinde Hevâzin kabilesi)	(19) … Yaʿnī, evvel selāmı sen başlaġıl, egerçi selām gelen kişi üzeredür.[172a] Nite ki Şeyṭān Enṣār'dan baʿżı ḳavmüñ nefslerin kerāhete vāḳiʿ ḳıldı (5) Ḥüneyn güninde ki Allāhu Taʿālā emvāl-i hevāzini resūline ġanīmet ḳıldı, başladı Resūl ʿalm (6) Ḳureyş'den bir kişiye yüz deve virdi; her kişiye Ḳureyş'den eyle ḳısmet ḳıldı.[104b]	(SAYFA;342) (SAYFA;207)
başladı:	Bir işe başlamak, bir harekete başlamak.	ṕes, girü istidrāc olundı az az ol ʿālem-i ʿılvīden girü ʿālem-i süflīye indi (10) ḥaḳīrlerden oldı ʿazīz olduḳdan şoñra çün ol ḥaḳāret-ile ve civār-ı ḥaḳdan sürülmeg-ile (11) mübtelā oldı; zārılıġ-ıla başladı rāḥatlıḳdan ümīẕ kesdi ol ıraḳlıġa rāżı oluṕ diri (12) ḳaluṕ ölmemege ḳāniʿ oldı.	(SAYFA;422)
başla:	Başa geçmek, öne düşmek. Başlamak.	Resūl ʿaleyhi's-selām başladı ḳatırını yıldururdı (3) kāfirlerdin yaña.	(SAYFA;553)
başla-:	Aklını vermek, kulak vermek, dinlemek.	İşāret bu iki āyetde budur ki bedürüstī, mükāfātı şol kimsenüñ (5) ki Allāhu Taʿālā kelāmına yā ḥadīṣ-(i) Resūl'e ʿaleyhi's-selām, yā ḥaḳīḳat ehlinüñ kelimātlarına inkār-ıla (6) ḳulaḳ ṭuta, daḫı başlaya aña ṭaʿn ide gerekdür.	(SAYFA;325)
başlu başına:	Yalnız kendisine, yalnızca kendince.	Zīre her (12) başlu başına gendü nefsinde Ādem'dür.	(SAYFA;244)
baş:	Kafa. başuñuzı ṣıġañ; Başınızı mesh edin. (ṣıġamak; Sıvamak, okşamak, mesh	[111b] (1) Yaʿnī, başuñuzı ṣıġañ, nefsüñüzi Allāhu Taʿālā yolına beẕl eyleñ.	(SAYFA;221)

	etmek.)		
baṭālet:	(A.) betālet//batālet: Avarelik. İşsizlik. * Boş şeyler söylemek. (baṭṭāl: (A.) Boş. Hükümsüz. * Bâtıl. Mensuh ve mefsuh. * Faydasız.)	(5) Yaʿnī̇, eger siz nefsüñüz-le muṣālaḥañuz üzere anlaruñ ıṭṭlāʿların terk itdürmeseñüz (6) yā baʿżı aḥvāluñuz üzerine ve ol ehl-i baṭṭāllaruñ dōstlarından iḥtirāz itmeseñüz (7) ve anlaruñ murāfaḳatlarını ve muvāfaḳatlarını dōst ṭutası olursanuz ol ṭāliblerüñ ḳalbleri (8) yirinde fitne vāḳiʿ olur ki anlar cihād-ı nefsden süst olurlar, ol baṭālet ehli-y-ile (9) ki size ve ġayruñuza inkārları vardur dōst olduġuñuz size muvāfaḳat ve muvāfaḳat (10) idenlerüñ dōstluġın terk itdügüñüzde ulu fesād vardur.	(SAYFA;557)
baṭālet:	(A.) betālet//batālet: Avarelik. İşsizlik. * Boş şeyler söylemek. (baṭṭāl: (A.) Boş. Hükümsüz. * Bâtıl. Mensuh ve mefsuh. * Faydasız.)* Batıl ve mensuh işlerle uğraşan.	Bu ġaflet ü baṭālet (13) ehli ṣanmasunlar ki bular ölülerdür yā nefsleri öldürülmişlerdür.	(SAYFA;46)
baḳar:	(A.) (C.: Bukur-Bikar) Öküz. Dana. Sığır.(Bakr, yarmak demek olduğundan, bu hayvan dahi toprağı sürüp yarmak için kullanılması itibariyle bu isim verilmiştir.) (ibl: (A.) (İbil) Dişi deve. * Deve sürüsü.)	Bundan (13) daḫı irkek dişi diledi bu baḳar u ibl daḫı ḥamūliyyetde bir cinsdür.[199a] Nite ki ibl ü baḳar bir cins-(8)dür, ḥamūliyyetde .[199a] ṕes, bu ibl-ile baḳar daḫı işāretdür, (14) ol ṣıfāt-ı ḥayvāniyyeye; ol daḫı dörtdür, ikisi andan irkek mertebesindedür, olar ṣıfat-ı ẓulūmiyyet (15) ve ṣıfat-ı cehūliyyetdür ve ikisi daḫı andan dişi meṣābesindedür ki ol ḥamūliyyetdür daḫı istilām (16) ve istiʿmāldür .[199a]	(SAYFA;396) (SAYFA;396) (SAYFA;396) (SAYFA;396)

baḳ-:	Bakmak, görmek. Bakışı bir şey üzerine çevirmek. Bir şeyin yüzü bir yöne doğru olmak. İzlemek. Muamelede bulunmak.	Nefs-i ʿucbe varuṕ ol nefsine naẓar-ı ʿucb-ile baḳar, gendüden ġayrına (2) naẓar-ı ḥaḳāret-ile baḳar.[360a] Zīre baḳar bu maḫlūḳāt ʿaynasında müşāhede ḳılur, şol ṣıfatları ki gendüye (14) maḫṣūṣdur, ġayr-ı maḫlūḳ anı müşāhede ḳılmaz.[178a] Yaʿnī, bulmazlar illā şol zaḥmet-ile güç yitdügi ḳadar virürler, mutāfıḳlar anlara ve anlaruñ (6) ʿamellerine ve ṣadaḳalarına naẓar-ı ḥaḳāret-ile baḳarlar.[312b]	(SAYFA;718) (SAYFA;718) (SAYFA;354) (SAYFA;623) (SAYFA;528) (SAYFA;623) (SAYFA;40) (SAYFA;728) (SAYFA;496) (SAYFA;273) (SAYFA;455) (SAYFA;238) (SAYFA;474) (SAYFA;152)
Baḳara:	(A.) Kelime anlamı olarak inek, dişi sığır anlamına gelmektedir. Kur'an-ı Kerim'in 2. Sûresi olup Medine-i Münevvere'de nâzil olmuştur.	(14) Bunuñ beyānı Baḳara'da geçdi , bular uşbu niʿmeti daḫı nefsleri üzerine fesāda virdiler, sözleri (15) tebdil itmeg-ile.	(SAYFA;503)
bāṭıl:	(A.) Hakikatsız, hurafe. Hak ve doğru olmayan. Şartlarını yapmamakla kabul olmayan ibadet ve muâmele. * Hak olmayan. Allah'tan gayrı her şey. ** Arapça, hakikat olmayan şey mânâsına gelir. Yani esassız, boş şey demektir. Tasavvuf ıstılahında Hak'dan gayrı, adem olan mâsivâ demektir. Sûfîler bâtılı inkâr etmezler. Yani batıl vakıa olarak daima vardır	Yaʿnī, (8) ol istiʿdādı fesāda virmek ʿaẕābı ki anı bāṭıl ḳılduñuz ḥaḳdan ġayrın ṭaleb ḳılmaġ-ıla.[374b] (10) Yaʿnī, " İy bizüm rabbumuz, sen buları bāṭıl üzere yaratmaduñ, belki ḫalḳ üzere Ḥaḳḳ'ı iẓhār itmeg-içün ve (11) daḫı ḫalḳ Ḥaḳḳ'a ulaşmaġa vesīle olmaġ-ıçun ".[30b] (4) … Anlar size bāṭıl yalan nesneler-ile ʿözr idiserler.[316b] Zīre Ḥaḳ Taʿālā anları (7) kör ḳılmışdur ki ḥaḳḳı göremezler bular ol āyātlar ṭāhir olmaḳdan arturmadılar, illā bāṭılda (8) mümtedd oluṕ Ḥaḳ üzere inkār arturdılar.[159a]	(SAYFA;747) (SAYFA;59) (SAYFA;631) (SAYFA;316) (SAYFA;73) (SAYFA;353) (SAYFA;353) (SAYFA;379) (SAYFA;515) (SAYFA;106) (SAYFA;478) (SAYFA;107) (SAYFA;436) (SAYFA;436) (SAYFA;564) (SAYFA;413) (SAYFA;73) (SAYFA;353) (SAYFA;353) (SAYFA;379) (SAYFA;515) (SAYFA;428)

	ve olagelmiştir, şeklinde kabul etmişlerdir. Bu sebeple yok sayılmaz, varlığı olan fakat değerlendirmeye tabi tutulduğunda olumsuz görülen bir şeydir. Sufilerden bazıları Allah'ın Hadi (hidayete erdiren), bazıları da Mudili (sapıttıran) isminin mazharı olurlar. "Eşya zıddıyla bilinir, ortaya çıkar" kuralınca, batıl, Hakk'ı bilmeye vesile olarak kabul edilir. Ebû Medyen Mağribî : "Bâtılı inkar etme, zira o bâtıl, Hakk'ın zuhuratından ba'zısıdır." der. Ve bu sözle Hakk'ın bâtılla daha kolay bilineceğine işaret eder. Hakk'ın gayrisinin, gerçekte vücûdu yoktur. Vücûd, ancak Hakk'a mahsus olmak itibariyle bâtıl hükmünü almıştır. Muhyiddin Arabî, "bâtıl, ademdir" der. “Aks-i mir'ât-ı hakikattir nukuş-ı kâinat. Hûb-ı zişti bir görür dide-i hakbînimiz”	[037b] (1) ʿāṣīˉ oldı, ol kimse nesebini dīˉnde bāṭıl ḳıldı. [177b] (1) bāṭıl ʿamelleri-y-ile ol istiʿdād-ı ḫılḳīˉlerini riyā-y-ıla bāṭıl ḳıldılar. [177b] (1) bāṭıl ʿamelleri-y-ile ol istiʿdād-ı ḫılḳīˉlerini riyā-y-ıla bāṭıl ḳıldılar. [190b] (1) Ammā olar ki ḥaḳ müʾminlerdür, anlaruñ ol bāṭıl düzme sözlerine ḳulaḳ ṭutmazlar, anlaruñ (2) ḳavline maġrūr olmazlar, anlaruñ ʿadāvetlerinden ne irişürse Allāh yolında ḳayurmazlar. [258b] (1) fiʿli-y-le ki istiʿdādlarını bāṭıl ḳıluṕ vaḥdete rücūʿ itmediler ”.	(SAYFA;576) (SAYFA;264) (SAYFA;518) (SAYFA;268) (SAYFA;280) (SAYFA;542) (SAYFA;631) (SAYFA;352) (SAYFA;633) (SAYFA;724) (SAYFA;36) (SAYFA;700) (SAYFA;700) (SAYFA;720) (SAYFA;448) (SAYFA;708) (SAYFA;53) (SAYFA;467) (SAYFA;351) (SAYFA;16) (SAYFA;486) (SAYFA;124) (SAYFA;475) (SAYFA;244) (SAYFA;529) (SAYFA;724) (SAYFA;684) (SAYFA;259) (SAYFA;259) (SAYFA;467) (SAYFA;477) (SAYFA;724) (SAYFA;724) (SAYFA;308) (SAYFA;438) (SAYFA;195) (SAYFA;448) (SAYFA;33) (SAYFA;329) (SAYFA;598) (SAYFA;639) (SAYFA;378) (SAYFA;720) (SAYFA;738) (SAYFA;378)

	Eşref Paşa Yani: "Kâinatın nakışları, şekilleri hakikat aynasının yansımasıdır. Hakk'ı gören gözümüz, bu yüzden güzeli çirkini bir görür". Şair Lebîd de şöyle der: Allah'tan gayrı herşey bâtıldır Ve her nimet, şüphesiz zaildir.		(SAYFA;144) (SAYFA;537) (SAYFA;427) (SAYFA;678) (SAYFA;107) (SAYFA;198) (SAYFA;333) (SAYFA;667) (SAYFA;539) (SAYFA;417) (SAYFA;698) (SAYFA;351) (SAYFA;11) (SAYFA;179) (SAYFA;353) (SAYFA;113) (SAYFA;459) (SAYFA;742) (SAYFA;521) (SAYFA;701) (SAYFA;33) (SAYFA;489) (SAYFA;464) (SAYFA;583) (SAYFA;116) (SAYFA;583) (SAYFA;752) (SAYFA;385) (SAYFA;316) (SAYFA;135) (SAYFA;409) (SAYFA;379) (SAYFA;475) (SAYFA;637) (SAYFA;171) (SAYFA;720) (SAYFA;700) (SAYFA;25) (SAYFA;483) (SAYFA;205) (SAYFA;724) (SAYFA;360) (SAYFA;659) (SAYFA;11) (SAYFA;669)

			(SAYFA;529) (SAYFA;724) (SAYFA;325) (SAYFA;467) (SAYFA;724) (SAYFA;724) (SAYFA;523) (SAYFA;107) (SAYFA;107) (SAYFA;275) (SAYFA;136) (SAYFA;439) (SAYFA;267) (SAYFA;249) (SAYFA;615) (SAYFA;14) (SAYFA;353) (SAYFA;378) (SAYFA;475) (SAYFA;106) (SAYFA;478) (SAYFA;107) (SAYFA;436) (SAYFA;436) (SAYFA;564) (SAYFA;413)
bāṭın:	(A.) İç, dâhilî. Gizli. İçyüz. Sır, esrar. Künh ve zâtı itibarı ile gizli. bāṭın: (A.) İç, öz, gizli gibi anlamları vardır. Dış anlamına gelen zahir kelimesinin zıddıdır. el-Bâtın, Allah'ın güzel isimlerinden biridir. Alemin tümü Hak'tır. Zuhuru da âlemden ibarettir. Allah, bu âleme göre zâtı itibariyle el-Bâtın'dır. Kur'an-ın, zahirî ve batınî	Belki cāyizdür, rızḳ dimek (15) her nesneye ki anuñ-ıla intifāʿ olınur; ẓāhir rızḳ niʿmetlerdür, bāṭın rızḳ keremdür ki (16) göñüli yumşaḳ, ḳılur ṭarīḳ-ı burhān-ıla.[198b] Her kimse ki Ḥaḳ Taʿālā'yı ṭaleb ḳılsa bular anı her nesne-y-ile her (7) nesne içinde her nesnenüñ evveli ol ve her nesnenüñ āḫiri ol; her nesnede ẓāhir ol, her nesnede bāṭın ol, buña işāret idüp buyurdı ki AK.[83a] (11)Yaʿnī, siz hīç nesne degülsiz, tā aḥkām-ı Tevrāt'ı ve aḥḳām-ı İncīl ṭoġru iḳāmet itmeyince ẓāhirinde (12) ve	(SAYFA;395) (SAYFA;164) (SAYFA;270) (SAYFA;382) (SAYFA;382) (SAYFA;293) (SAYFA;409) (SAYFA;164) (SAYFA;373) (SAYFA;211) (SAYFA;342) (SAYFA;59) (SAYFA;373) (SAYFA;330) (SAYFA;436) (SAYFA;436) (SAYFA;176) (SAYFA;61) (SAYFA;631)

	manasının olduğu hususunda ittifak vardır. Sadece batınını kabul edip, zahirini te'vîl edenlere batınî denir. Aynı şekilde islam'ın namaz, oruç gibi emirlerinin vaz'ında da bir takım hikmetler bulunduğunu kabul eden tasavvuf ehli, şeriatın içyüzünü bilme yolunda oldukları için kendilerini "bâtın ehli" sayarlar. Ancak, şeriatın içyüzü dediğimiz bu hususların, kitap okumakla değil, öz doğruluğu ve Allah'a teslim olma sonucu bilinebilir. Bu bakımdan bu bilgi, gizli bir bilgidir, ve bu bilgiyi bilenler de gizlidir. Bir de Bâtıniyye Mezhebi vardır ki, bunlara göre, Kur'ân hükümlerinin hepsi de, âlemin nizamını sağlamak içindir, olgun kişiler bu düzeni sağladığı içindir ki, bizler cennet ehliyiz, cennetteyiz, ibadet kaydından, bağından kurtulmuşuz, derler. Ancak sünnî tasavvuf okullarının tamamı, bu	bāṭında ve ẓāhirüñüzi ve bāṭınuñuzı aʿmāl-i ṣāliḥa birle ve aḥsen-i aḥvāl üzere tezyīn ḳılmayınca (13) ki andan ẓāhire ve bāṭına işāret var, imdi bu nesneleri ḳılmaḳ mümkin degül; illā iki muḳaddime (14) ve dört netāyic-ile.[136a] (1) İşāret bunda budur kim bedürüstī, Allāhu Taʿālā nite ki bu insānı yaratdı ẓāhirā beden-i cismānī (2) ve bāṭınā ḳalb-ı rūḥānī. [192a] (1) İşāret bunda budur kim bedürüstī, Allāhu Taʿālā nite ki bu insānı yaratdı ẓāhirā beden-i cismānī (2) ve bāṭınā ḳalb-ı rūḥānī. [192a] (1) Ancılayın bu göñül Ḳaʿbesin daḫı ḫāṣları-çun ḳirām ḳılıvirdi bāṭında, tā aña ilticā ḳılalar (2) devām-ı ẕikr ṭarīḳından bi’l-külliye ḫavāṭır-ı nefy itmeg-ile ve Ḥaḳḳ’uñ rubūbiyyetin iṣbāt ḳılmaġ-ıla (3) daḫı vaḥdāniyyetin. [147b] (1) ẓāhirde bedenleri müttefiḳ, bāṭında ḳalbleri muḫtelif ve dīnleri eşkāre bir dīn. [205b]	(SAYFA;631) (SAYFA;727) (SAYFA;28) (SAYFA;102) (SAYFA;318) (SAYFA;414) (SAYFA;177) (SAYFA;270) (SAYFA;727) (SAYFA;382) (SAYFA;382) (SAYFA;267) (SAYFA;172) (SAYFA;284) (SAYFA;103) (SAYFA;494) (SAYFA;330) (SAYFA;284) (SAYFA;270) (SAYFA;727) (SAYFA;185) (SAYFA;257) (SAYFA;9) (SAYFA;114) (SAYFA;535) (SAYFA;293) (SAYFA;409) (SAYFA;185) (SAYFA;71) (SAYFA;531) (SAYFA;52) (SAYFA;76) (SAYFA;96) (SAYFA;74) (SAYFA;68) (SAYFA;430) (SAYFA;430) (SAYFA;394) (SAYFA;323) (SAYFA;296) (SAYFA;664) (SAYFA;430) (SAYFA;323) (SAYFA;686) (SAYFA;333)

	görüşleri şiddetle reddederler, hatta müslüman saymazlar. Onlara göre, bunlar bâtın ile bâtılı birbirine karıştıran sümüklü tasavvuf erbabıdır ve reddedilmiştir. baṭn: (A.) Arapça, karın, iç vs. gibi manaları ihtiva eder. Zahr, Kur'ân'ın lafzı, batn ise te'vilidir. Yine, kıssa şeklen zahr iken, ondan alınacak nasihata batn denmiştir. Kur'an'ın tilavetine zahr, okunan âyet üzerinde düşünmeye batn denir. Yine, iman edilmesi vacip olan münezzel kitap Kur'an zahr iken, onunla amel etmek, batn olarak değerlendirilmiştir. Bu kelime diğer ilimlerin ıstılahında, nesepte derecelik ifâde eden, soy, evlât, torun, torunun torunu gibi mânâlar için de kullanılır, insanın karnına, Arapça'da batn denmiştir.		(SAYFA;9) (SAYFA;461) (SAYFA;131) (SAYFA;686) (SAYFA;74) (SAYFA;74) (SAYFA;271) (SAYFA;261) (SAYFA;686) (SAYFA;531) (SAYFA;531) (SAYFA;73) (SAYFA;727) (SAYFA;5) (SAYFA;436) (SAYFA;505) (SAYFA;382) (SAYFA;356) (SAYFA;608) (SAYFA;102) (SAYFA;522) (SAYFA;414) (SAYFA;356) (SAYFA;73) (SAYFA;382) (SAYFA;436) (SAYFA;636) (SAYFA;134) (SAYFA;443) (SAYFA;196) (SAYFA;727) (SAYFA;637) (SAYFA;435) (SAYFA;435) (SAYFA;434) (SAYFA;521) (SAYFA;494) (SAYFA;434) (SAYFA;629) (SAYFA;341) (SAYFA;467) (SAYFA;444) (SAYFA;303) (SAYFA;751) (SAYFA;270)

bāṭınā:	bāṭınā//bāṭınen: (A.) İçinden olarak. Dâhilen, içyüzünde.	[192a] (1) İşāret bunda budur kim bedürüstī, Allāhu Taʿālā nite ki bu insānı yaratdı ẓāhirā beden-i cismānī (2) ve bāṭınā ḳalb-ı rūḥānī.	(SAYFA;382)
bāṭına:	ḥavāss-ı bāṭına: (F.) Kalbe bağlı beş duyğu: Hiss-i müşterek (hayâl kuvveti), müdrike (akıl), vehim (vâhime), hâfıza, mutasarrıfa (meydana getirici hayal kuvveti).	(10) Yaʿnī, ol ʿaḳd itdügüñüzüñ keffāreti ve daḫı anuñ ki ḳaṣd itdüñüz on mislini ṭaʿāmlandurmaḳdur (11) ki anlar biş ḥavāss-ı ẓāhiredür ve biş daḫı ḥavāssı bāṭınadur ki bular āfetler dāḫil olacaḳ ve fetevāt-(12)lar ziyāde olıcaḳ maḥalldür.	(SAYFA;284)
bāṭıniyye:	(A.) Meselenin dış, zahir yönünü tamamiyle görmezden gelerek derin ve iç manasına ehemmiyet vermek. *Ayrıca bāṭıniyye bāṭıl mezheplerden biri olup âyetlerin dış mânâlarından ziyâde bâtın, iç mânâlarına ehemmiyet verdikleri için Tanrı sıfatlarının bâzılarını şüpheli gösterirler; Hasan Sabbah'ın tarikati gibi. **bāṭıniyye: Kur'an-ı Kerim'deki âyetlerin ve hadis-i şeriflerin zâhir ve âşikâr mânalarından ayrılarak, usûlsüz ve yanlış te'viller ile âyet ve hadislerin gizli ve sırlı mânalarını bulmak iddiasında olan sapık bir tarikat ve buna	Yaʿnī, anlaruñ bu aḥvāllarını ʿulūm-ı ẓāhire ehli (6) bilmez, anı ol aṣḥāb-ı keşf olanlar bilür ki bāṭıniyyedür.	(SAYFA;637)

	bağlı olanlar.Esasen âyet ve hadislerin ince, derin ve küllî mânalarını tefsir ve te'vil ile keşfedip bulmak vardır. Fakat zâhir mânaları ve bunlardan çıkan kat'i hükümleri esas almak ve bunlara aykırı olmamak ve şeriattaki ve tefsir ilmindeki usûle uygun olmak gibi şartlara riâyet etmekle makbul olur.O.T.D. Sözlüğünde bu hususta şu malûmat verilmiştir: Bâtınîlere, muhtelif vesileler ile verilmiş olan isimler şunlardır : 1- Karamıta, 2- Saibiye, 3- İsmailiye, 4- Mübarekiye, 5- Bâbekiye.Bunlardan başka Bâtınîlere; hakikatın, yalnız Mâsum İmamın talimi ile öğrenilebileceği iddialarından dolayı Talimiye; dini mahremata riayet etmedikleri için İbahiye vs. isimleri de verilmiştir. Tohumu İbni Sebe tarafından atılmış olup Abbasilerden Mutasım zamanında yaşıyan Ehvaz'lı		

	Meymun tarafından filizlendirilen Bâtıniye mezhebine en evvel, takiyyeyi terk ile alenen davet eden Muhammed Ali Berkaî'dir. (Hicri : 255)		
baḳır:	Bakır. *Mecazen bakır hükmünde olmak.	(1) itmeg-içün ol ana niyyetüñüz baḳırcuʾı eridükden ṣoñra ol himmet-ı ʿāliyeñüz taṣarrufı (2) odı-y-ıla ve daḫı ol Allāh varlıġı iksīrini anuñ üzerine bıraḳmaġ-ıla. [112a] Ve daḫı buncılayın ḳul (14) ḳaçan ki ṭabʿa ve hevāya muvāfıḳ ve şerʿa muḫālif ʿamel ḳılsa, ol şeḳāvet iksīri anuñ ol ṣıfāt-ı nūrāniyye (15) ve rūḥāniyyesi gümişlerin ṣıfāt-ı nefsānī ẓulmātlarınuñ baḳırına dönderür, ol ʿameli miḳdārı.[56a] (1) ve nefse muḫālif ʿamel ḳılsa Allāhu Taʿālā ol şeraʿ iksiri-y-le anuñ ṣıfāt-ı ẓulmānī ve nefsānīlerin baḳırların (2) ol ʿameli miḳdār gümiş idüp̀ ṣıfāt-ı nūrāniyye ve rūḥāniyye ḳılur ve ṣıfāt-ı rūḥāniyyenüñ baʿżın (3) altun ider vilāyet-ı nūrān-ı rabbānī-y-ile.[56a]	(SAYFA;222) (SAYFA;110) (SAYFA;110) (SAYFA;110) (SAYFA;110) (SAYFA;110) (SAYFA;110)
baḳış-:	İki veya daha çok kimse birbirine bakmak.	Yaʿnī, ḳaçan bir sūre inse aña inkār idüp̀ biribirine baḳışırlar, (13) ol inkār göñül ölüminüñ nişānıdur.[328a]	(SAYFA;654)
baḳıyye:	(A.) Geri kalan. Artık. Kalan. Artan.	(12) Andan ol küfrüñ baḳıyye netāyicinden ḫaber virüp̀ buyurdı ki AK (13) AK.[93b] Ve nūr (6) göñüller içinde ṣıfāt-ı melikiyyedür, aḫlāḳ-ı rūḥāniyye ve bāḳıyye birle,	(SAYFA;185) (SAYFA;312) (SAYFA;312) (SAYFA;138)

		ammā “ ceʿale ” lafẓı-y-la ẕikr (7) eyledi.[157a]	
bāḳī̇:	(A.) Ebedî, dâimî. Sonu gelmez. * Sonsuz. * Kalıcı. **Cenâb-ı Hakk’ın dâimî olması, ebedî, ezelî ve sonsuz olması. Cenâb-ı Hak. * Artan. Geri kalan. * Bundan başka.	(11) Yaʿnī̇, cemī̇ʿ varuñuzı aña görklü odıncı viresiz ḳarżı ḥasen oldur ki sizüñ ol mecāzī̇ (12) ve fānī̇ varuñuzı ala size ḥaḳī̇ḳat bāḳī̇ varlıḳ vire.[115a] (1) anı gendüden fānī̇ ḳılup gendü varlıġı-y-la bāḳī̇ ḳıla.[270a] (3) Zīre sizüñ vücūduñuz mecāzī̇ ve fānī̇dür ve Ḥaḳ Taʿālā vücūdı ḥaḳī̇ḳī̇ ve bāḳī̇dür.[5a] (1) anı gendüden fānī̇ ḳılup gendü varlıġı-y-la bāḳī̇ ḳıla.[270a] Nite ki Nūḥ’a vaḥy eyledük andan ṣoñra (11) bāḳī̇ peyġamberlere bu iḫtiṣāṣ-ı feżāyildendür küllisinüñ üzerine.[96b] Ḥaḳḳ’a ol ismi ʿalem gibidür ki anuñ ism-ı ẕātıdur girü ḳalan (7) bāḳī̇ adları ṣıfātlarınuñ adlarıdur.[260b]	(SAYFA;228) (SAYFA;538) (SAYFA;8) (SAYFA;538) (SAYFA;191) (SAYFA;519) (SAYFA;57) (SAYFA;107) (SAYFA;756) (SAYFA;251) (SAYFA;243) (SAYFA;148) (SAYFA;538) (SAYFA;561) (SAYFA;8) (SAYFA;173) (SAYFA;363) (SAYFA;723) (SAYFA;637) (SAYFA;503) (SAYFA;635) (SAYFA;173) (SAYFA;473) (SAYFA;155) (SAYFA;372) (SAYFA;332) (SAYFA;95) (SAYFA;259) (SAYFA;191) (SAYFA;519) (SAYFA;259) (SAYFA;318) (SAYFA;628) (SAYFA;693) (SAYFA;525) (SAYFA;564) (SAYFA;112) (SAYFA;586) (SAYFA;695) (SAYFA;545) (SAYFA;191) (SAYFA;160) (SAYFA;143)

			(SAYFA;665) (SAYFA;322) (SAYFA;690) (SAYFA;749) (SAYFA;597) (SAYFA;431) (SAYFA;228) (SAYFA;658) (SAYFA;456) (SAYFA;650) (SAYFA;642) (SAYFA;383) (SAYFA;674) (SAYFA;649) (SAYFA;755) (SAYFA;759) (SAYFA;147) (SAYFA;113) (SAYFA;597) (SAYFA;35) (SAYFA;359) (SAYFA;127) (SAYFA;720) (SAYFA;92) (SAYFA;647) (SAYFA;306) (SAYFA;752) (SAYFA;711) (SAYFA;580) (SAYFA;59) (SAYFA;58) (SAYFA;8) (SAYFA;127) (SAYFA;306) (SAYFA;580) (SAYFA;312) (SAYFA;201) (SAYFA;625) (SAYFA;329) (SAYFA;374) (SAYFA;162) (SAYFA;127) (SAYFA;685) (SAYFA;555) (SAYFA;302)

bāṭinen:	(A.) çinden olarak. Dâhilen, içyüzünde.	Hīç bir nesne yoḳdur ki anuñ vücūdı ḥaḳīḳī ola, illā Ḥaḳ Taʿālā (16) vücūdı ki ḳāyim ü dāyimdür evvelen ve āḫiren bāṭinen ve ẓāhirā her şeyʾe hālikdür, illā (17) anuñ ẕātı bāḳidür, aña fenā yoḳ, her şeyʾi helāḳ itmege vekīl oldur.	(SAYFA;201)
bāḳi:	(A.) Geriye kalan. Arta kalan. Devamı.	Daḫı bunuñ emṡāli (3) Ḳurʾān'da çoḳ ve bu āyetüñ bāḳisi daḫı ancılayın delālet ider.[80a] (1) Ol ẕemīme olur, ammā ḳalb anı āḫiret ṭalebinde istiʿmāl itdürür daḫı Ḥaḳ ḳatında derecāt-(2)lar-ıçun ve ʿulūm u ṭāʿāt taḥṣīl itmeg-içün, bunuñ-ıla maḥmūd olur, bāḳisin bundan ḳıyās ḳıl.[152a]	(SAYFA;158) (SAYFA;302) (SAYFA;127) (SAYFA;99) (SAYFA;302) (SAYFA;520) (SAYFA;731) (SAYFA;498)
bāḳiyāt:	(A.) Bakiler. Devam edenler. Geri kalanlar.	[379a] (1) ḳulūb ve'n-nüfūsı bāḳiyātdur , tā ebedā; illā " māṣāʾe rabbuke " , illā anı ki rabbuñ diler saʿīdlerden.	(SAYFA;756)
bāḳī:	(A.) Sonsuz olan. Dâimi olan.	(1) Bu fāniyi aza ṣayuṕ ol bāḳīyi ço̕ḳa ṣayarlar. [315a] ṕes, ol bāḳiyi iḫtiyār (3) ḳıldılar fānī üzere.[315a]	(SAYFA;628) (SAYFA;628)
baḳiyye:	(A.) Geriye kalan. Artık. Artan.	" diyeler ol vücūddan baḳiyye ḳalduġı-çun; ammā Muḥammed ʿaleyhi's-selām[108a] Bular olardur kim evṣāf-ı vücūddan bularda baḳiyye (2) ḳalmışdur, ol ṭaleb baḥrinden ki maḥabbet-i Ḫıżr anı ḥaḳ itmişdür.[306a]	(SAYFA;214) (SAYFA;610)
baḳma:	baḳma//baḳmak: Görme. Yönünü çevirip bakma. Mecazen bakmak; muamelede bulunma. Dikkate almak.	Siz Allāhu Taʿālā'ya tevekkül ḳıluñ (9) ki sizde īmān ḳuvveti var, eger īmānı ḥaḳīḳī ḥāṣıl ḳılduñuzsa anlar aġyāra ḳuru (10) ṣanuñuz-ıla baḳdılar nūr-ı īmān-ıla baḳmadılar "olardan bize	(SAYFA;238) (SAYFA;238) (SAYFA;168) (SAYFA;692) (SAYFA;523) (SAYFA;692) (SAYFA;486)

	baḳmañ: (SAYFA;238) baḳmaḳdan: (SAYFA;168) baḳmaḳdur: (SAYFA;692) baḳmaya: (SAYFA;523) baḳmayasın: (SAYFA;692)	vāḳıʿa irişe” diyü vehm itdiler (11) içlerine ḳorḳu leşkeri hücūm itdi emr-i Ḥaḳḳ’ı terk itmege muşırr oldılar, eger anlar aġyāra (12) maʿrifet gözi-y-ile naẓar ḳılsalar ol ḫıẕlān ehlinden anlara dehşet vāḳiʿ olmazdı.	
baṭn:	(A.) İç, karın, insanın içi. Mide. * Soy, nesil. ** Karından doğum, doğma.	Evvel baṭnda bular oldı, andan ikinci (14) baṭnda Hābīl ṭoġdı ikiz Lebūḏā-yı ʿaḳl-ıla.	(SAYFA;240) (SAYFA;240)
baṭn:	(A.) Gizli. İçyüz. Sır, esrar. Künh ve zâtı itibarı ile gizli. (Zıddı: Câhir'dir)	İşāret ḳılur aña ki bu Ḳurʾān’uñ ẓāhiri var, aña ehl-i luġat muṭṭaliʿ olur; ve (5) daḫı baṭnı var aña muṭṭaliʿ olmaz, illā ol ehl-i ḳulūb ki Allāhu Taʿālā anlara ikrām ḳılmışdur (6) ʿilm-ı ledunnī-y-ile.[357b] (8) … Zīre Ḳurʾān’uñ ẓahri var, daḫı baṭnı var.[345b]	(SAYFA;713) (SAYFA;689)
baṭṭāl:	(A.) Boş. Hükümsüz. Avare, işsiz. Metrûk. Kullanılmaz olan. * Bâtıl. Mensuh ve mefsuh. * Faydasız.	ṕes, bu āyetde (14) işāret ol baṭṭāl ṣūfilere (ṣōfılara) ki turāhat ehlidür, anlaradur ki ricāllerüñ aḥvāllarına ṭalarlar (15) ve ḫaber virürler.[176b] Yaʿnī, anuñ (16) aṣḥābı var-iken ki hidāyete daʿvet ider, Allāh’dın yaña ol baṭṭallar anı daʿvet iderler (17) gendü ḍalāletlerine.[177b] (2) Yaʿnī, temettuʿ iderler ol nefsüñ ḥaẓları-y-ıla baṭṭālluġı ziyānkārlıġ-ıla.[298a]	(SAYFA;351) (SAYFA;353 (SAYFA;594) (SAYFA;121) (SAYFA;353) (SAYFA;353) (SAYFA;124) (SAYFA;125) (SAYFA;352) (SAYFA;352) (SAYFA;352) (SAYFA;557) (SAYFA;352) (SAYFA;594)
baḳuṕ:	Bakmak, dikkate almak. Bakıp. Görüp. Muamelede bulunmak.	Amā teslīm (14) meẕhebinde sehvdür, Ḥaḳ Taʿālā teraḥḥum idüṕ andan ʿafv ider ḥālinüñ żaʿfına baḳuṕ ol maḳālatı-y-la (15) ʿuḳūbet itmez. [143b]	(SAYFA;285) (SAYFA;496) (SAYFA;207) (SAYFA;296) (SAYFA;494) (SAYFA;576)

		ḉün (11) Mūsā ʿaleyhi's-selām maḳām-ı tevḥīdde ṣābitdi, ol vaḥdet naẓarı-y-la baḳuṕ külli nesneyi Allāhu Taʿālā (12) katından görürdi.[249a]	(SAYFA;328)
bāyiʿ:	(A.) Satan, satıcı. Mal satan. *Mecazen mal satıcı, satan.	Yaʿnī, (10) ol bāyiʿlerden birisi daḫı Allāhu Taʿālā'ya ḥamd idicilerdür ki anlara tevfīḳ virdi (11) ol ṭaleb niʿmetine ki anı ṭaleb iderler.	(SAYFA;644)
bazār:	(F.) f. Alış-veriş. Ahz ü itâ. * Mecazen alıp satma, kişinin yaptıkları ameller ile iyiliği ve güzelliği satın alması. * İyilik ve güzellikte kâr. *Pazar.	Ve daḫı ġayret ve ġıbṭā ḳılmaġ-ıla ol mürīdler (10) üzerine ki anlar şeyḫ u ḫat birle ulu olalar, sizüñ bazāruñuz kesad düşe.	(SAYFA;68)
bidāyet:	(A.) Başlangıç. İlk önce. Evvel ve ibtida. İlk olarak. * İlk olanlar. Bezm-i elestte ilk olanlar, ilk iman ehli olanlar.	Zīre ol īmān nūrınuñ şānındandur ki (4) göñül ḳorḳa ve nefs ṣıfātlarınuñ kudurātından ve ẓulümātından ṣāfī ola, ḳatılıġı yumşana (5) Allāh'ı ẕikr itmege müleyyin ola, Ḥaḳ Taʿālā'dın yaña şavḳı ġālib ola, bu didügümiz bidāyet (6) ehlinüñdür.[268a] Zīre lafẓ-ı ẕürriyet bu (18) bu muṣavverler üzerine vāḳiʿ olur ve nihāyetinüñ daḫı ancılayın girü bidāyeti ve nihāyeti var, (19) bidāyeti ḫabīn taṣvīr olmaḳdur raḥm iḉinde.[210b]	(SAYFA;534) (SAYFA;419) (SAYFA;419) (SAYFA;476)
bedāyiʿ-i ḳudret:	(F.) Kudretin yeni ve görülmedik şeyler ihdas etmesi. (bedāyiʿ: (A.) (Bedi'-Bedia. C.) Yeni ihdâs olunmuş, görülmedik şeyler. Bedi'alar. Eşi ve	İşāret bunda budur ki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḥikmet-ı ṣanʿatlarından ve bedāyiʿ-ı ḳudretinden-(6)dür ki düşmānı dōst sūretinde ẓāhir ider.	(SAYFA;476)

	benzeri olmayan güzel, mükemmel ve yeni şeyler.)		
bedel:	(A.) (C.: Bedelât) Karşılık. Bir şeyin yerine verilen ve yerini tutan şey. İvaz.	Aña (3) işāret ḳılur kim ḳıtāl yirinde düşmān-ıla müvācehe olındugı vaḳt uyumaḳ ve andan emīn (4) olmaḳ ḳorḳunuñ bedelidür, ḥāli ʿaksinedür, mekrdür, bu nesne emr-i tekvīnīdür ki " kün " dimeg-ile (5) olur; nite ki İbrāhīm'e AK didi, didiginleyin oldı.[270a]	(SAYFA;538) (SAYFA;209) (SAYFA;35) (SAYFA;554)
beden:	(A.) (C.: Ebdân) Gövde, vücut, ten.* Vücudun kol, bacak ve baş gibi ayrıca kısımlarından başka diğer merkezi kısmı. * Vücut, varlık.	(11) Aña işāret ḳılur kim bedürüstī, nefs bu ṭabʿi-y-ile incinür, bu beden cevārihler tekālif-ı (12) şerʿ-ile ʿamel itdüklerinden.[362a] Bedürüstī, ol nefs ü beden daḫı mūlim olurlar ol (4) şehvāt-ı dünyāviyye ve leẕẕāt-ı ḥayvāniyye ve murādāt-ı cismāniyye ṭaleb itmeg-ile.[76b] Nite ki Ādem ʿaleyhi's-selām (12) beden cihetinden ebu'l-beşerderden.[33a] (1) ẓāhirde bedenleri müttefiḳ, bāṭında ḳalbleri muḫtelif ve dīnleri eşkāre bir dīn. [205b] (7) Yaʿnī, çün gördüñüz uşbu erbābları ki temennī iderdüñüz ʿayān yöninden, bu ḥāletde ki (8) siz naẓar iderdüñüz ervāḥlaruñuza ḳādir degüldüñüz ve daḫı Allāhu Taʿālā yolında māluñuz-ıla (9) ve bedenüñüz-ile cihād idemezdüñüz.[15a]	(SAYFA;726) (SAYFA;151) (SAYFA;64) (SAYFA;409) (SAYFA;28) (SAYFA;227) (SAYFA;122) (SAYFA;294) (SAYFA;27) (SAYFA;64) (SAYFA;741) (SAYFA;469) (SAYFA;429) (SAYFA;728) (SAYFA;290) (SAYFA;113) (SAYFA;113) (SAYFA;74) (SAYFA;79) (SAYFA;725) (SAYFA;431) (SAYFA;280) (SAYFA;727) (SAYFA;726) (SAYFA;368) (SAYFA;651) (SAYFA;726) (SAYFA;477) (SAYFA;725) (SAYFA;739) (SAYFA;729) (SAYFA;740)

			(SAYFA;726) (SAYFA;727) (SAYFA;622) (SAYFA;451) (SAYFA;706) (SAYFA;727) (SAYFA;725) (SAYFA;606) (SAYFA;606) (SAYFA;607) (SAYFA;724) (SAYFA;616) (SAYFA;297) (SAYFA;205) (SAYFA;417) (SAYFA;382) (SAYFA;409) (SAYFA;435) (SAYFA;754) (SAYFA;238) (SAYFA;238) (SAYFA;289) (SAYFA;28)
beden-ı cevāriḥ:	(F.) Bedenin azaları; el, ayak gibi vücud azaları. (cevāriḥ: (A.) El, ayak gibi vücud azaları.)	ṕes, istidʿā ider nefs rūḥdan dir ki " Eger dilerseñ ben (13) saña īmān getürem, senüñ ḫulḳlaruñ-ıla ḫulḳlanam, beden-ı cevāriḥler-ile menʿ eylegil aḥkām-ı (14) şerʿi istiʿmāl itmekden ".	(SAYFA;726)
bedenī:	(A.) Bedene ait.	(4) Nite ki felsefīler ve ehl-i ibāḥat iʿtiḳādıdur ki dirler " Bedürüstī, bu ʿubūdiyyet aṣl-ı rubūbiyyeti (5) bilmekdür ve bāṭını cemʿ itmekdür ve aḫlāḳ-ı ḥamīde-y-ile bezemekdür, bu bedenī ʿamellere iʿtibār (6) yoḳdur ".	(SAYFA;727) (SAYFA;622) (SAYFA;451)
beden-i cismānī:	(F.) Cismî beden. Vücut.	[192a] (1) İşāret bunda budur kim bedürüstī, Allāhu Taʿālā nite ki bu insānı yaratdı ẓāhirā beden-i cismānī (2) ve bāṭınā ḳalb-ı rūḥānī.	(SAYFA;382)
bedīʿ:	(A.) (Bedia) Eşi, benzeri olmayan.	İşāret bu āyetde budur kim Allāhu Taʿālā müʾmin	(SAYFA;180) (SAYFA;598)

	Hayret verici güzellikte olan. * Benzeri olmayan şeyleri vücuda getiren. Kimseye benzemeyen. İcad edici olan. * Hâlık ve Hallak-ı Cihan olan.	ḳullarına ol sābıḳdan muḳaddes olan kāmil (9) niʿmetlerini ẕikr idüp̀ niyyet ḳılur ki andan biri buları ʿademden vücūda getürdi bedīʿ fiṭratı-y-la (10) ve biri daḫı hīç bir nesne yaratmadın bularuñ ervāḥların yaratdı.[91a] Şol vaḳtde ki (18) anda vaḳt yoḳ-ıdı, Allāhu Taʿālā var-ıdı anuñ-ıla bir mevcūd daḫı yoḳ-ıdı, andan (19) ol bedīʿ ḫılḳati-y-le yatardı.[300a	
Bedr:	(A.) (Bedir) Dolunay. Ayın en parlak olduğu hâli. * Mekke-i Mükerreme ile Medine-i Münevvere arasında bir yer ismi. * Metindeki manası Bedir savaşıdır. Bedir savaşını Müslümanların kazanmasını Allah'ın bir lütfu olarak sunulmasına atıf yapılmaktadır.	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā (3) size ol Bedr'i dünyāda nuṣret ḳıldı.	(SAYFA;19)
bedürüstī:	(F.) Doğrusu, doğrulukla. Hakikatte. Aslında. Dürüstlükle.	İşāret bunda budur kim bedürüstī ol Benī (18) İsrāʾīl ṣıfāt-ı ḳalbdür, anlar muʿaẕẕeblerdi göñül mışrında ṣıfātlarıyıla Allāhu Taʿālā anları (19) ḫalāṣ ḳıldı.[242a] Aña işāret ḳılur kim (12) bedürüstī, bu nefs cemīʿ-i aḥvālda göz ṭutıcıdur ḳalbe ve rūḥa ẓafer bulmaġ-ıçun, eger ẓafer (13) bulacaḳ olursa.[291a]	(SAYFA;482) (SAYFA;580) (SAYFA;593) (SAYFA;599) (SAYFA;544) (SAYFA;574) (SAYFA;599) (SAYFA;573) (SAYFA;554) (SAYFA;754) (SAYFA;559) (SAYFA;758) (SAYFA;546) (SAYFA;754) (SAYFA;757) (SAYFA;759)

			(SAYFA;547) (SAYFA;573) (SAYFA;592) (SAYFA;596) (SAYFA;744) (SAYFA;746) (SAYFA;593) (SAYFA;546) (SAYFA;557) (SAYFA;587) (SAYFA;585) (SAYFA;747) (SAYFA;755) (SAYFA;564) (SAYFA;756) (SAYFA;545) (SAYFA;743) (SAYFA;757) (SAYFA;361) (SAYFA;726) (SAYFA;48) (SAYFA;25) (SAYFA;182) (SAYFA;145) (SAYFA;728) (SAYFA;118) (SAYFA;348) (SAYFA;157) (SAYFA;162) (SAYFA;329) (SAYFA;401) (SAYFA;377) (SAYFA;61) (SAYFA;44) (SAYFA;346) (SAYFA;482) (SAYFA;51) (SAYFA;10) (SAYFA;727) (SAYFA;622) (SAYFA;274) (SAYFA;426) (SAYFA;57) (SAYFA;412) (SAYFA;245)

			(SAYFA;270) (SAYFA;657) (SAYFA;533) (SAYFA;522) (SAYFA;727) (SAYFA;326) (SAYFA;410) (SAYFA;3) (SAYFA;90) (SAYFA;239) (SAYFA;382) (SAYFA;495) (SAYFA;164) (SAYFA;206) (SAYFA;168) (SAYFA;204) (SAYFA;605) (SAYFA;525) (SAYFA;197) (SAYFA;510) (SAYFA;28) (SAYFA;612) (SAYFA;653) (SAYFA;273) (SAYFA;70) (SAYFA;704) (SAYFA;168) (SAYFA;172) (SAYFA;159) (SAYFA;152) (SAYFA;570) (SAYFA;637) (SAYFA;5) (SAYFA;514) (SAYFA;617) (SAYFA;516) (SAYFA;167) (SAYFA;166) (SAYFA;113) (SAYFA;261) (SAYFA;727) (SAYFA;632) (SAYFA;346) (SAYFA;624) (SAYFA;165)

			(SAYFA;700) (SAYFA;52) (SAYFA;199) (SAYFA;245) (SAYFA;738) (SAYFA;102) (SAYFA;677) (SAYFA;417) (SAYFA;172) (SAYFA;72) (SAYFA;607) (SAYFA;194) (SAYFA;127) (SAYFA;168) (SAYFA;719) (SAYFA;224) (SAYFA;509) (SAYFA;277) (SAYFA;718) (SAYFA;234) (SAYFA;699) (SAYFA;727) (SAYFA;417) (SAYFA;362) (SAYFA;102) (SAYFA;474) (SAYFA;732) (SAYFA;286) (SAYFA;353) (SAYFA;669) (SAYFA;635) (SAYFA;421) (SAYFA;413) (SAYFA;724) (SAYFA;380) (SAYFA;717) (SAYFA;174) (SAYFA;249) (SAYFA;151) (SAYFA;435) (SAYFA;682) (SAYFA;636) (SAYFA;166) (SAYFA;641) (SAYFA;720)

			(SAYFA;139) (SAYFA;741) (SAYFA;432) (SAYFA;38) (SAYFA;104) (SAYFA;299) (SAYFA;23) (SAYFA;477) (SAYFA;453) (SAYFA;729) (SAYFA;168) (SAYFA;85) (SAYFA;137) (SAYFA;208) (SAYFA;33) (SAYFA;106) (SAYFA;33) (SAYFA;521) (SAYFA;760) (SAYFA;725) (SAYFA;194) (SAYFA;278) (SAYFA;700) (SAYFA;410) (SAYFA;22) (SAYFA;421) (SAYFA;176) (SAYFA;29) (SAYFA;558) (SAYFA;80) (SAYFA;187) (SAYFA;154) (SAYFA;87) (SAYFA;18) (SAYFA;423) (SAYFA;123) (SAYFA;164) (SAYFA;43) (SAYFA;131) (SAYFA;14) (SAYFA;8) (SAYFA;98) (SAYFA;4) (SAYFA;52) (SAYFA;63)

			(SAYFA;55) (SAYFA;64) (SAYFA;63) (SAYFA;164) (SAYFA;123) (SAYFA;198) (SAYFA;115) (SAYFA;133) (SAYFA;47) (SAYFA;1) (SAYFA;83) (SAYFA;42) (SAYFA;289) (SAYFA;94) (SAYFA;32) (SAYFA;49) (SAYFA;96) (SAYFA;89) (SAYFA;91) (SAYFA;69) (SAYFA;297) (SAYFA;74) (SAYFA;216) (SAYFA;273) (SAYFA;147) (SAYFA;225) (SAYFA;231) (SAYFA;194) (SAYFA;359) (SAYFA;325) (SAYFA;383) (SAYFA;126) (SAYFA;181) (SAYFA;364) (SAYFA;311) (SAYFA;621) (SAYFA;259) (SAYFA;230) (SAYFA;467) (SAYFA;143) (SAYFA;452) (SAYFA;413) (SAYFA;316) (SAYFA;436) (SAYFA;385)

			(SAYFA;429) (SAYFA;117) (SAYFA;268) (SAYFA;442) (SAYFA;254) (SAYFA;168) (SAYFA;139) (SAYFA;445) (SAYFA;335) (SAYFA;340) (SAYFA;313) (SAYFA;184) (SAYFA;271) (SAYFA;320) (SAYFA;235) (SAYFA;353) (SAYFA;169) (SAYFA;523) (SAYFA;662) (SAYFA;450) (SAYFA;342) (SAYFA;196) (SAYFA;415) (SAYFA;175) (SAYFA;265) (SAYFA;662) (SAYFA;673) (SAYFA;717) (SAYFA;675) (SAYFA;659) (SAYFA;689) (SAYFA;404) (SAYFA;206) (SAYFA;274) (SAYFA;55) (SAYFA;502) (SAYFA;286) (SAYFA;207) (SAYFA;365) (SAYFA;378) (SAYFA;421) (SAYFA;84) (SAYFA;273) (SAYFA;738) (SAYFA;32)

			(SAYFA;125) (SAYFA;157) (SAYFA;354) (SAYFA;43) (SAYFA;80) (SAYFA;664) (SAYFA;57) (SAYFA;246) (SAYFA;161) (SAYFA;108) (SAYFA;716) (SAYFA;726) (SAYFA;339) (SAYFA;612) (SAYFA;516) (SAYFA;344) (SAYFA;1) (SAYFA;42) (SAYFA;733) (SAYFA;409) (SAYFA;483) (SAYFA;646) (SAYFA;94) (SAYFA;209) (SAYFA;158) (SAYFA;177) (SAYFA;360) (SAYFA;412)
beʾsa:	(A.) Fakirlik, muhtaçlık ve benzerleri.	Andan ol beʾsada ḍarrāda ḥikmetinden ḫaber virüp buyurdı; (6).	(SAYFA;468) (SAYFA;468)
beg:	Bey. Amir, nüfuzlu, ileri gelen, sözü geçen. Küçük devlet başkanı.	Buncılayındur ki vaḳt olur (5) fiʿl nisbet olınur “sebeb-i aḳrabā ḳılıcı fülānuñ elini kesdi ” didükleri gibi, vaḳt olur nisbet olınur (6) “sebeb-i ebʿada beg fülānuñ elin kesdi” didükleri gibi.[68a] (1) Lākin begler ulular taʿẓīm iderler bulara selāmı ögretmeg-ile her ḥālde. [172b]	(SAYFA;134) (SAYFA;343)
behā:	behā//bahā: (F.) f. Kıymet. Değer. Bedel. Pahâ.	Yaʿnī, bular ol ziyānkārlardur ki dīni dünyāya ṣatdılar, āḫireti (11)	(SAYFA;723)

	behā//bahā: (A.) Güzellik. Zariflik. * Zinet. * İzzet. * Bir şeye alışıp ünsiyet etmek. ***Metindeki manası baha anlamındadır, değer anlamında kullanılmıştır.	behā virüp̓ Ḥaḳ rıżāsı-la ḥayāt-ı dünyā-y-ı ṣatun aldılar.	
behāyim:	(A.) (Behaim) (Behime. C.) Canavarlar. * Dört ayaklı hayvanlar.	Yaʿnī, tā ki buları ibtilā ḳıla ol ṣıfātları-y-la (4) kim size virdi, daḫı ol istiʿdād-ı ḫilāfet-ile; tā ẓāhir ola ki Ḥaḳ Taʿālā ḫulḳıyla müteḫallıḳ olan kim (5) olur daḫı ḳulları içinde yir yüzinde anuñ emrleri-y-le ki ḳāyim olur ve daḫı kimdür ki ḳıçın ḳıçın (6) rücūʿ ide ol behāyim ü enʿām ṣıfātına ol istiʿdād-ı ḫilāfeti ibṭāl ide.[207b] (9) Daḫı āḫirete īmānları yoḳ, bu dünyā-y-içün saʿy idüp̓ anuñ-ıla temettuʿ iderler, ol behāyim-(10)ler gibi.[296a]	(SAYFA;413) (SAYFA;590)
behīme//behīmiyye//behīmiyyet:	behīm//behīme: (A.) Düz siyah şey. * Alacasız hayvan. * (Behime) Dört ayaklı hayvan. behīmiyyet//behīmiye: (A.) Hayvanlık, canlı olmakla beraber akılsız oluş. behīmī: (A.) Hayvanca, hayvana mahsus ve müteallik. Hayvanlık.	Bu istiʿdād bu (13) insāndan ġayrıya virilmedi; tā ki melek daḫı ḳādir degüldür ki behīmiyyet ṣıfātın ṣıfatlana (14) daḫı behīme ḳādir degül, melek ṣıfatın ṣıfatlana, ol insāniyyet żaʿfı olmaduġ-çun.[44a] Yaʿnī, nefsin behīme ol hedydür ki (10) şevḳ oluna göñül kaʿbesine ol ḳalāyid-ile ki ol erkānı şerīḳatdur, tā ki ḳalb ḳaʿbesinüñ (11) işiginde boġazlana ṭarīḳat edeblerinüñ bıçaġı-y-ıla.[147b] Ammā sāyibe olardur ki şehrler köyler devr iderler, gice (19) gündüz	(SAYFA;86) (SAYFA;293) (SAYFA;297) (SAYFA;674) (SAYFA;625) (SAYFA;209) (SAYFA;674) (SAYFA;752) (SAYFA;18) (SAYFA;86) (SAYFA;86) (SAYFA;282) (SAYFA;32) (SAYFA;212)

		boyınlarından şerī‘at dizginin çıḳardılar, uyansuz helme oluban ḥayvānlar ve behīmeler.[149b] Ya‘nī, şol nesnelerden ki nās andan (3) müntefi‘ olur aḫlāḳ-ı ḥamīde-ı insānī gibi, daḫı ol ṣıfāt-ı żemīme gibi, behīmiyye ve (4) sebū‘iyyedür ki kişiye żararı irer, en‘ām gibi, belki daḫı azġun.[338a]	
behrelü:	(F.) Nasipli, hisseli. behre: (F.) Pay, nasip, hisse. (maḥẓūẓ: (A.) Memnun. Hoşnud. Zevkli. Hoşlanmış. Hazzetmiş.)	(12) ṕes, her kim ki ol Resūl'e mütābaʿat idüṕ ol maḳām-ı beşeriyyetden maḳām-ı rūḥāniyyete (13) irişse, andan ol nübüvvet ceẕbesi-y-ile maḳām-ı tevḥīde nāzil oluṕ, andan ol envārı (14) mütābaʿat-ıla enāniyyetinden selb olınuṕ maḳām-ı vaḥdete irse, ol Resūl'üñ ümmīliği (15) maḳāmından maḥẓūẓ ve behrelü olur.	(SAYFA;499)
bekā:	(A.) Devamlılık. Evvelki hâl üzere kalma. Dâim ve sâbit olma. * İlm-i Kelâm'da : Varlığının asla sonu olmayan Cenab-ı Hakk'ın bir sıfatıdır. * Bâki olmak. Ebedîlik.	Ammā maḥabbet şartı muḥibb olan maḥabbet içinde fānī oluṕ maḥbūb-ıla (15) bekā bulmaḳdur; tā ki muḥib de ḥabībden ġayr-ı maḥabbet ḳalmaya; Muḥammed'üñ ḥāli bu-y-ıdı, andan ötrü (16) ḥabīb oldı.[82b] İşāret aña ḳıldı ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā (5) mevcūddur her ẕerrāt ḳatında vücūda getürmeg-ile daḫı ṣaḳlamaġ-ıla ve bekā virüṕ fenā ḳılmaġ-ıla bu küllī mevcūd (6) dirler ki AK.[83a]	(SAYFA;163) (SAYFA;164)
Bekr:	Ebū Bekr//Ebā Bekr: (A.) Abdullah bin Ebi Kuhafe bin Kaab et-Teymi el-Kureyşi, (m.573-	Andan ol resūl Ḥaḳ Taʿālā anuñ göñline (10) dökdüginden Ebā Bekr ṣadrına dökmiş ola, ol sekīnenüñ	(SAYFA;600) (SAYFA;720) (SAYFA;756) (SAYFA;600) (SAYFA;720)

	m.634) sahabenin ileri gelenlerinden Ebū Bekir. Peygamberimiz, Ebū Bekir (r.a) Müslüman olduktan sonra ona Abdullah adını vermiştir. Peygamberimizden sonraki ilk islam halifesidir. Ebû Bekir es-Sıddîk (r.a.).	ḥaḳāyıḳlarından.[301a] Bedürüstī, Resūl ʿaleyhi's-selām gendü beyyine-y-idi, rabbinden ve Ebū (16) Bekr şāhid-idi, aña tābiʿ olmışdı īmān-ıla ve taṣdīḳ-ile.[361a]	(SAYFA;96) (SAYFA;598) (SAYFA;82) (SAYFA;635) (SAYFA;635) (SAYFA;599) (SAYFA;599) (SAYFA;599) (SAYFA;599) (SAYFA;599) (SAYFA;600) (SAYFA;720) (SAYFA;599) (SAYFA;721) (SAYFA;120) (SAYFA;720) (SAYFA;599) (SAYFA;120) (SAYFA;599) (SAYFA;600) (SAYFA;140) (SAYFA;119) (SAYFA;185) (SAYFA;130) (SAYFA;720) (SAYFA;130)
Bekr-ı Ṣıddīḳ:	(A.) (A.) Abdullah bin Ebi Kuhafe bin Kaab et-Teymi el-Kureyşi, (m.573-m.634) sahabenin ileri gelenlerinden Ebū Bekir. Peygamberimiz, Ebū Bekir (r.a) Müslüman olduktan sonra ona Abdullah adını vermiştir. Peygamberimizden sonraki ilk islam halifesidir. Ebû Bekir es-Sıddîk (r.a.).	Nite-kim Ebū Bekr-ı Ṣıddīḳ raḍıya'l-lāhu ʿanh taṣdīḳ itdi; bir kez "Ben Resūl (7) gönderildüm" dimeg-ile.[93b] (9) Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı; AK ve daḫı AK (10) didügi ola ki istiṣnā Ebū Bekr-ı Ṣıddīḳ'a rāciʿ ola.[66a]	(SAYFA;185) (SAYFA;130)

belā:	(A.) Evet. Doğru. Kabul ettim. Kabul. (Nefiyden sonra isbat için söylenir.) Meselâ: Kur'ân-ı Kerim'de mezkûr; Cenab-ı Hakkın ruhlara karşı, "Ben Azîmüşşan sizin rabbiniz değil miyim?" diye sorduğunda, ruhlar Yâni: "Evet sen bizim Rabbimizsin" dediler. Farsçada "Belî" diye söylenir. (F.) Belī	(13) Yaʿnī, ol mescid-ı ḳalb binā olundı, taḳvā üzerine ve ṭāʿat u ʿibādet üzerine daḫı Ḥaḳ Taʿālā'-(14)nuñ vaḥdāniyyetine iḳrār itmek üzere miṯāḳ gününüñ evvelinden " elestü bi-rabbiküm (15) ḫiṭābında daḫı "ḳālū belā" cevābında.[321b] (18) Didiler ki " Belā, şehidnā!"[141b] (18) Ve daḫı ṣābir olmaḳdur; ḳalbüñ murāḳabesi üzere Allāh-ıla teslīm ü rıżā birle ol aḥkām-ı ezeliyyeye (19) belā ve ibtilā nāzil olduġı vaḳt.[32b] Ammā ol ki düşmendür belā vaḳtinde cezaʿlar ider küfrān-(ı) niʿme(t) olur, Ḥaḳ (11) Taʿālā ḳażāsına teslīm olmaz, yöni ḫalḳdın yaña olur ḥaḳdan ġāfil olur.[235a] Anlaruñ (7) şeḳāvetleri anlara ḳarşu geldi, bular anlara iḳtidādan imtināʿ ḳıldılar. Belā daḫı anlara (8) ḳarşu gelüp̀ küllüsin helāk eyledi, ol imtināʿları fāyide ḳılmadı.[309a] Bunuñ-ıla aña (7) işāret ḳılur kim bu beʾsanuñ ḍarrānuñ sebebi ibtilādur evliyālarına daḫı aʿdālarına ; (8) ammā ol ki velīdür belā vaḳtinde rabbine tażarruʿ ider, andın yaña teveccüh idüp̀ işini (9) aña tefvīż ider anuñ ḥükmine rāżı oluṕ ṣabr ipine yapışur ki ol muḥkem ḳalbidür (10) üzülmesi yoḳdur.[235a] İşāret bunda budur ki bedürüstī, girćek teḍarruʿ (4) ve girćek ṣıġınmaḳ belā hücūm itdügi vaḳt ilticā	(SAYFA;641) (SAYFA;281) (SAYFA;63) (SAYFA;468) (SAYFA;616) (SAYFA;468) (SAYFA;335) (SAYFA;125) (SAYFA;481) (SAYFA;48) (SAYFA;219) (SAYFA;327) (SAYFA;690) (SAYFA;322) (SAYFA;506) (SAYFA;690) (SAYFA;469) (SAYFA;222) (SAYFA;661) (SAYFA;47) (SAYFA;377) (SAYFA;219) (SAYFA;471) (SAYFA;511) (SAYFA;219) (SAYFA;670) (SAYFA;208) (SAYFA;27) (SAYFA;335) (SAYFA;683) (SAYFA;271) (SAYFA;121) (SAYFA;477) (SAYFA;415) (SAYFA;336) (SAYFA;480) (SAYFA;415) (SAYFA;672) (SAYFA;26) (SAYFA;186) (SAYFA;399) (SAYFA;377) (SAYFA;481) (SAYFA;299) (SAYFA;516)

		vācib ḳılur.[168b] Yaʿnī, ne ki saña irişe şiddetden ve belādan ve hemm ü ʿanāʾdan senüñ (15) nefsüñ şıfātlarındandur ve anuñ emmāret ü biʾs-sū olmaḳ ḫāṣıyyetinden ve hevā-y-ıla şom muʿāmelesinden-(16)dür.[63b] (1) ve ḥaḳāyıḳları müşāhede ḳılmaḳdan bu artuġıraḳdur ki ẓāhirde dürlü belālar vāṣıl ola, ṣıġınuruz (2) Allāh'a ol gizlü mekrlerinden. [241b]	(SAYFA;226) (SAYFA;27) (SAYFA;507) (SAYFA;654) (SAYFA;633) (SAYFA;516) (SAYFA;465) (SAYFA;320) (SAYFA;672) (SAYFA;350) (SAYFA;336) (SAYFA;450) (SAYFA;333) (SAYFA;186) (SAYFA;506) (SAYFA;61) (SAYFA;27) (SAYFA;399) (SAYFA;94) (SAYFA;31) (SAYFA;377) (SAYFA;641) (SAYFA;338) (SAYFA;650) (SAYFA;335) (SAYFA;334) (SAYFA;266) (SAYFA;484) (SAYFA;335)
belāġat:	(A.) Hitâbettiği kimselere göre uygun, tam yerinde, düzgün ve hakikatlı güzel söz söyleme san'atı. Muktezâ-yı hâle mutâbık söz söylemek.	Yaʿnī, (4) eyit yā Muḥammed, varuñ siz daḫı bir on sūre getürüñ bu Ḳurʾān gibi ki müştemil ola aḥkām u (5) maʿānī üzere ve esrār ve ḥaḳāyıḳ ve envāʿ deḳāyiḳ ve feṣāḥat u belāġat üzere daḫı iẕʿānı (6) ola ṭarīḳ-ı rüşde, eger bu Ḳurʾān düzme-y-ise.[360b]	(SAYFA;719) (SAYFA;128)
Belʿām:	(A.) Kelime olarak terbiyesiz, açgözlü, obur, pisboğaz anlamlarına gelmektedir ancak burada anlatılan; Hz.	Nite ki Belʿām ḥāli oldı ve velīlerini (7) düşman dūnı iḉinde setr ider.[239a] (17) … Nite ki belʿām u berṣīṣā oldı. [351a]	(SAYFA;476) (SAYFA;700)

	Musa (A.S.) hakkında, yalan ve fena söyleyerek Beni-İsrail'i kandıran Bel'am bin Bâura adında birinin adı. Bu kişi İsrâil kabîlesindendir. (berṣīṣā: (A.) İsrailiyatta yer aldığına göre İsrailoğulları zamanında zahid ve abid bir zattı. Daha sonra şeytanın vesvesesine uyarak uyarak hak yoldan sapmıştır.)		
beled-i ṭayyib:	(F.) Temiz memleketler, iyi ve temiz beldeler, memleketler. (beled: (A.) (Belde. C.) Beldeler. Memleketler.) (ṭayyib: (A.) İyi, hoş. İyi davranış. Temiz.) *Verimli beldeler, verimli toprakları olan memleketler. **Burada Kur'an-ı Kerîm'deki () 7/58. Ayete atıf yapılmaktadır. (Aʿrāf) 7/58: İyi toprak Rabbinin izniyle bitki verir, çorak toprak kavruk bitki çıkarır. Şükredecek millet için böylece ayetleri yerli yerince açıklarız.	İşāret bunda budur ki beled-i ṭayyib ol ḳalb-(10)dür ki diridür anı Ḥaḳ Taʿālā diriltmişdür, aña nūr virmişdür ki anuñ-ıla ḫalḳ iḳinde (11) yürür ol aḫlāḳ-ı ḥamīdesi nūrları-y-ıla ḫalḳ iḳinde muʿāmele ider.[228a] Andan beled-i ṭayyibden ḫaber virüṕ buyurdı ki (9) AK.[228a]	(SAYFA;454) (SAYFA;454)
belhum:	belhum aḍal: (A.) Aşağıların aşağısı.	Yaʿnī, hīç gelmeye bulara bir āyet rablerinüñ	(SAYFA;314)

	Hayvandan da aşağı. * Buradda Aʿrāf sūresi 179. Ayete atıf yapılmaktadır. Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/179: And olsun ki, cehennem için de birçok cin ve insan yarattık; onların kalbleri vardır ama anlamazlar; gözleri vardır ama görmezler; kulakları vardır ama işitmezler. İşte bunlar hayvanlar gibi hatta daha sapıktırlar. İşte bunlar gafillerdir.	āyetlerinden (11) eṭrāf-ı ʿālemde daḫı gendü nefslerinden muʿcizātlardan ve kerāmetlerden ve ilhāmlardan, illā (12) bular andan iʿrāż iderler ol dünyayā iḳbāl itdüklerinden ötrü ve zīnetine ve şehvāt-(13)larına raġbet itdüklerinden ötrü bular ol enʿām gibi oldılar kesb itdiler bir nesneyi (14) ki anuñ-ıla belhum aḍaldür dimege mustaḥıḳ oldılar.	
Belī:	(F.) Evet. Doğru. Kabul ettim. Kabul. (Nefiyden sonra isbat için söylenir.) Meselâ: Kur'ân-ı Kerim'de mezkûr; Cenab-ı Hakkın ruhlara karşı, "Ben Azîmüşşan sizin rabbiniz değil miyim?" diye sorduğunda, ruhlar Yâni: "Evet sen bizim Rabbimizsin" dediler. Farsçada "Belî" diye söylenir. (F.) Belī Arapça'da belā şeklinde söylenmektedir.	(11) ṕes, ol aṣḥāb-ı yemīn ol ḫiṭābı işitdiler semʿ-ı rabbānī-y-ile ve ol Ḥaḳḳ'uñ vaḥdāniyyeti şevāhid, (12) ebṣār-ı rabbāniyye-y-ile gördiler anuñ vaḥdāniyyetini, ol ḳulūb-ı rabbāni-y-ile; fehm idüṕ aña (13) īmān u teʿabbüd ve rıḳḳıyyet diliyle cevāṕ virüṕ didiler ki "Belī, sen bizüm rabbumuz ve maʿbūdumuzsın".[257a]	(SAYFA;512) (SAYFA;328) (SAYFA;513) (SAYFA;444) (SAYFA;10) (SAYFA;688) (SAYFA;513) (SAYFA;512) (SAYFA;207) (SAYFA;514) (SAYFA;511) (SAYFA;19)
belki:	(A.) Olabilir ki, muhtemel olarak. Olsa olsa… Muhtemel ki… Belki.	(10) Yaʿnī, "İy bizüm rabbumuz, sen buları bāṭıl üzere yaratmaduñ, belki ḫalḳ üzere Ḥaḳḳ'ı iẓhār itmeg-içün ve (11) daḫı ḫalḳ	(SAYFA;59) (SAYFA;217) (SAYFA;326) (SAYFA;760) (SAYFA;46)

		Ḥaḳḳ’a ulaşmaġa vesīle olmaġ-ıçun”.[30b] (11) Yaʿnī, ol yevm-ı ezelde ki dīnüñ kemāl-ı taḳdīr olundı sizüñ-içün ol cemīʿ-i ṭayyibātdandur (12) ki iki cihānuñ saʿādeti aña muteʿālliḳdur ol degül mücerred, belki size ḥalāl olundı, (13) görklü ḫulḳlar-ıla ḫulḳlanmaḳ ki ol Allāhu Taʿālā ḫulḳlarıdur münezzehdür niçelikden ve nite-(14)likden ve daḫı berīdür naḳṣdan ve şüp̀hātdan.[109b]	(SAYFA;521) (SAYFA;464) (SAYFA;79) (SAYFA;117) (SAYFA;105) (SAYFA;379) (SAYFA;400) (SAYFA;410) (SAYFA;65) (SAYFA;165) (SAYFA;102) (SAYFA;725) (SAYFA;280) (SAYFA;24) (SAYFA;33) (SAYFA;295) (SAYFA;368) (SAYFA;381) (SAYFA;411) (SAYFA;423) (SAYFA;523) (SAYFA;540) (SAYFA;443) (SAYFA;275) (SAYFA;169) (SAYFA;418) (SAYFA;554) (SAYFA;432) (SAYFA;72) (SAYFA;641) (SAYFA;277) (SAYFA;576) (SAYFA;691) (SAYFA;202) (SAYFA;202) (SAYFA;665) (SAYFA;140) (SAYFA;304) (SAYFA;553) (SAYFA;234) (SAYFA;186) (SAYFA;743) (SAYFA;304) (SAYFA;117) (SAYFA;602)

			(SAYFA;278) (SAYFA;668) (SAYFA;685) (SAYFA;685) (SAYFA;395) (SAYFA;570) (SAYFA;239) (SAYFA;202) (SAYFA;305) (SAYFA;639) (SAYFA;241) (SAYFA;603) (SAYFA;433) (SAYFA;5) (SAYFA;396) (SAYFA;475) (SAYFA;12) (SAYFA;357) (SAYFA;197) (SAYFA;677) (SAYFA;369) (SAYFA;52) (SAYFA;334) (SAYFA;41) (SAYFA;163) (SAYFA;373) (SAYFA;522) (SAYFA;31) (SAYFA;550) (SAYFA;758) (SAYFA;694) (SAYFA;717) (SAYFA;376) (SAYFA;197) (SAYFA;595) (SAYFA;687) (SAYFA;105) (SAYFA;256) (SAYFA;568) (SAYFA;541) (SAYFA;480) (SAYFA;743) (SAYFA;435) (SAYFA;503) (SAYFA;595)

			(SAYFA;690) (SAYFA;165) (SAYFA;746) (SAYFA;422) (SAYFA;2) (SAYFA;220) (SAYFA;566) (SAYFA;155) (SAYFA;725) (SAYFA;243) (SAYFA;474) (SAYFA;364) (SAYFA;391) (SAYFA;318) (SAYFA;318) (SAYFA;527) (SAYFA;283) (SAYFA;149) (SAYFA;235) (SAYFA;239) (SAYFA;537) (SAYFA;142) (SAYFA;423) (SAYFA;109) (SAYFA;305) (SAYFA;599) (SAYFA;230) (SAYFA;239) (SAYFA;94) (SAYFA;516) (SAYFA;328) (SAYFA;550) (SAYFA;17) (SAYFA;724) (SAYFA;244) (SAYFA;183) (SAYFA;527) (SAYFA;337) (SAYFA;51) (SAYFA;593) (SAYFA;266) (SAYFA;723) (SAYFA;21) (SAYFA;521) (SAYFA;377)

			(SAYFA;518) (SAYFA;280) (SAYFA;584) (SAYFA;541) (SAYFA;659) (SAYFA;508) (SAYFA;108) (SAYFA;144) (SAYFA;234) (SAYFA;674) (SAYFA;545) (SAYFA;691) (SAYFA;681) (SAYFA;518) (SAYFA;219) (SAYFA;721) (SAYFA;377) (SAYFA;242) (SAYFA;636) (SAYFA;552)
bellü:	Belli, aşikâr. Belli olan. Bilinmedik bir yanı olmayan, malum. Gizli olmayani ortada olan. Belirli, muayyen. Açıkça.	Yaʿnī, bi'l-külliye birine meyl itmeñ ḥuḳūḳ-ı rūḥı riʿāyet ḳılasız, nefsden (5) tamām ḥaẕẕı istīfā ḳılasız ol nefsi şöyle muʿallaḳa ḳoyasız ʿālem-ı ʿılv-ile ʿālem-i sifl arasında; (6) ne bellü rūḥ-ıla ola ki ʿılvīden ola, ne bellü gendü-y-ile ola ki siflīden ola.[84b]	(SAYFA;167) (SAYFA;167)
belürmek:	Önce belli veya görünür olmayan bir şey ortaya çıkmak, tezahür etmek. Ortaya çıkmak.	(19) … Ammā anda acısı belürmezdi, andan ötrü ki siz ġaflet uyḳusında [298a]	(SAYFA;594)
belürür:	Belli olur, ortaya çıkar. Anlaşılır.	(8) … Bugün ḳıyāmet güninde belürür, bu küllī andan.[165a]	(SAYFA;328)
belüsüz:	Belirsiz, belli olmayan. Bilinmeyen.	İşāret bunda budur ki (9) bedürüstī, ol mükeẕẕibler ve münkirler, egerçe anlaruñ ġalebeleri olar bir vaḳt içinde; līkin (10) tīz ḥālde ḥālleri ve eyyāmları maḥv oluṕ gider ve çavları kesilür	(SAYFA;467)

		adları belüsüz olur, (11) eṣerleri ḳalmaz, ehl-i ḥaḳ ḥaḳḳıla her emrde ġālib olurlar ve bāṭıl daḫı her ṣıfatıla helāk.	
ben:	zamir Teklik birinci kişiyi gösteren söz. Ben (teklik 1. şahıs zamiri).	(10) İşāretdür aña ki ol Firʿavn eyle ẓann eyledi ki īmān anuñ iẕnine mevḳūfdur ki dir; (11) "Yaʿnī, siz īmān mı getürdüñüz ol Mūsā'ya; ben size destūr virmedin? ".[239a] (13) Yaʿnī, " Eyitgil, taḥḳīḳ, ben rabbümden olınan ilhāma mütābaʿat iderin bu nefsleri tezkiye (14) ḳılmaġa benüm ḳudretüm yitmez, illā ol ilhām-ı rabbānī ḳuvvet-ile ".[266a]	(SAYFA;476) (SAYFA;530) (SAYFA;530) (SAYFA;658) (SAYFA;121) (SAYFA;121) (SAYFA;697) (SAYFA;319) (SAYFA;724) (SAYFA;668) (SAYFA;668) (SAYFA;657) (SAYFA;359) (SAYFA;411) (SAYFA;411) (SAYFA;687) (SAYFA;309) (SAYFA;735) (SAYFA;531) (SAYFA;319) (SAYFA;220) (SAYFA;410) (SAYFA;410) (SAYFA;218) (SAYFA;292) (SAYFA;309) (SAYFA;391) (SAYFA;411) (SAYFA;448) (SAYFA;458) (SAYFA;687) (SAYFA;712) (SAYFA;729) (SAYFA;729) (SAYFA;739) (SAYFA;309) (SAYFA;323) (SAYFA;203) (SAYFA;204) (SAYFA;204)

			(SAYFA;365) (SAYFA;344) (SAYFA;617) (SAYFA;447) (SAYFA;245) (SAYFA;668) (SAYFA;85) (SAYFA;242) (SAYFA;553) (SAYFA;309) (SAYFA;684) (SAYFA;751) (SAYFA;345) (SAYFA;358) (SAYFA;569) (SAYFA;657) (SAYFA;344) (SAYFA;468) (SAYFA;735) (SAYFA;374) (SAYFA;669) (SAYFA;358) (SAYFA;756) (SAYFA;600) (SAYFA;365) (SAYFA;339) (SAYFA;507) (SAYFA;576) (SAYFA;487) (SAYFA;191) (SAYFA;220) (SAYFA;232) (SAYFA;240) (SAYFA;339) (SAYFA;60) (SAYFA;703) (SAYFA;241) (SAYFA;397) (SAYFA;669) (SAYFA;9) (SAYFA;704) (SAYFA;552) (SAYFA;130) (SAYFA;727) (SAYFA;669)

			(SAYFA;130) (SAYFA;636) (SAYFA;318) (SAYFA;318) (SAYFA;318) (SAYFA;319) (SAYFA;30) (SAYFA;318) (SAYFA;339) (SAYFA;319) (SAYFA;344) (SAYFA;253) (SAYFA;10) (SAYFA;10) (SAYFA;497) (SAYFA;240) (SAYFA;489) (SAYFA;635) (SAYFA;411) (SAYFA;411) (SAYFA;159) (SAYFA;65) (SAYFA;207) (SAYFA;360) (SAYFA;364) (SAYFA;525) (SAYFA;185) (SAYFA;360) (SAYFA;253) (SAYFA;351) (SAYFA;28) (SAYFA;721) (SAYFA;296) (SAYFA;318) (SAYFA;574) (SAYFA;359) (SAYFA;76) (SAYFA;696) (SAYFA;345) (SAYFA;748) (SAYFA;524) (SAYFA;726) (SAYFA;608) (SAYFA;304) (SAYFA;207)

			(SAYFA;726) (SAYFA;127) (SAYFA;712) (SAYFA;345) (SAYFA;502) (SAYFA;411) (SAYFA;220) (SAYFA;322) (SAYFA;204) (SAYFA;60) (SAYFA;525) (SAYFA;713) (SAYFA;110) (SAYFA;130) (SAYFA;242) (SAYFA;501) (SAYFA;497) (SAYFA;398) (SAYFA;748) (SAYFA;242) (SAYFA;497) (SAYFA;86) (SAYFA;748) (SAYFA;456) (SAYFA;456) (SAYFA;339) (SAYFA;339) (SAYFA;71) (SAYFA;467) (SAYFA;309) (SAYFA;308) (SAYFA;473) (SAYFA;575) (SAYFA;310) (SAYFA;242) (SAYFA;319) (SAYFA;319) (SAYFA;319) (SAYFA;345) (SAYFA;477) (SAYFA;310) (SAYFA;296) (SAYFA;472) (SAYFA;491) (SAYFA;472)

			(SAYFA;456) (SAYFA;307) (SAYFA;710) (SAYFA;379) (SAYFA;379) (SAYFA;710) (SAYFA;717) (SAYFA;728) (SAYFA;651) (SAYFA;434) (SAYFA;747) (SAYFA;159) (SAYFA;339) (SAYFA;711) (SAYFA;428) (SAYFA;726) (SAYFA;345) (SAYFA;512) (SAYFA;727) (SAYFA;747) (SAYFA;538) (SAYFA;751) (SAYFA;727) (SAYFA;748) (SAYFA;347) (SAYFA;34) (SAYFA;738) (SAYFA;524) (SAYFA;524) (SAYFA;697) (SAYFA;714) (SAYFA;275) (SAYFA;425) (SAYFA;339) (SAYFA;709) (SAYFA;639) (SAYFA;2) (SAYFA;524) (SAYFA;359) (SAYFA;671) (SAYFA;728) (SAYFA;732) (SAYFA;724) (SAYFA;213) (SAYFA;743)

			(SAYFA;629) (SAYFA;459) (SAYFA;576) (SAYFA;467) (SAYFA;323) (SAYFA;323) (SAYFA;72) (SAYFA;713) (SAYFA;738) (SAYFA;738) (SAYFA;738) (SAYFA;73) (SAYFA;726) (SAYFA;725) (SAYFA;759) (SAYFA;323) (SAYFA;359) (SAYFA;486) (SAYFA;671) (SAYFA;742)
bencileyin:	Benim gibi.	Zīre hīç bir peyġamber incidilmedi bencileyin.[173b]	(SAYFA;345)
bende:	Bende. Ben zamirinin bulunma hali eki almış şekli.	[230a] (1) Yaʿnī, “ Yā ḳavm, bende sefāhat yoḳ, ben ol ʿālemler rabbinüñ resūliyem sefāhat sizde (2) var kim beni tekẕīb idersiz”. AK.	(SAYFA;458) (SAYFA;308) (SAYFA;456) (SAYFA;309)
benden:	Benden. Ben zamirinin ayrılma eki almış şekli.	Ammā ikinci maʿnī kim “ İy ümmet, ben sizden ecr dilemezin, sizi Ḥaḳḳ’a (ḥaḳḳa) (7) daʿvet ḳılduġı-çun ve sizi bir ṭarīḳa çekdügi-çün ki sizden öñ aña hīç bir ümmet (8) yürimedi, ne dünyāñuzdan dilerin ne āḫiretüñüzden, illā benüm daʿvetüm sizi Allāhu Taʿālā’dın (9) yaña, benden degül Allāh’dandur, anuñ iẕni-y-le andın yaña ʿālem ḳavmini daʿvet (10) ḳılam; tā ki hem baña fāyide ola, hem size daḫı bizden cemīʿ-i maḫlūḳa”.[183b]	(SAYFA;365) (SAYFA;127) (SAYFA;127) (SAYFA;213) (SAYFA;650) (SAYFA;444) (SAYFA;358) (SAYFA;50) (SAYFA;322) (SAYFA;322) (SAYFA;626) (SAYFA;420) (SAYFA;734) (SAYFA;214) (SAYFA;626) (SAYFA;54) (SAYFA;711)

		Bedürüstī, bular benden iʿrāż iderler, senden iʿrāż (15) itmezler, anlaruñ ḥisābları benüm üzerümedür, senüñ üzerüñe degül.[64b]	(SAYFA;252) (SAYFA;252) (SAYFA;425) (SAYFA;232)
bendin:	Benden. Ben zamirinin ayrılma eki almış şekli. -den eki Eski Türkçedeki şekli ile yer almaktadır.	[352a] (1) ʿālem-i rūḥānīde ki bendin yaña teveccüh olunmışdur, Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmege anı ḳıble idinüñ (2) ol rūḥānīyi maḳām idinüṕ ṭurmañ.	(SAYFA;702) (SAYFA;303) (SAYFA;30) (SAYFA;321) (SAYFA;35)
bend:	(F.) f. Bağlanan. Bağlanmış. * Bağ. Boğum. Mafsal. * Mekir. * Hile.	(1) ḥükmi altında meḳhūrlardur, ol burhān anları ḫıẕlān bendinden ḫalāṣ itmez adil-le (2) vāżıḥ olmaḳ anı maḥrūmlıḳdan ḳurtarmaz, ćünki ʿilm-ı sābıḳda raḥmet aña sebḳat itmemiş ola. [189b] Bedürüstī, ḫalāṣ bulmaz küfür bendinden ve hevā ḥicāblarından ve ıraḳlıḳ ʿaẕābından, (12) olar ki mücrimlerdür.[335b] Yaʿnī, eger ćıḳmayasız bu dünyā zindānından ve ol şehvātları (3) bendinden, iy ervāḥlar ve ḳulūblar ki rūḥānīlersiz, size ʿaẕāb ide ʿaẕāb-ı (4) elīm-ile ol envār-ı rūḥāniyyeyi bāṭıl ḳılmaġ-ıla ve ṣıfāt-ı nefsānīnüñ ẓulümātlarını (5) müstevlī ḳılmaġ-ıla ve ol yırtıcılıḳ ve şeyṭānīliḳ ṣıfātları ġālib olmaġ-ıla ve (6) ʿaẕāb-ı buʿd acısı-y-ıla ol ḥażret-ı rabbānīden.[300a]	(SAYFA;377) (SAYFA;669) (SAYFA;598) (SAYFA;408) (SAYFA;471) (SAYFA;598) (SAYFA;691) (SAYFA;349)
benem:	Benim.	ṕes, Muḥammed ʿaleyhi's-selām (15) didi "Ol ev ki binā olundı bu dīndür ve anı tamām iden benem".[108a]	(SAYFA;214) (SAYFA;10) (SAYFA;50) (SAYFA;341)
Benī:	(A.) Oğullar, evlâtlar, çocuklar. (Aslı: Benûn-Benîn)	(10) Andan ḳanḳı ṭaʿām ḥalāl-ıdı Benī İsrāʾīl üzere, andan ḫaber virüṕ buyurdı ki	(SAYFA;1) (SAYFA;482) (SAYFA;32)

		AK (11) AK (12) AK.[1b] (14) Yaʿnī, defʿ idüp̧ Benī İsrāʾīl'den ol ihānetlerin ve ḥaḳāretlerin götürdük giderdük daḫı (15) nefslerinden ol tecebbür ü tekebbüri giderdük.[242a] Anlaruñ ẕātları maʿdininden gizlü cevāhirler ṣıfātların çıḳardı ki benī ādemüñ (9) kerāmetleri andadur ki ol ṣabr u iḥsāndur.[17a]	(SAYFA;510) (SAYFA;490) (SAYFA;704) (SAYFA;703) (SAYFA;252) (SAYFA;251) (SAYFA;226) (SAYFA;32) (SAYFA;185) (SAYFA;240) (SAYFA;240) (SAYFA;240) (SAYFA;236) (SAYFA;225) (SAYFA;482) (SAYFA;225) (SAYFA;226) (SAYFA;703) (SAYFA;482) (SAYFA;237) (SAYFA;237) (SAYFA;473) (SAYFA;499) (SAYFA;431) (SAYFA;703) (SAYFA;481) (SAYFA;275) (SAYFA;229) (SAYFA;244) (SAYFA;482) (SAYFA;499)
beni:	Beni. Ben (teklik 1. şahıs zamiri).	(19) Yaʿnī, göz aç̣up̧ yummışca beni nefsüme ışmarlama ve bundan daḫı az.[206b] (2) Yaʿnī, beni kim menʿ ider, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ʿaẕābından ve ḳahr-ıla ʿiḳābından.[364b]	(SAYFA;411) (SAYFA;727) (SAYFA;218) (SAYFA;292) (SAYFA;341) (SAYFA;341) (SAYFA;448) (SAYFA;458) (SAYFA;532) (SAYFA;738) (SAYFA;444) (SAYFA;33) (SAYFA;502) (SAYFA;310)

			(SAYFA;669) (SAYFA;697) (SAYFA;358) (SAYFA;30) (SAYFA;30) (SAYFA;319) (SAYFA;308) (SAYFA;308) (SAYFA;309) (SAYFA;531) (SAYFA;92) (SAYFA;617) (SAYFA;502) (SAYFA;502) (SAYFA;486) (SAYFA;738) (SAYFA;444) (SAYFA;444) (SAYFA;242) (SAYFA;420) (SAYFA;310) (SAYFA;309) (SAYFA;242) (SAYFA;242) (SAYFA;296) (SAYFA;488) (SAYFA;331) (SAYFA;651) (SAYFA;434) (SAYFA;159) (SAYFA;422) (SAYFA;736) (SAYFA;748) (SAYFA;748) (SAYFA;347) (SAYFA;524) (SAYFA;738) (SAYFA;486) (SAYFA;732) (SAYFA;669) (SAYFA;738) (SAYFA;533) (SAYFA;745) (SAYFA;358) (SAYFA;146)

			(SAYFA;146) (SAYFA;491) (SAYFA;486) (SAYFA;486) (SAYFA;491) (SAYFA;605) (SAYFA;345)
benin:	Benim.	[171b] (1) Yaʿnī, beni ẕikr idenlerüñ ṣāḥibi dōstı benin, buları meclisüñden sürmegil ki saña mütābaʿat (2) ḳuluṕ beni ṭaleb ḳılurlar.	(SAYFA;341)
benlig:	Benlig//benlik: Bir kimsenin öz varlığı, kişiliği, onu kendisi yapan şey, kendilik, şahsiyet. * Kişinin kibirlenmesi kendisini üstün görmesi. ** Tasavvufta kişinin kendine değer vermesi, malını, mülkünü, makam ve mevki'ini ön plâna çıkararak Cenab-ı Hakk'ı unutması matlûb değildir. Bunun için benlikten geçmeyen, nefsini terbiye etmeyen, hep "ben" diyen, bu yolda manevî mesafe alamaz. Bu bakımdan böyle kişiler hakkında, "ene (ben) tahtına oturanı, irşad mümkün değildir" veya "ben diyeni irşad mümkün değildir" denilmiştir.	ṕes, Ḥaḳ (17) Taʿālā ḫulḳından seyrdür Ḥaḳ Taʿālā ẕātına gendü ẕātını fenā ḳılmaḳ ḳademi-le Allāhu Taʿālā'-(18)nuñ ṣıfāt-ı tecelliyāt-ıla buña " Allāh-ıla seyr " didiler ve daḫı gendü benliginden seyr (19) itmekdür Allāhu Taʿālā varlıġına ol varlıġından, daḫı ilāhiyyetine ebedā'l-ābād.[326b] Mūsā düşdi ʿaḳlı gidüben benliksüz enāniyyeti yoḳ oluban (12) ol rabbinüñ nūrı-la arż-ı beşeriyyet münevver oldı, ḥaḳ geldi bāṭıl maḥv oldı.[244a]	(SAYFA;651) (SAYFA;486)
benüm:	Benim. zamir Teklik	(13) Yaʿnī, "Eyitgil, taḥḳīḳ,	(SAYFA;530)

	birinci kişiyi gösteren söz. Aitlik ifade eder.	ben rabbümden olınan ilhāma mütābaʿat iderin bu nefsleri tezkiye (14) ḳılmaġa benüm ḳudretüm yitmez, illā ol ilhām-ı rabbānī ḳuvvet-ile".[266a] (19) Yaʿnī, "Eyit yā Muḥammed, ki eger Ḥaḳ Taʿālā dilese ben bu Ḳurʾān'ı benüm üzerüme indürmeyedi ben sizüñ… [335a]	(SAYFA;668) (SAYFA;657) (SAYFA;360) (SAYFA;436) (SAYFA;309) (SAYFA;65) (SAYFA;411) (SAYFA;729) (SAYFA;411) (SAYFA;365) (SAYFA;485) (SAYFA;738) (SAYFA;127) (SAYFA;357) (SAYFA;213) (SAYFA;213) (SAYFA;213) (SAYFA;85) (SAYFA;310) (SAYFA;198) (SAYFA;365) (SAYFA;437) (SAYFA;71) (SAYFA;309) (SAYFA;410) (SAYFA;410) (SAYFA;410) (SAYFA;657) (SAYFA;72) (SAYFA;241) (SAYFA;108) (SAYFA;732) (SAYFA;734) (SAYFA;734) (SAYFA;303) (SAYFA;657) (SAYFA;688) (SAYFA;65) (SAYFA;318) (SAYFA;404) (SAYFA;359) (SAYFA;339) (SAYFA;433) (SAYFA;709) (SAYFA;727)

			(SAYFA;727) (SAYFA;669) (SAYFA;489) (SAYFA;64) (SAYFA;304) (SAYFA;304) (SAYFA;239) (SAYFA;411) (SAYFA;159) (SAYFA;261) (SAYFA;65) (SAYFA;231) (SAYFA;360) (SAYFA;721) (SAYFA;359) (SAYFA;181) (SAYFA;525) (SAYFA;50) (SAYFA;684) (SAYFA;127) (SAYFA;127) (SAYFA;345) (SAYFA;657) (SAYFA;750) (SAYFA;477) (SAYFA;411) (SAYFA;411) (SAYFA;220) (SAYFA;60) (SAYFA;500) (SAYFA;525) (SAYFA;61) (SAYFA;130) (SAYFA;242) (SAYFA;420) (SAYFA;497) (SAYFA;499) (SAYFA;473) (SAYFA;668) (SAYFA;245) (SAYFA;473) (SAYFA;751) (SAYFA;751) (SAYFA;304) (SAYFA;489)

			(SAYFA;528) (SAYFA;528) (SAYFA;214) (SAYFA;728) (SAYFA;687) (SAYFA;739) (SAYFA;213) (SAYFA;558) (SAYFA;747) (SAYFA;589) (SAYFA;697) (SAYFA;538) (SAYFA;726) (SAYFA;736) (SAYFA;697) (SAYFA;748) (SAYFA;697) (SAYFA;275) (SAYFA;711) (SAYFA;343) (SAYFA;269) (SAYFA;745) (SAYFA;745) (SAYFA;252) (SAYFA;252) (SAYFA;252) (SAYFA;733) (SAYFA;733) (SAYFA;739) (SAYFA;524) (SAYFA;645) (SAYFA;462) (SAYFA;732) (SAYFA;9) (SAYFA;170) (SAYFA;64) (SAYFA;696) (SAYFA;696) (SAYFA;322) (SAYFA;726) (SAYFA;309) (SAYFA;425) (SAYFA;180) (SAYFA;726) (SAYFA;345)

			(SAYFA;721) (SAYFA;566) (SAYFA;669) (SAYFA;524) (SAYFA;292) (SAYFA;292) (SAYFA;292) (SAYFA;657) (SAYFA;321) (SAYFA;531) (SAYFA;241) (SAYFA;635) (SAYFA;502) (SAYFA;502) (SAYFA;60) (SAYFA;60) (SAYFA;60) (SAYFA;60) (SAYFA;242) (SAYFA;473) (SAYFA;296) (SAYFA;245) (SAYFA;459) (SAYFA;296) (SAYFA;339) (SAYFA;359) (SAYFA;749) (SAYFA;486) (SAYFA;502)
benvenlik:	Benlik, bencillik, enaniyet.	Dinildi aña ki (4) “Heyhāt, bu sözden ırak̟ ol ki sen henüz ikilik defterinden yazılmışın ve benvenlik (5) ḥicābı iḉinde perdelenmişsin.[244a]	(SAYFA;486)

beñzemek:	İki kişi veya nesne arasında birbirini andıracak kadar ortak nitelikler bulunmak, andırmak. Öyle görünüyor ki, öyle anlaşılıyor ki. Sanısını uyandırmak, gibi görünmek. Gibi. beñzer: Tabiat, nitelik ve görünüş, denklik vb. bakımından benzemek. Gibi. *Denk olmak.	Yaʿnī, sen münezzehsin, (12) ḥaḳḳıyyetüñde maḫlūḳa beñzemekden ve bu yaradılmışa iḫtiyācuñ olmaḳdan.[30b] Nite ki ʿilmi (8) bir ṣıfatīdür maḫlūḳ ʿilmine beñzemez.[226b] Ve daḫı bilgil ki (7) istivā Ḥaḳ Taʿālā ṣıfātlarından bir ṣıfātdur maḫlūḳ istivāsına beñzemez.[226b] (10) Daḫı bulara beñzer nesneler andan ki anuñ-ıla yol oġlanları terbiyet olınur.[169a] (13) Zīre ol ḳalb iḫāṭa ḳılur ol ṣıfāt-ı ẕemīmelerüñ ululuları andan ḳoṕar, buḫl u ḥırṣ ve ḥased (14) ve ḥıḳd u ʿadāvet ve kibr ü buġż daḫı taʿaṣṣub daḫı buña beñzer nesneler.[27a]	(SAYFA;59) (SAYFA;451) (SAYFA;451) (SAYFA;336) (SAYFA;52) (SAYFA;565) (SAYFA;188) (SAYFA;287) (SAYFA;399) (SAYFA;592) (SAYFA;133) (SAYFA;88) (SAYFA;105) (SAYFA;394) (SAYFA;682) (SAYFA;50) (SAYFA;538) (SAYFA;399) (SAYFA;88) (SAYFA;353) (SAYFA;565) (SAYFA;463) (SAYFA;408) (SAYFA;631)
beẕl:	(A.) Bol. Bol bol verme. Esirgemeden vermek. beẕl itmek; feda etmek, adamak. beẕl: Arapça, cömertçe sarfetmek, harcamak demektir. Bir kimsenin, en son gücünün yettiği bir çaba ile Allah'a yönelmesi. Allah'ı tüm sevdiklerine tercih	(14) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'ya muṭīʿ oluñ vücūduñuzı anuñ varlıġına beẕl itmeg-ile ve resūle daḫı muṭīʿ oluñ (15) şol nesnede ki sizi Allāhu Taʿālā'dın yaña seyr itdürür aʿmāli-y-ile ve aḥvālı-y-ıla.[288a]	(SAYFA;574) (SAYFA;650) (SAYFA;650) (SAYFA;6) (SAYFA;23) (SAYFA;221) (SAYFA;643) (SAYFA;644) (SAYFA;643) (SAYFA;627) (SAYFA;570) (SAYFA;643) (SAYFA;633) (SAYFA;601)

	etmesidir. Bezl-i nefs, isar-ı nefs : Fedakarlık, Bezlu'l-Muhac : Çok sevilen şeylerin Hak uğruna seve seve harcanması. Bezl-i Gah : Bir şeyhin bağlılarına yardım sağlamak üzere, devlet adamları üzerindeki etkisini kullanması.		(SAYFA;585) (SAYFA;240) (SAYFA;240) (SAYFA;82) (SAYFA;643) (SAYFA;643) (SAYFA;142) (SAYFA;82) (SAYFA;246) (SAYFA;603) (SAYFA;225) (SAYFA;532) (SAYFA;3) (SAYFA;142) (SAYFA;601) (SAYFA;82) (SAYFA;650) (SAYFA;650) (SAYFA;17) (SAYFA;363) (SAYFA;552) (SAYFA;260) (SAYFA;624) (SAYFA;359) (SAYFA;142) (SAYFA;601) (SAYFA;218) (SAYFA;261) (SAYFA;601) (SAYFA;601) (SAYFA;139) (SAYFA;4) (SAYFA;4) (SAYFA;45) (SAYFA;46) (SAYFA;123) (SAYFA;45) (SAYFA;3) (SAYFA;218) (SAYFA;212) (SAYFA;218)
beẕl-i nefs:	(F.) Fedakarlık. Nefsini verme, kendini verme.	Bunda infāḳ-ı malı muḳaddem ṭutdı beẕl-i (9) nefs üzere.[301b] Ve aña (3) girmek	(SAYFA;601) (SAYFA;4)

		beẕl-i māl-ıla ve beẕl-i nefs-ile olur, ol dōstı rıżāsı olduġı yirde.[3a]	
beẕl-i māl:	(F.) Malın verilmesi, mal ile fedakarlıkta bulunma. Malın Allah yolunda harcanması, malın Allah rızası için harcanması.	Bunda bir işāret daḫı var; yaʿnī, bu nefsi (6) terbiyet idüp̀ tezkiye ḳılmaḳ beẕl-i māl-ıla ve terk-ı dünyā olur.[70b] Ve aña (3) girmek beẕl-i māl-ıla ve beẕl-i nefs-ile olur, ol dōstı rıżāsı olduġı yirde.[3a]	(SAYFA;139) (SAYFA;4)
beẕl-i rūḥ:	(F.) Ruhu, canını esirgemeden vermek. Allah rızası için esirgemeden ruhun dahi feda edilmesi.	(16) Yaʿnī, dilleri-y-ile mücāhidlere mütābaʿat daʿvīsin ḳılurlar, göñüllerinden Allāh'dın yaña (17) aṣlā şevḳleri yoḳ ve maḥabbetleri yoḳ, ẓāhire beẕl-i rūḥ iderler anuñ liḳāsına şevḳ (18) idüben rıżāsın ṭaleb itmeg-içün ḳalblerinde īmān nūrı yoḳ.[23b]	(SAYFA;45) (SAYFA;46) (SAYFA;123) (SAYFA;45) (SAYFA;3)
beẕl-i vücūd:	(F.) Varlığını esirgemeden Allah rızası için sarf etme. (cevh-i ḥaḳḳ: (F.) Hakka ulaşma.) (cevh: Ulaşmak, kavuşmak.) (süst: (F.) Gevşek, tembel, sölpük.)	(16) Yaʿnī, bu ḥāletde ki beẕl-i vücūd ḳılmaḳda müteʿaffif olalar ki cevh-ı ḥaḳḳ üzere ola vāṣıl şeyḫüñ (17) taṣarrufı-y-ıla fuḥşını ʿalāniye idici olmaya ṭabʿ üzere muvāfaḳat ḳıluṕ şerʿa muḫālefet itmeg-ile, (18) tā ki anda hevā mutaṣarrıf ola.[110a] Ḥāl budur iʿtiḳādları bu ola ki (17) şeksüz maḳṣūdları ḥāṣıl olur beẕl-i vücūd ḳılmaḳda	(SAYFA;218) (SAYFA;212) (SAYFA;218)

		süst-iken.[107a]	
beẕr-i iyān:	(F.) Sabanın ucundaki tohum. Ekilecek tohum. (beẕr: (A.) Tohum.) (beẕr: (F.) Ziraat, ekim.) (iyān//ayān: (A.) (İyân) Aşikâr. Belli. Herkesin bilebileceği ve görebileceği. * Çiftçi âletlerinden olan saban okunun bileziği.)	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ḳıldı bu nefs ü ḳalb yirlerini şol ṣalāḥ üzere ki beẕr-ı (6) iyānı ḳabūl ide ve bitürüp̀ terbiyet ide.	(SAYFA;407)

beẕr-ı īmān:	(F.) İman tohumu	ṕes, ol beẕr-ı īmān āḫiretde menfaʿat ḳılısar degül, ḉünki dünyā mezraʿasında ol toḫmı (12) ekmedi yā bir ḫayr-ı ʿamel kesb itmedi ki ol kelime-yi ṭayyibeyi ki Lā ilāhe illa'llāh'dur, anı yuḳaru getürüṕ (13) bir şecere-ı ṭayyibe ḳıla ki yimiş virici ola her vaḳt yimişin vire, rabbi destūrı-y-ıla ol (14) maʿrifet maḥabbet yimişlerinden ve keşf ü müşāhede ve vaṣl u viṣāl ve neyl-ı kemāl yimişlerinden.[204b] Ve daḫı ol Resūline īmān getürüñ ki Allāhu Taʿālā (4) anı sebeb ḳıldı sizüñ sizüñ cevāhirlerüñüzi iḫrāc itmege ki beẕr-ı īmāndur sābıḳadan, (5) tā ki sizi ol beşeriyyet maʿādinlerinüñ ẓulümātından ḉıḳara ol vaḥdāniyyet-i cevāhir-(6)lerinüñ nūrına ilte.[101b]	(SAYFA;407) (SAYFA;201)
berāber:	(F.) Birlikte bulunan. * Müsavi, eşit. Denk. * Bir hizada olan. * Refakat, birlik. Yanında.	(12) Nite ki bilür ṭūbī mustaʿiddür güneşüñ feyżin ḳabūl itmege ḳaḉan ki günüñ ḳarşusına berāber ola.[138a] (1) görmekde küllī berāber olur ol nūr-ı rubūbiyyet-ile ol laṭīfdür andan ki muḥdeṣāt anı idrāk	(SAYFA;274) (SAYFA;374) (SAYFA;142) (SAYFA;605) (SAYFA;513) (SAYFA;342) (SAYFA;584) (SAYFA;14) (SAYFA;43) (SAYFA;543) (SAYFA;290)

		(2) ide, yā maḫlūḳāt aña lāḥıḳ ola, daḫı ḫabīrdür Ḥaḳ Taʿālā tecellīsine müstaḥıḳḳ kimdügin ol bilür.[188a] (6) İşāret bu iki āyetde budur ki Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekden fāriġ oluṗ oturan; egerçi ʿözür ehli daḫı (7) olursa müʾminlerden ʿālimlerden muttaḳīlerden berāber degüller, ol mücāhidler-ile ki ḳāyim oluṗ Ḥaḳḳ'ı (8) ṭaleb iderler.[72a] Bu hevādur ki rūḥdan destūr (5) diler, tā ki anuñ cemīʿ-ı dünyevī şurūʿ idecek yirlerine medḫal bula, tā ki hevā-y-ıla berāber (6) ola.[303b] Sābıḳlaruñ ẕüriyyātların (4) sābıḳlar ervāḥları berāberinde ṭurġurdı ve aṣḥāb-ı yemīn ẕüriyyātların daḫı ol (5) aṣḥāb-ı yemīn ervāḥları berāberinde ṭurġurdı.[257b]	(SAYFA;151) (SAYFA;661) (SAYFA;162) (SAYFA;294) (SAYFA;585) (SAYFA;294) (SAYFA;339) (SAYFA;43) (SAYFA;74) (SAYFA;134) (SAYFA;342) (SAYFA;558) (SAYFA;746) (SAYFA;255) (SAYFA;659) (SAYFA;5) (SAYFA;85) (SAYFA;84) (SAYFA;527) (SAYFA;513) (SAYFA;513) (SAYFA;274)
berāhimelerden:		Yaʿnī, daḫı anlar kim dünyāya ve (16) anuñ temettuʿātına meyl itmediler, aṣḥāb-ı riyāżat ve mücāhede ehli oldılar, bu edyān ehlinden (17) ve bu milletlerden ve berāhimelerden ve felsefīlerden ve	(SAYFA;664)

		ebāḥiyyelerden.	
berṣīṣā:	(A.) İsrailiyatta yer aldığına göre İsrailoğulları zamanında zahid ve abid bir zattı. Daha sonra nefsine uyarak hak yoldan sapmıştır. Onunla ilgili şu hadise anlatılmaktadır; “Bersısa, İsrailoğulları içinde âbid ve zahid biriydi. İbadethanesinde gece gündüz kulluk görevini yapar, kimsenin, azında çoğunda olmazdı. Bu güzel halinden dolayı Rabbimiz de ona ikramlarda bulunmuş, eliyle dokunduğu felçlileri iyi etme hassası lutfeylemişti. Bersısa, buna hep şükrediyor, hep bunu Rabbından biliyordu. Günün birinde şeytan kalbine vesvese vermeye başladı. - Sen kötü adam olsan elinde felçlileri iyi edebilir misin? Demek ki sende büyüklük, kimsede olmayan azizlik vardır! Tam bu sırada hükümdarın kızına felç gelmişti. Dili tutulup azası hareket etmeyen kızcağızı, Bersısa'nın tekkesine	Nite ki belʿām u berṣīṣā oldı.[351a]	(SAYFA;700)

	bırakmışlar, duasını beklemeye başlamışlardı. Vesveseye devam eden şeytan, bu hali de delil olarak kullanmaya yöneldi. - Bak, hükümdarın kızını bile sana bıraktılar. Demek ki senin işin garantide. Hem bak bu kızcağızın dili de söylemiyor, senin yapacağın bir işi kimseye söylemeye de muktedir olamıyor, öyle ise ona bir şeyler yapsan, kimse bilmez! Bersısa zihnine hücum eden bu şehevanî duygularla baştan mücadele etti ise de, sonunda bu vesveselere kapıldı ve şeytanın dediğini yaptı... Artık Bersısa büyük günahkardı. Şeytan bu defa da şu teklifte bulundu: - Kızcağız İyi olur da konuşursa senin yaptığını haber verir, durumun meydana çıkar. İyisi mi onu öldür, mahzene koy. Soranlara da, iyi olup buradan gitti, de, işi bitir... Bersısa bunu da yaptı Zavallıyı öldürüp mahzene gömdü.		

	Soranlara da: - İyi olup buradan ayrıldı, bilmem nereye gitti? diye cevap verdi. Ancak, şeytan hükümdara da şüphe telkin etmeye başladı: - Kızcağız ansızın iyi olup ta kaçmaz. Şunun evini, İbadethanesini bir arayayım?.. Ve nihayet cinayet ortaya çıktı. Bersısa idam edilmek üzere darağacının yanına getirildiği sırada Şeytan yine göründü: - Bak seni idam edecekler, bir tek ümid var. O da bana secde etmen. Şayet bana bir kere secde edersen ümit olunur ki hükümdarın yanında senin affın için şefaatçi olur, kurtarırım... Bersısa son ümidini de kullanmaktan geri kalmadı. Şeytana orada secde etti. Bunu gören şeytan, bu defa ne dedi biliyor musunuz: - Ey nefsine uyan ahmak! Ben bir defa Allah'a isyan ettim. Hala affedilmedim, mel'un olarak devam ediyorum, ya sen baksana kaç defa isyan ettin? Nasıl		

	olur da affedilirsin? Ve Bersısa'nın ipi çekildi, ayakları boşlukta sallandı... Derler ki: İnsan ibadetine, zühdüne güvenmemeli, dâima Rabbına ilticada bulunmalı, şeytanın ve nefsin tesirlerine, telkinlerine karşı hep uyanık olmalı.” (belʿām: (A.) (a.) Terbiyesiz, açgözlü, obur, pisboğaz. * Hz. Musa (A.S.) hakkında, yalan ve fena söyleyerek Beni-İsrail'i kandıran Bel'am bin Bâura adında birinin adı. Bu kişi İsrâil kabîlesindendir.)		
berāt-ı evvel:	(F.) Önceki beratında. Önceki nişanında. Önceki yazılı belge. * Önceki indirilen ayetler kastedilmektedir. *Önceki vesika.	Her (18) yirde ki indirüldi yazıldı, ol yirde ki inmedi yazılmadı, çün berāt-ı evvelinde inmedi (19) anuñ evvelinde yazılmadı, sūre-ı Neml’üñ evvelinde, ortasında indürildi, iki yirde bile yazıldı.[280a]	(SAYFA;558)
berekāt:	(A.) (Bereket. C.) Bereketler. Bolluklar.	Yaʿnī, dinildi ki (9) “Yā Nūḥ-ı rūḥ, in ol şerīʿat gemüsinden anuñ tekāliflerinden getür cesed mufāraḳat ḳılduġı (10) vaḳt ve fitneler ṭūfānından ḫalāṣ bulucaḳ bizüm selāmumuz-ıla ve berekātımuz-la selām	(SAYFA;735) (SAYFA;743) (SAYFA;735) (SAYFA;470) (SAYFA;735) (SAYFA;742)

		necāt-(11)dur ve berekāt derecātdur.[368b]	
bereket:	(A.) Bolluk. Çokluk. Feyiz. Cenab-ı Hakk'ın lütfu, ihsanı. Uğurluluk. Meymenet, saadet.	ṕes, farḳ nedür, ḥabīb selāmı-y-ıla (10) ḫalīl selāmı arasında? Farḳ budur ki ḥabīb selāmı vāsıṭasuzdur, ḫalīl selāmı melek vāsıṭası-y-ıla-(11)dur ve hem ḥabīb selāmında ziyāde raḥmet ü bereket var.[372a] ʿAceb bunda budur ki Mūsā'ya Harūn ʿaleyhi's-selām ol (7) Benī İsrāʾīl'üñ şom muʿāmeleleri-y-le ḳırḳ yıl tīhde bile ḳaldılar ve Benī İsrāʾīl ḳavmi ol (8) ikinüñ bereketi-y-ile ve kerāmeti-y-ile üzerlerine Ḥaḳ Taʿālā bulıdı gölge ḳıldı, üzerlerine kejengübīn-ile (9) bıldırcın yaġdurdı ol yine içinde tā biline ki ṣāliḥler ṣoḥbetinüñ bereketi oturana eṣer eyler (10) ve fāsıḳlar ṣoḥbetinüñ daḫı şirre eṣer eyler.[121a]	(SAYFA;742) (SAYFA;240) (SAYFA;405) (SAYFA;204) (SAYFA;204) (SAYFA;745) (SAYFA;240) (SAYFA;281)
berī:	(A.) (Berâet. den) Kurtulmuş. Temiz. Kayıt ve hüküm altında olmayan. *Uzak. Uzak olma. Ayrı. Birbiriyle ilgisi olmama. Sâlim, kurtulmuş, temiz.	(13) Allāhu Taʿālā buları söze getürdi, berī olmaġ-ıla bu işlerüñ bāṭınlarınuñ ḥaḳīḳatinden; tā ki gendüler-(14)den ʿilm nefy itdiler didiler ki "Bilmezüz, ol ʿilmi".[152b] (13) ṕes, ʿilm u ʿamel ḳaçan bu	(SAYFA;303) (SAYFA;103) (SAYFA;684) (SAYFA;361) (SAYFA;68) (SAYFA;392) (SAYFA;199) (SAYFA;283) (SAYFA;661) (SAYFA;79) (SAYFA;672)

		maʿrifetlerden ḫālī olsa daḫı ḳuvvet ü iḫlāṣdan berī olsa ol ikisi ṣāḥibine (14) dünyā maḥabbetin ve anuñ riyāseti maḥabbetin celb ider ve anuñ şehvātların ve leẕẕātların ḳalbe ṭoldurur anı (15) gözsüz ve ṣağır ḳılur.[52b] Ben daḫı berī olmışam sizüñ (12) ʿamelüñüzden ki ḳabūl-i daʿvet ḳılmaġı terk itdüñüz.[343a] diyü işāret ḳılduġı ol melekūtı ve şevāhidi rubūbiyyeti (16) gösterdügidür, kevākib ʿaynası içinde daḫı ol ṣıdḳ-ı teveccühdür, Ḥaḳ'dın yaña ve anuñ (17) ġayrından berī oluṕ iʿrāż itmekdür ve enāniyyet şirkinden ḫalāṣ oluṕ īmān-ı ḥaḳīḳī (18) ḳılmaḳdur ʿayān yaḳīn-ile.[181b]	(SAYFA;301) (SAYFA;358) (SAYFA;217) (SAYFA;559) (SAYFA;670) (SAYFA;154) (SAYFA;558) (SAYFA;684) (SAYFA;323) (SAYFA;729) (SAYFA;738)
beriyye:	(A.) Halk. Mahlûk. İnsan. * Sahra. Çöl. * Kır. ***Metindeki manası Sahra, çöl anlamındadır. Mecazen çöl.	Eger (5) Resūl'uñ vücūdı olmayadı ʿaleyhi's-selām ve anuñ gelmekligi olmayadı küllī ol ḍalālet beriyye-(6)sinde ḥayretde ḳalurlardı.[66a] Ol helāklık beriyye-(8)lerine düşüṕ münḳaṭıʿ oldılar.[137b] Yaʿnī, ol	(SAYFA;130) (SAYFA;273) (SAYFA;297) (SAYFA;239) (SAYFA;376) (SAYFA;491) (SAYFA;18) (SAYFA;560) (SAYFA;209) (SAYFA;675) (SAYFA;410) (SAYFA;337) (SAYFA;666)

		felāsifelerüñ (7) muḳaddemleri şürūʿ itdiler ʿulūm-ı ilāhiyyeyi ḳāl-ile ṭaleb itmege daḫı naẓar-ı ʿaḳl-ıla ol şübhe beriyye-(8)lerine düşüṕ kāfir oldılar.[149b] Yaʿnī̇, Mūsā ʿalm (ʿaleyhi's-selām) ol duʿāsı sebeb-ile bile muʿāḳat oluṕ ol (15) ḳavm-ile ol beriyyede ḳırḳ yıl ḥayretde bile ḳaldı Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki "Yā Mūsā, ġuṣṣalanmaġıl, (16) ol ḳavm üzere ki anlara fāsıḳlıġ-ıla tesmiye ḳılduñ daḫı gendü nefsüñe ve ḳardaşuñ (17) nefsine ḳābilesini ki sen ne gendü nefsüñe māliksin ne ḳardaşuñ nefsine".[120b] Ammā ol ki redd ehlidür, anları sefer-i ḳaṭʿ iderler, muḫālefāt ḳadem-(15)leri-y-ile, ḳahr u helāk beriyyeleri yolında.[189a]	(SAYFA;317) (SAYFA;317) (SAYFA;450)
berk:	Sıkı, sıkıca, sıkı sıkıya. Hiç bırakmacasına.	(6) … Ol menʿ itmekde nehy ipine berk yapışmışdı.[214b]	(SAYFA;427)
berḳ:	Şiddetli, berk. Sert, şiddetli. Acı verici.	Zīre Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ʿiḳābı ve ṣıfat-ı ḳahrınuñ berḳi, eger (2) ol Şeyṭān üzere vāḳiʿ olaydı ezileydi gideydi, maḥv olaydı.[289b]	(SAYFA;577)

berr:	(A.) * Susuz, kuru yerler. * Toprak. Yeryüzü, yer. (C.: Ebrâr) *Dünya. Gerçeklik âlemi.	Berr , bu ʿālem-i şehādet-(4)dür ki ṣūret ʿālemidür ve baḥr ol ʿālem-i ġaybdur ki melekūt ʿālemidür.[174b] Yaʿnī, bulalardı bu Ḳurʾān içinde her rence devā ve her (2) maraża şifā her başara sürūr, her veche ʿızzet envāʿ ṣıfatlar-ıla mevṣūf teġayyurātdan (3) maḥfūẓ ve bir baḥr bulalardı ki ʿacāyib dükenmez ve bir berr bulalardı ki ġarāyiblerinüñ nihāyeti (4) yoḳ.[65b] Yaʿnī, ol ʿilmi īcād-ıla (3) bilür, berr ü baḥr içinde ne var ol yaratdı, nite bilmeye, çün anuñ-ıla var oldı.[174b]	(SAYFA;347) (SAYFA;129) (SAYFA;347) (SAYFA;350) (SAYFA;672) (SAYFA;672)
berr-ı beşeriyyet:	(F.) Beşeriyyet zemini. Beşeriyyet âlemi. Beşeriyyet yeri. (berr: (A.) * Gerçeklik, sıdk. * Susuz, kuru yerler. * Toprak. Yeryüzü, yer.)	(4) Yaʿnī, ol Allāhu Taʿālāʾdur ki sizi berr-ı beşeriyyetde ve baḥr-ı rūḥānīde yā berr-ı ʿubūdiyyetde ve (5) baḥr-ı rubūyyetde seyr itdürür.	(SAYFA;672)
berr-ı ʿubūdiyyet:	(F.) Kulluk zemini. Kulluk makamı. Kulluk yeri.	(4) Yaʿnī, ol Allāhu Taʿālāʾdur ki sizi berr-ı beşeriyyetde ve baḥr-ı rūḥānīde yā berr-ı ʿubūdiyyetde ve (5) baḥr-ı rubūyyetde seyr itdürür.	(SAYFA;672)
berü:	Bu tarafa, bu yana, buraya, beriye.* O zamandan bu	(16) … Allāhu Taʿālā fażl issidür, fażl ider müʾminler	(SAYFA;34) (SAYFA;319) (SAYFA;213)

	zamana.	üzere ḥükm-ı ezelden berü.[18a] (17) … Eyyām-ı nübüvvetden berü ben ḫōḏ nebīyem, küllī maḫlūḳdan öñdin”.[160b]	(SAYFA;439) (SAYFA;194)
berü:	Bu tarafa, bu yana, buraya, beriye, yakına. berü gel: Bu tarafa gel, yakına gel.	(11) … Yaʿnī, nefsüñi terk it, berü gel.[70b] Yaʿnī, ḳo nefsüñi (14) berü gel, Allāhu Taʿālā’nuñ ol bol ġınāsına, ol erliḳ ʿāleminde.[84b]	(SAYFA;139) (SAYFA;167)
besmele:	Bir işe Allah’ın adıyla başlama. Bismillahirrahmanirrahim cümlesinin adı. Müslüman her işine Bismillah ile başlar. Yani her işi Allah adına ve Allah için yapar. Atomlardan yıldızlara kadar her varlık da Allah adına ve Allah için hareket eder. İnsan da Bismillah diyemiyeceği, yani Allah'ın emri ve izni olmayan bir işi ve hareketi yapmamak, onun emri dairesinde kalmakla gerçekten insan olur. Aksi halde hayvanlardan aşağı dereceye iner.	İşāret bunda budur ki bedürüstī, (18) Ḥaḳ Taʿālā gendü ẕātını ve ṣıfātını besmele-y-ile ẕikr itdükden ṣoñra gendü ẕātını bildürmeg-içün (19) didi; AK.	(SAYFA;413)
sebuʿiyyet:	(A.) Yırtıcılık, parçalayıcılık. Yırtıcı hayvanın fıtri hassası. (behīmiyyet: (A.) Hayvanlık, canlı olmakla beraber	Yaʿnī, anlar ki perdelendiler ol behīmiyyet ve sebuʿiyyet ve şeyṭāniyyet (19) ṣıfatlarınuñ ḥicābları-y-ıla Allāhu Taʿālā	(SAYFA;282)

	akılsız oluş.)	oları oları ṣaġır ve kör ḳıldı ḳulaḳ ṭutuṕ. [142a]	
beṣt:	(A.) Döşemek.* Yaymak, neşr. (ḳabż: (A.) Tutmak. Ele almak. Kavramak. Almak. * Tahsil etmek. Teslim almak. * Amelde zorluk çekmek. * Kuşun süratle uçması.) (heybet: (A.) Hürmetle beraber korku hissini veren hal. Sakınıp korkulacak hal. Azamet.) (üns: (A.) Alışkanlık, alışma. * Arkadaş. Hemdem.) (sürādıḳāt//sürādiḳāt: (A.) (a.i. sürādıḳ'ın c.) 1- Saray perdeleri, harem dâirelerinin önüne çekilen büyük perdeler. 2. Otağlar, pâdişah çadırları.) (sürâdıḳ: (A.) (a.i., c. sürādıḳāt) 1. Büyük pâdişah çadırı. 2. Saray perdesi.)	Andan ol ḳabż u beṣt ḳanatları-y-ıla uçalar, (13) tā sürādikāt-ı ünse ve heybete ulaşalar.[321a] (11) Bulara, bu iki ortasında terbiyet var, tā ki ol ḳorḳu-y-ıla ümīḍ ḳanatları-y-ıla uçalar, (12) tā ol maḳām-ı ḳabża ve beṣta ulaşınca.[321a]	(SAYFA;640) (SAYFA;640)
beşāret:	(A.) Müjde, muştu. (Doğrusu Bişârettir) Müjde. Sevindirici haber. Hayırlı haber. * Müjdeye verilen ihsan. beşāret ḳıl-: Müjdelemek. (beşīr: (A.) Müjdeli haber veren. Müjde getiren. * Güler	(18) Yaʿnī, feraḥ idüṕ beşāret ḳılurlar.[24a] (2) İşbu beşāret aña ol degüldi ki beşeriyyete teʿalluḳ ola yā ḥayvāniyyeye ve daḫı (3) anuñ ḍıḥki oġul ḥāṣıl olmaḳ sürūrı degüldi ki ol dünyā zīnetidür.[372b]	(SAYFA;46) (SAYFA;743) (SAYFA;236) (SAYFA;743) (SAYFA;415) (SAYFA;174) (SAYFA;47) (SAYFA;23) (SAYFA;415) (SAYFA;47) (SAYFA;235)

	yüzlü. Hub. Cemil. * Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (A.S.M.) bir vasfı.(İşte o Zât bir saadet-i ebediyenin muhbiri, müjdecisi; bir rahmet-i binihayenin kâşifi ve ilâncısı; ve Saltanat-ı Rububiyetin mehasininin dellalı, seyircisi; ve künûz-u Esma-i İlâhiyenin keşşafı, göstericisi olduğundan.)	(1) Yaʿnī, taḥḳīḳ size beşīr geldi ki bizden müʾminlere beşāret ḳılur. [119a] (1) ʿavratı bularuñ üzerine ḫıdmete ṭurmışdı; güldi, biz aña beşāret ḳılduḳ İsḥāḳ-ıla. [372b]	(SAYFA;655) (SAYFA;743) (SAYFA;659) (SAYFA;659) (SAYFA;193) (SAYFA;743) (SAYFA;193) (SAYFA;525) (SAYFA;713) (SAYFA;713) (SAYFA;537) (SAYFA;20) (SAYFA;644) (SAYFA;702) (SAYFA;643) (SAYFA;658) (SAYFA;561) (SAYFA;174) (SAYFA;338) (SAYFA;192) (SAYFA;192) (SAYFA;538) (SAYFA;693) (SAYFA;585) (SAYFA;235) (SAYFA;744) (SAYFA;659) (SAYFA;338) (SAYFA;259) (SAYFA;236) (SAYFA;192) (SAYFA;693) (SAYFA;84)
şāt//şātʾ:	(A.) Yerden yeni çıkan taze ekin yaprağı. Ekinlerin taze çıkan filizleri, yaprağı. * Bağlayıp sağlamlaştırmak.	İşāret (17) ḳılur ol īmān ḥuzmāsına ve ṣāliḥ ʿameller ekinlerine ve aḫlāḳ-ı ḥasīde zeytūnlarına ve iḫlāṣ (18) nārınadur ki bular küllī göñül ṣātınuñ ṣemereleridür.[198a]	(SAYFA;394)
beşer:	(A.) (Beşere) İnsan derisinin dış yüzleri. * İnsan. Âdem.	Yaʿnī, ol bilmedüklerinden ötrü didiler ki (17) Allāhu	(SAYFA;365) (SAYFA;495)

		Taʿālā beşer üzere nesne itdürmedi.[183b] Żīre ol rüʾyete suʾāl-i şavḳ ġalibliġinden ẓāhir olur maḥbūbuñ (13) kelāmın işitmegi-le bundan ötrü didi ol resūl-i kevneyn ʿaleyhi’s-selām Allāhu Taʿālā bu Ādem (14) oġlanlarından bir beşer yaratmadı; illā anuñ ḳalbi Ḥaḳ Taʿālā’nuñ ḳudreti barmaḳlarından iki (15) barmaġuñ arasındadur dilerse muḥkem ṭutar, dilerse meyl itdürür iki barmaḳdan işāret ol (16) ṣıfāt-ı celāl-ile ṣıfāt-ı cemāldür.[248b]	
beşeriyet//beşeriyye//beşeriyyet:	(A.) İnsanın tab' ve hilkati ve fıtrî halleri. İnsanlık.	(18) Ḫāliṣ niyyet-ile ve ṣāfā-ı ḳalb-ile andan ol girćeklik ḳademi-y-ile beşeriyet ovaların ḳatʿ eyledi; (19) tā ki ol elṭāf-ı rubūbiyyet aña istiḳbāl ide dār-ı dünyādan.[15b] (12) Yaʿnī, ḳaćan ki bu insāna biz tevbe vü inābet yā ṣıdḳ-ı ṭaleb yā baʿżı maḳāma vāṣıl olmaḳ (13) yā keşf ü şuhūd rütbesine irişdürsevüz bulara fısḳ u fücr ve aḫlāḳ-ı żemīme ve evṣāf-ı (14) beşeriyye ve ṣıfāt-ı rūḥāniyye	(SAYFA;29) (SAYFA;671) (SAYFA;759) (SAYFA;504) (SAYFA;674) (SAYFA;201) (SAYFA;674) (SAYFA;350) (SAYFA;350) (SAYFA;362) (SAYFA;429) (SAYFA;432) (SAYFA;559) (SAYFA;410) (SAYFA;752) (SAYFA;327) (SAYFA;484) (SAYFA;604) (SAYFA;334) (SAYFA;334)

		irişdükden	(SAYFA;47)
		ṣoñra.[[336b]	(SAYFA;137)
		(1) Ve daḫı	(SAYFA;58)
		evḳātından żarūret	(SAYFA;328)
		olduġı ḳadar ḥācet-i	(SAYFA;589)
		insāniyyesine ṣarf	(SAYFA;326)
		eyleye, ol nehārından	(SAYFA;504)
		(2) ve gice	(SAYFA;479)
		sāʿatlerinden daḫı	(SAYFA;144)
		baʿżı sāʿatin ṣıdḳı ve	(SAYFA;181)
		ciddi miḳdār ẕikr(e)	(SAYFA;535)
		ṭāʿate ve Ḥaḳḳ'ı ṭaleb	(SAYFA;755)
		(3) itmege ṣarf eyleye	(SAYFA;755)
		ve baʿżı sāʿatlerinde	(SAYFA;732)
		rāḥat ṭaleb itmeg-içün	(SAYFA;575)
		yata, tā ol ḳuvā-yı	(SAYFA;242)
		beşeriyye (4) rāḥat ola	(SAYFA;427)
		ol ḥavāssuñ	(SAYFA;350)
		yorḳunluġı gide, tā ki	(SAYFA;19)
		ol gice vaḳtlerinde	(SAYFA;646)
		neşāṭ-ıla ṭura (5) ẕikre	(SAYFA;646)
		ṭāʿate meşġūl ola.	(SAYFA;371)
		[380b]	(SAYFA;201)
		Yaʿnī, ol devāʿi-yi	(SAYFA;228)
		beşeriyye bulara gelür	(SAYFA;694)
		ol meḥārim (11)	(SAYFA;664)
		ẕuhūra gelüp̀ ḥareket	(SAYFA;461)
		itdügi vaḳt ve Şeyṭān	(SAYFA;357)
		taḥrīż idüp̀ tezyin	(SAYFA;474)
		idivirdügi	(SAYFA;358)
		vaḳtin.[253a]	(SAYFA;629)
		(1) beşeriyyeye ol	(SAYFA;664)
		feyże ḳarışdı, ol	(SAYFA;123)
		beşeriyyet yirinüñ	(SAYFA;318)
		nebātları ki andan	(SAYFA;371)
		mütevellid olan (2)	(SAYFA;371)
		ṣıfātlardur.[338a]	(SAYFA;438)
		(1) beşeriyyetüñüzi	(SAYFA;758)
		rūḥāniyyetüñüz	(SAYFA;445)
		cevherlerine maʿdin	(SAYFA;328)
		ḳılıvirdi. [101b]	(SAYFA;245)
		(1) beşeriyyeye ol	(SAYFA;233)
		feyże ḳarışdı, ol	(SAYFA;701)
		beşeriyyet yirinüñ	(SAYFA;261)
		nebātları ki andan	(SAYFA;610)

		mütevellid olan (2) ṣıfātlardur. [338a]	(SAYFA;146) (SAYFA;329) (SAYFA;604) (SAYFA;743) (SAYFA;516) (SAYFA;200) (SAYFA;395) (SAYFA;655) (SAYFA;34) (SAYFA;200) (SAYFA;329) (SAYFA;490) (SAYFA;144) (SAYFA;32) (SAYFA;201) (SAYFA;674) (SAYFA;395) (SAYFA;655) (SAYFA;34) (SAYFA;200) (SAYFA;329) (SAYFA;490) (SAYFA;144) (SAYFA;32) (SAYFA;201) (SAYFA;674)
beşeriyyet-i āb:	(F.) Beşeriyyet suyu.	Zīre anuñ rūḥı atalar ṣulbinden ve analar raḥminden bizüm (6) rūḥlarumuz gibi ıżṭırābda olmadı, anuñ cevheri ẓāhir oldı cismi maʿdininde, eyle ki (7) maḫfī degüldi ol beşeriyyet-ı āb-ıla.[101a]	(SAYFA;200) (SAYFA;525) (SAYFA;386) (SAYFA;484)
beşīr:	(A.) Müjdeli haber veren. Müjde getiren. * Güler yüzlü. Hub. Cemil. * Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (A.S.M.) bir vasfı.(İşte o Zât bir saadet-i ebediyenin	(1) Yaʿnī, taḥḳīḳ size beşīr geldi ki bizden müʾminlere beşāret ḳılur.[119a] Yaʿnī, tā ki ḳıyāmet güninde ol ḥasret nedāmet meḳāmında dimeyesiz ki bize beşīr (19) gelmedi ki	(SAYFA;236) (SAYFA;235)

	muhbiri, müjdecisi; bir rahmet-i binihayenin kâşifi ve ilâncısı; ve Saltanat-ı Rububiyetin mehasininin dellalı, seyircisi; ve künûz-u Esma-i İlâhiyenin keşşafı, göstericisi olduğundan)	beşāret ḳılaydı ve neẕīr gelmedi ki ḳorḳudaydı.[118b]	
beḳā:	(A.) Devamlılık. Evvelki hâl üzere kalma. Dâim ve sâbit olma. * İlm-i Kelâm'da : Varlığının asla sonu olmayan Cenab-ı Hakk'ın bir sıfatıdır. * Bâki olmak. Ebedîlik. (igne yurdusı: İğne deliği.)	(3) Ol cūdın beẕl itdügi vaḳt ki olar gendü vücūdı-la fenā ḳıluṕ gendü beḳāsı-y-ıla beḳā vire.[326a] (7) Bunuñ-ıla ol vücūd-ı mecāzīlerinden fenā olalar, ol vücūd-ı ḥaḳīḳī birle beḳā bulalar, bu ʿālemi (8) içindeki-y-ile īcāda getürmekden ḥikmet daḫı uşbudur.[156b] (7) Yaʿnī, olar kim efʿāllerini ve aḫlāḳlarını ve ẕātlarını fenā ḳıldılar, Ḥaḳ Taʿālā emrlerinde ve (8) anuñ aḫlāḳında ve ẕātında gendü nefslerinde beḳāları ḳalmadı; Allāh beḳāsı-y-ıla anuñ ḳatında (9) beḳā buldılar, anuñ ʿibādetinden istikbār itmezler.[267a] (1) Anlar ki ḥuẕūẕ-ı nefsi ḥatūn alurlar mevlālarınuñ ḥuḳūḳları-y-ıla fānīyi iḫtiyār idüṕ beḳā üzerine. [062a] (1) zāyil oluṕ gitmek	(SAYFA;650) (SAYFA;311) (SAYFA;532) (SAYFA;122) (SAYFA;442) (SAYFA;647) (SAYFA;349) (SAYFA;131) (SAYFA;206) (SAYFA;586) (SAYFA;47) (SAYFA;650) (SAYFA;208) (SAYFA;56) (SAYFA;378) (SAYFA;131) (SAYFA;351) (SAYFA;49) (SAYFA;334) (SAYFA;417) (SAYFA;586) (SAYFA;246) (SAYFA;609) (SAYFA;690) (SAYFA;144) (SAYFA;679) (SAYFA;367) (SAYFA;527) (SAYFA;289) (SAYFA;571) (SAYFA;545) (SAYFA;223) (SAYFA;113) (SAYFA;47) (SAYFA;519)

		içinde ve Allāh'dan ġayrı taʿalluḳātı ḳaṭʿ itmek içinde ol biñ gez (2) ḳıldan ince olmaḳ gerek ki ol fenā ignesinüñ yurdusına ṣıġa, andan geçüp̀ (3) ol beḳā cennetine gire; fehm eyle cidd-ile, añlayasın.[222a] (1) anlara hidāyet virdükden ṣoñra ki vücūdından fānī ḳıluṕ gendü cūdı-y-ıla beḳā vire anı (2) girü redd itmez, beḳānuñ beḳāsına ki ol maḥvdan ṣoñra iṣbātdur sükrden ṣoñra (3) ṣaḥvdur meşāyıḫ buña iṣbāt ṣānī diyü ad ḳılmışlar, tā ṣaḳıncaḳ nesneler beyān olunca (4) aʿmālden aḳvālden ve efʿālden aḥvāldan ol aḥvālları riʿāyet ḳılmaġ-ıçun. [324b]	(SAYFA;536) (SAYFA;48) (SAYFA;750) (SAYFA;532) (SAYFA;647) (SAYFA;747) (SAYFA;240) (SAYFA;89) (SAYFA;56) (SAYFA;56) (SAYFA;545) (SAYFA;289) (SAYFA;64) (SAYFA;349) (SAYFA;647) (SAYFA;372) (SAYFA;650) (SAYFA;532) (SAYFA;598) (SAYFA;598) (SAYFA;561) (SAYFA;260) (SAYFA;417) (SAYFA;586) (SAYFA;545) (SAYFA;246) (SAYFA;665) (SAYFA;95) (SAYFA;242) (SAYFA;47) (SAYFA;693) (SAYFA;55) (SAYFA;164) (SAYFA;651) (SAYFA;64)
beyān:	(A.) İzah. Açıklama. Anlatma. Açık söyleme. * Öğretme. * Söz olsun, iş olsun; vukû' bulan şeyden murad ne olduğunu o şey ile alâkası ve münâsebeti bulunan bir sözle veya bir fiil ile açıklamaktır.	(10) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā size raḥīmdür, müşfiḳdür ki bu āfetleri size beyān ḳıldı, aña vāḳiʿ olmazdan (11) öñ; tā ki andan ḥaẕer idesiz ve sizi delālet ḳıldı bu ticāret üzere, tā anuñ-ıla saʿādet aṣṣı (12)	(SAYFA;87) (SAYFA;235) (SAYFA;256) (SAYFA;351) (SAYFA;488) (SAYFA;509) (SAYFA;205) (SAYFA;44) (SAYFA;371) (SAYFA;436)

		idesiz.[44b] (12) Ve daḫı buyurdı ki ol Resūl'ine beyān ider ki ehlu'l-lāhdan olasız, ehl-i kitāb (13) olmayasız.[118b] (1) ümmetlerüñüzi ibtilā ḳıla, şol nesne-y-ile ki size beyān u tıbyāndan ve ḥuccet burhāndan daḫı (2) ʿızzet-ı sulṭāndan ve sizi daḫı ibtilā ḳıla zīnet-ı dünyā-y-ıla ve mütābaʿat-ı hevā-y-ıla ve arzulara (3) irişmeg-ile ve ḫalḳ arasında yücelik-ile ve āḫiretde necāt-ıla; tā ki tāyibler tıbyān u beyān-ıla (4) hidāyet bulalar ve ʿālimler ḥuccet u burhān-ıla muḳtedā olalar ve ʿārifler ʿızzet-ı sulṭān-ıla ceẕb (5) olınalar. [129a] (1) Yaʿnī, gör ki ol maʿārif āyetlerin ve hidāyet nişānların Allāh'dın yaña daḫı anuñ (2) yolına sülūk idenleri nice beyān eyledük. [176b] (1) daḫı her nesneyi beyān ḳılduḳ. [245a] (1) ol keşūf-ı rūḥānīnüñ ḥaḳāyıḳındandur ki beyān ider.[255b]	(SAYFA;436) (SAYFA;437) (SAYFA;458) (SAYFA;184) (SAYFA;254) (SAYFA;164) (SAYFA;647) (SAYFA;706) (SAYFA;713) (SAYFA;9) (SAYFA;133) (SAYFA;226) (SAYFA;612) (SAYFA;674) (SAYFA;190) (SAYFA;280) (SAYFA;193) (SAYFA;568) (SAYFA;276) (SAYFA;52) (SAYFA;447) (SAYFA;276) (SAYFA;602) (SAYFA;375) (SAYFA;409) (SAYFA;44) (SAYFA;295) (SAYFA;83) (SAYFA;231) (SAYFA;470) (SAYFA;501) (SAYFA;720) (SAYFA;273) (SAYFA;558) (SAYFA;360) (SAYFA;381) (SAYFA;517) (SAYFA;141) (SAYFA;401) (SAYFA;488) (SAYFA;646) (SAYFA;231) (SAYFA;487) (SAYFA;487) (SAYFA;456)

			(SAYFA;337) (SAYFA;344) (SAYFA;344) (SAYFA;9) (SAYFA;286) (SAYFA;664) (SAYFA;405) (SAYFA;410) (SAYFA;645) (SAYFA;664) (SAYFA;372) (SAYFA;150) (SAYFA;581) (SAYFA;375) (SAYFA;386) (SAYFA;57) (SAYFA;14) (SAYFA;231) (SAYFA;255) (SAYFA;351) (SAYFA;333) (SAYFA;97) (SAYFA;276) (SAYFA;379) (SAYFA;152) (SAYFA;231) (SAYFA;354) (SAYFA;668) (SAYFA;386) (SAYFA;515) (SAYFA;449) (SAYFA;682) (SAYFA;488) (SAYFA;406) (SAYFA;235) (SAYFA;83) (SAYFA;26) (SAYFA;503) (SAYFA;593) (SAYFA;137) (SAYFA;451) (SAYFA;109) (SAYFA;589) (SAYFA;733) (SAYFA;667)

			(SAYFA;589) (SAYFA;578) (SAYFA;720) (SAYFA;84) (SAYFA;394) (SAYFA;154) (SAYFA;35) (SAYFA;423) (SAYFA;295) (SAYFA;255) (SAYFA;255) (SAYFA;256) (SAYFA;295) (SAYFA;222) (SAYFA;231) (SAYFA;295) (SAYFA;206) (SAYFA;206) (SAYFA;206) (SAYFA;151) (SAYFA;263) (SAYFA;406)
beyʿ:	(A.) Satmak. * Fık: Bir malı diğer bir mal ile değiştirmek. beye u iştirā: Alıp satma, alış-veriş. (iştirā: (A.) Satın almak. Mübayaa etmek.) (بيع) (Ar.): Satış, satan, satıcı (a.s)	(1) Zīre iştirā ve beyʿ ḳuluñ kesbi ve iḫtiyārı birle olur. [026b] (4) … Yaʿnī, bu beyʿ u şirā ehli ki vāṣıllardur.[323a]	(SAYFA;51) (SAYFA;644) (SAYFA;642) (SAYFA;642) (SAYFA;643) (SAYFA;642) (SAYFA;642)
beyʿat:	(A.) Biat. Bağlılığını, itimadını bildirmek. Birisinin hakemliğini veya hükümdarlığını kabul etmek. El tutarak bağlılığını alenen izhar etmek. Bağlılığını tazelemek. * Rey vermek. * Anlaşma yapmak.	Yaʿnī, eger girü bular hevā-y-ıla beyʿat (15) idüp̀ ḫilāf-ı şerʿa şurūʿ iderlerse.	(SAYFA;569)
beyt:	(A.) Ev, oda,hane. * Edb: İki satırlık	(9) İşāret bu iki āyet taḥḳīḳında budur ki	(SAYFA;3) (SAYFA;5)

	manzume. (hādī̄: (A.) Birinci. * Mazluma yardım eden. * Deveyi şarkı söyleyerek süren. **Metindeki manası belirli bir ahenkte olması.)	bedürüstī̄, evvel beyt ki nās maṣlaḥatı-çün vażʿ (10) olundı, Ḥaḳḳ-içün degül.[2b] Bu beyt hādī̄dür, Allāhu Taʿālā'dın yaña ve anuñ (2) fażl-ı ṭalebine İslām erkānlarınuñ ḫılāfınca.[3b] İşāret bu āyet taḥḳīḳında (9) budur ki bedürüstī̄, Allāhu Taʿālā ol beyt ziyāretin ḫalḳ üzere vācib ḳıldı.[3a] Yaʿnī̄, degüldür bu kāfirlerüñ şomlıḳları ol (16) beyt ḳatında ki ḳadr-ı ʿaẓīmdür ṣalevet yirine ki ol saʿādet ehlinüñ naṣī̄bidür, bular ṣıḳlıḳ-ıla (17) ellerin biribirine urmaḳdur.[284a] Yaʿnī̄, ol beytde vāżıḥ delī̄ller var ki anuñ-ıla (19) ṭālibler matlūblarına ṭaleb itmegi istidlāl iderler ve ḳāṣıdlar maḳṣūdlarına istidlāl iderler.[2b] Andan ol evvel beytden ki (8) ḫalḳ-içün binā olundı.[2b] Zī̄re Ḥaḳ Taʿālā beytden müstaġnī̄dür daḫı cemī̄ʿ-i ʿālemden cemī̄ʿ-ı (11) nesne ki Ḥaḳ Taʿālā ʿālemde yaratdı, bu insān arasında bir çāşnī̄dür.[2b]	(SAYFA;4) (SAYFA;566) (SAYFA;3) (SAYFA;3) (SAYFA;3) (SAYFA;744) (SAYFA;3) (SAYFA;743) (SAYFA;4) (SAYFA;293) (SAYFA;292) (SAYFA;53)

		ṕes, sürʿat-ile ʿaẕāba ḳarşu geldiler ol nübüvvet beytinden ve (19) ehl-i ṭahāretden yavuz muʿāmele ṭaleb itdiler ol nefslerinüñ ḫabāṣeti-y-le , tā anuñ-ıla kemāl-i şeḳāvete.[373a] Ve bu insānda Ḥaḳ (12) Taʿālā beytinüñ enmūzeci ol ḳalbdür ki evvelā vażʿ olundı.[2b]	
beyt-ı ḥarām:	(F.)(A.) (Beyt-ül Haram) Kâbe-i Muazzama'nın etrafının bir ismi. Kâfirlerin yaklaşmaları men' edildiği, onlara haram olduğu için bu isimle alınır.	Ve daḫı aña beyt-ı ḥarām diyü tesmiye ḳıldı, andan ötrü (5) ki biline ol ḥaḳīḳatā Allāh evidür, andan ġayrı anda sākin ola.[147b]	(SAYFA;293) (SAYFA;292)
beytü’l-māl:	(A.) Devlet malı. (A.) (Beyt-ül mâl) İlk defa Hz. Muhammed (A.S.M.) tarafından kurulan ve gelir kaynaklarıyla sarfiyat yerleri şer'î olarak tayin edilmiş İslâm devletinin mâliye hazinesi.Gelir kaynakları: 1- Zekât ve sadakalar. 2- Ganimetler. 3- Fey=Zekât ve ganimet dışında kalan ve beyt-ül male ait olan mallar.Beyt-ül malden yapılan harcamalar şu kimseleri ihtiva eder:1- Fakirler ve	Ve daḫı her kim ki ölse vereṣesi ḳalmasa, (5) mīrāṣı beytü’l-māl olur.	(SAYFA;53)

	miskinler. 2- Zekât memurları. 3- Borçlular. 4- Yolda kalmış olanlar ve garipler. 5- Azat etmek üzere köle satın alanlar. 6- Allah yolunda cihad edenler. 7- İslâma ısındırmak ve yakınlaştırmak için gönlü hoş tutulması gerekenler.		
beyyināt:	(A.) (Beyyine. C.) Beyyineler. Bürhanlar. (beyyin//beyyine: (A.) Aşikâr. Açıklanmış. Gün gibi vâzih delil. * Müteaddit noktaları beyan eden ve açıklayan.* Şâhid. İsbat vasıtası. Kavi bürhan.)	Bulara ictimāʿ-ıçun (19) ve ittifāḳ-ıçun beyyināt geldükden ṣoñra; AK.[6a]	(SAYFA;10) (SAYFA;616) (SAYFA;185) (SAYFA;245)
beyyine:	(A.) beyyin//beyyine: (A.) Aşikâr. Açıklanmış. Gün gibi vâzih delil. * Müteaddit noktaları beyan eden ve açıklayan.* Şâhid. İsbat vasıtası. Kavi bürhan.	Şol ki diri olur īmān-ıla ve yaḳīn-ile ve anuñ esrārı ve envārı-y-ıla (2) bir beyyine üzere ki anuñ üzerine ṣābit olmış ola, kemāl-i istiʿdāddan ṣoñra ol kemāl (3) ṭaleb itmege anı ṣarf idüṕ ol ḥażret-ı celāle vāṣıl olduḳdan ṣoñra.[287b] Ol hemān bir nebī görse yā görmese fi'l-ḥāl (5) aña īmān getürüṕ taṣdīḳ ider, daḫı nāzil olan kitāba oḳımadın taṣdīḳ ider (6) hīç beyyinesüz muʿcizesüz.[93b]	(SAYFA;573) (SAYFA;185) (SAYFA;720)

beze- //bezemeg//bezemek:	Bezemek, süslemek. Bezemek; yaymak. Bezemek; süslemek, tezyin etmek, donatmak.	Andan ötrü ki anı luṭfları ḫazīnesinden ve ḥaḳīḳat şefḳatlerinden ç̣ıḳaruṕ (11) ʿaṭā ḳıldı, bedenleri bezedi aḥkām-ı şerāyiʿ-ile ve nefsleri müzeyyen ḳıldı, ādāb-ıla ve ḳalbleri (12) müzeyyen ḳıldı, müşāhede-y-ile ve anuñ envārı-y-ıla ve ervāḥları müzeyyen ḳıldı maʿrifetler-ile ve esrār-(13)lar-ıla ve sırları müzeyyen ḳıldı ṭavālıʿ-ıla ve anuñ ş̱emereleri-y-le ve ẓāhir ü müzeyyen ḳıldı, āş̱ār-ı tevfīḳ-ıla (14) ve bāṭınlar müzeyyen ḳıldı, envār-ı taḥḳīḳ-ıla.[218b]	(SAYFA;435) (SAYFA;66) (SAYFA;65) (SAYFA;352) (SAYFA;727) (SAYFA;66) (SAYFA;66) (SAYFA;575) (SAYFA;638) (SAYFA;352) (SAYFA;655) (SAYFA;412) (SAYFA;327) (SAYFA;609) (SAYFA;58) (SAYFA;257) (SAYFA;312) (SAYFA;505) (SAYFA;750) (SAYFA;608)
bezeg//bezek:	Süs, ziynet. Ziynet eşyası.	Yaʿnī, ç̣ün Allāhu Taʿālā ṣabruñuz vaḳtinde (6) istiḳāmet üzere ş̱ebātüñüz vaḳtinde sizüñ-ile biledür, siz daḫı anlaruñ gibi olmañ ki dünyeden (7) ve anuñ zīnetinden ç̣ıḳdılar, vaṭanlarını tek eylediler ṭālibler bezegi-y-ile bezendiler.[288b]	(SAYFA;575) (SAYFA;257)
bıç̣aġ//bıç̣aḳ:	Bıçak. Bir sap ve çelik bölümden oluşan kesici araç.	Şol uyır kişi ki gendüyi elindeki bıç̣aġ-ıla mecrūḥ (14) ḳıldı cirāḥat aña uyḳuda ḥāṣıl oldı, lākin acısın ṭuymadı tā uyanınca.[56b]	(SAYFA;111) (SAYFA;293) (SAYFA;462) (SAYFA;245)

bıldırcın:	Bıldırçın. Bıldırçın kuşu. Tavukgillerden, boz renkli, benekli, yurdumuzda en çok sonbaharda eti için avlanan, etinden ve yumurtasından yararlanılan göçebe kuş.	ʿAceb bunda budur ki Mūsā'ya Harūn ʿaleyhi's-selām ol (7) Benī İsrāʾīl'üñ şom muʿāmeleleri-y-le ḳırḳ yıl tīhde bile ḳaldılar ve Benī İsrāʾīl ḳavmi ol (8) ikinüñ bereketi-y-ile ve kerāmeti-y-ile üzerlerine Ḥaḳ Taʿālā bulıdı gölge ḳıldı, üzerlerine kejengübīn-ile (9) bıldırcın yaġdurdı ol yine içinde tā biline ki ṣāliḥler ṣoḥbetinüñ bereketi oturana eṣer eyler (10) ve fāsıḳlar ṣoḥbetinüñ daḫı şirre eṣer eyler.	(SAYFA;240)
bıḫmaġ//bıḫmaḳ:	Tekrarlanması, sürüp gitmesi yüzünden bir şeyden doygunluk veya yorgunluk duyarak onu istemez duruma gelmek, usanmak. mec. Dayanamaz duruma gelmek. * Terk etmek, bırakmak.	Yaʿnī, cemīʿ-i Ḳurʾān (8) içinde ne var-ısa seversiz, terk-ı dünyā ḳılmaḳdan ve nefs-ile cehd itmekden, hevālarından bıḫmaġ-ıla (9) daḫı ol nefsi Allāhu Taʿālā yolına beẕl itmeg-ile, kelime-ı tevḥīdi iʿlā ḳılmaġ-ıçun ḫalḳ-ıla ḫalḳ (10) idüṕ Ḥaḳḳ'ı ṭaleb ḳılmaḳda ṣādıḳ olmaġ-ıçun.[9b]	(SAYFA;17)
bıraġ-//bıraḳmaḳ:	Bırakmak. Üstüne koymak. Atmak, koymak. * Çıkarmak, salmak. * Terk etmek. * Elde bulunan bir şeyi tutmaz olmak. (nsz) Koymak. * Bir işin sorumluluğunu,	(13) Eyit, yā Muḥammed, ol Allāhu Taʿālā ḳādirdür ki sizüñ üzerüñüze "ene'l-ḥaḳ ve subḥānī" didügüñüz vaḳt (14) üzerüñüzden ʿaẕāb indüre bunuñ-ıla ki	(SAYFA;350) (SAYFA;728) (SAYFA;76) (SAYFA;116) (SAYFA;256) (SAYFA;730) (SAYFA;608) (SAYFA;473) (SAYFA;304)

	yükümlülüğünü başkasına vermek, görevlendirmek.	sizüñ üzerüñüzden bir ḥicāb bıraġa, sizüñ-ile gendü (15) arasına, anuñ-ıla size ʿaẕāb ḳıla ġayrından yāḫūd ayaġuñūz altından ol beşeriyyet (16) ḥicābı-y-ıla perdeleye hevāyı üzerüñüze müstevlī ḳılmaġ-ıla.[176a] (14) Bedürüstī, Allāhu Taʿālā çün ezelde diledi ki sizi ḍalālete bıraġa.[365a] Andan bir ṣāliḥ veled gele, (19) yā ol kerāmeti götürüp̀ arañuza şefḳat bıraġa.[39a] Yaʿnī, Şeyṭān diler ki buları ṭarīḳ-ı ḥaḳdan (2) azduruṕ bir ḍalālete bıraġa ki Ḥaḳ'dın yaña dönmeklik baʿīd ola.[59a] (19) Ḥaẕar it, bulardan ki seni fitneye bıraġalar, Ḥaḳ Taʿālā saña inzāl itdügi nesnenüñ baʿżından.[129a] (1) Nite ki şerr ʿameller ḫayra döner ḳaçan üzerine tevbe iksīrin bıraġalar. [366a] Yaʿnī, ṭāʿatda ve ʿubūdiyyetde oları (8) riyāżat-ı nefsden ve anlaruñ cihādından süstlıġa bıraġa.[305a] ṕes, Mūsā ʿalm (ʿaleyhi's-selām) (7)	(SAYFA;40) (SAYFA;700) (SAYFA;506) (SAYFA;287) (SAYFA;215) (SAYFA;212) (SAYFA;267) (SAYFA;475) (SAYFA;521) (SAYFA;33) (SAYFA;475) (SAYFA;141) (SAYFA;424) (SAYFA;529) (SAYFA;266) (SAYFA;386) (SAYFA;287) (SAYFA;568) (SAYFA;33) (SAYFA;33) (SAYFA;33) (SAYFA;295) (SAYFA;304) (SAYFA;638) (SAYFA;638) (SAYFA;454) (SAYFA;32) (SAYFA;159) (SAYFA;207) (SAYFA;59) (SAYFA;475) (SAYFA;700) (SAYFA;443) (SAYFA;719) (SAYFA;473) (SAYFA;473) (SAYFA;154) (SAYFA;38) (SAYFA;295) (SAYFA;353) (SAYFA;491) (SAYFA;744) (SAYFA;475) (SAYFA;700) (SAYFA;644)

		ʿaṣāsın bıraḳdı Ḥaḳ Taʿālā ol ʿaṣāyı bir ulu ejdehā ḳıldı.[237b] ṕes, ol ḥüsn-ı istiʿdādlarından ötrü ol ḥavāriyyūnuñ ḳalblerine bıraḳdı ki baña īmān (16) getürüñ ki ben vāḥidin, miṣlüm yoḳ, evlāddan münezzeh.[153a] Senüñ gönlüñ üzerine bıraḳdı ki sen (4) anlara teraḥḥum idesin, ol senüñ esirgemekligüñ degül.[21a] (1) ḳalb didi anlara kim bıraḳuñ ne nesne ki bıraġursız ol düzmelerüñüzden. [351a]	(SAYFA;491) (SAYFA;494) (SAYFA;141) (SAYFA;473) (SAYFA;336) (SAYFA;267) (SAYFA;475) (SAYFA;222) (SAYFA;506) (SAYFA;217) (SAYFA;540) (SAYFA;620) (SAYFA;475) (SAYFA;473) (SAYFA;156) (SAYFA;156) (SAYFA;538) (SAYFA;539) (SAYFA;45) (SAYFA;80) (SAYFA;159) (SAYFA;646) (SAYFA;95) (SAYFA;121) (SAYFA;700)
bi’l-ġayb:	(A.) ġaybe. bi-: Başına eklendiği kelimeyi "e" haline getirir. İle, için mânâlarını vererek Farsçadaki "be" edatıyla aynı vazifeyi görür. Harf-i cerdir. Yâni; kendinden sonraki kelimeyi esre ("İ" diye) okutur. Yemin için de kullanılır. ġayb: (A.) Gizli olan. Görünmeyen. Belirsiz. * Güman. Hislerle veya akıl ile bilinmeyen şey. (Doğrusu, imanları bilinmeyen iman	ṕes, īmānları īmān bi’l-ġaybi oldı, tevbe ḳıldılar Allāh’a ṣıdḳ-ıla ve aña duʿālar ḳıldılar (12) iḫlāṣ-ıla tażarruʿ birle, Allāhu Taʿālā duʿāların ḳabūl idüṕ tevbelerin ḳabūl itdi.	(SAYFA;707)

	oldu, Allah'a sıdkile, samimiyetle tevbe ettiler, ve O'na dualar ettiler ihlasla ve tevazu ile, Allah Taʿālā dualarını kabul edip tevbelerini kabul etti.)		
bi'l-fiʿl:	(A.) Fiili olarak.	Bilgil ki bu münāfıḳlar iki dürlüdür; (8) bir nevʿi oldur ki İslām eşkāre iderler küfri gizlerler, evvel ibtidāda, tā aña deg ki (9) istiʿmāl-ile ol gizlü ıfatlar nefsde mütemekkin ola, bu kez ol bi'l-ḳuvveh olan nesne (10) bi'l-fiʿl ẓuhūra gele ol eyle olduġı nefsde żaʿf olduġı-çundur.	(SAYFA;621)
bi'l-infirād:	(A.) Tek başına olarak, yalnızca.	Andan mücāhid-(2)leri bi'l-infirād maḫṣūṣ ḳıldı, derecāta ve ḳurbāta ulaşmaġa.	(SAYFA;143)
bi'l-küfri:	(A.) Küfrile.	[068b] (1) Resūl ʿaleyhi's-selām buyurdı ki "Li'r-rızā'i bi'l-küfri küfrin"(Hadīṯ-ı Şerīf).	(SAYFA;135)
bi'l-külliye:	(A.) Tamamiyle. Tamamına. Tamamen. Bütünüyle.	(16) Bular anlardur ki Ḥaḳ Taʿālā anlara vaʿdelerin nāfiẕ ḳıldı her kimsenüñ ki himmeti Allāhu Taʿālā'yı (17) ṭaleb itmekde oldı ve andan ġayrıdan ḳatʿ oluṕ bi'l-külliye teveccühi Allāhu Taʿālā'dın yaña oldı.[15b] (1) Ancılayın bu göñül Ḳaʿbesin daḫı	(SAYFA;29) (SAYFA;293) (SAYFA;83) (SAYFA;166) (SAYFA;165) (SAYFA;204) (SAYFA;541) (SAYFA;541) (SAYFA;644) (SAYFA;94) (SAYFA;636) (SAYFA;408) (SAYFA;76)

		ḫāṣları-çun ḳirām ḳılıvirdi bāṭında, tā aña ilticā ḳılalar (2) devām-ı ẕikr ṭarīḳından bi'l-külliye ḫavāṭır-ı nefy itmeg-ile ve Ḥaḳḳ'uñ rubūbiyyetin iṣbāt ḳılmaġ-ıla (3) daḫı vaḥdāniyyetin. [147b	(SAYFA;163) (SAYFA;540) (SAYFA;636) (SAYFA;163) (SAYFA;723) (SAYFA;214) (SAYFA;214) (SAYFA;82) (SAYFA;213) (SAYFA;213) (SAYFA;541) (SAYFA;179) (SAYFA;166) (SAYFA;547) (SAYFA;319) (SAYFA;164) (SAYFA;164) (SAYFA;164) (SAYFA;100) (SAYFA;195) (SAYFA;167) (SAYFA;228) (SAYFA;541) (SAYFA;352) (SAYFA;162) (SAYFA;637) (SAYFA;165) (SAYFA;172) (SAYFA;178) (SAYFA;608) (SAYFA;636)
bi'l-lāh:	bi'l-lāh: Allāh'a. neʿuẕu bi'l-lāh: (A.) Allah'a sığınırız.	çünki andan iḫtirāz itmeyeler, elbette aña vāḳiʿ olurlar, eyle olsa (18) girü istidrāc-ıla, ol vecd-ile çıḳduḳları yire girü ʿavdet iderler ol vücūd çepeline (19) bilmedükleri yirden, neʿuẕu bi'l-lāh.	(SAYFA;646)
bi'l-lāhi:	(A.) Allah'a. neʿuẕu bi'l-lāhi heẕe'l-hāl: Bu halden Allah'a sığınırım, bu	Anuñ vaḥdāniyyeti nūrları-y-ıla size ḥaḳīḳat-ı ḥaḳ ẓāhir ola, tā ki (7) üç	(SAYFA;201)

	hâlden Allah'a sığınırız.	diyenlerden olmayasız ki diyesiz bir nefsdür bir resūl bir daḫı Allāhu Taʿālā'dur, neʿuẕu (8) bi'l-lāhi heẕe'l-hāl.	
bi'l-lāhi:	(A.) Allah'a. EʿūẕU bi'l-lāhi mine'ş-şeyṭāni'r-racīm: Kovulmuş Şeytan'ın şerrinden Allāh'a sığınırım.	(12) … EʿūẕU bi'l-lāhi mine'ş-şeyṭāni'r-racīm.[280a]	(SAYFA;558)
bi'l-lāhi:	(A.) Allah'a.	Ve Resūl buyurdı, ʿaleyhi's-selām; "İnne ekberu'l-kebāyira'l-işrāki bi'l-lāhi".	(SAYFA;88)
bi'l-ḳażā:	(A.) Kazayla. * Allah'ın takdir etmesiyle.	(10) Bu işāretdür aña ki kemāl-i teslīmdür ve rıżā bi'l-ḳażādur.	(SAYFA;50)
bi'l-ḳuvveh:	(A.) Kuvvetle. (mütemekkin: (A.) (Mekân. dan) Yerleşen, Mekânlanan, temekkün eden. İkamet eden, sâkin olan. mümekkin ol-: yerleşmek)	Bilgil ki bu münāfıḳlar iki dürlüdür; (8) bir nevʿi oldur ki İslām eşkāre iderler küfri gizlerler, evvel ibtidāda, tā aña deg ki (9) istiʿmāl-ile ol gizlü ṣıfatlar nefsde mütemekkin ola, bu kez ol bi'l-ḳuvveh olan nesne (10) bi'l-fiʿl ẓuhūra gele ol eyle olduġı nefsde żaʿf olduġı-çundur.[311b]	(SAYFA;621)
bi'ẕ-ẕāt:	(A.) Kendisi, aslında. Kendi zatı ile. Binefsihi.	(10) Daḫı olar bi'ẕ-ẕāt delāyil ü āyātdur ʿālem ehline ve Ḥaḳ'dan ḫalḳ üzere ḥuccetlerdür.[55b]	(SAYFA;109) (SAYFA;476) (SAYFA;520)
bi's-sū:	(A.) Kötülüğü, kötülük için. Kötülüğe. (sū//sū': Kötülük. * İyi olmayan. Kötü, fena.)	(8) Bu ol nefsdür ki "emmāretü bi's-sū" dur düşmānlaruñuñ gey düşmānıdur ki esef-ı süfehādur.[34b]	(SAYFA;67) (SAYFA;761) (SAYFA;582) (SAYFA;504) (SAYFA;48) (SAYFA;696)

	emmāretü bi’s-sūʾ: Kötülüğü çok emreden.		(SAYFA;385) (SAYFA;752) (SAYFA;553) (SAYFA;40) (SAYFA;105) (SAYFA;505) (SAYFA;153) (SAYFA;125)
bi’ṭ-ṭabʿ:	(A.) Tabiatiyle. Tabi olarak. Karakteriyle.	[367a] (1) bir sırra oldur ol ki her kimse ki bi’ṭ-ṭabʿ şerīʿat gemisine binse, yā atalarına ve üstāẕlarına (üstāḏlarına) (2) taḳlīd idüben ḥaḳīḳat necāte ol menfaʿat itmez.	(SAYFA;732) (SAYFA;412)
bi’ṭ-ṭabiʿ:	(A.) Tabiatiyle. Tabi olarak.	[325b] (1) ilāhī irişdügi vaḳt, ol ḥażrete şavḳ idüben bu arż-ı sifl bulara bi’ṭ-ṭabiʿ giñ (2) olduḳdan ṣoñra.	(SAYFA;649) (SAYFA;29) (SAYFA;666)
bi-aḥsen:	(A.) Güzeli. Daha güzeli.	Yaʿnī, hīç bir kimse yoḳdur bi-aḥsen ola dīn yöninden (13) şol kimseden ki ol ẕātını ve ḥaḳīḳatını bi’l-külliye Allāhu Taʿālā’ya teslīm ide.	(SAYFA;162)
bī-çāreleġ-ile:	(F.) Çaresizlikle.	Bulara ḳudret virildi ki tā (15) Allāh’a ilticā idüp̀ bī-çāreleġ-ile duʿā ḳılalar.	(SAYFA;707)
biç-//biçil-: biçmek//biçmek:	biç-: Kesmek. biçil-: Kesilmek. Biçmek: Ekin, ot vb.ni orakla, tırpanla, makine ile kesmek. * Mecazen öldürmek, ölmek. * Ekin biçmek. Mecazen biçmek;	(8) Yaʿnī, ol cesedlerden baʿżısı ḳāyimdür ḳābildür ki gendüden fevt olanı tedārük ide nefsi ifsād (9) itdügin ol girü işlāḥ ide ve ol ecsāddan baʿżıları ölüm oraġı-y-ıla biçilmişdür tedā-	(SAYFA;753) (SAYFA;662) (SAYFA;662) (SAYFA;662)

	yaptığının, ettiğinin karşılığını almak, görmek. biçmek; kesmek, kökünü kazımak.	(10)rükden ümīḏ kesilmişdür.[377b] Zīre dünyā āḫiretüñ mezraʿası-(4)dur, tā ki bular dünyede ne ekdilerse āḫiretde anı biçeler.[332a] Kim ki bunda ḫayr ekdi, (5) anda selāmetliḳ biçiser ve her kim şerr ekse anda nedāmet biçiser.[332a]	
bidāyet:	(A.) Başlangıç. İlk önce. Evvel ve ibtida. İlk olarak.	Āyāt aña dirler (3) ki seni Allāh'dın yaña dönmege delālet ide, ola ki siz bu şerḥ itdügümüz delālet-(4)ler-ile ol bidāyetden nihāyete dönesiz ki ol maḳām-ı vaḥdetdür; fehm idesin inşā'llāh.[258b]	(SAYFA;515)
bidʿat:	(A.) (Bid'a) Sonradan çıkarılan âdetler. * Fık: Dinin aslında olmadığı hâlde, din namına sonradan çıkmış olan adetler. Meselâ: Giyim ve kıyafetlerde, cemiyet (toplum) hayatındaki ilişkilerde, terbiye ve ahlâk kurallarında, ibadet hayatında yani dinin hükmettiği her sahada, dine uygun olmayan şekiller, tarzlar, kurallar, âdet ve alışkanlıklardır ki, insanı sapıklığa götürür. Din âlimleri tarafından din namına beğenilen ve dinle ilgili yeni icad	Bulardan bir bölügi ehl-i hevā ve bidʿat ehlidür, (5) muḫtelif meẕāhibler-le, muʿtezilī ve neccāriyye ve el-muʿẕẓile gibi ki bular Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ṣıfātların nefy (6) iderler.[205a]	(SAYFA;408) (SAYFA;563) (SAYFA;88) (SAYFA;277) (SAYFA;755) (SAYFA;297) (SAYFA;562) (SAYFA;131)

	ve hükümlere bid'a-yı hasene; beğenilmeyip tasvib görmeyenlere de bid'a-yı seyyie denilmektedir.		
bi-ʿilmihī:	(A.) İlmiyle.	Andan bir pāre beyān (18) ḳıluṕ buyurdı bu ḳavlı-y-ıla ki AK (inzalehū bi-ʿilmihī).	(SAYFA;193)
bigi:	Gibi.	(10) Bular anlardur ki Ḥaḳḳ'ı ṭaleṕ idüṕ nefs-i beriyyesinde (11) münḳaṭıʿ oluṕ hevā yolına düşdiler, giderken ökçeleri üzere mutav bigi ḳıçın ḳıçın (12) girü döndiler.[6b] Eger bu esrārlardan ve bu işāretlerden ġāfil olursañ ol esrük bigi olursın (5) ki namāzuñdan ḳurbet bulmazsın.[50b] (1) nefsler göñüller-ile ḳardaşları bigidür. [294a]	(SAYFA;11) (SAYFA;99) (SAYFA;586) (SAYFA;622) (SAYFA;585) (SAYFA;15) (SAYFA;70)
bigiyem:	Gibiyim.	Nite kim Resūl ʿaleyhi's-selām (12) "Ben size ol müşfiḳ ata bigiyem oġlı üzere.	(SAYFA;525) (SAYFA;71)
bih:	(A.) O, onu, ona, ondan, onunla mânâlarına gelir.	İşāret ḳıldı añ ki bu ḳalbler ṣābit olmaḳ dīn ve ṭāʿat (7) üzere Allāh'dın yaña olmaḳ olur ġayrına degül bundan ötrü didi ki senüñ görklüñi (8) ṣābit ḳılmaġ-ıçun imdi bu ṣābit olmaḳ yā vāsıṭa-y-ıla ola yā vāsıṭasuz, ammā bu mevżıʿda (9) vāsıṭa-y-	(SAYFA;761)

		ıla oldı ki buyurdı “mā niṣbet bih”; Yaʿnī, resūllerüñ ḳıṣṣaları-y-la.	
bihī:	(A.) O, onu, ona, ondan, onunla mânâlarına gelir.	Yaʿnī, (17) Resūl ʿaleyhi’s-selām; “Ve ṣaddaḳ bihī”.	(SAYFA;720)
bī-kemāl:	(A.) Kemâle, Olgunluk. Erginlik. Bütün güzel sıfatlarla muttasıf olmak. Fazilet. (kemāl: (A.) Kâmillik, olgunluk. Olgunlaşma. Erginlik. Bütün güzel sıfatlarla muttasıf olmak. Fazilet. * Değer, baha.) * Metinde her iki manaya da atıf yapılmaktadır; bi-kemāl olgunluğa, erişkinliğe, en güzele manasına geldiği gibi bi-kemâl; kemâlsizliğe anlamına da gelmektedir. Ancak birinci mana daha ağır basmaktadır.	Bu ḥāletde ki terbiyete ve teraḳḳī itmege ḳābillerdür daḫı bī-kemāle (6) irmege istiʿdād virilmişdür ki muḳarreb firişteler aña irişmezler.[273a]	(SAYFA;544)
bikir:	bikir//bikr: (A.) (Bikir) Bozulmamış. Temiz. * Eşi benzeri görülmemiş, misli sebkat etmemiş her amel ve vaziyet.	Yaʿnī, hīç bir nefs (12) bilmez ki anuñ-ıçun Ḳurʾān içinde gözler şāḏ olcaḳ nesnelerde neler gizlenmişdür ki ol (13) gökden indürilen kitāblaruñ ḥaḳāyıḳları bikirleridür ki muḥṣandur, fehm eylegil cidd-ile ki (14) anlar küllī sizüñ-içün ḳonılmışdur.[110a]	(SAYFA;218) (SAYFA;218)
bil-//bil:	Bil: Bil. Anla. Tanı,	(12) … Allāhu	(SAYFA;47)

	inan. Fehm et. İdrak et. bildi: Anladı. Bildi. – i sorumlu tuttu, esasın o olduğunu anladı. bil-: Bilmek, anlamak, idrak etmek, farkına varmak. bildirmek; öğretmek, haber vermek. inzal etmek. bidüreci: Bildirici, haber verici, öğretici.	Taʿālā'nuñ ḫōḏ miṣli yoḳdur, bil![24b] (14) Zīre insanuñ ʿaczini bildi ve żaʿfını bildi, beşeriyyetinde Ḥaḳḳ'ı ṭaleb ḳılmaḳda.[18a] Bildi ki andan artuḳ ṣığınuṕ ḳurtılcaḳ (10) yoḳdur, illā oldur, Ḥavvā daḫı ancılayın.[215b] (1) Yaʿnī, şol ki oldı ve olacaḳdur saña bildürdi, Allāhu Taʿālā'nuñ fażlı senüñ üzerüñe ʿaẓīmdür, (2) ʿaẓīm ol Allāh'dur. [079a] (17) … Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā aña bildürdi Ḳur'ān'ı miʿrāc gicesinde.[76b] Ve biri (17) daḫı oldur ki ṣarīḥ işāretler-ile olur, ḳul anı bilür ki Allāhu Taʿālā ṭarafındandur, ol (18) nūr-ı ilhām taʿlīmi-y-ile ve ol bildürmeg-ile ki daḫı bir bildüreciye iḥtiyāc ḳalmaz ol Allāh'-(19)dındıġına, bu nesne velīlere daḫı ġayrı velīlere olur.[79a]	(SAYFA;34) (SAYFA;429) (SAYFA;156) (SAYFA;151) (SAYFA;156) (SAYFA;160) (SAYFA;273) (SAYFA;577) (SAYFA;34) (SAYFA;490) (SAYFA;306) (SAYFA;550) (SAYFA;342) (SAYFA;151) (SAYFA;194) (SAYFA;452) (SAYFA;452) (SAYFA;323) (SAYFA;476) (SAYFA;25) (SAYFA;48) (SAYFA;555) (SAYFA;48) (SAYFA;282) (SAYFA;477) (SAYFA;281) (SAYFA;281) (SAYFA;72) (SAYFA;544) (SAYFA;748) (SAYFA;309) (SAYFA;183) (SAYFA;351) (SAYFA;651) (SAYFA;128) (SAYFA;5) (SAYFA;190) (SAYFA;17) (SAYFA;631) (SAYFA;309) (SAYFA;249) (SAYFA;155) (SAYFA;281) (SAYFA;667) (SAYFA;568)

			(SAYFA;551) (SAYFA;157) (SAYFA;313) (SAYFA;450) (SAYFA;498) (SAYFA;498) (SAYFA;295) (SAYFA;571) (SAYFA;239) (SAYFA;241) (SAYFA;366) (SAYFA;367) (SAYFA;366) (SAYFA;295) (SAYFA;295) (SAYFA;377) (SAYFA;416) (SAYFA;533) (SAYFA;106) (SAYFA;736) (SAYFA;102) (SAYFA;503) (SAYFA;150) (SAYFA;157) (SAYFA;409) (SAYFA;243) (SAYFA;44) (SAYFA;687) (SAYFA;401) (SAYFA;296) (SAYFA;57) (SAYFA;669) (SAYFA;296) (SAYFA;72) (SAYFA;366) (SAYFA;366) (SAYFA;366) (SAYFA;147) (SAYFA;413) (SAYFA;652) (SAYFA;406) (SAYFA;321) (SAYFA;156) (SAYFA;70) (SAYFA;364)

			(SAYFA;309) (SAYFA;456) (SAYFA;339) (SAYFA;713) (SAYFA;524) (SAYFA;441) (SAYFA;312) (SAYFA;89) (SAYFA;544) (SAYFA;120) (SAYFA;216) (SAYFA;44) (SAYFA;394) (SAYFA;525)
bilād:	(A.) (Belde. C.) Beldeler. Diyarlar. Memleketler. Şehirler. * Alemler, mertebeler.	ṕes, her kim ki hicret itse Allāh'ı ṭaleb idici (4) oluban ol gendü bilādından yigirek bilād bula daḫı dīn ḳardaşların bula gendü (5) ḳardaşlarından görklü, daḫı rızḳı bollıḳ bula.[74a] Andan ötrü ki bularda naẓar-ı tenaʿʿum var (17) ol ġınā ṭuġyānı-y-ıla daḫı maḥabbet-i dünyā ki küllī ḫaṭālaruñ aṣlı oldur, bu ikinüñ fitneleri külli (18) belālardan uludur, Allāhu Taʿālā anlaruñ ehlini her bilādda fesāda ve helāklıga sebeb (19) ḳılmışdur.[233b]	(SAYFA;146) (SAYFA;465) (SAYFA;146)
bile:	Birlikte, beraber. Dahi, de. İle. edat-i rabt dir, ile, ilan gibi, 'mâ, ba' mânâsına.	(13) Yaʿnī, rāżı oldılar ki ol taḫallüf idenler-ile bile olalar, ol erbāb-ı şehvātdan (14) ve ehl-i ġafletden.[314b] (14) Yaʿnī, daḫı ol nefsler ki rūḥ-ıla	(SAYFA;627) (SAYFA;735) (SAYFA;731) (SAYFA;121) (SAYFA;399) (SAYFA;98) (SAYFA;399) (SAYFA;492)

		gemüde bile degüldür	(SAYFA;148)
		ol ḥuẕūẕ -ı nefsānī-y-	(SAYFA;148)
		ile bir zamān (15)	(SAYFA;46)
		temettuʿ	(SAYFA;66)
		itdürevüz.[368b]	(SAYFA;430)
		(14) Yaʿnī, ol	(SAYFA;309)
		gemüye ehlüñ daḫı	(SAYFA;501)
		bile getür ki ol ṣıfāt-ı	(SAYFA;723)
		rūḥdur, illā meger olar	(SAYFA;639)
		ki ʿilm-ı ezelde (15)	(SAYFA;376)
		aña helāklık sebḳat	(SAYFA;553)
		itmiş ola ve daḫı	(SAYFA;98)
		gemüye getür oları ki	(SAYFA;98)
		senüñ-ile īmān	(SAYFA;304)
		getürmişler-(16)dür	(SAYFA;598)
		ḳalbden sırdan.[366b]	(SAYFA;299)
		(15) Yaʿnī, iy kākikā	(SAYFA;241)
		ben de bularuñ-ıla	(SAYFA;552)
		bile olaydım ol cihād-	(SAYFA;240)
		ı nefsde ve anı tezkiye	(SAYFA;175)
		ḳılmaḳda (16) ve	(SAYFA;194)
		ḳalbi terbiyet ḳıluṕ	(SAYFA;558)
		taṣfiye ḳılmaḳda ve	(SAYFA;93)
		rūḥı tenḳıye idüṕ	(SAYFA;178)
		taḫliye ḳılmaḳda ve	(SAYFA;159)
		sırrı taḫliye ḳıluṕ (17)	(SAYFA;49)
		taḳviye ḳılmaḳda; tā	(SAYFA;403)
		ol ʿaẕīme ulaşmaġ-ıla	(SAYFA;103)
		ben de fevz	(SAYFA;103)
		bulaydum, ol ʿaẕīm	(SAYFA;103)
		Allāhu Taʿālā'dur,	(SAYFA;103)
		celle celāluhū.[61b]	(SAYFA;103)
		(19) Yaʿnī, tīz ola ki	(SAYFA;653)
		diyeler şonlar ki	(SAYFA;378)
		Allāh-ıla bile ġayrını	(SAYFA;487)
		ṭaleb itdiler anuñ-ıla	(SAYFA;94)
		ġayrına bile.[200b]	(SAYFA;241)
		Bunuñ ʿalāmeti oldur	(SAYFA;113)
		ki göñlüñde anuñ	(SAYFA;472)
		ẕikri-y-ile (16) bir	(SAYFA;598)
		ġayrı ẕikri olmaya ve	(SAYFA;546)
		anuñ maḥabbeti-y-le	(SAYFA;532)
		bir ġayrı maḥabbet	(SAYFA;704)
		bile olmaya ve anuñ	(SAYFA;242)
		ṭalebi-y-ile bir ġayrı	(SAYFA;433)

		ṭalebi bile olmaya.[50a]	(SAYFA;568) (SAYFA;410) (SAYFA;148) (SAYFA;148) (SAYFA;697) (SAYFA;376) (SAYFA;192) (SAYFA;95) (SAYFA;735) (SAYFA;721) (SAYFA;398) (SAYFA;483) (SAYFA;121) (SAYFA;480) (SAYFA;176) (SAYFA;709) (SAYFA;671) (SAYFA;239) (SAYFA;239) (SAYFA;393) (SAYFA;602) (SAYFA;602) (SAYFA;148) (SAYFA;459) (SAYFA;455) (SAYFA;189) (SAYFA;426) (SAYFA;75) (SAYFA;647) (SAYFA;548) (SAYFA;579) (SAYFA;747) (SAYFA;437) (SAYFA;734) (SAYFA;152) (SAYFA;30) (SAYFA;575) (SAYFA;226) (SAYFA;117) (SAYFA;336)
bileler:	Bilsinler, anlayalar, fehm edeler. Farkında olalar ki.	[261b] (1) vaḳt bileler gendüleri ki ol enʿāmdan daḫı azġunlardur.	(SAYFA;521) (SAYFA;379) (SAYFA;187) (SAYFA;542) (SAYFA;682)

			(SAYFA;552) (SAYFA;689) (SAYFA;308) (SAYFA;309) (SAYFA;96) (SAYFA;243) (SAYFA;308) (SAYFA;62) (SAYFA;308) (SAYFA;320) (SAYFA;252) (SAYFA;188) (SAYFA;567) (SAYFA;365) (SAYFA;215) (SAYFA;187) (SAYFA;337) (SAYFA;243) (SAYFA;537) (SAYFA;566) (SAYFA;277) (SAYFA;392) (SAYFA;45) (SAYFA;14) (SAYFA;392) (SAYFA;446) (SAYFA;446) (SAYFA;685) (SAYFA;684) (SAYFA;520) (SAYFA;552) (SAYFA;746) (SAYFA;128) (SAYFA;316) (SAYFA;495) (SAYFA;306) (SAYFA;255)
bilelig//bilelik:		Ammā bu ümmetā hīç şarṭ taʿlīḳ itmedin (17) bileligin beyān ḳıluṕ didi kim AK.[114a] (1) ikincisi oldı, ġayret maġarasında ve bilelik maḳāmında ol	(SAYFA;226) (SAYFA;599) (SAYFA;599) (SAYFA;119)

		ḥabībüñ Allāhu Taʿālā-y-ıla bir (2) vaḳti var-ıdı ki melek-i muḳarreb ve nebī-yi mürsel araya sıġmazdı, tā aña deg ki Allāhu Taʿālā (3) Ebā Bekr'e şeref virdi raḍıya'llāhu ʿanh bu iki maḳāma maḫṣūṣ ḳılmaġ-ıla ol ḥabībine mütābaʿat (4) sebebi-y-ile ki biri ikinüñ ikincisi olmaḳ maḳāmı biri bilelik maḳāmı.[300b]	
bilemezler:	Anlayamazlar, bilemezler.	(15) Ammā olar kim ʿilm içinde rāsiḫ olmadılar; ne ḳadar ol ṣıfat-ı resūlı oḳırlarsa anı bilemezler (16) ve aña kāfir olurlar.	(SAYFA;190)
bilen:	Bilen, anlayabilen.	Ḥuṣūṣā ki gendünüñ vaḥdāniyyetinüñ ḥaḳīḳati ola, bunı bilen Allāh'a īmān (14) getürbilür ki vāḥiddür, şerīki yoḳdur.	(SAYFA;321)
bilenlere:	İdrak edenlere, anlayabilenlere.	ṕes, vācibdür (5) Ḳur'ān'uñ ẓāhir ʿilmin bilenlere ki ehl-i ʿumūmı bāṭına taṣdīḳ ide, anlardan istifāde ḳıla.	(SAYFA;103) (SAYFA;379)
bilesin:	Anlayasın. Anlayabilesin. İdrak edebilesin.	[044b] (1) Ol vaḳt yaradılmışuñ şerlüsi olur, fehm it, ḥaḳīḳatā bilesin.	(SAYFA;87) (SAYFA;250) (SAYFA;710)
bilesindeki:	Birlikte olduğu, yanındaki. Beraberindeki.	Yaʿnī, (17) biz anlaruñ muʿāmeleleri üzere cezā ḳılduḳ Hūd'ı daḫı bilesindeki ḳavmi necāt virüṕ (18) ḳurtarduḳ.	(SAYFA;459)

bilesiz:	Bilesiniz. Anlayasınız. İdrak edesiniz.	(18) Yaʿnī, uşbu nefis ḥarām olunmışdur, Ḥaḳ Taʿālā size vaṣiyyet ḳıldı ṣaḳlayasız, ola ki (19) taʿaḳḳul idüp bilesiz Allāh'dan sizi ne nesne ḳaṭʿ ider, andan iḫtirāz idesiz.[202a] (1) faż̈l itdügindendür ki anı size gösterür, tā bilesiz ki Ḥaḳ Taʿālā gice sizüñ yarın ne ḳılacaġuñuz (2) bilür ʿömrüñüz āḫirine degin ne işleyeceñüz bilür. [175a]	(SAYFA;402) (SAYFA;348) (SAYFA;11) (SAYFA;669) (SAYFA;98) (SAYFA;98) (SAYFA;613) (SAYFA;201) (SAYFA;366) (SAYFA;477) (SAYFA;731) (SAYFA;731) (SAYFA;751) (SAYFA;747) (SAYFA;293) (SAYFA;293) (SAYFA;751) (SAYFA;640) (SAYFA;663) (SAYFA;391)
bileşenlerdür:	Katışanlardır. Karışanlardır. (ülfet: (A.) Alışma, alışkanlık. Birisiyle münasebette bulunmak. Ünsiyet. Ahbablık, dostluk. Huy etme. Görüşme, konuşma.)	(2) … Anda biribirine bileşenlerdür ki bunda girü ülfet ṭutarlar.[308a]	(SAYFA;614)
bile-y-di:	Bilseydi, anlasaydı. Farkında olsaydı.	ç̈ünki aña ʿulūm-ı bāṭınadan nesne virilmedi ki aña mensūb ola, anuñ-ıla (2) firāset idüp Ādem'üñ ʿalm (ʿaleyhi's-selām) şerefini bile-y-di ʿulūm-ı esmā-y-ıla.[54b]	(SAYFA;107) (SAYFA;129)
bileydi:	Birlikteydi. Bile; ile.	Nite ki Nūḥ'uñ üç̈ oġlı gemüde bileydi, biri (8) andan ıraġ-ıdı.[368a]	(SAYFA;734) (SAYFA;456)
bileydük:	Birlikteydik, beraberdik.	[130b] (1) oluṕ ʿāḳıbetleri ne	(SAYFA;259)

	Bile; ile. Bile; beraberinde olmak.	olacaġın bilmeyiṕ ol aṣıldan nifāḳları-y-ıla muġalleẓa andlar içüṕ dirlerdi ki (2) “Biz daḫı sizüñ-ile bileydük size muvāfaḳat iderdük”.	
bileydüñ:	Bilseydin. Farkında olsaydın. İdrak edebilseydin. Bilmek; Anlamak, farkında olmak, idrak etmek.	Zīre anuñ miṣli yoḳdur ol semīʿ u baṣīrdür; eger, (9) naẓaruñı görklü ḳılsañ şol Ḥaḳ Taʿālā’dan ḫalīfe olmaḳlıġa maḫṣūṣ olmaḳda nefsüñi bileydüñ (10) ve rabbüñi daḫı bileydüñ.[276b]	(SAYFA;451) (SAYFA;451)
bileydüñüz:	Bilseydiniz. Farkında olsaydınız. İdrak etseydiniz.	Yaʿnī, anlar didiler kim “Eger bileydüñüz kim bu (14) ḳıtāl degüldür, nefsi eli-le mehlekeye bıraḳmaḳ-(15)dur.[23b]	(SAYFA;45)
bileyem:	Birlikteyin. Beraberim. Aynı fikirdeyim. Bile; ile. Birliktelik.	Yaʿnī, çün rabbüñ vaḥy idüṕ didi o melāyike (13) ki ṣıfāt-ı rūḥāniyyedür, benüm naṣrum ve muʿāvenetüm sizüñ-iledür siz beşāret idüṕ ol (14) müʾminleri ḳıtāl üzere ṯābit ḳıluñ ʿavn ü naṣr-ile ki ol ṯābit ḳılmaḳda ben sizüñ-ile bileyem.[270a]	(SAYFA;538)
bilgil:	Bil! Anla! Fehm et, idrak et.	(13) Bilgil ḥaḳīḳatā ki nite ki sekīne-y-ile īmān ziyāde olur ancılayın yaḳīn yaḳīn üzere ziyāde (14) olur bu enbiyālaruñ ve geçen ümmetlerüñ ḳażıyyelerin işitmeg-ile.[381b]	(SAYFA;761) (SAYFA;692) (SAYFA;447) (SAYFA;419) (SAYFA;200) (SAYFA;172) (SAYFA;171) (SAYFA;685) (SAYFA;85)

		(13) Yaʿnī, bilgil ki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ dōstları ve nefslerinüñ düşmānı.[347a]	(SAYFA;693) (SAYFA;412) (SAYFA;662) (SAYFA;621) (SAYFA;673) (SAYFA;634) (SAYFA;54) (SAYFA;558) (SAYFA;260) (SAYFA;150) (SAYFA;55) (SAYFA;544) (SAYFA;475) (SAYFA;401) (SAYFA;86) (SAYFA;55) (SAYFA;451) (SAYFA;514) (SAYFA;269) (SAYFA;125) (SAYFA;104) (SAYFA;423) (SAYFA;244) (SAYFA;134)
bilici:	Bilen. Bilecek olan.	Biz eydürüz ki bilici Allāh'dur, likin bu münāfıḳlar çünki İslām iẓhār (3) iderlerdi daḫı resūlüñ emrine mümteṯil olmaḳlıġa daʿvet iderlerdi, bunuñ-ıla ki (4) żamīrlerinde küfr ü nifāḳ gizlerlerdi, ʿamelleri resūl ḳatında maḳbūl-ıdı, sırrları (5) Ḥaḳ Taʿālā'ya ışmarlanmışdı.[314a] Yaʿnī, Allāhu Taʿālā yigrek (12) bilici degül midür faẓl-ı niʿmetine kim müstaḥıḳdur.[172a]	(SAYFA;626) (SAYFA;342) (SAYFA;631) (SAYFA;45) (SAYFA;622) (SAYFA;728) (SAYFA;684)
bil:	Belinden.	İşāret bunda budur ki	(SAYFA;355)

	Bil: Sulb. * Omurga kemiği. * Sülâle, zürriyet. Birinin sulbünden gelme. Kendi evlâdı. Kendi oğlu.	Allāhu Taʿālā ḳudretin iẓhār ḳıldı, (15) ölüden diri ḉıḳarmaġ-ıla ki Azar gibi kāfirüñ bilinden İbrahīm gibi peyġamber dünyāya getürdi.[178b]	
bilin-:	Bilindi, anlaşıldı. Öğrenildi. Bilinmek; anlaşılmak. Öğrenilmek.	(13) ṕes Ḳurʾān nūrdur kim resūlüñ ḥaḳīḳati ve nūrānīliġi daḫı anuñ-ıla bilindi.[162b] (1) ki ḳorḳarlar ol rableri ḥażretine cemʿ olmaḳdan ʿināyet ceẕbeleri-y-le ve bulara ḥaḳīḳat bilindi ki (2) AK.[171a]	(SAYFA;323) (SAYFA;340) (SAYFA;565)
bil-:	Bilmek, anlamak, öğrenmek, fehm etmek, idrak etmek. Bilinmek; anlaşılmak. Biline; Biline. Anlaşılsın. Öğrenilsin.	(7) İşāret bunda budur ki bedürüstī, ol istiʿdād-ı fikrīyi fesāda virmegüñ ġāyeti budur ki (8) ol eşḳiyālaruñ ervāḥları bu ʿālem-i ṣūretden ayrulduḳran ṣoñra ḉün ṭurġıralar ol nār (9) üzere ve anuñ ḥaḳīḳati biline ol ḳaṭīʿat ʿaẕābınuñ acısın ṭadalar, ol ṭabīʿat zindānından (10) ḫalāṣ olduḳdan ṣoñra.[164a] (1) vücūda gelen ʿademden sen olduñ ki her ʿademden vücūda ḉıḳana sen ṭanuḳlıḳ (2) viresin, tā ki ḳabūller merdūdlardan biline. [330b]	(SAYFA;326) (SAYFA;659) (SAYFA;511) (SAYFA;237) (SAYFA;460) (SAYFA;515) (SAYFA;240) (SAYFA;494) (SAYFA;176) (SAYFA;488) (SAYFA;488) (SAYFA;293) (SAYFA;244) (SAYFA;38) (SAYFA;117) (SAYFA;617) (SAYFA;573) (SAYFA;307) (SAYFA;558) (SAYFA;323) (SAYFA;558) (SAYFA;559) (SAYFA;323)
bilişen:	Bileşmek; birleşmek. Kavuşmak.	Zīre bu ervāḥlar bir leşkerdür ki cemʿ	(SAYFA;258)

	Karışmak. Katışmak.	olunmışdur anda biribirile bilişen cānlardur ki (6) bunda girü bulışuṕ ülfet ṭutarlar.[130a]	
bilişlik:	Bilişlik; farkındalık. Birliktelik. Kaynaşmak. Bilişmek; tanışmak. Bilişlik; tanışlık.	ṕes, ol bilişlik miḳdārınca bunda ülfet ḥāṣıl oldı, bu ʿālem-ı (19) ecsādda ve ol cinsiyyet-ile nefs-i vāḥide oldılar.	(SAYFA;616)
bilişmediler:	Tanışmadılar, birbirini bilmediler.	Şolar ki anda bilişmediler bunda daḫı biribirinden yādlıḳ iderler.	(SAYFA;258)
bilişmek:	Tanışmak.	Ol vaḳte ki ʿālem-ı ervāḥdaydı birbiri bilişmek ḥāṣıl oldı, bunda ol ḳadar (14) birbiri-le ülfet ṭutar birbirinden mīrāṣ yirler, ol vaḳt anda bilişmeyen bunda yād oldı, (15) mīrāṣ yimez.	(SAYFA;72)
bilişmeyen:	Tanışmayan. Bilişmek; tanışmak.	Ol vaḳte ki ʿālem-ı ervāḥdaydı birbiri bilişmek ḥāṣıl oldı, bunda ol ḳadar (14) birbiri-le ülfet ṭutar birbirinden mīrāṣ yirler, ol vaḳt anda bilişmeyen bunda yād oldı, (15) mīrāṣ yimez.	(SAYFA;72)
billūr:	(A.) Şeffaf, parlak taş, elmas gibi kıymetli. Cam gibi parlayan. billūr: Cam kâse. billūr: Cam gibi parlak olma, ışık ve aydınlık hali.	(13) ṕes günüñ ḥarāreti aña feyż olınur ol muḥāẕāt-ıla şol ḳadar ki atılmış panbūḳ anuñ berāberine (14) ḳosalar, ol billūr ḥarāretinden panbūḳ göyner, ol feyż sebebi-le.[138a]	(SAYFA;274) (SAYFA;274) (SAYFA;274) (SAYFA;274)

bilmedi: bilmek:	Tanımadı. Bilmek; tanımak.	Ṣaḥābeden hīç bir kimse anı bilmedi, çün mescidden (11) çıḳdı.[23a]	(SAYFA;44)
bilmedi: bilmek: bil-:	Bilmedi, anlamadı. Bilmek; anlamak.	Bilmedi ki anı (2) müzeyyin gönderdiler, her kişiye ʿamelin görklü göstere, dünyā ehlinden ḍalāletde aña nesne (3) virilmedi ki kimseyi azdura.[80b]	(SAYFA;159) (SAYFA;476) (SAYFA;150) (SAYFA;366) (SAYFA;365) (SAYFA;476) (SAYFA;687) (SAYFA;361) (SAYFA;366) (SAYFA;295) (SAYFA;474)
bil-:	Anlamak, değer bilmek. Verilen nimetik kadrini bilmemek; verilen nimetin değerini ve şükrünü bilmemek, idrak edememek. Bilmemek; düşünmemek, anlamamak.	çün naṣīḥatler anlara eṣer ḳılmadı, Allāhu Taʿālā üzere ictirāʾ (8) ḳıluṕ delīlleri zikr itmediler sebebi-y-ile Ḥaḳḳ'a lāzım olmadılar daḫı virilen niʿmetüñ ḳadrin (9) bilmediler.[232a] Didiler ki "Bize ecr var mıdur; eger bunuñ üzere ġālib olavuz?" Bilmediler ki bulara ḳudret (17) teʾṣīr ġālib gelür, ol siḥrleri teʾṣīrinden; belki bulara ecr-ı ʿaẓīm ol maġlūb oluṕ ṣınmaḳda (18) var-ıdı.[238a]	(SAYFA;462) (SAYFA;474) (SAYFA;458) (SAYFA;335) (SAYFA;324) (SAYFA;547)
bilmedin:	Bilmeden, bilmeyerek. Bir işin hakikatini anlamayarak hata ile.	[038b] (1) Şol kimseler tevbesidür ki cehl-ile bilmedin bir yavuz ʿamel ḳıldılar ancaḳ.	(SAYFA;75) (SAYFA;393)
bilmedügin:	Hakkında bilgi sahibi olmadığını. bilmedik; Hakkında bilgi sahibi olmadık. bil-mek: Bir şey	Bunda daḫı işāret budur ki Allāhu Taʿālā ḳādirdür, aña ki (12) bir ġurāb yā bir ġayrın daḫı	(SAYFA;243)

	hakkında bilgi sahibi olmak, tanımış ve öğrenmiş olmak.	göndere ḥayvānātdan bu insāna, tā bilmedügin aña bildüre.	
bilme-:	bil-mek; Tanımak, yabancısı olmak. bilmedikleri yer; tanımadıkları ve beklemedikleri, ummadıkları yer. Bilmemek; tanımamak, öğrenmedik. Yabancısı olmak. Tahmin etmemek, kestirmemek. Bilmemek; bilmezlik, cehalet. Bilmezlik; bilmez olma hali, cehaletten gelmek.	(1) hīç bular bilmedükleri yirden. [337a] çünki andan iḫtirāz itmeyeler, elbette aña vāḳiʿ olurlar, eyle olsa (18) girü istidrāc-ıla, ol vecd-ile çıḳduḳları yire girü ʿavdet iderler ol vücūd çepeline (19) bilmedükleri yirden, neʿuẕu bi'l-lāh.[324a] İşāretdür aña ki bedürüstī, (2) bu ṭaleb ehli ḳaçan ki ulaşalar Ḥaḳḳ'uñ ceẕbeleri-y-ile ol müşāhede-i cemāle daḫı ol (3) baḥr-ı celālüñ istiġrāḳına irişdi nā-gāh, olara ol Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ʿizzeti ve kibriyāsı (4) ʿāṣıfeleri ki buları istidrāc-ıla helāklıga ulaşdurur bilmedükleri yirden ol (5) istidrāclarındandur ki anlar yirde Ḥaḳ'dan ġayrın ṭaleb iderler.[337b] Zīre ẕevḳī nesne dādılmayınca dil-ile vaṣf olunmaz çün bular ṭadmadılar, bilmezler (13) ve bilmedüklerin daḫı bilmezler, bilüriz ṣanurlar bu ḫōḏ cehl-i mürekkebdür; fehm eyle cidd-ile.[132a]	(SAYFA;672) (SAYFA;646) (SAYFA;673) (SAYFA;262) (SAYFA;262) (SAYFA;243) (SAYFA;262) (SAYFA;365)

bilme-:	Bilme, kavrama, tanıma. Anlama. Hak bilmek; hak olduğunu anlayıp hak olduğunu kabul etmek. bilmek; kabul etmek. Anlayıp kabul etmek.	Ḳaḥan ol nefsi bilseñ şöyle ki Ḥaḳ bilmekdür, bilmedüñ ki (17) ol Allāhu Taʿālā düşmanıdur, anuñ-ıla ḫuṣūmet itmek anuñ-ıla muḫālefet ve mükāyede (18) ḳılmaḳdur ki anuñ mekrinden ve keydlerinden emīn olmayasın ve aña şefḳat u (19) merḥamet naẓarı-la baḳmayasın.[347a]	(SAYFA;692)
bilmegi:	Bilmek, öğrenmek, anlamak.	Bilmediler ki (11) ʿulūm-ı ḥaḳāyıḳı dil beyān-ıla ögrenmek muḥāldür, bilmegi anuñ taʿallim ü ḫāl-ile olur.	(SAYFA;295)
bilme-:	Bilme, kavrama, tanıma. Anlama.	Yaʿnī, bu külli envāʿ mevcūdāt vücūd-ı (2) insānı iḳtiżā ider, daḫı anuñ terbiyyetini ve gendüyi bilüp̀ ve ḫālıḳın bilmegi ve saʿādetin (3) ve şeḳāvetin bilmegi.	(SAYFA;716) (SAYFA;716) (SAYFA;356) (SAYFA;257) (SAYFA;9) (SAYFA;270)
bilmek:	Farkına varmak, kavramak. Fehm etmek. İdrak etmek.	Her kimse gendü mālını bilse ki (15) maḫlūḳdur, ol ḥaḳīḳatā ʿārif degül, andan ötrü ki anı ol şöyle ki bilmek gerekdi (16) bilmedi.[183b] (12) … Ḥāl budur da, anı bilmek yoḳ.[9b] Zīre buları bilmek ibtilā muḥallidür ve ehl-i saʿādet ve ehl-i şeḳāvet (4) maḥallidür.[359a]	(SAYFA;365) (SAYFA;17) (SAYFA;716) (SAYFA;692) (SAYFA;692) (SAYFA;115) (SAYFA;366) (SAYFA;681) (SAYFA;681) (SAYFA;263) (SAYFA;406) (SAYFA;321) (SAYFA;272) (SAYFA;201) (SAYFA;317)

			(SAYFA;727) (SAYFA;346) (SAYFA;347) (SAYFA;692) (SAYFA;692) (SAYFA;692)
bilmeklik:	Bilmemek, anlamamak, cahillik. Hakikati kavramamak.	ṕes, Allāhu Taʿālā kāfīdür bilmeklikde ki bu refīḳlere lāyıḳ olmaḳlıġa kimüñ istiʿdādı (11) var, aña tevfīḳ virür bu saʿādeti ḥāṣıl itmeg-içün; tā ki ol Resūl'e muṭīʿ olur anı sever ve (12) cemīʿ-i ṣaḥābeyi sever.[60b]	(SAYFA;119)
bilmeklikdür:	Nasıl olduğunu bilmek, elinden gelmek, yabancısı olmamak, aslı ve hakikatini bilmek.	(13) Ve her ṣūretüñ ġaybı anuñ yaradılmaġın bilmeklikdür ve var ḳılmaḳlıḳdur; ol taṣvīr itmegüñ (14) ḳalemi ol miftāḥdur ki bu mevcūdātuñ ʿilm ḳapusı anuñ-ıla fetḥ olınur, aña melekūt dirler.[174a]	(SAYFA;346)
bilmeñüz:	Bilmek; bir şey hakkında bilgi sahibi olmak, tanımış ve öğrenmiş bulunmak. Tanımak ve yabancısı olmamak, öğrenmek ve anlamak.	(9) Ol vaḳt ki ḫiṭāb-ı elesti işitdüñüz Allāhu Taʿālā'dan görmeñüz anuñ-ıla ve işitmeñüz anuñ-ıla (10) bilmeñüz ve cevāb virmeñüz anuñ-ıla, kör-ile görür bir olmaz, ṣaġır-ıla işidür bir olmaz; (11) fehm eyle cidd-ile.	(SAYFA;724)
bilmeye:	Bilmek; anlamak. Kavramak. Nasıl olduğunu ve hakikatini anlamak. bilmeye; anlamaya, farkında olmamak.	Bunda delālet var aña kim her kim ki namāz ḳıla ne didügin bilmeyeler ve ne söyler (8) bilmeye ve kimüñ-ile söyleşürler	(SAYFA;98) (SAYFA;259) (SAYFA;681) (SAYFA;347) (SAYFA;98) (SAYFA;98)

	Bilmemezlik; bilmezlik, cehalet.	bilmeyeler, anuñ ḥükmi ol sekrān ḥükmidür ki söyledüginden (9) ġāfildür, anuñ ḥāṣılı ol namāzdan deyildür.[50a] (1) oluṕ ʿāḳıbetleri ne olacaġın bilmeyiṕ ol aṣıldan nifāḳları-y-ıla muġalleẓa andlar iḉüṕ dirlerdi ki (2) “Biz daḫı sizüñ-ile bileydük size muvāfaḳat iderdük”.[130b]	(SAYFA;489) (SAYFA;566) (SAYFA;632) (SAYFA;117) (SAYFA;28) (SAYFA;417) (SAYFA;259)
bil-:	Aslını ve hakikatini kavramamak, tanımamak. Bilmek; öğrenmek, tanımak, farkında olmak, hakikatini ve aslını anlamak. bilmek; tanımak, hakikatini bilmek, nasıl olduğunu bilmek.	(10) Ve bu ḳırḳlar bu ümmetden cemīʿ-i evliyā kimdür bilürler, evliyādan buları kimse bilmez.[114a] (5) Bedürüstī, Allāhu Taʿālā bilicidür, şol neneyi ki nefslerde vesvese olınur ki ḫalḳ anı (6) bilmez daḫı ol ḳalblerinde gizlü ḫaṭarātı bilür ki gendü nefsleri anı bilmez.[312a] (6) Zīre cāhil oldur ki Allāh’ı bilmez ve anı ṭaleb itmez ve ʿālim oldur ki Allāh’ı bilür anı ṭaleb (7) ider”.[265b] Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ʿālīmdür, bilür göñüller iḉinde gizlü ne var.[9b] Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ʿalīmdür, bilür ne işlerlerse cehl-ile.[341b]	(SAYFA;226) (SAYFA;622) (SAYFA;529) (SAYFA;17) (SAYFA;681) (SAYFA;181) (SAYFA;622) (SAYFA;583) (SAYFA;226) (SAYFA;719) (SAYFA;55) (SAYFA;708) (SAYFA;719) (SAYFA;156) (SAYFA;347) (SAYFA;366) (SAYFA;124) (SAYFA;637) (SAYFA;298) (SAYFA;218) (SAYFA;731) (SAYFA;377) (SAYFA;687) (SAYFA;205) (SAYFA;357) (SAYFA;406) (SAYFA;285) (SAYFA;687) (SAYFA;28)

		Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ezelde semīʿdür, işidür (18) maḳālatlarını, ʿalīmdür bilür ḥāllerini.[91b]	(SAYFA;309) (SAYFA;339) (SAYFA;28) (SAYFA;226) (SAYFA;376) (SAYFA;694) (SAYFA;566) (SAYFA;298) (SAYFA;441) (SAYFA;630) (SAYFA;627) (SAYFA;381) (SAYFA;681) (SAYFA;331) (SAYFA;612) (SAYFA;579) (SAYFA;638) (SAYFA;524) (SAYFA;480) (SAYFA;332) (SAYFA;532) (SAYFA;703) (SAYFA;703) (SAYFA;107) (SAYFA;518) (SAYFA;262) (SAYFA;262) (SAYFA;331) (SAYFA;597) (SAYFA;431) (SAYFA;239) (SAYFA;248) (SAYFA;347) (SAYFA;632) (SAYFA;456) (SAYFA;433) (SAYFA;433) (SAYFA;696) (SAYFA;483) (SAYFA;303) (SAYFA;619) (SAYFA;365) (SAYFA;290) (SAYFA;554) (SAYFA;365)

			(SAYFA;524) (SAYFA;692) (SAYFA;351) (SAYFA;428) (SAYFA;549) (SAYFA;400) (SAYFA;249) (SAYFA;349) (SAYFA;452) (SAYFA;289) (SAYFA;719) (SAYFA;293) (SAYFA;286) (SAYFA;560) (SAYFA;742) (SAYFA;563) (SAYFA;329) (SAYFA;740) (SAYFA;546) (SAYFA;561) (SAYFA;570) (SAYFA;288) (SAYFA;309) (SAYFA;410) (SAYFA;617) (SAYFA;446) (SAYFA;552) (SAYFA;716) (SAYFA;731) (SAYFA;274) (SAYFA;304) (SAYFA;642) (SAYFA;714) (SAYFA;300) (SAYFA;155) (SAYFA;100) (SAYFA;360) (SAYFA;583) (SAYFA;687) (SAYFA;687) (SAYFA;622) (SAYFA;529) (SAYFA;90) (SAYFA;96) (SAYFA;91)

			(SAYFA;218) (SAYFA;314) (SAYFA;348) (SAYFA;348) (SAYFA;374) (SAYFA;551) (SAYFA;557) (SAYFA;736) (SAYFA;736) (SAYFA;224) (SAYFA;603) (SAYFA;602) (SAYFA;640) (SAYFA;640) (SAYFA;604) (SAYFA;324) (SAYFA;758) (SAYFA;757) (SAYFA;573) (SAYFA;570) (SAYFA;165) (SAYFA;719) (SAYFA;321) (SAYFA;347) (SAYFA;715) (SAYFA;152) (SAYFA;622) (SAYFA;633) (SAYFA;638) (SAYFA;381) (SAYFA;563) (SAYFA;296) (SAYFA;313) (SAYFA;308) (SAYFA;260) (SAYFA;273) (SAYFA;152) (SAYFA;152) (SAYFA;6) (SAYFA;639) (SAYFA;714) (SAYFA;714) (SAYFA;660) (SAYFA;75) (SAYFA;53)

			(SAYFA;694) (SAYFA;98) (SAYFA;226) (SAYFA;690) (SAYFA;156) (SAYFA;547) (SAYFA;347) (SAYFA;321) (SAYFA;18) (SAYFA;715) (SAYFA;529) (SAYFA;456) (SAYFA;529) (SAYFA;751) (SAYFA;611) (SAYFA;35) (SAYFA;632) (SAYFA;549) (SAYFA;647) (SAYFA;575) (SAYFA;15) (SAYFA;17) (SAYFA;681) (SAYFA;181) (SAYFA;558) (SAYFA;590) (SAYFA;222) (SAYFA;542) (SAYFA;170) (SAYFA;345) (SAYFA;81) (SAYFA;583) (SAYFA;637) (SAYFA;80) (SAYFA;293) (SAYFA;371) (SAYFA;622) (SAYFA;116) (SAYFA;524) (SAYFA;393) (SAYFA;715) (SAYFA;715) (SAYFA;715) (SAYFA;1) (SAYFA;347)

			(SAYFA;347) (SAYFA;347) (SAYFA;314) (SAYFA;461) (SAYFA;324) (SAYFA;347) (SAYFA;388) (SAYFA;573) (SAYFA;208) (SAYFA;136) (SAYFA;678) (SAYFA;181) (SAYFA;41) (SAYFA;281) (SAYFA;577) (SAYFA;153) (SAYFA;172) (SAYFA;166) (SAYFA;577) (SAYFA;90) (SAYFA;142) (SAYFA;142) (SAYFA;763) (SAYFA;339) (SAYFA;339) (SAYFA;127) (SAYFA;456) (SAYFA;262) (SAYFA;680) (SAYFA;226) (SAYFA;371) (SAYFA;436) (SAYFA;517) (SAYFA;445) (SAYFA;226) (SAYFA;226) (SAYFA;226) (SAYFA;226) (SAYFA;323) (SAYFA;323) (SAYFA;518) (SAYFA;581) (SAYFA;628) (SAYFA;323) (SAYFA;628)

			(SAYFA;444) (SAYFA;518) (SAYFA;579) (SAYFA;129) (SAYFA;446) (SAYFA;330) (SAYFA;367) (SAYFA;281) (SAYFA;98) (SAYFA;361) (SAYFA;578) (SAYFA;601) (SAYFA;309) (SAYFA;309) (SAYFA;309) (SAYFA;745) (SAYFA;745) (SAYFA;524) (SAYFA;6) (SAYFA;563) (SAYFA;329) (SAYFA;330) (SAYFA;330)
bilürven:	Bilirim. bilmek; bir şey hakkında bilgi sahibi olmak, tanımış ve öğrenmiş bulunmak. Hakikatini kavramak.	(12) Aḥvāllaruñ ve ṣıfāt̄laruñ ve levnlerüñ teġayyürāt̄ını bilürven, ṣoñra müstevlī̄ oldı olʿarş-ı (13) ḳalb üzere tedbī̄r ider emr-i saʿādeti ve emr-i şeḳāveti ve esbāblarını düzüp̀ geñez (14) ider.[331a]	(SAYFA;660)

biñ:	Bin. Sayı olarak bin sayısı. 1000 sayısı.	(13) Yaʿnī, yaratduḳ sizüñ ervāḥuñuzı cesedlerüñüzden öñdin, delālet ider aña bu ḥadīṯ ki (14) Resūl buyurdı, ʿaleyhi's-selām; "Taḥḳīḳ, Allāhu Taʿālā ervāḥı yaratdı cesedden iki biñ yıl ilerüden".[210b] (1) zāyil oluṕ gitmek içinde ve Allāh'dan ġayrı taʿalluḳātı ḳaṭʿ itmek içinde ol biñ gez (2) ḳıldan ince olmaḳ gerek ki ol fenā ignesinüñ yurdusına ṣıġa, andan geçüṕ (3) ol beḳā cennetine gire; fehm eyle cidd-ile, añlayasın. [222a]	(SAYFA;419) (SAYFA;442) (SAYFA;415) (SAYFA;552) (SAYFA;552) (SAYFA;552) (SAYFA;204) (SAYFA;620) (SAYFA;537) (SAYFA;109) (SAYFA;525)
bin:	(A.) Oğlu.	(1) aḳ ḳatıra binmişdi ki anı Firḳatü'bni Nufāṣe (Firḳat bin Nufāṣe) bāġışlamışdı. [277b] Benüm şeyḫum ki ʿaṣrınuñ sulṭānıdur, Mecdü'd-dīn bin Şerīf (12) yezīda'l-Baġdādī, ḳaddesa'l-lāhu rūḥu'l-ʿanh; bir gün eṣnā -i meclīsde didi ki "Bedürüstī, Eba'l-Ḥasan-ı Ḫaraḳānī, raḥmetu'l-lāhi ʿaleyh eydürdi ki "Eger bir nefse (13) irişmesem helāk olurdum".[43b]	(SAYFA;553) (SAYFA;85) (SAYFA;190)
binā:	(A.) Yapma, kurma. binā olunmak; yapılmak, kurulmak. binā//binā': (A.) (C.:	(13) Yaʿnī, ol mescid-i ḳalb binā olundı, taḳvā üzerine ve ṭāʿat u ʿibādet	(SAYFA;641) (SAYFA;3) (SAYFA;214) (SAYFA;690)

	Ebniye) Yapı, ev. Yapma, kurma. *Yapısı, temeli, esası.	üzerine daḫı Ḥaḳ Taʿālā’-(14)nuñ vaḥdāniyyetine iḳrār itmek üzere mīṯāḳ gününüñ evvelinden “elestü bi-rabbiküm (15) ḫiṭābında daḫı “ḳālū belā” cevābında.[321b] Andan ol evvel beytden ki (8) ḫalḳ-içün binā olundı.[2b] ṕes, Muḥammed ʿaleyhi’s-selām (15) didi “ol ev ki binā olundı bu dīndür ve anı tamām iden benem”.[108a] Belki, ḳalb andan ʿibāretdür, ḳalbüñ (10) aṣlı oldur, bināsı ve menşeʾi anuñ üzeredür, ḳalb anuñ-ıla işidici ve görici ve söyleyici-(11)dür.[346a]	(SAYFA;380) (SAYFA;461) (SAYFA;642) (SAYFA;57) (SAYFA;642) (SAYFA;458) (SAYFA;690) (SAYFA;214) (SAYFA;128)
bin-mek:	Üstüne çıkmak. Gemi, uçak, otobüs gibi taşıta girmek, girip oturmak, yer almak. Üstüne çıkmak. Arabaya vs. binmek. Eklenmek, üstüne katılmak.	Nite ki münāfıḳlar bindiler gendü ṭabʿlarına (3) emr-ile binmediler, anlara menfaʿat ḳılmadı daḫı nite ki İblīs bindi Nūḥ gemisine gendü ṭabʿ-ıla aña (4) menfaʿat ḳılmadı.[367a] (9) Yaʿnī, ol sefīne-yi şerʿa cārī olur şol kimseler-ile ki aña emr-ile bindiler ol fitneler mevc içinde (10) ʿaẓamet-ile ṭaġ gibi oluban.[367a] Bular daʿvet-ı rūḥı ḳabūl itdiler, (9) anuñ-ıla şerīʿat	(SAYFA;732) (SAYFA;732) (SAYFA;457) (SAYFA;732) (SAYFA;697) (SAYFA;732) (SAYFA;630) (SAYFA;630) (SAYFA;732) (SAYFA;733) (SAYFA;203) (SAYFA;732) (SAYFA;730) (SAYFA;732) (SAYFA;732) (SAYFA;736) (SAYFA;730) (SAYFA;731) (SAYFA;731)

		gemisine bindiler, ḳurtıldılar.[229b]	(SAYFA;730) (SAYFA;553) (SAYFA;732)
binūtlarıdur:		(18) İşāret bunda budur ki bedürüstī, bu belālar Allāh'dın yaña seyr idenlerüñ binūtlarıdur menzile (19) anuñ-ıla irerler ve belālaruñ eşeddi daḫı düşmān şāḏılıġıdur çün enbiyālaruñ mertebeleri ʿilm-(i)[189b]	(SAYFA;377)
bī-ḫaber:	(F.) Habersiz. Habersizce, farkında olmadan. Gaflet içinde.	[298b] (1) ḳalmışduñuz aḫiretden bī-ḫaber uyur, kişi düşinde ṭāġ elemin ṭadmaz; ammā (2) uyanuḳla ṭadar.	(SAYFA;595)
biḥār-ı melekūt:	(F.) Hükümdarlık denizleri. (biḥār: (A.) (Bahr. C.) Denizler. Deryalar. * Mc: İlmi çok olan âlimler.) (melekūt: (A.) Tam bir hâkimiyyetle, Saltanat-ı İlâhiyyenin müessiriyyet ve idâresinin esrarı. Her şeyin kendi mertebesinde, o mertebeye münâsib ruhu, canı, hakikatı. Bir şeyin iç yüzü, iç ciheti. * Hükümdarlık. Saltanat. * Ruhlar âlemi.)	Yaʿnī, çün Ḥaḳ Taʿālā'nuñ luṭfı yilleri esdi, ol biḥār-ı melekūt (13) mevc urdı.	(SAYFA;703)
bir:	Bir. Birinci olarak. Birisi. Hiçbir. Herhangi bir. Tek, aynı, bir kez.	(10) Ammā şirküñ merātibi üçdür; Bir şirk-ı cālī, bir şirk-ı ḫafī ve bir daḫı şirk-ı	(SAYFA;104) (SAYFA;96) (SAYFA;104) (SAYFA;253)

		aḥfādur ve maġfiret merābiyi (11) daḫı ancılayındur.[53a]	(SAYFA;458) (SAYFA;532) (SAYFA;636)
		(11) Eger bulardan ol ṭaleb içinde bir meşaḳḳat çekmeg-ile ḥasene gelse Ḥaḳ Taʿālā ol ḥasenelerin (12) eżʿaf-ı mużāʿafa ḳılur.[49a]	(SAYFA;401) (SAYFA;104) (SAYFA;703) (SAYFA;96) (SAYFA;77) (SAYFA;326) (SAYFA;458)
		(12) Bunda bir maʿnī daḫı var; oldur ki nite ki bir nefis helāk itmekde gendü nefsi helāklıkıdur (13) ve bir aʿżā telef ḳılmaḳa gendü ʿużvın telef ḳılmaḳdur ve bir ṭālibüñ nefsin diri ḳılmaḳ bu (14) ḥayāt-ı dīn-ile ol dirildici gendü nefsin diriltmekdür.[127b]	(SAYFA;458) (SAYFA;330) (SAYFA;253) (SAYFA;253) (SAYFA;253) (SAYFA;253) (SAYFA;738) (SAYFA;458) (SAYFA;458) (SAYFA;296) (SAYFA;416) (SAYFA;416) (SAYFA;350)
		(12) Ve ger vuṣlat ehlinden daḫı bir ḳavm geçse dükense olardan girü ol ḳavmden bir cemāʿat (13) yirlerine ḫalef diker.[230a]	(SAYFA;183) (SAYFA;184) (SAYFA;520) (SAYFA;362) (SAYFA;439) (SAYFA;205) (SAYFA;735)
		Ve daḫı (13) andan ki ol ḳul ola yā ḳul ol ola, ol nite ki ezelde var-ıdı hemān girü oldur, (14) Allāhu Taʿālā var-ıdı hīç bir nesne anuñ-ıla bile yoḳ-ıdı, ḳul var-ıdı gendüsüz ezelde hīç meẕkūr (15) degüldi ve aña secde iderler küllī vücūdda ve ademde, ezelden ebedā.[267a]	(SAYFA;392) (SAYFA;392) (SAYFA;390) (SAYFA;343) (SAYFA;343) (SAYFA;255) (SAYFA;255) (SAYFA;303) (SAYFA;50) (SAYFA;59) (SAYFA;300) (SAYFA;300) (SAYFA;422) (SAYFA;620)
		Ve daḫı (14) hīç bir	(SAYFA;130)

		ṭāʿat şirk-ile ḳabūl olunmaz.[201b] Her kimde ki bu ḫaṣlet-(18)den biri ola, anda nifāḳdan bir ḫaṣlet olur, tā anı terk idinceye dek" Ve daḫı bu (19) ḳavli ki buyurdı; AK.[319a]	(SAYFA;130) (SAYFA;376) (SAYFA;439) (SAYFA;439) (SAYFA;510) (SAYFA;510) (SAYFA;288) (SAYFA;116) (SAYFA;181) (SAYFA;105) (SAYFA;346) (SAYFA;320) (SAYFA;320) (SAYFA;15) (SAYFA;756) (SAYFA;569) (SAYFA;685) (SAYFA;418) (SAYFA;79) (SAYFA;453) (SAYFA;352) (SAYFA;307) (SAYFA;458) (SAYFA;458) (SAYFA;458) (SAYFA;121) (SAYFA;108) (SAYFA;119) (SAYFA;166) (SAYFA;166) (SAYFA;346) (SAYFA;657) (SAYFA;211) (SAYFA;220) (SAYFA;556) (SAYFA;637) (SAYFA;637) (SAYFA;53) (SAYFA;220) (SAYFA;96) (SAYFA;668) (SAYFA;380) (SAYFA;10) (SAYFA;724) (SAYFA;724)

			(SAYFA;525) (SAYFA;20) (SAYFA;75) (SAYFA;77) (SAYFA;80) (SAYFA;99) (SAYFA;114) (SAYFA;121) (SAYFA;131) (SAYFA;131) (SAYFA;133) (SAYFA;133) (SAYFA;139) (SAYFA;145) (SAYFA;200) (SAYFA;218) (SAYFA;226) (SAYFA;247) (SAYFA;270) (SAYFA;338) (SAYFA;365) (SAYFA;401) (SAYFA;409) (SAYFA;459) (SAYFA;495) (SAYFA;520) (SAYFA;528) (SAYFA;528) (SAYFA;570) (SAYFA;599) (SAYFA;614) (SAYFA;651) (SAYFA;661) (SAYFA;661) (SAYFA;683) (SAYFA;732) (SAYFA;503) (SAYFA;44) (SAYFA;722) (SAYFA;510) (SAYFA;133) (SAYFA;169) (SAYFA;504) (SAYFA;521) (SAYFA;185)

			(SAYFA;185) (SAYFA;415) (SAYFA;688) (SAYFA;335) (SAYFA;707) (SAYFA;81) (SAYFA;382) (SAYFA;365) (SAYFA;365) (SAYFA;410) (SAYFA;338) (SAYFA;104) (SAYFA;341) (SAYFA;9) (SAYFA;510) (SAYFA;93) (SAYFA;522) (SAYFA;522) (SAYFA;606) (SAYFA;606) (SAYFA;606) (SAYFA;612) (SAYFA;658) (SAYFA;525) (SAYFA;297) (SAYFA;71) (SAYFA;71) (SAYFA;64) (SAYFA;356) (SAYFA;356) (SAYFA;356) (SAYFA;29) (SAYFA;183) (SAYFA;668) (SAYFA;668) (SAYFA;622) (SAYFA;699) (SAYFA;108) (SAYFA;313) (SAYFA;563) (SAYFA;563) (SAYFA;76) (SAYFA;565) (SAYFA;304) (SAYFA;193)

			(SAYFA;135) (SAYFA;48) (SAYFA;707) (SAYFA;270) (SAYFA;334) (SAYFA;450) (SAYFA;275) (SAYFA;303) (SAYFA;157) (SAYFA;378) (SAYFA;576) (SAYFA;201) (SAYFA;201) (SAYFA;201) (SAYFA;617) (SAYFA;241) (SAYFA;658) (SAYFA;744) (SAYFA;557) (SAYFA;717) (SAYFA;249) (SAYFA;249) (SAYFA;682) (SAYFA;299) (SAYFA;477) (SAYFA;668) (SAYFA;685) (SAYFA;475) (SAYFA;503) (SAYFA;85) (SAYFA;85) (SAYFA;621) (SAYFA;289) (SAYFA;650) (SAYFA;132) (SAYFA;668) (SAYFA;668) (SAYFA;660) (SAYFA;578) (SAYFA;524) (SAYFA;524) (SAYFA;197) (SAYFA;75) (SAYFA;235) (SAYFA;235)

			(SAYFA;235) (SAYFA;235) (SAYFA;238) (SAYFA;534) (SAYFA;234) (SAYFA;581) (SAYFA;128) (SAYFA;738) (SAYFA;350) (SAYFA;623) (SAYFA;600) (SAYFA;600) (SAYFA;259) (SAYFA;639) (SAYFA;221) (SAYFA;221) (SAYFA;673) (SAYFA;741) (SAYFA;223) (SAYFA;360) (SAYFA;365) (SAYFA;718) (SAYFA;234) (SAYFA;234) (SAYFA;212) (SAYFA;328) (SAYFA;492) (SAYFA;235) (SAYFA;460) (SAYFA;654) (SAYFA;62) (SAYFA;396) (SAYFA;658) (SAYFA;667) (SAYFA;521) (SAYFA;2) (SAYFA;171) (SAYFA;301) (SAYFA;301) (SAYFA;267) (SAYFA;408) (SAYFA;15) (SAYFA;758) (SAYFA;658) (SAYFA;739)

			(SAYFA;96) (SAYFA;79) (SAYFA;79) (SAYFA;660) (SAYFA;725) (SAYFA;307) (SAYFA;663) (SAYFA;294) (SAYFA;94) (SAYFA;194) (SAYFA;191) (SAYFA;139) (SAYFA;146) (SAYFA;98) (SAYFA;77) (SAYFA;188) (SAYFA;188) (SAYFA;41) (SAYFA;135) (SAYFA;135) (SAYFA;243) (SAYFA;243) (SAYFA;223) (SAYFA;403) (SAYFA;755) (SAYFA;755) (SAYFA;655) (SAYFA;396) (SAYFA;348) (SAYFA;506) (SAYFA;507) (SAYFA;507) (SAYFA;507) (SAYFA;155) (SAYFA;220) (SAYFA;252) (SAYFA;21) (SAYFA;98) (SAYFA;98) (SAYFA;98) (SAYFA;133) (SAYFA;301) (SAYFA;760) (SAYFA;355) (SAYFA;300)

			(SAYFA;409) (SAYFA;372) (SAYFA;620) (SAYFA;620) (SAYFA;44) (SAYFA;311) (SAYFA;299) (SAYFA;410) (SAYFA;243) (SAYFA;149) (SAYFA;199) (SAYFA;525) (SAYFA;409) (SAYFA;409) (SAYFA;409) (SAYFA;409) (SAYFA;409) (SAYFA;409) (SAYFA;60) (SAYFA;60) (SAYFA;241) (SAYFA;483) (SAYFA;251) (SAYFA;214) (SAYFA;375) (SAYFA;755) (SAYFA;130) (SAYFA;306) (SAYFA;563) (SAYFA;530) (SAYFA;85) (SAYFA;98) (SAYFA;593) (SAYFA;364) (SAYFA;710) (SAYFA;577) (SAYFA;577) (SAYFA;83) (SAYFA;657) (SAYFA;644) (SAYFA;401) (SAYFA;401) (SAYFA;308) (SAYFA;318) (SAYFA;412)

			(SAYFA;163) (SAYFA;321) (SAYFA;530) (SAYFA;59) (SAYFA;754) (SAYFA;366) (SAYFA;30) (SAYFA;30) (SAYFA;131) (SAYFA;131) (SAYFA;105) (SAYFA;636) (SAYFA;124) (SAYFA;318) (SAYFA;310) (SAYFA;119) (SAYFA;346) (SAYFA;201) (SAYFA;5) (SAYFA;5) (SAYFA;628) (SAYFA;238) (SAYFA;298) (SAYFA;298) (SAYFA;3) (SAYFA;404) (SAYFA;308) (SAYFA;85) (SAYFA;527) (SAYFA;202) (SAYFA;558) (SAYFA;154) (SAYFA;504) (SAYFA;504) (SAYFA;504) (SAYFA;423) (SAYFA;423) (SAYFA;131) (SAYFA;131) (SAYFA;133) (SAYFA;133) (SAYFA;153) (SAYFA;180) (SAYFA;1) (SAYFA;232)

			(SAYFA;49) (SAYFA;49) (SAYFA;73) (SAYFA;297) (SAYFA;360) (SAYFA;467) (SAYFA;379) (SAYFA;462) (SAYFA;430) (SAYFA;327) (SAYFA;553) (SAYFA;353) (SAYFA;353) (SAYFA;401) (SAYFA;487) (SAYFA;409) (SAYFA;525) (SAYFA;136) (SAYFA;455) (SAYFA;666) (SAYFA;714) (SAYFA;506) (SAYFA;141) (SAYFA;141) (SAYFA;390) (SAYFA;253) (SAYFA;253) (SAYFA;608) (SAYFA;729) (SAYFA;86) (SAYFA;86) (SAYFA;86) (SAYFA;86) (SAYFA;163) (SAYFA;300) (SAYFA;300) (SAYFA;129) (SAYFA;266) (SAYFA;266) (SAYFA;266) (SAYFA;266) (SAYFA;21) (SAYFA;627) (SAYFA;458) (SAYFA;458)

			(SAYFA;310) (SAYFA;310) (SAYFA;519) (SAYFA;519) (SAYFA;520) (SAYFA;91) (SAYFA;616) (SAYFA;747) (SAYFA;92) (SAYFA;71) (SAYFA;71) (SAYFA;451) (SAYFA;396) (SAYFA;91) (SAYFA;206) (SAYFA;65) (SAYFA;161) (SAYFA;161) (SAYFA;63) (SAYFA;207) (SAYFA;23) (SAYFA;660) (SAYFA;360) (SAYFA;185) (SAYFA;460) (SAYFA;360) (SAYFA;360) (SAYFA;253) (SAYFA;253) (SAYFA;492) (SAYFA;85) (SAYFA;185) (SAYFA;403) (SAYFA;93) (SAYFA;67) (SAYFA;729) (SAYFA;446) (SAYFA;242) (SAYFA;571) (SAYFA;318) (SAYFA;185) (SAYFA;414) (SAYFA;423) (SAYFA;423) (SAYFA;145)

			(SAYFA;75) (SAYFA;272) (SAYFA;272) (SAYFA;179) (SAYFA;455) (SAYFA;610) (SAYFA;414) (SAYFA;414) (SAYFA;749) (SAYFA;274) (SAYFA;22) (SAYFA;274) (SAYFA;259) (SAYFA;259) (SAYFA;472) (SAYFA;120) (SAYFA;188) (SAYFA;599) (SAYFA;213) (SAYFA;213) (SAYFA;354) (SAYFA;451) (SAYFA;124) (SAYFA;239) (SAYFA;269) (SAYFA;269) (SAYFA;94) (SAYFA;94) (SAYFA;155) (SAYFA;233) (SAYFA;625) (SAYFA;473) (SAYFA;189) (SAYFA;502) (SAYFA;349) (SAYFA;349) (SAYFA;407) (SAYFA;407) (SAYFA;253) (SAYFA;346) (SAYFA;227) (SAYFA;50) (SAYFA;247) (SAYFA;601) (SAYFA;566)

			(SAYFA;529) (SAYFA;113) (SAYFA;299) (SAYFA;207) (SAYFA;207) (SAYFA;417) (SAYFA;417) (SAYFA;179) (SAYFA;184) (SAYFA;107) (SAYFA;107) (SAYFA;682) (SAYFA;168) (SAYFA;360) (SAYFA;745) (SAYFA;236) (SAYFA;573) (SAYFA;707) (SAYFA;598) (SAYFA;213) (SAYFA;93) (SAYFA;26) (SAYFA;535) (SAYFA;242) (SAYFA;541) (SAYFA;541) (SAYFA;541) (SAYFA;141) (SAYFA;379) (SAYFA;653) (SAYFA;687) (SAYFA;687) (SAYFA;577) (SAYFA;577) (SAYFA;85) (SAYFA;85) (SAYFA;106) (SAYFA;389) (SAYFA;389) (SAYFA;150) (SAYFA;84) (SAYFA;491) (SAYFA;425) (SAYFA;4) (SAYFA;4)

			(SAYFA;231) (SAYFA;220) (SAYFA;436) (SAYFA;436) (SAYFA;2) (SAYFA;2) (SAYFA;1) (SAYFA;1) (SAYFA;504) (SAYFA;504) (SAYFA;408) (SAYFA;660) (SAYFA;473) (SAYFA;342) (SAYFA;180) (SAYFA;277) (SAYFA;180) (SAYFA;739) (SAYFA;738) (SAYFA;657) (SAYFA;507) (SAYFA;508) (SAYFA;197) (SAYFA;522) (SAYFA;522) (SAYFA;518) (SAYFA;518) (SAYFA;628) (SAYFA;269) (SAYFA;269) (SAYFA;269) (SAYFA;269) (SAYFA;187) (SAYFA;234) (SAYFA;36) (SAYFA;133) (SAYFA;625) (SAYFA;625) (SAYFA;625) (SAYFA;55) (SAYFA;55) (SAYFA;156) (SAYFA;322) (SAYFA;643) (SAYFA;331)

			(SAYFA;32) (SAYFA;27) (SAYFA;416) (SAYFA;532) (SAYFA;401) (SAYFA;244) (SAYFA;193) (SAYFA;204) (SAYFA;205) (SAYFA;55) (SAYFA;451) (SAYFA;514) (SAYFA;423) (SAYFA;33) (SAYFA;354) (SAYFA;520) (SAYFA;347) (SAYFA;646) (SAYFA;244) (SAYFA;285) (SAYFA;71) (SAYFA;71) (SAYFA;88) (SAYFA;261) (SAYFA;692) (SAYFA;275) (SAYFA;204) (SAYFA;513) (SAYFA;12) (SAYFA;595) (SAYFA;135) (SAYFA;660) (SAYFA;436) (SAYFA;436) (SAYFA;100) (SAYFA;748) (SAYFA;86) (SAYFA;158) (SAYFA;526) (SAYFA;719) (SAYFA;148) (SAYFA;315) (SAYFA;529) (SAYFA;396) (SAYFA;41)

			(SAYFA;719) (SAYFA;456) (SAYFA;121) (SAYFA;563) (SAYFA;625) (SAYFA;658) (SAYFA;169) (SAYFA;86) (SAYFA;339) (SAYFA;473) (SAYFA;529) (SAYFA;459) (SAYFA;277) (SAYFA;337) (SAYFA;345) (SAYFA;245) (SAYFA;459) (SAYFA;459) (SAYFA;483) (SAYFA;472) (SAYFA;239) (SAYFA;337) (SAYFA;647) (SAYFA;647) (SAYFA;433) (SAYFA;500) (SAYFA;101) (SAYFA;187) (SAYFA;132) (SAYFA;132) (SAYFA;600) (SAYFA;178) (SAYFA;545) (SAYFA;54) (SAYFA;639) (SAYFA;34) (SAYFA;266) (SAYFA;266) (SAYFA;266) (SAYFA;266) (SAYFA;266) (SAYFA;669) (SAYFA;669) (SAYFA;8) (SAYFA;307)

			(SAYFA;307) (SAYFA;96) (SAYFA;648) (SAYFA;15) (SAYFA;189) (SAYFA;726) (SAYFA;267) (SAYFA;214) (SAYFA;214) (SAYFA;214) (SAYFA;739) (SAYFA;650) (SAYFA;650) (SAYFA;652) (SAYFA;244) (SAYFA;741) (SAYFA;504) (SAYFA;504) (SAYFA;478) (SAYFA;611) (SAYFA;410) (SAYFA;410) (SAYFA;58) (SAYFA;645) (SAYFA;645) (SAYFA;257) (SAYFA;461) (SAYFA;241) (SAYFA;675) (SAYFA;148) (SAYFA;754) (SAYFA;664) (SAYFA;606) (SAYFA;150) (SAYFA;403) (SAYFA;579) (SAYFA;592) (SAYFA;14) (SAYFA;64) (SAYFA;126) (SAYFA;350) (SAYFA;350) (SAYFA;290) (SAYFA;129) (SAYFA;129)

			(SAYFA;581) (SAYFA;129) (SAYFA;129) (SAYFA;415) (SAYFA;186) (SAYFA;186) (SAYFA;184) (SAYFA;751) (SAYFA;676) (SAYFA;723) (SAYFA;267) (SAYFA;267) (SAYFA;267) (SAYFA;341) (SAYFA;516) (SAYFA;283) (SAYFA;396) (SAYFA;396) (SAYFA;603) (SAYFA;526) (SAYFA;224) (SAYFA;135) (SAYFA;650) (SAYFA;692) (SAYFA;89) (SAYFA;670) (SAYFA;56) (SAYFA;398) (SAYFA;725) (SAYFA;124) (SAYFA;474) (SAYFA;258) (SAYFA;508) (SAYFA;508) (SAYFA;313) (SAYFA;255) (SAYFA;125) (SAYFA;323) (SAYFA;524) (SAYFA;489) (SAYFA;489) (SAYFA;363) (SAYFA;363) (SAYFA;326) (SAYFA;302)

			(SAYFA;38) (SAYFA;613) (SAYFA;613) (SAYFA;18) (SAYFA;18) (SAYFA;18) (SAYFA;18) (SAYFA;603) (SAYFA;603) (SAYFA;332) (SAYFA;528) (SAYFA;123) (SAYFA;753) (SAYFA;156) (SAYFA;156) (SAYFA;473) (SAYFA;483) (SAYFA;203) (SAYFA;654) (SAYFA;725) (SAYFA;419) (SAYFA;215) (SAYFA;275) (SAYFA;275) (SAYFA;250) (SAYFA;440) (SAYFA;154) (SAYFA;652) (SAYFA;686) (SAYFA;609) (SAYFA;609) (SAYFA;609) (SAYFA;643) (SAYFA;162) (SAYFA;218) (SAYFA;333) (SAYFA;736) (SAYFA;347) (SAYFA;347) (SAYFA;347) (SAYFA;439) (SAYFA;439) (SAYFA;314) (SAYFA;314) (SAYFA;491)

			(SAYFA;233) (SAYFA;700) (SAYFA;369) (SAYFA;545) (SAYFA;406) (SAYFA;438) (SAYFA;438) (SAYFA;215) (SAYFA;215) (SAYFA;524) (SAYFA;607) (SAYFA;79) (SAYFA;79) (SAYFA;79) (SAYFA;276) (SAYFA;671) (SAYFA;737) (SAYFA;737) (SAYFA;613) (SAYFA;116) (SAYFA;116) (SAYFA;681) (SAYFA;658) (SAYFA;443) (SAYFA;290) (SAYFA;598) (SAYFA;628) (SAYFA;742) (SAYFA;669) (SAYFA;175) (SAYFA;759) (SAYFA;54) (SAYFA;754) (SAYFA;754) (SAYFA;754) (SAYFA;658) (SAYFA;631) (SAYFA;108) (SAYFA;332) (SAYFA;700) (SAYFA;36) (SAYFA;720) (SAYFA;463) (SAYFA;527) (SAYFA;579)

			(SAYFA;244) (SAYFA;244) (SAYFA;608) (SAYFA;608) (SAYFA;633) (SAYFA;633) (SAYFA;696) (SAYFA;352) (SAYFA;739) (SAYFA;467) (SAYFA;607) (SAYFA;745) (SAYFA;745) (SAYFA;409) (SAYFA;322) (SAYFA;81) (SAYFA;149) (SAYFA;696) (SAYFA;116) (SAYFA;121) (SAYFA;121) (SAYFA;527) (SAYFA;697) (SAYFA;716) (SAYFA;233) (SAYFA;233) (SAYFA;25) (SAYFA;25) (SAYFA;125) (SAYFA;350) (SAYFA;432) (SAYFA;654) (SAYFA;530) (SAYFA;530) (SAYFA;354) (SAYFA;385) (SAYFA;480) (SAYFA;437) (SAYFA;479) (SAYFA;479) (SAYFA;454) (SAYFA;681) (SAYFA;249) (SAYFA;218) (SAYFA;218)

			(SAYFA;692) (SAYFA;760) (SAYFA;150) (SAYFA;605) (SAYFA;511) (SAYFA;493) (SAYFA;708) (SAYFA;276) (SAYFA;221) (SAYFA;221) (SAYFA;74) (SAYFA;74) (SAYFA;646) (SAYFA;691) (SAYFA;734) (SAYFA;734) (SAYFA;740) (SAYFA;128) (SAYFA;65) (SAYFA;724) (SAYFA;68) (SAYFA;172) (SAYFA;216) (SAYFA;155) (SAYFA;466) (SAYFA;466) (SAYFA;466) (SAYFA;759) (SAYFA;759) (SAYFA;719) (SAYFA;719) (SAYFA;741) (SAYFA;317) (SAYFA;317) (SAYFA;616) (SAYFA;258) (SAYFA;685) (SAYFA;552) (SAYFA;750) (SAYFA;536) (SAYFA;536) (SAYFA;71) (SAYFA;175) (SAYFA;99) (SAYFA;675)

			(SAYFA;675) (SAYFA;139) (SAYFA;94) (SAYFA;94) (SAYFA;178) (SAYFA;74) (SAYFA;406) (SAYFA;169) (SAYFA;345) (SAYFA;746) (SAYFA;124) (SAYFA;3) (SAYFA;458) (SAYFA;458) (SAYFA;551) (SAYFA;737) (SAYFA;136) (SAYFA;579) (SAYFA;660) (SAYFA;85) (SAYFA;576) (SAYFA;197) (SAYFA;197) (SAYFA;495) (SAYFA;678) (SAYFA;364) (SAYFA;199) (SAYFA;747) (SAYFA;747) (SAYFA;492) (SAYFA;328) (SAYFA;174) (SAYFA;336) (SAYFA;677)
bi-rabbiküm:	(A.) Sizin rabbiniz. Elestü bi-rabbiküm: “Ben sizin rabbiniz değil miyim?” anlamındaki bu ifâde Ḳurʾān, (Aʿrāf) 7/172. ayette geçmektedir.	“Elestü birabbikum” ḫiṭābın size (8) işitdürüṕ “Belā!.[112a] (13) Yaʿnī̱, ol mescid-ı ḳalb binā olundı, taḳvā üzerine ve ṭāʿat u ʿibādet üzerine daḫı Ḥaḳ Taʿālā’-(14)nuñ vaḥdāniyyetine iḳrār itmek üzere mī̱sāḳ	(SAYFA;222) (SAYFA;641) (SAYFA;641) (SAYFA;661) (SAYFA;230) (SAYFA;513) (SAYFA;512) (SAYFA;659) (SAYFA;281) (SAYFA;670) (SAYFA;47)

		güninüñ evvelinden “elestü bi-rabbiküm (15) ḫiṭābında daḫı “ḳālū belā” cevābında.[321b]	(SAYFA;690) (SAYFA;471)
biraz:	Biraz.	Yaʿnī, eger “Yā Muḥammed, biz seni ṣābit ḳılmasavuz yaḳīn olduñdı ki anlara biraz (12) meyl ideydüñ”.[242b]	(SAYFA;483)
birbire:	Birbirine.	Yaʿnī, maʿnā yöninden sen (3) bularuñ-ıla cemʿ olmazsın, senüñ şıḳḳuñ Ḥaḳ cānibinden, bularuñ şıḳḳı bāṭıldan, iki ẓıll (4) birbire cemʿ olmaz.[205b]	(SAYFA;409)
Birbiri:	Birbiri.	Birbiri üzere bu nūr-ı (6) ilāhiyye lüblerinüñ cülūdıdur.[56a] Ol vaḳte ki ʿālem-ı ervāḥdaydı birbiri bilişmek ḥāṣıl oldı, bunda ol ḳadar (14) birbiri-le ülfet ṭutar birbirinden mīrāṯ yirler, ol vaḳt anda bilişmeyen bunda yād oldı, (15) mīrāṯ yimez.[37a] Zīre Resūl ʿaleyhi’s-selām buyurdı ki müʾmine müʾmin şol divār gibidür, birbirin baġlamaġ-ıla.[39b] Yaʿnī, bir ḳarından iki ṭoġanı birbirine virmeyeler, emr eyledi ki (2) biriyle ṭoġanı daḫı biriyle ṭoġana vire; tā ki ḳalb Ḥaḳḳ’ı ṭaleb itmekden	(SAYFA;110) (SAYFA;72) (SAYFA;77) (SAYFA;241) (SAYFA;622) (SAYFA;18) (SAYFA;166) (SAYFA;622) (SAYFA;72) (SAYFA;616) (SAYFA;77) (SAYFA;18) (SAYFA;231) (SAYFA;72) (SAYFA;166) (SAYFA;72) (SAYFA;488) (SAYFA;304) (SAYFA;257) (SAYFA;280) (SAYFA;443) (SAYFA;241) (SAYFA;281) (SAYFA;350)

		bağlanmaya.[121b] Daḫı (4) ol nefsler birbiri-le çivildü ḳılduḳları kelāmı bilür, ol nifāḳdan ki bulara ḫōş gösterilmişdür.[312a] (16) Yaʿnī, ḳaçan iki ṭāyife, sizden ki biri ḳalbdür, ṣıfātları-y-la ve rūḥdur aḫlāḳları-y-la, (17) ḳaṣd itseler birbirinden ḳorḳucı oluban.[10a]	(SAYFA;394) (SAYFA;254) (SAYFA;257) (SAYFA;423) (SAYFA;77) (SAYFA;167) (SAYFA;9)
birdür:	Birdir, eşittir, denktir. Bir; eşit, denk, aynı. Tekdir.	(4) Zīre Allāhu Taʿālā ḳatında gice gündüz olmaz, külli vāṣıllar anda birdür; öñ ṣoñ (5) olmaz, zamāndan mekāndan berīlerdür.[280a] (1) bilmekdür, ol ʿilmi cemīʿ-i nesnede birdür. [174b] Yaʿnī, nübüvvet südi-y-ile vilāyet südinüñ menbaʿı birdür egerçi iki gögüsden (19) emilür.[109b]	(SAYFA;558) (SAYFA;347) (SAYFA;217)
birdür:	Birdir; tekdir.	Eydür abdāllar ḳırḳdur ve emīnler yidi-(5)dür ve eyyimden ḫulefā üçdür ol ki birdür ol ḳuṭbdur.[114a] Ḫaber virdi anlara Ḥaḳ Taʿālā'nuñ vaḥdāniyyetinden maʿbūdlıġı-y-ıla ki (9) maʿbūd ancaḳ ol birdür, şerīki yoḳdur; ammā ol şerāyiʿ ki ʿibādetdür ol muḫtelifdür, līkin (10) külli tevḥīde emr	(SAYFA;226) (SAYFA;460) (SAYFA;226) (SAYFA;746)

		olunmışdur bir ṭarīḳ üzere.[231a]	
bir:	Bir. Tek.	Yaʿnī, eger ikide (8) üçde ve dörtde ḳorḳarsañuz ki ʿadl idemeyesiz bire iktifā idüñ yāḫūḏ milk-i ʿaynuñuz cāriye ola (9) sizi cevrden ve ẓulm ü ḥayf itmekden suʾ-i ḫulḳ-ıla ḫulḳlanmaḳdan ṣaḳlamaġa bu aḳrebdür.	(SAYFA;66)
biregü:	Bir kimse, başkası.	Ḥāl budur anlaruñ bunda naṣībi yoḳ, illā ṭarlıġanmaḳ u ḥasret irişmedügi (7) nesneden teklīfile gendüde ḥāl göstermek şol kimse gibi ki biregü ṭon-ıla faḫr ider.[185a] İşāret aña ki her kimse biregüye küfür arzū idse ol ʿalāmet-(17)dür ki anuñ bāṭınında küfr vardur, egerçi İslām daḫı iẓhār iderse.[68a]	(SAYFA;368) (SAYFA;134)
birez:	Biraz.	Ol Allāh'dın yaña seyr idenlerüñ ḳalblerine (18) ki ḳaçan anlar meblaġ-ı ricāle irişseler ki kāmillerdür anları ibtilā ḳıluñ birez bolca niʿmet (19) virmeg-ile taṣarrufdan menʿ olduḳlarından ṣoñra bir zamān.	(SAYFA;67)
birgün:	Birgün. Herhangi birgün.	Eger buları yarlıġarsañ bunuñ-ıla ki birgün saña ʿibādet ḳıldılar bularuñ elinde	(SAYFA;310)

		degül (8) iḫtiyār u meşiyyet.	
biri: //bir:	Bir tanesi, birisi.	(15) Ol tefrīḳlerinüñ biri budur ki dirler; AK.[92a] (16) Bedürüstī, aña muḥsīn diyü tesmiye ḳıldı iki maʿnīden ötrü; Biri oldur ki ol Muḥammed cemīʿ-ı rüʾyete ve müşāhedeye ve bu iḥsān daḫı olundı anuñ-ıla ki sen (18) Allāhu Taʿālā'ya ʿibādet ḳalasın şöyle göre durur gibi.[82a] (3) Ḥaḳīḳat, senüñ rabbuñ ḥaḳīmdür, kimi dilerse refʿ itmekde ceẕbe-i ʿināyet-ile daḫı ʿalīmdür (4) anı ki ol beşeriyyet çuḳurında ḳor, ol derecelerin refʿ itdügümüzden biri İbrahīm.[182a] (3) Nite ki Resūl buyurdı, ʿaleyhi's-selām; "Bu ādem oġlanınuñ iki dere ṭolu altunı olaydı, aña (4) biri daḫı ṭaleb ideydi ki üç dere olaydı, ādem oġlanınuñ ṭoldurmazdı içini, illā ṭopraḳ (5) ṭoldurur".[12a]	(SAYFA;182) (SAYFA;162) (SAYFA;362) (SAYFA;22) (SAYFA;89) (SAYFA;18) (SAYFA;22) (SAYFA;362) (SAYFA;396) (SAYFA;246) (SAYFA;4) (SAYFA;42) (SAYFA;226) (SAYFA;599) (SAYFA;599) (SAYFA;660) (SAYFA;270) (SAYFA;552) (SAYFA;734) (SAYFA;734) (SAYFA;172) (SAYFA;172) (SAYFA;172) (SAYFA;530) (SAYFA;73) (SAYFA;187) (SAYFA;187) (SAYFA;304) (SAYFA;227) (SAYFA;227) (SAYFA;227) (SAYFA;227) (SAYFA;591) (SAYFA;591) (SAYFA;62) (SAYFA;156) (SAYFA;512) (SAYFA;512) (SAYFA;512) (SAYFA;125) (SAYFA;125) (SAYFA;671) (SAYFA;83)

			(SAYFA;408) (SAYFA;343) (SAYFA;577) (SAYFA;308) (SAYFA;663) (SAYFA;636) (SAYFA;119) (SAYFA;180) (SAYFA;180) (SAYFA;42) (SAYFA;276) (SAYFA;734) (SAYFA;734) (SAYFA;138) (SAYFA;712) (SAYFA;712) (SAYFA;594) (SAYFA;594) (SAYFA;75) (SAYFA;434) (SAYFA;434) (SAYFA;420) (SAYFA;286) (SAYFA;302) (SAYFA;302) (SAYFA;366) (SAYFA;488) (SAYFA;226) (SAYFA;226) (SAYFA;226) (SAYFA;63) (SAYFA;487) (SAYFA;487) (SAYFA;507) (SAYFA;507) (SAYFA;156) (SAYFA;4) (SAYFA;180) (SAYFA;119) (SAYFA;73) (SAYFA;73) (SAYFA;4) (SAYFA;182) (SAYFA;119) (SAYFA;73)

			(SAYFA;4) (SAYFA;60) (SAYFA;568) (SAYFA;663) (SAYFA;396) (SAYFA;217) (SAYFA;217) (SAYFA;644) (SAYFA;22) (SAYFA;22) (SAYFA;264) (SAYFA;607) (SAYFA;301) (SAYFA;99) (SAYFA;366) (SAYFA;75) (SAYFA;75) (SAYFA;752) (SAYFA;294)
biribiri:	Birbiri. Karşılıklı olarak bir diğeri.	Daḫı biz ol hidāyet yaġmurından envāʿ-(ı) meʿānī̇ ve esrārlar ḉıḳarduḳ ki ter ü tāzedür (15) andan ḥaḳāyıḳ dānelerin ḉıḳaruruz ki biribiri üzerine ḳat ḳat.[187a] Eger bularuñ üzerine melāyike indürsevüz ki bularuñ-ıla söyleşe-y-idi, (12) bularuñ ulu göñüllerin dirildeydük bularuñ-ıla söyleşe-y-di daḫı ol āyātlar ki bu mevcūdatda (13) ḳonılmışdur küllisi biribiri ardınca ẓāhir oluṕ ʿayān olsa cemī̇ʿ-i şevāhid güneş gibi ṭulūʿ itse bular (14) aña ī̇mān getürür degüller; illā anları ki Ḥaḳ Taʿālā diledi.[189b]	(SAYFA;372) (SAYFA;377) (SAYFA;191) (SAYFA;181) (SAYFA;537) (SAYFA;359) (SAYFA;385) (SAYFA;526) (SAYFA;448) (SAYFA;258) (SAYFA;258) (SAYFA;569) (SAYFA;174) (SAYFA;614) (SAYFA;617) (SAYFA;434) (SAYFA;566) (SAYFA;653) (SAYFA;424) (SAYFA;9) (SAYFA;566) (SAYFA;166) (SAYFA;672) (SAYFA;654) (SAYFA;616) (SAYFA;616)

			(SAYFA;750) (SAYFA;230) (SAYFA;262) (SAYFA;551) (SAYFA;557) (SAYFA;556) (SAYFA;685) (SAYFA;572) (SAYFA;9)
biri:	Biri. Bir tanesi. Birisi. (biri-çün; biri için.)	(18) Zīre ol daḫı cümle-yi ḥaẕerden biridür ki ḳul anuñ-ıla maḥrūs olur, nefs Şeyṭān-(ı) kāfirüñ keyd- (19)lerinden.[75a] Zīre olar bir mesleke yüridiler ki tā her birinüñ seyri (14) olardan ġāyeti aña irişdi ki her biri-çün muḳadder olmışdı.[183a] Ve daḫı ḫaber virdi ki (15) ticāret oldur ki īmānları üzere ṣābit oluṕ mālları-y-la nefsleri-y-le Allāh yolında mücāhede ḳılalar, (16) her biri birinden yardım ṭaleb ideler, ol maḳāmlarına teraḳḳī ḳılmaġa ki anlaruñ-ıçun ḳonılmışdur.[285a]	(SAYFA;148) (SAYFA;364) (SAYFA;568) (SAYFA;287) (SAYFA;112) (SAYFA;710) (SAYFA;747) (SAYFA;226) (SAYFA;226) (SAYFA;378) (SAYFA;378) (SAYFA;5) (SAYFA;621) (SAYFA;57) (SAYFA;570) (SAYFA;166) (SAYFA;363) (SAYFA;579) (SAYFA;579) (SAYFA;151) (SAYFA;90) (SAYFA;43) (SAYFA;716) (SAYFA;167) (SAYFA;172) (SAYFA;536) (SAYFA;606) (SAYFA;440) (SAYFA;419) (SAYFA;108) (SAYFA;266) (SAYFA;187) (SAYFA;568) (SAYFA;400) (SAYFA;727) (SAYFA;586)

			(SAYFA;626) (SAYFA;437) (SAYFA;463) (SAYFA;165) (SAYFA;364) (SAYFA;99) (SAYFA;349) (SAYFA;4) (SAYFA;114) (SAYFA;8) (SAYFA;644) (SAYFA;290) (SAYFA;138) (SAYFA;463) (SAYFA;241) (SAYFA;241)
birle:	birle; ile. Birlikte.	(11) Zīre aña cān u göñül-ile muṣāḥib oldılar, ol şehvāt-ı nefsānī ve cismānī birle istīfā (12) ḳılmaġ-ıçun.[8b] (13) Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ol ḳalblerüñizi teʾlīf itmek niʿmeti ve īmān niʿmeti birle ḳalbüñüzde (14) uḫuvvet yazıldı ki dīn içinde ḳardeşler olduñuz.[5b]	(SAYFA;15) (SAYFA;9) (SAYFA;270) (SAYFA;9) (SAYFA;46) (SAYFA;15) (SAYFA;63) (SAYFA;181) (SAYFA;114) (SAYFA;160) (SAYFA;311) (SAYFA;12) (SAYFA;6) (SAYFA;37) (SAYFA;37) (SAYFA;37) (SAYFA;51) (SAYFA;115) (SAYFA;174) (SAYFA;174) (SAYFA;254) (SAYFA;564) (SAYFA;717) (SAYFA;424) (SAYFA;270) (SAYFA;748) (SAYFA;312) (SAYFA;199) (SAYFA;586)

			(SAYFA;148) (SAYFA;186) (SAYFA;588) (SAYFA;170) (SAYFA;208) (SAYFA;2) (SAYFA;548) (SAYFA;199) (SAYFA;75) (SAYFA;11) (SAYFA;223) (SAYFA;486) (SAYFA;363) (SAYFA;223) (SAYFA;14) (SAYFA;133) (SAYFA;364) (SAYFA;625) (SAYFA;21) (SAYFA;572) (SAYFA;86) (SAYFA;220) (SAYFA;306) (SAYFA;450) (SAYFA;450) (SAYFA;170) (SAYFA;693) (SAYFA;61) (SAYFA;52) (SAYFA;613) (SAYFA;183) (SAYFA;322) (SAYFA;199) (SAYFA;707) (SAYFA;50) (SAYFA;693) (SAYFA;376) (SAYFA;432) (SAYFA;269) (SAYFA;68) (SAYFA;199) (SAYFA;203) (SAYFA;234) (SAYFA;88) (SAYFA;312)

			(SAYFA;201) (SAYFA;75) (SAYFA;588) (SAYFA;60) (SAYFA;597) (SAYFA;209) (SAYFA;248) (SAYFA;675) (SAYFA;510) (SAYFA;510) (SAYFA;20) (SAYFA;551) (SAYFA;583) (SAYFA;34) (SAYFA;229) (SAYFA;268) (SAYFA;116) (SAYFA;696) (SAYFA;138) (SAYFA;36) (SAYFA;123) (SAYFA;46) (SAYFA;255) (SAYFA;373) (SAYFA;224) (SAYFA;649) (SAYFA;524) (SAYFA;479) (SAYFA;508) (SAYFA;395) (SAYFA;134) (SAYFA;380) (SAYFA;380) (SAYFA;428) (SAYFA;684) (SAYFA;74) (SAYFA;382) (SAYFA;17) (SAYFA;266) (SAYFA;642) (SAYFA;377) (SAYFA;47) (SAYFA;548) (SAYFA;143) (SAYFA;445)

			(SAYFA;197) (SAYFA;580) (SAYFA;199)
birlemeg//birlemek:	Teklemeye. Birlemek; Birliğini kabul etmek, şirk koşmamak, tevhit.	Bu ḳavl daḫı işāret ḳılur aña ki bu küllī enbiyālar (18) anuñ üzerine geldiler ki Taij rı'nuñ (Tañrı'nuñ) ḳullarını anuñ ʿibādetine daʿvet ideler ve anı birlemege (19) yilteleyeler ẓāhir ḥuccetler-ile ve rūşen muʿcizātlar-ıla.[232b] Ol daḫı nefse ve hevā-yı nefse mütābaʿat (13) ider, ol ṭabʿuñ şehvātlarına ve leẕẕātlarına tābiʿ olur, anuñ-ıla ol daḫı günāh ḥāṣıl ider, (14) gendüye emr olunan nesneleri terk ider ki ol ṭahāretdür ve ṣafādur ve ẕikr ü fikrdür (15) ve Allāh'ı birleyüṕ aña īmān getürmekdür ve aña tevekkül idüṕ ṣıdḳ u iḫlāṣ-ıla anı ṭaleb (16) itmekdür daḫı senüñ gibi ki aʿmāli ḳalbden vardur.[207a]	(SAYFA;463) (SAYFA;412) (SAYFA;17)
birle-y-idi:	Birlikteydi. Birle; birlikte.	Yaʿnī, İbrahīm cidāl ḳılduġı ḥilm-ile tā "evvahün" birle-y-idi.	(SAYFA;744)
birni:	Birini. hīç birni: Hiç birini, hiç birisini.	[093a] (1) resūllerinden hīç birni farḳ itmeyüṕ küllisine īmān getürdiler.	(SAYFA;184)
birr:	(A.) Temizlik. *Günahtan çekinmek. * Takvâ. * İn'âm ve ihsan etme.	İşāret bu āyet taḥḳīḳında budur kim (3) "Siz ol bārruñ kim Ḥaḳ Taʿālā'dur;	(SAYFA;1) (SAYFA;211) (SAYFA;211) (SAYFA;1)

	* Amel-i sâlih, iyi amel.	birrine ve iḥsānına ulaşmazsız, tā ol sevdügüñüz (4) nesne ki nefsüñüzdür, anuñ yolına infāḳ itmeyince”.[1b] Yaʿnī, yardım idişüñ birr üzere ki ol Ḥaḳḳ’ı ṭaleb itmeg-içün münferid olmaḳdur (3) Allāh’dan ġayrınuñ ṭalebin ḳomaġ-ıla elinde varın ol yolda fenā ḳılmaġ-ıla nefsden ve māldan.[106b]	(SAYFA;376)

birḳaç̣:	Birkaç. Çok olmayan, az sayıda, az.	Ṣoñra mülāḳāt oluṕ (19) ṣordı ki “Yā Ebā Ẓāhir, ḳanda idüñ? Ben geç̣en gice birḳaç̣ ḫāṣ yārenler-ile ḳapuña vardum,[224b] ç̣ün māyide-ı dünyāviyye ṭaleb itdiler anı buldılar (4) birḳaç̣ gün anuñ-ıla saʿādet-ı uḫreviyye żāyiʿ itdiler.[154a]	(SAYFA;447) (SAYFA;306) (SAYFA;62) (SAYFA;308) (SAYFA;625) (SAYFA;179) (SAYFA;696)
birümüzüñ: //birimüzüñ: //birü//biri: //biriñüz//biriñüz:	Birimizin. Her bir tanemizin. biri: Bir tanesi. Bir.	Yaʿnī, tīz ola ki bilesiz, ḳaç̣an size ẓāhir olsa şol nesne ki ḳonılmışdur, (3) ol istiʿdād-ı fiṭrisinde bizden her birümüzüñ saʿādetden şeḳāvetden ki ʿāḳıbet dār-ı necāt (4) ve dār-ı felāḥ kimüñ olısar ḫaḳīḳat felaḥ bulmaz, ol ẓālimler ki istiʿdādlarını fesāda virürler, (5) ġayrı maḥalline ṣarf itmeg-ile.[196b] Beyān budur ki (8) ʿulemā-ı ẓāhir baʿżı evḳātda ehl-i maḥabbet ḫaḳḳında dirlerdi ki sizden birüñüz vuṣūl (9) derecesine ve viṣāl mertebesine irişmezsiz diyü himmetleri ḫasīsliġinden and iç̣erlerdi, bu (10) sözleri üzere and.[224b] Eger sizden, iy müʾminler, (4)	(SAYFA;391) (SAYFA;447) (SAYFA;344) (SAYFA;261) (SAYFA;207) (SAYFA;756) (SAYFA;261) (SAYFA;228) (SAYFA;221) (SAYFA;255) (SAYFA;654)

		birüñüz yavuz ʿamel ḳılmasa ol cehālet-ile ki ẕātlarında ḳonılmadı, andan girü nedāmet (5) idüp̀ tevbe ḳıldı, Ḥaḳ Taʿālā tevbesin ḳabūl ider, ḉün ehl-i tevbedür.[173a]	
biryān:	(F.) f. Kebabın bir nev'i. Piran. Pürân. Biryan kababı.	Yaʿnī, ol (12) ḫalīl eglenmeyüp̀ tīz bir biryān olmış buzaġu getürdi ol dōst selāmına ikrām idüben ve (13) resullerine iʿzāz idüben.	(SAYFA;742)
bisāṭ:	(A.) Kilim. (C.: Büsüt) Döşek. * Döşeme, kilim, minder.	(9) Ve daḫı dimişler ki ʿābid nefslerüñ zīneti sücūd eṣeridür ve ʿārif göñüllerüñ (10) zīneti Ḥaḳ Taʿālā vücūdınuñ nūrlarıdur ʿābid ḳapuda ṣıfat-ı ṣūreti ki dürür ve ʿārif bisāṭ (11) üzere ḥariyyet ḥükm-ile ṭurur, iy nice farḳ var bu ḳul-ıla ol ḳul arasında.[218a] (7) ṕes, ol esrār üzere Ḥaḳ Taʿālā şāhid olduġı kifāyet ider ki cārī oldı anuñ (8) üzere ki cārī oldı ol vaḳt-ı inbisāṭda ol adnā bisāṭı üzerinde ḉün (9) vaḥy ḳıldı ol ḳulına anı ki vaḥy ḳıldı.[98a]	(SAYFA;434) (SAYFA;194) (SAYFA;496)
bisāṭ-ı ḳurb:	(F.) Yakınlık döşeği, yakınlık makamı. Yakınlık kilimi.	Yaʿnī, ḉünki bisāṭ-ı ḳurb üzere ḥāżır oldı ol ṣıfāt-ı ṣāfī şarābınuñ ḳadehleri (18) anuñ üzerine	(SAYFA;485) (SAYFA;496) (SAYFA;734)

		muntābıʿ oldı.[243b] ṕes, Mūsā'nuñ ʿalm (ʿaleyhi's-selām) rüʾyet diledügi ol (3) maḥabbet odınuñ şuʿlecüginden-idi; līkin anuñ suʾāli edeb ṣaḳlamaġa muḳārin oldı, ol (4) bisāṭ-ı ḳurbda, bunuñ-ıla ki AK didi.[249a]	
bisle-:	Beslemek.	[311a] (1) ḉıḳmazlar, illā andan ötrü ki anları terbiyet idüṕ bisledi Allāhu Taʿālā'nuñ fażlı (2) südi-y-ile velāyet memelerinden emzürmeg-ile, tā ki ol rüşd ü irşād eşerin nefslerinde (3) göreler.	(SAYFA;620)
Bismi'l-lāh:	(A.) Besmele. Allah'ın adıyla. "Bismillah" sözü.	"Bismi'l-lāh" didügi işāretdür; Allāhu Taʿālā'nuñ ṣıfāt-ı ẕātına, (12) "er-raḥman" didügi işāretdür ṣıfat-ı celāline, "er-raḥīm" işāretdür ṣıfāt-ı cemāline.[357a]	(SAYFA;712)
Bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm:	(A.) Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla.	Bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm. (9) AK ilā āyeh İşāret bunda budur ki bedürüstī ism-i Allāh'ı (10) işitmek ki ol ism-ı ẕāt-ı ilāhīdür, anı vācib ḳılur ki işiden ḳalb-ile heybet ve (11) ʿaẓamet vefā ve ġaybet vāḳiʿ ḳıla ki gendüden ġāyib oluṕ anuñ-ıla ḥużūr bula; ammā (12)	(SAYFA;208) (SAYFA;64) (SAYFA;532) (SAYFA;657) (SAYFA;712) (SAYFA;311) (SAYFA;311) (SAYFA;413) (SAYFA;558) (SAYFA;558)

		raḥman-ı raḥīm işitmek ki bu iki ismi anuñ ṣıfāt-ı luṭfıdur bular ḥużūr vācib ḳılur aña (13) rücūʿ itmeg-ile bu ikinüñ şānı budur ki sāmiʿa beḳā ve ḳurbet ḥāṣıl ider her kime ki (14) ism-ı Allāh'ı işiddürse anı medhūş ḳılur, ṣıfat-ı celālin akeşf itmeg-ile.[105a]	
biş:	Beş.	(10) Yaʿnī, ol ʿaḳd itdügüñüzüñ keffāreti ve daḫı anuñ ki ḳaṣd itdüñüz on mislini ṭaʿāmlandurmaḳdur (11) ki anlar biş ḥavāss-ı ẓāhiredür ve biş daḫı ḥavāssı bāṭınadur ki bular āfetler dāḫil olacaḳ ve fetevāt-(12)lar ziyāde olıcaḳ maḥalldür.[143a]	(SAYFA;284) (SAYFA;284) (SAYFA;147) (SAYFA;147) (SAYFA;147) (SAYFA;347)
bişinci:	Beşinci.	(19) Ve bişinci; ecsām-ı müfrededür ki ol ʿanāṣır-ı erbaʿadur.[226a]	(SAYFA;450) (SAYFA;402) (SAYFA;364)
bit-:	Bitki, tüy, saç vb. şeyler çıkıp yetişmek. *Mecazen bitmek, yetişmek. *Yeşertmek.	ḉün Ḥūd ʿalm (ʿaleyhi's-selām) diledi ki anlaruñ ḳalbleri yirine (15) tevḥīd toḫmın eke maʿrifet-ile ol aña ṣāliḥ olmadı, bitürmedi andan; illā sefāhet-ile tekẕīb (16) ekini bitdi.[229b] Zīre arı yumuşaḳ yirden görklü nebātlar biter ve ḫabīṯ (19) ḉoraḳ yirlerden bitmez, illā az	(SAYFA;457) (SAYFA;131) (SAYFA;131) (SAYFA;462) (SAYFA;454) (SAYFA;131) (SAYFA;678) (SAYFA;394) (SAYFA;370) (SAYFA;357) (SAYFA;372) (SAYFA;457) (SAYFA;421) (SAYFA;457) (SAYFA;457)

		biter.[66b]	(SAYFA;407) (SAYFA;394) (SAYFA;678) (SAYFA;678) (SAYFA;678) (SAYFA;678) (SAYFA;407) (SAYFA;678) (SAYFA;370) (SAYFA;574) (SAYFA;456) (SAYFA;454)
bitrici:	Bitirici. Yeşertici.	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā bularuñ ḳalbini dönderü-(13)virdi ḳaderi-y-le ve ḥükmi-y-le redd itdi ḫıẕlāna ol nifāḳ-ıla; lākin ol kesbleri vāsıṭası-y-ıla ki (14) göñüllerinde nifāḳ bitricidür, tā ki ol helāk olan ḥuccet-ile helāk ola.	(SAYFA;133)
biz:	Biz (zamir). Çokluk birinci kişiyi gösteren söz. Bazen teklik birinci kişi zamiri ben yerine kullanılan bir söz	(10) Yaʿnī, anlar ki biz anlaruñ göñüllerine ḥaḳāyıḳ-ı kitāb indürdük, tā anuñ nūr-ıla (11) ḳalbleri münevver oldı.[162b] (15) Yaʿnī, Firʿav-ı nefs sırr-ıla ḳalbe dir ki biz size īmān getür degülüz ve taṣdīḳ idüp (16) ittibāʿ ḳılacaḳ degülüz.[350b] (16) Maʿna-yı āyet budur kim biz saña, yā Muḥammed, vaḥy eyledük.[96b]	(SAYFA;323) (SAYFA;699) (SAYFA;191) (SAYFA;326) (SAYFA;330) (SAYFA;671) (SAYFA;326) (SAYFA;478) (SAYFA;478) (SAYFA;87) (SAYFA;521) (SAYFA;737) (SAYFA;504) (SAYFA;699) (SAYFA;191) (SAYFA;466) (SAYFA;303) (SAYFA;371) (SAYFA;625) (SAYFA;457) (SAYFA;564) (SAYFA;116)

			(SAYFA;436) (SAYFA;118) (SAYFA;667) (SAYFA;253) (SAYFA;406) (SAYFA;726) (SAYFA;709) (SAYFA;748) (SAYFA;405) (SAYFA;667) (SAYFA;655) (SAYFA;183) (SAYFA;717) (SAYFA;637) (SAYFA;254) (SAYFA;469) (SAYFA;112) (SAYFA;191) (SAYFA;234) (SAYFA;259) (SAYFA;272) (SAYFA;325) (SAYFA;363) (SAYFA;406) (SAYFA;743) (SAYFA;444) (SAYFA;503) (SAYFA;434) (SAYFA;378) (SAYFA;112) (SAYFA;335) (SAYFA;376) (SAYFA;658) (SAYFA;750) (SAYFA;191) (SAYFA;36) (SAYFA;36) (SAYFA;514) (SAYFA;102) (SAYFA;102) (SAYFA;677) (SAYFA;417) (SAYFA;417) (SAYFA;305) (SAYFA;305)

			(SAYFA;174) (SAYFA;376) (SAYFA;376) (SAYFA;335) (SAYFA;514) (SAYFA;377) (SAYFA;104) (SAYFA;315) (SAYFA;468) (SAYFA;611) (SAYFA;696) (SAYFA;350) (SAYFA;400) (SAYFA;626) (SAYFA;739) (SAYFA;417) (SAYFA;444) (SAYFA;375) (SAYFA;127) (SAYFA;442) (SAYFA;478) (SAYFA;521) (SAYFA;315) (SAYFA;191) (SAYFA;655) (SAYFA;378) (SAYFA;404) (SAYFA;484) (SAYFA;704) (SAYFA;468) (SAYFA;709) (SAYFA;263) (SAYFA;372) (SAYFA;701) (SAYFA;327) (SAYFA;144) (SAYFA;480) (SAYFA;534) (SAYFA;605) (SAYFA;569) (SAYFA;302) (SAYFA;302) (SAYFA;55) (SAYFA;443) (SAYFA;364)

			(SAYFA;175) (SAYFA;391) (SAYFA;363) (SAYFA;267) (SAYFA;304) (SAYFA;399) (SAYFA;430) (SAYFA;455) (SAYFA;736) (SAYFA;441) (SAYFA;482) (SAYFA;518) (SAYFA;254) (SAYFA;58) (SAYFA;58) (SAYFA;441) (SAYFA;251) (SAYFA;30) (SAYFA;329) (SAYFA;384) (SAYFA;455) (SAYFA;207) (SAYFA;420) (SAYFA;666) (SAYFA;457) (SAYFA;60) (SAYFA;60) (SAYFA;383) (SAYFA;192) (SAYFA;353) (SAYFA;429) (SAYFA;151) (SAYFA;200) (SAYFA;456) (SAYFA;30) (SAYFA;606) (SAYFA;341) (SAYFA;478) (SAYFA;330) (SAYFA;109) (SAYFA;507) (SAYFA;508) (SAYFA;508) (SAYFA;110) (SAYFA;372)

			(SAYFA;193) (SAYFA;186) (SAYFA;692) (SAYFA;542) (SAYFA;157) (SAYFA;526) (SAYFA;387) (SAYFA;459) (SAYFA;487) (SAYFA;752) (SAYFA;670) (SAYFA;497) (SAYFA;522) (SAYFA;475) (SAYFA;750) (SAYFA;477) (SAYFA;407) (SAYFA;654) (SAYFA;238) (SAYFA;449) (SAYFA;263) (SAYFA;331) (SAYFA;709) (SAYFA;379) (SAYFA;705) (SAYFA;611) (SAYFA;754) (SAYFA;456) (SAYFA;335) (SAYFA;353) (SAYFA;521) (SAYFA;704) (SAYFA;753) (SAYFA;521) (SAYFA;267) (SAYFA;739) (SAYFA;756) (SAYFA;442) (SAYFA;432) (SAYFA;664) (SAYFA;224) (SAYFA;372) (SAYFA;507) (SAYFA;432) (SAYFA;189)

			(SAYFA;471) (SAYFA;341) (SAYFA;393) (SAYFA;468) (SAYFA;466) (SAYFA;606) (SAYFA;606) (SAYFA;469) (SAYFA;547) (SAYFA;565) (SAYFA;481) (SAYFA;737) (SAYFA;737) (SAYFA;442) (SAYFA;354) (SAYFA;703) (SAYFA;338) (SAYFA;362) (SAYFA;362) (SAYFA;737) (SAYFA;509) (SAYFA;16) (SAYFA;443) (SAYFA;463) (SAYFA;502) (SAYFA;502) (SAYFA;505) (SAYFA;697) (SAYFA;505) (SAYFA;188) (SAYFA;191) (SAYFA;304) (SAYFA;192) (SAYFA;150) (SAYFA;484) (SAYFA;251) (SAYFA;677) (SAYFA;403) (SAYFA;666) (SAYFA;353) (SAYFA;581) (SAYFA;375) (SAYFA;572) (SAYFA;449) (SAYFA;152)

			(SAYFA;190) (SAYFA;607) (SAYFA;107) (SAYFA;76) (SAYFA;377) (SAYFA;267) (SAYFA;641) (SAYFA;272) (SAYFA;280) (SAYFA;751) (SAYFA;707) (SAYFA;506) (SAYFA;103) (SAYFA;118) (SAYFA;627) (SAYFA;238) (SAYFA;475) (SAYFA;750) (SAYFA;282) (SAYFA;745) (SAYFA;745) (SAYFA;508) (SAYFA;480) (SAYFA;101) (SAYFA;716) (SAYFA;87) (SAYFA;483) (SAYFA;316) (SAYFA;316) (SAYFA;316) (SAYFA;176) (SAYFA;429) (SAYFA;490) (SAYFA;40) (SAYFA;249) (SAYFA;416) (SAYFA;631) (SAYFA;762) (SAYFA;473) (SAYFA;535) (SAYFA;438) (SAYFA;493) (SAYFA;157) (SAYFA;721) (SAYFA;719)

			(SAYFA;90) (SAYFA;90) (SAYFA;417) (SAYFA;417) (SAYFA;351) (SAYFA;333) (SAYFA;406) (SAYFA;479) (SAYFA;671) (SAYFA;122) (SAYFA;489) (SAYFA;384) (SAYFA;731) (SAYFA;731) (SAYFA;731) (SAYFA;324) (SAYFA;264) (SAYFA;54) (SAYFA;505) (SAYFA;505) (SAYFA;229) (SAYFA;658) (SAYFA;461) (SAYFA;677) (SAYFA;26) (SAYFA;745) (SAYFA;462) (SAYFA;189) (SAYFA;731) (SAYFA;363) (SAYFA;303) (SAYFA;375) (SAYFA;375) (SAYFA;762) (SAYFA;466) (SAYFA;33) (SAYFA;53) (SAYFA;30) (SAYFA;354) (SAYFA;666) (SAYFA;480) (SAYFA;17) (SAYFA;466) (SAYFA;454) (SAYFA;442)

			(SAYFA;515) (SAYFA;229) (SAYFA;672) (SAYFA;169) (SAYFA;130) (SAYFA;758) (SAYFA;678) (SAYFA;82) (SAYFA;613) (SAYFA;397)
bizār:	(F.) Bıkmış, usanmış, uzak, ilgiyi kesme. (bīzārın; uzağım, bīzārım.)	Andan ötrü istiġfār ḳıldı, çün aña ẓāhir oldı ki ol aʿdālardandur ki merdūd (3) olmışdur, andan bizār oldı.[324a]	(SAYFA;646) (SAYFA;576) (SAYFA;324) (SAYFA;738)
bizcileyin:	Bizim gibi.	Yaʿnī, görmezüz seni, illā (3) sen daḫı bizcileyin bir muḥtāc maḫlūḳ.[363b]	(SAYFA;725)
bizden:	Bizden.	(11) Zīre anda gördük vaḥyi ḳabūl itmek erligini daḫı bizden risālet irişdürmegi (12) bularuñ arasında.[330a]	(SAYFA;658) (SAYFA;405) (SAYFA;236) (SAYFA;497) (SAYFA;365) (SAYFA;335) (SAYFA;549) (SAYFA;235) (SAYFA;235) (SAYFA;751) (SAYFA;343) (SAYFA;59) (SAYFA;478) (SAYFA;673) (SAYFA;330) (SAYFA;383) (SAYFA;731) (SAYFA;561) (SAYFA;739) (SAYFA;716) (SAYFA;508) (SAYFA;101) (SAYFA;221) (SAYFA;221)

			(SAYFA;481) (SAYFA;363) (SAYFA;438) (SAYFA;290) (SAYFA;31) (SAYFA;743) (SAYFA;303) (SAYFA;391) (SAYFA;666) (SAYFA;488) (SAYFA;514)
bizdin:		(3) Anlar ol ḥuccetlere īmān getürmediler, tā ki ol īmān nūrı-y-ıla bizdin yaña hidāyet bulalar, (4) biz daḫı oları ḫızlān-ıla gendü nefslerine ışmarladuḳ.[334b] (1) düşmeg-ile meyyit-idi, bizdin yaña maʿrifet virüṕ anı diri ḳılduḳ, bizüm nūrumuzdan aña nūr (2) virdük ki ḫalḳ içinde anuñ-ıla yürür, ol ancılayın mıdur ki vücūd-ı ẓulmātında meḥbūsdur, (3) ebedā andan ćıḳısar degül. [193a]	(SAYFA;667) (SAYFA;384) (SAYFA;335) (SAYFA;686) (SAYFA;384) (SAYFA;335) (SAYFA;363) (SAYFA;203) (SAYFA;49) (SAYFA;126) (SAYFA;673) (SAYFA;236) (SAYFA;507) (SAYFA;236) (SAYFA;696) (SAYFA;335) (SAYFA;150) (SAYFA;101) (SAYFA;704) (SAYFA;673) (SAYFA;363) (SAYFA;507) (SAYFA;665) (SAYFA;664)
bize:	Bize.	(10) Yaʿnī, “Eyit, yā Aḥmed, hīć ḳatuñuzda kitāb ve ḥuccet var mıdur Allāh’dan size virilmiş ola, ćıḳaruñ anı (11) bize görelüm, tā ol daʿvilerüñüz ḥuccetlerüñüz Allāh üzere ẓāhir ola, siz	(SAYFA;400) (SAYFA;565) (SAYFA;130) (SAYFA;307) (SAYFA;497) (SAYFA;668) (SAYFA;688) (SAYFA;203) (SAYFA;497) (SAYFA;497)

		mütābaʿat ḳılmazsız; illā ol (12) ẓannuñuza ki zuʿm idersiz cehl-ile yaḳīnsuz ḥuccet yöninden.[201a]	(SAYFA;678) (SAYFA;328) (SAYFA;606) (SAYFA;494) (SAYFA;503) (SAYFA;677) (SAYFA;677) (SAYFA;235) (SAYFA;400) (SAYFA;478) (SAYFA;743) (SAYFA;31) (SAYFA;479) (SAYFA;123) (SAYFA;474) (SAYFA;483) (SAYFA;144) (SAYFA;480) (SAYFA;130) (SAYFA;384) (SAYFA;60) (SAYFA;478) (SAYFA;478) (SAYFA;478) (SAYFA;478) (SAYFA;238) (SAYFA;631) (SAYFA;511) (SAYFA;10) (SAYFA;193) (SAYFA;193) (SAYFA;193) (SAYFA;193) (SAYFA;728) (SAYFA;526) (SAYFA;497) (SAYFA;444) (SAYFA;477) (SAYFA;477) (SAYFA;459) (SAYFA;60) (SAYFA;60) (SAYFA;60) (SAYFA;60) (SAYFA;282)

			(SAYFA;282) (SAYFA;748) (SAYFA;609) (SAYFA;432) (SAYFA;677) (SAYFA;189) (SAYFA;335) (SAYFA;335) (SAYFA;298) (SAYFA;701) (SAYFA;440) (SAYFA;342) (SAYFA;192) (SAYFA;341) (SAYFA;748) (SAYFA;258) (SAYFA;258) (SAYFA;480) (SAYFA;101) (SAYFA;38) (SAYFA;480) (SAYFA;490) (SAYFA;606) (SAYFA;606) (SAYFA;606) (SAYFA;123) (SAYFA;123) (SAYFA;123) (SAYFA;728) (SAYFA;493) (SAYFA;479) (SAYFA;737) (SAYFA;443) (SAYFA;290) (SAYFA;324) (SAYFA;677) (SAYFA;54) (SAYFA;54) (SAYFA;462) (SAYFA;36) (SAYFA;36) (SAYFA;46) (SAYFA;333) (SAYFA;202) (SAYFA;664)

			(SAYFA;235) (SAYFA;125) (SAYFA;480) (SAYFA;455) (SAYFA;488) (SAYFA;719) (SAYFA;691) (SAYFA;565) (SAYFA;124)
bizeven:	Bizimle, bizden. (taġyīr: (A.) Başkalaştırma. Değiştirme. Bozma. * İyiden kötüye değiştirme.)	(16) Yaʿnī, biz Allāh özrine iʿtimād iderüz ki ol taḳdīr itdügi dīn üzere ṣābit ḳıla, bu ḥāli (17) bizeven taġyīr ḳılmaya.[234a]	(SAYFA;466)
bizi:	Bizi.	(12) Yaʿnī, "İy bizüm rabbumuz, uşbulardı ki bizi ṭarīḳ-ı ḥaḳdan azdurdılar bizüm yolumuzı senden (13) ḳaṭʿ eylediler, efʿālleri-y-le ve aḳvālleri-y-le ve ol ʿādetleri-y-le ki anı gendülerden sünnet ḳodılar.[221a] (1) göstere, dir ol ḳulına ki gör bizi ol daḫı görür. [178b] (1) geldüñ bizi aña mı yilter misin ki atalarumuz dapduġı tañrıları terk idevüz varuṕ bir tañrıya (2) ṭapavuz?" Ġāyet ḍalāletlerinden ve cehāletlerinden ol ṣanemlerini Allāh'a şerīk ḳıldılar. [230b]	(SAYFA;440) (SAYFA;355) (SAYFA;459) (SAYFA;456) (SAYFA;355) (SAYFA;459) (SAYFA;734) (SAYFA;549) (SAYFA;611) (SAYFA;699) (SAYFA;240) (SAYFA;397) (SAYFA;480) (SAYFA;654) (SAYFA;449) (SAYFA;189) (SAYFA;58) (SAYFA;731) (SAYFA;207) (SAYFA;60) (SAYFA;429) (SAYFA;429) (SAYFA;59) (SAYFA;193) (SAYFA;60) (SAYFA;446) (SAYFA;446) (SAYFA;477) (SAYFA;122) (SAYFA;263)

			(SAYFA;466) (SAYFA;606) (SAYFA;737) (SAYFA;701) (SAYFA;701) (SAYFA;722) (SAYFA;124) (SAYFA;627) (SAYFA;282) (SAYFA;350) (SAYFA;672) (SAYFA;429) (SAYFA;490) (SAYFA;123) (SAYFA;362) (SAYFA;731) (SAYFA;524) (SAYFA;664) (SAYFA;514) (SAYFA;666) (SAYFA;565)
bizim-içün:	Bizim için.	Didiler ki “Yā Mūsā, bizim-içün rabbuña duʿā (4) ḳıl!	(SAYFA;481)
bizle:	Bizim ile. Bizimle birlikte.	(2) Andan ḫaber virdi, anlaruñ esbāb-ı ʿişmetinden şerikden ve kefūrdan, ezelden ebedā degin (3) anuñ ʿināyeti ve hidāyeti bizle.	(SAYFA;364)
bizüm:	Bizim.	(10) Yaʿnī, “İy bizüm rabbumuz, sen buları bāṭıl üzere yaratmaduñ, belki ḫalḳ üzere Ḥaḳḳ’ı iẓhār itmeg-içün ve (11) daḫı ḫalḳ Ḥaḳḳ’a ulaşmaġa vesīle olmaġ-ıçun”.[30b]	(SAYFA;59) (SAYFA;418) (SAYFA;300) (SAYFA;512) (SAYFA;330) (SAYFA;302) (SAYFA;302) (SAYFA;440) (SAYFA;440) (SAYFA;416) (SAYFA;565) (SAYFA;564) (SAYFA;536) (SAYFA;84)

			(SAYFA;406) (SAYFA;655) (SAYFA;521) (SAYFA;521) (SAYFA;717) (SAYFA;517) (SAYFA;469) (SAYFA;668) (SAYFA;400) (SAYFA;17) (SAYFA;218) (SAYFA;325) (SAYFA;384) (SAYFA;678) (SAYFA;734) (SAYFA;328) (SAYFA;131) (SAYFA;200) (SAYFA;549) (SAYFA;151) (SAYFA;342) (SAYFA;288) (SAYFA;668) (SAYFA;513) (SAYFA;116) (SAYFA;735) (SAYFA;606) (SAYFA;606) (SAYFA;456) (SAYFA;666) (SAYFA;549) (SAYFA;477) (SAYFA;469) (SAYFA;102) (SAYFA;102) (SAYFA;417) (SAYFA;717) (SAYFA;315) (SAYFA;478) (SAYFA;478) (SAYFA;478) (SAYFA;478) (SAYFA;361) (SAYFA;131) (SAYFA;750)

			(SAYFA;487) (SAYFA;315) (SAYFA;155) (SAYFA;466) (SAYFA;704) (SAYFA;468) (SAYFA;751) (SAYFA;263) (SAYFA;497) (SAYFA;327) (SAYFA;130) (SAYFA;654) (SAYFA;363) (SAYFA;435) (SAYFA;667) (SAYFA;109) (SAYFA;364) (SAYFA;470) (SAYFA;59) (SAYFA;404) (SAYFA;102) (SAYFA;691) (SAYFA;449) (SAYFA;58) (SAYFA;513) (SAYFA;481) (SAYFA;481) (SAYFA;519) (SAYFA;512) (SAYFA;289) (SAYFA;23) (SAYFA;217) (SAYFA;60) (SAYFA;60) (SAYFA;213) (SAYFA;481) (SAYFA;429) (SAYFA;505) (SAYFA;200) (SAYFA;40) (SAYFA;514) (SAYFA;126) (SAYFA;126) (SAYFA;126) (SAYFA;126)

			(SAYFA;471) (SAYFA;330) (SAYFA;511) (SAYFA;392) (SAYFA;330) (SAYFA;416) (SAYFA;186) (SAYFA;235) (SAYFA;60) (SAYFA;335) (SAYFA;236) (SAYFA;671) (SAYFA;316) (SAYFA;742) (SAYFA;477) (SAYFA;477) (SAYFA;477) (SAYFA;477) (SAYFA;122) (SAYFA;60) (SAYFA;60) (SAYFA;60) (SAYFA;60) (SAYFA;496) (SAYFA;263) (SAYFA;718) (SAYFA;481) (SAYFA;489) (SAYFA;489) (SAYFA;224) (SAYFA;338) (SAYFA;438) (SAYFA;459) (SAYFA;189) (SAYFA;456) (SAYFA;664) (SAYFA;737) (SAYFA;666) (SAYFA;666) (SAYFA;298) (SAYFA;54) (SAYFA;672) (SAYFA;469) (SAYFA;342) (SAYFA;704)

			(SAYFA;704) (SAYFA;378) (SAYFA;415) (SAYFA;667) (SAYFA;40) (SAYFA;40) (SAYFA;704) (SAYFA;751) (SAYFA;335) (SAYFA;335) (SAYFA;746) (SAYFA;739) (SAYFA;699) (SAYFA;699) (SAYFA;694) (SAYFA;124) (SAYFA;124) (SAYFA;735) (SAYFA;363) (SAYFA;363) (SAYFA;288) (SAYFA;249) (SAYFA;249) (SAYFA;441) (SAYFA;674) (SAYFA;415) (SAYFA;666) (SAYFA;447) (SAYFA;90) (SAYFA;208) (SAYFA;406) (SAYFA;517) (SAYFA;389) (SAYFA;489) (SAYFA;489) (SAYFA;384) (SAYFA;329) (SAYFA;31) (SAYFA;31) (SAYFA;698) (SAYFA;702) (SAYFA;233) (SAYFA;333) (SAYFA;665) (SAYFA;665)

			(SAYFA;466) (SAYFA;202) (SAYFA;448) (SAYFA;609) (SAYFA;438) (SAYFA;343) (SAYFA;349) (SAYFA;455) (SAYFA;666) (SAYFA;730) (SAYFA;511) (SAYFA;719) (SAYFA;469) (SAYFA;200) (SAYFA;40) (SAYFA;330) (SAYFA;606) (SAYFA;387) (SAYFA;606) (SAYFA;362) (SAYFA;155) (SAYFA;732) (SAYFA;704) (SAYFA;38) (SAYFA;362) (SAYFA;728) (SAYFA;434)
bizüz:	Biziz. Bizizdir.	Bularuñ ḥisāblarından senüñ üzerüñe sıḳlet olmaz, muḥāsib sen degül-(13)sin bizüz.	(SAYFA;341)

boġanaḳ:	Buġanak//boġanak: Sağanak. Yağmur sağanağı gibi.	İşāret bunda oldur kim biz gönderdük ol ḳalb-ı (8) nūḥı bir ḳavme kim anlaruñ nefsleri yiri ḫabīṣedür anı iḥyā itmege ol daʿvet yaġmurları ki (9) yaġdı Nūḥ'dan ʿömri olduġı ḳadar ki ṭoḳuz yüz elli yıl oldı ol aña siñmedi (10) ve menfaʿat ḳılmadı ol vaʿd u vaʿīd boġanaḳları anlaruñ nefsleri yirlerine ṭoḳınuṕ icābet ḳılmadı; (11) didi ki AK.[228b]	(SAYFA;455)
boġazla-:	Boğazlamak; boğazının kesilerek öldürülmesi. nefsin boğazlanması; yenmek, mağlup etmek, kurtulmak. (behīm: (A.) Alacasız hayvan, dört ayaklı hayvan.)	Yaʿnī, ḥalāl oldı size ol nefs behīmesin boġazlamaġa ki ol enʿām gibidür (5) maṭlūbların ṭaleb itmekde.[105b] Bunda işāret (14) ider aña ki nefsler anuñ-ıçun boġazlana envāʿ cidd ü ictihād ḳılmaġ-ıla dünyā ve āḫiret maṭlūb-(15)ları-çun ki Allāh rıżāsı-çun olmaya.[107a]	(SAYFA;209) (SAYFA;212) (SAYFA;212) (SAYFA;293) (SAYFA;245)
boġ-:	Boğmak. Boğulmuş hayvan. nefsin boğulması; nefsin yenilmesi, mağlup edilmesi, nefsin kötülüklerinden kurtulunması, nefsin öldürülmesi. boğmak: Bir canlıyı, soluk almasına engel olarak öldürmek. El, ip vb. ile bir şeyi	Yaʿnī, ḥarāmdur ana ki nefslerin mücāhede ipi-y-ile (5) boġuṕ helāk ideler ve envāʿ-ı riyāżat-ıla ve murādlarından menʿ itmeg-ile ve muḫālefetden yıġmaġ-ıla (6) ḳaçan ki riyā-y-ıçun ve ḫalḳ içinde işidilmeg-içün ola.[107a]	(SAYFA;212)

	çepeçevre sıkmak.		
bol:	Bol. Nicelik bakımından olağandan veya alışılandan çok, kıt karşıtı. Çok.	(7) İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā bu nevʿ-ı insānı yaratdı, gendünüñ ol bol raḥmetini ve kemāl-i (8) ḳudretini iẓhār itmeg-içün anlara iḥtiyāǧ oluṗ yaratmadı.[196a]	(SAYFA;390) (SAYFA;399) (SAYFA;468) (SAYFA;399) (SAYFA;368) (SAYFA;368) (SAYFA;167) (SAYFA;477) (SAYFA;169) (SAYFA;167) (SAYFA;3) (SAYFA;399) (SAYFA;21) (SAYFA;721) (SAYFA;497) (SAYFA;260) (SAYFA;466) (SAYFA;357)
bolca:	Çokça. Bolca.	Ol Allāh'dın yaña seyr idenlerüñ ḳalblerine (18) ki ḳaçan anlar meblaġ-ı ricāle irişseler ki kāmillerdür anları ibtilā ḳıluñ birez bolca niʿmet (19) virmeg-ile taṣarrufdan menʿ olduḳlarından ṣoñra bir zamān.[34b]	(SAYFA;67)
bolduġına:	bolduġına; olduğuna.	Daḫı ancılayın işāretdür anuñ (15) cevheri ḫalāṣ bolduġına bu kevneyne müteʿallıḳ olmaḳdan ve ḳāb-ı ḳavseyne ulaşmaḳdan (16) daḫı andan maḳām-ı ev-ednā'ya çıḳmaḳdan, ol himmet-i ʿāliyesinden ötrü.	(SAYFA;655)
bollıġ:	Bollluk. Bol olma durumu.	[320b] (1) ve ümīdi bollıġına.	(SAYFA;639)
bollıḳ:	Bol olma durumu.	çün anlar bizüm ibtilā	(SAYFA;468)

	Parasal bakımdan veya rızık bakımndan rahatlık. Rahmetin çokluğu.	(17) ve iḫtiyār ḳılduġumuza iʿtibār ḳılmadılar, zaḥmet ü rāḥat irişmegi zamāna nisbet ḳıldılar ki (18) didiler bu atadan dededen zamānuñ ʿādetidür ki kāh bollıḳ oluṕ rāḥatlıḳ ola, kāh ṭarlıḳ (19) vaḳitliḳ oluṕ zaḥmet ola, biz daḫı AK.[235a]	(SAYFA;146) (SAYFA;146) (SAYFA;146) (SAYFA;336)
bostān-ı ḳalb:	(F.) Kalbin bahçesi. Kalb bahçesi. Kalb bostanı.	Nite ki ol ehl-i Ḥaḳ bostān-ı ḳalbi mescid ṭutdılar, anuñ içinde Allāh'ı ẕikr iderler.[321a]	(SAYFA;640)
bostān:	(F.) (Bustan) f. Ağacı, çiçeği, yeşilliği çok olan yer, kokulu yer. Sebze bahçesi. *Bahçe.	(10) Yaʿnī, anlaruñ ḳalblerinde bostānlar yaraḳladı ki aġaçları īmān u yaḳīndür, daḫı ṣıdḳ u (11) iḫlāṣ, tevekkel ü teslīm ve rıżādur.[318b]	(SAYFA;635) (SAYFA;665) (SAYFA;431) (SAYFA;394) (SAYFA;394) (SAYFA;628) (SAYFA;394) (SAYFA;228)
boyın:	Boyun. boyun vir-: İtaat etmek, boyun eğmek, teslim olmak.	Ḳaçan bir kimse sizüñ (6) irādetüñüz etegin ṭutsa, size boyın virse intiyād u iṭāʿat-ıla, siz aña dimeñ ki sen (7) ṣādıḳ degülsin teslīmde ve muṣaddiḳ degülsin ṣoḥbet aḥkāmında daḫı mālda ve nefsde taṣarrufı (8) ḳabūl itmekde ṭarīḳat şarṭı-y-ıla; siz anları redd itmeñ, bunuñ gibi ḳatı sözler-ile anları ürkitmeñ.[71b] Tā ki ol ḥayvānī leẕẕātlarınuñ ve şehvāt-(12)larınuñ boynı ṭamarları	(SAYFA;141) (SAYFA;293) (SAYFA;54) (SAYFA;297) (SAYFA;369) (SAYFA;297) (SAYFA;539) (SAYFA;293) (SAYFA;210)

		kesile.[147b]	
boz-:	Bozmak. Sözünde durmamak. Sözü bozmak. * Bir yerin, bir şeyin düzenini karıştırmak. * Bir şeyin aslını değiştirmek, aslından farklılaştırıp aslından uzaklaştırmak. * Geçersiz duruma getirmek.	(17) … Ve ḳaćan vaʿde ḳılsa muḫālefet ḳıla, ḳaćan ʿahd itse girü boza.[319a] Vereşelik ḥiddetinde (2) ẓulm eyledi, ḳarābeti dīni ʿişyānı ve teʿaddisi-y-le bozdı.[37b] Andan Yahūdilerüñ ʿahdinden ve ʿahdlerin bozduḳlarından ḫaber (7) virüṕ buyurdı; AK.[113b] Baʿżısı baʿżısından mīrāṣ yiye, tā ḳıyāmete degin bir kitāb daḫı gelüṕ bunuñ (6) ḥükmin bozmaya.[330a]	(SAYFA;636) (SAYFA;73) (SAYFA;225) (SAYFA;658) (SAYFA;579) (SAYFA;285) (SAYFA;285) (SAYFA;658) (SAYFA;225)
bölüg: //bölük:	Bir bütünden ayrılmış olan parça, kısım. Kısım, bazıları. *Parça. *bölük bölük; kısım kısım, parça parça.	(16) İşāret ḳılur aña ki “minküm” dimeg-ile ol yavuz ʿamel işleyüciler iki ṭāyifedür bir bölük sizden, (17) iy hidāyet bulmış müʾminler ve bir bölügi sizden ġayrıdandur ki anlar kāfirlerdür, ḍāll (18) olmışlardur.[172b] (1) ve bir bölügi ṭamuya varısar ve bir bölügi maḳʿad-ı ṣıdḳda olısarlar melīk-i muḳtedir ḳatında ki (2) bu menzillere ve maḳāmlara rücūʿ itmekde şekk ü gümān yoḳdur. [067b] Yaʿnī, bu ḫalḳı ićüñüzde bölük bölük idüṕ ḳarışdura, bir	(SAYFA;343) (SAYFA;133) (SAYFA;350) (SAYFA;133) (SAYFA;133) (SAYFA;132) (SAYFA;234) (SAYFA;408) (SAYFA;467) (SAYFA;465) (SAYFA;272) (SAYFA;272) (SAYFA;350) (SAYFA;350) (SAYFA;437) (SAYFA;703) (SAYFA;343) (SAYFA;133) (SAYFA;668) (SAYFA;668) (SAYFA;234) (SAYFA;408) (SAYFA;350)

		bölügine anuñ ṣıddīḳlar (18) diyeler ve bir bölügine zenādıḳa diyeler birbirine bularuñ ʿaẕābların ṭadura depelemeg-ile ve aṣmaġ-ıla (19) ve aʿżāların ḳaṭʿ itmeg-ile.[176a]	(SAYFA;350) (SAYFA;9) (SAYFA;30) (SAYFA;360) (SAYFA;278) (SAYFA;761) (SAYFA;703) (SAYFA;124)
böyle:	Böyle. Bu şekilde. *Bunun gibi, benzer. *Bu biçimde, hakeza. *Bu derece.	(11) Bu böyle olduġı andan ötrü ki anlar Mūsā dīnini tebdīl itdiler, şol nesne-y-ile ki reʾyleri iḳtiḍā (12) ḳıldı ehvāları arzusına mütābaʿat ḳıldılar ṭabīʿatların iḫtiyār ḳıldılar şerīʿat üzere ol (13) müşrikler-ile müsāvī oldular küfr-ı ḥaḳīḳīde.[141a] (17) Zīre Allāhu Taʿālā vāḥiddür, hīç ṣıfātında şerīk ḳabūl itmez ve illā böyle olmazsa “Allāhu Ekber![50a] (5) Yaʿnī, biz mücrimleri böyle cezā ḳıluruz ki gendü nefslerine ışmarlaruz, ol günāhları şomlıġından.[334b] Nite kim cevāriḥ u aʿżā üzere müsāvī ḳıldı; tā ki bu müsāvātı (19) taḥḳīḳ bileler ki istiʿdād-ı insānīde daḫı böyledür, ol feyż-ı rabbanīyi ḳabūl itmeg-içün.[127a] (18) … Ve evliyālaruñ ululları	(SAYFA;280) (SAYFA;98) (SAYFA;667) (SAYFA;252) (SAYFA;274) (SAYFA;489) (SAYFA;40) (SAYFA;700) (SAYFA;720) (SAYFA;274) (SAYFA;277) (SAYFA;492) (SAYFA;387) (SAYFA;92) (SAYFA;748) (SAYFA;263) (SAYFA;81) (SAYFA;540) (SAYFA;252) (SAYFA;274) (SAYFA;295)

		daḫı kerāmetde böyledür.[138a]	
böyle-y-iken:	Böyleyken.	(1) raḥmāniyyetden daḫı maḥabbet-i rabbāniyeden, böyle-y-iken anı ṣıfat-ı ḳahrınuñ feyżin ḳabūl itmege müstaḥıḳḳ ḳıldı (2) ki ol ṭard u laʿn u ġaḍabdur; tā ki anı aḫass-ı menāzile indüre aḫyārlar ṣıfatından ıraḳ ḳıla, eşrārlar (3) maḥallinde sākinlendüre, maḫẕūl u ḥaḳīr ḳıluban ṭoġru yoldan ḳaluban ve daḫı müşāhede ḳılmaḳdan maḥcūp̱ (4) oluban. [133a]	(SAYFA;264)
bu:	Bu. (Sıfat ve zamir olarak kullanılır.) (Sıfat olarak; yerde, zamanda veya söz zincirinde en yakın olanı gösteren bir söz. Zamir olarak; en yakında bulunan bir varlığı veya biraz önce anılan bir şeyi işaret yolu ile belirtmek için kullanılan bir söz.)	(10) Allāhu Taʿālā ʿālīdür pākdur, bu ẓālimler didükleri nesneden.[100a] (10) Andan daḫı bu maʿānīleri teʾkīd ḳılmaġ-ıçun buyurdı ki AK.[371a] (10) Bu işāretdür aña ki kemāl-i teslīmdür ve rıżā bi'l-ḳażādur.[26a] (10) Bu ḫavāṣṣ-ı ḫalḳdan daḫı göñle düşen nesneleri sevmez ki añsızın düşeñle ḫāṣlar (11) ḫāṣından.[91b]	(SAYFA;198) (SAYFA;740) (SAYFA;50) (SAYFA;181) (SAYFA;680) (SAYFA;108) (SAYFA;108) (SAYFA;361) (SAYFA;361) (SAYFA;361) (SAYFA;361) (SAYFA;73) (SAYFA;6) (SAYFA;6) (SAYFA;736) (SAYFA;736) (SAYFA;226) (SAYFA;226) (SAYFA;87) (SAYFA;87) (SAYFA;106) (SAYFA;726) (SAYFA;726) (SAYFA;437)

			(SAYFA;437) (SAYFA;280) (SAYFA;640) (SAYFA;425) (SAYFA;716) (SAYFA;354) (SAYFA;77) (SAYFA;147) (SAYFA;270) (SAYFA;141) (SAYFA;257) (SAYFA;253) (SAYFA;120) (SAYFA;494) (SAYFA;313) (SAYFA;504) (SAYFA;296) (SAYFA;48) (SAYFA;43) (SAYFA;671) (SAYFA;2) (SAYFA;381) (SAYFA;303) (SAYFA;237) (SAYFA;213) (SAYFA;542) (SAYFA;761) (SAYFA;25) (SAYFA;182) (SAYFA;248) (SAYFA;145) (SAYFA;518) (SAYFA;478) (SAYFA;367) (SAYFA;184) (SAYFA;586) (SAYFA;586) (SAYFA;103) (SAYFA;152) (SAYFA;346) (SAYFA;530) (SAYFA;715) (SAYFA;392) (SAYFA;87) (SAYFA;419)

			(SAYFA;101) (SAYFA;101) (SAYFA;101) (SAYFA;304) (SAYFA;358) (SAYFA;447) (SAYFA;531) (SAYFA;553) (SAYFA;553) (SAYFA;241) (SAYFA;146) (SAYFA;15) (SAYFA;15) (SAYFA;15) (SAYFA;118) (SAYFA;348) (SAYFA;36) (SAYFA;693) (SAYFA;560) (SAYFA;565) (SAYFA;565) (SAYFA;398) (SAYFA;205) (SAYFA;244) (SAYFA;612) (SAYFA;379) (SAYFA;660) (SAYFA;157) (SAYFA;470) (SAYFA;563) (SAYFA;563) (SAYFA;390) (SAYFA;428) (SAYFA;464) (SAYFA;535) (SAYFA;174) (SAYFA;162) (SAYFA;419) (SAYFA;329) (SAYFA;226) (SAYFA;198) (SAYFA;466) (SAYFA;218) (SAYFA;694) (SAYFA;50)

			(SAYFA;106) (SAYFA;721) (SAYFA;568) (SAYFA;568) (SAYFA;300) (SAYFA;617) (SAYFA;617) (SAYFA;269) (SAYFA;84) (SAYFA;84) (SAYFA;375) (SAYFA;575) (SAYFA;377) (SAYFA;571) (SAYFA;571) (SAYFA;500) (SAYFA;85) (SAYFA;85) (SAYFA;724) (SAYFA;395) (SAYFA;435) (SAYFA;521) (SAYFA;117) (SAYFA;206) (SAYFA;206) (SAYFA;274) (SAYFA;61) (SAYFA;44) (SAYFA;362) (SAYFA;92) (SAYFA;220) (SAYFA;668) (SAYFA;583) (SAYFA;405) (SAYFA;120) (SAYFA;585) (SAYFA;200) (SAYFA;245) (SAYFA;245) (SAYFA;499) (SAYFA;102) (SAYFA;751) (SAYFA;134) (SAYFA;756) (SAYFA;142)

			(SAYFA;623) (SAYFA;398) (SAYFA;251) (SAYFA;495) (SAYFA;22) (SAYFA;523) (SAYFA;374) (SAYFA;84) (SAYFA;569) (SAYFA;492) (SAYFA;26) (SAYFA;88) (SAYFA;565) (SAYFA;294) (SAYFA;84) (SAYFA;469) (SAYFA;51) (SAYFA;10) (SAYFA;727) (SAYFA;727) (SAYFA;68) (SAYFA;269) (SAYFA;269) (SAYFA;269) (SAYFA;43) (SAYFA;43) (SAYFA;726) (SAYFA;616) (SAYFA;655) (SAYFA;103) (SAYFA;515) (SAYFA;171) (SAYFA;171) (SAYFA;74) (SAYFA;726) (SAYFA;105) (SAYFA;317) (SAYFA;736) (SAYFA;202) (SAYFA;405) (SAYFA;65) (SAYFA;586) (SAYFA;458) (SAYFA;372) (SAYFA;388)

			(SAYFA;264) (SAYFA;25) (SAYFA;211) (SAYFA;412) (SAYFA;8) (SAYFA;8) (SAYFA;259) (SAYFA;280) (SAYFA;245) (SAYFA;142) (SAYFA;270) (SAYFA;42) (SAYFA;533) (SAYFA;533) (SAYFA;309) (SAYFA;183) (SAYFA;431) (SAYFA;717) (SAYFA;346) (SAYFA;522) (SAYFA;22) (SAYFA;531) (SAYFA;644) (SAYFA;311) (SAYFA;390) (SAYFA;326) (SAYFA;397) (SAYFA;388) (SAYFA;211) (SAYFA;228) (SAYFA;254) (SAYFA;112) (SAYFA;562) (SAYFA;28) (SAYFA;244) (SAYFA;193) (SAYFA;53) (SAYFA;67) (SAYFA;122) (SAYFA;196) (SAYFA;668) (SAYFA;413) (SAYFA;413) (SAYFA;165) (SAYFA;380)

			(SAYFA;8) (SAYFA;590) (SAYFA;191) (SAYFA;3) (SAYFA;280) (SAYFA;320) (SAYFA;434) (SAYFA;691) (SAYFA;151) (SAYFA;554) (SAYFA;200) (SAYFA;8) (SAYFA;22) (SAYFA;24) (SAYFA;31) (SAYFA;31) (SAYFA;37) (SAYFA;42) (SAYFA;42) (SAYFA;52) (SAYFA;52) (SAYFA;66) (SAYFA;81) (SAYFA;105) (SAYFA;133) (SAYFA;136) (SAYFA;158) (SAYFA;188) (SAYFA;188) (SAYFA;195) (SAYFA;195) (SAYFA;195) (SAYFA;196) (SAYFA;202) (SAYFA;208) (SAYFA;218) (SAYFA;227) (SAYFA;228) (SAYFA;230) (SAYFA;244) (SAYFA;253) (SAYFA;253) (SAYFA;262) (SAYFA;272) (SAYFA;276)

			(SAYFA;277) (SAYFA;286) (SAYFA;293) (SAYFA;322) (SAYFA;324) (SAYFA;331) (SAYFA;333) (SAYFA;334) (SAYFA;382) (SAYFA;390) (SAYFA;390) (SAYFA;394) (SAYFA;395) (SAYFA;395) (SAYFA;395) (SAYFA;417) (SAYFA;419) (SAYFA;421) (SAYFA;421) (SAYFA;436) (SAYFA;436) (SAYFA;446) (SAYFA;452) (SAYFA;464) (SAYFA;468) (SAYFA;468) (SAYFA;471) (SAYFA;471) (SAYFA;481) (SAYFA;482) (SAYFA;490) (SAYFA;490) (SAYFA;490) (SAYFA;490) (SAYFA;520) (SAYFA;541) (SAYFA;543) (SAYFA;550) (SAYFA;558) (SAYFA;559) (SAYFA;569) (SAYFA;599) (SAYFA;601) (SAYFA;609) (SAYFA;628)

			(SAYFA;644) (SAYFA;649) (SAYFA;660) (SAYFA;691) (SAYFA;712) (SAYFA;712) (SAYFA;734) (SAYFA;737) (SAYFA;757) (SAYFA;762) (SAYFA;532) (SAYFA;327) (SAYFA;471) (SAYFA;64) (SAYFA;206) (SAYFA;141) (SAYFA;311) (SAYFA;443) (SAYFA;133) (SAYFA;133) (SAYFA;133) (SAYFA;18) (SAYFA;391) (SAYFA;641) (SAYFA;270) (SAYFA;605) (SAYFA;521) (SAYFA;252) (SAYFA;333) (SAYFA;147) (SAYFA;415) (SAYFA;314) (SAYFA;688) (SAYFA;335) (SAYFA;226) (SAYFA;225) (SAYFA;227) (SAYFA;227) (SAYFA;707) (SAYFA;520) (SAYFA;85) (SAYFA;235) (SAYFA;382) (SAYFA;522) (SAYFA;285)

			(SAYFA;287) (SAYFA;621) (SAYFA;511) (SAYFA;323) (SAYFA;661) (SAYFA;761) (SAYFA;226) (SAYFA;339) (SAYFA;104) (SAYFA;253) (SAYFA;312) (SAYFA;510) (SAYFA;510) (SAYFA;538) (SAYFA;435) (SAYFA;435) (SAYFA;435) (SAYFA;170) (SAYFA;490) (SAYFA;54) (SAYFA;510) (SAYFA;522) (SAYFA;623) (SAYFA;296) (SAYFA;560) (SAYFA;606) (SAYFA;701) (SAYFA;563) (SAYFA;596) (SAYFA;735) (SAYFA;28) (SAYFA;28) (SAYFA;580) (SAYFA;612) (SAYFA;525) (SAYFA;91) (SAYFA;382) (SAYFA;80) (SAYFA;734) (SAYFA;327) (SAYFA;99) (SAYFA;99) (SAYFA;356) (SAYFA;119) (SAYFA;567)

			(SAYFA;29) (SAYFA;706) (SAYFA;667) (SAYFA;190) (SAYFA;735) (SAYFA;735) (SAYFA;333) (SAYFA;20) (SAYFA;47) (SAYFA;24) (SAYFA;189) (SAYFA;493) (SAYFA;389) (SAYFA;389) (SAYFA;563) (SAYFA;172) (SAYFA;193) (SAYFA;668) (SAYFA;53) (SAYFA;66) (SAYFA;445) (SAYFA;687) (SAYFA;710) (SAYFA;543) (SAYFA;245) (SAYFA;530) (SAYFA;736) (SAYFA;220) (SAYFA;503) (SAYFA;180) (SAYFA;402) (SAYFA;502) (SAYFA;76) (SAYFA;299) (SAYFA;299) (SAYFA;420) (SAYFA;277) (SAYFA;540) (SAYFA;35) (SAYFA;622) (SAYFA;292) (SAYFA;43) (SAYFA;230) (SAYFA;717) (SAYFA;717)

			(SAYFA;374) (SAYFA;419) (SAYFA;325) (SAYFA;455) (SAYFA;680) (SAYFA;109) (SAYFA;109) (SAYFA;219) (SAYFA;219) (SAYFA;252) (SAYFA;756) (SAYFA;756) (SAYFA;525) (SAYFA;365) (SAYFA;385) (SAYFA;118) (SAYFA;476) (SAYFA;267) (SAYFA;89) (SAYFA;300) (SAYFA;470) (SAYFA;627) (SAYFA;407) (SAYFA;752) (SAYFA;42) (SAYFA;317) (SAYFA;746) (SAYFA;251) (SAYFA;283) (SAYFA;122) (SAYFA;401) (SAYFA;335) (SAYFA;634) (SAYFA;320) (SAYFA;87) (SAYFA;46) (SAYFA;117) (SAYFA;415) (SAYFA;184) (SAYFA;29) (SAYFA;195) (SAYFA;137) (SAYFA;378) (SAYFA;542) (SAYFA;509)

			(SAYFA;73) (SAYFA;334) (SAYFA;568) (SAYFA;491) (SAYFA;206) (SAYFA;206) (SAYFA;389) (SAYFA;312) (SAYFA;312) (SAYFA;701) (SAYFA;450) (SAYFA;465) (SAYFA;683) (SAYFA;275) (SAYFA;594) (SAYFA;278) (SAYFA;367) (SAYFA;23) (SAYFA;432) (SAYFA;378) (SAYFA;330) (SAYFA;512) (SAYFA;511) (SAYFA;654) (SAYFA;368) (SAYFA;586) (SAYFA;569) (SAYFA;658) (SAYFA;515) (SAYFA;36) (SAYFA;36) (SAYFA;599) (SAYFA;592) (SAYFA;596) (SAYFA;593) (SAYFA;587) (SAYFA;172) (SAYFA;5) (SAYFA;514) (SAYFA;514) (SAYFA;346) (SAYFA;102) (SAYFA;172) (SAYFA;72) (SAYFA;607)

			(SAYFA;727) (SAYFA;174) (SAYFA;432) (SAYFA;477) (SAYFA;685) (SAYFA;239) (SAYFA;239) (SAYFA;433) (SAYFA;369) (SAYFA;52) (SAYFA;522) (SAYFA;503) (SAYFA;85) (SAYFA;85) (SAYFA;85) (SAYFA;85) (SAYFA;468) (SAYFA;374) (SAYFA;347) (SAYFA;447) (SAYFA;137) (SAYFA;451) (SAYFA;490) (SAYFA;412) (SAYFA;621) (SAYFA;621) (SAYFA;289) (SAYFA;719) (SAYFA;650) (SAYFA;235) (SAYFA;238) (SAYFA;738) (SAYFA;110) (SAYFA;208) (SAYFA;208) (SAYFA;400) (SAYFA;626) (SAYFA;478) (SAYFA;706) (SAYFA;617) (SAYFA;4) (SAYFA;514) (SAYFA;332) (SAYFA;499) (SAYFA;46)

			(SAYFA;560) (SAYFA;560) (SAYFA;560) (SAYFA;623) (SAYFA;746) (SAYFA;600) (SAYFA;750) (SAYFA;656) (SAYFA;483) (SAYFA;483) (SAYFA;499) (SAYFA;347) (SAYFA;131) (SAYFA;131) (SAYFA;298) (SAYFA;298) (SAYFA;706) (SAYFA;706) (SAYFA;750) (SAYFA;588) (SAYFA;660) (SAYFA;198) (SAYFA;130) (SAYFA;479) (SAYFA;479) (SAYFA;479) (SAYFA;720) (SAYFA;309) (SAYFA;259) (SAYFA;503) (SAYFA;33) (SAYFA;183) (SAYFA;119) (SAYFA;299) (SAYFA;299) (SAYFA;164) (SAYFA;164) (SAYFA;152) (SAYFA;639) (SAYFA;639) (SAYFA;310) (SAYFA;50) (SAYFA;106) (SAYFA;58) (SAYFA;58)

			(SAYFA;27) (SAYFA;185) (SAYFA;22) (SAYFA;78) (SAYFA;78) (SAYFA;5) (SAYFA;731) (SAYFA;221) (SAYFA;673) (SAYFA;673) (SAYFA;741) (SAYFA;109) (SAYFA;470) (SAYFA;399) (SAYFA;332) (SAYFA;223) (SAYFA;539) (SAYFA;228) (SAYFA;659) (SAYFA;541) (SAYFA;110) (SAYFA;55) (SAYFA;104) (SAYFA;600) (SAYFA;600) (SAYFA;565) (SAYFA;653) (SAYFA;746) (SAYFA;85) (SAYFA;662) (SAYFA;662) (SAYFA;126) (SAYFA;89) (SAYFA;581) (SAYFA;381) (SAYFA;222) (SAYFA;613) (SAYFA;526) (SAYFA;663) (SAYFA;355) (SAYFA;164) (SAYFA;494) (SAYFA;111) (SAYFA;111) (SAYFA;605)

			(SAYFA;592) (SAYFA;749) (SAYFA;54) (SAYFA;54) (SAYFA;360) (SAYFA;34) (SAYFA;39) (SAYFA;14) (SAYFA;14) (SAYFA;671) (SAYFA;671) (SAYFA;671) (SAYFA;365) (SAYFA;718) (SAYFA;270) (SAYFA;230) (SAYFA;187) (SAYFA;234) (SAYFA;361) (SAYFA;139) (SAYFA;584) (SAYFA;32) (SAYFA;495) (SAYFA;495) (SAYFA;495) (SAYFA;86) (SAYFA;86) (SAYFA;216) (SAYFA;212) (SAYFA;212) (SAYFA;515) (SAYFA;720) (SAYFA;139) (SAYFA;139) (SAYFA;635) (SAYFA;635) (SAYFA;93) (SAYFA;619) (SAYFA;170) (SAYFA;746) (SAYFA;328) (SAYFA;189) (SAYFA;12) (SAYFA;210) (SAYFA;147)

			(SAYFA;587) (SAYFA;218) (SAYFA;218) (SAYFA;653) (SAYFA;492) (SAYFA;492) (SAYFA;553) (SAYFA;553) (SAYFA;122) (SAYFA;520) (SAYFA;235) (SAYFA;217) (SAYFA;750) (SAYFA;427) (SAYFA;427) (SAYFA;358) (SAYFA;705) (SAYFA;460) (SAYFA;273) (SAYFA;273) (SAYFA;273) (SAYFA;274) (SAYFA;451) (SAYFA;451) (SAYFA;208) (SAYFA;71) (SAYFA;574) (SAYFA;348) (SAYFA;59) (SAYFA;59) (SAYFA;152) (SAYFA;152) (SAYFA;110) (SAYFA;347) (SAYFA;347) (SAYFA;214) (SAYFA;750) (SAYFA;411) (SAYFA;312) (SAYFA;618) (SAYFA;56) (SAYFA;123) (SAYFA;642) (SAYFA;642) (SAYFA;133)

			(SAYFA;133) (SAYFA;220) (SAYFA;699) (SAYFA;699) (SAYFA;699) (SAYFA;605) (SAYFA;548) (SAYFA;541) (SAYFA;402) (SAYFA;654) (SAYFA;154) (SAYFA;317) (SAYFA;509) (SAYFA;589) (SAYFA;62) (SAYFA;62) (SAYFA;487) (SAYFA;215) (SAYFA;215) (SAYFA;215) (SAYFA;91) (SAYFA;91) (SAYFA;214) (SAYFA;10) (SAYFA;396) (SAYFA;444) (SAYFA;261) (SAYFA;25) (SAYFA;443) (SAYFA;26) (SAYFA;26) (SAYFA;62) (SAYFA;25) (SAYFA;19) (SAYFA;544) (SAYFA;309) (SAYFA;298) (SAYFA;266) (SAYFA;57) (SAYFA;57) (SAYFA;100) (SAYFA;577) (SAYFA;163) (SAYFA;21) (SAYFA;56)

			(SAYFA;263) (SAYFA;51) (SAYFA;420) (SAYFA;32) (SAYFA;276) (SAYFA;347) (SAYFA;38) (SAYFA;531) (SAYFA;666) (SAYFA;383) (SAYFA;521) (SAYFA;502) (SAYFA;173) (SAYFA;104) (SAYFA;83) (SAYFA;104) (SAYFA;104) (SAYFA;609) (SAYFA;651) (SAYFA;405) (SAYFA;405) (SAYFA;422) (SAYFA;269) (SAYFA;658) (SAYFA;667) (SAYFA;592) (SAYFA;592) (SAYFA;591) (SAYFA;150) (SAYFA;417) (SAYFA;185) (SAYFA;83) (SAYFA;268) (SAYFA;761) (SAYFA;214) (SAYFA;163) (SAYFA;114) (SAYFA;114) (SAYFA;251) (SAYFA;141) (SAYFA;742) (SAYFA;75) (SAYFA;645) (SAYFA;463) (SAYFA;463)

			(SAYFA;127) (SAYFA;197) (SAYFA;197) (SAYFA;41) (SAYFA;667) (SAYFA;209) (SAYFA;131) (SAYFA;204) (SAYFA;37) (SAYFA;29) (SAYFA;658) (SAYFA;108) (SAYFA;652) (SAYFA;360) (SAYFA;585) (SAYFA;517) (SAYFA;364) (SAYFA;270) (SAYFA;54) (SAYFA;708) (SAYFA;230) (SAYFA;231) (SAYFA;611) (SAYFA;160) (SAYFA;163) (SAYFA;160) (SAYFA;691) (SAYFA;232) (SAYFA;262) (SAYFA;33) (SAYFA;33) (SAYFA;544) (SAYFA;305) (SAYFA;353) (SAYFA;308) (SAYFA;276) (SAYFA;263) (SAYFA;30) (SAYFA;346) (SAYFA;485) (SAYFA;485) (SAYFA;151) (SAYFA;484) (SAYFA;498) (SAYFA;502)

			(SAYFA;567) (SAYFA;485) (SAYFA;483) (SAYFA;483) (SAYFA;150) (SAYFA;13) (SAYFA;169) (SAYFA;518) (SAYFA;328) (SAYFA;278) (SAYFA;59) (SAYFA;610) (SAYFA;48) (SAYFA;610) (SAYFA;268) (SAYFA;77) (SAYFA;592) (SAYFA;62) (SAYFA;623) (SAYFA;74) (SAYFA;758) (SAYFA;738) (SAYFA;738) (SAYFA;728) (SAYFA;473) (SAYFA;79) (SAYFA;725) (SAYFA;94) (SAYFA;139) (SAYFA;41) (SAYFA;243) (SAYFA;339) (SAYFA;331) (SAYFA;749) (SAYFA;460) (SAYFA;757) (SAYFA;731) (SAYFA;728) (SAYFA;396) (SAYFA;27) (SAYFA;95) (SAYFA;421) (SAYFA;194) (SAYFA;51) (SAYFA;564)

			(SAYFA;156) (SAYFA;155) (SAYFA;155) (SAYFA;155) (SAYFA;399) (SAYFA;589) (SAYFA;589) (SAYFA;30) (SAYFA;160) (SAYFA;199) (SAYFA;524) (SAYFA;487) (SAYFA;700) (SAYFA;468) (SAYFA;395) (SAYFA;539) (SAYFA;755) (SAYFA;355) (SAYFA;355) (SAYFA;375) (SAYFA;375) (SAYFA;629) (SAYFA;28) (SAYFA;426) (SAYFA;468) (SAYFA;124) (SAYFA;475) (SAYFA;231) (SAYFA;230) (SAYFA;743) (SAYFA;451) (SAYFA;655) (SAYFA;657) (SAYFA;243) (SAYFA;31) (SAYFA;708) (SAYFA;92) (SAYFA;158) (SAYFA;558) (SAYFA;666) (SAYFA;666) (SAYFA;493) (SAYFA;648) (SAYFA;648) (SAYFA;132)

			(SAYFA;647) (SAYFA;119) (SAYFA;744) (SAYFA;233) (SAYFA;356) (SAYFA;142) (SAYFA;240) (SAYFA;327) (SAYFA;144) (SAYFA;79) (SAYFA;486) (SAYFA;251) (SAYFA;214) (SAYFA;214) (SAYFA;258) (SAYFA;83) (SAYFA;223) (SAYFA;648) (SAYFA;194) (SAYFA;563) (SAYFA;727) (SAYFA;129) (SAYFA;596) (SAYFA;596) (SAYFA;710) (SAYFA;276) (SAYFA;99) (SAYFA;99) (SAYFA;99) (SAYFA;654) (SAYFA;55) (SAYFA;523) (SAYFA;265) (SAYFA;377) (SAYFA;132) (SAYFA;687) (SAYFA;331) (SAYFA;364) (SAYFA;364) (SAYFA;358) (SAYFA;358) (SAYFA;486) (SAYFA;696) (SAYFA;46) (SAYFA;761)

			(SAYFA;22) (SAYFA;363) (SAYFA;401) (SAYFA;84) (SAYFA;84) (SAYFA;308) (SAYFA;308) (SAYFA;46) (SAYFA;46) (SAYFA;36) (SAYFA;298) (SAYFA;298) (SAYFA;706) (SAYFA;474) (SAYFA;474) (SAYFA;110) (SAYFA;474) (SAYFA;680) (SAYFA;59) (SAYFA;272) (SAYFA;72) (SAYFA;435) (SAYFA;68) (SAYFA;244) (SAYFA;636) (SAYFA;636) (SAYFA;341) (SAYFA;299) (SAYFA;346) (SAYFA;238) (SAYFA;238) (SAYFA;62) (SAYFA;62) (SAYFA;62) (SAYFA;83) (SAYFA;421) (SAYFA;421) (SAYFA;421) (SAYFA;308) (SAYFA;381) (SAYFA;77) (SAYFA;395) (SAYFA;19) (SAYFA;102) (SAYFA;176)

			(SAYFA;176) (SAYFA;29) (SAYFA;12) (SAYFA;80) (SAYFA;332) (SAYFA;332) (SAYFA;187) (SAYFA;53) (SAYFA;504) (SAYFA;87) (SAYFA;29) (SAYFA;29) (SAYFA;18) (SAYFA;423) (SAYFA;164) (SAYFA;38) (SAYFA;38) (SAYFA;236) (SAYFA;236) (SAYFA;131) (SAYFA;189) (SAYFA;189) (SAYFA;41) (SAYFA;14) (SAYFA;8) (SAYFA;8) (SAYFA;95) (SAYFA;95) (SAYFA;98) (SAYFA;16) (SAYFA;16) (SAYFA;4) (SAYFA;78) (SAYFA;39) (SAYFA;52) (SAYFA;52) (SAYFA;63) (SAYFA;63) (SAYFA;23) (SAYFA;23) (SAYFA;109) (SAYFA;55) (SAYFA;1) (SAYFA;64) (SAYFA;64)

			(SAYFA;46) (SAYFA;113) (SAYFA;63) (SAYFA;65) (SAYFA;65) (SAYFA;206) (SAYFA;206) (SAYFA;164) (SAYFA;164) (SAYFA;123) (SAYFA;123) (SAYFA;198) (SAYFA;115) (SAYFA;115) (SAYFA;133) (SAYFA;133) (SAYFA;153) (SAYFA;153) (SAYFA;180) (SAYFA;318) (SAYFA;318) (SAYFA;140) (SAYFA;76) (SAYFA;70) (SAYFA;70) (SAYFA;47) (SAYFA;1) (SAYFA;1) (SAYFA;5) (SAYFA;5) (SAYFA;83) (SAYFA;83) (SAYFA;42) (SAYFA;42) (SAYFA;177) (SAYFA;289) (SAYFA;94) (SAYFA;94) (SAYFA;32) (SAYFA;128) (SAYFA;128) (SAYFA;232) (SAYFA;588) (SAYFA;588) (SAYFA;434)

			(SAYFA;434) (SAYFA;111) (SAYFA;111) (SAYFA;49) (SAYFA;96) (SAYFA;96) (SAYFA;66) (SAYFA;66) (SAYFA;66) (SAYFA;35) (SAYFA;89) (SAYFA;91) (SAYFA;91) (SAYFA;69) (SAYFA;219) (SAYFA;219) (SAYFA;20) (SAYFA;100) (SAYFA;73) (SAYFA;73) (SAYFA;73) (SAYFA;297) (SAYFA;297) (SAYFA;105) (SAYFA;105) (SAYFA;386) (SAYFA;386) (SAYFA;74) (SAYFA;216) (SAYFA;216) (SAYFA;273) (SAYFA;333) (SAYFA;262) (SAYFA;262) (SAYFA;204) (SAYFA;294) (SAYFA;283) (SAYFA;283) (SAYFA;147) (SAYFA;147) (SAYFA;225) (SAYFA;225) (SAYFA;231) (SAYFA;231) (SAYFA;194)

			(SAYFA;359) (SAYFA;325) (SAYFA;383) (SAYFA;126) (SAYFA;267) (SAYFA;267) (SAYFA;339) (SAYFA;149) (SAYFA;303) (SAYFA;303) (SAYFA;202) (SAYFA;367) (SAYFA;156) (SAYFA;238) (SAYFA;492) (SAYFA;260) (SAYFA;417) (SAYFA;181) (SAYFA;181) (SAYFA;364) (SAYFA;364) (SAYFA;360) (SAYFA;247) (SAYFA;124) (SAYFA;277) (SAYFA;68) (SAYFA;68) (SAYFA;470) (SAYFA;470) (SAYFA;472) (SAYFA;311) (SAYFA;665) (SAYFA;418) (SAYFA;418) (SAYFA;437) (SAYFA;222) (SAYFA;280) (SAYFA;280) (SAYFA;280) (SAYFA;410) (SAYFA;374) (SAYFA;372) (SAYFA;292) (SAYFA;564) (SAYFA;143)

			(SAYFA;316) (SAYFA;436) (SAYFA;117) (SAYFA;168) (SAYFA;139) (SAYFA;313) (SAYFA;313) (SAYFA;184) (SAYFA;488) (SAYFA;462) (SAYFA;151) (SAYFA;151) (SAYFA;365) (SAYFA;426) (SAYFA;209) (SAYFA;457) (SAYFA;226) (SAYFA;308) (SAYFA;308) (SAYFA;430) (SAYFA;553) (SAYFA;553) (SAYFA;211) (SAYFA;353) (SAYFA;252) (SAYFA;409) (SAYFA;170) (SAYFA;170) (SAYFA;523) (SAYFA;523) (SAYFA;342) (SAYFA;185) (SAYFA;404) (SAYFA;525) (SAYFA;136) (SAYFA;628) (SAYFA;689) (SAYFA;761) (SAYFA;761) (SAYFA;761) (SAYFA;506) (SAYFA;662) (SAYFA;685) (SAYFA;758) (SAYFA;736)

			(SAYFA;713) (SAYFA;582) (SAYFA;373) (SAYFA;517) (SAYFA;216) (SAYFA;479) (SAYFA;638) (SAYFA;673) (SAYFA;323) (SAYFA;323) (SAYFA;625) (SAYFA;327) (SAYFA;442) (SAYFA;344) (SAYFA;196) (SAYFA;196) (SAYFA;219) (SAYFA;219) (SAYFA;219) (SAYFA;33) (SAYFA;283) (SAYFA;283) (SAYFA;260) (SAYFA;214) (SAYFA;214) (SAYFA;755) (SAYFA;675) (SAYFA;675) (SAYFA;163) (SAYFA;163) (SAYFA;689) (SAYFA;712) (SAYFA;712) (SAYFA;308) (SAYFA;404) (SAYFA;394) (SAYFA;43) (SAYFA;543) (SAYFA;202) (SAYFA;691) (SAYFA;691) (SAYFA;89) (SAYFA;305) (SAYFA;688) (SAYFA;417)

			(SAYFA;282) (SAYFA;449) (SAYFA;198) (SAYFA;522) (SAYFA;426) (SAYFA;84) (SAYFA;489) (SAYFA;189) (SAYFA;69) (SAYFA;658) (SAYFA;514) (SAYFA;112) (SAYFA;112) (SAYFA;112) (SAYFA;686) (SAYFA;686) (SAYFA;500) (SAYFA;75) (SAYFA;230) (SAYFA;106) (SAYFA;345) (SAYFA;11) (SAYFA;232) (SAYFA;313) (SAYFA;508) (SAYFA;725) (SAYFA;82) (SAYFA;374) (SAYFA;239) (SAYFA;239) (SAYFA;643) (SAYFA;296) (SAYFA;147) (SAYFA;522) (SAYFA;191) (SAYFA;203) (SAYFA;280) (SAYFA;226) (SAYFA;195) (SAYFA;216) (SAYFA;156) (SAYFA;97) (SAYFA;203) (SAYFA;160) (SAYFA;252)

			(SAYFA;660) (SAYFA;137) (SAYFA;591) (SAYFA;7) (SAYFA;490) (SAYFA;212) (SAYFA;351) (SAYFA;351) (SAYFA;297) (SAYFA;295) (SAYFA;295) (SAYFA;264) (SAYFA;312) (SAYFA;633) (SAYFA;685) (SAYFA;225) (SAYFA;711) (SAYFA;439) (SAYFA;38) (SAYFA;400) (SAYFA;464) (SAYFA;312) (SAYFA;492) (SAYFA;721) (SAYFA;745) (SAYFA;79) (SAYFA;79) (SAYFA;66) (SAYFA;135) (SAYFA;120) (SAYFA;57) (SAYFA;77) (SAYFA;4) (SAYFA;316) (SAYFA;713) (SAYFA;522) (SAYFA;522) (SAYFA;457) (SAYFA;420) (SAYFA;179) (SAYFA;52) (SAYFA;133) (SAYFA;104) (SAYFA;241) (SAYFA;39)

			(SAYFA;169) (SAYFA;98) (SAYFA;416) (SAYFA;749) (SAYFA;289) (SAYFA;291) (SAYFA;22) (SAYFA;273) (SAYFA;207) (SAYFA;407) (SAYFA;407) (SAYFA;259) (SAYFA;605) (SAYFA;86) (SAYFA;420) (SAYFA;680) (SAYFA;402) (SAYFA;104) (SAYFA;120) (SAYFA;120) (SAYFA;23) (SAYFA;214) (SAYFA;121) (SAYFA;414) (SAYFA;75) (SAYFA;119) (SAYFA;119) (SAYFA;173) (SAYFA;5) (SAYFA;91) (SAYFA;531) (SAYFA;138) (SAYFA;201) (SAYFA;150) (SAYFA;544) (SAYFA;86) (SAYFA;276) (SAYFA;434) (SAYFA;596) (SAYFA;484) (SAYFA;484) (SAYFA;655) (SAYFA;273) (SAYFA;107) (SAYFA;351)

			(SAYFA;180) (SAYFA;188) (SAYFA;246) (SAYFA;305) (SAYFA;344) (SAYFA;599) (SAYFA;599) (SAYFA;654) (SAYFA;213) (SAYFA;213) (SAYFA;213) (SAYFA;498) (SAYFA;72) (SAYFA;559) (SAYFA;349) (SAYFA;452) (SAYFA;452) (SAYFA;396) (SAYFA;278) (SAYFA;35) (SAYFA;663) (SAYFA;108) (SAYFA;110) (SAYFA;110) (SAYFA;354) (SAYFA;451) (SAYFA;105) (SAYFA;119) (SAYFA;378) (SAYFA;618) (SAYFA;251) (SAYFA;398) (SAYFA;111) (SAYFA;696) (SAYFA;595) (SAYFA;617) (SAYFA;628) (SAYFA;395) (SAYFA;20) (SAYFA;213) (SAYFA;134) (SAYFA;142) (SAYFA;524) (SAYFA;406) (SAYFA;484)

			(SAYFA;237) (SAYFA;237) (SAYFA;30) (SAYFA;41) (SAYFA;435) (SAYFA;247) (SAYFA;237) (SAYFA;49) (SAYFA;374) (SAYFA;374) (SAYFA;193) (SAYFA;198) (SAYFA;199) (SAYFA;207) (SAYFA;207) (SAYFA;269) (SAYFA;269) (SAYFA;516) (SAYFA;440) (SAYFA;157) (SAYFA;140) (SAYFA;110) (SAYFA;97) (SAYFA;268) (SAYFA;268) (SAYFA;68) (SAYFA;460) (SAYFA;79) (SAYFA;214) (SAYFA;172) (SAYFA;608) (SAYFA;150) (SAYFA;98) (SAYFA;151) (SAYFA;305) (SAYFA;286) (SAYFA;525) (SAYFA;500) (SAYFA;616) (SAYFA;253) (SAYFA;244) (SAYFA;515) (SAYFA;412) (SAYFA;250) (SAYFA;757)

			(SAYFA;50) (SAYFA;440) (SAYFA;440) (SAYFA;522) (SAYFA;500) (SAYFA;500) (SAYFA;196) (SAYFA;502) (SAYFA;251) (SAYFA;201) (SAYFA;514) (SAYFA;212) (SAYFA;212) (SAYFA;378) (SAYFA;299) (SAYFA;13) (SAYFA;629) (SAYFA;607) (SAYFA;752) (SAYFA;752) (SAYFA;726) (SAYFA;107) (SAYFA;379) (SAYFA;495) (SAYFA;495) (SAYFA;366) (SAYFA;745) (SAYFA;236) (SAYFA;638) (SAYFA;638) (SAYFA;659) (SAYFA;397) (SAYFA;253) (SAYFA;523) (SAYFA;215) (SAYFA;302) (SAYFA;371) (SAYFA;488) (SAYFA;89) (SAYFA;300) (SAYFA;537) (SAYFA;330) (SAYFA;330) (SAYFA;587) (SAYFA;688)

			(SAYFA;369) (SAYFA;642) (SAYFA;226) (SAYFA;452) (SAYFA;205) (SAYFA;150) (SAYFA;392) (SAYFA;396) (SAYFA;396) (SAYFA;485) (SAYFA;498) (SAYFA;246) (SAYFA;83) (SAYFA;421) (SAYFA;308) (SAYFA;84) (SAYFA;741) (SAYFA;568) (SAYFA;491) (SAYFA;425) (SAYFA;382) (SAYFA;382) (SAYFA;373) (SAYFA;507) (SAYFA;273) (SAYFA;198) (SAYFA;160) (SAYFA;522) (SAYFA;36) (SAYFA;625) (SAYFA;156) (SAYFA;73) (SAYFA;425) (SAYFA;206) (SAYFA;206) (SAYFA;75) (SAYFA;3) (SAYFA;74) (SAYFA;401) (SAYFA;596) (SAYFA;602) (SAYFA;465) (SAYFA;666) (SAYFA;490) (SAYFA;72)

			(SAYFA;619) (SAYFA;139) (SAYFA;510) (SAYFA;174) (SAYFA;380) (SAYFA;560) (SAYFA;343) (SAYFA;227) (SAYFA;225) (SAYFA;215) (SAYFA;84) (SAYFA;84) (SAYFA;331) (SAYFA;27) (SAYFA;418) (SAYFA;66) (SAYFA;678) (SAYFA;383) (SAYFA;244) (SAYFA;164) (SAYFA;457) (SAYFA;86) (SAYFA;143) (SAYFA;601) (SAYFA;424) (SAYFA;193) (SAYFA;678) (SAYFA;678) (SAYFA;60) (SAYFA;277) (SAYFA;55) (SAYFA;269) (SAYFA;125) (SAYFA;104) (SAYFA;423) (SAYFA;331) (SAYFA;186) (SAYFA;724) (SAYFA;600) (SAYFA;7) (SAYFA;199) (SAYFA;404) (SAYFA;5) (SAYFA;110) (SAYFA;525)

			(SAYFA;139) (SAYFA;524) (SAYFA;339) (SAYFA;251) (SAYFA;28) (SAYFA;522) (SAYFA;499) (SAYFA;587) (SAYFA;658) (SAYFA;507) (SAYFA;205) (SAYFA;205) (SAYFA;28) (SAYFA;274) (SAYFA;49) (SAYFA;107) (SAYFA;318) (SAYFA;67) (SAYFA;126) (SAYFA;234) (SAYFA;416) (SAYFA;658) (SAYFA;184) (SAYFA;391) (SAYFA;715) (SAYFA;65) (SAYFA;285) (SAYFA;206) (SAYFA;172) (SAYFA;690) (SAYFA;347) (SAYFA;91) (SAYFA;440) (SAYFA;678) (SAYFA;269) (SAYFA;45) (SAYFA;314) (SAYFA;311) (SAYFA;241) (SAYFA;595) (SAYFA;158) (SAYFA;451) (SAYFA;586) (SAYFA;663) (SAYFA;354)

			(SAYFA;354) (SAYFA;39) (SAYFA;431) (SAYFA;37) (SAYFA;412) (SAYFA;228) (SAYFA;228) (SAYFA;228) (SAYFA;658) (SAYFA;756) (SAYFA;679) (SAYFA;483) (SAYFA;237) (SAYFA;237) (SAYFA;237) (SAYFA;719) (SAYFA;719) (SAYFA;649) (SAYFA;523) (SAYFA;523) (SAYFA;681) (SAYFA;670) (SAYFA;497) (SAYFA;497) (SAYFA;162) (SAYFA;169) (SAYFA;473) (SAYFA;319) (SAYFA;319) (SAYFA;321) (SAYFA;654) (SAYFA;153) (SAYFA;153) (SAYFA;290) (SAYFA;477) (SAYFA;477) (SAYFA;122) (SAYFA;484) (SAYFA;497) (SAYFA;478) (SAYFA;714) (SAYFA;225) (SAYFA;719) (SAYFA;294) (SAYFA;574)

			(SAYFA;633) (SAYFA;215) (SAYFA;78) (SAYFA;381) (SAYFA;583) (SAYFA;389) (SAYFA;648) (SAYFA;297) (SAYFA;193) (SAYFA;543) (SAYFA;139) (SAYFA;614) (SAYFA;614) (SAYFA;603) (SAYFA;132) (SAYFA;691) (SAYFA;164) (SAYFA;24) (SAYFA;395) (SAYFA;638) (SAYFA;542) (SAYFA;100) (SAYFA;221) (SAYFA;178) (SAYFA;286) (SAYFA;407) (SAYFA;664) (SAYFA;664) (SAYFA;601) (SAYFA;618) (SAYFA;96) (SAYFA;319) (SAYFA;319) (SAYFA;45) (SAYFA;382) (SAYFA;379) (SAYFA;637) (SAYFA;405) (SAYFA;170) (SAYFA;595) (SAYFA;664) (SAYFA;161) (SAYFA;108) (SAYFA;716) (SAYFA;716)

			(SAYFA;159) (SAYFA;687) (SAYFA;650) (SAYFA;644) (SAYFA;747) (SAYFA;747) (SAYFA;652) (SAYFA;248) (SAYFA;248) (SAYFA;563) (SAYFA;611) (SAYFA;257) (SAYFA;675) (SAYFA;675) (SAYFA;353) (SAYFA;372) (SAYFA;507) (SAYFA;507) (SAYFA;432) (SAYFA;737) (SAYFA;737) (SAYFA;737) (SAYFA;703) (SAYFA;338) (SAYFA;188) (SAYFA;677) (SAYFA;375) (SAYFA;298) (SAYFA;579) (SAYFA;579) (SAYFA;561) (SAYFA;651) (SAYFA;36) (SAYFA;13) (SAYFA;413) (SAYFA;469) (SAYFA;621) (SAYFA;621) (SAYFA;650) (SAYFA;293) (SAYFA;478) (SAYFA;377) (SAYFA;386) (SAYFA;708) (SAYFA;229)

			(SAYFA;229) (SAYFA;27) (SAYFA;644) (SAYFA;592) (SAYFA;416) (SAYFA;416) (SAYFA;416) (SAYFA;602) (SAYFA;408) (SAYFA;679) (SAYFA;739) (SAYFA;13) (SAYFA;546) (SAYFA;539) (SAYFA;381) (SAYFA;446) (SAYFA;57) (SAYFA;57) (SAYFA;57) (SAYFA;255) (SAYFA;638) (SAYFA;638) (SAYFA;10) (SAYFA;626) (SAYFA;572) (SAYFA;572) (SAYFA;507) (SAYFA;716) (SAYFA;14) (SAYFA;342) (SAYFA;501) (SAYFA;449) (SAYFA;376) (SAYFA;449) (SAYFA;724) (SAYFA;530) (SAYFA;530) (SAYFA;64) (SAYFA;290) (SAYFA;524) (SAYFA;414) (SAYFA;152) (SAYFA;152) (SAYFA;367) (SAYFA;62)

			(SAYFA;716) (SAYFA;262) (SAYFA;757) (SAYFA;61) (SAYFA;192) (SAYFA;371) (SAYFA;352) (SAYFA;762) (SAYFA;448) (SAYFA;439) (SAYFA;268) (SAYFA;190) (SAYFA;169) (SAYFA;174) (SAYFA;280) (SAYFA;281) (SAYFA;607) (SAYFA;702) (SAYFA;632) (SAYFA;95) (SAYFA;728) (SAYFA;148) (SAYFA;589) (SAYFA;633) (SAYFA;14) (SAYFA;721) (SAYFA;50) (SAYFA;126) (SAYFA;47) (SAYFA;174) (SAYFA;704) (SAYFA;350) (SAYFA;524) (SAYFA;747) (SAYFA;531) (SAYFA;13) (SAYFA;231) (SAYFA;743) (SAYFA;618) (SAYFA;735) (SAYFA;743) (SAYFA;50) (SAYFA;378) (SAYFA;290) (SAYFA;466)

			(SAYFA;21) (SAYFA;654) (SAYFA;721) (SAYFA;192) (SAYFA;192) (SAYFA;192) (SAYFA;747) (SAYFA;147) (SAYFA;147) (SAYFA;147) (SAYFA;744) (SAYFA;196) (SAYFA;129) (SAYFA;257) (SAYFA;523) (SAYFA;523) (SAYFA;267) (SAYFA;298) (SAYFA;641) (SAYFA;679) (SAYFA;679) (SAYFA;283) (SAYFA;425) (SAYFA;265) (SAYFA;536) (SAYFA;664) (SAYFA;664) (SAYFA;751) (SAYFA;681) (SAYFA;702) (SAYFA;670) (SAYFA;329) (SAYFA;748) (SAYFA;56) (SAYFA;398) (SAYFA;566) (SAYFA;496) (SAYFA;124) (SAYFA;316) (SAYFA;748) (SAYFA;745) (SAYFA;38) (SAYFA;124) (SAYFA;121) (SAYFA;391)

			(SAYFA;258) (SAYFA;508) (SAYFA;686) (SAYFA;686) (SAYFA;325) (SAYFA;629) (SAYFA;34) (SAYFA;7) (SAYFA;451) (SAYFA;716) (SAYFA;625) (SAYFA;469) (SAYFA;323) (SAYFA;392) (SAYFA;316) (SAYFA;481) (SAYFA;554) (SAYFA;550) (SAYFA;551) (SAYFA;167) (SAYFA;363) (SAYFA;480) (SAYFA;129) (SAYFA;598) (SAYFA;757) (SAYFA;527) (SAYFA;66) (SAYFA;176) (SAYFA;570) (SAYFA;74) (SAYFA;716) (SAYFA;760) (SAYFA;168) (SAYFA;719) (SAYFA;196) (SAYFA;757) (SAYFA;689) (SAYFA;416) (SAYFA;696) (SAYFA;332) (SAYFA;631) (SAYFA;679) (SAYFA;708) (SAYFA;57) (SAYFA;156)

			(SAYFA;59) (SAYFA;59) (SAYFA;59) (SAYFA;703) (SAYFA;419) (SAYFA;419) (SAYFA;419) (SAYFA;374) (SAYFA;374) (SAYFA;138) (SAYFA;275) (SAYFA;318) (SAYFA;228) (SAYFA;719) (SAYFA;61) (SAYFA;417) (SAYFA;347) (SAYFA;347) (SAYFA;439) (SAYFA;459) (SAYFA;646) (SAYFA;433) (SAYFA;233) (SAYFA;556) (SAYFA;642) (SAYFA;183) (SAYFA;631) (SAYFA;28) (SAYFA;545) (SAYFA;545) (SAYFA;146) (SAYFA;284) (SAYFA;678) (SAYFA;678) (SAYFA;234) (SAYFA;418) (SAYFA;681) (SAYFA;685) (SAYFA;359) (SAYFA;279) (SAYFA;3) (SAYFA;378) (SAYFA;359) (SAYFA;601) (SAYFA;607)

			(SAYFA;276) (SAYFA;314) (SAYFA;125) (SAYFA;125) (SAYFA;125) (SAYFA;671) (SAYFA;759) (SAYFA;429) (SAYFA;508) (SAYFA;387) (SAYFA;731) (SAYFA;339) (SAYFA;339) (SAYFA;320) (SAYFA;20) (SAYFA;147) (SAYFA;252) (SAYFA;252) (SAYFA;461) (SAYFA;461) (SAYFA;628) (SAYFA;269) (SAYFA;269) (SAYFA;741) (SAYFA;31) (SAYFA;754) (SAYFA;229) (SAYFA;508) (SAYFA;290) (SAYFA;290) (SAYFA;727) (SAYFA;158) (SAYFA;97) (SAYFA;332) (SAYFA;118) (SAYFA;325) (SAYFA;36) (SAYFA;464) (SAYFA;654) (SAYFA;654) (SAYFA;46) (SAYFA;46) (SAYFA;351) (SAYFA;286) (SAYFA;325)

			(SAYFA;670) (SAYFA;745) (SAYFA;735) (SAYFA;371) (SAYFA;69) (SAYFA;131) (SAYFA;584) (SAYFA;190) (SAYFA;247) (SAYFA;298) (SAYFA;500) (SAYFA;467) (SAYFA;48) (SAYFA;312) (SAYFA;627) (SAYFA;743) (SAYFA;59) (SAYFA;409) (SAYFA;409) (SAYFA;459) (SAYFA;459) (SAYFA;684) (SAYFA;56) (SAYFA;270) (SAYFA;419) (SAYFA;419) (SAYFA;81) (SAYFA;81) (SAYFA;112) (SAYFA;112) (SAYFA;159) (SAYFA;287) (SAYFA;121) (SAYFA;121) (SAYFA;623) (SAYFA;623) (SAYFA;466) (SAYFA;572) (SAYFA;716) (SAYFA;716) (SAYFA;397) (SAYFA;444) (SAYFA;25) (SAYFA;53) (SAYFA;354)

			(SAYFA;125) (SAYFA;82) (SAYFA;218) (SAYFA;530) (SAYFA;530) (SAYFA;530) (SAYFA;80) (SAYFA;74) (SAYFA;74) (SAYFA;668) (SAYFA;249) (SAYFA;521) (SAYFA;745) (SAYFA;8) (SAYFA;753) (SAYFA;610) (SAYFA;610) (SAYFA;455) (SAYFA;318) (SAYFA;218) (SAYFA;218) (SAYFA;708) (SAYFA;726) (SAYFA;726) (SAYFA;728) (SAYFA;696) (SAYFA;97) (SAYFA;719) (SAYFA;514) (SAYFA;302) (SAYFA;245) (SAYFA;79) (SAYFA;146) (SAYFA;613) (SAYFA;397) (SAYFA;221) (SAYFA;691) (SAYFA;414) (SAYFA;242) (SAYFA;92) (SAYFA;645) (SAYFA;725) (SAYFA;725) (SAYFA;725) (SAYFA;725)

			(SAYFA;346) (SAYFA;402) (SAYFA;402) (SAYFA;757) (SAYFA;65) (SAYFA;65) (SAYFA;120) (SAYFA;120) (SAYFA;470) (SAYFA;126) (SAYFA;463) (SAYFA;216) (SAYFA;211) (SAYFA;42) (SAYFA;354) (SAYFA;309) (SAYFA;37) (SAYFA;653) (SAYFA;253) (SAYFA;552) (SAYFA;631) (SAYFA;752) (SAYFA;578) (SAYFA;198) (SAYFA;189) (SAYFA;670) (SAYFA;421) (SAYFA;398) (SAYFA;742) (SAYFA;553) (SAYFA;310) (SAYFA;390) (SAYFA;518) (SAYFA;518) (SAYFA;616) (SAYFA;715) (SAYFA;258) (SAYFA;246) (SAYFA;285) (SAYFA;685) (SAYFA;194) (SAYFA;70) (SAYFA;739) (SAYFA;736) (SAYFA;95)

			(SAYFA;95) (SAYFA;552) (SAYFA;181) (SAYFA;92) (SAYFA;405) (SAYFA;750) (SAYFA;371) (SAYFA;426) (SAYFA;746) (SAYFA;663) (SAYFA;576) (SAYFA;749) (SAYFA;749) (SAYFA;749) (SAYFA;540) (SAYFA;134) (SAYFA;134) (SAYFA;714) (SAYFA;150) (SAYFA;39) (SAYFA;591) (SAYFA;509) (SAYFA;271) (SAYFA;730) (SAYFA;573) (SAYFA;48) (SAYFA;553) (SAYFA;192) (SAYFA;758) (SAYFA;758) (SAYFA;536) (SAYFA;440) (SAYFA;95) (SAYFA;395) (SAYFA;89) (SAYFA;630) (SAYFA;630) (SAYFA;630) (SAYFA;516) (SAYFA;71) (SAYFA;71) (SAYFA;642) (SAYFA;642) (SAYFA;653) (SAYFA;265)

			(SAYFA;734) (SAYFA;265) (SAYFA;491) (SAYFA;180) (SAYFA;250) (SAYFA;134) (SAYFA;565) (SAYFA;406) (SAYFA;86) (SAYFA;75) (SAYFA;75) (SAYFA;94) (SAYFA;94) (SAYFA;532) (SAYFA;419) (SAYFA;419) (SAYFA;124) (SAYFA;354) (SAYFA;354) (SAYFA;85) (SAYFA;85) (SAYFA;601) (SAYFA;78) (SAYFA;140) (SAYFA;464) (SAYFA;680) (SAYFA;326) (SAYFA;3) (SAYFA;57) (SAYFA;213) (SAYFA;695) (SAYFA;262) (SAYFA;551) (SAYFA;725) (SAYFA;302) (SAYFA;758) (SAYFA;678) (SAYFA;421) (SAYFA;11) (SAYFA;534) (SAYFA;366) (SAYFA;612) (SAYFA;495) (SAYFA;210) (SAYFA;210)

			(SAYFA;334) (SAYFA;334) (SAYFA;329) (SAYFA;492) (SAYFA;330) (SAYFA;295) (SAYFA;397) (SAYFA;397) (SAYFA;12) (SAYFA;439)
bularuñ:	Bunların.	Uşbu keşf Yehūd u Naṣāra'-(15)nuñ ḍalāletlerinüñ mebdeʾidür ki didiler "ʿÜzeyr ibnu'l-lāh", Allāhu Taʿālā ʿālī ve münezzehdür bu-(16)laruñ kelāmından.[348b]	(SAYFA;695)
buġż:	(A.) Sevmeme. Birisi hakkında gizli ve kalbi düşmanlık hissetme. Kin, husûmet.	(13) Zīre ol ḳalb iḥāṭa ḳılur ol ṣıfāt-ı ẕemīmelerüñ ululları andan ḳoṗar, buḫl u ḥırṣ ve ḥased (14) ve ḥıḳd u ʿadāvet ve kibr ü buġż daḫı taʿaṣṣub daḫı buña beñzer nesneler.[27a] Ammā meysir daḫı ekṣer ṣıfāt-ı ẕemīmenüñ ḳopacaḳ yiridür, ḥırṣ u (3) buḫl ve kibr ü ġaḍab ve ʿadāvet ü buġż ve ḥıḳd u ḥased daḫı bulara beñzer ṣıfātlar ki ḳul bularuñ-ıla (4) ḍāll olur ṣırāṭ-ı mustaḳīmden.[144b]	(SAYFA;52) (SAYFA;287)
baġżā: //baġża:	(A.) Şiddetli nefret, hiç sevmeme.	Yaʿnī, bularuñ arasına biz ʿadāvet ü buġżā bıraḳduḳ, (3) tā ḳıyāmetā degin tā bir ḥased ehli bulınmaz	(SAYFA;267)

		ki anlaruñ arasında ḥased-ile baʿż ʿadāvet olmaya, (4) tā ki bir ḳarından daḫı bir ḳarna bu nesne aralarında mīrāṣdur terk olunmaz.[134b]	
buṣu: buṣu//ṕuṣu:	Pusu. Birine saklanmak için beklenilen yer.	(1) ol taḳdīrümüz buṣusından (ṕuṣusından) belā leşkerin ḳoyuvirdük ki anlaruñ ol görklü (2) ḥayretlerini münaġġaṣ ḳıldı, helāklık yirine cemʿ eyledi.[235b]	(SAYFA;469)
budala:	Alık, ahmak, bön. Zekâca geri olan (kimse), alık. (nücebā: (A.) (Necib. C.) Necib kimseler. Nesli, soyu sopu temiz ve pâk olan kişiler.)	Ammā bu ümmetde nücebā ve budala ḳıldı ve evliyādan ʿazīzler (17) ḳıldı ki olar ḳırḳ kişidür, her ḥalde her zamān içinde muḳarrer.[113b]	(SAYFA;225)
budaḳ:	Ağaç gövdesinde tomurcuk çıkacak yuvarlak boğum.	Nite kim özdek aṣldur budaḳ andan (8) çıḳar ve yimiş daḫı budaḳdan çıḳar.[46b]	(SAYFA;91) (SAYFA;91)
budaḳ:	Dal. Ağaç gövdesinde tomurcuk çıkacak yuvarlak boğum.	Ancılayın bu ʿavratlar daḫı erenlerüñ budaḳlarıdur ki bularun ṣol (9) eyegülerinden yaradıldı.[46b]	(SAYFA;91)
budaḳ:	Dal. Yaşayan ağaçta dalın gövde içinde kalması sonunda oluşan silindirsel sert bölüm. Ağaç gövdesinde tomurcuk çıkacak yuvarlak boğum.	Tīz ola ki benüm keydlerüm ve ḥīlelerüm bilesiz, sizi bāṭıl ḳılmaḳda, (16) ol leẕẕātı ve şehvātı istīmā ḳılmaḳda; elbetde ellerüñüzi ve ayaḳlaruñuzı kesem (17) ḫilāfetinden ki ol	(SAYFA;477)

	Ağacın gövdesinde oluşan kısa ve sert dal parçası, genellikle zorlu ve engel olucudur, ağacın düz tahta olmasında kusurdur.	aʿmāl-i ṣāliḥaya meyl itmekden, ol aʿżālaruñuza teskīn ḥāṣıl ola, (18) andan küllüñüzi aṣā ḳoyam, ol dünyā ʿilāḳalarınuñ budaḳlarına daḫı ol zīnet-i (19) aġaçlarına”.[239b]	

budur:	Budur. bu+dur: Bu artı –dur bildirme eki eklenmiştir. Bir konuyu veya nesneyi işaret yoluyla belirmek, açıklamak izah etmek, başka bir manayı daha açık bir şekilde ifade etmek için kullanılır.	(10) İşāret bu iki āyetde budur ki bedürüstī, Allāh'dın yaña sülūk idecek rūşen ulu yol (11) bu āyetleri taḥḳīḳ itmekdür ki anuñ efʿālidür, bulara bu nesne mirḳātdur ki bundan ḥaḳīḳatā (12) ćıḳarlar bu evvel mertebedür ki ṣunʿdan ṣāniʿi idrāk ideler.[181b] (10) Maʿnī budur kim bular taḳvāya mülāzemete buyuralar, daḫı ẕikre dāyim olmaḳlıġa.[36a] (10) Ve ol iʿrāż ʿalāmeti daḫı budur ki ḳul Ḥaḳ'dan redd olınuṕ ġayrına ısmarlana ve şekk ü gümān (11) deñizinde ġarḳ oluna".[230b] (1) İşāret bu āyet taḥḳīḳında budur kim " Ḳorḳuñ Allāhu Taʿālā'dan, şöyle ki ḳorḳmaḳlıġuñ (2) ḥaḳḳıdur". [005a] (1) idrāk iderseñüz, bizüm elṭāfumuz aṣārları sizüñ-ile budur ki AK. [009b] (1) İşāret bu āyetler taḥḳīḳında budur ki Allāhu Taʿālā ribāyı ḥarām ḳıldı.[012a] (1) İşāret bu āyetler taḥḳīḳında budur ki yaʿnī, " İy niçe peyġamber var kim	(SAYFA;361) (SAYFA;70) (SAYFA;459) (SAYFA;8) (SAYFA;17) (SAYFA;22) (SAYFA;31) (SAYFA;134) (SAYFA;153) (SAYFA;160) (SAYFA;120) (SAYFA;25) (SAYFA;182) (SAYFA;281) (SAYFA;248) (SAYFA;145) (SAYFA;717) (SAYFA;15) (SAYFA;118) (SAYFA;348) (SAYFA;406) (SAYFA;748) (SAYFA;157) (SAYFA;520) (SAYFA;182) (SAYFA;329) (SAYFA;23) (SAYFA;191) (SAYFA;57) (SAYFA;136) (SAYFA;377) (SAYFA;85) (SAYFA;274) (SAYFA;61) (SAYFA;44) (SAYFA;346) (SAYFA;482) (SAYFA;531) (SAYFA;251) (SAYFA;315) (SAYFA;342) (SAYFA;51) (SAYFA;10) (SAYFA;317) (SAYFA;748)

		ʿadūlar-ıla muḳātele (2) ḳıldı, düşmanlaruñ gey düşmeni bu nefsdür ki insānuñ iki pehlūsınuñ ara yirindedür”. [016b] (1) teʾvīli teʾkīd idici budur ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı; AK. [068a] (1) Ḥāl budur Allāhu Taʿālā bularuñ efʿāllerin unutmaz, Allāhu Taʿālā ezelde bularuñ bugün ne işleyecek (2) bilürdi ve ʿilmi-y-le iḥāṭā ḳılmışdı, daḫı henüz ʿamel vāḳiʿ olmadı. [077b] (1) Ḥāl budur ki Ḥaḳ Taʿālā buyurur; AK. [081a]	(SAYFA;245) (SAYFA;142) (SAYFA;270) (SAYFA;77) (SAYFA;396) (SAYFA;498) (SAYFA;390) (SAYFA;246) (SAYFA;326) (SAYFA;326) (SAYFA;391) (SAYFA;53) (SAYFA;122) (SAYFA;321) (SAYFA;411) (SAYFA;337) (SAYFA;230) (SAYFA;182) (SAYFA;191) (SAYFA;3) (SAYFA;320) (SAYFA;164) (SAYFA;178) (SAYFA;272) (SAYFA;320) (SAYFA;331) (SAYFA;376) (SAYFA;376) (SAYFA;382) (SAYFA;520) (SAYFA;42) (SAYFA;708) (SAYFA;17) (SAYFA;243) (SAYFA;335) (SAYFA;382) (SAYFA;243) (SAYFA;172) (SAYFA;285) (SAYFA;498) (SAYFA;457) (SAYFA;534) (SAYFA;341) (SAYFA;75) (SAYFA;754)

			(SAYFA;593) (SAYFA;475) (SAYFA;447) (SAYFA;137) (SAYFA;451) (SAYFA;109) (SAYFA;208) (SAYFA;208) (SAYFA;33) (SAYFA;299) (SAYFA;106) (SAYFA;58) (SAYFA;27) (SAYFA;54) (SAYFA;217) (SAYFA;33) (SAYFA;658) (SAYFA;660) (SAYFA;725) (SAYFA;307) (SAYFA;663) (SAYFA;243) (SAYFA;566) (SAYFA;749) (SAYFA;749) (SAYFA;475) (SAYFA;755) (SAYFA;460) (SAYFA;37) (SAYFA;188) (SAYFA;5) (SAYFA;617) (SAYFA;589) (SAYFA;733) (SAYFA;589) (SAYFA;41) (SAYFA;307) (SAYFA;243) (SAYFA;408) (SAYFA;288) (SAYFA;131) (SAYFA;3) (SAYFA;86) (SAYFA;240) (SAYFA;391)

			(SAYFA;558) (SAYFA;180) (SAYFA;22) (SAYFA;692) (SAYFA;308) (SAYFA;435) (SAYFA;123) (SAYFA;105) (SAYFA;404) (SAYFA;308) (SAYFA;162) (SAYFA;85) (SAYFA;405) (SAYFA;19) (SAYFA;569) (SAYFA;102) (SAYFA;176) (SAYFA;29) (SAYFA;12) (SAYFA;558) (SAYFA;80) (SAYFA;332) (SAYFA;187) (SAYFA;154) (SAYFA;53) (SAYFA;87) (SAYFA;29) (SAYFA;585) (SAYFA;18) (SAYFA;423) (SAYFA;160) (SAYFA;43) (SAYFA;38) (SAYFA;236) (SAYFA;131) (SAYFA;189) (SAYFA;41) (SAYFA;14) (SAYFA;8) (SAYFA;95) (SAYFA;98) (SAYFA;16) (SAYFA;4) (SAYFA;78) (SAYFA;39)

			(SAYFA;52) (SAYFA;63) (SAYFA;23) (SAYFA;109) (SAYFA;55) (SAYFA;1) (SAYFA;64) (SAYFA;46) (SAYFA;113) (SAYFA;63) (SAYFA;65) (SAYFA;206) (SAYFA;206) (SAYFA;164) (SAYFA;123) (SAYFA;198) (SAYFA;115) (SAYFA;133) (SAYFA;153) (SAYFA;180) (SAYFA;318) (SAYFA;76) (SAYFA;70) (SAYFA;47) (SAYFA;1) (SAYFA;5) (SAYFA;83) (SAYFA;42) (SAYFA;289) (SAYFA;94) (SAYFA;32) (SAYFA;128) (SAYFA;232) (SAYFA;588) (SAYFA;434) (SAYFA;111) (SAYFA;49) (SAYFA;96) (SAYFA;66) (SAYFA;35) (SAYFA;89) (SAYFA;91) (SAYFA;69) (SAYFA;219) (SAYFA;20)

			(SAYFA;100) (SAYFA;73) (SAYFA;297) (SAYFA;105) (SAYFA;386) (SAYFA;74) (SAYFA;216) (SAYFA;273) (SAYFA;333) (SAYFA;262) (SAYFA;204) (SAYFA;294) (SAYFA;283) (SAYFA;147) (SAYFA;225) (SAYFA;231) (SAYFA;194) (SAYFA;359) (SAYFA;325) (SAYFA;383) (SAYFA;126) (SAYFA;267) (SAYFA;339) (SAYFA;149) (SAYFA;303) (SAYFA;202) (SAYFA;367) (SAYFA;156) (SAYFA;238) (SAYFA;492) (SAYFA;260) (SAYFA;417) (SAYFA;181) (SAYFA;364) (SAYFA;360) (SAYFA;247) (SAYFA;124) (SAYFA;277) (SAYFA;470) (SAYFA;472) (SAYFA;472) (SAYFA;70) (SAYFA;311) (SAYFA;621) (SAYFA;665)

			(SAYFA;583) (SAYFA;418) (SAYFA;555) (SAYFA;501) (SAYFA;303) (SAYFA;203) (SAYFA;259) (SAYFA;548) (SAYFA;388) (SAYFA;437) (SAYFA;222) (SAYFA;397) (SAYFA;230) (SAYFA;280) (SAYFA;410) (SAYFA;467) (SAYFA;319) (SAYFA;59) (SAYFA;544) (SAYFA;310) (SAYFA;379) (SAYFA;305) (SAYFA;263) (SAYFA;535) (SAYFA;284) (SAYFA;276) (SAYFA;374) (SAYFA;373) (SAYFA;286) (SAYFA;494) (SAYFA;372) (SAYFA;394) (SAYFA;460) (SAYFA;651) (SAYFA;355) (SAYFA;292) (SAYFA;173) (SAYFA;540) (SAYFA;564) (SAYFA;143) (SAYFA;452) (SAYFA;413) (SAYFA;316) (SAYFA;436) (SAYFA;385)

			(SAYFA;429) (SAYFA;117) (SAYFA;268) (SAYFA;442) (SAYFA;254) (SAYFA;168) (SAYFA;139) (SAYFA;445) (SAYFA;335) (SAYFA;340) (SAYFA;313) (SAYFA;184) (SAYFA;271) (SAYFA;454) (SAYFA;320) (SAYFA;488) (SAYFA;462) (SAYFA;151) (SAYFA;365) (SAYFA;426) (SAYFA;209) (SAYFA;457) (SAYFA;304) (SAYFA;522) (SAYFA;393) (SAYFA;226) (SAYFA;465) (SAYFA;308) (SAYFA;308) (SAYFA;313) (SAYFA;476) (SAYFA;439) (SAYFA;257) (SAYFA;539) (SAYFA;240) (SAYFA;156) (SAYFA;493) (SAYFA;261) (SAYFA;399) (SAYFA;407) (SAYFA;370) (SAYFA;430) (SAYFA;327) (SAYFA;570) (SAYFA;553)

			(SAYFA;211) (SAYFA;137) (SAYFA;235) (SAYFA;578) (SAYFA;353) (SAYFA;344) (SAYFA;401) (SAYFA;369) (SAYFA;448) (SAYFA;252) (SAYFA;487) (SAYFA;409) (SAYFA;170) (SAYFA;482) (SAYFA;169) (SAYFA;523) (SAYFA;662) (SAYFA;450) (SAYFA;342) (SAYFA;196) (SAYFA;415) (SAYFA;175) (SAYFA;433) (SAYFA;185) (SAYFA;404) (SAYFA;574) (SAYFA;351) (SAYFA;525) (SAYFA;136) (SAYFA;243) (SAYFA;529) (SAYFA;349) (SAYFA;551) (SAYFA;562) (SAYFA;265) (SAYFA;40) (SAYFA;736) (SAYFA;659) (SAYFA;689) (SAYFA;712) (SAYFA;318) (SAYFA;709) (SAYFA;505) (SAYFA;432) (SAYFA;727)

			(SAYFA;211) (SAYFA;300) (SAYFA;233) (SAYFA;164) (SAYFA;623) (SAYFA;308) (SAYFA;497) (SAYFA;308) (SAYFA;404) (SAYFA;404) (SAYFA;172) (SAYFA;636) (SAYFA;67) (SAYFA;411) (SAYFA;691) (SAYFA;84) (SAYFA;733) (SAYFA;290) (SAYFA;496) (SAYFA;706) (SAYFA;641) (SAYFA;368) (SAYFA;124) (SAYFA;368) (SAYFA;17) (SAYFA;752) (SAYFA;212) (SAYFA;360) (SAYFA;251) (SAYFA;266) (SAYFA;207) (SAYFA;277) (SAYFA;630) (SAYFA;253) (SAYFA;244) (SAYFA;115) (SAYFA;630) (SAYFA;152) (SAYFA;597) (SAYFA;342) (SAYFA;161) (SAYFA;159) (SAYFA;3) (SAYFA;9) (SAYFA;124)

			(SAYFA;492) (SAYFA;6) (SAYFA;408) (SAYFA;376) (SAYFA;138) (SAYFA;279) (SAYFA;630) (SAYFA;631) (SAYFA;351) (SAYFA;627) (SAYFA;272) (SAYFA;397) (SAYFA;297) (SAYFA;714) (SAYFA;295) (SAYFA;381) (SAYFA;564) (SAYFA;352) (SAYFA;313) (SAYFA;575) (SAYFA;351) (SAYFA;318) (SAYFA;264) (SAYFA;312) (SAYFA;312) (SAYFA;734) (SAYFA;350) (SAYFA;488) (SAYFA;246) (SAYFA;420) (SAYFA;742) (SAYFA;625) (SAYFA;441) (SAYFA;68) (SAYFA;59) (SAYFA;411) (SAYFA;756) (SAYFA;515) (SAYFA;412) (SAYFA;713) (SAYFA;684) (SAYFA;397) (SAYFA;395) (SAYFA;152) (SAYFA;297)

			(SAYFA;402) (SAYFA;17) (SAYFA;342) (SAYFA;738) (SAYFA;507) (SAYFA;508) (SAYFA;227) (SAYFA;322) (SAYFA;331) (SAYFA;618) (SAYFA;55) (SAYFA;7) (SAYFA;67) (SAYFA;520) (SAYFA;402) (SAYFA;223) (SAYFA;403) (SAYFA;354) (SAYFA;661) (SAYFA;412) (SAYFA;658) (SAYFA;588) (SAYFA;43) (SAYFA;472) (SAYFA;193) (SAYFA;593) (SAYFA;58) (SAYFA;607) (SAYFA;290) (SAYFA;410) (SAYFA;696) (SAYFA;536) (SAYFA;595) (SAYFA;645) (SAYFA;282) (SAYFA;582) (SAYFA;593) (SAYFA;152) (SAYFA;508) (SAYFA;126) (SAYFA;269) (SAYFA;161) (SAYFA;409) (SAYFA;199) (SAYFA;384)

			(SAYFA;725) (SAYFA;42) (SAYFA;759) (SAYFA;650) (SAYFA;42) (SAYFA;752) (SAYFA;251) (SAYFA;707) (SAYFA;209) (SAYFA;660) (SAYFA;597) (SAYFA;294) (SAYFA;154)
buʿd:	(A.) (C.: Eb'ad) Uzaklık. Baid olma. * Aralık. * Arapça uzaklık anlamına bir kelime. Kulun Allah'tan uzaklaşması ki bu, emir ve nehiylere uymamakla olur. Hak'tan uzak kalanlara "bâ'id" denir. Bu'd'un mukabili "kurb" tur. Kişinin sevdiğinden uzaklaşması, uzaklaştırılması ona en büyük zulümdür, en kötü cezadır.	(2) Yaʿnī, tā ki ol buʿd ʿāẕāblarını ṭadalar ve ol Ḥaḳ'dan maḥcūb olmaḳlıḳ ʿaẕābların ve ol ṣıfāt-ı nūrānī (3) ṣıfāt-ı ẓulmāniye ve ṣıfāt-ı rūḥānī ṣıfāt-ı nefsāniye mübeddel olmaḳlıḳ ʿaẕābını ṭadalar.[56b] (1) Ammā āḫiretde Ḥaḳ Taʿālā bulara ʿaẕāb ḳıla ḳaṭīʿat u buʿd ve maḥrūmlıḳ ve nārda muḫalled olmaḳ ʿaẕābı-la. [158b] Andan ol ceẕābet-ı luṭf-ıla yā ḳahr-ıla redd olınalar (11) ʿaẕāb-ı ʿaẓīme ṣıfātları fānī olıcaḳ tecelliyātı ṣıfāt-ı luṭf-ı cemāl-ile yāḫūḏ ʿaẕāb-ı ʿaẓīme (12) redd olınalar, ṣıfātları bāḳī olmaġ-ıla ol ḥicābı celāl-i ʿizzeti irsāl itmeg-ile ṭard ve buʿd (13) yöninden ol ḥażret-i cemālden.[319]	(SAYFA;111) (SAYFA;315) (SAYFA;637) (SAYFA;754) (SAYFA;664) (SAYFA;755) (SAYFA;338) (SAYFA;716) (SAYFA;645) (SAYFA;615) (SAYFA;217) (SAYFA;619) (SAYFA;385) (SAYFA;678) (SAYFA;756) (SAYFA;753) (SAYFA;688) (SAYFA;469) (SAYFA;677) (SAYFA;677) (SAYFA;735)

		Bedrüstī, Allāhu Taʿālā ʿuḳūbeti ġāyet incidicidür bedenleri şedīddür (6) nefsler üzere ve ervāḥlara daḫı buʿd u ḫıẕlān vardur.[378a] Bular anlardur ki bulara buʿd u ṭard ve ḥasret ü nedāmet.[333a]	
buġżı:	(A.) Sevmeme. Birisi hakkında gizli ve kalbi düşmanlık hissetme. Kin, husûmet.	ṕes, sizi yiltmesün uşbu ḳavmüñ buġżı ve ʿadāveti (10) anuñ üzere ki ʿadl itmeyüṕ ẓālimlerden olasız.[112b]	(SAYFA;223)
bugün:	Bugün. İçinde bulunan zaman. İçinde bulunulan gün. İçinde bulunan an, zaman.	(12) ṕes, bugün elleri uzuvdan olduġı ḫıyānet-ile ol esbāb-ı şeḳāvetdür, ol saʿādeti ḳabūl (13) itmekde elleri ḳışa olduġınuñ nicesidür.[124b] Bugün bunda ne işlerseñüz yarın anda size mücāzāt ider, ḫayruñuza (6) ḫayr, şerrüñüze şerr.[87a] (4) Yaʿnī̇, ḳorḳmaġı Allāh'a taḫṣīṣ idüñ ġayrından, işidüñ ol aḥkām-ı ezeliyyeyi aña muṭīʿ oluñ (5) Allāhu Taʿālā ḥażretine, bugün hidāyet virmez ol ḳavme ki fāsıḳlardur.[152b] (9) Andan ötrüdür ki dünyede ol esbāb-ı küfr-ile ḥicāblanduñuz, bugün āḫiretde ol ʿaẕābunuñ	(SAYFA;247) (SAYFA;172) (SAYFA;303) (SAYFA;328) (SAYFA;174) (SAYFA;153) (SAYFA;732) (SAYFA;558) (SAYFA;172) (SAYFA;166) (SAYFA;194) (SAYFA;217) (SAYFA;132) (SAYFA;172) (SAYFA;518) (SAYFA;11) (SAYFA;328) (SAYFA;11) (SAYFA;219) (SAYFA;319) (SAYFA;688) (SAYFA;273) (SAYFA;523) (SAYFA;247) (SAYFA;11) (SAYFA;166) (SAYFA;594) (SAYFA;575)

		(10) acıların ṭadarsız.[165a] (9) ṕes, Allāhu Taʿālā bugün anlara hidāyet virür degül.[88a] (1) Ḥāl budur Allāhu Taʿālā bularuñ efʿāllerin unutmaz, Allāhu Taʿālā ezelde bularuñ bugün ne işleyecek (2) bilürdi ve ʿilmi-y-le iḥāṭā ḳılmışdı, daḫı henüz ʿamel vāḳiʿ olmadı.[077b]	(SAYFA;142) (SAYFA;195) (SAYFA;744) (SAYFA;213) (SAYFA;196) (SAYFA;517) (SAYFA;228) (SAYFA;471) (SAYFA;753)
bühtān: //buhtān:	(A.) İftira. Birisine yalandan bir şey isnad etme. Birisini suçlu gösterme. * Medhûş ve mütehayyir olma.	AK (11) Yaʿnī̇, taḥḳīḳ ol ṣāḥib-i nefs gendü yā bühtān yükin getürdi ki ol ḳalbi ḫayrete bıraḳdı ʿubūdiyyetden (12) ve ṭaʿatden ḳodı daḫı ẓāhir günāhkār oldı ki gendü kesb itdügi günāha görkli (13) daḫı mübtelā ḳıldı, şol kimse mertebesinde oldı ki iḉi ḳab eyledi.[78a] Bular yir yüzinde (8) fesād-ıla saʿy iderler inkār u ġaybet ve bühtān iẓhār itmeg-ile ve ehl-i ḥaḳḳuñ aḥvālların ḳabīḥ (9) göstermeg-ile ʿavām ḳatında; tā ki ḫalḳ naẓarında anlara bir kesr-ı ḳulūb ola ḥürmetlü olduḳdan (10) ṣoñra ḥaḳīr olalar.[134b]	(SAYFA;154) (SAYFA;267) (SAYFA;267) (SAYFA;189) (SAYFA;186) (SAYFA;186)
bühtān-ı ʿaẓīm:	(A.) Büyük günah, büyük yalan, büyük	Yaʿnī̇, bulardan bir ḳavmüñ küfürleri-y-le	(SAYFA;186)

	iftira.	ḳavlleri Meryem üzere bühtān-ı ʿaẓīm (19) ḳıluṗ zināya nisbet ḳıldılar ve bir ḳavm aña taʿẓīm ḳılmaḳda ḥadden tecāvüz idüṗ didiler ki	
bul-: bulacaḳ: Elde edecek. bulacak; elde edecek,elde etme. bulalar; elde edeler, kavuşalar.	Bulmak. Bir şeyi elde etmek. Elde etmek, kavuşmak. bula: elde ede, kavuşa. Sağlamak, temin etmek. Cezaya uğramak. Güzelliğe ve iyiliğe uğramak. Kazanmak.	Ve daḫı Allāhu Taʿālā ẕātı-y-ıla ġafūrdur "feʿūl" mübālaġa-y-ɕun(11)dur, baʿżılarına ẕātı-y-ıla; tā ki anları ẕātlarından fānī (12) ḳılur ve raḥmeti-y-ile bāḳī ḳılur, taʿālā ve taḳaddes, fehm eyle, ġanīmet bul ki bu cihād-ı ekberdür.[72b] Gāh rūḥānī ġıḏāsın aluṗ (7) ẕikre meşġūl oldı; anuñ-ıla āḫiretin maʿmūr ḳıldı; gāh ġıḏā-ı cismānīsin aluṗ (8) ṭaʿām yidi, meṣāliḥ-ı dünyāsın başarmaġ-iɕün ki anuñ-ıla rūḥāniyyesine ḳuvvet bula.[2a] Yaʿnī, dön rabbüñdin yaña ol, bul ʿināyet ʿālem-ı beḳāda.[84b] (1) Ḳaɕan ki ifāḳat bula eydür ki AK; fehm eyle cidd-ile. [087b] Aña işāret ḳılur kim (12) bedrüstī, bu nefs cemīʿ-ı aḥvālda göz ṭutıcıdur ḳalbe ve rūḥa ẕafer bulmaġ-ıɕun, eger ẕafer (13)	(SAYFA;143) (SAYFA;2) (SAYFA;167) (SAYFA;173) (SAYFA;580) (SAYFA;667) (SAYFA;307) (SAYFA;585) (SAYFA;585) (SAYFA;246) (SAYFA;417) (SAYFA;501) (SAYFA;13) (SAYFA;178) (SAYFA;500) (SAYFA;667) (SAYFA;311) (SAYFA;256) (SAYFA;307) (SAYFA;449) (SAYFA;449) (SAYFA;616) (SAYFA;27) (SAYFA;648) (SAYFA;276) (SAYFA;277) (SAYFA;51) (SAYFA;251) (SAYFA;126) (SAYFA;507) (SAYFA;275) (SAYFA;621) (SAYFA;27) (SAYFA;723) (SAYFA;659) (SAYFA;269) (SAYFA;129)

		bulacaḳ olursa.[291a] (3) Anlar ol ḥuccetlere īmān getürmediler, tā ki ol īmān nūrı-y-ıla bizdin yaña hidāyet bulalar, (4) biz daḫı oları ḫızlān-ıla gendü nefslerine ışmarladuḳ.[334b] (1) ve ehl-i ṣıdḳa ʿīd ola ki anuñ-ıla ferāḥ bulalar. [154b] (9) … Ve daḫı vücūd ḥicābından necāt bulan bulardur.[293b]	(SAYFA;129) (SAYFA;129) (SAYFA;129) (SAYFA;129) (SAYFA;129) (SAYFA;129) (SAYFA;118) (SAYFA;392) (SAYFA;143) (SAYFA;341) (SAYFA;633) (SAYFA;208) (SAYFA;605) (SAYFA;619) (SAYFA;2) (SAYFA;68) (SAYFA;29) (SAYFA;582) (SAYFA;146) (SAYFA;146) (SAYFA;146) (SAYFA;383) (SAYFA;146) (SAYFA;146) (SAYFA;153) (SAYFA;153) (SAYFA;624) (SAYFA;717) (SAYFA;575) (SAYFA;251)
bollıġ:	Bolluk, çokluk. Bol olma durumu. Her şeyin bol olması.	Yaʿnī, vaḳtī ki bulardan birine (2) ʿināyet-ı rabbāniyye irişüp ḫayrlar vāḳiʿ olsa teʾyīd-ı ilāhī birle ḳuvvetlense feraḥ iderler, çünki (3) Allāh'a ve Resūl'e ʿāṣī olsalar Ḥaḳ Taʿālā rızḳı bollıġın bulardan menʿ ider.[134a]	(SAYFA;266)
bulalatmaġ:	Bulandırmak, karıştırmak. Bulanmasına yol	ṕes, gerekdür sālik-ı ṣādıḳ iḫtirāz ide; belki bāliġ u vāṣıl olanlar	(SAYFA;516)

	açmak, bulanmasını sağlamak, iki veya daha çok şeyi birbirinden fark edilmeyecek bir biçimde karıştırmak. Kötü yönde karıştırmak.	daḫı (6) ki eksüzin bu belālara arḳuru gele, ol dünyāyı bulalatmaġ-ıla ve her ḥālde küstāḫane deprenmeg-ile (7) ve hevālara mütābaʿat ḳılmaġ-ıla.[259a]	
bulanuġından:	Bulanık. Bulanmış olan, duru olmayan. Bulanmış, duru olmayan bir biçimde. *Karışıklık, bozukluk.	(6) ʿİvaż yöninden anı ki kesb itdiler göñül reyninden ve ervāḥ bulanuġından ol (7) temettuʿāt ẓulmetleri-y-le ki ḥayvāniyyedür.[313b]	(SAYFA;625)
bulanuḳ:	Bulanık. Karışıklık. İyi hal ile kötü hal arasında olma. Gönül bulanıklığı.	(6) Bedürüstī, bu ḳalb ḳaḍan ki selīm ola ṣıfāt-ı nefs bulanuḳlarından şol Ḥaḳ Taʿālā ḥubbı (7) üzere yaradılduġınlayın ṭursa ve anuñ ṭalebinde olsa ol nūr-ı īmān-ıla ve maḥabbet nūrı-y-ıla bezenmiş (8) olur, ol nefs kesb itdügi-y-ile ve anuñ günāhı-la ol muʿāḳab olmaz.[207a]	(SAYFA;412)
bular:	Bunlar.	(10) Bular anlardur ki Ḥaḳḳ'ı ṭaleṕ idüṕ nefs-i beriyyesinde (11) münḳaṭıʿ oluṕ hevā yolına düşdiler, giderken ökḉeleri üzere mutav bigi ḳıçın ḳıçın (12) girü döndiler.[6b] (10) Maʿnī budur kim bular taḳvāya mülāzemete buyuralar, daḫı ẕikre dāyim olmaḳlıġa.[36a]	(SAYFA;11) (SAYFA;70) (SAYFA;152) (SAYFA;392) (SAYFA;694) (SAYFA;284) (SAYFA;493) (SAYFA;634) (SAYFA;303) (SAYFA;380) (SAYFA;261) (SAYFA;2) (SAYFA;281) (SAYFA;152) (SAYFA;392)

		(13) Ve daḫı raḥīmdür senüñ-içün daḫı ümmetüñ-çün; seni bulara raḥmet-ile gönderdi bular bu ġaflet-(14)leri-y-le; AK.[77a] (13) Yaʿnī, bular bu maḳālatları ki didiler, hevā-yı nefslerinden ve ṭabīʿatlarınuñ meylinden, didiler şerʿa (14) iṭāʿat idüp dimediler.[197a]	(SAYFA;349) (SAYFA;503) (SAYFA;365) (SAYFA;184) (SAYFA;636) (SAYFA;619) (SAYFA;29) (SAYFA;480) (SAYFA;726) (SAYFA;122) (SAYFA;136) (SAYFA;592) (SAYFA;376) (SAYFA;706) (SAYFA;444) (SAYFA;45) (SAYFA;49) (SAYFA;629) (SAYFA;650) (SAYFA;47) (SAYFA;752) (SAYFA;616) (SAYFA;709) (SAYFA;171) (SAYFA;410) (SAYFA;610) (SAYFA;103) (SAYFA;276) (SAYFA;533) (SAYFA;644) (SAYFA;158) (SAYFA;130) (SAYFA;635) (SAYFA;672) (SAYFA;640) (SAYFA;188) (SAYFA;10) (SAYFA;10) (SAYFA;489) (SAYFA;46) (SAYFA;93) (SAYFA;98) (SAYFA;119) (SAYFA;145) (SAYFA;148)

			(SAYFA;195) (SAYFA;195) (SAYFA;226) (SAYFA;234) (SAYFA;271) (SAYFA;325) (SAYFA;327) (SAYFA;401) (SAYFA;424) (SAYFA;434) (SAYFA;565) (SAYFA;587) (SAYFA;613) (SAYFA;672) (SAYFA;707) (SAYFA;736) (SAYFA;761) (SAYFA;761) (SAYFA;610) (SAYFA;443) (SAYFA;391) (SAYFA;231) (SAYFA;264) (SAYFA;264) (SAYFA;518) (SAYFA;69) (SAYFA;568) (SAYFA;145) (SAYFA;154) (SAYFA;723) (SAYFA;456) (SAYFA;723) (SAYFA;613) (SAYFA;724) (SAYFA;343) (SAYFA;367) (SAYFA;463) (SAYFA;616) (SAYFA;230) (SAYFA;452) (SAYFA;178) (SAYFA;70) (SAYFA;113) (SAYFA;194) (SAYFA;127)

			(SAYFA;309) (SAYFA;316) (SAYFA;376) (SAYFA;591) (SAYFA;208) (SAYFA;46) (SAYFA;444) (SAYFA;25) (SAYFA;298) (SAYFA;8) (SAYFA;58) (SAYFA;615) (SAYFA;519) (SAYFA;676) (SAYFA;590) (SAYFA;340) (SAYFA;620) (SAYFA;152) (SAYFA;548) (SAYFA;664) (SAYFA;278) (SAYFA;517) (SAYFA;326) (SAYFA;521) (SAYFA;257) (SAYFA;59) (SAYFA;715) (SAYFA;158) (SAYFA;158) (SAYFA;457) (SAYFA;368) (SAYFA;448) (SAYFA;219) (SAYFA;219) (SAYFA;219) (SAYFA;71) (SAYFA;330) (SAYFA;610) (SAYFA;311) (SAYFA;483) (SAYFA;483) (SAYFA;610) (SAYFA;2) (SAYFA;2) (SAYFA;97)

			(SAYFA;143) (SAYFA;723) (SAYFA;36) (SAYFA;760) (SAYFA;760) (SAYFA;408) (SAYFA;756) (SAYFA;548) (SAYFA;686) (SAYFA;48) (SAYFA;14) (SAYFA;504) (SAYFA;539) (SAYFA;322) (SAYFA;661) (SAYFA;264) (SAYFA;171) (SAYFA;621) (SAYFA;143) (SAYFA;177) (SAYFA;266) (SAYFA;659) (SAYFA;722) (SAYFA;476) (SAYFA;610) (SAYFA;741) (SAYFA;279) (SAYFA;676) (SAYFA;290) (SAYFA;45) (SAYFA;628) (SAYFA;489) (SAYFA;289) (SAYFA;408) (SAYFA;471) (SAYFA;100) (SAYFA;610) (SAYFA;721) (SAYFA;2) (SAYFA;643) (SAYFA;610) (SAYFA;2) (SAYFA;728) (SAYFA;2) (SAYFA;750)

			(SAYFA;301) (SAYFA;756) (SAYFA;267) (SAYFA;444) (SAYFA;408) (SAYFA;361) (SAYFA;208) (SAYFA;262) (SAYFA;266) (SAYFA;37) (SAYFA;408) (SAYFA;21) (SAYFA;481) (SAYFA;107) (SAYFA;230) (SAYFA;190) (SAYFA;124) (SAYFA;306) (SAYFA;481) (SAYFA;481) (SAYFA;446) (SAYFA;304) (SAYFA;182) (SAYFA;92) (SAYFA;14) (SAYFA;161) (SAYFA;212) (SAYFA;404) (SAYFA;79) (SAYFA;298) (SAYFA;365) (SAYFA;649) (SAYFA;40) (SAYFA;96) (SAYFA;93) (SAYFA;523) (SAYFA;96) (SAYFA;265) (SAYFA;265) (SAYFA;377) (SAYFA;50) (SAYFA;301) (SAYFA;544) (SAYFA;761) (SAYFA;240)

			(SAYFA;164) (SAYFA;394) (SAYFA;14) (SAYFA;8) (SAYFA;219) (SAYFA;105) (SAYFA;364) (SAYFA;470) (SAYFA;441) (SAYFA;608) (SAYFA;16) (SAYFA;469) (SAYFA;318) (SAYFA;308) (SAYFA;251) (SAYFA;248) (SAYFA;222) (SAYFA;239) (SAYFA;643) (SAYFA;184) (SAYFA;602) (SAYFA;490) (SAYFA;630) (SAYFA;627) (SAYFA;272) (SAYFA;397) (SAYFA;297) (SAYFA;481) (SAYFA;680) (SAYFA;643) (SAYFA;170) (SAYFA;274) (SAYFA;406) (SAYFA;707) (SAYFA;547) (SAYFA;383) (SAYFA;610) (SAYFA;230) (SAYFA;264) (SAYFA;700) (SAYFA;237) (SAYFA;192) (SAYFA;269) (SAYFA;124) (SAYFA;59)

			(SAYFA;522) (SAYFA;71) (SAYFA;117) (SAYFA;207) (SAYFA;143) (SAYFA;336) (SAYFA;210) (SAYFA;365) (SAYFA;327) (SAYFA;581) (SAYFA;258) (SAYFA;367) (SAYFA;591) (SAYFA;727) (SAYFA;508) (SAYFA;225) (SAYFA;609) (SAYFA;367) (SAYFA;367) (SAYFA;514) (SAYFA;678) (SAYFA;445) (SAYFA;49) (SAYFA;107) (SAYFA;451) (SAYFA;15) (SAYFA;158) (SAYFA;217) (SAYFA;671) (SAYFA;338) (SAYFA;649) (SAYFA;327) (SAYFA;523) (SAYFA;340) (SAYFA;566) (SAYFA;714) (SAYFA;294) (SAYFA;566) (SAYFA;616) (SAYFA;573) (SAYFA;126) (SAYFA;585) (SAYFA;481) (SAYFA;267) (SAYFA;489)

			(SAYFA;335) (SAYFA;338) (SAYFA;352) (SAYFA;268) (SAYFA;607) (SAYFA;231) (SAYFA;231) (SAYFA;231) (SAYFA;628) (SAYFA;682) (SAYFA;558) (SAYFA;368) (SAYFA;622) (SAYFA;257) (SAYFA;544) (SAYFA;145) (SAYFA;594) (SAYFA;720) (SAYFA;107) (SAYFA;107) (SAYFA;364) (SAYFA;183) (SAYFA;250) (SAYFA;444) (SAYFA;76) (SAYFA;722) (SAYFA;263) (SAYFA;523) (SAYFA;523) (SAYFA;482) (SAYFA;649) (SAYFA;714) (SAYFA;621) (SAYFA;272) (SAYFA;361) (SAYFA;556) (SAYFA;363) (SAYFA;363) (SAYFA;722) (SAYFA;740) (SAYFA;14) (SAYFA;377) (SAYFA;614) (SAYFA;626) (SAYFA;108)

			(SAYFA;581) (SAYFA;314) (SAYFA;326) (SAYFA;677) (SAYFA;617) (SAYFA;581) (SAYFA;596) (SAYFA;118) (SAYFA;723) (SAYFA;116) (SAYFA;102) (SAYFA;619) (SAYFA;518) (SAYFA;518) (SAYFA;643) (SAYFA;585) (SAYFA;715) (SAYFA;415) (SAYFA;626) (SAYFA;363) (SAYFA;341) (SAYFA;265) (SAYFA;577) (SAYFA;33) (SAYFA;676) (SAYFA;335) (SAYFA;527) (SAYFA;14) (SAYFA;13) (SAYFA;566) (SAYFA;694) (SAYFA;258) (SAYFA;375) (SAYFA;613) (SAYFA;166) (SAYFA;363) (SAYFA;38) (SAYFA;38) (SAYFA;101) (SAYFA;268) (SAYFA;326) (SAYFA;117) (SAYFA;12) (SAYFA;569) (SAYFA;302)

			(SAYFA;44) (SAYFA;757) (SAYFA;723) (SAYFA;582) (SAYFA;415) (SAYFA;332) (SAYFA;654) (SAYFA;330) (SAYFA;136) (SAYFA;314) (SAYFA;314) (SAYFA;229) (SAYFA;556) (SAYFA;659) (SAYFA;742) (SAYFA;433) (SAYFA;489) (SAYFA;649) (SAYFA;508) (SAYFA;380) (SAYFA;108) (SAYFA;567) (SAYFA;677) (SAYFA;97) (SAYFA;691) (SAYFA;251) (SAYFA;247) (SAYFA;672) (SAYFA;653) (SAYFA;745) (SAYFA;148) (SAYFA;135) (SAYFA;340) (SAYFA;752) (SAYFA;194) (SAYFA;450) (SAYFA;716) (SAYFA;397) (SAYFA;610) (SAYFA;281) (SAYFA;624) (SAYFA;69) (SAYFA;69) (SAYFA;328) (SAYFA;349)

			(SAYFA;722) (SAYFA;744) (SAYFA;649) (SAYFA;21) (SAYFA;469) (SAYFA;271) (SAYFA;271) (SAYFA;326) (SAYFA;645) (SAYFA;519) (SAYFA;518) (SAYFA;246) (SAYFA;92) (SAYFA;405) (SAYFA;440) (SAYFA;753) (SAYFA;281) (SAYFA;730) (SAYFA;548) (SAYFA;446) (SAYFA;327) (SAYFA;425) (SAYFA;262) (SAYFA;642) (SAYFA;653) (SAYFA;265) (SAYFA;555) (SAYFA;432) (SAYFA;175) (SAYFA;291) (SAYFA;756) (SAYFA;616) (SAYFA;685) (SAYFA;113) (SAYFA;138) (SAYFA;327) (SAYFA;58) (SAYFA;612) (SAYFA;219) (SAYFA;177) (SAYFA;740) (SAYFA;445) (SAYFA;333) (SAYFA;327) (SAYFA;706)

			(SAYFA;43) (SAYFA;635) (SAYFA;638) (SAYFA;68) (SAYFA;91) (SAYFA;662) (SAYFA;604) (SAYFA;348) (SAYFA;314) (SAYFA;316) (SAYFA;262) (SAYFA;85) (SAYFA;336) (SAYFA;581) (SAYFA;184)
bulara:	Bunlara.	(10) Daḫı bulara beñzer nesneler andan ki anuñ-ıla yol oġlanları terbiyet olınur.[169a] (10) İşāret bu iki āyetde budur ki bedürüstī, Allāh'dın yaña sülūk idecek rūşen ulu yol (11) bu āyetleri taḥḳīḳ itmekdür ki anuñ efʿālidür, bulara bu nesne mirḳātdur ki bundan ḥaḳīḳatā (12) ćıḳarlar bu evvel mertebedür ki ṣunʿdan ṣānīʿi idrāk ideler.[181b] (10) Ve daḫı bulara didük ki AK.[78b]	(SAYFA;336) (SAYFA;361) (SAYFA;155) (SAYFA;694) (SAYFA;640) (SAYFA;671) (SAYFA;2) (SAYFA;248) (SAYFA;184) (SAYFA;152) (SAYFA;47) (SAYFA;44) (SAYFA;376) (SAYFA;706) (SAYFA;215) (SAYFA;274) (SAYFA;436) (SAYFA;279) (SAYFA;392) (SAYFA;134) (SAYFA;616) (SAYFA;689) (SAYFA;410) (SAYFA;410) (SAYFA;63) (SAYFA;63) (SAYFA;65) (SAYFA;112) (SAYFA;130) (SAYFA;93)

			(SAYFA;119) (SAYFA;11) (SAYFA;148) (SAYFA;203) (SAYFA;234) (SAYFA;315) (SAYFA;340) (SAYFA;343) (SAYFA;399) (SAYFA;425) (SAYFA;468) (SAYFA;609) (SAYFA;615) (SAYFA;649) (SAYFA;709) (SAYFA;378) (SAYFA;728) (SAYFA;686) (SAYFA;145) (SAYFA;391) (SAYFA;252) (SAYFA;235) (SAYFA;176) (SAYFA;287) (SAYFA;230) (SAYFA;230) (SAYFA;94) (SAYFA;361) (SAYFA;51) (SAYFA;685) (SAYFA;501) (SAYFA;236) (SAYFA;345) (SAYFA;276) (SAYFA;501) (SAYFA;230) (SAYFA;658) (SAYFA;744) (SAYFA;113) (SAYFA;685) (SAYFA;480) (SAYFA;309) (SAYFA;316) (SAYFA;316) (SAYFA;50)

			(SAYFA;613) (SAYFA;170) (SAYFA;298) (SAYFA;83) (SAYFA;13) (SAYFA;518) (SAYFA;664) (SAYFA;476) (SAYFA;476) (SAYFA;628) (SAYFA;309) (SAYFA;665) (SAYFA;185) (SAYFA;62) (SAYFA;10) (SAYFA;92) (SAYFA;92) (SAYFA;722) (SAYFA;340) (SAYFA;162) (SAYFA;756) (SAYFA;630) (SAYFA;707) (SAYFA;96) (SAYFA;266) (SAYFA;589) (SAYFA;309) (SAYFA;44) (SAYFA;230) (SAYFA;124) (SAYFA;622) (SAYFA;116) (SAYFA;47) (SAYFA;557) (SAYFA;44) (SAYFA;474) (SAYFA;474) (SAYFA;173) (SAYFA;96) (SAYFA;327) (SAYFA;363) (SAYFA;83) (SAYFA;272) (SAYFA;83) (SAYFA;128)

			(SAYFA;105) (SAYFA;105) (SAYFA;216) (SAYFA;231) (SAYFA;303) (SAYFA;352) (SAYFA;176) (SAYFA;602) (SAYFA;184) (SAYFA;59) (SAYFA;309) (SAYFA;708) (SAYFA;177) (SAYFA;226) (SAYFA;490) (SAYFA;124) (SAYFA;307) (SAYFA;643) (SAYFA;142) (SAYFA;142) (SAYFA;224) (SAYFA;689) (SAYFA;635) (SAYFA;274) (SAYFA;343) (SAYFA;183) (SAYFA;107) (SAYFA;406) (SAYFA;361) (SAYFA;566) (SAYFA;210) (SAYFA;51) (SAYFA;52) (SAYFA;51) (SAYFA;237) (SAYFA;128) (SAYFA;423) (SAYFA;305) (SAYFA;314) (SAYFA;284) (SAYFA;343) (SAYFA;40) (SAYFA;364) (SAYFA;126) (SAYFA;127)

			(SAYFA;127) (SAYFA;336) (SAYFA;117) (SAYFA;366) (SAYFA;50) (SAYFA;46) (SAYFA;646) (SAYFA;373) (SAYFA;340) (SAYFA;538) (SAYFA;83) (SAYFA;602) (SAYFA;399) (SAYFA;424) (SAYFA;343) (SAYFA;271) (SAYFA;203) (SAYFA;507) (SAYFA;555) (SAYFA;408) (SAYFA;54) (SAYFA;184) (SAYFA;311) (SAYFA;480) (SAYFA;166) (SAYFA;208) (SAYFA;295) (SAYFA;386) (SAYFA;649) (SAYFA;649) (SAYFA;309) (SAYFA;233) (SAYFA;449) (SAYFA;478) (SAYFA;566) (SAYFA;215) (SAYFA;470) (SAYFA;648) (SAYFA;510) (SAYFA;607) (SAYFA;640) (SAYFA;193) (SAYFA;193) (SAYFA;603) (SAYFA;671)

			(SAYFA;437) (SAYFA;189) (SAYFA;723) (SAYFA;339) (SAYFA;189) (SAYFA;440) (SAYFA;13) (SAYFA;469) (SAYFA;650) (SAYFA;14) (SAYFA;342) (SAYFA;757) (SAYFA;352) (SAYFA;702) (SAYFA;14) (SAYFA;50) (SAYFA;50) (SAYFA;50) (SAYFA;47) (SAYFA;231) (SAYFA;410) (SAYFA;410) (SAYFA;145) (SAYFA;145) (SAYFA;314) (SAYFA;118) (SAYFA;129) (SAYFA;415) (SAYFA;480) (SAYFA;336) (SAYFA;629) (SAYFA;623) (SAYFA;441) (SAYFA;442) (SAYFA;271) (SAYFA;667) (SAYFA;49) (SAYFA;40) (SAYFA;335) (SAYFA;753) (SAYFA;258) (SAYFA;506) (SAYFA;392) (SAYFA;392) (SAYFA;480)

			(SAYFA;683) (SAYFA;314) (SAYFA;125) (SAYFA;649) (SAYFA;508) (SAYFA;116) (SAYFA;446) (SAYFA;448) (SAYFA;649) (SAYFA;508) (SAYFA;504) (SAYFA;490) (SAYFA;700) (SAYFA;693) (SAYFA;326) (SAYFA;326) (SAYFA;585) (SAYFA;638) (SAYFA;159) (SAYFA;575) (SAYFA;575) (SAYFA;354) (SAYFA;47) (SAYFA;281) (SAYFA;45) (SAYFA;298) (SAYFA;480) (SAYFA;738) (SAYFA;188) (SAYFA;447) (SAYFA;716) (SAYFA;20) (SAYFA;407) (SAYFA;271) (SAYFA;117) (SAYFA;117) (SAYFA;654) (SAYFA;518) (SAYFA;749) (SAYFA;192) (SAYFA;113) (SAYFA;445) (SAYFA;16) (SAYFA;542) (SAYFA;471)

			(SAYFA;615) (SAYFA;247) (SAYFA;159) (SAYFA;159) (SAYFA;336) (SAYFA;439) (SAYFA;113)
bularcılayın:	Bunlar gibi.	(8) Yaʿnī, bulardan ileri geçen ümmet daḫı bularcılayın tekẕībledilerdi, tā aña deg ki bizüm ʿaẕābumuz (9) irişdi, ṭatdılar.[201a] Bularcılayın ʿināyet ehli (9) daḫı Allāhu Taʿālā başları üzere raḥmet ṭaġın getürdi, şol ẓulle gibi.[256a]	(SAYFA;400) (SAYFA;510)
bularda:	Bunlarda.	(1) anuñ faẕlı ve keremi baḥrinden külline şāmil olur, eṣeri bularda ācilā ẓāhir olur.[334a] Anda īmāndan bir cüzʾü olaydı, çünki īmāndan bularda nesne olmadı ẓāhir (12) bildük ki īmān mütecezzī degül şol vech üzere ki ziyāde noḳṣān ola.[92b]	(SAYFA;666) (SAYFA;183) (SAYFA;465) (SAYFA;610) (SAYFA;665) (SAYFA;624) (SAYFA;170) (SAYFA;666) (SAYFA;424) (SAYFA;664) (SAYFA;474) (SAYFA;603) (SAYFA;156) (SAYFA;681) (SAYFA;532)
bulardan:	Bunlardan.	(1) gendü gendüden anuñ-ıla fānī ola, anuñ varlıġı-la atasına anasına ve daḫı bulardan ġayrına (2) teḳarrub ḥāṣıl idüṕ muḥsin oluṕ anlara iḥsān irgüre, şirksüz ve riyāsuz. [048b] (1) anı severler ki siz olʿibādetlerden ve	(SAYFA;95) (SAYFA;149) (SAYFA;195) (SAYFA;450) (SAYFA;626) (SAYFA;680) (SAYFA;96) (SAYFA;684) (SAYFA;470) (SAYFA;256) (SAYFA;245)

		erkān-ı şerī‘atı	(SAYFA;721)
		ṣaḳlamaḳdan ve	(SAYFA;605)
		ḳalbüñüze murāḳıb	(SAYFA;79)
		(2) olmaḳdan ki anuñ-	(SAYFA;707)
		ıla mevāhib-ı Ḥaḳḳ’ı	(SAYFA;93)
		fütūḥāt-ı ġaybī	(SAYFA;400)
		ṣaḳlayasız bulardan	(SAYFA;48)
		sizi ġāfil olduġuñuz	(SAYFA;637)
		(3) isterler.[075b]	(SAYFA;136)
		(1) Egerçi anlar Ḥaḳ	(SAYFA;277)
		Taʿālā yolından menʿ	(SAYFA;341)
		olundılar küfrleri-y-le	(SAYFA;231)
		aña gümān yoḳ ki	(SAYFA;268)
		anlar (2) hidāyetden	(SAYFA;683)
		ḳatī ḍalālet vāḳiʿ	(SAYFA;9)
		oldılar; lī̇kin iḥtimāl	(SAYFA;658)
		var kim bu küfr bu	(SAYFA;108)
		menʿ olunmaḳ (3)	(SAYFA;471)
		anlaruñ ḥaḳḳında	(SAYFA;363)
		ʿādiyeti ola ʿādiyet	(SAYFA;273)
		ḫōḏ girü alınsa gerek,	(SAYFA;135)
		ṕes mümkindür ki (4)	(SAYFA;179)
		bular uşbu küfre	(SAYFA;23)
		vāḳıʿa olduḳları bu	(SAYFA;557)
		münāsebet-ile ola ki	(SAYFA;514)
		atalarından taḳlī̇d-ile	(SAYFA;128)
		ola (5) vaḳt-ı reşāşda	(SAYFA;83)
		ol nūr bulardan ḫaṭā	(SAYFA;715)
		itmemiş ola bular girü	(SAYFA;756)
		ḥaḳdın yaña (6) rücūʿ	(SAYFA;439)
		ideler ī̇mān getüreler.	(SAYFA;408)
		[098b]	(SAYFA;315)
		(1) ne olardan zaḥmet	(SAYFA;63)
		götrilür ne şefāʿat	(SAYFA;635)
		idicileri var ki şefāʿat	(SAYFA;213)
		ḳıla ne ʿaẕābların (2)	(SAYFA;268)
		defʿ idici var ki defʿ	(SAYFA;592)
		eyleye ne ḫōḏ belāları	(SAYFA;300)
		bulardan ḳaṭʿ olınur.	(SAYFA;481)
		[226a]	(SAYFA;408)
		(1) ḳabūl olunmaya,	(SAYFA;463)
		ne anuñ-ıla ḉıḳduḳları	(SAYFA;83)
		ne düşmān-ıla ḳıtāl	(SAYFA;310)
		itdükleri, daḫı	(SAYFA;283)
		bulardan ġayrı (2) ne	(SAYFA;407)

		var-ısa.[314a]	(SAYFA;387) (SAYFA;514) (SAYFA;103) (SAYFA;111) (SAYFA;195) (SAYFA;627) (SAYFA;191) (SAYFA;508) (SAYFA;226) (SAYFA;264) (SAYFA;44) (SAYFA;496) (SAYFA;66) (SAYFA;659) (SAYFA;177) (SAYFA;107) (SAYFA;213) (SAYFA;406) (SAYFA;124) (SAYFA;128) (SAYFA;262) (SAYFA;500) (SAYFA;207) (SAYFA;46) (SAYFA;750) (SAYFA;340) (SAYFA;48) (SAYFA;2) (SAYFA;2) (SAYFA;1) (SAYFA;408) (SAYFA;518) (SAYFA;36) (SAYFA;625) (SAYFA;29) (SAYFA;100) (SAYFA;331) (SAYFA;151) (SAYFA;108) (SAYFA;424) (SAYFA;722) (SAYFA;571) (SAYFA;192) (SAYFA;39) (SAYFA;116)

			(SAYFA;503) (SAYFA;625) (SAYFA;310) (SAYFA;500) (SAYFA;648) (SAYFA;504) (SAYFA;229) (SAYFA;145) (SAYFA;183) (SAYFA;102) (SAYFA;626) (SAYFA;684) (SAYFA;683) (SAYFA;186) (SAYFA;40) (SAYFA;271) (SAYFA;372) (SAYFA;325) (SAYFA;392) (SAYFA;229) (SAYFA;24) (SAYFA;363) (SAYFA;129) (SAYFA;61) (SAYFA;683) (SAYFA;753) (SAYFA;229) (SAYFA;709) (SAYFA;252) (SAYFA;252) (SAYFA;658) (SAYFA;244) (SAYFA;462) (SAYFA;248) (SAYFA;552) (SAYFA;524) (SAYFA;388) (SAYFA;135) (SAYFA;549) (SAYFA;266) (SAYFA;266) (SAYFA;174) (SAYFA;194) (SAYFA;287) (SAYFA;78)

			(SAYFA;326) (SAYFA;707) (SAYFA;439) (SAYFA;133)
bulardın:	Bunlardan.	(1) itmeg-ile istiʿbād ideni fesāda virmeg-ile andan teẕkīr ü fikr-ile iş girü bulardın (2) yaña redd olınaydı, muḥtāc olalardı keṣret-ı riyāżata ve mücāhedeye teẕkiye ve taṣfiye (3) ḳılmaġ-ıçun. [152b] (1) Yaʿnī, şol nesne ki Ḥaḳ Taʿālā ḳulları üzere ḥarām ḳıldı, ol Ḥaḳ Taʿālā luṭfından ve raḥmetinden (2) ḳılmış olabilmedüginden ötrü anda żarar nefsānī var yā żarar-ı rūḥānī var ol żararı bulardın (3) defʿ itmeg-içün anı ḥarām ḳıldı bulara. [200b]	(SAYFA;303) (SAYFA;399) (SAYFA;631) (SAYFA;372) (SAYFA;368)
bulardur:	Bunlardır.	(17) Zīre esrār-ı Ḥaḳ inecek yir, ilhāmāt-ı Ḥaḳ nāzil olacaḳ yir bulardur.[193a] (9) … Ve daḫı vücūd ḥicābından necāt bulan bulardur.[293b]	(SAYFA;384) (SAYFA;585) (SAYFA;246) (SAYFA;75) (SAYFA;736)
buları:	Bunları.	(10) Siz buları bu fiʿil-ile menʿ idüp̀ dönderdüñüz ol ṭarīḳatdan ki peyġamberler bu ḫalḳı (11) ol ṭarīḳa daʿvet itmege buyurulmışdur.[4a] (10) Ve bu ḳırḳlar bu ümmetden cemīʿ-i evliyā kimdür	(SAYFA;6) (SAYFA;226) (SAYFA;59) (SAYFA;265) (SAYFA;303) (SAYFA;46) (SAYFA;329) (SAYFA;586) (SAYFA;269) (SAYFA;1) (SAYFA;262)

		bilürler, evliyādan buları kimse bilmez.[114a]	(SAYFA;17) (SAYFA;15) (SAYFA;49) (SAYFA;119) (SAYFA;103) (SAYFA;391) (SAYFA;380) (SAYFA;562) (SAYFA;93) (SAYFA;98) (SAYFA;145) (SAYFA;299) (SAYFA;309) (SAYFA;337) (SAYFA;341) (SAYFA;387) (SAYFA;546) (SAYFA;651) (SAYFA;18) (SAYFA;341) (SAYFA;48) (SAYFA;220) (SAYFA;568) (SAYFA;723) (SAYFA;491) (SAYFA;343) (SAYFA;463) (SAYFA;230) (SAYFA;230) (SAYFA;168) (SAYFA;239) (SAYFA;202) (SAYFA;298) (SAYFA;278) (SAYFA;77) (SAYFA;83) (SAYFA;1) (SAYFA;202) (SAYFA;158) (SAYFA;507) (SAYFA;23) (SAYFA;592) (SAYFA;155) (SAYFA;126) (SAYFA;35)

			(SAYFA;161) (SAYFA;546) (SAYFA;265) (SAYFA;310) (SAYFA;363) (SAYFA;608) (SAYFA;510) (SAYFA;144) (SAYFA;180) (SAYFA;286) (SAYFA;342) (SAYFA;506) (SAYFA;662) (SAYFA;673) (SAYFA;102) (SAYFA;195) (SAYFA;195) (SAYFA;397) (SAYFA;643) (SAYFA;224) (SAYFA;17) (SAYFA;229) (SAYFA;693) (SAYFA;169) (SAYFA;406) (SAYFA;700) (SAYFA;232) (SAYFA;232) (SAYFA;629) (SAYFA;207) (SAYFA;341) (SAYFA;243) (SAYFA;760) (SAYFA;392) (SAYFA;378) (SAYFA;392) (SAYFA;425) (SAYFA;425) (SAYFA;424) (SAYFA;507) (SAYFA;225) (SAYFA;215) (SAYFA;675) (SAYFA;656) (SAYFA;244)

			(SAYFA;615) (SAYFA;742) (SAYFA;473) (SAYFA;473) (SAYFA;310) (SAYFA;337) (SAYFA;143) (SAYFA;16) (SAYFA;675) (SAYFA;142) (SAYFA;510) (SAYFA;83) (SAYFA;603) (SAYFA;51) (SAYFA;143) (SAYFA;671) (SAYFA;161) (SAYFA;728) (SAYFA;741) (SAYFA;192) (SAYFA;449) (SAYFA;439) (SAYFA;702) (SAYFA;192) (SAYFA;76) (SAYFA;715) (SAYFA;184) (SAYFA;363) (SAYFA;392) (SAYFA;641) (SAYFA;499) (SAYFA;751) (SAYFA;116) (SAYFA;116) (SAYFA;676) (SAYFA;676) (SAYFA;118) (SAYFA;135) (SAYFA;331) (SAYFA;375) (SAYFA;489) (SAYFA;489) (SAYFA;659) (SAYFA;93) (SAYFA;446)

			(SAYFA;446) (SAYFA;461) (SAYFA;395) (SAYFA;649) (SAYFA;378) (SAYFA;670) (SAYFA;116) (SAYFA;580) (SAYFA;413) (SAYFA;275) (SAYFA;69) (SAYFA;20) (SAYFA;603) (SAYFA;70) (SAYFA;16) (SAYFA;681) (SAYFA;716) (SAYFA;707) (SAYFA;159) (SAYFA;608) (SAYFA;500) (SAYFA;650)
bula-:	Bulamak. Kana bulamak; kan içinde bırakmak.	Bu ḥayşiyyet-ile ki kāfirler ol ḥabībüñüñ (2) mübārek başını yararlardı, yüzini ḳana bularlardı ve azu dişini uvadurlardı.[11b]	(SAYFA;21)
bularuñ:	Bunların.	(10) Andan Ḥaḳ Taʿālā ol ḳalem-i teklīfi bularuñ üzerine icrā ḳıldı ve ḳalbleri nehy eyledi, (11) nefslere mütābaʿat ḳılmaḳdan ve daḫı emr eyledi ki anları ḳatl idüṕ Ḳaʿbe-i ḳulūbı ṭavāf (12) ḳılmaḳdan menʿ ideler, tā ki anı necis ḳılmaya ol şerki ve yaramaz ṣıfatları necāseti-y-ile.[295b] (11) Yaʿnī, bularuñ	(SAYFA;589) (SAYFA;518) (SAYFA;153) (SAYFA;153) (SAYFA;168) (SAYFA;309) (SAYFA;309) (SAYFA;417) (SAYFA;568) (SAYFA;655) (SAYFA;715) (SAYFA;518) (SAYFA;658) (SAYFA;44) (SAYFA;44) (SAYFA;427)

		ḳalbleri var ki maʿrifet ü tevḥīd delāyillerin eglemezler ve gözleri var ki (12) Ḥaḳḳ'uñ āyātların āyātların görmezler ve ḳulaḳları var anuñ-ıla ḫiṭāb-ı Ḥaḳḳ'ı ḳabūl ḳulaġı-y-la işitmezler.[260a] (1) Ḥāl budur Allāhu Taʿālā bularuñ efʿāllerin unutmaz, Allāhu Taʿālā ezelde bularuñ bugün ne işleyecek (2) bilürdi ve ʿilmi-y-le iḥāṭā ḳılmışdı, daḫı henüz ʿamel vāḳiʿ olmadı. [077b] (1) Ḥāl budur Allāhu Taʿālā bularuñ efʿāllerin unutmaz, Allāhu Taʿālā ezelde bularuñ bugün ne işleyecek (2) bilürdi ve ʿilmi-y-le iḥāṭā ḳılmışdı, daḫı henüz ʿamel vāḳiʿ olmadı. [077b] (1) bularuñ üzerine evvelā ictimāʿ-ıla. [085a] (1) " Bularuñ içinde gendüyi sen mi īcāda getürdüñ, anañ-ıla ilāhlıḳ idüp̀ yoḳsa ben mi yaratdum bularuñ (2) arasında, buları maḫẕūl ḳılmaġ-ıçun. [155b] (1) " Bularuñ içinde gendüyi sen mi īcāda getürdüñ, anañ-ıla	(SAYFA;42) (SAYFA;478) (SAYFA;123) (SAYFA;50) (SAYFA;349) (SAYFA;101) (SAYFA;625) (SAYFA;46) (SAYFA;447) (SAYFA;380) (SAYFA;428) (SAYFA;323) (SAYFA;323) (SAYFA;392) (SAYFA;189) (SAYFA;562) (SAYFA;315) (SAYFA;629) (SAYFA;102) (SAYFA;614) (SAYFA;391) (SAYFA;116) (SAYFA;757) (SAYFA;230) (SAYFA;96) (SAYFA;96) (SAYFA;119) (SAYFA;719) (SAYFA;724) (SAYFA;743) (SAYFA;496) (SAYFA;106) (SAYFA;664) (SAYFA;629) (SAYFA;728) (SAYFA;145) (SAYFA;72) (SAYFA;343) (SAYFA;230) (SAYFA;13) (SAYFA;612) (SAYFA;91) (SAYFA;97) (SAYFA;388) (SAYFA;471)

		ilāhlıḳ idüṕ yoḳsa ben mi yaratdum bularuñ (2) arasında, buları maḫẕūl ḳılmaġ-ıçun. [155b] (1) ʿināyetden ki bularuñ gelecegin vaʿde ṭururın, bu ḳavl-ıla ki buyurdum; AK (2) AK. [209b] (1) Meylleri dünyāya ve anuñ zīnerine olmışdur, hevāya mütābaʿat idüṕ şerʿuñ ḫilāfınca saʿy iderler, (2) tā Ḥaḳ Taʿālā temīz ide bularuñ gibi ḫabīşlerden şol ervāḥları ve ḳulūbları ṭayyibedür, hevāya (3) mütābaʿat itmez ve dünyāya meyli yoḳ, nefs aldamasına uymaz. [285a] (1) bularuñ ḳalbi ʿālim degüldür. [328b] (1) Nite ki bularuñ ecsādların yaratdı ġıḍāların daḫı yaradur, cesedlerine muvāfıḳ ve ḥayvāndan (2) her cinse ṣalāḥı neyleyse anı rızḳlandurur. [358b]	(SAYFA;565) (SAYFA;565) (SAYFA;687) (SAYFA;48) (SAYFA;503) (SAYFA;279) (SAYFA;49) (SAYFA;688) (SAYFA;677) (SAYFA;313) (SAYFA;369) (SAYFA;262) (SAYFA;276) (SAYFA;228) (SAYFA;501) (SAYFA;724) (SAYFA;746) (SAYFA;166) (SAYFA;421) (SAYFA;174) (SAYFA;166) (SAYFA;299) (SAYFA;316) (SAYFA;321) (SAYFA;104) (SAYFA;127) (SAYFA;499) (SAYFA;298) (SAYFA;33) (SAYFA;399) (SAYFA;170) (SAYFA;147) (SAYFA;487) (SAYFA;213) (SAYFA;686) (SAYFA;573) (SAYFA;592) (SAYFA;1) (SAYFA;220) (SAYFA;152) (SAYFA;35) (SAYFA;378) (SAYFA;361) (SAYFA;702) (SAYFA;408)

			(SAYFA;408) (SAYFA;683) (SAYFA;15) (SAYFA;469) (SAYFA;341) (SAYFA;755) (SAYFA;208) (SAYFA;96) (SAYFA;135) (SAYFA;21) (SAYFA;124) (SAYFA;310) (SAYFA;124) (SAYFA;93) (SAYFA;42) (SAYFA;483) (SAYFA;92) (SAYFA;298) (SAYFA;666) (SAYFA;310) (SAYFA;377) (SAYFA;377) (SAYFA;363) (SAYFA;510) (SAYFA;251) (SAYFA;251) (SAYFA;180) (SAYFA;42) (SAYFA;342) (SAYFA;662) (SAYFA;471) (SAYFA;33) (SAYFA;480) (SAYFA;629) (SAYFA;489) (SAYFA;341) (SAYFA;84) (SAYFA;368) (SAYFA;207) (SAYFA;158) (SAYFA;185) (SAYFA;481) (SAYFA;53) (SAYFA;128) (SAYFA;49)

			(SAYFA;480) (SAYFA;374) (SAYFA;91) (SAYFA;96) (SAYFA;687) (SAYFA;448) (SAYFA;522) (SAYFA;500) (SAYFA;196) (SAYFA;94) (SAYFA;184) (SAYFA;330) (SAYFA;40) (SAYFA;555) (SAYFA;373) (SAYFA;226) (SAYFA;226) (SAYFA;42) (SAYFA;586) (SAYFA;180) (SAYFA;564) (SAYFA;564) (SAYFA;743) (SAYFA;165) (SAYFA;277) (SAYFA;392) (SAYFA;586) (SAYFA;170) (SAYFA;244) (SAYFA;91) (SAYFA;580) (SAYFA;37) (SAYFA;90) (SAYFA;116) (SAYFA;705) (SAYFA;158) (SAYFA;386) (SAYFA;670) (SAYFA;691) (SAYFA;723) (SAYFA;309) (SAYFA;446) (SAYFA;446) (SAYFA;702) (SAYFA;310)

			(SAYFA;331) (SAYFA;128) (SAYFA;215) (SAYFA;264) (SAYFA;470) (SAYFA;575) (SAYFA;133) (SAYFA;626) (SAYFA;542) (SAYFA;686) (SAYFA;63) (SAYFA;21) (SAYFA;21) (SAYFA;148) (SAYFA;471) (SAYFA;341) (SAYFA;338) (SAYFA;362) (SAYFA;679) (SAYFA;350) (SAYFA;231) (SAYFA;364) (SAYFA;377) (SAYFA;116) (SAYFA;480) (SAYFA;392) (SAYFA;392) (SAYFA;13) (SAYFA;363) (SAYFA;723) (SAYFA;267) (SAYFA;245) (SAYFA;696) (SAYFA;180) (SAYFA;172) (SAYFA;392) (SAYFA;341) (SAYFA;229) (SAYFA;704) (SAYFA;298) (SAYFA;186) (SAYFA;631) (SAYFA;97) (SAYFA;97) (SAYFA;33)

			(SAYFA;741) (SAYFA;753) (SAYFA;692) (SAYFA;258) (SAYFA;16) (SAYFA;375) (SAYFA;554) (SAYFA;129) (SAYFA;683) (SAYFA;332) (SAYFA;400) (SAYFA;400) (SAYFA;109) (SAYFA;341) (SAYFA;97) (SAYFA;745) (SAYFA;409) (SAYFA;389) (SAYFA;18) (SAYFA;266) (SAYFA;266) (SAYFA;685) (SAYFA;648) (SAYFA;190) (SAYFA;674) (SAYFA;284) (SAYFA;444) (SAYFA;677) (SAYFA;24) (SAYFA;684) (SAYFA;425) (SAYFA;425) (SAYFA;188) (SAYFA;705) (SAYFA;143) (SAYFA;399) (SAYFA;74) (SAYFA;519) (SAYFA;127) (SAYFA;94) (SAYFA;470) (SAYFA;194) (SAYFA;92) (SAYFA;44) (SAYFA;165)

			(SAYFA;8) (SAYFA;8) (SAYFA;91) (SAYFA;235) (SAYFA;85) (SAYFA;377) (SAYFA;251) (SAYFA;562)
bularuñ-çun:	Bunların için.	Ve andın (8) yaña nūr-ı raḥmet irsāl iderüz, tā ḳalbüñ müleyyen ola bularuñ-çun.[21a]	(SAYFA;40)
bularuñdur:	Bunlarındır.	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ḳatında derecāt bularuñdur ol (14) nūr yüceldügi ḳadar yaḳinliḳ maḳāmında daḫı Ḥaḳ Taʿālā'dan şefḳat anlaruñ-ıçundur ki nūrı-y-ıla (15) anlaruñ vücūdı ẓulamın setr ider, daḫı ʿaṭā vardur ol kerīmden gendü keremine münāsib.[268b]	(SAYFA;535) (SAYFA;693)
bularuñ-ıçun:	Bunların için. Bunlar için.	Allāhu Taʿālā gendü kerem-i ẕimmetine bularuñ-ıçun vācib (2) ḳılmışdur.[306b] Yaʿnī, (19) Allāhu Taʿālā ezelde vāsiʿ-idi bularuñ-ıçun, ol bol raḥmeti-y-le.[84b]	(SAYFA;611) (SAYFA;167) (SAYFA;709) (SAYFA;643) (SAYFA;193) (SAYFA;167) (SAYFA;658) (SAYFA;628) (SAYFA;641) (SAYFA;153) (SAYFA;67) (SAYFA;628) (SAYFA;628) (SAYFA;343) (SAYFA;76)
bularuñ-ıla:	Bunlarınla. Bunlarla.	(13) ṕes, bu āyet maʿnīsi aña işāret ḳılur kim ol müʾmine	(SAYFA;586) (SAYFA;121) (SAYFA;226)

		göñüller eyle gerekdür kim bu ataları ervāḥları (14) daḫı ḳardaşları nefsleri dōst ṭutmayalar düşmān ṭutmaġı terk itmeyeler, bularuñ-ıla cihādı terk (15) idüben.[294a]	(SAYFA;134) (SAYFA;79) (SAYFA;424) (SAYFA;520) (SAYFA;287) (SAYFA;261) (SAYFA;367) (SAYFA;377) (SAYFA;377) (SAYFA;152) (SAYFA;280) (SAYFA;119) (SAYFA;128) (SAYFA;192) (SAYFA;123) (SAYFA;107) (SAYFA;626) (SAYFA;575) (SAYFA;40) (SAYFA;93) (SAYFA;409) (SAYFA;466) (SAYFA;519) (SAYFA;308) (SAYFA;596) (SAYFA;584)
bularuñ-içün:	Bunların için. Bunlar için.	Bularuñ-içün didi (13) Ḥaḳ Taʿālā ki AK.[5a]	(SAYFA;8) (SAYFA;549) (SAYFA;757)

bul-:	bul-: Elde etmek, kazanmak. Kavuşmak. Bulmak, elde etmek. bulası; bulacak. felah bulmak; kurtulmak, onmak. bulmak; elde etmek, kavuşmak. aman bulmak; kurtulmak. yol bulmak; çare bulmak, çözüm bulmak. nāṣir bul-: Yardımcı bulmak, yardımcı var olması. yol bulmak; ulaşmak, çare olmak. mecal bulmak; tâkat ve güç bulmak. rızası bulunmak; rızası var olmak.	Yaʿnī, yā rūḥ eger ẓafer bulası olursañ nefs ṣıfātlarınuñ baʿżısına anuñ-ıla (19) cihād iderken ġāyet dürişgil ol ṣıfāt-ı tebdīl itmege nefsi andan tezkiye ḳılmaġa,[275a] ṕes, bu ḫalḳ (15) uyḳudadur, ḳaćan ölseler ol vaḳt uyanurlar, fehm eyle cidd-ile, mütenebbīh ol yā miskīn ola ki (16) felāḥ bulasın.[56b] Ve sücūd daḫı aña işāret ḳılur ki (19) ol ṭabʿ-ı nebātiyyenüñ ḥicāblarından ḫalāṣ bulasın anuñ daḫı aʿẓim ḥırṣdur neşv ü nemā-y-iḉün.[114b] (1) andın yaña hidāyet bulasız ki ol hidāyet size ceẕebāt-ı ilāhiyyedür ve tecelliyāt-ı ṣıfāt-ı (2) Rabbāniyedür; tā ki siz ol Allāhu Taʿālā'ya iʿtiṣām idenlerden olasız, fehm eyle cidd-ile. [006a] Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ʿazīzdür, ol ʿizzetinden ötrü her cebbār u mütekebbir ve sefīye'l-nefs (5) ve himmet-ı ḫasīs ve naẓar-ı ḳıṣā ve ʿaḳl-ı fāsid ve hevā ḳulı ve şehvet esīri ve ḥırṣ u ḥased issī ve dünyā	(SAYFA;548) (SAYFA;111) (SAYFA;227) (SAYFA;10) (SAYFA;111) (SAYFA;160) (SAYFA;177) (SAYFA;107) (SAYFA;134) (SAYFA;295) (SAYFA;196) (SAYFA;227) (SAYFA;227) (SAYFA;227) (SAYFA;228) (SAYFA;296) (SAYFA;762) (SAYFA;10) (SAYFA;294) (SAYFA;136) (SAYFA;581) (SAYFA;222) (SAYFA;246) (SAYFA;287) (SAYFA;745) (SAYFA;236) (SAYFA;484) (SAYFA;64) (SAYFA;64) (SAYFA;543) (SAYFA;574) (SAYFA;22) (SAYFA;501) (SAYFA;747) (SAYFA;716) (SAYFA;371) (SAYFA;239) (SAYFA;473) (SAYFA;731) (SAYFA;121) (SAYFA;612) (SAYFA;490) (SAYFA;421) (SAYFA;345) (SAYFA;33)

		(6) ṭālibi ve ḫabīṣ fikr-ile gendüyi gören aña yol bulımaz.[56b] Ol (5) Şeyṭān ḳavline maġrūr olduḳları ol sebebden oldı anlar ol cehennemden ḳaćuṕ ḳurtılacaḳ yir bulımazlar.[81a] (16) Her kimi ki Ḥaḳ Taʿālā ḍāll ḳıldı, ol nūr andan ḫaṭā ḳılmaġ-ıla, sen aña bunda sebīl (17) bulımazsın hidāyete.[89b] Sen aña inbiyād ve evliyādan bir nāṣir bulımazsın ki aña bir çāre ḳıluṕ bu ẓulümātdan.[54b] Yā Muḥammed, sen aña hidāyet (12) yol bulımazsın.[68a] Zīre siz (3) bu dil beyānı-la ol ḫaḳāyıḳı añlamaġa mecāl bulımazsız.[148b] Nūr ol Muḥammed'dür (13) ki Allāhu Taʿālā anuñ-ıla hidāyet virür şol kimselere ki anuñ rıżāsı bulına mütābaʿat ḳıla ol (14) selām yolına ki selām Allāhu Taʿālā'dur.[99a]	(SAYFA;460) (SAYFA;620) (SAYFA;456) (SAYFA;30) (SAYFA;56) (SAYFA;88) (SAYFA;609) (SAYFA;624) (SAYFA;91) (SAYFA;91) (SAYFA;91) (SAYFA;517) (SAYFA;711) (SAYFA;334) (SAYFA;680) (SAYFA;179) (SAYFA;178) (SAYFA;196) (SAYFA;541) (SAYFA;555) (SAYFA;609) (SAYFA;204) (SAYFA;711) (SAYFA;593) (SAYFA;20) (SAYFA;181) (SAYFA;174) (SAYFA;532) (SAYFA;589) (SAYFA;306) (SAYFA;47) (SAYFA;47) (SAYFA;449) (SAYFA;289) (SAYFA;428) (SAYFA;282) (SAYFA;331) (SAYFA;628) (SAYFA;318) (SAYFA;117) (SAYFA;281) (SAYFA;743) (SAYFA;650) (SAYFA;285) (SAYFA;131)

			(SAYFA;425) (SAYFA;359) (SAYFA;2) (SAYFA;444) (SAYFA;444) (SAYFA;444) (SAYFA;672) (SAYFA;432) (SAYFA;471) (SAYFA;471) (SAYFA;298) (SAYFA;311) (SAYFA;113) (SAYFA;437) (SAYFA;47) (SAYFA;51) (SAYFA;686) (SAYFA;468) (SAYFA;240) (SAYFA;358) (SAYFA;454) (SAYFA;737) (SAYFA;447) (SAYFA;177) (SAYFA;144) (SAYFA;630) (SAYFA;318) (SAYFA;425) (SAYFA;299) (SAYFA;383) (SAYFA;111) (SAYFA;160) (SAYFA;177) (SAYFA;107) (SAYFA;134) (SAYFA;295) (SAYFA;196) (SAYFA;417) (SAYFA;429) (SAYFA;515) (SAYFA;56) (SAYFA;762) (SAYFA;447) (SAYFA;715) (SAYFA;744)

			(SAYFA;580) (SAYFA;145) (SAYFA;606) (SAYFA;690) (SAYFA;225) (SAYFA;650) (SAYFA;535) (SAYFA;410) (SAYFA;352) (SAYFA;587) (SAYFA;554) (SAYFA;338) (SAYFA;574) (SAYFA;378) (SAYFA;246) (SAYFA;608) (SAYFA;64) (SAYFA;470) (SAYFA;178) (SAYFA;456) (SAYFA;91) (SAYFA;295) (SAYFA;179) (SAYFA;179) (SAYFA;456) (SAYFA;319) (SAYFA;512) (SAYFA;335) (SAYFA;144) (SAYFA;251) (SAYFA;406) (SAYFA;320) (SAYFA;251) (SAYFA;514) (SAYFA;481) (SAYFA;306) (SAYFA;394) (SAYFA;397) (SAYFA;416) (SAYFA;471) (SAYFA;285) (SAYFA;608) (SAYFA;138) (SAYFA;221) (SAYFA;762)

			(SAYFA;6) (SAYFA;286) (SAYFA;299) (SAYFA;460) (SAYFA;351) (SAYFA;177) (SAYFA;628) (SAYFA;643) (SAYFA;679) (SAYFA;35) (SAYFA;536) (SAYFA;609) (SAYFA;609) (SAYFA;552) (SAYFA;680) (SAYFA;35) (SAYFA;99) (SAYFA;340) (SAYFA;736) (SAYFA;163) (SAYFA;586) (SAYFA;585) (SAYFA;353) (SAYFA;56) (SAYFA;699) (SAYFA;699) (SAYFA;586) (SAYFA;537) (SAYFA;246) (SAYFA;586) (SAYFA;571) (SAYFA;96) (SAYFA;611) (SAYFA;223) (SAYFA;5) (SAYFA;762) (SAYFA;325) (SAYFA;567) (SAYFA;203) (SAYFA;429) (SAYFA;318) (SAYFA;296) (SAYFA;425) (SAYFA;100) (SAYFA;287)

			(SAYFA;618) (SAYFA;2) (SAYFA;669) (SAYFA;444) (SAYFA;171) (SAYFA;286) (SAYFA;341) (SAYFA;732) (SAYFA;595) (SAYFA;246) (SAYFA;161) (SAYFA;161) (SAYFA;391) (SAYFA;426) (SAYFA;647) (SAYFA;593) (SAYFA;411) (SAYFA;699) (SAYFA;314) (SAYFA;623) (SAYFA;696) (SAYFA;324) (SAYFA;447) (SAYFA;99) (SAYFA;99) (SAYFA;98) (SAYFA;99) (SAYFA;343) (SAYFA;299) (SAYFA;32) (SAYFA;513) (SAYFA;706) (SAYFA;584) (SAYFA;434) (SAYFA;361) (SAYFA;502) (SAYFA;609) (SAYFA;137) (SAYFA;122) (SAYFA;603) (SAYFA;608) (SAYFA;228) (SAYFA;135) (SAYFA;570) (SAYFA;735)

			(SAYFA;463) (SAYFA;652) (SAYFA;204) (SAYFA;313) (SAYFA;103) (SAYFA;22) (SAYFA;335) (SAYFA;500) (SAYFA;672) (SAYFA;213) (SAYFA;246) (SAYFA;209) (SAYFA;124) (SAYFA;299) (SAYFA;628) (SAYFA;205) (SAYFA;713) (SAYFA;574) (SAYFA;22) (SAYFA;294) (SAYFA;545) (SAYFA;675) (SAYFA;10) (SAYFA;628) (SAYFA;575) (SAYFA;127) (SAYFA;402) (SAYFA;137) (SAYFA;559) (SAYFA;383) (SAYFA;650) (SAYFA;286) (SAYFA;404) (SAYFA;246) (SAYFA;443) (SAYFA;105) (SAYFA;246) (SAYFA;680) (SAYFA;37) (SAYFA;37) (SAYFA;577) (SAYFA;444) (SAYFA;527) (SAYFA;168) (SAYFA;3)

			(SAYFA;161) (SAYFA;426) (SAYFA;509) (SAYFA;299) (SAYFA;170) (SAYFA;170) (SAYFA;647) (SAYFA;605) (SAYFA;522) (SAYFA;207) (SAYFA;323) (SAYFA;411) (SAYFA;204) (SAYFA;349) (SAYFA;530) (SAYFA;417) (SAYFA;444) (SAYFA;444) (SAYFA;558) (SAYFA;449) (SAYFA;286) (SAYFA;90)
bulın-:	Bulunmak; yer almak.	Ol ḥaseneden biri (11) tevbedür ki maʿṣiyetüñ ʿaḳabince bulına Resūl'üñ daḫı ʿaleyhi's-selām ḳavlinde gelmişdür ki seyyiʾe tīzcek (12) bir ḥasene eydürġil ki seyyiʾeñi maḥv ide.	(SAYFA;75)
bulın-:	Var olmak. Allāh diyiciler bulına; Allah diyecekler var olacak.	Ve daḫı Resūl ʿaleyhi's-selām buyurdı ki ḳıyāmet ḳoṗmaz bu ḥālde ki yir yüzinde Allāh (3) Allāh diyiciler bulına, yaʿnī, müʾminler ola.	(SAYFA;440)
bulın-:	iḳrār bulunmak; Açıktan söylemek. Kabul ve tasdik etmek. taṣdīḳ bulunmak; doğruluğunu kabul etmek. Bir kararın	” diyü iḳrār itdiler küllī rubūbiyyete; līkin īmānuñ (10) erkānı dil-ile iḳrārdur ve göñülüle inanmaḳdur, müʾmin ḥaḳḳında bu ikisi	(SAYFA;471) (SAYFA;471) (SAYFA;471) (SAYFA;471)

	nizama, şeriata, kanuna uygun olduğunu kabul edip imzalamak.	bulındı (11) ve kāfirler ḥaḳḳında iḳrār bulındı; ammā taṣdīḳ bulınmadı ol ẕürriyetlerden.[236b]	
bulın-:	Hazır bulunak; var bulunmak, yer almak. Var olmak. *bulunmak; elde etmek. muvafakat bulunmak; muvafakat elde etmek.	Yaʿnī, dir ki Allāhu Taʿālā baña faẓl inʿām ḳıldı ki bu ġazāda anlaruñ-ıla bile ḥāżır (9) bulınmadum, tā anlara vāḳīʿ olan baña daḫı vāḳīʿ olaydı, ol şiddetden ve miḫnetden.[61b] Ḥaḳīḳatā, aralarında (5) muvāfaḳat bulınmaz.[134b]	(SAYFA;121) (SAYFA;267) (SAYFA;492) (SAYFA;106) (SAYFA;267)
bulın-:	bul-; bulunmak. bulmak. Keşf etmek. Elde etmek. *Ermek. *Bulmak. *İstenilen şeye kavuşmak, nail olmak. *Bir yere, bir noktaya erişmek, ulaşmak. *Bulunmak; var olmak. * Yer almak, huzurunda yer almak. * Az bulunmak. Az olması.	ṕes Allāhu Taʿālā ʿazīzdür bu kevneyne müteʿallıḳ olmaġ-ıla ol (14) bulınmaz; tā ol ṭālib olan mütecerrid olmayınca, azdan ço̱ḳdan ve uludan kiçiden.[146b] Yaʿnī, bu küllüsi ol ʿazīzüñ ḳudret-iledür ki andın yaña hidāyet bulınmaz; illā (13) anuñ-ıla ve daḫı ʿalīmdür andın yaña hidāyet kim müstaḥīḳdür, bilür.[186b] Yaʿnī, bularuñ arasına biz ʿadāvet ü buġżā bıraḳduḳ, (3) tā ḳıyāmetā degin tā bir ḥased ehli bulınmaz ki anlaruñ arasında ḥased-ile baʿż ʿadāvet olmaya, (4) tā ki bir ḳarından daḫı bir ḳarna bu nesne	(SAYFA;291) (SAYFA;371) (SAYFA;267) (SAYFA;289) (SAYFA;54) (SAYFA;44) (SAYFA;118)

		aralarında mīrāṣdur terk olunmaz.[134b] (1) Daḫı īmān getürüp̀ taṣdīḳ itdiler ki Ḥaḳ Taʿālā ṭaleb itmeg-ile bulınur. [145b] Bu iki āyet taḥḳīḳında (11) işāret budur kim bilgil, evvelā bu insān ṣūretā ol ʿālem-i aṣġardur ki ol ʿālem-ı ekberde (12) ne var-ısa anuñ cüzʾinden bunda bulınur.[28a] Ḥaḳ Taʿālā (5) āyātların anuñ üzerine oḳırdı, ṣıḥābeden baʿżı ḳatında ḥāżır bulınurdı; līkin anuñ oḳıduġın (6) işidmezlerdi, anuñ-ıla müntefiʿ olmazlardı; tā ki Resūl ʿaleyhi's-selām ṭāhir-ı lisān-ıla anlaruñ üzerine (7) oḳurdı, anı Resūl'den işidürlerdi, anuñ-ıla müntefiʿ olurlardı.[23a] Yaʿnī, ol īmān iddiʿā ḳılanlardan (5) bunı az kimse işlerdi bu miḥek üzerine çalınan īmān naḳdinden ḫāliṣ az bulınurdı.[60a]	
bulış-:	Kavuşmak, bir araya gelmek.	Zīre bu ervāḥlar bir leşkerdür ki cemʿ olunmışdur anda biribirile bilişen cānlardur ki (6) bunda girü bulışuṕ ülfet ṭutarlar.	(SAYFA;258)
bulıt:	Bulut.	Ammā bu Yūnus ḳavmi-çün (9)	(SAYFA;707) (SAYFA;503)

		ṣabāḥladılar bir bulıt gördiler ki içinde ʿaẕāb var.	(SAYFA;453)
bulsalar:	Elde etseler.	Yaʿnī̇, ol nefs ṣıfāt-(10)ları-y-ıla eger bir ḳaçuṕ ṣıġınacaḳ yā bir girecek in bulsalar ki sizden ḫalāṣ (11) oluṕ ḳurtılalardı.	(SAYFA;608)
bulsañ:	ḫalāṣ bulmak; kurtulmak, ḫalāṣa ermek. bulmak; ermek.	Ve teşehhüd daḫı saña işāret ḳılur kim ol ṭabiʿ cemādiyye ḥicāblarından (2) ḫalāṣ bulasın anuñ daḫı ulu ḥicāb-ı cemādatdür ki ol ṭoprāḳ ḫaṣıyyetidür uşbu dört (3) ṣıfātlardan ḳopar cemī̇ʿ bāḳī̇ beşeriyyet ṣıfātları ḳaçan bu derekelerden ve bu ḥicāblardan ḫalāṣ (4) bulsañ ve bu derecelerden ʿurūc idseñ ki dört derecedür, ol ʿālemler rabbınuñ civārına (5) ve ḳurbına taḥḳī̇ḳ namāzı iḳāmet itmiş olursın rabbuñ-ıla münācāt ḳılıcı oluṕ anı müşāhede (6) ḳılmış olursın.	(SAYFA;228)
bulsañuz:	Elde ederseniz, yakalarsanız.	Bunda bir maʿnī̇ daḫı var; yaʿnī̇, her ḳanda bulsañuz bularuñ ol nefsleri ṣıfatlarından (13) bir ṣıfat anı öldürüñ ki gālib olmayā.	(SAYFA;135)
bulsañuz:	Zafer bulmak, zafer elde etmek. Zafer kazanmak.	İşāret bunda budur ki yā cihād-ı ekber ehli ḳaçan ẓafer bulsañuz ol (15) nefslere kim	(SAYFA;570)

		düşmānlaruñuzuñ gey düşmānıdur ol depelenmiş nefslerüñ ġanīmetleri ki ṣıfāt-(16)ları tebdīl olınuṗ Ḥaḳ Taʿālā ḫulḳı-y-la ḫulḳlanmaḳdur, anuñ ḫumsı Allāhu Taʿālā'nuñ daḫı resūlinüñ ʿalm (ʿalehi's-selām) (17) AK.	
bulucaḳ:	ḫalāṣ bulmak; kurtulmak.	Yaʿnī, dinildi ki (9) "Yā Nūḥ-ı rūḥ, in ol şerīʿat gemüsinden anuñ tekāliflerinden getür cesed mufāraḳat ḳılduġı (10) vaḳt ve fitneler ṭūfānından ḫalāṣ bulucaḳ bizüm selāmumuz-ıla ve berekātımuz-la selām necāt-(11)dur ve berekāt derecātdur.	(SAYFA;735)
bulud:	Bulut.	Yaʿnī, ol ḳahrumuz buludından (14) anlaruñ üzerlerine yaġmur gibi ṭaş yaġdurduḳ ki ol ḫıẕlān yaġmurıdur, tā hīç birisi (15) ol fiʿllerinden tevbe idüṗ yaramaz ʿamellerinden rücūʿ itmediler.	(SAYFA;463)
buluñ:	ḳaṣd bulmak; Kast etmek, niyet etmek, azmetmek.	Yaʿnī, ḳalbüñüzden daḫı anlara girçek ḳaṣd buluñ (18) anı fānī ḳılmaġa şehvātların ve leẕẕātların ve hevālarında münāzaʿaların terk itmeg-ile Ḥaḳḳ'ı ṭaleb (19) itmege yiltmeg-	(SAYFA;652)

		ile.	
bulurlar:	Hidayet bulmak; hidayet elde etmek, hisayete kavuşmak. Hidayete mazhar olmak.	Yaʿnī, sebeb-i hidāyet (9) sebeb-i raḥmetdür ol ḳavm-içün ki aña īmānları var anuñ-ıla hidāyet bulurlar.	(SAYFA;449)
bulursa:	Elde ederse, kavuşursa.	çün ol (16) ḫamr nūr-ı ʿaḳlı bulursa ʿaḳl maġlūb olur, Ḥaḳ'dın yaña hidāyet bulmaz, yolı yañılur, andan ol (17) ẓulmet-ı hevā ġālib olur, nefs anuñ-ıla emmāret-ı bi's-sū olur, hevādan gene yā meded ṭaleb ider (18) ol hevāya mütābaʿat ider ki sifl̄idür cemī̄ʿ-ı arzūları-y-la ki nefsānī̄dür ol ḥayvānī̄ leẕẕāt-(19)lar-ıla ki sifl̄iyyedür.	(SAYFA;286)
bulursız:	Cezasını bulmak; karşılığını bulmak. Karşılığını görmek. Karşılığına kavuşmak.	[046a] (1) Bedürüstī̄, ol size vire faẓlından ve kereminden, eger siz iktisābda cehd iderseñüz ve Allāhu Taʿālā (2) yolında geregi gibi ictihād iderseñüz ol cehdüñüzüñ ve kesbüñüzüñ cezāsın bulursız.	(SAYFA;90)
bülūġ:	(A.) Erginlik. Olgunluk. Çocukluk devresini tamamlayıp ergenliğe geçiş. Ergenliğe ulaşan genç, namaz kılmak ve oruç tutmak gibi farzlarla mükellef (yükümlü) olur.	(18) Yaʿnī, yā rūḥa saña emrleri dönderüvirdiler ki ol rūḥānī̄ emrlerdür daḫı görklü (19) istiʿdāddur saʿādet-ı uḫrevī̄ ṭaleb itmekde daḫı insāniyyeti kemāle irürmekde bülūġ vaḳtine degin.[303a]	(SAYFA;604) (SAYFA;589)

		Bu nesne-y-ile ḳālib kemāle irdi ve evṣāf-ı (9) beşeriyyet tamām oldı ki ḥayvāniyyedür ol şehvāt ẓāhir olmaġ-ıla bülūġ vaḳtinde.[295b]	
buña:	Buna.	(13) Bunda bir işāret daḫı var; yaʿnī, bir suʾāl iderüz anlara kim risālet anlara maḫṣūṣdur (14) müʾminlerden ki ḳābil-i daʿvet ola suʾāl iderüz ki resūllerümüz bizüm selāmumuz ve risāletümüz (15) ve vaʿdelerümüz ve vaʿīdlerümüz size ḫaber verdiler mi, ol size indürdügümüz kitāblaruñ ḥaḳāyıḳların (16) size bildürdiler mi? Ve kemālāt-ı dīnden ḫaber virdiler mi, ve yaḳīn yüzinden perdeyi keşf (17) idivirdiler mi, ol maḳāmlar ve dereceler ve kerāmetler ki yarḳalayuṕ ṭuravuz anları size vaṣf (18) itdiler mi, yoḳsa yoḳ? Buña suʾāl ü ṭaḳrīb ve teşrīf dirler.[209b] (13) Zīre ol ḳalb iḥāṭa ḳılur ol ṣıfāt-ı ẕemīmelerüñ ululları andan ḳoṕar, buḫl u ḥırṣ ve ḥased (14) ve ḥıḳd u ʿadāvet ve kibr ü buġż daḫı taʿaṣṣub	(SAYFA;416) (SAYFA;52) (SAYFA;172) (SAYFA;660) (SAYFA;279) (SAYFA;656) (SAYFA;430) (SAYFA;188) (SAYFA;10) (SAYFA;505) (SAYFA;5) (SAYFA;647) (SAYFA;45) (SAYFA;401) (SAYFA;332) (SAYFA;104) (SAYFA;227) (SAYFA;645) (SAYFA;493) (SAYFA;651) (SAYFA;332) (SAYFA;62) (SAYFA;23) (SAYFA;623) (SAYFA;514) (SAYFA;74) (SAYFA;648) (SAYFA;647) (SAYFA;162) (SAYFA;744) (SAYFA;233) (SAYFA;131) (SAYFA;654) (SAYFA;110) (SAYFA;164) (SAYFA;298) (SAYFA;404) (SAYFA;88)

		daḫı buña beñzer nesneler.[27a] (15) Buña īmān-ı ġaybī dirler ve ḫavāṣṣ mertebesi īmānda īmān-ı ʿayānidür.[87a] (15) Buña işāret ḳılur bu ḳavli ki Resūl buyurdı, ʿaleyhi’s-selām; HS (16) HS.[331a]	(SAYFA;394) (SAYFA;89) (SAYFA;417) (SAYFA;222) (SAYFA;73) (SAYFA;106) (SAYFA;345) (SAYFA;60) (SAYFA;411) (SAYFA;621) (SAYFA;7) (SAYFA;313) (SAYFA;160) (SAYFA;476) (SAYFA;180) (SAYFA;599) (SAYFA;651) (SAYFA;88) (SAYFA;748) (SAYFA;691) (SAYFA;431) (SAYFA;165) (SAYFA;480) (SAYFA;78) (SAYFA;78) (SAYFA;480) (SAYFA;463) (SAYFA;100) (SAYFA;484) (SAYFA;746)
bunca:	Bunca. Bu kadar. Bu denli, epey. bunca; bu kadar, birçok. Böyle, böyle bir, böylesi.	Andan ol küfürleri şomından maḫẕūl oluṕ (10) ḥaḳsuz yire bunca peyġamberler depelediler; tā ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı; AK (11) AK.[94a] (10) … Anuñ-ıla bunca ʿalāmetler ve muʿcizātlar ẓāhir eyledi.[237a]	(SAYFA;186) (SAYFA;472) (SAYFA;322) (SAYFA;592) (SAYFA;315) (SAYFA;391) (SAYFA;179) (SAYFA;473) (SAYFA;276) (SAYFA;707) (SAYFA;525)
Buncılayın:	Bunun gibi, böyle.	(17) Buncılayın ehl-i maʿrifet daḫı taḥḳīḳ itdiler ki Allāhu Taʿālā bularuñ	(SAYFA;323) (SAYFA;198) (SAYFA;187) (SAYFA;516)

		mübdeʾi ve maṣdarıdur.[162b] (7) Ve daḫı buncılayın muʿtezilīler ġulū itdiler tenzīhde; tā ki didiler "Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ṣıfatı vardur.[100a]	(SAYFA;758) (SAYFA;21) (SAYFA;133) (SAYFA;423) (SAYFA;22) (SAYFA;285) (SAYFA;110) (SAYFA;341) (SAYFA;565) (SAYFA;719) (SAYFA;637) (SAYFA;37) (SAYFA;134) (SAYFA;667) (SAYFA;148) (SAYFA;274) (SAYFA;98)
buḫar:	Buhar. Gönül lekesi.	(19) Ol reyninüñ buḫarı dile çıḳacaḳ münḳāz̲ bulmadı.[90a]	(SAYFA;178)
bunda:	Bunda. Bu meselede. Bu konuda. Bu hususta, bu işte.	(12) Bunda bir maʿnī daḫı var; oldur ki nite ki bir nefis helāk itmekde gendü nefsi helāklıkıdur (13) ve bir aʿżā telef ḳılmaḳa gendü ʿużvın telef ḳılmaḳdur ve bir ṭālibüñ nefsin diri ḳılmaḳ bu (14) ḥayāt-ı dīn-ile ol dirildici gendü nefsin diriltmekdür.[127b] (15) Bunda daḫı biribirine andan ötrü ki maʿrifet ü ülfet ḥāṣıl olur.[88a] (16) Her kimi ki Ḥaḳ Taʿālā ḍāll ḳıldı, ol nūr andan ḫaṭā ḳılmaġ-ıla, sen aña bunda sebīl (17) bulımazsın hidāyete.[89b]	(SAYFA;253) (SAYFA;174) (SAYFA;177) (SAYFA;402) (SAYFA;416) (SAYFA;281) (SAYFA;248) (SAYFA;145) (SAYFA;348) (SAYFA;406) (SAYFA;174) (SAYFA;470) (SAYFA;89) (SAYFA;177) (SAYFA;329) (SAYFA;23) (SAYFA;130) (SAYFA;377) (SAYFA;735) (SAYFA;346) (SAYFA;482) (SAYFA;531) (SAYFA;315) (SAYFA;220)

		Zīre bunda Ḥaḳ Taʿālā bünyāḏın yıḳmaḳ var, melʿūndur ol kim anuñ bünyāḏın (7) yıḳar ve daḫı bunda anuñ vücūd-ı aġacınuñ yimişin ibṭāl itmek var ve neslin ḳaṭʿ itmek var.[202a]	(SAYFA;317) (SAYFA;270) (SAYFA;390) (SAYFA;246) (SAYFA;326) (SAYFA;391) (SAYFA;754) (SAYFA;321) (SAYFA;411) (SAYFA;337) (SAYFA;402) (SAYFA;220) (SAYFA;331) (SAYFA;382) (SAYFA;495) (SAYFA;567) (SAYFA;428) (SAYFA;541) (SAYFA;81) (SAYFA;378) (SAYFA;281) (SAYFA;614) (SAYFA;172) (SAYFA;689) (SAYFA;573) (SAYFA;208) (SAYFA;222) (SAYFA;54) (SAYFA;217) (SAYFA;75) (SAYFA;172) (SAYFA;158) (SAYFA;219) (SAYFA;658) (SAYFA;739) (SAYFA;729) (SAYFA;738) (SAYFA;761) (SAYFA;566) (SAYFA;728) (SAYFA;262) (SAYFA;473) (SAYFA;96) (SAYFA;79) (SAYFA;660)

			(SAYFA;725) (SAYFA;307) (SAYFA;663) (SAYFA;294) (SAYFA;94) (SAYFA;194) (SAYFA;191) (SAYFA;139) (SAYFA;146) (SAYFA;98) (SAYFA;77) (SAYFA;188) (SAYFA;41) (SAYFA;135) (SAYFA;538) (SAYFA;470) (SAYFA;243) (SAYFA;84) (SAYFA;98) (SAYFA;339) (SAYFA;331) (SAYFA;223) (SAYFA;403) (SAYFA;601) (SAYFA;212) (SAYFA;456) (SAYFA;566) (SAYFA;749) (SAYFA;475) (SAYFA;755) (SAYFA;460) (SAYFA;492) (SAYFA;757) (SAYFA;731) (SAYFA;247) (SAYFA;698) (SAYFA;576) (SAYFA;728) (SAYFA;266) (SAYFA;135) (SAYFA;278) (SAYFA;113) (SAYFA;37) (SAYFA;188) (SAYFA;655)

			(SAYFA;11) (SAYFA;327) (SAYFA;240) (SAYFA;129) (SAYFA;740) (SAYFA;29) (SAYFA;558) (SAYFA;187) (SAYFA;154) (SAYFA;53) (SAYFA;504) (SAYFA;585) (SAYFA;423) (SAYFA;160) (SAYFA;113) (SAYFA;219) (SAYFA;386) (SAYFA;70) (SAYFA;375) (SAYFA;418) (SAYFA;555) (SAYFA;501) (SAYFA;303) (SAYFA;203) (SAYFA;259) (SAYFA;548) (SAYFA;388) (SAYFA;437) (SAYFA;222) (SAYFA;222) (SAYFA;397) (SAYFA;230) (SAYFA;280) (SAYFA;410) (SAYFA;467) (SAYFA;319) (SAYFA;59) (SAYFA;544) (SAYFA;310) (SAYFA;379) (SAYFA;305) (SAYFA;263) (SAYFA;535) (SAYFA;284) (SAYFA;276)

			(SAYFA;374) (SAYFA;373) (SAYFA;286) (SAYFA;494) (SAYFA;372) (SAYFA;394) (SAYFA;460) (SAYFA;651) (SAYFA;355) (SAYFA;292) (SAYFA;173) (SAYFA;540) (SAYFA;564) (SAYFA;143) (SAYFA;452) (SAYFA;413) (SAYFA;316) (SAYFA;436) (SAYFA;385) (SAYFA;429) (SAYFA;117) (SAYFA;268) (SAYFA;442) (SAYFA;254) (SAYFA;168) (SAYFA;139) (SAYFA;445) (SAYFA;335) (SAYFA;340) (SAYFA;313) (SAYFA;184) (SAYFA;271) (SAYFA;454) (SAYFA;320) (SAYFA;488) (SAYFA;462) (SAYFA;151) (SAYFA;365) (SAYFA;426) (SAYFA;209) (SAYFA;457) (SAYFA;304) (SAYFA;522) (SAYFA;393) (SAYFA;226)

			(SAYFA;465) (SAYFA;308) (SAYFA;308) (SAYFA;313) (SAYFA;476) (SAYFA;439) (SAYFA;257) (SAYFA;539) (SAYFA;240) (SAYFA;156) (SAYFA;493) (SAYFA;261) (SAYFA;399) (SAYFA;407) (SAYFA;370) (SAYFA;430) (SAYFA;327) (SAYFA;570) (SAYFA;553) (SAYFA;211) (SAYFA;137) (SAYFA;235) (SAYFA;578) (SAYFA;353) (SAYFA;344) (SAYFA;401) (SAYFA;369) (SAYFA;448) (SAYFA;252) (SAYFA;487) (SAYFA;409) (SAYFA;170) (SAYFA;482) (SAYFA;169) (SAYFA;523) (SAYFA;662) (SAYFA;450) (SAYFA;342) (SAYFA;196) (SAYFA;415) (SAYFA;175) (SAYFA;433) (SAYFA;185) (SAYFA;404) (SAYFA;574)

			(SAYFA;351) (SAYFA;525) (SAYFA;136) (SAYFA;243) (SAYFA;529) (SAYFA;349) (SAYFA;551) (SAYFA;551) (SAYFA;455) (SAYFA;736) (SAYFA;662) (SAYFA;219) (SAYFA;290) (SAYFA;496) (SAYFA;368) (SAYFA;595) (SAYFA;574) (SAYFA;68) (SAYFA;72) (SAYFA;72) (SAYFA;188) (SAYFA;353) (SAYFA;487) (SAYFA;231) (SAYFA;616) (SAYFA;495) (SAYFA;11) (SAYFA;258) (SAYFA;491) (SAYFA;322) (SAYFA;643) (SAYFA;331) (SAYFA;32) (SAYFA;27) (SAYFA;416) (SAYFA;452) (SAYFA;515) (SAYFA;658) (SAYFA;12) (SAYFA;473) (SAYFA;238) (SAYFA;178) (SAYFA;8) (SAYFA;516) (SAYFA;398)

			(SAYFA;645) (SAYFA;322) (SAYFA;646) (SAYFA;174) (SAYFA;282) (SAYFA;258) (SAYFA;402) (SAYFA;402) (SAYFA;178) (SAYFA;324) (SAYFA;562) (SAYFA;265)
bundadur:	Bundadır. Buradadır.	Bunda bir işāret daḫı var (11) ki ol ṭayyib Ḥaḳ Taʿālā'dur ve ḫabīṯ Allāhu Taʿālā'dan ġayrıdur ki keṯret bundadur.[148a] Nite ki Resūl ʿaleyhi's-selām gögsin (14) ḳaḳuṕ didi ki "Taḳvā uş bundadur".[265b]	(SAYFA;294) (SAYFA;529) (SAYFA;529) (SAYFA;156)
bundan:	Bundan. Buradan sonra. Bu sebepten. Bu nedenle.	(10) Bundan ṣoñra ḫiṭāb-ı ʿām ḳıluben buyurdı ki AK.[116b] (10) İşāret bu iki āyetde budur ki bedürüstī, Allāh'dın yaña sülūk idecek rūşen ulu yol (11) bu āyetleri taḥḳīḳ itmekdür ki anuñ efʿālidür, bulara bu nesne mirḳātdur ki bundan ḥaḳīḳatā (12) ćıḳarlar bu evvel mertebedür ki ṣunʿdan ṣānīʿi idrāk ideler.[181b] (12) Bundan ötrü Allāhu Taʿālā minnet ḳıldı bularuñ üzerine, iḉlerinden Resūl	(SAYFA;231) (SAYFA;361) (SAYFA;44) (SAYFA;589) (SAYFA;520) (SAYFA;715) (SAYFA;411) (SAYFA;431) (SAYFA;418) (SAYFA;79) (SAYFA;92) (SAYFA;220) (SAYFA;374) (SAYFA;99) (SAYFA;105) (SAYFA;302) (SAYFA;736) (SAYFA;400) (SAYFA;85) (SAYFA;346) (SAYFA;241)

		gönderdi, gendü (13) cinslerinden, her gice gündüz anuñ āyātını bularuñ üzerine oḳur.[23a] (13) Bundan ṣoñra buyurdı ki AK.[295b] (15) Murādları bundan budur ki Allāhu Taʿālā fiʿlinde ve ḫalḳında ve Īcādındamuḫtār degül, (16) Allāhu Taʿālā ʿālī münezzehdür ol ẓālimlerüñ ḳavlinden.[261a] (18) Her ṣınfuñ bundan envāʿı vardur, şerḥ-ı ṭavīldür.[358b]	(SAYFA;361) (SAYFA;396) (SAYFA;437) (SAYFA;502) (SAYFA;21) (SAYFA;240) (SAYFA;135) (SAYFA;378) (SAYFA;255) (SAYFA;27) (SAYFA;95) (SAYFA;348) (SAYFA;300) (SAYFA;5) (SAYFA;113) (SAYFA;363) (SAYFA;87) (SAYFA;421) (SAYFA;7) (SAYFA;131) (SAYFA;415) (SAYFA;269) (SAYFA;41) (SAYFA;341) (SAYFA;23) (SAYFA;337) (SAYFA;291) (SAYFA;99) (SAYFA;224) (SAYFA;5) (SAYFA;457) (SAYFA;194) (SAYFA;412) (SAYFA;6) (SAYFA;22) (SAYFA;51) (SAYFA;564) (SAYFA;695) (SAYFA;331) (SAYFA;506) (SAYFA;507) (SAYFA;404) (SAYFA;372) (SAYFA;396) (SAYFA;127)

			(SAYFA;32) (SAYFA;550) (SAYFA;127) (SAYFA;532) (SAYFA;617) (SAYFA;629) (SAYFA;624) (SAYFA;88) (SAYFA;558) (SAYFA;52) (SAYFA;103) (SAYFA;576) (SAYFA;156) (SAYFA;487) (SAYFA;659) (SAYFA;648) (SAYFA;22) (SAYFA;596) (SAYFA;587) (SAYFA;529) (SAYFA;158) (SAYFA;96) (SAYFA;275) (SAYFA;677) (SAYFA;292) (SAYFA;239) (SAYFA;155) (SAYFA;191) (SAYFA;407) (SAYFA;706) (SAYFA;287) (SAYFA;553) (SAYFA;71) (SAYFA;466) (SAYFA;470) (SAYFA;283) (SAYFA;220) (SAYFA;232) (SAYFA;11) (SAYFA;411) (SAYFA;418) (SAYFA;577) (SAYFA;252) (SAYFA;254) (SAYFA;366)

			(SAYFA;618) (SAYFA;725) (SAYFA;551) (SAYFA;399) (SAYFA;533) (SAYFA;551) (SAYFA;21) (SAYFA;716) (SAYFA;33) (SAYFA;602) (SAYFA;30) (SAYFA;67) (SAYFA;298) (SAYFA;88) (SAYFA;553) (SAYFA;196) (SAYFA;761) (SAYFA;712) (SAYFA;746) (SAYFA;184) (SAYFA;7) (SAYFA;683) (SAYFA;253) (SAYFA;193) (SAYFA;623) (SAYFA;531) (SAYFA;198) (SAYFA;163) (SAYFA;199) (SAYFA;756) (SAYFA;203) (SAYFA;401) (SAYFA;488) (SAYFA;316) (SAYFA;205) (SAYFA;508) (SAYFA;90) (SAYFA;88) (SAYFA;75) (SAYFA;243) (SAYFA;704) (SAYFA;296) (SAYFA;272) (SAYFA;404) (SAYFA;524)

			(SAYFA;278) (SAYFA;393) (SAYFA;744) (SAYFA;731) (SAYFA;192) (SAYFA;404) (SAYFA;555) (SAYFA;67) (SAYFA;525) (SAYFA;495) (SAYFA;394)
bunı:	Bunu.	(14) Didi ki “Bunı Allāh emr itmedi, bu senüñ reʾyüñdür ”.[121b] Bunı idrāk itmez her kimse kiʿaḳlına ḫabel irişmişdür, añlamaz bunı, illā anlar ki (7) Allāhu Taʿālāʿālimleridür dünyāʿālimleri degül.[76a]	(SAYFA;241) (SAYFA;150) (SAYFA;458) (SAYFA;554) (SAYFA;299) (SAYFA;223) (SAYFA;150) (SAYFA;150) (SAYFA;150) (SAYFA;300) (SAYFA;96) (SAYFA;30) (SAYFA;288) (SAYFA;375) (SAYFA;563) (SAYFA;277) (SAYFA;321) (SAYFA;239) (SAYFA;436) (SAYFA;398) (SAYFA;366) (SAYFA;680) (SAYFA;339) (SAYFA;508) (SAYFA;474) (SAYFA;118) (SAYFA;543) (SAYFA;390) (SAYFA;387)
bunlar:		Bunlar īmāna (10) gelür degüller çün şeḳāvet-ı ebedī birle ḥükm olundılar.[275a] Yaʿnī, Allāhu Taʿālā	(SAYFA;548) (SAYFA;78) (SAYFA;78) (SAYFA;367) (SAYFA;309)

		ġafūrdur, setr ider, (13) envār-ı ġufrānı-y-ıla ol insān ṣıfātlarınuñ ẓulümātların ki mütevellid olur, ol ḥavāssuñ (14) taṣarrufātlarından bu maḥsūsātda żarūrāt vaḳtında ol ṭabīʿat emri-y-le ki bunlar ol taṣarrufdan żarūret oluṗ iḫtiyāc olmaḳlıġ-ıla işlediler.[40a]	
bunlaruñ:	Bunların.	Eyle ẓann itdiler ki ol hevāya ṭapmaḳ ve resūlleri yalanlamaḳ, (12) yā anları depelemek bunlaruñ üzerine fitne olunmaya, yā odlardan anuñ ʿuḳūbeti ṣorulmaya dünyede (13) āḫiretden öñdin.[137a]	(SAYFA;272) (SAYFA;102) (SAYFA;248) (SAYFA;70)

bunuñ:
//bunun-ıla:
//bunun-ıladur:
	Bunun.
	Bununla.
	Bununladır.
		(12) Ol daḫı meṭiyye-yi rūḥ-ı insānīdür, rūḥāniyyetde aralarında münāsebet var, odda bunuñ (13) żıddı var ki ol helāk idüṗ fesāda virmekdür.[211b]
		(13) Ola ki ol Mūsā'ya "Len terānī" cevābı geldügi ol ḳavmi ṣomlıġı ola ki nefslerinden bunuñ (14) suʾ-i edeb ḥāṣıl oldı ki bu suʾāli ḳıldılar, tā ṭamaʿ itmeyeler bir maṭlūbı ki ol bulara virilmedi.[93a]
			(SAYFA;421)
			(SAYFA;184)
			(SAYFA;503)
			(SAYFA;538)
			(SAYFA;189)
			(SAYFA;397)
			(SAYFA;198)
			(SAYFA;152)
			(SAYFA;255)
			(SAYFA;440)
			(SAYFA;683)
			(SAYFA;207)
			(SAYFA;207)
			(SAYFA;658)
			(SAYFA;719)
			(SAYFA;202)
			(SAYFA;48)
			(SAYFA;655)
			(SAYFA;5)

		(14) Bunuñ beyānı Baḳara'da geçdi, bular uşbu niʿmeti daḫı nefsleri üzerine fesāda virdiler, sözleri (15) tebdil itmeg-ile.[252b] (15) Yaʿnī, teṣbīt Ḥaḳ Taʿālā'dandur ġayrından degül, nite ki bunuñ naẓīri buyurdı; AK (16) AK.[270a]	(SAYFA;286) (SAYFA;237) (SAYFA;589) (SAYFA;733) (SAYFA;667) (SAYFA;589) (SAYFA;98) (SAYFA;114) (SAYFA;133) (SAYFA;301) (SAYFA;41) (SAYFA;50) (SAYFA;636) (SAYFA;661) (SAYFA;648) (SAYFA;30) (SAYFA;160) (SAYFA;199) (SAYFA;24) (SAYFA;524) (SAYFA;487) (SAYFA;158) (SAYFA;30) (SAYFA;356) (SAYFA;142) (SAYFA;112) (SAYFA;474) (SAYFA;214) (SAYFA;558) (SAYFA;365) (SAYFA;309) (SAYFA;260) (SAYFA;33) (SAYFA;740) (SAYFA;404) (SAYFA;393) (SAYFA;361) (SAYFA;488) (SAYFA;89) (SAYFA;569) (SAYFA;141) (SAYFA;226) (SAYFA;77) (SAYFA;150) (SAYFA;33)

			(SAYFA;73) (SAYFA;286) (SAYFA;205) (SAYFA;520) (SAYFA;420) (SAYFA;88) (SAYFA;308) (SAYFA;654) (SAYFA;122) (SAYFA;368) (SAYFA;611) (SAYFA;613) (SAYFA;129) (SAYFA;658) (SAYFA;371) (SAYFA;584) (SAYFA;736) (SAYFA;716) (SAYFA;306) (SAYFA;613) (SAYFA;309) (SAYFA;722) (SAYFA;306) (SAYFA;262) (SAYFA;137) (SAYFA;350) (SAYFA;167) (SAYFA;332) (SAYFA;150) (SAYFA;394) (SAYFA;723) (SAYFA;375) (SAYFA;315) (SAYFA;638) (SAYFA;571) (SAYFA;499) (SAYFA;398) (SAYFA;298) (SAYFA;675) (SAYFA;340) (SAYFA;452) (SAYFA;166) (SAYFA;311) (SAYFA;289) (SAYFA;304)

			(SAYFA;155) (SAYFA;171) (SAYFA;183) (SAYFA;302) (SAYFA;357) (SAYFA;373) (SAYFA;392) (SAYFA;519) (SAYFA;520) (SAYFA;542) (SAYFA;761) (SAYFA;21) (SAYFA;555) (SAYFA;326) (SAYFA;415) (SAYFA;388) (SAYFA;268) (SAYFA;354) (SAYFA;321) (SAYFA;391) (SAYFA;187) (SAYFA;159) (SAYFA;409) (SAYFA;355) (SAYFA;222) (SAYFA;206) (SAYFA;252) (SAYFA;714) (SAYFA;142) (SAYFA;113) (SAYFA;733) (SAYFA;583) (SAYFA;692) (SAYFA;344) (SAYFA;145) (SAYFA;642) (SAYFA;319) (SAYFA;383) (SAYFA;390) (SAYFA;645) (SAYFA;404) (SAYFA;396) (SAYFA;696) (SAYFA;644) (SAYFA;613)

			(SAYFA;348) (SAYFA;62) (SAYFA;503) (SAYFA;732) (SAYFA;415) (SAYFA;626) (SAYFA;355) (SAYFA;14) (SAYFA;32) (SAYFA;420) (SAYFA;635) (SAYFA;194) (SAYFA;22) (SAYFA;307) (SAYFA;700) (SAYFA;484) (SAYFA;468) (SAYFA;395) (SAYFA;590) (SAYFA;539) (SAYFA;760) (SAYFA;25) (SAYFA;538) (SAYFA;755) (SAYFA;355) (SAYFA;408) (SAYFA;618) (SAYFA;102) (SAYFA;744) (SAYFA;622) (SAYFA;454) (SAYFA;108) (SAYFA;553) (SAYFA;21) (SAYFA;547) (SAYFA;602) (SAYFA;685) (SAYFA;657) (SAYFA;300) (SAYFA;317) (SAYFA;678) (SAYFA;260) (SAYFA;64) (SAYFA;651) (SAYFA;743)

			(SAYFA;704) (SAYFA;568) (SAYFA;293) (SAYFA;561) (SAYFA;102) (SAYFA;658) (SAYFA;630) (SAYFA;552) (SAYFA;592) (SAYFA;521) (SAYFA;286) (SAYFA;402) (SAYFA;525) (SAYFA;65) (SAYFA;639) (SAYFA;246) (SAYFA;310) (SAYFA;516) (SAYFA;199) (SAYFA;239) (SAYFA;259) (SAYFA;68) (SAYFA;404) (SAYFA;246) (SAYFA;516) (SAYFA;604) (SAYFA;591) (SAYFA;283) (SAYFA;367) (SAYFA;367) (SAYFA;418) (SAYFA;418) (SAYFA;368) (SAYFA;387) (SAYFA;559) (SAYFA;373) (SAYFA;667) (SAYFA;366) (SAYFA;307) (SAYFA;550) (SAYFA;367) (SAYFA;446) (SAYFA;541) (SAYFA;192) (SAYFA;355)

			(SAYFA;239) (SAYFA;734) (SAYFA;415) (SAYFA;40) (SAYFA;595) (SAYFA;420) (SAYFA;587) (SAYFA;174) (SAYFA;273) (SAYFA;124) (SAYFA;496) (SAYFA;328) (SAYFA;598) (SAYFA;509) (SAYFA;150) (SAYFA;150) (SAYFA;246) (SAYFA;643) (SAYFA;566) (SAYFA;418) (SAYFA;758) (SAYFA;84) (SAYFA;193) (SAYFA;555) (SAYFA;396) (SAYFA;230) (SAYFA;167) (SAYFA;588) (SAYFA;691) (SAYFA;654) (SAYFA;182) (SAYFA;168) (SAYFA;526) (SAYFA;598) (SAYFA;444) (SAYFA;166) (SAYFA;683) (SAYFA;762) (SAYFA;138) (SAYFA;183) (SAYFA;2) (SAYFA;689) (SAYFA;171) (SAYFA;362) (SAYFA;531)

			(SAYFA;677) (SAYFA;260) (SAYFA;517) (SAYFA;405) (SAYFA;287) (SAYFA;287) (SAYFA;363) (SAYFA;302) (SAYFA;230) (SAYFA;691) (SAYFA;107) (SAYFA;576) (SAYFA;206) (SAYFA;165) (SAYFA;246) (SAYFA;495) (SAYFA;88)
Bunuñ-içün:	Bunun için. Bu sebeple.	Bunuñ-içün buyurdı Allāhu Taʿālā; AK (15) AK.	(SAYFA;88)
buḫārcuġı:	Buharcığı. Küçük, çok az duman.	(3) Nite ki ol göñül ḳaḳmaġı ḥacer-i nefs-ile ṭoḳışsa andan şavḳ odınuñ ḳoġcuġazları ḳoġcuġazları ẓuhūra (4) gelür, bu dil kibrīti andan yalıñcuḳ olur andan delik buḫārcuġı ḳıḳuṕ “AK (5) AK ” dir.[248b]	(SAYFA;495) (SAYFA;495)
buḫār:	Buhar. Duman. buhar; suyun buğu haline gelmiş şekli. * Seyyal, lâtif cisim. *duman.	Ol reyninüñ buḫārı menfeẕ bulmadı lisāna ol ṣafā-yı rūḥāniye yol buldı, bu sifldan ḳıḳmaġa yol bulmadı, aña bir nuṣret (3) idici olmadı ki anı ḳıḳaramaġa ḳıḳaraydı Muḥammed ḫōḏ Ḥaḳ ehlinüñ velīsidür, ṣaflaruñ āḫirinde.	(SAYFA;179) (SAYFA;178)
buḫār-ı lisān:	(F.) Dilin buharı, gönül buharı, gönlün dumanı.	ṕes, küfrlerinüñ reyni ḳıḳacaḳ yir buldı dirler, üzere ol kāfir	(SAYFA;178)

		iẕhār ḳılmaġ-ıla (18) buḫār-ı lisāndan ḳıḳdı gitti.	
buḫl:	(A.) Bahillik, eli dar olma, cimrilik, tamahkârlık, pintilik.	(13) Zīre ol ḳalb iḥāṭa ḳılur ol ṣıfāt-ı ẕemīmelerüñ ululları andan ḳoṗar, buḫl u ḥırṣ ve ḥased (14) ve ḥıḳd u ʿadāvet ve kibr ü buġż daḫı taʿaṣṣub daḫı buña beñzer nesneler.[27a] ṗes, ol buḫl iksīr-ile (8) fażl ḳahra ve saʿādet şeḳāvete döner.[27a]	(SAYFA;52) (SAYFA;52) (SAYFA;287) (SAYFA;65) (SAYFA;621) (SAYFA;39) (SAYFA;52) (SAYFA;601) (SAYFA;73) (SAYFA;166) (SAYFA;731) (SAYFA;95) (SAYFA;661) (SAYFA;108) (SAYFA;266) (SAYFA;223)
baḥr:	(A.) Deniz.	Yaʿnī, “İy ḥaḳāyıḳlar baḥrına müstaġraḳ olmışlar, size ḥalāl olundı, ol baḥruñ ṣayd (18) ne nesne ki ṣayd idesiz ol baḥr-(ı) maʿrifetden müşāhedeler-ile ve daḫı keşf olmaġ-ıla.[146b]	(SAYFA;291)
borç: //borç:	Geri verilmek niyetiyle ihtiyaç sahiplerine verilen para. Müslümanlıkta faizle borç vermek haramdır, günahtır. Borcunu ödiyemiyecek durumda onların borçlarını bağışlamak veya sonraya bırakmak sevaptır. Borcunu ödeyebilecek durumda olanlar da	Yaʿnī, uşbu seyr daḫı cihād ve borcı redd itmek ve bu mevcūdāt (17) ḳullıġından ḳurtılmaḳ ve ḳalbi Allāh’a ülfet ṭutdurmaḳ ve aʿmāl-i şerīʿatı ʿamele getürmek ve (18) miskīnlenmek ve Allāhu Taʿālā’ya muḥtāc olmaḳ anuñ-ıla gendüye kemāl ṭaleb itmeg-içün bu külli (19) emri	(SAYFA;610)

	borçlarını zamanında ödemelidirler. Ödeyemiyecek olanlar da zamanından önce alacaklıya durumlarını bildirmelidir ki, o da işlerini ona göre ayarlasın. İslâm'da devletin vazifelerinden biri de borçlulara yardımcı olmaktır. borç: Geri verilmek üzere alınan veya ödenmesi gerekli para veya başka bir şey.	vācibdür ḳul üzere.[306a]	
burhān: //bürhān:	(A.) Delil, hüccet, isbat vasıtası. * Man: Yakînî mukaddemelerden meydana gelen kıyas. * Red ve inkâr için itiraz kabul edilmeyecek surette isbat-ı hakikat eden kavi hüccet.	(19) Eyle ẓann iderler ki ol āyet ü burhān elbetde īmān vācib ḳılur.[189a] (1) ḥükmi altında meḳhūrlardur, ol burhān anları ḫıẕlān bendinden ḫalāṣ itmez adil-le (2) vāżıḥ olmaḳ anı maḥrūmlıḳdan ḳurtarmaz, ćünki ʿilm-ı sābıḳda raḥmet aña sebḳat itmemiş ola.[189b]	(SAYFA;376) (SAYFA;377) (SAYFA;204) (SAYFA;376) (SAYFA;204) (SAYFA;360) (SAYFA;205) (SAYFA;205) (SAYFA;178) (SAYFA;748) (SAYFA;725) (SAYFA;256) (SAYFA;185) (SAYFA;205) (SAYFA;204) (SAYFA;204) (SAYFA;204) (SAYFA;204) (SAYFA;204) (SAYFA;205) (SAYFA;205) (SAYFA;204) (SAYFA;204) (SAYFA;204) (SAYFA;204) (SAYFA;205)

			(SAYFA;256) (SAYFA;737) (SAYFA;359) (SAYFA;205) (SAYFA;305) (SAYFA;360) (SAYFA;205) (SAYFA;682) (SAYFA;359) (SAYFA;54) (SAYFA;696) (SAYFA;274)
burn: //burun:	Burun. Alınla üst dudak arasında bulunan, çıkıntılı, iki delikli koklama ve solunum organı. Mecazen gönlü burnuna, gönlünün burnu; sanki gönülün koku alma, hissetme uzvu.	ṕes, ol göñli gözine ve (15) göñli burnına ve göñli ḳulaġına ve göñli dişine ʿilāç itmek bir muʿālecedür ki (16) bu küllüsinde idrāk ziyāde ḳılmaḳdur.[127b] Ve burnınuñ burhānı ol-ıdı ki buyurdı; “Ben nefes-i raḥmānı Yemen ḳabilinden (13) bulurın”.[103a]	(SAYFA;253) (SAYFA;204)
bürü-:	Bürümek, kaplayıp örtmek. Kaplamak. Sarmak.	Yaʿnī, bular her ne vaḳtde ki ṣiyāb-ı cismāni-y-ile rūḥları vechin bürürler, örterler.	(SAYFA;714)
būse-y-ile:	(F.) būse: öpme. el öpme.	Yaʿnī, mütābaʿat ḳılmañ şol ḳavmüñ hevālarına bundan ilerü ḍāll (5) olmışlardı, hevāları üzerlerine ġālib oluṕ vardılar, ol hevālarını maʿbūd ṭutınuṕ aña ṭapdılar (6) ilerükilere mütābaʿat idüben Şeyṭān gözlerine ḫōş gösterdi ol maʿḳūd nesneleri ki hevāya (7) ḳarışuṕdur būse-y-ile ilerükiler	(SAYFA;278)

		azdılar.[140a]	
bususṭlıḳ:	bususṭ: kederli, üzgün, busamak: kederlenmek, üzülmek (clauson sözlüğü) bususṭlıḳ: üzgünlük, kederlilik. Metni eğer "bu süstliḳ" şeklinde okuyacak olursak; bu gevşeklik, tembellik anlamında olmaktadır. süst: (F.) Gevşek, tembel, sölpük. (ṭarḳamaḳlıḳ: ṭarḳamaḳ: 1- tarġamaḳ: zail olmak, dağılmak, uzaklaşmak. 2-ṭarġıl: yüzdeki lekeler, sis. kirli kül rengi **3-** ṭarıḳmaḳ, [darıḳmaḳ] Daralmak, içi sıkılmak, mütessir olmak. ṭarılḳanmaḳ = ṭarılġanmaḳ: ṭarlıġanmaḳ [bu ifade metin için daha doğru] (Tarama Sözlüğü)	Yaʿnī, eyit yā rūḥ ol mevāniʿden bize irişmez, illā şol ki Allāhu Taʿālā bizüm-içün (2) taḳdīr itdi, terbiyetden ötrü ve bususṭlıḳ ṭarḳamaḳlıḳ bize irişmez.[304a]	(SAYFA;606)
buṭlān:	(A.) Haksızlık. Bâtıl olma. Boş ve abes olmak. Hak olmamak. ehl-i buṭlān: Bâtıl ehli.	Yaʿnī, n'oldı size ki yimezsiz iy ehl-i (10) buṭlān andan ki anuñ üzerine Allāh adı ẕikr olunmış ola.	(SAYFA;381)
bu:	Bu. bu-y-ıdı; bu idi.	Ammā maḥabbet şartı muḥibb olan maḥabbet içinde fānī olup̀ maḥbūb-ıla (15) bekā bulmaḳdur; tā ki muḥib de ḥabībden ġayr-ı maḥabbet ḳalmaya; Muḥammed'üñ ḥāli bu-y-ıdı, andan ötrü (16) ḥabīb oldı.[82b] Andan ol şeḳāvetlerinüñ ʿalāmetinden bu-y-ıdı ki ol resūllerinüñ (6) vaʿẓı-y-la	(SAYFA;163) (SAYFA;306) (SAYFA;202) (SAYFA;304) (SAYFA;124) (SAYFA;680) (SAYFA;495) (SAYFA;49) (SAYFA;264)

		ögütlenmediler ki AK.[154a] Belki (8) sebeb-i ẕikr bu-y-ıdı ki baʿżı kāfirler dirlerdi ki “Melāyikeler Ḥaḳ Taʿālā’nuñ ḳızlarıdur”.[102a]	
buyrıl-:	Söylenmek, buyurulmak. buyurmak; söylemek, emr etmek. Yapılması beklenen söz, yapılması beklenen öğüt, emir. buyrılmak; buyurulmak; emr olunmak.	Līkin ol żaʿf baʿżınuñ kemāline ve saʿādetine sebeb-(9)dür, baʿżınuñ naḳṣına ve şeḳāvetine sebebdür, ol żaʿfı-y-ıla ḥālden ḥāle taġyīr olur ve bir ṣıfatdan (10) daḫı bir ṣıfata döner bir sāʿat behīmiyyet ṣıfatı-la yir içer, cimāʿ ider ve bir sāʿatde ṣıfat-ı (11) melekiyyet birle rabbine ḥamd ü tesbīḥ ider ve anı taḳdīs ider, buyrılan nesneleri işler, nehy olunan (12) nesnede ʿāṣī olmaz.[44a] Yaʿnī, ben aña buyrıldum ki Allāhu Taʿālā’nuñ liḳāsına (7) ve aña vāṣıl olmaġa, müʾminlerden olam.[356a]	(SAYFA;86) (SAYFA;710)
buyruġ //buyruḳ:	Buyruk. Emir. Yapılması beklenen öğüt, emir.	(16) ṕes, bu kelāmdan aña işāret ḳılur kim dīniñüzde ġulū itmeñ; tā aña deg ki diyesiz (17) ne dirseñüz ol nefs buyruġı-y-ıla ol ḫōḏ size ḥaḳḳı buyurmaz, siz Allāh üzerine kelām (18) itmeñ, illā	(SAYFA;198)

		emr-i ḳalb-ile idüñ ki size kelām-ı ḥaḳḳı ol buyurur.	
buyrucaḳ:	Buyurakcak. buyurmak; Öğüt vermek, tutulması beklenen öğüt. Emir vermek.	ṕes, eyle gerek müri̇̄de ki her vārid-i ḥaḳ ki (13) anuñ göñil ḳaṕusın ḳaḳa, yā işāret yā ilhām-ı Ḥaḳ, yā vāḳıʿa ki aña aʿmālden ve aḥvāldan (14) ḫaber virür anuñ ḥaḳḳında anı şeyḫinüñ naẕarı miḥekkine çala, şeyḫ aña ne ṣavāb görürse anı fiʿle getüre, (15) şeyḫüñ daḫı buyrucaḳ yiri ḳitab u sünnet ola.	(SAYFA;114)
buyrul-: buyur-:	Söylenmek. Buyurmak; söylemek, emir etmek. buyurulmak; emir edilmek. buyur-: Bir şeyin yapılmasını veya yapılmamasını kesin olarak söylemek, emretmek. Söylemek, demek. buyurulmak; emr olunmak.	Yaʿni̇̄, (16) şol kimseler ki bulardan ẓulm eylediler sözlerin tebdil itmeg-ile buyrulan kelāmı ḳoyuṕ (17) ġayrın didiler, anuñ-ıla ʿaẕāba ve helāklıga müstaḥıḳḳ oldılar.[252b] Fehm eyle cidd-ile bu maʿni̇̄yi ki buyurdı; “Ḳul buña teḳarrüb ider, ferāyiżleri (7) edā ḳılmaġ-ıla, daḫı sünnetleri ve nevāfilleri.[56a] (1) buyurdı; AK.[116b] (1) Nite kim buyurdı; AK. [119b] (1) kemāl ṭaleb itmekde daḫı mertebe-yi viṣālüñ aġlāsına irişmekde Ḥaḳ Taʿālā bu saʿādeti (2) bu ādemoġlanına ḫāṣ	(SAYFA;503) (SAYFA;110) (SAYFA;237) (SAYFA;253) (SAYFA;275) (SAYFA;231) (SAYFA;311) (SAYFA;323) (SAYFA;333) (SAYFA;339) (SAYFA;350) (SAYFA;716) (SAYFA;238) (SAYFA;397) (SAYFA;525) (SAYFA;390) (SAYFA;390) (SAYFA;440) (SAYFA;757) (SAYFA;412) (SAYFA;505) (SAYFA;200) (SAYFA;719) (SAYFA;26) (SAYFA;31) (SAYFA;716) (SAYFA;425)

		ḳıldı, cümle yöninden ki buyurdı; AK. [127b] (1) küfre nisbet ḳıldı ol ḥulūliyyeleri daḫı Yaʿḳūbiyyeleri ve Nasṭūriyyeleri ve Melkāniyyeleri (2) Naṣārā'dan buyurdı ki AK. [138b] (1) menfaʿatinden ḫaber virüṕ buyurdı; AK Uşbu (2) ʿivażlar küllī ṣādıḳlar-ıçundur ki ulu saʿādetdür.[156b] (1) buyurdı ki AK.[162b] (1) bu ḳavli ki buyurdı; AK. [167b] (1) Andan peyġamberüñ ḥālinden ḫayr virüṕ luṭf-ıla buyurdı; AK (2) AK. [170b] (1) buyurdı; Allāhu Taʿālā ḫalḳı ẓulmet içre yaratdı, andan üzerlerine nūrından nūr ṣaçdı. [176a]	(SAYFA;425) (SAYFA;281) (SAYFA;391) (SAYFA;240) (SAYFA;163) (SAYFA;142) (SAYFA;366) (SAYFA;153) (SAYFA;424) (SAYFA;529) (SAYFA;70) (SAYFA;740) (SAYFA;1) (SAYFA;231) (SAYFA;137) (SAYFA;729) (SAYFA;41) (SAYFA;626) (SAYFA;415) (SAYFA;618) (SAYFA;279) (SAYFA;77) (SAYFA;370) (SAYFA;185) (SAYFA;146) (SAYFA;25) (SAYFA;141) (SAYFA;257) (SAYFA;47) (SAYFA;467) (SAYFA;761) (SAYFA;235) (SAYFA;571) (SAYFA;417) (SAYFA;558) (SAYFA;206) (SAYFA;406) (SAYFA;589) (SAYFA;205) (SAYFA;205) (SAYFA;145) (SAYFA;295) (SAYFA;327) (SAYFA;652) (SAYFA;267)

			(SAYFA;419) (SAYFA;729) (SAYFA;523) (SAYFA;373) (SAYFA;332) (SAYFA;554) (SAYFA;531) (SAYFA;553) (SAYFA;411) (SAYFA;707) (SAYFA;759) (SAYFA;22) (SAYFA;562) (SAYFA;264) (SAYFA;211) (SAYFA;723) (SAYFA;479) (SAYFA;612) (SAYFA;660) (SAYFA;107) (SAYFA;160) (SAYFA;341) (SAYFA;123) (SAYFA;344) (SAYFA;373) (SAYFA;538) (SAYFA;535) (SAYFA;174) (SAYFA;647) (SAYFA;362) (SAYFA;91) (SAYFA;27) (SAYFA;324) (SAYFA;130) (SAYFA;339) (SAYFA;331) (SAYFA;47) (SAYFA;30) (SAYFA;500) (SAYFA;536) (SAYFA;252) (SAYFA;313) (SAYFA;379) (SAYFA;84) (SAYFA;375)

			(SAYFA;659) (SAYFA;694) (SAYFA;271) (SAYFA;168) (SAYFA;280) (SAYFA;200) (SAYFA;690) (SAYFA;392) (SAYFA;371) (SAYFA;381) (SAYFA;630) (SAYFA;521) (SAYFA;315) (SAYFA;215) (SAYFA;315) (SAYFA;168) (SAYFA;243) (SAYFA;523) (SAYFA;472) (SAYFA;172) (SAYFA;279) (SAYFA;672) (SAYFA;29) (SAYFA;341) (SAYFA;412) (SAYFA;52) (SAYFA;22) (SAYFA;168) (SAYFA;335) (SAYFA;84) (SAYFA;629) (SAYFA;737) (SAYFA;656) (SAYFA;43) (SAYFA;123) (SAYFA;355) (SAYFA;506) (SAYFA;515) (SAYFA;675) (SAYFA;271) (SAYFA;105) (SAYFA;410) (SAYFA;480) (SAYFA;56) (SAYFA;204)

			(SAYFA;374) (SAYFA;57) (SAYFA;184) (SAYFA;340) (SAYFA;8) (SAYFA;259) (SAYFA;280) (SAYFA;436) (SAYFA;119) (SAYFA;401) (SAYFA;331) (SAYFA;215) (SAYFA;297) (SAYFA;422) (SAYFA;574) (SAYFA;430) (SAYFA;430) (SAYFA;116) (SAYFA;228) (SAYFA;289) (SAYFA;319) (SAYFA;574) (SAYFA;48) (SAYFA;102) (SAYFA;153) (SAYFA;417) (SAYFA;8) (SAYFA;374) (SAYFA;191) (SAYFA;10) (SAYFA;638) (SAYFA;130) (SAYFA;342) (SAYFA;38) (SAYFA;43) (SAYFA;84) (SAYFA;97) (SAYFA;134) (SAYFA;135) (SAYFA;152) (SAYFA;158) (SAYFA;172) (SAYFA;186) (SAYFA;193) (SAYFA;196)

			(SAYFA;202) (SAYFA;202) (SAYFA;216) (SAYFA;229) (SAYFA;230) (SAYFA;231) (SAYFA;237) (SAYFA;253) (SAYFA;275) (SAYFA;311) (SAYFA;323) (SAYFA;333) (SAYFA;339) (SAYFA;350) (SAYFA;390) (SAYFA;403) (SAYFA;412) (SAYFA;422) (SAYFA;449) (SAYFA;471) (SAYFA;472) (SAYFA;482) (SAYFA;485) (SAYFA;510) (SAYFA;531) (SAYFA;534) (SAYFA;552) (SAYFA;624) (SAYFA;684) (SAYFA;722) (SAYFA;761) (SAYFA;115) (SAYFA;21) (SAYFA;611) (SAYFA;133) (SAYFA;203) (SAYFA;555) (SAYFA;326) (SAYFA;204) (SAYFA;204) (SAYFA;58) (SAYFA;227) (SAYFA;342) (SAYFA;172) (SAYFA;270)

			(SAYFA;533) (SAYFA;275) (SAYFA;553) (SAYFA;621) (SAYFA;323) (SAYFA;761) (SAYFA;689) (SAYFA;170) (SAYFA;69) (SAYFA;204) (SAYFA;339) (SAYFA;80) (SAYFA;294) (SAYFA;271) (SAYFA;142) (SAYFA;276) (SAYFA;630) (SAYFA;388) (SAYFA;632) (SAYFA;182) (SAYFA;654) (SAYFA;106) (SAYFA;570) (SAYFA;58) (SAYFA;268) (SAYFA;709) (SAYFA;329) (SAYFA;190) (SAYFA;645) (SAYFA;333) (SAYFA;233) (SAYFA;20) (SAYFA;10) (SAYFA;94) (SAYFA;761) (SAYFA;548) (SAYFA;583) (SAYFA;354) (SAYFA;321) (SAYFA;24) (SAYFA;323) (SAYFA;240) (SAYFA;446) (SAYFA;425) (SAYFA;147)

			(SAYFA;460) (SAYFA;7) (SAYFA;493) (SAYFA;429) (SAYFA;423) (SAYFA;108) (SAYFA;359) (SAYFA;180) (SAYFA;538) (SAYFA;52) (SAYFA;351) (SAYFA;454) (SAYFA;565) (SAYFA;304) (SAYFA;193) (SAYFA;53) (SAYFA;66) (SAYFA;445) (SAYFA;543) (SAYFA;245) (SAYFA;736) (SAYFA;51) (SAYFA;503) (SAYFA;279) (SAYFA;49) (SAYFA;688) (SAYFA;677) (SAYFA;313) (SAYFA;560) (SAYFA;724) (SAYFA;167) (SAYFA;307) (SAYFA;396) (SAYFA;541) (SAYFA;544) (SAYFA;180) (SAYFA;251) (SAYFA;313) (SAYFA;471) (SAYFA;386) (SAYFA;649) (SAYFA;95) (SAYFA;140) (SAYFA;162) (SAYFA;349)

			(SAYFA;61) (SAYFA;100) (SAYFA;635) (SAYFA;271) (SAYFA;265) (SAYFA;326) (SAYFA;704) (SAYFA;442) (SAYFA;448) (SAYFA;73) (SAYFA;729) (SAYFA;76) (SAYFA;494) (SAYFA;640) (SAYFA;175) (SAYFA;577) (SAYFA;439) (SAYFA;585) (SAYFA;705) (SAYFA;157) (SAYFA;299) (SAYFA;310) (SAYFA;187) (SAYFA;433) (SAYFA;268) (SAYFA;63) (SAYFA;120) (SAYFA;342) (SAYFA;347) (SAYFA;136) (SAYFA;587) (SAYFA;236) (SAYFA;519) (SAYFA;569) (SAYFA;394) (SAYFA;450) (SAYFA;418) (SAYFA;188) (SAYFA;563) (SAYFA;337) (SAYFA;568) (SAYFA;55) (SAYFA;69) (SAYFA;156) (SAYFA;213)

			(SAYFA;172) (SAYFA;173) (SAYFA;276) (SAYFA;540) (SAYFA;718) (SAYFA;32) (SAYFA;462) (SAYFA;181) (SAYFA;685) (SAYFA;235) (SAYFA;529) (SAYFA;616) (SAYFA;261) (SAYFA;176) (SAYFA;614) (SAYFA;501) (SAYFA;277) (SAYFA;35) (SAYFA;622) (SAYFA;606) (SAYFA;33) (SAYFA;409) (SAYFA;222) (SAYFA;292) (SAYFA;43) (SAYFA;273) (SAYFA;374) (SAYFA;419) (SAYFA;510) (SAYFA;325) (SAYFA;455) (SAYFA;680) (SAYFA;640) (SAYFA;206) (SAYFA;109) (SAYFA;219) (SAYFA;252) (SAYFA;756) (SAYFA;525) (SAYFA;365) (SAYFA;385) (SAYFA;714) (SAYFA;118) (SAYFA;476) (SAYFA;267)

			(SAYFA;364) (SAYFA;300) (SAYFA;470) (SAYFA;142) (SAYFA;720) (SAYFA;701) (SAYFA;113) (SAYFA;627) (SAYFA;733) (SAYFA;407) (SAYFA;583) (SAYFA;297) (SAYFA;752) (SAYFA;692) (SAYFA;317) (SAYFA;344) (SAYFA;746) (SAYFA;251) (SAYFA;283) (SAYFA;283) (SAYFA;122) (SAYFA;401) (SAYFA;145) (SAYFA;335) (SAYFA;634) (SAYFA;642) (SAYFA;320) (SAYFA;502) (SAYFA;319) (SAYFA;383) (SAYFA;390) (SAYFA;46) (SAYFA;703) (SAYFA;645) (SAYFA;404) (SAYFA;683) (SAYFA;284) (SAYFA;254) (SAYFA;673) (SAYFA;670) (SAYFA;653) (SAYFA;266) (SAYFA;238) (SAYFA;566) (SAYFA;404)

			(SAYFA;266) (SAYFA;608) (SAYFA;501) (SAYFA;246) (SAYFA;117) (SAYFA;484) (SAYFA;604) (SAYFA;698) (SAYFA;482) (SAYFA;734) (SAYFA;396) (SAYFA;487) (SAYFA;655) (SAYFA;415) (SAYFA;337) (SAYFA;609) (SAYFA;21) (SAYFA;198) (SAYFA;693) (SAYFA;468) (SAYFA;4) (SAYFA;399) (SAYFA;52) (SAYFA;621) (SAYFA;582) (SAYFA;492) (SAYFA;303) (SAYFA;107) (SAYFA;15) (SAYFA;654) (SAYFA;330) (SAYFA;590) (SAYFA;236) (SAYFA;465) (SAYFA;539) (SAYFA;87) (SAYFA;724) (SAYFA;186) (SAYFA;742) (SAYFA;248) (SAYFA;169) (SAYFA;96) (SAYFA;696) (SAYFA;590) (SAYFA;588)

			(SAYFA;578) (SAYFA;111) (SAYFA;467) (SAYFA;286) (SAYFA;436) (SAYFA;566) (SAYFA;151) (SAYFA;668) (SAYFA;361) (SAYFA;757) (SAYFA;411) (SAYFA;247) (SAYFA;733) (SAYFA;488) (SAYFA;662) (SAYFA;281) (SAYFA;644) (SAYFA;489) (SAYFA;397) (SAYFA;327) (SAYFA;393) (SAYFA;405) (SAYFA;412) (SAYFA;75) (SAYFA;445) (SAYFA;453) (SAYFA;339) (SAYFA;303) (SAYFA;154) (SAYFA;91) (SAYFA;758) (SAYFA;59) (SAYFA;463) (SAYFA;163) (SAYFA;65) (SAYFA;278) (SAYFA;575) (SAYFA;718) (SAYFA;74) (SAYFA;550) (SAYFA;348) (SAYFA;234) (SAYFA;434) (SAYFA;89) (SAYFA;83)

			(SAYFA;681) (SAYFA;452) (SAYFA;62) (SAYFA;225) (SAYFA;16) (SAYFA;324) (SAYFA;626) (SAYFA;670) (SAYFA;405) (SAYFA;230) (SAYFA;446) (SAYFA;511) (SAYFA;3) (SAYFA;304) (SAYFA;602) (SAYFA;202) (SAYFA;344) (SAYFA;415) (SAYFA;198) (SAYFA;130) (SAYFA;299) (SAYFA;22) (SAYFA;539) (SAYFA;110) (SAYFA;85) (SAYFA;662) (SAYFA;126) (SAYFA;355) (SAYFA;164) (SAYFA;14) (SAYFA;189) (SAYFA;520) (SAYFA;152) (SAYFA;110) (SAYFA;347) (SAYFA;38) (SAYFA;531) (SAYFA;666) (SAYFA;383) (SAYFA;521) (SAYFA;609) (SAYFA;405) (SAYFA;268) (SAYFA;214) (SAYFA;251)

			(SAYFA;645) (SAYFA;197) (SAYFA;41) (SAYFA;667) (SAYFA;209) (SAYFA;131) (SAYFA;204) (SAYFA;37) (SAYFA;29) (SAYFA;652) (SAYFA;360) (SAYFA;585) (SAYFA;517) (SAYFA;364) (SAYFA;270) (SAYFA;54) (SAYFA;708) (SAYFA;231) (SAYFA;611) (SAYFA;160) (SAYFA;160) (SAYFA;691) (SAYFA;232) (SAYFA;262) (SAYFA;33) (SAYFA;33) (SAYFA;544) (SAYFA;305) (SAYFA;353) (SAYFA;308) (SAYFA;276) (SAYFA;263) (SAYFA;30) (SAYFA;346) (SAYFA;485) (SAYFA;151) (SAYFA;498) (SAYFA;483) (SAYFA;518) (SAYFA;289) (SAYFA;77) (SAYFA;493) (SAYFA;62) (SAYFA;23) (SAYFA;74)

			(SAYFA;79) (SAYFA;191) (SAYFA;188) (SAYFA;21) (SAYFA;135) (SAYFA;27) (SAYFA;95) (SAYFA;113) (SAYFA;363) (SAYFA;87) (SAYFA;7) (SAYFA;131) (SAYFA;415) (SAYFA;269) (SAYFA;41) (SAYFA;341) (SAYFA;23) (SAYFA;5) (SAYFA;457) (SAYFA;194) (SAYFA;194) (SAYFA;412) (SAYFA;6) (SAYFA;22) (SAYFA;51) (SAYFA;564) (SAYFA;507) (SAYFA;629) (SAYFA;624) (SAYFA;88) (SAYFA;558) (SAYFA;411) (SAYFA;618) (SAYFA;399) (SAYFA;41) (SAYFA;50) (SAYFA;30) (SAYFA;160) (SAYFA;199) (SAYFA;24) (SAYFA;24) (SAYFA;524) (SAYFA;487) (SAYFA;484) (SAYFA;553)

			(SAYFA;602) (SAYFA;317) (SAYFA;678) (SAYFA;260) (SAYFA;64) (SAYFA;651) (SAYFA;88) (SAYFA;235) (SAYFA;501) (SAYFA;142) (SAYFA;143) (SAYFA;409) (SAYFA;22) (SAYFA;597) (SAYFA;715) (SAYFA;719) (SAYFA;735) (SAYFA;143) (SAYFA;145) (SAYFA;422) (SAYFA;429) (SAYFA;48) (SAYFA;372) (SAYFA;403) (SAYFA;230) (SAYFA;311) (SAYFA;665) (SAYFA;107) (SAYFA;149) (SAYFA;30) (SAYFA;404) (SAYFA;608) (SAYFA;666) (SAYFA;655) (SAYFA;463) (SAYFA;132) (SAYFA;84) (SAYFA;647) (SAYFA;162) (SAYFA;119) (SAYFA;744) (SAYFA;233) (SAYFA;356) (SAYFA;142) (SAYFA;79)

			(SAYFA;552) (SAYFA;708) (SAYFA;363) (SAYFA;401) (SAYFA;110) (SAYFA;278) (SAYFA;636) (SAYFA;164) (SAYFA;186) (SAYFA;83) (SAYFA;3) (SAYFA;729) (SAYFA;740) (SAYFA;187) (SAYFA;164) (SAYFA;236) (SAYFA;14) (SAYFA;434) (SAYFA;339) (SAYFA;339) (SAYFA;259) (SAYFA;410) (SAYFA;268) (SAYFA;457) (SAYFA;439) (SAYFA;235) (SAYFA;196) (SAYFA;415) (SAYFA;433) (SAYFA;689) (SAYFA;761) (SAYFA;706) (SAYFA;196) (SAYFA;214) (SAYFA;117) (SAYFA;215) (SAYFA;244) (SAYFA;417) (SAYFA;465) (SAYFA;156) (SAYFA;312) (SAYFA;282) (SAYFA;19) (SAYFA;445) (SAYFA;147)

			(SAYFA;600) (SAYFA;316) (SAYFA;761) (SAYFA;280) (SAYFA;512) (SAYFA;651) (SAYFA;71) (SAYFA;21) (SAYFA;109) (SAYFA;564) (SAYFA;494) (SAYFA;94) (SAYFA;645) (SAYFA;146) (SAYFA;91) (SAYFA;91) (SAYFA;489) (SAYFA;686) (SAYFA;500) (SAYFA;75) (SAYFA;627) (SAYFA;73) (SAYFA;106) (SAYFA;60) (SAYFA;541) (SAYFA;599) (SAYFA;482) (SAYFA;572) (SAYFA;689) (SAYFA;645) (SAYFA;658) (SAYFA;720) (SAYFA;739) (SAYFA;749) (SAYFA;364) (SAYFA;168) (SAYFA;627) (SAYFA;343) (SAYFA;421) (SAYFA;558) (SAYFA;109) (SAYFA;334) (SAYFA;699) (SAYFA;147) (SAYFA;334)

			(SAYFA;139) (SAYFA;225) (SAYFA;354) (SAYFA;404) (SAYFA;109) (SAYFA;40) (SAYFA;746) (SAYFA;278) (SAYFA;354) (SAYFA;421) (SAYFA;170) (SAYFA;198) (SAYFA;707) (SAYFA;367) (SAYFA;281) (SAYFA;518) (SAYFA;254) (SAYFA;289) (SAYFA;64) (SAYFA;557) (SAYFA;531) (SAYFA;96) (SAYFA;143) (SAYFA;681) (SAYFA;215) (SAYFA;340) (SAYFA;485) (SAYFA;494) (SAYFA;159) (SAYFA;566) (SAYFA;369) (SAYFA;514) (SAYFA;94) (SAYFA;192) (SAYFA;228) (SAYFA;26) (SAYFA;325) (SAYFA;385) (SAYFA;482) (SAYFA;378) (SAYFA;445) (SAYFA;470) (SAYFA;506) (SAYFA;120) (SAYFA;514)

			(SAYFA;522) (SAYFA;386) (SAYFA;247) (SAYFA;314) (SAYFA;356) (SAYFA;401) (SAYFA;421) (SAYFA;47) (SAYFA;64) (SAYFA;279) (SAYFA;312) (SAYFA;377) (SAYFA;485) (SAYFA;537) (SAYFA;564) (SAYFA;595) (SAYFA;752) (SAYFA;106) (SAYFA;155) (SAYFA;294) (SAYFA;411) (SAYFA;437) (SAYFA;454) (SAYFA;503) (SAYFA;712) (SAYFA;529) (SAYFA;628) (SAYFA;707) (SAYFA;24) (SAYFA;324) (SAYFA;344) (SAYFA;511) (SAYFA;356) (SAYFA;380) (SAYFA;89) (SAYFA;597) (SAYFA;343) (SAYFA;369) (SAYFA;550) (SAYFA;646) (SAYFA;712) (SAYFA;713) (SAYFA;90) (SAYFA;306) (SAYFA;387)

			(SAYFA;537) (SAYFA;599) (SAYFA;728) (SAYFA;90) (SAYFA;253) (SAYFA;313) (SAYFA;50) (SAYFA;10) (SAYFA;108) (SAYFA;126) (SAYFA;614) (SAYFA;654) (SAYFA;67) (SAYFA;151) (SAYFA;208) (SAYFA;312) (SAYFA;351) (SAYFA;547) (SAYFA;132) (SAYFA;162) (SAYFA;41) (SAYFA;120) (SAYFA;123) (SAYFA;124) (SAYFA;126) (SAYFA;132) (SAYFA;135) (SAYFA;139) (SAYFA;14) (SAYFA;140) (SAYFA;142) (SAYFA;143) (SAYFA;148) (SAYFA;151) (SAYFA;158) (SAYFA;163) (SAYFA;171) (SAYFA;18) (SAYFA;182) (SAYFA;19) (SAYFA;216) (SAYFA;22) (SAYFA;220) (SAYFA;23) (SAYFA;23)

			(SAYFA;245) (SAYFA;264) (SAYFA;277) (SAYFA;289) (SAYFA;292) (SAYFA;306) (SAYFA;325) (SAYFA;330) (SAYFA;331) (SAYFA;332) (SAYFA;334) (SAYFA;339) (SAYFA;344) (SAYFA;346) (SAYFA;349) (SAYFA;36) (SAYFA;383) (SAYFA;383) (SAYFA;388) (SAYFA;389) (SAYFA;39) (SAYFA;39) (SAYFA;398) (SAYFA;402) (SAYFA;404) (SAYFA;410) (SAYFA;417) (SAYFA;42) (SAYFA;442) (SAYFA;465) (SAYFA;466) (SAYFA;482) (SAYFA;500) (SAYFA;503) (SAYFA;511) (SAYFA;516) (SAYFA;526) (SAYFA;527) (SAYFA;528) (SAYFA;53) (SAYFA;53) (SAYFA;534) (SAYFA;536) (SAYFA;566) (SAYFA;568)

			(SAYFA;57) (SAYFA;572) (SAYFA;59) (SAYFA;593) (SAYFA;611) (SAYFA;618) (SAYFA;62) (SAYFA;644) (SAYFA;656) (SAYFA;670) (SAYFA;670) (SAYFA;675) (SAYFA;679) (SAYFA;693) (SAYFA;695) (SAYFA;699) (SAYFA;7) (SAYFA;706) (SAYFA;706) (SAYFA;707) (SAYFA;711) (SAYFA;713) (SAYFA;721) (SAYFA;722) (SAYFA;76) (SAYFA;761) (SAYFA;79) (SAYFA;86) (SAYFA;87) (SAYFA;88) (SAYFA;88) (SAYFA;89) (SAYFA;94) (SAYFA;98) (SAYFA;411) (SAYFA;183) (SAYFA;694) (SAYFA;599) (SAYFA;756) (SAYFA;569) (SAYFA;103) (SAYFA;220) (SAYFA;292) (SAYFA;306) (SAYFA;280)

			(SAYFA;662) (SAYFA;528) (SAYFA;202) (SAYFA;125) (SAYFA;730) (SAYFA;662) (SAYFA;153) (SAYFA;249) (SAYFA;140) (SAYFA;655) (SAYFA;97) (SAYFA;139) (SAYFA;259) (SAYFA;498) (SAYFA;599) (SAYFA;295) (SAYFA;186) (SAYFA;494) (SAYFA;410) (SAYFA;261) (SAYFA;106) (SAYFA;499) (SAYFA;205) (SAYFA;349) (SAYFA;502) (SAYFA;565) (SAYFA;177) (SAYFA;177) (SAYFA;177) (SAYFA;130) (SAYFA;132) (SAYFA;177) (SAYFA;190) (SAYFA;191) (SAYFA;218) (SAYFA;220) (SAYFA;225) (SAYFA;264) (SAYFA;268) (SAYFA;269) (SAYFA;300) (SAYFA;37) (SAYFA;422) (SAYFA;44) (SAYFA;48)

			(SAYFA;55) (SAYFA;619) (SAYFA;656) (SAYFA;67) (SAYFA;687) (SAYFA;71) (SAYFA;342) (SAYFA;317) (SAYFA;127) (SAYFA;57) (SAYFA;226) (SAYFA;159) (SAYFA;56) (SAYFA;670) (SAYFA;195) (SAYFA;216) (SAYFA;83) (SAYFA;261) (SAYFA;399) (SAYFA;308) (SAYFA;125) (SAYFA;624) (SAYFA;439) (SAYFA;72) (SAYFA;206) (SAYFA;158) (SAYFA;228) (SAYFA;103) (SAYFA;65) (SAYFA;65) (SAYFA;91) (SAYFA;161) (SAYFA;693) (SAYFA;559) (SAYFA;440) (SAYFA;109) (SAYFA;165) (SAYFA;9) (SAYFA;631) (SAYFA;167) (SAYFA;498) (SAYFA;231) (SAYFA;63) (SAYFA;655) (SAYFA;67)

			(SAYFA;88) (SAYFA;72) (SAYFA;114) (SAYFA;420) (SAYFA;203) (SAYFA;369) (SAYFA;79) (SAYFA;23) (SAYFA;460) (SAYFA;492) (SAYFA;260) (SAYFA;20) (SAYFA;562) (SAYFA;460) (SAYFA;493) (SAYFA;503) (SAYFA;414) (SAYFA;369) (SAYFA;608) (SAYFA;393) (SAYFA;343) (SAYFA;168) (SAYFA;561) (SAYFA;101) (SAYFA;123) (SAYFA;141) (SAYFA;169) (SAYFA;237) (SAYFA;25) (SAYFA;33) (SAYFA;33) (SAYFA;347) (SAYFA;414) (SAYFA;419) (SAYFA;433) (SAYFA;493) (SAYFA;611) (SAYFA;440) (SAYFA;56) (SAYFA;163) (SAYFA;239) (SAYFA;33) (SAYFA;407) (SAYFA;164) (SAYFA;292)

			(SAYFA;71) (SAYFA;80) (SAYFA;6) (SAYFA;11) (SAYFA;199) (SAYFA;7) (SAYFA;190) (SAYFA;9) (SAYFA;2) (SAYFA;225) (SAYFA;562) (SAYFA;409) (SAYFA;36) (SAYFA;711) (SAYFA;329) (SAYFA;393) (SAYFA;186) (SAYFA;400) (SAYFA;425) (SAYFA;148) (SAYFA;216) (SAYFA;342) (SAYFA;380) (SAYFA;475) (SAYFA;602) (SAYFA;312) (SAYFA;492) (SAYFA;12) (SAYFA;53) (SAYFA;415) (SAYFA;413) (SAYFA;289) (SAYFA;214) (SAYFA;334) (SAYFA;545) (SAYFA;276) (SAYFA;589) (SAYFA;497) (SAYFA;173) (SAYFA;95) (SAYFA;183) (SAYFA;599) (SAYFA;110) (SAYFA;378) (SAYFA;595)

			(SAYFA;20) (SAYFA;524) (SAYFA;51) (SAYFA;353) (SAYFA;531) (SAYFA;198) (SAYFA;199) (SAYFA;96) (SAYFA;140) (SAYFA;110) (SAYFA;340) (SAYFA;98) (SAYFA;124) (SAYFA;474) (SAYFA;382) (SAYFA;393) (SAYFA;502) (SAYFA;71) (SAYFA;625) (SAYFA;286) (SAYFA;348) (SAYFA;107) (SAYFA;713) (SAYFA;487) (SAYFA;201) (SAYFA;220) (SAYFA;407) (SAYFA;63) (SAYFA;207) (SAYFA;727) (SAYFA;487) (SAYFA;607) (SAYFA;397) (SAYFA;154) (SAYFA;253) (SAYFA;180) (SAYFA;185) (SAYFA;162) (SAYFA;106) (SAYFA;540) (SAYFA;277) (SAYFA;173) (SAYFA;319) (SAYFA;455) (SAYFA;385)

			(SAYFA;247) (SAYFA;383) (SAYFA;257) (SAYFA;465) (SAYFA;263) (SAYFA;445) (SAYFA;394) (SAYFA;442) (SAYFA;232) (SAYFA;300) (SAYFA;371) (SAYFA;254) (SAYFA;188) (SAYFA;147) (SAYFA;133) (SAYFA;181) (SAYFA;95) (SAYFA;430) (SAYFA;240) (SAYFA;151) (SAYFA;260) (SAYFA;149) (SAYFA;124) (SAYFA;276) (SAYFA;349) (SAYFA;126) (SAYFA;426) (SAYFA;439) (SAYFA;448) (SAYFA;156) (SAYFA;286) (SAYFA;308) (SAYFA;225) (SAYFA;429) (SAYFA;205) (SAYFA;116) (SAYFA;117) (SAYFA;118) (SAYFA;120) (SAYFA;128) (SAYFA;130) (SAYFA;150) (SAYFA;157) (SAYFA;164) (SAYFA;176)

			(SAYFA;177) (SAYFA;182) (SAYFA;191) (SAYFA;222) (SAYFA;236) (SAYFA;243) (SAYFA;245) (SAYFA;246) (SAYFA;248) (SAYFA;251) (SAYFA;262) (SAYFA;273) (SAYFA;281) (SAYFA;292) (SAYFA;305) (SAYFA;316) (SAYFA;326) (SAYFA;330) (SAYFA;333) (SAYFA;337) (SAYFA;348) (SAYFA;353) (SAYFA;361) (SAYFA;370) (SAYFA;375) (SAYFA;377) (SAYFA;388) (SAYFA;390) (SAYFA;391) (SAYFA;397) (SAYFA;413) (SAYFA;418) (SAYFA;433) (SAYFA;437) (SAYFA;452) (SAYFA;482) (SAYFA;484) (SAYFA;504) (SAYFA;506) (SAYFA;523) (SAYFA;533) (SAYFA;591) (SAYFA;657) (SAYFA;355) (SAYFA;231)

			(SAYFA;219) (SAYFA;122) (SAYFA;131) (SAYFA;143) (SAYFA;160) (SAYFA;289) (SAYFA;332) (SAYFA;582) (SAYFA;366) (SAYFA;304) (SAYFA;549) (SAYFA;239) (SAYFA;89) (SAYFA;452) (SAYFA;150) (SAYFA;242) (SAYFA;85) (SAYFA;112) (SAYFA;205) (SAYFA;83) (SAYFA;84) (SAYFA;600) (SAYFA;402) (SAYFA;620) (SAYFA;84) (SAYFA;596) (SAYFA;160) (SAYFA;596) (SAYFA;602) (SAYFA;465) (SAYFA;666) (SAYFA;490) (SAYFA;72) (SAYFA;619) (SAYFA;139) (SAYFA;510) (SAYFA;174) (SAYFA;380) (SAYFA;560) (SAYFA;215) (SAYFA;84) (SAYFA;643) (SAYFA;331) (SAYFA;418) (SAYFA;204)

			(SAYFA;541) (SAYFA;206) (SAYFA;372) (SAYFA;142) (SAYFA;675) (SAYFA;601) (SAYFA;166) (SAYFA;383) (SAYFA;84) (SAYFA;199) (SAYFA;66) (SAYFA;164) (SAYFA;254) (SAYFA;500) (SAYFA;217) (SAYFA;600) (SAYFA;5) (SAYFA;525) (SAYFA;139) (SAYFA;524) (SAYFA;339) (SAYFA;251) (SAYFA;28) (SAYFA;522) (SAYFA;499) (SAYFA;587) (SAYFA;22) (SAYFA;203) (SAYFA;90) (SAYFA;287) (SAYFA;316) (SAYFA;639) (SAYFA;9) (SAYFA;425) (SAYFA;10) (SAYFA;405) (SAYFA;569) (SAYFA;65) (SAYFA;757) (SAYFA;692) (SAYFA;366) (SAYFA;435) (SAYFA;263) (SAYFA;536) (SAYFA;287)

			(SAYFA;566) (SAYFA;134) (SAYFA;30) (SAYFA;119) (SAYFA;542) (SAYFA;178) (SAYFA;243) (SAYFA;405) (SAYFA;545) (SAYFA;70) (SAYFA;400) (SAYFA;337) (SAYFA;90) (SAYFA;320) (SAYFA;566) (SAYFA;134) (SAYFA;158) (SAYFA;275) (SAYFA;330) (SAYFA;37) (SAYFA;617) (SAYFA;593) (SAYFA;339) (SAYFA;359) (SAYFA;398) (SAYFA;652) (SAYFA;676) (SAYFA;157) (SAYFA;297) (SAYFA;132) (SAYFA;651) (SAYFA;202) (SAYFA;383) (SAYFA;673) (SAYFA;630) (SAYFA;112) (SAYFA;134) (SAYFA;158) (SAYFA;181) (SAYFA;19) (SAYFA;277) (SAYFA;303) (SAYFA;33) (SAYFA;331) (SAYFA;341)

			(SAYFA;343) (SAYFA;397) (SAYFA;430) (SAYFA;445) (SAYFA;452) (SAYFA;628) (SAYFA;649) (SAYFA;682) (SAYFA;713) (SAYFA;79) (SAYFA;80) (SAYFA;90) (SAYFA;150) (SAYFA;287) (SAYFA;598) (SAYFA;290) (SAYFA;684) (SAYFA;120) (SAYFA;147) (SAYFA;185) (SAYFA;215) (SAYFA;295) (SAYFA;332) (SAYFA;644) (SAYFA;685) (SAYFA;91) (SAYFA;107) (SAYFA;311) (SAYFA;313) (SAYFA;67) (SAYFA;126) (SAYFA;624) (SAYFA;197) (SAYFA;232) (SAYFA;319) (SAYFA;184) (SAYFA;396) (SAYFA;715) (SAYFA;65) (SAYFA;71) (SAYFA;88) (SAYFA;534) (SAYFA;756) (SAYFA;421) (SAYFA;91)

			(SAYFA;88) (SAYFA;151) (SAYFA;157) (SAYFA;677) (SAYFA;440) (SAYFA;295) (SAYFA;130) (SAYFA;45) (SAYFA;171) (SAYFA;402) (SAYFA;208) (SAYFA;230) (SAYFA;163) (SAYFA;529) (SAYFA;631) (SAYFA;404) (SAYFA;343) (SAYFA;73) (SAYFA;88) (SAYFA;403) (SAYFA;75) (SAYFA;403) (SAYFA;347) (SAYFA;402) (SAYFA;403) (SAYFA;3) (SAYFA;432) (SAYFA;288) (SAYFA;228) (SAYFA;188) (SAYFA;293) (SAYFA;416) (SAYFA;147) (SAYFA;101) (SAYFA;66) (SAYFA;275) (SAYFA;238) (SAYFA;183) (SAYFA;146) (SAYFA;98) (SAYFA;87) (SAYFA;239) (SAYFA;734) (SAYFA;65) (SAYFA;92)

			(SAYFA;186) (SAYFA;434) (SAYFA;656) (SAYFA;92) (SAYFA;470) (SAYFA;759) (SAYFA;742) (SAYFA;516) (SAYFA;484) (SAYFA;344) (SAYFA;402) (SAYFA;251) (SAYFA;158) (SAYFA;77) (SAYFA;71) (SAYFA;83) (SAYFA;160) (SAYFA;676) (SAYFA;309) (SAYFA;185) (SAYFA;519) (SAYFA;181) (SAYFA;77) (SAYFA;522) (SAYFA;462) (SAYFA;48) (SAYFA;141) (SAYFA;748) (SAYFA;10) (SAYFA;748) (SAYFA;417) (SAYFA;713) (SAYFA;309) (SAYFA;309) (SAYFA;107) (SAYFA;508) (SAYFA;583) (SAYFA;528) (SAYFA;548) (SAYFA;411) (SAYFA;159) (SAYFA;63) (SAYFA;422) (SAYFA;298) (SAYFA;491)

			(SAYFA;393) (SAYFA;731) (SAYFA;530) (SAYFA;198) (SAYFA;433) (SAYFA;198) (SAYFA;223) (SAYFA;309) (SAYFA;9) (SAYFA;538) (SAYFA;531) (SAYFA;70) (SAYFA;583) (SAYFA;291) (SAYFA;94) (SAYFA;223) (SAYFA;700) (SAYFA;198) (SAYFA;699) (SAYFA;361) (SAYFA;592)
buyurul-:	Emr olunmak.	(1) yaradılduñuz, ben daḫı ʿamel iderin anuñ üzere ki buyuruldum. [196b]	(SAYFA;391) (SAYFA;6)
buyuruṕ:	Söyleyip, emr edip.	Yaʿnī̇, eyüye buyuruṕ, münker (5) nesnelerden nehy iderler ki ol ḳulı Allāhu Taʿālā'dan ḳaṭʿ ider ve dünyādan daḫı menʿ ider-(6)ler.	(SAYFA;617) (SAYFA;6)
buyurur:	Söyler, emr eder. buyur-: Emr etmek, söylemek.	(15) Ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā buyurur kim AK.[6a]	(SAYFA;10) (SAYFA;198) (SAYFA;179) (SAYFA;159) (SAYFA;160) (SAYFA;410) (SAYFA;39) (SAYFA;433) (SAYFA;299) (SAYFA;19) (SAYFA;38) (SAYFA;394) (SAYFA;170)

			(SAYFA;33) (SAYFA;7) (SAYFA;159) (SAYFA;3) (SAYFA;161) (SAYFA;40) (SAYFA;151) (SAYFA;307) (SAYFA;499) (SAYFA;97) (SAYFA;290) (SAYFA;376) (SAYFA;719) (SAYFA;95) (SAYFA;245) (SAYFA;198) (SAYFA;614) (SAYFA;14) (SAYFA;106)
buzaġu:	Buzağı. Yeni doğmuş, ana sütüyle beslenen sığır yavrusu. *Mecazi anlamda buzağı.	Yaʿnī, ol (12) ḫalīl eglenmeyüṕ tīz bir biryān olmış buzaġu getürdi ol dōst selāmına ikrām idüben ve (13) resullerine iʿzāz idüben.[372a] (1) şolar kim hevāları buzaġularını ilāh ṭutındılar. [247b] (1) İşāretdür aña ki ol Sāmirī-yi hevā Mūsā-yı rūḥ mīḳāta ve ḫaḳḳ-ıla mükālemeye teveccüh itdükden (2) ṣoñra bu dünyānuñ zīnetlerinden ve bu beşeriyyetüñ raʿnālıḳlarından ki ṣıfāt-ı ḳalbüñ (3) Benī İsrāʾīl'i ʿāriyete almışlardı ṣıfāt-ı nefsüñ ḳıbṭīlerinden bu dünyā buzaġusın düzdi ki (4) anuñ ṣavtı	(SAYFA;742) (SAYFA;493) (SAYFA;490) (SAYFA;492) (SAYFA;491) (SAYFA;490) (SAYFA;490) (SAYFA;489) (SAYFA;184)

		var, bu ḫalḳı daʿvet ider, gendüye ṭaṕmaḳlıġa. [246a]	
bülūġ: //bulūġ:	(A.) Erginlik. Olgunluk. Çocukluk devresini tamamlayıp ergenliğe geçiş. Ergenliğe ulaşan genç, namaz kılmak ve oruç tutmak gibi farzlarla mükellef (yükümlü) olur.	(7) Yaʿnī, bülūġ vaḳtinde daḫı terbiyet evānında ol müddetde vaḳt nefsüñ-idi ṣıfāt-(8)ları-y-ıla ḳālib muḥkem olmaġ-ıçun ki bu şerīʿat aḥkāmları teklīfātınuñ yükin çekebile.	(SAYFA;562)
bünyāḏ:	(F.) Temel, esas. Yapı, binâ.	(19) … Nite ki bünyāḏ birbirin bağlar bir dīvār.[309a] Yaʿnī, benüm meṣelüm benden ilerügi peyġamberler-ile şol gişiyi (12) meṣeli gibidür ki bir o bünyāḏ ḳıldı ġāyet görklü ve kāmil, illā bir köşesinde bir kerṕūc (13) yiri gedük ḳodı, ḫalḳ gelüṕ anı ṭolanuṕ ol bünyāḏı taʿaccüb ḳılurlardı.[108a]	(SAYFA;616) (SAYFA;214) (SAYFA;214) (SAYFA;432) (SAYFA;223) (SAYFA;642) (SAYFA;402) (SAYFA;402)
bür:	bürʾ//bür: (A.) (Büru') Hastanın iyileşmeğe başlaması. * Kurtulmak. * Fazilette ve bilgide üstünlük. (yüsret: (A.) Kolaylık, sühulet. Rahat.)	Belki, eger bulara bür (ü) yüsret ve niʿmet ulaşsa aña istiḥḳāḳ gözi-y-ile (2) naẓar iderler.	(SAYFA;480)
bürimek:	Sarmak, kaplamak, kuşatmak.	Yaʿnī, çün bular teveccüh ḳıldılar sifliyyāta ki ol ṣıfāt-ı ḥayvāniyyenüñ ve sebuʿiyyenüñ ve şeyṭāniyye-(19)nüñ ẓulmātlarıdur ki	(SAYFA;676) (SAYFA;359)

		baʿżısı üzerine ḳat ḳat oluṗ oları bürimişdür.[339a] Yaʿnī, mücādele mi ḳılursız benüm-ile Ḥaḳḳ'uñ maʿrifetinde, diler misiz ki yiküñüz-ile (15) güneşi örte ḳoyasız, yā diler misiz ki gündüz rūşenlıġını etegüñüz-ile büriyesiz (16) bu ḥāletde ki rabbum baña ʿayān hidāyet virdi biribiri ardınca burhānlar göstermeg-ile.[180b]	
bürün-:	Sarılmak, kaplamak, kuşanmak. Örtünmek. Kuşatılmak. * Sahiplenerek huy haline getirmek.	Bu şıfātları kemāle irürmeg-içün nefslerüñ büründüḳleri şalıvirilmişdür, (9) bu dünyā otlaḳlarına ve anuñ niʿmetlerine tā ḥadd-ı bülūġa irişince.[281a]	(SAYFA;560) (SAYFA;514)
büşrā:	(A.) Müjde. Sevinçli, hayırlı haber.	Yaʿnī, büşrā dōstuñ dōsta ḫaberidür, daḫı dōstuñ selāmıdur.	(SAYFA;742)
bütürür:	Bitirir. Yeşertir. bitür-//bütür-: Bitirmek, yeşertmek.	Yaʿnī, kelime-ı tevḥīd göñülde īmān bitürür, (8) nite kim şu tere bütürür.	(SAYFA;407)
büyük:	Büyük. Yüce.	Bunuñ-ıla ki bunı mīrāṣ ḳodılar her bār ki (15) bulardan bir kimse ola oġlunı anuñ maḳāmına oturdurlar, gerek büyük olsun gerek kiḉi, istiḥḳāḳı (16) yoġ-iken varuṗ andan ḫırḳa geyürler ve anı teberrük görürler, anı meşāyıḫ mertebesinde ṭutarlar.	(SAYFA;300) (SAYFA;692)

būd:	(F.) Varlık.	Bildi ki ṭarīḳ-ı ḥaḳḳı azmış, ḫaṭā (11) itmiş anda ki būd u ʿunāt-ı beşeriyyete yapışdı Mūsā-yı rūḥ ġāyib olduḳdan ṣoñra (12) ve bu dünyā ẕīnetine meyl eyledi, anuñ şehvātı-y-ıla leẕẕet aldı.	(SAYFA;490)
bu:	Bu. (devāʿī: (A.) (A.) (a.i. dâiye'nin c.) İçten gelen bir duyguyu teşvik edici haller.) (teḳāżā: (taḳāżā) Başa kakmak. * Sıkıştırmak. * Hakkını isterken borçluyu zorlamak. teḳāż: (A.) (a.i) 1- Karşılaştırma. 2. Birbiriyle ödeşme. 3. Takas, birinin alacağını vereceğine karşılık tutma. teḳāżā: (A.) (a.i) 1. Alacaklının borçluyu sıkıştırması. 2. Sıkışarak söz söyleme.)	İllā şol kimseden ki bu devāʿī beşeriyyet teḳāżāsı-y-ıla aña (12) ẓulm oluna iḫtiyārsuz yāḫūḏ ibtilā-y-ıla ola żarūrī.[91b]	(SAYFA;181)
būtına:	būt//ṕut//but: Put. Tahta, taş vs. nesnelerden yontularak veya çeşitli şekiller verilerek tapılan nesne. İlah yerine konan her şey.	İşāret ḳılur bunuñ-ıla (2) ol mütemerrid nefslere ki müşrikedür hevālarına mütābaʿat idüṕ ilāh ṭutınuṕ dünyā būtına (3) ṭapmışdur, ol ḳalb-ile rūḥa daḫı delālet itmişdür ṭuġūliyyet vaḳtinde ol ikisi-le (4) nefs ʿahd itmişdür ki anuñ-ıla mücāhede ve muḳāteke ḳılmayalar	(SAYFA;559)

		tā ḥadd-ı bülūġa varınca.	
būt-ı hevāya:	(F.) Heva putu.	Ammā anuñ kim üzerine ẓulmāt-ı beşeriyyeʾi (15) ḥayvāniyye ġālib ola, ol būt-ı hevāya mütābaʿat ḳıla, dünyā leẕẕātları-y-la leẕẕet ala, anuñ velīsi ṭāġut (16) olur, anı nūr-ı rūḥāniyyeden ṣıfāt-ı ḥayvānī ẓulmātına iltür.	(SAYFA;312)

cabbār:	(A.) Büyüklük, azamet ve kudret sahibi. * Zâlim, gaddar, müstebid, mütemerrid insanlar da bu sıfatla tavsif edilir. Meselâ; Cengiz, cebbar ve gaddar bir devlet adamı idi.	Yaʿnī, mütābaʿat ḳıldılar her cabbār u mütekebbir emrine ki Ḥaḳḳ'a tekebbür idüp ʿinād iderler.[371a]	(SAYFA;740)
cabbārlıḳ:	(A.) Sıfat-ı İlahiyedendir) İstediğini mutlak yapan, dilediğine muktedir olan. Büyüklük, azamet ve kudret sahibi. İmar eden Cenab-ı Hak. Kullarını ıslah edip tevbeye götüren Allah Teâlâ Hz.leri (C.C.)	Ve nefse daḫı raḥīmdür bunuñ-ıla ki emmāre-(11)lıḳdan ḉıḳuṕ maʾmūre oldı, cabbārlıḳdan ıṭāʿata geldi.[84b]	(SAYFA;167)
Cābir:	(A.) Câbir Bin Abdullah El-Ensarî (R.A.) da denir. Meşhur sahabelerdendir. Bizzat Resul-i Ekrem'den (A.S.M.) ilim ve feyiz almış ve zamanında Medine-i Münevvere'nin müftüsü olmuştur. En çok hadis rivayetiyle meşhur olan altı sahabeden biridir. 1540 hadis rivayet etmiştir. 19 gazada hazır bulunmuştur. Hicri 73 tarihinde 94 yaşında Medine-i Münevvere'de vefât etmiştir. Akabe	Cābir and içdi ki "Ol aşdan ve etmekden biñ kişi (17) ṭaʿāmlandılar, ṭoydılar gitdiler henüz ḉölmegümüz ṭolu-y-ıdı ve etmegümüz yirinde-y-di".[103a]	(SAYFA;204) (SAYFA;202) (SAYFA;204)

	biatinde bulunan 70 Ensar'dan Medine'de en son vefat eden bu zattır.		
cādde-i şerīʿat:	(F.) Şeriat yolu, doğru yol. Hak Yolu. Şeriatin dosdoğru ana yolu.	Yaʿnī, (4) siz ol maḥabbet içinde ve ṣıdḳıla ṭaleb içinde ve sürūr ḳapusın ḳaḳmaḳ içinde ṣabr ü (5) ṣebāt-ile ʿubūdiyyet üzere dirilseñüz gerek ve daḫı cādde-i şerīʿat üzere ṭarīḳat ḳademleri-y-ile (6) ḥaḳḳı ṭaleb itmekde içinde olsañuz, gerek andan girü ol ʿālem-ı ḥaḳīḳatā çıḳsañuz gerek.[216a]	(SAYFA;430) (SAYFA;249)
Caʿfer:	Ebī Caʿfer hakkında araştırmalarım sırasında pek detaylı bilgiye rastlayamadım. Ancak şu kişi olabilir: Ebû Cafer Hâzin-ö. 360/971?; ilk devir matematikçi ve astronomlarından. (TDV. İslam Ans. 16/126-129) Bu kişi olmamalı: (A.) (Hi: 83-148) Hazret-i Ali'nin (R.A.) torununun torunudur. Medine-i Münevvere'de yaşamıştır. Annesi, Hazret-i Ebu Bekir'in soyundandır. Mânevi nüfuzu çok ileri idi, dine büyük hizmetleri görüldü. Demiştir ki: "Kim nefsi için nefsi ile mücâhede ederse, keramete kavuşur, kim de Allah için nefsi ile mücâhede ederse, Allah'a kavuşur." Eimme-i İsnâ Aşerin altıncısıdır. (K.S.)	Ḥikāyet olunuṕdı ki (18) Ebī Caʿfer Ebher, Ebā Ẓāhir Hemedānī'nüñ ḳapusına vardı, bulımadı.[224b]	(SAYFA;447)

	(Ebā Ẓāhir Hemedānī veya Ebā Ṭāhir Hemedānī; bu kişi hakkında da detaylı bir bilgiye rastlayamadım.)		
caʿl:	(A.) Yaratmak, halk. Bu kelime Kur'ân-ı Kerim'de onüç vecihle kullanılmıştır:1- Tafak ve ahz (inşâ ve ikbal) mânasına; bir işi işlemeğe müteveccih olup başlamak ve işler olmak.2- Halketmek, yaratmak.3- Kavl ve irsal.4- Tehiyye ve tesviye (tanzim ve düzeltme).5- Takdir.6- Tebdil.7- Bir şeyi bir şeye dâhil etmek.8- Bir şeyi kalbe ilka ve İlhâm eylemek.9- İtikat.10- Tesmiye.11- Bir şeyi diğer bir şeyden icad ve tekvin.12- Bir şeyi bir sıfat ve hâletten diğer bir sıfat ve hâlete döndürmek, kılmak, tasyir.13- Bir nesne üzerine hükmeylemek gerek hak ve gerek bâtıl olsun - vaz'eylemek bir hususu bir kimse ile bir vecih üzere şartlaşmak ve azv ve nisbet eylemek ve hükm-ü şer'i. (L.R.)	Ḫalḳ-ıla caʿl arasında farḳ budur; her kimse üzere ki ġālib ola ol ṣıfat-ı (11) melekiyye ve rūḥāniyyedür ol Ḥaḳ Taʿālā ḳullığına meyl ider enbiyālar daġvetin ḳabūl ider, ʿaleyhi'ṣ-selām, (12) Allāhu Taʿālā'ya ve resūline īmān getürür ol şerīʿat zīnetleriyile bezenür, Ḥaḳ Taʿālā anuñ velīsi oluṕ (13) bu ṣıfāt-ı ḫılḳıyye ve ḥayvāniyye ẓulmātından ḉıḳuṕ ol ṣıfāt-ı melikiyye'i rūḥāniyyeye iltür ki nūrdur.[157a]	(SAYFA;312) (SAYFA;312)
cāfī:	(A.) Cefa eden, eziyet veren.	Yaʿnī, eger sen (6) kelāmuñda cāfī ve iri sözlü olsañ ol feżāżat-ı ḫulḳ ve ḳasāvet-ı	(SAYFA;40)

		ḳalb üzerine ḳalsañ andan (7) ilerü ki biz ḳalbüñi pāk eyledük ve ṣadruñı münşeriḥ kılduḳ, aña naẓar-ı raḥmet-ile naẓar iderüz.	
cāh:	(A.) (Câhe) f. Makam, mansıb. Kadr, itibar.	(16) Ve daḫı yarar ki ol ṣıdḳı ṣemeresinden ʿizzet ü cāh ve ḳabūl-i ḫalḳ ve milk-ı ḥāṣıl ola ki anı Ḥaḳ Taʿālā-(17)dan iʿrāż itdüre, aña żarar ola. [156a] Bular ol yavuz ʿālimlerdür ki dīn-i İslām'da müdāhene (14) ḳıluṕ dünyā üzerine ḥarīṣ oldılar, māla ve cāhe ve ḥubb-ı riyāsete ṭamaʿ ḳıldılar.[51a]	(SAYFA;310) (SAYFA;100) (SAYFA;515) (SAYFA;336) (SAYFA;521) (SAYFA;96) (SAYFA;408)
cāhil:	(A.) Tecrübesiz. Bilgisiz. Bilmeyen, anlamayan. *Allah'ı unutmuş olan. Gafil. (Dünya ve kâinatta Allah'ın bunca eserleri sergilenip dururken bunların sanatkârını ve yaratıcısını tanımamak cahilliğin en akılsızcasıdır.) (A.) Bilgisiz, cahil, bilmeyen, habersiz. * Mana olarak bilgisiz anlamına gelmekle birlikte asıl cahil Hakk'ı bilmeyendir.	(6) Zīre cāhil oldur ki Allāh'ı bilmez ve anı ṭaleb itmez ve ʿālim oldur ki Allāh'ı bilür anı ṭaleb (7) ider".[265b] (2) Bunda işāret var aña ki ol rūḥ-ı ʿılvī, nefse ittibāʿ ḳılmaġ-ıla cāhil ü siflī olur defi'-(3)l-himmet oluban.[368b]	(SAYFA;529) (SAYFA;735) (SAYFA;150) (SAYFA;262) (SAYFA;516) (SAYFA;258) (SAYFA;706) (SAYFA;731) (SAYFA;270) (SAYFA;483) (SAYFA;630) (SAYFA;347) (SAYFA;377) (SAYFA;750) (SAYFA;750) (SAYFA;375) (SAYFA;283) (SAYFA;408) (SAYFA;744) (SAYFA;355) (SAYFA;735) (SAYFA;331) (SAYFA;529) (SAYFA;706) (SAYFA;300) (SAYFA;375) (SAYFA;467) (SAYFA;278) (SAYFA;391) (SAYFA;329) (SAYFA;344) (SAYFA;726)
cāhiliyyet:	(A.) (F.) Cahillik, bilgisizlik. Cahilliğe	Bular erbāb-ı nüfūsdur ki hemleri yoḳdur; illā ol nefsleri ġuṣṣası (3) vardur ki anuñ	(SAYFA;36) (SAYFA;44)

	âit. - İslâmiyet'ten önceki câhiliye devrine âit. Cahiliyet sadece İslâmiyet öncesine ait değildir. Bu gün "tabiatçılık, maddecilik" gibi çeşitli adlarla eski puta tapıcılık daha da yobazlaşarak devam ediyor. Allah'ı inkâr ederken tabiatı ve maddeyi onun yerine koyarak kendilerine yeni putlar dikiyor ve kendi yaptıkları bu putlara kendileri tapıyor. cāhiliyyet: Cahillik, bilgisizlik.	ḥaẓların istifā ḳılalar ve şehvātların ve leẕẕāt-ı cismāniyyelerin ve (4) temettuʿāt-ı ḥayvāniyyelerin yirine getürmege saʿy ideler, ol ḫasīs ṭabīʿatları-y-ıla, ol rakīk (5) naẓarları-y-ıla cāhiliyyet ẓann itdügi gibi (6) ki dirler cemīʿ-i umūr ḫalḳa rācīʿdür, Allāh'a rācīʿ degül ki anuñ ḳażāsı ve ḳaderi-y-le (7) ola.[19a] Yaʿnī, egerçi cāhiliyyetde (17) bular Resūl gelmezden öñ eşkāre ḏalālet içinde-y-di.[23a]	(SAYFA;599)
cāhilliḳ:	(A.+T) Bilgisizlik, câhillik. * Hakk'ı bilmemezlik.	Ammā cāhilliḳ, (6) ancaḳ maʿşiyyet iḳtiżā ider.[38b] ṕes, yavuz ʿamelüñ ṣadr olacaḳ yiri hemān ol cāhilliḳdür anuñ ṣo-(7)ñınca tīzcek vāḳiʿ olan tevbedür ki ḳabūl olınur.[38b]	(SAYFA;75) (SAYFA;75)
cāl:	(A.) Akıl, rey. İzin.	Daḫı her sūre (17) bu "Bismi'l-lāhiʾr-raḥmāniʾr-raḥīm" tācı-y-ıla tāćlana ve anuñ ṣıfat-ı cemāli-y-ile ve cāli-y-ile ṣıfatlana.	(SAYFA;558)
cāmid:	(A.) (Câmide) Ruhsuz, sert, katı madde. Cansız.	Yaʿnī, bu dünyāyı ve emr-i āḫireti ve bularuñ (6) içindeki emrleri ezelden ebedā tedbīr iden kimdür? Daḫı emr-i insānı tedbīr (7) iden cāmid ṭoprakdan terbiyyet-ile nebāt-ı ḥayvāniye ve melekiyyeye daḫı aḫlāḳ-ı rabbānī-y-ile (8) ḫulḳlanmaġa.	(SAYFA;679)
cāmiʿ:	(A.) * Cem'edici, toplayıcı, içine alan. * Cem'etmiş, toplamış bulunan, hâvi ve muhit olan. (temlīk: (A.) Mal sahibi etmek. Birine mülkü kazandırmak, sahib etmek. * Mülk olarak vermek.) (teslīt: (A.) Havâle	İşāret bunda (13) budur kim bu lafẓ-ı temkīn cāmiʿdür temlīki ve teslīṭı daḫı ḳudreti her ḫayruñ esbāblarını (14) ḥāṣıl itmek üzere dünyā vü āḫiret saʿādetlerinden ve daḫı maʿrifet ve maḥabbet istiʿdādınuñ (15) kemālin ḥāṣıl ḳılmaġa ve Allāh'ı ṭaleb idüṕ andın yaña seyr itmege; tā ki viṣāle irişe (16) Ḥaḳ Taʿālā bu temkīn şerefin virmedi, illā insāna virdi, bunuñ-ıla ikrām idüṕ fażīlete (17) irişdürdi ve emr-i ḫilāfet daḫı bunuñ-ıla tamām oldı.	(SAYFA;418)

	etmek.* Musallat etmek. Birini başka birine belâ etmek. Sataştırmak.)		
cān:	(F.) Gönül. Can. *İnsan ve hayvanlarda yaşamayı sağlayan ve ölümle vücuttan ayrılan madde dışı varlık. Yaşama, hayat. *İnsanın kendi varlığı, özü. * Can, ruh. * Yaşayış. Diride olan kudret, kuvvet. Hayat cevheri.	(11) Zīre aña cān u göñül-ile muṣāḥib oldılar, ol şehvāt-ı nefsānī ve cismānī birle istīfā (12) ḳılmaġ-ıçun.[8b] Bu kelāmuñ baʿżı Ādem'e eşer ḳıldı, andan üns ḳoḳucuġı irişdi (15) bu cān dimāġına.[214b] Nite ki bir kimse emr-i maʿrūf ve nehy-i (15) münker ide, ṣıdḳından ol fiʿlinden ötrü anuñ nefsine, yā mālına yā cānına bir mażarrat irişe.[156a] Ve daḫı hīç nesne ẕaḫīre ḳıluḍ Allāh yolına virmekden gü-(13)cenmeye ne mālından ne nefsinden, ne cānından ne ehlinden, evlādından; İbrāhīmümüñ ḫāli buyudı, (14) anuñ-ıçun ḫullete müstaḥıḳ oldı.[82b] Zīre bu cānlar cünūd-ı müctemiʿa-y-dı muḫtelif ṣaflarda (10) her ṭāyife ol ḫiṭābı işitdi ḫālleri miḳdār ıraḳlıḳda yaḳınlıḳda ol ṣaflardan.[336a]	(SAYFA;15) (SAYFA;427) (SAYFA;310) (SAYFA;163) (SAYFA;670) (SAYFA;258) (SAYFA;368) (SAYFA;458) (SAYFA;751)
cānib:	(F.) Yan, yön. Cihet, taraf. Yüksek taraf. (şürekā: (A.) (Şerik. C.) Şerikler, ortaklar.)	Ve daḫı ol Allāh virdügi nesneden baʿżın daḫı ol şürekālar-ıçun taḫṣīṣ idüḍ dirler ki (14) bu şerekālarumuz naṣībi olsun, andan ol cehllerinden şürekāları cānibin tercīḥ iderler.[196b]	(SAYFA;391) (SAYFA;409) (SAYFA;571) (SAYFA;150)
cāḥ:	(F.) (Câhe) f. Makam, mansıb. Kadr, itibar. (ḥubb u cāḥ: f. Şöhret düşkünlüğü, makam sevgisi. Rütbe hırsı.) (ḥubb u cāḥ: Makam ve mansıb sevgisi.) cāh, cāhe: (a.i) îtibâr, makam, orun, mevki.	İşāret bu iki āyetde (6) budur kim bu ʿölümi ẓāhire ehlinden ʿilm-ile nefslerin tezkiye ḳıldılar, anuñ-ıla (7) ʿulemāya faḫr itdiler ve sefīhlere mumārāt ḳıldılar nefslerini mücerred ʿilm ḥāṣıl ḳılmaġ-ıla tezkiye (8) ḳılmadılar bular ki bulara daḫı ṣıfāt-ı meẕmūmeler ḥāṣıl oldı ki nefslerin anuñ-ıla tezkiye (9) ḳıldılar mubāhāt ve mumārāt ve mücāhede ve kibr u ʿucb ve ḥased ve riyā ve ḥubb u cāḥ ve riyāset ve daḫı (10) aḳrānları üzere müstevlī oluḍ ġālib olmaḳ daḫı bulara beñzer nesneler.[53b]	(SAYFA;105)
cāḥidler:	cāḥid: (A.) Bildiği halde inkâr eden. Ayak direyen.	(3) Yaʿnī, siz ṭarlıġanmañ yā ehl-i taḫḳīḳ, ol kāfir ḳavm üzere ki cāḥidler münkirlerdür.[136b]	(SAYFA;271)
caḥīm:	(A.) (a.i) Cehennem,	Yaʿnī, taḫḳīḳ ben size neẕīrin sizi Allāhu	(SAYFA;713)

	tamu. Nâr-ı cehîm: Cehennem ateşi. caḥīm: Çok çok yakıcı ateş.	Taʿālā'-(9)dan ḳaṭʿ olmaḳdan ḳorḳıdurın ki anuñ ġayrına ʿibādet idüṕ muṭīʿ olasız ve ġayrın size (10) anuñ-ıla ol caḥīm içinde ʿaẕāb-ı buʿda mübtelā olasız.[357b]	(SAYFA;95) (SAYFA;192) (SAYFA;50)
cārī:	(A.) Akan, akıcı. * Geçmekte olan. * İnsanlar arasında mer'i ve muteber ve mütedavil olan. *Meydana gelmek. Meydana gelmiş. *cārī oldu; yazdı. cārī: (A.) Geçer. Geçmekte.	(13) Yaʿnī, efʿāller bularuñ üzerine cārī olmaġ-ıla Allāhu Taʿālā'ya żarar olmaz.[26a] (6) Yaʿnī, ḳaçan ol ʿināyet ceẕbelerinüñ gemisine otursañuz ol gemi cāri olsa ol (7) şehūd-ı cemāl yil-ı nesīm esse anı yöridse.[337a] Yaʿnī, ḳalem şöyle cārī oldı; Allāhu Taʿālā'nuñ ḥükminden ezelde olaruñ (19) üzerine ki Ḥaḳ Taʿālā nūrınuñ feyżin ḳabūl itmekden ć̣ıḳdılar.[340b]	(SAYFA;50) (SAYFA;672) (SAYFA;679) (SAYFA;194) (SAYFA;194) (SAYFA;732) (SAYFA;542) (SAYFA;719) (SAYFA;31) (SAYFA;285) (SAYFA;668) (SAYFA;94) (SAYFA;96) (SAYFA;387) (SAYFA;662) (SAYFA;423) (SAYFA;514) (SAYFA;514) (SAYFA;492) (SAYFA;354) (SAYFA;640) (SAYFA;50) (SAYFA;524) (SAYFA;285) (SAYFA;661) (SAYFA;50) (SAYFA;229) (SAYFA;661) (SAYFA;252) (SAYFA;90) (SAYFA;648) (SAYFA;562) (SAYFA;270) (SAYFA;460)
cāriye:	(A.) Câriye. * Genç ve iyi hizmet eden kadın. * Muharebede İslâm düşmanlarından esir edilen kadın hizmetçi.	Yaʿnī, eger ikide (8) üçde ve dörtde ḳorḳarsañuz ki ʿadl idemeyesiz bire iktifā idüñ yāḫūḏ milk-ı ʿaynuñuz cāriye ola (9) sizi cevrden ve ẓulm ü ḥayf itmekden suʾ-i ḫulḳ-ıla ḫulḳlanmaḳdan ṣaḳlamaġa bu aḳrebdür.[34a] (1) Ammā bu şarṭ-ıla ki müʾmine ola, cāyiz	(SAYFA;66) (SAYFA;81)

	(A.) (a.i., c. cevârî) Para ile satın alınan halayık, hizmetçi kız; kız. 2. Harpte esir düşmüş veya odalık olarak alınan kız.	görmedi ki müʾminüñ firāşı şirk ü küfr ćepeli-y-ile mülevveṣ (2) ola kāfire ćiftlene; ammā cāriyeler ćiftlenmege żarūre vaḳtinde ruḫṣat virildi, infirād (3) yöninden ve tevessuʿ u raḥmet yöninden.[041b]	
cāyir:	(A.) Cevir ve cefâ eden. Eziyet veren.	Yāḫūḏ dünyā şuʿline, yā (18) pişseñüz anuñ-ıla cünūb oluṕ Allāhu Taʿālā'dan ıraḳ düşseñüz ol ḫaẕāyir ḳudse (19) mücāvir olduḳdan ṣoñra, ol ünse cāyirinde atladuḳdan ṣoñra.[50b]	(SAYFA;99)
cāyiz: //cāʾiz:	(A.) Mümkün, olur, olabilir. * Fık: Yapılması sahih ve mübah olan herhangi bir fiil veya akit.	(12) Ol vaḳt cāyiz olur ki anuñ-ıla muṣālaḥa olına, tā ol evāmirleri edā ḳılmaḳda ve nevāhīlerden (13) ictināb itmekde ve ferāyiżler ve sünnetleri yirine getürmekde ḳāyim ola, dünyāyı zīnetleri-y-ile (14) ve şehvātları-y-la terk eyleye daḫı ṣıfāt-ı nefsāniyeyi ki ḥayvāniyyedür anı aḫlāḳ-ı rūḥāniyyeye tebdīl (15) ide.[276a]	(SAYFA;550) (SAYFA;68) (SAYFA;120) (SAYFA;81) (SAYFA;119) (SAYFA;243) (SAYFA;119) (SAYFA;120) (SAYFA;81) (SAYFA;300) (SAYFA;120) (SAYFA;395) (SAYFA;81) (SAYFA;566) (SAYFA;700) (SAYFA;734)
cebbār:	(A.) (a.s., cebr'den. c. cebābire) 1- Cebredici, zorlayıcı, zorba. 2- Kuvvet ve kudret sâhibi, Allah.	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ʿazīzdür, ol ʿizzetinden ötrü her cebbār u mütekebbir ve sefīye'l-nefs (5) ve himmet-ı ḫasīs ve naẕar-ı ḳıṣā ve ʿaḳl-ı fāsid ve hevā ḳulı ve şehvet esīri ve ḥırṣ u ḥased issī ve dünyā (6) ṭālibi ve ḫabīṣ fikr-ile gendüyi gören aña yol bulımaz.[56b]	(SAYFA;111)
cebbāriyyet:	(A.) Cebbarlık, cebbara mensub, cebredicilik.	Ve bunda bir işāret daḫı var; yaʿnī, İy niçe göñül (3) ḳaryelerinüñ istiʿdādlarını fesāda virdük, bizüm ʿaẕābumuz aña geldi, ġaflet vaḳtinde (4) ki ḳahhāriyyetümüz ve cebbāriyyetümüz barmaḳları arasında anları dönderüvirdük, anuñ ehli dürlü (5) şānular göşeginde yatuṕ ḫıẕlānda ḳalmışlardı.	(SAYFA;416)
Cebel-i Raḥmet:	(A., F.) Arafat'ta bir bölgenin ismi. Peygamber efendimiz (s.a) Vedâ	Ol daḫı işāretdür (14) ki maʿrifet ʿArafātında vaḳfe ideler, Cebel-ı Raḥmet eşiginde yüz uruṕ ṣıdḳ-ıla ve ḥüsn-ı vefā-y-ıla (15) Allāhu Taʿālā ḥażretine ilticā ideler.	(SAYFA;4)

	haccında Arefe günü Cebel-i Rahmet denilen koyu yeşil taş yığınlarından meydana gelen tepenin eteğinde, yüzbini aşkın müslümana Kusvâ adlı devesinin üzerinde Vedâ hutbesini okuyup, Eshâb-ı kirâmıyla vedalaşmıştır. Ayrıca Hz. Âdem (a.s) ile Hz. Havva vâlidemiz, Cebrâil (a.s)'ın yol göstermesiyle Arafat ovasında buluştuğuna inanılmaktadır. Âdem (a.s) Cebel-i Rahmet tepesi üzerinde iken, Allah Taʿālā'dan rahmet ve mağfiret dilemiş ve duası kabul olmuştur. Onun için bu tepe Cebel-i Rahmet diye anılmaktadır.		
cebel-i ḳalb:	(F.) Kalb dağı. *Hz. Musa (a.s)'mın Allah Taʿālā'yı görmek istemesi üzerine Allah'ın tecellisinin dağa aksetmesine mecazen atıf yapılmıştır.	ç̧ün Ḥaḳ Taʿālā cebel-i ḳalbe tecellī ḳıla (19) anı pāre pāre ḳılur, ol Mūsā-yı nefs ṣaʿḳa vāḳiʿ oluṕ düşer.	(SAYFA;172)
ceberūtda:	(A.) Azametin daha dâimîsi ve bâtınîsi. Büyüklük. Hâkimlik. Kudret, celadet. Fart-ı kibir ve azamet.	Yaʿnī, girüñ ol cennete ki bana iżāfet olunmışdur ʿālem-ı ḳudsde ve ʿālem-ı (12) ceberūtda size andan girü ç̧ıḳmaḳ ḳorḳusı yoḳ daḫı ol uç̧maḳ niʿmetlerinden fevt olan (13) üzerine size ġuṣṣa daḫı yoḳ, ç̧ün bizüm müṣāhedemüz ḥāline ve viṣālümüz bulmaġa yaḳīn olduñuz.	(SAYFA;447) (SAYFA;348)

cebr:	(A.) (a.i.) 1- Zor, zorlama. 2- Düzeltme, tâmir etme.	Bedrüstī, Allāhu Taʿālā cebr itmez ẓālime ẓulmi üzere, līkin aña (11) mühlet virür anı nefsine ışmarlar.[378a] Andan dönüp̀ bulara hidāyet ve ḳabūl-ı īmān üzere cebr (5) ide.[343b]	(SAYFA;754) (SAYFA;685)
Cebrā'īl:	(A.) (Cebril, Cibril) Cenab-ı Hakk'ın emirlerini Peygamberlere (A.S.) bildiren büyük melek. Peygamberimiz Resul-i Ekrem'e (A.S.M.) Kur'ân-ı Azimüşşân'ı vahiyle getiren melek (A.S.).	Nite ki benüm ḥālüm oldı Cebrā'īl-ile (2) ʿalm (ʿaleyhi's-selām) evvel ki baña indürdi.[335b]	(SAYFA;669) (SAYFA;304) (SAYFA;536) (SAYFA;44) (SAYFA;132) (SAYFA;669) (SAYFA;718) (SAYFA;646) (SAYFA;44) (SAYFA;132) (SAYFA;44) (SAYFA;712) (SAYFA;49) (SAYFA;361) (SAYFA;339) (SAYFA;712) (SAYFA;370) (SAYFA;151)
cebrī:	(A.) Cebrî kelime manası olarak zorla, cebr ile anlamındadır. Ancak kullanımda; beşerî irâdeyi inkâr eden bir mezhep. Zıddı olan "kaderiyye" ile bir şekilde olmak üzere, bâzen "ceberiyye" tarzında telaffuz edilir.	(17) Bu āyet-ile ḳaderīler üzere ilzāmı ḥuccet ḳıldı ki ḫayr u şerr Allāhu Taʿālā'dandur, andan cebrī-(18)ler üzere bir āyet-ile daḫı ilzām-ı ḥuccet ḳıldı.[26a]	(SAYFA;50)
cebriyye:	(A.) Beşerî irâdeyi inkâr eden bir mezhep. Zıddı olan "kaderiyye" ile bir şekilde olmak üzere, bâzen "ceberiyye" tarzında telaffuz edilir.	Ve daḫı müşebbibeler ve mücessimeler ve merciyye ve cebriyye ve ḳaderiyye ve revāfiż ve ḫavāric ve bulara (7) beñzerler ki gendüleri ehl-i İslāmdan zuʿm iderler.[205a]	(SAYFA;408)
cebrüñ:	(meşiyyet: (A.)	Zīre anuñ meşiyyeti ezelīdür bilgil, ḳuluñ iḫtiyārı cebrüñ ṭarafeyn (14)	(SAYFA;134)

	Meşiet, meşiyyet. Dilemek. İrade. Arzu. Matlub. Murad. İstek.)	arasındadur.[68a]	
cedel:	(A.) 1- Sert münâkaşa, tartışma. 2- Kavga. (cidāl: (A.) Sözle mücadele. Ateşli konuşma. Niza. * Muharebe. Cenk. Kavga.)	Yaʿnī, yā Nūḥ-ı rūḥ, bizüm-ile cidāl idüp cedeli (7) uzatduñ bu ṭaleb-i ḥaḳda.[365a]	(SAYFA;728)
ceʿale:	(A.) Yaptı. Var etti, yarattı. Görevlendirdi. Tespit edebildiğimiz kadarıyla Ḳurʾān-ı Kerīm'de bu kelime 29 defa geçmektedir. Bazı manaları şu şekilde yer almaktadır: Ḳurʾān, 12/55 (Görevlendirdi). Ḳurʾān, 7/189 (yarattı). Ḳurʾān, 76/12 (var etti). Ḳurʾān, 21/8 (yarattı). Ḳurʾān, (ceʿale: Kişinin herhangi birşeyi yapma karşılığında herhangi bir kişiye vaad ettiği mal anlamına da gelmektedir. Istılahtaki manası ise kişinin, belirli bir çalışma karşılığında para olarak karşılığı hak etmesidir. Bir işin karşılığında mükafat verilmesi,	Ve nūr (6) göñüller içinde ṣıfāt-ı melikiyyedür, aḫlāḳ-ı rūḥāniyye ve bāḳıyye birle, ammā "ceʿale" lafẓı-y-la ẕikr (7) eyledi.[157a]	(SAYFA;312)

	vaad edilmesi.) Ḳurʾān-ı Kerīm'de "ceʿale" kelimesi şu ayetlerde yer almaktadır: (005/060), (006/001), (006/096), (007/189), (009/040), (013/003), (016/072), (016/078), (016/080), (016/081), (016/081), (017/099), (025/047), (025/053), (025/061), (027/061), (027/061), (027/061), (028/004), (030/021), (032/009), (039/008), (041/010), (043/010), (043/012), (045/023), (067/023), (071/016), (071/016).		
cefā:	(A.) Eziyet. İncitme. Sıkıntı. Zulüm. * Bir şey yerinde durmayıp bir tarafa ayrılmak.	(15) Zīre ol nefs aṣlda cefā ve ʿahdler ṣımaḳ üzere yaradılmışdur.[291a] ṕes, ʿahde (2) vefā ḳılmaḳ cefā üzere ṣabr itmeg-ile olur.[105b] Daḫı hevāya mütābaʿat (15) ḳılmayuṕ ʿahde vefā ḳılalar, cefādan ıraḳ oluban.[281b]	(SAYFA;580) (SAYFA;209) (SAYFA;561)
cehālet:	(A.) Bilmezlik, nâdanlık, ilimden ve her nevi müsbet mâlûmatdan habersiz olma. Cahillik.	Cehl-ile ve cehālet daḫı iki nevʿdur biri cehl-i ḍalāletdür ki ol nūr neticesinden (19) oldı, ḫaṭā itdi ervāḥa irişmedi.[172b] (1) itmek ol cehālet muʿāmeleleri ḥarbesi-y-ile, tā ki sizi ʿaẕāb-ı ḳarīb ṭuta ki ol ʿaẕāb-ı cehāletdür.[371b]	(SAYFA;343) (SAYFA;741) (SAYFA;330) (SAYFA;741) (SAYFA;523) (SAYFA;243) (SAYFA;422) (SAYFA;376) (SAYFA;344) (SAYFA;344) (SAYFA;232) (SAYFA;375) (SAYFA;100) (SAYFA;480) (SAYFA;458) (SAYFA;263) (SAYFA;459) (SAYFA;393)

			(SAYFA;566) (SAYFA;565)
cehālet-i insāniyyet:	(F.) İnsânî cehâlet. İnsanın bilgisizliği.	Yaʿnī, ol kimseyi ki Ḥaḳ Taʿālā (10) maḫẕūl ḳıldı, tā ki melekūta naẓar-ı ʿaḳl-ıla ve ḳalb-ile baḳmaya ol şöyle ḍalālet-i beşeriyyet (11) ve cehālet-i insāniyyet üzere ḳalur, Allāh'dan ġayrı aña kimse hidāyet virimez.[262b]	(SAYFA;523) (SAYFA;243)
cehd:	(A.) Fazla çalışma. Güç ve kuvvetini sarfetme. İnsanın nefsine hâkim olması. * Azim, gayret, fedakârlık.* Takat. 2- (A.) (a.i) Çalışma, çabalama, gayret. 3- (A.) Mücadele, iyiye yöneltme adına mücadele.	[046a] (1) Bedürüstī, ol size vire faẓlından ve kereminden, eger siz iktisābda cehd iderseñüz ve Allāhu Taʿālā (2) yolında geregi gibi ictihād iderseñüz ol cehdüñüzüñ ve kesbüñüzüñ cezāsın bulursız.[46a] Eger infāḳ daşuṕ ol nefs ḳahr olunası (5) olursa şerīʿat ü ṭarīḳat heybeti altında saʿyi daḫı beẕl ü cehd ṣadr olur, yā iḫtiyār (6) yöninden yā ıżṭırār yolından, kemāl ṭalebinde ṭabʿınuñ ḫilāfı üzere.[317b] Yaʿnī, cemīʿ-i Ḳurʾān (8) içinde ne var-ısa seversiz, terk-ı dünyā ḳılmaḳdan ve nefs-ile cehd itmekden, hevālarından bıḫmaġ-ıla (9) daḫı ol nefsi Allāhu Taʿālā yolına beẕl itmeg-ile, kelime-ı tevḥīdi iʿlā ḳılmaġ-ıçun ḫalḳ-ıla ḫalḳ (10) idüṕ Ḥaḳḳ'ı ṭaleb ḳılmaḳda ṣādıḳ olmaġ-ıçun.[9b]	(SAYFA;90) (SAYFA;633) (SAYFA;17) (SAYFA;283) (SAYFA;90) (SAYFA;443) (SAYFA;90)
cehennem:	(A.) Cehennem. Âhirette günâhkâr kulların gideceği azap yeri, tamu. Yedi kattır; cehennem, sair, sakar, cahîm, huteme, lâzi, hayve veya derk-i esfel.	ṕes, (4) ol ḥaşr olur ḳıyāmet güninde ḥasenātsuz ḫaṭāları anı iḫāṭā ḳılmış ola, anlar küllī aṣḥāb-ı (5) nār ola, anda muḫalled olmaġ-ıla, belki ol gendü saʿīr ola, cehennem anuñ-ıla yalıñlana.[55b] (1) Yaʿnī, ol cehennem bulara yeter.[308b]	(SAYFA;109) (SAYFA;615) (SAYFA;612) (SAYFA;642) (SAYFA;625) (SAYFA;746) (SAYFA;160) (SAYFA;594) (SAYFA;661) (SAYFA;51) (SAYFA;175) (SAYFA;195) (SAYFA;160) (SAYFA;43) (SAYFA;140) (SAYFA;568) (SAYFA;109) (SAYFA;140) (SAYFA;605) (SAYFA;761)

			(SAYFA;56) (SAYFA;144) (SAYFA;195) (SAYFA;425) (SAYFA;540) (SAYFA;619) (SAYFA;518) (SAYFA;572) (SAYFA;62) (SAYFA;546) (SAYFA;442) (SAYFA;567) (SAYFA;259) (SAYFA;157) (SAYFA;614) (SAYFA;594)
cehennem-i ḥırṣ:	(F.) Hırs cehennemi, hırsın cehennemi.	Yaʿnī̄, şol günde ki ol Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmege infāḳ (10) itmedügleri altun gümiş üzere ḳızdurıla cehennem odında ki ol cehennem-i ḥırṣdur anuñ-ıla (11) ṭaġlana ol göñüllerüñ ve ervāḥlaruñ alınları üzere.[298a]	(SAYFA;594)
cehl:	(A.) Bilmezlik. * Câhillik, bilmemezlik, ilimden mahrum olmaklık, nâdanlık, tecrübesizlik, gençlik.	(16) İşāret bunda budur ki bedürüstī̄, bu kelām-ı beşeriyyetden eṣer ḥāṣıl oluṕ ṭārlıġanmaḳ ol ḥabī̄ba-(17)'llāh beşeriyyeti-y-di ki ol cehl ü ḍalālet ehlinüñ maḳālinden maḥẓūn oluṕ ḍalāletleri üzere (18) teʾsüf ḳılurdı.[165b]	(SAYFA;329) (SAYFA;508) (SAYFA;376) (SAYFA;329) (SAYFA;741) (SAYFA;321) (SAYFA;400) (SAYFA;689) (SAYFA;75) (SAYFA;343) (SAYFA;267) (SAYFA;681) (SAYFA;612) (SAYFA;592) (SAYFA;373) (SAYFA;677) (SAYFA;489) (SAYFA;717) (SAYFA;308) (SAYFA;476) (SAYFA;343) (SAYFA;262) (SAYFA;344) (SAYFA;564)

			(SAYFA;375) (SAYFA;490) (SAYFA;391) (SAYFA;683) (SAYFA;233) (SAYFA;726) (SAYFA;731)
cehl-i ḍalālet:	(F.) Sapkınlık cehaleti. Sapkınlık bilmezliği.	Cehl-ile ve cehālet daḫı iki nevʿdur biri cehl-i ḍalāletdür ki ol nūr neticesinden (19) oldı, ḫaṭā itdi ervāḥa irişmedi.	(SAYFA;343)
cehl-i mürekkeb:	(F.) Bilmezliğinin farkında olmayış, katmerli câhillik.	Zīre ẕevḳī nesne dādılmayınca dil-ile vaṣf olunmaz çün bular ṭadmadılar, bilmezler (13) ve bilmedüklerin daḫı bilmezler, bilüriz ṣanurlar bu ḫōḍ cehl-i mürekkebdür; fehm eyle cidd-ile.	(SAYFA;262)
cehr:	(A.) (a.i) Yüksek sesle söyleme. * Görünmek, zâhir olmak. * Açıktan ve yüksek sesle olan söylemek veya okumak.	ṕes, ḳavl cehr itmek nehy olundı ol sırdan (19) ötrü ki Resūl ʿaleyhi's-selām HS.[266b] Zīre her kimse ki küfr üzere maṭbūʿ ola, eger (3) ol Ḥaḳ Taʿālā'yı cehr-ile görse daḫı īmān getürmez; ammā ol ki īmān üzere maṭbūʿ (4) ola, ol reşāş-ı nūr-ıla ki aña irişdi.[93b] Yaʿnī, ne kesb itdügüñüzi bilür ol; istiʿdādı, sırrı ve cehriñüzi istiʿmāl (3) itmeg-ile, meʾmūr menhī nesnelerde, ḫayrdan şerden ki bu kesbe daḫı ensān maḫṣūṣ olmışdur, (4) melek ü ḥayvān degül.[158a] Andan bularuñ sırlarından ve (16) cehrlerinden ḫaber virüṕ buyurdı ki AK.[157b] (1) cehrüñüz bilür.[158a]	(SAYFA;531) (SAYFA;185) (SAYFA;314) (SAYFA;313) (SAYFA;314)
ceht:	//cehd: (A.) Fazla çalışma. Güç ve kuvvetini sarfetme. İnsanın nefsine hâkim olması. * Azim, gayret, fedakârlık.* Takat.	Ve "ṣaġlarından gelmek", yaʿnī, daʿvī cehtinden ki (11) anları iġvā idüṕ ḥāllerin ḫōş göstere irişmedügi maḳāmlardan ḫaber vire daʿvīler ḳıla, (12) maʿnīsi olmaya emr ide, olara ḥāllerin iẓhār ideler ve mevācīdler göstereler ki bularda (13) ḥāṣıl degül.[213a]	(SAYFA;424)
cehūl:	(A.) Pek çok câhil. (İnsan hayvanların aksine olarak hayata lâzım her şeye karşı câhildir. Her şeyi	Andan (9) ötrü ki bu insān ẓulūm u cehūl yaradıldı.[95b] Zīre ṭabīʿat-ı insān ẓalūm u cehūldur ol nesne (5) anları aña yilter ki Ḥaḳ Taʿālā'yı olulamaġı terk ide ḍalāletin iẓhār	(SAYFA;189) (SAYFA;376) (SAYFA;730)

	öğrenmeğe mecburdur. Hadsiz eşyaya muhtaç olduğu için sigayı mübalâğâ ile cehûldur. M.) (A.) Pek câhil. Çok câhil. Çok bilgisiz. En câhil.	ḳıla.[189a]	
cehūliyyet:	(A.) Pek câhillik.	Zīre insānda bu nefs-i (2) emmārenüñ iki ṣıfātı var; Biri ẓalūmiyyet biri cehūliyyet, ammā bu cehūliyyet ṣıfatı daḫı ẓālimliġi ṣıfatında (3) bile daḫildür.[38b]	(SAYFA;75) (SAYFA;75) (SAYFA;265)
celāl:	(A.) (Celâlet) Nihâyet derecede büyüklük. Azamet. Hiddetlilik, hışım. * İlm-i Kelâm'da: Cenâb-ı Hakk'ın kahrının ve azametinin tecellisi, Cenâb-ı Hakk'ın nev'deki tecellisi. Cenâb-ı Hak, vahdaniyyetine delil olacak çok şeyler yarattığından veyâ ihâtadan âli ve celil olduğu veya hislerle idrâk edilmekten celil olduğundan Celâl denir. celāl//celālet: (A.) 1- Büyüklük, ululuk. 2- Celâl sâhibi; Allah.	(14) İşāret bunda budur ki bedürüstī, bu ḳahr ṣıfatı celāl u ceberūtdur ol meşreb-ı evliyādur ḳāhiriyyet (15) andan ʿibāretdür ol ki ṣıfat-ı ceberūtdan ola ol meşreb-i aʿillādur ḳahhāriyyet (16) andan ʿibāretdür.[175a] (1) ve muḥibb daḫı rūḥsuz ḳalur cemāl u celāl üzerine müstevlī olmaġ-ıla ve vāṣıllar helāk olurlar, (2) anuñ ḥaḳīḳatin muʿāyene ḳılmaġ-ıla.[175b]	(SAYFA;348) (SAYFA;349) (SAYFA;614) (SAYFA;274) (SAYFA;62) (SAYFA;181) (SAYFA;580) (SAYFA;112) (SAYFA;365) (SAYFA;180) (SAYFA;129) (SAYFA;385) (SAYFA;235) (SAYFA;92) (SAYFA;262) (SAYFA;354) (SAYFA;263) (SAYFA;373) (SAYFA;85) (SAYFA;591) (SAYFA;712) (SAYFA;385) (SAYFA;535) (SAYFA;513) (SAYFA;234) (SAYFA;289) (SAYFA;587) (SAYFA;760) (SAYFA;99) (SAYFA;348) (SAYFA;85) (SAYFA;259)

			(SAYFA;349) (SAYFA;535) (SAYFA;545) (SAYFA;449) (SAYFA;637) (SAYFA;535) (SAYFA;563) (SAYFA;285)
celāl-ı ḳudret:	(F.) Büyük güç. * Her yeri kaplayan kudretullah. *İlm-i kelâmda: Allah Teâlâ'ya mahsus ezelî ve ebedî ve bütün kâinatta tasarruf eden sıfattır	Andan ḫaber virdi celāl-ı (11) ḳudretinden ve kemāl-i ʿizzetinden ve ʿaẓametinden, bu ḳavlı-y-ıla ki buyurdı; AK (12) AK.	(SAYFA;365)
celāl-i ʿadl:	(F.) Büyük adalet, hakkaniyet. * Allah'ın her şeyi yerli yerince yapması, beraber etmesi.	Andan ṣoñra kemāl-ı faẓlından ve celāl-ı (7) ʿadlinden ḫaber virüṕ buyurdı ki AK (8) AK.	(SAYFA;180)
celāl-i eṣer:	(F.) Büyük iz. * Allah'ın her işte büyük kudretinin izinin, eserinin görülmesi.	Yaʿnī, bulara (8) bir emr gelse vaʿd u vaʿīdden anı ifṣā iderler, erbāb-ı sülūka Ḥaḳ Taʿālā'dın yaña seyr (9) itmek ḥālindeyken, ḳün Ḥaḳ Taʿālā anlara üns ṭarafından, yā heybetden yā ḫużūrdan yā (10) ġaybetden Ḥaḳ Taʿālā bir ḳaṕu feṭḥ idivirür ol ṣıfāt-ı cemāli ve celāl-ı eṣerlerinden.	(SAYFA;129)
celāl-i ḥażret:	(F.) Yüce Allah. Hazret-i celâl. (ḥażret: (A.) Huzur. dan) Ön. Kurb. Pişgâh. * Hürmet maksadı ile büyüklere verilen ünvan; "Hazret-i Kur'an, Hazret-i Peygamber, Hazret-i Üstad, Paşa Hazretleri" gibi.) *Metindeki manası yüce Allah anlamındadır. Hazret-i Allah	Yaʿnī, ḳaḉan ki Allāhu Taʿālā bir ḳula hidāyet virmek dilese gendü ḥażreti (9) celāli-le ol ḳuluñ ḳalbine naẓar-ı ʿināyet ḳılur anuñ ḳalbini cemāli nūrı-y-la münevver ḳılur, tā ol (10) göñül gözi-y-ile ol sırruñ bacasından naẓar eyleye ol cemāl-i nūrı aña hādī ola (11) ol celāl-ı ḥażretine.	(SAYFA;385)

	anlamındadır.		
celālī:	(A.) Celâle âit. Allah'a ait. Celâl'den.	Biri cemālī ve biri celālīdür, bular nūrānī ve ʿılvīdür.[296b] Ol iki ṣıfāt biri ṣıfāt-ı ḳahrdur ki celālīdür ve biri ṣıfāt-ı luṭfdur ki cemālīdür.[357a]	(SAYFA;591) (SAYFA;712)
celāl-i ġayb:	(F.) Gaybın nihâyet derecede büyüklüğü.	Yaʿnī, ḳaçan ki celāl-i ġayb keşf oluna ol gümān (19) perdesi göñüllerden getrüle, anlara ne aġlamaḳ menfaʿat ider ne duʿāları ḳabūl olınur	(SAYFA;449)
celāl-i ʿizzet:	(F.) Nihâyet derecede büyük izzet. (ʿizzet: (A.) Bir kimse zelil iken kavi ve kudret sahibi olmak. Ziyâdelik ve üstünlük. * Değer, kıymet. Kuvvet. Muhterem ve mu'teber olmak. * Bulunmaz derecede az olan şey.)	Andan ol ceẕābet-ı luṭf-ıla yā ḳahr-ıla redd olınalar (11) ʿaẕāb-ı ʿaẓīme ṣıfātları fānī olıcaḳ tecelliyātı ṣıfāt-ı luṭf-ı cemāl-ile yāḫūḏ ʿaẕāb-ı ʿaẓīme (12) redd olınalar, ṣıfātları bāḳī olmaġ-ıla ol ḥicābı celāl-i ʿizzeti irsāl itmeg-ile ṭard ve buʿd (13) yöninden ol ḥażret-i cemālden.	(SAYFA;637)
celāl-i heybet:	(F.) Nihâyet derecede büyük azamet.	Şöyle ki hīç ġayrıyā iltifāt itmege (5) ferāġatı ḳalmaz, cemīʿ-i nesneyi maḥv olmış görer anuñ celāl-i heybeti altında.	(SAYFA;535)
celāl-i sicāli-y-ile:	(F.) Allah Taʿālā'nın münavebe etmesi. (münāvebe: (A.) Nöbetle iş görmek, nöbetleşmek.) (sicāl: (A.) Münavebe. Arab ata sözlerinde: "Harp sicaldir" denir. Yani: Bazan galibiyet ve bazan mağlubiyet ile devam eder. * (Secl. C.) Büyük ve içleri dolu su kovaları.)	Eger Allāh'dan (16) ḳorḳuṕ ġayrını ḳoyasız doga sizüñ üzerüñüze ol celāl-i sicāli-y-ile ol ḳadīm cemālinüñ (17) envārlarını tā anuñ-ıla ḥādiṯ ü ḳadīm arasında farḳ idesiz bu bir sırr-ı ʿaẓīmdür ol (18) ʿaḳller bunı idrāk idemez ki aña vehm ü ḫayāl āfeti ḳarışmışdur.[282b]	(SAYFA;563)
celāluh: //celle celāluh	celle: (A.) "Celil oldu, celil olsun" meâlinde ve Celle Celâluhu diye, Allah İsm-i Celali işitildiği veya anıldığı anda,	Evveli budur ki andan ol subhānuñ dimekligi ẓuhūra getüre, bu daḫı iki (10) maʿniden ötrü; biri bu ki tā anuñ ümmeti daḫı küllī ḫalḳ bileler; Ḥaḳ Taʿālā ḥażret-i celle celāluh aʿẓām (11) ve aʿlādur, andan ki anuñ-ıla bir ilāh daḫı ola.[155a]	(SAYFA;308) (SAYFA;50) (SAYFA;121)

	tâzim makamında söylenir.		
celb:	(A.) Kendi tarafına çekmek. Çekmek, götürmek. Yöneltmek. Yönlendirmek.	(13) ṕes, ʿilm u ʿamel ḳaćan bu maʿrifetlerden ḫālī olsa daḫı ḳuvvet ü iḫlāṣdan berī olsa ol ikisi ṣāḥibine (14) dünyā maḥabbetin ve anuñ riyāseti maḥabbetin celb ider ve anuñ şehvātların ve leẕẕātların ḳalbe ṭoldurur anı (15) gözsüz ve ṣaġır ḳılur.[52b] (1) aña virür, kimsenüñ anı kesb itmekde medḫali yoḳdur ki gendüye celb eyleye, bunuñ-ıla (2) īmāna hidāyet virür ve ʿamel-i ṣāliḥā tevfīḳ virür.[078b]	(SAYFA;103) (SAYFA;155) (SAYFA;645) (SAYFA;29) (SAYFA;277) (SAYFA;536)
celīl:	(A.) Celâlet ve celâdet sâhibi. Azîm, mertebesi yüksek.	Maʿnī budur ki bu iki (13) ṣıfāt anuñ ẕātı-y-ıla ḳāyimdür ki celīl ü cemīldür, bundan ġayrı esmāları bu iki ṣıfat üzere (14) müştemildür.[357a]	(SAYFA;712)
celīs:	(A.) Ekseri bir yerde oturan. Arkadaş. Birlikte oturan. celīs: (a.s. cülūs'dan. c.: cülesā') Birlikte oturan, arkadaş. Dost.	Yaʿnī, sürme ḳatuñdan anları ki dāyim rablerine yalvarurlar ḫaber virdi resūline anlaruñ devām-ı (19) ẕikrinden ki bular ḥaḳ dāyim Ḥaḳ Taʿālā celīsleridür.	(SAYFA;340)
celle:	(A.) celle: (A.) "Celil oldu, celil olsun" meâlinde ve Celle Celâluhu diye, Allah İsm-i Celali işitildiği veya anıldığı anda, tâzim makamında söylenir.	(15) Yaʿnī, iy kākikā ben de bularuñ-ıla bile olaydım ol cihād-ı nefsde ve anı tezkiye ḳılmaḳda (16) ve ḳalbi terbiyet ḳıluṕ taṣfiye ḳılmaḳda ve rūḥı tenḳıye idüṕ taḫliye ḳılmaḳda ve sırrı taḫliye ḳıluṕ (17) taḳviye ḳılmaḳda; tā ol ʿaẕīme ulaşmaġ-ıla ben de fevz bulaydum, ol ʿaẕīm Allāhu Taʿālā'dur, celle celāluhū.	(SAYFA;121) (SAYFA;551) (SAYFA;50)
cemād:	(A.) Cansız ve kurumuş olmak. * Yağmur yağmayan yer. * Sütü olmayan deve. * Donmuş, katı cisim. (A.) (a.i., c. cemâdât) Taş gibi censız olan şey.	Yaʿnī, ol Allāh'dur ki semavāt-ı ervāḥı ve melekūtı ve arżı, ecsāmı (17) ve ecsādı yaratdı, altı nevʿ üzere; cemād ve maʿdin ve nebāt ve ḥayvān ve insān ve ervāḥ.[358b] Bu iki bölükden emīnlige (18) ḳanḳısı ḥaḳluraḳdur, anlar mı lāyıḳdur ki Allāh'dan ḳorḳarlar ve andan umarlar yoḳsa anları lāyıḳdur (19) Allāh'dan ḳorḳmazlar ve andan ummazlar bir cemādan ḳorḳarlar, umarlar eger girćek ḥaḳdan bāṭılı.[181a]	(SAYFA;715) (SAYFA;360)
cemādāt:	(A.) (a.i., cemâd'ın c.) Cansızlar.	Siz andan ḳorḳmazsız bir cemādātı aña şerīk ḳılursız ki anuñ salṭanatı yoḳ (17)	(SAYFA;360) (SAYFA;360)

		andan ḳorḳarsız.[181a]	(SAYFA;360) (SAYFA;360) (SAYFA;660) (SAYFA;360)
cemādiyye:	(A.) Cansızlık. (F.) cemādī//cemādiyye: f. Ruhu olmayan, cansız madde. Câmid cisim.	Ve teşehhüd daḫı saña işāret ḳılur kim ol ṭabiʿ cemādiyye ḥicāblarından (2) ḫalāṣ bulasın anuñ daḫı ulu ḥicāb-ı cemādatdür ki ol ṭoprāḳ ḫaṣıyyetidür uşbu dört (3) ṣıfātlardan ḳopar cemīʿ bāḳī beşeriyyet ṣıfātları ḳaçan bu derekelerden ve bu ḥicāblardan ḫalāṣ (4) bulsañ ve bu derecelerden ʿurūc idseñ ki dört derecedür, ol ʿālemler rabbınuñ civārına (5) ve ḳurbına taḫḳīḳ namāzı iḳāmet itmiş olursın rabbuñ-ıla münācāt ḳılıcı oluṕ anı müşāhede (6) ḳılmış olursın.[115a] Biri anuñ (13) cemādiyyedür, anuñ ḫaṣıyyeti teşehüddür; andan biri bunā niyyetdür, anuñ ḫāṣṣiyyeti sücūddur; (14) andan biri ḥayvāniyyedür, anuñ ḫaṣıyyeti rükūʿdur; andan biri insāniyyedür, anuñ (15) ḫāṣṣıyyeti ḳıyāmdur.[114b]	(SAYFA;228) (SAYFA;227)
cemāʿat:	(A.) Topluluk. Bir yere toplanmış insanlar. Takım, bölük. * Fık: Bir imama uyup namaz kılan müslümanların heyeti. Bir mezhebe tâbi bir heyet teşkil eden ahali. * Aralarındaki münasebetleri din, örf ve âdetlere göre tanzim eden, akrabalık, komşuluk, hemşehrilik gibi rabıtalarla birbirine bağlı insan topluluğu.	(12) Ve ger vuṣlat ehlinden daḫı bir ḳavm geḉse dükense olardan girü ol ḳavmden bir cemāʿat (13) yirlerine ḫalef diker.[230a] Ol ḳavminden bir cemāʿat didiler (18) didiler ki biz seni ẓāhir ḍalālet iḉinde görürüz anı ḍalālete nisbet ḳıldılar ḉün aña ḍalālet (19) naẓarı-la baḳdılar ḥaḳḳı ḍalālet gördiler ḍalālet-ı ḥaḳḳ.[228b]	(SAYFA;458) (SAYFA;455) (SAYFA;569) (SAYFA;9) (SAYFA;478) (SAYFA;611) (SAYFA;461) (SAYFA;14) (SAYFA;735) (SAYFA;725) (SAYFA;668) (SAYFA;668) (SAYFA;255) (SAYFA;13) (SAYFA;700) (SAYFA;574) (SAYFA;472) (SAYFA;408) (SAYFA;210)
cemāl:	(A.) Güzellik. Yüz güzelliği. Fertteki güzellik. * Cenâb-ı Hakk'ın lütuf ve	(1) ve muḥibb daḫı rūḥsuz ḳalur cemāl u celāl üzerine müstevlī olmaġ-ıla ve vāṣıllar helāk olurlar, (2) anuñ ḥaḳīḳatin muʿāyene ḳılmaġ-ıla.[175b]	(SAYFA;349) (SAYFA;564) (SAYFA;62) (SAYFA;181)

	ihsânı ile tecellisi. * Hak ile söylenen doğru söz. * Hüsün.* Allah'ın cemâli.	(1) seyyiʾātlarını sizden maḥv idüp̀ ol envār-ı celāli ve cemāli birle sizi setr ide ki ol ulu (2) faẓl issidür faẓl ider, şol kimselere ki gendü ḳatındaġıdan geçdi Allāhu Taʿālā ḳatındaġılara (3) raġbet idüben.[283a]	(SAYFA;430) (SAYFA;373) (SAYFA;209) (SAYFA;693) (SAYFA;46) (SAYFA;591) (SAYFA;234) (SAYFA;545) (SAYFA;263) (SAYFA;348) (SAYFA;385) (SAYFA;427) (SAYFA;404) (SAYFA;712) (SAYFA;518) (SAYFA;512) (SAYFA;535) (SAYFA;283) (SAYFA;234) (SAYFA;289) (SAYFA;760) (SAYFA;99) (SAYFA;563) (SAYFA;349) (SAYFA;535) (SAYFA;513) (SAYFA;385) (SAYFA;145) (SAYFA;285) (SAYFA;429) (SAYFA;496)
cemāl-i ʿizzet:	(A.) İzzetli cemâli. İkramının, izzetinin güzelliği.	Ve āḫiretde beşāretleri ḥicāb keşf olunmaḳdur, cemāl-ı ʿizzetden.	(SAYFA;693)
cemāl-i nūr:	(A.) Nurunun güzelliği, cemâlinin nuru. * Allah'ın cemâlinin nûru.	(14) Belki bularuñ ḳalbleri mevlāları ḳatında dirilerdür, anuñ cemāl-ı nūrı-la rızıḳlanurlar, (15) ṣıfāt-ı tecellī birle buları ṣuvarıcı şarābı müşāhededür.	(SAYFA;46)
cemālī:	(A.) Cemâle ait. Cemâlden.	Biri cemālī ve biri celālīdür, bular nūrānī ve ʿılvīdür.	(SAYFA;591)
cemālī:	(A.) Cemâle âit. Cemâlden olan.	Ol iki ṣıfāt biri ṣıfāt-ı ḳahrdur ki celālīdür ve biri ṣıfāt-ı luṭfdur ki cemālīdür.	(SAYFA;712)
cemāl-i nūrāniyye:	(F.) Cemâlinin nûru.	Andan Ḥaḳ (9) Taʿālā anlara "elestü birabbiküm" ḫiṭābı-y-ıla nidā ḳıldı, ol sābıḳlar işitdiler semiʿ-i rūḥā-(10)ni-y-ile ki	(SAYFA;513)

		nūrānī̇dür ol Ḥaḳḳ'uñ ḫiṭābını ve anı müşāhede ḳıldılar, ebṣār-ı rūḥāniyle ki (11) rabbāniyyedür, ol cemāl-i nūrāniyyeyi ve sevdiler anı rūḥāniyye ḳalb-ile ki rabbāniyye ve nūrāniyye-(12)dür.	
cemāl-i nūr:	Cemâlinin nûru. Nûrunun güzelliği.	Yaʿnī̇, ḳaçan ki Allāhu Taʿālā bir ḳula hidāyet virmek dilese gendü ḥażreti (9) celāli-le ol ḳuluñ ḳalbine naẓar-ı ʿināyet ḳılur anuñ ḳalbini cemāli nūrı-y-la münevver ḳılur, tā ol (10) göñül gözi-y-ile ol sırruñ bacasından naẓar eyleye ol cemāl-i nūrı aña hādī̇ ola (11) ol celāl-ı ḥażretine.	(SAYFA;385)
cemāl-i Ḥaḳḳ:	(A.) Allah'ın lütfu. Allah'ın cemâli.	Ammā enāniyyet ḥicābları-y-ıla maḥçūblardur ve cemāl-i Ḥaḳḳ'ı (5) müşāhede ḳılmaḳda maḥrūmlardur.	(SAYFA;145)
cemʿ:	(A.) Toplanma, yığma. Bir araya gelme, birlik olma, beraber olma. * Çoğul. * Toplama, toplayıp yığma, biriktirme.	(15) çün sāḥirler cemʿ oluṕ Firʿavn'a geldiler, ẓann itdiler ki ol siḥrleri-y-ile Mūsā üzere ġālib (16) geleler.[238a] (1) iʿrāż itdiler, münhezim oldılar iki leşker cemʿ olduḳları gün.[020a] (1) mālıñuza ḳatuṕ bile yimeñ, nefsüñüzi cevrden, ḥayfden, ẓulümden tezkiye ḳıluñ ve ʿadl-ile inṣāf-ıla (2) bezeñ; zī̇re bu yaramaz ṣıfātlar kişinüñ nefsinde cemʿ olmaḳ ulu günāhdur ḥicāb-ı ʿaẓī̇mdür.[034a] (1) ki ḳorḳarlar ol rableri ḥażretine cemʿ olmaḳdan ʿināyet ceẕbeleri-y-le ve bulara ḥaḳī̇ḳat bilindi ki (2) AK.[171a] (1) ve anuñ zeḫārıfından cemʿ itdüklerüñüz sizi ol nārdan ḳurtarmaġa çāre ḳılmamış" (2) AK.[224b] (1) ol taḳdī̇rümüz buṣusından (ṕuṣusından) belā leşkerin ḳoyuvirdük ki anlaruñ ol görklü (2) ḥayretlerini münaġġaṣ ḳıldı, helāklık yirine cemʿ eyledi.[235b] (1) Zīre ol laʿīn Surāḳa ṣūretinde kāfirleri cemʿ eyledi.[288a] (18) Şol ki ḥaḳ söyleyici ola, ol ḥaḳāyıḳı cemʿ itmekde ḳāyim olur, ḫalḳdan fānī̇ olur, tefriḳa (19) āṣārı ḳalmaz.[237a]	(SAYFA;474) (SAYFA;38) (SAYFA;66) (SAYFA;340) (SAYFA;447) (SAYFA;469) (SAYFA;574) (SAYFA;472) (SAYFA;453) (SAYFA;727) (SAYFA;426) (SAYFA;70) (SAYFA;11) (SAYFA;346) (SAYFA;99) (SAYFA;760) (SAYFA;207) (SAYFA;304) (SAYFA;304) (SAYFA;408) (SAYFA;77) (SAYFA;386) (SAYFA;303) (SAYFA;303) (SAYFA;203) (SAYFA;572) (SAYFA;685) (SAYFA;77) (SAYFA;11) (SAYFA;39)

			(SAYFA;404) (SAYFA;563) (SAYFA;378) (SAYFA;566) (SAYFA;207) (SAYFA;263) (SAYFA;10) (SAYFA;513) (SAYFA;572) (SAYFA;132) (SAYFA;175) (SAYFA;568) (SAYFA;267) (SAYFA;545) (SAYFA;741) (SAYFA;756) (SAYFA;721) (SAYFA;751) (SAYFA;97) (SAYFA;526) (SAYFA;331) (SAYFA;565) (SAYFA;318) (SAYFA;528) (SAYFA;419) (SAYFA;409) (SAYFA;409) (SAYFA;474) (SAYFA;754) (SAYFA;727) (SAYFA;567) (SAYFA;677) (SAYFA;690) (SAYFA;557) (SAYFA;11) (SAYFA;440) (SAYFA;572) (SAYFA;572) (SAYFA;432) (SAYFA;292) (SAYFA;697) (SAYFA;697) (SAYFA;322) (SAYFA;322) (SAYFA;189)

			(SAYFA;258) (SAYFA;530) (SAYFA;354) (SAYFA;614) (SAYFA;511) (SAYFA;417) (SAYFA;22) (SAYFA;432)
cemʿiyet:	(A.) (Cemiyet) Topluluk, birlik. Hey'et. * Bir yere cem' olma. * Mânevi birlik teşkil eden cemaat. * Toplum, topluluk.	(12) Ve ḥaḳīḳat cemʿiyet bāṭında ol mütevellid olur, ol envārdan ki erkān-ı şerʿatde ḳonulmışdur.[364b] (6) Ḥāl budur ki birbiriñüz vāsıṭasuz inżāl ve cemʿiyet ḥāṣıl olmışdur.[39b] Yaʿnī, gendü nefsiñüz-ile cihād idüñ, (17) riyāżet ḳılmaġ-ıla ve hevāyı ḳamʿ itmeg-ile yaluñuz yaluñuz; ḳaçan ki cemiʿiyyet olunmaya müteferriḳ (18) olasız.[61a]	(SAYFA;727) (SAYFA;77) (SAYFA;120) (SAYFA;120) (SAYFA;121) (SAYFA;121) (SAYFA;69)
cemīʿ:	(A.) Cümle, hep, bütün. Bütünü, cümlesi, hepsi. cemīʿ-y-le: (A.) Cümlesiyle, bütünüyle, hepsiyle.	(11) Yaʿnī, cemīʿ varuñuzı aña görklü odıncı viresiz ḳarżı ḥasen oldur ki sizüñ ol mecāzī (12) ve fānī varuñuzı ala size ḥaḳīḳat bāḳī varlıḳ vire.[115a] Ol ḳabūl-i īmāna istiʿdādı oldıġı-çun (15) ʿarż olunduġı vaḳt cümlesi cemīʿ-y-le cevāb virici oluṕ “belā” didiler.[342b]	(SAYFA;228) (SAYFA;683) (SAYFA;367) (SAYFA;592) (SAYFA;270) (SAYFA;247) (SAYFA;109) (SAYFA;42) (SAYFA;206) (SAYFA;268) (SAYFA;320) (SAYFA;366) (SAYFA;370) (SAYFA;571) (SAYFA;571) (SAYFA;85) (SAYFA;105) (SAYFA;221) (SAYFA;658) (SAYFA;288) (SAYFA;228) (SAYFA;168) (SAYFA;748) (SAYFA;333) (SAYFA;393) (SAYFA;116) (SAYFA;596) (SAYFA;55)

			(SAYFA;192) (SAYFA;84) (SAYFA;501) (SAYFA;439) (SAYFA;294) (SAYFA;476) (SAYFA;697) (SAYFA;738) (SAYFA;3) (SAYFA;519) (SAYFA;347) (SAYFA;233) (SAYFA;360) (SAYFA;321) (SAYFA;535) (SAYFA;208) (SAYFA;136) (SAYFA;199) (SAYFA;714) (SAYFA;671) (SAYFA;360) (SAYFA;596) (SAYFA;119) (SAYFA;116) (SAYFA;580) (SAYFA;599) (SAYFA;334) (SAYFA;59) (SAYFA;115) (SAYFA;152) (SAYFA;163) (SAYFA;383) (SAYFA;744) (SAYFA;163) (SAYFA;286) (SAYFA;214) (SAYFA;213) (SAYFA;605) (SAYFA;374) (SAYFA;171) (SAYFA;3) (SAYFA;155) (SAYFA;489) (SAYFA;451) (SAYFA;500)

			(SAYFA;163) (SAYFA;705) (SAYFA;404) (SAYFA;498) (SAYFA;254) (SAYFA;163) (SAYFA;214) (SAYFA;97) (SAYFA;214) (SAYFA;501) (SAYFA;405) (SAYFA;131) (SAYFA;746) (SAYFA;191) (SAYFA;197) (SAYFA;192) (SAYFA;147) (SAYFA;402) (SAYFA;280) (SAYFA;738) (SAYFA;255) (SAYFA;169) (SAYFA;244) (SAYFA;475) (SAYFA;244) (SAYFA;13) (SAYFA;602) (SAYFA;148) (SAYFA;595) (SAYFA;207) (SAYFA;685) (SAYFA;244) (SAYFA;244) (SAYFA;55) (SAYFA;84) (SAYFA;162) (SAYFA;217) (SAYFA;97) (SAYFA;213) (SAYFA;658) (SAYFA;120) (SAYFA;154) (SAYFA;172) (SAYFA;20) (SAYFA;452)

			(SAYFA;322) (SAYFA;754) (SAYFA;354) (SAYFA;579) (SAYFA;110) (SAYFA;373) (SAYFA;451) (SAYFA;196) (SAYFA;322) (SAYFA;424) (SAYFA;694) (SAYFA;110) (SAYFA;595) (SAYFA;659) (SAYFA;433) (SAYFA;366) (SAYFA;226) (SAYFA;474) (SAYFA;402) (SAYFA;21) (SAYFA;687) (SAYFA;255) (SAYFA;254) (SAYFA;658) (SAYFA;274) (SAYFA;365) (SAYFA;451) (SAYFA;334) (SAYFA;715) (SAYFA;451) (SAYFA;286) (SAYFA;715) (SAYFA;362) (SAYFA;213) (SAYFA;199) (SAYFA;139) (SAYFA;49) (SAYFA;24) (SAYFA;97) (SAYFA;596) (SAYFA;474) (SAYFA;92) (SAYFA;524) (SAYFA;661) (SAYFA;99)

			(SAYFA;484) (SAYFA;172) (SAYFA;97) (SAYFA;213) (SAYFA;487) (SAYFA;131) (SAYFA;192) (SAYFA;183) (SAYFA;192) (SAYFA;377) (SAYFA;92) (SAYFA;234) (SAYFA;36) (SAYFA;17) (SAYFA;97) (SAYFA;147) (SAYFA;3) (SAYFA;233)
cemīʿ-i nesne:	(F.) Nesnelerin bütünü	Zīre Ḥaḳ Taʿālā beytden müstaġnīdür daḫı cemīʿ-i ʿālemden cemīʿ-i (11) nesne ki Ḥaḳ Taʿālā ʿālemde yaratdı, bu insān arasında bir ćāşnīdür.	(SAYFA;3) (SAYFA;519) (SAYFA;347) (SAYFA;233) (SAYFA;360) (SAYFA;321) (SAYFA;535) (SAYFA;208) (SAYFA;136) (SAYFA;199) (SAYFA;714) (SAYFA;671) (SAYFA;360)
cemīʿ-i ṣıfāt:	(F.) Sıfatların hepsi, bütünü.	Nite ki ol müşrike nefsler cemīʿ-i (8) ṣıfātları-y-ıla size muḳātele ider, nefs-ile ḳıtāl itmek aña muḫālefet ḳıluṕ hevālarından (9) menʿ itmeg-iledür, daḫı ṣıfātlarını kesr idüṕ şehvātlarından menʿ idüṕ ṭāʿata (10) ʿibādete meşġūl itmeg-ile ve anı yiletmeg-iledür yaramaz ṣıfatlardan tezkiye ḳılmaġa (11) ve eyü ḫulḳ-ıla gendüye taḥliye itmeklige.	(SAYFA;596)
cemīʿ-i ṣaḥābe:	(F.) Sahabelerin hepsi, bütünü.	ṕes, Allāhu Taʿālā kāfīdür bilmeklikde ki bu refīḳlere lāyıḳ olmaḳlıġa kimüñ istiʿdādı (11) var, aña tevfīḳ virür bu saʿādeti ḥāṣıl itmeg-ićün; tā ki ol Resūl'e muṭīʿ olur anı sever ve (12) cemīʿ-i ṣaḥābeyi sever.	(SAYFA;119)

cemīʿ-i aḥvāl:	(F.) Hallerin bütünü. Büütün haller. Bütün durumlar.	(7) Uşbu nifāḳ cemīʿ-i aḥvālda bularuñ ʿādetleridür ve daḫı buyurdı ki AK (8) AK.	(SAYFA;116) (SAYFA;580) (SAYFA;599) (SAYFA;334) (SAYFA;59) (SAYFA;115) (SAYFA;152) (SAYFA;163) (SAYFA;383) (SAYFA;744) (SAYFA;163)
cemīʿ-i arzūlar:	(F.) Arzuların bütünü.	çün ol (16) ḫamr nūr-ı ʿaḳlı bulursa ʿaḳl maġlūb olur, Ḥaḳ'dın yaña hidāyet bulmaz, yolı yañılur, andan ol (17) ẓulmet-ı hevā ġālib olur, nefs anuñ-ıla emmāret-ı bi's-sū olur, hevādan gene yā meded ṭaleb ider (18) ol hevāya mütābaʿat ider ki siflīdür cemīʿ-i arzūları-y-la ki nefsānīdür ol ḥayvānī leẕẕāt-(19)lar-ıla ki siflīyyedür.	(SAYFA;286)
cemīʿ-i dīn:	(F.) Dinlerin bütünü. Bütün dinler. Dinin bütünü.	Līkin ol ḥacc-ı vidāʿda ʿarefe gün vaḳfeye ṭurıcaḳ bu ümmet üzere (7) anı ẓuhūra getürdi cemīʿ-i dīnler üzere iẓhār ḳıldıġı vaḳtin ve dīnüñ kemāli ẓāhir olduġı bu (8) ferāyiżler ve aḥkāmlar tamām nāzil olmaġ-ıladur, andan ötrü buyurdı; AK (9) AK.	(SAYFA;214) (SAYFA;213)
cemīʿ-i dünyevī:	(F.) Dünyaya ait her şey.	Bu hevādur ki rūḥdan destūr (5) diler, tā ki anuñ cemīʿ-i dünyevī şurūʿ idecek yirlerine medḫal bula, tā ki hevā-y-ıla berāber (6) ola.	(SAYFA;605)
cemīʿ-i ʿālem:	(F.) Aleminin bütünü. Bütün âlem.	(15) … Zīre Allāhu Taʿālā ġanīdür cemīʿ-i ʿālemden.[188a]	(SAYFA;374) (SAYFA;171) (SAYFA;3) (SAYFA;155)
cemīʿ-i ʿamel:	(F.) Amelin bütünü. Bütün amel.	Yaʿnī, anlar ki bizüm, (13) bizüm āyātlarumuzı tekẕīb itdiler, dār-ı āḫirete mülāḳī olmaḳlıġına inkār itdiler; cemīʿ-i ʿamelleri (14) ḥabṭ ola, şöyle olmaduḳ gibi ol tekebbürliklerinüñ cezāsı.	(SAYFA;489)
cemīʿ-i eczā:	(F.) Parçaların bütünü. Bütün parçalar. cemīʿ-i eczā-i şaḫṣ: Şahsın parçalarının bütünü.	Bu küllī rūḥ tedbīr ve taṣarrufıdur rabbinden ḫalīfe oluban çün rūḥ bu (15) şaḫṣ kāmil düzüben fāriġ oldı, müstevī oldı, ʿarş-ı ḳalb üzere istivāʾi vücūdı (16) cemīʿ-i eczāʾi şaḫṣda taṣarruf itmeg-içün ve umūr-itmede tedbīr ḳılmaġ-ıçun; tā ki gendü feyżini ol (17) ḳalb üzere döke.	(SAYFA;451)

cemīʿ-i enbiyā:	(F.) Peygamberlerin bütünü. Bütün peygamberler.	Yaʿnī, olar kim aña īmān getürüp̣ ḥurmet itdiler bu maḳām aña maḫṣūṣ (13) olduġından ötrü cemīʿ-i enbiyā arasında ve daḫı aña mütābaʿat itmeg-ile nuṣret itdiler.	(SAYFA;500) (SAYFA;163) (SAYFA;705) (SAYFA;404) (SAYFA;498) (SAYFA;254) (SAYFA;163) (SAYFA;214) (SAYFA;97) (SAYFA;214) (SAYFA;501) (SAYFA;405) (SAYFA;131) (SAYFA;746) (SAYFA;191) (SAYFA;197) (SAYFA;192)
cemīʿ-i erkān:	(F.) Esasların, rükünlerin bütünü, tamamı. Bütün rükünleri.	(7) Ammā ʿubūdiyyet ẓāhirde ṣūret-ı ṣalvet gibidür ve maʿrifet tekbīrāt u tesbīḥāt daḫı (8) namāzuñ cemīʿ-i erkānları gibidür ve şerāyitleri gibidür ki anda ḳonılmışdur.	(SAYFA;147)
cemīʿ-i günāhlar:	(F.) Günahların bütünü. Bütün günahlar.	Andan cemīʿ-i fevāhiş ḥarām ḳıldı, bu nesneye cemīʿ-i günāhlar dāḫildür.	(SAYFA;402)
cemīʿ-i insān:	(F.) İnsanın bütünü. Bütün insan. İnsanın hepsi.	(9) ṕes, birbirine ḍıll oluban aʿdā oldılar ehl-i īmāna; belki ʿadāvet yöninden gey eşedd-i īmān ehline (10) bu Yehūddur cemīʿ-i insāndan.	(SAYFA;280)
cemīʿ-i ḥālet:	(F.) Halin bütünü. Bütün hal. Halin hepsi. Suretin hepsi.	Bunda aña işāret ider kim bu nefs ṣıfāt-(7)ları-y-la dāyim bu ḳalbüñ keydindedür şol ḳalb ki teʾyīd-i rabbānī-y-ile müʾeyyeddür anlaruñ (8) keyddinden ḳayurmaz ol Allāh üzere mütevekkildür, cemīʿ-i ḥāletde anda yardım dileyicidür, (9) tā eydür ki ne ḳadar keydüñüz var-ısa ḳıluñ, baña teʾḫīr itmeñ.	(SAYFA;738)
cemīʿ-i ḫalḳ:	(F.) Halkın tamamı, Halkın bütünü.	Zīre şol nesne ki ḳalb üzere inzāl (2) olana ol ṣāḥib ḳalbe maḫṣūṣ olur cemīʿ-i ḫalḳa degül, tā anuñ ḫulḳı-y-la ḫulḳlana.	(SAYFA;255) (SAYFA;169) (SAYFA;244) (SAYFA;475) (SAYFA;244) (SAYFA;13) (SAYFA;602) (SAYFA;148) (SAYFA;595)

			(SAYFA;207) (SAYFA;685) (SAYFA;244) (SAYFA;244)
cemīʿ-i ḥayvānlar:	(F.) Hayvanların hepsi, hayvanların bütünü.	Ve daḫı bilgil ki (17) bu nefsler üç ḳısmdur; Bir ḳısm budur ki ölür, ammā ḥaşr olmaz beḳā-y-ıçun; cemīʿ-i ḥayvānlar (18) gibi.	(SAYFA;55)
cemīʿ-i resūller:	(F.) Resüllerin bütünü. Resüllerin hepsi.	Ve viṣāl-ile AK, cemīʿ-i resūller (10) gökler içinde ḳatʿ oldılar.	(SAYFA;84)
cemīʿ-i rüʾyet:	(F.) Rüʾyetin bütünü. Bütün rüʾyet. (rüʾyet: (A.) Görmek, bakmak. İdare etmek. Göz ile veya kalb gözü ile görmek. * Akıl ile müşahede derecesinde bilmek, idrak etmek, tefekkür etmek, düşünmek. * Araştırmak.)	(16) Bedürüstī, aña muḥsīn diyü tesmiye ḳıldı iki maʿnīden ötrü; Biri oldur ki ol Muḥammed cemīʿ-i rüʾyete ve müşāhedeye ve bu iḥsān daḫı olundı anuñ-ıla ki sen (18) Allāhu Taʿālā'ya ʿibādet ḳalasın şöyle göre durur gibi.	(SAYFA;162)
cemīʿ-i ṭayyibāt:	(F.) Güzelliklerin, tayyibatın bütünü, hepsi. (ṭayyibāt: (A.) (Tayyibe. C.) Bütün güzel sözler, güzel mânalar, harika güzel cemaller. * Bütün kâinat yüzünde cemalleri görünen ezelî Esma-i Hüsnâ'nın cilveleri.)	(11) Yaʿnī, ol yevm-ı ezelde ki dīnüñ kemāl-ı taḳdīr olundı sizüñ-içün ol cemīʿ-i ṭayyibātdandur (12) ki iki cihānuñ saʿādeti aña muteʿāllikdur ol degül mücerred, belki size ḥalāl olundı, (13) görklü ḫulḳlar-ıla ḫulḳlanmaḳ ki ol Allāhu Taʿālā ḫulḳlarıdur münezzehdür niçelikden ve nite-(14)likden ve daḫı berīdür naḳṣdan ve şüp̀hātdan.	(SAYFA;217)
cemīʿ-i ümmet:	(F.) Ümmetin bütünü. Bütün ümmet.	Yaʿnī, yā ümmet-i Muḥammed siz ṭanuḳlıḳ (11) viresiz cemīʿ-i ümmet üzere, sizüñ üzerüñüze ṭanuḳ olmaya; illā resūlüñüz ṭanuḳ ola ki ol (12) müʾminlere raʾūf, raḥīmdür ol şehādet güninde ki bu ümmet ṭanuḳlıḳ vire, şolaruñ üzere (13) ki kāfir oluṕ inkār ḳıldılar, dünyede āḫiretde daḫı küfre inkār idiserler.	(SAYFA;97) (SAYFA;213) (SAYFA;658) (SAYFA;120)
cemīʿ-i vücūd:	(F.) Vücūdunun tamamı, bütünü.	Bu nesne şeḳāvet iksīridür ki ʿaẕāb andan ḳaṭʿ (15) olunmaz çünki cemīʿ-i vücūdı cild	(SAYFA;154) (SAYFA;172)

	(ḫużūʿ: (A.) Mahviyet ve tevazu hali, alçak gönüllü olmak. Allah'ın azametini, celal ve cemalini, büyüklüğünü tahattur ve tefekkürden hâsıl olan, insandaki huzur ve huşu' hâli.)	oldı.[78a] Zīre Allāhu Taʿālā ḳaçan ḳula (16) ṣıfātlarından bir ṣıfat-ıla tecellī ḳılsa anuñ cemīʿ-i vücūdınuñ eczāları ḫużūʿ idüp bi'l-külliye ʿayān (17) īmān getürür, ḳalbi ġayba īmān getürdükden ṣoñra.[87a]	
cemīʿ-i ʿizzet:	(F.) İzzetin bütünü. Bütün izzet.	(10) Yaʿnī, naṣr u meded melāyike ḳatından degül, daḫı ġayrından degül, illā Allāhu Taʿālā ḳatındandur ki (11) ol ʿazīzdür, kimi dilerse nuṣret virüp ʿazīz ḳılur, kimi dilerse ḳahrı-y-ıla ẕelīl ḳılur ki cemīʿ-i (12) ʿizzet Allāhu Taʿālā'nuñdur.	(SAYFA;20)
cemīʿ-i ḳālib:	(F.) Kalblerin bütünü. Bütün kalbler.	[227a] (1) ḳısmet olınur, ancılayın bu ḳalb daḫı feyż-ı rūḥuñ ḳısmet olcaḳ yiri oldı ki rūḥ cemīʿ-i (2) ḳālibe andan feyż ider.	(SAYFA;452)
cemīʿ-i edyān:	(F.) Dinlerin bütünü. Bütün dinler.	ṕes, anı iẓhār ḳıldı cemīʿ-i (7) edyān üzere ḥuccet-ı ḳāṭıʿa birle.	(SAYFA;322)
cemīʿ-i aʿmāl-ı ʿibād:	(F.) Allah'a yaklaştırıcı amellerin bütünü.	Yaʿnī, ol āḫiret bir gündür ki anda bu ervāḥ u nüfūs ve ecsād cemʿ olınur (14) daḫı bir gündür ki cemīʿ-i aʿmāl-ı ʿibād anda ḥāżır olınur neḳīrden ḳıṭmīre degin.	(SAYFA;754)
cemīʿ-i ṣıfāt:	(F.) Sıfatlarının bütünü.	ṕes, bu maḫlūḳātı gendünüñ (10) ḳudret-i muḥāẕātında bir ʿayna ḳıldı, münāsib ol ʿayna anuñ cemīʿ-i ṣıfātlarını gösterüvirür.	(SAYFA;354)
cemīʿ-i ṣıfat:	(F.) Sıfatının bütünü.	Zīre ol ceẕbe ḳaçan ṣıfāt-ı nefsden (8) bir ṣıfata müteʿallıḳ olsa nefsi cemīʿ-i ṣıfatları-y-ıla bile ceẕb ider ol Ḥaḳḳ'uñ ceẕbesi (9) ḳahrı-y-ıla.	(SAYFA;579)
cemīʿ-i cülūd:	(F.) Ciltlerin bütünü, tenlerin bütünü.	Daḫı ol velāyet rūḥı ṣıfātlarınuñ lübbine cülūd ola; tā aña deg ki cemīʿ-i cülūd (12) lübb ola.	(SAYFA;110)
cemīʿ-i ebṣār:	(F.) Gözlerin bütünü. Dikkat sahiplerinin bütünü.	Belki ol cemīʿ-i ebṣār anı idrāk ider aña tecellī ḳılmaġ-ıla ve muḥdeṣātı fenā (19) ḳılur, ḳuluñ ol anuñ gözi olur ki anuñ-ıla görür.	(SAYFA;373)
cemīʿ-i eczā:	(F) Cüzlerin, parçaların bütünü. (eczā: (Cüz. C.) Eczacılıkta kullanılan çeşitli	Andan ḳalbden cemīʿ-i eczā (18) üzerine feyż ide.	(SAYFA;451) (SAYFA;196)

	maddeler. * Ciltlenmemiş kitab ve saire. * Cüz'ler, parçalar, kısımlar. * Bir kimyevi terkible vücuda gelip yanma hassası gibi böyle bir kuvvet ve te'siri haiz bulunan şey.)		
cemīʿ-i edyān:	(F.) Dinlerin bütünü. Bütün dinler.	Yaʿnī, siz ṭanuḳlıḳ mı virürsiz Allāh-ıla bir ilāh-ı ʿaḫere daḫı İslām ẓuhūra (15) geldükden ṣoñra cemīʿ-i edyān üzere ve daḫı uşbu ümmetüñ salṭanatı irişdükden ṣoñra (16) şarḳdan ġarba degin.	(SAYFA;322)
cemīʿ-i ehl-i islāma:	(F.) Bütün islam ehli.	"ve ṣollarından gelem" didügi, yaʿnī, ḫayr ṣanmaġı terk itdürmeg-ile ehline ve ḳavmine (5) ve dōstlarına ve daḫı buyura olara ki bularuñ-ıla ḫıyānet ideler, anlaruñ ḥaḳḳında ṭamaʿ ideler emr-i (6) maʿrūfı ve nehy-i münkeri terk ideler, cemīʿ-i ehl-i islāma mekr ü aldamaḳ birle muʿāmele ḳılalar.	(SAYFA;424)
cemīʿ-i ʿizzet:	(F.) Bütün izzet. İzzetin bütünü.	[348a] (1) cemīʿ-i ʿizzet dünyede āḫiretde Allāhu Taʿālā-y-ıçundur, kime dilerse dünyede ʿizzet virür āḫiret ʿizzeti (2) olmaz, kime dilerse āḫiret ʿizzetin virür dünyede olmaz, kimin dilerse dünyede āḫiretde ʿazīz ḳılur.	(SAYFA;694)
cemīʿ-i elbāb-ı nūrānī:	(F.) Nûrânî akılların tamamı, hepsi.	ṕes, (16) ol lübbi cild ü ḳāb olur, tā aña deg ki cemīʿ-i elbāb-ı nūrānī cülūd-ı ẓulmānī olur.	(SAYFA;110)
cemīʿ-i ʿömr:	(F.) Ömrün tamamı.	Ḥaḳḳ'ı ṭaleb idenlere (11) bunda işāret var, ol ṭāliblerüñ günlerine daḫı ʿömr-ı evḳātında saʿy itmege, tā ki (12) ṭālib olan gerek cemīʿ-i ʿömrini ṭalebe ṣarf ide.	(SAYFA;595)
cemīʿ-i ervāḥ:	(F.) Ruhların bütünü.	Ol beşāret ü inẕār daḫı daʿvet ki oldı cemīʿ-i ervāḥ ḫiṭābı (11) Ḥaḳḳ'ı işidürlerdi.	(SAYFA;659)
cemīʿ-i esbāb:	(F.) Sebeplerin bütünü.	İşāret bunda budur kim benüm rabbum ḳısṭ-ıla (7) buyurdı didügi ḳaṣd itmeklikdür Allāh'a cemīʿ-i esbāb-ıla ki Ḥaḳ Taʿālā'dan nāzil oluṕdur.	(SAYFA;433)
cemīʿ-i evṣāf:	(F.) Vasıfların bütünü.	ḉünki cemīʿ-i evṣāfını iḥāṭā eyleyümediler.	(SAYFA;366)
cemīʿ-i evliyā:	(F.) Evliyaların	(10) Ve bu ḳırḳlar bu ümmetden cemīʿ-i	(SAYFA;226)

	bütünü.	evliyā kimdür bilürler, evliyādan buları kimse bilmez.	
cemīʿ-i evḳāt:	(F.) Vakitlerin bütünü. Bütün zamanlar.	Bedürüstī, Mūsā'nuñ ʿalm (ʿaleyhi's-selām) yed-ı rūḥānīsi (3) cemīʿ-i evḳātda nūrāni-y-idi; līkin nāẓırlara naẓar-gāh degüldi, ćün nūrāniyyeliġin iẓhār (4) ḳıldı.	(SAYFA;474)
cemīʿ-i fevāhiş:	(F.) Kötülüklerin bütünü. Bütün kötülükler. (fevāhiş: (A.) (Fâhiş. C.) Fâhiş işler. Bozuk işler. Kötü ve haram olan işler, ameller.)	Andan cemīʿ-i fevāhiş ḥarām ḳıldı, bu nesneye cemīʿ-i günāhlar dāḫildür.	(SAYFA;402)
cemīʿ-i günāh:	(F.) Günahın bütünü. Bütün günahlar.	Līkin Allāhu Taʿālā ġafūrdur, cemīʿ-i günāhları yarlıġar ve daḫı raḥīmdür ki küllī nesneden (16) raḥmeti boldur.	(SAYFA;21)
cemīʿ-i işler:	(F.) İşlerin bütünü, işlerin tamamı. Bütün işler.	(4) İllā ol ki Allāhu Taʿālā diler, ben ġaybı bilmezem, Allāh bilür ki baña żarar idici(yi) fevḳat ider (5) yā aṣṣı ḳılıcı(yı) fevḳat ḳılur, cemīʿ-i işlerde nolacaġın Allāh bilür.	(SAYFA;687)
cemīʿ-i kütüb:	(F.) Kitabların hepsi. Bütün kitaplar.	Yaʿnī, gendüden ilerü inen kitābları (6) taṣdīḳlayıcıdur, ḥaḳīḳatā ʿayān u beyān birle, şol ḥayṣiyyet-ile ki ol üzerine indürilen (7) ḳalb daḫı gendünüñ nūrı-y-ıla ol cemīʿ-i kütüblerüñ ḥaḳāyıḳlarına ve maʿānīlerinüñ esrārlarına müşāhede (8) ḳıluṕ anlaruñ ṣıdḳı ve ḥaḳīḳati üzere şehādet ider, ol ṣuḥuf u elvāḥ-ıla inenlerüñ ḫilāfınca.	(SAYFA;255) (SAYFA;254)
cemīʿ-i kütüb:	(F.) Kitabların hepsi. Bütün kitaplar.	[330a] (1) kitāb maḫṣūṣ olduġı ḥakīm olmaḳlıġa cemīʿ-i kütūblar arasında.	(SAYFA;658)
cemīʿ-i maḫlūḳ:	(F.) Bütün mahluk. Mahlukun hepsi.	(5) Bedürüstī, insān oldur ki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ emānetin götürdi, cemīʿ-i maḫlūḳ arasında ol (6) nūr-ı feyż-i ilāhiyyedür, vāsıṭasuz.	(SAYFA;274) (SAYFA;365) (SAYFA;451)
cemīʿ-i maḫlūḳāt:	(F) Mahlukatın hepsi, mahlukatın bütünü. (maḫlūḳāt: (A.) (Mahluk. C.) Yaratılmışlar. Mahluklar. Allah'ın yarattığı şeyler.)	[168a] (1) bu insānı cemīʿ-i maḫlūḳāt arasında kerāmet-ile maḫṣūṣ ḳıldı.	(SAYFA;334) (SAYFA;715) (SAYFA;451) (SAYFA;286) (SAYFA;715)

cemīʿ-i mevcūdāt:	(F.) Yaratılmış şeylerin bütünü, yaratılmış şeylerin hepsi.	Bedürüstī, Muḥammed ʿaleyhi's-selām ol (11) İsmāʿīl ẕürriyyetinden-idi ki cemīʿ-i mevcūdāt anuñ vücūdına tābiʿdür, Allāhu Taʿālā İsmāʿīl'i vücūd-ı (12) İbrahīm'e tābiʿ ḳılmadı daḫı hidāyetini anuñ hidāyetine tābiʿ ḳılmadı, Muḥammed şerefinden ötrü ʿaleyhi's-selām (13) anı ifrād ḳıldı ẕikrde ve hidāyetde anuñ meslekini kibār-ı enbiyā ve mürselīn meslekinde ḳıldı.	(SAYFA;362) (SAYFA;213) (SAYFA;199)
cemīʿ-i mücāhedāt:	(F.) Mücahedelerin tamamı.	Evvelā ol aǵlıḳ ve ṣusuzlıḳ (7) ve cemīʿ-i mücāhedātdan ilerü.	(SAYFA;139)
cemīʿ-i mükevvenāt:	(F.) Bütün mahlukatın hepsi.	Ve maḳām-ı ḫulletüñ āḫiri buyıdı ki gendü nefsi üzere ve cemīʿ-i mükevvenāt (11) üzere dört tekbīr-ile nidāʿ ḳıla.	(SAYFA;49) (SAYFA;24)
cemīʿ-i mürseller:	(F.) Peygamberlerin tamamı, peygamberlerin bütünü.	Yaʿnī, buyurur ki getürevüz seni, yā Muḥammed, bularuñ küllisinüñ üzerine şehīd; (5) tā ki bularuñ üzerine ṭanuḳlıḳ viresin, şol gün ki Allāhu Taʿālā cemīʿ-i mürselleri cemʿ ide, (6) diye ki "Ne nesne-y-ile icābet olduñuz?".	(SAYFA;97)
cemīʿ-i müşrikler:	(F.) Müşriklerin tamamı, bütünü.	Yaʿnī, cemīʿ-i müşrikler-ile ḳıtāl idüñ ki ḳalbdür (7) ṣıfātları-y-ıla ve ervāḥuñuzdur ṣıfātları-y-ıla.	(SAYFA;596)
cemīʿ-i nāẓir:	(F.) Denk olanların tamamı. (naẓīr: Naẓīre, bir şeye benzemek üzere yapılan şey. Denk, eş, örnek. Benzeyen.	Baʿżı evḳātde ḫavḳ-ı ʿādet üzere, ol yed-ı cismānī üzere, cemīʿ-i nāẓirlere manẓur (5) oldı.	(SAYFA;474)
cemīʿ-i nisālar:	(F.) Kadınların hepsi.	[047a] (1) tafḍīl olundı cemīʿ-i nisālar üzerine, şol şerīdüñ fażīleti gibi cemīʿ-i ṭaʿāmlar üzere.	(SAYFA;92)
cemīʿ-i ḫalāyıḳ:	(F.) Hizmetçilerin bütünü. (Allah'ın kullarının bütünü)	Şöyle ki yirlerüñ göklerüñ nuṭḳı ṭāḳati (5) ṭaralur ol vaḳtdur ol kim Ḥaḳ Taʿālā'dan ġayrınuñ anda ḥükmi cāri olmaz ve ol sāʿatdur (6) ol kim cemīʿ-i ḫalāyıḳ ölüm şerbetin içerler.	(SAYFA;524) (SAYFA;661)
cemīʿ-i ḥareḳāt:	(F.) Hareketlerin bütünü.	Zīre cemīʿ-i ḥareḳātuñ ol namāz içinde daḫı kelimelerüñ (3) her biri işāret ḳılur esrār-ı rücūʿdan bir sırra ve ʿurūc itmeklige maḳām-ı beşeriyyetden ol (4) ḥażret-ı rubūbiyyetden.	(SAYFA;99)
cemīʿ-i	(F.) Hayvanların	Yaʿnī, "Ol sizi tafḍīl ḳıldı cemīʿ-i ḥayvānāt	(SAYFA;484)

ḥayvānāt:	bütünü. Bütün hayvanlar.	ve cinn ü melek üzerine (2) anuñ gibi tafḍīl ki bu cismāniyyātdan ve rūḥāniyātdan geçe teraḳḳī ide, maʿāriflere ve ḥaḳāyıḳ-ı (3) ilāhiyyāta vāṣıl ola”.	
cemīʿ-i ẕikr:	(F.) Zikr olunanların bütünü. cemīʿ-i ẕikr olunan: Zikr olunanların bütünü.	Bedürüstī, bu (10) cemīʿ-i ẕikr olunan derc olınuṕ bunda īmāna şarṭ olundı.	(SAYFA;172)
cemīʿ-i peyġamber:	(F.) Peygamberlerin bütünü. Bütün peygamberler.	Nite ki senüñ faẓīletüñ (8) var, bu ıṭṭāʿ-ıla cemīʿ-i peyġamber üzere.	(SAYFA;97) (SAYFA;213)
cemīʿ-i resūller:	(F.) Resullerin bütünü. Bütün resuller.	Bu nevʿüñ istiʿdādını bizüm peyġamberümüze (10) ʿaleyhi’s-selām ḫāṣ ḳıldı, cemīʿ-i resūller arasında, bularuñ küllüsine iṣṭifā ḳılduġın yaluñuz iṣṭifā (11) ḳıldı.	(SAYFA;487) (SAYFA;131) (SAYFA;192) (SAYFA;183) (SAYFA;192)
cemīʿ-i şevāhid:	(F.) Şahitlerin bütünü. Bütün şehadet edenler.	Eger bularuñ üzerine melāyike indürsevüz ki bularuñ-ıla söyleşe-y-idi, (12) bularuñ ulu göñüllerin dirildeydük bularuñ-ıla söyleşe-y-di daḫı ol āyātlar ki bu mevcūdatda (13) ḳonılmışdur küllisi biribiri ardınca ẓāhir oluṕ ʿayān olsa cemīʿ-i şevāhid güneş gibi ṭulūʿ itse bular (14) aña īmān getürür degüller; illā anları ki Ḥaḳ Taʿālā diledi.	(SAYFA;377)
cemīʿ-i ṭaʿāmlar:	(F.) Yiyeceklerin bütünü.	[047a] (1) tafḍīl olundı cemīʿ-i nisālar üzerine, şol şerīdüñ faẓīleti gibi cemīʿ-i ṭaʿāmlar üzere.	(SAYFA;92)
cemīʿ-i ḳāfirler:	(F.) Kafirlerin bütünü. Bütün kafirler.	Nite ki ehl-i kitābuñ müşriklerin ḳıldı, cemīʿ-i ḳāfirler-ile.	(SAYFA;234)
cemīʿ-i umūr:	(F.) Emirlerin bütünü.	Bular erbāb-ı nüfūsdur ki hemleri yoḳdur; illā ol nefsleri ġuṣṣası (3) vardur ki anuñ ḥaẓların istifā ḳılalar ve şehvātların ve leẕẕāt-ı cismāniyyelerin ve (4) temettuʿāt-ı ḥayvāniyyelerin yirine getürmege saʿy ideler, ol ḫasīs ṭabīʿatları-y-ıla, ol rakīk (5) naẓarları-y-ıla cāhiliyyet ẓann itdügi gibi (6) ki dirler cemīʿ-i umūr ḫalḳa rācīʿdür, Allāh’a rācīʿ degül ki anuñ ḳażāsı ve ḳaderi-y-le (7) ola.	(SAYFA;36)
cemīʿ-i Ḳurʾān:	(F.) Kurʾānın bütünü. Bütün Ḳurʾān.	Yaʿnī, cemīʿ-i Ḳurʾān (8) içinde ne var-ısa seversiz, terk-ı dünyā ḳılmaḳdan ve nefs-ile cehd itmekden, hevālarından bıḫmaġ-ıla (9)	(SAYFA;17)

		daḫı ol nefsi Allāhu Taʿālā yolına beẕl itmeg-ile, kelime-ı tevḥīdi iʿlā ḳılmaġ-ıçun ḫalḳ-ıla ḫalḳ (10) idüp̀ Ḥaḳḳ'ı ṭaleb ḳılmaḳda ṣādıḳ olmaġ-ıçun.	
cemīʿ-i ümmet:	(F.) Ümmetin bütünü.	Ancılayın ümmetüñüñ daḫı faẓīletleri var cemīʿ-i ümmet (9) üzere, bularuñ aḥvālına muṭṭaliʿ olmaġ-ıla.	(SAYFA;97)
cemīʿ-i vaḳtler:	(F.) Vakitlerin bütünü. Bütün vakitler.	Yaʿnī, bu, bu namāz cemīʿ-i vaḳtlerde vācibdür, çün (14) farż olundı bu ḳavl-ıla ki buyurdı; AK.	(SAYFA;147)
cemīʿ-i vücūdınuñ:	(F.) Vücudunun bütünü.	Yaʿnī, mübārekdür bu (14) insān üzere daḫı hidāyetdür aña ki cemīʿ-i vücūdınuñ cezāsı-y-la Allāhu Taʿālā ḫażretine (15) hidāyet bulur, anuñ cūdı-y-ıla ve faẓlı-y-la.	(SAYFA;3)
cemīʿ-i yiryüzi:	(F.) Yer yüzünün bütünü.	Eger dilese Ḥaḳ Taʿālā ki ol Meryem oġlı Mesīḥ anası-y-ıla helāke (7) ḳıla daḫı cemīʿ-i yiryüzinde ne var-ısa helāk ide ḳahrı-y-ıla ol kelāmuñ şomlıġından ki (8) dirler Allāh Mesīḥü'bni Meryemdür.	(SAYFA;233)
cemīl:	(A.) Güzel. * Cenab-ı Hakk'ın isimlerinden biri.	Maʿnī budur ki bu iki (13) ṣıfāt anuñ ẕātı-y-ıla ḳāyimdür ki celīl ü cemīldür, bundan ġayrı esmāları bu iki ṣıfat üzere (14) müştemildür.	(SAYFA;712)
cenābet:	(A.) Pis. Gusletmesi lâzım gelen kimse. * Uzaklık.	Yaʿnī, eger bizden ġayrıya iltifāt ḳılmaġ-ıla cenābet ḥāṣıl itseñüz, (4) nefslerüñüze ġusl itdürüñ tevbe ṣuyı-la cümle maʿāṣīylerden ve ḳalbüñüze ṭahāret idüñ ṭāʿatuñuz (5) görüp̀ ʿucb eylemekden daḫı sırruñuzı arıduñ aġyāra naẓar ḳılmaḳdan ve ervāḥlar gözi ṭāhir (6) idüñ bizden ġayrı-y-ıla rāḥat kesb itmekden.	(SAYFA;221) (SAYFA;99) (SAYFA;99)
cenāb-ı ḳuds:	(F.) Allah. (cenāb: (A.) Büyüklük ifade etmek için, hürmet maksadı ile söylenir. Cenab-ı Hak, Cenab-ı Resül-i Kibriya (A.S.M.)... gibi.) (ḳuds: (A.) Mübareklik. Kudsilik. Nezafet. Pâk olmak. Noksanlardan uzak olmak.)	Her kime ki ol cenāb-ı ḳuds ḳapusı baġlansa ol nūr-ı raḥmetden (8) maḥrūm ḳaluṕ ẓulmet-ı beşeriyyet içinde ḳalur.	(SAYFA;334) (SAYFA;273) (SAYFA;334)

cenīn:	(A.) Cenne. den) Ana karnındaki harekete başlıyan çocuk. * Gizli ve mestur, saklı olan şey. (erḥām: (A.) (Rahim. C.) Döl yatakları, rahimler. *Yakın hısımlar, akrabalar)	ṕes, (2) āyet maʿnīsi bu oldı kim sizi biz ervāḥ yaratduḳ, andan Ādem arḳasında muṣavver ẕürriyet (3) ḳılduḳ ḳarınca heyʾetinde andan erḥām içinde cenīn ḳılduḳ.	(SAYFA;420) (SAYFA;78)
cenk:	(F.) Savaş, ceng. Kahramanca mücadele, çarpışma, savaş.	Bundan ötrü Resūl ʿalm (ʿaleyhi's-selām) (19) ḳaćan ḥarb u cenk ḳatı olsa dükeli ḫalḳdan düşmana ol yaḳīn olurdı.	(SAYFA;551)
cennāt:	(A.) (Cennet. C.) Cennetler.	Yaʿnī, daḫı cennātdur, anuñ altında ol ʿināyet (8) ırmaḳları aḳar.	(SAYFA;25) (SAYFA;282) (SAYFA;617) (SAYFA;61)
cennāt-ı ʿadinde:	(F.) Adn cennetleri. Hulûd üzere ikamet ve temekkün edilen cennetler. (Kamus Tercümesi.)	Zīre ṭabiyyātları-ćundur, ol cennāt-ı ʿadinde ki yüce ve ḥażrete yaḳīn (3) maḳāmlardur.	(SAYFA;618)
cennāt-ı meʾvā:	(F.) Meʾvā cenneti. Cennetin katlarından meʾvā katı.	İşāret bunda budur ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā'nuñ (4) bu görkler içinde milkleri var, derecāt-ı ʿulā ve cennāt-ı meʾvā ve firdevs-ı aʿlā dirler.	(SAYFA;168)
cennāt-ı naʿīm:	(F.) Naʿīm cenneti. Cennetin katlarından naʿīm katı.	Yaʿnī, aḳar ol (7) bostānlar içinde ḥikmet ırmaḳları ve maʿrifet ṣuları ol cennāt-ı naʿīm içindeki ḥaḳḳuñ (8) mülāṭafeleri ve müşāhedeleridür.	(SAYFA;665) (SAYFA;572) (SAYFA;140) (SAYFA;243)
cennāt-ı tarīḳ:	(F.) Usul cennetleri. Usulün, yolun cennetleri. (tarīḳ: (A.) Yol. Tarz, usûl. * Vâsıta. Meslek. * Bir maksada nâil olmak için icrâsı lâzım olan husus veya bu hususların hey'et-i mecmuası.)	Anlaruñ ol iʿtiḳādları ṣaḥīḥliği ṭaleblerinde ve iḫlāṣ-(5)ları nūrı seyrlerinde hidāyet olur rablerinden ol ḥażreti rubūbiyyete ol göñül (6) cennāt-ı tarīḳ üzere kim AK.	(SAYFA;665)
cennāt-ı ḳalb:	(F.) Kalbin cennetleri.	Yaʿnī, (9) duʿāları ol cennāt-ı ḳalbde ol ḥażreti tenzīh itmekdür, ʿaḳllar anı idrāk itmeklik (10) ćepelinden; daḫı ṭabīʿat ehlinüñ murdārı aña ulaşmaḳdan anı	(SAYFA;665)

		muʿāyene ve müşāhede ḳılduḳları (11) vaḳt.	
cennāt-ı ḳuds:	(F.) Kuds cennetleri. * (cennāt-ı ḳuds: Allah'ın kudsi cenneti) [Ol cennātı ḳudsüñ ḥamdi ḳatında ki gendü ḳadīm nefsine ezelde (2) ḥamd idüṕ didi "Elḥamdüli'l-lāh".: O cennetleri, Kudsün (Allah'ın) hamdi katında ki kendi sonsuz (kadîm) nefsine hamd edip dedi; "Elhamdülillah".]	Ol cennāt-ı ḳudsüñ ḥamdi ḳatında ki gendü ḳadīm nefsine ezelde (2) ḥamd idüṕ didi "Elḥamdüli'l-lāh".	(SAYFA;312)
cennet:	(A.) Cennet. Uçmak. Allah'a (C.C.) inanan ve O'na ibadet ve itaat edenlerin, iman ve İslâmiyyet'e ihlâs ve sadâkatle hizmet edenlerin, Kur'ana bir hizb-ül Kur'ân olarak mücâhidâne bir sûrette hizmetkâr olan mücâhidlerin, cihâd-ı diniyye erlerinin âhirette fazl-i İlâhi ile gidip ebediyyen içinde kalacakları mekân ve mesken. Cennet'in varlığını bütün peygamberler, onların yolundan giden âlimler ve ermiş kişiler, evliyalar ittifakla haber vermişlerdir. Esasen Allah'ın adaleti, Cehennem	(12) Siz daḫı rāḥat ve niʿmet ehli olursız, uçmaḳ köşesinde firişteler gibi, yā anlaruñ gibi (13) olursız ki cennet içinde muḫalled yaradıldılar ḥūr u rıḍvān ve ḫuzzān-ı cinān gibi, daḫı (14) bularuñ ġayrı gibi.	(SAYFA;427) (SAYFA;447) (SAYFA;580) (SAYFA;644) (SAYFA;427) (SAYFA;275) (SAYFA;275) (SAYFA;425) (SAYFA;443) (SAYFA;723) (SAYFA;676) (SAYFA;445) (SAYFA;354) (SAYFA;643) (SAYFA;446) (SAYFA;643) (SAYFA;445) (SAYFA;30) (SAYFA;448) (SAYFA;756) (SAYFA;450) (SAYFA;39) (SAYFA;446) (SAYFA;641) (SAYFA;203) (SAYFA;61)

	gibi Cennet'in de varlığını gerektirir. İnananlar, ölümün; ebedî bir hiçlik değil, ölümsüzlüğe geçiş, sevdikleriyle buluşacakları âhiret âlemine bir yolculuk olduğuna inanıyorlar ve bunalım içinde değil; mutluluk içindedirler. İnananların ve iyilerin bu hâlleri Cennet'in varlığını gösteren hayattaki belirtilerinden biridir.Cennetin tabakaları : Dâr-ül-Celâl, Dâr-üs-Selâm, Cennet-ül Me'va, Cennet-ül Huld, Cennet-ün Naim, Cennet-ül Firdevs, Cennet-ül Adn, Cennet-ül Vesile. (Bak: Âhiret)(Mühim bir taraftan ehemmiyetli bir sual: Rivayette gelmiş ki; Cennet'te bir adama beş yüz senelik bir Cennet verilir. Bu hakikat akl-ı dünyeviyenin havsalasında nasıl yerleşir?Elcevap: Nasılki bu dünyada herkesin dünya kadar hususi ve muvakkat bir dünyası var. Ve o dünyanın direği onun hayatıdır. Ve zâhirî ve batınî duygulariyle o		(SAYFA;448) (SAYFA;443) (SAYFA;461) (SAYFA;447) (SAYFA;555) (SAYFA;427) (SAYFA;756) (SAYFA;724) (SAYFA;756) (SAYFA;448) (SAYFA;618) (SAYFA;755) (SAYFA;50) (SAYFA;402) (SAYFA;756) (SAYFA;756) (SAYFA;402) (SAYFA;428) (SAYFA;425) (SAYFA;437) (SAYFA;219) (SAYFA;381) (SAYFA;47) (SAYFA;23) (SAYFA;47) (SAYFA;487) (SAYFA;488) (SAYFA;23) (SAYFA;439) (SAYFA;756) (SAYFA;172) (SAYFA;343) (SAYFA;668) (SAYFA;446) (SAYFA;132) (SAYFA;234) (SAYFA;23) (SAYFA;52) (SAYFA;23) (SAYFA;271) (SAYFA;344) (SAYFA;446) (SAYFA;442) (SAYFA;447) (SAYFA;439)

	dünyasından istifade eder. Güneş bir lâmbam, yıldızlar mumlarımdır der. Başka mahlukat ve zîruhlar bulunmaları o adamın mâlikiyetine mani olmadıkları gibi bilâkis onun hususî dünyasını şenlendiriyorlar, ziynetlendiriyorlar. Aynen öyle de fakat binler derece yüksek herbir mü'min için binler kasır ve hurileri ihtivâ eden has bahçesinden başka, umumî Cennet'ten beşyüz sene genişliğinde birer hususî Cennet'i vardır. Derecesi nisbetinde inkişaf eden hissiyatıyla, duygularıyla Cennet'e ve ebediyete lâyık bir surette istifade eder. Başkaların iştiraki onun mâlikiyetine ve istifadesine noksan vermedikleri gibi, kuvvet verirler. Ve hususî ve geniş Cennetini ziynetlendiriyorlar. Evet bu dünyada bir adam, bir saatlik bir bahçeden ve bir günlük bir seyrangâhtan ve bir aylık bir memleketten ve bir		(SAYFA;234) (SAYFA;72) (SAYFA;442) (SAYFA;197) (SAYFA;62) (SAYFA;157) (SAYFA;275) (SAYFA;142) (SAYFA;160) (SAYFA;157) (SAYFA;409) (SAYFA;518) (SAYFA;161) (SAYFA;443) (SAYFA;388) (SAYFA;23) (SAYFA;427) (SAYFA;192) (SAYFA;192) (SAYFA;24) (SAYFA;431) (SAYFA;162) (SAYFA;442) (SAYFA;56) (SAYFA;441) (SAYFA;162) (SAYFA;441) (SAYFA;446) (SAYFA;444) (SAYFA;112) (SAYFA;761) (SAYFA;482) (SAYFA;428) (SAYFA;35)

	senelik bir mesiregâhta seyahatından; ağzıyla, kulağıyla, gözüyle, zevkiyle, zâikasıyla, sair duygularıyla istifade ettiği gibi; aynen öyle de, fakat bir saatlik bir bahçeden ancak istifade eden bu fâni memleketteki kuvve-i şâmme ve kuvve-i zâika o baki memlekette bir senelik bahçeden aynı istifadeyi eder. Ve burada bir senelik mesiregâhtan ancak istifade edebilen bir kuvve-i basıra ve kuvve-i sâmia orada, beşyüz senelik mesiregâhındaki seyahattan; o haşmetli, baştan başa ziynetli memlekete lâyık bir tarzda istifade eder. Her mü'min derecesine ve dünyada kazandığı sevablar, haseneler nisbetinde inbisat ve inkişaf eden duygularıyla zevk alır, telezzüz eder, müstefid olur. L.)		
cennet-i ḳurbet:	(F.) Kurbet cenneti, yakınlık cenneti. (ḳurbet: (A.) Yakınlık. * Fık: Allah'a manevî yakınlığa sebeb olan amel-i sâlih.)	Bulara cennet-ı ḳurbet (14) var ki altında kerāmet ırmaḳları aḳar saʿādet çeşmeleri-y-ile.	(SAYFA;62)
cennetlik:	(A.+T) Cennetlik.	[381b] (1) Bunuñ-ıla ki buyurdı; bular	(SAYFA;761)

	Cennete gitmeye layık.	cennetlikdür ḳayurmazın, bular ṭamulıḳdur ḳayurmazın.	(SAYFA;482)
ceẕā:	(A.) Karşılık, mukabil, ivaz. * Bizde manası kötü karşılık olarak tekamül etmiştir. Bu bakımdan ceẕā; cürüm veya günâh işleyenlere verilen azab olarak nitelendirilmiştir.	Ve ikinci gün, ġaflet günidür, anda yüzler ḳızarur ve üçünci (7) gün ceẕā günidür, ḳalbler üzere, ḫatm günidür, anda yüzler ḳararur.	(SAYFA;741)
ceẕābāt-ı ʿanḳā:	(F.) Anka kuşunun cezbeleleri. (cezbe: (A.) Tas: Meczubiyet, istiğrak. Allah'ı hatırlayıp Allah sevgisi ile kendinden geçer bir hale gelme.)	Ve mecẕūb-(15)laruñ seyri ol ceẕābāt-ı ʿanḳānuñ ḳanatları üzeredür, ol enāniyyet ḳāfınuñ ardına (16) Mūsā'nuñ ḫāline naẓar ḳalma mısın ki çün ol sāliklerden oldı, rabbinüñ mi̇ḳātına.	(SAYFA;536)
ceẕābeʾ-ı ilāhiyye:	(F.) İlahî cezbe.	Ammā ol iki muḳaddime biri ceẕābeʾ-ı ilāhiyyedür; ikinci terbiyet-i şeyḫdür.	(SAYFA;270)
ceẕābet-ı ʿināyet:	(F.) İnayet cezbeleri. (ceẕebe: (A.) Tas: Meczubiyet, istiğrak. Allah'ı hatırlayıp Allah sevgisi ile kendinden geçer bir hale gelme.)	İşāret bu āyet (18) taḥḳi̇ḳında budur ki eger Allāhu Taʿālā ceẕābet-ı ʿināyet-ile size nuṣret idüp̀ vücūd ḫicāb-(19)larından sizi çıḳaracaḳ olursa sizüñ evṣāfuñuzdan ve aḥvāluñuzdan ve aḳvāluñuzdan	(SAYFA;41)
ceẕābet-ı luṭf:	(F.) Lütuf cezbeleri.	Andan ol ceẕābet-ı luṭf-ıla yā ḳahr-ıla redd olınalar (11) ʿaẕāb-ı ʿaẕi̇me ṣıfātları fāni̇ olıcaḳ tecelliyātı ṣıfāt-ı luṭf-ı cemāl-ile yāḫūḏ ʿaẕāb-ı ʿaẕi̇me (12) redd olınalar, ṣıfātları bāḳi̇ olmaġ-ıla ol ḫicābı celāl-i ʿizzeti irsāl itmeg-ile ṭard ve buʿd (13) yöninden ol ḫażret-i cemālden.	(SAYFA;637)
ceẕābet:	//ceẕebāt: (Cezbe. C.) Cezbeler.	[022a] (1) ve efʿālüñüzden daḫı bu niʿmet-ı dünyevi̇den ve uḫrevi̇den ki küllinüñ menşeʾi bu vücūddur, hi̇ç (2) biri size ġālib olmaz; eger ol ceẕābeti terk idüp̀ vücūddan sizi çıḳarmayıcaḳ olursa ki (3) şöyle maḫẕūl oluṕ ḳalasız.	(SAYFA;42)
ceẕb: //ceẕbe: //cezbe:	(ceẕb: (A.) Kendine doğru çekme. * İçme.	[129a] (1) ümmetlerüñüzi ibtilā ḳıla, şol nesne-y-ile ki size beyān u tıbyāndan ve ḫuccet burhāndan daḫı (2) ʿızzet-ı sulṭāndan	(SAYFA;256) (SAYFA;167) (SAYFA;157)

	ceẕb olunmak; yakın olunmak, çekilmek, hemhal olunmak. (ceẕb//ceẕbe: (A.) Tas: Meczubiyet, istiğrak. Allah'ı hatırlayıp Allah sevgisi ile kendinden geçer bir hale gelme.) Arapça kendine çekmek anlamına gelir. Allah'ın kulunu kendi hazretine çekmesi. Cezbu'l-Ervah : Ruhların çekilişi demektir. Münacat, muhataba, sırların müşahedesi ve kalplerin yücelmesi vs. gibi inayet ve tevfikten ibarettir. Harraz bu konuda şöyle der: "Allah, veli kullarının ruhlarını kendine çeker, kurbünü ve zikrini taddırır, bedenlerine herşeyden lezzet almayı hızlandırır. Velilerin bedenlerinin yaşantısı hayvanlarınki gibi, ruhlarının yaşantısı da Rabbanîlerinki gibidir. Sufiler cezbeye dair şu tanımı da getirirler: Kulun beşeri özelliklerden çekilip İlâhî özellikleri	ve sizi daḫı ibtilā ḳıla zīnet-ı dünyā-y-ıla ve mütābaʿat-ı hevā-y-ıla ve arzulara (3) irişmeg-ile ve ḫalḳ arasında yücelik-ile ve āḫiretde necāt-ıla; tā ki tāyibler tıbyān u beyān-ıla (4) hidāyet bulalar ve ʿālimler ḥuccet u burhān-ıla muḳtedā olalar ve ʿārifler ʿızzet-ı sulṭān-ıla ceẕb (5) olınalar.	(SAYFA;41) (SAYFA;112) (SAYFA;328) (SAYFA;259) (SAYFA;484) (SAYFA;167) (SAYFA;671) (SAYFA;687) (SAYFA;649) (SAYFA;438) (SAYFA;579) (SAYFA;313) (SAYFA;676) (SAYFA;661) (SAYFA;160) (SAYFA;85) (SAYFA;84) (SAYFA;96) (SAYFA;649) (SAYFA;74) (SAYFA;579) (SAYFA;85) (SAYFA;269) (SAYFA;167) (SAYFA;157) (SAYFA;85) (SAYFA;362) (SAYFA;5) (SAYFA;147) (SAYFA;214) (SAYFA;537) (SAYFA;206) (SAYFA;85) (SAYFA;84) (SAYFA;60) (SAYFA;257) (SAYFA;672) (SAYFA;502) (SAYFA;676) (SAYFA;756) (SAYFA;262) (SAYFA;155) (SAYFA;29) (SAYFA;673) (SAYFA;300)

	kazanarak, vahdet tecellîlerini müşahede etmesi. Cezbe ile ilgili şu açıklamalar da ilgi çekicidir: 1- Cezbe, riyazet ve ibadete devamla hislerin yok olmasıdır. 2- Cezbe, Hakka vusuldür. 3- Cezbede şart, kabiliyete bağlıdır. Bu kabiliyet sonradan kulun çabasıyla oluşmaz, Allah tarafından bahşedilmiş (vehbî) dir. İki türlü cezbe vardır: 1- Gizli (Hafi) cezbe: Kulun Hakk'ı sevmesi 2- Açık (celî) cezbe: Hakk'ın kulu sevmesi. Meczub ile mecnun arasında fark vardır. Cezbe, cinnet değildir. Ayaşlı Şakir Efendi bu ikisi arasındaki farkı sadeleştirilmiş şekliyle şöyle anlatır: "Hali değişen bir adamın idraki (anlayışı), ya her zamanki normal beşer idrakinden aşağı inerek mânâsız ve bağlantı kuramaz bir duruma düşer, ya da normal beşer		(SAYFA;516) (SAYFA;634) (SAYFA;634) (SAYFA;340) (SAYFA;340) (SAYFA;328) (SAYFA;714) (SAYFA;259) (SAYFA;213) (SAYFA;64) (SAYFA;601) (SAYFA;51) (SAYFA;122) (SAYFA;681) (SAYFA;332) (SAYFA;661) (SAYFA;469) (SAYFA;84) (SAYFA;579) (SAYFA;86) (SAYFA;499) (SAYFA;225) (SAYFA;224) (SAYFA;588) (SAYFA;370) (SAYFA;675) (SAYFA;313) (SAYFA;139) (SAYFA;139) (SAYFA;492) (SAYFA;112) (SAYFA;112) (SAYFA;270) (SAYFA;333) (SAYFA;579) (SAYFA;139) (SAYFA;649) (SAYFA;173) (SAYFA;379) (SAYFA;96) (SAYFA;379) (SAYFA;301) (SAYFA;490) (SAYFA;348) (SAYFA;5)

	anlayışından, hakikatleri keşfe doğru yükselir. Halkın nazarında her ikisi cünûn (delilik) gibi görülse de, bunların ilki cünûn (delilik), ikincisi ise cezbedir. Cezbe-i aşk olmayınca neylesin şeyhim beni, Hak'tan elçi gelmeyince neylesin şeyhim beni. Cezbe noktasında sâlikler iki durumdadır: a) Meczûb-ı Sâlik : Derviş önce cezbeye tutulur meczub olur, ardından da bir mürşide kavuşur, cezbeyle bağlandığı yolu, yolun hükümlerini, şartlarını öğrenir. b) Sâlik-i meczub : Çoğunlukla dervişler, önce bir şeyhe bağlanırlar, yetişir, muhabbetullaha ulaşarak sonunda meczub olurlar, yani cezbeye mazhar olurlar. Meczub-ı gayr-i sâlik, kendisi Allah'a ulaştığı halde, başkalarını ulaştıramaz yani irşad ehli değildir.		(SAYFA;51) (SAYFA;499) (SAYFA;84) (SAYFA;203) (SAYFA;167) (SAYFA;362) (SAYFA;223) (SAYFA;5) (SAYFA;10) (SAYFA;561) (SAYFA;680) (SAYFA;372) (SAYFA;118) (SAYFA;273) (SAYFA;217) (SAYFA;648) (SAYFA;370)
ceẕbe-i vilāyet:	(F.) Velilik cezbesi, dostluk cezbesi.	Ve bir teʾdī̄-y-ile teblīġdür ve bir taʿlīm-ile ve bir terkiye-y-ile ve bir daḫı (10) taḥliye birle ve daḫı aḫlāḳ-ıla ve daḫı ceẕbeʾ-ı	(SAYFA;269)

		vilāyet-ile ve daḫı ḳavm-ile ki ḳuvvet-i nübüvvet ve risālet-(11)dür.	
ceẕbe-i irciʿīi:	(F.) İrciʿīi cezbesi. Dön rabbine hitabının cezbesi.	Ve nefs daḫı ceẕb olınur ol ceẕbeʾi "irciʿīi (16) ilā rabbike ḫiṭābı-y-ıla.	(SAYFA;167)
ceẕbe-ı ʿināyet:	(F.) Allah'ın yardımı cezbesi.	Yaʿnīi, her kim ki Ḥaḳ Taʿālā ilhām ḳılduġı-y-ıla ʿamel itse anuñ rıżāsın (4) ṭaleb idici oluban tīiz olur ki biz añа ecr-ı ʿaẓīim virevüz ki ol ceẕbe-ı ʿināyetdür.	(SAYFA;157) (SAYFA;85) (SAYFA;362)
ceẕebāt-ı vaḥy:	(F.) Vahiy cezbeleri.	Andan ol ceẕebāt-ı (9) vaḥy-ile maḳām-ı tevḥīide nüzūl itdi, andan ol Allāh varlıġı-y-la enāniyyetdinden selb (10) olınuṕ maḳām-ı vaḥdete vardı ki ol maḳām kābe ḳavseyn ev ednā maḳāmıdur; ḳābe ḳavseyn ʿibāret-(11)dür, maḳām-ı tevḥīidden, ev ednā ʿibāretdür, maḳām-ı vaḥdetden; fehm idesin, inşā'llāh.	(SAYFA;499)
ceẕebāt-ı ʿīnāyet:	(F.) İnāyet cezbeleri. * Allah'ın yardımı cezbeleri.	Yaʿnīi, anlar kim īmān getürüṕ (12) ʿubūdiyyete iḳrār ḳıldılar, ḥażret-i rubūbiyyete taḳarrub ḥāṣıl itmeg-içün ʿamel-i ṣāliḥ işlerler (13) Allāhu Taʿālā olaruñ ecrlerin kāmil ḳılıvire ceẕebāt-ı ʿīnāyet-ile.	(SAYFA;203) (SAYFA;84)
ceẕebāt-ı ilāhi: //ceẕebāt-ı ilāhiyye:	(F.) İlāhīi cezbeler.	Yaʿnīi, biz kimi dilersevüz (2) derecesin yüceldürüz, ol ceẕebāt-ı ilāhi-y-ile anı çeküṕ ol ana niyyet alçaḳlığından çıḳaruruz.	(SAYFA;362) (SAYFA;167) (SAYFA;223) (SAYFA;5) (SAYFA;10) (SAYFA;561) (SAYFA;680) (SAYFA;74)
ceẕebāt-ı Ḥaḳ:	(F.) Hakk'ın cezbeleri.	Ve daḫı ervāḥdan baʿżī var ki anda nūr-ı īmān (7) ḳarār ṭutmışdur ki ol envār-ı ṣıfātdandur ve ceẕebāt-ı Ḥaḳ anda müstevdaġdur ki ol (8) envār-ı ẕātdur.	(SAYFA;372) (SAYFA;5) (SAYFA;147) (SAYFA;47) (SAYFA;348)
ceẕebāt-ı rabbāni:	(F.) Rabbânî cezbeler.	Yaʿnīi, daḫı biz anlara vireydük (11) ḳatumuzdan ecr-ı ʿaẓīim ki ol ʿulūm-ı ledünnīidür, daḫı buları delālet ḳılayduḳ, ol ṭarīiḳa ki andan (12) ol ḥażret-i ilāhiyyete vuṣlat bulalardı ceẕebāt-ı rabbāni-y-ile.	(SAYFA;118)
ceẕebāt-ı ulūhiyye:	(F.) Allah'ın kâinattaki tasarruf ve hâkimiyeti ile herşeyi kendisine ibadet ve	Andan bil kim bedürüstīi, Muḥammed ʿalm (ʿaleyhi's-selām) çün resūl itdi ṭarīiḳ-ı ḥaḳḳı (19) ol ceẕebāt-ı ulūhiyye ḳademleri-y-le ol ḥabībiyyete muvāfıḳ mütābaʿatlar-ıla	(SAYFA;273)

	itaat ettirmesinin cezbeleri.	bulardan isḳāṭ	
cerāḥat:	(A.) İltihap. Manevi iltihab. Manevi cerahat. (cerahat: (A.) Yaradan akan irin. Yaralı vücudda toplanan kandaki küreyvât-ı beyzâdan (ak yuvarlardan) mürekkeb kan. Yaradan akan beyaz akıcı cisim.)	Yaʿnī, anlara (3) ol müfāraḳat cerāḥatı irişdükden ṣoñra ol ḥaẕāyir-ı ḳudsden.	(SAYFA;48) (SAYFA;696)
cerr:	(A.) Kendine doğru çekmek. Çekmek. Cezb.	İşāret bunda budur kim (6) bedürüstī, bu insān Allāhu Taʿālā'ya ʿibādet iderler bir menfaʿat cerr itmeg-içün, yā bir mażarret (7) defʿ itmeg-içün.	(SAYFA;353)
cesed:	(A.) Cesed. Ten, gövde, vücut, beden. Ruhsuz vücud.	Aña (14) işāret ḳılur kim bedürüstī, Ādem çün yaradıluṕ aña nifaḫ rūḥ oldı anuñ ol rūḥı (15) cesed ḳālıbından vaḥşet ṭutdı.	(SAYFA;525) (SAYFA;420) (SAYFA;272) (SAYFA;735) (SAYFA;419) (SAYFA;504) (SAYFA;486) (SAYFA;729) (SAYFA;758) (SAYFA;685) (SAYFA;572) (SAYFA;572) (SAYFA;753) (SAYFA;754) (SAYFA;180) (SAYFA;715) (SAYFA;180) (SAYFA;572) (SAYFA;419) (SAYFA;636) (SAYFA;419)
cesed-i iksīr:	(F.) Cesed, ten iksiri.	Zīre ol nefsler (19) anlara cesed-i iksīr gibidür, girü altuna döner, maḳbūl olur rūḥ ṭarḥ itdügi vaḳtin.	(SAYFA;729)
cesed-i ẓulmāni:	(F.) Karanlık cesed. Karanlık, ruhsuz vücud.	Zīre bu rūḥ-ı nūrānī taʿalluḳı bu cesed-i ẓulmāniye rūḥa ḫüsrān vācib (15) ḳılur, illā meger ki Ḥaḳ Taʿālā aña aʿmāl-i ṣāliḥa	(SAYFA;758)

		nūrın irişdüre ki şerʿiyye ola, ol rūḥı (16) terbiyyet ider ol beşeriyyet alćağından teraḳḳī itdürür ẕirve-ı rūḥānīyyeye.	
cefa:	(A.) Eziyet. Sıkıntı. Zulüm.	İşāret bunda budur ki taḥḳīḳ ol (14) Allāhu Taʿālā'dur ki mīṯāḳ güninde ol ẕerrenüñ cefasını yerdi ki anuñ ićinde ʿahd u mīṯāḳ (15) ḳonılmışdı.	(SAYFA;370)
cevāb: //cevāṕ:	(A.) Yanıt. Karşılık.	(8) Yaʿnī, ol ẕerre ki Ādem ẓahirden alındı aña elest-ile ḫiṭāb olunmışdur ve "belā" dimeg-ile (9) cevāb virilmişdür ol ẕerre ḳalbde ḳonılmışdur.[346a] (1) Ḥaḳ Taʿālā gendü cevāb vire, diye ki "Li'l-lāhi'l-vāḥidi'l-ḳahhār![263a]	(SAYFA;690) (SAYFA;524) (SAYFA;724) (SAYFA;327) (SAYFA;222) (SAYFA;224) (SAYFA;533) (SAYFA;653) (SAYFA;266) (SAYFA;471) (SAYFA;463) (SAYFA;444) (SAYFA;448) (SAYFA;629) (SAYFA;311) (SAYFA;311) (SAYFA;657) (SAYFA;318) (SAYFA;318) (SAYFA;318) (SAYFA;318) (SAYFA;219) (SAYFA;422) (SAYFA;646) (SAYFA;742) (SAYFA;511) (SAYFA;683) (SAYFA;387) (SAYFA;497) (SAYFA;514) (SAYFA;726) (SAYFA;523) (SAYFA;511) (SAYFA;514) (SAYFA;333) (SAYFA;738) (SAYFA;420) (SAYFA;420)

			(SAYFA;46) (SAYFA;184) (SAYFA;339) (SAYFA;422) (SAYFA;281) (SAYFA;28) (SAYFA;237) (SAYFA;670) (SAYFA;219) (SAYFA;641) (SAYFA;392) (SAYFA;233) (SAYFA;393) (SAYFA;670) (SAYFA;219) (SAYFA;679) (SAYFA;670) (SAYFA;339) (SAYFA;322) (SAYFA;512) (SAYFA;361) (SAYFA;47) (SAYFA;661) (SAYFA;28) (SAYFA;513) (SAYFA;512) (SAYFA;502) (SAYFA;513) (SAYFA;512) (SAYFA;361) (SAYFA;334)
cevābet-i ʿināyet-i ilāhī:	(F.) Allah'ın yardımının karşılığı. (cevābet//cevābāt: (A.) (Cevâb. C.) Cevablar. Sorulan sorulara verilen karşılıklar. Mukabil sözler.)	Yaʿnī, fāriḫlerdür, şol nesne-y-ile ki Allāhu Taʿālā fażlından anlara virmişlerdür, (17) ol cevābet-ı ʿināyet-i ilāhī birle anları ʿālem-i vuṣūle ulaşdurdı.	(SAYFA;46)
cevāhir-i fiṭrī:	(F.) Fıtrī cevherler.	Żīre eyü ḫulḳlardan girü (11) eyü ḫulḳlar müntec olur ve hem girü andan eyü ʿameller mütevellid olur, yavuz ḫulḳlardan ʿakis olur, (12) bu küllüsi ol cevāhir-i fiṭrīsinüñ neticesidür daḫı ol istiʿdād-ı aṣlınuñ.	(SAYFA;250)

cevāhir-i insān:	(F.) İnsanın cevherleri. (cevāhir: (A.) Cevherler.) (cevher: (A.) Bir şeyin özü, esası. * Kıymetli taş. * Çelik üzerindeki nakış.)	İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā ṣıfat-ı ḳahrın iẓhār (19) itmeg-içün cevāhir-i insānuñ baʿżısını ki mustaʿid-idi, ṣıfat-ı luṭfınuñ feyżin ḳabūl itmege,	(SAYFA;263)
cevāhir-i maʿdin:	(F.) Madeninin cevherleri.	Daḫı buları (18) yüce vāḳıʿalaruñ cevāhir-i maʿdinin ḳıldı.	(SAYFA;35) (SAYFA;35)
cevāhir:	(A.) Cevherler. (cevāhir: (A.) (Cevher. C.) Cevherler. Çok kıymet verilen ve az bulunan şeyler, çok kıymetli mâden veya taşlar. * Mc: Çok kıymetli söz veya faydalı yazılar.) (cevher: (A.) Bir şeyin özü, esası. * Kıymetli taş. * Çelik üzerindeki nakış. * Edb: Noktalı harf. * Yalnız noktalı harflerin ebcedîsi hesab edilerek yazılan manzum tarih. * Harflerin noktası. * Fls: Varlığı kendinden olan, var olmak için kendi dışında başka birşeye muhtaç olmayan varlık. Allah'a inanan filozoflar iki çeşit cevher kabul etmişlerdir. Yaratıcı cevher, Allah. Yaratılmış cevher, madde, ruh. Allah'ı cevher olarak vasıflandırmak	Anlaruñ ẕātları maʿdininden gizlü cevāhirler ṣıfātların çıḳardı ki benī ādemüñ (9) kerāmetleri andadur ki ol ṣabr u iḥsāndur.	(SAYFA;32) (SAYFA;307) (SAYFA;200) (SAYFA;201) (SAYFA;200) (SAYFA;201)

	noksan bir anlayıştır. Çünkü cevher Allah'ın sıfatlarından "kıyam-ı binefsihi: varlığı kendinden olan" sıfatını belirtebilir. Allah'ı sıfatları ve isimleriyle tanımak icab eder. Maddeci filozoflar cevher olarak yalnız maddeyi kubul ederler. Oysa madde Allah'ın yarattığı âlemlerden sadece biridir. Fizik ilmi maddenin enerjiye ve enerjinin maddeye dönüştüğünü göstermiştir. Madde de enerji de belli kanunlara bağlıdır. Kanun varsa kanun koyucu da vardır. Madde ve enerjiye hakim olan ve kanunları koyan, madde ve enerjiyi yaratan Allah'dır.)		
cevāmiʿu'l-kelīm: //cevāmiʿu'l-kelim:	(A.) Az sözle çok şey anlatma, az sözle bir çok mana barındırma. * "Cevâmî", "câmî" kelimesinin, "kelim" de "kelime" sözcüğünün çoğuludur. Câmi, toplayıp bir araya getiren; kelime ise, "söz" anlamına gelir. "Cevâmiu'l-kelim", terim olarak, Hz. Peygamber'in az	Ve daḫı bu ḳavlinde ki buyurdı; "Baña virildi, cevāmiʿu'-(8)l-kelīm".[170b] (1)lardan gey ulu muʿcize bu Ḳurʾān'dur ki cevāmiʿü'l-kelīmdür, bunca maʿānī anuñ taḥtında mündericdür".[162a]	(SAYFA;339) (SAYFA;322)

	sözle çok mânâ ifade etme özelliğini belirtmektedir. Hz. Peygamber, diğer Peygamberlerden farklı özelliklerini açıkladığı bir hadiste, "ben, cevâmiu'l-kelîm olarak gönderildim" buyurmuştur (Buhârî, Cihad, 122). (cevāmiʿ: (A.) Toplu olan şeyler. * Câmi'ler. Mescidler.)		
cevāriḥ:	(A.) El, ayak gibi vücud azaları.(Cevârih, cârihanın cem'idir ki, esasen cerhden me'huz olup te'sir mânası mülâhazasıyla kâsibe mânasına isim olmuştur. Cevarih, kevasib demektir. Bunun için el, ayak ve ağız gibi yaralayıcı âlet olan azaya cevarih denildiği gibi, av tutan yırtıcı hayvanlara ve kuşlara dahi kevasib ve cevarih denilir ki, burada murad budur.)	Nite kim cevāriḥ u aʿżā üzere müsāvī ḳıldı; tā ki bu müsāvātı (19) taḥḳīḳ bileler ki istiʿdād-ı insānīde daḫı böyledür, ol feyż-ı rabbanīyi ḳabūl itmeg-içün	(SAYFA;252) (SAYFA;741) (SAYFA;728) (SAYFA;725) (SAYFA;727) (SAYFA;726) (SAYFA;726) (SAYFA;367) (SAYFA;367) (SAYFA;729) (SAYFA;726) (SAYFA;305) (SAYFA;725) (SAYFA;727) (SAYFA;739)
cevher:	(A.) Bir şeyin özü, cevheri. ḫasāset-i cevher: (F.) Cevher yoksulluğu. (cevher: (A.) Bir şeyin özü, esası. * Kıymetli taş. * Çelik üzerindeki nakış. *	ṕes, ol ḫasāset-ı (13) cevherden ötrü bu ḫasīs dünyā leẕẕātına ḳanāʿat idüṕ ol nefīs metāʿlardan iʿrāż itdiler.[126a] (2) Andan bilgil ki bu istiʿdād-ı rūḥānī oldur ki ol Allāhu Taʿālā'nuñ kelimesindendür, ḳonılmış-(3)dur ṭabīʿat-ı insānda ki ol emrden yaradılmışdur, Allāhu Taʿālā anı ʿİsā'da ẓuhūra getürdi (4)	(SAYFA;250) (SAYFA;200) (SAYFA;420) (SAYFA;421) (SAYFA;421) (SAYFA;548) (SAYFA;200) (SAYFA;655)

	Fls: Varlığı kendinden olan, var olmak için kendi dışında başka birşeye muhtaç olmayan varlık. Allah'a inanan filozoflar iki çeşit cevher kabul etmişlerdir. Yaratıcı cevher, Allah. Yaratılmış cevher, madde, ruh. Allah'ı cevher olarak vasıflandırmak noksan bir anlayıştır. Çünkü cevher Allah'ın sıfatlarından "kıyam-ı binefsihi: varlığı kendinden olan" sıfatını belirtebilir. Allah'ı sıfatları ve isimleriyle tanımak icab eder. Maddeci filozoflar cevher olarak yalnız maddeyi kubul ederler. Oysa madde Allah'ın yarattığı âlemlerden sadece biridir. Fizik ilmi maddenin enerjiye ve enerjinin maddeye dönüştüğünü göstermiştir. Madde de enerji de belli kanunlara bağlıdır. Kanun varsa kanun koyucu da vardır. Madde ve enerjiye hakim olan ve kanunları koyan, madde ve enerjiyi yaratan Allah'dır.	tekellüfsüz ki ʿİsā'nuñ anda saʿy itmekde tekellüfi yoḳ, ol cevheri tā maʿdininden (5) tekellüf-ile istiḫrāc ide.[101a]	(SAYFA;426) (SAYFA;655) (SAYFA;78) (SAYFA;200) (SAYFA;422) (SAYFA;18) (SAYFA;663) (SAYFA;174) (SAYFA;174) (SAYFA;201)
cevher-i iblīs:	(F.) İblis cevheri.	Bu ḫiṭāb-ı imtiḥāndur, ol cevher-i iblīse, tā	(SAYFA;420)

		bunuñ-ıla ol istiḥfāḳ-ı laġnetini andan (10) ẓuhūra getüre.	
cevher-i insān:	(F.) İnsan cevheri, insanın cevheri.	Zīre bu cevher-i insān cevher-i melāyike ḳabīlinden-(3)dür, rūḥānī ve nūrānī olmaḳda; ammā melāyike teraḳḳiye ḳābil degül, anlaruñ maḳām-ı maʿlūmı var-(4)dur; ammā oduñ ḫāṣıyyeti iḥrāḳ idüp fenā itmekdür.	(SAYFA;421)
cevher-i melāyike:	(F.) Meleklerin cevheri.	Zīre bu cevher-i insān cevher-i melāyike ḳabīlinden-(3)dür, rūḥānī ve nūrānī olmaḳda; ammā melāyike teraḳḳiye ḳābil degül, anlaruñ maḳām-ı maʿlūmı var-(4)dur; ammā oduñ ḫāṣıyyeti iḥrāḳ idüp fenā itmekdür.	(SAYFA;421)
cevher-i rūḥāniyye:	(F.) Rûhânî cevher.	Bu nesne cevher-i rūḥāniyyeden ġāyet fesād-ıdı ṣıfāt-ı nefsānī müstevlī olmaġ-ıla.	(SAYFA;548) (SAYFA;200)
cevh-ı ḥaḳḳ:	(F.) Hakka ulaşmak. (cevh: (A.) Ulaşmak.)	(16) Yaʿnī, bu ḥāletde ki beẕl-ı vücūd ḳılmaḳda müteʿaffif olalar ki cevh-ı ḥaḳḳ üzere ola vāṣıl şeyḫüñ (17) taṣarrufı-y-ıla fuḥşını ʿalāniye idici olmaya ṭabʿ üzere muvāfaḳat ḳılup şerʿa muḫālefet itmeg-ile, (18) tā ki anda hevā mutaṣarrıf ola.	(SAYFA;218)
cevelān:	(A.) Dolaşma. Kaynama. Yerinde durmayıp gezme. cevlān urmaz; gezip durmaz.	Bu meydānda (19) cevelān urmaz, illā anlara ki dīn-içün intiḳām ṭaleb iderler.[62b]	(SAYFA;123)
cevleḳīler:	(A.) Kalenderīlerin bir kolu olarak gelişmiş sonradan onlardan ayrılmış bir tarikattır. Dört vuruş denen (çar darb) bir usulle; saç, sakal, bıyık ve kaşlarını tıraş etmekteydiler, ayrıca kaba kıldan dokunmuş bir yeleğin Şeyhleri Sâvî'ye Hızır (a.s)'ın giydirdiği anlayışıyla bu yeleği müridleri de giymekteydi. Cemaleddin-i Savî'nin Dımaşk'ta	Ḥāl budur maʿrifetden ʿarılardur, ḳalenderīler (10) ve cevleḳīler gibi.[205a]	(SAYFA;408)

	Habeşi Mezarlığı nda garip bir kıyafete büründüğünü, saç, sakal, bıyık ve kaşlarını tıraş edip sırtına cevlak denilen kaba bir kumaş örttüğünü söyleyen İbnü'l-Hatib bu ifadeyle Cevlekıyye'nin kökenini Savi'ye bağlar. (Ayrıntılı bilgi için bkz.: Nihat Azamat, Kalanderiye, İslam Ansiklopedisi, Kalenderiye maddesi.) (cevle: (A.) Dönmek.)		
cevr:	(A.) Haksızlık, ezâ, cefâ, eziyet, gadir, zulüm; sitem.	Bunda iki maʿnī var bir oldur ki ʿadāvet-ı (3) Şeyṭān ve nefs-ile hevā ve daḫı ḥubb-ı dünyā sizi aña yiltmesün ki nefsüñüz üzere ẓulm u cevr (4) idesiz daḫı müslümānlar üzerine.[112b] (1) mālıñuza ḳatuṕ bile yimeñ, nefsüñüzi cevrden, ḥayfden, ẓulümden tezkiye ḳıluñ ve ʿadl-ile inṣāf-ıla (2) bezeñ; zīre bu yaramaz ṣıfātlar kişinüñ nefsinde cemʿ olmaḳ ulu günāhdur ḥicāb-ı ʿaẓīmdür.[034a]	(SAYFA;223) (SAYFA;66) (SAYFA;65) (SAYFA;202) (SAYFA;465) (SAYFA;166) (SAYFA;292) (SAYFA;66) (SAYFA;66) (SAYFA;403)
cezā:	(A.) Karşılık anlamına gelen bu kelime Türkçede genellikle kötü karşılık anlamında kullanılmıştır. cezā: Karşılık, mukabil, ivaz. Cürüm veya günâh işleyenlere verilen azab. cezā günü: Hesab günü, kıyametten	(2) Yaʿnī, günāhları ḳadar cezā olınur.[274b] (5) Yaʿnī, biz mücrimleri böyle cezā ḳıluruz ki gendü nefslerine ışmarlaruz, ol günāhları şomlıġından.[334b] Andan olara ḫāllerini bildüre ol (8) mükāfāt ḳılduġı vaḳt cezā güninde dünyede ne işledilerse ki dünyā ḥayātına ṣatdılar (9) āḫiretlerini; ammā gendü ne taḳdīr ḳıluṕ ezelde ne tedbīr ḳıldı anı ḫaber virmeye.[205b] Bedrüstī, küfr ü nifāḳ ehline cezā ider gendü nefslerine ẓulm itdükleri-y-ile daḫı	(SAYFA;547) (SAYFA;667) (SAYFA;409) (SAYFA;546) (SAYFA;442) (SAYFA;115) (SAYFA;442) (SAYFA;442) (SAYFA;493) (SAYFA;247) (SAYFA;547) (SAYFA;459) (SAYFA;382)

	sonra insanların hesaba çekileceği gün.	(17) irtidād ehline.[274a]	(SAYFA;393) (SAYFA;546) (SAYFA;161) (SAYFA;406) (SAYFA;670) (SAYFA;640) (SAYFA;520) (SAYFA;678) (SAYFA;688) (SAYFA;639) (SAYFA;242) (SAYFA;245) (SAYFA;662) (SAYFA;489) (SAYFA;245) (SAYFA;753) (SAYFA;63) (SAYFA;245) (SAYFA;382) (SAYFA;54) (SAYFA;54) (SAYFA;632) (SAYFA;489) (SAYFA;662) (SAYFA;662) (SAYFA;82) (SAYFA;30) (SAYFA;489) (SAYFA;676) (SAYFA;290) (SAYFA;489) (SAYFA;385) (SAYFA;716) (SAYFA;399) (SAYFA;176) (SAYFA;716) (SAYFA;181) (SAYFA;90) (SAYFA;140) (SAYFA;132) (SAYFA;621) (SAYFA;229) (SAYFA;181) (SAYFA;459) (SAYFA;722)

			(SAYFA;631) (SAYFA;3) (SAYFA;722)
cezaʿ:	(A.) Hüzünle ağlayıp sızlanmak. Sabırsızlık yüzünden telâş ve teessür göstermek.	Ammā ol ki düşmendür belā vaḳtinde cezaʿlar ider küfrān-(ı) niʿme(t) olur, Ḥaḳ (11) Taʿālā ḳażāsına teslīm olmaz, yöni ḫalḳdın yaña olur ḥaḳdan ġāfil olur.	(SAYFA;468)
cibāl:	(A.) (Cebel. C.) Dağlar.	Ve daḫı (8) ṭaġlarında avlar idesiz ol cibāl göñülüñ maḳāmlarıdur, evler ol menzillerdür ki Allāh'-(9)dın yaña seyr idenlerüñ ḳonaġıdur ol ṭaġlar içinde.	(SAYFA;461)
cibille:	(A.) Huy, fıtrat, yaradılış, tabiat, cibilliyet. (mezkūr: (A.) Zikri geçen. Zikredilmiş. Evvelce bahsi geçmiş olan.) (merkūz: (A.) merkūz: (a.s rekz'den) 1- rekzolunmuş, dikilmiş, saplanmış. 2- mec. tabîatında, yaratılışında bulunan. *harekete getirilmiş. *** (Rekz. den) Dikilmiş. Saplanmış. Batırılmış. Sâbit kılınmış.)	Zīre ol cibillesinden istiʿdād üzere merkūzdur ve biz sizüñ-içün (3) esbāb yaraḳladuḳ ki anuñ-ıla size çıḳmaḳ ola bu olʿazīzü'l-ʿalīmüñ taḳdīridür ki (4) olundı.	(SAYFA;758)
cibt-i nefs-i emmāret:	(F.) Kötülüğü çok emreden nefsin putu. (emmāre(t): (A.) Emreden. Zorlayan. Cebreden.) (cibt: (A.) Put, sanem, salib.)	Lābuddur ki ol (15) īmān getüre cibt-ı nefs-i emmārete ve ṭāġūt-ı hevāya ol ikisini neye buyururlarsa taṣdīḳ ide (16) ve nehy itdüklerine inana, Ḥaḳ'dan iʿrāż idüp ṭalebin terk itmeg-ile ve dünyāya iḳbāl ḳılmaġ-ıla.	(SAYFA;106)
cidāl:	(A.) Sözle mücadele. Ateşli konuşma. Niza. * Muharebe. Cenk. Kavga. * Savaşma, mücadele etme.	Eger anlar iʿrāż idseler, şol nesneden ki andın (10) yaña teveccüh idüp siz bāṭıldan iʿrāż idüp siz anları ṭubb u görklü vaʿẓ-ıla naṣīḥatlar (11) idüñ ṣıdḳ ḳılıcı-y-la anlaruñ nefslerin öldürüñ daḫı ḥaḳḳ-ıla cidāl idüñ her ḳaçan ki anları (12) göresiz.	(SAYFA;135) (SAYFA;153) (SAYFA;744) (SAYFA;536) (SAYFA;728) (SAYFA;744)
cidd:	(A.) Çalışmak.	(10) Nite ki ol rüʾyete resūlleri maḫṣūṣ	(SAYFA;405)

	Ciddiyetle yapmak. *Ciddiyet. ** Gerçek, titizlik. Gerçeklik.	oldı, tā ki cidd etekin ḉevmenüben ictihād incükleri üzerine (11) ḳāyim oluṕ anı ṭaleb ideler.	(SAYFA;285) (SAYFA;629) (SAYFA;627) (SAYFA;89) (SAYFA;89) (SAYFA;122) (SAYFA;212) (SAYFA;161) (SAYFA;72) (SAYFA;474) (SAYFA;283) (SAYFA;633) (SAYFA;633) (SAYFA;488) (SAYFA;68) (SAYFA;759) (SAYFA;447) (SAYFA;398) (SAYFA;379) (SAYFA;274) (SAYFA;8) (SAYFA;724) (SAYFA;10) (SAYFA;117) (SAYFA;173) (SAYFA;442) (SAYFA;474) (SAYFA;131) (SAYFA;215) (SAYFA;141) (SAYFA;171) (SAYFA;89) (SAYFA;488) (SAYFA;175) (SAYFA;159) (SAYFA;727) (SAYFA;369) (SAYFA;197) (SAYFA;595) (SAYFA;158) (SAYFA;502) (SAYFA;156) (SAYFA;158) (SAYFA;24) (SAYFA;633)

			(SAYFA;486) (SAYFA;370) (SAYFA;110) (SAYFA;109) (SAYFA;386) (SAYFA;177) (SAYFA;396) (SAYFA;347) (SAYFA;224) (SAYFA;331) (SAYFA;191) (SAYFA;200) (SAYFA;283) (SAYFA;260) (SAYFA;111) (SAYFA;514) (SAYFA;206) (SAYFA;166) (SAYFA;84) (SAYFA;232) (SAYFA;194) (SAYFA;126) (SAYFA;265) (SAYFA;344) (SAYFA;218) (SAYFA;348) (SAYFA;215) (SAYFA;697) (SAYFA;120) (SAYFA;705) (SAYFA;134) (SAYFA;262) (SAYFA;247) (SAYFA;85) (SAYFA;655) (SAYFA;550) (SAYFA;69) (SAYFA;551) (SAYFA;61) (SAYFA;574)
cīfe:	(A.) Kokmuş et, ölü hayvan, leş.	Yaʿnī, buları ol ʿaẕābı ṣayḥa dutdı nefslerine ẓulm itdüklerinden ötrü (17) enbiyālaruñ daʿvetlerin ḳabūl itmekden imtināʿ idüṕ tekebbür ḳılduḳları-ḉün ol ṣayḥa daḫı ol yaramaz (18) ṣıfatlaruñ	(SAYFA;751) (SAYFA;398) (SAYFA;398) (SAYFA;398) (SAYFA;212)

		avazalarıdur ki mühlikedür üzerlerine cemʿ oluṕ helāk eyledi ki ol derekāt-ı sıfliyye-(19)lerinde muṭmaʾīn oluṕ dolanmışlardı ol diyārlarında helāk oldılar şöyle ki cānsuz bir cīfe gibi.[376b] Yaʿnī, degüldür bu dünyā; illā bir cīfedür, müteġayyire, anuñ üzerine kelbler (6) var, ḳaṣdları oldur ki ol cīfeyi ćekişeler, eger sen ol cīfeden ırāḳ olursañ anuñ ehlinden selāmet (7) olursın; eger bunda bile ćekişin dirseñ ol kelbler seni yırtarlar.[200a]	(SAYFA;211) (SAYFA;398)
ćiftlen-:	Evlenmek.	Yaʿnī, eger ḳorḳarsañuz ki yetīmeleri ciftlenmekde ʿadl idemeyesiz, anlaruñ ġayrından (5) ciftlenüñ size ḥelāl olanlardan iki yā üć yā dört; gendüñüzi ol zinā-yı fevāḥişden ṣaḳlamaġ-ıćun (6) ki şehvete müteʿallıḳdur ve nefsüñüzi taḥliye ḳılmaġ-ıćun, ʿiffet-ile ve iḥsān-ıla ve daḫı buyurdı ki AK (7) AK.	(SAYFA;66) (SAYFA;66)
cihād:	(A.) (cehd'den) Mücadele etmek. Nefis ile mücadele etmek, düşman ile mücadele etmek, savaşmak. * (Cehd. den) Düşman ile muharebe. İlim ve imanla, sözle, fiile, mal ve canla bütün kuvvetini sarf etmek. Allah (C.C.) yolunda muharebe. Din için çalışmak. Erkân-ı imâniye ve esasât-ı diniyeyi muhafaza ve imânı takviye için cehd ve gayret etmek. Şeriat-ı Garrâ'nın ahkâmını muhafaza, Kelimetullah'ı i'lâ, küfr-ü mutlakın ve küffarın (süfyan ve deccalın) fitnelerini	(12) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā size nuṣret virdi nefs-ile cihād ḳılmaġa ki ol cihād-ı ekberdür anuñ (13) üzerine ẓafer bulmaġ-ıla ćoḳ maḳāmlarda.[294b] (16) Yaʿnī, buları düşman ṭutalar şol vaḳt ki ol küfrleri ṣıfat-ıla ṣābit olmaġı iḫtiyār ideler ol (17) ẓulmātından ćıḳuṕ ol mevāhib-ı Ḥaḳ nūrına girmeyeler her müʾmin ḳalb ki ṣadāḳat ḳıla ol (18) rūḥ-ı kāfir-ile yā nefs-i kāfire-y-ile anlaruñ küfrini ḫōş göre anlaruñ-ıla cihād itmeye ki (19) anları ol ṭabīʿatları küfrinden çıḳuṕ īmānlarına göre anlaruñ-ıla mudārā ḳıla.[294a] (18) Bunda bir maʿnī daḫı teklīf itme, senüñ nefsüñ-ićün ki cihād ḳıla (19) nefsüñden menʿ itmeg-içün, yā bir nefs-i uḫrādan nefsüñi terk it bize gel ki taḥḳīḳ, sen ol.[66a] (19) Zīre bu nefs-ile cihād icrā olunmışdur, ʿömr olduġı ḳadar.[61a] (7) Yaʿnī, ćün gördüñüz uşbu erbābları ki temennī iderdüñüz ʿayān yöninden, bu ḥāletde ki (8) siz naẓar iderdüñüz ervāḥlaruñuza ḳādir degüldüñüz ve daḫı Allāhu Taʿālā yolında māluñuz-ıla (9) ve	(SAYFA;587) (SAYFA;586) (SAYFA;130) (SAYFA;120) (SAYFA;28) (SAYFA;583) (SAYFA;151) (SAYFA;588) (SAYFA;643) (SAYFA;556) (SAYFA;123) (SAYFA;643) (SAYFA;643) (SAYFA;583) (SAYFA;549) (SAYFA;618) (SAYFA;618) (SAYFA;124) (SAYFA;626) (SAYFA;246) (SAYFA;123) (SAYFA;643) (SAYFA;554) (SAYFA;618) (SAYFA;629) (SAYFA;590)

	def ile hâkimiyet-i Hakkı te'min eylemek. (Bu mücahede, zamanımızda kılıçla değildir. Kılıçla olan cihad, din hükümlerinin câri olduğu dar-ı İslâmın hâricinde yapılabilir. Bununla berâber bu mezkur maddî ve mânevî cihad, değişen şartlara bağlıdır.)Kur'an-ı Kerim'de 9. sûrenin 24. âyetinin çok kısa bir meâli şöyledir:"De ki: Eğer babalarınız, çocuklarınız, kardeşleriniz, zevceleriniz, akraba ve kabileniz, elinize geçirdiğiniz mallar, kesada uğramasından korktuğunuz bir ticaret ve hoşunuza giden meskenleriniz, evleriniz size Allah ve Resulünden ve Allah yolunda cihaddan daha sevgili ise, artık Allahın emri (lâyık olduğunuz cezası ve felâketi) gelinceye kadar bekleyin. Allah öyle fâsıklar güruhunu hidâyete erdirmez."Cihada dair pekçok âyet-i kerimeler ve hadis-i şerifler vardır.(Cihâd-ı	bedenüñüz-ile cihād idemezdüñüz.[15a]	(SAYFA;246) (SAYFA;603) (SAYFA;652) (SAYFA;45) (SAYFA;718) (SAYFA;648) (SAYFA;581) (SAYFA;120) (SAYFA;122) (SAYFA;556) (SAYFA;130) (SAYFA;142) (SAYFA;142) (SAYFA;536) (SAYFA;56) (SAYFA;121) (SAYFA;610) (SAYFA;548) (SAYFA;719) (SAYFA;120) (SAYFA;554) (SAYFA;554) (SAYFA;151) (SAYFA;46) (SAYFA;122) (SAYFA;618) (SAYFA;121) (SAYFA;627) (SAYFA;603) (SAYFA;46) (SAYFA;625) (SAYFA;586) (SAYFA;582) (SAYFA;144) (SAYFA;618) (SAYFA;569) (SAYFA;608) (SAYFA;56) (SAYFA;131) (SAYFA;28) (SAYFA;603) (SAYFA;610) (SAYFA;570) (SAYFA;301) (SAYFA;28)

	diniye farzdır; bu zamanda muzaaf farz-ı ayndır. M.)(Cihad, mertebe-i şehadetin merdivenidir. Lemeât.)(Bütün ümmet için ve bilhassa, İslâm ve Kur'an hizmetinde fedakâr ve sebatkâr çalışan mücâhidler için dâima tazeliğini koruyan Tebük Seferindeki bir hâdiseyi, bazı kısımlarını aynen alıyoruz.Bu hâdisede, çok çeşitli ders ve ibretler vardır. Ezcümle: Maddi ve manevi cihadda, bir tekâsül ve ihmâlin bilhassa kendi şahsi hayatına temâyül gösterip özürsüz olarak cihaddan geri kalmakla, mücâhid cemaatin cihad ruhuna ve fedakârâne sebatına fütur getirmek ve kuvve-i mâneviyeyi kırmağa sebep olmak gibi büyük mes'uliyetler bulunduğundan, cihad ruhuna zararlı düşen bu gibi fiil ve hareketler, cemaatça ve bilhassa ileri gelen kimseler tarafından takbih edilerek, bu tarz hissiyatların		(SAYFA;587) (SAYFA;643) (SAYFA;143) (SAYFA;131) (SAYFA;554) (SAYFA;603) (SAYFA;57) (SAYFA;39) (SAYFA;478) (SAYFA;121) (SAYFA;557) (SAYFA;558) (SAYFA;557) (SAYFA;554) (SAYFA;618) (SAYFA;358) (SAYFA;589) (SAYFA;118)

	inkişafına meydan vermemek.Hem ihlâs ile ve sadece Allah rızası için çalışmanın şiddetli imtihanlarından geçmekle azami sadakat dersini vermek gibi ehemmiyetli çok hikmetleri ihtivâ eder.		
cihād-ı aṣġar:	(F.) Küçük cihat. * Düşmanla yapılan cihad, savaş. Cihadın büyüğü nefis ile yapılan cihaddır.	Yaʿnī, siz taḥḳīḳ ibtilā olınursız (15) māllaruñuz-ıla ve nefslerüñüz-ile bu cihād-ı aṣġarda ki ol nefsüñüz-ile ki cihād idüp ol māl-(16)laruñuzdan Allāhu Taʿālā yolına infāḳ ider misiz nefsüñüz, nefslerüñüz Allāhu Taʿālā yolında ictihād ider mi.	(SAYFA;56) (SAYFA;131)
cihād-ı aṣfer:	(F.) Maleyanilikle mücadele etmek.	Yaʿnī, ol mücāhadelere ve riyāżatlara mülāḳī olmazdan öñ, ol nefsüñ (5) muḫālefetlerine ve daḫı anı ḳahr itmege ol dīn ʿadūlarına mülāḳī olmaġ-ıla ol cihād-ı aṣferde (6) ẓāhir yöninden ve daḫı cihād-ı ekberde bāṭın yöninden.	(SAYFA;28)
cihād-ı ṣūr:	(F.) Yüksek cihad. Mânevi cihad. Kişinin kendi nefsi ile olan mücadelesi.	Yaʿnī, ol cihād-ı maʿnevīden ve cihād-ı ṣūriden el ćeküp ṭaleb (2) itmemek Allāhu Taʿālā'ya ve yevm-ı āḫirete īmān getürenlerüñ şānı degüldür ki anuñ īmānı (3) Allāhu Taʿālā nūrı-y-ıla ve anuñ naẓar-ı ʿināyet-ile ola.	(SAYFA;603)
cihād-ı ekber:	(F.) Nefis ile mücadele. *Nefsi Allah'ın rızasına yöneltme, Allah rızasına uygun hal, Şeytan'ın vesveselerine ve nefsin Allah rızasına aykırı istek ve arzularıyla mücadele etme.	Bular ol ġāzilerdür ki cihād-ı ekber (13) iderler ki ol küffār-ı nefs-ile ġazādur daḫı hevā-y-ıla ve Şeyṭān-ıla daḫı dünyā-y-ıla.	(SAYFA;610) (SAYFA;570) (SAYFA;301) (SAYFA;28) (SAYFA;587) (SAYFA;643) (SAYFA;143) (SAYFA;131) (SAYFA;554)
cihād-ı maʿnevī:	(F.) Mânevî cihad. Mânevî mücâdele.	Yaʿnī, ol cihād-ı maʿnevīden ve cihād-ı ṣūriden el ćeküp ṭaleb (2) itmemek Allāhu Taʿālā'ya ve yevm-ı āḫirete īmān getürenlerüñ şānı degüldür ki anuñ īmānı	(SAYFA;603)

		(3) Allāhu Taʿālā nūrı-y-ıla ve anuñ naẓar-ı ʿināyet-ile ola.	
cihād-ı nefs:	(F.) Nefis ile mücadele.	Eger (3) ol cihād-ı nefs üzere ve infāḳ-ı māl üzere ve ḫalḳdan zaḥmet götürmek üzere ṣabr ider, şükr (4) Allāh'dan ġayrını ḳoyuṕ ḳorḳarsañuz.	(SAYFA;57) (SAYFA;39) (SAYFA;478) (SAYFA;121) (SAYFA;557)
cihād-ı ḥaḳīḳī:	(F.) Hakîkî cihad, gerçek cihad. * Gerçek cihad nefis ile olan mücadeledir. Allah'ın rızasına ermek uğruna yapılan mücadeledir.	[280a] (1) AK Aña işāret ḳılur ki her sālik ki ṣādıḳ ola, ṭarīḳ-ı ḥaḳda (2) sülūk ide, bu ṣoñ gelenlerden iʿtiḳādı ḳadar daḫı efʿāllerinden ve evṣāflarından (3) hicret idüṕ cihād-ı ḥaḳīḳī ḳıla.	(SAYFA;558)
cihān:	(F.) Dünya, kâinat, âlem.	(2) ṕes, işleri yüceldi yolları giñdi, cihān ḍalālet-ile ṭoldı.[150b] (1) iki cihānda ve daḫı ol nifāḳ ölüsin ḉıḳarur ol diri kelim(e)den ki Lā ilāhe illā'l-lāh'dur.[186b]	(SAYFA;299) (SAYFA;371) (SAYFA;429) (SAYFA;220) (SAYFA;371) (SAYFA;174) (SAYFA;70) (SAYFA;56) (SAYFA;436) (SAYFA;217) (SAYFA;445) (SAYFA;693) (SAYFA;159)
cihet:	(A.) (C: Cihât) Yan, yön, taraf. * Sebeb, mucib. * Vesile, bahane. *mahâl.	(4) … ʿArş daḫı cismānī ve rūḥānīdür ki iki cihet var.[331a] (1) tevekkül idem ki ol sizi daʿvet itdügüm cihete size tevfīḳ vire ki ol delālet olunan (2) kerīm maḳāmları ve ʿālī dereceleri ḥāṣıl ḳılasız.[349b] (3) Ol ṭabʿuñ ḥatmi urılmaḳdan selāmet oldı, hevā-yı nefs ẓulmātından pāk oldı ve kevākibe (4) ve ekvāne iltifāt ḳılmaḳdan ḫāliṣ oldı, ol şevḳ-ı cibillī anı ḥażrete ḳarşu (5) ṭurġıruṕ ol cihetden muḳaddes ḥażretüñ muḥāẕātına didi ki ben teveccüh itdürdüm (6) yönümi ol mevlāya ki yirlerüñ göklerüñ ḫālıḳıdur.[180b]	(SAYFA;660) (SAYFA;697) (SAYFA;359) (SAYFA;20) (SAYFA;423) (SAYFA;423) (SAYFA;660) (SAYFA;660) (SAYFA;470) (SAYFA;19) (SAYFA;423) (SAYFA;71) (SAYFA;255) (SAYFA;231) (SAYFA;460) (SAYFA;40) (SAYFA;64) (SAYFA;71)

			(SAYFA;423) (SAYFA;423) (SAYFA;425) (SAYFA;425) (SAYFA;424) (SAYFA;424) (SAYFA;424) (SAYFA;432) (SAYFA;525)
cild:	(A.) Cild. Deri. * Meşin. * Kitab kabı. * (Masdar olarak) Kitabın dikilip kap geçirilmesi. * Bir büyük kitabın bölündüğü kısımların her biri. * Dış. (debbāġ: (A.) debbāġ: Derileri sepileyip meşin, sahtiyan, kösele vesaire yapan.) (edīm: (A.) edīm//edim: Sahtiyan, tabaklanmış deri. * Satıh, yüz, zemin.)	Bu nesne şeḳāvet iksīridür ki ʿaẕāb andan ḳaṭʿ (15) olunmaz ćünki cemīʿ-i vücūdı cild oldı.[78a] ṕes, (16) ol lübbi cild ü ḳāb olur, tā aña deg ki cemīʿ-i elbāb-ı nūrānī cülūd-ı ẓulmānī olur.[56a] (15) … Nite kim cildi debbāġa teslīm olınur edīm olmaġ-ıçun.[53b] Yaʿnī, ol ṣıfāt-ı rūḥāniyyenüñ cildi hergez ki ḥased odı-la göyine yā ġażab (19) ʿadāvet odı-la yā ḥaḳdın inḳār odı-la yā ġayrı aḫalāḳ-ı ẕemīme ve ḫilāf-ı şeraʿ odı-la göyinse; AK.[56a]	(SAYFA;154) (SAYFA;110) (SAYFA;105) (SAYFA;110)
cimāʿ:	(A.) Cinsi münâsebet. Çiftleşmek. * Zamm etmek.	Līkin ol żaʿf baʿżınuñ kemāline ve saʿādetine sebeb-(9)dür, baʿżınuñ naḳṣına ve şeḳāvetine sebebdür, ol żaʿfı-y-ıla ḥālden ḥāle taġyīr olur ve bir ṣıfatdan (10) daḫı bir ṣıfata döner bir sāʿat behīmiyyet ṣıfatı-la yir içer, cimāʿ ider ve bir sāʿatde ṣıfat-ı (11) melekiyyet birle rabbine ḥamd ü tesbīḥ ider ve anı taḳdīs ider, buyrılan nesneleri işler, nehy olunan (12) nesnede ʿāṣī olmaz.	(SAYFA;86)
cin: //cinn:	(A.) Cin. Bir cins ateşten yaratılmış olup, dünyanın insandan sonra en mühim sekenesidir. Akıl ve şuur sâhibi olup pekçok şer ve isyan	(5) Yaʿnī, nite kim cin ü insüñ merdlerin baʿżısın baʿżısına dōst ḳılduḳ ancılayın bu ẓālimleri (6) daḫı baʿżısın baʿżısına dōst ḳıluruz ki baʿżısı baʿżısına muʿāvin ola ẓulm ü fesād üzerine.[195a]	(SAYFA;388) (SAYFA;462) (SAYFA;518) (SAYFA;682) (SAYFA;439)

	yapabildikleri gibi "Peygamberlerin ve semâvî kitabların irşadlarıyla" insana yetişememekle beraber terakki edip yüksek kemâlatlara çıkabilen mahluktur. İnsanlar gibi dinin bir kısım emirlerini yapmakla ve bazı yasaklarından kaçınmakla yükümlüdürler. Kıyamet ve haşirden sonra cinlerden de dünya imtihanını kazananlar Cennet'e, kaybedenler Cehennem'e girecektir. Kâinat ve içindeki bütün varlıklar hakkında, en birinci söz söyleme hakkı; onların yaratıcısı ve mâliki olanındır. Çünki "Yapan bilir, öyleyse bilen konuşur" bir kaidedir. Cinlerin varlığını da, evvelâ; Kur'an-ı Kerimden öğreniyoruz. Ayrıca Peygamberimiz Resul-ü Ekrem'den (A.S.M.) gelen sahih rivayetler ve ashabının cinleri görmesi ve görüşmesi hâdiseleri de pek çoktur. Cinlerin pekçok cinsleri vardır. Bunlar lâtif yaratıklar		

	oldukları için gaybî haberler getirmekte kullanılabilirler. Fakat Hazret-i Peygamber'den (A.S.M.) sonra cinlerin gaybî âlemden haber hırsızlamaları Cenab-ı Hak tarafından menedilmiştir.Cinlerin, kötülüğe sevkedenlerine şeytan-ı cinnî de denilir. * Lügatta: Bir şeyi hisseden, setretmek, gizlemek mânasına gelir.		
cināyet:		Siz ol müʾmin ḳalb-ı rūḥı nefs-i kāfire tābiʿ ḳılmañ ʿaẕābda (12) ve hicrān elemin ṭatmaḳda, ol ikinüñ üzerine cevr itmeñ ol nefs cināyet-ile.[233b] Yaʿnī, anuñ ʿaẕābı (7) elinde mālik olduġı dünyānuñ nıṣfın beẕl itmekdür, Allāh yolında ol cināyetüñ ġarāmetinden (8) ötrü ki andan ẓāhir oldı, ol fāhişe-y-ile.[42a]	(SAYFA;465) (SAYFA;82)
cinn:	(A.) Cin. Bir cins ateşten yaratılmış olup, dünyanın insandan sonra en mühim sekenesidir. Akıl ve şuur sâhibi olup pekçok şer ve isyan yapabildikleri gibi "Peygamberlerin ve semâvî kitabların irşadlarıyla" insana yetişememekle beraber terakki edip yüksek kemâlatlara çıkabilen mahluktur. İnsanlar gibi dinin bir kısım emirlerini yapmakla ve bazı	Andan cinn ü insden ve olaruñ arasında vaḥşetden ve ünsden ḫaber (16) virüṕ buyurdı ki AK.[194a]	(SAYFA;386) (SAYFA;5) (SAYFA;439) (SAYFA;85) (SAYFA;450) (SAYFA;440) (SAYFA;96) (SAYFA;85) (SAYFA;84) (SAYFA;55) (SAYFA;311) (SAYFA;484) (SAYFA;353) (SAYFA;756) (SAYFA;565) (SAYFA;719) (SAYFA;74) (SAYFA;85) (SAYFA;419)

	yasaklarından kaçınmakla yükümlüdürler. Kıyamet ve haşirden sonra cinlerden de dünya imtihanını kazananlar Cennet'e, kaybedenler Cehennem'e girecektir. Kâinat ve içindeki bütün varlıklar hakkında, en birinci söz söyleme hakkı; onların yaratıcısı ve mâliki olanındır. Çünki "Yapan bilir, öyleyse bilen konuşur" bir kaidedir. Cinlerin varlığını da, evvelâ; Kur'an-ı Kerimden öğreniyoruz. Ayrıca Peygamberimiz Resul-ü Ekrem'den (A.S.M.) gelen sahih rivayetler ve ashabının cinleri görmesi ve görüşmesi hâdiseleri de pek çoktur. Cinlerin pekçok cinsleri vardır. Bunlar lâtif yaratıklar oldukları için gaybî haberler getirmekte kullanılabilirler. Fakat Hazret-i Peygamber'den (A.S.M.) sonra cinlerin gaybî âlemden haber hırsızlamaları Cenab-ı Hak tarafından menedilmiştir.Cinleri		(SAYFA;439) (SAYFA;439)

	n, kötülüğe sevkedenlerine şeytan-ı cinnî de denilir. * Lügatta: Bir şeyi hisseden, setretmek, gizlemek mânasına gelir.		
cinnet:	(A.) Delilik.	ṕes, Ḥaḳ Taʿālā buyurduġı ki bular fikr itmez (3) bularuñ ṣāḥiblerinde ki Muḥammed'dür, cinnet yoḳ.	(SAYFA;522)
cinn-i şeyāṭīn:	(f.) Şeytanların cinni.	Andan ötrü (4) anı evvel ẕikr eyledi cinn-i şeyāṭīnden bu mevżıʿda ḫilāf ġayrında ṣābiline ki ʿadāvet-ı nefs (5) ve nefs ṣāhibleri eşeddür düşḫārdur şeyāṭīn-ı cinn ʿadāvetinden.	(SAYFA;378)
cinnī:	(A.) Cinne ait. Cinlerden.	İşāret bu iki āyetde budur ki (17) Allāhu Taʿālā ḥaşr idüṕ cemʿ ider cinnīleri ki ol ṣıfāt-ı şeyṭānīdür daḫı insi ḥaşr ider ki (18) ol nefs-i insāniyyedür ve anuñ ṣıfātlarıdur ki ḥaşr ider bu beşerüñ ḳālibi merḳifinde ki bunda (19) ḥikmet-ı bāliġa var ve ḳudret-ı kāmile var, ol ṣıfāt-ı şeyṭāniye ḫiṭāb idüṕ didi ki AK.	(SAYFA;386) (SAYFA;564) (SAYFA;439)
cins:	(A.) Nevi'. Boy, soy, kavim, kabile. Aynı çeşitten olmak.	Nite ki ibl ü baḳar bir cins-(8)dür, ḥamūliyyetde.[199a] (1) Nite ki bularuñ ecsādların yaratdı ġıḏāların daḫı yaradur, cesedlerine muvāfiḳ ve ḥayvāndan (2) her cinse ṣalāḥı neyleyse anı rızḳlandurur. [358b]	(SAYFA;396) (SAYFA;715) (SAYFA;155) (SAYFA;396) (SAYFA;458) (SAYFA;613) (SAYFA;396) (SAYFA;396) (SAYFA;750) (SAYFA;655) (SAYFA;316) (SAYFA;311) (SAYFA;714) (SAYFA;231) (SAYFA;44) (SAYFA;466) (SAYFA;44) (SAYFA;44) (SAYFA;1) (SAYFA;1) (SAYFA;1) (SAYFA;43)

			(SAYFA;655) (SAYFA;714)
cins-i beşer:	(F.) Beşer cinsi. İnsan cinsi.	Bunda ḫavāṣṣa beşāret var ki anlar dirler, "Bir kimse ki cins-ı beşerden (8) bunuñ gibi ʿālī̇ mertebeye irişe istiḳlāl-ile, iḥtimāli var ki biz daḫı aña mütābaʿat (9) ḳılmaġ-ıla aña ulaşavuz ".	(SAYFA;655)
cinsiyyet: //cinsiyet:	(A.) Bir kavim ve kabileye mensub olma. * Bir cins ile alâkalı olma.	Dāyim ol ḫuḳūḳı edā itmekde ḫuẕūẕ-ı dünyāya (13) iltifāt ḳılmaġı terk itmeg-ile, anlaruñ fāsid hevālarına meyl itmege ṭaleb itmeg-ile cinsiyyet (14) cihetinden teraḥḥum idüp̀ tā ki seni ġāfil ḳılalar.	(SAYFA;255) (SAYFA;580) (SAYFA;714) (SAYFA;616)
cirāḥat:	(A.) Yarma, açma. *Yaradan akan irin. Yaralı vücudda toplanan kandaki küreyvât-ı beyzâdan (ak yuvarlardan) mürekkeb kan. Yaradan akan beyaz akıcı cisim.	Şol uyır kişi ki gendüyi elindeki bıçaġ-ıla mecrūḥ (14) ḳıldı cirāḥat aña uyḳuda ḥāṣıl oldı, lī̇kin acısın ṭuymadı tā uyanınca.	(SAYFA;111) (SAYFA;48) (SAYFA;48) (SAYFA;11) (SAYFA;26)
cirāḥat-ı ḳalb:	(F.) Kalbin cerehati.	Taḥḳī̇ḳ bir ḳavme daḫı (15) irişdi enbiyādan ve evliyādan acılar ve cirāḥat-ı ḳalbler ol size irişen gibi.	(SAYFA;26)
cirm-i şems:	(F.) Güneş yıldızı. (cirm: (A.) Vücud, ten, cüsse, hacim, büyüklük. * Cansız cisim. * Yıldız.)	(13) Gün-ile şuʿāʿ gibidür ki ḳaçan bir bacadan eve güneş düşse ol şuʿle ziyāde olur (14) ve naḳṣ olur ol bacanuñ naḳṣı ziyādesi miḳdār, lākin mümkin degül ki naḳṣ ziyāde (15) cirm-i şemsde ola.	(SAYFA;183) (SAYFA;274)
cism:	(A.) Cisim. Beden. * (Cism) Varlığı bilinen, hayyiz olan, mekânı, ciheti, uzunluğu, genişliği ve derinliği olan şey.	Ancılayın gökler yirler bāṭının daḫı gösterdük bilmegil bu ʿālemden (5) her nesnenüñ ẓāhiri var, kāh cism diyü iʿtibār iderler anda ol üç̀ mesāfet olduġından (6) ötrü bir özni ve bir iyini ve bir darıñı daḫı muteḥayyiz oluṕ ḳābil-i ḳısmet olduġından ötrü (7) kāh aña dünyā diyü iʿtibār iderler, ḥisse yaḳī̇n olduġından ötrü kāh ʿālem-i ṣūret diyü (8) taʿbī̇r iderler, eşkāre ḳābil olduġı-çun ve ḥiss-ile idrāk olunduġı-çun kāh ʿālem-i şehādet (9) diyü taʿbī̇r iderler ḥiss-ile müşāhede olduġı-çun kāh ʿālem-i milk dirler milk olduġı-çun ve (10) taṣarruf olunduġı-çun.[179a] (9) … Ve daḫı müşebbiheler iṣbāt-ı ṣıfātda ġulū ḳıldılar; tā ki Ḥaḳ Taʿālā'ya cism ıṭlāḳ	(SAYFA;356) (SAYFA;198) (SAYFA;200) (SAYFA;350) (SAYFA;200) (SAYFA;199) (SAYFA;297) (SAYFA;238) (SAYFA;199) (SAYFA;71) (SAYFA;64)

		itdiler.[100a]	
cismānī:	(A.) Cisme ait. Cisimle bedenle ilgili. (Cismaniye) Bedene mensub, vücutla alâkalı. * Mânevi ve ruhani karşılığı. Maddi ve cisimli olmak. *ṭabīʿat-ı cismānī: (F.) Dış âlem, görünen âlem.	(11) Zīre aña cān u göñül-ile muṣāḥib oldılar, ol şehvāt-ı nefsānī ve cismānī birle istīfā (12) ḳılmaġ-ıçun.[8b] (13) Yaʿnī, girü ṭalebde zāyil olmayuṕ iḫtilāf iderlerdi, kimi ṭālib-i dünyā kimi ṭālib-i āḫiret kimi ṭālib-ı (14) mevlā olurdı, illā meger ol kim rabbüñ aña raḥm eyleye ol raḥmet-ı nūr-ıla oları ṭabīʿat-ı (15) cismānī ve rūḥānī ṭalebinden çıḳara ol ṭaleb-ı rubūbiyyet nūrına ilte; tā ki olar ṭullāb-ı (16) dünyā ve ʿuḳbā olmayalar, belki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ celālini ve cemālini ṭālib olalar.[381a]	(SAYFA;15) (SAYFA;760) (SAYFA;760) (SAYFA;660) (SAYFA;283) (SAYFA;675) (SAYFA;474) (SAYFA;155) (SAYFA;753) (SAYFA;1) (SAYFA;593) (SAYFA;484)
cismāniyyāt:	(A.) Cisimler. Cismânilik. Maddi beden sahibi olmak hâli.	Yaʿnī, "Ol sizi tafḍīl ḳıldı cemīʿ-i ḥayvānāt ve cinn ü melek üzerine (2) anuñ gibi tafḍīl ki bu cismāniyyātdan ve rūḥāniyātdan geçe teraḳḳī ide, maʿāriflere ve ḥaḳāyıḳ-ı (3) ilāhiyyāta vāṣıl ola".	(SAYFA;484)
cism-i vücūd:	(F.) Beden. Cisim haline gelmek. Bedenen var olmak.	Zīre bu ṭoġmaḳ münḳasımdur bir evvel ṭoġmaḳlıġa ki ol cism-ı (12) vücūda gelmekdür, ana raḥminden bu ʿālem-i şehādete ki milkdür.	(SAYFA;71)
cism-i adem:	(F.) Yoktan var olmuş, yoktan cisim haline gelmiş.	Yaʿnī, bu insān; nite ki yaradıldılar beden bir nefs-i vāḥide-(10)den ki cism-ı ademdür.	(SAYFA;64)
civār:	(A.) Çevre, yöre, etraf. * Yakın yer, yakın komşu.	Yaʿnī, ol Benī İsrā'īl bu vaʿdelerden ṣoñra (3) ol mīṯāḳlarını naḳż itdiler ki anlardan vaḥdāniyyet üzere ʿahd alduḳıdı biz daḫı (4) anları civārımuzdan ıraḳ idüṕ sorduk ve göñüllerini nisyān u ġafletile ve maḥabbet-i dünyā-(5)y-ıla ve hevāya mütābaʿat ḳılmaġ-ıla ḳānī ḳılduḳ ki vaʿẕ u naṣīḥat aña eṯer itmez ve ol (6) ḳasāvetinden ötrü.[115b]	(SAYFA;229) (SAYFA;579) (SAYFA;228) (SAYFA;726) (SAYFA;755) (SAYFA;505) (SAYFA;227) (SAYFA;734) (SAYFA;615) (SAYFA;422)
civār-ı raḥmān:	(F.) Rahmanın civarı, rahmanın yakını.	Yaʿnī, çün ḥāṣılları ol dünyeden vebāl u ḫusrān ve buʿd u ḥicāb oldı (17) ve āḫiretde daḫı ḥāṣıl ḳılmadılar gendülere, illā ʿaẕābu ve Ḥaḳ'dan ḳaṭʿ olmaḳ ve civār-ı (18) raḥmāndan maḥrūm olmaḳ ve od içinde maḥbūs olmaḳ.	(SAYFA;615)
civār-ı ḥaḳ:	(F.) Hakkın yakını, Hakkın civarı.	ṕes, girü istidrāc olundı az az ol ʿālem-i ʿılvīden girü ʿālem-ı süflīye indi (10) ḥaḳīrlerden oldı ʿazīz olduḳdan ṣoñra çün	(SAYFA;422)

		ol ḥaḳāret-ile ve civār-ı ḥaḳdan sürülmeg-ile (11) mübtelā oldı; zārılıġ-ıla başladı rāḥatlıḳdan ümīẕ kesdi ol ıraḳlıġa rāżı oluṕ diri (12) ḳaluṕ ölmemege ḳāniʿ oldı.	
cizye:	(A.) Vergi. Haraç. Müslümanların fethettikleri yerlerde, müslüman olmayanlardan alınan ve devlet teminatı altında bulunmanın karşılığı olan vergi.	Cizye oldur ki (18) ṭabīʿatlarınuñ ḫilāfı üzere ʿamel ideler, ol şeraʿ ḥükm-ile ki ḳavīdür, gendüler ʿāciz (19) ẕelīl ü ḥaḳīr oluban.[296a]	(SAYFA;590) (SAYFA;590)
culūd:	(A.) Ciltler. (Cild. C.) Ciltler, hayvan derileri.	Beyānı budur ki insānuñ culūdı vardur, (14) baʿżısı nūrānīdür ki ol ṣıfāt-ı ruḥāniyyedür ve baʿżısı ẓulmānīdür ki ol ṣıfāt-ı ẕemīmedür, nefsānī.[55b]	(SAYFA;109) (SAYFA;109) (SAYFA;110) (SAYFA;111) (SAYFA;111) (SAYFA;154) (SAYFA;110) (SAYFA;110) (SAYFA;110) (SAYFA;111) (SAYFA;111)
cumhūr-ı ḥükemā:	(F.) Hikmet sahiplerinin çoğu. Âlimler cemaatı. Âlimler sınıfı.	Anlar küllī muʿcizāt-ı ẓāhire-y-le (12) ve hem muʿcizāt-ı bāṭıne-y-ile geldiler, daḫı ʿazīb ʿulūmlar-ıla ve esrārlar keşf itmeg-ile ve envāʿ-ı (13) ḥaḳāyıḳlar ve maʿānīler istinbāṭ itmeg-ile geldiler ki cumhūr-ı ḥükemā anuñ miṣlin getürmekde (14) ʿāciz ḳalmışlardı.[28b]	(SAYFA;55)
cüdd-ı ictihād:	(F.) İctihad toplama. İctihadın toplanması. (cüdd: (A.) Cem'etmek, toplamak.) (ictihād: (A.) Kudret ve kuvvetini tam kullanarak çalışmak. Gayret etmek. Çalışmak. * Anlayış. * Kanaat. * Fık: Şeriatın fer'î mes'elelerine âit hükümleri, İslâm müçtehidlerinin,	İşāret bunda budur kim ḫiṭāb ḳılur aṣḥāb-ı (14) vilāyete ve erbāb-ı hidāyete ki "Yā ehl-i hidāyet, siz bu irādet ehlinden bir ḳavm bulasız ki (15) olar cüdd-ı ictihād ehli olmayalar, sizden vilāyeti redd itmege iʿtirāż itmeyeler, sizdin (16) yaña gelüṕ gidüṕ ḫıdmet ideler, size ṣıdḳ u iḫlāṣ iẓhār ideler, maḥābbet gösterüṕ.[69a]	(SAYFA;136)

	usulüne uygun olarak, Kur'an ve Hadis-i Şeriflerden çıkarmaları ve bunun için tam gayret etmiş olmaları. Böyle içtihad eden zâtlara Müçtehid denir.)		
cülūd-ı ẓulmānī:	(F.) Karanlık bedenler.	ṕes, (16) ol lübbi cild ü ḳāb olur, tā aña deg ki cemīʿ-i elbāb-ı nūrānī cülūd-ı ẓulmānī olur.	(SAYFA;110)
cümle:	(A.) Hep, bütün, tam.	(1) kemāl ṭaleb itmekde daḫı mertebe-yi vişālüñ aġlāsına irişmekde Ḥaḳ Taʿālā bu saʿādeti (2) bu ādemoġlanına ḫāṣ ḳıldı, cümle yöninden ki buyurdı; AK.[127b]	(SAYFA;253) (SAYFA;681) (SAYFA;112) (SAYFA;60) (SAYFA;747) (SAYFA;221) (SAYFA;290) (SAYFA;391) (SAYFA;282) (SAYFA;431) (SAYFA;682) (SAYFA;88) (SAYFA;683) (SAYFA;391) (SAYFA;363) (SAYFA;488) (SAYFA;446) (SAYFA;88) (SAYFA;148) (SAYFA;659)
cümle-ı ṣāliḥler:	(F.) Bütün Salihler, bütün salih (kullar).	Yaʿnī, çün (10) ol şevāhidleri müşāhede ḳılduḳ ol müşāhedeye muştāḳ olduḳ ṭamaʿ ḳılduḳ ki ol vāṣıllar (11) zümresine dāḫil olavuz, cümle-ı ṣāliḥlerden olavuz ki vaṣl u vişāl buldılar.	(SAYFA;282)
cümle-ı ʿayb:	(F.) Bütün ayıp, bütün hata.	Tā ki olaruñ ʿaybların (16) eşkāre ḳıla ki muḫālefet-i ḥaḳdur anlar bilmezlerdi ki anlarda ol ṣıfatlar vardur (17) ve cümle-ı ʿayblarından her kemāl ü noḳṣānıdı ki gendülerde mestūr-ıdı anlara gösterdi (18) ol şecereden tenāvül itdükden ṣoñra.	(SAYFA;431)
cümle-i ʿālem:	(F.) Bütün ʿālem.	Yaʿnī, şek yokdur ki uşbu Ḳurʾān'ı ol (5) ʿālemlerüñ rabbı kelāmıdur ki cümle-i ʿālemüñ umūrını taḳdīr idmişdür ve	(SAYFA;682)

		aḥkāmların (6) muḥkem ḳılmışdur, ḳavāʿidi üzere.	
cünd:	(A.) Yardımcı. Er, asker. Ordu. * Bir kimsenin yardımcıları.	ç̇ünki bular ervāḥ iç̇inde cemʿ (12) oluṕ cünd olmışlardı, her ümmetüñ ervāḥları iç̇inde ol resülleri rūḥı daḫı bile cemʿ olunmışdı.	(SAYFA;304) (SAYFA;576) (SAYFA;574)
Cüneyd:	(A.) (Hicri: 207-298) Şafii Hz.lerinin talebesinden ders almıştır. Zamanın kutbu sayılmıştır. 30 defa yaya olarak hacca gitmiştir. Büyük velilerdendir. (K.S.) (Cüneyd-i Bağdâdî.)	Buña işāret itdi Cüneyd raḥmetu'llāh ol vaḳt ki aña ṣordılar; "Nihāyet nedür?".[258a]	(SAYFA;514)
Cüneyd:		Cüneyd eydür raḥimehu'llāh (11) "Eger bir dōst biñ yıl Allāhu Taʿālā'dın yaña iḳbāl itse andan bir laḥẓa girü iʿrāż (12) itse ol fevt itdügi ol vaḳtde erteġıraḳdur, ol ḫāṣıldan ki buldı.[311a]	(SAYFA;620)
cünûd-ı mücenned:	(F.) Sıralanmı, saf saf olmuş bedenler, askerler.	Nite ki Resūl ʿaleyhi's-selām buyurdı; (13) "el-Ervâh cünûd-ı mücennede".[37a]	(SAYFA;72) (SAYFA;178) (SAYFA;616) (SAYFA;634)
cünūb:	(A.) (cenb'in c.) Cevânib. (Cânib. C.) Cânibler, yanlar, taraflar. (cenb: (A.) Yan taraf. Koltuk altının aşağısı. * Def'etmek, kovmak. * Müştak olmak. * Bir yere gitmek için bir yere inmek. * Birisinin sevdiğinden dolayı kararsız ve muztarib bulunmak. * Büyük ve çok olan. * Engin taraf. * Şetmetmek, söğmek. (L.R.)	Yāḫūḏ dünyā şuʿline, yā (18) pişseñüz anuñ-ıla cünūb oluṕ Allāhu Taʿālā'dan ırāḳ düşseñüz ol ḫaẓāyir ḳudse (19) mücāvir olduḳdan ṣoñra, ol ünse cāyirinde atladuḳdan ṣoñra.[50b]	(SAYFA;99)
cünūd:	(A.) Bölükler, askerler.	Bundan ötrü naẓar iderler enbiyāya ʿalm (ʿaleyhi's-selām) nübüvvet naẓarı-y-la görmezler, (12) belki yalan ve siḥr ve	(SAYFA;725) (SAYFA;178) (SAYFA;616)

		cünūd göz-ile görürler ve ol enbiyālara ittibāʿ idenleri ḥaḳāret naẓarı-la (13) görürler.[363b]	(SAYFA;634) (SAYFA;670) (SAYFA;20) (SAYFA;19)
cünūd-ı müctemiʿa:	(F.) Toplu olarak bir arada duran, bekleyen bedenler.	Zīre bu cānlar cünūd-ı müctemiʿa-y-dı muḫtelif ṣaflarda (10) her ṭāyife ol ḫiṭābı işitdi ḥālleri miḳdār ıraḳlıḳda yaḳınlıḳda ol ṣaflardan.	(SAYFA;670)
cünūd-ı rūḥānī:	(F.) Rûhânî bedenler, askerler.	Yaʿnī, Ḥaḳ (2) Taʿālā size meded ider, ol cünūd-ı rūḥānī-y-le ḳuvvetüñüzi ziyāde ḳılur, bu ḥāletde ki anlar ʿalāmet-ı rabbāni-y-le ʿalāmetlenmiş olalar.	(SAYFA;20) (SAYFA;19)
cühūd:	(A.) Bilerek inkâr etmek. Bildiği hâlde yanlış söylemek. * Peygamberimiz Resul-i Ekremi (A.S.M.) bildikleri ve mukaddes kitablarında O'nun evsâfını okudukları hâlde inkâr eden Yahudiler. (Türkçedeki "cıfıt" kelimesi bundan gelir.) * Bir kimseyi bahil bulmak.	(17) Andan ol ʿĀd-ı nefsden ḫaber virdi ki cühūd üzere yaradıldı āyāt şühūd anı taġyīr (18) itmez.	(SAYFA;739) (SAYFA;496)
cürāḫ:	(A.) Yara.	Andan buları ol (12) ḳalb memleketinden ol ıraḳlıḳ mehlekelerine indürdi ol üns ravżālarından bu insāniyyetüñ (13) cürāḫ yirlerine indürdi.	(SAYFA;220)
cürʾat:	(A.) Yiğitlik, cesaret. Korkmayarak ileri atılmak.	Yaʿnī, siz Liʾllāh-ıçun ḳardaşlar-ıla ve aḳrānlaruñuz-ıla münāzaʿa (18) ḳılmañ ki ol enāniyyet bitürür, Allāh varlığından menʿ ider ve ḳalbe ḳorḳu ḥāṣıl ider, ilerü varuṕ (19) maṭlūbın ṭaleb idemez, ciddüñüz cürʾatüñüz gider aʿdā-y-ile mülāḳāt vaḳtinde.	(SAYFA;574)
cürʾet:	(A.) Yiğitlik, cesaret. Korkmayarak ileri atılmak.	Belki siz anlara ḥuccet ve burhān (6) dili-y-ile ḫiṭāblaşuñ, ilzām idecek delīller-ile şübhelerin gideresiz, anlar işledükleri ḳabīḥ efʿāllere (7) siz bile muvāfaḳat itmeñ; tā ki anlar ol ḍalāletlerin arturmaġa, daḫı cürʾet ideler siz aña sebeb olasız.	(SAYFA;376) (SAYFA;186) (SAYFA;245) (SAYFA;722) (SAYFA;260) (SAYFA;717)
cürm:	(A.) (Cürüm)	Biz uşbuncılayın (4) cezā iderüz ol	(SAYFA;442)

	Kabahat, kusur. Hatâ. İsyan. Günah. Kanun hilâfına hareket.	mücrimlere ki ol żaʿīf nefsleri üzere ki laṭīfedür ol ḳadar cürm ider-(5)ler ki ol günāh aġusı-y-ıla şişüṗ deve gibi olur ki eyle iderler.[222a] (1) eger ben iftirā idersem ol iftirāmuñ cürmi benüm üzerümedür, ben beriyin sizüñ cürmüñüzden ki (2) tekẕīb idersiz.[365b]	(SAYFA;729) (SAYFA;729) (SAYFA;613) (SAYFA;729)
cüzʾ:	(cüze: (A.) Kısım, parça. Bir şeyin bir parçası. * Kitab forması. * Küllün mukabili. * Kanaat. İktifâ eylemek. * Düğümü sağlam yapmak. Bir şeyi pekiştirip muhkem kılmak.	Bu iki āyet taḥḳīḳında (11) işāret budur kim bilgil, evvelā bu insān ṣūretā olʿālem-i aṣġardur ki olʿālem-ı ekberde (12) ne var-ısa anuñ cüzʾinden bunda bulınur.	(SAYFA;54) (SAYFA;183) (SAYFA;348) (SAYFA;348) (SAYFA;430)
cüz-ı nübüvvet:	(F.) Peygamberlikten bir cüz, peygamberliğin bir parçası.	Yaʿni, ol rüʾyā-yı ṣādıḳa bularuñdur (6) ki beşāret idicidür, cüz-ı nübüvvetdendür ki vāḳiʿ olıcaḳ nesneleri uyku-y-ıla uyanuḳ-(7)lıḳ arasında görürsiz daḫı ol ilhāmlar ve keşfler daḫı ne ki bulara vārid olur mevāhibden (8) ve müşāhedelerden.	(SAYFA;693)
cūd:	(A.) Cömertlik. Sahilik. Eli açık olmak. Muhtaçların vaziyetlerini, durumlarını bildirmeğe meydan vermeksizin lütuf ve ihsanda bulunma hâleti. Mücahede-i diniye ve neşr-i hakaik-ı Kur'aniye ve imaniye hizmetinde mutemed zâtlara lüzumunda maddeten de iştirak etmek fedakârlığı.	Ol fitneler ṭūfānından ki ibtilā-y-ıçun (11) ve terbiyet-içün ol didi ol sefīneʾi şeraʿ sākin oldı, ol cūdı üzere ki maḳām-ı temkīn-(12)dür.[367b] (1) anlara hidāyet virdükden ṣoñra ki vücūdından fānī ḳıluṗ gendü cūdı-y-ıla beḳā vire anı (2) girü redd itmez, beḳānuñ beḳāsına ki ol maḥvdan ṣoñra iṣbātdur sükrden ṣoñra (3) ṣaḥvdur meşāyıḫ buña iṣbāt ṣānī diyü ad ḳılmışlar, tā ṣaḳıncaḳ nesneler beyān olunca (4) aʿmālden aḳvālden ve efʿālden aḥvāldan ol aḥvālları riʿāyet ḳılmaġ-ıçun.[324b]	(SAYFA;733) (SAYFA;181) (SAYFA;650) (SAYFA;169) (SAYFA;514) (SAYFA;3) (SAYFA;153)

ċağrış-:	Yüksek sesle bağırmak. Yüksek sesle söylemek. Birbirini çağırmak. Hep birden bağırarak yaygara etmek.	İkisi daḫı cennetden ċıḳarıldılar, her aġaċ (13) her yapraḳ ve her yimiş Ādem'e melāmet dili-y-ile ċağrışuṕ dirlerdi ki AK (14) AK.	(SAYFA;428)
ċalab:	Rabbim, Allah'ım. Çalab//Çalap//Çalaṕ: Tanrı, Allah.	(14) Yaʿnī̱, bu kelāmdan bilindi ki anlaruñ ʿaḳlınuñ ġāyeti ve fehmlerinüñ nihāyeti aña irişdi ki (15) didiler; "Eger ċalabum, bu kelām ḥaḳḳ-ısa ki senüñ ḳatuñdan gelmiş ola, bizüm üzerümüze, semādan (16) ṭaş yaġdur yāḫūḏ bize ʿaẕāb-ı elī̱m gönder".	(SAYFA;565) (SAYFA;239) (SAYFA;502) (SAYFA;306) (SAYFA;627) (SAYFA;239) (SAYFA;702) (SAYFA;702) (SAYFA;565)
ċal-:	Sürmek. Mihekk taşına sürmek; kuyumcuların, sarrafların bir madenin altın olup olmadığını veya değerli olup olmadığını anlamak için değeri ölçülmek istenen taşı veya madeni sürerek değer biçtikleri taştır. Tıpkı bunun gibi mecazen imanın değerini anlamak içinde mecazi mihek taşına sürülmesi ifade edilmektedir.	Belki anuñ miḥekki vardur aña ċalınsa gerek ol ī̱mān (14) naḳdi, tā ki maġşūşinden ḫāliṣ-i ẓāhir ola.[59b]	(SAYFA;117)
ċāre:	Derman. Çözüm. Çare. Şifa. Bir sonuca varmak, ortadaki engelleri kaldırmak için tutulması gereken yol, çıkar yol, çözüm yolu. Tedavi yolu, deva.	(7) Elbetde ölüm aña ċāre yoḳdur, her kimüñ ki mevti esbāb-ıladur anuñ ḥayaveti daḫı esbāb-ıla (8) olur.[29a] (1) ve anuñ zeḫārıfından cemʿ itdüklerüñüz sizi ol nārdan ḳurtarmaġa ċāre ḳılmamış" (2) AK.[224b]	(SAYFA;56) (SAYFA;447) (SAYFA;633) (SAYFA;144) (SAYFA;510)
ċārı:	Çağrı, davet.	Yaʿnī̱, iy (17) anlar ki ī̱mān getürdiler vaḥdāniyyet-ile elest vaḳtinde imtiḥān-ıla; ċün ol vaḳt	(SAYFA;208)

		“belā” (18) didüñüz ol bizüm aramuzda ḳārı olunan ʿaḳd u ʿahde miṣāḳ güninde vefā ḳıluñ ol (19) mülāḳāt güni-çün ki geliser uşbu ʿahdlerdür muvāfaḳat ehli-ḳün daḫı nifāḳ ehli-ḳün.	
ḳāşnī:	(F.) Çeşni, yiyeceğin ve içeceğin tadı, tadımlık. mec. Özellik. mec. Farklılık. * Tat, lezzet.	Żīre Ḥaḳ Taʿālā beytden müstaġnīdür daḫı cemīʿ-i ʿālemden cemīʿ-ı (11) nesne ki Ḥaḳ Taʿālā ʿālemde yaratdı, bu insān arasında bir ḳāşnīdür.	(SAYFA;3)
ḳaḳıl-:	Taşa, oduna vb. nesneye vurulup kıvılcım çıkarma. çaḳılmak; Çakma işine konu olmak.	Ol “yuḥibbühum” ḳaḳmaġınuñ (17) odından ḳaḳıluṕ ḳıḳmışdur.	(SAYFA;54)
ḳaḳmaġ:	Çakmak. çaḳmaḳ; Taşa vurulup kıvılcım çıkarılan çelik parçası. Çakmak kimi zaman bir kava yani odun kabuğuna, gamgaya da vurularak yakılır. Burada mecazen ona atıf yapılmıştır. Gönül burada mecazen çakmağa benzetilmiştir. (ḳoġ: Kıvılcım. şavḳ: Işık, parıltı, şûle.)	(3) Nite ki ol göñül ḳaḳmaġı ḥacer-i nefs-ile ṭoḳışsa andan şavḳ odınuñ ḳoġcuġazları ẓuhūra (4) gelür, bu dil kibrīti andan yalıñcuḳ olur andan delik buḫārcuġı ḳıḳuṕ “AK (5) AK” dir.	(SAYFA;495) (SAYFA;495) (SAYFA;54)
ḳek-:	*çekmek: Güç durumlara dayanmak, katlanmak. *Yönlendirmek, götürmek, ulaştırmak. *Güç durumlara dayanmak, katlanmak. *çekmek: Güç durumlara dayanmak, katlanmak. *Zaman geçirmek. *çekmek: Güç durumlara dayanmak, katlanmak. (zaḫmet: zaḫmet) *el çekmek;	Żīre (14) bular aḥkām-ı Tevrāt’ı ve aḥkām-ı İncīl’i iḳāmet itdiler daḫı Ḳurʾān-ıla ʿamel ḳıldılar ẓāhirde ve (15) bāṭında daḫı bulara ġuṣṣa yoḳ, ol raḫmetler ve ḳatı riyāżatlar ve mücāhedeler ki ḳekdiler (16) ve terk-ı dünyāda nefse muḫālefet ḳıldılar ve hevāların ḳaṭʿ itdiler.[136b] Ammā ikinci maʿnī kim “İy ümmet, ben sizdeen ecr dilemezin, sizi Ḥaḳḳ’a (7) daʿvet ḳıldugı-ḳun ve sizi bir ṭarīḳa ḳekdügi-ḳün ki sizden öñ aña hīḳ bir ümmet (8) yürimedi, ne dünyāñuzdan dilerin ne āḫiretüñüzden, illā benüm	(SAYFA;271) (SAYFA;365) (SAYFA;125) (SAYFA;482) (SAYFA;752) (SAYFA;619) (SAYFA;630) (SAYFA;562) (SAYFA;738) (SAYFA;530) (SAYFA;530) (SAYFA;240) (SAYFA;11) (SAYFA;510) (SAYFA;151) (SAYFA;722) (SAYFA;39)

	bırakmak, terk etmek, uzaklaşmak. *Gereğini yerine getirmek, gerekli zahmetlere ve zorluklara katlanmak. *Çekmek; yöneltmek, yönlendirmek, ulaştırmak. *Çekmek; yöneltmek, yönlendirmek, ulaştırmak. *Çekmek; yöneltmek, yönlendirmek, ulaştırmak. *Bir şeyi tutup *kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek. *Güç durumlara dayanmak, katlanmak. Ceza çekmek. *Güç durumlara dayanmak, katlanmak. *Güç durumlara dayanmak, katlanmak. *Çekmek; yöneltmek, yönlendirmek, ulaştırmak. *Güç durumlara dayanmak, katlanmak. *Sıkıntılı ve zor bir durumu bertaraf etmek, almak. Sıkıntılı ve zor bir durumdan kurtarmak. *Zahmet çekmek. Güç durumlara katlanmak. Katlanmak.	daʿvetüm sizi Allāhu Taʿālā'dın (9) yaña, benden degül Allāh'dandur, anuñ iẕni-y-le andın yaña ʿālem ḳavmini daʿvet (10) ḳılam; tā ki hem baña fāyide ola, hem size daḫı bizden cemīʿ-i maḫlūḳa".[183b] Yaʿnī, ne oldı bu ḳavme ki yaḳīn olmazlar ki bu kelāmuñ ḫāṣṣiyyetlerin fehm ideler, yā bu riyāżat (11) ehli zaḥmet ve miḥnet çekdügin fikr ideler; tā ki ol nesne bulara fāyideler ve iḫsānlar ḥāṣıl ḳıla.[63b] ṕes, ol anlara (11) taḳdīr olınan saʿādet tamām oldı, ol dīn içinde çekdükleri meşaḳḳatlerden ötrü ki (12) Ḥaḳ rıżāsıçun ṣabr eylediler, ṣabr daḫı ehl-i cennet ʿamellerindendür.[242a] Yaʿnī, helāk-(4)lık ol ḳavm-ı medyene, ḥaḳdan temerrüd ḳılduḳları-çün, bāṭılda müddet çekdükleri-çün.[377a] (2) ṕes, aña mücāhede olına ḳatı riyāżatlar zaḫmetin çekdürmeg-ile anı tezkiye ḳılmaḳda (3) ʿādeti üzere şeyḫüñ emrlerine muṭīʿ olmaġ-ıla ve nevāhīlerinden ḥaẕer itmeg-ile.[310b] Yaʿnī, ḫıẕlān ve ẕillet şolaradur ki ṭaleb-i kemālden ḥīle idüṕ el çeke otura (10) istiʿdādı, daḫı destūr dilemegi vechi-y-ile ḥaḳīḳatā ʿözrleri yoġıken.[316a] (7) Yaʿnī, bülūġ vaḳtinde daḫı terbiyet evānında ol müddetde vaḳt nefsüñ-idi ṣıfāt-(8)ları-y-ıla ḳālib muḥkem olmaġ-ıçun ki bu şerīʿat aḥkāmları teklīfātınuñ yükin çekebile.[282a] (12) Hīç bir ḥareket ider yoḳdur ki ol ḫayr u şer ṭalebinde ḥareket ider, illā küllī anuñ ḳudret-i (13)	(SAYFA;468) (SAYFA;16) (SAYFA;162) (SAYFA;482) (SAYFA;45) (SAYFA;402) (SAYFA;166) (SAYFA;621) (SAYFA;26) (SAYFA;137) (SAYFA;583) (SAYFA;510) (SAYFA;139) (SAYFA;105) (SAYFA;631) (SAYFA;291) (SAYFA;307) (SAYFA;507) (SAYFA;162) (SAYFA;96) (SAYFA;362) (SAYFA;38) (SAYFA;603) (SAYFA;545) (SAYFA;491)

	**ćekmek: Çekmek, sevk ve idare etmek, yaymak, döşemek.	ḳabżasındadur ki ḫayra şerre anuñ-ıla ćeker. Göñül, nefsi ṭāʿata ćeker; eger, anuñ (3) yiltemesi olmasa hīć nefsden bir ṭāʿat gelmezdi.[266a] Zīre ol nefs yavuzlara buyurmaḳ üzere (4) yaradılmışdur, nefs daḫı ḳalbi azġunluġa ve ḍalālete ćeker.[266a] Mūsā ʿalm (ʿaleyhi's-selām) ġaḍūb-ıdı ol ġaḍabı vaḳtinde elvāḥı elinden atuṕ (2) ḳardaşınuñ yaḳāsına yapışuṕ gendüdin yaña ćekerdi.[121a] Nite ki dünyede bu ʿaẕābı ćekerdüñüz; ammā ġaflet menāmı (16) içindeydüñüz, ṭuymazduñuz. Eyle ṣandılar kim (10) eger Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmege teveccüh itmezlerse ol mücāhedeler ve riyāżatlar zaḥmeti yükin (11) ćekmezlerse bularuñ üzerine vāḳiʿ olur, ćāresüz ol raḥmetden ötrü buları ćekerler.[256a] Ve daḫı incinüṕ zaḥmet (5) ćekerler anlaruñ ṭalebinde.[76b] Yaʿnī, anları Ḥaḳḳ'ı ṭaleb (17) itmek yolından egerler ġayrı yola ćekerler.[362a] Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ehl-i mücāhedenüñ ḳalblerin iḥyā ḳılur envār-ı müşāhede-y-ile ki ol (2) ṭaleblerinde ne ḳadar zaḥmet ü meşaḳḳat ćekerlerse anuñ üzerine ḥasret yimezler.[20b] Biz daḫı anlaruñ üzerine istidrāc bulıdı gölgelerin ćekerüz ve refāhiyyet (14) esbābların anlaruñ üzerine bol iderüz ol ḥālde anlara, mekr yöninden.[235a] Himmetleri ḫissetinden ve sizüñ himmetüñüz ʿālī olduġından ve anlar ferāḫ ḥāṣıl iderler, anuñ-ıla	

		(14) ki siz mücāhede zaḥmetlerin ćekesiz ve nefse muḫālefetler ḳılasız, şehvātları ve leẕẕātları (15) terk idesiz ve faḳra lāzım olasız, zaḥmetleri getürüṕ mekrūhātlara ṣabr idesiz.[9a]	
ćekil-:	*Çıkmak, ayrılmak, uzaklaşmak. *Uzaklaşmak, ayrılmak.	ṕes, ol nefs-i emmārenüñ ḫāṣıyeti budur ki ol kitāb u ḥikmetden ćekile (10) ćıḳa, bu dünyāya ve anuñ zīnetlerine ve şehvātlarına meyl idüṕ hevālarına mütābaʿat ḳıla ol (11) māh u cāh ṭalebinde daḫı ḫalḳ içinde ḳabūliyyet ve şehvet bulmaġa.[258b] Olar ki vāṣıllardur, dünyādan selb olınuṕ ćekileler, ćıḳalar, āḫirete daḫı iltifāt (8) itmeyeler.[129a]	(SAYFA;515) (SAYFA;256)
ćekiş-:	Çekişmek, tartışmak, davasını güdmek. * İki köpeğin veya hayvanın bir et parçasını çekiştirmeleri gibi çekişmek. Burada da mecazen bu mana ifade edilmektedir.	Yaʿnī, degüldür bu dünyā; illā bir cīfedür, müteġayyire, anuñ üzerine kelbler (6) var, ḳaṣdları oldur ki ol cīfeyi ćekişeler, eger sen ol cīfeden ıraḳ olursañ anuñ ehlinden selāmet (7) olursın; eger bunda bile ćekişin dirseñ ol kelbler seni yırtarlar.[200a] İşāret (10) bu āyet taḥḳīḳında budur kim ol peyġamberüñ nübüvveti nūrı ʿaleyhi'ş-selām, müʾminlerüñ ervāḥ-(11)larına dāyim ilhām idüṕ buyurur, Şeyṭān muḳābelesinde ve nefs mücāhedesinde ve hevā-y-ıla (12) ćekişmekde dünyā zīnetlerine meyl idüṕ raʿbet ḳılduġı vaḳt.[10b]	(SAYFA;398) (SAYFA;19) (SAYFA;398)
ćekkil-:	Yükekseltilmek. çekmek; yükseltilmek, uzaklaştırılmak.	Yaʿnī, emr olundı (8) ki yā arż-ı beşeriyyet şehvātuñ şuların al veyā semā-ı ḳażā ćekkil ol āfetler şuların (9) ki dökdüg-idi.[367b]	(SAYFA;733)
ćekmeġ:	Müddet çekmek; zaman geçirmek.	Daḫı bulara (16) aḥsen-ı kelām-ıla baḫṣ it Ḥaḳ'dın yaña rücūʿ ideler, ol bāṭılda müddet ćekmeġi terk ideler.[59a]	(SAYFA;116)

ćepel:	Kir, pis, bulaşık. Mecazi olarak kirli olmak, istenmeyen bir duygu veya halin karışması.	Şol (16) göñüller-ićün ki müştāḳ ola, ol göñüllerüñ yüzi pāk tāze olur dünyā maḥabbeti (17) ćepeliden.[268a]	(SAYFA;534) (SAYFA;554) (SAYFA;641) (SAYFA;665) (SAYFA;100) (SAYFA;27) (SAYFA;710) (SAYFA;646) (SAYFA;81) (SAYFA;253)
ćepellik:	Çepellenmiş, çepellenmiş olan, çöplük.	Bu bir günāhdur (18) ki yarlıġanmaz, illā ol ṭopraġa yüz sürmeg-ile ve bir ćepellikdür ki arınmaz, illā ol ṭopraḳ (19) üzere żamm olunmayınca.	(SAYFA;221)
ćeşme:	(F.) Genellikle yol kenarlarında herkesin yararlanması için yapılan, borularla gelen suyun bir oluktan veya musluktan aktığı, yalaklı su hazinesi veya yapısı, pınar. *Mecazi çeşme. < Far. çeşme: çeşme. su çeşmese: çeşme. Pınar. Çeşme.	“, biz ol ṭaşdan on iki ćeşme aḳıtduḳ her ḳabīle-(2)den ötrü bir ćeşme.[252b] Nite ki Musā’nuñ (9) burhānı ʿalm ʿāṣāsındaydı, daḫı ol ṭaşda-y-dı ki andan on iki ćeşme aḳardı.[103a] (1) Nite ki ol ḳırḳuñ iḫtiṣāṣı var ḥikmet ćeşmeleri evliyānuñ ḳalbinden ẓāhir olmaġa (2) Resūl’üñ ḳavlı-y-ıla ki buyurdı; HS (3) HS.[243b]	(SAYFA;503) (SAYFA;204) (SAYFA;485) (SAYFA;503) (SAYFA;205) (SAYFA;443) (SAYFA;485)
ćevmenüben:	Çevmenmek; çemremek. Yukarıya doğru kıvırarak kısaltmak.	(10) Nite ki ol rüʾyete resūlleri maḫṣūṣ oldı, tā ki cidd etekin ćevmenüben ictihād incükleri üzerine (11) ḳāyim oluṕ anı ṭaleb ideler.	(SAYFA;405)
ćevre:	Civar. Etraf. Bir şeyin yakını, dolayı, etraf, periferi.	Yaʿnī, ol (11) ḳavm didiler ki bunı ḳardeşi-y-le ḥabs eyle, teʾḫīr it, ćevre şehrlere adam ṣal ki ne ḳadar sāḥir (12) var-ısa cemʿ idüṕ getüreler.[238a] ṕes, ṣıfāt-ı insānī Kaʿbe-yi ilāhiyye’-(19)nüñ ćevresin ṭavāf itmez, illā fenā olduḳdan ṣoñra ol Kaʿbe-yi ilāhiyyede.[381a]	(SAYFA;474) (SAYFA;560)
ćevür-:	Yüz çevirmek; yüzünü döndermek; terk etmek, bırakmak, uzaklaşmak, el	[295a] (1) olduġuñuzdan ötrü, daḫı ol feyż-ı rabbānī mededleri sizden ḳaṭʿ olduġı-ćun sizüñ (2) üzerüñüze hevā-yı nefs ġālib oldı	(SAYFA;588)

	çekmek.	ki ol sevdügüñüzden iʿrāż itdügüñüz (3) anı ṣıdḳ-ıla ṭaleb itmekden ve nefs-ile cihād ḳılmaḳdan yüz ḳevürüp̀ ol ṭabīʿat-ı (4) ḥayvāniyyenüñ aşaġa ṭabaḳasına düşdüñüz.	
ḳıġanlıḳ:	Fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık. İhtiyaç üzere olma. (mecbūl: (A.) (Cibillet. den) Yaratılmış. Yaratılışında bir hâl veya sıfat bulunan.)	Ve bu (18) māl daḫı ṭabīʿat-ı insānda maḥbūbdur; ve bu nefs daḫı ḥırṣ u ṭamaʿ ve ḳıġanlıḳ üzere mecbūldur.[104a]	(SAYFA;206)

ḳırāġ:
//ḳıraġ:
//ḳıraḳ:
//ḳırāḳ:
//çıraġ
//çıraḳ:
//çırāġ:
//çırāḳ:
	(F.) Işık. kandil. Lâmba. Mum. ḳıraġ//ḳeraġ
	* Manevi aydınlatıcı. Manevî ışık kaynağı.
		Yaʿnī, didiler ki "Neḳün anuñ (9) üzerine melek inmez bu iʿrāż daḫı evvelki iʿrāżuñ netīcesidür, ḳırāġuñ fāyidesi yoḳ kör (10) olduḳdan ṣoñra".[159a]
		Seni anlara elḳi gönderürüz ki (12) bizüm kelāmumuz anlara irişdürüp̀ bizüm ʿahdumuz günlerin anlara añdursın ʿahdumuzı tecdīd (13) idesin, bizüm müşāhedemüze anlara terġīb itdüresin, anları bizdin yaña daʿvet ḳılasın, delālet (14) ḳılasın bizüm yolumuza, bulara rūşen ḳırāḳ olasın, senüñ delāletüñ-ile hidāyet bulalar.[64a]
		Yaʿnī, daḫı seni rūşen ḳıraḳ ḳılduḳ, (8) tā senüñ-ile Ḥaḳ Taʿālā'dın yaña hidāyet bulalar.[330b]
		Yaʿnī, ḥikmet bu resūl göndermekde budur ki ol resūl daʿvet idici (2) ola Allāh'dın yaña bu ḳulları ve daḫı ṭarīḳa sülūk itmekde anlara delīl ola ṣırāṭ-ı (3) mustaḳīme Ḥaḳ'dın yaña daḫı anlara münevver ḳırāḳ ola ki ḳullar anuñ-ıla hidāyet bulalar.[135b]
			(SAYFA;316)
			(SAYFA;126)
			(SAYFA;659)
			(SAYFA;269)

ḳıḳ-:	Çıkmak. Ayrılmak,	ṕes, müşriklerden iʿrāż it, anuñ	(SAYFA;375)

çıḳ-:	uzaklaşmak. Terk etmek. Yükselkmek. çıka gelmek; ansızın çıkıp karşısına gelmek. ruhun çıkması; ölmek. sabahın çıkması; gün doğması, manevî gün doğması. Çıkmak, ortaya çıkmak. Çık-; ayrılmak, uzaklaşmak. Bir yerden çıkmak, ortaya çıkmak. *ćıḳar-; sürmek, bir mekandan çıkarmak, sürüp çıkarmak. *ćıḳar-; Çıkarmak, çekip çıkarmak, bir şeyin içinden çıkarmak, türetmek. *ćıḳar-; ortaya koymak, anlaşılır hale getirmek. Türetmek. *ćıkar-; bitirmek, yeşertmek. *ćıḳar-; kurtarmak, arındırmak. *ćıḳar-; Kurtarmak, uzaklaştırmak, ayırmak. *ćıḳar-; ayırmak, meydana çıkarmak. *ćıḳar-; uzaklaştırmak, ayırmak. *ćıḳar-; bir şeyin içinden başka bir şeyi çıkarmak, ortaya çıkarmak. *ćıḳ-; yükselmek.Göke yükselmek, göğe	ẕātı tecellī ḳılıcaḳ (10) vaḥdāniyyet-ile anuñ varlıġı ićinde ana niyyetüñi fenā ḳıl, ikilikden ćıḳ, maḳām-ı vaḥdete gir.[188b] (4) Tā eger anuñ nefsi dilese ki ol mücāhede bendlerinden ćıḳa, anuñ ʿitābı heybet-ı ḳahr idüṕ (5) girü ictihāda dönderür ve ḳaćan ki ḳalbi feraḥ dilese ol ḳurbet ṭaleblerinden ol (6) heybet-ı ṣadmeleri girü anı ol sürūrdan vidāʿ itmege dönderür ve eger rūḥ-ı rāḥatlıḳ (7) dilese ol göyinmekden ol vārid-i tecelliyāt anı ḳahr idüṕ girü ṭāḳatin ol yola ṣarf itmege (8) dönderür.[175b] ṕes, (17) ol beşeriyyet ḳorḳusı ćıḳa geldi, ol nefs-i levvāme anı melāmet ḳıldı.[214b] Yaʿnī, rūḥları ćıḳa bu ḥāletde ki kāfir (5) olalar, ḳalbleri mestūr ola, emvāl u evlād ḥubbınuñ ḥicābı-y-ıla.[314b] Yaʿnī, ol envār-ı rūḥuñ ṣabāḥını yaruṕ ćıḳa-(4)rıcıdur ẓulmet-ı beşerden ve anı iẓhār idicidür.[186b] ćünki ol kāfirler (15) anı ćıḳardılar Mekke'den anuñ-ıla bile nuṣret ider olmadılar, illā Ebū Bekr ki ikinüñ (16) ikincisidür ćün ol ikisi ol vaḥdet-ı ezeliyye maġarasında ol ḥabībiyyet ḫalvetinde (17) olurlardı ki andan muḳarreb melekler ve mürsel peyġamberler ṣıġmaz.[300a] (1) İşāret bu iki āyetde budur ki taḥḳīḳ biz ʿahd u mīṣāḳ alduḳ elest güninde Ādem'üñ ẕürriyet-(2)leri-y-le ćün Ādem ẓahrından ćıḳarduḳ tevḥīd u maʿrifet-ile henüz ecsādları ġaybiken.[137a] Daḫı biz ol hidāyet yaġmurından	(SAYFA;349) (SAYFA;427) (SAYFA;627) (SAYFA;371) (SAYFA;598) (SAYFA;272) (SAYFA;372) (SAYFA;42) (SAYFA;204) (SAYFA;371) (SAYFA;396) (SAYFA;473) (SAYFA;386) (SAYFA;298) (SAYFA;19) (SAYFA;383) (SAYFA;515) (SAYFA;94) (SAYFA;502) (SAYFA;627) (SAYFA;607) (SAYFA;731) (SAYFA;371) (SAYFA;178) (SAYFA;178) (SAYFA;227) (SAYFA;425) (SAYFA;685) (SAYFA;256) (SAYFA;507) (SAYFA;603) (SAYFA;61) (SAYFA;247) (SAYFA;195) (SAYFA;214) (SAYFA;659) (SAYFA;408) (SAYFA;195) (SAYFA;91) (SAYFA;91) (SAYFA;646) (SAYFA;123) (SAYFA;604) (SAYFA;477) (SAYFA;760)

	çıkmak. *ć̣ıḳ-; ayrılmak. *ć̣ıḳ; uzaklaşmak, kurtulmak. *ć̣ıḳ-; ayrılmak, uzaklaşmak.	envāʿ-(ı) meʿānī̇ ve esrārlar ć̣ıḳarduḳ ki ter ü tāzedür (15) andan ḥaḳāyıḳ dānelerin ć̣ıḳaruruz ki biribiri üzerine ḳat ḳat.[187a] (1) ve efʿālüñüzden daḫı bu niʿmet-ı dünyevī̇den ve uḫrevī̇den ki küllinüñ menşeʾi bu vücūddur, hī̇ç̣ (2) biri size ġālib olmaz; eger ol ceẕābeti terk idüp̀ vücūddan sizi ć̣ıḳarmayıcaḳ olursa ki (3) şöyle maḫẕūl olup̀ ḳalasız.[022a] (1) anları ol atā niyyetden ć̣ıḳarup̀ nūr-ı rabbāniye ilte ol ḥażret-ı rabbāniyeden maḥrūm olmaḳdan (2) ḳurtara.[103a] (1) iki cihānda ve daḫı ol nifāḳ ölüsin ć̣ıḳarur ol diri kelim(e)den ki Lā ilāhe illā'l-lāh'dur.[186b] (1) tefrī̇ṭ ü ifrāṭ yolına yüridüp̀ ṭarī̇ḳ-ı iʿtidālden ć̣ıḳarur ki viṣāl ṭarī̇ḳı oldur.[199a] (1) ol yed-ı beyżādur". Yaʿnī̇, elini yaḳasına ṣoḳar girü ć̣ıḳarur aḳ nūr olup̀ şuʿle virür.[237b] (1) meşaḳḳat gelür ki keʾennehū göke ć̣ıḳmaḳ meşaḳḳati gibi.[194a] (1) otlaġında otlarlar ṭarī̇ḳat orakı daḫı ayaḳlarından ć̣ıḳmış.[150a] (1) Allāhu Taʿālā'ya ḳılsunlar, ol ẓulümātdan ć̣ıḳup̀ envār-ı rubūbiyyete givürmekde nefsleri (2) üzere iʿtimād ḳılmayalar.[010b] (1) olur, ol fısḳa ki nūr-ı rūḥānī̇den ć̣ıḳup̀ ẓulmet-ı nefsāniye girmekdür.[192b]	(SAYFA;59) (SAYFA;288) (SAYFA;108) (SAYFA;145) (SAYFA;460) (SAYFA;460) (SAYFA;424) (SAYFA;424) (SAYFA;201) (SAYFA;431) (SAYFA;474) (SAYFA;224) (SAYFA;178) (SAYFA;41) (SAYFA;179) (SAYFA;370) (SAYFA;477) (SAYFA;179) (SAYFA;474) (SAYFA;375) (SAYFA;375) (SAYFA;320) (SAYFA;513) (SAYFA;512) (SAYFA;494) (SAYFA;511) (SAYFA;358) (SAYFA;56) (SAYFA;535) (SAYFA;740) (SAYFA;740) (SAYFA;373) (SAYFA;305) (SAYFA;64) (SAYFA;281) (SAYFA;535) (SAYFA;370) (SAYFA;305) (SAYFA;305) (SAYFA;214) (SAYFA;373) (SAYFA;473) (SAYFA;598) (SAYFA;272) (SAYFA;372)

			(SAYFA;602) (SAYFA;613) (SAYFA;370) (SAYFA;129) (SAYFA;419) (SAYFA;428) (SAYFA;361) (SAYFA;521) (SAYFA;264) (SAYFA;336) (SAYFA;582) (SAYFA;42) (SAYFA;355) (SAYFA;386) (SAYFA;474) (SAYFA;511) (SAYFA;42) (SAYFA;435) (SAYFA;213) (SAYFA;42) (SAYFA;621) (SAYFA;61) (SAYFA;400) (SAYFA;463) (SAYFA;106) (SAYFA;693) (SAYFA;204) (SAYFA;18) (SAYFA;435) (SAYFA;580) (SAYFA;727) (SAYFA;179) (SAYFA;472) (SAYFA;537) (SAYFA;749) (SAYFA;748) (SAYFA;386) (SAYFA;680) (SAYFA;110) (SAYFA;232) (SAYFA;617) (SAYFA;79) (SAYFA;222) (SAYFA;161) (SAYFA;603)

			(SAYFA;41) (SAYFA;95) (SAYFA;434) (SAYFA;755) (SAYFA;371) (SAYFA;396) (SAYFA;473) (SAYFA;241) (SAYFA;41) (SAYFA;679) (SAYFA;232) (SAYFA;51) (SAYFA;679) (SAYFA;679) (SAYFA;679) (SAYFA;755) (SAYFA;370) (SAYFA;679) (SAYFA;679) (SAYFA;679) (SAYFA;443) (SAYFA;466) (SAYFA;372) (SAYFA;37) (SAYFA;362) (SAYFA;372) (SAYFA;454) (SAYFA;41) (SAYFA;41) (SAYFA;405) (SAYFA;574) (SAYFA;515) (SAYFA;422) (SAYFA;44) (SAYFA;495) (SAYFA;496) (SAYFA;599) (SAYFA;178) (SAYFA;413) (SAYFA;549) (SAYFA;58) (SAYFA;209) (SAYFA;241) (SAYFA;575) (SAYFA;679)

			(SAYFA;445) (SAYFA;49) (SAYFA;291) (SAYFA;368) (SAYFA;602) (SAYFA;386) (SAYFA;626) (SAYFA;646) (SAYFA;507) (SAYFA;49) (SAYFA;505) (SAYFA;599) (SAYFA;227) (SAYFA;384) (SAYFA;247) (SAYFA;625) (SAYFA;430) (SAYFA;41) (SAYFA;577) (SAYFA;41) (SAYFA;144) (SAYFA;179) (SAYFA;41) (SAYFA;383) (SAYFA;603) (SAYFA;224) (SAYFA;224) (SAYFA;224) (SAYFA;605) (SAYFA;598) (SAYFA;214) (SAYFA;194) (SAYFA;248) (SAYFA;602) (SAYFA;386) (SAYFA;24) (SAYFA;447) (SAYFA;125) (SAYFA;213) (SAYFA;758) (SAYFA;247) (SAYFA;634) (SAYFA;655) (SAYFA;685) (SAYFA;422)

			(SAYFA;657) (SAYFA;438) (SAYFA;603) (SAYFA;140) (SAYFA;602) (SAYFA;41) (SAYFA;213) (SAYFA;171) (SAYFA;598) (SAYFA;620) (SAYFA;298) (SAYFA;54) (SAYFA;632) (SAYFA;614) (SAYFA;257) (SAYFA;249) (SAYFA;263) (SAYFA;146) (SAYFA;139) (SAYFA;732) (SAYFA;128) (SAYFA;430) (SAYFA;118) (SAYFA;597) (SAYFA;600) (SAYFA;586) (SAYFA;495) (SAYFA;19) (SAYFA;383) (SAYFA;121) (SAYFA;587) (SAYFA;398) (SAYFA;575) (SAYFA;312) (SAYFA;685) (SAYFA;685) (SAYFA;121) (SAYFA;586) (SAYFA;273) (SAYFA;205) (SAYFA;167) (SAYFA;224) (SAYFA;516) (SAYFA;488) (SAYFA;488)

			(SAYFA;488) (SAYFA;144) (SAYFA;602) **buradan sonrası ç ile imla olanlardır: (SAYFA;4) (SAYFA;587) (SAYFA;122) (SAYFA;431) (SAYFA;100) (SAYFA;32) (SAYFA;64) (SAYFA;431) (SAYFA;297) (SAYFA;12) (SAYFA;179) (SAYFA;37) (SAYFA;567) (SAYFA;605) (SAYFA;4) (SAYFA;408) (SAYFA;586) (SAYFA;4)
ç̇icek:	Çiçek.	(14) Zīre göñül bostānları bunuñ-ıla muḥkem zīnet ṭutar daḫı esrār güneşleri andan ṭoġar (15) ve maʿrifet ırmaḳları anuñ iç̇inde aḳar ve vaḥdāniyyet ravżalarınuñ ç̇icekleri anda aç̇ılur.[198a]	(SAYFA;394)
ç̇ift:	Çift. Birbirini tamamlayan iki tekten oluşan (nesneler)	(5) Ol rūḥ-ı ʿılvī ki nūrānīdür yaluñuz ç̇ift olduġı-ç̇un ol ḳālib-ile ki siflī ve (6) ẓulmānīdür ki dört ʿunṣurdan terkīb olunmışdur.[281a]	(SAYFA;560)
ç̇ift:	Çift. Bir erkek ve bir dişiden oluşan iki eş. *Mecazen eş. çift (<Far. cüft.) Çift, eş, zevce.	Ammā ṭoṕraḳ meṭiyye-yi nefs-i nāmiyedür ki nebātiyye ola, ol (11) ikisi ḳaç̇an ki ç̇ift oluna andan nefs-i ḥayvāniyye mütevellid olur ki ol rūḥ-ı ḥayvāniyyedür.[211b] (5) Ve maḥabbet daḫı meẓiffe-ı maḥabbetdü, sakın ol sen daḫı	(SAYFA;421) (SAYFA;426)

		ćiftüñ daḫı ve raġbet it andın (6) yaña, bedürüstī anı yaratdum tā sen aña meyl idüṕ anuñ-ıla cemʿ olasın.[214a]	
ćift:	Çift. Birbirini tamamlayan iki tekten oluşan.	Yaʿnī, ol vaḳt biz eydürüz ki getür ol şerīʿat gemüsi-y-ile (10) ṣıfāt-ı nefsüñ ṣıfatlarından ćift ćift, şehvet gibi ki anuñ ćifti ʿiffetdür ve daḫı (11) ḥırṣ ki anuñ ćifti ḳanāʿatdur ve buḫl ki ćifti seḫāvetdür ve ġaḍab ki ćifti ḥilmdür ve (12) ḥıḳd u kīnedür ki ćifti selāmetdür ve adāvet ki ćifti maḥabbetdür ve kibr ki ćifti tevāżuʿ-(13)dur, bāḳisin daḫı bundan ḳıyās ḳıl.[366b]	(SAYFA;731) (SAYFA;731) (SAYFA;736) (SAYFA;731) (SAYFA;731) (SAYFA;731) (SAYFA;731) (SAYFA;731) (SAYFA;731) (SAYFA;731) (SAYFA;731) (SAYFA;731)
ćiftlen-:	Evlenmek, eş olarak almak.	İşāret bunda budur ki ol Ādem-ı rūḥ ćün Ḥavā-yı ḳalb-ile ćiftlendi, andan (13) Ḳābīl-i nefs ṭoġdı ikiz ḳardaşı hevā-y-ıla ki İḳlīmā'dur.[121a] (1) Ammā bu şarṭ-ıla ki müʾmine ola, cāyiz görmedi ki müʾminüñ firāşı şirk ü küfr ćepeli-y-ile mülevveṣ (2) ola kāfire ćiftlene; ammā cāriyeler ćiftlenmege żarūre vaḳtinde ruḫṣat virildi, infirād (3) yöninden ve tevessuʿ u raḥmet yöninden.[041b]	(SAYFA;240) (SAYFA;81) (SAYFA;81) (SAYFA;80) (SAYFA;745) (SAYFA;241) (SAYFA;122) (SAYFA;585) (SAYFA;81) (SAYFA;733) (SAYFA;80)
ćoraḳ:	Verimli olmayan (toprak). sf. mec. Verimsiz, kısır, bakımsız, yoksul.	Zīre arı yumuşaḳ yirden görklü nebātlar biter ve ḫabīṣ (19) ćoraḳ yirlerden bitmez, illā az biter.[66b]	(SAYFA;131)
ćoḳ:	*Çok. (Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı. Metinde zarf olarak da kullanılmaktadır.) *Fazlalık, miktarca çokluk, çok olma. *Fazla. Çok *Çoğalmak, artmak. Ziyadeleşmek.	(10) Yaʿnī, saña ol serkeş nefslerüñ mālları ve evlādları ćoḳ olduġı ḫōş gelmesün ki (11) AK.[304b] (12) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā size nuṣret virdi nefs-ile cihād ḳılmaġa ki ol cihād-ı ekberdür anuñ (13) üzerine ẓafer bulmaġ-ıla ćoḳ maḳāmlarda.[294b] (1) Bu fāniyi aza ṣayuṕ ol bāḳīyi ćoḳa ṣayarlar.[315a] Azdan ćoḳdan miḳdārı maʿlūm	(SAYFA;607) (SAYFA;587) (SAYFA;628) (SAYFA;69) (SAYFA;587) (SAYFA;587) (SAYFA;57) (SAYFA;533) (SAYFA;64) (SAYFA;587) (SAYFA;533) (SAYFA;294)

	*Arttırmak, fazlalaştırmak, çoğaltmak. *Miktarca çok olma. **çoḳ: Çok, fazla, ziyâde, pek çok.	ile Ḥaḳ Taʿālā'ya ilticā ḳılduḳlarında (12) ṣıdḳları ḳadar ve ṭalebde ciddleri ḳadar ve feyż-ı vilāyeti ḳabūl idicek görklü istiʿdād-(13)ları ḳadar, uşbu şol ehl-i ictihāduñ ḥallarıdur ki vereṣet-ı meşāyıḫdur.[35b]	(SAYFA;573) (SAYFA;19) (SAYFA;408) (SAYFA;533) (SAYFA;533) (SAYFA;30) (SAYFA;76) (SAYFA;129) (SAYFA;129) (SAYFA;341) (SAYFA;79) (SAYFA;415) (SAYFA;211) (SAYFA;599) (SAYFA;137) (SAYFA;295) (SAYFA;417) (SAYFA;77) (SAYFA;425) (SAYFA;431) (SAYFA;574) (SAYFA;546) (SAYFA;410) (SAYFA;573) (SAYFA;524) (SAYFA;276) (SAYFA;165) (SAYFA;332) (SAYFA;623) (SAYFA;74) (SAYFA;533) (SAYFA;146) (SAYFA;464) (SAYFA;394) (SAYFA;342) (SAYFA;347) (SAYFA;294) (SAYFA;415) (SAYFA;662) (SAYFA;299) (SAYFA;480) (SAYFA;291) (SAYFA;597) (SAYFA;598) (SAYFA;648)

			(SAYFA;347) (SAYFA;405) (SAYFA;212) (SAYFA;298) (SAYFA;524) (SAYFA;280) (SAYFA;54) (SAYFA;205) (SAYFA;366) Buradan sonrası ç ile imla olanlardır: (SAYFA;158) (SAYFA;297) (SAYFA;33) (SAYFA;431) (SAYFA;646) (SAYFA;31) (SAYFA;300) (SAYFA;464) (SAYFA;149) (SAYFA;268) (SAYFA;298) (SAYFA;127) (SAYFA;381) (SAYFA;750) (SAYFA;336) (SAYFA;425) (SAYFA;85) (SAYFA;332) (SAYFA;518) (SAYFA;414) (SAYFA;414) (SAYFA;573)
ćoḳlıġ:	Fazlalık, miktarca çokluk, çok olma.	Zīre bu ẓāhir göz-ile naẓar iderler sizüñ maʿnā ćoḳ- (18)lıġıñuz görmezler ki ol ḳuvvet-ı ḳalbdür daḫı melāyike yardımıdur.	(SAYFA;573)
ćoḳal-:	Çoğalmak, artmak. Ziyadeleşmek.	Yaʿnī̇, ćün ol (8) ṣıfāt eşerleri ćoḳaldı rūḥ-ıla ḳalb nefsleri üzerine ḳorḳdılar andan ki ol ṣıfāt-ı (9) rūḥāniyye ki uḫreviyye ve nūrāniyyedür tebdī̇l oluna ol	(SAYFA;526)

		ṣıfāt-ı nefsāni-y-ile ki dünyāviyye (10) ve ẓulmāniyyedür.	
ć̣oḳaltmaḳ:	Arttırmak, fazlalaştırmak, çoğaltmak.	(1) mürīd ć̣oḳaltmaḳ-ıçun.[072a]	(SAYFA;142)
ć̣oḳlar:	Çoğu kimseler. Çokları.	Bedrüstī, Allāhu Taʿālā düşmānlar şerrini aña (6) tevekkül idenlerden menʿ idicidür, daḫı ḥaḳīmdür nuṣret ider azlara ć̣oḳlar üzere.[274a] (1) ḳulūbdan daḫı ol rūhbān-ı ervāḥdan ć̣oḳları AK.[298a] ć̣oḳlar uşbu mertebe üzere münderic (7) oluṕ ululardan küfre irişdiler; ġāyetleri aña irişdi ki ʿİsā ki rūḥu'l-lāh'dur, (8) anı ḳatl itmege ḳaṣd iderler.[94b]	(SAYFA;546) (SAYFA;594) (SAYFA;187) (SAYFA;187) (SAYFA;198) (SAYFA;91) (SAYFA;245) (SAYFA;594) (SAYFA;593) (SAYFA;195) (SAYFA;727) (SAYFA;272) (SAYFA;704) (SAYFA;279) (SAYFA;257) (SAYFA;278) (SAYFA;377) (SAYFA;265)
ć̣oḳsın-:	Çok görmek, kendisine çok gelmek.	Ol otuz (17) vaʿdeyi iẓhār ḳıldı, beşerüñ żaʿfından ötrü, tā nefs ol ḳırḳı ć̣oḳsınmaya.	(SAYFA;484)
ć̣ölmeg:	Çömlek. Topraktan tencere, testi veya kap. Kil ya da başka silikatlardan elde edilen ürünlere verilen genel ad.	Cābir and içdi ki "Ol aşdan ve etmekden biñ kişi (17) ṭaʿāmlandılar, ṭoydılar gitdiler henüz ć̣ölmegümüz ṭolu-y-ıdı ve etmegümüz yirinde-y-di".[103a] Ammā (14) aġız yerinüñ burhānı ol-ıdı ki Cābir'e buyurdı; "Ḫamıruñuz yoġurmañ ć̣ölmegüñüz indürmeñ, (15) tā ben varınca.[103a]	(SAYFA;204) (SAYFA;204)
ć̣öngelig:	Kesmezlik, küntlük. Paslı olma hali, körlük. ör, Bıçağın ağzı körelmiş, kesmiyor artık. Bıçağın ağzı	Ol mücāhede zaḫmet-(2)lerinden ve ʿibādetler meşaḳḳatinden baʿẓı vaḳtlerde, tā melālet-ı nefs ve göñül ć̣önge-(3)ligi gide ve şevḳuñuz yiñilene ṭalebüñüz şevḳ-ı ziyāde ola.	(SAYFA;695)

	çöngelmiş.		
ćuḳır:	Çukur. *Mecazî çukur. Manevî çukur.	(3) Ḥaḳīḳat, senüñ rabbuñ ḥaḳīmdür, kimi dilerse refʿ itmekde ceẕbe-i ʿināyet-ile daḫı ʿalīmdür (4) anı ki ol beşeriyyet ćuḳırında ḳor, ol derecelerin refʿ itdügümüzden biri İbrahīm.[182a]	(SAYFA;362) (SAYFA;266) (SAYFA;336) (SAYFA;223) (SAYFA;545) (SAYFA;9)
ćün: //çün:	(F.) –dığında. * Çünki. * Gibi. * Zira, çünki, madem ki. * Nasıl, nice.	(11) ćün ol laʿīn bu daʿvāyı ḳıldı maʿnisin taḥḳīḳ itmege şurūʿ itdi.[213b] (12) Yaʿnī, ćün ol mevlā ṭalebinde gendü ḳatında varını terk eyledi, Allāhu Taʿālā ḳatında anuñ-ıçun (13) ezr-i ʿaẓīm vardur.[282b] (12) Zīre ol ʿilm-ı Tevrāt'da ʿālimidi anda Resūl'üñ ṣıfatların oḳımışdı ʿaleyhi's-selām, ćün ʿilm (13) içinde rāsiḫ oldı, ol ʿilm-ı Ḳurʾān'a ʿilm-ı muttaṣıl oldı.[96a] (13) İşāret bunda budur ki yaʿnī, bular işitdiler ćün Ḥaḳ Taʿālā anlara işitdürdi, andan ötrü ki (14) anlarda Allāhu Taʿālā ḫayr-varrın bilürdi ol görklü istiʿdādlarından ezelde.[141b]	(SAYFA;425) (SAYFA;563) (SAYFA;190) (SAYFA;281) (SAYFA;248) (SAYFA;728) (SAYFA;474) (SAYFA;587) (SAYFA;559) (SAYFA;307) (SAYFA;480) (SAYFA;355) (SAYFA;185) (SAYFA;377) (SAYFA;536) (SAYFA;741) (SAYFA;454) (SAYFA;250) (SAYFA;370) (SAYFA;183) (SAYFA;326) (SAYFA;194) (SAYFA;28) (SAYFA;635) (SAYFA;196) (SAYFA;230) (SAYFA;164) (SAYFA;577) (SAYFA;100) (SAYFA;174) (SAYFA;239) (SAYFA;272) (SAYFA;283) (SAYFA;319) (SAYFA;325) (SAYFA;336)

			(SAYFA;361) (SAYFA;609) (SAYFA;685) (SAYFA;475) (SAYFA;327) (SAYFA;44) (SAYFA;688) (SAYFA;495) (SAYFA;495) (SAYFA;314) (SAYFA;219) (SAYFA;323) (SAYFA;643) (SAYFA;525) (SAYFA;490) (SAYFA;698) (SAYFA;495) (SAYFA;338) (SAYFA;273) (SAYFA;476) (SAYFA;646) (SAYFA;474) (SAYFA;202) (SAYFA;451) (SAYFA;350) (SAYFA;600) (SAYFA;451) (SAYFA;473) (SAYFA;307) (SAYFA;728) (SAYFA;548) (SAYFA;496) (SAYFA;429) (SAYFA;120) (SAYFA;426) (SAYFA;428) (SAYFA;44) (SAYFA;86) (SAYFA;468) (SAYFA;124) (SAYFA;512) (SAYFA;614) (SAYFA;481) (SAYFA;240) (SAYFA;310)

			(SAYFA;475) (SAYFA;231) (SAYFA;107) (SAYFA;230) (SAYFA;190) (SAYFA;124) (SAYFA;124) (SAYFA;240) (SAYFA;490) (SAYFA;306) (SAYFA;358) (SAYFA;743) (SAYFA;464) (SAYFA;306) (SAYFA;177) (SAYFA;553) (SAYFA;490) (SAYFA;462) (SAYFA;626) (SAYFA;172) (SAYFA;286) (SAYFA;481) (SAYFA;358) (SAYFA;486) (SAYFA;358) (SAYFA;515) (SAYFA;357) (SAYFA;93) (SAYFA;734) (SAYFA;207) (SAYFA;457) (SAYFA;533) (SAYFA;616) (SAYFA;404) (SAYFA;677) (SAYFA;242) (SAYFA;448) (SAYFA;598) (SAYFA;199) (SAYFA;47) (SAYFA;190) (SAYFA;250) (SAYFA;344) (SAYFA;199) (SAYFA;327)

			(SAYFA;173) (SAYFA;558) (SAYFA;366) (SAYFA;317) (SAYFA;187) (SAYFA;452) (SAYFA;429) (SAYFA;304) (SAYFA;240) (SAYFA;493) (SAYFA;344) (SAYFA;307) (SAYFA;749) (SAYFA;251) (SAYFA;230) (SAYFA;82) (SAYFA;599) (SAYFA;91) (SAYFA;496) (SAYFA;273) (SAYFA;496) (SAYFA;142) (SAYFA;170) (SAYFA;494) (SAYFA;455) (SAYFA;486) (SAYFA;222) (SAYFA;274) (SAYFA;350) (SAYFA;655) (SAYFA;107) (SAYFA;237) (SAYFA;173) (SAYFA;481) (SAYFA;493) (SAYFA;422) (SAYFA;441) (SAYFA;236) (SAYFA;494) (SAYFA;707) (SAYFA;340) (SAYFA;631) (SAYFA;507) (SAYFA;273) (SAYFA;180)

			(SAYFA;180) (SAYFA;32) (SAYFA;630) (SAYFA;742) (SAYFA;670) (SAYFA;477) (SAYFA;310) (SAYFA;233) (SAYFA;572) (SAYFA;751) (SAYFA;566) (SAYFA;507) (SAYFA;147) (SAYFA;129) (SAYFA;415) (SAYFA;272) (SAYFA;751) (SAYFA;458) (SAYFA;536) (SAYFA;575) (SAYFA;675) (SAYFA;707) (SAYFA;407) (SAYFA;357) (SAYFA;700) (SAYFA;577) (SAYFA;33) (SAYFA;676) (SAYFA;335) (SAYFA;474) (SAYFA;603) (SAYFA;590) (SAYFA;127) (SAYFA;127) (SAYFA;615) (SAYFA;526) (SAYFA;526) (SAYFA;703) (SAYFA;526) (SAYFA;505) (SAYFA;746) (SAYFA;741) (SAYFA;251) (SAYFA;506) (SAYFA;428)

			(SAYFA;699) (SAYFA;393) (SAYFA;486) (SAYFA;538) (SAYFA;753) (SAYFA;309) (SAYFA;526) (SAYFA;706) (SAYFA;350) (SAYFA;224) (SAYFA;103) (SAYFA;475) (SAYFA;347) (SAYFA;576) (SAYFA;582) (SAYFA;447) (SAYFA;419) (SAYFA;344) (SAYFA;208) (SAYFA;760) (SAYFA;701) (SAYFA;324) (SAYFA;324) (SAYFA;347) (SAYFA;454) (SAYFA;537) (SAYFA;500) (SAYFA;547) (SAYFA;684) (SAYFA;575) (SAYFA;121) (SAYFA;359) (SAYFA;324) (SAYFA;174) (SAYFA;117) (SAYFA;117) (SAYFA;744) (SAYFA;616) (SAYFA;48) (SAYFA;471) (SAYFA;420) (SAYFA;591) (SAYFA;262) (SAYFA;733) (SAYFA;742)

			(SAYFA;331) (SAYFA;439) (SAYFA;439) Buradan sonrası ç ile imla olanlardır: (SAYFA;336) (SAYFA;235) (SAYFA;232) (SAYFA;19) (SAYFA;229) (SAYFA;448) (SAYFA;536) (SAYFA;282) (SAYFA;20)
ċünki:	(F.) (çün+ki) Edat, bağlama edatı olarak kullanılmaktadır. Şundan dolayı, şu sebeple, zira, şundan dolayı ki, şuna binaen ki, şu sebebden ki.	(3) Şol kimse kim senüñ nübüvvetüñ nūrı dāyim anuñ ḳalbinde mutaṣarrıf ola, sen aña iẕin (4) viresin ṣalvate, ċünki uşbu maḳām cemīʿ-i ḫalḳa miyesser olmaya ki sen anlaruñ iċinde olasın, (5) yā ṣūretā yā maʿnā.[75a] (3) Yaʿnī, ċünki olara Allāhu Taʿālā'nuñ ġaḍabı irişdi.[241b] (1) ḥükmi altında meḳhūrlardur, ol burhān anları ḫıẕlān bendinden ḫalāṣ itmez adil-le (2) vāżıḥ olmaḳ anı maḥrūmlıḳdan ḳurtarmaz, ċünki ʿilm-ı sābıḳda raḥmet aña sebḳat itmemiş ola.[189b]	(SAYFA;148) (SAYFA;481) (SAYFA;377) (SAYFA;511) (SAYFA;512) (SAYFA;183) (SAYFA;553) (SAYFA;626) (SAYFA;656) (SAYFA;154) (SAYFA;296) (SAYFA;541) (SAYFA;589) (SAYFA;683) (SAYFA;541) (SAYFA;107) (SAYFA;646) (SAYFA;451) (SAYFA;446) (SAYFA;304) (SAYFA;182) (SAYFA;366) (SAYFA;96) (SAYFA;576) (SAYFA;204) (SAYFA;311) (SAYFA;510) (SAYFA;139) (SAYFA;598)

			(SAYFA;458) (SAYFA;614) (SAYFA;668) (SAYFA;365) (SAYFA;260) (SAYFA;602) (SAYFA;295) (SAYFA;158) (SAYFA;526) (SAYFA;656) (SAYFA;232) (SAYFA;599) (SAYFA;407) (SAYFA;342) (SAYFA;550) (SAYFA;485) (SAYFA;739) (SAYFA;699) (SAYFA;358) (SAYFA;177) (SAYFA;317) (SAYFA;669) (SAYFA;266) (SAYFA;117)
çaġr-: çaġırmak;	Seslenmek, yönlendirmek, yöneltmek.	Zīre ol ʿademden ḉıḳaruṕ vücūda getüren Ol'dur ve hem vücūd(d)an daḫı (15) faẓlı-y-ıla ve keremi-y-le çaġruṕ gendüdin yaña hidāyet viren Ol'dur.	(SAYFA;41)
çadır:	Çadır.	Resūl adam gönderüṕ anları cemʿ eyledi, bir saḫtiyāndan çadır (10) içine, bulardan ġayrı anda bir kimse ḳomadı.	(SAYFA;207)
çal-:	Sürmek, sürtmek.	ṕes, eyle gerek mürīde ki her vārid-i ḥaḳ ki (13) anuñ göñil ḳaṕusın ḳaḳa, yā işāret yā ilhām-ı Ḥaḳ, yā vāḳıʿa ki aña aʿmālden ve aḥvāldan (14) ḫaber virür anuñ ḥaḳḳında anı şeyḫinüñ naẓarı miḥekkine çala, şeyḫ aña ne ṣavāb görürse anı fiʿle getüre, (15) şeyḫüñ daḫı buyrucaḳ yiri ḳitab u sünnet ola.	(SAYFA;114) (SAYFA;118)
Çalab:	Tanrı, İlah. Allah. * Allah kelimesi özel	Yaʿnī, "İy Çalabum, beni Muḥammed'üñ aṣḥābından	(SAYFA;488)

	isim olduğu için Çalab kelimesi tam anlamıyla bu manası karşılamamaktadır.	ḳılıvir, ol rüʾyet (5) maḳāmına irişmeg-içün".	
çār:	(F.) Çare. nā-çār: (f.b.s.) 1- çâresiz, ister istemez. 2- zorunda kalmış. çār-nā-çār: ister istemez. çār u nā-çār; ister istemez.	(1) Ḳalbüñüz aña dolandurduñuz her ḳanda olsañuz, ḫōḏ elbetde ölüm size irişür (2) çār u nāçār; eger siz ölmezden öñ iḫtiyāruñuz-ıla ölmesseñüz.[063b]	(SAYFA;125) (SAYFA;696) (SAYFA;134)
çāre:	(F.) Neticeye varmak üzere maniaları kaldırmak için tutulması icabeden çıkar yol. Kurtuluş yolu. Tedbir, yardım, yol.	Çāre bulımaz ol, tā bir gendüleyin ġarḳ olmışa yapışur elin ṭutar ki çeke ḳurtara, (15) ikisi bile helāk olur.[150b]	(SAYFA;299) (SAYFA;107) (SAYFA;528) (SAYFA;244) (SAYFA;510) (SAYFA;334) (SAYFA;512) (SAYFA;76) (SAYFA;510) (SAYFA;215) (SAYFA;707)
çāresüzliḳ:	Çaresizlik.	Ammā (19) çāresüzliḳ eli-le Benī İsrāʾīl'i vesīle idindi.	(SAYFA;703)
çāri:	Akan, akıcı. * Geçmekte olan. * İnsanlar arasında mer'i ve muteber ve mütedavil olan.	ṕes, bularuñ-ıla ʿuhūd-ı sābıḳa olundı ki ol (18) Ḥaḳ Taʿālā'dan niʿmet-ı kāmile-y-di, tā bular dimeyeler ki biz ol aramuzda çāri olunan (19) ʿahdleri unıtduḳ mīṣāḳ güninde.	(SAYFA;192)
çav:	Ses, ün.	İşāret bunda budur ki (9) bedürüstī, ol mükeẕẕibler ve münkirler, egerçe anlaruñ ġalebeleri olar bir vaḳt içinde; līkin (10) tīz ḥālde ḥālleri ve eyyāmları maḥv oluṕ gider ve çavları kesilür adları belüsüz olur, (11) eṣerleri ḳalmaz, ehl-i ḥaḳ ḥaḳḳıla her emrde ġālib olurlar ve bāṭıl daḫı her ṣıfatıla helāk.	(SAYFA;467)
çayır:	Üzerinde gür ot biten düz ve nemli yer.	Yā ḳanḳı hevā deresinde ḥayret ḥāṣıl idüṕ ḳalduñuz; yā dünyānuñ riyāż-(4)larından ḳanḳı	(SAYFA;144)

		çayırda ṣalmayıduñuz? Siz misiz ki fāniyi iḫtiyār ḳılduñuz beḳā üzere (5) ṭahūr-ı sāḳiyi unıtduñuz ḳardaşlaruñuz Allāh yolında mücāhede ḳılurlar mālları-y-ıla (6) nefsleri-y-le ve vaṭanlarından hicret idüṕ ḳardaşlarından müfāraḳat iderler”.	
çek-:	Çekmek, geri çekmek, elini bir yerden çekip geri almak.	Çāre bulımaz ol, tā bir gendüleyin ġarḳ olmışa yapışur elin ṭutar ki çeke ḳurtara, (15) ikisi bile helāk olur.	(SAYFA;299)
çek-:	Çekmek, el çekmek. Uzaklaşmak, terk etmek.	Her bar ki girü elini ol nesnelerden çeke girü evvelkileyin nūrānī olur;	(SAYFA;473)
çek-:	Mihnet çekmek, sıkıntı çekmek.	Taḥḳīḳ, biz bilürüz ki saña ne irişürse bizden ötrü (5) irişür, bu nesne senüñ-içün żāyiʿ itmeziz, bilürüz saña olan bizüm ḥaḳḳumuzdadur, sen yaluñuz degül-(6)sin bu miḥneti çeken ehl-i maḥabbet arasında.	(SAYFA;330)
çek-:	Çekmek, yükseltmek.	[327b] (1) ki ol viṣāl-i ceẕbeleri-y-le ḥażrete çeker tā aña ilticā idüṕ anuñ-ıla ġayrından ṣaḳına-(2)lar.	(SAYFA;653)
çekiş-:	Çekişmek, tartışmak, davasını güdmek. * İki köpeğin veya hayvanın bir et parçasını çekiştirmeleri gibi çekişmek. Burada da mecazen bu mana ifade edilmektedir.	Bu işāret-(10)dür şol nesneye ki aña iḫtiyācları var ḳūt u zevāde yöninde elbedte, lākin iḫtirāz (11) ideler ol loḳmalardan ki ʿavānlar ẓālimler loḳmalarıdur ki anlar bu dünyā cīfesi üzere kelb (12) gibi ṭalaşurlar, ol fāsid ṭamaʿlar ḳaynaḳları-y-ıla çekişürler, illā anı ki ḥāṣıl idesiz (13) kesb-ı ḥalāl-ıla bir vechi ṣalāḥ-ıla żarūret-ı ḥāl ḳadar.	(SAYFA;212)
çekmeg:	*Güç durumlara dayanmak, katlanmak.	(11) Eger bulardan ol ṭaleb içinde bir meşaḳḳat çekmeg-ile ḥasene gelse Ḥaḳ Taʿālā ol ḥasenelerin (12) eżʿaf-ı mużāʿafa ḳılur.	(SAYFA;96)
çekmeg:	*Güç durumlara dayanmak, katlanmak.	Andan ḫaber virdi ki bu (2) kerīm maḳāma ulaşmaḳ temenni-y-le olmaz, illā cidd-ile ve	(SAYFA;89)

		zaḥmet çekmeg-ile olur.	
çek-:	Uzaklaştırıp yükseltmek. Ayırmak. Bir şeyi çekip çıkarmak.	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā müʾminleri (12) sizcileyin ḫızlān u küfrān üzere ḳomaz, belki buları ʿināyet ceẕbeleri-y-le çeküṕ ol ḍalālet (13) çuḳırından ć́ıḳarur, hidāyet depesi üzerine ḳor.	(SAYFA;51)
çeṕel:	Kir, pis, bulaşık. Mecazi olarak kirli olmak, istenmeyen bir duygu veya halin karışması.	Şol ʿaḳllar ki ṣāfī vü ücerreddürler, Allāh'dan ġayrıdan ḫuṣūṣā, şol (8) ʿaḳllar ki eşġāl-ı dünyāya ḳarışuṕ çeṕel olmış ola.[86b] Yaʿnī, ol derecāt u ġurufāt ki bularuñ ol ṭayyib ü ṭāhir ervāḥları-ć́un (3) ḥalāl olunmışdı ol muḫālefet murdārları-y-la çeṕel olmazdan öñ.[96a]	(SAYFA;171) (SAYFA;190) (SAYFA;299) (SAYFA;738) (SAYFA;288) (SAYFA;80) (SAYFA;638) (SAYFA;78) (SAYFA;638) (SAYFA;216) (SAYFA;638) (SAYFA;562) (SAYFA;538) (SAYFA;429)
çeşme:	(F.) Çeşme.	Bulara cennet-ı ḳurbet (14) var ki altında kerāmet ırmaḳları aḳar saʿādet çeşmeleri-y-ile.	(SAYFA;62)
çevgān:	(F.) Değnek. * Cirit oyunlarında atlıların birbirlerine attıkları değnek. * Baston, ucu eğri değnek.	(1) itmekdür, şol ṭop gibi olmaḳdur, ḳudret meydānında ki ḳażā çevgānında teslīm ola.[178a]	(SAYFA;354)
çevre:	Etraf.	Bunuñ beyānı budur ki Allāhu Taʿālā ol ḳalem-i (4) teklīfi insāndan menʿ eyledi, tā ḳālib kemāle irişince ol müddet iḉinde (5) nefs ṣıfātları-y-ıla ol göñül Kaʿbe'sinüñ çevresin ṭavāf ḳıldılar meded (6) ṭaleb idüben ol ḳuvvet-ı ʿaḳldan bu nesne-y-ile ol dünyādan ve anuñ niʿmetlerin (7) müşteheyātlarına ẓafer buldılar, tā ki ol dünyāya ṭapmaḳ bulara ʿādet oldı (8) ve Allāh'a şirk getürmek ṭabīʿat oldı.	(SAYFA;589)
çevril-:	Yöresine çevrilmek;	(13) Zīre bu muʿāmele ḳoḳuları	(SAYFA;101)

	etrafına toplanmak. Yakınına gelmek.	bularuñ dimāġına, emrimize ve bu maḳāmlaruñ yöresine çevrilmezler ve bu (14) kerāmetlere inkār iderler ve muḳālātlarından istihzā idüṕ anlara dirler; AK (15) AK.	
çevür-:	Yüz çevirmek, terk etmek.	Yaʿnī, beşāret ḳıl, incidici ʿaẕābı-la anlara kim bizden yüz (9) çevürüṕ iʿrāż itdiler.	(SAYFA;561)
çırāġ:	(F.) Işık, kandil. *Mânevî kandil.	Ve daḫı münevver çırāġ ola anuñ nübüvveti nūrı-y-la hidāyet (12) bulasız, aña mütābaʿat ḳılmaġ-ıla ḥażret-ı celāle irişesiz.	(SAYFA;543) (SAYFA;593)
çıraġuñ:	(F.) Işık, kandil. *Mânevî kandil, peygamber efendimiz.	Ve daḫı daʿvetinde Resūl'e ʿāṣī oldılar ki oları Allāhu Taʿālā'ya (5) daʿvet ḳıldı, aña icābet itmediler, ol münevver çıraġuñ nūrı-y-ıla nūrlanmadılar, nefsleri ẓulümātlarında ḳaldılar.	(SAYFA;14)
çivildü:	Fısıltı.	Daḫı (4) ol nefsler birbirile çivildü ḳılduḳları kelāmı bilür, ol nifāḳdan ki bulara ḫōş gösterilmişdür.	(SAYFA;622)
çivildü:	Fısıltı, kısık sesle vesvese verme.	İşāret bu iki āyetde budur ki yaʿnī, şolar kim nefs ü hevādan ve Şeyṭān'dan çivildü (7) iderler anlarda ḫayr yoḳdur.	(SAYFA;156)
çoban:	(F.) Çoban. Koyun, keçi, inek vb hayvan sürülerini otlatan kimse.	Ve Hābīl-ı ḳalb çoban-ıdı, Yaʿnī, ol (19) bu insāniyyet ḫulḳlarınuñ ḳoyuncuḳların güderdi, daḫı ṣıfāt-ı ḥayvāniyeleri riʿāyet	(SAYFA;241)
çoraḫ:	Verimli olmayan (toprak). sf. mec. Verimsiz, kısır, bakımsız, yoksul.	Aña işāret ḳıldı ki ol Hūd ḳavminüñ göñülleri ancılayın çoraḫ ve ḫabīṣ (14) yirimiş, bitürmezimiş; illā az nesne bitürmiş.	(SAYFA;457)
çölmeg:	Çömlek, toprak kap.	ćünki geldi ol ḫamıra aġız yerinden tükürüṕ bereket-ile duʿā ḳıldı, andan ol (16) çölmege tükürdi bereket-ile duʿā ḳıldı.	(SAYFA;204)
çuḳır:	Çukur. *Mânevî çukur, mecâzî çukur.	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā müʾminleri (12) sizcileyin ḫıẕlān u küfrān üzere ḳomaz, belki buları ʿināyet	(SAYFA;51)

		ceẕbeleri-y-le çeküp̀ ol ḍalālet (13) çuḳırından ć ıḳarur, hidāyet depesi üzerine ḳor.	

ḍalālet:	(A.) İman ve İslâmiyetten ayrılmak. Azmak. Hak ve hakikatten, İslâmiyet yolundan sapmak. Allah'a isyankâr olmak. * Şaşkınlık. * Doğru yoldan sapma.	Eger (5) Resūl'uñ vücūdı olmayadı ʿaleyhi's-selām ve anuñ gelmekligi olmayadı küllī ol ḍalālet beriyye-(6)sinde ḥayretde ḳalurlardı.[66a] Yaʿnī, egerçi cāhiliyyetde (17) bular Resūl gelmezden öñ eşkāre ḍalālet içinde-y-di.[23a] Yaʿnī, Şeyṭān diler ki buları ṭarīḳ-ı ḥaḳdan (2) azduruṕ bir ḍalālete bıraġa ki Ḥaḳ'dın yaña dönmeklik baʿīd ola.[59a]	(SAYFA;130) (SAYFA;44) (SAYFA;116) (SAYFA;44) (SAYFA;116) (SAYFA;95) (SAYFA;78) (SAYFA;329) (SAYFA;106) (SAYFA;195) (SAYFA;468) (SAYFA;100) (SAYFA;324) (SAYFA;298) (SAYFA;317) (SAYFA;59) (SAYFA;185) (SAYFA;185) (SAYFA;344) (SAYFA;248) (SAYFA;455) (SAYFA;455) (SAYFA;455) (SAYFA;376) (SAYFA;88) (SAYFA;456) (SAYFA;456) (SAYFA;51) (SAYFA;266) (SAYFA;433) (SAYFA;134) (SAYFA;317) (SAYFA;450) (SAYFA;397) (SAYFA;381) (SAYFA;706) (SAYFA;356) (SAYFA;159) (SAYFA;299) (SAYFA;557) (SAYFA;159) (SAYFA;174) (SAYFA;174) (SAYFA;673) (SAYFA;669)

			(SAYFA;681) (SAYFA;386) (SAYFA;455) (SAYFA;259) (SAYFA;728) (SAYFA;159) (SAYFA;158) (SAYFA;187) (SAYFA;517) (SAYFA;208) (SAYFA;381) (SAYFA;455) (SAYFA;353) (SAYFA;489) (SAYFA;386) (SAYFA;506) (SAYFA;107) (SAYFA;530) (SAYFA;711) (SAYFA;422) (SAYFA;666) (SAYFA;100) (SAYFA;356) (SAYFA;299) (SAYFA;320) (SAYFA;373) (SAYFA;376) (SAYFA;300) (SAYFA;375) (SAYFA;373) (SAYFA;329) (SAYFA;357) (SAYFA;456) (SAYFA;468) (SAYFA;376) (SAYFA;480) (SAYFA;263) (SAYFA;459) (SAYFA;329) (SAYFA;565) (SAYFA;158) (SAYFA;353) (SAYFA;695) (SAYFA;399) (SAYFA;330)

ḍalālet-i baʿīd:	(F.) Doğru yoldan büsbütün uzaklaşma.	ḍalālet-i baʿīdde Allāhu Taʿālā'dan ve anuñ maʿrifetinden ve resūli maʿrifetinden ve (16) daḫı kütüblerinden ve bulara īmān getürmekden ırakˇ düşdi.	(SAYFA;173)
ḍalālet-i beşeriyyet:	(F.) Beşeriyyetin doğru yoldan sapması. İnsanın doğru yoldan sapması.	Yaʿnī, ol kimseyi ki Ḥaḳ Taʿālā (10) maḫẕūl ḳıldı, tā ki melekūta naẓar-ı ʿaḳl-ıla ve ḳalb-ile baḳmaya ol şöyle ḍalālet-i beşeriyyet (11) ve cehālet-ı insāniyyet üzere ḳalur, Allāh'dan ġayrı aña kimse hidāyet virimez.	(SAYFA;523)
ḍalālet-i daʿvet:	(F.) Davetten uzaklaşma. Davet edilenden uzaklaşma.	Yaʿnī, saña vācib (18) olan ḫaber irişdürmekdür, inẕār ḳılmaḳdur, Allāhu Taʿālā vekīldür, kütübler indürmeklik üzere (19) daḫı melek indürmege ve hidāyet virmege daʿveti ḳabūl itmeklüge daḫı ḍalālet-i daʿvet daḫı	(SAYFA;718)
ḍalālet-i hiḍāyet:	(F.) Hidayetten uzaklaşma, hidayetten sapma.	Zīre (3) ḳassām-ı ezelī oldur ki ḍalālet-i hiḍāyeti ḳısmet ḳıldı, kime dilerse ḍalālet ḳılur kime dilerse (4) hidāyet virür.	(SAYFA;381)
ḍalālet-i ḥaḳḳ:	(F.) Haktan sapma, haktan uzaklaşma.	Ol ḳavminden bir cemāʿat didiler (18) didiler ki biz seni ẓāhir ḍalālet içinde görürüz anı ḍalālete nisbet ḳıldılar çün aña ḍalālet (19) naẓarı-la baḳdılar ḥaḳḳı ḍalālet gördiler ḍalālet-i ḥaḳḳ.	(SAYFA;455)
ḍalāl-i baʿīd:	(F.) Doğru yoldan büsbütün uzaklaşma.	Ḍalāl-i baʿīd ki ayruḳ iḳbāl-i ḳarīb olmaz; (18) tā günden bu güne deg.	(SAYFA;194)
ḍitremeg: //ḍitremek:	Titremek. Sallanmak. Küçük ve hızlı salınım hareketleri yapmak.	Anlar ḫiṭābı ḥicāb ardından işitdiler, bu ḥāletde ki gözlerinde daḫı (16) şınmaḳlıḳ perdesi var-ıdı ve ḳulūbları daḫı ʿizzet perdesi-le ḳaplanmışdı ol ḫiṭābı ḳabūl (17) ve iṭāʿat ḳulaġı-y-la işitmediler, iḳrār dili-y-ile çāresüz cevāṕ virdiler, ol heybet dehşeti-y-le (18) ol iḥtiyāç ḳorḳusından ḍitremeg-ile.[257a]	(SAYFA;512)
da:	da//de.	Bu işāretdür ol sāʿate ki ḳul (16) ceẕb olınur ol beşeriyyet ṣıfatlarından, ol maḥabbet ceẕbeleri-y-le ol sāʿatde eksüzin, (17) ol da bir ḳıyāmetdür.[165a]	(SAYFA;328) (SAYFA;337) (SAYFA;17) (SAYFA;17) (SAYFA;345)

		Yaʿnī, Allāh'dan ġayrı daḫı bir ilāh var mıdur ki (13) anı size girü vire; belki viren de oldur, alan da oldur.[169b] (12) … Ḥāl budur da, anı bilmek yoḳ.[9b]	(SAYFA;337) (SAYFA;336)
dağ:	Dağ.	Bu maʿnī (6) üzere "fīhi" dağı żamīri kināyetdür gicedegi uyḳudan.	(SAYFA;348)
dağvet: //daʿvet:	(A.) Çağırma. * Allah'ın emir ve yasaklarını tanıma, islama girmeye çağırma. Allah'ın dinine çağırma. * Bir fikri kabul ettirmek için deliller söylemek.	Ḫalḳ-ıla caʿl arasında farḳ budur; her kimse üzere ki ġālib ola ol ṣıfat-ı (11) melekiyye ve rūḥāniyyedür ol Ḥaḳ Taʿālā ḳullığına meyl ider enbiyālar dağvetin ḳabūl ider, ʿaleyhi's-selām, (12) Allāhu Taʿālā'ya ve resūline īmān getürür ol şerīʿat zīnetleriyile bezenür, Ḥaḳ Taʿālā anuñ velīsi oluṕ (13) bu ṣıfāt-ı ḫılḳıyye ve ḥayvāniyye ẓulmātından ć́ıḳuṕ ol ṣıfāt-ı melikiyye'i rūḥāniyyeye iltür ki nūrdur.	(SAYFA;312)
dabbe:	(A.) (C.: Dıbâb) Canavar. *Sürünen mahluk, sürüngen hayvan. Hayvan *Dişi kertenkele.	Ammā şerīʿata muḫālefet idüṕ hevāya mütābaʿat ḳılsa ḥayvāndan (9) aşaġa oluṕ yaradılmışuñ şerlüsi olur rücūʿ ider ḥāl-i melekden yig-iken dabbeden (10) şerlü olmaġa.	(SAYFA;544)
		Bular anlardur Allāh ḳatında (9) ezelde şeḳāvet-ile ḥükm olunmışlardur, dābbelerüñ şerlülerinden yazılmışlardur.	(SAYFA;548)
		İşāret bunda budur dābbelerüñ gey şerlüsi Allāh ḳatında ol (8) kāfire nefslerdür ki serkeşlerdür yavuzlara buyurıcılardur.	(SAYFA;548)
dad-:	Tadalar. Tatmak. ʿāẕāb dad-: Azab görmek, azaba uğramak.	ṕes, ol nāra dāḫil olur hergez ki ol cülūdlar göyine, ayruḳ cülūd-(12)lar mebeddel olunur; tā ki dāyim ʿaẕāb dadalar.	(SAYFA;111)
dad-:	Ölümü dad-: Ölümü tatmak, ölümle yüzleşmek, ölmek.	Ve daḫı her (6) "Her nefs ölümi dadıcıdur" didügi aña işāretdür ki her nefs Allāhu Taʿālā-y-ıçun fenā bulmaġa müstaʿiddür.	(SAYFA;56)
dad-:	Tatmak. Dil	Żīre ẕevḳī nesne dādılmayınca dil-	(SAYFA;262)

	yardımıyla bir şeyin tadının nasıl olduğunu anlamak.	ile vaṣf olunmaz ḉün bular ṭadmadılar, bilmezler (13) ve bilmedüklerin daḫı bilmezler, bilüriz ṣanurlar bu ḫōḏ cehl-i mürekkebdür; fehm eyle cidd-ile.	
dadmaġ:	Tatmak. Dil yardımıyla bir şeyin tadının nasıl olduğunu anlamak.	ḉün Ādem ol şavḳ baḥrinde ġarḳ oldı, (6) ol şarābdan dadmaġa arzu ḳıldı ol nehyi unıtdı, ol aġaḉdan tenāvül idüṕ.	(SAYFA;428)
dadmaḳ:	mec. Duymak, hissetmek.	Yaʿnī, tā ol vaḳte degin ki ol ʿaẕābı dadmaḳ (13) ẓāhir ola, ol maʿdūd ümmetler-iḉün eşḳiyālardan.	(SAYFA;716)
dadmaḳlıġ:	mec. Duymak, hissetmek.	Yaʿnī, eger (10) biz bu elem-ı buʿd ʿaẕābın dadmaḳlıġı teʾḫīr itsevüz elbetde ol ʿaẕāb vāḳiʿ olcaḳdur.	(SAYFA;716)
daʿ:	Arabçada "bırak" mânasına emirdir. "Nefsini bırak ve gel."	(13) ṕes, rūḥ ceẕb olınur nefsden bunuñ-ıla ki denilür aña "daʿ nefseke ve teʿāl.	(SAYFA;167)
dāʿī:	Dua eden, duacı. * Sebep. * Davet eden. Muktazi. (Meselâ: Yemek yemek, iştihadan gelen bir lezzet, bir iştiyaktır. Onu yemeğe sevk eder. Buna dai denir.) Resul-ü Ekrem'in (A.S.M.) bir ismi de daidir. * Çağıran. Müezzin.	(9) Bu envāʿ-ı maḫlūḳatdan hīḉ bir nesne yoḳdur, buları tebdīle yā ḫılḳatinde noḳṣāna dāʿī ola.	(SAYFA;380) (SAYFA;181) (SAYFA;318) (SAYFA;543) (SAYFA;630)
		İllā şol kimseden ki būde dāʿī beşeriyyet teḳāżāsı-y-ıla aña (12) ẓulm oluna iḫtiyārsuz yāḫūḏ ibtilā-y-ıla ola żarūrī.	(SAYFA;181)
daʿvāñ:	(A.) Takib edilen fikir, iddia. * Hakkı olanın iddia etmesi. Kendini haklı görüp veya zannedip üstün fikirlilik iddia etmek. Bir fikirde üstünlük iddia etme. * Mes'ele.	Yaʿnī, dirler ki bu saʿādet ve şeḳāvet vaʿdesi ne vaḳt olur (19) bu daʿvāñuzda girḉeg-iseñüz.	(SAYFA;686)

	* İnat. Ayak diremek. * Bir kimseyi bir şeye sevketmek.		
daʿvā:	(A.) İddia. Fikir iddia etme. *Bir şeyi iddia etme, dava. daʿvā ḳıl-: İddia etmek.	(11) ҫün ol laʿīn bu daʿvāyı ḳıldı maʿnisin taḥḳīḳ itmege şurūʿ itdi.	(SAYFA;425)
daʿvet:	(A.) (A.) Çağırma. Çağrı. * Allah'ın emir ve yasaklarını tanıma, islama girmeye çağırma. Allah'ın dinine çağırma. * Bir fikri kabul ettirmek için deliller söylemek. daʿvet itmak; çağırmak. daʿvet ḳıl-: Çağırmak, davet etmek.	(10) Siz buları bu fiʿil-ile menʿ idüp̀ dönderdüñüz ol ṭarīḳatdan ki peyġamberler bu ḫalḳı (11) ol ṭarīḳa daʿvet itmege buyurulmışdur.[4a]	(SAYFA;6) (SAYFA;210) (SAYFA;528) (SAYFA;262) (SAYFA;10) (SAYFA;543) (SAYFA;130) (SAYFA;245) (SAYFA;457) (SAYFA;490) (SAYFA;551) (SAYFA;697) (SAYFA;739) (SAYFA;722) (SAYFA;605) (SAYFA;365) (SAYFA;365) (SAYFA;622) (SAYFA;491) (SAYFA;340) (SAYFA;335) (SAYFA;626) (SAYFA;463) (SAYFA;300) (SAYFA;303) (SAYFA;265) (SAYFA;697) (SAYFA;657) (SAYFA;367) (SAYFA;455) (SAYFA;432) (SAYFA;432) (SAYFA;727) (SAYFA;6) (SAYFA;659)

			(SAYFA;17) (SAYFA;522) (SAYFA;725) (SAYFA;675) (SAYFA;675) (SAYFA;236) (SAYFA;472) (SAYFA;618) (SAYFA;725) (SAYFA;725) (SAYFA;456) (SAYFA;500) (SAYFA;196) (SAYFA;375) (SAYFA;126) (SAYFA;17) (SAYFA;684) (SAYFA;383) (SAYFA;545) (SAYFA;659) (SAYFA;353) (SAYFA;389) (SAYFA;389) (SAYFA;269) (SAYFA;498) (SAYFA;14) (SAYFA;675) (SAYFA;529) (SAYFA;236) (SAYFA;210) (SAYFA;522) (SAYFA;456) (SAYFA;456) (SAYFA;682) (SAYFA;458) (SAYFA;719) (SAYFA;675) (SAYFA;353) (SAYFA;353) (SAYFA;619) (SAYFA;619) (SAYFA;726) (SAYFA;737) (SAYFA;192) (SAYFA;281)

			(SAYFA;675) (SAYFA;527) (SAYFA;527) (SAYFA;738) (SAYFA;527) (SAYFA;697) (SAYFA;211) (SAYFA;461) (SAYFA;395) (SAYFA;269) (SAYFA;456) (SAYFA;35) (SAYFA;333) (SAYFA;684) (SAYFA;645) (SAYFA;604) (SAYFA;605) (SAYFA;281) (SAYFA;652) (SAYFA;281) (SAYFA;697) (SAYFA;696) (SAYFA;182) (SAYFA;691) (SAYFA;746) (SAYFA;130) (SAYFA;423) (SAYFA;335) (SAYFA;395) (SAYFA;395) (SAYFA;23) (SAYFA;649) (SAYFA;265) (SAYFA;457) (SAYFA;335) (SAYFA;471) (SAYFA;623) (SAYFA;749) (SAYFA;712) (SAYFA;395) (SAYFA;645) (SAYFA;269) (SAYFA;698) (SAYFA;322) (SAYFA;718)

			(SAYFA;705) (SAYFA;691) (SAYFA;48) (SAYFA;698) (SAYFA;698) (SAYFA;518) (SAYFA;333) (SAYFA;726) (SAYFA;725) (SAYFA;14) (SAYFA;336) (SAYFA;698) (SAYFA;698) (SAYFA;698) (SAYFA;728) (SAYFA;470) (SAYFA;751) (SAYFA;698) (SAYFA;365) (SAYFA;159) (SAYFA;626) (SAYFA;728) (SAYFA;416) (SAYFA;262) (SAYFA;527)
daʿvet: =>		(15) Yaʿnī, ḳaçan ḥalāl olsañuz ḥaccı tamām itmeg-ile ve menāsiki vuṣūli ḳażā itmeg-ile, ol vaḳt (16) siz ḥaḳ ṭāliblerini avlañ Allāh'dın yaña daʿvet itmek ṭuzaġ-ıla.[106a]	(SAYFA;210)
daʿvet-i ʿām:	(F.) Halkın tamamına davet. Halkın tamamına tebliğ ve çağrı. (ʿām: (A.) Halkın tamamı, herkes, avam; yaygın, şamil.)	Andan daʿvet-i ʿām ḳıldı, buyurdı ki AK (13) AK.	(SAYFA;649)
daʿvet-i ḫalḳ:	(F.) Halkın daveti. Halkı çağırma.	Zīre dīn didükleri naṣīḥatdur; (13) eger uşbu tevbīḫ maʿnileri olmayadı ḥaḳīḳatde bu ehlu'llāh daḫı ki muḥaḳḳīḳlerdür daʿvet-ı ḫalḳa (14) ve olaruñ terbiyyetine meşġūl olmazlardı, müşāhede-yi ḥaḳda ve anuñ-ıla muvāneset ḳılmaḳda müstaġraḳ (15) oluṕ	(SAYFA;265)

		ḳalurlardı.	
daʿvet-ı rūḥ:	(F.) Ruhun çağırılması. *Mecazen ruhu şeriat gemisine çağırma, davet etme.	Bular daʿvet-ı rūḥı ḳabūl itdiler, (9) anuñ-ıla şerīʿat gemisine bindiler, ḳurtıldılar.	(SAYFA;457)
daʿvī:	(A.) daʿvā. Bir şeyi iddia etme, dava. Fikir iddia etme. daʿvī ḳıl-: İddia etmek.	(12) Uşbu kelām ol daʿvī ehlinüñdür ki maʿnīlerden ḫālīdür ol felsefīlerden ve ibāḥī-(13)lerden ki Şeyṭān anları sürçitmişdür ṣırāṭ-ı mustaḳīmden ve ol muḥkem dīnden (14) azduruṗ ṭabīʿatlarını bāṭıllara ve şübhelü nesnelere düşürdi, Ḳurʾān'ı ve ḥadīṡleri gendü hevālarına (15) muvāfıḳ teʾvīl itdiler, gendü bilüleri-y-ile tefsīr itdiler, Allāhu Taʿālā anları peyġamberine (16) ʿaleyhi's-selām bildürdi ki anlar Ḥaḳ Taʿālā raḥmetinden ıraḳlardur ve anuñ ʿizzetinden maḥcūblar-(17)dur.[125b] Allāhu Taʿālā ṭanuḳlıḳ virür (10) ki bu daʿvī ḳıluṗ and içdüklerinde yalancılardur.[321b]	(SAYFA;249) (SAYFA;641) (SAYFA;249) (SAYFA;641) (SAYFA;565) (SAYFA;298) (SAYFA;408) (SAYFA;240) (SAYFA;516) (SAYFA;368) (SAYFA;283) (SAYFA;53) (SAYFA;98) (SAYFA;641) (SAYFA;424) (SAYFA;408) (SAYFA;408) (SAYFA;408) (SAYFA;186) (SAYFA;722) (SAYFA;336) (SAYFA;751) (SAYFA;438) (SAYFA;722) (SAYFA;106) (SAYFA;380) (SAYFA;722) (SAYFA;751) (SAYFA;352) (SAYFA;352) (SAYFA;424) (SAYFA;106) (SAYFA;327) (SAYFA;400) (SAYFA;751) (SAYFA;641) (SAYFA;473) (SAYFA;696) (SAYFA;46)

			(SAYFA;106) (SAYFA;300) (SAYFA;45) (SAYFA;122) (SAYFA;395) (SAYFA;548) (SAYFA;619) (SAYFA;699) (SAYFA;299) (SAYFA;408) (SAYFA;423) (SAYFA;271) (SAYFA;669) (SAYFA;283) (SAYFA;53) (SAYFA;641) (SAYFA;704) (SAYFA;368) (SAYFA;722) (SAYFA;641) (SAYFA;375) (SAYFA;36) (SAYFA;298) (SAYFA;397) (SAYFA;125) (SAYFA;371) (SAYFA;375) (SAYFA;721) (SAYFA;106) (SAYFA;408) (SAYFA;416)
dal-:	Dalmak, suya dalmak. Mecazen muhabbet denizine dalma. (yiñlik: Genişlik)	İşāret bunda budur ki bedürüstī, Ādem ʿalm (ʿaleyhi's-selām) çün ol maḥabbet deñizinüñ deriñine (9) daldı, cihān yiñligi-y-ile aña ṭar oldı.	(SAYFA;429)
dāll:	(A.) Azan. Azıcı, azdırıcı. Dalalette olan. (Bu kelime dad harfi ile yazılmaktadır, bu örnekte dal ile yazılmıştır.)	Ve hevānuñ daḫı şānı budur ki sizi Allāhu Taʿālā yolından (8) dāll idüṕ azdura ve dünyā daḫı gendüyiyi tezyīn idüṕ ehli-çün düzmişdür ki anı sevmek (9) dükeli ḫaṭālaruñ aşlı ve bünyāḏıdur.	(SAYFA;223)
dām:	(F.) Tuzak. ağ, hile.	çün ol himmet-ı ʿāliyyesi (12) ḳuşı Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmek ẕikrinden	(SAYFA;515)

		ve anuñ maḥabbetinden aşaġa düşse ol Şeyṭān (13) dāmına vāḳiʿ oluṗ hāliklerden ve ṭarīḳ-ı Ḥaḳ'dan ḍāll olmışlardan olur, tā biline ki Ḥaḳḳ'a (14) maʿṣūm oldur ki Ḥaḳ Taʿālāʿ işmetinde ola.	
dāne:	(F.) Tohum, çekirdek.	Daḫı biz ol hidāyet yaġmurından envāʿ-(ı) meʿānī ve esrārlar ḉıḳarduḳ ki ter ü tāzedür (15) andan ḥaḳāyıḳ dānelerin ḉıḳaruruz ki biribiri üzerine ḳat ḳat.	(SAYFA;372)
daḫı:	Dahi, de, da. Ayrıca, henüz. Bundan başka. Bile. Daha, daha çok. Da, de; ve; dahi; daha, hâlâ, o kadar; ayrıca, üstelik, artık, bundan başka, artık, bununla birlikte.	(10) Ammā şirküñ merātibi üçdür; Bir şirk-ı cālī, bir şirk-ı ḫafī ve bir daḫı şirk-ı aḫfādur ve maġfiret merābiyi (11) daḫı ancılayındur.[53a] Ol bir ḳuzu iletdi; yaʿnī, ṣıfat-ı behīmiyye ki ol aña sevgülü ṣıfātıdı, aña (2) ġıdāda iḥtiyāḉ olduġı-ḉun daḫı beḳāya ve daḫı selāmet olduġı-ḉun ṣıfāt-ı şeyṭāniyyeye (3) nisbet ikisi daḫı getürüṗ ol beşeriyyet ṭaġınuñ üzerine ḳodılar.[122a]	(SAYFA;104) (SAYFA;242) (SAYFA;740) (SAYFA;589) (SAYFA;181) (SAYFA;104) (SAYFA;680) (SAYFA;336) (SAYFA;109) (SAYFA;703) (SAYFA;70) (SAYFA;729) (SAYFA;155) (SAYFA;459) (SAYFA;59) (SAYFA;441) (SAYFA;441) (SAYFA;635) (SAYFA;20) (SAYFA;284) (SAYFA;284) (SAYFA;265) (SAYFA;325) (SAYFA;184) (SAYFA;24) (SAYFA;356) (SAYFA;32) (SAYFA;539) (SAYFA;542) (SAYFA;326) (SAYFA;95) (SAYFA;217) (SAYFA;330) (SAYFA;658)

			(SAYFA;147) (SAYFA;708) (SAYFA;253) (SAYFA;421) (SAYFA;380) (SAYFA;380) (SAYFA;550) (SAYFA;427) (SAYFA;427) (SAYFA;761) (SAYFA;235) (SAYFA;355) (SAYFA;675) (SAYFA;458) (SAYFA;455) (SAYFA;455) (SAYFA;261) (SAYFA;417) (SAYFA;381) (SAYFA;381) (SAYFA;22) (SAYFA;213) (SAYFA;326) (SAYFA;25) (SAYFA;25) (SAYFA;416) (SAYFA;205) (SAYFA;717) (SAYFA;278) (SAYFA;47) (SAYFA;367) (SAYFA;367) (SAYFA;323) (SAYFA;586) (SAYFA;103) (SAYFA;520) (SAYFA;520) (SAYFA;152) (SAYFA;152) (SAYFA;349) (SAYFA;641) (SAYFA;641) (SAYFA;63) (SAYFA;52) (SAYFA;52)

			(SAYFA;498) (SAYFA;625) (SAYFA;362) (SAYFA;362) (SAYFA;447) (SAYFA;447) (SAYFA;503) (SAYFA;150) (SAYFA;150) (SAYFA;118) (SAYFA;118) (SAYFA;406) (SAYFA;36) (SAYFA;357) (SAYFA;562) (SAYFA;264) (SAYFA;574) (SAYFA;398) (SAYFA;735) (SAYFA;482) (SAYFA;731) (SAYFA;731) (SAYFA;394) (SAYFA;642) (SAYFA;174) (SAYFA;44) (SAYFA;171) (SAYFA;157) (SAYFA;470) (SAYFA;645) (SAYFA;10) (SAYFA;390) (SAYFA;696) (SAYFA;162) (SAYFA;555) (SAYFA;555) (SAYFA;555) (SAYFA;130) (SAYFA;339) (SAYFA;306) (SAYFA;310) (SAYFA;398) (SAYFA;157) (SAYFA;440) (SAYFA;50)

			(SAYFA;323) (SAYFA;47) (SAYFA;611) (SAYFA;300) (SAYFA;403) (SAYFA;169) (SAYFA;169) (SAYFA;422) (SAYFA;620) (SAYFA;79) (SAYFA;130) (SAYFA;377) (SAYFA;571) (SAYFA;599) (SAYFA;439) (SAYFA;63) (SAYFA;200) (SAYFA;690) (SAYFA;320) (SAYFA;604) (SAYFA;604) (SAYFA;148) (SAYFA;371) (SAYFA;638) (SAYFA;189) (SAYFA;257) (SAYFA;1) (SAYFA;220) (SAYFA;411) (SAYFA;83) (SAYFA;83) (SAYFA;102) (SAYFA;346) (SAYFA;531) (SAYFA;743) (SAYFA;172) (SAYFA;392) (SAYFA;756) (SAYFA;721) (SAYFA;667) (SAYFA;268) (SAYFA;571) (SAYFA;251) (SAYFA;251) (SAYFA;22)

			(SAYFA;362) (SAYFA;304) (SAYFA;84) (SAYFA;569) (SAYFA;288) (SAYFA;298) (SAYFA;354) (SAYFA;583) (SAYFA;571) (SAYFA;411) (SAYFA;68) (SAYFA;693) (SAYFA;269) (SAYFA;453) (SAYFA;453) (SAYFA;123) (SAYFA;355) (SAYFA;211) (SAYFA;220) (SAYFA;616) (SAYFA;710) (SAYFA;618) (SAYFA;285) (SAYFA;285) (SAYFA;114) (SAYFA;31) (SAYFA;31) (SAYFA;622) (SAYFA;171) (SAYFA;220) (SAYFA;503) (SAYFA;119) (SAYFA;63) (SAYFA;63) (SAYFA;159) (SAYFA;736) (SAYFA;559) (SAYFA;168) (SAYFA;426) (SAYFA;426) (SAYFA;426) (SAYFA;388) (SAYFA;264) (SAYFA;737) (SAYFA;714)

			(SAYFA;108) (SAYFA;57) (SAYFA;103) (SAYFA;142) (SAYFA;126) (SAYFA;126) (SAYFA;42) (SAYFA;119) (SAYFA;533) (SAYFA;215) (SAYFA;297) (SAYFA;422) (SAYFA;707) (SAYFA;559) (SAYFA;559) (SAYFA;559) (SAYFA;166) (SAYFA;166) (SAYFA;547) (SAYFA;464) (SAYFA;431) (SAYFA;132) (SAYFA;147) (SAYFA;686) (SAYFA;565) (SAYFA;311) (SAYFA;56) (SAYFA;513) (SAYFA;116) (SAYFA;228) (SAYFA;198) (SAYFA;220) (SAYFA;637) (SAYFA;637) (SAYFA;637) (SAYFA;254) (SAYFA;254) (SAYFA;254) (SAYFA;254) (SAYFA;158) (SAYFA;562) (SAYFA;28) (SAYFA;535) (SAYFA;58) (SAYFA;148)

			(SAYFA;635) (SAYFA;635) (SAYFA;170) (SAYFA;346) (SAYFA;285) (SAYFA;285) (SAYFA;600) (SAYFA;402) (SAYFA;220) (SAYFA;243) (SAYFA;530) (SAYFA;636) (SAYFA;636) (SAYFA;636) (SAYFA;309) (SAYFA;668) (SAYFA;400) (SAYFA;182) (SAYFA;590) (SAYFA;188) (SAYFA;10) (SAYFA;130) (SAYFA;294) (SAYFA;172) (SAYFA;172) (SAYFA;434) (SAYFA;525) (SAYFA;38) (SAYFA;691) (SAYFA;577) (SAYFA;200) (SAYFA;200) (SAYFA;6) (SAYFA;12) (SAYFA;40) (SAYFA;42) (SAYFA;44) (SAYFA;46) (SAYFA;49) (SAYFA;55) (SAYFA;71) (SAYFA;76) (SAYFA;95) (SAYFA;97) (SAYFA;98)

			(SAYFA;112) (SAYFA;112) (SAYFA;114) (SAYFA;115) (SAYFA;119) (SAYFA;119) (SAYFA;121) (SAYFA;121) (SAYFA;131) (SAYFA;141) (SAYFA;143) (SAYFA;146) (SAYFA;146) (SAYFA;153) (SAYFA;167) (SAYFA;169) (SAYFA;169) (SAYFA;170) (SAYFA;182) (SAYFA;191) (SAYFA;205) (SAYFA;219) (SAYFA;220) (SAYFA;222) (SAYFA;226) (SAYFA;226) (SAYFA;228) (SAYFA;234) (SAYFA;247) (SAYFA;247) (SAYFA;253) (SAYFA;256) (SAYFA;256) (SAYFA;259) (SAYFA;264) (SAYFA;264) (SAYFA;275) (SAYFA;286) (SAYFA;289) (SAYFA;291) (SAYFA;292) (SAYFA;292) (SAYFA;293) (SAYFA;293) (SAYFA;294)

			(SAYFA;298) (SAYFA;302) (SAYFA;349) (SAYFA;351) (SAYFA;355) (SAYFA;356) (SAYFA;358) (SAYFA;363) (SAYFA;369) (SAYFA;369) (SAYFA;371) (SAYFA;373) (SAYFA;374) (SAYFA;391) (SAYFA;395) (SAYFA;408) (SAYFA;414) (SAYFA;419) (SAYFA;421) (SAYFA;427) (SAYFA;452) (SAYFA;457) (SAYFA;457) (SAYFA;471) (SAYFA;471) (SAYFA;483) (SAYFA;488) (SAYFA;495) (SAYFA;497) (SAYFA;497) (SAYFA;514) (SAYFA;516) (SAYFA;521) (SAYFA;549) (SAYFA;558) (SAYFA;569) (SAYFA;569) (SAYFA;569) (SAYFA;571) (SAYFA;571) (SAYFA;572) (SAYFA;576) (SAYFA;588) (SAYFA;594) (SAYFA;626)

			(SAYFA;661) (SAYFA;675) (SAYFA;687) (SAYFA;693) (SAYFA;693) (SAYFA;698) (SAYFA;705) (SAYFA;715) (SAYFA;717) (SAYFA;717) (SAYFA;736) (SAYFA;736) (SAYFA;759) (SAYFA;759) (SAYFA;9) (SAYFA;424) (SAYFA;301) (SAYFA;444) (SAYFA;224) (SAYFA;113) (SAYFA;320) (SAYFA;4) (SAYFA;106) (SAYFA;106) (SAYFA;309) (SAYFA;428) (SAYFA;637) (SAYFA;291) (SAYFA;154) (SAYFA;154) (SAYFA;122) (SAYFA;136) (SAYFA;629) (SAYFA;475) (SAYFA;297) (SAYFA;614) (SAYFA;553) (SAYFA;555) (SAYFA;640) (SAYFA;576) (SAYFA;45) (SAYFA;551) (SAYFA;718) (SAYFA;509) (SAYFA;660)

			(SAYFA;270) (SAYFA;285) (SAYFA;656) (SAYFA;605) (SAYFA;521) (SAYFA;521) (SAYFA;391) (SAYFA;590) (SAYFA;427) (SAYFA;492) (SAYFA;415) (SAYFA;314) (SAYFA;314) (SAYFA;335) (SAYFA;520) (SAYFA;81) (SAYFA;378) (SAYFA;85) (SAYFA;243) (SAYFA;172) (SAYFA;172) (SAYFA;172) (SAYFA;343) (SAYFA;285) (SAYFA;285) (SAYFA;287) (SAYFA;215) (SAYFA;215) (SAYFA;412) (SAYFA;412) (SAYFA;365) (SAYFA;123) (SAYFA;287) (SAYFA;287) (SAYFA;188) (SAYFA;729) (SAYFA;154) (SAYFA;154) (SAYFA;436) (SAYFA;511) (SAYFA;104) (SAYFA;240) (SAYFA;561) (SAYFA;512) (SAYFA;661)

			(SAYFA;661) (SAYFA;399) (SAYFA;399) (SAYFA;226) (SAYFA;332) (SAYFA;552) (SAYFA;725) (SAYFA;113) (SAYFA;709) (SAYFA;104) (SAYFA;639) (SAYFA;676) (SAYFA;690) (SAYFA;435) (SAYFA;606) (SAYFA;612) (SAYFA;658) (SAYFA;627) (SAYFA;627) (SAYFA;525) (SAYFA;297) (SAYFA;91) (SAYFA;382) (SAYFA;382) (SAYFA;80) (SAYFA;734) (SAYFA;281) (SAYFA;71) (SAYFA;399) (SAYFA;64) (SAYFA;356) (SAYFA;356) (SAYFA;698) (SAYFA;734) (SAYFA;119) (SAYFA;97) (SAYFA;567) (SAYFA;29) (SAYFA;466) (SAYFA;466) (SAYFA;380) (SAYFA;495) (SAYFA;190) (SAYFA;544) (SAYFA;699)

			(SAYFA;34) (SAYFA;701) (SAYFA;272) (SAYFA;108) (SAYFA;338) (SAYFA;338) (SAYFA;670) (SAYFA;199) (SAYFA;304) (SAYFA;48) (SAYFA;592) (SAYFA;592) (SAYFA;608) (SAYFA;750) (SAYFA;85) (SAYFA;75) (SAYFA;95) (SAYFA;140) (SAYFA;502) (SAYFA;420) (SAYFA;159) (SAYFA;159) (SAYFA;568) (SAYFA;504) (SAYFA;41) (SAYFA;43) (SAYFA;720) (SAYFA;627) (SAYFA;201) (SAYFA;502) (SAYFA;640) (SAYFA;453) (SAYFA;452) (SAYFA;334) (SAYFA;723) (SAYFA;465) (SAYFA;594) (SAYFA;343) (SAYFA;445) (SAYFA;445) (SAYFA;682) (SAYFA;324) (SAYFA;762) (SAYFA;762) (SAYFA;762)

			(SAYFA;196) (SAYFA;432) (SAYFA;477) (SAYFA;457) (SAYFA;148) (SAYFA;148) (SAYFA;378) (SAYFA;330) (SAYFA;580) (SAYFA;55) (SAYFA;512) (SAYFA;512) (SAYFA;323) (SAYFA;634) (SAYFA;281) (SAYFA;439) (SAYFA;549) (SAYFA;616) (SAYFA;1) (SAYFA;353) (SAYFA;73) (SAYFA;576) (SAYFA;754) (SAYFA;73) (SAYFA;559) (SAYFA;446) (SAYFA;201) (SAYFA;245) (SAYFA;36) (SAYFA;658) (SAYFA;554) (SAYFA;559) (SAYFA;546) (SAYFA;754) (SAYFA;573) (SAYFA;596) (SAYFA;546) (SAYFA;747) (SAYFA;152) (SAYFA;113) (SAYFA;261) (SAYFA;261) (SAYFA;346) (SAYFA;165) (SAYFA;165)

			(SAYFA;102) (SAYFA;102) (SAYFA;102) (SAYFA;417) (SAYFA;417) (SAYFA;719) (SAYFA;509) (SAYFA;509) (SAYFA;718) (SAYFA;362) (SAYFA;353) (SAYFA;717) (SAYFA;249) (SAYFA;151) (SAYFA;299) (SAYFA;453) (SAYFA;553) (SAYFA;685) (SAYFA;685) (SAYFA;685) (SAYFA;305) (SAYFA;369) (SAYFA;376) (SAYFA;503) (SAYFA;503) (SAYFA;85) (SAYFA;309) (SAYFA;684) (SAYFA;751) (SAYFA;345) (SAYFA;358) (SAYFA;756) (SAYFA;158) (SAYFA;137) (SAYFA;644) (SAYFA;429) (SAYFA;316) (SAYFA;673) (SAYFA;634) (SAYFA;573) (SAYFA;573) (SAYFA;289) (SAYFA;650) (SAYFA;524) (SAYFA;512)

			(SAYFA;377) (SAYFA;315) (SAYFA;468) (SAYFA;611) (SAYFA;696) (SAYFA;350) (SAYFA;400) (SAYFA;400) (SAYFA;400) (SAYFA;626) (SAYFA;739) (SAYFA;444) (SAYFA;444) (SAYFA;4) (SAYFA;332) (SAYFA;499) (SAYFA;483) (SAYFA;706) (SAYFA;750) (SAYFA;660) (SAYFA;720) (SAYFA;33) (SAYFA;33) (SAYFA;33) (SAYFA;78) (SAYFA;78) (SAYFA;78) (SAYFA;109) (SAYFA;399) (SAYFA;332) (SAYFA;332) (SAYFA;223) (SAYFA;539) (SAYFA;228) (SAYFA;659) (SAYFA;541) (SAYFA;110) (SAYFA;55) (SAYFA;104) (SAYFA;581) (SAYFA;663) (SAYFA;14) (SAYFA;718) (SAYFA;718) (SAYFA;187)

			(SAYFA;234) (SAYFA;86) (SAYFA;86) (SAYFA;515) (SAYFA;619) (SAYFA;746) (SAYFA;492) (SAYFA;492) (SAYFA;122) (SAYFA;71) (SAYFA;215) (SAYFA;544) (SAYFA;263) (SAYFA;104) (SAYFA;645) (SAYFA;463) (SAYFA;197) (SAYFA;485) (SAYFA;150) (SAYFA;615) (SAYFA;590) (SAYFA;620) (SAYFA;521) (SAYFA;521) (SAYFA;158) (SAYFA;368) (SAYFA;448) (SAYFA;219) (SAYFA;219) (SAYFA;71) (SAYFA;330) (SAYFA;610) (SAYFA;311) (SAYFA;483) (SAYFA;610) (SAYFA;2) (SAYFA;2) (SAYFA;756) (SAYFA;48) (SAYFA;48) (SAYFA;539) (SAYFA;264) (SAYFA;610) (SAYFA;610) (SAYFA;2)

			(SAYFA;301) (SAYFA;630) (SAYFA;510) (SAYFA;439) (SAYFA;268) (SAYFA;1) (SAYFA;507) (SAYFA;23) (SAYFA;1) (SAYFA;408) (SAYFA;516) (SAYFA;758) (SAYFA;667) (SAYFA;658) (SAYFA;262) (SAYFA;262) (SAYFA;473) (SAYFA;96) (SAYFA;96) (SAYFA;79) (SAYFA;660) (SAYFA;725) (SAYFA;725) (SAYFA;307) (SAYFA;663) (SAYFA;294) (SAYFA;94) (SAYFA;194) (SAYFA;191) (SAYFA;139) (SAYFA;146) (SAYFA;98) (SAYFA;188) (SAYFA;41) (SAYFA;135) (SAYFA;538) (SAYFA;470) (SAYFA;470) (SAYFA;243) (SAYFA;243) (SAYFA;84) (SAYFA;223) (SAYFA;223) (SAYFA;749) (SAYFA;460)

			(SAYFA;757) (SAYFA;757) (SAYFA;113) (SAYFA;113) (SAYFA;655) (SAYFA;396) (SAYFA;396) (SAYFA;240) (SAYFA;421) (SAYFA;506) (SAYFA;506) (SAYFA;507) (SAYFA;396) (SAYFA;155) (SAYFA;706) (SAYFA;533) (SAYFA;21) (SAYFA;237) (SAYFA;589) (SAYFA;636) (SAYFA;700) (SAYFA;468) (SAYFA;539) (SAYFA;618) (SAYFA;102) (SAYFA;744) (SAYFA;454) (SAYFA;454) (SAYFA;454) (SAYFA;293) (SAYFA;293) (SAYFA;286) (SAYFA;343) (SAYFA;375) (SAYFA;468) (SAYFA;240) (SAYFA;240) (SAYFA;306) (SAYFA;462) (SAYFA;358) (SAYFA;358) (SAYFA;404) (SAYFA;677) (SAYFA;304) (SAYFA;458)

			(SAYFA;313) (SAYFA;126) (SAYFA;622) (SAYFA;410) (SAYFA;410) (SAYFA;410) (SAYFA;410) (SAYFA;410) (SAYFA;410) (SAYFA;29) (SAYFA;47) (SAYFA;42) (SAYFA;42) (SAYFA;191) (SAYFA;630) (SAYFA;177) (SAYFA;655) (SAYFA;655) (SAYFA;665) (SAYFA;487) (SAYFA;296) (SAYFA;191) (SAYFA;70) (SAYFA;57) (SAYFA;57) (SAYFA;709) (SAYFA;62) (SAYFA;107) (SAYFA;501) (SAYFA;75) (SAYFA;751) (SAYFA;312) (SAYFA;408) (SAYFA;657) (SAYFA;366) (SAYFA;293) (SAYFA;243) (SAYFA;243) (SAYFA;149) (SAYFA;199) (SAYFA;199) (SAYFA;263) (SAYFA;263) (SAYFA;372) (SAYFA;31)

			(SAYFA;479) (SAYFA;497) (SAYFA;708) (SAYFA;92) (SAYFA;14) (SAYFA;116) (SAYFA;47) (SAYFA;557) (SAYFA;408) (SAYFA;35) (SAYFA;30) (SAYFA;158) (SAYFA;158) (SAYFA;30) (SAYFA;525) (SAYFA;65) (SAYFA;65) (SAYFA;404) (SAYFA;608) (SAYFA;23) (SAYFA;233) (SAYFA;339) (SAYFA;138) (SAYFA;633) (SAYFA;638) (SAYFA;14) (SAYFA;161) (SAYFA;161) (SAYFA;689) (SAYFA;751) (SAYFA;72) (SAYFA;72) (SAYFA;64) (SAYFA;27) (SAYFA;20) (SAYFA;558) (SAYFA;561) (SAYFA;123) (SAYFA;667) (SAYFA;667) (SAYFA;175) (SAYFA;679) (SAYFA;666) (SAYFA;655) (SAYFA;656)

			(SAYFA;358) (SAYFA;152) (SAYFA;639) (SAYFA;199) (SAYFA;75) (SAYFA;167) (SAYFA;212) (SAYFA;212) (SAYFA;409) (SAYFA;409) (SAYFA;409) (SAYFA;409) (SAYFA;409) (SAYFA;409) (SAYFA;505) (SAYFA;564) (SAYFA;564) (SAYFA;436) (SAYFA;436) (SAYFA;222) (SAYFA;493) (SAYFA;291) (SAYFA;291) (SAYFA;447) (SAYFA;528) (SAYFA;577) (SAYFA;210) (SAYFA;210) (SAYFA;115) (SAYFA;115) (SAYFA;115) (SAYFA;115) (SAYFA;590) (SAYFA;590) (SAYFA;288) (SAYFA;11) (SAYFA;729) (SAYFA;502) (SAYFA;463) (SAYFA;421) (SAYFA;164) (SAYFA;483) (SAYFA;115) (SAYFA;503) (SAYFA;125)

			(SAYFA;110) (SAYFA;623) (SAYFA;556) (SAYFA;551) (SAYFA;212) (SAYFA;639) (SAYFA;48) (SAYFA;178) (SAYFA;659) (SAYFA;57) (SAYFA;651) (SAYFA;651) (SAYFA;26) (SAYFA;101) (SAYFA;406) (SAYFA;44) (SAYFA;63) (SAYFA;60) (SAYFA;648) (SAYFA;132) (SAYFA;132) (SAYFA;741) (SAYFA;5) (SAYFA;84) (SAYFA;84) (SAYFA;698) (SAYFA;291) (SAYFA;233) (SAYFA;260) (SAYFA;260) (SAYFA;9) (SAYFA;483) (SAYFA;361) (SAYFA;86) (SAYFA;246) (SAYFA;240) (SAYFA;173) (SAYFA;660) (SAYFA;130) (SAYFA;136) (SAYFA;306) (SAYFA;169) (SAYFA;135) (SAYFA;528) (SAYFA;528)

			(SAYFA;530) (SAYFA;473) (SAYFA;85) (SAYFA;377) (SAYFA;233) (SAYFA;633) (SAYFA;74) (SAYFA;115) (SAYFA;364) (SAYFA;636) (SAYFA;151) (SAYFA;301) (SAYFA;516) (SAYFA;467) (SAYFA;391) (SAYFA;537) (SAYFA;585) (SAYFA;700) (SAYFA;194) (SAYFA;370) (SAYFA;761) (SAYFA;708) (SAYFA;327) (SAYFA;363) (SAYFA;363) (SAYFA;591) (SAYFA;577) (SAYFA;715) (SAYFA;715) (SAYFA;657) (SAYFA;657) (SAYFA;657) (SAYFA;308) (SAYFA;308) (SAYFA;308) (SAYFA;584) (SAYFA;114) (SAYFA;125) (SAYFA;110) (SAYFA;115) (SAYFA;321) (SAYFA;59) (SAYFA;511) (SAYFA;511) (SAYFA;173)

			(SAYFA;46) (SAYFA;30) (SAYFA;636) (SAYFA;317) (SAYFA;56) (SAYFA;288) (SAYFA;119) (SAYFA;436) (SAYFA;3) (SAYFA;302) (SAYFA;308) (SAYFA;88) (SAYFA;88) (SAYFA;93) (SAYFA;421) (SAYFA;671) (SAYFA;450) (SAYFA;450) (SAYFA;246) (SAYFA;246) (SAYFA;428) (SAYFA;569) (SAYFA;144) (SAYFA;681) (SAYFA;381) (SAYFA;638) (SAYFA;638) (SAYFA;632) (SAYFA;202) (SAYFA;395) (SAYFA;79) (SAYFA;740) (SAYFA;516) (SAYFA;332) (SAYFA;332) (SAYFA;504) (SAYFA;29) (SAYFA;134) (SAYFA;171) (SAYFA;164) (SAYFA;23) (SAYFA;23) (SAYFA;206) (SAYFA;180) (SAYFA;232)

			(SAYFA;96) (SAYFA;69) (SAYFA;105) (SAYFA;105) (SAYFA;105) (SAYFA;386) (SAYFA;283) (SAYFA;325) (SAYFA;383) (SAYFA;267) (SAYFA;267) (SAYFA;367) (SAYFA;367) (SAYFA;260) (SAYFA;260) (SAYFA;417) (SAYFA;181) (SAYFA;181) (SAYFA;364) (SAYFA;360) (SAYFA;247) (SAYFA;470) (SAYFA;470) (SAYFA;472) (SAYFA;621) (SAYFA;418) (SAYFA;418) (SAYFA;418) (SAYFA;303) (SAYFA;203) (SAYFA;388) (SAYFA;230) (SAYFA;467) (SAYFA;305) (SAYFA;305) (SAYFA;276) (SAYFA;276) (SAYFA;374) (SAYFA;564) (SAYFA;143) (SAYFA;271) (SAYFA;271) (SAYFA;426) (SAYFA;257) (SAYFA;257)

			(SAYFA;399) (SAYFA;399) (SAYFA;407) (SAYFA;430) (SAYFA;570) (SAYFA;344) (SAYFA;448) (SAYFA;409) (SAYFA;450) (SAYFA;450) (SAYFA;450) (SAYFA;342) (SAYFA;415) (SAYFA;685) (SAYFA;758) (SAYFA;713) (SAYFA;559) (SAYFA;709) (SAYFA;585) (SAYFA;479) (SAYFA;673) (SAYFA;581) (SAYFA;390) (SAYFA;514) (SAYFA;480) (SAYFA;480) (SAYFA;550) (SAYFA;21) (SAYFA;720) (SAYFA;176) (SAYFA;86) (SAYFA;720) (SAYFA;689) (SAYFA;211) (SAYFA;300) (SAYFA;240) (SAYFA;394) (SAYFA;394) (SAYFA;394) (SAYFA;533) (SAYFA;280) (SAYFA;570) (SAYFA;570) (SAYFA;125) (SAYFA;166)

			(SAYFA;550) (SAYFA;411) (SAYFA;667) (SAYFA;266) (SAYFA;266) (SAYFA;449) (SAYFA;21) (SAYFA;251) (SAYFA;219) (SAYFA;114) (SAYFA;558) (SAYFA;458) (SAYFA;519) (SAYFA;441) (SAYFA;599) (SAYFA;531) (SAYFA;232) (SAYFA;276) (SAYFA;276) (SAYFA;757) (SAYFA;751) (SAYFA;689) (SAYFA;346) (SAYFA;374) (SAYFA;423) (SAYFA;58) (SAYFA;58) (SAYFA;632) (SAYFA;304) (SAYFA;497) (SAYFA;497) (SAYFA;204) (SAYFA;732) (SAYFA;296) (SAYFA;184) (SAYFA;148) (SAYFA;148) (SAYFA;49) (SAYFA;342) (SAYFA;317) (SAYFA;596) (SAYFA;582) (SAYFA;216) (SAYFA;158) (SAYFA;158)

			(SAYFA;88) (SAYFA;515) (SAYFA;151) (SAYFA;632) (SAYFA;707) (SAYFA;136) (SAYFA;136) (SAYFA;252) (SAYFA;369) (SAYFA;35) (SAYFA;396) (SAYFA;91) (SAYFA;199) (SAYFA;698) (SAYFA;172) (SAYFA;641) (SAYFA;360) (SAYFA;360) (SAYFA;360) (SAYFA;277) (SAYFA;342) (SAYFA;714) (SAYFA;352) (SAYFA;352) (SAYFA;313) (SAYFA;575) (SAYFA;318) (SAYFA;28) (SAYFA;523) (SAYFA;321) (SAYFA;480) (SAYFA;513) (SAYFA;141) (SAYFA;312) (SAYFA;721) (SAYFA;49) (SAYFA;532) (SAYFA;79) (SAYFA;595) (SAYFA;641) (SAYFA;641) (SAYFA;63) (SAYFA;639) (SAYFA;639) (SAYFA;450)

			(SAYFA;714) (SAYFA;714) (SAYFA;295) (SAYFA;295) (SAYFA;659) (SAYFA;242) (SAYFA;242) (SAYFA;519) (SAYFA;4) (SAYFA;4) (SAYFA;364) (SAYFA;431) (SAYFA;412) (SAYFA;412) (SAYFA;412) (SAYFA;409) (SAYFA;409) (SAYFA;322) (SAYFA;632) (SAYFA;632) (SAYFA;560) (SAYFA;170) (SAYFA;331) (SAYFA;103) (SAYFA;103) (SAYFA;29) (SAYFA;608) (SAYFA;370) (SAYFA;647) (SAYFA;185) (SAYFA;564) (SAYFA;603) (SAYFA;423) (SAYFA;145) (SAYFA;145) (SAYFA;17) (SAYFA;522) (SAYFA;162) (SAYFA;742) (SAYFA;384) (SAYFA;75) (SAYFA;173) (SAYFA;52) (SAYFA;133) (SAYFA;142)

			(SAYFA;526) (SAYFA;328) (SAYFA;581) (SAYFA;581) (SAYFA;256) (SAYFA;635) (SAYFA;635) (SAYFA;169) (SAYFA;656) (SAYFA;660) (SAYFA;660) (SAYFA;16) (SAYFA;12) (SAYFA;357) (SAYFA;197) (SAYFA;197) (SAYFA;197) (SAYFA;274) (SAYFA;274) (SAYFA;274) (SAYFA;259) (SAYFA;343) (SAYFA;199) (SAYFA;350) (SAYFA;119) (SAYFA;119) (SAYFA;177) (SAYFA;725) (SAYFA;725) (SAYFA;241) (SAYFA;460) (SAYFA;675) (SAYFA;580) (SAYFA;639) (SAYFA;497) (SAYFA;236) (SAYFA;236) (SAYFA;169) (SAYFA;95) (SAYFA;260) (SAYFA;231) (SAYFA;618) (SAYFA;177) (SAYFA;82) (SAYFA;629)

			(SAYFA;620) (SAYFA;633) (SAYFA;633) (SAYFA;666) (SAYFA;457) (SAYFA;457) (SAYFA;217) (SAYFA;60) (SAYFA;655) (SAYFA;107) (SAYFA;305) (SAYFA;305) (SAYFA;599) (SAYFA;599) (SAYFA;599) (SAYFA;72) (SAYFA;396) (SAYFA;396) (SAYFA;396) (SAYFA;396) (SAYFA;278) (SAYFA;35) (SAYFA;663) (SAYFA;108) (SAYFA;105) (SAYFA;230) (SAYFA;49) (SAYFA;374) (SAYFA;193) (SAYFA;239) (SAYFA;239) (SAYFA;420) (SAYFA;81) (SAYFA;481) (SAYFA;392) (SAYFA;423) (SAYFA;138) (SAYFA;138) (SAYFA;599) (SAYFA;599) (SAYFA;269) (SAYFA;269) (SAYFA;94) (SAYFA;532) (SAYFA;532)

			(SAYFA;273) (SAYFA;114) (SAYFA;603) (SAYFA;516) (SAYFA;146) (SAYFA;146) (SAYFA;382) (SAYFA;429) (SAYFA;662) (SAYFA;662) (SAYFA;268) (SAYFA;64) (SAYFA;730) (SAYFA;608) (SAYFA;396) (SAYFA;665) (SAYFA;651) (SAYFA;651) (SAYFA;382) (SAYFA;532) (SAYFA;725) (SAYFA;694) (SAYFA;482) (SAYFA;725) (SAYFA;302) (SAYFA;305) (SAYFA;522) (SAYFA;428) (SAYFA;515) (SAYFA;412) (SAYFA;456) (SAYFA;284) (SAYFA;227) (SAYFA;131) (SAYFA;131) (SAYFA;757) (SAYFA;176) (SAYFA;412) (SAYFA;300) (SAYFA;601) (SAYFA;534) (SAYFA;440) (SAYFA;522) (SAYFA;522) (SAYFA;322)

			(SAYFA;213) (SAYFA;606) (SAYFA;743) (SAYFA;71) (SAYFA;113) (SAYFA;227) (SAYFA;227) (SAYFA;227) (SAYFA;63) (SAYFA;63) (SAYFA;339) (SAYFA;629) (SAYFA;727) (SAYFA;727) (SAYFA;634) (SAYFA;634) (SAYFA;752) (SAYFA;726) (SAYFA;513) (SAYFA;364) (SAYFA;682) (SAYFA;497) (SAYFA;495) (SAYFA;691) (SAYFA;328) (SAYFA;304) (SAYFA;175) (SAYFA;141) (SAYFA;345) (SAYFA;345) (SAYFA;236) (SAYFA;236) (SAYFA;17) (SAYFA;684) (SAYFA;498) (SAYFA;487) (SAYFA;555) (SAYFA;657) (SAYFA;221) (SAYFA;221) (SAYFA;646) (SAYFA;150) (SAYFA;150) (SAYFA;584) (SAYFA;656)

			(SAYFA;519) (SAYFA;50) (SAYFA;448) (SAYFA;695) (SAYFA;598) (SAYFA;328) (SAYFA;258) (SAYFA;108) (SAYFA;93) (SAYFA;337) (SAYFA;551) (SAYFA;551) (SAYFA;551) (SAYFA;488) (SAYFA;488) (SAYFA;208) (SAYFA;208) (SAYFA;376) (SAYFA;89) (SAYFA;167) (SAYFA;26) (SAYFA;395) (SAYFA;750) (SAYFA;537) (SAYFA;581) (SAYFA;477) (SAYFA;141) (SAYFA;18) (SAYFA;452) (SAYFA;577) (SAYFA;62) (SAYFA;48) (SAYFA;444) (SAYFA;77) (SAYFA;147) (SAYFA;367) (SAYFA;758) (SAYFA;758) (SAYFA;150) (SAYFA;538) (SAYFA;498) (SAYFA;421) (SAYFA;189) (SAYFA;84) (SAYFA;498)

			(SAYFA;646) (SAYFA;201) (SAYFA;568) (SAYFA;491) (SAYFA;491) (SAYFA;311) (SAYFA;559) (SAYFA;513) (SAYFA;727) (SAYFA;84) (SAYFA;84) (SAYFA;382) (SAYFA;191) (SAYFA;177) (SAYFA;4) (SAYFA;596) (SAYFA;92) (SAYFA;586) (SAYFA;586) (SAYFA;346) (SAYFA;220) (SAYFA;507) (SAYFA;436) (SAYFA;1) (SAYFA;1) (SAYFA;408) (SAYFA;408) (SAYFA;473) (SAYFA;342) (SAYFA;180) (SAYFA;277) (SAYFA;180) (SAYFA;738) (SAYFA;507) (SAYFA;507) (SAYFA;508) (SAYFA;197) (SAYFA;522) (SAYFA;522) (SAYFA;518) (SAYFA;628) (SAYFA;269) (SAYFA;269) (SAYFA;269) (SAYFA;269)

			(SAYFA;55) (SAYFA;156) (SAYFA;156) (SAYFA;156) (SAYFA;4) (SAYFA;180) (SAYFA;119) (SAYFA;73) (SAYFA;73) (SAYFA;73) (SAYFA;73) (SAYFA;73) (SAYFA;4) (SAYFA;182) (SAYFA;73) (SAYFA;110) (SAYFA;110) (SAYFA;425) (SAYFA;425) (SAYFA;206) (SAYFA;206) (SAYFA;74) (SAYFA;401) (SAYFA;84) (SAYFA;367) (SAYFA;29) (SAYFA;564) (SAYFA;322) (SAYFA;322) (SAYFA;643) (SAYFA;331) (SAYFA;32) (SAYFA;32) (SAYFA;27) (SAYFA;416) (SAYFA;452) (SAYFA;286) (SAYFA;499) (SAYFA;288) (SAYFA;66) (SAYFA;151) (SAYFA;543) (SAYFA;310) (SAYFA;339) (SAYFA;453)

			(SAYFA;142) (SAYFA;532) (SAYFA;401) (SAYFA;702) (SAYFA;60) (SAYFA;675) (SAYFA;333) (SAYFA;655) (SAYFA;601) (SAYFA;678) (SAYFA;108) (SAYFA;166) (SAYFA;26) (SAYFA;383) (SAYFA;84) (SAYFA;244) (SAYFA;691) (SAYFA;199) (SAYFA;66) (SAYFA;713) (SAYFA;164) (SAYFA;457) (SAYFA;457) (SAYFA;254) (SAYFA;424) (SAYFA;571) (SAYFA;86) (SAYFA;18) (SAYFA;500) (SAYFA;461) (SAYFA;217) (SAYFA;476) (SAYFA;424) (SAYFA;37) (SAYFA;424) (SAYFA;272) (SAYFA;272) (SAYFA;289) (SAYFA;64) (SAYFA;68) (SAYFA;104) (SAYFA;630) (SAYFA;36) (SAYFA;187) (SAYFA;80)

			(SAYFA;83) (SAYFA;343) (SAYFA;143) (SAYFA;618) (SAYFA;32) (SAYFA;14) (SAYFA;70) (SAYFA;626) (SAYFA;743) (SAYFA;743) (SAYFA;743) (SAYFA;293) (SAYFA;601) (SAYFA;601) (SAYFA;424) (SAYFA;181) (SAYFA;181) (SAYFA;193) (SAYFA;568) (SAYFA;568) (SAYFA;182) (SAYFA;182) (SAYFA;165) (SAYFA;165) (SAYFA;383) (SAYFA;678) (SAYFA;371) (SAYFA;371) (SAYFA;4) (SAYFA;294) (SAYFA;644) (SAYFA;518) (SAYFA;518) (SAYFA;204) (SAYFA;260) (SAYFA;60) (SAYFA;665) (SAYFA;550) (SAYFA;271) (SAYFA;271) (SAYFA;60) (SAYFA;60) (SAYFA;724) (SAYFA;594) (SAYFA;271)

			(SAYFA;183) (SAYFA;183) (SAYFA;113) (SAYFA;557) (SAYFA;199) (SAYFA;205) (SAYFA;525) (SAYFA;525) (SAYFA;713) (SAYFA;277) (SAYFA;392) (SAYFA;55) (SAYFA;451) (SAYFA;514) (SAYFA;269) (SAYFA;125) (SAYFA;104) (SAYFA;104) (SAYFA;423) (SAYFA;728) (SAYFA;331) (SAYFA;186) (SAYFA;724) (SAYFA;600) (SAYFA;7) (SAYFA;199) (SAYFA;404) (SAYFA;5) (SAYFA;110) (SAYFA;525) (SAYFA;139) (SAYFA;524) (SAYFA;339) (SAYFA;251) (SAYFA;28) (SAYFA;522) (SAYFA;499) (SAYFA;587) (SAYFA;658) (SAYFA;678) (SAYFA;678) (SAYFA;203) (SAYFA;507) (SAYFA;507) (SAYFA;555)

			(SAYFA;722) (SAYFA;586) (SAYFA;22) (SAYFA;285) (SAYFA;110) (SAYFA;98) (SAYFA;515) (SAYFA;515) (SAYFA;205) (SAYFA;203) (SAYFA;90) (SAYFA;287) (SAYFA;316) (SAYFA;639) (SAYFA;9) (SAYFA;425) (SAYFA;10) (SAYFA;405) (SAYFA;569) (SAYFA;65) (SAYFA;757) (SAYFA;692) (SAYFA;366) (SAYFA;435) (SAYFA;263) (SAYFA;536) (SAYFA;287) (SAYFA;566) (SAYFA;134) (SAYFA;30) (SAYFA;119) (SAYFA;542) (SAYFA;178) (SAYFA;243) (SAYFA;405) (SAYFA;545) (SAYFA;70) (SAYFA;400) (SAYFA;337) (SAYFA;90) (SAYFA;320) (SAYFA;566) (SAYFA;134) (SAYFA;158) (SAYFA;275)

			(SAYFA;330) (SAYFA;37) (SAYFA;617) (SAYFA;593) (SAYFA;339) (SAYFA;359) (SAYFA;398) (SAYFA;652) (SAYFA;676) (SAYFA;157) (SAYFA;297) (SAYFA;132) (SAYFA;651) (SAYFA;202) (SAYFA;383) (SAYFA;673) (SAYFA;630) (SAYFA;112) (SAYFA;134) (SAYFA;158) (SAYFA;181) (SAYFA;19) (SAYFA;277) (SAYFA;303) (SAYFA;33) (SAYFA;331) (SAYFA;341) (SAYFA;343) (SAYFA;397) (SAYFA;430) (SAYFA;445) (SAYFA;452) (SAYFA;628) (SAYFA;649) (SAYFA;682) (SAYFA;713) (SAYFA;79) (SAYFA;80) (SAYFA;90) (SAYFA;150) (SAYFA;287) (SAYFA;598) (SAYFA;290) (SAYFA;684) (SAYFA;120)

			(SAYFA;147) (SAYFA;185) (SAYFA;215) (SAYFA;295) (SAYFA;332) (SAYFA;644) (SAYFA;685) (SAYFA;91) (SAYFA;700) (SAYFA;14) (SAYFA;602) (SAYFA;682) (SAYFA;525) (SAYFA;33) (SAYFA;174) (SAYFA;296) (SAYFA;398) (SAYFA;88) (SAYFA;88) (SAYFA;67) (SAYFA;453) (SAYFA;28) (SAYFA;528) (SAYFA;250) (SAYFA;8) (SAYFA;453) (SAYFA;235) (SAYFA;547) (SAYFA;547) (SAYFA;319) (SAYFA;675) (SAYFA;544) (SAYFA;544) (SAYFA;445) (SAYFA;445) (SAYFA;274) (SAYFA;372) (SAYFA;49) (SAYFA;90) (SAYFA;107) (SAYFA;311) (SAYFA;311) (SAYFA;354) (SAYFA;313) (SAYFA;515)

			(SAYFA;662) (SAYFA;538) (SAYFA;60) (SAYFA;56) (SAYFA;53) (SAYFA;520) (SAYFA;520) (SAYFA;318) (SAYFA;356) (SAYFA;347) (SAYFA;163) (SAYFA;571) (SAYFA;675) (SAYFA;529) (SAYFA;151) (SAYFA;289) (SAYFA;289) (SAYFA;103) (SAYFA;67) (SAYFA;126) (SAYFA;234) (SAYFA;234) (SAYFA;555) (SAYFA;730) (SAYFA;591) (SAYFA;88) (SAYFA;88) (SAYFA;583) (SAYFA;288) (SAYFA;69) (SAYFA;69) (SAYFA;69) (SAYFA;408) (SAYFA;656) (SAYFA;624) (SAYFA;543) (SAYFA;12) (SAYFA;416) (SAYFA;198) (SAYFA;209) (SAYFA;170) (SAYFA;45) (SAYFA;45) (SAYFA;79) (SAYFA;488)

			(SAYFA;488) (SAYFA;568) (SAYFA;54) (SAYFA;321) (SAYFA;67) (SAYFA;583) (SAYFA;658) (SAYFA;111) (SAYFA;617) (SAYFA;551) (SAYFA;646) (SAYFA;709) (SAYFA;507) (SAYFA;197) (SAYFA;232) (SAYFA;319) (SAYFA;184) (SAYFA;537) (SAYFA;554) (SAYFA;20) (SAYFA;590) (SAYFA;18) (SAYFA;18) (SAYFA;660) (SAYFA;396) (SAYFA;391) (SAYFA;391) (SAYFA;372) (SAYFA;288) (SAYFA;288) (SAYFA;411) (SAYFA;244) (SAYFA;721) (SAYFA;695) (SAYFA;715) (SAYFA;715) (SAYFA;80) (SAYFA;406) (SAYFA;65) (SAYFA;201) (SAYFA;306) (SAYFA;285) (SAYFA;285) (SAYFA;61) (SAYFA;77)

			(SAYFA;206) (SAYFA;423) (SAYFA;172) (SAYFA;690) (SAYFA;618) (SAYFA;230) (SAYFA;413) (SAYFA;711) (SAYFA;398) (SAYFA;347) (SAYFA;347) (SAYFA;347) (SAYFA;347) (SAYFA;520) (SAYFA;71) (SAYFA;71) (SAYFA;88) (SAYFA;534) (SAYFA;756) (SAYFA;421) (SAYFA;91) (SAYFA;88) (SAYFA;151) (SAYFA;151) (SAYFA;157) (SAYFA;677) (SAYFA;440) (SAYFA;261) (SAYFA;295) (SAYFA;13) (SAYFA;189) (SAYFA;130) (SAYFA;532) (SAYFA;678) (SAYFA;192) (SAYFA;192) (SAYFA;27) (SAYFA;113) (SAYFA;221) (SAYFA;269) (SAYFA;335) (SAYFA;45) (SAYFA;45) (SAYFA;549) (SAYFA;171)

			(SAYFA;171) (SAYFA;338) (SAYFA;518) (SAYFA;518) (SAYFA;405) (SAYFA;321) (SAYFA;314) (SAYFA;322) (SAYFA;137) (SAYFA;185) (SAYFA;585) (SAYFA;692) (SAYFA;311) (SAYFA;275) (SAYFA;450) (SAYFA;380) (SAYFA;380) (SAYFA;380) (SAYFA;447) (SAYFA;470) (SAYFA;690) (SAYFA;513) (SAYFA;274) (SAYFA;241) (SAYFA;12) (SAYFA;12) (SAYFA;39) (SAYFA;223) (SAYFA;223) (SAYFA;663) (SAYFA;663) (SAYFA;140) (SAYFA;88) (SAYFA;88) (SAYFA;88) (SAYFA;88) (SAYFA;208) (SAYFA;330) (SAYFA;330) (SAYFA;64) (SAYFA;320) (SAYFA;577) (SAYFA;577) (SAYFA;599) (SAYFA;167)

			(SAYFA;162) (SAYFA;166) (SAYFA;167) (SAYFA;660) (SAYFA;509) (SAYFA;236) (SAYFA;663) (SAYFA;663) (SAYFA;618) (SAYFA;431) (SAYFA;685) (SAYFA;163) (SAYFA;482) (SAYFA;84) (SAYFA;343) (SAYFA;609) (SAYFA;227) (SAYFA;227) (SAYFA;75) (SAYFA;588) (SAYFA;228) (SAYFA;228) (SAYFA;748) (SAYFA;591) (SAYFA;577) (SAYFA;498) (SAYFA;88) (SAYFA;291) (SAYFA;295) (SAYFA;284) (SAYFA;626) (SAYFA;741) (SAYFA;86) (SAYFA;644) (SAYFA;719) (SAYFA;680) (SAYFA;148) (SAYFA;217) (SAYFA;671) (SAYFA;671) (SAYFA;315) (SAYFA;381) (SAYFA;367) (SAYFA;367) (SAYFA;367)

			(SAYFA;459) (SAYFA;487) (SAYFA;436) (SAYFA;429) (SAYFA;546) (SAYFA;338) (SAYFA;56) (SAYFA;44) (SAYFA;396) (SAYFA;641) (SAYFA;704) (SAYFA;719) (SAYFA;719) (SAYFA;527) (SAYFA;430) (SAYFA;731) (SAYFA;165) (SAYFA;723) (SAYFA;723) (SAYFA;497) (SAYFA;169) (SAYFA;665) (SAYFA;593) (SAYFA;398) (SAYFA;456) (SAYFA;456) (SAYFA;308) (SAYFA;497) (SAYFA;473) (SAYFA;682) (SAYFA;529) (SAYFA;459) (SAYFA;366) (SAYFA;407) (SAYFA;477) (SAYFA;562) (SAYFA;39) (SAYFA;291) (SAYFA;300) (SAYFA;55) (SAYFA;459) (SAYFA;459) (SAYFA;337) (SAYFA;344) (SAYFA;473)

			(SAYFA;473) (SAYFA;449) (SAYFA;478) (SAYFA;472) (SAYFA;601) (SAYFA;573) (SAYFA;82) (SAYFA;368) (SAYFA;667) (SAYFA;667) (SAYFA;667) (SAYFA;225) (SAYFA;413) (SAYFA;118) (SAYFA;337) (SAYFA;719) (SAYFA;647) (SAYFA;647) (SAYFA;433) (SAYFA;533) (SAYFA;294) (SAYFA;574) (SAYFA;611) (SAYFA;209) (SAYFA;633) (SAYFA;578) (SAYFA;215) (SAYFA;384) (SAYFA;32) (SAYFA;32) (SAYFA;537) (SAYFA;248) (SAYFA;43) (SAYFA;43) (SAYFA;647) (SAYFA;609) (SAYFA;500) (SAYFA;142) (SAYFA;626) (SAYFA;101) (SAYFA;294) (SAYFA;15) (SAYFA;247) (SAYFA;193) (SAYFA;193)

			(SAYFA;193) (SAYFA;543) (SAYFA;139) (SAYFA;154) (SAYFA;132) (SAYFA;142) (SAYFA;142) (SAYFA;168) (SAYFA;164) (SAYFA;164) (SAYFA;132) (SAYFA;436) (SAYFA;647) (SAYFA;126) (SAYFA;588) (SAYFA;638) (SAYFA;542) (SAYFA;289) (SAYFA;100) (SAYFA;100) (SAYFA;535) (SAYFA;535) (SAYFA;149) (SAYFA;81) (SAYFA;133) (SAYFA;133) (SAYFA;173) (SAYFA;680) (SAYFA;743) (SAYFA;266) (SAYFA;671) (SAYFA;671) (SAYFA;217) (SAYFA;669) (SAYFA;669) (SAYFA;8) (SAYFA;218) (SAYFA;322) (SAYFA;557) (SAYFA;338) (SAYFA;195) (SAYFA;195) (SAYFA;195) (SAYFA;438) (SAYFA;437)

			(SAYFA;437) (SAYFA;676) (SAYFA;680) (SAYFA;680) (SAYFA;676) (SAYFA;405) (SAYFA;372) (SAYFA;170) (SAYFA;726) (SAYFA;434) (SAYFA;159) (SAYFA;739) (SAYFA;650) (SAYFA;650) (SAYFA;174) (SAYFA;747) (SAYFA;652) (SAYFA;410) (SAYFA;461) (SAYFA;241) (SAYFA;644) (SAYFA;353) (SAYFA;521) (SAYFA;189) (SAYFA;468) (SAYFA;466) (SAYFA;606) (SAYFA;469) (SAYFA;547) (SAYFA;565) (SAYFA;481) (SAYFA;737) (SAYFA;362) (SAYFA;697) (SAYFA;304) (SAYFA;304) (SAYFA;304) (SAYFA;150) (SAYFA;251) (SAYFA;677) (SAYFA;701) (SAYFA;561) (SAYFA;413) (SAYFA;650) (SAYFA;650)

			(SAYFA;293) (SAYFA;708) (SAYFA;27) (SAYFA;679) (SAYFA;679) (SAYFA;539) (SAYFA;446) (SAYFA;14) (SAYFA;376) (SAYFA;414) (SAYFA;716) (SAYFA;192) (SAYFA;192) (SAYFA;371) (SAYFA;268) (SAYFA;169) (SAYFA;281) (SAYFA;607) (SAYFA;126) (SAYFA;174) (SAYFA;735) (SAYFA;145) (SAYFA;364) (SAYFA;523) (SAYFA;596) (SAYFA;118) (SAYFA;518) (SAYFA;40) (SAYFA;271) (SAYFA;372) (SAYFA;363) (SAYFA;751) (SAYFA;267) (SAYFA;549) (SAYFA;516) (SAYFA;272) (SAYFA;654) (SAYFA;654) (SAYFA;742) (SAYFA;168) (SAYFA;17) (SAYFA;280) (SAYFA;265) (SAYFA;265) (SAYFA;575)

			(SAYFA;707) (SAYFA;33) (SAYFA;615) (SAYFA;741) (SAYFA;741) (SAYFA;506) (SAYFA;753) (SAYFA;710) (SAYFA;430) (SAYFA;648) (SAYFA;648) (SAYFA;14) (SAYFA;584) (SAYFA;584) (SAYFA;584) (SAYFA;644) (SAYFA;664) (SAYFA;751) (SAYFA;118) (SAYFA;118) (SAYFA;681) (SAYFA;13) (SAYFA;25) (SAYFA;727) (SAYFA;572) (SAYFA;135) (SAYFA;702) (SAYFA;690) (SAYFA;690) (SAYFA;659) (SAYFA;629) (SAYFA;206) (SAYFA;206) (SAYFA;650) (SAYFA;664) (SAYFA;692) (SAYFA;24) (SAYFA;372) (SAYFA;425) (SAYFA;659) (SAYFA;563) (SAYFA;293) (SAYFA;287) (SAYFA;287) (SAYFA;89)

			(SAYFA;249) (SAYFA;249) (SAYFA;487) (SAYFA;582) (SAYFA;122) (SAYFA;650) (SAYFA;650) (SAYFA;725) (SAYFA;316) (SAYFA;627) (SAYFA;101) (SAYFA;347) (SAYFA;121) (SAYFA;261) (SAYFA;261) (SAYFA;648) (SAYFA;648) (SAYFA;250) (SAYFA;506) (SAYFA;34) (SAYFA;34) (SAYFA;637) (SAYFA;637) (SAYFA;479) (SAYFA;313) (SAYFA;625) (SAYFA;625) (SAYFA;87) (SAYFA;301) (SAYFA;323) (SAYFA;392) (SAYFA;508) (SAYFA;279) (SAYFA;573) (SAYFA;167) (SAYFA;167) (SAYFA;524) (SAYFA;221) (SAYFA;551) (SAYFA;363) (SAYFA;363) (SAYFA;363) (SAYFA;326) (SAYFA;480) (SAYFA;565)

			(SAYFA;757) (SAYFA;758) (SAYFA;581) (SAYFA;138) (SAYFA;38) (SAYFA;383) (SAYFA;17) (SAYFA;249) (SAYFA;249) (SAYFA;554) (SAYFA;66) (SAYFA;645) (SAYFA;117) (SAYFA;117) (SAYFA;757) (SAYFA;275) (SAYFA;275) (SAYFA;275) (SAYFA;93) (SAYFA;425) (SAYFA;576) (SAYFA;393) (SAYFA;683) (SAYFA;441) (SAYFA;307) (SAYFA;36) (SAYFA;36) (SAYFA;690) (SAYFA;528) (SAYFA;762) (SAYFA;639) (SAYFA;617) (SAYFA;123) (SAYFA;123) (SAYFA;156) (SAYFA;752) (SAYFA;703) (SAYFA;674) (SAYFA;255) (SAYFA;447) (SAYFA;447) (SAYFA;154) (SAYFA;636) (SAYFA;725) (SAYFA;488)

			(SAYFA;488) (SAYFA;488) (SAYFA;211) (SAYFA;683) (SAYFA;440) (SAYFA;715) (SAYFA;762) (SAYFA;749) (SAYFA;275) (SAYFA;157) (SAYFA;253) (SAYFA;338) (SAYFA;138) (SAYFA;374) (SAYFA;1) (SAYFA;391) (SAYFA;762) (SAYFA;192) (SAYFA;417) (SAYFA;109) (SAYFA;333) (SAYFA;333) (SAYFA;439) (SAYFA;314) (SAYFA;61) (SAYFA;409) (SAYFA;409) (SAYFA;433) (SAYFA;220) (SAYFA;718) (SAYFA;718) (SAYFA;746) (SAYFA;501) (SAYFA;193) (SAYFA;208) (SAYFA;649) (SAYFA;197) (SAYFA;380) (SAYFA;334) (SAYFA;146) (SAYFA;234) (SAYFA;234) (SAYFA;98) (SAYFA;390) (SAYFA;390)

			(SAYFA;162) (SAYFA;689) (SAYFA;359) (SAYFA;3) (SAYFA;378) (SAYFA;601) (SAYFA;601) (SAYFA;131) (SAYFA;622) (SAYFA;622) (SAYFA;381) (SAYFA;607) (SAYFA;607) (SAYFA;607) (SAYFA;239) (SAYFA;373) (SAYFA;276) (SAYFA;314) (SAYFA;389) (SAYFA;737) (SAYFA;649) (SAYFA;613) (SAYFA;171) (SAYFA;171) (SAYFA;489) (SAYFA;471) (SAYFA;356) (SAYFA;362) (SAYFA;433) (SAYFA;677) (SAYFA;731) (SAYFA;531) (SAYFA;658) (SAYFA;147) (SAYFA;534) (SAYFA;252) (SAYFA;695) (SAYFA;695) (SAYFA;31) (SAYFA;395) (SAYFA;156) (SAYFA;156) (SAYFA;628) (SAYFA;628) (SAYFA;630)

			(SAYFA;269) (SAYFA;269) (SAYFA;729) (SAYFA;729) (SAYFA;61) (SAYFA;593) (SAYFA;759) (SAYFA;759) (SAYFA;54) (SAYFA;54) (SAYFA;462) (SAYFA;31) (SAYFA;547) (SAYFA;649) (SAYFA;379) (SAYFA;754) (SAYFA;229) (SAYFA;633) (SAYFA;81) (SAYFA;219) (SAYFA;631) (SAYFA;657) (SAYFA;284) (SAYFA;284) (SAYFA;108) (SAYFA;660) (SAYFA;89) (SAYFA;297) (SAYFA;436) (SAYFA;752) (SAYFA;677) (SAYFA;260) (SAYFA;700) (SAYFA;325) (SAYFA;464) (SAYFA;569) (SAYFA;218) (SAYFA;483) (SAYFA;370) (SAYFA;28) (SAYFA;28) (SAYFA;46) (SAYFA;494) (SAYFA;244) (SAYFA;602)

			(SAYFA;633) (SAYFA;153) (SAYFA;352) (SAYFA;698) (SAYFA;745) (SAYFA;745) (SAYFA;693) (SAYFA;693) (SAYFA;69) (SAYFA;189) (SAYFA;435) (SAYFA;161) (SAYFA;161) (SAYFA;161) (SAYFA;731) (SAYFA;731) (SAYFA;65) (SAYFA;131) (SAYFA;210) (SAYFA;13) (SAYFA;556) (SAYFA;363) (SAYFA;363) (SAYFA;89) (SAYFA;500) (SAYFA;322) (SAYFA;665) (SAYFA;212) (SAYFA;24) (SAYFA;624) (SAYFA;508) (SAYFA;508) (SAYFA;385) (SAYFA;585) (SAYFA;7) (SAYFA;547) (SAYFA;67) (SAYFA;607) (SAYFA;718) (SAYFA;718) (SAYFA;718) (SAYFA;319) (SAYFA;638) (SAYFA;388) (SAYFA;637)

			(SAYFA;78) (SAYFA;74) (SAYFA;74) (SAYFA;141) (SAYFA;3) (SAYFA;3) (SAYFA;747) (SAYFA;762) (SAYFA;322) (SAYFA;322) (SAYFA;562) (SAYFA;419) (SAYFA;81) (SAYFA;113) (SAYFA;113) (SAYFA;736) (SAYFA;149) (SAYFA;149) (SAYFA;34) (SAYFA;34) (SAYFA;456) (SAYFA;692) (SAYFA;448) (SAYFA;615) (SAYFA;615) (SAYFA;527) (SAYFA;674) (SAYFA;674) (SAYFA;528) (SAYFA;572) (SAYFA;117) (SAYFA;413) (SAYFA;413) (SAYFA;413) (SAYFA;35) (SAYFA;674) (SAYFA;674) (SAYFA;572) (SAYFA;572) (SAYFA;538) (SAYFA;549) (SAYFA;414) (SAYFA;609) (SAYFA;25) (SAYFA;388)

			(SAYFA;287) (SAYFA;352) (SAYFA;382) (SAYFA;601) (SAYFA;30) (SAYFA;354) (SAYFA;385) (SAYFA;717) (SAYFA;624) (SAYFA;652) (SAYFA;116) (SAYFA;241) (SAYFA;186) (SAYFA;74) (SAYFA;132) (SAYFA;301) (SAYFA;697) (SAYFA;738) (SAYFA;705) (SAYFA;627) (SAYFA;652) (SAYFA;249) (SAYFA;249) (SAYFA;165) (SAYFA;121) (SAYFA;454) (SAYFA;454) (SAYFA;26) (SAYFA;64) (SAYFA;64) (SAYFA;545) (SAYFA;453) (SAYFA;403) (SAYFA;753) (SAYFA;753) (SAYFA;753) (SAYFA;588) (SAYFA;405) (SAYFA;610) (SAYFA;26) (SAYFA;681) (SAYFA;225) (SAYFA;249) (SAYFA;488) (SAYFA;488)

			(SAYFA;488) (SAYFA;151) (SAYFA;697) (SAYFA;697) (SAYFA;218) (SAYFA;215) (SAYFA;114) (SAYFA;114) (SAYFA;114) (SAYFA;705) (SAYFA;705) (SAYFA;705) (SAYFA;150) (SAYFA;726) (SAYFA;749) (SAYFA;696) (SAYFA;97) (SAYFA;511) (SAYFA;719) (SAYFA;686) (SAYFA;143) (SAYFA;434) (SAYFA;318) (SAYFA;234) (SAYFA;649) (SAYFA;444) (SAYFA;678) (SAYFA;379) (SAYFA;646) (SAYFA;720) (SAYFA;720) (SAYFA;656) (SAYFA;271) (SAYFA;271) (SAYFA;85) (SAYFA;617) (SAYFA;710) (SAYFA;710) (SAYFA;453) (SAYFA;725) (SAYFA;725) (SAYFA;292) (SAYFA;199) (SAYFA;519) (SAYFA;402)

			(SAYFA;119) (SAYFA;94) (SAYFA;362) (SAYFA;463) (SAYFA;463) (SAYFA;155) (SAYFA;155) (SAYFA;466) (SAYFA;451) (SAYFA;529) (SAYFA;719) (SAYFA;37) (SAYFA;310) (SAYFA;518) (SAYFA;518) (SAYFA;246) (SAYFA;739) (SAYFA;181) (SAYFA;371) (SAYFA;426) (SAYFA;746) (SAYFA;509) (SAYFA;573) (SAYFA;95) (SAYFA;281) (SAYFA;653) (SAYFA;555) (SAYFA;175) (SAYFA;113) (SAYFA;113) (SAYFA;138) (SAYFA;219) (SAYFA;177) (SAYFA;333) (SAYFA;165) (SAYFA;402) (SAYFA;67) (SAYFA;715) (SAYFA;99) (SAYFA;675) (SAYFA;47) (SAYFA;265) (SAYFA;604) (SAYFA;604) (SAYFA;188)

			(SAYFA;704) (SAYFA;275) (SAYFA;634) (SAYFA;383) (SAYFA;705) (SAYFA;250) (SAYFA;682) (SAYFA;185) (SAYFA;170) (SAYFA;1) (SAYFA;301) (SAYFA;746) (SAYFA;40) (SAYFA;75) (SAYFA;721) (SAYFA;333) (SAYFA;419) (SAYFA;354) (SAYFA;314) (SAYFA;647) (SAYFA;647) (SAYFA;647) (SAYFA;306) (SAYFA;403) (SAYFA;592) (SAYFA;559) (SAYFA;581) (SAYFA;174) (SAYFA;752) (SAYFA;752) (SAYFA;3) (SAYFA;458) (SAYFA;573) (SAYFA;634) (SAYFA;532) (SAYFA;445) (SAYFA;262) (SAYFA;725) (SAYFA;208) (SAYFA;136) (SAYFA;329) (SAYFA;678) (SAYFA;41) (SAYFA;40) (SAYFA;283)

			(SAYFA;82) (SAYFA;530) (SAYFA;593) (SAYFA;336) (SAYFA;427) (SAYFA;746) (SAYFA;678) (SAYFA;199) (SAYFA;562) (SAYFA;329) (SAYFA;634) (SAYFA;730) (SAYFA;763) (SAYFA;763) (SAYFA;156) (SAYFA;223) (SAYFA;223) (SAYFA;324) (SAYFA;397) (SAYFA;397) (SAYFA;380) (SAYFA;202) (SAYFA;594) (SAYFA;689) (SAYFA;752) (SAYFA;692) (SAYFA;526) (SAYFA;12) (SAYFA;12)
dāḫil:	(A.) Dahil. Bir işe karışmış olma, karışma. Dahil olma.	(10) Yaʿnī, ol ʿaḳd itdügüñüzüñ keffāreti ve daḫı anuñ ki ḳaṣd itdüñüz on mislini ṭaʿāmlandurmaḳdur (11) ki anlar biş ḥavāss-ı ẓāhiredür ve biş daḫı ḥavāssı bāṭınadur ki bular āfetler dāḫil olacaḳ ve fetevāt-(12)lar ziyāde olıcaḳ maḥalldür.[143a] (1) īmān ṣābit olmaḳda ednā şükr-ile ki bular aña dāḫil ola.[307b] Bulardan kimse var ki anlaruñ īmānları Allāhu Taʿālā nūrınuñ neticesidür (3) ki anuñ ḳalbine dāḫil oldı.[32b]	(SAYFA;284) (SAYFA;613) (SAYFA;63) (SAYFA;28) (SAYFA;63) (SAYFA;111) (SAYFA;440) (SAYFA;4) (SAYFA;234) (SAYFA;282) (SAYFA;402) (SAYFA;75)
daḫl:	(A.) Müdahale.	Bunuñ-ıla aña işāret itdi kim (4) külli bu saʿādet ü şeḳāvet ki	(SAYFA;539)

		dünyede āḫiretde ḳula ḥāṣıl olur, ḳuluñ daḫı anda (5) daḫli var, kesb yöninden anuñ-ıla mūcib-i ʿiḳāb olur.	
daḫl: =>		Hīç bir nebīnüñ yā velīnüñ bu ʿilm-ı mefātiḥde daḫli ve taṣarrufi yoḳdur.	(SAYFA;346)
daḫl: =>		ṕes, ol miftāḥ ḳalemdür, ve ḳalem naḳḳāş elinde bir ġayuk ol ḳalem-ile naḳş itmekde (11) daḫli ve taṣarrufı yoḳdur.	(SAYFA;346)

dap-:	Tapmak. İlah olarak tanınan varlığa karşı inancını ve bağlılığını belirli kurallar çerçevesinde göstermek.	[230b] (1) geldüñ bizi aña mı yilter misin ki atalarumuz dapduġı tañrıları terk idevüz varuṗ bir tañrıya (2) ṭapavuz?" Ġāyet ḍalāletlerinden ve cehāletlerinden ol ṣanemlerini Allāh'a şerīk ḳıldılar.	(SAYFA;459)
dār:	(F.) Yurt. Yer, mekân, konak. Ev.	Anlar dirler ki bu dār-ı dünyādan artuḳ bir dār (18) daḫı yoḳdur, anlara ḥōş gelüṗ maġrūr olurlar āḫiret ṣatuṗ dünyā alurlar, aña rāżı olurlar (19) ve ḳasāvet-ı ḳalb ve istiʿdād-ı fıtrīlerini fesāda virmek ve ḥaḳdan ıraḳ düşmek kesb iderler.	(SAYFA;378) (SAYFA;675) (SAYFA;675) (SAYFA;356) (SAYFA;741)
dār-ı āḫiret:	(F.) Ahiret yurdu.	Bedürüstī, dār-ı āḫiret (2) niʿmetleri-y-ile ve ol saʿādetler ki ẕaḫīre olunmışdur; ḫayrdur dünyeden daḫı (3) içindekiden ṣolaruñ-ıçun ki dinlerin ṣaḳlar daḫı Allāh'dan ḳorḳmaġ-ıla andan (4) ġayrıdan ḳorḳmamaġ-ıla.	(SAYFA;509) (SAYFA;489) (SAYFA;713)
dār-ı dünyā:	(F.) Dünya evi, dünya yurdu.	(18) Ḫāliṣ niyyet-ile ve ṣāfā-ı ḳalb-ile andan ol girçeklik ḳademi-y-ile beşeriyet ovaların ḳatʿ eyledi; (19) tā ki ol elṭāf-ı rubūbiyyet aña istiḳbāl ide dār-ı dünyādan,	(SAYFA;29)
dār-ı dünyā:		Anlar dirler ki bu dār-ı dünyādan artuḳ bir dār (18) daḫı yoḳdur, anlara ḥōş gelüṗ maġrūr olurlar āḫiret ṣatuṗ dünyā alurlar, aña rāżı olurlar (19) ve ḳasāvet-ı ḳalb ve istiʿdād-ı fıtrīlerini fesāda virmek ve ḥaḳdan ıraḳ düşmek kesb iderler.	(SAYFA;378)
dār-ı ʿadem:	(F.) Yokluk evi, yokluk yurdu.	Zīre dār-ı ʿadem bir dārdur ki maḳdūm anda selāmetdür ḥicāb-ı rūḥānī (10) ve	(SAYFA;675)

		cismānī āfetlerinden ve ʿilm daḫı bir dārdur ki anuñ içinde maʿlūm selāmetdür, (11) ikilik ve Allāh-ıla şirket āfetlerinden varlıḳ içinde.	
dār-ı felāḥ:	(F.) Felâh yurdu, felâh evi. (felāḥ: (A.) Selâmet. Saadet. Kurtuluş. Hayır ve ni'metlerde refah, rahatta dâim olmak. Fevz ve zafer. Necat ve beka.)	Yaʿnī, tīz ola ki bilesiz, ḳaçan size ẓāhir olsa şol nesne ki ḳonılmışdur, (3) ol istiʿdād-ı fiṭrisinde bizden her birümüzüñ saʿādetden şeḳāvetden ki ʿāḳıbet dār-ı necāt (4) ve dār-ı felāḥ kimüñ olısar ḥaḳīḳat felaḥ bulmaz, ol ẓālimler ki istiʿdādlarını fesāda virürler, (5) ġayrı maḥalline ṣarf itmeg-ile.	(SAYFA;391)
dār-ı necāt:	(F.) Necât yurdu, necât evi. Necât bulma yurdu. (necāt: (A.) Kurtuluş, selâmet. * Hırs ve hased. * Yüksek mekân.)	Yaʿnī, tīz ola ki bilesiz, ḳaçan size ẓāhir olsa şol nesne ki ḳonılmışdur, (3) ol istiʿdād-ı fiṭrisinde bizden her birümüzüñ saʿādetden şeḳāvetden ki ʿāḳıbet dār-ı necāt (4) ve dār-ı felāḥ kimüñ olısar ḥaḳīḳat felaḥ bulmaz, ol ẓālimler ki istiʿdādlarını fesāda virürler, (5) ġayrı maḥalline ṣarf itmeg-ile.	(SAYFA;391)
dār-ı selām:	(F.) Selam yurdu. (selām: (A.) Selâmet, emniyet. Sulh. Asâyiş. Bütün korktuklarından emin olma.)	Yaʿnī, egerçi enbiyālar bu ümmetleri delālet (18) iderler şol kimseleri ki aña ṣaçılan nūr irişmişdür, ol dār-ı selāma delālet iderler.	(SAYFA;196) (SAYFA;675) (SAYFA;196) (SAYFA;123) (SAYFA;675)
dār-ı selāmet:	(F.) Selâmet yurdu. (selāmet: (A.) Kurtuluş, tehlikeden sâlim olmak. Korktuklarından, fenalıklardan kurtulmak. * Neticede imân ile kabre girmek.)	Yaʿnī, (12) bulara dār-ı selāmet var, ḳaṭīʿatdan, ol yaḳīnlıḳ maḳāmında ol vaḥdete ulaşmaġ-ıla ol ikilik (13) ẓulmātından çıḳduḳdan ṣoñra ki Allāhu Taʿālā bularuñ velīsidür, ikilik ẓulmātından çıḳaruṕ (14) ol nūr-ı rubūbiyyetine ulaşdurmaġ-ıla.	(SAYFA;386)

dār-ı vaḥdāniyyet:	(F.) Vahdaniyyet yurdu. (vaḥdāniyyet//vaḥdāniyet: (A.) Birlik, infirad. Benzeri olmamak. Artmaktan, ayrılmaktan, eksilmekten beri ve münezzeh olmak gibi mânaları ifade eden Allah'ın bir sıfatıdır. Bu sıfatla muttasıf olana Vâhid denir ki; benzeri olmayan; tecezziden, tekessürden beri olan zât demektir.)	(11) … Zīre ol dār-ı vaḥdāniyyetdür.	(SAYFA;675)
dar:	Zaruret. Dar.	Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā anlara zelzele-yi (10) mevt ḥavāle ḳıldı küllī ol ḳālibdaġı darları içinde yüzleri üzere düşüp̀ helāk oldılar.	(SAYFA;462)
daş-:	Taşmak. Bir yere veya şeye sığmamak. * Taşıp sel olması, zarar verecek hale gelmesi.	Eger infāḳ daşuṕ ol nefs ḳahr olunası (5) olursa şerīʿat ü ṭarīḳat heybeti altında saʿyi daḫı beẕl ü cehd ṣadr olur, yā iḫtiyār (6) yöninden yā ıżṭırār yolından, kemāl ṭalebinde ṭabʿınuñ ḫilāfı üzere.	(SAYFA;633)
daḳīḳ:	(A.) (Ekseri mânevi mânalar için) Pek ince. Nâzik. Ufak.	(7) Yaʿnī, biz aña iki ḳat ʿaẕāb idevüz, bir edkām-ı şerīʿat-ıla bir daḫı ādāb-ı ṭarīḳat-ıla, Yaʿnī, (8) evāmir-ı şerʿuñ tekālīfleri-y-le daḫı nevāhīleri-y-ile daḫı anları arıdavuz aḫlāḳ-ı ẕemīme-(9)den ṭarīḳatuñ daḳīḳ terbiyetleri-y-ile ol ṭabīʿatı ülfet ṭutduġı nesnelerden ḳaṭʿ olduġı (10) vaḳt.[319b] İşāret bu iki (15) āyetde budur ki eger bu ḳullar Ḳurʾān'dan tedebbür idüṕ tefekkür itseler anuñ	(SAYFA;637) (SAYFA;128) (SAYFA;111) (SAYFA;645) (SAYFA;335)

		muʿcizāt-ı āṣār-(16)larında ve envār-ı hidāyetinde ve āyātlarınuñ naẓmında ve kemāl-ı feṣāḥatında ve görklü belāġatında (17) ve el-fāẓınnuñ ʿaẓāmetinde ve bināsınuñ muḥkemliginde ve ol esrārlarına ve ḥaḳāyıḳlarına ve daḳīḳ (18) işāretlerine ol göñül marażlarına ki günāh renclerin (19) zāyil idüṕ giderür, eger bulara naẓar-ı ṣāfī ḳılalardı.[65a]	
davār:	Davar. Koyun ve keçiye verilen ortak ad.	Yaʿnī, "İy benī Ādem, sizi dünyā-y-ıla ve anuñ (9) içindeki-y-ile fitnelendürmesün ve hevāya mütābaʿat itdürüṕ Allāh yolından azdur-(10)masun ve ḥubb-ı şehvātı tezyīn idüṕ ki nisālardur ve oġul, ḳızdur ve çoḳ çoḳ altunlar (11) ve gümişledür ve ṣalma atlar ve yündlerdür ve ḳoyun, ṣıġır, davā(r)dur ve ekinler, bāġlar ve bostānlar-(12)dur; tā ki buña maġrūr idüṕ sizi o girçeklik cennetinden çıḳara mevlāyı ṭaleb (13) iderken.[216b]	(SAYFA;431)
Dāvud:	(A.) Kur'an-ı Kerim'de ismi geçer ve Benî İsrail Peygamberlerindendir. Hz. Süleyman'ın (A.S.) babasıdır. Hem Peygamber, hem Sultandı. İbranice Zebur kitabı kendisine nâzil olmuştur. Sesi çok güzeldi. M.Ö. 1010 da vefat ettiği nakledilir.	(19) … Bular anlardur ki buları Dāvud laʿnet ḳıldı, ammā bu arada ṣarīḥ ḳıldı.[140a] (1) ki laʿn andandur egerçi Dāvud dili üzere oldı.[140b]	(SAYFA;279) (SAYFA;278) (SAYFA;569)

dāyim:	dāyim//dāʾim: (A.) Devamlı, sürekli.	(10) Maʿnī budur kim bular taḳvāya mülāzemete buyuralar, daḫı ẕikre dāyim olmaḳlıġa.[36a] (3) Daḫı ol Ḳurʾān mecīddür ve anlaruñ mustaḥsenlerine lāzım olsalar ki ol tezkiye-yi nefsdür, ol (4) ẕemīm ṣıfatlarından ve anı muḥallā ḳılmaḳdur ẕikre dāyim olmaġ-ıla ve ḳalb üzere murāḳıb olmaġ-ıla; (5) tā ki ol aḫlāḳ-ı kerīme ḥāṣıl ola ve hevāya muḫālefet ḳılmaḳ ve āḫireti iḫtiyār ḳılmaḳ dünyā üzere (6) āsān ola.[135a] (3) Şol kimse kim senüñ nübüvvetüñ nūrı dāyim anuñ ḳalbinde mutaṣarrıf ola, sen aña iẕin (4) viresin ṣalvate, çünki uşbu maḳām cemīʿ-i ḫalḳa miyesser olmaya ki sen anlaruñ içinde olasın, (5) yā ṣūretā yā maʿnā.[75a] (1) arasında olasın, bular saña naẓar ideler, sen bulara namāzı dāyim ḳılursın.[075a] (1) ḥaḳḳ-ıla ḳāyim oldılar ve ḥaḳ söylemege dāyim oldılar, ḥaḳ üzere şāhid oluṕ ʿadl itdiler.[112b] (1) emmāret-ü bi’s-sūdur, dāyim şerlere buyurur.[206a] (1) elṭāf-ı nefḥātlarına arḳuru ṭutalar ki dāyim esicidür ʿināyeti ṭarafından.[347a]	(SAYFA;70) (SAYFA;268) (SAYFA;148) (SAYFA;148) (SAYFA;223) (SAYFA;410) (SAYFA;692) (SAYFA;535) (SAYFA;427) (SAYFA;30) (SAYFA;617) (SAYFA;261) (SAYFA;578) (SAYFA;315) (SAYFA;738) (SAYFA;626) (SAYFA;556) (SAYFA;255) (SAYFA;151) (SAYFA;19) (SAYFA;149) (SAYFA;755) (SAYFA;755) (SAYFA;260) (SAYFA;334) (SAYFA;334) (SAYFA;150) (SAYFA;227) (SAYFA;111) (SAYFA;150) (SAYFA;758) (SAYFA;550) (SAYFA;527) (SAYFA;229) (SAYFA;148) (SAYFA;677) (SAYFA;549) (SAYFA;584) (SAYFA;702) (SAYFA;261) (SAYFA;554) (SAYFA;759) (SAYFA;617) (SAYFA;279) (SAYFA;340)

			(SAYFA;340) (SAYFA;509) (SAYFA;397) (SAYFA;642) (SAYFA;147) (SAYFA;139) (SAYFA;628) (SAYFA;201) (SAYFA;676) (SAYFA;150)
di-:	Söz söylemek. Demek.	Yaʿnī, ol nefs müşrikleri ddiler ki Allāh veled ṭutdı.	(SAYFA;695)
de:	de//da bağlacı. de.	(15) Yaʿnī, iy kākikā ben de bularuñ-ıla bile olaydım ol cihād-ı nefsde ve anı tezkiye ḳılmaḳda (16) ve ḳalbi terbiyet ḳıluṕ taṣfiye ḳılmaḳda ve rūḥı tenḳıye idüṕ taḥliye ḳılmaḳda ve sırrı taḫliye ḳıluṕ (17) taḳviye ḳılmaḳda; tā ol ʿaẓīme ulaşmaġ-ıla ben de fevz bulaydum, ol ʿaẓīm Allāhu Taʿālā'dur, celle celāluhū.	(SAYFA;121) (SAYFA;121) (SAYFA;163) (SAYFA;578) (SAYFA;667) (SAYFA;345) (SAYFA;542) (SAYFA;337) (SAYFA;751) (SAYFA;550) (SAYFA;709) (SAYFA;671) (SAYFA;459) (SAYFA;671) (SAYFA;671)
debbāġ:	(A.) Sepici. Derileri sepileyip meşin, sahtiyan, kösele vesaire yapan.	(15) … Nite kim cildi debbāġa teslīm olınur edīm olmaġ-ıçun.[53b]	(SAYFA;105)
dabbe:	(A.) (C.: Dıbâb) Canavar. *Sürünen mahluk, sürüngen hayvan. Hayvan *Dişi kertenkele. ** Yaratık, debelenen, hareket eden. (müstevdaʿ: (A.) (Ved. den) Emaneti kabul eden. * Emanet bırakılan, emanet bırakılmış.)	Yaʿnī, her (3) dabbenüñ ʿademden ḳarar-gāhı nirededür bilür ve anı nice taḳdīr ḳılduġın bilür ki aña (4) istiʿdād virilmişdür, ol ṣūret-i maḫṣūṣı ḳabūl itmege daḫı müstevdaʿın bilür ki (5) neye rāciʿ olısar ol ṣūretüñ kemāli vaḳtinde.[358b]	(SAYFA;715)
Deccāl:	(A.) Hakkı bâtıl, bâtılı	Zīre eger ol nebī degülmisse	(SAYFA;188)

	hak olarak gösteren. Kıyametten önce ortaya çıkacak bazı kimseleri dinden imandan çıkaracağı ve Mehdî tarafından öldürüleceği rivayet edilen şahıs, yalancı mesih. (Deccal'ın Cennet dediği Cehennem gibi, Cehennem dediği de Cennet gibi olacağı rivâyet edilir. Sahih hadislerin ihbarı ve din büyüklerinin izah ve kabulleri ile, âhirzamanda gelecek ve Risâlet-i Ahmediyeyi inkâr edip İslâmiyeti tahribe çalışacak ve dünyayı fesâda verecek çok şerli ve küfr-ü mutlak yolunda olan dehşetli bir şahıstır.)	āḫir-zamān resūlinüñ dīnini (11) muḳarrer ḳılmayadı, Deccāl üzere ġālib oluṕ ḳudreti yeterken daḫı ḳavmi üzere.	(SAYFA;188)
dede:	Dede. Büyük babadan başlayarak atadan her biri. Ced, ata.	çün anlar bizüm ibtilā (17) ve iḫtiyār ḳılduġumuza iʿtibār ḳılmadılar, zaḥmet ü rāḥat irişmegi zamāna nisbet ḳıldılar ki (18) didiler bu atadan dededen zamānuñ ʿādetidür ki kāh bollıḳ oluṕ rāḥatlıḳ ola, kāh ṭarlıḳ (19) vaḳitliḳ oluṕ zaḥmet ola, biz daḫı AK.[235a] Yaʿnī, bu azlardan ʿafv eylegil, eger bulardan baʿżı ehl-i (14) küfrü ve ṭuġyāndan ṣadr olursa muvāfaḳat birle ol atalarına dedelerine nisyān-ıla bu degül ki (15) rablerine ḳaṣd-ıla muḫālefet oluna, yā ʿadāvet yöninden	(SAYFA;468) (SAYFA;229)

		ola.[115b]	
dedügi:	Dediği. de-: Söylemek.	"Evvele merretin" dedügi rūḥ yaradılduġıdur, evvelā (17) ḳālibe müteʿallıḳ olmazdan öñ.	(SAYFA;369)
defʿ:	(A.) Önlemek. Kovma, savma, giderme. defʿ eylemek; berteraf etmek, önlemek. defʿ itmek; berteraf etmek, önlemek. defʿ eylemek; savma, önleme, defetme. defʿ eyleyici; önleyen, mani olan, berteraf eden. defʿ olun-; bertaraf edilmek. def edilmek.	(12) Andan ol ḫavāṭır-ı nefsi ve vesāvis-ı şeyṭānı defʿ itmeg-içün ölüm-ile ḳorḳıduṗ buyurdı ki (13) AK.[74a] (14) Yaʿnī, bu nesnelere kimse żarūrī oluṗ muḥtāç olsa andan ḫāceti defʿ olacaḳ ḳadar taṣarruf ḳıla, anı cidd-ile (15) ṭaleb idici ve añа raʿbet olmaya ki Ḥaḳ'dan ıraḳ düşe, daḫı Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmek ḥaddinden öte geçmeye.[200a] (14) Yaʿnī, defʿ idüṗ Benī İsrā'īl'den ol ihānetlerin ve ḫaḳāretlerin götürdük giderdük daḫı (15) nefslerinden ol tecebbür ü tekebbüri giderdük.[242a] (2) Yaʿnī, her kimden ki ol ʿaẕāb-ı şirk defʿ olundı, ol günde ki anda bir ḳavme şirk taḳdīr (3) olundı ve bir ḳavme tevḥīd taḳdīr olundı.[161a]	(SAYFA;146) (SAYFA;398) (SAYFA;482) (SAYFA;320) (SAYFA;400) (SAYFA;148) (SAYFA;247) (SAYFA;299) (SAYFA;399) (SAYFA;416) (SAYFA;450) (SAYFA;450) (SAYFA;689) (SAYFA;708) (SAYFA;718) (SAYFA;277) (SAYFA;239) (SAYFA;689) (SAYFA;758) (SAYFA;198) (SAYFA;399) (SAYFA;358) (SAYFA;46) (SAYFA;353) (SAYFA;570) (SAYFA;226) (SAYFA;293) (SAYFA;559) (SAYFA;382) (SAYFA;233) (SAYFA;694) (SAYFA;19) (SAYFA;277) (SAYFA;335) (SAYFA;137) (SAYFA;334) (SAYFA;266) (SAYFA;15) (SAYFA;605) (SAYFA;687)

			(SAYFA;688) (SAYFA;745) (SAYFA;479) (SAYFA;244) (SAYFA;161) (SAYFA;67) (SAYFA;67) (SAYFA;45) (SAYFA;564) (SAYFA;540) (SAYFA;559)
defʿa:	(A.) Kere. Kez.	Tā aña deg ki bir defʿa daḫı ol (6) mufāraḳatı aña ʿarż eyledi, ol hicrān ʿaṣāṣı-y-ıla anı ḍarb idüṕ didi ki AK (7) AK.	(SAYFA;93) (SAYFA;132) (SAYFA;326)
defʿ-ı ʿaẕāb:	(F.) Azabın giderilmesi, def edilmesi. Azabtan kurtulma.	Ammā ol nedāmet defʿ-ı ʿaẕāba aṣṣı (2) ḳılmaya, dünyede aṣṣı ḳılduġınlayın ki Resūl buyurdı ʿaleyhi’s-selām “Ennedmu tevbetün”, ʿaẕāb ḫōḏ (3) günāh olmayıcaḳ defʿ olunmışdur.	(SAYFA;689)
defʿ-i niʿmet:	(F.) Nimeti def etme, nimeti inkar etme, nimetten uzaklaşma.	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā’nuñ luṭfı ulı ve ḳahrı ulı daḫı mebsūṭ-(12)dur ol luṭfı ve ḳahrı ḫazīnelerinden nice dilerse infāḳ ider, müʾminler üzere hidāyet ü īmān (13) ve iḥsān infāḳ ider ve kāfirler üzere ḍalālet ṭuġyān ve küfr nifāḳ ve ʿaẕāb-ı nār infāḳ ider; (14) bir ḳavmi yüceldür derecāt-ı ʿulāya irgürür ve bir ḳavmi aşaġa bıraġuṕ derekāt-ı suflāya indürür (15) ve bir ḳavmden şerri belāyı defʿ ider ve bir bir ḳavmden ḫayrı ve niʿmetleri menʿ ider, belki defʿ-ı niʿmetini (16) ʿām ider.	(SAYFA;266)
defi’-l-himmet:	(F.) Himmeti uzaklaştırma. Himmeti terk etme, himmetin terk	(2) Bunda işāret var aña ki ol rūḥ-ı ʿılvī, nefse ittibāʿ ḳılmaġ-ıla cāhil ü siflī olur defi’-(3)l-himmet oluban.	(SAYFA;735)

	ettirilmesi.		
defn:	(A.) Gömme.	Yaʿnī, (19) gördi ki ol defn idüp̀ setr itmek ʿilminde ġurāb bundan ekberdür aña teḥassür idüben	(SAYFA;243)
defter:	(A.) Defter. Genellikle hafif bir kapak içerisinde, yazı yazmak için bir araya tutturulmuş kâğıt yaprakları. Mecazen bir gruptan olma manasına gelen kayıt altına alınma.	Dinildi aña ki (4) "Heyhāt, bu sözden ıraḳ ol ki sen henüz ikilik defterinden yazılmışın ve benvenlik (5) ḥicābı içinde perdelenmişsin.	(SAYFA;486)
defter:	(A.) Defter. Doğrunun, izlenecek yol haritasının yazılı olduğu defter. İnsan kullanım kılavuzu.	Siz anı defterler idersiz, yaʿnī, şol kitāp̀ ki indürile anuñ ḥāli bu ola ki (9) gönülleri nūrlandura ve ol ḳalbleri Allāhu Taʿālā'dın yaña hidāyete delālet ḳıla, tā anı bilesiz (10) anuñ nūrı ḳalbüñüze sirāyet ḳılasız, yazup̀ anı defterler ḳılduñuz gönlüñüz içinde ḳılmaduñuz (11) ki ol kitāp̀ ḫulḳı-y-ıla ḫulḳlanasız, lācerem.	(SAYFA;366) (SAYFA;366)
deg:	Kadar. -e kadar. -e değin. Deg.	(10) Tā aña deg ki buyurdı; AK.[208b] (10) Yaʿnī, ṣabr idüñ aña deg ki Allāhu Taʿālā ḳalb-ile rūḥ ve nefs arasında ḥükm eyleye ki (11) ḥākimlerüñ ḫayrlusı oldur.[233b] (11) Yaʿnī, diyeler ki "İy kāşikā, biz girü ol ṣūret ʿālemine redd olınayduḳ ol istiʿdād-ı fiṭrımuz (12) aña gireydi, ol rabbumuz ayātlarına tekẕīb ü inkār itmeye deg, bir gez daḫı evvelkileyin.[164a]	(SAYFA;415) (SAYFA;465) (SAYFA;326) (SAYFA;592) (SAYFA;558) (SAYFA;267) (SAYFA;123) (SAYFA;344) (SAYFA;373) (SAYFA;198) (SAYFA;252) (SAYFA;313) (SAYFA;379) (SAYFA;439) (SAYFA;713) (SAYFA;472) (SAYFA;168) (SAYFA;335) (SAYFA;204)

			(SAYFA;374) (SAYFA;401) (SAYFA;574) (SAYFA;400) (SAYFA;76) (SAYFA;202) (SAYFA;216) (SAYFA;248) (SAYFA;430) (SAYFA;542) (SAYFA;599) (SAYFA;712) (SAYFA;154) (SAYFA;271) (SAYFA;142) (SAYFA;276) (SAYFA;283) (SAYFA;549) (SAYFA;621) (SAYFA;194) (SAYFA;525) (SAYFA;110) (SAYFA;194) (SAYFA;740) (SAYFA;300) (SAYFA;98) (SAYFA;110) (SAYFA;590) (SAYFA;106) (SAYFA;540) (SAYFA;277) (SAYFA;173) (SAYFA;319) (SAYFA;455) (SAYFA;385) (SAYFA;247) (SAYFA;383) (SAYFA;257) (SAYFA;465) (SAYFA;263) (SAYFA;445) (SAYFA;394) (SAYFA;93) (SAYFA;153) (SAYFA;442)

			(SAYFA;232) (SAYFA;300) (SAYFA;371) (SAYFA;254) (SAYFA;188) (SAYFA;147) (SAYFA;133) (SAYFA;181) (SAYFA;95) (SAYFA;430) (SAYFA;240) (SAYFA;151) (SAYFA;260) (SAYFA;149) (SAYFA;124) (SAYFA;276) (SAYFA;349) (SAYFA;126) (SAYFA;426) (SAYFA;439) (SAYFA;448) (SAYFA;156) (SAYFA;286) (SAYFA;308) (SAYFA;225) (SAYFA;429) (SAYFA;205) (SAYFA;116) (SAYFA;117) (SAYFA;118) (SAYFA;120) (SAYFA;128) (SAYFA;130) (SAYFA;150) (SAYFA;157) (SAYFA;164) (SAYFA;176) (SAYFA;177) (SAYFA;182) (SAYFA;191) (SAYFA;222) (SAYFA;236) (SAYFA;243) (SAYFA;245) (SAYFA;246)

			(SAYFA;248) (SAYFA;251) (SAYFA;262) (SAYFA;273) (SAYFA;281) (SAYFA;292) (SAYFA;305) (SAYFA;316) (SAYFA;326) (SAYFA;330) (SAYFA;333) (SAYFA;337) (SAYFA;348) (SAYFA;353) (SAYFA;361) (SAYFA;370) (SAYFA;375) (SAYFA;377) (SAYFA;388) (SAYFA;390) (SAYFA;391) (SAYFA;397) (SAYFA;413) (SAYFA;418) (SAYFA;433) (SAYFA;437) (SAYFA;452) (SAYFA;482) (SAYFA;484) (SAYFA;504) (SAYFA;506) (SAYFA;523) (SAYFA;533) (SAYFA;591) (SAYFA;657) (SAYFA;165) (SAYFA;621) (SAYFA;553) (SAYFA;561) (SAYFA;587) (SAYFA;363) (SAYFA;317) (SAYFA;403) (SAYFA;330)
deg:	Kadar. -e kadar.	Nite kim Cebraʾīl’üñ ʿalm	(SAYFA;370)

		(ʿaleyhi's-selām) seyr(i) tamām oldı, sidretü'l-müntehāya (7) irdügi vaḳt miʿrāc gicesisinde ki ol cemīʿ seyr idenlerüñ, firişteden insāndan, seyrlerinüñ ġāyeti (8) aña degdür.	
deg-:	Değmek, ulaşmak, erişmek.	Yaʿnī, bir cemāʿat münāfıḳ nefslerden, Muḥammed'i incidürlerdi, yaramaz (7) ḫaberler dirledi, baʿżıları dirlerdi ki "Biz ḳorḳaruz ki bu ḫaber Muḥammed ḳulaġına dege, bunuñ gibi (8) söylemeñ ol Muḥammed işidici ḳulaḳdur, ne işidürse inanur.	(SAYFA;611)
degil:	Değil. Cümle içinde art arda kullanılan iki veya daha çok özneyi, tümleci, yüklemi, aralarından bazılarına olumsuzluk kavramı vererek birbirine bağlayan veya yüklemin olumsuz çekimini sağlayan kelime. dep.	Yaʿnī, (14) ol Allāh-ıla beḳā bulmaḳ ki maḳām-ı vüṣūldür, anuñ terbiyeti-ledür, ḥaḳīḳatā degildür, (15) bu ṭarīḳ-ı ḥaḳdan ṣoñra; illā ḍalāldür, inḳıṭāʿdur Ḥaḳ'dan.	(SAYFA;679)
degin:	Kadar. Dek. -e kadar. Değin.	(14) Tā aña degin ki buyurdı; AK.[12a] (17) Andan ṣoñra tā ḳıyāmete degin kim ki anuñ-ıla ʿamel itse ol ʿamel idene ne ḳadar günāh olursa ol (18) evvel vażʿ idene daḫı ol ḳadar günāh olur.[221a] (18) Tā aña deg ki her zamān geldi, ol zamānda bir ümmet oldı ki nāra girmege müstaḥıḳ oldı (19) ve bir ümmet oldı ki cennete girmege müstaḥıḳ oldı, tā şimdiki zamāna degin daḫı	(SAYFA;22) (SAYFA;440) (SAYFA;439) (SAYFA;604) (SAYFA;364) (SAYFA;348) (SAYFA;513) (SAYFA;708) (SAYFA;570) (SAYFA;658) (SAYFA;599) (SAYFA;369) (SAYFA;715) (SAYFA;511) (SAYFA;379)

		eyyām āḫire.[220b]	(SAYFA;457) (SAYFA;506) (SAYFA;688) (SAYFA;192) (SAYFA;207) (SAYFA;185) (SAYFA;162) (SAYFA;355) (SAYFA;231) (SAYFA;219) (SAYFA;122) (SAYFA;131) (SAYFA;143) (SAYFA;160) (SAYFA;289) (SAYFA;332) (SAYFA;310) (SAYFA;226) (SAYFA;500) (SAYFA;743) (SAYFA;422) (SAYFA;364) (SAYFA;267) (SAYFA;451) (SAYFA;318) (SAYFA;269) (SAYFA;754) (SAYFA;511) (SAYFA;363) (SAYFA;422) (SAYFA;230) (SAYFA;322) (SAYFA;716) (SAYFA;322) (SAYFA;463) (SAYFA;247) (SAYFA;313)
degirmen:	İçinde öğütme işi yapılan yer. * Metindeki manası; öğütme işi yapabilmek için iki büyükçe değirmen taşının üst üste gelecek şekilde	(9) Nite ki buña delālet ḳılur Usāme ḥadīṯi ki Resūl'den ʿaleyhi's-selām naḳl idüp buyurdı; Resūl ʿaleyhi's-selām didi ki "Ḳıyāmet güninde bir ṭāyifeʾi getüreler, oda atalar, ḳarınları münşaḳḳ oluṕ içleri	(SAYFA;10)

	olması ve üstteki taşa bağlanan bir kulp ile bir hayvan veya bir başka güç tarafından çevrilerek öğütülmesi. Değirmen çevresi o taşın etrafı, değirmen çevresi dönme; değirmen taşının etrafında dönme.	ayaḳlarına (11) dökile ṭolaşa, bular şol eşek degirmen yöresin ṭolanuṕ ṭurduġı gibi, bular daḫı (12) ṭolanalar.[6a]	
degşür-:	degşür-//değşür-//değşir-: Değiştirmek, değişmek.	(1) mütābaʿat itmeg-ile āḫiretlerini dünyāya ṣatdılar ve dīnlerin dünyāya degşürdiler, mevlāyı (2) ṭaleb itmeg-ile terk itdiler, bunuñ-ıla ol enʿāmdan azġun oldılar.[260b] Yaʿnī, eyü ṣıfātları yaramaz ṣıfātlara degşürmek (18) ki emāneti ve diyāneti ve selāmeti ṣadr-ı ḫıyānete ve mekr ü ḫadīʿate degşürmeyesiz.[33b]	(SAYFA;519) (SAYFA;65) (SAYFA;65)
degül:	değil//degül: Değil. Cümle içinde art arda kullanılan iki veya daha çok özneyi, tümleci, yüklemi, aralarından bazılarına olumsuzluk kavramı vererek birbirine bağlayan veya yüklemin olumsuz çekimini sağlayan kelime. dep.	(10) Allāhu Taʿālā'dın yaña seyr itmek ve aña vāṣıl olmaḳ mümkin degül, illā ol ceẕbe-y-ile.[3b] (10) Yaʿnī, naṣr u meded melāyike ḳatından degül, daḫı ġayrından degül, illā Allāhu Taʿālā ḳatındandur ki (11) ol ʿazīzdür, kimi dilerse nuṣret virüṕ ʿazīz ḳılur, kimi dilerse ḳahrı-y-ıla ẕelīl ḳılur ki cemīʿ-i (12) ʿizzet Allāhu Taʿālā'nuñdur.[11a]	(SAYFA;5) (SAYFA;20) (SAYFA;20) (SAYFA;217) (SAYFA;270) (SAYFA;708) (SAYFA;183) (SAYFA;87) (SAYFA;520) (SAYFA;538) (SAYFA;303) (SAYFA;84) (SAYFA;10) (SAYFA;340) (SAYFA;498) (SAYFA;655) (SAYFA;547) (SAYFA;686) (SAYFA;211) (SAYFA;244) (SAYFA;758)

			(SAYFA;600) (SAYFA;3) (SAYFA;174) (SAYFA;101) (SAYFA;119) (SAYFA;34) (SAYFA;247) (SAYFA;247) (SAYFA;276) (SAYFA;304) (SAYFA;384) (SAYFA;411) (SAYFA;423) (SAYFA;423) (SAYFA;445) (SAYFA;475) (SAYFA;478) (SAYFA;498) (SAYFA;543) (SAYFA;543) (SAYFA;751) (SAYFA;224) (SAYFA;224) (SAYFA;341) (SAYFA;365) (SAYFA;71) (SAYFA;119) (SAYFA;183) (SAYFA;762) (SAYFA;85) (SAYFA;187) (SAYFA;41) (SAYFA;708) (SAYFA;179) (SAYFA;624) (SAYFA;418) (SAYFA;275) (SAYFA;241) (SAYFA;575) (SAYFA;507) (SAYFA;744) (SAYFA;746) (SAYFA;70) (SAYFA;127) (SAYFA;277)

			(SAYFA;174) (SAYFA;357) (SAYFA;105) (SAYFA;689) (SAYFA;183) (SAYFA;741) (SAYFA;600) (SAYFA;86) (SAYFA;59) (SAYFA;163) (SAYFA;485) (SAYFA;483) (SAYFA;36) (SAYFA;686) (SAYFA;220) (SAYFA;408) (SAYFA;729) (SAYFA;729) (SAYFA;728) (SAYFA;339) (SAYFA;421) (SAYFA;155) (SAYFA;150) (SAYFA;355) (SAYFA;743) (SAYFA;29) (SAYFA;42) (SAYFA;161) (SAYFA;64) (SAYFA;84) (SAYFA;190) (SAYFA;734) (SAYFA;701) (SAYFA;298) (SAYFA;375) (SAYFA;365) (SAYFA;310) (SAYFA;175) (SAYFA;391) (SAYFA;327) (SAYFA;318) (SAYFA;412) (SAYFA;338) (SAYFA;365) (SAYFA;5)

			(SAYFA;3) (SAYFA;381) (SAYFA;43) (SAYFA;39) (SAYFA;283) (SAYFA;222) (SAYFA;397) (SAYFA;761) (SAYFA;685) (SAYFA;216) (SAYFA;354) (SAYFA;11) (SAYFA;422) (SAYFA;43) (SAYFA;119) (SAYFA;519) (SAYFA;519) (SAYFA;304) (SAYFA;295) (SAYFA;660) (SAYFA;239) (SAYFA;706) (SAYFA;342) (SAYFA;6) (SAYFA;514) (SAYFA;432) (SAYFA;519) (SAYFA;646) (SAYFA;494) (SAYFA;734) (SAYFA;53) (SAYFA;22) (SAYFA;407) (SAYFA;259) (SAYFA;177) (SAYFA;613) (SAYFA;120) (SAYFA;60) (SAYFA;383) (SAYFA;239) (SAYFA;532) (SAYFA;150) (SAYFA;407) (SAYFA;328) (SAYFA;541)

			(SAYFA;207) (SAYFA;379) (SAYFA;40) (SAYFA;141) (SAYFA;584) (SAYFA;584) (SAYFA;584) (SAYFA;383) (SAYFA;375) (SAYFA;213) (SAYFA;205) (SAYFA;411) (SAYFA;10) (SAYFA;77) (SAYFA;77) (SAYFA;498) (SAYFA;201) (SAYFA;424) (SAYFA;508) (SAYFA;29) (SAYFA;29) (SAYFA;310) (SAYFA;219) (SAYFA;310) (SAYFA;729) (SAYFA;395) (SAYFA;742) (SAYFA;367) (SAYFA;396) (SAYFA;615) (SAYFA;497) (SAYFA;706) (SAYFA;277) (SAYFA;353) (SAYFA;294) (SAYFA;60) (SAYFA;39) (SAYFA;701) (SAYFA;104) (SAYFA;566) (SAYFA;389) (SAYFA;470) (SAYFA;510) (SAYFA;543) (SAYFA;558)

			(SAYFA;395) (SAYFA;143) (SAYFA;342) (SAYFA;294) (SAYFA;15) (SAYFA;288) (SAYFA;195) (SAYFA;512) (SAYFA;734) (SAYFA;410) (SAYFA;353) (SAYFA;229) (SAYFA;592) (SAYFA;716) (SAYFA;47) (SAYFA;524) (SAYFA;378) (SAYFA;664) (SAYFA;271) (SAYFA;271) (SAYFA;654) (SAYFA;629) (SAYFA;101) (SAYFA;625) (SAYFA;316) (SAYFA;176) (SAYFA;61) (SAYFA;390) (SAYFA;417) (SAYFA;750) (SAYFA;314) (SAYFA;612) (SAYFA;658) (SAYFA;126) (SAYFA;734) (SAYFA;535) (SAYFA;161) (SAYFA;682) (SAYFA;714) (SAYFA;36) (SAYFA;553) (SAYFA;144) (SAYFA;321) (SAYFA;328) (SAYFA;694)

			(SAYFA;524) (SAYFA;645) (SAYFA;117) (SAYFA;390) (SAYFA;117) (SAYFA;74) (SAYFA;609) (SAYFA;609) (SAYFA;199) (SAYFA;76) (SAYFA;453) (SAYFA;763) (SAYFA;150) (SAYFA;730) (SAYFA;710) (SAYFA;725) (SAYFA;725) (SAYFA;292) (SAYFA;737) (SAYFA;120) (SAYFA;211) (SAYFA;552) (SAYFA;421) (SAYFA;285) (SAYFA;92) (SAYFA;553) (SAYFA;753) (SAYFA;44) (SAYFA;47) (SAYFA;704) (SAYFA;426) (SAYFA;314) (SAYFA;703) (SAYFA;592) (SAYFA;706) (SAYFA;636) (SAYFA;704) (SAYFA;30) (SAYFA;30) (SAYFA;678) (SAYFA;307) (SAYFA;255) (SAYFA;669) (SAYFA;117) (SAYFA;341)

			(SAYFA;358) (SAYFA;330) (SAYFA;494) (SAYFA;358) (SAYFA;743) (SAYFA;743) (SAYFA;174) (SAYFA;178) (SAYFA;736) (SAYFA;495) (SAYFA;116) (SAYFA;511) (SAYFA;474) (SAYFA;274) (SAYFA;744) (SAYFA;357) (SAYFA;224) (SAYFA;142) (SAYFA;532) (SAYFA;475) (SAYFA;670) (SAYFA;541) (SAYFA;200) (SAYFA;242) (SAYFA;421) (SAYFA;325) (SAYFA;443) (SAYFA;324) (SAYFA;669) (SAYFA;159) (SAYFA;669) (SAYFA;155) (SAYFA;736) (SAYFA;762) (SAYFA;28) (SAYFA;735) (SAYFA;621) (SAYFA;565) (SAYFA;96) (SAYFA;165) (SAYFA;235) (SAYFA;76) (SAYFA;194) (SAYFA;655) (SAYFA;566)

			(SAYFA;147) (SAYFA;449) (SAYFA;366) (SAYFA;174) (SAYFA;746) (SAYFA;365) (SAYFA;86) (SAYFA;293) (SAYFA;276) (SAYFA;308) (SAYFA;29) (SAYFA;351) (SAYFA;691) (SAYFA;752) (SAYFA;295) (SAYFA;43) (SAYFA;53) (SAYFA;316) (SAYFA;120) (SAYFA;120) (SAYFA;180) (SAYFA;30) (SAYFA;478) (SAYFA;602) (SAYFA;134) (SAYFA;283) (SAYFA;54) (SAYFA;45) (SAYFA;546) (SAYFA;186) (SAYFA;410) (SAYFA;20) (SAYFA;329) (SAYFA;726) (SAYFA;736) (SAYFA;697) (SAYFA;748) (SAYFA;56) (SAYFA;398) (SAYFA;566) (SAYFA;694) (SAYFA;345) (SAYFA;537) (SAYFA;496) (SAYFA;325)

			(SAYFA;339) (SAYFA;252) (SAYFA;603) (SAYFA;380) (SAYFA;694) (SAYFA;624) (SAYFA;692) (SAYFA;159) (SAYFA;467) (SAYFA;716) (SAYFA;352) (SAYFA;760) (SAYFA;292) (SAYFA;216) (SAYFA;601) (SAYFA;726) (SAYFA;294) (SAYFA;252) (SAYFA;736) (SAYFA;547) (SAYFA;319) (SAYFA;687) (SAYFA;374) (SAYFA;240) (SAYFA;397) (SAYFA;669) (SAYFA;351) (SAYFA;726) (SAYFA;308) (SAYFA;242) (SAYFA;711) (SAYFA;747) (SAYFA;359) (SAYFA;524) (SAYFA;727) (SAYFA;432) (SAYFA;694) (SAYFA;142) (SAYFA;273) (SAYFA;632) (SAYFA;565) (SAYFA;13) (SAYFA;91) (SAYFA;257) (SAYFA;548)

			(SAYFA;377) (SAYFA;364) (SAYFA;14) (SAYFA;149) (SAYFA;680) (SAYFA;406) (SAYFA;626) (SAYFA;15) (SAYFA;585) (SAYFA;666) (SAYFA;449) (SAYFA;607) (SAYFA;626) (SAYFA;298) (SAYFA;298) (SAYFA;527) (SAYFA;527) (SAYFA;691) (SAYFA;745) (SAYFA;745) (SAYFA;247) (SAYFA;527) (SAYFA;744) (SAYFA;756) (SAYFA;327) (SAYFA;514) (SAYFA;49) (SAYFA;226) (SAYFA;270) (SAYFA;276) (SAYFA;691) (SAYFA;508) (SAYFA;273) (SAYFA;129) (SAYFA;642) (SAYFA;188) (SAYFA;533) (SAYFA;303) (SAYFA;332) (SAYFA;127) (SAYFA;750) (SAYFA;41) (SAYFA;141) (SAYFA;141) (SAYFA;375)

			(SAYFA;171) (SAYFA;502) (SAYFA;178) (SAYFA;270) (SAYFA;235) (SAYFA;141) (SAYFA;736) (SAYFA;123) (SAYFA;561) (SAYFA;168) (SAYFA;688) (SAYFA;728) (SAYFA;234) (SAYFA;234) (SAYFA;287) (SAYFA;737) (SAYFA;699) (SAYFA;699) (SAYFA;417) (SAYFA;480) (SAYFA;737) (SAYFA;238) (SAYFA;745)
degür-:	Ulaştırmak, eriştirmek. Bildirme, tebliğ.	Enes raḍıya'l-lāhu ʿanh eydür Resūl'e ʿaleyhi's-selām anlaruñ (9) ḫaberlerin degürdiler.	(SAYFA;207) (SAYFA;301)
degür-:	Eriştirme. Verme.	Zīre (10) siz ne ḳadar cidd-ile saʿy iderseñüz ki baña mekr idesiz ve ḳavlimi redd idesiz, sizüñ aña (11) ḳudretüñüz yitmez ki baña żarar degüresiz, yā nefʿ irişdüresiz, illā meger Ḥaḳ Taʿālā iẕni-y-ile (12) ola.	(SAYFA;697)
degür-:	Vermek, eriştirmek.	Nite kim anlar daḫı aşşı irgürmezlerse ziyān (12) daḫı degürmezler.	(SAYFA;136)
dehrī:	(A.) Dehr ve zamana dair ve müteallik. DEHRİYE : Devre ait. Zamana dair ve müteallik. * Âlemin ezelî ve ebedîliğini iddia edip âhirete	Nite ki (16) oḳ nişānından geçer dilleri-y-le söylerler anı ki göñüllerde yoḳdur, felsefīler ve (17) dehrīler ve ṭabāyıʿīler gibi ve ḥaşviyyeler ve zanādıḳa gibi ve ibāḥiyyeler ve	(SAYFA;408)

	inanmıyan münkir ve imansız bir fırka.	İsmāʿiliyyeler ve el-Beyāżiyye-(18)ler gibi.	
dehşet:	(A.) Korkup kaçılacak şey. Ürkmek, şaşmak. Korku ve telâş içinde olmak. dehşet ḳıl-: Korkmak, ürkmek, korku ve utanç duymak.	Hīç bu ḳavli dimekde bir dehşet ḳılmadılar (18) ve bu emr-i menʿ itmekde utanmadılar.[120a] Siz Allāhu Taʿālā'ya tevekkül ḳıluñ (9) ki sizde īmān ḳuvveti var, eger īmānı ḥaḳīḳī ḥāṣıl ḳılduñuzsa anlar aġyāra ḳuru (10) ṣanuñuz-ıla baḳdılar nūr-ı īmān-ıla baḳmadılar "olardan bize vāḳıʿa irişe" diyü vehm itdiler (11) içlerine ḳorḳu leşkeri hücūm itdi emr-i Ḥaḳḳ'ı terk itmege muṣırr oldılar, eger anlar aġyāra (12) maʿrifet gözi-y-ile naẓar ḳılsalar ol ḫıẕlān ehlinden anlara dehşet vāḳiʿ olmazdı.[120a] Anlar ḫiṭābı ḥicāb ardından işitdiler, bu ḥāletde ki gözlerinde daḫı (16) ṣınmaḳlıḳ perdesi var-ıdı ve ḳulūbları daḫı ʿizzet perdesi-le ḳaplanmışdı ol ḫiṭābı ḳabūl (17) ve iṭāʿat ḳulaġı-y-la işitmediler, iḳrār dili-y-ile çāresüz cevāp̀ virdiler, ol heybet dehşeti-y-le (18) ol iḥtiyāç̀ ḳorḳusından ḏitremeg-ile.[257a]	(SAYFA;238) (SAYFA;238) (SAYFA;512)
dek:	Kadar. -e kadar. deg. bkz.: deg.	(5) Bu ḥavāṣṣ-ı ḫamse ḳapuların üzerine yapuñ, tā ol nefs ölinceye dek.	(SAYFA;74) (SAYFA;636) (SAYFA;84)
delālet:	(A.) Delil olmak. Yol göstermek. Kılavuzluk. Doğru yolu bulmakta insanlara yardım etmek. * İşaret.	Yaʿnī, eger saña Ḥaḳ Taʿālā luṭfı-y-la ol nūrdan evvelde āḫirde yā aralıḳda saña (13) irişmil olsa ol seni delālet ider, ol ṣırāṭ-ı mustaḳīme ki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ vuṣlatı yolıdur.	(SAYFA;320) (SAYFA;647) (SAYFA;87) (SAYFA;419) (SAYFA;358) (SAYFA;553) (SAYFA;380) (SAYFA;706)

			(SAYFA;279) (SAYFA;114) (SAYFA;171) (SAYFA;431) (SAYFA;254) (SAYFA;754) (SAYFA;48) (SAYFA;410) (SAYFA;188) (SAYFA;10) (SAYFA;158) (SAYFA;390) (SAYFA;697) (SAYFA;722) (SAYFA;556) (SAYFA;7) (SAYFA;515) (SAYFA;522) (SAYFA;130) (SAYFA;479) (SAYFA;183) (SAYFA;119) (SAYFA;539) (SAYFA;600) (SAYFA;565) (SAYFA;653) (SAYFA;347) (SAYFA;268) (SAYFA;214) (SAYFA;251) (SAYFA;197) (SAYFA;485) (SAYFA;493) (SAYFA;332) (SAYFA;62) (SAYFA;23) (SAYFA;98) (SAYFA;757) (SAYFA;199) (SAYFA;24) (SAYFA;524) (SAYFA;487) (SAYFA;158) (SAYFA;666) (SAYFA;406)

			(SAYFA;162) (SAYFA;683) (SAYFA;119) (SAYFA;744) (SAYFA;233) (SAYFA;356) (SAYFA;142) (SAYFA;112) (SAYFA;358) (SAYFA;27) (SAYFA;367) (SAYFA;70) (SAYFA;462) (SAYFA;401) (SAYFA;559) (SAYFA;196) (SAYFA;505) (SAYFA;89) (SAYFA;417) (SAYFA;282) (SAYFA;251) (SAYFA;686) (SAYFA;73) (SAYFA;106) (SAYFA;345) (SAYFA;7) (SAYFA;357) (SAYFA;160) (SAYFA;276) (SAYFA;599) (SAYFA;599) (SAYFA;654) (SAYFA;687) (SAYFA;232) (SAYFA;30) (SAYFA;225) (SAYFA;126) (SAYFA;366) (SAYFA;397) (SAYFA;89) (SAYFA;373) (SAYFA;205) (SAYFA;244) (SAYFA;193) (SAYFA;183)

			(SAYFA;80) (SAYFA;206) (SAYFA;473) (SAYFA;366) (SAYFA;232) (SAYFA;675) (SAYFA;133) (SAYFA;680) (SAYFA;438) (SAYFA;405) (SAYFA;651) (SAYFA;747) (SAYFA;410) (SAYFA;524) (SAYFA;704) (SAYFA;682) (SAYFA;667) (SAYFA;664) (SAYFA;118) (SAYFA;690) (SAYFA;83) (SAYFA;489) (SAYFA;489) (SAYFA;196) (SAYFA;196) (SAYFA;473) (SAYFA;459) (SAYFA;556) (SAYFA;693) (SAYFA;490) (SAYFA;681) (SAYFA;488) (SAYFA;34) (SAYFA;151) (SAYFA;681) (SAYFA;470) (SAYFA;742) (SAYFA;484) (SAYFA;455) (SAYFA;336) (SAYFA;564) (SAYFA;515) (SAYFA;674) (SAYFA;51) (SAYFA;455)

			(SAYFA;580) (SAYFA;695) (SAYFA;188) (SAYFA;251) (SAYFA;126)
delālāt:	(A.) (Delâlet. C.) Delâletler, alâmet olmalar,yol göstermeler, kılavuzluklar.	Yaʿnī, biz ṭarīḳ-ı ḥaḳḳuñ delālāt-(13)ların ve aña vüṣūl ṭarīḳīn beyān iderüz.	(SAYFA;581) (SAYFA;682)
delāyil: //delāʾil:	(A.) (Delil. C.) Deliller. Bürhanlar. İsbât vasıtaları.	(10) Daḫı olar bi’ẕ-ẕāt delāyil ü āyātdur ʿālem ehline ve Ḥaḳ’dan ḫalḳ üzere ḥuccetlerdür.	(SAYFA;109) (SAYFA;719) (SAYFA;152) (SAYFA;12) (SAYFA;518) (SAYFA;674) (SAYFA;201) (SAYFA;698) (SAYFA;333)
delāyil-i burhān:	(A.) Delil, hüccet, isbat vasıtası. * Man: Yakînî mukaddemelerden meydana gelen kıyas. * Red ve inkâr için itiraz kabul edilmeyecek surette isbat-ı hakikat eden kavi hüccet	Ve Resūl daḫı ʿaleyhi’s-selām irişdüre vaḥyden ve delāyil-i burhāndan.	(SAYFA;609)
del-:	Delmek. Delik açmak, delik duruma getirmek.	Ḥāl budur, bular zaʿm iderler ki bu taṣarrufātda (15) nefyi olunan işāretdür, ol kimselere ki bedeninde taṣarruf ider; īmānı yoḳdur olaruñ gibi ki (16) ḳulaḳların yardılar, yā deldiler demürden ḫalḳalar geçürdiler yā gögsin yā ẕekerlerin deldiler kilid (17) urdılar, yā boyınların delüṕ demür geçürdiler ṣaḳālların yüllitdiler.	(SAYFA;297) (SAYFA;297) (SAYFA;296) (SAYFA;296) (SAYFA;495) (SAYFA;297)
delīl:	(A.) Delil. Kılavuz. Doğru yolu gösteren. Meçhûlü keşfetmekte	Delīl buña budur ki cemīʿ-i enbiyālar ʿaleyhime’s-selām ḳıyāmet (4) güninde nefsleri	(SAYFA;131) (SAYFA;204) (SAYFA;411)

	ve malumun sıhhatını isbat etmekte vasıta ve âlet ittihaz olunan husus. * Beyyine. Bürhan.	fenā olmayuṕ beḳā olduġ-ıçun küllī “Nefsī![66b] İşāret bu iki āyetde budur ki Allāhu Taʿālā her peyġambere (6) āyet ü ḥuccet virdi, tā anuñ-ıla ol ümmet üzere delīl ü burhān ṭoġura nübüvvet üzere.[103a]	(SAYFA;193) (SAYFA;193) (SAYFA;704) (SAYFA;34) (SAYFA;269) (SAYFA;34) (SAYFA;322) (SAYFA;274) (SAYFA;430) (SAYFA;202) (SAYFA;746) (SAYFA;163) (SAYFA;623) (SAYFA;655) (SAYFA;274) (SAYFA;124) (SAYFA;376) (SAYFA;337) (SAYFA;43) (SAYFA;85) (SAYFA;295) (SAYFA;279) (SAYFA;3) (SAYFA;696) (SAYFA;58) (SAYFA;462) (SAYFA;34) (SAYFA;210) (SAYFA;376) (SAYFA;335) (SAYFA;518) (SAYFA;34) (SAYFA;372) (SAYFA;675)
delīl-i vaḥdāniyyet:	(F.) Vahdaniyyetin delili.	(18) Eyle dirler ki ḳaçan bulara bir āyet gelüṕ delīl-ı vaḥdāniyyet ẓāhir olsa, elbetde aña imān getüreler.[189a] Yaʿnī, “Naẓar ḳıl, gör, yā Muḥammed, nice beyān ḳılıruz ol ʿalāmetleri ki (15) delīl-ı vaḥdāniyyetdür ol semʿ-i baṣar u ḥaḳīḳiden ki küffārlardan anı aluruz,	(SAYFA;376) (SAYFA;337)

		andan daḫı buları gör ki (16) Ḥaḳ'dan iʿrāż iderler.[169b]	
delīl-iʿaḳl:	(F.) Aklın delili.	Ol ḥaḳāyıḳ-ı eşyāʾiʿulūm-ı ḳālden ṭaleb itdükleri-çün ve delīl-iʿaḳl-ıla temessük (6) itdükleri-çün.	(SAYFA;295)
delīl-i küfr:	(F.) Küfrün delili.	Zīre münker fiʿle iḳdām itmek maʿṣiyetdür ve maʿṣiyet üzere ışrār (8) itmek delīl-i küfrdür.	(SAYFA;279)
delü:	Akılsız, aklını kaybetmiş.	[139a] (1) Şolar ki muḥdeṯler maḫlūḳlar olalar, anlar nite ḫālıḳ u ḳadīm olısarlar, delüler dimeyeler bu kelāmı (2) degül kiʿuḳalā ola.	(SAYFA;276)
dem:	(F.) An, vakit, zaman.	(19) … Zīre demden şol nesnedür ki[106b]	(SAYFA;211)
dem-i menfūḥ:	Bir anlık nefes. *Kinaye yoluyla akıtılmış kan anlamında ve sürurdan veya keder sebebiyle ağlama neticesi gelen göz yaşı manalarına ga gelmektedir. (dem: (A.) Kan) (dem: (F.) f. Nefes. Soluk. * Ağız. * Nazar. * An, vakit, saat. * Koku. * Kibir, gurur. * Âli, yüksek. * Körük.) (menfūḥ: (A.) Üfürülmüş. *Nefholunmuş.) (demʾ: (A.) Göz yaşı. Sürurdan veya keder sebebiyle ağlama neticesi gelen göz yaşı.	Ammā dem-i menfūḥ ol şehvāt u leẕẕāt-(8)dur ki anuñ üzerine ḳan gibi dīn dökilür gider.	(SAYFA;398)
de-:	Demek, söylemek. Değer atfetmek.	Ve daḫı yoḳdur bir yardımcı ol ẓālimlere ki ilāhiyyeti (14) ḳomayıcaḳ yire ḳodılar, ilāh	(SAYFA;275)

		demiyecek nesneye ilāh didiler; tā ki olaruñ nefsine meded idüṕ anlara (15) ʿaḳd-ı tevḥīd irişdüreler, anuñ-ıla ḫalāṣ bulalar.	
demür:	Demir.	Ḥāl budur, bular zaʿm iderler ki bu taṣarrufātda (15) nefyi olunan işāretdür, ol kimselere ki bedeninde taṣarruf ider; īmānı yoḳdur olaruñ gibi ki (16) ḳulaḳların yardılar, yā deldiler demürden ḫalḳalar geçürdiler yā gögsin yā ẕekerlerin deldiler kilid (17) urdılar, yā boyınların delüṕ demür geçürdiler ṣaḳālların yüllitdiler.	(SAYFA;297) (SAYFA;297)
dene:	Tane. Tohum tanesi.	Her maḥabbetüñ denesinden ve (17) çepelinden daḫı Allāh'dan ġayrı maḥabbetden ve anuñ ṭalebinden.	(SAYFA;288)
denil-:	Ad verilmek, söylenmek. Anılmak.	Andan ḫaber virdi ol muhācirler denile bular sābıḳlar-(12)dur bunuñ-ıla ki buyurdı; AK.	(SAYFA;145)
deñil-:	Söylenilmek, seslenilmek. Nida edilmek. Hitab edilinmek.	Eyit, yā Muḥammed, ammā senüñ-ile degül, belki ben seni var ḳılmaġ-ıla nidā ḳıl, deñile ki yirler gökler içindeki (3) kimüñdür ḥaḳīḳatde? Hīç bir cevāb virici bulmayasın ki ol mevcūd ola, ben anı var ḳılmadın; girü (4) sen eyit sensüz, belki ol ḳavli ben sende var ḳılmaġ-ıla "Li'l-lāhi".	(SAYFA;318)
denil-:	Söylenilmek, hitab edilmek.	(13) ṕes, rūḥ ceẕb olınur nefsden bunuñ-ıla ki denilür aña "daʿ nefseke ve teʿāl.	(SAYFA;167)
deniyye:	(A.) Alçaklık, fani ve geçicilik. denī//deniyye	(5) İllā ol evṣāf-ı rūḥāniyye-yi ḳalbiyye uşbu deniyyeyi ol miskīnlere faḳīrlere	(SAYFA;138)

	(denī: (C.: Deniyyât) Soysuz, alçak, ahlâksız. * Dünyaya âit, fâni ve geçici.)	ṣadaḳa ḳıla ki (6) ol evṣāf-ı nefsüñ ḥayvāniyye ve Şeyṭāniyye ṣıfatlarıdur.	
deñiz:	Deniz.	Bedürüstī, şol sülūk ehli ki henüz (12) mesleke iḥtiyācı var, daḫı şol ki irādet daʿvisin ider, anuñ-ıla temessük ider; bularuñ miṣli (13) şol deñize ġarḳ olmış gibidür ki muḥtācdur bir kāmil yüz gece, tā bunı ol ġarḳdan (14) ḳurtara.	(SAYFA;299) (SAYFA;481) (SAYFA;535) (SAYFA;459) (SAYFA;457) (SAYFA;317) (SAYFA;429) (SAYFA;371) (SAYFA;317) (SAYFA;317)
deñlü:	Denli. Kadar.	[124b] (1) Eger yir yüzinde cemīʿ ne var-ısa anuñ olsa ve bir ol deñlü daḫı olsa dünyede āḫiretde (2) mecmūʿını virüp gendüyi ʿaẕāb ḫalāṣ ḳılmaġ-ıçun fidā ḳılsa anlardan ḳabūl olısar (3) degül, ol ḳaṭīʿat odınuñ ʿaẕābı defʿ olıncaḳ degül, ol küfürleri sebeb-ile olara (4) ʿaẕāb-i elīm vardur, ḥasret-i ḥırmāndan daḫı ḳaṭīʿat u küfrāndan.	(SAYFA;247) (SAYFA;508)
depele-:	Yenmek. Öldürmek, katletmek. Boğazlamak, kesmek.	İşāret bunda budur ki anları siz depelemedüñüz, līkin (16) Allāhu Taʿālā depeledi, didügi ṣaḥābeden ḳatl itmegi bi'l-külliye nefy itmekdür ve gendü ẕātına (17) ḥavāle ḳılmaḳdur.	(SAYFA;540) (SAYFA;243) (SAYFA;187) (SAYFA;187) (SAYFA;186) (SAYFA;272) (SAYFA;394) (SAYFA;296) (SAYFA;540) (SAYFA;402) (SAYFA;350) (SAYFA;272) (SAYFA;272) (SAYFA;290) (SAYFA;244) (SAYFA;578) (SAYFA;590) (SAYFA;124)

			(SAYFA;61) (SAYFA;120) (SAYFA;140) (SAYFA;539) (SAYFA;36) (SAYFA;38) (SAYFA;46) (SAYFA;570) (SAYFA;39) (SAYFA;33) (SAYFA;140) (SAYFA;243)
depe:	Tepe. Bir şeyin en üstteki bölümü. Dağın tepesi. *coğ.* Yüksekliği genellikle birkaç yüz metreyi geçmeyen, çok kez tek başına, yamaçları yatık yer biçimi. *Metinde mecazî tepe kastedilmektedir. Hidayet tepesi.	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā müʾminleri (12) sizcileyin ḫızlān u küfrān üzere ḳomaz, belki buları ʿināyet ceẕbeleri-y-le çeküṕ ol ḍalālet (13) çuḳırından ćıḳarur, hidāyet depesi üzerine ḳor.	(SAYFA;51)
deprenmeg:	Kımıldamak, hareket etmek, sarsılmak. Hareket etmek, harekete gelmek, kımıldanmak.	ṕes, gerekdür sālik-ı şādıḳ iḫtirāz ide; belki bāliġ u vāṣıl olanlar daḫı (6) ki eksüzin bu belālara arḳuru gele, ol dünyāyı bulalatmaġ-ıla ve her ḥālde küstāḫane deprenmeg-ile (7) ve hevālara mütābaʿat ḳılmaġ-ıla.	(SAYFA;516)
derc:	(A.) İçine almak. Katmak.	Bedürüstī, bu (10) cemīʿ-i ẕikr olunan derc olınuṕ bunda īmāna şarṭ olundı.[87a] Kitāb ol Ḳurʾān'dur, ḥikmet anuñ ḥaḳāyıḳları ve maʿānīleri ve esrārlarıdur ki anuñ āyātları (19) iḉinde derc olunmışdur.[357a]	(SAYFA;172) (SAYFA;712) (SAYFA;415) (SAYFA;218)
derd:	(F.) Üzüntü, sıkıntı. mec. Sorun, kaygı.	Zīre Ḥaḳ Taʿālā göñül derdlerin ve ʿilācların daḫı (14) bilür.	(SAYFA;573)

dere:	(A.) Dere. İçine almak. Katmak.	(3) Nite ki Resūl buyurdı, ʿaleyhi's-selām; "Bu ādem oġlanınuñ iki dere ṭolu altunı olaydı, aña (4) biri daḫı ṭaleb ideydi ki üç̣ dere olaydı, ādem oġlanınuñ ṭoldurmazdı içini, illā ṭopraḳ (5) ṭoldurur".	(SAYFA;22) (SAYFA;22) (SAYFA;453)
derecāt:	(A.) (Derece. C.) Dereceler, basamaklar, kademeler, yükseklikler, mertebeler.	Anlara kim (8) īmān getürüp̣ ḥāllerin ıṣlāḥ ḳıldı, necāte irüp̣ derecāt bulmaġ-ıla.	(SAYFA;338) (SAYFA;505) (SAYFA;456) (SAYFA;535) (SAYFA;190) (SAYFA;733) (SAYFA;302) (SAYFA;521) (SAYFA;143) (SAYFA;5) (SAYFA;735) (SAYFA;400) (SAYFA;390) (SAYFA;143) (SAYFA;728) (SAYFA;190) (SAYFA;715) (SAYFA;168) (SAYFA;266) (SAYFA;644) (SAYFA;536) (SAYFA;294) (SAYFA;351) (SAYFA;713) (SAYFA;714) (SAYFA;704) (SAYFA;464) (SAYFA;691) (SAYFA;615) (SAYFA;488) (SAYFA;446) (SAYFA;648) (SAYFA;162) (SAYFA;691) (SAYFA;69)
derecāt-ı cihān:	(F.) Cihanın dereceleri.	[096a] (1) ibṭāl ḳılduḳları-çun ol ṭayyibātları ki ḳurbet	(SAYFA;190)

		maḳāmlarıdur ve derecāt-ı cihāndur.	
derecāt-ı cinān:	(F.) Cennetlerin dereceleri. (cinān: (A) (Cennet. C.) Cennetler.)	Bular bulardan her nefsüñ maḳāmın derekāt-ı nārda ve (12) derecāt-ı cinānda bilür, tā maḳʿad-ı ṣıdḳa degin ol melik-i muḳtedir ḳatında.	(SAYFA;715)
derecāt-ı ʿulā:	(F.) Yüce dereceler.	İşāret bunda budur ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā'nuñ (4) bu görkler içinde milkleri var, derecāt-ı ʿulā ve cennāt-ı meʾvā ve firdevs-ı aʿlā dirler.	(SAYFA;168) (SAYFA;266)
derecāt-ı nefsānī:	(F.) Nefsani dereceler.	Bi'l-külliye dünyādan āḫiretden iʿrāż itmişlerdür (6) içindekiler-ile ol ezātdan şehvātdan daḫı derecāt-ı nefsānīden ve rūḥānīden.	(SAYFA;644)
derecāt-ı rūḥānī:	(F.) Ruhanî dereceler.	Zīre bu seyr Ḥaḳ Taʿālā'dın yaña iki (13) ḳısmdur bir sālikler seyri bir mecẕūblar seyri ve sālikler seyri ṭāʿāt ʿibādāt ve ṣıfāt-ı (14) nefsi tebdīl itmek ḳademleri-y-iledür, ol derecāt-ı rūḥānīnüñ aġlāsına.	(SAYFA;536)
derecāt-ı rūḥāniyye:	(F.) Rûhânî derecceler.	Yaʿnī, Allāh'dan ḳorḳuñ, Allāh'dan ġayrını ḳoñ, iy ʿaḳl issileri, (14) ulü'l-bāb olardur ki ḳalblerinüñ lübbi ḫāliṣ olmışdur, daḫı ervāḥları bu nefs-ile beden ḳabından (15) ki bular severler ol ḳalb meyl itmeye derecāt-ı rūḥāniyyeye.	(SAYFA;294)
derecāt-ı ḳurb:	(F.) Yakınlık derecceleri.	Yaʿnī, her yörüyicinüñ ve ṭurıcınuñ ḳarārgāhı var derecāt-ı ḳurbda (9) ve derekāt-ı buʿdda; ḳaçan ol ḳarārgāhına irişse biz taḳrīr ḳılduġumuzuñ ḥaḳīḳati anda (10) aña beyān olınur, ʿarż-ı ekber güninde.	(SAYFA;351)
derecāt-ı vuṣūle:	(F.) Kavuşma dereceleri.	(19) Yaʿnī, tā aña deg ki maḳāmāt-ı sülūk āḫire ire	(SAYFA;713) (SAYFA;714)

	(vuṣūl: (A.) Ulaşma, erişme, varma, yetişme.)	derecāt-ı vuṣūle irişe.[357b]	
derece:	(A.) C.: Derecât) Yukarıya çıkacak basamak. * Mertebe, pâye, rütbe.Miktar. * Kadar.	ṕes, bu ḳavl işāret ider ki mücāhidüñ (17) derece yöninden faż̄ileti vardur vilāyet-ile ol oturanlar üzerine.[72a] Z̄ire ol ī̇mān-ı ḥaḳīḳ̄ī ol nūrdur ki göñüle vāḳiʿ olmışdur ol derece miḳdārı (15) ki aña açılmışdur ḳalbden, Ḥaḳ Taʿālā ṣıfātınuñ tecellī̇si güneşindin yaña.[268a] Ve teşehhüd daḫı saña işāret ḳılur kim ol ṭabiʿ cemādiyye ḥicāblarından (2) ḫalāṣ bulasın anuñ daḫı ulu ḥicāb-ı cemādatdür ki ol ṭoprāḳ ḫaṣıyyetidür uşbu dört (3) ṣıfātlardan ḳopar cemī̇ʿ bāḳī̇ beşeriyyet ṣıfātları ḳaçan bu derekelerden ve bu ḥicāblardan ḫalāṣ (4) bulsañ ve bu derecelerden ʿurūc idseñ ki dört derecedür, ol ʿālemler rabbınuñ civārına (5) ve ḳurbına taḥḳīḳ namāzı iḳāmet itmiş olursın rabbuñ-ıla münācāt ḳılıcı oluṕ anı müşāhede (6) ḳılmış olursın.[115a]	(SAYFA;142) (SAYFA;534) (SAYFA;228) (SAYFA;416) (SAYFA;24) (SAYFA;228) (SAYFA;712) (SAYFA;126) (SAYFA;25) (SAYFA;697) (SAYFA;525) (SAYFA;362) (SAYFA;555) (SAYFA;633) (SAYFA;724) (SAYFA;413) (SAYFA;756) (SAYFA;680) (SAYFA;756) (SAYFA;190) (SAYFA;635) (SAYFA;268) (SAYFA;23) (SAYFA;227) (SAYFA;226) (SAYFA;445) (SAYFA;227) (SAYFA;118) (SAYFA;582) (SAYFA;362) (SAYFA;217) (SAYFA;447) (SAYFA;179) (SAYFA;516)
derekāt:	(A.) Aşağı dereceler, çukurlar. En derin çukurlar. Aşağılık dereceleri. En aşağı mertebeler.	Bunuñ-ıla ki her kimse bizüm ḫāṣ ḳullarumuza mütābaʿat ḳılsa (8) biz anı necāt ehlinden ḳıluṕ derecātlar virürüz, helāk ve derekāt ehli olduḳdan ṣoñra.[353a] ṕes, ol ol miʿrācuñ ḉıḳacaḳ	(SAYFA;704) (SAYFA;227) (SAYFA;445) (SAYFA;338) (SAYFA;521) (SAYFA;676) (SAYFA;697) (SAYFA;351)

		derecesi dörtdür ḳıyāmdur rukūʿdur (9) sücūddur teşehhüddür derekāt miḳdārı üzere ki anuñ-ıla indürildi maḳām-ı ʿillīnden (10) ve ol ʿālemler rabbinüñ civārından ol esfel-ı sāfilīne ki beden ḳālibidür ve ol ḳālib ol (11) dört ʿanāṣırdan yaradılmışdur ve ol ʿanāṣırdan mütevellid olan daḫı dört ḳısm üzere-(12)dür, her ḳısmuñ maḫṣūṣ bir ẓulmeti var ki seni Ḥaḳḳ'ı müşāhede ḳılmaḳdan menʿ ider.[114b]	(SAYFA;444) (SAYFA;413) (SAYFA;412) (SAYFA;434) (SAYFA;271) (SAYFA;449) (SAYFA;715) (SAYFA;247) (SAYFA;751) (SAYFA;517) (SAYFA;266) (SAYFA;446) (SAYFA;691)
derekāt-ı nefsānī:	(F.) Nefsânî çukurlar, nefsâni aşağa dereceler.	Eger elbette imtināʿ idüp̀ ol derekāt-ı (3) nefsānīyi ki ḥayvānīdür, anı dilerseñüz beni ol daʿvet üzere düşman ṭutup̀ andan ḳurtılmaḳ (4) isterseñüz.	(SAYFA;697)
derekāt-ı buʿd:	(F.) Uzaklık çukurları, Uzaklığın aşağı mertebeleri.	Yaʿnī, her yörüyicinüñ ve ṭurıcınuñ ḳarārgāhı var derecāt-ı ḳurbda (9) ve derekāt-ı buʿdda; ḳaçan ol ḳarārgāhına irişse biz taḳrīr ḳılduġumuzuñ ḥaḳīḳati anda (10) aña beyān olınur, ʿarż-ı ekber güninde.	(SAYFA;351)
derekāt-ı esfel:	(F.) En fena, en kötü aşağı dereceler. (esfel: (A.) En sefil, çok sefil, en alçak, en aşağı, çok fenâ.)	Uş ol maḳṣūda irişdüñüz, ammā anlar ki bilürler (5) ʿamel ḳılmazlar ve dünyādan sevdüklerin şehvātların ve leẕẕātların ṭaleb iderler anuñ-ıla (6) derekāt-ı esfel bulurlar nārdan daḫı ġāyet ıraḳlıḳ bulurlar ḥaḳdan.	(SAYFA;444) (SAYFA;413) (SAYFA;412)
derekāt-ı nār:	(F.) Ateşin, cehennemin en aşağı dereceleri. Cehennemin en derin çukurları.	Ṣanurlar ki biz hidāyet (4) bulmışlardanuz ol ṣanūları anları derekāt-ı nāra ulaşdurur.	(SAYFA;434) (SAYFA;271) (SAYFA;449) (SAYFA;715) (SAYFA;247)
derekāt-ı sıfliyye:	(F.) En aşağı, en derin çukurlar, aşağıların	Yaʿnī, buları ol ʿaẕābı ṣayḥa dutdı nefslerine ẓulm	(SAYFA;751) (SAYFA;517)

	aşağısı dereceler.	itdüklerinden ötrü (17) enbiyālaruñ daʿvetlerin ḳabūl itmekden imtināʿ idüp̀ tekebbür ḳılduḳları-ḉün ol ṣayḥa daḫı ol yaramaz (18) ṣıfatlaruñ avazalarıdur ki mühlikedür üzerlerine cemʿ olup̀ helāk eyledi ki ol derekāt-ı sıfliyye-(19)lerinde muṭmaʾīn olup̀ dolanmışlardı ol diyārlarında helāk oldılar şöyle ki cānsuz bir cīfe gibi	
derekāt-ı suflāya:	(F.) En alçak, en derin çukurlar, dereceler. (suflā//süflā: (A.) (Sâfil. den) Daha alçak, adi. * Günah ve basit işlere mahsus.)	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'nuñ luṭfı ulı ve ḳahrı ulı daḫı mebsūṭ-(12)dur ol luṭfı ve ḳahrı ḫazīnelerinden nice dilerse infāḳ ider, müʾminler üzere hidāyet ü īmān (13) ve iḥsān infāḳ ider ve kāfirler üzere ḍalālet ṭuġyān ve küfr nifāḳ ve ʿaẕāb-ı nār infāḳ ider; (14) bir ḳavmi yüceldür derecāt-ı ʿulāya irgürür ve bir ḳavmi aşaġa bıraġup̀ derekāt-ı suflāya indürür (15) ve bir ḳavmden şerri belāyı defʿ ider ve bir bir ḳavmden ḫayrı ve niʿmetleri menʿ ider, belki defʿ-ı niʿmetini (16) ʿām ider.	(SAYFA;266)
dereke:	(A.) Aşağı derece. Çukur. En derin çukur.	Allāhu Taʿālā anlara ʿaẕāb-ı elīm ḳıla ol maḥrūmlıḳ dereke-(18)lerinde ki anuñ ḥażret-i rabbānīsinden maḥrūm ḳıldılar.	(SAYFA;203) (SAYFA;712) (SAYFA;446) (SAYFA;22) (SAYFA;228) (SAYFA;62) (SAYFA;22) (SAYFA;23) (SAYFA;259) (SAYFA;671) (SAYFA;32) (SAYFA;140) (SAYFA;140) (SAYFA;157)

			(SAYFA;517) (SAYFA;130) (SAYFA;130) (SAYFA;521) (SAYFA;176)
der-:	Bir araya getirmek, derlemek, toplamak, devşirmek.	Yaʿnī, āgāh ol ki bular ṣadrların dererler ṭarlıġanurlar (10) ki bu nesne anlara ol ṣaçılan nūrdan maḥrūm ḳalduḳları nişānıdur.	(SAYFA;714)
dere:	Dere. Akarsu yatağı misali çukurluk. Mecazen dere.	İşāret bu ḳavlinde budur ki her zamān ehlinüñ (3) ve her ḳarnüñ ḳavminüñ ekṣeri ġālib budur ki dīnden ġāfillerdür, baḥr-ı dünyāya ġarḳ olmışlardur, (4) şehvet derelerinde helāk olmışlardur ve daḫı ol leẕẕāt-ı nefsānī ve ḥayvānī ẓulmātında ḳalmışlardur, (5) ẓulmāt ẓulmāt üzere.	(SAYFA;472) (SAYFA;248) (SAYFA;295) (SAYFA;241) (SAYFA;634) (SAYFA;650) (SAYFA;258) (SAYFA;273) (SAYFA;295) (SAYFA;144) (SAYFA;650) (SAYFA;650) (SAYFA;534) (SAYFA;582) (SAYFA;74) (SAYFA;534)
deriñ:	Derin. Dibi yüzeyinden veya ağzından uzak olan. Mecâzî derinlik.	Taḥḳīḳ, ol müsteġraḳ (4) olur bir deriñ deñize müşāhede-yi Ḥaḳ'dan.	(SAYFA;535)
deriñine:	Derinine.	İşāret bunda budur ki bedürüstī, Ādem ʿalm (ʿaleyhi's-selām) çün ol maḥabbet deñizinüñ deriñine (9) daldı, cihān yiñligi-y-ile aña ṭar oldı.	(SAYFA;429)
derk-i esfel:	(A.) Aşağıların aşağısı. Aşağıların aşağısında çukur.	Aḥvālları uşbu oldı; taḥḳīḳ, bular münāfıḳlardur menāzilleri nārdan (13) derk-ı esfelde olısardur.[90a] Zīre ervāḥları ṣaflaruñ āḫirinde ve esfelinde oldı, sen (14) anlara bir naṣīr bulacaḳ degülsin, derk-ı	(SAYFA;178) (SAYFA;178)

		esfelden anları ç̣ıḳara.[90a]	
ders:	(A.) Bir kitaba bağlı olarak bir öğreticinin okuyarak veya anlatarak öğretici bilgiler vermesi. Bir kitabın okunması, kitabtan ders yapılması. *mec.* Bir olayın, bir bilginin bellekte bıraktığı öğretici iz, öğüt, ibret.	Daḫı ḥarāmdur her ṭāʿat u ʿibādet ki ola daḫı Ḳurʾān (3) oḳımaḳ ve ders itmek ve kelām rivāyet itmek ki bular Ḥaḳḳ-ıç̣un olmaya hevā-yı nefs-iç̣ün ola.[107a] İşāret bunda budur kim (3) bedürüstī, Allāhu Taʿālā Yehūd-ile Naṣārā'ya ḫiṭāb idüp̣ buyurdı ki "Yā ehle'l-kitāb, siz (4) ol ehlu'l-lāhdan degülsiz, Ḥaḳ Taʿālā kitābın Allāh rıżāsı-ç̣un ders idesiz, belki (5) siz anlardan size ki ol kitābı oḳuyup̣ ders itmekden maḳṣūduñuz şehvet ṭaleb (6) itmekdür.[118b]	(SAYFA;212) (SAYFA;235) (SAYFA;235)
dervīş:	(F.) f. Gayet mütevazi ve kanaatkâr olan. * Kimsesiz, fakir. * Mâneviyâtla gönlü zengin olan fakir. * Mürid veya şeyh.	(14) Yaʿnī, eger ol ḥaẓẓumuzdan dervīş ve muḥtāç̣ olavuz diyü ḳorḳarsañuz.[295b] (1) yāḫūḏ elleri mi var ki anuñ-ıla bir kimsenüñ elindekisin aluṕ anı dervīş ḳıla; (2) yāḫūḏ gözleri mi var ki anuñ-ıla kimsenüñ ḥāline muṭṭaliʿ oluṕ ṣalāḥın fesādın göreler (3) yāḫūḏ ḳulaḳları mı var ki bir kimsenüñ duʿāsın ve dilek ṭaleb itdügin işideler.[265a	(SAYFA;589)
dervīşlig: //dervīşlik:	(F.+T) Dervişlik. Derviş olma durumu. * Fakirlik. Fakir olma. Yoksul olma.	Yaʿnī, illā anlar ki (7) ṣabr itdiler şiddet ḥālinde ve reḫāde, daḫı niʿmet ü ḍarrā vaḳtinde, ḍarrā vaḳtinde ṭarlıġanmaya (8) naʿmā vaḳtinde ʿucb itmeye daḫı ʿamel-i ṣāliḥ işlediler, niʿmetlere şükr idici oluban dervīş-(9)lige ṣabr idici oluban.[360a] (1) Nefs aña tesvīl idüp̣ rızḳa iḥtiyāc gösterür; dir ki	(SAYFA;718) (SAYFA;146) (SAYFA;146) (SAYFA;402)

		“muḥtāc olasın, ṣabruñ daḫı olmaya” (2) ve Şeyṭān daḫı dervīşlig-ile ḳorḳıdur.[074a]	
deryā:	(F.) Deniz.	Ammā anlar ki ṣıfāt-ı insāniyyetden (16) gendüleri fenā ḳılmaḳdan ʿār itdiler ve Ḥaḳ Taʿālā’nuñ ilāhiyyeti ve ʿaẕīmeti deryāsında maḥv (17) olmaḳdan istikbār ḳıldılar.	(SAYFA;203)
dess:	(A.) Gizlemek. * Örtmek.	Zīre nefslerini dess (18) itdiler, aḫlāḳ-ı ẕemīmelerinden teẕkiye ḳıluṕ aḫlāḳ-ı ḥamīde birle taḥliye ḳılmadılar ki felāḥ (19) bulalardı.	(SAYFA;143)
destūr:	(F.) İzin, müsaade. Şerlilerden kurtulmak için söylenen söz. * Allah'ın inayeti.	(10) İşāretdür aña ki ol Firʿavn eyle ẓann eyledi ki īmān anuñ iẕnine mevḳūfdur ki dir; (11) “Yaʿnī, siz īmān mı getürdüñüz ol Mūsā’ya; ben size destūr virmedin?”.[239a] (14) Aña işāret ḳılur kim bularuñ ḉıḳmaġa destūr diledükleri ve aʿdā-y-ıla ḳıtāl (15) idelüm didükleri daḫı nifāḳdandur, Allāhu Taʿālā olardan ḳabūl itmez.[313b]	(SAYFA;476) (SAYFA;625) (SAYFA;605) (SAYFA;691) (SAYFA;602) (SAYFA;605) (SAYFA;602) (SAYFA;602) (SAYFA;477) (SAYFA;602) (SAYFA;603) (SAYFA;475) (SAYFA;630) (SAYFA;754) (SAYFA;382) (SAYFA;29) (SAYFA;242) (SAYFA;669) (SAYFA;200) (SAYFA;117) (SAYFA;274) (SAYFA;274) (SAYFA;407) (SAYFA;204) (SAYFA;33) (SAYFA;81)
deḳāyıḳ-ı irfān:	(F.) İrfânın incelikleri. (deḳāyıḳ//deḳāʾiḳ:	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā sekīne (6) indürdi Ebā Bekr üzere ol ġār içinde ve aña ḳuvvet	(SAYFA;600)

	(A.) (Dakayık) (Dakik. C.) İncelikler. Anlaşılması çok dikkat isteyen incelikler. Çok ince. Anlaşılması dikkat isteyen keyfiyetler.) (irfān: (A.) Bilmek, anlayış, tecrübe ve zekâdan ileri gelen zihnî kemal. * İkrar. * Mücazat. * Fık: Esrar-ı İlâhiyeye, iman ve Kur'an hakikatlarına vukufiyet.)	virdi bir leşker-ile ki görinmezdi (7) ki ol ḫaḳāyıḳ-ı īmān ve deḳāyıḳ-ı irfān-ıdı, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ezelī iḥsānından.	
deḳāyıḳların:	deḳāyıḳ//deḳāʾiḳ: (A.) (Dakayık) (Dakik. C.) İncelikler. Anlaşılması çok dikkat isteyen incelikler. Çok ince. Anlaşılması dikkat isteyen keyfiyetler.)	Yāḫūḏ bu sekiz ṣıfātdan mütevellid olan mıdur ki (4) ḳānūn-ı şerīʿat üzere ve ṭarīḳat deḳāyıḳların riʿāyet ḳılmaġ-ıla mütevellid oldılar, anı tezkiye (5) itmege buyrulan, yā ṭarīḳ-i iʿtidāl üzere ṣābit ḳılmaġa.	(SAYFA;397)
deḳāyiḳ:	deḳāyıḳ//deḳāʾiḳ: (A.) (Dakayık) (Dakik. C.) İncelikler. Anlaşılması çok dikkat isteyen incelikler. Çok ince. Anlaşılması dikkat isteyen keyfiyetler.)	Yaʿnī, (4) eyit yā Muḥammed, varuñ siz daḫı bir on sūre getürüñ bu Ḳurʾān gibi ki müştemil ola aḥkām u (5) maʿānī üzere ve esrār ve ḫaḳāyıḳ ve envāʿ deḳāyiḳ ve feṣāḥat u belāġat üzere daḫı iẕʿānı (6) ola ṭarīḳ-ı rüşde, eger bu Ḳurʾān düzme-y-ise.	(SAYFA;719)
devā:	(A.) Deva, ilaç, çare. Şifa. *Manevî deva, manevî hastalıkların giderilmesine yarayan vesile.	Eger görürseñ ki ol devā anlara sebeb-i şifā (16) olur ve illā ćün yaḳīni bilesin ki şifā umulmaz, anlardan iʿrāż eyle.[126a] Yaʿnī, bulalardı bu Ḳurʾān içinde her rence devā ve her (2) maraża şifā her başara sürūr, her veche ʿızzet envāʿ ṣıfatlar-ıla mevṣūf teġayyurātdan (3) maḥfūẓ ve	(SAYFA;250) (SAYFA;129) (SAYFA;250) (SAYFA;250) (SAYFA;250) (SAYFA;250) (SAYFA;128) (SAYFA;740) (SAYFA;486) (SAYFA;504) (SAYFA;48)

		bir baḥr bulalardı ki ʿacāyib dükenmez ve bir berr bulalardı ki ġarāyiblerinüñ nihāyeti (4) yoḳ.[65b]	(SAYFA;221) (SAYFA;441) (SAYFA;250)
devām:	(A.) Devam. Sürme, sürüp gitme, kesilmeme, bitmeme.	[070b] (1) devām üzere ḳalbi üzere nāẓır oluban, eyle ki hīç dünyādan āḫiretden ḳalbine nesne vāḳiʿ (2) olmaya, vaḳtini riʿāyet idici ola ḳuvvet itmeye göz açuḳ yummışca, şol ḥayṣiyyet-ile (3) ki eger bir sehl nesne iftār ḳılsa ol meşāribden ṣavmınuñ küllin girü istināf (4) ide, imsāk-ile Allāhu Taʿālā liḳāsından ġayrı nesne-y-ile iftārı olmaya.	(SAYFA;139)
devām-ı ẕikr:	(F.) Zikre devam etme. Zikrin devamı.	[147b] (1) Ancılayın bu göñül Ḳaʿbesin daḫı ḫāṣları-çun ḳirām ḳılıvirdi bāṭında, tā aña ilticā ḳılalar (2) devām-ı ẕikr ṭarīḳından bi'l-külliye ḫavāṭır-ı nefy itmeg-ile ve Ḥaḳḳ'uñ rubūbiyyetin iṯbāt ḳılmaġ-ıla (3) daḫı vaḥdāniyyetin.	(SAYFA;293) (SAYFA;340)
devāt:	Davet.	Andan ötrü ki anlara şeḳāvet (17) ve şerri devāt olmaḳlıḳ ḫuṣūṣiyyet-ile taḳdīr olunmışdur.	(SAYFA;544)
deve:	Deve. Geviş getiren memelilerden, boynu uzun, sırtında bir veya iki hörgücü olan, yük taşımakta kullanılan hayvan. Deve gibi olmak; deve misali kocaman olmak.	Biz uşbuncılayın (4) cezā iderüz ol mücrimlere ki ol żaʿīf nefsleri üzere ki laṭīfedür ol ḳadar cürm ider-(5)ler ki ol günāh aġusı-y-ıla şişüḳ deve gibi olur ki eyle iderler.[222a] Bu aña işāret ḳılur ki (12) bir ḳavm-ı ʿArabdan, Resūl'den ṣoñra mürtedd oldılar zekāt menʿ idenlerden Allāhu Taʿālā (13) Ebā Bekr'i anlaruñ üzerine ġālib ḳıluḳ anları	(SAYFA;442) (SAYFA;600) (SAYFA;740) (SAYFA;207) (SAYFA;441) (SAYFA;460) (SAYFA;518) (SAYFA;630) (SAYFA;460) (SAYFA;460) (SAYFA;460) (SAYFA;462)

		ḳahr eyledi, ol kelime-yi Ḥaḳ yüceldi ki (14) anı Ebā Bekr didi ol ḳavm ḥaḳḳında “Va’l-lāhi, eger bir deve dizi bağın menʿ idüṕ (15) virmez olurlarsa ki Resūl zamānında virürlerdi, ben andan ötrü anlaruñ-ıla (16) muḳātele iderem”.[301a]	
devlet:	(A.) Devlet. *Zenginlik **mec.* Mutluluk. Büyük mutluluk. **mec.* Büyüklük, mevki.	(5) Yaʿnī, “Acebler misiz ki rabbüñüzdan risālet beyān gele sizden bir kişi üzerine; tā ki sizi (6) inẕār idüṕ bu ġaflet uyḳusından uyara, ol ḥasret güninden ve devlet fevt (7) olacaḳ vaḳtden size ḫaber vire” ṕes, ġāyet cehāletlerinden ve ḥamāḳatlarından taʿaccüb iderler (8) ki iḉlerinden bir kişi resūl ola, bunı ʿaceblemezler ki bir cānsuz ṣanem Allāh’a şerīk ola.[230a] ilā āyeh” didügi delālet (7) ḳılur ki her ġamm u vehm ve belā vu ʿanā ve miḥnet ü muṣībet ki müʾminlere irişür, günāhlarını keffāret (8) ve göñüllerine taṭhīr ve ervāḥlarına taḫlīṣ (9) ve devletden ve feraḥ u sürūrdan ve arzūları dünyede ḥāṣıl olmaḳdan küfrānlarına sebeb (10) ve ṭuġyānlarına ziyādeliḳ ve ḫıẕlānlarına ġurūr ve göñüllerine körlik ve nefslerine (11) temerrüd ve ervāḥlarına yoḳluḳ ḥāṣıl ḳılur.[14b] Yaʿnī, ol miḥnet ü belā ve ibtilā vü imtiḥān günlerinde devleti (17) biz tedvīl ḳıluruz, sāyirler arasında kāh niʿmet kāh niḳmet kāh	(SAYFA;458) (SAYFA;27) (SAYFA;26) (SAYFA;107) (SAYFA;758)

		miḥnet kāh minḥat.[14a] ṕes, ol ʿilm-ı bāṭınuñ devletinden maḥrūm ḳalanlaruñ ʿalāmeti (6) ve ol ʿilm-ı ẓāhir-ile ʿöẕr idenler şol nesnedür ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı; AK (7) AK.[54b] (8) İşāret ḳılur aña ki Allāhu Taʿālā evliyālarınuñ devletlerine nāṣırdur eẕelden ebedā (9) ġayrına degül.[380a]	
devr:	(A.) Devir. Dönme. devr id-: dönmek. kalbin devretmesi; kalbin dönmesi, iyiye veya kötüye dönmesi, yönelmesi. Devir; elden ele dolaşma, devretme.	Ammā sāyibe olardur ki şehrler köyler devr iderler, gice (19) gündüz boyınlarından şerīʿat dizginin çıḳardılar, uyansuz helme oluban ḥayvānlar ve behīmeler.[149b] Nite ki dinilmişdür; “Ḳadeḥ devr itmek bir ḳavmi esritdi, (17) līkin beni ḳadeh devr iden esritdi.”[47a] Bedürüstī, ol (18) nefs ol ḳalbüñ ḥavlini devr ider. Yaʿnī, ol şıfāt-ı nefs ʿArablarından ki baʿżıları (19) münāfıḳdur.[318b] ḉün ol muṣāḥabat ḳadeḫi bularuñ (3) arasında devr eyledi, ol murāḳabe seylinüñ köṕügi Mūsā’yı esritdi, ʿitāb dilin aç̧uban (4) Ḫıżr’a didi ki AK.[47b]	(SAYFA;297) (SAYFA;92) (SAYFA;635) (SAYFA;93) (SAYFA;250) (SAYFA;92) (SAYFA;496) (SAYFA;575) (SAYFA;485) (SAYFA;59) (SAYFA;633) (SAYFA;92)
deyil:	degil//degül//deyil: Cümle içinde art arda kullanılan iki veya daha çok özneyi, tümleci, yüklemi, aralarından bazılarına olumsuzluk kavramı vererek birbirine bağlayan veya yüklemin olumsuz	Bunda delālet var aña kim her kim ki namāz ḳıla ne didügin bilmeyeler ve ne söyler (8) bilmeye ve kimüñ-ile söyleşürler bilmeyeler, anuñ ḥükmi ol sekrān ḥükmidür ki söyledüginden (9) ġāfildür, anuñ ḥāṣılı ol namāzdan deyildür.	(SAYFA;98)

	çekimini sağlayan kelime.		
di-:	Söyle. Söz söyle di-: Demek, söylemek. Söz söylemek.	Andan ötrü ki Ḥaḳ Taʿālā (9) aña buyurdı ki “Şöyle di![170b]	(SAYFA;339) (SAYFA;67)
di-:	Dedi. Söyledi. di-: Demek, söylemek. Söz söylemek. * demek; buyurmak. *dimek; demek, söylemek, buyurmak. dir: der, söyler, buyurur. dirlerdi: dirlerdi: dirlerdi: dirlerdi: dirler-idi: dirlerse: dirlerse:	(10) Ol ʿām oldı, andan ötrü didi ki AK, ol ḫālıḳlıġı (11) ve ḳadem-ı ḳuvveti-y-le.[329a] Ve nefslere “muṣliḥ” didi andan ötrü ki olar daḫı Allāhu (18) Taʿālā nūrınuñ feyżine ḳābil olmaġa ṣalāḥları var.[255b] (1) Yaʿnī, Allāh digil şol vaḳt ki sırruñ ḫālī ola, Allāh’dan ġayrı kimseye iltifāt (2) ḳılmadan.[184b] Didi ki “Eyit, yā Muḥammed, (18) baña vaḥy olan nesnede ṭaʿām üzere ḥarām olmış nesne bulmadum, ben aña ḳādir degülem (19) kim nesne-yi ḥarām ḳılam”.[199b]	(SAYFA;656) (SAYFA;509) (SAYFA;367) (SAYFA;397) (SAYFA;292) (SAYFA;420) (SAYFA;514) (SAYFA;478) (SAYFA;494) (SAYFA;241) (SAYFA;379) (SAYFA;379) (SAYFA;636) (SAYFA;509) (SAYFA;647) (SAYFA;89) (SAYFA;703) (SAYFA;67) (SAYFA;511) (SAYFA;5) (SAYFA;30) (SAYFA;704) (SAYFA;92) (SAYFA;476) (SAYFA;591) (SAYFA;699) (SAYFA;90) (SAYFA;398) (SAYFA;198) (SAYFA;28) (SAYFA;750) (SAYFA;55) (SAYFA;55) (SAYFA;98) (SAYFA;474) (SAYFA;350) (SAYFA;478) (SAYFA;737) (SAYFA;275)

			(SAYFA;154) (SAYFA;102) (SAYFA;101) (SAYFA;28) (SAYFA;495) (SAYFA;605) (SAYFA;146) (SAYFA;355) (SAYFA;379) (SAYFA;161) (SAYFA;112) (SAYFA;611) (SAYFA;356) (SAYFA;356) (SAYFA;43) (SAYFA;121) (SAYFA;416) (SAYFA;346) (SAYFA;101) (SAYFA;391) (SAYFA;172) (SAYFA;182) (SAYFA;619) (SAYFA;376) (SAYFA;721) (SAYFA;564) (SAYFA;517) (SAYFA;727) (SAYFA;688) (SAYFA;128) (SAYFA;541) (SAYFA;652) (SAYFA;98) (SAYFA;133) (SAYFA;391) (SAYFA;401) (SAYFA;460) (SAYFA;241) (SAYFA;356) (SAYFA;378) (SAYFA;515) (SAYFA;36) (SAYFA;266) (SAYFA;36) (SAYFA;655)

			(SAYFA;11) (SAYFA;251) (SAYFA;122) (SAYFA;36) (SAYFA;379) (SAYFA;298) (SAYFA;682) (SAYFA;397) (SAYFA;223) (SAYFA;605) (SAYFA;233) (SAYFA;175) (SAYFA;164) (SAYFA;168) (SAYFA;432) (SAYFA;498) (SAYFA;323) (SAYFA;279) (SAYFA;384) (SAYFA;28) (SAYFA;178) (SAYFA;653) (SAYFA;518) (SAYFA;133) (SAYFA;60) (SAYFA;391) (SAYFA;592) (SAYFA;607) (SAYFA;728) (SAYFA;682) (SAYFA;694) (SAYFA;101) (SAYFA;391) (SAYFA;258) (SAYFA;508) (SAYFA;480) (SAYFA;686) (SAYFA;325) (SAYFA;107) (SAYFA;125) (SAYFA;176) (SAYFA;443) (SAYFA;144) (SAYFA;125) (SAYFA;530)

			(SAYFA;480) (SAYFA;17) (SAYFA;249) (SAYFA;719) (SAYFA;653) (SAYFA;36) (SAYFA;259) (SAYFA;325) (SAYFA;202) (SAYFA;447) (SAYFA;214) (SAYFA;480) (SAYFA;365) (SAYFA;428) (SAYFA;627) (SAYFA;611) (SAYFA;101) (SAYFA;480) (SAYFA;264) (SAYFA;678) (SAYFA;393) (SAYFA;28) (SAYFA;625) (SAYFA;699) (SAYFA;28) (SAYFA;121) (SAYFA;370) (SAYFA;232) (SAYFA;609) (SAYFA;112) (SAYFA;725) (SAYFA;180) (SAYFA;210) (SAYFA;726) (SAYFA;343) (SAYFA;706) (SAYFA;121) (SAYFA;441) (SAYFA;252) (SAYFA;576) (SAYFA;350) (SAYFA;170) (SAYFA;605) (SAYFA;575) (SAYFA;625)

			(SAYFA;196) (SAYFA;85) (SAYFA;232) (SAYFA;28) (SAYFA;222) (SAYFA;308) (SAYFA;235) (SAYFA;358) (SAYFA;277) (SAYFA;392) (SAYFA;619) (SAYFA;481) (SAYFA;377) (SAYFA;207) (SAYFA;296) (SAYFA;309) (SAYFA;308) (SAYFA;314) (SAYFA;343) (SAYFA;690) (SAYFA;141) (SAYFA;121) (SAYFA;538) (SAYFA;541) (SAYFA;520) (SAYFA;185) (SAYFA;121) (SAYFA;396) (SAYFA;541) (SAYFA;541) (SAYFA;690) (SAYFA;531) (SAYFA;227) (SAYFA;98) (SAYFA;395) (SAYFA;111) (SAYFA;181) (SAYFA;173) (SAYFA;608) (SAYFA;289) (SAYFA;541) (SAYFA;347) (SAYFA;114) (SAYFA;502) (SAYFA;238)

			(SAYFA;281) (SAYFA;426) (SAYFA;514) (SAYFA;308) (SAYFA;355) (SAYFA;506) (SAYFA;309) (SAYFA;224) (SAYFA;452) (SAYFA;356) (SAYFA;224) (SAYFA;199) (SAYFA;304) (SAYFA;141) (SAYFA;276) (SAYFA;514) (SAYFA;192) (SAYFA;514) (SAYFA;514) (SAYFA;406) (SAYFA;235) (SAYFA;339) (SAYFA;339) (SAYFA;339) (SAYFA;727) (SAYFA;728) (SAYFA;737) (SAYFA;309) (SAYFA;599) (SAYFA;482) (SAYFA;398) (SAYFA;618) (SAYFA;439) (SAYFA;569) (SAYFA;434) (SAYFA;453) (SAYFA;747) (SAYFA;250) (SAYFA;88) (SAYFA;355) (SAYFA;296) (SAYFA;486) (SAYFA;243) (SAYFA;457) (SAYFA;164)

			(SAYFA;40) (SAYFA;274) (SAYFA;548) (SAYFA;359) (SAYFA;431) (SAYFA;418) (SAYFA;92) (SAYFA;520) (SAYFA;475) (SAYFA;531) (SAYFA;296) (SAYFA;229) (SAYFA;623) (SAYFA;220) (SAYFA;699) (SAYFA;141) (SAYFA;10) (SAYFA;313) (SAYFA;218) (SAYFA;227) (SAYFA;244) (SAYFA;278) (SAYFA;356) (SAYFA;448) (SAYFA;700) (SAYFA;661) (SAYFA;202) (SAYFA;623) (SAYFA;226) (SAYFA;511) (SAYFA;313) (SAYFA;8) (SAYFA;231) (SAYFA;312) (SAYFA;538) (SAYFA;170) (SAYFA;485) (SAYFA;237) (SAYFA;278) (SAYFA;199) (SAYFA;710) (SAYFA;608) (SAYFA;309) (SAYFA;738) (SAYFA;488)

			(SAYFA;312) (SAYFA;487) (SAYFA;226) (SAYFA;471) (SAYFA;452) (SAYFA;25) (SAYFA;357) (SAYFA;473) (SAYFA;308) (SAYFA;683) (SAYFA;669) (SAYFA;140) (SAYFA;516) (SAYFA;656) (SAYFA;617) (SAYFA;175) (SAYFA;241) (SAYFA;102) (SAYFA;357) (SAYFA;85) (SAYFA;524) (SAYFA;444) (SAYFA;600) (SAYFA;259) (SAYFA;541) (SAYFA;746) (SAYFA;592) (SAYFA;358) (SAYFA;163) (SAYFA;269) (SAYFA;592) (SAYFA;114) (SAYFA;742) (SAYFA;33) (SAYFA;8) (SAYFA;538) (SAYFA;339) (SAYFA;437) (SAYFA;502) (SAYFA;378) (SAYFA;348) (SAYFA;337) (SAYFA;291) (SAYFA;99) (SAYFA;404)

			(SAYFA;127) (SAYFA;32) (SAYFA;550) (SAYFA;127) (SAYFA;532) (SAYFA;52) (SAYFA;103) (SAYFA;576) (SAYFA;156) (SAYFA;487) (SAYFA;659) (SAYFA;648) (SAYFA;22) (SAYFA;596) (SAYFA;587) (SAYFA;529) (SAYFA;158) (SAYFA;96) (SAYFA;275) (SAYFA;677) (SAYFA;292) (SAYFA;239) (SAYFA;155) (SAYFA;191) (SAYFA;407) (SAYFA;706) (SAYFA;287) (SAYFA;553) (SAYFA;71) (SAYFA;466) (SAYFA;470) (SAYFA;283) (SAYFA;102) (SAYFA;629) (SAYFA;44) (SAYFA;512) (SAYFA;240) (SAYFA;306) (SAYFA;93) (SAYFA;207) (SAYFA;533) (SAYFA;47) (SAYFA;689) (SAYFA;358) (SAYFA;199)

			(SAYFA;164) (SAYFA;569) (SAYFA;703) (SAYFA;72) (SAYFA;241) (SAYFA;240) (SAYFA;190) (SAYFA;397) (SAYFA;321) (SAYFA;108) (SAYFA;732) (SAYFA;669) (SAYFA;390) (SAYFA;734) (SAYFA;248) (SAYFA;496) (SAYFA;135) (SAYFA;495) (SAYFA;220) (SAYFA;23) (SAYFA;346) (SAYFA;358) (SAYFA;411) (SAYFA;422) (SAYFA;486) (SAYFA;50) (SAYFA;670) (SAYFA;93) (SAYFA;35) (SAYFA;260) (SAYFA;16) (SAYFA;9) (SAYFA;534) (SAYFA;239) (SAYFA;474) (SAYFA;576) (SAYFA;242) (SAYFA;358) (SAYFA;422) (SAYFA;404) (SAYFA;88) (SAYFA;236) (SAYFA;386) (SAYFA;413) (SAYFA;442)

			(SAYFA;430) (SAYFA;455) (SAYFA;761) (SAYFA;343) (SAYFA;696) (SAYFA;184) (SAYFA;296) (SAYFA;322) (SAYFA;629) (SAYFA;156) (SAYFA;341) (SAYFA;423) (SAYFA;297) (SAYFA;52) (SAYFA;635) (SAYFA;53) (SAYFA;260) (SAYFA;239) (SAYFA;170) (SAYFA;49) (SAYFA;49) (SAYFA;747) (SAYFA;646) (SAYFA;411) (SAYFA;320) (SAYFA;281) (SAYFA;381) (SAYFA;163) (SAYFA;529) (SAYFA;84) (SAYFA;360) (SAYFA;392) (SAYFA;732) (SAYFA;277) (SAYFA;253) (SAYFA;321) (SAYFA;252) (SAYFA;296) (SAYFA;296) (SAYFA;82) (SAYFA;703) (SAYFA;312) (SAYFA;734) (SAYFA;733) (SAYFA;53)

			(SAYFA;574) (SAYFA;742) (SAYFA;296) (SAYFA;61) (SAYFA;68) (SAYFA;235) (SAYFA;241) (SAYFA;460) (SAYFA;231) (SAYFA;231) (SAYFA;354) (SAYFA;361) (SAYFA;89) (SAYFA;309) (SAYFA;296) (SAYFA;157) (SAYFA;214) (SAYFA;496) (SAYFA;450) (SAYFA;756) (SAYFA;322) (SAYFA;82) (SAYFA;727) (SAYFA;44) (SAYFA;358) (SAYFA;93) (SAYFA;488) (SAYFA;316) (SAYFA;652) (SAYFA;106) (SAYFA;205) (SAYFA;220) (SAYFA;227) (SAYFA;339) (SAYFA;110) (SAYFA;602) (SAYFA;682) (SAYFA;525) (SAYFA;33) (SAYFA;174) (SAYFA;296) (SAYFA;398) (SAYFA;88) (SAYFA;67) (SAYFA;67)

			(SAYFA;72) (SAYFA;296) (SAYFA;339) (SAYFA;3) (SAYFA;358) (SAYFA;473) (SAYFA;473) (SAYFA;161) (SAYFA;47) (SAYFA;700) (SAYFA;538) (SAYFA;496) (SAYFA;748) (SAYFA;427) (SAYFA;473) (SAYFA;699) (SAYFA;296) (SAYFA;459) (SAYFA;343) (SAYFA;463) (SAYFA;745) (SAYFA;745) (SAYFA;479) (SAYFA;689) (SAYFA;731) (SAYFA;702) (SAYFA;741) (SAYFA;732) (SAYFA;478) (SAYFA;701) (SAYFA;702) (SAYFA;733) (SAYFA;724) (SAYFA;735) (SAYFA;462) (SAYFA;491) (SAYFA;743) (SAYFA;575) (SAYFA;466) (SAYFA;467) (SAYFA;175) (SAYFA;275) (SAYFA;444) (SAYFA;242) (SAYFA;738)

			(SAYFA;483) (SAYFA;471) (SAYFA;47) (SAYFA;519) (SAYFA;277) (SAYFA;491) (SAYFA;473) (SAYFA;742) (SAYFA;495) (SAYFA;394) (SAYFA;202) (SAYFA;357) (SAYFA;538) (SAYFA;512) (SAYFA;302) (SAYFA;48) (SAYFA;303) (SAYFA;304) (SAYFA;392) (SAYFA;392) (SAYFA;565) (SAYFA;306) (SAYFA;305) (SAYFA;281) (SAYFA;457) (SAYFA;459) (SAYFA;264) (SAYFA;211) (SAYFA;727) (SAYFA;198) (SAYFA;202) (SAYFA;546) (SAYFA;609) (SAYFA;734) (SAYFA;9) (SAYFA;513) (SAYFA;750) (SAYFA;466) (SAYFA;565) (SAYFA;494) (SAYFA;477) (SAYFA;457) (SAYFA;577) (SAYFA;241) (SAYFA;202)

			(SAYFA;574) (SAYFA;750) (SAYFA;219) (SAYFA;592) (SAYFA;220) (SAYFA;468) (SAYFA;233) (SAYFA;577) (SAYFA;490) (SAYFA;511) (SAYFA;474) (SAYFA;668) (SAYFA;481) (SAYFA;483) (SAYFA;306) (SAYFA;496) (SAYFA;49) (SAYFA;701) (SAYFA;327) (SAYFA;546) (SAYFA;144) (SAYFA;668) (SAYFA;189) (SAYFA;207) (SAYFA;497) (SAYFA;59) (SAYFA;305) (SAYFA;114) (SAYFA;520) (SAYFA;725) (SAYFA;184) (SAYFA;198) (SAYFA;306) (SAYFA;222) (SAYFA;432) (SAYFA;266) (SAYFA;591) (SAYFA;513) (SAYFA;303) (SAYFA;512) (SAYFA;683) (SAYFA;207) (SAYFA;455) (SAYFA;455) (SAYFA;207)

			(SAYFA;416) (SAYFA;49) (SAYFA;477) (SAYFA;238) (SAYFA;429) (SAYFA;651) (SAYFA;400) (SAYFA;305) (SAYFA;446) (SAYFA;514) (SAYFA;304) (SAYFA;187) (SAYFA;695) (SAYFA;273) (SAYFA;220) (SAYFA;508) (SAYFA;187) (SAYFA;453) (SAYFA;275) (SAYFA;107) (SAYFA;526) (SAYFA;503) (SAYFA;477) (SAYFA;477) (SAYFA;275) (SAYFA;462) (SAYFA;45) (SAYFA;543) (SAYFA;504) (SAYFA;478) (SAYFA;461) (SAYFA;342) (SAYFA;743) (SAYFA;186) (SAYFA;725) (SAYFA;124) (SAYFA;316) (SAYFA;627) (SAYFA;458) (SAYFA;238) (SAYFA;475) (SAYFA;750) (SAYFA;748) (SAYFA;282) (SAYFA;745)

			(SAYFA;38) (SAYFA;483) (SAYFA;493) (SAYFA;493) (SAYFA;238) (SAYFA;659) (SAYFA;524) (SAYFA;279) (SAYFA;479) (SAYFA;389) (SAYFA;737) (SAYFA;474) (SAYFA;475) (SAYFA;324) (SAYFA;54) (SAYFA;462) (SAYFA;505) (SAYFA;31) (SAYFA;365) (SAYFA;461) (SAYFA;332) (SAYFA;36) (SAYFA;46) (SAYFA;745) (SAYFA;438) (SAYFA;467) (SAYFA;462) (SAYFA;189) (SAYFA;233) (SAYFA;275) (SAYFA;48) (SAYFA;219) (SAYFA;197) (SAYFA;358) (SAYFA;704) (SAYFA;657) (SAYFA;130) (SAYFA;532) (SAYFA;712) (SAYFA;712) (SAYFA;689) (SAYFA;47) (SAYFA;47) (SAYFA;424) (SAYFA;752)

			(SAYFA;114) (SAYFA;160) (SAYFA;122) (SAYFA;24) (SAYFA;159) (SAYFA;671) (SAYFA;658) (SAYFA;531) (SAYFA;398) (SAYFA;404) (SAYFA;27) (SAYFA;303) (SAYFA;540) (SAYFA;401) (SAYFA;433) (SAYFA;709) (SAYFA;704) (SAYFA;423) (SAYFA;711) (SAYFA;758) (SAYFA;224) (SAYFA;578) (SAYFA;383) (SAYFA;383) (SAYFA;423) (SAYFA;304) (SAYFA;693) (SAYFA;693) (SAYFA;322) (SAYFA;625) (SAYFA;476) (SAYFA;424) (SAYFA;630) (SAYFA;700) (SAYFA;28) (SAYFA;56) (SAYFA;423) (SAYFA;162) (SAYFA;114) (SAYFA;660) (SAYFA;418) (SAYFA;113) (SAYFA;98) (SAYFA;656) (SAYFA;220)

			(SAYFA;405) (SAYFA;30) (SAYFA;605) (SAYFA;534) (SAYFA;8) (SAYFA;662) (SAYFA;126) (SAYFA;242) (SAYFA;80) (SAYFA;611) (SAYFA;569) (SAYFA;737) (SAYFA;98) (SAYFA;98) (SAYFA;62) (SAYFA;350) (SAYFA;719) (SAYFA;98) (SAYFA;98) (SAYFA;155) (SAYFA;503) (SAYFA;420) (SAYFA;79) (SAYFA;441) (SAYFA;82) (SAYFA;602) (SAYFA;112) (SAYFA;198) (SAYFA;625) (SAYFA;234) (SAYFA;400) (SAYFA;134) (SAYFA;134) (SAYFA;276) (SAYFA;115) (SAYFA;400) (SAYFA;663) (SAYFA;670) (SAYFA;343) (SAYFA;265) (SAYFA;565) (SAYFA;657) (SAYFA;203) (SAYFA;309) (SAYFA;569)

			(SAYFA;657) (SAYFA;669) (SAYFA;657) (SAYFA;339) (SAYFA;308) (SAYFA;60) (SAYFA;308) (SAYFA;657) (SAYFA;60) (SAYFA;629) (SAYFA;222) (SAYFA;208) (SAYFA;613) (SAYFA;38) (SAYFA;656) (SAYFA;367) (SAYFA;342) (SAYFA;528) (SAYFA;124) (SAYFA;686) (SAYFA;714) (SAYFA;524)
diye: diyeler: diyesiz.		(11) Yaʿnī, her zamānda ol nāra ṣoñra giren gendüden ilerü girene diye ki AK.[221a] Bular Ḥaḳḳ'a şehādet itdiler, naẓar-ı beḳā-y-ıla ve ḫalḳa şehādet (17) itdiler, naẓar-ı fenā-y-ıla; nefsüñ taḫvīfātından bulara üşenmek yoḳ, tā ki bulara diye; AK (18) AK.[239a] (1) Ḥaḳ Taʿālā gendü cevāb vire, diye ki "Li'l-lāhi'l-vāḥidi'l-ḳahhār![263a]	(SAYFA;440) (SAYFA;476) (SAYFA;524) (SAYFA;131) (SAYFA;655) (SAYFA;303) (SAYFA;10) (SAYFA;516) (SAYFA;669) (SAYFA;447) (SAYFA;76) (SAYFA;181) (SAYFA;98) (SAYFA;339) (SAYFA;97) (SAYFA;2) (SAYFA;438) (SAYFA;326) (SAYFA;399) (SAYFA;655) (SAYFA;43) (SAYFA;214) (SAYFA;131)

			(SAYFA;163) (SAYFA;448) (SAYFA;97) (SAYFA;722) (SAYFA;375) (SAYFA;296) (SAYFA;328) (SAYFA;305) (SAYFA;258) (SAYFA;10) (SAYFA;367) (SAYFA;193) (SAYFA;447) (SAYFA;444) (SAYFA;718) (SAYFA;716) (SAYFA;350) (SAYFA;350) (SAYFA;679) (SAYFA;581) (SAYFA;448) (SAYFA;329) (SAYFA;677) (SAYFA;446) (SAYFA;144) (SAYFA;716) (SAYFA;722) (SAYFA;316) (SAYFA;565) (SAYFA;565) (SAYFA;309) (SAYFA;201) (SAYFA;106) (SAYFA;317) (SAYFA;716) (SAYFA;198) (SAYFA;405) (SAYFA;201) (SAYFA;631) (SAYFA;141) (SAYFA;573) (SAYFA;350)
di-:	Söylemek, haber vermek. Söz söyleyip yanıt vermek.	Ve daḫı Resūl ʿaleyhi’s-selām buyurdı ki ḳıyāmet ḳoṗmaz bu ḥālde ki yir	(SAYFA;440) (SAYFA;325) (SAYFA;324)

	diyevüz: diye-y-idi: diyiciler: diyiser: diyiser: diyiser: diyiser: diyiserler:	yüzinde Allāh (3) Allāh diyiciler bulına, yaʿnī, müʾminler ola.[221a] (1) ẕāyil oluṗ gitdi ki dünyede dirlerdi; “Bular Allāh ḳatında bizüm şefīʿlerümüzdür”, ćün gördiler (2) anlardan menfaʿat olmadı, āḫiretde diyiserler ki “Biz müşrikler degüldük”.[163b]	(SAYFA;420) (SAYFA;440) (SAYFA;163) (SAYFA;215) (SAYFA;319) (SAYFA;523) (SAYFA;325) (SAYFA;319)
dik-:	Dikmek, koymak. Birisini bir makama getirmek, birisini vekil tayin etmek. Nasbetmek. *Getirmek.	Beyānı budur ki Allāhu Taʿālā ćün diledi ki senüñ şaḫṣuñı yarada nuṭfe-(11)den raḥmde ḳonılmışdur rūḥuñı ʿāmil dikdi ḫalīfe ḳılmaġ-ıla, tā ol eyyām-ı ḥalde nuṭfede (12) mutaṣarrıf ola ol nuṭfeyi ʿālem-ı ṣaġīr ḳıla ki münāsib ola ʿālem-i kebīre bedenī bu yir meṣābe-(13)sinde ola, başı gök meṣābesinde ola ve ḳalbi ʿarş meṣābesinde ola ve sırrı kürsi (14) meṣābesinde ola.[226b] Yaʿnī, benüm rabbum sizden ġayrı bir ḳavm daḫı (4) ḫalef dike ki anlar ḫilāfete müstaḥıḳ olalar, yaʿnī, rūḥ-ıla sırrı ve ḳalbi.[370b]	(SAYFA;451) (SAYFA;739) (SAYFA;426) (SAYFA;739) (SAYFA;251) (SAYFA;300) (SAYFA;115) (SAYFA;115) (SAYFA;117) (SAYFA;117) (SAYFA;116) (SAYFA;458) (SAYFA;251) (SAYFA;622) (SAYFA;485)
dil:	Dil. * Ağız boşluğunda, tatmaya, yutkunmaya, sesleri boğumlamaya yarayan etli, uzun, hareketli organ, tat alma organı. *İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban *Kavil, söz.	(3) Nite ki ol göñül ćaḳmaġı ḥacer-i nefs-ile ṭoḳışsa andan şavḳ odınuñ ḳoġcuġazları ẓuhūra (4) gelür, bu dil kibrīti andan yalıñcuḳ olur andan delik buḫārcuġı ćıḳuṗ “AK (5) AK” dir.[248b] Ancılayın, Yaʿnī, ol Mūsālayın ol ḳavmüñ daḫı göñülleri ćaḳmaġında ol şavḳ (6) odı gizlüce-y-idi ol ziyāde kelām işitmek ḥacercuġı-y-la ćün ṭoḳışdı ol şavḳ ḳoġcuġazları (7) ẓuhūra geldi, ol dil kibritini	(SAYFA;495) (SAYFA;495) (SAYFA;340) (SAYFA;295) (SAYFA;340) (SAYFA;279) (SAYFA;495) (SAYFA;474) (SAYFA;236) (SAYFA;278) (SAYFA;110) (SAYFA;60) (SAYFA;721) (SAYFA;295) (SAYFA;593)

	*Üslub, usul.	yalıñucuḳ ṭutuṕ andan suʾāle geldi.[248b] Baʿżı evḳātde dil virülür ki Ḥaḳ'dan ḫaber virüṕ söylerler, tā ki (11) ḳullarını andın yaña daʿvet ḳılalar.[171a] Bilmediler ki (11) ʿulūm-ı ḥaḳāyıḳı dil beyān-ıla ögrenmek muḥāldür, bilmegi anuñ taʿallim ü ḥāl-ile olur.[148b] İşāret bunda budur ki bedürüstī, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ol (8) şefḳatlü iḥsānlarından ve laṭīf ʿaṭālarındandur ki ḫāṣ ḳullar ḥaḳḳında ki anı ṭāliblerdür (9) baʿżı evḳātde anlara dil virdi ki anuñ-ıla kelām iderler.[171a] (1) ki laʿn andandur egerći Dāvud dili üzere oldı.[140b] Ammā ćün lisān nübüvvet dili degüldi, Mūsā dilinleyin ćün ol dilden suʾāl (9) buḫārcuġı ćıḳdı ki ol vācib ḳıldı anlaruñ üzerine sāʿiḳa ve zelzele.[248b] Firʿavn didi ki "Neʿam, ecrüñüz ol ola ki muḳarreblerden (19) olasız" Ḥaḳ Taʿālā Firʿavn dili üzere bu kelāmı ki icrā ḳıldı ḥaḳḳ-ıdı, girćeg-idi ki anlar .[238a] İşāret bu (10) āyetlerde budur ki Allāhu Taʿālā farḳ iẓhār ḳıldı, uşbu ümmet-ile Benī İsrāʾīl arasında (11) resūlleri dili üzere ki Mūsā ʿaleyhi's-selām ol ḳavmine didi ki "Yā ḳavm, ẕikr idüñ Ḥaḳ Taʿālā'-(12)nuñ ol niʿmetlerin ki sizüñ üzerüñüze inʿām ḳıldı"	(SAYFA;31) (SAYFA;495) (SAYFA;178) (SAYFA;181) (SAYFA;305) (SAYFA;727) (SAYFA;333) (SAYFA;485) (SAYFA;101) (SAYFA;471) (SAYFA;178) (SAYFA;384) (SAYFA;76) (SAYFA;328) (SAYFA;181) (SAYFA;295) (SAYFA;101) (SAYFA;178) (SAYFA;101) (SAYFA;531) (SAYFA;531) (SAYFA;177) (SAYFA;262) (SAYFA;75) (SAYFA;486) (SAYFA;93) (SAYFA;296) (SAYFA;170) (SAYFA;512) (SAYFA;511) (SAYFA;177) (SAYFA;157) (SAYFA;146) (SAYFA;495) (SAYFA;112) (SAYFA;512) (SAYFA;376) (SAYFA;428) (SAYFA;112) (SAYFA;328) (SAYFA;512) (SAYFA;177) (SAYFA;278) (SAYFA;177) (SAYFA;181)

		Ammā bu ümmetüñ emrine gendü metevellī olup̓ (13) buyurdı ki AK.[119a] p̓es, laʿnet ẓāhir (18) olacaḳ yirde od dili-y-le ʿİsā dili oldı, ḥaḳīḳat laʿnet ḳılan Allāhu Taʿālā-y-ıdı.[140a]	(SAYFA;285) (SAYFA;508) (SAYFA;101) (SAYFA;592) (SAYFA;45) (SAYFA;480) (SAYFA;408) (SAYFA;543)
dile-:	Dilemek. İstemek. Arzulamak. *Öyle olmasını arzulama. Allah'ın bir şeyi istemesi ve istediği gibi yapması. *Dilekte bulunmak, istekte bulunmak. Yakarmak.	Yaʿnī, bulardan ʿafv bizüm (12) ʿafvumuz-ıla ve bulara maġfiret dile bizüm maġfiretümüz-ile, daḫı işlerde bularuñ-ıla müşāveret (13) ḳıl.[21a] (1) Ol diledügi gibi vücūda gelür ve ḳaċan yoḳ olmaḳ dilese girü diledüginleyin yoḳ olur, ṣıdḳ (2) yöninden, yaʿnī, ṭavʿ u raġbet-ilevücūda gelmekde.[191a] Yaʿnī, her kimüñ ki nefsi ol ṣıfāt-ı (4) meẕmūmelerden kesb itse ḳaṣdsuz yā bir günāh kesb idse ḳaṣd-ıla saʿy-ile andan ol günāhı (5) ḳalbine nisbet itse, göñlüm şöyle diledi ki işleyem dise, ol iftirādur ḳalb üzere.[78a] (8) İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā diledi ki resūlini ʿaleyhi's-selām ibtilā ḳıla, ol Mekke müşrik-(9)lerinüñ ʿaḳıl ḳatında.[161b] Nite ki Mūsā ḳavmi Mūsā'dan bundan daḫı ulu nesne dilediler, Allāhu (10) Taʿālā'nuñ kelāmın işitügden ṣoñra didiler ki AK, bular rüʾyet ṭaleb itmediler.[93a]	(SAYFA;40) (SAYFA;380) (SAYFA;154) (SAYFA;321) (SAYFA;184) (SAYFA;728) (SAYFA;451) (SAYFA;728) (SAYFA;396) (SAYFA;733) (SAYFA;44) (SAYFA;457) (SAYFA;733) (SAYFA;83) (SAYFA;377) (SAYFA;83) (SAYFA;83) (SAYFA;305) (SAYFA;255) (SAYFA;311) (SAYFA;387) (SAYFA;703) (SAYFA;307) (SAYFA;693) (SAYFA;340) (SAYFA;83) (SAYFA;32) (SAYFA;83) (SAYFA;83) (SAYFA;154) (SAYFA;388) (SAYFA;224) (SAYFA;524) (SAYFA;755) (SAYFA;307) (SAYFA;273) (SAYFA;184)

			(SAYFA;184) (SAYFA;245) (SAYFA;483) (SAYFA;282) (SAYFA;346) (SAYFA;134) (SAYFA;380) (SAYFA;170) (SAYFA;496) (SAYFA;273) (SAYFA;380) (SAYFA;380) (SAYFA;728) (SAYFA;155) (SAYFA;487) (SAYFA;745) (SAYFA;497) (SAYFA;625) (SAYFA;564) (SAYFA;169) (SAYFA;737) (SAYFA;590) (SAYFA;378) (SAYFA;466) (SAYFA;470) (SAYFA;668) (SAYFA;671) (SAYFA;728) (SAYFA;378) (SAYFA;310) (SAYFA;613) (SAYFA;528) (SAYFA;488) (SAYFA;409) (SAYFA;630) (SAYFA;497) (SAYFA;113) (SAYFA;722) (SAYFA;282) (SAYFA;526) (SAYFA;61) (SAYFA;497) (SAYFA;210) (SAYFA;282) (SAYFA;527)

dileg: //dilek:	Dilek. İstek, arzu. Bir kimsenin dilediği şey, istek, talep, rica. (Bir şeyi Allah dilediği zaman o muhakkak olur.)	Sırrı bunda bu-y-ıdı ki Mūsā (10) ʿaleyhi's-selām, ve daḫı ġayrı bilelerdi ki bu ḳullaruñ göñül maḫṣūṣ olmışdur ol nār-ı maḥabbet anda (11) ẓuhūra gelmek kerāmetine, tā Mūsā eyle ṣanmaya ki bu nesne hemān aña maḫṣūṣdur, ġayrına (12) ol dilegi itmek müteʿaddiddür.[248b] Bedürüstī, Allāhu Taʿālā ezelden semīʿ-(10)dür, ḥācet ehlinüñ ne didügin işidür, rablerinden ḥācet dileyüṕ maḳṣūdların ṭaleb idicek, (11) daḫı bular vücūda gelmezden öñ dilemezden öñ bulara dilegin virdi.[57b] (2) Hīç birine mümkin degüldür ki aña muʿāvenet idüṕ ol merdūdlık mehlekesinden (3) çıḳarubileler, illā meger ki Ḥaḳ Taʿālā dileginde var ola.[311b]	(SAYFA;495) (SAYFA;113) (SAYFA;621) (SAYFA;311) (SAYFA;671) (SAYFA;590) (SAYFA;378) (SAYFA;466) (SAYFA;470) (SAYFA;668) (SAYFA;671) (SAYFA;728) (SAYFA;378) (SAYFA;310) (SAYFA;613) (SAYFA;528) (SAYFA;488) (SAYFA;409) (SAYFA;630) (SAYFA;497) (SAYFA;113) (SAYFA;722) (SAYFA;282) (SAYFA;526) (SAYFA;61) (SAYFA;497) (SAYFA;210) (SAYFA;282) (SAYFA;527)
dilsüz:	Dilsiz. Konuşamaz. Ahraz. *Manevi dilsizlik. dil: Konuşma yeteneği. Konuşma yetisi.	(5) Ve ṣayru olmaḳ ve ṣaġır ve dilsüz ve gözsüz olmaḳdur ki bu küfr-ı ḥaḳīḳidür.[294a] Zīre işidimezler, işidenler icābet iderler, ṣaġır olanuñ ḫāṣṣa-(13)sındandur ki dilsüz daḫı ola.[167b] Zīre (5) bular ṣaġılar dilsüzler ve körler oldılar nesneyi teʿaḳḳul idemezler.[164a]	(SAYFA;586) (SAYFA;333) (SAYFA;326) (SAYFA;544) (SAYFA;544) (SAYFA;277) (SAYFA;659) (SAYFA;333) (SAYFA;326) (SAYFA;199) (SAYFA;544)
dimāġ:	(A.) Beyin. Kafanın içi. Akıl.	Daḫı bulardan ekṣeri faḳr daʿvisin iderler; ḥāl budur, faḳr ḳoḳısı anlaruñ dimāġ-(11)larına	(SAYFA;408) (SAYFA;101) (SAYFA;427) (SAYFA;101)

		irişmemişdür.[205a] (13) Zīre bu muʿāmele ḳoḳuları bularuñ dimāġına, emrimize ve bu maḳāmlaruñ yöresine çevrilmezler ve bu (14) kerāmetlere inkār iderler ve muḳālātlarından istihzā idüṕ anlara dirler; AK (15) AK.[51b] Bu kelāmuñ baʿżı Ādem'e eṣer ḳıldı, andan üns ḳoḳucuġı irişdi (15) bu cān dimāġına.[214b]	(SAYFA;427) (SAYFA;550) (SAYFA;266)
dīn:	(A.) Din. İnanç.	(11) Olar külli ḥudūddur ki Allāhu Taʿālā dīn vereṣelerine ḥadd itmişdür, ervāḥlaruñ teʿārüfi ve taʿalluḳ(ı) (12) ḳadar.[37a] (13) Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ol ḳalblerüñizi teʾlīf itmek niʿmeti ve īmān niʿmeti birle ḳalbüñüzde (14) uḫuvvet yazıldı ki dīn içinde ḳardeşler olduñuz.[5b] (16) Yaʿnī, biz Allāh özrine iʿtimād iderüz ki ol taḳdīr itdügi dīn üzere ṣābit ḳıla, bu ḥāli (17) bizeven taġyīr ḳılmaya.[234a]	(SAYFA;72) (SAYFA;9) (SAYFA;466) (SAYFA;9) (SAYFA;466) (SAYFA;656) (SAYFA;317) (SAYFA;254) (SAYFA;122) (SAYFA;546) (SAYFA;72) (SAYFA;163) (SAYFA;183) (SAYFA;409) (SAYFA;398) (SAYFA;510) (SAYFA;510) (SAYFA;71) (SAYFA;162) (SAYFA;36) (SAYFA;278) (SAYFA;570) (SAYFA;89) (SAYFA;71) (SAYFA;11) (SAYFA;590) (SAYFA;11) (SAYFA;448) (SAYFA;69) (SAYFA;209) (SAYFA;209) (SAYFA;261)

			(SAYFA;761) (SAYFA;163) (SAYFA;261) (SAYFA;145) (SAYFA;740) (SAYFA;214) (SAYFA;404) (SAYFA;213) (SAYFA;566) (SAYFA;146) (SAYFA;734) (SAYFA;482) (SAYFA;213) (SAYFA;424) (SAYFA;656) (SAYFA;135) (SAYFA;17) (SAYFA;101) (SAYFA;477) (SAYFA;257) (SAYFA;182) (SAYFA;165) (SAYFA;527) (SAYFA;556) (SAYFA;553) (SAYFA;535) (SAYFA;72) (SAYFA;162) (SAYFA;322) (SAYFA;380) (SAYFA;28) (SAYFA;317) (SAYFA;278) (SAYFA;134) (SAYFA;265) (SAYFA;306) (SAYFA;57) (SAYFA;71) (SAYFA;73) (SAYFA;175) (SAYFA;595) (SAYFA;122) (SAYFA;64) (SAYFA;577) (SAYFA;68)

			(SAYFA;198) (SAYFA;581) (SAYFA;213) (SAYFA;101) (SAYFA;277) (SAYFA;278) (SAYFA;249) (SAYFA;567) (SAYFA;734) (SAYFA;235) (SAYFA;408) (SAYFA;408) (SAYFA;472) (SAYFA;280) (SAYFA;92) (SAYFA;408) (SAYFA;278) (SAYFA;656) (SAYFA;214) (SAYFA;165) (SAYFA;734) (SAYFA;92) (SAYFA;581) (SAYFA;580) (SAYFA;207) (SAYFA;392) (SAYFA;8) (SAYFA;569) (SAYFA;281) (SAYFA;366) (SAYFA;8) (SAYFA;188) (SAYFA;534) (SAYFA;590) (SAYFA;322) (SAYFA;213) (SAYFA;609) (SAYFA;404) (SAYFA;407) (SAYFA;595) (SAYFA;404) (SAYFA;36) (SAYFA;278) (SAYFA;281) (SAYFA;407)

			(SAYFA;182) (SAYFA;410) (SAYFA;410) (SAYFA;546) (SAYFA;5) (SAYFA;280) (SAYFA;509) (SAYFA;755) (SAYFA;595) (SAYFA;407) (SAYFA;734) (SAYFA;67) (SAYFA;597) (SAYFA;73) (SAYFA;563) (SAYFA;215) (SAYFA;196) (SAYFA;723) (SAYFA;590) (SAYFA;100) (SAYFA;165) (SAYFA;222) (SAYFA;317) (SAYFA;352) (SAYFA;135) (SAYFA;499) (SAYFA;123) (SAYFA;277) (SAYFA;213) (SAYFA;240) (SAYFA;622) (SAYFA;486) (SAYFA;502) (SAYFA;105) (SAYFA;214) (SAYFA;142) (SAYFA;704) (SAYFA;733) (SAYFA;163) (SAYFA;626) (SAYFA;230) (SAYFA;735) (SAYFA;603) (SAYFA;385) (SAYFA;11)

			(SAYFA;546) (SAYFA;717) (SAYFA;594) (SAYFA;384) (SAYFA;688) (SAYFA;328) (SAYFA;328) (SAYFA;142) (SAYFA;566) (SAYFA;400) (SAYFA;2) (SAYFA;371) (SAYFA;92) (SAYFA;597) (SAYFA;45) (SAYFA;298) (SAYFA;175) (SAYFA;716) (SAYFA;123) (SAYFA;9) (SAYFA;466) (SAYFA;349) (SAYFA;409) (SAYFA;546) (SAYFA;208) (SAYFA;546) (SAYFA;292) (SAYFA;533) (SAYFA;533) (SAYFA;91) (SAYFA;170) (SAYFA;71) (SAYFA;67) (SAYFA;519) (SAYFA;509) (SAYFA;408) (SAYFA;546) (SAYFA;180) (SAYFA;448) (SAYFA;392) (SAYFA;44) (SAYFA;709) (SAYFA;606) (SAYFA;217) (SAYFA;587)

			(SAYFA;214) (SAYFA;210) (SAYFA;734) (SAYFA;405) (SAYFA;402) (SAYFA;404) (SAYFA;709) (SAYFA;262) (SAYFA;44) (SAYFA;709) (SAYFA;133) (SAYFA;198) (SAYFA;213) (SAYFA;33) (SAYFA;261) (SAYFA;213) (SAYFA;92) (SAYFA;92) (SAYFA;751) (SAYFA;366)
dīn-i ḥaḳīḳī:	(F.) Hakiki din. Gerçek din.	Ve daḫı dīn-i (4) ḥaḳīḳī Allāhu Taʿālā ḳatında dīn-i İslām'dur.	(SAYFA;8)
dīn-i dünyā:	(F.) Dünya inancı.	İşāret (10) budur kim eyit ol kāfir olan ervāḥlara ve ḳulūblara ki nūr-ı rūḥānīyi ol ṣıfāt-ı (11) nefsānī ve ḥayvānī ẓulmātları-y-ıla setr itdiler hevāya mütābaʿat ḳılmaġ-ıla ve dīn-i dünyāya (12) ṣatmaġ-ıla.	(SAYFA;569)
dīn-i İslām:	(F.) İslam dini.	Zīre bular (2) ʿilmleri-y-le ve terehhübleri-y-le ve ḳalbleri ṣafāsı-y-ıla ve himmetleri girçekligi-y-le ḥaḳīḳat bildiler ki (3) dīn-i İslām ḥaḳdur daḫı ol emārāt ve ʿalāmāt ki İncīl'de buldılar resūlallāh ṣıfatında (4) ve aṣḥābı vaṣfında bildiler ki dīn-i ḥaḳdur.	(SAYFA;281) (SAYFA;366) (SAYFA;8) (SAYFA;188) (SAYFA;534) (SAYFA;590) (SAYFA;322) (SAYFA;213)
dīn-i kāmil:	(F.) Kamil din.	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā bize faẓlından vire, şol nesneyi ki (8) dīn-i kāmil olmaġa aña iḥtiyāc olınur daḫı dünyānuñ	(SAYFA;609)

		niẓāmı anuñ-ıla olur küşūf u (9) şevāhid gibi.	
dīn-i marżī:	(F.) Razı olunulan, kabul edilen din.	Maʿnīsi budur ki bedürüstī, bu indürilen kitāblar küllī ve enbiyālar şerīʿatı (15) ʿaleyhime's-selām, ol dīn-i ḥanīfiyi tamām ḳılıcıdur ki islāmdur, dīn-i marżī budur.	(SAYFA;404)
dīn-i muḥkem:	(F.) Sağlam din.	Andan ḫaber virdi ol dīn-i muḥkemden mufāraḳat ḳılanları bu ḳavlı-y-la ki buyurdı; (18) AK.	(SAYFA;407)
dīn-i mustaḳīm:	(F.) Doğru din, dosdoğru din.	(17) … Yaʿnī, dīn-i mustaḳīm budur.[298b]	(SAYFA;595)
dīn-i ḥanīf:	(F.) Hanif dini. (ḥanif: (A.) Doğru. İslâmiyetten evvel Allah'ın birliğine inanan ve Hz. İbrahim'in (A.S.) dininden olanların vasfı	Maʿnīsi budur ki bedürüstī, bu indürilen kitāblar küllī ve enbiyālar şerīʿatı (15) ʿaleyhime's-selām, ol dīn-i ḥanīfiyi tamām ḳılıcıdur ki islāmdur, dīn-i marżī budur.	(SAYFA;404)
dīn-i Ḥaḳ:	(F.) Hak din. Gerçek din. Doğru din.	Baʿżıları baʿżısına dirler ki eger bu nuṣret emrinden daḫı bu (13) dīn ḥaḳīḳatından, eger biz dīn-i Ḥaḳ üzere olayduḳ biz uşbunda depelenmezdük bāṭıl üzere.	(SAYFA;36) (SAYFA;278) (SAYFA;281)
dīn-i ḥaḳīḳī:	(F.) Hakiki din.	İşāret bunda budur ki şol kimseler ki Ḥaḳ Taʿālā (19) bulardan rāżı olduġı dīni ḳodılar ki ol dīn-i ḥaḳīḳīdür, kemāliyyet-i insāndur daḫı	(SAYFA;407)
dīn-i ḳavīm:	(F.) Doğru din, dosdoğru din.	Yaʿnī, bunuñ-ıla ki baʿżı rusüle taṣdīḳ idüṕ kitābı-y-ıla baʿżına tekẕīb (18) ideler, anı gendülere meẕheb ü dīn idineler, anuñ-ıla ḫalḳı iżlāl ideler, ol ṣırāṭ-ı (19) müstaḳīmden ve dīn-i ḳavīmden ıraḳ ḳılalar.	(SAYFA;182) (SAYFA;410) (SAYFA;410)
dinil-: di-:	Söylendi. Buyuruldu. dimek; demek, söylemek, buyurmak.	(13) Ammā bu ümmete dinildi ki yir yüzini küllī size mescid ḳıldum ve ṭopraġını size ṭahūr (14) ḳıldum.[119b]	(SAYFA;237) (SAYFA;116) (SAYFA;213) (SAYFA;240)

		Yaʿnī̱, ḳaćan ol ehl-i hevāya (4) ve ehl-i bidʿate ve ehl-i ṭabī̱ʿate dinildi ki gelüñ cemī̱ʿ işlerde ḥakem Ḥaḳ Taʿālā indürdügi Ḳurʾān ḳılalum, (5) daḫı Resūl emrine tefvīż idelüm.[59a]	(SAYFA;622) (SAYFA;486) (SAYFA;502) (SAYFA;105) (SAYFA;214) (SAYFA;142) (SAYFA;704) (SAYFA;733) (SAYFA;163) (SAYFA;626) (SAYFA;230) (SAYFA;735) (SAYFA;603) (SAYFA;385) (SAYFA;11) (SAYFA;546) (SAYFA;717) (SAYFA;594) (SAYFA;384) (SAYFA;688) (SAYFA;328) (SAYFA;328) (SAYFA;142) (SAYFA;566) (SAYFA;400) (SAYFA;2) (SAYFA;371) (SAYFA;92) (SAYFA;597) (SAYFA;45) (SAYFA;298) (SAYFA;175) (SAYFA;716) (SAYFA;123)
diñlendür-:	Dinlendirmek, dinlenmesini sağlamak.	(6) Ve rūḥ daḫı ol nefse muvāsāt ḳıla, bunuñ-ıla ki bi'l-külliye andan iʿrāż itmege baʿżı evḳātda (7) aña muvāfaḳat ḳıla, şol atlu atcuġazına muvāfaḳat ḳılduġı gibi, yol alurkenki bir (8) sāʿat ine anı diñlendüre otcuġaza şucuġaza göstere; tā ki ol daḫı yol almaġa bir nişāṭ (9)	(SAYFA;166)

		ḥāṣıl ide.	
dīnlen-:	Dine girmek.	ʿĀyişe eydür, raḍıya'l-lāhu ʿanha; "Ben daḫı henüz atam aġamı (12) taʿaḳḳul itmezdüm; illā anlar ikisi dīn-i İslām-ıla dīnlenmişlerdi, hīç bir gün geçmezdi bizüm (13) üzerümüze, illā Resūl gicede gündüzde bize gelürdi".	(SAYFA;130)
diñle-:	Dinlemek, işitmek için kulak vermek.	ṕes, ḳulaḳ ṭutuṕ diñler, meyl ider ol düzme kelāmlarına (17) bu kāfirler ki anlaruñ īmānları yoḳdur.[190a]	(SAYFA;378) (SAYFA;684) (SAYFA;128) (SAYFA;249) (SAYFA;283)
dinül-:	Söylenmek, buyurulmak. dimek, söylemek, buyurmak.	Yaʿnī, bizüm ḳabilümüzden aña dinülür ki "Ṭaduñ (4) ol ölmiş göñlüñ ʿaẕābını ol ḳahr (u) ḳatīʿat odı-y-ıla ki göyindürücidür".	(SAYFA;54)
dired-:	Diretmek. İnat etmek.	Yaʿnī, bularuñ ol şeyḫleri ki bu ṭarīḳı ḳodılar, gendülerden diredüben anlar şerīʿatdan (18) ṭarīḳatdan bilmez degüller midi? Ve ḥaḳīḳat yolından azmışlar degüller midi? Zīre ol ṭabīʿat (19) ehlidür, Şeyṭān aldaġuclarıdur mecmūʿı eṭrāf-ı ʿāleme fitneleri ẓāhir oldı ol ʿizzetcükleri	(SAYFA;298)
direk:	Direk. Dimdik. Ağaçtan veya demirden yapılan uzun ve kalın destek.	ṕes, ol rūḥ-(12)dan nūr-ı rūḥānī direk bigi dikilür, şuʿle virür, nūr-ı rabbānīden ḳuvvet almaġ-ıla.	(SAYFA;622)
dirgürmeg: dirgürmek:	Diriltmek, ihya etmek.	ṕes, ol kāfirlere ḳahr eyledi, (16) göñüllerin öldürüṕ nefslerin dirgürmeg-ile ki ol nūruñ reşāşın anlardan ḫaṭā (17) ḳıldurdı evvel-i ḫılḳatde ol ṭabīʿat ẓulmātında ḳaluṕ azdılar ol nūr-ı şerīʿate hidāyet bulmadılar.	(SAYFA;320)
diri:	Diri. Canlı. * Manevi canlılık.	(12) Bunda bir maʿnī daḫı var; oldur ki nite ki bir nefis	(SAYFA;253) (SAYFA;2)

		helāk itmekde gendü nefsi helāklıkıdur (13) ve bir aʿżā telef ḳılmaḳa gendü ʿużvın telef ḳılmaḳdur ve bir ṭālibüñ nefsin diri ḳılmaḳ bu (14) ḥayāt-ı dīn-ile ol dirildici gendü nefsin diriltmekdür.[127b]	(SAYFA;355) (SAYFA;371) (SAYFA;384) (SAYFA;654) (SAYFA;541) (SAYFA;139) (SAYFA;244) (SAYFA;244) (SAYFA;355) (SAYFA;579) (SAYFA;689) (SAYFA;654) (SAYFA;277) (SAYFA;274) (SAYFA;422) (SAYFA;573) (SAYFA;277) (SAYFA;454) (SAYFA;310) (SAYFA;501) (SAYFA;654) (SAYFA;572) (SAYFA;554) (SAYFA;654) (SAYFA;384) (SAYFA;393) (SAYFA;402) (SAYFA;86) (SAYFA;454) (SAYFA;56) (SAYFA;668) (SAYFA;46) (SAYFA;524) (SAYFA;646) (SAYFA;140)
dirild-:	Dirilmesini sağlamak. Canlandırmak.	(1) … Ammā olar ki ölülerdür, anları daḫı Allāhu Taʿālā dirilde.[167a] Bu (2) ölülerden murād oldur kim Allāhu Taʿālā anları nūrı-y-ıla diriltmedi, anuñ ḳavlin anuñ,içün (3) işitmezler, Allāhu Taʿālā ḳādirdür ki anları daḫı dirilde, işideler.[167a]	(SAYFA;332) (SAYFA;332) (SAYFA;332) (SAYFA;377) (SAYFA;253) (SAYFA;63) (SAYFA;689) (SAYFA;647) (SAYFA;273) (SAYFA;333)

			(SAYFA;690)
dirilig:	Dirilik. Canlılık.	Zīre, bu ḫalḳ diriligi nenüñ üzere-y-ise ölümi daḫı anuñ üzere olur; girü (3) ḥaşr oluṕ ḳopmaḳlığı daḫı ol ölümi üzere olur.	(SAYFA;12)
dirilmeklik:	Yaşamaklık, ömür sürmek. Dirilmek.	ṕes bulara taḥḳīḳ olundı ki bedürüstī ʿĪsā ʿalm (ʿaleyhi's-selām) ḉün ḳābil oldı tezkiyeden (8) ṣoñra daḫı taḥliyeden ṣoñra ol yaradmaḳlıḳ ve dirilmeklik aña feyż oluna.	(SAYFA;274)
diril-:	Dirilmek. Canlanmak. Yaşamak, ömür sürmek.	Yaʿnī, (4) siz ol maḥabbet iḉinde ve ṣıdḳıla ṭaleb iḉinde ve sürūr ḳapusın ḳaḳmaḳ iḉinde ṣabr ü (5) ṣebāt-ile ʿubūdiyyet üzere dirilseñüz gerek ve daḫı cādde-i şerīʿat üzere ṭarīḳat ḳademleri-y-ile (6) ḥaḳḳı ṭaleb itmekde iḉinde olsañuz, gerek andan girü ol ʿālem-ı ḫaḳīḳatā ḉıḳsañuz gerek.	(SAYFA;430)
dirilt-:	Canlandırmak. Diriltmek. Hayat vermek.	ṕes, bular meyt degül midi didügi ol ḥayvet-ı ḫaḳīḳiden- (14)dür, "Biz anları diriltdük" didügi ḥayvet-ı ḫaḳīḳī virmekdür.	(SAYFA;383) (SAYFA;332) (SAYFA;253) (SAYFA;454)
diril-:	Canlanmak. Hayat bulmak.	Ol nefs yaramaz ṣıfātlarından olur ki ẓulmānī- (15)dür ve ṣıfāt-ı ḥamīdeler-ile dirilür ki nūrānīdür.[69b] (7) Nite ki Resūl ʿaleyhi's-selām buña delīldür ki buyurdı; "Nice dirilürseñüz ancılayın ölürsiz ve nice (8) ölürseñüz anuñ üzerine ḥaşr olınursız" Andan ḫalḳ üzere libās-ıla ʿaṭāsından ḫaber (9) virüṕ buyurdı ki AK.[216a] Anuñ-ıḉun didi Resūl ʿaleyhi's-selām; "Nice dirilürseñüz eyle (13) ölürsiz ve nice ölürseñüz eyle ḥaşr	(SAYFA;137) (SAYFA;430) (SAYFA;175) (SAYFA;327)

		olursız”; fehm eyle cidd-ile.[88b] Didiler ki bu bizüm ol dünyedeki ḥayātumuzdur ki bunda (7) dirilürüz andan ölürüz öldükden ṣoñra girü biz baʿṣ olunmazuz.[164b]	
dirlik:	Yaşayış, hayat, geçim. *Yaşayı, yaşam tarzı.	Ammā bu ḳavlinde bir işāret (5) daḫı budur kim biz gönderdük anlara ṣıḥḥat niʿmetin ve rızḳda kefāf niʿmetin ve dirlikde (6) refāhiyyet.[168b] Nite kim anlar dünyede ḳarın (9) ḳulları olmışlardı, yimege içmege ḥarīṣlerdi, dirlikleri anuñ üzereydi, anuñ üzere öldiler, (10) girü öldükleri üzere ḥaşr oldılar.[225a]	(SAYFA;335) (SAYFA;448)
dōstluġ:	(F.+T) Dost olma durumu. Dostluk. Dostça davranış.	Yaʿnī, ol şeyṭānuñ düşmanlıġı sizüñ-ile eşkāredür; līkin (2) ol düşmanlıġı içinde size gizlüce dōsluġı var, zamāndan ṣoñra ẓāhir ola.[215b] İşāret bu iki āyetde budur kim Allāhu Taʿālā müʾminleri ʿazīz ḳıldı, ol sevmekligi (16) ʿizzeti-y-le daḫı Resūl’inüñ dōstluġı-y-la daḫı müʾminlerüñ dōsluġı-y-la.[131a] (1) dōstluġı nefsi düşmān ṭutuṕ hevāsına muḫālefet ḳılmaġıladur. [131b]	(SAYFA;429) (SAYFA;260) (SAYFA;261) (SAYFA;585) (SAYFA;258) (SAYFA;261) (SAYFA;50) (SAYFA;557) (SAYFA;556) (SAYFA;260)
dōstlıḳ:	(F.+T) Dost olma durumu. Dostluk. Dostça davranış.	Ve kime ki er-raḥman (15) er-raḥīm işitdürse aña ḥayvet virür elṭāf-ı faẓlı-y-ıla andan bulara ḫiṭāb ḳıldı dōst-(16)lıḳ ḫiṭābı-y-ıla ve ʿıtāb daḫı ḳıldı eḥibbālar ʿıtābı-y-ıla buyurdı ki AK.[105a] Andan ötrü düşmanlar-ıla (9) dōstlıḳ baġlamaġa gönülleri	(SAYFA;208) (SAYFA;258) (SAYFA;3) (SAYFA;50)

		öñürdür, anlaruñ żararından ḳorḳuban ve anlaruñ-ıla muṣāḥabet (10) arzu idüben.[130a]	
dōst:	(F.) Dost. Sevilen, yakın. Sevilen yakın arkadaş. Muhib. Gönüldaş.	(12) Yaʿnī̄, kim ki Allāh'ı dōst ṭuta, Ḳurʾān'a mütābaʿat ḳıla ve Resūl'i seve sünnetlerin iḥyā ḳıla daḫı anları (13) dōst ṭuta ki īmān getürmişlerdür, bular ḥizbu'llāhdur.[131b] (13) ṕes, bu āyet maʿnī̄si aña işāret ḳılur kim ol müʾmine göñüller eyle gerekdür kim bu ataları ervāḥları (14) daḫı ḳardaşları nefsleri dōst ṭutmayalar düşmān ṭutmaġı terk itmeyeler, bularuñ-ıla cihādı terk (15) idüben.[294a]	(SAYFA;261) (SAYFA;586) (SAYFA;261) (SAYFA;557) (SAYFA;557) (SAYFA;388) (SAYFA;388) (SAYFA;319) (SAYFA;319) (SAYFA;319) (SAYFA;178) (SAYFA;280) (SAYFA;434) (SAYFA;415) (SAYFA;279) (SAYFA;178) (SAYFA;257) (SAYFA;319) (SAYFA;678) (SAYFA;16) (SAYFA;449) (SAYFA;340) (SAYFA;262) (SAYFA;135) (SAYFA;135) (SAYFA;620) (SAYFA;16) (SAYFA;3) (SAYFA;16) (SAYFA;319) (SAYFA;476) (SAYFA;257) (SAYFA;585) (SAYFA;279) (SAYFA;158) (SAYFA;163) (SAYFA;428) (SAYFA;646) (SAYFA;260) (SAYFA;262) (SAYFA;204)

			(SAYFA;157) (SAYFA;82) (SAYFA;415) (SAYFA;101) (SAYFA;178) (SAYFA;583) (SAYFA;159) (SAYFA;159) (SAYFA;262) (SAYFA;174) (SAYFA;261) (SAYFA;279) (SAYFA;279) (SAYFA;257) (SAYFA;159) (SAYFA;742) (SAYFA;161) (SAYFA;135) (SAYFA;262) (SAYFA;262) (SAYFA;432) (SAYFA;279) (SAYFA;135) (SAYFA;208) (SAYFA;557) (SAYFA;742) (SAYFA;742) (SAYFA;95) (SAYFA;341) (SAYFA;257) (SAYFA;280) (SAYFA;4) (SAYFA;280) (SAYFA;4) (SAYFA;392) (SAYFA;82) (SAYFA;135) (SAYFA;257) (SAYFA;4) (SAYFA;257) (SAYFA;210) (SAYFA;46) (SAYFA;549) (SAYFA;616) (SAYFA;25)

			(SAYFA;692) (SAYFA;212) (SAYFA;383) (SAYFA;723) (SAYFA;279) (SAYFA;203) (SAYFA;556) (SAYFA;245) (SAYFA;487) (SAYFA;424) (SAYFA;204) (SAYFA;566) (SAYFA;557) (SAYFA;566) (SAYFA;387) (SAYFA;482) (SAYFA;193) (SAYFA;123) (SAYFA;349) (SAYFA;123) (SAYFA;220)
dişi:	Kadın. Dişi kişi.	(17) Yaʿnī, her kim ki ḫāliṣ ʿamel ḳılsā irkekden dişiden; irkek diyü göñüle işāret ḳılur, (18) dişi diyü nefse işāret ḳılur.[81b] (7) Yaʿnī, bular ṭaṕmazlar Allāhu Taʿālā'dan ġayrıya, daḫı ṭaleb itmezler ol dünyeden aḫiretden ve ol (8) ikisinüñ menfaʿatlarından; illā ol ikisi size dişi meṣābesindedür ki ol meşiyyet-ı ezelī-y-ile (9) muḳadder olan şirk andan mütevellid olur.[80a] Bundan (13) daḫı irkek dişi diledi bu baḳar u ibl daḫı ḥamūliyyetde bir cinsdür.[199a]	(SAYFA;161) (SAYFA;158) (SAYFA;396) (SAYFA;239) (SAYFA;396) (SAYFA;202) (SAYFA;396) (SAYFA;396) (SAYFA;396) (SAYFA;161) (SAYFA;396) (SAYFA;202)
diş:	Diş. Çene kemiklerinin üstüne dizili, ısırıp koparmaya ve çiğnemeye yarayan	ṕes, ol göñli gözine ve (15) göñli burnına ve göñli ḳulaġına ve göñli dişine ʿilāḉ itmek bir muʿālecedür ki (16) bu küllüsinde idrāk	(SAYFA;253) (SAYFA;21)

	sert, beyaz organlardan her biri. * azu diş: Azı diş, çene kemiğinin gerisinde öğütmeye yarayan büyük diş.	ziyāde ḳılmaḳdur.[127b] Bu ḥayṣiyyet-ile ki kāfirler ol ḥabībüñüñ (2) mübārek başını yararlardı, yüzini ḳana bularlardı ve azu dişini uvadurlardı.[11b]	
diḳḳat:	(A.) İncelik, dakik oluş. Ehemmiyet ve kıymet verme.	Ammā ḫiṭābda yaluñuz peyġamber ʿaleyhi's-selām ḥaṣr (8) idüṕ "senüñ rabbuñ ćünki aldı" didi, "rabbuñuz" dimedi, cemʿ-ile; tā biline ki bu āyet maʿnisinde (9) ġāyet diḳḳat var, resūlden ġayr aña kimse muṭṭaliʿ olımaz, daḫı şolardan ġayrı ki Ḥaḳ (10) Taʿālā inʿām ḳıldı anlaruñ üzerine ol ḫāṣ tābiʿlerinden.[256b] Bedürüstī, (4) Allāhu Taʿālā ezelde sizüñ bugün ne işleyecegüzi diḳḳati-y-le bilürdi; taḥḳīḳ bu ʿamellere istiʿdādı (5) size ol virdi.[87a] Bedürüstī, Allāhu Taʿālā ezelde bularuñ bugün (17) ne işledüklerin diḳḳati-y-le bilürdi.[84a]	(SAYFA;511) (SAYFA;172) (SAYFA;166)
dīvār:	(F.) Duvar.	(19) … Nite ki bünyāḏ birbirin baġlar bir dīvār.[309a] (10) … Zīre Resūl ʿaleyhi's-selām buyurdı ki müʾmine müʾmin şol divār gibidür, birbirin baġlamaġ-ıla.[39b]	(SAYFA;616) (SAYFA;77)
diyānet:	(A.) Dindarlık. Dinin hükümlerine riâyet ve muktezasınca amel etmek. Din emirlerinin hüsn-ü ihtiyar ile tatbiki.	Yaʿnī, eyü ṣıfātları yaramaz ṣıfātlara degşürmek (18) ki emāneti ve diyāneti ve selāmeti ṣadr-ı ḫıyānete ve mekr ü ḫadīʿate degşürmeyesiz.	(SAYFA;65)
diyār:	(A.) Diyar. Memleket. (dār'ın c.) Ülke. *mec.* Bazı nitelik veya değerleri	Yaʿnī, olara āfet-ı semāvī irişüṕ ṣūretleri bāṭınlarındaġı ṣıfata mübeddel (7) oluṕ ervāḥları bu ḳālibleri	(SAYFA;467) (SAYFA;118) (SAYFA;751) (SAYFA;741)

	taşıyanların çok bulunduğu yer, yurt.	diyārında küllī helāk oldı.[234b] (2) Yaʿnī, eger biz anlaruñ üzerine vācib ḳılsavuz anuñ-ıla ki nefsüñüzi ḳatl idüñ ʿināddan ötrü yāḫūḏ vücūduñuz diyārından fenā oluṗ ḳıḳuñ ʿālem-i beḳāya gelüñ (4) gerek anlar teslīm oluṗ münḳād olalar.[60a] Yaʿnī, buları ol ʿaẕābı ṣayḥa dutdı nefslerine ẓulm itdüklerinden ötrü (17) enbiyālaruñ daʿvetlerin ḳabūl itmekden imtināʿ idüṗ tekebbür ḳılduḳları-ḳün ol ṣayḥa daḫı ol yaramaz (18) ṣıfatlaruñ avazalarıdur ki mühlikedür üzerlerine cemʿ oluṗ helāk eyledi ki ol derekāt-ı sıfliyye-(19)lerinde muṭmaʾīn oluṗ dolanmışlardı ol diyārlarında helāk oldılar şöyle ki cānsuz bir cīfe gibi.[376b]	(SAYFA;61)
diyet:	(A.) Bedel. Kan bedeli. Yaralanan veya öldürülen bir kimse için en yakın vârisine ödenmesi şer'an hükmolunan para veya mal. Can pahası. * Para, değer. Kıymet.	Daḫı diyet teslīm ide ʿaḳılesine ki (3) ol Allāhu Taʿālā'dur ve diyet-i ḳalb ehli ol evṣāfı ḥamīdedür ki rūḥānīdür, görklü (4) elṭāflarından; tā ki anuñ ṣıfātları anuñ-ıla aḫlāḳ-ı rabbānī ola.[70a]	(SAYFA;138) (SAYFA;138) (SAYFA;138)
diyet-i ḳalb:	(F.) Kalbin diyeti.	Daḫı diyet teslīm ide ʿaḳılesine ki (3) ol Allāhu Taʿālā'dur ve diyet-i ḳalb ehli ol evṣāfı ḥamīdedür ki rūḥānīdür, görklü (4) elṭāflarından; tā ki anuñ ṣıfātları anuñ-ıla aḫlāḳ-ı rabbānī ola.[70a]	(SAYFA;138)
diyü: diyüṗ:	Diye. deyü, (diyü, deyi, diyi)	(10) Anlara ehl-i aʿrāf ve maḳāmlarına aʿrāf diyü tesmiye ḳılındı.[223b]	(SAYFA;445) (SAYFA;356) (SAYFA;356)

deyi:		(11) Ol üç mesāfeden baʿīd olduġı-çun ki ṭūl u ʿarżdur daḫı ʿumḳıdur kāh āḫiret (12) diyü taʿbīr iderler ḥissden teʾaḫḫur itdüġi-çün, kāh ʿālem-i maʿānī diyü taʿbīr iderler şeklden (13) ʿārī olduġı-çun ve ḥissden ıraḳ olduġı-çun kāh ʿālem u ġayb dirler ḥissden ġāyib olduġı-çun, (14) kāh ʿālem-i melekūt dirler ʿālem-i milk-ile ʿālem-i ṣūrette mālik olduġı-çun.[179a]	(SAYFA;589) (SAYFA;509) (SAYFA;162) (SAYFA;161) (SAYFA;161) (SAYFA;90) (SAYFA;191) (SAYFA;140) (SAYFA;647) (SAYFA;67) (SAYFA;532) (SAYFA;113) (SAYFA;327) (SAYFA;222) (SAYFA;47) (SAYFA;471) (SAYFA;602) (SAYFA;356) (SAYFA;356) (SAYFA;356) (SAYFA;356) (SAYFA;357) (SAYFA;357) (SAYFA;374) (SAYFA;509) (SAYFA;405) (SAYFA;445) (SAYFA;417) (SAYFA;447) (SAYFA;600) (SAYFA;405) (SAYFA;135) (SAYFA;231) (SAYFA;361) (SAYFA;385) (SAYFA;365) (SAYFA;636) (SAYFA;636) (SAYFA;180) (SAYFA;626) (SAYFA;445) (SAYFA;219) (SAYFA;388) (SAYFA;675) (SAYFA;232)

			(SAYFA;251) (SAYFA;185) (SAYFA;28) (SAYFA;162) (SAYFA;181) (SAYFA;163) (SAYFA;232) (SAYFA;385) (SAYFA;502) (SAYFA;629) (SAYFA;626) (SAYFA;626) (SAYFA;238) (SAYFA;494) (SAYFA;519) (SAYFA;293) (SAYFA;722) (SAYFA;356) (SAYFA;395) (SAYFA;498) (SAYFA;309) (SAYFA;60) (SAYFA;459) (SAYFA;452) (SAYFA;452) (SAYFA;475) (SAYFA;192) (SAYFA;280) (SAYFA;584) (SAYFA;584) (SAYFA;721) (SAYFA;83) (SAYFA;117) (SAYFA;165) (SAYFA;525) (SAYFA;491) (SAYFA;305) (SAYFA;690)
dizgin:	Gemin uçlarına bağlanarak hayvanı yöneltmeye yarayan kayış. Manevi dizgin.	(13) İşāret bunda budur kim Allāhu Taʿālā ḉün bu ḳāfirleri ve ehl-i şeḳāveti gendünüñ ḳurbından (14) ıraḳ ḳıldı; ammā bulara mühlet dizginin uzadıvirdi ʿaẕāb ḳılmaġ-ıḉun.[125a]	(SAYFA;248) (SAYFA;297) (SAYFA;68)

		Ammā sāyibe olardur ki şehrler köyler devr iderler, gice (19) gündüz boyınlarından şerīʿat dizginin çıḳardılar, uyansuz helme oluban ḥayvānlar ve behīmeler.[149b] ṕes, maʿnī budur ki eger bu mürīdlerden ki bāliġlerdür, (8) taṣarrufda rüşd görerseñüz aṣḥāb-ı irādet içinde ve ṭaleb ehli ḳatında tenaṣṣur dizginin eline (9) virüñ şeyḫlıḳ icāzeti-y-le size iḫtiyācı olmaġ-ıla.[35a]	
diz:	Diz. Kaval, baldır ve uyluk kemiğinin birleştiği yer.	Bu aña işāret ḳılur ki (12) bir ḳavm-ı ʿArabdan, Resūl'den ṣoñra mürtedd oldılar zekāt menʿ idenlerden Allāhu Taʿālā (13) Ebā Bekr'i anlaruñ üzerine ġālib ḳıluṕ anları ḳahr eyledi, ol kelime-yi Ḥaḳ yüceldi ki (14) anı Ebā Bekr didi ol ḳavm ḥaḳḳında "Va'l-lāhi, eger bir deve dizi baġın menʿ idüṕ (15) virmez olurlarsa ki Resūl zamānında virürlerdi, ben andan ötrü anlaruñ-ıla (16) muḳātele iderem".	(SAYFA;600)
dizil-:	Sıralanmak. Dizi durumuna getirilmek.	Bularuñ içinde ṭāyifeler çoḳ, hīç biri ehl-i İslāmdan degül; līkin bularuñ (19) dizinde dizilürler, anlar mālik olduġına anlar daḫı mālik olurlar.	(SAYFA;408)
dizinde:	Sırasında. Hizasında.	Bularuñ içinde ṭāyifeler çoḳ, hīç biri ehl-i İslāmdan degül; līkin bularuñ (19) dizinde dizilürler, anlar mālik olduġına anlar daḫı mālik olurlar.	(SAYFA;408)
diz:	Diz. Kaval, baldır ve uyluk kemiğinin	çün Allāhu Taʿālā diledi ki (8) bulara dīnlerinüñ	(SAYFA;44) (SAYFA;44)

	birleştiği yer. Oturulduğunda uyluğun üst kısmı.	aḥkāmlarını ve ʿalāyimlerini Cebrāʾīl vāsıṭası-y-ıla ʿalm (ʿalehiʾs-selām) bildüre, aña ṣūret-i beşeriyyet (9) geydürdi; tā ki bir ʿArab ṣūretinde gelüṕ dizini Resūl dizine ṭayadı ʿaleyhi's-selām didi ki "Yā Resūl-(10)Allāh, İslām nedür? Īmān nedür? İḥsān nedür?".	
doġrul-:	Düzelmek. Īmānı doğrulmak; imanı tama ermek, imanı düzelmek. Düzgün olmak.	Resūl ʿaleyhi's-selām (8) buyurdı ki "Sizden biriñizüñ īmānı doġrulmaz, tā göñli ṭoġrulmayınca ve göñül daḫı ṭoġrulmaz, (9) tā dili ṭoġrulmayınca ve didi daḫı ṭoġrulmaz, tā ʿameli ṭoġrulmayınca".	(SAYFA;727)
dog-:	Doğmak. Güneş, ay, yıldız ufuktan yükselerek görünmesi gibi cemâlin şavkı üzerine doğması. Mecazen ortaya çıkması.	Eger Allāh'dan (16) ḳorḳuṕ ġayrını ḳoyasız doga sizüñ üzerüñüze ol celāl-i sicāli-y-ile ol ḳadīm cemālinüñ (17) envārlarını tā anuñ-ıla ḥādiṯ ü ḳadīm arasında farḳ idesiz bu bir sırr-ı ʿaẕīmdür ol (18) ʿaḳller bunı idrāk idemez ki aña vehm ü ḫayāl āfeti ḳarışmışdur.	(SAYFA;563)
dolan-:	Karışmak. Dolaşmak. Bir şeyle çepe çevre sarılmak. Donanmak.	Yaʿnī, dilerüz ki andan yiyevüz göñlümüz dolana ve eger anlar ehl-i saʿādetden (11) ḥaḳīḳat īmān ehlinden olsalar anlaruñ göñil dolanmaklıkları Allāh'ı ẕikr itmeg-ile (12) olurdı.	(SAYFA;306)
dolan-:	Çevrelenmek. Kuşatılmak. Mecazen çevrelenip kuşatılmak.	Ḥaḳīḳat ḳoḳucuḳları dimāġına irişdire Allāhu Taʿālā ẕikri-y-ile dolandı.	(SAYFA;550)
dolan-:	Dolaşmak, gezinmek.	ṕes, Ādem'üñ nefsi Ḥavvā-y-ıla ve cennet-ile ve içinde varı-y-ıla (2) dolandı sākin oldı; ammā ol nehy olunan aġaçdan sākin olmadı.	(SAYFA;427)
dolandur-:	Karıştırmak, bir şeye	Bunca imhāl itmekden ṣoñra	(SAYFA;315)

	takılıp ona karışmak.	anlar bizüm ziyāde ʿaṭā-(12)larımuzdan müstaġnī oldılar, göñüllerini ol yalan arzūlara dolandurdılar, dünyeden maḥbūb-(13)ların ṭaleb itdiler.	
dolandur-: dolanmak;	Bağlamak, ilgi kurmak. Karıştırmak. Bağlanmak, mübtela olmak.	Size mükāfāt-ıla yā mücāẕāt-ıla ḫaber virür, (15) luṭf yöninden yā ʿanef yöninden ḳılduġuñuz ʿamālüñ nefʿi ṣıdḳ-ıla bizdin rücūʿ (16) itdüğüñüz vaḳtin, yā itdüğüñüz ʿamelüñ żarar-ıla meyl idüp bizden ġayrıya göñül (17) dolandurduguñuz-içün.[337b] (1) Ḳalbüñüz aña dolandurduñuz her ḳanda olsañuz, ḫōḏ elbetde ölüm size irişür (2) çār u nāçār; eger siz ölmezden öñ iḫtiyāruñuz-ıla ölmesseñüz.[063b]	(SAYFA;673) (SAYFA;125) (SAYFA;427) (SAYFA;455)
dolanmaklıkları:	Karışmak, bulanmak. Karışmak, dolaşmak.	Yaʿnī, dilerüz ki andan yiyevüz göñlümüz dolana ve eger anlar ehl-i saʿādetden (11) ḥaḳīḳat īmān ehlinden olsalar anlaruñ göñil dolanmaklıkları Allāh'ı ẕikr itmeg-ile (12) olurdı.	(SAYFA;306)
dolanmış:	Karışmış.	Zīre her ecelüñ kitābı var ol ezelī ʿināyet (18) anı yirine yitirür andan ḫiṭāb olınur ki "İy Ḥaḳ emr-ile dolanmış nefs, dön girü (19) rabbüñdin yaña şöyle ki sen andan rāżı ol senden rāżı, yā ḥāl-i ḥayvetde yā ḥāl-i	(SAYFA;561)
dolanmışlardı:	Karışmak, dolaşmak.	Yaʿnī, buları ol ʿaẕābı şayḥa dutdı nefslerine ẓulm itdüklerinden ötrü (17) enbiyālaruñ daʿvetlerin ḳabūl itmekden imtināʿ idüp tekebbür ḳılduḳları-çün ol şayḥa daḫı ol yaramaz (18)	(SAYFA;751)

		ṣıfatlaruñ avazalarıdur ki mühlikedür üzerlerine cemʿ oluṕ helāk eyledi ki ol derekāt-ı sıfliyye-(19)lerinde muṭmaʾīn oluṕ dolanmışlardı ol diyārlarında helāk oldılar şöyle ki cānsuz bir cīfe gibi	
dolanur:	Dolaşır. Seyr eder. Çevrelenir. Kuşanır.	Bunuñ-ıla işāret ider ol nefs-i emmāre yirine ki bitmez andan, (13) illā aḫlāḳ-ı ẕemīme daḫı ḫasīs ü ḫaḳīr fiʿller kimüñ kim ḳalbi ḥayy olsa Allāh nūrı-y-ıla (14) anuñ göñli nūrı ʿaks urur nefsi üzere; nefs daḫı anuñ-ıla münevver olur, (15) ol nefsüñ ṣıfātları göñül ṣıfātlarına tebdīl olınur ol göñül nūrı-y-ıla anuñ (16) ẓulmeti maḥv olur gider ol nefs daḫı Allāh'ı ẕikr itmeg-ile muṭmaʾīnn olur ve ṭāʿati-y-ile (17) dolanur.	(SAYFA;454)
dök-:		(2) Şol vaḳt ki kitabların ṣuya dökdi; didi ki "Ne görklü delīldüñüz siz, līkin delīle (3) meşġūl olmaḳ muḥāldür, medlūle vāṣıl olduḳdan ṣoñra.[138a]	(SAYFA;274)
dökdi:		Ḥaḳ Taʿālā daḫı üzerlerine envāʿ ʿuḳūbetler (17) dökdi, ne ol küfürlerinden iʿrāż itdiler ne gendüleri taṭhīr itmege ḳaṣd itdiler.[241a]	(SAYFA;480)
dökdüg-idi:		Yaʿnī, emr olundı (8) ki yā arż-ı beşeriyyet şehvātuñ ṣuların al veyā semā-ı ḳażā ćekkil ol āfetler ṣuların (9) ki dökdüg-idi.[367b]	(SAYFA;733)
dökdüginden:		Andan ol resūl Ḥaḳ Taʿālā anuñ göñline (10) dökdüginden Ebā Bekr ṣadrına dökmiş ola, ol sekīnenüñ	(SAYFA;600)

		ḥaḳāyıḳlarından.[301a]	
döke:		Bu küllī rūḥ tedbīr ve taṣarrufıdur rabbinden ḫalīfe oluban ç̧ün rūḥ bu (15) şaḫṣ kāmil düzüben fāriġ oldı, müstevī oldı, ʿarş-ı ḳalb üzere istivāʾi vücūdı (16) cemīʿ-ı eczāʾi şaḫṣda taṣarruf itmeg-iç̧ün ve umūr-itmede tedbīr ḳılmaġ-ıç̧un; tā ki gendü feyżini ol (17) ḳalb üzere döke.[226b]	(SAYFA;451)
dökeler:		(9) Anlar dīni ve dīn ehlini istiḫfāf ḳıluṕ kāfir oldılar, anlaruñ vefātları vaḳtinde melāʾike (10) yüzlerin dökeler.[274a]	(SAYFA;546)
dökeler:		Andan ötrü ki īmāndan yüz dönderdiler küfürdin yaña ve ardların (11) dökeler.[274a]	(SAYFA;546)
döken:		İşāret bu iki (17) āyetde budur ki Allāhu Taʿālā ẓuhūra getürdi insānuñ ẓālimlıġın ve cehāletin ḫıẕlān (18) vaḳtinde anlara ʿināyet ḳılmamaġ-ıla; tā ki kāfir oluṕ dir ki Allāh Meryem oġlı Mesīḥ'dür, (19) anı fikr itmez ki ol ḥayż ḳanın döken erḥām ki bir kimseyi ḳaplaya ve daḫı ol kim.[117a]	(SAYFA;232)
döken:		Zīre (7) vücūda getüren ve aġaç̧da ṣābit ḳılan ve girü aġaç̧dan döken oldur.[174b]	(SAYFA;347)
döker:		Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'nuñ yedi vāsiʿdür virmeg-ile (7) naḳṣ olmaz, gice gündüz yaʿmur gibi döker.[134a]	(SAYFA;266)
dökil:		Bize andan żarar yoḳ ki bizüm merciʿumuz (5) rabbumuzdın yañadur biz rabbumuza niyāz idüṕ dirüz ki "İy bizüm rabbumuz, bizüm üzerümüze ṣabr (6)	(SAYFA;478)

		dökil ki ṣabr idevüz bu taʿalluḳāt-ı dünyā ḳaṭʿ olduġına ve anuñ şehvātları ve leẕẕātları terk (7) olunduġına, bizüm ölümümüzi saña inḳiyād içinde ḳılıvir ki aḥkām-ı ezeliyyede ḳılduñ”.[240a]	
dökile:		(9) Nite ki buña delālet ḳılur Usāme ḥadīṯi ki Resūl’den ʿaleyhi’s-selām naḳl idüṕ buyurdı; Resūl ʿaleyhi’s-selām didi ki “Ḳıyāmet güninde bir ṭāyifeʾi getüreler, oda atalar, ḳarınları münṣaḳḳ oluṕ içleri ayaḳlarına (11) dökile ṭolaşa, bular şol eşek degirmen yöresin ṭolanuṕ ṭurduġı gibi, bular daḫı (12) ṭolanalar.[6a]	(SAYFA;10)
dökilücidür:		Yaʿnī, biz anlara feyż-ı (18) rabbāniyi rızḳ eyledük ki rūḥ üzere dökilücidür ḥażretden ol raḥmāniyyetī ṣıfātlarından.	(SAYFA;704)
dökilür:		[065a] (1) ḳulaġ-ıla diñlerler Ḥaḳ Taʿālā’nuñ ḥükmlerini ve ol görklü naṣāyiḥleri, göresin gözlerinden (2) yaşcuġazları dökilür ol ḥaḳḳı işüdüṕ bildüklerinden ötrü dirler ki “işitdük muṭīʿ (3) olduḳ” ol işitdükleri ḫiṭāb-içün.[65a]	(SAYFA;128)
dökilür:		Ammā dem-ı menfūḥ ol şehvāt u leẕẕāt-(8)dur ki anuñ üzerine ḳan gibi dīn dökilür gider.[200a]	(SAYFA;398)
dökivir:		Yaʿnī, “İy bizüm rabbumuz, bizüm üzerümüze bol ṣabrlaruñı (8) dökivir, dīn içinde zaḥmetlere ṣabr idevüz, daḫı bizi īmān u yaḳīn üzere öldürgil” (9) Ve bu ḳıṣṣada işāret ki bu	(SAYFA;477)

		firʿavn-ı nefs ol Firʿavnlayın inkār ider, ol (10) ṣıfātları seḥaresinüñ īmānı üzere eydür ki "İmān mı getürdüñüz, ol Mūsā-yı rūḥa; (11) ben size īmāna destūr virmezden öñ.[239b]	
dökmeg-ile:		Ve biz anuñ nefsi ṣıfātlarınuñ baḳırın fiżżā ḳıluruz (8) ve ṣıfātı rūḥınuñ fiżżāsını istiʿdād virüp müstaʿidd ḳılıruz iksīr-i şerʿuñ taṣṣarrufātını ḳabūl (9) itmege ve daḫı Allāhu Taʿālā aña teḳarrüb ḳılur ol feyż-ı rabbānī iksirini anuñ nefsi ṣıfātları (10) baḳırınuñ üzerine dökmeg-ile daḫı rūḥ ṣıfātlarınuñ fiżżāsın üzerine; tā ki ṣıfāt-ı nefsī ṣıfāt-ı (11) rūḥī lübbinüñ cülūdı ola.[56a]	(SAYFA;110)
dökmek:		(4) Yaʿnī, ol fesād işlemek ve ḳan dökmek beşeriyyet cihetindendür ki anuñ menşeʾi (5) ṣıfāt-ı ḥayvāniyyetdür.[217a]	(SAYFA;432)
dök-:		Ve daḫı Allāhu Taʿālā (5) ḳatında yavuz göz ṣuvın dökmeyesiz, murādāt-ı insāniyyeye irişmeg-içün ol leẕẕāt-ı ḥayvāniyyeyi (6) yirine getürmeg-içün.[41a]	(SAYFA;80)
dök-:	Koymak, doğurmak.	Andan ol resūl Ḥaḳ Taʿālā anuñ göñline (10) dökdüginden Ebā Bekr ṣadrına dökmiş ola, ol sekīnenüñ ḥaḳāyıḳlarından.[301a]	(SAYFA;600)
dök-:	Doldurmak, boşaltmak.	Eger ol māldan faẓl (10) olan üzerine iksīr-i seḫā dökselerdi anı gendülere ḫayr ḳılurlardı, saʿādete dönderürlerdi, anuñ-ıla (11) cennete girmege lāyıḳ	(SAYFA;52)

		olurlardı.[27a]	
dök-:	Saçmak, serpmek, rızık saçmak. Rızık sunmak.	Yaʿnī, şol içdügüñüz şulardan yā Allāhu (8) Taʿālā size rızḳ itdügi ṭaʿāmlardan bizüm üzerümüze daḫı döküñ.[225a]	(SAYFA;448)
dök-:	Saçmak, serpmek. İz dökmek, iz saçmak.	(1) ol virdügümüz nesneleri dünyā āḫiret teʿalluḳātından arduñuzda döküṕ geldüñüz.[186a]	(SAYFA;370)
dök-:	Dökmek, yağmak.	Yaʿnī, ol ʿināyet yili çün götürür (2) yüklenilür ol hidāyet bulıdını aġır maḥabbet yaġmurları-y-ıla döküṕ ol yaġmur-ıla şuvāruruz (3) ol dünyā meḫabbeti-le olmış gönülleri.[228a]	(SAYFA;454)
döküvirürem:	Düşürürüm. Ağaçtan yaprak düşürmek.	Yaʿnī, "Ol (9) ṣaġ elüñdeki nedür yā Mūsā?" Didi ki "Yā rabbi, benüm ʿaṣāmdur, anuñ-ıla ṭayanırun ve daḫı anuñ-ıla (10) ḳoyıncuḳlaruma aġaçlardan yapraḳ döküvirürem" Ve daḫı ol ʿaṣāyı aña maḥall-ı ḥācet ḳılıvirdi ki (11) Mūsā ʿalm (ʿaleyhi's-selām) didi; AK.[237b]	(SAYFA;473)
döleklig: //döleklik:	Temkin, temkinli hareket, vakar, itaat. * Sükûnet, yavaşlık. * Vakar, alçak gönüllülük.	ṕes, ol nefsüñ dölekligi bi'ṭ-ṭabʿ (4) dünyādın yaña ve anuñ zīnetlerinedür, bu Ḥaḳ Taʿālā emrine muḫālifdür.[207a] Yaʿnī, senüñ ṣalevetüñ (10) bulara ʿubūdiyyetde sükūn-ı ḳalb vācib ḳılur daḫı rabbi-y-ile üns ṭutmaḳda döleklik (11) ḥāṣıl ider.[320a]	(SAYFA;412) (SAYFA;638)
dön-: dönder-:	*Geri gelmek, geri gitmek. Yönelmek. *Meyl etmek. *Evirmek, döndermek.	(16) … Yaʿnī, dön rabbüñdin yaña ol, bul ʿināyet ʿālem-ı beḳāda.[84b] Yaʿnī, teveccühüñi Allāh'a (13) ḳāyim ḳıl iḫlāṣ-ıla dön	(SAYFA;167) (SAYFA;710) (SAYFA;561) (SAYFA;546) (SAYFA;444)

	*Çevirmek, saptırmak. *Çevirip değiştirmek. *Çevirmek, hınzıra çevirmek; hınzıra döndermek. Hınzıra benzer hale getirmek.	Allāh'dın yaña, müşriklerden olmaġıl, olar dünyā ṭālibkeridür (14) hevāya ṭapıçılardur.[356a] Żīre her ecelüñ kitābı var ol ezelī ʿināyet (18) anı yirine yitirür andan ḫiṭāb olınur ki "İy Ḥaḳ emr-ile dolanmış nefs, dön girü (19) rabbüñdin yaña şöyle ki sen andan rāżı ol senden rāżı, yā ḥāl-i ḥayvetde yā ḥāl-i.[281b] Andan ötrü ki īmāndan yüz dönderdiler küfürdin yaña ve ardların (11) dökeler.[274a] Yaʿnī, yönlerini dünyāya daḫı anuñ (17) içindekilere dönderdiler.[223a] (1) ḥallerin ḥallenürsiz anlaruñ naṣīḥatların ḳabūl itmeñ, şol nesnede ki sizüñ üzerüñüze ṭarīḳı (2) ḳaṭʿ iderler, sizi yoldan dönderüp Ḥaḳ Taʿālā'dan menʿ iderler, Allāhu Taʿālā'dan ġayrını ṭaleb (3) itmege taḥrīż iderler ve anuñ ġayrı Ḥaḳḳ'ın riʿāyet itmege yilterler.[051b] Yaʿnī, Allāhu Taʿālā bularuñ ḳalbini dönderü-(13)virdi ḳaderi-y-le ve ḥükmi-y-le redd itdi ḫıẕlāna ol nifāḳ-ıla; lākin ol kesbleri vāsıṭası-y-ıla ki (14) göñüllerinde nifāḳ bitricidür, tā ki ol helāk olan ḫuccet-ile helāk ola.[67b] Eger ol māldan fażl (10) olan üzerine iksīr-i seḫā dökselerdi anı gendülere ḫayr ḳılurlardı, saʿādete dönderürlerdi, anuñ-ıla (11) cennete girmege lāyıḳ olurlardı.[27a] (1) aldı, ṣıfāt-ı ḥayvānīnüñ	(SAYFA;101) (SAYFA;133) (SAYFA;52) (SAYFA;308) (SAYFA;730) (SAYFA;618) (SAYFA;526) (SAYFA;444) (SAYFA;104) (SAYFA;455) (SAYFA;455) (SAYFA;6) (SAYFA;711) (SAYFA;83) (SAYFA;625) (SAYFA;699) (SAYFA;531) (SAYFA;480) (SAYFA;546) (SAYFA;338) (SAYFA;466) (SAYFA;222) (SAYFA;646) (SAYFA;133) (SAYFA;510) (SAYFA;74) (SAYFA;101) (SAYFA;13) (SAYFA;625) (SAYFA;32) (SAYFA;6) (SAYFA;349) (SAYFA;349) (SAYFA;349) (SAYFA;33) (SAYFA;110) (SAYFA;52) (SAYFA;52) (SAYFA;497) (SAYFA;6) (SAYFA;104) (SAYFA;377) (SAYFA;377) (SAYFA;103) (SAYFA;455)

		ḥaḳīḳatinden ol ṣıfātları, ṣūretinüñ ḥaḳīḳatin geyürdi ki (2) ṣūretleri ḫınzīra döndi, tā ḫalḳ görüp ʿibret alalar.[155a] (1) Nite ki şerr ʿameller ḫayra döner ḳaçan üzerine tevbe iksīrin bıraġalar.[366a] (1) ḥālden ḥāle dönmeyeler.[310a]	(SAYFA;604) (SAYFA;416) (SAYFA;412) (SAYFA;308) (SAYFA;490) (SAYFA;490) (SAYFA;11) (SAYFA;502) (SAYFA;701) (SAYFA;553) (SAYFA;49) (SAYFA;280) (SAYFA;625) (SAYFA;629) (SAYFA;179) (SAYFA;475) (SAYFA;13) (SAYFA;654) (SAYFA;490) (SAYFA;104) (SAYFA;700) (SAYFA;582) (SAYFA;646) (SAYFA;646) (SAYFA;540) (SAYFA;540) (SAYFA;540) (SAYFA;540) (SAYFA;203) (SAYFA;626) (SAYFA;207) (SAYFA;442) (SAYFA;335) (SAYFA;652) (SAYFA;506) (SAYFA;730) (SAYFA;492) (SAYFA;86) (SAYFA;213) (SAYFA;52) (SAYFA;690) (SAYFA;516) (SAYFA;666) (SAYFA;666) (SAYFA;540)

			(SAYFA;128) (SAYFA;729) (SAYFA;492) (SAYFA;690) (SAYFA;326) (SAYFA;433) (SAYFA;433) (SAYFA;654) (SAYFA;327) (SAYFA;492) (SAYFA;542) (SAYFA;172) (SAYFA;207) (SAYFA;32) (SAYFA;542) (SAYFA;466) (SAYFA;515) (SAYFA;466) (SAYFA;631) (SAYFA;237) (SAYFA;583) (SAYFA;744) (SAYFA;646) (SAYFA;514) (SAYFA;515) (SAYFA;284) (SAYFA;661) (SAYFA;433) (SAYFA;104) (SAYFA;661) (SAYFA;116) (SAYFA;507) (SAYFA;618) (SAYFA;463) (SAYFA;619) (SAYFA;353) (SAYFA;207) (SAYFA;259) (SAYFA;631) (SAYFA;466) (SAYFA;685) (SAYFA;632) (SAYFA;234) (SAYFA;360) (SAYFA;646)

			(SAYFA;714) (SAYFA;541) (SAYFA;673) (SAYFA;146) (SAYFA;256) (SAYFA;153) (SAYFA;619) (SAYFA;619) (SAYFA;466) (SAYFA;384)
dörd:	Dört.	Yaʿnī, (3) ol ṣıfātlar sekiz ṣıfatdur, dördi anuñ irkek menzilesinde ve dördi dişi menzilesinde (4) mütevellid olur, ol her iki ṣıfatuñ arasından bir ṣıfat daḫı hīç biri anuñ maḥallinde meẕmūm ve ḥarām (5) degül.	(SAYFA;396) (SAYFA;396)
Dördinci:	Dördüncü.	Dördinci işāret budur ki Allāh'dan ayru ṣabr (3) itmek, egerçi ḳatıdur Allāhu Taʿālā-y-ıla ṣabr itmek andan daḫı eşedd'dür.	(SAYFA;86) (SAYFA;308) (SAYFA;246) (SAYFA;83) (SAYFA;219) (SAYFA;402) (SAYFA;450) (SAYFA;224) (SAYFA;715) (SAYFA;364)
dört:	Dört.	(11)Yaʿnī, siz hīç nesne degülsiz, tā aḥkām-ı Tevrāt'ı ve aḥḳām-ı İncīl ṭoġru iḳāmet itmeyince ẓāhirinde (12) ve bāṭında ve ẓāhirüñüzi ve bāṭınuñuzı aʿmāl-i ṣāliḥa birle ve aḥsen-i aḥvāl üzere tezyīn ḳılmayınca (13) ki andan ẓāhire ve bāṭına işāret var, imdi bu nesneleri ḳılmaḳ mümkin degül; illā iki muḳaddime (14) ve dört netāyic-ile.[136a]	(SAYFA;270) (SAYFA;560) (SAYFA;246) (SAYFA;596) (SAYFA;270) (SAYFA;570) (SAYFA;734) (SAYFA;595) (SAYFA;83) (SAYFA;734) (SAYFA;560) (SAYFA;286) (SAYFA;227) (SAYFA;227) (SAYFA;63) (SAYFA;125)

			(SAYFA;49) (SAYFA;126) (SAYFA;228) (SAYFA;228) (SAYFA;595) (SAYFA;66) (SAYFA;73) (SAYFA;403) (SAYFA;715) (SAYFA;591) (SAYFA;66) (SAYFA;125) (SAYFA;396) (SAYFA;396) (SAYFA;227)
döşegi:	Döşek, yatak. Namus.	Nite ki döşegi zinādan (6) arı olduġın sever.	(SAYFA;81)
döşegi:	Mecazen çok düz ve taşsız tarlı. Manevi tarla. Yatak, mecazen yatak, manevi yatak.	Ol ḳurbet döşegi üzerinde ćün şavḳ-ı sulṭān müstevlī (3) oluṕ devāʿi-yi maḥabbet ẕevḳ-ı ġālib oldı.	(SAYFA;486)
döşeg: //döşek:	Yatak. rahat döşeği: rahat yatağı, mecazen rahatlık haline de rahat döşeği denmiştir.	Zīre ehl-i ġaflete meyl itdiler, (13) ol ʿuzaḳ ʿömre maġrūr oldılar, rāḥat döşeginde yatdılar”.[208b]	(SAYFA;415) (SAYFA;394) (SAYFA;442)
döşek:	Yatak, kişinin yatağı mecazen onun namusudur. Kişi yatağını zinadan koruması gerekir.	İşāret (16) bu āyet taḥḳīḳında budur ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā nite ki müʾminlerüñ döşekleri zinā çepelinden arı (17) olduġın sever.[41a]	(SAYFA;80)
döşen-:	Döşenmek, serilmek. Boru, kablo vb. yerleştirmek misali alttan serilmek.	(13) Ol ol ẕerredür ki ḳonılmışdur şol ḳalbde ki miṣāḳ güninde muḫāṭab oldı cemīʿ bu (14) ḳālibüñ yiri anuñ altından döşendi daḫı ol ḥavlinde ki cevāriḥdür, semʿ u başardur, (15) ḳalbdür ve ṣıfātdur daḫı aḫlāḳdur ki münevver olurlar, anuñ nūrı-y-ıla ve anuñ esrārı-y-ıla (16) müntefiʿ olurlar ve anuñ aḫlāḳı-y-ıla	(SAYFA;367)

		ḫulḳlanurlar.[184b]	
döşe-:	Yaymak, sermek.	Yaʿnī̇, aḳrānlar-ıla ve ḳardaşlar-ıla (2) münāzaʿa vaḳtinde ṣabr idüṕ ḥilm ü tevāżuʿ üzere oluñ ḳanatlaruñuzı döşeyüṕ nefislenmegi terk (3) idüñ sırrı ṣaḳlañ ki Allāhu Taʿālā'nuñ muʿāveneti ve fażlı ol ṣabr idenleriledür ki bularuñ-ıla munāzaʿa (4) ḳılmazlar.[288b]	(SAYFA;575)
duʿā:	(A.) Dua. duʿā ḳıl-: Dua etmek. Yalvarıp yakarmak. Allah'a (C.C.) karşı rağbet, niyaz, yalvarış, tazarru. * Salât, namaz. * Cenab-ı Hak'tan hayır ve rahmet dilemek. Allah'ın rızâsını, hidayet ve istikamete muvaffakiyyeti dilemek, yalvarmak. * Peygamber'e (A.S.M.) salavat getirmek. * Birisini çağırmak. * Birisini bir şeye sevketmek. * Bir kimseyi bir isimle tesmiye etmek. * Söz, kelâm. * Okumak.	(7) Nite ki Allāhu Taʿālā'ya duʿā ḳıluṕ dirdi; "Allāhu'mme ecʿal fī̇ ḳalbī̇ nūran ve fī̇ semʿī̇ nūran.[99a] (17) Şol ḳadar ki iltičā ideler ve iḫlāṣ-ıla duʿā ḳılalar.[354b]	(SAYFA;196) (SAYFA;707) (SAYFA;193) (SAYFA;242) (SAYFA;453) (SAYFA;452) (SAYFA;573) (SAYFA;707) (SAYFA;204) (SAYFA;204) (SAYFA;633) (SAYFA;481) (SAYFA;239) (SAYFA;239) (SAYFA;239) (SAYFA;21) (SAYFA;481) (SAYFA;453) (SAYFA;453) (SAYFA;335) (SAYFA;526) (SAYFA;519) (SAYFA;334) (SAYFA;547) (SAYFA;21) (SAYFA;350) (SAYFA;350) (SAYFA;334) (SAYFA;702) (SAYFA;524) (SAYFA;132) (SAYFA;453) (SAYFA;453)

			(SAYFA;707) (SAYFA;334) (SAYFA;18) (SAYFA;453) (SAYFA;60) (SAYFA;416) (SAYFA;594) (SAYFA;707) (SAYFA;335) (SAYFA;415) (SAYFA;672) (SAYFA;226) (SAYFA;665) (SAYFA;415) (SAYFA;449) (SAYFA;330) (SAYFA;707) (SAYFA;638) (SAYFA;542) (SAYFA;707) (SAYFA;102) (SAYFA;239) (SAYFA;703) (SAYFA;239) (SAYFA;237) (SAYFA;239) (SAYFA;528) (SAYFA;573) (SAYFA;666) (SAYFA;411) (SAYFA;744) (SAYFA;17) (SAYFA;633) (SAYFA;672)
duḫān:	(A.) Duman, isli bir duman.	Ammā ol ḳavm suʾālleri ġāfil göñl-ile (6) oldı ki ol şavḳ odınuñ duḫānı adabsuzlıg-ıla ṣuʿād ḳıluṕ ćıḳdı.	(SAYFA;496)
duḫūl:	(A.) İçeri girme. İçeri dahil oluş.	Yaʿnī̇, uşbu dünyāda daḫı laʿnet (2) ulaşdı ol nefse daḫı tābiʿlerine ol duḫūle müstaḥıḳ olmaġ-ıla dünyede bugün ol yavuz (3) muʿāmelelerinden ötrü	(SAYFA;753)

		söküp̀ ırak̟ ve maḥcūb olmag̀-ıla ve k̟ıyāmet güninde dag̀ı bu muʿāmelelerüñ (4) cezālarından ötrü laʿnet ulaşısar ʿaz̲āb üzere ʿaz̲āb ve maḥrūmlık̟ ʿaz̲ābı elemi ne yavuz nesne-(5)dür ol virilen ve ol ki aña virürler ol laʿnet netīcelerinden.	
dur-:	Durmak, kalmak. duracak̟ yir: Kalacak yir, daimi duracak yer.	Ammā ol ki cennet aña ḥarām ola anuñ duracak̟ yiri nār olur, ol nār-ı (13) furk̟at-ile ʿaz̲āb olınur ḥurk̟at ḥāṣıl olur.[138b]	(SAYFA;275)
dur-:	Kalmak.	Zīre ṭaleb-(3)leri anı bildükleri k̟adar durdı, naẓarları irişdügi k̟adardur.[326b]	(SAYFA;651)
dur-:	göre durmak; görür halde olmak. Görmekte devam etmek.	(16) Bedürüstī, aña muḥsīn diyü tesmiye k̟ıldı iki maʿnīden ötrü; Biri oldur ki ol Muḥammed cemīʿ-ı rüʾyete ve müşāhedeye ve bu iḥsān dag̀ı olundı anuñ-ıla ki sen (18) Allāhu Taʿālā'ya ʿibādet k̟alasın şöyle göre durur gibi.[82a]	(SAYFA;162) (SAYFA;32)
dur-:	k̟ıluṕ dur-; Yapıp durmak. Yapmaya devam etmek.	Zīre biz anlaruñ ol ʿişyānlarınuñ cezāsın (11) g̲ız̲lān k̟ıluṕ dururuz ki ʿişyānların artururlar.	(SAYFA;229)
dut-:	dōst dutmak; dost edinmek..	Yaʿnī, (10) biz anı g̲ız̲lān-ıla ol dünyede sevdügine ışmarlaruz ol muʿāmelesi zencīr-ile ki anı dōst (11) dutdı ol ṣıfāt-ı behīmiyyet ve sebūʿiyyet ve şeyṭāniyyet cehenneminüñ aşag̀a derekesine k̟oyavuz.	(SAYFA;157)
dut-:	Tutmak. Kılmak.	Yaʿnī, buları ol ʿaz̲ābı ṣayḥa dutdı nefslerine ẓulm itdüklerinden ötrü (17) enbiyālaruñ daʿvetlerin k̟abūl itmekden imtināʿ idüṕ	(SAYFA;751)

		tekebbür ḳılduḳları-ċün ol ṣayḥa daḫı ol yaramaz (18) ṣıfatlaruñ avazalarıdur ki mühlikedür üzerlerine cemʿ oluṕ helāk eyledi ki ol derekāt-ı sıfliyye-(19)lerinde muṭmaʾīn oluṕ dolanmışlardı ol diyārlarında helāk oldılar şöyle ki cānsuz bir cīfe gibi	
dut-:	İlah dutmak; ilah edinmek, ilah kabul etmek.	(18) … Nite diyem bulara ki beni, anamı ilah dutınuñ?”.	(SAYFA;309)
dut-:	Yapmak, amel etmek.	Eger ẓāhirde bāṭında tevbe iderlerse ʿamel-(14)lerini ıṣlāḥ iderlerse siz daḫı anları incidmekden iʿrāż idüñ ḫuşūneti luṭfa ve rıfḳa (15) dönderüñ ʿusrı ḳoñ yüsr-ile dutuñ.	(SAYFA;74)
dükeli:	Hep, cümle, hepsi, bütün, herkes	(15) Yaʿnī, ol maḥabbet odınuñ yalıñı şöyle ki cennetüñ dükeli naʿīmlerini anlara od ḳıldı, her bār (16) ki yalıñlana ol ḳoġları-y-ıla vuṣlat rāḥatın göyindürür bularuñ arasında ve bu fürḳat (17) ḳarġası arada fürḳat-ile nidā ḳılur.[215a]	(SAYFA;428) (SAYFA;254) (SAYFA;551) (SAYFA;321) (SAYFA;88) (SAYFA;52) (SAYFA;498) (SAYFA;401) (SAYFA;646) (SAYFA;12) (SAYFA;223) (SAYFA;498) (SAYFA;287) (SAYFA;287) (SAYFA;222) (SAYFA;350) (SAYFA;432) (SAYFA;1)
düken-:	Bitmek, geçmek. dükenici; geçici.	Taḥḳīḳ, bilürler ki gendü ḳatlarındaġı māllar (2) ve nefsler geċici, dükencidür.[315a] Yaʿnī, bulalardı bu Ḳurʾān iċinde her rence devā ve her (2) maraża şifā her başara	(SAYFA;628) (SAYFA;129) (SAYFA;458) (SAYFA;458)

		sürūr, her veche ʿızzet envāʿ ṣıfatlar-ıla mevṣūf teġayyurātdan (3) maḥfūẓ ve bir baḥr bulalardı ki ʿacāyib dükenmez ve bir berr bulalardı ki ġarāyiblerinüñ nihāyeti (4) yoḳ.[65b] (11) Yaʿnī, ehl-i ġafletden bir ḳavm geçse dükense girü olardan bir ḳavm yirlerine ḫalef ḳılur.[230a] (12) Ve ger vuṣlat ehlinden daḫı bir ḳavm geçse dükense olardan girü ol ḳavmden bir cemāʿat (13) yirlerine ḫalef diker.[230a]	
dün:	Dün.	Anlaruñ ḳatında dün bugün ve irte ve (6) yaḳīn ve ıraḳ ve aşaġa yuḳaru külli berāberdür.	(SAYFA;558)
dünki:	Dünkü.	Andan ḫaber virdi şolardan ki nefsini tezkiye idüṕ dünki günin unıtdı.	(SAYFA;105)
dünyā:	(A.) Dünya. * (Müz: Ednâ) (Denâet veya dünüvv. den) En yakın, en aşağı. * Şimdiki âlemimiz. (Ahirete veya ölüme en yakın olmasından bu isim verilmiştir.) (Dünyâ, âhiretin tarlasıdır. Bir kitab-ı Samedanîdir. Hem bir mezraadır. Hem birbiri arkasında dâim gelen geçen âyineler mecmuasıdır. Hem seyyar bir ticaretgâhtır. Hem muvakkat bir seyrangâhtır. Hem bir misafirhânedir.)(Ehl-i dalâletin vekili der ki, ehadisinizde dünya	(10) Yaʿnī, anlar ki yaramaz ʿameller kesb itdiler dünyā ṭalebinde ve anuñ şehvātlarında ve leẕẕātlarında.[339a]	(SAYFA;676) (SAYFA;730) (SAYFA;381) (SAYFA;381) (SAYFA;103) (SAYFA;760) (SAYFA;169) (SAYFA;240) (SAYFA;743) (SAYFA;535) (SAYFA;535) (SAYFA;22) (SAYFA;268) (SAYFA;492) (SAYFA;736) (SAYFA;168) (SAYFA;12) (SAYFA;535) (SAYFA;58) (SAYFA;291) (SAYFA;398) (SAYFA;691)

	tel'in edilmiş. "Cife" ismiyle yâdedilmiş. Hem bütün ehl-i velâyet ve ehl-i hakikat, dünyayı tahkir ediyorlar. "Fenadır, pistir" diyorlar. Halbuki: Sen bütün kemalât-ı İlâhiyyeye medar ve hüccet, onu gösteriyorsun ve âşıkane ondan bahsediyorsun?Elcevap : Dünyanın üç yüzü var: Birinci Yüzü : Cenab-ı Hakk'ın esmâsına bakar. Onların nukuşunu gösterir. Mâna-yı harfiyle, onlara ayinedarlık eder. Dünyanın şu yüzü, hadsiz mektubât-ı Samedaniyyedir. Bu yüzü gayet güzeldir. Nefrete değil, aşka lâyıktır.İkinci yüzü : Âhirete bakar. Âhiretin tarlasıdır. Cennet'in mezraasıdır. Rahmetin mezheresidir. Şu yüzü dahi, evvelki yüzü gibi güzeldir. Tahkire değil, muhabbete lâyıktır.Üçüncü yüzü: İnsanın hevesatına bakan ve gaflet perdesi olan ve ehl-i dünyanın mel'abe-i hevesâtı olan yüzdür. Şu yüz çirkindir. Çünkü: Fânidir;		(SAYFA;248) (SAYFA;251) (SAYFA;519) (SAYFA;519) (SAYFA;568) (SAYFA;568) (SAYFA;589) (SAYFA;598) (SAYFA;713) (SAYFA;642) (SAYFA;661) (SAYFA;709) (SAYFA;627) (SAYFA;590) (SAYFA;553) (SAYFA;723) (SAYFA;473) (SAYFA;553) (SAYFA;589) (SAYFA;614) (SAYFA;175) (SAYFA;22) (SAYFA;355) (SAYFA;316) (SAYFA;106) (SAYFA;472) (SAYFA;449) (SAYFA;79) (SAYFA;563) (SAYFA;620) (SAYFA;430) (SAYFA;515) (SAYFA;169) (SAYFA;99) (SAYFA;433) (SAYFA;702) (SAYFA;457) (SAYFA;544) (SAYFA;549) (SAYFA;107) (SAYFA;597) (SAYFA;34) (SAYFA;563) (SAYFA;153) (SAYFA;562)

	zâildir, elemlidir, aldatır. İşte hadiste varid olan tahkir ve ehl-i hakikatın ettiği nefret bu yüzdedir.Kur'ân-ı Hakim'in kâinattan ve mevcudattan ehemmiyetkârane, istihsankârane bahsi ise; evvelki iki yüze bakar. Sahabelerin ve sair ehlullahın mergub dünyaları, evvelki iki yüzdedir. Şimdi dünyayı tahkir edenler dört sınıftır:Birincisi : Ehl-i mârifettir ki, Cenab-ı Hakk'ın mârifetine ve muhabbet ve ibadetine sed çektiği için tahkir eder.İkincisi : Ehl-i âhirettir ki ya dünyanın zaruri işleri onları amel-i uhreviden men'ettiği için veyahut şuhud derecesinde imân ile Cennetin kemalât ve mehâsinine nisbeten dünyayı çirkin görür. Evet Hazret-i Yusuf Aleyhisselâm'a güzel bir adam nisbet edilse yine çirkin göründüğü gibi; dünyanın ne kadar kıymetdar mehâsini varsa, Cennetin mehâsinine nisbet edilse, hiç hükmündedir.Üçüncü sü : Dünyayı tahkir eder. Çünkü; eline		(SAYFA;597) (SAYFA;701) (SAYFA;533) (SAYFA;381) (SAYFA;648) (SAYFA;676) (SAYFA;293) (SAYFA;377) (SAYFA;723) (SAYFA;526) (SAYFA;664) (SAYFA;554) (SAYFA;326) (SAYFA;490) (SAYFA;374) (SAYFA;314) (SAYFA;100) (SAYFA;597) (SAYFA;401) (SAYFA;604) (SAYFA;335) (SAYFA;609) (SAYFA;444) (SAYFA;221) (SAYFA;469) (SAYFA;578) (SAYFA;553) (SAYFA;668) (SAYFA;638) (SAYFA;579) (SAYFA;596) (SAYFA;550) (SAYFA;146) (SAYFA;83) (SAYFA;527) (SAYFA;23) (SAYFA;55) (SAYFA;203) (SAYFA;248) (SAYFA;527) (SAYFA;553) (SAYFA;158) (SAYFA;448) (SAYFA;96) (SAYFA;94)

	geçmez. Şu tahkir, dünyanın nefretinden gelmiyor; muhabbetinden ileri geliyor.Dördüncüsü : Dünyayı tahkir eder. Zira dünya, eline geçiyor. Fakat durmuyor gidiyor. O da kızıyor. Teselli bulmak için tahkir eder. "Pistir" der. Şu tahkir ise; o da, dünyanın muhabbetinden ileri geliyor. Halbuki, makbul tahkir odur ki; hubb-u âhiretten ve mârifetullah'ın muhabbetinden ileri gelir.Demek makbul tahkir, evvelki iki kısımdır. Cenab-ı Hak, bizi onlardan yapsın. **Üzerinde yaşadığımız toprak ve denizler, yeryüzü.		(SAYFA;259) (SAYFA;432) (SAYFA;688) (SAYFA;323) (SAYFA;526) (SAYFA;169) (SAYFA;516) (SAYFA;45) (SAYFA;736) (SAYFA;82) (SAYFA;626) (SAYFA;52) (SAYFA;579) (SAYFA;679) (SAYFA;549) (SAYFA;101) (SAYFA;648) (SAYFA;352) (SAYFA;528) (SAYFA;83) (SAYFA;324) (SAYFA;78) (SAYFA;583) (SAYFA;54) (SAYFA;170) (SAYFA;593) (SAYFA;67) (SAYFA;500) (SAYFA;554) (SAYFA;495) (SAYFA;352) (SAYFA;673) (SAYFA;741) (SAYFA;701) (SAYFA;610) (SAYFA;700) (SAYFA;455) (SAYFA;18) (SAYFA;431) (SAYFA;697) (SAYFA;719) (SAYFA;590) (SAYFA;35) (SAYFA;554) (SAYFA;14)

			(SAYFA;370) (SAYFA;470) (SAYFA;490) (SAYFA;543) (SAYFA;602) (SAYFA;703) (SAYFA;720) (SAYFA;329) (SAYFA;642) (SAYFA;312) (SAYFA;81) (SAYFA;382) (SAYFA;579) (SAYFA;99) (SAYFA;356) (SAYFA;61) (SAYFA;648) (SAYFA;52) (SAYFA;621) (SAYFA;169) (SAYFA;409) (SAYFA;491) (SAYFA;206) (SAYFA;723) (SAYFA;378) (SAYFA;368) (SAYFA;261) (SAYFA;102) (SAYFA;174) (SAYFA;174) (SAYFA;174) (SAYFA;595) (SAYFA;490) (SAYFA;159) (SAYFA;289) (SAYFA;560) (SAYFA;381) (SAYFA;34) (SAYFA;212) (SAYFA;139) (SAYFA;509) (SAYFA;62) (SAYFA;48) (SAYFA;100) (SAYFA;315)

			(SAYFA;212) (SAYFA;576) (SAYFA;135) (SAYFA;150) (SAYFA;301) (SAYFA;490) (SAYFA;734) (SAYFA;408) (SAYFA;123) (SAYFA;493) (SAYFA;115) (SAYFA;590) (SAYFA;755) (SAYFA;221) (SAYFA;98) (SAYFA;608) (SAYFA;608) (SAYFA;432) (SAYFA;88) (SAYFA;317) (SAYFA;19) (SAYFA;418) (SAYFA;211) (SAYFA;559) (SAYFA;307) (SAYFA;335) (SAYFA;432) (SAYFA;211) (SAYFA;533) (SAYFA;71) (SAYFA;81) (SAYFA;216) (SAYFA;216) (SAYFA;158) (SAYFA;84) (SAYFA;364) (SAYFA;602) (SAYFA;597) (SAYFA;124) (SAYFA;138) (SAYFA;627) (SAYFA;694) (SAYFA;6) (SAYFA;57) (SAYFA;475)

			(SAYFA;457) (SAYFA;292) (SAYFA;733) (SAYFA;39) (SAYFA;289) (SAYFA;104) (SAYFA;82) (SAYFA;484) (SAYFA;253) (SAYFA;430) (SAYFA;79) (SAYFA;730) (SAYFA;407) (SAYFA;490) (SAYFA;250) (SAYFA;608) (SAYFA;601) (SAYFA;209) (SAYFA;534) (SAYFA;584) (SAYFA;583) (SAYFA;646) (SAYFA;477) (SAYFA;468) (SAYFA;468) (SAYFA;235) (SAYFA;45) (SAYFA;488) (SAYFA;311) (SAYFA;223) (SAYFA;242) (SAYFA;756) (SAYFA;315) (SAYFA;562) (SAYFA;478) (SAYFA;601) (SAYFA;35) (SAYFA;32) (SAYFA;432) (SAYFA;111) (SAYFA;686) (SAYFA;650) (SAYFA;432) (SAYFA;606) (SAYFA;702)

			(SAYFA;135) (SAYFA;650) (SAYFA;398) (SAYFA;483) (SAYFA;101) (SAYFA;34) (SAYFA;82) (SAYFA;551) (SAYFA;598) (SAYFA;527) (SAYFA;688) (SAYFA;74) (SAYFA;576) (SAYFA;35) (SAYFA;58) (SAYFA;438) (SAYFA;488) (SAYFA;719) (SAYFA;719) (SAYFA;135) (SAYFA;341) (SAYFA;720) (SAYFA;693) (SAYFA;490) (SAYFA;658) (SAYFA;454) (SAYFA;677) (SAYFA;438) (SAYFA;735) (SAYFA;284) (SAYFA;425) (SAYFA;81) (SAYFA;403) (SAYFA;572) (SAYFA;710) (SAYFA;432) (SAYFA;81) (SAYFA;241) (SAYFA;627) (SAYFA;724) (SAYFA;442) (SAYFA;703) (SAYFA;738) (SAYFA;99) (SAYFA;99)

			(SAYFA;136) (SAYFA;710) (SAYFA;724) (SAYFA;216) (SAYFA;720) (SAYFA;753) (SAYFA;432) (SAYFA;555) (SAYFA;662) (SAYFA;74) (SAYFA;741) (SAYFA;139) (SAYFA;432) (SAYFA;169) (SAYFA;306) (SAYFA;62) (SAYFA;477) (SAYFA;699) (SAYFA;717) (SAYFA;388) (SAYFA;83) (SAYFA;19) (SAYFA;697) (SAYFA;683) (SAYFA;722) (SAYFA;753) (SAYFA;245) (SAYFA;58) (SAYFA;755) (SAYFA;6) (SAYFA;139) (SAYFA;483) (SAYFA;550) (SAYFA;555) (SAYFA;572) (SAYFA;576) (SAYFA;746) (SAYFA;563) (SAYFA;232) (SAYFA;70) (SAYFA;139) (SAYFA;644) (SAYFA;290) (SAYFA;589) (SAYFA;144)

			(SAYFA;95) (SAYFA;291) (SAYFA;746) (SAYFA;82) (SAYFA;492) (SAYFA;256) (SAYFA;374) (SAYFA;369) (SAYFA;302) (SAYFA;369) (SAYFA;226) (SAYFA;444) (SAYFA;491) (SAYFA;507) (SAYFA;470) (SAYFA;107) (SAYFA;661) (SAYFA;456) (SAYFA;575) (SAYFA;597) (SAYFA;583) (SAYFA;680) (SAYFA;710) (SAYFA;741) (SAYFA;290) (SAYFA;748) (SAYFA;92) (SAYFA;176) (SAYFA;617) (SAYFA;753) (SAYFA;79) (SAYFA;324) (SAYFA;81) (SAYFA;446) (SAYFA;694) (SAYFA;527) (SAYFA;81) (SAYFA;80) (SAYFA;491) (SAYFA;477) (SAYFA;553) (SAYFA;412) (SAYFA;542) (SAYFA;491) (SAYFA;220)

			(SAYFA;392) (SAYFA;398) (SAYFA;400) (SAYFA;123) (SAYFA;344) (SAYFA;79) (SAYFA;574) (SAYFA;79) (SAYFA;561) (SAYFA;169) (SAYFA;103) (SAYFA;123) (SAYFA;741) (SAYFA;54) (SAYFA;700) (SAYFA;95) (SAYFA;349) (SAYFA;533) (SAYFA;91) (SAYFA;170) (SAYFA;617) (SAYFA;326) (SAYFA;62) (SAYFA;490) (SAYFA;70) (SAYFA;62) (SAYFA;483) (SAYFA;740) (SAYFA;211) (SAYFA;732) (SAYFA;94) (SAYFA;83) (SAYFA;39) (SAYFA;144) (SAYFA;527) (SAYFA;609) (SAYFA;100) (SAYFA;82) (SAYFA;696) (SAYFA;746) (SAYFA;329) (SAYFA;56) (SAYFA;82) (SAYFA;252) (SAYFA;80)

			(SAYFA;685) (SAYFA;133) (SAYFA;697) (SAYFA;82) (SAYFA;365) (SAYFA;133) (SAYFA;67) (SAYFA;67)
dünyāvī:	(A.) (Dünyeviye) Bu âleme mensub ve müteallik. Dünyaya âit ve dünya ile alâkalı.	(1)dan māyideyi-yi dünyāvī ṭaleb itdiler ki fānidür māyide--ı dīniyyeye raġbet itmediler ki bāḳidür.[154a]	(SAYFA;306) (SAYFA;515) (SAYFA;545) (SAYFA;306) (SAYFA;175)
dünyāviye:	(A.) (Dünyeviye) Bu âleme mensub ve müteallik. Dünyaya âit ve dünya ile alâkalı.	Yaʿnī, ol temettuʿāt-ı (14) dünyāviye ki nefsānī ve ḥayvānīdür.[333a]	(SAYFA;664)
dünyāviyye:	(A.) (Dünyeviye) Bu âleme mensub ve müteallik. Dünyaya âit ve dünya ile alâkalı. Dünya ile ilgili, dünya işlerine ilişkin, **uhrevi** karşıtı.	Yaʿnī, çün ol (8) ṣıfāt eşerleri çoḳaldı rūḥ-ıla ḳalb nefsleri üzerine ḳorḳdılar andan ki ol ṣıfāt-ı (9) rūḥāniyye ki uḫreviyye ve nūrāniyyedür tebdīl oluna ol ṣıfāt-ı nefsāni-y-ile ki dünyāviyye (10) ve ẓulmāniyyedür.[264a]	(SAYFA;526) (SAYFA;387)
dünye:	(A.) Dünya. bkz.: Dünya.	(11) Eyit, bu dünyede ol elemi ṭadmazlar.[359a]	(SAYFA;716) (SAYFA;696) (SAYFA;291) (SAYFA;63) (SAYFA;435) (SAYFA;497) (SAYFA;5) (SAYFA;688) (SAYFA;328) (SAYFA;247) (SAYFA;325) (SAYFA;694) (SAYFA;694) (SAYFA;694) (SAYFA;694) (SAYFA;720) (SAYFA;686) (SAYFA;382)

			(SAYFA;243) (SAYFA;314) (SAYFA;342) (SAYFA;448) (SAYFA;449) (SAYFA;104) (SAYFA;689) (SAYFA;723) (SAYFA;717) (SAYFA;259) (SAYFA;409) (SAYFA;154) (SAYFA;449) (SAYFA;56) (SAYFA;241) (SAYFA;758) (SAYFA;399) (SAYFA;111) (SAYFA;56) (SAYFA;506) (SAYFA;539) (SAYFA;115) (SAYFA;710) (SAYFA;272) (SAYFA;30) (SAYFA;111) (SAYFA;27) (SAYFA;176) (SAYFA;29) (SAYFA;305) (SAYFA;342) (SAYFA;662) (SAYFA;625) (SAYFA;327) (SAYFA;442) (SAYFA;11) (SAYFA;497) (SAYFA;448) (SAYFA;328) (SAYFA;328) (SAYFA;694) (SAYFA;620) (SAYFA;51) (SAYFA;314) (SAYFA;328)

			(SAYFA;259) (SAYFA;109) (SAYFA;55) (SAYFA;55) (SAYFA;331) (SAYFA;272) (SAYFA;271) (SAYFA;234) (SAYFA;12) (SAYFA;310) (SAYFA;157) (SAYFA;594) (SAYFA;237) (SAYFA;497) (SAYFA;60) (SAYFA;566) (SAYFA;32) (SAYFA;688) (SAYFA;382) (SAYFA;379) (SAYFA;442) (SAYFA;76) (SAYFA;740) (SAYFA;723) (SAYFA;153) (SAYFA;707) (SAYFA;250) (SAYFA;506) (SAYFA;83) (SAYFA;429) (SAYFA;620) (SAYFA;234) (SAYFA;219) (SAYFA;318) (SAYFA;11) (SAYFA;728) (SAYFA;324) (SAYFA;753) (SAYFA;97) (SAYFA;310) (SAYFA;175) (SAYFA;662) (SAYFA;11) (SAYFA;223) (SAYFA;243)

			(SAYFA;539) (SAYFA;11) (SAYFA;327) (SAYFA;62) (SAYFA;158) (SAYFA;49) (SAYFA;270) (SAYFA;509) (SAYFA;315) (SAYFA;563) (SAYFA;216) (SAYFA;4) (SAYFA;169) (SAYFA;369) (SAYFA;162) (SAYFA;170) (SAYFA;516) (SAYFA;575) (SAYFA;615) (SAYFA;215) (SAYFA;81) (SAYFA;579) (SAYFA;602) (SAYFA;690) (SAYFA;528) (SAYFA;80) (SAYFA;74) (SAYFA;76) (SAYFA;83) (SAYFA;762) (SAYFA;209) (SAYFA;602) (SAYFA;234)
dünyevī:	bkz.: dünyāvī (A.) (Dünyeviye) Bu âleme mensub ve müteallik. Dünyaya âit ve dünya ile alâkalı. Dünya ile ilgili, dünya işlerine ilişkin, **uhrevi** karşıtı.	Ammā aġmāl-i bāṭın-ıla (9) ʿamel itmediler ki bāṭınların ʿimāret idüp̱ ṣıfāt-ı Ḥaḳḳ-ıla muttaṣıf olalar daḫı olara (10) aʿmāl-ı ẓāhireden ve aḥvāl-ı bāṭınadan bir nesne ḥāṣıl ola daḫı anı vesīle ṭutınalar meḳāṣıd-ı (11) dünyevī ḥāṣıl ḳılmaġ-ıçun mādan u cāhdan ve şehvāt-ı nefsānīden bu nesneler ol (12) āyātları tekẕīb itmekdür.	(SAYFA;521) (SAYFA;567) (SAYFA;292) (SAYFA;543) (SAYFA;135) (SAYFA;560)

dünyeviyye:	bkz.: dünyāviyye (A.) (Dünyeviye) Bu âleme mensub ve müteallik. Dünyaya âit ve dünya ile alâkalı. Dünya ile ilgili, dünya işlerine ilişkin, **uhrevi** karşıtı.	Ammā (5) bularuñ mīrāṣ yidükleri ʿulūm-ı dīniyye ve dünyeviyyedür.	(SAYFA;72)
düẕ-:	Uydurmak. Oluşturmak.	Yaʿnī, olar ki şerīʿati terk idüp̀ kāfir oldılar ḥaḳīḳat daʿvisin düẕdiler (10) bu nesneler-ile Allāh üzere iftirā iderler.	(SAYFA;298)
düril-: dür-:	Katlanmak, dürmek; katlamak, dürmek; Bir şeyi kıvırıp silindir biçiminde kendi üzerine sarmak. Mecazen katlayıp daraltmak.	Şol vaḳt ki gökler dürile ve yirler tebdīl (19) olına, bu ʿālem-i milk ehli-y-ile fānī ola, ne ḳıġrıcı ḳala ne cevāb virici; ṕes, ol vaḳt girü.[262b]	(SAYFA;523) (SAYFA;714) (SAYFA;434)
düriş-:	1. Çalışmak, ikdam etmek, sebat etmek, say etmek. 2. Karşı karşıya gelmek, muhasamaya girişmek, çarpışmak, mücadele etmek * düriş-, dürüş-: Çalışmak, çabalamak, gayret göstermek, uğraşmak.	Yaʿnī, yā rūḥ eger ẓafer bulası olursañ nefs ṣıfātlarınuñ baʿżısına anuñ-ıla (19) cihād iderken ġāyet dürişgil ol ṣıfāt-ı tebdīl itmege nefsi andan tezkiye ḳılmaġa.[275a] Eyle vehm itdiler ki bu teʾḫīr-ile ve bu tedbīr-ile ve cidd idüṕ dürişmeg-ile (13) taḳdīrden nesne taġyīr ideler.[238a] Yaʿnī, eyit yā Muḥammed, anlara ki Ḥaḳḳ'ı (7) ṭaleb itmege ve anı bulmaġa īmānları yoḳdur, varuñ mertebeñüz üzere ṭāḳatuñuz olduḳ́a dürişüñ (8) maḳṣūdlaruñuzı ṭaleb idüñ Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳahrı ḳapusından, biz daḫı saʿy idelüm Ḥaḳḳ'ı (9) ṭaleb itmekde anuñ luṭfı	(SAYFA;548) (SAYFA;474) (SAYFA;762) (SAYFA;435)

		ḳapusından.[382a] Her kim ki (8) bu kerāmetleri ṭaleb itmege gendüyi arḳuru ṭutdı, aña lāyıḳ saʿy idüṕ dürüşdi, (9) ol mertebe aña ḥalāldur ḥīç eksüksüz teʾḫīrsüz.[218b]	
dür:	(F.) (Dürdâne, dürre) İnci. İnci tanesi.	Ve daḫı taḥḳīḳ idemediler ki bizüm maḥabbetümüz dürleri ol ḳatı ʿaẕābларımuz (14) ṣadfında ḳonulmışdur, aña ṣıdḳ-ıla ilticā idüṕ istiḳbāl itmediler ve ḥüsn-ı teḍarruʿ-ıla duʿā (15) ḳıluṕ ol belāyı ve ġafleti defʿ itmek dilemediler.[168b] Zīre ġaybetden vāḳiʿ olan ʿulūmı anlar bilürler, (18) ol evṣāf-ı beşeriyyet baḥrine ṭalıcılardur, ol ʿulūm ṣadeflerinden maʿrifet dürlerin (19) ḫıḳarıcılardur.[65b]	(SAYFA;335) (SAYFA;129)
dürlü:	Türlü, çeşitli. Çeşit çeşit. *Çeşit.	(1) ve ḥaḳāyıḳları müşāhede ḳılmaḳdan bu artuġıraḳdur ki ẓāhirde dürlü belālar vāṣıl ola, ṣıġınuruz (2) Allāh'a ol gizlü mekrlerinden.[241b] (1) Andan dileye ki bir nesne tedbīr ve taḳdīr olunduġından tebdīl oluna, Allāhu Taʿālā'ya (2) yaratduġı nesne tebdīl oluṕ bir dürlü daḫı olmaz.[331b] İşāret ḳılur (8) bu ḳavlı-y-ıla aña ki Allāhu Taʿālā ḥükm eyledi ezelde ḳażā vü ḳaderi-y-ile şol ervāḥ u (9) ḳulūb ki nefse mütābaʿat ḳılalar hevāları-y-ıla baʿṣ ide anlaruñ üzerine ḳıyāmete degin (10) bir kimseyi ki buları dürlü ʿaẕāb-ıla mubtelā ḳıla.[254a]	(SAYFA;481) (SAYFA;661) (SAYFA;506) (SAYFA;492) (SAYFA;487) (SAYFA;416) (SAYFA;325) (SAYFA;756) (SAYFA;621) (SAYFA;739) (SAYFA;755) (SAYFA;577) (SAYFA;434) (SAYFA;748) (SAYFA;734)

		Ḥāl budur ki ḳalb ḳahr-ıla helāk olmaġa yaḳīn ola, rūḥ bir dürlü (2) şuʿle meşġūl oluṕ ḥāżır bulınmasa.[247a] Uşbu iki dürlü kemāl-ile ki biri, risālet ve biri mekāleme ḳılmaḳdur, senüñ balçıġuñı (8) ḳarışdurduġum vaḳtin".[244b]	
dürüst:	(F.) Doğru. * Doğru, hatasız. * Yerinde, uygun.	(3) Ve daḫı dimişler kim Şeyḫ Şiblī'nüñ raḥimehu'llāh vefātı vaḳtinde bir cemāʿat üzerine girdi ol bu kelāmı (4) eydürdi ki "Dürüstdür, dürüstdür".[285b] (3) Ve daḫı dimişler kim Şeyḫ Şiblī'nüñ raḥimehu'llāh vefātı vaḳtinde bir cemāʿat üzerine girdi ol bu kelāmı (4) eydürdi ki "Dürüstdür, dürüstdür".[285b] (4) … Ṣordılar ki "Bu "dürüstdür" didügüñ maʿnīsi nedür?". [285b] Ben didüm ki şol şirket ki anda (8) ribḥ olunmaya, andan ayrılmaḳ dürüstdür".[285b]	(SAYFA;569) (SAYFA;569) (SAYFA;569) (SAYFA;569)
düstūr:	(A.) Düstur. Genel kural, yol.	(4) Ol vaḳt anlar ol mālda sefīhler gibi olmazlar ve ḳul daḫı ḳaçan bu maḳāma irişse mevlāsı (5) milkinde taṣarrufı cāyiz olur mevlā düstūrı-y-ıla, ʿabd-ı meʾẕūn gibi.[35a] Ammā kāfirlerüñ (8) ʿalāmeti küfrān-(ı) niʿme olmaḳdur ki ḳalb-ile muḳātele ḳılalar; Şeyṭān düstūrları-y-ıla muʿāvin oluṕ (9) cihād ideler ki ol nefs ü hevā daḫı dünyādur.[62b]	(SAYFA;68) (SAYFA;123)
düş-:	Düşmek.	Andan ṣoñra meʾvāları ol	(SAYFA;62)

//düşmeg: //düşmek:	* Yere serilmek, yere düşmek. * Olumsuz bir duruma girmek. * Varmak. (ne yavuz düşecek yer; ne kötü varacak yer.) Meskıt. *Yere düşmek. *Aşağıya düşmek. *düşmek, girmek; cehenneme düşmek. *ırak̟ düşmek, uzak düşmek, uzak kalmak. *bir makamdan aşağı makama, dereceye düşmek. Manevi olarak aşağıya düşmek.	ḥażretden ırak̟ düşmek (11) cehennemidür ve anuñ derekeleridür ki ol ne yavuz düşcek yirdür.[32a] (1) olduġuñuzdan ötrü, daḫı ol feyż-ı rabbānī mededleri sizden k̟aṭ' olduġı-ç̊un sizüñ (2) üzerüñüze hevā-yı nefs ġālib oldı ki ol sevdügüñüzden i'rāż itdügüñüz (3) anı ṣıdk̟-ıla ṭaleb itmekden ve nefs-ile cihād k̟ılmak̟dan yüz ç̊evürüp̟ ol ṭabī'at-ı (4) ḥayvāniyyenüñ aşaġa ṭabak̟asına düşdüñüz.[295a] Andan ötrü ki Allāhu Ta'ālā (2) bu beşeriyyet yirin baḥr-ı rūḥāniyyet üzere düşdi, gendü rūḥından nefḫ itmeg-ile anda taṣarruf (3) k̟ıldı gendü k̟uds-ı cenābında ol rūḥına bir k̟apu aç̊dı ve rūhından daḫı beşeriyyet feṯḥ-ı bāb (4) k̟ıldı.[168a] Bu āyet Şiblī k̟atında oḳundı bir kez ḥayk̟ıruṕ düşdi, didi ki (12) "Sizden k̟anḳıñuzdur; ṕes Allāh dileyen".[130b] ç̊ün Allāhu Ta'ālā ṭaġa tecellī k̟ıldı, ol tecellī ṭaġı pāre pāre k̟ıldı, Mūsā ('aleyhi's-selām) 'ak̟lı gidüṕ (2) düşdi.[44a] Ḍalālet-ı ba'īdde Allāhu Ta'ālā'dan ve anuñ ma'rifetinden ve resūli ma'rifetinden ve (16) daḫı kütüblerinden ve bulara īmān getürmekden ırak̟ düşdi.[87b] Mūsā düşdi 'ak̟lı gidüben benliksüz enāniyyeti yok̟ oluban (12) ol rabbinüñ nūrı-la arż-ı beşeriyyet münevver	(SAYFA;588) (SAYFA;334) (SAYFA;259) (SAYFA;86) (SAYFA;173) (SAYFA;486) (SAYFA;11) (SAYFA;187) (SAYFA;384) (SAYFA;752) (SAYFA;62) (SAYFA;378) (SAYFA;14) (SAYFA;449) (SAYFA;61) (SAYFA;107) (SAYFA;516) (SAYFA;429) (SAYFA;398) (SAYFA;642) (SAYFA;355) (SAYFA;68) (SAYFA;353) (SAYFA;212) (SAYFA;506) (SAYFA;348) (SAYFA;181) (SAYFA;181) (SAYFA;223) (SAYFA;108) (SAYFA;172) (SAYFA;510) (SAYFA;295) (SAYFA;172) (SAYFA;137) (SAYFA;638) (SAYFA;336) (SAYFA;595) (SAYFA;696) (SAYFA;500) (SAYFA;696) (SAYFA;88) (SAYFA;506) (SAYFA;130) (SAYFA;235)

		oldı, ḥaḳ geldi bāṭıl maḥv oldı.[244a] (10) Bular anlardur ki Ḥaḳḳ'ı ṭaleṕ idüṕ nefs-i beriyyesinde (11) münḳaṭıʿ oluṕ hevā yolına düşdiler, giderken ökçeleri üzere mutav bigi ḳıçın ḳıçın (12) girü döndiler.[6b] Anuñ sebebi-y-le iki ṭāyife şeḳāvete düşdiler, biri ehl-i (3) tefrīṭ oluṕ biri ehl-i ifrāṭ oldı.[94b] Daḫı bular tecāvüz ḳıldılar, istiḳāmet ṭarīḳından sürçüṕ yüzleri üzere (7) düşdiler, ol ṭoġru yoldan ki ʿazīz ü ḥamīd yolıdur, andan ḫaber virdi.[8a] (1) düşmeg-ile meyyit-idi, bizdin yaña maʿrifet virüṕ anı diri ḳılduḳ, bizüm nūrumuzdan aña nūr (2) virdük ki ḫalḳ içinde anuñ-ıla yürür, ol ancılayın mıdur ki vücūd-ı ẓulmātında meḥbūsdur, (3) ebedā andan çıḳısar degül.[193a] Yaʿnī, Firʿavn-ı nefs ṣıfātlarından teḳaddüm idüṕ anları (18) nāra vārid ḳıla ne yavuz mevżiʿdür ol verūdları ki vārid olurlar Allāh'dan ıraḳ düşmeg-ile (19) ve ol vārid olan nefs daḫı ṣıfātları-y-la.[377a] Andan ṣoñra meʾvāları ol ḥażretden ıraḳ düşmek (11) cehennemidür ve anuñ derekeleridür ki ol ne yavuz düşcek yirdür.[32a] Anlar dirler ki bu dār-ı dünyādan artuḳ bir dār (18) daḫı yoḳdur, anlara ḫōş gelüṕ maġrūr olurlar āḫiret	(SAYFA;711) (SAYFA;144) (SAYFA;640) (SAYFA;584) (SAYFA;329) (SAYFA;721) (SAYFA;261) (SAYFA;517) (SAYFA;208) (SAYFA;347) (SAYFA;29) (SAYFA;732) (SAYFA;172) (SAYFA;257) (SAYFA;324) (SAYFA;183) (SAYFA;515) (SAYFA;99) (SAYFA;698) (SAYFA;742) (SAYFA;266) (SAYFA;273) (SAYFA;752) (SAYFA;273) (SAYFA;295) (SAYFA;209) (SAYFA;731) (SAYFA;153) (SAYFA;740) (SAYFA;38) (SAYFA;38) (SAYFA;462) (SAYFA;297) (SAYFA;249) (SAYFA;294) (SAYFA;344) (SAYFA;78) (SAYFA;545)

		ṣatuṕ dünyā alurlar, aña rāżı olurlar (19) ve ḳasāvet-ı ḳalb ve istiʿdād-ı fıtrīlerini fesāda virmek ve ḥaḳdan ıraḳ düşmek kesb iderler.[190a]	
düş:	Düş. Rüya.	Bundan (5) ötrü didi Resūl ʿaleyhi’s-selām ṣāliḥ düşler peyġamberliġüñ farḳ altı cüzvinden bir cüzvdür.[175a] Söyle ki ol ṣāḥib işāret olur daḫı girçek ilhāmlar (17) ve ṣāliḥ düşler ve nidā-yı melāyike ḥāṣıl olur.[250a] Ve daḫı “ṣollarından gelmek”, yaʿnī, iftirā cihetinden tezyīn ide bulara riyā (14) ḳılmaḳlıġı ve keşfleri ve yalan düşleri.[213a]	(SAYFA;348) (SAYFA;498) (SAYFA;424) (SAYFA;573) (SAYFA;573) (SAYFA;573) (SAYFA;347) (SAYFA;573)
düşmān:		(13) ṕes, bu āyet maʿnīsi aña işāret ḳılur kim ol müʾmine göñüller eyle gerekdür kim bu ataları ervāḥları (14) daḫı ḳardaşları nefsleri dōst ṭutmayalar düşmān ṭutmaġı terk itmeyeler, bularuñ-ıla cihādı terk (15) idüben.[294a] (13) Yaʿnī, her kim mālını hevāsına ṣarf itse Ḥaḳ Taʿālā emrlerin düşmān ṭutmaġ-ıla ve gendü nefsine ẓālim (14) olmaġ-ıla hevāya uyuban tīz ola ki biz anı ol ḳaṭīʿat ve maḥrūmlıḳ odlarına girdirevüz ki bu nesne (15) Allāhu Taʿālā’ya āsāndur, müşkil degül, hīç ḳayurmaz.[44b]	(SAYFA;586) (SAYFA;87)
düşmān: //düşman:	(F.) Düşman. Yağı. Hasım. Birinin kötülüğünü isteyen, ondan nefret eden, ona zarar	(16) Yaʿnī, buları düşman ṭutalar şol vaḳt ki ol küfrleri ṣıfat-ıla ṣābit olmaġı iḫtiyār ideler ol (17) ẓulmātından ḉıḳuṕ ol mevāhib-ı Ḥaḳ	(SAYFA;586) (SAYFA;164) (SAYFA;261) (SAYFA;747) (SAYFA;377)

	vermeye çalışan. *Allah düşmanı; Allah'a kaşı, Allah'ın sevmediği kimse. Allah'a inanmayan.	nūrına girmeyeler her müʾmin ḳalb ki ṣadāḳat ḳıla ol (18) rūḥ-ı kāfir-ile yā nefs-i kāfire-y-ile anlaruñ küfrini ḫōş göre anlaruñ-ıla cihād itmeye ki (19) anları ol ṭabīʿatları küfrinden çıḳuṕ īmānlarına göre anlaruñ-ıla mudārā ḳıla.[294a] (1) maḳāmı-y-ıla ḥabīb maḳāmı arasında budur ki İbrāhīm ol ilāhları düşman ṭutdı, Allāh rıżāsı-çun.[083a] (1) dōstluġı nefsi düşmān ṭutuṕ hevāsına muḫālefet ḳılmaġıladur.[131b] (1) düşman ṭutmaḳdur.[374b]	(SAYFA;164) (SAYFA;749) (SAYFA;697) (SAYFA;476) (SAYFA;476) (SAYFA;260) (SAYFA;424) (SAYFA;429) (SAYFA;429) (SAYFA;245) (SAYFA;283) (SAYFA;536) (SAYFA;279) (SAYFA;536) (SAYFA;464) (SAYFA;279) (SAYFA;262) (SAYFA;551) (SAYFA;552) (SAYFA;552) (SAYFA;552) (SAYFA;395) (SAYFA;692) (SAYFA;476) (SAYFA;546) (SAYFA;553) (SAYFA;549) (SAYFA;223) (SAYFA;67) (SAYFA;570) (SAYFA;378) (SAYFA;692) (SAYFA;243) (SAYFA;626) (SAYFA;538) (SAYFA;257) (SAYFA;261) (SAYFA;546) (SAYFA;574) (SAYFA;257) (SAYFA;258) (SAYFA;279) (SAYFA;437) (SAYFA;600) (SAYFA;243)

			(SAYFA;261) (SAYFA;31) (SAYFA;378) (SAYFA;210) (SAYFA;223) (SAYFA;67) (SAYFA;561) (SAYFA;257) (SAYFA;570) (SAYFA;479) (SAYFA;262) (SAYFA;549)

düşmanlıġ:
//düşmānlıḳ:
//düşmānlıġ:
	(F.+T) Düşmanlık.	Yaʿnī, ol şeyṭānuñ düşmanlıġı sizüñ-ile eşkāredür; līkin (2) ol düşmanlıġı içinde size gizlüce dōsluġı var, zamāndan şoñra ẓāhir ola.[215b]	(SAYFA;429)
			(SAYFA;429)

düşmen:	(F.) Düşman. bkz.: düşmān.	(7) … Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ evliyālarını düşmen ṭanurlar.[123b] Yaʿnī, yir yüzinde fesād-ıla saʿy iderler, (12) ol velīleri düşmen ṭutmaġ-ıla.[123b]	(SAYFA;245) (SAYFA;245) (SAYFA;468) (SAYFA;31) (SAYFA;492) (SAYFA;279) (SAYFA;203) (SAYFA;392) (SAYFA;223) (SAYFA;549)
düşḫār:	(F.) Müşkil, güç, zor. (düşvār kelimesinin bu şekilde yazımı yapılmıştır.)	Yaʿnī, bugün ne düşḫār gündür ki bu ḳavmüñ īmān-(15)larından ve ḥālleri ṣalāḥa gelmekden ümīẕ kesildi.[373a] Andan ötrü (4) anı evvel ẕikr eyledi cinn-ı şeyāṭīnden bu mevżıʿda ḫilāf ġayrında ṣābiline ki ʿadāvet-ı nefs (5) ve nefs ṣāhibleri eşeddür düşḫārdur şeyāṭīn-ı cinn ʿadāvetinden.[190a]	(SAYFA;744) (SAYFA;378)
düşvār:	(F.) Müşkil, güç, zor. düşvārlıġ: düşvārlıḳ: (F.+T.) Zorluk, güçlük.	ṕes, bu mübtelā olmaḳ düşvār olduġı-çun Allāhu Taʿālā iki keydi (7) bile cemʿ eyledi, enbiyālar ve	(SAYFA;378) (SAYFA;719) (SAYFA;104) (SAYFA;648)

		evliyālar ʿadāvetinde, tā buyurdı ki AK (8) AK.[190a] Yaʿnī, yāḫūd dirler mi (2) bu Muḥammed gendü nefsinden iftirā ḳılur bize cihād buyurur malumuz-ıla ve nefsümüz-ile ve daḫı bizüm (3) üzerümüze düşvār buyruḳlar buyuruṕ nehy ider.[360b] Biz bularuñ ṣūretin maʿnā dönderürüz ki ol eşeddür, düşvārdur (4) ṣūret dönmekden.[53a] Yaʿnī, dünyāyı ve anuñ zīnetin (7) terk itmek düşvārlıġı daḫı nefsş hevāsından yıġmaḳ, düşvārlıġı daḫı nefs-ile cihād (8) itmege ṣabr düşvārlıġı ve nefs tekālif-ı şerʿa münḳād olmaḳ düşvārlıġı ve anı ʿamele (9) getürmek düşvārlıġı.[325a]	(SAYFA;648) (SAYFA;648) (SAYFA;648) (SAYFA;648) (SAYFA;74) (SAYFA;480) (SAYFA;675)
düz-:	Yapmak, meydana getirmek. Birçok şeyi birbirini tamamlayacak biçimde bir araya getirmek	[246a] (1) İşāretdür aña ki ol Sāmirī-yi hevā Mūsā-yı rūḥ mīḳāta ve ḥaḳḳ-ıla mükālemeye teveccüh itdükden (2) ṣoñra bu dünyānuñ zīnetlerinden ve bu beşeriyyetüñ raʿnālıḳlarından ki ṣıfāt-ı ḳalbüñ (3) Benī İsrāʾīl'i ʿāriyete almışlardı ṣıfāt-ı nefsüñ ḳıbṭīlerinden bu dünyā buzaġusın düzdi ki (4) anuñ ṣavtı var, bu ḫalḳı daʿvet ider, gendüye ṭaṕmaḳlıġa.	(SAYFA;490)
düz-:	Uydurmak.	Taḥḳīḳ bu ulu şānı ve mertebe-yi (14) ʿaẓīm oġlan oyının düzdiler ve Şeyṭān'a gülinç oldılar.[151a] Yaʿnī, şol nesneleri ki	(SAYFA;300) (SAYFA;152)

		gicelerde düzerler söylerler, Allāh rāżı olmaduġı nesnelerden.[77a]	
düz-:	Yapmak. Parçaları bir araya getirerek bir şekil meydana getirmek.	[101a] (1) ṣūret düzerdi, aña bir gez nefḫ idüṕ urardı, ḳuş uçardı Ḥaḳ Taʿālā iẕni-y-ile.[101a]	(SAYFA;200) (SAYFA;274)
düzgün:	Hile, düzen.	Ammā ol nefs hevāları düzgüni-y-le ve vesāvis-ı şeyṭāni-y-ile anı ḳarışduruṕ (18) setr itdiler ʿarż-ı dünyā-y-ıçun.[255a]	(SAYFA;508)
düzgünleri:		Uşbu kelāmlar küllüsi heṕ nefsüñ (18) düzgünleri ve Şeyṭānuñ vesveseleridür ki bu iki nesne-y-ile buları Allāh yolından azdura.[197a]	(SAYFA;392)
düzgünleri:		Zīre bu (14) ṣudūrlar nifāḳ maʿdinidür, daḫı ḫıyānet ve vesveseyi Şeyṭān ve anuñ düzgünleri (15) maḥallidür.[19b]	(SAYFA;37)
düzgünleri-y-ile:		Yaʿnī, ḳānūn-ı şerīʿatı (6) taġyīr iderler ve bu ṭabīʿat düzgünleri-y-ile tebdīl iderler daḫı ol refīḳleri ki ṭabīʿat (7) ehlidür daḫı ol azdurduḳları ṭāyife ki cadde-i şerīʿatdan ḉıḳmışlardur; anlara dirler ki (8) AK.[125b]	(SAYFA;249)
düzilmeg-ile:		Daḫı anları ki īmān getürdiler, şol nesne-y-ile ki bularuñ-ıçun taḳdīr ḳılduḳ, (11) emr-i saʿādetden esbāb-ı saʿādet düzüldügi vaḳt ve ol şeḳāvetden ẓāhir olduġı (12) vaḳt, uşbuncılayın biz üzerümüze vācib ḳılduḳ, müʾminleri şeḳāvetden ḳurtaravuz her (13) zamānda, ol şeḳāvet esbābı yoḳ olmaġ-ıla ve saʿādet esbābı düzilmeg-ile.[355b]	(SAYFA;709)
düzivirdi:		El-ḥadīṣ; Resūl ʿaleyhi's-	(SAYFA;708)

		selām buyurdı; “Ol nūr irişdügi daḫı Ḥaḳ Taʿālā’nuñ irādeti-y-le-(7)yidi ki ol esbāb-ı hidāyeti düzivirdi”.[355a]	
düzivirdi:		Nite ki baʿżılara düzivirdi.	(SAYFA;708)
düzivirdi:		Nite ki baʿżılara taḳdīr ḳıldı ve esbāb-ı hidāyeti (5) bulara düzivirdi.	(SAYFA;708)
düzivirdi:		Yaʿnī, Allāhu Taʿālā anlara ẓulm idüp̀ istiʿdād-(10)larından maḥrūm ḳılmadı ve aletlerin küllī düzivirdi, līkin bular gendü nefslerine ẓulm (11) eylediler, istiʿdādlarını ve āletlerini hevāları emrine ṣarf itmeg-ile mevlāları emrine (12) muḫālefet ḳıluṕ, tā ki āḫiretde ziyānkār oldılar.	(SAYFA;616)
düzivirdük:		(15) AK didügi, yaʿnī, menzil-ı ʿālī düzivirdük rūḥ ḳonşılıġında ki ʿilvīdür.	(SAYFA;704)
düzme: düzmek:	Uydurma. Yalan. Düzmek; uydurmak. yalan. Sonradan meydana getirme.	(1) Ammā olar ki ḥaḳ müʾminlerdür, anlaruñ ol bāṭıl düzme sözlerine ḳulaḳ ṭutmazlar, anlaruñ (2) ḳavline maġrūr olmazlar, anlaruñ ʿadāvetlerinden ne irişürse Allāh yolında ḳayurmazlar.[190b]	(SAYFA;379) (SAYFA;700) (SAYFA;378) (SAYFA;392) (SAYFA;378) (SAYFA;699) (SAYFA;378) (SAYFA;425)
düzmece:	Uydurma, yalan. Sonradan uydurma.	Yaʿnī, taḫḳīḳ diyeler olar ki ḥüsn-ı istiʿdād-(8)larını perdelediler, bu mevcūdāta müteʿallıḳ olmaġ-ıla ve anı sevmeg-ile ki bular eşḳiyālardur, degüldür (9) bu bir illā kelāmdur düzmece, bunuñ aṣlı yoḳdur.[359a]	(SAYFA;716) (SAYFA;378)
düzme:	Uydurma, yalan.	Yaʿnī, çün bıraḳdılar Mūsā-yı ḳalb didi ki tā ki (3) getürdüñüz küllī siḥrdür, düzmedür.	(SAYFA;700)
düzmeg:	Uydurmak.	Yaʿnī, eger size muʿāvenete	(SAYFA;719)

	İftira düzmek; iftira uydurmak, iftira atmak.	icābet itmez (11) olursa bu ʿālem ehli ki cinn ü insdür, buncılayın iftirā düzmege.	
düzme:	Uydurma, yalan söz söyleme. Bid'at uydurma (temerrüd: (A.) İnad, direnme. * Yapılması gereken bir şeyi yapmakta kasten geciktirme.)	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā müfsidlerüñ ʿamelin ıṣlāḥ itmez ki ehl-i temerrüdden ve düzmelerden (6) ola.	(SAYFA;700) (SAYFA;58) (SAYFA;157) (SAYFA;700)
düzme:	Uydurma, kul yapısı, sonradan meydana getirilme.	Yaʿnī, (4) eyit yā Muḥammed, varuñ siz daḫı bir on sūre getürüñ bu Ḳurʾān gibi ki müştemil ola aḥkām u (5) maʿānī üzere ve esrār ve ḥaḳāyıḳ ve envāʿ deḳāyiḳ ve feṣāḥat u belāġat üzere daḫı iẕʿānı (6) ola ṭarīḳ-ı rüşde, eger bu Ḳurʾān düzme-y-ise.	(SAYFA;719)
düz-:	Bezemek, süslemek.	Ve hevānuñ daḫı şānı budur ki sizi Allāhu Taʿālā yolından (8) dāll idüṕ azdura ve dünyā daḫı gendüyiyi tezyīn idüṕ ehli-çün düzmişdür ki anı sevmek (9) dükeli ḫaṭālaruñ aṣlı ve bünyāḏıdur.	(SAYFA;223)
düzüben:	Düzerek.	Bu küllī rūḥ tedbīr ve taṣarrufıdur rabbinden ḫalīfe oluban çün rūḥ bu (15) şaḫṣ kāmil düzüben fāriġ oldı, müstevī oldı, ʿarş-ı ḳalb üzere istivāʾi vücūdı (16) cemīʿ-ı eczāʾi şaḫṣda taṣarruf itmeg-içün ve umūr-itmede tedbīr ḳılmaġ-ıçun; tā ki gendü feyżini ol (17) ḳalb üzere döke.	(SAYFA;451)
düzül-:	Meydana getirilmek. Sıralanmak.	Daḫı anları ki īmān getürdiler, şol nesne-y-ile ki bularuñ-ıçun taḳdīr ḳılduḳ, (11) emr-i saʿādetden esbāb-ı saʿādet düzüldügi vaḳt ve	(SAYFA;709)

		ol şeḳāvetden ẓāhir olduġı (12) vaḳt, uşbuncılayın biz üzerümüze vācib ḳılduḳ, müʾminleri şeḳāvetden ḳurtaravuz her (13) zamānda, ol şeḳāvet esbābı yoḳ olmaġ-ıla ve saʿādet esbābı düzilmeg-ile.	
düz-:	Sıralamak, meydana getirmek.	Yaʿnī, Mūsā-yı ḳalbe (16) ve Harūn-ı sırra vaḥy eyledük ki yaraḳlañ ol ṣıfātlaruñuzı, ḳün ʿālem-i rūḥānīyede (17) maḳāmlar düzüñ.	(SAYFA;701)
düz-:	Süslenmek, bezenmek. İntizam edilmek.	Yaʿnī, her kim (18) dōst ṭutsa şolardan ki İslām bezegi-y-le bezenmişdür ve ehl-i dīn zīneti-y-le düzünmişdür.	(SAYFA;257)
düz-:	Düzene sokmak, düzene koymak, sıralamak, elverişli, uygun bir duruma getirmek.	(12) Aḥvāllaruñ ve ṣıfātlaruñ ve levnlerüñ teġayyürātını bilürven, ṣoñra müstevlī oldı ol ʿarş-ı (13) ḳalb üzere tedbīr ider emr-i saʿādeti ve emr-i şeḳāveti ve esbāblarını düzüṕ geñez (14) ider.	(SAYFA;660)
düz-:	Uydurmak.	Yaʿnī, gendülerden yalan düzüṕ Ḥaḳ Taʿālā'ya oġul (13) ḳız ıṭlāḳ itdiler cehl-ile ḍalālet-ile cemāl ü celāli birle ol müteferridken ol vaṣf itdükleri nesneden.	(SAYFA;373)
düz-:	Düzmek, sıralamak, uydurmak.	Yaʿnī, ḳaḉan bu ḳalbe Ḥaḳ Taʿālā'dan bir āyet gelse ki nefsi ʿāciz ḳıla (11) yalanlamaḳdan bu nefsler ḳalblere dirler ki neḉün gendü gendügendüñden bir nesne düzüṕ getürmedüñ (12) gendü ḫāṣṣıyyetüñile bu nefsleri tezkiye ḳılmaġıḉun.	(SAYFA;530)
don:	Kıyafet, kisve. Görünüş.	Nite ki Belʿām ḥāli oldı ve velīlerini (7) düşman donı iḉinde setr ider.[239a]	(SAYFA;476)

ḍalāl:	(A.) Sapıklık. * Sapmak. Doğrudan, imân ve İslâmiyyet yolundan sapmak. *Şaşkınlık. Şaşma, doğru yoldan şaşma. (A.) (ai.) Doğru yoldan sapma. fels. Sapınç.	Zīre bu gün ki ḍalāl ol, o günki ḍalālüñ netāyicinden-(19)dür.[98a] (19) … Anuñ üzerine ḍalālile ve ʿīd ḳıluṕ didi ki AK.[258b]	(SAYFA;194) (SAYFA;516) (SAYFA;326) (SAYFA;751) (SAYFA;103) (SAYFA;679) (SAYFA;679) (SAYFA;194)
ḍalāl-i baʿīd:	(F.) Uzağa sapma. * Allah'tan, Hakk'tan uzak olma sapıklık hali. (baʿīd: (A.) (Bu'd. dan) Uzak. Irak. * Umulmadık.) (iḍlāl: (A.) ıḍlāl: (İdlâl) Hak dinden, imân ve islâmiyetten saptırmak. Doğrudan, Hak ve hakikat caddesinden ayırmak. Azdırmak.) ḍalāl-i baʿīd: Doğru yoldan büsbütün uzaklaşma.	Yaʿnī, kimse ki şimdi Allāhu Taʿālā'ya şirk getürdi, ṭaḥḳīḳ ol ḍāll oldı ezeldeki iḍlāl-ile (5) ki ḍalāl-i baʿīd oldur, meşiyyeti ezelīdür.[80a]	(SAYFA;158)
ḍāll:	(A.) Azan. Azıcı, azdırıcı. Dalalette olan.) ḍāll: (A.) Yanlış (yola) giden.(Ḳurʾān, 2/198) ḍāllūn: Sapıklar, yoldan sapmışlar. (Ḳurʾān, 15/56) ḍāllīn: Yoldan çıkmışlar, sapmışlar, sapıtmışlar. (Ḳurʾān, 1/7)	(13) Yaʿnī, her kim Allāhu Taʿālā indürdügi kitāb-ıla ḥükm eylemese anlar fāsıḳlardur ki ṣırāṭ-ı mustaḳīm-(14)den ḫāriçlerdür ṭarīḳ-ı ḥaḳdan ḍāll oluṕ ṭarīḳ-ı bāṭılda ẕelīl ü ḫōr oldılar.[128a]	(SAYFA;254) (SAYFA;177) (SAYFA;343) (SAYFA;410) (SAYFA;337) (SAYFA;287) (SAYFA;358) (SAYFA;515) (SAYFA;196) (SAYFA;624) (SAYFA;680) (SAYFA;449) (SAYFA;423) (SAYFA;300) (SAYFA;344) (SAYFA;381) (SAYFA;7) (SAYFA;333) (SAYFA;158) (SAYFA;278) (SAYFA;264) (SAYFA;194)
ḍārr: ḍarr:	(A.) Zarar, ziyan. Zararlı, zararlı olan. Bu kelime Ḳurʾān-ı Kerīm'de şu şekillerde yer almaktadır: (A.) zarar. (Ḳurʾān, 20/89)	Andan ḫaber virdi ki (4) nāfiʿ, ḍārryoḳdur, illā oldur.[177b] Bedürüstī, ḍarr u nāfiʿ ol Allāh'dur ki andan	(SAYFA;353) (SAYFA;277) (SAYFA;287) (SAYFA;353) (SAYFA;360)

	ḍarr: Zarar; zarar verme. (Ḳurʾān, 5/76) ḍarr: Zarar, zarar verme; (Ḳurʾān, 72/21) ḍarr: Zarar, (Ḳurʾān, 22/13) ḍarra: Zarar verdi. (Ḳurʾān, 3/120) ḍarra: Zarar verdi; Ḳurʾān, 2/102) ḍarra: Zarar verdi; (Ḳurʾān, 4/113)	ḳorḳular ve andan umılur (16) her ḥālde andan ġayrıdan degül.[139b] Bedürüstī, nefʿ-ı ḥaḳīḳī Allāh'a vāṣıl olmaġ-ıla saʿādet bulmaḳdur (9) ve ḍarr u ḥaḳīḳī daḫı oldur ki ḥaḳdan münḳaṭıʿ oluṕ ıraḳ düşeler".[177b] Ammā ezlām oldur ki aña iltifāt oluna ḫayr u (6) şer ve nefʿ u ḍarr umulduġı vaḳt Allāh'dan ġayrıya ve andan umıla Allāh'ı ḳoya bu daḫı azdurucı-(7)lardan biridür.[144b]	(SAYFA;353) (SAYFA;711) (SAYFA;710) (SAYFA;710) (SAYFA;334) (SAYFA;334) (SAYFA;310)
ḍarrā:	(A.) Şiddet, mihnet. Belâ. Naks. Ziyan. Sıkıntı. Kötürümlük. ḍarrā kelimesi Ḳurʾān-ı Kerīm'de şu şekillerde yer almaktadır: ḍarrā//ḍarrāʾ: darrâ: darlık, geçim sıkıntısı. Feaheznâhum bi'l-be'sâi ve'd-darrâi leallehum yetedarreûne مهانذخاف اباسلابلا و ءارضلا لعلهم یتضرعون Sonunda, yalvarsınlar da tövbe etsinler diye onları şiddetli yoksulluk ve darlıklarla yakaladık. (Kur'ân, VI/42) ءارض darrâ': darlık. Ellezîne yunfikûne fi's-serrâi ve'd-darrâi ve'l-kâzimîne'l-gayze ve'l-âfîne ani'n-nâsi و ءارسلا یفنوقفنیذلا و ظیغلا نیمظاکلا و ءارضلا نع سانلا Onlar bollukta ve darlıkta Allah yolunda harcayanlar, öfkelerini yenenler, insanları affedenlerdir. (Kur'ân, III/134) ءارض darrâ': sıkıntı. Messethumu'l-be'sâu ve'd-darrâu ve zulzilû hattâ yekûle'r-resûlu vellezîne âmenû ma'ahu metâ nasrullâhi مستهم یتح اولزلزو ءارضلا و ءاسأبلا یتم هعم اونمآ نیذلا و لوسرلا لوقی هللا رصن Yoksulluk ve sıkıntı onlara öylesine dokunmuş ve öyle	(10) Yaʿnī, agāh oluñ ki semā-ı ḳulūb ve arż-ı nüfūs anuñ ḫāṣ milkidür, ḳullarıdur, ne dilerse (11) bulara işler, bular gendü nefslerinde nefʿa ḍarrā (żarrā) mālik degüller.[348a] Ammā ḍarrā vaḳtinde çāresüz oluṕ elbetde rücūʿ vaḳdin yaña olur, ġayrını (10) unıdur.[168a]	(SAYFA;694) (SAYFA;334) (SAYFA;277) (SAYFA;334) (SAYFA;718) (SAYFA;718) (SAYFA;334) (SAYFA;468) (SAYFA;335) (SAYFA;674) (SAYFA;468)

	sarsılmışlardı ki, nihayet Peygamber ve beraberindeki müminler: Allah'ın yardımı ne zaman? Dediler. (Kur'ân, II0/214) ضراء darrâ': sıkıntı. Ve lein ezaknâhu na'mâe ba'de darrâ'e messethu leyekûlenne zehebe's-seyyiâtu annî innehu leferihun fahûrun ولئن اذقناه نعماء بعد ضراء مسته ليقولن ذهب السيئات عني انه لفرح فخور Ama kendisine dokunan bir sıkıntıdan sonra, ona bir nimet tattırırsak mutlaka, "Kötülükler benden gitti" diyecektir. Çünkü o, şımarık ve böbürlenen biridir. (Kur'ân, XI/10)		
ḍelālet:	(A.) Delil olmak. Yol göstermek. Kılavuzluk. Doğru yolu bulmakta insanlara yardım etmek. * İşaret.	(1) ḳıldılar ve ḍelālet üzere ḍelālet arturdılar; tā işleri aña rāciʿ oldı ki küfri ve ḍelāli (2) dīn vażʿ itdiler, ḫalḳı anuñ-ıla ṭarīḳ-i ḥaḳdan gümrāh ideler, küfürleri (3) bunuñ-ıla taḥḳīḳ olundı.[092b]	(SAYFA;183) (SAYFA;183) (SAYFA;183)
ḍıll: żıll:	żıll: Gölge. * Perde. * Mc: Sahip çıkma, koruma, himaye etme. (Kelime asıl itibariyle żıll şeklinde telaffuz edilmektedir)	(9) ṕes, birbirine żıll oluban aʿdā oldılar ehl-i īmāna; belki ʿadāvet yöninden gey eşedd-i īmān ehline (10) bu Yehūddur cemīʿ-ı insāndan.[141a]	(SAYFA;280)
ḍıḥk:	(A.) Gülme. Neşelenme. Bu kelime Ḳurʾān-ı Kerīm'de şu şekillerde geçmektedir: ضائق dâ'ik: daralan. Fele'alleke târikun ba'de mâ yûha ileyke ve dâ'ikun bihi sadruke en yekûlû lev lâ unzile aleyhi kenzun ev câ'e ma'ahu melekun فلعلک تارک بعض ما یوحی الیک و ضائق به صدرک ان یقولو لولا انزل علیه کنز او جاء معه ملک (Ey Muhammed!) Belki de sen, (müşriklerin) "Ona bir hazine	(2) İşbu beşāret aña ol degüldi ki beşeriyyete teʿalluḳ ola yā ḥayvāniyyeye ve daḫı (3) anuñ ḍıḥki oġul ḥāṣıl olmaḳ sürūrı degüldi ki ol dünyā zīnetidür.[372b] Belki anuñ (4) ḍıḥki ḳavm-ı ʿazābdan necāt bulduġı sürūrı-y-ıdı.[372b]	(SAYFA;743) (SAYFA;743)

	indirilseydi veya beraberinde bir melek gelseydi ya!" demelerinden dolayı sana vahyolunanlardan bir kısmını göz ardı edeceksin ve o yüzden göğsün daralacak. (Kur'ân, XI/12) ضاحكة dâhike: gülen. Vucûhun yevmeizin musfiretun dâhiketun mustebşiretun وجوه يومئذ مسفرة ضاحكة مستبشرة O gün birtakım yüzler vardır ki pırıl pırıl parlarlar, gülerler, sevinirler. (Kur'ân, LXXX/38-39)		
ḍarb:	(A.) (C.: Durub-Edrub) Vurmak, vuruş, çarpmak. * Beyan etmek. * Seyretmek. * Nev, cins. * Benzer, nazir. * Eti hafif olan. (ḍarb: (A.) (C.: Darabât) Vuruş, vurma, çarpma. * Musibet, belâ, âfet, felâket.	Tā aña deg ki bir defʿa daḫı ol (6) mufāraḳatı aña ʿarż eyledi, ol hicrān ʿaṣāṣı-y-ıla anı ḍarb idüṕ didi ki AK (7) AK.[47b] (14) Ol ehl-i bāṭıluñ daḫı Şeyṭān'uñ eli ḍarbından bu kelāmı ḳażā vü ḳaderi tekẕīb idüṕ dirlerdi, (15) Ḥaḳḳ'a inkār idüṕ.[19a]	(SAYFA;93) (SAYFA;36)

eṣer:	(A.) İz, işaret, im. Tesir. Etki. * Eser.	(2) Neçün anlaruñ üẕerine ġālib oluṕ taḥrīf itdüñüz, tā ki ol vāridāt-ı ilāhiyyeden eṣer (3) ḳalmadı.[28b] (16) İşāret bunda budur ki bedürüstī, bu kelām-ı beşeriyyetden eṣer ḥāṣıl oluṕ ṭārlıġanmaḳ ol ḥabība-(17)'llāh beşeriyyeti-y-di ki ol cehl ü ḍalālet ehlinüñ maḳālinden maḥẕūn oluṕ ḍalāletleri üzere (18) teʾsüf ḳılurdı.[165b] ʿAceb bunda budur ki Mūsā'ya Harūn ʿaleyhi's-selām ol (7) Benī İsrāʾīl'üñ şom muʿāmeleleri-y-le ḳırḳ yıl tīhde bile ḳaldılar ve Benī İsrāʾīl ḳavmi ol (8) ikinüñ bereketi-y-ile ve kerāmeti-y-ile üzerlerine Ḥaḳ Taʿālā bulıdı gölge ḳıldı, üzerlerine kejengübīn-ile (9) bıldırcın yaġdurdı ol yine içinde tā biline ki ṣāliḥler ṣoḥbetinüñ bereketi oturana eṣer eyler (10) ve fāsıḳlar ṣoḥbetinüñ daḫı şirre eṣer eyler.[121a] (1) tā ki ol ṣıfāt tebdīl olmaḳlıġınuñ nūrı anuñ ḫalḳındaġı ṣıfāta daḫı eṣer ḳıla.[275b] Yaʿnī, çün rūḥ ḳalb-ile cemʿ oldı ḳalb ol nefse ḥāmile oldı, (6) ṣıfātları-y-ıla şöyle ki ḥaml-ı ḫafīf oldı ibtidāda bunuñ-ıla ki ol ṣıfāt-ı beşeriyyet (7) eṣerlerinden ḳalbde bar ednā eṣercük ẓāhir oldı. (SAYFA;526)	(SAYFA;55) (SAYFA;329) (SAYFA;240) (SAYFA;526) (SAYFA;549) (SAYFA;154) (SAYFA;427) (SAYFA;462) (SAYFA;240) (SAYFA;317) (SAYFA;455) (SAYFA;485) (SAYFA;229) (SAYFA;526) (SAYFA;300) (SAYFA;666) (SAYFA;624) (SAYFA;665) (SAYFA;318) (SAYFA;666) (SAYFA;434) (SAYFA;105) (SAYFA;620) (SAYFA;305) (SAYFA;154) (SAYFA;703) (SAYFA;317) (SAYFA;467) (SAYFA;526) (SAYFA;678) (SAYFA;639) (SAYFA;638) (SAYFA;526) (SAYFA;390)
eṣmār:	(A.) (a.i. ṣemer'in c.) Meyveler, yemişler.	[198b] (1) daḫı aʿmāl-ile ve aḫlāḳ-ıla ve şevāhid-ı iḫlāṣ-ıla ve bu ḥāl daʿvisin ḳılmaḳ ve bu ḳīl ü ḳāl küllī (2) bu eṣmārdan ilerüdür.	(SAYFA;395)
eṣnā:	(A.) Aralık, zaman, vakit. esnā-i sülūḳ: Manevi teraki mertebelerinde devam etme esnasında.	Benüm şeyḫum ki ʿaṣrınuñ sulṭānıdur, Mecdü'd-dīn bin Şerīf (12) yezīda'l-Baġdādī, ḳaddesa'l-lāhu rūḥu'l-ʿanh; bir gün eṣnā-i meclīsde didi ki "Bedürüstī, Eba'l-Ḥasan-ı Ḫaraḳānī, raḥmetu'l-lāhi ʿaleyh eydürdi ki "Eger bir nefse (13) irişmesem helāk olurdum". (SAYFA;85) Bilüñ (13) ki Allāhu Taʿālā sizi ibtilā ḳılur, bu eṣnāʾ-i sülūkda ṣayddan bir nesne-y-ile ol terk itmekdür (14) mübāḥ nesneden nefsüñ maṭlūblarından ki ḥayvāniyye ola daḫı dünyā arzūları maḳṣūdları (15) ola. (SAYFA;289)	(SAYFA;85) (SAYFA;289) (SAYFA;93) (SAYFA;695) (SAYFA;544)

		(8) Eger bulardan eṣnā-ı sülūkda ḳaçmaḳlıḳ görecek olurlarsa māldan yā aḥvāl ġalebe ḳılmaḳdan (9) ʿarbede ve ḫuṣūmet ḳılurlarsa bulara kelām-ıla vaʿż iderler, anuñ-ıla ögütlenmeseler fiʿl-ile (10) naṣīḥat iderler. (SAYFA;93) Andan ḫaber virdi ol āfātlardan ve şübhelerden ki vāḳiʿ olur eṣnā-yı sülūkda (9) nehār-ı rūḥānī ẓāhir olduġı vaḳt, tā sālik olanlar andan ḥaẕer ideler.(SAYFA;695) Ve daḫı eger ḳabūl ḳulaġı-y-ıla aña ḳadrini bildürüp̀ işitdüse ḫayra (14) istiḥḳāḳı yoḳ-iken elbetde anlar girü eṣnā-yı sülūkda Resūl'e ʿaleyhi's-selām mütābaʿat (15) ḳılmaḳdan iʿrāż iderlerdi ve Allāhu Taʿālā'dan daḫı ve anı ṭaleb itmekden iʿrāż idici (16) oluban dünyāya ve anuñ zīnetlerine iḳbāl idici olurlardı. (SAYFA;544)	
eṣḳāl:	(A.) (sekâl c.) Ağır yükler, ağır şeyler.	Yaʿnī, bu kitāb vāsıṭası-y-ıla (3) ki senüñ ḳalbüñ üzere indürdi ṣadrüñi anuñ-ıla münşeriḥ ḳaldı ki tā ol kitāb (4) içindeki ḥaḳāyıḳlaruñ çoḳluġı daḫı ol maʿniler ve esrārlar ve envār u eṣḳāl çoḳluġından (5) ṭarlıġanmaya. (SAYFA;414)	(SAYFA;414)
Ebā:	(A.) ebā//ebū: Peder, baba, ata, eb.	[225a] (1) seni göremedüm" Ebā Ẓāhir didi ki "Girçek eydürsin, ol ḫāṣlar-ıla sen ḳapudayduñ, ben (2) Allāh-ıla içerü-y-idüm, beni göremedüñüz".(SAYFA;448) [300b] (1) ikincisi oldı, ġayret maġarasında ve bilelik maḳāmında ol ḥabībüñ Allāhu Taʿālā-y-ıla bir (2) vaḳti var-ıdı ki melek-i muḳarreb ve nebī-yi mürsel araya sıġmazdı, tā aña deg ki Allāhu Taʿālā (3) Ebā Bekr'e şeref virdi raḍıya'llāhu ʿanh bu iki maḳāma maḫṣūṣ ḳılmaġ-ıla ol ḥabībine mütābaʿat (4) sebebi-y-ile ki biri ikinüñ ikincisi olmaḳ maḳāmı biri bilelik maḳāmı.(SAYFA;599) Andan ol resūl Ḥaḳ Taʿālā anuñ göñline (10) dökdüginden Ebā Bekr ṣadrına dökmiş ola, ol sekīnenüñ ḥaḳāyıḳlarından. (SAYFA;600) Ṣoñra mülāḳāt oluṕ (19) ṣordı ki "Yā Ebā Ẓāhir, ḳanda idüñ? Ben geçen gice birḳaç ḫāṣ yārenler-ile ḳapuña vardum,(SAYFA;447)	(SAYFA;448) (SAYFA;599) (SAYFA;600) (SAYFA;447) (SAYFA;600) (SAYFA;600) (SAYFA;599) (SAYFA;599) (SAYFA;599) (SAYFA;447) (SAYFA;720) (SAYFA;599) (SAYFA;600) (SAYFA;720) (SAYFA;721) (SAYFA;720)
Eba'l-Ḥasan-ı Ḫaraḳānī:	Ebū Ḥasan el-Ḫaraḳānī; günümüzde İran sınırları içerisinde bulunan Bistam şehri yakınlarında Ḫaraḳan köyünde	Benüm şeyḫum ki ʿaṣrınuñ sulṭānıdur, Mecdü'd-dīn bin Şerīf (12) yezīda'l-Baġdādī, ḳaddesa'l-lāhu rūḥu'l-ʿanh; bir gün eṣnā -i meclīsde didi ki "Bedürüstī, Eba'l-Ḥasan-ı Ḫaraḳānī, raḥmetu'l-lāhi ʿaleyh eydürdi ki "Eger bir nefse (13) irişmesem helāk olurdum".	(SAYFA;85)

	962 yılında dünyaya gelmiştir. Beyazıd-ı Bistâmi'den manevi terbiyeyi almıştır. Kimi kaynaklarda Ebu'l-Abbas el-Kassab'ın müridi olduğu da yazmaktadır. Mezarı Kars yakınlarında 1580 yılında Vezir Mustafa Paşa tarafından bulunmuştur. Miladi 1033 senesinde vefat etmiştir.		
ebṣār:	ebṣār: (A.) (basar c.) Gözler.	Anlaruñ semʿini ve ebṣārlarını ve ḳulūblarını maḥabbeti nūrları-y-ıla (5) münevver ḳıldı.	(SAYFA;512)
ebṣār-ı rabbāniyye:	(F.) Rahmanî gözler. ebṣār: (A.) (basar c.) Gözler, görücüler.	(11) ṕes, ol aṣḥāb-ı yemīn ol ḫiṭābı işitdiler semʿ-ı rabbānī-y-ile ve ol Ḥaḳḳ'uñ vaḥdāniyyeti şevāhid, (12) ebṣār-ı rabbāniyye-y-ile gördiler anuñ vaḥdāniyyetini, ol ḳulūb-ı rabbāni-y-ile; fehm idüṕ aña (13) īmān u teʿabbüd ve rıḳḳıyyet diliyle cevāṕ virüṕ didiler ki "Belī, sen bizüm rabbumuz ve maʿbūdumuzsın".	(SAYFA;512)
ebṣār-ı rūḥāni:	(F.) Ruhanî gözler.	Andan Ḥaḳ (9) Taʿālā anlara "elestü birabbiküm" ḫiṭābı-y-ıla nidā ḳıldı, ol sābıḳlar işitdiler semiʿ-i rūḥā-(10)ni-y-ile ki nūrānīdür ol Ḥaḳḳ'uñ ḫiṭābını ve anı müşāhede ḳıldılar, ebṣār-ı rūḥāniyle ki (11) rabbāniyyedür, ol cemāl-i nūrāniyyeyi ve sevdiler anı rūḥāniyye ḳalb-ile ki rabbāniyye ve nūrāniyye-(12)dür.	(SAYFA;513)
ebālīs-i ṭāʿūn:	(F.) Tâun cinleri, iblisleri. *Taun hastalığının bazı cinlerin sebep olduğuna inanılmaktaydı.	Ol kāfirler-ile (13) olmaġıl ki şeyāṭīn-ı mütemerridedür ve ebālīs-ı ṭāʿūnadur.	(SAYFA;732)
ebāḥiyye:	(A.) "Biz, nefsimize hükmetmek gücüne sahip değiliz ki, onu haramdan, kötülüklerden men edebilelim.	Yaʿnī, daḫı anlar kim dünyāya ve (16) anuñ temettuʿātına meyl itmediler, aṣḥāb-ı riyāżat ve mücāhede ehli oldılar, bu edyān ehlinden (17) ve bu milletlerden ve berāhimelerden ve felsefīlerden ve ebāḥiyyelerden.	(SAYFA;664)

	Herkesin malı ve karısı mubah ve helâldir, alır ve gideriz. Nefsin arzu ve iştihasını çeken bir şeyi men etmek küfürdür, derler." fikirlerini savunan ehl-i sünnet harici düşünceye mensup kişiler.		
ebdān:	(A.) (Beden. C.) Bedenler. Tenler.	Yaʿnī̱, şolar ki vaṭanlarından ve arzularından hicret ide ve yaramaz ḫulḳlardan ve yavuz ʿameller-(8)den ıraḳ olalar ve ervāḥ-ıla ve ebdān-ıla mücāhede ḳılalar ve diyārlarından ćıḳarulalar.(SAYFA;61) İşāret bu āyet taḥḳīḳında budur kim bedürüstī̱, Allāhu Taʿālā bu nāsı (8) ẕikr ider evvel ḫılḳatlarından ervāḥ u ebdān-ile.(SAYFA;64) Ancılayındur rabbuñ ʿuḳūbet itmekligi ol cesedlere ve ebdānlara ki ẓālime olmışlardur, (4) ʿamellerini ṭabʿa muvāfıḳ işlemeg-ile ol seyyiāt-ı bedeniyyeden aḥkām-ı şerʿuñ ḫilāfınca.(SAYFA;754)	(SAYFA;61) (SAYFA;64) (SAYFA;754)
ebedā:	(A.) Sonsuza kadar. *Asla, hiçbir zaman, katiyen.	(14) Bunuñ-ıla ki senüñ ol ezelde ebedde namāz ḳılmaduġuñ seyʾātlaruñı ḥasenātlara mübeddel ḳıla (15) ki ol ezelden ebedā ḳabūl olunmış ṣalvetdür, daḫı seni ṣābit ḳıla ol ṣırāt-ı mustaḳī̱m üzere (16) ezelden ebedā, daḫı saña nuṣret ü ẓafer vire.(SAYFA;150) (14) Bunuñ-ıla ki senüñ ol ezelde ebedde namāz ḳılmaduġuñ seyʾātlaruñı ḥasenātlara mübeddel ḳıla (15) ki ol ezelden ebedā ḳabūl olunmış ṣalvetdür, daḫı seni ṣābit ḳıla ol ṣırāt-ı mustaḳī̱m üzere (16) ezelden ebedā, daḫı saña nuṣret ü ẓafer vire.(SAYFA;150) (14) Ol Allāhu Taʿālā ezelā ve ebedā ḳādirdür, külli nesne üzerine.(SAYFA;320) (2) Andan ḫaber virdi, anlaruñ esbāb-ı ʿiṣmetinden şerikden ve kefūrdan, ezelden ebedā degin (3) anuñ ʿināyeti ve hidāyeti bizle.(SAYFA;364) (8) İşāret ḳılur aña ki Allāhu Taʿālā evliyālarınuñ devletlerine nāṣırdur ezelden ebedā (9) ġayrına degül.(SAYFA;758) [193a] (1) düşmeg-ile meyyit-idi, bizdin yaña maʿrifet virüṕ anı diri ḳılduḳ, bizüm nūrumuzdan	(SAYFA;150) (SAYFA;150) (SAYFA;320) (SAYFA;364) (SAYFA;758) (SAYFA;384) (SAYFA;756) (SAYFA;729) (SAYFA;724) (SAYFA;628) (SAYFA;369) (SAYFA;369) (SAYFA;62) (SAYFA;25) (SAYFA;276) (SAYFA;364) (SAYFA;363) (SAYFA;317) (SAYFA;383) (SAYFA;379) (SAYFA;688) (SAYFA;330) (SAYFA;260)

		aña nūr (2) virdük ki ḫalḳ iḉinde anuñ-ıla yürür, ol ancılayın mıdur ki vücūd-ı ẓulmātında meḥbūsdur, (3) ebedā andan ḉıḳısar degül.(SAYFA;384) [379a] (1) ḳulūb ve'n-nüfūsı bāḳiyātdur, tā ebedā; illā "māşāʾe rabbuke", illā anı ki rabbuñ diler saʿīdlerden.(SAYFA;756) Ammā nefs ebedā īmān getürmez, ellaham (???), illā meger enbiyā (9) nefsleri daḫı ḫavāṣṣ-ı evliyānuñ.(SAYFA;729) Andan ötrü ki bularuñ maṭlūbları Allāhu Taʿālā-y-ıdı, bular ol cennetde (2) muḫalled olurlar ebedā ṭālib-ı ḥaḳ oluban.(SAYFA;724) Anuñ altında (11) ḥikmet ırmaḳları aḳar dāyima, inḳıṭāʿı yoḳ, ebedā anuñ-ıla menfaʿatlanurlar.(SAYFA;628) Belki ḥaşre degin kesilmez kāfirlerüñ ḫōḏ (9) ebedā kesilmez, anlara ol ʿaẕāb şiddet-ı nezʿ ebedā münḳaṭıʿ olmaz ki ḳatı ʿaẕāb ve incidici (10) ʿaẕāb oldur ʿaẕāb-ı ḳabr daḫı bu ḥālüñ netīcesidür; fehm eyle cidd-ile.(SAYFA;369) Belki ḥaşre degin kesilmez kāfirlerüñ ḫōḏ (9) ebedā kesilmez, anlara ol ʿaẕāb şiddet-ı nezʿ ebedā münḳaṭıʿ olmaz ki ḳatı ʿaẕāb ve incidici (10) ʿaẕāb oldur ʿaẕāb-ı ḳabr daḫı bu ḥālüñ netīcesidür; fehm eyle cidd-ile.(SAYFA;369)	(SAYFA;150) (SAYFA;377) (SAYFA;232) (SAYFA;150) (SAYFA;693) (SAYFA;152) (SAYFA;532) (SAYFA;113) (SAYFA;675) (SAYFA;86) (SAYFA;400) (SAYFA;104) (SAYFA;168) (SAYFA;675) (SAYFA;593) (SAYFA;213) (SAYFA;679) (SAYFA;626) (SAYFA;345) (SAYFA;195) (SAYFA;658) (SAYFA;649) (SAYFA;152) (SAYFA;692) (SAYFA;763) (SAYFA;150) (SAYFA;755) (SAYFA;651) (SAYFA;439) (SAYFA;657)
ebedan:	(A.) ebeden//ebedan: Daimi olarak, sonsuza kadar. (muḫalleden: (A.) (Huld. dan) Ebedî. Dâimî. Bâki. Sürekli olarak kalan.)	Ve ammā āḫiretde daḫı bu mevāniʿler-ile ve bu ḥicāblar-ıla ḳul Allāhu Taʿālā'dan münḳaṭıʿ olur, şöyle (15) maḥcūb u muʿaẕẕeb ḳalur od iḉinde, ebedan muḫalleden.	(SAYFA;382)
ebedd:	(A.) ebed//ebed: Ebedîlik. Zevalsizlik. Sonu olmamak.	(14) Bunuñ-ıla ki senüñ ol ezelde ebedde namāz ḳılmaduġuñ seyʾātlaruñı ḥasenātlara mübeddel ḳıla (15) ki ol ezelden ebedā ḳabūl olunmış ṣalvetdür, daḫı seni ṣābit ḳıla ol ṣırāt-ı mustaḳīm üzere (16) ezelden ebedā, daḫı saña nuṣret ü ẓafer vire. (SAYFA;150) [267a] (1) ol ezelüñ irtesidür ve "āṣāl" didügi ebeddür. (SAYFA;532) Bedrüstī, Allāhu Taʿālā (6) bu kelāmı ezelde	(SAYFA;150) (SAYFA;532) (SAYFA;599) (SAYFA;155) (SAYFA;247) (SAYFA;542)

		dimişdi, tā ebede degin. (SAYFA;599) Bundan ötrü didi ol seyyidü'l-mürselīne (3) ki eger, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ senüñ üzerüñe faẕlı olmasa ezelden ebede bu şeyāṭīn-ı insden (4) ve cinsden bir ṭāyife saña ḳaṣd iderlerdi ki ṭarīḳ-i vüṣūlden seni azduralardı, ol degül (5) belki her ẕerrāt ki vardur bu ẕerrāt-ı maḫlūḳdan rūḥānīden ve cismānīden; tā ki (6) senüñ nefsüñ ve rūḥuñ saña ḥażretden ḥicāb oluṕ vuṣlatdan menʿ iderlerdi, ol (7) faẕlumuz ceẕbeleri-y-ile buları senden fānī ḳılduḳ, daḫı ol mevcūdāt ḥicāblarından ol (8) raḥmet kerāmeti-y-ile bu mevcūdātuñ ẕerrātlarını senüñ-içün ḥicāb ḳılduḳ, vuṣlata seni bizüm-ile (9) bāḳī ḳılduḳ; tā ki sen bizüm faẕlumuz ve raḥmetümüz olduñ ki seni cemīʿ-i ʿāleme raḥmet gönderdük. (SAYFA;155) Zīre ol derekāt-ı nār-ıçun yaradılmışlar-(7)dur, bulara anda ʿaẕāb-ı muḳīm vardur ibtidāʾi ḫilḳatde nūr ḫaṭā ḳılduġı-çun tā ebede degin anlar (8) ol ẓulmāt-ı vücūddan çıḳmaḳ muḥāl olduġı-çun, fehm it ciddile. (SAYFA;247) Allāhu Taʿālā ezelen ve ebeden gendü ẕātında tecellī idicidür, aña taġyīr yoḳdur. (SAYFA;542)	
ebede'l-ābād:	(A.) Tükenmez, ebedî hayat. Sonsuzluk. * Cennet.	Belki eydüñ "Biz īmān getürdük, senüñ (2) vaḥdāniyyetüñe daḫı ʿİsā'nuñ risālerine ve ʿubūdiyyetine, sen ṭanuḳ ol ki biz mīṣāḳ güninden (3) tā ebede'l-ābād senüñ evāmirlerüñe ve nevāhīlerüñe muṭīʿ münḳāduz". (SAYFA;305) Ol aġaçlaruñ şemeresi ziyāde olur, müşāhedelerden ve mükāşefe-yi (14) rabbānīden ebede'l-ābād (ebedü'l-ābād). (SAYFA;635) Yaʿnī, rabları bularа beşāret ḳılur ḥicāb-ı vücūddan ḫalāṣ olduḳdan (12) ṣoñra ol ṣıfāt-ı luṭfınuñ tecelliyātı-la daḫı ol göñül firdevsleri-y-ile ki anuñ (13) içinde şevāhid-ı rabbānīler ve envāʿ keşfler var, ebede'l-ebād ziyāde olmaġ-ıla. (SAYFA;585)	(SAYFA;305) (SAYFA;635) (SAYFA;585) (SAYFA;14) (SAYFA;635)
ebedī:	(A.) Sonsuza ve ebediyete âit. Ebediyete dâir ve müteallik *Geçici olmayan.	(4) Şöyle ki ol nār-ı ḥasret içinde ebedī ḳala, naʿīm-i cenān fevt oluṕ liḳāʾ-ı raḥmāndan (5) maḥrūm ḳalduḳlar-ıçun. (SAYFA;73) [378a] (1) ʿibādetin terk itmek ziyānı ve ol saʿādeti ebedī fevt olmaḳ ziyānı. (SAYFA;754) Nite ki siz incinürsiz ve daḫı umarsız Allāhu Taʿālā'nuñ ol ezelī (6) şefḳatlerinden ve ebedī iḥsānlarından. (SAYFA;151)	(SAYFA;73) (SAYFA;754) (SAYFA;151) (SAYFA;621) (SAYFA;532) (SAYFA;64) (SAYFA;64) (SAYFA;731) (SAYFA;524)

		ṕes, anuñ ʿaḳabine (11) ebedī nifāḳ gelür. (SAYFA;621) ṕes, ḥaḳīḳatde ẕikr iden ve ẕikr olınan daḫı Ḥaḳ (3) Taʿālā'dur ki ezelī ve ebedī oldur. (SAYFA;532) Ve daḫı ṣaḳınuñ Ḥaḳ Taʿālā'dan sırlaruñuzı ṣaḳlamaġ-ıla (3) anuñ ġayrına iltifāt itmekden Allāhu Taʿālā yolında fenā olmaġ-ıla; tā ki felāḥ bulasız ol vücūd (4) ḥicāblarından fenā bulmaġ-ıla Allāhu Taʿālā'nuñ beḳāsı içinde saʿādet bulasız, ebedī beḳā-y-ıla (5) Ḥaḳ Taʿālā'nuñ tevfīḳi-y-le ve anuñ ʿināyeti ceẕbeleri-y-le ki ol ʿināyet ebedī kifāyetdür, elḥamdüli'l-lāh. (SAYFA;64) Ve daḫı ṣaḳınuñ Ḥaḳ Taʿālā'dan sırlaruñuzı ṣaḳlamaġ-ıla (3) anuñ ġayrına iltifāt itmekden Allāhu Taʿālā yolında fenā olmaġ-ıla; tā ki felāḥ bulasız ol vücūd (4) ḥicāblarından fenā bulmaġ-ıla Allāhu Taʿālā'nuñ beḳāsı içinde saʿādet bulasız, ebedī beḳā-y-ıla (5) Ḥaḳ Taʿālā'nuñ tevfīḳi-y-le ve anuñ ʿināyeti ceẕbeleri-y-le ki ol ʿināyet ebedī kifāyetdür, elḥamdüli'l-lāh. (SAYFA;64)	(SAYFA;388) (SAYFA;158) (SAYFA;681) (SAYFA;567)
ebkār:	(A.) (Bikr. C.) Bekârlar. * Mc: Evvelce kimsenin söylemediği sözler.	Bu işāretdür Ḳurʾān'uñ ḥaḳāyıḳlarına ki ebkārlardur ṣaḳlanmışlardur (7) müʾmine ʿavratlaruñ fehmleri anda taṣarruf itmekden olar ervāḥ-ı ʿulemā-y-ıçun bu ümmetüñ (8) ḫāṣları-y-ıçun.(SAYFA;218) Yaʿnī, ḳaçan bu ebkārlaruñ (15) mehrlerin virseñüz ki ol beẕl-ı vücūddur, yaʿnī, varuñuzı viresiz.(SAYFA;218)	(SAYFA;218) (SAYFA;218)
ebkem:	(A.) (Bükm. den) Dilsiz. Konuşamıyan.	(8) Yaʿnī, yā Muḥammed, ol rabbuñ ki seni bu ḫilāfet mertebesinde kemāle irişdürdi ol serīʿu'l-(9)ʿiḳābdur, anlara kim istiʿdād-ı ḫilāfeti bāṭıl idicilerdür ve ṣıfātı żāyiʿ idicilerdür, (10) ṣıfāt-ı ḥayvāniyyete tebdīl itmeg-ile; tā ki anlaruñ ḳalblerine ve ḳulaḳlarına ve gözlerine mühr (11) uruldı, anları aşamm ü ebkem ü aʿmā ḳıldı ol ʿālem-i ġayba rücūʿ idemezler ki andan çıḳdılar (12) maḥbūs oluṕ bu derekāt-ı esfelde ḳaldılar.	(SAYFA;413)
ebnāʾu'l-lāh:	(A.) Allah'ın oğulları (haşa). (ebnā: (İbn. C.) Oğullar. Çocuklar. Veledler. Ferzendeler.)	Yaʿnī, siz ebnāʾu'l-lāh degülsiz, belki ol ʿavām-ı (5) ḫalḳdansız ki yaradılduñuz, anlardan degülsiz ki yaratduḳdan ṣoñra sizi ḫalāṣ ḳılmış ola, (6) ol reşāşet-ı nūr irişmeg-ile.	(SAYFA;234)
ebraṣ:	(A.) İnsanın rengini degiştiren	Nite-ki ölmiş cismlerüñ ḥayātı rūḥ-ıla olur ki (18) aña nefḫ olur, ancılayın ʿİsā daḫı ʿalm (ʿaleyhi's-	(SAYFA;199) (SAYFA;277)

	alaca ve miskin eden çok fena bir maddi hastalık ismi.	selām) iḫyā-ı emvāt idüṕ ṣaġırları dilsüzleri ve ebraṣ-(19)ları ʿilletlerinden berī ḳılurdı, Ḥaḳ Taʿālā iẕni-y-ile.(SAYFA;199) Ḥāl budur ki ṣaġırlar(ı), körleri ve ebraṣları (10) ṣaġ idüṕ ölü diri ḳılmaġa iḳtidārı var-iken daḫı böyle didi; tā ki bunı fikr idüṕ tevḥīde (11) hidāyet bulalar.(SAYFA;277) ṕes balçıḳdan (9) ḳuş gibi düzerdi aña bir kez urardı Ḥaḳ destūrıyıla ḳuş oluṕ uçardı; daḫı ṣaġırları (10) gözsüzleri ve ebraṣları ḫōş iderdi ve ölüleri diri ḳılurdı. (SAYFA;274) ṕes, eyle gerek kim (11) ol ibnu'llāh ola, bunuñ-ıla istidlāl ḳıldılar ki ol balçıḳdan nesne yaradur ḳuş gibi (12) daḫı ṣaġırları ebraṣları ḫōş eyler ve ölüleri dirildür, evlü evinde ne yidügin ḫaber (13) ḫaber virür ve ne gizledüklerin ḫaber virür.(SAYFA;273)	(SAYFA;274) (SAYFA;273)
ebrār:	(A.) (Berr. C.) Özü sözü doğru olanlar, hamiyetliler. Sâdıklar. İyiler.	Nite kim seḥareler ḥāli oldı ṣabāḥ ṭuru geldiler düşman (8) zīnetinde kāfirler sāḥirler, gicelediler evliyā zīnetinde şehīdler ebrārlar oluban. (SAYFA;476) Şol kemāl-i ḳurb ve müşāhede-yi (17) cemāl ve celāl ki Allāh ḳatındadur, ebrārlara ol ḫayrludur. (SAYFA;62) Ve daḫı günāhlarumuza keffāret ḳılıvirgil, (9) īmānumuzı ve ṭāʿatlarumuzı ḥāl-ı ḥayātda ve bizüm ölümümüzi tevfīḳ-ile ḳılıvir ebrārlar-ıla ḳılduġuñ (10) muʿāmele üzere". (SAYFA;60) Bu ikinci mertebedür, bundan ṣoñra anuñ vücūdını ve ẕātını (14) taḥḳīḳ itmekdür, anlaruñ ebrārlarına tecellī olunduġı vaḳt. (SAYFA;361) İşāret bu iki āyetde budur ki eger bu ʿulūm-ı ẓāhire (14) ehl-i ʿulūm u bāṭına īmān getürüṕ aña taṣdīḳ itseler ve ehline muḳirr olsalar, şol nesnede ki (15) ḫaber virürler inkārı ve iʿtirāżı terk itseler anlara ḥased itmeseler biz anlaruñ ol ġafletleri ve andan (16) cehl-ile gelen inkārları seyyiʾelerin keffāret idüṕ ʿafv ideydük daḫı ol ḥasenātları ki ebrārlarından (17) ṣadr olur, ol muḳarrebler ḳatında seyyiʾātdur, ol aʿmāl-i bedenī üzere ṯābit olmaġ-ıla ki aʿmāl-i (18) ḳalbiyye olmaya daḫı ol ʿulūm-ı ẓāhire lāzım oluṕ ʿulūm-ı bāṭınadan iʿrāż ḳılduḳları seyyiʾeleri (19) yarlıġayduḳ. (SAYFA;267) Uçmaḳ niʿmetlerinden daḫı ol (18) raḥmān ḳullarına nüzūl olan nesneye aldanuṕ ḳalmaḳdan;	(SAYFA;476) (SAYFA;62) (SAYFA;60) (SAYFA;361) (SAYFA;267) (SAYFA;62)

		zīre ebrārlaruñ ḥasenātı muḳarreblerüñ (19) seyyiʾātıdur. (SAYFA;62)	
ebsem:	(A.) Dilsiz, ebkem, sessiz, susmuş. ebsem ol-: sessiz olmak, susmak. huşu içinde sessizce durmak.	(2) İşāret bunda budur ki ebsem oluṕ diñlemek şarṭdur görklü istimāʿiçün ve istimāʿ (3) daḫı görklü olmaḳ şarṭdur kelāmı fehm itmeg-içün.[266b]	(SAYFA;531)
ebu'l-beşer:	(A.) Beşeriyyetin babası, atası.	ṕes, Ādem ʿalm (ʿaleyhi's-selām) ebu'l-beşer oldı, Muḥammed ʿaleyhi's-selām ebu'l-ervāḥ oldı. (SAYFA;372) Nite ki Ādem ʿaleyhi's-selām (12) beden cihetinden ebu'l-beşerderden. (SAYFA;64)	(SAYFA;372)
ebu'l-ervāḥ:	(A.) Ruh atası.	ṕes, Ādem ʿalm (ʿaleyhi's-selām) ebu'l-beşer oldı, Muḥammed ʿaleyhi's-selām ebu'l-ervāḥ oldı. (SAYFA;372) ṕes, Muḥammed daḫı ʿaleyhi's-selām rūḥ-ıla ebu'l-ervāḥ oldı. (SAYFA;64)	(SAYFA;372) (SAYFA;64)
ebvāb-ı luṭf:	(F.) Lütuf kapısı. (ebvāb: (A.) (Bab. C.) Kapılar. * Kısımlar. Bahisler. Parçalar.)	Zīre ebvāb-ı luṭf ve ebvāb-ı ḳahr baġlıdur, anuñ miftāḥı (2) fettāḥ elindedür.	(SAYFA;762)
ebvāb-ı ḳahr:	(F.) Kahır kapısı.	Zīre ebvāb-ı luṭf ve ebvāb-ı ḳahr baġlıdur, anuñ miftāḥı (2) fettāḥ elindedür.	(SAYFA;762)
Ebū:	(A.) Peder, baba, ata, eb.	(9) Nite ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı; AK ve daḫı AK (10) didügi ola ki istiṣnā Ebū Bekr-ı Ṣıddīḳ'a rāciʿ ola. (SAYFA;130) Ammā (2) Ebū Bekr'üñ nefsi raḍıya'l-lāhu ʿanha ölmişdi, ḳalbi diri-y-idi. (SAYFA;140) Bedürüstī, Resūl ʿaleyhi's-selām gendü beyyine-y-idi, rabbinden ve Ebū (16) Bekr şāhid-idi, aña tābiʿ olmışdı īmān-ıla ve taṣdīḳ-ile. (SAYFA;720) Ben anuñ licāmın ṭutdum, Ebū Süfyān üzeñüsin ṭutdı, tā ki (4) igen sürʿat ḳılmaya çünki Resūlu'llāh gendü-y-ile bile olanlar-ıla ki ḳuvvet isleri-y-idi ṣabr (5) idüṕ ḳaçmadılar ol ḳavmden. (SAYFA;553) Ben ve Ebū Bekr ve ʿÖmer anlardanın " ṕes, her her kim ehl-i cennetden ola (8) maḳām-ı ʿılliyyīn ola, anlara cennetde ḫulūd var ve her kim maḳām-ı maḳʿad-ı ṣıdḳ olsa ol (9) cennetden daḫı görklürek maḳāmda olur. (SAYFA;756)	(SAYFA;130) (SAYFA;140) (SAYFA;720) (SAYFA;553) (SAYFA;756) (SAYFA;119) (SAYFA;214) (SAYFA;96) (SAYFA;120) (SAYFA;598) (SAYFA;82) (SAYFA;635) (SAYFA;635) (SAYFA;185) (SAYFA;599) (SAYFA;599) (SAYFA;599) (SAYFA;130) (SAYFA;534)
ecānib:	(A.) (Ecnebi. C.) Ecnebiler. Yabancılar.	Zīre (6) ecānibden bular maḥabbetlü olur.[323b]	(SAYFA;645)

ecdād:	(A.) Geçmiş atalar. (Cedd. C.) Dedeler. Babalar. Büyük babalar.	Andan ol şühedālaruñ ʿadlinden ḫaber virdi; gerek ataları ve (10) ecdādları gerek ḳavm ü ḳabīileleri üzere olsun.	(SAYFA;170)
ecel:	(A.) Her mahlukun ve canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti. Âhirete göç etmek. * İleride olacağı şüphesiz olan. * Allah'ın takdir ettiği ömür.	Yaʿnī, ecel muḳadder (7) ḳıldı ol rūḥ-içün ki mekānından mufāreḳat ḳıldı, ol ḥażretden ve vaṭan-ı ḥaḳīḳīsinden (8) ayrulduġından ve daḫı ḳatında bir ecel-ı müsemmā ḥükm eyledi ki ecel-ı vuṣlatdur. (SAYFA;313) Yaʿnī, ḫayrātlara öñürdişüñ, varuñuzı (9) virmeg-ile ve maḳām-ı ḳurbete ivişüñ vücūduñuz fānī ḳılmaġ-ıla ki küllüñüzüñ dönüṕ varacaḳ yiri (10) Allāh'dın yañadur, yā iḫtiyār-ıla ḳadem-i ṣıdḳ-ıla seyr ide gendüyi fenā ḳılmaḳ yolında, tā ki (11) ol ʿālem-i beḳāda maḳṣūda irişmeg-içün yāḫūḏ muẕṭarr oluban şol vaḳt ki ecel ḥulūl (12) ide ol ḳadem-i fenā-y-ıla sülūk ide, melāmet olunmaġ-ıçun ol liḳā güninde. (SAYFA;256) Daḫı Allāh üzere tevekkül ṣaḥīḥ degül, illā şol müʾmine ki (8) mūḳin ola aña ki cemīʿ işler Allāhu Taʿālā'ya rāciʿdür, yaratmaḳda ve rızḳda ve ecelde daḫı bularuñ (9) ġayrında. (SAYFA;42) Ḳaçan mānīʿ olan ecelden ölse müʾminüñ niyyet-i ʿamelinden (SAYFA;146) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ḫalḳı yaratmaḳdan daḫı rızḳdan (2) ve ecelden fāriġ oldı. (SAYFA;126)	(SAYFA;313) (SAYFA;256) (SAYFA;42) (SAYFA;146) (SAYFA;126) (SAYFA;313) (SAYFA;313) (SAYFA;348) (SAYFA;313) (SAYFA;687) (SAYFA;313) (SAYFA;313) (SAYFA;124) (SAYFA;666) (SAYFA;124) (SAYFA;561)
ecel-ı müsemmā:	(F.) Muayyen bir zamana kadar, Allah'ın takdir ettiği ölüm.	Ammā ol furḳat ecelinüñ ġāyibi ve müntehāsı (10) var, vuṣlat ecelinüñ ġāyeti nihāyeti yoḳ ve "ecel-ı müsemmā" didi ḳatında. (SAYFA;313) Yaʿnī, ecel muḳadder (7) ḳıldı ol rūḥ-içün ki mekānından mufāreḳat ḳıldı, ol ḥażretden ve vaṭan-ı ḥaḳīḳīsinden (8) ayrulduġından ve daḫı ḳatında bir ecel-ı müsemmā ḥükm eyledi ki ecel-ı vuṣlatdur. (SAYFA;313)	(SAYFA;313) (SAYFA;313)
ecel-i vuṣlat:	(F.) Kavuşma zamanı.	Yaʿnī, eceli muḳadder (7) ḳıldı ol rūḥ-içün ki mekānından mufāreḳat ḳıldı, ol ḥażretden ve vaṭan-ı ḥaḳīḳīsinden (8) ayrulduġından ve daḫı ḳatında bir ecel-ı müsemmā ḥükm eyledi ki ecel-ı vuṣlatdur.	(SAYFA;313)
ecmel:	(A.) En güzel, çok güzel.	İkinci budur kim ol Muḥammed ʿaleyhi's-selām, aḥsen ve ecmel oldı	(SAYFA;162)
ecnebī:	(A.) Yabancı, başka milletten olan.	(3) Ve daḫı veşīle olardur kim ḥarāmları ḥalāl görürler, ecnebī ʿavratlar-ıla üleşürler yā ḳardaş (4) yā ḳız idinmeg-ile ol mubāḥīler ve zındīḳlar gibi bunuñ-ıla temettuʿ ider.	(SAYFA;298)

ecr:	(A.) (C.: Ücur) Bir iş, bir hizmet mukabilinde verilen şey. * Ahirete aid mükâfat, hayır ceza. * Ücret, mukabil, karşılık. Sevab.	Ammā ikinci maʿnī kim “İy ümmet, ben sizdeen ecr dilemezin, sizi ḥaḳḳa (7) daʿvet ḳılduġı-çun ve sizi bir ṭarīḳa çekdügi-çün ki sizden öñ aña hīç bir ümmet (8) yürimedi, ne dünyāñuzdan dilerin ne āḫiretüñüzden, illā benüm daʿvetüm sizi Allāhu Taʿālā’dın (9) yaña, benden degül Allāh’dandur, anuñ iẕni-y-le andın yaña ʿālem ḳavmini daʿvet (10) ḳılam; tā ki hem baña fāyide ola, hem size daḫı bizden cemīʿ-i maḫlūḳa”. (SAYFA;365) Bu iki maʿniye işāret ḳılur bir oldur kim “İy peyġamberler, ben size iḳtidā ḳılma-(4)ġ-ıçun sizden ecr istemezin degüldür benüm ecrüm, illā Allāh üzerinedür; līkin ʿālem ehline (5) vaʿẕ u naṣīḥat olmaġ-ıçun. (SAYFA;365) Buyurdı ki “Her kim ki bir ʿamel-i ḥasene işlese aña on, (13) ol ḳadar ecr var ol ḥasene-ı fiʿle getürmedin. (SAYFA;409) Didiler ki “Bize ecr var mıdur; eger bunuñ üzere ġālib olavuz?” Bilmediler ki bulara ḳudret (17) teʾsīr ġālib gelür, ol siḥrleri teʾsīrinden; belki bulara ecr-ı ʿaẓīm ol maġlūb oluṕ ṣınmaḳda (18) var-ıdı. (SAYFA;474) Ol size (6) Allāh yolında cihād ḳılduġuñuza ecr ṭaleb itmek olurdı. (SAYFA;554) Yaʿnī, eger benüm naṣāyiḥümden iʿrāż ider-(13)señüz ben ol size naṣīḥat idüṕ Allāh’dın yaña daʿvet ḳılduġum-ıçun sizden ecr ṭaleb (14) itmezin ol dünyāñuz ḥaẓlarından. (SAYFA;697) Yaʿnī, size indürilen nesneyi irişdürmege sizden ecr ṭaleb (16) itmezin ḫalḳuñ ṣenāsından ya ḫalḳ ḳatında ʿizzet bulmaḳdan daḫı bunuñ gibi nesneler (17) meşārib-ı nefse teʿalluḳdur. (SAYFA;736)	(SAYFA;365) (SAYFA;365) (SAYFA;409) (SAYFA;474) (SAYFA;554) (SAYFA;697) (SAYFA;736) (SAYFA;191) (SAYFA;474) (SAYFA;180) (SAYFA;191) (SAYFA;52) (SAYFA;118) (SAYFA;157) (SAYFA;96) (SAYFA;585) (SAYFA;25) (SAYFA;197) (SAYFA;143) (SAYFA;47) (SAYFA;47) (SAYFA;197) (SAYFA;48) (SAYFA;191) (SAYFA;224) (SAYFA;122) (SAYFA;668) (SAYFA;122) (SAYFA;550) (SAYFA;720) (SAYFA;184) (SAYFA;718) (SAYFA;223) (SAYFA;650) (SAYFA;203) (SAYFA;509) (SAYFA;365) (SAYFA;726) (SAYFA;736) (SAYFA;474) (SAYFA;56)
ecr-i ʿaẓīm:	(A.) Büyük sevap, büyük mükafat.	Anlardur kim biz (4) anlar-ıçun ecr-ı ʿaẓīm yaraḳladuḳ ki virevüz. (SAYFA;191) Didiler ki “Bize ecr var mıdur; eger bunuñ üzere ġālib olavuz?” Bilmediler ki bulara ḳudret (17) teʾsīr ġālib gelür, ol siḥrleri teʾsīrinden; belki bulara ecr-ı ʿaẓīm ol maġlūb oluṕ ṣınmaḳda (18) var-ıdı. (SAYFA;474)	(SAYFA;191) (SAYFA;474) (SAYFA;180) (SAYFA;191) (SAYFA;52) (SAYFA;118) (SAYFA;157)

		El-ḫāṣ; (6) ecr-ı ʿaẓīm diyü tesmiye ḳılduġı budur ki ʿaẓīm Allāhu Taʿālā'dur. (SAYFA;180) Ol reşāş-ı nūr toḫmınuñ şemeresidür, ibtidā-yi ḫılḳatde her (6) kişiye ecr-ı ʿaẓīm ḳadri gendünüñ kemāliyye-yi şemeresi miḳdārıncadur, fehm it cidd-ile. (SAYFA;191) ṕes, bulara ecr-ı ʿaẓīm var, ol taḳvālarınuñ ʿaẓameti (4) miḳdār. (SAYFA;52) Yaʿnī, daḫı biz anlara vireydük (11) ḳatumuzdan ecr-ı ʿaẓīm ki ol ʿulūm-ı ledünnīdür, daḫı buları delālet ḳılayduḳ, ol ṭarīḳa ki andan (12) ol ḥażret-i ilāhiyyete vuṣlat bulalardı ceẕebāt-ı rabbāni-y-ile. (SAYFA;118)	(SAYFA;96) (SAYFA;48) (SAYFA;191) (SAYFA;224) (SAYFA;122) (SAYFA;668) (SAYFA;122)
ecrām:	(A.) (Cirm. C.) Ruhsuz büyük varlıklar. Cirmler. Yıldızlar.	ve dördünci; ecrāmdur ki ol libās-ı (18) ʿılviyyedür, ecsām-ı el-laṭīfeden ʿarş u kürsi gibi daḫı gökler ve cennet ü nār gibi.	(SAYFA;450)
ecsād:	(A.) (Cesed. C.) Cesedler. Cisimler. Tenler. Vücudlar.	Yaʿnī, ol āḫiret bir gündür ki anda bu ervāḥ u nüfūs ve ecsād cemʿ olınur (14) daḫı bir gündür ki cemīʿ-i aʿmāl-ı ʿibād anda ḥāżır olınur neḳīrden ḳıṭmīre degin. (SAYFA;754) ṕes, Resūl ʿaleyhi's-selām ol ṣāḥçılan nūruñ ṣūreti (9) oldı ki ervāḥ üzere ṣāçıldı ʿālem-i ġaybdan, ol nūrdur ki gönderilmişdür bu ecsād-(10)dın yaña, her kim ki ol nūra ḳābil oldı ki aña ifāḍat oluna, ḳaḥçan ol daʿvet olundı (11) hidāyet buldı. (SAYFA;196) (5) Yaʿnī, bu ervāḥdan baʿżı var ki ecsāda müteʿallıḳ oluṕ anda ḳarār ṭutmışdur ve baʿżısı (6) henüz ʿālem-i ervāḥda müstevdaʿdur. (SAYFA;372) ṕes, ol bilişlik miḳdārınca bunda ülfet ḥāṣıl oldı, bu ʿālem-ı (19) ecsādda ve ol cinsiyyet-ile nefs-i vāḥide oldılar. (SAYFA;616) (8) Yaʿnī, ol cesedlerden baʿżısı ḳāyimdür ḳābildür ki gendüden fevt olanı tedārük ide nefsi ifsād (9) itdügin ol girü işlāḥ ide ve ol ecsāddan baʿżıları ölüm oraġı-y-ıla biḥilmişdür tedā-(10)rükden ümīḍ kesilmişdür. (SAYFA;753) İşāret (5) bunda budur ki şol göñüller ki müʾminelerdür ervāḥlar-ıla muhāceret ḳıldılar (6) ḳalb-ile ecsāddın yaña ve nefsler-ile mücāhede ḳıldılar, Allāhu Taʿālā'yı ṭaleb itmek (7) yolında vücūdların ve elde varların beẕl itmeg-ile. (SAYFA;585)	(SAYFA;754) (SAYFA;196) (SAYFA;372) (SAYFA;616) (SAYFA;753) (SAYFA;585) (SAYFA;715) (SAYFA;272) (SAYFA;715) (SAYFA;272) (SAYFA;753) (SAYFA;419) (SAYFA;125)
ecsām:	(A.) (Cisim. C.) Cisimler.	ṕes, bu ervāḥ (19) egerçi nūra ileydür ecsāma nisbet; ammā Ḥaḳ Taʿālā nūrına nisbet	(SAYFA;349) (SAYFA;349)

		ẓulmānīdür.	(SAYFA;715) (SAYFA;685) (SAYFA;450) (SAYFA;451) (SAYFA;450) (SAYFA;450)
ecsām-ı dünyevīː	(F.) Dünyevî cisimler.	Ḥaşr-ı ʿām oldur ki bu cesedler (14) ḳaburdan ḳıḳuṗ neşr güninde maḥşere cemʿ olmaḳdur ve ḥaşr-ı ḫāṣ oldur ki ol uḫreviyye rūḥ-(15)lar ecsām-ı dünyevīː ḳaburlarından ḳıḳuṗ seyr-le sülūk ide ḥāl-ı ḥayvetlerinde ʿālem-i rūḥānīː-(16)din yaña.	(SAYFA;685)
ecsām-ı el-laṭīfe: //ecsām-ı laṭīfe:	(F.) Latif ve güzel cisimler, nesneler.	ve dördünci; ecrāmdur ki ol libās-ı (18) ʿılviyyedür, ecsām-ı el-laṭīfeden ʿarş u kürsi gibi daḫı gökler ve cennet ü nār gibi. (SAYFA;450) Ammā istivāya ʿarşı maḫṣūṣ ḳıldı, andan ötrü ki (6) ecsām-ı latīfenüñ mebdāʾi oldur ki ḳābildür feyż-ı raḥmāniyyeyi. (SAYFA;451)	(SAYFA;450)
ecsām-ı merkebe:	(F.) Binilen, vasıta olan cisimler, nesneler.	Altıncı; ecsām-ı merkebedür ki	(SAYFA;450)
ecsām-ı müfrede:	(F.) Tekil, basit cisimler, nesneler.	(19) Ve bişinci; ecsām-ı müfrededür ki ol ʿanāṣır-ı erbaʿadur.	(SAYFA;450)
eczā:	(A.) (cüz. c.) Bir kimyevi terkible vücuda gelip yanma hassası gibi böyle bir kuvvet ve te'siri haiz bulunan şey. *Cüzler, parçalar.	Zīre Allāhu Taʿālā ḳaçan ḳula (16) ṣıfātlarından bir ṣıfat-ıla tecellīː ḳılsa anuñ cemīʿ-ı vücūdınuñ eczāları ḫużūʿ idüṗ bi'l-külliye ʿayān (17) īmān getürür, ḳalbi ġayba īmān getürdükden ṣoñra.	(SAYFA;172)
edā:	(A.) Yerine getirmek. Ödemek. Borcunu vermek. Vazifesini yapmak. * Fık: Namazı vaktinde kılmağa "Eda" ve vakit geçtikten sonra kılınan namaza da "Kaza" denir.	(11) Zīre ol vehm-ile ḫayāl meyl itdiler ol ḫuẓūẓ-ı nefsāniye ki ol ḥuḳūḳları edā ḳılmaḳda ketm itdiler. (SAYFA;302) (12) Ol vaḳt cāyiz olur ki anuñ-ıla muṣālaḥa olına, tā ol evāmirleri edā ḳılmaḳda ve nevāhīlerden (13) ictināb itmekde ve ferāyiżler ve sünnetleri yirine getürmekde ḳāyim ola, dünyāyı zīnetleri-y-ile (14) ve şehvātları-y-la terk eyleye daḫı ṣıfāt-ı nefsāniyeyi ki ḥayvāniyyedür anı aḫlāḳ-ı rūḥāniyyeye tebdīl (15) ide. (SAYFA;550) (12) Yaʿnīː, ol şāhidlerüñ yemīnlerini teşdīd ideler, Allāh-ıla ḳorḳuduban ki şehādetlerini Ḥaḳ üzere (13) edā ideler, gizlemeyeler. (SAYFA;301) (14) Ammā nübüvvetden intifāʿ itmek ḫavāṣṣa	(SAYFA;302) (SAYFA;550) (SAYFA;301) (SAYFA;498) (SAYFA;623) (SAYFA;453) (SAYFA;453) (SAYFA;29) (SAYFA;435) (SAYFA;314) (SAYFA;285) (SAYFA;216) (SAYFA;112) (SAYFA;70) (SAYFA;433) (SAYFA;165)

		maḫṣūṣdur; ancaḳ şol kimse ki aḥkām-ı risālet (15) ḥaḳḳın ẓāhirde edā idüp̀ yirine getürdi, aña anuñ sebeb-ile aḥvāl-i nübüvvet daḫı fetḥ (16) olınur ol maḳām-ı evliyādan. (SAYFA;498)	(SAYFA;255) (SAYFA;110) (SAYFA;149) (SAYFA;307) (SAYFA;67) (SAYFA;112) (SAYFA;142) (SAYFA;142) (SAYFA;446) (SAYFA;571) (SAYFA;311) (SAYFA;69) (SAYFA;162) (SAYFA;403) (SAYFA;584) (SAYFA;261) (SAYFA;302) (SAYFA;81) (SAYFA;80) (SAYFA;301) (SAYFA;79) (SAYFA;507) (SAYFA;254)
edeb:	(A.) Terbiye. Kavlen, fiilen insanlara lütuf ile muamele etmek. Güzel ahlâk. Usluluk. Hayâ. * Ist: Sünnet-i Resul'e (A.S.M.) uygun hareket etmek. * Utanılacak şeylerden insanı koruyan meleke; kuvve-i râsiha-i nefsiye.	Bedürüstī, necāt añadur ki sefīneye emr-ile bine ve edeb maḳāmın (5) ṣaḳlaya bunuñ-ıla ki eyde; AK. (SAYFA;732) ṕes, Mūsā'nuñ ʿalm (ʿaleyhi's-selām) rüʾyet diledügi ol (3) maḥabbet odınuñ şuʿlecüginden-idi; līkin anuñ suʾāli edeb ṣaḳlamaġa muḳārin oldı, ol (4) bisāṭ-ı ḳurbda, bunuñ-ıla ki AK didi. (SAYFA;496) Zīre cāyizdür ḳurbet ehline ki bisāṭ-ı ḳurbda ola, bu inbisāṭ; ammā edebe riʿāyet (SAYFA;734) ṕes, edeb-ı ḫiṭābı terk itdiler ol ki ʿitāb vācib ḳılıcaḳ sözdür (16) anı taṣrīḥ idüṕ didiler ki AK. (SAYFA;238) Ve ḫāṣlar ḫāṣınuñ ẓāhir fāḥişi edeblerden bir edebi terk itmekdür, (13) yāḫūḏ esbābdan bir sebebe yapışmaḳdur. (SAYFA;436) Ammā vasaṭı, Ḥaḳ (17) Taʿālā ḫulḳıla ḫulḳlanmaḳ ola, ṭarīḳat edebince ki bāṭında gizlü ola ve nihāyeti ẕātını fānī (18) ḳılmaḳ ola, anuñ ẕātı iḉinde envār-ı ḥaḳīḳat-ile. (SAYFA;531) Andan ol (17) rūḥı edebledi, ehl-i ḳurbet ādābları-y-ıla, buyurdı ki AK (18) AK. (SAYFA;734) Yaʿnī, "Rabbüm beni edebledi ve edebümi	(SAYFA;732) (SAYFA;496) (SAYFA;734) (SAYFA;238) (SAYFA;436) (SAYFA;531) (SAYFA;734) (SAYFA;331) (SAYFA;93) (SAYFA;113) (SAYFA;533) (SAYFA;216) (SAYFA;436) (SAYFA;717) (SAYFA;425) (SAYFA;497) (SAYFA;606) (SAYFA;351) (SAYFA;562) (SAYFA;293) (SAYFA;294) (SAYFA;606) (SAYFA;497) (SAYFA;425) (SAYFA;494)

		görklü ḳıldı” tā ki (3) ehli olmayana (???) mübālaġa, şefḳat ḳılmaya. (SAYFA;331) [047b] (1) ki bular żaʿīflerdür, ṭaleb itmekde işāret ḳılur buları taḫvīf ḳılmaġa müfāraḳat-ile ol sekrānı (2) edeblemeg-içün. (SAYFA;93) Yaʿnī, size emr ider vücūd-ı mecāzī (3) fānī olduḳdan ṣoñra vücūd-ı ḥaḳīḳī bāḳī ḳalduḳdan ṣoñra ʿadl-ile ḥükm idersiz, rūḥ u ḳalb daḫı (4) beden arasında; tā ki baʿżısı baʿżına ẓulm eylemeye beden ve ẓāyif-i şeraʿ üzere mülāzım ola, (5) nefs ādāb-ı ṭarīḳat-la edeblene; ḳalb daḫı murāḳıb ola, liḳāyā müşāhede ḳılmaġ-ıçun ve rūḥ (6) ġaybet-ı fenā mülāzım ola, beḳā sulṭānı vārid olmaġ-ıla. (SAYFA;113) Māl-ı ġanāyim Allāhu Taʿālā’nuñ daḫı (9) resūlinüñdür, ol ikisi ne dilerlerse ideler sizüñ anda ḥükmüñüz yoḳ, tā ki edebleneler (10) Allāh ve resūl üzerine suʾāl-ile taʿarruż itmeyeler, Allāh u resūl ḥükmine muṭīʿ ü münḳād (11) olalar, dīnleri ve dünyāları emrinde dünyā üzere ḥarīṣ olmayalar, tā ki ol dīnleri ʿamellerine (12) ʿarż-ı dünyevī ḳarışmaya. (SAYFA;533) Bu işāret ḳılur (13) ol nefslere ki ʿulūm-ı şerīʿat-ıla taʿlīm olunmışlardur ve ṭarīḳat adābları-y-ıla edeblenmişlerdür (14) ve ʿulūm-ı ḥaḳīḳat nūrları-y-ıla nūrlanmışlardur, ol ḥaḳīḳat ki ṣıddīḳlaruñ esrārlarına keşf (15) olınur ol ʿālemiyyet ṣıfātı tecellī ḳılmaġ-ıla ki ol ʿulūm-ı ledunnīdür Allāhu Taʿālā anı ḳul-(16)larından ḫāṣlarınuñ ḫāṣına bildürür. (SAYFA;216) Ve ḫāṣlar ḫāṣınuñ ẓāhir fāḥişi edeblerden bir edebi terk itmekdür, (13) yāḫūḏ esbābdan bir sebebe yapışmaḳdur. (SAYFA;436) Andan girü nezʿ itsevüz (8) andan ol baʿżı ḫaṭālarınuñ şomlıġından ibtilā ve imtiḥān yöninden, tā ki yaramaz edeblere (9) cüret itmeyeler. (SAYFA;717)	(SAYFA;331) (SAYFA;305) (SAYFA;578) (SAYFA;93)
edīm:	(A.) Sahtiyan, tabaklanmış deri. * Satıh, yüz, zemin.	Nite kim cildi debbāġa teslīm olınur edīm olmaġ-ıçun.	(SAYFA;105)
ednā:	(A.) Pek aşağı, en alçak. Pek az, pek cüz'i. * Çok yakın.	Nite kim cildi debbāġa teslīm olınur edīm olmaġ-ıçun. (SAYFA;105) [307b] (1) īmān ṣābit olmaḳda ednā şükr-ile ki bular aña dāḫil ola. (SAYFA;613) Allāhu Taʿālā (16) anlaruñ ḳalbine mühr urmışdur, ol ednā ḫasīs maḳāma rāṣiʿ olduḳları-y-la. (SAYFA;630) Andan ol ceẕebāt-ı (9) vaḥy-ile maḳām-ı tevḥīde	(SAYFA;613) (SAYFA;630) (SAYFA;499) (SAYFA;499) (SAYFA;173) (SAYFA;526) (SAYFA;64) (SAYFA;655)

		nüzūl itdi, andan ol Allāh varlıġı-y-la enāniyyetdinden selb (10) olınuṕ maḳām-ı vaḥdete vardı ki ol maḳām kābe ḳavseyn ev ednā maḳāmıdur; ḳābe ḳavseyn ʿibāret-(11)dür, maḳām-ı tevḥīdden, ev ednā ʿibāretdür, maḳām-ı vaḥdetden; fehm idesin, inşā'llāh. (SAYFA;499) Andan ol ceẕebāt-ı (9) vaḥy-ile maḳām-ı tevḥīde nüzūl itdi, andan ol Allāh varlıġı-y-la enāniyyetdinden selb (10) olınuṕ maḳām-ı vaḥdete vardı ki ol maḳām kābe ḳavseyn ev ednā maḳāmıdur; ḳābe ḳavseyn ʿibāret-(11)dür, maḳām-ı tevḥīdden, ev ednā ʿibāretdür, maḳām-ı vaḥdetden; fehm idesin, inşā'llāh. (SAYFA;499) Henüz daḫı (6) "eyne" maḳāmındaydı; ḍün ceẕbe-yi ʿināyet irişdi ol mūcidden anuñ ʿaynına "ev ednā" maḳānına (7) ulaşdı. (SAYFA;173) Yaʿnī, ḍün rūḥ ḳalb-ile cemʿ oldı ḳalb ol nefse ḥāmile oldı, (6) ṣıfātları-y-ıla şöyle ki ḥaml-ı ḫafīf oldı ibtidāda bunuñ-ıla ki ol ṣıfāt-ı beşeriyyet (7) eṣerlerinden ḳalbde bar ednā eṣercük ẓāhir oldı. (SAYFA;526) Ol Muḥammed'üñ (14) rūḥı envārlarınuñ ednā-ı şuʿlesinden. (SAYFA;64)	(SAYFA;364) (SAYFA;420)
edyān:	(A.) (Din. C.) Dinler.	ṕes, anı iẓhār ḳıldı cemīʿ-i (7) edyān üzere ḥuccet-ı ḳāṭıʿa birle. (SAYFA;322) Yaʿnī, daḫı anlar kim dünyāya ve (16) anuñ temettuʿātına meyl itmediler, aṣḥāb-ı riyāżat ve mücāhede ehli oldılar, bu edyān ehlinden (17) ve bu milletlerden ve berāhimelerden ve felsefīlerden ve ebāḥiyyelerden. (SAYFA;664) Yaʿnī, cemīʿ ehl-i (9) edyāna ve daḫı size iy müʾminler vaṣıyyet ḳılduḳ bunuñ-ıla ki AK. (SAYFA;168)	(SAYFA;322) (SAYFA;664) (SAYFA;168)
eḍāll:	(A.) Çok sapık, çok dalâlette.	ṕes, ol (17) Ḥaḳḳ'ı tekẕīb itmeg-ile enʿāmdan eḍāll oldılar, tīz ola gele bulara dünyede āḫiretde (18) ol istihzā ḳılduḳlarınuñ ḫaberi.	(SAYFA;314)
efṣaḥ:	(A.) Daha fasih. En fasih. Pek çok güzel ifade.	Ve daḫı bunuñ gibi burhānlar anda ḍoḳ-ıdı gey ulu burhān (8) anda ol-ıdı ki göklere ḍıḳuṕ ḳābe ḳavseyn maḳāmına irüṕ geçdi ev-ednā (9) maḳāmına irişdi bu küllī bedeninüñ burhānıyıdı ki andan ilerü peyġamberlere hīḍ (10) bu mertebe virilmedi, tā ki aña vaḥy olduḳdan ṣoñra ʿArabuñ, ʿAcemüñ efṣaḥı ol-ıdı.	(SAYFA;205)
efʿāl:	(A.) (Fiil. C.) Fiiller, işler,	(10) ṕes, ol fevāḥişüñ ẓāhiri bu efʿāl u aʿmāldur ve bāṭını anuñ aḥvāldur. (SAYFA;73)	(SAYFA;73) (SAYFA;298)

	ameller.	Dirler ki bular Allāh'dandur ve Allāh rıżāsı-çundur, bularuñ (11) çoḳı fehm idüp̀ bilmezler ki uşbu efʿāl küllī Şeyṭān'dandur raḥmandan degül. (SAYFA;298) Lī kin Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳahrı netīceleridür baʿżılaruñ üzerine cārī (7) olur efʿāl yöninden işlerler ol anlaruñ üzerine ḥuccet olmaz. (SAYFA;423) p̀es, bu ḳażıyyelerde efʿāl sebebdür, her kimse (7) zuʿm itse ki aṣlā ḳuluñ fiʿli yoḳdur, taḥḳīḳ ol muʿāniddür ehl-i inkārdur. (SAYFA;134) p̀es, ol şeyātīnden ḳorḳmañ ki hīç̀ bir kimsenüñ işide eli yoḳdur, benden (7) ḳorḳuñ, eger ḥaḳīḳat mü'minseñüz ki żārr u nāfiʿ benem, bu külli efʿāl (8) benüm irādetüm-ile olur, ḥükm-ı ezeliyye birle. (SAYFA;50) Ve daḫı ancılayın ol efʿāl ki ṣıfāt-ı nefsden mütevellid olur; yimek, içmek ve nikāḥ (11) gibi, daḫı bularuñ emṣāli ki ṣıfāt-ı nefsden ḥāṣıl olur. (SAYFA;165)	(SAYFA;423) (SAYFA;134) (SAYFA;50) (SAYFA;165) (SAYFA;348) (SAYFA;678) (SAYFA;532) (SAYFA;647) (SAYFA;466) (SAYFA;613) (SAYFA;118) (SAYFA;531) (SAYFA;555) (SAYFA;74) (SAYFA;292) (SAYFA;292) (SAYFA;361) (SAYFA;382) (SAYFA;349) (SAYFA;683) (SAYFA;618) (SAYFA;65) (SAYFA;555) (SAYFA;556) (SAYFA;531) (SAYFA;50) (SAYFA;678) (SAYFA;376) (SAYFA;54) (SAYFA;352) (SAYFA;575) (SAYFA;223) (SAYFA;153) (SAYFA;53) (SAYFA;165) (SAYFA;229) (SAYFA;558) (SAYFA;42) (SAYFA;689) (SAYFA;556) (SAYFA;332) (SAYFA;103) (SAYFA;532) (SAYFA;432) (SAYFA;531) (SAYFA;186) (SAYFA;10) (SAYFA;440)

			(SAYFA;10) (SAYFA;604) (SAYFA;566) (SAYFA;430) (SAYFA;734) (SAYFA;42) (SAYFA;688)
eflāk:	(A.) (Felek. C.) Felekler, gökler. Dünyalar, âlemler. Asumanlar.	Yaʿnī, ol envāʿ-ı (2) sitteden ki ol eflākdur ve kevākibdür, daḫı ʿanāṣır-ı erbaʿadur ki ḫavāṣṣ-ı ẓāhir (3) olur. (SAYFA;660) Yaʿnī, fikr (6) iderler bu eflākı ki nice devr ve bu yiri ṭoṕ gibi her etrāfı müsāvī nite yaratmışdur, ḥareket-ı (7) sükūn üzere gökler arasında muʿallaḳ ve bu yıldırayıcı yılduzları ol gökde nite yaratdı, kimi ṯābit (8) kimi seyr üzere. (SAYFA;59)	(SAYFA;660) (SAYFA;59)
efżal: //efḍāl:	(A.) Daha faziletli, daha lâyık, daha iyi.	ṕes, bunuñ-ıla ʿayna ḫaṭā ḳıldı cevābda (17) daḫı istidlālde ve ḳıyāsda vücūh-ile cevābda ḫaṭāsın ẕikr eyledük; ammā ḳıyāsda (18) vücūhdan biri budur ki müsellem ṭutalum ki od efżal u eşrefi ve aʿlādur ṭīnden ẓāhir ṣūretde, (19) līkin ḥaḳīḳatde ve maʿnīde tīn efżaldur eşrefdür ol nārdan. (SAYFA;420) ṕes, bunuñ-ıla ʿayna ḫaṭā ḳıldı cevābda (17) daḫı istidlālde ve ḳıyāsda vücūh-ile cevābda ḫaṭāsın ẕikr eyledük; ammā ḳıyāsda (18) vücūhdan biri budur ki müsellem ṭutalum ki od efżal u eşrefi ve aʿlādur ṭīnden ẓāhir ṣūretde, (19) līkin ḥaḳīḳatde ve maʿnīde tīn efżaldur eşrefdür ol nārdan. (SAYFA;420)	(SAYFA;420) (SAYFA;420)
eger:	(F.) Eğer, şayet. (Edat olarak kullanılan bir kelimedir.) * Yahut, gerek, ister, veya.	(1) “emmāretün bi’s-sūʾ” dur, illā meger ki Ḥaḳ Taʿālā esirgeye, eger enbiyālar nefsi daḫı olursa ʿaleyhime’s-selām.[021a] (1) ve efʿālüñüzden daḫı bu niʿmet-ı dünyevīden ve uḫrevīden ki küllinüñ menşeʾi bu vücūddur, hīç (2) biri size ġālib olmaz; eger ol ceẕābeti terk idüṕ vücūddan sizi çıḳarmayıcaḳ olursa ki (3) şöyle maḫẕūl oluṕ ḳalasız.[022a] miṯli keffāret-i ẕünūb olur ve refʿ-ı derecāt olur, eger ol muṣībet aña gendü kesbinden (2) irişse.[023b] (1) Yaʿnī, eger dileseñüz ki zevceñüz yirine bir zevce-i uḫrā tebdīl idüṕ anı ḳoyuviresiz.[039b] (1) Bedürüstī, ol size vire fażlından ve kereminden, eger siz iktisābda cehd iderseñüz ve Allāhu Taʿālā (2) yolında geregi gibi ictihād iderseñüz ol cehdüñüzüñ ve kesbüñüzüñ cezāsın bulursız.[046a]	(SAYFA;40) (SAYFA;42) (SAYFA;45) (SAYFA;77) (SAYFA;90) (SAYFA;125) (SAYFA;130) (SAYFA;139) (SAYFA;247) (SAYFA;327) (SAYFA;335) (SAYFA;461) (SAYFA;265) (SAYFA;96) (SAYFA;510) (SAYFA;403) (SAYFA;232) (SAYFA;380)

		(1) Ḳalbüñüz aña dolandurduñuz her ḳanda olsañuz, ḫōḏ elbetde ölüm size irişür (2) çār u nāçār; eger siz ölmezden öñ iḫtiyāruñuz-ıla ölmesseñüz.[063b] (1) Yaʿnī̱, eger Ḥaḳ Taʿālā faẕ̇l idüṕ resūl göndermese-y-idi ki ḳāyim ṭuruṕ sizi daʿvet ḳılmayadı, (2) siz küllī̱ Şeyṭān'a mütābaʿat ḳılurduñuz; illā az olurdı ki uymayadı.[066a] (1) devām üzere ḳalbi üzere nāẓır oluban, eyle ki hī̱ḉ dünyādan āḫiretden ḳalbine nesne vāḳi̱ʿ (2) olmaya, vaḳtini riʿāyet idici ola ḳuvvet itmeye göz aḉuṕ yummışca, şol ḥayṣiyyet-ile (3) ki eger bir sehl nesne ifṭār ḳılsa ol meşāribden ṣavmınuñ küllin girü istināf (4) ide, imsāk-ile Allāhu Taʿālā liḳāsından ġayrı nesne-y-ile ifṭārı olmaya.[070b] (1) Eger yir yüzinde cemī̱ʿ ne var-ısa anuñ olsa ve bir ol deñlü daḫı olsa dünyede āḫiretde (2) mecmūʿını virüṕ gendüyi ʿaẕāb ḫalāṣ ḳılmaġ-ıḉun fidā ḳılsa anlardan ḳabūl olısar (3) degül, ol ḳaṭī̱ʿat odınuñ ʿaẕābı defʿ olıncaḳ degül, ol küfürleri sebeb-ile olara (4) ʿaẕāb-i elī̱m vardur, ḥasret-i ḥırmāndan daḫı ḳaṭī̱ʿat u küfrāndan.[124b] (1) Eger bular redd olunsalar ol istiʿdādlarına ki anuñ üzerine yaradıldılar, girü ol (2) istiʿdādlarını ol aʿmāle istiʿmāl iderlerdi ki ol sebeb-i taḥṣī̱l-i şeḳāvetdür.[164b] (1) Ve ol vaḥdāniyyete ulaşdura, eger ezelde taḳdī̱ri ḳıldısa.[168b] (1) Eger, irgüresiz size ʿaẕāb-ı elī̱m irişe ki ḥaḳī̱ḳat Allāh'a vāṣıl olmaḳdan münḳaṭıʿ olasız.[231b]	(SAYFA;565) (SAYFA;589) (SAYFA;171) (SAYFA;305) (SAYFA;528) (SAYFA;620) (SAYFA;706) (SAYFA;295) (SAYFA;724) (SAYFA;206) (SAYFA;668) (SAYFA;181) (SAYFA;200) (SAYFA;118) (SAYFA;406) (SAYFA;349) (SAYFA;349) (SAYFA;570) (SAYFA;520) (SAYFA;227) (SAYFA;557) (SAYFA;309) (SAYFA;735) (SAYFA;132) (SAYFA;397) (SAYFA;93) (SAYFA;319) (SAYFA;39) (SAYFA;320) (SAYFA;571) (SAYFA;561) (SAYFA;729) (SAYFA;739) (SAYFA;682) (SAYFA;222) (SAYFA;590) (SAYFA;556) (SAYFA;436) (SAYFA;479) (SAYFA;13) (SAYFA;510) (SAYFA;197) (SAYFA;580) (SAYFA;327) (SAYFA;525) (SAYFA;750) (SAYFA;762) (SAYFA;762)

			(SAYFA;241) (SAYFA;36) (SAYFA;36) (SAYFA;357) (SAYFA;522) (SAYFA;480) (SAYFA;85) (SAYFA;708) (SAYFA;600) (SAYFA;483) (SAYFA;639) (SAYFA;360) (SAYFA;170) (SAYFA;273) (SAYFA;26) (SAYFA;219) (SAYFA;686) (SAYFA;337) (SAYFA;156) (SAYFA;155) (SAYFA;620) (SAYFA;101) (SAYFA;734) (SAYFA;474) (SAYFA;136) (SAYFA;486) (SAYFA;605) (SAYFA;341) (SAYFA;341) (SAYFA;306) (SAYFA;57) (SAYFA;547) (SAYFA;619) (SAYFA;130) (SAYFA;169) (SAYFA;179) (SAYFA;666) (SAYFA;701) (SAYFA;563) (SAYFA;294) (SAYFA;136) (SAYFA;385) (SAYFA;135) (SAYFA;365) (SAYFA;257) (SAYFA;569) (SAYFA;649) (SAYFA;68)

			(SAYFA;528) (SAYFA;76) (SAYFA;342) (SAYFA;530) (SAYFA;727) (SAYFA;473) (SAYFA;85) (SAYFA;710) (SAYFA;302) (SAYFA;40) (SAYFA;129) (SAYFA;596) (SAYFA;710) (SAYFA;276) (SAYFA;99) (SAYFA;99) (SAYFA;654) (SAYFA;55) (SAYFA;96) (SAYFA;93) (SAYFA;523) (SAYFA;96) (SAYFA;624) (SAYFA;265) (SAYFA;265) (SAYFA;310) (SAYFA;377) (SAYFA;233) (SAYFA;221) (SAYFA;132) (SAYFA;16) (SAYFA;697) (SAYFA;250) (SAYFA;492) (SAYFA;701) (SAYFA;633) (SAYFA;682) (SAYFA;177) (SAYFA;614) (SAYFA;614) (SAYFA;423) (SAYFA;98) (SAYFA;74) (SAYFA;115) (SAYFA;50) (SAYFA;669) (SAYFA;400) (SAYFA;400)

			(SAYFA;687) (SAYFA;443) (SAYFA;395) (SAYFA;52) (SAYFA;595) (SAYFA;130) (SAYFA;619) (SAYFA;593) (SAYFA;663) (SAYFA;18) (SAYFA;331) (SAYFA;98) (SAYFA;364) (SAYFA;400) (SAYFA;642) (SAYFA;636) (SAYFA;358) (SAYFA;486) (SAYFA;551) (SAYFA;710) (SAYFA;344) (SAYFA;151) (SAYFA;696) (SAYFA;121) (SAYFA;175) (SAYFA;295) (SAYFA;136) (SAYFA;486) (SAYFA;310) (SAYFA;301) (SAYFA;714) (SAYFA;714) (SAYFA;516) (SAYFA;180) (SAYFA;157) (SAYFA;467) (SAYFA;13) (SAYFA;46) (SAYFA;51) (SAYFA;601) (SAYFA;673) (SAYFA;370) (SAYFA;84) (SAYFA;510) (SAYFA;530) (SAYFA;6) (SAYFA;317) (SAYFA;436)

			(SAYFA;516) (SAYFA;171) (SAYFA;41) (SAYFA;128) (SAYFA;128) (SAYFA;216) (SAYFA;267) (SAYFA;316) (SAYFA;399) (SAYFA;579) (SAYFA;175) (SAYFA;709) (SAYFA;747) (SAYFA;161) (SAYFA;239) (SAYFA;589) (SAYFA;82) (SAYFA;188) (SAYFA;207) (SAYFA;269) (SAYFA;726) (SAYFA;625) (SAYFA;68) (SAYFA;188) (SAYFA;50) (SAYFA;334) (SAYFA;238) (SAYFA;238) (SAYFA;91) (SAYFA;91) (SAYFA;656) (SAYFA;411) (SAYFA;262) (SAYFA;436) (SAYFA;310) (SAYFA;713) (SAYFA;542) (SAYFA;544) (SAYFA;542) (SAYFA;526) (SAYFA;529) (SAYFA;316) (SAYFA;719) (SAYFA;649) (SAYFA;523) (SAYFA;121) (SAYFA;625) (SAYFA;522)

			(SAYFA;197) (SAYFA;339) (SAYFA;467) (SAYFA;310) (SAYFA;296) (SAYFA;242) (SAYFA;529) (SAYFA;459) (SAYFA;625) (SAYFA;319) (SAYFA;337) (SAYFA;572) (SAYFA;7) (SAYFA;39) (SAYFA;55) (SAYFA;601) (SAYFA;573) (SAYFA;719) (SAYFA;101) (SAYFA;639) (SAYFA;612) (SAYFA;632) (SAYFA;45) (SAYFA;19) (SAYFA;728) (SAYFA;728) (SAYFA;747) (SAYFA;353) (SAYFA;756) (SAYFA;229) (SAYFA;116) (SAYFA;398) (SAYFA;398) (SAYFA;306) (SAYFA;347) (SAYFA;350) (SAYFA;302) (SAYFA;716) (SAYFA;464) (SAYFA;544) (SAYFA;129) (SAYFA;625) (SAYFA;87) (SAYFA;255) (SAYFA;738) (SAYFA;469) (SAYFA;527) (SAYFA;125)

			(SAYFA;331) (SAYFA;301) (SAYFA;483) (SAYFA;82) (SAYFA;323) (SAYFA;375) (SAYFA;392) (SAYFA;561) (SAYFA;508) (SAYFA;279) (SAYFA;573) (SAYFA;613) (SAYFA;167) (SAYFA;549) (SAYFA;524) (SAYFA;524) (SAYFA;697) (SAYFA;489) (SAYFA;489) (SAYFA;316) (SAYFA;316) (SAYFA;221) (SAYFA;672) (SAYFA;481) (SAYFA;554) (SAYFA;550) (SAYFA;551) (SAYFA;167) (SAYFA;166) (SAYFA;363) (SAYFA;38) (SAYFA;101) (SAYFA;268) (SAYFA;326) (SAYFA;117) (SAYFA;12) (SAYFA;480) (SAYFA;129) (SAYFA;565) (SAYFA;565) (SAYFA;598) (SAYFA;352) (SAYFA;757) (SAYFA;527) (SAYFA;569) (SAYFA;620) (SAYFA;66) (SAYFA;302)

			(SAYFA;66) (SAYFA;115) (SAYFA;176) (SAYFA;758) (SAYFA;155) (SAYFA;711) (SAYFA;179) (SAYFA;165) (SAYFA;172) (SAYFA;83) (SAYFA;581) (SAYFA;688) (SAYFA;250) (SAYFA;32) (SAYFA;570) (SAYFA;581) (SAYFA;578) (SAYFA;74) (SAYFA;138) (SAYFA;138) (SAYFA;429) (SAYFA;490) (SAYFA;708) (SAYFA;320) (SAYFA;40) (SAYFA;716) (SAYFA;656) (SAYFA;760) (SAYFA;542) (SAYFA;598) (SAYFA;168) (SAYFA;38) (SAYFA;32) (SAYFA;383) (SAYFA;288) (SAYFA;613) (SAYFA;556) (SAYFA;552) (SAYFA;17) (SAYFA;249) (SAYFA;719) (SAYFA;18) (SAYFA;26) (SAYFA;554) (SAYFA;137) (SAYFA;620) (SAYFA;351) (SAYFA;533)

			(SAYFA;603) (SAYFA;714) (SAYFA;66) (SAYFA;645) (SAYFA;93) (SAYFA;473) (SAYFA;728) (SAYFA;711) (SAYFA;334) (SAYFA;745) (SAYFA;731) (SAYFA;252) (SAYFA;669) (SAYFA;593) (SAYFA;462) (SAYFA;649) (SAYFA;108) (SAYFA;555) (SAYFA;555) (SAYFA;46) (SAYFA;602) (SAYFA;608) (SAYFA;663) (SAYFA;670) (SAYFA;612) (SAYFA;467) (SAYFA;426) (SAYFA;686) (SAYFA;543) (SAYFA;582) (SAYFA;306) (SAYFA;114) (SAYFA;705) (SAYFA;548) (SAYFA;605) (SAYFA;696) (SAYFA;725) (SAYFA;65) (SAYFA;451) (SAYFA;730) (SAYFA;671) (SAYFA;265) (SAYFA;183) (SAYFA;604) (SAYFA;420) (SAYFA;648) (SAYFA;639) (SAYFA;690)

			(SAYFA;188) (SAYFA;94) (SAYFA;180) (SAYFA;565) (SAYFA;185) (SAYFA;577) (SAYFA;576) (SAYFA;579) (SAYFA;197)
Egerçi:	(F.) Eğer ki, gerçi, her ne kadar. (Edat olarak kullanılan bir kelimedir.	Eger-(10)çi ḫāliṣ Allāh-ıçun ḳılmazlarsa daḫı ḥāl budur ki anuñ cümlesin anlara Allāhu Taʿālā ʿaṭā (11) ʿaṭā ḳılmadı, anlar Allāh'a şerīk ḳılurlar; belki biz degül bunca şerīkler aña ıṭlāḳ (12) iderler.	(SAYFA;391) (SAYFA;22) (SAYFA;587) (SAYFA;279) (SAYFA;373) (SAYFA;512) (SAYFA;612) (SAYFA;706) (SAYFA;408) (SAYFA;566) (SAYFA;86) (SAYFA;4) (SAYFA;659) (SAYFA;585) (SAYFA;199) (SAYFA;402) (SAYFA;700) (SAYFA;548) (SAYFA;308) (SAYFA;720) (SAYFA;632) (SAYFA;632) (SAYFA;602) (SAYFA;593) (SAYFA;339) (SAYFA;39) (SAYFA;619) (SAYFA;626) (SAYFA;625) (SAYFA;632) (SAYFA;117) (SAYFA;721) (SAYFA;720) (SAYFA;264) (SAYFA;704) (SAYFA;467) (SAYFA;392) (SAYFA;142) (SAYFA;535)

			(SAYFA;195) (SAYFA;357) (SAYFA;499) (SAYFA;183) (SAYFA;484) (SAYFA;700) (SAYFA;194) (SAYFA;544) (SAYFA;274) (SAYFA;194) (SAYFA;134) (SAYFA;641) (SAYFA;349) (SAYFA;515) (SAYFA;566) (SAYFA;516) (SAYFA;249) (SAYFA;44) (SAYFA;196) (SAYFA;342) (SAYFA;217) (SAYFA;178)
egerçe:	(F.) Eğer ki, gerçi, her ne kadar. egerçe//egerçi (Edat olarak kullanılan bir kelimedir.)	(9) Ḫabīṣ oldur ki seni Ḥaḳ Taʿālā'dan ıraḳ düşüre, her ne olursa; ṭayyib oldur ki seni Allāhu Taʿālā'ya (10) ulaşdura, egerçe ol ḫabīṣüñ ćoḳluġı saña ḫōş daḫı gelürse".(SAYFA;294)	(SAYFA;294) (SAYFA;537) (SAYFA;125)
eg-: //eğ-:	Yanıltırlar, doğru yoldan ayırmak. egmek; eğmek, yanıltmak, yanlış yöne sevk etmek. Yanlış olana meylettirmek, ıknâ etmek.	Yaʿnī, anları Ḥaḳḳ'ı ṭaleb (17) itmek yolından egerler ġayrı yola ćekerler. (SAYFA;722)	(SAYFA;722)
egle-:	Oyalanmak. Eğlenmek.	(11) Yaʿnī, bularuñ ḳalbleri var ki maʿrifet ü tevḥīd delāyillerin eglemezler ve gözleri var ki (12) Ḥaḳḳ'uñ āyātların āyātların görmezler ve ḳulaḳları var anuñ-ıla ḫiṭāb-ı Ḥaḳḳ'ı ḳabūl ḳulaġı-y-la işitmezler.(SAYFA;518) Yaʿnī, ol (12) ḫalīl eglenmeyüp̀ tīz bir biryān olmış buzaġu getürdi ol dōst selāmına ikrām idüben ve (13) resullerine iʿzāz idüben.(SAYFA;742) Yaʿnī, ol maʿāni-yi maʿḳūle üzerine daḫı maʿārif-ı rūḥāniyye üzere (4) anı görklü görüben	(SAYFA;518) (SAYFA;742) (SAYFA;483)

		dilediler ki ol ʿālem-i ervāḥuñ işigi üzere eglenüp̀ ṭuralar.(SAYFA;483)	
egril-:	Yanılmak, saptırmak.	Yaʿnī̀, bular anlardur ki ḳalb-ı rūḥı menʿ itdiler Allāh yolından ve ḥaḳḳı ṭaleb (16) itmekden ol Allāh yolını egrilig-ile ṭaleb iderler.(SAYFA;444) Yaʿnī̀, ḥaḳ yoldan dönderüp̀ (15) egrilik ṭaleb idersiz ki Ḥaḳḳ'ı ḳoyup̀ ṭarīḳ-ı bāṭıla seyr iderler.(SAYFA;6) Yaʿnī̀, ṭutuñ anları irādet-ile anları ḳabūl idüñ iḳbāl idüñ anlardın yaña terbiyet-ile nefslerini (6) mücāhede ve riyāżat ḳılıcı-y-la ḳatl idüñ, egriliklerin ṭoġrulduñ.(SAYFA;137)	(SAYFA;444) (SAYFA;6) (SAYFA;137)
egsimeg:	Azalmak, eksilmek.	[254b] (1) aḍlıḳlar-ıla ve mālların egsimeg-ile ve nefslerine ḫastalıḳlar ve yirmeg-ile ve ekinlerin ve yimişlerin (2) naḳṣ itmeg-ile.	(SAYFA;507)
ehemm-i mühimmāt:	(F.) Lüzumlu olanların en mühim olanı. Lüzumlu olanların en gereklisi.	Bir ḳavm-iḍün ki bilürler Allāhu Taʿālā'dın (14) yaña seyr itmek ehemm-ı mühimmātdur ve aʿẓam-ı kemālātdur.	(SAYFA;581)
ehl:	(A.) (Ehil) Yabancı olmayan, alışık olduğumuz. * Dost, sahip, mensup. Evlâd, iyal. Kavm, müteallikat. *Sahib, ait.	(15) İşāret bu āyetlerde budur ki bedürüstī̀, Allāhu Taʿālā cenneti yaratdı ve aña ehl daḫı yaratdı. (SAYFA;157) (16) Ve ṭamuyı yaratdı ve aña daḫı ehl yaratdı. (SAYFA;157) İşāret bunda budur ki ehl hevānuñ ḥasāreti ve ehl-i ṭabīʿatuñ ḫasāreti (11) ol ḥadde irişür ki evlādların ḳatl iderler ol göñüllerinüñ ḳasāvetinden ve şıfātları (12) tebdīl olduġından Allāhu Taʿālā'ya iftirā ḳılduḳlarından ötrü. (SAYFA;393) Size inʿām ḳılduġı nesneleri hīç bir ʿālem ehline ḳılmadı, āyetlerden ve muʿcizelerden (18) daḫı ẓāhir niʿmetlerden ve rūşen vāżıḥ ḥuccetlerden ḍün ol ḳavm bu kerāmetlere ehl olmadılar (19) ve ol saʿādetlere müstaḥıḳḳ olmadılar oları ol arżı muḳaddeseye girmeklig-ile mübtelā ḳıldı. (SAYFA;236) Yaʿnī̀, bu āyātlar (4) Allāh ḳatındadur siz anı Allāh ḳatından ṭaleb idüñ ne nesne bildürdi, yā ẓann ehl ki ol āyātlar size (5) gelse siz aña īmān getüresiz, belki getürmezsiz. (SAYFA;377) Yaʿnī, mücerred olasız ehl ü evlād ʿalāyıḳından ve daḫı (2) münḳaṭıʿ olasız emvāl u emlāk ʿavāḳından ve daḫı bu ḥāletde ki şiḳāl olasız. (SAYFA;601) Allāhu Taʿālā kemāl-i iḥsānından şefḳat idüp̀ olara vaʿde ḳıldı ki anları ehl-(5)leri-y-ile ḳurtara	(SAYFA;157) (SAYFA;157) (SAYFA;393) (SAYFA;236) (SAYFA;377) (SAYFA;601) (SAYFA;734) (SAYFA;630) (SAYFA;235) (SAYFA;427) (SAYFA;92) (SAYFA;535) (SAYFA;49) (SAYFA;220) (SAYFA;142) (SAYFA;254) (SAYFA;445) (SAYFA;103) (SAYFA;178) (SAYFA;602) (SAYFA;39) (SAYFA;333) (SAYFA;651) (SAYFA;219) (SAYFA;219) (SAYFA;323) (SAYFA;230) (SAYFA;627)

		ol helāklıkdan. (SAYFA;734)	(SAYFA;174)
		Daḫı Allāhu Taʿālā emr eyledi resūline ki ol ṭaleb ehl-(7)lerin nübüvveti ḳanadı üzere bindüre. (SAYFA;630)	(SAYFA;93) (SAYFA;299) (SAYFA;46)
		İşāret bunda budur kim (3) bedürüstī, Allāhu Taʿālā Yehūd-ile Naṣārā'ya ḫiṭāb idüp buyurdı ki "Yā ehle'l-kitāb, siz (4) ol ehlu'l-lāhdan degülsiz, Ḥaḳ Taʿālā kitābın Allāh rıżāsı-çun ders idesiz, belki (5) siz anlardan size ki ol kitābı oḳuyup ders itmekden maḳṣūduñuz şehvet ṭaleb (6) itmekdür. (SAYFA;235)	(SAYFA;71) (SAYFA;257) (SAYFA;219) (SAYFA;510) (SAYFA;704) (SAYFA;138) (SAYFA;341)
		(12) Siz daḫı rāḥat ve niʿmet ehli olursız, uçmaḳ köşesinde firişteler gibi, yā anlaruñ gibi (13) olursız ki cennet içinde muḫalled yaradıldılar ḥūr u rıḍvān ve ḫuzzān-ı cinān gibi, daḫı (14) bularuñ ġayrı gibi. (SAYFA;427)	(SAYFA;504) (SAYFA;115) (SAYFA;219) (SAYFA;216) (SAYFA;417)
		(19) ṕes, ḫiṭāb bu ögüt virmeg-ile ve hicret-ile erenlerden ehl-(i) kemāl-içündür ki nisālar üzere ḳavvāmlardur (SAYFA;92)	(SAYFA;261) (SAYFA;570) (SAYFA;136)
		(2) Yaʿnī, ol vaḳt tevekkülleri Allāhu Taʿālā'ya olur dünyā üzere ve dünyā ehli üzere olmaz. (SAYFA;535)	(SAYFA;673) (SAYFA;432) (SAYFA;211)
		(3) Ve ammā ḥaḳīḳat ehli ol şevāhid-ı ġayb-ile keşf olundılar ki taḥḳīḳ ḥicāb-ı aṣlī ve māniʿ-i (4) ḥaḳīḳī ki buları maḳṣūddan ḳor, ol nefsdür, ṣıfātları-y-ıla. (SAYFA;49)	(SAYFA;466) (SAYFA;222) (SAYFA;313) (SAYFA;176)
		(4) Ve evvel ṣaff ehli enbiyālar daḫı ḫavāṣṣ-ı evliyālardur. (SAYFA;220)	(SAYFA;176) (SAYFA;39)
		(6) İşāret bu iki āyetde budur ki Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekden fāriġ oluṕ oturan; egerçi ʿözür ehli daḫı (7) olursa müʾminlerden ʿālimlerden muttaḳīlerden berāber degüller, ol mücāhidler-ile ki ḳāyim oluṕ Ḥaḳḳ'ı (8) ṭaleb iderler. (SAYFA;142)	(SAYFA;39) (SAYFA;376) (SAYFA;198) (SAYFA;445) (SAYFA;448) (SAYFA;68)
		(7) Yaʿnī, biz bu peyġamberler gelmegi birbirinüñ ezince veḳāfesince ḳılduḳ ve daḫı olara kitāblar (8) indürdük ki baʿżısını taṣdīḳlayıcıdur daḫı dīn ḳavīmüñ ḫuccetlerin beyān idicidür (9) daḫı ṣırāṭ-ı mustaḳīme delālet idicidür daḫı ol ʿālemler rabbına rücūʿ itdüricidür, olar ki (10) yaḳīn ehli muttaḳīlerdür. (SAYFA;254)	(SAYFA;49) (SAYFA;98) (SAYFA;534) (SAYFA;89) (SAYFA;631) (SAYFA;10) (SAYFA;491)
		(8) Yaʿnī, aʿrāf ehli aṣḥāb-ı cennet ve aṣḥāb-ı nārı bilürler, ʿalāmetleri-y-ile. (SAYFA;445)	(SAYFA;416) (SAYFA;756)
		[052b] (1) Zīre ʿilm-ı bāṭın ehli gendülerüñ kitāblarıyıla ve ʿilmleriyle ol ẓāhir ehlinüñ ʿilmlerin taṣdīḳ (2) iderler. (SAYFA;103)	(SAYFA;219) (SAYFA;219) (SAYFA;756)
		[090a] (1) budur kim "İy īmān ehli, size istiʿdād virildügi anuñ-ıçun degüldi ki kāfirleri dōst	(SAYFA;446) (SAYFA;337)

		ṭutasız (2) müʾminlerden ġayrı. (SAYFA;178) [302a] (1) ol dünyā ṭālibleri ve nefs ehli külli saña mütābaʿat iderlerdi". (SAYFA;602) Allāhu Taʿālā buyurur ki "İy inkār (5) ehli, Ḥaḳ Taʿālā sizüñ ol ṣıddīḳlar tenfīr ḳılduġuñuzı görür. (SAYFA;39) Ammā anlar ki iḳbāl ehli maḳbūllardur bu maḳāmda seyr-ile (7) ve ceẕbe-yi ʿināyet-ile rücūʿ iderler rablerinden yaña ve anlar ki iʿrāż idicilerdür merdūd-(8)lardur ḥaşr itmeg-ile rücūʿ iderler rablerinden yaña selāsil ü aġlāl-ile sürinüben od (9) üzere yüzleri üzere. (SAYFA;333) Ammā ṣūretā rıḥlet ol ṭaleb ehli ḥaḳḳında-(9)dur, kāmillerden kemāl ṭaleb itmeg-içün ve vāṣıllardan vuṣlat ḥāṣıl ḳılmaġ-ıçun. (SAYFA;651) Ammā ikinci ṣaff ehli çün müşāhede ḳıldılar, īmān getürdiler ve üçünci ṣāff ehli (11) ḫiṭābı işidüp̀ īmān getürdiler. (SAYFA;219) Ammā ikinci ṣaff ehli çün müşāhede ḳıldılar, īmān getürdiler ve üçünci ṣāff ehli (11) ḫiṭābı işidüp̀ īmān getürdiler. (SAYFA;219) Ammā ol (14) ehl-i kitāb ki kāfirlerdür çün ẓulmet ehli oldılar, ne Allāh'ı bildiler ne resūli ʿalm (ʿaleyhi's-selām), (15) bu ḳavlinde ki buyurdı; AK. (SAYFA;323) Andan ḫaber (19) virdi ol ḥaẓẓuñ ḥaḳīḳarinden ki kitāb ehli unıtdılar bu ümmet unıtmadılar. (SAYFA;230) Andan ḫaber virdi ol (6) ehl-i nifāḳuñ ʿalāmetlerinden daḫı vifāḳ ehli nişānlarından, bu ḳavlı-y-la ki buyurdı; (7) AK. (SAYFA;627)	(SAYFA;337) (SAYFA;122) (SAYFA;7) (SAYFA;331) (SAYFA;263) (SAYFA;500) (SAYFA;307) (SAYFA;254) (SAYFA;637) (SAYFA;438) (SAYFA;645) (SAYFA;644) (SAYFA;743) (SAYFA;267) (SAYFA;664) (SAYFA;238) (SAYFA;573) (SAYFA;552) (SAYFA;719) (SAYFA;636) (SAYFA;762) (SAYFA;28) (SAYFA;123) (SAYFA;359) (SAYFA;448) (SAYFA;125) (SAYFA;674) (SAYFA;734) (SAYFA;332) (SAYFA;325) (SAYFA;602) (SAYFA;469) (SAYFA;444) (SAYFA;17) (SAYFA;668) (SAYFA;447) (SAYFA;744) (SAYFA;230) (SAYFA;642) (SAYFA;445) (SAYFA;439) (SAYFA;373) (SAYFA;417) (SAYFA;373) (SAYFA;373) (SAYFA;223) (SAYFA;208) (SAYFA;208)

			(SAYFA;332) (SAYFA;26) (SAYFA;481) (SAYFA;355) (SAYFA;272) (SAYFA;480) (SAYFA;634) (SAYFA;136) (SAYFA;577) (SAYFA;160) (SAYFA;259) (SAYFA;449) (SAYFA;376) (SAYFA;259) (SAYFA;381) (SAYFA;676) (SAYFA;408) (SAYFA;57) (SAYFA;207) (SAYFA;8) (SAYFA;257) (SAYFA;505) (SAYFA;505) (SAYFA;52) (SAYFA;351) (SAYFA;642) (SAYFA;433) (SAYFA;408) (SAYFA;15) (SAYFA;6) (SAYFA;26) (SAYFA;298) (SAYFA;272) (SAYFA;433) (SAYFA;108) (SAYFA;536) (SAYFA;249) (SAYFA;505) (SAYFA;307) (SAYFA;583) (SAYFA;342) (SAYFA;622) (SAYFA;258) (SAYFA;471) (SAYFA;723) (SAYFA;262) (SAYFA;458) (SAYFA;377)

			(SAYFA;469) (SAYFA;27) (SAYFA;470) (SAYFA;133) (SAYFA;585) (SAYFA;120) (SAYFA;261) (SAYFA;198) (SAYFA;693) (SAYFA;566) (SAYFA;575) (SAYFA;159) (SAYFA;298) (SAYFA;263) (SAYFA;135) (SAYFA;760) (SAYFA;704) (SAYFA;123) (SAYFA;105) (SAYFA;136) (SAYFA;51) (SAYFA;755) (SAYFA;238) (SAYFA;163) (SAYFA;107) (SAYFA;135) (SAYFA;723) (SAYFA;642) (SAYFA;669) (SAYFA;669) (SAYFA;704) (SAYFA;224) (SAYFA;664) (SAYFA;398) (SAYFA;306) (SAYFA;135) (SAYFA;56) (SAYFA;645) (SAYFA;456) (SAYFA;444) (SAYFA;136) (SAYFA;85) (SAYFA;326) (SAYFA;124) (SAYFA;109) (SAYFA;220) (SAYFA;381) (SAYFA;381)

			(SAYFA;25) (SAYFA;206) (SAYFA;317) (SAYFA;12) (SAYFA;12) (SAYFA;280) (SAYFA;267) (SAYFA;424) (SAYFA;629) (SAYFA;37) (SAYFA;270) (SAYFA;28) (SAYFA;112) (SAYFA;569) (SAYFA;540) (SAYFA;445) (SAYFA;546) (SAYFA;546) (SAYFA;479) (SAYFA;365) (SAYFA;317) (SAYFA;141) (SAYFA;262) (SAYFA;266) (SAYFA;608) (SAYFA;267) (SAYFA;305) (SAYFA;211) (SAYFA;631) (SAYFA;543) (SAYFA;112) (SAYFA;216) (SAYFA;216) (SAYFA;138) (SAYFA;554) (SAYFA;138) (SAYFA;388) (SAYFA;388) (SAYFA;236) (SAYFA;741) (SAYFA;671) (SAYFA;101) (SAYFA;562) (SAYFA;634) (SAYFA;546) (SAYFA;108) (SAYFA;444) (SAYFA;250)

			(SAYFA;250) (SAYFA;337) (SAYFA;337) (SAYFA;433) (SAYFA;433) (SAYFA;709) (SAYFA;448) (SAYFA;103) (SAYFA;108) (SAYFA;469) (SAYFA;469) (SAYFA;453) (SAYFA;714) (SAYFA;564) (SAYFA;649) (SAYFA;536) (SAYFA;734) (SAYFA;51) (SAYFA;5) (SAYFA;222) (SAYFA;447) (SAYFA;506) (SAYFA;546) (SAYFA;465) (SAYFA;477) (SAYFA;51) (SAYFA;564) (SAYFA;560) (SAYFA;192) (SAYFA;464) (SAYFA;296) (SAYFA;446) (SAYFA;279) (SAYFA;325) (SAYFA;317) (SAYFA;25) (SAYFA;329) (SAYFA;315) (SAYFA;271) (SAYFA;340) (SAYFA;289) (SAYFA;103) (SAYFA;722) (SAYFA;627) (SAYFA;268) (SAYFA;329) (SAYFA;321) (SAYFA;95)

			(SAYFA;61) (SAYFA;61) (SAYFA;100) (SAYFA;136) (SAYFA;156) (SAYFA;284) (SAYFA;622) (SAYFA;606) (SAYFA;206) (SAYFA;642) (SAYFA;484) (SAYFA;21) (SAYFA;330) (SAYFA;281) (SAYFA;327) (SAYFA;70) (SAYFA;113) (SAYFA;62) (SAYFA;262) (SAYFA;325) (SAYFA;472) (SAYFA;442) (SAYFA;380) (SAYFA;179) (SAYFA;210) (SAYFA;299) (SAYFA;497) (SAYFA;93) (SAYFA;564) (SAYFA;27) (SAYFA;665) (SAYFA;560) (SAYFA;432) (SAYFA;432) (SAYFA;329) (SAYFA;566) (SAYFA;631) (SAYFA;691) (SAYFA;691) (SAYFA;33) (SAYFA;645) (SAYFA;58) (SAYFA;219) (SAYFA;668) (SAYFA;249) (SAYFA;534) (SAYFA;70) (SAYFA;416)

			(SAYFA;381) (SAYFA;376) (SAYFA;445) (SAYFA;230) (SAYFA;347) (SAYFA;673) (SAYFA;229) (SAYFA;564) (SAYFA;381) (SAYFA;635) (SAYFA;759) (SAYFA;271) (SAYFA;626) (SAYFA;63) (SAYFA;516) (SAYFA;187) (SAYFA;445) (SAYFA;446) (SAYFA;262) (SAYFA;259) (SAYFA;280) (SAYFA;716) (SAYFA;386) (SAYFA;566) (SAYFA;522) (SAYFA;168) (SAYFA;492) (SAYFA;389) (SAYFA;458) (SAYFA;627) (SAYFA;262) (SAYFA;415) (SAYFA;26) (SAYFA;265) (SAYFA;509) (SAYFA;760) (SAYFA;54) (SAYFA;445) (SAYFA;446) (SAYFA;326) (SAYFA;307) (SAYFA;704) (SAYFA;300) (SAYFA;571) (SAYFA;627) (SAYFA;580) (SAYFA;26) (SAYFA;467)

			(SAYFA;153) (SAYFA;417) (SAYFA;384) (SAYFA;384) (SAYFA;153) (SAYFA;265) (SAYFA;36) (SAYFA;103) (SAYFA;336) (SAYFA;124) (SAYFA;407) (SAYFA;557) (SAYFA;664) (SAYFA;755) (SAYFA;280) (SAYFA;116) (SAYFA;752) (SAYFA;381) (SAYFA;448) (SAYFA;442) (SAYFA;445) (SAYFA;482) (SAYFA;518) (SAYFA;447) (SAYFA;388) (SAYFA;756) (SAYFA;447) (SAYFA;446) (SAYFA;446) (SAYFA;445) (SAYFA;447) (SAYFA;448) (SAYFA;445) (SAYFA;723) (SAYFA;448) (SAYFA;555) (SAYFA;43) (SAYFA;43) (SAYFA;43) (SAYFA;72) (SAYFA;257) (SAYFA;580) (SAYFA;26) (SAYFA;136) (SAYFA;385) (SAYFA;723) (SAYFA;133) (SAYFA;134)

			(SAYFA;159) (SAYFA;345) (SAYFA;708) (SAYFA;290) (SAYFA;756) (SAYFA;564) (SAYFA;618) (SAYFA;673) (SAYFA;224) (SAYFA;360) (SAYFA;595) (SAYFA;581) (SAYFA;267) (SAYFA;103) (SAYFA;601) (SAYFA;349) (SAYFA;206) (SAYFA;111) (SAYFA;54) (SAYFA;564) (SAYFA;73) (SAYFA;313) (SAYFA;379) (SAYFA;408) (SAYFA;700) (SAYFA;380) (SAYFA;664) (SAYFA;277) (SAYFA;107) (SAYFA;381) (SAYFA;380) (SAYFA;380) (SAYFA;116) (SAYFA;136) (SAYFA;456) (SAYFA;255) (SAYFA;723) (SAYFA;385) (SAYFA;300) (SAYFA;26) (SAYFA;168) (SAYFA;303) (SAYFA;727) (SAYFA;508) (SAYFA;52) (SAYFA;51) (SAYFA;69) (SAYFA;8)

			(SAYFA;10) (SAYFA;187) (SAYFA;297) (SAYFA;123) (SAYFA;280) (SAYFA;192) (SAYFA;280) (SAYFA;729) (SAYFA;294) (SAYFA;63) (SAYFA;76) (SAYFA;324) (SAYFA;324) (SAYFA;258) (SAYFA;134) (SAYFA;449) (SAYFA;406) (SAYFA;132) (SAYFA;704) (SAYFA;494) (SAYFA;300) (SAYFA;571) (SAYFA;132) (SAYFA;188) (SAYFA;280) (SAYFA;408) (SAYFA;408) (SAYFA;408) (SAYFA;388) (SAYFA;189) (SAYFA;368) (SAYFA;258) (SAYFA;235) (SAYFA;323) (SAYFA;161) (SAYFA;188) (SAYFA;277) (SAYFA;188) (SAYFA;234) (SAYFA;57) (SAYFA;721) (SAYFA;197) (SAYFA;231) (SAYFA;190) (SAYFA;62) (SAYFA;5) (SAYFA;234) (SAYFA;197)

			(SAYFA;255) (SAYFA;548) (SAYFA;755) (SAYFA;759) (SAYFA;755) (SAYFA;713) (SAYFA;470) (SAYFA;323) (SAYFA;323) (SAYFA;324) (SAYFA;519) (SAYFA;752) (SAYFA;444) (SAYFA;447) (SAYFA;262) (SAYFA;330) (SAYFA;444) (SAYFA;416) (SAYFA;371) (SAYFA;290) (SAYFA;347) (SAYFA;108) (SAYFA;16) (SAYFA;635) (SAYFA;8) (SAYFA;123) (SAYFA;57) (SAYFA;39) (SAYFA;447) (SAYFA;448) (SAYFA;445) (SAYFA;446) (SAYFA;440) (SAYFA;446) (SAYFA;388) (SAYFA;446) (SAYFA;446) (SAYFA;721) (SAYFA;518) (SAYFA;677) (SAYFA;445) (SAYFA;448) (SAYFA;674) (SAYFA;581) (SAYFA;180) (SAYFA;640) (SAYFA;175) (SAYFA;577)

			(SAYFA;627) (SAYFA;176) (SAYFA;668) (SAYFA;103) (SAYFA;48) (SAYFA;521) (SAYFA;336) (SAYFA;534) (SAYFA;267) (SAYFA;467) (SAYFA;640) (SAYFA;176) (SAYFA;267) (SAYFA;126) (SAYFA;108) (SAYFA;705) (SAYFA;148) (SAYFA;298) (SAYFA;13) (SAYFA;564) (SAYFA;315) (SAYFA;268) (SAYFA;306) (SAYFA;417) (SAYFA;267) (SAYFA;738) (SAYFA;466) (SAYFA;360) (SAYFA;300) (SAYFA;729) (SAYFA;439) (SAYFA;107) (SAYFA;108) (SAYFA;254) (SAYFA;721) (SAYFA;721) (SAYFA;585) (SAYFA;756) (SAYFA;690) (SAYFA;755) (SAYFA;739) (SAYFA;729) (SAYFA;716) (SAYFA;306) (SAYFA;561) (SAYFA;712) (SAYFA;479) (SAYFA;689)

			(SAYFA;689) (SAYFA;739) (SAYFA;9) (SAYFA;25) (SAYFA;131) (SAYFA;15) (SAYFA;706) (SAYFA;705) (SAYFA;466) (SAYFA;733) (SAYFA;738) (SAYFA;665) (SAYFA;755) (SAYFA;690) (SAYFA;757) (SAYFA;762) (SAYFA;716) (SAYFA;338) (SAYFA;561) (SAYFA;479) (SAYFA;712) (SAYFA;739) (SAYFA;248) (SAYFA;689) (SAYFA;689) (SAYFA;739) (SAYFA;739) (SAYFA;157) (SAYFA;26) (SAYFA;120) (SAYFA;271) (SAYFA;756) (SAYFA;394) (SAYFA;271) (SAYFA;756) (SAYFA;700) (SAYFA;292) (SAYFA;68) (SAYFA;344) (SAYFA;501) (SAYFA;755) (SAYFA;640) (SAYFA;116) (SAYFA;604) (SAYFA;393) (SAYFA;376) (SAYFA;331) (SAYFA;744)

			(SAYFA;571) (SAYFA;641) (SAYFA;557) (SAYFA;510) (SAYFA;734) (SAYFA;254) (SAYFA;119) (SAYFA;563) (SAYFA;530) (SAYFA;713) (SAYFA;602) (SAYFA;581) (SAYFA;604) (SAYFA;638) (SAYFA;759) (SAYFA;20) (SAYFA;393) (SAYFA;612) (SAYFA;734) (SAYFA;20) (SAYFA;22) (SAYFA;395) (SAYFA;373) (SAYFA;299) (SAYFA;118) (SAYFA;89) (SAYFA;357) (SAYFA;49) (SAYFA;237) (SAYFA;224) (SAYFA;557) (SAYFA;523) (SAYFA;258) (SAYFA;564) (SAYFA;186) (SAYFA;46) (SAYFA;175) (SAYFA;137) (SAYFA;629) (SAYFA;610) (SAYFA;610) (SAYFA;292) (SAYFA;277) (SAYFA;668) (SAYFA;445) (SAYFA;381) (SAYFA;470) (SAYFA;211)

			(SAYFA;216) (SAYFA;580) (SAYFA;265) (SAYFA;235) (SAYFA;235) (SAYFA;445) (SAYFA;517) (SAYFA;733) (SAYFA;734) (SAYFA;731) (SAYFA;745) (SAYFA;284) (SAYFA;284) (SAYFA;45) (SAYFA;284)
ehliyyet:	(A.) Yeterlik. Bir işin ehli olduğuna dâir vesika. İktidar. Liyâkat. İstihkak. Meharet ve mensubiyet.	Ol ehliyyet dīni nefy itdi, (16) bunuñ-ıla ki didi "ʿamel-i ṣāliḥ degül", emmāret-ı bi's-sūdur; sīret-i ebedā budur. (SAYFA;734) ṕes, nefsden ehliyyet dīn (15) ve millet menfīdür. (SAYFA;734) Zīre (14) eḥliyyet iki dürlüdür; bir ehliyyet ḳarābetdür ve bir ehliyyet dīndür. (SAYFA;734) Zīre (14) eḥliyyet iki dürlüdür; bir ehliyyet ḳarābetdür ve bir ehliyyet dīndür. (SAYFA;734)	(SAYFA;734) (SAYFA;734) (SAYFA;734) (SAYFA;734)
ehlvār:	(F.) Ehli, sahibi.	(17) Uşbu nesne bir muṣībetdür ki ʿām olmışdur, ola ki bu ṭarīḳ daḫı evāyilde bir ṭarīḳdi ehlvār-iken (18) şimdi münderis oldı, eṣeri ḳalmadı, adı söyletür, ḥaḳīḳatın Allāh bilür.	(SAYFA;300)
ehvā:	(A.) (Heva. C.) Nefsin istek ve arzuları. Muhabbetler. Hahişler.	(11) Bu böyle olduġı andan ötrü ki anlar Mūsā dīnini tebdīl itdiler, şol nesne-y-ile ki reʾyleri iḳtiḍā (12) ḳıldı ehvāları arzusına mütābaʿat ḳıldılar ṭabīʿatların iḫtiyār ḳıldılar şerīʿat üzere ol (13) müşrikler-ile müsāvī oldular küfr-ı ḥaḳīḳīde.	(SAYFA;280)
ehvāl: //ahvāl:	(A.) Ahvāl: Haller. Vaziyetler. Oluşlar.	Zīre müʾminler Allāhu Taʿālā (11) nūrı-y-ıla naẓar iderler, ol gönül gözi-le āḫireti ehvālleri-y-le müşāhede ḳılurlar.	(SAYFA;688)
ejdehā:	(F.) Ejderha, büyük canavar, büyük yılan.	"Bıraḳdı, ejdehā oldı. (SAYFA;473) Eger bıraḳmasa daḫı elindeyiken ejdehā ḳılmaġa (15) ḳādir-idi; līkin ḥikmet eyle iḳtiżā ḳıldı ki bıraḳduruṕ ejdehā ḳıldı. (SAYFA;473) Eger bıraḳmasa daḫı elindeyiken ejdehā ḳılmaġa (15) ḳādir-idi; līkin ḥikmet eyle iḳtiżā ḳıldı ki bıraḳduruṕ ejdehā ḳıldı. (SAYFA;473) ṕes, Mūsā ʿalm (ʿaleyhi's-selām) (7) ʿaṣāsın bıraḳdı Ḥaḳ Taʿālā ol ʿaṣāyı bir ulu ejdehā ḳıldı. (SAYFA;473)	(SAYFA;473) (SAYFA;473) (SAYFA;473) (SAYFA;473) (SAYFA;473) (SAYFA;699)

		Yaʿnī, “Bu ʿaṣāda daḫı bunca benüm ḥācetlerüm yirine gelür” (12) Bunda aña işāret ider ki her nesneyi ki sen gendüñe iżāfet idesin anı gendüñe (13) maḥall-ı ḥācet göresin, ol bir ejdehā olur ki seni yudar. (SAYFA;473) Yaʿnī, Firʿavn-ı nefs ol ẕikr ejdehāsın muʿcizesin (7) siḥr gördi. (SAYFA;699)	
ekṣer:	(A.) Daha çoğu, ekseri, fazlası, çoğu.	Ammā meysir daḫı ekṣer ṣıfāt-ı ẕemīmenüñ ḳopacaḳ yiridür, ḥırṣ u (3) buḫl ve kibr ü ġaḍab ve ʿadāvet ü buġż ve ḥıḳd u ḥased daḫı bulara beñzer ṣıfātlar ki ḳul bularuñ-ıla (4) ḍāll olur ṣırāṭ-ı mustaḳīmden. (SAYFA;287) Bunda aña işāret ḳıldı kim velī olmış kim ḳorḳusı Allāh’dan ola ġayrıdan (12) olmaya, lākin ekṣer müttaḳīler bilmezler ki anlar Allāhu Taʿālā’nuñ dōstlarındandur. (SAYFA;566) Ekṣer budur ki (16) ol indürildi her sūrenüñ evvelinde, fāṣıla olmaġ-ıçun iki sūre arasında. (SAYFA;558) Ol bizüm ḳatumuzda müştaḳ degül daḫı ekṣer eyimme ḳatında. (SAYFA;519) Zīre ekṣer ḫalḳuñ uyanmaḳlıġı ve rücūʿları Ḥaḳ’dın yañadur ve ḥırṣ-(4)ları ṭaleb-i dīn üzeredür ve terk-ı dünyā ḳılmaġadur, bular heṕ ṣāliḥ düşeler görmeg-ile olur. (SAYFA;348) (15) ṕes, Allāhu Taʿālā olara mühlet virürdi, tā ki ekṣerleri islāma gelürdi yā evlādları islāma (16) gelüdi ve daḫı bunda işāret var ki ekṣerçi bu günāh mūcib-ı ʿaẕābdur; ammā Ḥaḳ (17) Taʿālā dilerse ʿaẕāb ider, dilerse bulardan ʿafv idüṕ yarlıġar. (SAYFA;470) Nite ki ekṣer-ı ḫalḳa (18) bu ʿādetdür. (SAYFA;725) (15) Zīre yir yüzindekinüñ ekṣeri hevālarına uyucılardur. (SAYFA;380) (17) Nite ki ṣıfāt-ı luṭfına maẓhar vardur, lākin bu ḫalḳuñ ekṣeri ṣıfāt-ı ḳahrına īmān getürmezler. (SAYFA;721) Bu ḫalkuñ ekṣeri bu ʿahd-ile (14) ʿamel itmegi ardlarına atuṕ terk itdiler. (SAYFA;57) Bularuñ ekṣeri nuʿās içinde vāḳīʿ (SAYFA;35) Daḫı bulardan ekṣeri faḳr daʿvisin iderler; ḥāl budur, faḳr ḳoḳısı anlaruñ dimāġ-(11)larına irişmemişdür. (SAYFA;408)	(SAYFA;287) (SAYFA;566) (SAYFA;558) (SAYFA;519) (SAYFA;348) (SAYFA;470) (SAYFA;725) (SAYFA;380) (SAYFA;721) (SAYFA;57) (SAYFA;35) (SAYFA;408) (SAYFA;472) (SAYFA;471) (SAYFA;580) (SAYFA;691) (SAYFA;480) (SAYFA;645) (SAYFA;689) (SAYFA;465) (SAYFA;571) (SAYFA;471) (SAYFA;577) (SAYFA;758) (SAYFA;681) (SAYFA;470) (SAYFA;566) (SAYFA;470) (SAYFA;566)
ekṣer-i nehār:	(F.) Güneşin doğuşundan batışına kadar olan	Ve bunuñ-ıla işāret ider ẕikre ve ṭāʿate ve ʿibādete dāyim olmaġa ekṣer-i nehārda.	(SAYFA;758)

	zamanın çoğu.		
ekṣer-i ḫalḳ:	(F.) Halkın çoğu, ekseri.	Yaʿnī, (6) bu ekṣer-i ḫalḳ mütābaʿat ḳılmaḳ Ḥaḳḳ'ı bilmekde, illā yalan gümānlar-ıla ve şübheler-ile ki (7) maʿḳūldur, bilmezler ki AK.	(SAYFA;681)
ekber:	(A.)Daha büyük, en büyük. ekberü'l-kebāir: Kebâirin kebâiri. Büyüklerin en büyüğü. Büyük günahların en büyüğü.	(14) Andan ötrü müʾenneṣ ḳılmadı, delālet bu ḳavl üzere "Haẕā ekber" didügi ḥaḳīḳatā ekber degül-(15)dür, illā Allāh'dur. (SAYFA;358) (14) Andan ötrü müʾenneṣ ḳılmadı, delālet bu ḳavl üzere "Haẕā ekber" didügi ḥaḳīḳatā ekber degül-(15)dür, illā Allāh'dur. (SAYFA;358) (17) Zīre Allāhu Taʿālā vāḥiddür, hīç ṣıfātında şerīk ḳabūl itmez ve illā böyle olmazsa "Allāhu Ekber! (SAYFA;98) Oldur ol ki "İy īmān daʿvī idiciler, (11) siz namāz içinde ḳurbet bulmazsız, bu ḥāletde ki ġaflet ḫamrı-y-ıla esrimiş olasız ol şehvāt-(12)lara mutābaḳat idüben; tā aña deg ki didügüñüzi bilesiz ve ne dirsiz bilesiz" Nite kim "Allāhu (13) Ekber! (SAYFA;98) Ve daḫı Allāhu Taʿālā rıżāsın ekber olduġı budur ki ol (9) rıżā Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ṣıfat-ı ḳadīmesidür, andan ġayrı cennetde ne var-ısa efʿāl-i muḥadeṣedür. (SAYFA;618) Yaʿnī, (19) gördi ki ol defn idüṕ setr itmek ʿilminde ġurāb bundan ekberdür aña teḫassür idüben (SAYFA;243) ṕes, (4) bu iki ḥaḳḳı terk idüṕ el ćekmek ʿuḳūḳdur ekber-i kebāyirdür. (SAYFA;402) Ammā ol ki ḫıẕlān-ıla helāk oluṕ ḫusrān aña (15) mānīʿ olmışdur, Allāh'ı bilmekden ki eyde "ekber-i şehādet oldur". (SAYFA;321) Ve Resūl buyurdı, ʿaleyhi's-selām; "İnne ekberu'l-kebāyira'l-işrāki bi'l-lāhi". (SAYFA;88)	(SAYFA;358) (SAYFA;358) (SAYFA;98) (SAYFA;98) (SAYFA;618) (SAYFA;243) (SAYFA;402) (SAYFA;321) (SAYFA;88)
ek-:	Bir bitkiyi üretmek için toprağa tohum atmak veya gömmek. *mec.* Bir şeyin başlamasına yol açacak sebepleri hazırlamak.	Kim ki bunda ḫayr ekdi, (5) anda selāmetliḳ biçiser ve her kim şerr ekse anda nedāmet biçiser.(SAYFA;662) Zīre dünyā āḫiretüñ mezraʿası-(4)dur, tā ki bular dünyede ne ekdilerse āḫiretde anı biçeler.(SAYFA;662) ćün Ḥūd ʿalm (ʿaleyhi's-selām) diledi ki anlaruñ ḳalbleri yirine (15) tevḥīd toḫmın eke maʿrifet-ile ol aña ṣāliḥ olmadı, bitürmedi andan; illā sefāhet-ile tekẕīb (16) ekini bitdi.(SAYFA;457) Ammā ḥasene bir toḫumdur ki ol göñül yirine ekilür ve göñül (2) ṭayyibdür.(SAYFA;410) Yaʿnī, seyyibe girü miṣl oluṕ artuḳ olmaduḳ (19) sırr budur ki bedürüstī, bu günāh bir toḥumdur ki	(SAYFA;662) (SAYFA;662) (SAYFA;457) (SAYFA;410) (SAYFA;409) (SAYFA;407) (SAYFA;662)

		bu nefs tarlasına ekilür, nefs ḫabīṣdür, andan ötrü.(SAYFA;409)	
ekin:	Ekilmiş tahılın filiz vermiş biçimi, tarlada bitmiş tahıl. Buğday. mec. Manevi olarak elde edilecek hasılat.	ḉün Ḥūd ʿalm (ʿaleyhi's-selām) diledi ki anlaruñ ḳalbleri yirine (15) tevḥīd toḫmın eke maʿrifet-ile ol aña ṣāliḥ olmadı, bitürmedi andan; illā sefāhet-ile tekẕīb (16) ekini bitdi. (SAYFA;457) Līkin bular gendü nefslerine ẓulm eylediler ki ol istiʿdād-ı rūḥāniyyeyi bāṭıl (5) ḳıluṕ ekini ḫāṣılın helāk itdiler. (SAYFA;16) ṕes, ol Nūḥ'ı biz ḳurtarduḳ anlaruñ küfr-ı ẓulmātından ve ḍalāletleri (13) şomlığından daḫı oları kim Nūḥ-ıla bileydi kimi iḉinde şolardan ki nefsleri yiri ṭayyibe (14) ve pāk-idi, anlara ol daʿvet yaġmurı irişüṕ īmān ekinin bitürür-idi, anlar saʿādete irdiler, (15) necāt ravżasına irişüṕ derecāt u ḳurbāt yimişlerin ḫāṣıl ḳıldılar. (SAYFA;456) Bularuñ meṣeli, (17) şol ḳatı ṣovuḳ yil bigidür ki bir ḳavmüñ ekinine irişdi ki ol ḫarṣ-ı rūḥānī-(18)dür ki anda ṣıfāt-ı rūḥāniyyenüñ ve aḫlāḳ-ı ḫamīdenüñ āṣārları var. (SAYFA;15) Yaʿnī, "İy benī Ādem, sizi dünyā-y-ıla ve anuñ (9) iḉindeki-y-ile fitnelendürmesün ve hevāya mütābaʿat itdürüṕ Allāh yolından azdur-(10)masun ve ḫubb-ı şehvātı tezyīn idüṕ ki nisālardur ve oġul, ḳızdur ve ḉoḳ çoḳ altunlar (11) ve gümişledür ve ṣalma atlar ve yündlerdür ve ḳoyun, ṣıġır, davā(r)dur ve ekinler, bāġlar ve bostānlar-(12)dur; tā ki buña maġrūr idüṕ sizi o girḉeklik cennetinden ḉıḳara mevlāyı ṭaleb (13) iderken. (SAYFA;431) [254b] (1) aḉlıḳlar-ıla ve mālların egsimeg-ile ve nefslerine ḫastalıḳlar ve yirmeg-ile ve ekinlerin ve yimişlerin (2) naḳṣ itmeg-ile. (SAYFA;507) İşāret (17) ḳılur ol īmān ḫuzmāsına ve ṣāliḥ ʿameller ekinlerine ve aḫlāḳ-ı ḥasīde zeytūnlarına ve iḫlāṣ (18) nārınadur ki bular küllī göñül beşātınuñ ṣemereleridür. (SAYFA;394) [009a] (1) şehvāt-ı nefsāniyyenüñ şiddeti ve ġalebesi var, anuñ ol rūḥānī ekinlerini ve yemişlerini helāk (2) idüṕ fesāda virür. (SAYFA;16)	(SAYFA;457) (SAYFA;16) (SAYFA;456) (SAYFA;15) (SAYFA;431) (SAYFA;507) (SAYFA;394) (SAYFA;16)
ekl-i şecere:	(F.) Ağaçtan yeme.	Nite ki (9) Ādem ʿalm (ʿaleyhi's-selām) ekl-ı şecereden, ḉün menʿ olundı ḫarīṣ oldı anı yimeklige.	(SAYFA;749)
ekmel:	(A.) Mükemmel, en kâmil, eksiği	Daḫı sizi hidāyete (6) ve raḥmete delālet edici etemm ü ekmel ol iki kitābdan ki anlaruñ üzerine	(SAYFA;406) (SAYFA;488)

	olmayan, en mükemmel.	indürildi. (SAYFA;406) ṕes, anuñ aʿlāsın ṭutalar ki faż̄ilet yöninden ekmeli (11) budur. (SAYFA;488) ṕes, Resūl ʿaleyhi's-selām bularuñ ekmelidür, nūr yöninden, Allāhu Taʿālā (5) anuñ ṣadrını münşeriḥ ḳıldı ol nūr-ıla. (SAYFA;196)	(SAYFA;196)
ekremü'l-ekrem̄in:	(A.) Ekremlerin en ekremi. Cenab-ı Hak (C.C.)	ṕes, ḳaćan sizden ṣaġāyir ve kebāyir müntef̄i oluna, ol vaḳt mümkin (19) olınur ki ol kerāmet evine girile ki ol ekremü'l-ekrem̄in ḥażretidür.	(SAYFA;87)
eksil-:	Eksilmek, azalmak, noksan olmak.	ṕes, ol fitneler ṣularınuñ ẓulmeti eksildi nūr-ı şerʿ-ile heybet-ı (10) sākin oldı. (SAYFA;733) Yaʿn̄i, her şaḫṣuñ derecātı var ol buyrulanı yirine getürüṕ (3) nehyden yıġlanmaḳ miḳdārınca artmaḳda eksilmekde senüñ rabbüñ ġāfil degül. (SAYFA;390) Ḳaćan ol ḳuṭb gećse ki birdür, bu ḳamu ḫulḳuñ ḳıvāmı anuñ-ıladur, (13) üćden biri anuñ yirine ḳonur, tā ḳıyāmete degin, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ emri bunuñ üzeredür ki (14) anlar dünyādan eksilmeyeler. (SAYFA;226) Ḳaćan üćden biri eksilse yidilerden (12) birin anuñ yirine ḳorlar. (SAYFA;226) Ḳaćan yidilerden (11) biri eksilse ḳırḳlardan birin anuñ yirine ḳorlar. (SAYFA;226)	(SAYFA;733) (SAYFA;390) (SAYFA;226) (SAYFA;226) (SAYFA;226)
eksük:	Eksik, noksan. (eksüksüz: Eksiksiz, noksansız.) (eksüzin: Eksiksiz olarak.)	Şolaruñ gibi ki eksükleri ne gerekmez (15) nesnelere ṭaldılar mühimmātlarını żāyiʿ ḳıldılar.(SAYFA;615) Her kim ki (8) bu kerāmetleri ṭaleb itmege gendüyi arḳuru ṭutdı, aña lāyıḳ saʿy idüṕ dürüşdi, (9) ol mertebe aña ḥalāldur h̄iç̣ eksüksüz teʾḫ̄irsüz.(SAYFA;435) Bu işāretdür ol sāʿate ki ḳul (16) ceẕb olınur ol beşeriyyet ṣıfatlarından, ol maḥabbet ceẕbeleri-y-le ol sāʿatde eksüzin, (17) ol da bir ḳıyāmetdür.(SAYFA;328) ṕes, gerekdür sālik-ı ṣādıḳ iḫtirāz ide; belki bāliġ u vāṣıl olanlar daḫı (6) ki eksüzin bu belālara arḳuru gele, ol dünyāyı bulalatmaġ-ıla ve her ḥālde küstāḫane deprenmeg-ile (7) ve hevālara mütābaʿat ḳılmaġ-ıla.(SAYFA;516)	(SAYFA;615) (SAYFA;435) (SAYFA;328) (SAYFA;516)
ekvān:	(A.) (Kevn. C.) Alemler. Mahluklar. Varlıklar. Oluşlar.	(3) Ol ṭabʿuñ ḥatmi urılmaḳdan selāmet oldı, hevā-yı nefs ẓulmātından pāk oldı ve kevākibe (4) ve ekvāne iltifāt ḳılmaḳdan ḫāliş oldı, ol şevḳ-ı cibill̄i anı ḥażrete ḳarşu (5) ṭurġıruṕ ol cihetden muḳaddes ḥażretüñ muḥāẕātına didi ki ben teveccüh itdürdüm (6) yönümi ol mevlāya ki yirlerüñ göklerüñ ḫālıḳıdur.	(SAYFA;359)

el:	El. el uzatmak; 1-yardım etmek. 2- birinden bir hakkı almaya kalkışmak	(12) Yaʿnī, girü ol dünyāya müteʿallıḳ olan nesneye el uzatsa Allāhu Taʿālā andan intiḳām ider, dünyede (13) ḫızlānıla ve āhiretde ḫusrānıla. (SAYFA;291) (16) Ve ol ki anı Ḥaḳ'dan iʿrāż itdürür aña meşġūl olmaḳda ḥadden geçmeye dünyāya el uzatmaḳ gibi (17) ve daḫı anuñ ġayrı gibi. (SAYFA;398) " dirler evvel tekbīrde, el götürdügi vaḳt, maʿnāsı dimek olur kim Allāhu Taʿālā külli (14) nesneden uludur. (SAYFA;98) Ammā ʿayāndur ehl-i hidāyet-içün (7) ve ehl-i şuhūd-içün ki ol ʿahdlerin añıcılardur, Allāh'dan ḳorḳuṗ ġayrından el çekmekdür. (SAYFA;26) İşāret ḳılur ḫızlān ehline ki kemāl ṭalebinden el çeküṗ oturdılar, (2) anlar sizden ʿözr dileyiserler ḳaçan ki bulardın yaña dönesiz, diyesiz ki neçün oturduñuz (3) kemāl ṭaleb itmedüñüz, ol istiʿdādı kemāl-i bāṭıl ḳılduñuz, şehvāt-ı nefsānī ve leẕẕāt-ı dünyevī (4) ṭalebinde ki fānidür. (SAYFA;631) Kim ki girü ʿavret itse şol nesneye ki dünyādan (11) el çeküṗ çıḳdı-y-ıdı, ol ḳadem-i ṣıdḳ-ıla. (SAYFA;291) ṕes, (4) bu iki ḥaḳḳı terk idüṗ el çekmek ʿuḳūḳdur ekber-i kebāyirdür. (SAYFA;402) Şeyṭān andın (4) yaña el uzaduṗ anuñ içine ṭuġyānlar bıraġur, bu nesneden aña maʿṣıyetler ḳapusı açılur, (5) az az anı istidrāc-ıla aşaġa bıraġur ḫızlāna düşer bu fesāduñ māddesi andan ḳaṭʿ (6) olmaz, illā ḳalbi ḳāhir itmeg-ile, ol ḥubb-ı māl çepelinden. (SAYFA;638) Ve daḫı nifāḳları ẓāhir (9) olmaġ-ıçun anlaruñ kim nifāḳları var ḳıtālden el çekmeg-ile dünyā ḥayātın sevmeg-ile ve dünyāyı (10) āḫiret üzere iḫtiyār ḳılmaġ-ıla daḫı nifāḳların ve kiẕblerin iẓhār ḳılmaġ-ıla, şol vaḳt ki (11) AK. (SAYFA;45) Ve el ve dil oluram ki benüm-ile işidür ve benüm-ile görür. (SAYFA;60) Yaʿnī, "Eger sen baña ḥased iltüṗ (14) el uzadursañ ki beni öldüresin, ben saña ḥased idüṗ el uzadur degülem ki seni öldürem (15) yāḫūḏ seni menʿ idem beni öldürmekden rabbüm destūrınsuz. (SAYFA;242) Yaʿnī, "Eger sen baña ḥased iltüṗ (14) el uzadursañ ki beni öldüresin, ben saña ḥased idüṗ	(SAYFA;291) (SAYFA;398) (SAYFA;98) (SAYFA;26) (SAYFA;631) (SAYFA;291) (SAYFA;402) (SAYFA;638) (SAYFA;45) (SAYFA;60) (SAYFA;242) (SAYFA;242) (SAYFA;595) (SAYFA;137) (SAYFA;630) (SAYFA;603) (SAYFA;221)

		el uzadur degülem ki seni öldürem (15) yāḫūḏ seni menʿ idem beni öldürmekden rabbüm destūrınsuz. (SAYFA;242) Yaʿnī, aylar ṣaġışın taḳdīr itmek (6) Allāhu Taʿālā ḳatında ezelden on iki aydur, Allāhu Taʿālā ʿilminde ol ḥikmet-ı ilāhiyye (7) ki ezelīdür, eyle iḳtiżā ḳıldı ki bu aylardan gökler yirler yaradıldıġı gün dört (8) ay ḥaram ayları ola; Yaʿnī, ḥarām işlere el uzatmaḳ anda gey ulu günāh ola, (9) ayruḳ aylarda uzatmaḳdan. (SAYFA;595) Yaʿnī, eger şerlerin sizden ḳaṭʿ itmesler ṣıdḳ-ı (3) irādet-ile size terddüd itmesler, size muṭīʿ u münḳād olmaslar, irādet-ı ḥaḳḳ-ıla melāllerinden evlādlarından (4) el çekmesler. (SAYFA;137) Yaʿnī, ḫızlān ve żillet şolaradur ki ṭaleb-i kemālden ḥīle idüp̀ el çeke otura (10) istiʿdādı, daḫı destūr dilemegi vechi-y-ile ḥaḳīḳatā ʿözrleri yoġıken. (SAYFA;630) Yaʿnī, ol cihād-ı maʿnevīden ve cihād-ı ṣūriden el çeküp̀ ṭaleb (2) itmemek Allāhu Taʿālā'ya ve yevm-ı āḫirete īmān getürenlerüñ şānı degüldür ki anuñ īmānı (3) Allāhu Taʿālā nūrı-y-ıla ve anuñ naẓar-ı ʿināyet-ile ola. (SAYFA;603) Yāḫūḏ dünyāya el uzatsañuz andan bir leẕẕet ḥāṣıl itmeg-içün, tevbe (10) ve istiġfār ṣuyın bulmasañuz ki ġusl idesiz. (SAYFA;221)	
elā:	(A.) Arabçada söze başlarken kullanılır. İstiftah harfi tâbir edilir. Beş vecih üzere bulunur: 1 - Tevbih ve tenbih, 2 - İnkâr, 3 - İstifham-ı anin-nefiy, 4 - Arz, 5-Teşvik ve rağbet ettirme, makamlarında.	"Elā" didügi ol Ḳurʾān'da mütedebbir olanlara tenbiyyedür ki ol (7) āyetüñ teʾvīlinde tedbīr ideler.(SAYFA;689) Nite ki buyurdı; "Elā men (2) ṭalebenī vecedenī ve men ṭalebün ġayrī lem yecidnī (HAḌĪŞ-İ ŞERĪF).(SAYFA;289) Zīre bu maʿrifet (10) güneşi ifrāṭıla ṭulūʿ itdüginde müşāhede idene ene'l-ḥaḳ āfeti ve subḥānī ḳorḳısı var (11) ve tefrīṭinde daḫı "Ene rabbüküm elā aʿlā" ve ilāhiyyet daʿvīsin ḳılmaḳ āfeti vardur.(SAYFA;371)	(SAYFA;689) (SAYFA;289) (SAYFA;371)
elbedte:	(A.) Her hâlde, şüphesiz, kuşkusuz, elbet.	Bu işāret-(10)dür şol nesneye ki aña iḫtiyācları var ḳūt u zevāde yöninde elbedte, līkin iḫtirāz (11) ideler ol loḳmalardan ki ʿavānlar ẓālimler loḳmalarıdur ki anlar bu dünyā cīfesi üzere kelb (12) gibi ṭalaşurlar, ol fāsid ṭamaʿlar ḳaynaḳları-y-ıla çekişürler, illā anı ki ḥāṣıl idesiz (13) kesb-ı ḥalāl-ıla bir vechi ṣalāḥ-ıla żarūret-ı ḥāl ḳadar. (SAYFA;212) (15) Ammā bāliġ olduḳdan ṣoñra ol yimek içmek	(SAYFA;212) (SAYFA;559) (SAYFA;376) (SAYFA;295) (SAYFA;376) (SAYFA;56) (SAYFA;125) (SAYFA;334) (SAYFA;544)

		ve geymek terbiyeti elbetde şehvet ziyāde ḳılur. (SAYFA;559) (18) Eyle dirler ki ḳaçan bulara bir āyet gelüp delīl-ı vaḥdāniyyet ẓāhir olsa, elbetde aña imān getüreler. (SAYFA;376) (18) Yaʿnī, eger elbetde ol ḥaḳāyıḳ-ı eşyādan şormaḳ lāzım olursa Ḳurʾān indükden şoñra şoruñ (19) ki Ḳurʾān size ḫaber vire, ol ḥaḳāyıḳlardan ʿaḳluñuz irişdügi ḳadar, ammā ol ki sizden ʿulūm-ı (SAYFA;295)	(SAYFA;474) (SAYFA;466) (SAYFA;306) (SAYFA;481) (SAYFA;276) (SAYFA;687) (SAYFA;761) (SAYFA;688) (SAYFA;170) (SAYFA;265) (SAYFA;442) (SAYFA;477) (SAYFA;544) (SAYFA;132) (SAYFA;489) (SAYFA;716) (SAYFA;61) (SAYFA;228) (SAYFA;476) (SAYFA;416) (SAYFA;242) (SAYFA;559) (SAYFA;252) (SAYFA;124) (SAYFA;646) (SAYFA;697) (SAYFA;479) (SAYFA;481) (SAYFA;723) (SAYFA;318) (SAYFA;9) (SAYFA;165)
el-Beyāżiyye:	Beyāżiyye, Hicretten sonra 60'lı yıllarda Haricîlerden Abdullah bin İbaż tarafından Hâricîliğin bir kolu olarak kurulmuştur. Kurucusunun adına atıfla İbâzîyye, Abâziyye ve Abbadiyye adlarıyla da anılmıştır. Ayrıca bu kola Şurât ismi	Nite ki (16) oḳ nişānından geçer dilleri-y-le söylerler anı ki göñüllerde yoḳdur, felsefīler ve (17) dehrīler ve ṭabāyıʿīler gibi ve ḥaşviyyeler ve zanādıḳa gibi ve ibāḥiyyeler ve İsmāʿiliyyeler ve el-Beyāżiyye-(18)ler gibi.(SAYFA;408)	(SAYFA;408)

	de verilmiştir. Bu kola bağlı olanlar günümüzde Doğu Afrika'da, Trablusgarb (Libya) ve Cezayir'de bulunmaktadır. Kendilerini ehl-i istikamet olarak tanımlamaktadırlar. Bunun yanında bu kolu bir mezhep olarak da benimseyenler de bulunmaktadır. Beyaziyye adıyla da anıldığı görülmektedir.		
elçi:	Peygamber, elçi.	Seni anlara elçi gönderürüz ki (12) bizüm kelāmumuz anlara irişdürüp bizüm ʿahdumuz günlerin anlara añdursın ʿahdumuzı tecdīd (13) idesin, bizüm müşāhedemüze anlara terġīb itdüresin, anları bizdin yaña daʿvet ḳılasın, delālet (14) ḳılasın bizüm yolumuza, bulara rūşen çırāḳ olasın, senüñ delāletüñ-ile hidāyet bulalar. (SAYFA;126) Yaʿnī, ḳaçan ki bizüm resūlümüz gelse şol kimseye ki ʿināyet-ı ezeliye irişe (15) ol vāridāt-ı ilāhiye elçileri aña gele, ol beşeriyyet yuvasında ḥayretde ḳılmışken ol (16) elṭāf-ı rubūbiyyet anı cezb eyledi ol evṣāf-ı beşeriyyetden anı öldürdi. (SAYFA;438) Yaʿnī, ḳaçan sizden biriñüze vücūd-ı ṣıfatlarından fenā olmaḳ gelse bizüm ḳahrumuz ṣıfātı (10) elçisi irişüp anı fenā ḳılur, bular ol ṣıfātları ḳahr olmaġ-ıla gendüler maḳhūr olmaz. (SAYFA;349) Yaʿnī, ol resūller didiler ki "Yā Lūṭ, biz rabbüñüñ elçileriyüz bu ḳavmler (17) saña ulaşur degüller ve daḫı ol sen ulaşdurmaḳ diledügüñ maḳāma daḫı ulaşur (18) degüller". (SAYFA;745)	(SAYFA;126) (SAYFA;438) (SAYFA;349) (SAYFA;745)
el:	El, imkan, fırsat. Sahiplik, mülkiyet.	İkisi nīçe yıllar ticāret (6) idüp saʿy itdiler; ʿāḳıbet, muḥāsebe ḳıldılar ki ikisi daḫı ḫāsirler, elde ribḥ (7) yoḳ. (SAYFA;569) İşāret (5) bunda budur ki şol göñüller ki müʾminelerdür ervāḥlar-ıla muhāceret ḳıldılar (6)	(SAYFA;569) (SAYFA;585) (SAYFA;567) (SAYFA;125) (SAYFA;567)

		ḳalb-ile ecsāddın yaña ve nefsler-ile mücāhede ḳıldılar, Allāhu Taʿālā'yı ṭaleb itmek (7) yolında vücūdların ve elde varların beẕl itmeg-ile. (SAYFA;585) Şol vaḳt ki ḥaḳīḳat bileler anı (12) żāyiʿ idüṕ fesāda virdiler, furṣat elden çıḳdı, ele girmez. (SAYFA;567) Yaʿnī, küllī ḳabż u baṣt (9) ve fetḥ u ġuṣṣa ve ele girmek ve elden ḳıḳmaḳ Ḥaḳ Taʿālā irādeti-y-iledür. (SAYFA;125) Şol vaḳt ki ḥaḳīḳat bileler anı (12) żāyiʿ idüṕ fesāda virdiler, furṣat elden çıḳdı, ele girmez. (SAYFA;567) Ve daḫı dünyā menfaʿatları (7) ele girmekdür, taḫḳīḳ size bizüm resūlümüz geldi". (SAYFA;235) Yaʿnī, küllī ḳabż u baṣt (9) ve fetḥ u ġuṣṣa ve ele girmek ve elden ḳıḳmaḳ Ḥaḳ Taʿālā irādeti-y-iledür. (SAYFA;125)	(SAYFA;235) (SAYFA;125)
elem:	(A.) Ağrı. Acı. Keder. Sancı. Dert. Gam. Kaygı.	Ve daḫı bular redd olınurlar Allāhu Taʿālā (7) ḥükmine yaḳīnlıḳda ıraḳlıḳda, daḫı leẕẕetde ve elemde. (SAYFA;678) (11) Evit, bu dünyede ol elemi ṭadmazlar. (SAYFA;716) (18) Yaʿnī, eger siz ʿibādeti ḫāliṣ Allāh-ıçun ḳılmasañuz ben sizüñ üzerüñüze ḳorḳarın ol ḳaṭīʿat (19) güni ʿaẕābından ki Allāh'dan ḳaṭʿ olınasız, bu furḳa ʿaẕābınuñ elemi gey ḳatı olur. (SAYFA;724) [235a] (1) żararınuñ elemi size ʿāyid olur bu ḳavmu aʿyānuñ māliki evlādur bu umūrlarda aʿyāndan (2) ḫalḳ anuñ ḫalḳıdur, milk anuñ milkidür, dilerse bulara hedāyet vire dilerse ḍalālet (3) içinde ḳoya". (SAYFA;468) Eger bu didükleri kelāmdan yıġlanmazlarsa (5) elbetde ol kāfir olanları ʿaẕāb-ı elīm ṭutısar ki ebedā elemi anlardan ayrılası degüldür. (SAYFA;276) Şöyle ki ol mücāhedenüñ elemi ve żararı berāber ola ol leẕẕet ve şehvet kim nefs (15) andan aldı-y-dı. (SAYFA;290) Yaʿnī, uşbu dünyāda daḫı laʿnet (2) ulaşdı ol nefse daḫı tābiʿlerine ol duḫūle müstaḥıḳ olmaġ-ıla dünyede bugün ol yavuz (3) muʿāmelelerinden ötrü söküṕ ıraḳ ve maḥcūb olmaġ-ıla ve ḳıyāmet güninde daḫı bu muʿāmelelerüñ (4) cezālarından ötrü laʿnet ulaşısar ʿaẕāb üzere ʿaẕāb ve maḥrūmlıḳ ʿaẕābı elemi ne yavuz nesne-(5)dür ol	(SAYFA;678) (SAYFA;716) (SAYFA;724) (SAYFA;468) (SAYFA;276) (SAYFA;290) (SAYFA;753) (SAYFA;696) (SAYFA;595) (SAYFA;328) (SAYFA;735) (SAYFA;11) (SAYFA;696) (SAYFA;465) (SAYFA;328) (SAYFA;300) (SAYFA;318) (SAYFA;678) (SAYFA;328) (SAYFA;677) (SAYFA;151) (SAYFA;11)

		virilen ve ol ki aña virürler ol laʿnet netīcelerinden. (SAYFA;753)	
elem-ı buʿd:	(F.) Ayrılık acısı. Uzak olma acısı.	Yaʿnī, eger (10) biz bu elem-ı buʿd ʿaẕābın dadmaḳlıġı teʾḫīr itsevüz elbetde ol ʿaẕāb vāḳiʿ olcaḳdur.	(SAYFA;716)
elem-ı firāḳ:	(F.) Ayrılık acısı, hicran acısı.	Zīre ol (18) esfel-i sāfilīnde bāḳī ḳalur, Allāhu Taʿālā'dan ıraḳ oluban ve ol ırаḳlıḳ ve elem-ı firāḳ ʿaẕābı-y-ıla (19) muʿaẕẕeb olur. (SAYFA;711) Zīre eger siz bu niʿmetleri münʿimden görüp̀ şükir iderseñüz taḥḳīḳ (18) baña īmān getürmiş olursız, benüm ʿaẕābumdan ḳurtılursız ki ol elem-ı firāḳdur. (SAYFA;180)	(SAYFA;711) (SAYFA;180)
elem-i şiddet-i firāḳ:	(F.) Şiddetli ayrılık acısı. Çok şiddetli ayrılık acısı.	(11) Andan ötrü ki olara ferc -ı taʿẓīm oluna, yā mūcebi taṣdīḳ üzere oluna, daḫı ol elem-ı şiddet-ı (12) firāḳ ḥaml itmedi anuñ üzere.	(SAYFA;184)
elest:	(A.) Rabbiniz değil miyim? (meâlinde olan âyet-i kerimenin kısaltılmış işaretidir.) *elest hitabına muhatap olunduğu gün, zaman.	[137a] (1) İşāret bu iki āyetde budur ki taḥḳīḳ biz ʿahd u mīṯāḳ alduḳ elest güninde Ādem'üñ ẕürriyet-(2)leri-y-le ćün Ādem ẓahrından ćıḳarduḳ tevḥīd u maʿrifet-ile henüz ecsādları ġaybiken. (SAYFA;272) Aña ʿillet ol elest ḫiṭābındandur ve (12) şifāsı daḫı anuñ-ıladur. (SAYFA;690) Biz anları eyle ḳıluruz ki keʾennehu, ol mīṯāḳ güninde daḫı vaḥdāniyyete īmān getürmedi-(9)lerdi ve elest vaḳtinde "Belā! (SAYFA;377) Yaʿnī, iy (17) anlar ki īmān getürdiler vaḥdāniyyet-ile elest vaḳtinde imtiḥān-ıla; ćün ol vaḳt "belā" (18) didüñüz ol bizüm aramuzda ćārı olunan ʿaḳd u ʿahde mīṯāḳ güninde vefā ḳıluñ ol (19) mülāḳāt güni-çün ki geliser uşbu ʿahdlerdür muvāfaḳat ehli-ćün daḫı nifāḳ ehli-ćün. (SAYFA;208) Yaʿnī, iy rablerinden (9) "elest" ḫiṭābın unıdanlar ve ol yüce mertebelerin añmayanlar, eger benüm ḫiṭābum işitdüñüzse (10) benden vāsıṭasuz size taḥḳīḳ geldi ḥaḳ, rabbüñüzden ki ol Ḳurʾān'dur ve muḥkem ipdür, (11) gönderilmişdür rabbüñüzden ol Muḥammed vāsıṭası-y-ıla ʿaleyhi's-selām ki anı indürdi ol (12) rūḥu'l-emīn anuñ ḳalbi üzere. (SAYFA;711) Zīre bular ol ʿālem-i (9) ervāḥda Ḥaḳ Taʿālā'nuñ elṭāfını müşāhede idüp̀ elest ḫiṭābını işidüp̀ "Belā! (SAYFA;327)	(SAYFA;57) (SAYFA;272) (SAYFA;690) (SAYFA;377) (SAYFA;208) (SAYFA;711) (SAYFA;327) (SAYFA;690) (SAYFA;641) (SAYFA;222) (SAYFA;661) (SAYFA;230) (SAYFA;513) (SAYFA;512) (SAYFA;659) (SAYFA;281) (SAYFA;670) (SAYFA;47) (SAYFA;690) (SAYFA;471)
elfāẕ:	(Lafz. C.) Lafızlar.	İşāret bu iki (15) āyetde budur ki eger bu ḳullar	(SAYFA;128)

	Sözler.	Ḳurʾān'dan tedebbür idüṕ tefekkür itseler anuñ muʿcizāt-ı āṣār-(16)larında ve envār-ı hidāyetinde ve āyātlarınuñ naẓmında ve kemāl-ı feṣāḥatında ve görklü belāġatında (17) ve elfāẓınnuñ ʿaẓāmetinde ve bināsınuñ muḥkemliginde ve ol esrārlarına ve ḥaḳāyıḳlarına ve daḳīḳ (18) işāretlerine ol göñül marażlarına ki günāh renclerin (19) zāyil idüṕ giderür, eger bulara naẓar-ı ṣāfī ḳılalardı.(SAYFA;128) Yaʿnī, naẓar ḳıl nite beyān ḳılur ol āyetleri ki bunca (19) maʿānīleri mutażımındur daḫı ço̱ḳ ḥaḳāyıḳlar bu elfāẓlarda ḳonılmısdur ki yesīrdür bir āyet. (SAYFA;276)	(SAYFA;276)
el:	1. Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bir kısmı. 2. Mecazi el. 3. Etki. 4-İmkan.	Yaʿnī, elini yaḳasına ṣoḳdı girü ço̱ḳardı eli nūr oluṕ şuʿle virdi ki (17) gün nūrından ġālib geldi. (SAYFA;473) (14) Ol ehl-i bāṭıluñ daḫı Şeyṭān'uñ eli ḍarbından bu kelāmı ḳażā vü ḳaderi tekẕīb idüṕ dirlerdi, (15) Ḥaḳḳ'a inkār idüṕ. (SAYFA;36) ço̱ünki (16) Resūl ʿaleyhi's-selām ṣıfat-ı ḳudret-ile teccellī ḳıldı, ol ḳudret-ile atdı, ol vaḳt ki atdı (17) ol atmaḳda Resūl eli Allāhu Taʿālā'nuñ ḳudreti eli oldı. (SAYFA;541) ço̱ünki (16) Resūl ʿaleyhi's-selām ṣıfat-ı ḳudret-ile teccellī ḳıldı, ol ḳudret-ile atdı, ol vaḳt ki atdı (17) ol atmaḳda Resūl eli Allāhu Taʿālā'nuñ ḳudreti eli oldı. (SAYFA;541) ṕes, ol şeyāt̄inden ḳorḳmañ ki hīç bir kimsenüñ işide eli yoḳdur, benden (7) ḳorḳuñ, eger ḥaḳīḳat müʾminseñüz ki żārr u nāfiʿ benem, bu külli efʿāl (8) benüm irādetüm-ile olur, ḥükm-ı ezeliyye birle. (SAYFA;50) (4) Daḫı miskinler ki girço̱ek ṭāliblerdür, ḳaço̱an irādet el-ile irişedüñüz etegine (5) yapışalar. (SAYFA;571) Ammā (19) çāresüzliḳ eli-le Benī İsrāʾīl'i vesīle idindi. (SAYFA;703) Yaʿnī, anlar didiler kim "Eger bileydüñüz kim bu (14) ḳıtāl degüldür, nefsi eli-le mehlekeye bıraḳmaḳ-(15)dur. (SAYFA;45) Bedürüstī, sālik olan ḳavm evvelā dünyādan ve anuñ iço̱indekiden küllī elin (10) ço̱ekse gerek. (SAYFA;139) Buncılayındur ki vaḳt olur (5) fiʿl nisbet olınur "sebeb-i aḳrabā ḳılıcı fülānuñ elini kesdi" didükleri gibi, vaḳt olur nisbet olınur (6) "sebeb-i ebʿada beg fülānuñ elin kesdi" didükleri gibi. (SAYFA;134)	(SAYFA;473) (SAYFA;36) (SAYFA;541) (SAYFA;541) (SAYFA;50) (SAYFA;571) (SAYFA;703) (SAYFA;45) (SAYFA;139) (SAYFA;134) (SAYFA;299) (SAYFA;340) (SAYFA;310) (SAYFA;472) (SAYFA;346) (SAYFA;82) (SAYFA;338) (SAYFA;122) (SAYFA;211) (SAYFA;647) (SAYFA;346) (SAYFA;238) (SAYFA;416) (SAYFA;114) (SAYFA;762) (SAYFA;718) (SAYFA;111) (SAYFA;528) (SAYFA;527) (SAYFA;240) (SAYFA;360) (SAYFA;414) (SAYFA;482) (SAYFA;537)

		Çāre bulımaz ol, tā bir gendüleyin ġarḳ olmışa yapışur elin ṭutar ki çeke ḳurtara, (15) ikisi bile helāk olur. (SAYFA;299) Ammā (15) ḳalbleri-y-le Ḥaḳ Taʿālā teveccüh ḳılmadılar, anuñ elinde tażarruʿ ḳıluban, aḥvāllarını aña ʿarż (16) idici oluban. (SAYFA;340) Eger buları yarlıġarsañ bunuñ-ıla ki birgün saña ʿibādet ḳıldılar bularuñ elinde degül (8) iḫtiyār u meşiyyet. (SAYFA;310) Ḥaḳ Taʿālā her gelen peyġamberüñ elinde muʿcizātlar (8) iẓhār iderdi, tā ol ḳavmi ol muʿcize ẓāhir olmaḳ nūrı-y-ıla ṭabīʿat ẓulmātından ć́ıḳaruṕ (9) nūr-ı ḥāḳīḳate ilte. (SAYFA;472) ṕes, ol miftāḥ ḳalemdür, ve ḳalem naḳḳāş elinde bir ġayuk ol ḳalemile naḳş itmekde (11) daḫli ve taṣarrufı yoḳdur. (SAYFA;346)	(SAYFA;33) (SAYFA;473) (SAYFA;422) (SAYFA;68) (SAYFA;473) (SAYFA;134) (SAYFA;473) (SAYFA;473) (SAYFA;204) (SAYFA;426) (SAYFA;703) (SAYFA;203) (SAYFA;426) (SAYFA;487) (SAYFA;421) (SAYFA;729) (SAYFA;473) (SAYFA;473) (SAYFA;247) (SAYFA;247) (SAYFA;528) (SAYFA;247) (SAYFA;245) (SAYFA;266) (SAYFA;224) (SAYFA;742) (SAYFA;224) (SAYFA;566) (SAYFA;368) (SAYFA;205) (SAYFA;669) (SAYFA;669) (SAYFA;58) (SAYFA;614) (SAYFA;247) (SAYFA;669) (SAYFA;316) (SAYFA;476) (SAYFA;477) (SAYFA;220) (SAYFA;455) (SAYFA;147) (SAYFA;570) (SAYFA;645) (SAYFA;473) (SAYFA;90) (SAYFA;35) (SAYFA;134)

			(SAYFA;123) (SAYFA;221) (SAYFA;100) (SAYFA;582)
elif:	(A.) Arap alfabesindeki ilk harf, elif harfi.	(7) Bedürüstī, “Elif, Lām, Rā” didügi ḳavlinde iki işāret var; bir işāret ḥaḳḳ-ıçun, Ḥaḳ’dan ol (8) ḳulı ve resūli Muṣṭafā’yadur ki müctebādur. (SAYFA;657) İşāret budur ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā “el-ḥamdü” (16) lafẓın ẕikr eyledi “elif lām”ıla bu istiġrāḳ cinsi-çündür. (SAYFA;311) (15) ṕes,didügi elif-ile Allāhu Taʿālā’ya işāretdür ve lām-ıla Cebrāʾīl’e işāretdür ʿalm (ʿaleyhi’s-selām) ve rā-y-ile Resūl’e (16) işāretdür ʿaleyhi’s-selām. (SAYFA;712)	(SAYFA;657) (SAYFA;311) (SAYFA;712)
Elīse:	Elīse//Elise//Elisa: Firavun avradı Muzāḥim’in kızı, (İsrailiyata göre	Nite ki Resūl buyurdı, ʿaleyhi’s-selām; “Ricālden çoḳlar kemāl buldı, ammā nisālardan (19) kemāl bulmadı, illā Elīse buldı, Muzāḥim ḳızı Firʿavn ʿavratı ve Meryem buldı, ʿİmrān ḳızı ve ʿĀyişe. (SAYFA;91)	(SAYFA;91)
El-ḥāṣ:	(A.) Husisi olarak, sonuç olarak. Hakikatinde.	El-ḥāṣ; (6) ecr-ı ʿaẓīm diyü tesmiye ḳılduġı budur ki ʿaẓīm Allāhu Taʿālā’dur.	(SAYFA;180)
El-ḥāṣıl: //elḥāṣıl:	(A.) Hasılı, sözün özü, kelâmın lübbü, neticesi, kısası, kısacası. Hülasa-i kelâm, netice-i kelâm, filcümle.	El-ḥāṣıl, maʿnī budur ki (19) bedürüstī, bu dünyāya ḥarīṣ oluṕ anuñ cemʿine saʿy itmek meẕmūm u menhīdür; ammā ol	(SAYFA;22)
elṭāf:		(5) Yaʿnī, ḳaçan anuñ-ıla andın yaña rücūʿ itseñüz irsāl ide, sizüñ üzerüñüze envāʿı (6) elṭāf-ı ilāhiyye yaġmurların daḫı envārı feyżi’r-rabbāniyye tekrār indüre ʿināyeti bulıdlarından. (SAYFA;737) ṕes, ol rūḥ (4) ḳalbden Ḥaḳ Taʿālā’nuñ elṭāfı nefḥātlarınuñ ḳoḳusın alur. (SAYFA;526) Zīre bular ol ʿālem-i (9) ervāḥda Ḥaḳ Taʿālā’nuñ elṭāfını müşāhede idüṕ elest ḫiṭābını işidüṕ “Belā! (SAYFA;327) İşāret bu iki āyet taḥḳīḳında budur ki Allāhu Taʿālā elṭāfınuñ (13) envāʿ-ı ḥaḳāyıḳların ḳulları üzere indürür muḫtelif ṣūretler üzere. (SAYFA;35) ṕes, bu insānı elṭāfınuñ (17) cevāhir-ı maʿdinin ḳıldı, emandan daḫı ġayrından ki beyānı geçdi ṣāḥibi-y-içün. (SAYFA;35) Yaʿnī, tīz ola ki Allāhu Taʿālā ol (5) elṭāfınuñ	(SAYFA;737) (SAYFA;526) (SAYFA;327) (SAYFA;35) (SAYFA;35) (SAYFA;634) (SAYFA;610) (SAYFA;208) (SAYFA;692) (SAYFA;478) (SAYFA;5) (SAYFA;179) (SAYFA;29) (SAYFA;438) (SAYFA;34) (SAYFA;181) (SAYFA;543) (SAYFA;17)

		ceẕbeleri-y-ile anları raḥmete girüre anlaruñ gendüligin ala raḥmeti-y-le gendüdin (6) hidāyet vire. (SAYFA;634) Ḥaḳ Taʿālā'dan uşbu ṣadaḳalar mevāhib-ı rabbāniyyedür ve elṭāf-ı (SAYFA;610)	(SAYFA;516) (SAYFA;478) (SAYFA;579) (SAYFA;61) (SAYFA;138) (SAYFA;469) (SAYFA;74) (SAYFA;17) (SAYFA;16) (SAYFA;748)
evvel:	(A.) İlk. İbtida. *Önceki, evvelki.	(10) İşāret bu iki āyetde budur ki bedürüstī, Allāh'dın yaña sülūk idecek rūşen ulu yol (11) bu āyetleri taḥḳīḳ itmekdür ki anuñ efʿālidür, bularа bu nesne mirḳātdur ki bundan ḥaḳīḳatā (12) ćıḳarlar bu evvel mertebedür ki ṣunʿdan ṣāniʿi idrāk ideler. (11) Bular ṣaffı evvel ehlidür, ol ʿālem-i ervāḥda. (11) ṕes, evvel ṣaff ehline ḫiṭāb ḳıldı; AK, taḥḳīḳ yöninden. (17) Andan ṣoñra tā ḳıyāmete degin kim ki anuñ-ıla ʿamel itse ol ʿamel idene ne ḳadar günāh olursa ol (18) evvel vaż‘ idene daḫı ol ḳadar günāh olur. (18) Mūsā ol gendüliksüz didi ki "İlāhī,tenzīh iderin seni andan ki maḫlūḳuñ saña inżāli (19) ola, tevbe ḳıluṕ ol enāniyyetümden rücūʿ itdüm senüñ varlıġuña ol evvel īmān	(SAYFA;361) (SAYFA;634) (SAYFA;220) (SAYFA;440) (SAYFA;486) (SAYFA;565) (SAYFA;411) (SAYFA;411) (SAYFA;411) (SAYFA;220) (SAYFA;3) (SAYFA;441) (SAYFA;441) (SAYFA;411) (SAYFA;98) (SAYFA;231) (SAYFA;327) (SAYFA;3) (SAYFA;378) (SAYFA;621) (SAYFA;720) (SAYFA;460) (SAYFA;288) (SAYFA;544) (SAYFA;514) (SAYFA;609) (SAYFA;715) (SAYFA;240) (SAYFA;83) (SAYFA;363) (SAYFA;657) (SAYFA;657) (SAYFA;608) (SAYFA;84) (SAYFA;64) (SAYFA;219) (SAYFA;222) (SAYFA;196)

			(SAYFA;196) (SAYFA;669) (SAYFA;64) (SAYFA;498) (SAYFA;49) (SAYFA;231) (SAYFA;160) (SAYFA;409) (SAYFA;499) (SAYFA;278) (SAYFA;286) (SAYFA;42) (SAYFA;525) (SAYFA;513) (SAYFA;319) (SAYFA;475) (SAYFA;683) (SAYFA;441) (SAYFA;582) (SAYFA;307) (SAYFA;342) (SAYFA;440) (SAYFA;390) (SAYFA;658) (SAYFA;318) (SAYFA;540) (SAYFA;71) (SAYFA;741) (SAYFA;720) (SAYFA;720) (SAYFA;690) (SAYFA;119) (SAYFA;134) (SAYFA;82) (SAYFA;592) (SAYFA;168) (SAYFA;369) (SAYFA;139) (SAYFA;54) (SAYFA;199) (SAYFA;644) (SAYFA;496) (SAYFA;598) (SAYFA;139) (SAYFA;372) (SAYFA;662) (SAYFA;3) (SAYFA;680)

			(SAYFA;174) (SAYFA;125) (SAYFA;278) (SAYFA;383) (SAYFA;705) (SAYFA;660) (SAYFA;439) (SAYFA;320) (SAYFA;157) (SAYFA;428) (SAYFA;320) (SAYFA;251) (SAYFA;634) (SAYFA;369) (SAYFA;201) (SAYFA;655) (SAYFA;228) (SAYFA;191) (SAYFA;270) (SAYFA;401) (SAYFA;84) (SAYFA;308) (SAYFA;164) (SAYFA;628) (SAYFA;305) (SAYFA;558) (SAYFA;307) (SAYFA;558) (SAYFA;558) (SAYFA;558) (SAYFA;558) (SAYFA;641) (SAYFA;250) (SAYFA;528) (SAYFA;250) (SAYFA;599) (SAYFA;369) (SAYFA;320) (SAYFA;246) (SAYFA;247) (SAYFA;316) (SAYFA;32) (SAYFA;471) (SAYFA;121) (SAYFA;577) (SAYFA;569) (SAYFA;565) (SAYFA;565)

			(SAYFA;326) (SAYFA;473) (SAYFA;490) (SAYFA;32) (SAYFA;356) (SAYFA;634) (SAYFA;634)
evvelā:	(A.) İlkönce, birinci olarak, herşeyden önce.	[085a] (1) bularuñ üzerine evvelā ictimāʿ-ıla. "Evvele merretin" dedügi rūḥ yaradılduġıdur, evvelā (17) ḳālibe müteʿallıḳ olmazdan öñ. Bedürüstī, sālik olan ḳavm evvelā dünyādan ve anuñ içindekiden küllī elin (10) çekse gerek. Bu iki āyet taḥḳīḳında (11) işāret budur kim bilgil, evvelā bu insān ṣūretā ol ʿālem-i aṣġardur ki ol ʿālem-ı ekberde (12) ne var-ısa anuñ cüzʾinden bunda bulınur. Egerçi cemīʿ-i mevcūdātuñ vücūdı kelime-yi kün birledür; līkin (6) arada vesāyıṭlar var bunuñ-ıla ki ol "kün" dimeklik evvelā atalara müteʿallıḳ oldı (7) oġullar īcādına müteʿallıḳ olmazdan öñ, çün emr-i kün ana raḥminde ʿİsāʾya müteʿallıḳ (8) oldı īcād gelmege. Evvelā bir ṭāyifesi tabiblerdür ki (5) Ḥaḳ Taʿālāʾdın yaña rücūʿ itmişlerdür.	(SAYFA;168) (SAYFA;369) (SAYFA;139) (SAYFA;54) (SAYFA;199) (SAYFA;644) (SAYFA;496) (SAYFA;598) (SAYFA;139) (SAYFA;372) (SAYFA;662) (SAYFA;3) (SAYFA;680) (SAYFA;174) (SAYFA;125) (SAYFA;278) (SAYFA;383) (SAYFA;705) (SAYFA;660) (SAYFA;439)
eyd-: //eyt-:	Söylemek, buyurmak.	Ammā ol ki ḫıẕlān-ıla helāk oluṕ ḫusrān aña (15) mānīʿ olmışdur, Allāhʾı bilmekden ki eyde "ekber-i şehādet oldur". (SAYFA;321) Bedürüstī, necāt añadur ki sefīneye emr-ile bine ve edeb maḳāmın (5) ṣaḳlaya bunuñ-ıla ki eyde; AK. (SAYFA;732) Nefse ḳavl-ı maʿrūf budur ki eyde aña, sen Ḥaḳ Taʿālā-(14)nuñ rızḳını yedüñ ve niʿmetlerini leẕẕetlendüñ ve ṭonlarını geydüñ, di imdi anuñ şükrini (15) edā ḳıl, emrlerin yerine getürüṕ nevāhīlerinden yıġlanmaġ-ıla ve ol ṭaʿāmı arıtgıl Allāhʾı ẕikr (16) itmeg-ile. (SAYFA;67) Ve ehl-i cennete daḫı diyeler ki "Yā ehl-i cennet, ol ḳılduġuñuz (4) ṭāʿatları ki ḫalāṣuñuzı anuñ-ıla görürdüñüz ol "Lā ilāhe illāʾl-lāh" kelimesinüñ ḫaḳīḳatinden (5) ġāfilidüñüz ki sizüñ ḫalāṣuñuza Ḥaḳ Taʿālāʾnuñ faẓlıydı, ol kelime ʿizzetinde" Andan Allāhu (6) Taʿālā eyde; AK. (SAYFA;447) Yaʿnī, eydeler anlar ki (19) ol göñül ufaġından ṭoġan envār-ı ġayb-ile īmān getürdiler.	(SAYFA;321) (SAYFA;732) (SAYFA;67) (SAYFA;447) (SAYFA;258) (SAYFA;534) (SAYFA;305) (SAYFA;599) (SAYFA;224) (SAYFA;233) (SAYFA;173) (SAYFA;658) (SAYFA;738) (SAYFA;620) (SAYFA;130) (SAYFA;207) (SAYFA;657) (SAYFA;226) (SAYFA;584) (SAYFA;726) (SAYFA;189)

		(SAYFA;258) ṕes, ol yüzlerdür ki rablerine naẓar idicilerdür, ḳaçan ol yüz ehli üzerine (18) Ḳurʾān oḳınuṕ ẕikr eydilse yā gendüler oḳıyuṕ ẕikr itseler yāḫūḏ ʿamel-i ṣāliḥ işleseler (19) anlaruñ ḳalbleri dericecügi açılmaḳlığı daḫı ziyāde ola ṣıdḳları şavḳları ḳadar. (SAYFA;534) Belki eydüñ “Biz īmān getürdük, senüñ (2) vaḥdāniyyetüñe daḫı ʿİsā’nuñ risālerine ve ʿubūdiyyetine, sen ṭanuḳ ol ki biz mīṣāḳ güninden (3) tā ebede’l-ābād senüñ evāmirlerüñe ve nevāhīlerüñe muṭīʿ münḳāduz”. (SAYFA;305)	(SAYFA;203) (SAYFA;738) (SAYFA;477) (SAYFA;75) (SAYFA;569) (SAYFA;651) (SAYFA;85) (SAYFA;86) (SAYFA;448) (SAYFA;626) (SAYFA;731)
eyegü:	Eyağı, iya. Kaburga kemiği. İyağı.	Ve daḫı Resūl ʿaleyhi’s-selām (10) buyurdı ki “Bu nisālara refīḳ idüñ ki bularuñ yaradılmaġı eyegüdendür”. (SAYFA;91) Ancılayın bu ʿavratlar daḫı erenlerüñ budaḳlarıdur ki bularun ṣol (9) eyegülerinden yaradıldı. (SAYFA;91) Nite ki Ḥavvā yaradılmazdan öñ (11) Ādem’üñ bir eyegüsi-y-idi Ādem’üñ ḳıyāmı anuñ üzereydi, çün yaradıldı Ādem anuñ üzere ḳavvām (12) oldı. (SAYFA;91)	(SAYFA;91) (SAYFA;91) (SAYFA;91)
eyimme: //eʾimme//eimme:	(A.) (İmam. C.) İmamlar. *Önderler.	Ol bizüm ḳatumuzda müştaḳ degül daḫı ekṣer eyimme ḳatında.	(SAYFA;519)
eyimme-i küfr: //eimme-i küfr:	(F.) Küfrün önderleri.	Bu ʿahd ü eymān ehl-i nefsler daḫı eyimme-i küfrdür.	(SAYFA;581)
eyimme-i dīn : //eimme-i dīn:	(F.) Dinin imamları, dinin önderleri. Din imamları, müçtehidler, müceddidler.	Zīre, nite ki ehl-i ḳulūb (19) ve ehl-i ervāḥ, bular eyimme-i dīndür.	(SAYFA;581)
eyimme-i rāşidīn: //eimme-i rāşidīn:	(F.) Hakka erişmiş olanlar. Kâmil ve çok ileri olgun kimseler. Akıllılar.	Nite ki Resūl ḥāli-y-di, ʿaleyhi’s-selām (18) daḫı aṣḥāb u tābiʿīn ve eyimme-ı rāşidīn ḥālleri-y-idi.	(SAYFA;515)

ışır-:	Isırmak. Dişleri arasına alıp sıkıştırmak. *parmağını ısırmak; şaşkınlıktan veya korkudan kaynaklanan hayret hali. Korkudan veya şaşkınlıktan parmağını ısırmak.	Yaʿnī, ḳaçan gendüler ḫālī olsalar sizüñ işüñüze ġāyet ġażāb idüp (14) taʿaccüb birle barmaḳların ışırurlar göñülden size ḥased idüben.[9b]	(SAYFA;17)
ışlāh:	(A.) İyileştirmek. Düzeltmek. Kusurları gidermek. (Nefsini ıslah etmeyen başkasını ıslah edemez.)	Yaʿnī, ol nefsüñ Allāh'dan ġayrı āmiri ve ḥākimi yoḳdur, istiʿdādınnı (15) ışlāḥ itmege ve bir şefīʿ daḫı yoḳdur ki şefāʿat ḳıla, tā Allāhu Taʿālā anuñ ol fāsid-ı istiʿdādın (16) ışlāh idivire.[177a] (14) ehl-i ḫayr ḥālin ışlāḥ idüp ehl-i şerḥālin ifsād itmekde.[370a] Andan ötrü ki (3) redd ü ṭard olına ol bizüm velīmüz ve edebleyicümüzdür, şol ki bizüm (4) dīnümüze ṣalāḥı var ḥālümüz anuñ-ıla ışlāḥ olınur, ol bize anı işler.[304a]	(SAYFA;352) (SAYFA;738) (SAYFA;606) (SAYFA;338) (SAYFA;485) (SAYFA;239) (SAYFA;74) (SAYFA;128) (SAYFA;564) (SAYFA;564) (SAYFA;748) (SAYFA;748) (SAYFA;533) (SAYFA;647) (SAYFA;700) (SAYFA;338) (SAYFA;338) (SAYFA;344) (SAYFA;179) (SAYFA;165) (SAYFA;453) (SAYFA;352) (SAYFA;437) (SAYFA;388) (SAYFA;267) (SAYFA;748) (SAYFA;453) (SAYFA;564) (SAYFA;267) (SAYFA;530)
ışlāḥ-ı ḳalb:	(F.) Kalbin ıslah edilmesi. Manevi olarak kalbin düzeltilmesi.	(8) Ve erbāb-ı nüfūs daḫı ki nefsleri üzere isrāf itmişlerdür, Ḥaḳ Taʿālā raḥmetinden ümīḏlerin (9) ḳaṭʿ	(SAYFA;530)

		itmeyeler, ola ki Ḥaḳ Taʿālā ışlāḥ-ı ḳalb müyesser ḳıla.	
ışrār:	(A.) Direnme, ayak direme, üsteleme, üstünde durma. * İnad etme. * Karşılığını muhakkak beklemek suretiyle bir şey isteme veya sorma.	Daḫı anuñ üzerine ışrār (4) iḳtiżā ider.[38b] ʿAlāmet-ı şeḳāvet oldur ki ḥaḳdan iʿrāż ide maʿāṣī üzere ışrār ide hīç (2) bir peşīmān olmaya, dünyā üzere ḥarīṣ ola, ḥalāl u ḥarām temīz itmeye, dīni hevā-y-ıla ve taḳlīd-ile ṭuta.[378b] Zīre münker fiʿle iḳdām itmek maʿṣiyetdür ve maʿṣiyet üzere ışrār (8) itmek delīl-i küfrdür.[140b] (4) … Ve bu ışrārdur ki şirke müʾeddī olur.[38b] (1) tevbe ol degüldür ki günāhları işleyeler daḫı anuñ üzerine muṣırr olalar, ol ẓālimiyyet ṣıfātı-y-ıla; (2) tā ki aña deg ol göñil ölmege yaḳın ola ışrār-ıla.[039a] Andan bularuñ ışrārlarınuñ netāyicinden ḫaber virüp buyurdı ki AK (9) AK.[140b]	(SAYFA;75) (SAYFA;755) (SAYFA;279) (SAYFA;75) (SAYFA;76) (SAYFA;279)
ıżṭırāb:	(A.) Acı, elem, sıkıntı, vesvese, azab.	(10) Ricsüñ ḥaḳīḳati oldur ki Ḥaḳ ṭarīḳından ıżṭırāba gele ṭarlıġana ve andan ıraḳ ola.[200a] Ve ol mükāleme ḳadeḥleri devr eyledi	(SAYFA;398) (SAYFA;485) (SAYFA;200)

		ol kelāmları işitmek (19) leẕẕātları aña eṣer ḳıldı, ġāyet sürūrından ḫıffet ḥāṣıl oluṕ ıżṭırāba geldi.[243b]	
ıżṭırār:	(A.) Çâresiz olmak. Mecburiyet. İhtiyaç.	Eger infāḳ daşuṕ ol nefs ḳahr olunası (5) olursa şerīʿat ü ṭarīḳat heybeti altında saʿyi daḫı beẕl ü cehd ṣadr olur, yā iḫtiyār (6) yöninden yā ıżṭırār yolından, kemāl ṭalebinde ṭabʿınuñ ḫilāfı üzere.	(SAYFA;633)
ıżṭırārī:	(A.) Çaresizlik içinde oluş. Mecburiyet.	Zīre ol tevbe dil-ile ıżṭırārī olur ve ḳalb-ile tevbe (15) iḫtiyārī olur.	(SAYFA;75)
ırаġ:	Irak. Uzak.	Nite ki Nūḥ'uñ üç oġlı gemüde bileydi, biri (8) andan ırаġ-ıdı.	(SAYFA;734)
ırаḳ:	Irak. Uzak. Öte.	(10) Ricsüñ ḥaḳīḳati oldur ki Ḥaḳ ṭarīḳından ıżṭırāba gele ṭarlıġana ve andan ırаḳ ola.[200a] (11) Ol üç mesāfeden baʿīd olduġı-çun ki ṭūl u ʿarżdur daḫı ʿumḳıdur kāh āḫiret (12) diyü taʿbīr iderler ḥissden teʾaḫḫur itdüġi-çün, kāh ʿālem-i maʿānī diyü taʿbīr iderler şeklden (13) ʿārī olduġı-çun ve ḥissden ırаḳ olduġı-çun kāh ʿālem u ġayb dirler ḥissden ġāyib olduġı-çun, (14) kāh ʿālem-i melekūt dirler ʿālem-i	(SAYFA;398) (SAYFA;356) (SAYFA;539) (SAYFA;539) (SAYFA;248) (SAYFA;398) (SAYFA;172) (SAYFA;614) (SAYFA;506) (SAYFA;610) (SAYFA;294) (SAYFA;264) (SAYFA;546) (SAYFA;640) (SAYFA;402) (SAYFA;561) (SAYFA;62) (SAYFA;398) (SAYFA;594) (SAYFA;378) (SAYFA;558)

		milk-ile ʿālem-i ṣūrette mālik olduġı-çun.[179a] (11) Ve ammā maʿnī; sürüṕ ḥażretden ıraḳ itmeg-ile, ḥicāblar ḳat ḳat olmaġ-ıla, göñil (12) almag-ıla baṣīreti kör olmaġ-ıla ve rūḥ żaʿīf oluṕ nefs ḳavī olmaġ-ıla ve ṣıfāt-(13)ları ġalebe ḳıluṕ hevāsına mütābaʿat idüṕ gele, daḫı Ḥaḳ'dan ırak ḳılıcı nesneler-ile ve bāṭıla (14) yaḳīn ḳılıcılar-ıla.[270b]	(SAYFA;241) (SAYFA;746) (SAYFA;353) (SAYFA;235) (SAYFA;696) (SAYFA;731) (SAYFA;561) (SAYFA;486) (SAYFA;173) (SAYFA;136) (SAYFA;402) (SAYFA;584) (SAYFA;329) (SAYFA;56) (SAYFA;102) (SAYFA;667) (SAYFA;752) (SAYFA;158) (SAYFA;493) (SAYFA;449) (SAYFA;140) (SAYFA;732) (SAYFA;398) (SAYFA;408) (SAYFA;383) (SAYFA;288) (SAYFA;402) (SAYFA;731) (SAYFA;153) (SAYFA;626) (SAYFA;288) (SAYFA;740) (SAYFA;326) (SAYFA;182) (SAYFA;398) (SAYFA;613) (SAYFA;752) (SAYFA;333) (SAYFA;698) (SAYFA;257) (SAYFA;217) (SAYFA;386) (SAYFA;229) (SAYFA;567) (SAYFA;325)

			(SAYFA;540) (SAYFA;78) (SAYFA;506) (SAYFA;61) (SAYFA;753) (SAYFA;104) (SAYFA;99) (SAYFA;324) (SAYFA;426) (SAYFA;326) (SAYFA;711) (SAYFA;30) (SAYFA;500) (SAYFA;177) (SAYFA;734) (SAYFA;351) (SAYFA;176) (SAYFA;591) (SAYFA;249) (SAYFA;353) (SAYFA;422) (SAYFA;646) (SAYFA;144) (SAYFA;597) (SAYFA;422) (SAYFA;615) (SAYFA;162) (SAYFA;741)
ırаḳlıḳ:	Iraklık. Uzaklık. Ayrılık. *Allah'tan uzak olma, Allah'ın rızasından, O'nun râzı olacağı hallerden uzak olma, uzakta olma.	(12) Yaʿnī, ırаḳlıḳ cehennemi ve ḳaṭīʿat ʿaẕābı kāfir nefslerüñ lāzımındandur, şıfātları-y-la.[303b] (6) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā yolında anları infāḳ itmezler ki ol ırаḳlıḳ mesāfesin Allāhu Taʿālā'dan (7) ḳaṭʿ ideler.[298a] (1) ol nefs ki kāfiredür, tā ki küfrāzede küfri ziyāde ola ve ırаḳlıḳ üzere ırаḳlıġı (2) ziyāde ola.[299b]	(SAYFA;605) (SAYFA;594) (SAYFA;597) (SAYFA;632) (SAYFA;220) (SAYFA;449) (SAYFA;632) (SAYFA;669) (SAYFA;642) (SAYFA;505) (SAYFA;742) (SAYFA;740) (SAYFA;144) (SAYFA;594) (SAYFA;481) (SAYFA;259) (SAYFA;444)

			(SAYFA;594) (SAYFA;649) (SAYFA;328) (SAYFA;671) (SAYFA;612) (SAYFA;484) (SAYFA;676) (SAYFA;407) (SAYFA;540) (SAYFA;612) (SAYFA;711) (SAYFA;678) (SAYFA;670) (SAYFA;326)
ırmaḳ:	Irmak. Nehir. Büyük akarsu. * Mânevî ırmak. * Cennet ırmağı.	Allāhu Taʿālā yolına sülūk idüp̀ aña vāṣıl (4) olmaġ-ıçun tīz ola ki biz anı ceẕbe-yi ʿināyet-ile ceẕb idevüz ol ḳurbet ü vuṣlat cennetlerine (5) ki anuñ taḥtında ırmaḳlar aḳar, ḥikmet ṣuyından ve fiṭrat-ı islām lebeninden ve müşāhede ḫamrından (6) ve mukāşāġa balından.[57a] Yaʿnī, altında ırmaḳlar aḳar (12) ʿināyet ṣularından ve mevāhib-ı rabbānīden.[318b] Yaʿnī, elbetde girürem anları (15) ol vuṣlat bostānlarına ki aġaçlarınuñ ve köşklerinüñ altından ırmaḳlar aḳar ki ol (16) ḥikmet ırmaḳlarıdur.[115a]	(SAYFA;112) (SAYFA;635) (SAYFA;228) (SAYFA;394) (SAYFA;628) (SAYFA;617) (SAYFA;62) (SAYFA;443) (SAYFA;665) (SAYFA;25) (SAYFA;61) (SAYFA;228) (SAYFA;426)
ısmarla-:	Kelimme anlamı olarak; sipariş verme, emanet etme, Hususi siparişle	(10) Ve ol iʿrāż ʿalāmeti daḫı budur ki ḳul Ḥaḳ'dan redd olınup̀ ġayrına	(SAYFA;459)

	yaptırılmış, hazır alınmayan manalarına gelmektedir. *Havale etmek. Bir işin yapılmasını başka bir kişiye bırakmak. * Manen yapamayacağın bir işi manen ve madden kudreti daha büyük birisine havale etmek.	ısmarlana ve şekk ü gümān (11) deñizinde ġarḳ oluna”.	
ışmarla-:	Kelimme anlamı olarak; sipariş verme, emanet etme, Hususi siparişle yaptırılmış, hazır alınmayan manalarına gelmektedir. *Havale etmek. Bir işin yapılmasını başka bir kişiye bırakmak. * Manen yapamayacağın bir işi manen ve madden kudreti daha büyük birisine havale etmek.	Anı ṭaleb ḳılmaḳda işüñ aña ışmarla, gendü (18) ṭalebüñe iʿtimād ḳılma, eger sen anı gendüñ-ile ṭaleb iderseñ anı bulmasız, eger anı anuñ-ıla ṭaleb (19) iderseñ vācid daḫı ol olur ṭālib daḫı ol, mevcūd daḫı ol.[382a] (13) Aña ışmarladı Ḳurʾān-ı ʿaẓīmüñ beyānın buyurdı ki AK.[104a] Allāhu Taʿālā daḫı anları ḫıẕlān-ıla terk eyledi, gendü nefslerine ışmarladı, (13) ṭuġyān u ʿışyān içinde.[308a]	(SAYFA;762) (SAYFA;206) (SAYFA;614) (SAYFA;515) (SAYFA;206) (SAYFA;230) (SAYFA;701) (SAYFA;667) (SAYFA;411) (SAYFA;206) (SAYFA;411) (SAYFA;224) (SAYFA;626) (SAYFA;510) (SAYFA;207) (SAYFA;749) (SAYFA;754) (SAYFA;667) (SAYFA;542) (SAYFA;157) (SAYFA;521) (SAYFA;528) (SAYFA;265) (SAYFA;649) (SAYFA;211)
ıssı: //issi: //is:	Sahib, mâlik.	Ve intiḳām (15) ıssıdur, intiḳām ider, gendünüñ ʿizzeti ve kibriyāsı ve ʿaẓameti ḥicābı-y-ıla ḥicāb günüṕ ol Allāhu Taʿālā (16) ġayrıya	(SAYFA;291)

		iltifātları ḳadar.[146b]	
ışḳ:		Zīre ol eyyām-ı ṭūfān maḳāmāt-ı telvīnden-idi ki miʿrāż-ı āfātda ve helāklikde-y-idi (13) ḍün ol günler geçdi ışḳ maḳām-ı temkīne rāciʿ oldı ki necāt ve ṣebāt ve derecāt-(14)lara irişmek andadur.	(SAYFA;733)
ıṭāʿata:		Ve nefse daḫı raḥīmdür bunuñ-ıla ki emmāre-(11)lıḳdan ḍıḳuṕ maʾmūre oldı, cabbārlıḳdan ıṭāʿata geldi.	(SAYFA;167)
ıṭlāḳ:		Eger-(10)çi ḫāliṣ Allāh-ıḍun ḳılmazlarsa daḫı ḥāl budur ki anuñ cümlesin anlara Allāhu Taʿālā ʿaṭā (11) ʿaṭā ḳılmadı, anlar Allāh'a şerīk ḳılurlar; belki biz degül bunca şerīkler aña ıṭlāḳ (12) iderler.	(SAYFA;391)
ıṭlāḳ:		Ve daḫı müşebbiheler iṡbāt-ı ṣıfātda ġulū ḳıldılar; tā ki Ḥaḳ Taʿālā'ya cism ıṭlāḳ itdiler.	(SAYFA;198)
ıṭlāḳ:		Yaʿnī, gendülerden yalan düzüṕ Ḥaḳ Taʿālā'ya oġul (13) ḳız ıṭlāḳ itdiler cehl-ile ḍalālet-ile cemāl ü celāli birle ol müteferridken ol vaṣf itdükleri nesneden.	(SAYFA;373)
ıṭṭāʿ-ıla:		Nite ki senüñ faż̄iletüñ (8) var, bu ıṭṭāʿ-ıla cemīʿ-i	(SAYFA;97)

		peyġamber üzere.	
ıṭṭılāʿ:		Yaʿnī, eger ıṭṭılāʿ olunsa ol iki vaṣīler üzerine ki ʿaḳl u (4) sırrdur yāḫūḏ vehm ü ḫayāldür bular ol vişāyet ḥaḳḳını edā ḳılmaḳda ḫıyānet idüṕ taḳṣīr (5) itmişler yā ol ḥuẓūẓ-ı sifliyyeden ki nefsānīdür, andan bir ḥaẓẓā meyl itmişler.	(SAYFA;302)
ıṭṭlāʿı:		Yaʿnī, yā Muḥammed, senüñ iṭṭilāʿuñ (7) olduġından ötrü anlaruñ aḥvālına anlaruñ ıṭṭlāʿı olmaya, senüñ aḥvāluña.	(SAYFA;97)
ıṭṭlāʿın:		(18) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'nuñ naẓarların ve ıṭṭlāʿın ẕikr idüben günāhlarından istiġfār idüṕ (19) andın yaña tażarruʿ ḳıldılar, andan ġayrıdan ʿılāḳaların ḳaṭʿ itmeg-ile.	(SAYFA;24)
ıṭṭlāʿların:		(5) Yaʿnī, eger siz nefsüñüz-le muṣālaḥañuz üzere anlaruñ ıṭṭlāʿların terk itdürmeseñüz (6) yā baʿżı aḥvāluñuz üzerine ve ol ehl-i baṭṭāllaruñ dōstlarından iḥtirāz itmeseñüz (7) ve anlaruñ murāfaḳatlarını ve muvāfaḳatlarını dōst ṭutası olursanuz ol ṭāliblerüñ ḳalbleri (8)	(SAYFA;557)

		yirinde fitne vāḳiʿ olur ki anlar cihād-ı nefsden süst olurlar, ol baṭālet ehli-y-ile (9) ki size ve ġayruñuza inkārları vardur dōst olduġuñuz size muvāfaḳat ve muvāfaḳat (10) idenlerüñ dōstluġın terk itdügüñüzde ulu fesād vardur.	

jeng:	jeng: f. Pas, küf, kir. jeng//jenk jenk: Yüzde hâsıl olan buruşukluk. * buruş buruş	Ammā dünyede cezāsı budur ki her fiʿl ü ḳavl ki ṭabīʿ ola, andan bir ẓulmet (10) var anuñ-ıla bu göñül ʿaynası jeng oluṕ pas ṭutar ol göñül ḫalḳlarınuñ mizācı (11) añılur ki rūḥāniyyedür ol aḫlāḳ-ı nefs ki ẓulmānīdür ḳuvvet ṭutar ol sebebile hevā (12) ġālib oluṕ dünyā ve anuñ şehvātlarına meyl ider.[192a]	(SAYFA;382)
jeng:	jeng: f. Pas, küf, kir. jeng//jenk jenk: Yüzde hâsıl olan buruşukluk. * buruş buruş	Yaʿnī, nefs ṣıfātları-y-ıla didiler ki “Bizüm gendü nefsümüz (3) üzere ṭanuḳlıḳ virdüñüz, andan ötrü ki leẕẕāt-ı dünyā daḫı anuñ şehvātı ve zīnetleri, anları (4) maġrūr ḳıldı”, tā ki iḳrār itdiler ol olur, saʿādetden maḥrūm ḳalduḳları vaḳt gendülerüñ (5) küfri üzere ki bularuñ ẕātları göñülleri ʿaynasına jeng ü pās oldı, ṣıfātlarını (6) setr eyledi, ol nūr-ı rabbānīnüñ feyżini ḳabūl itmekden.[195b]	(SAYFA;389)

Lā:	(A.) Hayır, yok. lā ilāhe illā'l-lāh: Allah'tan başka ilah yoktur. Arabçada kelimenin başında nefy edatı'dır. Cevap yerine veya yersiz inkârda kullanılır. "Yoktur, değildir" gibi. Mâzi fiilinin evvelinde bulunan Lâ, duâiye olur. Lâ zâle sıhhatehu: "Sıhhati zâil olmasın" sözündeki gibi. * Harf-i atıf da olur. Ve mâba'dını makabline nefyen rabt eder ve irabı da ona tâbi kılar. $ "Şeref edeb iledir, neseb ile değildir" sözündeki gibi. * Vav edatıyla beraber olursa, atıf edatı vav olur, lâ da nefyi te'kid eder.	[186b] (1) iki cihānda ve daḫı ol nifāḳ ölüsin ćıḳarur ol diri kelim(e)den ki "Lā ilāhe illā'l-lāh"dur.	(SAYFA;371) (SAYFA;77) (SAYFA;97) (SAYFA;475) (SAYFA;411) (SAYFA;411) (SAYFA;447) (SAYFA;656) (SAYFA;407) (SAYFA;370) (SAYFA;160) (SAYFA;407) (SAYFA;27) (SAYFA;447) (SAYFA;700) (SAYFA;698)
laġv:	(A.) Faydasız çirkin söz. * Köpeğin ürkmesi. * Deve avazı. * Rağbet olunmayan nesne. * Hükümsüz. * Kaldırmak. * Hata etmek. * İbtâl etmek.	İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā ʿıḳāb-ıla ṭutmaz anları ki yemīnlerinde laġv (5) ideler nefs müstevlī oluṕ ṣıfātları ġalebe ḳılduġı vaḳt hevā musallaṭ oluban mücāhede vaḳtinde (6) ḳatı muḥārebedeyken ki ḥalef idesiz nefsüñ vilāyetinden melūl oluban ḳuvvetüñüz żaʿīflıġından. (SAYFA;284) Ve daḫı buncılayın laġvdandur erbāb-ı yaḳīn ḳatında şol yemīn ki (19) cārī ola, dilleri üzere vecd ġalebe ḳılduġı vaḳt ʿahd yeñilemek üzere ve ʿaḳdin teʾkīd ḳılmaḳ üzere (SAYFA;285) [144a] (1) bu daḫı tevḥīd ḥükminde laġvdur. (SAYFA;286)	(SAYFA;284) (SAYFA;285) (SAYFA;286) (SAYFA;284) (SAYFA;285) (SAYFA;285)
Lābudd: //lābüdd:	(A.) Çok lâzım. Elzem. Gerekli. * Her halde.	Lābuddur ki ol (15) īmān getüre cibt-ı nefs-i emmārete ve ṭāġūt-ı	(SAYFA;106) (SAYFA;659)

	Mutlaka. Muhakkak. * Ayrılık yok.	hevāya ol ikisini neye buyururlarsa taṣdīḳ ide (16) ve nehy itdüklerine inana, Ḥaḳ'dan iʿrāż idüp̀ ṭalebin terk itmeg-ile ve dünyāya iḳbāl ḳılmaġ-ıla. (SAYFA;106) Ol ki bulardan oldı, ʿahdin unıtdı, lā-buddur aña ki teʿaccüb ve inkār (15) ḳıla. (SAYFA;659) Zīre aña (14) lābuddur ki baʿżı eyyām-ı ʿömrini gendünüñ ve ehl-i ʿiyālinüñ esbāb-ı maʿīşetine ṣarf (15) ide, bāri aña şülüşānin ṣarf ider. (SAYFA;595)	(SAYFA;595)
lā-cerem: //lācerem:	(A.) Şüphesiz, elbette, besbelli. * Nâçar, zaruri.	Bular daḫı anlara taḳlīd (15) idüp̀ "belā" didiler, lā-cerem bugün bunda īmān getürmediler, bular kāfirlerdür, eger getürdilerse (16) daḫı taḫḳīḳ-ıla getürmediler yā taḳlīd-ile yā nifāḳ-ıla getürdiler ki bular münāfıḳlardur üçünci (17) ṣaff ehli ʿavām-ı ḫalḳdur müslümānlardan.	(SAYFA;219) (SAYFA;366)
laʿb:	(A.) Ağızdan salya akmak. (lahv: (A.) Kabuğunu soymak. *Aşırı istekte bulunmak.)	Yāḥūḏ emīnim olurlar ki bizüm ʿaẕābumuz anlara (17) irişe gendüzde bular ol dünyāya meşġūl-iken ki ol laʿb u lahvdur.	(SAYFA;469)
laʿīn:	(A.) Lanet. Lanetlenmiş. Lânet eden. Lânetleyen. * Herkesin kınadığı.	(11) çün ol laʿīn bu daʿvāyı ḳıldı maʿnisin taḫḳīḳ itmege şurūʿ itdi. (SAYFA;425) [288a] (1) Zīre ol laʿīn Surāḳa ṣūretinde kāfirleri cemʿ eyledi. (SAYFA;574) Eger naẓar-ı (3) tevḥīdden olsa ol laʿīn iḍlāl u iġvā daʿvīsin ḳılmayadı. (SAYFA;423) Laʿīn Şeyṭān baʿżı ḫalḳuñ nefslerin kerāheta bıraġurdı, Resūl'ı hōş görmeyüp̀ (2) kerāhet-ile baḳup̀ kāfir olurlardı, ol ḳısmet sebeb-ile.	(SAYFA;425) (SAYFA;574) (SAYFA;423) (SAYFA;207) (SAYFA;574) (SAYFA;423) (SAYFA;38)

		(SAYFA;207)	
laʿn:	(A.) Lânet etme. Lânetleme.	(4) Ol ḫilāfet mertebesinüñ kemālini, ammā anuñ mücerred ḥāṣılı ol ʿilm-ı ẓāhirden imtināʿ u istikbār (5) ve küfr ü laʿn u ṭard ve iġvāʾ u iḍlāl oldı. (SAYFA;107) [133a] (1) raḥmāniyyetden daḫı maḥabbet-i rabbāniyeden, böyle-y-iken anı ṣıfat-ı ḳahrınuñ feyżin ḳabūl itmege müstaḥıḳḳ ḳıldı (2) ki ol ṭard u laʿn u ġaḍabdur; tā ki anı aḫass-ı menāzile indüre aḫyārlar ṣıfatından ıraḳ ḳıla, eşrārlar (3) maḥallinde sākinlendüre, maḫẕūl u ḥaḳīr ḳıluban ṭoġru yoldan ḳaluban ve daḫı müşāhede ḳılmaḳdan maḥcūp (4) oluban. (SAYFA;264) [140b] (1) ki laʿn andandur egerçi Dāvud dili üzere oldı. (SAYFA;279) Yaʿnī, bular anlardur ki biz anlara ṭams ve laʿn vaʿde (14) ḳılduḳ ki bular īmān getürmediler, şol ʿulūma ki evliyāya indürdük ol ʿulūm-ı dīniyyeden. (SAYFA;107)	(SAYFA;107) (SAYFA;264) (SAYFA;279) (SAYFA;107) (SAYFA;278)
laʿnet:	(A.) Nefret. Tiksinti. Allah'ın rahmetinden mahrumiyyet. *Lanet.	(13) Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ṣıfāt-ı luṭfın ve ṣıfāt-ı ḳahrın ol daḫı iẓhār idici ola anlaruñ ḳabūli (14) ḳabūl-ı ḥaḳ ola ve redd itdükleri redd-ı Ḥaḳ ola ve laʿnet ḳılduḳları laʿn-ı Ḥaḳ ve anlaruñ ṣalavatı (15) ṣalavat-ı Ḥaḳ ola. (SAYFA;278) (18) Aña ki laʿnet irişdi anlardan ḥaḳḳı ḳabūl itmek istiʿdādı bāṭıl oldı, bāḳī ḳaldı ol inkār (19) içinde. (SAYFA;107) (2) Yaʿnī, bulara laʿnet vācib emr-i Ḥaḳḳ'a muḫālefetleri oldı ki ʿişyān üzere muṣırr oldılar (3)	(SAYFA;278) (SAYFA;107) (SAYFA;279) (SAYFA;265) (SAYFA;158) (SAYFA;278) (SAYFA;722) (SAYFA;107) (SAYFA;278) (SAYFA;278) (SAYFA;742) (SAYFA;158) (SAYFA;140) (SAYFA;107) (SAYFA;278) (SAYFA;278)

		tevbeyi terk itdiler sıyāḳındaġı āyet buña delālet ḳılur ki buyurdı; AK (4) AK. (SAYFA;279) Andan ehl-i ġafletüñ baʿżına laʿnet vācib olmaḳdan ḫaber virüṕ buyurdı ki (16) AK. (SAYFA;265)	(SAYFA;237) (SAYFA;440) (SAYFA;722) (SAYFA;753) (SAYFA;753) (SAYFA;753) (SAYFA;740) (SAYFA;444) (SAYFA;753)
laʿn-ı Ḥaḳ:	(A.) Allah'ın laneti. Allah'ın lanet etmesi.	(13) Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ṣıfāt-ı luṭfın ve ṣıfāt-ı ḳahrın ol daḫı iẓhār idici ola anlaruñ ḳabūli (14) ḳabūl-ı ḥaḳ ola ve redd itdükleri redd-ı Ḥaḳ ola ve laʿnet ḳılduḳları laʿn-ı Ḥaḳ ve anlaruñ ṣalavatı (15) ṣalavat-ı Ḥaḳ ola.	(SAYFA;278)
lafẓ:	(A.) Söz. *Kelime. [mânâlı olursa "kelime", mânası, edatlarda olduğu gibi, başkalarıyla meydana gelirse "harf" kısmına ayrılır.]	Ammā yirler gökler bu ʿālem ṣūretdendür, anuñ-ıçun "ḫalaḳa" lafẓı (9) birle ẕikr eyledi, AK didi. (SAYFA;312) Zīre benüm ol ḳudretüm yoḳ ki bunuñ gibi (7) kelām idem, illā meger ki bende bu lafẓı īcāda getüresin "Kün! (SAYFA;309) (19) Dördünci veche ki "Sen mi didüñ?"i işāret ḳılur emr-i īcāda ki "kün" lafẓıdur. (SAYFA;308) Aña işāret ḳıldı ki ʿİsā ʿalm (ʿaleyhi's-selām) (4) Allāhu Taʿālā'nuñ kelimesi birle īcād olundı ki ol "kün" lafẓıdur. (SAYFA;199) İşāret budur ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā "el-ḥamdü" (16) lafẓın ẕikr eyledi "elif lām"ıla bu istiġrāḳ cinsi-çündür. (SAYFA;311)	(SAYFA;312) (SAYFA;309) (SAYFA;308) (SAYFA;199) (SAYFA;311) (SAYFA;109) (SAYFA;419) (SAYFA;418) (SAYFA;109) (SAYFA;312)
lafẓ-ı cemʿ:	(F.) Çoğul söz.	Andan Allāhu Taʿālā nūrı (16) lafẓ-ı vāḥid-ile ẕikr eyledi, Ḳurʾān'da her yirde ki gelür ve ẓulmātı lafẓ-ı cemʿ-ile ẕikr eyledi.	(SAYFA;109)

lafẓ-ı ẕürriyet:	(F.) Zürriyet sözü. Zürriyet kelimesi.	Zīre lafẓ-ı ẕürriyet bu (18) bu muṣavverler üzerine vāḳiʿ olur ve nihāyetinüñ daḫı ancılayın girü bedāyeti ve nihāyeti var, (19) bedāyeti ḫabīn taṣvīr olmaḳdur raḥm içinde.	(SAYFA;419)
lafẓ-ı temkīn:	(F.) Temkin sözü. Temkin lafzı.	İşāret bunda (13) budur kim bu lafẓ-ı temkīn cāmiʿdür temlīki ve teslīṭı daḫı ḳudreti her ḫayruñ esbāblarını (14) ḥāṣıl itmek üzere dünyā vü āḫiret saʿādetlerinden ve daḫı maʿrifet ve maḥabbet istiʿdādınuñ (15) kemālin ḥāṣıl ḳılmaġa ve Allāh'ı ṭaleb idüp̀ andın yaña seyr itmege; tā ki viṣāle irişe (16) Ḥaḳ Taʿālā bu temkīn şerefin virmedi, illā insāna virdi, bunuñ-ıla ikrām idüp̀ fażīlete (17) irişdürdi ve emr-i ḫilāfet daḫı bunuñ-ıla tamām oldı.	(SAYFA;418)
lafẓ-ı vāḥid:	(F.) Tekil söz.	Andan Allāhu Taʿālā nūrı (16) lafẓ-ı vāḥid-ile ẕikr eyledi, Ḳurʾān'da her yirde ki gelür ve ẓulmātı lafẓ-ı cemʿ-ile ẕikr eyledi.	(SAYFA;109)
lahv: //lehv:	(A.) lahv: (A.) Kabuğunu soymak. *Aşırı istekte bulunmak. lehv: (F.) f. (Lehv. C.) Lehivler, kadınlı erkekli haram eğlenceler, oyunlar. Nefsanî gayr-i meşru oyun ve eğlenceler. lehv: (F.) Lehiv. Kadınlı erkekli haram oyun ve eğlence.	Yāḥūḏ emīnim olurlar ki bizüm ʿaẕābumuz anlara (17) irişe gendüzde bular ol dünyāya meşġūl-iken ki ol laʿb u lahvdur.	(SAYFA;469)
lākin:	(A.) Lâkin. Amma. Fakat. Ancak. şu kadar var ki.	(13) Gün-ile şuʿāʿ gibidür ki ḳaḉan bir bacadan eve güneş düşse ol şuʿle ziyāde olur (14) ve naḳṣ olur ol bacanuñ naḳṣı ziyādesi miḳdār, lākin mümkin degül ki naḳṣ ziyāde (15) cirm-ı şemsde ola. (SAYFA;183)	(SAYFA;183) (SAYFA;109) (SAYFA;492) (SAYFA;50) (SAYFA;33) (SAYFA;480) (SAYFA;550)

		(15) Lākin ol nūrānī culūdlar, küllīsi ol nūr-ı tevḥīde nisbet Allāhu Taʿālā nūrıdur. (SAYFA;109) Bu kelām aña işāret (5) ḳılur kim bu ṣıfāt-ı ḳalb daḫı müteġayyir oluṕ bir levne daḫı dönermiş, ṣıfāt-ı nefs levni-y-ile (6) anuñ raʿnālıḳları-y-ıla; lākin ol ki ʿayn-ı ḳalbdür, ol şol yaradılduġı nesne üzere ṣābit-(7)dür ki maḥabbetu'l-lāhdur ve Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekdür, andan taġyīr olmaz. (SAYFA;492) Eger Ḥaḳ Taʿālā dilemese bular ḳıtāl itmezlerdi; lākin (9) Allāhu Taʿālā ne dilerse işler, mānīʿ yoḳ. (SAYFA;50)	(SAYFA;103) (SAYFA;476) (SAYFA;664) (SAYFA;283) (SAYFA;10) (SAYFA;689) (SAYFA;133) (SAYFA;726)
lāline:		(15) … Zīre ḳalbi ve rūḥı ġāyet teşevvüḳ ḳılmışdı anuñ cemāli vü lāline.[214b]	(SAYFA;427)
lām:	(A.) Lam harfi. Kur'ân alfabesinde yirmialtıncı harf olup, ebcedi değeri otuzdur.	(7) Bedürüstī, "Elif, Lām, Rā" didügi ḳavlinde iki işāret var; bir işāret ḥaḳḳ-ıçun, Ḥaḳ'dan ol (8) ḳulı ve resūli Muṣṭafā'yadur ki müctebādur. (SAYFA;657) İşāret budur ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā "el-ḥamdü" (16) lafẓın ẕikr eyledi "elif lām"ıla bu istiġrāḳ cinsi-çündür. (SAYFA;311) Ve "li'l-lāhi" daḫı "lām" temliki-çündür. (SAYFA;311) (15) ṕes,didügi elif-ile Allāhu Taʿālā'ya işāretdür ve lām-ıla Cebrāʾīl'e işāretdür ʿalm (ʿaleyhi's-selām) ve rā-y-ile Resūl'e (16) işāretdür ʿaleyhi's-selām. (SAYFA;712)	(SAYFA;657) (SAYFA;311) (SAYFA;311) (SAYFA;712)
lāḥıḳ: //lāḥiḳ:	(A.) Yetişen, vâsıl olan, ulaşan. * İlâve olan, eklenen. * Sonradan tâyin edilen, yenisi. Yetişen, ulaşan, erişen.	[188a] (1) görmekde küllī berāber olur ol nūr-ı rubūbiyyet-ile ol laṭīfdür andan ki muḥdeṣāt anı idrāk (2) ide, yā maḫlūḳāt aña lāḥıḳ ola, daḫı ḫabīrdür Ḥaḳ	(SAYFA;374) (SAYFA;373) (SAYFA;46)

	Eklenen, katılan. * Fık: Namaz başlangıcında imama uymuşken ayrılarak tekrar namaz bitmeden imama uyan.	Taʿālā tecellīsine müstaḥıḳḳ kimdügin ol bilür.	
laḥm:	(A.) Et. Et parçası.	Ve laḥm u ḫınzīr her murdār u ḥarām fiʿldür ki ol ʿamel-i (9) Şeytān'dandur.	(SAYFA;398)
laḥẓa: //laḥẓā:	(A.) Göz açıp kapayacak kadar kısa zaman. Bir an. En kısa zaman. Göz ucu ile bir bakış. Zaman.	Cüneyd eydür raḥimehu'llāh (11) "Eger bir dōst biñ yıl Allāhu Taʿālā'dın yaña iḳbāl itse andan bir laḥẓa girü iʿrāż (12) itse ol fevt itdügi ol vaḳtde erteġıraḳdur, ol ḥāṣıldan ki buldı.	(SAYFA;620) (SAYFA;85) (SAYFA;436) (SAYFA;459) (SAYFA;126) (SAYFA;332) (SAYFA;124) (SAYFA;685) (SAYFA;595)
laṭīf:	(A.) Mülâyim. Yumuşak. Nâzik. Mütenasip. * Güzel. Şirin. Küçük ve hoşa giden. * Cisimle alâkası olmayan. Göze görünmeyen. * Çok lutf edici. * Derin, gizli.	İşāret bu āyetler taḥḳīḳında budur ki (13) "Bedürüstī, Allāhu Taʿālā bu ḫalḳı üç ṣınıf üzere yaratdı; Bir ṣınıf, andan melek-i ruḥānī-(14)dür ki ʿılvīdür ve laṭīf ü nūrānīdür. (SAYFA;1) İşāret bunda budur ki bedürüstī, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ol (8) şefḳatlü iḥsānlarından ve laṭīf ʿaṭālarındandur ki ḫāṣ ḳullar ḥaḳḳında ki anı ṭāliblerdür (9) baʿżı evḳātde anlara dīl virdi ki anuñ-ıla kelām iderler. (SAYFA;340) Ve daḫı ol işāretdendür ki ḳullarına (5) luṭfın iẓhār ider esbāb-ı maʿyişetde, ḳaçan ki bularuñ üzerine bir iş müşkil ola, buları gör ki (6) anuñ çāresine niçe irşād ider, laṭīf esbāblar-ıla. (SAYFA;244)	(SAYFA;1) (SAYFA;340) (SAYFA;244) (SAYFA;374) (SAYFA;420)
laṭīfe:	(A.) Hoş söz. Şaka. Mizah. Söz ile iltifat. İnsanın çok ince ve hassas olup kalbe bağlı bir duygusu. (Mukabili ciddiyettir)	Ammā (6) Ḥaḳ Taʿālā gendü nefsinde ve resūli ḥaḳḳında daḫı AK didüginde refīḳa-ı (7) laṭīfe vardur. (SAYFA;656) Biz uşbuncılayın (4) cezā iderüz ol mücrimlere ki ol żaʿīf	(SAYFA;656) (SAYFA;442)

		nefsleri üzere ki laṭīfedür ol ḳadar cürm ider-(5)ler ki ol günāh aġusı-y-ıla şişüṕ deve gibi olur ki eyle iderler. (SAYFA;442)	
lāyıḩ:	//lāyıḥ//lāyiḥ: (A.) Parlak. Meydanda. Aşikâr. Hatıra gelen. ///lāyıḳ///lāyiḳ: (Liyakat. den) Yakışır ve yaraşır. Uygun, münasib ve muvafık.	[013a] (1) oldur ki anuñ-ıla bu ʿālem-i melekūta lāyıḩ olur, ol tezkiye-yi nefsdür. (SAYFA;24) [262b] (1) Şöyle ki aña lāyıḥ ve rūşen olur anuñ īmānı yaḳīn olur; belki īmān-ı ʿayān olur. (SAYFA;523) İşāret bunda budur ki ol Mūsā-yı rūḥ ćün ol ṣıfāt-ı nefs-ile (16) muttaṣıf oluṕ meşelā ġaḍab ḳıldı girü mülāḳī oldı ol nesneye ki aña lāyıḥ oldı-y-dı (17) levāiḥ-i rabbānīden ol ṣıfat müstevlī olduġı vaḳt. (SAYFA;493) ṕes, ćün ol ṣıfat andan sākin (18) oldı maḥv oluṕ gitdi girü ʿavdet itdi aña ki lāyıḥ oldı-y-dı ol küşūf-ı burhānīden. (SAYFA;493) Yaʿnī, ol elvāḥ ki lāyıḥ oldı, Mūsā-yı rūḥa anuñ içinde nesḫ (SAYFA;493) Yaʿnī, ol Mūsā-yı (12) rūḥa ne ki lāyıḥ oldı levāyiḥ-ı rabbānīden anı bıraḳdı ol ġaḍab-ı ṭabīʿi müstevlī olduġı (13) vaḳt. (SAYFA;491)	(SAYFA;24) (SAYFA;523) (SAYFA;493) (SAYFA;493) (SAYFA;493) (SAYFA;491)
lāyıḳ:	(A.) (Liyakat. den) Yakışır ve yaraşır. Uygun, münasib ve muvafık.	[117b] (1) ḫılḳatde naḳṣı ve beşeriyyetde żaʿfı ola ol, nite lāyıḳ ola ki ilāhiyyet-ile mevṣūf ola. (SAYFA;233) [216a] (1) var ḥükm-ı şerīʿat-ıla ṭarīḳatı bile ʿamele görüṕ ḥaḳīḳatā vāṣıl olmaġ-ıçun; tā ol vaḳte deg ki (2) nefs muṭmaʾinne ola ve “ircīʿī” ḫiṭābına müstaḥıḳ ola, ol inmekden ṣoñra girü ʿulāya (3) çıḳmaġa lāyıḳ ola.	(SAYFA;233) (SAYFA;430) (SAYFA;216) (SAYFA;216) (SAYFA;52) (SAYFA;435) (SAYFA;308) (SAYFA;470) (SAYFA;351) (SAYFA;241) (SAYFA;119) (SAYFA;472)

		(SAYFA;430) Ammā şol ki siz anı ṭaleb idersiz ḥaḳḳ-ıla ḥuḳūḳları edā itmekde ḳıyāma getürmeg-içün ki ol (11) Ḥaḳ Taʿālā'nuñ naẓar-ı ʿīnāyeti müşāhede ḳılmaġ-ıla muṭayyebdür; ol ṭayyibātdandur ol lāyıḳ olmaz, (12) illā ṭayyiblere lāyıḳ olur. (SAYFA;216)	(SAYFA;216) (SAYFA;425) (SAYFA;642) (SAYFA;640) (SAYFA;360) (SAYFA;360) (SAYFA;360) (SAYFA;360) (SAYFA;361) (SAYFA;412) (SAYFA;321) (SAYFA;139) (SAYFA;66) (SAYFA;582)
lāzım:	(A.) Lâzım. Lüzumlu, gerekli. * Bir şeyden aslâ ayrılmayan. Bir işte beraber bulunmasına ve vücuduna ihtiyaç olan şey. * Gr: Müteaddi olmayan.	(15) Zīre bu maʿāṣīlerüñ şirr ṣāḥibi üzerine lāzım oluṕ ṭurmaz, belki andan ġayrıya żarar-ı taʿaddī (16) ider. (SAYFA;464) (18) Yaʿnī, eger elbetde ol ḥaḳāyıḳ-ı eşyādan ṣormaḳ lāzım olursa Ḳurʾān indükden ṣoñra ṣoruñ (19) ki Ḳurʾān size ḫaber vire, ol ḥaḳāyıḳlardan ʿaḳluñuz irişdügi ḳadar, ammā ol ki sizden ʿulūm-ı (SAYFA;295) (3) Daḫı ol Ḳurʾān mecīddür ve anlaruñ mustaḥsenlerine lāzım olsalar ki ol tezkiye-yi nefsdür, ol (4) ẕemīm ṣıfatlarından ve anı muḥallā ḳılmaḳdur ẕikre dāyim olmaġ-ıla ve ḳalb üzere murāḳıb olmaġ-ıla; (5) tā ki ol aḫlāḳ-ı kerīme ḥāṣıl ola ve hevāya muḫālefet ḳılmaḳ ve āḫireti iḫtiyār ḳılmaḳ dünyā üzere (6) āsān ola. (SAYFA;268)	(SAYFA;464) (SAYFA;295) (SAYFA;268) (SAYFA;422) (SAYFA;9) (SAYFA;583) (SAYFA;160) (SAYFA;483) (SAYFA;306) (SAYFA;462) (SAYFA;210) (SAYFA;299) (SAYFA;16) (SAYFA;160) (SAYFA;267) (SAYFA;550) (SAYFA;160) (SAYFA;292) (SAYFA;138) (SAYFA;633) (SAYFA;290) (SAYFA;654) (SAYFA;61) (SAYFA;320) (SAYFA;556) (SAYFA;290) (SAYFA;605)
lebbeyk:	(A.) Buyurunuz. Emredersiniz. * Benim muhabbet ve incizâbım dâim sanadır, başkasına	Evvel yaratduġum nesne oldı, ki üçünci bir daḫı yoḳ-ıdı ol "lebbeyk" ki baña (14) cevāb virdük ʿademden şol vaḳt ki seni	(SAYFA;657)

	değildir, sıdk ve ubudiyyetim dâim sanadır (gibi mânâlar ifâde eder.)	ol ʿademden ć̣ıḳmaḳlıġa daʿvet ḳıldum.	
leben:	(A.) Süt.	(18) Aña vārid ola, ol vāridāt ġālib olduġı vaḳt ve anuñ lebenin ṣaġalar ki leben-i esrār ve (19) maʿānīdür.	(SAYFA;740) (SAYFA;112)
leben-i esrār:	(F.) Esrâr südü.	(18) Aña vārid ola, ol vāridāt ġālib olduġı vaḳt ve anuñ lebenin ṣaġalar ki leben-i esrār ve (19) maʿānīdür.	(SAYFA;740)
Lebūḏā: //Lebūẕā:	Hābil'in kız kardeşi olduğu rivayet edilen kişi. İbn-i İshak tarafından rivayet edilen ve sahih olmayan bir hadise göre Habil ve Kabil'in birer ikiz kız kardeşleri vardı ve birbirlerinin kardeşiyle evlenmeleri istenmişti. Kabil'in ikizi Aklimâ, Habil'in ikizi Lebudâ'an daha güzel olduğu için Kabil bu değiştirmeyi kabul etmedi.	(16) … Ammā Lebūḏā-yı ʿaḳl Hābīl-ı ḳalb naẓarında ġāyet ḳabīḥ ve zişt gelmişdi.[121a] (SAYFA;240) Evvel baṭında bular oldı, andan ikinci (14) baṭında Hābīl ṭoġdı ikiz Lebūḏā-yı ʿaḳl-ıla.[121a] (SAYFA;240) Didi ki "Benüm ḳız ḳardaşum İḳlīmā-yı hevā benüm-ile bir ḳarından bile ṭoġdı, (10) ol görklüdür, Hābīl-i ḳalb ḳız ḳardaşından ki Lebūẕā-i ʿaḳldur, ol ḳardaşuma ben (11) eḥaḳḳıraġın".[121b] (SAYFA;241)	(SAYFA;240) (SAYFA;240) (SAYFA;241)
ledünnī:	(A.) (Ledünn. C.) Allah Teâlâ Hazretleri tarafından hususi vecih üzere bâtınan ihsan olunanlar. (L.R.)	Eger size Ḥaḳ Taʿālā'dan fütūḥat ve ġaybdan hibeler ve ʿaṭālar ve ʿulūm u (11) ledünnī ve yüce mertebeler ḥāṣıl olsa ḫāṣlar ḳatında ve maḥabbet ü ḳabūl olsa ʿavām ḳatında.	(SAYFA;121)
leʾīm:	(A.) Alçak, deni, rezil, zelil, levm edilen. Cimri. * Mayası bozuk ve kötü.	ć̣ün bulara ḳıtāl farż olundı, bular er etegin ṭutdılar nefs-ile cihād ḳılmaġa sürʿat (4) itdiler, ṭarīḳ-ı rüşde sülūk itdiler, ć̣ün bularuñ delīl-ı mulāzemet olmadı, leʾīmlerüñ melāmeti anlaruñ (5) üzerine yolı ḳaṭʿ eyledi, uyur olan uyandı.	(SAYFA;124) (SAYFA;182) (SAYFA;506)
lehv:	(F.) f. (Lehv. C.) Lehivler, kadınlı erkekli haram eğlenceler, oyunlar. Nefsanî gayr-i	Yaʿnī, terk eyle muṣāḥabeti anlaruñ-ıla kim dīni oyına ṭutarlar, ol (9) ḫırḳa geydükleri girć̣ek ṭālibler ziyneti-le	(SAYFA;352)

	meşru oyun ve eğlenceler.	bezendükleri degüldür, illā dünyā-y-ıçun ve ḫalḳ ḳatında (10) ḳabūl bulmaġ-ıçundur daḫı lehve meşġūl olmaġ-ıçundur.	
lem:	(A.) (Arabçada cezm harfidir) Muzari fiilinin başına getirilirse, nefyeder, cezmeder, sâkin okutur. "Gelir" fiilini "gelmedi" yaptığı gibi.	"Ve men lem yestaṭiʿ minküm ṭavlen". (SAYFA;81) Bu sırdan ötrü Ḥaḳ Taʿālā sūre-ı (2) İḫlāṣ indürüp bu şübheyi zāyil ḳıldı, didi ki "Lem yelid ve lem yūled". (SAYFA;592) Bu sırdan ötrü Ḥaḳ Taʿālā sūre-ı (2) İḫlāṣ indürüp bu şübheyi zāyil ḳıldı, didi ki "Lem yelid ve lem yūled". (SAYFA;592) Didi ki (3) HS (Leyte Rabbe Muḥammedün lem yaḫluḳ Muḥammed, ʿaleyḥi's-selām). (SAYFA;164) Nite ki buyurdı; "Elā men (2) ṭalebenī vecedenī ve men ṭalebün ġayrī lem yecidnī (HAḌĪŞ-İ ŞERĪF). (SAYFA;289) Yaʿnī, "Ḳadertüke min ḳabl ve lem yekün mevcūden. (SAYFA;511)	(SAYFA;81) (SAYFA;592) (SAYFA;592) (SAYFA;164) (SAYFA;289) (SAYFA;511)
lemh:	(A.) Göz atma, bir defa bakış. * Parlama, parıltı.	(19) Ol ḫıẕlān teʾşīri-y-ile lemh-i şeyṭān-ile nefsden ẓulmet-i nefsānī ḳalḳar, ḳalbi menʿ ider,	(SAYFA;622)
lemme:	(A.) (C.: Lemmât) şiddet. Meşakkat, zorluk. * Az şey. (lemm: (A.) Parça parça şeyleri toplamak, cem' etmek. * Islâh etmek. * Bulduğu şeyi, haram helâl demeyip yemek. * Şiddet ve meşakkat. * Az şey. * Konmak. Nâzil olmak.)	Ferişтenüñ lemmesi ḫayr vaʿdeler-(15)dür ve Şeyṭānuñ lemmesi şerr vaʿdelerdür.	(SAYFA;156) (SAYFA;156)
Len:	(A.) Gr: (Muzâri fiilini nasbeden edatlardan birisi). Bir işin aslâ olamıyacağını ifade eder:	(13) Ola ki ol Mūsā'ya "Len terānī" cevābı geldügi ol ḳavmi şomlıġı ola ki nefslerinden bunuñ (14) suʾ-i edeb ḥāṣıl oldı	(SAYFA;184)

	$ cümlesinde; kâfirler aslâ Cennete giremezler, derken olduğu gibi.	ki bu suʾāli ḳıldılar, tā ṭamaʿ itmeyeler bir maṭlūbı ki ol bulara virilmedi.	
leẕẕāt:	(A.) (Lezzet. C.) Tatlılıklar. Lezzetler. Tadı hoş ve güzel olan şeyler.	[303a] (1) ol esfel-i ṭabīʿatda oturanlar-ıla ki şehvāt-ı nefsānīden leẕẕāt almışlardur.	(SAYFA;604) (SAYFA;677) (SAYFA;88) (SAYFA;737) (SAYFA;118) (SAYFA;607) (SAYFA;385) (SAYFA;702) (SAYFA;286) (SAYFA;398) (SAYFA;477) (SAYFA;241) (SAYFA;477) (SAYFA;576) (SAYFA;287) (SAYFA;250) (SAYFA;301) (SAYFA;555) (SAYFA;315) (SAYFA;693) (SAYFA;604) (SAYFA;87) (SAYFA;118) (SAYFA;477) (SAYFA;36) (SAYFA;352) (SAYFA;389) (SAYFA;125) (SAYFA;508) (SAYFA;74) (SAYFA;631) (SAYFA;584) (SAYFA;554) (SAYFA;472) (SAYFA;630) (SAYFA;17) (SAYFA;252) (SAYFA;290) (SAYFA;505) (SAYFA;650) (SAYFA;15) (SAYFA;448)

			(SAYFA;368) (SAYFA;151) (SAYFA;737) (SAYFA;78) (SAYFA;80) (SAYFA;291) (SAYFA;389) (SAYFA;595) (SAYFA;478) (SAYFA;16) (SAYFA;485) (SAYFA;696) (SAYFA;438) (SAYFA;567) (SAYFA;103) (SAYFA;695) (SAYFA;701) (SAYFA;444) (SAYFA;387) (SAYFA;652) (SAYFA;602) (SAYFA;412) (SAYFA;263) (SAYFA;542) (SAYFA;701) (SAYFA;289) (SAYFA;676) (SAYFA;265) (SAYFA;243) (SAYFA;550) (SAYFA;703) (SAYFA;289) (SAYFA;293) (SAYFA;263) (SAYFA;312) (SAYFA;760)
leẕẕāt-ı nefsānī:	(F.) Nefsânî lezzetler.	İşāret bu ḳavlinde budur ki her zamān ehlinüñ (3) ve her ḳarnüñ ḳavminüñ ekṣeri ġāfillerdür, baḥr-ı dünyāya ġarḳ olmışlardur, (4) şehvet derelerinde helāk olmışlardur ve daḫı ol leẕẕāt-ı nefsānī ve ḥayvānī ẓulmātında ḳalmışlardur, (5) ẓulmāt ẓulmāt	(SAYFA;472) (SAYFA;87) (SAYFA;604) (SAYFA;630) (SAYFA;17) (SAYFA;252) (SAYFA;290) (SAYFA;505) (SAYFA;650)

		üzere. (SAYFA;472) İşāret (3) bu iki āyet taḥḳīḳında budur kim bedürüstī, īmānuñ ḫaṣāyışındandur ki māllaruñuzı Ḥaḳ'dan (4) ġayrınuñ ṭalebinden infāḳ itmeyesiz hevāya uymaġ-ıla ve şehvāta mütābaʿat ḳılmaġ-ıla ve leẕẕāt-ı (5) nefsānīyi tamām īfā itmeg-ile.(SAYFA;87) Yaʿnī, size fitne ṭaleb ideler ḳorḳıtmaġ-ıla ve şehevāta ve leẕẕāt-ı (10) nefsāniye daʿvet itmeg-ile ve dünyāya ve anuñ zīnetlerine meyl itmeg-ile, tā ki ol maṭlūba (11) vāṣıl olmaḳ müteʿaẕẕir ola ṭaʿām ṭaleb itmeg-ile.(SAYFA;604)	(SAYFA;15)
leẕẕāt-ı cismānī:	(F.) Cismânî lezzetler, istek ve arzular.	Yaʿnī, bular ol virilen ögüdi ṭutuṕ (7) seyf-ı ṣıdḳ-ıla nefslerin şehvātlarından ḳatl itseler ve hevāya mütābaʿatı terk itseler, ol maḳāmı (8) cihedde nefsi şehīd itmek ve ṣıddīḳlar derecesi ulaşmaḳ bulara ḫayrlu-y-ıdı ol şehvāt-ı nefsānīden (9) ve leẕẕāt-ı cismānīden leẕẕāt almaḳdan daḫı muḥkemirekdür maḳāmāt-ı rūḥāniyyede ve ḳurbāt-ı rabbāniyyede.	(SAYFA;118)
leẕẕāt-ı cismāniyye:	(F.) Cismânî lezzetler, istek ve arzular.	Bedürüstī, uşbu bir mekrdür ki idersiz yā seḥare-ı (12) ṣıfāt ol Mūsā-yı rūḥa muvāfaḳat idüṕ bu ḳālib şehrinde, tā anuñ ehlini ol (13) şehrden ḳıḳarasız ki ol şehvāt-ı bedeniyye ve leẕẕāt-ı cismāniyyedür. (SAYFA;477) Bular erbāb-ı nüfūsdur ki hemleri yoḳdur; illā ol nefsleri ġuṣṣası (3) vardur ki anuñ ḥaẓların istifā ḳılalar ve şehvātların ve leẕẕāt-ı cismāniyyelerin ve (4) temettuʿāt-ı ḥayvāniyyelerin yirine getürmege saʿy ideler, ol	(SAYFA;477) (SAYFA;36)

		ḫasīs ṭabīʿatları-y-ıla, ol rakīk (5) naẓarları-y-ıla cāhiliyyet ẓann itdügi gibi (6) ki dirler cemīʿ-i umūr ḫalḳa rācīʿdür, Allāh'a rācīʿ degül ki anuñ ḳażāsı ve ḳaderi-y-le (7) ola. (SAYFA;36)	
leẕẕāt-ı dünyā:	(F.) Dünyâ lezzetleri.	Yaʿnī, nefs ṣıfātları-y-ıla didiler ki "Bizüm gendü nefsümüz (3) üzere ṭanuḳlıḳ virdüñüz, andan ötrü ki leẕẕāt-ı dünyā daḫı anuñ şehvātı ve zīnetleri, anları (4) maġrūr ḳıldı", tā ki iḳrār itdiler ol olur, saʿādetden maḥrūm ḳalduḳları vaḳt gendülerüñ (5) küfri üzere ki bularuñ ẕātları göñülleri ʿaynasına jenk ü pās oldı, ṣıfātlarını (6) setr eyledi, ol nūr-ı rabbānīnüñ feyżini ḳabūl itmekden.	(SAYFA;389) (SAYFA;352) (SAYFA;125) (SAYFA;508) (SAYFA;74)
leẕẕāt-ı dünyāvī:	(F.) Dünyevî lezzetler.	Yaʿnī, nefslerüñ şānı budur ki ol (4) mevāhib-ı rabbānī ve keşūf-ı rūḥānī ki Ḥaḳ'dan bulara ʿaṭā olınur, tā anuñ-ıla ḳurbet ṭaleb (5) ideler anlar bunı bu metāʿ-ı dünyā ḥāṣıl ḳılmaġa vesile idinürler ve māl u manṣıb ḥāṣıl ḳılmaġa (6) ālet idenirler, tā leẕẕāt-ı dünyāvī ve şehvāt-ı nefsānī birle tamām temettuʿ ḳılalar.	(SAYFA;508) (SAYFA;631)
leẕẕāt-ı fānī:	(F.) Fânî lezzetler. Geçici lezzetler.	Şol kimseler ki iʿtiḳād (6) ḳıldılar ṣıdḳ-ıla ki maṭlūb u maḳṣūd ve maʿbūd-ı ḥaḳ Allāhu Taʿālā'dur, dünyā degül ve anuñ (7) şehvātları degül ve ol leẕẕāt-ı fānī degül.	(SAYFA;584)
leẕẕāt-ı hevā:	(F.) Hevâ lezzetleri.	Yaʿnī, eger sizüñ göñüñüzde ḫayr varın bilse Ḥaḳ Taʿālā (18) ki anuñ ẕikri-y-ile muṭmayinn oluṕ ʿubūdiyyete dāyim oluṕ anuñ ḥükmi taḥtında münḳād olayduñuz ol (19) sizden alınan şehvāt-ı dünyā ve leẕẕāt-ı hevā bedeline size daḫı yigrek uçmaḳ	(SAYFA;554)

		niʿmetlerin ve anuñ	
leẕẕāt-ı nefs:	(F.) Nefs lezzetleri.	ṕes, iştiġālleri cennetde şehvāt-ıla ve leẕẕāt-ı nefs-ile oldı; (12) çün ol ṭāmu ehli nidā ḳılmaġ-ıla bularuñ göñüllerin ṭaralda.	(SAYFA;448)
leẕẕāt-ı ḥaḳāyıḳ-ı ġaybiyye:	(F.) Gaybî hakikatlerin lezzetleri.	Anuñ ẓulminüñ ve iftirāsınuñ mażarratı aña (16) ẓāhir olur ol sekerāt-ı mevt vaḳtinde rūḥuñ bedenden taʿalluḳı kesildügi vaḳt ve bu nefs (17) ḳalbiden diler dilemez ḳıḳduġı vaḳt ol dünyā leẕẕetlerine ve anuñ şehvātlarına müteʿallıḳ olduġı-çun (18) ol şehevāt-ı uḫreviyyeden ve leẕẕāt-ı ḥaḳāyıḳ-ı ġaybiyyeden maḥrūm olduḳları-çun.	(SAYFA;368)
leẕẕāt-ı ḥayvāniyye:	(F.) Hayvânî lezzetler.	Bedürüstī, ol nefs ü beden daḫı mūlim olurlar ol (4) şehvāt-ı dünyāviyye ve leẕẕāt-ı ḥayvāniyye ve murādāt-ı cismāniyye ṭaleb itmeg-ile.	(SAYFA;151) (SAYFA;737) (SAYFA;78) (SAYFA;80)
leẕẕāt-ı şehvāt:	(F.) Şehvetlerin lezzetleri. Şehevî lezzetler. Hazlar.	Yaʿnī, ol şerle buyurucı nefs ṭadmaġ-ıçun ol muʿāmelelerüñ yöninden şol nesne-y-içün ki leẕẕāt-ı şehvātdan ve ġaflet (9) ḥalāvetinden aldı-y-dı.	(SAYFA;291)
leẕẕāt-ı ṭabʿī:	(F.) Tabiî lezzetler.	(8) Ẓulm oldur ki ṣarf ideler istiʿdād-ı fiṭrī ki ḳabūl feyżidi ol leẕẕāt-ı ṭabʿī ve şehvāt-ı (9) nefsi istīfā ḳılmaġa ve anuñ ehl-i ġāfil olalar, ol rüsullerüñ inẕārından ki ilhāmāt-ı (10) rabbānīdür.	(SAYFA;389)
leẕẕet:	(A.) Lezzet. Hazz. (C.: Lezzât) Tad, çeşni. Hoş ve güzel olan şey.	Ammā anuñ kim üzerine ẓulmāt-ı beşeriyyeʾi (15) ḥayvāniyye ġālib ola, ol būt-ı hevāya mütābaʿat ḳıla, dünyā leẕẕātları-y-la leẕẕet ala, anuñ velīsi ṭāġut (16) olur, anı nūr-ı rūḥāniyyeden ṣıfāt-ı ḥayvānī ẓulmātına iltür.	(SAYFA;312) (SAYFA;469) (SAYFA;586) (SAYFA;490) (SAYFA;589) (SAYFA;604) (SAYFA;335) (SAYFA;526) (SAYFA;290) (SAYFA;374) (SAYFA;80)

			(SAYFA;221) (SAYFA;678) (SAYFA;717) (SAYFA;300) (SAYFA;428) (SAYFA;263) (SAYFA;678) (SAYFA;243) (SAYFA;35) (SAYFA;67) (SAYFA;732) (SAYFA;35) (SAYFA;368)
leşker:	(F.) Asker.	(14) Tā ki ol müʾminlerini aṣlıy-ıla helāk itdiler, Ḥaḳ Taʿālā melāʾikeden bir leşker gönderdi, (15) dimişler ki anlaruñ reʾīsi İblīs-idi. (SAYFA;439) [020a] (1) iʿrāż itdiler, münhezim oldılar iki leşker cemʿ olduḳları gün. (SAYFA;38) Bu leşker aña didiler ki “Yā Surāḳa, (2) nireye ḳaćarsın?”. (SAYFA;574)	(SAYFA;439) (SAYFA;38) (SAYFA;574) (SAYFA;205) (SAYFA;45) (SAYFA;513) (SAYFA;258) (SAYFA;261) (SAYFA;576) (SAYFA;238) (SAYFA;576) (SAYFA;576) (SAYFA;614) (SAYFA;600) (SAYFA;600) (SAYFA;469) (SAYFA;588) (SAYFA;238) (SAYFA;576) (SAYFA;576) (SAYFA;576) (SAYFA;562) (SAYFA;576)
leṭāfet:	(A.) Hoşluk, lâtiflik. * Cisimden alâkayı kesip bir nevi nurâniyet kesbetmek. * Güzellik, nezaket, yumuşaklık, hafiflik.	Andan ötrü ki (5) aña rūḥuñ leṭāfeti ve nūrāniyyeti ḥāṣıl oldı, anuñ-ıla tecellī olunmaġa müstaḥıḳḳ olundı.	(SAYFA;422)
leṭāyif: //letāʾif:	Lâtif duygular. (İman yalnız ilim ile değil, imanda çok letaifin	ṕes peyġamber ʿale’hi’-selām bu leṭāyif-ile Şeyṭān (17) anlaruñ nefslerine vāḳiʿ ḳılduġın	(SAYFA;207) (SAYFA;155)

	hisseleri var. Nasıl ki; bir yemek muhtelif âsâba, muhtelif bir surette inkisam edip tevzi olunuyor. İlim ile gelen mesâil-i imâniye dahi akıl midesine girdikten sonra, derecâta göre ruh, kalb, sır, nefis ve hakeza.. letaif kendine göre birer hisse alır, masseder. Eğer onların hissesi olmazsa, noksandır.	girü zāyil ḳıldı. (SAYFA;207) Zīre anlaruñ üzerine sen Ḥaḳ Taʿālā'nuñ raḥmeti ve faẕlı-(15)sın, anlar senden azarlar saña hīç bir nesne-y-ile żarar (16) irgürürler Ḥaḳ saña indürdügi kitāblardan maḥrūm ḳalmaġ-ıla ki ol Ḳurʾān'dur daḫı ḥimmet-(17)lerdür ki ol ḥaḳāyıḳ-ı Ḳurʾān'dur daḫı anuñ esrārları ve leṭāyifleridür. (SAYFA;155)	
levāiḥ: //levāyiḥ:	(A.) (Levâyih) (Lâyiha. C.) Lâyihalar. (lâyıha: (A.) Düşünülen veya tasavvur edilen bir şeyin yazılması. Tasarı.) (lāyıh: (A.) Parlak. Meydanda. Aşikâr. Hatıra gelen.)	Yaʿnī, ol Mūsā-yı rūḥ ṣıfat-ı nefs ġālib olduġı vaḳt bıraḳduġı ol, (2) ol levāiḥden -idi ki anuñ içinde Ḥaḳ'dın yaña hidāyet ider nesneler, daḫı ol nesneler var-ıdı ki (3) anuñ-ıla raḥmete vāṣıl olınurdı.(SAYFA;494) Yaʿnī, "N'oldı bize ki şevāhidleri müşāhede (8) ḳılduḳdan ṣoñra Allāh'a īmān getürmeyevüz, şol nesneler ki Ḥaḳ'dan bize ẓāhir oldı levāyiḥ -i (9) maʿrifetden ve ṭavāliʿ-ı maḥabbetden". (SAYFA;282)	(SAYFA;494) (SAYFA;282)
levāiḥ-i rabbānī:	(F.) Rabbânî lâyihalar.	İşāret bunda budur ki ol Mūsā-yı rūḥ çün ol ṣıfāt-ı nefs-ile (16) muttaṣıf oluṕ meṣelā ġaḍab ḳıldı girü mülāḳī oldı ol nesneye ki aña lāyıḥ oldı-y-dı (17) levāiḥ-i rabbānīden ol ṣıfat müstevlī olduġı vaḳt.	(SAYFA;493) (SAYFA;491)
levāmiʿ:	(A.) (Lâmia. C.) Parıldayan şeyler, nurlar, parıldamalar.	Yaʿnī, degüldür benüm ecrüm, illā ol Allāh üzerine ki beni yaratdı şundan ki (19) ol levāmiʿ -ı nūrānīye ve ṭavāliʿ -i rūḥāniye teʿalluḳdur.	(SAYFA;736)
levm:	(A.) Çekiştirmek. Birisinin yüzüne karşı kötü söz söylemek. Zemmetmek. Paylamak. Başa kakmak.	Melāmet idenüñ levminden ḳorḳmazlar, (9) ol vücūd orada ġalebe ḳılduġı vaḳt, çünki müşāhede dāyim ola.	(SAYFA;260)

	(melāmet: (A.) Kınanmışlık. İtab ve serzenişlik. Rezillik ve rüsvaylık.)		
levn:	(A.) Renk, boya. Sıfat, nev', çeşit, tür. Bir şeyi diğerinden ayıran alâmet.	Bu kelām aña işāret (5) ḳılur kim bu ṣıfāt-ı ḳalb daḫı müteġayyir oluṕ bir levne daḫı dönermiş, ṣıfāt-ı nefs levni-y-ile (6) anuñ raʿnālıḳları-y-ıla; lākin ol ki ʿayn-ı ḳalbdür, ol şol yaradılduġı nesne üzere s̱ābit-(7)dür ki maḥabbetu'l-lāhdur ve Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekdür, andan taġyīr olmaz.	(SAYFA;492) (SAYFA;492) (SAYFA;660)
levḥa'l-maḥfūẓ:	(A.) Arapça korunmuş levha demektir. Ulvî âlemde, olmuş ve olacak her şeyi içeren İlâhî levhanın adıdır. Levh'in dört kısmından ikincisi olan Kitab-ı Mübîn ve Küllî Nefse de bu isim verilir. Buna levh-i kader de denir.	Ol levḥa'-(2)l-maḥfūẓda ki maḫlūḳdur, taġyīre ḳābildür.	(SAYFA;682)
levḥ:	(A.) Levha. Görünen ibretli manzara. * Üzerinde yazı veya şekil çizilebilir düzlük.	İşāret bunda budur ki bu kitāblar indürülmek Ḥaḳ Taʿālā'dan enbiyālar üzere ʿaleyhi's-selām, (14) bu levḥler ve ṣaḥāyifler vāsıṭası-y-ıla ve Cebrāʾīl-ile ʿalm (ʿaleyhi's-selām) oldı.	(SAYFA;151)
levvāme:	(A.) (Levvâme) Levm ve itâbedici. Zemmeden, çekiştiren, dedikodu yapan. Serzenişte bulunan. Başa kakan, paylayan. *levvam	Ammā anuñ daḫı ṣıfāt-ı müteġayyir olur, emmāreliḳden (10) levvāmeliġe ve mülhemī ve muṭmaʾīne olmaġa döner ve ḫalḳdın yaña rücūʿ ider.	(SAYFA;492)
leyl-i beşeriyyet:	(F.) Beşerriyyet gecesi.	[348b] (1) leẕẕātların yirine getürmeg-içün, tā ol leyl-ı beşeriyyetde rāḥat olasız. (SAYFA;695) Ve daḫı ol leyl-ı beşeriyyetde fevt olanı tevaḳḳuf (6) vāḳiʿ olmaġ-ıla girü tedārük ide.	(SAYFA;695) (SAYFA;695)

		(SAYFA;695)	
leyl:	(A.) Gece. *Bir tek gece, bir gece.	Ebūbekr raḍıya'llāhu ʿanh (11) didi ki "Biz ibtidāʾi İslām'da uşbu leylüñ andan ṣoñra ḳalbümüz ḳatı oldı".	(SAYFA;534)
leynü'l-ḳalb:	(A.) Kalb yumuşaklığı. Kalbi yumuşak. Yumuşak kalbli.	Ve daḫı ḥakīmdür, evliyālarına ḥikmeti-y-le (7) gendü ḥażretine hidāyet virür ki her leynü'l-ḳalb olan ve mutevāżıʿ ve ehl-i fenāʿat ve ṣābir ü şākir (8) ve ḳalb-ı selīm ve Ḥaḳḳ'a münḳād kerīme'n-nefs raḳīḳe'l-ḳalb, ḫafīfe'r-rūḥ yüce himmetlü daḳīḳ naẓarlu (9) ṭabīʿat-ı laṭīf ve ẕāt-ı şerīf olanlar aña ḳarīb olur.	(SAYFA;111)
leyyin:	(A.) Yumuşak. Mülâyim. Hafif. Yavaş olan.	İşāret bu āyet taḥḳīḳında budur ki (18) her leyyin ü refīḳ ki müʾminler ḳalbinde ẓāhir olur, baʿżınuñ baʿżısı üzerine; ol Allāhu Taʿālā'nuñ (19) raḥmeti-y-ledür ve anuñ luṭfı netīcesidür, ḳulları-y-ıla gendü nefsleri ḫāṣıyyeti degül.	(SAYFA;39)
leyyin-i ḳalb:	(F.) Kalbi yumuşak. Kalbi mülâyim.	Andan ḫaber virdi ki leyyin-i ḳalb ol Allāhu Taʿālā'nuñ raḥmeti-y-ile-(17)dür.	(SAYFA;39)
liḳā:	(A.) Kavuşmak. Rast gelip buluşmak. Görüşmek. Yalnız görüşmek. * Yüz, sima, çehre.	Ve daḫı ancılayın bu insānuñ, tā ki (2) Allāhu Taʿālā üzere ḥuccetleri olmaya, Allāh'dan münḳaṭıʿ oluṕ ʿubūdiyyeti terk itmekde (3) bunuñ-ıla ki diyeler "Biz senüñ liḳāña müştāḳıduḳ ve senüñ niʿāmlaruña muḥtācıduḳ, (4) līkin bize bir kimse delīl olmadı ki bize sendin yaña delālet ḳıla, senüñ-ile ve senüñ (5) ḳatuñdaġı faẓl u kerāmet-ile bize beşāret ḳıla ve saña vāṣıl olmaḳlıġı bize umdura (6) ve senden ve senüñ ḳatuñdan münḳaṭıʿ olmaḳ maḥrūmlıġından bizi taḫvīf idüṕ ḳorḳuda.	(SAYFA;193)
li'ṣ-ṣāliḥa:	(A.) İyi kimselere,	Yaʿnī, sizden kimüñ ki ḳudreti	(SAYFA;81)

	salihlerin üzerine. li: Gr: Lâm harfinin esre ile okunuşu. Bir kelimenin başına geldiğinde, "için, dolayı, ötürü, yüzünden, sebebinden" gibi mânâlara gelir. Kendinden sonraki isimleri cerreder. Yerine göre muhtelif isimler alır. Lâm-üt-tahsis ve temellük gibi.	yitmeye bu dünyā ʿacūze-(7)sin ki li’ṣ-ṣāliḥa ola küllisi-y-le anı gendü, yā musaḫḫar ḳıluṕ menkuḥā idine ve anı ṣaḳlaya ki bu şerāyiʿ-ı (8) islāma daḫı īmāna taṣarrufı olmaya meyyit gibi ve ḳalbine aṣlā bir vech-ile taṣarruf idemeye ḳaćan böyle (9) idmege ḳudreti olmasa.	
li’llāh-ıçun:	Allah için.	Ve daḫı (7) istiʿdādları ve istiḥḳāḳları miḳdār li’llāh-ıçun ḥaḳlarını edā itmek yöninden.	(SAYFA;571) (SAYFA;574)
libās:	Giyilecek şey. Elbise. *Örtü. * Karı ve koca. * Mc: İctima'. * Şübhe kabul eden söz. *Evlat kişinin üzerine örtüdür, libâsdır.	[216b] (1) olmaḳ ʿaybın örter ve sırruñ libāsı taḳvādan mevlāyı görmekdür. (SAYFA;431) İşāret bunda budur ki taḥḳīḳ, bu insānuñ her cüzvinüñ bir libāsı (11) vardur ki anı örter, ol ʿaybından hem ẓāhirde hem bāṭında; anuñ-ıçun didi ki “Yā ādem-(12)oġlanları, biz sizüñ üzerüñüze libāslar indürdük ʿayblarıñuzı örtüci ki ol libās-ı (13) şerīʿatdur sizüñ ḳabīḥ efʿallerüñüz setr ider, ẓāhirde ve daḫı bāṭında. (SAYFA;430) Ve ḫafīnüñ libāsı taḳvādan bāḳī olmaḳdur, (3) sevlādārlıġ-ıla bu daḫı gendünüñ varlıġı ve mevlādan ġayrınuñ varlıġı ʿaybın örter. (SAYFA;431)	(SAYFA;431) (SAYFA;430) (SAYFA;431) (SAYFA;430) (SAYFA;431) (SAYFA;431) (SAYFA;430) (SAYFA;433) (SAYFA;513) (SAYFA;431) (SAYFA;317) (SAYFA;431) (SAYFA;430) (SAYFA;450) (SAYFA;316) (SAYFA;513) (SAYFA;430) (SAYFA;430) (SAYFA;327) (SAYFA;326) (SAYFA;284) (SAYFA;430) (SAYFA;69)
libās-ı şerīʿat:	(F.) Şeriat örtüsü, elbisesi.	İşāret bunda budur ki taḥḳīḳ, bu insānuñ her cüzvinüñ bir libāsı (11) vardur ki anı örter, ol ʿaybından hem ẓāhirde hem bāṭında; anuñ-ıçun didi ki “Yā ādem-(12)oġlanları, biz sizüñ	(SAYFA;430)

		üzerüñüze libāslar indürdük ʿayblarıñuzı örtüci ki ol libās-ı (13) şerīʿatdur sizüñ ḳabīḥ efʿallerüñüz setr ider, ẕāhirde ve daḫı bāṭında.	
libās-ı ʿılviyye:	(F.) Ulvî örtü, ulviyyet örtüsü. Ulviyyet elbisesi.	ve dördünci; ecrāmdur ki ol libās-ı (18) ʿılviyyedür, ecsām-ı el-laṭīfeden ʿarş u kürsi gibi daḫı gökler ve cennet ü nār gibi.	(SAYFA;450)
libās-ı beşeriyyet:	(F.) Beşeriyyet örtüsü.	Yaʿnī, eger biz resūl melek ḳılsavuz ki ol size ḫiṭāb ideydi, siz aña (14) ḫiṭāb ideydüñüz, biz anı racul ḳılurduḳ, şol iḥtiyācdan ki aña libās-ı beşeriyyet geydüreydük, (15) tā ki anlar anuñ ḫiṭābına ve kelāmına muḳāvemet ide.	(SAYFA;316)
libās-ı rūḥānī:	(F.) Rûhânî örtü, ruhaniyyet örtüsü.	(7) Ol ẕerrāt ki vücūd-ı rabbānī-y-ile vücūd bulmışdı, ol vücūd-ı rūḥānī libāsın kesb eyledi (8) ve ol ḳulaḳlar ve gözler ve göñüller daḫı libās-ı rūḥānī kesb eyledi.	(SAYFA;513)
libās-ı taḳvā:	(F.) Takvâ elbisesi.	(16) Yaʿnī, ol libās-ı taḳvā ḫayrludur ḳalbe ve rūḥa ve sırr u ḫafiye. (SAYFA;430) ṕes, göñül libās-ı taḳvādan (17) mevlāyı ṭaleb itmekde ṣādıḳlıḳdur ki ol dünyāya ve dünyā içindekiye ṭamaʿ itmek (18) ġaybın artar. (SAYFA;430)	(SAYFA;430) (SAYFA;430)
licām:	(F.) (Ligâm) Dizgin. Gem.	Ben anuñ licāmın ṭutdum, Ebū Süfyān üzeñüsin ṭutdı, tā ki (4) igen sürʿat ḳılmaya çünki Resūlu'llāh gendü-y-ile bile olanlar-ıla ki ḳuvvet isleri-y-idi ṣabr (5) idüṕ ḳaçmadılar ol ḳavmden. (SAYFA;553) [033a] (1) ḫuyūllarını rabṭ idüñ ẕikr ü taḳvā-yı licāmı-y-la; tā ki Allāhu Taʿālā'ya vuṣlat ṭarīḳına seyr idesiz, (2) anuñ ġayrından münḳaṭıʿ olmaġ-ıla. (SAYFA;64)	(SAYFA;553) (SAYFA;64)
lākin:	(A.) Lâkin. Amma. Fakat.	(10) Yaʿnī, anlar anı ḥaḳīḳatā ne	(SAYFA;187)

	Ancak. şu kadar var ki.	aṣdılar ne depelediler; lākin Ḥaḳ Taʿālā anuñ ṭāliblerinüñ birini (11) ʿĪsā ṣūretine mübeddel ḳıldı, anı aṣdılar, anı depelediler. (SAYFA;187) (11) Lākin anuñ ṣıfātını bu ʿayna-yı maḫlūḳdan kemāliyyet-ile kimse müşāhede ḳılmaz, illā insān müşāhede (12) ḳılur. (SAYFA;354) (11) Lākin dünyede ol ʿaẕābuñ elemin ṭadamadılar. (SAYFA;696) (12) Yaʿnī, lākin anlar ki dünyeden ve anuñ içindekiden iḫtirāz itdiler ol rablerine teḳarrüb (13) ḥāṣıl itmeg-içün. (SAYFA;62) (15) Egerçi, anda bir nevʿ-ile mücāhedāt-ı nefs vardur ve muḫālefet-ı nefs vardur; lākin anda bir (16) ẓulmet var ki nefs ẓulmeti üzere ziyāde olur, ẓulmāt ẓulmāt üzere olar. (SAYFA;392) (17) Nite ki ṣıfāt-ı luṭfına maẓhar vardur, lākin bu ḫalḳuñ ekṣeri ṣıfāt-ı ḳahrına īmān getürmezler. (SAYFA;721)	(SAYFA;354) (SAYFA;696) (SAYFA;62) (SAYFA;392) (SAYFA;721) (SAYFA;323) (SAYFA;274) (SAYFA;126) (SAYFA;319) (SAYFA;195) (SAYFA;343) (SAYFA;471) (SAYFA;687) (SAYFA;503) (SAYFA;754) (SAYFA;474) (SAYFA;174) (SAYFA;626) (SAYFA;706) (SAYFA;499) (SAYFA;479) (SAYFA;111) (SAYFA;365) (SAYFA;212) (SAYFA;408) (SAYFA;566) (SAYFA;92) (SAYFA;473) (SAYFA;199) (SAYFA;528) (SAYFA;470) (SAYFA;467) (SAYFA;540) (SAYFA;441) (SAYFA;345) (SAYFA;21) (SAYFA;102) (SAYFA;51) (SAYFA;551) (SAYFA;720) (SAYFA;225) (SAYFA;608) (SAYFA;16) (SAYFA;469) (SAYFA;352)

			(SAYFA;629) (SAYFA;221) (SAYFA;717) (SAYFA;260) (SAYFA;335) (SAYFA;176) (SAYFA;579) (SAYFA;255) (SAYFA;745) (SAYFA;423) (SAYFA;572) (SAYFA;729) (SAYFA;178) (SAYFA;214) (SAYFA;86) (SAYFA;284) (SAYFA;602) (SAYFA;688) (SAYFA;11) (SAYFA;613) (SAYFA;435) (SAYFA;318) (SAYFA;308) (SAYFA;84) (SAYFA;230) (SAYFA;191) (SAYFA;92) (SAYFA;460) (SAYFA;44) (SAYFA;646) (SAYFA;632) (SAYFA;133) (SAYFA;213) (SAYFA;420) (SAYFA;496) (SAYFA;328) (SAYFA;474) (SAYFA;111) (SAYFA;328) (SAYFA;566) (SAYFA;457) (SAYFA;193) (SAYFA;580) (SAYFA;456) (SAYFA;616)

			(SAYFA;274) (SAYFA;446) (SAYFA;446) (SAYFA;480) (SAYFA;684) (SAYFA;127) (SAYFA;332) (SAYFA;193) (SAYFA;681) (SAYFA;685) (SAYFA;215) (SAYFA;486) (SAYFA;429) (SAYFA;556) (SAYFA;248) (SAYFA;598) (SAYFA;462) (SAYFA;167) (SAYFA;617) (SAYFA;725) (SAYFA;89) (SAYFA;753) (SAYFA;704) (SAYFA;377) (SAYFA;330)
lisān:	(A.) Dil. Konuşma dili. Lehçe. *Konuşma.	Ammā ḉün lisān nübüvvet dili degüldi, Mūsā dilinleyin ḉün ol dilden suʾāl (9) buḫārcuġı ḉıḳdı ki ol vācib ḳıldı anlaruñ üzerine sāʿiḳa ve zelzele. (SAYFA;495) İşāret (16) bu iki āyetde budur ki her nesne ki ḥareket ider bu arż-ı beşeriyyetde semʿ u baṣar ve lisān ve bāḳī̄ (17) aʿżālar gibi ve daḫı nefs ṣıfātları-y-ıla daḫı ol ḳuş ki uçar ḳanatları-y-ıla. (SAYFA;332) Ve daḫı fevz-ı ʿaẓīmdür ki buyurdı; AK (3) AK Yaʿnī̄, Allāhu Taʿālā rāżıdur ṣādıḳlardan; ḳaḉan ḳadem-i ṣıdḳ üzere ṯābit olsalar (4) ḥaḳḳı ṭaleb itmekde ʿālī̄ himmet oluban ve daḫı Allāh'a teḳarrub	(SAYFA;495) (SAYFA;332) (SAYFA;311) (SAYFA;179) (SAYFA;204) (SAYFA;547) (SAYFA;177) (SAYFA;665) (SAYFA;547) (SAYFA;389) (SAYFA;177) (SAYFA;177) (SAYFA;514)

		ḥāṣıl ideler ferāyiżler edā ḳılmaġ-ıla (5) ve nevāfil üzere iḳdām itmeg-ile ol ḥabībe mütābaʿat idüṕ tā ki Allāhu Taʿālā anları seve, anlara semʿ u (6) baṣar ve lisān ola, anuñ-ıla göre, anuñ-ıla işide, anuñ-ıla ṭuta. (SAYFA;311)	
lisān-ı ẓāhir:	(F.) Zahir dili.	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā semīʿdür anı ki yavuz ʿamel-ile duʿā ḳılur anuñ ḳahrın diler lisān-ı (10) ẓāhir-ile yā lisān-ı ḥāl-ile. (SAYFA;547) Besrüstī, münāfıḳlaruñ ẕikri lisān-ı ẓāhir-ile oldı. (SAYFA;177)	(SAYFA;547) (SAYFA;177)
lisān-ı ḥāl:	(F.) Hal dili.	ṕes, ḥamd u şükr ve ṣenā ḳılmaḳ münʿim (14) üzere, anlara her vaḳtde vird olur lisān-ı ḥāl-ile daḫı ve ḳāl-ile. (SAYFA;665) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā semīʿdür anı ki yavuz ʿamel-ile duʿā ḳılur anuñ ḳahrın diler lisān-ı (10) ẓāhir-ile yā lisān-ı ḥāl-ile. (SAYFA;547)	(SAYFA;665) (SAYFA;547)
lisān-ı şerʿ:	(F.) Şeriat dili.	Andan ṣoñra anlara (17) ʿaẕāb ider, lisān-ı şerʿ bu maʿnī üzere mübeyyinidür ki bu şerīʿat teklīfleri ḳalem-i cārī (18) olmaz şaḫṣ üzere; illā bāliġ olduḳdan ṣoñra ol evāmirden nevāhīden.	(SAYFA;389)
lisān-ı ḳalb:	(F.) Kalb dili.	Zīre bular ẓāhirde ol ḳālib dili-y-le ẕikr iderler ol (3) bāṭın dil-ile ḳılmazlar ki lisān-ı ḳalbdür içindeki varı (4) daḫı ḳalīldür. (SAYFA;177) Yaʿnī, Allāh'ı lisān-ı ḳalb-ile (7) ẕikr idüñ, tā ki ḳurtılmışlardan olasız. (SAYFA;177)	(SAYFA;177) (SAYFA;177)
liḳā:	(A.) Kavuşmak. Rast gelip buluşmak. Görüşmek. Yalnız görüşmek. * Yüz, sima, çehre.	Her kim ki vücūdı günāhından ḫalāṣ buldı, Allāhu Taʿālā'dan (18) ġayrıyā iltifātı olmadı ve andan şirk ḳopmadı, dünyā ḥubbı gelmedi, hevādan ḳurtıldı	(SAYFA;88) (SAYFA;449) (SAYFA;256) (SAYFA;407) (SAYFA;73)

		vuṣūl ü (19) liḳā aña müteḥaḳḳaḳ olur.	(SAYFA;388) (SAYFA;686) (SAYFA;666) (SAYFA;666) (SAYFA;405) (SAYFA;686) (SAYFA;328) (SAYFA;45) (SAYFA;686) (SAYFA;502) (SAYFA;668) (SAYFA;710) (SAYFA;722) (SAYFA;139) (SAYFA;243) (SAYFA;250) (SAYFA;587) (SAYFA;513) (SAYFA;113)
livāṭa:	(A.) Lutilik. * Erkekler arasındaki cinsi sapıklık.	İşāret bunda budur ki bu āyetler delālet ḳılur (19) ki livāṭa fāḥişedür, isrāfdur bir fiʿldür ki cinden ve şeyṭāndan ve küllī ḥayvāndan	(SAYFA;462)
loḳma:	(A.) Lokma. Ağza bir defada alınıp götürülen yiyecek parçası, sokum. *mec.* Genellikle haksız olarak ele geçirilen mal veya para.	Bu işāret-(10)dür şol nesneye ki aña iḥtiyācları var ḳūt u zevāde yöninde elbedte, lākin iḥtirāz (11) ideler ol loḳmalardan ki ʿavānlar ẓālimler loḳmalarıdur ki anlar bu dünyā cīfesi üzere kelb (12) gibi ṭalaşurlar, ol fāsid ṭamaʿlar ḳaynaḳları-y-ıla çekişürler, illā anı ki ḥāṣıl idesiz (13) kesb-ı ḥalāl-ıla bir vechi ṣalāḥ-ıla żarūret-ı ḥāl ḳadar. (SAYFA;212) Bu işāret-(10)dür şol nesneye ki aña iḥtiyācları var ḳūt u zevāde yöninde elbedte, lākin iḥtirāz (11) ideler ol loḳmalardan ki ʿavānlar ẓālimler loḳmalarıdur ki anlar bu dünyā cīfesi üzere kelb (12) gibi ṭalaşurlar, ol fāsid ṭamaʿlar ḳaynaḳları-y-ıla çekişürler, illā anı ki ḥāṣıl idesiz	(SAYFA;212) (SAYFA;212)

		(13) kesb-ı ḥalāl-ıla bir vechi ṣalāḥ-ıla żarūret-ı ḥāl ḳadar. (SAYFA;212)	
luġat:	(A.) Kelime. Söz. * Her milletin dili. **Kelime dağarcığı.	[204a] (1) öñdin ol iki ṭāyifeye indi ki Yehūd u Naṣārā'dur, biz anlaruñ luġatlarından bilmezdük anı (2) oḳımaḳdan bilmekden ġāfil olduḳ.	(SAYFA;406)

luṭf:
//lüṭuf:
//luṭuf:
	(A.) Rıfk ve nevâziş. İltifatla mülâyemet üzere muâmele eylemek. Allah (C.C.) Hazretlerinin kullarını rıfk ve sühuletle murâdına muvaffak eylemesi. * Güzellik, hoşluk. * İyilik, iyi muâmele.	Andan ötrü ki bular mücrimlerdür bunuñ-ıla işāret ider aña kim (17) luṭf u raḥmet iẓhār olmaḳ sebebsüz iḥtimāli var. (SAYFA;613)
		Bu insāndan ġayr-ı maḫlūḳda bu ḳalb ḳonılmadı ki bu (17) kerāmete maḫṣūṣ ola ve ḳalb-ı ḳıyām ṭutmaḳ bunuñ-ıladur ki anı ṣıfāt-ı cemāline ʿayna (18) ḳıla, tā anuñ üzerine şavḳ u maḥabbet ve luṭf u raḥmet ġālib ola ve meyl itdürdügi oldur ki (19) anı ṣıfāt-ı celāline ʿayna ḳıla, anuñ üzerine ḥırṣ ġālib ola dünyā-y-ıçun ve şehvet ġālib ola, (SAYFA;495)
			(SAYFA;613)
			(SAYFA;495)
			(SAYFA;261)
			(SAYFA;373)
			(SAYFA;587)
			(SAYFA;673)
			(SAYFA;337)
			(SAYFA;321)
			(SAYFA;337)
			(SAYFA;433)
			(SAYFA;433)
			(SAYFA;469)
			(SAYFA;469)
			(SAYFA;386)
			(SAYFA;21)
			(SAYFA;74)
			(SAYFA;756)
			(SAYFA;714)
			(SAYFA;761)
			(SAYFA;761)
			(SAYFA;761)
			(SAYFA;321)
			(SAYFA;639)
			(SAYFA;234)
			(SAYFA;39)
			(SAYFA;21)
			(SAYFA;762)
			(SAYFA;574)
			(SAYFA;321)
			(SAYFA;266)
			(SAYFA;266)
			(SAYFA;762)
			(SAYFA;703)
			(SAYFA;762)
			(SAYFA;762)
			(SAYFA;496)
			(SAYFA;339)

			(SAYFA;689) (SAYFA;762) (SAYFA;433) (SAYFA;470) (SAYFA;470) (SAYFA;248) (SAYFA;762) (SAYFA;518) (SAYFA;244) (SAYFA;15) (SAYFA;248) (SAYFA;337) (SAYFA;234) (SAYFA;321) (SAYFA;762) (SAYFA;550) (SAYFA;761) (SAYFA;399) (SAYFA;538) (SAYFA;413) (SAYFA;374) (SAYFA;203) (SAYFA;399) (SAYFA;386) (SAYFA;639) (SAYFA;376) (SAYFA;634) (SAYFA;320) (SAYFA;429) (SAYFA;435) (SAYFA;762) (SAYFA;443) (SAYFA;543) (SAYFA;657) (SAYFA;217) (SAYFA;335)
luṭf-ı ceẕbeleri:	(F.) Lütuf cezbeleri. Cezbelerinin lütfu.	Yaʿnī, uşbu nesne ki beyān ḳılduḳ hidāyetden ve ḍalāletden saʿīd-(6)ler ve şaḳīler-içün ṭoġru ṭarīḳdur rabbuñ-içün luṭf u ḳahr-ıla ol luṭf-ı ceẕbeleri-y-le.	(SAYFA;386)
luṭf-ı kerīm:	(F.) Kerimin lütfu.	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'dur tevbe-y-içün (7) tevfīḳ viren luṭf-ı kerīm-ile, eger anuñ tevfīḳi olmayadı hīç bir ʿāṣī tevbe	(SAYFA;639)

		ḳılmayadı.	
luṭf-ı ṭarīḳ:	(F.) Lütuf yolu.	Ammā ehl-i ḳabūl sülūk iderler aʿmāl-i ṣāliḥa ḳademleri-y-le anuñ luṭf-ı ṭarīḳında (14) biz anlara faż̇l u iḥsān-ıla mücāzāt iderüz.	(SAYFA;376)
lübāb-ı rūḥāniyye:	(F.) Rûhânî güzellikler. (lübāb: (A.) Her nesnenin iyisi, güzidesi, seçkini.)	Her kim ki lübāb-ı rūḥāniyyesi uşbu (10) dünyede ṣıfāt-ı nefsānīye cülūd ḳıldı, ol ḳıyāmet güninde ḥaşr olur eyle ki küllī vücūd-ı cildi (11) olur ki hīç̀ lübbi yoḳ.	(SAYFA;111)
lübb:	(A.) İç. Öz. Her şeyin iyisi, hülâsası. * Akıl, içli şeyin içi.	Daḫı ol velāyet rūhı ṣıfātlarınuñ lübbine cülūd ola; tā aña deg ki cemīʿ-i cülūd (12) lübb ola.	(SAYFA;110) (SAYFA;111) (SAYFA;110) (SAYFA;294) (SAYFA;154) (SAYFA;58) (SAYFA;110) (SAYFA;110) (SAYFA;154) (SAYFA;110)
lübb-ı ḳalb:	(F.) Kalbin özü.	Eger Allāh'dan ḳorḳuṕ lübb-ı ḳalb ḫāliṣ (16) ḳılası olursañuz ola ki ẓafer bulasız, ḥażret-ı rabbāniyyeye vāṣıl olmaġa.	(SAYFA;294)
Lūṭ:	(A.) Hz. Lût (a.s.) *Lut kavmi. Hz. İbrahim'in kardeşi Harran oğlu Lut (A.S.) onunla beraber Bâbil diyarında Şam yakasına geçmişti. Sodom nahiyesine peygamber oldu. Bu nâhiyenin ahalisi ehl-i küfr ve fücur idi. Yolsuz giderlerdi ve hiçbir kavmin yapmadığı fuhşiyatı yapalardı. Hz. Lut, onları doğru yola dâvet etti, dinlemediler ve çok nasihat etti, kabul etmediler. Cenab-ı Hak da onların başına taş yağdırdı ve zelzele ile	(6) Ve Lūṭ ḳavmi ve Nūḥ ḳavmi daḫı bulardan ġayrı ümmetler īmān getürdiler. (SAYFA;707) Andan Lūṭ ḳavminden ve anlaruñ fevāḥişinden ḫaber virüṕ buyurdı; AK (18) AK. (SAYFA;462) Yaʿnī, Lūṭ anlara didi ki vaḳt ki siz nisālaruñuzı (8) ḳoduñuz erenler-ile fāḥişe işlersiz şehvet yöninden. (SAYFA;463)	(SAYFA;707) (SAYFA;462) (SAYFA;463) (SAYFA;745) (SAYFA;745) (SAYFA;750) (SAYFA;463) (SAYFA;745) (SAYFA;718) (SAYFA;744) (SAYFA;744) (SAYFA;743) (SAYFA;463) (SAYFA;463) (SAYFA;744) (SAYFA;744)

	köylerinin altını üstüne getirdi. Cümlesi helâk oldu. Yalnız Lut (A.S.) ehl-i beytiyle geceleyin içlerinden çıkıp kurtuldu. (Kısas-ı Enbiya'dan)		

ödinç: //ödünç:	Ödünç. İleride geri verilmek veya alınmak şartıyla alınan veya verilen şey.	Bular olardur ki bu mevcūdāt mertebelerinden ödinç (9) almışlardur ṣıfātlarından ve muṭīʿlerinden. (SAYFA;610) Yaʿnī, ṭabāyiʿlerinden ve ḫāṣṣalarından bular (10) vücūd zindānında ḥabs olunmışlardur, ol ödünçleri-y-ile dilerler ki ẕimmetlerin (11) andan ḫalāṣ ideler. (SAYFA;610)	(SAYFA;610) (SAYFA;610)
ögred-:	Öğretmek. Belletmek. Bir kimseye bir konuda bilgi ve beceri kazandırmak. Bilinmeyen bir konuda bilgi sahibi olmasını sağlamak.	Resūl ʿaleyhi's-selām didi ki "Uşbu gelen Cebrāʾīl'di, ʿalm (ʿaleyhi's-selām), size geldi ki dīnüñüz ṭarīḳların ögrede". (SAYFA;44) (15) Daḫı bulara Ḳurʾān ögredür ve anuñ maʿānīlerin ve esrārların beyān idivirür. (SAYFA;44) Zīre (11) aña işidicilik maḳāmı virilmişdür ki aña ne vaḥy olınursa işidür yā melek vā-(12)sıṭası-y-ıla yā vāsıṭasuz andan rabbınuñ ḫaberlerin size irişdürür ve yaramaz ṣıfat-(13)lardan sizi pāk ider ve size kitāb u ḥikmet ögredür. (SAYFA;611) Yaʿnī, eger bular ol ʿilmleri-y-le ki oḳırlar ögredürler (SAYFA;12) [172b] (1) Līkin begler ulular taʿẓīm iderler bulara selāmı ögretmeg-ile her ḥālde. (SAYFA;343)	(SAYFA;44) (SAYFA;44) (SAYFA;611) (SAYFA;12) (SAYFA;343)

ögren-:	Öğrenmek. Bilgi edinmek. Bellemek. Alışmak, ülfet etmek, ünsiyet peyda etmek. *Yetenek ve beceri kazanmak.	ç̇ünki (13) Mūsā anuñ-ıla mütābaʿata ṣabr idemedi ki ʿulūm-ı ḥālden ögrene. (SAYFA;296) Yaʿnī, eger ol nefsler hevālarını terk idüp Allāhu Taʿālā'-(15)dın yaña rücūʿ idüp Ḥaḳḳ'ı ṭaleb iderse ʿubūdiyyet üzere olup Ḥaḳḳ'a teveccüh iderse (16) ve ol yaramaz ṣıfatlardan gendüyi tezkiye idüp arıdursa anı ol ḳatı riyāżatlardan ve (17) mücāhedelerden ṣalıvirüñ, tā ki şerīʿatı ögreneler ḥaḳīḳate vāṣıl olduḳdan ṣoñra. (SAYFA;578) Yaʿnī, her ḳavmden ve kabīleden ve her (3) şehrden ve ḳaryeden bir ṭāyife gitmeyeler ol ḫavāṣlarından ki ṭaleb-i Ḥaḳḳ'a istiʿdādları (4) vardur, tā ki Allāhu Taʿālā'dın yaña seyr ṭarīḳın ögreneler, ol seyr idicilerdür ki Ḥaḳḳ'a (5) vāṣıllardur. (SAYFA;652)	(SAYFA;296) (SAYFA;578) (SAYFA;652) (SAYFA;115) (SAYFA;296) (SAYFA;294) (SAYFA;102) (SAYFA;270) (SAYFA;295) (SAYFA;249)
ögüd: //ögüt: //ögütlenmek:	Bir kimseye yapması veya yapmaması gereken şeyler için söylenen söz, nasihat. Bir olaydan veya hadiseden öğüt almak. ögütlenmek; öğüt almak.	Saʿīd (16) oldur ki bir ġayrınuñ ḥālinden gendüye ögüd ala, bularuñ ol şeḳāvetleri aña irişdi ki (17) AK. (SAYFA;184) Yaʿnī, bular ol virilen ögüdi ṭutup (7) seyf-ı ṣıdḳ-ıla nefslerin şehvātlarından ḳatl itseler ve hevāya mütābaʿatı terk itseler, ol maḳāmı (8) cihedde nefsi şehīd itmek ve ṣıddīḳlar derecesi ulaşmaḳ bulara ḫayrlu-y-ıdı ol şehvāt-ı	(SAYFA;184) (SAYFA;118) (SAYFA;263) (SAYFA;92) (SAYFA;93) (SAYFA;415) (SAYFA;431) (SAYFA;386) (SAYFA;306) (SAYFA;388) (SAYFA;336) (SAYFA;93) (SAYFA;360) (SAYFA;414) (SAYFA;654) (SAYFA;415)

		nefsānīden (9) ve leẕẕāt-ı cismānīden leẕẕāt almaḳdan daḫı muḥkemirekdür maḳāmāt-ı rūḥāniyyede ve ḳurbāt-ı rabbāniyyede. (SAYFA;118) Yaʿnī, çün Allāh'ı (17) ẕikr itmege müstaḥıḳ olmadıñuz bāri anuñ niʿmetlerin ögüñ ki üzerüñüze ʿaṭā ḳılmışdur, tā (18) ol ẕikr itmeklik sizüñ felāḥuñuza sebeb ola. (SAYFA;458) Taḥḳīḳ, sizüñ ögütüñüz fāsıḳlar-(14)dur kim ṣırāṭ-ı mustaḳīmden ve Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekden çıḳmışsız, ol ṭaleb-ı dünyāya ve (15) anuñ leẕẕātlarına ve şehvātlarına ve anuñ riyāsetlerine ve mālların cemʿ itmeklik üzerine (16) ḥırṣ ziyāde ḳılmaġ-ıla. (SAYFA;263)	(SAYFA;263)
ög-:	Övmek. Övün. Birinin veya bir şeyin iyiliklerini, üstünlüklerini söyleyerek değerini yüceltmek, methetmek, sena etmek, yermek karşıtı. *Allah'ı övmek, Allah'ın nimetlerini övmek.	Yaʿnī, çün Allāh'ı (17) ẕikr itmege müstaḥıḳ olmadıñuz bāri anuñ niʿmetlerin ögüñ ki üzerüñüze ʿaṭā ḳılmışdur, tā (18) ol ẕikr itmeklik sizüñ felāḥuñuza sebeb ola.	(SAYFA;458) (SAYFA;424)
ögüñ-:	Övünmek. Kişinin kendi kendisini övmesi, üstün görmesi.	(8) Ve "ardlarından gelmek" ögüñmek ve gendüde olmayan nesneler-ile gendüyi medḥ itmek gendüden (9) işleyüp geçen ḫayr ʿamellerini ögüp söylemek, tā ki aḳrānları üzere anuñ-ıla faḫr ide riyā ve sumʿa (10)	(SAYFA;424) (SAYFA;73)

		yöninden anuñ-ıla ʿamellerini ḥabṭ ide. Ve biri daḫı nārdur, anuñ ḫavāṣṣı tekebbür-(19)lenmek ve faḫr itmek, ögünmek ve ġaḍab u tīzlik ve yaramaz ḫulḳlar daḫı ġayrı bunuñ gibi ki bu yaramaz (SAYFA;73)	
ökçe:	Topuk. Ayakkabı topuğu.	(10) Bular anlardur ki Ḥaḳḳ'ı ṭaleṕ idüṕ nefs-i beriyyesinde (11) münḳaṭıʿ oluṕ hevā yolına düşdiler, giderken ökçeleri üzere mutav bigi ḳıçın ḳıçın (12) girü döndiler.	(SAYFA;11)
ölçmek:	Ölçmek, En, boy, hacim, süre gibi nicelikleri kendi cinslerinden seçilmiş bir birimle karşılaştırıp kaç birim geldiklerini belirtmek	Yaʿnī, ol keyli tamām ölçmek daḫı mīzānı kāmil (8) itmek nefsleri tezkiye ḳılmaḳda ve istiʿdādı işlerüñ yücesin ṭaleb itmekde ṣarf itmek (9) göñülleri müzeyyen ḳılmaġ-ıçun size bu ḫayrludur.	(SAYFA;464) (SAYFA;463) (SAYFA;403)
öl-: //öldür-: ///ölü:	Ölmek. Yaşamamak. *Mecâzen ölmek. Mecâzen teskin. *Mânen ölü olmak. ***Öldürmek, ölü hale getirmek. ***Öldürmek, mecâzen ölü hale getirmek. ***Ölmüş. ****Mânen ölü olmak.	(3) Ġıḍā-ı cismānīsinde mübālaġa ḳıldı ve ġıḍā-ı rūḥānīde taḳṣīr ḳıldı, tā ki rūḥī (4) ġıḍāsın bulmāyuṕ öldi, nefs anuñ üzerine müstevlī oldı.[2a] (1) öldi, Allāhu Taʿālā anlara mevtā diyü tesmiye ḳıldı.[071a] Bular daḫı olardur ki rūḥāniyyetleri ḥayvāniyyet-(10)leri üzere ġālib oldı, ġıḍā-yı rūḥāniyyede mübālaġa ḳıluṕ ki ẕikrdür, ġıḍā-yı ḥayvāniyyede (11) taḳṣīr ḳıldı ki ṭaʿāmdur; tā ki nefs esīri oluṕ öldi.[2a] Yaʿnī, ol nefs-i kāfir ḳaçan ḳalb-ı müʾmin depelese ḳaṣd-ıla ol	(SAYFA;2) (SAYFA;140) (SAYFA;2) (SAYFA;140) (SAYFA;52) (SAYFA;448) (SAYFA;685) (SAYFA;360) (SAYFA;327) (SAYFA;448) (SAYFA;244) (SAYFA;438) (SAYFA;14) (SAYFA;54) (SAYFA;554) (SAYFA;296) (SAYFA;53) (SAYFA;54) (SAYFA;322) (SAYFA;242) (SAYFA;310)

		aṣılduġı (5) ʿadāvetden ötrü ol ṣıfāt-ı behīmiyyet ve subʿiyyet ve Şeyṭāniyyet ol ḳalb-ı rūḥānī üzere (6) ġālib olmaġ-ıla ve hevāsı müstevlī olmaġ-ıla; tā ki ol göñül öldi, nefs ḳātil oldı.[71a] Yaʿnī, ol nedāmetden ötrü andan iḥtarlana (9) itmeg-içün ve ol ḥāli bulardan defʿ itmeg-içün vācib ḳılduḳ, Benī İsrāʾīl üzere daḫı anlaruñ (10) ġayrına ki her kimse bir nefs öldürse aña ḳıṣāṣ vācib olmadın yāḫūḏ andan bir fesād (11) ẓāhir olmadın ki anuñ-ıla ḳatlı vācib ola; eyledür ol kim cemīʿ-i ḫalḳı öldürdi.(SAYFA;244) Yaʿnī, ḳaçan ki bizüm resūlümüz gelse şol kimseye ki ʿināyet-ı ezeliye irişe (15) ol vāridāt-ı ilāhiye elçileri aña gele, ol beşeriyyet yuvasında ḥayretde ḳılmışken ol (16) elṭāf-ı rubūbiyyet anı ceẕb eyledi ol evṣāf-ı beşeriyyetden anı öldürdi.(SAYFA;438)	(SAYFA;242) (SAYFA;242) (SAYFA;53) (SAYFA;477) (SAYFA;188) (SAYFA;53) (SAYFA;422) (SAYFA;296) (SAYFA;536) (SAYFA;244) (SAYFA;310) (SAYFA;242) (SAYFA;137) (SAYFA;244) (SAYFA;384) (SAYFA;46) (SAYFA;135) (SAYFA;135) (SAYFA;2) (SAYFA;320) (SAYFA;310) (SAYFA;710) (SAYFA;689) (SAYFA;647) (SAYFA;690) (SAYFA;690) (SAYFA;39) (SAYFA;75) (SAYFA;501) (SAYFA;242) (SAYFA;33) (SAYFA;76) (SAYFA;379) (SAYFA;124) (SAYFA;379) (SAYFA;74) (SAYFA;383) (SAYFA;188) (SAYFA;383) (SAYFA;76) (SAYFA;139) (SAYFA;139) (SAYFA;710) (SAYFA;586) (SAYFA;654) (SAYFA;654) (SAYFA;28) (SAYFA;422)

			(SAYFA;125) (SAYFA;188) (SAYFA;383) (SAYFA;125) (SAYFA;75) (SAYFA;188) (SAYFA;63) (SAYFA;685) (SAYFA;38) (SAYFA;199) (SAYFA;200) (SAYFA;54) (SAYFA;75) (SAYFA;140) (SAYFA;668) (SAYFA;76) (SAYFA;140) (SAYFA;53) (SAYFA;53) (SAYFA;146) (SAYFA;53) (SAYFA;301) (SAYFA;111) (SAYFA;595) (SAYFA;39) (SAYFA;39) (SAYFA;67) (SAYFA;9) (SAYFA;355) (SAYFA;654) (SAYFA;541) (SAYFA;679) (SAYFA;277) (SAYFA;277) (SAYFA;454) (SAYFA;384) (SAYFA;393) (SAYFA;355) (SAYFA;332) (SAYFA;332) (SAYFA;46) (SAYFA;274) (SAYFA;273) (SAYFA;56) (SAYFA;753) (SAYFA;125) (SAYFA;28) (SAYFA;422)

			(SAYFA;469) (SAYFA;55) (SAYFA;422) (SAYFA;524) (SAYFA;86) (SAYFA;86) (SAYFA;124) (SAYFA;172) (SAYFA;244) (SAYFA;696) (SAYFA;716) (SAYFA;54) (SAYFA;56) (SAYFA;12) (SAYFA;12) (SAYFA;146) (SAYFA;685) (SAYFA;46) (SAYFA;381) (SAYFA;188) (SAYFA;654) (SAYFA;746) (SAYFA;478) (SAYFA;60) (SAYFA;63) (SAYFA;17) (SAYFA;53) (SAYFA;29) (SAYFA;55) (SAYFA;55) (SAYFA;55) (SAYFA;125) (SAYFA;430) (SAYFA;175) (SAYFA;430) (SAYFA;175) (SAYFA;63) (SAYFA;327) (SAYFA;371) (SAYFA;383)
ömr:	(A.) Ömür. Yaşam.	Andan ol mevlā anlara ömr ide, girü dünyādın (10) yaña rücūʿ ideler, ḫalḳı mevlādın yaña daʿvet ḳılmaġa vü buları ṭarīḳ-ı dünyeden ve ṭarīḳ-ı (11) āḫiretden sülūk itdüreler, mevlāya vāṣıl	(SAYFA;491) (SAYFA;497)

		olmaġ-ıçun.[246b] (1) ömürlerümüze, daḫı bize hidāyet virmege nāṣır sensin, bizden ṣadr olan günāhlarumuzı (2) sen yarlıġayuvir, daḫı teraḥḥum ḳuluḳ bize ʿaṭā ḳıl ol rüʾyet niʿmetin ki senden diledük, (3) günāhları setr idenlerüñ ḫayrlusı sensin.[249b]	
öñ:	Önce. Öncesinde. 1. Önce, mukaddem, evvel. 2. İleri, üstün, makbul.	(10) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā size raḥīmdür, müşfiḳdür ki bu āfetleri size beyān ḳıldı, aña vāḳiʿ olmazdan (11) öñ; tā ki andan ḥaẕer idesiz ve sizi delālet ḳıldı bu ticāret üzere, tā anuñ-ıla saʿādet aṣṣı (12) idesiz.[44b] (12) Yaradılmışuñ yigregi bular oldı, küllī ṭaʿām bulara ḥalāl olmışken ḥayvāna ḥalāl (13) olduġınlayın bu insān-ı sābıḳ gendü nefsleri üzere anı ḥarām ḳıldılar, nefsi öldürüḳ ḳalbi (14) diri ḳılmaġ-ıla, rūḥı müstevlī ḳılmaġ-ıla ol rūḥı ḳalb üzere, vaḥy u ilhām inmezden öñ.[2a] [016a] (1) ṣūret-i ḫurūc itmezden öñ. [063b] (1) Ḳalbüñüz aña dolandurduñuz her ḳanda olsañuz, ḫōḏ elbetde ölüm size irişür (2) çār u nāçār; eger siz ölmezden öñ iḫtiyāruñuz-ıla ölmesseñüz. [160b] (1) çün andan öñ īmānları yoḳ-ıdı. [183b] (1) tā ḳābe ḳavseyne o maḳām-ı ednāya irişesin ki hīç bir aḫre aña irişmedi, senden	(SAYFA;87) (SAYFA;2) (SAYFA;30) (SAYFA;125) (SAYFA;319) (SAYFA;365) (SAYFA;688) (SAYFA;558) (SAYFA;130) (SAYFA;369) (SAYFA;365) (SAYFA;75) (SAYFA;433) (SAYFA;471) (SAYFA;157) (SAYFA;113) (SAYFA;113) (SAYFA;326) (SAYFA;592) (SAYFA;739) (SAYFA;199) (SAYFA;395) (SAYFA;604) (SAYFA;276) (SAYFA;91) (SAYFA;707) (SAYFA;647) (SAYFA;338) (SAYFA;55) (SAYFA;188) (SAYFA;440) (SAYFA;707) (SAYFA;442) (SAYFA;220) (SAYFA;739) (SAYFA;670) (SAYFA;477)

		öñ, (2) ne muḳarreb firişte ne mürsel peyġamber, ʿalm (ʿaleyhi’s-selām). [345a] (1) öñ istiʿcāl idüp̀ dilerdüñüz īmānuñuz yoḳluġından.	(SAYFA;491) (SAYFA;37) (SAYFA;63) (SAYFA;583) (SAYFA;583) (SAYFA;297) (SAYFA;217) (SAYFA;410) (SAYFA;76) (SAYFA;75) (SAYFA;428) (SAYFA;721) (SAYFA;44) (SAYFA;479) (SAYFA;190) (SAYFA;744) (SAYFA;28) (SAYFA;125) (SAYFA;616) (SAYFA;48) (SAYFA;685) (SAYFA;559) (SAYFA;424) (SAYFA;470) (SAYFA;419) (SAYFA;181) (SAYFA;246) (SAYFA;406) (SAYFA;736) (SAYFA;281) (SAYFA;55) (SAYFA;756) (SAYFA;592) (SAYFA;372) (SAYFA;614) (SAYFA;272) (SAYFA;319) (SAYFA;678) (SAYFA;55) (SAYFA;352) (SAYFA;229) (SAYFA;404) (SAYFA;54) (SAYFA;681) (SAYFA;222) (SAYFA;103) (SAYFA;181) (SAYFA;470)

			(SAYFA;362) (SAYFA;533) (SAYFA;424) (SAYFA;425) (SAYFA;605) (SAYFA;423)
öñrüt-: //öñürt-:	İleri geçmek, öne geçmek.	(2) … Yaʿnī̱, raḥmetüm ġaḍabumdan öñrütdi.[334a]	(SAYFA;666)
öñürdiş-:	İleri geçmeye çalışmak, yarışmak.	Yaʿnī̱, ḫayrātlara öñürdişüñ, varuñuzı (9) virmeg-ile ve maḳām-ı ḳurbete ivişüñ vücūduñuz fānī̱ ḳılmaġ-ıla ki küllüñüzüñ dönüp̱ varacaḳ yiri (10) Allāh'dın yañadur, yā iḫtiyār-ıla ḳadem-i ṣıdḳ-ıla seyr ide gendüyi fenā ḳılmaḳ yolında, tā ki (11) ol ʿālem-i beḳāda maḳṣūda irişmeg-içün yāḫūḏ muẕṭarr oluban şol vaḳt ki ecel ḥulūl (12) ide ol ḳadem-i fenā-y-ıla sülūk ide, melāmet olunmaġ-ıçun ol liḳā güninde.	(SAYFA;256)
öñürd-:	İleri geçmek, öne geçmek.	Andan ötrü düşmanlar-ıla (9) dōstlıḳ baġlamaġa göñülleri öñürdür, anlaruñ żararından ḳorḳuban ve anlaruñ-ıla muṣāḥabet (10) arzu idüben.	(SAYFA;258)
öñürt-:	İleri geçmek. Öne geçmek.	Ve daḫı rivāyetdür Resūl'den ʿaleyhi's-selām (14) ki buyurdı; "Ebū Bekr-ile benüm meṣelüm şol iki ḳoşulmış at gibiyüz, ben andan öñürtdüm ol (15) baña mütābaʿat ḳıldı. (SAYFA;130) Ammā (10) Resūl'üñ nefsi ʿaleyhi's-selām bi'l-külliye gendü burhān-ıdı; gözinüñ	(SAYFA;130) (SAYFA;204) (SAYFA;21)

		burhānı ol-ıdı ki peyġamber ʿaleyhi's-selām (11) buyurdı; "Siz rükūʿda sücūdda öñürtmeñ ki bedürüstī, ben sizi ardumdan görürem; nite ki (12) ileyümden görürem". (SAYFA;204) Zīre raḥmeti ġażabından öñürtmişdür. (SAYFA;21)	
ört-:	Örtmek. Perdelemek. Korumak, görünmez duruma getirmek veya gizlemek için üstüne bir şey koymak. *mec.* Kötü bir durumu belli etmemek, gizlemek, saklamak.	[216b] (1) olmaḳ ʿaybın örter ve sırruñ libāsı taḳvādan mevlāyı görmekdür.(SAYFA;431) İşāret bunda budur ki taḥḳīḳ, bu insānuñ her cüzvinüñ bir libāsı (11) vardur ki anı örter, ol ʿaybından hem ẓāhirde hem bāṭında; anuñ-ıçun didi ki "Yā ādem-(12)oġlanları, biz sizüñ üzerüñüze libāslar indürdük ʿayblarıñuzı örtüci ki ol libās-ı (13) şerīʿatdur sizüñ ḳabīḥ efʿallerüñüz setr ider, ẓāhirde ve daḫı bāṭında. (SAYFA;430) Ol daḫı mevlādan (2) ġayrıya iltifāt itmek ʿaybın örter. (SAYFA;431) Ve ḫafīnüñ libāsı taḳvādan bāḳī olmaḳdur, (3) sevlādārlıġ-ıla bu daḫı gendünüñ varlıġı ve mevlādan ġayrınuñ varlıġı ʿaybın örter. (SAYFA;431) Yaʿnī, bular her ne vaḳtde ki ṣiyāb-ı cismānī-y-ile rūḥları vechin bururlar, örterler. (SAYFA;714)	(SAYFA;431) (SAYFA;430) (SAYFA;431) (SAYFA;431) (SAYFA;714) (SAYFA;427) (SAYFA;430) (SAYFA;214) (SAYFA;363)
öte:	Öte, ileri.	(14) Yaʿnī, bu nesnelere	(SAYFA;398)

	Konuşanın temel olarak aldığı bir şeyden daha uzak olan yer veya şey, mavera. *sf.* Bulunulan yere göre karşı yanda olan. *sf.* Daha fazla, çok.	kimse żarūrī oluṕ muḥtāǵ olsa andan ḥāceti defʿ olacaḳ ḳadar taṣarruf ḳıla, anı cidd-ile (15) ṭaleb idici ve aña raʿbet olmaya ki Ḥaḳ'dan ıraḳ düşe, daḫı Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmek ḥaddinden öte geǵmeye. (SAYFA;398) (8) Yaʿnī, ḳarīn ola ṣıfāt-ı cemālden ve celālden ki muṭahhar ola vehm ü ḫayālden ve biz görevüz anları (9) ol vücūd-ı mecāzī ẓıllından ceẕbe-yi ʿināyet-ile ol vücūd-ı ḥaḳīḳī ẓıllına ki mümteddür, andan öte (10) geǵilmez. (SAYFA;112) (19) … Yaʿnī, size ḥelāl olundı, şundan ötesi ki.[40b] (SAYFA;79)	(SAYFA;112) (SAYFA;79)
ötrü:	Ötürü. Dolayı, sebebiyle, nâşi.	(10) Andan ötrü ki olaruñ Allāh'a īmānları yoḳdur, ṭālib-ı Ḥaḳ degüller ve aña vāṣıl (11) olmaġı istemezler. (SAYFA;432) (10) Olʿām oldı, andan ötrü didi ki AK, ol ḫālıḳlıġı (11) ve ḳadem-ı ḳuvveti-y-le. (SAYFA;656) (10) Yaʿnī, ol kemālātları ḳabūl idecek istiʿdāslarını fesāda virdiler, bizüm āyātlarumuza (11) inkārlarından ötrü. (SAYFA;418) (11) Andan ötrü ki olara ferc -ı taʿẓīm oluna, yā mūcebi taṣdīḳ üzere oluna, daḫı ol elem-ı şiddet-ı (12) firāḳ ḥaml	(SAYFA;432) (SAYFA;656) (SAYFA;418) (SAYFA;184) (SAYFA;280) (SAYFA;44) (SAYFA;504) (SAYFA;420) (SAYFA;176) (SAYFA;281) (SAYFA;304) (SAYFA;358) (SAYFA;184) (SAYFA;174) (SAYFA;504) (SAYFA;162) (SAYFA;355) (SAYFA;355) (SAYFA;456) (SAYFA;301) (SAYFA;116) (SAYFA;629) (SAYFA;118)

		itmedi anuñ üzere. (SAYFA;184) (11) Bu böyle olduġı andan ötrü ki anlar Mūsā dīnini tebdīl itdiler, şol nesne-y-ile ki reʾyleri iḳtiḍā (12) ḳıldı ehvāları arzusına mütābaʿat ḳıldılar ṭabīʿatların iḫtiyār ḳıldılar şerīʿat üzere ol (13) müşrikler-ile müsāvī oldular küfr-ı ḥaḳīḳīde. (SAYFA;280)	(SAYFA;431) (SAYFA;418) (SAYFA;79) (SAYFA;31) (SAYFA;181) (SAYFA;422) (SAYFA;148) (SAYFA;156) (SAYFA;632) (SAYFA;374) (SAYFA;489) (SAYFA;128) (SAYFA;136) (SAYFA;208) (SAYFA;305) (SAYFA;394) (SAYFA;399) (SAYFA;421) (SAYFA;506) (SAYFA;548) (SAYFA;588) (SAYFA;620) (SAYFA;665) (SAYFA;665) (SAYFA;684) (SAYFA;707) (SAYFA;503) (SAYFA;594) (SAYFA;346) (SAYFA;451) (SAYFA;163) (SAYFA;240) (SAYFA;231) (SAYFA;241) (SAYFA;658) (SAYFA;356) (SAYFA;356) (SAYFA;356) (SAYFA;502) (SAYFA;331) (SAYFA;509) (SAYFA;544) (SAYFA;699) (SAYFA;471) (SAYFA;189) (SAYFA;471) (SAYFA;378) (SAYFA;542)

			(SAYFA;509) (SAYFA;73) (SAYFA;405) (SAYFA;412) (SAYFA;75) (SAYFA;445) (SAYFA;453) (SAYFA;624) (SAYFA;452) (SAYFA;25) (SAYFA;357) (SAYFA;473) (SAYFA;565) (SAYFA;258) (SAYFA;308) (SAYFA;319) (SAYFA;646) (SAYFA;85) (SAYFA;606) (SAYFA;422) (SAYFA;632) (SAYFA;334) (SAYFA;568) (SAYFA;435) (SAYFA;544) (SAYFA;560) (SAYFA;491) (SAYFA;206) (SAYFA;389) (SAYFA;312) (SAYFA;701) (SAYFA;450) (SAYFA;154) (SAYFA;723) (SAYFA;456) (SAYFA;723) (SAYFA;723) (SAYFA;613) (SAYFA;465) (SAYFA;724) (SAYFA;683) (SAYFA;175) (SAYFA;494) (SAYFA;537) (SAYFA;546) (SAYFA;68) (SAYFA;339) (SAYFA;720)

			(SAYFA;594) (SAYFA;343) (SAYFA;445) (SAYFA;418) (SAYFA;666) (SAYFA;594) (SAYFA;551) (SAYFA;398) (SAYFA;607) (SAYFA;654) (SAYFA;463) (SAYFA;275) (SAYFA;292) (SAYFA;594) (SAYFA;374) (SAYFA;554) (SAYFA;157) (SAYFA;353) (SAYFA;257) (SAYFA;70) (SAYFA;194) (SAYFA;234) (SAYFA;362) (SAYFA;668) (SAYFA;158) (SAYFA;309) (SAYFA;696) (SAYFA;600) (SAYFA;750) (SAYFA;405) (SAYFA;422) (SAYFA;269) (SAYFA;658) (SAYFA;667) (SAYFA;592) (SAYFA;59) (SAYFA;171) (SAYFA;437) (SAYFA;502) (SAYFA;21) (SAYFA;240) (SAYFA;378) (SAYFA;255) (SAYFA;95) (SAYFA;348) (SAYFA;127) (SAYFA;32) (SAYFA;550)

			(SAYFA;127) (SAYFA;532) (SAYFA;617) (SAYFA;629) (SAYFA;624) (SAYFA;88) (SAYFA;558) (SAYFA;52) (SAYFA;103) (SAYFA;576) (SAYFA;156) (SAYFA;487) (SAYFA;659) (SAYFA;648) (SAYFA;22) (SAYFA;596) (SAYFA;587) (SAYFA;529) (SAYFA;158) (SAYFA;96) (SAYFA;275) (SAYFA;677) (SAYFA;292) (SAYFA;239) (SAYFA;155) (SAYFA;191) (SAYFA;407) (SAYFA;706) (SAYFA;287) (SAYFA;553) (SAYFA;71) (SAYFA;466) (SAYFA;470) (SAYFA;283) (SAYFA;220) (SAYFA;232) (SAYFA;11) (SAYFA;411) (SAYFA;418) (SAYFA;577) (SAYFA;252) (SAYFA;254) (SAYFA;366) (SAYFA;618) (SAYFA;725) (SAYFA;551) (SAYFA;399) (SAYFA;533)

			(SAYFA;551) (SAYFA;21) (SAYFA;655) (SAYFA;30) (SAYFA;152) (SAYFA;624) (SAYFA;363) (SAYFA;308) (SAYFA;510) (SAYFA;365) (SAYFA;88) (SAYFA;144) (SAYFA;123) (SAYFA;434) (SAYFA;393) (SAYFA;226) (SAYFA;415) (SAYFA;761) (SAYFA;141) (SAYFA;214) (SAYFA;449) (SAYFA;426) (SAYFA;310) (SAYFA;260) (SAYFA;450) (SAYFA;234) (SAYFA;457) (SAYFA;484) (SAYFA;11) (SAYFA;362) (SAYFA;725) (SAYFA;402) (SAYFA;91) (SAYFA;354) (SAYFA;183) (SAYFA;20) (SAYFA;406) (SAYFA;247) (SAYFA;51) (SAYFA;193) (SAYFA;531) (SAYFA;198) (SAYFA;163) (SAYFA;393) (SAYFA;393) (SAYFA;756) (SAYFA;500) (SAYFA;482)

			(SAYFA;250) (SAYFA;304) (SAYFA;531) (SAYFA;401) (SAYFA;488) (SAYFA;208) (SAYFA;208) (SAYFA;316) (SAYFA;330) (SAYFA;545) (SAYFA;147) (SAYFA;86) (SAYFA;205) (SAYFA;433) (SAYFA;237) (SAYFA;739) (SAYFA;37) (SAYFA;293) (SAYFA;271) (SAYFA;404) (SAYFA;107) (SAYFA;509) (SAYFA;75) (SAYFA;403) (SAYFA;338) (SAYFA;233) (SAYFA;153) (SAYFA;702) (SAYFA;572) (SAYFA;459) (SAYFA;32) (SAYFA;111) (SAYFA;69) (SAYFA;178) (SAYFA;19) (SAYFA;718) (SAYFA;481) (SAYFA;322) (SAYFA;82) (SAYFA;189) (SAYFA;730) (SAYFA;174) (SAYFA;405) (SAYFA;645) (SAYFA;754) (SAYFA;189) (SAYFA;469) (SAYFA;650)

			(SAYFA;546) (SAYFA;342) (SAYFA;231) (SAYFA;145) (SAYFA;145) (SAYFA;596) (SAYFA;184) (SAYFA;751) (SAYFA;153) (SAYFA;393) (SAYFA;393) (SAYFA;427) (SAYFA;613) (SAYFA;606) (SAYFA;560) (SAYFA;215) (SAYFA;314) (SAYFA;314) (SAYFA;433) (SAYFA;279) (SAYFA;195) (SAYFA;389) (SAYFA;489) (SAYFA;362) (SAYFA;362) (SAYFA;324) (SAYFA;439) (SAYFA;229) (SAYFA;365) (SAYFA;290) (SAYFA;160) (SAYFA;244) (SAYFA;140) (SAYFA;325) (SAYFA;456) (SAYFA;718) (SAYFA;500) (SAYFA;718) (SAYFA;718) (SAYFA;375) (SAYFA;148) (SAYFA;409) (SAYFA;149) (SAYFA;149) (SAYFA;450) (SAYFA;753) (SAYFA;753) (SAYFA;97)

			(SAYFA;740) (SAYFA;282) (SAYFA;749) (SAYFA;462) (SAYFA;421) (SAYFA;525) (SAYFA;82) (SAYFA;495) (SAYFA;394) (SAYFA;526) (SAYFA;298) (SAYFA;328) (SAYFA;682) (SAYFA;624) (SAYFA;131) (SAYFA;706) (SAYFA;750) (SAYFA;588) (SAYFA;749) (SAYFA;654) (SAYFA;591) (SAYFA;716) (SAYFA;33) (SAYFA;273) (SAYFA;478) (SAYFA;269) (SAYFA;191) (SAYFA;625) (SAYFA;663) (SAYFA;477) (SAYFA;263) (SAYFA;293) (SAYFA;14) (SAYFA;50) (SAYFA;192) (SAYFA;263) (SAYFA;539) (SAYFA;184) (SAYFA;251) (SAYFA;33)
övine ṭut-: //avına ṭutmaḳ;	avın-: Avunmak, teselli bulmak. Eğlemek. Avutmak, oyalamak, eğlenmek.	Bunda ancılayın işāret var, ol ḥaḳīḳat ehline kīm olar ehl-i (4) maḥabbetdendür, mecẕūblardur, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ celāli serāperdesinde viṣāl-i Ḥaḳ ceẕbeleri-y-ile, (5) tā	(SAYFA;262)

		ki anlar daḫı ġaflet ve rāḥat ehlin dōst ṭutınmayalar anları ki sizüñ dīnüñüz (6) ve meẕhebüñüz ki maḥabbet ṭarīḳında ve Ḥaḳḳ'ı ṭaleb ḳılmaḳdadur anı istihzāya aluṕ avına ṭutarlar, (7) aḥvāluñuzdan cāhil olduḳları-çun ve arz ve gözden ġāfil olduḳları-çun şolardan ki (8) anlara ʿulūm-ı ẓāhire virilmişdür naḳliyyātdan daḫı ol felsefeler ki ʿulūm-ı ʿaḳliyyāt temessük (9) iderler; bular baʿīddür ol ʿulūm-ı dīniyyeden ve keşfiyyeden.[132a]	
özdek:	Esas, gövde, temel, kök, öz. *Hülasa, iç, öz.	Nite kim özdek aşldur budaḳ andan (8) çıḳar ve yimiş daḫı budaḳdan çıḳar.[46b]	(SAYFA;91)
özni:	Özünü. Kendisini. Şahsını.	Ancılayın gökler yirler bāṭının daḫı gösterdük bilmegil bu ʿālemden (5) her nesnenüñ ẓāhiri var, kāh cism diyü iʿtibār iderler anda ol üç mesāfet olduġından (6) ötrü bir özni ve bir iyini ve bir darıñı daḫı muteḥayyiz oluṕ ḳābil-i ḳısmet olduġından ötrü (7) kāh aña dünyā diyü iʿtibār iderler, ḥisse yaḳīn olduġından ötrü kāh ʿālem-i ṣūret diyü (8) taʿbīr iderler, eşkāre ḳābil olduġı-çun ve ḥiss-ile idrāk olunduġı-çun kāh ʿālem-i şehādet (9) diyü taʿbīr iderler ḥiss-ile müşāhede olduġı-çun kāh ʿālem-i milk dirler milk olduġı-çun ve (10) taṣarruf olunduġı-çun.	(SAYFA;356)

üzerine:	Hakkında. Üzerine.	(16) Yaʿnī, biz Allāh üzerine iʿtimād iderüz ki ol taḳdīr itdügi dīn üzere ṣābit ḳıla, bu ḥāli (17) bizeven taġyīr ḳılmaya.	(SAYFA;466)
üzerine:	Üstüne. Üzerine.	Andan anuñ üzerine hevā ġālib oluṗ (16) dünyāya ve anuñ şehvātlarına meyl eyledi, ol ilhām olınana ʿamel ḳılmadı.	(SAYFA;590)

ṕerhīz:	(F.) Sakınmak, çekinmek. * Vücuda zararlı ve tıbben muzır; ve dinen, zevk veren şeylerden sakınmak.	Her kim ki ġanī olsa Allāhu Taʿālā varlıġı-y-la ol vilāyet zevādesinden, anuñ ʿināyetinden (12) ṭālib olsa bu ġayretden ve ġıbṭadan ṕerhīz idüṕ berī olsun.[35a]	(SAYFA;68)
ṕes:	(F.) Bes, doğru, gerçek. *Öyle ise, imdi … *Doğrusu. *Edat olarak kullanılmaktadır.	(10) ṕes, ol fevāḥişüñ ẓāhiri bu efʿāl u aʿmāldur ve bāṭını anuñ aḥvāldur.[37b]	(SAYFA;73) (SAYFA;626) (SAYFA;32) (SAYFA;220) (SAYFA;512) (SAYFA;591) (SAYFA;313) (SAYFA;247) (SAYFA;499) (SAYFA;592) (SAYFA;504) (SAYFA;274) (SAYFA;323) (SAYFA;586) (SAYFA;103) (SAYFA;167) (SAYFA;693) (SAYFA;357) (SAYFA;470) (SAYFA;346) (SAYFA;274) (SAYFA;555) (SAYFA;198) (SAYFA;324) (SAYFA;568) (SAYFA;59) (SAYFA;176) (SAYFA;335) (SAYFA;422) (SAYFA;500) (SAYFA;280) (SAYFA;599) (SAYFA;362) (SAYFA;92) (SAYFA;704) (SAYFA;233)

			(SAYFA;619) (SAYFA;600) (SAYFA;299) (SAYFA;523) (SAYFA;614) (SAYFA;260) (SAYFA;694) (SAYFA;693) (SAYFA;4) (SAYFA;269) (SAYFA;250) (SAYFA;43) (SAYFA;405) (SAYFA;65) (SAYFA;661) (SAYFA;458) (SAYFA;533) (SAYFA;334) (SAYFA;211) (SAYFA;564) (SAYFA;668) (SAYFA;194) (SAYFA;90) (SAYFA;196) (SAYFA;593) (SAYFA;174) (SAYFA;280) (SAYFA;320) (SAYFA;195) (SAYFA;449) (SAYFA;541) (SAYFA;559) (SAYFA;159) (SAYFA;756) (SAYFA;259) (SAYFA;62) (SAYFA;302) (SAYFA;43) (SAYFA;127) (SAYFA;357) (SAYFA;519) (SAYFA;375) (SAYFA;289) (SAYFA;291) (SAYFA;197)

			(SAYFA;8) (SAYFA;274) (SAYFA;22) (SAYFA;274) (SAYFA;274) (SAYFA;274) (SAYFA;513) (SAYFA;273) (SAYFA;28) (SAYFA;207) (SAYFA;407) (SAYFA;586) (SAYFA;449) (SAYFA;670) (SAYFA;259) (SAYFA;343) (SAYFA;307) (SAYFA;280) (SAYFA;110) (SAYFA;199) (SAYFA;248) (SAYFA;427) (SAYFA;697) (SAYFA;723) (SAYFA;605) (SAYFA;647) (SAYFA;86) (SAYFA;484) (SAYFA;420) (SAYFA;350) (SAYFA;582) (SAYFA;680) (SAYFA;402) (SAYFA;214) (SAYFA;119) (SAYFA;109) (SAYFA;177) (SAYFA;694) (SAYFA;104) (SAYFA;15) (SAYFA;635) (SAYFA;120) (SAYFA;23) (SAYFA;35) (SAYFA;578)

			(SAYFA;85) (SAYFA;214) (SAYFA;725) (SAYFA;372) (SAYFA;427) (SAYFA;241) (SAYFA;460) (SAYFA;30) (SAYFA;560) (SAYFA;405) (SAYFA;121) (SAYFA;274) (SAYFA;663) (SAYFA;511) (SAYFA;675) (SAYFA;537) (SAYFA;580) (SAYFA;639) (SAYFA;387) (SAYFA;304) (SAYFA;414) (SAYFA;75) (SAYFA;53) (SAYFA;334) (SAYFA;545) (SAYFA;276) (SAYFA;589) (SAYFA;497) (SAYFA;554) (SAYFA;236) (SAYFA;439) (SAYFA;119) (SAYFA;169) (SAYFA;140) (SAYFA;173) (SAYFA;472) (SAYFA;95) (SAYFA;240) (SAYFA;137) (SAYFA;239) (SAYFA;95) (SAYFA;613) (SAYFA;40) (SAYFA;598) (SAYFA;260)

			(SAYFA;5) (SAYFA;231) (SAYFA;293) (SAYFA;161) (SAYFA;618) (SAYFA;704) (SAYFA;750) (SAYFA;162) (SAYFA;646) (SAYFA;177) (SAYFA;82) (SAYFA;127) (SAYFA;628) (SAYFA;529) (SAYFA;402) (SAYFA;91) (SAYFA;354) (SAYFA;183) (SAYFA;322) (SAYFA;614) (SAYFA;160) (SAYFA;476) (SAYFA;653) (SAYFA;629) (SAYFA;443) (SAYFA;404) (SAYFA;563) (SAYFA;338) (SAYFA;620) (SAYFA;488) (SAYFA;621) (SAYFA;531) (SAYFA;40) (SAYFA;633) (SAYFA;361) (SAYFA;138) (SAYFA;201) (SAYFA;617) (SAYFA;89) (SAYFA;590) (SAYFA;166) (SAYFA;232) (SAYFA;354) (SAYFA;181) (SAYFA;696)

			(SAYFA;345) (SAYFA;748) (SAYFA;525) (SAYFA;260) (SAYFA;150) (SAYFA;55) (SAYFA;544) (SAYFA;475) (SAYFA;120) (SAYFA;666) (SAYFA;457) (SAYFA;60) (SAYFA;217) (SAYFA;60) (SAYFA;92) (SAYFA;86) (SAYFA;276) (SAYFA;434) (SAYFA;596) (SAYFA;484) (SAYFA;655) (SAYFA;273) (SAYFA;107) (SAYFA;351) (SAYFA;180) (SAYFA;188) (SAYFA;246) (SAYFA;305) (SAYFA;344) (SAYFA;599) (SAYFA;654) (SAYFA;213) (SAYFA;498) (SAYFA;72) (SAYFA;559) (SAYFA;349) (SAYFA;452) (SAYFA;396) (SAYFA;278) (SAYFA;35) (SAYFA;663) (SAYFA;108) (SAYFA;110) (SAYFA;354) (SAYFA;451)

			(SAYFA;105) (SAYFA;119) (SAYFA;378) (SAYFA;618) (SAYFA;251) (SAYFA;398) (SAYFA;111) (SAYFA;696) (SAYFA;595) (SAYFA;617) (SAYFA;628) (SAYFA;395) (SAYFA;20) (SAYFA;213) (SAYFA;134) (SAYFA;142) (SAYFA;524) (SAYFA;406) (SAYFA;484) (SAYFA;237) (SAYFA;30) (SAYFA;41) (SAYFA;435) (SAYFA;247) (SAYFA;707) (SAYFA;547) (SAYFA;383) (SAYFA;610) (SAYFA;230) (SAYFA;264) (SAYFA;700) (SAYFA;361) (SAYFA;566) (SAYFA;210) (SAYFA;51) (SAYFA;52) (SAYFA;51) (SAYFA;237) (SAYFA;124) (SAYFA;128) (SAYFA;49) (SAYFA;480) (SAYFA;374) (SAYFA;91) (SAYFA;192)

			(SAYFA;353) (SAYFA;487) (SAYFA;231) (SAYFA;253) (SAYFA;193) (SAYFA;623) (SAYFA;531) (SAYFA;198) (SAYFA;163) (SAYFA;199) (SAYFA;239) (SAYFA;420) (SAYFA;587) (SAYFA;174) (SAYFA;96) (SAYFA;77) (SAYFA;81) (SAYFA;445) (SAYFA;173) (SAYFA;481) (SAYFA;493) (SAYFA;392) (SAYFA;524) (SAYFA;477) (SAYFA;423) (SAYFA;733) (SAYFA;138) (SAYFA;455) (SAYFA;453) (SAYFA;209) (SAYFA;451) (SAYFA;295) (SAYFA;92) (SAYFA;599) (SAYFA;238) (SAYFA;207) (SAYFA;269) (SAYFA;94) (SAYFA;532) (SAYFA;309) (SAYFA;199) (SAYFA;618) (SAYFA;232) (SAYFA;273) (SAYFA;114)

			(SAYFA;124) (SAYFA;564) (SAYFA;742) (SAYFA;163) (SAYFA;603) (SAYFA;262) (SAYFA;516) (SAYFA;422) (SAYFA;296) (SAYFA;535) (SAYFA;430) (SAYFA;530) (SAYFA;146) (SAYFA;440) (SAYFA;382) (SAYFA;439) (SAYFA;155) (SAYFA;241) (SAYFA;429) (SAYFA;233) (SAYFA;642) (SAYFA;140) (SAYFA;707) (SAYFA;662) (SAYFA;601) (SAYFA;202) (SAYFA;388) (SAYFA;726) (SAYFA;687) (SAYFA;157) (SAYFA;140) (SAYFA;110) (SAYFA;448) (SAYFA;227) (SAYFA;59) (SAYFA;280) (SAYFA;53) (SAYFA;357) (SAYFA;233) (SAYFA;178) (SAYFA;97) (SAYFA;519) (SAYFA;268) (SAYFA;278) (SAYFA;648)

			(SAYFA;625) (SAYFA;441) (SAYFA;68) (SAYFA;59) (SAYFA;460) (SAYFA;79) (SAYFA;64) (SAYFA;214) (SAYFA;163) (SAYFA;188) (SAYFA;670) (SAYFA;653) (SAYFA;49) (SAYFA;730) (SAYFA;473) (SAYFA;496) (SAYFA;172) (SAYFA;172) (SAYFA;608) (SAYFA;412) (SAYFA;411) (SAYFA;734) (SAYFA;42) (SAYFA;323) (SAYFA;312) (SAYFA;450) (SAYFA;396) (SAYFA;532) (SAYFA;189) (SAYFA;150) (SAYFA;665) (SAYFA;651) (SAYFA;400) (SAYFA;340) (SAYFA;98) (SAYFA;124) (SAYFA;474) (SAYFA;382) (SAYFA;393) (SAYFA;502) (SAYFA;522) (SAYFA;151) (SAYFA;756) (SAYFA;71) (SAYFA;238)

			(SAYFA;349) (SAYFA;532) (SAYFA;305) (SAYFA;625) (SAYFA;286) (SAYFA;520) (SAYFA;534) (SAYFA;525) (SAYFA;314) (SAYFA;37) (SAYFA;725) (SAYFA;694) (SAYFA;500) (SAYFA;481) (SAYFA;671) (SAYFA;241) (SAYFA;348) (SAYFA;762) (SAYFA;96) (SAYFA;482) (SAYFA;628) (SAYFA;407) (SAYFA;616) (SAYFA;505) (SAYFA;52) (SAYFA;725) (SAYFA;107) (SAYFA;179) (SAYFA;200) (SAYFA;200) (SAYFA;733) (SAYFA;253) (SAYFA;385) (SAYFA;272) (SAYFA;422) (SAYFA;302) (SAYFA;429) (SAYFA;713) (SAYFA;320) (SAYFA;305) (SAYFA;488) (SAYFA;683) (SAYFA;622) (SAYFA;244) (SAYFA;420)

			(SAYFA;522) (SAYFA;167) (SAYFA;227) (SAYFA;346) (SAYFA;186) (SAYFA;656) (SAYFA;141) (SAYFA;490) (SAYFA;428) (SAYFA;111) (SAYFA;560) (SAYFA;699) (SAYFA;382) (SAYFA;515) (SAYFA;140) (SAYFA;412) (SAYFA;412) (SAYFA;446) (SAYFA;464) (SAYFA;456) (SAYFA;732) (SAYFA;196) (SAYFA;196) (SAYFA;137) (SAYFA;485) (SAYFA;250) (SAYFA;342) (SAYFA;284) (SAYFA;513) (SAYFA;112) (SAYFA;112) (SAYFA;713) (SAYFA;160) (SAYFA;511) (SAYFA;227) (SAYFA;377) (SAYFA;304) (SAYFA;608) (SAYFA;232) (SAYFA;214) (SAYFA;526) (SAYFA;622) (SAYFA;30) (SAYFA;426) (SAYFA;131)

			(SAYFA;757) (SAYFA;50) (SAYFA;336) (SAYFA;373) (SAYFA;328) (SAYFA;749) (SAYFA;591) (SAYFA;317) (SAYFA;419) (SAYFA;176) (SAYFA;746) (SAYFA;190) (SAYFA;201) (SAYFA;247) (SAYFA;258) (SAYFA;412) (SAYFA;579) (SAYFA;300) (SAYFA;72) (SAYFA;601) (SAYFA;15) (SAYFA;534) (SAYFA;487) (SAYFA;440) (SAYFA;522) (SAYFA;550) (SAYFA;566) (SAYFA;322) (SAYFA;500) (SAYFA;196) (SAYFA;196) (SAYFA;213) (SAYFA;541) (SAYFA;683) (SAYFA;398) (SAYFA;502) (SAYFA;166) (SAYFA;343) (SAYFA;375) (SAYFA;251) (SAYFA;225) (SAYFA;376) (SAYFA;606) (SAYFA;201) (SAYFA;34)

			(SAYFA;223) (SAYFA;743) (SAYFA;82) (SAYFA;744) (SAYFA;71) (SAYFA;514) (SAYFA;40) (SAYFA;220) (SAYFA;94) (SAYFA;529) (SAYFA;514) (SAYFA;220) (SAYFA;41) (SAYFA;755) (SAYFA;370) (SAYFA;53) (SAYFA;212) (SAYFA;94) (SAYFA;92) (SAYFA;87) (SAYFA;113) (SAYFA;403) (SAYFA;531) (SAYFA;227) (SAYFA;407) (SAYFA;618) (SAYFA;378) (SAYFA;369) (SAYFA;460) (SAYFA;365) (SAYFA;299) (SAYFA;619) (SAYFA;103) (SAYFA;472) (SAYFA;361) (SAYFA;13) (SAYFA;681) (SAYFA;75) (SAYFA;541) (SAYFA;434) (SAYFA;523) (SAYFA;477) (SAYFA;547) (SAYFA;24) (SAYFA;524)

			(SAYFA;127) (SAYFA;283) (SAYFA;712)
ṕeyġamber:	(F.) Peygamber. Allah'tan haber getiren. Allah'ı, âhireti, zararlı ve faydalı şeyleri tanıtan. Nebi.	Yaʿnī, Allāh'a Resūl'e muṭīʿ olanlar küllī anlaruñ-ıla (18) olur kim Allāhu Taʿālā anlara inʿām ḳıldı, maḳām-ı ḳurbi ve maḥalli viṣāli ṕeyġamberlerden ki anlara maḳām-ı (19) nübüvvet inʿām ḳıldı, daḫı ṣıddıḳlardan ki anlar ehl-i vüṣūl ve viṣāldür, Allāhu Taʿālā anlara ṣıdḳ u	(SAYFA;118)
ṕuṣu:	Pusu. //Busu. Birine saldırmak için saklanarak beklenilen yer.	[235b] (1) ol taḳdīrümüz buṣusından (ṕuṣusından) belā leşkerin ḳoyuvirdük ki anlaruñ ol görklü (2) ḥayretlerini münaġġaṣ ḳıldı, helāklık yirine cemʿ eyledi.	(SAYFA;469)
ṕut:	(F.) (Farsça'da but olarak geçmekte.) Put//But. Canlı veya cansız tapılınan nesne. tapıncak. Sanem.	Ol şirk-ı cālī bu ʿayān nesnelerdür ki ʿāmdur ol Allāh ʿibādetin ḳoyuṕ ṕuta (12) ṭapmaḳdur ve yılduẕlara.[53a] Ve bu şirk daḫı münḳasımdur gizlü yā eşkāreye; (15) eşkāresi ṕuta ṭapmaḳ ve maʿṣiyet olacaḳ yirlerde hevāya uymaḳ.[201b]	(SAYFA;104) (SAYFA;401) (SAYFA;724) (SAYFA;753) (SAYFA;483) (SAYFA;286) (SAYFA;391) (SAYFA;393) (SAYFA;360)
ṕür-muḥāl:	(F.) Tamamen batı, boş. (muḥāl: (A.) İmkânsız, vukuu mümkün olmayan.	Yaʿnī, "Eyit, yā Muḥammed, siz muntaẓır oluñ, iy ehl-i baṭṭāl ṕür-muḥāl (16) nesnelere", biz	(SAYFA;407)

	Bâtıl, boş söz. * Hurâfe olan nazariye.)	daḫı muntaẓır olalum ol vaʿdelere, miʿād gününde ki olısardur, ʿaẕābdan (17) ʿiḳābdan.	
pāḏişāh:	(F.) Padişah. Hükümdar. * Aslı pâdişah, hüküm sahibi yüce Allah'tır.	Yā ḳulum, (18) baña mutīʿ ol, seni daḫı bir pāḏişāh ḳılam ki ḥayy olasın, saña ebedā ölüm olmaya".[44a]	(SAYFA;86) (SAYFA;86) (SAYFA;209) (SAYFA;342)
pāḏişāh-ı kerīm:	(F.) Kerîm pâdişah. * Hakiki pâdişâh-ı kerîm Allah'tır. (kerīm: (A.) Her şeyin iyisi, faydalısı. Kerem ile muttasıf olan, ihsan ve inayet sâhibi. Şerefli ve izzetli. Muhterem, cömert, müsamahakâr.)	Yaʿnī, dünyede anlara feżāḥat (8) var ki ol reşş olunan evvel-i emrde anlardan ḫaṭā ḳıldı ve āḫiretde daḫı ulu ʿaẕāb var ki (9) ol maḥrūmlıḳ ʿaẕābıdur ol pāḏişāh-ı kerīmüñ liḳāsından.	(SAYFA;250)
pāk:	(F.) Temiz, saf, katıksız. Hep, tamam, mübarek, kudsi.	(3) Ol ṭabʿuñ ḥatmi urılmaḳdan selāmet oldı, hevā-yı nefs ẓulmātından pāk oldı ve kevākibe (4) ve ekvāne iltifāt ḳılmaḳdan ḫāliṣ oldı, ol şevḳ-ı cibillī anı ḥażrete ḳarşu (5) ṭurġıruṕ ol cihetden muḳaddes ḥażretüñ muḥāẕātına didi ki ben teveccüh itdürdüm (6) yönümi ol mevlāya ki yirlerüñ göklerüñ ḫālıḳıdur.	(SAYFA;359) (SAYFA;359) (SAYFA;554) (SAYFA;473) (SAYFA;579) (SAYFA;221) (SAYFA;505) (SAYFA;220) (SAYFA;534) (SAYFA;618) (SAYFA;534) (SAYFA;581) (SAYFA;40) (SAYFA;317) (SAYFA;100) (SAYFA;611) (SAYFA;88) (SAYFA;88) (SAYFA;198) (SAYFA;529) (SAYFA;456) (SAYFA;745) (SAYFA;618)

pāklıg:	Temizlik.	İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā mevṣūfdur (16) pāklıg-ıla ẕātı ve ṣıfātı eyle ki maḫdeṯāt aña lāḥıḳ olmaz ne ẓāhirüñüz idrāk ider (17) ne bāṭın göz, muḳaddesdür ṣamediyyet-ile her irişiciden ve her añlamaḳdan, ol maḫlūḳa mensūb (18) ola, yā muḥaddeṯāta.	(SAYFA;373)
panbūḳ:	Pamuk. * Pamuk gibi yumuşak ve pamuk gibi saf.	(13) ṕes günüñ ḥarāreti aña feyż olınur ol muḥāẕātıla ṣol ḳader ki atılmış panbūḳ anuñ berāberine (14) ḳosalar, ol billūr ḥarāretinden panbūḳ göyner, ol feyż sebebile.[138a]	(SAYFA;274) (SAYFA;274)
pāre:	(F.) Parça. *Parça, bölüm.	(2) Ve barmaḳlarınuñ burhānı ol-ıdı ki aya işāret ḳıldı iki pāre oldı, tā ki (3) ḥirā ṭaġı ikisinüñ arasında göründi.[103b] Andan bir pāre beyān (18) ḳıluṕ buyurdı bu ḳavlı-y-ıla ki AK (inzalehū bi-ʿilmihī).[97b]	(SAYFA;205) (SAYFA;193) (SAYFA;758) (SAYFA;86) (SAYFA;86) (SAYFA;172) (SAYFA;172) (SAYFA;355) (SAYFA;355) (SAYFA;137) (SAYFA;137) (SAYFA;759) (SAYFA;745)
pārecūḳ:	(F.+T) Parçacık, küçük parça.	Ve daḫı ol yemīnüñ laġvindendür ki erbāb-ı yaḳīn ḳatında ki ṭālib-i ṣādıḳ şevḳ (12) ġalebe ḳılduġı vaḳt ve ẕevḳ bulduġı vaḳt Allāh üzere	(SAYFA;285)

		ḳasem ider cemāli-y-ile daḫı celāli-y-ile ki (13) aña bir pārecük iḳbāl viṣāl rızḳ eyleye, bu nesne rıżā şerīʿatinde laġvdur.	
pas:	Pas. Kir. *Aynanın paslanması, manevî aynanın paslanması.	Ammā dünyede cezāsı budur ki her fiʿl ü ḳavl ki ṭabīʿ ola, andan bir ẓulmet (10) var anuñ-ıla bu göñül ʿaynası jeng oluṕ pas ṭutar ol göñül ḫalḳlarınuñ mizācı (11) añılur ki rūḥāniyyedür ol aḫlāḳ-ı nefs ki ẓulmānīdür ḳuvvet ṭutar ol sebebile hevā (12) ġālib oluṕ dünyā ve anuñ şehvātlarına meyl ider.[192a] (1) fi'l-ḥāl ol işleyene ulaşur ḳalbi taṣfiye ḳılmaġ-ıla ol ḥicāb paslarından daḫı aḫlāḳ-ı (2) ẕemīmeden ve daḫı taḫliye ḳılmaġ-ıla ol şevāhid-ı envār-ı ḥaḳḳ-ıla ve aḫlāḳ-ı ḥamīde birle (3) ki rūḥānīdür ve rabbānīdür.[359b]	(SAYFA;382) (SAYFA;717) (SAYFA;389)
pehlū:	(F.) Vücudun iki yanından biri, yan.	(1) İşāret bu āyetler taḥḳīḳında budur ki yaʿnī, "İy niçe peyġamber var kim ʿadūlar-ıla muḳātele (2) ḳıldı, düşmanlaruñ gey düşmeni bu nefsdür ki insānuñ iki pehlūsınuñ ara yirindedür".[016b]	(SAYFA;31)

perākende:	(F.) Ayrı, dağınık. *Ayrı ayrı.	Ve daḫı Resūl (18) buyurdı, ʿaleyh'ı-selām; "Külli enbiyā ata bir ḳardaşlardur, ammā anaları perākende, dīnleri daḫı bir dīn-(19)dür".[36b] Yaʿnī, bār ki bular cemʿ olalar (6) ehl-i Ḥaḳ üzere bir fitne bıraġalar, infāḳ ideler bāṭıl-ı iẓhār itmege Ḥaḳ Taʿālā anlaruñ mekri odın (7) anlardan söyindürür işlerini perākende ḳılur.[134b]	(SAYFA;71) (SAYFA;267)
perde:	(F.) Kelime anlamı; kapı, pencere gibi yerlere asılan veya iki yeri birbirinden ayıran, görünmeğe mâni olan şey. * Perde, engel. *Mecazen; gaflet, basiretsizlik. *Görüşü veya işitmeyi engelleyici. **mec.* Doğruyu görmeye engel olan şey. *Örtü.	Allāhu Taʿālā anlaruñ ḳalbleri üzere ḥicāb (7) ḳıla ve ḳulaḳlarına perde ḳıla, tā ol kelāmlaruñ envārı anlara ulaşmaya anuñ ḥalāvetin bulmayalar (8) ve ḥaḳāyıḳların fehm itmeyeler.[163b] Andan bu istiʿcālları (16) olmaduġı vāḳiʿ ḳılur, ol şeḳāvet ʿaẕābına ki ol ʿayn-ı şeḳāvetdür ki fi'lḥāl (17) vāḳiʿ oluṕdur; līkin bularuñ ḫaberleri yoḳ, andan perde açıluṕ ẓuhūra gelmeyince bilmez-(18)ler.[344b] Yaʿnī, ol beşeriyyet gicesini (5) perde ḳılıcıdur ol rūḥ rūşenliġinüñ żiyāsına; tā ki ol nefs-i	(SAYFA;325) (SAYFA;687) (SAYFA;371) (SAYFA;554) (SAYFA;327) (SAYFA;691) (SAYFA;480) (SAYFA;262)

		ḥayvāniyye ve evṣāf-ı beşeriyyetler (6) sākin ola.[186b]	
perdele-:	Bir şeyin önüne perde çekmek, perde ile örtmek. * *mec.* Bir durumun, bir olayın anlaşılmasına engel olmak, gizlemek. Bir şeyi göremez veya manen hissedemez hale getirmek. *Çepe çevre kuşatılıp engellenmek. *perdelemek; gizlemek. Bir perde ile kapatmak; mecâzî veya cismânî.	Yaʿnī, dirler ol kāfirler ki inkār (17) perdesi-y-ile göñüllerin perdelediler degüldür, bu Muḥammed söyledügi, illā ol ilerü geçenlerüñ maḳālāt-(18)larıdur.[163b] Yaʿnī, taḥḳīḳ diyeler olar ki ḥüsn-ı istiʿdād-(8)larını perdelediler, bu mevcūdāta müteʿallıḳ olmaġ-ıla ve anı sevmeg-ile ki bular eşḳiyālardur, degüldür (9) bu bir illā kelāmdur düzmece, bunuñ aṣlı yoḳdur.[359a] Bular anuñ nişānlarını ṣūret ʿāleminde beşeriyyet libāsı-y-ıla perdelemişlerdi (17) ve anı gizlerlerdi tekellüf-ile ol ṣūret ṭonından mücerred olmazdan öñ.[164a] Yaʿnī, anlar ki perdelendiler ol behīmiyyet ve besniʿiyyet ve şeyṭāniyyet (19) ṣıfatlarınuñ ḥicābları-y-ıla Allāhu Taʿālā oları oları ṣaġır ve kör ḳıldı ḳulaḳ ṭutuṗ.[142a]	(SAYFA;325) (SAYFA;716) (SAYFA;326) (SAYFA;282) (SAYFA;486) (SAYFA;350) (SAYFA;489) (SAYFA;512) (SAYFA;514) (SAYFA;449) (SAYFA;512) (SAYFA;504) (SAYFA;31) (SAYFA;447) (SAYFA;370) (SAYFA;274) (SAYFA;325) (SAYFA;416)
perhīz:	(F.) Sakınmak, çekinmek. * Vücuda	(1) gendüleri ṭabībden ıraḳ ḳodılar	(SAYFA;546) (SAYFA;577)

	zararlı ve tıbben muzır; ve dinen, zevk veren şeylerden sakınmak. * Hastalıkta bazı yiyecek ve içeceklerden sakınmak. **Metinde mecâzen bir kimsenin tıpkı tabibin, doktorun verdiği reçetedeki perhize, gıda perhizine dikkat etmesi gibi manen de peygamberin, peygamber efendimizin vermiş olduğu manevî perhize dikkat etmesi gerektiği ifade edilmektedir.	ki ol peyġamberdür ve muḫālif ġıdālardan perhīz (2) ḳılmadılar ki didiler müʾminler ḥaḳḳında ki dīnleri buları maġrūr ḳıldı.[274a] Ammā ekṣerinüñ maraż-ı ʿilācı ve perhīzi terk itmeg-ile (18) helāklıga müʾeddī olur ki ol küfrdür.[289b]	
pertev:	(F.) (Pertav) Ziya, ışık. * Atılma, sıçrama, hız.	Bu ḳavl işāretdür uşbu zamānuñ mürīdlerinüñ çoḳı üzere, ḳaçan ki (18) ṣoḥbetde ḥāżır olsalar ol envār-ı vilāyet şuʿāʿı olaruñ göñülleri ʿaynasına pertev (19) urur īmānları üzere, īmān artururlar ve irādetleri üzere irādet artururlar.[64b]	(SAYFA;127)
peşīmān:	(F.) Pişman. Nâdim. Nedâmet etmiş.	ʿAlāmet-ı şeḳāvet oldur ki ḥaḳdan iʿrāż ide maʿāṣī üzere ısrār ide hīç (2) bir peşīmān olmaya, dünyā üzere ḥarīṣ ola, ḥalāl u ḥarām temīz itmeye, dīni hevā-y-ıla ve taḳlīd-ile ṭuta.[378b]	(SAYFA;755) (SAYFA;258)

		Ol neflerindeki yalan gümānlarına muṭṭaliʿ oluṕ (17) peşīmān olalar.[130a]	
pişmān:	(F.) Pişman. Nâdim. Nedâmet etmiş.	Yaʿnī, illā anlar çıḳarlar ki ol (17) fiʿllerine pişmān oldılar, ol fāsid muʿāmelelerden döndiler, ol ṣafā-yı rūḥānīden (18) ve görklü istiʿdādlarından ki ifsād ḳıldılar, anı girü ıṣlāḥ ḳıldılar, ol şehvāt-ı nefsāniyyeyi (19) terk itmeg-ile, ḥuẓūẓ-ı ḥayvāniyyeyi ḳomaġ-ıla.[90b]	(SAYFA;179)
peyġamber:	(F.) (Peyamber) Allah'tan haber getiren. Allah'ı, âhireti, zararlı ve faydalı şeyleri tanıtan. Nebi. (Bak: Mefhar-ı kâinat, Muhammed (A.S.M.), Nübüvvet, Resül) *Yalvaç. *Nübüvvet.	(13) Allāhu Taʿālā anlaruñ ellerin sizden menʿ eyledi; tā ki siz sābıḳlardan olasız ki peyġamber ʿaleyhi’s-selām (14) sizüñ-ile faḫr idüṕ eydür; HS.[113a] (1) İşāret bu āyetler taḥḳīḳında budur ki yaʿnī, “İy niçe peyġamber var kim ʿadūlar-ıla muḳātele (2) ḳıldı, düşmanlaruñ gey düşmeni bu nefsdür ki insānuñ iki pehlūsınuñ ara yirindedür”.[016b] (1) Zīre şeyḫ daḫı ḳavmı içinde peyġamber gibidür, ümmeti içinde.[036b] (1) bizüm faẓlumuz südinden içdiler peyġamberliḳ	(SAYFA;224) (SAYFA;31) (SAYFA;71) (SAYFA;218) (SAYFA;365) (SAYFA;542) (SAYFA;204) (SAYFA;511) (SAYFA;84) (SAYFA;202) (SAYFA;355) (SAYFA;618) (SAYFA;85) (SAYFA;571) (SAYFA;200) (SAYFA;207) (SAYFA;405) (SAYFA;472) (SAYFA;213) (SAYFA;84) (SAYFA;743) (SAYFA;743) (SAYFA;72) (SAYFA;43) (SAYFA;339) (SAYFA;345)

		meşrebesinden her ṭāyife gendü meşrebi ne (2) yirdendigin bilür ve peyġamberüñ ʿalm (ʿaleyhi’s-selām) bu külli mi̱ṣāḳdan şirketi var, ammā maḳām-ı maḥmūdda anuñ (3) iḫtiṣāṣı var, maḥbūblıġ-ıla anuñ meşrebi andandur ki didi “Ben rabbüm ḳatında gicelerin, (4) beni ol ṭaʿāmlandurur ve ṣu verir, hi̱ç bir muḳarreb ferişte ve mürsel peyġamber baña anda şeri̱k (5) olımaz”.[110a]	(SAYFA;316) (SAYFA;405) (SAYFA;277) (SAYFA;28) (SAYFA;71) (SAYFA;541) (SAYFA;414) (SAYFA;546) (SAYFA;119) (SAYFA;522) (SAYFA;188) (SAYFA;106) (SAYFA;251) (SAYFA;612) (SAYFA;303) (SAYFA;378) (SAYFA;84) (SAYFA;206) (SAYFA;204) (SAYFA;196) (SAYFA;234) (SAYFA;206) (SAYFA;625) (SAYFA;404) (SAYFA;72) (SAYFA;215) (SAYFA;231) (SAYFA;251) (SAYFA;487) (SAYFA;472) (SAYFA;119) (SAYFA;552) (SAYFA;758) (SAYFA;204) (SAYFA;249) (SAYFA;61) (SAYFA;83) (SAYFA;188) (SAYFA;307) (SAYFA;6) (SAYFA;254) (SAYFA;229) (SAYFA;489) (SAYFA;215) (SAYFA;186)

			(SAYFA;727) (SAYFA;365) (SAYFA;598) (SAYFA;489) (SAYFA;252) (SAYFA;749) (SAYFA;435) (SAYFA;141) (SAYFA;251) (SAYFA;191) (SAYFA;205) (SAYFA;499) (SAYFA;189) (SAYFA;295) (SAYFA;214) (SAYFA;31) (SAYFA;54) (SAYFA;303) (SAYFA;191) (SAYFA;230) (SAYFA;533) (SAYFA;54) (SAYFA;203) (SAYFA;645) (SAYFA;83)
peyġamberliġ: //peyġamberliḳ:	Peygamberlik. Peygamber olma durumu, yalvaçlık, nübüvvet.	Maʿnī budur ki bedürüstī, Muḥammed ʿaleyhi’s-selām (9) muḫāṭab-ıdı peyġamberliġ-ile ʿālem-i ervāḥda.[330b] (1) bizüm faẕlumuz südinden içdiler peyġamberliḳ meşrebesinden her ṭāyife gendü meşrebi ne (2) yirdendigin bilür ve peyġamberüñ ʿalm (ʿaleyhi’s-selām) bu külli mīṣāḳdan şirketi var, ammā maḳām-ı maḫmūdda anuñ (3)	(SAYFA;659) (SAYFA;218) (SAYFA;460) (SAYFA;348) (SAYFA;218) (SAYFA;487) (SAYFA;339) (SAYFA;114) (SAYFA;19) (SAYFA;472) (SAYFA;721) (SAYFA;237)

		iḫtişāşı var, maḥbūblıġ-ıla anuñ meşrebi andandur ki didi “Ben rabbüm ḳatında gicelerin, (4) beni ol ṭaʿāmlandurur ve ṣu verir, hīç bir muḳarreb ferişte ve mürsel peyġamber baña anda şerīk (5) olımaz”.[110a]	
pīr:	(F.) Yaşlı, koca, ihtiyar kimse.	Yaʿnī, Sāre didi ki “Ben oġlan mı getürerin (9) bu ḥāletde vaḳtüm geçmişken zevcüm-ise pīr żaʿīf, bizden oġlan gelmek ʿacib nesnedür ki (10) ḫilāf-ı ʿādetdür”.	(SAYFA;743)
piş-:	Pişmek. *Ateşte pişmek. *Metindeki manası; mecâzen manenen bir ateşte pişmek ve manevi olgunluğa ermek. (cünūb: (A.) //Cünüb: Cenabetlik. Şer'an yıkanıp temizlenmeye mecburiyet hâli. * Irak, uzak, baid.) (cayir: (A.) Cevir ve cefâ eden. Eziyet veren.) (cā: (F.) Yer. Mekân. Mevki.)	Yāḫūḏ dünyā şuʿline, yā (18) pişseñüz anuñ-ıla cünūb oluṕ Allāhu Taʿālā’dan ıraḳ düşseñüz ol ḫaẓāyir ḳudse (19) mücāvir olduḳdan ṣoñra, ol ünse cāyirinde atladuḳdan ṣoñra.[50b]	(SAYFA;99)

ṣābit:	(A.) Sâbit, başka yöne sapmayan. Duran, yerinde durup hareket etmeyen. *Doğruluğu isbat edilmiş olan. A.) Sâbit. Kesin belli. * Doğruluğu isbat edilmiş olan.	(14) Bunuñ-ıla ki senüñ ol ezelde ebedde namāz ḳılmaduġuñ seyʾātlaruñı ḥasenātlara mübeddel ḳıla (15) ki ol ezelden ebedā ḳabūl olunmış ṣalvetdür, daḫı seni ṣābit ḳıla ol ṣırāt-ı mustaḳīm üzere (16) ezelden ebedā, daḫı saña nuṣret ü ẓafer vire.[76a] (14) ṕes, bu velīlik kelāmı ṣābit oluṕ tebdīl olmaduġı ulu saʿādetdür.[347b] (16) Yaʿnī, biz Allāh özrine iʿtimād iderüz ki ol taḳdīr itdügi dīn üzere ṣābit ḳıla, bu ḥāli (17) bizeven taġyīr ḳılmaya.[234a]	(SAYFA;150) (SAYFA;693) (SAYFA;466) (SAYFA;586) (SAYFA;459) (SAYFA;613) (SAYFA;761) (SAYFA;31) (SAYFA;483) (SAYFA;50) (SAYFA;538) (SAYFA;120) (SAYFA;120) (SAYFA;223) (SAYFA;250) (SAYFA;338) (SAYFA;267) (SAYFA;761) (SAYFA;761) (SAYFA;761) (SAYFA;755) (SAYFA;755) (SAYFA;292) (SAYFA;761) (SAYFA;280) (SAYFA;580) (SAYFA;625) (SAYFA;574) (SAYFA;573) (SAYFA;695) (SAYFA;559) (SAYFA;346) (SAYFA;625) (SAYFA;311) (SAYFA;538) (SAYFA;568) (SAYFA;45) (SAYFA;25) (SAYFA;128) (SAYFA;338) (SAYFA;257) (SAYFA;538) (SAYFA;538) (SAYFA;496) (SAYFA;302)

			(SAYFA;483) (SAYFA;59) (SAYFA;72) (SAYFA;637) (SAYFA;31) (SAYFA;537) (SAYFA;375) (SAYFA;572) (SAYFA;397) (SAYFA;347) (SAYFA;466) (SAYFA;540) (SAYFA;492) (SAYFA;496) (SAYFA;564) (SAYFA;147)
ṣānī̱:	İkinci. iṣbāt-ı ṣānī̱: İkinci isbat.	(1) anlara hidāyet virdükden ṣoñra ki vücūdından fānī̱ ḳıluṕ gendü cūdı-y-ıla beḳā vire anı (2) girü redd itmez, beḳānuñ beḳāsına ki ol maḥvdan ṣoñra iṣbātdur sekrden ṣoñra (3) ṣaḥvdur, meşāyıḫ buña iṣbāt-ı ṣānī̱ diyü ad ḳılmışlar, tā ṣaḳıncaḳ nesneler beyān olunca (4) aʿmālden aḳvālden ve efʿālden aḥvāldan ol aḥvālları riʿāyet ḳılmaġ-ıçun.[324b]	(SAYFA;647)
ṣāniyā:	(A.) İkinci olarak, ikincisi.	Andan girü ṣāniyā, nefy idüṕ gendüye iṣbāt (6) ḳıldı, AK dimeg-ile.[271b]	(SAYFA;541)
ṣaḳaleyn:	(A.) (Sakaleyn) İnsanlar ve cinler.	Ve daḫı aña işāret ḳılur ki (4) taʿalluḳāt-ı kevneynden ḫafīf oluṕ bu ṣaḳaleyn iṕine yapışıcı olasız	(SAYFA;601)

		ve daḫı (5) ḫifāf olasız ʿināyet ceẕbeleri-y-le ve ṣiḳāl olasız hidāyet-ile sālik oluban.[301b]	
ṣaḳāl:	Yetişkin erkeklerde yanak ve alt çenede çıkan kılların tümü.	Ḥāl budur, bular zaʿm iderler ki bu taṣarrufātda (15) nefyi olunan işāretdür, ol kimselere ki bedeninde taṣarruf ider; īmānı yoḳdur olaruñ gibi ki (16) ḳulaḳların yardılar, yā deldiler demürden ḥalḳalar geçürdiler yā gögsin yā ẕekerlerin deldiler kilid (17) urdılar, yā boyınların delüṕ demür geçürdiler ṣaḳālların yüllitdiler.[149b]	(SAYFA;297)
ṣāniyā:	(A.) İkinci olarak, ikincisi.	Ṣāniyā; iftirā ḳıla ol gündeki ki mesāḳ andın yañadur.[85a]	(SAYFA;168)
ṣebāt:	(A.) Sözünden veya kararlarından dönmeme, bir işi sonuna değin sürdürme, direşme. * Yerinden oynamamak, dayanmak. Kararlı olmak. *Sözde durmak, ahde vefâ etmek. İman ve İslâmiyete hizmette, Allah'a ibadet ve taatta sâbit ve berkarar olmak. *Bir meslekte, meşru bir kanaatte veya bir	(8) Ve ammā ol gün ṣavmı kim geliser yıġlınmaḳdur ḳaṣdını bozmaḳdur ol ḥarāmı terk itmekde (9) daḫı iḫlāṣını bozmaḳdan imtināʿ ide ḫalāṣ ṭalebinde ve daḫı ṣabr itmekdür ṣebāt ḳademi üzere (10) ṭāʿatları ḥasenātları ilerü ṭutmaḳda ve teveccühüni gökcek eylemek ḥażret-i rubūbiyyetdin yaña ʿubūdiyyete (11)	(SAYFA;285) (SAYFA;553) (SAYFA;32) (SAYFA;733) (SAYFA;579) (SAYFA;430) (SAYFA;575)

	fikirde kararlı bulunmak, sağlamlık göstermek.	saʿy itmeg-ile.[143b]	
Ṣemūd:	(A.) (Sümud) Kur'anda ismi geçen bir kavim adı. Sâlih Peygamber'in kavmi.	(4) Yaʿnī, bu Nūḥ ḳavminüñ ve ʿĀd ve Ṣemūd ḳavminüñ ve İbrāhīm ve Medyen ḳavminüñ ḫaberleri bulara irişmedi mi (5) ki anlar nice helāk oldılar, tā bular daḫı andan ʿibret alalardı.[309a] Nite ki ḳavm-ı (5) Ṣemūd ıraḳ düşüp helāk oldılar.[377a]	(SAYFA;616) (SAYFA;752) (SAYFA;460) (SAYFA;460) (SAYFA;742) (SAYFA;740) (SAYFA;741) (SAYFA;741) (SAYFA;742)
Ṣemūd-ı nefs:	(F.) Nefsin Semûd'u	Yaʿnī, bilüñ ki Ṣemūd-ı nefs rabbine (3) kāfir oldılar, ḥaḳḳı bāṭıla ṣatdılar.[372a] Yaʿnī, ḳoñ anı ol arż-ı beşeriyyetde ol ṣıfātlarından ve ḫavāṭır-ı nebātī (17) nebātlarından ve devāʿīlerinden otlaya ol Ṣemūd-ı nefs meşāriblerinden içe ki şehvātları ṣuyıdur.[371a] Bular ol Ṣemūd-ı nefsdür ṣıfātları-y-la.[371b] İşāretdür ol Ṣemūd-ı nefse ki emmāret-ı bi's-sūdur ol nāḳa-ı ḥikmeti ʿaḳar itdiler.[371b] İy ḳatı ıraḳlıḳ ve laʿnet ol Ṣemūd-ı nefse olsun ki ḥażretden (4) sürüldi.[372a]	(SAYFA;742) (SAYFA;740) (SAYFA;741) (SAYFA;741) (SAYFA;742)
ṣemerāt:	(A.) (a.i. semere'nin	Uşbu küllisi daḫı	(SAYFA;77)

	c.) 1- Yemişler, meyvalar. 2- Faydalar, verimler. 3- Neticeler.	bunuñ emṣāli, emārat-ı īmāndan degül ve anuñ ṣemerātından ve netīce-(9)lerinden degül.[39b]	(SAYFA;372)
ṣemerāt-ı beḳā:	(F.) Dâimî olan, bâkî olan meyveler, yemişler.	Ve daḫı (18) ẕātı gökinde tecellā-yi ṣıfāt meṭarların indürür anuñ-ıla bu arż-ı vücūddan nebāt-ı (19) fenā bitürür Allāh yolında ve ṣemerāt-ı beḳā bitürür Allāh-ıla.[340a]	(SAYFA;678)
ṣemere:	(A.) (a.i., c. ṣemerāt) 1- Meyve, yemiş. 2- Verim, fayda. 3- Netîce.	Bugün ol toḫumdan bulara ṣemere bu ṣıfāt ḥāṣıl oldı ki buyurdı; AK (15) AK.	(SAYFA;518) (SAYFA;373) (SAYFA;394) (SAYFA;394) (SAYFA;373) (SAYFA;435) (SAYFA;635) (SAYFA;191) (SAYFA;191) (SAYFA;310)
ṣemere-i kemāl:	(F.) En güzel, en kâmil yemiş; en güzel netice, verim.	Ve ḥaṣād güni, diyü işāret ḳılduġı ol gündür ki sālik ricāl-(5)ler meblaġına irişe, ol ṣemere-ı kemāl vāṣıllara irdügi vaḳt ol sālik degül ki henüz müteredditd-(6)dür, göḉmek ḳonmaḳ arasında.	(SAYFA;395)
ṣenā: //ṣenāʾ	(A.) (a.i., c. eṣniye) Övme, övüş, medh. (senāʾ: (a.i) Meyve ve yapraklarının karışmasından meydana gelen baklagillerden iç sürdürücü bir ot.)	Ammā Ḥaḳ Taʿālā ʿĪsā'nuñ (5) tevḥīdi üzere ve ʿubūdiyyetine iḳrārı üzere ṣenā ḳıluṕ buyurdı ki AK (6) AK.	(SAYFA;275) (SAYFA;266) (SAYFA;665) (SAYFA;337) (SAYFA;736)

ṣerā:	(A.) Yer, toprak. Arz.	Yaʿnī, ʿarşdan ṣerāya degin ʿālemde ve bu ʿālem içinde umūrdan (5) ne var-ısa mutaṣarrıf oldı.	(SAYFA;451)
ṣerīd:	(A.) Yağla ıslanmış ekmek. (Terid derler.)	(1) tafḍīl olundı cemīʿ-i nisālar üzerine, şol ṣerīdüñ fażīleti gibi cemīʿ-i ṭaʿāmlar üzere.[047a]	(SAYFA;92)
ṣevāb:	(A.) Sevab. Hayır. Hayırlı iş. Allah (C.C.) tarafından mükâfatlandırılacak doğruluk ve iyilik karşılığı. Allah'ın (C.C.) rızasını kazanmağa mahsus iyi amel.	(9) Dirler ki ol ṣevāb u ʿiḳāb ki bize āḫiretde vaʿde olundı.	(SAYFA;688) (SAYFA;650) (SAYFA;30) (SAYFA;82) (SAYFA;282) (SAYFA;30) (SAYFA;678) (SAYFA;300) (SAYFA;271) (SAYFA;639) (SAYFA;30) (SAYFA;30) (SAYFA;30) (SAYFA;443) (SAYFA;639) (SAYFA;554) (SAYFA;63) (SAYFA;32) (SAYFA;32)
ṣevāb-ı dünyā:	(F.) Dünyanın hayrı, hayırlı karşılığı.	İşāret (12) bunda budur kim bedürüstī, bu ṣevāb-ı dünyā ol envāʿ-i kerāmetlerdür ki Allāhu Taʿālā anuñ baʿżısını (13) baʿżı ḫāṣlarına dünyede maḫṣūṣ ḳıldı.	(SAYFA;29) (SAYFA;32)
ṣıḳlan-:	Zorsunmak, sızlanmak, ağlamak. ṣıḳla-: Ağlamak, gözyaşı dökmek, sızlamak.	Yaʿnī, ola ki sen baʿżı vaḥy olanı ṣıḳlandın ötrü terk (13) idesin ve anı getürmekden gögsüñ	(SAYFA;718)

		ṭarala.	
ṣıḳlet:	(A.) Ağırlık. Mânevi sıkıntı.	(1) … ṕes, buyurdı ki bularuñ üzerine ne meşaḳḳat var ne ṣıḳlet var.[49a]	(SAYFA;96) (SAYFA;524) (SAYFA;399) (SAYFA;500)
ṣiḳāl:	(A.) Ağır olan, ağır şeyler. *Ağırcanlı kimseler. *ṣeḳāl. ṣeḳāl: (C.: Eskâl) Misafir. *Mal, mülk, metâ. *Ev metaı, ev eşyası. *İns ve cinnin bir ünvanı. *** (Sekal, meta-i beyt yani ev eşyasıdır. Ayrıca sekal: Misafirin yani yolcunun ağırlık tabir olunan meta ve ailesine ve sahibinin çok zaman kullanmayıp sakladığı kıymetli şeye denir.İns ü cinne sekaleyn denilmesi, arzın içinde ve üzerinde bulunmaları itibariyle onun sekali, ağırlığı gibi olmalarından, yahut amellerinin günahlarının ağırlığındandır denilmiştir.) (sālik: (A.) (Sülûk. dan) Bir yolda giden. Belli bir yol tutup giden. *Bir tarikat yolunda olan.)	Ve daḫı aña işāret ḳılur ki (4) taʿalluḳāt-ı kevneynden ḫafīf oluṕ bu ṣaḳaleyn iṕine yapışıcı olasız ve daḫı (5) ḫifāf olasız ʿināyet ceẕbeleri-y-le ve ṣiḳāl olasız hidāyet-ile sālik oluban.	(SAYFA;601) (SAYFA;601)
ṣiyāb-ı cismānī:	(F.) Cismânî elbiseler. (siyāb: (A.) (Sülûk. dan) Bir yolda giden. Belli bir yol tutup	Yaʿnī, bular her ne vaḳtde ki ṣiyāb-ı cismāni-y-ile rūḥları vechin bururlar, örterler.	(SAYFA;714)

	giden. *Bir tarikat yolunda olan.)		
ṣuʿbān:	(A.) (C.: Saâbin) Büyük yılan. Ejderha.	Anda ṣuʿbān ʿamelin işler muʿcizāt iẓhār ider, Firʿavn-ı nefse ṣıfāt-(6)ları-y-ıla.	(SAYFA;699) (SAYFA;700)
ṣülüṣ:	(A.) Üçte bir. Üç parçadan biri.	ṕes, böyle olsa nisālaruñ (7) ḥaẓẓı dīnden ṣülüṣ olur.	(SAYFA;92) (SAYFA;595) (SAYFA;596) (SAYFA;595) (SAYFA;595)
ṣülüṣān:	(A.) Üçte iki. Üç kısımdan iki kısım.	ṕes, ʿĀyişe'nüñ kemāli ṣülüṣān oldı erenler gibi, iki nisānuñ ḥaẓẓı (8) oldı.	(SAYFA;92)
ṣülüṣān:	(A.) Üçte iki. Üç kısımdan iki kısım.	Zīre aña (14) lābuddur ki baʿżı eyyām-ı ʿömrini gendünüñ ve ehl-i ʿiyālinüñ esbāb-ı maʿīşetine ṣarf (15) ide, bāri aña ṣülüṣānin ṣarf ider.	(SAYFA;595)

şāḏ:	(F.) Sevinçli, ferahlı, memnun, mesrur, şen, bahtiyar. *Mutlu.	(8) Bular ol vuṣl u viṣāl-ile feraḥ buluṕ şāḏ olsalar, nā-gāh gelür eser anlara ol (9) ṣıfāt-ı celāl tecellāsınuñ ḳatı yili. (SAYFA;672) Yaʿnī, hīç bir nefs (12) bilmez ki anuñ-ıçun Ḳurʾān içinde gözler şāḏ olcaḳ nesnelerde neler gizlenmişdür ki ol (13) gökden indürilen kitāblaruñ ḥaḳāyıḳları bikirleridür ki muḥṣandur, fehm eylegil cidd-ile ki (14) anlar küllī sizüñ-içün ḳonılmışdur. (SAYFA;218) Yaʿnī, eger size ḫalḳdan bir żarar (2) ve bir ṭaʿn ve bir redd olmaḳlıḳ ve bir kelāmuñuza iʿtirāż vāḳiʿ olsa anı görüṕ şāḏ (3) olurlar.[10a] (SAYFA;18)	(SAYFA;672) (SAYFA;218) (SAYFA;18)
şāḏılıġ:	(F.+T.) Mutluluk, sevinçlilik. *Eğlence, şenlik, sevinç, ferahlık.	Yaʿnī, ben sizi nehy itmedüm mi ol şecereden ki (19) ol ʿazīzi ẕelīl ḳılur ve niʿmetinleri zāyil ḳılur, şāḏılıġı (şāẕılıġı) giderüṕ zaḥmet ü meşaḳḳat getürür. (SAYFA;428) (18) İşāret bunda budur ki bedürüstī, bu belālar Allāh'dın yaña seyr idenlerüñ binūtlarıdur menzile (19) anuñ-ıla irerler ve belālaruñ eşeddi daḫı düşmān şāḏılıġıdur ç̧ün enbiyālaruñ mertebeleri ʿilm-(i) (SAYFA;377)	(SAYFA;428) (SAYFA;377)
şaʿāyir: //şeʿāyir:	(A.) (Şâire. C.) Hac için hazırlanan nişanlı kurbanlar. Şâireler. Safâ. Merve, Mina ve Arafat gibi, menâsik-i haccın edâ edilecek yerleri ve	Andan ḫaber virdi ol şaʿāyir (15) taʿẓīm ḳılmaḳda ṣıdḳ-ı ḳalb-ile.[105b]	(SAYFA;209)

	dinin alâmetleri. Menâsik ve âyin rüsumu.		
şāhid:	(A.) Şahit. Şahid olma. Şahitlik yapan. Bilen, tanıyan. Gören. *Hazır. **Ezelden ebede her şey nazar-ı şuhudunda olan Cenab-ı Hak.	(7) ṕes, ol esrār üzere Ḥaḳ Taʿālā şāhid olduġı kifāyet ider ki cārī̇ oldı anuñ (8) üzere ki cārī̇ oldı ol vaḳt-ı inbisāṭda ol adnā bisāṭı üzerinde ḉün (9) vaḥy ḳıldı ol ḳulına anı ki vaḥy ḳıldı.[98a] (1) ḥaḳḳ-ıla ḳāyim oldılar ve ḥaḳ söylemege dāyim oldılar, ḥaḳ üzere şāhid oluṕ ʿadl itdiler.[112b] (1) ola ve iḥsān ʿayān ola ve ʿayān ġayb ola, ġayb şehādet ola ve şehādet şuhūd ola ve şuhūd (2) daḫı şāhid ola ve şāhid şuhūd ola ki ikisine Allāhu Taʿ(ālā) ḳasem itmişdür.[071b]	(SAYFA;194) (SAYFA;223) (SAYFA;141) (SAYFA;141) (SAYFA;170) (SAYFA;545) (SAYFA;192) (SAYFA;721) (SAYFA;720) (SAYFA;170) (SAYFA;91) (SAYFA;126) (SAYFA;686) (SAYFA;720) (SAYFA;309) (SAYFA;301) (SAYFA;97) (SAYFA;282) (SAYFA;583) (SAYFA;400) (SAYFA;722) (SAYFA;272) (SAYFA;323) (SAYFA;436) (SAYFA;171) (SAYFA;6) (SAYFA;301) (SAYFA;400) (SAYFA;513) (SAYFA;692)
şākir:	(A.) Şükreden. Allaha şükreden. Hâlinden memnuniyetini bildiren.	ʿUbūdiyet mevlāyı ṭaleb itmekdür, mevlāyā vāṣıl olmaġ-ıḉun (10) dünyāyı āḫireti terk itmeg-ile ve andan ḳażā cārī̇ olsa teslī̇m olmaġ-ıla niʿmetlerine şākir (11) ve belālarına ṣābir olmaġ-ıla. (SAYFA;94) Müstaḥıḳ anlardur kim ol niʿmetleri üzere şākir olalar, (13) her niʿmet ki ẓāhir ü bāṭın niʿmetlerden Allāhu	(SAYFA;94) (SAYFA;342) (SAYFA;111) (SAYFA;691) (SAYFA;19) (SAYFA;181) (SAYFA;51) (SAYFA;562) (SAYFA;545) (SAYFA;350) (SAYFA;222) (SAYFA;487) (SAYFA;526)

		Taʿālā kāmil ḳıldı ḳulları üzere. (SAYFA;342) Ve daḫı ḥakīmdür, evliyālarına ḥikmeti-y-le (7) gendü ḥażretine hidāyet virür ki her leynü'l-ḳalb olan ve mutevāżıʿ ve ehl-i fenāʿat ve ṣābir ü şākir (8) ve ḳalb-ı selīm ve Ḥaḳḳ'a münḳād kerīme'n-nefs raḳīḳe'l-ḳalb, ḫafīfe'r-rūḥ yüce himmetlü daḳīḳ naẓarlu (9) ṭabīʿat-ı laṭīf ve ẕāt-ı şerīf olanlar aña ḳarīb olur. (SAYFA;111) Yaʿnī, (19) bularuñ ekṣeri buña şākir degüllerdür ki ol istiʿdādlarını ṣarf ideler Ḥaḳ Taʿālā'nuñ (SAYFA;691)	(SAYFA;526) (SAYFA;672) (SAYFA;181)
şākird:	(F.) Talebe, çırak. *Mürid.	Ol şākird aña reng ṭoldurdı, ol üstāḏuñ resmini gözedüṕ bu ol telmīẕüñ kesbidür (18) ki iḫtiyārı-y-ıla ol üstāḏ resminden tecāvüz itmez, ḳul daḫı buncılayın gendü iḫtiyārında mümkin olmaz (19) ki ol ḳażā vü ḳaderden tecāvüz ide, līkin ol mütereddiddür ikisinüñ arasında. (SAYFA;133) Bunuñ miṣāli aña (15) beñzer ki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ taḳdīri şol naḳḳāşuñ taḳdīri gibidür ki ol naḳḳāş ẕihninde (16) bir ṣūret taḳdīr ḳıldı, ol ṣūreti ḳurşūn-ıla kāġıḏ üzere resm idüṕ şākirdine (17) virdi. (SAYFA;133)	(SAYFA;133) (SAYFA;133)
Şām:	(A.) "Şe'm, şâm" Arapçada "sol" mânâsına gelir. "Yemen" sağ demek olduğundan Hicaz'a nisbetle	Yaʿnī, yā ḳavm girüñ (2) ol arż-ı muṭahhereye ki Şām'dur, ḥavli-y-ile aña girmegi Ḥaḳ Taʿālā size	(SAYFA;237)

	sol taraftaki memleketlere Şam, sağ tarafdaki beldeye de Yemen ismi verilmiştir. * Suriye ve Lübnan memleketlerine de Şam denilmiştir. * Arabların Dımışk dedikleri şehrin adı. * Nuh'un (A.S.) oğullarından "Şam"ın nesli tarafından bu memleket mâmur edildiği için Şam denildiğini söyleyenler de vardır. (Kamus)	farż ḳıldı.	
şāmil:	(A.) Çevreleyen, içine alan, ihtivâ eden, kaplayan. * Çok şeye birden örtü ve zarf olan. * Fazla şeyleri veya kimseleri ilgilendiren.	(1) anuñ fażlı ve keremi baḥrinden külline şāmil olur, eşeri bularda ācilā ẓāhir olur.[334a] (10) Zīre ol ḉıḳmaḳlıḳ ṭāḳatı cemīʿ-i ḫalḳa şāmildür ḫılḳatlerinde ḳonılmışdur.[302a]	(SAYFA;666) (SAYFA;602) (SAYFA;410)
şān:	(A.) Şan, şeref. (C.: Şuun) Büyük sevap. * Şeref. * Irz, namus. * Nam, şöhret, şan, ün. * Mahiyet. * Gösteriş, çalım. * Tabiat, huy, âdet. * Hal, keyfiyet.	Ammā nefs ṣıfātınuñ şānı budur ki (3) rūḥı tekẕīb ider ve muḫālefet ḳılur anuñ naṣīḥatlerin ḳabūl itmekden imtināʿ ider. (SAYFA;457) Bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm (9) AK ilā āyeh İşāret bunda budur ki bedürüstī ism-ı Allāh'ı (10) işitmek ki ol ism-ı ẕāt-ı ilāhīdür, anı vācib ḳılur ki işiden ḳalbile heybet ve (11) ʿaẓamet vefā ve ġaybet vāḳiʿ ḳıla ki gendüden ġāyib oluṕ anuñ-ıla ḥużūr bula; ammā (12) raḥman-ı raḥīm işitmek ki bu iki ismi anuñ ṣıfāt-ı luṭfıdur bular ḥużūr vācib ḳılur aña (13) rücūʿ itmeg-ile bu ikinüñ şānı budur ki sāmiʿa beḳā ve ḳurbet ḥāṣıl ider her kime ki (14) ism-ı Allāh'ı işiddürse anı medhūş ḳılur, ṣıfat-ı celālin	(SAYFA;457) (SAYFA;208) (SAYFA;300) (SAYFA;223) (SAYFA;316) (SAYFA;508) (SAYFA;603) (SAYFA;154) (SAYFA;691) (SAYFA;140) (SAYFA;330) (SAYFA;465) (SAYFA;387) (SAYFA;592) (SAYFA;534) (SAYFA;330) (SAYFA;202) (SAYFA;692) (SAYFA;350) (SAYFA;669) (SAYFA;691)

		keşf itmeg-ile. (SAYFA;208) Taḥḳīḳ bu ulu şānı ve mertebe-yi (14) ʿaẓīm oġlan oyının düzdiler ve Şeyṭān'a gülinç oldılar. (SAYFA;300) Ve hevānuñ daḫı şānı budur ki sizi Allāhu Taʿālā yolından (8) dāll idüp azdura ve dünyā daḫı gendüyiyi tezyīn idüp ehli-çün düzmişdür ki anı sevmek (9) dükeli ḫaṭālaruñ aşlı ve bünyāḏıdur. (SAYFA;223) Yaʿnī, eger biz melek indürsevüz (11) emr-i nübüvvet ḥükm olınurdı melek-ile insān arasında bu nübüvvet melek şānı degül. (SAYFA;316) Yaʿnī, nefslerüñ şānı budur ki ol (4) mevāhib-ı rabbānī ve keşūf-ı rūḥānī ki Ḥaḳ'dan bulara ʿaṭā olınur, tā anuñ-ıla ḳurbet ṭaleb (5) ideler anlar bunı bu metāʿ-ı dünyā ḥāṣıl ḳılmaġa vesile idinürler ve māl u manṣıb ḥāṣıl ḳılmaġa (6) ālet idenirler, tā leẕẕāt-ı dünyāvī ve şehvāt-ı nefsānī birle tamām temettuʿ ḳılalar. (SAYFA;508)	
şān-ı nübüvvet:	(F.) Peygamberliğin şanı, şerefi.	Yaʿnī, daḫı ol şān-ı nübüvvetden sen Ḳurʾān'dan hīç bir nesne oḳımayasın (5) bularuñ üzerine.	(SAYFA;692)
şaḫṣ:	(A.) Şahıs, kişi. (C.: Eşhâs) Kişi, kimse. İnsanın cismanî hey'eti. * İnsanın uzaktan görülen karaltısı.	(sayfa kenarı; Ve her şaḫṣ ki bu tecelliyin ṣıfāt-ı rūḥānisin ḫāliṣṣ ḳıla ṣıfāt-ı beşeriyyetden, ol daḫı ʿĪsā'yı vaḳti olur anuñ daḫı	(SAYFA;200) (SAYFA;389) (SAYFA;451) (SAYFA;653) (SAYFA;451)

		enfās-ı ʿİsā nefesi gibi nede gereg-ise taṣarruf ider Ḥaḳ Taʿālā destūrı-y-ıla. (SAYFA;200) Andan ṣoñra anlara (17) ʿaẕāb ider, lisān-ı şerʿ bu maʿnī üzere mübeyyinidür ki bu şerīʿat teklīfleri ḳalem-i cārī (18) olmaz şaḫṣ üzere; illā bāliġ olduḳdan ṣoñra ol evāmirden nevāhīden. (SAYFA;389) Bu küllī rūḥ tedbīr ve taṣarrufıdur rabbinden ḫalīfe oluban ç̧ün rūḥ bu (15) şaḫṣ kāmil düzüben fāriġ oldı, müstevī oldı, ʿarş-ı ḳalb üzere istivāʾi vücūdı (16) cemīʿ-ı eczāʾi şaḫṣda taṣarruf itmeg-iç̧ün ve umūr-itmede tedbīr ḳılmaġ-ıç̧un; tā ki gendü feyżini ol (17) ḳalb üzere döke. (SAYFA;451)	(SAYFA;551) (SAYFA;389) (SAYFA;183) (SAYFA;545) (SAYFA;545) (SAYFA;390) (SAYFA;451) (SAYFA;458)
şaḫṣ-ı insān:	(F.) İnsanın şahsı, kişiliği.	Zīre ol (10) ʿazīz ġālibdür ʿizzeti-y-le rūḥ u nefs arasında ve ḳalb-ile ḳālib arasında ülfet ḳıldurdı; tā ki (11) bu şaḫṣ-ı insān bir ṭılsım ola anuñ vücūd-ı kenzine.	(SAYFA;551) (SAYFA;389)
şāẕılıġ:	(A.) Mutluluk, sevinç, ferahlık.	Yaʿnī, ben sizi nehy itmedüm mi ol şecereden ki (19) ol ʿazīzi ẕelīl ḳılur ve niʿmetinleri zāyil ḳılur, şāḏılıġı (şāẕılıġı) giderüp̧ zaḥmet ü meşaḳḳat getürür.	(SAYFA;428)
şarāb:	(A.) İçilecek şey. İçki.	Yaʿnī, oldı (18) ol ḳalb ki ol ḳaṣdında ḫayret ḥāṣıl ide ol nehyi añmaġ-ıla; ammā İblīs aña (19) and ḳadeḥinden şarāb iç̧ürdi, ol ḥabīb ẕikr itmeg-ile.	(SAYFA;427) (SAYFA;92) (SAYFA;427) (SAYFA;92) (SAYFA;738) (SAYFA;428) (SAYFA;46)

			(SAYFA;219) (SAYFA;319) (SAYFA;448) (SAYFA;486) (SAYFA;258) (SAYFA;485) (SAYFA;443)
şarāb-ı ṭahūr:	(F.) Temiz içki. (ṭahūr: (A.) Tâhir. Hem temiz hem temizleyici. Çok temiz.)	Andan ol ṣadr-(7)larında ṣıfāt-ı beşeriyyet ẓulmātından ne var-ısa ḫıyānetden ʿadāvetden nazʿ idüp (8) çıḳaruruz, ẓulmātdan nūra iltürüz, ol ḫasīs ḫaḳīr ṣıfatların göñlü yüce ṣıfatlara (9) tebdīl iderüz, göñüllerini īmān-ile ṭāhir ḳıluruz ve ervāḥlarını maʿrifet ṣu-y-ıla ve esrār-(10)larını şarāb-ı ṭahūr--ıla ki ol ṣıfāt-ı cemāl-ile tecellīdür.	(SAYFA;443)
şāriʿ:	(A.) Şeriatı meydana koyan, teşri eden. Allah (C.C.). * Şüru' eden, başlayan.	İşāret bunda budur ki (17) ḫaḳīḳatā şāriʿ Allāhu Taʿālā'dur, resūlüñ emrinde degül ki ḥarām u ḥalāl ḳıla.	(SAYFA;397)
şartı:	(A.) Olması başka durumların gerçekleşmesini gerektiren şey, koşul.	Ammā maḥabbet şartı muḥibb olan maḥabbet içinde fānī olup maḥbūb-ıla (15) bekā bulmaḳdur; tā ki muḥib de ḥabībden ġayr-ı maḥabbet ḳalmaya; Muḥammed'üñ ḥāli bu-y-ıdı, andan ötrü (16) ḥabīb oldı.	(SAYFA;163) (SAYFA;226) (SAYFA;172) (SAYFA;124) (SAYFA;534) (SAYFA;72) (SAYFA;99) (SAYFA;322) (SAYFA;531) (SAYFA;531) (SAYFA;717) (SAYFA;261) (SAYFA;94) (SAYFA;81) (SAYFA;615) (SAYFA;296) (SAYFA;296) (SAYFA;163) (SAYFA;141) (SAYFA;227)

			(SAYFA;226) (SAYFA;90) (SAYFA;535) (SAYFA;68) (SAYFA;561) (SAYFA;684)
şaḳī:	(A.) (Şekavet. den) Haydut. Yol kesen. Haylaz. * Her çeşit günahı işleyebilen. * Şekavette bulunan.	Buncılayın Ḥaḳ Taʿālā'nuñ her velīsine baʿżı (4) ḳavm inkār idüṕ ḥürmetin terk itmeg-ile ve anı incidmege ḳaṣd itmeg-ile şaḳī (5) oldılar. (SAYFA;187) ṕes, tevḥīd ehlinden şaḳī olur maʿāṣī-y-ile saʿīd (12) olur tevḥīd-ile "Fe'l-maʿāṣī tudḫile'n-nār". (SAYFA;755) Ve baʿżılar anlaruñ istiḥḳāḳı olmaduġı ve anlara vācib olmayan nesneler-ile (6) iʿtiḳād idüṕ taʿẓīmde ḥadden geçmeg-ile şaḳī oldılar. (SAYFA;187)	(SAYFA;187) (SAYFA;755) (SAYFA;187) (SAYFA;739) (SAYFA;100) (SAYFA;755) (SAYFA;386) (SAYFA;51) (SAYFA;755) (SAYFA;529) (SAYFA;276) (SAYFA;386) (SAYFA;386)
şavḳ:	(A.) Işık, aydınlık. Çıngı.	(3) Nite ki ol göñül ćaḳmaġı ḥacer-i nefs-ile ṭoḳışsa andan şavḳ odınuñ ḳoġcuġazları ẓuhūra (4) gelür, bu dil kibrīti andan yalıñcuḳ olur andan delik buḫārcuġı ćıḳuṕ "AK (5) AK" dir.[248b] (1) Ol müşāhededen şavḳ idüṕ aġlaşdılar andaġı maʿrifeti añdılar.[142a] (1) ilāhī irişdügi vaḳt, ol ḥażrete şavḳ idüben bu arż-ı sifl bulara bi'ṭ-ṭabiʿ giñ (2) olduḳdan ṣoñra.[325b]	(SAYFA;495) (SAYFA;282) (SAYFA;649) (SAYFA;496) (SAYFA;495) (SAYFA;495) (SAYFA;495) (SAYFA;428) (SAYFA;512) (SAYFA;649) (SAYFA;428) (SAYFA;502) (SAYFA;534) (SAYFA;428) (SAYFA;495) (SAYFA;486) (SAYFA;534)
şecāʿat:	(A.) Yiğitlik, cesurluk. Korkulu anda kalb kuvveti ile cesaretini muhafaza etme. Kuvve-i gadabiyenin vasat mertebesidir. (Şecaatli bir	Maʿruşāt oldur ki Ḥaḳ Taʿālā anı bu göñül yirlerinde bitürdi islām ü īmān (11) ve iḥsān aġacından daḫı ol ki ṣıfāt-ı	(SAYFA;394) (SAYFA;35)

	kimse hak için canını fedâ eder. Vazifesi olmayan işe karışmaz.)	Ḥaḳḳ'a müteʿallıḳ ola ve ġayr maʿruşāt ol ṣıfāt-ı (12) rūḥāniyye aġaçlarıdur ki göñül anuñ mecbūldur seḫā ve ḥayā gibi daḫı vefā ve mürüvvet (13) ve fütüvvet şefḳat daḫı ʿiffet ve ḥilm ü ʿilm ve ʿaḳl şecāʿat ve ḳanāʿat ve buña beñzer nesneler. (SAYFA;394) Nite kim indürdi emnüñ (14) ḥaḳīḳatın daḫı ṣabruñ ve teşebbütüñ ve şecāʿatuñ ṣaḥābe üzere Uḥud güninde nuʿās (15) ṣūreti üzere. (SAYFA;35)	
şecere:	(A.) Şecere. Soy ağacı. Soy. *Şecere kelime olarak ağaç demek olmakla birlikte soy ağacı anlamında kullanılmaktadır.	Zīre insān menʿ olınduġı nesneye ḥarīṣ olaġan olur, ol şecere (17) Ādem'den ve evlādından ġayrıya ṭaʿām olacaḳ degül. (SAYFA;426) Tā ki olaruñ ʿaybların (16) eşkāre ḳıla ki muḫālefet-i ḥaḳdur anlar bilmezlerdi ki anlarda ol ṣıfatlar vardur (17) ve cümle-ı ʿaybларından her kemāl ü noḳṣānıdı ki gendülerde mestūr-ıdı anlara gösterdi (18) ol şecereden tenāvül itdükden ṣoñra. (SAYFA;431)	(SAYFA;426) (SAYFA;431) (SAYFA;428) (SAYFA;426)
şecere-i maḥabbet:	(F.) Muhabbet şeceresi. *Muhabbet silsilesi.	ṕes, ikisi daḫı didiler ki "İy bizüm rabbumuz, biz gendü (11) nefsümüze ẓulm eyledük, anuñ-ıla kim ol şecere-ı maḥabbetden tenāvül itdük, uş miḥnet (12) ṭuzaġına düşdük ne ol maḥabbet bizi viṣālden fānī ḳılur ne ol miḥnet bizi zevālden (13) fānī ḳılur.	(SAYFA;429) (SAYFA;426) (SAYFA;426)
şecere-ı	(F.) Tayyib, temiz şecere.	ṕes, ol beẕr-ı īmān āḫiretde	(SAYFA;407)

ṭayyibe:	Temiz soy.	menfaʿat ḳılısar degül, ḉünki dünyā mezraʿasında ol toḫmı (12) ekmedi yā bir ḫayr-ı ʿamel kesb itmedi ki ol kelime-yi ṭayyibeyi ki Lā ilāhe illa'llāh'dur, anı yuḳaru getürüp̀ (13) bir şecere-ı ṭayyibe ḳıla ki yimiş virici ola her vaḳt yimişin vire, rabbi destūrı-y-ıla ol (14) maʿrifet maḥabbet yimişlerinden ve keşf ü müşāhede ve vaṣl u viṣāl ve neyl-ı kemāl yimişlerinden.	(SAYFA;210)
şecer:	(A.) Soy, silsile.	Yaʿnī, ḉün ol maḥabbet şecerinden ṭatdılar anuñ (8) leẕẕetin buldılar ol maḥabbet odı anlara ẓāhir oldı, nūr-ı ẓāhir olmazdan öñ.	(SAYFA;428) (SAYFA;431)
şedāyid:	(A.) (Şedâyid) Afât. Meşakkatli haller. Şiddetli musibetler.	Bu āyet delālet ider aña ki bu miḥnetler ve şedāyidler ve muṣībetler mūcib (17) intibāhdur ki anlaruñ-ıla mütenebbih oluṕ iʿtibār ala, lākin bu ehl-i saʿādete ve başīret (18) ehline olur.	(SAYFA;479)
şedīd:	(A.) (a.s., şiddet'den. c. şidâd) Şiddetli, sert, katı, katı, sıkı.	Yaʿnī, sen ol mühlet (15) virilmişden ol, vaḳt-ı maʿlūma degin; tā ki ol imhāl u teʾḫīr anuñ üzerine vebāl ola, şeḳāveti (16) ve ıraḳlıġı ziyāde ola ve ʿaẕābı şedīd ola. (SAYFA;422) Bedrüstī, Allāhu Taʿālā ʿuḳūbeti ġāyet incidicidür bedenleri şedīddür (6) nefsler üzere ve ervāḥlara daḫı buʿd u ḫıẕlān vardur. (SAYFA;754)	(SAYFA;422) (SAYFA;754)
şefāʿat:	(A.) Şefaat etmek. Af için vesile olmak. * Fık: Âhiret günü bir kısım günahkâr	(15) Ve anuñ kim ḥikmet-ı ilāhiyye ve irādet-ı ezeliyye saʿādetine ḥükm eyledi	(SAYFA;645) (SAYFA;450) (SAYFA;450)

	mü'minlerin affedilmeleri ve itaatli mü'minlerin de yüksek mertebelere ermeleri için Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm ve sâir büyük zâtların Allah Teâlâ'dan (C.C.) niyaz ve istirhamda bulunmalarıdır. ** (a.i.) Birinin suçundan geçilmesi veya dileğinin yerine getirilmesi için aracılık.	şefāʿat ü inẕār daḫı (16) hidāyet aña menfaʿat ider.[323b] (1) ne olardan zaḥmet götrilür ne şefāʿat idicileri var ki şefāʿat ḳıla ne ʿaẕābların (2) defʿ idici var ki defʿ eyleye ne ḫōḏ belāları bulardan ḳaṭʿ olınur.[226a]	(SAYFA;249) (SAYFA;340) (SAYFA;131) (SAYFA;352) (SAYFA;645) (SAYFA;670) (SAYFA;678) (SAYFA;131) (SAYFA;249) (SAYFA;42) (SAYFA;269) (SAYFA;577) (SAYFA;132) (SAYFA;131) (SAYFA;131) (SAYFA;131) (SAYFA;147) (SAYFA;744) (SAYFA;500) (SAYFA;645) (SAYFA;500) (SAYFA;269) (SAYFA;131)
şefāʿat-ı enbiyā:	(F.) Peygamberlerin şefaatı.	Ve müslümānlardan daḫı ol ki marażı üzere ola, ol girü ʿaẕābdan (17) ṣoñra necāt bulur şefāʿat-ı enbiyā-y-ıla.	(SAYFA;577)
şefāʿat-ı ḥasene:	(F.) Güzele şefaat etme.	[067a] (1) ezelde her nesne üzere şehīddür ehl-i iḥsānı vücūda getürmekde ve ehl-i isāʾeti vücūda (2) getürmekde Ḥaḳ Taʿālā ḳādirdür, ʿalīmdür, ḥafīẓdür, şefāʿat-ı ḥasene istiʿdādın ve (3) seyyiʾe istiʿdādın ezelde her ṭabīʿatda ḳodı. (SAYFA;132) ṕes, ol şefāʿatuñ ḫuṣūṣıyyetinden aña daḫı naṣīb olur ki ol (15) ḥaseneden aña daḫı irişür, ol şefāʿate anuñ ḫuṣūṣiyyeti olduġ-ıçun şefāʿat-ı ḥasene (16) ḳıldı.	(SAYFA;132) (SAYFA;131)

		(SAYFA;131)	
şefāʿāt-ı seyyiʾe:	(F.) Kötülüğe aracılık etme. (seyyiʾe: (A.) Kötülük, günah, suç. Yaramazlık, fenâlık.) (seyyiʾ: (A.) Kötü, fena.)	Her kim ki şefāʿat-ı seyyiʾe ḳılsa (17) ol seyyiʾeden ki bir ġayre bir nevʿ-ile şerr irişdüre gendü ṭabʿında ol şerden naṣīb (18) olduġı-çun şefāʿāt-ı seyyiʾe ḳıldı.	(SAYFA;131) (SAYFA;131)
şefīʿ:	(A.) (a.s., şefâat'den. c.: şüffeʿā) Şefaat eden, bir suçun bağışlanması için aracılık eden. *şāfiʿ	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'ya ḫaber mi virürsiz bir nesne-y-ile anuñ hīç (18) bir nesneden ḫaberi yoḳ, anı anuñ ẕātına şerīk mi ḳılursız hīç anuñ destūrınsuz kimse (19) şefīʿ olmaz gökler ehlinden daḫı yirler ehlinden, enbiyālardan ve mürsellerden daḫı	(SAYFA;669) (SAYFA;352) (SAYFA;42) (SAYFA;670) (SAYFA;325)
şefḳat:	(A.) Şefkat. Başkasının kederiyle alâkalanmak, acıyarak sevmek. Yardıma, sevgiye muhtaç olanlara karşılıksız olarak merhamet ve sevgiyle yardıma koşmak. Karşılıksız, sâfi, ivazsız sevgi beslemek.(Şefkat pek geniştir. Bir zat, şefkat ettiği evlâdı münâsebetiyle bütün yavrulara, hattâ ziruhlara şefkatini ihâta eder ve Rahim isminin ihâtasına bir nevi âyinedarlık gösterir. Halbuki aşk, mahbubuna hasr-ı nazar edip, herşey'i mahbubuna feda eder; yahut mahbubunu i'lâ ve sena etmek için, başkalarını tenzil ve mânen zemmeder ve hürmetlerini kırar. Meselâ biri demiş: "Güneş mahbubumun hüsnünü görüp utanıyor, görmemek için bulut perdesini başına çekiyor. " Hey âşık efendi! Ne hakkın var, sekiz ism-i âzamın bir sahife-i nuranisi olan Güneş'i böyle	(1) ġanīler-ile söyleşmekdür raḥmet ü şefḳat bulmaġ-ıçun ve miskīnlere żaʿīflere helāk olmışlara (2) necāt ṭaleb itmeg-içün.[373a] (SAYFA;744) Allāhu Taʿālā kemāl-i iḥsānından şefḳat idüp olara vaʿde ḳıldı ki anları ehl-(5)leri-y-ile ḳurtara ol helāklıkdan. (SAYFA;734) Ammā ḫavfı (17) raḥmet ü şefḳat ḳorḳusı-y-dı ḳavmi üzere. (SAYFA;742) Andan bir ṣāliḥ veled gele, (19) yā ol kerāmeti götürüp arañuza şefḳat bıraġa. (SAYFA;76)	(SAYFA;744) (SAYFA;734) (SAYFA;742) (SAYFA;76) (SAYFA;394) (SAYFA;17) (SAYFA;692) (SAYFA;211) (SAYFA;534) (SAYFA;403) (SAYFA;331) (SAYFA;535) (SAYFA;81) (SAYFA;747) (SAYFA;331) (SAYFA;402) (SAYFA;66) (SAYFA;141) (SAYFA;435) (SAYFA;151) (SAYFA;340) (SAYFA;469)

	utandırıyorsun?Hem şefkat hâlistir, mukabele istemiyor; sâfi ve ivazsızdır... Hattâ en âdi mertebede olan hayvanatın yavrularına karşı fedakârane ivazsız şefkatleri buna delildir. Halbuki aşk ücret ister ve mukabele taleb eder. Aşkın ağlamaları, bir nevi talebdir, bir ücret istemektir.)		
şehâdet:	(A.) (Şehâdet) Şâhidlik. * Bir şeyin doğruluğuna inanmak. * Delâlet. Alâmet, işaret, iz. * Allah (C.C.) rızâsı yolunda hayatını fedâ etmek. Din için muharebeden şehitlik. (Bak: Şehid)	(2) İşāret bunda budur ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā her müşāhede olınan nesneye münāsib bir ġayb daḫı (3) ḳılmışdur, ol ġaybı ol müşāhede olınana miftāḥ idüṕdür ki ol ġayb ḳapusı ol şehādet (4) üzere açılur, ol nesne anuñ-ıla fiʿle gelür, Ḥaḳ Taʿālā ezelde nice diledise. (SAYFA;346) (9) Zīre elvāḥ u ṣaḥāyif ol kütübler nūrı-y-ıla anuñ ḥaḳāyıḳlarına müşāhede idemezler, tā ki (10) anlaruñ ṣıdḳı ve ḥaḳīḳati üzere şehādet ideler. (SAYFA;255) [060b] (1) vilāyet ḳıldı, ḳadem-ı ṣıdḳ anlara ḥāṣıldur rableri ḳatında; daḫı şehīdlerden ki (2) anlar aṣḥāb-ı ciḥād ve ehl-i ḳıtāldür, Allāhu Taʿālā anlara şehādet inʿām ḳıldı ve daḫı ṣāliḥler-(3)den ki bular istiʿdād ḥāṣıl ḳıldılar vilāyetçün, Allāhu Taʿālā anlara ṣalāḥ-ı inʿām ḳıldı. (SAYFA;119) [071b] (1) ola ve iḥsān ʿayān ola ve ʿayān ġayb ola, ġayb şehādet ola ve şehādet şuhūd ola ve şuhūd (2) daḫı	(SAYFA;346) (SAYFA;255) (SAYFA;119) (SAYFA;141) (SAYFA;141) (SAYFA;310) (SAYFA;476) (SAYFA;476) (SAYFA;729) (SAYFA;321) (SAYFA;400) (SAYFA;321) (SAYFA;47) (SAYFA;677) (SAYFA;255) (SAYFA;193) (SAYFA;97) (SAYFA;188) (SAYFA;97) (SAYFA;301) (SAYFA;301) (SAYFA;170) (SAYFA;206) (SAYFA;346) (SAYFA;321) (SAYFA;459) (SAYFA;321) (SAYFA;321) (SAYFA;301) (SAYFA;301) (SAYFA;301) (SAYFA;171)

		şāhid ola ve şāhid şuhūd ola ki ikisine Allāhu Taʿ(ālā) ḳasem itmişdür. (SAYFA;141)	
şehādiyye:	(A.) Görünen hal, göz önünde olan hal.	Bedürüstī, Allāhu Taʿālā ol naḳḳāş u muṣavvirdür, ṣuvar daḫı bu mevcūdātuñ (12) muḫtelif ṣūretleridür ki ġaybiyye ve şehādiyyedür, her ṣūretüñ şehādeti yaradıluṗ vücūda gelmegidür.	(SAYFA;346)
şehevāt:	(A.) Şehevât, şehvât. (a.i. şehvet'in c.) Şehvetler, nefis düşkünlükleri, aşırı istekler. //şehvāt//şehevāt	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā şeḳāvet ehlini helāk idicidür (13) ġaflet ü şehevāt beriyyelerinde. (SAYFA;560) Yaʿnī, size fitne ṭaleb ideler ḳorḳıtmaġ-ıla ve şehevāta ve leẕẕāt-ı (10) nefsāniye daʿvet itmeg-ile ve dünyāya ve anuñ zīnetlerine meyl itmeg-ile, tā ki ol maṭlūba (11) vāṣıl olmaḳ müteʿaẕẕir ola ṭaʿām ṭaleb itmeg-ile. (SAYFA;604)	(SAYFA;560) (SAYFA;604) (SAYFA;368)
şehevāt-ı uḫreviyye:		Anuñ ẓulminüñ ve iftirāsınuñ mażarratı aña (16) ẓāhir olur ol sekerāt-ı mevt vaḳtinde rūḥuñ bedenden taʿalluḳı kesildügi vaḳt ve bu nefs (17) ḳalbiden diler dilemez ḉıḳduġı vaḳt ol dünyā leẕẕetlerine ve anuñ şehvātlarına müteʿallıḳ olduġı-ḉun (18) ol şehevāt-ı uḫreviyyeden ve leẕẕāt-ı ḥaḳāyıḳ-ı ġaybiyyeden maḥrūm olduḳları-ḉun.	(SAYFA;368)
şehīd:	(A.) Şehid. (a.s., ve i. şehâdet'den. c. şühedâ) Din veya yüksek bir ülkü uğrunda ölen kimse. Savaşta ölen	Andan ḫaber virdi, ol cihādda (10) şehīd olanlaruñ rızḳına, bu ḳavlı-y-la ki buyurdı; AK (11)	(SAYFA;46) (SAYFA;643) (SAYFA;321) (SAYFA;46)

	kimse. *Şahid olan. *Şahid olma.	AK. (SAYFA;46) Ol cihād meṣāliḥinde mālların nefslerin (4) beẕl iderler yā bular kāfirleri ḳatller iderler, ġāzī olurlar, yā kāfirler buları ḳatl (5) ḳatl iderler, şehīd olurlar, bulara cennet ḥāṣıl olur, ol vaʿde-yi Ḥaḳ üzere ki Ḥaḳ Taʿālā (6) ḳıldı bularuñ-ıçun Tevrāt'da İncīl'de ve Ḳurʾān'da. (SAYFA;643) (17) Yaʿnī, ol Allāhu Taʿālā şehīddür, benüm-ile şirküñ arañuzda ola ki mütenebbih olalar, Allāhu (18) Taʿālā'ya iḳrār ideler. (SAYFA;321)	(SAYFA;643) (SAYFA;321) (SAYFA;310) (SAYFA;643) (SAYFA;118) (SAYFA;97) (SAYFA;321) (SAYFA;132) (SAYFA;310) (SAYFA;268) (SAYFA;119) (SAYFA;47) (SAYFA;476) (SAYFA;119) (SAYFA;119) (SAYFA;119) (SAYFA;119) (SAYFA;281) (SAYFA;310)
şehir: //şehr:	(A.) Ay. 30 günlük zaman. * Bir şeyi izhar etmek. Teşhir etmek. şehir; Meşhur. Şeref ve şan sahibi. * Alemlerce meşhur, Resul-ü Ekremin (A.S.M.) bir ismi. ***Şehir. (F.) Şehir. Nüfusunun çoğu ticaret, sanayi, hizmet veya yönetimle ilgili işlerle uğraşan, genellikle tarımsal etkinliklerin olmadığı yerleşim alanı, kent, site.	Aña işāret ḳılur kim (11) bedürüstī, bu īmān ki taḳlīd-ile olur anuñ iʿtibārı yoḳdur, her kimüñ ki īmānı atasına anasına, (12) yā üstāḏına yā şehir ehline taḳlīd itmeg-ile olsa īmān ḳalbine dāḫil olmasa ṣadrı nūr-ı (13) İslām-ıla münşeriḥ olmasa ol ölüm irişüṕ bu taḳlīd itdügi esbāblardan münḳaṭıʿ olsa, (14) ol iki ferişteye cevāṕ virmekde ʿāciz ḳalur. (SAYFA;28) Bedürüstī, uşbu bir mekrdür ki idersiz yā seḥare-ı (12) ṣıfāt ol Mūsā-yı rūḥa muvāfaḳat idüṕ bu ḳālib şehrinde, tā anuñ ehlini ol (13) şehrden ḉıḳarasız ki ol şehvāt-ı bedeniyye ve leẕẕāt-ı cismāniyyedür. (SAYFA;477) Yaʿnī, her ḳavmden ve	(SAYFA;28) (SAYFA;477) (SAYFA;652) (SAYFA;477) (SAYFA;456) (SAYFA;477) (SAYFA;456) (SAYFA;460) (SAYFA;271) (SAYFA;461) (SAYFA;649) (SAYFA;635) (SAYFA;297) (SAYFA;25) (SAYFA;38) (SAYFA;474) (SAYFA;575)

		kabīleden ve her (3) şehrden ve ḳaryeden bir ṭāyife gitmeyeler ol ḫavāṣlarından ki ṭaleb-i Ḥaḳḳ'a istiʿdādları (4) vardur, tā ki Allāhu Taʿālā'dın yaña seyr ṭarīḳın ögreneler, ol seyr idicilerdür ki Ḥaḳḳ'a (5) vāṣıllardur. (SAYFA;652) Bedürüstī, uşbu bir mekrdür ki idersiz yā seḥare-ı (12) ṣıfāt ol Mūsā-yı rūḥa muvāfaḳat idüp bu ḳālib şehrinde, tā anuñ ehlini ol (13) şehrden çıḳarasız ki ol şehvāt-ı bedeniyye ve leẕẕāt-ı cismāniyyedür. (SAYFA;477) Bunda işāret (19) var; ol rūḥ-ı Nūḥ'a ki gönderdi ol ḳavmine göñül şehrinde ki ol göñüldür ṣıfātı-y-ıla. (SAYFA;456)	
şehr-ı ḥarām:	(F.) Haram ayları. (Eşhür-ül hurum)	Yaʿnī, daḫı şehr-ı ḥarām ḳıldı ki ol ṭaleb günleridür ve Allāh'dın (8) yaña seyr ve ḳatlarıdur, ḥarāmdur ṭālibler üzere ki ol vaḳtlerde ḫalḳ-ıla muḫāleṭa ḳılalar (9) yā Ḥaḳ'dın ġayrına iltifāt ḳılalar.	(SAYFA;293)
şehvāt:	(A.) (Şehvet. C.) Şehvetler, nefsanî istekler, arzular.	Ammā dem-ı menfūḥ ol şehvāt u leẕẕāt-(8)dur ki anuñ üzerine ḳan gibi dīn dökilür gider. (SAYFA;398) Bu nesne-y-ile ḳālib kemāle irdi ve evṣāf-ı (9) beşeriyyet tamām oldı ki ḥayvāniyyedür ol şehvāt ẓāhir olmaġ-ıla bulūġ vaḳtinde. (SAYFA;589) Ol nefis ṣıfātları-y-ıla ki	(SAYFA;398) (SAYFA;589) (SAYFA;457) (SAYFA;209) (SAYFA;88) (SAYFA;650) (SAYFA;385) (SAYFA;98) (SAYFA;614) (SAYFA;293) (SAYFA;314) (SAYFA;730) (SAYFA;589)

		āyātlarumuz yalanladılar (10) anları bu dünyā deñizinde ve şehvāt ṭūfānında ġarḳ eyledük andan ötrü ki olar Allāhu Taʿālā'yı (11) görmekden kör oldılar. (SAYFA;457)	(SAYFA;633) (SAYFA;154) (SAYFA;87) (SAYFA;570) (SAYFA;759) (SAYFA;627) (SAYFA;737) (SAYFA;644) (SAYFA;135) (SAYFA;625) (SAYFA;324) (SAYFA;555) (SAYFA;477) (SAYFA;638) (SAYFA;99) (SAYFA;432) (SAYFA;759) (SAYFA;389) (SAYFA;329) (SAYFA;241) (SAYFA;477) (SAYFA;78) (SAYFA;82) (SAYFA;448) (SAYFA;509) (SAYFA;125) (SAYFA;648) (SAYFA;648) (SAYFA;315) (SAYFA;15) (SAYFA;389) (SAYFA;387) (SAYFA;477) (SAYFA;307) (SAYFA;17) (SAYFA;694) (SAYFA;740) (SAYFA;554) (SAYFA;567) (SAYFA;505) (SAYFA;151) (SAYFA;579) (SAYFA;518) (SAYFA;586) (SAYFA;567)

			(SAYFA;694) (SAYFA;760) (SAYFA;615) (SAYFA;374) (SAYFA;593) (SAYFA;19) (SAYFA;15) (SAYFA;631) (SAYFA;733) (SAYFA;508) (SAYFA;702) (SAYFA;550) (SAYFA;604) (SAYFA;521) (SAYFA;118) (SAYFA;16) (SAYFA;684) (SAYFA;179) (SAYFA;367) (SAYFA;630) (SAYFA;79) (SAYFA;726) (SAYFA;490) (SAYFA;448) (SAYFA;39) (SAYFA;732) (SAYFA;555) (SAYFA;636) (SAYFA;741) (SAYFA;221) (SAYFA;752) (SAYFA;478) (SAYFA;16) (SAYFA;667) (SAYFA;584) (SAYFA;696) (SAYFA;598) (SAYFA;560) (SAYFA;693) (SAYFA;438) (SAYFA;740) (SAYFA;703) (SAYFA;103) (SAYFA;701) (SAYFA;36)

			(SAYFA;590) (SAYFA;444) (SAYFA;542) (SAYFA;293) (SAYFA;579) (SAYFA;87) (SAYFA;652) (SAYFA;724) (SAYFA;432) (SAYFA;602) (SAYFA;580) (SAYFA;382) (SAYFA;627) (SAYFA;664) (SAYFA;590) (SAYFA;368) (SAYFA;316) (SAYFA;472) (SAYFA;412) (SAYFA;515) (SAYFA;263) (SAYFA;597) (SAYFA;490) (SAYFA;597) (SAYFA;493) (SAYFA;579) (SAYFA;596) (SAYFA;676) (SAYFA;720) (SAYFA;265) (SAYFA;684) (SAYFA;243) (SAYFA;153) (SAYFA;596) (SAYFA;289) (SAYFA;618) (SAYFA;606) (SAYFA;703) (SAYFA;118) (SAYFA;748) (SAYFA;753) (SAYFA;374) (SAYFA;74) (SAYFA;583) (SAYFA;602)

			(SAYFA;710) (SAYFA;576) (SAYFA;550) (SAYFA;700) (SAYFA;700) (SAYFA;735) (SAYFA;733)
şehvāt-ı dünyā:	(F.) Dünya şehvetleri, arzuları.	Bu āyetüñ (6) küllinde işāret vardur müteʿallıḳ u ḳalbi ve taṣarruf-ı cevāriḥi menʿ itmeklige bu sefili anlardan (7) daḫı ol ṣıfāt-ı insāndan ve ṣıfāt-ı ḥayvāndan mütevellid olan nesnelerden ve yaramaz ḫulḳ-(8)lardan daḫı şehvātı'd-dünyāyı terk itmekden daḫı leẕẕāt-ı ḥayvāniyyeyi ve temettuʿat-ı cismaniyyeyi (9) terk itmekde ve Şeyṭān keydlerinden ictināb idüṕ ol yırtıcılılıḳ ṣıfātıñuz incitmek-(10)lerinden geçmekde.(SAYFA;78) (3) ṕes, ol ḫuṭuvāt-ı nefs ve vesāvis-ı şeyṭān aña żarar itmez ki anı şehvāt-ı dünyā ṭuzāġı-la (4) ṭutalar, yā anuñ zīneti-le aldayalar. (SAYFA;694) Yaʿnī, bular laʿnete mütābaʿat ḳıldılar dünyede ḥażretden ṭard oluban ol (5) şehvāt-ı dünyā ṭalebinde ve ḳıyāmetde ıraḳ düşüṕ maḥrūm olmaġ-ıla ve od ʿaẕābı-y-ıla. (SAYFA;740) Yaʿnī, eger sizüñ göñüñüzde ḫayr varın bilse Ḥaḳ Taʿālā (18) ki anuñ ẕikri-y-ile muṭmayinn oluṕ ʿubūdiyyete dāyim oluṕ anuñ ḥükmi taḥtında	(SAYFA;78) (SAYFA;694) (SAYFA;740) (SAYFA;554) (SAYFA;567) (SAYFA;518) (SAYFA;586) (SAYFA;567) (SAYFA;694) (SAYFA;760)

		münḳād olayduñuz ol (19) sizden alınan şehvāt-ı dünyā ve leẕẕāt-ı hevā bedeline size daḫı yigrek uçmaḳ niʿmetlerin ve anuñ (SAYFA;554) Yaʿnī, ol ervāḥ u ḳulūb (16) ki kāfir oldılar hevāya mütābaʿat ḳılmaġ-ıla ve şehvāt-ı dünyā ṭaleb itmeg-ile nefse (17) muvāfaḳat idüp̀ ve şerʿa ve ṭarīḳa muḫālefet idüp̀ bular ol ḥaḳdan ıraḳ oluṕ ḳaṭʿ (18) olunmaḳ cehenneminde cemʿ olalar, ol mütemerrid nefsler-ile. (SAYFA;567)	
şehvāt-ı bedeniyye:	(F.) Bedene ait arzu ve istekler.	Bedürüstī, uşbu bir mekrdür ki idersiz yā seḥare-ı (12) ṣıfāt ol Mūsā-yı rūḥa muvāfaḳat idüp̀ bu ḳālib şehrinde, tā anuñ ehlini ol (13) şehrden çıḳarasız ki ol şehvāt-ı bedeniyye ve leẕẕāt-ı cismāniyyedür.	(SAYFA;477)
şehvāt-ı behīmiyye:	(F.) Hayvanî istek ve arzular. Behimî istek ve arzular.	Kim ki ol māyide indükden girü kāfir olsa bunuñ-ıla (9) ki anuñ ḥaḳḳın żāyiʿ idüp̀ şükrin edā ḳılmaya, anı girü yā ṭuzāġ idinüp̀ anuñ-ıla dünyā ḥuṭāmın (10) avlaya ol şehvāt-ı behīmiyye ḥāṣıl itmeg-içün aña ṣarf eyleye.	(SAYFA;307)
şehvāt-ı cismānī:	(F.) Cismânî istekler ve arzular.	Sizi sevmezler, belki sizi daʿvet (6) iderler gendü ḥālları üzere ki ḥıḳd ü ḥaseddür ve ġafletdür daḫı ṭaleb-i dünyādur ve leẕẕāt-ı (7) nefsānī ve şehvāt-ı cismānī istīfā ḳılmaḳdur.	(SAYFA;17)
şehvāt-ı dünyavī:	(F.) Dünyevî istekler ve arzular. Dünyevî şehvetler.	[253b] (1) helāk idicidür muḫālefetleri-y-ile ol leẕẕāt-ı nefsāniyi ve şehvāt-	(SAYFA;505) (SAYFA;151) (SAYFA;579)

		ı dünyavī̱yi tamām yirine (2) getürdükleri-çün yāḫūḏ ḳatı ʿaẕāb idicidür ki ol ṣıfāt-ı insaniyeti mesḫ idüp (3) ṣıfāt-ı ḥayvāniyyeye tebdil ḳılmaġ-ıla.	
şehvāt-ı ʿācil:	(F.) Dünya şehvetleri. Dünyavî istekler ve arzular. (ʿacil: (A.) Sonraya bırakılmış. Bir vâdeye bağlı. * Ahiret.) (ʿācil: Aceleci. * Acele eden. Hemen. * Derhal. Peşin. * Çabuk. * Fık: Dünya.)	Yaʿnī̱, (7) istiʿdādlarını ṣarf itdiler şehvāt-ı ʿācile-y-ile infāʿ ḳılmaġa ol ācilede (8) derecātları mürtefiʿ olmaġ-ıçun degül.	(SAYFA;615)
şehvāt-ı fāniye:	(F.) Fani, geçici istekler, arzular.	ṕes, bularuñ taḥṣī̱line meşġūl olur iḳbāl ider Allāh (13) yaña, anuñ ṭarī̱ḳına sülūk itmeg-ile bu dünyādan iʿrāż ider ki ḫasī̱se ve ḥaḳī̱redür daḫı (14) anuñ zinetlerini şehvāt-ı fāniyelerin terk ider bu nesneler saʿādet kesb itmekdür necāt-ile gendü (15) nefsine.	(SAYFA;374)
şehvāt-ı leẕẕāt-ı cismānī̱:	(F.) Tene lezzet ve zevk veren istekler ve arzular.	Yaʿnī̱, nafslerüñ arzuları (3) budur ki ol nūr-ı ilāhī̱yi söyindüreler ol rūḥānī̱ çıraḳlardan ol şehvāt-ı leẕẕāt-ı (4) cismāniyi tamām ḳılmaḳ aġzıları-y-ıla.	(SAYFA;593)
şehvāt-ı nefs:	(F.) Nefsin şehvetleri.	Bu ḥāletde ki siz şehvāt-ı nefs ġālib olmaġ-ıla (4) ve vesāvis-ı Şeyṭān çoḳ olmaġ-ıla ẕelī̱l olmışduñuz, çün rabbuñuzdan muʿāvenet irgürdi.	(SAYFA;19)
şehvāt-ı nefsānī̱:	(F.) Nefsânî şehvetler. Nefsânî istek ve arzular.	(11) Zī̱re aña cān u göñül-ile muṣāḥib oldılar, ol şehvāt-ı nefsānī̱ ve cismānī̱ birle istī̱fā (12) ḳılmaġ-ıçun.	(SAYFA;15) (SAYFA;631) (SAYFA;733) (SAYFA;508) (SAYFA;702) (SAYFA;550) (SAYFA;604)

			(SAYFA;521) (SAYFA;118) (SAYFA;16) (SAYFA;684) (SAYFA;179) (SAYFA;367)
şehvāt-ı ḥayvānī̇: //şehvāt-ı ḥayvāniyye:	(F.) Hayvâni şehvetler, arzular.	Ḥāl budur ki ġanī̇lerdür (11) kāmil istiʿdādları var, kemāl ṭaleb itmege istiʿmāl itmezler nefs kāhellikinden (12) ve ḫabāṣatinden rāḥat ṭaleb idüben ve leẕẕāt-ı nefsānī̇ ve şehvāt-ı ḥayvānī̇ ḥāṣıl itmeg-içün. (SAYFA;630) İsrāf itmeñ, çoḳ itmeg-ile ki (17) şehvāt-ı ḥayvāniyyeye mütābaʿat idesiz, eşek ṣıġır gibi yiyesiz daḫı meṣvāñuz nār ola. (SAYFA;79)	(SAYFA;630) (SAYFA;79)
şehvāt-ı sifliyye:	(F.) Alçak, bayağı arzular, istekler. Bayağı ve aşağı şehvetler.	Yaʿnī̇, ben sizi sifliyyātdan ʿılviyyāta daʿvet (7) ḳılduġım-çun, yā ol rabi'l-ʿālemī̇n civārına māl dilemezin, yā şol nesneden ki sizüñ andın (8) meylüñüz vardur ol şehvāt-ı sifliyyeden.	(SAYFA;726)
şehvet:	(A.) Hevâ-yı nefsin meyli ve arzusu. * Bir şeyi fazla istemek. * Cinsî istek. Mahbube için olan istek, iştiha. (Yemek, içmek, uyumak da şehvetin şubelerindendir.)Kudsi Hadis'te Cenab-ı Hak buyuruyor: "Ey benim için şehvetini bırakıp gençliğini bana veren genç! Sen meleklerin bir kısmı gibisin."	(15) Ammā bāliġ olduḳdan ṣoñra ol yimek içmek ve geymek terbiyeti elbetde şehvet ziyāde ḳılur. (SAYFA;559) (16) çün şehvet ẓāhir ola, ol yimek içmek ve geymek ve nikāḥlanmaḳ āfetleri iḥāṭā (17) ḳılur. (SAYFA;559) Bu insāndan ġayr-ı maḫlūḳda bu ḳalb ḳonılmadı ki bu (17) kerāmete maḫṣūṣ ola ve ḳalb-ı ḳıyām ṭutmaḳ bunuñ-ıladur ki anı ṣıfāt-ı cemāline	(SAYFA;559) (SAYFA;559) (SAYFA;495) (SAYFA;65) (SAYFA;472) (SAYFA;235) (SAYFA;515) (SAYFA;290) (SAYFA;73) (SAYFA;111) (SAYFA;463) (SAYFA;731) (SAYFA;731) (SAYFA;128) (SAYFA;636) (SAYFA;661)

		ʿayna (18) ḳıla, tā anuñ üzerine şavḳ u maḥabbet ve luṭf u raḥmet ġālib ola ve meyl itdürdügi oldur ki (19) anı ṣıfāt-ı celāline ʿayna ḳıla, anuñ üzerine ḥırṣ ġālib ola dünyā-y-ıçun ve şehvet ġālib ola, (SAYFA;495)	(SAYFA;227) (SAYFA;434) (SAYFA;66) (SAYFA;396) (SAYFA;396) (SAYFA;307) (SAYFA;604) (SAYFA;382) (SAYFA;382) (SAYFA;221) (SAYFA;576) (SAYFA;608)
şehvet-ı baṭn:	(F.) Batın şehveti. Batınî şehvet.	ṕes, ẓāʾn u maʿz dimeg-ile ol ṣıfāt-ı behīmiyye işāret ḳılur ki ol dörtdür, (9) ikisi andan irkek meṣābesindedür ki ol şehvet-ı baṭn ve şehvet-ı ferc ṣıfatlarıdur ve ikisi andan (10) dişi meṣābesindedür ki ḥüsn ü ḫulḳ ṣıfatı-y-ıla ṣıfat-ı teslīmdür, istimtāʿ vaḳtinde daḫı taḥammüli, eẕā (11) vaḳtinde ve ḫayr irişdürmekle.	(SAYFA;396)
şehvet-ı ferc:	(F.) Tenasül şehveti, tenasül zevvki.	ṕes, ẓāʾn u maʿz dimeg-ile ol ṣıfāt-ı behīmiyye işāret ḳılur ki ol dörtdür, (9) ikisi andan irkek meṣābesindedür ki ol şehvet-ı baṭn ve şehvet-ı ferc ṣıfatlarıdur ve ikisi andan (10) dişi meṣābesindedür ki ḥüsn ü ḫulḳ ṣıfatı-y-ıla ṣıfat-ı teslīmdür, istimtāʿ vaḳtinde daḫı taḥammüli, eẕā (11) vaḳtinde ve ḫayr irişdürmekle.	(SAYFA;396)
şehvet-ı nefsānī:	(F.) Nefsânî şehvet.	(16) Ol māyide indürmegi miḥek eyledi ol ḳavmüñ naḳdlerinüñ cevāhirleri bilinmeg-içün çün anlaruñ (17) üzerine ḫisset-i ḥayvānī ve şehvet-ı nefsānī ġālib oldı.	(SAYFA;307)

şehūd: //şühūd:	(A.) şâhidler. * Görme, şahid olma. * Müşahede etme. * Görünecek halde şekillenme.	Yaʿnī, ol ehlüñüze ṭaʿāmlanduġuñuzuñ (13) vasatı ola ki ol ehlüñüz ḳalbdür, sizdür daḫı rūḥ u ḫafīdür bularuñ ṭaʿāmları şevḳ u maḥabbet (14) ve ṣıdḳ u iḫlāṣ ve taġvīż u teslīmdür daḫı ens ü heybet ve şehūd u keşfdür.	(SAYFA;284)
şehūd-ı cemāl: //şühūd-ı cemāl:	(F.) Cemâli şahidler.	(6) Yaʿnī, ḳaçan ol ʿināyet ceẕbelerinüñ gemisine otursañuz ol gemi cāri olsa ol (7) şehūd-ı cemāl yil-ı nesīm esse anı yöridse.	(SAYFA;672)
şek: //şekk:	(A.) Şüphe. şeksüz; şüphesiz.	(8) Yaʿnī, ol Mūsā-yı ḳalb didi ki "Ḳaçan size ḥaḳ gelse ki ol ẕikr muʿcizātdur, siz aña şek (9) idüp̀ siḥre teşbīh idersiz, sāḥirler siḥr-ile felaḥ bulmazlar.	(SAYFA;699) (SAYFA;761) (SAYFA;706) (SAYFA;709) (SAYFA;313) (SAYFA;313) (SAYFA;474) (SAYFA;706) (SAYFA;706) (SAYFA;682) (SAYFA;721) (SAYFA;212)
şekāvet:	(A.) Her çeşit kötülük içinde olmak. Belâ ve zillete düşmek. Sıkıntıda kalmak. * Haydutluk, eşkiyalık.	(15) Allāhu Taʿālā ʿalīmdür, bilür kime saʿādet lāyıḳdur; daḫı ḥakīmdür, şekāvet-ile ḥükm ider, ezelde (16) kime dilerse.	(SAYFA;642)
şekk: //şek:	(A.) Şüphe. (C.: Şükuk) Şüphe, zan. Bir şeyin varlığı ile yokluğu arasında tereddüt etmek. (gümān: (F.) Zan. Tahmin. Sanmak. şüphe.)	(10) Ve ol iʿrāż ʿalāmeti daḫı budur ki ḳul Ḥaḳ'dan redd olınup̀ ġayrına ısmarlana ve şekk ü gümān (11) deñizinde ġarḳ oluna".(SAYFA;459) (17) Eger ṣavāba tevfīḳ virilseler "yā rūḥa'llāḥ" diyüp̀ Allāh'a nisbet idelerdi, andan aradan edep̀ (18) götürüp̀ Allāh-ıla didiler ki "rabbüñüñ güci yiter mi" anuñ kemāli ḳudretine şekk iderler gibi	(SAYFA;459) (SAYFA;305) (SAYFA;133) (SAYFA;706) (SAYFA;379) (SAYFA;757) (SAYFA;653) (SAYFA;705) (SAYFA;761) (SAYFA;577) (SAYFA;577) (SAYFA;757) (SAYFA;621) (SAYFA;642)

		(19) söylediler. (SAYFA;305) [067b] (1) ve bir bölügi ṭamuya varısar ve bir bölügi maḳʿad-ı ṣıdḳda olısarlar melīk-i muḳtedir ḳatında ki (2) bu menzillere ve maḳāmlara rücūʿ itmekde şekk ü gümān yoḳdur. (SAYFA;133)	
şekl:	(A.) (Şekl) Biçim, dış görünüş. Çehre. Tarz. Formül. * Şebih ve misil. * Hey'et. * Suret. Surette benzerlik. * Bir adamın tab' ve hevasına muvafık olan şey. * Muhtelif, müşkil işlerin her biri. * Birşeyin gerek hissedilen ve gerek mevhum sureti.	Ammā göñül daḫı ḳaćan müteḳallibü'l-ḥāl olsa Ḥaḳ Taʿālā (11) anı daḫı ḳahr barmaġı-y-la nefsdin yaña dönderüvirür, nefs-ile muḥāẕāt ḥāṣıl oluṕ nefsüñ (12) ṣıfātları göñül ʿaynasında muṣavver şekl görinür.(SAYFA;412) (11) Ol üç mesāfeden baʿīd olduġı-çun ki ṭūl u ʿarżdur daḫı ʿumḳıdur kāh āḫiret (12) diyü taʿbīr iderler ḥissden teʾaḫḫur itdüġi-çün, kāh ʿālem-i maʿānī diyü taʿbīr iderler şeklden (13) ʿārī olduġı-çun ve ḥissden ıraḳ olduġı-çun kāh ʿālem u ġayb dirler ḥissden ġāyib olduġı-çun, (14) kāh ʿālem-i melekūt dirler ʿālem-i milk-ile ʿālem-i ṣūrette mālik olduġı-çun. (SAYFA;356) Yaʿnī, ehl-i şeḳāvet arasında, bedrüstī, bular (8) şekk içindedür anda ki bu ḥükmi teʾḫīr ḳılduḳ ve daḫı ol kitābda şekleri var ki (9) anı indürüci Allāh mıdur yoḳsa yoḳ. (SAYFA;757)	(SAYFA;412) (SAYFA;356) (SAYFA;757) (SAYFA;476)
şekūr:	(A.) Çok şükreden. Allahın (C.C.) lütuflarına karşı pek fazla memnuniyetini,	(5) Andan ötrü ki Ḥaḳ Taʿālā şekūrdur ve kāfirlere küfri cezāsın ḳılur,	(SAYFA;181)

	sevincini gösteren. Az şükredene dahi çok nimet veren Allah (C.C.).	küfürlerinden (6) öñdin.	
şems:	(A.) Güneş, âfitab. *Mânevî güneş.	(13) Zīre murādı nūr-ı rubūbiyyet-idi ki şems ʿaynasında aña tecellī ḳıldı, murādı şems degüldi.(SAYFA;358) Bunda bir işāret daḫı budur ki şems (7) ṣıfāt-ı rubūbiyyet tecellāsidür ki żiyādur ḳalb anuñ-ıla münevver olur, ol rabbinden (8) aña nūr irişür. (SAYFA;663)	(SAYFA;358) (SAYFA;663) (SAYFA;358) (SAYFA;663) (SAYFA;112) (SAYFA;663) (SAYFA;663) (SAYFA;112) (SAYFA;358) (SAYFA;663) (SAYFA;258) (SAYFA;274)
şems-ı rūḥ:	(F.) Ruhun güneşi.	Yaʿnī, ol nūruñ ḳalbde mertebeleri var, eger şems-ı (9) rūḥ-ıla żiyā oldısa aña aḫlāḳ-ı rūḥānī mertebeleri vardur. (SAYFA;663) Vaḳtī ki ol ḳamer-i ḳalb şems-ı rūḥuñ müvācehe-(2)sine vāḳiʿ olur, anuñ żiyāsı-y-ıla münevver olur. (SAYFA;663)	(SAYFA;663) (SAYFA;663)
şer:	(A.) Şer. Kötü. Kötülük, fenalık. *Kötü, fena.	(12) Hīç bir ḥareket ider yoḳdur ki ol ḫayr u şer ṭalebinde ḥareket ider, illā küllī anuñ ḳudret-i (13) ḳabżasındadur ki ḫayra şerre anuñ-ıla çeker. (SAYFA;738) Ammā ezlām oldur ki aña iltifāt oluna ḫayr u (6) şer ve nefʿ u ḍarr umulduġı vaḳt Allāh'dan ġayrıya ve andan umıla Allāh'ı ḳoya bu daḫı azdurucı-(7)lardan biridür. (SAYFA;287)	(SAYFA;738) (SAYFA;287) (SAYFA;6) (SAYFA;631) (SAYFA;640) (SAYFA;640)
şerāb:	(A.) Şarab, içecek. İçki.	Yaʿnī, olar ki Ḥaḳ'dan iʿrāż itdiler ve anı ve īmānı (12) ṭaleb itmegi ḳodılar ve resūle mütābaʿat ḳılmaḳdan fāriġ oldılar, anlara ḥamīm	(SAYFA;662) (SAYFA;290) (SAYFA;496)

		şerābı (13) vardur ʿazāb-ı elīm-ile ol kāfir olduḳlarınuñ cezāları ol küfrleri olduġı (14) ḳadardur.	
şeraʿ:	(A.) şeriʿat, din ahkamı. *Şeriat. Kural. ** Doğru yol. Hak din yolu. * Büyük ve geniş cadde. * Nur, aydınlık, ışık. * Kur'an-ı Kerim ve Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ın târif ettiği ve bildirdiği yol. Allah (C.C.) tarafından Peygamber Aleyhisselâm vâsıtasiyle vaz' ve tebliğ olunan hükümleri hâvi İlâhî kanunların hey'et-i mecmuası. Şeriat, aynı zamanda din mânâsına müsta'meldir ki, ahkâm-ı asliye denen itikadiyâtı ve ahkâm-ı fer'iye denen ibadet, ahlâk ve muâmelât yâni, İslâm Hukukunu ihtivâ etmektedir...	[056a] (1) ve nefse muḫālif ʿamel ḳılsa Allāhu Taʿālā ol şeraʿ iksiri-y-le anuñ ṣıfāt-ı ẓulmānī ve nefsānīlerin baḳırların (2) ol ʿameli miḳdār gümiş idüṕ ṣıfāt-ı nūrāniyye ve rūḥāniyye ḳılur ve ṣıfāt-ı rūḥāniyyenüñ baʿżın (3) altun ider vilāyet-ı nūrān-ı rabbānī-y-ile. (SAYFA;110) Andan ol şeraʿ sefinesine binenlerüñ (6) ḥāllerden ḫaber virüṕ buyurdı ki AK (7) AK. (SAYFA;733) Bedrüstī, bu şeraʿ anuñ-ıçun geldi ki anı emmārliḳden (17) maʾmūre ḳıla daḫı Allāhu Taʿālā evāmirlerine ve nevāhīlerine münḳād ola. (SAYFA;596) Bedürüstī, Allāhu Taʿālā nūr ḳodı (14) şeraʿ içinde ve ẓulmet ḳodı ṭabʿada. (SAYFA;727) Cizye oldur ki (18) ṭabīʿatlarınuñ ḫilāfı üzere ʿamel ideler, ol şeraʿ ḥükm-ile ki ḳavīdür, gendüler ʿāciz (19) ẕelīl ü ḥaḳīr oluban. (SAYFA;590)	(SAYFA;110) (SAYFA;733) (SAYFA;596) (SAYFA;727) (SAYFA;590) (SAYFA;460) (SAYFA;733) (SAYFA;403) (SAYFA;223)
şeraḳ: //şeraket:	(A.) Şeriklik, ortaklık. * Arkadaşlık, refâkat.	Zīre mecmūʿ-ı ʿālem ḫalḳından bu żaʿf şeraḳına (16) bu insān maḫṣūṣdur.	(SAYFA;85)
şerāyiʿ:	(A.) Şeriatlar. Cenâb-ı Hakkın hükümleri, emirleri,	Daḫı şerāyiʿ (16) ve sünen bulara beyān ḳıluṕ bildürür.	(SAYFA;44) (SAYFA;460)

	kanunları.	(SAYFA;44) Ḫaber virdi anlara Ḥaḳ Taʿālā'nuñ vaḥdāniyyetinden maʿbūdlıġı-y-ıla ki (9) maʿbūd ancaḳ ol birdür, şerīki yoḳdur; ammā ol şerāyiʿ ki ʿibādetdür ol muḫtelifdür, līkin (10) külli tevḥīde emr olunmışdur bir ṭarīḳ üzere. (SAYFA;460)	(SAYFA;81) (SAYFA;270) (SAYFA;658)
şerāyiʿ-i islām:	(F.) İslamın hükümleri.	Yaʿnī, sizden kimüñ ki ḳudreti yitmeye bu dünyā ʿacūze-(7)sin ki li'ṣ-ṣāliḥa ola küllisi-y-le anı gendü, yā musaḫḫar ḳıluṕ menkuḥā idine ve anı ṣaḳlaya ki bu şerāyiʿ-i (8) islāma daḫı īmāna taṣarrufı olmaya meyyit gibi ve ḳalbine aṣlā bir vech-ile taṣarruf idemeye ḳaćan böyle (9) idmege ḳudreti olmasa.	(SAYFA;81)
şerāyiʿ-i dīn:	(F.) Dinin hükümleri.	Yaʿnī, sizde ḥaḳīḳat-ı dīnden nesne yoḳdur mücevved ol (9) ʿulūm-ı ẓāhire bilmeg-ile ve şerāyiʿ-i dīn ögrenmeg-ile bu ḥāletde ki siz ʿulūm-ı bāṭınadan ġāfil olasız (10) ve ḥaḳīḳat-ı dīnden cāhil olasız.	(SAYFA;270)
şerāyit:	(A.) (Şart. C.) Şartlar.	(7) Ammā ʿubūdiyyet ẓāhirde ṣūret-ı ṣalvet gibidür ve maʿrifet tekbīrāt u tesbīḥāt daḫı (8) namāzuñ cemīʿ-ı erkānları gibidür ve şerāyitleri gibidür ki anda ḳonılmışdur.	(SAYFA;147) (SAYFA;183) (SAYFA;59) (SAYFA;686) (SAYFA;227) (SAYFA;226) (SAYFA;180) (SAYFA;351)
şerāyiṭ-ı ʿubūdiyyet:	(F.) Kulluk şartları.	Andan şerāyiṭ-ı ʿubūdiyyetden ḫaber virüṕ buyurdı ki AK.	(SAYFA;59)
şerāyiṭ-ı	(F.) İman şartları.	Yaʿnī, yā Muḥammed, yā	(SAYFA;686)

īmān:		saña baʿżı vaʿde ḳılduġumuz şerāyiṭ-ı īmāndan ṣıfat-ı cināndan (5) ve liḳā-ı raḥmāndan gösterevüz.	
şerbet:	(A.) Şerbet. Tatlı içecek.	Şöyle ki yirlerüñ göklerüñ nuṭḳı ṭāḳati (5) ṭaralur ol vaḳtdur ol kim Ḥaḳ Taʿālā'dan ġayrınuñ anda ḥükmi cāri olmaz ve ol sāʿatdur (6) ol kim cemīʿ-i ḫalāyıḳ ölüm şerbetin içerler.	(SAYFA;524) (SAYFA;319)
şer: //şerr: ///şerlü:	(A.) Kötülük, fenalık. Kötü, fena. Şerlü; şerli.	Bedürüstī, anı (16) Allāhu Taʿālā ʿalīmdür ezelden girü ancılayın şerden daḫı ne işlerseñüz tefrīṭden ve ifrāṭdan (17) anı daḫı bilür, anuñ-ıla mükāfāt ḳılur. (SAYFA;165) Her kim ki şefāʿat-ı seyyiʾeḳılsa (17) ol seyyiʾeden ki bir ġayre bir nevʿ-ile şerr irişdüre gendü ṭabʿında ol şerden naṣīb (18) olduġı-çun şefāʿāt-ı seyyiʾe ḳıldı. (SAYFA;131)	(SAYFA;165) (SAYFA;131) (SAYFA;273) (SAYFA;639) (SAYFA;640) (SAYFA;692) (SAYFA;38) (SAYFA;314) (SAYFA;716) (SAYFA;291) (SAYFA;665) (SAYFA;411) (SAYFA;640) (SAYFA;156) (SAYFA;410) (SAYFA;277) (SAYFA;137) (SAYFA;18) (SAYFA;18) (SAYFA;136) (SAYFA;264) (SAYFA;544) (SAYFA;13) (SAYFA;336) (SAYFA;78) (SAYFA;264) (SAYFA;156) (SAYFA;548) (SAYFA;264) (SAYFA;87) (SAYFA;544) (SAYFA;548)

			(SAYFA;314) (SAYFA;543) (SAYFA;50) (SAYFA;730) (SAYFA;172) (SAYFA;548) (SAYFA;538) (SAYFA;156) (SAYFA;131) (SAYFA;662) (SAYFA;666) (SAYFA;314) (SAYFA;49) (SAYFA;711) (SAYFA;691) (SAYFA;182) (SAYFA;564) (SAYFA;263) (SAYFA;738) (SAYFA;132) (SAYFA;425) (SAYFA;207) (SAYFA;52) (SAYFA;640) (SAYFA;544) (SAYFA;277) (SAYFA;544) (SAYFA;266) (SAYFA;564) (SAYFA;132) (SAYFA;380) (SAYFA;388) (SAYFA;132) (SAYFA;554) (SAYFA;701) (SAYFA;546) (SAYFA;161) (SAYFA;666) (SAYFA;172) (SAYFA;665) (SAYFA;684) (SAYFA;172)
şerʿ:	(A.) Emir ve nehy gibi hükümleri vaz' etmek. * Bir işe başlamak. * Dalmak. *	(4) Bundan ötrü şerʿ istibrāyı bir ḥayż görmeg-ile vācib ḳıldı.	(SAYFA;79) (SAYFA;73) (SAYFA;431)

	Girmek. * Zâhir etmek, göstermek. * Cenab-ı Hakk'ın emri. Âyet, hadis, icma-i ümmetle ve kıyas-ı fukaha ile sâbit olan dinin temelleri, şeriat. (Bak: Şeriat)	(SAYFA;79) İşāret bu iki āyet ṭaḥḳīḳında budur kim şol nefs-i emmārelerüñüz (7) ḳaḍan şerʿ ḥarām ḳılduġı işlerden bir ʿamel işlese bu ẓāhir maʿṣiyetlerden, yā ṭarīḳat (8) ḥarām ḳılduġı nesnelerden bu aḥvāl-i bāṭında Allāh'dan ġayrıya meyl itmek gibi. (SAYFA;73)	(SAYFA;392) (SAYFA;218) (SAYFA;732) (SAYFA;569) (SAYFA;382) (SAYFA;569) (SAYFA;298) (SAYFA;110) (SAYFA;633) (SAYFA;109) (SAYFA;167) (SAYFA;567) (SAYFA;384) (SAYFA;572) (SAYFA;605) (SAYFA;460) (SAYFA;54) (SAYFA;568) (SAYFA;475) (SAYFA;726) (SAYFA;726) (SAYFA;117) (SAYFA;555) (SAYFA;726) (SAYFA;583) (SAYFA;732) (SAYFA;381)
şeref:	(A.) Yükseklik, yücelik. Büyüklük. * İnsanlar arasında geçerli ve makbul olma. Büyük bir makam sâhibi olma. * Cenab-ı Hakka itâat ve ubudiyyeti ve yüksek hizmeti ile çok ihsanına mazhar olma. * İftihâr, övünme.	[300b] (1) ikincisi oldı, ġayret maġarasında ve bilelik maḳāmında ol ḥabībüñ Allāhu Taʿālā-y-ıla bir (2) vaḳti var-ıdı ki melek-i muḳarreb ve nebī-yi mürsel araya sıġmazdı, tā aña deg ki Allāhu Taʿālā (3) Ebā Bekr'e şeref virdi raḍıya'llāhu ʿanh bu iki maḳāma maḫṣūṣ ḳılmaġ-ıla ol ḥabībine mütābaʿat (4) sebebi-y-ile ki biri ikinüñ ikincisi olmaḳ maḳāmı biri bilelik maḳāmı.	(SAYFA;599) (SAYFA;575) (SAYFA;677) (SAYFA;415) (SAYFA;599) (SAYFA;193) (SAYFA;421) (SAYFA;421) (SAYFA;199) (SAYFA;421) (SAYFA;418) (SAYFA;725) (SAYFA;362) (SAYFA;362) (SAYFA;107)
şerʿiyye:		Ve anuñ īmānı daḫı ol ṣıfāt-ı ṭabīʿiyyeden ki ẓulmānīdür ḉıḳuṕ ol aḫlāḳ-ı	(SAYFA;586) (SAYFA;758)

		(11) rūḥāniyyeye girmekdür ki şerʿiyye ve nūrāniyyedür daḫı ẕikr-ı Ḥaḳḳ-ıla muṭmaʿīn oluṕ Allāhu (12) Taʿālā-y-ıla üns ṭutmaḳdur. (SAYFA;586) Zīre bu rūḥ-ı nūrānī taʿalluḳı bu cesed-i ẓulmāniye rūḥa ḫüsrān vācib (15) ḳılur, illā meger ki Ḥaḳ Taʿālā aña aʿmāl-i ṣāliḥa nūrın irişdüre ki şerʿiyye ola, ol rūḥı (16) terbiyyet ider ol beşeriyyet alçaġından teraḳḳī itdürür ẕirve-ı rūḥānīyyeye. (SAYFA;758)	
şürekā:	(A.) (Şerik. C.) Şerikler, ortaklar.	Ve daḫı ol Allāh virdügi nesneden baʿżın daḫı ol şürekālar-ıçun taḫṣīṣ idüṕ dirler ki (14) bu şerekālarumuz naṣībi olsun, andan ol cehllerinden şürekāları cānibin tercīḥ iderler.	(SAYFA;391)
şerīʿat:	(A.) Şeriat. Doğru yol. Hak din yolu. * Büyük ve geniş cadde. * Nur, aydınlık, ışık. * Kur'an-ı Kerim ve Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ın târif ettiği ve bildirdiği yol. Allah (C.C.) tarafından Peygamber Aleyhisselâm vâsıtasiyle vaz' ve tebliğ olunan hükümleri hâvi İlâhî kanunların hey'et-i mecmuası. Şeriat, aynı zamanda din mânâsına müsta'meldir ki, ahkâm-ı asliye denen itikadiyâtı ve ahkâm-ı fer'iye denen ibadet, ahlâk ve muâmelât yâni, İslâm Hukukunu ihtivâ etmektedir... (Bak: Hukuk)(Şeriat;	(11) Bu böyle olduġı andan ötrü ki anlar Mūsā dīnini tebdīl itdiler, şol nesne-y-ile ki reʾyleri iḳtiḍā (12) ḳıldı ehvāları arzusına mütābaʿat ḳıldılar ṭabīʿatların iḫtiyār ḳıldılar şerīʿat üzere ol (13) müşrikler-ile müsāvī oldular küfr-ı ḥaḳīḳīde.	(SAYFA;280) (SAYFA;255) (SAYFA;736) (SAYFA;431) (SAYFA;562) (SAYFA;732) (SAYFA;297) (SAYFA;544) (SAYFA;734) (SAYFA;389) (SAYFA;580) (SAYFA;747) (SAYFA;457) (SAYFA;610) (SAYFA;561) (SAYFA;732) (SAYFA;633) (SAYFA;56) (SAYFA;732) (SAYFA;312)

	insanlardan sudur eden ef'âl-i ihtiyariyeyi bir nizam ve bir intizam altına alıp tahdid eden kaidelerin hulâsasıdır veya devletin işlerini tanzim eden nizamların, düsturların, kanunların mecmuasıdır. İ.İ.)(Şeriat ikidir. Birincisi: Âlem-i asgar olan insanın ef'âl ve ahvâlini tanzim eden ve sıfât-ı kelâmdan gelen bildiğimiz şeriattır. İkincisi: İnsan-ı ekber olan âlemin harekât ve sekenatını tanzim eden, sıfat-ı iradeden gelen şeriat-i kübra-yı fıtriyedir ki, bazan yanlış olarak tabiat tesmiye edilir. H.)("Şir'a, Şeria, Meşrea"; lügatta bir ırmak veya herhangi bir su menbaından su içmek veya almak için girilen yol demektir. Bunda, insanların hayat-ı ebediyeye ve saadet-i hakikiyeye ulaşması için Allah Teâlâ'nın vaz' u teklif ettiği ahkâm-ı mahsusaya ve mezheb-i müstakime bil'istiâre ıtlak edilmiştir ki, din demektir.) (E.T.)(Şeriat, din lisânında; Cenâb-ı Hakkın, kulları için vazetmiş olduğu, dini, dünyevi ahkâmın heyet-i mecmuasıdır. Bu itibarla şeriat: Din ile müradif olup, hem ahkâm-ı asliye denilen itikadiyatı, hem ahkâm-ı fer'iye-i ameliye denilen ibadet, ahlâk ve muâmelâtı ihtiva eder.Şeriat, umumi mânasına nazaran bir Peygamber-i Zişân tarafından tebliğ edilmiş kanun-u İlâhi demektir. Ahkâm-ı Şer'iye denilince, bundan kanun-u		(SAYFA;733) (SAYFA;730) (SAYFA;217) (SAYFA;697) (SAYFA;735) (SAYFA;621) (SAYFA;430) (SAYFA;735) (SAYFA;716) (SAYFA;332) (SAYFA;733) (SAYFA;750) (SAYFA;569) (SAYFA;730) (SAYFA;731) (SAYFA;731) (SAYFA;730) (SAYFA;140) (SAYFA;636) (SAYFA;620) (SAYFA;544) (SAYFA;298) (SAYFA;670) (SAYFA;734) (SAYFA;116) (SAYFA;731) (SAYFA;555) (SAYFA;436) (SAYFA;430) (SAYFA;431) (SAYFA;27) (SAYFA;509) (SAYFA;404) (SAYFA;670) (SAYFA;578) (SAYFA;348) (SAYFA;641) (SAYFA;727) (SAYFA;727) (SAYFA;298) (SAYFA;730) (SAYFA;285) (SAYFA;730) (SAYFA;210)

	İlâhi hükümleri mânasını anlamak lâzımdır. Ve bununla asıl Kur'ana, Hadise, İcmaa sarahaten müstenid olan hükümler kasdedilmiş olur. Ist. F.K.)(Devlet ve uyruk, siyasetin ve siyasi olan hükümlerin icabına göre idare olunur ise, bu da yerilmiş olur. Çünkü Allah'ın nurundan ibaret olan şeriat hükümleri ihmâl edilmiş oluyor. Beşerin bütün işi, gerek devlet işi ve gerek başka işler olsun iyiliği ve kötülüğü âhirette kendisine aittir. Yani iyi ise ecirli ve sevaplıdır, kötü ise cezaya çarptırılır. Allah Elçisi (A.S.M.): "Ancak dünyadaki iyi ve kötü bütün amelleriniz âhirette kendinize reddedilir. Yani hayır ise ecir ve sevap kazanır, kötü ise cezaya çarptırılırsınız!" der. Siyasi hükümlerde ise ancak dünyevi fayda ve maslahatlar gözönünde bulundurulur. Siyasi kanunları koyanlar, ancak dünya hayatının dış görünüşünü görür ve bilirler. Şari'in maksadı ise, insanların âhiret saâdetidir. İşte bundan dolayı, bütün insanların gerek dünyevi ve gerek âhiret işlerinde şeriatlara uygun olarak görmeye sevketmek vâcibdir. Bu vazife, kendilerine şeriat indirilmiş olan peygamberlere, onlardan sonra onların yerine geçenlere (devlet başkanlarına) yükletilmelidir... Siyasetçi demek, akli delil ve hükümlere dayanarak dünya maslahat ve faidelerini elde		

	eden, zarar ve ziyanları defetmeye sevk eden insan demektir. Halifelik ise, umumiyetle âhiret fayda ve maslahatlarını gözönünde bulundurarak şeriat ile iş görmeğe sevkeder. Şari'a göre, dünya iş ve amellerinin hepsi de (sonucu bakımından) âhirete râcidir. Halifelik ise, dini korumak ve dünya siyasetini dine uygun olarak idare etmek hususunda şeriat sahibine nâiblik etmek demektir.) (Mukaddime, İbn-i Haldun, ci: 1, sh: 508-509-510, 1954, İstanbul Maarif Basımevi)		
şerif:	(A.) Şeref. Yücelik, büyüklük. (rüʾyet: (A.) Görmek, bakmak. İdare etmek. Göz ile veya kalb gözü ile görmek. * Akıl ile müşahede derecesinde bilmek, idrak etmek, tefekkür etmek, düşünmek. * Araştırmak.)	Daḫı maḫṣūṣ (17) olmaḳlıḳ ol rüʾyet şerifine ki buyurdı; AK. (SAYFA;655) Bedürüstī, ol Ādem'üñ faż̄ileti bularuñ üzere ol nefḫ-ı rūḥ (18) şerifi-y-le oldı ki ḥażrete iżāfet olmaḳ şerefin buldı, vāsıṭasuz. (SAYFA;421)	(SAYFA;655) (SAYFA;421)
şerīk:	(A.) Ortak. Denk. * Arkadaş.	(17) Z̄ire Allāhu Taʿālā vāḥiddür, hīç̀ ṣıfātında şerīk ḳabūl itmez ve illā böyle olmazsa "Allāhu Ekber! (SAYFA;98) (2) Yaʿnī, rubūbiyyetden şerīk mi ḳılurlar ol dünyāyı iç̀indeki-y-ile ki küllī maḫlūḳdur, nesne (3) yaratmaḳ elinden gelmez. (SAYFA;527) (5) Yaʿnī, "Acebler misiz ki rabbüñüzdan risālet beyān gele sizden bir kişi üzerine; tā ki sizi (6) inẕār idüṕ bu ġaflet uyḳusından uyara, ol ḥasret güninden ve devlet fevt (7) olacaḳ	(SAYFA;98) (SAYFA;527) (SAYFA;458) (SAYFA;218) (SAYFA;313) (SAYFA;459) (SAYFA;527) (SAYFA;401) (SAYFA;569) (SAYFA;391) (SAYFA;280) (SAYFA;360) (SAYFA;360) (SAYFA;221) (SAYFA;373) (SAYFA;670) (SAYFA;669) (SAYFA;680)

		vaḳtden size ḫaber vire” ṕes, ġāyet cehāletlerinden ve ḥamāḳatlarından taʿaccüb iderler (8) ki iḉlerinden bir kişi resūl ola, bunı ʿaceblemezler ki bir cānsuz ṣanem Allāh’a şerīk ola. (SAYFA;458)	(SAYFA;392) (SAYFA;528) (SAYFA;681) (SAYFA;677) (SAYFA;324) (SAYFA;324) (SAYFA;393) (SAYFA;669) (SAYFA;579) (SAYFA;694) (SAYFA;323) (SAYFA;738) (SAYFA;678) (SAYFA;364) (SAYFA;309) (SAYFA;592) (SAYFA;498) (SAYFA;592) (SAYFA;323) (SAYFA;323) (SAYFA;410) (SAYFA;460) (SAYFA;321) (SAYFA;248) (SAYFA;392) (SAYFA;391) (SAYFA;391) (SAYFA;697) (SAYFA;677) (SAYFA;678) (SAYFA;697) (SAYFA;697) (SAYFA;677) (SAYFA;147) (SAYFA;323) (SAYFA;293) (SAYFA;589)
şerḥ:	(A.) Açma, genişletme. * Açıklama. Anlaşılanı anlatma. Bir yazı veya konuşmayı kolay anlaşılması için izah etme, tafsil etme. * Bir şeyi dilim dilim kesme. * Bollaştırma. * Bir müşkil ve mübhem makaleyi açıklama,	(3) Allāhu Taʿālā maʿrifetinde ve Allāh’dın yaña seyr idenlerüñ aḥvālların beyān ḳılmaḳda ve (4) maḳāmlar şerḥ itmekde ve kerāmetler iṡbāt itmekde. (SAYFA;437)	(SAYFA;437) (SAYFA;675) (SAYFA;24) (SAYFA;396) (SAYFA;515) (SAYFA;405) (SAYFA;115) (SAYFA;674)

	keşif ve izhar etme.	[338b](1)ların daḫı şerḥ iderüz. (SAYFA;675) Andan (8) ol aḳsām-ı taḳvāyı şerḥ idüṕ buyurdı bu ḳavlı-y-ıla; AK. (SAYFA;24) Andan ol (2) ṣıfāt-ı ḥayvāniyyeye işāret idüṕ andan şerḥ ider, bunuñ-ıla ki buyurdı; AK. (SAYFA;396)	(SAYFA;715) (SAYFA;648) (SAYFA;421) (SAYFA;419) (SAYFA;163)
şetm:	(A.) Sövmek, azarlamak, küfretmek.	Yaʿnī, (17) söyledükleri vaḳt dillerin avurdlarından yaña meyl itdürürlerdi istihzā idici oluban ve dīnde (18) ḳadḥ idici oluban ve dīn ehline şetm idüben.	(SAYFA;101) (SAYFA;317)
şeḳāvet:	(A.) Her çeşit kötülük içinde olmak. Belâ ve zillete düşmek. Sıkıntıda kalmak. * Haydutluk, eşkiyalık. *Cehennemlik olma. *Allah'a kullukta isyan. ***Şekâvet kelime anlamıyla sıkıntı ve kötülük içinde olmak demektir, ancak asıl sıkıntı ve kötülük halinde olma Allah'a isyan hali ve O'na iman etmemedir.	Aña ki ezelde şeḳāvet sebḳat idiṕdür (18) aña ḫıẕlān irişür nefsine ve ṭabʿına ışmarlanur Allāh'a resūle muṭīʿ olmaz daʿveti ḳabūl itmekde (19) serkeş olur resūl üzere tekebbür ider anı düşmān ṭutar ol sebebden Allāh ḥükmin redd ider	(SAYFA;749) (SAYFA;687) (SAYFA;544) (SAYFA;374) (SAYFA;514) (SAYFA;642) (SAYFA;154) (SAYFA;539) (SAYFA;709) (SAYFA;110) (SAYFA;337) (SAYFA;100) (SAYFA;560) (SAYFA;438) (SAYFA;686) (SAYFA;757) (SAYFA;642) (SAYFA;326) (SAYFA;642) (SAYFA;384) (SAYFA;715) (SAYFA;709) (SAYFA;374) (SAYFA;709) (SAYFA;709) (SAYFA;250) (SAYFA;438) (SAYFA;739)

			(SAYFA;756) (SAYFA;728) (SAYFA;391) (SAYFA;465) (SAYFA;687) (SAYFA;187) (SAYFA;52) (SAYFA;716) (SAYFA;670) (SAYFA;668) (SAYFA;548) (SAYFA;712) (SAYFA;688) (SAYFA;739) (SAYFA;757) (SAYFA;687) (SAYFA;687) (SAYFA;422) (SAYFA;757) (SAYFA;548) (SAYFA;686) (SAYFA;687) (SAYFA;566) (SAYFA;380) (SAYFA;754) (SAYFA;739) (SAYFA;388) (SAYFA;645) (SAYFA;716) (SAYFA;739) (SAYFA;86) (SAYFA;730) (SAYFA;616) (SAYFA;757) (SAYFA;184) (SAYFA;757) (SAYFA;687) (SAYFA;306) (SAYFA;52)
şeḳāvet-ı buʿd:	(F.) Uzak olma sıkıntısı. *Allah'tan uzak olma sıkıntısı.	Bir cemāʿate saʿādet-ı ḳurb ve muvāṣalet olur ki ol ecr-i ʿaẓīmdür ve bir cemāʿate (18) şeḳāvet-ı buʿd var, mufāraḳat-ile ki ol ʿaẕāb-ı ʿaẓīmdür.	(SAYFA;668)

şeḳāvet-ı ebedī:	(F.) Ebedî sıkıntı, ebedî isyan, Allah'a ebedî asi olma.	Bunlar īmāna (10) gelür degüller ċün şeḳāvet-ı ebedī birle ḥükm olundılar.	(SAYFA;548)
şeḳāvet-i ezeliyye:	(F.) Allah'a ezelden gelen isyân halinde olma, O'na inanıp tabi olmama.	Yaʿnī, andan dinile şolara ki taṣdīḳ yirine tekẕīb ḳoyuṗ ẓulm (4) eylediler, ṭaduñ ol şeḳāvet-ı ezeliyye ʿaẕābını ki dünyede efʿālüñüzdi.	(SAYFA;688) (SAYFA;712)
şeḳāvet-i muḳadder:	(F.) Tayin olunmuş sıkıntı ve kötülük.	Bunda aña (14) işāret ider kim ʿaẕāb iki dürlüdür; bir ʿaẕāb-ı ḫafīf ki ol şeḳāvet-ı muḳaddere ʿaẕābıdur, (15) ḫalḳ yaradılmazdan öñ oldı.	(SAYFA;739)
şeḳāvet-i mükemmil:	(F.) Şekâvet halini tamamlayan.	Bedrüstī, Allāhu Taʿālā ol şeḳāvet-i mükemmil olan ʿamel-(13)leri bilür.	(SAYFA;757)
şevāhid:	(A.) (Şâhid. C.) Şahitler, şehadet edenler.	(11) ṕes, ol aṣḥāb-ı yemīn ol ḫiṭābı işitdiler semʿ-ı rabbānī-y-ile ve ol Ḥaḳḳ'uñ vaḥdāniyyeti şevāhid, (12) ebṣār-ı rabbāniyye-y-ile gördiler anuñ vaḥdāniyyetini, ol ḳulūb-ı rabbāni-y-ile; fehm idüṕ aña (13) īmān u teʿabbüd ve rıḳḳıyyet diliyle cevāṕ virüṕ didiler ki "Belī, sen bizüm rabbumuz ve maʿbūdumuzsın".	(SAYFA;512) (SAYFA;512) (SAYFA;497) (SAYFA;609) (SAYFA;115) (SAYFA;676) (SAYFA;108) (SAYFA;125) (SAYFA;522) (SAYFA;49) (SAYFA;536) (SAYFA;717) (SAYFA;395) (SAYFA;518) (SAYFA;720) (SAYFA;725) (SAYFA;361) (SAYFA;585) (SAYFA;592) (SAYFA;272) (SAYFA;359) (SAYFA;627) (SAYFA;282) (SAYFA;691) (SAYFA;585) (SAYFA;726) (SAYFA;361) (SAYFA;282)

			(SAYFA;282) (SAYFA;540) (SAYFA;720) (SAYFA;609) (SAYFA;726) (SAYFA;574) (SAYFA;115)
şevket:	(A.) Kudret ve kuvvetten doğma haşmet. Padişaha mahsus heybet ve saltanat.	Nite kim sizden ilerü geçenlere ḳuvvet ü şevket ziyāde ḳıldı gendülerden (15) ilerü gelenlerden. (SAYFA;458) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā saña düşüñde anları az gösterdi çoḳluġı-y-ıla ṣūretā, (7) tā düşüñüze iʿtibār idüp diyesiz, bular azdur ḳuvvet ü şevket yöninden. (SAYFA;573) Yaʿnī, eger anları ṣuretā daḫı maʿnā size çoḳ (10) gösterse siz şevket ehli ṣanup anlardan ḳorḳarduñuz. (SAYFA;573)	(SAYFA;458) (SAYFA;573) (SAYFA;573)
şevḳ:	(A.) Şevk, istek. Çok istek, şiddetli arzu. * Neş'e. *Bir şeyi bir yere şeye sağlamca bağlama. * Memnun. Şâduman.	(16) Yaʿnī, dilleri-y-ile mücāhidlere mütābaʿat daʿvīsin ḳılurlar, göñüllerinden Allāh'dın yaña (17) aṣlā şevḳleri yoḳ ve maḥabbetleri yoḳ, ẓāhire beẕl-ı rūḥ iderler anuñ liḳāsına şevḳ (18) idüben rıżāsın ṭaleb itmeg-içün ḳalblerinde īmān nūrı yoḳ.	(SAYFA;45) (SAYFA;45) (SAYFA;668) (SAYFA;17) (SAYFA;630) (SAYFA;285) (SAYFA;661) (SAYFA;30) (SAYFA;293) (SAYFA;284) (SAYFA;359) (SAYFA;209) (SAYFA;536) (SAYFA;359) (SAYFA;695) (SAYFA;629) (SAYFA;229) (SAYFA;45) (SAYFA;629) (SAYFA;695)

şeyāṯīn:	(A.) Şeytanlar. *Şeytanlıklar.	ṕes, ol şeyāṯīnden ḳorḳmañ ki hīç bir kimsenüñ işide eli yoḳdur, benden (7) ḳorḳuñ, eger ḥaḳīḳat müʾminseñüz ki żārr u nāfiʿ benem, bu külli efʿāl (8) benüm irādetüm-ile olur, ḥükm-ı ezeliyye birle. (SAYFA;50) Aña (3) işāret ḳılur kim şeyāṯīn vesvese ḳılmaġa mecāl bulur. (SAYFA;383) Bedürüstī, Allāhu Taʿālā leşkeri (14) ḫāṣlardur ki dāyim ġāliblerdür hevāları ve nefsleri üzere ve daḫı dünyā şeyāṯīn üzere (15) daḫı Allāh ṭāʿatı üzere ḳāyimlerdür, Ḥaḳḳ'uñ naṣrı-y-ıla şartı istiḳāmet üzere oluban. (SAYFA;261)	(SAYFA;50) (SAYFA;383) (SAYFA;261) (SAYFA;50) (SAYFA;383) (SAYFA;261) (SAYFA;450) (SAYFA;55) (SAYFA;383) (SAYFA;699) (SAYFA;419) (SAYFA;434) (SAYFA;699) (SAYFA;698) (SAYFA;392) (SAYFA;383) (SAYFA;419) (SAYFA;378) (SAYFA;378) (SAYFA;378) (SAYFA;378) (SAYFA;155) (SAYFA;378) (SAYFA;549) (SAYFA;732) (SAYFA;434) (SAYFA;353) (SAYFA;432) (SAYFA;761) (SAYFA;144) (SAYFA;383)
şeyʾe:		Hīç bir nesne yoḳdur ki anuñ vücūdı ḥaḳīḳī ola, illā Ḥaḳ Taʿālā (16) vücūdı ki ḳāyim ü dāyimdür evvelen ve āḫiren bāṭinen ve ẓāhirā her şeyʾe hālikdür, illā (17) anuñ ẕātı bāḳidür, aña fenā yoḳ, her şeyʾi helāḳ itmege vekīl oldur.	(SAYFA;201)
şeyʾ:	(A.) Nesne, şey.	Hīç bir nesne yoḳdur ki anuñ vücūdı ḥaḳīḳī ola, illā Ḥaḳ Taʿālā (16) vücūdı ki ḳāyim ü dāyimdür evvelen ve āḫiren bāṭinen ve ẓāhirā	(SAYFA;201) (SAYFA;233)

		her şeyʾe hālikdür, illā (17) anuñ ẕātı bāḳidür, aña fenā yoḳ, her şeyʾi helāḳ itmege vekīl oldur.	
şeyʾiyyet:	(A.) Nesnellik. Objektiflik.	Yaʿnī, ol ḫalīfe dikdügi kimseler aña żarar ir- (6)gürmeyeler ki benüm rabbum külli nesne üzere ḥafīẓdür, ṣaḳlar ol şeyʾiyyet ḫuṣūṣati-y-le (7) hīç bir kimsenüñ ḳudreti yitmez ki anı taġyīr ide, ehl-i şeḳāvetüñ ḳudreti yitmez ki (8) ehl-i saʿādetüñ saʿādetin taġyīr ide, yā ehl-i saʿādet ehl-i şeḳāvetüñ şeḳāvetin taġyīr (9) ide.	(SAYFA;739)
şeyh:	(A.) Yaşlı adam. * Bir kabilenin ileri geleni. Kabile reisi. * Tarikatta müridlerin reisi.	Yaʿnī, ol mubāḥat olanlardan ṭaʿāmlansalar anlara günāh yoḳ; ḳaçan Allāh'a (12) şirk getürmeseler ve şeyhden eşrāfdan ṣaḳınsalar, ṭaḳlīdden ṣoñra īmānların taḥḳīḳ itseler.	(SAYFA;288)
şeyn:	(A.) Kusur, ayıp, noksan, kabahat. Yaramaz şey.	ʿAfv idmegi muḳaddem ḳıldı, iʿtirāż itmek üzere, ola ki bu resūlüñ (3) ḥaṣāyiṣinden ola ʿaleyhi's-selām, tā ki ol ẕenbuñ fāyidesi anuñ üzerine ʿāyid ola, şeyn (4) ḳarışmadın ve reyn olmadın.	(SAYFA;648)
şeyḫ:	(A.) Şeyh. Mürşit.	(15) Ḳaçan ki şeyḫ anlaruñ ḳalbindeġi aḥvāllarına muṭṭaliʿ olsa ol sırlarındaki irādetlerinüñ (16) ḫalelin bilse and içüṕ Allāh'a dirler ki bular ol kelāmı dimediler, inkār itmediler.	(SAYFA;619) (SAYFA;619) (SAYFA;569) (SAYFA;71) (SAYFA;115) (SAYFA;93) (SAYFA;300) (SAYFA;395) (SAYFA;618) (SAYFA;114) (SAYFA;336) (SAYFA;189)

			(SAYFA;203) (SAYFA;68) (SAYFA;86) (SAYFA;620) (SAYFA;336) (SAYFA;125) (SAYFA;300) (SAYFA;114) (SAYFA;90) (SAYFA;618) (SAYFA;619) (SAYFA;125) (SAYFA;620) (SAYFA;145) (SAYFA;300) (SAYFA;129) (SAYFA;123) (SAYFA;211) (SAYFA;114) (SAYFA;621) (SAYFA;114) (SAYFA;71) (SAYFA;298) (SAYFA;424) (SAYFA;298) (SAYFA;68) (SAYFA;68) (SAYFA;68) (SAYFA;68) (SAYFA;300) (SAYFA;141) (SAYFA;300) (SAYFA;722) (SAYFA;722) (SAYFA;619) (SAYFA;300) (SAYFA;85) (SAYFA;148) (SAYFA;270) (SAYFA;218) (SAYFA;619) (SAYFA;125) (SAYFA;114) (SAYFA;620) (SAYFA;540)

Şeytān:	(A.) Şeytan. İblis. İblis. (Cenab-ı Hakk'ın emrine isyan ettiğinden rahmetinden kovulmuş, şerleri ve muzır şeyleri temsil eder ve ateşten yaratılmıştır. Bütün melekler Cenab-ı Hakk'ın emriyle Hazret-i Âdem'e secde ettiği halde Şeytan: "O, topraktan yaratılmıştır, ben ateşten yaratıldım. Ben ondan daha kıymetli ve yükseğim" diye kibirlenerek, Cenab-ı Hakk'ın emrine karşı gelmiş ve Hazret-i Âdem'e secde etmediğinden, Allah'ın rahmetinden kovulmuştur.(Melâikelere şeytanlar musallat olmadıkları için, terakkiyatları yoktur. Makamları sâbittir, tebeddül etmez. Keza, hayvânâtın dahi, şeytanlar musallat olmadıkları için, mertebeleri sâbittir, nâkıstır. Alem-i insaniyette, ise; merâtib-i terakkiyât ve tedenniyât, nihayetsizdir. Nemrutlardan, firavunlardan tut, tâ sıddıkin-i evliya ve enbiyaya kadar gâyet uzun bir mesâfe-i terakki var.İşte kömür gibi olan ervâh-ı sâfileyi, elmas gibi olan ervâh-ı âliyeden temyiz ve tefrik için, şeytanların hilkatiyle ve sırr-ı teklif ve ba's-i enbiya ile, bir meydan-ı imtihan ve tecrübe ve cihad ve müsabaka açılmış. Eğer mücahede ve müsabaka olmasaydı, mâden-i insaniyyetteki elmas ve kömür hükmünde olan istidatlar, beraber kalacaktı. Alâ-yı illiyindeki Ebu Bekir-is	Ve laḥm u ḫınzīr her murdār u ḥarām fiʿldür ki ol ʿamel-i (9) Şeytān'dandur. (SAYFA;398) (12) Uşbu kelām ol daʿvī ehlinüñdür ki maʿnīlerden ḫālīdür ol felsefīlerden ve ibāḥī-(13)lerden ki Şeyṭān anları sürçitmişdür ṣırāṭ-ı mustaḳīmden ve ol muḥkem dīnden (14) azduruṕ ṭabīʿatlarını bāṭıllara ve şübhelü nesnelere düşürdi, Ḳurʾān'ı ve ḥadīşleri gendü hevālarına (15) muvāfiḳ teʾvīl itdiler, gendü bilüleri-y-ile tefsīr itdiler, Allāhu Taʿālā anları peyġamberine (16) ʿaleyhi's-selām bildürdi ki anlar Ḥaḳ Taʿālā raḥmetinden ıraḳlardur ve anuñ ʿizzetinden maḥcūblar-(17)dur. (SAYFA;249) (14) Yaʿnī, her kimüñ ḳarīn ve dōstı şeyṭān ola, ne yavuz yoldaşdur ol ki ṣāḥibini naʿīmden menʿ (15) idüṕ caḥīme iltür. (SAYFA;95)	(SAYFA;398) (SAYFA;249) (SAYFA;95) (SAYFA;335) (SAYFA;395) (SAYFA;492) (SAYFA;577) (SAYFA;62) (SAYFA;388) (SAYFA;53) (SAYFA;562) (SAYFA;148) (SAYFA;146) (SAYFA;123) (SAYFA;38) (SAYFA;158) (SAYFA;78) (SAYFA;619) (SAYFA;298) (SAYFA;620) (SAYFA;223) (SAYFA;576) (SAYFA;576) (SAYFA;286) (SAYFA;515) (SAYFA;576) (SAYFA;577) (SAYFA;19) (SAYFA;423) (SAYFA;38) (SAYFA;297) (SAYFA;286) (SAYFA;562) (SAYFA;207) (SAYFA;432) (SAYFA;207) (SAYFA;160) (SAYFA;53) (SAYFA;295) (SAYFA;576) (SAYFA;287) (SAYFA;207) (SAYFA;638) (SAYFA;336) (SAYFA;149)

	Sıddık'ın ruhu, esfel-i sâfilindeki Ebu Cehil'in ruhuyla bir seviyede kalacaktı. Demek şeyatin ve şerlerin yaratılması, büyük ve küllî neticeye baktığı için, icadları şer değil, çirkin değil; belki su-i istimalâttan ve kesb denilen mübaşeret-i hususiyeden gelen şerler, çirkinlikler, kesb-i insana aittir, icad-ı İlâhîye ait değildir)		(SAYFA;425) (SAYFA;286) (SAYFA;478) (SAYFA;149) (SAYFA;386) (SAYFA;448) (SAYFA;298) (SAYFA;287) (SAYFA;427) (SAYFA;551) (SAYFA;351) (SAYFA;419) (SAYFA;157) (SAYFA;433) (SAYFA;123) (SAYFA;278) (SAYFA;504) (SAYFA;108) (SAYFA;161) (SAYFA;713) (SAYFA;427) (SAYFA;159) (SAYFA;575) (SAYFA;575) (SAYFA;116) (SAYFA;576) (SAYFA;335) (SAYFA;420) (SAYFA;538) (SAYFA;287) (SAYFA;287) (SAYFA;738) (SAYFA;182) (SAYFA;37) (SAYFA;540) (SAYFA;577) (SAYFA;721) (SAYFA;576) (SAYFA;159) (SAYFA;223) (SAYFA;575) (SAYFA;336) (SAYFA;157) (SAYFA;130) (SAYFA;130)

			(SAYFA;589) (SAYFA;661) (SAYFA;123) (SAYFA;300) (SAYFA;506) (SAYFA;156) (SAYFA;529) (SAYFA;529) (SAYFA;710) (SAYFA;384) (SAYFA;287) (SAYFA;298) (SAYFA;160) (SAYFA;50) (SAYFA;650) (SAYFA;384) (SAYFA;697) (SAYFA;163) (SAYFA;159) (SAYFA;506) (SAYFA;549) (SAYFA;578) (SAYFA;593) (SAYFA;36) (SAYFA;159) (SAYFA;158) (SAYFA;622) (SAYFA;123) (SAYFA;58) (SAYFA;50) (SAYFA;249) (SAYFA;156) (SAYFA;298) (SAYFA;378) (SAYFA;462) (SAYFA;575) (SAYFA;583) (SAYFA;528) (SAYFA;344) (SAYFA;574) (SAYFA;210) (SAYFA;148) (SAYFA;144) (SAYFA;148) (SAYFA;95)

			(SAYFA;158) (SAYFA;574) (SAYFA;610) (SAYFA;18) (SAYFA;561) (SAYFA;38) (SAYFA;207) (SAYFA;120) (SAYFA;382) (SAYFA;586) (SAYFA;567) (SAYFA;493) (SAYFA;560) (SAYFA;387) (SAYFA;598) (SAYFA;560) (SAYFA;138) (SAYFA;578) (SAYFA;683) (SAYFA;676) (SAYFA;312) (SAYFA;752) (SAYFA;636) (SAYFA;223) (SAYFA;388) (SAYFA;157) (SAYFA;282) (SAYFA;419) (SAYFA;54) (SAYFA;140) (SAYFA;104) (SAYFA;95) (SAYFA;387) (SAYFA;145) (SAYFA;387) (SAYFA;336) (SAYFA;156) (SAYFA;392) (SAYFA;423) (SAYFA;387) (SAYFA;429)
şıḳḳı: //şıḳḳ:	(A.) Tercihi. Seçeneği.	Yaʿnī̱, maʿnā yöninden sen (3) bularuñ-ıla cemʿ olmazsın, senüñ şıḳḳuñ Ḥaḳ cānibinden, bularuñ şıḳḳı	(SAYFA;409) (SAYFA;409)

		bāṭıldan, iki ẓıll (4) birbire cemʿ olmaz. (SAYFA;409) Yaʿnī, maʿnā yöninden sen (3) bularuñ-ıla cemʿ olmazsın, senüñ şıḳḳuñ Ḥaḳ cānibinden, bularuñ şıḳḳı bāṭıldan, iki ẓıll (4) birbire cemʿ olmaz. (SAYFA;409)	
Şiblī:	Seyyidu'l-Tâife Şeyh Cüneyd-i Bağdâdî'nin yetiştirdiği ve onun halifeliğini yapmış bir lişidir. Türk-İslam mutasavvıfı Ebû Bekr Şiblî, birçok tasavvuf tarfihi kaynaklarında yer almakla birlikte hayatında ayrıntılı bilgiye rastlanmamaktadır. Abbâsî sarayında yetişmiş, iyi eğitim almış, yöneticilik derecesine kadar ilerlemiş ve sonunda bunların hepsini terk etmiş zühd ehli mutasavvıfların imamlarından birsi olmuştur. Ebû Bekr Şiblî üzerinde en çok ittifak edilen görüşe göre h.247/m.861 yılında doğmş ve h.334/m.946 senesinde vefat etmiştir. Ebû Bekr Şiblî, birçok talebe yetiştirerek uzun bir ömür geçirmiştir.	Bu āyet Şiblī ḳatında oḳundı bir kez ḥayḳıruṕ düşdi, didi ki (12) "Sizden ḳanḳıñuzdur; ṕes Allāh dileyen". (SAYFA;259) (1) … Nite kim Şiblī ḥāli böyle oldı.[138a] (SAYFA;274) Ve şeyḫ Şiblī raḥimehu'l-lāh eydürdi ki "Ne senüñ-ile ḳarār olınur (7) ne senden firār olınur. (SAYFA;86) (3) Ve daḫı dimişler kim Şeyḫ Şiblī'nüñ raḥimehu'llāh vefātı vaḳtinde bir cemāʿat üzerine girdi ol bu kelāmı (4) eydürdi ki "Dürüstdür, dürüstdür". (SAYFA;569)	(SAYFA;259) (SAYFA;274) (SAYFA;86) (SAYFA;569)
şiddet:	(A.) Şiddet. ** Sertlik, katılık. * Ziyadelik. * Sıkılık. * Bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğinlik, sertlik. *Bir hareketten doğan güç. *Karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma. *mec. Kaba güç. *mec. Duygu veya davranışta aşırılık.	[185b] (1) ol şiddet ü ḥaḳāret müteʿallıḳ olduġı ol iftirāları ve kiẕbleri miḳdārı ve daḫı ḫalḳ ḳatında (2) menziletleri ulu olduġı ḳadar, daḫı envāʿ-ı maḫlūḳdan riyāset ṭaleb itdükleri ḳadar anlara (3) şiddet-i nezʿ ve ḫorlıḳ vāḳiʿ olur. (SAYFA;369) ṕes, ol (9) ʿahdden ötrü bularuñ üzerlerne şiddet ü	(SAYFA;369) (SAYFA;500) (SAYFA;121) (SAYFA;718) (SAYFA;121) (SAYFA;125) (SAYFA;369) (SAYFA;369) (SAYFA;147) (SAYFA;479) (SAYFA;16) (SAYFA;378)

		aġlāl oldı ki anları bu maḳāma ulaşmaḳdan (10) menʿ ider. (SAYFA;500) Yaʿnī, (7) eger size bir şiddet belā ve zaḥmet ü ʿanāʾ yā hezīmet irişse. (SAYFA;121) Yaʿnī, illā anlar ki (7) ṣabr itdiler şiddet ḥālinde ve reḫāde, daḫı niʿmet ü ḍarrā vaḳtinde, ḍarrā vaḳtinde ṭarlıġanmaya (8) naʿmā vaḳtinde ʿucb itmeye daḫı ʿamel-i ṣāliḥ işlediler, niʿmetlere şükr idici oluban dervīş-(9)lige ṣabr idici oluban. (SAYFA;718)	(SAYFA;368) (SAYFA;336)
şiddet-ı nezʿ:	(F.) Şiddetli ifsâd. (nezʿ: (A.) Halkı birbirine düşürmek, ifsâd, bozmak.)	[185b] (1) ol şiddet ü ḥaḳāret müteʿallıḳ olduġı ol iftirāları ve kiẕbleri miḳdārı ve daḫı ḫalḳ ḳatında (2) menziletleri ulu olduġı ḳadar, daḫı envāʿ-ı maḫlūḳdan riyāset ṭaleb itdükleri ḳadar anlara (3) şiddet-ı nezʿ ve ḫorlıḳ vāḳiʿ olur.	(SAYFA;369) (SAYFA;369)
şiddet-ı ḳıtāl:	(F.) Kıtâl'in şiddeti. Kavganın, muharebenin şiddeti. (ḳıtāl: (A.) Muharebe. Kavga. Öldüresiye yapılan karşılıklı harp.)	Uşbu maʿnīden ötrü farż (10) olundı, ṣalavat ḫavf yirinde ve şiddet-ı ḳıtālde daḫı seferde ḥażarda ve ṣıḥḥatde marażda.	(SAYFA;147)
şiddet-i ḳudret:	(F.) Kudretin şiddeti. Kudret elinin şiddeti.	Ammā olar ki ehl-i şeḳāvetdür, eger anlaruñ üzerine teşdīd olunsa ḳudret (19) ḳahrı-y-ıla esbāb-ı niʿmet üzerlerine taṣnīf olunsa ne ol şiddet-ı ḳudret-ile ayılur ne niʿmet	(SAYFA;479)
şīʿa:	(A.) Şiilik. Şia. Yardımcılar mânâsiyle, Alevilik, Şiilik. İfrat ve tefrit ve dünyevi	(6) … Andandur ol meẕheb ü ġulāt ki şīʿa'dandur.[100a]	(SAYFA;198)

	sebebler yüzünden Ehl-i Sünnet ve Cemaat Mezhebinden ayrılan bir fırka. Bir şahsa taraftar olmak.		
şifā:	(A.) Hastalıktan iyi olma, iyileşme. Hastalıktan kurtulma. *Mânevî hastalıktan kurtulma.	Anlar ki müʾminler-(13)dür, anlardan ḫicāb götrüle, ʿaṭālar olaruñ üzerine manṣub ola; tā ki ol ıraḳlıḳ miḥnet-(14)lerinden şifā bulalar, rūşenliġa irişeler, dōst ḳurbında dünyede āḫiretde görklü (15) murādların bulalar. (SAYFA;449) Eger görürseñ ki ol devā anlara sebeb-i şifā (16) olur ve illā ḍün yaḳīni bilesin ki şifā umulmaz, anlardan iʿrāż eyle. (SAYFA;250) Nite ki ol nefs müstevlī olıcaḳ size ʿaẕāb ider ve daḫı anları ẕelīl ḳıla (18) ḳahr-ıla anlaruñ üzerine size nuṣret vire ẓafer ḳıla ol müʾmin ḳalblerüñ ve ervāḥlaruñ (19) gögüzleri şifā bula ol kāfire nefslerden intiḳām olmaġ-ıla ki ʿahdlerin ṣıcılardur. (SAYFA;582)	(SAYFA;449) (SAYFA;250) (SAYFA;582) (SAYFA;129) (SAYFA;565) (SAYFA;690) (SAYFA;221)
şikādları:	(F.) Av, avlanan hayvan. Avlama. * Düşmandan ele geçirilen mal. Ganimet. * Mc: Değerli, kıymetli. **şikārları bağı; av hayvanlarının avlanması için kullanılan bağ misali bağ.	Bulardan ḳorḳmañ ki bularuñ ḫīleleri ṭuzāġından ḫalāṣ buluṕ (5) şikārları baġından ḳurtulduñuz.[107b]	(SAYFA;213)
şikāyet:	(A.) Sızlanma, sızıltı. * Haksız olan, haksız iş yapan bir kimseyi üst makama bildirmek.	(7) İşāret bunda budur kim Allāhu Taʿālā, niʿmetine kāfir olanlardan şikāyet ḳılur ki buları yaratdı, (8) bularuñ üzerine inʿām ḳıldı,enʿām u ḫarş yaratmaġ-ıla.[196b]	(SAYFA;391) (SAYFA;229)

		(1) yaramaz efʿāllerinden ve yavuz ḫaṣıyyetlerinden şikāyet idüṕ buyurdı ki AK (2) AK.[115b]	
şimdi:	Şimdi. *Şu anda, içinde bulunduğumuz zaman. *Yakında, az sonra. *Az önce, biraz önce, demin. **Artık, bundan böyle, bu duruma göre.	(11) Ammā şimdi bizüm zamānımuzda iş aña rāciʿ oldı ki hergiz mürīd olamayan şeyḫliḳ daʿvīsin (12) ider, cāhillere azġunlara şeyḫliḳden ḫaber virür, azġunlıġından ve ḍalāletinden aña ḥarīṣ (13) oluban ki adı münteşir ola, şöhret-i yāyıla mürīdleri çoḳala. (SAYFA;300) (17) Uşbu nesne bir muṣībetdür ki ʿām olmışdur, ola ki bu ṭarīḳ daḫı evāyilde bir ṭarīḳdi ehlvār-iken (18) şimdi münderis oldı, eṯeri ḳalmadı, adı söyletür, ḥaḳīḳatın Allāh bilür. (SAYFA;300) [080a] (1) Yaʿnī, ol ezelde şirk getürenden ġayrı yarlıġanur ki şimdi şirk getürmedi ve teʾvīl üzere (2) bu āyet delālet ḳılur ki buyurdı; AK, ilā āyeh. (SAYFA;158) Ol vaḳt dil-ile diye ki (3) “Ben şimdi tevbe eyledüm”. (SAYFA;76) ṕes, ol kimse ki (16) şimdi Allāhu Taʿālā’ya ve anuñ kitāblarına ve resūllerine īmān getürdiler. (SAYFA;683)	(SAYFA;300) (SAYFA;300) (SAYFA;158) (SAYFA;76) (SAYFA;683) (SAYFA;514) (SAYFA;659) (SAYFA;259) (SAYFA;704) (SAYFA;522) (SAYFA;158) (SAYFA;213) (SAYFA;687)
şimdiki:	Şimdiki. İçinde bulunulan anda olan veya yapılan, bu andaki, bu zamandaki.	(18) Tā aña deg ki her zamān geldi, ol zamānda bir ümmet oldı ki nāra girmege müstaḥıḳ oldı (19) ve bir ümmet oldı ki cennete girmege müstaḥıḳ oldı, tā	(SAYFA;439) (SAYFA;106) (SAYFA;687) (SAYFA;115) (SAYFA;657) (SAYFA;409)

		şimdiki zamāna degin daḫı eyyām āḫire	
şirā:	(A.) şirā: satın alma, satın alınma. beyʿ u şirā: Alım-satım. Alış-veriş.	(4) … Yaʿnī, bu beyʿ u şirā ehli ki vāṣıllardur.[323a]	(SAYFA;644)
şiraḥ:	(A.) Açma, genişletme. * Açıklama. Anlaşılanı anlatma. Bir yazı veya konuşmayı kolay anlaşılması için izah etme, tafsil etme. * Bir şeyi dilim dilim kesme. * Bollaştırma. * Bir müşkil ve mübhem makaleyi açıklama, keşif ve izhar etme. * Açıklanmış yazı, risale.	Yaʿnī, ol yevm-ı ezelde ben dīnüñüzi kemālde ḳıluṕ şimdi anı iẓhār (8) ḳıldum cemīʿ-i dīnler üzere ẓāhirde; ammā ol ki ḥaḳīḳatdur şerḥi gele inşa'l-lāh.[107b]	(SAYFA;213)
şirk:	(A.) Şirk. * En büyük günah olan Allah'a (C.C.) ortak kabul etmek. Allah'tan (C.C.) ümidini keserek başkasından meded beklemek. (Şirkin mânası mutlak küfürdür.) (Politeizm)(Evet, küfür mevcudatın kıymetini ıskat ve mânasızlıkla ittiham ettiğinden bütün kâinata karşı bir tahkir ve mevcudât âyinelerinde cilve-i Esmâyı inkâr olduğundan; bütün Esmâ-i İlâhiyeye karşı bir tezyif ve mevcudâtın Vahdâniyete olan şehâdetlerini reddettiğinden, bütün mahlukata karşı bir tekzib olduğundan istidad-ı insanîyi öyle ifsad eder ki: Salâh ve hayrı kabule liyâkatı kalmaz. Hem bir zulm-ü azimdir ki; umum mahlukatın ve bütün Esmâ-i İlâhiyenin hukukuna bir tecavüzdür. İşte şu hukukun muhafazası ve nefs-i kâfir hayra kabiliyetsizliği küfrün adem-i	(16) Günāhlaruñ gey ulusı Allāhu Taʿālā'ya şirk getürmekdür. (SAYFA;221) (18) Bedürüstī, ataya anaya ʿaḳḳ olmaḳ ḥürmetini şirk ḥürmetinüñ ardınca ẕikr eyledi ve anlara (19) iḥsān ḳılmaġı emr eyledi. (SAYFA;401) (2) Yaʿnī, her kimden ki ol ʿaẕāb-ı şirk defʿ olundı, ol günde ki anda bir ḳavme şirk taḳdīr (3) olundı ve bir ḳavme tevḥīd taḳdīr olundı. (SAYFA;320)	(SAYFA;221) (SAYFA;401) (SAYFA;320) (SAYFA;158) (SAYFA;81) (SAYFA;105) (SAYFA;158) (SAYFA;158) (SAYFA;359) (SAYFA;275) (SAYFA;157) (SAYFA;157) (SAYFA;400) (SAYFA;33) (SAYFA;589) (SAYFA;190) (SAYFA;157) (SAYFA;401) (SAYFA;105) (SAYFA;88) (SAYFA;94) (SAYFA;59) (SAYFA;359) (SAYFA;373) (SAYFA;401) (SAYFA;104) (SAYFA;75) (SAYFA;88) (SAYFA;310)

	afvını iktiza eder. Şu mânâyı ifade eder. S.)(Mâdem bir hâkimiyet-i mutlaka hakikatı vardır, elbette şirkin hakikatı olamaz. Çünki, âyetinin hakikat-ı katıasiyle; müteaddid eller müstebidâne bir işe karışsalar, karıştırırlar. Bir memlekette iki padişah, hattâ, bir nâhiyede iki müdür bulunsa; intizam bozulur ve idare herc ü merc olur. Halbuki, sinek kanadından tâ semâvat kandillerine kadar ve hüceyrât-ı bedeniyeden tâ seyyârâtın burçlarına kadar öyle bir intizam var ki: Zerre kadar şirkin müdâhalesi olamaz.)		(SAYFA;250) (SAYFA;570) (SAYFA;88) (SAYFA;334) (SAYFA;158) (SAYFA;390) (SAYFA;350) (SAYFA;288) (SAYFA;33) (SAYFA;401) (SAYFA;33) (SAYFA;564) (SAYFA;95) (SAYFA;153) (SAYFA;153) (SAYFA;363) (SAYFA;593) (SAYFA;596) (SAYFA;33) (SAYFA;275) (SAYFA;160) (SAYFA;392) (SAYFA;320) (SAYFA;596) (SAYFA;320) (SAYFA;252) (SAYFA;570) (SAYFA;401) (SAYFA;88) (SAYFA;319) (SAYFA;75) (SAYFA;463) (SAYFA;171) (SAYFA;568) (SAYFA;569) (SAYFA;171) (SAYFA;675) (SAYFA;309) (SAYFA;218) (SAYFA;8) (SAYFA;58) (SAYFA;104) (SAYFA;104) (SAYFA;104) (SAYFA;104)

			(SAYFA;104) (SAYFA;48) (SAYFA;401) (SAYFA;104) (SAYFA;104) (SAYFA;104) (SAYFA;402) (SAYFA;401) (SAYFA;75) (SAYFA;588) (SAYFA;588) (SAYFA;320) (SAYFA;401) (SAYFA;234) (SAYFA;358) (SAYFA;361) (SAYFA;289) (SAYFA;361) (SAYFA;23) (SAYFA;48) (SAYFA;566) (SAYFA;95) (SAYFA;104) (SAYFA;321) (SAYFA;320) (SAYFA;320) (SAYFA;221) (SAYFA;104)
şirket:	(A.) Ortaklık. *Allah'a şirk koşma.	Andan bilgil ki ḥāṣlar işāretinde şirket (4) var melāʾikeler-ile. (SAYFA;171) Andan ikisinüñ arasında şirket ḳodı, anlara istiʿdād-ı fiṭrī sermāye (12) virdi gendünüñ ḳurbete teraḳḳī idüṕ kemāl ḥāṣıl itmege ḳābiliyyet virdi, ḫasāret ü noḳṣān (13) nedür bildürdi ve ribḥi daḫı beyān ḳıldı. (SAYFA;568) Ben didüm ki şol şirket ki anda (8) ribḥ olunmaya, andan ayrılmaḳ dürüstdür". (SAYFA;569)	(SAYFA;171) (SAYFA;568) (SAYFA;569) (SAYFA;171) (SAYFA;675) (SAYFA;309) (SAYFA;218) (SAYFA;8) (SAYFA;58)

şirk-i ẖafī:	(F.) Gizli şirk.	Ammā şirk-i (14) ẖafī ṣıfātlardadur buña ẖāṣlar mübtelā olur.	(SAYFA;104)
şirk-i aẖfā:	(F.) Çok gizli, pek gizli şirk.	Ammā şirk-i aẖfā ẖāṣlar ẖāṣınuñdur bu daẖı (17) bir ġayra iltifāt ḳılmaḳ ve ana niyyetdür.	(SAYFA;104) (SAYFA;104)
şirk-i cālī:	(F.) Açık saçık şirk. Aşikar şirk.	(10) Ammā şirküñ merātibi üçdür; Bir şirk-i cālī, bir şirk-i ẖafī ve bir daẖı şirk-i aḥfādur ve maġfiret merābiyi (11) daẖı ancılayındur.	(SAYFA;104) (SAYFA;104)
şirk-i celī:	(F.) Apaçık şirk. (celī: (A.) Parlak, açık, âşikâr, meydanda. * Kur'an harfleri ile yazılan bir çeşit yazı.)	Zīre bu ẖalāyıḳ (4) küllī Allāh'a icābet ḳıldılar, ʿumūm yöninden, ćün "belā" didiler ol müfāraḳat cirāḥatı anlara (5) irişmezden öñ, ol ẖażretden ve Resūl'e icābet ḳılmadılar, müfāraḳat cirāḥatı irdükden (6) ṣoñra; illā ẖāṣlar ki olar şirk-i celīde ve ẖafīden ṣaḳındılar ve ʿubūdiyyet-(7)lerin görklü ḳıldılar.	(SAYFA;48)
şirk-i muḳaddem:	(F.) Zaman ve mekân cihetiyle en evvel olan şirk.	Şirk-i muḳaddem ṭutdı, andan ötrü ki dükeli ẖarāmlaruñ aṣlı (13) şirkdür ki bundan ġayrını Ḥaḳ Taʿālā kimden dilerse yarlıġar, şirki yarlıġamaz.	(SAYFA;401)
şirk-i ẖafī:	(F.) Gizli şirk.	(10) Ammā şirküñ merātibi üçdür; Bir şirk-i cālī, bir şirk-i ẖafī ve bir daẖı şirk-i aḥfādur ve maġfiret merābiyi (11) daẖı ancılayındur.	(SAYFA;104)
şirk-i ẖaḳīḳī:	(F.) Hakiki şirk. Gerçek şirk. *Allah'a ortak koşmak.	Bedürüstī, şirk-i ẖaḳīḳī oldur, Allāhu Taʿālā şirki yarlıġamaz andan ġayrın yarlıġar (9) kimden dilerse.	(SAYFA;104)
şerr:	(A.) Kötü iş, kötülük. Fenâlık. * Kavga. * Allaha isyan, emirlerine uymama, muhalif	(15) Zīre bu maʿāṣīlerüñ şerri ṣāḥibi üzerine lāzım oluṕ ṭurmaz, belki andan	(SAYFA;464) (SAYFA;240)

	hareket etme. * Fenâ adam, fenâlık yapan adam, kötü adam. * Daha kötü, en kötü.	ġayrıya żarar-ı taʿaddī (16) ider. (SAYFA;464) ʿAceb bunda budur ki Mūsā'ya Harūn ʿaleyhi's-selām ol (7) Benī İsrāʾīl'üñ şom muʿāmeleleri-y-le ḳırḳ yıl tīhde bile ḳaldılar ve Benī İsrāʾīl ḳavmi ol (8) ikinüñ bereketi-y-ile ve kerāmeti-y-ile üzerlerine Ḥaḳ Taʿālā bulıdı gölge ḳıldı, üzerlerine kejengübīn-ile (9) bıldırcın yaġdurdı ol yine içinde tā biline ki ṣāliḥler ṣoḥbetinüñ bereketi oturana eṣer eyler (10) ve fāsıḳlar ṣoḥbetinüñ daḫı şerri eṣer eyler. (SAYFA;240)	
şirret:	(A.) Terbiyesizlik, hayasızlık, edebsizlik. * Geçimsiz, huysuz ve kavgacı.	Yaʿnī, biz açlıġ-ıla ve ḳaḥṭ-ıla ve şirret ü belā-y-ıla ṭutduḳ, (10) tā ola ki bular ol ḥālden bize iltićā idüp̀ teḍarruʿlar idüp̀ duʿālar ḳılalar, ol ḥālden bize iltićā (11) ḳılalar, bizdin yaña döneler.	(SAYFA;335)
şiş-:	Şişmek. Bir şeyin hacminin büyüyüp genişlemek.	Biz uşbuncılayın (4) cezā iderüz ol mücrimlere ki ol żaʿīf nefsleri üzere ki laṭīfedür ol ḳadar cürm ider-(5)ler ki ol günāh aġusı-y-ıla şişüp̀ deve gibi olur ki eyle iderler.	(SAYFA;442)
şol:	Şu, o. İşte o. Şu+ol: Şol. şolaruñ: şolaruñ-ıçun: Şolaruñ-ile: şoldur: şoluñ:	(10) Nefslerüñ ḥāli daḫı şol Aʿrablar ḥāli gibidür ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı; AK (11) AK. (SAYFA;729) (11) Bu böyle olduġı andan ötrü ki anlar Mūsā dīnini tebdīl itdiler, şol nesne-y-ile ki reʾyleri iḳtiḍā (12) ḳıldı ehvāları arzusına mütābaʿat ḳıldılar ṭabīʿatların iḫtiyār ḳıldılar şerīʿat üzere ol (13)	(SAYFA;729) (SAYFA;280) (SAYFA;77) (SAYFA;657) (SAYFA;571) (SAYFA;367) (SAYFA;274) (SAYFA;498) (SAYFA;146) (SAYFA;15) (SAYFA;406)

		müşrikler-ile müsāvī oldular küfr-ı ḥaḳīḳīde. (SAYFA;280) (11) Taḥḳīḳ, şarīḥ buyurdı īmānı nefy itmeg-ile, şol kimseden ki gendüye sevdügini bir müʾmin ḳardaşına (12) sevmeye bu ḳavl-ıla. (SAYFA;77)	(SAYFA;574) (SAYFA;586) (SAYFA;707) (SAYFA;371) (SAYFA;79) (SAYFA;472) (SAYFA;215) (SAYFA;45) (SAYFA;274) (SAYFA;436) (SAYFA;148) (SAYFA;294) (SAYFA;31) (SAYFA;622) (SAYFA;412) (SAYFA;270) (SAYFA;166) (SAYFA;431) (SAYFA;43) (SAYFA;346) (SAYFA;388) (SAYFA;388) (SAYFA;58) (SAYFA;543) (SAYFA;10) (SAYFA;732) (SAYFA;37) (SAYFA;46) (SAYFA;50) (SAYFA;75) (SAYFA;92) (SAYFA;101) (SAYFA;139) (SAYFA;156) (SAYFA;198) (SAYFA;244) (SAYFA;256) (SAYFA;273) (SAYFA;354) (SAYFA;356) (SAYFA;367) (SAYFA;399) (SAYFA;419) (SAYFA;542) (SAYFA;564)

			(SAYFA;568) (SAYFA;584) (SAYFA;612) (SAYFA;736) (SAYFA;323) (SAYFA;154) (SAYFA;285) (SAYFA;290) (SAYFA;239) (SAYFA;587) (SAYFA;216) (SAYFA;54) (SAYFA;570) (SAYFA;570) (SAYFA;80) (SAYFA;183) (SAYFA;94) (SAYFA;494) (SAYFA;87) (SAYFA;606) (SAYFA;367) (SAYFA;580) (SAYFA;38) (SAYFA;69) (SAYFA;757) (SAYFA;299) (SAYFA;299) (SAYFA;299) (SAYFA;595) (SAYFA;358) (SAYFA;569) (SAYFA;552) (SAYFA;316) (SAYFA;212) (SAYFA;170) (SAYFA;492) (SAYFA;217) (SAYFA;2) (SAYFA;510) (SAYFA;315) (SAYFA;15) (SAYFA;738) (SAYFA;255) (SAYFA;11) (SAYFA;589)

			(SAYFA;114) (SAYFA;133) (SAYFA;42) (SAYFA;709) (SAYFA;152) (SAYFA;152) (SAYFA;164) (SAYFA;63) (SAYFA;60) (SAYFA;135) (SAYFA;93) (SAYFA;761) (SAYFA;657) (SAYFA;259) (SAYFA;338) (SAYFA;405) (SAYFA;687) (SAYFA;181) (SAYFA;12) (SAYFA;585) (SAYFA;46) (SAYFA;46) (SAYFA;89) (SAYFA;69) (SAYFA;100) (SAYFA;73) (SAYFA;283) (SAYFA;231) (SAYFA;325) (SAYFA;267) (SAYFA;360) (SAYFA;70) (SAYFA;286) (SAYFA;399) (SAYFA;407) (SAYFA;368) (SAYFA;368) (SAYFA;506) (SAYFA;216) (SAYFA;216) (SAYFA;291) (SAYFA;196) (SAYFA;11) (SAYFA;43) (SAYFA;82)

			(SAYFA;58) (SAYFA;49) (SAYFA;228) (SAYFA;164) (SAYFA;196) (SAYFA;368) (SAYFA;127) (SAYFA;574) (SAYFA;444) (SAYFA;428) (SAYFA;39) (SAYFA;517) (SAYFA;197) (SAYFA;305) (SAYFA;566) (SAYFA;124) (SAYFA;107) (SAYFA;440) (SAYFA;550) (SAYFA;94) (SAYFA;41) (SAYFA;207) (SAYFA;366) (SAYFA;534) (SAYFA;646) (SAYFA;481) (SAYFA;171) (SAYFA;171) (SAYFA;117) (SAYFA;150) (SAYFA;11) (SAYFA;397) (SAYFA;1) (SAYFA;62) (SAYFA;609) (SAYFA;573) (SAYFA;565) (SAYFA;584) (SAYFA;536) (SAYFA;246) (SAYFA;584) (SAYFA;154) (SAYFA;494) (SAYFA;754) (SAYFA;656)

			(SAYFA;383) (SAYFA;253) (SAYFA;519) (SAYFA;366) (SAYFA;673) (SAYFA;111) (SAYFA;709) (SAYFA;50) (SAYFA;50) (SAYFA;437) (SAYFA;151) (SAYFA;375) (SAYFA;90) (SAYFA;621) (SAYFA;180) (SAYFA;111) (SAYFA;163) (SAYFA;692) (SAYFA;448) (SAYFA;523) (SAYFA;707) (SAYFA;679) (SAYFA;567) (SAYFA;695) (SAYFA;598) (SAYFA;328) (SAYFA;502) (SAYFA;367) (SAYFA;504) (SAYFA;263) (SAYFA;408) (SAYFA;331) (SAYFA;288) (SAYFA;83) (SAYFA;285) (SAYFA;98) (SAYFA;45) (SAYFA;54) (SAYFA;130) (SAYFA;90) (SAYFA;756) (SAYFA;217) (SAYFA;503) (SAYFA;367) (SAYFA;436)

			(SAYFA;436) (SAYFA;162) (SAYFA;162) (SAYFA;339) (SAYFA;690) (SAYFA;562) (SAYFA;282) (SAYFA;296) (SAYFA;209) (SAYFA;609) (SAYFA;93) (SAYFA;15) (SAYFA;232) (SAYFA;27) (SAYFA;578) (SAYFA;407) (SAYFA;288) (SAYFA;254) (SAYFA;361) (SAYFA;195) (SAYFA;716) (SAYFA;159) (SAYFA;726) (SAYFA;214) (SAYFA;558) (SAYFA;293) (SAYFA;546) (SAYFA;150) (SAYFA;298) (SAYFA;255) (SAYFA;530) (SAYFA;152) (SAYFA;152) (SAYFA;107) (SAYFA;518) (SAYFA;229) (SAYFA;623) (SAYFA;516) (SAYFA;97) (SAYFA;14) (SAYFA;24) (SAYFA;89) (SAYFA;329) (SAYFA;404) (SAYFA;469)

			(SAYFA;316) (SAYFA;554) (SAYFA;196) (SAYFA;393) (SAYFA;339) (SAYFA;606) (SAYFA;46) (SAYFA;415) (SAYFA;255) (SAYFA;258) (SAYFA;683) (SAYFA;253) (SAYFA;374) (SAYFA;162) (SAYFA;333) (SAYFA;433) (SAYFA;79) (SAYFA;501) (SAYFA;193) (SAYFA;546) (SAYFA;193) (SAYFA;152) (SAYFA;517) (SAYFA;524) (SAYFA;359) (SAYFA;709) (SAYFA;278) (SAYFA;387) (SAYFA;731) (SAYFA;339) (SAYFA;81) (SAYFA;376) (SAYFA;386) (SAYFA;256) (SAYFA;329) (SAYFA;256) (SAYFA;66) (SAYFA;321) (SAYFA;291) (SAYFA;250) (SAYFA;466) (SAYFA;7) (SAYFA;67) (SAYFA;152) (SAYFA;127)

			(SAYFA;78) (SAYFA;446) (SAYFA;134) (SAYFA;456) (SAYFA;604) (SAYFA;80) (SAYFA;576) (SAYFA;308) (SAYFA;580) (SAYFA;594) (SAYFA;448) (SAYFA;712) (SAYFA;597) (SAYFA;121) (SAYFA;615) (SAYFA;10) (SAYFA;623) (SAYFA;676) (SAYFA;317) (SAYFA;527) (SAYFA;314) (SAYFA;289) (SAYFA;509) (SAYFA;60) (SAYFA;674) (SAYFA;152) (SAYFA;390) (SAYFA;92) (SAYFA;642) (SAYFA;80) (SAYFA;72) (SAYFA;388) (SAYFA;76) (SAYFA;391) (SAYFA;281) (SAYFA;438) (SAYFA;738) (SAYFA;256) (SAYFA;533) (SAYFA;83) (SAYFA;455) (SAYFA;151) (SAYFA;261) (SAYFA;703) (SAYFA;705)

			(SAYFA;511) (SAYFA;182) (SAYFA;182) (SAYFA;382) (SAYFA;434) (SAYFA;332) (SAYFA;451) (SAYFA;354) (SAYFA;486) (SAYFA;395) (SAYFA;707) (SAYFA;211) (SAYFA;178) (SAYFA;392) (SAYFA;636) (SAYFA;77) (SAYFA;235) (SAYFA;159) (SAYFA;196) (SAYFA;255)
şolar:

			(SAYFA;679) (SAYFA;630) (SAYFA;289) (SAYFA;511) (SAYFA;201) (SAYFA;260) (SAYFA;105) (SAYFA;123) (SAYFA;262) (SAYFA;271) (SAYFA;625) (SAYFA;456) (SAYFA;284) (SAYFA;257) (SAYFA;374) (SAYFA;261) (SAYFA;302) (SAYFA;516) (SAYFA;83) (SAYFA;108) (SAYFA;729) (SAYFA;179) (SAYFA;16) (SAYFA;535) (SAYFA;6) (SAYFA;666) (SAYFA;279) (SAYFA;267) (SAYFA;592) (SAYFA;615) (SAYFA;565) (SAYFA;97) (SAYFA;509) (SAYFA;46) (SAYFA;172) (SAYFA;375)
şom:	(F.) Uğursuz. Şom.	(18) Nite ki ṣıfāt-ı luṭfina getürürler, ol yaramaz ümīḏleri-y-le ve şom ġurūrları-y-la ki dirler Allāhu Taʿālā (19) kerīmdür. (SAYFA;721) ʿAceb bunda budur ki Mūsā'ya Harūn ʿaleyhi's-	(SAYFA;721) (SAYFA;240) (SAYFA;492) (SAYFA;721) (SAYFA;240) (SAYFA;492) (SAYFA;582) (SAYFA;237) (SAYFA;480)

		selām ol (7) Benī İsrāʾīl'üñ şom muʿāmeleleri-y-le ḳırḳ yıl tīhde bile ḳaldılar ve Benī İsrāʾīl ḳavmi ol (8) ikinüñ bereketi-y-ile ve kerāmeti-y-ile üzerlerine Ḥaḳ Taʿālā bulıdı gölge ḳıldı, üzerlerine kejengübīn-ile (9) bıldırcın yaġdurdı ol yine içinde tā biline ki ṣāliḥler ṣoḥbetinüñ bereketi oturana eşer eyler (10) ve fāsıḳlar ṣoḥbetinüñ daḫı şirre eşer eyler. (SAYFA;240) Eger göz açuḳ (11) yummışca anı gendüye ḳosalar ol şom ṭabīʿatına girü dönerdi. (SAYFA;492)	(SAYFA;666) (SAYFA;125) (SAYFA;128) (SAYFA;185) (SAYFA;186) (SAYFA;566) (SAYFA;186) (SAYFA;186) (SAYFA;480) (SAYFA;184) (SAYFA;438) (SAYFA;667) (SAYFA;717) (SAYFA;624) (SAYFA;315) (SAYFA;233) (SAYFA;698) (SAYFA;456) (SAYFA;315) (SAYFA;325) (SAYFA;547) (SAYFA;480) (SAYFA;505) (SAYFA;463) (SAYFA;44) (SAYFA;54) (SAYFA;102) (SAYFA;566)
şondan:	Şundan.	Buncılayın ol ḫızāne-yi ġaybda eşḳıyālar-ıçun daḫı (4) envāʿ belālar gizlüdür; şondan ki göz gördügi yoḳ ve ḳulaḳ işitdügi yoḳ ve ḫāṭırdan (5) geçdügi yoḳ.	(SAYFA;516)
Şonı:	Şunu.	Şonı ki Ḥaḳ Taʿālā ḥükm eyledi ol işlenür.	(SAYFA;55)
şonlar:	Şunlar.	(19) Yaʿnī, tīz ola ki diyeler şonlar ki Allāh-ıla bile ġayrını ṭaleb itdiler anuñ-ıla ġayrına bile	(SAYFA;399)
şonlardan:	Şunlar.	Yaʿnī, şonlardan ẓālim kim (9) ola ki ḥikmet daʿvisin ideler.	(SAYFA;397)
şöhret:	(A.) Ün. Tanınma, ün yapma. * Ad yapma. Ün. Şân.	Daḫı baʿżı yavuz ʿālimler ki dīnlerin ālet idinüḳ anuñ-	(SAYFA;408) (SAYFA;300)

		ıla dünyā (12) cemʿ iderler, himmetleri ʿilmi ṭaleb itmekde ve ʿömri aña ṣarf itmekde ʿizz ü cāhdur ve ḳabūl-i (13) ḫalḳdur, müfāḫaret ü şöhretdür, menāṣıblar almaḳdur kesb-içün.	
şöyle:	Şöyle. (Zarf olarak kullanılmaktadır.) *Şunun gibi, şuna benzer biçimde. *Şu yolda, şu biçimde. *Şöyle, öyle, onun gibi, olduğu gibi. *Şu şekilde.	(15) Yaʿnī, ol maḥabbet odınuñ yalıñı şöyle ki cennetüñ dükeli naʿīmlerini anlara od ḳıldı, her bār (16) ki yalıñlana ol ḳoġları-y-ıla vuṣlat rāḥatın göyindürür bularuñ arasında ve bu fürḳat (17) ḳarġası arada fürḳat-ile nidā ḳılur. (SAYFA;428) (16) Bedürüstī, aña muḥsīn diyü tesmiye ḳıldı iki maʿnīden ötrü; Biri oldur ki ol Muḥammed cemīʿ-ı rüʾyete ve müşāhedeye ve bu iḥsān daḫı olundı anuñ-ıla ki sen (18) Allāhu Taʿālā'ya ʿibādet ḳalasın şöyle göre durur gibi. (SAYFA;162) (19) Yaʿnī, Allāh'dan ġayrıya iltifāt ḳılmaḳdan ṣaḳındılar şöyle ki Allāh'dan ġayrı bir nesneye rāżı olmadılar. (SAYFA;288)	(SAYFA;428) (SAYFA;162) (SAYFA;288) (SAYFA;73) (SAYFA;339) (SAYFA;8) (SAYFA;42) (SAYFA;523) (SAYFA;309) (SAYFA;339) (SAYFA;385) (SAYFA;365) (SAYFA;446) (SAYFA;365) (SAYFA;536) (SAYFA;213) (SAYFA;674) (SAYFA;412) (SAYFA;583) (SAYFA;56) (SAYFA;535) (SAYFA;693) (SAYFA;290) (SAYFA;524) (SAYFA;692) (SAYFA;382) (SAYFA;271) (SAYFA;489) (SAYFA;167) (SAYFA;751) (SAYFA;526) (SAYFA;154) (SAYFA;523) (SAYFA;142) (SAYFA;523) (SAYFA;752) (SAYFA;697)

			(SAYFA;437) (SAYFA;679) (SAYFA;561)
şu:	Şu. (İşaret sıfatı, işaret zamiri)	Yaʿnī, biz anlara ẓulm itmedük (11) şu nesnede ki anlara virdük ol istiʿdād-ı rūḥānīden ve cismānīden ve rūḥānīden.	(SAYFA;753)
şuġlindesiz:	(A.) Şuʿle. Işığındasınız. şuʿle: (A.) Işık, parlaklık.	Yaʿnī, siñsün size, mübārek olsun şol nesne ki (6) siz anuñ şuġlindesiz, ol muḳīm niʿmetlerden ve ḥūr u ḳuṣūrlardan.	(SAYFA;446)
şuʿāʿ:	(A.) Bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri.	(13) Gün-ile şuʿāʿ gibidür ki ḳaçan bir bacadan eve güneş düşse ol şuʿle ziyāde olur (14) ve naḳṣ olur ol bacanuñ naḳṣı ziyādesi miḳdār, lākin mümkin degül ki naḳṣ ziyāde (15) cirm-ı şemsde ola.	(SAYFA;183) (SAYFA;127) (SAYFA;443)
şuʿāʿcuḳ:	(A.+T.) Işıkçık. Işık teli. Işık hüzmesi.	Zīre ol naẓar-ı rūḥāni-y-ile göñülden nefs üzere baḳuṕ envār-ı rabbānī görür, eger (18) andan Şeyṭān üzerine bir şuʿāʿcuḳ ṭoḳınsa fi'lḥāl anı göyindürür.	(SAYFA;576)
Şuʿayb:	(A.) Hz. Şuʿayb peygamber. * Ashab-ı Eyke ile Medyen ahâlisine gönderilen bir peygamberdir. Çok hakikatlı ve güzel sözlerle bu iki kavmi Hakka davet ettiği halde kendisini dinlemediler. Cenab-ı Hak Eykeliler üzerine şiddetli sıcaklık ve Medyen ahalisine de şiddetli sayha ile azab verdi ve onları mahveyledi. Şuayb Aleyhisselâm kendisine inananlarla Mekke'ye gitti ve orada yerleşti. Musâ Aleyhisselâm'ın kayınpederi idi.	Bundan ötrü didi ḳavm-ı Şuʿayb ki "Yā Şuʿayb, elbetde seni saña īmān (5) getürenler-ile içümüzden sürüṕ çıḳaruruz yāḫūḏ bizüm milletümüze dönesiz" AK (6) AK.	(SAYFA;466) (SAYFA;467) (SAYFA;751) (SAYFA;750) (SAYFA;748) (SAYFA;467) (SAYFA;466) (SAYFA;467) (SAYFA;463) (SAYFA;467) (SAYFA;467) (SAYFA;751) (SAYFA;750)
şuʿle:	(A.) Işık, parlaklık.	(13) Gün-ile şuʿāʿ gibidür	(SAYFA;183)

		ki ḳaḉan bir bacadan eve güneş düşse ol şuʿle ziyāde olur (14) ve naḳṣ olur ol bacanuñ naḳṣı ziyādesi miḳdār, lākin mümkin degül ki naḳṣ ziyāde (15) cirm-i şemsde ola. (SAYFA;183) [237b] (1) ol yed-i beyżādur". Yaʿnī, elini yaḳasına ṣoḳar girü ḉıḳarur aḳ nūr oluṕ şuʿle virür. (SAYFA;473)	(SAYFA;473) (SAYFA;492) (SAYFA;622) (SAYFA;473) (SAYFA;496) (SAYFA;1) (SAYFA;633) (SAYFA;258) (SAYFA;559) (SAYFA;577) (SAYFA;99)
şuhūd: //şühūd:	(A.) Şâhidler. * Görme, şahid olma. * Müşahede etme. * Görünecek halde şekillenme.	(12) Yaʿnī, ḳaḉan ki bu insāna biz tevbe vü inābet yā ṣıdḳ-ı ṭaleb yā baʿżı maḳāma vāṣıl olmaḳ (13) yā keşf ü şuhūd rütbesine irişdürsevüz bulara fısḳ u fücr ve aḫlāḳ-ı ẕemīme ve evṣāf-ı (14) beşeriyye ve ṣıfāt-ı rūḥāniyye irişdükden ṣoñra. (SAYFA;671) [014b] (1) iy ibtilā olunmışlar, niʿmet-ile yā neḳmet-ile ol āṯār-ı seyrde, diler ki şühedā ṭuta şuhūd ve (2) müşāhede ehlinden. (SAYFA;27) [071b] (1) ola ve iḥsān ʿayān ola ve ʿayān ġayb ola, ġayb şehādet ola ve şehādet şuhūd ola ve şuhūd (2) daḫı şāhid ola ve şāhid şuhūd ola ki ikisine Allāhu Taʿ(ālā) ḳasem itmişdür. (SAYFA;141)	(SAYFA;671) (SAYFA;27) (SAYFA;141) (SAYFA;141) (SAYFA;141) (SAYFA;286) (SAYFA;348) [burdan sonra şühūd] (SAYFA;739) (SAYFA;720) (SAYFA;720)
şuña:	Şuna.	(4) Yaʿnī, bular muntaẓır olurlar, şuña kim biz olaruñ-iḉün taḳdīr itdük emr-i saʿādetden ve emr-i (5) şeḳāvetden, tā ki olara teysīr oluna.	(SAYFA;709)
şunda:	Şunda.	Ve daḫı muḥāsib olmaḳlıḳda şunda ki Ḥaḳ	(SAYFA;69) (SAYFA;380)

		Taʿālā'yı murāḳıb (3) oluṕ ḥudūdların ṣaḳlamaḳda daḫı ḫalḳı riʿāyet ḳılmaḳda, ḥuḳūḳların edā itmeg-ile, daḫı (4) nefslerinüñ ḥaẕẕın terk itmeg-ile.	(SAYFA;736)
şundan:	Şundan.	(15) Yaʿnī, biz ibtilā ḳıluruz, ancılayın ol ṣınıf ki ṣıfat-ı nefsānīdür şundan ötrü ki ol nefsüñ (16) ṭabʿındandur ve ṣıfātındandur ki Allāhu Taʿālā'nuñ emrine ve ṭāʿatına muṭīʿ olmaz.	(SAYFA;504) (SAYFA;60) (SAYFA;736) (SAYFA;324) (SAYFA;79) (SAYFA;738)
şundandur:	Şundandır.	Yaʿnī, (16) dinile anlara kim "Uşbu size irişen maḥrūmlıḳ ve ıraḳlıḳ şundandur ki siz anı ḫāżż (17) idinüṕ ẕaḫīre idindüñüz nefslerüñüze ziyān irürmeg-içün, yaʿnī bugün āḫiret güninde (18) ṭaduñ ol maḥrūmlıḳ ve ziyānkārlıḳ acıların ki dünyede ḥāṣıl itdüñüz ol ḥırṣ (19) odınuñ ṭāġlamaġından.	(SAYFA;594)
şunı:	Şunu.	Yaʿnī, "İy bizüm rabbumuz, ʿaṭā ḳıl bize dünyede şunı ki bize vaʿde ḳılduñ ol ʿināyetüñ (12) ceẕbelerinden ve hidāyetüñ ḥaḳāyıḳlarından.	(SAYFA;60) (SAYFA;34)
şunları:	Şunları.	Rūḥ daḫı aña cevāb virüṕ eydür ki "Ben menʿ idici degülem (15) şunları ki īmān getürdiler, bu bedenden ve cevāriḥden, ol şerʿī istiʿmāl itmekden.	(SAYFA;726)
şunuñ:	Şunun.	Yaʿnī, "Eyit, yā Muḥammed, yā ḳavm siz ʿamel idüñ şunuñ üzere ki	(SAYFA;390)
şunuñ-ıla:	Şunun ile.	Ve anuñ aḥkāmlarına münḳād olalar, ol vāridāt-ı ġaybi ki feyż olınur anı (12)	(SAYFA;92)

		ṣaḳlayılcı olalar, ṣunuñ-ıla ki Allāhu Taʿālā anlaruñ üzerine ṣaḳlamışdur ġayruñ ḥaḳāyıḳların daḫı (13) envārların ve esrārların.	
şurūʿ: //şürūʿ:	(A.) Başlamak. Başlama. Mübaşeret etme.	(11) ḍün ol laʿīn bu daʿvāyı ḳıldı maʿnisin taḥḳīḳ itmege şurūʿ itdi. (SAYFA;425) (16) Yaʿnī, "İy enbiyā cemāʿatı, sizüñ her birüñüze bir şerīʿat ḳoduḳ ki aña beyān-ıla şurūʿ idesiz ve bir ṭarīḳ (17) ḳılduḳ ki aña ʿayān sülūk idesiz. (SAYFA;255) Bu hevādur ki rūḥdan destūr (5) diler, tā ki anuñ cemīʿ-ı dünyevī şurūʿ idecek yirlerine medḫal bula, tā ki hevā-y-ıla berāber (6) ola. (SAYFA;605)	(SAYFA;425) (SAYFA;255) (SAYFA;605) (SAYFA;648) (SAYFA;398) (SAYFA;569) (SAYFA;582) (SAYFA;163)
şübhāt:	(A.) Şüpheler.	Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā'-(18)nuñdur ne ki var semavāt-ı rūḥānīde aḥvāldan küşūfdan ve müşāhedelerden daḫı arż-ı (19) nüfūsda ne var-ısa ve hemden ḫayālden ve daḫı ne ḳoparsa şübhātlardan ve āfetlerden.	(SAYFA;695)
şübhe:	(A.) Şüphe. Kuşku.	Bilmedi ki anlar Ḥaḳḳ'a teveccüh idüṕ andan furḳat ḳıldılar (14) ve anlaruñ esrārları rıḳḳıyyet şeklinden azād olundı ve göñülleri şübhe kirinden (15) ṭāhir oldı. (SAYFA;476) Ol şübhe sebebi-y-le ki aña vāḳiʿ oldılar ḳīl ü ḳāle ve çoḳ suʾāle (9) mütābaʿat ḳıluṕ enbiyāya muḫālefet ḳıldılar. (SAYFA;297)	(SAYFA;476) (SAYFA;297) (SAYFA;79) (SAYFA;297) (SAYFA;681) (SAYFA;695) (SAYFA;116) (SAYFA;295) (SAYFA;681) (SAYFA;397) (SAYFA;397) (SAYFA;376) (SAYFA;295)

			(SAYFA;249) (SAYFA;88) (SAYFA;592)
şühedā:	(A.) Şehitler. Şahitler.	[014b] (1) iy ibtilā olunmışlar, niʿmet-ile yā neḳmet-ile ol āṯār-ı seyrde, diler ki şühedā ṭuta şuhūd ve (2) müşāhede ehlinden.	(SAYFA;27) (SAYFA;171) (SAYFA;170) (SAYFA;120)
şükir: //şükr:	(A.) Şükür. Allah'a duyulan minneti dile getirme. *Mutlu bir olay veya durumdan, yapılan bir iyilikten duyulan hoşnutluğu bildirme. *Şükür, hamd etme.	Zīre eger siz bu niʿmetleri münʿimden görüp̱ şükir iderseñüz taḥḳīḳ (18) baña īmān getürmiş olursız, benüm ʿaẕābumdan ḳurtılursız ki ol elem-i firāḳdur.	(SAYFA;180) (SAYFA;181) (SAYFA;330) (SAYFA;341) (SAYFA;57) (SAYFA;181) (SAYFA;181) (SAYFA;665) (SAYFA;181) (SAYFA;291) (SAYFA;286) (SAYFA;19) (SAYFA;341) (SAYFA;507) (SAYFA;718) (SAYFA;443) (SAYFA;425) (SAYFA;419) (SAYFA;479) (SAYFA;186) (SAYFA;455) (SAYFA;180) (SAYFA;181) (SAYFA;181) (SAYFA;336) (SAYFA;336) (SAYFA;487) (SAYFA;718) (SAYFA;446) (SAYFA;30) (SAYFA;342) (SAYFA;181) (SAYFA;613) (SAYFA;80) (SAYFA;15) (SAYFA;29) (SAYFA;180)

			(SAYFA;307) (SAYFA;559) (SAYFA;81) (SAYFA;503) (SAYFA;67) (SAYFA;342) (SAYFA;330) (SAYFA;487) (SAYFA;30) (SAYFA;102) (SAYFA;419) (SAYFA;30) (SAYFA;181)
şübhāt:	(A.) Şüpheler.	(11) Yaʿnī, ol yevm-ı ezelde ki dīnüñ kemāl-ı taḳdīr olundı sizüñ-içün ol cemīʿ-ı ṭayyibātdandur (12) ki iki cihānuñ saʿādeti aña muteʿāllikdur ol degül mücerred, belki size ḥalāl olundı, (13) görklü ḫulḳlar-ıla ḫulḳlanmaḳ ki ol Allāhu Taʿālā ḫulḳlarıdur münezzehdür niçelikden ve nite-(14)likden ve daḫı berīdür naḳṣdan ve şübhātdan.	(SAYFA;217)
şübhāt-ı ʿaḳliyye:	(F.) Akli şüpheler.	[088a] (1) ʿAḳl-ıla istidlāl idüṕ andan girü kāfir oldılar, çün ʿaḳılları teʾyīd-ı ilāhī birle müʾebbed degüldi, (2) andan küfrlerin ziyāde ḳıldılar ol şübhāt-ı ʿaḳliyye birle.	(SAYFA;174)
şürekā:	(A.) (Şerik. C.) Şerikler, ortaklar.	(2) Yaʿnī, ol ḥarşi ve enʿāmı ḥarām ḳılduḳlarını tezyīn idivirdüklerinleyin ol şürekāları bulara evlād-(3)ların daḫı ḳatl itmegi tezyīn idivirdiler, ol şürekā ki şeyāṭīndür, nefs ü hevā ve dünyādur. (SAYFA;392) Girü anı iʿāde ider ol yoḳlıġa, (12) ol ʿubūdiyyet	(SAYFA;392) (SAYFA;680) (SAYFA;392) (SAYFA;391) (SAYFA;677) (SAYFA;391) (SAYFA;324) (SAYFA;680)

		derecelerinde sülūk itdürmeg-ile, tā ḥażret-ı rubūbiyyete irişe; ḳaćan ki (13) ol şürekālar bu ʿaczlerine iḳrār ideler. (SAYFA;680)	
şürūʿ:	(A.) Başlamak. Mübaşeret etme. *Başlama. Mübaşeret etme.	İsrāf ehl-i viṣāl ḳatında vaḳtinden öñ (8) kelāma şürūʿ itmekdür daʿvete ḥarīṣ olmaḳdur daʿveti vaḳti olmadın daḫı şeyḫ ṣoḥbetinden (9) ayrılmaḳdur, kemāle irmedin Allāhu Taʿālā bu ṣıfatlar-ıla mevṣūf anları sevmez. (SAYFA;395) ṕes, ol şeyḫ ḳatından ćıḳarlar gendü nefsleri hevāsına (15) muvāfiḳ ṭaleb itmege şürūʿ iderler. (SAYFA;336) Şol vaḳt ki (7) siz aña şürūʿ idesiz niyyetlerüñüz-ile ḳabūl olmaḳda ve redd olmaḳda ve ol ʿameli (8) ḳılmaḳda. (SAYFA;692) Yaʿnī, ol felāsifelerüñ (7) muḳaddemleri şürūʿ itdiler ʿulūm-ı ilāhiyyeyi ḳāl-ile ṭaleb itmege daḫı naẓar-ı ʿaḳl-ıla ol şübhe beriyye-(8)lerine düşüṕ kāfir oldılar. (SAYFA;297)	(SAYFA;395) (SAYFA;336) (SAYFA;692) (SAYFA;297)

uġra-:	Rastlamak. belāya uġramak; bela ile karşılaşmak. Bela görmek.	Yaʿnī, buları ibāḥīleri ṣoḥbetine (5) vāḳiʿ idüp anlaruñ belāsına uġradur ol faḳr maʿrifet daʿvisin idenlerden.[321b]	(SAYFA;641)
uġra-:	Denk gelmek, çekmek. zaḥmete uğramak; zahmet çekmek, zahmet görmek.	(1) Anlara āsān geldi ol Ḥaḳ'dın yaña seyr itmeklikde ne zaḥmete uġrarlarsa.[239b]	(SAYFA;477)
uġra-:	Tesadüf etmek, karşılaşmak. Karşılaşmak, denk gelmek.	Yaʿnī, ḳaçan ol (11) temellüḳ ehli size uġrasa dirler ki "Biz īmān getürdük![9b]	(SAYFA;17)
uġra-:	Azaba uğramak; azap görmek, azabla cezalandırılmak.	Andan ol ulu günüñ ʿaẕābına uġrayam ki ḳıyāmet (16) günidür.[335a]	(SAYFA;668)
uġra-:	Karşısına çıkmak, denk gelmek.	Ol ḳorḳudan ki (3) anuñ ileyinde bir melik ẓālim var, her uġrayan kimseyi ġaṣb-ıla alur.[306a]	(SAYFA;610)
uṣūl:	(A.) Esas, yol. Bir ilmin asıl mevzuundan önce öğrenilmesi lâzım gelen esaslar. Bir hedefe ulaşmak için tutulan düzenli yol. * Tarz, metod, tertip. ilm-i uṣūl: İlim yolu, ilim esası.	(1) İşāret ḳılur bunuñ-ıla ol ʿulūm ravżalarına istiḫrāc olunmışdur göñül yirlerindün (2) ol hidāyet ṣu-y-ıla zühd ü taḳvā ehli-çün, egerçi ehl-i vilāyet mevātibine erişmedilerse daḫı (3) ol ictihād baġlarınuñ üzümleri ve ʿilm-ı uṣūl zeytūnları ve ʿilm-ı fürūʿ narları ki uṣūlde fürūʿde (4) münfiḳ; ammā ʿulemā ḳatında muḫtelif.[187b]	(SAYFA;373)
ubudiyye:	(A.) Kulluk. Kul olduğunu bilip Allah'a itaat etmek. Allah'a teslim olup, Kur'an ve Peygamber (A.S.M.) vasıtası ile verilen emirleri aynen icra ve tatbike çalışmak.	(3) ṕes, ol maḥabbet-ı ezelī ve ubudiyyenüñ ʿalāmetindendür, olaruñ-ıla müʾminler üzere tevāżuʿ idici (4) oldılar, ṣıfāt-ı insānī fānī oluṕ ana niyyetleri murtefiʿ oldığı-çun ve kāfirler üzere cürʾetlüler (5) ve ḳahr idiciler oldılar.[131a]	(SAYFA;260)
uç-:	Uçmak. Kuşunn uçması. Kuş, kanatlı böcek vb. hareketli kanatları yardımıyla havada düşmeden durmak, havada yol almak.	ṕes balçıḳdan (9) ḳuş gibi düzerdi aña bir kez urardı Ḥaḳ destūrıyıla ḳuş oluṕ uçardı; daḫı ṣaġırları (10) gözsüzleri ve ebraṣları ḫōş iderdi ve ölüleri diri ḳılurdı.[138a] İşāret (16) bu iki āyetde budur ki her nesne ki ḥareket ider bu arż-ı beşeriyyetde semʿ u baṣar ve lisān ve bāḳī (17) aʿżālar gibi ve daḫı nefs ṣıfātları-y-ıla daḫı ol	(SAYFA;274) (SAYFA;200) (SAYFA;176) (SAYFA;332)

		ḳuş ki uçar ḳanatları-y-ıla.[167a] (1) ṣūret düzerdi, añа bir gez nefẖ idüṕ urardı, ḳuş uçardı Ḥaḳ Taʿālā iẕni-y-ile. [101a] İşāret (16) bu iki āyetde budur ki her nesne ki ḥareket ider bu arż-ı beşeriyyetde semʿ u baṣar ve lisān ve bāḳī (17) aʿżālar gibi ve daẖı nefs ṣıfātları-y-ıla daẖı ol ḳuş ki uçar ḳanatları-y-ıla.[167a]	
uç-:	Uçmak. Mecazi olarak uçmak. Manevi makamlarda hızlıca mesafe almak, manevi makamlarda hızlıca yol almak. Uçmak. Manevi olarak mesafe kat etmek. Mecazi olarak kuşun uçması haline benzetilmiş.	Yaʿnī, gönül-ile (18) rūḥ ṣıfātları-y-ıla ki anlar uçarlar, şerīʿat u ṭarīḳat ḳanatları-y-ıla; illā bular külli sizcileyindür, (19) efʿāllerinden aḥvāllarından suʾāl olunmaḳda.[167a] (11) Bulara, bu iki ortasında terbiyet var, tā ki ol ḳorḳu-y-ıla ümīḏ ḳanatları-y-ıla uçalar, (12) tā ol maḳām-ı ḳabża ve beşṭa ulaşınca.[321a] Andan ol ḳabż u beşṭ ḳanatları-y-ıla uçalar, (13) tā surād-ı ḳāt-ı ünse ve heybete ulaşalar.[321a] Andan ol üns ü heybet ḳanatları-y-la uçalar, ol (14) "ḳābe ḳavseyne" ireler ki sırr u tecellī, daẖı vādi vaḥdetdür.[321a] Gümān yoḳ ki ol maẖṣūṣ olunan (14) ḳavm erbāb-ı sülūkdur şol meşāyıẖdan ki ʿināyet-ı ezelī anları ceẕb itmişdür ol maḥabbet-ı (15) ilāhiyye ceẕbeleri-y-le ol ẖilḳat ṣıfatları yuvasından uçuruṕ ol Allāhu Taʿālā'nuñ ṣamediyyet-ı (16) celālinüñ serāperdelerine ḳondurdı oları gendülerden fānī ḳıldı.[130b]	(SAYFA;332) (SAYFA;640) (SAYFA;640) (SAYFA;640) (SAYFA;259)
uçmaḳ:	Cennet.	(12) Siz daẖı rāḥat ve niʿmet ehli olursız, uçmaḳ köşesinde firişteler gibi, yā anlaruñ gibi (13) olursız ki cennet içinde muẖalled yaradıldılar ẖūr u rıḍvān ve ẖuzzān-ı cinān gibi, daẖı (14) bularuñ ġayrı gibi.[214b] (1) nefslerin mālların beẕl iderler	(SAYFA;427) (SAYFA;643) (SAYFA;30) (SAYFA;30) (SAYFA;62) (SAYFA;554) (SAYFA;447) (SAYFA;448) (SAYFA;426)

		kiçi ġazāda ki kāfirler-ile cihād itmekdür, Allāhu Taʿālā yolında (2) uçmaḳ ṭaleb itmek-içün.[322b] Her kim ki ʿameli uçmaḳ iştiyāḳından ḳıldı, ol uçmaḳ niʿmetlerin (14) gördi, ṣevābı anuñ āḫiretde ol olur.[16a] Her kim ki ʿameli uçmaḳ iştiyāḳından ḳıldı, ol uçmaḳ niʿmetlerin (14) gördi, ṣevābı anuñ āḫiretde ol olur.[16a] Uçmaḳ niʿmetlerinden daḫı ol (18) raḥmān ḳullarına nüzūl olan nesneye aldanuṕ ḳalmaḳdan; zīre ebrārlaruñ ḥasenātı muḳarreblerüñ (19) seyyiʾātıdur.[32a]	(SAYFA;445) (SAYFA;343) (SAYFA;525) (SAYFA;426)
ufaġ: //ufaḳ:	Kırıntı. Ufalanan şeyin kırıntıları.	Yaʿnī, eydeler anlar ki (19) ol göñül ufaġından ṭoġan envār-ı ġayb-ile īmān getürdiler.[130a]	(SAYFA;258)
ulaş-:	Ulaşmak. Kavuşmak. Varmak. Elde etmek, erişmek, yetişmek. ulaşdur-: Ulaştırmak, kavuşturmak. Eriştirmek, yetiştirmek. Erişmek, ulaşmak, vâsıl olmak. ulaşdur-: Yan yana getirip dikmek, birbirine eklemek, kavuşturmak. ulaştırılmak; bitiştirilmek, devam ettirilmek.	AK dimeg-ile işāret ḳıldı ʿālem-i rūḥāniyyetden çıḳuṕ ʿālem-i vaḥdāniyyete (4) ulaşa ki rabbānīdür ve ol cemʿiyyetden maḳām-ı vaḥdete ulaşa.[61b] AK dimeg-ile işāret ḳıldı ʿālem-i rūḥāniyyetden çıḳuṕ ʿālem-i vaḥdāniyyete (4) ulaşa ki rabbānīdür ve ol cemʿiyyetden maḳām-ı vaḥdete ulaşa.[61b] Yaʿnī, bunda işāret var kim bedürüstī, ṭālib-ı ṣādıḳ egerçi (9) seyrinde yüce dereceye daḫı irişmiş olsa şol ḥayṣiyyet-ile ki Ḥaḳ Taʿālā ḥażretine teḳarrübe (10) müstaḥıḳḳ olmış ola, enāniyyetinden çıḳuṕ ol rubūbiyyet ceẕbeleri-y-ile Ḥaḳḳ'uñ varlıġına ulaşa, (11) andan girü Ḥaḳ'dan ġayrına iltifāt idüṕ dünyeden bir nesneye meyl idüṕ ittibāʿ-ı şehvāt (12) ḳıla, ol ġayret-ı ilāhiyyet anı istidrāc-ıla esfel-i derekeye indürür, meṣeli anuñ kelbi meṣeline (13) döner.[259a] (5) ṕes, vācibdür bu ḫalḳ üzere	(SAYFA;121) (SAYFA;121) (SAYFA;516) (SAYFA;65) (SAYFA;640) (SAYFA;673) (SAYFA;335) (SAYFA;712) (SAYFA;491) (SAYFA;762) (SAYFA;3) (SAYFA;148) (SAYFA;99) (SAYFA;405) (SAYFA;649) (SAYFA;649) (SAYFA;287) (SAYFA;655) (SAYFA;86) (SAYFA;370) (SAYFA;370) (SAYFA;298) (SAYFA;173) (SAYFA;753) (SAYFA;58) (SAYFA;556) (SAYFA;25)

		anuñ raḥmeti raḥmine ulaşalar, anı ṭaleb idüṕ ġayrından münḳaṭiʿ (6) olmaġ-ıla; tā ki Ḥaḳ Taʿālā'dan bulara raḥmet ü kerāmet irişe.[33b] Andan ol ḳabż u besṭ ḳanatları-y-ıla uçalar, (13) tā surād-ı ḳāt-ı ünse ve heybete ulaşalar.[321a] İşāretdür aña ki bedürüsṭ̄, (2) bu ṭaleb ehli ḳaçan ki ulaşalar Ḥaḳḳ'uñ ceẕbeleri-y-ile ol müşāhede-i cemāle daḫı ol (3) baḥr-ı celālüñ istiġrāḳına irişdi nā-gāh, olara ol Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ʿizzeti ve kibriyāsı (4) ʿāṣıfeleri ki buları istidrāc-ıla helāklıga ulaşdurur bilmedükleri yirden ol (5) istidrāclarındandur ki anlar yirde Ḥaḳ'dan ġayrın ṭaleb iderler.[337b] (1) Ve ol vaḥdāniyyete ulaşdura, eger ezelde taḳdīri ḳıldısa.[168b] (1) ben iʿtiṣām idem, ol maḳāmlara ve ol derecelere sizi ulaşduram ve bu sifliyyātdan ve bu dereke-(2)lerden sizi ḫalāṣ idem.[357a]	(SAYFA;148) (SAYFA;507) (SAYFA;282) (SAYFA;117) (SAYFA;269) (SAYFA;562) (SAYFA;507) (SAYFA;288) (SAYFA;294) (SAYFA;370) (SAYFA;487) (SAYFA;270) (SAYFA;712) (SAYFA;126) (SAYFA;46) (SAYFA;333) (SAYFA;458) (SAYFA;131) (SAYFA;235) (SAYFA;386) (SAYFA;745) (SAYFA;614) (SAYFA;693) (SAYFA;157) (SAYFA;434) (SAYFA;673) (SAYFA;4) (SAYFA;370) (SAYFA;508) (SAYFA;274) (SAYFA;640) (SAYFA;753) (SAYFA;59) (SAYFA;143) (SAYFA;341) (SAYFA;121) (SAYFA;246) (SAYFA;649) (SAYFA;257) (SAYFA;584) (SAYFA;151) (SAYFA;23) (SAYFA;225) (SAYFA;260) (SAYFA;213) (SAYFA;121) (SAYFA;253) (SAYFA;386)

			(SAYFA;287) (SAYFA;148) (SAYFA;89) (SAYFA;25) (SAYFA;118) (SAYFA;52) (SAYFA;655) (SAYFA;500) (SAYFA;665) (SAYFA;762) (SAYFA;266) (SAYFA;148) (SAYFA;325) (SAYFA;617) (SAYFA;447) (SAYFA;650) (SAYFA;1) (SAYFA;480) (SAYFA;529) (SAYFA;148) (SAYFA;121) (SAYFA;634) (SAYFA;456) (SAYFA;196) (SAYFA;717) (SAYFA;745) (SAYFA;745) (SAYFA;70) (SAYFA;85) (SAYFA;644) (SAYFA;65)
ulaşḳılıḳ:	Kavuşmalık, kavuşma hali, erişme hali.	Yaʿnī̱, şol kimseler gibi ki (13) keʾennehū sizüñ-ile anuñ arasında bir muṣāḥabet ve münāsebet olmadı bu emrde, yā bir ulaşḳılıḳ (14) olmadı bu ṭāyife-y-ile çün seferden münḳaṭıʿ oldı.[61b]	(SAYFA;121)
ulaşuruban:	Ulaşarak, erişerek.	(1) benüm ġayruma ulaşuruban. [033b]	(SAYFA;65)
ulı:	Ulu. Yüce. Büyük.	Yaʿnī̱, Allāhu Taʿālā'nuñ luṭfı ulı ve ḳahrı ulı daḫı mebsūṭ-(12)dur ol luṭfı ve ḳahrı ḫazī̱nelerinden nice dilerse infāḳ ider, müʾminler üzere hidāyet ü ī̱mān (13) ve iḥsān infāḳ ider ve kāfirler üzere ḍalālet ṭuġyān ve küfr nifāḳ ve ʿaẕāb-ı nār infāḳ	(SAYFA;266) (SAYFA;266)

		ider; (14) bir ḳavmi yüceldür derecāt-ı ʿulāya irgürür ve bir ḳavmi aşaġa bıraġuṕ derekāt-ı suflāya indürür (15) ve bir ḳavmden şerri belāyı defʿ ider ve bir bir ḳavmden ḫayrı ve niʿmetleri menʿ ider, belki defʿ-ı niʿmetini (16) ʿām ider.[134a]	
uli'l-emr:	(A.) Müslümanları şeriat nâmına idare eden (Halife, kadı, İslâm reisi, pâdişah, sultan, reis-i cumhur, reis, müdür gibi) zâtlar.	Yaʿnī, eger bularuñ rücūʿları bunuñ gibi müşkilāt ḥālinde ve bu muʿḍilātı (13) keşf itmekde resūl sīretlerine yāḫūḏ bulardan uli'l-emr olanlar sīretine ki olar (14) meşāyıḫlardur kemāl ḥāṣıl idüṕ vāṣıllardan olmışlardur.[65b] Yaʿnī, yā levābiṣe fetvā-yi ḳalbüñüzden ṭaleb ḳıl, (10) eger müftiler saña fetvā daḫı virürlerse ḳalbüñde tereddüd olıcaḳ anı terk eyle ve uli'l-emre daḫı (11) muṭīʿ oluñ didügi meşāyıḫlaruñuza muṭīʿ oluñ dimek olur, daḫı ol kimseye ki terbiyetüñüz anuñ (12) elindedür.[58a] (12) … Zīre mürīdüñ uli'l-emri şeyḫidür, terbiyetde.[58a]	(SAYFA;129) (SAYFA;114) (SAYFA;114)
ulu:	Büyük. Ulu, yüce. *Yüce. *Büyük, önde gelen, ileri gelen. *Ulu. *Ulu, şerefli kimsei şeref sahibi kişi. *Büyük günah. *Büyük azab.(ulu azab) *Ulu azab, ağır azab. *Ulu, yüce, büyük, katı. *uludan kiçiden; büyükten küçükten. Büyük kişi. *Ulu saadet, büyük saadet. *ulu faẓl issi; Azametli fazilet sahibi. *Ulu, büyük, yüce. *Ulu; çok.	(10) İşāret bu iki āyetde budur ki bedürüstī, Allāh'dın yaña sülūk idecek rūşen ulu yol (11) bu āyetleri taḥḳīḳ itmekdür ki anuñ efʿālidür, bulara bu nesne mirḳātdur ki bundan ḥaḳīḳatā (12) çıḳarlar bu evvel mertebedür ki ṣunʿdan ṣāniʿi idrāk ideler.[181b] ṕes Allāhu Taʿālā ʿazīzdür bu kevneyne müteʿallıḳ olmaġ-ıla ol (14) bulınmaz; tā ol ṭālib olan mütecerrid olmayınca, azdan çoḳdan ve uludan kiçiden.[146b] (12) Yaʿnī, "Yā ḳavm, ṭapuñ ol Allāh'a ki sizi var ḳıldı, andan ġayrı sizüñ ilāhıñuz yoḳdur ḳorḳarın (13) sizüñ üzerüñüze ṭapmaz olursañuz ol ulu günüñ ʿaẕābından ki aṣṣı daḫı oludur	(SAYFA;361) (SAYFA;291) (SAYFA;455) (SAYFA;455) (SAYFA;693) (SAYFA;618) (SAYFA;331) (SAYFA;557) (SAYFA;714) (SAYFA;554) (SAYFA;11) (SAYFA;66) (SAYFA;311) (SAYFA;322) (SAYFA;369) (SAYFA;408) (SAYFA;465) (SAYFA;465) (SAYFA;564) (SAYFA;668)

		żararı (14) daḫı uludur.[228b]	(SAYFA;98)
		(12) Yaʿnī, “Yā ḳavm, ṭapuñ ol	(SAYFA;465)
		Allāh’a ki sizi var ḳıldı, andan	(SAYFA;343)
		ġayrı sizüñ ilāhıñuz yoḳdur	(SAYFA;691)
		ḳorḳarın (13) sizüñ üzerüñüze	(SAYFA;342)
		ṭapmaz olursañuz ol ulu günüñ	(SAYFA;187)
		ʿaẕābından ki aṣṣı daḫı oludur	(SAYFA;52)
		żararı (14) daḫı uludur.[228b]	(SAYFA;274)
		(14) ṕes, bu velīlik kelāmı ṣābit	(SAYFA;628)
		oluṕ tebdīl olmaduġı ulu	(SAYFA;238)
		saʿādetdür.[347b]	(SAYFA;150)
		(4) Zīre rıżā Allāhu Taʿālā	(SAYFA;140)
		ḥażretinüñ ulu ḳapusıdur ve daḫı	(SAYFA;443)
		Ḥaḳ Taʿālā rāżı olmaḳ ḳuluñ	(SAYFA;49)
		rıżāsın (5) vācib ḳılur.[310a]	(SAYFA;321)
		(5) Ḳavmüñ īmāna gelmekligine	(SAYFA;85)
		ḥarīṣ oluṕ andan iʿrāż itdükleri	(SAYFA;668)
		ḳatı ulu meşaḳḳat geldi.[166b]	(SAYFA;292)
		(5) Yaʿnī, eger siz nefsüñüz-le	(SAYFA;417)
		muṣālaḥañuz üzere anlaruñ	(SAYFA;202)
		ıṭṭlāʿların terk itdürmeseñüz (6)	(SAYFA;639)
		yā baʿżı aḥvāluñuz üzerine ve ol	(SAYFA;185)
		ehl-i baṭṭāllaruñ dōstlarından	(SAYFA;321)
		iḥtirāz itmeseñüz (7) ve anlaruñ	(SAYFA;96)
		murāfaḳatlarını ve	(SAYFA;377)
		muvāfaḳatlarını dōst ṭutası	(SAYFA;56)
		olursanuz ol ṭāliblerüñ ḳalbleri	(SAYFA;628)
		(8) yirinde fitne vāḳiʿ olur ki	(SAYFA;221)
		anlar cihād-ı nefsden süst olurlar,	(SAYFA;184)
		ol baṭālet ehli-y-ile (9) ki size ve	(SAYFA;425)
		ġayruñuza inkārları vardur dōst	(SAYFA;475)
		olduġuñuz size muvāfaḳat ve	(SAYFA;378)
		muvāfaḳat (10) idenlerüñ	(SAYFA;628)
		dōstluġın terk itdügüñüzde ulu	(SAYFA;484)
		fesād vardur.[279b]	(SAYFA;473)
		(5) Zīre Allāhu Taʿālā ulularuñ	(SAYFA;550)
		ulusıdur ve ʿaẕābı daḫı ulu	(SAYFA;227)
		ʿaẕāblardur”.[358a]	(SAYFA;300)
		(9) Yaʿnī, ol nesneden ki	(SAYFA;221)
		ġanīmet idersiz, yiñ andan size	(SAYFA;442)
		ḥalāl olsun, tā ki anı ġıdā idinüṕ	(SAYFA;485)
		kiçi cihāda (10) ve ulu cihāda	(SAYFA;68)
		ālet idinesiz bu ḥāletde ki	(SAYFA;630)
		nefsüñüzi anuñ-ıla pāk idesiz	(SAYFA;205)
		ḥalāl infāḳ itmeg-ile (11) ol	(SAYFA;205)
		dünyā maḥabbetinüñ çepelinden	(SAYFA;228)
		ḳalbüñüzi arıdasız.[278a]	(SAYFA;104)
		(1) bulara ulu ʿaẕāblar	(SAYFA;143)

		var.[006b] (1) mālıñuza ḳatuṕ bile yimeñ, nefsüñüzi cevrden, ḥayfden, ẓulümden tezkiye ḳıluñ ve ʿadl-ile inṣāf-ıla (2) bezeñ; zīre bu yaramaz ṣıfātlar kişinüñ nefsinde cemʿ olmaḳ ulu günāhdur ḥicāb-ı ʿaẓīmdür.[034a] (1) menfaʿatinden ḫaber virüṕ buyurdı; AK Uşbu (2) ʿivażlar küllī ṣādıḳlar-ıçundur ki ulu saʿādetdür.[156b] (1)lardan gey ulu muʿcize bu Ḳurʾān'dur ki cevāmiʿü'l-kerīmdür, bunca maʿānī anuñ taḥtında mündericdür".[162a] (1) ol şiddet ü ḥaḳāret müteʿallıḳ olduġı ol iftirāları ve kiẓbleri miḳdārı ve daḫı ḫalḳ ḳatında (2) menziletleri ulu olduġı ḳadar, daḫı envāʿ-ı maḫlūḳdan riyāset ṭaleb itdükleri ḳadar anlara (3) şiddet-ı nezʿ ve ḫorlıḳ vāḳiʿ olur.[185b] (1) daḫı Ḥaḳ Taʿālā'nuñ anuñ üzerine tamām niʿmeti oldur, ulu saʿādet oldur.[205a] (1) ol ulu saʿādetdür ve kelime-i küfri iʿlā ḳılmaġa ṣarf itse ulu şeḳāvetdür.[233b] (1) ol ulu saʿādetdür ve kelime-i küfri iʿlā ḳılmaġa ṣarf itse ulu şeḳāvetdür.[233b] (1) seyyiʾātlarını sizden maḥv idüṕ ol envār-ı celāli ve cemāli birle sizi setr ide ki ol ulu (2) faẓl issidür faẓl ider, şol kimselere ki gendü ḳatındaġıdan geçdi Allāhu Taʿālā ḳatındaġılara (3) raġbet idüben.[283a] Anda ulu işler cārī olısar ki bir bölük cennete ve bir bölük nār-ı saʿīre vāḳiʿ (17) olısar".[335a] (1) Līkin begler ulular taʿẓīm iderler bulara selāmı ögretmeg-ile her ḥālde.[172b] Belki (8) ol ulular ve ḫāṣ evliyālar ve enbiyālar	(SAYFA;223) (SAYFA;595) (SAYFA;675) (SAYFA;501) (SAYFA;152) (SAYFA;50) (SAYFA;618) (SAYFA;265) (SAYFA;250) (SAYFA;168) (SAYFA;718) (SAYFA;612) (SAYFA;454) (SAYFA;705) (SAYFA;696) (SAYFA;740) (SAYFA;463) (SAYFA;330) (SAYFA;171) (SAYFA;171) (SAYFA;71) (SAYFA;321) (SAYFA;16) (SAYFA;618) (SAYFA;681) (SAYFA;620) (SAYFA;57) (SAYFA;171) (SAYFA;714) (SAYFA;628) (SAYFA;459) (SAYFA;585) (SAYFA;177) (SAYFA;221) (SAYFA;215) (SAYFA;105) (SAYFA;227) (SAYFA;221) (SAYFA;88) (SAYFA;714) (SAYFA;488)

		şānıdur”.[346b] İşāret bunda budur kim bedürüstī, Allāhu Taʿālā kemāl-i faẓlından bu fuḳarā üzerine (17) buları daḫı ulular ve pādişāhlar mertebesinde ḳodı, dünyede āḫiretde selāmı bularuñ üzerine (18) taḳdīm itmekde.[172a] çoḳlar uşbu mertebe üzere münderic (7) oluṕ ululardan küfre irişdiler; ġāyetleri aña irişdi ki ʿİsā ki rūḥu’l-lāh’dur, (8) anı ḳatl itmege ḳaṣd iderler.[94b] (13) Zīre ol ḳalb iḥāṭa ḳılur ol ṣıfāt-ı ẕemīmelerüñ ululları andan ḳoṕar, buḫl u ḥırṣ ve ḥased (14) ve ḥıḳd u ʿadāvet ve kibr ü buġż daḫı taʿaṣṣub daḫı buña beñzer nesneler.[27a] Ve evliyālaruñ ululları daḫı kerāmetde böyledür.[138a] Zīre fevzüñ ululuġı ḥicāb ululuġı ḳadar (13) olur.[315a] Siz anlaruñ cismleri ululuġına ve bedenleri ḳuvvetine baḳmañ ve sizüñ bedenleriñüz (8) żaʿfına naẓar itmeñ.[120a] Uşbu ululuḳlar-ıla bir naṣr-ı ʿazīz ki senden ġayri (17) bunuñ-ıla ʿizzetlenmedi daḫı bunuñ ḳoḳusı anuñ meşāmına irmedi, illā saña müṭābaʿat itmek ḳoḳusın (18) meşāmıma almaġ-ıla añladı.[76a]	
ulu’l-ʿazm:	(A.) Kat'i azim sahibi, ciddiyet, sabır, sebat sahibi büyük zâtlar, hususan peygamberler (Aleyhimüsselâm). Başta Hz. Muhammed (A.S.M.), İsa, Musa, İbrahim, Nuh (A.S.)	(11) Zīre ṣabr itmek daḫı bizüm aḫlāḳumuzdan bir ḫulḳdur, biz anları ṣabr-ıla ol ulu’l-ʿazm mertebelerine (12) irişdürürüz.[166a] Yaʿnī, bedürüstī (5) ol ṣabr u taḳvā ol Resūl’den uluʾl-ʿazm olanlar mertebesidür, Ḥaḳ Taʿālā ḳatında merżīdür.[29b]	(SAYFA;330) (SAYFA;57)
ulu’l-ʿilm:	(A.) İlim sahipleri.	(5) Bu delālet ider bu teʾvīl üzere; ammā aḫaṣ-ṣı insāna işāret ḳılduġı enbiyādan daḫı evliyānuñ (6) ulularından ki bular ulu’l-	(SAYFA;171) (SAYFA;171)

		ʿilmdür.[86b] (9) … Ve daḫı ulu'l-ʿilmlere şirket var.[86b]	
ulu'l-erḥām:	(A.) Yakın hısım olanlar. (ulü: (A.) Sahipler. Bir şeyin ehli olanlar.) (ḳarābet: (A.) Soyca yakınlık. Hısımlık. Akrabalık.)	Bular daḫı baʿżıları baʿżılarına (17) ulu'l-erḥāmdur ḳarābetleri var.[36b]	(SAYFA;71)
ulü'l-bāb:	(A.) Tövbe sahibleri.	Yaʿnī, Allāh'dan ḳorḳuñ, Allāh'dan ġayrını ḳoñ, iy ʿaḳl issileri, (14) ulü'l-bāb olardur ki ḳalblerinüñ lübbi ḫāliṣ olmışdur, daḫı ervāḥları bu nefs-ile beden ḳabından (15) ki bular severler ol ḳalb meyl itmeye derecāt-ı rūḥāniyyeye.	(SAYFA;294)
ulūhiyyet:	(A.) İlâhlık. * Allah'ın kâinattaki tasarruf ve hâkimiyeti ile herşeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi.	Yaʿnī, taḥḳīḳ kāfir oldı ol kim didi; "Allāh, üçüñ üçüncisidür (17) ulūhiyyetde", Allāhu Taʿālā buları küfre nisbet ḳıldı.[138b] İşāret bunda budur kim bedürüstī, Allāhu Taʿālā (8) gendü ẕātını ve ṣıfātını bildürdi ḥaḳḳ-ıla ki ol rubūbiyyetdür ve ulūhiyyetdür ve ḳādiyyetdür daḫı (9) ḫāluḳiyyetdür daḫı müdebbirlikdür ve ḥaḳīmlikdür ve daḫı istirādur.[226a] (4) Ol ḫacālet ṣuyı-la anlardan ol beşeriyyet raʿnālıḳları ve ʿucb u tenaʿʿum çepellikleri yundı arındı, (5) niyyet ḥicābları yırtıluṕ götrüldi, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ulūhiyyeti luṭfları keşf oldı (6) ol ḫāllerinden rücūʿ idüṕ Ḥaḳ Taʿālā ḳatındaġıya raġbet itdiler.[215b] Andan ötrü ki ulūhiyyeti iżāfet ḳıldılar (18) bir maḫlūḳa ki ḫāliḳıyyete maḥall degül üç ilāh iṣbāt ḳıldılar, bu nesne ġāyet ḫızlāndur (19) ʿaḳl anuñ üzere bāṭıl-ıla ḥükm eyledi.[138b] ṕes, Allāhu Taʿālā anı görür ulūhiyyeti (12) nūrı-la daḫı resūlüñ rūḥı ʿaleyhi's-selām anı görer nübüvveti nūrı-la.[320b]	(SAYFA;275) (SAYFA;450) (SAYFA;429) (SAYFA;275) (SAYFA;639) (SAYFA;676) (SAYFA;403) (SAYFA;450)
um-:	Ümid etmek, ummak, beklemek.	Belki rabbinüñ (15) raḥmetinden	(SAYFA;717)

		uma, ḫaṭālarından tevbe ḳıla, rabbine rücūʿ ide, nefsi üzerine ẓulmine iḳrār (16) ide, ʿĀdem gibi ʿalm (ʿaleyhi's-selām), tā ki rabbi girü anı ictibā ide, tevbesin ḳabūl idüp̀ aña hidāyet (17) vire.[359b] Faḳīre naẓar itmeye, Allāhu Taʿālā'ya naẓar ḳıla, ṣevābı (4) ʿivażı andan uma, yaġrından ummaya.[320b] Yaʿnī, ol (4) ʿavāmm-ı ḫalḳuñ umūsı olacaḳ degül ki günāhları işleyeler muṣırr oluṕ tevbe ḳılmayalar (5) ve umalar ki ol ḫāl-ile Allāhu Taʿālā anları yarlıġaya, ḫāl budur.[81b] Bu iki bölükden emīnlige (18) ḳanḳısı ḫaḳluraḳdur, anlar mı lāyıḳdur ki Allāh'dan ḳorḳarlar ve andan umarlar yoḳsa anları lāyıḳdur (19) Allāh'dan ḳorḳmazlar ve andan ummazlar bir cemādan ḳorḳarlar, umarlar eger girçek ḫaḳdan bāṭılı.[181a]	(SAYFA;639) (SAYFA;161) (SAYFA;360) (SAYFA;360) (SAYFA;446) (SAYFA;20) (SAYFA;151) (SAYFA;688) (SAYFA;353) (SAYFA;533) (SAYFA;102)
umaḳ:	Umulan, ümid edilen, beklenen, arzulanan. *Arzu, maksat.	Miʿrāc gicesinde aña (14) ʿubūr itdürdi umaḳı ṭamuyı ve her nesnenüñ ḫaḳāyıḳların keşf idivirdi.[345a]	(SAYFA;688)
umavuz:	Umarız, ümid ederiz, bekleriz.	Yaʿnī, biz Allāh'dan ġayrıdan (11) eger nesne umavuz girü ḳıçumuza dönmiş oluruz, hiḏāyetden ṣoñra ki ol ikilik maḳāmıdur maḳām-ı (12) vaḥdet degül, eyle olsa meṣlümüz aña beñzer ki cinn ü ins şeyāṭīni anı ḍalālete bıraḳdı (13) bu arż-ı beşeriyyetde hevā-yı mütābaʿat ḳılmaġ-ıla daḫı anlaruñ iġvāları-y-la ḫayrān oluṕ ḫayretde (14) ḳaldı.[177b]	(SAYFA;353)
umduġ: //ummaḳ	umduġınuñ:Beklediğinin, umduğunun umduġumuzdan:Umduğumuzdan, beklediğimizden. umdura: Ümit ettire. umdurucı: Ümit ettirici, bekledici.	Ammā Ḥaḳ Taʿālā anlar umduġınuñ (8) ḫilāfınca cevāb virdi buyurdı ki AK.[267b] (1) … İşit bizüm duʿālarumuzı umduġumuzdan maḫrūm ḳılma", diseler ol ḫayrlu-y-ıdı.[52a] Ve daḫı ancılayın bu insānuñ, tā	(SAYFA;533) (SAYFA;102) (SAYFA;193) (SAYFA;193) (SAYFA;630) (SAYFA;635) (SAYFA;287)

	umduḳları: Bekledikleri, umdukları. umduḳlaruna: Beklediklerine, arzu ettiklerine. umıla: Ümit edile. umılur: Beklenir, arzu edilir. umılurdı: Arzu edilirdi, beklenirdi. ummaḳ: Beklemek, arzu etmek, ümit etmek. şifā umulmaz; şifa beklenmez.	ki (2) Allāhu Taʿālā üzere ḥuccetleri olmaya, Allāh'dan münḳaṭıʿ oluṕ ʿubūdiyyeti terk itmekde (3) bunuñ-ıla ki diyeler "Biz senüñ lıḳāña müştāḳıduḳ ve senüñ niʿāmlaruña muḥtācıduḳ, (4) lı̄kin bize bir kimse delı̄l olmadı ki bize sendin yaña delālet ḳıla, senüñ-ile ve senüñ (5) ḳatuñdaġı faẓl u kerāmet-ile bize beşāret ḳıla ve saña vāṣıl olmaḳlıġı bize umdura (6) ve senden ve senüñ ḳatuñdan münḳaṭıʿ olmaḳ maḥrūmlıġından bizi taḫvı̄f idüṕ ḳorḳuda.[97b] ṕes, bundan (8) ötrü resūller gönderdi beşāret idüṕ bu nesneleri umdurucı olmaġ-ıla ve andan münḳaṭıʿ (9) oluṕ maḥrūm ḳalmaḳdan ḳorḳuducı olmaġ-ıla ve daḫı ol ʿazāblar-ıla ki bularuñ-ıçun (10) yaraḳlanmışdur.[97b] Bulara umduḳları (5) virildi, dilekleri icābet olundı, ṣuretā ve maʿnā daḫı.[316a]	(SAYFA;639) (SAYFA;360) (SAYFA;151) (SAYFA;453) (SAYFA;360) (SAYFA;287) (SAYFA;250) (SAYFA;453) (SAYFA;94) (SAYFA;159) (SAYFA;635) (SAYFA;287) (SAYFA;277) (SAYFA;626) (SAYFA;401)
ummaḳlıḳ:	Arzu etme, maksat gütme.	(1) żarar ummaḳlıḳda daḫı anlara ġuṣṣa daḫı yoḳdur ol nefs arzuları olardan fevt (2) olduġı-çun ʿadāvet-ı nefs aralarında girü ḳāyim. [347b]	(SAYFA;693)
umūları:		Şimdi ʿamelleri ḥabṭ oluṕ umūları bāṭıl (3) oldı; küllı̄ ḫāsirlerden oldılar, istiʿdād-ı cibillı̄lerin bāṭıl ḳıldılar dünyede ol, (4) ol mevlādan ıraḳlıḳ cehenneminüñ derekelerine uş āḫiretde mustaḥıḳ oldılar.[130b] Yaʿnı̄, "İy çalabum, andan (10) ötrü ki anlaruñ ʿāḳıbeti emrleri seni ṭaleb itmek yolından seyrlerin ḳaṭʿ ideler, anuñ-ıla (11) ḳullaruñı gümrāh idüṕ senüñ ṭalebüñden ḳoyalar anuñ temettuʿātına meşġūl ḳıluban ve (12) ḳuru umūlar-ıla maġrūr idüben".[352a] Yaʿnı̄, bularuñ emrinüñ ḥāṣılı ve	(SAYFA;259) (SAYFA;702) (SAYFA;696)

		umūlarınuñ ġāyeti budur ki dünyānuñ leẕẕātları ve şehvātları (7) birle birḳaç gün temettuʿ ideler.[349a]	
umūr:	(A.) (Emir. C.) Emirler. İşler. Hususlar. Maddeler. umūr: (a.i, emr'in c.) İşler, hususlar, maddeler, şeyler.	Zīre nuṣret ü muʿāvenet ḳılmaḳ her umūrda ṣaġışların çoḳ (19) itmeg-ile, bu kāmil niʿmetdür.[233a] Yaʿnī, ʿarşdan şerāya degin ʿālemde ve bu ʿālem içinde umūrdan (5) ne var-ısa mutaṣarrıf oldı.[226b] (1) żararınuñ elemi size ʿāyid olur bu ḳavmu aʿyānuñ māliki evlādur bu umūrlarda aʿyāndan (2) ḫalḳ anuñ ḫalḳıdur, milk anuñ milkidür, dilerse bulara hedāyet vire dilerse ḍalālet (3) içinde ḳoya".[235a]	(SAYFA;464) (SAYFA;451) (SAYFA;468) (SAYFA;682) (SAYFA;434)
umūr-ı ġaybiyye:	(F.) Gaybiyye hususları.	Andan (17) ḫaber virdi ki bu işāretler rūḥ terbiyetinde nefs-ile ve bu ikinüñ ṣalāḥları ve fesādları (18) ḥāllerinde ki umūr-ı ġaybiyyedür.	(SAYFA;735)
umūr-ı dünyā:	(F.) Dünya hususları, dünya halleri.	Yaʿnī, (17) anlar ki āḫirete īmān getürdiler, imān getürürler aña daḫı ki anları ol beḳā sarāyına teveccüh (18) ḳıldurur cevāriḥden daḫı ṣıfātlardan, şol vaḳt ki istiʿmāl itdürür umūr-ı dünyāsında (19) ve daḫı āḫiret emrinde ki ol istiʿmāl-ı dünyāyı fānī-çün degül şehvāt-ı nefs-içün ve hevā-y-ıçun.	(SAYFA;367)
umūr-ı dünyāviyye:	(F.) Dünyalık işler. Dünyaya ait işler.	Yaʿnī, senüñ-ile bile (11) olanlar-çun maḳām-ı ḳurbe irişdiler, bular ol ʿavāmuñ ḫalefinde ṭursunlar mertebede ve maḳāmda (12) ve mütābaʿatde; tā ki sizi ṣaḳlayalar ol umūr-ı dünyāviyye meşġūl olmaġ-ıla ol ḥavāyicüñüz-(13)den ötrü ki żarūrāt-ı insāndur, ansuz olmaz.	(SAYFA;148)
umūr-ı dünyevī:	(F.) Dünyaya ait işler.	Yaʿnī, ẕikr idüñ her nete ol vaḳtinde (2) ne nesne ki sizüñ üzerüñüze vārid ola umūr-ı dünyevīden ve uḫrevīden ism-ı Allāh'ı anuñ (3) üzerine ẕikr	(SAYFA;217)

		idüñ ki tā anda mutaṣarrıf Allāh ola, Allāhu Taʿālā'nuñ tevfīḳi-y-le anuñ rıżāsı (4) içinde.	
umūr-ı şerʿiyye:	(F.) Şer'i emirler. Şer'i maddeler, hususlar.	Yaʿnī, līkin bu ḫalḳ gendü (7) nefslerine ẓulm iderler istiʿdād-ı fıṭrīlerini ifsād idelerler umūr-ı şerʿiyyeye muḫālefet (8) ḳılmaġ-ıla.	(SAYFA;685)
umūr-ı uḫreviyye:	(F.) Ahiret işleri, ahirete ait işler.	Eyit, yā Muḥammed, "Belī, benüm rabbüm ḥaḳḳı-çün (13) ol umūr-ı uḫreviyye vāḳiʿ olmaḳlıġı elbetde ḥaḳdur, olacaḳdur".	(SAYFA;688) (SAYFA;115) (SAYFA;688) (SAYFA;307)
umūr itmek:	(A.+T) Emir etmek, emirler buyurmak.	Bu küllī rūḥ tedbīr ve taṣarrufıdur rabbinden ḫalīfe oluban çün rūḥ bu (15) şaḫṣ kāmil düzüben fāriġ oldı, müstevī oldı, ʿarş-ı ḳalb üzere istivāʾi vücūdı (16) cemīʿ-ı eczāʾi şaḫṣda taṣarruf itmeg-içün ve umūr-itmede tedbīr ḳılmaġ-ıçun; tā ki gendü feyżini ol (17) ḳalb üzere döke.	(SAYFA;451)
umū:	Ümit, emel, arzu, beklenen şey. Beklenti.	Daḫı ehl-i kitāb umūsı daḫı olacaḳ degül ki bular yavuz ʿālim-(7)lerdür, ḫālḳı recāʾ-i meẕmūm-ıla maġrūr iderler, ṭaleb ṭarīḳından buları ḳaṭʿ iderler ve cidd ü (8) ictihād yolından ḳorlar.[81b] Nite ki felāsifeler ḥāli budur, (5) ol umūsı aña miyesser olmaz, ol hāliklerdendür.[367b] Yaʿnī, ol (4) ʿavāmm-ı ḫalḳuñ umūsı olacaḳ degül ki günāhları işleyeler muṣırr oluṕ tevbe ḳılmayalar (5) ve umalar ki ol ḥāl-ile Allāhu Taʿālā anları yarlıġaya, ḥāl budur.[81b]	(SAYFA;161) (SAYFA;733) (SAYFA;161) (SAYFA;377)
unıd-:	Unutmak, aklınan gelmemek. Terketmek, ihmal etmek. unıd-; bırakmak, terk etmek.	Bular anı unıdalar añmayalar (16) Ḥaḳ Taʿālā'dan istiḥyā idüṕ gendüleri setr itmezler.[77a] Yaʿnī, Allāhu Taʿālā diler ki ol māl-ıla (12) evlād-ıla bulara ʿaẕāb ḳıla ʿömrleri müddetinde ʿaẕābları oldur ki anları anuñ-ıla (13) meşġūl ḳıla Allāhu Taʿālā ẕikrinden ġāfil olalar ve anuñ	(SAYFA;152) (SAYFA;607)

		ṭāʿatın ve maḥabbetin ve anı (14) ṭaleb itmegi unıdalar ol māl u evlād maḥabbetini ve anuñ ṭalebini ilerü ṭutalar.[304b]	
unıd-:	Unutmak, hatırlamamak, terk etmek, sımak. unudanlar; Unutanlar, bırakanlar, terk edenler.	Yaʿnī̱, iy rablerinden (9) “elest” ḫiṭābın unıdanlar ve ol yüce mertebelerin añmayanlar, eger benüm ḫiṭābum işitdüñüzse (10) benden vāsıṭasuz size taḥḳīḳ geldi ḥaḳ, rabbüñüzden ki ol Ḳurʾān’dur ve muḥkem ipdür, (11) gönderilmişdür rabbüñüzden ol Muḥammed vāsıṭası-y-ıla ʿaleyhi’s-selām ki anı indürdi ol (12) rūḥu’l-emī̱n anuñ ḳalbi üzere.[356b]	(SAYFA;711) (SAYFA;658) (SAYFA;658) (SAYFA;26)
unıdıcı:	Unutucu, hatırlamayan, terk eden. Unutan, unutkan, ihmalkâr. unut-//unud-//unıd-: Unutmak, hatırlamamak, ihmalkârlık, terk etmek. unıdıcıdur: unıdıcılar: unıdıcılar: unıdıcılardan: unıdur: unıdur: unıdurlar: unıdurlardı: unıdursañuz: unıtdı: unıtdı: unıtdı: unıtdılar: unıtdılar: unıtdılar

	unıtduḳ: unıtmāġı: unıtmaġ-ıla: unıtmaġıla: unıtmadılar: unıtmadılar: unıtmadılar: unıtmadılar: unıtmadılar: unıtmaḳdur: unuducı: unutdılar: unutmaz: unutmışdur: unutmışlar:		(SAYFA;562) (SAYFA;230) (SAYFA;230) (SAYFA;230) (SAYFA;658) (SAYFA;658) (SAYFA;666) (SAYFA;78) (SAYFA;336) (SAYFA;153) (SAYFA;709) (SAYFA;690)
uḫrā:	(A.) Başka, diğer.	Yaʿnī, her kim Şeyṭān'ı dōst ṭutsa Allāh'dan ġayrı taḥḳīḳ ol ẓāhirā uḫrān içinde-(15)dür, iki cihānuñ saʿādeti andan fevt olmaġ-ıla.[80b]	(SAYFA;159)
uḫrevī: //uḫreviyye:	(A.) Âhirete ait, ahiretle ilgili. Âhirete dair, âhiretle alâkalı. Öteki dünyaya ait.	Belki, ol görklü bāḳī nesneyi bir ḥaḳīr fāniye tebdil itdiler, (10) ol niʿmetlere kāfir oluṕ ʿaẕāb-ı elime müstaḥıḳḳ oldılar, bu nesneʾi ol niʿmet-ı dünyāviyilerinde (11) itdiler; ammā uḫrevī niʿmetlerin daḫı ancılayın nefsleri üzere fesāda virdiler, aña daḫı (12) kāfir oldılar.[252b] İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā, nite ki (18) bu ẓāhir Kaʿbe'yi ʿavāmm u ḫavāṣ-ıçun ḳıvām ḳılıvirdi dīnleri ḳāyim olmaġ-ıçun ki aña ilticā iderler (19) ḥācetleri ḳabūllıġın ṭaleb iderler tażarruʿ (u) ibtihāl-ile, tā ki anda dünyevī uḫrevī ḥācetlerine gele.[147a]	(SAYFA;503) (SAYFA;292) (SAYFA;720) (SAYFA;543) (SAYFA;428) (SAYFA;545) (SAYFA;42) (SAYFA;217) (SAYFA;374) (SAYFA;685) (SAYFA;526)
Uḥud:	(A.) Uhud, Uhud savaşının olduğu gün. *Uhud, Medine-i Münevvere'nin bir mil kuzeyinde kırmızı bir dağ olup, Hz. Peygamberimizin (A.S.M.) ashâbıyla Kureyşliler arasında vuku bulmuş olan Uhud Gazasıyla meşhurdur.Uhud gazası, hicretten 2 sene 6 ay 7	Nite kim indürdi emnüñ (14) ḥaḳīḳatın daḫı ṣabruñ ve teṣebbütüñ ve şecāʿatuñ ṣaḥābe üzere Uḥud güninde nuʿās (15) ṣūreti üzere.	(SAYFA;35)

	gün sonra olmuştur. Bunun zahirî sebebi: Daha evvel yapılmış olan Bedir Gazasında Kureyşliler mağlub olduklarından, Kureyşlilerden Bedir Gazasında akrabaları öldürülmüş olan bazı kişiler Ebu Süfyan'a giderek harp teklifinde bulunmuşlardı. Ebu Süfyan, kendi kumandası altında Kureyş müşriklerinden ve Kenane ve Tehâme'den üçbin ikiyüz kişi kadar alarak karısı Hind ve diğer bazı kadınlarla birlikte Medine'ye doğru hareket edip Uhud Dağı'na gelmişlerdi. Hz. Resulullah (A.S.M.) Efendimiz, bunların önüne çıkmak fikrinde bulunmayıp, şehre girdiklerinde müdafaa yapmayı teklif etmişse de, bazı ashabın ısrarı üzerine muharebeye çıkmağa karar vermişlerdi. Hz. Peygamber (A.S.M.) sahabeden 700 kişiyle küffâra karşı çıktı. Muharebede müslümanlar bazan galip, bazan mağlub olarak Peygamberimizin amcası. Hz. Hamza ile birlikte 70 sahabe şehid olmuştu. Hatta Peygamberimizin de dişi kırılmış, yüzü ve dudağı yaralanmıştı.		
uḫuvvet:	(A.) Kardeşlik. Din kardeşliği. Samimi dostluk.	(13) Ḥaḳ Taʿālā’nuñ ol ḳalblerüñizi teʾlīf itmek niʿmeti ve īmān niʿmeti birle ḳalbüñüzde (14) uḫuvvet yazıldı ki dīn içinde ḳardeşler olduñuz.[5b]	(SAYFA;9) (SAYFA;90)
ur: ur-:	Vur. urmak; vurmak. ur-; vurmak. Hızlıca çarpmak. Yere vurmak, yere çarpmak. Asayı yere vurmak; asayı yere çarpmak, yere atmak. kitab ve sünnet mihekkine vurmak; kitab ve sünnet kurallarına göre kıyaslamak, onu ölçü almak. kemāle ur-: kemâle ulaştırmak. ḳuş vurmak; kuşu avlamak, kuş	(1) “ʿAṣāñ-ıla ṭaşı ur![252b] Eyle gerek ol şeyḫe daḫı ġaybdan nesne ʿārıż (16) olsa vārid-ı ḥaḳḳ-ıla keşfden ve müşāhededen ve esrārdan ve ḥaḳāyıḳdan anı kitāb u sünnet miḥekkine (17) ura, anı ki kitāb u sünnet taṣdīḳ ide ve anuñ üzerine ḥükm eyleye, anı ḳabūl idüp̀ anuñ ḥükminde ola.[58a] (1) ṣūret düzerdi, aña bir gez nefḫ idüp̀ urardı, ḳuş uçardı Ḥaḳ	(SAYFA;503) (SAYFA;114) (SAYFA;200) (SAYFA;311) (SAYFA;274) (SAYFA;471) (SAYFA;703) (SAYFA;471) (SAYFA;297) (SAYFA;1) (SAYFA;698) (SAYFA;355)

	vurmak. ḳuşa bir kez urmak; kuşa bir defa vurmak, eliyle çarpma. mühür vurmak, mühürlemek, Allah muhabbetini duyamaz hale gelmek, Allah'a asiliği kesinleşmesi. mevc urmak; coşup kabarması, dalgalanması. kilid urmak; kilid vurmak, takmak, koymak, bağlamak. Kelepçelenmek. oda urmak; ateşe atmak. ḥatm urmak; sağlamlaştırma, muhkemleştirme. Anlayamaz hale getirme. yüz urmak; bağlanmak. yüz vurmak, yüz sürmek. urmak; vurmak, çarpmak. cevelân urmak; Dolaşma. Yerinde durmayıp gezme. gendüyi bilmeze urmak; birmeze vurmak. urıla: urılmaḳdan: urmadılar: urmaḳ: urmaḳ: urmaḳ: urmaḳdan: urmaḳdur: urmaz: urmışdur: urmışdur: ursa: ursa: ursa: uruldı: urulmışdı: urundu: urundu: urunduladuk: uruṕ: uruṕ: urur: urur: urur: urur:	Taʿālā iẕni-y-ile.[101a] (13) … Nite kim diledi ol dilegi üzere anı kemāle urardı.[156b] ṕes balçıḳdan (9) ḳuş gibi düzerdi aña bir kez urardı Ḥaḳ destūrıyıla ḳuş oluṕ uçardı; daḫı ṣaġırları (10) gözsüzleri ve ebraṣları ḫōş iderdi ve ölüleri diri ḳılurdı.[138a] Andan ötrü (12) ki Allāhu Taʿālā ḳalbleri üzere mühr urdı, ḫiṭāb işidüṕ cevāb verecek vaḳt nīçün (13) didi; AK.[236b] Yaʿnī, çün Ḥaḳ Taʿālā'nuñ luṭfı yilleri esdi, ol biḥār-ı melekūt (13) mevc urdı.[352b] Yaʿnī, nite ki Allāhu Taʿālā ol vaḳt-ı (14) mīṣāḳda ol ẕürriyyetüñ kāfirleri ḳalbine mühr urdı ki tā anlardan iḳrār bulındı taṣdīḳ-(15)süz, anuñ nicesindendür ki bugün daḫı īmāna gelmediler, ol evvelki tekẕībler (16) sebebi-le.[236b] Ḥāl budur, bular zaʿm iderler ki bu taṣarrufātda (15) nefyi olunan işāretdür, ol kimselere ki bedeninde taṣarruf ider; īmānı yoḳdur olaruñ gibi ki (16) ḳulaḳların yardılar, yā deldiler demürden ḥalḳalar geçürdiler yā gögsin yā ẕekerlerin deldiler kilid (17) urdılar, yā boyınların delüṕ demür geçürdiler ṣaḳālların yüllitdiler.[149b] Şol kelebecük ki gendüyi oda urur, (9) gendüyi ol oda urduġı ḳadar ol şuʿleden ḥaẕẕ alur, fehm-ile teʾemmül it, añlayasın.[1b] Yaʿnī, nite ki ḳalblerine ḫatm urduḳ, ol ḥadden geçmeyenlerüñ (13) ol daʿveti Nūḥ-ı rūḥuñ ve ilhām-ı Ḥaḳḳ'uñ daʿvetlerin ḳabūl itmedükleri-çün.[350a] ṕes, bu ḳavm bulardan (17) muntaẕır degüller, illā aña intiẕār iderler ki āşikāre bulara	(SAYFA;406) (SAYFA;355) (SAYFA;359) (SAYFA;406) (SAYFA;338) (SAYFA;227) (SAYFA;539) (SAYFA;285) (SAYFA;566) (SAYFA;123) (SAYFA;630) (SAYFA;186) (SAYFA;337) (SAYFA;591) (SAYFA;608) (SAYFA;413) (SAYFA;514) (SAYFA;487) (SAYFA;487) (SAYFA;487) (SAYFA;355) (SAYFA;4) (SAYFA;137) (SAYFA;127) (SAYFA;454) (SAYFA;96) (SAYFA;729) (SAYFA;729) (SAYFA;1) (SAYFA;646) (SAYFA;663) (SAYFA;580) (SAYFA;698)

	urur: urur: urur: urur: urur: urur: ururuz:	melāyikeler geleler buları (18) Allāh'dın yaña diler dilemez ḳahr-ıla süreler andan ötrü ki bular Ḳurʾān ipine yapışmadılar ve (19) Resūl'e mütābaʿat ḳılmadılar, anuñ hidāyeti-le hidāyet bulmadılar, anuñ ṭarīḳına yüz urmadılar.[204a]	
Usāme:	(A.) Üsame b. Zeyd b. Hârise b. Surâhîl ashabın ileri gelenlerinden biri olup, Resulullah (s.a.)'in azadlı kölesi Zeyd b. Hârise'nin oğludur. Künyesi, Ebû Muhammed'dir. Değişik rivayetlere göre; Ebû Zeyd, Ebû Yezîd ya da Ebû Hârice olarak da çağırılmaktaydı. Üsame'nin annesi Ümmü Eymen (ki, asıl adı Bereke'dir) Resulullah (s.a.)'ın babası Abdullah'ın cariyesi ve aynı zamanda Peygamberimizin dadısı idi. Abdullah vefat edince, Resulullah (s.a.) onu azad etti. Zeyd b. Hârise b. Surâhîl de Hz. Hatice'nin kölesiydi. Hz. Hatice Peygamberimizle evlenince, Zeyd'i kendisine hediye etti. Resulullah (s.a.)) de onu azad edip Ümmû Eymen'le evlendirdi. Üsame, işte bu evlilik sonucu dünyaya geldi. Miladi 673 yılında vefat etmiştir.	(9) Nite ki buña delālet ḳılur Usāme ḥadīṣi ki Resūl'den ʿaleyhi's-selām naḳl idüp buyurdı; Resūl ʿaleyhi's-selām didi ki "Ḳıyāmet güninde bir ṭāyifeʾi getüreler, oda atalar, ḳarınları münşaḳḳ olup içleri ayaḳlarına (11) dökile ṭolaşa, bular şol eşek degirmen yöresin ṭolanup ṭurduġı gibi, bular daḫı (12) ṭolanalar.[6a]	(SAYFA;10)
uş:	İşte, şu, şimdi.	(6) … Dōstlıḳ ṭarīḳı uş budur.[2b] Nite ki Resūl ʿaleyhi's-selām gögsin (14) ḳaḳup didi ki "Taḳvā uş bundadur".[265b] pes, ikisi daḫı didiler ki "İy bizüm rabbumuz, biz gendü (11) nefsümüze ẓulm eyledük, anuñ-ıla kim ol şecere-ı maḥabbetden tenāvül itdük, uş miḥnet (12) ṭuzaġına düşdük ne ol maḥabbet bizi viṣālden fānī ḳılur ne ol miḥnet bizi zevālden (13) fānī ḳılur.[215b]	(SAYFA;3) (SAYFA;529) (SAYFA;429) (SAYFA;259) (SAYFA;205) (SAYFA;258) (SAYFA;546) (SAYFA;444) (SAYFA;588) (SAYFA;161) (SAYFA;745) (SAYFA;746)
uşbu:	uşbu; bu, şu.	(12) Uşbu kelām ol daʿvī	(SAYFA;249)

	uşbu; işte bu, şu. İşaret sıfatı ve işaret zamiri olarak kullanılmaktadır. ** uşbudur: uşbudur: uşbudur: uşbudur: uşbudur: uşbudur: Uşbular: uşbular: uşbular: uşbular: uşbuncılayın: uşbuncılayın: uşbuncılayın: uşbuncılayın: uşbuncılayın: uşbuncılayın: uşbuncılayın: uşbuncılayın: uşbunda: uşbundan: Uşbundan: uşbunı: uşbunları: uşbunuñ: uşbu-y-ıdı:	ehlinüñdür ki maʿnīlerden ḫālīdür ol felsefīlerden ve ibāḥī-(13)lerden ki Şeyṭān anları sürçitmişdür ṣırāṭ-ı mustaḳīmden ve ol muḥkem dīnden (14) azduruṕ ṭabīʿatlarını bāṭıllara ve şübhelü nesnelere düşürdi, Ḳurʾān'ı ve ḥadīṣleri gendü hevālarına (15) muvāfıḳ teʾvīl itdiler, gendü bilüleri-y-ile tefsīr itdiler, Allāhu Taʿālā anları peyġamberine (16) ʿaleyhi's-selām bildürdi ki anlar Ḥaḳ Taʿālā raḥmetinden ıraḳlardur ve anuñ ʿizzetinden maḥcūblar-(17)dur.[125b] (14) Bunuñ beyānı Baḳara'da geçdi, bular uşbu niʿmeti daḫı nefsleri üzerine fesāda virdiler, sözleri (15) tebdil itmeg-ile.[252b] (15) Siz muṭīʿ u münḳād olmaz mısız uşbu delāyillere ki ṣadrlara İslām ve ḳalblere īmān (16) bıraḫıcıdur.[360b]	(SAYFA;503) (SAYFA;719) (SAYFA;530) (SAYFA;689) (SAYFA;300) (SAYFA;435) (SAYFA;435) (SAYFA;402) (SAYFA;148) (SAYFA;253) (SAYFA;656) (SAYFA;138) (SAYFA;116) (SAYFA;28) (SAYFA;607) (SAYFA;89) (SAYFA;195) (SAYFA;226) (SAYFA;311) (SAYFA;364) (SAYFA;411) (SAYFA;498) (SAYFA;676) (SAYFA;188) (SAYFA;230) (SAYFA;85) (SAYFA;367) (SAYFA;404) (SAYFA;178) (SAYFA;69) (SAYFA;477) (SAYFA;357) (SAYFA;634) (SAYFA;659) (SAYFA;147) (SAYFA;26) (SAYFA;667) (SAYFA;127) (SAYFA;247) (SAYFA;618) (SAYFA;399) (SAYFA;636) (SAYFA;187) (SAYFA;404) (SAYFA;298) (SAYFA;534) (SAYFA;180) (SAYFA;584)

			(SAYFA;111) (SAYFA;236) (SAYFA;76) (SAYFA;367) (SAYFA;667) (SAYFA;426) (SAYFA;727) (SAYFA;500) (SAYFA;497) (SAYFA;610) (SAYFA;120) (SAYFA;30) (SAYFA;269) (SAYFA;284) (SAYFA;223) (SAYFA;44) (SAYFA;565) (SAYFA;653) (SAYFA;452) (SAYFA;378) (SAYFA;657) (SAYFA;200) (SAYFA;659) (SAYFA;242) (SAYFA;63) (SAYFA;663) (SAYFA;487) (SAYFA;85) (SAYFA;392) (SAYFA;695) (SAYFA;77) (SAYFA;112) (SAYFA;147) (SAYFA;353) (SAYFA;292) (SAYFA;437) (SAYFA;93) (SAYFA;367) (SAYFA;758) (SAYFA;730) (SAYFA;106) (SAYFA;99) (SAYFA;641) (SAYFA;389) (SAYFA;396) (SAYFA;86) (SAYFA;269) (SAYFA;297)

			(SAYFA;485) (SAYFA;150) (SAYFA;401) (SAYFA;49) (SAYFA;228) (SAYFA;347) (SAYFA;383) (SAYFA;594) (SAYFA;344) (SAYFA;225) (SAYFA;149) (SAYFA;501) (SAYFA;315) (SAYFA;675) (SAYFA;728) (SAYFA;682) (SAYFA;350) (SAYFA;223) (SAYFA;125) (SAYFA;672) (SAYFA;74) (SAYFA;696) (SAYFA;654) (SAYFA;253) (SAYFA;173) (SAYFA;405) (SAYFA;208) (SAYFA;659) (SAYFA;418) (SAYFA;706) (SAYFA;674) (SAYFA;696) (SAYFA;328) (SAYFA;322) (SAYFA;406) (SAYFA;682) (SAYFA;121) (SAYFA;695) (SAYFA;396) (SAYFA;657) (SAYFA;403) (SAYFA;753) (SAYFA;54) (SAYFA;588) (SAYFA;759) (SAYFA;405) (SAYFA;453) (SAYFA;362)

			(SAYFA;386) (SAYFA;287) (SAYFA;363) (SAYFA;754) (SAYFA;610) (SAYFA;83) (SAYFA;404) (SAYFA;442) (SAYFA;26) (SAYFA;681) (SAYFA;225) (SAYFA;249) (SAYFA;578) (SAYFA;744) (SAYFA;287) (SAYFA;265) (SAYFA;78) (SAYFA;298) (SAYFA;336) (SAYFA;311) (SAYFA;115) (SAYFA;404) (SAYFA;84) (SAYFA;361) (SAYFA;232) (SAYFA;538) (SAYFA;342) (SAYFA;447) (SAYFA;753) (SAYFA;440) (SAYFA;442) (SAYFA;709) (SAYFA;375) (SAYFA;384) (SAYFA;386) (SAYFA;515) (SAYFA;455) (SAYFA;666) (SAYFA;36) (SAYFA;725) (SAYFA;86) (SAYFA;400) (SAYFA;398) (SAYFA;286) (SAYFA;514)
utan-: //utanmak:	Onursuz sayılacak veya gülünç olacak bir duruma düşmekten üzüntü duymak, korkmak, mahcup olmak.	Hīç bu ḳavli dimekde bir dehşet ḳılmadılar (18) ve bu emr-i menʿ itmekde utanmadılar.	(SAYFA;238)

uvad-:	Kırmak, parça parça etmek, ufaltmak. Ufalamak, kırmak, parçalamak.	Deccāli öldüricek, dīn-ı İslām'ı (7) iẓhār idüp̀ muḳarrer ḳılıcaḳ, müslümānlara muʿāvenet ḳıluṕ Resūlümüze mütābaʿat ḳılmaġ-ıla ve (8) ehl-i İslām imāmına mütābaʿat idüṕ namāz ḳılmaġ-ıla, ṣanemleri uvaduṕ ḫınzīrları ḳatl itmeg-ile.[95a] Bu ḥayṣiyyet-ile ki kāfirler ol ḥabībüñüñ (2) mübārek başını yararlardı, yüzini ḳana bularlardı ve azu dişini uvadurlardı.[11b]	(SAYFA;188) (SAYFA;21)
uyan-: uyanmaḳlıġı: Uyanma uyanmaḳlıḳ: uyanmayalar: Hala gaflette olma, haberdar olmama. uyanmayınca: uyansuz: uyanurlar: uyanurlar: Gerçeği görmeye başlarlar. Uyanık olma hali. uyanurlar: uyanuḳ: Ayık. uyanuḳ: uyanuḳlıḳ: Uyanık olma hali. uyanuḳla:	Uyanmak, ayıkmak. Gaflet uykusundan uyanmak. Âgâh olmak, haberdar olmak. Gerçekleri anlar, kavrar duruma gelmek. Bilgisizlikten kurtulmak.	çün bulara ḳıtāl farż olundı, bular er etegin ṭutdılar nefs-ile cihād ḳılmaġa sürʿat (4) itdiler, ṭarīḳ-ı rüşde sülūk itdiler, çün bularuñ delīl-ı mulāzemet olmadı, leʾīmlerüñ melāmeti anlaruñ (5) üzerine yolı ḳaṭʿ eyledi, uyur olan uyandı.[63a] Bugün uyanduñuz diñ olʿaẕābuñ elemlerin ve cirāḥat(ın) (17) ṭaduñ, tā bilesiz ki Ḥaḳ'dan iʿrāż idüṕ münḳatıʿ olmaḳ aña ḳāfir olmaḳ ʿaẕābları ne-y-imiş".[6b] Yaʿnī, uyanduḳdan ṣoñra (7) ve ṭaleb üzere ḥarīṣ olduḳdan ṣoñra ol firāḳ günleri ki ecel-ı tesmiye olunmışdur sizüñ-ile (8) mevlā arasında ol tamām olınca.[175a] Şol uyır kişi ki gendüyi elindeki bıçaġ-ıla mecrūḥ (14) ḳıldı cirāḥat aña uyḳuda ḥāṣıl oldı, līkin acısın ṭuymadı tā uyanınca.[65b] Ḥāl budur bulara şarṭ bu-y-ıdı ki melāmet idicinüñ melāmetinden ḳorḳmayalardı, ġaflet uyḳusın (8) uyanlardan (uyuyanlardan) olmayalardı.[63a] (1) ḳalmışduñuz aḫiretden bī-ḫaber uyur, kişi düşinde ṭāġ elemin ṭadmaz; ammā (2) uyanuḳla ṭadar.[298b] Yaʿni, ol rüʾyā-yı ṣādıḳa bularuñdur (6) ki beşāret idicidür, cüz-ı nübüvvetdendür ki vāḳiʿ olıcaḳ nesneleri uyku-y-ıla	(SAYFA;124) (SAYFA;11) (SAYFA;348) (SAYFA;111) (SAYFA;124) (SAYFA;595) (SAYFA;693) (SAYFA;468) (SAYFA;348) (SAYFA;654) (SAYFA;323) (SAYFA;696) (SAYFA;297) (SAYFA;111) (SAYFA;696) (SAYFA;595) (SAYFA;550) (SAYFA;164) (SAYFA;693)

		uyanuḳ-(7)lıḳ arasında görürsiz daḫı ol ilhāmlar ve keşfler daḫı ne ki bulara vārid olur mevāhibden (8) ve müşāhedelerden.[347b]	
uyar-:	Uyandırmak, ayıktırmak.	(5) Yaʿnī, “Acebler misiz ki rabbüñüzdan risālet beyān gele sizden bir kişi üzerine; tā ki sizi (6) inẕār idüṕ bu ġaflet uyḳusından uyara, ol ḥasret güninden ve devlet fevt (7) olacaḳ vaḳtden size ḫaber vire” ṕes, ġāyet cehāletlerinden ve ḥamāḳatlarından taʿaccüb iderler (8) ki içlerinden bir kişi resūl ola, bunı ʿaceblemezler ki bir cānsuz ṣanem Allāh’a şerīk ola.	(SAYFA;458)
uyar-:	Ayıktırmak, uyarmak. İkaz etmek. Öğütle yola getirmeye çalışmak. Uyandırmak.	ṕes, ol ʿināyet hibe-(13)lerinden aña elṭāf-ı ḥaḳḳuñ nefeḥāti irişdi ol nevm-ı ġafletden anı uyardı, ḫaber virdi, (14) aña ḥaḳdın yaña rücūʿ itmekden, bunca müddet bāṭıla meyl itdükden ṣoñra anuñ sırrına (15) nidā olundı.	(SAYFA;179)
uy-:	Tabi olmak. Kanmak. Muvafık hareket etmek.	Yaʿnī, sen (3) hevālarına mütābaʿat ḳılmaġıl anlaruñ kim şirk getürürler, dünyāya ṭaparlar ve hevālarına uyarlar (4) Allāhu Taʿālā’ya yavuz gümān iltürler.	(SAYFA;401)
uyarmaġ:	Uyandırmak. Ayıktırmak.	Yaʿnī, sizi ḳorḳıduṕ (9) ġaflet uyḳusından uyarmaġ-ıçun daḫı ṣaḳınmaġ-ıçun şol nesneden ki sizi Allāh’dan menʿ (10) ider; tā ola ki siz Allāh’a ulaşuṕ raḥmet ehlinden olasız.	(SAYFA;456)
uy-:	Tabi olmak, kanmak.	Yaʿnī, kimi ki Ḥaḳ Taʿālā maḫẕūl ḳıldı varuṕ hevāsına uydı, ol (15) hevā anı Ḥaḳ Taʿālā yolından azdurdı.	(SAYFA;517)
uy-:	Benzemek, tabi olmak.	Yaʿnī, çün ol leʾīmlikde ḥadden geçüṕ ṭabīʿata uydılar ol yırtıcılıḳ (3) ẕehīmelik ṣıfatın ṣıfatlandılar, biz daḫı anlaruñ ṣıfāt-ı rūḥānīlerini ḳırda ve ḫınzīr.	(SAYFA;506)
uydur-:	Benzetmek, tabi etmek, inandırmak.	Yaʿnī, (15) ḳaçan bular mekr ideler bizüm āyātlarumuza ġayrı	(SAYFA;671)

		ehline iẓhār idüben ṭaleb-i cāh ve ḫalḳ ḳatında (16) ḳabūl maḳṣūd idüben daḫı ḫalḳı gendüye uydurmaġ-ıçun daḫı olaruñ üzerlerine riyāset-içün (17) ve anlardan menfaʿat ceẕb itmeg-içün.	
uydur-:	Benzetmek. Aynı huy ve hale büründürmek.	Andan ötrü ki bular Allāh yolını azdılar dünyā ṭaleb (5) itmeg-ile ol dünyāya ḳudretleri yitmeg-ile ve irādet ehlin daḫı ḥaḳ ṭarīḳından azdurdılar, (6) gendülere uydurmaġ-ıla.	(SAYFA;723)
uy-:	Tabi oldukları. Benzemeye çalıştıkları.	Ḥikmet daʿvet itmekdür, muʿamele ṭarīḳı-y-la ve Allāhu Taʿālā yolında (13) sülūk itmeg-ile; tā ki ol tābiʿler uyduḳları kimsenüñ ḫulḳın ḫulḳlanalar.	(SAYFA;6)
uyıd-:	Uyutmak. Uykuya daldırmak. Uyur hale getirmek. Gece uykusu halinde olmak.	Yaʿnī, dimek olur kim (16) eger beni bilmezseñüz ben ol ḫālıḳuñuzam ki gicede sizi uyıduram nefslerüñüz rāḥat olmaġ-ıçun (17) ve kelāmuñuza ḳuvvet olmaġ-ıçun ve ḥavāssuñuz çün gelmemeg-içün ve ṭabīʿatıñuza melālet olmama-(18)ġ-ıçun daḫı gündüz ne kesb idecegüñüzi düşüñüzde size gösterür.	(SAYFA;347)
uyır:	Uyuyan, uykuda olan.	Şol uyır kişi ki gendüyi elindeki bıçaġ-ıla mecrūḫ (14) ḳıldı cirāḥat aña uyḳuda ḥāṣıl oldı, līkin acısın ṭuymadı tā uyanınca.	(SAYFA;111)
uyırdı:	Uyku halinde olmak, farkında olmamak.	Ve gönlinüñ burhānı (6) olıdı ki gözleri uyırdı, göñil uyumazdı.	(SAYFA;205)
uyku:	Dış uyaranlara karşı bilincin, bütünüyle veya bir bölümünün yittiği, tepki gücünün zayıfladığı ve her türlü etkinliğin büyük ölçüde azaldığı dinlenme durumu.	Yaʿni, ol rüʾyā-yı ṣādıḳa bularuñdur (6) ki beşāret idicidür, cüz-ı nübüvvetdendür ki vāḳiʿ olıcaḳ nesneleri uyku-y-ıla uyanuḳ-(7)lıḳ arasında görürsiz daḫı ol ilhāmlar ve keşfler daḫı ne ki bulara vārid olur mevāhibden (8) ve müşāhedelerden.	(SAYFA;693)
uymaġ: //uymaḳ: //uymaḳlıġ:	Tabi olmak. Riayet etmek. Kanmak.Muvafakat etmek, muvafık hareket etmek.	Yaʿnī, dilile dirler ki “Allāhu Taʿālā emrini işitdük (11) ki buyurdı; “Dünyāyı terk itmege	(SAYFA;101) (SAYFA;130) (SAYFA;568)

	uymaġı: uymaġ-ıla: uymaġ-ıla: uymaḳ: uymaḳ: uymaḳ: uymaḳdan: uymaḳdan: uymaḳlıġa: uymış: uyuban: uyucılardur: uyuṕ:	daḫı hevāya uymaġı terk itmege ve āḫireti dünyā üzerine iḫtiyār (12) ḳılmaġa, ḫalḳdan ḳaṭʿ oluṕ Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmege".[51b] (1) Yaʿnī, eger Ḥaḳ Taʿālā fażl idüṕ resūl göndermese-y-idi ki ḳāyim ṭuruṕ sizi daʿvet ḳılmayadı, (2) siz küllī Şeyṭān'a mütābaʿat ḳılurduñuz; illā az olurdı ki uymayadı.[066a] (1) Meylleri dünyāya ve anuñ zīnerine olmışdur, hevāya mütābaʿat idüṕ şerʿuñ ḫilāfınca saʿy iderler, (2) tā Ḥaḳ Taʿālā temīz ide bularuñ gibi ḫabīşlerden şol ervāḥları ve ḳulūbları ṭayyibedür, hevāya (3) mütābaʿat itmez ve dünyāya meyli yoḳ, nefs aldamasına uymaz.[285a]	(SAYFA;335) (SAYFA;386) (SAYFA;87) (SAYFA;569) (SAYFA;401) (SAYFA;345) (SAYFA;667) (SAYFA;116) (SAYFA;338) (SAYFA;380) (SAYFA;87) (SAYFA;380) (SAYFA;413) (SAYFA;435)
uyumaḳ:	Uyku halinde olmak. Haberdar olmamak. Ayık olmamak. Dış uyaranlara karşı bilincin, bütünüyle veya bir bölümünün yittiği, tepki gücünün zayıfladığı ve her türlü etkinliğin büyük ölçüde azaldığı dinlenme durumu.	Aña (3) işāret ḳılur kim ḳıtāl yirinde düşmān-ıla müvācehe olınduġı vaḳt uyumaḳ ve andan emīn (4) olmaḳ ḳorḳunuñ bedelidür, ḥāli ʿaksinedür, mekrdür, bu nesne emr-i tekvīnīdür ki "kün" dimeg-ile (5) olur; nite ki İbrāhīm'e AK didi, didiginleyin oldı.[270a] Ve göñlinüñ burhānı (6) olıdı ki gözleri uyırdı, göñil uyumazdı.[103b] (1) ḳalmışduñuz aḫiretden bī-ḫaber uyur, kişi düşinde ṭāġ elemin ṭadmaz; ammā (2) uyanuḳla ṭadar. [298b]	(SAYFA;538) (SAYFA;205) (SAYFA;595)
uyu-:	Uyuyan. Ayık olmama. Uyku halinde olmak. Haberdar olmamak. Ayık olmamak. Dış uyaranlara karşı bilincin, bütünüyle veya bir bölümünün yittiği, tepki gücünün zayıfladığı ve her türlü etkinliğin büyük ölçüde azaldığı dinlenme durumu. Haberdar olmama. Mecazi olarak uyku halinde olma. uyur: uyur: uyurdı:	çün bulara ḳıtāl farż olundı, bular er etegin ṭutdılar nefs-ile cihād ḳılmaġa sürʿat (4) itdiler, ṭarīḳ-ı rüşde sülūk itdiler, çün bularuñ delīl-ı mulāzemet olmadı, leʾīmlerüñ melāmeti anlaruñ (5) üzerine yolı ḳaṭʿ eyledi, uyur olan uyandı.	(SAYFA;124) (SAYFA;759) (SAYFA;696) (SAYFA;415) (SAYFA;696)

	uyurlardı:		
uyḳu:	Dış uyaranlara karşı bilincin, bütünüyle veya bir bölümünün yittiği, tepki gücünün zayıfladığı ve her türlü etkinliğin büyük ölçüde azaldığı dinlenme durumu. Ayık olmama. Uyku halinde olmak. Haberdar olmamak. Ayık olmamak. Gaflet uykusunda olmak. Ölüm uykusu, ölmek. uyurdu uyandı; ölümden sonraki ayıklık hali.	Ṣūret-i ḳahr (14) ol ki olara ölüm gele gicede anlar uyḳu ḥālinde-y-iken; ammā ḥaḳīḳat-ı luṭf ol ki (15) bizüm ceẕbelerümüz ḳahrı añsızın anlara gele, anlar ġāfil-iken.[235b] Līkin şol ʿaẕāb degül ki ḫalḳ uyḳuda gördügi (15) ʿaẕāb ola, elemin ve acısın ṭuyamaya.[6b] Şol uyır kişi ki gendüyi elindeki bıçaġ-ıla mecrūḥ (14) ḳıldı cirāḥat aña uyḳuda ḥāṣıl oldı, līkin acısın ṭuymadı tā uyanınca.[56b] ṕes, bu ḫalḳ (15) uyḳudadur, ḳaçan ölseler ol vaḳt uyanurlar, fehm eyle cidd-ile, mütenebbīh ol yā miskīn ola ki (16) felāḥ bulasın.[56b] ṕes, bu ḫalḳ uyḳudadur, ḳaçan ölseler uyanurlar, andan ol ay (3) gün ṣaġışından ḫaber virdi kim anda zekat vācib olur cemīʿ-i ḫalḳa bunuñ-ıla ki buyurdı; (4) AK (5) AK. Bu maʿnī (6) üzere “fīhi” dağı żamīri kināyetdür gicedegi uyḳudan.[175a] Ḥāl budur bulara şarṭ bu-y-ıdı ki melāmet idicinüñ melāmetinden ḳorḳmayalardı, ġaflet uyḳusın (8) uyanlardan (uyuyanlardan) olmayalardı.[63a]	(SAYFA;469) (SAYFA;11) (SAYFA;111) (SAYFA;111) (SAYFA;595) (SAYFA;348) (SAYFA;124) (SAYFA;594) (SAYFA;458) (SAYFA;348) (SAYFA;323) (SAYFA;456) (SAYFA;124)
uzad-:	El uzatmak; bir kişiye yönelmek, bir kişiyi yöneltmek.	Yaʿnī, çün ḳaṣd eyledi (11) bir ḳavm size ol üç ṣaff ehlinden ki ellerin sizdin yaña yaña uzadalar sizi ol ʿademden (12) çıḳmaġa teʾḫīr ideler, sizden anlar sebʿat ideler vücūda gelmege.	(SAYFA;224)
uzad-:	El uzatmak; el kaldırmak, birinden bir hakkı almaya kalkışmak.	Zīre firiştiler (19) ellerin uzadıcı oluṕ ḳahr-ıla bulardın yaña cānlarını nezʿ idesirler şiddet-ile ve ḫaḳāret-ile ol	(SAYFA;368)
uzad-:	Süre vermek, zaman vermek, zamanını arttırmak. dizginin uzatmak; dizginlerini	(13) İşāret bunda budur kim Allāhu Taʿālā çün bu ḳāfirleri ve ehl-i şeḳāveti gendünüñ	(SAYFA;248)

	uzakmak, başıboş bırakmak, serbest bırakmak.	ḳurbından (14) ıraḳ ḳıldı; ammā bulara mühlet dizginin uzadıvirdi ʿaẕāb ḳılmaġ-ıçun.	
uzad-:	El uzatmak; el atmak, müdahale etmek, müdahalede bulunmak. Karışmak.	Şeyṭān andın (4) yaña el uzaduṕ anuñ içine ṭuġyānlar bıraġur, bu nesneden aña maʿṣıyetler ḳapusı açılur, (5) az az anı istidrāc-ıla aşaġa bıraġur ḫızlāna düşer bu fesāduñ māddesi andan ḳaṭʿ (6) olmaz, illā ḳalbi ḳāhi̇r itmeg-ile, ol ḥubb-ı māl çepelinden.	(SAYFA;638)
uzad-:	El uzatmak; el kaldırmak. Birisine bir kötülük veya bir hal yapmak için el uzatmak, el kaldırmak.	Yaʿni̇, “Eger sen baña ḥased iltüṕ (14) el uzadursañ ki beni öldüresin, ben saña ḥased idüṕ el uzadur degülem ki seni öldürem (15) yāḫūḏ seni menʿ idem beni öldürmekden rabbüm destūrınsuz.	(SAYFA;242)
uzad-:	El uzatmak; el kaldırmak, birinden bir hakkı almaya kalkışmak. Birine veya bir şeye karşılık vermek.	Yaʿni̇, “Eger sen baña ḥased iltüṕ (14) el uzadursañ ki beni öldüresin, ben saña ḥased idüṕ el uzadur degülem ki seni öldürem (15) yāḫūḏ seni menʿ idem beni öldürmekden rabbüm destūrınsuz.	(SAYFA;242)
uza-:	Fazla zaman geçirmek.	Yaʿni̇, ḳaçan ol ḍalāletleri içinde uzasalar ġaflet-(13)lerinden uyanmasalar.	(SAYFA;468)
uzat-:	Arttırmak, ziyadeleştirmek.	[244a] (1) Zi̇re ol vāridāt şarābından esridi ve ol ḫiṭāblar işitmek ṭi̇bleri anı sökre getürdi, (2) ol inbisāṭ dilin uzatdı.	(SAYFA;486)
uzat-:	Süreyi artırmak, temdit etmek.	Yaʿni̇, yā Nūḥ-ı rūḥ, bizüm-ile cidāl idüṕ cedeli (7) uzatduñ bu ṭaleb-ı ḥaḳda.	(SAYFA;728)
uzat-:	Dünyaya el uzatmak; dünyaya meyl etmek, dünya işlerine çok dalmak, dünyaya yönelmek.	(16) Ve ol ki anı Ḥaḳ’dan iʿrāż itdürür aña meşġūl olmaḳda ḥadden geçmeye dünyāya el uzatmaḳ gibi (17) ve daḫı anuñ ġayrı gibi.	(SAYFA;398)
uzat-:	El uzatmak; yönelmek, meyl etmek, yapmaya kalkmak.	Yaʿni̇, aylar ṣaġışın taḳdi̇r itmek (6) Allāhu Taʿālā ḳatında ezelden on iki aydur, Allāhu Taʿālā ʿilminde ol ḥikmet-ı ilāhiyye (7) ki ezeli̇dür, eyle iḳtiżā ḳıldı ki bu aylardan gökler yirler yaradılduġı gün dört (8) ay	(SAYFA;595) (SAYFA;595)

		ḥaram ayları ola; Yaʿnī, ḥarām işlere el uzatmaḳ anda gey ulu günāh ola, (9) ayruḳ aylarda uzatmaḳdan.	
uzat-:	El uzatmak; yönelmek, meyl etmek.	(12) Yaʿnī, girü ol dünyāya müteʿallıḳ olan nesneye el uzatsa Allāhu Taʿālā andan intiḳām ider, dünyede (13) ḫızlānıla ve āhiretde ḫusrānıla.	(SAYFA;291)
uzat-:	El uzatmak, bir şey vermek veya yardımda bulunmak için yönelmek. El uzatmak; yardım etmek.	Yāḫūḏ dünyāya el uzatsañuz andan bir leẕẕet ḥāṣıl itmeg-içün, tevbe (10) ve istiġfār ṣuyın bulmasañuz ki ġusl idesiz.	(SAYFA;221)
uzun:	Uzun, kısanın karşıtı. Boyca uzun.	Rivāyet olundı ki (14) getrüle ḳıyāmet güninde bir mücessem uzun kişi ki çoḳ yiyici ve içici ola terāzūda (15) bir sivri siñekce vezni olmaya her kimüñ kim terāzusı aġır gele ṣāliḥ ʿameller-ile (16) ve görklü ṣıfatlar-ıla ve ḫoşnūḏlu aḥvāllar-ıla fāyizler anlardur ki Ḥaḳ beḳāsı-y-ıla beḳā (17) bulurlar ve necāt bulanlar anlardur ki gendü enāniyyetlerinden ḳurtıldılar, fenāya yol bulma-(18)ġ-ıçun.	(SAYFA;417)
uzuv:	(A.) Organ, parça, unsur. uzvından; uzuvundan, organından.	(12) ṕes, bugün elleri uzuvdan olduġı ḫıyānet-ile ol esbāb-ı şeḳāvetdür, ol saʿādeti ḳabūl (13) itmekde elleri ḳıṣa olduġınuñ nicesidür.[124b]	(SAYFA;247)

mücerred:	(A.) (C.: Mücerredât) Yalnız, tek. * Hâlis, saf, katışıksız, karışık olmayan. Tek başına.	Şol ʿaḳllar ki ṣāfī vü mücerreddür, Allāh'dan ġayrıdan ḫuṣūṣā, şol (8) ʿaḳllar ki eşġāl-ı dünyāya ḳarışuṗ çeṗel olmış ola.[86b]	(SAYFA;171)
üḉ:	Üç. Adet olarak üç, sayı olarak üç.	(11) Ol üḉ mesāfeden baʿīd olduġı-çun ki ṭūl u ʿarżdur daḫı ʿumḳıdur kāh āḫiret (12) diyü taʿbīr iderler ḥissden teʾaḫḫur itdüġi-çün, kāh ʿālem-i maʿānī diyü taʿbīr iderler şeklden (13) ʿārī olduġı-çun ve ḥissden ıraḳ olduġı-çun kāh ʿālem u ġayb dirler ḥissden ġāyib olduġı-çun, (14) kāh ʿālem-i melekūt dirler ʿālem-i milk-ile ʿālem-i ṣūrette mālik olduġı-çun.[179a] (3) Nite ki Resūl buyurdı, ʿaleyhi's-selām; "Bu ādem oġlanınuñ iki dere ṭolu altunı olaydı, aña (4) biri daḫı ṭaleb ideydi ki üḉ dere olaydı, ādem oġlanınuñ ṭoldurmazdı içini, illā ṭoprāḳ (5) ṭoldurur".[12a] (4) Tā ki didi ʿĀyişe ḥaḳḳında rḍ (raḍıya'l-lāhu ʿanh) "sāyir nisā üzere fażlı olmaġ-ıla dīnüñüzüñ üḉ baḫşde iki baḫşın (5) bundan aluñ".[47a] (1) yol bulmasa ki ḥāṣıl ḳıla aña keffāret üḉ gün oruḉ gerek.[143b] (1) işidiciler ol z̲ürriyātdan üḉ ṭabaḳa oldılar.[257a]	(SAYFA;356) (SAYFA;22) (SAYFA;92) (SAYFA;285) (SAYFA;512) (SAYFA;226) (SAYFA;606) (SAYFA;356) (SAYFA;275) (SAYFA;201) (SAYFA;150) (SAYFA;2) (SAYFA;119) (SAYFA;504) (SAYFA;1) (SAYFA;42) (SAYFA;628) (SAYFA;734) (SAYFA;734) (SAYFA;498) (SAYFA;55) (SAYFA;513) (SAYFA;748) (SAYFA;721) (SAYFA;224) (SAYFA;648) (SAYFA;66) (SAYFA;369) (SAYFA;685) (SAYFA;37) (SAYFA;225) (SAYFA;219) (SAYFA;741) (SAYFA;524) (SAYFA;66) (SAYFA;524) (SAYFA;59) (SAYFA;150) (SAYFA;226) (SAYFA;226) (SAYFA;285)

			(SAYFA;172) (SAYFA;226) (SAYFA;734) (SAYFA;734) (SAYFA;275)
üçünci:	Üçüncü, üçüncüsü.	(18) Üçünci işāret budur ki bu insān bu emānet getürmek ve cezbe-i ʿināyet irişmek ḫuṣūṣiyyet-ile (19) żaʿīf yaradıldı.[43b] Ammā ikinci ṣaff ehli çün müşāhede ḳıldılar, īmān getürdiler ve üçünci ṣāff ehli (11) ḫiṭābı işidüp īmān getürdiler.[110b] Bular daḫı anlara taḳlīd (15) idüp "belā" didiler, lā-cerem bugün bunda īmān getürmediler, bular kāfirlerdür, eger getürdilerse (16) daḫı taḥḳīḳ-ıla getürmediler yā taḳlīd-ile yā nifāḳ-ıla getürdiler ki bular münāfıḳlardur üçünci (17) ṣaff ehli ʿavām-ı ḫalḳdur müslümānlardan.[110b] Evvel yaratduġum nesne oldı, ki üçünci bir daḫı yoḳ-ıdı ol "lebbeyk" ki baña (14) cevāb virdük ʿademden şol vaḳt ki seni ol ʿademden çıḳmaḳlıġa daʿvet ḳıldum.[329b]	(SAYFA;85) (SAYFA;219) (SAYFA;219) (SAYFA;657) (SAYFA;364) (SAYFA;246) (SAYFA;83) (SAYFA;628) (SAYFA;421) (SAYFA;308) (SAYFA;42) (SAYFA;450) (SAYFA;715) (SAYFA;513) (SAYFA;741) (SAYFA;402) (SAYFA;720) (SAYFA;715) (SAYFA;599) (SAYFA;275) (SAYFA;720) (SAYFA;88)
üç:	Üç tane. Üç adet.	(10) Ammā şirküñ merātibi üçdür; Bir şirk-ı cālī, bir şirk-ı ḫafī ve bir daḫı şirk-ı aḫfādur ve maġfiret merābiyi (11) daḫı ancılayındur.	(SAYFA;104)
üç:	Üç. Üçleme. Hristiyanların sonradan uydurdukları ve dinlerinin esasında olmayan bir akidedir ki; bazılarının hâşâ, Cenab-ı Hakk Üçdür, bazıları da Üçü birdir diyerek, Allah'a şerik ve ortak tanımaları. Cenab-ı Hakk'ı Üç Unsurdur diye tevehhüm etmeleri. (Ekanim-i selâse de	ṕes, ol vaḥdete naẓar idüp üçe iltifāt itmekden yıġlınasız (9) ki size ol ḫayrludur.	(SAYFA;201)

	denir.)		
üleşmeġ:	Paylaşmak, bölüşmek.	Allāhu Taʿālā'dan maġfiret ṭaleb idüp ṭarīḳ-ı (5) ḥaḳḳa girseler ḥaḳīḳatā üleşmeġ-içün.	(SAYFA;117)
üleş-:	Paylaşmak, bölüşmek. Pay etmek, bölüşmek.	(3) Ve daḫı veṣīle olardur kim ḥarāmları ḥalāl görürler, ecnebī ʿavratlar-ıla üleşürler yā ḳardaş (4) yā ḳız idinmeg-ile ol mubāḥīler ve zındīḳlar gibi bunuñ-ıla temettuʿ ider.	(SAYFA;298)
ülfet:	(A.) Alışma, alışkanlık. Birisiyle münasebette bulunmak. Ünsiyet. Ahbablık, dostluk. Huy etme. **Arapça, kaynaşma, yakınlık, ısınma gibi anlamları olan bir kelime. Cürcanî, bu tabiri, iyi geçinmeyi sağlamaya yardım konusunda fikirlerin birleşmesi, şeklinde tanımlar. İyi geçinmek; anlaşmazlığa düşmeden, herkesle güzel geçinmek.	(14) Andan bu ʿālem-ı ṣūretde ervāḥ birbirine mülāḳāt olmaḳlıġ-ıla baʿżısı baʿżısın bilür ol maʿrifet-ile (15) ülfet ṭutarlar.[153a] (15) Bunda daḫı biribirine andan ötrü ki maʿrifet ü ülfet ḥāṣıl olur.[88a] (5) Bular olardur ki Allāhu Taʿālā żikrine göñüllerin ülfet ṭutdurdılar, añа teḳarrüb (6) ḥāṣıl itdiler ġayrından ıraḳ olmaġ-ıla.[306a] (7) Yaʿnī, biz añа iki ḳat ʿaẕāb idevüz, bir edkām-ı şerīʿat-ıla bir daḫı ādāb-ı ṭarīḳat-ıla, Yaʿnī, (8) evāmir-ı şerʿuñ tekālīfleri-y-le daḫı nevāhīleri-y-ile daḫı anları arıdavuz aḫlāḳ-ı żemīme-(9)den ṭarīḳatuñ daḳīḳ terbiyetleri-y-ile ol ṭabīʿatı ülfet ṭutduġı nesnelerden ḳaṭʿ olduġı (10) vaḳt.[319b] (2) … Anda biribirine bileşenlerdür ki bunda girü ülfet ṭutarlar.[308a]	(SAYFA;304) (SAYFA;174) (SAYFA;610) (SAYFA;637) (SAYFA;614) (SAYFA;258) (SAYFA;551) (SAYFA;551) (SAYFA;550) (SAYFA;9) (SAYFA;9) (SAYFA;72) (SAYFA;616) (SAYFA;207) (SAYFA;291) (SAYFA;551) (SAYFA;178) (SAYFA;290) (SAYFA;30) (SAYFA;610) (SAYFA;245) (SAYFA;174) (SAYFA;230) (SAYFA;616) (SAYFA;258) (SAYFA;702) (SAYFA;551) (SAYFA;670)
ümenā:	(A.) Emin kimseler. Eminler. Emniyet sahibleri.	Ammā ol üç ki eyyimeden ḫulefādur anlar yidileri bilürler ve ḳırḳ-(8)ları bilürler, ol yidiler bu ḳırḳları daḫı bilürler ve ol yidiler ki ümenādur ol ḳırḳları (9) bilürler ki abdāllardur, ol abdāllar ol ḳırḳları bilmezler ki anlar abdāl degüllerdür.	(SAYFA;226)
ümīḏ: //ümīẕ:	(F.) Ümid. Ummak. Emel. Arzu. İntizar. Umut. Rica.	(11) Bulara, bu iki ortasında terbiyet var, tā ki ol ḳorḳu-y-ıla ümīḏ ḳanatları-y-ıla uçalar, (12) tā ol maḳām-ı ḳabża ve beşṭa ulaşınca.[321a] (13) Kim ki ibtilā olunsa żüll-ı ḥicāb-ıla	(SAYFA;640) (SAYFA;717) (SAYFA;753) (SAYFA;577) (SAYFA;453)

	ümīḏ kes-: Ümitsiz. ümīḏ yoḳ: Umut yok, çare yok. ümīḏ ṭut-: Ummak, ümid etmek, ümit bağlamak.	daḫı redd-ile, anuñ ʿubūdiyyeti şarṭı budur ki Ḥaḳ Taʿālā (14) raḥmetinden ümīḏ kesmeye ve anuñ niʿmetlerine kāfir olmaya, İblīs gibi.[359b] (8) Yaʿnī, ol cesedlerden baʿżısı ḳāyimdür ḳābildür ki gendüden fevt olanı tedārük ide nefsi ifsād (9) itdügin ol girü işlāḥ ide ve ol ecsāddan baʿżıları ölüm oraġı-y-ıla biḍilmişdür tedā-(10)rükden ümīḏ kesilmişdür.[377b] Ammā kāfir ü münāfıḳ ol marażları iḍinde olsalar ʿilāc irmedin ʿaẕābları taḫlīd (16) olur ḍıḳmaġa ümīḏ yoḳ.[289b] Bedürüstī, ümīẕ ṭutuṕ ḳorḳacaḳ kimse (14) daḫı Allāhu Taʿālā'dur.[227b]	(SAYFA;717) (SAYFA;718) (SAYFA;530) (SAYFA;549) (SAYFA;721) (SAYFA;35) (SAYFA;639) (SAYFA;717) (SAYFA;453) (SAYFA;422) (SAYFA;744) (SAYFA;213) (SAYFA;453) (SAYFA;189)
ümmiyye:	(A.) Kendisine kitab indirilmeyen ve hakka'l-yakīn derecesinde bilgiye ulaşma makamı. Yakınlık. En yakın olma.	(14) … Bu ol ümmet maḳāmıdur ki ümmiyyedür.[252a]	(SAYFA;502)
ümmet:	(A.) Ümmet. Cemaat, kavim, taife. * Bir hâkim milletin ashabından olan hey'et-i içtimaiye. * Bir peygambere inanıp onun yolundan giden insanların hepsi. Bir peygamberin Hakka davet ettiği cemaat. * Bir dille konuşan millet. * Arkasına düşülecek bir cemaat veya tarikat.	(18) Tā aña deg ki her zamān geldi, ol zamānda bir ümmet oldı ki nāra girmege müstaḥıḳ oldı (19) ve bir ümmet oldı ki cennete girmege müstaḥıḳ oldı, tā şimdiki zamāna degin daḫı eyyām āḫire.[220b] (4) İşāret bu āyetler ṭaḥḳīḳında budur ki bedürüstī, ol ümmet ki ḫayrdın yaña daʿvet (5) ḳılurlar efʿālleri-y-ile, aḳvālleri-y-ile degül.[6a] (8) Yaʿnī, bulardan ileri geçen ümmet daḫı bularcılayın tekẕībledilerdi, tā aña deg ki bizüm ʿaẕābumuz (9) irişdi, ṭatdılar.[201a] "İy niçe farḳ var ol ümmet arasında ki anlara merātib-ı rūḥāniyyenüñ aʿlāsına (6) irişdiler, ol nebiy-yi ümmiye mütābaʿat itmek seyr-ile.[252a] Yaʿnī, her ümmet ki gireler nāra ol ehl-i nār ʿamelleri-y-le laʿnet ide ol ümmete ki ol (9) ʿameller andan sebḳat olundı ʿādet ḳaldı.[221a] Andan ḫaber (19) virdi ol ḥaẓẓuñ ḥaḳīḳarinden ki kitāb ehli unıtdılar bu ümmet unıtmadılar.[116a]	(SAYFA;439) (SAYFA;10) (SAYFA;400) (SAYFA;502) (SAYFA;440) (SAYFA;230) (SAYFA;439) (SAYFA;252) (SAYFA;365) (SAYFA;365) (SAYFA;230) (SAYFA;658) (SAYFA;502) (SAYFA;204) (SAYFA;214) (SAYFA;226) (SAYFA;12) (SAYFA;55) (SAYFA;439) (SAYFA;97) (SAYFA;84) (SAYFA;84) (SAYFA;658) (SAYFA;658) (SAYFA;255) (SAYFA;441)

			(SAYFA;440) (SAYFA;405) (SAYFA;440) (SAYFA;25) (SAYFA;225) (SAYFA;97) (SAYFA;226) (SAYFA;230) (SAYFA;225) (SAYFA;667) (SAYFA;226) (SAYFA;404) (SAYFA;225) (SAYFA;198) (SAYFA;230) (SAYFA;225) (SAYFA;237) (SAYFA;213) (SAYFA;227) (SAYFA;235) (SAYFA;502) (SAYFA;215) (SAYFA;399) (SAYFA;83) (SAYFA;205) (SAYFA;440) (SAYFA;376) (SAYFA;667) (SAYFA;308) (SAYFA;502) (SAYFA;234) (SAYFA;97) (SAYFA;234) (SAYFA;501) (SAYFA;501) (SAYFA;71) (SAYFA;131) (SAYFA;215) (SAYFA;319) (SAYFA;319) (SAYFA;131) (SAYFA;163) (SAYFA;215) (SAYFA;163) (SAYFA;43) (SAYFA;308) (SAYFA;62)

			(SAYFA;618) (SAYFA;200) (SAYFA;500) (SAYFA;405) (SAYFA;659) (SAYFA;188) (SAYFA;498) (SAYFA;236) (SAYFA;225) (SAYFA;237) (SAYFA;498) (SAYFA;225) (SAYFA;634) (SAYFA;239) (SAYFA;404) (SAYFA;659) (SAYFA;42) (SAYFA;84) (SAYFA;760) (SAYFA;205) (SAYFA;83) (SAYFA;488) (SAYFA;707) (SAYFA;13) (SAYFA;439) (SAYFA;416) (SAYFA;295) (SAYFA;615) (SAYFA;547) (SAYFA;332) (SAYFA;667) (SAYFA;243) (SAYFA;546) (SAYFA;191) (SAYFA;303) (SAYFA;196) (SAYFA;716) (SAYFA;497) (SAYFA;761) (SAYFA;322) (SAYFA;256) (SAYFA;255) (SAYFA;499) (SAYFA;558) (SAYFA;9) (SAYFA;322) (SAYFA;9) (SAYFA;226)

			(SAYFA;498) (SAYFA;218) (SAYFA;304) (SAYFA;236) (SAYFA;667) (SAYFA;239) (SAYFA;207) (SAYFA;215) (SAYFA;84) (SAYFA;405) (SAYFA;686) (SAYFA;97) (SAYFA;322) (SAYFA;152) (SAYFA;152) (SAYFA;404) (SAYFA;249) (SAYFA;713) (SAYFA;404) (SAYFA;712) (SAYFA;657) (SAYFA;97)
ümmet-i Aḥmed:	(F.) Hz. Muhammed Mustafa (s.a)'ya tabi olanlar, O'nun ümmeti.	Bundan (15) ötrü didi Mūsā ʿalm (ʿaleyhi's-selām) "İy ćalabum, beni ümmet-ı Aḥmed ḳılıvir", ol rabbinüñ liḳāsına şavḳı ġālib (16) olduġ-ıçun; fehm eyle cidd-ile.	(SAYFA;502)
ümmet-i Muḥammed:	(F.) Hz. Muhammed Mustafa (s.a)'ya tabi olanlar, O'nun peygamber olduğuna inanıp ümmeti olanlar. .	(17) … Nite ki ümmet-ı Muḥammed'i ḳıldı, ʿaleyhi's-selām.[118a]	(SAYFA;234) (SAYFA;97) (SAYFA;234) (SAYFA;501)
ümmet-i Mūsā:	(F.) Hz. Musa'ya tabi olanlar.	İşāret bunda (18) budur ki Allāhu Taʿālā ümmet-i Muḥammed'üñ kemālātın iẓhār ḳılduḳdan ṣoñra ve ḳurbetlerin ve maḳām-(19)ların beyān ḳılduḳdan ṣoñra ümmet-ı Mūsā'nuñ aʿlā maḳāmlarından ḫaber virdi ki ol	(SAYFA;501)
ümmetī:	(A.) Ümmetim. Benim ümmetim.	." diyeler, bizüm Resūlümüz nefsi (5) fenā oluṕ Ḥaḳḳ-ıla beḳā bulduġ-ıçun "Ümmetī![66b] (1) "Ümmetī! [108b]	(SAYFA;131) (SAYFA;215) (SAYFA;319) (SAYFA;319) (SAYFA;131) (SAYFA;163) (SAYFA;215) (SAYFA;163)

ümmet-i maḫṣūṣ:	(F.) Mahsus olan ümmet. Ümmetin mahsus olanları. (maḫṣūṣ: (A.) Ayrılmış, tâyin edilmiş. * Herkese âit olmayıp bazılara âit olmuş olan. Yalnız birine âid olan. Hususileşmiş. Müstakil.)	Ve ammā altıncı vech bedürüstī, peyġamber ʿaleyhi's-selām daḫı ümmet-i maḫṣūṣlardur vaṣl u (8) viṣāl-ile ve daḫı ḫıffet olunmışlardur, firāḳ külfetinden ve inḳıṭāʿdan .	(SAYFA;84)
ümmet-i vāḥide:	(F.) Tek millet, tek ümmet.	Yaʿnī, eger senüñ rabbüñ dilese bu küllī (12) ḫalḳı ümmet-i vāḥide ḳılurdı, Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekde.	(SAYFA;760)
ümm-i kitāb:	(F.) Kitabın anası, esası. Levh-i Mahfuz ve ilm-i İlâhî.	Ve daḫı raṭb ʿālimdür ve yābis cāhildür (12) ve daḫı raṭb ʿārifdür ve yābis zāhid ve daḫı ancılayın; raṭb ehl-i maḥabbetdür ve yābis ehl-i (13) sekr ve raṭb daḫı ṣāḥib-i şühūddur ve yābis ṣāhib-ı vücūddur, illā bu küllī ol ümm-i kitāb (14) içindedür.[174b]	(SAYFA;347) (SAYFA;692) (SAYFA;715)
ümmī:	(A.) Hakka'l-yakîn makamına eren, yakınlık makamı. Bir kişi anasına nasıl yakınlık makamında ise diye teşbih olunmuştur.	(9) … ṕes, rücūʿ idüṕ bu maḳāma vāṣıl olanlara ümmīler diyü ad ḳodılar.[252a]	(SAYFA;502)
ümmī: //ümmiyyet: //ümmiyye: //ümmīliḳ: //ümmīlig:	(A.) Ümmi; anasından doğduğu gibi kalmış ve tahsil görmemiş, mekteb ve medresede okumamış kimse. Yazı yazmak bilmeyen. (Ümmi ile câhil arasında fark vardır. Ümmi yalnız okuyup yazmak bilmiyendir. Câhil ise, okuyup yazmak bilse de, bir şey bilmiyen kimsedir, her ümmi câhil değildir.)	(12) ṕes, her kim ki ol Resūl'e mütābaʿat idüṕ ol maḳām-ı beşeriyyetden maḳām-ı rūḥāniyyete (13) irişse, andan ol nübüvvet cezbesi-y-ile maḳām-ı tevḥīde nāzil oluṕ, andan ol envārı (14) mütābaʿat-ıla enāniyyetinden selb olınuṕ maḳām-ı vaḥdete irse, ol Resūl'üñ ümmīligi (15) maḳāmından maḥẓūẓ ve behrelü olur.[250b] (1) … Zīre ümmīyem, oḳımaḳ benüm şānum degül.[335b] Yaʿnī, Allāhu Taʿālā bulardan (5) ʿahd ider, ol ʿahduñ şıḳletini ki Allāhu Taʿālā-y-ıla ḥabībi arasında olmışdı ki hīç bir kimse (6) anuñ ümmīligi ve ḥabībligi maḳāmına irişmeye; illā ümmeti ve daḫı anuñ şefāʿati ehli ki (7) aña mütābaʿat ḳılmadılar.[251a] (6) Ammā ümmīlik maḳāmı aña maḫṣūṣdur; ancaḳ ki ḫātimü'l-enbiyādur,	(SAYFA;499) (SAYFA;669) (SAYFA;500) (SAYFA;498) (SAYFA;502) (SAYFA;501) (SAYFA;501)

	(Mefhar-i Âlem (A.S.M.) hiç bir mektebde, medresede ve hiçbir beşerden tahsil görmeden, ümmiliğiyle beraber, evvel, âhir ilimlerle mücehhez olması, Âlem-i İslâma, âlemlere ve dünyaya rahmet olması ve Onun bir misli ve benzeri bulunmaması, en büyük mu'cizelerden ve Hak Peygamber olduğuna dair en mühim delillerdendir.) ** ümmiyye; ümmiyyet; Yakınlık makamı. Bir kişi anasına nasıl yakınlık makamında ise diye teşbih olunmuştur.	andan bāḳisine degül.[250a] "İy niçe farḳ var ol ümmet arasında ki anlara merātib-ı rūḥāniyyenüñ aʿlāsına (6) irişdiler, ol nebiy-yi ümmiye mütābaʿat itmek seyr-ile.[252a] Andan emr eyledi bulara ki añа ittibāʿ (14) ideler ol maḳām-ı vaḥdete vāṣıl olmaġ-ıçun ve ümmiyyete maḫṣūṣ olmaġ-ıçun.[251b] Yaʿnī, īmān getürüñ Allāh'a şol ehl-i tevḥīd īmānı gibi, daḫı ol resūline (10) ki risāletden ṣoñra maḫṣūṣ olunmışdur ol nübüvvet-ile ki cemīʿ-i enbiyā arasında müşterek-(11)dür mürseller-ile ol ümmiyyet-ile ki andan ġayrına ol virilmedi.[251b]	
ümmü'l-kitāb:	(F.) Kitabın anası, kitabların anası, esası. Kitabların en geniş ve en sonu.	Ve Ḳurʾān'a daḫı (9) ümmü'l-kitāb diyü tesmiye olundı, dükeli kütüṗlerden muḳaddem olduġı-çun.[250a]	(SAYFA;498)
ümmü'l-ḳurā:	(A.) Mekke-i Mükerreme. Köylerin anası, şehirlerin anası.	(8) … Nite ki Mekke'ye ümmü'l-ḳurā dirler, dükeli ḳurādan evvel olduġı-çun.[250a]	(SAYFA;498)
ümm:	(A.) Ana, asıl.	(7) Ammā ümmüñ maʿnīsi budur ki ol aṣl-ı mevcūdātdur, ol aṣl olduġı-çun ümmet-ile tesmiye (8) olundı.[250a]	(SAYFA;498)
ünṣā:	(A.) Kadın, kız. (sehm: (A.) Hisse, nasib. Kısım.) (ẕeker: (A.) Erkek.)	İrkeki muḳaddem ẕikr itdi ünṣā üzere iki sehm ara ḳıldı (16) ve bir sehm ünṣāye; nite ki ẕekerüñ ünṣā üzere faẓīleti var ʿİsā'nuñ daḫı ancılayın melāʾike (17) üzere faẓlı var.[102a]	(SAYFA;202) (SAYFA;202) (SAYFA;202)
üns:	(A.) Yakınlık, arkadaş, hemdem. üns ṭutmak:	(6) Diyeler ki "Ol bizüm cinsümüzden degül, biz anuñ-ıla üns ṭutmaġa ṭāḳat getürü-(7)mezüz".[328b]	(SAYFA;655) (SAYFA;321) (SAYFA;243)

	Arkadaş olmak. Alışmak, birlikte düşüp kalkmak. *Yakınlık. Alaka, tanışıklık.	(1) ol luṭfı müşāhedesi-y-ile anları üns ṭutdurdı ve ṣıddīḳlaruñ ervāḥların ḳahr eyledi, ol (2) ṣıfāt-ı cemālinüñ tecellīsi ḳahrı-y-ıla. [161b] (8) Ve daḫı müşāhedeleri ẕevḳinden ve üns leẕẕetinden maḥrūm olmaḳdur ki ol cehālet-ı insāniyyetde (9) bāḳī ḳala.[122b] (12) İkinci ḳısm girü Ḥaḳ'dandır ki "Senüñ benüm-ile ünsüñ, şol vaḳtdendür ki rūḥuñı (13) yaratdum.[329b]	(SAYFA;657) (SAYFA;154) (SAYFA;220) (SAYFA;640) (SAYFA;427) (SAYFA;586) (SAYFA;129) (SAYFA;638) (SAYFA;454) (SAYFA;460) (SAYFA;525) (SAYFA;386) (SAYFA;99) (SAYFA;601)
ünsiyyet:	(A.) Alışkanlık, dostluk. Birlikte düşüp kalkmak. Ahbablık.	Andan anuñ ünsiyyetini (17) muḥkem ḳıluṕ nefḫa-yi ilāhiyye ḳıldı, eger Ḥavvā anuñ nefsinden yaradılmasa anuñ rūḥı Ḥaḳ'dan (18) ġayr-ıla sākin olmazdı.[263b]	(SAYFA;525)
üẕerine:	Üstlerine. Bir topluluğun veya kişinin üstü.	(2) Neḉün anlaruñ üẕerine ġālib oluṕ taḥrīf itdüñüz, tā ki ol vāridāt-ı ilāhiyyeden eṣer (3) ḳalmadı.	(SAYFA;55)

ürkitmeg:
//ürkit-:
//ürkütmek:
	Korku ile uzaklaştırmak. Korkutmak.
	Korku ve heyecanla kaçırıp uzaklaştırmak.
	ürkü: Korku, heyecan, bela, musibet anında kargaşalık ve panik. Kargaşalık, panik.
		Yaʿnī, bular ol (2) ḫalḳı Ḥaḳ yolından ürkitmeg-ile ve anları Ḥaḳ'dan ıraḳ itmeg-ile helāk itmezler, illā nefslerin (3) helāk iderler.[164a]
		Ḳaḉan bir kimse sizüñ (6) irādetüñüz etegin ṭutsa, size boyın virse intiyād u iṭāʿat-ıla, siz aña dimeñ ki sen (7) ṣādıḳ degülsin teslīmde ve muṣaddiḳ degülsin ṣoḥbet aḥkāmında daḫı mālda ve nefsde taṣarrufı (8) ḳabūl itmekde ṭarīḳat şarṭı-y-ıla; siz anları redd itmeñ, bunuñ gibi ḳatı sözler-ile anları ürkitmeñ.[71b]
		Zīre Ḥaḳ ehlinden ıraḳ olmaḳ ḫalḳı bulardan ürkütmek hemān Ḥaḳ'dan ıraḳlıḳdur (4) bu ḫōḏ hemān ḍalāl u helāklıkdur, eşkāre ḫaberleri yoḳ ki gendüler helāk olurlar.[164a]
			(SAYFA;326)
			(SAYFA;141)
			(SAYFA;326)

üstāḏ: //üstāẕ:	(A.) (Üstaz) Hoca. İlim veya san'atta üstün olan kimse. Usta, san'atkâr. Muallim, profesör. Bilgide veya san'atta veya amelde meharetli zât.	Ol şākird aña reng ṭoldurdı, ol üstāḏuñ resmini gözedüṕ bu ol telmīẕüñ kesbidür (18) ki iḫtiyārı-y-ıla ol üstāḏ resminden tecāvüz itmez, ḳul daḫı buncılayın gendü iḫtiyārında mümkin olmaz (19) ki ol ḳażā vü ḳaderden tecāvüz ide, līkin ol müteredddiddür ikisinüñ arasında.[67b] Aña işāret ḳılur kim (11) bedürüstī, bu īmān ki taḳlīd-ile olur anuñ iʿtibārı yoḳdur, her kimüñ ki īmānı atasına anasına, (12) yā	(SAYFA;133) (SAYFA;28) (SAYFA;732) (SAYFA;133) (SAYFA;296) (SAYFA;200) (SAYFA;732)

		üstāḏına yā şehir ehline taḳlīd itmeg-ile olsa īmān ḳalbine dāḫil olmasa ṣadrı nūr-ı (13) İslām-ıla münşeriḥ olmasa ol ölüm irişüṕ bu taḳlīd itdügi esbāblardan münḳaṭıʿ olsa, (14) ol iki ferişteye cevāṕ virmekde ʿāciz ḳalur.[15a] (1) bir sırra oldur ol ki her kimse ki bi'ṭ-ṭabʿ şerīʿat gemisine binse, yā atalarına ve üstāẕlarına (üstāḏlarına) (2) taḳlīd idüben ḫaḳīḳat necāte ol menfaʿat itmez.[367a] Ol şākird aña reng ṭoldurdı, ol üstāḏuñ resmini gözedüṕ bu ol telmīẕüñ kesbidür (18) ki iḫtiyārı-y-ıla ol üstāḏ resminden tecāvüz itmez, ḳul daḫı buncılayın gendü iḫtiyārında mümkin olmaz (19) ki ol ḳażā vü ḳaderden tecāvüz ide, līkin ol müteredddiddür ikisinüñ arasında.[67b] Nite ki Mūṣā-y-ıla Ḫıżır ḳıṣṣasında ʿaleyhi's-selām işāret ḳıldı ki bu ʿilm-ı ledünnī (6) ḥāl-ile ögrenilir, ṣoḥbet ü mütābaʿat-ıla daḫı teslīm-ile ki üstāẕına iʿtirāż itmeye, ḳāl-ile ve suʾāl-ile. Uşbu şanʿatunuñ üstāẕınuñ buyruḳ-(13)ları-y-ıla ve anuñ nevāḥileri-y-ile ki ol Muḥammed'e ʿaleyhi's-selām, kemā ḳāle Taʿālā.[101a] (1) bir sırra oldur ol ki her kimse ki bi'ṭ-ṭabʿ şerīʿat gemisine binse, yā atalarına ve üstāẕlarına (üstāḏlarına) (2) taḳlīd idüben ḫaḳīḳat necāte ol menfaʿat itmez.[367a]	
üst:	Yüz üstü; yüzü koyun.	Ve ammā olar ki ḳahr ehlidür, anlar (16) od içinde yüzleri üstine sürinür, andan ötrü ki anlar dünyāya ve anuñ zīnetine (17) teveccüh ḳıldılar, ḳadem-i şirk üzere Allāhu Taʿālā yolından azdılar, anlardan oldılar ki (18) AK.	(SAYFA;433)
üst:	yükü üstü; yükü omuzlarımızdan gitsin; yük; sorumluluk. üstümüzden; sorumluluğumuzdan.	Siz daḫı yumışaḳ (10) söyleñ, siz ol peyġamberlerden ʿazīz degülsiz ve ol mürīd ü mübtedī Firʿavn'dan ẕelīl degül, (11) anuñ rızḳ-ı emri sizi ḳorḳuya bıraġuṕ anı redd itmeñ ki yüki üstümüzden gitsün diyesiz.	(SAYFA;141)
üşen-:	Erinmek, zorsunmak. Usanmak, bıkmak.	Bular Ḥaḳḳ'a şehādet itdiler, naẓar-ı beḳā-y-ıla ve ḫalḳa şehādet (17) itdiler, naẓar-ı fenā-y-ıla; nefsüñ taḫvīfātından bulara üşenmek yoḳ, tā ki bulara diye; AK (18) AK.	(SAYFA;476)

üşen-:	Tedirgin olmak, korkmak.	Ammā Allāhu (8) Taʿālā'dan ḳorḳmaya ve ʿaẕābından üşenmeye.	(SAYFA;360)
üzeñü:	Üzengi. Eyerin iki yanında asılı bulunan ve hayvana binildiğinde ayakların basılmasına yarayan, altı düz demir halka.	Ben anuñ licāmın ṭutdum, Ebū Süfyān üzeñüsin ṭutdı, tā ki (4) igen sürʿat ḳılmaya ḳünki Resūlu'llāh gendü-y-ile bile olanlar-ıla ki ḳuvvet isleri-y-idi ṣabr (5) idüṕ ḳaçmadılar ol ḳavmden.	(SAYFA;553)
üzere:	Üzere, üzerine, üzerinde. Üzere kelimesi maksat anlatmak, şart anlatmak, gibi, bu yolda anlamlarına gelen edat olan bir kelimedir. * Üstünde, üstüne. *Yoluna. *Amacıyla. *Doğrultusunda, doğrultusuna. *Müddetçe, süresince, kadar.	Yaʿnī, zuʿmuñuz (10) bunuñ üzeredür kim bu işler ṣadr olduġı sizdendür sizüñ dilegüñüze rāciʿ olur.[307b] (10) Andan ḳanḳı ṭaʿām ḥalāl-ıdı Benī İsrāʾīl üzere, andan ḫaber virüṕ buyurdı ki AK (11) AK (12) AK.[1b] (10) Bular anlardur ki Ḥaḳḳ'ı ṭaleṕ idüṕ nefs-i beriyyesinde (11) münḳaṭıʿ oluṕ hevā yolına düşdiler, giderken ökḉeleri üzere mutav bigi ḳıçın ḳıçın (12) girü döndiler.[6b] (10) Daḫı olar bi'ẕ-ẕāt delāyil ü āyātdur ʿālem ehline ve Ḥaḳ'dan ḫalḳ üzere ḥuccetlerdür.[55b] (10) Yaʿnī, "Eyit, yā Aḥmed, hīḉ ḳatuñuzda kitāb ve ḥuccet var mıdur Allāh'dan size virilmiş ola, ḉıḳaruñ anı (11) bize görelüm, tā ol daʿvilerüñüz ḥuccetlerüñüz Allāh üzere ẓāhir ola, siz mütābaʿat ḳılmazsız; illā ol (12) ẓannuñuza ki zuʿm idersiz cehl-ile yaḳīnsuz ḥuccet yöninden.[201a] (10) Yaʿnī, "İy bizüm rabbumuz, sen buları bāṭıl üzere yaratmaduñ, belki ḫalḳ üzere Ḥaḳḳ'ı iẓhār itmeg-iḉün ve (11) daḫı ḫalḳ Ḥaḳḳ'a ulaşmaġa vesīle olmaġ-ıḉun".[30b] (10) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā size raḥīmdür, müşfiḳdür ki bu āfetleri size beyān ḳıldı, aña vāḳiʿ olmazdan (11) öñ; tā ki andan ḥaẕer idesiz ve sizi delālet ḳıldı bu ticāret üzere, tā anuñ-ıla saʿādet aṣṣı (12) idesiz.[44b] (10) Yaʿnī, anlar ki tekẕīb itdiler, ol sünnet-ı ḥaseneye ki enbiyā üzere indürilmişdür, daḫı ol (11) kerāmetlere ki Ḥaḳ Taʿālā evliyālarına iẓhār ḳılmışdur, daḫı ol ʿulūm-ı dīniyye ki bildürmişdür (12)	(SAYFA;613) (SAYFA;1) (SAYFA;11) (SAYFA;109) (SAYFA;400) (SAYFA;59) (SAYFA;87) (SAYFA;441) (SAYFA;380) (SAYFA;184) (SAYFA;59) (SAYFA;184) (SAYFA;280) (SAYFA;270) (SAYFA;660) (SAYFA;480) (SAYFA;301) (SAYFA;571) (SAYFA;2) (SAYFA;2) (SAYFA;761) (SAYFA;641) (SAYFA;358) (SAYFA;362) (SAYFA;150) (SAYFA;403) (SAYFA;403) (SAYFA;474) (SAYFA;392) (SAYFA;392) (SAYFA;530) (SAYFA;580) (SAYFA;384) (SAYFA;329) (SAYFA;466) (SAYFA;218) (SAYFA;218)

		aña inkār idüp̧ ḳabūl itmekden istikbār itdiler, aña īmān getürmediler.[221b] (10) Zīre ol mertebesinde kemāl üzere yaradıldı "ve'z-ziyāde ʿale'l-kemāl-ı noḳṣān" . [191a] (11) Andan ötrü ki olara ferc -ı taʿẓīm oluna, yā mūcebi taṣdīḳ üzere oluna, daḫı ol elem-ı şiddet-ı (12) firāḳ ḥaml itmedi anuñ üzere.[93a]	(SAYFA;739) (SAYFA;50) (SAYFA;50) (SAYFA;611) (SAYFA;63) (SAYFA;320) (SAYFA;444) (SAYFA;92) (SAYFA;83) (SAYFA;102) (SAYFA;346) (SAYFA;619) (SAYFA;279) (SAYFA;535) (SAYFA;535) (SAYFA;459) (SAYFA;268) (SAYFA;268) (SAYFA;251) (SAYFA;260) (SAYFA;260) (SAYFA;271) (SAYFA;730) (SAYFA;730) (SAYFA;342) (SAYFA;342) (SAYFA;342) (SAYFA;92) (SAYFA;285) (SAYFA;285) (SAYFA;171) (SAYFA;405) (SAYFA;65) (SAYFA;557) (SAYFA;121) (SAYFA;25) (SAYFA;412) (SAYFA;452) (SAYFA;270) (SAYFA;547) (SAYFA;464) (SAYFA;464) (SAYFA;431) (SAYFA;191) (SAYFA;644) (SAYFA;326) (SAYFA;62) (SAYFA;430)

			(SAYFA;194) (SAYFA;194) (SAYFA;53) (SAYFA;754) (SAYFA;754) (SAYFA;640) (SAYFA;424) (SAYFA;285) (SAYFA;530) (SAYFA;320) (SAYFA;434) (SAYFA;255) (SAYFA;19) (SAYFA;21) (SAYFA;28) (SAYFA;34) (SAYFA;62) (SAYFA;92) (SAYFA;132) (SAYFA;136) (SAYFA;139) (SAYFA;139) (SAYFA;145) (SAYFA;158) (SAYFA;183) (SAYFA;208) (SAYFA;223) (SAYFA;226) (SAYFA;254) (SAYFA;279) (SAYFA;387) (SAYFA;391) (SAYFA;392) (SAYFA;399) (SAYFA;440) (SAYFA;455) (SAYFA;535) (SAYFA;584) (SAYFA;597) (SAYFA;619) (SAYFA;705) (SAYFA;736) (SAYFA;736) (SAYFA;736) (SAYFA;752) (SAYFA;443) (SAYFA;510) (SAYFA;21)

			(SAYFA;325) (SAYFA;34) (SAYFA;642) (SAYFA;391) (SAYFA;285) (SAYFA;290) (SAYFA;391) (SAYFA;252) (SAYFA;590) (SAYFA;426) (SAYFA;333) (SAYFA;333) (SAYFA;761) (SAYFA;761) (SAYFA;400) (SAYFA;285) (SAYFA;178) (SAYFA;275) (SAYFA;275) (SAYFA;742) (SAYFA;661) (SAYFA;661) (SAYFA;552) (SAYFA;552) (SAYFA;69) (SAYFA;510) (SAYFA;484) (SAYFA;510) (SAYFA;612) (SAYFA;560) (SAYFA;660) (SAYFA;749) (SAYFA;297) (SAYFA;734) (SAYFA;99) (SAYFA;55) (SAYFA;55) (SAYFA;97) (SAYFA;183) (SAYFA;509) (SAYFA;389) (SAYFA;389) (SAYFA;272) (SAYFA;513) (SAYFA;685) (SAYFA;660) (SAYFA;597) (SAYFA;159)

			(SAYFA;715) (SAYFA;279) (SAYFA;43) (SAYFA;553) (SAYFA;252) (SAYFA;142) (SAYFA;270) (SAYFA;195) (SAYFA;151) (SAYFA;137) (SAYFA;170) (SAYFA;644) (SAYFA;471) (SAYFA;334) (SAYFA;275) (SAYFA;7) (SAYFA;324) (SAYFA;503) (SAYFA;580) (SAYFA;580) (SAYFA;485) (SAYFA;485) (SAYFA;338) (SAYFA;443) (SAYFA;654) (SAYFA;665) (SAYFA;536) (SAYFA;593) (SAYFA;405) (SAYFA;230) (SAYFA;313) (SAYFA;474) (SAYFA;474) (SAYFA;36) (SAYFA;36) (SAYFA;757) (SAYFA;754) (SAYFA;546) (SAYFA;754) (SAYFA;261) (SAYFA;261) (SAYFA;261) (SAYFA;261) (SAYFA;718) (SAYFA;421) (SAYFA;202) (SAYFA;665) (SAYFA;186)

			(SAYFA;202) (SAYFA;202) (SAYFA;241) (SAYFA;31) (SAYFA;503) (SAYFA;447) (SAYFA;308) (SAYFA;316) (SAYFA;597) (SAYFA;578) (SAYFA;110) (SAYFA;442) (SAYFA;361) (SAYFA;514) (SAYFA;483) (SAYFA;483) (SAYFA;720) (SAYFA;720) (SAYFA;119) (SAYFA;310) (SAYFA;221) (SAYFA;228) (SAYFA;222) (SAYFA;212) (SAYFA;619) (SAYFA;492) (SAYFA;451) (SAYFA;451) (SAYFA;348) (SAYFA;347) (SAYFA;642) (SAYFA;83) (SAYFA;268) (SAYFA;214) (SAYFA;163) (SAYFA;114) (SAYFA;127) (SAYFA;127) (SAYFA;127) (SAYFA;483) (SAYFA;2) (SAYFA;760) (SAYFA;548) (SAYFA;2) (SAYFA;510) (SAYFA;268) (SAYFA;202) (SAYFA;23)

			(SAYFA;738) (SAYFA;538) (SAYFA;223) (SAYFA;601) (SAYFA;757) (SAYFA;576) (SAYFA;421) (SAYFA;337) (SAYFA;191) (SAYFA;254) (SAYFA;133) (SAYFA;30) (SAYFA;160) (SAYFA;199) (SAYFA;24) (SAYFA;454) (SAYFA;657) (SAYFA;743) (SAYFA;552) (SAYFA;590) (SAYFA;187) (SAYFA;107) (SAYFA;462) (SAYFA;626) (SAYFA;242) (SAYFA;451) (SAYFA;182) (SAYFA;576) (SAYFA;42) (SAYFA;630) (SAYFA;149) (SAYFA;14) (SAYFA;666) (SAYFA;222) (SAYFA;222) (SAYFA;164) (SAYFA;356) (SAYFA;142) (SAYFA;397) (SAYFA;474) (SAYFA;552) (SAYFA;223) (SAYFA;250) (SAYFA;648) (SAYFA;755) (SAYFA;755) (SAYFA;57) (SAYFA;57)

			(SAYFA;57) (SAYFA;619) (SAYFA;342) (SAYFA;697) (SAYFA;633) (SAYFA;358) (SAYFA;714) (SAYFA;194) (SAYFA;327) (SAYFA;571) (SAYFA;474) (SAYFA;272) (SAYFA;209) (SAYFA;244) (SAYFA;56) (SAYFA;119) (SAYFA;202) (SAYFA;202) (SAYFA;202) (SAYFA;12) (SAYFA;516) (SAYFA;43) (SAYFA;236) (SAYFA;4) (SAYFA;1) (SAYFA;35) (SAYFA;35) (SAYFA;91) (SAYFA;69) (SAYFA;105) (SAYFA;204) (SAYFA;204) (SAYFA;283) (SAYFA;267) (SAYFA;149) (SAYFA;367) (SAYFA;367) (SAYFA;472) (SAYFA;418) (SAYFA;388) (SAYFA;388) (SAYFA;230) (SAYFA;442) (SAYFA;151) (SAYFA;487) (SAYFA;662) (SAYFA;196) (SAYFA;185)

			(SAYFA;185) (SAYFA;185) (SAYFA;551) (SAYFA;761) (SAYFA;758) (SAYFA;471) (SAYFA;366) (SAYFA;343) (SAYFA;622) (SAYFA;514) (SAYFA;196) (SAYFA;51) (SAYFA;225) (SAYFA;579) (SAYFA;214) (SAYFA;214) (SAYFA;163) (SAYFA;720) (SAYFA;720) (SAYFA;712) (SAYFA;533) (SAYFA;342) (SAYFA;342) (SAYFA;42) (SAYFA;449) (SAYFA;310) (SAYFA;120) (SAYFA;667) (SAYFA;667) (SAYFA;260) (SAYFA;177) (SAYFA;91) (SAYFA;156) (SAYFA;97) (SAYFA;448) (SAYFA;448) (SAYFA;252) (SAYFA;311) (SAYFA;35) (SAYFA;35) (SAYFA;387) (SAYFA;525) (SAYFA;513) (SAYFA;460) (SAYFA;752) (SAYFA;312) (SAYFA;239) (SAYFA;439)

			(SAYFA;602) (SAYFA;252) (SAYFA;550) (SAYFA;537) (SAYFA;166) (SAYFA;13) (SAYFA;446) (SAYFA;390) (SAYFA;31) (SAYFA;643) (SAYFA;409) (SAYFA;409) (SAYFA;6) (SAYFA;733) (SAYFA;125) (SAYFA;740) (SAYFA;160) (SAYFA;691) (SAYFA;546) (SAYFA;39) (SAYFA;248) (SAYFA;120) (SAYFA;30) (SAYFA;580) (SAYFA;236) (SAYFA;173) (SAYFA;40) (SAYFA;91) (SAYFA;322) (SAYFA;653) (SAYFA;629) (SAYFA;563) (SAYFA;525) (SAYFA;434) (SAYFA;434) (SAYFA;434) (SAYFA;434) (SAYFA;213) (SAYFA;105) (SAYFA;237) (SAYFA;51) (SAYFA;423) (SAYFA;209) (SAYFA;440) (SAYFA;382) (SAYFA;233) (SAYFA;202) (SAYFA;178)

			(SAYFA;97) (SAYFA;625) (SAYFA;150) (SAYFA;665) (SAYFA;762) (SAYFA;628) (SAYFA;422) (SAYFA;227) (SAYFA;377) (SAYFA;601) (SAYFA;440) (SAYFA;196) (SAYFA;166) (SAYFA;223) (SAYFA;743) (SAYFA;2) (SAYFA;99) (SAYFA;574) (SAYFA;691) (SAYFA;691) (SAYFA;691) (SAYFA;236) (SAYFA;17) (SAYFA;91) (SAYFA;575) (SAYFA;573) (SAYFA;180) (SAYFA;371) (SAYFA;208) (SAYFA;89) (SAYFA;569) (SAYFA;468) (SAYFA;760) (SAYFA;211) (SAYFA;63) (SAYFA;269) (SAYFA;254) (SAYFA;226) (SAYFA;620) (SAYFA;191) (SAYFA;433) (SAYFA;401) (SAYFA;738) (SAYFA;738) (SAYFA;625) (SAYFA;206) (SAYFA;225) (SAYFA;322)

			(SAYFA;452) (SAYFA;452) (SAYFA;418) (SAYFA;333) (SAYFA;713) (SAYFA;32) (SAYFA;193) (SAYFA;525) (SAYFA;423) (SAYFA;423) (SAYFA;199) (SAYFA;507) (SAYFA;285) (SAYFA;285) (SAYFA;285) (SAYFA;311) (SAYFA;311) (SAYFA;60) (SAYFA;45) (SAYFA;568) (SAYFA;184) (SAYFA;20) (SAYFA;285) (SAYFA;520) (SAYFA;189) (SAYFA;405) (SAYFA;692) (SAYFA;454) (SAYFA;515) (SAYFA;741) (SAYFA;147) (SAYFA;39) (SAYFA;49) (SAYFA;49) (SAYFA;729) (SAYFA;577) (SAYFA;597) (SAYFA;383) (SAYFA;741) (SAYFA;144) (SAYFA;319) (SAYFA;319) (SAYFA;742) (SAYFA;459) (SAYFA;338) (SAYFA;109) (SAYFA;316) (SAYFA;719)

			(SAYFA;719) (SAYFA;430) (SAYFA;430) (SAYFA;670) (SAYFA;45) (SAYFA;497) (SAYFA;309) (SAYFA;310) (SAYFA;310) (SAYFA;459) (SAYFA;390) (SAYFA;477) (SAYFA;477) (SAYFA;300) (SAYFA;300) (SAYFA;368) (SAYFA;701) (SAYFA;225) (SAYFA;533) (SAYFA;611) (SAYFA;176) (SAYFA;597) (SAYFA;320) (SAYFA;294) (SAYFA;193) (SAYFA;193) (SAYFA;691) (SAYFA;90) (SAYFA;51) (SAYFA;96) (SAYFA;588) (SAYFA;647) (SAYFA;600) (SAYFA;178) (SAYFA;51) (SAYFA;686) (SAYFA;74) (SAYFA;143) (SAYFA;407) (SAYFA;593) (SAYFA;743) (SAYFA;743) (SAYFA;266) (SAYFA;266) (SAYFA;217) (SAYFA;419) (SAYFA;718) (SAYFA;338)

			(SAYFA;195) (SAYFA;438) (SAYFA;438) (SAYFA;575) (SAYFA;267) (SAYFA;546) (SAYFA;704) (SAYFA;432) (SAYFA;432) (SAYFA;432) (SAYFA;432) (SAYFA;572) (SAYFA;13) (SAYFA;413) (SAYFA;592) (SAYFA;414) (SAYFA;439) (SAYFA;169) (SAYFA;632) (SAYFA;743) (SAYFA;735) (SAYFA;290) (SAYFA;290) (SAYFA;196) (SAYFA;682) (SAYFA;250) (SAYFA;523) (SAYFA;271) (SAYFA;664) (SAYFA;664) (SAYFA;626) (SAYFA;683) (SAYFA;186) (SAYFA;363) (SAYFA;704) (SAYFA;575) (SAYFA;357) (SAYFA;357) (SAYFA;33) (SAYFA;746) (SAYFA;538) (SAYFA;485) (SAYFA;293) (SAYFA;404) (SAYFA;350) (SAYFA;92) (SAYFA;223) (SAYFA;331)

			(SAYFA;331) (SAYFA;82) (SAYFA;392) (SAYFA;279) (SAYFA;167) (SAYFA;565) (SAYFA;581) (SAYFA;578) (SAYFA;282) (SAYFA;660) (SAYFA;696) (SAYFA;696) (SAYFA;762) (SAYFA;639) (SAYFA;123) (SAYFA;59) (SAYFA;59) (SAYFA;22) (SAYFA;415) (SAYFA;483) (SAYFA;43) (SAYFA;255) (SAYFA;211) (SAYFA;211) (SAYFA;762) (SAYFA;440) (SAYFA;154) (SAYFA;166) (SAYFA;405) (SAYFA;409) (SAYFA;290) (SAYFA;556) (SAYFA;711) (SAYFA;380) (SAYFA;324) (SAYFA;97) (SAYFA;722) (SAYFA;194) (SAYFA;524) (SAYFA;359) (SAYFA;279) (SAYFA;279) (SAYFA;3) (SAYFA;239) (SAYFA;671) (SAYFA;389) (SAYFA;389) (SAYFA;737)

			(SAYFA;122) (SAYFA;165) (SAYFA;637) (SAYFA;637) (SAYFA;658) (SAYFA;658) (SAYFA;462) (SAYFA;439) (SAYFA;222) (SAYFA;593) (SAYFA;714) (SAYFA;715) (SAYFA;12) (SAYFA;229) (SAYFA;365) (SAYFA;508) (SAYFA;322) (SAYFA;380) (SAYFA;444) (SAYFA;727) (SAYFA;97) (SAYFA;700) (SAYFA;482) (SAYFA;523) (SAYFA;483) (SAYFA;483) (SAYFA;142) (SAYFA;317) (SAYFA;654) (SAYFA;579) (SAYFA;478) (SAYFA;478) (SAYFA;478) (SAYFA;244) (SAYFA;633) (SAYFA;633) (SAYFA;633) (SAYFA;140) (SAYFA;73) (SAYFA;91) (SAYFA;739) (SAYFA;728) (SAYFA;728) (SAYFA;189) (SAYFA;161) (SAYFA;213) (SAYFA;298) (SAYFA;250)

			(SAYFA;607) (SAYFA;718) (SAYFA;375) (SAYFA;40) (SAYFA;25) (SAYFA;3) (SAYFA;34) (SAYFA;322) (SAYFA;113) (SAYFA;737) (SAYFA;8) (SAYFA;682) (SAYFA;308) (SAYFA;594) (SAYFA;594) (SAYFA;676) (SAYFA;509) (SAYFA;642) (SAYFA;697) (SAYFA;467) (SAYFA;72) (SAYFA;330) (SAYFA;397) (SAYFA;397) (SAYFA;757) (SAYFA;80) (SAYFA;705) (SAYFA;627) (SAYFA;722) (SAYFA;359) (SAYFA;165) (SAYFA;485) (SAYFA;485) (SAYFA;167) (SAYFA;753) (SAYFA;610) (SAYFA;225) (SAYFA;225) (SAYFA;225) (SAYFA;455) (SAYFA;488) (SAYFA;348) (SAYFA;318) (SAYFA;703) (SAYFA;757) (SAYFA;760) (SAYFA;725) (SAYFA;97)

			(SAYFA;97) (SAYFA;120) (SAYFA;302) (SAYFA;211) (SAYFA;581) (SAYFA;642) (SAYFA;21) (SAYFA;397) (SAYFA;397) (SAYFA;136) (SAYFA;691) (SAYFA;180) (SAYFA;180) (SAYFA;382) (SAYFA;382) (SAYFA;725) (SAYFA;725) (SAYFA;42) (SAYFA;42) (SAYFA;42) (SAYFA;292) (SAYFA;402) (SAYFA;119) (SAYFA;119) (SAYFA;717) (SAYFA;717) (SAYFA;643) (SAYFA;505) (SAYFA;720) (SAYFA;616) (SAYFA;552) (SAYFA;150) (SAYFA;509) (SAYFA;753) (SAYFA;327) (SAYFA;642) (SAYFA;333) (SAYFA;706) (SAYFA;16) (SAYFA;44) (SAYFA;648) (SAYFA;188) (SAYFA;188) (SAYFA;690) (SAYFA;705) (SAYFA;705) (SAYFA;682) (SAYFA;722)

			(SAYFA;185) (SAYFA;185) (SAYFA;354) (SAYFA;306) (SAYFA;306) (SAYFA;279) (SAYFA;262) (SAYFA;135) (SAYFA;316) (SAYFA;57) (SAYFA;474) (SAYFA;577) (SAYFA;499) (SAYFA;758) (SAYFA;636) (SAYFA;742) (SAYFA;11) (SAYFA;576) (SAYFA;530) (SAYFA;548) (SAYFA;596) (SAYFA;605) (SAYFA;329) (SAYFA;235) (SAYFA;255) (SAYFA;608) (SAYFA;530) (SAYFA;330) (SAYFA;12) (SAYFA;12) (SAYFA;439) (SAYFA;227) (SAYFA;492) (SAYFA;711) (SAYFA;533) (SAYFA;584) (SAYFA;738) (SAYFA;602) (SAYFA;690) (SAYFA;316) (SAYFA;460) (SAYFA;2) (SAYFA;156) (SAYFA;504) (SAYFA;621) (SAYFA;621) (SAYFA;714) (SAYFA;573)

			(SAYFA;6) (SAYFA;6) (SAYFA;226) (SAYFA;738) (SAYFA;709) (SAYFA;107) (SAYFA;536) (SAYFA;412) (SAYFA;62) (SAYFA;342) (SAYFA;628) (SAYFA;700) (SAYFA;92) (SAYFA;348) (SAYFA;223) (SAYFA;91) (SAYFA;448) (SAYFA;715) (SAYFA;715) (SAYFA;748) (SAYFA;12) (SAYFA;607)
üzerinde:	Metinde genel anlamıyla zarf olarak kullanılmaktadır. Üzerinde. Üstünde. … ilgili, üzerine.	(5) Ol nite ʿār ide Allāh'a ḳul olmaḳdan bu Ḥāletde ki anuñ üzerinde āṣār-ı rubūbiyyet ẓāhir (6) olmışdı ki ol iḥyā-ı mevtādur ve kötrümleri ṣaġ itmekdür.[102a] (7) ṕes, ol esrār üzere Ḥaḳ Taʿālā şāhid olduġı kifāyet ider ki cārī̇ oldı anuñ (8) üzere ki cārī̇ oldı ol vaḳt-ı inbisāṭda ol adnā bisāṭı üzerinde ć̣ün (9) vaḥy ḳıldı ol ḳulına anı ki vaḥy ḳıldı.[98a] (1) tā ki bu mevcūdātdan ʿubūr idüṕ üzerinde ḳāyim oldılar. [224a] AK (5) Yaʿnī̇, ʿılāḳa-yi dünyā yükleri-y-le ziyādeydi mühimmātından ol vücūdlarınuñ arḳası (6) üzerinde yüklenmiş olalar.[165b] Anuñ üzerinden geçerler (10) aña girmezler, ol aʿrāf üzerinde oluṕ ṭamaʿ iderler ki Allāh'a vāṣıl olalar, daḫı (11) ol cennete girmege ki Ḥaḳ Taʿālā anı gendü ẓātına iżāfet ḳıluṕ buyurdı; AK (12) AK.[224a] Bular ī̇mān yöninden ziyāde (17) oldılar ehl-i ẓāhirden, daḫı işlerüñ ʿāḳıbetin tefekkür itmeg-ile bildiler ki bu dünyā fānī̇dür, (18) daḫı her ne ki bunuñ üzerinde var, fānī̇dür.[25a] İy ć̣alabum, indür ol ʿināyetüñ göginden	(SAYFA;202) (SAYFA;194) (SAYFA;446) (SAYFA;329) (SAYFA;446) (SAYFA;48) (SAYFA;306) (SAYFA;476) (SAYFA;486) (SAYFA;200) (SAYFA;541) (SAYFA;446) (SAYFA;730)

		esrār u ḥaḳāyıḳ māyidelerin (19) ki anuñ üzerinde hidāyet ṭaʿāmları ola.[154a] Maġfiret güneşi Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ʿināyeti maṭlaʿından ṭoġdı, hidāyet göki (16) üzerinde müstevī oldı.[239a] Ol ḳurbet döşegi üzerinde ć̣ün şavḳ-ı sulṭān müstevlī (3) oluṕ devāʿi-yi maḥabbet ẕevḳ-ı ġālib oldı.[244a] ṕes, ol ʿİsā'nuñ rūḥ-ı cevherinüñ (9) envārı ẓuhūra geledükden-idi ki Allāhu Taʿālā anuñ üzerinde ḥālet-ı ṭufūliyyetinde envāʿ (10) muʿcizeler ẓuhūra getürdi biz muḥtāc oluruz ol rūḥānī cevāhirleri istiḫrāc (11) ḳılmaḳda ol maʿdin-ı cismānīden ṣıfāt-ı beşeriyyete naḳl itmeg-ile ol mütevellid (12) olur atalar analar beşeriyyetinden bizüm maʿdinlerümüze.[101a] Ḳać̣an Allāhu Taʿālā bir ḳula bir ṣıfat-ıla ṣıfātlarından tecellī ḳılsa ol ḳul (13) üzerinde bir fiʿl iẓhār itmeg-içün ki ol ṣıfata münāsib ola.[271b] Anuñ üzerinden geçerler (10) aña girmezler, ol aʿrāf üzerinde oluṕ ṭamaʿ iderler ki Allāh'a vāṣıl olalar, daḫı (11) ol cennete girmege ki Ḥaḳ Taʿālā anı gendü ẕātına iżāfet ḳıluṕ buyurdı; AK (12) AK.[224a] Yaʿnī, ol şerīʿat gemüsinüñ erkānların (17) terkīb iderken anı ʿamele getürgen her bār ki anuñ üzerinden ol ḳavmi geçelerdi (18) ki nefs ü hevādur, ṣıfātları-y-la.[366a]	
üzerine:	Metinde genellikle zarf olarak kullanılmaktadır. Üstüne, hakkında, -den dolayı, -den sonra.	(10) Andan Ḥaḳ Taʿālā ol ḳalem-i teklīfi bularuñ üzerine icrā ḳıldı ve ḳalbleri nehy eyledi, (11) nefslere mütābaʿat ḳılmaḳdan ve daḫı emr eyledi ki anları ḳatl idüṕ Ḳaʿbe-i ḳulūbı ṭavāf (12) ḳılmaḳdan menʿ ideler, tā ki anı necis ḳılmaya ol şerki ve yaramaz ṣıfatları necāseti-y-ile.[295b] (10) Nite ki ol rüʾyete resūlleri maḫṣūṣ oldı, tā ki cidd etekin ć̣evmenüben ictihād incükleri üzerine (11) ḳāyim oluṕ anı ṭaleb ideler.[203b] (10) Yaʿnī, kāfirdür ol nefsine tezkiye daʿvīsin ḳılanlara, yā ġayrına tezkiye bildürdük diyenlere iṣm yöninden (11) bu maʿnīde daʿvī-yi bāṭıl ḳılduḳları ki ẓāhir ḳiẓbdür daʿvīleri ʿamelleri ve aḥvāl üzerine.[54a]	(SAYFA;589) (SAYFA;405) (SAYFA;106) (SAYFA;44) (SAYFA;44) (SAYFA;587) (SAYFA;381) (SAYFA;145) (SAYFA;279) (SAYFA;478) (SAYFA;123) (SAYFA;50) (SAYFA;641) (SAYFA;641) (SAYFA;503) (SAYFA;320) (SAYFA;391)

		(12) Bundan ötrü Allāhu Taʿālā minnet ḳıldı bularuñ üzerine, içlerinden Resūl gönderdi, gendü (13) cinslerinden, her gice gündüz anuñ āyātını bularuñ üzerine oḳur.[23a] (12) Bundan ötrü Allāhu Taʿālā minnet ḳıldı bularuñ üzerine, içlerinden Resūl gönderdi, gendü (13) cinslerinden, her gice gündüz anuñ āyātını bularuñ üzerine oḳur.[23a] (12) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā size nuṣret virdi nefs-ile cihād ḳılmaġa ki ol cihād-ı ekberdür anuñ (13) üzerine ẓafer bulmaġ-ıla çoḳ maḳāmlarda.[294b] (12) Zīre dünyā ḥarāmdur āḫiret ehline ve āḫiret daḫı ḥarāmdur dünyā ehline ve bu ikisi daḫı ḥarāmdur (13) ehlu'l-lāh üzerine.[191b] (13) İşāret bunda budur kim bedürüstī, insānuñ ġāyet żaʿfından ve ḥayvānuñ ḳorḳaḳ-(14)lıġından ve Şeyṭānuñ vesveselerinden ḥāṣıl olur bu ḫavf-ı beşeriyyet ġālibā girçek (15) ṭālinler üzerine ibtidāʾi ṭalebinde her bār ki diler vaṭanlarından sefer ḳılalar ve ḳarda-(16)şlardan mufāraḳat ḳılalar ṭaleb idici oluban ol fāyideleri ki Resūl buyurdı, ʿaleyhi's-selām; (17) HS.[73b]	(SAYFA;554) (SAYFA;464) (SAYFA;307) (SAYFA;198) (SAYFA;59) (SAYFA;189) (SAYFA;629) (SAYFA;118) (SAYFA;2) (SAYFA;569) (SAYFA;352) (SAYFA;114) (SAYFA;74) (SAYFA;503) (SAYFA;458) (SAYFA;557) (SAYFA;388) (SAYFA;264) (SAYFA;57) (SAYFA;391) (SAYFA;430) (SAYFA;388) (SAYFA;53) (SAYFA;600) (SAYFA;315) (SAYFA;76) (SAYFA;92) (SAYFA;97) (SAYFA;112) (SAYFA;122) (SAYFA;168) (SAYFA;172) (SAYFA;211) (SAYFA;222) (SAYFA;270) (SAYFA;327) (SAYFA;349) (SAYFA;394) (SAYFA;408) (SAYFA;424) (SAYFA;438) (SAYFA;443) (SAYFA;542) (SAYFA;542) (SAYFA;680) (SAYFA;719) (SAYFA;730) (SAYFA;743)

			(SAYFA;664) (SAYFA;179) (SAYFA;570) (SAYFA;285) (SAYFA;312) (SAYFA;343) (SAYFA;567) (SAYFA;495) (SAYFA;398) (SAYFA;511) (SAYFA;226) (SAYFA;479) (SAYFA;382) (SAYFA;701) (SAYFA;276) (SAYFA;503) (SAYFA;449) (SAYFA;549) (SAYFA;516) (SAYFA;56) (SAYFA;633) (SAYFA;573) (SAYFA;685) (SAYFA;717) (SAYFA;468) (SAYFA;468) (SAYFA;468) (SAYFA;375) (SAYFA;127) (SAYFA;600) (SAYFA;706) (SAYFA;706) (SAYFA;706) (SAYFA;399) (SAYFA;495) (SAYFA;495) (SAYFA;463) (SAYFA;322) (SAYFA;100) (SAYFA;208) (SAYFA;96) (SAYFA;223) (SAYFA;114) (SAYFA;524) (SAYFA;487) (SAYFA;21) (SAYFA;124) (SAYFA;310)

			(SAYFA;124) (SAYFA;75) (SAYFA;263) (SAYFA;372) (SAYFA;31) (SAYFA;123) (SAYFA;406) (SAYFA;112) (SAYFA;9) (SAYFA;701) (SAYFA;682) (SAYFA;648) (SAYFA;342) (SAYFA;596) (SAYFA;377) (SAYFA;52) (SAYFA;301) (SAYFA;510) (SAYFA;114) (SAYFA;272) (SAYFA;219) (SAYFA;338) (SAYFA;68) (SAYFA;278) (SAYFA;278) (SAYFA;687) (SAYFA;317) (SAYFA;53) (SAYFA;171) (SAYFA;39) (SAYFA;89) (SAYFA;367) (SAYFA;360) (SAYFA;276) (SAYFA;342) (SAYFA;342) (SAYFA;265) (SAYFA;506) (SAYFA;662) (SAYFA;758) (SAYFA;665) (SAYFA;366) (SAYFA;216) (SAYFA;423) (SAYFA;423) (SAYFA;505) (SAYFA;533) (SAYFA;327)

			(SAYFA;119) (SAYFA;489) (SAYFA;464) (SAYFA;632) (SAYFA;191) (SAYFA;582) (SAYFA;492) (SAYFA;195) (SAYFA;360) (SAYFA;44) (SAYFA;44) (SAYFA;185) (SAYFA;242) (SAYFA;103) (SAYFA;414) (SAYFA;17) (SAYFA;173) (SAYFA;44) (SAYFA;511) (SAYFA;140) (SAYFA;476) (SAYFA;338) (SAYFA;138) (SAYFA;696) (SAYFA;544) (SAYFA;142) (SAYFA;96) (SAYFA;535) (SAYFA;79) (SAYFA;340) (SAYFA;349) (SAYFA;196) (SAYFA;534) (SAYFA;94) (SAYFA;41) (SAYFA;41) (SAYFA;40) (SAYFA;465) (SAYFA;555) (SAYFA;555) (SAYFA;573) (SAYFA;448) (SAYFA;89) (SAYFA;263) (SAYFA;201) (SAYFA;14) (SAYFA;92) (SAYFA;180)

			(SAYFA;110) (SAYFA;110) (SAYFA;702) (SAYFA;68) (SAYFA;568) (SAYFA;550) (SAYFA;515) (SAYFA;103) (SAYFA;244) (SAYFA;423) (SAYFA;162) (SAYFA;669) (SAYFA;748) (SAYFA;17) (SAYFA;315) (SAYFA;754) (SAYFA;327) (SAYFA;456) (SAYFA;472) (SAYFA;477) (SAYFA;310) (SAYFA;484) (SAYFA;128) (SAYFA;128) (SAYFA;647) (SAYFA;39) (SAYFA;132) (SAYFA;51) (SAYFA;96) (SAYFA;19) (SAYFA;325) (SAYFA;727) (SAYFA;466) (SAYFA;298) (SAYFA;21) (SAYFA;192) (SAYFA;722) (SAYFA;108) (SAYFA;683) (SAYFA;392) (SAYFA;13) (SAYFA;97) (SAYFA;97) (SAYFA;536) (SAYFA;676) (SAYFA;526) (SAYFA;485) (SAYFA;648)

			(SAYFA;629) (SAYFA;629) (SAYFA;692) (SAYFA;736) (SAYFA;398) (SAYFA;316) (SAYFA;101) (SAYFA;166) (SAYFA;302) (SAYFA;40) (SAYFA;288) (SAYFA;17) (SAYFA;464) (SAYFA;36) (SAYFA;437) (SAYFA;483) (SAYFA;255) (SAYFA;447) (SAYFA;493) (SAYFA;344) (SAYFA;433) (SAYFA;209) (SAYFA;79) (SAYFA;2) (SAYFA;438) (SAYFA;97) (SAYFA;745) (SAYFA;580) (SAYFA;381) (SAYFA;106) (SAYFA;706) (SAYFA;70) (SAYFA;147) (SAYFA;217) (SAYFA;648) (SAYFA;332) (SAYFA;118) (SAYFA;720) (SAYFA;483) (SAYFA;73) (SAYFA;537) (SAYFA;189) (SAYFA;161) (SAYFA;13) (SAYFA;508) (SAYFA;508) (SAYFA;385) (SAYFA;425)

			(SAYFA;422) (SAYFA;375) (SAYFA;747) (SAYFA;747) (SAYFA;149) (SAYFA;198) (SAYFA;506) (SAYFA;308) (SAYFA;92) (SAYFA;414) (SAYFA;102) (SAYFA;330) (SAYFA;717) (SAYFA;68) (SAYFA;128) (SAYFA;705) (SAYFA;679) (SAYFA;188) (SAYFA;215) (SAYFA;399) (SAYFA;399) (SAYFA;740) (SAYFA;127) (SAYFA;194) (SAYFA;463) (SAYFA;155) (SAYFA;419) (SAYFA;499) (SAYFA;576) (SAYFA;329) (SAYFA;194) (SAYFA;226) (SAYFA;226) (SAYFA;401) (SAYFA;365) (SAYFA;39) (SAYFA;726) (SAYFA;673) (SAYFA;678) (SAYFA;466)
üzerineyisevüz:	Üzerineyseyiz. üzerine; takip ettiği yol ve anlayış.	Didi, “Olar kim (9) ben ve aṣḥābum nenüñ üzerineyisevüz, anlar daḫı anuñ üzerine ola”.	(SAYFA;9)
üzeriyen:	Üzeriyim. üzerine; takip ettiği yol ve anlayışta olmak.	Yaʿnī, “Eyitgil ki (6) ben rabbümden bir nūr üzeriyen”.[173b]	(SAYFA;345)
üzerlerine:	Üzerlerine.	(10) Yaʿnī, yā Muḥammed, seni resūl	(SAYFA;126)

	Üzerine. Bir şarta bağlı olma. Şartıyla. Üzerine, üzerinde * Yüzlerine karşı. *Varlık, kimlik.	gönderdük ol ḫalḳa ki Allāh'ı unıtdılar ve anda müşāhede ḳılduḳların (11) ve Allāhu Taʿālā olaruñ üzerlerine ʿahd itdüklerin unıtdılar.[64a] (10) Zīre müʾminüñ ḫavāṣṣındandur ki üzerlerine Allāhu Taʿālā āyetleri oḳınduḳça anlaruñ īmānları (11) ziyāde ola.[4b] (18) Yaʿnī, ḳaçan olaruñ üzerlerine bizüm āyātlarumuz oḳunsa dirler ki "Taḥḳīḳ, biz anı işittük".[283a] (1) buyurdı; Allāhu Taʿālā ḫalḳı ẓulmet içre yaratdı, andan üzerlerine nūrından nūr ṣaçdı.[176a] Ammā olar ki ehl-i şeḳāvetdür, eger anlaruñ üzerine teşdīd olunsa ḳudret (19) ḳahrı-y-ıla esbāb-ı niʿmet üzerlerine taṣnīf olunsa ne ol şiddet-ı ḳudret-ile ayılur ne niʿmet.[240b] Daḫı ol tīhde üzerlerine bulıt gönderüp (4) gölge ḳılduḳ, tā ki güneş ḫarāretinden emīn olalar.[252b] ʿAceb bunda budur ki Mūsā'ya Harūn ʿaleyhi's-selām ol (7) Benī İsrāʾīl'üñ şom muʿāmeleleri-y-le ḳırḳ yıl tīhde bile ḳaldılar ve Benī İsrāʾīl ḳavmi ol (8) ikinüñ bereketi-y-ile ve kerāmeti-y-ile üzerlerine Ḥaḳ Taʿālā bulıdı gölge ḳıldı, üzerlerine kejengübīn-ile (9) bıldırcın yaġdurdı ol yine içinde tā biline ki ṣāliḥler ṣoḥbetinüñ bereketi oturana eşer eyler (10) ve fāsıḳlar ṣoḥbetinüñ daḫı şirre eşer eyler.[121a]	(SAYFA;7) (SAYFA;564) (SAYFA;350) (SAYFA;479) (SAYFA;503) (SAYFA;240) (SAYFA;240) (SAYFA;510) (SAYFA;216) (SAYFA;137) (SAYFA;480) (SAYFA;94) (SAYFA;10) (SAYFA;318) (SAYFA;671) (SAYFA;438) (SAYFA;614) (SAYFA;751) (SAYFA;278) (SAYFA;97) (SAYFA;218) (SAYFA;463) (SAYFA;547) (SAYFA;572) (SAYFA;668) (SAYFA;176) (SAYFA;562) (SAYFA;341) (SAYFA;500)
üzerüme:	Üzerime. Üstüme. Tarafıma. üzeri: Sorumluluğuna ve şahsına verme, varlık ve kimliğine sunma.	Yaʿnī, beḳāñuz ḫayrludur andan ki fevt olasız ol mikyāli mīzān-ı (16) kāmil ḳılmaġ-ıla, eger bu maḳāmları ve bu kerāmetleri taṣdīḳleyici olursañuz ben sizüñ üzerüñüze (17) ol ḫüsn-ı istiʿdāduñuz ṣaḳlayucı degülem, benüm üzerüme vācib olan size naṣīḥatdur ki (18) istiʿdāduñuz ṣaḳlayasız anı ḫaḳḳı ṭaleb itmege ṣarf idesiz ve daḫı size delālet idem, tā (19) anı nite ṭaleb itmek gerek bilesiz ve ṭaleb idüp bulasız.[374b] Yaʿnī, Şuʿayb ol (15) ḳavminden ʿaẕāb vaḳtinde iʿrāż idüben didi ki "Yā ḳavm, ben taḥḳīḳ size rabbümüñ (16) ḫaberlerin irişdürdüm ol ʿuhde-i teklīdi üzerümden giderdüm" Zīre resūl üzere (17) vācib olan degüldür; illā hemān ḫaber	(SAYFA;747) (SAYFA;467) (SAYFA;668) (SAYFA;310) (SAYFA;360) (SAYFA;359) (SAYFA;697)

		irişdürmekdür.[234b] (19) Yaʿnī, “Eyit yā Muḥammed, ki eger Ḥaḳ Taʿālā dilese ben bu Ḳurʾān’ı benüm üzerüme indürmeyedi ben sizüñ.[335a]	
üzerümedür:	Üzerimedir. Sorumluluğumadır. Üzeri//üzerü//	[365b] (1) eger ben iftirā idersem ol iftirāmuñ cürmi benüm üzerümedür, ben beriyin sizüñ cürmüñüzden ki (2) tekẕīb idersiz.	(SAYFA;729)
üzerüme:	Üzerime. *Sorumluluğuna. *Hakkında. *-den dolayı. *-den sonra.	Bedürüstī, bular benden iʿrāż iderler, senden iʿrāż (15) itmezler, anlaruñ ḥisābları benüm üzerümedür, senüñ üzerüñe degül.[64b] (14) Yaʿnī, bu kelāmdan bilindi ki anlaruñ ʿaḳlınuñ ġāyeti ve fehmlerinüñ nihāyeti aña irişdi ki (15) didiler; “Eger ćalabum, bu kelām ḥaḳḳ-ısa ki senüñ ḳatuñdan gelmiş ola, bizüm üzerümüze, semādan (16) ṭaş yaġdur yāḫūḏ bize ʿaẕāb-ı elīm gönder”.[283b] (3) Yaʿnī, yāḫūḏ dimeyesiz ki eger kitāb bizüm üzerümüze indürülse biz Allāh’dın yaña seyr itmekde (4) ol Yehūd u Naṣārā’dan ḫayrlu olurduḳ.[204a] Ancaḳ (8) size vācib olan mütābaʿatdur, bizüm üzerümüze tevfīḳ u hidāyet virmek.[145a] Bize andan żarar yoḳ ki bizüm merciʿumuz (5) rabbumuzdın yañadur biz rabbumuza niyāz idüṕ dirüz ki “İy bizüm rabbumuz, bizüm üzerümüze ṣabr (6) dökil ki ṣabr idevüz bu taʿalluḳāt-ı dünyā ḳaṭʿ olduġına ve anuñ şehvātları ve leẕẕātları terk (7) olunduġına, bizüm ölümümüzi saña inḳiyād içinde ḳılıvir ki aḥkām-ı ezeliyyede ḳılduñ”.[240a] Bu maʿnīdür ötrü didiler ki “Sen bizüm (19) üzerümüze ʿazīz degülsin”.[376a]	(SAYFA;127) (SAYFA;565) (SAYFA;406) (SAYFA;288) (SAYFA;478) (SAYFA;750) (SAYFA;709) (SAYFA;263) (SAYFA;130) (SAYFA;329) (SAYFA;60) (SAYFA;505) (SAYFA;742) (SAYFA;477) (SAYFA;263) (SAYFA;189) (SAYFA;672) (SAYFA;124) (SAYFA;441) (SAYFA;448)
üzerümüze:	Üzerimize. Üstümüze.	Yaʿnī, yāḫūd dirler mi (2) bu Muḥammed gendü nefsinden iftirā ḳılur bize cihād buyurur malumuz-ıla ve nefsümüz-ile ve daḫı bizüm (3) üzerümüze düşvār buyruḳlar buyuruṕ nehy ider.[360b]	(SAYFA;719)
üzerüñde:	Üstüne, hakkında, -den dolayı, -den sonra. *Üstünde. *Üstüne. *Başına.	“Yā ʿAbdu’l-lāh, (16) bedürüstī, senüñ nefsüñüñ senüñ üzerüñde ḥaḳḳı var, hem (oruç) ṭut hem ifṭār ḳıl ve hem ḳāyim ol ve hem (17) nāyim ol”.[83a]	(SAYFA;164)

üzerüñde:	Varlıkığında, yetişmesinde emeği olmak. Üstünde hakkı olmak; birinde emeği, iyiliği, hakkı bulunmak.	Zīre nefsüñ daḫı senüñ (12) üzerüñde ḥaḳḳı var.[291b]	(SAYFA;581)
üzerüñe:	Üzerine. Üst, üzerine, hakkında, huzur, makam, konu, için. Üzere. Üstüne, üzerine.	(19) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā senüñ üzerüñe kitāb ve ḥikmet indürdi bildürdi saña anı ki sen bilür degüldüñ.[78b] (1) Yaʿnī, şol ki oldı ve olacaḳdur saña bildürdi, Allāhu Taʿālā'nuñ fażlı senüñ üzerüñe ʿaẓīmdür, (2) ʿaẓīm ol Allāh'dur. [079a] Bedürüstī, bular benden iʿrāż iderler, senden iʿrāż (15) itmezler, anlaruñ ḥisābları benüm üzerümedür, senüñ üzerüñe degül.[64b] Bularuñ ḥisāblarından senüñ üzerüñe sıḳlet olmaz, muḥāsib sen degül-(13)sin bizüz.[171b]	(SAYFA;155) (SAYFA;156) (SAYFA;127) (SAYFA;341) (SAYFA;155) (SAYFA;657) (SAYFA;156) (SAYFA;254) (SAYFA;150) (SAYFA;316) (SAYFA;735) (SAYFA;693) (SAYFA;657) (SAYFA;405) (SAYFA;341) (SAYFA;350) (SAYFA;350) (SAYFA;455) (SAYFA;350) (SAYFA;350) (SAYFA;464) (SAYFA;724) (SAYFA;737) (SAYFA;65) (SAYFA;65) (SAYFA;101) (SAYFA;588) (SAYFA;669) (SAYFA;17) (SAYFA;435) (SAYFA;34) (SAYFA;13) (SAYFA;85) (SAYFA;554) (SAYFA;374) (SAYFA;669) (SAYFA;100) (SAYFA;35) (SAYFA;563) (SAYFA;136) (SAYFA;180)

			(SAYFA;299) (SAYFA;223) (SAYFA;236) (SAYFA;430) (SAYFA;401) (SAYFA;562) (SAYFA;216) (SAYFA;79) (SAYFA;124) (SAYFA;351) (SAYFA;141) (SAYFA;236) (SAYFA;91) (SAYFA;149) (SAYFA;17) (SAYFA;221) (SAYFA;153) (SAYFA;307) (SAYFA;350) (SAYFA;19) (SAYFA;747) (SAYFA;747) (SAYFA;606) (SAYFA;16) (SAYFA;561) (SAYFA;458) (SAYFA;7) (SAYFA;155) (SAYFA;714) (SAYFA;656) (SAYFA;217) (SAYFA;222) (SAYFA;149) (SAYFA;450) (SAYFA;80) (SAYFA;80) (SAYFA;538) (SAYFA;175) (SAYFA;696) (SAYFA;97) (SAYFA;79)
üzre:	Üzere.	Anlaruñ (5) üzerine sen daḫı ʿadāvetüñ iẓhār idüp̀ anlaruñ-ıla cihād itgil ol rücūʿları ṭarīḳı üzre, (6) tā aña deg ki girü ʿahde rücūʿ ideler ol naḳż itmek ḫıyānetin terk ideler.[275b] Yaʿnī, ol ṣıfāt-ı (5) küfrden ve anlaruñ muʿāmelelerinden istiġfār idüñ rabbüñüze	(SAYFA;549) (SAYFA;750)

		anı ṣıfāt-ı İslāma tebdīl idüñ (6) ve İslām muʿāmelesin ḳıluñ ki ol nefsleri tezkiye ḳılmaḳdur, yaramaz ḫulḳlardan andan ol ḳadem-i (7) şerīʿat ve ṭarīḳat üzre andın yaña rücūʿ idesiz siz gendüñüzden anuñ tevfīḳ-ıla aña varmaġa (8) seyr idesiz, tā ol sizi ḥaḳīḳat zīnet-ile bezeye ki ol sizden fenādur anuñ-ıla beḳādur.[376a]	
üzülme:	Üzülmek durumu, üzüntü duyma.	Bunuñ-ıla aña (7) işāret ḳılur kim bu beʾsanuñ ḍarrānuñ sebebi ibtilādur evliyālarına daḫı aʿdālarına; (8) ammā ol ki velīdür belā vaḳtinde rabbine tażarruʿ ider, andın yaña teveccüh idüṕ işini (9) aña tefvīż ider anuñ ḥükmine rāżı oluṕ ṣabr ipine yapışur ki ol muḥkem ḳalbidür (10) üzülmesi yoḳdur.[235a]	(SAYFA;468)
üzüm:	Üzüm. Asmanın taze veya kuru olarak yenilen ve salkım durumunda bulunan meyvesi.	(1) İşāret ḳılur bunuñ-ıla ol ʿulūm ravżalarına istiḫrāc olunmışdur göñül yirlerindün (2) ol hidāyet ṣu-y-ıla zühd ü taḳvā ehli-çün, egerçi ehl-i vilāyet mevātibine erişmedilerse daḫı (3) ol ictihād baġlarınuñ üzümleri ve ʿilm-ı uṣūl zeytūnları ve ʿilm-ı fürūʿ narları ki uṣūlde fürūʿde (4) münfiḳ; ammā ʿulemā ḳatında muḫtelif. [187b]	(SAYFA;373)

Va’l-lāhi:	(A.) Allah için, Allah hakkı için, Allah'a yemin ederim (meâlinde büyük yemin.).	Bu aña işāret ḳılur ki (12) bir ḳavm-ı ʿArabdan, Resūl’den ṣoñra mürtedd oldılar zekāt menʿ idenlerden Allāhu Taʿālā (13) Ebā Bekr’i anlaruñ üzerine ġālib ḳıluṗ anları ḳahr eyledi, ol kelime-yi Ḥaḳ yüceldi ki (14) anı Ebā Bekr didi ol ḳavm ḥaḳḳında “Va’l-lāhi, eger bir deve dizi baġın menʿ idüṗ (15) virmez olurlarsa ki Resūl zamānında virürlerdi, ben andan ötrü anlaruñ-ıla (16) muḳātele iderem”.	(SAYFA;600) (SAYFA;324)
va’l-lāhu aʿlem:	(A.) Allah en iyi bilendir.	Eger ol mütābaʿat ḳılsa ben aña mütābaʿat iderdüm, va’l-lāhu aʿlem”.[66a]	(SAYFA;130) (SAYFA;657)
Va’l-lāhu ʿalīm:	(A.) Allah çok iyi bilendir, en iyi bilendir. Allah en doğrusunu bilir.	(19) …. Va’l-lāhu ʿalīm.[267a]	(SAYFA;532)
vāsıṭa:	(A.) İki şeyi birbirine ulaştıran. * Aracı. Arada bulunan. Vasıtalık eden. **Arapça, vesile, vasıta, aracı anlamında bir kelimedir. Allah ile kul arasını birleştiren mürşid-i kâmil. Üç türlü vasıta vardır: 1. Ulaştıran vasıtalar: Hakk'ın tecellîleri: 2. Bağlayan vasıtalar: ibâdetler: 3. Ayıran vasıtalar: Nefsin arzulan.	Zīre (11) aña işidicilik maḳāmı virilmişdür ki aña ne vaḥy olınursa işidür, yā melek vā-(12)sıṭası-y-ıla, yā vāsıṭasuz andan rabbınuñ ḫaberlerin size irişdürür ve yaramaz ṣıfat-(13)lardan sizi pāk ider ve size kitāb u ḥikmet ögredür.	(SAYFA;611)
vaḥdāniyyet-i rabbāniyye:	(F.) Rabbin birliği, tekliği. (vaḥdāniyyet: (A.) Birlik, infirad. Benzeri olmamak. Artmaktan, ayrılmaktan, eksilmekten beri ve münezzeh olmak gibi mânaları ifade eden Allah'ın bir sıfatıdır. Bu sıfatla muttasıf olana Vâhid denir ki; benzeri olmayan; tecezziden, tekessürden beri olan zât demektir.	Belki ol va-(17)ḥdāniyyet-ı rabbāniyye, ol ẓulmet-ı cesedi andan defʿ ider.	(SAYFA;758)
vaṣf: //vaṣıf:	(A.) Sıfat. Bir kimsenin veya şeyin taşıdığı hâl. Bir kimsenin veya şeyin durumunu anlatarak tarif etmek.	(13) Bunda bir işāret daḫı var; yaʿnī, bir suʾāl iderüz anlara kim risālet anlara maḫṣūṣdur (14) müʾminlerden ki ḳābil-i daʿvet	(SAYFA;416) (SAYFA;331) (SAYFA;47) (SAYFA;534)

	vaṣf etmek; Bir şeyin vasıflarını, hâlini, şeklini veya rengini tarif etmek, anlatmak. vaṣf ol-: Tanımlanmak. vaṣf ḳılmak; Tanımlama yapmak, vasıflarını anlatmak. vaṣf etmek; vasıflarını belirtmek. Özelliklerini tanımlamak, özelliklerini belirtmek. vāṣıf-ı mülḥid: Dinden çıkanın vasıfları. vaṣf-ı īmān: İmanın vasıfları, imanın özellikleri, imanlı olanların özellikleri. vaṣf: (A.) Nitelik, sıfat, özellik anlamında Arapça bir kelime. Vasfı anlatan kişinin, vasfettiğinin işlerinden, hükümlerinden ve ahlâkından bahsetmesi. Na'at, vasf anlamına olmakla birlikte, kapsamı daha geniş bir kelimedir. Birinin niteliklerini çok ince ayrıntılarıyla anlatmaya na'at denir. Vasf'da ince ayrıntılı anlatım yoktur. Kulun, Allah'ın özellikleriyle, vasıflanmasına, el-ittisâf bi-evsâfillâh denir.	ola suʾāl iderüz ki resūllerümüz bizüm selāmumuz ve risāletümüz (15) ve vaʿdelerümüz ve vaʿīdlerümüz size ḫaber verdiler mi, ol size indürdügümüz kitāblaruñ ḥaḳāyıḳların (16) size bildürdiler mi? Ve kemālāt-ı dīnden ḫaber virdiler mi, ve yaḳīn yüzinden perdeyi keşf (17) idivirdiler mi, ol maḳāmlar ve dereceler ve kerāmetler ki yarḳalayuṕ ṭuravuz anları size vaṣf (18) itdiler mi, yoḳsa yoḳ? Buña suʾāl ü ṭaḳrīb ve teşrīf dirler.[209a] (17) Andan ol hidāyete musteʿid olanları vaṣf idüṕ buyurdı; AK (18) AK.[166b] (17) Daḫı andan faẓldur, andan oları vaṣf idüṕ buyurdı; AK (18) AK.[24b] (1) vaṣf idüṕ buyurdı; AK. [268a] Andan buları bir ṣıfāt-ıla daḫı vaṣf eyledi ki ol bularuñ (11) kelāmlarınuñ tetimmesidür.[25a] ḉün olar cemʿ oldılar, Resūl geldi ʿaleyhi’s-selām (11) didi ki “Ne kelāmı-y-ıdı ol kim sizden baña vaṣf olundı”.[104b] (19) … İşāret bu iki āyetde budur ki bedürüstī, Resūl ʿaleyhi’s-selām vaṣf olınur fenā-y-ile.[64a] (13) … ṕes, vaṣf idemediler Allāh’ı, şöyle ki vaṣf itmekdür.[183b] Ve daḫı her kim Ḥaḳ Taʿālā’yı bir ṣıfat-ıla (17) vaṣf itse aña naṣ vārid olmasa ol daḫı ilḥāddur vāṣıf-ı mülḥiddür.[261a] Yaʿnī, anlar siḥr-ı ʿaẓīm-ile (7) geldiler, ʿaẓīm diyü vaṣf ḳılduġı ol siḥr degüldi.[238b] Vaḳtī ki ol rūḥānī ḥicāblar raḳīḳ ola, ne ḳadar riḳḳati ziyāde olursa (14) ol miḳdār īmānı ḳavī olur ve ḳalbi envar olur, vaṣfı olur.[193b] Yaʿnī, ḉoḳı anlaruñ ki zuʿm	(SAYFA;48) (SAYFA;207) (SAYFA;126) (SAYFA;365) (SAYFA;520) (SAYFA;475) (SAYFA;280) (SAYFA;418) (SAYFA;281) (SAYFA;280) (SAYFA;418) (SAYFA;393) (SAYFA;520) (SAYFA;365) (SAYFA;373) (SAYFA;262) (SAYFA;475)

		iderler, biz Allāh'a ve resūle (4) īmān getürdük diyü olar vaṣf-ı īmāndan ḫāriclerdür daḫı anuñ ḥaḳīḳatından, belki olar ehl-i (5) hevādan ve ehl-i bidʿatdendür.[141a] (1) terāzuları var, anuñ-ıla ṣıfātları ṭartılur ve göñlinüñ terāzusı var, anuñ-ıla (2) vaṣfları ṭartılur ve rūḥınuñ terāzuları var, anuñ-ıla niʿmetleri ṭartılur ve ṣırrınuñ (3) mīzānı var, anuñ-ıla aḥvālı ṭartılur ve ḫafīnüñ mīzānı var, anuñ-ıla aḫlāḳı ṭartılur.[210a]	
vāṣıl: vāṣıl olmaḳ:	(A.) Ulaşan, erişen, kavuşan. Hakka vâsıl olan. **Arapça, ulaşan, varan anlamında bir kelime, ism-i fail. "Allah'ın vasledilmek üzere emrettiğini, kat'ederler..." (Bakara/27) âyetinde bu terim, (en yûsale) şeklinde geçmektedir. Bu durumda vâsıl, Allah'ı bilen, emirlerini yerine getiren ve yasaklarından kaçınan kişi anlamına gelmektedir. vāṣıl-ı Ḥaḳ: Arapça, Hakk'a ulaşan demektir. Manevî sülük yollarından biriyle, makamları geçen, ihsan mertebesine varıp Hakk'a ulaşan kişiye vâsıl-ı Hak denir. vāṣıllar:	(10) Allāhu Taʿālā'dın yaña seyr itmek ve aña vāṣıl olmaḳ mümkin degül, illā ol ceẕbe-y-ile.[3b] (10) Andan ötrü ki olaruñ Allāh'a īmānları yoḳdur, ṭālib-ı Ḥaḳ degüller ve aña vāṣıl (11) olmaġı istemezler.[217a] (12) Yaʿnī, ḳaçan ki bu insāna biz tevbe vü inābet yā ṣıdḳ-ı ṭaleb yā baʿżı maḳāma vāṣıl olmaḳ (13) yā keşf ü şuhūd rütbesine irişdürsevüz bulara fısḳ u fücr ve aḫlāḳ-ı ẕemīme ve evṣāf-ı (14) beşeriyye ve ṣıfāt-ı rūḥāniyye irişdükden ṣoñra.[336b] (14) Her kim ki ol seferi evinden çıḳsa dünyāyı terk itmeg-ile ve hevāların ḳamʿ itmeg-ile nefsi (15) ḳahr idüp̀ ṣıfātlarından mufāraḳat ḳılmaġ-ıla aḫlāḳlarını tebdīl ḳılmaġ-ıla Allāhu Taʿālā'-(16)dın yaña ṭaleb idici oluban Resūline mutābaʿat ḳıluban andan vāṣıl olmadın, (17) bu ṭalebde vācib ḳıldı ki faẓlından kereminden (18) anı ol ġāyet maḳṣūdları ne-y-ise aña irişdüre, şol niyyetinde ṣādıḳ olduġı ḳadar (19) ve ḳalbi ṣāfī olduġı ḳadar.[74a] (1) ve muḥibb daḫı rūḥsuz ḳalur cemāl u celāl üzerine müstevlī olmaġ-ıla ve vāṣıllar helāk olurlar, (2) anuñ ḥaḳīḳatin	(SAYFA;5) (SAYFA;432) (SAYFA;671) (SAYFA;146) (SAYFA;349) (SAYFA;284) (SAYFA;256) (SAYFA;269) (SAYFA;118) (SAYFA;406) (SAYFA;23) (SAYFA;218) (SAYFA;571) (SAYFA;274) (SAYFA;47) (SAYFA;26) (SAYFA;340) (SAYFA;211) (SAYFA;65) (SAYFA;571) (SAYFA;254) (SAYFA;387) (SAYFA;430) (SAYFA;461) (SAYFA;481) (SAYFA;570) (SAYFA;635) (SAYFA;681) (SAYFA;41) (SAYFA;112) (SAYFA;643) (SAYFA;471) (SAYFA;543) (SAYFA;501)

		muʿāyene ḳılmaġ-ıla.[175b] (2) Tā aña vāṣıllardan olasız, andan ṣoñra ki aña imānuñuz muḥkem ḳılasız.[143a] Olar ki vāṣıllardur, dünyādan selb olınuṕ ćekileler, ćıḳalar, āḫirete daḫı iltifāt (8) itmeyeler.[129a] (4) ṕes, bu nübüvvet ve risāletüñ ḥaḳāyıḳları daḫı bu müşāhedāt u küşūf küllüsi menziller ve maḳāmlar-(5)dur; bu vāṣıllaruñ ve sāyirlerüñ aḥvāllarıdur, Allāh'dın yaña.[135b]	(SAYFA;491) (SAYFA;502) (SAYFA;292) (SAYFA;686) (SAYFA;446) (SAYFA;585) (SAYFA;353) (SAYFA;368) (SAYFA;635) (SAYFA;83) (SAYFA;158) (SAYFA;24) (SAYFA;294) (SAYFA;94) (SAYFA;300) (SAYFA;367) (SAYFA;570) (SAYFA;667) (SAYFA;65) (SAYFA;65) (SAYFA;8) (SAYFA;328) (SAYFA;190) (SAYFA;681) (SAYFA;343) (SAYFA;214) (SAYFA;537) (SAYFA;213) (SAYFA;210) (SAYFA;269) (SAYFA;516) (SAYFA;167) (SAYFA;328) (SAYFA;502) (SAYFA;94) (SAYFA;117) (SAYFA;573) (SAYFA;94) (SAYFA;197) (SAYFA;457) (SAYFA;193) (SAYFA;204) (SAYFA;551) (SAYFA;406) (SAYFA;192) (SAYFA;405) (SAYFA;39) (SAYFA;242)

			(SAYFA;132) (SAYFA;484) (SAYFA;22) (SAYFA;545) (SAYFA;193) (SAYFA;294) (SAYFA;723) (SAYFA;710) (SAYFA;410) (SAYFA;192) (SAYFA;14) (SAYFA;578) (SAYFA;35) (SAYFA;400) (SAYFA;333) (SAYFA;135) (SAYFA;656) (SAYFA;290) (SAYFA;329) (SAYFA;494) (SAYFA;216) (SAYFA;680) (SAYFA;210) (SAYFA;604) (SAYFA;580) (SAYFA;652) (SAYFA;652) (SAYFA;705) (SAYFA;287) (SAYFA;271) (SAYFA;211) (SAYFA;292) (SAYFA;35) (SAYFA;644) (SAYFA;197) (SAYFA;197) (SAYFA;676) (SAYFA;93) (SAYFA;558) (SAYFA;142) (SAYFA;282) (SAYFA;395) (SAYFA;211) (SAYFA;651) (SAYFA;140) (SAYFA;129) (SAYFA;644) (SAYFA;558)

			(SAYFA;652) (SAYFA;644) (SAYFA;143) (SAYFA;556) (SAYFA;557) (SAYFA;321)
vāṣıṭa:	(A.) İki şeyi birbirine ulaştıran. * Aracı. Arada bulunan. Vasıtalık eden. vāṣıṭa ṭutınmak; aracı tutmak, aracı olarak öne sürmek.	(19) … Andan himmetleri ḫasīsliġin iẓhār idüp̀ ʿĪsā'yı arada vāṣıṭa ṭutınup̀ Ḥaḳ Taʿālā-[153b]	(SAYFA;305) (SAYFA;452)
vaṣıyyet: //vaṣiyyet:	(A.) Bir işi birisine havale etmek. * Emir. * Fık: Bir malı veya menfaatı, ölümden sonrası için bir şahsa veya bir hayır cihetine teberru yolu ile (yani, meccanen) temlik etmek.	Āgāh oluñ ki vārişe vaṣıyyet yoḳdur, bedürüstī bu ḳısmeti (17) kimseye ışmarlamadı.[140a] (8) … Yaʿnī, Allāh'dan ḳorḳup̀ taḳvā-y-ıla anlara vaṣıyyet ḳılsunlar.[36a] Yaʿnī, cemīʿ ehl-i (9) edyāna ve daḫı size iy müʾminler vaṣıyyet ḳılduḳ bunuñ-ıla ki AK.[85a] Yaʿnī, ḳaćan ol şeyḫlıḳ maḳāmın anlara teslīm itseñüz (18) anlaruñ üzerine Allāh'ı ve Resūl'i ṭanuḳ ṭutuñ ervāḥ-ı meşāyıḥ-ıla ol şeyḫlıḳ şarṭların anlara (19) vaṣıyyet idüñ, anuñ ḥuḳūḳların riʿāyet itmeg-ile, hem Allāh-ıla ve hem ḫalḳ-ıla ve hem[35a]	(SAYFA;206) (SAYFA;70) (SAYFA;168) (SAYFA;68) (SAYFA;403) (SAYFA;404) (SAYFA;169) (SAYFA;169) (SAYFA;70) (SAYFA;71) (SAYFA;402) (SAYFA;300) (SAYFA;6) (SAYFA;70) (SAYFA;403) (SAYFA;88) (SAYFA;280)
vaṣīler:	(A.) Mirasçı. Bir iş kendisine havale edilen. Geride kalan ve yapılması gerekenleri yapan kimse. Bir ilimde ilmin temsilcisi olarak geride bırakılan kimse. Bir yetimin veya akılca zayıf, hasta birinin malını yöneten kimse. Ölen bir kimsenin vasiyetini yerine getirmekle yükümlü olan kimse. Bu metindeki örneklerde ise mecazen vasi olma durumu vardır.	Yaʿnī, eger ıṭṭılāʿ olunsa ol iki vaṣīler üzerine ki ʿaḳl u (4) sırrdur yāḫūḏ vehm ü ḫayāldür bular ol vişāyet ḥaḳḳını edā ḳılmaḳda ḫıyānet idüp̀ taḳṣīr (5) itmişler yā ol ḥuẓūẓ-ı sifliyyeden ki nefsānīdür, andan bir ḥaẓẓā meyl itmişler.[152a] Yaʿnī, vaṣīler sizden anda iki ʿadl gerekdür biri ʿaḳl u berī (5) sırr-ı rūḥānīlerden.[151b] Zīre bular ṭarīḳat (7) ṭıfllarınuñ velīleri ve vaṣīleridür.[35a]	(SAYFA;302) (SAYFA;301) (SAYFA;68)
vaṣl:	Âşığın sevdiğine kavuşması. Kavuşmak. * Birleştirmek, ulaştırmak *Kavuşmak, ulaşmak. vaṣl: vaṣl u vişāl: Kavuşma ve ulaşma.	(4) ṕes, Allāhu Taʿālā daḫı anları iki cihānuñ ʿılāḳası ẓulmetinden ćıḳaruṕ vaṣl u vişāl (5) nūrına ulaşdurur.[347b] (1) ḳıldı istidlāl külfetin ol vaṣl u vişāl burhānları-y-la.[138a] Ammā peyġamber ʿalm	(SAYFA;693) (SAYFA;274) (SAYFA;84) (SAYFA;582) (SAYFA;285) (SAYFA;84) (SAYFA;353)

	vaṣl-ı vuṣūl: Vuslata erişme. viṣāl: (A.) (Vasıl. dan) Vâsıl olma. Sevdiğine ulaşma. Kavuşma. Ayrılıktan kurtulma. (vuṣūl: (A.) Ulaşma, erişme, varma, yetişme.)	(ʿaleyhi's-selām) taḥḳīḳ maḫṣūṣ (9) olundı, vaṣl olmaḳlıġa maḳām-ı ḳaʾbe AK.[43a] Yaʿnī, siz ḳorḳar mısız ki nefsüñ ḥaẓları fevt ola anuñ-ıla (13) mücāhede ḳılmaḳda Allāhu Taʿālā ḥaḳları fevt olmaḳdan ḳorḳmaḳlıḳ lāyıḳıraḳdur andan, eger (14) vaṣl-ı vuṣūle īmānuñuz var-ısa inkār itmezseñüz.[292a]	(SAYFA;410) (SAYFA;84) (SAYFA;407) (SAYFA;419) (SAYFA;760) (SAYFA;84) (SAYFA;483) (SAYFA;702) (SAYFA;372) (SAYFA;282) (SAYFA;737) (SAYFA;348) (SAYFA;447) (SAYFA;601) (SAYFA;263) (SAYFA;61) (SAYFA;665)
vācıblıġ:	(A.+T) Vacib olma durumu.	Andan ol beytüñ ziyāreti vācıblıġından ḫaber virüp buyurdı ki (8) AK.	(SAYFA;4)
vācib:	(A.) (Vücub. dan) (C.: Vâcibât) Lüzumlu, mecburi olan. * Fık: Yerine getirilmesi her müslüman için gerekli ve borç olup, yapılmadığı takdirde büyük günah olan Allah'ın emirleri. Yapılması zannî delil ile belli olan. Terki câiz olmayan. Yapılması şer'an kat'i derecede bir delil ile sâbit olmamakla beraber, her halde pek kuvvetli bir delil ile sâbit bulunan şeydir. (Vitir ve Bayram namazları gibi.) * İlm-i Kelâm'da: Varlığı zaruri olup, olmaması imkânsız bulunan. *vacib eylemek; tayin etmek, kararlaştırmak, gerektirmek, lüzumlu kılmak. vacib ol-: Gerekli ve hak olmak, gerçekleşeceğinden şüphe bulunmama hali. vacib olun-; emr olunmak.	(14) Her kim ki ol seferi evinden çıḳsa dünyāyı terk itmeg-ile ve hevāların ḳamʿ itmeg-ile nefsi (15) ḳahr idüp ṣıfātlarından mufāraḳat ḳılmaġ-ıla aḫlāḳlarını tebdīl ḳılmaġ-ıla Allāhu Taʿālā'-(16)dın yaña ṭaleb idici oluban Resūline mutābaʿat ḳıluban andan vāṣıl olmadın, (17) bu ṭalebde vācib ḳıldı ki faẓlından kereminden (18) anı ol ġāyet maḳṣūdları ne-y-ise aña irişdüre, şol niyyetinde ṣādıḳ olduġı ḳadar (19) ve ḳalbi ṣāfī olduġı ḳadar.[74a] (17) Zīre cinniyyet birbirine ulaşmaġı vācib ḳılur.[129b] (19) Eyle ẓann iderler ki ol āyet ü burhān elbetde īmān vācib ḳılur.[189a] (2) Yaʿnī, bulara laʿnet vācib emr-i Ḥaḳḳ'a muḫālefetleri oldı ki ʿiṣyān üzere muṣırr oldılar (3) tevbeyi terk itdiler sıyāḳındaġı āyet buña delālet ḳılur ki buyurdı; AK (4) AK.[140b]	(SAYFA;146) (SAYFA;257) (SAYFA;376) (SAYFA;279) (SAYFA;118) (SAYFA;79) (SAYFA;336) (SAYFA;618) (SAYFA;9) (SAYFA;162) (SAYFA;611) (SAYFA;224) (SAYFA;495) (SAYFA;533) (SAYFA;288) (SAYFA;622) (SAYFA;265) (SAYFA;335) (SAYFA;435) (SAYFA;310) (SAYFA;208) (SAYFA;208) (SAYFA;705) (SAYFA;728) (SAYFA;709) (SAYFA;164) (SAYFA;619) (SAYFA;189)

			(SAYFA;584) (SAYFA;4) (SAYFA;74) (SAYFA;335) (SAYFA;415) (SAYFA;415) (SAYFA;643) (SAYFA;253) (SAYFA;120) (SAYFA;758) (SAYFA;402) (SAYFA;595) (SAYFA;587) (SAYFA;238) (SAYFA;505) (SAYFA;376) (SAYFA;299) (SAYFA;189) (SAYFA;559) (SAYFA;187) (SAYFA;691) (SAYFA;162) (SAYFA;497) (SAYFA;343) (SAYFA;747) (SAYFA;75) (SAYFA;603) (SAYFA;87) (SAYFA;613) (SAYFA;288) (SAYFA;606) (SAYFA;344) (SAYFA;9) (SAYFA;433) (SAYFA;279) (SAYFA;706) (SAYFA;252) (SAYFA;633) (SAYFA;493) (SAYFA;744) (SAYFA;244) (SAYFA;244) (SAYFA;244) (SAYFA;706) (SAYFA;293) (SAYFA;718) (SAYFA;638) (SAYFA;467)

			(SAYFA;318) (SAYFA;716) (SAYFA;79) (SAYFA;758) (SAYFA;279) (SAYFA;280) (SAYFA;78) (SAYFA;336) (SAYFA;619) (SAYFA;65) (SAYFA;165) (SAYFA;656) (SAYFA;223) (SAYFA;555) (SAYFA;103) (SAYFA;406) (SAYFA;600) (SAYFA;147) (SAYFA;80) (SAYFA;450) (SAYFA;610) (SAYFA;542) (SAYFA;557) (SAYFA;5)
vācibıraḳdur:	(A.+T) Daha lüzumludur, daha mecburi olandır.	Yaʿnī̇, anuñ içinde olmaḳ (16) vācibıraḳdur, iy Allāhu Taʿālā'nuñ hidāyeti ve ʿināyet resūli.[321b]	(SAYFA;641)
vācid:	(A.) Vücuda getiren. * Varlıklı. Fâtır. Gani ve zengin. * Mevcud olan.	Anı ṭaleb ḳılmaḳda işüñ aña ışmarla, gendü (18) ṭalebüñe iʿtimād ḳılma, eger sen anı gendüñ-ile ṭaleb iderseñ anı bulmasız, eger anı anuñ-ıla ṭaleb (19) iderseñ vācid daḫı ol olur ṭālib daḫı ol, mevcūd daḫı ol.	(SAYFA;762)
vādi:	(A.) Yol, tarz, usül.	Andan ol üns ü heybet ḳanatları-y-la uçalar, ol (14) "ḳābe ḳavseyne" ireler ki sırr u tecellī̇, daḫı vādi vaḥdetdür.[321a]	(SAYFA;640)
vaʿd:	(A.) Söz verme. Söz verilen şey. Bir kimsenin yapacağına veya yapmayacağına dâir söz vermiş olduğu husus. Bir şeyi yapmak veya bir şey için söz vermek va'ddır. Hayır işlenecek iş için masdar "va'd" veya "vaide" dir. İşlenecek şey şer ise; ev'ide denir. Masdarı	İşāret bunda oldur kim biz gönderdük ol ḳalb-ı (8) nūḥı bir ḳavme kim anlaruñ nefsleri yiri ḫabī̇ṯedür anı iḥyā itmege ol daʿvet yaġmurları ki (9) yaġdı Nūḥ'dan ʿömri olduġı ḳadar ki ṭoḳuz yüz elli yıl oldı ol aña siñmedi (10) ve menfaʿat ḳılmadı ol vaʿd u vaʿī̇d boġanaḳları	(SAYFA;455) (SAYFA;30) (SAYFA;127) (SAYFA;456) (SAYFA;129) (SAYFA;30)

	"îâd" dır. Va'd hayırda, îâd ve vaîd şerde kullanıldığına göre; vaîd, masdarı şerre niyet ettiğini, korkulacak iş işleyeceğini haber vermekle korkutmaktan ibarettir. (vaʿīd: (A.) İyiliğe sevk veya kötülükten kurtarmak için ileride olacak kat'i hâdiseleri haber vererek korkutmak. * Cehennemi haber vermek.)	anlaruñ nefsleri yirlerine ṭoḳınuṕ icābet ḳılmadı; (11) didi ki AK.[228b] ṕes, bu vaʿddür, vaʿīd (10) degüldür, vaʿd ẕikr olunmaz; illā fiʿl-ı maḳbūlde ve maḥmūdde ẕikr olınur ve vaʿīd fiʿl-ı merdūdde (11) ve meẕmūmde ẕikr olınur.[16a] Seni bulara müẕekkir (16) gönderdüm, sen bulara benüm vaʿd ü vaʿīdümi ḫaber vir, bāḳisi benüm ḳatumda, ben bilürem nitmek (17) gerek.[64b] Yaʿnī, "Ben ki size rabbumuñ vaʿd u vaʿīd ḫaberlerin irişdürem daḫı size ḫayr (4) şunuban sizi fānī dünyādan bāḳī ʿuḳbāya daʿvet idem ve ʿuḳbādan daḫı mevlāya daʿvet (5) ḳılam, anı ki ben bilürem Allāh bildürmegi-y-ile siz anı bilmezsiz.[229a]	
vaʿde: //vaʿd:

	vaʿdeye: vaʿdeye: vaʿdeye: vaʿdeyi: vaʿdeyi: vaʿde-yi: vaʿde-yi: vaʿdeyi: vaʿdi: vaʿdin: vaʿdine: vaʿdlerini: vaʿdüñ:	Yaʿnī̇, Şeyṭān bulara vaʿdeler gösterür degüldür, anuñ (19) vaʿdesi illā bu ḥayāt-ı dünyā-y-ıla ve anuñ ziynetleri-y-le maʿmūr ḳıluṕ Allāhu Taʿālā'nuñ keremi ve ʿafvı-y-ıla.[80b]	(SAYFA;621) (SAYFA;636) (SAYFA;621) (SAYFA;444) (SAYFA;444) (SAYFA;643) (SAYFA;643) (SAYFA;484) (SAYFA;236) (SAYFA;688) (SAYFA;161) (SAYFA;33) (SAYFA;734) (SAYFA;227) (SAYFA;485) (SAYFA;621) (SAYFA;727) (SAYFA;689) (SAYFA;707) (SAYFA;707) (SAYFA;484) (SAYFA;429) (SAYFA;652) (SAYFA;728) (SAYFA;184) (SAYFA;636) (SAYFA;444) (SAYFA;60) (SAYFA;572) (SAYFA;223) (SAYFA;107) (SAYFA;536) (SAYFA;728) (SAYFA;645) (SAYFA;689) (SAYFA;36) (SAYFA;390) (SAYFA;657) (SAYFA;686) (SAYFA;282) (SAYFA;60) (SAYFA;159) (SAYFA;572) (SAYFA;741) (SAYFA;437)
vaʿde-gāh:	(F.) Vade yeri. Vaad edilen yer, sözü edilen, söz verilen yer.	Yaʿnī̇, bu üç nesne bile cemʿ olmasa nār anuñ (11) vaʿde-gāhıdur, aña girse gerek.	(SAYFA;721)

	Korkutulup tehdit edilen varacak yer.		
vaʿīd:	(A.) A.) İyiliğe sevk veya kötülükten kurtarmak için ileride olacak kat'i hâdiseleri haber vererek korkutmak. * Cehennemi haber vermek. *** vaʿīd: (A.) Allah Taʿālā'nın kullarının yaptıklarına karşılık vereceğine dair söz vermesi, daha özelde kulların yaptıkları kötü işlere karşılık olarak azab yapacağına Allah'ın söz vermesi.	Andan (3) inẕār idüṕ vaʿīd ḳıldı, didi ki AK.[119b] İşāret bunda oldur kim biz gönderdük ol ḳalb-ı (8) nūḥı bir ḳavme kim anlaruñ nefsleri yiri ḫabīṣedür anı iḥyā itmege ol daʿvet yaġmurları ki (9) yaġdı Nūḥ'dan ʿömri olduġı ḳadar ki ṭoḳuz yüz elli yıl oldı ol aña siñmedi (10) ve menfaʿat ḳılmadı ol vaʿd u vaʿīd boġanaḳları anlaruñ nefsleri yirlerine ṭoḳınuṕ icābet ḳılmadı; (11) didi ki AK.[228b]	(SAYFA;237) (SAYFA;455) (SAYFA;689) (SAYFA;30) (SAYFA;30) (SAYFA;456) (SAYFA;129) (SAYFA;437) (SAYFA;688) (SAYFA;614) (SAYFA;459) (SAYFA;236) (SAYFA;10) (SAYFA;416) (SAYFA;127)
vaʿẓ:	(A.) Kalbi yumuşatacak sözlerle insanı iyiliğe sevke çalışma. Dinî mes'eleler üzerinde konuşup nasihat etmek.	(8) Eger bulardan eṣnā-ı sülūkda ḳaćmaḳlıḳ görecek olurlarsa māldan yā aḥvāl ġalebe ḳılmaḳdan (9) ʿarbede ve ḫuṣūmet ḳılurlarsa bulara kelām-ıla vaʿż iderler, anuñ-ıla ögütlenmeseler fiʿl-ile (10) naṣīḥat iderler.[47b] Yaʿnī, bu leẕẕāt-ı dünyā anları maġrūr ḳıldı, sen bulara vaʿẓ it ṣıdḳ-ı ṭālib-ile, (12) tā ki ṭālib-ı ṣādıḳ olalar, muḥarramātı terk ideler ki bular zındīḳlıḳ ḥāṣıl ider, andan öñdin ki (13) nefs ol ṭalebe ḳābil olan istiʿdādını fesāda virmeye ol kesb itdügi riyā ve nifāḳ-ıla.[177a]	(SAYFA;93) (SAYFA;352) (SAYFA;735) (SAYFA;365) (SAYFA;327) (SAYFA;516) (SAYFA;116) (SAYFA;113) (SAYFA;762) (SAYFA;654) (SAYFA;505) (SAYFA;229) (SAYFA;414) (SAYFA;759) (SAYFA;135) (SAYFA;505) (SAYFA;306) (SAYFA;135)
vāfir:	(A.) (Vefret. den) Bir çok, bol, çok.	(12) ṕes, ol vaḳt yilteyicileri vāfir olur Ḥaḳ Taʿālā ḥarām ḳılduġı nesnede andan ötrü ki (13) bu insān ḥarīṣ olur menʿ olunduġı nesnelere.[253a]	(SAYFA;504) (SAYFA;504)
vahiy: //vaḥy:	(A.) Bir fikrin, bir hakikatın veya emrin Allah (C.C.) tarafından Peygambere bildirilmesi. * Lügatte vahiy: Kelâm, kitap, işaret, irsal, ilham, ifham, emir, teshir, bir şeyi harfiyyen i'lâm, bazı hususi maksadları tebliğ gibi	(1) vahiydür.[021b] Yaʿnī, "Eyit, yā Muḥammed ki bu Ḳurʾān bendin yaña vahy olundı ki muʿcizāt-[161b] Yaʿnī, andan ötrü vahy olundı ki anuñ āyātlarından ve ḥaḳāyıḳlarından (3) ve muʿcizelerinden ki anuñ içinde	(SAYFA;41) (SAYFA;321) (SAYFA;322) (SAYFA;2) (SAYFA;266) (SAYFA;191) (SAYFA;43) (SAYFA;191)

	mânalara gelir. * Şeriatta vahiy: Dilediği ahkâmı, esrar ve hakaikı Peygamberan-ı Zişanına rüya, ilham, kitap, irsal-i melek yollarından biriyle Cenab-ı Hakk'ın bildirip ifham buyurması demektir.(Vahiy ve ilhamın farkları: Birincisi: İlhamdan çok yüksek olan vahyin ekserisi melâike vasıtası ile ve ilhamın ekserisi vasıtasız olmasıdır. Meselâ: Nasıl ki, bir padişahın iki suretle konuşması ve emirleri var. Birisi: Haşmet-i saltanat ve hâkimiyyet-i umumiyye haysiyetiyle bir yâverini bir vâliye gönderir. O hâkimiyetin ihtişamını ve emrin ehemmiyetini göstermek için bazan vasıta ile beraber bir içtima yapar. Sonra ferman tebliğ edilir.İkincisi: Sultanlık ünvanı ile ve padişahlık umumi ismiyle değil, belki kendi şahsı ile hususi bir münasebeti ve cüz'î bir muamelesi bulunan has bir hizmetçisi ile veya bir âmi raiyyetiyle, hususi telefonu ile hususi konuşmasıdır. Öyle de Padişah-ı Ezelî'nin umum âlemlerin rabbi ismiyle ve kâinat Hâlıkı ünvanı ile vahy ile ve vahyin hizmetini gören şümullü ilhamları ile mükâlemesi olduğu gibi; her bir ferdin, her bir zihayatın Rabbi ve Hâlıkı olmak haysiyetiyle hususi bir surette fakat perdeler arkasında onların kabiliyyetine göre bir tarz-ı mükâlemesi var.İkinci fark: Vahiy gölgesizdir, safidir, havassa hastır. İlham ise; gölgelidir, renkler karışır, umumidir. Melâike ilhamları	vardur, geçen ümmetlerüñ ḫaberlerinden daḫı ol ḫaberlerden ki (4) olacaḳdur.[162a]	(SAYFA;194) (SAYFA;194) (SAYFA;191) (SAYFA;191) (SAYFA;192) (SAYFA;411) (SAYFA;736) (SAYFA;612) (SAYFA;297) (SAYFA;668) (SAYFA;220) (SAYFA;220) (SAYFA;191) (SAYFA;501) (SAYFA;397) (SAYFA;304) (SAYFA;191) (SAYFA;191) (SAYFA;53) (SAYFA;375) (SAYFA;173) (SAYFA;173) (SAYFA;205) (SAYFA;41) (SAYFA;43) (SAYFA;398) (SAYFA;368) (SAYFA;339) (SAYFA;502) (SAYFA;152) (SAYFA;192) (SAYFA;538) (SAYFA;192) (SAYFA;192) (SAYFA;193) (SAYFA;193) (SAYFA;193) (SAYFA;701) (SAYFA;729) (SAYFA;658) (SAYFA;698) (SAYFA;718) (SAYFA;43) (SAYFA;192) (SAYFA;151) (SAYFA;151) (SAYFA;712) (SAYFA;611)

	ve insan ilhamları ve hayvanat ilhamları gibi çeşit çeşit, hem pekçok envaiyle denizlerin katreleri kadar kelimat-ı Rabbâniyenin teksirine medar bir zemin teşkil ediyor. Ş.)(Vahiy iki kısımdır:Biri: "Vahy-i Sarihî" dir ki, Resul-i Ekrem (A.S.M.) onda sırf bir tercümandır, mübelliğdir, müdahalesi yoktur. Kur'an ve bazı ehadis-i kudsiye gibi.İkinci kısım: "Vahy-i Zımnî" dir. Şu kısmın mücmel ve hülâsası, vahye ve ilhama istinad eder; fakat tafsilâtı ve tasviratı, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a aittir. O vahiyden gelen mücmel hâdiseyi tafsil ve tasvirde Zât-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm, bazan yine ilhama, ya vahye istinad edip beyan eder; veyahut kendi ferasetiyle beyan eder. Ve kendi içtihadiyle yaptığı tafsilât ve tasviratı ya vazife-i risalet noktasında ulvi kuvve-i kudsiye ile beyan eder veyahut örf ve âdet ve efkâr-ı âmme seviyesine göre, beşeriyeti noktasında beyan eder.İşte her hadiste bütün tafsilâtına, vahy-i mahz noktasıyla bakılmaz. Beşeriyetin muktezası olan efkâr ve muamelâtında, risaletin ulvi âsârı aranılmaz. Mâdem bazı hâdiseler mücmel olarak mutlak bir surette O'na vahyen gelir, o da kendi ferasetiyle ve teârüf-ü umumi cihetiyle tasvir eder. Şu tasvirdeki müteşabihata ve müşkilâta bazan tefsir lâzım geliyor, hattâ tabir lâzım geliyor. Çünki bazı hakikatlar var ki, temsil ile fehme takrib edilir. Nasıl ki bir vakit huzur-		(SAYFA;191) (SAYFA;609) (SAYFA;573) (SAYFA;53) (SAYFA;658) (SAYFA;658) (SAYFA;712) (SAYFA;42) (SAYFA;401) (SAYFA;499) (SAYFA;268) (SAYFA;204) (SAYFA;156) (SAYFA;472) (SAYFA;196)

	u Nebevîde derince bir gürültü işitildi. Ferman etti ki: "Şu gürültü, yetmiş senedir yuvarlanıp, şimdi Cehennem'in dibine düşmüş bir taşın gürültüsüdür." Bir saat sonra cevap geldi ki: "Yetmiş yaşına giren meşhur bir münafık ölüp, Cehennem'e gitti." Zât-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm'ın beliğ bir temsil ile beyan ettiği hâdisenin te'vilini gösterdi. M.)		
vaḥy-i ilhām:	(F.) Vahiy ve ilham. (vaḥy//vaḥiy: (A.) Bir fikrin, bir hakikatın veya emrin Allah (C.C.) tarafından Peygambere bildirilmesi. * Lügatte vahiy: Kelâm, kitap, işaret, irsal, ilham, ifham, emir, teshir, bir şeyi harfiyyen i'lâm, bazı hususi maksadları tebliğ gibi mânalara gelir. * Şeriatta vahiy: Dilediği ahkâmı, esrar ve hakaikı Peygamberan-ı Zişanına rüya, ilham, kitap, irsal-i melek yollarından biriyle Cenab-ı Hakk'ın bildirip ifham buyurması demektir.(Vahiy ve ilhamın farkları: Birincisi: İlhamdan çok yüksek olan vahyin ekserisi melâike vasıtası ile ve ilhamın ekserisi vasıtasız olmasıdır. Meselâ: Nasıl ki, bir padişahın iki suretle konuşması ve emirleri var. Birisi: Haşmet-i saltanat ve hâkimiyyet-i umumiyye haysiyetiyle bir yâverini bir vâliye gönderir. O hâkimiyetin ihtişamını ve emrin ehemmiyetini göstermek için bazan vasıta ile beraber bir içtima yapar. Sonra ferman tebliğ edilir.İkincisi: Sultanlık ünvanı ile ve padişahlık umumi ismiyle değil, belki	Yaʿnī, kim ki iftirā ḳılsa Allāhu Taʿālā üzerine vaḥy-ı ilhām (18) nāzil olduḳdan ṣoñra, bunuñ-ıla ki nefse ictihād ḳıldurmadın muḫālefet-ile “Ben Ḥaḳ’dın (19) yaña hidāyet buldum” diye, anlar ol ẓālimlerdür ki emri maḥalline ṣarf itmediler,[2a]	(SAYFA;2)

	kendi şahsı ile hususi bir münasebeti ve cüz'î bir muamelesi bulunan has bir hizmetçisi ile veya bir âmi raiyyetiyle, hususi telefonu ile hususi konuşmasıdır. Öyle de Padişah-ı Ezelî'nin umum âlemlerin rabbi ismiyle ve kâinat Hâlıkı ünvanı ile vahy ile ve vahyin hizmetini gören şümullü ilhamları ile mükâlemesi olduğu gibi; her bir ferdin, her bir zihayatın Rabbi ve Hâlıkı olmak haysiyetiyle hususi bir surette fakat perdeler arkasında onların kabiliyyetine göre bir tarz-ı mükâlemesi var.İkinci fark: Vahiy gölgesizdir, safidir, havassa hastır. İlham ise; gölgelidir, renkler karışır, umumidir. Melâike ilhamları ve insan ilhamları ve hayvanat ilhamları gibi çeşit çeşit, hem pekçok envaiyle denizlerin katreleri kadar kelimat-ı Rabbâniyenin teksirine medar bir zemin teşkil ediyor. Ş.)(Vahiy iki kısımdır:Biri: "Vahy-i Sarihî" dir ki, Resul-i Ekrem (A.S.M.) onda sırf bir tercümandır, mübelliğdir, müdahalesi yoktur. Kur'an ve bazı ehadis-i kudsiye gibi.İkinci kısım: "Vahy-i Zımnî" dir. Şu kısmın mücmel ve hülâsası, vahye ve ilhama istinad eder; fakat tafsilâtı ve tasviratı, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a aittir. O vahiyden gelen mücmel hâdiseyi tafsil ve tasvirde Zât-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm, bazan yine ilhama, ya vahye istinad edip beyan eder; veyahut kendi ferasetiyle beyan eder. Ve kendi içtihadiyle yaptığı		

	tafsilât ve tasviratı ya vazife-i risalet noktasında ulvi kuvve-i kudsiye ile beyan eder veyahut örf ve âdet ve efkâr-ı âmme seviyesine göre, beşeriyeti noktasında beyan eder.İşte her hadiste bütün tafsilâtına, vahy-i mahz noktasıyla bakılmaz. Beşeriyetin muktezası olan efkâr ve muamelâtında, risaletin ulvi âsârı aranılmaz. Mâdem bazı hâdiseler mücmel olarak mutlak bir surette O'na vahyen gelir, o da kendi ferasetiyle ve teârüf-ü umumi cihetiyle tasvir eder. Şu tasvirdeki müteşabihata ve müşkilâta bazan tefsir lâzım geliyor, hattâ tabir lâzım geliyor. Çünki bazı hakikatlar var ki, temsil ile fehme takrib edilir. Nasıl ki bir vakit huzur-u Nebevîde derince bir gürültü işitildi. Ferman etti ki: "Şu gürültü, yetmiş senedir yuvarlanıp, şimdi Cehennem'in dibine düşmüş bir taşın gürültüsüdür." Bir saat sonra cevap geldi ki: "Yetmiş yaşına giren meşhur bir münafık ölüp, Cehennem'e gitti." Zât-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm'ın beliğ bir temsil ile beyan ettiği hâdisenin te'vilini gösterdi. M.)		
vālī̄:	(A.) Mâlik. Bir şeyin mülkiyetini ve hakimiyetini elinde bulunduran. Bir şeyin mülkiyetini elinde tutan. * Her şeyin sâhibi olan Allah.	Yaʿnī̄, benüm emrüme vālī̄ olan ol (9) Allāh’dur ki Ḳurʾān indürdi, benüm ḥāfiẓum nāṣırum oldur.[265a] Yaʿnī̄, biz bu şeyāṭī̄ni ol istiʿdād (9) üzere yaratduḳ ki ġaflet ehlinüñ ve ṭabī̄ʿat ehlinüñ işleri üzere vālī̄ ve ḥākim ola.[217a] Zī̄re ol şeyāṭī̄n anlaruñ umūrlarına (2) ḥākim ü vālī̄ oluṕdur, anlaruñ ṭabʿına muvāfiḳ anları ol nūr-ı ṭāʿatdan ḉıḳaruṕ ẓulümāt-ı şirke (3) girür, anuñ-ıla	(SAYFA;528) (SAYFA;432) (SAYFA;434)

		maġrūr olurlar.[218a]	
vālidān:	(A.) Vâlideyn. Ana ile baba.	İllā meger anlar ki ʿāciz ḳaluṕ (17) żaʿīf oldılar, erenlerden, nisālardan ve vālidānlardan ki dünyādan ć́ıḳmaġa ć́āre (18) bulmadılar, keşret-i ʿıyālden ve żaʿf-ı ḥālden ötrü nefs buları ġāret idüṕ hevā ġālib (19) oldı, şeyṭānı gendülerden ḳamʿ idemediler ol hidāyet ṭalebinde yol daḫı bulımadılar	(SAYFA;144)
vālidesi:	(A.) Ana. Doğuran.	İşāret bunda (19) budur ki ol niʿmet-i ḫāṣṣasına işāret ḳıldı ʿİsā-y-ıla daḫı vālidesi Meryem-ile girü ḳalan ḫalḳ-ıla	(SAYFA;303)
vallahu:	(A.) Ve Allah, yemin ifadesi anlamı da taşımaktadır.	Bundan ġayr(ı) erkān-ı İslāmda ve vāciblerde birinde “vallahu (6) ʿale’n-nās” dimedi, fāyidesi bunuñ budur ki maḳṣūd-ı ḥacdan müşārü’n-ileyh ol (7) Allāhu Taʿālā’dur; ammā girü ḳalan ʿibādetlerde maḳṣūd necāt u derecātdur.	(SAYFA;5)
vaḥdāniyyed: //vaḥdāniyyet:	(A.) Birlik, infirad. Benzeri olmamak. Artmaktan, ayrılmaktan, eksilmekten beri ve münezzeh olmak gibi mânaları ifade eden Allah'ın bir sıfatıdır. Bu sıfatla muttasıf olana Vâhid denir ki; benzeri olmayan; tecezziden, tekessürden beri olan zât demektir.	ṕes (4) Allāhu Taʿālā İbrahīm’e her nesnenüñ melekūtını gösterdi daḫı ol ʿalāmetler ki anda (5) ḳonılmışdı delālet iderdi vaḥdete, tā ol İbrahīm ehl-i yaḳīnden ola vaḥdāniyyede, (6) ol melekūt-ı eşyā keşf olmaġ-ıla.[179b] (14) Zīre göñül bostānları bunuñ-ıla muḥkem zīnet ṭutar daḫı esrār güneşleri andan ṭoġar (15) ve maʿrifet ırmaḳları anuñ içinde aḳar ve vaḥdāniyyet ravżalarınuñ ć́icekleri anda aḉılur.[198a]	(SAYFA;357) (SAYFA;394) (SAYFA;286) (SAYFA;229) (SAYFA;335) (SAYFA;377) (SAYFA;375) (SAYFA;545) (SAYFA;646) (SAYFA;439) (SAYFA;512) (SAYFA;201) (SAYFA;201) (SAYFA;370) (SAYFA;518) (SAYFA;201) (SAYFA;201) (SAYFA;272) (SAYFA;690) (SAYFA;375) (SAYFA;208) (SAYFA;306) (SAYFA;293) (SAYFA;323) (SAYFA;460)

			(SAYFA;641) (SAYFA;47) (SAYFA;244) (SAYFA;286) (SAYFA;696) (SAYFA;512) (SAYFA;197) (SAYFA;321) (SAYFA;201) (SAYFA;260) (SAYFA;104) (SAYFA;318) (SAYFA;305) (SAYFA;309)
vaḥdāniyyet-i cevāhir:	(F.) Vaydaniyyetin cevherleri. Allah'ın birliği, Allah'ın vahdaniyyet sıfatının cevherleri.	Ve daḫı ol Resūline īmān getürüñ ki Allāhu Taʿālā (4) anı sebeb ḳıldı sizüñ sizüñ cevāhirlerüñüzi iḫrāc itmege ki beẕr-ı īmāndur sābıḳadan, (5) tā ki sizi ol beşeriyyet maʿādinlerinüñ ẓulümātından ḉıḳara ol vaḥdāniyyet-i cevāhir-(6)lerinüñ nūrına ilte.	(SAYFA;201)
vaḥdāniyyet-i Ḥaḳḳ:	(F.) Hakkın birliği, Allah'ın birliği.	(5) … İlāhuñ beḳāsı-y-ıla ve vaḥdāniyyet-i Ḥaḳḳ'ı iṣbāt itmeg-ile.[131a]	(SAYFA;260)
vaḥdet:	(A.) Birlik. Yalnızlık. Teklik. (Kesretin zıddıdır.) Allah'ın bir ve tekliği. * Tas: Allah'a yakınlık. Gönlünü, kalbini tamamen Allah ile meşgul etme hali.	(12) ṕes, bu vuṣlat günlerinüñ ibtidāsı var, tā andan ki ṭulūʿ ide tevḥīd güneşi ol göñül (13) meşrıḳından, tā ol vaḥdet istivāsınuñ ḥaddine irince.[157b] ḉün (11) Mūsā ʿaleyhi's-selām maḳām-ı tevḥīdde ṣābitdi, ol vaḥdet naẕarı-y-la baḳuṕ külli nesneyi Allāhu Taʿālā (12) katından görürdi.[249a] İslām oldur ki ḳul ol vücūd-i mecāzīsini (5) teslīm ide, vücūd-ı ḥaḳīḳī ṭaleb itmeg-iḉün, şirketi nefy idüṕ vaḥdet iṣbāt ḳılmaġ-ıḉun.[5a]	(SAYFA;313) (SAYFA;496) (SAYFA;8) (SAYFA;370) (SAYFA;353) (SAYFA;501) (SAYFA;679) (SAYFA;500) (SAYFA;640) (SAYFA;515) (SAYFA;298) (SAYFA;357) (SAYFA;201) (SAYFA;386) (SAYFA;171) (SAYFA;514) (SAYFA;598) (SAYFA;644) (SAYFA;501) (SAYFA;104) (SAYFA;323) (SAYFA;309)

			(SAYFA;354)
vaḥdet-i ezeliyye:	(A.) Ezelî birlik, ezelden gelen birlik, teklik.	ḉünki ol kāfirler (15) anı ḉıḳardılar Mekke'den anuñ-ıla bile nuṣret ider olmadılar, illā Ebū Bekr ki ikinüñ (16) ikincisidür ḉün ol ikisi ol vaḥdet-ı ezeliyye maġarasında ol ḥabībiyyet ḫalvetinde (17) olurlardı ki andan muḳarreb melekler ve mürsel peyġamberler ṣıġmaz.[300a]	(SAYFA;598)
vażʿ:	(A.) Yerleştirme. (C.: Evza') Koyma, konulma. Bırakmak. Atlamak. Tayin etme, belirtmek. Duruş, hareket, tarz.	(12) Aña inkār idüṕ küfri īmān yirine vażʿ itdiler.[237a] (17) Andan ṣoñra tā ḳıyāmete degin kim ki anuñ-ıla ʿamel itse ol ʿamel idene ne ḳadar günāh olursa ol (18) evvel vażʿ idene daḫı ol ḳadar günāh olur.[221a] (9) İşāret bu iki āyet taḥḳīḳında budur ki bedürüstī, evvel beyt ki nās maṣlaḥatı-ḉün vażʿ (10) olundı, Ḥaḳḳ-iḉün degül.[2b] (1) ḳıldılar ve ḍelālet üzere ḍelālet arturdılar; tā işleri aña rāciʿ oldı ki küfri ve ḍelāli (2) dīn vażʿ itdiler, ḫalḳı anuñ-ıla ṭarīḳ-i ḥaḳdan gümrāh ideler, küfürleri (3) bunuñ-ıla taḥḳīḳ olundı.[092b]	(SAYFA;472) (SAYFA;440) (SAYFA;3) (SAYFA;183) (SAYFA;490) (SAYFA;247) (SAYFA;3) (SAYFA;441) (SAYFA;324) (SAYFA;393) (SAYFA;249)
vāżıḥ:	(A.) Açık, ayan, âşikâr. Besbelli. Kapalı olmayan. vazīḥa: (A.) (Vuzuh. dan) Meydanda, apaçık. vāziḥan: (A.) Açık olarak. Açıkça. Açık açık. Aşikâr surette.	(14) Yaʿnī, bu vāżıḥ rūşen burhān-ıla size bir nūr indürdük ki bāṭılı beyān idicidür (15) ki ol Ḳur'ān'dur.[103b] (1) ḥükmi altında meḫhūrlardur, ol burhān anları ḫıẕlān bendinden ḫalāṣ itmez adil-le (2) vāżıḥ olmaḳ anı maḥrūmlıḳdan ḳurtarmaz, ḉünki ʿilm-ı sābıḳda raḥmet aña sebḳat itmemiş ola.[189b] (5) Andan ḫaber vir diyü vāżıḥ ḳılmaḳdan bu ḳavlı-y-ıla ki buyurdı; AK.[131a] Size inʿām ḳılduġı nesneleri hīç bir ʿālem ehline ḳılmadı, āyetlerden ve muʿcizelerden (18) daḫı ẓāhir niʿmetlerden ve rūşen vāżıḥ ḥuccetlerden ḉün ol ḳavm	(SAYFA;205) (SAYFA;377) (SAYFA;374) (SAYFA;236) (SAYFA;344) (SAYFA;178) (SAYFA;3) (SAYFA;681) (SAYFA;682)

		bu kerāmetlere ehl olmadılar (19) ve ol saʿādetlere müstaḥıḳḳ olmadılar oları ol arżı muḳaddeseye girmeklig-ile mübtelā ḳıldı.[119a]	
vāḥib:	(A.) (Vâhibe) Bağışlayan, veren, ihsan eden, hibe eden.	Yaʿnī, eger sizden olar hidāyet (10) ṭaleb iderlerse dīn ṭalebinde size vāḥibdür ki anlara nuṣret idesiz hidāyetdin (11) yaña, tā anlaruñ ḳatında Ḥaḳḳ'ı ṭaleb ḳılmaġuñ vücūbı taḥḳīḳ ola.	(SAYFA;556) (SAYFA;556)
vāḥid:	(A.) (a.s., vaḥdet'den) Yalnız, tek. Eşi ve benzeri olmamak. *Allah'ın birliği ve tekliği. *Bir ve tek olan Allah. **Hz. Peygamber'in de (A.S.M.) bir ismidir. Benzeri bulunmayan, hiçbir mahlukla müsavi olmayan ve tek olan (meâlindedir).	ṕes, ol ẓılāl mütelāşī oluṕ külli maḥv olur, aġyār mużmaḥill olur (19) āṯār fānī oluṕ vāḥid ü ḳahhār bāḳī ḳalur.[57a] Yaʿnī, bulara gelen şom ol (8) küfrleri sebebidür, Allāhu Taʿālā ḳalbinden anlara irişür; līkin bularuñ ekṯeri bilmezler ki (9) ol vāḥid ü muṭlaḳdur, yaluñuz küllī (külliyi) īcāda getürüṕ var ḳılan.[241a] Ancılayın (10) bu ervāḥ daḫı küllī bir rūḥı vāḥidden yaradıldı ki ol rūḥ-ı Muḥammed'dür, ʿaleyhi's-selām.[263b]	(SAYFA;112) (SAYFA;480) (SAYFA;525) (SAYFA;98) (SAYFA;323) (SAYFA;347) (SAYFA;321) (SAYFA;459) (SAYFA;324) (SAYFA;459) (SAYFA;746) (SAYFA;104) (SAYFA;304)
vaḥşet:	(A.) (Vahş - Vahiş) Yabanilik. * Issızlık, tenhalık. * Vehim, ürküntü. Korku. Vahşilik. * Tenha, ıssız, korkunç yer.	Aña (14) işāret ḳılur kim bedürüstī, Ādem ḉün yaradıluṕ aña nifaḫ rūḥ oldı anuñ ol rūḥı (15) cesed ḳālıbından vaḥşet ṭutdı.[263b] Zīre ġaflet ehli arasında ülfet olmaz ve ehl-i (12) muvāfaḳat arasında vaḥşet olmaz.[116a]	(SAYFA;525) (SAYFA;230) (SAYFA;386) (SAYFA;583)
vaḳtinde:	(A.+T) Zamanında.	Serrā vaḳtinde rücūʿ maḫlūḳāta oluṕ ḫālıḳı (9) unıdur.	(SAYFA;334)
var: var-iken: var-ısa:	Var. Mevcut. Varlık.	(10) Yaʿnī, "Eyit, yā Aḥmed, hīḉ ḳatuñuzda kitāb ve ḥuccet var mıdur Allāh'dan size virilmiş ola, ḉıḳaruñ anı (11) bize görelüm, tā ol daʿvilerüñüz ḥuccetlerüñüz Allāh üzere ẓāhir ola, siz mütābaʿat ḳılmazsız; illā ol (12) ẓannuñuza ki zuʿm idersiz cehl-ile yaḳīnsuz ḥuccet yöninden.[201a] (11) Bulara, bu iki ortasında terbiyet var, tā ki ol ḳorḳu-y-ıla	(SAYFA;400) (SAYFA;640) (SAYFA;518) (SAYFA;518) (SAYFA;518) (SAYFA;270) (SAYFA;253) (SAYFA;157) (SAYFA;421) (SAYFA;421) (SAYFA;313) (SAYFA;455)

		ümīḏ ḳanatları-y-ıla uçalar, (12) tā ol maḳām-ı ḳabża ve besṭa ulaşınca.[321a]	(SAYFA;612) (SAYFA;416) (SAYFA;346) (SAYFA;684) (SAYFA;288) (SAYFA;392) (SAYFA;470) (SAYFA;390) (SAYFA;390) (SAYFA;419) (SAYFA;419) (SAYFA;89) (SAYFA;399) (SAYFA;568) (SAYFA;510) (SAYFA;510) (SAYFA;735) (SAYFA;621) (SAYFA;374) (SAYFA;374) (SAYFA;605) (SAYFA;168) (SAYFA;372) (SAYFA;121) (SAYFA;211) (SAYFA;42) (SAYFA;657) (SAYFA;754) (SAYFA;198) (SAYFA;346) (SAYFA;402) (SAYFA;402) (SAYFA;402) (SAYFA;309) (SAYFA;309) (SAYFA;434) (SAYFA;577) (SAYFA;505) (SAYFA;11) (SAYFA;16) (SAYFA;31) (SAYFA;171) (SAYFA;195) (SAYFA;218) (SAYFA;218) (SAYFA;255) (SAYFA;290) (SAYFA;297)

			(SAYFA;399) (SAYFA;399) (SAYFA;402) (SAYFA;418) (SAYFA;418) (SAYFA;418) (SAYFA;418) (SAYFA;418) (SAYFA;430) (SAYFA;450) (SAYFA;450) (SAYFA;458) (SAYFA;485) (SAYFA;490) (SAYFA;495) (SAYFA;528) (SAYFA;528) (SAYFA;528) (SAYFA;569) (SAYFA;665) (SAYFA;496) (SAYFA;502) (SAYFA;164) (SAYFA;106) (SAYFA;309) (SAYFA;270) (SAYFA;415) (SAYFA;415) (SAYFA;707) (SAYFA;81) (SAYFA;382) (SAYFA;511) (SAYFA;313) (SAYFA;275) (SAYFA;498) (SAYFA;510) (SAYFA;734) (SAYFA;356) (SAYFA;97) (SAYFA;667) (SAYFA;94) (SAYFA;171) (SAYFA;123) (SAYFA;606) (SAYFA;613) (SAYFA;465) (SAYFA;551) (SAYFA;292)

			(SAYFA;719) (SAYFA;56) (SAYFA;557) (SAYFA;719) (SAYFA;299) (SAYFA;576) (SAYFA;468) (SAYFA;756) (SAYFA;689) (SAYFA;668) (SAYFA;119) (SAYFA;152) (SAYFA;212) (SAYFA;653) (SAYFA;235) (SAYFA;75) (SAYFA;169) (SAYFA;71) (SAYFA;610) (SAYFA;48) (SAYFA;62) (SAYFA;756) (SAYFA;63) (SAYFA;15) (SAYFA;755) (SAYFA;755) (SAYFA;755) (SAYFA;262) (SAYFA;473) (SAYFA;96) (SAYFA;79) (SAYFA;294) (SAYFA;94) (SAYFA;194) (SAYFA;191) (SAYFA;139) (SAYFA;77) (SAYFA;188) (SAYFA;41) (SAYFA;135) (SAYFA;84) (SAYFA;98) (SAYFA;223) (SAYFA;403) (SAYFA;456) (SAYFA;757) (SAYFA;731) (SAYFA;247)

			(SAYFA;698) (SAYFA;576) (SAYFA;728) (SAYFA;266) (SAYFA;135) (SAYFA;113) (SAYFA;113) (SAYFA;113) (SAYFA;655) (SAYFA;655) (SAYFA;589) (SAYFA;114) (SAYFA;539) (SAYFA;409) (SAYFA;306) (SAYFA;668) (SAYFA;243) (SAYFA;474) (SAYFA;483) (SAYFA;92) (SAYFA;381) (SAYFA;660) (SAYFA;663) (SAYFA;551) (SAYFA;199) (SAYFA;710) (SAYFA;710) (SAYFA;318) (SAYFA;318) (SAYFA;318) (SAYFA;251) (SAYFA;59) (SAYFA;734) (SAYFA;687) (SAYFA;421) (SAYFA;632) (SAYFA;202) (SAYFA;202) (SAYFA;423) (SAYFA;78) (SAYFA;318) (SAYFA;96) (SAYFA;69) (SAYFA;386) (SAYFA;386) (SAYFA;417) (SAYFA;564) (SAYFA;564)

			(SAYFA;168) (SAYFA;445) (SAYFA;308) (SAYFA;713) (SAYFA;713) (SAYFA;585) (SAYFA;479) (SAYFA;584) (SAYFA;349) (SAYFA;237) (SAYFA;236) (SAYFA;352) (SAYFA;629) (SAYFA;689) (SAYFA;458) (SAYFA;458) (SAYFA;451) (SAYFA;346) (SAYFA;632) (SAYFA;646) (SAYFA;97) (SAYFA;630) (SAYFA;595) (SAYFA;199) (SAYFA;646) (SAYFA;409) (SAYFA;740) (SAYFA;610) (SAYFA;12) (SAYFA;119) (SAYFA;452) (SAYFA;51) (SAYFA;52) (SAYFA;96) (SAYFA;96) (SAYFA;269) (SAYFA;742) (SAYFA;202) (SAYFA;502) (SAYFA;227) (SAYFA;369) (SAYFA;238) (SAYFA;50) (SAYFA;337) (SAYFA;337) (SAYFA;373) (SAYFA;373) (SAYFA;519)

			(SAYFA;392) (SAYFA;189) (SAYFA;741) (SAYFA;568) (SAYFA;491) (SAYFA;346) (SAYFA;231) (SAYFA;507) (SAYFA;100) (SAYFA;643) (SAYFA;32) (SAYFA;27) (SAYFA;416) (SAYFA;452) (SAYFA;108) (SAYFA;644) (SAYFA;277) (SAYFA;104) (SAYFA;423) (SAYFA;515) (SAYFA;445) (SAYFA;372) (SAYFA;356) (SAYFA;45) (SAYFA;372) (SAYFA;372) (SAYFA;715) (SAYFA;532) (SAYFA;171) (SAYFA;380) (SAYFA;166) (SAYFA;509) (SAYFA;663) (SAYFA;380) (SAYFA;386) (SAYFA;680) (SAYFA;487) (SAYFA;162) (SAYFA;459) (SAYFA;400) (SAYFA;337) (SAYFA;17) (SAYFA;193) (SAYFA;132) (SAYFA;647) (SAYFA;390) (SAYFA;390) (SAYFA;109)

			(SAYFA;8) (SAYFA;653) (SAYFA;339) (SAYFA;658) (SAYFA;652) (SAYFA;741) (SAYFA;372) (SAYFA;251) (SAYFA;13) (SAYFA;14) (SAYFA;524) (SAYFA;192) (SAYFA;762) (SAYFA;633) (SAYFA;743) (SAYFA;654) (SAYFA;654) (SAYFA;116) (SAYFA;480) (SAYFA;664) (SAYFA;684) (SAYFA;372) (SAYFA;372) (SAYFA;325) (SAYFA;516) (SAYFA;526) (SAYFA;89) (SAYFA;398) (SAYFA;694) (SAYFA;250) (SAYFA;250) (SAYFA;375) (SAYFA;757) (SAYFA;441) (SAYFA;708) (SAYFA;156) (SAYFA;156) (SAYFA;258) (SAYFA;275) (SAYFA;390) (SAYFA;686) (SAYFA;351) (SAYFA;439) (SAYFA;439) (SAYFA;229) (SAYFA;152) (SAYFA;633) (SAYFA;695)

			(SAYFA;628) (SAYFA;437) (SAYFA;371) (SAYFA;3) (SAYFA;347) (SAYFA;347) (SAYFA;527) (SAYFA;663) (SAYFA;429) (SAYFA;680) (SAYFA;251) (SAYFA;69) (SAYFA;718) (SAYFA;718) (SAYFA;653) (SAYFA;585) (SAYFA;449) (SAYFA;684) (SAYFA;375) (SAYFA;604) (SAYFA;73) (SAYFA;695) (SAYFA;681) (SAYFA;182) (SAYFA;318) (SAYFA;318) (SAYFA;201) (SAYFA;678) (SAYFA;646) (SAYFA;402) (SAYFA;402) (SAYFA;463) (SAYFA;104) (SAYFA;310) (SAYFA;371) (SAYFA;746) (SAYFA;749) (SAYFA;749) (SAYFA;402) (SAYFA;402) (SAYFA;402) (SAYFA;346) (SAYFA;74) (SAYFA;561) (SAYFA;682) (SAYFA;417) (SAYFA;75) (SAYFA;635)

			(SAYFA;419) (SAYFA;124) (SAYFA;581) (SAYFA;251) (SAYFA;636) (SAYFA;231) (SAYFA;102) (SAYFA;102) (SAYFA;689) (SAYFA;689) (SAYFA;516) (SAYFA;421) (SAYFA;417) (SAYFA;354) (SAYFA;632) (SAYFA;234) (SAYFA;144) (SAYFA;256) (SAYFA;540) (SAYFA;540) (SAYFA;619) (SAYFA;619) (SAYFA;384) (SAYFA;61) (SAYFA;714) (SAYFA;714) (SAYFA;499) (SAYFA;447) (SAYFA;438) (SAYFA;555) (SAYFA;555) (SAYFA;555) (SAYFA;463) (SAYFA;278) (SAYFA;326) (SAYFA;394) (SAYFA;360) (SAYFA;447) (SAYFA;563) (SAYFA;392) (SAYFA;392) (SAYFA;721) (SAYFA;715) (SAYFA;139) (SAYFA;285) (SAYFA;557) (SAYFA;557) (SAYFA;198)

			(SAYFA;421) (SAYFA;48) (SAYFA;58) (SAYFA;247) (SAYFA;312) (SAYFA;656) (SAYFA;694) (SAYFA;314) (SAYFA;378) (SAYFA;676) (SAYFA;676) (SAYFA;560) (SAYFA;399) (SAYFA;733) (SAYFA;89) (SAYFA;89) (SAYFA;754) (SAYFA;747) (SAYFA;117) (SAYFA;109) (SAYFA;639) (SAYFA;78) (SAYFA;139) (SAYFA;139) (SAYFA;139) (SAYFA;56) (SAYFA;36) (SAYFA;539) (SAYFA;146) (SAYFA;98) (SAYFA;331) (SAYFA;278) (SAYFA;155) (SAYFA;557) (SAYFA;659) (SAYFA;169) (SAYFA;134) (SAYFA;430) (SAYFA;714) (SAYFA;714) (SAYFA;667) (SAYFA;412) (SAYFA;197) (SAYFA;150) (SAYFA;498) (SAYFA;142) (SAYFA;431) (SAYFA;125)

			(SAYFA;104) (SAYFA;586) (SAYFA;319) (SAYFA;269) (SAYFA;269) (SAYFA;314) (SAYFA;663) (SAYFA;615) (SAYFA;519) (SAYFA;535) (SAYFA;322) (SAYFA;612) (SAYFA;726) (SAYFA;530) (SAYFA;721) (SAYFA;623) (SAYFA;38) (SAYFA;138) (SAYFA;652) (SAYFA;609) (SAYFA;194) (SAYFA;663) (SAYFA;662) (SAYFA;89) (SAYFA;419) (SAYFA;371) (SAYFA;113) (SAYFA;165) (SAYFA;519) (SAYFA;139) (SAYFA;247) (SAYFA;313) (SAYFA;168) (SAYFA;326) (SAYFA;570) (SAYFA;177) (SAYFA;177) (SAYFA;115) (SAYFA;571) (SAYFA;46) (SAYFA;420) (SAYFA;420) (SAYFA;599) (SAYFA;272) (SAYFA;512) (SAYFA;514) (SAYFA;474) (SAYFA;304)

			(SAYFA;734) (SAYFA;428) (SAYFA;428) (SAYFA;598) (SAYFA;532) (SAYFA;532) (SAYFA;532) (SAYFA;281) (SAYFA;574) (SAYFA;494) (SAYFA;25) (SAYFA;356) (SAYFA;427) (SAYFA;565) (SAYFA;624) (SAYFA;420) (SAYFA;554) (SAYFA;393) (SAYFA;211) (SAYFA;268) (SAYFA;204) (SAYFA;200) (SAYFA;559) (SAYFA;582) (SAYFA;563) (SAYFA;552) (SAYFA;222) (SAYFA;11) (SAYFA;12) (SAYFA;247) (SAYFA;621) (SAYFA;626) (SAYFA;168) (SAYFA;270) (SAYFA;197) (SAYFA;443) (SAYFA;168) (SAYFA;650) (SAYFA;54) (SAYFA;738) (SAYFA;233) (SAYFA;265) (SAYFA;262) (SAYFA;618) (SAYFA;625) (SAYFA;719) (SAYFA;647) (SAYFA;293)

			(SAYFA;17) (SAYFA;451) (SAYFA;464) (SAYFA;279) (SAYFA;528) (SAYFA;334) (SAYFA;695) (SAYFA;474) (SAYFA;593) (SAYFA;508) (SAYFA;582) (SAYFA;738) (SAYFA;702) (SAYFA;318) (SAYFA;234) (SAYFA;201) (SAYFA;309) (SAYFA;67) (SAYFA;197) (SAYFA;133) (SAYFA;427) (SAYFA;311) (SAYFA;244) (SAYFA;567) (SAYFA;277) (SAYFA;244) (SAYFA;353) (SAYFA;567) (SAYFA;567) (SAYFA;591) (SAYFA;342) (SAYFA;585)
vārişe: //vāriṣ:	(A.) * Mirasçı. Kendisine miras düşen. Mirasa konan. Vefat eden birisinin maddî veya manevî mal ve mülkünde kullanmaya, tasarrufa salâhiyetli olan.	Āgāh oluñ ki vārişe vaṣıyyet yoḳdur, bedürüstī bu ḳısmeti (17) kimseye ışmarlamadı.	(SAYFA;206) (SAYFA;72)
vārid:	(A.) (Vürud. dan) (c. vāridīn) Ulaşan, yetişen, gelen, erişen. Akla gelen. * Olan. Bir şey hakkında söylenip tatbik edilen. * Hâzır, nâzır. *Gelen, vâsıl olan, erişen. vāride: (A.) (a.i., c. vāridāt: Gelmiş olan şey. *** vārid: Arapça, gelen	(12) Zīre müʾmin egerçi ol ḥırṣ-ı cibillīsi anı ol nāra vārid ḳılası olursa daḫı Ḥaḳ Taʿālā (13) anı ol nārdan necāt virür, ḳanāʿat u taḳvā-y-ıla.[12a] (15) Yaʿnī, uşbu ilhām ve anuñ ḳuvveti ve irādeti ki rabbāniyyedür göñüller üzere vārid olur (16) nefsler anı tekẕīb itmekde ʿāciz ḳalurlar.[266a]	(SAYFA;22) (SAYFA;530) (SAYFA;137) (SAYFA;740) (SAYFA;579) (SAYFA;114) (SAYFA;291) (SAYFA;132) (SAYFA;689) (SAYFA;28)

	demektir. Kul, irade etme-den, kendi katkısı bulunmadan, eğer kalbine bir mana gelirse, buna vârid denir. Allah'tan gelen vârid'e vârid-i Hak, ilimden (şeriattan) gelen vârid'e de vârid-i ilim denir. Gelen vârid, kulu etki altına alır, onu sevindirir ve hüzünlendirir, o zaman gelen bu vâridler, psikolojik olarak çıkardığı duruma göre, vârid-i hüzn, vârid-i sürür gibi isimler alır. Allah'tan gelen feyz veya ilhama, vârid adı verilir.	(16) Göñül muṭmaʾīnne olduġunlayın ve baʿżı vaḳde rūḥ ḳuvvet bulur ol rūḥı ḳuds-ı rabbānī-(17)nüñ vārid olan ʿaṭāsı-y-ıla.[69b]	(SAYFA;691) (SAYFA;520) (SAYFA;582) (SAYFA;469) (SAYFA;752) (SAYFA;752) (SAYFA;752) (SAYFA;737) (SAYFA;217) (SAYFA;693) (SAYFA;113) (SAYFA;454) (SAYFA;442)
vāridāt:	(A.) (Vâride. C.) Gelmiş olan şeyler, gelmiş olanlar. Hatıra gelen, içe doğan şeyler. Akla gelen şeyler, düşünceler. *Allah taafından gönderilenler.	(18) Aña vārid ola, ol vāridāt ġālib olduġı vaḳt ve anuñ lebenin ṣaġalar ki leben-i esrār ve (19) maʿānīdür.[371a] (8) Yaʿnī, ol vāridāt yaġmurların göñül göginden anlaruñ üzerine mütevālī indürdük.[158b] (1) Zīre ol vāridāt şarābından esridi ve ol ḫiṭāblar işitmek ṭībleri anı sökre getürdi, (2) ol inbisāṭ dilin uzatdı.[244a]	(SAYFA;740) (SAYFA;315) (SAYFA;486) (SAYFA;35) (SAYFA;268) (SAYFA;530) (SAYFA;34) (SAYFA;55) (SAYFA;55) (SAYFA;63) (SAYFA;272) (SAYFA;272) (SAYFA;530) (SAYFA;632)
vāridāt-ı ilāhiye:	(F.) İlahi gönderiler. İlahî feyiz ve ilhamlar.	Zīre benüm meşrebüm ol vāridāt-ı (10) ilāhiye ve şevāhid-ı rabbāniyyedür.	(SAYFA;726)
vāridāt-ı rūḥāniyye:	(F.) Ruhani ilhamlar. Ruhanî feyiz ve ilhamlar.	Yaʿnī, siz arzu idersiz ki ol düşmān (11) nefsler-ile, şevḳat ve mekr ü ḫīle ehlidür, cihād itmeyesiz ve hevāya ġālib olmayasız, ol vāridāt-ı (12) rūḥāniyyeyi ve şevāhid-ı ġaybiyyeyi celb idesiz.	(SAYFA;536)
vāridāt-ı ilāhī:	(F.) İlahi gönderiler. İlahî feyiz ve ilhamlar.	Meger ol vāridāt-ı (2) ilāhī ve mevāhib-ı rabbānī baḥrinde ġarḳ ola, ol Firʿavn ḥāli gibi ki ġarḳ olmayınca īmāna (3) gelmedi.	(SAYFA;476)
vāridāt-ı rūḥāni:	(F.) Ruhani gönderiler, kalbe Allah tarafından ilham olanlar.	Yaʿnī, Mūsā-yı rūḥuñ ḳavmi ol rūḥa didiler ki “Biz (4) incidilürdük ol evṣāf-ı beşeriyyet-ile ve anlaruñ muʿāmeleleri-y-le,	(SAYFA;479)

		sen bize ol vāridāt-ı (5) rūḥāni-y-ile gelmezden öñ, (henüz bāliġ olmadın).	
vāridāt-ı rabbānī:	(F.) Rabden gelenler. Allah Taʿālā'dan gelen feyzler ve ilhamlar.	Allāhu Taʿālā ervāḥ (5) u ḳulūb leşkerine yardım idüp meded irse ol evṣāf-ı melekiyye leşkeri-y-ile daḫı ol vāridāt-ı (6) rabbānī cündi-y-ile nefs leşkeri-y-le münhezim olup bāṭıl fiʿlleri maḥv olundı.	(SAYFA;576)
vāridāt-ı ġayb:	(A.) Gaybden gelenler, gaybden gelen feyiz ve ilhamlar.	Yaʿnī, şol nisālar ki anlaruñ üzerine (14) ḳaçan vāridāt-ı ġayb ḳadehleri devr idüp ervāḥ ḳadehlerinden şarāp içrülse ol sāḳinüñ (15) tecellīsi ẓāhir olmaġ-ıla ki buyurdı; AK.	(SAYFA;92) (SAYFA;92)
vāridāt-ı ilāhī:	(A.) İlahi gönderiler. İlahî feyiz ve ilhamlar.	Ol Allāhu Taʿālā devesidür ki maʿrifet emānetin götürür, ol ḳālib şehrinde sākin (16) olanlara ki ḳova-y-ıla ḥavāssdur, anlara vāridāt-ı ilāhī südin emzürür.	(SAYFA;460)
vāridāt-ı ilāhiye:	(A.) İlahi gönderiler. İlahî feyiz ve ilhamlar.	Yaʿnī, ḳaçan ki bizüm resūlümüz gelse şol kimseye ki ʿināyet-ı ezeliye irişe (15) ol vāridāt-ı ilāhiye elçileri aña gele, ol beşeriyyet yuvasında ḥayretde ḳılmışken ol (16) elṭāf-ı rubūbiyyet anı ceẕb eyledi ol evṣāf-ı beşeriyyetden anı öldürdi.	(SAYFA;438) (SAYFA;55)
vāridāt-ı ilhāmāt-ı rūḥāni:	(F.) Ruhani ilham yoluyla gelenler. Ruhanî ilham yoluyla gelen feyiz ve ilhamlar.	Daḫı bize ol vāridāt-ı ilhāmāt-ı rū-(6)ḥāni-y-ile geldükden ṣoñra bāliġ olduḳdan ṣoñra incinürüz ol beşeriyyet yıltayıcılardan.	(SAYFA;479)
vāridāt-ı Mūsā:	(F.) Hz. Musa (a.s)'a Allah tarafından gönderilenler.	Didiler ki "Yā vāridāt-ı Mūsā bize daḫı bir ilāh idivir; (7) nite kim bularuñ ilāhı var".	(SAYFA;483)
vāridāt-ı nüzūl:	(F.) Allah tarafından nüzul edilenler, nüzul yoluyla Allah tarafından gönderilenler.	Ammā dünyede ḫasāreti (7) budur ki vāridāt-ı nüzūl itmekden daḫı ʿulūm-ı ġaybiyye keşf olmaḳdan ki anuñ menşāʾi ḳalbdür.	(SAYFA;243)
vāridāt-ı Ḥaḳḳ:	(F.) Allahü teâlâdan gelen feyzler ve ilhamlar.	Yaʿnī, eyit; (19) iy vārid-i Ḥaḳ, benden öñdin size niçe vāridāt-ı Ḥaḳ geldi, ẓāhir burhānlar-ıla ve rūşen	(SAYFA;54) (SAYFA;588) (SAYFA;291) (SAYFA;737)
vāridāt-ı rabbānī:	(F.) Rabbânî geyiz ve ilhamlar. Rabden gelenler, rabbin	Yaʿnī, Mūsā-yı rūḥ didi ki ola ki sizüñ rabbuñuz (8) ol sizüñ	(SAYFA;479) (SAYFA;590)

//vāridāt-ı rabbāniyye:	gönderdikleri.	düşmānuñuz nefsi ṣıfātları-y-ıla helāk ide vāridāt-ı rabbānī birle anlaruñ eziyyet-(9)lerin sizden defʿ ide.	(SAYFA;469) (SAYFA;562) (SAYFA;263)
vāridāt-ı raḥmāniyye:		Ancılayın taḳdīr ḳıldı ki baʿżı ṣıfāt-ı (6) nefsāniyye baʿżı ilhāmāt-ı rabbāniyye üzere ve vāridāt-ı raḥmāniyye üzere ġālib oluṕ anı (7) maḥvide.	(SAYFA;55)
vāridāt-ı rūḥānī: //vāridāt-ı rūḥāniyye:	(F.) Ruhani gönderiler, kalbe Allah tarafından ilham olanlar.	İşāret var aña ki bu vāridāt-ı rūḥānī kifāyet (10) itmezimiş nefsi ṣıfātları-y-ıla fenā ḳılmaġa; elbette ṣıfāt-ı rubūbiyyetden daḫı tecellī gerekimiş.	(SAYFA;479) (SAYFA;536) (SAYFA;691) (SAYFA;268) (SAYFA;272)
vārid-i Ḥaḳ:	(F.) Hak tarafından gönderilen. Allah tarafından gönderilen.	(1) anuñ-ıla şeyḫ ḥükm eyleye anı Allāhu Taʿālā'ya redd idüñ (yan tarafa; Resūl'ile, yaʿnī, kitāb-ıla sünnete görüñ aña muvāfıʿ-ısa ḳabūl idüñ ve illā terk idüñ ikinci ḳalbüñ munāzaʿsıdur anda ki kitāb u sünnete ḥükm eyleye fehm ḳāṣırlıġından ve bilmekde añlamaḳda ve ḥaḳāyıḳların keşf itmekde, anı Allāh'a redd idüñ) göñül-ile murāḳıṕ oluñ görüñ ki şevāhid-ı (2) ġaybdan ne irişür, daḫı ol Resūl'e ki vārid-i Ḥaḳ'dur niyyet-ı ṣādıḳ birle ve ṣafā-yı ḳalb-ile ki (3) kudurāt-ı beşeriyyetden arı ola.[058b]	(SAYFA;115) (SAYFA;54) (SAYFA;114) (SAYFA;114) (SAYFA;114) (SAYFA;646) (SAYFA;35) (SAYFA;185) (SAYFA;115) (SAYFA;54)
vārid-i raḥmānī:	(F.) Raḥmān tarafından gönderilen, Allah tarafından gönderilen.	Yaʿnī, "İy vārid-i (10) raḥmānī, eger siz ol ṣıfāt-ı nefsānī Yahūdileri tekzīb itdilerse senden öñdin (11) gelen resūller daḫı tekzīb olundılar, hem ṣūretā hem maʿnā.	(SAYFA;55)
vārid-i ḥükm:	(F.) Hüküm sahibi tarafından gönderilen, Allah tarafından gönderilen. Allah'ın emrettiği üzere.	"didügi oldur ki her vaḳtüñ vārid-i ḥükminde (3) oluñ.	(SAYFA;114)
vārid-i rabbānī:	(F.) Hz. Musa'ya rab tarafından gönderilen, Hz. Musa'ya Allah tarafından gönderilen.	Yaʿnī,ol Mūsā-yı vārid-i rabbānī didi anlara ol (13) rūḥāniyyāta meyl itdükleri vaḳt bedürüstī, siz cāhil ḳavmlersiz ki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳadrin (14) ve sizüñ-ile ʿināyatin bilmezsiz.	(SAYFA;483)
vārid-i rabbānī:	(F.) Rabbānī gönderi. Allah	Yaʿnī, didiler ol Mūsā'ya ki	(SAYFA;483)

	tarafından gönderilen.	vārid-i rabbānīdür baḥr-ı (6) dünyā olaruñ-ıla bile geçmişdür.	
vārid-i tecelliyāt:	(F.) Gönderilen tecelliyat. Allah taradından tecelli olması. İlâhi kudretin meydana çıkması, görünmesi.	(4) Tā eger anuñ nefsi dilese ki ol mücāhede bendlerinden çıḳa, anuñ ʿitābı heybet-ı ḳahr idüṕ (5) girü ictihāda dönderür ve ḳaçan ki ḳalbi feraḥ dilese ol ḳurbet ṭaleblerinden ol (6) heybet-ı ṣadmeleri (ṣudmeleri ???) girü anı ol sürūrdan vidāʿ itmege dönderür ve eger rūḥ-ı rāḥatlıḳ (7) dilese ol göyinmekden ol vārid-i tecelliyāt anı ḳahr idüṕ girü ṭāḳatin ol yola ṣarf itmege (8) dönderür.	(SAYFA;349)
varlıġ: //varlıḳ:	Var olma, mevcudiyet. varlıġa: varlıġı: varlıġı-la: varlıġımuz: varlıġın: varlıġına: varlıġında: varlıġından: varlıġını: varlıġınsuz: varlıġı-y-ıla: varlıġuña: varlıḳ: varlıḳda: varlıḳdan: *Var olma durumu, mevcudiyet. *Para, mal, mülk, zenginlik, variyet.	(10) Bulardan ḳanḳısıdur ki bu ḫalḳı ibtidā ḳıluṕ yoḳlıḳdan varlıġa getürdi, daḫı ol (11) Allāhu Taʿālā ʿilminde ki mevcūd-ıdı anı fiʿle getürdi.[341a] ṕes, Allāhu Taʿālā (13) faẕl-ı kerīmi-y-ile ezele daʿvet ider, yoḳlıḳdan varlıġa, daḫı ol ʿilmden ki ṣıfat-(14)dur fiʿle daʿvet ider ki ḫulḳdur.[338b] (1) gendü gendüden anuñ-ıla fānī ola, anuñ varlıġı-la atasına anasına ve daḫı bulardan ġayrına (2) teḳarrub ḥāṣıl idüṕ muḥsin oluṕ anlara iḥsān irgüre, şirksüz ve riyāsuz.[048b]	(SAYFA;680) (SAYFA;675) (SAYFA;95) (SAYFA;599) (SAYFA;205) (SAYFA;675) (SAYFA;685) (SAYFA;6) (SAYFA;127) (SAYFA;222) (SAYFA;744) (SAYFA;375) (SAYFA;749) (SAYFA;431) (SAYFA;431) (SAYFA;144) (SAYFA;500) (SAYFA;363) (SAYFA;246) (SAYFA;672) (SAYFA;537) (SAYFA;574) (SAYFA;173) (SAYFA;651) (SAYFA;160) (SAYFA;286) (SAYFA;516) (SAYFA;676) (SAYFA;545) (SAYFA;354) (SAYFA;651) (SAYFA;545) (SAYFA;511)

			(SAYFA;574) (SAYFA;426) (SAYFA;420) (SAYFA;426) (SAYFA;56) (SAYFA;426) (SAYFA;171) (SAYFA;538) (SAYFA;499) (SAYFA;68) (SAYFA;289) (SAYFA;153) (SAYFA;514) (SAYFA;486) (SAYFA;228) (SAYFA;641) (SAYFA;570) (SAYFA;221) (SAYFA;318) (SAYFA;675) (SAYFA;532) (SAYFA;675) (SAYFA;675) (SAYFA;213)

varmaġ:
//varmaḳ:
//var-:
	Varmak. Ulaşmak. Kavuşmak. Yaklaşmak.
	ġazāya varsalar; savaşa ulaşsalar, savaş etmeye gitseler.
	var-: Gitmek.
		Yaʿnī, ol ṣıfāt-ı (5) küfrden ve anlaruñ muʿāmelelerinden istiġfār idüñ rabbüñüze anı ṣıfāt-ı İslāma tebdīl idüñ (6) ve İslām muʿāmelesin ḳıluñ ki ol nefsleri tezkiye ḳılmaḳdur, yaramaz ḫulḳlardan andan ol ḳadem-i (7) şerīʿat ve ṭarīḳat üzre andın yaña rücūʿ idesiz siz gendüñüzden anuñ tevfīḳ-ıla aña varmaġa (8) seyr idesiz, tā ol sizi ḥaḳīḳat zīnet-ile bezeye ki ol sizden fenādur anuñ-ıla beḳādur.[376a]
		Ve “ardlarından gelmek”; yaʿnī, tefrīḳ (18) cihetinden, tā ki iġvā-y-ıla meşāyıḫ ṣoḥbetinden anları ḳıḳara, ḥacca varmaġı ve ġazāya gitmegi (19) ve mazārlar ziyāret itmegi veʿulūm taḥṣīl itmegi ḫōş göstermeg-ile buları tefrīḳ ider.[213a]
		Yaʿnī, didiler ol Allāh yolında seyr idici ḳardaşlarına, (14) ḳaḳan yiryüzinde şehrlere sefer ḳılsalar
			(SAYFA;750)
			(SAYFA;424)
			(SAYFA;459)
			(SAYFA;38)
			(SAYFA;674)
			(SAYFA;426)
			(SAYFA;329)
			(SAYFA;371)
			(SAYFA;371)
			(SAYFA;38)
			(SAYFA;241)
			(SAYFA;682)
			(SAYFA;751)
			(SAYFA;719)
			(SAYFA;238)
			(SAYFA;762)
			(SAYFA;697)
			(SAYFA;300)
			(SAYFA;626)
			(SAYFA;718)
			(SAYFA;517)
			(SAYFA;46)
			(SAYFA;574)
			(SAYFA;249)

		maṭlūbların ḥāṣıl ḳılmaġ-ıçun, yā bu nefsleri ovalarında (15) reşād yolında sülūk itseler, yāḫūḏ ġazāya varsalar küffār-ı nefs-ile ve hevā-y-ıla ve Şeyṭān-ı (16) laʿīn-ile mücāhede ḳılmaġ-ıçun.[20a] (1) geldüñ bizi aña mı yilter misin ki atalarumuz dapduġı tañrıları terk idevüz varuṕ bir tañrıya (2) ṭapavuz?" Ġāyet ḍalāletlerinden ve cehāletlerinden ol ṣanemlerini Allāh'a şerīk ḳıldılar.[230b]	(SAYFA;507) (SAYFA;60) (SAYFA;30) (SAYFA;759) (SAYFA;339) (SAYFA;679)
varṭa:	(A.) Her çukur yer. Uçurum. * Kurtuluşun zor olduğu yer. Tehlike. Muhatara.	Yaʿnī, geldi aña nā-gāh, ol bizüm ezelī ḥükmümüz ol ṣıfāt-ı (11) nefs ẓulmātı müstevlī olduġı vaḳt yāḫūḏ ol feyż-ı rūḥānīnüñ ḍarrā'ı (12) bāḳī olduġı vaḳt ol ḳuvvet-i ḫayālī ḳarışmaḳlığına daḫı ḳuvvet-ı vehmī-y-ile ol yaramaz (13) iʿtiḳād varṭalarına vāḳiʿ olur, felāsifeler ve ṭabāyiʿīler ve ḥulūliyyeler ve ibāḥiyye-(14)ler gibi.[338a] Yaʿnī, olara taḥḳīḳ olınur ki (12) bular varṭa-yı helāklıga vāḳiʿ oldılar, niʿmet ve niʿmet ḳabilinden.[337a]	(SAYFA;674) (SAYFA;672)
varuñuzı:	Varlığınızı, malınızı mülkünüzü. Manevi varlığınızı. Varlığınızı.	(11) Yaʿnī, cemīʿ varuñuzı aña görklü odıncı viresiz ḳarżı ḥasen oldur ki sizüñ ol mecāzī (12) ve fānī varuñuzı ala size ḥaḳīḳat bāḳī varlıḳ vire.	(SAYFA;228) (SAYFA;228) (SAYFA;256) (SAYFA;218)
vasatı:	(A.) Orta hali. İki şeyin arası. * Orta, merkez, ara. *İç.	Yaʿnī, ol ehlüñüze ṭaʿāmlanduġuñuzuñ (13) vasatı ola ki ol ehlüñüz ḳalbdür, sizdür daḫı rūḫ u ḫafīdür bularuñ ṭaʿāmları şevḳ u maḥabbet (14) ve ṣıdḳ u iḫlāṣ ve taġvīż u teslīmdür daḫı ens ü heybet ve şehūd u keşfdür.[143a] Ammā vasaṭı, Ḥaḳ (17) Taʿālā ḫulḳıla ḫulḳlanmaḳ ola, ṭarīḳat edebince ki bāṭında gizlü ola ve nihāyeti ẕātını fānī (18) ḳılmaḳ ola, anuñ ẕātı içinde envār-ı ḥaḳīḳat-ile.[266b]	(SAYFA;284) (SAYFA;531) (SAYFA;284) (SAYFA;284)
vāsıṭa:	(A.) Arapça, vesile, vasıta,	Aña işāret (16) ḳıldı kim araya	(SAYFA;93)

	aracı anlamında bir kelimedir. * Allah ile kul arasını birleştiren mürşid-i kâmil. Üç türlü vasıta vardır: 1. Ulaştıran vasıtalar: Hakk'ın tecellîleri: 2. Bağlayan vasıtalar: ibâdetler: 3. Ayıran vasıtalar: Nefsin arzulan.	iki vāsıṭa gele, bir meşāyıḫ ṭarafından ʿibret ehli ola.[47b] Anuñ-ıçun bular seḫvātdur emrümüze vāsıṭa-(13)suz.[227a] İlhām oldur ki Allāhu Taʿālā'dan olur vāsıṭa-(16)suz ol iki nevʿ üzeredür.[79a]	(SAYFA;452) (SAYFA;156) (SAYFA;199) (SAYFA;701) (SAYFA;452) (SAYFA;453) (SAYFA;199) (SAYFA;44) (SAYFA;151) (SAYFA;243) (SAYFA;133) (SAYFA;414) (SAYFA;711) (SAYFA;742) (SAYFA;243) (SAYFA;274) (SAYFA;77) (SAYFA;151) (SAYFA;761) (SAYFA;421) (SAYFA;361) (SAYFA;761) (SAYFA;421) (SAYFA;501) (SAYFA;761) (SAYFA;452) (SAYFA;711) (SAYFA;151) (SAYFA;452) (SAYFA;152) (SAYFA;363) (SAYFA;711) (SAYFA;156) (SAYFA;611) (SAYFA;611) (SAYFA;611) (SAYFA;742) (SAYFA;156) (SAYFA;761) (SAYFA;761) (SAYFA;452)
vāsiʿ:	(A.) (Vasia) Geniş, enli. Bol. Engin. * Her ihtiyacı olana vergisi kâfi ve bol bol ihsan eden. İlmi cümle eşyayı muhit, rızkı bütün mahlukata şâmil ve rahmeti bütün şeyleri kaplamış olan Allah (C.C.)	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'nuñ yedi vāsiʿdür virmeg-ile (7) naḳṣ olmaz, gice gündüz yaġmur gibi döker.[134a] Yaʿnī, (19) Allāhu Taʿālā ezelde vāsiʿ-idi bularuñ-ıçun, ol bol raḥmeti-y-le.[84b]	(SAYFA;266) (SAYFA;167)

vaṭan:	(A.) Vatan. (C.: Evtan) Bir kimsenin doğup büyüdüğü yer. Yurt. *Mecazi vatan. Vücud ruhun vatanıdır.	Nite ki seni rabbüñ (19) seni ḳıḳardı vücūduñ vaṭanından ḥaḳ gelmekligile ol ṣıfātı cemālinüñ ve celālinüñ[268b] (13) İşāret bunda budur kim bedürüstī, insānuñ ġāyet ża'fından ve ḥayvānuñ ḳorḳaḳ-(14)lıġından ve Şeyṭānuñ vesveselerinden ḥāṣıl olur bu ḫavf-ı beşeriyyet ġālibā girḍek (15) ṭālinler üzerine ibtidā'i ṭalebinde her bār ki diler vaṭanlarından sefer ḳılalar ve ḳarda-(16)şlardan mufāraḳat ḳılalar ṭaleb idici oluban ol fāyideleri ki Resūl buyurdı, 'aleyhi's-selām; (17) HS.[73b]	(SAYFA;535) (SAYFA;145) (SAYFA;535) (SAYFA;144) (SAYFA;61) (SAYFA;575)
vaṭan-ı ḥaḳīḳī:	(F.) Gerçek vatan. Ahiret âlemi. Âhiret yurdu.	Ya'nī, ecel muḳadder (7) ḳıldı ol rūḥ-iḍün ki mekānından mufāreḳat ḳıldı, ol ḥażretden ve vaṭan-ı ḥaḳīḳīsinden (8) ayrulduġından ve daḫı ḳatında bir ecel-ı müsemmā ḥükm eyledi ki ecel-ı vuṣlatdur.[157b]	(SAYFA;313)
vaṭanlanısarlar:	(A.+T) Vatanlanacaklar.	[306a] (1) vaṭanlanısarlar.	(SAYFA;610)
vaṭar:	(A.) (Vatr) İhtiyaç, hâcet. İş. * Emir. * Madde. * Husus.	(5) Ya'nī, Allāhu Ta'ālā ezelde bularuñ-ıla ictimā'-ı muḳadder ḳıldı ol ezvācları bulardan ḳażāyı (6) vaṭar ḳılduḳdan ṣoñra.	(SAYFA;79)
vaḳāyi':	(A.) (Vak'a. C.) Vâki olup zuhur eden hususlar. * Kıtaller. Öldüresiye vuruşlar.	Ya'nī, ol ehl-i nefs eyle ẓann itdiler ki ol aḥvāllara ve ol vaḳāyi'-(9)lere mālik oldılar, bularuñ maḳāmları oldı, aña maġrūr oldılar.	(SAYFA;674)
vaḳ':	(A.) Yüksek mekân. * Etki, tesir. * Düşmek. vaḳ': Yine düşmek, tekrar düşmek, geri düşmek.	Ya'nī, bir ḳavm-iḍün ki uşbu işüñ (2) maġrūrların ve beriyyelerüñ ovaların vaḳ' itmek düşvārlıḳların fikr ideler delīlsüz (3) ve mürşīdsüz; tā andan ulu meşāyıḫlar etegine yapışalar, anlaruñ ol 'ālī himmetlerine (4) temessük ideler, tā olaruñ sebebile bu mehlekelerden necāt buluṕ bu ṭarīḳa sülūk ideler.	(SAYFA;675)
vaḳfe:	(A.) * Durak. Durulacak yer. * Hacıların Hac esnasında Arafat'taki tevakkufları olup, eda etmeğe mecbur oldukları	Ol daḫı işāretdür (14) ki ma'rifet 'Arafātında vaḳfe ideler, Cebel-ı Raḥmet eşiginde yüz uruṕ ṣıdḳ-ıla ve ḥüsn-ı vefā-y-ıla (15)	(SAYFA;4) (SAYFA;214)

	şartlardan birisidir.	Allāhu Taʿālā ḥażretine iltecā ideler.	
vāḳıʿa:	(A.) Hâdise, olay, vakʿa. Vuku bulmuş, olmuş, var olan mevcud bir hâdise. * Olan olmuş. * şiddetli hâdise. * Meşakkat, musibet. * Kıyamet. * Cenk, savaş.	(1) Egerçi anlar Ḥaḳ Taʿālā yolından menʿ olundılar küfrleri-y-le aña gümān yoḳ ki anlar (2) hidāyetden ḳatī ḍalālet vāḳiʿ oldılar; līkin iḥtimāl var kim bu küfr bu menʿ olunmaḳ (3) anlaruñ ḥaḳḳında ʿādiyeti ola ʿādiyet ḫōḏ girü alınsa gerek, ṕes mümkindür ki (4) bular uşbu küfre vāḳıʿa olduḳları bu münāsebet-ile ola ki atalarından taḳlīd-ile ola (5) vaḳt-i reşāşda ol nūr bulardan ḫaṭā itmemiş ola bular girü ḥaḳdın yaña (6) rücūʿ ideler īmān getüreler.[098b] Yaʿnī, dirler ki "Ḳorḳavuz, bize (12) bu vāḳıʿa-yı zamāndan bize bir nesne irişe, bulara muḥtāć olavuz; ola ki Ḥaḳ Taʿālā bularuñ (13) göñülleri gözin açıvire, müşāhede ḳıluṕ gendü esrārlarını göreler ki ʿacz içinde (14) ve ol muḥtāçlıḳ ẕillerinde yāḫūḏ gendü ḳatından anlara ol ehl-i kerāmet şarābından (15) içire, ol yaḳīnlıḳ şemsinüñ żıyāsın şuʿlelendüre, göñülleri maşrıḳından; tā ki bular (16) ol ġaflet gicesinüñ ṣabāḥına irişeler.[130a]	(SAYFA;195) (SAYFA;258) (SAYFA;114) (SAYFA;238) (SAYFA;540) (SAYFA;114) (SAYFA;212) (SAYFA;646) (SAYFA;337) (SAYFA;35)
vāḳıʿāt:	(A.) (Vâkıa. C.) Vâkıalar. Baştan geçen hâdiseler.	Yaʿnī, siz ḳorḳuda-y-iken sizi ḥaẕāyir -ı (12) ḳudse ulaşdırdı sizi ol vāridāt-ı rabbāni-y-ile ḳuvvetlendürdi, daḫı ol mevāhib-ı (13) ẓāhirden sizi rızḳlandurdı ol vāḳıʿāt çepellerinden arıtdı.	(SAYFA;562)
vāḳiʿ:	(A.) Olan, düşen, konan. Mevcud ve var olan. * Geçmiş olan, geçen.	(10) Ol nefsden heybet aluṕ ḳorḳa helāklıga vāḳiʿ ola.[78a] (10) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā size raḥīmdür, müşfiḳdür ki bu āfetleri size beyān ḳıldı, aña vāḳiʿ olmazdan (11) öñ; tā ki andan ḥaẕer idesiz ve sizi delālet ḳıldı bu ticāret üzere, tā anuñ-ıla saʿādet aşşı (12) idesiz.[44b] (2) Yaʿnī, göñül ḳorḳuya vāḳiʿ olmaḳ Allāhu Taʿālā ẕikrin	(SAYFA;154) (SAYFA;87) (SAYFA;534) (SAYFA;88) (SAYFA;114) (SAYFA;557) (SAYFA;62) (SAYFA;320) (SAYFA;139) (SAYFA;153) (SAYFA;195)

		işidicek ol nūruñ ḫāṣıyyetinden-(3)dür ki ḳalb içinde basṭ olunmışdur.[268a]	(SAYFA;336) (SAYFA;369) (SAYFA;253) (SAYFA;484) (SAYFA;668) (SAYFA;687) (SAYFA;687) (SAYFA;695) (SAYFA;70) (SAYFA;208) (SAYFA;696) (SAYFA;187) (SAYFA;93) (SAYFA;517) (SAYFA;92) (SAYFA;35) (SAYFA;728) (SAYFA;728) (SAYFA;247) (SAYFA;429) (SAYFA;172) (SAYFA;486) (SAYFA;515) (SAYFA;646) (SAYFA;687) (SAYFA;688) (SAYFA;510) (SAYFA;223) (SAYFA;381) (SAYFA;133) (SAYFA;385) (SAYFA;666) (SAYFA;432) (SAYFA;623) (SAYFA;276) (SAYFA;207) (SAYFA;647) (SAYFA;297) (SAYFA;414) (SAYFA;414) (SAYFA;207) (SAYFA;647) (SAYFA;174) (SAYFA;295) (SAYFA;207) (SAYFA;687) (SAYFA;172) (SAYFA;385)

			(SAYFA;75) (SAYFA;238) (SAYFA;494) (SAYFA;621) (SAYFA;688) (SAYFA;663) (SAYFA;663) (SAYFA;425) (SAYFA;423) (SAYFA;79) (SAYFA;695) (SAYFA;338) (SAYFA;16) (SAYFA;751) (SAYFA;90) (SAYFA;104) (SAYFA;291) (SAYFA;650) (SAYFA;716) (SAYFA;290) (SAYFA;641) (SAYFA;496) (SAYFA;121) (SAYFA;121) (SAYFA;716) (SAYFA;125) (SAYFA;524) (SAYFA;18) (SAYFA;26) (SAYFA;351) (SAYFA;674) (SAYFA;545) (SAYFA;215) (SAYFA;535) (SAYFA;633) (SAYFA;540) (SAYFA;693) (SAYFA;672) (SAYFA;687) (SAYFA;266) (SAYFA;129) (SAYFA;120) (SAYFA;419) (SAYFA;577) (SAYFA;534) (SAYFA;562) (SAYFA;3) (SAYFA;336)

			(SAYFA;696) (SAYFA;186)
vaḳitliḳ:	Geçici.	ç̧ün anlar bizüm ibtilā (17) ve iḫtiyār ḳılduġumuza iʿtibār ḳılmadılar, zaḥmet ü rāḥat irişmegi zamāna nisbet ḳıldılar ki (18) didiler bu atadan dededen zamānuñ ʿādetidür ki kāh bollıḳ oluṕ rāḥatlıḳ ola, kāh ṭarlıḳ (19) vaḳitliḳ oluṕ zaḥmet ola, biz daḫı AK.	(SAYFA;468)

vaḳt:
//vaḳit:
//vaḳıt:
	(A.) (Vakit) Zaman. Çağ. Mevsim. * Boş zaman. * Geçim. * Fırsat. * Muayyen, belli bir zaman.
	vaḳde:
	vaḳdin:
		(11) Ve ammā Şeyṭānuñ istimtāʿı ins-ile oldur ki anuñ-ıla muʿāvenet ṭaleb ide ḫalḳı azduruṕ (12) iġvā itmeklige anları iġvā ḳılmaḳda ʿāciz ḳılduġı vaḳt.[194b]
		(15) Yaʿnī, ḳaç̧an ḥalāl olsañuz ḥaccı tamām itmeg-ile ve menāsiki vuṣūli ḳażā itmeg-ile, ol vaḳt (16) siz ḥaḳ ṭāliblerini avlañ Allāh'dın yaña daʿvet itmek ṭuzaġ-ıla.[106a]
			(SAYFA;387)
			(SAYFA;210)
			(SAYFA;550)
			(SAYFA;504)
			(SAYFA;350)
			(SAYFA;210)
			(SAYFA;586)
			(SAYFA;740)
			(SAYFA;63)
			(SAYFA;163)
			(SAYFA;638)
			(SAYFA;137)
			(SAYFA;133)
			(SAYFA;334)
			(SAYFA;274)
			(SAYFA;535)
			(SAYFA;650)
			(SAYFA;26)
			(SAYFA;68)
			(SAYFA;452)
			(SAYFA;258)
			(SAYFA;637)
			(SAYFA;562)
			(SAYFA;724)
			(SAYFA;87)
			(SAYFA;358)
			(SAYFA;367)
			(SAYFA;455)
			(SAYFA;521)
			(SAYFA;649)
			(SAYFA;689)
			(SAYFA;98)
			(SAYFA;637)
			(SAYFA;343)
			(SAYFA;285)
			(SAYFA;287)
			(SAYFA;239)

			(SAYFA;538) (SAYFA;570) (SAYFA;485) (SAYFA;433) (SAYFA;80) (SAYFA;622) (SAYFA;622) (SAYFA;299) (SAYFA;671) (SAYFA;695) (SAYFA;409) (SAYFA;471) (SAYFA;389) (SAYFA;338) (SAYFA;368) (SAYFA;368) (SAYFA;593) (SAYFA;128) (SAYFA;361) (SAYFA;619) (SAYFA;170) (SAYFA;471) (SAYFA;471) (SAYFA;514) (SAYFA;134) (SAYFA;134) (SAYFA;589) (SAYFA;589) (SAYFA;475) (SAYFA;541) (SAYFA;709) (SAYFA;709) (SAYFA;358) (SAYFA;648) (SAYFA;648) (SAYFA;303) (SAYFA;303) (SAYFA;486) (SAYFA;596) (SAYFA;331) (SAYFA;657) (SAYFA;19) (SAYFA;467) (SAYFA;284) (SAYFA;335) (SAYFA;493) (SAYFA;608) (SAYFA;284)

			(SAYFA;260) (SAYFA;239) (SAYFA;147) (SAYFA;49) (SAYFA;747) (SAYFA;370) (SAYFA;392) (SAYFA;164) (SAYFA;693) (SAYFA;52) (SAYFA;683) (SAYFA;176) (SAYFA;76) (SAYFA;28) (SAYFA;44) (SAYFA;68) (SAYFA;546) (SAYFA;292) (SAYFA;72) (SAYFA;111) (SAYFA;696) (SAYFA;233) (SAYFA;670) (SAYFA;407) (SAYFA;490) (SAYFA;485) (SAYFA;258) (SAYFA;412) (SAYFA;579) (SAYFA;94) (SAYFA;87) (SAYFA;692) (SAYFA;448) (SAYFA;523) (SAYFA;523) (SAYFA;707) (SAYFA;679) (SAYFA;567) (SAYFA;695) (SAYFA;695) (SAYFA;598) (SAYFA;328) (SAYFA;471) (SAYFA;471) (SAYFA;687) (SAYFA;498) (SAYFA;586) (SAYFA;452)

			(SAYFA;285) (SAYFA;98) (SAYFA;28) (SAYFA;49) (SAYFA;45) (SAYFA;20) (SAYFA;285) (SAYFA;285) (SAYFA;395) (SAYFA;296) (SAYFA;367) (SAYFA;101) (SAYFA;665) (SAYFA;339) (SAYFA;209) (SAYFA;384) (SAYFA;93) (SAYFA;178) (SAYFA;361) (SAYFA;195) (SAYFA;437) (SAYFA;47) (SAYFA;716) (SAYFA;339) (SAYFA;152) (SAYFA;614) (SAYFA;735) (SAYFA;686) (SAYFA;392) (SAYFA;709) (SAYFA;674) (SAYFA;674) (SAYFA;540) (SAYFA;45) (SAYFA;76) (SAYFA;208) (SAYFA;147) (SAYFA;343) (SAYFA;546) (SAYFA;463) (SAYFA;689) (SAYFA;389) (SAYFA;637) (SAYFA;731) (SAYFA;80) (SAYFA;256) (SAYFA;31) (SAYFA;504)

			(SAYFA;144) (SAYFA;555) (SAYFA;332) (SAYFA;691) (SAYFA;491) (SAYFA;494) (SAYFA;731) (SAYFA;552) (SAYFA;127) (SAYFA;414) (SAYFA;483) (SAYFA;131) (SAYFA;426) (SAYFA;707) (SAYFA;634) (SAYFA;178) (SAYFA;473) (SAYFA;591) (SAYFA;389) (SAYFA;596) (SAYFA;559) (SAYFA;202) (SAYFA;114) (SAYFA;317) (SAYFA;159) (SAYFA;24) (SAYFA;620) (SAYFA;98) (SAYFA;416) (SAYFA;666) (SAYFA;665) (SAYFA;598) (SAYFA;678) (SAYFA;334) (SAYFA;714) (SAYFA;409) (SAYFA;147) (SAYFA;466) (SAYFA;458) (SAYFA;437) (SAYFA;657) (SAYFA;230) (SAYFA;705) (SAYFA;173) (SAYFA;524) (SAYFA;420) (SAYFA;559) (SAYFA;430)

			(SAYFA;72) (SAYFA;415) (SAYFA;716) (SAYFA;29) (SAYFA;225) (SAYFA;78) (SAYFA;183) (SAYFA;329) (SAYFA;3) (SAYFA;48) (SAYFA;599) (SAYFA;471) (SAYFA;194) (SAYFA;422) (SAYFA;422) (SAYFA;754) (SAYFA;706) (SAYFA;103) (SAYFA;685) (SAYFA;195) (SAYFA;336) (SAYFA;200) (SAYFA;599) (SAYFA;746) (SAYFA;395) (SAYFA;265) (SAYFA;627) (SAYFA;571) (SAYFA;571) (SAYFA;109) (SAYFA;646) (SAYFA;663) (SAYFA;591) (SAYFA;385) (SAYFA;663) (SAYFA;383) (SAYFA;491) (SAYFA;437) (SAYFA;266) (SAYFA;578) (SAYFA;302) (SAYFA;491) (SAYFA;724) (SAYFA;389) (SAYFA;634) (SAYFA;746) (SAYFA;328) (SAYFA;174)

			(SAYFA;403) (SAYFA;403) (SAYFA;355) (SAYFA;421) (SAYFA;487) (SAYFA;214) (SAYFA;683) (SAYFA;490) (SAYFA;300) (SAYFA;343) (SAYFA;673) (SAYFA;487) (SAYFA;487) (SAYFA;507) (SAYFA;504) (SAYFA;636) (SAYFA;729) (SAYFA;176) (SAYFA;703) (SAYFA;569) (SAYFA;411) (SAYFA;562) (SAYFA;546) (SAYFA;81) (SAYFA;556) (SAYFA;452) (SAYFA;334) (SAYFA;468) (SAYFA;345) (SAYFA;262) (SAYFA;452) (SAYFA;368) (SAYFA;194) (SAYFA;234) (SAYFA;717) (SAYFA;377) (SAYFA;589) (SAYFA;576) (SAYFA;468) (SAYFA;614) (SAYFA;210) (SAYFA;710) (SAYFA;486) (SAYFA;232) (SAYFA;434) (SAYFA;284) (SAYFA;559) (SAYFA;300)

			(SAYFA;240) (SAYFA;629) (SAYFA;239) (SAYFA;295) (SAYFA;396) (SAYFA;396) (SAYFA;37) (SAYFA;197) (SAYFA;334) (SAYFA;334) (SAYFA;758) (SAYFA;32) (SAYFA;416) (SAYFA;411) (SAYFA;433) (SAYFA;575) (SAYFA;263) (SAYFA;575) (SAYFA;575) (SAYFA;331) (SAYFA;415) (SAYFA;715) (SAYFA;718) (SAYFA;718) (SAYFA;718) (SAYFA;229) (SAYFA;208) (SAYFA;534) (SAYFA;217) (SAYFA;348) (SAYFA;303) (SAYFA;153) (SAYFA;670) (SAYFA;574) (SAYFA;575) (SAYFA;467) (SAYFA;26) (SAYFA;642) (SAYFA;519) (SAYFA;283) (SAYFA;678) (SAYFA;395) (SAYFA;687) (SAYFA;604) (SAYFA;322) (SAYFA;139) (SAYFA;313) (SAYFA;729)

			(SAYFA;695) (SAYFA;293) (SAYFA;759) (SAYFA;759) (SAYFA;743) (SAYFA;114)
vaḳt-i cāhiliyyet:	(F.) Cahiliyye zamanı, İslâm'ın gelmediği zaman.	ṕes, Ebū Bekr (13) anuñ ikincisi oldı ṭalebde ve seyrde sebbeʿat itmekde Allāhu Taʿālā'dın yaña vaḳt-i (14) cāhiliyyetde daḫı ve İslāmda daḫı ikincisiydi.	(SAYFA;599)
vaḳt-i mīṣāḳ:	(F.) Yemin günü. * Bezm-i elestte ruhların söz verdiği zaman.	Yaʿnī, nite ki Allāhu Taʿālā ol vaḳt-i (14) mīṣāḳda ol ẕürriyyetüñ kāfirleri ḳalbine mühr urdı ki tā anlardan iḳrār bulındı taṣdīḳ-(15)süz, anuñ nicesindendür ki bugün daḫı īmāna gelmediler, ol evvelki tekẕībler (16) sebebi-le.	(SAYFA;471) (SAYFA;706) (SAYFA;103)
vaḳt-i inbisāṭ:	(F.) Kalb ferahlığı zamanı. Gönül açıklığı zamanı.	(7) ṕes, ol esrār üzere Ḥaḳ Taʿālā şāhid olduġı kifāyet ider ki cārī oldı anuñ (8) üzere ki cārī oldı ol vaḳt-i inbisāṭda ol adnā bisāṭı üzerinde ćün (9) vaḥy ḳıldı ol ḳulına anı ki vaḥy ḳıldı.	(SAYFA;194)
vaḳt-i maʿlūm:	(F.) Bilinen, belli olan zaman. (maʿlūm: (A.) Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) bir nâmıdır. Onun geleceği, melekler, resuller ve nebiler tarafından mâlum olduğundan ve dünyaya teşriflerinden evvel kendilerinin ta'zim edilmesi ve ona intisab dileklerinden dolayı bu isim verilmiştir. * Bilinen, belli olan.)	(17) Zīre vaḳt-i maʿlūma yaḳīn ḳıldı bir merżiʿde daḫı; ṕes, anuñ cevherinde ḳonılan cehāleti (18) ve ḍalāleti ve iʿrāżı ẓuhūra getürdi.	(SAYFA;422) (SAYFA;754) (SAYFA;422)
vaḳt-i ḥaşr:	(F.) Haşr zamanı. (ḥaşr: (A.) (Haşir) Toplanmak, bir yere birikmek. * Toplama, cem'etmek. * Kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allahın, ölüleri diriltip mahşere çıkarması. Kıyamet.)	Yaʿnī, ol (19) vaḳt-i ḥaşrde biribirinüñ maḳāmlarında tefāvüt neyidügin bileler, ol üć bularuñ ṭāyife.	(SAYFA;685)
vaḳt-i reşāş:	(F.) Serpinti, yağmur zamanı. * Mecazen, Allah Taʿāla'nın nurunu insanlık alemine dağıtıldığı zaman.	[098b] (1) Egerçi anlar Ḥaḳ Taʿālā yolından menʿ olundılar küfrleri-y-le aña gümān yoḳ ki anlar (2) hidāyetden ḳatī ḍalālet	(SAYFA;195)

		vāḳiʿ oldılar; lākin iḥtimāl var kim bu küfr bu menʿ olunmaḳ (3) anlaruñ ḥaḳḳında ʿādiyeti ola ʿādiyet ḫōḏ girü alınsa gerek, ṕes mümkindür ki (4) bular uşbu küfre vāḳıʿa olduḳları bu münāsebet-ile ola ki atalarından taḳlīd-ile ola (5) vaḳt-i reşāşda ol nūr bulardan ḫaṭā itmemiş ola bular girü ḥaḳdın yaña (6) rücūʿ ideler īmān getüreler.	
vaḳt-i sülūk:	(F.) Sülūk zamanı. (sülūk: (A.) (Silk. den) Belli bir gruba girme. Bir yolu takib etme. Bir tarikata bağlanma. Mânevi terakki mertebelerinde devam etme.)	Zīre uşbu (11) ṭāyifden ortaya gelenlerüñ çoḳına vaḳt-i sülūkde āfātlar ʿārıż olmışdur, mücāhededе (12) nefse melālet vāḳiʿ olmaġ-ıla; tā ki Şeyṭān bulara vesvese ḳıluṕ nefslerine eyle gözterdi ki (13) bular ol sülūklarında bir mertebeye irişdiler ki anuñ-ıla şeyḫ ṣoḥbetinden ve anuñ taṣarrufātına (14) teslīm olmaḳda müstaġnī oldılar.	(SAYFA;336)
vāy:	(F.) Yazık, yazıklar olsun. Vay.	(1) didi ki “İy vāy, baña ki şol ġurābca olımadum, bu ḳardaşumuñ ʿavratını setr itmekde”.[123a]	(SAYFA;244) (SAYFA;329)
ve:	(A.) Ve. (Bağlama edatı olarak görev alan bir kelimedir.) İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu anlatan söz.	(10) Allāhu Taʿālā’dın yaña seyr itmek ve aña vāṣıl olmaḳ mümkin degül, illā ol ceẕbe-y-ile.[3b] (10) Ammā şirküñ merātibi üçdür; Bir şirk-ı cālī, bir şirk-ı ḫafī ve bir daḫı şirk-ı aḫfādur ve maġfiret merābiyi (11) daḫı ancılayındur.[53a]	(SAYFA;5) (SAYFA;104) (SAYFA;104) (SAYFA;589) (SAYFA;589) (SAYFA;589) (SAYFA;432) (SAYFA;445) (SAYFA;50) (SAYFA;109) (SAYFA;108) (SAYFA;656) (SAYFA;73) (SAYFA;398) (SAYFA;736) (SAYFA;226) (SAYFA;155) (SAYFA;459) (SAYFA;459) (SAYFA;400) (SAYFA;59)

			(SAYFA;465) (SAYFA;694) (SAYFA;87) (SAYFA;676) (SAYFA;676) (SAYFA;635) (SAYFA;106) (SAYFA;284) (SAYFA;284) (SAYFA;284) (SAYFA;265) (SAYFA;265) (SAYFA;607) (SAYFA;126) (SAYFA;126) (SAYFA;300) (SAYFA;325) (SAYFA;325) (SAYFA;640) (SAYFA;676) (SAYFA;676) (SAYFA;356) (SAYFA;72) (SAYFA;32) (SAYFA;512) (SAYFA;512) (SAYFA;512) (SAYFA;539) (SAYFA;539) (SAYFA;539) (SAYFA;539) (SAYFA;387) (SAYFA;542) (SAYFA;82) (SAYFA;283) (SAYFA;518) (SAYFA;518) (SAYFA;228) (SAYFA;95) (SAYFA;217) (SAYFA;217) (SAYFA;217) (SAYFA;15) (SAYFA;147) (SAYFA;147) (SAYFA;270) (SAYFA;270) (SAYFA;270)

			(SAYFA;270) (SAYFA;270) (SAYFA;270) (SAYFA;270) (SAYFA;721) (SAYFA;146) (SAYFA;708) (SAYFA;660) (SAYFA;660) (SAYFA;660) (SAYFA;660) (SAYFA;253) (SAYFA;253) (SAYFA;730) (SAYFA;120) (SAYFA;157) (SAYFA;550) (SAYFA;550) (SAYFA;550) (SAYFA;550) (SAYFA;499) (SAYFA;427) (SAYFA;427) (SAYFA;249) (SAYFA;249) (SAYFA;249) (SAYFA;249) (SAYFA;249) (SAYFA;761) (SAYFA;235) (SAYFA;355) (SAYFA;675) (SAYFA;675) (SAYFA;458) (SAYFA;727) (SAYFA;440) (SAYFA;440) (SAYFA;291) (SAYFA;605) (SAYFA;261) (SAYFA;62) (SAYFA;480) (SAYFA;671) (SAYFA;671) (SAYFA;671) (SAYFA;381) (SAYFA;381) (SAYFA;237)

			(SAYFA;176) (SAYFA;761) (SAYFA;416) (SAYFA;416) (SAYFA;416) (SAYFA;416) (SAYFA;416) (SAYFA;416) (SAYFA;416) (SAYFA;416) (SAYFA;205) (SAYFA;350) (SAYFA;183) (SAYFA;182) (SAYFA;182) (SAYFA;248) (SAYFA;145) (SAYFA;145) (SAYFA;145) (SAYFA;717) (SAYFA;278) (SAYFA;278) (SAYFA;278) (SAYFA;278) (SAYFA;9) (SAYFA;518) (SAYFA;478) (SAYFA;478) (SAYFA;367) (SAYFA;367) (SAYFA;367) (SAYFA;323) (SAYFA;103) (SAYFA;103) (SAYFA;103) (SAYFA;103) (SAYFA;167) (SAYFA;520) (SAYFA;152) (SAYFA;346) (SAYFA;346) (SAYFA;692) (SAYFA;392) (SAYFA;684) (SAYFA;760) (SAYFA;760) (SAYFA;760) (SAYFA;87)

			(SAYFA;87) (SAYFA;349) (SAYFA;349) (SAYFA;641) (SAYFA;627) (SAYFA;101) (SAYFA;101) (SAYFA;101) (SAYFA;288) (SAYFA;52) (SAYFA;52) (SAYFA;52) (SAYFA;311) (SAYFA;512) (SAYFA;625) (SAYFA;373) (SAYFA;362) (SAYFA;362) (SAYFA;447) (SAYFA;403) (SAYFA;146) (SAYFA;146) (SAYFA;15) (SAYFA;15) (SAYFA;118) (SAYFA;118) (SAYFA;406) (SAYFA;320) (SAYFA;562) (SAYFA;264) (SAYFA;560) (SAYFA;574) (SAYFA;574) (SAYFA;565) (SAYFA;398) (SAYFA;482) (SAYFA;589) (SAYFA;95) (SAYFA;731) (SAYFA;394) (SAYFA;394) (SAYFA;34) (SAYFA;580) (SAYFA;492) (SAYFA;492) (SAYFA;559) (SAYFA;190) (SAYFA;723)

			(SAYFA;172) (SAYFA;44) (SAYFA;44) (SAYFA;171) (SAYFA;392) (SAYFA;157) (SAYFA;520) (SAYFA;520) (SAYFA;509) (SAYFA;737) (SAYFA;470) (SAYFA;712) (SAYFA;712) (SAYFA;719) (SAYFA;645) (SAYFA;645) (SAYFA;10) (SAYFA;741) (SAYFA;504) (SAYFA;504) (SAYFA;699) (SAYFA;437) (SAYFA;563) (SAYFA;121) (SAYFA;121) (SAYFA;121) (SAYFA;121) (SAYFA;428) (SAYFA;696) (SAYFA;210) (SAYFA;530) (SAYFA;530) (SAYFA;580) (SAYFA;384) (SAYFA;162) (SAYFA;162) (SAYFA;419) (SAYFA;419) (SAYFA;29) (SAYFA;559) (SAYFA;559) (SAYFA;137) (SAYFA;343) (SAYFA;583) (SAYFA;399) (SAYFA;243) (SAYFA;57) (SAYFA;307)

			(SAYFA;130) (SAYFA;339) (SAYFA;306) (SAYFA;310) (SAYFA;310) (SAYFA;310) (SAYFA;398) (SAYFA;398) (SAYFA;157) (SAYFA;157) (SAYFA;255) (SAYFA;45) (SAYFA;689) (SAYFA;689) (SAYFA;430) (SAYFA;430) (SAYFA;18) (SAYFA;462) (SAYFA;303) (SAYFA;543) (SAYFA;323) (SAYFA;136) (SAYFA;136) (SAYFA;185) (SAYFA;568) (SAYFA;707) (SAYFA;617) (SAYFA;617) (SAYFA;289) (SAYFA;592) (SAYFA;592) (SAYFA;376) (SAYFA;760) (SAYFA;98) (SAYFA;355) (SAYFA;240) (SAYFA;422) (SAYFA;422) (SAYFA;740) (SAYFA;740) (SAYFA;84) (SAYFA;375) (SAYFA;401) (SAYFA;377) (SAYFA;721) (SAYFA;29) (SAYFA;78) (SAYFA;78)

			(SAYFA;500) (SAYFA;439) (SAYFA;85) (SAYFA;63) (SAYFA;63) (SAYFA;200) (SAYFA;690) (SAYFA;320) (SAYFA;24) (SAYFA;457) (SAYFA;435) (SAYFA;435) (SAYFA;536) (SAYFA;521) (SAYFA;517) (SAYFA;117) (SAYFA;257) (SAYFA;257) (SAYFA;58) (SAYFA;92) (SAYFA;1) (SAYFA;562) (SAYFA;450) (SAYFA;220) (SAYFA;139) (SAYFA;155) (SAYFA;567) (SAYFA;200) (SAYFA;411) (SAYFA;262) (SAYFA;245) (SAYFA;245) (SAYFA;245) (SAYFA;168) (SAYFA;243) (SAYFA;364) (SAYFA;364) (SAYFA;57) (SAYFA;83) (SAYFA;83) (SAYFA;83) (SAYFA;83) (SAYFA;102) (SAYFA;531) (SAYFA;743) (SAYFA;68) (SAYFA;706) (SAYFA;233)

			(SAYFA;619) (SAYFA;205) (SAYFA;172) (SAYFA;221) (SAYFA;657) (SAYFA;727) (SAYFA;436) (SAYFA;320) (SAYFA;392) (SAYFA;392) (SAYFA;535) (SAYFA;111) (SAYFA;111) (SAYFA;111) (SAYFA;360) (SAYFA;756) (SAYFA;756) (SAYFA;756) (SAYFA;756) (SAYFA;752) (SAYFA;752) (SAYFA;2) (SAYFA;437) (SAYFA;437) (SAYFA;437) (SAYFA;721) (SAYFA;459) (SAYFA;379) (SAYFA;268) (SAYFA;268) (SAYFA;268) (SAYFA;268) (SAYFA;268) (SAYFA;251) (SAYFA;315) (SAYFA;315) (SAYFA;351) (SAYFA;351) (SAYFA;359) (SAYFA;359) (SAYFA;260) (SAYFA;260) (SAYFA;260) (SAYFA;694) (SAYFA;49) (SAYFA;49) (SAYFA;304) (SAYFA;304)

			(SAYFA;374) (SAYFA;84) (SAYFA;569) (SAYFA;288) (SAYFA;298) (SAYFA;298) (SAYFA;755) (SAYFA;755) (SAYFA;492) (SAYFA;601) (SAYFA;26) (SAYFA;8) (SAYFA;8) (SAYFA;8) (SAYFA;342) (SAYFA;342) (SAYFA;342) (SAYFA;454) (SAYFA;454) (SAYFA;336) (SAYFA;411) (SAYFA;51) (SAYFA;51) (SAYFA;727) (SAYFA;727) (SAYFA;727) (SAYFA;429) (SAYFA;107) (SAYFA;107) (SAYFA;68) (SAYFA;269) (SAYFA;269) (SAYFA;269) (SAYFA;250) (SAYFA;349) (SAYFA;349) (SAYFA;453) (SAYFA;453) (SAYFA;123) (SAYFA;355) (SAYFA;211) (SAYFA;211) (SAYFA;220) (SAYFA;616) (SAYFA;616) (SAYFA;616) (SAYFA;616) (SAYFA;709)

			(SAYFA;570) (SAYFA;710) (SAYFA;710) (SAYFA;710) (SAYFA;710) (SAYFA;352) (SAYFA;352) (SAYFA;352) (SAYFA;672) (SAYFA;672) (SAYFA;432) (SAYFA;618) (SAYFA;285) (SAYFA;114) (SAYFA;114) (SAYFA;114) (SAYFA;114) (SAYFA;675) (SAYFA;31) (SAYFA;31) (SAYFA;31) (SAYFA;31) (SAYFA;181) (SAYFA;726) (SAYFA;119) (SAYFA;119) (SAYFA;138) (SAYFA;317) (SAYFA;202) (SAYFA;560) (SAYFA;586) (SAYFA;586) (SAYFA;586) (SAYFA;586) (SAYFA;168) (SAYFA;168) (SAYFA;168) (SAYFA;426) (SAYFA;426) (SAYFA;458) (SAYFA;458) (SAYFA;372) (SAYFA;557) (SAYFA;557) (SAYFA;557) (SAYFA;557) (SAYFA;557) (SAYFA;714)

			(SAYFA;12) (SAYFA;12) (SAYFA;57) (SAYFA;412) (SAYFA;412) (SAYFA;412) (SAYFA;625) (SAYFA;245) (SAYFA;126) (SAYFA;126) (SAYFA;42) (SAYFA;77) (SAYFA;64) (SAYFA;64) (SAYFA;64) (SAYFA;628) (SAYFA;215) (SAYFA;297) (SAYFA;422) (SAYFA;707) (SAYFA;707) (SAYFA;559) (SAYFA;559) (SAYFA;559) (SAYFA;559) (SAYFA;559) (SAYFA;166) (SAYFA;735) (SAYFA;547) (SAYFA;484) (SAYFA;484) (SAYFA;484) (SAYFA;482) (SAYFA;521) (SAYFA;529) (SAYFA;529) (SAYFA;160) (SAYFA;132) (SAYFA;147) (SAYFA;147) (SAYFA;336) (SAYFA;336) (SAYFA;336) (SAYFA;336) (SAYFA;336) (SAYFA;565) (SAYFA;565) (SAYFA;565)

			(SAYFA;565) (SAYFA;565) (SAYFA;657) (SAYFA;390) (SAYFA;326) (SAYFA;397) (SAYFA;196) (SAYFA;430) (SAYFA;513) (SAYFA;513) (SAYFA;513) (SAYFA;258) (SAYFA;116) (SAYFA;228) (SAYFA;198) (SAYFA;597) (SAYFA;220) (SAYFA;254) (SAYFA;158) (SAYFA;28) (SAYFA;28) (SAYFA;535) (SAYFA;542) (SAYFA;623) (SAYFA;532) (SAYFA;532) (SAYFA;532) (SAYFA;532) (SAYFA;422) (SAYFA;422) (SAYFA;193) (SAYFA;58) (SAYFA;156) (SAYFA;156) (SAYFA;156) (SAYFA;754) (SAYFA;304) (SAYFA;93) (SAYFA;411) (SAYFA;337) (SAYFA;337) (SAYFA;337) (SAYFA;143) (SAYFA;143) (SAYFA;389) (SAYFA;389) (SAYFA;90) (SAYFA;90)

			(SAYFA;424) (SAYFA;424) (SAYFA;424) (SAYFA;346) (SAYFA;285) (SAYFA;285) (SAYFA;285) (SAYFA;600) (SAYFA;402) (SAYFA;402) (SAYFA;220) (SAYFA;243) (SAYFA;243) (SAYFA;530) (SAYFA;636) (SAYFA;445) (SAYFA;96) (SAYFA;96) (SAYFA;96) (SAYFA;469) (SAYFA;39) (SAYFA;753) (SAYFA;690) (SAYFA;112) (SAYFA;112) (SAYFA;607) (SAYFA;413) (SAYFA;413) (SAYFA;413) (SAYFA;102) (SAYFA;102) (SAYFA;102) (SAYFA;465) (SAYFA;417) (SAYFA;546) (SAYFA;130) (SAYFA;562) (SAYFA;724) (SAYFA;724) (SAYFA;320) (SAYFA;172) (SAYFA;172) (SAYFA;434) (SAYFA;434) (SAYFA;434) (SAYFA;525) (SAYFA;38) (SAYFA;691)

			(SAYFA;119) (SAYFA;554) (SAYFA;24) (SAYFA;24) (SAYFA;255) (SAYFA;200) (SAYFA;2) (SAYFA;2) (SAYFA;6) (SAYFA;10) (SAYFA;13) (SAYFA;13) (SAYFA;14) (SAYFA;16) (SAYFA;16) (SAYFA;21) (SAYFA;23) (SAYFA;26) (SAYFA;26) (SAYFA;27) (SAYFA;28) (SAYFA;37) (SAYFA;37) (SAYFA;37) (SAYFA;37) (SAYFA;42) (SAYFA;42) (SAYFA;44) (SAYFA;45) (SAYFA;46) (SAYFA;46) (SAYFA;46) (SAYFA;46) (SAYFA;49) (SAYFA;51) (SAYFA;51) (SAYFA;52) (SAYFA;52) (SAYFA;52) (SAYFA;66) (SAYFA;70) (SAYFA;80) (SAYFA;80) (SAYFA;81) (SAYFA;82) (SAYFA;89) (SAYFA;89) (SAYFA;90)

			(SAYFA;90) (SAYFA;90) (SAYFA;94) (SAYFA;95) (SAYFA;95) (SAYFA;97) (SAYFA;100) (SAYFA;101) (SAYFA;103) (SAYFA;109) (SAYFA;109) (SAYFA;110) (SAYFA;110) (SAYFA;110) (SAYFA;110) (SAYFA;112) (SAYFA;112) (SAYFA;115) (SAYFA;115) (SAYFA;115) (SAYFA;115) (SAYFA;118) (SAYFA;119) (SAYFA;119) (SAYFA;120) (SAYFA;128) (SAYFA;132) (SAYFA;132) (SAYFA;133) (SAYFA;133) (SAYFA;133) (SAYFA;141) (SAYFA;141) (SAYFA;141) (SAYFA;141) (SAYFA;141) (SAYFA;145) (SAYFA;146) (SAYFA;149) (SAYFA;149) (SAYFA;151) (SAYFA;153) (SAYFA;155) (SAYFA;156) (SAYFA;158) (SAYFA;162) (SAYFA;166) (SAYFA;167)

			(SAYFA;169) (SAYFA;171) (SAYFA;176) (SAYFA;182) (SAYFA;183) (SAYFA;183) (SAYFA;190) (SAYFA;203) (SAYFA;205) (SAYFA;210) (SAYFA;218) (SAYFA;218) (SAYFA;218) (SAYFA;219) (SAYFA;222) (SAYFA;223) (SAYFA;226) (SAYFA;229) (SAYFA;233) (SAYFA;234) (SAYFA;239) (SAYFA;243) (SAYFA;243) (SAYFA;247) (SAYFA;248) (SAYFA;256) (SAYFA;256) (SAYFA;256) (SAYFA;256) (SAYFA;256) (SAYFA;256) (SAYFA;256) (SAYFA;256) (SAYFA;263) (SAYFA;264) (SAYFA;265) (SAYFA;268) (SAYFA;268) (SAYFA;268) (SAYFA;270) (SAYFA;271) (SAYFA;273) (SAYFA;275) (SAYFA;275) (SAYFA;281) (SAYFA;290) (SAYFA;291) (SAYFA;292)

			(SAYFA;292) (SAYFA;293) (SAYFA;297) (SAYFA;297) (SAYFA;297) (SAYFA;297) (SAYFA;302) (SAYFA;303) (SAYFA;303) (SAYFA;307) (SAYFA;315) (SAYFA;315) (SAYFA;320) (SAYFA;321) (SAYFA;324) (SAYFA;331) (SAYFA;335) (SAYFA;336) (SAYFA;336) (SAYFA;338) (SAYFA;338) (SAYFA;340) (SAYFA;349) (SAYFA;349) (SAYFA;351) (SAYFA;356) (SAYFA;364) (SAYFA;368) (SAYFA;369) (SAYFA;369) (SAYFA;369) (SAYFA;371) (SAYFA;373) (SAYFA;373) (SAYFA;376) (SAYFA;380) (SAYFA;382) (SAYFA;394) (SAYFA;395) (SAYFA;395) (SAYFA;395) (SAYFA;395) (SAYFA;397) (SAYFA;399) (SAYFA;400) (SAYFA;401) (SAYFA;409) (SAYFA;411)

			(SAYFA;411) (SAYFA;411) (SAYFA;411) (SAYFA;411) (SAYFA;414) (SAYFA;414) (SAYFA;415) (SAYFA;415) (SAYFA;418) (SAYFA;418) (SAYFA;418) (SAYFA;418) (SAYFA;419) (SAYFA;421) (SAYFA;421) (SAYFA;427) (SAYFA;430) (SAYFA;431) (SAYFA;436) (SAYFA;441) (SAYFA;442) (SAYFA;447) (SAYFA;457) (SAYFA;457) (SAYFA;457) (SAYFA;457) (SAYFA;457) (SAYFA;459) (SAYFA;464) (SAYFA;464) (SAYFA;464) (SAYFA;465) (SAYFA;470) (SAYFA;471) (SAYFA;481) (SAYFA;486) (SAYFA;490) (SAYFA;490) (SAYFA;505) (SAYFA;507) (SAYFA;507) (SAYFA;507) (SAYFA;507) (SAYFA;507) (SAYFA;516) (SAYFA;519) (SAYFA;523) (SAYFA;528)

			(SAYFA;529) (SAYFA;529) (SAYFA;532) (SAYFA;543) (SAYFA;543) (SAYFA;546) (SAYFA;548) (SAYFA;550) (SAYFA;550) (SAYFA;550) (SAYFA;550) (SAYFA;551) (SAYFA;551) (SAYFA;555) (SAYFA;558) (SAYFA;564) (SAYFA;568) (SAYFA;568) (SAYFA;568) (SAYFA;569) (SAYFA;569) (SAYFA;569) (SAYFA;571) (SAYFA;581) (SAYFA;582) (SAYFA;587) (SAYFA;588) (SAYFA;589) (SAYFA;589) (SAYFA;597) (SAYFA;599) (SAYFA;599) (SAYFA;602) (SAYFA;607) (SAYFA;608) (SAYFA;608) (SAYFA;609) (SAYFA;619) (SAYFA;622) (SAYFA;623) (SAYFA;629) (SAYFA;629) (SAYFA;633) (SAYFA;639) (SAYFA;641) (SAYFA;644) (SAYFA;644) (SAYFA;647)

			(SAYFA;661) (SAYFA;663) (SAYFA;665) (SAYFA;666) (SAYFA;670) (SAYFA;683) (SAYFA;685) (SAYFA;685) (SAYFA;691) (SAYFA;697) (SAYFA;698) (SAYFA;701) (SAYFA;701) (SAYFA;705) (SAYFA;708) (SAYFA;712) (SAYFA;712) (SAYFA;712) (SAYFA;715) (SAYFA;717) (SAYFA;717) (SAYFA;717) (SAYFA;719) (SAYFA;720) (SAYFA;727) (SAYFA;732) (SAYFA;734) (SAYFA;734) (SAYFA;734) (SAYFA;734) (SAYFA;740) (SAYFA;744) (SAYFA;745) (SAYFA;746) (SAYFA;746) (SAYFA;754) (SAYFA;759) (SAYFA;759) (SAYFA;759) (SAYFA;759) (SAYFA;759) (SAYFA;760) (SAYFA;496) (SAYFA;47) (SAYFA;424) (SAYFA;424) (SAYFA;424) (SAYFA;424)

			(SAYFA;424) (SAYFA;81) (SAYFA;752) (SAYFA;712) (SAYFA;712) (SAYFA;164) (SAYFA;164) (SAYFA;47) (SAYFA;471) (SAYFA;471) (SAYFA;17) (SAYFA;713) (SAYFA;713) (SAYFA;713) (SAYFA;712) (SAYFA;64) (SAYFA;160) (SAYFA;664) (SAYFA;664) (SAYFA;291) (SAYFA;154) (SAYFA;121) (SAYFA;443) (SAYFA;443) (SAYFA;443) (SAYFA;533) (SAYFA;629) (SAYFA;297) (SAYFA;639) (SAYFA;325) (SAYFA;325) (SAYFA;18) (SAYFA;18) (SAYFA;686) (SAYFA;686) (SAYFA;555) (SAYFA;555) (SAYFA;277) (SAYFA;640) (SAYFA;640) (SAYFA;542) (SAYFA;45) (SAYFA;642) (SAYFA;642) (SAYFA;86) (SAYFA;512) (SAYFA;551) (SAYFA;718)

			(SAYFA;563) (SAYFA;112) (SAYFA;112) (SAYFA;112) (SAYFA;211) (SAYFA;460) (SAYFA;460) (SAYFA;660) (SAYFA;270) (SAYFA;270) (SAYFA;748) (SAYFA;285) (SAYFA;58) (SAYFA;72) (SAYFA;656) (SAYFA;521) (SAYFA;521) (SAYFA;360) (SAYFA;590) (SAYFA;656) (SAYFA;37) (SAYFA;203) (SAYFA;203) (SAYFA;333) (SAYFA;333) (SAYFA;761) (SAYFA;400) (SAYFA;17) (SAYFA;492) (SAYFA;492) (SAYFA;492) (SAYFA;651) (SAYFA;243) (SAYFA;243) (SAYFA;539) (SAYFA;539) (SAYFA;539) (SAYFA;651) (SAYFA;185) (SAYFA;314) (SAYFA;335) (SAYFA;335) (SAYFA;225) (SAYFA;225) (SAYFA;268) (SAYFA;268) (SAYFA;520) (SAYFA;520)

			(SAYFA;378) (SAYFA;495) (SAYFA;382) (SAYFA;314) (SAYFA;314) (SAYFA;522) (SAYFA;172) (SAYFA;172) (SAYFA;172) (SAYFA;172) (SAYFA;172) (SAYFA;26) (SAYFA;449) (SAYFA;577) (SAYFA;145) (SAYFA;556) (SAYFA;285) (SAYFA;285) (SAYFA;287) (SAYFA;287) (SAYFA;215) (SAYFA;72) (SAYFA;409) (SAYFA;219) (SAYFA;365) (SAYFA;176) (SAYFA;240) (SAYFA;606) (SAYFA;606) (SAYFA;606) (SAYFA;606) (SAYFA;270) (SAYFA;498) (SAYFA;498) (SAYFA;287) (SAYFA;287) (SAYFA;287) (SAYFA;622) (SAYFA;188) (SAYFA;457) (SAYFA;534) (SAYFA;5) (SAYFA;410) (SAYFA;275) (SAYFA;104) (SAYFA;313) (SAYFA;313) (SAYFA;643)

			(SAYFA;643) (SAYFA;561) (SAYFA;661) (SAYFA;661) (SAYFA;661) (SAYFA;661) (SAYFA;399) (SAYFA;507) (SAYFA;508) (SAYFA;632) (SAYFA;366) (SAYFA;226) (SAYFA;226) (SAYFA;226) (SAYFA;203) (SAYFA;203) (SAYFA;552) (SAYFA;552) (SAYFA;69) (SAYFA;69) (SAYFA;69) (SAYFA;69) (SAYFA;725) (SAYFA;297) (SAYFA;71) (SAYFA;71) (SAYFA;709) (SAYFA;104) (SAYFA;230) (SAYFA;531) (SAYFA;639) (SAYFA;13) (SAYFA;579) (SAYFA;510) (SAYFA;510) (SAYFA;510) (SAYFA;645) (SAYFA;538) (SAYFA;676) (SAYFA;676) (SAYFA;690) (SAYFA;435) (SAYFA;100) (SAYFA;457) (SAYFA;197) (SAYFA;639) (SAYFA;606) (SAYFA;563)

			(SAYFA;563) (SAYFA;580) (SAYFA;612) (SAYFA;612) (SAYFA;627) (SAYFA;660) (SAYFA;604) (SAYFA;627) (SAYFA;627) (SAYFA;627) (SAYFA;627) (SAYFA;485) (SAYFA;485) (SAYFA;749) (SAYFA;345) (SAYFA;345) (SAYFA;664) (SAYFA;664) (SAYFA;433) (SAYFA;433) (SAYFA;297) (SAYFA;382) (SAYFA;382) (SAYFA;382) (SAYFA;734) (SAYFA;734) (SAYFA;71) (SAYFA;399) (SAYFA;399) (SAYFA;327) (SAYFA;356) (SAYFA;356) (SAYFA;356) (SAYFA;356) (SAYFA;734) (SAYFA;734) (SAYFA;119) (SAYFA;55) (SAYFA;112) (SAYFA;567) (SAYFA;754) (SAYFA;668) (SAYFA;632) (SAYFA;182) (SAYFA;182) (SAYFA;667) (SAYFA;622) (SAYFA;108)

			(SAYFA;190) (SAYFA;735) (SAYFA;735) (SAYFA;425) (SAYFA;280) (SAYFA;280) (SAYFA;109) (SAYFA;590) (SAYFA;579) (SAYFA;180) (SAYFA;62) (SAYFA;538) (SAYFA;52) (SAYFA;160) (SAYFA;160) (SAYFA;160) (SAYFA;172) (SAYFA;172) (SAYFA;66) (SAYFA;503) (SAYFA;313) (SAYFA;386) (SAYFA;386) (SAYFA;494) (SAYFA;750) (SAYFA;685) (SAYFA;61) (SAYFA;704) (SAYFA;133) (SAYFA;729) (SAYFA;640) (SAYFA;501) (SAYFA;63) (SAYFA;364) (SAYFA;116) (SAYFA;236) (SAYFA;519) (SAYFA;418) (SAYFA;277) (SAYFA;277) (SAYFA;717) (SAYFA;159) (SAYFA;159) (SAYFA;568) (SAYFA;540) (SAYFA;718) (SAYFA;344) (SAYFA;255)

			(SAYFA;255) (SAYFA;462) (SAYFA;504) (SAYFA;529) (SAYFA;143) (SAYFA;501) (SAYFA;222) (SAYFA;419) (SAYFA;308) (SAYFA;305) (SAYFA;262) (SAYFA;365) (SAYFA;365) (SAYFA;385) (SAYFA;364) (SAYFA;89) (SAYFA;360) (SAYFA;701) (SAYFA;695) (SAYFA;583) (SAYFA;752) (SAYFA;317) (SAYFA;544) (SAYFA;251) (SAYFA;320) (SAYFA;201) (SAYFA;390) (SAYFA;280) (SAYFA;513) (SAYFA;513) (SAYFA;513) (SAYFA;648) (SAYFA;648) (SAYFA;648) (SAYFA;179) (SAYFA;608) (SAYFA;698) (SAYFA;337) (SAYFA;443) (SAYFA;443) (SAYFA;735) (SAYFA;735) (SAYFA;399) (SAYFA;637) (SAYFA;52) (SAYFA;465) (SAYFA;724) (SAYFA;491)

			(SAYFA;96) (SAYFA;469) (SAYFA;195) (SAYFA;545) (SAYFA;286) (SAYFA;286) (SAYFA;286) (SAYFA;170) (SAYFA;640) (SAYFA;281) (SAYFA;378) (SAYFA;542) (SAYFA;542) (SAYFA;624) (SAYFA;258) (SAYFA;85) (SAYFA;606) (SAYFA;422) (SAYFA;632) (SAYFA;334) (SAYFA;568) (SAYFA;435) (SAYFA;435) (SAYFA;435) (SAYFA;435) (SAYFA;435) (SAYFA;435) (SAYFA;435) (SAYFA;435) (SAYFA;435) (SAYFA;435) (SAYFA;435) (SAYFA;544) (SAYFA;389) (SAYFA;723) (SAYFA;723) (SAYFA;723) (SAYFA;465) (SAYFA;546) (SAYFA;343) (SAYFA;445) (SAYFA;445) (SAYFA;666) (SAYFA;666) (SAYFA;594) (SAYFA;654) (SAYFA;463) (SAYFA;292) (SAYFA;594)

			(SAYFA;682) (SAYFA;682) (SAYFA;586) (SAYFA;586) (SAYFA;74) (SAYFA;234) (SAYFA;29) (SAYFA;225) (SAYFA;23) (SAYFA;157) (SAYFA;551) (SAYFA;551) (SAYFA;378) (SAYFA;378) (SAYFA;378) (SAYFA;686) (SAYFA;330) (SAYFA;330) (SAYFA;330) (SAYFA;330) (SAYFA;330) (SAYFA;330) (SAYFA;508) (SAYFA;508) (SAYFA;508) (SAYFA;55) (SAYFA;55) (SAYFA;55) (SAYFA;55) (SAYFA;512) (SAYFA;512) (SAYFA;323) (SAYFA;634) (SAYFA;70) (SAYFA;70) (SAYFA;70) (SAYFA;70) (SAYFA;70) (SAYFA;712) (SAYFA;712) (SAYFA;89) (SAYFA;89) (SAYFA;89) (SAYFA;485) (SAYFA;485) (SAYFA;485) (SAYFA;281) (SAYFA;439)

			(SAYFA;352) (SAYFA;352) (SAYFA;511) (SAYFA;264) (SAYFA;264) (SAYFA;632) (SAYFA;654) (SAYFA;353) (SAYFA;665) (SAYFA;512) (SAYFA;512) (SAYFA;18) (SAYFA;558) (SAYFA;558) (SAYFA;558) (SAYFA;558) (SAYFA;73) (SAYFA;73) (SAYFA;73) (SAYFA;73) (SAYFA;754) (SAYFA;518) (SAYFA;518) (SAYFA;586) (SAYFA;73) (SAYFA;73) (SAYFA;559) (SAYFA;368) (SAYFA;368) (SAYFA;368) (SAYFA;368) (SAYFA;617) (SAYFA;313) (SAYFA;516) (SAYFA;633) (SAYFA;175) (SAYFA;586) (SAYFA;472) (SAYFA;336) (SAYFA;245) (SAYFA;749) (SAYFA;69) (SAYFA;69) (SAYFA;724) (SAYFA;507) (SAYFA;574) (SAYFA;573) (SAYFA;554)

			(SAYFA;754) (SAYFA;547) (SAYFA;573) (SAYFA;592) (SAYFA;596) (SAYFA;744) (SAYFA;747) (SAYFA;570) (SAYFA;261) (SAYFA;261) (SAYFA;727) (SAYFA;346) (SAYFA;624) (SAYFA;165) (SAYFA;102) (SAYFA;102) (SAYFA;417) (SAYFA;417) (SAYFA;417) (SAYFA;417) (SAYFA;509) (SAYFA;277) (SAYFA;718) (SAYFA;234) (SAYFA;362) (SAYFA;362) (SAYFA;732) (SAYFA;286) (SAYFA;353) (SAYFA;669) (SAYFA;669) (SAYFA;413) (SAYFA;717) (SAYFA;249) (SAYFA;151) (SAYFA;151) (SAYFA;435) (SAYFA;641) (SAYFA;641) (SAYFA;720) (SAYFA;720) (SAYFA;139) (SAYFA;38) (SAYFA;38) (SAYFA;477) (SAYFA;691) (SAYFA;691) (SAYFA;665)

			(SAYFA;665) (SAYFA;553) (SAYFA;186) (SAYFA;304) (SAYFA;602) (SAYFA;685) (SAYFA;685) (SAYFA;685) (SAYFA;570) (SAYFA;202) (SAYFA;305) (SAYFA;305) (SAYFA;241) (SAYFA;603) (SAYFA;12) (SAYFA;677) (SAYFA;369) (SAYFA;373) (SAYFA;522) (SAYFA;522) (SAYFA;31) (SAYFA;376) (SAYFA;256) (SAYFA;256) (SAYFA;256) (SAYFA;480) (SAYFA;435) (SAYFA;595) (SAYFA;595) (SAYFA;690) (SAYFA;690) (SAYFA;690) (SAYFA;85) (SAYFA;374) (SAYFA;756) (SAYFA;756) (SAYFA;756) (SAYFA;213) (SAYFA;213) (SAYFA;347) (SAYFA;447) (SAYFA;451) (SAYFA;451) (SAYFA;109) (SAYFA;644) (SAYFA;490) (SAYFA;316) (SAYFA;412)

			(SAYFA;573) (SAYFA;476) (SAYFA;476) (SAYFA;321) (SAYFA;650) (SAYFA;650) (SAYFA;650) (SAYFA;650) (SAYFA;668) (SAYFA;668) (SAYFA;578) (SAYFA;235) (SAYFA;235) (SAYFA;234) (SAYFA;581) (SAYFA;591) (SAYFA;591) (SAYFA;62) (SAYFA;512) (SAYFA;512) (SAYFA;125) (SAYFA;208) (SAYFA;208) (SAYFA;208) (SAYFA;376) (SAYFA;335) (SAYFA;377) (SAYFA;315) (SAYFA;468) (SAYFA;696) (SAYFA;400) (SAYFA;739) (SAYFA;478) (SAYFA;478) (SAYFA;514) (SAYFA;514) (SAYFA;560) (SAYFA;499) (SAYFA;499) (SAYFA;298) (SAYFA;706) (SAYFA;706) (SAYFA;706) (SAYFA;706) (SAYFA;588) (SAYFA;660) (SAYFA;660) (SAYFA;660)

			(SAYFA;479) (SAYFA;479) (SAYFA;479) (SAYFA;183) (SAYFA;183) (SAYFA;50) (SAYFA;58) (SAYFA;58) (SAYFA;58) (SAYFA;58) (SAYFA;58) (SAYFA;78) (SAYFA;78) (SAYFA;78) (SAYFA;78) (SAYFA;78) (SAYFA;5) (SAYFA;221) (SAYFA;399) (SAYFA;332) (SAYFA;332) (SAYFA;565) (SAYFA;85) (SAYFA;89) (SAYFA;381) (SAYFA;222) (SAYFA;663) (SAYFA;494) (SAYFA;494) (SAYFA;494) (SAYFA;494) (SAYFA;360) (SAYFA;360) (SAYFA;671) (SAYFA;718) (SAYFA;718) (SAYFA;718) (SAYFA;234) (SAYFA;234) (SAYFA;361) (SAYFA;139) (SAYFA;139) (SAYFA;495) (SAYFA;495) (SAYFA;495) (SAYFA;495) (SAYFA;216) (SAYFA;216)

			(SAYFA;515) (SAYFA;515) (SAYFA;720) (SAYFA;139) (SAYFA;210) (SAYFA;653) (SAYFA;653) (SAYFA;653) (SAYFA;492) (SAYFA;553) (SAYFA;451) (SAYFA;451) (SAYFA;133) (SAYFA;699) (SAYFA;317) (SAYFA;509) (SAYFA;509) (SAYFA;589) (SAYFA;62) (SAYFA;91) (SAYFA;443) (SAYFA;443) (SAYFA;26) (SAYFA;62) (SAYFA;19) (SAYFA;544) (SAYFA;100) (SAYFA;577) (SAYFA;21) (SAYFA;104) (SAYFA;104) (SAYFA;651) (SAYFA;651) (SAYFA;651) (SAYFA;651) (SAYFA;592) (SAYFA;417) (SAYFA;742) (SAYFA;742) (SAYFA;463) (SAYFA;463) (SAYFA;127) (SAYFA;485) (SAYFA;11) (SAYFA;615) (SAYFA;519) (SAYFA;519) (SAYFA;519)

			(SAYFA;590) (SAYFA;620) (SAYFA;664) (SAYFA;326) (SAYFA;521) (SAYFA;521) (SAYFA;521) (SAYFA;715) (SAYFA;368) (SAYFA;368) (SAYFA;330) (SAYFA;330) (SAYFA;610) (SAYFA;610) (SAYFA;483) (SAYFA;483) (SAYFA;36) (SAYFA;36) (SAYFA;36) (SAYFA;36) (SAYFA;760) (SAYFA;408) (SAYFA;322) (SAYFA;661) (SAYFA;476) (SAYFA;610) (SAYFA;100) (SAYFA;100) (SAYFA;610) (SAYFA;721) (SAYFA;643) (SAYFA;2) (SAYFA;750) (SAYFA;267) (SAYFA;267) (SAYFA;309) (SAYFA;10) (SAYFA;340) (SAYFA;340) (SAYFA;630) (SAYFA;439) (SAYFA;408) (SAYFA;408) (SAYFA;408) (SAYFA;315) (SAYFA;315) (SAYFA;315) (SAYFA;315)

			(SAYFA;315) (SAYFA;315) (SAYFA;268) (SAYFA;77) (SAYFA;1) (SAYFA;158) (SAYFA;152) (SAYFA;378) (SAYFA;378) (SAYFA;378) (SAYFA;683) (SAYFA;683) (SAYFA;15) (SAYFA;469) (SAYFA;755) (SAYFA;187) (SAYFA;516) (SAYFA;516) (SAYFA;758) (SAYFA;262) (SAYFA;262) (SAYFA;262) (SAYFA;262) (SAYFA;262) (SAYFA;262) (SAYFA;473) (SAYFA;96) (SAYFA;96) (SAYFA;96) (SAYFA;660) (SAYFA;725) (SAYFA;725) (SAYFA;294) (SAYFA;139) (SAYFA;77) (SAYFA;470) (SAYFA;98) (SAYFA;98) (SAYFA;223) (SAYFA;223) (SAYFA;403) (SAYFA;403) (SAYFA;212) (SAYFA;749) (SAYFA;460) (SAYFA;460) (SAYFA;698) (SAYFA;698)

			(SAYFA;576) (SAYFA;576) (SAYFA;576) (SAYFA;576) (SAYFA;728) (SAYFA;266) (SAYFA;135) (SAYFA;135) (SAYFA;135) (SAYFA;437) (SAYFA;240) (SAYFA;378) (SAYFA;255) (SAYFA;27) (SAYFA;5) (SAYFA;421) (SAYFA;337) (SAYFA;337) (SAYFA;331) (SAYFA;396) (SAYFA;158) (SAYFA;155) (SAYFA;155) (SAYFA;155) (SAYFA;155) (SAYFA;411) (SAYFA;254) (SAYFA;366) (SAYFA;725) (SAYFA;725) (SAYFA;725) (SAYFA;533) (SAYFA;21) (SAYFA;589) (SAYFA;589) (SAYFA;589) (SAYFA;589) (SAYFA;98) (SAYFA;98) (SAYFA;114) (SAYFA;114) (SAYFA;301) (SAYFA;636) (SAYFA;24) (SAYFA;24) (SAYFA;395) (SAYFA;395) (SAYFA;760)

			(SAYFA;408) (SAYFA;618) (SAYFA;454) (SAYFA;300) (SAYFA;704) (SAYFA;561) (SAYFA;552) (SAYFA;403) (SAYFA;204) (SAYFA;204) (SAYFA;343) (SAYFA;375) (SAYFA;375) (SAYFA;426) (SAYFA;426) (SAYFA;44) (SAYFA;468) (SAYFA;124) (SAYFA;230) (SAYFA;490) (SAYFA;490) (SAYFA;626) (SAYFA;626) (SAYFA;515) (SAYFA;515) (SAYFA;734) (SAYFA;616) (SAYFA;404) (SAYFA;448) (SAYFA;448) (SAYFA;448) (SAYFA;683) (SAYFA;576) (SAYFA;576) (SAYFA;510) (SAYFA;598) (SAYFA;614) (SAYFA;668) (SAYFA;126) (SAYFA;410) (SAYFA;42) (SAYFA;42) (SAYFA;655) (SAYFA;296) (SAYFA;296) (SAYFA;191) (SAYFA;709) (SAYFA;709)

			(SAYFA;312) (SAYFA;408) (SAYFA;408) (SAYFA;366) (SAYFA;293) (SAYFA;243) (SAYFA;263) (SAYFA;263) (SAYFA;263) (SAYFA;372) (SAYFA;708) (SAYFA;158) (SAYFA;525) (SAYFA;525) (SAYFA;65) (SAYFA;65) (SAYFA;65) (SAYFA;65) (SAYFA;65) (SAYFA;65) (SAYFA;65) (SAYFA;339) (SAYFA;138) (SAYFA;161) (SAYFA;20) (SAYFA;558) (SAYFA;558) (SAYFA;123) (SAYFA;123) (SAYFA;358) (SAYFA;639) (SAYFA;639) (SAYFA;212) (SAYFA;212) (SAYFA;409) (SAYFA;409) (SAYFA;409) (SAYFA;564) (SAYFA;564) (SAYFA;222) (SAYFA;222) (SAYFA;528) (SAYFA;528) (SAYFA;590) (SAYFA;590) (SAYFA;11) (SAYFA;11) (SAYFA;729)

			(SAYFA;483) (SAYFA;125) (SAYFA;556) (SAYFA;556) (SAYFA;556) (SAYFA;212) (SAYFA;48) (SAYFA;651) (SAYFA;651) (SAYFA;101) (SAYFA;406) (SAYFA;44) (SAYFA;132) (SAYFA;5) (SAYFA;188) (SAYFA;569) (SAYFA;734) (SAYFA;9) (SAYFA;577) (SAYFA;486) (SAYFA;298) (SAYFA;258) (SAYFA;303) (SAYFA;361) (SAYFA;361) (SAYFA;361) (SAYFA;240) (SAYFA;240) (SAYFA;240) (SAYFA;648) (SAYFA;381) (SAYFA;173) (SAYFA;173) (SAYFA;173) (SAYFA;173) (SAYFA;755) (SAYFA;660) (SAYFA;486) (SAYFA;57) (SAYFA;57) (SAYFA;619) (SAYFA;130) (SAYFA;136) (SAYFA;365) (SAYFA;365) (SAYFA;257) (SAYFA;569) (SAYFA;649)

			(SAYFA;68) (SAYFA;342) (SAYFA;727) (SAYFA;727) (SAYFA;129) (SAYFA;129) (SAYFA;129) (SAYFA;99) (SAYFA;96) (SAYFA;265) (SAYFA;250) (SAYFA;701) (SAYFA;614) (SAYFA;74) (SAYFA;115) (SAYFA;115) (SAYFA;115) (SAYFA;619) (SAYFA;663) (SAYFA;18) (SAYFA;364) (SAYFA;551) (SAYFA;151) (SAYFA;121) (SAYFA;121) (SAYFA;121) (SAYFA;121) (SAYFA;121) (SAYFA;136) (SAYFA;13) (SAYFA;4) (SAYFA;4) (SAYFA;659) (SAYFA;585) (SAYFA;585) (SAYFA;194) (SAYFA;445) (SAYFA;761) (SAYFA;761) (SAYFA;423) (SAYFA;423) (SAYFA;423) (SAYFA;591) (SAYFA;94) (SAYFA;94) (SAYFA;514) (SAYFA;514) (SAYFA;715)

			(SAYFA;715) (SAYFA;657) (SAYFA;608) (SAYFA;608) (SAYFA;608) (SAYFA;139) (SAYFA;139) (SAYFA;308) (SAYFA;226) (SAYFA;226) (SAYFA;432) (SAYFA;46) (SAYFA;46) (SAYFA;36) (SAYFA;36) (SAYFA;510) (SAYFA;114) (SAYFA;114) (SAYFA;114) (SAYFA;114) (SAYFA;571) (SAYFA;571) (SAYFA;272) (SAYFA;474) (SAYFA;474) (SAYFA;125) (SAYFA;110) (SAYFA;115) (SAYFA;115) (SAYFA;351) (SAYFA;156) (SAYFA;436) (SAYFA;329) (SAYFA;77) (SAYFA;123) (SAYFA;219) (SAYFA;667) (SAYFA;511) (SAYFA;67) (SAYFA;6) (SAYFA;40) (SAYFA;68) (SAYFA;244) (SAYFA;56) (SAYFA;88) (SAYFA;636) (SAYFA;317) (SAYFA;317)

			(SAYFA;164) (SAYFA;68) (SAYFA;288) (SAYFA;288) (SAYFA;687) (SAYFA;687) (SAYFA;119) (SAYFA;346) (SAYFA;201) (SAYFA;201) (SAYFA;238) (SAYFA;298) (SAYFA;16) (SAYFA;16) (SAYFA;16) (SAYFA;16) (SAYFA;16) (SAYFA;4) (SAYFA;404) (SAYFA;62) (SAYFA;308) (SAYFA;162) (SAYFA;223) (SAYFA;223) (SAYFA;223) (SAYFA;88) (SAYFA;88) (SAYFA;88) (SAYFA;88) (SAYFA;88) (SAYFA;88) (SAYFA;88) (SAYFA;88) (SAYFA;88) (SAYFA;421) (SAYFA;450) (SAYFA;450) (SAYFA;139) (SAYFA;428) (SAYFA;27) (SAYFA;27) (SAYFA;27) (SAYFA;27) (SAYFA;27) (SAYFA;27) (SAYFA;27) (SAYFA;27) (SAYFA;27)

			(SAYFA;27) (SAYFA;27) (SAYFA;27) (SAYFA;260) (SAYFA;144) (SAYFA;144) (SAYFA;202) (SAYFA;19) (SAYFA;19) (SAYFA;569) (SAYFA;569) (SAYFA;569) (SAYFA;102) (SAYFA;516) (SAYFA;516) (SAYFA;332) (SAYFA;332) (SAYFA;332) (SAYFA;604) (SAYFA;604) (SAYFA;394) (SAYFA;394) (SAYFA;394) (SAYFA;504) (SAYFA;504) (SAYFA;591) (SAYFA;87) (SAYFA;87) (SAYFA;29) (SAYFA;29) (SAYFA;29) (SAYFA;29) (SAYFA;29) (SAYFA;29) (SAYFA;585) (SAYFA;585) (SAYFA;123) (SAYFA;164) (SAYFA;38) (SAYFA;41) (SAYFA;41) (SAYFA;95) (SAYFA;98) (SAYFA;39) (SAYFA;63) (SAYFA;23) (SAYFA;23) (SAYFA;23)

			(SAYFA;23) (SAYFA;1) (SAYFA;113) (SAYFA;113) (SAYFA;65) (SAYFA;206) (SAYFA;206) (SAYFA;206) (SAYFA;206) (SAYFA;198) (SAYFA;115) (SAYFA;133) (SAYFA;153) (SAYFA;180) (SAYFA;1) (SAYFA;128) (SAYFA;128) (SAYFA;128) (SAYFA;128) (SAYFA;128) (SAYFA;128) (SAYFA;128) (SAYFA;128) (SAYFA;128) (SAYFA;232) (SAYFA;232) (SAYFA;588) (SAYFA;588) (SAYFA;434) (SAYFA;96) (SAYFA;96) (SAYFA;96) (SAYFA;66) (SAYFA;69) (SAYFA;69) (SAYFA;69) (SAYFA;69) (SAYFA;69) (SAYFA;69) (SAYFA;219) (SAYFA;105) (SAYFA;105) (SAYFA;105) (SAYFA;105) (SAYFA;105) (SAYFA;105) (SAYFA;105) (SAYFA;105)

			(SAYFA;105) (SAYFA;386) (SAYFA;386) (SAYFA;216) (SAYFA;216) (SAYFA;216) (SAYFA;294) (SAYFA;283) (SAYFA;283) (SAYFA;147) (SAYFA;147) (SAYFA;267) (SAYFA;267) (SAYFA;267) (SAYFA;303) (SAYFA;202) (SAYFA;367) (SAYFA;367) (SAYFA;156) (SAYFA;417) (SAYFA;364) (SAYFA;364) (SAYFA;364) (SAYFA;360) (SAYFA;360) (SAYFA;360) (SAYFA;247) (SAYFA;472) (SAYFA;472) (SAYFA;472) (SAYFA;70) (SAYFA;621) (SAYFA;665) (SAYFA;583) (SAYFA;418) (SAYFA;418) (SAYFA;418) (SAYFA;418) (SAYFA;418) (SAYFA;555) (SAYFA;501) (SAYFA;501) (SAYFA;203) (SAYFA;388) (SAYFA;437) (SAYFA;467) (SAYFA;467) (SAYFA;467)

			(SAYFA;467) (SAYFA;59) (SAYFA;305) (SAYFA;276) (SAYFA;373) (SAYFA;373) (SAYFA;372) (SAYFA;540) (SAYFA;564) (SAYFA;564) (SAYFA;413) (SAYFA;316) (SAYFA;436) (SAYFA;442) (SAYFA;442) (SAYFA;168) (SAYFA;168) (SAYFA;139) (SAYFA;445) (SAYFA;335) (SAYFA;340) (SAYFA;313) (SAYFA;271) (SAYFA;271) (SAYFA;462) (SAYFA;462) (SAYFA;151) (SAYFA;151) (SAYFA;426) (SAYFA;426) (SAYFA;426) (SAYFA;209) (SAYFA;209) (SAYFA;393) (SAYFA;393) (SAYFA;465) (SAYFA;465) (SAYFA;476) (SAYFA;439) (SAYFA;257) (SAYFA;539) (SAYFA;261) (SAYFA;399) (SAYFA;399) (SAYFA;399) (SAYFA;399) (SAYFA;430) (SAYFA;327)

			(SAYFA;211) (SAYFA;211) (SAYFA;211) (SAYFA;578) (SAYFA;578) (SAYFA;578) (SAYFA;344) (SAYFA;344) (SAYFA;448) (SAYFA;448) (SAYFA;662) (SAYFA;450) (SAYFA;450) (SAYFA;450) (SAYFA;450) (SAYFA;450) (SAYFA;342) (SAYFA;415) (SAYFA;574) (SAYFA;525) (SAYFA;136) (SAYFA;349) (SAYFA;455) (SAYFA;736) (SAYFA;562) (SAYFA;562) (SAYFA;265) (SAYFA;265) (SAYFA;628) (SAYFA;761) (SAYFA;387) (SAYFA;714) (SAYFA;685) (SAYFA;736) (SAYFA;713) (SAYFA;665) (SAYFA;559) (SAYFA;366) (SAYFA;709) (SAYFA;631) (SAYFA;77) (SAYFA;622) (SAYFA;704) (SAYFA;673) (SAYFA;591) (SAYFA;579) (SAYFA;579) (SAYFA;349)

			(SAYFA;237) (SAYFA;742) (SAYFA;740) (SAYFA;175) (SAYFA;662) (SAYFA;669) (SAYFA;42) (SAYFA;219) (SAYFA;219) (SAYFA;21) (SAYFA;21) (SAYFA;712) (SAYFA;712) (SAYFA;106) (SAYFA;106) (SAYFA;106) (SAYFA;33) (SAYFA;33) (SAYFA;480) (SAYFA;480) (SAYFA;550) (SAYFA;103) (SAYFA;664) (SAYFA;283) (SAYFA;283) (SAYFA;283) (SAYFA;10) (SAYFA;21) (SAYFA;102) (SAYFA;551) (SAYFA;469) (SAYFA;629) (SAYFA;629) (SAYFA;629) (SAYFA;335) (SAYFA;335) (SAYFA;572) (SAYFA;214) (SAYFA;214) (SAYFA;86) (SAYFA;86) (SAYFA;86) (SAYFA;86) (SAYFA;86) (SAYFA;11) (SAYFA;755) (SAYFA;755) (SAYFA;755)

			(SAYFA;755) (SAYFA;755) (SAYFA;675) (SAYFA;675) (SAYFA;40) (SAYFA;163) (SAYFA;163) (SAYFA;163) (SAYFA;163) (SAYFA;163) (SAYFA;720) (SAYFA;720) (SAYFA;689) (SAYFA;689) (SAYFA;709) (SAYFA;709) (SAYFA;432) (SAYFA;432) (SAYFA;432) (SAYFA;300) (SAYFA;300) (SAYFA;129) (SAYFA;129) (SAYFA;404) (SAYFA;240) (SAYFA;394) (SAYFA;394) (SAYFA;394) (SAYFA;394) (SAYFA;394) (SAYFA;394) (SAYFA;394) (SAYFA;394) (SAYFA;394) (SAYFA;533) (SAYFA;533) (SAYFA;712) (SAYFA;476) (SAYFA;688) (SAYFA;571) (SAYFA;746) (SAYFA;705) (SAYFA;577) (SAYFA;472) (SAYFA;570) (SAYFA;25) (SAYFA;201) (SAYFA;125)

			(SAYFA;125) (SAYFA;125) (SAYFA;26) (SAYFA;186) (SAYFA;415) (SAYFA;543) (SAYFA;67) (SAYFA;67) (SAYFA;67) (SAYFA;691) (SAYFA;651) (SAYFA;243) (SAYFA;82) (SAYFA;408) (SAYFA;408) (SAYFA;408) (SAYFA;408) (SAYFA;408) (SAYFA;408) (SAYFA;408) (SAYFA;408) (SAYFA;667) (SAYFA;667) (SAYFA;266) (SAYFA;449) (SAYFA;449) (SAYFA;449) (SAYFA;251) (SAYFA;64) (SAYFA;498) (SAYFA;114) (SAYFA;708) (SAYFA;476) (SAYFA;310) (SAYFA;441) (SAYFA;248) (SAYFA;518) (SAYFA;289) (SAYFA;276) (SAYFA;276) (SAYFA;276) (SAYFA;751) (SAYFA;751) (SAYFA;689) (SAYFA;689) (SAYFA;346) (SAYFA;346) (SAYFA;346) (SAYFA;346)

			(SAYFA;374) (SAYFA;374) (SAYFA;423) (SAYFA;58) (SAYFA;58) (SAYFA;573) (SAYFA;304) (SAYFA;643) (SAYFA;296) (SAYFA;148) (SAYFA;750) (SAYFA;750) (SAYFA;183) (SAYFA;49) (SAYFA;599) (SAYFA;599) (SAYFA;411) (SAYFA;411) (SAYFA;466) (SAYFA;596) (SAYFA;596) (SAYFA;582) (SAYFA;582) (SAYFA;492) (SAYFA;81) (SAYFA;226) (SAYFA;226) (SAYFA;195) (SAYFA;216) (SAYFA;216) (SAYFA;261) (SAYFA;206) (SAYFA;103) (SAYFA;91) (SAYFA;91) (SAYFA;636) (SAYFA;515) (SAYFA;630) (SAYFA;207) (SAYFA;207) (SAYFA;207) (SAYFA;535) (SAYFA;151) (SAYFA;151) (SAYFA;342) (SAYFA;653) (SAYFA;654) (SAYFA;425)

			(SAYFA;734) (SAYFA;645) (SAYFA;668) (SAYFA;190) (SAYFA;35) (SAYFA;35) (SAYFA;360) (SAYFA;364) (SAYFA;364) (SAYFA;364) (SAYFA;364) (SAYFA;364) (SAYFA;364) (SAYFA;91) (SAYFA;137) (SAYFA;137) (SAYFA;199) (SAYFA;496) (SAYFA;732) (SAYFA;732) (SAYFA;647) (SAYFA;323) (SAYFA;712) (SAYFA;712) (SAYFA;641) (SAYFA;641) (SAYFA;641) (SAYFA;368) (SAYFA;360) (SAYFA;277) (SAYFA;630) (SAYFA;630) (SAYFA;630) (SAYFA;244) (SAYFA;342) (SAYFA;408) (SAYFA;376) (SAYFA;272) (SAYFA;272) (SAYFA;272) (SAYFA;397) (SAYFA;714) (SAYFA;575) (SAYFA;264) (SAYFA;264) (SAYFA;299) (SAYFA;299) (SAYFA;312)

			(SAYFA;312) (SAYFA;312) (SAYFA;685) (SAYFA;493) (SAYFA;321) (SAYFA;321) (SAYFA;662) (SAYFA;537) (SAYFA;141) (SAYFA;141) (SAYFA;610) (SAYFA;537) (SAYFA;758) (SAYFA;481) (SAYFA;537) (SAYFA;537) (SAYFA;532) (SAYFA;130) (SAYFA;66) (SAYFA;574) (SAYFA;574) (SAYFA;6) (SAYFA;680) (SAYFA;140) (SAYFA;63) (SAYFA;432) (SAYFA;635) (SAYFA;430) (SAYFA;450) (SAYFA;450) (SAYFA;450) (SAYFA;714) (SAYFA;446) (SAYFA;242) (SAYFA;390) (SAYFA;390) (SAYFA;476) (SAYFA;51) (SAYFA;643) (SAYFA;4) (SAYFA;412) (SAYFA;412) (SAYFA;412) (SAYFA;412) (SAYFA;412) (SAYFA;412) (SAYFA;632) (SAYFA;560)

			(SAYFA;560) (SAYFA;560) (SAYFA;6) (SAYFA;6) (SAYFA;6) (SAYFA;57) (SAYFA;72) (SAYFA;683) (SAYFA;683) (SAYFA;51) (SAYFA;35) (SAYFA;35) (SAYFA;35) (SAYFA;103) (SAYFA;103) (SAYFA;103) (SAYFA;103) (SAYFA;103) (SAYFA;29) (SAYFA;29) (SAYFA;295) (SAYFA;328) (SAYFA;733) (SAYFA;571) (SAYFA;571) (SAYFA;567) (SAYFA;567) (SAYFA;234) (SAYFA;234) (SAYFA;712) (SAYFA;594) (SAYFA;594) (SAYFA;4) (SAYFA;4) (SAYFA;732) (SAYFA;190) (SAYFA;659) (SAYFA;414) (SAYFA;512) (SAYFA;512) (SAYFA;512) (SAYFA;307) (SAYFA;307) (SAYFA;307) (SAYFA;17) (SAYFA;17) (SAYFA;713) (SAYFA;162)

			(SAYFA;695) (SAYFA;695) (SAYFA;695) (SAYFA;457) (SAYFA;137) (SAYFA;742) (SAYFA;213) (SAYFA;295) (SAYFA;173) (SAYFA;292) (SAYFA;272) (SAYFA;415) (SAYFA;501) (SAYFA;52) (SAYFA;52) (SAYFA;52) (SAYFA;52) (SAYFA;52) (SAYFA;52) (SAYFA;733) (SAYFA;733) (SAYFA;104) (SAYFA;428) (SAYFA;297) (SAYFA;640) (SAYFA;11) (SAYFA;526) (SAYFA;691) (SAYFA;691) (SAYFA;176) (SAYFA;292) (SAYFA;292) (SAYFA;292) (SAYFA;39) (SAYFA;39) (SAYFA;39) (SAYFA;362) (SAYFA;287) (SAYFA;287) (SAYFA;105) (SAYFA;98) (SAYFA;656) (SAYFA;660) (SAYFA;16) (SAYFA;312) (SAYFA;12) (SAYFA;289) (SAYFA;289)

			(SAYFA;291) (SAYFA;197) (SAYFA;274) (SAYFA;274) (SAYFA;274) (SAYFA;513) (SAYFA;214) (SAYFA;35) (SAYFA;214) (SAYFA;214) (SAYFA;427) (SAYFA;427) (SAYFA;121) (SAYFA;236) (SAYFA;236) (SAYFA;236) (SAYFA;119) (SAYFA;169) (SAYFA;140) (SAYFA;472) (SAYFA;472) (SAYFA;95) (SAYFA;613) (SAYFA;260) (SAYFA;293) (SAYFA;293) (SAYFA;161) (SAYFA;750) (SAYFA;162) (SAYFA;402) (SAYFA;91) (SAYFA;614) (SAYFA;404) (SAYFA;563) (SAYFA;620) (SAYFA;620) (SAYFA;620) (SAYFA;620) (SAYFA;354) (SAYFA;748) (SAYFA;525) (SAYFA;457) (SAYFA;217) (SAYFA;60) (SAYFA;434) (SAYFA;596) (SAYFA;655) (SAYFA;351)

			(SAYFA;188) (SAYFA;246) (SAYFA;559) (SAYFA;452) (SAYFA;396) (SAYFA;396) (SAYFA;396) (SAYFA;108) (SAYFA;108) (SAYFA;105) (SAYFA;119) (SAYFA;119) (SAYFA;119) (SAYFA;378) (SAYFA;406) (SAYFA;30) (SAYFA;30) (SAYFA;30) (SAYFA;707) (SAYFA;700) (SAYFA;210) (SAYFA;210) (SAYFA;210) (SAYFA;51) (SAYFA;51) (SAYFA;51) (SAYFA;237) (SAYFA;128) (SAYFA;49) (SAYFA;374) (SAYFA;91) (SAYFA;193) (SAYFA;193) (SAYFA;420) (SAYFA;420) (SAYFA;420) (SAYFA;174) (SAYFA;81) (SAYFA;423) (SAYFA;423) (SAYFA;423) (SAYFA;423) (SAYFA;455) (SAYFA;599) (SAYFA;599) (SAYFA;269) (SAYFA;94) (SAYFA;532)

			(SAYFA;273) (SAYFA;273) (SAYFA;114) (SAYFA;742) (SAYFA;603) (SAYFA;516) (SAYFA;516) (SAYFA;422) (SAYFA;535) (SAYFA;430) (SAYFA;382) (SAYFA;382) (SAYFA;140) (SAYFA;707) (SAYFA;662) (SAYFA;662) (SAYFA;662) (SAYFA;662) (SAYFA;448) (SAYFA;59) (SAYFA;59) (SAYFA;97) (SAYFA;268) (SAYFA;268) (SAYFA;268) (SAYFA;268) (SAYFA;441) (SAYFA;68) (SAYFA;214) (SAYFA;49) (SAYFA;730) (SAYFA;730) (SAYFA;734) (SAYFA;42) (SAYFA;396) (SAYFA;396) (SAYFA;396) (SAYFA;665) (SAYFA;665) (SAYFA;651) (SAYFA;340) (SAYFA;382) (SAYFA;393) (SAYFA;393) (SAYFA;532) (SAYFA;532) (SAYFA;694) (SAYFA;481)

			(SAYFA;762) (SAYFA;762) (SAYFA;407) (SAYFA;407) (SAYFA;407) (SAYFA;616) (SAYFA;52) (SAYFA;725) (SAYFA;107) (SAYFA;200) (SAYFA;200) (SAYFA;253) (SAYFA;253) (SAYFA;253) (SAYFA;429) (SAYFA;713) (SAYFA;305) (SAYFA;683) (SAYFA;683) (SAYFA;346) (SAYFA;346) (SAYFA;186) (SAYFA;490) (SAYFA;490) (SAYFA;428) (SAYFA;428) (SAYFA;560) (SAYFA;560) (SAYFA;515) (SAYFA;515) (SAYFA;515) (SAYFA;412) (SAYFA;456) (SAYFA;456) (SAYFA;732) (SAYFA;196) (SAYFA;137) (SAYFA;284) (SAYFA;713) (SAYFA;227) (SAYFA;227) (SAYFA;227) (SAYFA;757) (SAYFA;373) (SAYFA;328) (SAYFA;591) (SAYFA;317) (SAYFA;419)

			(SAYFA;419) (SAYFA;300) (SAYFA;440) (SAYFA;522) (SAYFA;322) (SAYFA;375) (SAYFA;375) (SAYFA;251) (SAYFA;251) (SAYFA;225) (SAYFA;225) (SAYFA;225) (SAYFA;225) (SAYFA;223) (SAYFA;744) (SAYFA;514) (SAYFA;94) (SAYFA;529) (SAYFA;220) (SAYFA;41) (SAYFA;212) (SAYFA;92) (SAYFA;87) (SAYFA;227) (SAYFA;407) (SAYFA;369) (SAYFA;619) (SAYFA;13) (SAYFA;434) (SAYFA;117) (SAYFA;63) (SAYFA;727) (SAYFA;727) (SAYFA;487) (SAYFA;574) (SAYFA;417) (SAYFA;417) (SAYFA;417) (SAYFA;417) (SAYFA;235) (SAYFA;726) (SAYFA;179) (SAYFA;179) (SAYFA;586) (SAYFA;586) (SAYFA;586) (SAYFA;513) (SAYFA;99)

			(SAYFA;67) (SAYFA;724) (SAYFA;107) (SAYFA;379) (SAYFA;682) (SAYFA;682) (SAYFA;657) (SAYFA;626) (SAYFA;495) (SAYFA;574) (SAYFA;574) (SAYFA;691) (SAYFA;691) (SAYFA;366) (SAYFA;238) (SAYFA;238) (SAYFA;175) (SAYFA;141) (SAYFA;465) (SAYFA;345) (SAYFA;236) (SAYFA;236) (SAYFA;236) (SAYFA;236) (SAYFA;484) (SAYFA;484) (SAYFA;484) (SAYFA;17) (SAYFA;17) (SAYFA;17) (SAYFA;345) (SAYFA;498) (SAYFA;498) (SAYFA;40) (SAYFA;40) (SAYFA;40) (SAYFA;208) (SAYFA;575) (SAYFA;555) (SAYFA;657) (SAYFA;150) (SAYFA;150) (SAYFA;62) (SAYFA;62) (SAYFA;573) (SAYFA;573) (SAYFA;573) (SAYFA;584)

			(SAYFA;584) (SAYFA;584) (SAYFA;494) (SAYFA;494) (SAYFA;519) (SAYFA;50) (SAYFA;50) (SAYFA;90) (SAYFA;90) (SAYFA;692) (SAYFA;692) (SAYFA;523) (SAYFA;695) (SAYFA;695) (SAYFA;583) (SAYFA;290) (SAYFA;290) (SAYFA;524) (SAYFA;337) (SAYFA;19) (SAYFA;210) (SAYFA;646) (SAYFA;300) (SAYFA;208) (SAYFA;208) (SAYFA;293) (SAYFA;431) (SAYFA;34) (SAYFA;556) (SAYFA;556) (SAYFA;243) (SAYFA;99) (SAYFA;99) (SAYFA;99) (SAYFA;99) (SAYFA;407) (SAYFA;26) (SAYFA;26) (SAYFA;471) (SAYFA;300) (SAYFA;300) (SAYFA;395) (SAYFA;750) (SAYFA;750) (SAYFA;656) (SAYFA;628) (SAYFA;373) (SAYFA;652)

			(SAYFA;744) (SAYFA;511) (SAYFA;467) (SAYFA;467) (SAYFA;467) (SAYFA;467) (SAYFA;263) (SAYFA;263) (SAYFA;263) (SAYFA;263) (SAYFA;263) (SAYFA;688) (SAYFA;369) (SAYFA;221) (SAYFA;221) (SAYFA;477) (SAYFA;477) (SAYFA;477) (SAYFA;340) (SAYFA;141) (SAYFA;141) (SAYFA;383) (SAYFA;642) (SAYFA;519) (SAYFA;519) (SAYFA;692) (SAYFA;692) (SAYFA;692) (SAYFA;584) (SAYFA;18) (SAYFA;18) (SAYFA;18) (SAYFA;205) (SAYFA;378) (SAYFA;123) (SAYFA;211) (SAYFA;546) (SAYFA;444) (SAYFA;444) (SAYFA;200) (SAYFA;659) (SAYFA;487) (SAYFA;392) (SAYFA;695) (SAYFA;77) (SAYFA;77) (SAYFA;147) (SAYFA;147)

			(SAYFA;353) (SAYFA;437) (SAYFA;641) (SAYFA;226) (SAYFA;498) (SAYFA;498) (SAYFA;421) (SAYFA;450) (SAYFA;450) (SAYFA;450) (SAYFA;450) (SAYFA;498) (SAYFA;498) (SAYFA;498) (SAYFA;586) (SAYFA;591) (SAYFA;591) (SAYFA;385) (SAYFA;201) (SAYFA;402) (SAYFA;741) (SAYFA;568) (SAYFA;491) (SAYFA;425) (SAYFA;425) (SAYFA;425) (SAYFA;425) (SAYFA;424) (SAYFA;424) (SAYFA;425) (SAYFA;424) (SAYFA;424) (SAYFA;424) (SAYFA;424) (SAYFA;311) (SAYFA;724) (SAYFA;724) (SAYFA;559) (SAYFA;513) (SAYFA;513) (SAYFA;513) (SAYFA;513) (SAYFA;513) (SAYFA;175) (SAYFA;309) (SAYFA;727) (SAYFA;727) (SAYFA;727)

			(SAYFA;402) (SAYFA;322) (SAYFA;322) (SAYFA;84) (SAYFA;84) (SAYFA;84) (SAYFA;382) (SAYFA;382) (SAYFA;620) (SAYFA;330) (SAYFA;191) (SAYFA;191) (SAYFA;191) (SAYFA;191) (SAYFA;191) (SAYFA;433) (SAYFA;433) (SAYFA;504) (SAYFA;177) (SAYFA;606) (SAYFA;84) (SAYFA;4) (SAYFA;4) (SAYFA;373) (SAYFA;4) (SAYFA;4) (SAYFA;596) (SAYFA;263) (SAYFA;263) (SAYFA;237) (SAYFA;40) (SAYFA;57) (SAYFA;289) (SAYFA;578) (SAYFA;578) (SAYFA;17) (SAYFA;59) (SAYFA;59) (SAYFA;14) (SAYFA;14) (SAYFA;487) (SAYFA;89) (SAYFA;92) (SAYFA;92) (SAYFA;586) (SAYFA;586) (SAYFA;346) (SAYFA;231)

			(SAYFA;690) (SAYFA;693) (SAYFA;531) (SAYFA;531) (SAYFA;198) (SAYFA;220) (SAYFA;507) (SAYFA;507) (SAYFA;273) (SAYFA;618) (SAYFA;187) (SAYFA;187) (SAYFA;220) (SAYFA;198) (SAYFA;436) (SAYFA;436) (SAYFA;436) (SAYFA;160) (SAYFA;60) (SAYFA;60) (SAYFA;563) (SAYFA;563) (SAYFA;401) (SAYFA;2) (SAYFA;2) (SAYFA;1) (SAYFA;1) (SAYFA;1) (SAYFA;504) (SAYFA;504) (SAYFA;408) (SAYFA;660) (SAYFA;473) (SAYFA;342) (SAYFA;180) (SAYFA;277) (SAYFA;180) (SAYFA;739) (SAYFA;738) (SAYFA;657) (SAYFA;507) (SAYFA;507) (SAYFA;508) (SAYFA;197) (SAYFA;522) (SAYFA;518) (SAYFA;518) (SAYFA;518)

			(SAYFA;518) (SAYFA;518) (SAYFA;518) (SAYFA;518) (SAYFA;628) (SAYFA;269) (SAYFA;269) (SAYFA;269) (SAYFA;269) (SAYFA;269) (SAYFA;269) (SAYFA;269) (SAYFA;269) (SAYFA;187) (SAYFA;234) (SAYFA;234) (SAYFA;36) (SAYFA;133) (SAYFA;625) (SAYFA;625) (SAYFA;55) (SAYFA;55) (SAYFA;55) (SAYFA;55) (SAYFA;156) (SAYFA;156) (SAYFA;4) (SAYFA;180) (SAYFA;119) (SAYFA;73) (SAYFA;73) (SAYFA;73) (SAYFA;73) (SAYFA;73) (SAYFA;73) (SAYFA;4) (SAYFA;182) (SAYFA;119) (SAYFA;73) (SAYFA;110) (SAYFA;110) (SAYFA;110) (SAYFA;425) (SAYFA;425) (SAYFA;425) (SAYFA;206) (SAYFA;206) (SAYFA;206)

			(SAYFA;75) (SAYFA;3) (SAYFA;74) (SAYFA;74) (SAYFA;401) (SAYFA;401) (SAYFA;596) (SAYFA;602) (SAYFA;465) (SAYFA;666) (SAYFA;490) (SAYFA;72) (SAYFA;619) (SAYFA;139) (SAYFA;510) (SAYFA;174) (SAYFA;380) (SAYFA;560) (SAYFA;343) (SAYFA;227) (SAYFA;225) (SAYFA;225) (SAYFA;225) (SAYFA;215) (SAYFA;84) (SAYFA;609) (SAYFA;367) (SAYFA;399) (SAYFA;29) (SAYFA;29) (SAYFA;100) (SAYFA;564) (SAYFA;564) (SAYFA;564) (SAYFA;322) (SAYFA;643) (SAYFA;643) (SAYFA;331) (SAYFA;32) (SAYFA;27) (SAYFA;27) (SAYFA;27) (SAYFA;416) (SAYFA;416) (SAYFA;452) (SAYFA;286) (SAYFA;286) (SAYFA;566)

			(SAYFA;418) (SAYFA;758) (SAYFA;758) (SAYFA;758) (SAYFA;204) (SAYFA;541) (SAYFA;206) (SAYFA;372) (SAYFA;499) (SAYFA;288) (SAYFA;66) (SAYFA;66) (SAYFA;151) (SAYFA;151) (SAYFA;543) (SAYFA;310) (SAYFA;339) (SAYFA;453) (SAYFA;142) (SAYFA;532) (SAYFA;532) (SAYFA;532) (SAYFA;401) (SAYFA;702) (SAYFA;60) (SAYFA;675) (SAYFA;333) (SAYFA;333) (SAYFA;655) (SAYFA;601) (SAYFA;678) (SAYFA;678) (SAYFA;108) (SAYFA;108) (SAYFA;166) (SAYFA;26) (SAYFA;383) (SAYFA;84) (SAYFA;84) (SAYFA;244) (SAYFA;691) (SAYFA;691) (SAYFA;199) (SAYFA;66) (SAYFA;713) (SAYFA;164) (SAYFA;457) (SAYFA;254)

			(SAYFA;424) (SAYFA;571) (SAYFA;571) (SAYFA;86) (SAYFA;18) (SAYFA;500) (SAYFA;461) (SAYFA;217) (SAYFA;476) (SAYFA;424) (SAYFA;424) (SAYFA;424) (SAYFA;37) (SAYFA;37) (SAYFA;37) (SAYFA;37) (SAYFA;37) (SAYFA;37) (SAYFA;424) (SAYFA;272) (SAYFA;272) (SAYFA;272) (SAYFA;272) (SAYFA;289) (SAYFA;64) (SAYFA;64) (SAYFA;68) (SAYFA;68) (SAYFA;104) (SAYFA;630) (SAYFA;630) (SAYFA;36) (SAYFA;187) (SAYFA;80) (SAYFA;83) (SAYFA;83) (SAYFA;343) (SAYFA;143) (SAYFA;143) (SAYFA;143) (SAYFA;618) (SAYFA;32) (SAYFA;14) (SAYFA;70) (SAYFA;626) (SAYFA;743) (SAYFA;743) (SAYFA;743)

			(SAYFA;293) (SAYFA;601) (SAYFA;601) (SAYFA;601) (SAYFA;424) (SAYFA;424) (SAYFA;424) (SAYFA;181) (SAYFA;181) (SAYFA;181) (SAYFA;181) (SAYFA;193) (SAYFA;193) (SAYFA;193) (SAYFA;193) (SAYFA;193) (SAYFA;193) (SAYFA;568) (SAYFA;568) (SAYFA;568) (SAYFA;182) (SAYFA;165) (SAYFA;165) (SAYFA;383) (SAYFA;678) (SAYFA;678) (SAYFA;371) (SAYFA;371) (SAYFA;4) (SAYFA;294) (SAYFA;294) (SAYFA;294) (SAYFA;644) (SAYFA;518) (SAYFA;204) (SAYFA;260) (SAYFA;60) (SAYFA;665) (SAYFA;665) (SAYFA;550) (SAYFA;550) (SAYFA;271) (SAYFA;271) (SAYFA;271) (SAYFA;271) (SAYFA;60) (SAYFA;724) (SAYFA;724)

			(SAYFA;594) (SAYFA;271) (SAYFA;271) (SAYFA;271) (SAYFA;183) (SAYFA;183) (SAYFA;113) (SAYFA;557) (SAYFA;557) (SAYFA;199) (SAYFA;205) (SAYFA;205) (SAYFA;525) (SAYFA;525) (SAYFA;525) (SAYFA;713) (SAYFA;277) (SAYFA;277) (SAYFA;392) (SAYFA;55) (SAYFA;451) (SAYFA;514) (SAYFA;269) (SAYFA;269) (SAYFA;125) (SAYFA;104) (SAYFA;104) (SAYFA;423) (SAYFA;728) (SAYFA;331) (SAYFA;186) (SAYFA;724) (SAYFA;600) (SAYFA;7) (SAYFA;199) (SAYFA;404) (SAYFA;5) (SAYFA;110) (SAYFA;110) (SAYFA;110) (SAYFA;525) (SAYFA;139) (SAYFA;524) (SAYFA;339) (SAYFA;251) (SAYFA;28) (SAYFA;522) (SAYFA;499)

			(SAYFA;587) (SAYFA;658) (SAYFA;678) (SAYFA;678) (SAYFA;203) (SAYFA;507) (SAYFA;555) (SAYFA;722) (SAYFA;722) (SAYFA;722) (SAYFA;586) (SAYFA;586) (SAYFA;22) (SAYFA;285) (SAYFA;285) (SAYFA;110) (SAYFA;110) (SAYFA;110) (SAYFA;110) (SAYFA;98) (SAYFA;515) (SAYFA;205) (SAYFA;203) (SAYFA;90) (SAYFA;287) (SAYFA;316) (SAYFA;639) (SAYFA;9) (SAYFA;425) (SAYFA;10) (SAYFA;405) (SAYFA;569) (SAYFA;65) (SAYFA;757) (SAYFA;692) (SAYFA;366) (SAYFA;435) (SAYFA;263) (SAYFA;536) (SAYFA;287) (SAYFA;566) (SAYFA;134) (SAYFA;30) (SAYFA;119) (SAYFA;542) (SAYFA;178) (SAYFA;243) (SAYFA;405)

			(SAYFA;545) (SAYFA;70) (SAYFA;400) (SAYFA;337) (SAYFA;90) (SAYFA;320) (SAYFA;566) (SAYFA;134) (SAYFA;158) (SAYFA;275) (SAYFA;330) (SAYFA;37) (SAYFA;617) (SAYFA;593) (SAYFA;339) (SAYFA;359) (SAYFA;398) (SAYFA;652) (SAYFA;676) (SAYFA;157) (SAYFA;297) (SAYFA;132) (SAYFA;651) (SAYFA;202) (SAYFA;383) (SAYFA;673) (SAYFA;630) (SAYFA;112) (SAYFA;134) (SAYFA;158) (SAYFA;181) (SAYFA;19) (SAYFA;277) (SAYFA;303) (SAYFA;33) (SAYFA;331) (SAYFA;341) (SAYFA;343) (SAYFA;397) (SAYFA;430) (SAYFA;445) (SAYFA;452) (SAYFA;628) (SAYFA;649) (SAYFA;682) (SAYFA;713) (SAYFA;79) (SAYFA;80)

			(SAYFA;90) (SAYFA;150) (SAYFA;287) (SAYFA;598) (SAYFA;290) (SAYFA;684) (SAYFA;120) (SAYFA;147) (SAYFA;185) (SAYFA;215) (SAYFA;295) (SAYFA;332) (SAYFA;644) (SAYFA;685) (SAYFA;91) (SAYFA;700) (SAYFA;14) (SAYFA;602) (SAYFA;682) (SAYFA;525) (SAYFA;33) (SAYFA;174) (SAYFA;296) (SAYFA;398) (SAYFA;88) (SAYFA;67) (SAYFA;453) (SAYFA;453) (SAYFA;28) (SAYFA;528) (SAYFA;250) (SAYFA;250) (SAYFA;250) (SAYFA;8) (SAYFA;453) (SAYFA;453) (SAYFA;235) (SAYFA;547) (SAYFA;319) (SAYFA;675) (SAYFA;675) (SAYFA;675) (SAYFA;544) (SAYFA;544) (SAYFA;544) (SAYFA;544) (SAYFA;445) (SAYFA;274)

			(SAYFA;372) (SAYFA;372) (SAYFA;49) (SAYFA;90) (SAYFA;107) (SAYFA;311) (SAYFA;311) (SAYFA;311) (SAYFA;311) (SAYFA;354) (SAYFA;313) (SAYFA;515) (SAYFA;515) (SAYFA;515) (SAYFA;515) (SAYFA;662) (SAYFA;662) (SAYFA;538) (SAYFA;538) (SAYFA;538) (SAYFA;60) (SAYFA;60) (SAYFA;60) (SAYFA;56) (SAYFA;53) (SAYFA;520) (SAYFA;318) (SAYFA;318) (SAYFA;356) (SAYFA;347) (SAYFA;347) (SAYFA;163) (SAYFA;571) (SAYFA;571) (SAYFA;571) (SAYFA;675) (SAYFA;529) (SAYFA;151) (SAYFA;289) (SAYFA;289) (SAYFA;103) (SAYFA;67) (SAYFA;126) (SAYFA;234) (SAYFA;234) (SAYFA;234) (SAYFA;234) (SAYFA;234)

			(SAYFA;555) (SAYFA;555) (SAYFA;730) (SAYFA;591) (SAYFA;88) (SAYFA;583) (SAYFA;288) (SAYFA;288) (SAYFA;69) (SAYFA;408) (SAYFA;408) (SAYFA;408) (SAYFA;408) (SAYFA;408) (SAYFA;408) (SAYFA;408) (SAYFA;408) (SAYFA;656) (SAYFA;656) (SAYFA;624) (SAYFA;543) (SAYFA;12) (SAYFA;416) (SAYFA;416) (SAYFA;198) (SAYFA;209) (SAYFA;209) (SAYFA;170) (SAYFA;170) (SAYFA;45) (SAYFA;45) (SAYFA;45) (SAYFA;79) (SAYFA;488) (SAYFA;488) (SAYFA;568) (SAYFA;54) (SAYFA;54) (SAYFA;321) (SAYFA;321) (SAYFA;321) (SAYFA;67) (SAYFA;583) (SAYFA;658) (SAYFA;111) (SAYFA;111) (SAYFA;111) (SAYFA;111)

			(SAYFA;111) (SAYFA;111) (SAYFA;111) (SAYFA;617) (SAYFA;617) (SAYFA;551) (SAYFA;646) (SAYFA;709) (SAYFA;507) (SAYFA;507) (SAYFA;507) (SAYFA;197) (SAYFA;197) (SAYFA;232) (SAYFA;319) (SAYFA;184) (SAYFA;184) (SAYFA;537) (SAYFA;554) (SAYFA;20) (SAYFA;590) (SAYFA;18) (SAYFA;660) (SAYFA;660) (SAYFA;660) (SAYFA;396) (SAYFA;391) (SAYFA;372) (SAYFA;372) (SAYFA;288) (SAYFA;288) (SAYFA;288) (SAYFA;411) (SAYFA;244) (SAYFA;721) (SAYFA;695) (SAYFA;715) (SAYFA;715) (SAYFA;80) (SAYFA;80) (SAYFA;406) (SAYFA;65) (SAYFA;201) (SAYFA;306) (SAYFA;285) (SAYFA;285) (SAYFA;61) (SAYFA;61)

			(SAYFA;77) (SAYFA;206) (SAYFA;423) (SAYFA;172) (SAYFA;690) (SAYFA;618) (SAYFA;618) (SAYFA;618) (SAYFA;230) (SAYFA;413) (SAYFA;413) (SAYFA;711) (SAYFA;398) (SAYFA;347) (SAYFA;347) (SAYFA;347) (SAYFA;347) (SAYFA;347) (SAYFA;347) (SAYFA;347) (SAYFA;347) (SAYFA;347) (SAYFA;520) (SAYFA;71) (SAYFA;88) (SAYFA;534) (SAYFA;534) (SAYFA;534) (SAYFA;756) (SAYFA;421) (SAYFA;91) (SAYFA;88) (SAYFA;151) (SAYFA;157) (SAYFA;677) (SAYFA;440) (SAYFA;261) (SAYFA;295) (SAYFA;13) (SAYFA;189) (SAYFA;130) (SAYFA;532) (SAYFA;678) (SAYFA;678) (SAYFA;192) (SAYFA;192) (SAYFA;192) (SAYFA;27) (SAYFA;27)

			(SAYFA;113) (SAYFA;221) (SAYFA;269) (SAYFA;335) (SAYFA;335) (SAYFA;335) (SAYFA;45) (SAYFA;45) (SAYFA;549) (SAYFA;549) (SAYFA;171) (SAYFA;171) (SAYFA;338) (SAYFA;518) (SAYFA;518) (SAYFA;405) (SAYFA;321) (SAYFA;314) (SAYFA;322) (SAYFA;322) (SAYFA;137) (SAYFA;137) (SAYFA;185) (SAYFA;185) (SAYFA;585) (SAYFA;692) (SAYFA;311) (SAYFA;311) (SAYFA;311) (SAYFA;275) (SAYFA;100) (SAYFA;100) (SAYFA;219) (SAYFA;402) (SAYFA;450) (SAYFA;450) (SAYFA;380) (SAYFA;380) (SAYFA;380) (SAYFA;380) (SAYFA;380) (SAYFA;640) (SAYFA;542) (SAYFA;542) (SAYFA;542) (SAYFA;542) (SAYFA;542) (SAYFA;542)

			(SAYFA;542) (SAYFA;447) (SAYFA;470) (SAYFA;690) (SAYFA;690) (SAYFA;690) (SAYFA;690) (SAYFA;690) (SAYFA;60) (SAYFA;60) (SAYFA;60) (SAYFA;204) (SAYFA;659) (SAYFA;513) (SAYFA;274) (SAYFA;480) (SAYFA;480) (SAYFA;454) (SAYFA;310) (SAYFA;515) (SAYFA;515) (SAYFA;402) (SAYFA;402) (SAYFA;205) (SAYFA;205) (SAYFA;661) (SAYFA;661) (SAYFA;661) (SAYFA;241) (SAYFA;12) (SAYFA;12) (SAYFA;12) (SAYFA;134) (SAYFA;134) (SAYFA;39) (SAYFA;39) (SAYFA;595) (SAYFA;223) (SAYFA;223) (SAYFA;223) (SAYFA;107) (SAYFA;107) (SAYFA;107) (SAYFA;158) (SAYFA;165) (SAYFA;165) (SAYFA;219) (SAYFA;741)

			(SAYFA;741) (SAYFA;403) (SAYFA;403) (SAYFA;403) (SAYFA;403) (SAYFA;401) (SAYFA;71) (SAYFA;89) (SAYFA;8) (SAYFA;451) (SAYFA;166) (SAYFA;147) (SAYFA;586) (SAYFA;663) (SAYFA;663) (SAYFA;291) (SAYFA;291) (SAYFA;291) (SAYFA;211) (SAYFA;354) (SAYFA;354) (SAYFA;140) (SAYFA;39) (SAYFA;88) (SAYFA;88) (SAYFA;88) (SAYFA;88) (SAYFA;88) (SAYFA;88) (SAYFA;88) (SAYFA;208) (SAYFA;208) (SAYFA;398) (SAYFA;580) (SAYFA;580) (SAYFA;204) (SAYFA;67) (SAYFA;135) (SAYFA;49) (SAYFA;49) (SAYFA;536) (SAYFA;330) (SAYFA;330) (SAYFA;330) (SAYFA;729) (SAYFA;64) (SAYFA;320) (SAYFA;39)

			(SAYFA;39) (SAYFA;749) (SAYFA;749) (SAYFA;577) (SAYFA;577) (SAYFA;599) (SAYFA;748) (SAYFA;72) (SAYFA;230) (SAYFA;59) (SAYFA;59) (SAYFA;167) (SAYFA;162) (SAYFA;162) (SAYFA;162) (SAYFA;166) (SAYFA;166) (SAYFA;166) (SAYFA;167) (SAYFA;660) (SAYFA;509) (SAYFA;236) (SAYFA;236) (SAYFA;661) (SAYFA;420) (SAYFA;597) (SAYFA;663) (SAYFA;663) (SAYFA;312) (SAYFA;312) (SAYFA;395) (SAYFA;436) (SAYFA;618) (SAYFA;431) (SAYFA;431) (SAYFA;210) (SAYFA;685) (SAYFA;176) (SAYFA;176) (SAYFA;615) (SAYFA;615) (SAYFA;615) (SAYFA;163) (SAYFA;23) (SAYFA;37) (SAYFA;37) (SAYFA;482) (SAYFA;126)

			(SAYFA;529) (SAYFA;366) (SAYFA;485) (SAYFA;296) (SAYFA;631) (SAYFA;84) (SAYFA;129) (SAYFA;100) (SAYFA;404) (SAYFA;638) (SAYFA;343) (SAYFA;343) (SAYFA;73) (SAYFA;88) (SAYFA;609) (SAYFA;609) (SAYFA;260) (SAYFA;201) (SAYFA;430) (SAYFA;67) (SAYFA;403) (SAYFA;16) (SAYFA;16) (SAYFA;16) (SAYFA;16) (SAYFA;16) (SAYFA;16) (SAYFA;661) (SAYFA;412) (SAYFA;227) (SAYFA;86) (SAYFA;58) (SAYFA;58) (SAYFA;75) (SAYFA;588) (SAYFA;30) (SAYFA;204) (SAYFA;228) (SAYFA;228) (SAYFA;228) (SAYFA;228) (SAYFA;748) (SAYFA;636) (SAYFA;591) (SAYFA;545) (SAYFA;545) (SAYFA;545) (SAYFA;663)

			(SAYFA;310) (SAYFA;169) (SAYFA;577) (SAYFA;577) (SAYFA;403) (SAYFA;347) (SAYFA;168) (SAYFA;498) (SAYFA;402) (SAYFA;720) (SAYFA;88) (SAYFA;88) (SAYFA;88) (SAYFA;291) (SAYFA;295) (SAYFA;295) (SAYFA;295) (SAYFA;295) (SAYFA;284) (SAYFA;284) (SAYFA;284) (SAYFA;383) (SAYFA;84) (SAYFA;403) (SAYFA;403) (SAYFA;73) (SAYFA;242) (SAYFA;748) (SAYFA;99) (SAYFA;741) (SAYFA;741) (SAYFA;144) (SAYFA;116) (SAYFA;34) (SAYFA;705) (SAYFA;705) (SAYFA;157) (SAYFA;157) (SAYFA;588) (SAYFA;588) (SAYFA;588) (SAYFA;319) (SAYFA;467) (SAYFA;132) (SAYFA;736) (SAYFA;387) (SAYFA;652) (SAYFA;652)

			(SAYFA;652) (SAYFA;652) (SAYFA;616) (SAYFA;680) (SAYFA;671) (SAYFA;671) (SAYFA;315) (SAYFA;594) (SAYFA;594) (SAYFA;381) (SAYFA;503) (SAYFA;529) (SAYFA;529) (SAYFA;367) (SAYFA;367) (SAYFA;720) (SAYFA;101) (SAYFA;101) (SAYFA;670) (SAYFA;670) (SAYFA;670) (SAYFA;436) (SAYFA;446) (SAYFA;123) (SAYFA;429) (SAYFA;754) (SAYFA;109) (SAYFA;670) (SAYFA;396) (SAYFA;396) (SAYFA;237) (SAYFA;237) (SAYFA;719) (SAYFA;719) (SAYFA;719) (SAYFA;719) (SAYFA;527) (SAYFA;527) (SAYFA;527) (SAYFA;430) (SAYFA;430) (SAYFA;430) (SAYFA;327) (SAYFA;678) (SAYFA;681) (SAYFA;165) (SAYFA;165) (SAYFA;165)

			(SAYFA;121) (SAYFA;723) (SAYFA;723) (SAYFA;723) (SAYFA;45) (SAYFA;45) (SAYFA;563) (SAYFA;550) (SAYFA;658) (SAYFA;169) (SAYFA;665) (SAYFA;456) (SAYFA;467) (SAYFA;475) (SAYFA;750) (SAYFA;446) (SAYFA;446) (SAYFA;575) (SAYFA;682) (SAYFA;353) (SAYFA;668) (SAYFA;337) (SAYFA;337) (SAYFA;337) (SAYFA;690) (SAYFA;654) (SAYFA;290) (SAYFA;431) (SAYFA;431) (SAYFA;431) (SAYFA;431) (SAYFA;431) (SAYFA;431) (SAYFA;431) (SAYFA;431) (SAYFA;431) (SAYFA;431) (SAYFA;431) (SAYFA;431) (SAYFA;477) (SAYFA;60) (SAYFA;60) (SAYFA;702) (SAYFA;562) (SAYFA;562) (SAYFA;572) (SAYFA;572) (SAYFA;572) (SAYFA;597)

			(SAYFA;597) (SAYFA;597) (SAYFA;597) (SAYFA;39) (SAYFA;552) (SAYFA;291) (SAYFA;282) (SAYFA;473) (SAYFA;473) (SAYFA;484) (SAYFA;484) (SAYFA;484) (SAYFA;485) (SAYFA;334) (SAYFA;331) (SAYFA;458) (SAYFA;458) (SAYFA;751) (SAYFA;497) (SAYFA;751) (SAYFA;511) (SAYFA;478) (SAYFA;478) (SAYFA;541) (SAYFA;491) (SAYFA;491) (SAYFA;263) (SAYFA;263) (SAYFA;263) (SAYFA;263) (SAYFA;601) (SAYFA;601) (SAYFA;551) (SAYFA;331) (SAYFA;331) (SAYFA;25) (SAYFA;82) (SAYFA;82) (SAYFA;368) (SAYFA;368) (SAYFA;667) (SAYFA;667) (SAYFA;217) (SAYFA;701) (SAYFA;413) (SAYFA;118) (SAYFA;118) (SAYFA;574)

			(SAYFA;301) (SAYFA;301) (SAYFA;381) (SAYFA;104) (SAYFA;209) (SAYFA;209) (SAYFA;209) (SAYFA;694) (SAYFA;176) (SAYFA;642) (SAYFA;194) (SAYFA;32) (SAYFA;32) (SAYFA;32) (SAYFA;616) (SAYFA;616) (SAYFA;43) (SAYFA;43) (SAYFA;43) (SAYFA;647) (SAYFA;500) (SAYFA;500) (SAYFA;510) (SAYFA;133) (SAYFA;607) (SAYFA;607) (SAYFA;607) (SAYFA;607) (SAYFA;182) (SAYFA;15) (SAYFA;15) (SAYFA;247) (SAYFA;600) (SAYFA;193) (SAYFA;193) (SAYFA;193) (SAYFA;193) (SAYFA;193) (SAYFA;193) (SAYFA;193) (SAYFA;193) (SAYFA;111) (SAYFA;111) (SAYFA;111) (SAYFA;111) (SAYFA;111) (SAYFA;111) (SAYFA;111) (SAYFA;111)

			(SAYFA;111) (SAYFA;187) (SAYFA;187) (SAYFA;543) (SAYFA;543) (SAYFA;543) (SAYFA;139) (SAYFA;614) (SAYFA;558) (SAYFA;168) (SAYFA;675) (SAYFA;675) (SAYFA;222) (SAYFA;132) (SAYFA;90) (SAYFA;646) (SAYFA;646) (SAYFA;232) (SAYFA;26) (SAYFA;647) (SAYFA;700) (SAYFA;126) (SAYFA;96) (SAYFA;568) (SAYFA;20) (SAYFA;551) (SAYFA;600) (SAYFA;600) (SAYFA;638) (SAYFA;638) (SAYFA;638) (SAYFA;289) (SAYFA;221) (SAYFA;178) (SAYFA;51) (SAYFA;286) (SAYFA;286) (SAYFA;286) (SAYFA;126) (SAYFA;686) (SAYFA;74) (SAYFA;433) (SAYFA;545) (SAYFA;143) (SAYFA;143) (SAYFA;143) (SAYFA;585) (SAYFA;407)

			(SAYFA;664) (SAYFA;664) (SAYFA;81) (SAYFA;133) (SAYFA;133) (SAYFA;133) (SAYFA;133) (SAYFA;583) (SAYFA;583) (SAYFA;583) (SAYFA;583) (SAYFA;601) (SAYFA;390) (SAYFA;390) (SAYFA;34) (SAYFA;743) (SAYFA;266) (SAYFA;266) (SAYFA;266) (SAYFA;266) (SAYFA;266) (SAYFA;266) (SAYFA;266) (SAYFA;266) (SAYFA;266) (SAYFA;266) (SAYFA;652) (SAYFA;671) (SAYFA;109) (SAYFA;51) (SAYFA;462) (SAYFA;217) (SAYFA;288) (SAYFA;669) (SAYFA;8) (SAYFA;635) (SAYFA;383) (SAYFA;501) (SAYFA;254) (SAYFA;319) (SAYFA;648) (SAYFA;712) (SAYFA;322) (SAYFA;322) (SAYFA;452) (SAYFA;532) (SAYFA;532) (SAYFA;443)

			(SAYFA;723) (SAYFA;382) (SAYFA;15) (SAYFA;557) (SAYFA;557) (SAYFA;282) (SAYFA;282) (SAYFA;282) (SAYFA;612) (SAYFA;612) (SAYFA;612) (SAYFA;368) (SAYFA;438) (SAYFA;438) (SAYFA;438) (SAYFA;195) (SAYFA;195) (SAYFA;195) (SAYFA;511) (SAYFA;680) (SAYFA;443) (SAYFA;438) (SAYFA;438) (SAYFA;438) (SAYFA;171) (SAYFA;100) (SAYFA;317) (SAYFA;336) (SAYFA;405) (SAYFA;366) (SAYFA;290) (SAYFA;379) (SAYFA;379) (SAYFA;379) (SAYFA;379) (SAYFA;379) (SAYFA;641) (SAYFA;382) (SAYFA;705) (SAYFA;705) (SAYFA;189) (SAYFA;463) (SAYFA;665) (SAYFA;665) (SAYFA;575) (SAYFA;575) (SAYFA;637) (SAYFA;619)

			(SAYFA;304) (SAYFA;664) (SAYFA;726) (SAYFA;726) (SAYFA;726) (SAYFA;710) (SAYFA;379) (SAYFA;710) (SAYFA;710) (SAYFA;339) (SAYFA;339) (SAYFA;428) (SAYFA;512) (SAYFA;512) (SAYFA;214) (SAYFA;687) (SAYFA;687) (SAYFA;687) (SAYFA;739) (SAYFA;650) (SAYFA;650) (SAYFA;658) (SAYFA;747) (SAYFA;747) (SAYFA;747) (SAYFA;612) (SAYFA;248) (SAYFA;740) (SAYFA;741) (SAYFA;478) (SAYFA;410) (SAYFA;645) (SAYFA;675) (SAYFA;675) (SAYFA;9) (SAYFA;335) (SAYFA;335) (SAYFA;753) (SAYFA;753) (SAYFA;739) (SAYFA;756) (SAYFA;432) (SAYFA;507) (SAYFA;432) (SAYFA;432) (SAYFA;189) (SAYFA;189) (SAYFA;471)

			(SAYFA;341) (SAYFA;466) (SAYFA;466) (SAYFA;606) (SAYFA;606) (SAYFA;606) (SAYFA;338) (SAYFA;362) (SAYFA;16) (SAYFA;188) (SAYFA;192) (SAYFA;192) (SAYFA;150) (SAYFA;150) (SAYFA;677) (SAYFA;403) (SAYFA;581) (SAYFA;298) (SAYFA;579) (SAYFA;579) (SAYFA;469) (SAYFA;621) (SAYFA;650) (SAYFA;293) (SAYFA;386) (SAYFA;386) (SAYFA;708) (SAYFA;229) (SAYFA;416) (SAYFA;416) (SAYFA;416) (SAYFA;416) (SAYFA;679) (SAYFA;679) (SAYFA;679) (SAYFA;546) (SAYFA;381) (SAYFA;446) (SAYFA;572) (SAYFA;572) (SAYFA;716) (SAYFA;14) (SAYFA;501) (SAYFA;501) (SAYFA;501) (SAYFA;501) (SAYFA;530) (SAYFA;414)

			(SAYFA;414) (SAYFA;716) (SAYFA;716) (SAYFA;716) (SAYFA;716) (SAYFA;192) (SAYFA;192) (SAYFA;192) (SAYFA;192) (SAYFA;371) (SAYFA;352) (SAYFA;352) (SAYFA;268) (SAYFA;268) (SAYFA;281) (SAYFA;607) (SAYFA;607) (SAYFA;702) (SAYFA;728) (SAYFA;50) (SAYFA;50) (SAYFA;50) (SAYFA;350) (SAYFA;350) (SAYFA;350) (SAYFA;747) (SAYFA;743) (SAYFA;735) (SAYFA;735) (SAYFA;743) (SAYFA;290) (SAYFA;192) (SAYFA;192) (SAYFA;192) (SAYFA;744) (SAYFA;129) (SAYFA;129) (SAYFA;129) (SAYFA;682) (SAYFA;368) (SAYFA;257) (SAYFA;107) (SAYFA;444) (SAYFA;263) (SAYFA;621) (SAYFA;272) (SAYFA;740) (SAYFA;740)

			(SAYFA;14) (SAYFA;377) (SAYFA;581) (SAYFA;326) (SAYFA;677) (SAYFA;581) (SAYFA;596) (SAYFA;596) (SAYFA;118) (SAYFA;118) (SAYFA;118) (SAYFA;118) (SAYFA;116) (SAYFA;116) (SAYFA;116) (SAYFA;518) (SAYFA;715) (SAYFA;129) (SAYFA;336) (SAYFA;336) (SAYFA;629) (SAYFA;441) (SAYFA;441) (SAYFA;442) (SAYFA;442) (SAYFA;442) (SAYFA;667) (SAYFA;667) (SAYFA;664) (SAYFA;186) (SAYFA;40) (SAYFA;271) (SAYFA;372) (SAYFA;392) (SAYFA;676) (SAYFA;13) (SAYFA;363) (SAYFA;245) (SAYFA;696) (SAYFA;696) (SAYFA;341) (SAYFA;229) (SAYFA;704) (SAYFA;704) (SAYFA;298) (SAYFA;549) (SAYFA;623) (SAYFA;623)

			(SAYFA;272) (SAYFA;272) (SAYFA;680) (SAYFA;182) (SAYFA;168) (SAYFA;596) (SAYFA;17) (SAYFA;142) (SAYFA;283) (SAYFA;283) (SAYFA;283) (SAYFA;280) (SAYFA;280) (SAYFA;265) (SAYFA;265) (SAYFA;536) (SAYFA;575) (SAYFA;675) (SAYFA;675) (SAYFA;676) (SAYFA;676) (SAYFA;474) (SAYFA;603) (SAYFA;590) (SAYFA;615) (SAYFA;615) (SAYFA;615) (SAYFA;615) (SAYFA;615) (SAYFA;526) (SAYFA;526) (SAYFA;526) (SAYFA;746) (SAYFA;506) (SAYFA;393) (SAYFA;538) (SAYFA;309) (SAYFA;350) (SAYFA;177) (SAYFA;527) (SAYFA;710) (SAYFA;664) (SAYFA;664) (SAYFA;664) (SAYFA;664) (SAYFA;664) (SAYFA;664) (SAYFA;135)

			(SAYFA;702) (SAYFA;650) (SAYFA;664) (SAYFA;425) (SAYFA;293) (SAYFA;293) (SAYFA;287) (SAYFA;89) (SAYFA;89) (SAYFA;702) (SAYFA;329) (SAYFA;329) (SAYFA;736) (SAYFA;697) (SAYFA;748) (SAYFA;56) (SAYFA;56) (SAYFA;496) (SAYFA;748) (SAYFA;748) (SAYFA;725) (SAYFA;627) (SAYFA;748) (SAYFA;38) (SAYFA;38) (SAYFA;83) (SAYFA;306) (SAYFA;101) (SAYFA;347) (SAYFA;347) (SAYFA;347) (SAYFA;735) (SAYFA;735) (SAYFA;735) (SAYFA;121) (SAYFA;258) (SAYFA;508) (SAYFA;508) (SAYFA;686) (SAYFA;107) (SAYFA;261) (SAYFA;261) (SAYFA;261) (SAYFA;648) (SAYFA;648) (SAYFA;648) (SAYFA;250) (SAYFA;506)

			(SAYFA;34) (SAYFA;34) (SAYFA;348) (SAYFA;348) (SAYFA;348) (SAYFA;451) (SAYFA;479) (SAYFA;302) (SAYFA;313) (SAYFA;313) (SAYFA;56) (SAYFA;464) (SAYFA;625) (SAYFA;527) (SAYFA;527) (SAYFA;527) (SAYFA;527) (SAYFA;125) (SAYFA;125) (SAYFA;125) (SAYFA;82) (SAYFA;323) (SAYFA;323) (SAYFA;323) (SAYFA;392) (SAYFA;392) (SAYFA;279) (SAYFA;279) (SAYFA;613) (SAYFA;167) (SAYFA;524) (SAYFA;524) (SAYFA;489) (SAYFA;489) (SAYFA;316) (SAYFA;221) (SAYFA;221) (SAYFA;672) (SAYFA;672) (SAYFA;326) (SAYFA;129) (SAYFA;598) (SAYFA;598) (SAYFA;598) (SAYFA;598) (SAYFA;598) (SAYFA;598) (SAYFA;757)

			(SAYFA;757) (SAYFA;66) (SAYFA;66) (SAYFA;66) (SAYFA;66) (SAYFA;66) (SAYFA;176) (SAYFA;165) (SAYFA;688) (SAYFA;688) (SAYFA;570) (SAYFA;570) (SAYFA;581) (SAYFA;578) (SAYFA;578) (SAYFA;429) (SAYFA;429) (SAYFA;490) (SAYFA;490) (SAYFA;40) (SAYFA;40) (SAYFA;40) (SAYFA;716) (SAYFA;656) (SAYFA;168) (SAYFA;32) (SAYFA;32) (SAYFA;383) (SAYFA;552) (SAYFA;17) (SAYFA;17) (SAYFA;17) (SAYFA;249) (SAYFA;249) (SAYFA;249) (SAYFA;18) (SAYFA;18) (SAYFA;18) (SAYFA;554) (SAYFA;554) (SAYFA;351) (SAYFA;714) (SAYFA;66) (SAYFA;66) (SAYFA;66) (SAYFA;117) (SAYFA;757) (SAYFA;275)

			(SAYFA;61) (SAYFA;228) (SAYFA;416) (SAYFA;318) (SAYFA;644) (SAYFA;464) (SAYFA;576) (SAYFA;576) (SAYFA;576) (SAYFA;393) (SAYFA;582) (SAYFA;582) (SAYFA;582) (SAYFA;307) (SAYFA;36) (SAYFA;332) (SAYFA;679) (SAYFA;528) (SAYFA;762) (SAYFA;709) (SAYFA;606) (SAYFA;606) (SAYFA;54) (SAYFA;27) (SAYFA;387) (SAYFA;65) (SAYFA;65) (SAYFA;65) (SAYFA;617) (SAYFA;35) (SAYFA;123) (SAYFA;753) (SAYFA;753) (SAYFA;753) (SAYFA;156) (SAYFA;437) (SAYFA;553) (SAYFA;59) (SAYFA;59) (SAYFA;699) (SAYFA;699) (SAYFA;699) (SAYFA;752) (SAYFA;703) (SAYFA;22) (SAYFA;674) (SAYFA;674) (SAYFA;674)

			(SAYFA;415) (SAYFA;368) (SAYFA;120) (SAYFA;255) (SAYFA;255) (SAYFA;400) (SAYFA;400) (SAYFA;238) (SAYFA;238) (SAYFA;447) (SAYFA;447) (SAYFA;560) (SAYFA;279) (SAYFA;217) (SAYFA;217) (SAYFA;654) (SAYFA;488) (SAYFA;488) (SAYFA;211) (SAYFA;337) (SAYFA;337) (SAYFA;683) (SAYFA;683) (SAYFA;683) (SAYFA;155) (SAYFA;440) (SAYFA;715) (SAYFA;419) (SAYFA;419) (SAYFA;419) (SAYFA;419) (SAYFA;419) (SAYFA;419) (SAYFA;419) (SAYFA;419) (SAYFA;419) (SAYFA;419) (SAYFA;762) (SAYFA;762) (SAYFA;762) (SAYFA;374) (SAYFA;374) (SAYFA;374) (SAYFA;257) (SAYFA;157) (SAYFA;253) (SAYFA;72) (SAYFA;250)

			(SAYFA;338) (SAYFA;344) (SAYFA;721) (SAYFA;721) (SAYFA;721) (SAYFA;138) (SAYFA;517) (SAYFA;719) (SAYFA;61) (SAYFA;762) (SAYFA;90) (SAYFA;90) (SAYFA;90) (SAYFA;90) (SAYFA;652) (SAYFA;652) (SAYFA;652) (SAYFA;417) (SAYFA;711) (SAYFA;686) (SAYFA;351) (SAYFA;351) (SAYFA;609) (SAYFA;609) (SAYFA;162) (SAYFA;333) (SAYFA;333) (SAYFA;333) (SAYFA;333) (SAYFA;333) (SAYFA;736) (SAYFA;347) (SAYFA;347) (SAYFA;439) (SAYFA;314) (SAYFA;314) (SAYFA;314) (SAYFA;314) (SAYFA;61) (SAYFA;61) (SAYFA;61) (SAYFA;459) (SAYFA;409) (SAYFA;409) (SAYFA;409) (SAYFA;409) (SAYFA;409) (SAYFA;737)

			(SAYFA;433) (SAYFA;433) (SAYFA;290) (SAYFA;233) (SAYFA;179) (SAYFA;718) (SAYFA;540) (SAYFA;540) (SAYFA;135) (SAYFA;79) (SAYFA;79) (SAYFA;183) (SAYFA;183) (SAYFA;193) (SAYFA;619) (SAYFA;619) (SAYFA;756) (SAYFA;672) (SAYFA;9) (SAYFA;9) (SAYFA;388) (SAYFA;388) (SAYFA;649) (SAYFA;649) (SAYFA;28) (SAYFA;759) (SAYFA;759) (SAYFA;759) (SAYFA;759) (SAYFA;759) (SAYFA;545) (SAYFA;123) (SAYFA;673) (SAYFA;711) (SAYFA;711) (SAYFA;659) (SAYFA;659) (SAYFA;334) (SAYFA;146) (SAYFA;146) (SAYFA;146) (SAYFA;406) (SAYFA;406) (SAYFA;438) (SAYFA;722) (SAYFA;722) (SAYFA;722) (SAYFA;324)

			(SAYFA;679) (SAYFA;679) (SAYFA;234) (SAYFA;234) (SAYFA;116) (SAYFA;98) (SAYFA;356) (SAYFA;162) (SAYFA;162) (SAYFA;125) (SAYFA;125) (SAYFA;125) (SAYFA;193) (SAYFA;681) (SAYFA;681) (SAYFA;433) (SAYFA;745) (SAYFA;745) (SAYFA;755) (SAYFA;755) (SAYFA;580) (SAYFA;359) (SAYFA;3) (SAYFA;601) (SAYFA;601) (SAYFA;131) (SAYFA;622) (SAYFA;381) (SAYFA;607) (SAYFA;607) (SAYFA;607) (SAYFA;607) (SAYFA;607) (SAYFA;574) (SAYFA;574) (SAYFA;574) (SAYFA;355) (SAYFA;58) (SAYFA;513) (SAYFA;760) (SAYFA;239) (SAYFA;479) (SAYFA;701) (SAYFA;465) (SAYFA;106) (SAYFA;314) (SAYFA;125) (SAYFA;125)

			(SAYFA;125) (SAYFA;125) (SAYFA;165) (SAYFA;125) (SAYFA;125) (SAYFA;759) (SAYFA;759) (SAYFA;389) (SAYFA;737) (SAYFA;429) (SAYFA;429) (SAYFA;122) (SAYFA;61) (SAYFA;387) (SAYFA;387) (SAYFA;387) (SAYFA;387) (SAYFA;387) (SAYFA;387) (SAYFA;387) (SAYFA;387) (SAYFA;387) (SAYFA;387) (SAYFA;294) (SAYFA;613) (SAYFA;613) (SAYFA;508) (SAYFA;508) (SAYFA;508) (SAYFA;87) (SAYFA;489) (SAYFA;489) (SAYFA;362) (SAYFA;384) (SAYFA;384) (SAYFA;384) (SAYFA;356) (SAYFA;362) (SAYFA;567) (SAYFA;698) (SAYFA;674) (SAYFA;674) (SAYFA;674) (SAYFA;431) (SAYFA;433) (SAYFA;433) (SAYFA;597) (SAYFA;339)

			(SAYFA;531) (SAYFA;126) (SAYFA;287) (SAYFA;70) (SAYFA;212) (SAYFA;212) (SAYFA;212) (SAYFA;212) (SAYFA;236) (SAYFA;236) (SAYFA;734) (SAYFA;147) (SAYFA;446) (SAYFA;695) (SAYFA;534) (SAYFA;534) (SAYFA;252) (SAYFA;252) (SAYFA;252) (SAYFA;252) (SAYFA;252) (SAYFA;693) (SAYFA;693) (SAYFA;386) (SAYFA;695) (SAYFA;695) (SAYFA;695) (SAYFA;695) (SAYFA;461) (SAYFA;461) (SAYFA;550) (SAYFA;461) (SAYFA;461) (SAYFA;461) (SAYFA;448) (SAYFA;31) (SAYFA;279) (SAYFA;395) (SAYFA;156) (SAYFA;266) (SAYFA;628) (SAYFA;256) (SAYFA;630) (SAYFA;269) (SAYFA;531) (SAYFA;531) (SAYFA;461) (SAYFA;217)

			(SAYFA;222) (SAYFA;672) (SAYFA;134) (SAYFA;742) (SAYFA;669) (SAYFA;669) (SAYFA;727) (SAYFA;475) (SAYFA;161) (SAYFA;175) (SAYFA;729) (SAYFA;348) (SAYFA;759) (SAYFA;759) (SAYFA;759) (SAYFA;750) (SAYFA;750) (SAYFA;750) (SAYFA;54) (SAYFA;475) (SAYFA;462) (SAYFA;505) (SAYFA;110) (SAYFA;31) (SAYFA;437) (SAYFA;715) (SAYFA;715) (SAYFA;715) (SAYFA;715) (SAYFA;715) (SAYFA;715) (SAYFA;715) (SAYFA;715) (SAYFA;379) (SAYFA;379) (SAYFA;350) (SAYFA;226) (SAYFA;754) (SAYFA;12) (SAYFA;728) (SAYFA;229) (SAYFA;229) (SAYFA;229) (SAYFA;229) (SAYFA;371) (SAYFA;329) (SAYFA;3) (SAYFA;698)

			(SAYFA;698) (SAYFA;508) (SAYFA;508) (SAYFA;633) (SAYFA;603) (SAYFA;603) (SAYFA;603) (SAYFA;504) (SAYFA;490) (SAYFA;81) (SAYFA;81) (SAYFA;370) (SAYFA;290) (SAYFA;380) (SAYFA;674) (SAYFA;284) (SAYFA;284) (SAYFA;284) (SAYFA;103) (SAYFA;108) (SAYFA;108) (SAYFA;660) (SAYFA;371) (SAYFA;89) (SAYFA;727) (SAYFA;567) (SAYFA;567) (SAYFA;567) (SAYFA;420) (SAYFA;420) (SAYFA;436) (SAYFA;752) (SAYFA;752) (SAYFA;575) (SAYFA;575) (SAYFA;312) (SAYFA;312) (SAYFA;677) (SAYFA;677) (SAYFA;97) (SAYFA;97) (SAYFA;97) (SAYFA;97) (SAYFA;318) (SAYFA;256) (SAYFA;256) (SAYFA;332) (SAYFA;260)

			(SAYFA;691) (SAYFA;691) (SAYFA;428) (SAYFA;325) (SAYFA;325) (SAYFA;325) (SAYFA;36) (SAYFA;36) (SAYFA;345) (SAYFA;482) (SAYFA;482) (SAYFA;482) (SAYFA;539) (SAYFA;539) (SAYFA;674) (SAYFA;464) (SAYFA;553) (SAYFA;523) (SAYFA;523) (SAYFA;218) (SAYFA;744) (SAYFA;160) (SAYFA;277) (SAYFA;488) (SAYFA;26) (SAYFA;288) (SAYFA;278) (SAYFA;28) (SAYFA;28) (SAYFA;28) (SAYFA;317) (SAYFA;654) (SAYFA;46) (SAYFA;478) (SAYFA;478) (SAYFA;701) (SAYFA;701) (SAYFA;702) (SAYFA;698) (SAYFA;698) (SAYFA;244) (SAYFA;633) (SAYFA;633) (SAYFA;140) (SAYFA;140) (SAYFA;140) (SAYFA;694) (SAYFA;352)

			(SAYFA;352) (SAYFA;380) (SAYFA;705) (SAYFA;705) (SAYFA;91) (SAYFA;724) (SAYFA;286) (SAYFA;681) (SAYFA;537) (SAYFA;690) (SAYFA;745) (SAYFA;641) (SAYFA;693) (SAYFA;693) (SAYFA;438) (SAYFA;438) (SAYFA;735) (SAYFA;371) (SAYFA;291) (SAYFA;326) (SAYFA;467) (SAYFA;80) (SAYFA;80) (SAYFA;664) (SAYFA;583) (SAYFA;189) (SAYFA;426) (SAYFA;426) (SAYFA;264) (SAYFA;523) (SAYFA;161) (SAYFA;161) (SAYFA;469) (SAYFA;731) (SAYFA;731) (SAYFA;731) (SAYFA;731) (SAYFA;731) (SAYFA;731) (SAYFA;233) (SAYFA;65) (SAYFA;65) (SAYFA;65) (SAYFA;65) (SAYFA;65) (SAYFA;65) (SAYFA;65) (SAYFA;718)

			(SAYFA;210) (SAYFA;557) (SAYFA;557) (SAYFA;13) (SAYFA;662) (SAYFA;662) (SAYFA;662) (SAYFA;333) (SAYFA;11) (SAYFA;556) (SAYFA;363) (SAYFA;500) (SAYFA;322) (SAYFA;634) (SAYFA;634) (SAYFA;24) (SAYFA;584) (SAYFA;63) (SAYFA;672) (SAYFA;48) (SAYFA;48) (SAYFA;619) (SAYFA;624) (SAYFA;624) (SAYFA;319) (SAYFA;385) (SAYFA;385) (SAYFA;385) (SAYFA;385) (SAYFA;653) (SAYFA;653) (SAYFA;403) (SAYFA;403) (SAYFA;585) (SAYFA;428) (SAYFA;630) (SAYFA;630) (SAYFA;284) (SAYFA;552) (SAYFA;114) (SAYFA;543) (SAYFA;607) (SAYFA;607) (SAYFA;718) (SAYFA;319) (SAYFA;319) (SAYFA;401) (SAYFA;303)

			(SAYFA;59) (SAYFA;422) (SAYFA;422) (SAYFA;645) (SAYFA;388) (SAYFA;388) (SAYFA;388) (SAYFA;148) (SAYFA;148) (SAYFA;317) (SAYFA;637) (SAYFA;230) (SAYFA;446) (SAYFA;16) (SAYFA;222) (SAYFA;459) (SAYFA;74) (SAYFA;74) (SAYFA;536) (SAYFA;536) (SAYFA;536) (SAYFA;684) (SAYFA;574) (SAYFA;574) (SAYFA;3) (SAYFA;747) (SAYFA;747) (SAYFA;746) (SAYFA;56) (SAYFA;322) (SAYFA;270) (SAYFA;270) (SAYFA;419) (SAYFA;419) (SAYFA;81) (SAYFA;81) (SAYFA;371) (SAYFA;113) (SAYFA;113) (SAYFA;604) (SAYFA;604) (SAYFA;604) (SAYFA;604) (SAYFA;640) (SAYFA;149) (SAYFA;149) (SAYFA;149) (SAYFA;149)

			(SAYFA;149) (SAYFA;149) (SAYFA;149) (SAYFA;149) (SAYFA;149) (SAYFA;34) (SAYFA;604) (SAYFA;8) (SAYFA;692) (SAYFA;80) (SAYFA;80) (SAYFA;682) (SAYFA;427) (SAYFA;159) (SAYFA;159) (SAYFA;335) (SAYFA;335) (SAYFA;506) (SAYFA;594) (SAYFA;121) (SAYFA;10) (SAYFA;623) (SAYFA;317) (SAYFA;527) (SAYFA;314) (SAYFA;289) (SAYFA;509) (SAYFA;509) (SAYFA;509) (SAYFA;509) (SAYFA;60) (SAYFA;60) (SAYFA;674) (SAYFA;642) (SAYFA;642) (SAYFA;664) (SAYFA;664) (SAYFA;61) (SAYFA;61) (SAYFA;61) (SAYFA;61) (SAYFA;61) (SAYFA;61) (SAYFA;528) (SAYFA;528) (SAYFA;90) (SAYFA;90) (SAYFA;697)

			(SAYFA;697) (SAYFA;663) (SAYFA;662) (SAYFA;572) (SAYFA;572) (SAYFA;572) (SAYFA;413) (SAYFA;674) (SAYFA;674) (SAYFA;674) (SAYFA;572) (SAYFA;572) (SAYFA;572) (SAYFA;572) (SAYFA;572) (SAYFA;572) (SAYFA;605) (SAYFA;441) (SAYFA;80) (SAYFA;538) (SAYFA;538) (SAYFA;235) (SAYFA;549) (SAYFA;549) (SAYFA;549) (SAYFA;549) (SAYFA;549) (SAYFA;549) (SAYFA;81) (SAYFA;102) (SAYFA;713) (SAYFA;450) (SAYFA;450) (SAYFA;716) (SAYFA;175) (SAYFA;330) (SAYFA;388) (SAYFA;388) (SAYFA;287) (SAYFA;397) (SAYFA;397) (SAYFA;37) (SAYFA;352) (SAYFA;180) (SAYFA;391) (SAYFA;567) (SAYFA;385) (SAYFA;520)

			(SAYFA;100) (SAYFA;610) (SAYFA;125) (SAYFA;350) (SAYFA;432) (SAYFA;717) (SAYFA;82) (SAYFA;82) (SAYFA;69) (SAYFA;69) (SAYFA;45) (SAYFA;298) (SAYFA;80) (SAYFA;80) (SAYFA;479) (SAYFA;81) (SAYFA;384) (SAYFA;116) (SAYFA;116) (SAYFA;241) (SAYFA;74) (SAYFA;68) (SAYFA;68) (SAYFA;68) (SAYFA;608) (SAYFA;608) (SAYFA;697) (SAYFA;738) (SAYFA;705) (SAYFA;705) (SAYFA;627) (SAYFA;627) (SAYFA;359) (SAYFA;652) (SAYFA;652) (SAYFA;615) (SAYFA;679) (SAYFA;679) (SAYFA;249) (SAYFA;724) (SAYFA;165) (SAYFA;188) (SAYFA;710) (SAYFA;710) (SAYFA;460) (SAYFA;740) (SAYFA;740) (SAYFA;8)

			(SAYFA;545) (SAYFA;545) (SAYFA;453) (SAYFA;753) (SAYFA;753) (SAYFA;753) (SAYFA;753) (SAYFA;54) (SAYFA;54) (SAYFA;54) (SAYFA;54) (SAYFA;759) (SAYFA;405) (SAYFA;405) (SAYFA;405) (SAYFA;453) (SAYFA;386) (SAYFA;386) (SAYFA;287) (SAYFA;754) (SAYFA;610) (SAYFA;610) (SAYFA;610) (SAYFA;610) (SAYFA;610) (SAYFA;610) (SAYFA;26) (SAYFA;681) (SAYFA;681) (SAYFA;681) (SAYFA;681) (SAYFA;225) (SAYFA;225) (SAYFA;753) (SAYFA;455) (SAYFA;455) (SAYFA;455) (SAYFA;455) (SAYFA;666) (SAYFA;666) (SAYFA;488) (SAYFA;488) (SAYFA;137) (SAYFA;348) (SAYFA;318) (SAYFA;266) (SAYFA;703) (SAYFA;703)

			(SAYFA;703) (SAYFA;744) (SAYFA;114) (SAYFA;705) (SAYFA;705) (SAYFA;705) (SAYFA;705) (SAYFA;705) (SAYFA;684) (SAYFA;150) (SAYFA;686) (SAYFA;738) (SAYFA;726) (SAYFA;726) (SAYFA;726) (SAYFA;696) (SAYFA;696) (SAYFA;719) (SAYFA;719) (SAYFA;302) (SAYFA;686) (SAYFA;245) (SAYFA;245) (SAYFA;211) (SAYFA;322) (SAYFA;322) (SAYFA;322) (SAYFA;543) (SAYFA;702) (SAYFA;318) (SAYFA;318) (SAYFA;318) (SAYFA;318) (SAYFA;318) (SAYFA;318) (SAYFA;21) (SAYFA;21) (SAYFA;21) (SAYFA;201) (SAYFA;146) (SAYFA;581) (SAYFA;649) (SAYFA;649) (SAYFA;276) (SAYFA;583) (SAYFA;583) (SAYFA;732) (SAYFA;678)

			(SAYFA;483) (SAYFA;21) (SAYFA;104) (SAYFA;397) (SAYFA;221) (SAYFA;697) (SAYFA;611) (SAYFA;611) (SAYFA;656) (SAYFA;282) (SAYFA;271) (SAYFA;271) (SAYFA;271) (SAYFA;271) (SAYFA;271) (SAYFA;271) (SAYFA;734) (SAYFA;601) (SAYFA;601) (SAYFA;414) (SAYFA;414) (SAYFA;414) (SAYFA;414) (SAYFA;382) (SAYFA;535) (SAYFA;326) (SAYFA;347) (SAYFA;347) (SAYFA;710) (SAYFA;453) (SAYFA;453) (SAYFA;230) (SAYFA;381) (SAYFA;381) (SAYFA;381) (SAYFA;725) (SAYFA;725) (SAYFA;42) (SAYFA;292) (SAYFA;292) (SAYFA;519) (SAYFA;519) (SAYFA;519) (SAYFA;519) (SAYFA;519) (SAYFA;519) (SAYFA;519) (SAYFA;519)

			(SAYFA;402) (SAYFA;402) (SAYFA;609) (SAYFA;654) (SAYFA;131) (SAYFA;94) (SAYFA;362) (SAYFA;362) (SAYFA;362) (SAYFA;464) (SAYFA;126) (SAYFA;717) (SAYFA;463) (SAYFA;216) (SAYFA;216) (SAYFA;216) (SAYFA;216) (SAYFA;552) (SAYFA;645) (SAYFA;645) (SAYFA;645) (SAYFA;595) (SAYFA;730) (SAYFA;107) (SAYFA;23) (SAYFA;155) (SAYFA;155) (SAYFA;564) (SAYFA;466) (SAYFA;95) (SAYFA;451) (SAYFA;200) (SAYFA;659) (SAYFA;131) (SAYFA;431) (SAYFA;726) (SAYFA;37) (SAYFA;37) (SAYFA;578) (SAYFA;421) (SAYFA;518) (SAYFA;95) (SAYFA;92) (SAYFA;750) (SAYFA;371) (SAYFA;371) (SAYFA;371) (SAYFA;426)

			(SAYFA;426) (SAYFA;749) (SAYFA;749) (SAYFA;540) (SAYFA;134) (SAYFA;591) (SAYFA;509) (SAYFA;271) (SAYFA;48) (SAYFA;48) (SAYFA;48) (SAYFA;536) (SAYFA;536) (SAYFA;753) (SAYFA;281) (SAYFA;281) (SAYFA;281) (SAYFA;281) (SAYFA;281) (SAYFA;425) (SAYFA;642) (SAYFA;432) (SAYFA;175) (SAYFA;291) (SAYFA;113) (SAYFA;219) (SAYFA;219) (SAYFA;740) (SAYFA;333) (SAYFA;333) (SAYFA;706) (SAYFA;68) (SAYFA;16) (SAYFA;716) (SAYFA;716) (SAYFA;402) (SAYFA;402) (SAYFA;67) (SAYFA;671) (SAYFA;671) (SAYFA;99) (SAYFA;675) (SAYFA;675) (SAYFA;675) (SAYFA;265) (SAYFA;265) (SAYFA;279) (SAYFA;356)

			(SAYFA;491) (SAYFA;762) (SAYFA;183) (SAYFA;604) (SAYFA;604) (SAYFA;604) (SAYFA;604) (SAYFA;420) (SAYFA;420) (SAYFA;420) (SAYFA;202) (SAYFA;275) (SAYFA;275) (SAYFA;348) (SAYFA;348) (SAYFA;348) (SAYFA;634) (SAYFA;178) (SAYFA;540) (SAYFA;540) (SAYFA;540) (SAYFA;720) (SAYFA;250) (SAYFA;299) (SAYFA;134) (SAYFA;368) (SAYFA;722) (SAYFA;722) (SAYFA;722) (SAYFA;1) (SAYFA;468) (SAYFA;417) (SAYFA;493) (SAYFA;493) (SAYFA;426) (SAYFA;85) (SAYFA;85) (SAYFA;85) (SAYFA;635) (SAYFA;635) (SAYFA;721) (SAYFA;419) (SAYFA;419) (SAYFA;314) (SAYFA;433) (SAYFA;433) (SAYFA;47) (SAYFA;306)

			(SAYFA;279) (SAYFA;462) (SAYFA;559) (SAYFA;559) (SAYFA;78) (SAYFA;78) (SAYFA;78) (SAYFA;593) (SAYFA;593) (SAYFA;668) (SAYFA;668) (SAYFA;668) (SAYFA;668) (SAYFA;608) (SAYFA;752) (SAYFA;752) (SAYFA;573) (SAYFA;634) (SAYFA;577) (SAYFA;532) (SAYFA;636) (SAYFA;636) (SAYFA;636) (SAYFA;35) (SAYFA;35) (SAYFA;262) (SAYFA;67) (SAYFA;551) (SAYFA;445) (SAYFA;445) (SAYFA;711) (SAYFA;711) (SAYFA;725) (SAYFA;725) (SAYFA;725) (SAYFA;721) (SAYFA;208) (SAYFA;136) (SAYFA;136) (SAYFA;136) (SAYFA;758) (SAYFA;62) (SAYFA;209) (SAYFA;209) (SAYFA;209) (SAYFA;602) (SAYFA;602) (SAYFA;602)

			(SAYFA;41) (SAYFA;41) (SAYFA;636) (SAYFA;733) (SAYFA;733) (SAYFA;733) (SAYFA;40) (SAYFA;153) (SAYFA;534) (SAYFA;534) (SAYFA;252) (SAYFA;721) (SAYFA;52) (SAYFA;283) (SAYFA;82) (SAYFA;530) (SAYFA;597) (SAYFA;336) (SAYFA;197) (SAYFA;298) (SAYFA;612) (SAYFA;591) (SAYFA;579) (SAYFA;75) (SAYFA;427) (SAYFA;389) (SAYFA;596) (SAYFA;559) (SAYFA;678) (SAYFA;210) (SAYFA;394) (SAYFA;176) (SAYFA;176) (SAYFA;498) (SAYFA;562) (SAYFA;695) (SAYFA;634) (SAYFA;330) (SAYFA;330) (SAYFA;330) (SAYFA;730) (SAYFA;414) (SAYFA;552) (SAYFA;197) (SAYFA;34) (SAYFA;34) (SAYFA;34) (SAYFA;763)

			(SAYFA;746) (SAYFA;156) (SAYFA;684) (SAYFA;223) (SAYFA;223) (SAYFA;223) (SAYFA;575) (SAYFA;397) (SAYFA;328) (SAYFA;174) (SAYFA;618) (SAYFA;580) (SAYFA;3) (SAYFA;3) (SAYFA;3) (SAYFA;3) (SAYFA;3) (SAYFA;547) (SAYFA;655) (SAYFA;427) (SAYFA;453) (SAYFA;154) (SAYFA;154) (SAYFA;212) (SAYFA;500) (SAYFA;500) (SAYFA;336) (SAYFA;594) (SAYFA;192) (SAYFA;565) (SAYFA;653) (SAYFA;653) (SAYFA;653) (SAYFA;102) (SAYFA;692) (SAYFA;516) (SAYFA;581)
vesāyıṭ:	(A.) Aracı.	Yaʿnī, ṣābit olmadılar arada ve-(3)sāyıṭa iltifāt ḳılmaġa ve ḳalblerin aña müteʿallıḳ ḳılmaġa.	(SAYFA;25)
veṣīle:	(A.) (Vâsile) Kendisi ile başkasına yaklaşılan şey. *Bahane, sebeb* Vasıta. Yol.	(3) Ve daḫı veṣīle olardur kim ḥarāmları ḥalāl görürler, ecnebī ʿavratlar-ıla üleşürler yā ḳardaş (4) yā ḳız idinmeg-ile ol mubāḥīler ve zındīḳlar gibi bunuñ-ıla temettuʿ ider.	(SAYFA;298)
vebāl:	(A.) Günah. Zarar. Ziyan. Şiddet. Ağırlık. Azab. Doğru	ṕes, bulardan ʿavf idüṕ ṣabr eyle bularuñ-ıla Allāh'a tevekkül (11)	(SAYFA;128) (SAYFA;103)

	olmayan bir hareketin manevî mes'uliyeti. vebāldür: vebāli:	ḳıl ola ki Allāhu Taʿālā bularuñ ḳalbin ıṣlāḥ ide, ol taʿyīrātlarını bulara vebāl ḳılmaya, (12) ʿāḳıbetlerini ve māllarını görklü ḳıla.[65a] Ve daḫı irādetini girçek eyleye ol muṣāḥabet (8) zaḥmeti yükin götürmeg-içün; tā ʿulūm-ı ẓāhirleri ki ʿulūm-ı bāṭına fāyidelerine ḳarībdür anlaruñ (9) üzerine vebāl olmaya.[52b]	(SAYFA;615) (SAYFA;422) (SAYFA;103) (SAYFA;601) (SAYFA;400) (SAYFA;176)

vecd:	(A.) Aşk, muhabbet. Kendinden geçecek, unutacak kadar İlâhî bir aşk hali. * Yüksek heyecan. İştiyakın galebesi.	Ve daḫı buncılayın laġvdandur erbāb-ı yaḳīn ḳatında şol yemīn ki (19) cārī ola, dilleri üzere vecd ġalebe ḳılduġı vaḳt ʿahd yeñilemek üzere ve ʿaḳdin teʾkīd ḳılmaḳ üzere.[143b] Yaʿnī, anlar ki yalan āhlar iderler ve ḥayḳırurlar gendülere vecd (5) iẓhār iderler ḥāl getürürler, tā görenler eyle ṣanarlar ki Ḥaḳ Taʿālā'dan bunuñ ḳalbine (6) ilhām olınuṕ naẓar irişür.[185a] Yaʿnī, İbrahīm ḥaḳīḳatā bu ḥalden Ḥaḳḳ'a rücūʿ idicidür, Ḥaḳ'dan (5) aña çoḳ vecd ü kerāmet irişdügi-ćün.[324a] Yaʿnī, ol ibtidāda ṣıdḳ-ıla ṭaleb itmek vecd orada ġalebe ḳılmaġ-ıla ve daḫı (11) ġāyeti maḥabbete maḫṣūṣ olmaġ-ıla ol maḳṣūda ulaşmaġ-ıçun Allāhu Taʿālā'nuñ keremi boldur ki (12) her kime dilerse bunuñ-ıla fażl eyleye.[131a]	(SAYFA;285) (SAYFA;368) (SAYFA;646) (SAYFA;260) (SAYFA;646)
vech:	(A.) Usul, yön. Sebeb, cihet. Yol, tarz, bakış açısı.	Anda īmāndan bir cüzʾü olaydı, ćünki īmāndan bularda nesne olmadı ẓāhir (12) bildük ki īmān mütecezzī degül şol vech üzere ki ziyāde noḳṣān ola.[92b] Bu şolardandur ki (19) anı peyġamberine taḫṣīṣ ḳıldı, ümmeti-y-ile iki vech üzere biri oldur ki Ḥaḳ Taʿālā ḫaber virdi.[42b] Ve ammā altıncı vech bedürüstī, peyġamber ʿaleyhi's-selām daḫı ümmet-i maḫṣūṣlardur vaṣl u (8) viṣāl-ile ve daḫı ḫıffet olunmışlardur, firāḳ	(SAYFA;183) (SAYFA;83) (SAYFA;84) (SAYFA;99) (SAYFA;212) (SAYFA;421) (SAYFA;308) (SAYFA;62) (SAYFA;103) (SAYFA;571) (SAYFA;404) (SAYFA;42) (SAYFA;6) (SAYFA;658) (SAYFA;295) (SAYFA;15) (SAYFA;229) (SAYFA;81)

		külfetinden ve inḳıṭāʿdan.[43a]	(SAYFA;71) (SAYFA;460) (SAYFA;71) (SAYFA;714) (SAYFA;321) (SAYFA;630)
veche:	(A.) Yön. Vecih. *mec.* Tutulacak, izlenecek yol.	(19) Dördünci veche ki “Sen mi didüñ?”i işāret ḳılur emr-i īcāda ki “kün” lafẓıdur.[155a] İki vech-ile; (10) bir veche budur ki Allāhu Taʿālā-çun ol on ḫaṣleti ẕikr eyledi bunuñ-ıla resūle ve ümmetine (11) ruḫṣat virüp didi ki “Benüm ṭarīḳum uşbudur, buña mütābaʿat idüñ, ġayrını ḳoñ![203a] İkinci veche budur ki şol kimse ki aḥsen eyledi, ol peyġamber-(2)dür, ʿaleyhi’s-selām.[203b] İşāret bunda budur ki Ḥaḳ Taʿālā ʿİsā’ya ʿalm (ʿaleyhi’s-selām) bu ḫiṭābı ḳılduġı ki “Bu ḫalḳa (8) sen mi didüñ ki anam-ıla beni, ikimüzi ilāh ṭutınuñ, Allāh’dan ġayrı” Ḥāl budur ki bilür ʿİsā anı dimedi, (9) bunda birḳaç veche var.[155a]	(SAYFA;308) (SAYFA;404) (SAYFA;405) (SAYFA;308) (SAYFA;421) (SAYFA;129) (SAYFA;80)
vedāyiʿ:	(A.) vedīʿa. Emanet.	(19)… Yaʿnī, Allāhu Taʿālā her vedāyiʿ üzere nirde ḳoduġın ve kimüñ-içün[46a]	(SAYFA;90)
vedūd:	(A.) Çok şefkatli. Kendisine çok sevgi beslenen. Cenâb-ı Hak.(Vedud ismine mazhar olan muhakkıkin-i evliya: "Bütün kâinatın mâyesi, muhabbettir. Bütün mevcudatın harekâtı muhabbetledir. Bütün mevcudattaki incizab ve cezbe ve câzibe kanunları, muhabbettendir." demişler.) (Vedud ismine mazhar bir kısım evliya: Cennet'i istemiyoruz, bir lem'a-yı muhabbet-i İlâhiye	Taḥḳīḳ, (9) benüm rabbüm raḥīmdür bulardan andın yaña seyr idenleri teraḥḥum ider tevfīḳ virüp āsān ḳılmaġ-ıla ve daḫı (10) vedūddur gendüyi sevenleri sevicidür ve ṭāliblerine hidāyet viricidür.	(SAYFA;750)

	ebeden bize kâfidir, demişler.)		
vefā:	(A.) Ahdinde, sözünde durma. * Sevgi ve dostlukta sebat ve devam. * Dince ve akılca lâzım gelen şeyi yerine getirip uhdesinden çıkma.	(1) ʿAhde vefā ḳıluñ iy ʿāşıḳlar kim ʿahdelerüñüz vücūda gelmezden ilerü oldı.[105b] (1) irādet ve inḳiyād daʿvīsin ider, ẓāhirdelegin anuñ-ıla ḳılduḳları ʿahd üzere vefā ḳılmazlar.[310b] (1) ʿahde vefāları yoḳdur Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmeklige ve Ḥaḳ'dan ġayrın terk itmeklige.[292a]	(SAYFA;209) (SAYFA;619) (SAYFA;582) (SAYFA;403) (SAYFA;208) (SAYFA;561) (SAYFA;471) (SAYFA;394) (SAYFA;161) (SAYFA;209) (SAYFA;471) (SAYFA;643) (SAYFA;643) (SAYFA;208) (SAYFA;561) (SAYFA;643) (SAYFA;580)
vefāt:	(A.) Ölüm. Ahirete göçme.	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā aʿmāllerinüñ cezālarını taʿcīl ider niyyetleri miḳdār (12) ol maḳām-ı ḳurbe oları irişdürmeg-ile ölmezden öñ teʾḫīr itmez; illā vefātdan ṣoñra.	(SAYFA;63) (SAYFA;562) (SAYFA;578) (SAYFA;569) (SAYFA;599) (SAYFA;322) (SAYFA;546) (SAYFA;136) (SAYFA;208) (SAYFA;322)
vehm:	(A.) (Vehim) Mübhem ve mânasız korku. * Belirsiz fikir ve düşünce. * Cüz'i mânaların anlaşılmasına yarayan bir idrak kuvveti.	(8) Yaʿnī, ḳarīn ola ṣıfāt-ı cemālden ve celālden ki muṭahhar ola vehm ü ḫayālden ve biz görevüz anları (9) ol vücūd-ı mecāzī ẓıllından ceẕbe-yi ʿināyet-ile ol vücūd-ı ḥaḳīḳī ẓıllına ki mümteddür, andan öte (10) geçilmez.[57a] (1) Ol vehm itdüklerinüñ ḫilāfınca olaruñ ḳatında rüsvāy ola, ol ẓann itdüklerinüñ (2) ġayr oluban.[165a]	(SAYFA;112) (SAYFA;328) (SAYFA;301) (SAYFA;522) (SAYFA;358) (SAYFA;563) (SAYFA;301) (SAYFA;474) (SAYFA;27) (SAYFA;399) (SAYFA;283) (SAYFA;295) (SAYFA;730) (SAYFA;238) (SAYFA;171) (SAYFA;263) (SAYFA;302) (SAYFA;301) (SAYFA;295) (SAYFA;302)

			(SAYFA;115) (SAYFA;188)
vekālet:	(A.) Vekillik. Birisinin nâmına iş görme. Kendi nâmına hareket etme salâhiyetini başkasına verme.	Allāhu Taʿālā kāfīdür vekālet yöninden ol kimselere ki (13) aña tevekkül idüṕ ilticā ḳıldılar, andan devādan ḫaber virdi; nite kim rencden ḫaber virdi; (14) AK.	(SAYFA;128) (SAYFA;201) (SAYFA;169) (SAYFA;351) (SAYFA;711)
vekīl:	(A.) Başkasının işini gören. Bir adamın yerine hareket etme selâhiyeti olan kimse. *vekīl: Asıl işi yapan, himaye eden. Asıl vekâlet eden.	Hīç bir nesne yoḳdur ki anuñ vücūdı ḥaḳīḳī ola, illā Ḥaḳ Taʿālā (16) vücūdı ki ḳāyim ü dāyimdür evvelen ve āḫiren bāṭinen ve ẓāhirā her şeyʾe hālikdür, illā (17) anuñ ẕātı bāḳidür, aña fenā yoḳ, her şeyʾi helāḳ itmege vekīl oldur.	(SAYFA;201) (SAYFA;351) (SAYFA;169) (SAYFA;711) (SAYFA;153) (SAYFA;375) (SAYFA;49) (SAYFA;718) (SAYFA;404)
velā:	(A.) Yakınlık. Sâhiplik. * Sevme, muhabbet.	(16) Andan ḫaber virdi ol velā ehlinden ki mübtelā oldılar aʿdālar-ıla.[189b] (8) Andan ḫaber virdi velā ehlinüñ ibtilāsından, bunuñ-ıla ki buyurdı; AK (9) AK.[145b]	(SAYFA;377) (SAYFA;289) (SAYFA;605) (SAYFA;332)
velāyet:	(A.) Veli olan kimsenin hali. Velilik, dervişlik. * Dostluk. * Sadakat.	(1) çıḳmazlar, illā andan ötrü ki anları terbiyet idüṕ bisledi Allāhu Taʿālā'nuñ fażlı (2) südi-y-ile velāyet memelerinden emzürmeg-ile, tā ki ol rüşd ü irşād eṣerin nefslerinde (3) göreler.[311a] (1) velāyet var-ısa ki ol anlaruñ irādeti etegin ṭuta ol şeyḫinden ġayrı ki anı redd eyledi.[311b]	(SAYFA;620) (SAYFA;621) (SAYFA;110) (SAYFA;137) (SAYFA;70)
veled:	(A.) Çocuk. Yavru. *Erkek çocuk. Oğul.	(5) Didi ki "Veled ḳoparavuz, eger tamāmına irerse".[261a] Andan bir ṣāliḥ veled gele, (19) yā ol kerāmeti götürüṕ arañuza şefḳat bıraġa.[39a] Yaʿnī, (11) rūḥ-ıla ḳalb rablerine duʿā ḳıluṕ didiler ki eger bize bir ʿubūdiyyet ṣāliḥ veled viresi (12) olursañ biz saña ol niʿmete	(SAYFA;520) (SAYFA;76) (SAYFA;526) (SAYFA;187) (SAYFA;695) (SAYFA;695) (SAYFA;734) (SAYFA;241) (SAYFA;304)

		şākirlerden olavuz ol ʿubūdiyyet ḥaḳḳın ḳıyāma (13) getürmeg-ile.[264a] Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ʿazīziraḳdur andan ki ʿĪsā'yı yā ġayrını gendüye veled ṭuta yoḳdur, (14) yirde ve gökde bir maḫlūḳ; illā külli Ḥaḳ Taʿālā'nuñ maḫlūḳı ve ḳulıdur.[94b]	
veled-i kāfir:	(F.) Kafir çocuk.	ç̧ün ol veled-i kāfir dünyā baḥrinde ve fitne (10) ṭūfānında ġarḳ olmaġa yaḳīn oldı.	(SAYFA;734)
velī:	(A.) Sahib, mâlik. * Evliya. * Muin. Muhafaza eden. * Küçük çocukların hâlinden mes'ul kimse. * Sıddık. * Baba. Babanın babası, cedde de denir. * Fık: Hayatını mücadelelerle ve azimet ve fevkalâde bir zühd ve takva ile ibadet ve taata sarfederek kendisinden Allah'ın (C.C.) izniyle gaybdan haber vermek ve gaybî ahvali keşfetmek gibi ilmî ve kevnî hârikalar zuhura gelen zât. Allah'a (C.C.) manevî yakınlık kesbetmiş olan şerif zât. * Cenab-ı Hakk'ın (C.C.) isimlerinden birisi. velīlere: velīlere: velīleri: velīleri: velīleridür: velīlerini: velīlerini: velīlerüñ: velīlige: velīlik: velīmüz: velīnüñ: velīsi: velīsi: velīsidür: velīsidür: velīsine: velīye:	Ammā (14) terekenüñ ḳısmetine gendü velī oldı.[104a] Bunda aña işāret ḳıldı kim velī olmış kim ḳorḳusı Allāh'dan ola ġayrıdan (12) olmaya, līkin ekṣer müttaḳīler bilmezler ki anlar Allāhu Taʿālā'nuñ dōstlarındandur.[284a] Daḫı size ol nāṣir ü velī yiter, eger ol size nuṣret ḳılası olursa (7) size kimse ġālib olmaz ve ol maḫẕūl ḳılduġına kimse nāṣir olmaz.[51b] Her kimüñ ki kāmil şeyḫi ola, (15) ol anuñ emrine velī olmaḳda kāfīdür.[65b]	(SAYFA;206) (SAYFA;566) (SAYFA;101) (SAYFA;129) (SAYFA;311) (SAYFA;156) (SAYFA;156) (SAYFA;245) (SAYFA;68) (SAYFA;18) (SAYFA;289) (SAYFA;476) (SAYFA;203) (SAYFA;302) (SAYFA;693) (SAYFA;606) (SAYFA;346) (SAYFA;84) (SAYFA;647) (SAYFA;570) (SAYFA;312) (SAYFA;312) (SAYFA;340) (SAYFA;77) (SAYFA;179) (SAYFA;386) (SAYFA;187) (SAYFA;84) (SAYFA;84) (SAYFA;252) (SAYFA;693) (SAYFA;693) (SAYFA;403) (SAYFA;123)

			(SAYFA;553) (SAYFA;663) (SAYFA;566) (SAYFA;468) (SAYFA;566)
velīkin:	(F. < A. ve-lāḳin) Fakat, lâkin, ancak.	Belki, atmaḳlığı aña isnād ḳıldı velīkin ol atmaḳ bi'l-külliye (10) andan mevcūd olmaġın nefy eyledi, gendüye iṯbāt ḳıldı.	(SAYFA;541)
velikin:	(F. < A. ve-lāḳin) Fakat, lâkin, ancak.	Velikin niʿmetdür benden ḳāfirler ḥaḳḳında daḫı münāfiḳlar (18) ḥaḳḳında.	(SAYFA;626)
veliyyetu'l-lāh:	(A.) Allah'ın annesi. (Hâşa!)	Ve bir ḳavm didiler; (2) "Meryem veliyyetu'l-lāh'dur, ʿaleyhi's-selām.	(SAYFA;187)
veraʿ:	(A.) Korku. Takvânın ileri derecesi. Bilmediği ve şüphe ettiğini öğrenip iyiye ve doğruya göre hareket edip bütün günahlardan çekinme hâleti.	[004a] (1) birle ki Ḳurʾān getürdi, dünyādan zühd idüṕ veraʿ itmek gibi, daḫı taḳvā gibi ve nefsi hevā-(2)larından menʿ idüṕ muḫālefet ḳılmaḳ gibi, ḫalḳdan (3) iʿrāż idüṕ Ḥaḳ'dın yaña teveccüh ḳılmaḳ gibi, varlıġı beẕl idüṕ maḳṣūdı bulmaḳ gibi. [150b] (1) yüreklerini mecrūḥ ḳıldı, buları defʿ idüṕ menʿ idici yoḳ gendülerde ḫōḏ veraʿ yoḳ.	(SAYFA;6) (SAYFA;299)
verdiler:	ḫaber verdiler; haber ilettiler, haber ulaştırdılar.	(13) Bunda bir işāret daḫı var; yaʿnī, bir suʾāl iderüz anlara kim risālet anlara maḫṣūṣdur (14) müʾminlerden ki ḳābil-i daʿvet ola suʾāl iderüz ki resūllerümüz bizüm selāmumuz ve risāletümüz (15) ve vaʿdelerümüz ve vaʿīdlerümüz size ḫaber verdiler mi, ol size indürdügümüz kitāblaruñ ḥaḳāyıḳların (16) size bildürdiler mi? Ve kemālāt-ı dīnden ḫaber virdiler mi, ve yaḳīn yüzinden perdeyi keşf (17) idivirdiler mi, ol maḳāmlar ve dereceler ve	(SAYFA;416)

		kerāmetler ki yarḳalayuṕ ṭuravuz anları size vaṣf (18) itdiler mi, yoḳsa yoḳ? Buña suʾāl ü ṭaḳrīb ve teşrīf dirler.	
vereṣe:	(A.) Mirasçılar. Miras alanlar.	Ammā sebeb-le vereṣe irādetdür ki mürīd ola ḥırfetleri-y-ile (8) yā tezeyyünde gendüleri anlaruñ ziyyine teşbīh itmeg-ile degül, ammā neseb anlaruñ-ıla muṣāḥib (9) oluṕ ṣoḥbet itmekdür anlaruñ vilāyetleri taṣarruflarına ẓāhirde ve bāṭında teslīm olmaġ-ıla (10) girçek niyyet-ile ve ṣafā-yı ḳalb-ile münḳād oluban sülūk u terbiyet aḥkāmlarına, tā ki ol (11) sālike ikinci ṭoġmaḳ ḥāṣıl ola.	(SAYFA;71) (SAYFA;71) (SAYFA;71) (SAYFA;72) (SAYFA;100) (SAYFA;69) (SAYFA;72) (SAYFA;72) (SAYFA;301) (SAYFA;73) (SAYFA;53) (SAYFA;69) (SAYFA;301)
vereṣe-i enbiyā:	(F.) Peygamberlerin mirasçıları.	Ve dilerler ki azduralar ol ʿālimleri ki etḳıyālardur vereṣe-ı (17) enbiyādur ve Ḥaḳḳ'ı ṭaleb idicilerdür.	(SAYFA;100)
vereṣe-i enbiyādur:	(F.) Peygamberlerin mirasçıları.	Nite ki bu ʿulemā (14) vereṣe-i enbiyādur.	(SAYFA;69)
vereṣelik:	(A.+T) Mirasçılık.	Vereṣelik ḥiddetinde (2) ẓulm eyledi, ḳarābeti dīni ʿişyānı ve teʿaddisi-y-le bozdı.	(SAYFA;73)
vereṣet-i meşāyıḫ:	(F.) Meşayihin, âlimlerin mirasçısı.	Azdan çoḳdan miḳdārı maʿlūm ile Ḥaḳ Taʿālā'ya ilticā ḳılduḳlarında (12) ṣıdḳları ḳadar ve ṭalebde ciddleri ḳadar ve feyż-ı vilāyeti ḳabūl idicek görklü istiʿdād-(13)ları ḳadar, uşbu şol ehl-i ictihāduñ ḥallarıdur ki vereṣet-ı meşāyıḫdur.	(SAYFA;69)
ver-:	Vermek. Cevap vermek. Vermek; sunmak.	Andan ötrü (12) ki Allāhu Taʿālā ḳalbleri üzere mühr urdı, ḫiṭāb işidüṕ cevāb verecek vaḳt nīçün (13) didi; AK.	(SAYFA;471) (SAYFA;748) (SAYFA;345)
vereni-y-iledür:	Verenlerdir. Veren kişiyledir.	ṕes, īmānuñ cezāsı īmān vereni-y-ile-(9)dür ve anuñ kemāli miḳdārdur, daḫı	(SAYFA;662)

		noḳṣānı ḳadar ve küllinüñ cezāsı ḳuluñ ṣıdḳ ve iḫlāṣı (10) ḳadardur, daḫı ʿamelinüñ ḍoḳluġı ve azluġı miḳdārdur.	
veriler:	ṭanuḳlıḳ veriler; tanıklık verirler; tanıklık yaparlar.	Yaʿnī, bu mecẕūbler gendü nefsleri üzere ṭanuḳlıḳ veriler ki buları ḥaḳḳı (2) bāṭıl-ıla setr idicilerdür.	(SAYFA;439)
verir:	Su vermek.	[110a] (1) bizüm faẕlumuz südinden içdiler peyġamberliḳ meşrebesinden her ṭāyife gendü meşrebi ne (2) yirdendigin bilür ve peyġamberüñ ʿalm (ʿaleyhi's-selām) bu külli mīṣāḳdan şirketi var, ammā maḳām-ı maḥmūdda anuñ (3) iḫtiṣāṣı var, maḥbūblıġ-ıla anuñ meşrebi andandur ki didi "Ben rabbüm ḳatında gicelerin, (4) beni ol ṭaʿāmlandurur ve ṣu verir, hīḉ bir muḳarreb ferişte ve mürsel peyġamber baña anda şerīk (5) olımaz".	(SAYFA;218)
vermez:	yaḳīn vermez; yaḳīnlık makamına eriştirmez.	Bir ḳażıyyeye kim taḳdīr-ı Ḥaḳ sebḳat itmiş ola bu tedbīrler (15) aña yaḳīn vermez.	(SAYFA;238)
vermez:	Su vermez.	Yaʿnī, andan ġayrı kimse bu ṭaʿāmı ve bu şarābı (13) ṭaʿāmlanduruṕ ṣu vermez.	(SAYFA;319)
verür:	Su verir.	[147a] (1) Nite kim Resūl ʿaleyhi's-selām "Ben rabbüm ḳatında gicelerin beni ṭaʿāmlandurur ve ṣu verür ve daḫı ol (2) Allāh'dın yaña seyr iden irādet ehllerin daḫı andan ṭaʿāmlandurasız".	(SAYFA;292)
verür:	Su verir. Vermek; sunmak, ikram etmek.	Yaʿnī, ben rabbumile gicelerin beni ol ṭaʿāmlandurur daḫı (15) ṣu verür; ammā yimekde içmekde isrāf itmeñ ki Ḥaḳ Taʿālā müsrifleri sevmez.	(SAYFA;434)

vürūd:	(A.) Geliş. Gelme. Vârid olma. Gelip yetişme.	Yaʿnī, Firʿavn-ı nefs ṣıfātlarından teḳaddüm idüp anları (18) nāra vārid ḳıla ne yavuz mevżiʿdür ol vürūdları ki vārid olurlar Allāh'dan ıraḳ düşmeg-ile (19) ve ol vārid olan nefs daḫı ṣıfātları-y-la. …[377a] (19) … Zīre vürūd daḫı münāsibdür mevrūd ḥāline.[377a]	(SAYFA;752) (SAYFA;752)

vesāvis-i şeyṭān:
//vesāvis-i Şeyṭān:
//vesāvis-i şeyṭānī:
	(F.) Şeytanın vesveseleri.
	(vesāvis: (A.) (Vesvese. C.) Vesveseler.)
	vesāvis-i Şeyṭān: (F.) Şeytanî vesveseler. Şeytandan gelen vesveseler.
	(vesvese: (A.) Şübhe. Tereddüt. Kuruntu. Aslı olmayan ihtimaller.(Vesvese, lügatta hışırtı, fısıltı gibi gizli ses demektir. Bu münasebetle gönülde tevali ve tekerrür eden gizli söze vesvese; ve bir nefse böyle bir söz ilka etmeğe de, vesvese vermek tâbir olunur.)
		(3) ṕes, ol ḫuṭuvāt-ı nefs ve vesāvis-i şeyṭān aña żarar itmez ki anı şehvāt-ı dünyā ṭuzāġı-la (4) ṭutalar, yā anuñ ẕīneti-le aldayalar.[348a]
		Bu ḥāletde ki siz şehvāt-ı nefs ġālib olmaġ-ıla (4) ve vesāvis-i Şeyṭān ḳoḳ olmaġ-ıla ẕelīl olmışduñuz, çün rabbuñuzdan muʿāvenet irgürdi.[10b]
		ṕes, ḫiṭāb idüp buyurdı ki (10) "İy anlar ki īmānları taḥḳīḳ itdiler, Ḥaḳ Taʿālā kitābından fāyide ṭutmaġ-ıla ol ʿilm-ı ʿināyet (11) ḳalblerine irişmeg-ile bilüñ bu dört nesne rics ü necsdür, vesāvis-i Şeyṭāndandur, evvel biri (12) ḫamrdur; bedürüstī, ol ʿaḳlı ḳarışdurmaḳdur".[144a]
		Yaʿnī, taḥḳīḳ bular ziyānkār oldılar ol kemāl ḥāṣıl (4) idecek istiʿdādlarını fesāda virmeg-ile ol ḍalālet beriyyesinde ḥayretde ḳaldılar (5) ol ḫavāṭır-ı nefsānīleri ve ol vesāvis-i şeyṭānīleri ṭaleb-i dünyāda ve mütābaʿat-ı hevāda (6) żāyiʿ oldı gitdi.[226a]
			(SAYFA;694)
			(SAYFA;19)
			(SAYFA;286)
			(SAYFA;450)
			(SAYFA;298)
			(SAYFA;146)
			(SAYFA;508)

vesāvis:	vesāvis: (A.) (Vesvese. C.) Vesveseler. (vesvese: (A.) Şübhe. Tereddüt. Kuruntu. Aslı olmayan ihtimaller.(Vesvese, lügatta	Yaʿnī, Firʿavn-ı nefs (17) didi ki getürüñ baña her sāḥiri ki ʿalīm ola şeyāṭīnden ve mütemerrid nefslerden ki sāhire (18) olalar vesāvisler-	(SAYFA;699)

	hışırtı, fısıltı gibi gizli ses demektir. Bu münasebetle gönülde tevali ve tekerrür eden gizli söze vesvese; ve bir nefse böyle bir söz ilka etmeğe de, vesvese vermek tâbir olunur.)	ile ve ḫaṭavāt-ı nefs-ile ve düzme keleciler-ile.	
vesāyıṭ: //vesāʾiṭ:	(A.) (Vasıta. C.) Vasıtalar. (vāṣıṭa: (A.) Arapça, vesile, vasıta, aracı anlamında bir kelimedir. Allah ile kul arasını birleştiren mürşid-i kâmil. Üç türlü vasıta vardır: 1. Ulaştıran vasıtalar: Hakk'ın tecellîleri: 2. Bağlayan vasıtalar: ibâdetler: 3. Ayıran vasıtalar: Nefsin arzulan.)	Andan vesāyıṭı götürmekligi duʿā vaḳtinde ḫaber virüṕ buyurdı ki AK (17) AK.[227a]	(SAYFA;452) (SAYFA;199) (SAYFA;20) (SAYFA;20)
vesāyıṭ-ı ḳurb:	(F.) Kurb makamına erişmeye vesile olan vasıtalar. (ḳurb: (A.) Yakınlık. Yakında oluş. Yakın olmak. Yakınlık kazanmak. (Zamanda, mekânda, nisbette, hatvede ve kuvvette kullanılır.) *Allah'a yakın olmak, sevdiği ve razı olduğu halde olmak demektir.)	Yaʿnī, ipe yapışuñ, ṭaġılmañ; zīre ʿamel-i birre ve vesāyıṭ-ı ḳurba iʿtişām ḳılmaġı (2) terk itmek, elbette teferruḳ vācib ḳılur, ẓāhirde ve bāṭında.[5b]	(SAYFA;9)
vesāyıṭ-ı ḳurbet:	(F.) Kurbete, yakınlığa vesile olan ameller. (ḳurbet: (A.) Yakınlık. * Fık: Allah'a manevî yakınlığa sebeb olan amel-i sâlih.)	ṕes Allāhu Taʿālā ipine yapışıcılar anlardur ki Allāhu Taʿālā'ya (18) taḳarrub ṭaleb iderler, aʿmāl-ı birr-ile ki ol vesāyıṭ-ı ḳurbetdür.[5a]	(SAYFA;8)
vesīle:	(A.) Vâsile) Bahane, sebeb. Aracı. * Vasıta. Yol. * Kurbiyet. * Kendisi ile başkasına yaklaşılan şey.	(10) Yaʿnī, "İy bizüm rabbumuz, sen buları bāṭıl üzere yaratmaduñ, belki ḫalḳ üzere Ḥaḳḳ'ı iẓhār itmeg-içün ve (11) daḫı ḫalḳ Ḥaḳḳ'a ulaşmaġa vesīle olmaġ-ıçun".[30b] Ammā (19) çāresüzliḳ eli-le Benī İsrāʾīl'i vesīle idindi.[352b] Ammā aġmāl-i bāṭın-ıla (9) ʿamel itmediler ki bāṭınların ʿimāret idüṕ ṣıfāt-ı Ḥaḳḳ-ıla muttaṣıf olalar daḫı olara (10) aʿmāl-ı ẓāhireden ve aḥvāl-ı bāṭınadan bir nesne ḫāṣıl ola daḫı anı vesīle ṭutınalar meḳāṣıd-ı (11)	(SAYFA;59) (SAYFA;703) (SAYFA;521) (SAYFA;507) (SAYFA;68) (SAYFA;8) (SAYFA;246) (SAYFA;246) (SAYFA;508)

		dünyevī ḥāṣıl ḳılmaġ-ıçun mādan u cāhdan ve şehvāt-ı nefsānīden bu nesneler ol (12) āyātları tekẕīb itmekdür.[261b] Buları Ḥaḳ'dın yaña dönmeye vesile ḳılduḳ daḫı feyż-ı nūra ḳābil (10) olmaḳlıġa.[254b] Her kimse kim mürīdüñ vilāyetine iḫtiyācı olsa ve anuñ ṣoḥbeti-le müntefiʿ olmaḳlıġa (14) anuñ-ıla müntefiʿ olsun, bunuñ-ıla aña şeyḫlıġa icābet vire anuñ üzerine ġayret itmeye ẓāhirde (15) bāṭında, aña meded idüp̀ ḳuvvet idivire aña muʿāvenet ḳılmaġ-ıla Allāhu Taʿālā'dın yaña vesīle (16) bula.[35a] Ol "ḥabl" her sebebdür ki anı vesīle ṭutarlar (17) Allāhu Taʿālā'ya vāṣıl olmaġ-ıçun.[5a]	
vesvese:	(A.) Şübhe. Tereddüt. Kuruntu. Aslı olmayan ihtimaller.(Vesvese, lügatta hışırtı, fısıltı gibi gizli ses demektir. Bu münasebetle gönülde tevali ve tekerrür eden gizli söze vesvese; ve bir nefse böyle bir söz ilka etmeğe de, vesvese vermek tâbir olunur.) vesvese: (A.) Vesvese. vesvese eylemek; vesvese vermek. fesat sokmak, fitne koparmak.	(5) Bedürüstī, Allāhu Taʿālā bilicidür, şol neneyi ki nefslerde vesvese olınur ki ḫalḳ anı (6) bilmez daḫı ol ḳalblerinde gizlü ḫaṭarātı bilür ki gendü nefsleri anı bilmez.[312a] Aña (3) işāret ḳılur kim şeyāṭīn vesvese ḳılmaġa mecāl bulur.[192b] Anuñ daḫı hīç bir nefse giricek yiri ḳalmaz ki girüp̀ andan vesvese (17) ḳıla.[289a] İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā müʾmin ḳullarına ḫaber virdi, şol ʿamellerden ki (8) Şeyṭān anuñ-ıla vesvese ḳılur, buları hidāyet ṭarīḳatından azdurur, hevāya mütābaʿat ḳılmaġ-ıla (9) helāk ider.[144a]	(SAYFA;622) (SAYFA;383) (SAYFA;576) (SAYFA;286) (SAYFA;383) (SAYFA;529) (SAYFA;336) (SAYFA;529) (SAYFA;392) (SAYFA;538) (SAYFA;145) (SAYFA;425) (SAYFA;249) (SAYFA;540) (SAYFA;37)
veyā:	Veya.	Yaʿnī, emr olundı (8) ki yā	(SAYFA;733)

		arż-ı beşeriyyet şehvātuñ ṣuların al veyā semā-ı ḳażā ḉekkil ol āfetler ṣuların (9) ki dökdüg-idi.	
Veys-i Ḳaranī:	Veysel Karani (Üveys-i Karnî) (D. 594 ?, Karen, Yemen, Ö. 657). Yemende peygamberimizi görmeden dahi Müslüman olmuş, halis bir Müslümandır. Hz. Ebu Bekir ve Ömer (R.A.) devirlerinde Medine-i Münevvere'de çok hürmet gören ve Tabiînin büyüklerinden olup hadis-i şerif ile medh ü senâsı yapılan büyük bir veli. Peygamberimiz (A.S.M.) zamanında yaşamış ise de vâlidesine çok hürmetinden dolayı Peygamberimizle görüşememiş, fakat ona bütün ruh u canı ile bağlı kalmıştır. Sıffîn Muharebesinde Hz. Ali'nin (R.A.) askerleri arasında şehid düşmüştü. (Hi: 37) Veys diye de anılır.	Ve daḫı Veys-i Ḳaranī raḍıya'l-lāhu ʿanh Resūl'ı görmedin ve muʿcizātın görmedin (8) aña īmān getürdi.	(SAYFA;185)
vezn:	(A.) (Vezin) Tartma. Ölçme. Hesaplama. * Tartacak şey. Tartı. * Ağırlık. * Pahada ağırlık, değerde ağırlık.	(12) Zīre buyurdı ki ṭartılmaḳ ḳıyāmetde ḥaḳḳ-ıḉundur, bāṭıla vezn yoḳdur, daḫı ehl-i bāṭıla.[209b] Rivāyet olundı ki (14) getrüle ḳıyāmet güninde bir mücessem uzun kişi ki ḉoḳ yiyici ve iķ̣ici ola terāzūda (15) bir sivri siñekce vezni olmaya her kimüñ kim terāzusı aġır gele ṣāliḥ ʿameller-ile (16) ve görklü ṣıfatlar-ıla ve ḫoşnūḏlu aḥvāllar-ıla fāyizler anlardur ki Ḥaḳ beḳāsı-y-ıla beḳā (17) bulurlar ve necāt bulanlar anlardur ki gendü enāniyyetlerinden ḳurtıldılar, fenāya yol bulma-(18)ġ-ıḉun.[209b] Bu andan ötrüdür ki Allāhu Taʿālā bu insānı (3) żaʿīf yaratdı, naẓarları ḳāṣır ve	(SAYFA;417) (SAYFA;417) (SAYFA;706)

		himmetleri ḥaḳīrdür, ḳaḍan anuñ üzerine kerāmetler ḳapusı feṭḥ oluṕ (4) inʿām olunsa ve ol saʿādet yilleri sehl vezn-ile anuñ üzerine esse anuñ göñli (5) ṭaralur ve bedeni münkesir olur, üzerine yükledilen yüki götürmez ve daḫı taḥaḳḳuḳ idemez anı ki (6) anuñ-ıla faẕl bulmışdur Allāhu Taʿālā ḳatında.[354a]	
viṣāl:	(A.) (Vasıl. dan) Vâsıl olma. Sevdiğine ulaşma. Kavuşma. Ayrılıktan kurtulma. (viṣāl: (A.) Ulaşıklık, vuslat. Kavuşma. Birlik. Vüsul.)	(4) ṕes, Allāhu Taʿālā daḫı anları iki cihānuñ ʿılāḳası ẓulmetinden ḉıḳaruṕ vaṣl u viṣāl (5) nūrına ulaşdurur.[348a] (6) Andan ḫaber virdi viṣāl ehlinüñ aṣlından bunuñ-ıla ki buyurdı; AK (7) AK.[171a] (1) ḳıldı istidlāl külfetin ol vaṣl u viṣāl burhānları-y-la.[138a] (1) tefrīṭ ü ifrāṭ yolına yüridüṕ ṭarīḳ-ı iʿtidālden ḉıḳarur ki viṣāl ṭarīḳı oldur.[199a] Ammā evṣāflarından henüz hicret ḳılmadılar, eger gelüṕ sizden muʿāvenet (13) ṭaleb itseler ṭaleblerinde sizden viṣāl etegine yapışsalar, size lāzımdur ki ṭarīḳ-ı ḥaḳḳa (14) anları delālet idesiz muʿāmeleñüz-ile ve ʿādetlerüñüz-ile, tā ki anlar sizüñ aḥvāllaruñuza (15) iḳtidā ḳılalar.[279a]	(SAYFA;693) (SAYFA;340) (SAYFA;274) (SAYFA;396) (SAYFA;556) (SAYFA;285) (SAYFA;560) (SAYFA;551) (SAYFA;573) (SAYFA;447) (SAYFA;290) (SAYFA;703) (SAYFA;84) (SAYFA;407) (SAYFA;484) (SAYFA;713) (SAYFA;285) (SAYFA;483) (SAYFA;372) (SAYFA;245) (SAYFA;282) (SAYFA;292) (SAYFA;348) (SAYFA;447) (SAYFA;263) (SAYFA;328) (SAYFA;361) (SAYFA;395) (SAYFA;429) (SAYFA;601) (SAYFA;353) (SAYFA;118) (SAYFA;560) (SAYFA;418) (SAYFA;209) (SAYFA;560)

			(SAYFA;118) (SAYFA;702) (SAYFA;672) (SAYFA;760) (SAYFA;84) (SAYFA;84) (SAYFA;419) (SAYFA;653) (SAYFA;491) (SAYFA;262) (SAYFA;84) (SAYFA;429) (SAYFA;447) (SAYFA;253)
viṣāl-i Kaʿbesine:	(F.) Kavuşma Kaʿbesi. *Kabe'ye ulaşmak anlamına gelen bu ifade mecazen vuslat, ulaşma Ka'besi anlamına gelmektedir.	Zīre ol dünyeden ve anuñ (7) içindekin nefret itmişdür, bedürüstī ol ḥaram içinde ḳonuḳ gibidür ḥāl budur ki (8) siz muḥrim olasız teveccüḥ idüben anuñ viṣāl-ı Kaʿbesine şevḳ iḥrāmın bağlanuban ol (9) ḥażret-ı celāle ve cemāle mütecerrid oluban her raġbetlü ve ḳorḳulu nesnelerden.	(SAYFA;209) (SAYFA;491)
viṣāl-i ceẕbe:	(F.) Kavuşma cezbeleri.	[327b] (1) ki ol viṣāl-i ceẕbeleri-y-le ḥażrete çeker tā aña ilticā idüṕ anuñ-ıla ġayrından ṣaḳına-(2)lar.	(SAYFA;653)
viṣāl-i Ḥaḳ:	(F.) Hakk'a kavuşmak.	Bunda ancılayın işāret var, ol ḥaḳīḳat ehline kīm olar ehl-i (4) maḥabbetdendür, mecẕūblardur, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ celāli serāperdesinde viṣāl-i Ḥaḳ ceẕbeleri-y-ile,	(SAYFA;262)
viṣāl:	(A.) Kavuşma. mertebe-yi viṣāl: Kavuşma mertebesi.	[127b] (1) kemāl ṭaleb itmekde daḫı mertebe-yi viṣālüñ aġlāsına irişmekde Ḥaḳ Taʿālā bu saʿādeti (2) bu ādemoġlanına ḫāṣ ḳıldı, cümle yöninden ki buyurdı; AK.	(SAYFA;253)
viṣāyet:	(A.) Vasiyet etmek.	Yaʿnī, eger ıṭṭılāʿ olunsa ol iki vaṣīler üzerine ki ʿaḳl u (4) sırrdur yāḫūḏ vehm ü ḫayāldür bular ol viṣāyet ḥaḳḳını edā ḳılmaḳda	(SAYFA;302)

		ḫıyānet idüp̀ taḳṣīr (5) itmişler yā ol ḥuẕūẕ-ı sifliyyeden ki nefsānīdür, andan bir ḥaẕẕā meyl itmişler.	
vidāʿ:	(A.) Ayrılık. *Allah'a ısmarladık demek veya Allah'a ısmarladık demek için son görüşme, son buluşma.	(4) Tā eger anuñ nefsi dilese ki ol mücāhede bendlerinden ć́ıḳa, anuñ ʿitābı heybet-ı ḳahr idüp̀ (5) girü ictihāda dönderür ve ḳać́an ki ḳalbi feraḥ dilese ol ḳurbet ṭaleblerinden ol (6) heybet-ı ṣadmeleri girü anı ol sürūrdan vidāʿ itmege dönderür ve eger rūḥ-ı rāḥatlıḳ (7) dilese ol göyinmekden ol vārid-i tecelliyāt anı ḳahr idüp̀ girü ṭāḳatin ol yola ṣarf itmege (8) dönderür.	(SAYFA;349)
vifāḳ:	(A.) Dostça bir fikir üzerinde birleşmek. Samimi anlaşmak. * Barış. * Uygunluk.	Andan nifāḳ ehlinüñ ṣıfatın ḫaber virdi vifāḳ (8) ehli-le bu ḳavli-le ki buyurdı; AK.[312a] Andan ḫaber virdi ol (6) ehl-i nifāḳuñ ʿalāmetlerinden daḫı vifāḳ ehli nişānlarından, bu ḳavlı-y-la ki buyurdı; (7) AK.[314b] Girü rücūʿ ideler diyü umılurdı ki nifāḳdan vifāḳa (6) döneler.[314a] Andan (10) ol ʿArablaruñ nifāḳından ve baʿżınuñ vifāḳından ḫaber virüp̀ buyurdı ki AK (11) AK.[317a]	(SAYFA;622) (SAYFA;627) (SAYFA;626) (SAYFA;632)
vilādet-i rūḥānī:	(F.) Rûhânî doğuş. (vilādet: (A.) Doğmak, doğuş, dünyaya gelmek, doğurmak. (Veladet galattır)	Ve ikinci ṭoġmaḳ vilādet-i (13) rūḥānīdür ki sālik göñül raḥminden ṭoġar ʿālem-i ġaybde vücūda gelür ki melekūtdur.[36b]	(SAYFA;71)
vilāyet:	(A.) Bir şeyi kudretle elde etme. * Dostluk. Muhabbet. **vilāyet: Dostluk makamı.	(18) Aña işāret ider ki her kim ki vilāyet ḳapusından redd olmaġ-ıla mübtelā olsa bir (19) şeyḫ-ı kāmil ḳatından eger ol yir yüzindegi ḳavmi küllī	(SAYFA;620) (SAYFA;119) (SAYFA;330) (SAYFA;372) (SAYFA;68) (SAYFA;217)

		meşāyıḫ ṭurınsa daḫı ne ḳadar erbāb-ı[311a]	(SAYFA;217) (SAYFA;647) (SAYFA;142) (SAYFA;620) (SAYFA;373) (SAYFA;217) (SAYFA;691) (SAYFA;692) (SAYFA;119) (SAYFA;145) (SAYFA;136) (SAYFA;372) (SAYFA;71) (SAYFA;123) (SAYFA;110) (SAYFA;125) (SAYFA;270) (SAYFA;577) (SAYFA;136) (SAYFA;372) (SAYFA;688) (SAYFA;620) (SAYFA;246) (SAYFA;142) (SAYFA;246) (SAYFA;215) (SAYFA;284) (SAYFA;620) (SAYFA;69) (SAYFA;68) (SAYFA;540) (SAYFA;645) (SAYFA;71) (SAYFA;424) (SAYFA;649) (SAYFA;69) (SAYFA;722)
vilāyet-i ṣemerāt:	(F.) Dostluk meyveleri, dostluk kârları.	Yaʿnī̇, bulardan kimse var ki ol müretteb kemāl ḥāṣıl (18) ḥāṣıl ḳılmaḳdur anuñ vilāyet-i ṣemerātından menfaʿat olur ve bulardın daḫı kimse var ki ʿuzlet ü inḳıṭāʿ (19) iḫtiyār ḳılmışdur temkī̇nden.	(SAYFA;372)
vilāyet-i ṣulb:	(F.) Dostluk sulbi, dostluk beli.	ṕes, şeyḫler rūḥānī̇ atalardur müri̇dler anuñ (16) vilāyet-i ṣulbinden ṭoġarlar, bular	(SAYFA;71)

		daḫı evlād-ı rūḥānīlerdür.	
vilāyet-i nübüvvet:	(F.) Nebilik, peygamberlik dostluğu. (nübüvvet: (A.) (Nebi. den) Peygamberlik, nebi olmak, nebilik. Allah'ın (C.C.) emriyle vazifeli olarak insanları doğru yola çağırmak.)	Yaʿnī, fażluñ keremüñ birle bize sen velī ol, ol beşeriyyet ve ḫılḳat ẓulümātından bizi (2) nūr-ı rabbāniye ć̣ıḳar, daḫı senüñ ḳatuñdan bize nāṣır ḳılıvir vilāyet-ı nübüvvetden, daḫı bir şeyḫi mürebbī (3) ḳılıvir nefs üzere bize nuṣret ḳıla.	(SAYFA;123)
vilāyet-ı nūrān-ı rabbānī:	(F.) Rabbânî nurun dostluğu, yakınlığı, muhabbeti.	[056a] (1) ve nefse muḫālif ʿamel ḳılsa Allāhu Taʿālā ol şeraʿ iksiri-y-le anuñ ṣıfāt-ı ẓulmānī ve nefsānīlerin baḳırların (2) ol ʿameli miḳdār gümiş idüṕ ṣıfāt-ı nūrāniyye ve rūḥāniyye ḳılur ve ṣıfāt-ı rūḥāniyyenüñ baʿżın (3) altun ider vilāyet-ı nūrān-ı rabbānī-y-ile.	(SAYFA;110)
vilāyet-i terbiyet:	(F.) Dostluk terbiyeti. Muhabbet terbiyeti.	Ne nesne ki saña irişe fütūḥlardan ve mevāhiblerden faẓ̇l u kerem (13) yöninden, egerć̣e şeyḫüñ taṣarrufı-la ve anuñ vilāyet-ı terbiyeti-le ve saña himmet-ı teʾṣīri-y-ile daḫı olursa.	(SAYFA;125)
vilāyet-i ḳalb:	(F.) Dostluğun, muhabbetin kalbi.	[136a] (1)nuñ sünneti eyle cārīdür ki gendü ḫażretine hidāyet virmeye bir ḳavme ki enbiyālaruñ nübüvvetine (2) inkār ideler ve resūllerüñ risāletin ḳabūl itmeyeler ki anlara irişdürdiler, ol rablerinden (3) yāḫūḏ evliyālar üzerine inkār ideler anlaruñ vilāyet-ı ḳalbine yapışmayalar ki anları Allāhu Taʿālā'ya (4) ulaşduralar.	(SAYFA;270)
vildān:	(A.) Velid. C.) Çocuklar. * Kullar.	AK (16) Daḫı ol vildān ki ṣıfāt-ı ḫamīdelerdür, rūḥ-ıla ḳalb ć̣iftlenmeg-ile ikisinden mütevellid olur.[62a]	(SAYFA;122)

vir:
//ver-:
//vir-:
	Ver.
	Vermek.
	Metinde genel anlamda yardımcı
		Andan ḫaber vir diyü vāżıḥ ḳılmaḳdan bu ḳavlı-y-ıla ki buyurdı; AK.[188a]	(SAYFA;605)
			(SAYFA;374)
			(SAYFA;239)

(Zaman ekleri ile de kullanılmaktadır.)	fiil olarak kullanılmaktadır. Haber vermek, hidayet vermek, nimet vermek, bağışlamak, ihsan etmek anlamlarında yardımcı fiil olarak kullanılmaktadır. nuṣret vermek; yardım vermek, yardımını göndermek. virdüḳ: virilen: vire: virilen: virdügüm: virmek; göndermek. peyġamber vir-: Peygamber vermek, peygamber göndermek. ḳitāb vir-; kitap vermek, kitap göndermek. virmek; göndermek.	Belki duʿāñ bu olaydı ki “İy ċalabum, bu ḳavmuma hidāyet vir, buları (6) senüñ ḳullıġuñda ışlāḥ idivir”.[120b] (19) … Daḫı bize nuṣret vir, bu nefs-i kāfirenüñ mütemerrid ṣıfātları üzerine.[16b] İşāret bunda budur ki (8) Ḥaḳ Taʿālā ḥabībine buyurdı ki “Ḫaber vir bu ḫalḳa senüñ aḥvāluñı, tā ki seni bilüṕ saña mütābaʿat ideler.[206a] Nite ki Muḥammed (ʿaleyhi’s-selām) duʿā ḳıldı başı yarıluṕ dişi (7) ṣınuṕ yüzi ḳana bulaşduġı vaḳt didi; “İy ċalabum, benüm bu ḳavmüma sen hidāyet vir ki bular (8) bilmezlig-ile bu işi ḳılurlar”.[120b]	(SAYFA;31) (SAYFA;410) (SAYFA;239) (SAYFA;127) (SAYFA;701) (SAYFA;404) (SAYFA;517) (SAYFA;339) (SAYFA;565) (SAYFA;565) (SAYFA;327) (SAYFA;707) (SAYFA;437) (SAYFA;587) (SAYFA;143) (SAYFA;186) (SAYFA;332) (SAYFA;511) (SAYFA;576) (SAYFA;723) (SAYFA;479) (SAYFA;612) (SAYFA;377) (SAYFA;206) (SAYFA;694) (SAYFA;739) (SAYFA;70) (SAYFA;375) (SAYFA;571) (SAYFA;533) (SAYFA;521) (SAYFA;315) (SAYFA;317) (SAYFA;215) (SAYFA;364) (SAYFA;84) (SAYFA;515) (SAYFA;675) (SAYFA;264) (SAYFA;108) (SAYFA;57) (SAYFA;57) (SAYFA;340) (SAYFA;547) (SAYFA;160) (SAYFA;191) (SAYFA;289) (SAYFA;691)

			(SAYFA;157) (SAYFA;196) (SAYFA;599) (SAYFA;47) (SAYFA;629) (SAYFA;553) (SAYFA;555) (SAYFA;128) (SAYFA;128) (SAYFA;326) (SAYFA;512) (SAYFA;551) (SAYFA;235) (SAYFA;533) (SAYFA;230) (SAYFA;388) (SAYFA;131) (SAYFA;268) (SAYFA;329) (SAYFA;108) (SAYFA;735) (SAYFA;600) (SAYFA;333) (SAYFA;20) (SAYFA;761) (SAYFA;47) (SAYFA;583) (SAYFA;354) (SAYFA;321) (SAYFA;410) (SAYFA;493) (SAYFA;272) (SAYFA;503) (SAYFA;391) (SAYFA;294) (SAYFA;95) (SAYFA;261) (SAYFA;502) (SAYFA;133) (SAYFA;585) (SAYFA;299) (SAYFA;187) (SAYFA;597) (SAYFA;342) (SAYFA;33) (SAYFA;159) (SAYFA;568) (SAYFA;568)

			(SAYFA;718) (SAYFA;44) (SAYFA;41) (SAYFA;35) (SAYFA;622) (SAYFA;355) (SAYFA;222) (SAYFA;292) (SAYFA;43) (SAYFA;30) (SAYFA;230) (SAYFA;273) (SAYFA;178) (SAYFA;717) (SAYFA;369) (SAYFA;419) (SAYFA;510) (SAYFA;325) (SAYFA;308) (SAYFA;455) (SAYFA;585) (SAYFA;680) (SAYFA;640) (SAYFA;137) (SAYFA;719) (SAYFA;305) (SAYFA;553) (SAYFA;517) (SAYFA;206) (SAYFA;109) (SAYFA;219) (SAYFA;252) (SAYFA;756) (SAYFA;525) (SAYFA;345) (SAYFA;262) (SAYFA;365) (SAYFA;385) (SAYFA;714) (SAYFA;118) (SAYFA;476) (SAYFA;267) (SAYFA;353) (SAYFA;126) (SAYFA;364) (SAYFA;89) (SAYFA;124) (SAYFA;39)

			(SAYFA;360) (SAYFA;311) (SAYFA;276) (SAYFA;300) (SAYFA;470) (SAYFA;142) (SAYFA;720) (SAYFA;139) (SAYFA;701) (SAYFA;113) (SAYFA;627) (SAYFA;695) (SAYFA;733) (SAYFA;407) (SAYFA;257) (SAYFA;583) (SAYFA;297) (SAYFA;752) (SAYFA;481) (SAYFA;42) (SAYFA;692) (SAYFA;708) (SAYFA;317) (SAYFA;344) (SAYFA;746) (SAYFA;544) (SAYFA;251) (SAYFA;283) (SAYFA;122) (SAYFA;401) (SAYFA;145) (SAYFA;611) (SAYFA;335) (SAYFA;634) (SAYFA;642) (SAYFA;209) (SAYFA;320) (SAYFA;115) (SAYFA;8) (SAYFA;502) (SAYFA;270) (SAYFA;319) (SAYFA;87) (SAYFA;201) (SAYFA;260) (SAYFA;105) (SAYFA;123) (SAYFA;383)

			(SAYFA;367) (SAYFA;390) (SAYFA;280) (SAYFA;46) (SAYFA;703) (SAYFA;645) (SAYFA;404) (SAYFA;711) (SAYFA;670) (SAYFA;608) (SAYFA;117) (SAYFA;415) (SAYFA;693) (SAYFA;204) (SAYFA;259) (SAYFA;654) (SAYFA;678) (SAYFA;29) (SAYFA;696) (SAYFA;170) (SAYFA;348) (SAYFA;62) (SAYFA;232) (SAYFA;281) (SAYFA;172) (SAYFA;113) (SAYFA;166) (SAYFA;685) (SAYFA;662) (SAYFA;32) (SAYFA;83) (SAYFA;27) (SAYFA;224) (SAYFA;194) (SAYFA;51) (SAYFA;564) (SAYFA;133) (SAYFA;231) (SAYFA;230) (SAYFA;14) (SAYFA;199) (SAYFA;222) (SAYFA;511) (SAYFA;262) (SAYFA;204) (SAYFA;418) (SAYFA;501) (SAYFA;286)

			(SAYFA;340) (SAYFA;422) (SAYFA;446) (SAYFA;522) (SAYFA;282) (SAYFA;400) (SAYFA;311) (SAYFA;374) (SAYFA;203) (SAYFA;183) (SAYFA;340) (SAYFA;355) (SAYFA;621) (SAYFA;302) (SAYFA;242) (SAYFA;233) (SAYFA;219) (SAYFA;281) (SAYFA;331) (SAYFA;322) (SAYFA;84) (SAYFA;84) (SAYFA;634) (SAYFA;207) (SAYFA;42) (SAYFA;364) (SAYFA;187) (SAYFA;460) (SAYFA;266) (SAYFA;397) (SAYFA;646) (SAYFA;694) (SAYFA;635) (SAYFA;387) (SAYFA;595) (SAYFA;238) (SAYFA;179) (SAYFA;631) (SAYFA;263) (SAYFA;57) (SAYFA;518) (SAYFA;32) (SAYFA;18) (SAYFA;260) (SAYFA;113) (SAYFA;568) (SAYFA;54) (SAYFA;413)

			(SAYFA;518) (SAYFA;314) (SAYFA;322) (SAYFA;311) (SAYFA;230) (SAYFA;90) (SAYFA;644) (SAYFA;32) (SAYFA;647) (SAYFA;600) (SAYFA;511) (SAYFA;145) (SAYFA;145) (SAYFA;108) (SAYFA;526) (SAYFA;526) (SAYFA;748) (SAYFA;473) (SAYFA;683) (SAYFA;493) (SAYFA;183) (SAYFA;147) (SAYFA;146) (SAYFA;433) (SAYFA;359) (SAYFA;443) (SAYFA;386) (SAYFA;222) (SAYFA;340) (SAYFA;413) (SAYFA;230) (SAYFA;548) (SAYFA;16) (SAYFA;181) (SAYFA;337) (SAYFA;418) (SAYFA;416) (SAYFA;503) (SAYFA;323) (SAYFA;324) (SAYFA;683) (SAYFA;513) (SAYFA;512) (SAYFA;463) (SAYFA;281) (SAYFA;503) (SAYFA;444) (SAYFA;683)

			(SAYFA;513) (SAYFA;511) (SAYFA;237) (SAYFA;393) (SAYFA;385) (SAYFA;567) (SAYFA;514) (SAYFA;684) (SAYFA;443) (SAYFA;544) (SAYFA;282) (SAYFA;480) (SAYFA;318) (SAYFA;328) (SAYFA;385) (SAYFA;324) (SAYFA;178) (SAYFA;282) (SAYFA;753) (SAYFA;532) (SAYFA;178) (SAYFA;683) (SAYFA;379) (SAYFA;63) (SAYFA;266) (SAYFA;108) (SAYFA;543) (SAYFA;397) (SAYFA;391) (SAYFA;47) (SAYFA;338) (SAYFA;438) (SAYFA;52) (SAYFA;639) (SAYFA;76) (SAYFA;510) (SAYFA;51) (SAYFA;370) (SAYFA;364) (SAYFA;449) (SAYFA;535) (SAYFA;440) (SAYFA;748) (SAYFA;77) (SAYFA;325) (SAYFA;362) (SAYFA;471) (SAYFA;405)

			(SAYFA;384) (SAYFA;102) (SAYFA;361) (SAYFA;315) (SAYFA;404) (SAYFA;698) (SAYFA;363) (SAYFA;657) (SAYFA;511) (SAYFA;416) (SAYFA;383) (SAYFA;379) (SAYFA;753) (SAYFA;362) (SAYFA;505) (SAYFA;304) (SAYFA;404) (SAYFA;702) (SAYFA;419) (SAYFA;405) (SAYFA;108) (SAYFA;384) (SAYFA;362) (SAYFA;362) (SAYFA;482) (SAYFA;192) (SAYFA;647) (SAYFA;206) (SAYFA;646) (SAYFA;352) (SAYFA;638) (SAYFA;684) (SAYFA;338) (SAYFA;97) (SAYFA;65) (SAYFA;467) (SAYFA;462) (SAYFA;602) (SAYFA;511) (SAYFA;602) (SAYFA;702) (SAYFA;661) (SAYFA;389) (SAYFA;77) (SAYFA;653) (SAYFA;222) (SAYFA;228) (SAYFA;150)

			(SAYFA;295) (SAYFA;650) (SAYFA;458) (SAYFA;90) (SAYFA;94) (SAYFA;468) (SAYFA;524) (SAYFA;542) (SAYFA;647) (SAYFA;697) (SAYFA;629) (SAYFA;708) (SAYFA;501) (SAYFA;717) (SAYFA;728) (SAYFA;311) (SAYFA;654) (SAYFA;68) (SAYFA;687) (SAYFA;76) (SAYFA;385) (SAYFA;195) (SAYFA;582) (SAYFA;439) (SAYFA;407) (SAYFA;519) (SAYFA;424) (SAYFA;26) (SAYFA;424) (SAYFA;337) (SAYFA;647) (SAYFA;647) (SAYFA;609) (SAYFA;603) (SAYFA;133) (SAYFA;726) (SAYFA;726) (SAYFA;241) (SAYFA;722) (SAYFA;75) (SAYFA;536) (SAYFA;389) (SAYFA;197) (SAYFA;97) (SAYFA;387) (SAYFA;631) (SAYFA;256) (SAYFA;161)

			(SAYFA;637) (SAYFA;640) (SAYFA;634) (SAYFA;714) (SAYFA;97) (SAYFA;645) (SAYFA;30) (SAYFA;267) (SAYFA;164) (SAYFA;590) (SAYFA;302) (SAYFA;149) (SAYFA;211) (SAYFA;478) (SAYFA;323) (SAYFA;400) (SAYFA;510) (SAYFA;437) (SAYFA;604) (SAYFA;318) (SAYFA;339) (SAYFA;337) (SAYFA;639) (SAYFA;639) (SAYFA;453) (SAYFA;41) (SAYFA;607) (SAYFA;472) (SAYFA;465) (SAYFA;526) (SAYFA;352) (SAYFA;148) (SAYFA;659) (SAYFA;685) (SAYFA;734) (SAYFA;18) (SAYFA;132) (SAYFA;97) (SAYFA;645) (SAYFA;228) (SAYFA;684) (SAYFA;461) (SAYFA;218) (SAYFA;97) (SAYFA;191) (SAYFA;102) (SAYFA;157) (SAYFA;122)

			(SAYFA;392) (SAYFA;688) (SAYFA;745) (SAYFA;118) (SAYFA;339) (SAYFA;745) (SAYFA;264) (SAYFA;440) (SAYFA;472) (SAYFA;318) (SAYFA;318) (SAYFA;318) (SAYFA;683) (SAYFA;407) (SAYFA;523) (SAYFA;133) (SAYFA;55) (SAYFA;750) (SAYFA;647) (SAYFA;384) (SAYFA;191) (SAYFA;81) (SAYFA;262) (SAYFA;106) (SAYFA;185) (SAYFA;630) (SAYFA;707) (SAYFA;502) (SAYFA;102) (SAYFA;100) (SAYFA;344) (SAYFA;108) (SAYFA;108) (SAYFA;106) (SAYFA;339) (SAYFA;151) (SAYFA;217) (SAYFA;487) (SAYFA;749) (SAYFA;480) (SAYFA;178) (SAYFA;572) (SAYFA;681) (SAYFA;383) (SAYFA;543) (SAYFA;518) (SAYFA;462) (SAYFA;85)

			(SAYFA;129) (SAYFA;384) (SAYFA;336) (SAYFA;118) (SAYFA;57) (SAYFA;508) (SAYFA;753) (SAYFA;307) (SAYFA;85) (SAYFA;184) (SAYFA;231) (SAYFA;159) (SAYFA;106) (SAYFA;86) (SAYFA;448) (SAYFA;107) (SAYFA;102) (SAYFA;237) (SAYFA;305) (SAYFA;205) (SAYFA;501) (SAYFA;642) (SAYFA;130) (SAYFA;639) (SAYFA;384) (SAYFA;400) (SAYFA;562) (SAYFA;422) (SAYFA;690) (SAYFA;529) (SAYFA;544) (SAYFA;263) (SAYFA;262) (SAYFA;622) (SAYFA;276) (SAYFA;456) (SAYFA;715) (SAYFA;611) (SAYFA;518) (SAYFA;264) (SAYFA;342) (SAYFA;249) (SAYFA;305) (SAYFA;550) (SAYFA;499) (SAYFA;250) (SAYFA;523) (SAYFA;333)

			(SAYFA;134) (SAYFA;151) (SAYFA;91) (SAYFA;747) (SAYFA;417) (SAYFA;419) (SAYFA;419) (SAYFA;422) (SAYFA;683) (SAYFA;298) (SAYFA;418) (SAYFA;663) (SAYFA;400) (SAYFA;624) (SAYFA;142) (SAYFA;179) (SAYFA;342) (SAYFA;438) (SAYFA;350) (SAYFA;680) (SAYFA;707) (SAYFA;224) (SAYFA;476) (SAYFA;315) (SAYFA;192) (SAYFA;497) (SAYFA;570) (SAYFA;718) (SAYFA;342) (SAYFA;662) (SAYFA;401) (SAYFA;92) (SAYFA;230) (SAYFA;118) (SAYFA;303) (SAYFA;352) (SAYFA;443) (SAYFA;490) (SAYFA;686) (SAYFA;608) (SAYFA;219) (SAYFA;66) (SAYFA;67) (SAYFA;364) (SAYFA;635) (SAYFA;424) (SAYFA;547) (SAYFA;142)

			(SAYFA;510) (SAYFA;266) (SAYFA;324) (SAYFA;741) (SAYFA;217) (SAYFA;548) (SAYFA;290) (SAYFA;324) (SAYFA;418) (SAYFA;622) (SAYFA;256) (SAYFA;161) (SAYFA;419) (SAYFA;450) (SAYFA;705) (SAYFA;705) (SAYFA;540) (SAYFA;593) (SAYFA;134) (SAYFA;326) (SAYFA;609) (SAYFA;288) (SAYFA;378) (SAYFA;409) (SAYFA;88) (SAYFA;747) (SAYFA;357) (SAYFA;385) (SAYFA;21) (SAYFA;28) (SAYFA;159) (SAYFA;91) (SAYFA;338) (SAYFA;570) (SAYFA;82) (SAYFA;82) (SAYFA;248) (SAYFA;266) (SAYFA;163) (SAYFA;748) (SAYFA;759) (SAYFA;388) (SAYFA;421) (SAYFA;560) (SAYFA;383) (SAYFA;164) (SAYFA;602) (SAYFA;342)

			(SAYFA;60) (SAYFA;88) (SAYFA;686) (SAYFA;82) (SAYFA;748) (SAYFA;528) (SAYFA;453) (SAYFA;76) (SAYFA;738) (SAYFA;724) (SAYFA;443) (SAYFA;342) (SAYFA;270) (SAYFA;409) (SAYFA;708) (SAYFA;685) (SAYFA;138) (SAYFA;352) (SAYFA;241) (SAYFA;108) (SAYFA;453) (SAYFA;132) (SAYFA;67) (SAYFA;303) (SAYFA;728) (SAYFA;642) (SAYFA;708) (SAYFA;389) (SAYFA;600) (SAYFA;728) (SAYFA;523) (SAYFA;597) (SAYFA;624) (SAYFA;258) (SAYFA;585) (SAYFA;587) (SAYFA;397) (SAYFA;477) (SAYFA;642) (SAYFA;323) (SAYFA;339) (SAYFA;164) (SAYFA;497) (SAYFA;358) (SAYFA;374) (SAYFA;454) (SAYFA;518) (SAYFA;364)

			(SAYFA;46) (SAYFA;141) (SAYFA;108) (SAYFA;47) (SAYFA;218) (SAYFA;749) (SAYFA;207) (SAYFA;20) (SAYFA;252) (SAYFA;385) (SAYFA;340) (SAYFA;397) (SAYFA;337) (SAYFA;68) (SAYFA;334) (SAYFA;123) (SAYFA;337) (SAYFA;690) (SAYFA;334) (SAYFA;687) (SAYFA;66) (SAYFA;80) (SAYFA;65) (SAYFA;90) (SAYFA;725) (SAYFA;1) (SAYFA;20) (SAYFA;618) (SAYFA;512) (SAYFA;370) (SAYFA;185) (SAYFA;25) (SAYFA;406) (SAYFA;523) (SAYFA;373) (SAYFA;554) (SAYFA;211) (SAYFA;535) (SAYFA;647) (SAYFA;659) (SAYFA;381) (SAYFA;630) (SAYFA;315) (SAYFA;168) (SAYFA;243) (SAYFA;672) (SAYFA;492) (SAYFA;506)

			(SAYFA;271) (SAYFA;57) (SAYFA;184) (SAYFA;574) (SAYFA;430) (SAYFA;102) (SAYFA;153) (SAYFA;417) (SAYFA;410) (SAYFA;38) (SAYFA;159) (SAYFA;247) (SAYFA;311) (SAYFA;339) (SAYFA;384) (SAYFA;472) (SAYFA;510) (SAYFA;531) (SAYFA;722) (SAYFA;553) (SAYFA;58) (SAYFA;80) (SAYFA;632) (SAYFA;182) (SAYFA;654) (SAYFA;106) (SAYFA;570) (SAYFA;58) (SAYFA;709) (SAYFA;10) (SAYFA;94) (SAYFA;548) (SAYFA;323) (SAYFA;240) (SAYFA;446) (SAYFA;425) (SAYFA;147) (SAYFA;460) (SAYFA;429) (SAYFA;423) (SAYFA;108) (SAYFA;180) (SAYFA;538) (SAYFA;52) (SAYFA;351) (SAYFA;454) (SAYFA;565) (SAYFA;304)

			(SAYFA;53) (SAYFA;66) (SAYFA;445) (SAYFA;543) (SAYFA;245) (SAYFA;51) (SAYFA;279) (SAYFA;49) (SAYFA;688) (SAYFA;677) (SAYFA;313) (SAYFA;386) (SAYFA;140) (SAYFA;162) (SAYFA;349) (SAYFA;61) (SAYFA;100) (SAYFA;635) (SAYFA;271) (SAYFA;265) (SAYFA;326) (SAYFA;704) (SAYFA;442) (SAYFA;448) (SAYFA;73) (SAYFA;729) (SAYFA;76) (SAYFA;494) (SAYFA;640) (SAYFA;175) (SAYFA;577) (SAYFA;439) (SAYFA;705) (SAYFA;157) (SAYFA;310) (SAYFA;433) (SAYFA;63) (SAYFA;120) (SAYFA;347) (SAYFA;136) (SAYFA;587) (SAYFA;236) (SAYFA;519) (SAYFA;569) (SAYFA;394) (SAYFA;450) (SAYFA;418) (SAYFA;188)

			(SAYFA;55) (SAYFA;69) (SAYFA;156) (SAYFA;213) (SAYFA;172) (SAYFA;173) (SAYFA;540) (SAYFA;32) (SAYFA;462) (SAYFA;181) (SAYFA;685) (SAYFA;235) (SAYFA;529) (SAYFA;616) (SAYFA;261) (SAYFA;176) (SAYFA;614) (SAYFA;501) (SAYFA;229) (SAYFA;606) (SAYFA;33) (SAYFA;683) (SAYFA;284) (SAYFA;254) (SAYFA;673) (SAYFA;266) (SAYFA;238) (SAYFA;246) (SAYFA;484) (SAYFA;604) (SAYFA;698) (SAYFA;482) (SAYFA;487) (SAYFA;655) (SAYFA;337) (SAYFA;609) (SAYFA;21) (SAYFA;198) (SAYFA;468) (SAYFA;4) (SAYFA;399) (SAYFA;621) (SAYFA;582) (SAYFA;492) (SAYFA;303) (SAYFA;107) (SAYFA;15) (SAYFA;330)

			(SAYFA;590) (SAYFA;465) (SAYFA;539) (SAYFA;87) (SAYFA;724) (SAYFA;742) (SAYFA;248) (SAYFA;169) (SAYFA;96) (SAYFA;588) (SAYFA;578) (SAYFA;111) (SAYFA;545) (SAYFA;467) (SAYFA;286) (SAYFA;436) (SAYFA;566) (SAYFA;151) (SAYFA;668) (SAYFA;361) (SAYFA;411) (SAYFA;247) (SAYFA;733) (SAYFA;488) (SAYFA;662) (SAYFA;281) (SAYFA;489) (SAYFA;397) (SAYFA;327) (SAYFA;393) (SAYFA;303) (SAYFA;154) (SAYFA;91) (SAYFA;758) (SAYFA;59) (SAYFA;463) (SAYFA;65) (SAYFA;575) (SAYFA;74) (SAYFA;550) (SAYFA;434) (SAYFA;83) (SAYFA;681) (SAYFA;452) (SAYFA;551) (SAYFA;225) (SAYFA;16) (SAYFA;508)

			(SAYFA;3) (SAYFA;340) (SAYFA;164) (SAYFA;448) (SAYFA;566) (SAYFA;23) (SAYFA;5) (SAYFA;457) (SAYFA;412) (SAYFA;311) (SAYFA;665) (SAYFA;463) (SAYFA;404) (SAYFA;164) (SAYFA;627) (SAYFA;411) (SAYFA;177) (SAYFA;630) (SAYFA;164) (SAYFA;562) (SAYFA;12) (SAYFA;512) (SAYFA;742) (SAYFA;497) (SAYFA;457) (SAYFA;361) (SAYFA;450) (SAYFA;514) (SAYFA;726) (SAYFA;89) (SAYFA;750) (SAYFA;110) (SAYFA;84) (SAYFA;313) (SAYFA;529) (SAYFA;459) (SAYFA;647) (SAYFA;195) (SAYFA;723) (SAYFA;751) (SAYFA;688) (SAYFA;100) (SAYFA;98) (SAYFA;54) (SAYFA;722) (SAYFA;696) (SAYFA;302) (SAYFA;300)

			(SAYFA;22) (SAYFA;58) (SAYFA;452) (SAYFA;174) (SAYFA;16) (SAYFA;155) (SAYFA;155) (SAYFA;155) (SAYFA;170) (SAYFA;238) (SAYFA;473) (SAYFA;664) (SAYFA;694) (SAYFA;694) (SAYFA;739) (SAYFA;641) (SAYFA;87) (SAYFA;754) (SAYFA;639) (SAYFA;235) (SAYFA;132) (SAYFA;95) (SAYFA;320) (SAYFA;260) (SAYFA;386) (SAYFA;81) (SAYFA;355) (SAYFA;196) (SAYFA;482) (SAYFA;207) (SAYFA;119) (SAYFA;51) (SAYFA;273) (SAYFA;273) (SAYFA;114) (SAYFA;694) (SAYFA;196) (SAYFA;622) (SAYFA;522) (SAYFA;550) (SAYFA;673) (SAYFA;91) (SAYFA;91) (SAYFA;340) (SAYFA;205) (SAYFA;7) (SAYFA;507) (SAYFA;49)

			(SAYFA;90) (SAYFA;111) (SAYFA;157) (SAYFA;208) (SAYFA;215) (SAYFA;583) (SAYFA;164) (SAYFA;232) (SAYFA;96) (SAYFA;195) (SAYFA;478) (SAYFA;35) (SAYFA;622) (SAYFA;355) (SAYFA;348) (SAYFA;7) (SAYFA;363) (SAYFA;90) (SAYFA;381) (SAYFA;134) (SAYFA;470) (SAYFA;400) (SAYFA;339) (SAYFA;339) (SAYFA;207) (SAYFA;339) (SAYFA;388) (SAYFA;361) (SAYFA;267) (SAYFA;351) (SAYFA;497) (SAYFA;623) (SAYFA;400) (SAYFA;194) (SAYFA;391) (SAYFA;753) (SAYFA;617) (SAYFA;600) (SAYFA;281) (SAYFA;114) (SAYFA;497) (SAYFA;323) (SAYFA;669) (SAYFA;322) (SAYFA;170) (SAYFA;704) (SAYFA;753) (SAYFA;170)

			(SAYFA;170) (SAYFA;521)
Virāṣet:	(A.) Miras sahibi olma. Manevi miras.	Virāṣet maʿnīsi budur ki bu ümmet içinde (5) bāḳī ola.	(SAYFA;658)
virāṣete:	(A.) Miras sahibi olma. Ölen bir kimsenin mallarının Allah'ın (C.C.) emrine göre, şeriatça mirasçılara geçmesi. * İrsiyet. Varislik, mirasçılık. Mirasta hak sahibi olma.	İşāret ol virāṣete, zīre ol naṣībler ki maḳsūm maʿlūmdur.	(SAYFA;72)
virāṣet:	(A.) Miras sahibi olma. Ölen bir kimsenin mallarının Allah'ın (C.C.) emrine göre, şeriatça mirasçılara geçmesi. * İrsiyet. Varislik, mirasçılık. Mirasta hak sahibi olma.	Yaʿnī, her ṭaleb-i ṣādıḳ-çun ezelde (11) biz istiʿdād ḳılduḳ virāṣet-içün ve anı aña müstaḥıḳ ḳılduḳ ki atası ve anası ve ḳavmi ḳabīlesi (12) ḳoduġın ol ṭaleb ḳıla ki istiʿdād ve meşiyyet olmaġ-ıçun anlar terk itdiler; andan biz aña (13) bizüm ḳatumuzdan faẓl u raḥmet ḳılduḳ ṭaleb itmeg-için.	(SAYFA;90)
virāsete:	(A.) Miras sahibi olma. Ölen bir kimsenin mallarının Allah'ın (C.C.) emrine göre, şeriatça mirasçılara geçmesi. * İrsiyet. Varislik, mirasçılık. Mirasta hak sahibi olma.	ṕes, bu kitābdan ve hikmetden işāret (12) ol ʿilm-ı ẓāhiredür ki kitāba ve virāsete müteʿallıḳdur daḫı ol ‘ilm-ı bāṭına ki aḥkām-ı yaḳīne müteʿallıḳdur (13) şevāhid-ı ġaybdan.	(SAYFA;108)
vird:	(A.) Sık sık ve devamlı okunan dua. * Kur'an-ı Kerim'den her gün okunması vazife bilinen kısım, bir cüz. vird: (A.) Arapça, su payı, ordu, gece ibâdete ayrılan zaman dilimi, çok sayıda kuş, Kur'an da her bir cüz, her gün rutin olarak okunması görev haline getirilen dua veya zikirler gibi çeşitli anlamlan içeren bir kelime. Sufiyye büyükleri tarafından hazırlanan hususi dualar. Çoğu, Kur'an-ı Kerim ve Hadis-i Şeriflere dayanır. Müridler, bunları durumuna göre günlük, haftalık, aylık ve yıllık olarak tekrar ederlerdi. Her gün "100 kez	ṕes, ḥamd u şükr ve şenā ḳılmaḳ münʿim (14) üzere, anlara her vaḳtde vird olur lisān-ı ḥāl-ile daḫı ve ḳāl-ile.	(SAYFA;665)

	Estağfirullah" demek günlük; Cum'a günü 100 defa "Sübhanallah ve bihamdihi, Sübhânallahi'l-azim ve bihamdihi estağfirullah" demek haftalık; her islâmî ayın ilk günü hilali gördüğünde bir kere "Allahümme ehillehü aleynâ bil-yümni ve'l-imâni ve's-selâmeti ve'l-islâmi Rabbî ve Rabbükallah" demek aylık; sadece 1 Muharrem'de "Bismillahirrahmannirrahim ve sallallâhü âlâ seyyidina Muhammed'in ve âlihi ve sahbihi ve selleme. Allahümme ente'l-ebediyyü'l kadimü'l-evvel ve âlâ fadlike'l-azim ve cûdike'l-amimi'l-muavvel. Ve hazihi âmün cedidün kad akbele nes'elüke'l-ısmete fihi mine'ş-şeytani ve evliyâihi ve cünüdihi, ve'l-avne âlâ hâzihi'n-nefsi'l-emmârati bi's-sûi, ve'l-iştigâle bimâ yukarribûnî ileyke zülfâ yâ ze'l-Celâli ve'l-ikrâm. Ve sallallâhü âlâ seyyidina Muhamme-dini'n-Nebiyyi'l-ümmiyyi ve âlâ âlihi ve ashâbihi't-tayyibine't-tahirine ve'lhamdü lillahi Rabbi'l-âlemin" duasını okumak, yıllık evraddan sayılır. "Virdi olmayanın varidi olmaz" atasözü, virdle meşgul olmayanın kalbine İlâhî feyz gelmeyeceğini anlatır.		
viḳāʿ:	(A.) Cinsî münasebet.	(4) … Nite ki bir ḥaḳīme didiler; “Ḥalāline viḳāʿ iderken ne işlersin?”.[261a]	(SAYFA;520)
vu:	Ve anlamında kelime.	ilā āyeh” didügi delālet (7) ḳılur ki her ġamm u vehm ve belā vu ʿanā ve miḥnet ü muṣībet ki müʾminlere irişür, günāhlarını keffāret (8) ve gönüllerine taṭhīr ve ervāḥlarına taḫlīṣ (9) ve devletden ve feraḥ u sürūrdan ve arzūları dünyede	(SAYFA;27)

		ḥāṣıl olmaḳdan küfrānlarına sebeb (10) ve ṭuġyānlarına ziyādeliḳ ve ḫızlānlarına ġurūr ve göñüllerine körlik ve nefslerine (11) temerrüd ve ervāḥlarına yoḳluḳ ḥāṣıl ḳılur.	
vuṣl:	(A.) Visal. Sevdiğine kavuşma, ulaşma, bitişme. Bitiştiren.	(8) Bular ol vuṣl u viṣāl-ile feraḥ buluṕ şāḏ olsalar, nā-gāh gelür eser anlara ol (9) ṣıfāt-ı celāl tecellāsınuñ ḳatı yili.[337a] Ol şol (9) oddur ki ol maḥabbet ʿaybların eşkāre ḳılur, anlarda gizlü-y-idi furḳat ʿaybı iki (10) dōst arasında evvelde ki var-ıdı; ammā ḳurbetüñ ve vuṣlaruñ kemālātını iẓhār ide, (11) ʿāḳıbetinde.[215a]	(SAYFA;672) (SAYFA;428)
vuṣlat:	(A.) Visal. Sevdiğine kavuşma, ulaşma, bitişme. Bitiştiren. Kavuşma. * Hakk'a kavuşma.	(12) ṕes, bu vuṣlat günlerinüñ ibtidāsı var, tā andan ki ṭulūʿ ide tevḥīd güneşi ol göñül (13) meşrıḳından, tā ol vaḥdet istivāsınuñ ḥaddine irince.[157b] (12) Ve ger vuṣlat ehlinden daḫı bir ḳavm geḉse dükense olardan girü ol ḳavmden bir cemāʿat (13) yirlerine ḫalef diker.[230a] (15) Yaʿnī, ol maḥabbet odınuñ yalıñı şöyle ki cennetüñ dükeli naʿīmlerini anlara od ḳıldı, her bār (16) ki yalıñlana ol ḳoġları-y-ıla vuṣlat rāḥatın göyindürür bularuñ arasında ve bu fürḳat (17) ḳarġası arada fürḳat-ile nidā ḳılur.[215a] (1) ḫuyūllarını rabṭ idüñ ẕikr ü taḳvā-yı licāmı-y-la; tā ki Allāhu Taʿālā'ya vuṣlat ṭarīḳına seyr idesiz, (2) anuñ ġayrından münḳaṭıʿ olmaġ-ıla.[033a] (1) vācib olan ʿameli yirine	(SAYFA;313) (SAYFA;458) (SAYFA;428) (SAYFA;64) (SAYFA;162) (SAYFA;112) (SAYFA;651) (SAYFA;313) (SAYFA;341) (SAYFA;483) (SAYFA;404) (SAYFA;313) (SAYFA;713) (SAYFA;441) (SAYFA;118) (SAYFA;228) (SAYFA;313) (SAYFA;155) (SAYFA;601) (SAYFA;664) (SAYFA;155) (SAYFA;320)

		getürse ol ʿālem-ı ʿılvīye teveccüh idüp̀ ʿālem-ı siflīden iʿrāż itmeg-ile (2) ve Allāhu Taʿālā'dan ġayrıdan gözin yummaġ-ıla müstaḥıḳḳ olur ki ḳurbet u vuṣlat cennetine gire.[082a]	
vuṣūl:	(A.) Ulaşma, erişme, varma, yetişme.	Andan ötrü ki yatduḳları yirden yanların ıraḳ (13) itmediler bu mevcūdātdan ki rablerine duʿālar ḳılalar ḳaṭīʿat ḳorḳusından ve vuṣūl (14) ṭamaʿından ol ʿālem-ı ḥaḳīḳate.[298a] Beyān budur ki (8) ʿulemā-ı ẓāhir baʿżı evḳātda ehl-i maḥabbet ḥaḳḳında dirlerdi ki sizden birüñüz vuṣūl (9) derecesine ve viṣāl mertebesine irişmezsiz diyü himmetleri ḫasīsliġinden and iḉerlerdi, bu (10) sözleri üzere and.[224b]	(SAYFA;594) (SAYFA;447) (SAYFA;88) (SAYFA;484) (SAYFA;558) (SAYFA;84) (SAYFA;341) (SAYFA;210) (SAYFA;573) (SAYFA;666) (SAYFA;361) (SAYFA;560) (SAYFA;340) (SAYFA;340) (SAYFA;581) (SAYFA;361)
vucūd-ı ḥaḳīḳi:	(F.) Hakiki varlık, gerçek varlık.	Zīre ḥaḳīḳī Allāhu (11) Taʿālā yolında sülūk itmekdür, bu mecāzī varlıḳdan ḉıḳmaḳ ḳademi-y-ile, ol vucūd-ı ḥaḳīḳiye (12) ulaşmaġ-ıçun.	(SAYFA;213)
vusūl-i ḳurbet:	(F.) Yakınlığa kavuşma.	(5) Daḫı buları sevdükleri ḳadar ve mütābaʿat ḳılduḳları ḳadar sülūk-i maḳāmda ve vusūl-i ḳurbetde.	(SAYFA;119)
vuḳūʿ:	(A.) Düşme, rastlama. * Olma, oluş. * Gidip çatma. * Bir hadisenin çıkış şekli, cereyânı. * Kelime anlamı olarak düşme, rastlama, olma, oluş anlamlarını gelen bu kelime metinde oluş, meydana gelme anlamına gelmektedir.	Bu bir vaʿdedür ki vuḳūʿı (8) yañlış degül, ıraḳlığı-y-la tīz gelür.[371b] Bu nesne-y-ile vuḳūʿına (6) iḥtimāl olduġ-ıçun bu dünyā ġurūrunuñ fitnelerine ve temettuʿatına; ṕes, hīç bir aḥad emīn olmaz.[32a]	(SAYFA;741) (SAYFA;62)
vuḳūf-ı ʿArefe:	(F.) Arafatta bekleme, durma. (vuḳūf: (A.) Bir şeyi bilme. Öğrenmiş olma. * Bir hâlde kalma. * Durma, duruş.)	(13) … Ve andan bir rükn vuḳūf-ı ʿArefedür.[3a]	(SAYFA;4)
vü:	(A.) Ve. Ve anlamında kullanılan bu	(12) Yaʿnī, ḳaçan ki bu insāna biz tevbe vü inābet yā	(SAYFA;671) (SAYFA;36)

	kelime bağlama edatı olarak görev yapmaktadır.	ṣıdḳ-ı ṭaleb yā baʿżı maḳāma vāṣıl olmaḳ (13) yā keşf ü şuhūd rütbesine irişdürsevüz bulara fısḳ u fücr ve aḫlāḳ-ı ẕemīme ve evṣāf-ı (14) beşeriyye ve ṣıfāt-ı rūḥāniyye irişdükden ṣoñra.[336b] (14) Ol ehl-i bāṭıluñ daḫı Şeyṭān'uñ eli ḍarbından bu kelāmı ḳażā vü ḳaderi tekẕīb idüṕ dirlerdi, (15) Ḥaḳḳ'a inkār idüṕ.[19a]	(SAYFA;384) (SAYFA;562) (SAYFA;4) (SAYFA;640) (SAYFA;491) (SAYFA;699) (SAYFA;418) (SAYFA;564) (SAYFA;506) (SAYFA;610) (SAYFA;133) (SAYFA;171) (SAYFA;73) (SAYFA;37) (SAYFA;35) (SAYFA;111) (SAYFA;650) (SAYFA;35) (SAYFA;123) (SAYFA;700) (SAYFA;26) (SAYFA;210) (SAYFA;425) (SAYFA;186) (SAYFA;697) (SAYFA;399) (SAYFA;427)
vücūb:	(A.) Vâcib ve lâzım olmak. * Sâbit olmak. * Sukut ve vuku. * Sübut ve temekkün cihetiyle lâzım olmak. Bırakılması mümkün olmamak. * Güneşin batması. * Muztarib olmak.	Yaʿnī, eger sizden olar hidāyet (10) ṭaleb iderlerse dīn ṭalebinde size vāḫibdür ki anlara nuṣret idesiz hidāyetdin (11) yaña, tā anlaruñ ḳatında Ḥaḳḳ'ı ṭaleb ḳılmaġuñ vücūbı taḥḳīḳ ola.[279a] Yaʿnī, eger anlaruñ efʿālerinden ve aḥvāl-(6)larından ṣorası olursañ ol küfr vācib idici işleri gendü nefslerine ḥavāle (7) ḳılurlar naẕarları ḳāṣır olduġından ötrü bular her emrüñ vücūbın Allāhu Taʿālā'-(8)dan görmekden ıraḳ ḳalmışlardur, anuñ ol aḥkām-ı ezeliyyesinden (9) ġāfillerdür.[307b]	(SAYFA;556) (SAYFA;613)
vücūd:	(A.) Varlık. Var olmak.	(14) Anlaruñ-ıçun bir	(SAYFA;362)

	Bulunmak. * Cesed, cisim, ten, gövde. vücūd: (A.) Arapça, var olmak varlık ve bulmayı ifade eden bir kelime. Sâlik beşerî vasıtalardan fani olunca Hakk'ı bulur. Kasanı vücudu, 'Hakk'ın, zâtıyla zâtını bulmasıdır ki, bu yüzden Hazret-i Cem'e, Hazret-i vücûd denir" şeklinde tanımlanmıştır. Varlığı, bulmayı, ifade eden üç tasavvuf terimi, aralarındaki nüanslarla şu şekilde birbirlerinden ayrılırlar: a) Vecd : Aşkla cezbeye düşmek ki, kendiliğinden olur. b) Tevâcüd : Kendiliğinden olmaksızın, sâlik'in zorlamasıyla elde edilen bir hâldir. c) Vücûd : Vecd ve tevâcüdün ötesindedir. Hak'la Hak olmak. Vücûd makamındaki sâlikin vecd ve tevâcüde iltifatı yoktur, zira vücûd, vecd ve tevâcüdden üstündür. Kısaca, hakikat sultanı ortaya çıkınca, beşerî vasıfların yok olmasına vücûd denir. Vücûdla ilgili bir takım terimler daha vardır ki onlar da şunlardır: Vücûd-ı Küllî: Küllî varlık. Vahdet-i vücûd: Bkz. Vahdet-i vücûd. Varlığı vücûd-ı mutlak: Mutlak varlık. Vücûd-ı Baht: Sırf varlık. Vücûd-ı Mukayyed: Varlığı vücûd-ı Mutlaka bağlı varlık, ki bu varlıklara vücud-ı müfaz (feyze mazhar olmuş varlık), vücûd-ı zıllî (gölge varlık), zahir-i Hak (Hakk'ın ortaya çıkan yönü, dışı) vs. gibi isimler de verilir. Meratib-i Vücûd : Varlık mertebeleri, Ehl-i vücûd: Vûcûdçular, eşyanın dış yüzünü ve mahiyeti dediğimiz içi yüzünü keşfen bilenler. Mevcûd-ı Hakikî: Allah. Mevcud, mevcudat: Mahlûkât.	meslek-ı vāḥid iḫtiyār ḳıldı, ẕikre ve hidāyete ve tafḍīl ḳılmaġa ʿālemler üzere seni, (15) anlardan ki İbrahīm'den öñdin-idi daḫı ṣoñra-y-ıdı vücūd yöninden daḫı hidāyet yöninden.[182a] (14) Gendünüñ vücūdından anlara vücūd virdi ki hemān girü mevcūd ol-ıdı.[256b] (6) Yaʿnī, ol şerīʿat indürilmek daḫı ḥaḳīḳat, şol nesnedendür ki ol mevlā üzere delālet (7) ider; tā ki ol vücūd libāsından ʿüryān olanlar bu ʿālem-ı ḥużūrda ögütleneler.[216b] (7) Ol ẕerrāt ki vücūd-ı rabbāni-y-ile vücūd bulmışdı, ol vücūd-ı rūḥānī libāsın kesb eyledi (8) ve ol ḳulaḳlar ve gözler ve göñüller daḫı libās-ı rūḥānī kesb eyledi.[257b] Allāhu Taʿālā sever ol mütevekkilleri ki (12) ʿināyet anları ceẕb eyledi, maḥabbet kemendi-y-ile; tā ki ol vücūd ḥicābından ḳıçmaġa ḳaṣd (13) eyleye, ol maḥbūba vāṣıl olmaġ-ıçun.[21b]	(SAYFA;511) (SAYFA;431) (SAYFA;513) (SAYFA;41) (SAYFA;329) (SAYFA;41) (SAYFA;293) (SAYFA;646) (SAYFA;532) (SAYFA;511) (SAYFA;105) (SAYFA;41) (SAYFA;685) (SAYFA;260) (SAYFA;114) (SAYFA;318) (SAYFA;610) (SAYFA;511) (SAYFA;64) (SAYFA;585) (SAYFA;319) (SAYFA;574) (SAYFA;676) (SAYFA;329) (SAYFA;222) (SAYFA;610) (SAYFA;180) (SAYFA;536) (SAYFA;329) (SAYFA;199) (SAYFA;380) (SAYFA;329) (SAYFA;346) (SAYFA;523) (SAYFA;411) (SAYFA;42) (SAYFA;132) (SAYFA;132) (SAYFA;209) (SAYFA;277) (SAYFA;380) (SAYFA;659) (SAYFA;659) (SAYFA;199) (SAYFA;230) (SAYFA;113) (SAYFA;346) (SAYFA;231)

			(SAYFA;231) (SAYFA;209) (SAYFA;12) (SAYFA;164) (SAYFA;180) (SAYFA;372) (SAYFA;323) (SAYFA;277) (SAYFA;739) (SAYFA;71) (SAYFA;132) (SAYFA;150) (SAYFA;224) (SAYFA;318) (SAYFA;752) (SAYFA;318) (SAYFA;658) (SAYFA;347) (SAYFA;71) (SAYFA;530) (SAYFA;41) (SAYFA;401) (SAYFA;114) (SAYFA;532) (SAYFA;42) (SAYFA;214) (SAYFA;351) (SAYFA;41) (SAYFA;42) (SAYFA;41) (SAYFA;42) (SAYFA;323) (SAYFA;8) (SAYFA;574) (SAYFA;554) (SAYFA;570) (SAYFA;451) (SAYFA;169) (SAYFA;130) (SAYFA;199) (SAYFA;88) (SAYFA;201) (SAYFA;201) (SAYFA;112) (SAYFA;91) (SAYFA;91) (SAYFA;564) (SAYFA;99)

			(SAYFA;535) (SAYFA;353) (SAYFA;228) (SAYFA;180) (SAYFA;91) (SAYFA;169) (SAYFA;169) (SAYFA;650) (SAYFA;514) (SAYFA;221) (SAYFA;532) (SAYFA;221) (SAYFA;218) (SAYFA;362) (SAYFA;181) (SAYFA;181) (SAYFA;362) (SAYFA;91) (SAYFA;749) (SAYFA;511) (SAYFA;647) (SAYFA;571) (SAYFA;102) (SAYFA;402) (SAYFA;361) (SAYFA;555) (SAYFA;359) (SAYFA;362) (SAYFA;434) (SAYFA;749) (SAYFA;699) (SAYFA;362) (SAYFA;112) (SAYFA;716) (SAYFA;215) (SAYFA;358) (SAYFA;215) (SAYFA;402) (SAYFA;650) (SAYFA;349) (SAYFA;111) (SAYFA;58) (SAYFA;511) (SAYFA;715) (SAYFA;380) (SAYFA;551) (SAYFA;112) (SAYFA;232)

			(SAYFA;383) (SAYFA;113) (SAYFA;112) (SAYFA;215) (SAYFA;555) (SAYFA;311) (SAYFA;405) (SAYFA;214) (SAYFA;213) (SAYFA;214) (SAYFA;213) (SAYFA;215) (SAYFA;311) (SAYFA;556) (SAYFA;384) (SAYFA;8) (SAYFA;215) (SAYFA;556) (SAYFA;30) (SAYFA;699) (SAYFA;555) (SAYFA;311) (SAYFA;112) (SAYFA;8) (SAYFA;318) (SAYFA;262) (SAYFA;383) (SAYFA;383) (SAYFA;113) (SAYFA;232) (SAYFA;228) (SAYFA;8) (SAYFA;405) (SAYFA;214) (SAYFA;213) (SAYFA;215) (SAYFA;384) (SAYFA;711) (SAYFA;513) (SAYFA;99) (SAYFA;513) (SAYFA;58) (SAYFA;586) (SAYFA;8) (SAYFA;169) (SAYFA;8) (SAYFA;318) (SAYFA;303)

			(SAYFA;644) (SAYFA;557) (SAYFA;585) (SAYFA;142) (SAYFA;644) (SAYFA;260) (SAYFA;642) (SAYFA;261) (SAYFA;650) (SAYFA;532) (SAYFA;329) (SAYFA;502) (SAYFA;61) (SAYFA;242) (SAYFA;181) (SAYFA;31) (SAYFA;487) (SAYFA;551) (SAYFA;535) (SAYFA;99) (SAYFA;88) (SAYFA;147) (SAYFA;511) (SAYFA;118) (SAYFA;288) (SAYFA;8) (SAYFA;554) (SAYFA;41) (SAYFA;246) (SAYFA;747) (SAYFA;256) (SAYFA;587) (SAYFA;216) (SAYFA;171) (SAYFA;545) (SAYFA;8) (SAYFA;574) (SAYFA;563) (SAYFA;105)
vücūd-ı mecāzī:	(F.) Mecâzî varlık. Mecâzî ten.	Felāḥ, ḫalāṣ bulmaḳdur vücūd-ı (10) mecāzī ḳaydından ẓafer bulmaḳdur vücūd-ı ḥaḳīḳıya.	(SAYFA;699) (SAYFA;215) (SAYFA;112) (SAYFA;232) (SAYFA;383) (SAYFA;113) (SAYFA;112) (SAYFA;215) (SAYFA;555)

			(SAYFA;311) (SAYFA;405) (SAYFA;214) (SAYFA;213) (SAYFA;214) (SAYFA;213) (SAYFA;215) (SAYFA;311) (SAYFA;556) (SAYFA;384) (SAYFA;8) (SAYFA;215) (SAYFA;556) (SAYFA;8)
vücūd-ı İbrahīm:	(F.) İbrahim'in varlığı, İbrahim'in cismi.	Bedürüstī, Muḥammed ʿaleyhi's-selām ol (11) İsmāʿīl ẕürriyyetinden-idi ki cemīʿ-i mevcūdāt anuñ vücūdına tābiʿdür, Allāhu Taʿālā İsmāʿīl'i vücūd-ı (12) İbrahīm'e tābiʿ ḳılmadı daḫı hidāyetini anuñ hidāyetine tābiʿ ḳılmadı, Muḥammed şerefinden ötrü ʿaleyhi's-selām (13) anı ifrād ḳıldı ẕikrde ve hidāyetde anuñ meslekini kibār-ı enbiyā ve mürselīn meslekinde ḳıldı.	(SAYFA;362)
vücūd-ı nefs:	(F.) Nefsin varlığı.	Ancılayın ḳaḍan ki rubūbiyyet şemsi tecellī ḳılsa ol vücūd-ı (17) nefsüñ ḳalbüñ ve rūḥuñ ẓılāline ʿizzet dili-y-ile dir kim Allāhu Taʿālā size emr ider kim (18) emāneti ehline edā idesiz.	(SAYFA;112)
vücūd-ı insan:	(F.) İnsanın varlığı. İnsanın cismi.	Yaʿnī, bu külli envāʿ mevcūdāt vücūd-ı (2) insānı iḳtiżā ider, daḫı anuñ terbiyyetini ve gendüyi bilüṕ ve ḫālıḳın bilmegi ve saʿādetin (3) ve şeḳāvetin bilmegi.	(SAYFA;716)
vücūd-ı ḫilḳat:	(F.) Yaradılıştan gelen varlık, cizim. Yaratılış varlığı.	Eger rabbum (8) baña delālet idüṕ hidāyet virmezse bu ṣıfatlar ḥicābın benden defʿ itmeg-ile beni bu vücūd-ı (9) ḫilḳat üzere	(SAYFA;358)

		ḳoyası olursa.	
vücūd-ı ḥaḳīḳi:	(F.) Hakîkî varlık, hakîkî vücud.	Yaʿnī, vücūd-ı (7) mecāzī peyġambere münḳād olmaḳdur daḫı andan ṣoñra ḫalīfelerine; tā ki anlaruñ üzerine bıraġa (8) ol mütābaʿat iksīrin ol vücūd-ı mecāzī ki muḥibblik maḳāmıdur mübeddel ḳıla ol vücūd-ı (9) ḥaḳīḳiyā ki maḥcūblıḳ maḳāmıdur.	(SAYFA;215) (SAYFA;699) (SAYFA;555) (SAYFA;311) (SAYFA;112) (SAYFA;8) (SAYFA;318) (SAYFA;262) (SAYFA;383) (SAYFA;383) (SAYFA;113) (SAYFA;232) (SAYFA;228) (SAYFA;8) (SAYFA;405) (SAYFA;214) (SAYFA;213) (SAYFA;215)
vücūd-ı aġacı:	(F.) Varlık ağacı.	Zīre bunda Ḥaḳ Taʿālā bünyāḏın yıḳmaḳ var, melʿūndur ol kim anuñ bünyāḏın (7) yıḳar ve daḫı bunda anuñ vücūd-ı aġacınuñ yimişin ibṭāl itmek var ve neslin ḳaṭʿ itmek var.	(SAYFA;402)
vücūd-ı ṣıfāt:	(F.) Varlığın sıfatları. Varlık sıfatları. Vücud sıfatları.	Yaʿnī, beẕl itmeyeler vücūd-ı ṣıfātdan Ḥaḳ Taʿālā ṣıfātı içinde daḫı (17) beẕl itmeyeler nefslerini Ḥaḳ ẕātın bulmaġ-ıçun, daḫı bu dünyā āḫiret ve nefs ü hevā ve ḳalb ü (18) rūḥ derelerinden bir dereyi ḳaṭʿ itmeyeler, seyr idüṕ; illā her dereyi ḳaṭʿ itmekde olara bir ḳurbet ü (19) menzilet yazılur.	(SAYFA;650) (SAYFA;349)
vücūd-ı cild:	(F.) Cildin varlığı, dış varlık. Dış varlığı.	Her kim ki lübāb-ı rūḥāniyyesi uşbu (10) dünyede ṣıfāt-ı nefsānīye cülūd ḳıldı, ol ḳıyāmet güninde ḥaşr olur eyle ki küllī vücūd-ı cildi (11) olur ki hīç lübbi yoḳ.	(SAYFA;111)
vücūd-ı cismānī:	(F.) Cismânî varlık.	Bular (18) anlardur ki ẕikr ü fikr ḳademleri-y-le ol vücūd-ı cismānī ḳānibüñ	(SAYFA;58)

		ẓulümātından ḳıḳdılar ki fānīdür.	
vücūd-ı ilāhiyyet:	(F.) Yaratıcı varlığı. *Allah'ın var etmesi hali. vücūd-ı ilāhiyyetden vücūd vir-; Allah'ın var olma halinden varlık vermesi, Allah'ın yaratması, varlık vermesi.	Taḥḳīḳ, sen bizüm rabbumuzsın ki bize ol vücūd-ı ilāhiyyetden vücūd virdüñ (19) anuñ-ıla senüñ kelāmuñ işitdük ve anuñ-ıla ḫiṭābuña cevāb virdük".	(SAYFA;511)
vücūd-ı insān:	(F.) İnsanın varlığı. İnsanın vücûdu.	Zīre cemīʿ-i maḫlūḳātuñ ḫılḳatini vücūd-ı insāna (15) tābiʿdür, daḫı sebebdür saʿādetde şeḳāvetde kemāl bulmaġa.	(SAYFA;715)
vücūd-ı kemāl:	(F.) Erginliğin, olgunluğun var olması. Bütün güzel sıfatlarla muttasıf olma hali.	Vücūd-ı kemāli var ḳılmaḳda, gendü (13) diledügi gibi.	(SAYFA;380)
vücūd-ı kenz:	(F.) Gizli hazinenin var olması. (kenz: (A.) Hazine.) vücūd-ı kenz: Allah'ın gizli hazinesinin varlığı, ona ulaşma hali.	Zīre ol (10) ʿazīz ġālibdür ʿizzeti-y-le rūḥ u nefs arasında ve ḳalb-ile ḳālib arasında ülfet ḳıldurdı; tā ki (11) bu şaḫṣ-ı insān bir ṭılsım ola anuñ vücūd-ı kenzine.	(SAYFA;551)
vücūd-ı niʿmet:	(F.) Nimet varlığı, nimetin var olması.	Her kim ʿameli Ḥaḳḳ'a iştiyāḳ idüp ḳıldı, ol (15) münʿimüñ vücūd-ı niʿmetin gördi, anuñ ṣevābı dünyede daḫı Ḥaḳ oldı.	(SAYFA;30)
vücūd-ı ẓulmāt:	(F.) Karanlıklar varlığı. (ẓulmāt: (A.) (Zulümât - Zulemât) (Zulmet. C.) Karanlıklar. Kara gün. * Dinsizlik ve zulüm devri.)	[193a] (1) düşmeg-ile meyyit-idi, bizdin yaña maʿrifet virüp anı diri ḳılduḳ, bizüm nūrumuzdan aña nūr (2) virdük ki ḫalḳ içinde anuñ-ıla yürür, ol ancılayın mıdur ki vücūd-ı ẓulmātında meḥbūsdur, (3) ebedā andan ḳıḳısar degül.	(SAYFA;384)
vücūd-ı ẓulmetin:	(F.) Karanlık varlığı. (ẓulmet: (A.) Karanlık. * Mc: Sıkıntı.)	Yaʿnī, her ḳulına ol (5) ḫayrını irişdürür, istiḥḳāḳları ve istiʿdādları ḳadar ki ol ġafūrdur, ẕāt-ı nūrı-y-la (6) ṣıddīḳlaruñ vücūd-ı ẓulmetin setr ider.	(SAYFA;711)
vücūd-ı rabbānī:	(F.) Rabbānī varlık.	(7) Ol ẕerrāt ki vücūd-ı rabbāni-y-ile vücūd bulmışdı, ol vücūd-ı rūḥānī libāsın kesb eyledi (8) ve ol ḳulaḳlar ve gözler ve	(SAYFA;513)

		göñüller daḫı libās-ı rūḥānī̱ kesb eyledi.	
vücūd-ı refref:	(F.) Refrefin varlığı. (refref: (A.) Kuşu çok olan çimenlik, kır. * Mânevi bir binek. * Dalları salkım salkım olan ağaç. * Kenar saçağı. * Yeşil elbise. * İnce yumuşak kumaş. * Döşek. * Cennet.)	Secde oldur ki ol vücūduñ merkeb-i ṣıfātından (7) inesin anuñ vücūd-ı refrefi üzere götrülesin ol vücūdı evsāfınuñ ḳābe ḳavseynine ulaşasın, (8) anuñ cemālini ve celālini müşāhede ḳılmaġ-ıçun.	(SAYFA;99)
vücūd-ı rūḥānī̱:	(F.) Rûhânî varlık. Ruhânî var olma.	(7) Ol ẕerrāt ki vücūd-ı rabbāni-y-ile vücūd bulmışdı, ol vücūd-ı rūḥānī̱ libāsın kesb eyledi (8) ve ol ḳulaḳlar ve gözler ve göñüller daḫı libās-ı rūḥānī̱ kesb eyledi.	(SAYFA;513) (SAYFA;58)
vücūh:	(A.) (Vech. C.) Çehreler, yüzler, suretler. * Tarzlar. * Sebepler. * İmkânlar. * Münasebetler. * Kur'an-ı Kerim okunuşundaki farklar. * Bir memleketin ileri gelenleri.	ṕes, bunuñ-ıla ʿayna ḫaṭā ḳıldı cevābda (17) daḫı istidlālde ve ḳıyāsda vücūh-ile cevābda ḫaṭāsın ẕikr eyledük; ammā ḳıyāsda (18) vücūhdan biri budur ki müsellem ṭutalum ki od efżal u eşrefi ve aʿlādur ṭīnden ẓāhir ṣūretde, (19) lī̱kin ḥaḳī̱ḳatde ve maʿnī̱de tīn efżaldur eşrefdür ol nārdan.[211a]	(SAYFA;420) (SAYFA;420)
vüsʿat:	(A.) Genişlik. Bolluk. * Fırsat. * Boş meydan. * Kuvvet, güç, tâkat. * Varlık, zenginlik. * Fls: Bir şeyin boşlukta doldurduğu yer.	Ḥāl budur, ol ḥaḳāyıḳ-ı eşya bu ʿaḳlī̱ naẓarlarda mücerred münderic degüldür, ćünki bu (7) ʿaḳllar anı idrāḳ idüṕ nuṭḳa gelmekde vüsʿat bulmadı.	(SAYFA;295)

yā:	//yā, yā .. yā. 1. (A.) Ey, hey! anlamlarında bir seslenme sözü. Hitab sözü. 2. Bir düşüncenin karşıtı düşünülürken kullanılan bir söz. 3- Bilinen, görülen, hatırlanıp anlatılan bir olay dolayısıyla da sorulan başka bir konu için kullanılan bir söz. 4- Bir düşüncede sıra ile yer alan ayrı cins ögelerden biri ötekilerden üstün görüldüğünde hele, özellikle anlamlarında kullanılan bir söz. 5- Ya, ya... ya. (Son çekim kuvvetlendirme edatı) ya// ya...ya...: (mukayese edatı) ya. 6- veya, ya da anlamında.	(10) Yaʿnī, “Eyit, yā Aḥmed, hīç ḳatuñuzda kitāb ve ḥuccet var mıdur Allāh’dan size virilmiş ola, ç̣ıḳaruñ anı (11) bize görelüm, tā ol daʿvileriüñüz ḥuccetleriüñüz Allāh üzere ẓāhir ola, siz mütābaʿat ḳılmazsız; illā ol (12) ẓannuñuza ki zuʿm idersiz cehl-ile yaḳīnsuz ḥuccet yöninden.[201a] (10) Yaʿnī, yā Muḥammed, seni resūl gönderdük ol ḫalḳa ki Allāh’ı unıtdılar ve anda müşāhede ḳılduḳların (11) ve Allāhu Taʿālā olaruñ üzerlerine ʿahd itdüklerin unıtdılar.[64a] (10) Yaʿnī, kāfirdür ol nefsine tezkiye daʿvīsin ḳılanlara, yā ġayrına tezkiye bildürdük diyenlere işm yöninden (11) bu maʿnīde daʿvī-yi bāṭıl ḳılduḳları ki ẓāhir ḳiẕbdür daʿvīleri ʿamelleri ve aḥvāl üzerine.[54a] (11) Andan ötrü ki olara ferc -ı taʿẓīm oluna, yā mūcebi taṣdīḳ üzere oluna, daḫı ol elem-i şiddet-i (12) firāḳ ḥaml itmedi anuñ üzere.[93a] (12) Yaʿnī, ḳaç̣an ki bu insāna biz tevbe vü inābet yā ṣıdḳ-ı ṭaleb yā baʿżı maḳāma vāṣıl olmaḳ (13) yā keşf ü şuhūd rütbesine irişdürsevüz bulara fısḳ u fücr ve aḫlāḳ-ı ẕemīme ve evṣāf-ı (14) beşeriyye ve ṣıfāt-ı rūḥāniyye irişdükden ṣoñra.[336b] (15) Eger atañ anañ ġanī olsalar senüñ iltifātuña ve hīḏmetüñe iḥtiyācları olmasa, fāḳir oluṕ (16) nafaḳaya saña muḥtāc olsalar yā daḫı ġayrı nesnede, anlara Allāhu Taʿālā yigrekdür senden.[86b] (16) Yaʿnī, buları düşman ṭutalar şol vaḳt ki ol küfrleri ṣıfat-ıla ṣābit olmaġı iḫtiyār ideler ol (17) ẓulmātından ç̣ıḳuṕ ol mevāhib-ı Ḥaḳ nūrına girmeyeler her müʾmin ḳalb	(SAYFA;400) (SAYFA;126) (SAYFA;106) (SAYFA;184) (SAYFA;671) (SAYFA;171) (SAYFA;586) (SAYFA;456) (SAYFA;743) (SAYFA;427) (SAYFA;455) (SAYFA;671) (SAYFA;671) (SAYFA;350) (SAYFA;473) (SAYFA;171) (SAYFA;470) (SAYFA;191) (SAYFA;305) (SAYFA;456) (SAYFA;130) (SAYFA;457) (SAYFA;395) (SAYFA;604) (SAYFA;668) (SAYFA;233) (SAYFA;694) (SAYFA;148) (SAYFA;148) (SAYFA;298) (SAYFA;298) (SAYFA;271) (SAYFA;687) (SAYFA;672) (SAYFA;114) (SAYFA;557) (SAYFA;436) (SAYFA;397) (SAYFA;397) (SAYFA;397) (SAYFA;735) (SAYFA;62) (SAYFA;93) (SAYFA;413)

		ki ṣadāḳat ḳıla ol (18) rūḥ-ı kāfir-ile yā nefs-i kāfire-y-ile anlaruñ küfrini ḫōş göre anlaruñ-ıla cihād itmeye ki (19) anları ol ṭabīʿatları küfrinden çıḳuṕ īmānlarına göre anlaruñ-ıla mudārā ḳıla.[294a] (18) Andan ötrü bizi görmege yā ṭaleb itmege yā ḳabūl itmege müstaḥıḳ olmadılar.[229a] (2) İşbu beşāret aña ol degüldi ki beşeriyyete teʿalluḳ ola yā ḥayvāniyyeye ve daḫı (3) anuñ ḍıḥki oġul ḥāṣıl olmaḳ sürūrı degüldi ki ol dünyā zīnetidür.[372b]	(SAYFA;380) (SAYFA;320) (SAYFA;691) (SAYFA;27) (SAYFA;99) (SAYFA;136) (SAYFA;208) (SAYFA;338) (SAYFA;374) (SAYFA;399) (SAYFA;423) (SAYFA;458) (SAYFA;679) (SAYFA;732) (SAYFA;736) (SAYFA;323) (SAYFA;164) (SAYFA;154) (SAYFA;443) (SAYFA;224) (SAYFA;285) (SAYFA;285) (SAYFA;285) (SAYFA;285) (SAYFA;71) (SAYFA;332) (SAYFA;510) (SAYFA;28) (SAYFA;28) (SAYFA;485) (SAYFA;9) (SAYFA;94) (SAYFA;76) (SAYFA;116) (SAYFA;637) (SAYFA;668) (SAYFA;477) (SAYFA;447) (SAYFA;744) (SAYFA;174) (SAYFA;477) (SAYFA;202) (SAYFA;735) (SAYFA;127) (SAYFA;46)

			(SAYFA;55) (SAYFA;574) (SAYFA;59) (SAYFA;59) (SAYFA;59) (SAYFA;618) (SAYFA;219) (SAYFA;219) (SAYFA;243) (SAYFA;437) (SAYFA;337) (SAYFA;487) (SAYFA;466) (SAYFA;114) (SAYFA;44) (SAYFA;286) (SAYFA;410) (SAYFA;57) (SAYFA;397) (SAYFA;321) (SAYFA;734) (SAYFA;248) (SAYFA;668) (SAYFA;481) (SAYFA;483) (SAYFA;86) (SAYFA;596) (SAYFA;654) (SAYFA;265) (SAYFA;633) (SAYFA;633) (SAYFA;687) (SAYFA;98) (SAYFA;98) (SAYFA;151) (SAYFA;151) (SAYFA;728) (SAYFA;688) (SAYFA;318) (SAYFA;46) (SAYFA;272) (SAYFA;272) (SAYFA;669) (SAYFA;244) (SAYFA;346)

			(SAYFA;88) (SAYFA;308) (SAYFA;236) (SAYFA;133) (SAYFA;76) (SAYFA;76) (SAYFA;73) (SAYFA;325) (SAYFA;325) (SAYFA;339) (SAYFA;124) (SAYFA;388) (SAYFA;319) (SAYFA;373) (SAYFA;430) (SAYFA;570) (SAYFA;235) (SAYFA;353) (SAYFA;344) (SAYFA;401) (SAYFA;487) (SAYFA;487) (SAYFA;136) (SAYFA;551) (SAYFA;761) (SAYFA;761) (SAYFA;141) (SAYFA;426) (SAYFA;307) (SAYFA;283) (SAYFA;709) (SAYFA;211) (SAYFA;251) (SAYFA;310) (SAYFA;310) (SAYFA;254) (SAYFA;411) (SAYFA;81) (SAYFA;72) (SAYFA;266) (SAYFA;297) (SAYFA;297) (SAYFA;297) (SAYFA;297) (SAYFA;313)

			(SAYFA;329) (SAYFA;390) (SAYFA;390) (SAYFA;643) (SAYFA;643) (SAYFA;185) (SAYFA;207) (SAYFA;120) (SAYFA;334) (SAYFA;55) (SAYFA;434) (SAYFA;434) (SAYFA;434) (SAYFA;434) (SAYFA;111) (SAYFA;353) (SAYFA;114) (SAYFA;114) (SAYFA;114) (SAYFA;49) (SAYFA;150) (SAYFA;150) (SAYFA;305) (SAYFA;305) (SAYFA;37) (SAYFA;407) (SAYFA;713) (SAYFA;534) (SAYFA;13) (SAYFA;673) (SAYFA;673) (SAYFA;673) (SAYFA;435) (SAYFA;152) (SAYFA;687) (SAYFA;687) (SAYFA;687) (SAYFA;10) (SAYFA;392) (SAYFA;401) (SAYFA;532) (SAYFA;294) (SAYFA;113) (SAYFA;277) (SAYFA;529)

			(SAYFA;715) (SAYFA;715) (SAYFA;61) (SAYFA;692) (SAYFA;447) (SAYFA;669) (SAYFA;669) (SAYFA;748) (SAYFA;290) (SAYFA;134) (SAYFA;99) (SAYFA;741) (SAYFA;144) (SAYFA;144) (SAYFA;86) (SAYFA;756) (SAYFA;680) (SAYFA;719) (SAYFA;121) (SAYFA;625) (SAYFA;3) (SAYFA;321) (SAYFA;353) (SAYFA;668) (SAYFA;233) (SAYFA;294) (SAYFA;366) (SAYFA;337) (SAYFA;337) (SAYFA;690) (SAYFA;407) (SAYFA;390) (SAYFA;390) (SAYFA;702) (SAYFA;39) (SAYFA;39) (SAYFA;337) (SAYFA;344) (SAYFA;473) (SAYFA;473) (SAYFA;491) (SAYFA;263) (SAYFA;301) (SAYFA;472) (SAYFA;229)

			(SAYFA;601) (SAYFA;573) (SAYFA;566) (SAYFA;239) (SAYFA;239) (SAYFA;529) (SAYFA;551) (SAYFA;331) (SAYFA;657) (SAYFA;456) (SAYFA;751) (SAYFA;187) (SAYFA;547) (SAYFA;718) (SAYFA;726) (SAYFA;726) (SAYFA;377) (SAYFA;229) (SAYFA;546) (SAYFA;21) (SAYFA;213) (SAYFA;544) (SAYFA;129) (SAYFA;129) (SAYFA;129) (SAYFA;404) (SAYFA;97) (SAYFA;536) (SAYFA;536) (SAYFA;629) (SAYFA;293) (SAYFA;748) (SAYFA;458) (SAYFA;238) (SAYFA;475) (SAYFA;750) (SAYFA;748) (SAYFA;38) (SAYFA;735) (SAYFA;738) (SAYFA;483) (SAYFA;363) (SAYFA;38) (SAYFA;757) (SAYFA;302)

			(SAYFA;320) (SAYFA;351) (SAYFA;66) (SAYFA;66) (SAYFA;275) (SAYFA;733) (SAYFA;36) (SAYFA;696) (SAYFA;528) (SAYFA;708) (SAYFA;762) (SAYFA;709) (SAYFA;606) (SAYFA;606) (SAYFA;606) (SAYFA;606) (SAYFA;473) (SAYFA;61) (SAYFA;654) (SAYFA;154) (SAYFA;290) (SAYFA;290) (SAYFA;290) (SAYFA;76) (SAYFA;546) (SAYFA;745) (SAYFA;359) (SAYFA;607) (SAYFA;607) (SAYFA;239) (SAYFA;125) (SAYFA;737) (SAYFA;122) (SAYFA;433) (SAYFA;433) (SAYFA;116) (SAYFA;70) (SAYFA;734) (SAYFA;693) (SAYFA;156) (SAYFA;256) (SAYFA;54) (SAYFA;54) (SAYFA;462) (SAYFA;110)

			(SAYFA;110) (SAYFA;110) (SAYFA;437) (SAYFA;437) (SAYFA;12) (SAYFA;446) (SAYFA;555) (SAYFA;701) (SAYFA;602) (SAYFA;608) (SAYFA;733) (SAYFA;739) (SAYFA;670) (SAYFA;670) (SAYFA;728) (SAYFA;728) (SAYFA;745) (SAYFA;735) (SAYFA;462) (SAYFA;462) (SAYFA;24) (SAYFA;117) (SAYFA;81) (SAYFA;736) (SAYFA;692) (SAYFA;448) (SAYFA;121) (SAYFA;467) (SAYFA;444) (SAYFA;624) (SAYFA;132) (SAYFA;132) (SAYFA;703) (SAYFA;703) (SAYFA;742) (SAYFA;744) (SAYFA;114) (SAYFA;757) (SAYFA;705) (SAYFA;712) (SAYFA;708) (SAYFA;375) (SAYFA;692) (SAYFA;721) (SAYFA;658)

			(SAYFA;684) (SAYFA;97) (SAYFA;763) (SAYFA;760) (SAYFA;150) (SAYFA;686) (SAYFA;686) (SAYFA;738) (SAYFA;726) (SAYFA;728) (SAYFA;730) (SAYFA;548) (SAYFA;605) (SAYFA;358) (SAYFA;237) (SAYFA;749) (SAYFA;749) (SAYFA;696) (SAYFA;725) (SAYFA;667) (SAYFA;97) (SAYFA;511) (SAYFA;382) (SAYFA;397) (SAYFA;99) (SAYFA;697) (SAYFA;611) (SAYFA;611) (SAYFA;724) (SAYFA;518) (SAYFA;285) (SAYFA;285) (SAYFA;285) (SAYFA;94) (SAYFA;154) (SAYFA;561) (SAYFA;561) (SAYFA;136) (SAYFA;747)
yāḫūd:	(F.) Yahut. Yahud. Veya, ya da. * Bir düşünceden cayıldığında daha doğrusu, iyisi anlamında kullanılan	Bular fesād üzere cemʿ olsalar yā-(7)ḫūd emr-i maʿrūfı işitmeseler ve münkerātdan yıġlınmasalar, bedürüstī bular hāliklerdür.	(SAYFA;760)

	bir söz.		
yāḫūḏ:	(F.) Yahut. Yahud. Veya, ya da. * Bir düşünceden cayıldığında daha doğrusu, iyisi anlamında kullanılan bir söz.	Yaʿnī, bularuñ-ıçun dünyede mücāhede idersiz, yārın ḳıyāmet (7) güninde ol fezaʿ-ı ekberde kimdür ki ol ehl-i bāṭıldan ötrü Allāh-ıla muḫāṣame ḳıla yā(8)ḫūḏ kimdür ki aña kefīl ü vekīl ola anuñ-ıçun söz söyleye, anları ḳurtarmaḳ ṭaleb eyleye.	(SAYFA;153)
yaġ-: //yaġmak, -ar:	Yağmur, kar, dolu gökten düşmek. Mecazen yağmak, mecâzî yağmur yağması. yaġdırılur: yaġdur: yaġdurdı: yaġdurdı: yaġdurdı: yaġdurduḳ:	ṕes, ol ṭaş yaġar (12) her ḳalbe taḳdīr olduġı ḳadar.[374a] Yaʿnī, size yoḳdur ki keşret-ı (6) iştiġālden ve żarūriyyāt-ı beşeriyyetden ötrü kim baʿżı evḳātdan sizüñ üzerüñüze yaġar (7) çoḳalur ol erkān-ı şerīʿatden żarūretden ötrü, bir sāʿāt iki sāʿat ḳoyalar ve daḫı (8) gerek kim Ḥaḳ'dın yaña teveccüh ḳılmaḳda ve aḥvālların murāḳıb olmaḳda ve ḳalblerin ṣaḳlamaḳda (9) ve Allāhu Taʿālā-y-ıla ḥāżır olmaḳda ve sırların Allāh'dan ġayrıya iltifāt ḳıldurmaḳdan ḥaẕer (10) üzerine olalar; daḫı ḳażāya teslīm olmaḳda ve emr-i Allāhu Taʿālā'ya tefvīż itmekde riʿāyet ḳılalar (11) ve meşāyıḫlar himmetlerinden istimdād ḳılalar ve nübüvvet-i vilāyete ilticā ideler.[75b] İşāret bunda oldur kim biz gönderdük ol ḳalb-ı (8) nūḥı bir ḳavme kim anlaruñ nefsleri yiri ḫabīṣedür anı iḥyā itmege ol daʿvet yaġmurları ki (9) yaġdı Nūḥ'dan ʿömri olduġı ḳadar ki ṭoḳuz yüz elli yıl oldı ol aña siñmedi (10) ve menfaʿat ḳılmadı ol vaʿd u vaʿīd boġanaḳları anlaruñ nefsleri yirlerine ṭoḳınuṕ icābet ḳılmadı; (11) didi ki AK.[228b]	(SAYFA;746) (SAYFA;149) (SAYFA;455) (SAYFA;226) (SAYFA;565) (SAYFA;372) (SAYFA;240) (SAYFA;357) (SAYFA;503) (SAYFA;746) (SAYFA;463) (SAYFA;463) (SAYFA;678) (SAYFA;678)
yaġlın-: //yıġlınmak:	Çekinmek, kaçınmak, nefsini menetmek, içtinab etmek, imtina etmek.	(4) … Yaʿnī, Resūl size ne emr iderse anı ṭutasız ve neden sizi nehy iderse andan yaġlınasız.[58a]	(SAYFA;114)

yaġma:	(F.) Birçok kişinin zor kullanarak ele geçirdikleri malı alıp kaçması ya da baskın veya zor kullanarak elde edilen. 2. Baskı veya zor kullanarak elde etme.	Şol nesnelerde ki ʿālemde cārī (11) olur kāfirlerden ve ġayrlardan, şol nesnede ki anuñ-ıla küfre müsāraʿat olınur ḳatlden, (12) yaġmadan ve sāyir olmaḳdan daḫı bulara beñzer nesneler ki var.[26a] Tā ki küllī sizüñ üzerüñüze hücūm idüṕ yaġmaya vireler (4) nefs ṣıfātları-y-la Şeyṭān aʿvānları-y-ıla.[75b] ṕes, bulara imhāl virür, (7) tā işm-ı küfr ziyāde ola, dünyede ihānet-ile ʿaẕāb bulalar ḳatl itmeg-ile ve yaġma-y-ıla ve seby (8) idüṕ esīr ḳılmaġ-ıla ve āḫiretde selāsil-ı aġlāl-ile ki yüzleri üzere cehennemde sürineler; tā ki buyurdı; AK.[26b]	(SAYFA;50) (SAYFA;149) (SAYFA;51)
yaġmır:	Yağmur.	(7) … Yaʿnī, sizüñ üzerüñüze ol rūḥāniyye gökden ilhām-ı rabbānī yaġmırın indürdi.[270a]	(SAYFA;538)
yaġmur:	yağmur.	Nite ki Resūl (3) buyurdı, ʿaleyhi’s-selām anlaruñ duʿāları sebeb-ile bu ümmet rızḳlanurlar ve bulara yaġmur yaġdırılur ve evlāduñ (4) sebeb-ile belālar bulardan defʿ olınur.	(SAYFA;226) (SAYFA;558) (SAYFA;463) (SAYFA;456) (SAYFA;463) (SAYFA;454) (SAYFA;357) (SAYFA;372) (SAYFA;455) (SAYFA;372) (SAYFA;737) (SAYFA;315) (SAYFA;678) (SAYFA;678) (SAYFA;454)
ġayr:	(A.) Başka kimse, başkası.	Faḳīre naẓar itmeye, Allāhu Taʿālā’ya naẓar ḳıla, ṣevābı (4) ʿivażı andan uma, ġayrından ummaya.[320b]	(SAYFA;639)
yābis: //yabis:	(A.) Kuru.	Ve daḫı raṭb ʿālimdür ve yābis cāhildür (12) ve daḫı raṭb ʿārifdür ve yābis zāhid ve daḫı ancılayın; raṭb ehl-i maḥabbetdür ve yābis ehl-i (13) sekr ve raṭb daḫı ṣāḥib-i şühūddur ve yābis ṣāhib-ı vücūddur, illā bu küllī	(SAYFA;347) (SAYFA;406) (SAYFA;347) (SAYFA;347) (SAYFA;347)

		ol ümm-ı kitāb (14) içindedür.[174b] Zīre hīç (7) bir raṭb yābis yoḳdur; illā bu kitāb içinde beyān olunmışdur.[204b]	
yād: //yādlıḳ	(F.) Anma, dile getirme. Hatır, zihin. (T.) Yabancı. (T.) yādlıḳ; yabancılık.	Ol vaḳte ki ʿālem-i ervāḥdaydı birbiri bilişmek ḥāṣıl oldı, bunda ol ḳadar (14) birbiri-le ülfet ṭutar birbirinden mīrāṣ yirler, ol vaḳt anda bilişmeyen bunda yād oldı, (15) mīrāṣ yimez.[37a] (17) Ol Firʿavn-ı nefsüñ ʿālem-ı melekūtdan yādlıġı ʿalāmetinden-idi ki ol ġarḳ vaḳtinde tevfīḳ (18) ipine yapışmadı, ṣıdḳ u iḫlāṣ eli-y-le dimedi ki ARAPÇA METİN.[352b] ṕes, ol ġaḍab u (5) miḥnet-ile gendülere arturmadılar; illā ıraḳlıḳ ve yadlıḳ arturdılar.[241b] (6) … Şolar ki anda bilişmediler bunda daḫı biribirinden yādlıḳ iderler.[130a] Yaʿnī, göresin şol kimse-(4)leri ki ḳalblerinde nūr-ı īmāndan maḥrūmlıḳ var, tevḥīdden ḫalī sürʿat iderler ol yādlıḳ (5) ehli-y-ile.[130a] Yaʿnī, muṣırr olurlardı fiʿl-ı münker üzere bu ʿışyān üzere münker didiler andan (5) ötrü ki ṣāḥibine yādlıḳ vācib ḳılur Ḥaḳ'dan.[140b]	(SAYFA;72)
yaʿmur: //yaġmur:	Yağmur.	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'nuñ yedi vāsiʿdür virmeg-ile (7) naḳṣ olmaz, gice gündüz yaʿmur gibi döker.	(SAYFA;266)
Yaʿnī:	(A.) Yani. 1- Demek, şu demek ki anlamında bir söz (bağlaç olarak kullanılmakta.) 2- Zarf olarak kullanılır. Sözün kısası, doğrusu anlamında.	(10) İşāretdür aña ki ol Firʿavn eyle ẓann eyledi ki īmān anuñ iẕnine mevḳūfdur ki dir; (11) "Yaʿnī, siz īmān mı getürdüñüz ol Mūsā'ya; ben size destūr virmedin?".[239a] (10) Yaʿnī, "Eyit, yā Aḥmed, hīç ḳatuñuzda kitāb ve ḥuccet var mıdur Allāh'dan size virilmiş ola, ḳıḳaruñ anı (11) bize görelüm, tā ol daʿvilerüñüz ḥuccetlerüñüz Allāh üzere ẓāhir ola, siz mütābaʿat ḳılmazsız; illā ol (12) ẓannuñuza ki zuʿm idersiz cehl-ile yaḳīnsuz	(SAYFA;476) (SAYFA;400) (SAYFA;31) (SAYFA;223) (SAYFA;59) (SAYFA;465) (SAYFA;694) (SAYFA;87) (SAYFA;187) (SAYFA;323) (SAYFA;441) (SAYFA;676) (SAYFA;635)

		ḥuccet yöninden.[201a] (1) İşāret bu āyetler taḥḳīḳında budur ki yaʿnī, “İy niçe peyġamber var kim ʿadūlar-ıla muḳātele (2) ḳıldı, düşmanlaruñ gey düşmeni bu nefsdür ki insānuñ iki pehlūsınuñ ara yirindedür”.[016b] Zīre Şeyṭān sizüñ-ile aşıldan ʿadūdur, buyurmaz size, illā faḥşā-(5)y-ıla; yaʿnī, buḫl-ile ve ḳabīḥ efʿāller-ile ve şeraʿda münker olan nesneler-ile daḫı dünyede āḫiretde (6) nefsüñüze żarar olacaḳ nesneler-ile ve nefsüñüz daḫı ṭabīʿati anuñ üzeredür ki yavuzlara buyurucı-(7)dur, düşmanlaruñ gey düşmanı oldur.[112b]	(SAYFA;106) (SAYFA;20) (SAYFA;284) (SAYFA;418) (SAYFA;265) (SAYFA;92) (SAYFA;250) (SAYFA;607) (SAYFA;126) (SAYFA;283) (SAYFA;518) (SAYFA;228) (SAYFA;326) (SAYFA;458) (SAYFA;199) (SAYFA;440) (SAYFA;95) (SAYFA;217) (SAYFA;296) (SAYFA;440) (SAYFA;455) (SAYFA;587) (SAYFA;612) (SAYFA;48) (SAYFA;43) (SAYFA;563) (SAYFA;121) (SAYFA;291) (SAYFA;127) (SAYFA;605) (SAYFA;261) (SAYFA;62) (SAYFA;548) (SAYFA;372) (SAYFA;480) (SAYFA;301) (SAYFA;571) (SAYFA;671) (SAYFA;416) (SAYFA;281) (SAYFA;530) (SAYFA;58) (SAYFA;123) (SAYFA;692) (SAYFA;715)

			(SAYFA;392) (SAYFA;684) (SAYFA;50) (SAYFA;760) (SAYFA;254) (SAYFA;87) (SAYFA;349) (SAYFA;641) (SAYFA;713) (SAYFA;627) (SAYFA;672) (SAYFA;419) (SAYFA;406) (SAYFA;473) (SAYFA;560) (SAYFA;574) (SAYFA;565) (SAYFA;398) (SAYFA;205) (SAYFA;735) (SAYFA;482) (SAYFA;589) (SAYFA;95) (SAYFA;731) (SAYFA;704) (SAYFA;741) (SAYFA;504) (SAYFA;587) (SAYFA;699) (SAYFA;437) (SAYFA;658) (SAYFA;563) (SAYFA;121) (SAYFA;390) (SAYFA;714) (SAYFA;428) (SAYFA;538) (SAYFA;696) (SAYFA;210) (SAYFA;530) (SAYFA;255) (SAYFA;697) (SAYFA;466) (SAYFA;218) (SAYFA;480)

			(SAYFA;586) (SAYFA;355) (SAYFA;656) (SAYFA;45) (SAYFA;689) (SAYFA;430) (SAYFA;28) (SAYFA;18) (SAYFA;617) (SAYFA;289) (SAYFA;371) (SAYFA;592) (SAYFA;376) (SAYFA;403) (SAYFA;711) (SAYFA;161) (SAYFA;311) (SAYFA;760) (SAYFA;269) (SAYFA;464) (SAYFA;321) (SAYFA;528) (SAYFA;24) (SAYFA;634) (SAYFA;706) (SAYFA;295) (SAYFA;724) (SAYFA;444) (SAYFA;46) (SAYFA;28) (SAYFA;618) (SAYFA;457) (SAYFA;395) (SAYFA;564) (SAYFA;435) (SAYFA;402) (SAYFA;604) (SAYFA;668) (SAYFA;288) (SAYFA;45) (SAYFA;155) (SAYFA;567) (SAYFA;100) (SAYFA;116) (SAYFA;583)

			(SAYFA;33) (SAYFA;181) (SAYFA;200) (SAYFA;411) (SAYFA;105) (SAYFA;453) (SAYFA;713) (SAYFA;399) (SAYFA;262) (SAYFA;405) (SAYFA;17) (SAYFA;221) (SAYFA;657) (SAYFA;727) (SAYFA;436) (SAYFA;751) (SAYFA;279) (SAYFA;118) (SAYFA;650) (SAYFA;534) (SAYFA;547) (SAYFA;320) (SAYFA;15) (SAYFA;392) (SAYFA;535) (SAYFA;527) (SAYFA;134) (SAYFA;111) (SAYFA;594) (SAYFA;492) (SAYFA;685) (SAYFA;253) (SAYFA;481) (SAYFA;693) (SAYFA;601) (SAYFA;26) (SAYFA;271) (SAYFA;555) (SAYFA;301) (SAYFA;406) (SAYFA;726) (SAYFA;616) (SAYFA;709) (SAYFA;689) (SAYFA;605)

			(SAYFA;570) (SAYFA;506) (SAYFA;710) (SAYFA;352) (SAYFA;289) (SAYFA;672) (SAYFA;432) (SAYFA;307) (SAYFA;471) (SAYFA;655) (SAYFA;303) (SAYFA;458) (SAYFA;309) (SAYFA;79) (SAYFA;667) (SAYFA;307) (SAYFA;372) (SAYFA;557) (SAYFA;121) (SAYFA;388) (SAYFA;264) (SAYFA;25) (SAYFA;737) (SAYFA;309) (SAYFA;497) (SAYFA;735) (SAYFA;547) (SAYFA;594) (SAYFA;464) (SAYFA;484) (SAYFA;183) (SAYFA;431) (SAYFA;482) (SAYFA;521) (SAYFA;742) (SAYFA;688) (SAYFA;43) (SAYFA;453) (SAYFA;717) (SAYFA;672) (SAYFA;503) (SAYFA;246) (SAYFA;556) (SAYFA;517) (SAYFA;637)

			(SAYFA;637) (SAYFA;254) (SAYFA;112) (SAYFA;158) (SAYFA;757) (SAYFA;562) (SAYFA;28) (SAYFA;535) (SAYFA;65) (SAYFA;229) (SAYFA;244) (SAYFA;11) (SAYFA;542) (SAYFA;623) (SAYFA;532) (SAYFA;130) (SAYFA;8) (SAYFA;422) (SAYFA;309) (SAYFA;445) (SAYFA;96) (SAYFA;469) (SAYFA;668) (SAYFA;400) (SAYFA;48) (SAYFA;58) (SAYFA;39) (SAYFA;614) (SAYFA;753) (SAYFA;699) (SAYFA;690) (SAYFA;315) (SAYFA;653) (SAYFA;112) (SAYFA;607) (SAYFA;413) (SAYFA;691) (SAYFA;151) (SAYFA;101) (SAYFA;489) (SAYFA;119) (SAYFA;577) (SAYFA;571) (SAYFA;63) (SAYFA;554)

			(SAYFA;732) (SAYFA;148) (SAYFA;24) (SAYFA;12) (SAYFA;29) (SAYFA;77) (SAYFA;100) (SAYFA;115) (SAYFA;127) (SAYFA;130) (SAYFA;156) (SAYFA;158) (SAYFA;221) (SAYFA;236) (SAYFA;332) (SAYFA;336) (SAYFA;341) (SAYFA;351) (SAYFA;356) (SAYFA;367) (SAYFA;380) (SAYFA;387) (SAYFA;399) (SAYFA;432) (SAYFA;434) (SAYFA;458) (SAYFA;473) (SAYFA;543) (SAYFA;561) (SAYFA;572) (SAYFA;615) (SAYFA;679) (SAYFA;705) (SAYFA;709) (SAYFA;424) (SAYFA;154) (SAYFA;661) (SAYFA;329) (SAYFA;136) (SAYFA;311) (SAYFA;133) (SAYFA;642) (SAYFA;495) (SAYFA;190) (SAYFA;635)

			(SAYFA;62) (SAYFA;526) (SAYFA;147) (SAYFA;217) (SAYFA;268) (SAYFA;96) (SAYFA;660) (SAYFA;191) (SAYFA;139) (SAYFA;135) (SAYFA;553) (SAYFA;735) (SAYFA;404) (SAYFA;102) (SAYFA;176) (SAYFA;160) (SAYFA;109) (SAYFA;109) (SAYFA;156) (SAYFA;124) (SAYFA;761) (SAYFA;579) (SAYFA;111) (SAYFA;423) (SAYFA;177) (SAYFA;355) (SAYFA;242) (SAYFA;423) (SAYFA;241) (SAYFA;366) (SAYFA;754) (SAYFA;205) (SAYFA;425) (SAYFA;424) (SAYFA;425) (SAYFA;424) (SAYFA;27) (SAYFA;416) (SAYFA;424) (SAYFA;424) (SAYFA;542) (SAYFA;311) (SAYFA;184) (SAYFA;440) (SAYFA;380)

			(SAYFA;241) (SAYFA;107) (SAYFA;116) (SAYFA;34) (SAYFA;556) (SAYFA;369) (SAYFA;742) (SAYFA;705) (SAYFA;157) (SAYFA;15) (SAYFA;588) (SAYFA;319) (SAYFA;644) (SAYFA;80) (SAYFA;158) (SAYFA;526) (SAYFA;386) (SAYFA;599) (SAYFA;756) (SAYFA;609) (SAYFA;467) (SAYFA;115) (SAYFA;132) (SAYFA;742) (SAYFA;736) (SAYFA;387) (SAYFA;652) (SAYFA;719) (SAYFA;616) (SAYFA;679) (SAYFA;680) (SAYFA;148) (SAYFA;17) (SAYFA;634) (SAYFA;483) (SAYFA;217) (SAYFA;671) (SAYFA;315) (SAYFA;594) (SAYFA;594) (SAYFA;381) (SAYFA;686) (SAYFA;503) (SAYFA;529) (SAYFA;367)

			(SAYFA;459) (SAYFA;720) (SAYFA;101) (SAYFA;487) (SAYFA;670) (SAYFA;436) (SAYFA;446) (SAYFA;123) (SAYFA;429) (SAYFA;546) (SAYFA;547) (SAYFA;338) (SAYFA;167) (SAYFA;519) (SAYFA;691) (SAYFA;243) (SAYFA;754) (SAYFA;56) (SAYFA;109) (SAYFA;670) (SAYFA;44) (SAYFA;404) (SAYFA;396) (SAYFA;641) (SAYFA;704) (SAYFA;41) (SAYFA;501) (SAYFA;237) (SAYFA;316) (SAYFA;719) (SAYFA;649) (SAYFA;527) (SAYFA;430) (SAYFA;327) (SAYFA;523) (SAYFA;678) (SAYFA;340) (SAYFA;731) (SAYFA;681) (SAYFA;714) (SAYFA;456) (SAYFA;165) (SAYFA;456) (SAYFA;752) (SAYFA;670)

			(SAYFA;121) (SAYFA;615) (SAYFA;723) (SAYFA;45) (SAYFA;742) (SAYFA;755) (SAYFA;563) (SAYFA;497) (SAYFA;550) (SAYFA;625) (SAYFA;658) (SAYFA;43) (SAYFA;747) (SAYFA;162) (SAYFA;101) (SAYFA;169) (SAYFA;444) (SAYFA;665) (SAYFA;522) (SAYFA;197) (SAYFA;593) (SAYFA;428) (SAYFA;497) (SAYFA;487) (SAYFA;472) (SAYFA;398) (SAYFA;511) (SAYFA;748) (SAYFA;242) (SAYFA;497) (SAYFA;86) (SAYFA;748) (SAYFA;456) (SAYFA;339) (SAYFA;71) (SAYFA;467) (SAYFA;309) (SAYFA;308) (SAYFA;420) (SAYFA;473) (SAYFA;497) (SAYFA;499) (SAYFA;475) (SAYFA;750) (SAYFA;446)

			(SAYFA;477) (SAYFA;477) (SAYFA;473) (SAYFA;575) (SAYFA;706) (SAYFA;310) (SAYFA;682) (SAYFA;101) (SAYFA;309) (SAYFA;310) (SAYFA;296) (SAYFA;242) (SAYFA;529) (SAYFA;459) (SAYFA;625) (SAYFA;319) (SAYFA;319) (SAYFA;400) (SAYFA;3) (SAYFA;277) (SAYFA;321) (SAYFA;353) (SAYFA;668) (SAYFA;233) (SAYFA;294) (SAYFA;366) (SAYFA;337) (SAYFA;690) (SAYFA;407) (SAYFA;390) (SAYFA;345) (SAYFA;358) (SAYFA;245) (SAYFA;654) (SAYFA;296) (SAYFA;702) (SAYFA;153) (SAYFA;290) (SAYFA;543) (SAYFA;431) (SAYFA;477) (SAYFA;122) (SAYFA;60) (SAYFA;60) (SAYFA;60)

			(SAYFA;702) (SAYFA;488) (SAYFA;562) (SAYFA;572) (SAYFA;597) (SAYFA;7) (SAYFA;164) (SAYFA;39) (SAYFA;552) (SAYFA;291) (SAYFA;299) (SAYFA;600) (SAYFA;300) (SAYFA;55) (SAYFA;6) (SAYFA;459) (SAYFA;282) (SAYFA;337) (SAYFA;748) (SAYFA;310) (SAYFA;344) (SAYFA;473) (SAYFA;483) (SAYFA;484) (SAYFA;485) (SAYFA;334) (SAYFA;331) (SAYFA;238) (SAYFA;309) (SAYFA;296) (SAYFA;496) (SAYFA;458) (SAYFA;296) (SAYFA;472) (SAYFA;751) (SAYFA;449) (SAYFA;497) (SAYFA;751) (SAYFA;511) (SAYFA;328) (SAYFA;478) (SAYFA;541) (SAYFA;491) (SAYFA;263) (SAYFA;301)

			(SAYFA;472) (SAYFA;229) (SAYFA;601) (SAYFA;573) (SAYFA;566) (SAYFA;239) (SAYFA;529) (SAYFA;551) (SAYFA;331) (SAYFA;657) (SAYFA;456) (SAYFA;751) (SAYFA;25) (SAYFA;134) (SAYFA;82) (SAYFA;368) (SAYFA;667) (SAYFA;714) (SAYFA;217) (SAYFA;143) (SAYFA;143) (SAYFA;110) (SAYFA;37) (SAYFA;701) (SAYFA;225) (SAYFA;413) (SAYFA;118) (SAYFA;500) (SAYFA;337) (SAYFA;415) (SAYFA;719) (SAYFA;647) (SAYFA;284) (SAYFA;433) (SAYFA;533) (SAYFA;294) (SAYFA;70) (SAYFA;574) (SAYFA;177) (SAYFA;12) (SAYFA;22) (SAYFA;301) (SAYFA;381) (SAYFA;9) (SAYFA;545)

			(SAYFA;611) (SAYFA;90) (SAYFA;104) (SAYFA;35) (SAYFA;131) (SAYFA;650) (SAYFA;209) (SAYFA;232) (SAYFA;232) (SAYFA;633) (SAYFA;283) (SAYFA;694) (SAYFA;19) (SAYFA;566) (SAYFA;176) (SAYFA;176) (SAYFA;597) (SAYFA;128) (SAYFA;578) (SAYFA;215) (SAYFA;78) (SAYFA;320) (SAYFA;642) (SAYFA;381) (SAYFA;264) (SAYFA;384) (SAYFA;63) (SAYFA;650) (SAYFA;194) (SAYFA;32) (SAYFA;547) (SAYFA;537) (SAYFA;616) (SAYFA;504) (SAYFA;282) (SAYFA;248) (SAYFA;43) (SAYFA;632) (SAYFA;549) (SAYFA;647) (SAYFA;609) (SAYFA;432) (SAYFA;583) (SAYFA;389) (SAYFA;470)

			(SAYFA;648) (SAYFA;500) (SAYFA;16) (SAYFA;675) (SAYFA;142) (SAYFA;510) (SAYFA;575) (SAYFA;133) (SAYFA;307) (SAYFA;83) (SAYFA;626) (SAYFA;607) (SAYFA;640) (SAYFA;101) (SAYFA;297) (SAYFA;291) (SAYFA;182) (SAYFA;93) (SAYFA;294) (SAYFA;15) (SAYFA;17) (SAYFA;681) (SAYFA;247) (SAYFA;600) (SAYFA;193) (SAYFA;111) (SAYFA;187) (SAYFA;39) (SAYFA;543) (SAYFA;139) (SAYFA;614) (SAYFA;343) (SAYFA;154) (SAYFA;603) (SAYFA;132) (SAYFA;181) (SAYFA;142) (SAYFA;558) (SAYFA;168) (SAYFA;675) (SAYFA;691) (SAYFA;164) (SAYFA;590) (SAYFA;549) (SAYFA;684)

			(SAYFA;222) (SAYFA;132) (SAYFA;311) (SAYFA;90) (SAYFA;646) (SAYFA;624) (SAYFA;232) (SAYFA;436) (SAYFA;26) (SAYFA;93) (SAYFA;52) (SAYFA;677) (SAYFA;69) (SAYFA;175) (SAYFA;104) (SAYFA;647) (SAYFA;51) (SAYFA;700) (SAYFA;682) (SAYFA;113) (SAYFA;258) (SAYFA;126) (SAYFA;275) (SAYFA;355) (SAYFA;700) (SAYFA;96) (SAYFA;24) (SAYFA;568) (SAYFA;20) (SAYFA;588) (SAYFA;635) (SAYFA;647) (SAYFA;395) (SAYFA;551) (SAYFA;573) (SAYFA;600) (SAYFA;547) (SAYFA;638) (SAYFA;542) (SAYFA;550) (SAYFA;170) (SAYFA;322) (SAYFA;229) (SAYFA;642) (SAYFA;289)

			(SAYFA;27) (SAYFA;100) (SAYFA;221) (SAYFA;458) (SAYFA;178) (SAYFA;51) (SAYFA;18) (SAYFA;286) (SAYFA;126) (SAYFA;686) (SAYFA;560) (SAYFA;578) (SAYFA;74) (SAYFA;433) (SAYFA;545) (SAYFA;571) (SAYFA;573) (SAYFA;143) (SAYFA;535) (SAYFA;585) (SAYFA;407) (SAYFA;149) (SAYFA;54) (SAYFA;223) (SAYFA;664) (SAYFA;342) (SAYFA;345) (SAYFA;81) (SAYFA;596) (SAYFA;526) (SAYFA;133) (SAYFA;583) (SAYFA;168) (SAYFA;222) (SAYFA;601) (SAYFA;173) (SAYFA;350) (SAYFA;639) (SAYFA;680) (SAYFA;593) (SAYFA;390) (SAYFA;34) (SAYFA;743) (SAYFA;266) (SAYFA;652)

			(SAYFA;618) (SAYFA;671) (SAYFA;661) (SAYFA;161) (SAYFA;266) (SAYFA;109) (SAYFA;294) (SAYFA;51) (SAYFA;462) (SAYFA;19) (SAYFA;217) (SAYFA;288) (SAYFA;669) (SAYFA;8) (SAYFA;556) (SAYFA;617) (SAYFA;612) (SAYFA;635) (SAYFA;77) (SAYFA;307) (SAYFA;383) (SAYFA;501) (SAYFA;96) (SAYFA;63) (SAYFA;111) (SAYFA;383) (SAYFA;254) (SAYFA;218) (SAYFA;428) (SAYFA;319) (SAYFA;419) (SAYFA;696) (SAYFA;648) (SAYFA;709) (SAYFA;688) (SAYFA;712) (SAYFA;718) (SAYFA;481) (SAYFA;322) (SAYFA;452) (SAYFA;532) (SAYFA;443) (SAYFA;632) (SAYFA;45) (SAYFA;723)

			(SAYFA;489) (SAYFA;382) (SAYFA;755) (SAYFA;361) (SAYFA;324) (SAYFA;224) (SAYFA;15) (SAYFA;246) (SAYFA;557) (SAYFA;557) (SAYFA;282) (SAYFA;612) (SAYFA;288) (SAYFA;653) (SAYFA;368) (SAYFA;338) (SAYFA;438) (SAYFA;178) (SAYFA;203) (SAYFA;195) (SAYFA;634) (SAYFA;37) (SAYFA;472) (SAYFA;438) (SAYFA;475) (SAYFA;148) (SAYFA;48) (SAYFA;437) (SAYFA;511) (SAYFA;379) (SAYFA;676) (SAYFA;47) (SAYFA;315) (SAYFA;272) (SAYFA;543) (SAYFA;47) (SAYFA;459) (SAYFA;680) (SAYFA;722) (SAYFA;697) (SAYFA;11) (SAYFA;637) (SAYFA;676) (SAYFA;443) (SAYFA;325)

			(SAYFA;438) (SAYFA;65) (SAYFA;171) (SAYFA;100) (SAYFA;317) (SAYFA;661) (SAYFA;336) (SAYFA;611) (SAYFA;353) (SAYFA;405) (SAYFA;366) (SAYFA;290) (SAYFA;82) (SAYFA;605) (SAYFA;379) (SAYFA;141) (SAYFA;722) (SAYFA;641) (SAYFA;28) (SAYFA;382) (SAYFA;372) (SAYFA;170) (SAYFA;705) (SAYFA;189) (SAYFA;463) (SAYFA;665) (SAYFA;575) (SAYFA;274) (SAYFA;595) (SAYFA;595) (SAYFA;634) (SAYFA;637) (SAYFA;619) (SAYFA;726) (SAYFA;730) (SAYFA;304) (SAYFA;267) (SAYFA;545) (SAYFA;80) (SAYFA;664) (SAYFA;57) (SAYFA;246) (SAYFA;161) (SAYFA;108) (SAYFA;716)

			(SAYFA;726) (SAYFA;19) (SAYFA;723) (SAYFA;21) (SAYFA;710) (SAYFA;379) (SAYFA;710) (SAYFA;717) (SAYFA;728) (SAYFA;651) (SAYFA;434) (SAYFA;747) (SAYFA;159) (SAYFA;339) (SAYFA;711) (SAYFA;428) (SAYFA;726) (SAYFA;345) (SAYFA;512) (SAYFA;727) (SAYFA;734) (SAYFA;422) (SAYFA;489) (SAYFA;528) (SAYFA;214) (SAYFA;728) (SAYFA;687) (SAYFA;739) (SAYFA;739) (SAYFA;213) (SAYFA;558) (SAYFA;650) (SAYFA;644) (SAYFA;702) (SAYFA;643) (SAYFA;658) (SAYFA;561) (SAYFA;174) (SAYFA;747) (SAYFA;405) (SAYFA;167) (SAYFA;228) (SAYFA;652) (SAYFA;293) (SAYFA;244)

			(SAYFA;257) (SAYFA;612) (SAYFA;248) (SAYFA;560) (SAYFA;742) (SAYFA;563) (SAYFA;329) (SAYFA;740) (SAYFA;546) (SAYFA;741) (SAYFA;504) (SAYFA;478) (SAYFA;611) (SAYFA;410) (SAYFA;58) (SAYFA;645) (SAYFA;257) (SAYFA;461) (SAYFA;241) (SAYFA;675) (SAYFA;148) (SAYFA;9) (SAYFA;644) (SAYFA;754) (SAYFA;456) (SAYFA;335) (SAYFA;353) (SAYFA;521) (SAYFA;704) (SAYFA;753) (SAYFA;521) (SAYFA;267) (SAYFA;739) (SAYFA;756) (SAYFA;442) (SAYFA;432) (SAYFA;664) (SAYFA;224) (SAYFA;372) (SAYFA;507) (SAYFA;432) (SAYFA;189) (SAYFA;471) (SAYFA;341) (SAYFA;393)

			(SAYFA;468) (SAYFA;466) (SAYFA;606) (SAYFA;469) (SAYFA;547) (SAYFA;565) (SAYFA;481) (SAYFA;737) (SAYFA;442) (SAYFA;354) (SAYFA;703) (SAYFA;338) (SAYFA;362) (SAYFA;362) (SAYFA;737) (SAYFA;509) (SAYFA;16) (SAYFA;443) (SAYFA;463) (SAYFA;502) (SAYFA;505) (SAYFA;697) (SAYFA;505) (SAYFA;188) (SAYFA;191) (SAYFA;304) (SAYFA;192) (SAYFA;150) (SAYFA;484) (SAYFA;251) (SAYFA;677) (SAYFA;403) (SAYFA;666) (SAYFA;353) (SAYFA;581) (SAYFA;375) (SAYFA;572) (SAYFA;101) (SAYFA;298) (SAYFA;701) (SAYFA;440) (SAYFA;54) (SAYFA;672) (SAYFA;579) (SAYFA;561)

			(SAYFA;651) (SAYFA;36) (SAYFA;13) (SAYFA;413) (SAYFA;469) (SAYFA;621) (SAYFA;650) (SAYFA;293) (SAYFA;478) (SAYFA;377) (SAYFA;386) (SAYFA;708) (SAYFA;229) (SAYFA;27) (SAYFA;644) (SAYFA;592) (SAYFA;416) (SAYFA;602) (SAYFA;408) (SAYFA;679) (SAYFA;739) (SAYFA;13) (SAYFA;546) (SAYFA;539) (SAYFA;381) (SAYFA;446) (SAYFA;57) (SAYFA;255) (SAYFA;638) (SAYFA;10) (SAYFA;626) (SAYFA;572) (SAYFA;507) (SAYFA;716) (SAYFA;14) (SAYFA;342) (SAYFA;501) (SAYFA;449) (SAYFA;376) (SAYFA;449) (SAYFA;724) (SAYFA;530) (SAYFA;64) (SAYFA;290) (SAYFA;524)

			(SAYFA;414) (SAYFA;152) (SAYFA;367) (SAYFA;62) (SAYFA;716) (SAYFA;262) (SAYFA;757) (SAYFA;61) (SAYFA;192) (SAYFA;371) (SAYFA;352) (SAYFA;762) (SAYFA;448) (SAYFA;439) (SAYFA;268) (SAYFA;190) (SAYFA;169) (SAYFA;174) (SAYFA;280) (SAYFA;281) (SAYFA;607) (SAYFA;702) (SAYFA;632) (SAYFA;95) (SAYFA;728) (SAYFA;148) (SAYFA;589) (SAYFA;633) (SAYFA;14) (SAYFA;721) (SAYFA;50) (SAYFA;126) (SAYFA;47) (SAYFA;174) (SAYFA;704) (SAYFA;350) (SAYFA;524) (SAYFA;747) (SAYFA;531) (SAYFA;13) (SAYFA;231) (SAYFA;743) (SAYFA;618) (SAYFA;735) (SAYFA;743)

			(SAYFA;50) (SAYFA;378) (SAYFA;290) (SAYFA;466) (SAYFA;21) (SAYFA;654) (SAYFA;721) (SAYFA;192) (SAYFA;747) (SAYFA;147) (SAYFA;410) (SAYFA;744) (SAYFA;213) (SAYFA;196) (SAYFA;129) (SAYFA;628) (SAYFA;682) (SAYFA;558) (SAYFA;368) (SAYFA;622) (SAYFA;257) (SAYFA;544) (SAYFA;145) (SAYFA;594) (SAYFA;720) (SAYFA;107) (SAYFA;364) (SAYFA;183) (SAYFA;250) (SAYFA;444) (SAYFA;76) (SAYFA;722) (SAYFA;263) (SAYFA;523) (SAYFA;482) (SAYFA;649) (SAYFA;714) (SAYFA;621) (SAYFA;272) (SAYFA;361) (SAYFA;556) (SAYFA;363) (SAYFA;722) (SAYFA;740) (SAYFA;14)

			(SAYFA;377) (SAYFA;614) (SAYFA;626) (SAYFA;108) (SAYFA;581) (SAYFA;314) (SAYFA;326) (SAYFA;677) (SAYFA;617) (SAYFA;581) (SAYFA;596) (SAYFA;118) (SAYFA;723) (SAYFA;116) (SAYFA;102) (SAYFA;619) (SAYFA;518) (SAYFA;643) (SAYFA;585) (SAYFA;715) (SAYFA;129) (SAYFA;415) (SAYFA;480) (SAYFA;336) (SAYFA;629) (SAYFA;623) (SAYFA;441) (SAYFA;442) (SAYFA;271) (SAYFA;667) (SAYFA;49) (SAYFA;664) (SAYFA;626) (SAYFA;684) (SAYFA;683) (SAYFA;186) (SAYFA;40) (SAYFA;271) (SAYFA;372) (SAYFA;325) (SAYFA;75) (SAYFA;184) (SAYFA;363) (SAYFA;392) (SAYFA;641)

			(SAYFA;499) (SAYFA;751) (SAYFA;116) (SAYFA;676) (SAYFA;13) (SAYFA;363) (SAYFA;723) (SAYFA;267) (SAYFA;245) (SAYFA;696) (SAYFA;180) (SAYFA;172) (SAYFA;392) (SAYFA;341) (SAYFA;229) (SAYFA;704) (SAYFA;298) (SAYFA;186) (SAYFA;631) (SAYFA;641) (SAYFA;153) (SAYFA;549) (SAYFA;623) (SAYFA;516) (SAYFA;272) (SAYFA;404) (SAYFA;680) (SAYFA;613) (SAYFA;654) (SAYFA;182) (SAYFA;97) (SAYFA;184) (SAYFA;742) (SAYFA;168) (SAYFA;596) (SAYFA;17) (SAYFA;697) (SAYFA;203) (SAYFA;142) (SAYFA;679) (SAYFA;283) (SAYFA;603) (SAYFA;396) (SAYFA;425) (SAYFA;280)

			(SAYFA;265) (SAYFA;751) (SAYFA;458) (SAYFA;536) (SAYFA;575) (SAYFA;675) (SAYFA;707) (SAYFA;407) (SAYFA;357) (SAYFA;700) (SAYFA;577) (SAYFA;33) (SAYFA;676) (SAYFA;335) (SAYFA;474) (SAYFA;603) (SAYFA;590) (SAYFA;127) (SAYFA;615) (SAYFA;526) (SAYFA;526) (SAYFA;703) (SAYFA;526) (SAYFA;505) (SAYFA;746) (SAYFA;741) (SAYFA;251) (SAYFA;506) (SAYFA;428) (SAYFA;699) (SAYFA;393) (SAYFA;486) (SAYFA;538) (SAYFA;753) (SAYFA;309) (SAYFA;526) (SAYFA;706) (SAYFA;350) (SAYFA;224) (SAYFA;103) (SAYFA;485) (SAYFA;739) (SAYFA;699) (SAYFA;358) (SAYFA;177)

			(SAYFA;282) (SAYFA;527) (SAYFA;710) (SAYFA;430) (SAYFA;648) (SAYFA;14) (SAYFA;584) (SAYFA;644) (SAYFA;664) (SAYFA;751) (SAYFA;118) (SAYFA;681) (SAYFA;13) (SAYFA;25) (SAYFA;727) (SAYFA;572) (SAYFA;135) (SAYFA;702) (SAYFA;690) (SAYFA;659) (SAYFA;629) (SAYFA;206) (SAYFA;650) (SAYFA;664) (SAYFA;692) (SAYFA;24) (SAYFA;372) (SAYFA;425) (SAYFA;659) (SAYFA;563) (SAYFA;293) (SAYFA;287) (SAYFA;89) (SAYFA;249) (SAYFA;487) (SAYFA;582) (SAYFA;122) (SAYFA;650) (SAYFA;702) (SAYFA;670) (SAYFA;410) (SAYFA;20) (SAYFA;329) (SAYFA;726) (SAYFA;736)

			(SAYFA;697) (SAYFA;748) (SAYFA;56) (SAYFA;398) (SAYFA;566) (SAYFA;694) (SAYFA;345) (SAYFA;537) (SAYFA;243) (SAYFA;590) (SAYFA;496) (SAYFA;748) (SAYFA;427) (SAYFA;725) (SAYFA;124) (SAYFA;316) (SAYFA;627) (SAYFA;458) (SAYFA;238) (SAYFA;475) (SAYFA;750) (SAYFA;748) (SAYFA;282) (SAYFA;745) (SAYFA;38) (SAYFA;483) (SAYFA;441) (SAYFA;124) (SAYFA;686) (SAYFA;83) (SAYFA;474) (SAYFA;306) (SAYFA;101) (SAYFA;541) (SAYFA;347) (SAYFA;165) (SAYFA;595) (SAYFA;735) (SAYFA;404) (SAYFA;121) (SAYFA;391) (SAYFA;258) (SAYFA;508) (SAYFA;480) (SAYFA;686)

			(SAYFA;325) (SAYFA;107) (SAYFA;101) (SAYFA;261) (SAYFA;167) (SAYFA;629) (SAYFA;350) (SAYFA;92) (SAYFA;648) (SAYFA;250) (SAYFA;506) (SAYFA;34) (SAYFA;348) (SAYFA;7) (SAYFA;16) (SAYFA;223) (SAYFA;637) (SAYFA;451) (SAYFA;673) (SAYFA;479) (SAYFA;302) (SAYFA;720) (SAYFA;721) (SAYFA;313) (SAYFA;56) (SAYFA;716) (SAYFA;464) (SAYFA;544) (SAYFA;129) (SAYFA;625) (SAYFA;87) (SAYFA;255) (SAYFA;738) (SAYFA;469) (SAYFA;527) (SAYFA;125) (SAYFA;331) (SAYFA;301) (SAYFA;483) (SAYFA;82) (SAYFA;323) (SAYFA;375) (SAYFA;392) (SAYFA;561) (SAYFA;508)

			(SAYFA;279) (SAYFA;573) (SAYFA;613) (SAYFA;167) (SAYFA;549) (SAYFA;524) (SAYFA;524) (SAYFA;697) (SAYFA;489) (SAYFA;489) (SAYFA;316) (SAYFA;316) (SAYFA;221) (SAYFA;672) (SAYFA;481) (SAYFA;554) (SAYFA;550) (SAYFA;551) (SAYFA;167) (SAYFA;166) (SAYFA;363) (SAYFA;38) (SAYFA;101) (SAYFA;268) (SAYFA;326) (SAYFA;117) (SAYFA;12) (SAYFA;480) (SAYFA;129) (SAYFA;565) (SAYFA;598) (SAYFA;352) (SAYFA;757) (SAYFA;527) (SAYFA;569) (SAYFA;620) (SAYFA;66) (SAYFA;302) (SAYFA;66) (SAYFA;115) (SAYFA;176) (SAYFA;758) (SAYFA;155) (SAYFA;711) (SAYFA;179)

			(SAYFA;165) (SAYFA;172) (SAYFA;83) (SAYFA;581) (SAYFA;688) (SAYFA;250) (SAYFA;32) (SAYFA;570) (SAYFA;581) (SAYFA;578) (SAYFA;74) (SAYFA;138) (SAYFA;138) (SAYFA;429) (SAYFA;490) (SAYFA;708) (SAYFA;320) (SAYFA;40) (SAYFA;716) (SAYFA;656) (SAYFA;760) (SAYFA;542) (SAYFA;598) (SAYFA;168) (SAYFA;38) (SAYFA;32) (SAYFA;383) (SAYFA;288) (SAYFA;613) (SAYFA;556) (SAYFA;552) (SAYFA;17) (SAYFA;249) (SAYFA;719) (SAYFA;18) (SAYFA;26) (SAYFA;554) (SAYFA;137) (SAYFA;620) (SAYFA;351) (SAYFA;533) (SAYFA;603) (SAYFA;714) (SAYFA;66) (SAYFA;645)

			(SAYFA;632) (SAYFA;117) (SAYFA;44) (SAYFA;196) (SAYFA;54) (SAYFA;384) (SAYFA;444) (SAYFA;9) (SAYFA;757) (SAYFA;539) (SAYFA;275) (SAYFA;93) (SAYFA;282) (SAYFA;250) (SAYFA;425) (SAYFA;689) (SAYFA;61) (SAYFA;228) (SAYFA;476) (SAYFA;416) (SAYFA;723) (SAYFA;318) (SAYFA;473) (SAYFA;399) (SAYFA;644) (SAYFA;733) (SAYFA;186) (SAYFA;603) (SAYFA;660) (SAYFA;464) (SAYFA;507) (SAYFA;576) (SAYFA;63) (SAYFA;393) (SAYFA;683) (SAYFA;441) (SAYFA;582) (SAYFA;307) (SAYFA;342) (SAYFA;258) (SAYFA;36) (SAYFA;696) (SAYFA;332) (SAYFA;690) (SAYFA;631)

			(SAYFA;339) (SAYFA;687) (SAYFA;679) (SAYFA;528) (SAYFA;708) (SAYFA;762) (SAYFA;709) (SAYFA;606) (SAYFA;606) (SAYFA;54) (SAYFA;57) (SAYFA;549) (SAYFA;57) (SAYFA;639) (SAYFA;27) (SAYFA;387) (SAYFA;65) (SAYFA;617) (SAYFA;35) (SAYFA;123) (SAYFA;46) (SAYFA;753) (SAYFA;628) (SAYFA;156) (SAYFA;58) (SAYFA;437) (SAYFA;553) (SAYFA;59) (SAYFA;473) (SAYFA;699) (SAYFA;752) (SAYFA;703) (SAYFA;699) (SAYFA;22) (SAYFA;674) (SAYFA;415) (SAYFA;483) (SAYFA;43) (SAYFA;460) (SAYFA;296) (SAYFA;368) (SAYFA;120) (SAYFA;255) (SAYFA;535) (SAYFA;373)

			(SAYFA;203) (SAYFA;617) (SAYFA;104) (SAYFA;728) (SAYFA;400) (SAYFA;77) (SAYFA;666) (SAYFA;238) (SAYFA;447) (SAYFA;438) (SAYFA;560) (SAYFA;154) (SAYFA;636) (SAYFA;332) (SAYFA;279) (SAYFA;258) (SAYFA;61) (SAYFA;217) (SAYFA;12) (SAYFA;654) (SAYFA;725) (SAYFA;488) (SAYFA;211) (SAYFA;166) (SAYFA;330) (SAYFA;337) (SAYFA;752) (SAYFA;683) (SAYFA;155) (SAYFA;440) (SAYFA;715) (SAYFA;43) (SAYFA;419) (SAYFA;493) (SAYFA;136) (SAYFA;762) (SAYFA;540) (SAYFA;374) (SAYFA;138) (SAYFA;253) (SAYFA;215) (SAYFA;252) (SAYFA;749) (SAYFA;257) (SAYFA;122)

			(SAYFA;275) (SAYFA;157) (SAYFA;711) (SAYFA;253) (SAYFA;452) (SAYFA;161) (SAYFA;72) (SAYFA;250) (SAYFA;338) (SAYFA;318) (SAYFA;157) (SAYFA;5) (SAYFA;289) (SAYFA;344) (SAYFA;721) (SAYFA;4) (SAYFA;138) (SAYFA;159) (SAYFA;173) (SAYFA;517) (SAYFA;374) (SAYFA;228) (SAYFA;548) (SAYFA;440) (SAYFA;719) (SAYFA;61) (SAYFA;154) (SAYFA;7) (SAYFA;30) (SAYFA;166) (SAYFA;733) (SAYFA;549) (SAYFA;1) (SAYFA;391) (SAYFA;762) (SAYFA;45) (SAYFA;192) (SAYFA;390) (SAYFA;90) (SAYFA;652) (SAYFA;417) (SAYFA;711) (SAYFA;440) (SAYFA;686) (SAYFA;351)

			(SAYFA;109) (SAYFA;609) (SAYFA;643) (SAYFA;162) (SAYFA;218) (SAYFA;333) (SAYFA;736) (SAYFA;347) (SAYFA;347) (SAYFA;439) (SAYFA;314) (SAYFA;405) (SAYFA;100) (SAYFA;61) (SAYFA;459) (SAYFA;645) (SAYFA;744) (SAYFA;646) (SAYFA;260) (SAYFA;409) (SAYFA;737) (SAYFA;433) (SAYFA;290) (SAYFA;220) (SAYFA;238) (SAYFA;491) (SAYFA;233) (SAYFA;389) (SAYFA;209) (SAYFA;179) (SAYFA;718) (SAYFA;245) (SAYFA;229) (SAYFA;556) (SAYFA;746) (SAYFA;642) (SAYFA;76) (SAYFA;466) (SAYFA;540) (SAYFA;135) (SAYFA;79) (SAYFA;501) (SAYFA;394) (SAYFA;731) (SAYFA;700)

			(SAYFA;183) (SAYFA;611) (SAYFA;193) (SAYFA;619) (SAYFA;756) (SAYFA;672) (SAYFA;9) (SAYFA;369) (SAYFA;699) (SAYFA;480) (SAYFA;388) (SAYFA;631) (SAYFA;465) (SAYFA;56) (SAYFA;208) (SAYFA;224) (SAYFA;649) (SAYFA;295) (SAYFA;83) (SAYFA;197) (SAYFA;28) (SAYFA;759) (SAYFA;545) (SAYFA;123) (SAYFA;666) (SAYFA;673) (SAYFA;690) (SAYFA;711) (SAYFA;659) (SAYFA;147) (SAYFA;88) (SAYFA;742) (SAYFA;343) (SAYFA;407) (SAYFA;380) (SAYFA;546) (SAYFA;624) (SAYFA;334) (SAYFA;146) (SAYFA;284) (SAYFA;153) (SAYFA;2) (SAYFA;593) (SAYFA;406) (SAYFA;438)

			(SAYFA;722) (SAYFA;324) (SAYFA;679) (SAYFA;678) (SAYFA;234) (SAYFA;333) (SAYFA;517) (SAYFA;158) (SAYFA;418) (SAYFA;341) (SAYFA;116) (SAYFA;135) (SAYFA;98) (SAYFA;390) (SAYFA;269) (SAYFA;356) (SAYFA;162) (SAYFA;125) (SAYFA;97) (SAYFA;722) (SAYFA;193) (SAYFA;681) (SAYFA;685) (SAYFA;433) (SAYFA;463) (SAYFA;745) (SAYFA;745) (SAYFA;750) (SAYFA;152) (SAYFA;292) (SAYFA;755) (SAYFA;409) (SAYFA;108) (SAYFA;87) (SAYFA;689) (SAYFA;656) (SAYFA;215) (SAYFA;517) (SAYFA;384) (SAYFA;194) (SAYFA;580) (SAYFA;655) (SAYFA;524) (SAYFA;359) (SAYFA;661)

			(SAYFA;279) (SAYFA;561) (SAYFA;709) (SAYFA;671) (SAYFA;587) (SAYFA;195) (SAYFA;500) (SAYFA;629) (SAYFA;617) (SAYFA;93) (SAYFA;3) (SAYFA;378) (SAYFA;359) (SAYFA;601) (SAYFA;347) (SAYFA;18) (SAYFA;131) (SAYFA;622) (SAYFA;631) (SAYFA;381) (SAYFA;607) (SAYFA;574) (SAYFA;355) (SAYFA;58) (SAYFA;513) (SAYFA;414) (SAYFA;760) (SAYFA;740) (SAYFA;278) (SAYFA;79) (SAYFA;239) (SAYFA;479) (SAYFA;479) (SAYFA;701) (SAYFA;381) (SAYFA;593) (SAYFA;220) (SAYFA;220) (SAYFA;465) (SAYFA;373) (SAYFA;276) (SAYFA;698) (SAYFA;106) (SAYFA;683) (SAYFA;448)

			(SAYFA;706) (SAYFA;152) (SAYFA;314) (SAYFA;125) (SAYFA;165) (SAYFA;689) (SAYFA;125) (SAYFA;279) (SAYFA;671) (SAYFA;759) (SAYFA;462) (SAYFA;389) (SAYFA;737) (SAYFA;411) (SAYFA;429) (SAYFA;122) (SAYFA;61) (SAYFA;293) (SAYFA;387) (SAYFA;633) (SAYFA;649) (SAYFA;582) (SAYFA;294) (SAYFA;613) (SAYFA;508) (SAYFA;171) (SAYFA;139) (SAYFA;165) (SAYFA;87) (SAYFA;669) (SAYFA;637) (SAYFA;489) (SAYFA;362) (SAYFA;471) (SAYFA;384) (SAYFA;356) (SAYFA;362) (SAYFA;567) (SAYFA;99) (SAYFA;615) (SAYFA;754) (SAYFA;376) (SAYFA;387) (SAYFA;698) (SAYFA;674)

			(SAYFA;431) (SAYFA;433) (SAYFA;597) (SAYFA;116) (SAYFA;681) (SAYFA;612) (SAYFA;217) (SAYFA;677) (SAYFA;731) (SAYFA;517) (SAYFA;339) (SAYFA;720) (SAYFA;504) (SAYFA;150) (SAYFA;475) (SAYFA;531) (SAYFA;320) (SAYFA;658) (SAYFA;209) (SAYFA;324) (SAYFA;126) (SAYFA;257) (SAYFA;443) (SAYFA;287) (SAYFA;70) (SAYFA;217) (SAYFA;292) (SAYFA;212) (SAYFA;80) (SAYFA;656) (SAYFA;81) (SAYFA;75) (SAYFA;329) (SAYFA;20) (SAYFA;236) (SAYFA;702) (SAYFA;269) (SAYFA;151) (SAYFA;462) (SAYFA;282) (SAYFA;18) (SAYFA;734) (SAYFA;290) (SAYFA;376) (SAYFA;439)

			(SAYFA;537) (SAYFA;574) (SAYFA;147) (SAYFA;446) (SAYFA;598) (SAYFA;695) (SAYFA;534) (SAYFA;252) (SAYFA;693) (SAYFA;141) (SAYFA;386) (SAYFA;695) (SAYFA;693) (SAYFA;461) (SAYFA;539) (SAYFA;245) (SAYFA;550) (SAYFA;6) (SAYFA;461) (SAYFA;448) (SAYFA;535) (SAYFA;14) (SAYFA;130) (SAYFA;31) (SAYFA;279) (SAYFA;395) (SAYFA;156) (SAYFA;266) (SAYFA;628) (SAYFA;256) (SAYFA;630) (SAYFA;269) (SAYFA;531) (SAYFA;458) (SAYFA;9) (SAYFA;461) (SAYFA;217) (SAYFA;222) (SAYFA;510) (SAYFA;677) (SAYFA;53) (SAYFA;732) (SAYFA;324) (SAYFA;672) (SAYFA;134)

			(SAYFA;474) (SAYFA;742) (SAYFA;669) (SAYFA;677) (SAYFA;727) (SAYFA;475) (SAYFA;685) (SAYFA;161) (SAYFA;175) (SAYFA;729) (SAYFA;348) (SAYFA;52) (SAYFA;61) (SAYFA;593) (SAYFA;532) (SAYFA;682) (SAYFA;759) (SAYFA;741) (SAYFA;324) (SAYFA;264) (SAYFA;750) (SAYFA;54) (SAYFA;475) (SAYFA;462) (SAYFA;505) (SAYFA;110) (SAYFA;752) (SAYFA;31) (SAYFA;547) (SAYFA;714) (SAYFA;649) (SAYFA;710) (SAYFA;437) (SAYFA;371) (SAYFA;593) (SAYFA;715) (SAYFA;412) (SAYFA;379) (SAYFA;738) (SAYFA;350) (SAYFA;592) (SAYFA;226) (SAYFA;754) (SAYFA;12) (SAYFA;648)

			(SAYFA;393) (SAYFA;728) (SAYFA;229) (SAYFA;371) (SAYFA;329) (SAYFA;3) (SAYFA;365) (SAYFA;754) (SAYFA;698) (SAYFA;508) (SAYFA;633) (SAYFA;603) (SAYFA;190) (SAYFA;504) (SAYFA;322) (SAYFA;741) (SAYFA;490) (SAYFA;658) (SAYFA;81) (SAYFA;219) (SAYFA;378) (SAYFA;631) (SAYFA;370) (SAYFA;631) (SAYFA;657) (SAYFA;290) (SAYFA;380) (SAYFA;446) (SAYFA;674) (SAYFA;721) (SAYFA;284) (SAYFA;103) (SAYFA;108) (SAYFA;347) (SAYFA;454) (SAYFA;206) (SAYFA;444) (SAYFA;669) (SAYFA;493) (SAYFA;660) (SAYFA;371) (SAYFA;595) (SAYFA;89) (SAYFA;727) (SAYFA;727)

			(SAYFA;567) (SAYFA;144) (SAYFA;555) (SAYFA;420) (SAYFA;158) (SAYFA;609) (SAYFA;297) (SAYFA;436) (SAYFA;700) (SAYFA;752) (SAYFA;575) (SAYFA;461) (SAYFA;312) (SAYFA;461) (SAYFA;453) (SAYFA;486) (SAYFA;677) (SAYFA;97) (SAYFA;318) (SAYFA;256) (SAYFA;332) (SAYFA;493) (SAYFA;303) (SAYFA;260) (SAYFA;691) (SAYFA;428) (SAYFA;118) (SAYFA;700) (SAYFA;115) (SAYFA;325) (SAYFA;355) (SAYFA;182) (SAYFA;42) (SAYFA;36) (SAYFA;345) (SAYFA;328) (SAYFA;482) (SAYFA;539) (SAYFA;482) (SAYFA;732) (SAYFA;720) (SAYFA;674) (SAYFA;464) (SAYFA;720) (SAYFA;681)

			(SAYFA;553) (SAYFA;523) (SAYFA;569) (SAYFA;218) (SAYFA;463) (SAYFA;744) (SAYFA;160) (SAYFA;483) (SAYFA;527) (SAYFA;564) (SAYFA;370) (SAYFA;701) (SAYFA;144) (SAYFA;277) (SAYFA;488) (SAYFA;26) (SAYFA;288) (SAYFA;611) (SAYFA;278) (SAYFA;28) (SAYFA;142) (SAYFA;317) (SAYFA;654) (SAYFA;46) (SAYFA;351) (SAYFA;579) (SAYFA;491) (SAYFA;494) (SAYFA;478) (SAYFA;701) (SAYFA;702) (SAYFA;698) (SAYFA;244) (SAYFA;602) (SAYFA;608) (SAYFA;633) (SAYFA;695) (SAYFA;153) (SAYFA;140) (SAYFA;694) (SAYFA;696) (SAYFA;578) (SAYFA;144) (SAYFA;352) (SAYFA;73)

			(SAYFA;72) (SAYFA;530) (SAYFA;380) (SAYFA;216) (SAYFA;312) (SAYFA;705) (SAYFA;91) (SAYFA;66) (SAYFA;733) (SAYFA;698) (SAYFA;724) (SAYFA;286) (SAYFA;663) (SAYFA;580) (SAYFA;321) (SAYFA;739) (SAYFA;681) (SAYFA;540) (SAYFA;537) (SAYFA;325) (SAYFA;315) (SAYFA;740) (SAYFA;690) (SAYFA;670) (SAYFA;511) (SAYFA;31) (SAYFA;728) (SAYFA;611) (SAYFA;612) (SAYFA;745) (SAYFA;641) (SAYFA;328) (SAYFA;693) (SAYFA;438) (SAYFA;735) (SAYFA;371) (SAYFA;537) (SAYFA;462) (SAYFA;462) (SAYFA;730) (SAYFA;291) (SAYFA;326) (SAYFA;429) (SAYFA;33) (SAYFA;467)

			(SAYFA;680) (SAYFA;462) (SAYFA;80) (SAYFA;664) (SAYFA;251) (SAYFA;463) (SAYFA;491) (SAYFA;583) (SAYFA;69) (SAYFA;464) (SAYFA;456) (SAYFA;189) (SAYFA;435) (SAYFA;426) (SAYFA;264) (SAYFA;523) (SAYFA;161) (SAYFA;606) (SAYFA;469) (SAYFA;206) (SAYFA;688) (SAYFA;35) (SAYFA;731) (SAYFA;228) (SAYFA;587) (SAYFA;233) (SAYFA;65) (SAYFA;213) (SAYFA;131) (SAYFA;131) (SAYFA;584) (SAYFA;351) (SAYFA;637) (SAYFA;505) (SAYFA;718) (SAYFA;597) (SAYFA;190) (SAYFA;210) (SAYFA;247) (SAYFA;557) (SAYFA;500) (SAYFA;352) (SAYFA;13) (SAYFA;662) (SAYFA;298)

			(SAYFA;333) (SAYFA;11) (SAYFA;556) (SAYFA;363) (SAYFA;24) (SAYFA;644) (SAYFA;89) (SAYFA;500) (SAYFA;322) (SAYFA;665) (SAYFA;634) (SAYFA;634) (SAYFA;212) (SAYFA;331) (SAYFA;24) (SAYFA;517) (SAYFA;584) (SAYFA;694) (SAYFA;467) (SAYFA;250) (SAYFA;706) (SAYFA;718) (SAYFA;63) (SAYFA;257) (SAYFA;672) (SAYFA;48) (SAYFA;248) (SAYFA;635) (SAYFA;186) (SAYFA;332) (SAYFA;619) (SAYFA;624) (SAYFA;427) (SAYFA;319) (SAYFA;312) (SAYFA;644) (SAYFA;687) (SAYFA;508) (SAYFA;669) (SAYFA;385) (SAYFA;653) (SAYFA;403) (SAYFA;612) (SAYFA;302) (SAYFA;466)

			(SAYFA;686) (SAYFA;746) (SAYFA;737) (SAYFA;43) (SAYFA;760) (SAYFA;585) (SAYFA;428) (SAYFA;630) (SAYFA;666) (SAYFA;284) (SAYFA;552) (SAYFA;7) (SAYFA;114) (SAYFA;543) (SAYFA;192) (SAYFA;293) (SAYFA;547) (SAYFA;67) (SAYFA;689) (SAYFA;357) (SAYFA;536) (SAYFA;662) (SAYFA;627) (SAYFA;607) (SAYFA;718) (SAYFA;743) (SAYFA;449) (SAYFA;319) (SAYFA;729) (SAYFA;401) (SAYFA;684) (SAYFA;524) (SAYFA;425) (SAYFA;303) (SAYFA;152) (SAYFA;629) (SAYFA;127) (SAYFA;745) (SAYFA;59) (SAYFA;623) (SAYFA;422) (SAYFA;375) (SAYFA;330) (SAYFA;688) (SAYFA;524)

			(SAYFA;638) (SAYFA;645) (SAYFA;645) (SAYFA;398) (SAYFA;388) (SAYFA;117) (SAYFA;40) (SAYFA;148) (SAYFA;119) (SAYFA;25) (SAYFA;317) (SAYFA;409) (SAYFA;637) (SAYFA;230) (SAYFA;78) (SAYFA;446) (SAYFA;598) (SAYFA;16) (SAYFA;728) (SAYFA;222) (SAYFA;459) (SAYFA;74) (SAYFA;536) (SAYFA;684) (SAYFA;135) (SAYFA;141) (SAYFA;134) (SAYFA;234) (SAYFA;202) (SAYFA;574) (SAYFA;3) (SAYFA;724) (SAYFA;747) (SAYFA;762) (SAYFA;34) (SAYFA;746) (SAYFA;56) (SAYFA;322) (SAYFA;582) (SAYFA;562) (SAYFA;270) (SAYFA;615) (SAYFA;419) (SAYFA;81) (SAYFA;371)

			(SAYFA;113) (SAYFA;604) (SAYFA;736) (SAYFA;19) (SAYFA;348) (SAYFA;462) (SAYFA;437) (SAYFA;640) (SAYFA;79) (SAYFA;406) (SAYFA;737) (SAYFA;149) (SAYFA;573) (SAYFA;9) (SAYFA;112) (SAYFA;34) (SAYFA;461) (SAYFA;456) (SAYFA;604) (SAYFA;604) (SAYFA;659) (SAYFA;8) (SAYFA;692) (SAYFA;450) (SAYFA;80) (SAYFA;538) (SAYFA;370) (SAYFA;580) (SAYFA;198) (SAYFA;696) (SAYFA;340) (SAYFA;682) (SAYFA;713) (SAYFA;427) (SAYFA;159) (SAYFA;575) (SAYFA;116) (SAYFA;576) (SAYFA;335) (SAYFA;420) (SAYFA;287) (SAYFA;506) (SAYFA;687) (SAYFA;308) (SAYFA;580)

			(SAYFA;594) (SAYFA;448) (SAYFA;712) (SAYFA;597) (SAYFA;121) (SAYFA;615) (SAYFA;10) (SAYFA;623) (SAYFA;676) (SAYFA;317) (SAYFA;527) (SAYFA;314) (SAYFA;289) (SAYFA;509) (SAYFA;60) (SAYFA;674) (SAYFA;152) (SAYFA;390) (SAYFA;92) (SAYFA;642) (SAYFA;664) (SAYFA;61) (SAYFA;528) (SAYFA;90) (SAYFA;261) (SAYFA;302) (SAYFA;397) (SAYFA;752) (SAYFA;697) (SAYFA;466) (SAYFA;467) (SAYFA;403) (SAYFA;663) (SAYFA;662) (SAYFA;572) (SAYFA;117) (SAYFA;413) (SAYFA;514) (SAYFA;35) (SAYFA;541) (SAYFA;440) (SAYFA;384) (SAYFA;674) (SAYFA;572) (SAYFA;605)

			(SAYFA;441) (SAYFA;80) (SAYFA;538) (SAYFA;235) (SAYFA;74) (SAYFA;306) (SAYFA;549) (SAYFA;414) (SAYFA;716) (SAYFA;81) (SAYFA;102) (SAYFA;531) (SAYFA;584) (SAYFA;323) (SAYFA;323) (SAYFA;72) (SAYFA;713) (SAYFA;609) (SAYFA;194) (SAYFA;450) (SAYFA;716) (SAYFA;233) (SAYFA;175) (SAYFA;275) (SAYFA;199) (SAYFA;330) (SAYFA;25) (SAYFA;231) (SAYFA;388) (SAYFA;418) (SAYFA;287) (SAYFA;275) (SAYFA;397) (SAYFA;732) (SAYFA;444) (SAYFA;686) (SAYFA;37) (SAYFA;759) (SAYFA;25) (SAYFA;520) (SAYFA;352) (SAYFA;382) (SAYFA;601) (SAYFA;76) (SAYFA;710)

			(SAYFA;33) (SAYFA;634) (SAYFA;180) (SAYFA;9) (SAYFA;391) (SAYFA;53) (SAYFA;30) (SAYFA;354) (SAYFA;567) (SAYFA;385) (SAYFA;639) (SAYFA;520) (SAYFA;100) (SAYFA;757) (SAYFA;610) (SAYFA;242) (SAYFA;75) (SAYFA;125) (SAYFA;350) (SAYFA;432) (SAYFA;76) (SAYFA;717) (SAYFA;654) (SAYFA;666) (SAYFA;82) (SAYFA;218) (SAYFA;218) (SAYFA;530) (SAYFA;281) (SAYFA;624) (SAYFA;69) (SAYFA;47) (SAYFA;281) (SAYFA;45) (SAYFA;298) (SAYFA;354) (SAYFA;17) (SAYFA;673) (SAYFA;385) (SAYFA;438) (SAYFA;480) (SAYFA;449) (SAYFA;328) (SAYFA;652) (SAYFA;731)

			(SAYFA;281) (SAYFA;292) (SAYFA;437) (SAYFA;80) (SAYFA;479) (SAYFA;81) (SAYFA;17) (SAYFA;468) (SAYFA;384) (SAYFA;116) (SAYFA;241) (SAYFA;186) (SAYFA;74) (SAYFA;68) (SAYFA;668) (SAYFA;744) (SAYFA;343) (SAYFA;128) (SAYFA;132) (SAYFA;349) (SAYFA;301) (SAYFA;546) (SAYFA;608) (SAYFA;697) (SAYFA;491) (SAYFA;738) (SAYFA;465) (SAYFA;536) (SAYFA;705) (SAYFA;175) (SAYFA;627) (SAYFA;688) (SAYFA;359) (SAYFA;652) (SAYFA;615) (SAYFA;170) (SAYFA;80) (SAYFA;679) (SAYFA;679) (SAYFA;722) (SAYFA;249) (SAYFA;724) (SAYFA;166) (SAYFA;73) (SAYFA;359)

			(SAYFA;256) (SAYFA;165) (SAYFA;485) (SAYFA;466) (SAYFA;121) (SAYFA;188) (SAYFA;324) (SAYFA;454) (SAYFA;167) (SAYFA;167) (SAYFA;710) (SAYFA;460) (SAYFA;740) (SAYFA;533) (SAYFA;521) (SAYFA;26) (SAYFA;292) (SAYFA;64) (SAYFA;745) (SAYFA;224) (SAYFA;306) (SAYFA;8) (SAYFA;545) (SAYFA;23) (SAYFA;31) (SAYFA;453) (SAYFA;695) (SAYFA;396) (SAYFA;657) (SAYFA;403) (SAYFA;753) (SAYFA;54) (SAYFA;588) (SAYFA;759) (SAYFA;405) (SAYFA;453) (SAYFA;362) (SAYFA;386) (SAYFA;287) (SAYFA;363) (SAYFA;754) (SAYFA;610) (SAYFA;83) (SAYFA;404) (SAYFA;442)

			(SAYFA;26) (SAYFA;681) (SAYFA;225) (SAYFA;249) (SAYFA;447) (SAYFA;753) (SAYFA;515) (SAYFA;455) (SAYFA;666) (SAYFA;449) (SAYFA;682) (SAYFA;500) (SAYFA;712) (SAYFA;488) (SAYFA;137) (SAYFA;348) (SAYFA;301) (SAYFA;318) (SAYFA;716) (SAYFA;151) (SAYFA;697) (SAYFA;611) (SAYFA;611) (SAYFA;266) (SAYFA;578) (SAYFA;714) (SAYFA;218) (SAYFA;215) (SAYFA;261) (SAYFA;703) (SAYFA;742) (SAYFA;744) (SAYFA;114) (SAYFA;757) (SAYFA;705) (SAYFA;712) (SAYFA;708) (SAYFA;375) (SAYFA;692) (SAYFA;721) (SAYFA;658) (SAYFA;684) (SAYFA;97) (SAYFA;763) (SAYFA;760)

			(SAYFA;150) (SAYFA;686) (SAYFA;738) (SAYFA;726) (SAYFA;728) (SAYFA;730) (SAYFA;548) (SAYFA;605) (SAYFA;358) (SAYFA;237) (SAYFA;749) (SAYFA;696) (SAYFA;725) (SAYFA;667) (SAYFA;97) (SAYFA;511) (SAYFA;719) (SAYFA;514) (SAYFA;182) (SAYFA;120) (SAYFA;302) (SAYFA;686) (SAYFA;245) (SAYFA;301) (SAYFA;64) (SAYFA;211) (SAYFA;215) (SAYFA;143) (SAYFA;564) (SAYFA;287) (SAYFA;210) (SAYFA;382) (SAYFA;79) (SAYFA;434) (SAYFA;322) (SAYFA;245) (SAYFA;493) (SAYFA;543) (SAYFA;702) (SAYFA;318) (SAYFA;21) (SAYFA;234) (SAYFA;201) (SAYFA;146) (SAYFA;581)

			(SAYFA;649) (SAYFA;708) (SAYFA;276) (SAYFA;583) (SAYFA;444) (SAYFA;220) (SAYFA;732) (SAYFA;642) (SAYFA;678) (SAYFA;270) (SAYFA;613) (SAYFA;762) (SAYFA;483)

Yaʿḳūb:	(A.) Hz. Yakub (a.s.). Yakub peygamber. Kur'an-ı Kerim'de adı geçen peygamberlerdendir. Yusuf Aleyhisselâm'ın babası ve İshak Aleyhisselâm'ın oğludur. Bir adı da İsrail olduğundan bu sülâleden gelenlere İsrail oğulları mânasına, Benî İsrail denilmektedir. Büyük oğlunun adı Yehud olduğundan sonradan bunlara Yahudi denilmiştir.	Ve daḫı aña beşāret oġlı (5) İsḥāḳ'uñ peyġamber olmaḳlıġı-y-dı İbrahīm'den ṣoñra ve daḫı Yaʿḳūb peyġamber olmaḳlıḳ (6) İsḥāḳ'dan ṣoñra ve daḫı nübüvvet ola bularuñ ʿaḳabince tā ḫātemü'n-nebiyyīn Muḥammed ʿaṣrına (7) degin, ʿaleyhi's-selām ki ol Muḥammed İsmāʿīl ʿaḳabinden olur.[372b]	(SAYFA;743) (SAYFA;362) (SAYFA;362) (SAYFA;362) (SAYFA;362)
Yaʿḳūbiyye:	Hristiyan rahibi Pavlus'un söylediği yalanlara inanan ve liderleri Yaʿkūb el-Berdeʿānī olan topluluk. Bu konuyu Prof. Dr. Es'ad Coşan tarafından hazırlanan İbrahim Müteferrika'nın Rislâle-i İslâmiyye kitabından atıfla açıklayalım: Pavlus bunlarla da yetinmeyip başka birçok yalan söyledi. Onun bu saçmalıkları insanlar tarafından kabul gördükçe de, yüzündeki siyahlığı giderip eski hâline döndürdü. Bundan sonra da onlara; "Hz. İsa gelip yüzümü sıvazladı. Yüzümdeki karalık gitti, gözüm iyileşti. Ben de kendisine yakın olmayı diledim. Bana, 'Beni bundan sonra bulamazsınız ancak inanç esaslarından bir şeyi daha öğreteyim. Ölüyü dirilten, anadan doğma körlerin gözlerini açan ve çamurdan olan kuşu canlandıran ancak Allah'tır. O halde Hz. İsa da	(1) küfre nisbet ḳıldı ol ḥulūliyyeleri daḫı Yaʿḳūbiyyeleri ve Nasṭūriyyeleri ve Melkāniyyeleri (2) Naṣārā'dan buyurdı ki AK.[138b]	(SAYFA;275)

	Allah'tır.' diye cevap verdi." dedi. Onlar da bu batıl ve saçma inancı benimsediler. Liderlerinin adı 'Ya'kûb el-Berde'ânî' olduğundan, Pavlus'un söylediklerini kabul eden bu topluluğa 'Ya'kûbiyye' denildi. Pavlus, daha sonra, başka bir topluluğa; "Hz. İsa Allah'ın oğludur." dedi. O topluluk da kendisine inandı. Liderlerinin adı 'Nasturius' olduğu için onlara da 'Nasturiyye' denildi. Pavlus bu kez de bir diğer topluluğa; "Bilesiniz ki hem İsa hem de Meryem Tanrı'dır. Hak Teâlâ üçün üçüncüsüdür." dedi. Adları 'Melkaniyye' olan bu topluluk da kendisine inandı. Bu topluluklar birbirinden habersizdiler.		
Yahūdi:	(A.) Hz. Yakub'un (A.S.) oğullarından Yehuda'ya mensub olan. Benî İsrail. Musevî. *Metinde mecazen nefsin bazı halleri Yahūdi'ye benzetilmiştir.	İşāret (2) ḳılur bunuñ-ıla ol Yahūdi nefse ve ʿUzeyir ḳalbe.[296b] (3) İşāret bu iki āyetde budur ki Yahūdiler peyġamberi ḥükm üzere ḥakem dikdüklerinden, nefy (4) itdügi peyġambere īmānları olmaduġından ötrü-y-idi ve daḫı bāḳī peyġamberlere daḫı.[126b] Nite kim Yahūdiler didiler Ḥaḳ Taʿālā'nuñ yed-i maḳbūżdur rızḳdan.[134a]	(SAYFA;591) (SAYFA;251) (SAYFA;266) (SAYFA;591) (SAYFA;101) (SAYFA;251) (SAYFA;55) (SAYFA;54) (SAYFA;489) (SAYFA;225)

yalan:	Yalan. Doğru olmayan, gerçeğe uymayan söz, kıtır. Uydurma. Yalan. Yalan söyleme. Kizb.	(4) Yaʿnī, żarar ve günāh yoḳ anlaruñ üzerine kim baṭṭāllıḳdan ve ṭalebde yalan daʿviden ṣāḳındılar, (5) ol baṭṭāllaruñ ḫasāretinden ve günāhlarından hīç bir nesne.[177a] (1) ḳılduḳları-çün ve ḳavllerinde yalan olduḳları-çun.[312a] Ādem'üñ ḳalbi meskūr-ıdı, (2) şavḳı daḫı ziyāde oldı, eyle ẓann itdi ki ol kelām-ı ḥaḳdur, girçekdür; gendü nefsinde (3) sızınmadı ki bunda bāṭıl murād ola, ne bilsün ki ol Allāh'a yalan yire and içer.[215a] (4) … Anlar size bāṭıl yalan nesneler-ile ʿözr idiserler.[316b]	(SAYFA;352) (SAYFA;622) (SAYFA;428) (SAYFA;631) (SAYFA;352) (SAYFA;575) (SAYFA;357) (SAYFA;315) (SAYFA;725) (SAYFA;251) (SAYFA;636) (SAYFA;88) (SAYFA;88) (SAYFA;621) (SAYFA;258) (SAYFA;631) (SAYFA;424) (SAYFA;681) (SAYFA;632) (SAYFA;368) (SAYFA;751) (SAYFA;751) (SAYFA;249) (SAYFA;631) (SAYFA;373) (SAYFA;400) (SAYFA;324) (SAYFA;380) (SAYFA;722) (SAYFA;301) (SAYFA;678) (SAYFA;330) (SAYFA;608) (SAYFA;727) (SAYFA;268) (SAYFA;324) (SAYFA;249) (SAYFA;632) (SAYFA;249) (SAYFA;324)
yalancı:	Yalancı. Yalan söyleyen.	Uşbu ol yalancı ṭaleb daʿvisin idenler ṣıfatıdur ki erbāb-ı ṣıdḳa (2) ve ehl-i ṭalebe gendüleri teşbīh idüp daʿvī	(SAYFA;641) (SAYFA;641)

		iderler.[321b] Allāhu Taʿālā ṭanuḳlıḳ virür (10) ki bu daʿvī ḳıluṕ and içdüklerinde yalancılardur.[321b]	
yalanla-:	Yalanlamak. Yalan diye söz söyleyip doğru olmadığına inanmak.	(1) işitmediler naẓar idüṕ göremediler, çün göremediler ayātlarumuzı yalanladılar.[142b]	(SAYFA;283) (SAYFA;328) (SAYFA;457) (SAYFA;272) (SAYFA;457) (SAYFA;481) (SAYFA;333) (SAYFA;319) (SAYFA;489) (SAYFA;272) (SAYFA;272) (SAYFA;330) (SAYFA;530) (SAYFA;330) (SAYFA;317) (SAYFA;406) (SAYFA;681) (SAYFA;324) (SAYFA;324)
yalanlayıcı:	Yalanlayıcı.	(3) Yaʿnī, seyr idüṕ naẓar ḳıluñ görüñ ol yalanlayıcı nefslerüñ ʿāḳıbeti neye irüşdi, bu maḳām-ı (4) rūḥāniyyeti ve mukāşefāt-ı rabbāniyyeti tekẕīb itmeg-ile anlara vāṣıl olduġı vaḳt.	(SAYFA;26)
yalıncaḳ:	Çıplak, uryan, cascavlak. yalıncaḳlıġ: Çıplaklık.	Yaʿnī, rızıḳlanduruñ ol nefsi şol ḳadar ki açlıġı defʿ oluna, daḫı geydürüñ ol ḳadar (12) ki yalıncaḳlıġı defʿ oluna.	(SAYFA;67)

yalıñcuḳ:
//yalıñ:
//yalıñlan-:
	Alevcik. Alev çıvgını.
	yalıñ: Alev.
	od yalıñı.
	(ḳoġ: Kıvılcım, şerare.)
		(3) Nite ki ol göñül çaḳmaġı ḥacer-i nefs-ile ṭoḳışsa andan şavḳ odınuñ ḳoġcuġazları ẓuhūra (4) gelür, bu dil kibrīti andan yalıñcuḳ olur andan delik	(SAYFA;495)
			(SAYFA;428)

		buḫārcuġı ćıḳuṕ “AK (5) AK” dir.[248b] (15) Yaʿnı̄, ol maḥabbet odınuñ yalıñı şöyle ki cennetüñ dükeli naʿı̄mlerini anlara od ḳıldı, her bār (16) ki yalıñlana ol ḳoġları-y-ıla vuṣlat rāḥatın göyindürür bularuñ arasında ve bu fürḳat (17) ḳarġası arada fürḳat-ile nidā ḳılur.[215a]	
yalıñlan-:	Alevlenmek.	(15) Yaʿnı̄, ol maḥabbet odınuñ yalıñı şöyle ki cennetüñ dükeli naʿı̄mlerini anlara od ḳıldı, her bār (16) ki yalıñlana ol ḳoġları-y-ıla vuṣlat rāḥatın göyindürür bularuñ arasında ve bu fürḳat (17) ḳarġası arada fürḳat-ile nidā ḳılur.[215a] ṕes, (4) ol ḥaşr olur ḳıyāmet güninde ḥasenātsuz ḫaṭāları anı iḥāṭā ḳılmış ola, anlar küllī aṣḥāb-ı (5) nār ola, anda muḫalled olmaġ-ıla, belki ol gendü saʿı̄r ola, cehennem anuñ-ıla yalıñlana.[55b]	(SAYFA;428) (SAYFA;109) (SAYFA;620) (SAYFA;559) (SAYFA;109)
yalıñucuḳ:	Çıvgın. Alevcik.	Ancılayın, Yaʿnı̄, ol Mūsālayın ol ḳavmüñ daḫı göñülleri ćaḳmaġında ol şavḳ (6) odı gizlüce-y-idi ol ziyāde kelām işitmek ḥacercuġı-y-la ćün ṭoḳışdı ol şavḳ ḳoġcuġazları (7) ẓuhūra geldi, ol dil kibritini yalıñucuḳ ṭutuṕ andan suʾāle geldi.[248b]	(SAYFA;495)

yal: //yalı:	yal: Köpeğe verilen yiyecek. yalı: Su kıyısında yapılmış büyük, görkemli ev. *Yalı misali. Köşk.	Bunuñ daḫı (15) beyānı budur ki bu ḳalb şol cihātdan ki nefs yalısıdur, andan ḥaẕẓı var ve anuñ-ıla (16) leẕẕet alur, nefse tābiʿ olduġı vaḳt ve anuñ ṣıfātı-y-ıla muttaṣıf olduġı vaḳt.[295b]	(SAYFA;589)
yaluñuz:	Yalnız. Tek, tekil. 2. Sadece, yalnızca. Bir tek.	(5) Ol rūḥ-ı ʿılvī ki nūrānīdür yaluñuz ćift olduġı-ćun ol ḳālib-ile ki siflī ve (6) ẓulmānīdür ki dört ʿunṣurdan terkīb olunmışdur.[281a] (5) ṕes, yaluñuz aña ʿibādet idüñ, ġayrına ʿibādet itmeñ.[331b] Ammā ḫiṭābda yaluñuz peyġamber ʿaleyhi's-selām ḥaṣr (8) idüṕ "senüñ rabbuñ ćünki aldı" didi, "rabbuñuz" dimedi, cemʿ-ile; tā biline ki bu āyet maʿnisinde (9) ġāyet diḳḳat var, resūlden ġayr aña kimse muṭṭaliʿ olımaz, daḫı şolardan ġayrı ki Ḥaḳ (10) Taʿālā inʿām ḳıldı anlaruñ üzerine ol ḫāṣ tābiʿlerinden.[256b] Andan ḫaber virdi (11) bularuñ yaluñuz geldüklerinden ol taʿalluḳāt-ı zincīrleri boyınlarında.[185b]	(SAYFA;560) (SAYFA;661) (SAYFA;511) (SAYFA;369) (SAYFA;487) (SAYFA;113) (SAYFA;330) (SAYFA;480) (SAYFA;120) (SAYFA;120) (SAYFA;545)
yalvar-:	Yalvarmak. Allah'tan ısrarla ve saygıyla bir şey istemek. Birinden ısrarla, kendine acındıracak sözlerle, saygılı bir biçimde bir şey istemek. *Yakarmak.	Zīre rūḥāniyyetüñüzde bu mevḳūzdur (17) ki mucību'l-muḍaṭṭar oldur; ḳaćan aña yalvaruṕ duʿā ḳılalar.[168a] (17) Bular küllī meded dileyüṕ mevlālarına yalvarurlar.[62a]	(SAYFA;334) (SAYFA;122) (SAYFA;340) (SAYFA;334)

yaña:	Yana. Tarafına, -a doğru. 2. Taraf, cihet yön. 3- Bakımından, yönünden.	(10) Allāhu Taʿālā'dın yaña seyr itmek ve aña vāṣıl olmaḳ mümkin degül, illā ol ceẕbe-y-ile.[3b] (10) İşāret bu iki āyetde budur ki bedürüstī, Allāh'dın yaña sülūk idecek rūşen ulu yol (11) bu āyetleri taḥḳīḳ itmekdür ki anuñ efʿālidür, bulara bu nesne mirḳātdur ki bundan ḥaḳīḳatā (12) ćıḳarlar bu evvel mertebedür ki ṣunʿdan ṣānīʿi idrāk ideler.[181b] (10) Zīre hidāyet-ı ḥaḳīḳī oldur ki anuñ ṭarīḳından ġayrıdan münḳaṭıʿ oluṕ andın yaña müteveccih olalar.[140a] Ammā anuñ (4) ḳalbi ol cennet içindekiden hīć br nesneye dolanmadı, illā ol aġaćdın yaña dāyim (5) zāyil olmayuṕ arzusı aña daḫı ziyāde olurdı, ḳaṣd iderdi ol aġaćdın yaña (6) nefs, girü menʿ iderdi.[214b]	(SAYFA;5) (SAYFA;361) (SAYFA;278) (SAYFA;427) (SAYFA;703) (SAYFA;493) (SAYFA;542) (SAYFA;25) (SAYFA;25) (SAYFA;672) (SAYFA;146) (SAYFA;574) (SAYFA;210) (SAYFA;29) (SAYFA;45) (SAYFA;377) (SAYFA;24) (SAYFA;437) (SAYFA;667) (SAYFA;755) (SAYFA;693) (SAYFA;406) (SAYFA;583) (SAYFA;10) (SAYFA;269) (SAYFA;31) (SAYFA;426) (SAYFA;737) (SAYFA;334) (SAYFA;227) (SAYFA;644) (SAYFA;122) (SAYFA;285) (SAYFA;6) (SAYFA;10) (SAYFA;47) (SAYFA;100) (SAYFA;112) (SAYFA;137) (SAYFA;195) (SAYFA;245) (SAYFA;248) (SAYFA;292) (SAYFA;303) (SAYFA;351)

			(SAYFA;384) (SAYFA;387) (SAYFA;457) (SAYFA;477) (SAYFA;550) (SAYFA;650) (SAYFA;652) (SAYFA;702) (SAYFA;739) (SAYFA;452) (SAYFA;722) (SAYFA;708) (SAYFA;270) (SAYFA;285) (SAYFA;333) (SAYFA;333) (SAYFA;427) (SAYFA;492) (SAYFA;520) (SAYFA;314) (SAYFA;334) (SAYFA;412) (SAYFA;365) (SAYFA;365) (SAYFA;661) (SAYFA;5) (SAYFA;587) (SAYFA;468) (SAYFA;203) (SAYFA;203) (SAYFA;674) (SAYFA;622) (SAYFA;701) (SAYFA;272) (SAYFA;713) (SAYFA;344) (SAYFA;491) (SAYFA;491) (SAYFA;546) (SAYFA;335) (SAYFA;477) (SAYFA;515) (SAYFA;340) (SAYFA;435) (SAYFA;412)

			(SAYFA;660) (SAYFA;581) (SAYFA;335) (SAYFA;5) (SAYFA;553) (SAYFA;122) (SAYFA;261) (SAYFA;443) (SAYFA;651) (SAYFA;651) (SAYFA;610) (SAYFA;686) (SAYFA;507) (SAYFA;361) (SAYFA;702) (SAYFA;94) (SAYFA;41) (SAYFA;492) (SAYFA;135) (SAYFA;23) (SAYFA;661) (SAYFA;468) (SAYFA;744) (SAYFA;620) (SAYFA;491) (SAYFA;358) (SAYFA;286) (SAYFA;76) (SAYFA;410) (SAYFA;410) (SAYFA;116) (SAYFA;210) (SAYFA;651) (SAYFA;303) (SAYFA;361) (SAYFA;135) (SAYFA;115) (SAYFA;593) (SAYFA;601) (SAYFA;4) (SAYFA;363) (SAYFA;83) (SAYFA;644) (SAYFA;36) (SAYFA;30)

			(SAYFA;30) (SAYFA;68) (SAYFA;638) (SAYFA;585) (SAYFA;38) (SAYFA;46) (SAYFA;140) (SAYFA;49) (SAYFA;367) (SAYFA;418) (SAYFA;436) (SAYFA;369) (SAYFA;136) (SAYFA;761) (SAYFA;666) (SAYFA;631) (SAYFA;284) (SAYFA;432) (SAYFA;727) (SAYFA;240) (SAYFA;570) (SAYFA;651) (SAYFA;84) (SAYFA;757) (SAYFA;685) (SAYFA;537) (SAYFA;53) (SAYFA;67) (SAYFA;328) (SAYFA;567) (SAYFA;698) (SAYFA;292) (SAYFA;449) (SAYFA;23) (SAYFA;334) (SAYFA;748) (SAYFA;246) (SAYFA;278) (SAYFA;406) (SAYFA;41) (SAYFA;374) (SAYFA;599) (SAYFA;49) (SAYFA;151) (SAYFA;179)

			(SAYFA;412) (SAYFA;196) (SAYFA;369) (SAYFA;553) (SAYFA;126) (SAYFA;334) (SAYFA;366) (SAYFA;745) (SAYFA;236) (SAYFA;684) (SAYFA;638) (SAYFA;584) (SAYFA;365) (SAYFA;442) (SAYFA;750) (SAYFA;369) (SAYFA;631) (SAYFA;659) (SAYFA;498) (SAYFA;646) (SAYFA;646) (SAYFA;40) (SAYFA;57) (SAYFA;507) (SAYFA;543) (SAYFA;461) (SAYFA;187) (SAYFA;193) (SAYFA;90) (SAYFA;206) (SAYFA;423) (SAYFA;398) (SAYFA;518) (SAYFA;542) (SAYFA;690) (SAYFA;690) (SAYFA;236) (SAYFA;101) (SAYFA;649) (SAYFA;497) (SAYFA;477) (SAYFA;529) (SAYFA;321) (SAYFA;366) (SAYFA;597)

			(SAYFA;299) (SAYFA;458) (SAYFA;491) (SAYFA;301) (SAYFA;232) (SAYFA;583) (SAYFA;83) (SAYFA;164) (SAYFA;550) (SAYFA;100) (SAYFA;601) (SAYFA;173) (SAYFA;443) (SAYFA;353) (SAYFA;246) (SAYFA;651) (SAYFA;651) (SAYFA;702) (SAYFA;410) (SAYFA;644) (SAYFA;335) (SAYFA;192) (SAYFA;150) (SAYFA;101) (SAYFA;579) (SAYFA;386) (SAYFA;371) (SAYFA;371) (SAYFA;704) (SAYFA;649) (SAYFA;129) (SAYFA;441) (SAYFA;499) (SAYFA;116) (SAYFA;654) (SAYFA;407) (SAYFA;407) (SAYFA;393) (SAYFA;224) (SAYFA;224) (SAYFA;690) (SAYFA;659) (SAYFA;293) (SAYFA;287) (SAYFA;167)

			(SAYFA;506) (SAYFA;697) (SAYFA;672) (SAYFA;578) (SAYFA;556) (SAYFA;714) (SAYFA;644) (SAYFA;507) (SAYFA;157) (SAYFA;344) (SAYFA;652) (SAYFA;333) (SAYFA;245) (SAYFA;649) (SAYFA;2) (SAYFA;593) (SAYFA;356) (SAYFA;622) (SAYFA;220) (SAYFA;567) (SAYFA;387) (SAYFA;433) (SAYFA;461) (SAYFA;395) (SAYFA;395) (SAYFA;269) (SAYFA;269) (SAYFA;750) (SAYFA;437) (SAYFA;437) (SAYFA;437) (SAYFA;329) (SAYFA;428) (SAYFA;681) (SAYFA;494) (SAYFA;153) (SAYFA;35) (SAYFA;584) (SAYFA;665) (SAYFA;332) (SAYFA;385) (SAYFA;7) (SAYFA;78) (SAYFA;371) (SAYFA;348)

			(SAYFA;149) (SAYFA;116) (SAYFA;509) (SAYFA;664) (SAYFA;605) (SAYFA;710) (SAYFA;652) (SAYFA;652) (SAYFA;705) (SAYFA;705) (SAYFA;359) (SAYFA;710) (SAYFA;26) (SAYFA;588) (SAYFA;588) (SAYFA;404) (SAYFA;137) (SAYFA;703) (SAYFA;703) (SAYFA;182) (SAYFA;220) (SAYFA;732) (SAYFA;74) (SAYFA;536) (SAYFA;291) (SAYFA;368) (SAYFA;565) (SAYFA;561) (SAYFA;703) (SAYFA;638) (SAYFA;41) (SAYFA;534) (SAYFA;534) (SAYFA;52) (SAYFA;394) (SAYFA;394) (SAYFA;334) (SAYFA;686) (SAYFA;650) (SAYFA;168) (SAYFA;203) (SAYFA;203) (SAYFA;477) (SAYFA;478) (SAYFA;234)

			(SAYFA;203) (SAYFA;660) (SAYFA;714) (SAYFA;477) (SAYFA;300) (SAYFA;300) (SAYFA;696) (SAYFA;376) (SAYFA;203) (SAYFA;673) (SAYFA;433) (SAYFA;256) (SAYFA;348) (SAYFA;689) (SAYFA;348) (SAYFA;744)
yañıl-:	Yanılmak. Şaşırmak. Yanılıp yanlışa düşmek, yanlış yola gitmek.	ç̧ün ol (16) ḫamr nūr-ı ʿaḳlı bulursa ʿaḳl maġlūb olur, Ḥaḳ'dın yaña hidāyet bulmaz, yolı yañılur, andan ol (17) ẓulmet-ı hevā ġālib olur, nefs anuñ-ıla emmāret-ı bi's-sū olur, hevādan gene yā meded ṭaleb ider (18) ol hevāya mütābaʿat ider ki siflīdür cemīʿ-ı arzūları-y-la ki nefsānīdür ol ḥayvānī leẕẕāt-(19)lar-ıla ki siflīyyedür.	(SAYFA;286)
yan:	Yan taraf. Böğür. Bedenin bir bölümü, yan tarafı.	Andan ötrü ki Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmege (12) teveccüh itmediler daḫı yanların ṭaġlayalar.	(SAYFA;594)
yanların:	Yan, yakın. Birlikte, beraberinde olma	Andan ötrü ki yatduḳları yirden yanların ıraḳ (13) itmediler bu mevcūdātdan ki rablerine duʿālar ḳılalar ḳaṭīʿat ḳorḳusından ve vuṣūl (14) ṭamaʿından ol ʿālem-ı ḥaḳīḳate.	(SAYFA;594)
yañlış:	Yanlış. Hatalı. Hatalı biçimde.	Bu bir vaʿdedür ki vuḳūʿı (8) yañlış degül,	(SAYFA;741)

		ıraḳlıġı-y-la tīz gelür.	
Yaḥyā:	(A.) Hz. Yahya (a.s.) peygamber. Hz. Zekeriya'nın (A.S.) oğludur. Benî İsrail Peygamberlerinden ve İsa Aleyhisselâm'ın şeriatı ile amel edenlerden olmuştu. Hz. İsa'dan (A.S.) önce Tevrat'a göre hareket ederdi. Kudüs'ün o zamanki reisi, Hz. Yahya'nın, Hz. Musa şeriatı üzere amel etmediğini ileri sürdüklerinden şehid ettiler.	Nite kim ḫaber virdi, ʿaleyhi's-selām; (15) "Ben Ādem'i dünyā gökinde gördüm ve Yaḥyā-y-ıla ʿĪsā'yı ikinci gökde gördüm ve Yūsuf'ı üçünci (16) gökde ve İdrīs'i dördüncide ve Harūn'ı bişincide ve Mūsā'yı altıncıda ve İbrahīm'i yidinci (17) gökde gördüm".	(SAYFA;364)
yāḫuḏ:	(F.) Yahut. (Bağlaç olarak) Veya, ya da. Bir düşünceden cayıldığında daha doğrusu, iyisi anlamlarında kullanılan bir söz.	(7) Ammā eger şerr-ile olunsa sizüñ taḥiyyatuñuz ʿafv-ile ve mukāfātı ḫayr-ıla olsun yāḫuḏ (8) redd idüñ mukāfāt ḳılmaġ-ıla muḥsine iḥsānı-y-la mükāfāt idüñ musiʾe daḫı isāʾeti ḳadar (9) idüñ.[67a] (14) Yaʿnī, bu kelāmdan bilindi ki anlaruñ ʿaḳlınuñ ġāyeti ve fehmlerinüñ nihāyeti aña irişdi ki (15) didiler; "Eger çalabum, bu kelām ḥaḳḳ-ısa ki senüñ ḳatuñdan gelmiş ola, bizüm üzerümüze, semādan (16) ṭaş yaġdur yāḫūḏ bize ʿaẕāb-ı elīm gönder".[283b] (2) Yaʿnī, eger biz anlaruñ üzerine vācib ḳılsavuz anuñ-ıla ki nefsüñüzi ḳatl idüñ ʿinādından ötrü yāḫūḏ vücūduñuz diyārından fenā oluṕ çıḳuñ ʿālem-i beḳāya gelüñ (4) gerek anlar teslīm oluṕ münḳād	(SAYFA;132) (SAYFA;565) (SAYFA;118) (SAYFA;406) (SAYFA;114) (SAYFA;717) (SAYFA;39) (SAYFA;182) (SAYFA;270) (SAYFA;338) (SAYFA;360) (SAYFA;505) (SAYFA;528) (SAYFA;528) (SAYFA;528) (SAYFA;644) (SAYFA;301) (SAYFA;668) (SAYFA;637) (SAYFA;408) (SAYFA;188) (SAYFA;437) (SAYFA;466) (SAYFA;76) (SAYFA;221) (SAYFA;181) (SAYFA;76) (SAYFA;149) (SAYFA;636) (SAYFA;434) (SAYFA;434)

		olalar.[60a]	(SAYFA;150) (SAYFA;305) (SAYFA;534) (SAYFA;334) (SAYFA;436) (SAYFA;242) (SAYFA;34) (SAYFA;410) (SAYFA;606) (SAYFA;544) (SAYFA;245) (SAYFA;245) (SAYFA;341) (SAYFA;38) (SAYFA;258) (SAYFA;363) (SAYFA;129) (SAYFA;302) (SAYFA;66) (SAYFA;437) (SAYFA;437) (SAYFA;674) (SAYFA;415) (SAYFA;347) (SAYFA;540) (SAYFA;540) (SAYFA;540) (SAYFA;438) (SAYFA;745) (SAYFA;215) (SAYFA;524) (SAYFA;171) (SAYFA;171) (SAYFA;256) (SAYFA;701) (SAYFA;244) (SAYFA;289) (SAYFA;45) (SAYFA;514) (SAYFA;182) (SAYFA;182) (SAYFA;120) (SAYFA;302) (SAYFA;686) (SAYFA;245)

			(SAYFA;20) (SAYFA;669) (SAYFA;21) (SAYFA;104) (SAYFA;324) (SAYFA;165) (SAYFA;397) (SAYFA;99) (SAYFA;99) (SAYFA;221) (SAYFA;469) (SAYFA;136) (SAYFA;301) (SAYFA;284) (SAYFA;399) (SAYFA;407) (SAYFA;221) (SAYFA;74) (SAYFA;350) (SAYFA;605) (SAYFA;719)
yaṕ-:	Kapamak. Örtmek. Engellemek.	(17) Kime ki luṭfı ḳapusın açdı ḳahrı ḳapusın aña yapdı kime ki ḳahr ḳapusın aćdı luṭfı ḳapusın (18) aña yaṕdı, aña ki luṭfı ḳaṕusın aćdı ol ḳapudan aña ḥaḳ gelüṕ ẓāhir oldı.[381b] Dilerler ki ḳalbüñ derecesin yapalar ol ṣıfāt-ı nefsānı̄nüñ sebebleri-y-ile (10) AK.[292a]	(SAYFA;761) (SAYFA;582) (SAYFA;761)
yapış-:	Tutunmak, bağlanmak. Kıstas kabul edip bağlanmak.	Diledi ki ʿaḳl (4) ipine yapışa, gendüyi fitneler ṭūfānından ḫalāṣ itmeg-içün.[367b] ṕes, vācib olan girćek ṭālibe oldur ki bir irādet ehlinüñ etegine (16) yapışa ki bu işde aña kāmil sülūk ḥāṣıl olmış ola, anuñ ḥükümlerine münḳād ola.[150b] (4) Daḫı miskinler ki	(SAYFA;733) (SAYFA;299) (SAYFA;571) (SAYFA;145) (SAYFA;675) (SAYFA;711) (SAYFA;422) (SAYFA;490) (SAYFA;473) (SAYFA;491) (SAYFA;179) (SAYFA;13)

		girçek ṭāliblerdür, ḳaçan irādet el-ile irişedüñüz etegine (5) yapışalar.[286b] (1) ki bir ṣāḥib vilāyete irişeler, anuñ muḥkem etegin ṭutalar anuñ irādeti ipine (2) yapışalar, mevlāların ṭaleb itmekde; tā ki buları ol arż-ı beşeriyyet ẓulümātından (3) çıḳara ol rubūdiyyet göklerinüñ nūrına ilte, ol ʿubūdiyyet ḳademlerinüñ seyri üzere (4) bular ol muḳteşidler ve müştāḳlardur.[073b]	(SAYFA;410) (SAYFA;601) (SAYFA;8) (SAYFA;711) (SAYFA;140) (SAYFA;703) (SAYFA;733) (SAYFA;406) (SAYFA;13) (SAYFA;473) (SAYFA;206) (SAYFA;123) (SAYFA;220) (SAYFA;436) (SAYFA;421) (SAYFA;270) (SAYFA;733) (SAYFA;427) (SAYFA;8) (SAYFA;406) (SAYFA;556) (SAYFA;316) (SAYFA;405) (SAYFA;8) (SAYFA;9) (SAYFA;99) (SAYFA;240) (SAYFA;703) (SAYFA;206) (SAYFA;405) (SAYFA;13) (SAYFA;459) (SAYFA;468) (SAYFA;299) (SAYFA;516)

yapmaġ:
//yapamaḳ:
//yap-:
	Kapamak. Örtmek. Engellemek.	(13) Ammā taġyīr bu ḫalḳ aḥvālında olur, ol göñülleri ḳapuların yapmaġ-ıla Allāh'dın yaña (14) tecellīden maḥrūm oluban.[272a]
		Ve gerek kim mücāhedāt u riyāżāt ḳapuların nefsi üzere yapmaya (17) her ḥālde nefse ve hevālarına
			(SAYFA;542)
			(SAYFA;515)
			(SAYFA;74)

		muḫālefet ḳılmaġı terk itmeye.[258b]	
yapraḳ:	Yaprak. Ağaç yaprağı. Dal.	İkisi daḫı cennetden ḳıḳarıldılar, her aġaḳ (13) her yapraḳ ve her yimiş Ādem'e melāmet dili-y-ile ḳaġrışuṗ dirlerdi ki AK (14) AK.[215a] Yaʿnī, "Ol (9) ṣaġ elüñdeki nedür yā Mūsā?" Didi ki "Yā rabbi, benüm ʿaṣāmdur, anuñ-ıla ṭayanırun ve daḫı anuñ-ıla (10) ḳoyıncuḳlaruma aġaḳlardan yapraḳ döküvirürem" Ve daḫı ol ʿaṣāyı aña maḥall-ı ḥācet ḳılıvirdi ki (11) Mūsā ʿalm (ʿaleyhi's-selām) didi; AK.[237a] Yaʿnī, hīḳ bir yapraḳ aġaḳdan düşmez, illā ol anı bilür.[174b]	(SAYFA;428) (SAYFA;473) (SAYFA;347)
yaradılan:	Yaratılmış olan. Var edilmiş olan. yaratmak; var etmek, yaratmak, halk etmek.	Andan ġayrı nesneden (2) yaradıldı, Allāhu Taʿālā emr-ile yaratduġı nesneye emr diyü tesmiye ḳıldı, nesneden yara-(3)dılana ḫalḳ diyü tesmiye ḳıldı.	(SAYFA;357)
yaraġ: //yaraḳ:	Hazırlık, levazım, techizat. Silah. yaraġ yi-: Hazırlık görmek, gerekli techizatı hazırlamak.	Yaʿnī, illā meger ol ḳalb döne ki esbāb-ı ḳıtāl yaraġın yiye (6) nefs-içün yāḫūḏ rūḥdan meded ve yardım dilemeg-içün döne ṣıfātları-y-ıla yāḫūḏ (7) şeyḫüñ vilāyetine döne andan istimdād itmeg-içün yāḫūḏ ol ḥażret-i rabbāniye döne (8) andan muʿāvenet ṭaleb ide, nefsi ḳahr idüṗ ḳoparmaġ-ıçun	(SAYFA;540) (SAYFA;549)

		mücāhede ve riyāżat ṭarīḳı-y-la, (9) tā ki nefsüñ ġalebesi münkesir ola, heybeti odı suyına ol göñül şevāhidleri ẓāhir (10) oluṕ ḳuvvet ṭuta.	
yarad-:	Allah, olmayan bir şeyi var etmek. Yaratmak.	Anuñ üzere ki balçıḳdan Ādem yarada evlādı-y-ıla ve anuñ aʿẓāların (4) tasviye ḳıla, ḥiḳmeti-y-le.[157b] Beyānı budur ki Allāhu Taʿālā çün diledi ki senüñ şaḥṣuñı yarada nuṭfe-(11)den raḥmde ḳonılmışdur rūḥuñı ʿāmil dikdi ḫalīfe ḳılmaġ-ıla, tā ol eyyām-ı ḥalde nuṭfede (12) mutaṣarrıf ola ol nuṭfeyi ʿālem-ı ṣaġīr ḳıla ki münāsib ola ʿālem-i kebīre bedenī bu yir meṣābe-(13)sinde ola, başı gök meṣābesinde ola ve ḳalbi ʿarş meṣābesinde ola ve sırrı kürsi (14) meṣābesinde ola.[226b]	(SAYFA;313) (SAYFA;451) (SAYFA;355) (SAYFA;179) (SAYFA;244) (SAYFA;439) (SAYFA;376) (SAYFA;681) (SAYFA;763) (SAYFA;357) (SAYFA;179) (SAYFA;319) (SAYFA;319) (SAYFA;427) (SAYFA;680) (SAYFA;739) (SAYFA;244) (SAYFA;237) (SAYFA;126) (SAYFA;572) (SAYFA;544) (SAYFA;380) (SAYFA;739) (SAYFA;85) (SAYFA;525) (SAYFA;522) (SAYFA;525) (SAYFA;91) (SAYFA;509) (SAYFA;189) (SAYFA;357) (SAYFA;426) (SAYFA;85) (SAYFA;64) (SAYFA;91) (SAYFA;492) (SAYFA;709) (SAYFA;522) (SAYFA;180)

			(SAYFA;388) (SAYFA;591) (SAYFA;86) (SAYFA;178) (SAYFA;612) (SAYFA;612) (SAYFA;427) (SAYFA;160) (SAYFA;160) (SAYFA;327) (SAYFA;707) (SAYFA;64) (SAYFA;704) (SAYFA;443) (SAYFA;438) (SAYFA;64) (SAYFA;544) (SAYFA;250) (SAYFA;160) (SAYFA;705) (SAYFA;706) (SAYFA;327) (SAYFA;97) (SAYFA;712) (SAYFA;492) (SAYFA;619) (SAYFA;343) (SAYFA;595) (SAYFA;369) (SAYFA;412) (SAYFA;391) (SAYFA;350) (SAYFA;234) (SAYFA;505) (SAYFA;312) (SAYFA;304) (SAYFA;451) (SAYFA;91) (SAYFA;526) (SAYFA;346) (SAYFA;380) (SAYFA;380) (SAYFA;380) (SAYFA;357) (SAYFA;180)

			(SAYFA;451) (SAYFA;715) (SAYFA;525) (SAYFA;605) (SAYFA;318) (SAYFA;419) (SAYFA;58) (SAYFA;58) (SAYFA;544) (SAYFA;670) (SAYFA;369) (SAYFA;739) (SAYFA;91) (SAYFA;440) (SAYFA;12) (SAYFA;552) (SAYFA;642) (SAYFA;327) (SAYFA;59) (SAYFA;580) (SAYFA;200) (SAYFA;464) (SAYFA;573) (SAYFA;227) (SAYFA;179) (SAYFA;591) (SAYFA;85) (SAYFA;81) (SAYFA;530) (SAYFA;579) (SAYFA;530) (SAYFA;443) (SAYFA;247) (SAYFA;384) (SAYFA;517) (SAYFA;740) (SAYFA;271) (SAYFA;632) (SAYFA;2) (SAYFA;87) (SAYFA;314) (SAYFA;544) (SAYFA;450) (SAYFA;86) (SAYFA;314)

			(SAYFA;525) (SAYFA;283) (SAYFA;346) (SAYFA;275) (SAYFA;274) (SAYFA;199) (SAYFA;547) (SAYFA;58) (SAYFA;647) (SAYFA;681) (SAYFA;715) (SAYFA;273) (SAYFA;233) (SAYFA;233) (SAYFA;233) (SAYFA;233) (SAYFA;233) (SAYFA;187) (SAYFA;126)
yaradıcı:	Yaratıcı. Var edici.	Yaʿnī, (10) ḫālıḳ-ı semāvāti'l-ḳulūb göñül gökin yaradıcı maḥabbeti üzere ve nefsler yirin yaradıcı ʿubūdiyyeti üzere.[160b]	(SAYFA;319) (SAYFA;319)
yaradıl-:	Yaradılmak. Var edilmek.	(1) ve ol aġaç daḫı Ādem-içün yaradıldı.[214b] (1) yaradıldı ẓulmet içinde ki ẓulmet ḥudūṣdur, andan ol nūr-ı ḳademden anlaruñ üzerine (2) ṣaçdı.[341a] (1) Ḥaḳ'dın yaña, eger ben daʿvet ḳılduġuma siz icābet itmezseñüz ki ol ṭaleb-ı kemāldür, (2) ol ḫilāfeti istiḫfāf görüp ḫalḳ anuñ-içün yaradıldı, Allāhu Taʿālā ol ḫilāfeti (3) müstaḥıḳına virür".[370b]	(SAYFA;427) (SAYFA;680) (SAYFA;739)
yaramaz:		(10) Andan Ḥaḳ Taʿālā ol ḳalem-i teklīfi bularuñ	(SAYFA;589)

		üzerine icrā ḳıldı ve ḳalbleri nehy eyledi, (11) nefslere mütābaʿat ḳılmaḳdan ve daḫı emr eyledi ki anları ḳatl idüp̀ Ḳaʿbe-i ḳulūbı ṭavāf (12) ḳılmaḳdan menʿ ideler, tā ki anı necis ḳılmaya ol şerki ve yaramaz ṣıfatları necāseti-y-ile.	
yaramaz:		(10) Yaʿnī̇, anlar ki yaramaz ʿameller kesb itdiler dünyā ṭalebinde ve anuñ şehvātlarında ve leẕẕātlarında.	(SAYFA;676)
yaramaz:		(10) Yaʿnī̇, ol yaramaz aḫlāḳları anlara ḫaṣīs ʿameller ḥāṣıl ḳılıvirdi.	(SAYFA;250)
yaramaz:		(18) Nite ki ṣıfāt-ı luṭfına getürürler, ol yaramaz ümīḏleri-y-le ve şom ġurūrları-y-la ki dirler Allāhu Taʿālā (19) kerīmdür.	(SAYFA;721)
yaramaz:		[014a] (1) ol ḫaṣīs ṣıfatlardan ve yaramaz ḫulḳlardan, tā ki ol ḳalbüñüz göklerine ki rūḥāniyyedür, (2) irişesiz ve aḫlāḳ-ı rabbāni-y-ile ḫulḳlanasız.	(SAYFA;26)
yaramaz:		[034a] (1) mālıñuza ḳatuṕ bile yimeñ, nefsüñüzi cevrden, ḥayfden, ẓulümden tezkiye ḳıluñ ve ʿadl-ile inṣāf-ıla (2) bezeñ; zīre bu yaramaz ṣıfātlar kişinüñ nefsinde cemʿ olmaḳ ulu günāhdur ḥicāb-ı ʿaẓīmdür.	(SAYFA;66)
yaramaz:		[115b] (1) yaramaz efʿāllerinden ve yavuz ḫaṣıyyetlerinden şikāyet idüp̀ buyurdı ki AK (2)	(SAYFA;229)

		AK.	
yaramaz:		[333b] (1) odı var, ol ḥaḳīr ʿamellerinden ötrü ve yaramaz ḫulḳlarından ötrü.	(SAYFA;665)
yaramaz:		Allāhu Taʿālā ʿalīm-(12)dür, olaruñ aḥvālların ve daḫı ḥakīmdür anda ki emr-i cihāddan ve nefsi tezkiye (13) ḳılmaḳdan ol yaramaz ṣıfatlardan andan ḫaber virdi ol ehl-i cihāddan, bunuñ-ıla ki buyurdı; (14) AK.	(SAYFA;555)
yaramaz:		Andan girü nezʿ itsevüz (8) andan ol baʿżı ḫaṭālarınuñ şomlıġından ibtilā ve imtiḥān yöninden, tā ki yaramaz edeblere (9) cüret itmeyeler.	(SAYFA;717)
yaramaz:		Bedürüstī, olar teṭhīr ḥāṣıl itmişlerdür yaramaz ṣıfatlardan (19) ve ḫasīs ḫalḳdan, belki ol varlıḳ kirinden ve ḥudūṯ (???) ćepelinden.	(SAYFA;641)
yaramaz:		Bu āyetüñ (6) küllinde işāret vardur müteʿallıḳ u ḳalbi ve taṣarruf-ı cevāriḥi menʿ itmeklige bu sefili anlardan (7) daḫı ol ṣıfāt-ı insāndan ve ṣıfāt-ı ḥayvāndan mütevellid olan nesnelerden ve yaramaz ḫulḳ-(8)lardan daḫı şehvātı'd-dünyāyı terk itmekden daḫı leẕẕāt-ı ḥayvāniyyeyi ve temettuʿat-ı cismaniyyeyi (9) terk itmekde ve Şeyṭān keydlerinden ictināb idüṕ ol yırtıcılılıḳ ṣıfātıñuz incitmek-	(SAYFA;78)

		(10)lerinden geçmekde.	
yaramaz:		Daḫı bunuñ-ıla nefslerini (12) āfetlerden tezkiye ḳıldı ki ol ḥırṣ u ḥaseddür daḫı ḫısset ü ṭamaʿ dur ve ḫıyānet ü mekrdür (13) ve ḫadīʿatü ve cevr ü ẓulm ve şehvet ü ġaḍab ve yaramaz ḫulḳ ve buḫl u kibir ve ʿārlanmaḳ.	(SAYFA;65)
yaramaz:		Eyit, yā Muḥammed, gelüñ nefsüñüzden bu göñül (7) ölümin defʿ eyleñ ki anuñ ḫavāṣṣındandur bu nifāḳ ve yaramaz ḫulḳlar ve fāsid iʿtiḳādlar.	(SAYFA;46)
yaramaz:		İʿtibār añadur ki nefsi ol yaramaz ṣıfatlarından arıdasın andan (11) anı beẕl itmeg-ile fānī ḳılasın, Allāh yolında Allāhu Taʿālā'nuñ tevfīḳi-y-le anuñ (12) rıżāsın ḥāṣıl ḳılmaġ-ıçun.	(SAYFA;601)
yaramaz:		İşāret (5) bu āyet taḥḳīḳında budur ki bu nefs ölür degüldür, ol ḫasīs ṣıfatlarından ve yaramaz aḫlāḳlarından (6) ki bi'ṭ-ṭabiʿ andan ḫalāṣ bula, illā Ḥaḳ Taʿālā'nuñ destūrı ve emri-y-ile ve naẓarı ʿināyeti-y-ile ve daḫı ḫasīs ṣıfātlarından ve yaramaz aḫlāḳlarından (7) raḥmetinüñ ve fażlınuñ ceẕbeleri-y-ile.	(SAYFA;29)
yaramaz:	Yaramaz. Kötü. Beğenilmeyen. Uygun olmayan. * Allah'ın rızasına uygun olmayan.	İşāret (5) bu āyet taḥḳīḳında budur ki bu nefs ölür degüldür, ol ḫasīs ṣıfatlarından ve yaramaz aḫlāḳlarından (6) ki bi'ṭ-ṭabiʿ andan	(SAYFA;29) (SAYFA;153) (SAYFA;181) (SAYFA;579) (SAYFA;579) (SAYFA;202)

		ḫalāṣ bula, illā Ḥaḳ Taʿālā'nuñ destūrı ve emri-y-ile ve naẓarı ʿināyeti-y-ile ve daḫı ḫasīs ṣıfātlarından ve yaramaz aḫlāḳlarından (7) raḥmetinüñ ve faẓlınuñ ceẕbeleri-y-ile.[15b] İşāret bu āyetde budur ki her kimse ki bir yaramaz ʿamel ḳılsa bu nefs murādlarından (11) ve anuñ şehvātlarından.[77b] İşāret bu iki āyetde budur kim bedürüstī, Allāhu Taʿālā eşkāre söylenen (9) yaramaz sözleri sevmez, bu ʿavām-ı ḫalḳdan daḫı göñülden geçen endīşeleri daḫı sevmez.[91b]	(SAYFA;596) (SAYFA;66) (SAYFA;4) (SAYFA;137) (SAYFA;246) (SAYFA;601) (SAYFA;73) (SAYFA;73) (SAYFA;181) (SAYFA;588) (SAYFA;533) (SAYFA;533) (SAYFA;382) (SAYFA;611) (SAYFA;547) (SAYFA;701) (SAYFA;116) (SAYFA;751) (SAYFA;584) (SAYFA;578) (SAYFA;65) (SAYFA;674) (SAYFA;161) (SAYFA;461) (SAYFA;750) (SAYFA;540) (SAYFA;463) (SAYFA;61) (SAYFA;287) (SAYFA;100) (SAYFA;182) (SAYFA;379) (SAYFA;611) (SAYFA;126) (SAYFA;493)
yarar:	Fayda, bir işten veya bir halden elde edilen sonuç. 2. Yarayan, elverişli, uygun.	(16) Ve daḫı yarar ki ol ṣıdḳı ṣemeresinden ʿizzet ü cāh ve ḳabūl-i ḫalḳ ve milk-ı ḥāṣıl ola ki anı Ḥaḳ Taʿālā-(17)dan iʿrāż itdüre, aña żarar ola.[156a] Bunda işāret vardur ol (12) sırr-ı ḫilāfete oldur ol ki bedürüstī, insān-ı	(SAYFA;310) (SAYFA;278) (SAYFA;526) (SAYFA;301) (SAYFA;301)

		kāmil oldur ki Ḥaḳḳ'uñ ḫilāfetine yarar ola.[140a] Ol ḳālib ḳıvāma gelmeg-ile nefs ʿubūdiyyete yarar ola, ćünki nefs andan leẕẕet (18) aldı, ol dünyāyı içindeki-y-le maḥbūb idinüṕ ʿabdu'l-baṭn daḫı görklü ṭonlar (19) ḳulı ve altun gümiş ḳulı oldı.[264a] Yaʿnī, yarar ki şehādetleri yalan ola, (7) yarar ki girćek ola.[151b] Yaʿnī, yarar ki şehādetleri yalan ola, (7) yarar ki girçek ola.[151b]	
yar-:	Yarmak. Derin yara açmak. Yarık açmak.	Bu ḥayṣiyyet-ile ki kāfirler ol ḥabībüñüñ (2) mübārek başını yararlardı, yüzini ḳana bularlardı ve azu dişini uvadurlardı.[11b] Nite ki Muḥammed (ʿaleyhi's-selām) duʿā ḳıldı başı yarıluṕ dişi (7) şınuṕ yüzi ḳana bulaşduġı vaḳt didi; "İy ćalabum, benüm bu ḳavmüma sen hidāyet vir ki bular (8) bilmezlig-ile bu işi ḳılurlar".[120b]	(SAYFA;21) (SAYFA;239)
yarat-:	Allah, olmayan bir şeyi var etmek. Yaratmak, var eylemek. Yoktan var eylemek.	(13) Yaʿnī, yaratduḳ sizüñ ervāḥuñuzı cesedlerüñüzden öñdin, delālet ider aña bu ḥadīṣ ki (14) Resūl buyurdı, ʿaleyhi's-selām; "Taḥḳīḳ, Allāhu Taʿālā ervāḥı yaratdı cesedden iki biñ yıl ilerüden".[210b] (15) İşāret bu āyetlerde budur ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā cenneti	(SAYFA;419) (SAYFA;157) (SAYFA;760) (SAYFA;157) (SAYFA;157) (SAYFA;157) (SAYFA;760) (SAYFA;517) (SAYFA;200) (SAYFA;390) (SAYFA;391) (SAYFA;12)

		yaratdı ve aña ehl daḫı yaratdı.[79b] (17) Yaʿnī̄, Ḥaḳ Taʿālā oları Allāh'ı ṭaleb itmeg- içün yaratdı ve ikrām idüp̀ istiʿdādlarını görklü (18) ḳıldı.[381b]	(SAYFA;2) (SAYFA;350) (SAYFA;382) (SAYFA;387) (SAYFA;518) (SAYFA;660) (SAYFA;663) (SAYFA;715) (SAYFA;716) (SAYFA;411) (SAYFA;660) (SAYFA;568) (SAYFA;568) (SAYFA;157) (SAYFA;1) (SAYFA;168) (SAYFA;168) (SAYFA;685) (SAYFA;202) (SAYFA;662) (SAYFA;706) (SAYFA;439) (SAYFA;439) (SAYFA;1) (SAYFA;660) (SAYFA;372) (SAYFA;372) (SAYFA;569) (SAYFA;598) (SAYFA;23) (SAYFA;180) (SAYFA;1) (SAYFA;147) (SAYFA;372) (SAYFA;525) (SAYFA;714) (SAYFA;662) (SAYFA;517) (SAYFA;244) (SAYFA;708) (SAYFA;632) (SAYFA;231) (SAYFA;231) (SAYFA;450) (SAYFA;450)

			(SAYFA;409) (SAYFA;77) (SAYFA;354) (SAYFA;450) (SAYFA;59) (SAYFA;180) (SAYFA;518) (SAYFA;518) (SAYFA;525) (SAYFA;662) (SAYFA;354) (SAYFA;59) (SAYFA;168) (SAYFA;311) (SAYFA;52) (SAYFA;452) (SAYFA;452) (SAYFA;614) (SAYFA;683) (SAYFA;664) (SAYFA;736) (SAYFA;59) (SAYFA;356) (SAYFA;222) (SAYFA;715) (SAYFA;347) (SAYFA;312) (SAYFA;728) (SAYFA;312) (SAYFA;359) (SAYFA;359) (SAYFA;64) (SAYFA;125) (SAYFA;65) (SAYFA;16) (SAYFA;3) (SAYFA;67) (SAYFA;439) (SAYFA;661) (SAYFA;391) (SAYFA;357) (SAYFA;593) (SAYFA;487) (SAYFA;681) (SAYFA;203)

			(SAYFA;657) (SAYFA;657) (SAYFA;426) (SAYFA;309) (SAYFA;65) (SAYFA;617) (SAYFA;161) (SAYFA;202) (SAYFA;309) (SAYFA;419) (SAYFA;521) (SAYFA;518) (SAYFA;420) (SAYFA;670) (SAYFA;419) (SAYFA;432) (SAYFA;572) (SAYFA;375) (SAYFA;234) (SAYFA;391) (SAYFA;390) (SAYFA;664) (SAYFA;495) (SAYFA;180) (SAYFA;60) (SAYFA;763) (SAYFA;59) (SAYFA;527) (SAYFA;689) (SAYFA;21) (SAYFA;42) (SAYFA;16) (SAYFA;126) (SAYFA;125) (SAYFA;164) (SAYFA;65) (SAYFA;157) (SAYFA;76) (SAYFA;75) (SAYFA;125) (SAYFA;156) (SAYFA;126) (SAYFA;59) (SAYFA;158) (SAYFA;179)

yaratuḳdan:	Yarattıkdan sonra. Yaratmak; var etmek, var kılmak. Yoktan var etmek. Allah'ın yoktan var etmesi.	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā sizi (7) kāfirler ervāḥı ṣaffında yaratuḳdan ṣoñra ki nūr ṣaçılmaġı sizden ḫaṭā itdi, tā ki bu kāfir-(8)ler-ile bunda ülfet ṭutduñuz dilermisiz ki Allāhu Taʿālā size ḳıyāmet güninde ʿiḳāb ḳılduġı (9) vaḳt ḳāfirleri dōst ṭutduġuñuzdan ötrü siz aña bir ḥuccet ü burhān getüresiz, vāżıḥ ve ʿöẕür-(10)ler ḳılasız ẓāhir; tā ki helāklıguñuz ḥuccet üzere ola.	(SAYFA;178)
yaraḳ:	Hazırlık. Teçhizat. Levazım. *Manevî hazırlık. *Silah, cephane.*Manevi silah ve hazırlık.	Nite ki her ḳālibe baṣar virdi anuñ-ıla bu ʿālem-i şehādetde olan aʿyānı (8) görer daḫı anlaruñ-ıçun yaraḳ olınanları ol ʿālemde yinleri içiler ve giyülir ve nikāḥlanur nesnelerden.[188a] Yaʿnī, eger ḳalb-(13)lerinde bir yilteyici bulsalar ol ḥayvāniyyet mertebesinden çıḳmaḳlıġa anuñ-ıçun bir (14) yaraḳ iderlerdi ki ol enbiyālara mütābaʿat ḳılmaḳdur.[302b]	(SAYFA;374) (SAYFA;603)
yaraḳla-:	Hazırlamak, hazır hale getirmek. Uygun hale getirmek. Gerekli hazırlığı yapmak. yaraklanmak; hazırlanmak. Hazırlık görmek, levazım düzmek, hazırlık yapmak.	(10) Yaʿnī, anlaruñ ḳalblerinde bostānlar yaraḳladı ki aġaçları īmān u yaḳīndür, daḫı ṣıdḳ u (11) iḫlāṣ, tevekkel ü teslīm ve rıżādur.[318b] (11) Yaʿnī, anı sizüñ-içün yaraḳladı ve sizi anuñ-ıçun yaraḳladı.[142b] (11) Yaʿnī, anı sizüñ-içün yaraḳladı ve sizi	(SAYFA;635) (SAYFA;283) (SAYFA;283) (SAYFA;616) (SAYFA;745) (SAYFA;149) (SAYFA;374) (SAYFA;60) (SAYFA;191) (SAYFA;190) (SAYFA;76) (SAYFA;758) (SAYFA;183)

		anuñ-ıçun yaraḳladı.[142b] (1) Allāhu Taʿālā olaruñ-ıçun yaraḳladı.[309a] Ḥaḳīḳatde bu ṭaleb itmekdür (11) anı ki Allāh ezelde ḳahrından yaraḳladı helāklıkdan.[373b] Yaʿnī, Allāhu Taʿālā uşbu esbābları yaraḳladı ol nefs ü Şeyṭān (13) kāfir-içün; tā ki ol ʿaẕābları oları ẕelīl ḳıluṕ ḥūz u ḥaḳīr ḳıla ol ḳuvvet-ı vilāyet-ile daḫı (14) saṭvet-i nübüvvet-ile.[75b]	(SAYFA;628) (SAYFA;701) (SAYFA;746) (SAYFA;22) (SAYFA;375) (SAYFA;374) (SAYFA;22) (SAYFA;193) (SAYFA;120)
yara-:	1. Mümkün olmak, imkân elvermek. 2. Uygun düşmek, elverişli olmak, caiz olmak. 3. Yakışmak, layık olmak.	Yaʿnī, bu işledügi nesneler ḫāliṣ Allāhu Taʿālā rıżāsı-çun ola ki ḳabūl-i Ḥaḳḳ'a yaraya (19) mülāḥaẓa-yı ḫalḳı terk ide.[146a] Yaʿnī, ol nefsler ḳatında bir ḥuccet yoḳdur ki uşbu daʿvinüñ (2) ṣıḥḥatine yaraya.[349a] Yaʿnī, olar kim bizüm ṭalebümüze iʿtiḳād (3) ḳıldılar, bizüm vaṣlumuza inkār ḳılmadılar, daḫı ol ʿamel işlediler ki bizdin yaña (4) anuñ-ıla sülūk itmege yaraya.[333b]	(SAYFA;290) (SAYFA;696) (SAYFA;665)
yar-:	Yarmak, delmek. Açmak.	Ḥāl budur, bular zaʿm iderler ki bu taṣarrufātda (15) nefyi olunan işāretdür, ol kimselere ki bedeninde taṣarruf ider; īmānı yoḳdur olaruñ gibi ki (16) ḳulaḳların yardılar, yā deldiler	(SAYFA;297)

		demürden ḥalḳalar geḉürdiler yā gögsin yā ẕekerlerin deldiler kilid (17) urdılar, yā boyınların delüṕ demür geḉürdiler ṣaḳālların yüllitdiler.	
yardım:	Yardım. Kendi gücünü ve imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanma, muavenet. *Allah'ın yardım ve lütufta bulunması.	Allāhu Taʿālā ervāḥ (5) u ḳulūb leşkerine yardım idüṕ meded irse ol evṣāf-ı melekiyye leşkeri-y-ile daḫı ol vāridāt-ı (6) rabbānī cündi-y-ile nefs leşkeri-y-le münhezim oluṕ bāṭıl fiʿlleri maḥv olundı.[289a] Bu iki şeyḫuñ terbiyeti (18) neticesidür ḳuvvet-i nübüvvetden yardım olmaġ-ıla.[136a]	(SAYFA;576) (SAYFA;270) (SAYFA;738) (SAYFA;718) (SAYFA;387) (SAYFA;204) (SAYFA;568) (SAYFA;719) (SAYFA;718) (SAYFA;540) (SAYFA;211) (SAYFA;204) (SAYFA;275) (SAYFA;573) (SAYFA;573) (SAYFA;196) (SAYFA;211) (SAYFA;211) (SAYFA;211)
yāren:	(F.) Dostların oluşturduğu topluluk. Yâran: arkadaşlar; arkadaş; dost; ahbap.	Ṣoñra mülāḳāt oluṕ (19) ṣordı ki "Yā Ebā Ẓāhir, ḳanda idüñ? Ben geḉen gice birḳaḉ ḫāṣ yārenler-ile ḳapuña vardum,	(SAYFA;447)
yarın: //yārın:	Yarın. Gelecek, ilerideki zaman.	(1) faẓl itdügindendür ki anı size gösterür, tā bilesiz ki Ḥaḳ Taʿālā gice sizüñ yarın ne ḳılacaġuñuz (2) bilür ʿömrüñüz āḫirine degin ne işleyeceñüz bilür.[175a]	(SAYFA;348) (SAYFA;308) (SAYFA;214) (SAYFA;172) (SAYFA;153) (SAYFA;328) (SAYFA;324)
yār:	Eş. Sevdiği.	Yaʿnī, illā meger ki ẓāhir fuḥş işleye ol (14) vaḳt ḥalāl olur zevcine ki andan ḫulʿ ṭaleb ide, koyuvirmeg-iḉün fuḥşdan, murād yārine	(SAYFA;76)

		ola, (15) yā erinden ḳaćmaḳ ola.	
yarlıġa-:	yarlıgamak; Affetmek, mağfiret etmek, suç bağışlamak.	ṕes, bizüm yarlıġaġıl ol (7) günāhlarumuzı ki henüz bizi yaratmadın anı üzerümüze taḳdīr ḳılduñ, girü ġufrānuñ, daḫı ancılayın (8) faẕluñ ve raḥmetüñ-ile olsun, bizüm saʿyümüz-ile degül.[31a] Anı ki cennet-içün yaratdı, yaratmazdan öñ (17) anı yarlıġadı ve ol ki yarlıġandı ol hīç bir nesne-y-ile Allāh'a şirk getürmez.[79b] (1) yarlıġamaz anları ki bu merātib-ı şirk-ile aña şirk getüre, bundan ġayrını yarlıġar, kimi ki yarlıġamaḳ (2) diler.[053b]	(SAYFA;60) (SAYFA;157) (SAYFA;105) (SAYFA;105) (SAYFA;104) (SAYFA;401) (SAYFA;623) (SAYFA;363) (SAYFA;429) (SAYFA;275) (SAYFA;157) (SAYFA;157) (SAYFA;221) (SAYFA;104) (SAYFA;104) (SAYFA;33) (SAYFA;104) (SAYFA;275) (SAYFA;157) (SAYFA;158) (SAYFA;33) (SAYFA;508) (SAYFA;470) (SAYFA;105) (SAYFA;104) (SAYFA;21) (SAYFA;21) (SAYFA;401) (SAYFA;83) (SAYFA;215) (SAYFA;248) (SAYFA;246) (SAYFA;21) (SAYFA;248) (SAYFA;508) (SAYFA;234) (SAYFA;147) (SAYFA;398) (SAYFA;588) (SAYFA;363) (SAYFA;310) (SAYFA;310) (SAYFA;100)

			(SAYFA;150) (SAYFA;145) (SAYFA;490) (SAYFA;161) (SAYFA;153) (SAYFA;215) (SAYFA;38) (SAYFA;267) (SAYFA;195) (SAYFA;497)
yaraḳalayuṕ:	Hazırlayıp. Yarakalayup tur-; hazırlayıp durmak.	(13) Bunda bir işāret daḫı var; yaʿnī, bir suʾāl iderüz anlara kim risālet anlara maḫṣūṣdur (14) müʾminlerden ki ḳābil-i daʿvet ola suʾāl iderüz ki resūllerümüz bizüm selāmumuz ve risāletümüz (15) ve vaʿdelerümüz ve vaʿīdlerümüz size ḫaber verdiler mi, ol size indürdügümüz kitāblaruñ ḥaḳāyıḳların (16) size bildürdiler mi? Ve kemālāt-ı dīnden ḫaber virdiler mi, ve yaḳīn yüzinden perdeyi keşf (17) idivirdiler mi, ol maḳāmlar ve dereceler ve kerāmetler ki yaraḳalayuṕ ṭuravuz anları size vaṣf (18) itdiler mi, yoḳsa yoḳ? Buña suʾāl ü ṭaḳrīb ve teşrīf dirler.[209a]	(SAYFA;416)
yar-:	Açmak.	Ol göñül noḳṭasınuñ içinde ol maḥabbet otcuġazın bitürdi daḫı ol (16) arżı ḳalbden yaruṕ “Lā ilāhe illā’l-lāh” ẕikrin çıḳardı īmān aġacından.	(SAYFA;370)
yar-:	Sıyırmak, açıp çıkarmak.	Yaʿnī, ol envār-ı rūḥuñ ṣabāḥını yaruṕ çıḳa-	(SAYFA;371)

		(4)rıcıdur ẓulmet-ı beşerden ve anı iẓhār idicidür.	
yaş:	Yaş. Islak olan.	Ve daḫı hīç bir yaş ve ḳuru yoḳdur, illā ol anı (11) bilür.	(SAYFA;347)
yaşcuġazları:	Yaş damlamları. Göz yaşı.	[065a] (1) ḳulaġ-ıla diñlerler Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḥükmlerini ve ol görklü naṣāyiḥleri, göresin gözlerinden (2) yaşcuġazları dökilür ol ḥaḳḳı işüdüp bildüklerinden ötrü dirler ki "işitdük muṭīʿ (3) olduḳ" ol işitdükleri ḫiṭāb-içün.	(SAYFA;128)
yaş:	Göz yaşı. Göz yaşı damlası.	Yaʿnī, döndiler bu ḥālde ki gözleri yaşı (19) aḳardı Allāh yolına ḫarac idecek nesneleri almaduġına ġuṣṣalanuban ki ol ġazā saʿadeti olardan	(SAYFA;629)
yat-:	Yatmak, beklemek.	[380b] (1) Ve daḫı evḳātından żarūret olduġı ḳadar ḥācet-i insāniyyesine ṣarf eyleye, ol nehārından (2) ve gice sāʿatlerinden daḫı baʿżı sāʿatin ṣıdḳı ve ciddi miḳdār ẓikr(e) ṭāʿate ve Ḥaḳḳ'ı ṭaleb (3) itmege ṣarf eyleye ve baʿżı sāʿatlerinde rāḥat ṭaleb itmeg-içün yata, tā ol ḳuvā-yı beşeriyye (4) rāḥat ola ol ḥavāssuñ yorḳunluġı gide, tā ki ol gice vaḳtlerinde neşāṭ-ıla ṭura (5) ẓikre ṭāʿate meşġūl ola.	(SAYFA;759)
yatardı:	Bir yere veya bir şeyin üzerine boylu boyunca uzanmak	Şol vaḳtde ki (18) anda vaḳt yoḳ-ıdı, Allāhu Taʿālā var-ıdı anuñ-ıla bir mevcūd daḫı yoḳ-ıdı,	(SAYFA;598)

		andan (19) ol bedīʿ ḫılḳati-y-le yatardı.	
yat-:	Bir yere veya bir şeyin üzerine boylu boyunca uzanmak.	Zīre ehl-i ġaflete meyl itdiler, (13) ol ʿuzaḳ ʿömre maġrūr oldılar, rāḥat döşeginde yatdılar”.[208b] Andan ötrü ki yatduḳları yirden yanların ıraḳ (13) itmediler bu mevcūdātdan ki rablerine duʿālar ḳılalar ḳaṭīʿat ḳorḳusından ve vuṣūl (14) ṭamaʿından ol ʿālem-ı ḥaḳīḳate.[298a]	(SAYFA;415) (SAYFA;594) (SAYFA;36) (SAYFA;80) (SAYFA;416) (SAYFA;59) (SAYFA;150) (SAYFA;759)
yaḳaẓa:	(A.) Uyanıklık. Dikkatte olma.	[019a] (1) olur, nevm-ile yaḳaẓa arasında.	(SAYFA;36)
yaḳaru: //yuḳaru:	Yukarı. Üstün. Mertebece daha yukarı.	Egerçi bular evvel (7) ibtidā yaradılmaḳda melekden aşaġadur ḥayvāndan yaḳarudur.	(SAYFA;544)
yaḳa:	Yaka, koyun. Giysilerin boyna gelen, boynu çeviren bölümü. Göğüs.	(1) ol yed-i beyżādur” Yaʿnī, elini yaḳasına ṣoḳar girü ć ıḳarur aḳ nūr oluṕ şuʿle virür.[237b] Mūsā ʿalm (ʿaleyhi’s-selām) ġaḍūb-ıdı ol ġaḍabı vaḳtinde elvāḥı elinden atuṕ (2) ḳardaşınuñ yaḳāsına yapışuṕ gendüdin yaña ć ekerdi.[121a] Yaʿnī, elini yaḳasına ṣoḳdı girü ć ıḳardı eli nūr oluṕ şuʿle virdi ki (17) gün nūrından ġālib geldi.[237b]	(SAYFA;473) (SAYFA;240) (SAYFA;473)
yaḳın:	Yaklaşmış, yakın. Yakında olan. *Birbirine yakın olan, yakın. * yakın gelmek; yaklaşmak. namaza yakın gelmek; namaza başlamak.	(1) tevbe ol degüldür ki günāhları işleyeler daḥı anuñ üzerine muṣırr olalar, ol ẓālimiyyet ṣıfātı-y-ıla; (2) tā ki aña deg ol göñil ölmege yaḳın ola ışrār-ıla.[039a]	(SAYFA;76)
yaḳın:		İşāret bu iki āyet	(SAYFA;69)

		taḥḳīḳında budur ki bedürüstī, ol (6) erenler-içün ki ṭāliblerüñ ḳavīleridür, naṣībleri var ṭaleblerinden ṣıdḳları ḳadar ve ictihādda erlik-(7)leri ḳadar, şol nesneden ki anları terk eyledi daḫı yaḳın ḳavümleri ki olar meşāyıḫlar (8) ve Tañrı'çun ḳardaşlar ve ṭaleb üzere muʿāvinler ve terkeleri, dīn içinde sīretleri ve ʿāl-ı himmet-(9)lerinüñ endādı ve ol yüce vilāyetlerinüñ mevāhibleridür.[35b]	
yaḳın:		ṕes, Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki "İy īmān ehli, namāza yaḳın gelmeñ bu ḥāletde (6) ki esrük olasız".[50a]	(SAYFA;98)
yaḳıncaḳ:	Çok yakın. Dost makamı.	(4) Ol ervāḥ-ı ʿılvīye nisbet ol ḫuṣūṣıyyet netīcelerindendür ki münker nesnelere (5) buyururlar maʿrūfdan nehy iderler ki ol Allāhu Taʿālā'dan ıraḳ ider; ammā maʿrūf (6) oldur ki Allāhu Taʿālā'ya yaḳıncaḳ idüṕ aña ulaşdurur.[308a]	(SAYFA;614)
yaḳınlıḳ:	Yakınlık, sevgi. dünyāya yaḳınlıḳ itmek; Dünyaya yakınlık göstermek, dünya sevgisi beslemek.	Tā ol tevbe ve inābet ve ṣıdḳı (13) ṭaleb ve gönlü irādet ve ḫāliṣ niyyet ṣuları-y-ıla ol dünyāya yaḳınlıḳ itdügüñüz cenābetinden (14) ġusl itmeyince.[50b]	(SAYFA;670)
yaḳınlıḳ:	Yakın olma durumu. Yakınlık.	Zīre bu cānlar cünūd-ı müctemiʿa-y-dı muḫtelif ṣaflarda (10) her ṭāyife ol ḫiṭābı işitdi ḥālleri miḳdār ıraḳlıḳda	

		yaḳınlıḳda ol ṣaflardan.[336a]	
yaḳīn:	(A.) Şüphesiz, sağlam ve kat'i olarak bilmek.(Yakîn: Ma'rifet ve dirayetin ve emsalinin fevkinde olan ilmin sıfatıdır. İlm-i yakîn denir, ma'rifet-i yakîn denilmez. Ayn-el yakîn: (kelimenin merfu hali ayn-ul yakîndir.) Göz ile görür derecede veya görerek, müşahede ederek bilmek. Meselâ; uzakta bir duman görüyoruz. Orada ateşin varlığını ilmen biliyoruz, demektir. Bu bilme derecesine ilm-el yakîn deniyor. Ateşe yaklaşıp, gözümüzle görürsek, ona ayn-el yakîn bilmek deniyor. Daha da ilerliyerek bütün hislerimizle ateşin varlığını anladık ise; ateşin yakması ve sâir sıfatlarını da bildik ise, bu nevi'den olan ilmimizin derecesine de hakk-al yakîn deniyor. (Hakkalyakîn: Abdin sıfatları, Cenab-ı Hakk'ın sıfatlarında fâni olup, kendisi onunla ilmen ve şuhuden ve hâlen beka bulmaktadır. Ö. Nasuhi) *yaḳīn makamına erenler. Yaḳīn ehli. **yaḳīn makamının adı.	(11) Ve ammā maʿnī; sürüṕ ḥażretden ıraḳ itmeg-ile, ḥicāblar ḳat ḳat olmaġ-ıla, göñil (12) almag-ıla başīreti kör olmaġ-ıla ve rūḥ żaʿīf oluṕ nefs ḳavī olmaġ-ıla ve ṣıfāt-(13)ları ġalebe ḳıluṕ hevāsına mütābaʿat idüṕ gele, daḫı Ḥaḳ'dan ıraḳ ḳılıcı nesneler-ile ve bāṭıla (14) yaḳīn ḳılıcılar-ıla.[270b] (13) Bunda bir işāret daḫı var; yaʿnī, bir suʾāl iderüz anlara kim risālet anlara maḫṣūṣdur (14) müʾminlerden ki ḳābil-i daʿvet ola suʾāl iderüz ki resūllerümüz bizüm selāmumuz ve risāletümüz (15) ve vaʿdelerümüz ve vaʿīdlerümüz size ḫaber verdiler mi, ol size indürdügümüz kitāblaruñ ḥaḳāyıḳların (16) size bildürdiler mi? Ve kemālāt-ı dīnden ḫaber virdiler mi, ve yaḳīn yüzinden perdeyi keşf (17) idivirdiler mi, ol maḳāmlar ve dereceler ve kerāmetler ki yarḳalayuṕ ṭuravuz anları size vaṣf (18) itdiler mi, yoḳsa yoḳ? Buña suʾāl ü ṭaḳrīb ve teşrīf dirler.[209a] (17) Zīre vaḳt-ı maʿlūma yaḳīn ḳıldı bir merżiʿde daḫı; ṕes, anuñ cevherinde ḳonılan cehāleti (18) ve ḍalāleti	(SAYFA;539) (SAYFA;416) (SAYFA;422) (SAYFA;271) (SAYFA;761) (SAYFA;761) (SAYFA;254) (SAYFA;281) (SAYFA;523) (SAYFA;402) (SAYFA;400) (SAYFA;241) (SAYFA;356) (SAYFA;364) (SAYFA;116) (SAYFA;398) (SAYFA;558) (SAYFA;140) (SAYFA;238) (SAYFA;183) (SAYFA;507) (SAYFA;507) (SAYFA;551) (SAYFA;734) (SAYFA;663) (SAYFA;253) (SAYFA;253) (SAYFA;253) (SAYFA;253) (SAYFA;492) (SAYFA;224) (SAYFA;61) (SAYFA;287) (SAYFA;634) (SAYFA;60) (SAYFA;538) (SAYFA;477) (SAYFA;288) (SAYFA;648) (SAYFA;589) (SAYFA;257) (SAYFA;603) (SAYFA;603)

		ve iʿrāżı ẓuhūra getürdi.[212a] (5) Andan yaḳīn ehlinüñ īmānından ḫaber virüp buyurdı ki AK (6) AK.[136b] (13) Bilgil ḥaḳīḳatā ki nite ki sekīne-y-ile īmān ziyāde olur ancılayın yaḳīn yaḳīn üzere ziyāde (14) olur bu enbiyālaruñ ve geçen ümmetlerüñ ḳażıyyelerin işitmeg-ile.[381b]	(SAYFA;223) (SAYFA;483) (SAYFA;447) (SAYFA;333) (SAYFA;220) (SAYFA;125) (SAYFA;426) (SAYFA;180) (SAYFA;491) (SAYFA;759) (SAYFA;634) (SAYFA;618) (SAYFA;552) (SAYFA;635) (SAYFA;746) (SAYFA;132) (SAYFA;577) (SAYFA;372) (SAYFA;523) (SAYFA;453) (SAYFA;30) (SAYFA;96) (SAYFA;45) (SAYFA;645) (SAYFA;250) (SAYFA;271) (SAYFA;401) (SAYFA;361) (SAYFA;573) (SAYFA;157) (SAYFA;42) (SAYFA;52) (SAYFA;552) (SAYFA;622) (SAYFA;213) (SAYFA;386) (SAYFA;258) (SAYFA;678) (SAYFA;143) (SAYFA;535) (SAYFA;400) (SAYFA;37) (SAYFA;394) (SAYFA;574) (SAYFA;552)

yaḳīnlaḳ:	Daha yaḳīn olan. Daha yakın olan. Yakınlık mertebesinin daha üstünü.	Zīre ol maḳṣadı aʿlādın yaña seyr itmek ve yaḳīnlaḳ mertebelerine ulaşmaḳ ḥāṣıl olmaz, (5) illā taḳvā ḳademleri-y-ile.	(SAYFA;52)
yaḳīnlıḳ:	Yakın olma durumu. Yakın makamına erme durumu.	Andan (13) ḫavāṭır-ı raḥmānīler ḳopar anı daʿvet ider Allāh'dın yaña bir ʿameleri-le ki ol yaḳīnlıḳ (14) vācib ḳılıcıdur, ferīżalardan nevāfillerden vaḳt olur, ol ʿamel bedenī olur; oruç (15) ṭutmaḳ gibi ve namāz gibi vaḳt olur, māliyye olur zekat u ṣadaḳa gibi.[312a] ṕes, bu dīn tā Ādem ʿaṣrından (14) berü kemāle irmekdeydi bu enbiyālar gelüṕ ṭarīḳ-ı ḥaḳda sülūḳ itmeg-ile tā bizüm Resūlümüz (15) ʿaṣrına gelince her peyġamber bu dīnde bir ṭarīḳa sülūk idüṕ ol yaḳīnlıḳ maḳāmlarından (16) bir menzile irdiler ṭurdılar; līkin bulardan Aḥmed ḫurūc itmedi bi'l-külliye ol vücūd-ı mecāzīden (17) vücūd-ı ḥaḳīḳiye vāṣıl olmaġ-ıçun kemāl üzere.[107b]	(SAYFA;622) (SAYFA;213) (SAYFA;386) (SAYFA;258) (SAYFA;678) (SAYFA;143) (SAYFA;535)
yavu:	Yitik. Kayıp. yavu ḳalmak; kayıp etmek, kayıp olmak. istiʿdādı yavu ḳalmak; Akıl ve anlayışı yitik kalmak. yavu ḳılmak; kaybetmek, yitirmek. (istiʿdād: (A.) Bir şeyin kabulüne ve kazanılmasına olan fıtrî meyil. * Kabiliyet.	Ḥāl budur ki bular istiʿdādı yavu ḳalmışlardur, maḳām-ı kemālden maḥrūmlardur.[316a] Zīre Allāh'ı yavu ḳılmaḳdur andan ġayrını bulmaḳ ve anuñ ġayrını (6) yavu ḳılmaḳdadur, Allāh'ı bulmaḳ.[305b]	(SAYFA;630) (SAYFA;609) (SAYFA;609)

	Akıllılık. Anlayışlılık. Allah Teâlâ Hazretlerinin (C.C.) insanlara ve sâir mahluklara tevdi buyurduğu kabiliyet kuvveleri.)	Zīre Allāh'ı yavu ḳılmaḳdur andan ġayrını bulmaḳ ve anuñ ġayrını (6) yavu ḳılmaḳdadur, Allāh'ı bulmaḳ.[305b]	
yavuz:	Kötü, fena, yaramaz.	(10) Yaʿnī, ol meşāyıḫ-ı vāṣıllar ve ol muttaḳī ʿālimler, eger ol buları ol maʿṣiyetlü sözlerden (11) ṭaleb-ı dünyāda menʿ itmeselerdi daḫı Ḥaḳ'dan ġayrı yirden ṭamaʿ itdüklerin nehy itmeselerdi gey yavuz (12) iş işlerdiler ol ʿulemā ve meşāyıḫ naṣīḥatı terk itmeg-ile.[133b] (12) Ne yavuz merciʿler var ol hevāya ṭapanlaruñ ve nefs-ile Şeyṭān'a ṭābiʿ olanlarun.[79b] (14) Andan anlara ol yavuz ḥālleri-y-le suʾāl ḳılduḳlarından ḫaber virüp̀ buyurdı; AK (15) AK.[262b] (14) Yaʿnī, her kimüñ ḳarīn ve dōstı şeyṭān ola, ne yavuz yoldaşdur ol ki ṣāḥibini naʿīmden menʿ (15) idüp̀ caḥīme iltür.[48b]	(SAYFA;265) (SAYFA;157) (SAYFA;523) (SAYFA;95) (SAYFA;265) (SAYFA;157) (SAYFA;523) (SAYFA;95) (SAYFA;343) (SAYFA;83) (SAYFA;547) (SAYFA;156) (SAYFA;75) (SAYFA;229) (SAYFA;391) (SAYFA;5) (SAYFA;268) (SAYFA;62) (SAYFA;503) (SAYFA;186) (SAYFA;12) (SAYFA;620) (SAYFA;100) (SAYFA;208) (SAYFA;76) (SAYFA;408) (SAYFA;161) (SAYFA;344) (SAYFA;239) (SAYFA;111) (SAYFA;265) (SAYFA;344) (SAYFA;279) (SAYFA;144) (SAYFA;239) (SAYFA;21) (SAYFA;239) (SAYFA;744) (SAYFA;75) (SAYFA;581)

			(SAYFA;425) (SAYFA;80) (SAYFA;60) (SAYFA;295) (SAYFA;101) (SAYFA;7) (SAYFA;7) (SAYFA;6) (SAYFA;491) (SAYFA;547) (SAYFA;329) (SAYFA;507) (SAYFA;21) (SAYFA;697) (SAYFA;265) (SAYFA;752) (SAYFA;344) (SAYFA;440) (SAYFA;406) (SAYFA;279) (SAYFA;597) (SAYFA;619) (SAYFA;401) (SAYFA;684) (SAYFA;135) (SAYFA;61) (SAYFA;745) (SAYFA;753) (SAYFA;753) (SAYFA;716) (SAYFA;564) (SAYFA;250) (SAYFA;517) (SAYFA;33) (SAYFA;528) (SAYFA;508) (SAYFA;700) (SAYFA;583) (SAYFA;548) (SAYFA;411) (SAYFA;699) (SAYFA;583) (SAYFA;198) (SAYFA;94) (SAYFA;530)

			(SAYFA;223) (SAYFA;639) (SAYFA;467)
yāhūḏ:	Yahud, veya. ya da.	Yaʿnī, benüm ḥükmüm ve ḳudretüm yoḳdur, nefsümden żararı defʿ itmege yāhūḏ aña menfaʿat (3) ceẕb itmege bu küllī Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳudreti ve ḥükmi-y-ile ve irādeti-y-ledür.	(SAYFA;687)
yaz-: yazar: yazar: yazarlar: yazdı: yazıcıdandur: yazıcıdur: yazıldı: yazıldı: yazıldı: yazıldı: yazılmadı:	Yazmak. Söz ve düşünceyi özel işaret veya harflerle anlatmak. Kayıt altına almak. Yazı ile anlatmak, yazıya dökme. Kaydedilmiş. * Amelin kayıt altına alınması.	Yaʿnī, didiler ki biz īmān getürdük, bizi ol (5) şāhidlerden yaz ki mīṣāḳ güninde rubūbiyyet-ile ṭanuḳlıḳ virdiler ṭavʿ u raġbet-ile.[142a] (1) ṕes, fiʿl-ı müsebbibe ḥavāle olınur; nite ki dirler bu ḳalem ne görklü yazar ḳalem sebebdür, (2) müsebbib yazıcıdur, ḳalem gendü yazmaz ḳalemi ṭutan yazar.[271b] (1) ṕes, fiʿl-ı müsebbibe ḥavāle olınur; nite ki dirler bu ḳalem ne görklü yazar ḳalem sebebdür, (2) müsebbib yazıcıdur, ḳalem gendü yazmaz ḳalemi ṭutan yazar.[271b] (9) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā kelāmını fiʿl-ile taḥrīf iderler dil-ile degül, yirinden ol aḥkāmı giderüṕ gendülere (10) muvāfıḳ ḥükümler yazarlar.[51b] Ammā uşbu ümmet-çün ki bulara nuṣret olundı, ol naṣr-ı (13) ilāhiyye ki bularuñ ḳalbinde īmān yazdı, mīṣāḳ güninde "Elestü bi-rabbiküm?" ḫiṭābı-y-ıla ve bulara	(SAYFA;282) (SAYFA;541) (SAYFA;541) (SAYFA;101) (SAYFA;230) (SAYFA;541) (SAYFA;541) (SAYFA;9) (SAYFA;533) (SAYFA;558) (SAYFA;558) (SAYFA;565) (SAYFA;558) (SAYFA;558) (SAYFA;558) (SAYFA;316) (SAYFA;326) (SAYFA;565) (SAYFA;681) (SAYFA;486) (SAYFA;548) (SAYFA;650) (SAYFA;650) (SAYFA;541) (SAYFA;586) (SAYFA;541) (SAYFA;366)

		ḳuvvet (14) virdi ol īmān nūrı-y-ıla, tā ki ol ẕikr olunan ḥaḍlarını unıtmadılar.[116a] ṕes, yazuñuz görklü olduġı (3) ḳalemden degül yazıcıdandur.[271b] (1) ṕes, fiʿl-ı müsebbibe ḥavāle olınur; nite ki dirler bu ḳalem ne görklü yazar ḳalem sebebdür, (2) müsebbib yazıcıdur, ḳalem gendü yazmaz ḳalemi ṭutan yazar.[271b] (13) Ḥaḳ Taʿālāʾnuñ ol ḳalblerüñizi teʾlīf itmek niʿmeti ve īmān niʿmeti birle ḳalbüñüzde (14) uḫuvvet yazıldı ki dīn içinde ḳardeşler olduñuz.[5b] (18) Zīre muʾaḥḳīḳī oldur ki ʿināyet ḳalemi-le anuñ ḳalbinde īmān yazıldı, aña gendü (19) ḳatından nuṣret virdi, ol Ḥaḳ Taʿālā nūrlarından nūr üzeredür.[267b] Her (18) yirde ki indirüldi yazıldı, ol yirde ki inmedi yazılmadı, çün berāt-ı evvelinde inmedi (19) anuñ evvelinde yazılmadı, sūre-i Neml'üñ evvelinde, ortasında indürildi, iki yirde bile yazıldı.[280a] Her (18) yirde ki indirüldi yazıldı, ol yirde ki inmedi yazılmadı, çün berāt-ı evvelinde inmedi (19) anuñ evvelinde yazılmadı, sūre-ı Neml'üñ evvelinde,	

		ortasında indürildi, iki yirde bile yazıldı.[280a] (1) ammā bular evvelkilerüñ yazılmış ḥikāyetlerin işitdiler.[283b]	
yed-i beyżā:	(F.) Beyaz el. Hz. Musa (a.s)'ın elini koynuna sokup çıkarınca beyaz olması, beyaz el mucizesi.	(19) … Daḫı yed-i beyżā virdük ki gerek yirde istiʿmāldi.[350a] (1) ol yed-i beyżādur". Yaʿnī, elini yaḳasına ṣoḳar girü ḉıḳarur aḳ nūr oluṕ ṣuʿle virür.[237b]	(SAYFA;698) (SAYFA;473)
yed-i cismānī:	(F.) Cismânî el. (evḳāt: (A.) (Vakit. C.) Vakitler.) (ḫarḳ-ı ʿādet: (F.) Adet olan yol üzere)	Baʿżı evḳātde ḫarḳ-ı ʿādet üzere, ol yed-i cismānī üzere, cemīʿ-i nāẓirlere manẓur (5) oldı.[238a]	(SAYFA;474)
yed-i rūḥānī:	(F.) Rûhânî el.	Bedürüstī, Mūsā'nuñ ʿalm (ʿaleyhi's-selām) yed-i rūḥānīsi (3) cemīʿ-i evḳātda nūrāni-y-idi; lī̇kin nāẓırlara naẓar-gāh degüldi, ḉün nūrāniyyeliġin iẓhār (4) ḳıldı.[238a]	(SAYFA;474)
yed-i ḳudret:	(F.) Kudret eli.	Ol milkdür ki bu mevcūduñ bāṭınıdur bu (14) mevcūd anuñ-ıla ḳāyimdür ol daḫı yed-i ḳudret-ile ḳāyimdür.[262a]	(SAYFA;522)
yed:	(A.) El. *Manevî el. El. * Mc: Kuvvet, kudret, güç. * Yardım. * Vasıta. * Mülk.	Bu ẓālimler Ḥaḳ (4) Taʿālā'yı buḫle nisbet idüṕ dirler ki Ḥaḳ Taʿālā yedi virmekden maḥbūsdur.[134a] Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'nuñ yedi vāsiʿdür virmeg-ile (7) naḳṣ olmaz, gice gündüz yaʿmur gibi döker.[134a] Zī̇re Allāhu Taʿālā bāḳī̇dür, senüñ ḫilāfetüñ-le (8) senden; ṕes senüñ-	(SAYFA;266) (SAYFA;266) (SAYFA;127) (SAYFA;266) (SAYFA;127) (SAYFA;67)

		ile ḫalḳ-ıçun ḫalīfe olmaḳlıġ-ıla Ḥaḳ Taʿālā yedi bularuñ yedi üzerine (9) oldı.[64b]	
Yehūd:	(A.) Yakub (A.S.) ın büyük oğlunun adıdır. Yahûdî'ler bu isimden mütevellid bu şekilde anılmıştır. Hz. Yakub'un (A.S.) oğullarından Yehuda'ya mensub olan. Benî İsrail. Musevî.	(3) Andan imām Muḥammed'dür ki ʿaleyhi's-selām aña iḳtidā ḳıldı ʿAbdu'l-lāh'ibn-ı Selām ve Selmān daḫı bulardan (4) ġayrı Yehūd ʿālimlerinden.[361b] (3) Yaʿnī, yāḫūḏ dimeyesiz ki eger kitāb bizüm üzerümüze indürülse biz Allāh'dın yaña seyr itmekde (4) ol Yehūd u Naṣārā'dan ḫayrlu olurduḳ.[204a] (1) öñdin ol iki ṭāyifeye indi ki Yehūd u Naṣārā'dur, biz anlaruñ luġatlarından bilmezdük anı (2) oḳımaḳdan bilmekden ġāfil olduḳ.[204a]	(SAYFA;721) (SAYFA;406) (SAYFA;406) (SAYFA;232) (SAYFA;188) (SAYFA;364) (SAYFA;271) (SAYFA;668) (SAYFA;695) (SAYFA;322) (SAYFA;252) (SAYFA;233) (SAYFA;230) (SAYFA;280) (SAYFA;280) (SAYFA;257) (SAYFA;235) (SAYFA;249) (SAYFA;230)
yelisine:	Ardına. Hemen ardına.	Ve ammā İbrahīm'i ifrād ḳılduġı Nūḥ'dan (14) Nūḥ'dan ṣoñra ve daḫı bāḳī meẕkūr olunan biribiri yelisine ġayrıları üzere faẓīlet-(15)leri iḫtiṣāṣları ḳadardur.	(SAYFA;191)
Yemen:	Yemen. Arap diyarında bir vilayet ismi. *Buradaki manası Kabenin Yemen yönü.	Ve burnınuñ burhānı ol-ıdı ki buyurdı; "Ben nefes-i raḥmānı Yemen ḳabilinden (13) bulurın".	(SAYFA;204)
yemīn:	(A.) Yemīn ehli, ashab-ı yemīn. Sözü Allah'ı (C.C.) zikrederek kuvvetlendirmek. Kasem. * El tutuşarak, Allah'a bağlılıklarını bildirerek, Allah'a ve birbirlerine söz vererek ahitleşmek. * Mübarek. *	Ve daḫı buncılayın laġvdandur erbāb-ı yaḳīn ḳatında şol yemīn ki (19) cārī ola, dilleri üzere vecd ġalebe ḳılduġı vaḳt ʿahd yeñilemek üzere ve ʿaḳdin teʾkīd ḳılmaḳ üzere.[143b]	(SAYFA;285) (SAYFA;284) (SAYFA;284) (SAYFA;513) (SAYFA;302) (SAYFA;301) (SAYFA;302) (SAYFA;285)

	Sağ taraf, sağ el. **ashab-ı yemīn: Amel defteri sağ tarafından verilenler.	Andan īmān (3) ehlinüñ ol yemīnleri ki laġvdur.[143a] İşāret bunda budur ki Allāhu Taʿālā ʿıḳāb-ıla ṭutmaz anları ki yemīnlerinde laġv (5) ideler nefs müstevlī oluṕ ṣıfātları ġalebe ḳılduġı vaḳt hevā musallaṭ oluban mücāhede vaḳtinde (6) ḳatı muḥārebedeyken ki ḥalef idesiz nefsüñ vilāyetinden melūl oluban ḳuvvetüñüz żaʿīflıġından.[143a] Ve ervāḥ daḫı ol ḥāletde bir leşkerdi (2) cemʿ olunmış üç̣ ṣaf oluban evvel ṣaf sābıḳlar ervāḥlarıdı ikinci ṣaf aṣḥāb-ı (3) yemīn ervāḥlarıdı, üçünci ṣaf aṣḥāb-ı şimāl ervāḥlarıdı.[257b]	
yemīn-i ḳalb:	(F.) Kalbin yemini.	Yaʿnī, żarūri taṣarruf ḳıla, şol ḳadar ki yemīn-i ḳalbi (10) ol dünyeden mālik ola, ol ḳalbine mālik olmaya.[41b]	(SAYFA;81)
yemiş: //yimiş:	Yemiş. *Mânevî yemiş.	(19) … Yaʿnī, īmān yemişi-y-le imtināʿ.[198a] (1) şehvāt-ı nefsāniyyenüñ şiddeti ve ġalebesi var, anuñ ol rūḥānī ekinlerini ve yemişlerini helāk (2) idüṕ fesāda virür.[009a]	(SAYFA;394) (SAYFA;16) [burdan sonrası yimiş] (SAYFA;428) (SAYFA;91) (SAYFA;407) (SAYFA;407) (SAYFA;402) (SAYFA;454) (SAYFA;507) (SAYFA;456) (SAYFA;407) (SAYFA;407)

			(SAYFA;31)
yeñilemek:	Yenilemek. Yeniden tahsis etmek. ʿahd yeñilemek; sözünü yenilemek.	Ve daḫı buncılayın laġvdandur erbāb-ı yaḳīn ḳatında şol yemīn ki (19) cārī ola, dilleri üzere vecd ġalebe ḳılduġı vaḳt ʿahd yeñilemek üzere ve ʿaḳdin teʾkīd ḳılmaḳ üzere	(SAYFA;285)
ye-:	Çekmek.	İşāret bunda budur ki taḥḳīḳ ol (14) Allāhu Taʿālā'dur ki mīṣāḳ güninde ol ẕerrenüñ ceḳasını yerdi ki anuñ içinde ʿahd u mīṣāḳ (15) ḳonılmışdı.	(SAYFA;370)
yer:	Kısım.	çünki geldi ol ḫamıra aġız yerinden tükürüp bereket-ile duʿā ḳıldı, andan ol (16) çölmege tükürdi bereket-ile duʿā ḳıldı.	(SAYFA;204)
yerine getür-:	Yerine getirmek, gereğini yapmak.	Nefse ḳavl-ı maʿrūf budur ki eyde aña, sen Ḥaḳ Taʿālā-(14)nuñ rızḳını yedüñ ve niʿmetlerini leẕẕetlendüñ ve ṭonlarını geydüñ, di imdi anuñ şükrini (15) edā ḳıl, emrlerin yerine getürüp nevāhīlerinden yıġlanmaġ-ıla ve ol ṭaʿāmı arıtgıl Allāh'ı ẕikr (16) itmeg-ile.	(SAYFA;67)
yerinüñ:	Ağız yerinin. Ağız kısmının, ağız bölgesinin. ağız yeri; ağız kısmı, ağız bölgesi. (ağız: Yüzde, avurtlarla iki çene arasında bulunan, ses çıkarmaya, soluk alıp vermeye yarayan ve besinlerin sindirilmeye başlandığı organ)	Ammā (14) aġız yerinüñ burhānı ol-ıdı ki Cābir'e buyurdı; "Ḫamıruñuz yoġurmañ çölmegüñüz indürmeñ, (15) tā ben varınca.[103a]	(SAYFA;204)
yesīr:	(A.) Az şey, az, kalil. * Kumarbaz. * Kolay.	Yaʿnī, naẓar ḳıl nite beyān ḳılur ol āyetleri ki	(SAYFA;276)

	(a.s., yüsr'den) Kolay, âsân.	bunca (19) maʿānīleri mutażammındur daḫı ćoḳ ḥaḳāyıḳlar bu elfāẓlarda ḳonılmısdur ki yesīrdür bir āyet.[139a]	
yeter:	Yeter, yetişir. Kâfi.	(1) Yaʿnī, ol cehennem bulara yeter.[308b]	(SAYFA;615)
yet-:	Yeterli olmak. anı yirine getürmege ḳudretleri yeterken; onu yerine getirmeye güçleri yetmesi, muktedir olması.	(11) Daḫı anlardur ki ḳaḳımaḳlarını menʿ iderler anı yirine getürmege ḳudretleri yeterken Allāhu Taʿālā- (12)'nuñ rıżāsın ṭaleb itmeg-ićün.[13a] Zīre eger ol nebī degülmisse āḫir-zamān resūlinüñ dīnini (11) muḳarrer ḳılmayadı, Deccāl üzere ġālib oluṕ ḳudreti yeterken daḫı ḳavmi üzere.[95a]	(SAYFA;24) (SAYFA;188)
yetīm: //yetim:	Yetim. Babası ölmüş olan (çocuk), babasız.	Andan taḳvādan ḫaber virüṕ (10) yetīm mālından ṣaḳınmaġ-ıla buyurdı ki AK.[33b] İkinci ḥubb-ı dünyādur (9) ki ol dükeli kebāyirüñ maṭiyyesidür; ḳatl gibi ve ẓulm u ʿażab ve nehb ü seriḳa daḫı ribāʾ ve yetīm mālın (10) yimek ve zekātı menʿ itmek ve yalan ṭanuḳlıḳ, yā ṭanuḳlığı gizleyüṕ virmemek ve yalan and ićmek ve vaṣiyyetde (11) ḥayf itmek, daḫı ḥarāmı müsteḥill olmaḳ ve ʿahd ṣımaḳ ve buña beñzer nesneler… Bundan ötrü didi, Ḥaḳ Taʿālā; (12) AK.[45a] Şol yetīm mālın yiyenler gibi ki yidükleri vaḳt daḫı ḳarınlarına od	(SAYFA;65) (SAYFA;88) (SAYFA;328) (SAYFA;403) (SAYFA;571) (SAYFA;65) (SAYFA;66)

		yirlerdi, (8) lākin ol günde elemin ṭuyamazlardı anuñ.[165a]	
yetīmeleri:	Yetim kız. * Eşsiz.	Daḫı ol nefslerüñ ṣıfātları yetīmeleri ki (13) anlara virmezler, şol nesneyi ki Allāhu Taʿālā anlara virmekligi vācib ḳıldı ṭālib-i ṣādıḳ ḳullar üzere, (14) ol ḥuḳūḳlardan ki nefs-içün vireler.	(SAYFA;164)
yetīmeleri:	Yetim kız. * Eşsiz.	Yaʿnī, eger ḳorḳarsañuz ki yetīmeleri ciftlenmekde ʿadl idemeyesiz, anlaruñ ġayrından (5) ciftlenüñ size ḥelāl olanlardan iki yā üç yā dört; gendüñüzi ol zinā-yı fevāḥişden ṣaḳlamaġ-ıçun (6) ki şehvete müteʿallıḳdur ve nefsüñüzi taḥliye ḳılmaġ-ıçun, ʿiffet-ile ve iḥṣān-ıla ve daḫı buyurdı ki AK (7) AK.	(SAYFA;66)
yevm:	(A.) Gün, zaman.	İşāret bu iki āyetde budur ki ol "yevm" (8) didügi ol gündür ki Ḥaḳ Taʿālā anda ṣıfat-ı ḳahhārlıġ-ıla tecellī ḳıla ve ol gün bu resūl-(9)leri cemʿ eyleye ol ḥażret-ı ḳuds meydānında girü ḳalan ḫalḳı cemʿ itmedin ol ṣıfat-ı celālini (10) bulara keşf eyleye.	(SAYFA;303)
yevm-i āḫiret:	(F.) Ahiret günü. Ahiret zamanı.	Şol kimse gibi ki Allāhu Taʿālā'ya daḫı yevm-i āḫirete iʿtiḳād ḳıldı, Allāhu Taʿālā (19) yolında mücāhede ḳıldı, Allāhu Taʿālā'dın yaña seyr eyledi.	(SAYFA;584) (SAYFA;603)
yevm-i baʿde:	(F.) Ölümden sonraki	(3) … Daḫı Allāh'a	(SAYFA;191)

	dirilme günü, ölümden sonra yeniden dirilme zamanı.	yevm-i baʿde īmān getüricilerdür.[96b]	
yevm-i ezel:	(F.) Ezel günü. Ezel zamanı.	(11) Yaʿnī, ol yevm-i ezelde ki dīnüñ kemāl-ı taḳdīr olundı sizüñ-içün ol cemīʿ-ı ṭayyibātdandur (12) ki iki cihānuñ saʿādeti aña muteʿāllikdur ol degül mücerred, belki size ḥalāl olundı, (13) görklü ḫulḳlar-ıla ḫulḳlanmaḳ ki ol Allāhu Taʿālā ḫulḳlarıdur münezzehdür niçelikden ve nite-(14)likden ve daḫı berīdür naḳṣdan ve şüp̀hātdan.	(SAYFA;217) (SAYFA;213)
yevm:	(A.) Gün. Zaman.	p̀es, bu maḫlūḳdan her nevʿin bir yevm-ile taʿbīr ḳıldı.	(SAYFA;451)
yezīda'l-Baġdādī: //Mecdü'l-dīn bin Şerīf Yezīda'l-Baġdādī:	Ebû Saîd Mecdüddîn Şeref b. Müeyyed b. Ebi'l-feth el-Bağdâdî (ö. 616/1219 [?]) Kübreviyye tarikatı şeyhi. 556 (1161) yılında Bağdat'ta dünyaya geldi. Hârizm'in Bağdadek köyünde doğduğunu söyleyenler de vardır. Kendisiyle görüşmüş olan Ferîdüddin Attâr, Teźkiretü'l-evliyâø adlı eserinin mukaddimesinde adını İmam Mecdüddin Muhammed Hârizmî şeklinde kaydeder. Anne ve babasının tabip olduğu, Hârizm şahının Abbâsî halifesinden bir doktor istemesi üzerine ailenin bu ülkeye gittiği, kardeşi Bahâeddin Muhammed'in Hârizmşah Tekiş'in başkâtibliğine kadar	Benüm şeyḫum ki ʿaṣrınuñ sulṭānıdur, Mecdü'd-dīn bin Şerīf (12) yezīda'l-Baġdādī, ḳaddesa'l-lāhu rūḥu'l-ʿanh; bir gün eṣnā -i meclīsde didi ki "Bedürüstī, Eba'l-Ḥasan-ı Ḫaraḳānī, raḥmetu'l-lāhi ʿaleyh eydürdi ki "Eger bir nefse (13) irişmesem helāk olurdum".	(SAYFA;85)

	yükseldiği, Mecdüddin'in Kübreviyye tarikatının kurucusu Necmeddîn-i Kübrâ'nın hizmetine girdiği, şeyhi tarafından ilk olarak abdesthane temizliğiyle görevlendirildiğini duyan annesinin oğlunun yerine bu iş için on temizlikçi gönderebileceğini söylediği, kendisi de tabip olan şeyhin tedavinin bizzat hastaya uygulanması gerektiğini belirterek bu isteği reddettiği ve Mecdüddin'in de tabip olduğu nakledilmektedir. Çağdaşı Avfî'nin kaydına göre Mecdüddin, Necmeddîn-i Kübrâ'nın on beş yıl hizmetinde kaldıktan sonra hilâfet almış (Lübâb, s. 280) ve irşad faaliyetinde bulunması için Hârizmşah Tekiş onun adına Hârizm'de bir tekke yaptırmıştır. Mecdüddin'in bir ara Horasan bölgesinde de faaliyet gösterdiği Necmeddîn-i Kübrâ'nın kendisine yazdığı mektuplardan anlaşılmaktadır (M. Takī Dâniş Pejûh, Ḫırḳa-i Hezârmîĥî, s. 160-161). Mecdüddin'in irşad faaliyetleri Tekiş'ten sonra oğlu Alâeddin Muhammed zamanında da genişleyerek devam etti. Necmeddîn-i Kübrâ müridi Necmeddîn-i Dâye'nin eğitimi için onu görevlendirdi (Câmî, s. 435). Hamdullah el-Müstevfî, Hârizm'de Mecdüddin'in vaazlarını takip edenler		

	arasında sultanın annesinin de bulunduğunu, çok güzel olduğu belirtilen bu kadının zaman zaman şeyhi ziyaret ettiğini, bunu fırsat bilen bazı kötü niyetli kimselerin, sarhoş olduğu bir sırada Sultan Alâeddin Muhammed'e annesinin Hanefî mezhebine göre şeyhle evlendiğini söylediğini, sinirlerine hâkim olamayan sultanın şeyhin nehirde boğdurulmasını emrettiğini ve Mecdüddin'in bu emir üzerine öldürüldüğünü kaydeder (Târîħ-i Güzîde, s. 668). Sonraki bazı kaynaklarda da yer alan bu öldürülme gerekçesi araştırmacıların bir kısmı tarafından şüpheyle karşılanmış ve daha başka sebeplerin söz konusu olabileceği ileri sürülmüştür. Abdurrahman-ı Câmî ve Hândmîr'e göre Mecdüddin'in öldürülmesinin sebebi, bir müşâhedesini müridlerine aktararak kendisinin şeyhinden daha üstün olduğunu ima etmesi ve bunu duyan Necmeddîn-i Kübrâ'nın onun hakkında "deryâda ölsün" şeklinde bedduada bulunmasıdır. Rivayete göre Mecdüddin şeyhinden özür dilemiş, ancak şeyhi ona bu özrü ile imanını kurtardığını, fakat başını kurtaramadığını söylemiştir. Öte yandan yine aynı müelliflerin ifadesine		

	göre Mecdüddin'in ölüm haberi Necmeddîn-i Kübrâ'ya ulaştığında müridinin başına karşılık Alâeddin Muhammed'in elinden mülkünün gideceğini bildirmiş, bunu duyan sultan pişman olarak altın dolu bir leğenin üstüne bir kılıçla bir kefen koyup şeyhin huzuruna çıkmış, altınları Mecdüddin'in diyeti olarak getirdiğini, eğer kabul etmezse kısasa razı olacağını belirtmiş, şeyh ise müridinin diyeti olarak mülkünü kaybedeceğini tekrarlamıştır. Bir süre sonra Alâeddin Muhammed, Cengiz Han ile yapılan savaşta yenilmiş ve bu olayın ardından Hârizmşahlar hânedanı tarihe karışmıştır. Avfî, Mecdüddin'in öldürülmesi üzerine Muhammed b. Bedî' en-Nesefî'nin söylediği Farsça on beyitlik mersiyeyi kaydeder. Mecdüddin el-Bağdâdî'nin ölüm yılıyla ilgili olarak kaynaklarda 606, 607 (1210-11), 613 (1216), 616 (1219) ve 617 (1220) gibi değişik tarihler verilmiştir. 616 yılını kaydeden müelliflerden Alâüddevle-i Simnânî ayını da Cemâziyelâhir (Ağustos) olarak belirtmiştir (Muśannefât-ı Fârsî, s. 317). Câmî, şeyhin Nîşâburlu olan eşinin isteği üzerine bu şehre götürülüp defnedildiğini, daha sonra kabrinin 833'te		

	(1430) İsferâyin'e nakledildiğini söyler. (Reşat Öngören, Mecdüddin el-Bağdâdî, İslam Ansiklopedisi, Cilt:28, Sayfa: 231.)		
yıġ-: //yıġlan-:	1. Menetmek, engel olmak. 2. Esirgemek, mahrum etmek. yıġlanmak; men edilmek, çekinilmek. El çekmek. yıġlanmadılar: yıġlanmaḳ: yıġlanmazlarsa: yıġlanuñ: yıġlanur: yıġlınalar: yıġlınası:	(5) Ancılayın ol Resūl-ı vāridāt-ı Ḥaḳḳ'a daḫı muṭīʿ olasız, bāṭında ne emr iderse ol vārid-i Ḥaḳ (6) her vaḳtde, gerek acı gerek ṭatlu aña teslīm oluṕ iʿtirāż itmeyesiz ve andan iʿrāż (7) itmeyesiz, anuñ üzerine ṣabr idesiz, erenler ṣabrı gibi ve yıġduġı nesneden yıġlınasız; yā müşāhede birle (8) ve işāret-ile yāḫūḏ aḥvāl-ıla ve vāḳıʿalar vāḳīʿ olmaġ-ıla delālet ider.[58a] Daḫı Resūl'e icābet itdiler, daʿvetin itmeg-ile ve aña ittibāʿ itmeg-ile (2) ki buyurduġın ṭutalar, nehy itdüginden yıġlanalar.[25a] Yaʿnī, anlar ki īmān şükrin yirine getürdiler, ḥaḳların edā itmeg-ile evāmir-ı şerʿi yirine getürüṕ (2) nevāhīlerinden yıġlanmaġ-ıla tīz olur ki Ḥaḳ Taʿālā anları ʿıvāżlandurur ziyāde-i īmān-ıla.[015b] Nefse ḳavl-ı maʿrūf budur ki eyde aña, sen Ḥaḳ Taʿālā-(14)nuñ rızḳını yedüñ ve niʿmetlerini leẕẕetlendüñ ve ṭonlarını geydüñ, di imdi anuñ şükrini (15)	(SAYFA;114) (SAYFA;48) (SAYFA;29) (SAYFA;67) (SAYFA;399) (SAYFA;390) (SAYFA;276) (SAYFA;287) (SAYFA;749) (SAYFA;640) (SAYFA;525) (SAYFA;498) (SAYFA;352) (SAYFA;582) (SAYFA;569) (SAYFA;87) (SAYFA;114) (SAYFA;201) (SAYFA;255) (SAYFA;533) (SAYFA;162) (SAYFA;285) (SAYFA;286) (SAYFA;760) (SAYFA;760) (SAYFA;760) (SAYFA;285) (SAYFA;23) (SAYFA;760) (SAYFA;212) (SAYFA;570) (SAYFA;31) (SAYFA;287) (SAYFA;760) (SAYFA;212) (SAYFA;648) (SAYFA;315) (SAYFA;578) (SAYFA;453)

		edā ḳıl, emrlerin yerine getürüp̀ nevāhī̇lerinden yıġlanmaġ-ıla ve ol ṭaʿāmı arıtgıl Allāh'ı ẕikr (16) itmeg-ile.[34b]	
yiküñüz-ile:	Yükünüzle. *mec. günahlarınızla, yükünüzle.	Yaʿnī̇, mücādele mi ḳılursız benüm-ile Ḥaḳḳ'uñ maʿrifetinde, diler misiz ki yiküñüz-ile (15) güneşi orta ḳoyasız, yā diler misiz ki gündüz rūşenlıġını ata göñüz-ile büriyesiz (16) bu ḥāletde ki rabbum baña ʿayān hidāyet virdi biribiri ardınca burhānlar göstermeg-ile.[180b]	(SAYFA;359)
yıl:	Yıl. Sene.	(13) Yaʿnī̇, yaratduḳ sizüñ ervāḥuñuzı cesedlerüñüzden öñdin, delālet ider aña bu ḥadīṯ ki (14) Resūl buyurdı, ʿaleyhi's-selām; "Taḥḳīḳ, Allāhu Taʿālā ervāḥı yaratdı cesedden iki biñ yıl ilerüden".[210b] Cüneyd eydür raḥimehu'llāh (11) "Eger bir dōst biñ yıl Allāhu Taʿālā'dın yaña iḳbāl itse andan bir laḥẓa girü iʿrāż (12) itse ol fevt itdügi ol vaḳtde erteġıraḳdur, ol ḥāṣıldan ki buldı.[311a] ʿAceb bunda budur ki Mūsā'ya Harūn ʿaleyhi's-selām ol (7) Benī̇ İsrā'īl'üñ şom muʿāmeleleri-y-le ḳırḳ yıl tī̇hde bile ḳaldılar ve Benī̇ İsrā'īl ḳavmi ol (8) ikinüñ bereketi-y-ile ve kerāmeti-y-ile üzerlerine Ḥaḳ Taʿālā bulıdı gölge ḳıldı, üzerlerine	(SAYFA;419) (SAYFA;620) (SAYFA;240) (SAYFA;455) (SAYFA;239) (SAYFA;596) (SAYFA;595) (SAYFA;654) (SAYFA;569) (SAYFA;525)

		kejengübīn-ile (9) bıldırcın yaġdurdı ol yine içinde tā biline ki ṣāliḥler ṣoḥbetinüñ bereketi oturana eṣer eyler (10) ve fāsıḳlar ṣoḥbetinüñ daḫı şirre eṣer eyler.[121a]	
yıldırayıcı:	Parlayıcı, ışıldayıcı. yıldıramak; yıldırmak; Parıldamak, lemean etmek, ışıldamak, ziya saçmak.	Yaʿnī, fikr (6) iderler bu eflākı ki nice devr ve bu yiri ṭoṕ gibi her etrāfı müsāvī nite yaratmışdur, ḥareket-ı (7) sükūn üzere gökler arasında muʿallaḳ ve bu yıldırayıcı yılduzları ol gökde nite yaratdı, kimi ṣābit (8) kimi seyr üzere.	(SAYFA;59)
yıldıyacı:	Parlayıcı.	Nite ki sizden birüñüz göl kenārında (7) yıldıyacı yılduzı görür.	(SAYFA;756)
yılduẕ:	Yıldız.	Ol şirk-ı cālī bu ʿayān nesnelerdür ki ʿāmdur ol Allāh ʿibādetin ḳoyuṕ ṕuta (12) ṭapmaḳdur ve yılduẕlara.	(SAYFA;104)
yıldurur:	Hızlandırır. Koşturu. yıldurmak; koşturmak, hızlandırmak.	Resūl ʿaleyhi’s-selām başladı ḳatırını yıldururdı (3) kāfirlerdin yaña.	(SAYFA;553)
yılduz:	Yıldız.	(1)landı, ṣıfāt-ı ḫılḳī ġālib etmeġ-ile ol ṣıfātlarına rücūʿ itdügi vaḳt, ol gökdeki (2) yılduz daḫı aña muvāfaḳat ḳıldı ṭolınmaġ-ıla.[180a]	(SAYFA;358) (SAYFA;371) (SAYFA;756) (SAYFA;59)
yıltayıcı: //yilteyici:	Kışkırtıcı. *Nefsânî arzu ve istekler. * Azdırıcı, azdırıcı istek ve arzular, azdırıcı istek ve arzuları kışkırtıcı huy, istek. //yeltemek, yiltemek; Teşvik ve tergip etmek, tahrik etmek, koşturmak, harekete getirmek, kışkırtmak, tahris etmek.	Daḫı bize ol vāridāt-ı ilhāmāt-ı rū-(6)ḥāni-y-ile geldükden ṣoñra bāliġ olduḳdan ṣoñra incinürüz ol beşeriyyet yıltayıcılardan.[240b] Zīre Allāhu Taʿālā ṭayyibdür (7) ḳabūl itmez, illā girü ṭayyib ḳabūl ider her yinilür ve	(SAYFA;479) (SAYFA;216)

		içilür nesne ve her giyilür ve söylenilür ve işlenilür (8) nesneler ki siz anı ṭaleb idersiz bu dünyā ḥaẕẕlarından bir ḥaẕẕ-çun sizi taḥḳīḳ mülevveş ḳıldı, (9) ol vücūduñuz yıltayıcılarınuñ çepelleri ki ol ḫabīşātdandur ol lāyıḳ degüldür, (10) illā ḫabīşlere.[109a]	
yırt-:	Yırtmak, parçalamak.	Yaʿnī, degüldür bu dünyā; illā bir cīfedür, müteġayyire, anuñ üzerine kelbler (6) var, ḳaṣdları oldur ki ol cīfeyi çekişeler, eger sen ol cīfeden ıraḳ olursañ anuñ ehlinden selāmet (7) olursın; eger bunda bile çekişin dirseñ ol kelbler seni yırtarlar.	(SAYFA;398)
yırt-:	Parçalamak, çekip yırtıp parçalayarak almak.	(12) Yaʿnī, ol cehāletlerinden ve ḍalāletlerinden ḳaçan āyetler görseler anı siḥr görürlerdi, ol (13) inkār üzere muṣırr olmaġ-ıla ʿādet idinürlerdi, azġunlıḳlarından dīlleri-y-le perdelerin (14) yırtarlardı.	(SAYFA;480)
yırtıcı:	Beslenmek için başka hayvanları parçalayarak yiyen (hayvan). *Yırtıcı hayvan misali olmuş insan.	Zīre hevāsına ṭapan nefsüñ şehvātlarına ẕelīl olur ol yaramaz (7) ṣfātlaruñ esīri olur kim ṣıfat-ı ḥayvānīdür ve şeyṭānī ve yırtıcılar ṣıfatıdur.	(SAYFA;493)
yırtıcılılıḳ:	Yırtıcılık. Yırtıcı olma durumu.	Bu āyetüñ (6) küllinde işāret vardur müteʿallıḳ u ḳalbi ve taṣarruf-ı cevāriḥi menʿ itmeklige bu sefili anlardan (7) daḫı ol ṣıfāt-ı insāndan ve	(SAYFA;78) (SAYFA;223) (SAYFA;506) (SAYFA;598)

		ṣıfāt-ı ḥayvāndan mütevellid olan nesnelerden ve yaramaz ḫulḳ-(8)lardan daḫı şehvātı'd-dünyāyı terk itmekden daḫı leẕẕāt-ı ḥayvāniyyeyi ve temettuʿat-ı cismaniyyeyi (9) terk itmekde ve Şeyṭān keydlerinden ictināb idüṕ ol yırtıcılılıḳ ṣıfātıñuz incitmek-(10)lerinden geçmekde.	
yırtıl-:	Yırtılmak, sıyrılmak, açılmak. Çekilip açılmak.	İşāret bunda budur ki ḳıyāmet güni (17) bir gündür ki sırlar aḳde keşf olur ve perdeler anda yırtılur.	(SAYFA;327) (SAYFA;429)
yırtışmaġ:	Karşılıklı mücadele ile yırtıcılık etmek. Parçalaşmak.	Yaʿnī, sıbāʿ gibi oldılar biribirini yırtışmaġa ve ṭalaşmaġa (11) ḳındururlar, ol ʿadāvet ü baġżā-y-ıla ḳıyāmete degin.	(SAYFA;230)
yıḳ-:	Yıkmak, harap etmek. Açmak, parçalamak.	Zīre bunda Ḥaḳ Taʿālā bünyāḏın yıḳmaḳ var, melʿūndur ol kim anuñ bünyāḏın (7) yıḳar ve daḫı bunda anuñ vücūd-ı aġacınuñ yimişin ibṭāl itmek var ve neslin ḳaṭʿ itmek var.[202a] (8) … Ve bir şınıfı ḥürmet perdesin yıḳdılar ki olar ṣıfāt-ı nefsānīdür.[253a]	(SAYFA;402) (SAYFA;504) (SAYFA;402) (SAYFA;642)
yi-:	Yemek. *Yetim malı yemek; yetim malını kullanmak, zimmetinde kullanmak. *Miras yemek.	Andan Ādem-ı rūḥ duʿā (4) ḳıldı ol ʿālem-i ceberūt gökinden od indi ol ṣıfat-ı behīmiyye ḳuzusın yidi.[122a] Gāh rūḥānī ġıḏāsın aluṕ (7) ẕikre meşġūl oldı; anuñ-ıla āḫiretin maʿmūr ḳıldı; gāh ġıḏā-ı	(SAYFA;242) (SAYFA;2) (SAYFA;189) (SAYFA;189) (SAYFA;307) (SAYFA;72) (SAYFA;273) (SAYFA;72) (SAYFA;72)

		cismānīsin aluṕ (8) ṭaʿām yidi, meṣāliḥ-ı dünyāsın başarmaġ-içün ki anuñ-ıla rūḥāniyyesine ḳuvvet bula.[2a] (18) … ve daḫı rişvet-ile ḥükm üzere müslümānlaruñ mālların yidiler.[95b] Yaʿnī, biz bulara ḥalālı ḥarām ḳılduġumuz andan ötrü (17) oldı ki gendüleri ve daḫı ġayrı kimseleri Ḥaḳ Taʿālā dīninden menʿ itdiler ve ribā yidiler (18) ki Ḥaḳ Taʿālā andan nehy itmişdi.[95b] Baʿżısı baʿżısından mīrāṣ yiye, tā ḳıyāmete degin bir kitāb daḫı gelüṕ bunuñ (6) ḥükmin bozmaya. (SAYFA;658) Yaʿnī, illā meger ol ḳalb döne ki esbāb-ı ḳıtāl yaraġın yiye (6) nefs-içün yāḫūḏ rūḥdan meded ve yardım dilemeg-içün döne ṣıfātları-y-ıla yāḫūḏ (7) şeyḫüñ vilāyetine döne andan istimdād itmeg-içün yāḫūḏ ol ḥażret-i rabbāniye döne (8) andan muʿāvenet ṭaleb ide, nefsi ḳahr idüṕ ḳoparmaġ-ıçun mücāhede ve riyāżat ṭarīḳı-y-la, (9) tā ki nefsüñ ġalebesi münkesir ola, heybeti odı suyına ol göñül şevāhidleri ẓāhir (10) oluṕ ḳuvvet ṭuta. (SAYFA;540)	(SAYFA;328) (SAYFA;72) (SAYFA;72) (SAYFA;73) (SAYFA;242) (SAYFA;395) (SAYFA;276) (SAYFA;448) (SAYFA;387) (SAYFA;382) (SAYFA;559) (SAYFA;559) (SAYFA;399) (SAYFA;88) (SAYFA;604) (SAYFA;399) (SAYFA;165) (SAYFA;80) (SAYFA;381) (SAYFA;381) (SAYFA;515) (SAYFA;434) (SAYFA;636) (SAYFA;749) (SAYFA;427) (SAYFA;426) (SAYFA;53) (SAYFA;382) (SAYFA;66) (SAYFA;22) (SAYFA;382) (SAYFA;381) (SAYFA;54) (SAYFA;72) (SAYFA;39) (SAYFA;381) (SAYFA;503) (SAYFA;554) (SAYFA;382) (SAYFA;382) (SAYFA;382) (SAYFA;395) (SAYFA;66) (SAYFA;426) (SAYFA;79)

			(SAYFA;434) (SAYFA;54) (SAYFA;633) (SAYFA;301) (SAYFA;381) (SAYFA;393) (SAYFA;328) (SAYFA;79) (SAYFA;306) (SAYFA;417) (SAYFA;70)
yidi:	Yedi. Yedi rakamı. *Yediler.	Ol daḫı işāretdür (16) aña ki ol eṭvār-ı beşeriyyetden ki yididür, yidi kez ṭavāf itmeg-ile andan çıḳalar.[3a] Yaʿnī, uşbu ümmet içinde ḳırḳ kişi ola (19) İbrahīm ḫulḳı üzere ve yidi kişi ola Mūsā ḫulḳı üzere ve üç daḫı ola ʿĪsā ḫulḳı üzere.[113b] Eydür abdāllar ḳırḳdur ve emīnler yidi-(5)dür ve eyyimden ḫulefā üçdür ol ki birdür ol ḳuṭbdur.[114a] Ol daḫı işāretdür (16) aña ki ol eṭvār-ı beşeriyyetden ki yididür, yidi kez ṭavāf itmeg-ile andan çıḳalar.[3a] Ammā ol üç ki eyyimeden ḫulefādur anlar yidileri bilürler ve ḳırḳ-(8)ları bilürler, ol yidiler bu ḳırḳları daḫı bilürler ve ol yidiler ki ümenādur ol ḳırḳları (9) bilürler ki abdāllardur, ol abdāllar ol ḳırḳları bilmezler ki anlar abdāl degüllerdür.[114a]	(SAYFA;4) (SAYFA;225) (SAYFA;226) (SAYFA;4) (SAYFA;226) (SAYFA;226) (SAYFA;226)
yidilmek: //yidilmek:	Bağlanmak. Birinin veya bir hükmün, birinin hükmünün	Ve ülfet ṭutduġı nesnelerden kesilmek	(SAYFA;291) (SAYFA;298)

//yedilmek:	kılavuzluğunda gitmek. Birinin veya bir hükmün, birinin hükmünün kılavuzluğunda bulunmak.	gibi, (4) Allāhu Taʿālā'dan olunan ʿaṭālara şükr itmek gibi, irişen taḳdīrāta rāżı olmaḳ gibi, daḫı ol (5) ezelī olunan ḥükümlere yidilmek gibi.[146b] Yaʿnī, ḳaçan bulara dinilse ki gelüñ Ḥaḳ Taʿālā (14) indürdügi Ḳurʾān ḥükmine yidilüñ ve ol resūli sünnetine mütābaʿat idüñ.[150a]	
yidinci:	Yedinci.	Nite ki Resūl ḫaber virdi ol giceden ki anda seyr olundı, Ādem'i (11) gördüm, dünyā göginde, tā aña dek didi; İbrāhīm gördüm yidinci gökde bularuñ cemīʿinden kemāl-ı (12) ḳurbların ḫaber virdi viṣāller-ile.[43a]	(SAYFA;84) (SAYFA;364) (SAYFA;403)

yig:
//yeg:
//yeġ:
//yeğ:
	Daha iyi, üstün, efdal.	Yaʿnī, ol ʿulvī ve nūrānīdür, laṭīfdür; ammā ṭīn (16) siflī ve ẓulmānīdür keşīfdür, ol nār andan yigdür.	(SAYFA;420)
			(SAYFA;544)

yigirek:	Daha iyice, daha üstünce.	(1) Belki sizüñ dinüñüzi ḫāfıẓ oluṕ size nāṣır olan mevlāñuzdur ki andan yigirek (2) nāṣıruñuz yoḳdur.[017b]	(SAYFA;33) (SAYFA;146) (SAYFA;329) (SAYFA;597)
yigit:	Yiğit.	Ammā olar kim yiñi irişmiş yigitlerdür; bunuñ gibi, bunuñ (13) gibi keleciler itdiler".	(SAYFA;207)
yigitlik:	Yiğitlik.	Yaʿnī, ḥasretle (2) diyeler ki "Vāy, bizüm ḥasretlerümüze, yigitlik vaḳtında ʿömrlerümüzi żāyiʿ ḳılduḳ, nefs murād-(3)ların ṭaleb itmekde.	(SAYFA;329)
yigreg:	yeğrek, (yeğirek, yiğirek, yiğrek)	(12) Yaradılmışuñ yigregi bular oldı, küllī	(SAYFA;2) (SAYFA;86)

	Daha iyi, müreccah, efdal, elyak, üstün.	ṭaʿām bulara ḥalāl olmışken ḥayvāna ḥalāl (13) olduġınlayın bu insān-ı sābıḳ gendü nefsleri üzere anı ḥarām ḳıldılar, nefsi öldürüṕ ḳalbi (14) diri ḳılmaġ-ıla, rūḥı müstevlī ḳılmaġ-ıla ol rūḥı ḳalb üzere, vaḥy u ilhām inmezden öñ.	(SAYFA;132) (SAYFA;100) (SAYFA;161) (SAYFA;107) (SAYFA;342) (SAYFA;345) (SAYFA;81) (SAYFA;554) (SAYFA;132) (SAYFA;171) (SAYFA;39)
yil:	Yel. Rüzgar. Esinti. Hava.	Bularuñ meṣeli, (17) ṣol ḳatı ṣovuḳ yil bigidür ki bir ḳavmüñ ekinine irişdi ki ol ḥarṣ-ı rūḥānī- (18)dür ki anda ṣıfāt-ı rūḥāniyyenüñ ve aḫlāḳ-ı ḥamīdenüñ āṣārları var.[8b] (19) … Yaʿnī, bular yaradılmadın ʿarşı ṣu üzereydi ve ṣu yil üzereydi, buları.[358b]	(SAYFA;15) (SAYFA;715) (SAYFA;15) (SAYFA;663) (SAYFA;259) (SAYFA;560) (SAYFA;672) (SAYFA;454) (SAYFA;453) (SAYFA;369) (SAYFA;706) (SAYFA;703) (SAYFA;128)
yile: //yele:	Yele. At, aslan vb. hayvanların ensesinde veya boynunda bulunan uzun kıllar. *At yilesi gibi; at yelesi gibi; at yelesi gibi yakın, o kadar birbirine yakın ve samimi olma hali.	Nite ki Ebū Bekr ḥāli oldı (2) Resūl-ile ʿaleyhi's-selām ṭaleb-ı ḥaḳda musābaḳat-ile anuñ naʿtında didi ki "Henüz ben ṭopraġ-ıdum (3) Ebū Bekr benüm-ile at yilesi gibi-y-di".	(SAYFA;635)
yiletmeg:	Azdırmak, teşvik ve tergip ile hızlandırmak. yeltemek//yiltemek//yiletmek; Teşvik ve tergip etmek, tahrik etmek, koşturmak, harekete getirmek, kışkırtmak, tahris etmek.	Nite ki ol müşrike nefsler cemīʿ-ı (8) ṣıfātları-y-ıla size muḳātele ider, nefs-ile ḳıtāl itmek aña muḫālefet ḳıluṕ hevālarından (9) menʿ itmeg-iledür, daḫı ṣıfātlarını kesr idüṕ şehvātlarından menʿ idüṕ ṭāʿata (10) ʿibādete meşġūl itmeg-ile ve anı yiletmeg-iledür yaramaz ṣıfatlardan tezkiye	(SAYFA;596)

		ḳılmaġa (11) ve eyü ḫulḳ-ıla gendüye taḥliye itmeklige.	
yil-i nesīm:	(F.) Nesim rüzgarı, nesim yeli. Hoşa giden, hafif ve lâtif esen rüzgâr.	(6) Yaʿnī, ḳaćan ol ʿināyet ceẕbelerinüñ gemisine otursañuz ol gemi cāri olsa ol (7) şehūd-ı cemāl yil-ı nesīm esse anı yöridse.	(SAYFA;672)
yiliş-:	Koşuşmak, birlikte yelip gitmek, yarışmak.	Nite ki bular (15) ol helāklık derelerinde yilişdiler ve ol ḍalālet ovalarında ḥayvān oldılar.	(SAYFA;248)
yilteleyeler:	Çabalayalar, çalışalar, gayret göstereler. yiltemek//yeltemek; Teşvik ve tergip etmek, tahrik etmek, koşturmak, harekete getirmek, kışkırtmak, tahris etmek.	Bu ḳavl daḫı işāret ḳılur aña ki bu küllī enbiyālar (18) anuñ üzerine geldiler ki Tangrı'nuñ (Taij rı'nuñ)(Tañrı'nuñ) ḳullarını anuñ ʿibādetine daʿvet ideler ve anı birlemege (19) yilteleyeler ẓāhir ḥuccetler-ile ve rūşen muʿcizātlar-ıla.	(SAYFA;463) (SAYFA;530) (SAYFA;210)
yilter: yilte-//yelte-: yilte//yelte. yilterler: yilterler: yilterler: yiltesi: yiltesine: yilteyici: yilteyici: yilteyici: yilteyicileri: yilteyicileri: yilteyicileri: yilteyicilerinden: yilteyicilerine: yilteyicilerinüñ:	Koşturur, gayret eder. Yönlendirir, sürükler. Şevke getirmek, sevk etmek, azdırmak. Teşvik, iğva.	(1) geldüñ bizi aña mı yilter misin ki atalarumuz dapduġı tañrıları terk idevüz varuṕ bir tañrıya (2) ṭapavuz?" Ġāyet ḍalāletlerinden ve cehāletlerinden ol ṣanemlerini Allāh'a şerīk ḳıldılar.[230b] (1) ḥallerin ḥallenürsiz anlaruñ naṣīḥatların ḳabūl itmeñ, şol nesnede ki sizüñ üzerüñüze ṭarīḳı (2) ḳaṭʿ iderler, sizi yoldan dönderüṕ Ḥaḳ Taʿālā'dan menʿ iderler, Allāhu Taʿālā'dan ġayrını ṭaleb (3) itmege taḥrīż iderler ve anuñ ġayrı Ḥaḳḳ'ın riʿāyet	(SAYFA;459) (SAYFA;101) (SAYFA;376) (SAYFA;617) (SAYFA;617) (SAYFA;7) (SAYFA;530) (SAYFA;603) (SAYFA;504) (SAYFA;603) (SAYFA;603) (SAYFA;504) (SAYFA;250) (SAYFA;542) (SAYFA;575) (SAYFA;516) (SAYFA;504) (SAYFA;159) (SAYFA;652) (SAYFA;652)

	yiltmeg-ile: yiltmeg-ile: yiltmeg-ile: yiltmek: yiltmekden: yiltmesün: yiltmesüñ: yiltmesün: yiltmesün:	itmege yilterler.[051b]	(SAYFA;103) (SAYFA;159) (SAYFA;223) (SAYFA;223) (SAYFA;223) (SAYFA;749)
yine:	Yeniden, bir daha, tekrar, gene.	ʿAceb bunda budur ki Mūsā'ya Harūn ʿaleyhi's-selām ol (7) Benī İsrāʾīl'üñ şom muʿāmeleleri-y-le ḳırḳ yıl tīhde bile ḳaldılar ve Benī İsrāʾīl ḳavmi ol (8) ikinüñ bereketi-y-ile ve kerāmeti-y-ile üzerlerine Ḥaḳ Taʿālā bulıdı gölge ḳıldı, üzerlerine kejengübīn-ile (9) bıldırcın yaġdurdı ol yine içinde tā biline ki ṣāliḥler ṣoḥbetinüñ bereketi oturana eṣer eyler (10) ve fāsıḳlar ṣoḥbetinüñ daḫı şirre eṣer eyler.	(SAYFA;240)
Yine:	Yeniden, bir daha, tekrar, gene. Buna rağmen, bununla birlikte.	Yine bunda bir işāret daḫı var, oldur ol ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā	(SAYFA;646)
yiñi:	Yeni, genç.	Ammā olar kim yiñi irişmiş yigitlerdür; bunuñ gibi, bunuñ (13) gibi keleciler itdiler".	(SAYFA;207)
yiñile:	Yeni. Oluş veya çıkışından beri çok zaman geçmemiş olan.	Bir ḳavm geldiler ki henüz (10) İslāma yiñile gelmişlerdi Ḳuʾān'ı işidüṕ āh idüṕ aġlaşurlardı.	(SAYFA;534)
yiñile:	Oluş veya çıkışından beri çok zaman geçmemiş olan.	Resūl ʿaley's-selām buyurdı ki "Bedürüstī, ben virürem şol kimselere ki küfürden (14) yiñile dönmişlerdür, dilerin ki buları dīne ülfet	(SAYFA;207)

		ṭutduram, siz aña rāżı degül misiz (15) ki bular māl-ıla döneler siz menzillerüñüze Allāhu Taʿālā'nuñ resūli-y-ile dönersiz".	
yinilen: //yinilür:	Yenilebilen. Yenmesi mümkün olan.	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā rızḳ (14) itdüginden yiñ, bu rızḳ ancaḳ yinilen nesneye maḫṣūṣ degül.	(SAYFA;395) (SAYFA;607) [burdan sonra; yinilür] (SAYFA;397) (SAYFA;636) (SAYFA;216) (SAYFA;559)
yiñilen-:	Yeniden, bir daha, tekrar, gene. Tekrarlanma.	Şimdi bu ʿālem-i (12) ṣūretde kim ki ol müʾminlerü maḳbūllerden oldılar ol ḫiṭāb resūle girü yiñilendügin (13) ʿaceblemezler.	(SAYFA;659)
yiñilene:		Ol mücāhede zaḥmet-(2)lerinden ve ʿibādetler meşaḳḳatinden baʿżı vaḳtlerde, tā melālet-ı nefs ve göñül ćönge-(3)ligi gide ve şevḳuñuz yiñilene ṭalebüñüz şevḳ-ı ziyāde ola.	(SAYFA;695)
yiñil-:	Yenilmek, mağlup olmak. gendü nefslerine yiñiliñ iẓhār idüben: Kendi nefslerine yenildiklerini açığa çıkararak.	ṕes, didügi ki bulara öñlerinden gelem, (14) yaʿnī, ḥased cihetinden tezyīn idem ol ḥased-ı ʿulemādan ve meşāyıḫdan kibārları üzere (15) zamānları içinde; tā ki birbirinüñ aḥvāllarına ve aʿmāllerine ve kelāmlarına ṭaʿn ideleler (16) ve inkār ideler, ḍāll olalar, ḫalḳı daḫı azduralar iġvāları-y-ıla, gendü nefslerine yiñiliñ (17) iẓhār idüben.	(SAYFA;423)

yinleri:	Yenilebilenleri. Yiyecekleri.	Nite ki her ḳālibe başar virdi anuñ-ıla bu ʿālem-i şehādetde olan aʿyānı (8) görer daḫı anlaruñ-ıçun yaraḳ olınanları ol ʿālemde yinleri içiler ve giyülir ve nikāḥlanur nesnelerden.	(SAYFA;374)
yiñlig:	Genişlik, bolluk.	İşāret bunda budur ki bedürüstī, Ādem ʿalm (ʿaleyhi's-selām) çün ol maḥabbet deñizinüñ deriñine (9) daldı, cihān yiñligi-y-ile aña ṭar oldı.	(SAYFA;429)
yir:	Yer. Mekan.	(12) ṕes, nefs naẓar-ı ḳāṣır olduġı-çun terbiyet ḳopucaḳ yir ḳalbi gördi anı gendüye rabb (13) ṭutındı, tā aña deg ki naẓarın teraḳḳī idüṕ rūḥı gördi anı rabb ṭutındı.	(SAYFA;592)
yir:	Yer, makan, zemin. yer yüzü. Yer. *Mekan. Sırası. *Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, mahal, mekân. *Durum, konum, vaziyet. *Bir olayın geçtiği veya geçeceği bölüm, alan, mahal. * mec.Durum, konum. **yerine getirmek; gereğini yapmak, söz verileni yapmak.	(13) Ammā bu ümmete dinildi ki yir yüzini küllī size mescid ḳıldum ve ṭopraġını size ṭahūr (14) ḳıldum.[119b] Bunuñ-ıla ki meylleri Allāhu Taʿālā'dan ġayrıyadur, ʿahd eyle (11) itmişdi ḳalb-ile ve ervāḥ-ıla ki ʿubūdiyyeti yirine getürüṕ şerīʿat yükin getürmekde (12) anlara muvāfaḳat ḳıla. (SAYFA;561) Bunuñ-ıla ol ehl-i ẓāhire işāret ḳılur ki ẓāhirde (8) aʿmāl-i şerīʿtı yirine getürdiler, anuñ-ıla yüce mertebelere müstaḥıḳ oldılar. (SAYFA;521) çün Ḥūd ʿalm (ʿaleyhi's-selām) diledi ki anlaruñ ḳalbleri yirine (15) tevḥīd toḫmın eke maʿrifet-ile	(SAYFA;237) (SAYFA;380) (SAYFA;384) (SAYFA;384) (SAYFA;620) (SAYFA;98) (SAYFA;247) (SAYFA;419) (SAYFA;663) (SAYFA;701) (SAYFA;451) (SAYFA;332) (SAYFA;267) (SAYFA;86) (SAYFA;109) (SAYFA;160) (SAYFA;188) (SAYFA;178) (SAYFA;59) (SAYFA;440) (SAYFA;649) (SAYFA;697) (SAYFA;722) (SAYFA;650)

		ol aña ṣāliḥ olmadı, bitürmedi andan; illā sefāhet-ile tekẕīb (16) ekini bitdi. (SAYFA;457) Eger biz ol ḥuẕūẕ-ı sifliyye ki nefsānīdür, iḫtiyār (15) idüṕ ol ḥuḳūḳ yirine ḳosavuz; ṕes, biz ẓālimlerden olurduḳ. (SAYFA;302) Eger ol nefs Allāhu (7) Taʿālā emrine rücūʿ iderse ḫōş murādı yirine gele ve illā dönmez olursa ol yaradılduġı (8) nesne aña vācib olur. (SAYFA;619) Eger uşbu sizüñ üzerüñüze inʿām (16) ḳılduġum niʿmetlere ki sizüñ aña istiḥḳāḳuñuz yoġ-iken size ʿaṭā ḳıldum, şükrin yirine (17) yirine getürürseñüz. (SAYFA;180) Eger uşbu sizüñ üzerüñüze inʿām (16) ḳılduġum niʿmetlere ki sizüñ aña istiḥḳāḳuñuz yoġ-iken size ʿaṭā ḳıldum, şükrin yirine (17) yirine getürürseñüz. (SAYFA;180) İki ġayr-ı vaṣī daḫı anlaruñ yirlerine ṭurġuralar ol ḥuḳūḳları tamām yirine getüre. (SAYFA;302) İşāret bu āyetlerüñ taḥḳīḳında budur ki bedürüstī, bu ḳullar emr olunmışlar-(5)dur, Allāh'a ʿibādet ḳıluṕ	(SAYFA;238) (SAYFA;708) (SAYFA;334) (SAYFA;292) (SAYFA;412) (SAYFA;393) (SAYFA;413) (SAYFA;418) (SAYFA;667) (SAYFA;322) (SAYFA;245) (SAYFA;493) (SAYFA;543) (SAYFA;702) (SAYFA;109) (SAYFA;328) (SAYFA;677) (SAYFA;436) (SAYFA;248) (SAYFA;168) (SAYFA;239) (SAYFA;109) (SAYFA;169) (SAYFA;698) (SAYFA;258) (SAYFA;558) (SAYFA;558) (SAYFA;558) (SAYFA;445) (SAYFA;673) (SAYFA;201) (SAYFA;21) (SAYFA;91) (SAYFA;278) (SAYFA;741) (SAYFA;4) (SAYFA;12) (SAYFA;368) (SAYFA;187) (SAYFA;54) (SAYFA;36) (SAYFA;753) (SAYFA;330) (SAYFA;265) (SAYFA;672)

		ʿubūdiyyet yirine getüreler iḫlāṣ-ıla ki anda şirk olmaya. (SAYFA;94) Muḳadder olan emri yirine geldi. (SAYFA;733) Nite ki müʾminler nefslerin mālların (14) beẕl iderler, cennet ṭaleb itmekde ol vaʿde-yi Ḥaḳḳ'ıçun ki Ḥaḳ Taʿālā bu iki ṭāyifeye (15) gendüye vācib ḳılmışdur, ezelde ki yirine gele Tevrāt'da İncīl'de ve Furḳān'da ki bular (16) kütib-ı ḳadīmelerdür. (SAYFA;643) Ḥaḳ Taʿālā AK didügi emrin (14) yirine getürdi ḥaḳīḳat, ol hidāyet buldı gendü nefsi menfaʿatı-çun ki anı ḫalāṣ ḳıla ol (15) esfel-i sāfilīne düşmekden döndere anı ol aʿlā-yı ʿillīyine ki rabbinüñ ḫiṭābın vāsıṭasuz (16) işide bu ḳavlı-y-la ki buyurdı; AK. (SAYFA;711) Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekde ol rūḥ ḥuḳūḳların (5) iḫtiyār ḳıla, gendü ḥaḳları üzere aña muʿāvenet ḳılmaġ-ıçun, ol maḳāṣıdları yirine gelmeg-içün. (SAYFA;166) Ol buyrulanı (4) terk itmekde ve nehy olunanları yirine getürmekde, yā anuñ ḫilāfı üzere rūḥuñ terbiyeti ve (5) ḳatında ki ziyāde ola, yā naḳṣ ola.	(SAYFA;594) (SAYFA;646) (SAYFA;673) (SAYFA;131) (SAYFA;218) (SAYFA;479) (SAYFA;62) (SAYFA;591) (SAYFA;591) (SAYFA;144) (SAYFA;20) (SAYFA;540) (SAYFA;619) (SAYFA;730) (SAYFA;741) (SAYFA;54) (SAYFA;428) (SAYFA;54) (SAYFA;186) (SAYFA;417) (SAYFA;646) (SAYFA;436) (SAYFA;710) (SAYFA;188) (SAYFA;566) (SAYFA;275) (SAYFA;632) (SAYFA;238) (SAYFA;324) (SAYFA;444) (SAYFA;444) (SAYFA;189) (SAYFA;645) (SAYFA;463) (SAYFA;88) (SAYFA;328) (SAYFA;367) (SAYFA;592) (SAYFA;592) (SAYFA;452) (SAYFA;275) (SAYFA;502) (SAYFA;576) (SAYFA;246) (SAYFA;455)

		(SAYFA;390) ṕes, Allāhu Taʿālā her nesne (5) üzere ḳādirdür ki size resūl gönderüṕ daʿvet ḳıla raḥmetinden beşāret-ile ve ʿaẕābından (6) inẕār itmeg-ile ve daḫı ḳādirdür ki müʾminlere ḳılduġı vaʿdi yirine getüre ve kāfirlere (7) ḳılduġı vaʿīdleri daḫı ẓuhūra getüre ki ol vaʿdelere ḫilāf ḳılmaz. (SAYFA;236) ṕes, bu (16) isrāf iki dürlüdür; biri ifrāṭ ve biri tefrīṭdür ifrāṭ oldur ki ḥācet-i żarūriden (17) ziyāde ola, yā ṭabʿ u şehvete muvāfiḳ ola, yā ġaflet üzere ola, yā adab terk itmek üzere (18) ola, yāḫūḏ ḥırṣ üzere ola, yā ol ṭaʿām ẕikr üzere olmayā; ammā tefrīṭ ḥācet-i żarūretden (19) az ola, ḳuvvet ü ṭāḳat ṣaḳlamaḳdan taḳṣīr ola ki Ḥaḳḳ'ı ʿubūdiyyeti yirine getürmeye, yāḫūḏ (SAYFA;434) ṕes, bu ṣıfāt-ı nefse ṣıfāt-ı ḳalb ḫıdmet itmekde ki riyāyıçun ola, dünyā menfaʿat-(9)ların ceẕb idüṕ ḥuẕūẕ-ı nefsānī yirine gele, bu size rabbuñuzdan ulu belā-y- ıdı. (SAYFA;484) ṕes, bunuñ-ıla gendüye maḥrūmlıḳ vācib ḳıldı ki (7) ʿavn u luṭf yirine ḳahr u ḫıẕlān irişür. (SAYFA;587) ṕes, ol bizüm üzerümüze	(SAYFA;451) (SAYFA;114) (SAYFA;456) (SAYFA;75) (SAYFA;12) (SAYFA;384) (SAYFA;214) (SAYFA;633) (SAYFA;358) (SAYFA;24) (SAYFA;59) (SAYFA;256) (SAYFA;540) (SAYFA;587) (SAYFA;328) (SAYFA;140) (SAYFA;530) (SAYFA;592) (SAYFA;457) (SAYFA;334) (SAYFA;319) (SAYFA;572) (SAYFA;384) (SAYFA;75) (SAYFA;557) (SAYFA;147) (SAYFA;538) (SAYFA;708) (SAYFA;551) (SAYFA;486) (SAYFA;621) (SAYFA;112) (SAYFA;147) (SAYFA;429) (SAYFA;25) (SAYFA;461) (SAYFA;601) (SAYFA;380) (SAYFA;380) (SAYFA;31) (SAYFA;101) (SAYFA;732) (SAYFA;204) (SAYFA;24) (SAYFA;472)

		(6) vācib olanı yirine getürdük, tā ki ol şıfāt-ı rūḥāniyyemüzi ki melekiyyedür taġyīr itmeyevüz. (SAYFA;505) Resūl daḫı ʿaleyhi's-selām anuñ emrin yirine getürdi. (SAYFA;339) Saña gerekmez ki buları ṭard idüp̀ ḳalblerin münkesiz ḳılasın; anlardan olasın ki (14) seyüklemek (???) yirine şımaḳlıḳ ḳoyasın, biz seni göñüller seyükleyeci (???) gönderdük şıyıcı göndermedük. (SAYFA;341) Sizüñ ʿamelüñüz size ki ol istiʿdāduñuzı (7) fesāda viresiz ol şehvāt-ı nefsāniyyeyi tamām yirine getürmeg-içün ki ḳalbi feyż-ı ilāhīyi (8) ḳabūl itmekden bāṭıl ḳılasız baña budur ki teblīġ-ı risālet idem inẕār u ibşār (9) yirine getürüp̀ Ḥaḳ'dın yaña daʿvet ḳılasız, daḫı ne ḳadar gerekse tekẕīb u inkār (10) ḳıluñ. (SAYFA;684) Sizüñ ʿamelüñüz size ki ol istiʿdāduñuzı (7) fesāda viresiz ol şehvāt-ı nefsāniyyeyi tamām yirine getürmeg-içün ki ḳalbi feyż-ı ilāhīyi (8) ḳabūl itmekden bāṭıl ḳılasız baña budur ki teblīġ-ı risālet idem inẕār u ibşār (9) yirine getürüp̀	(SAYFA;550) (SAYFA;498) (SAYFA;15) (SAYFA;752) (SAYFA;454) (SAYFA;453) (SAYFA;628) (SAYFA;535) (SAYFA;29) (SAYFA;29) (SAYFA;77) (SAYFA;162) (SAYFA;217) (SAYFA;227) (SAYFA;469) (SAYFA;505) (SAYFA;543) (SAYFA;695) (SAYFA;533) (SAYFA;169) (SAYFA;642) (SAYFA;642) (SAYFA;606) (SAYFA;410) (SAYFA;606) (SAYFA;579) (SAYFA;666) (SAYFA;503) (SAYFA;645) (SAYFA;474) (SAYFA;122) (SAYFA;26) (SAYFA;330) (SAYFA;36) (SAYFA;255) (SAYFA;395) (SAYFA;454) (SAYFA;561) (SAYFA;521) (SAYFA;457) (SAYFA;302) (SAYFA;619) (SAYFA;180) (SAYFA;180) (SAYFA;302)

		Ḥaḳ'dın yaña daʿvet ḳılasız, daḫı ne ḳadar gerekse tekẕīb u inkār (10) ḳıluñ. (SAYFA;684) Tā ki ol nefs Ḥaḳḳ'ı żāyiʿ ola (2) yā nefsi ḥāżların yirine getürmeg-ile Ḥaḳḳ'ı rubūbiyyeti żāyiʿ ḳıla. (SAYFA;435) Taḥḳīḳ, Allāhu Taʿālā ṭarafından maḳṣūd yirine gelür, eger ḳabūl ideler (19) ḫōş ve illā. (SAYFA;656) Ḳaćan ol ḳuṭb gećse ki birdür, bu ḳamu ḫulḳuñ ḳıvāmı anuñ-ıladur, (13) üćden biri anuñ yirine ḳonur, tā ḳıyāmete degin, Ḥaḳ Taʿālā'nuñ emri bunuñ üzeredür ki (14) anlar dünyādan eksilmeyeler. (SAYFA;226) Ḳaćan üćden biri eksilse yidilerden (12) birin anuñ yirine ḳorlar. (SAYFA;226) Ḳaćan yidilerden (11) biri eksilse ḳırḳlardan birin anuñ yirine ḳorlar. (SAYFA;226) Uşbu sekiz ṣıfat-ıla insān ol emānet zaḥmetin getürici olur ki bu mevcūdāt (17) küllī anı getürmekden imtināʿ itdiler, ḳorḳdılar, ḥaḳḳı emāneti yirine getürmeyeler; bu sekiz ṣıfat (18) girü ancılayın göñül ʿarşın getürücilerdür.	(SAYFA;94) (SAYFA;733) (SAYFA;643) (SAYFA;711) (SAYFA;166) (SAYFA;390) (SAYFA;236) (SAYFA;434) (SAYFA;484) (SAYFA;587) (SAYFA;505) (SAYFA;339) (SAYFA;341) (SAYFA;684) (SAYFA;684) (SAYFA;435) (SAYFA;656) (SAYFA;226) (SAYFA;226) (SAYFA;226) (SAYFA;396) (SAYFA;559) (SAYFA;80) (SAYFA;162) (SAYFA;23) (SAYFA;473) (SAYFA;282) (SAYFA;688) (SAYFA;171) (SAYFA;716) (SAYFA;145) (SAYFA;526) (SAYFA;584) (SAYFA;566) (SAYFA;524) (SAYFA;166) (SAYFA;166) (SAYFA;390) (SAYFA;324) (SAYFA;683) (SAYFA;387) (SAYFA;87) (SAYFA;574) (SAYFA;461) (SAYFA;81)

		(SAYFA;396)	(SAYFA;527)
		Ve ṣāniʿ daḫı anuñ-ıla	(SAYFA;688)
		ṣābit olur aña ʿibādet	(SAYFA;74)
		ḳılmaġı (10) vācib ḳılur,	(SAYFA;390)
		anuñ niʿmetleri şükrin	(SAYFA;90)
		yirine getürmeg-içün.	(SAYFA;382)
		(SAYFA;559)	(SAYFA;76)
		Ve daḫı Allāhu Taʿālā	(SAYFA;666)
		(5) ḳatında yavuz göz	(SAYFA;437)
		ṣuvın dökmeyesiz,	(SAYFA;80)
		murādāt-ı insāniyyeye	(SAYFA;186)
		irişmeg-içün ol leẕẕāt-ı	(SAYFA;726)
		ḥayvāniyyeyi (6) yirine	(SAYFA;399)
		getürmeg-içün.	(SAYFA;671)
		(SAYFA;80)	(SAYFA;561)
		Ve nefs daḫı ḳaçan	(SAYFA;525)
		gendü üzerine vācib olan	(SAYFA;458)
		ʿameli yirine getürse	(SAYFA;674)
		hevālarından yıġlınmaġ-	(SAYFA;313)
		ıla (4) ve dünyeden	(SAYFA;347)
		ḥaẓların terk itmeg-ile ve	(SAYFA;8)
		Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḥaḳların	(SAYFA;312)
		edā ḳılmaġ-ıla ʿubūdiyet	(SAYFA;133)
		(5) içinde olur ki rabbına	(SAYFA;311)
		rücūʿ ide, ʿālem-ı ervāḥ	(SAYFA;621)
		(6) cennetine gire.	(SAYFA;23)
		(SAYFA;162)	(SAYFA;168)
		Ve Ḥaḳ Taʿālā	(SAYFA;12)
		emrlerinden yirine	(SAYFA;203)
		getürüp̀ nevāhī̇lerinden	(SAYFA;312)
		yıġlınmaḳdur.	(SAYFA;197)
		(SAYFA;23)	(SAYFA;356)
		Yaʿnī̇, "Bu ʿaṣāda daḫı	(SAYFA;24)
		bunca benüm ḥācetlerüm	(SAYFA;318)
		yirine gelür" (12) Bunda	(SAYFA;237)
		aña işāret ider ki her	(SAYFA;72)
		nesneyi ki sen gendüñe	(SAYFA;72)
		iżāfet idesin anı gendüñe	(SAYFA;523)
		(13) maḥall-ı ḥācet	(SAYFA;451)
		göresin, ol bir ejdehā olur	(SAYFA;501)
		ki seni yudar.	(SAYFA;669)
		(SAYFA;473)	(SAYFA;595)
		Yaʿnī̇, Allāhu Taʿālā	(SAYFA;248)
		anlaruñ dileklerin (13)	(SAYFA;233)
		yirine getürüp̀ ṣevāb	(SAYFA;312)

		muʿallaḳ ḳıldı cennāt-ıla kelāmları iḫlāṣa muḳārib olduġı-çun. (SAYFA;282) Yaʿnī, andan dinile şolara ki taṣdīḳ yirine tekẕīb ḳoyuṗ ẓulm (4) eylediler, ṭaduñ ol şeḳāvet-ı ezeliyye ʿaẕābını ki dünyede efʿālüñüzdi. (SAYFA;688) Yaʿnī, anlaruñ ḥaḳḳarın (18) riʿāyet itmekde hevāya mütābaʿat itmeñ ki anuñ-ıla Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmekde ve Ḥaḳḳ'ı rubūbiyyeti riʿāyet (19) ḳılmaḳda ʿubūdiyyeti yirine getürmeg-ile süst oluṗ terk idesin. (SAYFA;171) Yaʿnī, bedürüstī ol ʿaẕāb-ı (16) buʿd şol vaḳt ki gele bu eşḳiyālardan birine, ol buyrulan buyruḳları terk itmeg-ile, (17) ol menhī nesneleri yirine getürmeg-ile ki bu ḥāllerden ayrılmazlar. (SAYFA;716) Yaʿnī, bular anlardur ki Allāhu Taʿālā bulardan ʿafv idüṗ (8) yarlıġaya Allāhu Taʿālā ṭalebinden sākin oluṗ Allāhu Taʿā(lā) (9) ezelde ʿafv idicidür ol ʿafvından ötrü Ḥaḳ Taʿālā bulara imkān virdi, ʿubū-(10)diyyetde ḳuṣūrlar-ıçun daḫı ġafūrdur ol ġufrānından ötrü bulara mühlet virdi, (11) rubūbiyyet ḥaḳḳın yirine getürmege.	(SAYFA;318) (SAYFA;21) (SAYFA;234) (SAYFA;201) (SAYFA;231) (SAYFA;197) (SAYFA;168) (SAYFA;401) (SAYFA;293) (SAYFA;708) (SAYFA;692) (SAYFA;296) (SAYFA;131) (SAYFA;85) (SAYFA;328) (SAYFA;49) (SAYFA;67) (SAYFA;465) (SAYFA;81) (SAYFA;482) (SAYFA;660) (SAYFA;203) (SAYFA;632) (SAYFA;58) (SAYFA;234) (SAYFA;53) (SAYFA;203) (SAYFA;450) (SAYFA;354) (SAYFA;450) (SAYFA;647) (SAYFA;696) (SAYFA;501) (SAYFA;619) (SAYFA;619) (SAYFA;359) (SAYFA;434) (SAYFA;423) (SAYFA;660) (SAYFA;453) (SAYFA;394) (SAYFA;664) (SAYFA;146) (SAYFA;461) (SAYFA;144)

		(SAYFA;145) Yaʿnī, çün Ḥaḳ Taʿālā olara bir nefs virdi ki ʿubūdiyyete (14) ḳābiliyyeti var, tā ki olar ḳıyām-ı ʿubūdiyyeti yirine getürüp̀ ol niʿmete şākirlerden olalar. (SAYFA;526) Yaʿnī, daḫı Allāhu Taʿālā-y-ıla (9) münācāta dāyim oldı, girçek ṭaleb-ile daḫı yaramaz ḫulḳlardan tezkiye ḳılmaḳ ḥaḳḳın edā (10) idüp̀ yirine getürdi ki ʿimāret-ı ḳulūb bularuñ-ıladur daḫı ḥaẓẓı nefs-i dünyevī Ḥaḳḳ'ı ṭaleb (11) idersem fevt ola diyü ḳorḳmadı, belki ḫuḳūḳ-ı ilāhiye fevt ola diyü ḳorḳdı. (SAYFA;584) Yaʿnī, degüldür bu kāfirlerüñ şomlıḳları ol (16) beyt ḳatında ki ḳadr-ı ʿaẓīmdür ṣalevet yirine ki ol saʿādet ehlinüñ naṣībidür, bular ṣıḳlıḳ-ıla (17) ellerin biribirine urmaḳdur. (SAYFA;566) Yaʿnī, eger ben ġayb bilür olsam bana ḫayr çoḳ olmaḳlıġı (17) ṭaleb ideydüm ol ebedī ḥayātdan ve ḥācāt-ı beşeriyyet yirine gelmekden daḫı aḥkām-ı ilāhiyyeden. (SAYFA;524) Yaʿnī, eger bular arasında aralarında (15) biribirine iḥsān idüp̀ ʿadl	(SAYFA;371) (SAYFA;469) (SAYFA;474) (SAYFA;373) (SAYFA;373) (SAYFA;458) (SAYFA;458) (SAYFA;220) (SAYFA;605) (SAYFA;307) (SAYFA;302) (SAYFA;455) (SAYFA;425) (SAYFA;507) (SAYFA;407) (SAYFA;578) (SAYFA;462) (SAYFA;146) (SAYFA;359) (SAYFA;169) (SAYFA;524) (SAYFA;75) (SAYFA;507) (SAYFA;482) (SAYFA;53) (SAYFA;357) (SAYFA;714) (SAYFA;673) (SAYFA;474) (SAYFA;390) (SAYFA;169) (SAYFA;723) (SAYFA;144) (SAYFA;38)

		ṣaḳlarsa ṣulḥ idüben ki Ḥaḳḳ'ı ʿubūdiyyet yirine gele cevr ü (16) ḥayf itmekden ṣaḳınalar birbiri üzerine. (SAYFA;166) Yaʿnī, günāḥ yoḳ, nefs-ile rūḥa kim aralarında (3) ṣulḥ ideler, bunuñ-ıla ki nefs rūḥa muṭīʿ ola Ḥaḳḳ'a ʿubūdiyet yirine getürmekde, baʿżı ḫaṭāların (4) terk idüben ol rūḥuñ ḥaḳḳın riʿāyet ḳılmaġ-ıla. (SAYFA;166) Yaʿnī, her şaḫṣuñ derecātı var ol buyrulanı yirine getürüp̀ (3) nehyden yıġlanmaḳ miḳdārınca artmaḳda eksilmekde senüñ rabbüñ ġāfil degül. (SAYFA;390) Yaʿnī, kimdür gey ẓālimıraḳ şundan (5) ki kiẕb-ile Allāh üzere iftirā ḳıl ol istiʿdād-ı fikrīsini fesāda virmeg-ile hevāyı ve dünyāyı (6) ilāh yirine vażʿ ide, ilāh-ı vāḥidi ḳoya. (SAYFA;324) Yaʿnī, naẓar ḳıldı ʿāḳıbetleri ne ki nite oldı ol ẓālimlerüñ ki (10) taṣdīḳ yirine tekẕīb ḳodılar. (SAYFA;683) Yaʿnī, nefs-i insāniyye Şeyṭān-ile istimtāʿ ḳılduġı oldur ki muʿāvenet (8) ṭaleb ide, anuñ mekri ve ḫadīʿati ve keydi ve ḥiylesi ve kibri ve temerrüdi ṣıfātlarından	

		ol şehvāt-ı (9) dünyāviyyesin ve anuñ leẕẕātların ve anuñ ḥaẓların andan tamām yirine getürü olmaḳdan ve anuñ (10) tekebbürinden ve tecebbürinden ve ḥaḳḳa muḫālefet ḳıluṕ hevāya muvāfaḳat ḳılmaḳlıġı ḥāṣıl ḳıla. (SAYFA;387) Yaʿnī, nefsüñüzi ḳatl itmeñ māluñuzı anuñ hevāsına ṣarf itmeg-ile (9) ve şehvātların yirine getürmeg-ile. (SAYFA;87) Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā ezeldeki ḥükmüni ki ʿilminde var-ıdı (4) anı yirine getüre. (SAYFA;574) Yaʿnī, ẕikr idüñ anı ki sizi ʿĀd ve Nūḥ ḳavminden (3) ṣoñra ḫalef ḳıldı, anları helāk eyledi; tā ki siz istiʿdād kesb idesiz ol ḫalef olma-(4)ġuñ ḥaḳīḳatin yirine getürmeg-içün, ol Nūḥ u ʿĀd ḳavmi gibi istiʿdādı terk itmeyesiz. (SAYFA;461) Yaʿnī, ol dünyādan mutaṣarrıf olduġuñuz (18) niʿmetlerüñ ḥuḳūḳların Allāhu Taʿālā'ya edā ḳıluñ şükrin yirine getürmeg-ile ve Allāhu Taʿālā rıżāsı (19) olduġı yirlere ḫarc itmeg-ile ve ḫalḳa infāḳ itmeg-ile, anlara şefḳat idüben daḫı Allāh-	

		ıçun (SAYFA;81) Yaʿnī, ol maʿbūd ṭutınduġuñuzlaruñ (19) ayaḳları mı var ki iḫtiyārlar-ıla yüriyüp saʿy ideler bir kimsenüñ ḥācetin yirine getüreler (SAYFA;527) Yaʿnī, ol vaʿdin vaʿīdin yirine getürmekde siz anı ʿāciz ḳılur (16) degülsiz. (SAYFA;688) Yaʿnī, siz anları ol işleri birle taʿyīb ve tevbīḫ idüñ (12) daḫı ẓāhir ḥudūdı yirine getürüñ ve daḫı bāṭında ḥuẓūẓlarını terk itdürüñ çoḳ riyāẓāt u mücāhede (13) ḳılmaġ-ıla. (SAYFA;74) Yaʿnī, şol nesneyi ki size anuñ gelmegin vaʿde ḳıldı (18) evvel ü āḫir ḳādirdür anı yirine getürmege, siz anı ʿāciz ḳılur degül, siz anı getürmekde. (SAYFA;390) Yaʿnī, şolar kim sizüñ-ile anlaruñ arasında Allāhu Taʿālā rıżāsı-çun ʿaḳd u (15) uḫuvvet cārī oldı, anlardan ʿahd u eymān olduñuz irādet-ile ve girçek iltică ḳılmaġ-ıla; (16) tā ki elüñüzde tevbe ḳıldılar virüñ anlara naṣīḥat-ile görklü terbiyet ḳılmaġı ve anları ḳayurmaġ-ıla, (17) meṣāliḳlerin yirine getürmeg-ile. (SAYFA;90) Yaʿnī, terk eyleñ ol ʿamel-(5)leri ki ḥükm-ı	

		ṭabīʿat-ıla işlenür aʿmel-ı şerʿiyyeyi yirine getürmeg-ile daḫı terk idüñ aḫlāḳ-ı (6) ẕemīmeleri ki nefsāniyyedür, aḫlāḳ-ı melekiyye birle ḫulḳlanmaġ-ıla ki rūḥāniyyedür. (SAYFA;382) Yaʿnī, ḳaçan anlardan fāḥişe gelmese anlaruñ-ıla (16) görklü muʿāşere idüñ, incidüṕ zaḥmet virmeñ, sözi yumışaḳ söyleñ nafaḳaların yirine getürüñ. (SAYFA;76) Yaʿnī, ḳaçan biz anuñ duʿāsın ḳabūl ḳılsavuz ḥācetlerin yirine getürevüz. (SAYFA;666) Yaʿnī, ḳaçan müddetleri tamām olsa şöyle ki ezelde muḳadder olmışdur bir sāʿat (9) ol vaḳtden ne ilerü ḳor ne girü ḳor, emr-i taḳdīr yirine gelür. (SAYFA;437) Yaʿnī, ḳaçan żarurāt-ı ḫalḳdan ki dünyādandur, (7) ansuz olmaz, yimek içmek ve geymek ve evlenmek bu didügümüz veche üzere yirine getürseñüz. (SAYFA;80) Yaʿnī, ḳaçan ol irḥāba girseñüz baña secde-yi şükr (4) idüñ anlar ol ʿuhdeyi yirine getürmediler belā vü ibtilā daḫı ziyāde oldı ki	

		Ḥaḳ Taʿālā (5) buyurdı; AK. (SAYFA;186) Yaʿnī, yā nefsü ve hevā ve daḫı ṭabʿ, (18) lakin ben sizi görürin ki ḳavm-(i) cāhilsiz, ol cehlüñüzden bu ḳalbüñ daʿvetin ḳabul (19) ḳılmazsız, bu bedende ve cevāriḥde ki ʿubūdiyyet yirine getürüp̀ rücūʿ ideler ḥażret-ı rubūbiyyeye (SAYFA;726) Yāḫūḏ ol ḥarām ḳılduġı belā vü niḳmet (7) almaġ-ıçun ola, anlaruñ üzerine, tā ki ol emr bularuñ üzerine ol ḍalāletlerinüñ cezāsı ola (8) ki Allāh emrin yirine getürüp̀ nevāhīden yıġlanmadılar. (SAYFA;399) Zīre cemīʿ-i nesneleri ol taḳdīr ḳıldı (9) ḥikmeti-y-le ve dilegi-y-le, eger anuñ ḥikmeti ve irādeti ezeliyyesi iḳtiḍā iderse āyet-(10)lerinden āyet inmegi, anlaruñ dilegi yirine gelmegi, tīz ola ki indürile siz de ben de (11) muntaẓır olalum anuñ inmekligine. (SAYFA;671) Zīre her ecelüñ kitābı var ol ezelī ʿināyet (18) anı yirine yitirür andan ḫiṭāb olınur ki “İy Ḥaḳ emr-ile dolanmış nefs, dön girü (19) rabbüñdin yaña şöyle ki sen andan rāżı ol senden rāżı, yā ḥāl-i ḥayvetde yā ḥāl-i	

		(SAYFA;561) Zīre īmān-ı ḥaḳīḳī (5) oldur ki ol īmān getürdügi nesneyi ṭaleb itmekde saʿy ide, buyrulan nesneyi (6) yirine getürüp̀ nehy olunduġı nesneden yıġlına. (SAYFA;525) Zīre Ḥaḳ Taʿālā bir ḳvmi giderür yirine bir ḳavmi daḫı ol cinsden ḫalef ḳılur. (SAYFA;458) (1) beşeriyyeye ol feyże ḳarışdı, ol beşeriyyet yirinüñ nebātları ki andan mütevellid olan (2) ṣıfātlardur.[338a] (SAYFA;674) İşāret bunda budur ki bedürüstī, ol Allāh'dur bu göñüllere, (18) göñüllerinüñ ve nefesler yirinüñ maʿbūdı; bilür sizüñ ol sırruñuzı ki içüñüzde ḳodı ol (19) ḫilāfet sırrı ki aña bu insān maḫṣūṣ olmışdur, ol feyż-ı ilāhiyi ḳabūl itmeg-içün. (SAYFA;313) Yaʿnī, hīç bir rūḥ ḥabbesi yoḳdur bu nefs yirinüñ (9) ṣıfāt-ı żulmātında yāḫūḏ bir ḥabbe-i maḥabbet yoḳdur bu arż-ı ḳalbde ve ẓulmāt-ı beşeriyyetde, illā oldur ki (10) anı terkīb ider ve anuñ kemālini noḳṣānını ol bilür. (SAYFA;347) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'ya	

		yapışuñ ki sizüñ ḳaṣd (14) idecek yiriñüz ve maḳṣūduñuz oldur, bunda bir maʿnī daḫı var. (SAYFA;8) Yaʿnī, oldur ki bu göñül (4) göklerin nefsler yiri-y-ile yaratdı. (SAYFA;312) Ve bir ṭāyifeñüz dirler ki Allāhu Taʿālā-(12)nuñ ḥükmi vaḳdi yiri-y-ledür. (SAYFA;133) Ve daḫı yirle gök ḳamu içindeki-y-ile dünyā ve āḫiret (18) Ḥaḳ Taʿālā milkidür, kimsenüñ işṭirāki yoḳdur, oldur ki bulara istiʿdād virdi ḥamd itmege; (19) tā aña ḥamd ideler aṣārı ḳudreti-y-le ol istiʿdādları ve istiṭāʿatları ḳadar bu cinn ü insüñ (SAYFA;311) Yaʿnī, bu ṣıfātlaruñ ve bu muʿāmelerüñ ṣoñına göñüllerine nifāḳ yirlendi, tā (19) ol güne deg ki ol nifāḳuñ cezāsın bulalar, ol Allāh-ıla ḳılduḳları vaʿdeye ḫilāf (SAYFA;621) (16) İşāret bunda budur kim ol cennete vāṣıl olmaḳ yirler gökler milkinden geçdükden (17) ṣoñradur ki ol maḥsūsātdur. (SAYFA;23) (5) Ve daḫı yirler içinde naʿīm dünyā ve anuñ zeḫārifleri ve zīnetleri var ki Allāhu Taʿālā müstaġnīdür (6) andan. (SAYFA;168)	

		(9) Yaʿnī, yirler gökler içinde ne var-ısa küllī ḫāṣ Ḥaḳ Taʿālā'nuñdur, milk yöninden ki ḳudreti birle (10) yaratdı. (SAYFA;12) [102b] (1) yirler içerler, nikāḥlanurlar ve atlar binerler, dünyāyı bulara ḳıl āḫireti bize. (SAYFA;203) Ammā yirler gökler bu ʿālem ṣūretdendür, anuñ-ıçun "ḫalaḳa" lafẓı (9) birle ẕikr eyledi, AK didi. (SAYFA;312) Aña işāret ḳıldı kim bedürüstī, (12) gögler yirler içinde ne var-ısa size menfaʿat ḳılur ve terāzüñüzde ḳonılur, eger īmān (13) getüresi olusañuz. (SAYFA;197) Ancılayın gökler yirler bāṭının daḫı gösterdük bilmegil bu ʿālemden (5) her nesnenüñ ẓāhiri var, kāh cism diyü iʿtibār iderler anda ol üç mesāfet olduġından (6) ötrü bir özni (???) ve bir iyini ve bir darıñı daḫı muteḥayyiz oluṕ ḳābil-i ḳısmet olduġından ötrü (7) kāh aña dünyā diyü iʿtibār iderler, ḥisse (???) yaḳīn olduġından ötrü kāh ʿālem-i ṣūret diyü (8) taʿbīr iderler, eşkāre ḳābil olduġı-çun ve ḥiss-ile idrāk olunduġı-çun kāh ʿālem-i şehādet (9) diyü taʿbīr iderler ḥiss-ile müşāhede olduġı-çun kāh	

		ʿālem-i milk dirler milk oldugı-çun ve (10) taṣarruf olunduġı-çun. (SAYFA;356) Bunuñ üzere delālet ider ol ki (3) Resūl buyurdı ʿĪsā'dan ʿaleyhi's-selām ki ʿĪsā buyurdı; "Yirler gökler ʿālemi rūşen olmadı aña (4) kim ol iki kez ṭoġmadı; ikinci ṭoġmaḳ ol ḥayvāniyyet ṣıfātlarından çıḳmaḳ ve nefsi andan (5) tezkiye ḳılmaḳdur ve ʿālem-ı melekūta vāṣıl olmaḳdur ki ol ṣıfāt-ı rūḥāni-y-ile muḥallī olmaḳdur, (6) fehm eyle cidd-ile. (SAYFA;24) Eyit, yā Muḥammed, ammā senüñ-ile degül, belki ben seni var ḳılmaġ-ıla nidā ḳıl, deñile ki (???) yirler gökler içindeki (3) kimüñdür ḥaḳīḳatde? Hīç bir cevāb virici bulmayasın ki ol mevcūd ola, ben anı var ḳılmadın; girü (4) sen eyit sensüz, belki ol ḳavli ben sende var ḳılmaġ-ıla "Li'l-lāhi". (SAYFA;318) İy niçe farḳ var anuñ (15) arasında ki yirler mecmūʿ içindeki-y-ile, anlaruñ-ıçun yaradıla ve anlara mescid ḳılına muṭīʿ (16) ola. (SAYFA;237) Ol vaḳte ki ʿālem-ı ervāḥdaydı birbiri bilişmek ḥāṣıl oldı, bunda ol ḳadar (14) birbiri-le	

		ülfet ṭutar birbirinden mīrāṣ yirler, ol vaḳt anda bilişmeyen bunda yād oldı, (15) mīrāṣ yimez. (SAYFA;72) ṕes, bu ehl-i dīn (3) daḫı birbirinden mīrāṣ yirler nesebde sebebde taʿalluḳātları ḳadar. (SAYFA;72) Şol vaḳt ki gökler dürile ve yirler tebdīl (19) olına, bu ʿālem-i milk ehli-y-ile fānī ola, ne ḳıġrıcı ḳala ne cevāb virici; ṕes, ol vaḳt girü (SAYFA;523) Ve illā bu (2) günler zīnetdür yirler gökler yaradılmadın bular olmaḳ muḥāldür. (SAYFA;451) Yaʿnī, (4) “Eyit, iy ḫālāyıḳ, ben sizüñ küllüñüze Allāhu Taʿālā’nuñ resūliyem anuñ gibi, Allāh ki (5) yirler gökler anuñ ḫāṣ milkidür”. (SAYFA;501) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā’ya ḫaber mi virürsiz bir nesne-y-ile anuñ hīç (18) bir nesneden ḫaberi yoḳ, anı anuñ ẕātına şerīk mi ḳılursız hīç anuñ destūrınsuz kimse (19) şefīʿ olmaz gökler ehlinden daḫı yirler ehlinden, enbiyālardan ve mürsellerden daḫı (SAYFA;669) Yaʿnī, aylar ṣaġışın taḳdīr itmek (6) Allāhu Taʿālā ḳatında ezelden	

		on iki aydur, Allāhu Taʿālā ʿilminde ol ḥikmet-ı ilāhiyye (7) ki ezelīdür, eyle iḳtiżā ḳıldı ki bu aylardan gökler yirler yaradılduġı gün dört (8) ay ḥaram ayları ola; Yaʿnī, ḥarām işlere el uzatmaḳ anda gey ulu günāh ola, (9) ayruḳ aylarda uzatmaḳdan. (SAYFA;595) Yaʿnī, bilmez-misin (7) iy insān ki bu yirler gökler milki küllī Allāhu Taʿālā'nuñdur, anuñ bu mülkde kimse (8) şerīki yoḳdur, Ol taṣarruf ider milkinde mālikiyyeti-y-le nite dilerse kime dilerse ʿaẕāb ider (9) nūrı ḫaṭā ḳıldurmaġ-ıla ḳahrın iẓhār itmeg-içün ve kimi dilerse yarlıġar ol nūrı irişdürmeg-ile (10) luṭfın iẓhār itmeg-içün. (SAYFA;248) Yaʿnī, ilāhlıġa ol kimse mustaḥıḳdür ki yirler gökler ḳamu (10) içindeki-y-ile anuñ milki ola ve bu ikisinde taṣarrufa mālik ola, hīç bir kimsenüñ anda (11) taṣarrufı olmaya ki anı taṣarrufdan menʿ eyleye. (SAYFA;233) Yaʿnī, ol gökler ve yirler yaradılduḳdan ṣoñra ki anuñ içinde ẓulmāt-ı nefsānī (19) ve nūr-ı rūḥānī ḳılındı. (SAYFA;312) Yaʿnī, yirler gökler içinde ne var-ısa (5)	

		yaradılmaḳ ve milkiyyet ve salṭanat yöninden ve varlıḳ ve yoḳlıḳ ve var itmek ve yoḳ itmek, küllī Allāhu Taʿālā-(6)nuñdur; var olmaḳda evvel ol, āḫir ol, daḫı ẓāhir ü bāṭın ol. (SAYFA;318) Yaʿnī, yirler gökler içindeki-y-ile küllī Allāhu (13) Taʿālā'nuñ ḫāṣ milkidür, emr anuñdur, yaratmaḳ andandur ve virmek ve menʿ itmek ve ḳahr u luṭf (14) anuñdur. (SAYFA;21) Yaʿnī, yirler gökler milki Ḥaḳ Taʿālā'nuñdur daḫı aralarında (16) ne var-ısa, niçe dilerse milkinde taṣarruf ider. (SAYFA;234) Yaʿnī, yirler ve (12) gökler içinde ne var-ısa maḫṣūṣ anuñdur īcād yöninden ki ol var ḳıldı. (SAYFA;201) Zīre ol gök-ile yirler ol yoḳluḳ ẓulümātında (15) gizlü-y-idi Allāhu Taʿālā anları var ḳılmaġ-ıla. (SAYFA;231) Zīre siz ol īmān nūrı-la müşāhede ḳılursız ol ātīleri ki īmān (14) ider Ḥaḳ Taʿālā'nuñ vaḥdāniyyetini ve eger kāfir olası olursañuz ol yirler gökler içinde ne (15) ne var-ısa menfaʿat olmaz. (SAYFA;197) Bedürüstī, yirlerde göklerde ne varısa Ḥaḳ Taʿālā'nuñ (16) ḫāṣ	

		milkidür. (SAYFA;168) Ve bu şirk daḫı münḳasımdur gizlü yā eşkāreye; (15) eşkāresi ṕuta ṭapmaḳ ve maʿṣiyet olacaḳ yirlerde hevāya uymaḳ. (SAYFA;401) Yaʿnī, bu andan ötrüdür ki bilesiz ḥaḳīḳatā Allāhu Taʿālā göklerde (14) yirlerde ne var-ısa bilür andan ve anuñ ʿilminden ṭaşra nesne yoḳdur daḫı buyurdı ki AK (15) AK. (SAYFA;293) Yaʿnī, eyit yā Muḥammed, (16) naẓar idüñ ol īmāndan ḫālī ʿaḳl-ıla ne nesne var bu göklerde yirlerde ol ẓāhir (17) āyetlerde. (SAYFA;708) Yaʿnī, sizüñ rabbüñüz ʿilminden baʿīd degüldür, (10) ẕerre ve zin ḳadar nesne, yirlerde göklerde, andan kiċi yā daḫı büyük; illā küllī ol (11) ümm-ı kitābda mektūbdur ki ḳatındadur, ezelden ebedā. (SAYFA;692) Daḫı anlar ki ḥāṣlardur (3) ve ʿilmi iċinde rāsiḫlerdür, ammā olar ki ḫavāṣṣ-ı ḫalḳdur, anlar ol ḥaḳāyıḳ-ı eşyādan, Ḳurʾān aña (4) işāret ḳılduġı yirlerden fehm iderler, nūr-ı ḥaḳḳ-ıla, ol işāretden ve müteşābihlerden, anı ki olardan (5) ġayrı fehm	

		idemezler. (SAYFA;296) Zīre arı yumuşaḳ yirden görklü nebātlar biter ve ḫabīṯ (19) ćoraḳ yirlerden bitmez, illā az biter. (SAYFA;131) Zīre insānuñ żaʿfı (6) Ḥaḳ Taʿālā'nuñ celāli ve kemāli ḳuvvetine nisbetdür; ammā insān yirlerden göklerden ḳuvvetlüdür (7) ve ṭaġlardan ve bularuñ ehlinden. (SAYFA;85) Şol yetīm mālın yiyenler gibi ki yidükleri vaḳt daḫı ḳarınlarına od yirlerdi, (8) līkin ol günde elemin ṭuyamazlardı anuñ. (SAYFA;328) (19) Zīre bular Ḥaḳ Taʿālā'nuñ rıżāsı olduġı yirlere mütābaʿat ḳıldılar. (SAYFA;49) Ve sefīh oldur kim mālını imkān olduġı ḳadar menhī (3) olan yirlere, meṣāliḥ-ı dünyāsına infāḳ ide. (SAYFA;67) Yaʿnī, naẓar idüñ ki ol görklü istiʿdād-ı fiṭrī-(3)lerini fesāda virenlerüñ ve ol niʿmetleri ṣarf itmeyecek yirlere ṣarf idenlerüñ ʿāḳıbeti neye (4) irdi. (SAYFA;465) Yaʿnī, ol dünyādan mutaṣarrıf olduġuñuz (18) niʿmetlerüñ ḥuḳūḳların Allāhu	

		Taʿālā'ya edā ḳıluñ şükrin yirine getürmeg-ile ve Allāhu Taʿālā rıżāsı (19) olduġı yirlere ḫarc itmeg-ile ve ḫalḳa infāḳ itmeg-ile, anlara şefḳat idüben daḫı Allāh-ıçun (SAYFA;81)	
yiridür:	Yer. *Mekan. Sırası. *Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, mahal, mekân. *Durum, konum, vaziyet. *Bir olayın geçtiği veya geçeceği bölüm, alan, mahal. * *mec.*Durum, konum	Ammā meysir daḫı ekṣer ṣıfāt-ı ẕemīmenüñ ḳopacaḳ yiridür, ḥırṣ u (3) buḫl ve kibr ü ġaḍab ve ʿadāvet ü buġż ve ḥıḳd u ḥased daḫı bulara beñzer ṣıfātlar ki ḳul bularuñ-ıla (4) ḍāll olur ṣırāṭ-ı mustaḳīmden.	(SAYFA;287)
yit-:	Yetmek. kudreti yetmek; gücü yetmek. gücü yetmek; kudreti yetmek. *Bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nicelikte olmak. *Bir yaşa erişmek, ulaşmak. *Erişmek. Ulaşmak, kavuşmak.	(1) … Vaḳtī ki aña ḳudreti yitdi.[55b] Ṣadaḳa-y-ıla taṭavvuʿ (16) ider, zekātdan ziyāde güç yitdügi ḳadar.[312a] Yaʿnī, "Daʿvet idüñ, gücüñüz yitdügi ḳadar cinden insden (13) ve meleklerden daḫı olar ki Allāh'dan ġayrıdur, tā size muʿāvenet ḳıla, anuñ miṣli Ḳurʾān (14) getürmege".[342a] Yaʿnī, bulara ḫarac yoḳ; ḳaçan Allāh'ı ṭaleb itmekdi ki (6) görklü idseler ve resūle mütābaʿat ḳılsalar ṭāḳatları yitdügi ḳadar.[315b] Yaʿnī, bulmazlar illā şol zaḥmet-ile güç yitdügi ḳadar virürler, mutāfıḳlar anlara ve anlaruñ (6) ʿamellerine ve	(SAYFA;109) (SAYFA;622) (SAYFA;682) (SAYFA;629) (SAYFA;623) (SAYFA;748) (SAYFA;80) (SAYFA;656) (SAYFA;305) (SAYFA;551) (SAYFA;101) (SAYFA;101) (SAYFA;561) (SAYFA;629) (SAYFA;745) (SAYFA;82) (SAYFA;561) (SAYFA;252) (SAYFA;165) (SAYFA;723) (SAYFA;80) (SAYFA;80) (SAYFA;81) (SAYFA;530) (SAYFA;365) (SAYFA;602)

		ṣadaḳalarına naẓar-ı ḥaḳāret-ile baḳarlar.[312b] (14) Size gücüm yitdükçe buyurduġum budur bildügüm ḳadar”.[375a] Ancılayın bu imālar yatmaḳlıġı ḫıssetinden arı olduġın daḫı sever şol vaḳt ki ḥurre-(18)lerden çiftlenmege ḳutreti yite.[41a] (16) Yaʿnī, digil ki “Allāhu Taʿālā bana kāfidür, yiter”.[329a] (17) Eger ṣavāba tevfīḳ virilseler “yā rūḥa’llāḥ” diyüp Allāh’a nisbet idelerdi, andan aradan edep (18) götürüp Allāh-ıla didiler ki “rabbüñüñ güci yiter mi” anuñ kemāli ḳudretine şekk iderler gibi (19) söylediler.[153b] Anlar (15) saña yiter ki anlaruñ maṭlūbı ve mecbūbı Allāh ola, ʿazze ve celle”.[276b] Daḫı size ol nāṣir ü velī yiter, eger ol size nuṣret ḳılası olursa (7) size kimse ġālib olmaz ve ol maḫẕūl ḳılduġına kimse nāṣir olmaz.[51b] Yaʿnī, Allāhu Taʿālā dōst yiter, eger andan ġayrı bir dōstuñ (6) daḫı olmazsa saña żarar yoḳ.[51b] Zīre her ecelüñ kitābı var ol ezelī ʿināyet (18) anı yirine yitirür andan ḫiṭāb olınur ki “İy Ḥaḳ emr-ile	(SAYFA;484) (SAYFA;296) (SAYFA;527) (SAYFA;723) (SAYFA;296) (SAYFA;739) (SAYFA;739) (SAYFA;528) (SAYFA;166) (SAYFA;697) (SAYFA;314)

		dolanmış nefs, dön girü (19) rabbüñdin yaña şöyle ki sen andan rāżı ol senden rāżı, yā ḥāl-i ḥayvetde yā ḥāl-i.[281b] Yaʿnī, ol nefs (6) ehli olanlar Allāh'a and içerler ki yā ehl-i ḳulūb eger ṭāḳatumuz yitse senüñ-ile bile (7) dünyeden ḉıḳarduḳ daḫı küllī iḉindekiden bile. (SAYFA;602)	
yitmiş:	Yetmiş. Sayı olarak yetmiş sayısı.	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'nuñ yitmiş biñ ḥicābı var, nūrdan ve ẓulmetden, ḳaçan ḳul şerʿa muvāfiḳ (SAYFA;109) Yaʿnī, tīz ola ki benüm ümmetüm yitmiş iki bölük oluṕ ṭaġıla. (SAYFA;9)	(SAYFA;109) (SAYFA;9)
yiyni:	Hafif. Ağır olmayan. Az.	Yaʿnī, kimüñ kim terāzusı bu didügimüz nesnelerden (8) yiyni gelse anlardur ki nefslerinden ziyānkār oldılar, istiʿdādınnı fesāda virmeg-ile (9) ki uşbu ẕikr olınan kemālātları ḳabūl itmege ḳābil-idi.	(SAYFA;418)
yoġ: //yoḳ:	Yok. Var olmama, mevcut olmama.	Yaʿnī, ben size bu ḍalāletde ḳādir degüldüm, size ḥuccetüm salṭanatum yoġ-ıdı (12) şol yiltmekden artuḳ size dōst oluṕ muʿāvenet idivirdüm, siz daḫı beni dōst ṭutuṕ (13) daʿvetüme icābet ḳılduñuz. (SAYFA;159) Yaʿnī, buları şāʿiḳa irişüṕ helāk ḳıldı, andan ötrü ki (18) anları bir	(SAYFA;159) (SAYFA;184) (SAYFA;374) (SAYFA;682)

		ġaṣīlet ü kerāmet ṭamaʿ itdiler ki aña istiḥḳāḳları yoġ-ıdı. (SAYFA;184)	
yoġ-ıken:	Yokken, var değilken.	Yaʿnī, ḫızlān ve ẕillet şolaradur ki ṭaleb-i kemālden ḥīle idüṕ el ćeke otura (10) istiʿdādı, daḫı destūr dilemegi vechi-y-ile ḥaḳīḳatā ʿözrleri yoġıken.	(SAYFA;630) (SAYFA;300) (SAYFA;180) (SAYFA;532) (SAYFA;277)
yoġır-:	Katı veya toz durumundaki bir maddeyi herhangi bir sıvı ile karıştırarak hamur durumuna getirme. *mec.* Bir kişiye istenilen nitelikleri kazandırmak, yeteneklerini geliştirmek.	Nite ki balćıġın (15) yoġırdı ḳudret eli-y-le, bu aġaćdan ötrü. (SAYFA;426) Bundan ṣoñra bu Ādem'üñ mescūd (14) olmaḳda şerefi ve faż̄ileti secde ḳılanlar üzere mücerred, ol ḫāṣıyyet-ı ṭīn degül, ol ṭīnüñ (15) daḫı şerefi ol vāsıṭasuz yoġrıluṕ ḫamır olmaġıladur. (SAYFA;421) [024a] (1) ve nifāḳdan, daḫı şol nesne ki nefslerinde aṣıl ḫılḳatde mecbūldür ve balćıḳlarında bile (2) yoġrulmışdur ve bular anlardur kim ol ṣıfāt-ı ẕemīmelerinüñ ve fāsid iʿtiḳādlarınuñ netīce-(3)sinden.(SAYFA;46)	(SAYFA;426) (SAYFA;421) (SAYFA;46) (SAYFA;421) (SAYFA;204)
yol:	Yol. Tarik. Uyulan ilke, sistem, usul, tarz, tarik. **mec.* Gaye, uğur, maksat. **mec.* Bir amaca ulaşmak için başvurulması gereken çare, yöntem. **Mesafe. *Geçit. İmkan. *Allah yolu.	(10) Daḫı bulara beñzer nesneler andan ki anuñ-ıla yol oġlanları terbiyet olınur.(SAYFA;336) (10) İşāret bu iki āyetde budur ki bedürüstī, Allāh'dın yaña sülūk idecek rūşen ulu yol (11) bu āyetleri taḥḳīḳ itmekdür ki anuñ efʿālidür, bulara bu nesne	(SAYFA;336) (SAYFA;361) (SAYFA;166) (SAYFA;166) (SAYFA;285) (SAYFA;46) (SAYFA;144) (SAYFA;179) (SAYFA;179) (SAYFA;417) (SAYFA;333)

		mirḳātdur ki bundan ḥaḳīḳatā (12) ḳıḳarlar bu evvel mertebedür ki ṣunʿdan ṣāniʿi idrāk ideler.(SAYFA;361) (6) Ve rūḥ daḫı ol nefse muvāsāt ḳıla, bunuñ-ıla ki bi'l-külliye andan iʿrāż itmege baʿżı evḳātda (7) aña muvāfaḳat ḳıla, şol atlu atcuġazına muvāfaḳat ḳılduġı gibi, yol alurkenki bir (8) sāʿat ine anı diñlendüre otcuġaza ṣucuġaza göstere; tā ki ol daḫı yol almaġa bir nişāṭ (9) ḥāṣıl ide.(SAYFA;166) (6) Ve rūḥ daḫı ol nefse muvāsāt ḳıla, bunuñ-ıla ki bi'l-külliye andan iʿrāż itmege baʿżı evḳātda (7) aña muvāfaḳat ḳıla, şol atlu atcuġazına muvāfaḳat ḳılduġı gibi, yol alurkenki bir (8) sāʿat ine anı diñlendüre otcuġaza ṣucuġaza göstere; tā ki ol daḫı yol almaġa bir nişāṭ (9) ḥāṣıl ide.(SAYFA;166) [143b] (1) yol bulmasa ki ḥāṣıl ḳıla aña keffāret üç gün oruç gerek.(SAYFA;285)	(SAYFA;568) (SAYFA;134) (SAYFA;111) (SAYFA;464) (SAYFA;629) (SAYFA;349) (SAYFA;577) (SAYFA;722) (SAYFA;489) (SAYFA;222) (SAYFA;490) (SAYFA;564) (SAYFA;122) (SAYFA;46) (SAYFA;215) (SAYFA;211) (SAYFA;711) (SAYFA;101) (SAYFA;264) (SAYFA;722) (SAYFA;580) (SAYFA;14) (SAYFA;539) (SAYFA;278) (SAYFA;6) (SAYFA;31) (SAYFA;674) (SAYFA;124) (SAYFA;286) (SAYFA;577) (SAYFA;300) (SAYFA;344) (SAYFA;393) (SAYFA;228) (SAYFA;581) (SAYFA;194) (SAYFA;324) (SAYFA;14) (SAYFA;539) (SAYFA;320) (SAYFA;516) (SAYFA;406) (SAYFA;371) (SAYFA;210) (SAYFA;11)

			(SAYFA;380) (SAYFA;221) (SAYFA;351) (SAYFA;396) (SAYFA;112) (SAYFA;606) (SAYFA;457) (SAYFA;241) (SAYFA;413) (SAYFA;228) (SAYFA;404) (SAYFA;1) (SAYFA;196) (SAYFA;618) (SAYFA;82) (SAYFA;603) (SAYFA;225) (SAYFA;163) (SAYFA;3) (SAYFA;133) (SAYFA;195) (SAYFA;386) (SAYFA;17) (SAYFA;629) (SAYFA;552) (SAYFA;628) (SAYFA;157) (SAYFA;567) (SAYFA;56) (SAYFA;441) (SAYFA;576) (SAYFA;594) (SAYFA;28) (SAYFA;39) (SAYFA;102) (SAYFA;583) (SAYFA;90) (SAYFA;379) (SAYFA;643) (SAYFA;676) (SAYFA;722) (SAYFA;722) (SAYFA;376) (SAYFA;140) (SAYFA;650)

			(SAYFA;676) (SAYFA;246) (SAYFA;46) (SAYFA;370) (SAYFA;123) (SAYFA;105) (SAYFA;124) (SAYFA;601) (SAYFA;638) (SAYFA;585) (SAYFA;48) (SAYFA;403) (SAYFA;6) (SAYFA;554) (SAYFA;246) (SAYFA;225) (SAYFA;212) (SAYFA;584) (SAYFA;678) (SAYFA;64) (SAYFA;538) (SAYFA;568) (SAYFA;61) (SAYFA;549) (SAYFA;482) (SAYFA;144) (SAYFA;652) (SAYFA;45) (SAYFA;477) (SAYFA;557) (SAYFA;82) (SAYFA;650) (SAYFA;643) (SAYFA;38) (SAYFA;38) (SAYFA;1) (SAYFA;260) (SAYFA;624) (SAYFA;359) (SAYFA;256) (SAYFA;31) (SAYFA;190) (SAYFA;56) (SAYFA;80) (SAYFA;45)

			(SAYFA;261) (SAYFA;90) (SAYFA;402) (SAYFA;213) (SAYFA;676) (SAYFA;195) (SAYFA;99) (SAYFA;194) (SAYFA;576) (SAYFA;161) (SAYFA;633) (SAYFA;135) (SAYFA;380) (SAYFA;360) (SAYFA;653) (SAYFA;190) (SAYFA;569) (SAYFA;392) (SAYFA;433) (SAYFA;223) (SAYFA;404) (SAYFA;431) (SAYFA;702) (SAYFA;6) (SAYFA;596) (SAYFA;722) (SAYFA;381) (SAYFA;444) (SAYFA;326) (SAYFA;245) (SAYFA;298) (SAYFA;517) (SAYFA;31) (SAYFA;575) (SAYFA;7) (SAYFA;194) (SAYFA;95) (SAYFA;723) (SAYFA;444) (SAYFA;78) (SAYFA;344) (SAYFA;410) (SAYFA;299) (SAYFA;124) (SAYFA;631)

			(SAYFA;578) (SAYFA;126) (SAYFA;440) (SAYFA;240)
yoldaş:	Yoldaş. Aynı yolda giden, aynı amaçta olan, arkadaş.	Yaʿnī, “Eger bundan ṣoñra saña (19) nesne ṣorası olursam ayruḳ benüm-ile yoldaş olma”. (SAYFA;296) (14) Yaʿnī, her kimüñ ḳarīn ve dōstı şeyṭān ola, ne yavuz yoldaşdur ol ki ṣāḥibini naʿīmden menʿ (15) idüp̀ caḥīme iltür. (SAYFA;95) Zīre ol henüz Resūl’e daʿvet virilmedin (11) Ḥaḳḳ’ı ṭaleb itmekde ol aña yoldaşıdı. (SAYFA;130) Daḫı ol Allāh’dın (8) yaña ḳaṣd idiciler ki ṣādıḳlardur Ḥaḳḳ’ı ṭaleb itmekde size lāzım olsun ki (9) anlara rıfḳ idesiz yoldaşlıḳ vaḳtinde daḫı girćeklige multezim olasız, anlara (10) muvāḳat ḳılmaḳda. (SAYFA;210)	(SAYFA;296) (SAYFA;95) (SAYFA;130) (SAYFA;210)
yond-: yon-:	Yontmak. Bir şeye istenilen biçimi vermek için dış bölümünü keskin bir araçla biçmek, kesmek.	Yaʿnī, ol elleri-y-ile ṭaşdan (16) aġaćdan yonduḳları nesneyi ʿibādetde Allāh’a şerīk ḳılurlar.	(SAYFA;669)
yorġan:	Yorgan. Yatakta örtünmeye yarayan, içi pamuk, yün vb. şeylerle doldurularak dikilmiş geniş örtü.	Yaʿnī, bulara ol nefslerine muḫālefet itmekde ve hevāların (7) ḳaṭʿ idüp̀ gidermekden ol mücāhede ve riyāżat cehenneminde döşekler ve yorġanlar olsa, (8) olsa gerek oddan; tā ki olaları iḥāṭa ḳıluṕ arıda anlardan ol	(SAYFA;442)

		enāniyyetlerin (9) göyindüre ol aġır günāhları yüki-y-ile, tā andan cennete girmege müstaḥıḳ olalar.	
yorur: //yörür:	Yürür, akar. İlerler. (ṭaʿa//ṭaʿe//ṭaʿ: (A.) Alçak, iniş yer. * Başı aşağı etmek. *Aşağı doğru.)	Ḥāl budur ki (8) bularuñ ḳanları ḳılıcumuzdan ṭaʿā yörür".	(SAYFA;207)
yorḳunluġ:	Yorgunluk.	[380b] (1) Ve daḫı evḳātından żarūret olduġı ḳadar ḥācet-i insāniyyesine ṣarf eyleye, ol nehārından (2) ve gice sāʿatlerinden daḫı baʿżı sāʿatin ṣıdḳı ve ciddi miḳdār ẕikr(e) ṭāʿate ve Ḥaḳḳ'ı ṭaleb (3) itmege ṣarf eyleye ve baʿżı sāʿatlerinde rāḥat ṭaleb itmeg-içün yata, tā ol ḳuvā-yı beşeriyye (4) rāḥat ola ol ḥavāssuñ yorḳunluġı gide, tā ki ol gice vaḳtlerinde neşāṭ-ıla ṭura (5) ẕikre ṭāʿate meşġūl ola.	(SAYFA;759)
yoḳ:	Yok. Mevcut olmama. Olmama, bulunmama. (Bağlaç ve zarf olarak kullanıldığı durumlar da mevcut.). Var'ın zıttı.	(13) Bunda bir işāret daḫı var; yaʿnī, bir suʾāl iderüz anlara kim risālet anlara maḫṣūṣdur (14) müʾminlerden ki ḳābil-i daʿvet ola suʾāl iderüz ki resūllerümüz bizüm selāmumuz ve risāletümüz (15) ve vaʿdelerümüz ve vaʿīdlerümüz size ḫaber verdiler mi, ol size indürdügümüz kitāblaruñ ḥaḳāyıḳların (16) size bildürdiler mi? Ve kemālāt-ı dīnden ḫaber virdiler mi, ve yaḳīn yüzinden perdeyi keşf	(SAYFA;416) (SAYFA;45) (SAYFA;45) (SAYFA;45) (SAYFA;59) (SAYFA;200) (SAYFA;352) (SAYFA;590) (SAYFA;195) (SAYFA;299) (SAYFA;299) (SAYFA;380) (SAYFA;380) (SAYFA;458) (SAYFA;511) (SAYFA;568) (SAYFA;570) (SAYFA;577)

		(17) idivirdiler mi, ol maḳāmlar ve dereceler ve kerāmetler ki yarḳalayuṕ ṭuravuz anları size vaṣf (18) itdiler mi, yoḳsa yoḳ? Buña suʾāl ü ṭaḳrīb ve teşrīf dirler.[209a] (16) Yaʿnī, dilleri-y-ile mücāhidlere mütābaʿat daʿvīsin ḳılurlar, göñüllerinden Allāh'dın yaña (17) aṣlā şevḳleri yoḳ ve maḥabbetleri yoḳ, ẓāhire beẕl-ı rūḥ iderler anuñ liḳāsına şevḳ (18) idüben rıżāsın ṭaleb itmeg-içün ḳalblerinde īmān nūrı yoḳ.[23b]	(SAYFA;313) (SAYFA;687) (SAYFA;159) (SAYFA;115) (SAYFA;18) (SAYFA;628) (SAYFA;570) (SAYFA;468) (SAYFA;694) (SAYFA;350) (SAYFA;478) (SAYFA;62) (SAYFA;476) (SAYFA;309) (SAYFA;340) (SAYFA;361) (SAYFA;516) (SAYFA;516) (SAYFA;516) (SAYFA;375) (SAYFA;709) (SAYFA;50) (SAYFA;259) (SAYFA;511) (SAYFA;111) (SAYFA;201) (SAYFA;628) (SAYFA;569) (SAYFA;95) (SAYFA;685) (SAYFA;625) (SAYFA;163) (SAYFA;727) (SAYFA;129) (SAYFA;129) (SAYFA;129) (SAYFA;129) (SAYFA;533) (SAYFA;486) (SAYFA;114) (SAYFA;159) (SAYFA;368) (SAYFA;17) (SAYFA;633) (SAYFA;681)

			(SAYFA;12) (SAYFA;338) (SAYFA;233) (SAYFA;522) (SAYFA;304) (SAYFA;251) (SAYFA;574) (SAYFA;360) (SAYFA;745) (SAYFA;437) (SAYFA;271) (SAYFA;532) (SAYFA;380) (SAYFA;296) (SAYFA;577) (SAYFA;731) (SAYFA;723) (SAYFA;723) (SAYFA;86) (SAYFA;467) (SAYFA;477) (SAYFA;459) (SAYFA;459) (SAYFA;458) (SAYFA;331) (SAYFA;647) (SAYFA;647) (SAYFA;101) (SAYFA;161) (SAYFA;669) (SAYFA;437) (SAYFA;437) (SAYFA;438) (SAYFA;338) (SAYFA;672) (SAYFA;446) (SAYFA;129) (SAYFA;622) (SAYFA;482) (SAYFA;596) (SAYFA;629) (SAYFA;676) (SAYFA;723) (SAYFA;603) (SAYFA;727)

			(SAYFA;316) (SAYFA;757) (SAYFA;416) (SAYFA;318) (SAYFA;553) (SAYFA;447) (SAYFA;447) (SAYFA;166) (SAYFA;374) (SAYFA;374) (SAYFA;756) (SAYFA;369) (SAYFA;356) (SAYFA;656) (SAYFA;489) (SAYFA;288) (SAYFA;684) (SAYFA;629) (SAYFA;437) (SAYFA;80) (SAYFA;60) (SAYFA;60) (SAYFA;60) (SAYFA;167) (SAYFA;705) (SAYFA;705) (SAYFA;705) (SAYFA;318) (SAYFA;271) (SAYFA;346) (SAYFA;309) (SAYFA;552) (SAYFA;680) (SAYFA;326) (SAYFA;384) (SAYFA;746) (SAYFA;516) (SAYFA;516) (SAYFA;516) (SAYFA;511) (SAYFA;409) (SAYFA;707) (SAYFA;432) (SAYFA;738) (SAYFA;455)

			(SAYFA;417) (SAYFA;580) (SAYFA;592) (SAYFA;323) (SAYFA;629) (SAYFA;727) (SAYFA;565) (SAYFA;56) (SAYFA;380) (SAYFA;33) (SAYFA;72) (SAYFA;133) (SAYFA;155) (SAYFA;169) (SAYFA;432) (SAYFA;582) (SAYFA;657) (SAYFA;693) (SAYFA;711) (SAYFA;556) (SAYFA;206) (SAYFA;542) (SAYFA;47) (SAYFA;624) (SAYFA;28) (SAYFA;338) (SAYFA;353) (SAYFA;378) (SAYFA;323) (SAYFA;744) (SAYFA;624) (SAYFA;358) (SAYFA;429) (SAYFA;36) (SAYFA;665) (SAYFA;96) (SAYFA;468) (SAYFA;293) (SAYFA;293) (SAYFA;375) (SAYFA;410) (SAYFA;657) (SAYFA;47) (SAYFA;703) (SAYFA;668)

			(SAYFA;704) (SAYFA;194) (SAYFA;692) (SAYFA;251) (SAYFA;321) (SAYFA;119) (SAYFA;346) (SAYFA;201) (SAYFA;16) (SAYFA;156) (SAYFA;553) (SAYFA;137) (SAYFA;401) (SAYFA;344) (SAYFA;663) (SAYFA;300) (SAYFA;494) (SAYFA;179) (SAYFA;408) (SAYFA;460) (SAYFA;360) (SAYFA;297) (SAYFA;351) (SAYFA;714) (SAYFA;125) (SAYFA;321) (SAYFA;134) (SAYFA;41) (SAYFA;687) (SAYFA;346) (SAYFA;50) (SAYFA;378) (SAYFA;361) (SAYFA;629) (SAYFA;262) (SAYFA;262) (SAYFA;288) (SAYFA;33) (SAYFA;347) (SAYFA;646) (SAYFA;311) (SAYFA;275) (SAYFA;12) (SAYFA;126) (SAYFA;719)

			(SAYFA;719) (SAYFA;436) (SAYFA;649) (SAYFA;527) (SAYFA;658) (SAYFA;308) (SAYFA;668) (SAYFA;668) (SAYFA;456) (SAYFA;187) (SAYFA;168) (SAYFA;47) (SAYFA;438) (SAYFA;687) (SAYFA;248) (SAYFA;645) (SAYFA;257) (SAYFA;293) (SAYFA;501) (SAYFA;720) (SAYFA;108) (SAYFA;629) (SAYFA;711) (SAYFA;762) (SAYFA;609) (SAYFA;643) (SAYFA;162) (SAYFA;736) (SAYFA;347) (SAYFA;347) (SAYFA;439) (SAYFA;629) (SAYFA;58) (SAYFA;252) (SAYFA;156) (SAYFA;696) (SAYFA;352) (SAYFA;352) (SAYFA;680) (SAYFA;270) (SAYFA;149) (SAYFA;716) (SAYFA;25) (SAYFA;649) (SAYFA;708)

			(SAYFA;276) (SAYFA;583) (SAYFA;451) (SAYFA;741) (SAYFA;518) (SAYFA;406) (SAYFA;169) (SAYFA;758) (SAYFA;140) (SAYFA;345) (SAYFA;156) (SAYFA;319) (SAYFA;678) (SAYFA;713) (SAYFA;688) (SAYFA;657) (SAYFA;163) (SAYFA;369) (SAYFA;599) (SAYFA;474) (SAYFA;598) (SAYFA;598) (SAYFA;532) (SAYFA;132) (SAYFA;474) (SAYFA;356) (SAYFA;544) (SAYFA;545) (SAYFA;680) (SAYFA;224) (SAYFA;222) (SAYFA;318) (SAYFA;680) (SAYFA;675) (SAYFA;675) (SAYFA;675) (SAYFA;675) (SAYFA;132) (SAYFA;305) (SAYFA;688) (SAYFA;27) (SAYFA;231) (SAYFA;532) (SAYFA;205) (SAYFA;51)

yoḳsa:	Yoksa. İhtimal bildirir söz. Aksi takdirde anlamında kullanılan bir söz. (Metinde genellikle bağlaç olarak kullanılmaktadır.)	(13) Bunda bir işāret daḫı var; yaʿnī, bir suʾāl iderüz anlara kim risālet anlara maḫṣūṣdur (14) müʾminlerden ki ḳābil-i daʿvet ola suʾāl iderüz ki resūllerümüz bizüm selāmumuz ve risāletümüz (15) ve vaʿdelerümüz ve vaʿīdlerümüz size ḫaber verdiler mi, ol size indürdügümüz kitāblaruñ ḥaḳāyıḳların (16) size bildürdiler mi? Ve kemālāt-ı dīnden ḫaber virdiler mi, ve yaḳīn yüzinden perdeyi keşf (17) idivirdiler mi, ol maḳāmlar ve dereceler ve kerāmetler ki yarḳalayuṕ ṭuravuz anları size vaṣf (18) itdiler mi, yoḳsa yoḳ? Buña suʾāl ü ṭaḳrīb ve teşrīf dirler.(SAYFA;416) (1) “Bularuñ içinde gendüyi sen mi īcāda getürdüñ, anañ-ıla ilāhlıḳ idüṕ yoḳsa ben mi yaratdum bularuñ (2) arasında, buları maḫẕūl ḳılmaġ-ıçun.[155b] Bu iki bölükden emīnlige (18) ḳanḳısı ḥaḳlurаḳdur, anlar mı lāyıḳdur ki Allāh’dan ḳorḳarlar ve andan umarlar yoḳsa anları lāyıḳdur (19) Allāh’dan ḳorḳmazlar ve andan ummazlar bir cemādan ḳorḳarlar, umarlar eger girçek ḥaḳdan bāṭılı (SAYFA;360)	(SAYFA;416) (SAYFA;309) (SAYFA;360) (SAYFA;642) (SAYFA;706) (SAYFA;602) (SAYFA;379) (SAYFA;558) (SAYFA;475) (SAYFA;757) (SAYFA;416) (SAYFA;479) (SAYFA;691) (SAYFA;681)

		Bu mı ḫayrludur, AK (6) AK, yoḳsa bu mı ḫayrludur ki ḥāl-ı fiṭratda ol şeḳāvet üzere (7) maḳdūr ola, anuñ-ıla ol Allāh'dan ıraḳlıḳ cehennim odına düşe. (SAYFA;642)	
yön:	Cihet. Taraf. Yöninden; bakımından. 2- Belli bir noktaya göre olan yer, taraf. 3- *mec.* Tutulacak, izlenecek yol. ** Bakımından. ***Bakımından, cihetiyle, yoliyle.	Daḫı ol aḥsendür ʿāḳıbet yö-(9)ninden, daḫı dünyede āḫiretde ḫayrdur cezā yöninden. (SAYFA;115) ʿÖmer ḳaćan ki bir yola yürüyeydi Şeyṭān ol yolı ḳoyuṕ bir (4) ayruḳ yöñe daḫı giderdi, tā ki ʿÖmer'üñ vilāyeti nūrınuñ şuʿlesi aña irişmeye ki göyündüre. (SAYFA;577) Ammā ol ki düşmendür belā vaḳtinde cezaʿlar ider küfrān-(ı) niʿme(t) olur, Ḥaḳ (11) Taʿālā ḳażāsına teslīm olmaz, yöni ḫalḳdın yaña olur ḥaḳdan ġāfil olur. (SAYFA;468) Zīre baʿżı (6) ervāḥlar ṭanuḳlıḳ virdiler kerh-ile ḳorḳu yöniden, andan ötrü bunda aḥvālları muḫtelif (7) oldı. (SAYFA;282) Yaʿnī, ćün Ḥaḳ Taʿālā anlara dileklerin virdi ol rūḥ-ıla ḳalb (16) ol nefsüñ yönin dünyāya ve anuñ niʿmetlerine dönderdiler, tā ol ḳālib anuñ-ıla ḳıvāma (17) gele. (SAYFA;526) Andan ötrü buyurdı ki duʿā ḳıluñ rabbüñüze (2)	(SAYFA;115) (SAYFA;577) (SAYFA;468) (SAYFA;282) (SAYFA;526) (SAYFA;453) (SAYFA;212) (SAYFA;257) (SAYFA;400) (SAYFA;106) (SAYFA;220) (SAYFA;349) (SAYFA;362) (SAYFA;362) (SAYFA;400) (SAYFA;264) (SAYFA;625) (SAYFA;742) (SAYFA;28) (SAYFA;337) (SAYFA;424) (SAYFA;280) (SAYFA;489) (SAYFA;12) (SAYFA;37) (SAYFA;81) (SAYFA;81) (SAYFA;102) (SAYFA;163) (SAYFA;253) (SAYFA;271) (SAYFA;380) (SAYFA;496) (SAYFA;571) (SAYFA;687) (SAYFA;687) (SAYFA;128)

		tażarruʿ yöninde daḫı sırr-ıla. (SAYFA;453) Bu işāret-(10)dür şol nesneye ki aña iḥtiyācları var ḳūt u zevāde yöninde elbedte, lī̇kin iḥtirāz (11) ideler ol loḳmalardan ki ʿavānlar ẓālimler loḳmalarıdur ki anlar bu dünyā cī̇fesi üzere kelb (12) gibi ṭalaşurlar, ol fāsid ṭamaʿlar ḳaynaḳları-y-ıla çekişürler, illā anı ki ḥāṣıl idesiz (13) kesb-ı ḥalāl-ıla bir vechi ṣalāḥ-ıla żarūret-ı ḥāl ḳadar. (SAYFA;212) Yaʿnī̇, bir kimse yoḳdur bu muḥkem ḳılıcılardan ḥaḳāyıḳ-ı furḳānı ki ol aḥsen ola, (11) Ḥaḳ Taʿālā'dan ḥüküm yöninde. (SAYFA;257) (10) Yaʿnī̇, "Eyit, yā Aḥmed, hī̇ç ḳatuñuzda kitāb ve ḥuccet var mıdur Allāh'dan size virilmiş ola, ḳıḳaruñ anı (11) bize görelüm, tā ol daʿvilerüñüz ḥuccetlerüñüz Allāh üzere ẓāhir ola, siz mütābaʿat ḳılmazsız; illā ol (12) ẓannuñuza ki zuʿm idersiz cehl-ile yaḳī̇nsuz ḥuccet yöninden. (SAYFA;400)	(SAYFA;201) (SAYFA;264) (SAYFA;104) (SAYFA;116) (SAYFA;717) (SAYFA;255) (SAYFA;637) (SAYFA;463) (SAYFA;754) (SAYFA;575) (SAYFA;575) (SAYFA;70) (SAYFA;704) (SAYFA;102) (SAYFA;468) (SAYFA;408) (SAYFA;408) (SAYFA;48) (SAYFA;264) (SAYFA;539) (SAYFA;358) (SAYFA;666) (SAYFA;115) (SAYFA;633) (SAYFA;321) (SAYFA;231) (SAYFA;423) (SAYFA;163) (SAYFA;689) (SAYFA;125) (SAYFA;71) (SAYFA;71) (SAYFA;632) (SAYFA;632) (SAYFA;632) (SAYFA;488) (SAYFA;142) (SAYFA;49) (SAYFA;309) (SAYFA;196) (SAYFA;673) (SAYFA;673) (SAYFA;575) (SAYFA;201) (SAYFA;571)

			(SAYFA;675) (SAYFA;37) (SAYFA;487) (SAYFA;497) (SAYFA;366) (SAYFA;337) (SAYFA;193) (SAYFA;677) (SAYFA;573) (SAYFA;648) (SAYFA;405) (SAYFA;463) (SAYFA;463) (SAYFA;229) (SAYFA;539) (SAYFA;539) (SAYFA;446) (SAYFA;61) (SAYFA;594) (SAYFA;108) (SAYFA;585) (SAYFA;667) (SAYFA;325) (SAYFA;675) (SAYFA;487) (SAYFA;703) (SAYFA;162) (SAYFA;649) (SAYFA;390) (SAYFA;390) (SAYFA;463) (SAYFA;409) (SAYFA;607) (SAYFA;607) (SAYFA;126) (SAYFA;126) (SAYFA;156) (SAYFA;264) (SAYFA;28) (SAYFA;28) (SAYFA;291) (SAYFA;629) (SAYFA;615) (SAYFA;242) (SAYFA;716)

			(SAYFA;318) (SAYFA;201) (SAYFA;642) (SAYFA;131) (SAYFA;131) (SAYFA;134) (SAYFA;134) (SAYFA;48) (SAYFA;116) (SAYFA;697) (SAYFA;13) (SAYFA;444) (SAYFA;359) (SAYFA;359)
yönelt-:	Yönlendirmek.	Yaʿnī, ḳalbüm yönüni yöneltdüm Allāh'-(7)dın yaña, ġayrından iʿrāż itmeg-ile ki ol gökleri yaratdı kevākibi-y-le ve yirleri yaratdı (8) içindeki-y-ile çün baña gösterdi anlaruñ melekūtları içinde ol āyātları ki anuñ bāḳī (9) z̲ātına şevḳ itdürür.	(SAYFA;359)
yöre:	Çevre. Yöresi; çevresi, etrafı. *Etraf, çevre, civar, daire, muhit, havali.	(9) Nite ki buña delālet ḳılur Usāme ḥadīṯi ki Resūl'den ʿaleyhi's-selām naḳl idüp buyurdı; Resūl ʿaleyhi's-selām didi ki "Ḳıyāmet güninde bir ṭāyifeʾi getüreler, oda atalar, ḳarınları münşaḳḳ olup içleri ayaḳlarına (11) dökile ṭolaşa, bular şol eşek degirmen yöresin ṭolanup ṭurduġı gibi, bular daḫı (12) ṭolanalar. (SAYFA;10) (13) Zīre bu muʿāmele ḳoḳuları bularuñ dimāġına, emrimize ve bu maḳāmlaruñ yöresine çevrilmezler ve bu (14)	(SAYFA;10) (SAYFA;101)

		kerāmetlere inkār iderler ve muḳālātlarından istihzā idüṕ anlara dirler; AK (15) AK. (SAYFA;101)	
yörid-:	Yürütmek, hareket ettirmek.	(6) Yaʿnī̱, ḳaćan ol ʿināyet ceẕbelerinüñ gemisine otursañuz ol gemi cāri olsa ol (7) şehūd-ı cemāl yil-ı nesī̱m esse anı yöridse.	(SAYFA;672)
yörigen: //yürigen. //yüligen:	Metinde yürügendür şeklinde yazılmıştır. //yüligen: yüliyen, kesen. //yüligen: ustura. Tıraş eden, kesen. yöriyen. *Ustura.	(18) … Ve biri daḫı ḥalḳ itmekdür ki başın yüliye Mūsā-y-ıla ki yörigendür.[3a]	(SAYFA;4)
yöri-:	Yürümek. Hareket etmek, mesafe kat etmek.	Zī̱re ḳaćan ol nūr-ı ilāhī̱ göñüle vāḳi̱ʿ olsa (16) ol ḳalb Allāhu Taʿālā-y-içün giñer, bol olur; tā ki anuñ-ıla işidür, görür ve anuñ-ıla (17) idrāk ider ve anuñ-ıla söyler ve anuñ-ıla ṭutar ve anuñ-ıla yörir ve anuñ-ıla ḥareket idüṕ (18) sāḳin olur.[2b]	(SAYFA;3)
yörüyici:	Yolcu.	Yaʿnī̱, her yörüyicinüñ ve ṭurıcınuñ ḳarārgāhı var derecāt-ı ḳurbda (9) ve derekāt-ı buʿdda; ḳaćan ol ḳarārgāhına irişse biz taḳrī̱r ḳılduġumuzuñ ḥaḳī̱ḳati anda (10) aña beyān olınur, ʿarż-ı ekber güninde.[176b]	(SAYFA;351)
yud-:	Yutmak. Ağızda bulunan bir şeyi yutağa geçirmek.	Yaʿnī̱, “Bu ʿaṣāda daḫı bunca benüm ḥācetlerüm yirine gelür”. (12) Bunda aña işāret ider ki her nesneyi ki sen gendüñe iżāfet idesin anı gendüñe (13) maḥall-ı ḥācet göresin, ol bir ejdehā olur ki seni yudar.	(SAYFA;473)

yumışaḳ: //yumşak:	Yumuşak. Halim. Sevimli. *mec.* Kaba, hırçın, sert olmayan, kolay yola gelen, uysal.	Siz daḫı yumışaḳ (10) söyleñ, siz ol peyġamberlerden ʿazīz degülsiz ve ol mürīd ü mübtedī Firʿavn'dan ẕelīl degül, (11) anuñ rızḳ-ı emri sizi ḳorḳuya bıraġuṕ anı redd itmeñ ki yüki üstümüzden gitsün diyesiz. (SAYFA;141) Yaʿnī, ḳaçan anlardan fāḥişe gelmese anlaruñ-ıla (16) görklü muʿāşere idüñ, incidüṕ zaḫmet virmeñ, sözi yumışaḳ söyleñ nafaḳaların yirine getürüñ.(SAYFA;76) Bundan ṣoñra yumışaḳlıḳda ve şefḳatde mübālaġa ḳıldı.(SAYFA;331) Zīre ol īmān nūrınuñ şānındandur ki (4) göñül ḳorḳa ve nefs ṣıfātlarınuñ kudurātından ve ẕulümātından ṣāfī ola, ḳatılıġı yumşana (5) Allāh'ı ẕikr itmege müleyyin ola, Ḥaḳ Taʿālā'dın yaña şavḳı ġālib ola, bu didügümiz bedāyet (6) ehlinüñdür. (SAYFA;534) Belki cāyizdür, rızḳ dimek (15) her nesneye ki anuñ-ıla intifāʿ olınur; ẓāhir rızḳ niʿmetlerdür, bāṭın rızḳ keremdür ki (16) göñüli yumşaḳ, ḳılur ṭarīḳ-ı burhānıla. (SAYFA;395) Anuñ ḥavāṣṣı yumşaḳlıḳ ve (17) ʿacz ve süstlıḳ daḫı yimede içmede ḥarīṣlıḳ.	(SAYFA;141) (SAYFA;76) (SAYFA;331) (SAYFA;534) (SAYFA;395) (SAYFA;73) (SAYFA;131) (SAYFA;40) (SAYFA;261)

		(SAYFA;73) Zīre arı yumuşaḳ yirden görklü nebātlar biter ve ḫabīṯ (19) ćoraḳ yirlerden bitmez, illā az biter. (SAYFA;131) Yaʿnī, senüñ ḳalbüñ (3) yumuşaḳlıġı müʾminler üzere Allāhu Taʿālā'nuñ raḥmetindendür.(SAYFA;40) İşāret bunda budur ki siz yumuşaḳlıḳ ve luṭf (18) itmege meyl itmeñ dīn düşmanları-y-ıla "İy īmān ehli, ḫuṣūṣā anlaruñ-ıla kim sizüñ dīnüñüzi (19) oyına ṭutuṗ istihzāya alurlar.(SAYFA;261)	
yumışca:	Yummuşça. Kapamışça.	İşm oldur ki Allāh'dan iʿrāż ide, eger göz aćuṗ yumışca daḫı olursa. (SAYFA;436) Yaʿnī, her kim ki (17) taṣadduḳ itse uşbu nesneleri iḥyā ḳılmaġ-ıla daḫı muʿālece itmeg-ile, ol keffāreti olur (18) aña, şol nesnede ki gendünüñ nefsi iḥyāsında ve ḳalbi muʿālecesinde taḳṣīr ḳıldı-y-ıdı (19) gözü aćuṗ yumışca. (SAYFA;253)	(SAYFA;436) (SAYFA;253)
yummaġ	Yummak. Kapamak.	[082a] (1) vācib olan ʿameli yirine getürse ol ʿālem-ı ʿılvīye teveccüh idüṗ ʿālem-ı siflīden iʿrāż itmeg-ile (2) ve Allāhu Taʿālā'dan ġayrıdan gözin yummaġ-ıla müstaḥıḳḳ olur ki ḳurbet u vuṣlat cennetine gire.	(SAYFA;162)

yummışca:		(19) Yaʿnī, göz açuṗ yummışca beni nefsüme ışmarlama ve bundan daḫı az. (SAYFA;411) [070b] (1) devām üzere ḳalbi üzere nāẓır oluban, eyle ki hīç dünyādan āḫiretden ḳalbine nesne vāḳīʿ (2) olmaya, vaḳtini riʿāyet idici ola ḳuvvet itmeye göz açuṗ yummışca, şol ḥayṣiyyet-ile (3) ki eger bir sehl nesne ifṭār ḳılsa ol meşāribden ṣavmınuñ küllin girü istināf (4) ide, imsāk-ile Allāhu Taʿālā liḳāsından ġayrı nesne-y-ile ifṭārı olmaya. (SAYFA;139) Eger göz açuṗ (11) yummışca anı gendüye ḳosalar ol şom ṭabīʿatına girü dönerdi. (SAYFA;492)	(SAYFA;411) (SAYFA;139) (SAYFA;492)
yumşaduṗ:	Yumşatmak. Gönlü yumşatmak.	Yaʿnī, “Eyit, yā Muḥammed, kim indürdi ol kitābı (5) kim Mūsā anuñ-ıla gelmedi nūr u hüdā yöninden, tā ki anuñ-ıla ol ḳātı göñülleri yumşaduṗ (6) münevver ḳıla, ol nūr-ıla anları Allāh’dın yaña delālet ide daḫı dīn-ı İslām’a; bunı Allāh’dın (7) ġayrı kimse mi indürdi?”.	(SAYFA;366)
yu-:	Yumak, yıkamak, temizlemek. Su ile yıkamak. *Manevî olarak yıkamak, temizlemek.	(2) Yaʿnī, ayaḳlaruñuzı yuñ insāniyyetüñüz balçıġından ve enāniyyetüñüz-ile ḳāyim olmaḳdan.[111b] ṕes, tevbe ve istiġfār (18) ṣuyıla yuñ ki pāk	(SAYFA;221) (SAYFA;220) (SAYFA;220) (SAYFA;220) (SAYFA;429)

		ola.[111a] (18) … Yaʿnī, iki ellerüñüzi daḫı yuñ iki cihāna yapışmaḳdan.[111a] Yaʿnī, yuñ ol yüzüñüzi ki anuñ-ıla dünyādın yaña teveccüh (17) ḳılduñuz aġyāra naẓar ḳılmaġ-ıla.[111a]	
yurd:	Yurt. Memleket. Ülke.	Yaʿnī, ol (9) muʿāmelāt-ı ṭabīʿatdan ḉıḳalar Allāhu Taʿālā'ya taḳarrub ḳılmaġ-ıḉun daḫı ol ṭabīʿat yurdlarından geḉeler, (10) ʿālem-i ḥaḳīḳate varalar. (SAYFA;61) Yaʿnī, diler ki (8) sizi yirüñüzden yurduñuzdan ḉıḳara siz bir işde ne dirsiz. (SAYFA;474)	(SAYFA;61) (SAYFA;474)
yurd:	Delik. iğne yurdu: İğne deliği.	[222a] (1) zāyil oluṕ gitmek iḉinde ve Allāh'dan ġayrı taʿalluḳātı ḳaṭʿ itmek iḉinde ol biñ gez (2) ḳıldan ince olmaḳ gerek ki ol fenā ignesinüñ yurdusına ṣıġa, andan geçüṕ (3) ol beḳā cennetine gire; fehm eyle cidd-ile, añlayasın.	(SAYFA;442)
yurtlan-:	Yurtlanmak. Bir yeri yurt edinmek, yurt sahibi olmak. *Yerleşmek.	Yaʿnī, tā ki (10) sizüñ ervāḥlaruñuzuñ ṭurıcaḳ yirin maḳʿad-ı ṣıddıḳda ḳıla, ol melik-i muḳtedir ḳatında (11) aḳṣā-yı melekūtda maḳāmlanduḳdan ṣoñra ve nefslerüñüz menzillerin daḫı ʿālem-i ervāḥda (12) ḳıla, muḳarreb firişteler-ile sicn-ı dünyāda maḥbūs	(SAYFA;572)

		olduḳdan ṣoñra ve cesedlerüñüz maḳāmlarını (13) cennāt-ı naʿīmde ve aʿlā-yı ʿilliyīnde ḳıla, esfel-i sāfilīnde yurtlanduḳdan ṣoñra. (SAYFA;572) İşāret bu ḳavlinde (8) budur ki Allāhu Taʿālā iḥsānın beyān ider, bizüm resūlümüze ol ḳavim ḥaḳḳında ki ol gendü-(9)lerden öñdingi ḳavmüñ mekānların yurtlandılar, anlar helāk olduḳdan ṣoñra, bular daḫı (10) ʿibret almayuṗ anlaruñ ʿādetlerin ṭutdılar, mevlāları emrinden tecāvüz itdiler, resūl-(11)lerine muḫālefet itdiler anuñ-ıla ḳıtāl itdiler bu fiʿlleri-y-ile helāk müstaḥıḳ oldılar lāyıḳ (12) oldulardı ki anlardan öñdengiye irişen olara daḫı irişe-y-idi; līkin Ḥaḳ Taʿālā (13) ol resūli berekātında anları helāk itmedi.(SAYFA;470)	
yut-:	Yutmak. Boğazından geçirmek, yutmak.	ç̧ün bu kelime ilḳā olundı, ol nefs ṣıfātları sāḥireleri ṣiḥrlerin bıraḳduḳları vaḳt (12) küllüsini yutdı, cemīʿ-i ḫalḳ gözine siḥr görinen nefy olınuṗ maḥv oldı.	
yuḳarsın: yuḳaru:	Üst derece. Yükseği. yuḳaru: Yukarı. Üstün. Üst.	Yaʿnī, ç̧ün ol bizüm ḥükm-ı ezelīmüz geldi ol dünyānuñ yuḳarsın (9) aşaġa ḳılduḳ ol ḫabīṣe ve sefīle ḳaryelerüñ ḳavmi üzere ṭaşlar yaġdurduḳ, ol cehennem (10)	(SAYFA;746) (SAYFA;544) (SAYFA;558) (SAYFA;407) (SAYFA;339) (SAYFA;592) (SAYFA;446)

		zindānlarından ki yaraḳlanmışdı ṣāḥibinüñ adı-y-ıla rabbüñ ḳatından.(SAYFA;746) Ammā şerīʿat terbiyeti-le melekden (8) yuḳaru oluṗ ḫayr-ı beriyye olur. (SAYFA;544) Anlaruñ ḳatında dün bugün ve irte ve (6) yaḳīn ve ıraḳ ve aşaġa yuḳaru külli berāberdür. (SAYFA;558)	
yuva:	Yuva. Mânevî yuva. mec. Bazı kötü nitelikli kimselerin çok bulunduğu, toplandığı yer.	Yaʿnī, ḳaćan ki bizüm resūlümüz gelse şol kimseye ki ʿināyet-ı ezeliye irişe (15) ol vāridāt-ı ilāhiye elćileri aña gele, ol beşeriyyet yuvasında ḫayretde ḳılmışken ol (16) elṭāf-ı rubūbiyyet anı ceẕb eyledi ol evṣāf-ı beşeriyyetden anı öldürdi. (SAYFA;438) Gümān yoḳ ki ol maḫṣūṣ olunan (14) ḳavm erbāb-ı sülūkdur şol meşāyıḫdan ki ʿināyet-ı ezelī anları ceẕb itmişdür ol maḥabbet-ı (15) ilāhiyye ceẕbeleri-y-le ol ḫilḳat ṣıfatları yuvasından uçuruṗ ol Allāhu Taʿālā'nuñ ṣamediyyet-ı (16) celālinüñ serāperdelerine ḳondurdı oları gendülerden fānī ḳıldı.(SAYFA;259)	(SAYFA;438) (SAYFA;259)
yüce:	Yüce. Âlâ. Daha iyi. Pek iyi. En yüksek. Ziyâde ve mürtefi olan. *Üstün. *Yüce. Ulu.	(5) Bu oldur ki nefs kerih göricidür gendü ṭabʿi-y-ile yüce maḳāmları ṭaleb itmegi ve yüce (6) ḫālleri. (SAYFA;726) (5) Bu oldur ki nefs	(SAYFA;726) (SAYFA;726) (SAYFA;443) (SAYFA;443) (SAYFA;617) (SAYFA;378)

		kerih göricidür gendü ṭabʿi-y-ile yüce maḳāmları ṭaleb itmegi ve yüce (6) ḥālleri. (SAYFA;726) Alardan (17) iʿtirāf u iḳrārdur nefsleri üzere ki bular irişmediler aña ki irişdiler ol ulu ʿaṭā- (18)lara ve yüce maḳāmlara ve mertebelere gendü cehdleri-y-ile yā ʿamelleri-y-le; belki bu külli ibtidādan (19) Ḥaḳ Taʿālā'nuñ fażlı ve raḥmetidür. (SAYFA;443)	(SAYFA;618) (SAYFA;521) (SAYFA;126) (SAYFA;35) (SAYFA;96) (SAYFA;121) (SAYFA;95) (SAYFA;69) (SAYFA;465) (SAYFA;630) (SAYFA;525) (SAYFA;111) (SAYFA;372) (SAYFA;644) (SAYFA;413) (SAYFA;268) (SAYFA;516) (SAYFA;217) (SAYFA;517) (SAYFA;711) (SAYFA;65) (SAYFA;24) (SAYFA;705) (SAYFA;618) (SAYFA;526) (SAYFA;374) (SAYFA;488)
yücel-:	Yüce hale gelmek. Ulu hale gelmek.	(2) ṕes, işleri yüceldi yolları giñdi, cihān ḍalālet-ile ṭoldı.	(SAYFA;299)
yüceldi:	Yükseldi. Duyuldu.	Bu aña işāret ḳılur ki (12) bir ḳavm-ı ʿArabdan, Resūl'den ṣoñra mürtedd oldılar zekāt menʿ idenlerden Allāhu Taʿālā (13) Ebā Bekr'i anlaruñ üzerine ġālib ḳıluṕ anları ḳahr eyledi, ol kelime-yi Ḥaḳ yüceldi ki (14) anı Ebā Bekr didi ol ḳavm ḥaḳḳında "Va'l-lāhi, eger bir deve dizi bağın menʿ idüṕ (15) virmez olurlarsa ki Resūl	(SAYFA;600)

		zamānında virürlerdi, ben andan ötrü anlaruñ-ıla (16) muḳātele iderem”.	
yüceld-:	Yüceltmek. Yükseltmek. Yükseltmek, yüce bir duruma getirmek. *Yükseltmek, âli kılmak.	Ve daḫı raḥīmdür, anlara teraḥḥum idüp̀ tevfīḳ (15) virdi, gendünüñ rıżāsı-y-ıla ve mertebelerin yüceldmeg-ile.	(SAYFA;413)
yüceldügi:	Yükseldiği, âli hale geldiği.	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ḳatında derecāt bularuñdur ol (14) nūr yüceldügi ḳadar yaḳinliḳ maḳāmında daḫı Ḥaḳ Taʿālā’dan şefḳat anlaruñ-ıçundur ki nūrı-y-ıla (15) anlaruñ vücūdı ẓulamın setr ider, daḫı ʿaṭā vardur ol kerīmden gendü keremine münāsib.	(SAYFA;535)
yüceld-:	Yüceltmek. Yükseltmek. Yükseltmek, yüce bir duruma getirmek. *Yükseltmek, âli kılmak.	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā’nuñ luṭfı ulı ve ḳahrı ulı daḫı mebsūṭ-(12)dur ol luṭfı ve ḳahrı ḫazīnelerinden nice dilerse infāḳ ider, müʾminler üzere hidāyet ü īmān (13) ve iḥsān infāḳ ider ve kāfirler üzere ḍalālet ṭuġyān ve küfr nifāḳ ve ʿaẕāb-ı nār infāḳ ider; (14) bir ḳavmi yüceldür derecāt-ı ʿulāya irgürür ve bir ḳavmi aşaġa bıraġuṕ derekāt-ı suflāya indürür (15) ve bir ḳavmden şerri belāyı defʿ ider ve bir bir ḳavmden ḫayrı ve niʿmetleri menʿ ider, belki defʿ-ı niʿmetini (16) ʿām ider.	(SAYFA;266) (SAYFA;362)
yücelig: //yücelik:	Yücelik. Yüce olma durumu, ulviyet. Yüksek olma.	Daḫı müʾminlerüñ (13) ervāḥları görürler īmānları nūrı-la ol nūruñ	(SAYFA;639) (SAYFA;705) (SAYFA;638)

		yüceligi ṣafāsı ve ṣafāsı ol muḥsinüñ himmeti (14) ʿālī olduġı ḳadar ve niyyeti ḫāliṣ olduġı ḳadar olur.	(SAYFA;620) (SAYFA;638) (SAYFA;256)
yücelmişdür:		Yaʿnī, ol Firʿavn'a "Leʿāl(in) fi'l-arżı" yücelmişdür.	(SAYFA;700)
yüce:	Yüce. Âli.	[040b] (1) yücesin sever, alçağını kerīh görür.	(SAYFA;79) (SAYFA;169) (SAYFA;464) (SAYFA;464) (SAYFA;485) (SAYFA;445)
yük:	Yük. yük: yükledilen: yüklenilür: yüklenmez: yüklenmiş: yükleri: yükleri-y-le: yükletmeye: yüklü:	Ve daḫı anuñ üzerine aġır yük yükletmeye mücāhedeye ve riyāżata dāyim olmaġ-ıla.	(SAYFA;550) (SAYFA;329) (SAYFA;329) (SAYFA;706) (SAYFA;141) (SAYFA;329) (SAYFA;559) (SAYFA;562) (SAYFA;154) (SAYFA;510) (SAYFA;561) (SAYFA;510) (SAYFA;103) (SAYFA;621) (SAYFA;442) (SAYFA;706) (SAYFA;454) (SAYFA;510) (SAYFA;329) (SAYFA;329) (SAYFA;329) (SAYFA;550) (SAYFA;460)
yüli-:	Yülimek, yürimek. Kazımak, tıraş etmek.	Ve biri daḫı ḫalḳ itmekdür ki başın yüliye Mūsā-y-ıla ki yörigendür.	(SAYFA;4)
yüllit-:	Yülitmek. Tıraş ettirmek, kazıtmak.	Ḥāl budur, bular zaʿm iderler ki bu taṣarrufātda (15) nefyi olunan işāretdür, ol kimselere ki bedeninde taṣarruf ider;	(SAYFA;297)

		īmānı yoḳdur olaruñ gibi ki (16) ḳulaḳların yardılar, yā deldiler demürden ḥalḳalar geçürdiler yā gögsin yā ẕekerlerin deldiler kilid (17) urdılar, yā boyınların delüp demür geçürdiler ṣaḳālların yüllitdiler.	

yünd:
//yund:
//yunt:
//yünt:
	Kısrak.	Yaʿnī, "İy benī Ādem, sizi dünyā-y-ıla ve anuñ (9) içindeki-y-ile fitnelendürmesün ve hevāya mütābaʿat itdürüp Allāh yolından azdur-(10)masun ve ḥubb-ı şehvātı tezyīn idüp ki nisālardur ve oġul, ḳızdur ve çoḳ çoḳ altunlar (11) ve gümişledür ve ṣalma atlar ve yundlardur ve ḳoyun, ṣıġır, davā(r)dur ve ekinler, bāġlar ve bostānlar-(12)dur; tā ki buña maġrūr idüp sizi o girçeklik cennetinden çıḳara mevlāyı ṭaleb (13) iderken.	(SAYFA;431)

yüreg:	Kalb. Gönül.	Yaʿnī, ol ṣıfāt-ı behīmiyyet Yahūdileri daḫı ṣıfāt-ı (13) sebuʿiyyet ve şeyṭāniyyet Naṣārāları didiler ki "Allāhu Taʿālā bize ʿahd eyledi ki biz boyın virüp (14) münḳād olmayavuz ol Resūl'e ki ḫāṭır-ı raḥmānīdür, yā ilhām-ı rabbānīdür yā vārid-i ḥaḳdur; tā bize bir (15) ḳurbān-ıla gelmeyince ki ol dünyādur, daḫı anuñ içindekidür, anı Ḥaḳḳ-	(SAYFA;54)

		ıçun ḳurbān ḳıla, gelüp̀ anı (16) ol od yiye ki Allāhu Taʿālā odıdur ki göyündürüp̀ yürege geçicidür”.	
yürek:	Kalb, gönül.	[150b] (1) yüreklerini mecrūḥ ḳıldı, buları defʿ idüp̀ menʿ idici yoḳ gendülerde ḫōḏ veraʿ yoḳ.	(SAYFA;299)

yüri-:
//yöri-:
//yörü-:
	Yürümek. Hareket etmek. Mesafe kat etmek. Yol almak.
	mec. Gereği gibi yapılmak veya ilerlemek.
		Zīre olar bir mesleke yüridiler ki tā her birinüñ seyri (14) olardan ġāyeti aña irişdi ki her biri-çün muḳadder olmışdı. (SAYFA;364) Yaʿnī, yürümekligi Allāh’dan ola (6) ve yüridügi Allāh’dın yaña ola. (SAYFA;732) (7) Yaʿnī, nādimlerden oldı, anı götürüp̀ yüridügine bu degül ki ḳatline nādim ola. (SAYFA;244) [199a] (1) tefrīṭ ü ifrāṭ yolına yüridüp̀ ṭarīḳ-ı iʿtidālden çıḳarur ki viṣāl ṭarīḳı oldur. (SAYFA;396)	(SAYFA;364)
			(SAYFA;732)
			(SAYFA;244)
			(SAYFA;396)
			(SAYFA;365)
			(SAYFA;631)
			(SAYFA;649)
			(SAYFA;527)
			(SAYFA;732)
			(SAYFA;395)
			(SAYFA;461)
			(SAYFA;384)
			(SAYFA;454)
			(SAYFA;121)
			(SAYFA;576)
			(SAYFA;364)
			(SAYFA;577)

yüsret:	(A.) Kolaylık, sühulet. Rahat.	Belki, eger bulara bür (ü) yüsret ve niʿmet ulaşsa aña istiḥḳāḳ gözi-y-ile (2) naẓar iderler.	(SAYFA;480)
yüsr-ile:	(A.) Kolaylık. Genişlik. Rahatlık. Zenginlik. Gına. Refah.	Eger ẓāhirde bāṭında tevbe iderlerse ʿamel-(14)lerini ıṣlāḥ iderlerse siz daḫı anları incidmekden iʿrāż idüñ ḫuṣūneti luṭfa ve rıfḳa (15) dönderüñ ʿusrı ḳoñ yüsr-ile dutuñ.	(SAYFA;74)
yüz:	Yüz döndürmek, terketmek. Uzaklaşmak.	(1) olduġuñuzdan ötrü, daḫı ol feyż-ı rabbānī mededleri sizden ḳaṭʿ	(SAYFA;588) (SAYFA;546)

		oldug̱ı-ç̣un sizüñ (2) üzerüñüze hevā-yı nefs g̱ālib oldı ki ol sevdügüñüzden iʿrāż itdügüñüz (3) anı ṣıdḳ-ıla ṭaleb itmekden ve nefs-ile cihād ḳılmaḳdan yüz ç̣evürüp̱ ol ṭabīʿat-ı (4) ḥayvāniyyenüñ aşag̱a ṭabaḳasına düşdüñüz.[295a]	
yüz:	Yüz. Doksan dokuzdan sonra gelen sayının adı.	Ammā olar ki ḳavīlerdi Muḥammed gibi, ʿaleyhi's-selām, daḫı anuñ-ıla aṣḥābı gibi ki anlar (17) kāfirler üzere ḳavīlerdi tevekkülleri ve yaḳīnleri ḳuvvet-ile ve göñüllerinüñ feḳāheti-le taḳdīrāt (18) üzere eyle ki olardan biri yüz düşmandan ḳaç̣mazdı.	(SAYFA;552) (SAYFA;299)
yüz:	Yüz. Çehre. yüz sürmek; toprağa yüzünü sürmek; toprağa eğilip yüzünü sürmek. *Mecazen yüz sürmek; aşırı sevgi göstermek için yere eğilmek.	Bu bir günāhdur (18) ki yarlıg̱anmaz, illā ol ṭopraġa yüz sürmeg-ile ve bir ç̣epellikdür ki arınmaz, illā ol ṭopraḳ (19) üzere żamm olunmayınca.	(SAYFA;221)
yüz:	Yüz. Sayı olarak yüz sayısı.	Bunuñ-ıla ki ḳaç̣an sizden yüz kişi düşmāndan iki yüz kişiye ḳarşu (13) olmag̱a ṣabr itse ol iki yüz ḳavm üzere g̱ālib geleler ve ger sizden ancılayın biñ kişi (14) olsa iki biñ kişiye g̱ālib geleler, Ḥaḳ Taʿālā emri-y-ile.	(SAYFA;552) (SAYFA;552) (SAYFA;552) (SAYFA;207) (SAYFA;552)
yüz:	dokuz yüz sayısı. Sayı olarak yüz.	İşāret bunda oldur kim biz gönderdük ol ḳalb-ı (8) nūḥı bir ḳavme kim anlaruñ nefsleri yiri ḫabīṣedür anı iḥyā itmege ol daʿvet yag̱murları ki	(SAYFA;455)

		(9) yaġdı Nūḥ'dan ʿömri olduġı ḳadar ki ṭoḳuz yüz elli yıl oldı ol aña siñmedi (10) ve menfaʿat ḳılmadı ol vaʿd u vaʿīd boġanaḳları anlaruñ nefsleri yirlerine ṭoḳınuṗ icābet ḳılmadı; (11) didi ki AK.	
yüz:	Yüz urmak; yüz vurmak; yüz sürmek; aşırı sevgi göstermek için yere eğilmek, saygı göstermek.	Ol daḫı işāretdür (14) ki maʿrifet ʿArafātında vaḳfe ideler, Cebel-ı Raḥmet eşiginde yüz uruṗ ṣıdḳ-ıla ve ḥüsn-ı vefā-y-ıla (15) Allāhu Taʿālā ḥażretine ilticā ideler.	(SAYFA;4) (SAYFA;406)
yüz:	Sûret. (C.: Sur - Suver) Biçim, görünüş. yüz ehli; sûret ehli.	ṕes, ol yüzlerdür ki rablerine naẓar idicilerdür, ḳaçan ol yüz ehli üzerine (18) Ḳurʾān oḳınuṗ ẕikr eydilse yā gendüler oḳıyuṗ ẕikr itseler yāḫūḏ ʿamel-i ṣāliḥ işleseler (19) anlaruñ ḳalbleri dericecügi aḉılmaḳlıġı daḫı ziyāde ola ṣıdḳları şavḳları ḳadar.	(SAYFA;534)
yüz:	Yüz çevirmek; terketmek, dönüp gitmek, ayrılmak, uzaklaşmak.	Yaʿnī, beşāret ḳıl, incidici ʿaẕābı-la anlara kim bizden yüz (9) çevürüṗ iʿrāż itdiler.	(SAYFA;561)
yüz:	Yüz çevirmek; terketmek, dönüp gitmek, ayrılmak, uzaklaşmak.	Yaʿnī, bilüñ şol kimse ki işini Allāhu Taʿālā'ya teslīm ḳıldı, ḫalḳ üzere iʿtimād (5) ḳılmadı, düşmānı ḉoḳ görüṗ yüz döndermedi.	(SAYFA;546)
yüz:	Yüz sayısı.	Yaʿnī, eger sizden yüz kişi tevekkül ve ṣabr ehli olursa rūḥların Allāhu Taʿālā (6) yolına beẕl itmekde.	(SAYFA;552)
yüz:	Yüz. Çehre.	Ehl-i cennet nişānları	(SAYFA;445)

		yüz-(9)lerinde nūrdur ki ḳalbdeġi īmān nūrıdur ve aṣḥāb-ı nāruñ yüzlerinde ẓulümāt-ı şirkdür.	
yüzi:	Yüz. Çehre. Sûret.	(6) Allāhu Taʿālā dünyā ehline ve āḫiret ehline ẓulm eylemez, ḥükmini ġayrı maḥallinde ḳomaz ki yüzi ḳara olacaġı (7) aḳ ḳıla ve aḳ olacaġı ḳara ḳıla.	(SAYFA;12)
yüzi:	Surat. Yüz.	Nite ki Muḥammed (ʿaleyhi's-selām) duʿā ḳıldı başı yarıluḳ dişi (7) ṣınuḳ yüzi ḳana bulaşduġı vaḳt didi; "İy ćalabum, benüm bu ḳavmüma sen hidāyet vir ki bular (8) bilmezlig-ile bu işi ḳılurlar".	(SAYFA;239)
yüz:	Gönül yüzü, manevi yüz.	Şol (16) göñüller-içün ki müştāḳ ola, ol göñüllerüñ yüzi pāk tāze olur dünyā maḥabbeti (17) ćepeliden.[268a] Yaʿnī, ol ʿilm-ı bāṭına ve anuñ ehline (17) taṣdīḳ idüñ andan öñdin ki göñül yüzi ṭams ola, göremez işitmez ola.[52b]	(SAYFA;534) (SAYFA;103)
yüz:	Yüz. Çehre. Görünüş. Surat.	Didi ki "çün Resūl'üñ (14) yüzin müşāhede ḳıldum, bildüm ki ol kezẕzāblar ṣūreti degül; aña īmān getürdüm". [96a]	(SAYFA;190)
yüz:	Yer yüzü. Dünya.	(1) yir yüzinde ḳuvvetli ol arżı beşeriyyetde taṣarruf itmeg-ile ki ol müsriflerden-(2)dür, ḥadd-ı şerīʿatden ve ṭarīḳatden tecāvüz itmişdür, ol lezẕzātların ve şehvātların ḥāṣıl (3)	(SAYFA;701) (SAYFA;440) (SAYFA;419) (SAYFA;247) (SAYFA;702) (SAYFA;237) (SAYFA;267) (SAYFA;188)

		ḳılmaḳda.[351b] Ve daḫı Resūl ʿaleyhi's-selām buyurdı ki ḳıyāmet ḳopmaz bu ḥālde ki yir yüzinde Allāh (3) Allāh diyiciler bulına, yaʿnī, müʾminler ola.[221a] (1) ḫilāfet-içün şol nesne-y-ile ki sizden ġayrıya yir yüzinde ḥayvānātdan bu mükneti virmedi (2) ve göklerde melāyikelere daḫı virmedi.[210b] (1) Eger yir yüzinde cemīʿ ne var-ısa anuñ olsa ve bir ol deñlü daḫı olsa dünyede āḫiretde (2) mecmūʿını virüp gendüyi ʿaẕāb ḫalāṣ ḳılmaġ-ıçun fidā ḳılsa anlardan ḳabūl olısar (3) degül, ol ḳaṭīʿat odınuñ ʿaẕābı defʿ olıncaḳ degül, ol küfürleri sebeb-ile olara (4) ʿaẕāb-i elīm vardur, ḥasret-i ḥırmāndan daḫı ḳaṭīʿat u küfrāndan.[124b]	(SAYFA;697) (SAYFA;722) (SAYFA;412) (SAYFA;413) (SAYFA;418) (SAYFA;667) (SAYFA;245) (SAYFA;493) (SAYFA;543) (SAYFA;677) (SAYFA;620) (SAYFA;708) (SAYFA;380)
yüzinden:		(13) Bunda bir işāret daḫı var; yaʿnī, bir suʾāl iderüz anlara kim risālet anlara maḫṣūṣdur (14) müʾminlerden ki ḳābil-i daʿvet ola suʾāl iderüz ki resūllerümüz bizüm selāmumuz ve risāletümüz (15) ve vaʿdelerümüz ve vaʿīdlerümüz size ḫaber verdiler mi, ol size indürdügümüz kitāblaruñ ḥaḳāyıḳların (16) size bildürdiler mi? Ve kemālāt-ı dīnden ḫaber virdiler mi, ve yaḳīn	(SAYFA;416)

		yüzinden perdeyi keşf (17) idivirdiler mi, ol maḳāmlar ve dereceler ve kerāmetler ki yarḳalayuṕ ṭuravuz anları size vaṣf (18) itdiler mi, yoḳsa yoḳ? Buña suʾāl ü ṭaḳrīb ve teşrīf dirler.	
yüzini:	Başta, alın, göz, burun, ağız, yanak ve çenenin bulunduğu ön bölüm, sima, çehre, surat. Sûret. Sıfat.	Bu ḥayṣiyyet-ile ki kāfirler ol ḥabībüñüñ (2) mübārek başını yararlardı, yüzini ḳana bularlardı ve azu dişini uvadurlardı.[11b] Ve ikinci gün, ġaflet günidür, anda yüzler ḳızarur ve üçünci (7) gün ceẕā günidür, ḳalbler üzere, ḫatm günidür, anda yüzler ḳararur.[371b]	(SAYFA;21) (SAYFA;741) (SAYFA;741) (SAYFA;741) (SAYFA;534) (SAYFA;730) (SAYFA;11) (SAYFA;333) (SAYFA;661) (SAYFA;14) (SAYFA;11) (SAYFA;714) (SAYFA;51) (SAYFA;433) (SAYFA;11) (SAYFA;462) (SAYFA;11) (SAYFA;546) (SAYFA;445) (SAYFA;103) (SAYFA;221) (SAYFA;100) (SAYFA;221) (SAYFA;220)
Yūnus:	(A.) Benî İsrail peygamberlerinden ve Kur'an-ı Kerim'de bahsi geçenlerdendir. Elyesa (A.S.) dan sonra Ninova şehrine gönderildi. Şehir ahalisi kendisine itaat etmediği için müteessir olarak bir gemiye binmiş ve oradan denize atılmış. Cenab-ı Haktan emir almadan şehri terk ettiğinden bu hâl başına gelmişti.	Nite ki Yūnus anlara vaʿde ḳılmışdı (10) anlar īmān getürüṕ Yūnus'ı taṣdīḳlediler, ol vaʿde ḳılduġına daḫı ʿayān olmazdan (11) öñ.	(SAYFA;707) (SAYFA;707) (SAYFA;707) (SAYFA;707) (SAYFA;707)

	Büyük bir balık onu yuttu. Hz. Yunus tam bir iltica ile Allah'a dua etti ve balık onu gece, bir sahil kenarına bırakıverdi. Sıhhat bularak tekrar Ninova şehrinde ahkâm-ı İlâhiyeyi tebliğe devam etti.		
Yūsuf'ı:	(A.) Hz. Yakub'un (A.S.) oniki oğlundan en küçüğü idi. Babası kendisini çok severdi. Gördüğü bir rüyayı babası tabir ederek peygamber olacağını ve bütün kardeşlerinin kendisine itaat edeceklerini söyledi. Kardeşleri kendisini kıskandıkları için bir hile ile izini kaybetmek istediler ve bir kuyuya attılar. Oradan Mısır'a giden kervancılar aldılar. Mısır'da köle diye sattılar. Sarayda Mısır Maliye Nâzırı'nın yanında hizmet ederdi. Güzelliği, temizliği dillere destan oldu. Mısır Azizi'nin karısı Zeliha'nın iftirasına uğrayarak bir müddet hapiste, zindanda kaldı. Orada peygamberlikle müşerref oldu. Mısır Meliki'nin gördüğü rüyayı en sahih olarak Hz. Yusuf (A.S.) tabir ederek bir müddet sonra hapisten çıktı. Rüyadaki tabir gibi yedi sene bolluk oldu. Ve ondan sonra da yedi sene kıtlık başlamıştı. Hz. Yusuf da Hazine Nâzırı tayin edildi. Her taraftan mahsul, yiyecek almağa gelirlerdi. Kenan illerinde hasta ve Yusufuna ağlamakla gözleri görmez	Nite kim ḫaber virdi, ʿaleyhi's-selām; (15) "Ben Ādem'i dünyā gökinde gördüm ve Yaḥyā-y-ıla ʿĪsā'yı ikinci gökde gördüm ve Yūsuf'ı üçünci (16) gökde ve İdrīs'i dördüncide ve Harūn'ı bişincide ve Mūsā'yı altıncıda ve İbrahīm'i yidinci (17) gökde gördüm".	(SAYFA;364) (SAYFA;42)

	olan Hz. Yakub'un evlâdları da mahsul almak için geldiler. Hz. Yusuf evvelâ onları tanımazdan geldi, sonra onlara iyilik etti ve babalarını da Mısır'a davet etti. Yusuf'un gömleğini gözüne sürmekle Hz. Yakub'un gözleri de açılmıştı. Yusuf (A.S.) Mısır'a aziz oldu, Zeliha ile evlendi. Kardeşleri, babası da Mısır'a davet edildi ve mes'udane bir hayata kavuştular. Kısas-ı Enbiya)		

zaʿm:	(A.) Kelâm, söz.	Ḥāl budur, bular zaʿm iderler ki bu taṣarrufātda (15) nefyi olunan işāretdür, ol kimselere ki bedeninde taṣarruf ider; īmānı yoḳdur olaruñ gibi ki (16) ḳulaḳların yardılar, yā deldiler demürden ḥalḳalar geçürdiler yā gögsin yā ẕekerlerin deldiler kilid (17) urdılar, yā boyınların delüṕ demür geçürdiler ṣaḳālların yüllitdiler.[149b] Yaʿnī, her kim ol kitāba ve içindekiye (8) kāfir oldı, ol ehl-i kitābdan ve kāfirlerden ve münāfıḳlardan, egerçi zaʿm iderler, "biz (9) müslümānuz" diyü.[361b]	(SAYFA;297) (SAYFA;721)
zāhid:	(A.) (Zühd. den) Tas: Borç olan ibadetlerden, aslî vazifelerden başka dünya süs ve makamlarından feragat eden kimse. Sofi. Müttaki. Zühd ve perhizkârlıkla muttasıf. *Rahib, din adamı. (yābis: (A.) Kuru.) (raṭb: (A.) Rutubet, nemlilik yaşlık. * Rutubetli, yaş. * Yaş hurma. * Mülâyim, yumuşak.)	Ve daḫı raṭb ʿālimdür ve yābis cāhildür (12) ve daḫı raṭb ʿārifdür ve yābis zāhid ve daḫı ancılayın; raṭb ehl-i maḥabbetdür ve yābis ehl-i (13) sekr ve raṭb daḫı ṣāḥib-i şühūddur ve yābis ṣāhib-ı vücūddur, illā bu küllī ol ümm-ı kitāb (14) içindedür.[174b] (1) … Daḫı anlardan ki yā ehlidür Ḳurʾān daḫı zāhidden.[29b] Nite ki Yehūd u Naṣārā'nuñ ʿālimleri (10) ve zāhidleri Tevrāt'ı İncīl'i tebdīl ḳıldılar, gendü hevālarına muvāfıḳ".[335a]	(SAYFA;347) (SAYFA;57) (SAYFA;668) (SAYFA;722) (SAYFA;256) (SAYFA;668) (SAYFA;575) (SAYFA;691)
zāhidlenüṕ:	zāhidlenmek; Zahid sahibi olmak, mürid	Ve daḫı bulardan ġayrı ol maḳām-(4)lardan ki	(SAYFA;722)

	sahibi olmak.	ol anı görmedi ve ḳademi henüz anuñ kenārına başmadı, “ol baña ḥāṣıl oldı”, (5) diyü daʿvī ḳılur, nefsin güneşlendürmeg-içün ve riyāset ṭaleb itmeg-içün, nefsüñ dileklerin (6) ḥāṣıl ḳılmaġ-ıçun, zāhidlenüp̀ şeyḫliḳ göstermeg-içün.[362a]	
zamān:	(A.) Zaman, devir, süre. * Müddet, zaman.	(18) Tā aña deg ki her zamān geldi, ol zamānda bir ümmet oldı ki nāra girmege müstaḥıḳ oldı (19) ve bir ümmet oldı ki cennete girmege müstaḥıḳ oldı, tā şimdiki zamāna degin daḫı eyyām āḫire.[220b] (14) Yaʿnī, daḫı ol nefsler ki rūḥ-ıla gemüde bile degüldür ol ḥuẓūẓ -ı nefsānī-y-ile bir zamān (15) temettuʿ itdürevüz.[368b]	(SAYFA;439) (SAYFA;735) (SAYFA;441) (SAYFA;225) (SAYFA;472) (SAYFA;67) (SAYFA;124) (SAYFA;439) (SAYFA;439) (SAYFA;669) (SAYFA;439) (SAYFA;468) (SAYFA;440) (SAYFA;439) (SAYFA;317) (SAYFA;106) (SAYFA;709) (SAYFA;115) (SAYFA;120) (SAYFA;440) (SAYFA;674) (SAYFA;488) (SAYFA;520) (SAYFA;383) (SAYFA;558) (SAYFA;210) (SAYFA;258) (SAYFA;429) (SAYFA;407) (SAYFA;472) (SAYFA;300) (SAYFA;600) (SAYFA;276) (SAYFA;499) (SAYFA;407) (SAYFA;407) (SAYFA;423)

			(SAYFA;127) (SAYFA;468) (SAYFA;439) (SAYFA;89) (SAYFA;472)
zamān-ı āḫiret:	(F.) Ahiret zamanı, ahiret günü.	ṕes taḥḳīḳ bu ikinüñ zamānı bu (10) zamān-ı dünyādur, zamān-ı āḫiret degül.	(SAYFA;407)
zamān-ı dünyā:	(F.) Dünya zamanı, dünya günü.	ṕes taḥḳīḳ bu ikinüñ zamānı bu (10) zamān-ı dünyādur, zamān-ı āḫiret degül.	(SAYFA;407)
zenādıḳa:	(A.) (Zındık. C.) Zındıklar. zenādıḳ: (A.) (Zındık. C.) Zındıklar. Allah'a ve âhirete inanmayan dinsizler. İçten inanmayıp zâhiren mümin görünen münafıklar. (felsefī: (A.) Felsefeye mensub ve felsefe ile alâkalı. Felsefeciler. Felsefî düşünceye sahip ve felsefe adına yanlış düşünceye sahip olanlar. Varlığın ve bilginin bilimsel olarak araştırılması. Bir filozofun, bir felsefe okulunun, bir çağın öğretisine mensup. Bir konuda soyut düşünüşe sahip olan. Varlığın açıklamasını felsefî olarak açıklamaya çalışanlar.) (ṭabāyiʿler: Tabiatçılar. Herşeyin tabiatta doğal olarak meydana geldiğini söyleyenler.) (ḥaşviyye: (A.) Söz arasında, lüzumsuz, fazladan olan söz. Ḥaşviyye; dinî konularda akıl yürütmeyi reddeden, nasların zâhirine bağlı	Nite ki (16) oḳ nişānından geçer dilleri-y-le söylerler anı ki göñüllerde yoḳdur, felsefīler ve (17) dehrīler ve ṭabāyıʿīler gibi ve ḥaşviyyeler ve zenādıḳa gibi ve ibāḥiyyeler ve İsmāʿiliyyeler ve el-Beyāżiyye-(18)ler gibi.[205a] Yaʿnī, bu ḫalḳı iḍüñüzde bölük bölük idüṕ ḳarışdura, bir bölügine anuñ ṣıddīḳlar (18) diyeler ve bir bölügine zenādıḳa diyeler birbirine bularuñ ʿaẕābların ṭadura depelemeg-ile ve aşmaġ-ıla (19) ve aʿżāların ḳaṭʿ itmeg-ile.[176a]	(SAYFA;408) (SAYFA;350)

	kalmak suretiyle teşbih ve tecsîme kadar varan telakkileri benimseyenlere verilen ad.) (dehrī: (A.) Dehr ve zamana dair ve müteallik. DEHRİYE : Devre ait. Zamana dair ve müteallik. * Âlemin ezelî ve ebedîliğini iddia edip âhirete inanmıyan münkir ve imansız bir fırka.)		
zaḫārıf: //zeḫārif:	(A.) (Zuhruf. C.) Yalancı süsler, yaldızlar, gösterişler. * Sahte süsler.	Ol ʿahdi ṣatuṕ bu dünyā (15) metāʿın ve anuñ zaḫārıfın aldılar ki metāʿı ḳalīldür.[29b]	(SAYFA;57)
zaḥmet:	(A.) Sıkıntı, eziyet. Yorgunluk. * Zor, güç.	(3) Yaʿnī, “İy ḳardaşum, baña zaḥmet virüṕ düşmenleri sevindürme ki şeyṭān u nefs ve hevādur; bu ġaḍabuñı (4) ol ẓālim ḳavm-ile baña bile ḳılmaġıl ki dünyā buzaġusına ṭapdılar”.[247a] Yaʿnī, ben sizi nehy itmedüm mi ol şecereden ki (19) ol ʿazīzi ẕelīl ḳılur ve niʿmetinleri zāyil ḳılur, şāḏılıġı (şāẕılıġı) giderüṕ zaḥmet ü meşaḳḳat getürür.[215a] (1) ne olardan zaḥmet götrilür ne şefāʿat idicileri var ki şefāʿat ḳıla ne ʿaẕābların (2) defʿ idici var ki defʿ eyleye ne ḫōḏ belāları bulardan ḳaṭʿ olınur.[226a] Andan ḫaber virdi ki bu (2) kerīm maḳāma ulaşmaḳ temenni-y-le	(SAYFA;492) (SAYFA;428) (SAYFA;450) (SAYFA;89) (SAYFA;468) (SAYFA;468) (SAYFA;57) (SAYFA;164) (SAYFA;151) (SAYFA;121) (SAYFA;162) (SAYFA;162) (SAYFA;39) (SAYFA;428) (SAYFA;650) (SAYFA;125) (SAYFA;125) (SAYFA;76) (SAYFA;695) (SAYFA;477) (SAYFA;510) (SAYFA;103) (SAYFA;623) (SAYFA;619) (SAYFA;396) (SAYFA;653) (SAYFA;131) (SAYFA;539) (SAYFA;291) (SAYFA;151)

		olmaz, illā cidd-ile ve zaḥmet çekmeg-ile olur.[45b]	(SAYFA;105) (SAYFA;80) (SAYFA;330) (SAYFA;330) (SAYFA;477) (SAYFA;16) (SAYFA;507) (SAYFA;16) (SAYFA;142) (SAYFA;378) (SAYFA;625)
zārılıġ: //zārılıḳ:	Ağlama, sızlama. (F+T) Yalvarıp yakarma, ağlayıp inleme. (ibtihāl: (A.) Halktan alâkayı keserek Allaha tazarru' ve niyazda bulunmak.)	ṕes, girü istidrāc olundı az az ol ʿālem-i ʿılvīden girü ʿālem-ı süflīye indi (10) ḥaḳīrlerden oldı ʿazīz olduḳdan ṣoñra ç̧ün ol ḥaḳāret-ile ve civār-ı ḥaḳdan sürülmeg-ile (11) mübtelā oldı; zārılıġ-ıla başladı rāḥatlıḳdan ümīẕ kesdi ol ıraḳlıġa rāżı oluṕ diri (12) ḳaluṕ ölmemege ḳāniʿ oldı.[212a] (19) … Ne ḳadar ki ibtihāl ve zārılıḳ.[208b]	(SAYFA;422) (SAYFA;415)
zāyiʿ:	(A.) Kaybolan, boşa giden. zāyiʿ: (A.) (Ziya'. dan) Elden çıkan. Kaybolan. Yitik. Zarar, ziyan.	Yaʿnī, eger ṣulḥ iderseñüz ʿubūdiyyet üzere daḫı (8) şerʿa muṭīʿ olmaḳlıġa ḥudūd ṣaḳlamaġ-ıla ve ḥuḳūḳ riʿāyet ḳılmaġ-ıla daḫı tefrīṭ u ifrāṭ (9) ṭaraflarından ṣaḳınmaġ-ıla ki ḥuḳūḳ zāyiʿ itmeyesiz.[84b] Yaʿnī, ç̧ün bular meyl itdiler bāṭıl üzere, Ḥaḳ Taʿālā (12) ol zāyiʿleri sebebinden bularuñ ḳalblerin daḫı bāṭıla meyl itdürdi.[17b]	(SAYFA;167) (SAYFA;33)
zāyil: //zāʾil:	(A.) Yok olan, sona eren. (A.) (Zâile) Geçen, geçici.Devamlı	(1) ḥāl-ı ḥayātlarında yā vefātlarından ṣoñra anı zāyil ḳılmaḳ, andan ötrü Allāhu Taʿālā	(SAYFA;136) (SAYFA;208) (SAYFA;442) (SAYFA;760)

	olmayan. Tükenen.	gendü (2) mütevellī oldı, bu ḳısmet üzere.[069a] (1) ḥāl-ı ḥayevetlerinde yā vefātlarından ṣoñra anı zāyil ḳılmaḳ, andan ötrü Allāhu Taʿālā gendü (2) mütevellī oldı, bu ḳısmet üzere.[105a] (1) zāyil oluṕ gitmek içinde ve Allāh'dan ġayrı taʿalluḳātı ḳaṭʿ itmek içinde ol biñ gez (2) ḳıldan ince olmaḳ gerek ki ol fenā ignesinüñ yurdusına ṣıġa, andan geçüṕ (3) ol beḳā cennetine gire; fehm eyle cidd-ile, añlayasın.[222a]	(SAYFA;427) (SAYFA;592) (SAYFA;128) (SAYFA;145) (SAYFA;207) (SAYFA;60) (SAYFA;428) (SAYFA;706) (SAYFA;30) (SAYFA;642) (SAYFA;678) (SAYFA;392) (SAYFA;638)
zecr:	(A.) Menetme, engel olma. Nehyetme. * Zorlama, zorla yaptırma. * Önleme. Kovma. Eziyet etme. * * Sürme.	Yaʿnī, eger ol nefsüñ uşbu ṣıfatlardan baʿżısı ẓāhir olası olursa (4) siz anı ḥabs idüñ zecr ü menʿ zindānında bu dünyā temettuʿlarından.[38a] Yaʿnī, ʿitāb-ıla zecr-ile anuñ-ıla daḫı olmazsa müfāraḳat-ile, eger bularuñ-ıla ögüt-(11)lenüṕ size muṭīʿ oluṕ edeṕlenecek olursa.[47b]	(SAYFA;74) (SAYFA;93)
zeherāt:	(A.) Çiçekler.	Yaʿnī, eger ṣıdḳ u iḫlāṣ-ıla iḫṣāndan ṣoñra dünyā ve dünyānuñ zeherātı ḳalb (6) üzere ġalebe-i şehvāt-ıla gelse.	(SAYFA;82)
zekat:	(A.) Fazlalık, temizlik, her şeyin hâlis ve temiz olanı anlamında Arapça bir kelime. Allah'ın, muhtaçlara nasib ettiği Rabbani feyz ile olgunlaşan	Andan (13) ḫavāṭır-ı raḥmānīler ḳopar anı daʿvet ider Allāh'dın yaña bir ʿameleri-le ki ol yaḳīnlıḳ (14) vācib ḳılıcıdur, ferīżalardan nevāfillerden vaḳt olur,	(SAYFA;622) (SAYFA;191) (SAYFA;600) (SAYFA;595) (SAYFA;123) (SAYFA;622) (SAYFA;206)

	nefsin temizliğine, zekât denir.	ol ʿamel bedenī olur; oruç (15) ṭutmaḳ gibi ve namāz gibi vaḳt olur, māliyye olur zekat u ṣadaḳa gibi.[312a] Daḫı anlar kim namāz ḳılıcılar (3) ve zekat viricilerdür.[96b]	(SAYFA;625) (SAYFA;88) (SAYFA;52)
Zekeriyyā:	(A.) Benî İsrail peygamberlerinden ve Hz. Süleyman Aleyhisselâm'ın neslindendir. Beytül-Makdis'de Tevrat yazan ve kurban kesen reis idi. Zevcesi, Hz. Meryem'in teyzesi idi. Benî İsrail'in büyüklerinden olan İmran namındaki zatın karısı Hanne, Zekeriyya (A.S.) ın karısının kardeşidir. Hz. Meryem İmran kızı ve Hanne'den doğmuştur. Zekeriyya Aleyhisselâm'ın himayesinde büyümüştü. Sonradan Yahya isminde oğlu dünyaya geldi. Yahudiler Zekeriyya'ya (A.S.) iftira ederek onu şehid ettiler. Kur'an-ı Kerim'de yedi defa ismi geçer.	Yaʿnī, yā Zekeriyyā sen vücūduñ (3) ḥālinde daḫı bizüm ḳatumuzda şol ʿademüñ ḥālinde gibisin kāh Ḥaḳ Taʿālā almaḳlıġı bir (4) maʿdūmdan olur.	(SAYFA;511)
zekūt: //zekāt: (زكات) (زكوة) * Metindeki bu zatırlardaki imla (زكوة) şeklinde yer almaktadır.	(A.) İslâmın beş şartından biri olan, mal ve paranın, paklığını ve helâllığını sağlamak üzere, en az kırkta birinin her yıl sadaka olarak dağıtılması.	Zīre (9) münāfıḳlar daḫı namāz ḳılup zekūt virürler, līkin Allāh'a resūle muṭīʿ olmazlar, ol aḥkāmda (10) illā nefs-ile hevāya muṭīʿ olurlar, dünyāları meṣliḥin riʿāyet itmeg-ile.[309b] Yaʿnī, "Tīz ola ki ol	(SAYFA;617) (SAYFA;497) (SAYFA;261)

		raḥmetümi vācib ḳılam, ol (18) ḥasene-yi rüʾyet-ile ki siz anı dilersiz ol kimselere ki Allāh'dan ḳorḳuṗ ġayrından ṣaḳınurlar (19) ve bu maḳāmuñ nişābından ṭāliblere zekūtın virürler.[249b] Yaʿnī, dōst ṭutıcaḳ ḳavm anlardur (7) ki namāza dāyim oluṗ ẓāhirde ḥudūdların ṣaḳlayalar ve bāṭındaġı ḥuḳūḳların daḫı göz ṭutuṗ (8) ṣaḳlayalar ve sırların eyle riʿāyet ḳılalar ki Allāh'dan ġayrı nesne ḳalblerine düşmeye ve daḫı (9) zekūtlarını edā ideler.[131b]	
zelīl: //ẕelīl:	(A.) Alçak, hor, hakir.	(17) … Ve andan ötrü zelīl u ḫōr olalar.[119b]	(SAYFA;237)
zellāt:	(A.) (Zelle. C.) Yanılmalar, yanlışlar. * Sürçmeler, kaymalar. * Hatalar.	Sen ol Allāh'sın ki günāhları setr idüṗ seyyiʾātları ḥasenātlara dönderürsin, (5) daḫı ol zellāt ehlinüñ dileklerin virürsin".[249b] Ve daḫı Allāhu Taʿālā (8) ġafūrdur aña ki dünyāda taṣarruf ḳıldı ṣol sarṭları-y-ıla ki ẕikr olundı anuñ zellātını (9) yarlıġar ve aña teraḥḥum ider ol dünyānuñ āfetlerinden ṣaḳlamaġ-ıla.[42b]	(SAYFA;497) (SAYFA;83) (SAYFA;508)
zelzele:	(A.) Yer sarsıntısı. * Sarsma.	Ammā ḉün lisān nübüvvet dili degüldi, Mūsā dilinleyin ḉün ol dilden suʾāl (9) buḫārcuġı ḉıḳdı ki ol vācib ḳıldı anlaruñ üzerine sāʿiḳa ve zelzele.	(SAYFA;495)
zelzele-yi mevt:	(F.) Ölüm sarsıntısı.	Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā	(SAYFA;462)

	Öldürücü bir sarsıntı.	anlara zelzele-yi (10) mevt ḥavāle ḳıldı küllī ol ḳālibdaġı darları içinde yüzleri üzere düşüṕ helāk oldılar.	
zenādıḳa:	(Zındık. C.) Zındıklar. (Zındık. C.) Zındıklar. Allah'a ve âhirete inanmayan dinsizler. İçten inanmayıp zâhiren mümin görünen münafıklar.	Yaʿnī, bu ḫalḳı içüñüzde bölük bölük idüṕ ḳarışdura, bir bölügine anuñ ṣıddīḳlar (18) diyeler ve bir bölügine zenādıḳa diyeler birbirine bularuñ ʿaẕābların ṭadura depelemeg-ile ve aşmaġ-ıla (19) ve aʿżāların ḳaṭʿ itmeg-ile.[176a]	(SAYFA;350)
zencīr:	(F.) Zincir. * Zincir gibi kuvvetli bağ. * Birbirine geçmiş bir sıra metal halkadan oluşan bağ.	Yaʿnī, (10) biz anı ḫıẕlān-ıla ol dünyede sevdügine ışmarlaruz ol muʿāmelesi zencīr-ile ki anı dōst (11) dutdı ol ṣıfāt-ı behīmiyyet ve sebūʿiyyet ve şeyṭāniyyet cehenneminüñ aşaġa derekesine ḳoyavuz.[79b] Yaʿnī, “İy ṭālibler, küllüñüzüñ merciʿi ol (2) Allāhu Taʿālā’dın yañadur, ʿināyeti ceẕbeleri-y-ile ṭarīḳ-ı hidāyet üzere ol ḍāll olanlaruñ daḫı merciʿi (3) andın yañadur, ḳahr u ḫıẕlān zencīri-y-le, mekr ü ʿiṣyān yolı üzere.[151a]	(SAYFA;157) (SAYFA;300) (SAYFA;730) (SAYFA;661)
zeḫārıf: //zeḫārif:	(A.) (Zuhruf. C.) Yalancı süsler, yaldızlar, gösterişler. * Sahte süsler.	[224b] (1) ve anuñ zeḫārıfından cemʿ itdüklerüñüz sizi ol nārdan ḳurtarmaġa ḉāre ḳılmamış” (2) AK.	(SAYFA;447) (SAYFA;16) (SAYFA;478) (SAYFA;168) (SAYFA;674) (SAYFA;693) (SAYFA;668) (SAYFA;34)

zeḫārif-ı dünyā:	(F.) Dünyanın yalancı süsleri, yaldızları, gösterişleri.	Bunda işāret var ol ṭāliblere ki Allāh'dın yaña seyr idicilerdür; (6) tā ol dünyā ehlinden ve hevāsına mütābaʿat ḳılandan kimseyi dōst ṭutunmaya ve anlaru- (7)ñ-ıla ḳarışmaya; tā ol ḥırṣ u şehvātdan ḥubb-ı dünyādan müfāraḳat itmeyince Ḥaḳḳ'ı ṭaleb (8) ḳılmaḳda size müvāfaḳat ḳılmayınca ve zeḫārif-ı dünyāyı terk itmeyince.	(SAYFA;135)
zeraʿ:	(A.) Vahşi sığırın buzağısı. * Tamâ, hırs, aç gözlülük.	ṕes, ikisi bile ćıḳdılar ki ḳurbān ideler ol Ḳābīl-i nefs zeraʿ issi- y-idi, Yaʿnī, nefs-i (17) nāmiyenüñ müdebbiri- y-di ki ol ḳuvvet-i nebātiyyedür.[121b]	(SAYFA;241)
zerʿ:	zerʿ: (A.) (a.i., c. zürūʿ) Ekme, tohum saçma. Ekilmiş ekin. (zerʿ: Ekilmiş. Ekme. Tohum ekme. * Yetişmiş ekin. zerʿ: Çoğaltma. * Halketme, yaratma. * Tohum ekme. * Ağzından dişlerin dökülmesi. * Saç ağarması. * Perde, hâil. zerʿ: Yaratmak. * Yere tohum saçmak. zerʿ: Ölçmek. * Kederli ve tasalı olmak. * Kalb. * El yaymak. * Kudret, kuvvet, tâkat.) Metindeki manası tohum olmalıdır. (ḳūt: (A.) Yaşatacak gıda, rızık. *	Ol ḳurbān iletdi ṭaʿāmdan ol ki (18) zerʿinüñ gey ḫasīsidür ki ol ṭabīʿat ḳūtıdur.[121b]	(SAYFA;241)

	Kuvvetlendirmek. ḳūt: ḳūt: (A.) (a.i., c. aḳvāt) Yaşamak için yenilen şey. 2- Yiyecek.) (ḫasīs: (A.) (a.s., ḫisset'den) 1- Nekes, cimri, pinti. 2- Alçak, değersiz, kıymetsiz; insanı küçülten. Buradaki manası ikinci manasındadır.)		
zerrāt:	(A.) Zerre. C.) Zerreler. Pek ufak parçalar. Moleküller. *Metindeki manası; zerrelerden, yani insanlığın misak gününde huzurunda bulunup onların zerrelerinden sülbünden söz alınması kastedilmektedir. Zerre, insan tohumu manasında kullanılmıştır.)	(6) Andan ehl-i mīṣāḳdan ḫaber virüp buyurdı ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā ʿahd aldı ol zerrātdan ki anlaruñ (8) üzerine nūrından nūr ṣaçdı, ol elest güninde, ol nūrdan irişdügi ḳadar her birine ʿilm (9) virdi, erkān-ı islāmdan ve muʿāmelāt-ı dīnden, daḫı īmāna hidāyet virdi.[29b]	(SAYFA;57)
zevād:	(A.) Azıklar, yiyecekler. (ḳūt: (A.) Yaşatacak gıda, rızık. * Kuvvetlendirmek. ḳūt: ḳūt: (A.) (a.i., c. aḳvāt) Yaşamak için yenilen şey. 2- Yiyecek.)	Bu işāret-(10)dür şol nesneye ki aña iḥtiyācları var ḳūt u zevāde yöninde elbedte, līkin iḥtirāz (11) ideler ol loḳmalardan ki ʿavānlar ẓālimler loḳmalarıdur ki anlar bu dünyā cīfesi üzere kelb (12) gibi ṭalaşurlar, ol fāsid ṭamaʿlar ḳaynaḳları-y-ıla çekişürler, illā anı ki ḥāṣıl idesiz (13) kesb-ı ḥalāl-ıla bir vechi ṣalāḥ-ıla żarūret-ı ḥāl ḳadar.[107a]	(SAYFA;212)
zevāde:	(A.) Ziyadelik, çokluk.	Her kim ki ġanī olsa Allāhu Taʿālā varlıġı-y-la ol vilāyet	(SAYFA;68)

		zevādesinden, anuñ ʿināyetinden (12) ṭālib olsa bu ġayretden ve ġıbṭadan ṕerhīz idüṕ berī olsun.[35a]	
zevāl:	(A.) Zâil olma, sona erme. * Gitmek. Yerinden ayrılıp gitmek.	ṕes, ikisi daḫı didiler ki "İy bizüm rabbumuz, biz gendü (11) nefsümüze ẓulm eyledük, anuñ-ıla kim ol şecere-i maḥabbetden tenāvül itdük, uş miḥnet (12) ṭuzaġına düşdük ne ol maḥabbet bizi viṣālden fānī ḳılur ne ol miḥnet bizi zevālden (13) fānī ḳılur.[215b] Yaʿnī, degüldür (9) bu dünyānuñ ḥayātı ki temettuʿāt-ı nefsānī-çün ola, illā şol oġlancuḳlar oyunı gibi ve ʿişyān ehlinüñ (10) bāṭıl ʿamelleri gibi ki zevāli tīzcekdür ve żarārı bāḳīdür.[165b]	(SAYFA;429) (SAYFA;329) (SAYFA;341)
zevāl-i ġurūb:	(F.) Gözden kaybolup gidip batma. (zevāl: (A.) Zâil olma, sona erme. * Gitmek. Yerinden ayrılıp gitmek. * Güneşin tam ortada gibi, baş ucunda bulunduğu zaman. * Güneşin nısf-ı nehar dairesinden batmaya doğru dönmesi. Seyrinin sonuna yaklaşması.) (ġurūb: (A.) Batma, batış. Batıda görünmez olma. Gözden kaybolmak. * Uzaklaşmak. Irak olmak.)	Ben ṭolıncı nesneyi sevmezin anı severin ki aña zevāl-i ġurūb yoḳdur.[180a]	(SAYFA;358)
zevc:	(A.) Eş.	Ve bir daḫı	(SAYFA;277)

	Çift. İki şeyden meydana gelen. * Sınıf, cins, nev'. * Karı ve kocanın herbiri. * Koca, eş.	Meryem'dür ki zevc yoġ-iken (2) andan oġlan vücūda geldi.[139b] (1) Yaʿnī, eger dileseñüz ki zevceñüz yirine bir zevce-i uḫrā tebdīl idüp anı ḳoyuviresiz. [039b] Zīre ḳalb rūḥuñ zevcesi (15) gibidür.[62a] Rūḥuñ ḳalbe taṣarrufı olduġı-çun zevcüñ zevceye taṣarrufı olduġı gibi.[62a]	(SAYFA;77) (SAYFA;122) (SAYFA;122) (SAYFA;76) (SAYFA;77) (SAYFA;165) (SAYFA;164) (SAYFA;76) (SAYFA;64) (SAYFA;743) (SAYFA;122)
zevce-i uḫrā:	(F.) Başka bir eş. (uḫrā: (A.) Sâir, diğer, başka. Ahir, gayr, son, sonra.)	(1) Yaʿnī, eger dileseñüz ki zevceñüz yirine bir zevce-i uḫrā tebdīl idüp anı ḳoyuviresiz. [039b]	(SAYFA;77)
zevc-i rūḥ:	(F.) Ruhun eşi.	Yaʿnī, eger ol (18) imreʾet-ı nefs ḳorḳarsa ol zevc-ı rūḥdan ki anda mutāṣarrıfdur, anuñ ḥaḳların riʿāyet ḳılmaḳdan (19) ḳaça ve anuñ-ıla müdārā ḳılmaya.[83b] İşāret bu āyetde budur ki bedürüstī, (11) bu nefs nisā menzilesindedür, zevc-ı rūḥ-içün.[83a]	(SAYFA;165) (SAYFA;164)
Zeyneb:	Hz. Zeynep, peygamberimizin evlatlığı Hz. Zeyd'in eşi iken ondan ayrılarak peygarimizin eşi olmuştur. Zeyneb binti Cahş, peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a)'in halası Ümeyme bint-i Abdülmuttalib'in kızıdır. (miledi 593-646)	Ve daḫı nite ki Resūl'e (7) vāḳiʿ ʿaleyhi's-selām Zeyneb-ile (r.a)[40b]	(SAYFA;79)
zeytūn:	(A.) Zeytin.	[187b] (1) İşāret ḳılur	(SAYFA;373)

	(fürūʿ: fürūʿ: (A.) (Feri'. C.) Bir kökten ayrılmış kısımlar. Dallar. Budaklar. * Bir sülâleden gelmiş torunlar. Çocuklar. * Fık: Cüz'î hüküm ve kaideler. Ahkâm-ı cüz'iyye.) (münfiḳ: (A.) (Nafaka. dan) Nafaka veren, besliyen.)	bunuñ-ıla ol ʿulūm ravżalarına istiḫrāc olunmışdur göñül yirlerindün (2) ol hidāyet ṣu-y-ıla zühd ü taḳvā ehli-ćün, egerći ehl-i vilāyet mevātibine erişmedilerse daḫı (3) ol ictihād baġlarınuñ üzümleri ve ʿilm-ı uṣūl zeytūnları ve ʿilm-ı fürūʿ narları ki uṣūlde fürūʿde (4) münfiḳ; ammā ʿulemā ḳatında muḫtelif.	
zeytūnlarına:	(şātʾ//şāt: (A.) Yerden yeni çıkan taze ekin yaprağı. Ekinlerin taze çıkan filizleri, yaprağı. * Su arkı.* Bağlayıp sağlamlaştırmak. beşaʿat: Kabahat, suç. * Yiyecek ve içeceklerdeki acılık)	İşāret (17) ḳılur ol īmān ḥuzmāsına ve ṣāliḥ ʿameller ekinlerine ve aḫlāḳ-ı ḥasīde zeytūnlarına ve iḫlāṣ (18) nārınadur ki bular küllī göñül şātınuñ ṣemereleridür.[198a]	(SAYFA;394)
zındıḳ:	(A.) Zındık. Kâfirlik, dinsizlik. (Zendeka sâhibine zındık denir. Bazılarınca zındık; hem dinsiz, hem emvâl ve ezvacın iştirakine ve dehrin bekasına kail olan kimsedir.)	Allāhu Taʿālā sizi anuñ-ıla ibtilā ḳılur, tā ki (10) muvāfiḳ mutāfiḳdan ve ṣıddīḳ zındıḳdan temīz oluṕ seçile.[282b] (3) Ve daḫı veṣīle olardur kim ḥarāmları ḥalāl görürler, ecnebī ʿavratlar-ıla üleşürler yā ḳardaş (4) yā ḳız idinmeg-ile ol mubāḥīler ve zındīḳlar gibi bunuñ-ıla temettuʿ ider.[150a]	(SAYFA;563) (SAYFA;298) (SAYFA;352)
zikr:	(A.) Dile getirmek, anmak. (Zikir) Anmak, hatırlamak. Anılmak.	ćün naṣīḥatler anlara eṣer ḳılmadı, Allāhu Taʿālā üzere ictirāʾ (8) ḳıluṕ delīlleri zikr itmediler sebebi-y-ile Ḥaḳḳ'a lāzım olmadılar daḫı virilen niʿmetüñ ḳadrin (9)	(SAYFA;462)

		bilmediler.[232a]	
zin:	(F.) Çok çok küçük nesne.	Yaʿnī, sizüñ rabbüñüz ʿilminden baʿīd degüldür, (10) ẕerre ve zin ḳadar nesne, yirlerde göklerde, andan kiçi yā daḫı büyük; illā küllī ol (11) ümm-ı kitābda mektūbdur ki ḳatındadur, ezelden ebedā.[347a]	(SAYFA;692)
zinā:	(A.) Haram ve büyük günah olan nihaksız çiftleşme.	İşāret (16) bu āyet taḥḳīḳında budur ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā nite ki müʾminlerüñ döşekleri zinā çepelinden arı (17) olduġın sever.[41a] Zīre Allāhu Taʿālā ṭaş (2) yaġdurmadı, bu ulu günāh işleyenlerden birinüñ üzerine, zinā gibi ʿuḳūḳ-ı vālideyn gibi (3) daḫı seriḳa ve nā-ḥaḳ yire ḳatl idmek gibi daḫı kebāyirden buña beñzer nesneleri ki var, (4) tā şirke degin.[232b] Nite ki döşegi zinādan (6) arı olduġın sever.[41b]	(SAYFA;80) (SAYFA;463) (SAYFA;81) (SAYFA;186)
zinā-yı fevāḥiş:	(F.) En büyük haram ve kötü işlerden olan zina. Zina ve kötü ve haram olan işler. (fevāḥiş: (A.) (Fâhiş. C.) Fâhiş işler. Bozuk işler. Kötü ve haram olan işler, ameller.)	Yaʿnī, eger ḳorḳarsañuz ki yetīmeleri ciftlenmekde ʿadl idemeyesiz, anlaruñ ġayrından (5) ciftlenüñ size ḥelāl olanlardan iki yā üç yā dört; gendüñüzi ol zinā-yı fevāḥişden ṣaḳlamaġ-ıçun (6) ki şehvete müteʿallıḳdur ve nefsüñüzi taḫliye ḳılmaġ-ıçun, ʿiffet-ile ve iḥṣān-ıla ve daḫı buyurdı ki AK (7)	(SAYFA;66)

		AK.[34a]	
zindān:	(F.) Hapishane. Zindan. Karanlık hapishane. Pek karanlık sıkıntılı yer. *f. Karanlık, yeraltı hapishânesi. Sıkıntı ve karanlık yer.	(4) … Zīre dünyā müʾminüñ zindānıdur.[38a] Aña işāret ḳılur kim ol ehl-i ṭabīʿatuñ (3) beşeriyyet zindānında oturmaḳlıġı ehl-i ḳulūba ve aṣḥāb-ı sülūka ṣalāḥdur.[303a] Yaʿnī, eger ol nefsüñ uşbu ṣıfatlardan baʿżısı ẓāhir olası olursa (4) siz anı ḥabs idüñ zecr ü menʿ zindānında bu dünyā temettuʿlarından.[38a]	(SAYFA;74) (SAYFA;604) (SAYFA;74) (SAYFA;610) (SAYFA;326) (SAYFA;212) (SAYFA;598) (SAYFA;746) (SAYFA;213)
zīnet:	(A.) Zinet. Süs. Bezek. Ziynet.	(1) Meylleri dünyāya ve anuñ zīnetine olmışdur, hevāya mütābaʿat idüṕ şerʿuñ ḫilāfınca saʿy iderler, (2) tā Ḥaḳ Taʿālā temīz ide bularuñ gibi ḫabīṣlerden şol ervāḥları ve ḳulūbları ṭayyibedür, hevāya (3) mütābaʿat itmez ve dünyāya meyli yoḳ, nefs aldamasına uymaz.[285a] (14) Zīre göñül bostānları bunuñ-ıla muḥkem zīnet ṭutar daḫı esrār güneşleri andan ṭoġar (15) ve maʿrifet ırmaḳları anuñ içinde aḳar ve vaḥdāniyyet ravżalarınuñ çicekleri anda açılur.[198a] İşāret bu iki (6) āyetde budur ki Allāhu Taʿālā bu ḳullaruñ ẓāhirlerine ve bāṭınlarına zīnet ḳıluṕdur ki (7) ẓāhirleri bāṭınları biribirine münāsib, andan ötrü	(SAYFA;568) (SAYFA;394) (SAYFA;434) (SAYFA;579) (SAYFA;674) (SAYFA;73) (SAYFA;430) (SAYFA;702) (SAYFA;674) (SAYFA;674) (SAYFA;451) (SAYFA;256) (SAYFA;434) (SAYFA;434) (SAYFA;434) (SAYFA;733) (SAYFA;435) (SAYFA;601) (SAYFA;719) (SAYFA;627) (SAYFA;743) (SAYFA;694) (SAYFA;750) (SAYFA;648) (SAYFA;432) (SAYFA;476) (SAYFA;476) (SAYFA;746) (SAYFA;457) (SAYFA;575) (SAYFA;432)

		buyurdı ki her ṭāʿat u ʿibādet vaḳtinde gendüñi (8) zīnetüñüz ṭutuñ.[218a]	(SAYFA;433) (SAYFA;549) (SAYFA;491) (SAYFA;293) (SAYFA;314) (SAYFA;477) (SAYFA;434) (SAYFA;428) (SAYFA;58) (SAYFA;574) (SAYFA;655) (SAYFA;257) (SAYFA;168) (SAYFA;475) (SAYFA;389) (SAYFA;490) (SAYFA;550) (SAYFA;374) (SAYFA;81) (SAYFA;602) (SAYFA;691) (SAYFA;19) (SAYFA;515) (SAYFA;468) (SAYFA;544) (SAYFA;490) (SAYFA;604) (SAYFA;412) (SAYFA;374) (SAYFA;550) (SAYFA;576) (SAYFA;312) (SAYFA;434)
zīnet-ı dünyā:	(F.) Dünya ziyneti, dünya süsü.	(1) ümmetlerüñüzi ibtilā ḳıla, şol nesne-y-ile ki size beyān u tıbyāndan ve ḥuccet burhāndan daḫı (2) ʿızzet-ı sulṭāndan ve sizi daḫı ibtilā ḳıla zīnet-ı dünyā-y-ıla ve mütābaʿat-ı hevā-y-ıla ve arzulara (3) irişmeg-ile ve ḫalḳ arasında yücelik-ile ve āḫiretde necāt-ıla; tā ki tāyibler tıbyān u beyān-ıla (4) hidāyet bulalar ve	(SAYFA;256)

		ʿālimler ḥuccet u burhān-ıla muḳtedā olalar ve ʿārifler ʿızzet-ı sulṭān-ıla ceẕb (5) olınalar. [129a]	
zīnet-i ẓāhir:	(F.) Görünür süs, görünür ziynet. zīnet-i bāṭın: (F.) Görünmeyen süs, ziynet.	ṕes, zīnet-i ẓāhir tevāżuʿ u ḫużūʿdur ve zīnet-i bāṭın inkisār u ḫuşūʿdur.[218a]	(SAYFA;434)
Zīre:	(F.) Zira. Çünkü. Ondan ki, şundan, şu sebepten ki. Farsça olan bu kelime edat olarak kullanılmaktadır.	(10) Zīre hidāyet-i ḥaḳīḳī oldur ki anuñ ṭarīḳından ġayrıdan münḳaṭıʿ oluṕ andın yaña müteveccih olalar.[140a] (10) Zīre müʾminüñ ḫavāṣṣındandur ki üzerlerine Allāhu Taʿālā āyetleri oḳınduḳ́a anlaruñ īmānları (11) ziyāde ola.[4b] (10) Zīre nefs tecāvüz itmez melekūtdın yaña, illā bir ʿillet-ile mużṭar oluban.[352b] (10) Zīre ol ć́ıḳmaḳlıḳ ṭāḳatı cemīʿ-i ḫalḳa şāmildür ḫılḳatlerinde ḳonılmışdur.[302a] (10) Zīre ol mertebesinde kemāl üzere yaradıldı “ve’z-ziyāde ʿale’l-kemāl-ı noḳṣān”.[191a] (11) Zīre ṣabr itmek daḫı bizüm aḫlāḳumuzdan bir ḫulḳdur, biz anları ṣabr-ıla ol ulu’l-ʿazm mertebelerine (12) irişdürürüz.[166a]	(SAYFA;278) (SAYFA;7) (SAYFA;703) (SAYFA;602) (SAYFA;380) (SAYFA;330) (SAYFA;15) (SAYFA;658) (SAYFA;147) (SAYFA;302) (SAYFA;417) (SAYFA;381) (SAYFA;22) (SAYFA;528) (SAYFA;190) (SAYFA;101) (SAYFA;63) (SAYFA;358) (SAYFA;288) (SAYFA;52) (SAYFA;365) (SAYFA;394) (SAYFA;34) (SAYFA;580) (SAYFA;492) (SAYFA;464) (SAYFA;580) (SAYFA;384) (SAYFA;380) (SAYFA;726) (SAYFA;196) (SAYFA;462) (SAYFA;303) (SAYFA;98) (SAYFA;355) (SAYFA;257) (SAYFA;169) (SAYFA;384)

			(SAYFA;436) (SAYFA;240) (SAYFA;422) (SAYFA;536) (SAYFA;533) (SAYFA;172) (SAYFA;148) (SAYFA;240) (SAYFA;120) (SAYFA;585) (SAYFA;49) (SAYFA;47) (SAYFA;360) (SAYFA;756) (SAYFA;752) (SAYFA;22) (SAYFA;88) (SAYFA;565) (SAYFA;294) (SAYFA;730) (SAYFA;8) (SAYFA;422) (SAYFA;558) (SAYFA;340) (SAYFA;103) (SAYFA;254) (SAYFA;618) (SAYFA;53) (SAYFA;714) (SAYFA;276) (SAYFA;529) (SAYFA;160) (SAYFA;227) (SAYFA;346) (SAYFA;193) (SAYFA;58) (SAYFA;148) (SAYFA;420) (SAYFA;165) (SAYFA;102) (SAYFA;465) (SAYFA;255) (SAYFA;235) (SAYFA;505) (SAYFA;70) (SAYFA;51) (SAYFA;66) (SAYFA;71)

			(SAYFA;103) (SAYFA;425) (SAYFA;486) (SAYFA;574) (SAYFA;650) (SAYFA;496) (SAYFA;443) (SAYFA;21) (SAYFA;72) (SAYFA;323) (SAYFA;62) (SAYFA;95) (SAYFA;298) (SAYFA;441) (SAYFA;9) (SAYFA;467) (SAYFA;127) (SAYFA;697) (SAYFA;611) (SAYFA;750) (SAYFA;720) (SAYFA;590) (SAYFA;656) (SAYFA;721) (SAYFA;282) (SAYFA;271) (SAYFA;174) (SAYFA;734) (SAYFA;601) (SAYFA;171) (SAYFA;414) (SAYFA;578) (SAYFA;528) (SAYFA;180) (SAYFA;414) (SAYFA;382) (SAYFA;540) (SAYFA;90) (SAYFA;740) (SAYFA;627) (SAYFA;535) (SAYFA;381) (SAYFA;271) (SAYFA;326) (SAYFA;85) (SAYFA;242) (SAYFA;92) (SAYFA;645)

			(SAYFA;645) (SAYFA;620) (SAYFA;347) (SAYFA;617) (SAYFA;710) (SAYFA;453) (SAYFA;230) (SAYFA;381) (SAYFA;174) (SAYFA;368) (SAYFA;725) (SAYFA;42) (SAYFA;42) (SAYFA;292) (SAYFA;346) (SAYFA;129) (SAYFA;199) (SAYFA;160) (SAYFA;394) (SAYFA;30) (SAYFA;519) (SAYFA;110) (SAYFA;749) (SAYFA;402) (SAYFA;309) (SAYFA;737) (SAYFA;609) (SAYFA;125) (SAYFA;374) (SAYFA;338) (SAYFA;127) (SAYFA;128) (SAYFA;757) (SAYFA;65) (SAYFA;120) (SAYFA;117) (SAYFA;654) (SAYFA;724) (SAYFA;119) (SAYFA;131) (SAYFA;94) (SAYFA;181) (SAYFA;171) (SAYFA;299) (SAYFA;761) (SAYFA;362) (SAYFA;78) (SAYFA;464)

			(SAYFA;470) (SAYFA;68) (SAYFA;126) (SAYFA;194) (SAYFA;75) (SAYFA;717) (SAYFA;172) (SAYFA;643) (SAYFA;463) (SAYFA;283) (SAYFA;216) (SAYFA;356) (SAYFA;332) (SAYFA;552) (SAYFA;645) (SAYFA;481) (SAYFA;211) (SAYFA;7) (SAYFA;595) (SAYFA;488) (SAYFA;346) (SAYFA;634) (SAYFA;730) (SAYFA;603) (SAYFA;497) (SAYFA;324) (SAYFA;659) (SAYFA;178) (SAYFA;627) (SAYFA;107) (SAYFA;505) (SAYFA;23) (SAYFA;304) (SAYFA;148) (SAYFA;278) (SAYFA;263) (SAYFA;100) (SAYFA;155) (SAYFA;564) (SAYFA;466) (SAYFA;641) (SAYFA;759) (SAYFA;95) (SAYFA;134) (SAYFA;451) (SAYFA;200) (SAYFA;659) (SAYFA;605)

			(SAYFA;744) (SAYFA;720) (SAYFA;131) (SAYFA;190) (SAYFA;529) (SAYFA;42) (SAYFA;104) (SAYFA;277) (SAYFA;282) (SAYFA;354) (SAYFA;494) (SAYFA;431) (SAYFA;323) (SAYFA;359) (SAYFA;486) (SAYFA;726) (SAYFA;309) (SAYFA;536) (SAYFA;719) (SAYFA;741) (SAYFA;317) (SAYFA;616) (SAYFA;229) (SAYFA;672) (SAYFA;37) (SAYFA;653) (SAYFA;253) (SAYFA;552) (SAYFA;631) (SAYFA;752) (SAYFA;578) (SAYFA;198) (SAYFA;189) (SAYFA;670) (SAYFA;421) (SAYFA;398) (SAYFA;742) (SAYFA;553) (SAYFA;310) (SAYFA;390) (SAYFA;518) (SAYFA;518) (SAYFA;616) (SAYFA;715) (SAYFA;258) (SAYFA;246) (SAYFA;285) (SAYFA;685)

			(SAYFA;194) (SAYFA;70) (SAYFA;739) (SAYFA;736) (SAYFA;95) (SAYFA;552) (SAYFA;181) (SAYFA;92) (SAYFA;405) (SAYFA;750) (SAYFA;371) (SAYFA;426) (SAYFA;746) (SAYFA;663) (SAYFA;576) (SAYFA;749) (SAYFA;540) (SAYFA;134) (SAYFA;714) (SAYFA;150) (SAYFA;39) (SAYFA;591) (SAYFA;509) (SAYFA;271) (SAYFA;730) (SAYFA;573) (SAYFA;48) (SAYFA;553) (SAYFA;192) (SAYFA;758) (SAYFA;536) (SAYFA;440) (SAYFA;95) (SAYFA;395) (SAYFA;89) (SAYFA;630) (SAYFA;516) (SAYFA;71) (SAYFA;753) (SAYFA;281) (SAYFA;730) (SAYFA;548) (SAYFA;446) (SAYFA;327) (SAYFA;425) (SAYFA;262) (SAYFA;642) (SAYFA;653)

			(SAYFA;265) (SAYFA;555) (SAYFA;432) (SAYFA;175) (SAYFA;291) (SAYFA;756) (SAYFA;616) (SAYFA;685) (SAYFA;113) (SAYFA;138) (SAYFA;327) (SAYFA;58) (SAYFA;612) (SAYFA;219) (SAYFA;177) (SAYFA;740) (SAYFA;445) (SAYFA;333) (SAYFA;327) (SAYFA;706) (SAYFA;43) (SAYFA;635) (SAYFA;638) (SAYFA;68) (SAYFA;16) (SAYFA;542) (SAYFA;681) (SAYFA;716) (SAYFA;44) (SAYFA;165) (SAYFA;8) (SAYFA;8) (SAYFA;91) (SAYFA;484) (SAYFA;707) (SAYFA;402) (SAYFA;67) (SAYFA;734) (SAYFA;44) (SAYFA;519) (SAYFA;405) (SAYFA;715) (SAYFA;671) (SAYFA;99) (SAYFA;471) (SAYFA;675) (SAYFA;211) (SAYFA;47)

			(SAYFA;519) (SAYFA;277) (SAYFA;502) (SAYFA;265) (SAYFA;555) (SAYFA;662) (SAYFA;74) (SAYFA;741) (SAYFA;139) (SAYFA;279) (SAYFA;356) (SAYFA;491) (SAYFA;705) (SAYFA;43) (SAYFA;12) (SAYFA;529) (SAYFA;762) (SAYFA;183) (SAYFA;604) (SAYFA;420) (SAYFA;648) (SAYFA;639) (SAYFA;690) (SAYFA;188) (SAYFA;94) (SAYFA;180) (SAYFA;704) (SAYFA;415) (SAYFA;20) (SAYFA;202) (SAYFA;275) (SAYFA;348) (SAYFA;504) (SAYFA;314) (SAYFA;634) (SAYFA;178) (SAYFA;280) (SAYFA;540) (SAYFA;366) (SAYFA;109) (SAYFA;720) (SAYFA;690) (SAYFA;119) (SAYFA;383) (SAYFA;705) (SAYFA;655) (SAYFA;250) (SAYFA;757)

			(SAYFA;681) (SAYFA;235) (SAYFA;299) (SAYFA;628) (SAYFA;451) (SAYFA;134) (SAYFA;752) (SAYFA;368) (SAYFA;432) (SAYFA;524) (SAYFA;565) (SAYFA;711) (SAYFA;54) (SAYFA;154) (SAYFA;315) (SAYFA;244) (SAYFA;346) (SAYFA;74) (SAYFA;561) (SAYFA;682) (SAYFA;204) (SAYFA;722) (SAYFA;169) (SAYFA;52) (SAYFA;185) (SAYFA;170) (SAYFA;1) (SAYFA;468) (SAYFA;331) (SAYFA;301) (SAYFA;670) (SAYFA;417) (SAYFA;605) (SAYFA;493) (SAYFA;406) (SAYFA;169) (SAYFA;345) (SAYFA;746) (SAYFA;40) (SAYFA;612) (SAYFA;525) (SAYFA;426) (SAYFA;81) (SAYFA;86) (SAYFA;351) (SAYFA;75) (SAYFA;85) (SAYFA;676)

			(SAYFA;94) (SAYFA;650) (SAYFA;282) (SAYFA;289) (SAYFA;635) (SAYFA;721) (SAYFA;5) (SAYFA;532) (SAYFA;333) (SAYFA;178) (SAYFA;350) (SAYFA;88) (SAYFA;702) (SAYFA;419) (SAYFA;124) (SAYFA;729) (SAYFA;354) (SAYFA;455) (SAYFA;85) (SAYFA;314) (SAYFA;703) (SAYFA;304) (SAYFA;736) (SAYFA;377) (SAYFA;647) (SAYFA;108) (SAYFA;587) (SAYFA;475) (SAYFA;433) (SAYFA;207) (SAYFA;122) (SAYFA;47) (SAYFA;306) (SAYFA;77) (SAYFA;754) (SAYFA;688) (SAYFA;306) (SAYFA;465) (SAYFA;178) (SAYFA;700) (SAYFA;279) (SAYFA;114) (SAYFA;403) (SAYFA;292) (SAYFA;462) (SAYFA;758) (SAYFA;287) (SAYFA;592)

			(SAYFA;262) (SAYFA;42) (SAYFA;746) (SAYFA;559) (SAYFA;153) (SAYFA;553) (SAYFA;548) (SAYFA;301) (SAYFA;243) (SAYFA;601) (SAYFA;135) (SAYFA;78) (SAYFA;530) (SAYFA;143) (SAYFA;593) (SAYFA;581) (SAYFA;140) (SAYFA;668) (SAYFA;139) (SAYFA;608) (SAYFA;464) (SAYFA;345) (SAYFA;174) (SAYFA;680) (SAYFA;392) (SAYFA;245) (SAYFA;330) (SAYFA;564) (SAYFA;352) (SAYFA;1) (SAYFA;109) (SAYFA;326) (SAYFA;363) (SAYFA;344) (SAYFA;623) (SAYFA;752) (SAYFA;532) (SAYFA;316) (SAYFA;345) (SAYFA;3) (SAYFA;458) (SAYFA;57) (SAYFA;402) (SAYFA;251) (SAYFA;67) (SAYFA;158) (SAYFA;573) (SAYFA;474)

			(SAYFA;634) (SAYFA;609) (SAYFA;577) (SAYFA;707) (SAYFA;579) (SAYFA;380) (SAYFA;679) (SAYFA;307) (SAYFA;532) (SAYFA;636) (SAYFA;213) (SAYFA;695) (SAYFA;591) (SAYFA;35) (SAYFA;130) (SAYFA;445) (SAYFA;716) (SAYFA;262) (SAYFA;67) (SAYFA;551) (SAYFA;445) (SAYFA;711) (SAYFA;725) (SAYFA;232) (SAYFA;177) (SAYFA;198) (SAYFA;459) (SAYFA;638) (SAYFA;721) (SAYFA;410) (SAYFA;644) (SAYFA;354) (SAYFA;706) (SAYFA;737) (SAYFA;242) (SAYFA;702) (SAYFA;587) (SAYFA;302) (SAYFA;499) (SAYFA;726) (SAYFA;636) (SAYFA;615) (SAYFA;208) (SAYFA;136) (SAYFA;579) (SAYFA;758) (SAYFA;329) (SAYFA;675)

			(SAYFA;247) (SAYFA;62) (SAYFA;209) (SAYFA;602) (SAYFA;473) (SAYFA;678) (SAYFA;41) (SAYFA;421) (SAYFA;181) (SAYFA;635) (SAYFA;85) (SAYFA;636) (SAYFA;614) (SAYFA;294) (SAYFA;733) (SAYFA;206) (SAYFA;660) (SAYFA;440) (SAYFA;231) (SAYFA;40) (SAYFA;40) (SAYFA;742) (SAYFA;153) (SAYFA;11) (SAYFA;130) (SAYFA;95) (SAYFA;345) (SAYFA;704) (SAYFA;401) (SAYFA;534) (SAYFA;534) (SAYFA;384) (SAYFA;252) (SAYFA;721) (SAYFA;366) (SAYFA;632) (SAYFA;475) (SAYFA;52) (SAYFA;85) (SAYFA;736) (SAYFA;283) (SAYFA;525) (SAYFA;82) (SAYFA;576) (SAYFA;120) (SAYFA;530) (SAYFA;652) (SAYFA;729)

			(SAYFA;597) (SAYFA;593) (SAYFA;752) (SAYFA;336) (SAYFA;197) (SAYFA;548) (SAYFA;592) (SAYFA;75) (SAYFA;30) (SAYFA;298) (SAYFA;612) (SAYFA;495) (SAYFA;591) (SAYFA;87) (SAYFA;579) (SAYFA;434) (SAYFA;75) (SAYFA;427) (SAYFA;369) (SAYFA;746) (SAYFA;564) (SAYFA;72) (SAYFA;389) (SAYFA;596) (SAYFA;559) (SAYFA;678) (SAYFA;313) (SAYFA;721) (SAYFA;364) (SAYFA;210) (SAYFA;632) (SAYFA;394) (SAYFA;565) (SAYFA;176) (SAYFA;746) (SAYFA;316) (SAYFA;206) (SAYFA;21) (SAYFA;339) (SAYFA;77) (SAYFA;331) (SAYFA;472) (SAYFA;498) (SAYFA;605) (SAYFA;199) (SAYFA;334) (SAYFA;334) (SAYFA;562)

			(SAYFA;695) (SAYFA;329) (SAYFA;634) (SAYFA;41) (SAYFA;148) (SAYFA;566) (SAYFA;134) (SAYFA;60) (SAYFA;194) (SAYFA;747) (SAYFA;492) (SAYFA;330) (SAYFA;730) (SAYFA;414) (SAYFA;755) (SAYFA;307) (SAYFA;613) (SAYFA;295) (SAYFA;552) (SAYFA;197) (SAYFA;235) (SAYFA;34) (SAYFA;763) (SAYFA;746) (SAYFA;607) (SAYFA;168) (SAYFA;342) (SAYFA;156) (SAYFA;684) (SAYFA;159) (SAYFA;223) (SAYFA;575) (SAYFA;378) (SAYFA;33) (SAYFA;196) (SAYFA;255) (SAYFA;324) (SAYFA;487) (SAYFA;482) (SAYFA;287) (SAYFA;397) (SAYFA;529) (SAYFA;328) (SAYFA;174) (SAYFA;294) (SAYFA;351) (SAYFA;376) (SAYFA;386)

			(SAYFA;380) (SAYFA;618) (SAYFA;477) (SAYFA;608) (SAYFA;580) (SAYFA;3) (SAYFA;547) (SAYFA;736) (SAYFA;530) (SAYFA;704) (SAYFA;122) (SAYFA;655) (SAYFA;243) (SAYFA;427) (SAYFA;453) (SAYFA;154) (SAYFA;651) (SAYFA;212) (SAYFA;620) (SAYFA;500) (SAYFA;484) (SAYFA;420) (SAYFA;336) (SAYFA;716) (SAYFA;202) (SAYFA;259) (SAYFA;594) (SAYFA;99) (SAYFA;192) (SAYFA;565) (SAYFA;206) (SAYFA;653) (SAYFA;102) (SAYFA;689) (SAYFA;696) (SAYFA;669) (SAYFA;752) (SAYFA;692) (SAYFA;526) (SAYFA;677) (SAYFA;357) (SAYFA;330) (SAYFA;12) (SAYFA;439) (SAYFA;516) (SAYFA;581)
zişt:	(F.) Çirkin. Kötü. Kabih. (ḳabīḥ: (Kabiha) Çirkin,	Ammā Lebūḍā-yı ʿaḳl Hābīl-ı ḳalb naẓarında	(SAYFA;240)

	fena, kötü, yakışıksız, ayıp.)	ġāyet ḳabīḥ ve zişt gelmişdi.[121a]	
ziyāde:	(A.) Çok, fazla, artık. Artan, fazla kalan. Çok bol. Fazladan. * Artma, çoğalma.	(3) Belki anuñ-ıla īmānları ḳavī olur ve Ḥaḳ ḳatında ḳaribleri ziyāde olur.[190b] (10) Yaʿnī, ol ʿaḳd itdügüñüzüñ keffāreti ve daḫı anuñ ki ḳaṣd itdüñüz on mislini ṭaʿāmlandurmaḳdur (11) ki anlar biş ḥavāss-ı ẓāhiredür ve biş daḫı ḥavāssı bāṭınadur ki bular āfetler dāḫil olacaḳ ve fetevāt-(12)lar ziyāde olıcaḳ maḥalldür.[143a] (10) Zīre müʾminüñ ḫavāṣṣındandur ki üzerlerine Allāhu Taʿālā āyetleri oḳınduḳ́a anlaruñ īmānları (11) ziyāde ola.[4b]	(SAYFA;379) (SAYFA;284) (SAYFA;7) (SAYFA;183) (SAYFA;329) (SAYFA;503) (SAYFA;761) (SAYFA;761) (SAYFA;183) (SAYFA;183) (SAYFA;562) (SAYFA;559) (SAYFA;392) (SAYFA;185) (SAYFA;185) (SAYFA;22) (SAYFA;22) (SAYFA;51) (SAYFA;51) (SAYFA;653) (SAYFA;170) (SAYFA;174) (SAYFA;179) (SAYFA;271) (SAYFA;535) (SAYFA;550) (SAYFA;597) (SAYFA;597) (SAYFA;640) (SAYFA;691) (SAYFA;47) (SAYFA;622) (SAYFA;428) (SAYFA;761) (SAYFA;427) (SAYFA;178) (SAYFA;676) (SAYFA;495) (SAYFA;183) (SAYFA;324) (SAYFA;415) (SAYFA;597) (SAYFA;524) (SAYFA;183) (SAYFA;228) (SAYFA;653)

			(SAYFA;653) (SAYFA;653) (SAYFA;48) (SAYFA;378) (SAYFA;315) (SAYFA;403) (SAYFA;629) (SAYFA;182) (SAYFA;638) (SAYFA;68) (SAYFA;366) (SAYFA;366) (SAYFA;317) (SAYFA;317) (SAYFA;283) (SAYFA;186) (SAYFA;186) (SAYFA;458) (SAYFA;48) (SAYFA;635) (SAYFA;390) (SAYFA;653) (SAYFA;653) (SAYFA;629) (SAYFA;666) (SAYFA;434) (SAYFA;654) (SAYFA;105) (SAYFA;51) (SAYFA;49) (SAYFA;742) (SAYFA;253) (SAYFA;186) (SAYFA;382) (SAYFA;534) (SAYFA;487) (SAYFA;440) (SAYFA;550) (SAYFA;487) (SAYFA;263) (SAYFA;385) (SAYFA;630) (SAYFA;630) (SAYFA;203) (SAYFA;288) (SAYFA;30) (SAYFA;93) (SAYFA;458)

			(SAYFA;170) (SAYFA;753) (SAYFA;753) (SAYFA;506) (SAYFA;617) (SAYFA;380) (SAYFA;20) (SAYFA;534) (SAYFA;428) (SAYFA;186) (SAYFA;585) (SAYFA;422) (SAYFA;737) (SAYFA;604) (SAYFA;186) (SAYFA;261) (SAYFA;270) (SAYFA;488) (SAYFA;67) (SAYFA;329) (SAYFA;329) (SAYFA;676) (SAYFA;202) (SAYFA;596) (SAYFA;358) (SAYFA;29) (SAYFA;27) (SAYFA;73)
ziyāde-i teşerruḳ:	(F.) Fazlaca güneşte oturma, güneşin altında fazlaca oturma. (teşerruḳ: (A.) Güneşte oturmak.)	ç̧ün ol daḫı evṣāfına rücūʿ ḳıldı (7) ziyāde-i teşerruḳdan ol daḫı ġurūb itdi.[180a]	(SAYFA;358)
ziyāde-i īmān:	(F.) İmanın artması, imanın çoğalması.	Yaʿnī, anlar ki īmān şükrin yirine getürdiler, ḥaḳların edā itmeg-ile evāmir-i şerʿi yirine getürüp̧ (2) nevāhīlerinden yıġlanmaġ-ıla tīz olur ki Ḥaḳ Taʿālā anları ʿıvāżlandurur ziyāde-i īmān-ıla. [015b]	(SAYFA;29)
ziyādeliḳ:	(A.+T.) Fazlalık. Çokluk.	ilā āyeh" didügi delālet (7) ḳılur ki her ġamm u vehm ve belā vu ʿanā ve miḥnet ü muṣībet ki müʾminlere	(SAYFA;27)

		irişür, günāhlarını keffāret (8) ve göñüllerine taṭhīr ve ervāḥlarına taḫlīṣ (9) ve devletden ve feraḥ u sürūrdan ve arzūları dünyede ḥāṣıl olmaḳdan küfrānlarına sebeb (10) ve ṭuġyānlarına ziyādeliḳ ve ḫızlānlarına ġurūr ve göñüllerine körlik ve nefslerine (11) temerrüd ve ervāḥlarına yoḳluḳ ḥāṣıl ḳılur.[14b]	
ziyāderaġın:	(A.+T.) Daha fazlaca.	Yaʿnī, ḳavlüñ ġayreti var, ammā ben ġayretde ol ḳavlden (12) ziyāderaġın, Allāhu Taʿālā ġayreti küllimüzden artuḳdur.[37b]	(SAYFA;73)
ziyān:	(F.) Zarar, ziyan, kayıp, hasar. Boşa harcama.	(1) ol ḳorḳudan ki dünyālarına ziyān irişe.[164a] (1) ḫalḳuñ ṭavarlarına naḳṣ idüṕ ziyān iderlerdi ol nefslerinüñ ḥasāsetinden ve himmetleri ḥaḳāretinden (2) ve ḥırṣ ġālibliġinden ve hevāya mütābaʿat idüṕ ẓulm itmekden ki bu külli meẕmūm ṣıfatlar (3) nefslerüñ ʿādetlerindendür.[233a] İmdi aña bir ḥācetüñüz ʿarż eyleñ, ol size icābet idüṕ ol (16) ḥācetüñüzi ḳażā itsün ol nārdan sizi ḳurtarsun, belki aṣṣı ziyān irişdüren (17) Allāhu Taʿālā'dur.[264b]	(SAYFA;326) (SAYFA;464) (SAYFA;527) (SAYFA;758) (SAYFA;136) (SAYFA;594) (SAYFA;529) (SAYFA;277) (SAYFA;528) (SAYFA;710) (SAYFA;453) (SAYFA;384) (SAYFA;287) (SAYFA;754) (SAYFA;754)
ziyānkārlıġ:	(F.+T) Zarar vericilik.	Yaʿnī, Ḥaḳ Taʿālā ol	(SAYFA;252)

	Boşa harcamaklık.	Yehūd ʿālimlerine ḫiṭāb (6) idüṕ dir ki “ḫalḳdan ḳorḳmañ benden ḳorḳuñ ki küllī ḫalḳ benüm ḳudretüm altında mehtūrdur (7) ve benüm aḥkāmum cārī olmaḳlıḳda küllī mecbūrdur,hīç bulardan ḳorḳmaḳlıġa ṭarīḳ yoḳdur (8) ve bulardan ḳorḳmaḳ daḫı revā degüldür, benden ḳorḳuñ, eger ḥaḳīḳatā müʾminseñüz benüm āyāt-(9)larumı ki peyġamberler muʿcizeleridür ve evliyālaruñ kerāmetleridür ki anlarda ẓuhūra getürdüm, (10) taṣdīḳ-i nübüvvet-içün ve taṣdīḳ-ı vilāyet-içün siz anı bu ḥuṭām-ı dünyā ve leẕẕāt-ı nefsāniye ṣatmañ (11) ki anuñ-ıla mevlā ḥükmini ḳabūl itmekden imtināʿ idesiz, bu nesne size dünyānuñ āḫiretüñ ziyān-(12)kārlıġın vācib ḳıla”.[127a] (2) Yaʿnī, temettuʿ iderler ol nefsüñ ḥaẓları-y-ıla baṭṭālluġı ziyānkārlıġ-ıla.[298a] Yaʿnī, (16) dinile anlara kim “Uşbu size irişen maḫrūmlıḳ ve ıraḳlıḳ şundandur ki siz anı ḫāżż (17) idinüṕ ẕaḫīre idindüñüz nefslerüñüze ziyān irürmeg-içün, yaʿnī bugün āḫiret güninde (18) ṭaduñ ol maḫrūmlıḳ ve	(SAYFA;594) (SAYFA;594)

		ziyānkārlıḳ acıların ki dünyede ḥāṣıl itdüñüz ol ḥırṣ (19) odınuñ ṭāġlamaġından.[298a]	
ziyānkār:	(F.) Zarar veren, ziyancı. Zarar ve ziyan edici.	Kim ki ol günde mentefiʿ oldı ol rabbı ʿazīm-ile aṣṣılandı kim ki anda ziyān-(15)kār oldı ol rabbı ʿaẕīmüñ fürḳati ʿaẕābı-y-ıla ziyānkār oldı hīç olaruñ içine eṣer (16) ḳılmadı ol delāletler ki iẓhār eyledi.[228b] (1) oluṕ ġayrını ḳabż itmeg-ile ziyānkār oldılar.[165b] (19) Ammā nefsi ziyānkār oldı,[285a] Bular (19) küllī sermāyeden ziyānkār oldılar ve istiʿdādlarını żāyiʿ ḳıldılar daḫı andan ki Allāhu Taʿālā[308b] Bular anlardur ki nūr anlardan ḫaṭā idüṕ irişme-(16)mişdür, anuñ-ıçun ziyānkār oluban ḍalālete vāḳiʿ oldı.[259b]	(SAYFA;455) (SAYFA;329) (SAYFA;568) (SAYFA;615) (SAYFA;517) (SAYFA;455) (SAYFA;143) (SAYFA;393) (SAYFA;328) (SAYFA;470) (SAYFA;467) (SAYFA;237) (SAYFA;616) (SAYFA;324) (SAYFA;418) (SAYFA;318) (SAYFA;450) (SAYFA;686) (SAYFA;219) (SAYFA;467) (SAYFA;155) (SAYFA;429) (SAYFA;686) (SAYFA;723) (SAYFA;723)
ziyāret:	(A.) Görüşmeğe gitmek. Bir kimseyi görmeye varmak. Bir yeri görmeye gitmek.	(13) Bu āyetler taḥḳīḳında işāret budur kim bedürüstī, Allāhu Taʿālā maḫṣūṣ ḳıldı Allāhu Taʿālā'-(14)dın yaña seyr idenleri muhāceret-ile evṭānlarından daḫı sefer idenleri şehrlerdin yaña, (15) dōstları ziyāret ḳılmaġ-ıçun daḫı ḥaḳ ḳardaşlar-ıla muṣāḥabet ḳılmaġ-ıçun; tā ki (16) ol ṭarīḳ ehline naẓar ḳıluṕ andan ʿibret alalar.[13b]	(SAYFA;25) (SAYFA;560) (SAYFA;290) (SAYFA;575) (SAYFA;424) (SAYFA;4) (SAYFA;289) (SAYFA;4) (SAYFA;210)

		Aña işāret ḳılur kim (17) Kaʿbe-yi vişāli ziyāret idüp̀ ṭavāf ḳılmaḳ ḥarāmdur, ol ṣıfāt-ı nās üzere ki müşrik (18) olalar.[281a] Bular ol ehl-i maḥabbetdür ki dünyādan mücerred oluṕ (8) iḥrām baġlanmışlardur, ol vişāl Kaʿbesin ziyāret ḳılmaġ-ıçun.[146a]	
ziynet:	(A.) Zînet. Süs, bezek.	Yaʿnī, terk eyle muṣāḥabeti anlaruñ-ıla kim dīni oyına ṭutarlar, ol (9) ḫırḳa geydükleri girçek ṭālibler ziyneti-le bezendükleri degüldür, illā dünyā-y-ıçun ve ḫalḳ ḳatında (10) ḳabūl bulmaġ-ıçundur daḫı lehve meşġūl olmaġ-ıçundur.[177a] Yaʿnī, Şeyṭān bulara vaʿdeler gösterür degüldür, anuñ (19) vaʿdesi illā bu ḥayāt-ı dünyā-y-ıla ve anuñ ziynetleri-y-le maʿmūr ḳıluṕ Allāhu Taʿālā'nuñ keremi ve ʿafvı-y-ıla.[80b]	(SAYFA;352) (SAYFA;159)
ziyy:	ziyy: (A.) (C.: Ezyâ) (Zeyy) Dış görünüş. * Libas. Kılık, kıyafet. (ḥırfet: (A.) Geçinmeğe medar (sebeb) olan iş, san'at. Devamlı meşgul olunan iş.) (tezeyyün: (A.) Süslenme. Bezenme.)	Ammā sebeb-le vereşe irādetdür ki mürīd ola ḥırfetleri-y-ile (8) yā tezeyyünde gendüleri anlaruñ ziyyine teşbīh itmeg-ile degül, ammā neseb anlaruñ-ıla muṣāḥib (9) oluṕ ṣoḥbet itmekdür anlaruñ vilāyetleri taṣarruflarına ẓāhirde ve bāṭında teslīm olmaġ-ıla (10) girçek	(SAYFA;71)

		niyyet-ile ve ṣafā-yı ḳalb-ile münḳād oluban sülūk u terbiyet aḥkāmlarına, tā ki ol (11) sālike ikinci ṭoġmaḳ ḥāṣıl ola.[36b]	
zuʿm:	(A.) (Zuum) Bâtıl zan. Şübhe. Yanlış zan.	(10) Yaʿnī, "Eyit, yā Aḥmed, hīç ḳatuñuzda kitāb ve ḥuccet var mıdur Allāh'dan size virilmiş ola, çıḳaruñ anı (11) bize görelüm, tā ol daʿvilerüñüz ḥuccetlerüñüz Allāh üzere ẓāhir ola, siz mütābaʿat ḳılmazsız; illā ol (12) ẓannuñuza ki zuʿm idersiz cehl-ile yaḳīnsuz ḥuccet yöninden.[201a] Eger oruç ṭutuṗ namāz daḫı ḳılsa (16) ki zuʿm ide, "Ben müslümānın " diyü, ḳaçan söylese yalan söyleye, "emīn" diyü inansalar ḫāyin (17) ola.[319a] Eyle zuʿm iderler ki bularuñ ol ḥükme īmānları var, bularuñ (9) aña ḥaḳīḳatā īmānları yoḳdur.[126b]	(SAYFA;400) (SAYFA;636) (SAYFA;251) (SAYFA;115) (SAYFA;115) (SAYFA;251) (SAYFA;279) (SAYFA;134) (SAYFA;408) (SAYFA;134) (SAYFA;280) (SAYFA;117) (SAYFA;400) (SAYFA;183) (SAYFA;391) (SAYFA;391) (SAYFA;391) (SAYFA;400) (SAYFA;748) (SAYFA;370) (SAYFA;613) (SAYFA;324) (SAYFA;188)
zühd:	(A.) Zühd. Dünyaya rağbet etmemek. Nefsâni zevk ve arzudan kendini çekerek ibâdete vermek.	(1) birle ki Ḳurʾān getürdi, dünyādan zühd idüṗ veraʿ itmek gibi, daḫı taḳvā gibi ve nefsi hevā-(2)larından menʿ idüṗ muḫālefet ḳılmaḳ gibi, ḫalḳdan (3) iʿrāż idüṗ Ḥaḳ'dın yaña teveccüh ḳılmaḳ gibi, varlıġı beẕl idüṗ maḳṣūdı bulmaḳ gibi.[004a] (1) İşāret ḳılur bunuñ-ıla olʿulūm ravżalarına istiḫrāc olunmışdur göñül yirlerindün (2) ol	(SAYFA;6) (SAYFA;373) (SAYFA;408) (SAYFA;663) (SAYFA;212)

		hidāyet ṣu-y-ıla zühd ü taḳvā ehli-ćün, egerći ehl-i vilāyet mevātibine erişmedilerse daḫı (3) ol ictihād baġlarınuñ üzümleri ve ʿilm-ı uṣūl zeytūnları ve ʿilm-ı fürūʿ narları ki uṣūlde fürūʿde (4) münfiḳ; ammā ʿulemā ḳatında muḫtelif. [187b]	
zükām:	(A.) Nezle. Koku almama hali.	Yaʿnī, ḫayra ulaşmaḳdan bularuñ elleri maġlūldur ve girćek (9) ḳoḳuları bularuñ dimāġına irişmekden zükāmlardur.[134a]	(SAYFA;266)
zülmānī:	(A.) Karanlık. Karanlıkla alâkalı. Karanlıklı ve karanlık gaflet uykusunda olan. (cülūd: (A.) (Cild. C.) Ciltler, hayvan derileri.)	(1) … Yaʿnī, aña tebdīl idevüz ol ṣıfāt-ı nefsānī vü zülmānī cülūdlarından.[56b]	(SAYFA;111)
zümreden:	(A.) Bölük, cemaat, grup, takım, sınıf. Cins.	Ol zümreden ola ki (7) Ḥaḳ Taʿālā buyurdı; AK.[207b] Yaʿnī, çün (10) ol şevāhidleri müşāhede ḳılduḳ ol müşāhedeye muştāḳ olduḳ ṭamaʿ ḳılduḳ ki ol vāṣıllar (11) zümresine dāḫil olavuz, cümle-ı ṣāliḥlerden olavuz ki vaṣl u viṣāl buldılar.[142a]	(SAYFA;413) (SAYFA;282)
zürriyyāt:	(A.) (Zürriyet. C.) Zürriyetler, kuşaklar, nesiller.	Zīre ervāḥ ṣaf ṣaf olmışlardı (12) cünūd-ı mücennede gibi ve Ādem ṣulbinden ćıḳmaḳda daḫı evveller-idi, ol zürriyyātını (13) ṣulbinden alduġı vaḳt.[318a]	(SAYFA;634)

żaʿf:	(A.) Zayıflık. Kuvvetsizlik. Zaaf. *Düşkünlük. İrade zayıflığı. **Eksiklik, yetersizlik. *** Meyil, gönül akışı, bir şeye karşı duyulan aşırı istek.	Bilgil ki bu münāfıḳlar iki dürlüdür; (8) bir nevʿi oldur ki İslām eşkāre iderler küfri gizlerler, evvel ibtidāda, tā aña deg ki (9) istiʿmāl-ile ol gizlü ıfatlar nefsde mütemekkin ola, bu kez ol bi'l-ḳuvveh olan nesne (10) bi'l-fiʿl ẓuhūra gele ol eyle oldu ġı nefsde żaʿf oldu ġı-çundur.[311b] Līkin ol żaʿf baʿżınuñ kemāline ve saʿādetine sebeb-(9)dür, baʿżınuñ naḳṣına ve şeḳāvetine sebebdür, ol żaʿfı-y-ıla ḥālden ḥāle taġyīr olur ve bir ṣıfatdan (10) daḫı bir ṣıfata döner bir sāʿat behīmiyyet ṣıfatı-la yir içer, cimāʿ ider ve bir sāʿatde ṣıfat-ı (11) melekiyyet birle rabbine ḥamd ü tesbīḥ ider ve anı taḳdīs ider, buyrılan nesneleri işler, nehy olunan (12) nesnede ʿāṣī olmaz.[44a] (1) ḫılḳatde naḳṣı ve beşeriyyetde żaʿfı ola ol, nite lāyıḳ ola ki ilāhiyyet-ile mevṣūf ola.[117b] ṕes, bu (15) żaʿf insāna maḫṣūṣ oldı.[44a]	(SAYFA;621) (SAYFA;86) (SAYFA;233) (SAYFA;86) (SAYFA;86) (SAYFA;85) (SAYFA;86) (SAYFA;656) (SAYFA;147) (SAYFA;85) (SAYFA;137) (SAYFA;85) (SAYFA;85) (SAYFA;285) (SAYFA;238) (SAYFA;145) (SAYFA;484) (SAYFA;34) (SAYFA;83) (SAYFA;144) (SAYFA;86) (SAYFA;86) (SAYFA;208) (SAYFA;92) (SAYFA;86) (SAYFA;552) (SAYFA;61)
żaʿf-ı nefs:	(F.) Nefsin zaafı. Nefis zaafı. Nefsin düşkünlüğü.	Yaʿnī, uşbu şol dünyeden ḥācet miḳdārı ṣarf idenlerüñdür żaʿf-ı nefsden ḳorḳıdalar.[42b]	(SAYFA;83)
żaʿf-ı ḥāl:	(F.) Halin zayıflığı. Zaaf hali. (ġāret: (A.) (A, uzun okunur) Yağmacılık. Düşmanın malını yağma etmek.)	İllā meger anlar ki ʿāciz ḳaluṕ (17) żaʿīf oldılar, erenlerden, nisālardan ve vālidānlardan ki dünyādan çıḳmaġa çāre (18) bulmadılar, keşret-i ʿıyālden ve żaʿf-ı ḥālden ötrü nefs bulara ġāret idüṕ hevā ġālib (19) oldı, şeyṭānı gendülerden ḳamʿ idemediler ol hidāyet ṭalebinde yol daḫı bulımadılar.	(SAYFA;144)
żaʿīf:	(A.) (Za'f. dan) Güçsüz, iktidarsız, kuvveti az, kuvvetsiz, tâkatsız. Kansız. Arık. Gevşek, tenbel. *Güçsüz, kuvvetsiz. Manevi olarak güçsüz. *Zayıf, kuvvetli olmayan, kesin olmayan.	(11) Ve ammā maʿnī; sürüṕ ḥażretden ırāḳ itmeg-ile, ḥicāblar ḳat ḳat olmaġ-ıla, göñil (12) almag-ıla başīreti kör olmaġ-ıla ve rūḥ żaʿīf oluṕ nefs ḳavī olmaġ-ıla ve ṣıfāt-(13)ları ġalebe ḳıluṕ hevāsına mütābaʿat idüṕ gele, daḫı Ḥaḳ'dan ırāḳ ḳılıcı nesneler-ile ve bāṭıla (14) yaḳīn ḳılıcılar-ıla.[270b] Andan ötrü (8) olundı ki bileler Allāhu Taʿālā żaʿīf ve bāṭıl ḳılıcıdur, bu kāfir	(SAYFA;539) (SAYFA;542) (SAYFA;750) (SAYFA;744) (SAYFA;85) (SAYFA;122) (SAYFA;122) (SAYFA;122) (SAYFA;542) (SAYFA;442)

	(A.) Muhtaç olan. Düşkün.	nefslerüñ keydlerin (9) ve ṣıfātları müstevlī olmaḳlıġın tecelliyāt-ıla.[272a] Bu andan ötrüdür ki nite ki ʿāḳıllar sefīhleri żaʿīf reʾy görür sefīhleri daḫı ʿāḳılları żaʿīf (15) reʾy görür.[376a] (1) ġanīler-ile söyleşmekdür raḥmet ü şefḳat bulmaġ-ıçun ve miskīnlere żaʿīflere helāk olmışlara (2) necāt ṭaleb itmeg-içün. [373a]	(SAYFA;706) (SAYFA;750) (SAYFA;750) (SAYFA;755) (SAYFA;85) (SAYFA;144) (SAYFA;562) (SAYFA;482) (SAYFA;137) (SAYFA;750) (SAYFA;552) (SAYFA;81) (SAYFA;122) (SAYFA;553) (SAYFA;150) (SAYFA;31) (SAYFA;69) (SAYFA;743) (SAYFA;85) (SAYFA;81) (SAYFA;86) (SAYFA;562) (SAYFA;123) (SAYFA;378) (SAYFA;85) (SAYFA;141) (SAYFA;629) (SAYFA;93) (SAYFA;461) (SAYFA;744) (SAYFA;743) (SAYFA;93) (SAYFA;552) (SAYFA;284) (SAYFA;81)
ẕāʾn:		ṕes, ẕāʾn u maʿz dimeg-ile ol ṣıfāt-ı behīmiyye işāret ḳılur ki ol dörtdür, (9) ikisi andan irkek meṣābesindedür ki ol şehvet-ı baṭn ve şehvet-ı ferc ṣıfatlarıdur ve ikisi andan (10) dişi meṣābesindedür ki ḥüsn ü ḫulḳ ṣıfatı-y-ıla ṣıfat-ı teslīmdür, istimtāʿ vaḳtinde daḫı taḥammüli (???), eẕā (11) vaḳtinde ve ḫayr irişdürmekle.[199a]	(SAYFA;396)
żāʾn-ıla:	żaʾn: Göçmek. (maʿz: (A.) Çekmek. (maʿz: (A.) Keçi.	Bu żāʾn-ıla maʿz ikisi bir cinsdür, ferş olmaḳda.[199a]	(SAYFA;396)

	Karaca.) (ferş: (A.) Yer. Yeryüzü. * Döşeme. Döşeyiş. Yaymak. Yayılmak. Döşenmiş şey. * Küçük develer.)		
żamīr:	(A.) Gr: Mütekellim, muhatab ve gaibe delâlet eden ve bunların makamına kaim olan rumuzat harfleri ve harf terkiblerinin her biri.	Bu maʿnī (6) üzere “ fīhi ” dağı żamīri kināyetdür gicedegi uyḳudan.	(SAYFA;348)
żamīr:	(A.) Bir şeyi gizlemek. * İç. Niyet. * Vicdan. Kalb. * Gaye.	Biz eydürüz ki bilici Allāh’dur, likin bu münāfıḳlar çünki İslām iẓhār (3) iderlerdi daḫı resūlüñ emrine mümteṣil olmaḳlıġa daʿvet iderlerdi, bunuñ-ıla ki (4) żamīrlerinde küfr ü nifāḳ gizlerlerdi, ʿamelleri resūl ḳatında maḳbūl-ıdı, sırrları (5) Ḥaḳ Taʿālā’ya ışmarlanmışdı.[314a] çün żamīrlerindeġi nifāḳı iẓhār itdiler resūl emrine muḫālefet itdiler ve (7) andan teḫallüf idüp oturdılar varup cihād itmediler, ol ḥāle rāżı oldılar (8) ve küfrleri nifāḳları üzere dāyim oldılar ol işlerine nedāmet ḳılmadılar.[314a]	(SAYFA;626) (SAYFA;626)
żamm:	(A.) Bir şeye bir şeyi ekleme. Artırma. Katma. Fazla olarak verme. Yapıştırmak. * Düşürmek.	Bu bir günāhdur (18) ki yarlıġanmaz, illā ol ṭopraġa yüz sürmeg-ile ve bir çepellikdür ki arınmaz, illā ol ṭopraḳ (19) üzere żamm olunmayınca.[111b] Ol īmān nūrı-y-ıla (12) bile żamm olınur, ol ḳalbde temkin olan ziyāde olur.[327b] pes, viribdi peyġāmberi Mūsā’yı, Harūn’ı bile aña żamm eyledi ʿaleyh"s-selām, (10) ol Firʿavn’a gönderdi cemāʿati-y-le.[237a]	(SAYFA;221) (SAYFA;653) (SAYFA;472) (SAYFA;721)
żarar:	(A.) Zarar. Lüzumlu ve kıymetli bir şeyin eksilmesi veya kaybolması. Ziyan. Kayıp. *Kötülük.	(13) Yaʿnī, efʿāller bularuñ üzerine cārī olmaġ-ıla Allāhu Taʿālā’ya żarar olmaz.[26a] (16) Ve daḫı yarar ki ol ṣıdḳı ṣemeresinden ʿizzet ü cāh ve ḳabūl-i ḫalḳ ve milk-ı ḥāṣıl ola ki anı Ḥaḳ Taʿālā-(17)dan iʿrāż itdüre, aña żarar ola.[156a] (1) żararınuñ elemi size ʿāyid olur bu	(SAYFA;50) (SAYFA;310) (SAYFA;468) (SAYFA;464) (SAYFA;310) (SAYFA;694) (SAYFA;687) (SAYFA;352) (SAYFA;31)

		ḳavmu aʿyānuñ māliki evlādur bu umūrlarda aʿyāndan (2) ḫalḳ anuñ ḫalḳıdur, milk anuñ milkidür, dilerse bulara hedāyet vire dilerse ḍalālet (3) içinde ḳoya ”. [235a] (15) Żīre bu maʿāṣīlerüñ şerri ṣāḥibi üzerine lāzım oluṕ ṭurmaz, belki andan ġayrıya żararı taʿaddī (16) ider.[233a]	(SAYFA;399) (SAYFA;576) (SAYFA;687) (SAYFA;693) (SAYFA;559) (SAYFA;18) (SAYFA;197) (SAYFA;197) (SAYFA;478) (SAYFA;750) (SAYFA;96) (SAYFA;96) (SAYFA;516) (SAYFA;710) (SAYFA;298) (SAYFA;687) (SAYFA;76) (SAYFA;422) (SAYFA;694) (SAYFA;13) (SAYFA;467) (SAYFA;299) (SAYFA;239) (SAYFA;101) (SAYFA;28) (SAYFA;28) (SAYFA;108) (SAYFA;341) (SAYFA;524) (SAYFA;620) (SAYFA;18) (SAYFA;528) (SAYFA;493) (SAYFA;669) (SAYFA;142) (SAYFA;739) (SAYFA;598) (SAYFA;598) (SAYFA;460) (SAYFA;697) (SAYFA;155) (SAYFA;711) (SAYFA;223) (SAYFA;37) (SAYFA;411) (SAYFA;455) (SAYFA;399) (SAYFA;290)

			(SAYFA;687) (SAYFA;329) (SAYFA;673) (SAYFA;153) (SAYFA;674) (SAYFA;673) (SAYFA;31) (SAYFA;320) (SAYFA;258) (SAYFA;399) (SAYFA;16) (SAYFA;136)
żarar-ı rūḥānī:	(F.) Ruhânî zarar.	(1) Yaʿnī, şol nesne ki Ḥaḳ Taʿālā ḳulları üzere ḥarām ḳıldı, ol Ḥaḳ Taʿālā luṭfından ve raḥmetinden (2) ḳılmış olabilmedüginden ötrü anda żarar nefsānī var yā żarar-ı rūḥānī var ol żararı bulardın (3) defʿ itmeg-içün anı ḥarām ḳıldı bulara. [200b]	(SAYFA;399)
żārr:	(A.) Zarar veren, zararlı. (nāfiʿ: (A.) Menfaatli. Faydalı. Yarar. Şifalı. * Esma-i Hüsnâdan bir isim.)	ṕes, ol şeyātīnden ḳorḳmañ ki hīç bir kimsenüñ işide eli yoḳdur, benden (7) ḳorḳuñ, eger ḥaḳīḳat müʾminseñüz ki żārr u nāfiʿ benem, bu külli efʿāl (8) benüm irādetüm-ile olur, ḥükm-ı ezeliyye birle.	(SAYFA;50)
żarrā:	(A.) (Darrâ') Şiddet. Keder, mihnet, sıkıntı.	(10) Yaʿnī, agāh oluñ ki semā-ı ḳulūb ve arż-ı nüfūs anuñ ḫāṣ milkidür, ḳullarıdur, ne dilerse (11) bulara işler, bular gendü nefslerinde nefʿa ḍarrā (żarrā) mālik degüller.	(SAYFA;694)
żarurāt-ı ḫalḳ:	(F.) Halkın sıkıntı ve muhtaçlıkları.	Yaʿnī, ḳaçan żarurāt-ı ḫalḳdan ki dünyādandur, (7) ansuz olmaz, yimek içmek ve geymek ve evlenmek bu didügümüz veche üzere yirine getürseñüz.	(SAYFA;80)
żarūrāt:	(A.) (Zaruret. C.) Zaruretler. Sıkıntı ve muhtaçlıklar.	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ġafūrdur, setr ider, (13) envār-ı ġufrānı-y-ıla ol insān ṣıfātlarınuñ ẓulümātların ki mütevellid olur, ol ḥavāssuñ (14) taṣarrufātlarından bu maḥsūsātda żarūrāt vaḳtında ol ṭabīʿat emri-y-le ki bunlar ol taṣarrufdan żarūret oluṕ iḥtiyāc olmaḳlıġ-ıla işlediler.	(SAYFA;78)
żarūrāt-ı insān:	(F.) İnsan zaruretleri. İnsanın ihtiyaç duydukları. İnsanın zorunlulukları, insanın gereklilikleri. İnsanın	Yaʿnī, senüñ-ile bile (11) olanlar-çun maḳām-ı ḳurbe irişdiler, bular ol ʿavāmuñ ḫalefinde ṭursunlar mertebede ve maḳāmda (12) ve mütābaʿatde; tā ki sizi ṣaḳlayalar ol	(SAYFA;148)

	sıkıntı ve muhtaçlıkları.	umūr-ı dünyāviyye meşġūl olmaġ-ıla ol ḥavāyicüñüz-(13)den ötrü ki żarūrāt-ı insāndur, ansuz olmaz.	
żarūre:	(A.) Sıkıntı, yoksulluk, muhtaçlık. Zorunluluk. Gereklilik.	[041b] (1) Ammā bu şarṭ-ıla ki müʾmine ola, cāyiz görmedi ki müʾminüñ firāşı şirk ü küfr çepeli-y-ile mülevveṯ (2) ola kāfire çiftlene; ammā cāriyeler çiftlenmege żarūre vaḳtinde ruḫṣat virildi, infirād (3) yöninden ve tevessuʿ u raḥmet yöninden.	(SAYFA;81)
żarūret:	(A.) Zaruret, zorunluluk, gereklilik. Çaresizlik. Muhtaçlık. Sıkıntı. Yoksulluk.	[380b] (1) Ve daḫı evḳātından żarūret olduġı ḳadar ḥācet-i insāniyyesine ṣarf eyleye, ol nehārından (2) ve gice sāʿatlerinden daḫı baʿżı sāʿatin ṣıdḳı ve ciddi miḳdār ẕikr(e) ṭāʿate ve Ḥaḳḳ'ı ṭaleb (3) itmege ṣarf eyleye ve baʿżı sāʿatlerinde rāḥat ṭaleb itmeg-içün yata, tā ol ḳuvā-yı beşeriyye (4) rāḥat ola ol ḥavāssuñ yorḳunluġı gide, tā ki ol gice vaḳtlerinde neşāṭ-ıla ṭura (5) ẕikre ṭāʿate meşġūl ola.	(SAYFA;759) (SAYFA;391) (SAYFA;77) (SAYFA;276) (SAYFA;225) (SAYFA;78) (SAYFA;149) (SAYFA;433) (SAYFA;568) (SAYFA;212) (SAYFA;398) (SAYFA;147)
żarūret-i ḥācet:	(F.) Zorunlu ihtiyaç, lüzumlu ihtiyaç.	Belki kesb-ı ḥalāla buyurur, żarūret-ı ḥācet ḳadar, tā bu ḳālib-i beden (2) ḳıvāma gele ḳuvvet-ile libās-ıla; tā ki ol ḥaḳḳı ʿubūdiyyet anuñ-ıla edā ḳıla.[217b] Ve daḫı ancılayın māllardan ṭayyib oldur ki (5) Allāhu Taʿālā ṭalebinde ve daḫı ṭālibler üzerine infāḳ olına ve māl-ı ḫabīṯ oldur ki ṭālib-i Ḥaḳ (6) olan żarūret-ı ḥācet olmadın aña iltifāt ḳıla aña meşġūl oluṕ anuñ ṭalebinde (7) Ḥaḳ'dan iʿrāż ide, ol māl aña yol kesici ḥarāmī ola.[285a]	(SAYFA;433) (SAYFA;568)
żarūret-i ḥāl:	(F.) Zorunlu hal.	Bu işāret-(10)dür şol nesneye ki aña iḥtiyācları var ḳūt u zevāde yöninde elbedte , līkin iḥtirāz (11) ideler ol loḳmalardan ki ʿavānlar ẓālimler loḳmalarıdur ki anlar bu dünyā cīfesi üzere kelb (12) gibi ṭalaşurlar, ol fāsid ṭamaʿlar ḳaynaḳları-y-ıla çekişürler, illā anı ki ḥāṣıl idesiz (13) kesb-ı ḥalāl-ıla bir vechi ṣalāḥ-ıla żarūret-ı ḥāl ḳadar.[107a]	(SAYFA;212)
żarūrī:	(A.) Zarurî. Zorunlu. Çaresiz olarak. Muhaç	(14) Yaʿnī, bu nesnelere kimse żarūrī oluṕ muḥtāċ olsa andan ḥāceti defʿ	(SAYFA;398) (SAYFA;181)

	olarak. (Zarurî) Mecburî. İster istemez olacak iş. İhtiyarî olmayan, mecburî olan.	olacaḳ ḳadar taṣarruf ḳıla, anı cidd-ile (15) ṭaleb idici ve aña raʿbet olmaya ki Ḥaḳ'dan ıraḳ düşe, daḫı Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmek ḥaddinden öte geçmeye.[200a] İllā şol kimseden ki būde dāʿī beşeriyyet teḳāżāsı-y-ıla aña (12) ẓulm oluna iḫtiyārsuz yāḫūḏ ibtilā-y-ıla ola żarūrī.[91b] Ve daḫı raḥīmdür, ḳaçan sen andın yaña rücūʿ itseñ saña raḥmet (19) idüṕ senden ʿafv ider, ol żarūrī olınan fiʿlleri.[200a]	(SAYFA;398) (SAYFA;391) (SAYFA;81)
żarūriyyāt-ı beşeriyyet:	(F.) Beşeriyet zaruretleri. İnsanın tab' ve hilkati ve fıtrî hallerinden kaynaklanan zaruretler. İnsanlıktan meydana gelen zaruretler.	Yaʿnī, size yoḳdur ki keşret-ı (6) iştiġālden ve żarūriyyāt-ı beşeriyyetden ötrü kim baʿżı evḳātdan sizüñ üzerüñüze yaġar (7) çoḳalur ol erkān-ı şerīʿatden żarūretden ötrü, bir sāʿāt iki sāʿat ḳoyalar ve daḫı (8) gerek kim Ḥaḳ'dın yaña teveccüh ḳılmaḳda ve aḥvālların murāḳıb olmaḳda ve ḳalblerin ṣaḳlamaḳda (9) ve Allāhu Taʿālā-y-ıla ḥāżır olmaḳda ve sırların Allāh'dan ġayrıya iltifāt ḳıldurmaḳdan ḥaẕer (10) üzerine olalar; daḫı ḳażāya teslīm olmaḳda ve emr-i Allāhu Taʿālā'ya tefvīż itmekde riʿāyet ḳılalar (11) ve meşāyıḫlar himmetlerinden istimdād ḳılalar ve nübüvvet-i vilāyete ilticā ideler.[75b]	(SAYFA;149)
żarūriyyet-i beşer:	(F.) İnsanın tab' ve hilkati ve fıtrî hallerinden kaynaklanan zaruretler. İnsanlıktan meydana gelen zaruretler.	İllā meger żarūriyyet-ı beşer vāḳiʿ ola, bu iki ʿālemde (14) daḫı mevlā emri-y-ile ḥükm-ı ṭabʿ-ıla degül.[191b] ṕes, bu (15) żarūriyyet-i beşerī delālet ider ki anlar rubūbiyyete mustaḥıḳ degüllerdür.[139a]	(SAYFA;381) (SAYFA;276)
żavʾ:	(A.) Aydınlık. Işık.	Līkin ol bir żavʾdur ki ʿaks urur ol (16) nūr-ı tevḥīdden ki anda ḳonılmışdur.[365b]	(SAYFA;729)
żāyiʿ:	(A.) Kaybolan, boşa giden. Hükümsüz. Geçersiz. Yok sayılmak. (A.) (Ziya'. dan) Elden çıkan. Kaybolan. Yitik. Zarar, ziyan.	(13) Ḥaḳīḳatā, daḫı Allāhu Taʿālā müʾminlerüñ ecrin żāyiʿ ḳılmaz.[24b] Aña işāret ḳılur ki Benī İsrāʾīl Tevrāt'a ḥıfẓ idüben taḥrīf itdiler, (2) ḥükmini żāyiʿ idüṕ ṣaḳlamadılar.[127a] (13) … Bedrüstī, Allāhu Taʿālā ṭāliblerüñ saʿyini żāyiʿ ḳılmaz.[380b] (19) Yaʿnī, ne işlerse żāyiʿ olmaz ol	(SAYFA;47) (SAYFA;252) (SAYFA;759) (SAYFA;105) (SAYFA;370) (SAYFA;413) (SAYFA;252) (SAYFA;759) (SAYFA;615)

		tezkiyede bir fetiyl miḳdārı, belki anuñ eṣerin görürler.[53b]	(SAYFA;533) (SAYFA;306) (SAYFA;435) (SAYFA;70) (SAYFA;299) (SAYFA;307) (SAYFA;633) (SAYFA;307) (SAYFA;567) (SAYFA;615) (SAYFA;435) (SAYFA;435) (SAYFA;330) (SAYFA;650) (SAYFA;509) (SAYFA;438) (SAYFA;211) (SAYFA;61) (SAYFA;615) (SAYFA;329) (SAYFA;144) (SAYFA;615) (SAYFA;450) (SAYFA;47) (SAYFA;302) (SAYFA;328) (SAYFA;328)
żıdd:	(A.) Aksi, muhâlif, zıt. * Nefret edilen, kerih şey.	ṕes, raḥmet-ile ʿaẕāb ikisi biribirine żıddur iki żıdd (5) bir yire cemʿ olmaz nūr-ıla ẓulümāt gibi.[284a] (12) Ol daḫı meṭiyye-yi rūḥ-ı insānīdür, rūḥāniyyetde aralarında münāsebet var, odda bunuñ (13) żıddı var ki ol helāk idüṕ fesāda virmekdür.[211b]	(SAYFA;566) (SAYFA;421) (SAYFA;566) (SAYFA;653) (SAYFA;65) (SAYFA;286) (SAYFA;30) (SAYFA;421) (SAYFA;551) (SAYFA;636)
żıddıyet: //żıddiyyet:	(A.) Birbirine muhâlif, zıt olma hâli. Zıtlık. Birbirinden nefret etme. Zıt fikir veya kanaat sahibi olanların durumu.	Yaʿnī, “ İy ervāḥ-(6)lar ve nefsler ve cesedler, eger siz ictimāʿa biribiriñüz-ile vaʿde ḳılsañuz ol vaʿdede (7) muḫālefet iderdüñüz arañuzda mubāyenet ve żıddıyet olduġından ötrü iḫtiyāruñuz-ıla (8) cemʿ olımazduñuz çün ṭabāyiʿuñuz muḫtelif-idi.[287a] Zīre bular biribirini dōst ṭutıcılardur, anlaruñ-ıla sizüñ arañuzda (11) żıddiyyet ḳāyim, nite dōst olınasız.[132a]	(SAYFA;572) (SAYFA;262)

żımn:	(A.) İç taraf. * Maksad, gaye. * Açıktan söylenmeyip dolayısıyle anlatılan.	Ammā bu āyetde bir işāret daḫı var ki anuñ żımnında biñ (2) beşāret var.[208b] Ve daḫı şefāʿat-ıla teblīġdür bu nesnelerde sırrı ʿaẓīm vardur ki żımnında ḥaḳāyıḳ-ı (12) keşīre vardur.[135b]	(SAYFA;415) (SAYFA;269)
żıyā:	(A.) Işık, aydınlık, nur. Ruşenlik. (Nur, ziya'dan daha umumidir. Çünkü ziyâ aydınlığın intişarı mülâhazası ile ve Nur, intişarı ve sebatı mülâhazaları ile ıtlak olunmuştur ve bazıları indinde bizzat olan aydınlığa ziya; ve vasıta ile olan aydınlığa nur ıtlâk olunur. L.R.)(Ziya ile; mevcudat görünür, hayat ile, mevcudatın varlığı bilinir; her birisi birer keşşaftır.)	Yaʿnī, dirler ki "Ḳorḳavuz, bize (12) bu vāḳıʿa-yı zamāndan bize bir nesne irişe, bulara muḥtāċ olavuz; ola ki Ḥaḳ Taʿālā bularuñ (13) göñülleri gözin açıvire, müşāhede ḳılup gendü esrārlarını göreler ki ʿacz içinde (14) ve ol muḥtāċlıḳ żillerinde yāḫūḏ gendü ḳatından anlara ol ehl-i kerāmet şarābından (15) içire, ol yaḳīnlıḳ şemsinüñ żıyāsın şuʿlelendüre, göñülleri maşrıḳından; tā ki bular (16) ol ġaflet gicesinüñ ṣabāḥına irişeler.[130a] Bilgil ki Allāhu Taʿālā rūḥı nūr (19) yaratdı, żiyā virdi güneş gibi.[332a] İşāret bunda budur kim bedürüstī, Allāhu Taʿālā (17) ol Allāh'dur ki güneşi ṣafā ve żiyā üzere ḳıldı.[332a] Yaʿnī, ol nūruñ ḳalbde mertebeleri var, eger şems-ı (9) rūḥ-ıla żiyā oldısa aña aḫlāḳ-ı rūḥānī mertebeleri vardur.[332b]	(SAYFA;258) (SAYFA;662) (SAYFA;662) (SAYFA;663) (SAYFA;729) (SAYFA;662) (SAYFA;695) (SAYFA;663) (SAYFA;18) (SAYFA;663) (SAYFA;371) (SAYFA;663)
żiyā-ı ḫālıḳıyyet:	(F.) Yaratıcılık ışığı.	Allāhu Taʿālā bu iki ṭāyifenüñ (18) velīleridür ki buları ẓulümāt-ı beşeriyyetden ve ẓulmet-ı ḫılḳıyyeden ċıḳarup ol nūr-ı rubūbiyyetine (19) ve żiyā-ı ḫālıḳıyyete iltür.	(SAYFA;18)

ẕākir:	(A.) Zikreden, zikredici. Allah'ı zikreden, Allah'ı zikr edici. **Arapça, anan, hatırlayan, zikreden demektir. Tekkelerde âyin esnasında, dervişlerin zikirlerini hareketlendirmek için, ilahî okuyan kişilere zâkir denir. Ayinde, zikir çeken diğer dervişlere de zâkir denir. Zâkirleri idare eden kişiye ser-zâkirân denir. Bu, zâkirbaşı diye Türkçeleştirilebilir. Zakirler arasında, def, zilsiz def, kudüm ve ney çalanlar da bulunurdu. Aleviler, saz çalıp nefes okuyanlara zâkir derler.	Bu üç ḥālde daḫı Allāhu Taʿālā'yı ẕākir oluñ; tā göñlüñüz Allāh ẕikri-y-le (3) muṭmaʾinn ola.[76a] Yaʿnī, uşbu işāret (9) olunan nesneler vaʿẕ u naṣīḥatdur ol ẕākirlere ki Allāhu Taʿālā'yı ẕikr iderler otururken (10) ṭururken ve yaturken.[380b] Ḥaḳīḳatā, ẕākir (6) ve meẕkūr daḫı Allāhu Taʿālā'dur.[267a]	(SAYFA;150) (SAYFA;759) (SAYFA;532) (SAYFA;532) (SAYFA;160) (SAYFA;545) (SAYFA;659)
ẕākir-i ḥaḳīḳī:	(F.) Gerçek zikreden, hakîkî zikreden. Allah'ı hakkıyla zikreden.	Zīre ḥaḳīḳat ẕikr idici ol meẕkūr-ı ḥaḳīḳīdür (2) ve meẕkūr-ı ḥaḳīḳī daḫı ol ẕākir-i ḥaḳīḳīdür.[267a]	(SAYFA;532)
ẕaḫīre:	(A.) (a.i., c. ẕaḫāir) Gerektiği zaman harcanmak üzere anbarlarda saklanan, hububat, yiyecek. Anbarda saklanan yiyecek, hububat. Azık. Ahiret azığı. *Dünyada yaptıklarımız bizim azıklarımızdır, ahiret azıklarımızdır. Biz iyilik veya kötülüğü dünyada ettiklerimizin karşılığı olarak ahirette göreceğimize inanırız. Bu sebeple dünyada	Bedürüstī, dār-ı āḫiret (2) niʿmetleri-y-ile ve ol saʿādetler ki ẕaḫīre olunmışdur; ḫayrdur dünyeden daḫı (3) içindekiden şolaruñ-ıçun ki dinlerin ṣaḳlar daḫı Allāh'dan ḳorḳmaġ-ıla andan (4) ġayrıdan ḳorḳmamaġ-ıla.[255b]	(SAYFA;509) (SAYFA;163) (SAYFA;594)

	yaptığıklarımız bizim ẕāḫiremizdir, azığımızdır.		
ẓāḥir:	(A.) Görünen. * İlk akla gelen manası, görünürdeki manası.	İşāret bu āyetler taḥḳīḳında budur ki “Bu ḫiṭābuñ (18) ẓāḥiri kitāṕ ehlinedür.[3b]	(SAYFA;5)
ẕāt:	(A.) Kendi. Öz, asıl. * Allah’ın zâtı. **Arapça, öz demektir. Bir şeyin kendisi, bir şeyi, o şey yapan ve öteki şeylerden ayıran mâhiyet. Zât, isimlerin ve sıfatların vücudlarında değil aynlarında kendisine dayandığı emr. Her isim veya sıfat bir şeye dayanır. Bu şey, o zâttır. O şey Anka gibi ma'dûm veya mevcud olsun, her iki durumda eşittir. Mevcut iki çeşittir: Biri sırf mevcuttur, bu, Allah'ın zâtıdır. Diğeri, ademe bitişmiş mevcuttur. Bu da mahlukatın zâtıdır. Allah'ın zatı, kendinden ibarettir ki Allah kendi (nefsi) ile mevcuttur. Zira O, nefsiyle kâimdir, (kendi başına varlığını sürdürür). İsim ve sıfatlara müstehak olan bu şey, kendi hüviyetiyledir. Allah'ın zâtı, ehadiyyete ait gaybdır, her-hangi bir ibarenin mefhûmu ile idrak edilemez, bir işaretin malûmu ile de anlaşılamaz. Varlıkta O'nun zatı için	ṕes, (14) Ḥaḳ Taʿālā daḫı raḥmetden bulara naṣīb-i taḫṣīṣ ḳıldı, ẕāta vāṣıl olmaġ-ıla.[172b]	(SAYFA;343) (SAYFA;309) (SAYFA;4) (SAYFA;531) (SAYFA;201) (SAYFA;373) (SAYFA;375) (SAYFA;531) (SAYFA;678) (SAYFA;555) (SAYFA;663) (SAYFA;412) (SAYFA;162) (SAYFA;122) (SAYFA;343) (SAYFA;650) (SAYFA;520) (SAYFA;266) (SAYFA;234) (SAYFA;446) (SAYFA;540) (SAYFA;117) (SAYFA;253) (SAYFA;231) (SAYFA;651) (SAYFA;541) (SAYFA;173) (SAYFA;343) (SAYFA;275) (SAYFA;669) (SAYFA;364) (SAYFA;344) (SAYFA;359) (SAYFA;373) (SAYFA;532) (SAYFA;542) (SAYFA;168) (SAYFA;333) (SAYFA;412) (SAYFA;370) (SAYFA;531)

	münasib, mutabık, aykırı veya zıt bir şey yoktur. Sırr-ı zâta âşinâ Allah 'di r, Allah beş. Ahmed M. Giribî		(SAYFA;670) (SAYFA;361) (SAYFA;394) (SAYFA;413) (SAYFA;413) (SAYFA;313) (SAYFA;450) (SAYFA;525) (SAYFA;163) (SAYFA;651) (SAYFA;286) (SAYFA;162) (SAYFA;318) (SAYFA;519) (SAYFA;711) (SAYFA;220) (SAYFA;275) (SAYFA;111) (SAYFA;675) (SAYFA;143) (SAYFA;712) (SAYFA;682) (SAYFA;143) (SAYFA;143) (SAYFA;531) (SAYFA;681) (SAYFA;752) (SAYFA;632) (SAYFA;752) (SAYFA;632) (SAYFA;32) (SAYFA;389) (SAYFA;344) (SAYFA;143) (SAYFA;143) (SAYFA;532) (SAYFA;318) (SAYFA;309) (SAYFA;361) (SAYFA;309) (SAYFA;531) (SAYFA;519) (SAYFA;711) (SAYFA;275)
ẕāt-ı Ḥaḳḳ:	(F.) Hakk'ın kendisi. Hakk'ın zâtı.	Bularuñ didüginden (10) murād ẕāt-ı Ḥaḳḳ'ı müşāhede ḳılmaḳ degül, belki müşāhede-yi Ḥaḳ'dur, ṣunʿını görmeg-ile, fehm it	(SAYFA;220)

		mütenebbih ol.	
ẕāt-ı şerīf:	(F.) Şerefli özü. Şerefli kişi. Şerefli kişilik.	Ve daḫı ḥakīmdür, evliyālarına ḥikmeti-y-le (7) gendü ḥażretine hidāyet virür ki her leynü'l-ḳalb olan ve mutevāżıʿ ve ehl-i fenāʿat ve ṣābir ü şākir (8) ve ḳalb-ı selīm ve Ḥaḳḳ'a münḳād kerīme'n-nefs raḳīḳe'l-ḳalb, ḫafīfe'r-rūḥ yüce himmetlü daḳīḳ naẓarlu (9) ṭabīʿat-ı laṭīf ve ẕāt-ı şerīf olanlar aña ḳarīb olur.	(SAYFA;111)
ẕātī:	(A.) Zâtına ait. Zâtında var olan. Özüne ait, kendine ait. *Kendiyle ilgili, kendisine ait, özlük, özel.	Nite ki īmān ḳalbe ẕātīdür, ol ḫılḳatden ki Ḥaḳ Taʿālā nāsı anuñ üzerine (13) yaratdı. [317a] Zīre bu ṣıfātlar Allāhu Taʿālā'da (10) ẕātīdür ḳadīmdür ḳāyimdür ẕātı-y-ıla.[377a] Zīre ol küfr ü nifāḳ nefse (12) ẕātīdür.[317a]	(SAYFA;632) (SAYFA;752) (SAYFA;632)
ẕāyil: //ẕāʾil:	(A.) (Zâile) Geçen, geçici.Devamlı olmayan. Tükenen. *Boşa giden. (żāyiʿ: (A.) (a.s. żiyāʿ'dan) Elden çıkan, kaybolan, yitik. Zarar, ziyan)	(1) ẕāyil oluṕ gitdi ki dünyede dirlerdi; "Bular Allāh ḳatında bizüm şefīʿlerümüzdür ", ćün gördiler (2) anlardan menfaʿat olmadı, āḫiretde diyiserler ki "Biz müşrikler degüldük ".[163b]	(SAYFA;325)
ẕebḥ:	(A.) Kesme, boğazlama. Kurban kesme. (Boğazlanmış veya boğazlanacak hayvana da "zebiha" denir.) * Mecazen nefsi ẕebḥ etme; nefsi yenme, nefsi kesme, artık nefsin hayvanî isteklerine tabi olmamak anlamına gelmektedir.	Daḫı "Eyit, yā Muḥammed, (16) bedürüstī benüm seyrüm ṭarīḳ-ı ṣalvetde ol benüm miʿrācumdur Allāh'dın yaña, daḫı nefsümi (17) ẕebḥ itmekdür Allāh'dın yaña, daḫı benüm ḳalbüm ve rūḥum ḥayātı daḫı nefsümüñ mevti ol (18) Ḥaḳḳ'ı ṭaleb itmeg-iḉündür ki rabbu'l-ʿālemīndür; daḫı vaṣl bulmaġ-ıḉundur ki anuñ şerīki yoḳdur, (19) maṭlūbdan bir daḫı ki ol ṭaleb oluna.[206a] Yaʿnī, Allāhu Taʿālā (11) ḥükm ider nefsi ẕebḥ itmege, ḳaḉan ki ṣıfāt-ı behīme birle mevṣūf olsa ḥayvān-ı siflī (12) otluġında otlasa ve daḫı ḥükm ider ki anı ẕebḥ itmeyeler ve aña ḫiṭāb ider ki rücūʿ (13) ide ḥażret-ı rubūbiyyere, şol vaḳt ki muṭmaʾinne ola Ḥaḳḳ'ı ẕikr itmeg-ile ve ol ferişte (14) ṣıfatı-la	(SAYFA;410) (SAYFA;209) (SAYFA;209)

		ṣıfatlansa ki ʿilvīdür kimi dilerse nite dilerse.[105b]	
behīmelik:	behīm: (A.) Alacasız hayvan. behīmelik: (A.) Hayvanlık. behīme: (A.) Dört ayaklı hayvan. *Hayvanlık sıfatı. (leʾīm: (A.) Alçak, deni, rezil, zelil, levm edilen. Cimri. * Mayası bozuk ve kötü. leʾīmelik: Alçaklık.)	Yaʿnī, ćün ol leʾīmlikde ḥadden geçüp ṭabīʿata uydılar ol yırtıcılıḳ (3) ve behīmelik ṣıfatın ṣıfatlandılar, biz daḫı anlaruñ ṣıfāt-ı rūḥānīlerini ḳırda ve ḫınzīr.[254a]	(SAYFA;506)
ẓahr:	ẓahr: (A.) Sırt, arka, bel. ẓahr: (A.) (C.: Zuhur-Ezhâr) Binek devesi. * Kuş yeleklerinin kısa tarafı. * Kara yolu. * Sırt, arka. * Yüksek yer. * Kur'an'ın lâfz-ı şerifi. * Haber. (adem: (A.) Yokluk. Ādem: Ādem (a.s). Metinde Ādem şeklinde olmalıdır, ancak mana olarak yokluk anlamını da ifade etmektedir.)	Zīre nefs ol (13) ẕerre içinde bile ḳonılmışdı, Allāhu Taʿālā anı adem ẓahrından aldı, ol Ḥaḳḳ'uñ rubūbiyyetine (14) iḳrār ḳıldı, rūḥa mütābaʿat birle ʿahd olundı.[275a]	(SAYFA;548)
ẕeker:	(A.) (C.: Zükrân - Zükur - Zikâr - Zikâre) Erkek. * Erkeklik organı.	Ḥāl budur, bular zaʿm iderler ki bu taṣarrufātda (15) nefyi olunan işāretdür, ol kimselere ki bedeninde taṣarruf ider; īmānı yoḳdur olaruñ gibi ki (16) ḳulaḳların yardılar, yā deldiler demürden ḥalḳalar geçürdiler yā gögsin yā ẕekerlerin deldiler kilid (17) urdılar, yā boyınların delüp demür geçürdiler ṣaḳālların yüllitdiler.[149b] İrkeki muḳaddem ẕikr itdi ünṣā üzere iki sehm ara ḳıldı (16) ve bir sehm ünṣāye; nite ki ẕekerüñ ünṣā üzere faẓīleti var ʿİsā'nuñ daḫı ancılayın melāʾike (17) üzere faẓlı var.[102a]	(SAYFA;297) (SAYFA;202)
ẕelīl:	(A.) Hor, hakir, alçak. Aşağı tutulan. *Sürçüp düşen. *	(10) Yaʿnī, naṣr u meded melāyike ḳatından degül, daḫı ġayrından degül, illā Allāhu Taʿālā	(SAYFA;20) (SAYFA;19) (SAYFA;254)

	Yanılan.	ḳatındandur ki (11) ol ʿazīzdür, kimi dilerse nuṣret virüp̀ ʿazīz ḳılur, kimi dilerse ḳahrı-y-ıla ẕelīl ḳılur ki cemīʿ-i (12) ʿizzet Allāhu Taʿālā'nuñdur.[11a] Bu ḥāletde ki siz şehvāt-ı nefs ġālib olmaġ-ıla (4) ve vesāvis-i Şeyṭān çoḳ olmaġ-ıla ẕelīl olmışduñuz, çün rabbuñuzdan muʿāvenet irgürdi.[10b] (13) Yaʿnī, her kim Allāhu Taʿālā indürdügi kitāb-ıla ḥükm eylemese anlar fāsıḳlardur ki ṣırāṭ-ı mustaḳīm-(14)den ḫāriçlerdür ṭarīḳ-ı ḥaḳdan ḍāll olup̀ ṭarīḳ-ı bāṭılda ẕelīl ü ḫōr oldılar.[128a] Andan ol (16) dōstlarını ʿazīz ḳıluṕ ʿadūlarını ẕelīl itdüginden ḫaber virüp̀ buyurdı ki AK (17) AK.[242a] Ol anı żaʿīf ü ẕelīl görenlerüñ ʿizzetin kerāmetine (5) aña virür anı ḫor u ḫaḳīr ḳılur.[242a]	(SAYFA;482) (SAYFA;482) (SAYFA;590) (SAYFA;582) (SAYFA;141) (SAYFA;250) (SAYFA;554) (SAYFA;482) (SAYFA;482) (SAYFA;600) (SAYFA;149) (SAYFA;428) (SAYFA;31) (SAYFA;493) (SAYFA;321)
ẕemīm:	(A.) Kötü hal ve hareket. Kötü.	(3) Daḫı ol Ḳur'ān mecīddür ve anlaruñ mustaḥsenlerine lāzım olsalar ki ol tezkiye-yi nefsdür, ol (4) ẕemīm ṣıfatlarından ve anı muḥallā ḳılmaḳdur ẕikre dāyim olmaġ-ıla ve ḳalb üzere murāḳıb olmaġ-ıla; (5) tā ki ol aḫlāḳ-ı kerīme ḥāṣıl ola ve hevāya muḫālefet ḳılmaḳ ve āḫireti iḫtiyār ḳılmaḳ dünyā üzere (6) āsān ola.[135a]	(SAYFA;268)
ẕemīme:	(A.) Zemme müstehak olan. Beğenilmeyen kötü hal ve hareket.	(18) Andan ötrü ẕemīme oldı, ḳalb anları ʿılvīde istiʿmāl ider, ḥamīde olur.[151b] (1) Ol ẕemīme olur, ammā ḳalb anı āḫiret ṭalebinde istiʿmāl itdürür daḫı Ḥaḳ ḳatında derecāt-(2)lar-ıçun ve ʿulūm u ṭāʿāt taḥṣīl itmeg-içün, bunuñ-ıla maḥmūd olur, bāḳisin bundan ḳıyās ḳıl.[152a]	(SAYFA;301) (SAYFA;302) (SAYFA;333) (SAYFA;301) (SAYFA;717) (SAYFA;382) (SAYFA;556) (SAYFA;665) (SAYFA;637) (SAYFA;430)
ẕenbuñ:	ẕenb: (A.) Suç, günah, kabahat. (şeyn: (A.) Kusur, ayıp, noksan, kabahat.	ʿAfv idmegi muḳaddem ḳıldı, iʿtirāż itmek üzere, ola ki bu resūlüñ (3) ḫaṣāyışından (ḫaṣāyişinden ???) ola ʿaleyhi's-	(SAYFA;648) (SAYFA;105)

	Yaramaz şey.) (reyn: (A.) Leke, kir, pas. * Gönül karası, kalb katılığı, günahın artması. * Uyku, mestlik galebe etmek. * Çıkması mümkün olmayan şey.)	selām, tā ki ol ẕenbuñ fāyidesi anuñ üzerine ʿāyid ola, şeyn (4) ḳarışmadın ve reyn olmadın.[325a] Nite ki (4) dinildi; “Vücūdüke ẕenbün”.[53b]	
ẕerrāt:	(A.) (Zerre. C.) Zerreler. Pek ufak parçalar. Moleküller. * İnsanın var olmasını sağlayan sülbü.	(7) Ol ẕerrāt ki vücūd-ı rabbāni-y-ile vücūd bulmışdı, ol vücūd-ı rūḥānī libāsın kesb eyledi (8) ve ol ḳulaḳlar ve gözler ve göñüller daḫı libās-ı rūḥānī kesb eyledi.[257b]	(SAYFA;513) (SAYFA;155) (SAYFA;164) (SAYFA;513) (SAYFA;281) (SAYFA;390) (SAYFA;155) (SAYFA;155)
ẕerrāt-ı maḫlūḳ:	(F.) Yaradılmışın zerreleri. Yoktan var edilmişin zerreleri.	Bundan ötrü didi ol seyyidü’l-mürselīne (3) ki eger, Ḥaḳ Taʿālā’nuñ senüñ üzerüñe faẓlı olmasa ezelden ebede bu şeyāṭīn-ı insden (4) ve cinsden bir ṭāyife saña ḳaṣd iderlerdi ki ṭarīḳ-i vüṣūlden seni azduralardı, ol degül (5) belki her ẕerrāt ki vardur bu ẕerrāt-ı maḫlūḳdan rūḥānīden ve cismānīden; tā ki (6) senüñ nefsüñ ve rūḥuñ saña ḥażretden ḥicāb oluṕ vuṣlatdan menʿ iderlerdi, ol (7) fażlumuz ceẕbeleri-y-ile buları senden fānī ḳılduḳ, daḫı ol mevcūdāt ḥicāblarından ol (8) raḥmet kerāmeti-y-ile bu mevcūdātuñ ẕerrātlarını senüñ-içün ḥicāb ḳılduḳ, vuṣlata seni bizüm-ile (9) bāḳī ḳılduḳ; tā ki sen bizüm fażlumuz ve raḥmetümüz olduñ ki seni cemīʿ-i ʿāleme raḥmet gönderdük.[78b]	(SAYFA;155)
ẕerre:	(A.) Çok küçük parçacık. * İnsanın var olmasını sağlayan sülbü, tohumu. *Çok az miktar, çok az. **(C: Zerrat) Pek ufak parça. * Atom.	(8) Yaʿnī, ol ẕerre ki Ādem ẓahirden alındı aña elest-ile ḫiṭāb olunmışdur ve “belā” dimeg-ile (9) cevāb virilmişdür ol ẕerre ḳalbde ḳonılmışdur.[346a] (9) Andan ġayrıdan ḥāl budur ki senüñ ḫıẕlānuña daḫı ḳādir-idi ki senüñ küfrānuñ (10) sebebi-y-le ẕerre ḳadar senden ʿafv itmeyedi.[92a]	(SAYFA;690) (SAYFA;182) (SAYFA;690) (SAYFA;182) (SAYFA;436) (SAYFA;195) (SAYFA;96) (SAYFA;756) (SAYFA;195) (SAYFA;370)

			(SAYFA;692) (SAYFA;548) (SAYFA;244) (SAYFA;367) (SAYFA;419) (SAYFA;370) (SAYFA;487)
ẕevī:		Tā ki māddī ḫuṣūmāt ḳaṭʿ oluna ẕevī illā erḥām arasında ve daḫı nisālar üzere (5) teraḥḥum ḳıldı żaʿflarından ötrü ve kesbden ʿāciz olduḳlarınndan ötrü daḫı erenlerüñ (6) faẓlın iẓhār ḳıldı.[105a]	(SAYFA;208)
ẕevḳ:	(A.) Lezzet alma, hoşa gitme. * Hoş, hoşa giden. Mânevi haz. * Eğlenmek.	Bedürüstī, biz sizüñ bize ʿibādet itdigüñüz-(18)den ġāfil-idüḳ, ne işidürdük ne görürdük ne fehm iderdük, sizüñ ʿibādetüñüzden bize (19) ẕevḳ ü ḥaẓẓ olmazdı.[339b] Ol ḳurbet döşegi üzerinde ćün şavḳ-ı sulṭān müstevlī (3) oluṕ devāʿi-yi maḥabbet ẕevḳi ġālib oldı.[244a] Ammā evlā budur ki gereklü rıżā-y-ıla gendüyi eride ol mevlānuñ aḥkāmları (16) cārī olduġı vaḳt yā ḳabūl-ile, yā redd-ile yā iḳbāl-ile yā menʿ-ile daḫı istiḳāmet iḫtiyār itmeg-ile (17) bu ḥuḳūḳları edā itmekde kerāmet üzere ve aña ḳarīb olmaḳ ẕevḳi-y-ile ve iḳbāl itmeg-ile daḫı (18) vaṣl u viṣāl arzusı-y-ıla.[143b]	(SAYFA;677) (SAYFA;486) (SAYFA;285) (SAYFA;677) (SAYFA;285) (SAYFA;486) (SAYFA;262) (SAYFA;243) (SAYFA;285)
ẕihn:	(A.) Akıl. Beyin. Kafanın içi.	Bunuñ miṣāli aña (15) beñzer ki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ taḳdīri şol naḳḳāşuñ taḳdīri gibidür ki ol naḳḳāş ẕihninde (16) bir ṣūret taḳdīr ḳıldı, ol ṣūreti ḳurşūn-ıla kāġıḍ üzere resm idüṕ şākirdine (17) virdi.[67b] Ve anuñ miftāḥı daḫı var ki ol (9) ṣūretüñ ḳapusı anuñ-ıla feṭḥ olınur; tā ki ol ṣūret fiʿle gele, ol naḳḳāşuñ ẕihninde ṣābit (10) olduġınlayın.[174a]	(SAYFA;133) (SAYFA;346)
ẕikr:	(A.) (Zikir) Anmak, hatırlamak. Anılmak. Dile getirmek. * Allah'ı (C.C.) çok çok	(15) İşāretdür ol nefslere ki esīr olunmışlardur, cihād-ı ekber-ile ol salṭanatı ẕikr üzerine (16) ġālib oluṕ aña ẓafer bulmaġ-ıla eyit ol	(SAYFA;554) (SAYFA;362) (SAYFA;509) (SAYFA;64)

	anıp azametini düşünmek ve esmâ-i hüsnâsını okuyup tefekkür etmek. ***Konu, bahis.	esīr nefslere; AK (17) AK.[278a] Ola ki İsḥāḳ'ı ve Yaʿḳūb'ı ẕikr idüṕ İsmāʿīl'i añmaḳlıġı teʾḫīr itdügi ol Muḥammed'üñ ʿaleyhi's-selām (9) şerefinden ötrü ola.[182a] (15) Nite ki ḳaluṕ ve ervāḥı geçen āyetde ṣāliḥ diyü ẕikr eyledi ki AK didi.[255b] (1) ḫuyūllarını rabṭ idüñ ẕikr ü taḳvā-yı licāmı-y-la; tā ki Allāhu Taʿālā'ya vuṣlat ṭarīḳına seyr idesiz, (2) anuñ ġayrından münḳaṭıʿ olmaġ-ıla. [033a] (1) Yaʿnī, beni ẕikr idenlerüñ ṣāḥibi dōstı benin, buları meclisüñden sürmegil ki saña mütābaʿat (2) ḳuluṕ beni ṭaleb ḳılurlar. [171b] (1) bu şehvāt-ı nefsānīden ve leẕẕātlarından ve dünyādan ve anuñ zīnetlerinden infāḳ idesiz (2) ẕikr ü murāḳabe ṭarīḳ-ıla Allāhu Taʿālā'yı ṭaleb itmekde ve andın yaña seyr itmekde anuñ fāyide-(3)leri size kāmil virilür, ziyāde ḳurbet olmaġ-ıla. [276a] "Ẕikr idüñ beni, ẕikr ideyin (4) sizi" diyü bu ḫiṭābı ezelde ḳıldı.[267a] Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'dın yaña saʿy idüñ ol ẕikri (11) ḳademleri-y-le ola ki ol daḫı ẕikr ide.[87b] (2) Nite ki felsefīler meẕhebidür, ṣıfāt-ı ḥayvāniyye-y-ile ṣıfāt-ı behīmiyyeyi gidermek, bunuñ ẕikri geçdi.[199b]	(SAYFA;341) (SAYFA;550) (SAYFA;532) (SAYFA;173) (SAYFA;397) (SAYFA;464) (SAYFA;401) (SAYFA;24) (SAYFA;264) (SAYFA;623) (SAYFA;699) (SAYFA;532) (SAYFA;623) (SAYFA;147) (SAYFA;230) (SAYFA;312) (SAYFA;281) (SAYFA;190) (SAYFA;109) (SAYFA;109) (SAYFA;363) (SAYFA;363) (SAYFA;160) (SAYFA;644) (SAYFA;378) (SAYFA;509) (SAYFA;230) (SAYFA;324) (SAYFA;230) (SAYFA;230) (SAYFA;230) (SAYFA;544) (SAYFA;587) (SAYFA;202) (SAYFA;617) (SAYFA;600) (SAYFA;147) (SAYFA;699) (SAYFA;485) (SAYFA;58) (SAYFA;202) (SAYFA;475) (SAYFA;37) (SAYFA;224) (SAYFA;454) (SAYFA;177) (SAYFA;30) (SAYFA;20)

			(SAYFA;222) (SAYFA;404) (SAYFA;364) (SAYFA;363) (SAYFA;445) (SAYFA;445) (SAYFA;404) (SAYFA;202) (SAYFA;187) (SAYFA;160) (SAYFA;236) (SAYFA;64) (SAYFA;180) (SAYFA;149) (SAYFA;311) (SAYFA;413) (SAYFA;448) (SAYFA;448) (SAYFA;562) (SAYFA;373) (SAYFA;67) (SAYFA;120) (SAYFA;531) (SAYFA;531) (SAYFA;640) (SAYFA;158) (SAYFA;381) (SAYFA;239) (SAYFA;120) (SAYFA;403) (SAYFA;403) (SAYFA;120) (SAYFA;412) (SAYFA;170) (SAYFA;173) (SAYFA;362) (SAYFA;434) (SAYFA;30) (SAYFA;30) (SAYFA;30) (SAYFA;420) (SAYFA;59) (SAYFA;312) (SAYFA;532) (SAYFA;532) (SAYFA;534) (SAYFA;534) (SAYFA;555)

			(SAYFA;83) (SAYFA;514) (SAYFA;312) (SAYFA;284) (SAYFA;574) (SAYFA;177) (SAYFA;209) (SAYFA;20) (SAYFA;173) (SAYFA;192) (SAYFA;458) (SAYFA;458) (SAYFA;393) (SAYFA;306) (SAYFA;699) (SAYFA;224) (SAYFA;418) (SAYFA;378) (SAYFA;381) (SAYFA;381) (SAYFA;461) (SAYFA;531) (SAYFA;458) (SAYFA;9) (SAYFA;461) (SAYFA;217) (SAYFA;217) (SAYFA;222) (SAYFA;510) (SAYFA;12) (SAYFA;428) (SAYFA;69) (SAYFA;557) (SAYFA;427) (SAYFA;112) (SAYFA;287) (SAYFA;8) (SAYFA;759) (SAYFA;754) (SAYFA;382) (SAYFA;119) (SAYFA;189) (SAYFA;177) (SAYFA;532) (SAYFA;534) (SAYFA;721) (SAYFA;530) (SAYFA;1)

			(SAYFA;362) (SAYFA;759) (SAYFA;699) (SAYFA;1) (SAYFA;2) (SAYFA;70) (SAYFA;362) (SAYFA;268) (SAYFA;759) (SAYFA;759) (SAYFA;160) (SAYFA;556) (SAYFA;151) (SAYFA;2) (SAYFA;555) (SAYFA;758) (SAYFA;549) (SAYFA;759) (SAYFA;557) (SAYFA;549) (SAYFA;173) (SAYFA;177) (SAYFA;177) (SAYFA;586) (SAYFA;48) (SAYFA;397) (SAYFA;177) (SAYFA;98) (SAYFA;177) (SAYFA;149) (SAYFA;382) (SAYFA;48) (SAYFA;534) (SAYFA;382) (SAYFA;191) (SAYFA;20) (SAYFA;363) (SAYFA;576) (SAYFA;160) (SAYFA;150) (SAYFA;191) (SAYFA;384) (SAYFA;475) (SAYFA;80) (SAYFA;505) (SAYFA;534) (SAYFA;370) (SAYFA;515)

			(SAYFA;607) (SAYFA;89) (SAYFA;340) (SAYFA;610) (SAYFA;556) (SAYFA;111) (SAYFA;293) (SAYFA;534) (SAYFA;98) (SAYFA;582) (SAYFA;550) (SAYFA;80) (SAYFA;554) (SAYFA;410) (SAYFA;150) (SAYFA;137) (SAYFA;69) (SAYFA;531) (SAYFA;759) (SAYFA;701)
ẕikr-i keṣīr:	(F.) İçten ve kalbden yapılan gizlice olan zikir. Nakşilerin zikir şekli.	ṕes, (5) ẕikr-i keṣīr göñül dilinden olandur, felāḥ bulmaḳ daḫı ol ẕikr-i keṣīrdedür, ḳalīlde (6) degül.[89b]	(SAYFA;177) (SAYFA;177)
ẕikr-i Ḥaḳḳ:	(F.) Allah'ı anmak.	Ve anuñ īmānı daḫı ol ṣıfāt-ı ṭabīʿiyyeden ki ẓulmānīdür ć́ıḳuṕ ol aḫlāḳ-ı (11) rūḥāniyyeye girmekdür ki şerʿiyye ve nūrāniyyedür daḫı ẕikr-i Ḥaḳḳ-ıla muṭmaʿīn oluṕ Allāhu (12) Taʿālā-y-ıla üns ṭutmaḳdur.[294a]	(SAYFA;586)
ẕikr-i ḳahr:	(F.) Kahrın anılması. Kahrın ifade edilmesi.	Yaʿnī, olardan (14) ḳaćuñ, ammā ḥaḳīḳatde bu ḳalb ve devāʿī-yi Ḥaḳ, iy nefs-i levvāme size ḳaṣd itdiler sizden (15) intiḳām ideler Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ẕikr-i ḳahrı-y-ıla ve ṣıfāt-ı tecellī-y-le.[25a]	(SAYFA;48)
ẕillet:	(A.) Aşağılık, horluk, hakirlik, alçaklık. *Arapça, meskenet demektir. Kibir duygusundan uzaklaşmaya matuf, bir tür tevazuya zillet denir. Bir hadis-i kudsî'de Allahü Zülcelâl "Büyüklük benim	Yaʿnī, dirler ki "Ḳorḳavuz, bize (12) bu vāḳıʿa-yı zamāndan bize bir nesne irişe, bulara muḥtāć́ olavuz; ola ki Ḥaḳ Taʿālā bularuñ (13) göñülleri gözin aćıvire, müşāhede ḳılуṕ gendü esrārlarını göreler ki ʿacz içínde (14) ve ol muḥtāć́lıḳ ẕilletinde yāḫūḏ gendü ḳatından anlara ol ehl-i kerāmet şarābından (15) içire, ol yaḳīnlıḳ şemsinüñ ẓıyāsın şuʿlelendüre, göñülleri	(SAYFA;258) (SAYFA;449) (SAYFA;73) (SAYFA;493) (SAYFA;176) (SAYFA;482) (SAYFA;221) (SAYFA;13) (SAYFA;630) (SAYFA;385) (SAYFA;749)

	hırkamdır. Onu Ben'den başkasının giymesini kabul etmem" buyurmuştur. Sûfiyye bu ve benzeri hadislere bakarak büyüklenmede, (kibir'de) bir tanrılık iddiası ve gizli şirk gördükleri için, alçakgönüllülük ifâde eden tevazu ve zilleti, yaşama tarzı haline getirmişlerdir. Ancak, tasavvuf, insan izzetini küçük düşürücü zilleti kabul etmez.	maşrıḳından; tā ki bular (16) ol ġaflet gicesinüñ ṣabāḥına irişeler.[130a] Ammā ehl-i inkārlara ki ġurūr ehlidür, degüldür dünyede ḳısmetleri (16) illā ẕillet ü iḫtiyāć ve āḫiretde ʿaẕāb-ı şedīd derekāt-ı nārda.[225b] Anuñ biri; ṭoprakdur ve ḥavāṣṣı ḥasene işlemekdür, (16) daḫı rekāket ü ẕillet ve ṭamaʿ ve mehānet ve melāmetlıḳ.[37b]	(SAYFA;482) (SAYFA;13) (SAYFA;620) (SAYFA;80) (SAYFA;491) (SAYFA;676) (SAYFA;676) (SAYFA;676) (SAYFA;250) (SAYFA;61) (SAYFA;496) (SAYFA;13) (SAYFA;677) (SAYFA;725)
ẕillet-i ʿubūdiyyet:	(F.) Kulluk, kölelik hakirliği. Kulluk, kölelik aşağılıklığı. (O rabbin terbiye ediciliğini ayaklar altına aldı, kendisinde kulluk hakirliğini açığa çıkardı)	Ol rubūbiyyet ʿizzetin muḳaddem (5) ṭutdı gendüde ẕillet-i ʿubūdiyyet ẓāhir ḳıldı.[249a]	(SAYFA;496)
ẕillet-i ṭamaʿ:	(F.) Açgözlülük zilleti, açgözlülük hakirliği, aşalıklığı.	Yaʿnī, bularuñ (11) üzerine ẕillet-i ṭamaʿ ve ḥaḳāret-ı ḥırṣ ḳonıldı, her ḳanda olursa.[7b]	(SAYFA;13)
ẕimmet:	(A.) Himayeyi te'min eden ittifak. * Alâkalı, alâka. * Uhde. Mes'uliyet. * Borç.	Yaʿnī, vācib (7) ḳıldı ezelde ol kerīm ẕātınuñ ẕimmeti üzere ḫalḳına ve bu vücūda getürdügi ḳullarına raḥmet ḳıla.[160a] İşāret bu iki āyetde budur ki (19) bedürüstī, ḳabūl olınacaḳ tevbe Allāhu Taʿālā ḳatında ki gendü keremi ẕimmetine anuñ ḳabūlin vācib ḳılupdur.[38a] Yaʿnī, ṭabāyiʿlerinden ve ḫāṣṣalarından bular (10) vücūd zindānında ḥabs olunmışlardur, ol ödünçleri-y-ile dilerler ki ẕimmetlerin (11) andan ḫalāṣ ideler.[610a]	(SAYFA;318) (SAYFA;74) (SAYFA;610)
ẕīnet:	(A.) Ziynet. Süs. Bezek.	Bildi ki ṭarīḳ-ı ḥaḳḳı azmış, ḫaṭā (11) itmiş anda ki būd u ʿunāt-ı beşeriyyete yapışdı Mūsā-yı rūḥ ġāyib olduḳdan ṣoñra (12) ve bu	(SAYFA;490)

		dünyā ẕīnetine meyl eyledi, anuñ şehvātı-y-ıla leẕẕet aldı.[246a]	
ẕi-ḫayra:	(F.) Hayırdan. ẕi-: (F.) Türkçedeki "den, dan" mânasını ifade eder.	Ve daḫı rāzıḳıyyet ṣıfatı-la muttaṣıf olmaḳ budur ki (6) Ḥaḳ Taʿālā aña rızḳ itdügi nesneden muḥtāǵlara infāḳ ide, andan nesne ẕi-ḫayra (7) ḳılmaya bāḳisin bunuñ üzere ḳıyās ḳıl.[261a]	(SAYFA;520)
ẕirve-i rūḥānīyye:	(F.) Ruhaniliğin zirvesi, en üst makamı. Rūhānī makamının en üst rütbesi.	Zīre bu rūḥ-ı nūrānī taʿalluḳı bu cesed-i ẓulmāniye rūḥa ḫüsrān vācib (15) ḳılur, illā meger ki Ḥaḳ Taʿālā aña aʿmāl-i ṣāliḥa nūrın irişdüre ki şerʿiyye ola, ol rūḥı (16) terbiyyet ider ol beşeriyyet alǵağından teraḳḳī itdürür ẕirve-i rūḥānīyyeye.[380a]	(SAYFA;758)
ẕüll-i ḥicāb:	(F.) Perde zilleti, perde eziyeti. * Allah ile kul arasındaki perde konması eziyeti.	Nite ki baʿżılar dirlerdi "İy ǵalabum, (2) vaḳtī ki baña bir nesne-y-ile ʿaẕāb ḳılmaḳı dileyesin ẕull-i ḥicāb-ıla ʿaẕāb ḳılmaġıl ".[314b] (13) Kim ki ibtilā olunsa ẕüll-i ḥicāb-ıla daḫı redd-ile, anuñ ʿubūdiyyeti şarṭı budur ki Ḥaḳ Taʿālā (14) raḥmetinden ümīḍ kesmeye ve anuñ niʿmetlerine kāfir olmaya, İblīs gibi.[359b]	(SAYFA;627) (SAYFA;717)
ẕünūb:	(Zenb. C.) Günahlar. Kabahatlar, suçlar. * (Zeneb. C.) Kuyruklar. Metindeki manası; günahlar.	Ve daḫı ḳādirdür ki bu küffāra (4) ẕünūbı ve refʿ-i derecātı muṣībetsüz daḫı ḳıla; tā ki buyurdı; AK.[23b]	(SAYFA;45)
ẕürriyyāt:	(A.) (Zürriyet. C.) Zürriyetler, kuşaklar, nesiller. ẕürriyyāt: (a.i. zürriyyet'in c.) Nesiller, kuşaklar, soylar, döller. ẕürriyyet: (a.i., c.: ẕerārī, ẕürriyyāt) Nesil, kuşak, soy, döl.	Sābıḳlaruñ ẕürriyyātların (4) sābıḳlar ervāḥları berāberinde ṭurġurdı ve aṣḥāb-ı yemīn ẕürriyyātların daḫı ol (5) aṣḥāb-ı yemīn ervāḥları berāberinde ṭurġurdı.[257b] Sābıḳlaruñ ẕürriyyātların (4) sābıḳlar ervāḥları berāberinde ṭurġurdı ve aṣḥāb-ı yemīn ẕürriyyātların daḫı ol (5) aṣḥāb-ı yemīn ervāḥları berāberinde ṭurġurdı.[257b] Ve aṣḥāb-ı şimāl ẕürriyyātların girü anlaruñ (6) ervāḥları muḳābelesinde ṭurġurdı.[257b]	(SAYFA;513) (SAYFA;513) (SAYFA;513) (SAYFA;511) (SAYFA;512) (SAYFA;689) (SAYFA;471) (SAYFA;363) (SAYFA;511) (SAYFA;390)

		Yaʿnī, ol ẕürriyāt ki ḳonılmışdı Ādem (11) ẓahrinde ki ḳıyāmetā degin geliserdi.[256b] (1) işidiciler ol ẕürriyātdan üç ṭabaḳa oldılar.[257a]	
ẕürriyet:	(A.) Soy, nesil, döl, kuşak. * Tabi olma. * Bir anne babaya bağlı olarak meydana gelme. * Soyundan ve nesebinden olma.	ṕes, (2) āyet maʿnīsi bu oldı kim sizi biz ervāḥ yaratduḳ, andan Ādem arḳasında muṣavver ẕürriyet (3) ḳılduḳ ḳarınca heyʾetinde andan erḥām içinde cenīn ḳılduḳ.[211a] (1) İşāret bu iki āyetde budur ki taḥḳīḳ biz ʿahd u mīṣāḳ alduḳ elest güninde Ādem'üñ ẕürriyet-(2)leri-y-le çün Ādem ẓahrından çıḳarduḳ tevḥīd u maʿrifet-ile henüz ecsādları ġaybiken.[137a] (17) … Yaʿnī, uşbu meẕkūr küllī İbrahīm ẕürriyetindendür, ʿaleyhi's-selām.[182a] (19) ṕes, bu ẕürriyeti aña hibe ḳılduḳ, anlara hidāyet virdük, her bizüm-ile iḥsān idene ol iḥsān.[182a] (16) … Nite ki Ādem-ile Ḥavvā'yı inşā ḳıldı ẕürriyetsüz.[196a] Yaʿnī, nite ki Allāhu Taʿālā ol vaḳt-ı (14) mīṣāḳda ol ẕürriyyetüñ kāfirleri ḳalbine mühr urdı ki tā anlardan iḳrār bulındı taṣdīḳ-(15)süz, anuñ nicesindendür ki bugün daḫı īmāna gelmediler, ol evvelki tekẕībler (16) sebebi-le.[236b]	(SAYFA;420) (SAYFA;272) (SAYFA;362) (SAYFA;362) (SAYFA;390) (SAYFA;471) (SAYFA;202) (SAYFA;363) (SAYFA;363) (SAYFA;363) (SAYFA;471) (SAYFA;513) (SAYFA;554) (SAYFA;362) (SAYFA;390) (SAYFA;512) (SAYFA;700) (SAYFA;439) (SAYFA;362) (SAYFA;514) (SAYFA;471)

ẓafer:	(A.) Maksada ulaşma, başarma. ẓafer bul-: Kavuşmak, erişmek, ulaşmak. ẓafer: (A.) Muvaffak olma, maksada erme. Bir çok uğraşmadan sonra maksada erişme. Düşmanı yenme, üstün gelme. Başarma.	(12) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā size nuṣret virdi nefs-ile cihād ḳılmaġa ki ol cihād-ı ekberdür anuñ (13) üzerine ẓafer bulmaġ-ıla ḥoḳ maḳāmlarda.[294b] (1) Zīre bulara o tefrīḳde ẓafer bulduġınlayın ṣoḥbetde ẓafer bulımaz.[213b] Yāḫūḏ (16) buları ġālib ḳıluṕ ẓafer ḳıla, ol nefs ṣıfātları-y-ıla münhezim oluṕ rücūʿ ideler, nevmīẕ oluban (17) ol nesneden ki umarlardı, çün rūḥ ẓafer buldı ṣıfātları-y-ıla bulara ġālib oluban.[11a] Her kim kiʿahdi üzere ṣabr eyledi taḫḳīḳ (3) ol maḳṣūdına ẓafer buluṕ fevze irişdi, ol vücūda bedelinde.[105b] Yaʿnī, felaḥ bularuñ-ıçundur ki nefslerine (8) ẓafer buluṕ Allāhu Taʿālā yolına ṣarf eylediler anuñ ṣıfāt-ı ḥicāblarından ḫalāṣ buldılar.[315a]	(SAYFA;587) (SAYFA;425) (SAYFA;20) (SAYFA;209) (SAYFA;628) (SAYFA;150) (SAYFA;554) (SAYFA;425) (SAYFA;425) (SAYFA;553) (SAYFA;580) (SAYFA;580) (SAYFA;567) (SAYFA;619) (SAYFA;589) (SAYFA;286) (SAYFA;47) (SAYFA;246) (SAYFA;294) (SAYFA;699) (SAYFA;209) (SAYFA;570) (SAYFA;581) (SAYFA;582) (SAYFA;537) (SAYFA;287) (SAYFA;606) (SAYFA;484) (SAYFA;537) (SAYFA;647) (SAYFA;574) (SAYFA;536) (SAYFA;536) (SAYFA;429) (SAYFA;696) (SAYFA;628) (SAYFA;122) (SAYFA;36) (SAYFA;161) (SAYFA;575) (SAYFA;548) (SAYFA;20) (SAYFA;20) (SAYFA;552) (SAYFA;605) (SAYFA;575) (SAYFA;647)

ẓāhir:	(A.) (Zuhur. dan) Görünen, âşikâr olan. Açık, belli, meydanda olan. * Gerçek, görünen. * Görünüşe göre. *Açık, âşikâr. ẓāhir ehli: Görünüşe göre hareket edenler, şeriat hükümlerine göre hareket edip sade fıkhi esaslara göre hareket etme. * Dış, dışa ait, zuhur eden, ortaya çıkan, görünen gibi anlamları olan Arapça bir kelime. ez-Zâhir, Allah'ın güzel isimlerinden biridir. Allah bu isim gereği, hikmeti, kudreti, sıfatlarıyla görünür, zuhur eder. Zahir, görünen âleme de denir. Mukabili Bâtın'dır. Zâhirü'l-ilm: Mümkinatın a'yânlarından ibarettir. Zâhirü'lvücûd: isimlerin tecellîlerinden ibarettir. Zâhirü'l-mümkinât: Mümkinlerin Hakk'ın sıfat ve aynları suretinde tecellî etmesidir. Zahir, bâtının aynasıdır: Dışı temiz, edebli, nazik ve kibar olan kişinin, içi de temiz ve güzeldir, anlamında bir atasözü, içi dışına uymayana, "zahiri bâtınına uymaz" denir.	(10) Yaʿnī, “Eyit, yā Aḥmed, hīç ḳatuñuzda kitāb ve ḥuccet var mıdur Allāh’dan size virilmiş ola, ḳıḳaruñ anı (11) bize görelüm, tā ol daʿvilerüñüz ḥuccetlerüñüz Allāh üzere ẓāhir ola, siz mütābaʿat ḳılmazsız; illā ol (12) ẓannuñuza ki zuʿm idersiz cehl-ile yaḳīnsuz ḥuccet yöninden.[201a] (13) Yaʿnī, bulardan kimseler var ki ẓāhir ḳulaġ-ıla seni diñlerler, ammā ḳalbleri semʿine ṣamem irmişdür, (14) ḥubb-ı dünyādan ve şehvātlarından.[343a] (1) Zīre ʿilm-ı bāṭın ehli gendülerüñ kitāblarıyıla ve ʿilmleriyle ol ẓāhir ehlinüñ ʿilmlerin taṣdīḳ (2) iderler.[052b] (1) Nite ki ol ḳırḳuñ iḫtişāşı var ḥikmet ḳeşmeleri evliyānuñ ḳalbinden ẓāhir olmaġa (2) Resūl’üñ ḳavlı-y-ıla ki buyurdı; HS (3) HS.[243b] (1) anuñ faẓlı ve keremi baḥrinden külline şāmil olur, eṣeri bularda ācilā ẓāhir olur.[334a] ṕes, vācibdür (5) Ḳurʾān’uñ ẓāhir ʿilmin bilenlere ki ehl-i ʿumūmı bāṭına taṣdīḳ ide, anlardan istifāde ḳıla.[52b]	(SAYFA;400) (SAYFA;684) (SAYFA;103) (SAYFA;485) (SAYFA;666) (SAYFA;103) (SAYFA;106) (SAYFA;684) (SAYFA;357) (SAYFA;559) (SAYFA;274) (SAYFA;761) (SAYFA;376) (SAYFA;181) (SAYFA;9) (SAYFA;202) (SAYFA;559) (SAYFA;336) (SAYFA;336) (SAYFA;489) (SAYFA;103) (SAYFA;448) (SAYFA;485) (SAYFA;666) (SAYFA;637) (SAYFA;154) (SAYFA;725) (SAYFA;330) (SAYFA;653) (SAYFA;183) (SAYFA;502) (SAYFA;671) (SAYFA;695) (SAYFA;646) (SAYFA;435) (SAYFA;730) (SAYFA;368) (SAYFA;201) (SAYFA;472) (SAYFA;447) (SAYFA;395) (SAYFA;588) (SAYFA;671) (SAYFA;589) (SAYFA;463) (SAYFA;444) (SAYFA;665) (SAYFA;426)

			(SAYFA;231) (SAYFA;231) (SAYFA;616) (SAYFA;242) (SAYFA;709) (SAYFA;377) (SAYFA;687) (SAYFA;277) (SAYFA;436) (SAYFA;164) (SAYFA;39) (SAYFA;73) (SAYFA;305) (SAYFA;394) (SAYFA;292) (SAYFA;476) (SAYFA;214) (SAYFA;342) (SAYFA;201) (SAYFA;172) (SAYFA;472) (SAYFA;447) (SAYFA;13) (SAYFA;319) (SAYFA;318) (SAYFA;494) (SAYFA;496) (SAYFA;359) (SAYFA;455) (SAYFA;522) (SAYFA;274) (SAYFA;666) (SAYFA;107) (SAYFA;253) (SAYFA;420) (SAYFA;278) (SAYFA;59) (SAYFA;382) (SAYFA;382) (SAYFA;373) (SAYFA;41) (SAYFA;103) (SAYFA;236) (SAYFA;375) (SAYFA;471) (SAYFA;318) (SAYFA;45) (SAYFA;436)

			(SAYFA;649) (SAYFA;282) (SAYFA;178) (SAYFA;438) (SAYFA;438) (SAYFA;82) (SAYFA;16) (SAYFA;304) (SAYFA;524) (SAYFA;531) (SAYFA;298) (SAYFA;357) (SAYFA;428) (SAYFA;526) (SAYFA;83) (SAYFA;16) (SAYFA;74) (SAYFA;708) (SAYFA;54) (SAYFA;683) (SAYFA;683) (SAYFA;161) (SAYFA;61) (SAYFA;76) (SAYFA;540) (SAYFA;631) (SAYFA;674) (SAYFA;475) (SAYFA;754) (SAYFA;631) (SAYFA;28) (SAYFA;244) (SAYFA;698) (SAYFA;724) (SAYFA;580) (SAYFA;326) (SAYFA;429) (SAYFA;131) (SAYFA;74) (SAYFA;92) (SAYFA;413) (SAYFA;605) (SAYFA;716) (SAYFA;391) (SAYFA;485) (SAYFA;318) (SAYFA;414) (SAYFA;200)

			(SAYFA;494) (SAYFA;573) (SAYFA;638) (SAYFA;153) (SAYFA;401) (SAYFA;495) (SAYFA;629) (SAYFA;382) (SAYFA;382) (SAYFA;201) (SAYFA;102) (SAYFA;172) (SAYFA;249) (SAYFA;138) (SAYFA;159) (SAYFA;330) (SAYFA;686) (SAYFA;531) (SAYFA;531) (SAYFA;48) (SAYFA;727) (SAYFA;498) (SAYFA;185) (SAYFA;257) (SAYFA;257) (SAYFA;147) (SAYFA;535) (SAYFA;409) (SAYFA;481) (SAYFA;436) (SAYFA;9) (SAYFA;71) (SAYFA;52) (SAYFA;185) (SAYFA;484) (SAYFA;408) (SAYFA;521) (SAYFA;76) (SAYFA;96) (SAYFA;74) (SAYFA;274) (SAYFA;68) (SAYFA;430) (SAYFA;430) (SAYFA;323) (SAYFA;116) (SAYFA;675) (SAYFA;664)

			(SAYFA;430) (SAYFA;261) (SAYFA;323) (SAYFA;686) (SAYFA;333) (SAYFA;9) (SAYFA;461) (SAYFA;727) (SAYFA;213) (SAYFA;131) (SAYFA;686) (SAYFA;74) (SAYFA;271) (SAYFA;177) (SAYFA;177) (SAYFA;636) (SAYFA;619) (SAYFA;690) (SAYFA;272) (SAYFA;562) (SAYFA;402) (SAYFA;572) (SAYFA;314) (SAYFA;270) (SAYFA;45) (SAYFA;303) (SAYFA;625) (SAYFA;100) (SAYFA;308) (SAYFA;105) (SAYFA;137) (SAYFA;481) (SAYFA;320) (SAYFA;99) (SAYFA;30) (SAYFA;73) (SAYFA;727) (SAYFA;356) (SAYFA;713) (SAYFA;636) (SAYFA;102) (SAYFA;522) (SAYFA;414) (SAYFA;547) (SAYFA;73) (SAYFA;382) (SAYFA;436) (SAYFA;608)

			(SAYFA;730) (SAYFA;270) (SAYFA;100) (SAYFA;442) (SAYFA;11) (SAYFA;710) (SAYFA;296) (SAYFA;196) (SAYFA;211) (SAYFA;435) (SAYFA;434) (SAYFA;714) (SAYFA;434) (SAYFA;114) (SAYFA;373) (SAYFA;751) (SAYFA;270) (SAYFA;325)
ẓāhirā:	(A.) Görünüşe göre. Meydanda olduğu gibi. Göründüğü gibi. Görünüşte.	(1) İşāret bunda budur kim bedürüstī, Allāhu Taʿālā nite ki bu insānı yaratdı ẓāhirā beden-i cismānī (2) ve bāṭınā ḳalb-ı rūḥānī.[192a] Ancılayın bu günāhı daḫı ẓāhirā ḳavl ü fiʿldür ṭabʿa muvāfıḳ şerʿa muḫālif (3) ve bāṭınā daḫı ol her ḫulḳdur ki ḥayvānī ve sunʿī ve Şeyṭānī ola, nefs anlaruñ üzerine ḳāyim (4) ola.[192a] Hīç bir nesne yoḳdur ki anuñ vücūdı ḥaḳīḳī ola, illā Ḥaḳ Taʿālā (16) vücūdı ki ḳāyim ü dāyimdür evvelen ve āḫiren bāṭinen ve ẓāhirā her şeyʾe hālikdür, illā (17) anuñ ẕātı bāḳidür, aña fenā yoḳ, her şeyʾi helāḳ itmege vekīl oldur.[101b]	(SAYFA;382) (SAYFA;382) (SAYFA;201) (SAYFA;102) (SAYFA;172) (SAYFA;249) (SAYFA;138) (SAYFA;159) (SAYFA;330) (SAYFA;38)
ẓahr:	(A.) (C.: Zuhur-Ezhâr) * Sırt, arka. *Bel, sülb.	(1) İşāret bu iki āyetde budur ki taḥḳīḳ biz ʿahd u mīṯāḳ alduḳ elest güninde Ādem'üñ ẕürriyet-(2)leri-y-le ḉün Ādem ẓahrından ḉıḳarduḳ tevḥīd u maʿrifet-ile henüz ecsādları ġaybiken.[137a]	(SAYFA;272)
ẓahr: ẓahr//ẓahir:	(A.) Görünüş, görünür yüzü. İlk bakışta tespit edilebilen, görünüş.	(8) … Zīre Ḳurʾān'uñ ẓahri var, daḫı baṭnı var.[345b] Yaʿnī, ol ẕürriyāt ki ḳonılmışdı Ādem (11) ẓahrinde ki ḳıyāmetā degin geliserdi.[256b] Anları Ādem ẓahrinden ḉıḳardı henüz ol maʿdūm-iken (12) ki hīḉ nesne degüldi, bu ḉıḳarmaḳlıḳ iḫrāc-ı ḳademīdür ve Ādem ʿademīdür.[256b]	(SAYFA;689) (SAYFA;511) (SAYFA;511)
ẓālem:	(A.) Zâlimler. ẓālem//ẓāleme: (a.s.	Vücūdum ḥicābı (18) ki benüm-ile maḥbūb arasında ḥicābdur, ol götrüle ben maḥbūba	(SAYFA;242)

	ẓālim'in c.) //ẓālimīn, ẓālimūn: Zâlimler. ẓālim: (A.) Zulmeden, haksızlık eden.	vāṣıl olam, sen ol furḳat (u) (19) baʿd ve ḥasret odına mübtelā olasın ki ẓālemlerüñ cezāları oldur; gendülere ẓulm idüṕ dünyā	
ẓālımıraḳ:	Daha zâlim. ẓālimıraḳ//ẓālımıraḳ	Yaʿnī, kimdür andan ẓālımıraḳ ki Allāhu Taʿālā üzerine iftirā (8) ide diye ki Allāhu Taʿālā baña ikrām ḳıldı, bir kerāmet-ile ki ol kerāmeti kimseye virmedi, bir (9) maḳām daʿvī ḳıldı gendüye ki henüz aña irişmedi yāḫūḏ andan ẓālim kim ola ki Ḥaḳ Taʿālā (10) baʿżı evliyāsına virdügi maḳāmlara ve kerāmetlere inkār eyleye.[220a] Yaʿnī, kimdür gey ẓālımıraḳ şundan (5) ki kiẕb-ile Allāh üzere iftirā ḳıl ol istiʿdād-ı fikrīsini fesāda virmeg-ile hevāyı ve dünyāyı (6) ilāh yirine vażʿ ide, ilāh-ı vāḥidi ḳoya.[163a]	(SAYFA;438) (SAYFA;324)
ẓālim:	(A.) Zulmeden, haksızlık eden. * Bir şeyi aslının dışına çıkarmak, aslının dışında kullanmak, aslının dışında davranmak, aslının dışına çıkarmak da zulm etmektir. İnsanoğlunn yaratılış gayesi Hakk'a kul olmaktır, bu gayenin dışında bulunan kişi en büyük zâlimdir. Hak'dan başkasını maʿbūd tutmak en büyük zulümdür. * Zâlim, zulmeden demektir. Bela gelince fer-yad eden, gaflet ve alışkanlık üzere ibadet eden, Allah'ı dilden (kalbten değil) zikreden, Allah'ı dünyevî sebeplerden dolayı seven kişiye de zâlim denir.	(13) Andan ḫaber virdi ol ḳāʿidlerden ki nefslerine ẓālim oldılar.[72b] Andan Allāh'dın yaña döndiler, tevekküllerini teʾkīd idüben anuñ üzerine (10) andan ṭaleb itdiler ki ol ẓālim ḳavm-ile anları fitnelendürmeye ki ol Firʿavn nefs (11) ḳavmidür, daḫı hevādur dünyā-y-ıla.[351b] Noldı bulara ki ol cehllerinden anı (7) maʿbūd ṭutınuṕ ḥaḳḳı ḳorlar, bular bu fiʿl-ile ẓālimler oldılar.[246a]	(SAYFA;143) (SAYFA;701) (SAYFA,490) (SAYFA;143) (SAYFA;701) (SAYFA,490) (SAYFA;87) (SAYFA;492) (SAYFA;701) (SAYFA;669) (SAYFA;610) (SAYFA;189) (SAYFA;646) (SAYFA;669) (SAYFA;258) (SAYFA;351) (SAYFA;548) (SAYFA;438) (SAYFA;722) (SAYFA;475) (SAYFA;144) (SAYFA;397) (SAYFA;545) (SAYFA;330) (SAYFA;754) (SAYFA;754) (SAYFA;324) (SAYFA;76) (SAYFA;198) (SAYFA;397) (SAYFA;388)

			(SAYFA;746) (SAYFA;212) (SAYFA;266) (SAYFA;144) (SAYFA;490) (SAYFA;722) (SAYFA;722) (SAYFA;324) (SAYFA;444) (SAYFA;482) (SAYFA;391) (SAYFA;710) (SAYFA;302) (SAYFA;223) (SAYFA;728) (SAYFA;426) (SAYFA;254) (SAYFA;587) (SAYFA;2) (SAYFA;143) (SAYFA;122) (SAYFA;2) (SAYFA;21) (SAYFA;642) (SAYFA;758) (SAYFA;733) (SAYFA;275) (SAYFA;585) (SAYFA;397) (SAYFA;388) (SAYFA;604) (SAYFA;27) (SAYFA;520) (SAYFA;283) (SAYFA;683) (SAYFA;330) (SAYFA;232) (SAYFA;265) (SAYFA;376) (SAYFA;75) (SAYFA;75) (SAYFA;406)
ẓālime:	(A.) Zulmeden, haksızlık eden.	Ancılayındur rabbuñ ʿuḳūbet itmekligi ol cesedlere ve ebdānlara ki ẓālime olmışlardur, (4) ʿamellerini ṭabʿa muvāfiḳ işlemeg-ile ol seyyiāt-ı bedeniyyeden aḥkām-ı şerʿuñ ḫilāfınca.[378a] Bedrüstī, Allāhu Taʿālā cebr itmez ẓālime	(SAYFA;754) (SAYFA;754)

		ẓulmi üzere, līkin aña (11) mühlet virür anı nefsine ışmarlar.[378a]	
ẓālimiyyet:	Zâlimlik.	(1) tevbe ol degüldür ki günāhları işleyeler daḫı anuñ üzerine muṣırr olalar, ol ẓālimiyyet ṣıfātı-y-ıla; (2) tā ki aña deg ol göñil ölmege yaḳın ola ışrār-ıla. [039a]	(SAYFA;76)
ẓālimlıġ: //ẓālimlıḳ:	(a+lıḳ) Zâlimlik. Zâlim olma durumu, zâlimce davranma. Zâlimiyyet. //ẓālimlıḳ:	İşāret bu iki (17) āyetde budur ki Allāhu Taʿālā ẓuhūra getürdi insānuñ ẓālimlıġın ve cehāletin ḫıẕlān (18) vaḳtinde anlara ʿināyet ḳılmamaġ-ıla; tā ki kāfir oluṕ dir ki Allāh Meryem oġlı Mesīḥ'dür, (19) anı fikr itmez ki ol ḥayż ḳanın döken erḥām ki bir kimseyi ḳaplaya ve daḫı ol kim [117a] İşāret bunnda budur ki bedürüstī, Allāhu Taʿālā vaḳtī ki (17) insānı gendü ḥāṣ nefsine ışmarlasa ve ol ḫasīs ṭabʿına ve rakīk ʿaḳlına ḫıẕlān-ıla, elbetde (18) anuñ ḳabında ne var-ısa ol sızar ṭaşra gelür, ol ẓālimlıḳ ṣıfātlarından cehūliyyetden ki (19) anuñ üzerine mecbūldur; tā anuñ-ıla Allāhu Taʿālā'ya yavuz gümān iltüṕ söylemeyecek sözler.[133b] (1) budur ki insānuñ ġāyet cehāleti ve ẓālimliġi budur ki gendüyi aña irişdüre ki gendüyi yaradan (2) ḫālıḳına söge. [189a]	(SAYFA;232) (SAYFA;265) (SAYFA;376) (SAYFA;75) (SAYFA;75)
ẓālimraḳ:	Daha zâlim.	Yaʿnī, kim ola andan ẓālimraḳ ki Ḳurʾān ve Muḥammed'i (11) yalanlaya, andan iʿrāż ide, tīz ola ki biz mücāzāt idevüz anlara ki bizüm āyātlarumuzdan iʿrāż (12) iderler ve hidāyetümüzden ḳaçarlar, bir yavuz ʿaẕāb-ıla cezā idevüz ki ol fürḳat u ḳaṭīʿat ʿaẕābı ola.[204a]	(SAYFA;406)
ẓalūm:	(A.) Çok zulmeden. Çok zâlim. En zâlim.	ṕes, ẓālim oldur ki bir ġayre ẓulm eyleye; (10) ammā ẓalūm oldur ki gendü nefsine ẓulm eyleye.[95b]	(SAYFA;189) (SAYFA;730) (SAYFA;376)
ẓalūmiyyet:	(F.) Çok zulmetme. Şiddetli zalimlik.	Zīre insānda bu nefs-i (2) emmārenüñ iki ṣıfātı var; Biri ẓalūmiyyet biri cehūliyyet, ammā bu cehūliyyet ṣıfatı daḫı ẓālimliġi ṣıfatında (3) bile daḫildür.	(SAYFA;75)
ẓann: //ẓan:	(A.) Zannetmek, sanma, sezme. Öyle olduğunu sanma, öyle olduğunu düşünme.	Yaʿnī, getürüñ ol şāhidlerüñüzi (17) ki ṭanuḳlıḳ vireler ki Allāhu Taʿālā uşbunı ḥarām ḳıldı, bularuñ şāhidleri ol yalan ẓanlar-(18)dur ki ṭanuḳlıḳ virürler, Allāhu Taʿālā bularuñ rūzine ḥarām ḳıldı, derecātı irmegi ve mala ve maḳāma (19) vāṣıl olmaḳlıġı.[201a] Yaʿnī, ol iftirā (14) ehlinüñ ẓanları nedür ḳıyāmet güninde perdeler getürüldügi vaḳt	(SAYFA;400) (SAYFA;691) (SAYFA;476) (SAYFA;691) (SAYFA;476) (SAYFA;474) (SAYFA;376) (SAYFA;258) (SAYFA;239)

		ol vilāyet ehlinüñ (15) derecātlarından ve hevālarına ʿibādet idenlerüñ derekātlarından bular ʿaẕāb olınur (16) degüller mi ol maḥrūmlıḳ ʿaẕābı-la ve ʿāḳıbetleri şerr oluṗ maḫẕāl olmaġ-ıla.[346b] (10) İşāretdür aña ki ol Firʿavn eyle ẓann eyledi ki īmān anuñ iẕnine mevḳūfdur ki dir; (11) "Yaʿnī, siz īmān mı getürdüñüz ol Mūsā'ya; ben size destūr virmedin? ".[239a]	(SAYFA;328) (SAYFA;428) (SAYFA;69) (SAYFA;36) (SAYFA;621) (SAYFA;298) (SAYFA;706) (SAYFA;272) (SAYFA;273) (SAYFA;176) (SAYFA;299) (SAYFA;6) (SAYFA;6) (SAYFA;183) (SAYFA;709) (SAYFA;39) (SAYFA;377) (SAYFA;639) (SAYFA;370) (SAYFA;674) (SAYFA;681) (SAYFA;380) (SAYFA;723) (SAYFA;400) (SAYFA;599)
ẕaḫīre:	(A.) (a.i., c. ẕaḫāir) Gerektiği zaman harcanmak üzere anbarlarda saklanan, hububat, yiyecek. Anbarda saklanan yiyecek, hububat. Azık. Ahiret azığı.	Bedürüstī, dār-ı āḫiret (2) niʿmetleri-y-ile ve ol saʿādetler ki ẕaḫīre olunmışdur; ḫayrdur dünyeden daḫı (3) içindekiden şolaruñ-ıçun ki dinlerin ṣaḳlar daḫı Allāh'dan ḳorḳmaġ-ıla andan (4) ġayrıdan ḳorḳmamaġ-ıla.[255b] Ve daḫı hīç nesne ẕaḫīre ḳıluṗ Allāh yolına virmekden gü-(13)cenmeye ne mālından ne nefsinden, ne cānından ne ehlinden, evlādından; İbrāhīmümüñ ḥāli buyudı, (14) anuñ-ıçun ḫullete müstaḥıḳ oldı.[82b] Yaʿnī, (16) dinile anlara kim "Uşbu size irişen maḥrūmlıḳ ve ıraḳlıḳ şundandur ki siz anı ḫāżż (17) idinüṗ ẕaḫīre idindüñüz nefslerüñüze ziyān irürmeg-içün, Yaʿnī bugün āḫiret güninde (18) ṭaduñ ol maḥrūmlıḳ ve ziyānkārlıḳ acıların ki dünyede ḥāṣıl itdüñüz ol ḥırṣ (19) odınuñ ṭāġlamaġından.[298a]	(SAYFA;509) (SAYFA;163) (SAYFA;594)
ẓāḥir:	(A.) Görünen, ilk etapta olan. İlk anlam.	İşāret bu āyetler taḥḳīḳında budur ki "Bu ḫiṭābuñ (18) ẓāḥiri kitāṗ ehlinedür.[3b]	(SAYFA;5)
ẓāyif:	(A.) Zayıf, dermansız, mecalsiz, halsiz.	Yaʿnī, nefsüñüz üzere çoḳ ẓāyif ḳomañ ṭāḳatı yitmedügi nesneye anı (5) elbette	(SAYFA;165) (SAYFA;113)

	Görevini yapacak yeterli gücü olmayan, olmamak.	teklīf itmeñ ki ʿāciz ḳaluṕ dīni terk eyleye, ʿameli ḳoya.[83b] Yaʿnī, size emr ider vücūd-ı mecāzī (3) fānī olduḳdan ṣoñra vücūd-ı ḥaḳīḳī bāḳī ḳalduḳdan ṣoñra ʿadl-ile ḥükm idersiz, rūḥ u ḳalb daḫı (4) beden arasında; tā ki baʿżısı baʿżına ẓulm eylemeye beden ve ẓāyifi şerʿ üzere mülāzım ola, (5) nefs ādāb-ı ṭarīḳat-la edeblene; ḳalb daḫı murāḳıb ola, liḳāyā müşāhede ḳılmaġ-ıçun ve rūḥ (6) ġaybet-ı fenā mülāzım ola, beḳā sulṭānı vārid olmaġ-ıla.[57b]	
ẓılāl:	(A.) (Zıll. C.) Gölgeler.	ṕes, ol ẓılāl (16) cümle maḥv olur gider güneş yirinde ḳalur.[57a] ṕes, ol ẓılāl mütelāşī oluṕ külli maḥv olur, aġyār mużmaḥill olur (19) āṣār fānī oluṕ vāḥid ü ḳahhār bāḳī ḳalur.[57a] Nite ki bu ẓılālüñ vücūdı ki mecāzīdür şemse (14) nesbet, bu güneşden emānetdür gölge ḳatında, ḥāl (15) dili-y-ile ol ẓılāle dir ki güneş seni emr ider kim bu emāneti ehline edā edesiz.[57a] Ancılayın ḳaçan ki rubūbiyyet şemsi tecellī ḳılsa ol vücūd-ı (17) nefsüñ ḳalbüñ ve rūḥuñ ẓılāline ʿizzet dili-y-ile dir kim Allāhu Taʿālā size emr ider kim (18) emāneti ehline edā idesiz.[57a]	(SAYFA;112) (SAYFA;112) (SAYFA;112) (SAYFA;112) (SAYFA;112)
ẓıll:	(A.) Gölge. * Perde. *** Arapça, gölge demektir. Kendisine mensup harici vücûdu olan nur ismi aracılığı ile ortaya çıkan madumlardan ibaret mümkinlerin aynlarının ta'ayyünlari (belirmesi) ile zuhur eden izafî vücûd. Nur, onun suretleriyle yokluğu (ademiyeti) nün karanlığını örter. Ve bu gölgenin nurla ortaya çıkmayı nedeniyle zili adını alır "Görmüyor musun Rabbini, gölgeyi nasıl uzatmış?" (Furkan/45) Bu ayette zıllî (gölgesel) varlığın mümkinlerin üzerine yayılması anlatılmaktadır. Nurun tam karşısındaki bu zulmet, adem (yokluk) dir. Her zulmet ise, aydınlatma özelliğine sahip nurun adem	Yaʿnī, maʿnā yöninden sen (3) bularuñ-ıla cemʿ olmazsın, senüñ şıḳḳuñ Ḥaḳ cānibinden, bularuñ şıḳḳı bāṭıldan, iki ẓıll (4) birbire cemʿ olmaz.[205b]	(SAYFA;409) (SAYFA;112) (SAYFA;112) (SAYFA;112)

	(yokluk) inden ibarettir. Aydınlatma özelliğine sahip kalpteki iman nurunun adem (yokluk) inden ötürü, küfre zulmet (karanlık) denmiştir. "İnananların dostu olan Allah, onları karanlıklardan nura (aydınlığa) çıkarır." (Bakara/257). ZILÂLÂT: Arapça, gölgeler demektir. İlâhî isimler. ZILL-I EVVEL: Arapça, ilk gölge demektir, ilk akıl. Bu, Allah'ın nurundan ilk olarak ortaya çıkıp vahdet-i zâtiyye şuûnundan olan çokluk suretini ilk kabul eden ayndır. ZILL-I İLÂH: Arapça, İlâhın gölgesi demektir. Va-hidiyet hazretini gerçekleştiren kâmil insan. ZILL-I SÂNİ: Arapça, ikinci gölge demektir. Dünya. Hakk'ın mümkinlerin suretlerinde ortaya çıkışı. ZILLU'LLAH: Arapça, Allah'ın gölgesi demektir. Padişahlara, sahip oldukları güç ve kuvvetten dolayı "zıllu'llah fi'l-ard" Allah'ın yeryüzündeki gölgesi, denirdi.		
ẓıll-ı ẓalīle:	(A.) Koyu gölgeli yer.	Yaʿnī, sizi givüre (12) ẓıll-ı ẓalīle didükden ṣoñra bu āyeti ẕikr itdügi añа işāret ḳılır kim bu vücūd-ı mecāzī (13) sizüñ ḳatuñuzda emānetdür, Ḥaḳ Taʿālā'dan.	(SAYFA;112)
ẓuhūr:	(A.) Meydana çıkmak. * Ansızın meydana gelmek. * Baş göstermek. Görünmek. * Hulul. *Meydan, orta. * Galip olmak. * Âlîkadr. ẓuhūrāt: (A.) Birden oluveren şeyler. Hesapta olmayan umulmadık hâdiseler. * Sünuhat. (Lugat-ı	Ammā bu ẓuhūr güninde hīç bir (2) nesne īmān menfaʿat ḳılmaz, ćün andan ilerü īmān yoḳ-ıdı.[345a] (17) Zīre vaḳt-ı maʿlūma yaḳīn ḳıldı bir merżiʿde daḫı; ṕes, anuñ cevherinde ḳonılan cehāleti (18) ve ḍalāleti ve iʿrāżı ẓuhūra getürdi.[212a] (2) Andan bilgil ki bu istiʿdād-ı rūḥānī oldur ki ol Allāhu Taʿālā'nuñ kelimesindendür, ḳonılmış-(3)dur ṭabīʿat-ı insānda ki ol emrden yaradılmışdur, Allāhu Taʿālā anı ʿĪsā'da ẓuhūra getürdi (4) tekellüfsüz ki ʿĪsā'nuñ anda saʿy itmekde	(SAYFA;688) (SAYFA;422) (SAYFA;200) (SAYFA;592) (SAYFA;523) (SAYFA;495) (SAYFA;336) (SAYFA;37) (SAYFA;231) (SAYFA;495) (SAYFA;331) (SAYFA;687) (SAYFA;38)

	Remzî)	tekellüfi yoḳ, ol cevheri tā maʿdininden (5) tekellüf-ile istiḫrāc ide.[101a] Zīre ol ḫafī feyż-i ilāhinüñ evvel ẓuhūra gelecek yiridür (11) ki terbiyet andan olur, andan rūḥa andan ḳalbe andan nefse andan ḳālibe feyż olur.[297a] İşāret bunda budur kim bedürüstī, (16) bu sāʿat ʿibāretdür ol sāʿatden ki anuñ içinde Allāhu Taʿālā ḳahhārlıġı ṣıfatınuñ (17) āṣāret ẓuhūra getürür, bu ʿālemüñ ṣūretini fenā ḳılmaġ-ıçun ki ol milk-i ẓāhirdür.[262b]	(SAYFA;621) (SAYFA;420) (SAYFA;308) (SAYFA;232) (SAYFA;305) (SAYFA;523) (SAYFA;214) (SAYFA;495) (SAYFA;231) (SAYFA;236) (SAYFA;200) (SAYFA;200) (SAYFA;495) (SAYFA;487) (SAYFA;322) (SAYFA;354) (SAYFA;17) (SAYFA;709) (SAYFA;252) (SAYFA;504) (SAYFA;687) (SAYFA;322) (SAYFA;687) (SAYFA;605) (SAYFA;592)
ẓulmet:	(A.) Karanlık. * Mc: Sıkıntı.	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ḳatında derecāt bularuñdur ol (14) nūr yüceldügi ḳadar yaḳinliḳ maḳāmında daḫı Ḥaḳ Taʿālā'dan şefḳat anlaruñ-ıçundur ki nūrı-y-ıla (15) anlaruñ vücūdı ẓulmetin setr ider, daḫı ʿaṭā vardur ol kerīmden gendü keremine münāsib.[268b]	(SAYFA;535)
ẓulle:	(A.) (C.: Zulel) Gölgelik. * Gölge eden bulut. * Sofa.	Bularcılayın ʿināyet ehli (9) daḫı Allāhu Taʿālā başları üzere raḥmet ṭaġın getürdi, şol ẓulle gibi.[256a]	(SAYFA;510)
ẓulm:	(A.) (Zulüm) Haksızlık. Kötülük. * Eziyet, işkence. * Bir hakkı kendi yerinden başka bir yere koymak *Hakkını gerektiği gibi vermemek. ẓulm olun-: Haksızlık yapılmak, zulmedilmek. Haksızlığa uğramak. ẓulm etmek; haksızlık etmek.	(15) Yaʿnī, ṣayḥa irişüṕ helāk eyledi, anları ki ẓulm itdiler Allāhu Taʿālā ʿibādetin ve maḥabbetin ḳomayacaḳ (16) yire ḳodılar ki dünyā-y-ıla hevāya ṭapuṕ anları sevdiler.[371b] (6) Allāhu Taʿālā dünyā ehline ve āḫiret ehline ẓulm eylemez, ḥükmini ġayrı maḥallinde ḳomaz ki yüzi ḳara olacaġı (7) aḳ ḳıla ve aḳ olacaġı ḳara ḳıla.[7a] (17) ṕes, nefsleri üzerine ḫıẕlān-ıla ẓulm idenlere bir nuṣret idici yoḳ ki nuṣret idüṕ ol ḳahr (18) odından anı ḳıḳara.[30b] (3) Yaʿnī, Allāhu Taʿālā hīḉ bir kimseye	(SAYFA;741) (SAYFA;12) (SAYFA;59) (SAYFA;685) (SAYFA;410) (SAYFA;254) (SAYFA;352) (SAYFA;464) (SAYFA;410) (SAYFA;388) (SAYFA;12) (SAYFA;389) (SAYFA;254)

		ẓulm itmez.[343b] (5) Bular iḥsān itdükden ṣoñra bulara ẓulm mi ider, bulara ẓulm olunmaz; belki ḥasenātları taḍʿīf olunır, (6) tā ki Ḥaḳ Taʿālā buyurdı; AK.[201a] (1) gendü nefsini aḫlāḳ-ı ẕemīmeden tezkiye ḳılup aḫlāḳ-ı ḥamīde birle taḥliye ḳılmaḳda Ḥaḳ (2) Taʿālā indürdügi ḳānūn-ı şeraʿ üzere ḥükm itmese ehl-i ṭarīḳat terbiyeti-le ol ḥaḳīḳate (3) vāṣıl olmaġ-ıçun, ol ẓālimlerdendür ki nefslerine ẓulm eylediler terbiyeti terk itmeg-ile. [128a] (1) oturmaġıl ki baṭṭāllardur nefslerine ẓulm iderler, istiʿdādların fesāda virmeg-ile. [177a] (1) ḫalḳuñ ṭavarlarına naḳṣ idüp ziyān iderlerdi ol nefslerinüñ ḥasāsetinden ve himmetleri ḥaḳāretinden (2) ve ḥırṣ ġālibliġinden ve hevāya mütābaʿat idüp ẓulm itmekden ki bu külli meẕmūm ṣıfatlar (3) nefslerüñ ʿādetlerindendür. [233a]	(SAYFA;352) (SAYFA;464) (SAYFA;642) (SAYFA;666) (SAYFA;503) (SAYFA;503) (SAYFA;15) (SAYFA;754) (SAYFA;546) (SAYFA;162) (SAYFA;223) (SAYFA;65) (SAYFA;152) (SAYFA;436) (SAYFA;596) (SAYFA;77) (SAYFA;338) (SAYFA;124) (SAYFA;223) (SAYFA;88) (SAYFA;181) (SAYFA;189) (SAYFA;59) (SAYFA;16) (SAYFA;758) (SAYFA;689) (SAYFA;689) (SAYFA;429) (SAYFA;189) (SAYFA;189) (SAYFA;550) (SAYFA;181) (SAYFA;73) (SAYFA;242) (SAYFA;132) (SAYFA;686) (SAYFA;503) (SAYFA;616) (SAYFA;616) (SAYFA;16) (SAYFA;96) (SAYFA;54) (SAYFA;688) (SAYFA;195) (SAYFA;472) (SAYFA;753) (SAYFA;546) (SAYFA;190)

			(SAYFA;751) (SAYFA;117) (SAYFA;66) (SAYFA;337) (SAYFA;43) (SAYFA;685) (SAYFA;760) (SAYFA;595) (SAYFA;153) (SAYFA;66) (SAYFA;189) (SAYFA;24) (SAYFA;517) (SAYFA;186) (SAYFA;302) (SAYFA;113) (SAYFA;624) (SAYFA;505) (SAYFA;753) (SAYFA;153) (SAYFA;746) (SAYFA;548) (SAYFA;653)
ẓulmānī:	(A.) Karanlık. Karanlıkla alâkalı. Karanlıklı ve karanlık gaflet uykusunda olan. (a.s.) Zulmetli, zulmete, karanlığa mensup, karanlıkla ilgili, karanlık olan.	Andan ötrü ki Allāhu Taʿālā bu rūḥ-ı nūrānī yaratdı ki ʿılvīdür ve nefs-i (11) ẓulmānī yaratdı ki siflīdür.[285a] Andan ötrü ki rūḥānī nūrāni-y-ile nefsānī ẓulmānī arasında teżād var biribirinüñ (9) żıddıdur. [276b] İkinci, aḥvāl-ı müteḳallib olduġı-çun kāh nūrānī olur feyż-ı rūḥı ḳabūl itmeg-ile (6) kāh ẓulmānī olur ẓulmet-ı nefsi ḳabūl itmeg-ile.[332b]	(SAYFA;568) (SAYFA;551) (SAYFA;663) (SAYFA;473) (SAYFA;180) (SAYFA;690) (SAYFA;591) (SAYFA;137) (SAYFA;560) (SAYFA;382) (SAYFA;109) (SAYFA;52) (SAYFA;349) (SAYFA;474) (SAYFA;586) (SAYFA;180) (SAYFA;461) (SAYFA;420)
ẓulmāniyye:	(A.) Karanlık.	Yaʿnī, çün ol (8) ṣıfāt eşerleri çoḳaldı rūḥ-ıla ḳalb nefsleri üzerine ḳorḳdılar andan ki ol ṣıfāt-ı (9) rūḥāniyye ki uḫreviyye ve nūrāniyyedür tebdīl oluna ol ṣıfāt-ı nefsāni-y-ile ki dünyāviyye (10) ve ẓulmāniyyedür.[264a]	(SAYFA;526)
ẓulmāt:	(A.) Karanlıklar. (a.i.	(15) Egerçi, anda bir nevʿ-ile mücāhedāt-ı	(SAYFA;392)

	ẓulmet’in c.) Zulmetler.	nefs vardur ve muḫālefet-i nefs vardur; lī̇kin anda bir (16) ẓulmet var ki nefs ẓulmeti üzere ziyāde olur, ẓulmāt ẓulmāt üzere olar.[197a] (15) Egerçi, anda bir nevʿ-ile mücāhedāt-ı nefs vardur ve muḫālefet-ı nefs vardur; lī̇kin anda bir (16) ẓulmet var ki nefs ẓulmeti üzere ziyāde olur, ẓulmāt ẓulmāt üzere olar.[197a] İşāret bu ḳavlinde budur ki her zamān ehlinüñ (3) ve her ḳarnüñ ḳavminüñ ekṣeri ġālib budur ki dī̇nden ġāfillerdür, baḥr-ı dünyāya ġarḳ olmışlardur, (4) şehvet derelerinde helāk olmışlardur ve daḫı ol leẕẕāt-ı nefsānī̇ ve ḥayvānī̇ ẓulmātında ḳalmışlardur, (5) ẓulmāt ẓulmāt üzere.[237a]	(SAYFA;392) (SAYFA;472) (SAYFA;472) (SAYFA;312) (SAYFA;312) (SAYFA;443) (SAYFA;350) (SAYFA;690) (SAYFA;109) (SAYFA;577) (SAYFA;674) (SAYFA;312) (SAYFA;472) (SAYFA;320) (SAYFA;383) (SAYFA;384) (SAYFA;543) (SAYFA;333) (SAYFA;333) (SAYFA;586) (SAYFA;320) (SAYFA;359) (SAYFA;288) (SAYFA;443) (SAYFA;246) (SAYFA;251) (SAYFA;312) (SAYFA;472) (SAYFA;537) (SAYFA;350) (SAYFA;350) (SAYFA;749) (SAYFA;386) (SAYFA;386) (SAYFA;110) (SAYFA;574) (SAYFA;617) (SAYFA;603) (SAYFA;224) (SAYFA;161) (SAYFA;535) (SAYFA;349) (SAYFA;312) (SAYFA;347) (SAYFA;569) (SAYFA;637) (SAYFA;312) (SAYFA;603)

			(SAYFA;350) (SAYFA;385) (SAYFA;246) (SAYFA;247) (SAYFA;350) (SAYFA;250) (SAYFA;350) (SAYFA;714) (SAYFA;385) (SAYFA;676) (SAYFA;759) (SAYFA;110) (SAYFA;569) (SAYFA;350) (SAYFA;250) (SAYFA;350) (SAYFA;714) (SAYFA;385) (SAYFA;676) (SAYFA;759) (SAYFA;110) (SAYFA;569)
ẓulmāt-ı bāṭıl:	(F.) Bâtıl karanlığı. Bâtılın karanlığı.	Yaʿnī, Ḥaḳḳ'a (11) girçek müʾminler anlardur ki īmānlarınuñ şarṭların ḥaḳīḳatā kāmil ḳıldılar, taḳlīd-ile (12) degül nūr-ı Ḥaḳ anlaruñ ḳalbine vāḳiʿ oldı, ẓulmāt-ı bāṭıl maḥv oldı.[268b]	(SAYFA;535)
ẓulmāt-ı berr:	(F.) Yeryüzü karanlığı, yer, zemin karanlığı. Toprak karanlığı.	(18)… İşāret bunda budur kim ẓulmāt-ı berr ecsāmdur ve baḥr ol ervāḥdur.[175b]	(SAYFA;349)
ẓulmāt-ı beşeriyye:	(F.) Beşeriyyenin karanlığı. Beşeriyye karanlığı. İnsanlık, hataya düşme halinin karanlığı.	Ammā anuñ kim üzerine ẓulmāt-ı beşeriyyeʾi (15) ḥayvāniyye ġālib ola, ol būt-ı hevāya mütābaʿat ḳıla, dünyā leẕẕātları-y-la leẕẕet ala, anuñ velīsi ṭāġut (16) olur, anı nūr-ı rūḥāniyyeden ṣıfāt-ı ḥayvānī ẓulmātına iltür.[157a]	(SAYFA;312)
ẓulmāt-ı beşeriyyet:	(F.) Beşeriyyet karanlığı. İnsanın tab' ve hilkati ve fıtrî hallerinin karanlığı. İnsanlık karanlığı.	Yaʿnī, hīç bir rūḥ ḥabbesi yoḳdur bu nefs yirinüñ (9) ṣıfāt-ı żulmātında yāḫūḍ bir ḥabbe-i maḥabbet yoḳdur bu arż-ı ḳalbde ve ẓulmāt-ı beşeriyyetde, illā oldur ki (10) anı terkīb ider ve anuñ kemālini noḳṣānını ol bilür.[174b]	(SAYFA;347)
ẓulmāt-ı insānī:	(F.) İnsanlık karanlığı. İnsanlığın karanlık âcizliği.	Eger anlar ol hevāya ittibāʿ itmekden ve nefse iṭāʿat idüṕ şerʿa muḫālefet (13) ḳılmaḳdan yıġlınası olurlarsa biz girü maġfiret nūrı-y-ıla ki nūr-ı rabbānīdür ol ẓulmāt-ı insānīyi (14) maḥv idevüz.	(SAYFA;569)
ẓulmāt-ı	(F.) Nefsin karanlığı.	Ṣıfat-ı ḳalb daḫı ẓulmāt-ı nefs (3) ṣıfātları-	(SAYFA;637)

nefs:		y-la ḳalbde taṣarruf ḳılduġı vaḳt anda nifāḳ ẓāhir olur, müterеddid olur, (4) īmānuñ ṣıfāt-ı ḥamīdeleri arasında ṣıfāt-ı küfrüñ ẕemīmeleri-y-le ne anlardan olur (5) ne bulardan.	
ẓulmāt-ı nefsānī:	(F.) Nefsânî istek ve arzzuların karanlıkları.	Yaʿnī, ol gökler ve yirler yaradılduḳdan ṣoñra ki anuñ içinde ẓulmāt-ı nefsānī (19) ve nūr-ı rūḥānī ḳılındı.	(SAYFA;312)
ẓulmāt-ı ḥayvāniyye:	(F.) Hayvânî istek ve arzuların karanlığı. Kötü istek ve arzuların karanlığı.	Zīre anlar anuñ-çun gönderildi (15) ki buları ẓulmāt-ı ḥayvāniyyeden ḳıḳaruṕ nūr-ı rabbāniyyeye givüreler.	(SAYFA;603)
ẓulmāt-ı ḫılḳıyye:	(F.) Yaratılış karanlığı. Hilkate âit, yaratılıştan var olan karanlık hal. Yaratılışa dâir karanlıklar. Yaratılıştaki karanlıklar. * Zâti.	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā'dur sizi ḳurtarıcı (8) ol ẓulmāt-ı ḫılḳıyyeden üzerüñüze nūr ṣaḳmaġ-ıla.	(SAYFA;350)
ẓulmāt-ı ṭabīʿat:	(F.) Tabiatına müteallik karanlıklar.	Yaʿnī, ẓulmet-ı nefs ve ẓulmāt-ı ṭabīʿat daḫı ol nefs ü hevā ẓulmātları ġālib (16) oluṕ ol ṣıfāt-ı beşeriyyet ṭarlıġı içinde ve taʿluḳāt-ı dünyā ṭarlıġında ḳalur ve şehvāt u leẕẕāt (17) ẓulümātları biribiri üzerine olur, tā ki Ḥaḳ'dın yaña rücūʿı ḳalmaz ol bāṭılda muṣırr oluṕ (18) ḳalmaġ-ıla ve ol meşārib-ı rūḥāniyyeden aña ruḫṣat virülmez ki içebile ol ṣıfāt-ı (19) ḥayvāniyye ḥarīṣ olduġı-çun.	(SAYFA;385)
ẓulmāt-ı vücūd:	(F.) Varlığın manevi karanlığından. Varlığın karanlığından.	Üçünci (11) vesīle ṭaleb itmekdür ki ol bu ṣıfat-ı insāniyyeti fenā idüṕ Ḥaḳ beḳāsı-y-ıla beḳā bulmaḳdur, (12) ḳul ẓulmāt-ı vücūddan bunuñ-ıla ḫalāṣ bulardur.	(SAYFA;246) (SAYFA;247)
ẓulmet:	Karanlık. * Mc: Sıkıntı. ẓulmet: Arapça, karanlık demektir. Madde, maddi âlem. Allah'ın nurundan nasibi olmamak, mahrum kalmak. "Allah müminlerin dostu olup, onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır" (Bakara/257) Zat-ı ilâhî'yi bilmeye de zulmet denmiştir.	(1) buyurdı; Allāhu Taʿālā ḫalḳı ẓulmet içre yaratdı, andan üzerlerine nūrından nūr ṣaçdı.[176a] (1) yaradıldı ẓulmet içinde ki ẓulmet ḥudūṣdur, andan ol nūr-ı ḳademden anlaruñ üzerine (2) ṣaçdı.[341a] (1) yaradıldı ẓulmet içinde ki ẓulmet ḥudūṣdur, andan ol nūr-ı ḳademden anlaruñ üzerine (2) ṣaçdı.[341a]	(SAYFA;350) (SAYFA;680) (SAYFA;680) (SAYFA;392) (SAYFA;382) (SAYFA;323) (SAYFA;727) (SAYFA;194) (SAYFA;653) (SAYFA;312) (SAYFA;663) (SAYFA;614) (SAYFA;653) (SAYFA;708) (SAYFA;109) (SAYFA;662)

	Zira Zât-ı ilâhî bilinmez, idrak edilmez, bizim için karanlıktadır. "Basiretler onu idrâk edemez" (En'âm/103). (ḥudūṯ: (A.) Yeniden meydana gelme. Sonradan peyda olma. Yok iken vücuda gelme.)		(SAYFA;608) (SAYFA;357) (SAYFA;357) (SAYFA;392) (SAYFA;154) (SAYFA;639) (SAYFA;639) (SAYFA;29) (SAYFA;454) (SAYFA;382) (SAYFA;733) (SAYFA;227) (SAYFA;663) (SAYFA;317) (SAYFA;382) (SAYFA;248) (SAYFA;653) (SAYFA;545) (SAYFA;655) (SAYFA;356) (SAYFA;603) (SAYFA;693) (SAYFA;727) (SAYFA;41) (SAYFA;343) (SAYFA;500) (SAYFA;246) (SAYFA;639) (SAYFA;754) (SAYFA;403) (SAYFA;389) (SAYFA;717) (SAYFA;368) (SAYFA;754) (SAYFA;189) (SAYFA;21) (SAYFA;33) (SAYFA;39) (SAYFA;653) (SAYFA;555) (SAYFA;545) (SAYFA;625) (SAYFA;213)
ẓulmet-i beşer:	(F.) Beşer karanlığı. İnsan karanlığı.	Yaʿnī, ol envār-ı rūḥuñ ṣabāḥını yaruṕ çıḳa-(4)rıcıdur ẓulmet-ı beşerden ve anı iẓhār idicidür.	(SAYFA;371)
ẓulmet-i beşeriyyet:	(F.) Beşeriyyet karanlığı, insanlık	Her kime ki ol cenāb-ı ḳuds ḳapusı bağlansa ol nūr-ı raḥmetden (8) maḥrūm	(SAYFA;334)

	karanlığı. İnsanın tab' ve hilkati ve fıtrî hallerinn karanlığı.	ḳaluṕ ẓulmet-ı beşeriyyet içinde ḳalur.	
ẓulmet-i cesed:	(F.) Tenin, bedenin karanlığı. Bedenin manevi karanlığı.	Belki ol va-(17)ḥdāniyyet-ı rabbāniyye, ol ẓulmet-ı cesedi andan defʿ ider.	(SAYFA;758)
ẓulmet-i hevā:	(F.) Hevanın karanlığı. Nefsin zararlı ve günah olan arzuları.	ҫün ol (16) ḫamr nūr-ı ʿaḳlı bulursa ʿaḳl maġlūb olur, Ḥaḳ'dın yaña hidāyet bulmaz, yolı yañılur, andan ol (17) ẓulmet-ı hevā ġālib olur, nefs anuñ-ıla emmāret-ı bi's-sū olur, hevādan gene yā meded ṭaleb ider (18) ol hevāya mütābaʿat ider ki siflīdür cemīʿ-ı arzūları-y-la ki nefsānīdür ol ḥayvānī leẕẕāt-(19)lar-ıla ki siflīyyedür.	(SAYFA;286)
ẓulmet-ı nefs:	(F.) Nefs karanlığı. Nefsin zararlı ve günah olan arzuları.	Yaʿnī, ẓulmet-ı nefs ve ẓulmāt-ı ṭabīʿat daḫı ol nefs ü hevā ẓulmātları ġālib (16) oluṕ ol ṣıfāt-ı beşeriyyet ṭarlıġı içinde ve taʿluḳāt-ı dünyā ṭarlıġında ḳalur ve şehvāt u leẕẕāt (17) ẓulümātları biribiri üzerine olur, tā ki Ḥaḳ'dın yaña rücūʿı ḳalmaz ol bāṭılda muṣırr oluṕ (18) ḳalmaġ-ıla ve ol meşārib-ı rūḥāniyyeden aña ruḫṣat virülmez ki içebile ol ṣıfāt-ı (19) ḥayvāniyye ḥarīṣ olduġı-ҫun.	(SAYFA;385) (SAYFA;663) (SAYFA;548)
ẓulmet-ı nefsāniye:	(F.) Nefsânî istek ve arzuların karanlığı.	[192b] (1) olur, ol fısḳa ki nūr-ı rūḥānīden ҫıḳuṕ ẓulmet-ı nefsāniye girmekdür.	(SAYFA;383) (SAYFA;622) (SAYFA;286)
ẓulmet-ı ḫalḳıyyet:	(F.) Yaratılış karanlığı. Hilkate âit, yaratılıştan var olan karanlık hal. Yaratılışa dâir karanlık. Yaratılıştaki karanlık.	Ol reşāş-ı nūrı müşāhede ḳılmaġ-ıla ol ẓulmet-ı ḫalḳıyyet arasında (14) ne ol nūr irişmeden oldılar, ne ol nūrı müşāhede ḳılmayanlardan oldılar.	(SAYFA;177)
ẓulmet-ı ḫılḳıyye(t):	(F.) Yaratılış karanlığı. Hilkate âit, yaratılıştan var olan karanlık hal. Yaratılışa dâir karanlıklar. Yaratılıştaki karanlıklar	Allāhu Taʿālā bu iki ṭāyifenüñ (18) velīleridür ki buları ẓulümāt-ı beşeriyyetden ve ẓulmet-ı ḫılḳıyyeden ҫıḳaruṕ ol nūr-ı rubūbiyyetine (19) ve żiyā-ı ḫālıḳıyyete iltür.	(SAYFA;18) (SAYFA;345)
ẓulmet-ı ṭabʿ:	(F.) Tabiatına müteallik karanlık. Karakterine ait karanlık.	Zīre nūr-ı şeraʿ iricek ẓulmet-ı ṭabʿ zāyil ḳılur, şol ʿamel ki ṭabʿ-ile ola.	(SAYFA;392)
ẓulmet-ı vücūd:	(F.) Varlık karanlığı.	Dördünci Allāhu Taʿālā yolında cihād ḳılmaḳdur, (13) ol daḫı gendüligi maḥv	(SAYFA;246)

		idüp̀ anuñ varlığın iṣbāt ḳılmaḳdur ḳul bunuñ-ıla ẓulmet-ı vücūddan (14) ḫalāṣ buluṕ nūr-ı müşāhedeye ẓafer bulur.	
ẓulmet-i küfr:	(F.) Küfür karanlığı. Allah'a âsî olma karanlığı, Allah'a ortak koşma ve inanmama karanlığı.	Ol göñül ki nūr-ı īmāndan muʿaṭṭal ola, ol ẓulmet-i (17) küfr-ile müzeyyen olur, daḫı ḥubb-ı dünyā-y-ıla.	(SAYFA;608)
ẓulmet-i ḥudūṣ:	(F.) Sonradan ortaya çıkan karanlık. (ḥudūṣ: (A.) Yeniden meydana gelme. Sonradan peyda olma. Yok iken vücuda gelme.)	Ol nūr-ı ḳadīm (10) tecellī ḳıldığı vaḳt ki ol ẓulmet-i ḥudūṣ götrüle, tā buları bāḳī ḳıla beḳā-yı ḥaḳḳ-ıla raḥmeti (11) birle.	(SAYFA;693)
ẓulm-ı ʿaẓīm:	(F.) Büyük zulüm. Büyük zulm.	Ve şirk daḫı göñüli öldürür, bundan ötrü (5) Allāh ol şirki ẓulm-ı ʿaẓīm birle ṣıfatlayuṕ buyurdı ki AK.	(SAYFA;75) (SAYFA;33) (SAYFA;153)
ẓulümātdan:	(A.) Zulümât - Zulemât) (Zulmet. C.) Karanlıklar. ẓulmāt//ẓulümāt	[010b] (1) Allāhu Taʿālā'ya ḳılsunlar, ol ẓulümātdan ć̣ıḳuṕ envār-ı rubūbiyyete givürmekde nefsleri (2) üzere iʿtimād ḳılmayalar.	(SAYFA;19) (SAYFA;566) (SAYFA;622) (SAYFA;385) (SAYFA;554) (SAYFA;78) (SAYFA;14) (SAYFA;598) (SAYFA;107) (SAYFA;232) (SAYFA;110) (SAYFA;106) (SAYFA;452) (SAYFA;231) (SAYFA;145) (SAYFA;58) (SAYFA;457) (SAYFA;232) (SAYFA;27) (SAYFA;201) (SAYFA;574) (SAYFA;123) (SAYFA;222) (SAYFA;534)
ẓulümāt-ı beşeriyyetden:	(F.) Bşeriyyet karanlıkları. İnsanlık karanlıkları.	Allāhu Taʿālā bu iki ṭāyifenüñ (18) velīleridür ki buları ẓulümāt-ı beşeriyyetden ve ẓulmet-ı ḫılḳıyyeden ć̣ıḳaruṕ ol nūr-ı rubūbiyyetine (19) ve żiyā-ı ḫālıḳıyyete iltür.	(SAYFA;18)
ẓulümāt-ı	(F.) Nefsânî	Bu cemīʿ ṣıfāt-ı nūrāniyye ki rūḥāniyyedür	(SAYFA;109)

nefsāniyye:	karanlıklar.	daḫı ẓulümāt-ı nefsāniyye küllī ḳul-ıla Ḥaḳ (18) Taʿālā arasında ḥicābdur.	
ẓulümāt-ı ḥicāb:	(F.) Hicab karanlıkları. (ḥicāb: Perde. Örtü. Hâil. *Allah ile kul arasındaki perde. * Setretmek. Gizlemek.)	Beyānı budur ki (12) bedürüstī, bu rūḥ beşeriyyet ṣıfātlarınuñ ẓulümāt-ı ḥicāblarından ḫalāṣ bulsa rūḥ tecellī ḳılur (13) ḳalb-içün ol nūr-ı rūḥāni-y-le ḳalb daḫı münevver olur.	(SAYFA;137)
ẓulümāt-ı şirk:	(F.) Şirk karanlığı. Allah'a ortak koşma karanlığı.	Ehl-i cennet nişānları yüz-(9)lerinde nūrdur ki ḳalbdeġi īmān nūrıdur ve aṣḥāb-ı nāruñ yüzlerinde ẓulümāt-ı şirkdür.	(SAYFA;445) (SAYFA;434)
ẓulümāt-ı ḳalb:	(F.) Kalbin karalığı. Kalbin karanlığı.	Zīre ol ṣalavat nūrı-la dünyāya meyl itmek ẓulümāt-ı ḳalbden zāyil olur, ol (12) mevlādın yaña sükūn ẓāhir olur.	(SAYFA;638)
ẓulümden:	(A.) (Zulüm) Haksızlık. * Eziyet, işkence. * Bir hakkı kendi yerinden başka bir yere koymak.	[034a] (1) mālıñuza ḳatuṕ bile yimeñ, nefsüñüzi cevrden, ḥayfden, ẓulümden tezkiye ḳıluñ ve ʿadl-ile inṣāf-ıla (2) bezeñ; zīre bu yaramaz ṣıfātlar kişinüñ nefsinde cemʿ olmaḳ ulu günāhdur ḥicāb-ı ʿaẕīmdür.	(SAYFA;66)
ẓulūm:	(A.) Karanlık, çok karanlık, çok bilgisiz. ẓulūm: Çok zâlim. Çok zulmeden.	Andan (9) ötrü ki bu insān ẓulūm u cehūl yaradıldı.	(SAYFA;189)
ẓuḫure:	(A.) Meydana çıkmak. * Ansızın meydana gelmek. * Baş göstermek. Görünmek. * Hulul.	Yaʿnī, Allāhu Taʿālā ezelde ʿalīm-idi (2) anuñ iṣm kesb idecegin, daḫı ḥakīm-idi ol kesbinüñ eṣerin ḳalbinde reyn idüṕ ẓuḫure (3) getürmekde.	(SAYFA;154) (SAYFA;74)
ẓuḫūr-ı ḳahr:	(F.) Cenâb-ı Hakkın şiddetli ve azab verici vasıflarının tecellisinin ortaya çıkması. Cenâb-ı Hakkın şiddetli ve azab verici vasıflarının tecellisinin ortaya çıkması vakti.	Yaʿnī, "Ṭaduñ ol (6) ıraḳlıḳ ʿaẕābınuñ elemini ki ẓuḫūr-ı ḳahr vaḳtidür.	(SAYFA;328)

SONUÇ

İncelemesini yaptığımız eser, Eski Anadolu Türkçesi dönemi dil özelliklerini bünyesinde barındıran XV. yüzyıla ait bir yazmadır. Bu eserin ismi tespitlerimize göre, Tefsiri'l-Lübâb Tercümsesi'dir. Çalışmamızın esasını teşkil eden Tefsiri'l-Lübâb Tercümesi, Hâzin el-Bağdadî'nin Beydâvî tefsirini te'vil yoluyla Arapça olarak kaleme aldığı Lübabü't-te'vîl fî Ma'âni't-tenzîl eserinin Türkçeye tercümesidir. Gerek nüsha karşılaştırmaları gerekse yazarın diğer eserlerinde kullandığı mahlas ve isminden hareketle bu eserin Musa bin Hacı Hüseyin İznikî'ye ait olduğunu söyleyebiliriz. Hâzin tefsirinin Arapça aslından yaptığımız karşılaştırmalarda eserin birebir tercümesinin yapılmadığı, İznikî'nin eseri kendine özgün tercüme ettiği anlaşılmaktadır. Bu bakımdan bu eserin telif tercüme olduğunu söylemek gerektiği kanaatindeyiz.

Çalışmamıza esas olarak aldığımız BEYEK Ulu Cami 435 numarada kayıtlı eserin ikinci cildi olan yazmayı incelediğimizde, kütüphane kayıtlarından da anlaşılacağı üzere, 271x180 mm en ve 194x117 boy olmak üzere 382 varaktan oluşmaktadır. Her bir sayfada 19 satır harekeli nesih ile yazılmıştır. Bu nüshanın araştırıcılar tarafından[1] ve kütüphane kayıtlarında müellif hattı olduğu bildirilmektedir. Bizim kanaatimiz de bu eserin müellif hattı olmasının kuvvetle muhtemel olduğu yöndedir. Eser, kahverengi deri ciltli, şemseli, aharlı kâğıttandır. Sure başlıkları ve ayetler kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

İncelemesini yaptığımız BEYEK Ulu Cami 435 numaralı yazma, Kur'an-ı Kerim'in Âl-i İmrân suresi 92. ayetinden başlayıp Hûd suresinin sonuna kadar olan kısmının tercümesini ihtiva etmektedir.

Topkapı Sarayı Müzesi Koğuşlar Kitaplığı K561 numarada kayıtlı bulunan üçüncü cildi ise Kur'an-ı Kerim'in Yûsuf suresinden başlayıp Hac suresinin sonuna

---

[1] Bkz.: Hikmet Özdemir, **Mūsā Ḥācı Ḥüseyin el-İzniḳī, Hayatı ve Eserleri**, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Ankara 1980, s. 12.
Ayrıca bkz.: Abdulbaki Çetin, "**Ebu'l-Leys Semerkandî Tefsirinin Türkçe Tercümesi Üzerine**", Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Konya, Haziran 2007, s. 63.

kadar olan kısmının tercümesini ihtiva etmektedir. Ancak çalışmamızın imkân ve zaman sınırlamasından dolayı ikinci cilt çalışmamızın esasını teşkil etmektedir.

Tefsiri'l-Lübâb Tercümesi, içerdiği Türkçe kelimeler bakımından devrin dil yapısını, kelime hazinesini, anlam dünyasını ve düşünce yapısını çok ince bir çizgiyle bizlere sunmaktadır. Bu çalışmamızda, Türkçenin gelişim serüvenini daha açık görebilmek maksadıyla, eserin leksikolojik ve anlam bilimsel olarak incelemesi yapılmıştır. Bu amaçla eserin kime ait olduğu, hangi dönemde yazıldığı ve nüshalar arasında ne gibi farklar olduğunu tespit edilmiştir. Metnin tam ve doğru tespit edilmesi için birçok nüsha incelenmiş ve değerlendirmede bulunulmuştur.

Araştırmamız sırasında öncelikle eser üzerinde ileri sürülen muhtelif fikirleri ve araştırma sonuçlarını inceledik. Bu araştırmalarda en önemli ihtilaf konusu eserin birçok nüshasında yer alan "dâ'î" ve "fakir dâ'î" kelimelerinin mahlas olarak Ahmed-i Dâ'î'ye ait olup olmadığıydı. Birçok araştırmacı, İsmail Hikmet Ertaylan'ın ileri sürdüğü fikre dayanarak, bu eserin "dâ'î" kelimesinden dolayı Ahmed-i Dâ'î'ye ait olduğunu belirtmekteydi. Hikmet Ertaylan ise bu konuda kesin hüküm belirtmekten, ilerde daha ayrıntılı inceleme yapılacağını belirterek kaçınmıştır. Bu ve benzeri görüşleri göz önüne alarak öncelikle bu "dâ'î" kelimesini açığa kavuşturmaya çalıştık. Mûsâ bin Hacı Hüseyin İznikî'nin diğer eserlerinde hangi mahlası veya kendisi için hangi sıfatları kullandığını tespit ettik. Bunun neticesinde gördük ki İznikî sadece tefsir tercümesinde değil, diğer eserlerinde de "dâ'î" kelimesini aynı terkip ve şekilde kullanmaktadır. Ayrıca İznikî'nin kendi el yazısı olduğuna bütün araştırmacıların ittifak ettiği nüshadan hareketle, diğer nüshalarla kıyaslandıktan sonra, Ebu'l-Leys Tefsiri tercümesinin İznikî'ye ait olduğunu ortaya koyduk.

Araştırmacıların ihtilaf ettiği bir diğer konu ise eserin ismidir. Eserin isminin en başta müellif hattında "Enfesü'l-Cevâhir" olduğunu tespit ettik. Daha sonra diğer birçok nüshada eserin isminin yine aynı olduğunu gördük. Bu kadar farklı zaman ve mekânda yazılmış nüshada aynı ismin yazması bir müstensih hatası olarak değerlendirilmemelidir. Üstelik müellif hattı olarak değerlendirilen BEYEK Ulucami 436'da müellifin bizzat ismi ve ithaf ettiği Umur Bey'in vakıf kaydı ve mührü hemen eserin isminin altında yer almaktadır. Araştırmamız sırasında tespit ettiğimiz ve

karşılaştırmasını yaptığımız birçok nüshayı örnek halinde sunamadık. Buna çalışmamızın hacmi ve zamanın kısıtlı olması sebep oldu.

Bütün bu bilgiler ışığında şu sonuçlara ulaşmaktayız: Ebu'l-Leys es-Semerkandî tefsiri Mûsâ bin Hâcı Hüseyin İznikî tarafından tercüme edilmiş ve "Enfesü'l-Cevâhir" adı verilmiştir. Bu durum İznikî'nin Umur Bey'e sunduğu kendi el yazısı olan, Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi (BEYEK) Ulucami 436'da bulunan nüshadan ve diğer nüshalarla yaptığımız karşılaştırmalar sonucu açık olarak görülmektedir.

Ahmed-i Dâ'î'ye atfedilen "Ebu'l-Leys-i Semerkandî Tefsiri Tercümesi", yapılan tezlerin belirtmiş olduğu nüshaları, yurt içi ve yurt dışı kütüphanelerinde bulunan birçok yazma eseri incelememiz sonucunda, İznikî'nin "Enfesü'l-Cevâhir" adlı Ebu'l-Leys es-Semerkandî'den kendine özgü üslubuyla adeta telif tercüme diyebileceğimiz eserinin nüshalarıdır.

İznikî, Hazîn-i Bağdadî'nin Arapça yazdığı Kur'an tercümesini de tercüme etmiştir. Bu tercümenin ismi "Tefsirü'l-Lübâb Tercümesi" olarak değerlendirilmelidir. BEYEK, Ulucami 435'te bulunan kendi el yazması bizi bu sonuca götürmektedir. Ulucami 435'te kayıtlı olan nüsha, Enfesü'l-Cevâhir'in ikinci cildi olan Ulucami 436'da kayıtlı nüshanın öncesi zannedilmiştir. Biz her iki nüshada ortak olan bölümleri karşılaştırdığımızda, bu iki nüshanın birbirinden farklı eserler olduğunu gördük. Ayrıca tarafımızdan eserin üçüncü cildi Topkapı Sarayı Yazma Eserler Kütüphanesi Koğuşlar 561 numarada tespit ve temin edilmiştir. K561 numaralı yazmadan gerekli karşılaştırmalar çalışmamızda sunulmuştur. Eserin üçüncü cildinin sonunda dördüncü cildinin varlığı belirtilmektedir. Ancak kütüphane kayıtlarında ve araştırmalarımız sonucunda henüz dördüncü cilde rastlayamadık. Doktora çalışması olarak ele aldığımız Ulu Cami 435 numaralı yazmada bu eserin birinci cildinde değinilen konulara tekrar değinildiği bilgisine ulaştığımızdan birinci cildin varlığı kanaati de kuvvet kazanmıştır.

Süleymaniye Kütüphanesi'nde Hâzin'in Tefsirü'l-Lübab tercümesi olarak belirtilen ve Musa bin Hacı Hüseyin el-İznikî'ye atfedilen bir esere rastladık. Bu eseri de temin ettik ve incelemelerde bulunduk. İncelemelerimiz sonucu bu eserin Lübab tercümesi olduğu ancak bu tercümenin başka bir müellife ait olduğu kanaatine

vardık. 19. yüzyılda kaleme alınmış olan bu eserin 1b kısmından ve eserin ferağ kaydından anladığımıza göre "Şeyhülislam Semânizâde diye bilinen şeyhin oğlu Ebu't-Tevfik Şeyh İbrahim" adında bir müellif tarafından tercüme edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca, başlangıcı ve sonu misk kokulu, elinde kâfur dolu bir tas tutmuşta onun kokusu eline sinmişçesine, Ümmi Sinan evlatlarından (onun yolunda gidenlerden), şeyh Mısırlı Yusuf'un, elinden çıkmış ve onun tarafından tamamlanmıştır. Eserin, 2a kısmında ise müellifle ilgili şu bilgilere rastlıyoruz;

"**[2a]** … (16) … "İmdi, bu ʿabd-i mücrim pür-taḳṣīr ṭālib-i ʿafv-i ruye'l-laṭīf(17)'l-ḫabīr. Meyān-ı dehr-i dūnde eṣḳāl-i ẕenūbāt ile müsīr. Aṣām bi-nihāye ile ṭulū olan ḥaḳīr. Aʿnī dervīş Yūsuf el-Ḫalvetī eş-Şeyḫ Ebu't-Tevfīḳ İbrāhīm Naḳşibendī (18) faḳīrān. Faḳr ki imām-ı ʿulūmu'l-luġa, kemālāt-ı ʿulūmda mubālaġa ile olan müceddi'd-dīn ḥażretinin bī-naẓīr olan Ḳāmus-ı Muḥīṭ-i Oḳyanus (19) nām kitābınuñ tercüme itmesinden ve taḥrīr itmemizden ḫalāṣ olduḳda ḳudret-i ḳadīr ile and-ı ḥarīrī raḥmetu'l-lāh ḥażretinüñ daḫı aʿlā (20) maḳāmātını lisānı Türkī ile taʿbīr itdükden ṣoñra teʾlīfden ḫālī az müddet ḳaṣīr ḳılındı idi ki günlerde bir gün gözimüze irdi (21) taḳrīr, ʿUlūme'l-imāme'l-ālime'l-kāmil, Ḫażreti eş-şeyḫ el-fāżıl ve'l-ʿāmil esrār-ı ḳurʾān'uñ içün rümūzāt-ı rāzin şeyhü'l-islām ve'l-müslimīn. Ḫāzin (22) ḳaddesa'l-lāhu rūḥa ve nūr-ı bi-nūr ʿilme żariḥa ḥażretinüñ *Lübābü't-tevīl fī meʿāni't-tenzīl* nām tefsīrine göñül meyl etdi ki anı daḫı (23) lisān-ı Türkī teʾvīl taʿbīr itmege. Lākin maʿīşet derdinde yedimiz ḳaṣīr olduġundan teʾlīfe cürʾet itmede olundı teʾḫīr. (24) Zīrā cemīʿ işġāl-i dünyevīden ḳalb ḫālī olup ancaḳ ol ola tefekkīr ki murād u maḳṣūdı. Ancaḳ ʿāṣıl iflası[2] anuñ ile teysīr (25) olur. …"

Araştırmalarımız neticesinde Tefsiri'l-Lübâb Tercümesinin kütüphanelerde ikinci ve üçüncü cildini tespit ettik. Bu ciltlerin her birinin tek nüshasından başka nüshalarına rastlayamadık. Hatta bu tespit ettiğimiz yazmalar da kütüphane kayıtlarında farklı isimlerde kayıtlı yer almaktaydı. İkinci cilt olarak tespit ettiğimiz BEYEK UC435 numarada kayıtlı yazma Enfesü'l-Cevâhir adıyla kayıtlıydı. Üçüncü cilt olarak tespit ettiğimiz Topkapı Sarayı Müzesi Yazma Eserler Kütüphanesi K561 numarada kayıtlı olan yazma ise Tefsir-i Ebu'l-Leys adıyla kayıtlı bulunmaktaydı. İncelemelerimiz ve nüsha karşılaştırmalarımız sonucunda BEYEK Ulu Cami 435 numarada kayıtlı yazmanın Tefsiri'l-Lübâb Tercümesinin ikinci cildi olduğu, Topkapı Sarayı Müzesi Yazma Eserler Kütüphanesi K561 numarada kayıtlı olan

[2] iflas: sıyrılıf kurtulma.

yazmanın ise Tefsiri'l-Lübâb Tercümesinin üçüncü cildi olduğu kanaatine vardık. Tefsiri'l-Lübâb Tercümesinin birinci ve dördüncü ciltlerine rastlayamadık.

Ulu Cami 435 numaralı yazmada bu eserin birinci cildinde değinilen konulara tekrar değinildiği bilgisine ulaştığımızdan birinci cildin varlığı kanaati kuvvet kazanmıştır. Ayrıca, tarafımızdan eserin üçüncü cildi Topkapı Sarayı Yazma Eserler Kütüphanesi Koğuşlar 561 numarada tespit ve temin edilmiştir.

Topkapı Sarayı Müzesi Koğuşlar Kitaplığı K561 numarada kayıtlı olan Tercüme-i Tefsiri'l-Lübâb eserinin üçüncü cildinin sonunda dördüncü cildin var olduğu ve Kur'ân-ı Kerim'in **2**3. suresi olan Mü'minûn suresi ile başlayacağı anlaşılmaktadır. Bu da bize İznikî'nin bu eseri yarım bırakmayıp tamamladığını göstermektedir.

Topkapı Sarayı Müzesi Koğuşlar Kitaplığı K561 numarada kayıtlı bulunan üçüncü cildi ise Kur'an-ı Kerim'in Yûsuf suresinden başlayıp Hac suresinin sonuna kadar olan kısmının tercümesini ihtiva etmektedir. TS K561 numaradaki yazma BEYEK Ulu Cami 435 numaradaki yazma ile aynı ölçülere sahiptir. Ayrıca 305 varak olup her bir satırda 19 satır vardır. Ayetler kırmızı mürekkeple, metin kısmı ise siyah mürekkeple yazılmıştır. Tarafımızdan 309 poz olarak temin edilmiştir.

Üzerinde çalıştığımız nüsha Tefsiri'l-Lübâb eserinin BEYEK Ulucami 435 numarada bulunan ikinci cildidir. Kütüphane kayıtlarından da anlaşılacağı üzere, 271x180 mm en ve 194x117 boy olmak üzere 382 varaktan oluşmaktadır. Her bir sayfada 19 satır harekeli nesih ile yazılmıştır. İncelemiş olduğumuz bu nüsha aşağıda tablo halinde de belirttiğimiz üzere ʻÂl-i ʿİmrān suresinin 92. ayetiyle başlar Hūd suresinin sonuna kadar devam eder.

Çalışmamıza konu edindiğimiz BEYEK 435 numaralı yazmanın ferağ kaydına göre eser 25 Rebiyülahir 838, Pazar/28 Kasım 1434, Pazar tarihinde yazılmıştır.

Eserin, 1a kısmında kütüphane etiketi yer almaktadır. Kütüphane etiketinin hemen altında günümüz alfabesiyle, "*Bursa Genel Kitaplığı, Kısım: Ulucami, Tasnif*

N:-, Kayıt No: 435" kaydı yer almaktadır. Sözünü ettiğimiz etiketin altında Umur Bey'in 853/1449 tarihli vakfiyesi bulunmaktadır.[3]

BEYEK Ulu Cami 435 numaralı yazmada, Arapça kelimelerin karşılanmasında Türkçe kelimelerin kullanımı oldukça fazla ve düzenlidir. Ayrıca eserin dil özelliklerine baktığımızda Eski Anadolu Türkçesi döneminin dil özelliklerinin kullanıldığı görülmektedir. Kimi zaman eski şekillerin de devam ettiği görülmekle birlikte eser büyük oranda Eski Anadolu Türkçesi dönemi dil özelliklerinin kullanıldığı görülmektedir.

Musa bin Hacı Hüseyin İznikî, Tefsiri'l-Lübâb Tercümesini ve Enfesü'l-Cevâhir ismini verdiği Tercüme-i Tefsiru'l-Ebu'l-Leys es-Semerkandî eserini ayrı ayrı telif etmiştir. Telif etmiş diyoruz, çünkü bu eserler birer tercüme olmasının yanında telif eser niteliği taşıyacak kadar özgünlük taşımaktadır. Aşağıda Bursa Yazma Eserler Kütüphanesi Ulu Cami 436, Ulu Cami 435 numaralı ve Topkapı Sarayı Müzesi Yazma Eserler Kütüphanesi K561 numaralı yazmaların karşılaştırmasını tablo halinde sunduk. Ayrıca, İznikî'nin bu eserleri ayrı ayrı tercüme ettiğini ve Tefsiri'l-Lübâb tercümesini de yarım bırakmadığını göstermek için Enfesü'l-Cevâhir karşılaştırmalarını sunmanın aydınlatıcı olacağı kanaatindeyim.

Hazırlamış olduğumuz çalışma esas olarak dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, üzerinde çalıştığımız yazmanın müellifi olan Musa bin Hacı Hüseyin İznikî'nin hayatı ve eserlerinden kısaca bahsedilmiş ve eserleri üzerinde kimlerin ne çalışma yaptığı belirtilmiştir. Bu bölümde müellifin lakabının neler olduğu konusu aydınlatılmaya çalışılmıştır. Ayrıca üç kişiye atfedilen ve Ebu'l-Leys es-Semerkandî'den tercüme edilen Tercüme-i Tefsir-i Ebu'l-Leys eserinin kime ait olduğunu ortaya koyabilmek için nüsha karşılaştırmalarından örnekler belirtilmiştir. Bu eserin İznikî tarafından tercüme edildiği ve eserin ismine Enfesü'l-Cevâhir adını verdiği delilleriyle ortaya konmuştur. Daha sonra Enfesü'l-Cevâhir ile üzerinde çalıştığımız eser karşılaştırılarak İznikî'nin her iki eseri de ayrı ayrı tercüme ettiği

[3] Bu vakfiye için bkz.: Murat Yüksel, **"Kara Timurtaş-oğlu Umur Bey'in Bursa'da Vakfettiği Kitaplar ve Vakıf Kayıtları",** Türk Dünyası Araştırmaları, S. 31, İstanbul, Ağustos 1984, s. 134-147.

ortaya konmuştur. Bu bölümde son olarak Tercüme-i Tefsir-i Ebu'l-Leys üzerinde, Ahmed-i Dâ'î'ye atfedilerek, yapılmış çalışmalara değinilmiştir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, Tefsiri'l-Lübâb Tercümesi'nin genel tanımı, konu, şekil ve hacim özelliklerine değinilmiştir. Daha sonra eserin Musa bin Hacı Hüseyin İznikî'ye ait olduğu hususu dile getirilmiştir. İznikî'nin, Enfesü'l-Cevâhir ve Tefsiri'l-Lübâb eserini ayrı ayrı yazdığı hususu nüsha karşılaştırılmalarıyla orya konmuştur. Kütüphane kayıtlarından hareketle ve yaptığımız araştırmalar sonucu yurt içi ve yurtdışından elde ettiğimiz yazmaların ayrıntılı liste ve değerlendirmesi sunulmuştur. Bu bölümde son olarak Hâzin tefsiri olarak tanımlanan Tefsiri'l-Lübâb eserini 19. yüzyılda İznikî'dan başka bir şahsın da tercüme ettiği örnekleriyle ortaya konmuştur.

Çalışmamızın üçüncü bölümünü "METİN" kısmı oluşturmaktadır. Bu kısımda, Bursa Yazma Eserler Kütüphanesi Ulu Cami 435 numarada kayıtlı olan nüshanın tamamı noktalama işaretleri ve transkripsiyon alfabesi kullanılarak günümüz alfabesine çevrilmiştir. Metinde geçen ayet, hadis ve Arapça sözlerin anlamları dipnot olarak belirtilmiştir.

Çalışmamızın son bölümünü "Sözlük" kısmı oluşturmaktadır. Sözlük kısmı örnekli sözlük şeklinde hazırlanmıştır. Kelimelerin metin içerisinde geçen anlamının daha iyi anlaşılması için metin içerisindeki kullanıldıkları cümleler gösterilmiştir. Ayrıca kelimenin anlamı geçtiği cümleye göre verilmiş ve hangi manada geçmiş ise o örnekler sunulmuştur. Farklı manalar için metindeki farklı örnekler sunulmuştur. Ayrıca kelimenin aynı manada geçtiği terlerin varak numaraları sistematik olarak belirtilmiştir.

İznikî'nin, eserlerine baktığımızda iyi bir eğitim aldığı ve yaşadığı devrin en iyi yazarlarından birisi olduğunu görmekteyiz. Dini, ilmi, tasavvufî ve ahlâkî pek çok eser tercüme ve te'lif etmiştir. Eserlerine baktığımızda devrini aydınlattığı kadar bugünün insanlarında da ışık saçtığını görmekteyiz. Akıcı ve düzenli bir üslupla meydana getirdiği eserleri sebebiyle ilim dünyasında tanınmış ve takdir görmüştür. Bu değerli ilim insanı mütevazı bir hayat sürmüş ve İznik'te vefat etmiştir. Bugün kabri İznik'in bir kenar mahallesinde bütün gözlerden uzak, süs ve gösterişten itina edercesine bizleri selamlamaktadır.

Abuşka Sözlüğü, **Lugatü'n-Nevaiyye ve'l-istişha datü'1-Cağataiyye**, Sincan Halk Neşriyatı, Sincan (Doğu Türkistan) 2002.

Açıkgöz, H.Mustafa, **İletişim Felsefesine Giriş**, , Birey Yay., İstanbul 2003, 2.baskı

Ahmed ibn Muhammed Salih, **Kitâb Tercümân Türki ve-Arabî (Arapça-Türkçe Sözlük)**, Bulak Matbaası, Mısır 1838.

Akalın, Şükrü Halûk …(ve başk.), **Türkçe Sözlük**, Türk Dil Kurumu Yay. (11. Baskı), Ankara 2011.

Aksu, Rabia, **Ahmed-i Dâ'î Tercüme-i Tefsîr-i Ebü'l-Leys-i Semerkandî, Enfal ve Tevbe Sureleri, (68b/19-114b/11), (Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım),** Marmara Ü., SBE., Türkiyat Araştırmaları Enst., (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006.

Alakese, Ayşenur, **Ahmed-i Dâ'î'nin Ebü'l-Leys Tefsiri Tercümesi (197b-231 yaprakları arası) Ma'ide Suresi (Dil incelemesi-Metin-Dizin),** Mimar Sinan Ü., SBE., Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2002.

Ali Nazima, (Faik) Reşad, **Mükemmel Osmanlı Lugatı**, İstanbul 1319.

Ali Seydi, **Resimli Yeni Türkçe Lugat**, İstanbul 1929-1 930.

Arat, Reşit Rahmeti, **"Türkçe Metinlerde e/i Meselesi",** Rocznik Orientalistczny, XVII (Krakow 1953), s. 311.

Arat, Reşit Rahmeti, **"Türkçede Kelime ve Eklerin Yapısı"**, TD IV, 43, Ankara 1955, s. 396-401.

Arat, Reşit Rahmeti, **Atebetü'l-hakayık**, İstanbul 1951.

Arat, Reşit Rahmeti, **Kutadgu Bilig III, İndeks** (İndeksi neşre hazırlayanlar; Kemal Eraslan, Osman F. Sertkaya, Nuri Yüce), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay., İstanbul 1979.

Ata, Aysu, **Türkçe İlk Kur'an Tercümesi, Karahanlı Türkçesi**, Türk Dil Kurumu Yay.: 854, Ankara 2004

Atabey Kılıç, **Ahmed Hamdî Belâgat-ı Lisân-ı Osmânî (İnceleme-Metin-Dizin)**, Laçin Yay., Kayseri 2007.

Atalay, Besim, **Abuşka Lugatı veya Çağatay Sözlüğü**, Ankara 1970.

Ateş, Ahmed, **"Burdur-Antalya Havâlisi Kütüphanelerinde Bulunan Türkçe, Arapça ve Farsça Bazı Mühim Eserler"**, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, II, Ankara 1948, Sayı: 3-4, s. 171-191

Ay, Yasemin, **Ahmed-i Dâ'î Tercüme-i Tefsîr-i Ebü'l-Leys-i Semerkandî, (143/50a-103b)), (Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)**, Marmara Ü., SBE., Türkiyat Araştırmaları Enst., (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007.

Ayverdi, İlhan, Topaloğlu, Ahmet, (redaksiyon-etimoloji Ahmet Topaloğlu tarafından yapılmıştır), **Misalli Büyük Türkçe Sözlük I-lll**, İstanbul 2005. (Kubbealtı Neşriyat, 4. Baskı, İstanbul 2011).

Banguoğlu, Tahsin, **Altosmanische Sprachstudien zu Süheyl ü Nevbahar**, Leipzig 1938.

Banguoğlu, Tahsin, **Türkçenin Grameri**, Ankara 1990.

Bilgin, Azmi, **Nazmü'l-Hilafiyyat Tercümesi**,TDK Yay., Ankara, 1996.

Bilmen, Ömer Nasuhi, **Büyük Tefsir Tarihi ve Tabakatu'l Müfessirin**, Bilmen Yay., İstanbul, 1973, s. 100

Brovkov, A.K., **"Leksika sredneaziatskogo tefsira XII-XIII"**, vv., Moskova 1963.

Budak, Aslı, **Ahmed- Dâ'î Tercüme-i Tefsîr-i Ebü'l-Leys-i Semerkandî, (45b-91a), (Giriş-Metin-Dizin)**, Marmara Ü., SBE., Türkiyat Araştırmaları Enst., (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2002.

Caferoğlu, Ahmet, **"Azeri Türkçesinde –uban/-üben Eki"**, Jean Deny Armağanı, TDK, Ankara 1958, s. 61-66.

Caferoğlu, Ahmet, **"Türkçemizde –gıl ve –gil Emir Eki"**, TDAYB 1971, Ankara 1989, s. 1-10.

Caferoğlu, Ahmet, **Eski Uygur Türkçesi Sözlügü**, İstanbul 1968.

Caferoğlu, Ahmet, **Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü**, Türk Dil Kurumları Yay., Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1968.

Caferoğlu, Ahmet, **Türkçede -daş Lahikası**, İstanbul 1929.

Cansever, Turgut, **İslam'da Şehir ve Mimari**, İstanbul 1995

Cebecioğlu, Ethem, **Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü**, Otto Yay., (ISBN: 9786054696666) İstanbul 2014.

Cebecioğlu, Ethem, **Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü**, Rehber Yay., 1997.

Cemiloğlu, İsmet, **14. Yüzyıla Ait Bir Kısas-ı Enbiyâ Nüshası Üzerinde Sentaks İncelemesi**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1994

Cerrahoğlu, İsmail, **Tefsir Tarihi**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara, 1988, 1/69.

Clauson, Sir Gerard, **An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish**, At The Clarendon Press, Oxford 1972.

Clauson, Sir Gerard, **Sanglax: A Persian Guide to the Turkish Language**, (Muhammed Mehdi Han, Senglâh. 1758-1760 yıllarında yazılan eserin British Museum'da (MS, Or., nr. 2892) bulunan nüshasının tıpkıbasımı) London 1960.

Clauson, Sir Gerard, **An Etymological Dictionary of Pre-Thirteeth-Century Turkish**, Oxford 1972

Coşan, M. Esad, **"XV. Asır Türk Yazarlarından Muslihuddin, Hamidoğulları ve Hızır Bey"**, Vakıflar Dergisi, Ankara 1981

Coşan, M. Esad, **Hatiboğlu Muhammed ve Eserleri**, Server İletişim Yay., İstanbul 2008, 1. Baskı

Cumhur, Müjgan, **Kur'an-ı Kerim'in Türk Dilinde Basılmış Tercüme ve Tefsirleri**, Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi (Ayrı Basım), Ankara 1962, s. 123

Çağatay, Saadat, **Türk Lehçeleri Örnekleri**, Ankara 1977.

Çağatay, Saadet, **Eski Osmanlıcada Fiil Müştakları III-Gerundifler**, Ankara 1947.

Çetin, Abdulbaki, "**Ebu'l-Leys Semerkandî Tefsirinin Türkçe Tercümesi Üzerine"**, Selçuk Ünivesitesi Türkiyat Arastırmaları Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Konya, Haziran 2007, s. 53-101.

Çiçek, Ali, **Ahmed-i Dâ'î Tercüme-i Tefsir-i Ebü'l-Lesy es-Semerkandi Tefsirinin İlk Üç Suresinin Dil Özellikleri (İnceleme-Metin-Dizin)**, Atatürk Üniversitesi, SBE., Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Basılmamış) Doktora Tezi, Erzurum 2003.

Dağlı, Yücel, **Yapı Kredi Sermet Çitler Kütüphanesi Yazmalar Kataloğu**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001

Dalkıran, Hasan, **Ahmed-i Dâ'î Tercüme-i Tefsîr-i Ebü'l-Leys-i Semerkandî, (Yusuf-Ra'd-İbrahim Sureleri), (Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım),** Marmara Ü., SBE., Türkiyat Araştırmaları Enst., (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006.

Dankoff, Robert, **"Some Notes on the Middle Turkic Glosses"**, Journal of Turkish Studies, 5, 1981 (II. Baskı 1983)

Demir, Ziya, **Osmanlı Müfessirleri ve Tefsir Çalışmaları,** Maramara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmış Doktora Tezi) İstanbul 1994 (1. Baskı: XIII-XVI. y.y. Arası Osmanlı Müfessirleri, Ensar Neşriyat, İstanbul 2007)

Derleme Sözlüğü (A-Z) I-XII, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1963-1982

Derleme Sözlüğü, **Türkiye'de Halk Ağzından Derleme** Sözlüğü, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yay. (I-II-III. ciltler), Ankara 1965-1968.

Develi, Hayati, **Evliya Çelebi Seyahatnâmesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri ve Uyumlar**, TDK Yay., Ankara 1995.

Develioğlu, Ferit, **Osmanlı-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, 8. Baskı, Ankara 1988

Divân-ı Lugâti't-Türk Dizini, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 2003.

Divân-ı Lugâti't-Türk, (Osmanlı alfabesi ile basımı, 3 cilt halinde), Sincan Halk Neşriyatı, Urumçi (Doğu Türkistan) 1981.

Doğan, Enfel, **Şeyhoğlu Sadrüddin'in Kabus-nâme Tercümesi**, Metin-Sözlük-Dizin-Notlar-Tıpkıbasım, Mavi Yay., İstanbul 2011.

Doğrul, Ömer Rıza, **Kur'an Nedir?,** İstanbul 1927

Doğu, Ahmet, **Amme Cüzü Tefsiri (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)**, Selçuk Üniversitesi, SBE., Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Konya 1989

Doktor Hüseyin Remzi, **Lugat-ı Remzi**, I-II, İstanbul 1305.

Duman, Musa (Feryal Korkmaz ile birlikte), **Makaleler, "Evliya Çelebi Seyahatnâmesindeki Türk Değiştiren Kelimeler Üzerine"**, Kesit Yay., İstanbul 2008, s. 151-161.

Duman, Musa, **Birgili Muhammed Efendi Vasiyyet-name**, R Yay., İstanbul 2000.

Duman, Musa, **Evliya Çelebi Seyahatnâmesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişmeleri**, TDK Yay., Ankara 1995.

Duman, Musa, **Makaleler, "Eski Türkiye Türkçesi Devresinde +lA Ekli Zarfların Kullanımı Üzere"**, Kesit Yay. İstanbul 2008, s. 21-28.

Duman, Musa, **Makaleler, "Eski Türkiye Türkçesi Dönemine Ait Bazı Metinlerdeki Dil Uyumuna Aykırı Örnekler Üzerine"**, Kesit Yay. İstanbul 2008, s. 11-20.

Duman, Musa, **Makaleler, "Klâsik Osmanlı Türkçesi Döneminde Damak Ünsüzlerinin Gelişmelerine Dair"**, Kesit Yay., İstanbul 2008, s.81-101.

Duman, Musa, **Makaleler, "Klasik Osmanlı Türkçesi Döneminde Dil Uyumuna Aykırı Örnekler Üzerine"**, Kesit Yay., İstanbul 2008, s. 75-79.

Duman, Musa, **Makaleler, "Klasik Osmanlı Türkçesi Döneminde i/e Meselesine Dair"**, Kesit Yay. İstanbul 2008, s. 40-74.

Duman, Musa, **Makaleler, "Eski Türkiye Türkçesi Dönemine Ait Bazı Metinlerdeki Dil Uyumuna Aykırı Örnekler Üzerine"**, Kesit Yay. İstanbul 2008.

Ebu'l-Leys es- Semerkandî Tefsirinin Tercümesi, Tercüme: Mûsâ b. Hacı Hüseyin İznikî, (Süleymaniye Kütüphanesi Nüshası) C I-II, Sezgin Neşriyat, İstanbul 1983

Ebuzziyâ Tevfîk, **Lugat-i Ebuzziyâ**, , Matbaa-i Ebuzziyâ, (Konstantiniye) İstanbul 1888.

Eckmann, Janos, **"Doğu Türkçesinde Bir Kur'an Çevirisi (Rylands Nüshası)**, Harezm, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar, hz., Osman Fikri Sertkaya, Ankara 1996

Eckmann, Janos, **"Doğu Türkçesinde Bir Kur'an Çevirisi (Rylands Nüshası)"**, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı- Belleten 1967, Ankara 1989, s. 51-69

Eckmann, Janos, "**Eastern Turkic Translations of Koran**", Studia Turcica, haz. L. Ligeti, Bibliotheca Orientalis Hungarica XVII. Akademiai Kiado, Budapest 1971

Eckmann, Janos, **"Eastern Turkic Translations of the Koran"**, Studia Turcica, Budapeşte 1971, s. 149-159. (Bu makale Ekrem Ural tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir. Bkz. Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, Cilt XXI, Aralık 1973, s. 15-24).

Eckmann, Janos, "**Middle Turkic Glosses of the Rylands İnterlinear Koran Translation"**, Budapest 1976

Eckmann, Janos, **"Two Fragments of a Koran Manuscript with Interlinear Persian and Turkic Translations",** CAJ, c. XIII/4 London 1969, s. 287-290

el- Ahterî, Mustafa bin Şemsüddin, **Ahterî-i Kebîr**, İstanbul 1302.

Emre, Ahmet Cevat, **"Türkçe'de Bulanık e (é) Fonemi"**, Türk Dili-Belleten, seri III/ 6-7, Ankara 1946, s. 487-497.

Enfesü'l-Cevâhir, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, nr. 37486, vr. 15 a

Enfesü'l-Cevâhir, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, nr. 37486, vr. 15 a

Enfesü'l-Cevâhir, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, nr. 37486, vr. 15 a

Enfesü'l-Cevâhir, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümü 8248 numara

Eraslan, Kemal, **"Doğu Türkçesinde Ek Uyumsuzluğuna Dair"**, TDED XVIII, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1 Ağustos 1970, s. 113-124.

Eraslan, Kemal, **Eski Türkçede İsim Fiiller**, İÜEF Yay., İstanbul 1980.

Eraslan, Kemal, **Eski Uygur Türkçesi Grameri**, TDK Yay., Ankara 2012.

Ercilasun, Ahmet Bican, **Kutadgu Bilig Grameri-Fiil**, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara 1984.

Erdal, Marcel, **Old Turkic Word Formation, A Functional Approach to the Lexicon I-II**, Wiesbaden 1991.

Erdem, Tahir, "**14. Yüzyılda Türk Diliyle Yazılmış Bir Eser ve Hızır bin Gölbeyi'ne Ait Bir Kitabe"**, Ün, Isparta Halkevi Mecmuası, Isparta 1937, c. IV, Sayı: 37, s. 518.

Erdoğan, Abdülkadir, **"Kur'an Tercümelerinin Dil Bakımından Değerleri"**, Vakıflar Dergisi, Cilt I, Ankara 1938, s. 47-51

Eren, Hasan, **Türk Dilinin Etimalajik Sözlüğü**, Ankara 1999.

Ergin, Muharrem, **Türk Dil Bilgisi**, Boğaziçi Yay. (16.Baskı), İstanbul 1985.

Ergin, Osman, **Türk Maarif Tarihi**, İstanbul 1977

Ersoy, Osman, **XVII ve XIX. Yüzyıllarda Türkiye'de Kâğıt**, Ankara 1963, filigran no: 58, 59.

Ertaylan, İsmail Hikmet, **Türk Edebiyatı Örnekleri VII, Ahmed-i Dâ'î, Hayatı ve Eserleri**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1952.

Ertaylan, İsmail Hikmet, **Türk Edebiyatı Örnekleri VII, Ahmed-i Dâ'î, Hayatı ve Eserleri**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1952

Erzi, Adnan, **"Bibliyografya"**, Türk Tarih Kurumu Belleten, XIII, Sayı: 49, Ankara 1949, s. 188-194.

F. Steingass, Ph.D., **Persian-English Dictionary**, 1892 (1. Baskı), Beirut, Lebanon (Yeniden Basım) 1998.

Feyizli, Hasan Tahsin, **Feyzü'l-Furkân, Açıklamalı Kur'ân-ı Kerîm Meali**, Server İletişim Yay., İstanbul 2008 (6. Baskı)

Gabain, A. von, **Altturkische Grammatik**, Leipzig 1941.

Gabain, A. Von, **Eski Türkçenin Grameri**, TDK Yay., Ankara 1988.

Gonca, Sema, **Ahmed- Dâ'î Tercüme-i Tefsîr-i Ebü'l-Leys-i Semerkandî, (A'raf Suresi), (Giriş-Metin-Sözlük),** Marmara Ü., SBE., Türkiyat Araştırmaları Enst., (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2002.

Gül, Necati, **Amme Cüzü Tefsiri (Metin-İnceleme)**, Ondokuz Mayıs Ü., SBE., Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Samsun 1995.

Gülensoy, Tuncer, **Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözlüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü (Etimolojik Sözlük)**, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 2007.

Hacıeminoğlu, Necmettin, **Harezm Türkçesi ve Grameri**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., Türk Dil Kurumu Basımevi, Ankara 1977.

Hamidoğlu, Muhammed- Yaşaroğlu, Macit, **Kur'an Tarihi, Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Terceme ve Tefsirleri Bibliyografyası**, (Çev. Mehmet Sait Mutlu), Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1991.

Hamidullah, Muhammed, **"Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Yazma Tercümeleri"**, (Çev. Salih Tuğ), Türkiyat Mecmuası, Cilt XIV, İstanbul 1964, s. 65-80.

Hamidullah, Muhammed, **Kur'an-ı Kerim Tarihi** (Çev. M. Sait Mutlu), Diyane İşleri Başkanlığı Yay., Ankara, 1991

Harezm Türkçesi Satır Arası Kur'an Tercümesi, Süleymaniye Kütüphanesi, Hekimoğlu Ali Paşa Camii, nr. 2

Hısnu'l-Ḥasīn fī Menheci'd-dīn, Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi, nr. 626, vr. 212a

Hikmet Özdemir, **Mūsā Ḥācı Ḥüseyin el-İznikī, Hayatı ve Eserleri**, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Ankara 1980

İbrâhim Cûdî Efendi, **Lugat-i Cûdî**, Trabzon 1332.

İnan, Abdulkadir, **"Eski Kur'an Tercümelerinin Dili Meselesi"**, Türk Dili, c. I, sayı 7, Ankara 1952, s. 19-22

İnan, Abdülkadir, **"Eski Kur'an Tercümelerinin Dili Meselesi II",** Makaleler I, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 1998

İnan, Abdülkadir, **"Eski Kur'an Tercümelerinin Dili Meselesi"**, Türk Dili, c. I, sayı 7 (1952)

İnan, Abdülkadir, **"Eski Türkçe Üç Kur'an Tercümesi"**, Makaleler I, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 1998

İnan, Abdülkadir, **"Eski Türkçe Üç Kur'an Tercümesi"**, Türk Dili, c. I, sayı: 6, Ankara 1952

İnan, Abdülkadir, "**Kur'an'ın Eski Türkçe ve Oğuz-Osmanlıca Çevirileri Üzerine Notlar"**, **Makaleler ve İncelemeler,** Türk Tarih Kurumu Yayınları, Cilt II, Ankara 1998

İnan, Abdülkadir, "**Kur'an'ın Eski Türkçe ve Oğuz-Osmanlıca Çevirileri Üzerine Notlar"**, **Makaleler ve İncelemeler,** Türk Tarih Kurumu Yayınları, Cilt II, Ankara 1998

İnan, Abdülkadir, **"Şeyhbanlı Özbekler Çağına Ait Bir Çağatayca Kur'an Tefsiri"**, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten, 2. bsk., Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 1962

İnan, Abdülkadir, **"Eski Kur'an Tercümelerinin Dili Meselesi II",** Makaleler I, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 1998

İnan, Abdülkadir, **"Eski Kur'an Tercümelerinin Dili Meselesi"**, Türk Dili, c. I, sayı 7 (1952)

İnan, Abdülkadir, **"Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Tercümeleri Üzerine Bir İnceleme"**, Ankara 1961

İshak Yazıcı, "**Tefsiru Ebi'l-Leys Tercemeleri Hakkında Kısa Bir Araştırma"**, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, S. 6, Samsun 1992, s. 79-83.

Jarkynbaev, Almazbek, **XIV. Yüzyılda Yazılmış Bir Sûre Tefsri Üzerine Dil İncelemesi**, İstanbul Ü., SBE., Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul 2005.

Kanar, Mehmet, **Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü**, Say Yay., İstanbul 2011.

Kanar, Mehmet, **Osmanlı Türkçesi Sözlüğü**, Say Yay., İstanbul 2009.

Kanar, Mehmet, **Örnekli Etimolojik Farsça-Türkçe Sözlük**, Say Yay., İstanbul 2015.

Kanar, Mehmet, **Türkçe-Osmanlı Türkçesi Sözlüğü**, Say Yay., İstanbul 2011.

Kara, Mehmet, **"Doğu ve Batı Türkçesinde Kur'an Tercüme ve Tefsirleri"**, Diyanet Dergisi, Cilt 29, Sayı 3, Temmuz- Ağustos-Eylül 1993

Kara, Mehmet, **Yasin Suresi Tefsiri (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)**, Gazi Ü., SBE., Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, (BasılmamışYüksek Lisans Tezi) Ankara 1988.

Karaağaç, Günay, **Türkçenin Söz Dizimi**, Kesit Yay. (3.Baskı), İstanbul 2011.

Karabacak, Esra, **An Inter-linear Translation of The Qur'an Into Old Anatolian Turkish- Introduction and Text I**, Sources of Oriental Languages and Literatures 22, Turkish Sources XX, Harvard University 1994 (Doktora Tezinin basılmış hali)

Karabacak, Esra, **Manisa İl Halk Kütüphanesindeki Satır Arası Kur'an Tercümesi, (Giriş- Metin- Dizin I-II-III)**, Marmara Ü. Türkiyat Arş. Enst. Doktora Tezi, İstanbul 1992

Karahan, Leyla, **Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması**, TDK Yay., Ankara 1996.

Kışaşu'l-Enbiyā, Süleymaniye Kütüphanesi, Yozgat Bölümü, nr. 431, vr. 1a

Kışaşu'l-Enbiyā, Süleymaniye Kütüphanesi, Yozgat Bölümü, nr. 431, vr. 1a

Kışaşu'l-Enbiyā, Süleymaniye Kütüphanesi, Yozgat Bölümü, nr. 431, vr. 1a

Kışaşu'l-Enbiyā, Süleymaniye Kütüphanesi, Yozgat Bölümü, nr. 431, vr. 1a

Kitābü'l-Miʿrāc, Cebeci İl Halk Kütüphanesi, nr. 1054, vr. 1a

Kitābü'l-Miʿrāc, Cebeci İl Halk Kütüphanesi, nr. 1054, vr. 1a

Kitābü'l-Miʿrāc, Cebeci İl Halk Kütüphanesi, nr. 1054, vr. 1a

Kitābü'l-Miʿrāc, Cebeci İl Halk Kütüphanesi, nr. 1054, vr. 1a

Klasik Azerbaycan Edebiyatında İşlenen Arap ve Fars Sözleri Lügati, (İlk Baskı, Bakü 1985.) Bakü 2005.

Koç, Hatice, **Ahmed- Dâ'î Tercüme-i Tefsîr-i Ebü'l-Leys-i Semerkandî, (En'âm Suresi), (Giriş-Metin-Dizin),** Marmara Ü., SBE., Türkiyat Araştırmaları Enst., (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2002.

Korkmaz, Zeynep, **Şadru'd-dīn Şeyhoğlu, Marzubān-nāme Tercümesi**, Ankara 1973

Korkmaz, Zeynep, **Türk Dili Üzerine Araştırmalar I-II**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1995.

Korkmaz, Zeynep, **"Eski Anadolu Türkçesinde Asli Ünlü (Vokal) Uzunlukları"**, AÜDTCF,

Korkmaz, Zeynep, **Gramer Terimleri Sözlüğü**, TDK Yay., Ankara 1992.

Korkmaz, Zeynep, **Marzubân-nâme Tercümesi**, Ankara 1973.

Kök, Abdullah, **Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi (TİEM 73 Iv 235v/2) Giriş-İnceleme-Metin-Dizin**, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi) Ankara 2004.

Köprülü, Fuat, **"Kitabiyat Tenkid ve Tahlilleri, İbn Hatib ve Ferahnâmesi"**, Türkiyat Mecmuasu, II, İstanbul 1926, s. 465-538.

Köprülü, M. Fuad, **Türk Edebiyatı Tarihi**, Ötüken Yayınları, İstanbul 1986

Köprülü, M. Fuat, **Türk Edebiyatı Tarihi**, İstanbul 1926, s. 192 (3. Baskı, İstanbul 1981)

Küçük, Murat, **"Eski Anadolu Türkçesi Dönemine Ait Satır Arası İlk Kur'an Tercümesi (İnceleme-Metin-Dizin)"**, Ankara Üniversitesi SBE., Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Basımı: TDK Yay., Ankara 2014), Ankara, 2001

Küçük, Murat, **Eski Anadolu Türkçesi Dönemine Ait Satır Arası İlk Kur'an Tercümesi**, Türk Dil Kurumu Yay., (Doktora Tezinin Baskısı) İstanbul 2014.

Küçük, Murat, **Terceme-i Faṣlu'l Ḫiṭāb**, **Mûsa Hacı Hüseyin İznikî (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara 1996.

Mansuroğlu, Mecdut, **"Şeyyad Hamza'nın Doğu Türkçesine Yaklaşan Manzumesi"**, TDAY-Belleten 1956.

Mansuroğlu, Mecdut, **"Türkçede –gay/-gey Eki ve Türelmeleri"**, Jean Deny Armağanı, TDK, Ankara 1958, s. 171-182.

Mansuroğlu, Mecdut, **"Türkçede Zamir Çekimi"**, TDED, III/3-4, İstanbul 1949, s. 501-518.

Mansuroğlu, Mecdut, **Sultan Veled'in Türkçe Manzumeleri**, İstanbul 1958.

Mehmed Bahaeddin, **Yeni Lugat**, Evkâf-ı İslâmiye Matbaası, (2. Baskı) İstanbul 1920 (Library University of Toronto, Jan 6 1971).

Mehmed Salâhî, **Kāmûs-ı Osmânî**, I-IV, İstanbul 1313-1322.

Mehmet Ertik, **Ahmed-i Dâ'î Tercüme-i Tefsîr-i Ebü'l-Leys-i Semerkandî, (103b-154b), (Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)**, Marmara Ü., SBE., Türkiyat Araştırmaları Enst., (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007.

Meredith-Owens, G. M., **"Notes on an Old Ottoman Translation of The Koran"**, Oriens, X/2, 1957, s. 258-276.

Muallim Nâci, **Lugat-ı Nâcî**, İstanbul 1308.

Muallim Nâci, **Lûgat-i Nâci**, Çağrı Yayınları, İstanbul 1987.

Münebbihü'r-Rakidîn, Ankara Dil Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi M. Ozak I-408, vr. 1b/6-10

Münebbihü'r-Rāḳidīn, Süleymaniye Kütüphanesi, Serez Bölümü, nr. 635

Münebbihü'r-Rāḳidīn, Süleymaniye Kütüphanesi, Serez Bölümü, nr. 635

Münebbihü'r-Rāḳidīn, Süleymaniye Kütüphanesi, Serez Bölümü, nr. 635

Mütercim Âsım Efendi, **Burhân-ı Katı**, Türk Dil Kurumu Yay., (Katkıda Bulunanlar; Derya Örs, Mürsel Öztürk) Ankara 2000.

Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyin el-İznikī, **Zādu'l-ʿibād,** Süleymaniye Kütüphanesi, Hamidiye 635, vr. 2b/7-9

Nisar, Ulya, **Amme Cüzü Tefsiri, Mustafa bin Muhammed (varak no: 121b-143a)**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul 1987.

Olcay, Selâhattin, **Ebu'l-Leys Semerkandî, Tezkiretü'l-Evliyâ (Tercümesi) İnceleme-Metin-İndeks**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara 1965.

Önler, Zafer, **"Türkçede –LA Zarf Eki"**, Uluslararası Türk Dili Kongresi Bildirileri 1992, TDK Yay., Ankara 1996, s. 9-15.

Özcan, Ali, **Tebâreke Tefsiri (Metin- Gramer Notları)**, Gazi Ü., SBE, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara 1987

Özdemir, Hikmet, "**XV. Asrın Başında Yazılmış Türkçe Bir Dini Eser Münebbihü'r-râkidîn**", Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı: 73, İstanbul Ağustos 1991

Özdemir, Hikmet, **Mūsā Ḥācı Ḥüseyin el-İznikī, Hayatı ve Eserleri**, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (Yayımlanmamış Doktora Tezi, nr. 20761) Ankara 1980, 150 s. +4 sayfa bibliyografya.

Özdemir, Yasemin, **Ahmed-i Dâî: Tercüme-i Tefsir-i Ebü'l-Leys-i Semerkandî, [Yasin Suresi], (Giriş-Metin-Sözlük)**, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2000

Özgel, İshak, **Büyük Selçuklular Dönemi Müfessirleri**, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri

Anabilim Dalı Tefsir Bilim Dalı, (Basılmamış Yüksek Lisans tezi) Bursa 1996.

Özkan, Abdurrahman, "**Ahmed-i Dâ'î'nin Tefsir Tercümesi'nin Manzum Mukaddimesi ve Dil Özellikleri",** Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi, S. 11, Konya 2002, s. 1-57.

Özkan, Mustafa, **İnsan İletişim ve Dil**, 3F Yay., İstanbul 2008

Özkan, Mustafa, **"Ahmed-i Dâ'î'nin Tercüme-i Tefsir-i Ebü'l-Leys es-Semerkandî mukaddimesi"**, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, XXIX, İstanbul 2000, s. 177-188.

Özkan, Mustafa, **Cinânî, Cilâü'l-Kulûb (Giriş- İnceleme- Metin- Sözlük)**, İst. Ü. Yay., İstanbul 1990.

Özkan, Mustafa, **Mahmûd b. Kâdî-i Manyâs, Gülistan Tercümesi (Giriş-Metin-İnceleme- Sözlük)**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1983.

Özkan, Mustafa, **Makaleler (Faruk Kadri Timurtaş'ın) (Dil ve Edebiyat İncelemeleri)**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 1997.

Özkan, Mustafa, **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi**, Filiz Kitapevi Yayınları, İstanbul 2000.

Özkan, Mustafa, **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi**, Filiz Kitabevi Yayınları, İstanbul 2000 (3. Baskı İstanbul 2009)

Özkan, Mustafa, **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi**, İstanbul 2009.

Özkan, Mustafa, **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi**, Filiz Kitabevi Yay.(4.Baskı), İstanbul 2013.

Özkan, Mustafa, **Türkiye Türkçesi Ses ve Yazım Bilgisi**, Filik Kitabevi Yay., İstanbul 2009.

Özkan, Mustafa, Sevinçli Veysi, **Türkiye Türkçesi Söz Dizimi**,3F Yay., İstanbul 2008.

Özkan, Mustafa, Sevinçli, Veysi, **Türkiye Türkçesi Söz Dizimi,** Akademik Kitaplar Yay. (4. Baskı), İstanbul 2012.

Özkan, Mustafa, Tören, Hatice, Esin, Osman, **Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım,** Filiz Kitabevi Yay., İstanbul 2001, 1.baskı

Özkan, Mustafa, Yelten, Muhammet, **Türkçenin Sözlüğü**, Babıali Kültür Yay. (2.Baskı), İstanbul 2006.

Özkan, Mustafa-Tören, Hatice-Esin, Osman, **Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım**, Filiz Kitabevi Yay., (Genişletilmiş 2. Baskı) İstanbul 2006

Özön, Mustafa Nihat, **Büyük Osmanlıca-Türkçe Sözlük**, (7. Baskı) İstanbul 1979.

Öztürk, Ali, **Hızır bin Gölbeyi Adına Yazılmış Bir Mülk Süresi Tefsiri,** Ankara Ü. SBE, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1996

Ragıb el-Isfahanî, **Müfderat Elfaz el-Kur'an**, (Tıpkıbasım) İstanbul 2002.

Redhouse, (Sir) James William, **Lugat-i 'Osmâniye**, (Osmanlı Türkçesi-İngilizce), İstanbul 1863 (Library University of Toronto, May 11 1971).

Redhouse, (Sir) James William, **REDHOUSE'S TURKISH DICTIONARY, In Two Perts, English And Turkish, Turkish And English**, (Asıl baskı Londra'da da basılmıştır.) İstanbul 1882.

Redhouse, Sir James W., **A Turkish and English Lexion**, İstanbul 1978.

Rıza Tevfik, **Kâmûs-ı Felsefe**, (İstanbul'da 1916-1920 yılları arasında ancak iki cildi yayımlanmış ve 211 madde başı terim yer almaktadır.) İstanbul 1 Kanunusani 1332 (İstanbul, 14 Ocak 1917.)

Sağol, Gülden, **"Kur'an'ın Türkçe Tercüme ve Tefsirleri Üzerinde Yapılan Çalışmalar"**, Türklük Araştırmaları Dergisi, İstanbul 1997, c. 8, s. 379- 396.

Sağol, Gülden, **An Inter-Linear Translation of The Qur'an Into Khwarazm Turkish-Introduction, Text, Glossary and Facsimile, (Part I: Introduction and Text)**, Harvard University 1993.

Sağol, Gülden, **An İnter-Liner Translation of the Qur'an İnto Khwarazm Turkish**, The Department of Near Eastern Languages and Civilizations, Harvard University, 1999)

Sağol, Gülden, **Harezm Türkçesi Satır Arası Kur'an Tercümesi (Giriş-Metin- Sözlük) I-II**, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Dili Anabilim Dalı, (Doktora Tezi), İstanbul 1993

Sarı, Güven, **Ahmed-i Dâ'î Tercüme-i Tefsîr-i Ebü'l-Leys-i Semerkandî, (142/35a-82b), (Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)**, Marmara Ü., SBE., Türkiyat Araştırmaları Enst., (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007

Semenov A. A., **"Sobranie vostoçnıh rukopisey"**, Akademi Nauk Uzbekskoy SSSR, IV, Taşkent 1957, s. 45-46

Sertkaya, Osman Fikri, **"Kur'an'ın Doğu Türkçesine Tercümeleri"**, Harezm, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar, Ankara 1996

Sevinçli, Veysi, **Hatiboğlu-Letâyifnâme I Giriş-İnceleme-Metin, II Sözlük,** Töre Yay., İstanbul 2007

Sevinçli, Veysi, **Letâyifnâme (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük)**, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Van 1996 (Doktora Tezi)

Sezgin, Funda, **14. Yüzyıla Ait Bir Yâsin Suresi Tefsiri Üzerinde Sentaks Çalışması,** (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Ü., SBE., Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Denizli 1997.

Smirnov, V. D., **Mecmûa-i Müntehebât-ı Âsâr-ı Osmâniye**, St. Petersburg 1903

Sönmez, Gamze, **14. Yüzyılda Yazılmış Mülk Suresi Çevirisi Üzerine Dil İncelemesi (varak no: 31b-61a)**, İstanbul Ü., SBE., Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul 2006

Steingass, Ph. D. F., **A Comprehensive Persian- English Dictionary**, New Reprint, Beyrut 1975.

Süleyman Efendi Lügati, Çağatayca-Osmanlıca Lügat, Budapeşte/Macaristan 1902.

Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi Bölümü, nr. 626.

Süleymaniye Kütüphanesi, Hamidiye Bölümü, nr. 635, vr. 2a/3-9

Süleymaniye Kütüphanesi, Mihrişah Sultan Bölümü, nr. 51

Süleymaniye Kütüphanesi, Nuruosmaniye Bölümü, nr. 2187/2611, vr. 1b-2a

Süleymaniye Kütüphanesi, Nuruosmaniye, nr. 2187/2611

Süleymaniye Kütüphanesi, Serez Bölümü, nr. 1583, vr. 1b-2a

Sülün, Murat- Çelik, Ömer, **Türkiyede Kur'an Makaleleri Bibliyografyası**, Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 1999.

Şemseddin Sami, **Kâmûs-ı Türkî**, Çağrı Yay. (10. Baskı)(Tıpkıbasım), İstanbul 2001.

Şemseddîn Sâmî, **Kâmûs-ı Türkî**, İstanbul 1317. (Çağrı Yayınları, 10. Baskı, Tıpkı Basım, İstanbul 2001)

Şemseddin Sami, **Kâmûs-ı Türkî**, Tercüman Gazetesi Yay., (Sadeleştirilmiş ve Genişletilmiş Basımı),(Mertol Tulum, Mustafa Özkan, Metin Akar, Yaşar Akdoğan, Necati Birinci, Kâzım Yetiş, Azmi Bilgin, Muhammet Nur Doğan, Halil Açıkgöz, Mehmet Ali Bulut, Mehmet Sarı, Atilla Şentürk, Hatice Uzunal, Muhammet Yelten), İstanbul 1991.

Şemseddîn Sâmî, **Kamusu'l-A'lâm**, Cilt I-VI, İstanbul 1306-1316.

Şemseddin Sami, **Kâmûs-ı Âlâm, (DICTIONNAIRE UNIVERSEL, D'HISTOIRE ET DE GEOGRAPHIE) (PAR: CH. SAMY-BEY FRASCHERY)**, Mihran Matbaası, (1 ila 6. ciltler) İstanbul 1889 (1306).

Şeşen, Ramazan, **"XV. Yüzyılda Türkçe Yapılan Tercümeler"**, XI. Türk Tarih Kongresi Bildiri Özetleri (5- 9 Eylül 1990), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1994, s. 889-919.

Şeyh Süleyman Efendi, **Lugat-ı Çağatay ve Türki-i Osmanî**, İstanbul 1298 (Rûmî).

Şimşek, Hasan, **Tefsirü Sûreti'-l-Mülk (İnceleme- Metin-Dizin)**, Cumhuriyet Ü., SBE., Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Sivas 2006.

Tabaklar, Özcan, **Mustafa b. Muhammed, Amme Cüzü Tefsiri**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 1987

Tahir, Bursalı Mehmet, **Osmanlı Müellifleri**, C. II, Bizim Büro Yay., Ankara 2001

Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü (A-Z) I-VIII, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1963-1977.

Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü, Ankara 1957, Cilt IV

Tarama Sözlüğü, XII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü,(1 ila 8. cilt) Atatürk, Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yay., (3. Baskı) Ankara 1995-1996.

Taş, İbrahim, **Çağatayca Kur'an Tefsiri**, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Dili Anabilim Dalı, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2001.

Taş, İsmail, **15. Yüzyılda Yazılmış Olan "Enfesü'l-Cevâhir" Adlı Kur'an Tercümesinin Müellifi Meselesine Dair Tespitler**, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu, 27-30 Nisan 2011

Taş, İsmail, **15. Yüzyıla Ait "Enfesü'l-Cevâhir" Adlı Yazma Üzerinde Dil İncelemesi (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük)**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul 2008

Taş, İsmail, **Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Tercüme Edilen Ebu'l-Leys Es-Semerkandî Tefsiri'nin Asıl Müellifi ve Tercümeye Verilen İsim**, İstanbul Üniversitesi *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* 41. Sayı, İstanbul 2011, s. 107-160.

Tekin, Talat, **Ana Türkçede Aslî Uzun Ünlüler**, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara 1975.

Terceme-i Faṣlu'l-Ḫiṭāb, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, nr. 1563, vr. 4a

Terceme-i Kışaṣ-ı Enbiyā, Süleymaniye Kütüphanesi, Şazeli Bölümü, nr. 126

Terceme-i Ḥışnu'l-Ḥaṣīn Fī Minheci'd-dīn, Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, İsmail Saib Efendi I/1331

Terceme-i Ḥışnu'l-Ḥaṣīn Fī Minheci'd-dīn, Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, İsmail Saib Efendi I/133, vr. 4a/1-8

Terceme-i Ḥışnu'l-Ḥaṣīn Fī Minheci'd-dīn, Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, İsmail Saib Efendi I/133, vr. 160b/1-13

Tercüme-i Faṣlu'l-Ḫitāb, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Nadir Eserler, nr. 1563, vr. 4a

Tezcan, Semih, **"Janos Eckmann, Middle Turkic Glosses of the Rylands Interlinear Koran Translation. Bibliotheca Orientalis Hungarica XII, Akademiai Kiadh, Budapest, 1976, 359 s., 80"**, (Tanıtma Yazısı), Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1978-1979, Ankara 1981, s. 279-294.

Tietze, Andreas, **Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati (1914-2003)**, Budapest (Budapeşte) 2009.

Timurtaş, Faruk Kadri, **Eski Türkiye Türkçesi (XV. Yüzyıl Gramer-Metin-Sözlük)**, Kapı Yay., İstanbul 2012.

Timurtaş, Faruk Kadri, **Eski Türkiye Türkçesi XV. Yüzyıl Gramer-Metin-Sözlük**, İstanbul 1977.

Timurtaş, Faruk Kadri, **Eski Türkiye Türkçesi**, İstanbul 1977.

Timurtaş, Faruk Kadri, **Eski Türkiye Türkçesi**, İÜEF Yay., İstanbul 1981.

Timurtaş, Faruk Kadri, **Eski Türkiye Türkçesi**, Kapı Yay., İstanbul 2012 (1. Basım: 1977 İÜEF Yay.)

Timurtaş, Faruk Kadri, **Osmanlı Türkçesi Grameri**, 5. Baskı, İstanbul 1985.

Timurtaş, Faruk Kadri, **Uydurma Olan ve Olmayan Yeni Kelimeler Sözlüğü**, İstanbul 1979.

Togan, Zeki Velidi, **"Londra ve Tahrandaki İslami Yazmalardan Bazılarına Dair"**, Cilt III, İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi, İstanbul 1959-1960, s. 135-138.

Togan, Zeki Velidi, **"The Earliest Translation of The Koran Into Turkish"**, İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi, Cilt IV, 1964.

Topaloğlu, Ahmet, **"Cevâhirü'l-Asdâf Üzerinde Yapılan Çalışmalar ve Zajaczkowski'nin Eseri"**, Türklük Araştırmaları Dergisi, Sayı 2, İstanbul 1986, s. 161-183.

Topaloğlu, Ahmet, **"Kur'an-ı Kerim'in İlk Türkçe Tercümeleri ve Cevahirü'l-Esdaf"**, Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı 27, Aralık 1983, s. 58-66.

Topaloğlu, Ahmet, **Cevâhirü'l-Asdâf (Giriş-Metin-Sözlük)**, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, (Yayınlanmamış Doçentlik Tezi) İstanbul 1982.

Topaloğlu, Ahmet, **Muhammed Bin Hamza, XV. Yüzyıl Başlarında Yapılmış Satır Arası Kur'an Tercümesi I (Giriş-Metin) II (Sözlük)**, Kültür Bakanlığı Yayınları: 227, İstanbul 1976-1978.

Topaloğlu, Elif, **Ahmed-i Dâ'î Tercüme-i Tefsîr-i Ebü'l-Leys-i Semerkandî, (Nisa Suresi), (Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım),** Marmara Ü., SBE., Türkiyat Araştırmaları Enst., (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2003.

Toparlı, Recep, Vural, Hanifi, Karaatlı, Recep, **Kıpçak Türkçesi Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yay., (2.Baskı) Ankara 2007.

Tören, Hatice, **Düşmüş Bir Uçurtmadı Güneş, Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Çocuk Şiirlerindeki Söz Varlığı Üzerine Bir İnceleme**, Kitabevi Yay., İstanbul 2014.

Tören, Hatice, **Eski Anadolu Türkçesi Dönemine Ait Amme Cüzü Tefsiri, Mustafa bin Muhammed,** Cilt I:Metin-İnceleme-Tıpkıbasım, Cilt II: Sözlük, Çantay Yay., İstanbul 2007.

Tulum, Mertol, **"-la/-le Ekine Dair"**, TDED Dergisi, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi yayınları, İstanbul 1993, s. 157-164.

Tulum, Mertol, **17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı**, TDK Yay., Ankara 2011.

Tulum, Mertol, **Sinan Paşa, Tazarrunâme**, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Ktp., nr. T 800, İstanbul 1968.

Tulum, Mertol, **Tarihî Metin Çalışmalarında Usul, *Menâkıbu'l-Kudsiyye Üzerinde Bir Deneme,*** Deniz Kitabevi Yay., İstanbul 2000

Uğursal, Ulviye, **Ahmed-i Dâ'î Tercüme-i Tefsîr-i Ebü'l-Leys-i Semerkandî, (Yunus ve Hud Sureleri),(114b/12-151b/01), (Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)**, Marmara Ü., SBE., Türkiyat Araştırmaları Enst., (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007.

Usta, Halil İbrahim- Amanoğlu, Ebulfez, A.K. Borovkov-**Orta Asya'da Bulunmuş Kur'an Tefsirinin Söz Varlığı (XII.-XIII. Yüzyıllar)**, TDK, Ankara 2002.

Usta, Halil İbrahim, **XIII. Yüzyıl Doğu Türkçesiyle Yazılmış Anonim Kur'an Tefsirinin Söz ve Şekil Varlığı**, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara 1989

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, **Kitabeler II**, İstanbul 1929.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, **Osmanlı Tarihi**, Türk Tarih Kurumu, II. Baskı, Ankara 1961.

Ünver, İsmail, **"Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler"**, Türkoloji Dergisi, XI/1, Ankara 1993, s. 51-89.

Üstüner, Ahad, **Anadolu Ağızlarında Sıfat-Fiil Ekleri**, TDK Yay., Ankara 2000.

Üşenmez, Emek, **"Türkçe İlk Kur'an Tercümesi ve Tercümedeki İslâmî Terimlerin Türkçe Karşılıkları Üzerine",** Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 1, Tokat 2006, s. 89-99

Üşenmez, Emek, **Türkçede İlk Kur'an Tercümelerinden (Özbekistan Nüshası), Satır Arası Türkçe-Farsça Tercümeli (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük-Ekler Dizini-Tıpkıbasım)**, Akademik Kitaplar Yay., İstanbul 2013.

Vural, Hanifi, **Letâyif-Nâme (Giriş-Transkripsiyonlu Metin-Gramatikal Dizin)**, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Doktora Tezi, Dan.: Prof. Dr. Recep Toparlı), Erzurum 1999.

Yavuz, Kemal, **Hâcib Böyle Dedi, Kudadgu Bilig'den Seçmeler**, Mostar Yay., İstanbul 2012.

Yavuz, Kemal, **Şeyhoğlu Mustafa, Kenzü'l-Küberâ ve Mehekkü'l-Ulemâ, Büyüklerin Hazinesi Âlimlerin Mihenk Taşı, (İnceleme-Günümüz Türkçesi-Metin-Tıpkıbasım)**, Büyüyen Ay Yay., İstanbul 2013.

Yavuz, Mustafa, **Anadolu Selçukluları Dönemi Müfessirleri**, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Tefsir Bilim Dalı, (Basılmamış Yüksek Lisans tezi) Bursa 1997.

Yavuz, Orhan; Gülmez Mevlüt, **Manzum İlk Ashâb-ı Kehf Kıssası (İnceleme-Metin- Dizin- Tıpkıbasım)**, Palet Yay., Konya 2015.

Yavuzarslan, Paşa, **Mûsâ Bin Hâcı Hüseyin İznikî, Terceme-i Ḥışnu'l-Ḥaṣīn Fī Minheci'd-dīn (Giriş- İnceleme- Tankitli Metin- Dizin)**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara 1993

Yavuzarslan, Paşa, **Münebbihü'r-Rāḳidīn (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı (Doktora Tezi), Ankara 1999, (Türk Dil Kurumu İstanbul 2002 I. Baskı)

Yavuzarslan, Paşa, **Mūsā bin Ḥācı Ḥüseyin İznikī: Münebbihü'r-rākidīn (Uyurları Uyandurucu)**, Cilt I (Giriş-İnceleme-Tenkitli Metin), Cilt II (Sözlük), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2002

Yazıcı, İshak, **"Tefsiru Ebi'l-Leys Tercemeleri Hakkında Kısa Bir Araştırma"**, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, S. 6, Samsun 1992, s. 79-83.

Yazır, Elmalı'lı M. Hamdi, **Hak Dini Kur'an Dili (10 Ciltlik Takım, 1'den 10. cilt dahil)**, Eser Neşriyat ve Dağıtım, İstanbul 1971.

Yelten, Muhammet, **"Anadolu Sahasında Yapılmış Sure Tefsirleri ve Bu Tefsirlerin Türk Dili Açısından Önemi"**, İlmî Araştırmalar 9, İstanbul 2000, s. 249-254.

Yelten, Muhammet, **Eski Anadolu Türkçesi ve Örnek Metinler**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul 2009.

Yelten, Muhammet, **Nev'îzâde Atâyî Sohbetü'l-Ebkâr**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul 1999.

Yelten, Muhammet, **Şirvanlı Mahmud Kemâliyye (Giriş-İnceleme-Cümle Bilgisi-Metin-Sözlük)**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul 1993.

Yelten, Muhammet, **Türk Dili ve Anlatım Bilgileri**, Doğu Kütüphanesi Yay., İstanbul 2009.

Yeni Tarama Sözlüğü, Hazırlayan: Cem Dilçin, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1983.

Yeni Tarama Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1983.

Yıldız, Ulaş, **Muhammet Oğlu Mustafa'nın XIV. Yüzyılda Yazdığı Çağdaş Tefsirin Dil Yorumu**, İstanbul Üniversitesi, SBE., Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2004.

Yılmaz, Birgül, **Ahmed-i Dâ'î Tercüme-i Tefsîr-i Ebü'l-Leys-i Semerkandî, (Âl-i İmran Suresi), (Giriş-Metin-Dizin)**, Marmara Ü., SBE., Türkiyat Araştırmaları Enst., (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2002.

Yüksel, Murat, **"Kara Timurtaş-oğlu Umur Bey'in Bursa'da Vakfettiği Kitaplar ve Vakıf Kayıtları"**, Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı: 31, İstanbul, Ağustos 1984, s. 141-142.

Zādu'l-ʿ İbād, Süleymāniye Kütüphanesi, Hamidiye Bölümü, nr. 635

Zülfikar, Hamza, **"Çağatayca Bir Kur'an Tefsiri"**, Türkoloji Dergisi, c. 6, Ankara 1974, s. 153-195

Zülfikar, Hamza, **Çağatayca Kur'an Tefsiri**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara 1970

ÖZGEÇMİŞ

1983 yılında Osmaniye'de dünyaya geldim. İlköğretimi Karaçay İlköğretim Okulu ve Osmaniye İmam Hatip Orta Okul Kısmın tamamladım. Daha sonra Osmaniye Anadolu Lisesinden 2002 yılında başarı ile mezun olarak lise öğrenimini tamamladım. Aynı yıl girmiş olduğum üniversitesi sınavında İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü kazanarak kaydımı yaptırdım. Bu bölümden 2006 yılında mezun olarak İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yeni Türk Dili Bilim Dalı'nda yüksek lisans çalışmalarına başladım. Prof. Dr. Mustafa Özkan danışmanlığında hazırladığım **15. Yüzyıla Ait "Enfesü'l-Cevâhir" Adlı Yazma Üzerinde Dil İncelemesi (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük)** isimli yüksek lisans tezimi 2008 yılında başarı ile savunarak yüksek lisans çalışmalarımı tamamladım. Aynı yıl İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yeni Türk Dili Bilim Dalında doktora çalışmalarıma başladım. Prof. Dr. Mustafa Özkan danışmanlığında yürütmekte olduğum E**ski Anadolu Türkçesi Dönemi Eserlerinden "Tefsirü'l-Lübâb Tercümesi" Üzerine Dil İncelemesi (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük)** isimli doktora tez çalışmamı 2015 yılında tamamladım. Evli ve iki çocuk babasıyım.